BIBLIOTECA NAZIONALE V. EMANUELE ROMA
8
44 - F
15
Sc.a 2.da Ord. II. n.o 3
XLVI. p. 3.

8.44.F.15

SVMMAE THEOLOGIAE MORALIS,

Tomus Primus.

DOCT. HENRICO HENRIQVEZ
Societatis IESV Authore,
IN ACADEMIA SALMANTICENSI
SACRÆ THEOLOGIÆ PROFESSORE.

In quo, non Sacramentorum ſolum, tàm in generali, quàm in particulari, ſed Indulgentiarum etiam, Cenſurarum Eccleſiaſticarum, Excommunicationis, Suſpenſionis, Interdicti, & Irregularitatis, Finiſq; Hominis doctrina omnis, non erudita minus, quàm Methodica breuitate dilucidè explicantur.

Cum quadruplici Indice, Capitum, Authorum, Sacræ paginæ, Rerumque notatu digniſſimarum locupletiſſimo.

SVPERIORVM PERMISSV.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE



OPP. PRAED.

VENETIIS, M D XCVI.
APVD IVNTAS.

8.44.F.15

SVMMAE THEOLOGIAE MORALIS,

Tomus Primus.

DOCT. HENRICO HENRIQVEZ
Societatis IESV. Authore,
IN ACADEMIA SALMANTICENSI
SACRÆ THEOLOGIÆ PROFESSORE.

In quo, non Sacramentorum ſolum, tàm in generali, quàm in particulari, ſed Indulgentiarum etiam, Cenſurarum Eccleſiaſticarum, Excommunicationis, Suſpenſionis, Interdicti, & Irregularitatis, Finisq; Hominis doctrina omnis, non erudita minus, quàm Methodica breuitate dilucidè explicantur.

Cum quadruplici Indice, Capitum, Authorum, Sacræ paginæ, Rerumque notatu digniſſimarum locupletiſſimo.

SVPERIORVM PERMISSV.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE



VENETIIS, M D XCVI.
APVD IVNTAS.



D. PETRO A CASTRO ET QVIÑONES ILLVSTRISS. ARCHIEPISCOPO GRANATENSI,

Henricus Henriquez è Societate Iesv, S. P. D.

TRigeſimvs hic iam annus agitur, ex quo decurſo Sacræ Theologiæ curriculo, vt illis obedirem, quibus meæ vitæ rationes ſponte commiſeram, illam publicè cœpi profiteri. Quumque in exponendis abſtruſis & reconditis B. Thomæ quęſtionibus per annos viginti Salmanticæ, & alijs celebribus locis operam & induſtriam collocauerim: quumque de moribus multa quotidie inciderent explicanda, multaque rogarentur, quæ negotium poſſent faceſcere: in eam curam diligenter incubui, vt doctiſſimos quoſque conſulerem, quæſtionumque difficillimarum cauſas & rationes indagarem. Quum autem viderem, quàm diffusè, quàm non ſuis locis, & ſine ordine ab ijs, qui Summas, vt vocant, de rebus ad mores pertinentes conſcripſerunt, hæc tractarentur: conſtitui tandem, idque matura iam ætate, vt commodis ſtudentium aptius & cum meliori commodo conſulerem, hæc omnia breui ſumma & veluti compendio ordine faciliori complecti. Illa verò, quæ potius ad ſpeculationem, quam ad inſtituendam vitam pertinere videbantur, diſcipulorum noſtrorum diſputationibus relinquenda cenſuimus, quorum multa iam doctiſſimorum calculo comprobata in lucem edita conſpiciuntur. Tam multis verò iam quotidie amicorum literis, hortatuque ad res morales fuſius copioſiuſque tractandas, ſum impulſus, vt alijs, atque alijs additis, ſuperuenientibuſque quæſtionibus, volumen excreſcens, pro temporum ac noſtrarum Prouinciarum ratione accommodatis, vno iam partu ingens fœtus edi non poſſit. Huc accedit, quod ſcripta noſtra, quæ olim auditoribus noſtris dictabamus, ita librariorum aut tranſcribentium ſiue incuria, ſiue negligentia inuenimus deprauata, vt interdum verſus integri deſiderarentur, interdum vero multa contra ſententiam noſtram ſcripta reperiantur. Quapropter non iam voluntatis, ſed neceſſitatis fuit, opus à mendis repurgare, parum claris lucem dare, & tandem Zoilorum latratibus ſatisfacere. Sed quum hoc de moribus opus multitudine ſingulorum dubiorum penè infinitum, grauitate ac pondere immenſum, ac denique meis viribus negotium impar videretur: angebar, ac animo perterrebar, nec de tanto molimine in lucem edendo, mearum virium bene conſcius, cogitabam. Incitantibus tamen Prælatis, quibus neceſſario fuit parendum, rem tantam, tamque difficilem, obſequendi magis alacritate, quam abſoluendi facultate

ſuſcepimus. Tu etiam Præſul ampliſſime, & me ſæpius inſtimulaſti verentem, & erexiſti cadentem, & ad benè de noſtris vigilijs ſperandum vehementer incendiſti. Cuius patrocinio, & bonis ſuffultus auſpicijs, non dubitaui de retundendis obtrectatorum dentibus benè ſperare, atque de meorum laborum fructu percipiendo in ſpem adduci, quum tuo limatiſſimo iudicio ſubijciatur. Nec enim vereor, ne tuus iſte, qui cæteros obtenebrare ſolet ſplendor, meam aciem perſtringat: aut tua ſumma vtriuſque iuris prudentia, quæ in te mirificè ſplendet, impediat, quominus hanc omnẽm de moribus Analyſin cenſendam permittam. Imo his ego rationibus magis adducor, quo te magis non ſtudio ſolum, ſed longi temporis experientia præſtantem video. Intelliges enim quæ in ſupremo vtriuſque Regiæ Cancellariæ prætorio Præſes digniſſimus ſolitus es cauſarum vtriuſque iuris inuolucra diſſoluere, ita noſtris ſcriptis illuſtrari, vt vel tibi ipſi arrideas, qui quod ex obſcuriſſimis librorum tenebris ſummo tuo labore decerpſeras, Theologorum doctrinæ, quam olim à nobis ſucceſſiuis temporibus audire dignatus es, ſimillimum eſſe reperies: nec diuina iura, ab humanis & pijs legibus, quas ſibi rerum publicarum Gubernatores proponunt, diſcrepare. Suſcipe igitur Præſul humaniſſime, hunc primum fœtum, quem quaſi primogenitum carius diligimus, de fine & præſtantiſſimis medijs humanæ ſalutis: & tua benignitate atque præſidio ſuſtenta: vt qui ſingulari quadam prudentia & integritate, ſeruare hominum ſocietatem in pace & tranquillitate, qui incorruptum & inexorabilem te impijs, manſuetum & facilem tenuioribus præſtare conſueueris, dum regendi & moderandi populi poteſtatem, quaſi quaſdam habenas maxima Philippi Regis Catholici autoritate geſtares. Nunc ad gubernandos ouium greges, paſtoriciumque munus obeundum, à Chriſto Domino tibi commiſſum vocatus, eum te præbes, vt quicquid ad id ſtudij expedire poſſit, quicquid ad tantum prouinciæ onus ſuſtinendum iuuare, pro viribus fouere, & tueri non deſinis. Ac boni conſule, quòd tibi Patrono, cuius eximia merita ac beneficia noſtræ Societatis Religio experta eſt, lucubrationes has noſtras, & primam hanc grandioris operis partem, ſed exiguum noſtri in te animi & obſeruantiæ ſpecimen dedicare audeamus. Ita enim tua de me iudicia, & mea ſumma in te pietas exigebant. Quam rem ſi tibi non ingratam intellexero, ad complendum opus, & maiora in dies ſcribenda ac premenda incitabor. Precor Deum immortalem, vt amplitudinem tuam in ſui nominis gloriam & Catholicæ Eccleſiæ ſplendorem quàm diutiſſimè tueatur incolumem.

Ex Collegio Societatis Ieſu Salmanticenſi.

PROOEMIVM
DE THEOLOGIAE MORALIS
DIGNITATE, VTILITATE,
ET DIFFICVLTATE:
ET QVO PROBATIONVM
GENERE VTATVR.

DOCTRINA Theologia qua de moribus & conſcientia caſibus agit, neceſſaria eſt non ſolum animarum Paſtoribus, & Theologis, ſed ipſis etiam iuriſperitis. Huius tanta eſt dignitas, vt ad animarum ſalutem Doctor illius factus ſit Filius Dei incarnatus: qui docuit in qua re beatus finis hominis conſiſtat: & ad illius conſecutionem eximia ſacramentorum media instituit: explicuit qua ſint pracepta natura & gratia, & ad illorum obſeruationem incitauit propoſitis & pramijs & ſupplicijs.

Vtile eſt breui methodo doctrina inſtructum eſſe Theologum, qui de penè infinitis hominum caſibus & negotijs conſulendus ſit: vt ex generalibus principijs & ex deciſione ſimilium concluſionum ſciat decidere caſus. Quod opus doctè & copiosè quidam, quos Summiſtas vocant, ad memoriam & facilem inuentionem redegerunt in ſummam, per verba varia Alphabetico ordine digeſta. Sed niſi quis totum opus relegerit, cum tadio reperiens eadem in alio atque alio verbo repetita, non ſatis euadet inſtructus: & hi ſine ordine doctrina coguntur contra artis pracepta in varios locos diſtrahere, qua ad vnam ſingularem materiam pertinent. Quo in genere excelluit Caietan. Card. in erudita ſummella, quam in publica pralectione caſuum conſcientia, quidam cum laude explicare ſolent. Hanc ille ſenior digeſſit ad praxim cum inſigni reſolutione, poſt eximias lucubrationes in Philoſophiam, ac in totam pene Theologiam: in qua, & in rebus gerendis, fælicius deſudauit, quàm in acutis commentarijs ad Sacram ſcripturam. Hac tamen ſumma adeò breuis eſt, & in ſingularibus robus conciſa, & abſque iuris aut Doctorum autoritate, vel probatione efficaci munita, vt multa ſint qua in ea deſiderentur.

Alij longam diſputationem texunt, referentes varias Doctorum opiniones: nec tam breues ſummas, quam ampliſſima volumina ſcribunt: quibus contineri aiunt analyſim ſeu reſolutionem omnium penè dubiorum, qua ad mores pertinent. & opere pretium facere putant, ſi allato vno opinionis aſſertore, aut ratione probabili, dicant vtriuſque contraria partis ſententiam videri in praxi probabilem & tutam. quo conſilio iubent aduocatum, iudicem aut confeſſarium in vtramuis aurem ſecurè dormire: praſertim in occulto cónſcientia foro, quem Theologus amplum & varium putat: atque ita licere aduocatis aut iudicibus in gratiam amici, aut pretio corruptis, quod maluerint, eligere conſilium & ſententiam.

Laudandus eſt horum improbus labor, quamuis minus vtilis, & quibuſdam fortaſſe nociuus ſit: nec enim contraria ſententia ſunt paſſim cenſenda in praxi tuta: ſed cum diligenti ſtudio vir doctus & expertus, inter varias & diſcrepantes ſententias longa iurium aut Doctorum citatione, & argumentorum numero confirmatas, harere non debet quaſi in biuio aut triuio ſit conſtitutus, deſperans de certa veritatis inuentione, qua in vna & ſimplici cognitione poſita, demerſa iacet in profundo puteo, vt dixit Democritus. Nec glorioſum eſt in cauſa non dubia, dubia cumulare, & pragrauatas aliorum ſententias: dum ignorat in quem ſe portum & aſylum recipiat. Alioquin qui dubia illuſtrare debet, & tanquam Nauclerus ad vnum tutum portum deducere, perſpicuis rebus offundet tenebras ſcrupulorum, & in ſcopulos impinget. Ergo ſyncerè vna veritas, aut quod veroſimilius apparet, rebus bene perpenſis, à morali Theologo amandum eſt, qui in Philoſophia, iure Canonico ac ciuili, & proprijs cuiuſq; regni legibus verſatus eſſe debet: à quibus ſcientijs veritas practica docetur. Nec probandus eſt Theologus iuris imperitus, qui omnes Leges ac Canones ad ſtrepitum fori contentioſi referendos putat, & ampla quadam conſcientia facile in omnibus pronunciat. Nec nimis ſcrupuloſus iurium peritus, qui dura cenſura vnius textus, conſcientias premere contendit: cum pleraque

In iure ſint ad bonam Reipub. gubernationem pro foro tantum externo conſtituta. Vtrumq́ extremum temperandum eſt, ab experto conſcientia iudice, iuxta receptam conſuetudinem, qua ſolet eſſe optima legum interpres.

Non ſola ratione, quam Dialecticus facile in vtramque partem inueniet, nitendum eſt. Sed cum ſcientia iuuat experimentum prudentiæ plenum in matura ætate: vt perpendas rei de qua agitur circunſtantias. Iuuat & virtus paſſionibus defæcatis: præſertim vt humilis cum ſapientibus agat, & illorum autoritati multum tribuat, ne veritas patrocinio deſtituta contemnatur. Multum valuit apud Pythagoricos præiudicata Magiſtri opinio: nihil enim eſt iam dictum, quod non dictum ſit prius à ſapiente. Commendantur Pythagoras, Plato, & nobiles Philoſophi, qui auiditate diſcendi peragrarunt varias Orbis regiones, vt à peritioribus quos conſulebant, ſemper diſcerent. nec culpa eſt mutare & in melius remutare ſententiam, dum occurrit melior ratio, & ſapientis autoritas: nec errare cum Platone aut inſigni Theologo, dum latet ignota veritas ſpeculatiua, nocet in praxi. in quo Theologus differt à corporali medico, qui ſi morbi vim quamuis ſine culpa ignoret, necis occaſio eſſe ſolet. ſed qui ſapientum & prudentum ſententia probabili acquieſcit, nullum patitur periculum conſcientia. Deus enim ita nobis ignorantibus indulget, vt eam ſententiam confirmet ad ſalutem, & per medicum ſpiritualem ſanet etiam vulnera, quæ inculpabili ignorantia ignota ſunt.

Difficile opus fuit Ariſtoteli ex varijs Philoſophorum ſectis vnam colligere ſcientiam Philoſophiæ ex proprijs principijs deductam. D. Baſilius Græcus doctor morales regulas religioſæ diſciplinæ à ſe fusè diſputatas in breuiorem contraxit. Difficilius vnus Diuus Thomas Latinæ eccleſiæ Quintus Doctor, ac totius Orbis lumen, ſacram Theologiam apud Patres diſperſam, & ab ipſo in quæſtionibus longe diſputatis poſitam, redegit in vnam breuem ſummam Theologiæ verè Angelicam, & miro ac ſcientifico ordine diſpoſitam. Sed moralem Theologiæ partem ad caſus ſingulares deductam, qui ſæpe ad prudentis viri arbitrium ſunt referendi, vix eſt qui cum breui methodo doctrinæ pro dignitate tractauerit. cum alienum videatur à ſcientia, aut impoſſibile, vniuerſali regula comprehendere ſingulares caſus in praxi difficiles, qui propter infinitam ferè eorum multitudinem, varietatemq́ circunſtantiarum, vna via. & certa ratione decidi non poſſunt: ita omnia in ſingulari videntur iudici & prudenti homini arbitraria, præter pauca quæ iure diuino & humano, aut certa ratione ſunt definita..

De moralibus rebus cum quadam methodo longum tractatum inſtituimus: ſed breuem in ſingulis materijs: quod ita expediat ob vitæ breuitatem, & frequentes hominum occupationes. Nec tamen Laconicam obſcuritatem affectamus: aut acutam ſpeculationem quæ prolixior eſt: nec cuncta complecti animus eſt, ſed ſobriæ ſapientiæ ſtudio contenti tractamus, quæ videntur magis vtilia, & tempori ac regioni noſtræ accommodata: ſine profana eruditione, aut verborum compoſitione, & ornatu :ornari res ipſa negat contenta doceri. Quædam parcius perſtringimus ad vnius loci aut capitis pleniorem doctrinam, quæ alio loco fuſius à nobis ponuntur. Nec refugimus modeſtiæ cauſa cum ſub dubitationis nota interdum proferre ſententiam: interdum rebus ferè æqualibus liberum iudicium lectori relinquimus, vt perpenſis circunſtantijs rei, ſequatur in praxi quod cauſæ magis arrideat. Interdum doctores, qui verbis inter ſe pugnare videntur, aut à ſe ipſis diſsidere, reducimus ad concordiam, cum res ipſa ſub varijs circunſtantijs conſideratur. & iuriſperitos in propria iuris materia noſtris Theologis præferre non erubeſcimus. Si quando recentiorum opinio ſit deſerenda, non eſt animus quenquam laceſcendi, ſed defendendi antiquiores, quando pro illorum digna autoritate probationes vrgent: à quibus patronis noſtra ſcripta defendi glorioſum putamus.

In ſingulis ſacramentis hoc fere ordine procedimus. 1. declaratur vox & deſcriptio ſacramenti: à quo & quando ſit inſtitutum, interdum fit diuiſio. 2. vtrum ſit vnum ex medijs neceſſarijs ad finem ſalutis: & quando obliget præceptum illius. 3. quid ſit in particulari quantum ad eſſentiam: & de propria materia, forma, & partibus illius: aut de ſenſu verborum formæ. 4. de ritibus, qui pertinent ad accidentalem ornatum ſacramenti. 5. de effectibus proprijs cuiuſq́ ſacramenti. Interdum etiam vt lib. 1. de excellenti modo & virtute quæ producit effectus. 6. de ſuſcipiente ſacramenta: de illius intentione, & diſpoſitione, vt cum fructu particeps fiat. Tandem de miniſtro proprio ſacramenti: & qua præparatione digne miniſtrabit.

INDEX CAPITVM QVAE IN HOC TOMO CONTINENTVR.

LIBER DE FINE HOMINIS.

De quo poſtremo loco.

Cap. 1. *De duplici Theologiæ parte, ſpeculatiua & practica: & de duplici fine hominis naturali & ſupernaturali.* pag. 1

2 *De fine hominis naturali, & medijs quæ eſſent inſtituta ad illius conſecutionem.* 3

3 *Quæ naturali luce poſſint de Deo demonſtrari.* 5

4 *De futuris conditionatis, an poſſint certo præſciri in concurrentia cauſarum.* 10

5 *Singula bona ẽt libera eſſe prouiſa ſpecialiter à Deo.* 15

6 *Cum efficaci prædefinitione boni, aut præſcientia mali, ſtare vſum libertatis.* 19

7 *De actu potentiæ executiua in Deo, & quibus medijs homo conſequeretur fœlicitatem naturalem.* 25

8 *Ideas quomodo vere Plato. poſuit in Dei mente.* 27

9 *Cognitio ſui & rerum naturalium quomodo conducat ad fœlicitatem.* 30

10 *De cã formali ĩ qua cõſiſtit beatitudo ſupernaturalis.* 34

11 *De cauſa prima effectiua ſalutis quæ eſt p̃deſtinatio.* 42

12 *Soluũtur obiectiones Catharini contra p̃deſtinationẽ.* 48

13 *An detur cauſa reprobationis.* 51

14 *De cauſa ſalutis in executione.* 56

15 *Quomodo Chriſtus vt homo in primo & ſecundo aduentu ſit cauſa ſalutis.* 60

16 *De medijs adulto neceſſarijs ad ſalutem viæ.* 66

17 *De quibuſdam medijs in ſpeciali.* 67

18 *Ad ſalutem in via differt neceſſitas medij, ab alijs præceptis.* 70

19 *De medijs neceſſarijs etiam iuſto ad ſalutem vltimam gloriæ.* 72

20 *De medijs neceſſarijs ad maiorem gradum gloriæ in anima.* 79

21 *De medijs ante reſurrectionẽ & gloriam corporum.* 82

22 *De tempore Antichriſti: quod medium præcedet reſurrectionem.* 90

23 *Quis & qualis erit Antichriſtus.* 92

24 *De purgatione mundi per ignem.* 103

25 *De iudicio particulari & vniuerſali.* 108

26 *Reſurget quis & quantus homo.* 113

27 *De qualitatibus, ſeu dotibus corporis.* 114

Lib. I. De Sacramentis in genere.

Cap. 1. *De intentione & partitione huius libri.* pag. 1

2 *De ſacramenti voce, definitione & vnitate.* 3

3 *Solus Chriſtus Eccleſiæ caput inſtituit ſacramenta.* 7

4 *De neceſſitate & ſacramentorum dignitate.* 8

5 *In ſtatu innocẽtiæ nõ fuiſſe ſacram. ſed poſt peccatũ.* 10

6 *De circuncisionis ſacram. de eius ritu & præcepto ad tempus.* 13

7 *De numero ſacramentorũ ſeptennario, & quid pertinet ad illorum eſſentiã, & in quo hæc excellant vetera.* 15

8 *De materia vnius ſpeciei in vno quoque ſcramento: & de forma verborum determinata.* 18

9 *De mutatione in verborum forma, & coniunctione formæ cum materia.* 21

10 *Sine vera miniſtri intẽtione non fieri ſacramentum.* 24

11 *De pijs ritibus in ſacramentorum adminiſtratione.* 26

12 *De tribus effectibus ſacram. primo gratia iuſtificante. ſecundo charactere aut alio ſimili, qui dicitur res & ſacramentum ſimul. tertio de gratia ſacramẽtali.* 29

13 *Characterem in tribus ſacramentis impreſſum eſſe potentiam in ſecunda ſpecie qualitatis.* 32

14 *Effectus quartus, quod ſacramentum recipiẽti melius diſpoſito plus confert. de quorundam peculiari effectu, vt quod baptiſmus tollit totã pœnam, & quaſdam irreg. & de obligatione cõtracta ex ſacramẽti receptione.* 35

15 *Modus quo ſacram. eſt inſtrumẽtalis cauſa gratię.* 38

16 *Vt Chriſti humanitas, ita ſacramentum eſt ipſius gratiæ cauſa moralis & effectiua.* 41

17 *Sacramenta comproducunt ipſam qualitatem gratiæ, quæ non concreatur.* 43

18 *Verba in euchariſtia eſſe inſtrumentum conuerſionis. ſacramento, in quo ſunt duæ actiones, addi formaliter virtutem ſpiritualem.* 45

19 *Sacramentum cauſat effectum vno inſtanti, licet videtur res ſucceſſiua.* 47

20 *Vetera fuerunt ſacramenta: non ita ſacramentalia.* 48

21 *Subiectum ſacramenti eſt ſolus homo viuens.* 50

22 *In ſubiecto qualis intentio & diſpoſitio requiratur, ne indigne ſumat ſacramentum.* 51

23 *De peccato adminiſtrantis indigne, dum iacet in peccato aut cenſura.* 53

24 *De fictionis gradibus in receptione ſacramenti.* 53

25 *Sacramentum obice ſublato cauſat gratiam vt inſtrumentum phyſicum.* 54

26 *Miniſter ſacramenti eſt homo: & hic ſacerdos aut epiſcopus; communiter autem non eſt angelus.* 56

27 *Miniſtro quæ præcepta ſint impoſita.* 58

28 *In miniſtro ordinato vt actiue & valide cõferat ſacramentũ & gratiã, non requiri bonitatem aut fidem.* 60

29 *De miniſtri intentione: & quando tenetur eſſe in gratia, vt miniſtret.* 61

30 *A miniſtro peccatore quando liceat petere ſacramenta, aut ea miniſtrare peccatoribus.* 62

Lib. II. De Baptiſmo.

Cap. 1. *De voce, diuiſione & diffinitione baptiſmi.* 66

2 *Quando cœpit inſtitutio & obligatio baptiſmi.* 68

3 *Baptiſmus eſt ad finem ſalutis neceſſarius neceſſitate medij & præcepti diuini.* 72

4 *Quo tempore præceptum baptiſmi obliget adultos, aut paruulorum parentes.* 74

5 *Ante Chriſti mortem quoſdam fuiſſe baptizatos abſque præcepto.* 76

6 *De materia remota baptiſmi.* 77

7 Ablutio quæ eſt materia propinqua, fit tribus modis. 78
8 De forma baptiſmi cum expreſſione trium perſonarũ, ſub proprijs nominibus relatiuis. 79
9 De varia mutatione in verbis formæ. 81
10 De baptiſmo in nomine Chriſti. 82
11 Non valet hic baptiſmus: in nomine Trinitatis: aut Dei: aut expreſſa vna tantum perſona. 83
12 Forma & intentio quando multi baptizant vnum, aut vnus multos. 84
13 De ritibus qui cum baptiſ. & ante, aut poſt illum adduntur. 85
14 De ritu Patrini, &c. 87
15 De ritu pro adultis: de miniſtro rituum: de myſterio rituum. 87
16 De virtute & effectibus baptiſmi. 88
17 De effectu quarto; qui dicitur character. 90
18 De effectibus ſecundarijs. 91
19 De effectu obligationis. 92
20 De baptiſm. flaminis & in voto. 92
21 De ſubiecto baptiſmi. 93
22 Nulla oblatio, aut baptiſmus in voto parentum prodeſt infanti: contra Caietanum, ſed baptiſm. aquæ aut ſanguinis. 94
23 Pro baptiſmo recipiendo quando liceat data pecunia redimere vexationem. 96
24 De diſpoſitione, & intentione recipientis. 97
25 Paruulos quando liceat inuitis parẽtibus baptizare. 98
26 Qualis diſpoſitio exigatur in adultis ante baptiſ. 100
27 Fictio & indiſpoſitio, quæ impedit effectum baptiſmi, quo modo tollatur, vt baptiſmus reuiuiſcat. 101
28 Quis ſit ſufficiens miniſter baptiſmi. 102
29 De obligationibus miniſtrantis baptiſmum. 104
30 Vnus alium, aut multos ſimul baptizat: aut multi vnum. 105
31 De rebaptizantis pœna, & quando liceat ſub conditione rebaptizare. 105
32 B. Ioannis baptiſmus in quibus conuenit, aut differt à baptiſmo Chriſti Domini: nec erat ſacramentũ. 106
33 Licet illorum baptiſmi in forma aliquo modo conueniſſent: in multis differunt, & cur Chriſtus dignatus eſt baptizari. 108
34 De baptiſmo ſanguinis, ſeu martyrio. 110
35 Quæ opera miſericordiæ dicuntur eſſe remedium contra peccata. 111
36 Qualis diſpoſitio requiratꝰ ad fructuoſũ martyriũ. 112
37 Martyrium includit obedientiam præceptorum, & requirit cauſam ex parte recipientis & inferentis. 113
38 Infantibus prodeſt martyrium, etiam nondũ natis. 113
39 Quo temporis inſtanti confert gratiam, & quomodo differt à baptiſmo. 114

Lib. III. De ſacrament. Confirmationis & extremæ vnctionis.

Cap. 1. De ſacramento confirmationis. 115
2 De materia & forma. 118
3 Ritus circa confirmationem, & in confectione chriſmatis. 120
4 Effectus confirmationis. 121
5 De ſubiecto & illius diſpoſitione. 122
6 De miniſtro. 123

De extremæ vnctionis ſacramento.

7 Hoc ſacramentum fuiſſe à Chriſto inſtitutum. 127
8 Definitio, materia & forma. 129
9 Effectus huius ſacramenti. 130
10 Vtile eſſe, ſed non præceptum. 131
11 Subiectum eſt homo adultus, qui laborat morbo periculoſo. 132
12 Quæ partes ſint vngendæ, vt detur effectus, & de ritu. 136
13 De intentione & diſpoſitione recipientis: & de miniſtro. 137

De Pœnitentia Libri tres.

Lib. IIII. De pœnitentiæ ſacramento & virtute, & de contritione, quæ eſt prima pars materiæ.

Cap. 1. De dignitate ſacramenti pœnitentiæ. 141
2 De ſacramento hoc eſſe præceptum tale, vt ſimul ſit medium ſaluti neceſſarium: idq; magis quam de eucharistia. 143
3 Præceptum diuinum, quæ peccata obliget confiteri. & colligi ex Ioan. 20. 146
4 Eccleſiæ præceptum impletur in quouis die anni eccleſiaſtici, præſertim ad finem illius, ſi habet conſcientiam peccati mortal. vel ſi dubitat eſſe mortale. 148
5 Satisfieri præcepto per confeſſionem informem. 152
6 Præceptum pœnitentiæ, ſeu contritionis quomodo differt à præcepto reſtitutionis. 153
7 Modus & quantitas pœnitentiæ eſt quadruplex. ſatis eſt dolorem eſſe maximum appretiatiue. 156
8 De ſatisfactione eſt præceptum, quando confeſſarius iniũgit: ex fine eſt neceſſaria ad cõſecutionẽ glorię. 157
9 Materia remota ſacramenti eſt peccatum actuale: ſed mortalia ſunt materia neceſſaria. 158
10 Materiæ proximæ eſſe tres partes in communi: quæ omnes aliquo modo præcedunt formam. 160
11 De forma verborum quæ eſt pars ſacramenti: & tamẽ ſacramentum ſupponit pro materia. 161
12 Senſum formæ tripliciter eſſe verum, quia ſacerdos vice Dei vere ſoluit à vinculo peccati mortal. & pœnæ æternæ. 163
13 De effectibus eximijs quibus compenſatur difficultas cõfeſſionis. 165
14 Effectus ſecundus, vt pœnam æternam commutet in temporalem, interdũ delet totã tẽporalem ſenſus. 169
15 Venialia licet non ſint materia neceſſaria, remittuntur per abſolutionem, & per alia ſacramenta quæ tamen per ſe non ordinantur contra venialia. 170
16 Effectus ſecundarius eſt tollere obicem, & reuiuiſcit ſacramẽti opus ſatisfactio Miſſæ, & indulgentia quia eſt opus Chriſti. 174
17 Contritio habet quoſdam ex prædictis effectibus. 175
18 Effectus, vt confeſſarius ſecundario actu liget pœnitentem. 176
19 De prima parte materiæ, quæ eſt contritio, vt pertinet ad ſpecialem virtutem. quædam virtutes verſantur immediate circa malum arduum. 177
20 Peccatum cur dicitur materia remota ſacramenti. 181
21 Qui actus præcedant communiter contritionem, & de obiecto materiali. 183
22 Pœnitentiæ virtutem eſſe per ſe infuſam, colligitur ex obiecto formali, & ſpeciali actu eius. 185
23 Qualis actus voluntatis ſit contritio: an ſit intentio, vel electio. 187

Qua-

24 *Quadruplex propoſitum includi in contritione.* 189

25 *Attritio in quibus conuenit cum contritione.* 191

26 *Ex tribus attritionis gradibus, quis ſufficiat cum ſacramento.* 193

27 *De quadruplici quantitate contritionis.* 195

28 *Quantitas ex parte obiecti vt ſit vniuerſalis dolor de ſingulis peccatis, ſed non requiruntur ſingulæ attritiones.* 198

29 *Impedimenta pœnitentiæ ſunt hypocriſis, conſuetudo, &c.* 200

30 *Remiſſio fit gratis. An intelligi poſſit ſine infuſione habitualis gratiæ.* 201

31 *Remiſſio culpæ etiam vt eſt offenſa Dei, fit gratis: & non propter opera iuſtitiæ, ſecundum iuſtam ſatisfactionem.* 203

32 *Patres ex Matth. 18. colligunt remiſſa peccata redire ob circunſtantiam ingratitudinis, per culpam quandam, & per effectum pœnæ.* 204

33 *Viua opera iuſti peccato mortificata reuiuiſcunt omnia per pœnitentiam.* 207

34 *Omnia merita reuiuiſcere, nec tamen homo recuperat ſemper priſtinum ſtatum gratiæ.* 210

35 *De ſubiecto, ſeu de ſuſcipientibus ſacramentum, vel habitũ pœnitentiæ. habuit habitũ B. virgo, & Adã.* 211

36 *De intentione recipientis hoc ſacramentum.* 213

Lib. V. Seu de pœnitentiæ ſacramento, Lib. II.

Cap. 1. *Ex nomine confeſſionis vocari totum ſacramentum.* 215

2 *Non fuiſſe hoc ſacramentum in ſtatu legis naturæ vel veteris.* 217

3 *Conditiones 16. bonæ confeſſionis explicantur.* 221

4 *Has 16. conditiones reduci ad tres, 1. vt ſit vera, 2. integra, 3. dolens.* 223

5 *Examen conſcientiæ obligat ratione integritatis, vt declaretur ſpecies, numerus, & circunſtantiæ.* 225

6 *Circunſtantia peccati quid ſit.* 228

7 *Circunſtantiæ quæ mutant ſpeciem moralem ſunt neceſſario confitendæ.* 231

8 *Circunſtantia reincidentiæ frequentis, de inceſtu primi gradus quando caute confitendus.* 233

9 *De complicis circunſtantia caute confitenda.* 234

10 *An liceat interdum manifeſtare complicem confeſſario.* 238

11 *Confeſſio in duplici caſu informis, eſt integra & verum ſacramentum.* 241

12 *Quæ cauſæ ab integritate confeſſionis excuſent.* 242

13 *Quando ſit iteranda confeſſio ob defectum ex parte pœnitentis, vt ſi deſit dolor, aut maneat in ſtatu peccati.* 244

14 *Quando ſit iteranda ob defectum ex parte confeſſarij: ſi caruit poteſtate ordinis vel iuriſdictionis.* 246

15 *Per confeſſionem informem ſatisfit præcepto, ſed non fini præcepti: idem cum alia ſacramenta recipit in peccato.* 247

16 *Qui ſpõte fecit generalem confeſſionem, an teneatur ad integram omnium? expedit aliquando confeſſio generalis totius vitæ.* 248

17 *Poteſt in religione fieri ſtatutum repetendi confeſſiones Prælato.* 250

18 *De tertia parte materiæ, quæ eſt ſatisfactio de nomine: & quomodo hæc differt à reſtitutione, eſſe medium neceſſarium ad conſequendam ſalutem.* 251

19 *Per quæ opera fiat ſatisfactio.* 253

20 *Præceptũ ſatisfactionis colligi ẽt ratione naturali.* 255

21 *In praxi prudenter imponenda eſt pœnitentia, & interdum ſub conditione, & de voto pœnali.* 257

22 *Aequalis confeſſarius cur poſſit impoſitam ab alio commutare.* 259

Lib. VI. De clauibus eccleſiæ pro foro pœnitentiæ, ſeu de miniſtro. Qui eſt de Pœnitentia Lib. III.

Cap. 1. *De clauium poteſtate ad abſoluendum in foro pœnitentiæ.* 262

2 *Quis ſit clauium capax.* 264

3 *Quale oſtium regni cælorum aperiatur per claues.* 266

4 *Claues late extendi ad iuriſdictionem, ſed differre ab illa.* 267

5 *Quo iure epiſcopis, aut parochis conferatur iuriſdictio.* 269

6 *Quis ſit & reputetur idoneus confeſſarius, iuxta Conc. Triden. ſeſſ. 23. refor. cap. 15.* 273

7 *Quis dicatur Ordinarius. & in cap. omnis proprius ſacerdos.* 277

8 *Caſus in quibus omnes ſacerdotes abſoluere: aut quidã homines eligere poſſunt confeſſarium.* 278

9 *In mortis articulo aut periculo quis abſoluat à peccatis & cenſuris.* 280

10 *Impeditum adire Papam, abſolui poſſe ab epiſcopo: & quid fiet in articulo mortis.* 282

11 *In mortis articulo, aut periculo iure eccleſiaſtico abſoluit omnis ſacerdos.* 285

12 *In articulo mortis ſi expediat nõ confiteri epiſcopo, vel parocho præſenti, poteſt negata etiam licentia, confiteri non expoſito.* 287

13 *Quis eligere poſſit confeſſarium, & qualem.* 289

14 *Quis poteſt caſus reſeruare, & à reſeruatis directè abſoluere:* 293

15 *Quando liceat inferiori abſoluere indirectè à reſeruatis.* 296

16 *Quomodo à caſibus Papæ abſolutio fiat per epiſcopũ, & per Bullam cruciatæ, aut iubilæum.* 298

17 *De miniſtri qualitate, ſeu bonitate.* 302

18 *In quibus debeat confeſſarius iuuare pœnitentem.* 304

19 *De ſigilli obligatione.* 305

20 *Qui teneantur ad ſigillum.* 308

21 *Quæ non cadant ſub ſigillo.* 310

22 *De prudenti cautione confeſſarij.* 312

23 *An liceat vti notitia per confeſſiones habita.* 313

24 *Vti ſcientia ſuperioris ordinis, quando non ſit contra præceptum.* 315

25 *Licet ſigillum extendatur ad aliena peccata: non tamen inquirendum eſt de perſona complicis.* 316

26 *De qualitate 3. confeſſarij quæ eſt ſcientia.* 318

27 *De qualitate 4. Prudentiæ.* 320

28 *Quomodo ſapiens & prudens confeſſarius docebit ignorantes.* 321

29 *Breue interrogatorium cum præambulis: & præcepta reduci ad octo capita.* 322

30 *Appendix interrogatorij pro ſtatibus circa præceptum 3. 5. & 7.* 323

31 *Finito examine, quid præſtabit confeſſarius.* 324

32 *Epiſcopus et examinator, quomodo approbare debeant confeſſarios.* 325

Lib.

Lib. VII. De clauibus pro indulgentijs.

Cap. 1. *Quid ſit indulgentia, & in quo differt ab alijs remiſſionibus.* 327
2 *De materia theſauri.* 329
3 *Quo iure ſunt claues pro indulgentia datæ.* 330
4 *Indulgentiã eſſe gratuitã donationẽ ex theſauro: deinde iuſtã ſimul ſatisfactionẽ, & abſolutionẽ pro viuis.* 332
5 *Quo modo ſanctorum ſatisfactio concurrat.* 333
6 *De varia forma concedendi indulgentias.* 334
7 *Quomodo conferatur pro defunctis.* 335
8 *An qui indulgẽtiã cõſequitur poſſit alteri applicare.* 336
9 *Quem effectum habeat indulgentia, & cui proſit.* 338
10 *Stationes indulgent. quid includant, & de operibus quę præſcribuntur in iubileo.* 340
11 *Declarantur quędam pertinentia ad iubilæum.* 341
12 *De confeſſione quę ſolet in iubilęis exprimi, & de electione confeſſarij.* 342
13 *De varijs priuilegijs Bullæ cruciatæ.* 344
14 *De cauſa concedentis indulgentiam.* 351
15 *Quantum valet, & quid ſignificat annus, aut quadragena, &c. & de anno iubilæi.* 353
16 *De diſpoſitione conſequentis indulgentiam, & quot annis detineatur anima in purgatorio.* 355
17 *De abſolutione ab iniunctis.* 356
18 *Quis poteſt recipere indulgentias.* 357
19 *De regularium indulgentijs.* 358
20 *De reuocatione indulgentiæ, & publicatione bullæ, & quibus proſit.* 360
21 *Quando expiret bulla, aut gratia conceſſa: & quomodo confirmet alia priuilegia:* 362
22 *An bulla reuocet priuilegia religionis.* 364
23 *Summa eorum quæ ex priuilegio conceduntur regularibus, aut per bullam.* 367
24 *De exemptione regularium in generali.* 368
25 *Quos effectus vtiles operetur hæc exemptio regularium.* 371
26 *De exemptione à quibuſdam rebus.* 376
27 *Exemptio à ſolutione decimarum, & ſubſidij.* 378
28 *Prælati regulares, & confeſſarij regulares ab his expoſiti, quid poſſint.* 381
29 *Quomodo publicanda, & interpretanda ſint indulgentia & priuilegia.* 384
30 *In quibus amplianda & reſtringenda ſint priuilegia etiam bullæ.* 385
31 *De ſubiecto harum clauium, ſeu miniſtro conferente indulgentias.* 388
32 *Quas indulgentias, & quibus concedat Epiſcopus, Archiepiſcopus, &c. & an excommunicatus poſſit eas concedere.* 390
33 *De cõpoſitione bonorũ incertorũ per bullam Cruc.* 391
34 *De quibus bonis, & quibus hominibus proſit compoſitio, & pro quo foro.* 393
35 *De varijs caſibus cõpoſitionis circa iniuſtę quæſita.* 395
36 *Et circa bona beneficijs annexa: & de monſtrenco.* 398
37 *Et circa legata in teſtamento.* 399

De Euchariſtia Libri duo.

Lib. VIII. De Euchariſtiæ ſacramento.

Cap. 1. *De nomine & figuris Euchariſtiæ.* 405
2 *De inſtitutione, quã decẽter facta ſit, aut fieri potuit.* 406
3 *Communionem Euchariſtiæ eſſe neceſſariam neceſſitate finis & præcepti.* 409
4 *Quando obligat præceptum diuinum.* 412
5 *De pręcepto eccleſiæ, quę tempus determinat.* 413
6 *In quo conſiſtat eſſentia Euchar. ſeu cauſa formalis, & de illius definitione.* 414
7 *Pro quo ſupponat: & in quo differt à ratione ſacrificij, & ab alijs ſacramentis.* 415
8 *Eſſe vnum ſacramentum ſub vtraque ſpecie, & verum ſub altera: differt ab vnitate aliarum rerum.* 417
9 *Euchariſtiæ materiã remotã eſſe panem & vinũ.* 418
10 *Qualitas materię eſt panis azymus.* 420
11 *Quo die Chriſtus confecit & crucifixus eſt.* 423
12 *Quale vinum ſit materia, & de mixtione aquę.* 427
13 *An Papa diſpenſet, vt conficiatur in altera ſpecie.* 429
14 *De præſentia & quantitate materiæ, ac intentione conſecrantis.* 430
15 *De defectibus circa hæc occurrentibus.* 431
16 *De forma ſacri Euchariſtię, & cõſecrationis panis.* 432
17 *Quibus verbis cõſtet formę, qua vinũ conſecratur.* 435
18 *Verba quomodo efficiant conſecrationem.* 437
19 *Explicantur verba formæ.* 438
20 *De effectu verborum, id eſt, præſentia corporis & ſanguinis Chriſti in hoc ſacramento.* 440
21 *Quibus verbis Patres explicent hunc effectum: nec adeſſe Chriſtum in figura tantum.* 442
22 *Præmittitur aliquid pro declaratione tranſſubſtantiationis.* 444
23 *Referuntur quorundã ſniæ de termino cõuerſionis.* 447
24 *An ſit ſacramentalis vnio inter corpus Chriſti & ſpecies.* 450
25 *Explicatur mirabilis actio conuerſionis. quid fiat circa panem & ſpecies remanentes.* 453
26 *Sub altera ſpecie & illius particulis contineri totum corpus Chriſti.* 456
27 *Quæ adſint per concomitantiam.* 458
28 *Quando incipiat aut deſinat adeſſe corpus Chriſti ſub ſpeciebus.* 462
29 *Manet antè & poſt vſum ſacramenti ſub ſpeciebus corpus Chriſti.* 463
30 *Manent accidentia per ſe abſque ſubiecto.* 464
31 *Ex quantitate quomodo fiat generatio & nutritio.* 465
32 *De adoratione exhibenda ſacramento euchariſtiæ.* 466
33 *An interdum ſit addenda conditio adorationi.* 470
34 *De effectibus euchariſtiæ.* 471
35 *De proprio effectu gratiæ ſacramentalis.* 473
36 *An fiat quædam vnio Chriſti cum iuſto cõicante.* 474
37 *Explicantur Patres.* 475
38 *Non eſſe imitandam locutionem quorundam.* 476
39 *An euchariſtia in ſacrario habeat aliquem effectũ.* 476
40 *De ſuſcipientibus euchariſtiam & vſu illius.* 477
41 *Quis dicatur manducare ſacramentaliter.* 478
42 *De antiqua infantium communione.* 478
43 *Quo in inſtãti Euchariſtiæ ſumptio cõferat gratiã.* 479
44 *Non licet laicis communicare ſub vtraque ſpecie.* 481
45 *De recipientis intentione & diſpoſitione.* 483
46 *Quæ neceßitas deficiente confeſſario excuſet à præmittenda confeſſione ante communionem.* 484
47 *Quaſdam alias cauſas non eſſe ſatis, vt liceat communicare abſque confeſſione.* 486
48 *Quæ alia pręparatio præmittatur ad fructum ſacramenti, præter gratiam & confeſſionem. An deuotio, de qua etiam cap. 52.* 487
49 *De munditia corporali per ieiunium.* 487
50 *Quando non ieiunis liceat ſumere Euchariſt.* 488
51 *De munditia ſine pollutione corporis:* 489
52 *De deuotione mentis, & ſupra cap. 48* 490

Frequen-

53 *Frequentatio communionis quæ expediat laicis.* 491
54 *Miniſter quis ſit. laico non licet tangere eucbariſt. aut vaſa ſacra.* 493
55 *Vt digne miniſtret, requiritur licentia Paſtoris, & qua lis præparatio. Quando phreneticis & infirmis mini-ſtrari debeat.* 495
56 *Peccatori publico neganda eſt communio. non eſt confe renda ad probationem innocentiæ.* 495
57 *Peccatori cuius crimen eſt occultum, permittet paro-chus accipere communionem.* 497
58 *Chriſtus etiam Iudæ dedit ſacramentum eucbariſtiæ & ordinis.* 497
59 *Occultum crimen babenti, ſi occulte petat communio-nem, quando neganda ſit.* 498
60 *Excommunicatus quando poſſit miniſtrare, aut reci-pere euchar.* 499

Lib. IX. De ſacrificio Miſſæ.

Cap. 1. *De ſacrificij antiquitate: & quib. partib. cõſtet.* 501
2 *Varie diuiditur. quædam vetera cruenta fuiſſe figuram incruenti ſacrificij.* 503
3 *Definitur ſacrificium. vnicum eſt in eccleſia: quod differt à ſacrificio cruento crucis, & à morte martyrum.* 505
4 *Apud veteres fuit verum ſacrif. & templum, ſed ceſſa-uit per Chriſti mortem & reſurrectionem.* 507
5 *Ante legem in ſtatu naturæ erat ſacrif. cum partibus neceſſarijs, & ritibus.* 508
6 *An eccleſia de ſe poſſet inſtituere ſacrifi. De facto ſolus Chriſtus inſtituit: & eccleſia adiecit pios ritus.* 509
7 *Sacrificij ratio in eucbariſtia differt, & dignior eſt quã ratio ſacramenti.* 510
8 *Referuntur ſententiæ quod in vna actione ſit eſſentia no ſtri ſacrificij.* 511
9 *Ad ſacrificij ſubſtantiam & fructũ pertinent hæ 3. par tes: conſecratio materiæ, oblatio & conſumptio: & quæ ſit potior. Alia quæ concurrunt, non pertinent ad eſſentiam.* 513
10 *De varijs nominibus: & cur dicitur Miſſa. De figuris & probatur hoc ſacrif. ex vtroque teſtamento.* 517
11 *De veteri ſacrificio an fuit præceptum. Quomodo pla-cuit Deo.* 521
12 *Effectus Miſſæ in generali. Non derogat vtrique ſacri ficio quod Chriſtus obtulit. Superat effectus veterum ſacrificiorum.* 522
13 *Effectus per ſe ſacrificij in ſpeciali eſt expiatio pœnæ. Offertur etiã pro culpis: & ad augmentũ gratiæ.* 524

Pro quibus offeratur Miſſa.

14 *Refutatur duplex ſententia, 1. quod miſſa offeratur pro ſanctis: explicatur, 2. quod peccatori cum attritione conferat primam gratiam.* 526
15 *Quomodo proſit peccatori fideli, & excommunicato cõ trito. An hæreticis, & cathecumenis, ac paganis.* 527
16 *Defunctorũ animæ quæ ſunt in purgatorio iuuantur miſ ſis. Quid de anima Traiani liberata dicãt Doct.* 529

De quadruplici offerente.

17 *Per 4. offerentes creſcit valor & effectus finitus vnius miſſæ, 1. per eccleſiam, quæ iuxta inſtitutionem Pon-tificum eſt offerens.* 531
18 *De miniſtro per ſe offerente, & diſtribuente tres por-tiones. Ex bonitate iſtius augeri quendam valorem miſſæ. non ita prodeſt miſſa ſacerdotis excommunica-ti, aut hæretici.* 534
19 *Ex Chriſto, vt eſt præcipuus offerens, aut miſſa habeat valorem & virtutem infinitam.* 537
20 *Ex laicorum deuotione, dum ſunt ſimul offerentes per ſacerdotem, tanquam per cauſam vniuerſalem, auge-ri valorem miſſæ.* 540
21 *Vna miſſa plus prodeſt homini, ſi ſacerdos ſpecialiter applicet. Et quomodo eccleſia, aut Prælatus alijs ap-plicat fructum miſſæ.* 541
22 *Pitantiam ſeu ſtipem pro vna miſſa quantum poſſit acci pere ſacerdos et diues, et regularis, aut parochus.* 544
23 *Obligatio miniſtri vt aliquoties celebret, ſe præparet: ſeruetq; onera impoſita, & regulas miſſalis.* 548
24 *Ritus Pios in miſſa eſſe obſeruandos. i. de tempore: qui-bus anni diebus liceat, eſſe frequentandam. Qua diei hora, & poſt matutinas.* 549
25 *De miſſa audienda præcepto: & cauſis excuſantib.* 552
26 *Miſſarum ritus à Chriſto et Apoſtolis fluxit. De varijs illarum officijs. De regulis miſſalis.* 558
27 *De ritu loci ſacri. Quando dicatur pollui: & à quo re-concilietur eccleſia violata.* 559
28 *De ara, vaſe ſeu calice, cuſtodia: de corporalib. &c.* 561
29 *De veſtibus ſacris celebrantis: de libro miſſali, & lemi-ue cera.* 563
30 *Priuata miſſa licet, in qua vnus miniſtrat ſacerdoti. Quo caſu liceat interrumpere ſacrificium: aut bis in die celebrare.* 565
31 *Partes miſſæ diſtinguuntur. quædam dici ſubmiſſe ne au diantur. non eſt dicenda vulgari lingua.* 568
32 *Declaratur 1. pars à principio miſſæ vſque ad offerto-rium.* 572
33 *Declaratur offertorium, & ſacer Canon miſſæ.* 578
34 *Declaratio à verbis conſecratorijs, vſque ad finem miſ-ſæ.* 580
35 *De ritibus & cęremonijs, quæ in geſtu & actione con-ſiſtunt.* 583
36 *Regulæ generales, vt occurratur defectibus, ſi inter ce-lebrandum contingant.* 584
37 *Peculiare remedium pro his defectibus.* 585
38 *Si miraculũ circa ſpecies contingat, quid agẽdum.* 586
39 *De defectu incidente circa formam, aut intentionem du biam.* 587
40 *Si ſacerdos facta conſecratione deficiat, quomodo ſit oc currendum.* 587

Lib. X. De Ordinis ſacramento.

Cap. 1. *Nomen, ordo, & definitio explicantur.* 591
2 *De numero ſeptenario ordinum, & quomodo diſtinguan tur.* 592
3 *Inſtituti ſunt à ſolo Chriſto: & iuſtos late dici ſacerdo-tes.* 594
4 *Ordines 7. ſunt vnum ſacramentum, & ex fine eſt ne-ceſſarium communitati.* 595
5 *De forma & materia ordinum in communi.* 596
6 *De materia & forma in particulari ſingulorum ordi-num. De manus impoſitione, cum qua Ioan. 20. col-lata fuit poteſtas abſoluendi.* 596
7 *Epiſcopo per manus & libri impoſitionem confertur noua poteſtas & gratia. nec eſt 8. ordo. In quo excel-lat poteſtas Papæ. Conſecratio Abbatis vel Virginis non eſt ſacramentum.* 597
8 *In quo actu Diacono, & Subdiacono imprimatur cha-racter.* 599

9 *In quo actu 4. minorum & tonſuræ, fiat conſecratio perſonæ.* 599
10 *An oportet vt qui ordinatur tangat vaſa, & quando ſupplendus ſit defectus.* 600
11 *De ritu veſtis clericalis, tonſuræ, de vnctione, & de circunſtantia loci.* 601
12 *De circunſtantia temporis, in quo ordines conferendi ſunt.* 602
13 *De officio Diaconi, Subdiaconi, & aliorum ord. Quando Subdiaconus peccator, aut epiſcopus miniſtrans in officio non peccat mort.* 603
14 *De effectu gratiæ, & characteris. De intentione recipientis adulti. Quid ſi infans ordinetur. Initiatos ſacris obligari continentiæ voto.* 605
15 *De effectu, quod eſt priuilegium immunitatis. Quando tonſuratus gaudeat priuilegio fori.* 608
16 *De ſuſcipientibus ordines. Quis incapax aut irregularis. Minorem ſcientiam ſatis eſſe dum regularis ordinatur.* 611
17 *Scrutinium pręmitti ante ordinationẽ, de ętate, de moribus, ſcientia. Si abſque titulo beneficij, ſeu patrimonij ſacris initiet epiſcopus, debet illum ſuſtentare.* 612
18 *Notorie dignus non eſt examinandus, niſi vt fiat epiſcopus. Qui interrogetur de crimine aut vitio corporis, & an ſit ſeruus, aut illegitimus, aut ratiocinijs obligatus quid reſpondebit.* 613
19 *De ætate ad ſingulos ordines.* 614
20 *De obligatione epiſcopi. Quid proſit generalis abſolutio ante ordinationem.* 614
21 *De excellenti poteſtate epiſcopi. A quo petere ordines non liceat.* 615
22 *Quis concedat Reuerendas. Non expirant morte concedentis.* 616
23 *Papa delegat ſacerdoti quadã, quæ ordinarie pertinent ad poteſtatem epi. De chorepiſcopo. Quis ordinet regulares aut ordinatum à Papa. Quis conſecret ep̃m. Electus epiſcopus ne differat conſecrationem.* 617
24 *Epiſcopus conſecratur à tribus epiſcopis. Papa à quo maluerit. De chorepiſcopi officio. Quis conſecret virgines, calices, & veſtes. Et quis committat alteri.* 619
25 *De ordine hierarchico in genere.* 619
26 *De dignitate eccleſiaſtica, & an liceat eã appetere.* 620
27 *De Cardinalium dignitate, officio, & priuilegijs.* 621
28 *De Legatorum triplici genere.* 623
29 *De Patriarcha, & de eius inſignibus. Nullũ Rom. Patriarcham dum viueret, dãnatum fuiſſe de hæreſi.* 624
30 *De Archiepiſcopo, ſeu Metropolitano. Quid poſſit circa ſuffraganeos epiſcopos, & eorum ſubditos.* 625
31 *De Metropolitani obligatione: & in quibus differat ab epiſcopo. De modo quo olim eligebatur.* 626
32 *De voce epiſcopus: & de illius qualitatibus. De epiſcopo regulari, aut habente votum religionis.* 626
33 *De qualitate ſcientiæ vt Theologiæ, ſeu Canonũ. De formula ſcrutinij. De regulari in epiſcopum electo.* 628
34 *Quid electus habeat ante conſecrationem, confirmatus ante poſſeſſionem, Archiepiſcopus ante habitum pallium. Quid habeat poſt conſecrationem.* 629
35 *De triplici officio Apoſtolico, quod habet Papa aut epiſcopus.* 631

Lib. XI. De Matrimonij Sacramento.

Cap. 1. *De voce, definitione, licitum eſſe ſtatum matrimonij: & de illo in republica eſſe præceptum in communi.* pag. 634
2 *Eſt ſacramentum legis Euang. etiam dum ſit per procuratorem. Non licet vni habere ſimul plures vxores. Quæ ſit materia aut forma vel miniſter.* 638
3 *Explicatur decretum Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 1. irritum eſſe clandeſtinum, niſi adſint parochus & teſtes, vel delegatus ab eo. Quomodo reualidetur matrimonium præſumptum.* 643
4 *In contrahentibus, intentio impeditur per conditionem contra ſubſtantiam, aut finem matrim. vel per defectũ libertatis in furioſo. Sed ſuperueniens amentia, aut maleficium non ſoluit ratum.* 648
5 *De varijs gradibus clandeſtini, & pœnis ſic contrahentium. & quis diſpenſet in denunciationibus.* 649
6 *De matrimonio filiæ ſub poteſtate patris conſtitutæ. De damno ſi contra leges contrahat clam, inuitis parentibus.* 653
7 *Quid præſtandum ne matrimonium ſit clandeſtinum, & explicatur decretum Trid.* 655
8 *De effectibus, vt gratia & vinculo. Declaratur definitio & proprietas vinculi. Solui profeſſione, &c. Diſpenſat epiſcopus.* 656
9 *De cauſa matrimonij, vt vinculum eſt. Qualis conſenſus requiritur, vt præſtetur liberè abſque metu.* 665
10 *De conſenſu voluntario, ideſt, ſine errore perſonæ, aut conditionis ſeruilis: de impotentia quadam ſenis vel ſpadonis, & debilium.* 667
11 *De conſenſu ficto deceptoris, aut dubio. De hæretico errante circa ſubſtantiam matrimonij. Quæ verba futuri habeant ſenſum de præſenti, & è contrario.* 670
12 *Oportet conſenſum de præſenti eſſe abſolutum, ſine conditione ſuſpendente.* 672

De ſponſalibus.

13 *De nomine, definitione, materia, forma, effectu. De impedimentis ritu ſponſalium & nuptiarum. De ætate quam malitia ſupplet.* 674
14 *Quibus modis ſoluantur ſponſalia.* 678
15 *Bonis tribus excuſari ſtatum matrim. ſed actus excuſatur duplici bono. Quando dicatur conſumatum. De primo bono ſacramenti.* 681
16 *De vſu clandeſtini validi. De circunſtantijs loci ſacri, & temporis feſti. De modo inordinato copulæ.* 686
17 *De 2. bono fidei, quod violatur per adulterium aut inceſtum. De cauſa diuortij, vt adulterio hæreſi.* 688
18 *De ſecundarijs obligationibus mariti & vxoris ex bono fidei.* 691
19 *De bono tertio prolis. De obligatione parentum educatione, inſtitutione, & collocatione in ſtatu.* 692
20 *Illegitimus quomodo legitimetur. Quo remedio filius ſacerdotis ad bona patris admittetur.* 694
21 *De natis ex adulterio, inceſtu, &c. De filio naturali.* 698

Lib. XII. De impedimentis matrimonij.

Cap. 1. *Impedimẽta quo iure & poteſtate ſint inducta.* 700
2 *De his quæ impediunt matrim. & non dirimunt.* 703
3 *Irritantis impedimenti diſpenſatio reſeruatur Papæ. Quando poſſit Epiſcopus, aut Legatus. De cauſa diſpenſationis: & an ſit explicanda in impetratione.* 707
4 *Ordo impedimentorum, quæ immediate inhabilitant perſonas.* 711
5 *De profeſſione & ſtatu religioſo in Societate Ieſu. De ordine ſacro.* 712

Liga-

6 *Ligamen alterius coniugis viuentis, ſeu Poligamia. Sed ſi probetur abſens obiiſſe, licebit tranſire ad ſecundas nuptias.* 717
7 *De impotentia ratione ætatis in puero vel ſene. De frigidit. vel nimia caliditate.* 723
8 *Spado contrahere non poteſt. De maleficiato: & de impotentia reſpectiua inter duos.* 726
9 *De impedimentis reſpectiuis, & primo de conſanguinitate.* 728
10 *De affinitate triplici. De impedimento publicæ honeſtatis ex ſponſalibus.* 732
11 *De cognatione ſpirituali.* 733
12 *De cognatione legali.* 735
13 *De diſparitate cultus.* 736
14 *De impedimento triplici criminis.* 737

Lib. XIII. De excommunic. cenſura.

Cap. 1. *De voce, definitione, & fine excõmunicationis.* 740
2 *Triplex eſt cenſura. Excommunic. differt ab aliis.* 741
3 *De minori excommunic.* 743
4 *De triplici cõicatione: & de effectib. maioris in cõi.* 744
5 *Quis excommun. vitandus poſt Conc. Conſtan.* 746
6 *Quæ ſcientia de excommun. requiratur, vt denunciatus ſit vitandus.* 748
7 *Explicatur ex verſ. Os orare, Vale.* 749
8 *Participans in humanis quando peccet mort.* 753
9 *De participante in crimine criminoſo.* 754
10 *Sacramentum etiã pœnitentiæ an proſit excõicato.* 755
11 *Excommunicatus ſtrictius prohibetur participare cum alijs.* 756
12 *Qua abſolutione & ſuffragijs priuetur excõmun.* 757
13 *Beneficij aut penſionis collatio & acceptatio, an proſit excommunicato.* 760
14 *Quomodo fiet reualidatio tituli inutilis i beneficio.* 762
15 *De excommunicatione iniuſta defectu cauſæ.* 763
16 *De excommunicatione nulla.* 765
17 *De cauſa diſpenſatiua, ſeu materiali excom.* 766
18 *De excommun. à iudice quæ dicuntur Paulinæ.* 770
19 *De excommun. lata per Cameram Apoſtolicam.* 773
20 *De intentione ligandi, & ſolemni excommun.* 775
21 *De cauſis quæ excuſant ab excommun.* 776
22 *Excuſatur à participatione cum denunciato, verſ. vtile, lex, humile.* 778
23 *De ignorantia, & de neceſſitate excuſante.* 779
24 *Quis poteſt excommunicare.* 781
25 *Quis poſſit excommunicari.* 783
26 *Epiſcopi excommunicatio non extenditur ad ſuos extra territorium, ſed intra illud comprehendit etiam alienigenas.* 784
27 *Quis poteſt abſoluere ab excommunicatione.* 785
28 *Abſoluens ſeruare debet formam ſub qua ſibi delegatur facultas.* 787
29 *Abſolutio fit etiam abſentis & inuiti, per verba aut per factum Papæ.* 790
30 *Quis abſolui debeat. Et de abſolutione per metum, aut ſubreptionem impetrata.* 792

De ſuſpenſionis cenſura.

31 *Cenſura ſuſpenſionis definitur, & diuiditur.* 793
32 *Effectus ſuſpenſiõis non eſſe connexos, & ſtricte interpretandos.* 794
33 *Quale peccatum ſit violare ſuſpenſionem, & de participante cum denunciato.* 796
34 *De cauſa diſpoſitiua, ſubiecto, forma: & cauſis quæ excuſant.* 796
35 *De miniſtro, qui poteſt ſuſpendere, aut abſoluere.* 797
36 *vſque ad 39. Quibus caſibus ipſo iure imponatur ſuſpenſio.* 799
40 *Regulares quando fiant ſuſpenſi.* 804

De Interdicto.

41 *De voce, definitione, inſtitutione, fine, & diuiſione.* 806
42 *De interdicto loci aut populi in communi.* 807
43 *De effectibus interdicti perſonalis, & quando ipſo iure incurratur.* 809
44 *De effectu interd. local. quantum ad officia.* 812
45 *Quæ ſacramenta olim, & nunc liceant.* 815
46 *Explicantur quatuor conditiones poſitæ in cap. Alma mater.* 817
47 *De feſtis, quibus interdictum iure ſuſpenditur.* 819
48 *De priuil. regularium: & de illorum familiaribus. de bulla Cruc.* 820
49 *De cauſis ab interdicto excuſantibus.* 823
50 *De ſubiecto ſeu perſona quæ interdicitur, de cauſa diſpoſitiua, & forma.* 824
51 *De miniſtro.* 825
52 *De ceſſatione à diuinis.* 827
53 *Quæ officia aut ſacramẽta liceant tpe ceſſationis.* 828
54 *De miniſtro qui imponit aut tollit ceſſationem.* 830
55 *De pœna degradationis.* 831
56 *De inhabilitate ad beneficia aut officia: & de alijs pœnis.* 834
57 *Ad quæ beneficia diſpenſet epiſcopus cũ irregulari.* 837

Lib. XIIII. De irregularit. impedimento.

Cap. 1. *De voce, definitione, & inſtitutione irregular. Et quomodo differat à cenſuris.* 840
2 *Diuiditur in ſex quaſi ſpecies. &* 1. *Timoth. cap.* 3. *deſcribi* 12. *irregul.* 842
3 *De cauſa diſpoſitiua: & de excuſante.* 844
4 *De iterante ſacramentum matrimon. aut baptiſmi.* 849
5 *De enormi, & notorio crimine: de infami, curiali, aut ratiocinijs obligato.* 852
6 *De irreg. ante ordinatione, aut in ipſa ordinatione.* 855
7 *De irregularitate poſt ordinationem.* 858
8 *De vitio corporis.* 860
9 *De quorundam ſtatuum irreg. vt de Pontif. & Card. de Epiſcopo aut regularibus.* 865
10 *De lenitatis defectu.* 867
11 *De eo qui occidit priuata autoritate, defendens alium. pag.* 869
12 *De defectu lenitatis in eo qui occidit autoritate publica.* 872
13 *De pugnantibus in bello.* 878
14 *De homicidio voluntario.* 879
15 *De caſuali homicidio.* 881
16 *De cauſa mediata, vt eſt iuſſio & conſilium.* 885
17 *Quibus modis tollatur irregularitas.* 887
18 *Declaratur Concil. Trid. ſeſ.* 24. *refor. cap.* 6. 890
19 *In quibus irregular. diſpenſet Epiſcopus.* 892
20 *Explicantur quæ poſſit Epiſcopus per Concil. Trident. ſeſſ.* 24. *de refor. cap.* 6. 894

FINIS.

QVAEDAM LOCA HVIVS SVMMAE MAGIS EXPLICABVNTVR IN ADDIT.

LIb. de ſacram.cap. 5.§.1.in ſtatu innocentiæ nulla eſſent Sacramenta.§.4.& c.6.§.1. Secundum fidem olim in circuncisione conferebatur gratia etiam infantibus. Cap.7.§ 2.& 4. & lib.1. de matrim.c.2.§.1. matrim. ante inſtitutionem Chriſti non erat proprie ſacramentum. Cap.12. ad fi. & ſępe, eos catechumenos negant Patres ſaluari, qui nondum erant competentes, nec habebāt baptiſmum in voto. Cap.11.§ 6.cap.16.§.5.c 25.§ 6 lib.1.de pœnit.cap.16. ad fin. exceptis tribus ſacram. quæ imprimunt charact. reliqua.4 imprimunt quidem habitualia dona & uirtutes, ſed non alium habitualem ornatum. Cap.16.§ 4.cap.17.§.1.cap.18.§ 4. lib.de fine. c.15. ſacramenta Chriſti eſſe inſtrumentalem cauſam, quę phyſica actione attingunt ipſam entitatem gratię, & baptiſmo vt Deo coniungitur, additur vis ſeu vigor, quo producit gratiam. Cap.22.§ 6.lib.1.de pœnit.c.2.§.3.& c.26.lib.de fin cap.16.& 19. qualis diſpoſitio ſat ſit, vt homo recipiat fructum ſacramenti?

Lib.de Bapt.c.2 §.5.& 8. agitur de ætate Chriſti, de qua lib de fi.c.23.Item de prædicatione Apoſt.per urbem,de fi.c.24. item de hebdom.Daniel.de fi.c.15.& 19. De bap.c.3.§.5. & lib.1. pœnit. c.2 lib de fin.c.16.19.iuſtis ad ſalutem gloriæ, quædam eſſe neceſſaria, tanquàm medium. Cap.16.§ 4 de fin. c.19. nemo antiquorum obtinuit beatitudinem ante mortem Chriſti. Cap 25.§.2. I. eſſe de mente D.Thomæ. Cap.35. fin. de oratione, vid. de fin. cap.17.§.1.ad fin.

Lib.de confirmat.c.6.§.6. D.G. declaratur in lib.de irregul.c.7. §.4 E. Cap.7.§ 3. X. in lib.1. de pœniten cap.2.§ 1. declaratur. Cap.11.§.4.& lib. de fi c.10. & 23. non eſt indecens vbicunque ſe occaſio obtulerit, explicare excellentias B Virg.

Lib.1.de pœnit.c.2.§.1. D.E. lib.2. c.1.§.4.lib.3.c.1.§.4.ſacram, pœnitentiæ non fuit plene inſtitutū à Chriſto,niſi Io.20.poſt reſur. Cap.3.§.1.H.glo.& canoniſt. licet non intendant negare ſacramentum pœnitentiæ fuiſſe à Chriſto inſtitutū: falſo tamen dicere præceptum nō eſſe ſatis expreſſum iure diuino. Cap.2.§.5.K.M.quando puer teneatur ad præcepta eccleſiæ? Cap.8.§.1. B.cap.20.§.1. pœnitens tenetur acceptare, & implere iniunctam pœnitentiam. Cap.12.§.1.H.c.32.§ 6 H.explicatur Hugo. Cap.17.§.4. K.attritio quomodo dicatur res & ſacram.ſimul? Cap.21.§ 2. D.pœnitentia viæ includit formalem dolorem voluntatis. Cap.24.§.4. G. Occaſio quæ videtur propinqua, quando excuſetur à periculo peccati? Cap.29.§.4.T.& in fi.& lib.de Euchar.c.5.§ 4.Cur olim peccatori ęgroto negabantur ſacramenta? Cap.30.§ 4.Z.non ſemper voluntas reputatur pro facto.

Lib.2.pœnit. cap.2.§.6. K.confitens nutu peccatum in generali poſſet abſolui. Cap.5.& 6.de circunſtantijs multa addi poſſunt, ad praxim. Cap 8.§.2. I. explicatur Sotus.

Lib.3. cap.10. §.5. in lib.de excommunic. cap.28. & ſeq. explicatur. Cap.13.§.11.K. oppoſitum eſt ſatis probabile in praxi. Cap.19. §.5. V. extenditur ad alios caſus. Item. §.10. H. ſacerdoti aſſerenti ſe id ſecretum ſcire extra confeſſionem non creditur,niſi id probet,dū cauſa agitur inter illum & pœnitentem conqueſtum. At ſi res agatur inter alias pſonas, ſacerdoti iuranti ſi bonæ famę ſit,adhibetur fides Cap.21 §.1.poſt F.licet peccet mort. cont. Med. ſed pœna iuris non incurritur, niſi in caſu indubitato.

Lib.de indulg.c.8.§.2.LM.valde probabilis eſt ſententia D.Th. & multorum theol. animam Chriſti ad limbum damnatorum & infernum non deſcendiſſe, niſi ſecundum affectum: & liberauit quoſdam e purgatorio. At ad limbum ſanct. Patrum deſcendit ſecundū ſubſtantiam. De loco Purgatorij, & receptaculis lib.de fin.c.25. Cap.10. D.explicatur in c.19.O. Cap.13.§.2. H.Q. conditio ſatisfacta parte,explicatur in lib.de exc. cap.18. Cap.19.§ 3. N.ſed tutius eſt illam indulg. non extendi ad defunctos. Cap. 27.§.4. poſt F.& §.9.fin. quædam addi poſſent.

Lib.de ordine c.2.§.2.L.& c.13.§.1.C.explicandi ſunt qui videntur negare committi ſacerdoti, vt conferat ordines ſacros. Nam Sylu negat id committi ex ſola conſuetudine. Alij id negant de ordinibus per ſe ſacris, & qui verſantur circa materiam ſacram. ſed olim ſubdiaconus non numerabatur inter ſacros, & ad illius ordinationem per ſe non requiritur, vt vas aut veſtis ſit ſacra. Nos vidimus Bullam in perpetuum conceſſam ordini Cyſtercien. in qua Innocen. Papa VIII. videtur concedere quibuſdam abbatibus benedictis,facultatem conferēdi ſuis monachis ordinem ſubdiac. & diaconatus. Ob quam bullam viſam Victoria & Ledeſ. ſignificant valere ordines ſic collatos,id tenet Armach. Dur. Caiet. quibus fauet Innoc.III. & gl.c.peruenit.95.d.& Ang.& Patres cit.c.2.§.2.G. At mens Pont. in alio ſenſu explicari poteſt. Cap.23 §.4.ſed congreg. Card. anno 1592.& Clem. Papa VIII in bull. Ciſtercien. declarant, prælatū concedere ſuis regularibus dimiſſorias pro ord. maioribus.

Lib.1.de matrim.c.11.§.1.& c.13.§.2.promiſſio quantum obliget? declaratur in lib.de excom.c.17.§.5.

Hæc ſcribebat D. Henricus Henriquez, anno ætatis 57. prope exacto. Qui hæc, ac ſua omnia ſponte ſubijcit cenſuræ S. matris Eccleſiæ Romanæ.

ERRATA.

pag.		col.	lit.	errata	ſic corrige
5	gloſſ.	1	1	diitdi	dicitur
35	tex.	2	x	martyrum	martyrium
39	t.	1	p	habeant	habeat
40	g.	1	u	oſtendebat	oſtendebat
61	t.	2	b	& miniſter,	& miniſter
62	t.	1	o	peccator	ſic peccator
65	t.	2	c	alij Græci	alij, vt Græci
69	t.	1	m	a uerosimile	a verosimili
76	t.	1	i	detractantes	detrectantes
77	g.	1	h	latus eſt	latus eſt
79	t.	1	p	aut non eſt	ut non eſt
	t.	2	a	baptizat	baptizatur
80	t.	1	p	in nomen	in nomine
		2	q	quia	qui
135	g.	2	c	dolorem	dolorem
146	t.	2	b	illis temporis	illis temporibus
149	t.	1	f	confeſſio	confeſſionem
153	g.	1	m	pore interdicti	tempore interdicti
158	t.	2	h	mortali	mortalis
163	t.	1	l	tec	nec
ibidem			K	eſt peccato	eſt peccatum
190	t.	1	u	vsare	vitare
193	t.	1	y	Attritis	Attritio
201	t.	1	p	contritio	contritio
203	t.	2	k	ſatisfectio	ſatisfactiu
331	t.	1	d	abundantes	abundantes
331	g.	1	e	concedit lutherum	contra lutherum concedit
331	t.	2	h	communitas	communitatis
333	t.	1	m	adiunctas	ad iniunctas.
343	t.	2	o	approbatum ut iduueum	approbatus vt idoneus
347	g.	u	1	docentem	decentem
351	g.	2	d	dediſſem	dediſſe
355	t.	1	a	houorandus	hortandus
				ipſis	ipſi
				illis	illa
357	t.	1	z	eccleſia	eccleſiam
358	t.	1	k	participiant	participant
	t.	2	k	celebrari	celebrat
359	t.	1	ſ	indulgentia	indulgentiam
395	g.	1	d	loci eſt beneficium	loci vbi eſt beneficium
412	g.	2	t	ait in Hiſpania cōmunicaſſe paruulos	ait in Hiſpania nūquam cōmunicaſſe paruulos
ibidem				Toletan 11. cap.ſi quis per mentis &c.	Toletan 11 cap. 11. Si quis per mentis &c.
ibidem				aliquando ſub utraque ſpecie tantum ſanguinis.	aliquando ſub vtraque ſpecie, aliquando ſub altera tātum ſpecie ſanguinis.
421	t.		h	qua	quia
			f	parochos	parochus
427	t.		a	uinum	vinum
	t.		a	(licet ſignificetur clarius ablutio animæ)	(licet ſignificetur clarius ablutio animę, & triduū mortis Chriſti.)

INDEX SCRIPTORVM ET AVTHORVM
QVI IN HOC VOLVMINE CITANTVR.

PATRES.

Algerus.
Ambroſius.
Amphilochius.
Anſelmus.
Arethas.
Athanaſius.
Aymo. alias Haymo.
Balſamon.
Baſilius.
Beda.
Bernardus.
Bernardinus.
Cantacuzenus.
Caſſianus.
Caſſiodorus.
Chryſoſtomus.
Clemens Papa I.
Clemens Alexandrinus.
Cyprianus.
Cyrillus Alexandrinus.
Cyrillus Ieroſolymitanus.
Damaſcenus.
Damaſus Papa.
Didymus.
Dionyſius Areopagita.
Druchmarus.
Egeſyppus.
Emiſſenus.
Ephrem.
Epiphanius.
Euagrius.
Eucherius.
Euſeb. Cęſarienſis.
Euthymius.
Fabianus Papa.
Fulbertus.
Fulgentius.
Gaudentius.
Guido Carmelita.
Guitmundus.
Gregor. Papa I.
Heſychius.
Hieronymus.
Hilarius.
Honorius.
Hippolytus mart.
Ignatius mart.
Innocentius I. & III.
Ioan. Diaconus Card.
Adde Ioſephus duplex.
Ireneus.
Iſidorus.
Iuſtinus.
Lactantius.
Lantfrangus.
Laurent. Iuſtinianus.
Leo. Pap. I.
Liturgię. B. Iacobi. Clem. Baſil. Chryſo.
Maximus epiſcopus.
Maximus monachus.
Melchiades Pap.
Nazianz. Gregorius.
Nicephorus Calixtus.
Nicephor. Gregoras.
Nicetas.
Niſſenus Gregorius.
Oecumenius.
Olympiodorus.
Optatus.
Ordo Romanus.
Origenes.
Pacianus.
Paſchaſius.
Paulinus.
Petrus Cluniacen.
Petr. Chryſologus.
Philo.
Petrus Damianus.
Philaſtrius.
Photius.
Poſſidonius.
Primaſius.
Procopius.
Proſper.
Raduphus.
Remigius.
Rufinus.
Rupertus Abbas.
Scholaſticus.
Sother. Pap.
Tertullianus.
Theodoretus.
Theodorus.
Theophylactus.
Theophilus.
Victor. Pap.
Victorinus.
B. Vicent. Ferrer.

Concilia.

Africanum.
Agathenſe.
Aquiſgranenſe.
Baſileenſe.
Cabilonenſe.
Carthaginenſ.
Colonienſe.
Complutenſe.
Conſtantienſe.
Conſtantinopolitanum.
Elibertinum.
Florentinum.
Gangrenſe.
Hiſpalenſe.
Laodicenſe.
Lateranenſe.
Meldenſe.
Mogunt.
Nicenum etiam ex Arabico.
Romanum.
Salenguſtadienſe.
Senonenſe.
Toletanum multiplex.
Triburienſe.
Tridentinum.
Valentinum.

Theologi Scholaſtici.

Adrianus.
Albertus Magnus.
Alexander Alenſis.
Alexander Lombardus.
Almain.
Altiſiodoren.
Angeſt.
Argentina.
Angles.
Armachanus.
Bacchon.
Fr. Bañes, Dominicus.
Fr. Bartholomęus Ledeſ.
Fr. Bartholom. Medina.
Fr. Bartholomęus Sibyla de peregrinis. qq.
Baſſolis.
Bonauentura.
Caietanus. Cano.
Capreolus. Conrad.
Cordoua.
Dominicus Soto.
Durandus.
Egidius Romanus.
Ferrara.
Franciſ. Xuarez è Socie. Ieſu.
Gabriel.
Gregor. Ariminenſis.
Guillel. Pariſienſ.
Guillel. Rubion.
Henricus Ganden.
Fr. Herrera. Herueus.
Hiſpalen. Deza.
Holcot.
Hug. Card.
Hugo Victorin.
Io. à Medina Complut.
Ledeſma Martinus.
Fr. Ledeſ. Bartholomęus.
Liquetus.
Ludou. à Molina è Soc. Ieſu.
Magiſter. Petr. Lombar.
Maior.
Mairo. Marſil.
Fr. Martinus à Ledeſma.
Fr. Michael à Medina.
Michael. Palacios.
Miranda ſeu Carranza archiepiſc. Tolet.
Nicolaus de Orbelio.
Okam. Ouando.
Petrus Nauarra de reſt.
Petrus Soto.
Petrus de Tarantaſia.
Fr. Rada.
Richardus de S. Victore.
Richard. de Media villa.
Scotus.
Sebaſtianus Perez epiſc.
Soto Dominicus.
Torres epiſcopus Canarien.
Veracruz i ſpeculo cõiugior.
Victoria. Viguerius.
Vuendelinus ſeu Supplemẽtum Gabrielis.

Theologi alij.

Adamus.
Ayala de tradit.
Alaua. Alanus.
Albertus Pighius.
Fr. Alfonſus à Mendoza.
Aluarus Pelagius.
Arias Montanus.
Anton. Demochares.
Argomanas de indulgent.
Auguſt. de Anchona.
Bandinus.
Bellarminus è Societ. Ieſu.
Beauxamis in harmonia.
Bergome.
Beſſarion. Burgenſis.
Cabaſilas Nicolaus.
Candelabrum aureum.
Caniſius è Societ. Ieſu.
Claudius Sainctes.
Claud. General. Societ. Ieſu.
Carthuſienſis Diony.
Caſſalius. Caſtro.
Catechiſ. Rom. Pij V.
Catharinus.
Chriſtophorus.
Clictoueus. Cocleus.
Conrad. Brunus.
Contarenus Card.
Curiel de iubileo.
Driedo.
Ekius. Eraſmus.
Eugubin.
Feuard. ſup. Caſtrum de hereſibus.
Franciſc. Tolet. è Socie. Ieſu.
Franciſc. a Ribera è Soc. Ieſu.
Gagneius. Galatinus.
Garetius. Gerſon.
Gilbertus in altercatione.
Gildas.
Girald. Lilius in ſyntag.
Gręci in Euchologio. i. rituali.
Greg. à Valentia è Soc. Ieſu.
Gropperus in antididagm. Colonien.
Henricus viij. rex Angl.
Hermopulus. & Leontius de ſectis.
Homeinſter.
Honcala.
Horantes epiſcopus.
Hoſius Cardin.
Iacobatius.
Ianſen. Ianellus.
Ignatius de Loyola. P. N.
Iſidorus Clarus.
Ioannes Arbor.
Ierem. Patriar. Conſtantinopol. in cẽſura Orĩetalium.
Ioannes Heſſels.
Latomus.
Ledeſm. è Societ. Ieſu.
Leo Caſtrenſis.
Lindanus.
Lipomanus.
Ludou. Viues. Lyra.
Martinez Hypoty.
Marcus Epheſius.
Marianus Victorius.
Natalis Beda.
Nicolaus de Cuſa Card.
Onuphrius.
Pamelius in Tertullian.
Pachymeres.
Payua.
Pererius, Socie. Ieſu.
Pet. Gregor. in ſyntagma.
Prateolus de hereſibus.
Regino Cardin.
Renanus in Tertul.
Rodulphus.

Ro-

Roſenſis.
Sander.
Sebaſtian. Medlees.
Simeon Theſſalonicen.
Sixtus Senenſis.
Sonnius.
Staphilus.
Taper Ruardus.
Thom. à Villanoua.
Thomas Vualden.
Tiletanus Rauelſtein in Trid.
Tilmanus.
Titelmanus.
Torrentis Hieronymus.
Tractatus ſacerdotalis.
Trapezuntius.
Tubertinus cont. Luther.
Turrianus Franciſcus.
Valla Laurentius.
Vatablus.
Vega.
Vitueſius.

De officijs Eccleſiaſt.

ALbinus Alcuinus.
Amalarius.
Berno.
Honorius ſ ſpeculo eccleſię.
Minardus ſeu Micrologus.
Pontificale Rom.
Rabanus Maurus.
Rationale diuin. Durand.
Rupertus.
Vualfridus Strabo.

Hiſtorici.

ABbas Vſpergenſis.
Aemilius.
Africanus.
Antonius Sabellicus.
B Antoninus.
Benter.
Blondus.
Carolus Sigonius.
Cedrenus.
Cęlius Rodiginus.
Cromerus.
Euſebius Cęſarien.
Fucherius.
Genebrardus.
Gerardus Mercator.
Gullelmus Tyrius.
Herburtus.
Hermannus Contractus.
Io. Lucidus.
Illeſcas.
Maffeus.
Marinæus Siculus.
Nicephorus Calixtus.
Niceph. Gregoras chron.
Onuphrius.
Platina.
Ritius.
Rufinus.
Seuerus Sulpitius.
Sigebertus.
Sigonius Carolus.
Simeon Metaphraſtes.
Socrates.
Sozomenus.
Surius.
Theodoretus.
Tripartita.
Tritemius.
Volaterranus.
Zonaras in annalibus.
Zurita.

Summiſtæ.

FR. Alexan. de Arioſtis.
Alcocer.
Angel.
B. Antoninus.
Armilla.
Aſtenſis.
Baltanas,
Caietanus.
Directorium.
Directorium Inquiſitorum.
Felicianus de cenſur.
Fr. Garcia de Contractibus.
Fr. Ludouicus Lopez.
Maiolus de irregul.
Margarita confeſſ.
Nauarrus.
Niena.
Pedraza.
Piſana.
Ploue Nicolaus.
Polancus in directorio.
Rainerius.
Raimundus.
Roſella.
Soteallus in ſum. concil.
Summa confeſſ.
Syluester.
Tabiena.

Iuriſperiti.

ALbericus.
Alciatus.
Alexander.
Aluarotus.
Antonius.
Antonius Auguſtinus.
Antonius Cucchus.
Antonius Gabriel.
Antonius Gomez.
Antonius de Padilla ſeu Meneſes.
Antonius à Queſada.
Archidiaconus.
Aretinus.
Auendaño.
Aufrerius in capella Toloſ.
Aurelius Claudius.
Aymo.
Balbus.
Baldus.
Baldus de Periglis in tractatibus.
Bartolus.
Bernar. Diaz.
Bertrandus.
Brilonius.
Burchardus in ſuo Decreto.
Burgos.
Caccialupus.
Cagnolus.
Calderinus.
Capicius.
Capra.
Caſſanæus.
Catelina Cotta.
Caualcanus.
Conſtantius Rogerius.
Couarruuias.
Cuiatius.
Decius.
Didacus Perez.
Dominicus.
Emanuel Acoſta.
Federicus.
Felinus.
Ferdinandus à Mendoza.
Ferrara in Cautelis.
Franciſcus Sarmiento.
Gambara.
Geminianus.
Gigas.
Gozadinus.
Gratianus.
Gregorius Lopez.
Gutierrez.
Hieronymus Gratus.
Horatius Mandoſius.
Hippolytus.
Iacob. de Puteô.
Iaſon.
Imola.
Innocent. I I I.
Iuo Carnotenſis in Decreto.
Maranta.
Marianus Socinus.
Mayne.
Menochius.
Merez Pelaez.
Milis.
Monachus.
Natta.
Nauarrus Azpilcueta.
Oldradus.
Oroſco.
Palacios Ruuios.
Panormitanus.
Parladorius.
Pauinus de viſitatione.
Paulus Pariſius.
Peralta.
Pinelus.
Probus ad Monachum.
Quintilianus Mandoſius.
Rebuffus.
Remundus Rufus.
Ripa.
Romanus.
Rota antiqua & noua.
Rubeus.
Ruinus.
Rupellanus.
Sandoual.
Selua.
Silua nuptialis.
Sunancas.
Socinus iunior.
Staphilus.
Valle.

De regularium priuilegijs.

COmpendium Auguſtin.
Compendium Bernard. ſeu Ciſtercienſ.
Benedictinorum Caſtellæ in impreſſ. Salmant. an. 1579.
Camaldulen.
Canonici S. Saluatoris.
Canonici eccleſ. Later.
Claud. in Comp. Socie. Ieſu.
Chriſtophorus. cap. fontiũ Pariſ. ann. 1578. apud Simonem Caluarinum.
Celeſtinorum Compen. quę prin. cõceſſit Celeſt. Pa. V.
Caſſinen. ſeu congreg. S. Iuſtinę.
Carthuſien. priuileg.
Felicianus lib. de cenſur. tit. de priuil.
Gaſpar Paſſarellus lib. de priuil. minimorum.
Horat. Mandoſ. de priuil. ad inſtar Societ. Ieſu.
Minorum Comp. quod dicitur magnum. Salmant. anno 1532. in quod Fr. Ant. à Cord. fecit annot.
Fr. Manuel. in explic. Bullę cruc.
Montis Oliueti congreg.
Nau. in Manual. & tracta. de reg. explicat quędam priuil.
Prędicatorum ſeu Dominic. Comp. Romę apud Antonium Bladum.
Compend. Minorum his literis deſignat allegationes. f. ff. fff. B. b. O. o. quæ declarantur in procemio illius.
f. ſignificat Monumẽtum. 1. anni 1506.
ff. Monum. 2. ann. 1511.
fff. Supplem. ann. 1523.
B. Magnum ſignificat id priuileg. extare in bulla authentica: & refert in quo Conuentu habeatur.
b. Paruum ſignificat id priuileg. extare in bulla ſimplici ſeu tranſſumpto: nec reperiri originale authenticum.
O. Magnum, ſignificat oraculum viuę vocis authenticum.
o. Paruum, oraculum non authenticum.

Ex Theologis verbo aut ſcripto conſultis.

ALfonſus Deza Societ. Ieſu.
Fr. Ambroſ. Salazar ſubſtitutus Primarię.
Andr. Martinez Societ. Ieſu.
Balbas Primar. Compluten. Societ. Ieſu.
Fr. Bañes.
Cuesta epiſcopus Legionen. Primat. Complu.
Fr. Cueuas.
Franciſc. Blanco Archiepiſcopus Compoſtel.
Franciſc. Gomez. Soc. Ieſu.
Franciſc. à Ribera. Soc. Ieſu.
Guerrerius archiepiſcopus Granaten.
Ioan. à Ribera Patriarcha Valent.
Fr. Ioan. de la Peña. primar.
Fr. Ioan. Gallo Lector ſacrę ſcript.
Fr. Ioan. à Gueuara iubilatus Veſper.
Ioan. à Mariana Societ. Ieſu.
Laynez Generalis Soc. Ieſu.
Fr. Ludouic. Legionenſ. Lector ſcript.
Fr. Mantius.
Fr. Medin.
Fr. Petrus à Sotomayor. primarij.
Pet. Martinez. Compl. D.
Sancius epiſc. Segorbien.
Fr. Vzeda lector Minorita.

Ex Iuriſprudentibus.

BVſtos Decretorũ lector.
Coſta lector.
Didacus Vera, primar. iubilatus.
Didacus Enriquez primat.
Moya primar. iubilatus.
Nau. iunior lector Decretorum.
Sahagun primar.
Solis inſignis primarię iubilatus.
Sandoual primar.

SVMMAE THEOLOGIAE MORALIS

Tomi Primi,

Doctore HENRICO HENRIQVEZ è Societate IESV Authore, in Academia Salmanticenſi Sacræ Theologiæ profeſſore.

De Sanctiſſimis Eccleſiæ Sacramentis in genere.

LIBER PRIMVS.

Fontes & authores ex quibus doctrina huius libri deſumitur.

DE ſacramentorum materia præter Dei, illorum autoris, autoritatem in ſacris literis, definiuntur multa in Concil. Flor. ſub Euge. IIII. ſeſſ. vlt. & Trid. ſeſſ. 7. D. Thom. 3. p. a q. 60. veteres & recent. Theolog. cum Mag. 4. diſt. 1. vbi Soto, Palac. Ledeſ. à princ. ſuæ. 1. p. add. Hugo de ſancto Vict. to. 3. lib. de ſacram. Alex. alenſ. & Altiſiod. 4. p. ſummæ. de quo titulo ſcribunt Victor. Fr. Bart. Ledeſ. & Candelabrum aureum, ſicut & Summiſtæ, Caiet. Ang. Syluest. Tabien. Armil. idem Sotteall. in ſumma Concil. ver. ſacram. Aſtenſ. lib. 4. ſum. ti. 1. Ant. 3. p. ti. 1, 14. & 17. Nauar. c. 21. à nu. 1. Viguer. inſt. c. 16. Ferrar. 4. contingent. c. 56. Cano relect. de ſacram. P. à Soto de inſtit. ſacerd. lect. 7. Catechiſtæ, vt Pius Papa V. Caniſius, Hoſius, Sonnius, contra hæreticos ſcribunt. Vuald. to. 2. de ſacram. Roffen. ar. 1. Taper. ar. 1. Contarenus. & Alanus, tract. de ſacr. Ekius, to. 4. ho. de ſacra. Lindan. lib. 4. Panopl. Latomus cont. Luther. Henricus VIII. Rex Angliæ de ſacram. cont. Luther. Horantes in loc. commun. lib. 3. c. 31. Sanderus de viſib. monarch. Hiero. Torrenſ. lib. 3. conf. Aug. c. 1. Caſtro de hæreſ. verb. ſacram. ſuper quẽ Feuardus, Bellar. to. 2. lib. de ſacram. & Patres, vt Ambr. lib. de ſacram. Cyrill. Hieroſolymit. in catecheſib. & alij de baptiſmo, vt Tertul. lib. de baptiſmo, & de Coron. milit. Cyprian. lib. 1. epiſt. 12. & alij paſſim, de quibus ſuo loco. In Decretal. ti. de ſacr. non iterand. ti. de ſacra vnct. ti. de bapt. c. ad abolendam, de hæret. apud Grat. de conſecr. diſt. 4. de baptiſmo: idem agit. cap. nihil. de conſecr. diſtin. 2. c. multæ, & alijs. 1. q. 1. Ant. Cucchus in ſuis inſtit. Maioran. 5. de ſacram.

Gloſſa in qua citantur loca & authores.

CAPVT I.

De intentione & partitione huius libri.

§. 1. *Declaratur intentio operis, vt hæc pars Theologiæ practica, ſit de fine hominis, & de medijs neceſſarijs. Commendatur doctrina B. Tho.*

2. *Diuiditur primus lib. in 7. partes.*

3. *Probationes in hac materia Theol. ex quibus locis ſumantur.*

4. *Verbis proprijs loqui debet Theologus, vt vitet periculum & ſuſpicionem erroris.*

5. *Ad quinque putridos fontes reducuntur errores contra ſacramenta in communi.*

MATERIA, circa quam ſacra Theologia verſatur, dici ſolet res & [a] ſigna, vt ſupernaturali lumine & reuelatione cognita ad Deum & diuina quędam pertinent: obiectum vero ſcientiæ Theologiæ eſt [b] Deus, de quo demonſtrat propria attributa & effectus, & declarat proprietates perſonales. De rebus diuinis cum ſumma rerum copia agunt ſpeculatiui Theologi, præſertim B. Thomas, cuius extimiam probatamque [c] doctrinã ſequemur, quam in poſtrema ſuorum operum parte ſenior digeſſit. Hic enim vt nihil temere & ſuperuacuè docet, ita nihil eſt in eo quod requiri aut deſiderari queat: ſic miró compendio cuncta comprehendit, non tantum Theologiæ propria, verum & aliarum facultatũ huic ſubminiſtrantium. & nobis Latinis pia æmulatione inuidẽs Demetrius Græcus, in ſuorum, id eſt Græcorum, theſauros tranſtulit magnam ſummæ B. Thom. partem, ſimul cum ſumma quam edidit contra gentes. [d] Nos de altera Theologiæ parte quæ ad

a DOct. [a] cum Magiſt. 4. diſt. 1. vbi D. Tho. Alber. Bonauent. Rich. & alij paſſim. Alex. quæſt. 1. b [b] Deum eſſe ſubiectũ Theologiæ, de quo demonſtrantur attributa, & effectus proprij. D. Tho. 1. par. q. 1. ar. 7. & differt à Theologia naturali ſeu metaph. quia hæc Theolog. ex creditis lumine ſupernaturali fidei procedit artic. 1, ad 2.

c [c] Diuus Tho. obijt quinquagenarius, Pius V. in lect. Breuiarij die 7. Mart. ex Garzone. & Anto. 3. par. hiſt. ti. 23. cap. 7. §. 11. quamuis Sixt. lib. 4. Biblioth. ver. Thomas, cum Tritem. tribuat annos tantũ 48. qua ætate ſenex dici non debet: & hi ſcribunt multa de eius laude, & doctrina, quam doctrinam vniuerſaliter approbat Vrba. Papa V. & Steph. Epiſcop. Pariſ. referunt Gerſ. tract. de ſex grad. verit. cath. alph. 14. G. Abulen. 2. par. defenſor. cap. 81. 82. Syluest. verb. iudex. 2, §. 5. ad fin. Ferr. 2. cont. gent. cap. 93. fin. Soto diſtin. 8. q. vni. a. 6. Ledeſ. 2. p. q. 84. a. 4. Cordub. lib. 1. quæſt. q. 37. ad fin. tãquam doctrinam perutilem Eccleſiæ, in qua aut certa, aut quæ probabilius ad res fidei accedunt, ſemper ſequitur, & quam inſignium Theolog. caterua acceptat. Hieron. Balbus lib. de Coronat. Imperat. p. 28. dicit, nemo ſine hæreſis ſuſpicione poteſt diſſentire à doctrina D. Tho. quod tamen temperat Nauarr. in cap. nouit. de iudic. not. 3. num. 49. ſic doctrinam B. Cyprian. & Hieron. probat Gelaſ. Papa, c. ſancta Romana, 15. diſtin. non tamen ita, vt in omnibus fidem faciat Couarr. 4. variar. cap. 16.

d [d] refert Sixtus. & Tritem. ſup. quæ verſio Græca ſeruatur nunc Venetijs in biblioth. Marcian. ſic Tertull. apol. pro Chriſtian. conuertit quidam in Græc. refert Niceph. 2. hiſt. cap. 8. & dialogos B. Gregor. fecit Græcos Zachar. Papa propter quod Damaſcen & Euthym. & alij Græci eos lib. citant ſub nomine Gregor. dialogi, cũ tamen ipſe Gregor. epiſto. ad Euſeb. fateatur ſe nunquam Græce didiciſſe. Paſtoralia eiuſdem Gregor. vertit in Græc. Anaſtaſ. epiſco. Antioch. & Sophron. Latinam editionem, quam ex Hebræo fecit Hiero. vertit in Græc. & ob id multi ex Græc. citant eam ſub nomine Hieron. refert Procop. in collectan. ſuper octateuc. Sixt. lib. quarto. verb. Sophron. & idem vertit in Græcum, lib. Hieronymi de eccleſ. ſcriptor. Bardeſanis ſcripta Syriaca verterunt in Græcum eius auditores Niceph. quarto hiſtor. capit. 11.

praxim accommodata eſt, agere inſtituimus: [e] & primum de ſignis, ac ſacris verbis quibus ſacramenta conſtãt: cum hæc ſint præcipua externa media quibus Chriſtus ſaluator noſter contendit nos deducere ad beati finis conſecutionem. [f] De fine hominis non eſt opus in principio agere, ſatis enim eſt ipſum eſſe vt rem per ſe notã ſupponi à fidelibus: in quo autem conſiſtat, quòd ea tractatio fere tota ſpeculatiua ſit, dicemus poſtremo loco poſt ſacramenta: & de medijs internis quibus ſimul finem hunc, qui vltimus in executione eſt, conſequamur.

2 Vt ordinate procedamus antequam ſeorſim de ſingulis ſacramẽtis agamus, præmittimus generali tractatione de ſacramentis. 1. de ſacramenti nomine, & de illius formali ratione: de cauſis extrinſecis, vt de efficiente & inſtituente ſacramentum: & de vtilitate, ſeu neceſſitate quæ ſumitur ex cauſa finali. Deinde de numero & ordine quẽ inter ſe ſacramẽta ſeruant. 3. de forma, materia, & miniſtri intentione, quibus cauſis intrinſece conſtat eſſentia ſacramenti. 4. de ritu & ſolẽni cæremonia, qua ſolet conferri: id enim eſt accidẽs extra eſſentiam ſacramẽti. 5. de proprijs effectibus: de modo, ſeu de dignitate & efficaci virtute actiua qua ſacramenta Chriſti excedunt vetera. 6. de ſuſcipientibus, & illorum digna diſpoſitione, vt fructum ſacramenti percipiant. Tandem de cuiuſque ſacramenti proprio miniſtro, qui ſacramentum efficit: de præparatione vt digne præſtet officium, & à quali miniſtro petenda ſint ſacramenta.

3 Cum materia hæc ſit maximè ſupernaturalis, & inſtitutio eius pẽdeat ex ſolo diuinæ voluntatis arbitrio, argumentum Theologicum, [g] & probatio naturæ ſacramentorũ cõſentanea, [h] ſumitur præcipue ex ſacræ ſcripturæ libris canonicis, [i] & ex generalium conciliorum conſtanti definitione: [k] ex concordi Patrum doctrina, [l] quæ arguit perpetuam traditionẽ eccleſiæ. [m] Deinde ex Theologorum, [n] & iuris Pontificii cõſultorum [o] communi ſententia. Tandem ſequetur rationis obſequium, [p] quaſi hoſpitis & peregrini, vt congruentiam myſterii probet, & coniecturis exponat non eſſe impoſſibile, ſed expediẽs, [q] quod firmior firmarat autoritas.

4 In hac materia oportet propriè loqui: nullibi enim periculoſius erratur, quam circa fidem explicitam de myſterio Chriſti, & Trinitatis, aut circa fundamẽta [r] domus Dei, quæ ſunt ſeptem columnæ [s] ſacramẽtorum, & tanquam oſſa in corpore eccleſiæ. Domus enim quæ columnis nititur, columnis refici, & inſtaurari ſolet: & eccleſiæ domus Dei quæ ſacramentis fulcitur, per eadem eſt in virtutibus inſtauranda. Diabolus enim callide per hæreticos fidem de ſacramentis demoliri intendit, vt inde progredia-

e [e] Recto ordine agendum eſſet primum de fine hominis, deinde de medijs internis, vt ſunt actus fidei, caritatis & pœnitentiæ: ſed congrua ratione cœpimus a ſacramentis, ne quidam minus Theologi deterrerentur à lectione libri. Quatuor ſunt genera obligationis, quæ pertinent ad medium ſalutis. 1. quæ præter rationem præcepti dicuntur medium neceſſariũ ad finem. 2. eſt obligatio aliarum legũ & præceptorum. 3. quando cum præcepto concurrit obligatio ſoluendi debitum, aut reſtituendi. 4. obligatio ad pœnam, præſertim eccleſiaſticã. & de his ſuo ordine agere inſtituimus ĩ hac ſumma Theologiæ moralis.

f [f] Inter media ſalutis ſacramẽta obtinent principem locum, & pertinent ad ſtudium Theolog. 1. q. a ſunt ſigna non tantũ virtutis diuinæ, ſed ipſius etiam Dei abſconditi: & eximij effectus, quibus ad diuinorũ cognitionẽ mano ducimur. Deinde quia præ cæteris, ſuos media maximè neceſſaria, vt poſt fine quorũ virtute & voto nullum medium, nec actus caritatis & pœnitentiæ eſt efficax ad iuſtificationẽ impij, & ſalutem. Sacramenta dicuntur ſigna, quia ſunt accidẽtia, vt ablutio, vel ſpecies Euchariſtiæ, & ita diſtinguuntur cõtra res, id eſt ſubſtantias, vt in proſa miſſæ de corpore Chriſti ex D. Thom. ſub diuerſis ſpeciebus, ſignis tantum & non rebus. & ita Theologi agunt de rebus & ſignis diuinis.

g [g] Cano ſcripſit lib. de locis Theolog. & 10. locos numerat lib. primo. cap. 3. ſed impropriè vocat locos: locus enim eſt ſedes argumentorum, vt lapidicina, & aurifodina locus vnde lapides ſecantur, & aurum effoditur, ſic Ariſtotel. Cicero. Quintilian. & noſter Cyprianus, vocant locos, eas ſedes, vnde Dialecticus ſumit probabiles rationes ad omnem ſciẽtiam, qui proinde loci ſunt communes ſcientijs, & Perion. edidit duos libros de topica Theologia. Cano bene tractat quam vim quiſque locus habeat, non tamen praxim & vſum illorum, quia fuit morte præuentus, & ex primis quinque ſumũtur principia Theologiæ, quibus eius concluſiones probantur de fide: deinde ſextus & ſeptimus locus ex autoritate Patrum, & Theologor. Scholaſt. probat quidem ex proprijs, ſed probabiliter. reliquis tribus locis, vt ratione naturali, autoritate philoſophorum, & humana hiſtoria tanquam alieno, & extraneo argumento probat Theologus ex communibus principijs, tanquam Dialecticus vtens. quare melius Diuus Thomas. 1. par. quæſt. 1. artic. 8. ad ſecundum, reducit ad tres locos. primus eſt ex autoritate diuina, ſecundus ex humana autoritate proprij inſtituti, aut alienæ, tertius ex ratione naturali.

h [h] Cano lib. 1. cap. 2. lib. 12. cap. 3. & Conc. Trid. ſeſſ. 4. 5. inſuper. ſeſſ. 15. & 18. in ſaluo conductu. ait cauſas fidei terminandas ſecundum ſacram ſcripturam, Apoſtolorum traditiones, probata concilia, catholicæ eccleſiæ conſenſum, & ſanctorum Patrum autoritates. D. Thom ſup. contenti autem erimus allegare quoſdam recent. apud quos legere licet teſtimonia ſcripturæ & Patrum.

i [i] De ſcriptura ſacra & qui libri ſint canonici, D. Thom. 1. p. quæſt. 1. a. 10. Cano lib. 2. de loc. Dried. lib. 1. de eccleſiaſt. dogm Sixt. lib. 1. & 7. biblioth. Sotteal. ver. libri. Torrenſ. lib. 1. conſ. Aug. cap. 7. §. 3. ex Aug. 2. doctr. c. 8. & lib. 18. ciui. cap. 36. Conc. 4. var. c. 14. Mich. à Med. lib. 6. de rect. in Deum fide, c. 1. Caſtro lib. 1. de hæreſ. cap. 2. & ſeq. & ver. ſcriptura. Simanc. de cathol. inſtit. ver. ſcriptura. Anto beuter, annot. 1. & 2. Bellar. lib. 1. de verbo Dei. à c. 4. vbi ex Patribus & conc. oſtendunt qui libri ſint Canonici & ſacra ſcriptura. Innoc. 1. epiſt. 3. c. 7. Gelaſius in Conc. 70. epiſcoporum, & habetur cap. ſancta Romana. 15. d. Burchar. lib. 3. ſui decreti. c. 17. Iuo. 4. p. à cap. 64. Cypr. in expl. ſymbo ſi. Apoſto. can. 84. conc. Laodic. c. 59. Carthag. 3. cap 47. cui interfuit & ſubſcripſit B. Auguſt. Florent. ſub Eugen. 4. Trident. ſeſſ. 4. vbi præ cæteris approbat libros cum omnibus ſuis partibus prout habentur in noſtra Latina vulgata editione. Niceph. lib. 2. hiſt. cã. 45. & 46.

k [k] Cano li. 5. de loc. de quo dicetur lib. de clauibus. & autoritate Papæ & cõcil. Baſiep. 1. 2. q. 1. a. 10.

l [l] Cano lib. 7. & lib. 12. c. 3. Martin. lib 1 hypot. ca. 2. Vuald. in proœm. doct. fid Lyrin. cõt. prof. vocum nouit. Caſtro lib. 1. de hæreſ. c. 7. ait, hæreticum eſſe dicere contra dogma in quo omnes Patres conueniũt, quia arguit traditionem Apoſtolicam. & colligitur ex Trident. ſeſſ. 4. dum Patres vnanimi cõſenſione explicant locum ſcripturæ. quamquis Cano lib. 7. cap. 3. conclu. 6. non expreſſit notam hanc cenſuræ.

m [m] Cano lib. 3. cap. 3. & per totum. & lib. 7. c. 3. lib. 12. cap. 3. Driedo lib. 2. de libert. Chriſtiana. c. 17. Lyrin. Simanc. c. 24. Cordub. lib. 4. quæſt q. 1. prop. 6. Med. de rect. in Deum fi. lib. 2. cap. 7. Ayala. lib. de tradition.

n [n] Cano lib. 8. Syluest. ver. probabile. Sylua nuptial. lib. 5. num. 8. Duenas. reg. 66: temerarium eſt etiam in rebus Theologicis quæ declinant in philoſophiam, recedere à communi conſenſu Theolog. ſcholaſtic. quando in re graui proferunt, vt firmam ſententiam. Cano lib. 8. cap. 4. lib. 12. cap. 11. Cordub. lib. 1 quæſt. 17. fo. 161. Abulen. 2. p. defenſor. cap. 83. dum vero tractant de fide & moribus & certo omnes ſcholaſtici aliquid affirmant, proximum eſt hæreſi id negare. Cano lib. 8. cap 4. con. 3.

o [o] Cano lib. 8. c. 6. & 7. vt dum ius humanum diſponit de quibuſdam pijs cæremonijs circa miſſam, aut ſacramenta, ſtatum perſonarum, aut iudicum, & de pœnis eccleſiaſticis, communis expoſitio & ſententia iuriſperit. omnium, facit magnam fidem Theolog. ius Canonicum de ſacramẽtis pertinet ad Theologiam practicã, dicit Pelag. lib. 2. de planctu eccleſ. ar. 20. ſed in multis Theologus remittat conſulentes ad iuriſperitos. Caiet. verb. confeſſori neceſſaria.

p [p] Cano lib. 1. de loc. c. 2. & toto lib. 9. lib. 12. cap. 3. & 4. col. 5. ſic Auguſt. 1. de mor. eccleſ. cap. 21. Clem. Alex. lib. 1. & 5. Strom. & apud Euſeb. & hiſtoricos laudantur quidam qui rationibus illuſtrant & defendunt dogmata & ritus Eccleſiæ. Torrenſ. lib. 2. confeſſ. Auguſt. cap 4 §. 3.

q [q] Cano lib. 12. cap. 14. ex Tit. 1. oportet doctorem amplecti eum qui ſecundum doctrinam eſt, fidelem ſermonem. ſic Theologi probant decuiſſe vt vna perſona diuina, eaque ſecunda aſſumeret carnem, eamque paſſibilem.

r [r] Aug lib. 1. de Trinit. cap. 3. quia nec periculoſius alicubi erratur, nec laborioſius aliquid quæritur, nec fructuoſius aliquid inuenitur.

s [s] Prouerb. 19. ſapientia ædific. domum, immolauit victimas, miſcuit vinum,

poſuit

poſuit menſam, excidit columnas ſeptem. quod de Euchariſtia exponunt Cypr.lib.2. Epiſt.3. Auguſt.17.ciuitat. cap 10. Albert. magnus.4.d.1. columnas exponit de ſeptem ſacramentis. Bellar-
t mi.lib.1. de miſſ.cap.9. [t] Conc.Tridenti.ſeſſ.7. in proœm. Catechiſm. Pij V. de ſacram. Taper. artic.1. in princ. Caſtro verb. ſacrament. Prateol. in Elencho. hæreſ. Sebaſtianus medices. & Lindan. in ſumma de hæreſ. Doctores.4. diſt.1. vbi Soto, Bellarmin. in proœm. & toto lib. de ſacrament. & alij recent.
u ſupra citati. [u] Lutherus à principio. deinde Carolſtad. Zuingl. Caluinus, & ſacramentarij. de quibus Taper. art. 1. Ekius homil.1. de ſacrament. Bellarmin.1.ſacramẽt. Lindanus. lib.4.ca. 4. & 5. Prateol. dictis verb. cõtra quos Conc. Trident. ſeſſ. 7. de ſacrament. &
x nos infr. c.2. [x] Poſtea Lutherus, Melanch. Brentius, Tilmãnus, Kemnitius, & alij quos damnat Trid. can. 2.6.7. & 8. & ſeq. & nos inf. cap.15. & ſequent.
y [y] Trid. can 4. nos
z inf.cap.4. [z] Can.5.
a [a] ſeſſ.6. ca.8. can.9. vid. can. 12.19.20.
b 29. [b] Zuingl. damnatur. ſeſſ.7. can.5. Taper. Ekius. Bel-
c lar. ſup. [c] vt Carol-
d ſtadius. [d] vt Suink-
e feldius. [e] damnat Trid. ſeſſ.7. can.1.
f inf.cap.3. [f] can.13.
g inf.cap.10. [g] contra quod inf.cap 2.§.4. & cap.10. & eſt cõtra rationem naturalem tam & in ſtatu legis naturæ erat ſacramentum
h ſenſibile. [h] inf. lib. de Euchar.cap.20.
i § 2. [i] [k] Lutherus
k fuit varius de his inf.c 6. Trid. can.1.
l [l] Trid.can.3.inf.c.4.
m [m] can.10. inf. c.16.
n [n] can.11. inf.cap.3.
o & 29. [o] can.12.inf. cap.16.

tur ad temerandam totam eccleſiæ
t doctrinam. [t] Errores vero contra
ſacramenta in communi, ad hæc
quinque capita reducuntur. 1. qui-
dam hæretici ſacramenti vocem pa
rum probant, alii omnino impro-
u bant. [u] 2. quidam ore fatentur vo-
cem, virtutem tamẽ, & efficaciam
x ſacramẽtorum abnegantes, [x] quaſi
ſint nudum, ſed minime neceſſa-
y rium, [y] ſignum excitandi & augen
z di fidem: [z] qua ſola impie aſſerunt
a hominem iuſtificari: [a] Sacramentũ
vero eſſe iuſtificationis iam factæ
b atteſtationem: [b] Alii eo tantummo
do eſſe ſignum externum diſcernẽ-
c di Chriſtianũ ab infidelibus, [c] quo
externus habitus diſtinguit mona-
chum à ſæcularibus. 3. quidam &
nomen, & externa ſacramenta om-
d nia negant alicubi extare. [d] qui ve-
ro admittunt, negant tamen vllum
e eſſe à Chriſto inſtitutum: [e] ſed tan-
quam humanum inuentum rei-
ciunt, & pios ritus ab eccleſia addi-
f tos contemnere iubent, [f] quaſi ſa-
tis homini ſit ſolo ſpiritu, & ſpiri-
g tuali remedio viuere. [g] Alii per ex-
tremum contendunt, puta corpus
ſeu humanitatem Chriſti in Eucha
riſtia contentam eſſe ſimul vbique,
h [h] vt Deus infinitus adeſt omni lo-
co. 4 Qui admittunt ſacramentũ,
quidam negant numerum, quaſi
vnicum ſit ſacramentum baptiſmi.
i [i] Alii vel duo, vel tria, vel plura con
fitentes, variant in recenſendis his,
aut abiiciẽdis quibuſdam illorum,
k quę Chriſtus inſtituit. [k] qui autem
fatentur ſeptenariũ numerum im-
parem, paria inter ſeſe faciũt ſacra-
l menta. [l] 5. quidam miniſtrum ido-
neum omnium ſacramẽtorum pu-
tant eſſe quemlibet etiam laicum:
m [m] nec requiri intẽtionem miniſtri.
n [n] Alii his contrarii, negant ipſum
etiam ſacerdotem, aut epiſcopum
valide conferre ſacramenta, ſi forte
o ſit in peccato. [o] Tot monſtris, &
tot hæreſum ambitu catholicæ ec-
cleſiæ de ſacramentis doctrinã op-
pugnant, & ſalutaria remedia præ-
ripere conantur. de quibus ſuccin-
cte & dilucide quantum Dei gra-
tia donare dignabitur, dicere inſti-
tuimus.

CAPVT II.

De Sacramenti voce, definitione & vnitate.

§.1. *Varia ſignificatio vocis ſacramentum.*
2 *Eam vocem licuit accommodare inſtituto eccleſiæ.*
3 *Definitur, & declaratur definitio ſacramenti.*
5 *Vnum conſtat ex variis rebus, eſt ſignum, ſed non ens rationis.*
7 *Cur dicitur ſignum & quomodo ſit practicum.*
8 *Significat tria, & vetera fuiſſe ſacramenta ſimpliciter.*

VOx ſacramentum Græcè my-
a ſterium. [a] dicitur: & à propha-
nis autoribus accipitur primũ. pro
b quauis re ſacra qua ſacramur, [b] &
pro eo quòd habet ſecretum latens
c ſub aliquo ſigno ſenſibili: [c] quod ſe
cretum ex autoritate, & occulta re
uelatione creditur fide. deinde paſ-
d ſim in iure pro iuramento: [d] atque
ita dicitur ſacramentum militare.
e [e] Tandem ab eccleſiaſticis viris La
f tinæ linguę peritiſſimis, [f] pro ſigno
rei ſacræ: & in omni fere vulgari
lingua, vt Hiſpana, Gallica, Germa
nica, &c. nomen hoc illibatum re-
tinetur, fortaſſe propter ſanctiorẽ
autoritatem vocis, atque ita à catho
lica eccleſia ob analogiam quãdam
vſurpatur proprio iure pro ſeptem
ſacramentis, quæ occulta myſteria
continent, autoritate Dei reuelata.
g [g] & Apoſtolus ad Eph.5. matrimo-
h nium ſic vocat, [h] ſacramentum de
duci poteſt à ſacrando. cui apte re-
i ſpondet vox Hebr. Exod.28. [i] Le-
uit.8. de conſecratione ſacerdotis.
Græcè dicitur myſterium Epheſ.5.
non quidem à myſo. i. ſcelere, vt
per irriſionem myſteriorum gen-
tilium deducit Clemens Alexand.

a VT [a] conſtat Sap.2. Apocal.17. Eph.1.3.5. vbi Eraſm. annot. & in Chiliad. prouerb. ante myſteria diſcedere. Aſinus myſteria portans. Cęlius. lib.9. antiq. lect.cap.9. Claudius Sainct. de Euchar. rep.4.cap.3. Bellarm. lib.1. de ſacram. c.8. vnde Aug. de gratia & libero arb.cap.17. in id 1. Corint.13. nouerim myſte-
b ria, legit ſacramenta, de Etym. myſterij.inf.k. [b] Vt veſtimentum dicitur quo veſtimur Taper.a.1. Ekius ho.1. de ſacrament. Bell.
c Claud. & colligitur ex Varr.lib.4. de ling. Lat. & Feſto. [c] Vt Tob. 12. ſacram. regis abſcond. Dan.4. ſacramentum ſomnij. Sic myſterium ſumitur, Matt.13. & 1. Corint.13. & Parabolæ Euang. figuræ veter. teſtament. & occulta quæ habentur in Apocal. dicũ
d tur myſter. vel ſacramentum. [d] Varr. lib.4. Feſtus. Catech. Pij V. Tertul. lib. ad Martyr. Hieron. Epiſt. ad Heliodo. D.Thom.3.p. q.60.art.1.cap.3. Ledeſ.1.p.ſini.4.q.1.art.1. Soto diſt.1.q.1.art.1. Aſtenſ. lib.4. tit.1. art.3.fin. Nau. cap.22. num.2. Bellarm. dicit
e placere Caluino & Nicol.2.p. pędagog. cap de ſacram. [e] De quo paſſim Iuriſ.per. Bart. auth. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſus venditionem. num.6. Conciliator lib.1.c.13. Briſon. de verb.ſign. f.527. Budæus ad Pandect. Florent.f. 68. Alex. ab Alex. 1. Genial.c.20. Sigon. de antiquo iure Rom. lib.1. c.6. & de iure Prouinc. lib.3. c.7. Couarr. c.quamuis pactum. 3. par. num.1. & 2.
f [f] Bellarm.lib.1. ſacram. capit.7. citat Tertul. de pręſcrip. c.16. lib.1. in Marcion. ante med. adde & lib.4. Cypr. lib.2. epiſt.1. & 3. & lib.4. epiſt.7. ad Magoſ. adde ſerm. de ablutione pedũ. Lactant. lib.4. de vera ſap.cap.17. adde c.12. & lib.3. c.26. Hilar. pſalm. 121. Hieronym. Ezech. 44. & in Malach.1. adde Dialog. contra Luciferian. Auguſt. Epiſt.118. lib. 2. doctr. cap.3. adde cap.19. & ſæpè apud Torrẽſ & alij recent. ſupra. adde Gregor. cap. multi. 1. quæſt.1. Bernard. ſerm. in cœna Domini. Patres in Cõcilio Lugdun. Lateranenſ. Florẽtin. Tridentinũ. & vſus totius Eccleſiæ.
g [g] Cui ſignificationi & in alijs ex prędictis probat Taper Bellarm.cap 8. & alij recent. itẽ accommodari vocem, & notionem ſacramenti, vel my
h ſterij. [h] dicetur infra libro de matrimonio.cap.2. Epheſios 5. ſacramẽtum hoc, nempe quod eſt coniunctio maris & fœminæ, proprie vocari ſacramẽtum, & (magnum eſt) nempe nunc in præſenti poſtquam Chriſtus euexit matrimonium, vt ſit gratiæ ſignum & cauſa, ita exponunt ibi Hier. Chryſoſt. Oecom. Ambr. Nazianz. Aug.1. de nupt. & concup. c.10. Bellarm.lib.1. ſacram.cap.7. lib. de matr.c 2. Catech. Conc. Trid. ſeſſ.24.c.vn. Taper.art.18. q. licet Apoſtolus allegat verba Adami eo tẽpore dicta quo nondum erat ſacramentũ, niſi inchoatiue, vt dicetur lib. de matr.c.2. vid. D.Th.3.q.61.a.2. ad 3. ſed mox accõmodat ad matrimonium ſui tẽporis, nec dicit fuiſſe, ſed nunc eſſe ſacramentũ proprie. contra Eraſ. annot. in Eph.5. Mart.lib.7.
i hypotyp.c.1. ex Hieron. in Ionæ.1. & contra quoſd. hær. [i] Mag. d.1. D Tho.1.2.q.102.art.5. & alij DD. Bell.1. ſacram.cap.8. & vox Heb. Dan.2. appropriatur ſacram. in vſu Hebr. & Chald neſcitur ex qua radice prodeat, ſic Ambr. ſcripſit librum de iis qui myſterijs initiantur. Græc. myſterium dicitur à verb. Myeo, i. initio & conſecro, vnde myſtes. i. ſacrorum antiſtes, qui initiat. Aug. in Leuit.q.84. & 15. ciuit. cap.26. Epiſt.23. Tertul. de præſcript.

Hilar. pſal. 13. Cypr. ſer. de bapt. Chriſti. Sic forma verborum in ſacram. & Euchariſtia eſt cõſecratoria non cõcionatoria Bellarm. lib. 1. ſacram. cap. 19. [k] inf. §. 7. lit. N. Clem. Alex. orat. exhort. ad gentes. Euſeb. 2. præparat. c. 5. quos Græcè linguæ peritiſſimos ſine cauſa carpit Latinus Sot. diſt. 1. q. 1. art. 1. quia Clem. loquitur per irriſionem.

a. Led. q. 1. art. 2. Sot. d. 1. q. 1. art. 2. Bellarm. 1. ſacra. c. 10. & 11. collig. ex Aug. 20. ciuit. c. 5. Bern. ſer. de cœna Domini. Vuald. to. 2. cap. 20. [z] Catech. Hugo. lib. 1. p. 9. cap. 2. Bellarm. cap. 11. [a] DD. d. 1. Sot. Led. quia ſcriptura & Patres vetera vocant ſimpliciter ſacramentum, non quia ſignificarent ſolam legalem ſanctitatem, aut quòd eſſent figura noſtri ſacramenti tantũ, ſed quia principaliter ſignificabãt gratiam per Chriſtum conferendam, inf. §. 7. N. cont. D. Thom. olim d. 1. q. 1. t. 3. ad 5. & quoſdam DD. [b] quia ut effectus notus eſt ſignũ cauſæ occultæ, ita cauſa notior & ſenſibilis eſt ſignum effectus occulti & ſpiritualis: quomodo autem ſacramenta Chriſti ſint cauſa inſtrumentalis dicetur inf. cap. 15. & ſeq. [c] ſic Mag. d. 1. definit. eſt ſignum rei ſacræ, & eiuſdẽ gratiæ imaginẽ gerens & cauſa exiſtens. Hugo ſup. ſacramentum ex ſanctificatione continet inuiſibilem & ſpecialem gratiam, idem Ber. Vuald. & alij Grat. c. multi. 1. q. 1. ſignũ per quod ſub tegumento rerum viſibiliũ diuina virtus ſecretius ſalutem operatur, quam definitionem Grat. tribuit Greg. ſed D. Tho. & alij, d. 1. tribuunt Aug. at reuera nõ eſt niſi Iſid. 6. Etym. c. 18. Catech. Pij V. eſt res ſenſibus ſubiecta quæ ex Dei inſtitutione ſanctitatis ſignificãdæ & efficiendi vim habet. [d] De eſſentia ſacramenti eſt, ut ſit ſenſibile. D. Tho. & communis. d. 1. Bellarm. lib. 1. c. 9 quare Dionyſ. cap. 1. eccleſ. hier. & alij, vocant ſymbolum, & ſignum. Auguſt. de catechiz. rud. c. 26. vocat ſignaculum: & 19. cont. Fauſt. cap. 16. vocat verba viſibilia. Chryſ. ho 83. Matth. ſic baptiſmus Rom 6. dicitur ſignum ſepulturæ & reſurrectionis. Euchar 1. Corinth. 11. ſignum paſſionis Chriſti, & corpus Chriſti dicitur res & ſacram. ſimul, & ſic fit ſenſibile ratione ſpecierum (vt contritio eſt pars ſacram. pœnitentiæ quæ fit ſenſibil. per confeſſionem) D. Thom. q. 73. 1. ad 3. matrimonium oportet vt ſignis externis exprimatur. Trident. ſeſſ. 24. D. Tho. addit. q. 45. 1. & dicitur Eph. 5. ſignũ coniunctionis Chriſti cum eccleſia. [e] quod tantũ intendit Okam. d. 1. & Dur. q. 3. quem Sot. ar 4. ſine cauſa reprobat. [f] Auguſt. 2. doctr. c. 1. habetur c. ſicut, de conſecr. d. 2. Trid. ſeſſ. 7. can. 6. ſeſſ. 13. c. 3. D. Tho q. 60. 3. DD. d. 1. Bellarm. cap. 9. [g] hæc eſt ratio D. Tho. q. 60. ar. 4. Sot. Ledeſm. ar. 4. ſumpta ea Dionyſ. c. 1. eccl. Hierarch Aug. 10. ciuit c. 5. & 3. Doct. c. 9. Ambr. 4 ſacram. c. 4. Bern. ſerm. de cœna Domini. Concil. Flor. Trident. ſeſſ. 7. can. 6. adde ex parte etiã Dei decuit pro homine ſignum dare ſenſibile. D Thom. 4. contra Gent. cap. 56. Sebaſt. quæſt. 60 fol. 10. col. 1. [h] Martin. 10 hypot. Reg. 30. cum Orig 4. contra Celſum. Cyril. 1. contra Iulian. Chryſoſt. homil. 38. Matth. Auguſt. 5. Gen. ad literam. cap. 6. qui mos fuit philoſophis familiaris. Socrates edidit fabulas quæ dicuntur Æſopi. Auguſtinus 2. conſ. Euangeliſt. capitu. 7. Caietan. 3. parte quæſtio. 42. articu. 4. [i] Bellarmin. 1. ſacra-

[k] ſed à myeo. i. inſtruo ſacris: aut à myo & ſtoma: quia claudi os iubet, vt ſilẽtio myſteria venerentur: [l] eſt enim ſignum rei ſacræ quæ fidelibus nota non, eſt facile prodenda infidelibus, [m] ob periculum irriſionis.

2 Licet nobis voces quaſdã à rebus nouiter inſtitutis accommodare, [n] quãuis in ſacra ſcriptura non extent, modo de re ipſa conſtet. [o] Sic in ſingulis ſacramentorũ propria vocabula impoſuit eccleſia, & in Euchar. conuenienter dici tranſubſtãtiationem definit. [p] Sic aliàs vocem homouſion, [q] ideſt, conſubſtantiale tribuendã eſſe Filio. Theotocon, [r] .i. Dei matrem vocandam B. V. Mariam, & nomẽ Trinitatis, eſſentiæ, perſonæ, [s] & Spiritus ſancti, ac fidei accipit propria quadã ratione, aliter quam prima quorundã iſtorum nominum impoſitio, aut ſignificatio habeat: ab iis autem nouis verbis & liberis cauendum eſt quæ periculum nouæ & falſæ doctrinæ afferunt: [t] ſed retinẽda ſunt antiqua vocabula, & Eccleſia Latina retinet voces quaſdã Græc. aut Hebr. [u]

3 Quidam [x] dũ conſiderant ſacramentum in genere phyſico, includere multa diuerſorum generum, & ens reale ac rationis, negãt definiri poſſe. At reuera eſt vnũ, ut ſtatim, dicetur. Definitur [y] ſacramentũ eſſe rei ſacræ ſignũ: quãuis vero per hæc verba DD. non intẽdebant efficere definitionem, [z] vſus tamen & ingenia ſapientum bene pro definitione defendunt: quæ definitio cõmunis eſt etiam veteribus, [a] quæ propriè ſacramenta dicũtur: ſed ſacramentum à Chriſto inſtitutũ addit inſuper, vt ſit cauſa inſtrumentalis, [b] rei ſacræ: ut in aliis definitionibus explicatur, [c] quod pertinet ad propriam differentiam eſſentialem: nam ratio iſta cauſæ, quæ ſenſibilis & notior eſt, pertinet ad complementum ſigni & ſignificationis: dũ cauſat, quia ſignificando indicit imperium Dei: & cauſa ſenſibilis ac notior poteſt homini eſſe ſignum occultæ rei ſacræ. dicitur ſignum nẽpè ſenſibile: Chriſtus. n. ita inſtituit [d] eſſentiam ſacramenti, [d] quãuis potuit intelligibile ſignũ vt meditationem quandã inſtituere in ſacramẽtum. [e] ſed non expediret homini. à D. Aug. [f] definitur ſignũ, eſſe quod externa ſpecie præter id quod ſenſibus obiicit, efficit alterius etiam rei cognitionem: ut ex veſtigii ſigno agnoſcitur ſpecies animalis.

4 Decenter Chriſtus id ſignũ fecit ſenſibile, vt poſtea de ritibus dicetur, & humano ingenio accõmodatum: quia omnis humana cognitio certa incipit à ſenſu. [g] ſic decuit inuiſibile Dei verbũ ſub carne ſenſibili velatum verba doctrinamque ſuam proponere ſub tegumẽto ſenſibiliũ parabolarũ. [h] nec vero ſignũ dicitur ſacramentum, niſi ſit permanens ac perpetuum in ſtatu legis & religionis, [i] vt ſacrificiũ quo Deum colimus. violans uero ſacrilegus dicitur: nam ſacramentũ à ſacro dicitur: ſic circũciſio & eſus agni olim erat ſacramẽtum, non autẽ ſerpens æneus. Sẽſibile dicitur, quia aliquo exteriori ſenſu percipitur, vt ſpecies Euchariſtiæ viſu, tactu, & guſtu: ſacramentum pœnitentiæ, uel matrimonii, auditu: nullum ſacramentũ ſolo odore ſentitur. Inſtituit hæc Chriſtus in rebus quæ ex inchoata ſimilitudine propriæ naturæ analogicè repræſentarent latentẽ effectũ.

[l] Sot. Bellarm. ex Budæo. & alijs in Lexic. [m] Dionyſ. capit. 1. celeſt. hierar. Clem. Alex. lib. 5. Strom. Cyril. lib. 7. in Iulia. ad fi. Baſil. de Spiritu ſancto c. 27. Aval. de tradit. Can. lib. 3. de loc. c. 3. fundam. 4. etiam ex prophanis autoribus, quare Dionyſ. c. 3. noluit formã Euchar. exprimere. vid. cit. inf. libro. de ſacriſ. c. 31. §. 1. E. [n] Cic. 1. Academ. qq. & lib. 3. de finib. dicit, nouis rebus noua nomina adaptamus. Turrian. li. 2. pro epiſt. Põt. c. 2. & 3. Bellarm. 1. ſacram. c. 7. [o] Sic Patres cõtra hæret. agunt qui non recipiunt voces in ſcriptura non repertas. [p] Tranſubſtãtiationis vox approbatur in Conc. Lateran. Vien. Lugdun. Conſtant. Trid. ſeſſ. 13. cap. 4. can. 2. fi. Hoſius inſtit. c. 17. & tractat. de expreſſo verb. Dei. Roff. Apol. pro tranſubſtãtiat. Taper. art. 13. Sanderus de vetit. corp. Domini c. 10. 11. Claud. de Euchar. repet. 7. cap. 1. Caſt. verb. Euchar. hær. 5. Turr. to. 1. de Euchar. cap. 20. Cano. lib 12. de loc. c. 8. Bellarm. lib. 3. Euch. c. 19. vſq; 24. quia res ipſa de mirabili conuerſione totius ſubſtantiæ extat apud Patres: vt dicetur lib. de Euchar. c 25. [q] Homouſion. i. ſubſtantiale definitur filius in ſymbolo Conc. Nicen. refert Niceph. lib. 8. c. 21 45. Bella. 3. de Euch. c. 23. & lib. 2. de Chriſto. c. 1. quæ vox prius erat in vſu apud Patres ſed publice ſtabilita primum eſt in d. Concil. Nicen. dicit Aug 3. cont. Maxim. c. 14. Ambr. de fid. cõt. Arian. [r] Theotocon, i. Dei matrem. Conc. Chalced. act. 5. Conſtãtinop. 5. act. 4. can. 6. Conſtit. 6. act. 13. can. 4. & 7. in collect. p Mart. epiſc. can. 3. Eph. c. 1. & 13. D. Tho. 3. p. q. 35. art. 4. Caniſ. lib. 3. Marial. c. 20. Damaſcen. lib. 3. c. 12. DD. 3 d. 4. ibi D. Tho. Scot. q. vn. Palud. q. 2. cont. Dur. q. 2. negantem propriè ſic dici. [s] D. Tho. 1. p. q. 29. 3. ad 2. Can. lib. 12. c. 8. [t] Aug. 10. ciuit. c. 11. & 23. priuato homini non licet liberis verbis vti, ut faciunt philoſophi. Bellarm. 1. ſacr. c. 7. ad fi. Quintil. inſtit. retinenda antiqua verba. Turr. lib. 1. pro epiſt Pont c. 2. & 3. Simanc. de cath. inſtit. c. 31. à num. 28. c. 47. num 67. c. 50. num. 31. Cord. lib. 4. qq q. 1. prop. 6. & 12. [u] Aug. epiſt. 178. lib. 2. doctr. c. 11. Baſil. 2. cont. Eunom. Hær. vt Hebr. Amẽ, allel. Racca, hoſanna, maranatha, ſabaoth, adonay, & Græc. Kyrie eleiſ. Mart. 1. hypo. c. 6. col. 3. & lib. 2. c. 1. p. 96. Sot. diſt. 1. q. 1. art. 7. ad 1. & art. 8. Bellarm. 2. de verb. Dei c. 15. quia in interp. 70. & apud Apoſtolos curarunt nihil mutari de his quæ credentes imbuerant qui primum ex Hebr. congregati ſunt. inf. lib. de miſ. c. 31 §. 7. 1. [x] Okam, Maior, Richard. 4. d. 1. art. 1. nec eſt ens rationis ỹ. §. 6. [y] Conc. Trid. ſeſſ. 13. c. 3. D. Thom. 3. p. q. 60.

[k] Quæ verò natura ſua aut inſtitutione ſigna ſunt, non ſunt propter ſe, ſed ordinantur, ut ſint alterius rei indicium: [l] & ut fumus deſignat latentem ignem: ita humida ablutio baptiſmi eſt ex ſimilitudine cónaturali ſignum regenerationis, vt generatio humido ſemine fieri ſolet, & ſignum ablutionis ſordiũ interiorum: ſic vnctio & cibus Euchariſt. eſt ſimile ſignum. Alii ſacramentum definiunt eſſe inuiſibilis gratiæ viſibilem formam. [m] vt autem viſus ſumitur pro operatione aliorum etiam ſenſuũ, [n] ita forma dicitur viſibilis, ideſt, ſenſibilis.

5 Sacramentum ex forma & variis interdum rebus quæ ſunt partes materiæ, exiſtit vnum in genere entis artificialis, & ſigni, [o] propter vnam ſignificationem completam: ut interdum vna qualitas, & vna virtus ex variis componitur, [p] & vna numero Catholica eccleſia conſtat ex multis, quæ dicuntur particulares eccleſiæ. [q] Sic euchariſtia ex diuerſis ſpeciebus panis & vini cum aliqua formarum diſtinctione, [r] extrema vnctio cum partialibus vnctionibus & formis, aut omnes ſeptem ordines dicuntur vnum ſacramentum, quod eſt compoſitum in genere rei artificialis ex propria potentia & actu. [ſ]

6 Dicitur vnum in genere [t] ſigni, quia ſacramentum formaliter connotat rationem ſigni, quæ eſt relatio rationis reſultans ex deputatione Dei & impoſitione rei ad placitum. Vnde definitur, ſeu definitio explicatur: ſacramentum eſt ſignum occultæ gratiæ collatæ, aut aliquando conferendæ: & proteſtatiuum occultæ fidei in Chriſtũ. [u] Nec tamen ideo ſacramentum eſt ens rationis: [x] nec enim ſupponit pro ſigno formaliter: ſed verbi gratia, baptiſmus ſupponit pro reali ablutione ſub certa verborum forma, [y] & connotat ſeu fundat relationem ſigni, & ratione realis entitans tanquam phyſicum inſtrumentum efficit gratiam regenerantem. [z]

7 In definitione dicitur gratię ſignum: nempe practicum, [a] quod indicat occultam Dei promiſſionem, ſeu promiſſam homini ſanctificationem exerceri practicè iuxta promiſſionem Dei & pactum ad præſentiam illius ſigni. Nec oportet vt forma ſacramenti eam promiſſionem explicet. [b] Sic in Euchariſtia Chriſtus expreſſit Ioan. 6. promiſſionem vitæ æternæ: & in Baptiſmo Marc. vltim. qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit, & baptiſmum Petrus 1. epiſt. capitu. 3. vocat antitypon ſignum, quo indicatur bonæ conſcientiæ interrogatio, ideſt, reſponſio promiſſa & pax: non carnis depoſitio ſordium, i. non tam mundat ſordes carnis quam conſcientiæ, [c] atque ita baptiſmus dicitur ſignum.

---

k ſacrament. cap. 9. § 5. Diuus Thom. quæſtio. 60. 5. [k] Dionyſ. cap. 1. Hieronym. Chryſoſt. homil. 83. Matth. Auguſt. Epiſto. 23. ad Boniſac. Hug. lib. 1. par. 9. cap. 2. id explicat in ſua definitione. Bellarm. cap. 9. ſic forma pœnitentiæ, ego te abſoluo, habet ſimilitudinem cum interna abſolutione, & iuſtificatione impij: hinc 1. Petr. 3. baptiſmum dicit cum arca Noe eſſe ſimilis formæ. Græc. antitypa. quomodo imago quæ natura ſua inſtituitur vt repræſentet aliud, dicitur antitypa, ut in ſimili Nazianz. orat. 2. de paſcha. ſic Clem. Euchariſtiam vocat ſacramétum antitypon, lib. 5. conſtit. Apoſt. cap. 16. Seu. apud Turrian. cap. 13. vbi Turrian. Dam. lib. 4. cap. 14. Bellarm. 4. de Euchar. c. 14. argum. 3. [l] Sic homo non dicitur ſignum ſeu imaginis, ſed e contrario, nec Chriſtus ſue gratia eſt ſignum ſacramenti, ſed ſacramétum ut res imperfectior eſt ſignum, & imago gratiæ & Chriſti. Auguſt. 2. doctr. capit. 1. Bellarm. 1. ſacrament. capit. 9. at complementum ſacramenti pendet ex libera voluntate Chriſti inſtituétis. Auguſt. 2. doctr. capit. 3. & lib. 3. cap. 9. & omnes Doctores diſtinc. 1. & ſic inſtitutione ſua dedit eſſentiam ſacramento, vt ſit ſignum practicum, & cauſa de ſe efficax gratiæ. [m] infra cap. 8. § 4. Concil. Trident. ſeſſion. 13. capit. 3. capit. ſacrificium, de conſecrat. diſtinct. ſecunda, vbi additio. ex Gregor. XIII. dicit ſumi ab Auguſtin. de Catechiz. rud. capit. 26. dicente, ſacramenta eſſe ſignacula rerum diuinarum viſibilia: ſed res ipſas inuiſibiles in eis honorari, & Epiſt. 166. ſi malus miniſter eſt, operatur per illum Deus viſibilem ſacramenti formam: ipſe autem donat inuiſibilem gratiam. Hugo, in ſumma ſentent. tract. 4. capit. 1. Conarru. capit. quamuis pactum. in princip. Soto quæſt. 1. artic. 2. Ledeſm. quæſtio. 1. Auguſt. in Leuit. quæſtio. 84. & 19. confeſſ. capit. 35. Bellarm. 1. ſacrament. cap. 13. ad ſecundum. Quare male Vualdenſ. tom. 2. de ſacramentis. capit. 2. contra Patres, inuertit hanc definitionem, ut pro ſacramento Euchariſtiæ, dicat eſſe inuiſibilem gratiam viſibilis formæ, quia tenet ſacramentum Euchariſtiæ, non eſſe ſpecies ſenſibiles per ſe exiſtentes, ſed corpus Chriſti inuiſibiliter contentum ſub ſpecie viſibili, quod eſt contra D. Thom. quæſtio. 73. 1. ad tertium. [n] Auguſtinus 10. confeſſ. capit. 35. [o] Scot. diſtinct. 1. quæſt. 1. artic. 2. ideo ait ſacramentum eſſe vnum definibile, quia ex omnibus his reſultat vna completa ſignificatio. alij adducunt eſſe vnum in genere vnius inſtrumenti moralis ſeu phyſici, ut ſi plures baptizent vnum, aut plures ſacerdotes cum Epiſcopo ordinante conſecrent hoſtiam, dicuntur vnum inſtrumentum reſpectu Dei. Bellarm. lib. 1. cap. 10. ſed hæc ratio non debet excludere quin ſecundum eſſe reale ſacramentum ſit vnum in genere entis artificialis, quia eſt vna completa cæremonia religionis in ſanctificationem hominis: ut domus vel imago, & ſtatua ex multis cópoſita dicitur vna ex Ariſtotel. 5 metaphyſic. tex. 5. [p] D. Thom. 1. 2. quæſtio. 56. artic. 2. [q] ex ſymbolo Bellarm. lib. 3. de eccleſ. capit. 9. & lib. 4. capitu. 9. [r] Vt dicetur lib. de Euchariſt. capit. 8. [ſ] Ariſtot. 2. de anima, dicit oculum componi ex potent. & actu. Sic ad baptiſmum concurrit elementum aquæ, voces verborum, relatio ſigni quæ eſt ens rationis reſultans ex deputatione Dei, & libera impoſitione ad placitum: & tamen ſit per ſe vnum. communis. diſtinct. 1. D. Thom. quæſtio. 60. 2. Sot. Ledeſm. artic. 2. cont. Richard. art. 2. Okam & Nominales, [t] vt patet ex DD. infra § 7. lit. G. D. Thom. quæſtio. 1. 60. Sot. Ledeſm. Scot. Bellarm. 1. ſacram. capit. 9. & 17. argum. 5. lib. 2. c. 10. Sic. Tit. 3. baptiſm. dicitur ſignum regenerationis: & Rom. 6. ſepultu. Chriſti. Dionyſ. ſępe de eccleſ. hier. vocat ſigna & ſymbola: atque ita habet duo, primum vt beneficiom Dei erga nos habet, eſſe ſignum & cauſa ſanctificationis noſtræ. Deinde eſt cultus quoniam religioſus erga Deum quo proteſtamur fidem, & reuerentiam. [u] ſic definitio conuenit vni voce etiam ſacramentis veter. & nouis. [x] Sic peccatum in genere moris nó eſt ſola priuatio rectitudinis debitę 10 eſſe, quam connotat: ſed ſpecificatur & habet differentiam ex poſitiua libera & morali conuerſione ad obiectum malũ & prohibitum. Caietan. 1. 2. quæſtio. 71. ar. 6. & ſic contrariatur actui & habitui virtutis. ſic Deum eſſe creatorem & verbum eſſe perſonam humanam in tempore, includit relationem rationis, & tamen Deus ſimul per actionem, & imperium eſt realiter creator, & in Chriſto perſona humana quæ includit relationem rationis eſt realis ſubſtantia diuina ut ſuſtentat humanitatem. Et ut peccata diſtinguuntur ſpecie ex conuerſione poſitiua: ita ſacramenta differunt ſpecie, ut ſignificat Bernard. ſerm. in cœna. ex eſſentia poſitiua, & ex gratia ſacramentali inquam per ſe ordinatur, ut in proprium effectum: quare falſo Scotus diſtinctio. 1. quæſtio. 2. diſtinctio. 3. quæſtio. 2. Petr. Niger. in ſuo clypeo. Thomiſt. Bruxell. qui fuit præceptor Victor. ſuper prædica. quæſtio. 1. artic. 5. ad ſecundum. dicunt baptiſm. definiri ſecundum ſolam intentionem rationis. [y] D. Thom. & DD. ſupra Soto diſtinctio. tertia quæſtio. prima, 1. ad tertium. Ledeſm. quæſtio. 7. articu. 1. Paluc. diſtinct. tertia, quæſtio. ſecunda. Recent. At falſo Scot. diſtinctio. 3. quæſtio. prima. Marſil. quęſtio. 3. artic. primo, concluſ. ſecunda, cui fauet Magiſt. & Auguſt. tractat. 15. in Ioan. dicunt baptiſm. ſupponere pro toto compoſito. Vere tamen dicunt formam baptiſmi eſſe partem ſacramenti, ut dicetur infra capitulo ſeptimo. [z] Simul ſtat ut ſit ſignum occulti effectus, & cauſa ſecundaria ſenſibilis & notior D. Thom. quæſtio. 62. 1. ad 1. verit. quæſtio. 4. articu. 1. ad 7. ſic Geneſ. 1. poſuit Deus luminaria, vt ſint ſigna, cum tamen ſimul ſint cauſæ. Diuus Thom. prima par. quæſtio. 70. 2. ad 2. [a] Sot. Ledeſ. quæſt. 1. articu. 2. Bellar. lib. 1. cap. 9 § 6. quare non poteſt inſtitui vt practice & infallibiliter oſtendat effectum gratiæ, niſi á Deo gratiæ autore, [b] nam forma communiter ſit per indicatiuum; & in ordine per imperatiuum, in vnctione per deprecatiuum. Late Bellarm. lib. 1. c. 24. & 17. lib. 2. cap. 9. ſio. contra hæret. aliter de promiſſione loquentes. [c] Bellarm. lib. 2. cap. 9. ſi. lib. 1. c. 17. arg. 4. Turrian. infra cum Auguſt. tract. 80. Ioan. & ſer. 30. de ſet. Domini. Baſil. de Spiritu ſancto. cap. 15. ſenſus eſt, baptiſmus mundat non corpus, ſed conſcientiam. Sic Auguſt. de Catech. rud. cap. 26. vocat ſignaculum, quia vt ſub ſigillo, claudit intra ſe rem ſacram, ideſt

gratiam. [d] Nazianz. orat. de bapt. ad fin. [e] Baſil. exhort. ad bapt. Nazianz. ſup. Auguſt. 19. contra Fauſt. c. 11. Hieron. in Epheſ. 4. [f] Tertul. de pœn. Baſil. 5. contra Eunomium & de Spiritu ſancto. c. 12. ſic puer dicitur credere & fidem proteſtari dum baptizatur. Bellar. c. 17. ad fin. [g] D. Thom. q. 60. a. 3. Soto Ledeſ. Gab. Bellar. cap. 9. §. 5. ſic matrimonium Epheſ. 5. ſignificat Chriſtum eccleſiæ coniunctũ; ſecundo gratiã qua Chriſtus animæ cõiugatorum coniungitur vt ſpõſos. Bellar. c. 13. de quo dicetur c. 12. §. 1. [h] Vt dicetur infra lit. y [i] Bellar. c. 9. §. 6. & 7. hoc enim eſt eſſe ſignum practicum. [k] Trid. Seſſ. 6. c. 7. D. Tho. 1. 2. q. 113. & 3. par. q. 60. 3. ad 3. q. 62. 1. ad 1. d. 1. q. 1. 1. ad 5. Heruæ. q. 3. ad 4. Sot. q. 1. ar. 3. Ledeſ. q. 1. [l] quã rẽ ſignificãt DD. inf. & ſic templum dicitur ſanctificari aut expiari purificatione legali, vt Augu. 2. de pecca. mer. c. 26. & ſer. 14. de ver. Apoſtoli numerat varios modos ſanctificationis. [m] [n] Mag. d. 1. Bonau. a. 1. q. 1. D. Th. q. 1. a. 3. ad 5. Alber. Tarant. Dur. Scot. Gabr. q. 1. D. Thom. 1. 2. q. 101. 4. & q. 102. 5. Caiet. 3. p. q. 60. 2. Cano relect. de ſacram. 1. p. ad 4. Bellar. 1. ſacr. cap. 12. prop. 3. ſup. §. 3. [o] vt probatur in texto, quod retractans affirmat D. Thom. quæſt. 60. 1. ad 1. & articu. 2. Soto, Ledeſ. artico. 2. recent. aliàs nũc benedictio abbatis, profeſſio monachi, conſecratio virginum, & aqua benedicta, quæ magis mundat à venialibus quam vetera, eſſet ſacramentum, cum det ſanctificationem ſecundum quid. quod tamen bene negat D. Thom. quæſt. 60. 2. ad 3. quæſtio. 65. 5. ad 6. Sot. Ledeſ. & omnes Theolog. infra. cap. 20. §. 3. Bellar. c. 13. fi. [p] In circumciſione fides proteſtata, ſimul cũ attritione iuſtificabat diſpoſitiue adultum impium: vt baptiſmus iuſtificat ſupplente Deo ex Chriſti merito id quod deeſt diſpoſitioni. Bellar. lib. 2. cap. 13. fi. cum D. Thom. quæſt. 7. cap. 4. Capr. Sot. Ledeſ. Gab. d. 1. q. 3. Scot d. 6. q. 1. [q] DD. citati lit. H. & ſeq. quæ virtus ſacramenti dicitur res ſacra, ideſt ſanctificatiua hominis. [r] D. Thom. quæſt. 62. 5. Rom. 5. Adam qui eſt forma futuri, vbi gloſ. ord. Aug. tract. 15. in Ioan. lib. 2. de Symbolo ad Catech. cap. 6. & 19. ciuit. cap. 26. in Pſal. 40. & 55. apud Torren. 3 confeſ. cap. 1. §. 7. Vbi comparat Chriſtum Adæ dormienti de quo educta eſt coſta & fortitudo ſponſæ. Vega lib. 7. in Triden. c. 18. concil. Viennen. Clemen. 1. de hæret. communis cum Mag. d. 2. Bon. Dur. quæſt. 1. Carthuſ. q. 3. Alexan. 4. p. q. 1. m. 5. a. 2. §. 2. Soto d. 1. q. 3. artic. 5. Ledeſ. [ſ] D. Thom. quæſt. 66. ar. 3. & 4. ad 3. & in Ioan. 19. exiuit ſanguis & aqua. Chryſoſtom. homil. 84. Cyril. Theophylac. Damaſc. lib. 4. capit. 10. Auguſt. tract. 9. in Ioan. & lib. 2. de ſymb. c. 6. Innoc. c. cum Marthæ de celeb. miſſ. Scot. d. 2. q. 1. fi. Albert. d. 1. a. 2. At alij per aquam intelligunt quidem baptiſmum: ſed per ſanguinem pretium redemptionis: & ideo prius poſuit ſanguinem quam aquam. Aug. Bed. in Ioan. 19. Amb. 10. in Luc. c. 105. Leo epiſt. 4. Bellar. li. 2. de ſacram. c. 27. colum. 2. alij ſignificari baptiſmum ſanguinis & aquæ Cyril. Catech. 3. Hier. epiſt. 83. ad Ocean. nec tamen ea ſanguinis effuſione de latere meruit Chriſtus cum eſſet mortuus: nec id ſenſit Chryſoſt. hom. 89. Mat. Sixt. 6. Bibliot. anno. 125. Caſt. Chriſtus hær. 10. Concil. Viennen. Clement. vnica, de ſumma Trinit. D. Thom. 3. quæſtio. 50. 6. ad 2. Quamuis Sot. d. 1. quæſtio. 3. 5. falſo putet probabile eſſe quod meruit, aut ſatisfecit. Satis vero eſt fuiſſe cauſam effectiuam & exemplarem iuſtificationis & ſacramentorum, vt dicunt in Ioan. 19. Auguſt. tract. 120. Chryſ. homil. 84. & in d. hom. 14. Cyril. lib. 12. cap. 39. ſic dicimur redempti ſanguine Chriſti. Roma. 3. Hebr. 10. Apoc. 1. 1. Pet. 1. ſed dum viuus Chriſtus cœpit effundere meruit, & ſatisfecit. [t] Auguſt. in Num. q. 33. lib. 19. cont. Fauſt. cap. 14. D. Tho. quæſt. 62. 6. Soto q. 3. Ledeſ. Veg. lib. 2. in Triden. cap. 11. Arbor. lib. 17. Theoſoph. c. 12. Lindan. 4. panopl. capit. 2. Torrenſ. lib. 3. confeſſ. c. 1. §. 4. Bella. li. 1. c. 1. [u] Sacrificium miſſæ dum pro alio ſpecialiter offertur nõ remittit peccatum m. attrito, nec cõfert primam gratiam, niſi quia impetrat donũ contritionis, vt ait concil. Triden. ſeſſ. 22. cap. 2. Bellar. lib. 2. de miſſa. cap. 3. & dicemus infra lib. de miſſa. cap. 14. Secundo, ſacrificium eſt actio & oblatio, & ſignificat Chriſtum & eius paſſionem: ideo Auguſt. 5. contra Iulian. cap. 9. vocat ſacrificium ſignum rei ſacræ, ſed nõ ſignificat immediate gratiam qua ſanctificamur: quod non aduerterunt quidam, [x] cum tamen moueant Gregor. cap. multi. 1. quæſtio. 2. ſub tegumento diuina virtus operatur, & Auguſtinus de catechiz. rud. cap. 26. nam ſacramentum eſt inſtrumentum & virtus: ergo conſtituitur per vim intrinſecam effectiuam gratiæ & tracta. 80. in Ioan. Vnde tanta virtus aquæ, & idem innuit Diuus Thom. quæſt. 60. articu. 3. ad 2. in quo ſatis differunt noſtra à veteribus, quæ non continebant eam vim, vt inſtrumentum. [y] vt baptiſmus ſignificat gratiam amicitiamque perfectam, ideſt quæ ex merito Chriſti iam ſufficit introducere in gloriam; atque ita ſignificat Chriſti virtutem, vt practicè eſt cauſa gratiæ perfectæ. Hæc enim tria ordine quodam ſunt vnum, ait D. Thom. quæſtio. 60. articu. 3. ad 1. fin. Soto Taper. articu. 1. vt homo ſignificat animam, & omnia corporis membra, vt faciunt vnum. [z] Eccleſia in hymno corporis Chriſti. colligitur Ioan. 6. & 1. Corinth. 10. vnum corpus. Dionyſ. cap. 4. eccle. Hier. Dam. lib. 4. cap. 4. primum ſignificat corpus Chriſti quod continet, vt de ſe eſt cauſa cuiuſdam vnionis cum homines ſicut ſpecies ex multis granis conficiunt vnũ panem. Aug. tract. 26. Io. ò ſacramentum pietatis, ò ſignũ vnitatis, ò vinculum caritatis, quibus verbis vtitur Trid. ſeſſ. 13. in prog. & c. 8. & in ſumẽte cauſat in præſenti gratiam vnionis

Primum quidem gratiæ qua mundatur cõſcientia, deinde occultum ſignum, quia claudit myſteria quæ ſolis fidelibus deteguntur, [d] 3. quia baptiſmus cum impreſſo charactere eſt ſignum diſtinctiuum religionis [e] quo quaſi minio Paſtor Chriſtus oues ſuas diſtinguit & ſeparat ab alienis: vt olim Gal. 4. circumciſio diſtinguebat Iudæos. Et rurſus quia nos eodẽ ſigno baptiſmi proteſtamur fidem & religionẽ Chriſti Paſtoris [f]

8 Sacramentum tria [g] oſtendit: nempè gratiam, & vim illius effectricem, ac gloriam, ſed principaliter gratiam, [h] vt omnia Chriſti ſacramenta ſignificant in præſenti tẽpore gratiam quam continent & conferunt: ita vt ex pacto Dei ſtatim tunc fiat dum ſacramentum recipitur, & fieri virtute eiuſdem tanquam inſtrumenti Dei: [i] quæ gratia eſt cauſa formalis [k] ſanctificationis ſtatim datæ per ſacramentum digne receptum. Ad rationem veteris ſacramenti non ſatis eſſet quòd in præſenti cõferrent ſanctificationem quandam legalem, aut conſecrationem [l] quippe quæ non erant ſacramenta ſecundum quid, vt quidam vocant, [m] quaſi tantum ſignificarent quandam ſecundum quid ſanctitatem, nempe legalem: puta quòd circunciſus aut ſacerdos deputaretur in cultum Dei, aut ſacramento abſolueretur ab irregularitate legis. [n] Sed erant ſacramẽta ſimpliciter, [o] quæ proinde ſignificare debent principaliter gratiam: vt ſola circunciſio gratiam quæ ea poſita ſtatim conferebatur, [p] in reliquis vet. ſacramentis ſignificabatur gratia quam Deus eo ſigno & pacto promiſerat cõferre in futurum per Chriſtum. Secundò ſacramentum ſignificat cauſam effectiuam in particulari [q] vt actu & practicè exercet ſanctificationem noſtram, & eſt ſignũ occultæ virtutis diuinæ quæ operatur in ſacramento, & paſſionis Chriſti præteritæ, ex quã vim habet, [r] cuius memoria recolitur. In huius figuram de latere Chriſti fluxit ſanguis & vera aqua [ſ] quæ ſignificant Euchariſtiam & baptiſmum, quæ ſunt principium & finis vitæ Chriſtianæ. Vetera eam Chriſti paſſionem ſignificabant vt futuram. [t] Paſſio autem Chriſti & ſacrificium eius non dicitur ſacramentum: quia eſt cauſa in vniuerſali, quæ ſine alia particulari cauſa non exercet & communicat vim ſuam. [u] 3. ſacrament. eſt practicè ſignum prognoſticũ futuræ gloriæ: quia in eo datur pignus gratiæ conſummatæ, ideſt, gloriæ, quæ eſt finis proximus noſtræ iuſtificationis.

9 Hæc tria non importat analogicè, nec principaliter ſignificat vim diuinam quæ eſt cauſa gratiæ, [x] eo modo quo ſanum dicitur analogicè de cauſa ſanitatis & de ſigno illius: ſed id præcipuè & immediatè ſignificat, cuius eſt cauſa, nẽpè gratiam. Sed ordine quodam per modum vnius ea tria ſignificat. [y] quod expoſuit Apoſt. Rom. 6. in vno baptiſmo, vt in morte Chriſti baptizati in nouitate vitæ ambulemus: Sic enim ſimul ſocij reſurrectionis cum Chriſto erimus in futuro. Eadem tria de Euchariſtia explicat eccleſia dicens, o ſacrum conuiuium, &c. [z] ſacram. ergo immediatè non ſignificat gloriam, aut paſſionem Chriſti: quia nec ſtatim efficit gloriam, nec eſt cauſa paſſionis, ſed effectus & ſignum

vnionis cum capite. & eſt pignus futuræ gloriæ Trident. c. 2. ideo datur ut viaticum ad cæleſtem patriam, Ioan. 6. ſi quis manduc. viuet in æternum, Trid. cap. 8. D. Thom. q. 79. 2. at vetera ſignificabant. 1. præteritam promiſsionem Dei de futuro Chriſto & gratia eius, ut Genel. 17. circuncisio in ſignum fœderis de futuro ſemine Abrahæ. agnus Exod. 12. in memoriale liberati populi ab exterminatore per ſanguinem agni, qui in figura fuit occiſus ab origine mũdi, Apocalyp. 5. 3. Erant ſignum gloriæ: quãuis cõmuniter ſub typo temporalium includebatur promiſſio regni cœleſtis, vide ſanctos apud Martin. 8. hypot. cap. 6. princ.

quia habuit Chriſtus poſt reſurrect. poteſtatem gubernandi orbem & dominium vniuerſale etiam quoad vſum: & tãquam iam plane oſtenſus filius Dei in virtute faciebat miracula innumera per miniſtros ſuos, idem Cypr. 2. contra Iudæ. cap. 26. Athan. orat. cont. Arian. Nyſſen. lib. de cognit. Dei. Vigil. lib. 5. contra Eutych. nec differt Niſſ. orat. 2. de reſurrectio. Ianſenius Concord. cap. 149. At D. Thom. 3. q. 13. 2. ad 1. explicat de diuinitate verbi data, id eſt, declarata vide Martin. lib. 9. Reg. 44.

illius. Sed ſaluatur ſacram. eſſentia in eo quòd gratiam ſacrantem ſignificat principaliter: [a] ut in definitione explicatur. Dum ſacram. cum obice recipitur informe, ſatis vera eſt forma, quia quãtum eſt ex ſe efficaciter ſignificat gratiam.

CAPVT III.

Solus Chriſtus Eccleſiæ caput inſtituit ſacramenta.

§. 1. *Solus Chriſtus immediatè inſtituit ſacramenta.*

2 *Solus alijs meruit de condigno ex proprijs, primam gratiam.*

3 *Solus Chriſtus inſtituit ſacramenta, quia eſt caput eccleſiæ.*

4 *Et habuit meritum infinitum.*

5 *Quomodo miniſter conficiat ſacramentum, & concurrat ad gratiam.*

IN lege euangelica ſolus Chriſtus melioris teſtamenti ſponſor, & mediator ut dicitur Hebr. 8. immediatè inſtituit ſacramẽta, [a] vt Deus, per authoritatem, [b] vt homo, per miniſterialem poteſtatem excellentiæ, [c] quã & eligens quoſdam in Apoſtolos fecit idoneos miniſtros, ornatos omni virtute, ſcientia, & poteſtate, quæ huic muneri conueniebat. Habet enim humanitas quandã omnipotẽtiam, [d] de qua Matth. vlt. data eſt mihi omnis poteſtas, [e] vt inſtrumẽtum Verbo coniunctum, & ob infinitum valorem ſui meriti & ſatisfactionis. Et ut in vita mortali Chriſtus ſine ſacramentis aliquos iuſtificauit, [f] ita nunc. Ioan. 1. ipſe eſt qui baptizat, [g] id eſt qui principaliter confert effectum baptiſmi.

2 Potuit Chriſtus [h] ſed decenter de facto non communicauit eam inſtituẽdi facultatem Apoſtolis aut eccleſiæ [i] quod ſi quando Patres [k] quidam ſignificent quędam ſacramenta ab Apoſtolis ex Spiritus ſancti inſtinctu fuiſſe inſtituta: loquũtur quando ea res nondum erat certo definita: & interpretãdi ſunt de promulgatione [l] per Apoſtolos facta, ſine qua lex vim nõ habet obligandi. Sic poſt lapſum Adami nulli creato homini communicauit, ut tanquam caput primam gratiam in alios deriuaret. [m]

3 Sed nec conceſſit vt unus iuſtus alteri primam gratiã aut illius augmentum & vitam æternam de condigno mereretur, [n] cùm tamẽ vnus alteri iuſto communicet de condigno ſatisfactionem ſuam pro pœna temporali. [o] nam gradus gratiæ & gloriæ cum ſit res perpetua & inſignis, reſpondet propriæ diſpoſitioni interiori, nec vnus pro alio diſponitur, aut ſupplet diſpoſitionẽ illius, niſi ſit caput: & id præmium auctæ gratiæ & gloriæ ex diſtributiua iuſtitia reſpondet dignitati & diſpoſitioni perſonę. At ſatisfactio pro temporali pœna eſt res parua, quę pertinet ad iuſtitiam cõmutatiuam, in qua iuſtus pro alio

[a] D. Thom. q. 60. 1. ad 1. ſi. art. 3. ad 3. & diſ. 1. q. 1. 1. ad 4. vbi Doctor. Soto q. 1. artic. 3. Taper. art. 1. fol. 19. Led. Bellarm. 1. ſacram. cap. 9. §. 5. Catech. Pij V. & cum gratia habet ſimilitudinem, & eam ſignificando cauſat, & vnionem in religione, quæ ſunt membra viua per gratiã ſacrament. Triden. ſeſſ. 7. can. 6. continent gratiã, quam dicit can. 7. & 8. cõferre ex operato.

CAP. III.

[a] DE [a] quo infra. cap. 26. §. 1. D. Tho. q. 64. artic. 2. Conc. Florent. Trident. ſeſſ. 7. can. 1. & de ſingulis id explicat in alijs ſeſſ. ut de pœnitentia, & extrema vnctione ſeſſ. 14. de matrim. ſeſſ. 24. Bellarm. lib. 1. ſacram. c. 23. §. 3. citat Cyprian. ſerm. de ablut. pedum. Ambroſ. 4. ſacram. c. 4. Auguſt. 3. doctr. cap. 9. epiſt. 118. capit. 1. adde tract. 5. in Ioann. lib. 3. cont. Liter. Petil. cap. 55. ex illo 1. Corint. 9. diſpenſatio mihi credita eſt. & alij Patres ut Dionyſ. Tertull. cum agunt de ſpeciali ſacramento. Abulenſ. in lib. 4. Regum. ſol. 14 Doct. 4. d. 2. Soto quæſt. 5. art. 1. ad 2. Ledeſ. q. 5. Vict. §. 3. Cano relect. de ſacram. p. 5. Caſtro verb. vnctio. Taper. art. 1. Nauarr. cap. 22. num. 2. in cap. nouit. nõtab. 3. Coroll. 45. Couar. 1. Var. cap. 10. cap. alma mater. 2. p. §. 2. num. 7. Perez l. 1. tit. 5. lib. 1. ord. Catechiſm. Pij V. Conc. Colonienſ. Cælius a8 antiquit. c. 19. Alex. 4. p. quæſt. 8 mem. 2. Vega lib. 7. in Trident. c. 11. Roffenſ. art 9. & 10. Dried. lib. 4. de eccleſiaſt. dogmat. cap. 5. quare Chriſtus in particulari inſtituit ſingulorum propriam materiam & formam verborum. Solum matrimonium voluit ſine verbis cõtrahi poſſe.

[b] D Tho. quæſt. 64. art. 1. quia ſolus Deus ut confitemur in Symbolo in 6. artic. fidei, eſt ſaluator, ut principalis cauſa gratiæ, qua impius iuſtificatur, ot colligitur Roman. 8. Iob 14. Pſalm. 83. & probat D. Tho. quæſt. 62. 1. & 12. q. 112. 1. Doct. d. 2. [c] Roffenſ. Dried. Vega ſup. Cano. de rel. ſacr. p. 1. Couar. Var. cap 10. nu. 3. D. Thom q. 64. 2. Doct. d. 2. [d] D. Thom. 3 p. q. 13. 2. vbi recent. Caiet. Fr. Med. Fr. Franciſcus à Chriſto. q. 8. communis. 3. d. 14. Alex. 3. p. quæſt. 14. Dam. lib. 3. cap. 18. Veg. lib. 7. in Trident. cap. 14. Nicet. lib 3. theſaur. cap. 38. quia ad miracula habuit quaſi habitualem & permanentem virtutem. Leo epiſt. 81. ad Palæſtinos. Auguſt. contra Felician. c. 11. Cyrill. 12. theſaur. c. 15. Theodor. dialog. 2. Greg. 2. dial. cap. 30. 31. quod falſo limitant Dur. 3. diſt. 14. q. 5. Palac q. 3. & videtur Alexand. m. 2. de poteſtate morali, quia impetrat à Deo. [e] D. Thom. in Catena Matt. 28. cum Remig. Raban. Seuer. idem Theoph. Euthym. Anſelm.

[f] Vt Magdalenam Luc. 7. Paralyticũ Matth. 9 latronem in cruce Luc. 22. & generaliter quẽ ſanabat in corpore, iuſtificabat etiam in anima, vt colligitur Ioan. 7. totum hominem ſanum feci. D. Thom. 3. q. 44. 3. ad 3. cum Aug. tract. 30. in Ioan.

[g] Auguſt. tract. 1. in Ioan. 1. ipſe eſt qui baptizat, lib. 5. de bapt. capit. 14. lib. 3. contra Creſcon. cap. 8. exponens. 1. Corinth. 3.

[h] Communis cum Auguſt. cap baptiſmus, de conſ. diſt. 4. glo. in 1. Corinth. 1. Doct. cũ Mag. d. 5. D. Tho. q. 64. 4. Soto q. 5. Ledeſm. q. 5. & qui aiunt de facto Chriſtũ dediſſe Apoſtolis poteſtatem inſtituendi ſacramenta confirmationis, & extremæ vnctionis, hæc pars eſt cont. Scot. d. 1. q. 3. Gabr. q. 1. Dur. diſt. 2. q. 1. D. Tho. [i] quæſt. 64. 4. ad 1. Soto quæſt. 5. Ledeſm. q. 5. Taper. art. 1. colligitur ex 1. Corinth. 1. 3. & 9. Auguſt. optime, tract. 5. in Ioan. 1. Epiſt. 118. cap 1. vbi ſubdit quæ non ſcripta ſunt, ſed tradita, intelliguntur ab Apoſtolis, vel Conc. ſtatuta. Sed intelligit, niſi oppoſitum conſtet. Ambroſ. 4. ſacram. cap. 4. Bellarm. lib. 1. cap. 23. cum Patribus citat. [k] Vt de confirmatione Alexand Bon. ſignificat Lind lib. 4. Panopl. c. 6. ad fil. citans Cypr. ſerm. de ablutio. ped. ſed eſt contra Fabian. ſupra Dionyſ. Tertull. Cyprin. lib. 2. epiſt. 1. & ſer. de chriſmate. Trid. ſeſſ. 7. de confirmat. ut dicetur proprio loco. Alij ab Apoſtolis inſtitutam aiunt extremam vnctionem. Hug. Magiſt d. 23, Bon. quod Caſtro vnctio. colum. 3. & fr. Ioan. de la Peña dicunt probabile ex primit. quia ad tempus mutaſſe videntur materiam confirmationis, & formam deprecatoriam vnctionis. hanc vero ſententiam Soto diſt. 1. q. 5. art. 2. & 4. non audet damnare erroris, ſed temeritatis. Taper. art. 1. dicit probabile & repetit. art. 3. de confirmatione, & art. 17. de ordine quodam. At re vera etiam ante Trident. de vnctione hæreticum erat, negare vnctionẽ fuiſſe à Chriſto immediatè inſtitutam. Ledeſm. 2 p. quæſt. 31. artic. 3. Couar. cap. alma. 2. par. §. 2. num. 7. Recen. Thomiſt. & nunc ex traditione definit Trident. ſeſſ. 7. ſeſſ. 14. Bellarm. cap. 23. decuit tamen ut tria præcipua & neceſſaria ſacramenta baptiſm. euchar. pœnitentia, exprimerentur in ſcriptura, & expreſſe promulgarentur à Chriſto. D Thom. diſt. 23. q 1. 1. 3 ad 2. [l] Vt dicetur de vnctione lib. 2. cap. 7. quæ Iacob. 5. promulgata eſt. [m] D. Thom 3. p. q. 8. artic. 6. quæſt. 19. art. 4. ad 2. [n] 1. 2. quæſt. vltima artic. 6. nec poteſt alteri mereri de condigno augmentum gratiæ: quia id pertinet ad eſſentiale præmium æternum, & 3. p. q 1. art. 2 q. 41. 1. ad 1. quæſt. 48. 2. ad 3. & addit. quæſt. 13. 2. ad 1. [o] D. Tho. 3. p. quæſt. 48. 2. ad 2. addit. quæſt. 13. 2. Syluest. verb. ſolutio §. 3. fin. vbi Angel. Tabien. Armil. Aſtenſ. lib. 3. tit. 19. art. 4 Nauar.

§. in

p §.in Leuit. not.14.num.7. [p] Syluest. & Summiſt. Aſtenſ. ſupra q Anton. Gabr. de communi opinio.tom.2, tit.de ſolution. [q] gratia capitis erat idem cum gratia habituali. D.Thom.3.p.q.8. art.5. quæſt.7. art.ad 3.6.Caiet. & recent. Alexand.3.p.q.11.memb.3. Doct.3.d.13. Bonauent.art.2.q.2. art.3.q.2.Alm.q.1.Gabr.art.3, r Marſil.c.10.1. [r] D. Thom.3.q.7.artic. 11. verit.quæſt.29, 3. communis Thomiſt. & Doct.3.diſ. 13. Palud.q.1.art. 2. & 4. Maior.q.3. & Hiſpalenſ. q.1. concluſ.1. Bon. art. 2.q.1. Richar.art.1. Alm.quæſt.1. Marſil.q.10. artic.1. in 3.p. poſt concluſ.1. Altiſ. lib.3. tract.5. s c.5.ſi. recent. [s] quia Ioan.3. præmiſit de Chriſto, & ſubdit, pater diligit fil. & omnia dedit in manu eius. ibi Auguſt. tract.14. Cyril. lib. 2.cap.72. Nazianz. orat.36. nume. 14. ſed hi exponunt de filij diuinitate. At de Chriſto vt homo eſt, exponũt ibi Chryſ. Theophyl. Euthym. videẽ Auguſt. D.Thom.3.p. quæſt.7. 11. ad 1. t [t] De quo agi ſolet. 3.p. quæſt.1, art.2. vbi Caietan. frat. Med. Xuar. dub.4. §.4.& quæſt.7. art. 11. ad 2. vbi gratia Chriſti etiam habitualis probatur infinita quia concurrit ad meritum infinitum, & quodlib. 2. artic.2. Doct. 3.diſt.3. Bonau. Richar. art.1. Palud. Capreol. Hiſpalenſ. Ferrar.4. contra gentes. cap.55. Sot.de nat. & grat. cap.6. Veg.7. in Trident.cap.8.

iuſto poteſt reddere æquale, ut in foro ciuili ſi vnus debitum æquale pecuniæ pro altero debitore ſoluat etiam ignorante, & inuito, cogitur creditor acceptare etiam inuitus. [p]

4 Chriſtus præter vniuerſalem rationem capitis [q] habuit gratiam habitualem finitam quidem in genere entis & qualitatis, ſed quæ in genere gratiæ dicitur infinita, [r] iuxta id Ioan.3. non ad menſuram dat Deus ſpiritum: nempe Chriſto, vt Patres exponunt, [s] fuit enim diſpoſitio quædam, nempe ordinans ad infinitam vnionis gratiam, & principium meriti infiniti, [t] in quo includitur omnis ratio merẽdi & pretii, nec enim fuit impoſſibile vt ex dignitate diuinæ Perſonæ meritũ creatũ eſſet in genere moris & valoris ſimpliciter infinitum: quod & Patres affirmant. [u] Atque ita omnibus quantum ad ſufficiẽtiam meruit primam gratiam, illiuſque diſpoſitiones, & gloriam: [x] & id meritum per ſacramentum tanquã per moralem cauſam ſimul & phyſicam nobis applicat. [y] dicitur tamẽ Luc.2. Chriſtus creuiſſe gratia apud Deum & homines: quia excellentioris ſemper effectus demõſtratione oſtendebat indies maiorẽ ſuæ gratiæ vim. [z] Nec tamen ſaluãtur omnes quibus Chriſtus meruit quoad ſufficientiam, & in genere cauſæ vniuerſalis. [a] nec id meritum excludit merita noſtra quibus participamus fructum ex merito Chriſti. [b] nec per hæc obſcuratur Chriſti meritum.

5 Miniſter ſacramenti in virtute Chriſti conficit ſacramentũ, [d] & diſpenſat aliis: & ſaltem qui conſecratus eſt, concurrit actiuè per characterem ad effectum ſacramenti. [e] atque ita Deus & Chriſtus ut homo eſt, & miniſter quidam concurrunt, [f] quiſque in ſuo ordine cauſæ ad gratiam, quæ eſt effectus ſacramenti.

CAPVT IIII.

Declaratur neceſſitas & dignitas ſacram. inter ſe.

§.1. *Sacramenta non eſſe paria in neceſſitate.*

4 *Parochus tenetur miniſtrare etiam ea ſacram. aut eo tempore quo ſubditi non obligantur recipere.*

5 *Non ſunt æqualia in dignitate: & quatuor ſacram. dici magna.*

SAcramenta Chriſti non ſunt inter ſe paria in neceſſitate & dignitate. [a] Quædam ſunt neceſſaria,

u [u] Patres cit. à Nicet. in Nazianz. annot.128. orat.42. ad ſi Baſil. in id Pſalm.48. frater non redimit Ambr. præf. in Pſalm.35. ſignific. Anſelm.1. cur Deus homo.c.4. & 19. Clem. in extrauag. vnigenitus. de pœnit. & remiſſ. Veg.7. in Trid.cap.8, & 9. Hoſius Inſtit. cap 11. & 48. Dried. de captiu. & redempt. cap.2. artic.2. x fol.37. [x] Chriſtum fuiſſe cauſam noſtræ iuſtificationis clamant ſcripturæ Ioan.1. gratia & verit. per Ieſum Chriſtum facta eſt. vt exponit ibi Auguſt. & 13. Trid. cap.9. paſſim Apoſtolus Rom.3. iuſtificati gratis per. & cap.5. ſicut per vnum, ſcilicet, demeritorie, ita in gratia vnius ſcilicet, meritorie cap.6. & 8. Ephe.1. Coloſſ. 1. & 2. quod fuerit nobis cauſa meritoria. 1.Petr.2. Trid. ſeſſ.6. cap.7. canon. 10. Innocent. c. debitum. de baptiſ. Auguſt. epiſt.23. D.Thom.3.q.19. 4 q.48. 1. & art.6. ad 3. & 1.2.q.114. 6. Repert. Inquiſit. verb. fides. Bellarm. lib.5. de Chriſto.c.9. omnes Theol. cum Mag.3.diſt.18. Patres. Ambr. in Philip.2. Theoph. Oecum. Primaſ. Bed. Anſelm. & alij. Aug. tract.104. in Ioan. lib.3. cont. Maxim. cap.5. lib.3.c.2. Cyril. Baſil. Veg. lib.4. in Trid.cap.3. lib.7. cap.14. Abulenſ. Matth.22. q.225. col.2. daturque impio prima gratia reſpectu ipſius gratis, & tamen per redemptionem & meritum Chriſti. Rom.3. iuſtificati gratis: per redempt. Trid. ſeſſ.6. c.8. D.Thom.3.q.19. 4. ad 3. quare non præiudicat gratiæ quod vere meruit nob. etiam fidem & omnem diſpoſitionem ſupernaturalem gratiæ, vt late probauimus in prælect. 3.p.q.19. 4. & cõmunis Doct.3.diſt.19. Scot.q.vn. & oppoſitum eſt periculoſum & forte erroneum: vt ſerio aſſerunt omnes Theol. noſtræ ætatis. & colligitur ex D.Thom.3.quæſt.8. 3. ad 2.q.7. artic.9.10.11. Veg. lib.4. cap.3.5.7. lib.15. cap.9 10. Hoſius Inſtit. cap 41. 43. Lind.3. Panopl. cap.36. Franc. Carthagen. de prædeſt. q.11. quia Chriſtus Ioan.10. dicitur oſtium. c.14. via. Cyrill.9.10 Ioã. c.42. & expreſſe Eph.1. in omni benedictione. ibi Ambr. & Auguſt. de bon. perſeu.c.7. vid. de prædeſt. ſanct.c.2. Patres in Ioan.1. de plenitudine eius nos omnes. vbi Auguſt. Chryſoſt. Cyrill. Theoph. & bene Caietan. idem Anſelm. in Ephes.2. gratiam quæ data eſt nob. in

Chriſto. Hieron. in Eſa.53. ſi poſuerit pro peccato. Conc. Mileuit. can.4. Arauſ. can.5.7. vid. can.16.21. & plane Trident. ſeſſ.6.c.5.6. Et clarè. cap.7. ſeſſ.21. can.3. Chriſtus eſt fons omnium gratiarũ ſumit ex Bern. ſerm.15. in Cant. item fidem & initium iuſtitiæ non eſſe ex nobis ſed per Chriſtum. Innoc.1. apud Auguſt. epiſt. 91: 93.96 Cœleſt. epiſt.1. ad epiſcop. Gall. in quo miſti eſt erraſſe quoſdam Louan. vt Dried. de captiu. redemptio. tract.2. art.5.4. Taper. artic.6.7. Sonnium. lib.2. demonſtrat. relig. Chriſtianæ. tract.3. cap.12. Palud. 4.d.20. q.3. Capr.3.d.18.q.1. ad arg. Scot. cont.4.c6 cluſ. Palac. d.18.q. 2. Maior. 4.d.19.q. 2. Ferrar.4. cont.g. cap.55. ad 5. Ant. 1.p.tit.10.cap.3 §.1. ſentit Sylu. indulg. §1. Nauar §.10 Leuit. not.10. nu.22. Gaſpar. Caſſal. lib. 1. de quadripart. iuſtitia. à cap 4. Adamus. in id Ephe.1. qui benedixit nos & in Rom.9. & videtur Carthagin.d. q.11. ad 10. & 12. citant. D.Thom.3. par.q.49. 1. ad 3. & de verit. quæſt.29. 7. ad 4. & vltim. horum quoſdã refert Veg. lib.4. capit.7. y [y] Colligitur ex Concil. Trident ſeſſ.6.c. 7. D.Thom.3.p. q. 48. 1. & 6. de quo inſ.cap.15. & 17. & ſacramentum in virtute Chriſti eſt cauſa mo- z ralis & phyſica noſtræ iuſtificationis. [z] Vt ſol dicitur à mane in meridiem creſcere, quia abundantiori illuſtratione oſtendit magis efficaciã ſuæ virtut. Ita in Luc.2. Ambr. Bed. Theoph. Caiet, Euthym. Greg. ho.11. Ambr. de Incarnat. cap.7. Hieron. in Eſa.7, & Ier.11. Bern. homil.2. in Miſſus eſt. Theol. cum Mag.3. d.14. D.Thom.3.q.7. 12, ad 3. Canon. lib.12. cap.14. Ex Græc. Nazianz. orat.20. & 51. Athanaſ. orat.4. contra Arium Cyrill.1. in Ioan. cap.17. & alias. Dam. lib.3. cap.22. Hug. de Incarn. cap.7. Bellarm. lib.4. de Chriſto c.5. Beauxam harm. ſ 128. cum Cyrill. & Orig. ho.21. Luc. Epiph in ancor. Aug 10, de Gen. ad lit. c.18. a Ianſen. concord. cap.12. [a] D.Thom.3.p.q.39. 5. ad 3.q.49.1. ad 4. Caiet.q.56. 1. ad 2. vbi D Tho. art.2. ad 4. verit.q.29. 7. ad 8, b Veg. lib.15. ca.4. & 5. [b] D.Thom.3.p.q.1.2. ad 2. q.49. 1. ad 5, ſanct. q.66. 12. verit.q.19. 1. ad 9. ar.7. ad 7. & 8. Veg. lib.4. c.3. lib.15. 2 c.9. Ioan.1. de plenitudine eius. iuxta Patres ſup. Arauſ. cap.24. Trident. ſeſſ.6.c.16. can.32. Caiet. tom.3. opuſc.11, cap.9. c & 12. [c] Trident. ſeſſ.6. can.33. & ſeſſ 14. cap.8. Veg. lib.4. cap.8. & 9. lib.13. c.37. & 38. Caiet. ſup. cap.12. Soto. d.19. q.1. art.3. ſi. Taper. art.6. Ayala de tradit. tit. de ſatisfact. Lindan.3. d Panopl.c.36. [d] Pro baptiſmo ſatis eſt Laicus miniſter etiam Paganus, pro matrimonio ipſi contrahentes Laici: ſed pro reliquis ſacerdos vel epiſcop. vt dicitur infra. cap.26. Bellarm. lib.1. ſacrae ment. c.24. & ſoluit argumenta, cap.25. [e] Vt dicetur infra. c.28. §.6. quod etiam dum paganus baptizat in virtute Chriſti concurrit f actiue ad effectum gratiæ, vt dicetur c.28.§.8. [f] Concil. Trid. ſeſſio.6. cap.7. Veg. lib.4. in Trident. cap.3. lib.7. ca.4. & 14. D. Thom.3.p. q.64.1. & 2.q.48. art.6, Doct, cum Mag.d.5. Soto d.1, q.1. art.1. & 3. Dam. lib.3. & colligitur ex locis ſcripturæ.

CAPVT IIII.

a NAm [a] Euchariſtia eſt digniſſima ſacram. inſ. X. A. Concil. Trid. ſeſſ 7. de ſacram. can.3. ſeſſ.13. cap.3. D.Thom.3.p.q. 67. 2. ad 3. q 65. 3. Turrecr. cap. Eccleſ.95.d. Caſſanæ. catal. gloriæ mundi. 12.p. conſider.31. Ledeſm. q.6. art.3. Scot. d.8. q.1. Alan.

b [b] non ex natura [c] rei: potuit enim c Deus ſine ſacramentis ſaluare: ſed, poſita Chriſti inſtitutione, habent neceſſitatem quandam finis ſimul & præcepti diuini, nempe hæc tria: baptiſmus, euchariſtiã, & pœnitentia. d [d] Primum baptiſmus præſtat ceteris vniuerſaliori ratione: quia eſt neceſſarius tam paruulis quàm adultis vtriuſque ſexus, ſine quo in re vel in voto nemo poſt promulgatam, vt ait Concil. Trident. ſeſſ. 6. c. 4. legem Chriſti, poteſt intrare in regnum Dei, e [e] nec capax eſt fructus aliorum ſacramẽtorum. Dein de Euchariſtia iis ſolum Chriſtianis qui pleno rationis vſu præditi ſunt, quamuis nunquam peccauerint, inſtituta eſt, vt medium in re vel in voto neceſſarium conſeruandæ gratiæ, per modum cibi. [e] Pueri vero ex profeſſione baptiſmi, vt credunt f in fide eccleſiæ, [f] ita habent Euchariſtiam in voto eiuſdem eccleſiæ. g [g] Tertiò, ſacramentum pœnitentię cum debito modo integritatis & diſpoſitionis, iis qui poſt baptiſmũ peccarũt mortaliter, eſt mediũ neceſſarium, ſi debito tempore accipere h poſſint: [h] quamuis hi contritione cum voto ſacramenti peccata eluerint. i [i] Et dicitur laborioſus baptiſ- k mus. [k] & ſecunda tabula poſt nau- l fragiũ. [l] Quia in baptiſmali innocentia nauigat homo integra naui: ſed iis qui poſt baptiſmum peccant mortaliter facto naufragio, relinquitur hęc laborioſa, & ſecunda ta- m bula pœnitentiæ. [m]

2 Reliqua ſacramenta non ſunt propter ſeipſa homini priuato neceſſaria ex præcepto, vt ſuo cuinſque loco dicetur: ordo & matrimonium ſunt ſacramenta communitati neceſſaria: nam ſine ordine ſacerdotali nõ conſiſtunt ſacramenta Euchariſtiæ & pœnitentiæ, & in republ. eccleſiaſtica ordo neceſſa- n rius eſt ad multiplicandos filios ſpirituales. [n] Matrimonium in republ. ciuili eſt neceſſarium, vt cum licita hominum multiplicatione cõſeruetur: Sed ſingulis in præcepto non eſt, quia meliori conſilio poteſt homo liberius vacare Deo cũ voto cœlibatus & religionis. Reliqua duo confirmatio, & extrema vnctio, non cadunt ſub præce- o pto diuino, aut eccleſiaſtico: [o] ſunt tamen vtiliſſima ſingulis ſuo tempore.

3 Tenetur homo ſub mortali hęc duo ſacramenta non contemnere. p [p] contemnit vero ex ſuperbia, qui tempore quo recipere expediret, ait, nolo recipere confirmationis aut extremæ vnctionis ſacramentum, quaſi dignitatem meam non deceat ſubiici rebus iis, quas & homines viles, & pueri capiunt. q [q] Hic enim ſicut, & qui conſilia r Chriſti [r] ſuperbè ſpernit, non creaturam ſed Deum ſpernit. At de matrimonio & ordine ſacerdotali licite dicere quis poteſt, nolo reci- ſ pere, quia mihi non expedit: [ſ] vt ſacerdotem aut profeſſum religionis non decet, neque ei licet infimus ſtatus vſuſque matrimonii: & Laicus amans cœlibatum poteſt inſtanter conſulenti matrimonium, reſpondere per contemptum & irriſionem hominis, decorum conſilium, abi in malum cum tuo conſilio. Sic nec idiotæ viro conuenit ordo ſacerdotalis, nec fœmina eſt illius capax.

4 Ea tamen ſacramenta quæ priuatus homo accipere non obligatur, ſaltem eo tempore; tenetur parochias tanquam paſtor ex officio, ſubditis per opportuna anni tempo- t ra petentibus miniſtrare, [t] vt vnctionem & matrimonium, & per feſtorum inſignium aut iubilęi tempora miniſtrare ſacramentum pœnitentiæ & euchariſtiæ. Et Epiſcopus tenetur confirmationem, & ordines ſubditis dignis & debitè diſpoſitis conferre per tempora quædam. Sic enim paſtor tenetur oues paſcere pabulo ſacra-

Alan. de ſacramen. cap. 42. Deſtructor. vitiorum. lib. 6. cap. 46. 78. Soto diſt. 1. quæſt. 6. articu. 3 Bellarm. 2. ſacram. c. 28. cont. hæret. proteſtantes, qui ideo aiunt eſſe paria, quia negant Euchariſtiam continere Chriſtum: nec ſacram. prodeſſe, niſi vt ſignum excitans b fidem. [b] D. Thom. quæſt. 65. articu. 4. Soto quæſtio. 6. articu. 4. Bellarm. lib. 1. ſacramen c. 22. c [c] Scot diſtin. 2. q. 3. Gabriel. q. 2. artic. 1. & nemo id ne- d gat. [d] De his tribus explicatur præceptum eodem tenore verborum. Io. 3. niſi quis renatus fuerit. cap 6. niſi manducauer. Luc. 13. niſi pœnitentiã ege- e ritis. [e] D. Thom. quæſt. 65. 4. q. 66. 2. ad 2. q. 68. 1. & 2. Triden. ſeſ. 6. cap. 4. ſeſſ. 7. de bapt can. 5. baptiſmus inter hæc tria dicitur maxime neceſſarium, tanquam medium ad finem, vt dicetur f infra. [f] Licet homo in vita habita aliquo tẽpore conſeruetur abſque cibo: ſed poſito Chriſti præcepto cibus euchariſtię in re vel in voto eſt adultis mediũ neceſſariũ, vt conſeruet vitam cum dono perſeuerantiæ: quia Chriſtus ſic inſtituit, vt adultus, ſi commode poſſit, copuletur ſibi realiter, id eſt re ipſa ſumat Euchariſtiam. Roffenſ de Euchar. cõtra Oecolampad. lib. 5. in procem. dicetur infra, de Euchar. c. 3. g [g] inſ. lib. de euchar. cap. 3. § 7. D. Tho. quæſt. 80. 11. ſaluat ſicut, & Auguſt. infantes dum baptizantur habere Euchariſtiam in voto eccleſiæ: ſed re ipſa non egent communione. Concil. Trident. ſeſſ. 21. ca- h pit. 2. [h] Quædam inſtituit Chriſtus, vt medium omnino neceſſarium ſaluti, vt fidem, & baptiſmum in re aut in voto: quædam ſunt neceſſaria ei qui debito tempore poteſt, vt integritas confeſſionis, & receptio abſolutionis, ſi tamen ante mortem non poteſt, ſatis eſt contritio cum voto ſa- i cramenti. [i] Concil. Complut. cont. Petr. Oxom. Trident. ſeſſio. 7. de ſacrament. cano, 4. ſeſſ. 14. cap. 4. & tam neceſſarium eſt vt votum baptiſmi. Triden. ſeſſ. 14. cap. 2. fin. de quibus ſuo lo- k co. [k] Trident. ſeſſio. 14 capit. 2. fin. Hoſ. inſtitut. cap. 48. Camuſ. lib. primo. de ſæculo baptiſ. cap. 10. Cano. rel. de pœnitent. prima par. fol. 13. Turrian. ſuper Clemen. lib. 2. conſtitut. Apoſtol. cap. 41. & aiunt ſic vocari à Damaſc. lib. 4. cap. 10. Gregor. Nazianz lib 4. Theologiæ. cap. 9. & concion. 39. in ſancta lumina, ſeu de ſecundis epiphaniis. Caſſiod. de origine of- l fic. cap. 24. Vualdenſ. tom. 2. de ſacramen. cap. 104. [l] Concil. Triden. ſeſſ. 6. cap. 14. Tertul. lib. de pœnitentia. Ambroſ ad Virginem lapſam, cap. 8. Hieron. in Eſai. 3 & epiſt. 8. ad Demetriad. de ſeruand. caſtita. & tom. 1. epiſtu. 48. ad Sabinam. Pacian. epiſto. 1. ad Sempronian. quæ citant Taper. articu. 3. Canũ. in Catechiſ. titu. de pœniten. quæſtio. 2. Couar. cap. Alma. prima par. m §. primo. nume 8. & citat alios. [m] Hæc eſt ratio Diui Thomæ, 3. par. quæſtio. 84. articu 6. Soto diſtinct. 14. quæſtio. 1. articu 6. Ledeſm. prima par. quæſtio. 25. artic. 6. Taper. Couarru. & Recent. ſed Gabriel. diſtinc. 14. quæſtio. 2. articu. 3 dubio 2. ſtatum innocentiæ comparat naui integræ, quo amiſſo per peccatum Adæ, reſtat baptiſmos, vt prima tabula poſt naufragium: pœnitentia verò, vt ſecunda. falſo autem Maior. negat dici ſecũdam reſpectu culpæ, ſed reſpectu pęnæ: quaſi pœnitentia ſolam pœnam remittat: quem bene reiecit Palac. diſtinc. 14. quæſtio. 1. n [n] Sic D. Tho. q. 65. artic 4. Soto diſt. 1. quæſt. 6. art. 4. Ledeſ. 1 par. quæſt. 6. art. 4. & alij Theol. Triden. ſeſſ. 7. cano. 10. nam miniſter pœnitentiæ eſt ſacerdos, ſeſſ. 14. cap. 6. cano. 9. ſimiliter euchariſtiæ. ſeſſ. 23. capitu. 4. cano. 1. o & 4. [o] [p] De con- p firmatione non eſſe præceptum, D. Thom. quæſtio. 72. 1. ad 3. articu. 8. ad 4. quæſtio. 65. 4. ad 3. de quo infra lib. de confirm. cap. 1. q & quæſt. 7. [q] Quidam dicunt omnia eſſe de præcepto, ſed non ſingulis: At falſum eſt, quia ordo & matrimoniũ ſunt neceſſar. communitati: non ita confirm. quod explicat Palud. Soto. & alij. diſtinct. 23. & poſt multa bene Ledeſ. ſecunda par. quæſtio. 31. artic 9. fin. contemptos non eſt error intellectus (ſic datur ſchiſma abſque errore) ſed ex ſuperbia uoluntatis perinde ſe habet deſpiciens ſubiici ſuperiori, aut his ſacramentis, quibus deberet decenter ſubiici, ac ſi non recognoſceret eſſe ſibi ſuperiorem, aut ſuæ excellentiæ expedire. Sicut Lucifer ſuperbiit gloriatus de propriæ excellent bonis, quaſi ea à Deo non accepe- r rit. primo Corinth. 4. [r] Peccat m. contemnens conſilia Chriſti, quaſi vilia, & indigna, vt eis ſubiiciatur. Caietan. & Sum- ſ miſtę, verb. contemptus. [ſ] Vt non contemnit qui ſponte omittit recipere ordinem, licet poſſit, vel regularis qui ſponte non obſeruat regulas quaſdam quæ ſub peccato non obligant; ita nec qui ſponte omittit recipere confirmationem, vel vnctionem: qui tamen hęc ſacramenta, vel ſuæ ordinis regulas omittit ſine vlla cauſa, & paſſione (nempe non ob iram, aut difficultatem, aut aliam cauſam) hic in foro exteriori præſumitur principali intentione id facere ex contemptu, quia non vult ſubeſſe. Quidam tamen falſo putant hunc reuera contemnere, vt Palud. diſtinctio. ſeptima, quæſtio 1. Nauar. capit. 22. num. 9 innuit t Caiet. 22. quæſt 186. articu. 9. [t] Nauar. capit. 24. nume. 11 §. 3. cap. 25. num. 131. Concil. Compoſtel. anni 1566. act. 3. cap. 37. & cit.

mentorum perutili, ſicut & paſce-
re verbo ſanæ doctrinæ, exem-
plo vitæ & eleemoſynis; multo ar-
ctius obligatur tempore neceſſita-
tis, & præcepti, ut in articulo mor-
tis & Paſcha, & dum ob graſſanté
peſtem imminet periculum mortis.
Sed curet confeſſarius audire infe-
ctorum confeſſiones à longe, dum
adſunt in agro: aut præmunitus præ-
ſeruatiuis remedijs, in aceto roſa-
u ceo, aut igne ſuccenſo. [u]
5 Sacramenta. 4. dicuntur præ
x alijs magna. [x] 1. in dignitate ex re
contenta, & effectu maiori gratiæ
quem efficit. Euchariſtia eſt ſacra-
y mentorum maximum: [y] quia non
tantum continet vim gratiæ effe-
ctricem à Chriſto deriuatam, vt re-
liqua, ſed corpus, ſanguinem, &
totum Chriſtum vere & realiter:
& ſignificat immediatè gratiá vnio
z nis ſubſiſtētem & infinitam: [z] qui
verborum effectus nulla recipien-
tis aut miniſtri indiſpoſitione im-
peditur, ſi adſit materia, forma, &
intentio. In hoc ſacramento differt
fieri ab eſſe, quia hoc ſolum perma-
net finita forma & verborum pro-
a latione: [a] cum reliqua conſiſtant in
ſucceſſiua & fluida operatione, ſeu
in receptione, & vſu ſacramenti.
Deinde euchariſtia dicitur ſacramé
torum finis, quia communione, &
effectu ipſius ſit ſumma in vita vnio
cum Chriſto, ad quam reliqua ſa-
cramenta, & extrema etiam vnctio
b ratione effectus, diſponunt. [b]
6 Baptiſmus dicitur magnum. 2.
loco quia præſtat cæteris in remo-
c tione mali: [c] Baptiſmus enim aquæ
vel ſanguinis, delet attrito omnem
d culpam & pœnam. [d] Confirmatio.
3. excellit dignitate & gradu effe-
e ctus Baptiſmum, [e] & perfectio il-
f lius dicitur, [f] & maior ſacramen-
g tū ratione miniſtri ordinarij, [g] qui
eſt ſolus epiſcopus. In quo ordo po
tiori iure dici poteſt magnum ſacra
h mentū ratione poteſtatis, [h] & quia
homini confert digniſsimum ſta-
tum, & ab epiſcopo confertur: &
ſiue ordine nō eſſent multa ex alijs
ſacramētis, quæ à ſacerdote vel epi-
ſcopo miniſtrantur. 4. matrimoniū
ſerie & dignitate eſt poſtremum:
ſed dicitur Epheſ. 5. magnum in ra
tione ſacramenti, id eſt, ſacri ſigni:
ut explicatum eſt capit. 2. & ſuo
loco dicetur: quia ratum, ſignificat
ſummam vnionem diuini Verbi
cum eccleſia, quaſi capitis cum cor
pore per gratiam: conſummatum
verò, vnionem per aſſumptionem
carnis.

CAPVT V.

In ſtatu innocentiæ non fuiſſet vllum ſacramētum, ſed poſt peccatum, eſſet tamen vſus oblationis & ſacrificij.

§.4. *In ſtatu naturæ erat ſenſibile ſacramentum.*
5 *In eo conferebatur gratia infantibus ex operato, & adultis attritis.*
6 *Non erat vnum apud omnes, niſi formaliter.*
7 *Ex Dei inſpiratione facta maioribus.*
8 *Interdum idem videtur fuiſſe ſacrificium & ſacramentū vt in Melchiſedech.*
9 *Permanſit apud gentes etiam poſt legem ſcriptam.*

ADam pro illo breui felicis ſta-
tus tempore quo in paradiſo
verſatus eſt, non indiguit ſacramen
a torum remedio [a] contra vllam na-
turæ infirmitatem: quia dono iu-
ſtitiæ cum virtutibus communibus
habuit plenum vigorem, quo poſ-
ſet omnem tentationem vincere.
b [b] & per longum totius vitæ tem-
c pus perſeuerare, [c] & vitare omnia
peccata mort. & venialia etiam col-
lectiue ſumpta: ſed maius eſt illud
donum quo Deus cuſtodit iuſtum
vt ſemper infallibiliter perſeueret.
d [d] quod nec angeli qui ſponte ceci-
derunt, nec Adam habuit. Habuit
vero ſimul habitum infuſum pæni-

& cit. infra lib. de confirm. cap. 1. §. 7. [u] Nauar. in Compend. Hiſp. cap. 25. refert hæc remedia, quæ vſu ipſo, & ſententia medicorum comprobantur. [x] D. Thom. in id Eph. 5. fin. ſacram. hoc magnum eſt, & 3. q. 65. 3. ad 4. quæſt. 67. 2. ad 3. [y] Doct. citati §. 2. A. Trident. ſeſſ. 13. cap. 3. can. 1. Dionyſ. cap. 3. eccleſiaſt. hier. Auguſt. epiſto. 118. ad Ianuar. lib. 3. doctr. cap. 9. Bellarm. lib. 2. de Euchariſt. Vbi ex traditione probat euchariſtiā continere corpus Chriſti, & cap. 39. colligit ex his quæ Patres tribuūt euchariſtiæ. D. Tho. q. 65. 3. quæſt. 73. 1. ad 3. Docto. diſt. 8. Soto quæſt. 1. Gabr. can. lect. 6. Turrecrem. cap. quia bene. de cō ſecra. diſt. 2. cap. de his. num. 4. de conſecrat. diſt. 4. capit. inter cætera. 1. q. 3. num. 3. de pœnitentia. diſt. 1. in ſumma. [z] Vt omne ſacramentum principaliter eſt ſignum, & cauſa gratiæ: ita euchariſtia quæ permanet ſacramétum ante vſum, eſt cauſatiua gratiæ: & ſpecies ſimul ſignificant virtutem ſacramenti, nempe gratiā vnionis, ſeu corpus Chriſti quod dicitur virtus, quia per ſpecies eſt cauſatiuum gratiæ, ut dicetur lib. de Euchariſtia. c. 6. & ſpeciebus ſacramentaliter cōiunctis tribuit permanentem vim productiuā gratiæ. [a] Trident. ſeſſio. 13. cap 3. cano 4. vide cap. 6. & can. 7. Bellarm. lib. 4. de Euchariſtia. capit. 2. & 4. probat Euchariſtiæ ſacramentum eſſe rem permanentem, & cap. 3. differre à baptiſmo & alijs quæ cōſiſtunt in vſu, dicetur infra capit. 7 ſi. [b] Caiet. cum D. Tho. q. 73. 11. ad 3. d. 7. q. 1. & 3. q. 65. art. 3. ad 2. Sot. d. 1. q. 6. & Thomiſtæ, qua ratione Chriſtus prius docuit formā euchariſtiæ cum præcepto Ioan. 6. niſi manduc. & Luc. 22. hoc facite, & Ioan. 19. prius dicitur exiuit ſanguis in figuram Euchariſtiæ: quam aqua, quia euchariſt. eſt finis, ac ſubinde principium in moralibus: deinde formam per menſuram baptiſmi docuit Matth. 28. nec enim obligabat præceptum baptiſmi ante paſſionem Chriſti. D. Tho. q. 73. 5. ad 3. Sot. d. 8. q. 1. 5. ad 3. de Euchar. de baptiſmo vero D. Thom. q. 66. art. 2. [c] [d] D. Thom. q. 69. art. 2. q. 68. 5. Conc. Flor. Trid. ſeſſ. 6. cap. 14. ſeſſ. 14. cap. 2. Auth. cap. fine pœnitentia. de cōſecr. d. 4. & de martyrio. q. 66. ar. 11. inf. lib. de bapt. c. 16. [e] Melch. cap. manus. de conſec. diſt. 5. D. Thom. quæſt. 65. art. 3. & diſt. 17. quæſt. 1. ar. 1. [f] Bellarm. 2. ſacram. cap. 28. [g] Cornel. apud Euſeb. 6. hiſt. cap. 33. Cypr. lib. 2. epiſt. 1. quæ eſt ratio D. Thom. in Eph. 5. [h] Mirum eſt quod D. Thom. ordinem non numeret inter ſacram. magna.

CAPVT V.

[a] Diuus Tho. q. 61. 2. [a] Soto diſt. 1. q. 2. ar. 2. Ledeſm. q. 2. Doct. cum Magiſt. d. 1, vbi D. Tho. ar. 2. 2. Bonauent. art. 1. Tarant. Scot. q. 3. Heru. q. 4. 6. Palud. q. 3. concluſ. 2. Rich. ar. 2. q. 1. Gabr. q. 2. concl. 1. Maior. q. 4. Ledeſm. q. 1. ar. 2. Hug. lib. 1. par. 9. capitu. 3. & 5. & in ſum. ſentent. trac. 9. cap. 2. Altiſſ. lib. 4. ſum. in princ. Lind. lib. 4. Panop. c. 57. [b] D. Thom. 1. 2. q. 109. art. 8. vbi Caietan. Conrad. Fr. Med. & art. 4. Mag. 2. diſtin. 24. Bonau. ibi quæſt. 2. Marſil. quæſtio. 18. artic. 2. Palac. diſt. 29. q. 1. Alber. 2. par. ſum. de hom. quæſt. 90. tract. 14. m. 1. & 2. Henr. quodlib. 6. q. 21. & colligitur ex Auguſt. de corr. & gratia. cap. 12. lib. 14. ciuit. capit. 11. lib. 22. cap. 30. [c] D. Thom. 1. 2. q. 109. ar. 10. ſic omnes Angeli in gratia creati & ſine morbo & praua inclinatione poterant perſeuerare, quibus tamen neceſſariū ſimul erat aux. gratiæ ad perſeuerandum. Amb. Luc. 1. & lib. de Iacob. & vita beata. c. 3. Baſil. orat. attende tibi. & reg. Monach. cap. 83. Chryſoſt. hom. 7. de lau. Paul. ho. 8. de pœnitent. Cyril. lib. 1. in Ioan. capit. 5. ex Lat. Auguſt. tot. lib. de bo. perſeu. max. capit. 2. de correct. & grat. cap. 6. 7. 11. & Hierony. 2. dialog. cōtra Pelag. Hilar. in Pſal. 118. Tertul. 2. contra Marcion. Bern. ſer. 30. cant. Richard. de S. Vict. lib. de ſtatu inter. hominis cap. 3. Vega. lib. 12. in Trid. cap. 11. de iuſtif. q. 14. & facit quæſt. 11. & 12. Sot. lib. 3. de nat. & grat. c. 4. Caiet. 2. 2 quæſt. 37. art. 4. Frat. Med. 1. 2. quæſt. 109. art. 10. dub. 1. concluſ. 4. D. Thom. 3. cont. Gent. cap. 155. [d] D. Tho. 1. 2. quæſt. 109. ar. 10. ad 3. cum Auguſt. de correct. & grat. c. 11. 12. Conc. Arauſ. cap. 10. & 19. diſtinguit duplex donum. 1. quo perſeuerare poteſt ſi velit cum communi aux. grat. 2. quo infallibiliter perſeueret actu vſque in finem. & de vtroque Trident. ſeſſ. 6. can. 16. & 22. & hoc 2. habent omnes qui ſaluantur, ut ex prædeſtinatione decedant in gratia: nec Angeli boni abſque hoc perſeuerarunt. Auguſt. ſup. cap. 11. vide capit. 7. 12. & lib. de nat. & & grat. cap. 26. 43. lib. 12. ciuit. capit. 8. quem ſequitur Magiſt. 2. diſtinct. 29. cap. 1. facit Concil. Arauſ. can. 19. D. Thom. 1. par. q. 23. 1. ad 3. & 1. diſt. 40. quæſt. 2. cap. & ad 3. Alex. 1. par. q. 28. m. 2. ar. 4. ſi quæras ab Auguſt. cur Deus id perſeuerantiæ donum dedit his, & non alijs? Reſpondet de correct. & grat. cap. 8. de prædeſt. & grat. cap. 16. de ſpiritu & lit. c. 34. id Rom. 9. o homo

tu quis

tu quis es, qui reſpondeas Deo. & cap. 11. o altitudo diuitiarum. [e] D. Thom. addit. q. 16. 3. in 4. diſt. 14. q. 1. 3. 2. io 3. diſt. 36. art. 2. ad 5. 1. p. quæſt. 95. 3. Sot. d. 14. q. 2. 5. ad fi. [f] D. Thom. 3. p. q. 61. art. 2. & 1. p. q. 94. ar. 2. [g] Supra cap. 2. §. 1. lit. Q. [h] Scot. 3. diſt. 7. quæſt. 3. diſt. 19. §. in iſta. Alexand. 3 p. quæſt. 2. mem. 13. Pigh. 8. de lib. arbit. cap. 1. lib. 10. ca. 1. Viguer. cap. 20. in princ. & §. 1. verſ. 4. Catar. opuſcu. de Chriſti prædeſtin. Carthuſ. 3. d. 1. quæſt. 2. cum Tarant. Abert. diſt. 20. ar. 4. Galatin. 7. de arcan. ſcript. cap. 13. & lib. 3. cap. 4. Buſto. in Marial. 1. par. ſer. 4. affert 10. rationes Iacob. Naclant. in Epheſ. 1. Iacob. de Valent. in Pſalm. 81. & 102. Claud. Taurin. de prouident. q. 1. ar. 2. Rupert. lib. 13. in Matth. capit. 26. & accedũt Patres quidam qui aiũt Chriſtum eſſe non tantum angelorum caput, ſed illorum redemptorem, per cuius meritũ ſunt præſeruati à peccato. vide Sixt. li. 5. Bibl. cap. 117. lib. 6. c. 42. 49. 150. 170. 204. 291. dum vero quidam Patres vt Auguſt. 1. de pec. mor. cap. 38. Leo & alij videntur negare; explicant ſe, quod nõ venirет Chriſtus in carne paſſibili: Anſel. 1. cur Deus homo, cap. 18. & alij. [i] Doctores citati ſupra Alex. 4. par. q. 1. mem. 3. artic. 3. §. 2. [k] Cont. Caiet. qui 3. p. q. 61. ar. 2. limitat concl. D. Tho. de ſolo Adam creato cum omni ſcientia & vigore mentis & corporis: tũc tamen pueros naſcituros indigentes diſciplina ſupernaturali, & infirmos corpore: ſed non egere ſacramentis. at re vera pueri tunc rerum experientia docerentur à ſenſibilibus & à parentibus. haberent vero ſcientias per accidens infuſas. D. Tho. q. 61. 2. ad 2. d. 1. q. 1. 2. 2. cap. ad 2. & eam prudentiam quæ ætati conueniret. 1. p. q. 101. 1. ad 2. 3. & in 2. d. 23. q. 2. 2. veri. q. 18. 7. cap. & ad 6. ſicut ex vigore animæ corpus præſeruaretur à corruptione. [l] At Scot. d. 1. q. 3. art. 3. innuit quod tunc expedirent ſacram. licet non eſſent neceſſaria. & tenet Durand. q. 2. nu. 9. ſed id non ſentit Alex. vt patet loc. cit. quamuis. q. 1. mem. 2. art. 1. ſubindicet. [m] D. Thom. 3. p. q. 1. art. 3. vbi Frat. Med. & omnes Dominic. Ferr. cum D. Tho. 4. contra Gent. cap. 55. Bon. Argent. Marſil. q. 1. ar. 3. inclinat. Abulenſ. in Matth. 14. q. 44. Ioan. Arbor. lib. 3. Theoſoph. cap. 8. Henr. Capr. Hiſpal. Palac. 3. diſt. 1. Caiet. Franc. à Chriſto, lib. 1. de Incarnat. q. 2. optimè D. Thom. in id 1. Timoth. 1. venit peccatores ſaluos facere. alij, licet dubij, propendent, vt Richar. d. 1. ar. 2. q. 4. Gabr. d. 2. dub. 3. & 6. Maior. [n] Vt dicetur lib. de bapt. & vnctione, quod B. virgo recepit baptiſmum, confirmationis effectum, euchar. & forte extremam vnctionem. Caniſ. lib. 1. Marial. c. 9. cum Albert. de laud. B. Mariæ. c. 81. ait recepiſſe omnia ſacram. præter ordinem. cum tamen abſolutionem non receperit, nec illius matrimon. cum Ioſeph ſacram. cum ſponſus eius

obierit ante prædicationem Chriſti. [u] Colligitur ex rationibus naturalibus quas affert D. Tho. 2. 2. quæſt. 84. & 85. artic. 1. ad 4. [p] Vt dicetur lib. de miſſæ ſacrific. c. 4. tamen ratio non cogit quin occiſione rei viuentis proteſtaretur Deum eſſe autorem vitæ & totius eſſe, vt probat Euſeb. 1. demõſtra. c. 10. ita id 1. Paralipom. 29. quæ de manu tua accepimus, reddimus tibi. ſic verũ habet ſententia Alex. Dur. idẽ Vict. Led. 2. p. q. 19. ar. 1. fol. 284. Fr. Med. & Recent. cont. Sotũ. d. 1. q. 2. ar. 2. & illæ oblationes dicerentur late ſacrificiũ. [q] Aug. epiſt. 119. [r] Greg. 4. mor. c. 2. [ſ] D. Tho. 3. p. q. 60. 5. ad 3. q. 61. 3. ad 2. 1. 2. q. 100. art. 2. colligitur Rom. 3. quid amplius. Dionyſ. c. 9. Eccleſiaſt. Hier. eccleſ. 17. in gẽtem. [t] D. Tho. 1. 2. q. 98. 5. c. ad 3. vbi Fr. Med. cum Aug. Abulenſ. in Exod. c. 30. q. 15. & omnes Theolog. Soto lib. 2. iuſt. q. 1. art. 3. vide Couar. 3. Var. cap. 1. nu. 5. ſic quidã gentiles ut Iob ſaluati ſunt atque Acto. 10. Cornel. [u] Doct. d. 1. Aug. 5. cõtra Iulian. c. 9. ait fuiſſe id remediũ, licet ſcript. illud taceat. & lib. 2. de peccat. merit. c. 9. quãuis vero lib. 19. contra Fauſt. c. 11. loquatur de ſacram. leg. vet. ſed D. Th. q. 61. 3. ex ſimili ratione & neceſſitate extendit ad ſacramenta leg. naturæ D. Greg. Beda. Bernard. Tertul. fatentur, id remediũ. ſentit Innoc. c. maiores in fi. de bapt. Greg. 4. mor. c. 2. c. quod autẽ. de confec. d. 4. quod citat D. Tho. q. 68. 1. ad 1. q. 70. 4. ad 1. Beda. lib. 2. in Luc. cap. 8. Ber. epiſt. 77. prope princ. fauet Tertul. de baptiſ. cap. 13. Auguſt. 2. de nup. & concup. cap. 12. & 2. de peccato orig. cont. Pelag. c. 30. & 40. dicit liberabat Deus puſillos cum magnis à poteſtate tenebrarum. Caſtro. bapt. hær. 8. prob. quia Deus vult de ſe omnes etiam paruulos fieri ſaluos. & Rom. 5. vt per vnius delictum in omnes homines in condemnationem: ſic per vnius iuſtitiam in omnes in iuſtificationem. & c. 10. citat Deut. 30. prope eſt dominus omnibus, ergo etiam paruulis dedit ſufficiens remedium. quod ſine cauſa videtur negare Bellar. lib. 2 de ſacram. cap. 14. & ſequentibus, & lib. de bapt. cap. 4. arg. 4. [x] Quidam putarunt in ſtatu legis naturæ ſatis fuiſſe quandam ex auxilio ſpeciali cognitionem Dei, vt eſt obiectum & finis naturalis, vt Victor. rel. de inſtanti vſus rationis, par. vlt. videtur. Vega. lib. 6. in Trid. cap. 15. 17. 20. 21. & tamen. c. 3. & 12. & q. 9. de iuſtific. probat requiri auxil. & præuenientẽ gratiam, vt credat ſicut oportet ad iuſtificationem. Sed ca. 7. & 12. negat id requiri in puncto iuſtificationis, ſed ſatis eſt præceſſiſſe. Cathar. in id Rom. 2. per euangelium meum. in Hebr. 11. & opuſc. de iuſtific. in princ. Caſtr. 2. leg pœna. cap 14 Cordub. lib. 2. qq. q. 5. ad 4. Carthuſ. in Hebr. 11. ſed timide. Sot. olim plane ſignificat. 2. de nat. & gratia. ca. 51. & ait eſſe expreſſe D. Thom. in Rom. 3. gentes quæ legem,

tentiæ. [e] vt poſtea dicetur. 2. Non indiguit ſacramentis ad inſtructionem intellectus, quem habuit perfectũ ſcientiis per accidens infuſis. [f] Matrimonium in Adam non fuit proprie ſacramentum, quia nõ erat ſignum rei ſacræ, id eſt, per ſe ordinatum ad hominis ſanctificationẽ, & in lege permanens. Dicitur tamen ab Apoſtolo ad Epheſ. cap. 5. ſacramentum, id eſt, myſterium, & figura futuræ incarnationis: vt lignum vitæ à D. Auguſt. dicitur ſacramentũ: aut ſane Apoſtolus verbis Adæ accommodat ad matrimonium, non quod fuerat, ſed quod iam nũc ſuo tẽpore in lege Chriſti eſt ſacram. [g]

2 Si permanſiſſet ille innocentiæ ſtatus, admiſſa etiam illorum opinione, [h] qui aiunt verbum aſſumpturum carnem, eamque immortalem, ſi homo nunquam peccaſſet: non eſſent in eo ſtatu vlla ſacramenta. [i] Quia non expediret ad præſeruationem à peccato, uel ad puerorum innocẽtium eruditionem, [k] vt homo tanquam inferior ſubiiceretur rebus inanimatis, [l] qualia ſunt ſacramenta. Si autem verbum eo caſu non fuiſſet incarnatum, vt ait probabilior ſententia, [m] non eſſet ſacramentum Euchariſtiæ, in quo adeſt incarnati Verbi ſubſtantia: nec ſacramẽtum ordinis quod pro conſecranda euchariſtia inſtituitur. Admiſſa vero incarnatione, & ſecluſa ratione humilitatis contra peccatum, non deceret Chriſtum tanta humiliatio vt cibus fieret, & in vilem hominis ſtomachum deſcenderet. Beata tamen virgo quæ præſeruata ſolum à ratione culpæ contraxit pœnalitates & quoſdam alios effectus peccati, indigebat ſacramentis. [n]

3 In eo ſtatu innocentiæ eccleſia viſibilis, Deum externo etiam cultu & oblationis coleret, &, secluſo peccato, offerret ſacrificium Deo in ſubiectionem animæ & corporis: & vt conciuibus homo qui natura eſt animal ſociabile, præberet fidei ſuæ & religionis teſtimoniũ: ſic enim ratio & natura dictat. [o] Sacrificium tamen forte nunquã cum animalium morte fieret, ut quod non eſſet ſignum Chriſti morituri: morte enim Deus per ſe nõ delectatur, niſi ut refert mortem Chriſti, [p] quæ vitam nobis peperit. Nec eſſet determinatus ſacerdos, nec cœlibatus, cum ſinguli ſuauiter & ſine fatigatione per ſeipſos, aut per primogenitum, aut caput familiæ poſſent offerre Deo oblationes ſuas de bonis, quæ primo occupanti erant propria: vt poſtea obtulit Abel, & Noe.

4 Poſt peccatum Adæ & totius naturæ fuit triplex ſtatus naturæ humanæ: nempe naturæ, legis, & gratiæ. [q] Primus includebat præcepta etiam ſupernaturalia de fide obiecti ſupernaturalis. [r] De ſpe, & charitate, ſed dicitur ſtatus legis naturæ: quia nulla erãt præcepta Dei poſitiua, nec literis ſcripta generaliter pro omnibus. [ſ] Nec vero tenebantur gentiles profiteri legem Moyſi. [t] Certum eſt fuiſſe tunc aliquod in communi remedium. i. ſacramentum pro infantium peccato originali expiando, [u] ne alioqui hi omnes perirent: infantes enim nõ poterant libero actu conuerſionis ſibi remedium prouidere: ac ſubinde egebant ut alius libero actu externo applicaret illis, nomine eccleſiæ fidem & remedium Chriſti: ob quod, iuxta axioma Theologorum, iuſtificati dicuntur in fide parentum, adulti vero gentiles ſaluabantur: ut de Platone quidã aiunt, non ſola naturali cognitione, [x] ſed cum fide implicita in Chriſtum,

legem, & ita tenuit in prælect. 2. 2. quæſt. 2. ar. 3. Caietan. cum D. Tho. 1. 2. q. 89. artic. 6. Capr. 2. diſt. 40. ad argum. Scot. cont. 1. con. ſignific. Chryſoſt. hom. 37. Matth. 11. ite renunciate. hom. 1. de Lazaro. Iuſtin. ad gentes. q. 8. Clem. Alex. lib. 5. & 6. Strom. vide Sixtum lib. 5. Biblioth. c. 51. 151. Abul. Parad. 5. cap. 132. quod Socrates, Plato. & Ariſt. ſaluati ſunt. Holcot. 3. q. 1. ar. 3. diſt. 4. Petr. ſerran. in 1. eth. Sepulued. lib. 7. epiſt. 1. ad Serranũ. Villalp. apol. pro Ariſt. Soto lib. 2. iuſt. q. 1. ar. 3. ad fin. Nicet. in Greg. Nazianz. orat. 2. de reſurrect. licet illū reijciat Bellarmin. lib. 4. de Chriſtia. c. 16. ad fin. y Quia cognitio obiecti naturalis; qualis per vim naturæ habetur, non dicitur fides; ſine fide autem Hebr. 11. impoſſibile eſt placere Deo. Trident. ſeſſ. 6. cap. 8. exhon. 3. & plane D. Tho. 1. 2. quæſt. 113. ar. 2. & ſæpe, quod Soto d. 1. q. 1. ar. 5. & diſt. 5. art. 2. dicit aſſerere neceſſarium, & in fine retractat oppoſitum, quod ſi quidam ex Philoſophis dicti ſaluati ſunt, hi ex dono Dei habuerunt fidem infuſam de obiecto ſupernaturali.

y x & pœnitentia. ſic Actor. 10. Cornel. videtur fuiſſe iuſtificatus antequam audiret Petri prædicationem.

z 5 Remedium quod vnus fidelis etiam peccator ut pars eccleſiæ viſibilis, ſeu miniſter nomine eccleſiæ agens applicabat paruulis, non erat occulta applicatio fidei, aut orationis mentalis i. vt quidam ſatis fuiſſe putant. a Nec vero publica fides quam ex ſolo eccleſiæ merito de congruo fidelis etiam peccator offerret, b vt alij aiunt. Sed erat applicatio fidei publicæ cum exteriori ſigno, & in nomine Chriſti, qui tanquam caput poſito ſacramento, infantibus ſuum meritum communicans, c illos abſque ipſorũ libera diſpoſitione iuſtificabat, d ad modum operis operati. d Eodem remedio fidei per ſacrificium aut aliud ſignum proteſtatæ, & probato ex conſuetudine reipubl. etiã adultus qui in infantia remedium non acceperat, mundabatur à peccato originali, ſimulque ab alijs e peccatis, e ſi modo ſupernaturali quadam diſpoſitione eſſet diſpoſitus, vt de illis fœminis, quæ olim apud Iudæos adultæ mundabantur à peccato originali, Doctores aſſerunt.

6 Nec vero apud omnes fideles probatur fuiſſe vna exterior cæremonia à Deo ſpecialiter determinata. Quis enim legitur apud omnes fideles, qui innumeri erant per orbem, tunc diſperſos inter paganos, promulgaſſe tale vnicum remedium? Sed fidem implicitam in Chriſtum vnaquæque natio varijs ſignis proteſtabatur, ex aliquo Dei inſtinctu: quæ varia ſigna habebant rationem vnius ſacramenti f formaliter, f quod vni homini applicatum non eſſe ſemel in vita prodeſſet, g ad primam gratiam ad modum operis operati.

7 Maioribus & ſelectis viris tunc ſine lege ſcripta externa Deus per lumen naturale reuelabat legem naturæ in cordibus illorum; & per lumen infuſum fidei inſtinctumque internum Dei incitabantur Maiores ad ritum ſacramenti, & ſacrificiorum proportionatum legi intus inſpiratæ. h Sic Numa qui Romam primus poſt Romulum rexit, & fuit religio-

ſtratione, & emundatione imponeretur nomen. idem de Athenien. in 10. nocte poſt natum puerum, refert Suidas. verbo. decatum. & de Thracibus Herodot. apud Martin. lib. 2. Hypot. cap. 1. lib. 4. Reg. 43. & cõſtat gentes à principio orbis obtuliſſe ijs quos pro Deo colebant, externum ſacrificium, & per ignem oblatos filios purgaſſe refert Auguſt. epiſto. 49. quæſt. 3. & lib. 10. ciuit. capit. 4. & de igne quem pro Deo colebãt Chaldei, & Perſę Magi, aiunt Euſeb. 1. hiſtor. cap. 16. Nicephor. lib. 4. hiſtor. capit. 18. 19. lib. 18. cap. 2. Hector pint. in Ezechiel. capit. 20. probat. 4. Reg. 17. 21. & 2. Paralip. 28. ſic ignis deſcendit ſuper ſacrificiũ Abel, & Actorum 2. Spiritus ſanctus in figura ignis; in qua in primitiua eccleſia deſcendebat ſuper baptizatos, ut notat Chryſoſt. homil. 49. in 1. Corinth. vide Hieron. in Eſaiæ 66. Deus noſter ignis. D. Th. in Eſai. 10. & 33. ſic ſignum quo homo capit ſpiritualis, debet eſſe ſenſibile, utait. Aug. ſupra Dionyſ. cap. 1. eccleſiaſ. Hierarch. Chryſoſtom. hom. 53. 83. Matth. Cyprian. de Cardinal. Chriſti operibus capit. de circunciſione.

z a D. Thom. 3. 2. quæſt. 10. artic. 4. ad vltim. 3. par. quæſtio. 69. 4. ad 3. Taper. ar. 7. Caſt. Bapt. hær. 14. Auguſt. de prædeſtinat. ſanct. cap. 7. lib. 1. de bapt. cont. Donat. cap. 8. Gregor. hom. 19. in Ezech. communis cum Mag. 3. diſtinct. 25. cont. Chryſoſt. tom. 5. hom. de fide & leg. nat. & in a Act. 10. vbi Oecum. & Gulliand. a Heruæ diſt. 1. quæſt. 7. fin. Soto diſt. 1. quæſt. 2. ar. 3. diſt. 2. quæſt. 1. artic. 4. ad med. & art. 2. ad 3. Lederm. q. 1. art. 3. Victor. Peña. Fauet Greg. 4. mor. cap. 2. & quod aitemi de conſec. d. 4. D. Tho. diſt. 4. q. 2. 6. 1. & 2. Auguſt. epiſt. 23. iuſtificatos pueros ex parentum fide & offerentium vel miniſtrantium & 1. de nuptijs cap. 12. Vide Bernard. Tertull. ſup. quæ tamen b ſententia falſa eſt. b Bonau. d. 1. ar. 2. q. 1. & 3. Richard. ar. 5. q. 1. 2. & 3. D. Thom. ibi q. 1. 6. 1. & 2. addit autem Durand. q. 8. fidem actione ſenſibili tunc applicari puero nomine eccleſiæ, & habuiſſe effectum infallibiliter ex merito cõgrui eccleſiæ. Auguſt. epiſt. 23. paruulos per caritatem totius eccleſiæ adiungi communioni fidelium, quod difficultatem habet? quia meritum eccleſiæ non ſuffecit alteri dare primam gratiam ſine adulti contritione. c Videtur certa, cum ſit communis ſententia, remedium pro paruulis fuiſſe ſacramentum in virtute & merito Chriſti præuiſi, & crediti, idque cum ſigno externo, tenet Hugo. lib. 2. Magiſt. d. 1. Albert. Tanne. Scot. q. 2. & 7. Durand. quæſt. 8. Palud. q. 3. ar. 5. concl. 8. Marſil. quæſt. 4. ſi. Gabr. q. 2. ar. 3. dub. 1. & alij Nominales. Altiſſ. lib. 3. Alex. 4. p. q. 5. memb. 1. q. 1. & memb. 3. ar. 3. Taper. ar. 3. Cano rel. de pœnitentia p. 3. Schaſt. q. 61. §. 4. par. 17. Recent. id plane ſentiunt, qui aiunt ſacramenta, i. ſigna ſenſibilia, ut homini conſentanea, fuiſſe neceſſaria etiam in leg. nat. Vt D. Thom. q. 60. 5. cap. ad 3. q. 61. 3. cap. ad 2. nec id negat, q. 70. 4. ad 2. niſi tunc nõ fuiſſe determinatum ſignũ certæ orationis, ait enim, probabile eſt pro paruulis fuiſſe orationem vel benedictionem: ut pro adultis erat ſacrificium, & 3. 2. q. 103. 1. cap. ad 1. Alex. quæſt. 1. memb. 3. ar. 3. §. 1. ad 2. nec Auguſt. citatus E. loquitur de interna fide, ut patet ex loc. cit. lit. E. & expreſſe lib. 5. cont. Iulian. cap. 8. & dum ſæpe ait in omni lege neceſſaria fuiſſe ſacramenta, quæ alibi definit eſſe viſibile ſignum, vt 19. contra Fauſt. cap. 11. 13. 16. lib. de peccato origin. capit. 30. ſed quale ſignum fuerit ante diluuium dicit taceri in ſacra hiſtoria ex cauſa, quã ait 5. contra Iulian. cap. 9. & lib. 10. ciuit. cap. 12. & tamen cap. 6. dixit fuiſſe neceſſarium ſacramentum. ſic apud Gentiles Rom. refert Feſtus morem, ut luſtrico die nempe 8. pro maribus, & 9. pro fœminis, cum quadam lu-

d D. Thom. diſtinct. 1. quæſtio. 2. 6. 1. & 2. & quæſtio. 2. 4. 1. capit. ad 4. & 3. par. quæſtio. 70. 4. ad 3. Scot. diſtinct. 6. quæſt. 9. ad 1. Gabriel. diſt. 1. quæſt. 3. Bergom. concord. §. 343. Palud. diſtinct. 1. quæſt. 5. artic. 4. & 5. expreſſe Scot. q. 6. Durand. quæſt. 5. & 7. Gabriel. quæſt. 4. artic. 1. Marſil. quæſt. 2. artic. Alexand. 4. par. quæſt. 5. mem. 6. ar. 3. quæſt. 7. mem. 5. ar. 1. & 5. qui tamen in ſe negat id de ſacram. legis naturæ. quæſt. 7. m. 5. art. 4. §. 1. & Sot. diſtin. 2. quæſt. 1. articu. 4. con. 4. & ad 5. & diſt. 1. quæſt. 2. artic. 3. Recent. e D. Thom. diſtinct. 1. quæſt. 2. 4. 2. cap. ad 4. & 3. par. quæſtio. 70. 4. ad 3. & 5. de circunciſione. Richard. diſtinct. 1. artic. 6. quæſt. 3. Palud. quæſt. 1. artic. 4. concluſ. 2. & quæſt. 5. artic. 3. Durand. quæſt. 7. ad ſecundum. Soto, diſt. 1. quæſt. 1. artic. 4. concluſ. 4. & ad 5. Innocent. cap. Maiores, de baptiſmo. quare Beda. homil. de circunciſione comparat eam cum baptiſmo, qui prodeſt etiam adultis, ut citat Diuus Thom. quæſt. 62. 6 argument. 7. Idemque eſt de remedio naturæ, quod ſeruiebat in lege veteri pro fœminis & pro pueris decedentibus ante octauum diem circunciſionis contra Alexand. ſup. quia generaliter, quod prodeſt pueris ex opere operato, ut ſacramentum vel martyrium, prodeſt, & adultis cum attritione diſpoſitis, Gregorius 4. moralium, capit. 3. pro paruulis ſola fides, pro adultis virtus ſacrificij, dum vero Palud. diſtinctio. 4. quæſtio. 3. artic. 3. concluſ. prima. Cano relect. de pœnitentia. par. 3. Soto diſtinctio. 3. quæſtio vnica. artic. 11. negant martyrium adultis dare gratiam ex operato. Soto rogatus reſpondit, intellige, quia non eſt cauſa effectiua gratiæ, nec ex lege id habet, ſed ex priuilegio, de quo Bellarmin. lib. 2. de baptiſmo. cap. 6. reijcit Sotum. f Diuus Thom. diſtinct. 1. quæſtio. 1. 3. 3. Soto diſtinct. 1. quæſt. 2. 3. diſtinct. quæſt. 1. 4. ſed ſacrificia vetera licet eſſent figura vnius ſacrificij Chriſti, & eucharistiæ, erant diuerſa formaliter, vt ſacrificium Abel, Abrahæ, & Melchiſedech. g Quia cum ſit per ſe remedium contra originale, non prodeſt niſi ſemel, vt baptiſmus, & olim circunciſio non profuit homini, niſi ſemel ad iuſtificationem ex operato. h De quibus Maioribus exponunt id Roman. 1. inuiſibilia Dei. Auguſtinus quæſt. veteris & noui teſtamenti, quæſtio. 9. Ambroſ. 3. de Spiritu ſancto, capit. 2. & ex Trimegiſto, Pythagora, & alijs probat Fugubin. lib. de peren. philoſoph. Gregor. 1. moral. capit. 25. in id Iob. 1. boues arabant, quod citat D. Thom. 2. 2. quæſt. 2. artic. 6. & ar. 7. ad 3.

ad 3. facit. quæſt. 60. 5. ad 3. ſemper enim Deus ſelegit quoſdam, in quibus conſeruabatur expreſſior fides de remedio, & de ſacrificijs & ſacramentis. [i] De Numa, qui primus poſt Romulum rexit Romam, referunt Plutarch. Dionyſ. Halycarn. in vita Numæ. de quo templo Fidei meminit. Cicer. Liuius, Plin. Feſtus, & ex noſtris Augu. 4. ciuit. cap. 20. vbi Viues. Clem. Alex. lib. 5. Strom. [k] Refert Clem. Alexād. lib. 2. Strom. facit D. Thom. 2. 2. quæſtio. 2. ar. 6. & ar. 7. ad 3. cum Gregor. ſup. [l] Vt refert Magiſt. hiſt. de Adam. ſic Enoch cœpit inuocare nomen Domini, & prophetauit de die iudicij: vt ait Iudas in Canonica. [m] Auguſt. in Pſalm. 142. & 118. & lib. 15. ciuit. cap. 6. & per multa cap. ſic Hebr. 11. numerās fideles, incipit ab Abel. Euſeb. lib. 4. demonſtratio. cap. 15. Nicephor. lib. 1. hiſtor. c. 5. Alex. 4. p. q. 4. Abulenſ. Gen. 4. q. 3. Turrecrem. 1. Sūmæ eccleſ. c. 22. Pelag. 1. de planctu eccleſ. c. 36. & melius. 63. lit. H. Nau. in c. nouit. de iudic. not. 3. Corol. 54 ſed Pighius. 1. eccleſiaſ. Hier. c. 2. & 3. cœpiſſe ab Adā & Eua. Bern. in cant. ſerm. 27. ab Angelis. & Ioā. arb. lib. 5. theoſ. cap. 3. vide Bañes. 2. 2. q. 1. ar. 10. pag. 108. [n] Vt putant Vatab. Gen. 7. Martin. lib. 5. Hypot. c. 6. & bene aiunt non fuiſſe ſeptena ſeu 7. paria, de qualibet ſpecie. ſed tantum 7. cuius oppoſitum ſignificat. Auguſt. quæſt. 8. in Geneſ. [o] Auguſt. ſupra ex Leuit. c. 11. Euther.

ad fi. Seu orat. 38. in ſcriptura narratur tēporalis generatio Chriſti, modus tamen eius eſt inenarrabilis, vt Patres de illa etiam exponunt. Iſa. 53. generationem eius. vide Leo. Caſtri. Xuar. 3. p. q. 22. dub. 46. §. 4. addit Epiph. ſerm. 51. dicitur Chriſtus ſine genealogia in ratione ſacerdotij, quia nō iure hæreditario, ut qui erāt de genere Aaron. [r] Ex Hebr. traditione refert Hierony. 6. 3. epiſt. 126. ad Euagr. (vt dicetur lib. de miſſ. c. 1. F.) & qq. Hebr. Geneſ. 14. & in Eſaiæ. 41. Gloſſ. ord. Lyr. Cathar. Honcal. Caiet. Gen. 14. vbi Lipomā. ait Hebr. ſequi in hoc Ionathan autō Paraphr. Chald. idem Lyran. Caiet. Cland. D. Thom. in Hebr. 7. & Lyr. citat Iſidor. 15. Etymolo. Ambr. lib. 10. epiſto. 80. Lucidus lib. 2. de emendat. temporum. cap. 3 & in ſuis chronic. Iſid. Bed. Hermā. Galat. lib. 2. de arcan. ſcripturæ. ca. 8. Abulen. Geneſ. 11. q. 14. Pagnin. lib. 10. Iſagog. c. 28. Sander. lib. 7. viſibil. monarch. p. 224. Sylua allegor. ver. Melchiſ. cum Georg. Veneto cāc. 2. to. 3. c. 10. [f] Gloſſ. ord. in Geneſ. 14. ex traditione Hebr. & in Geneſ. 25. & 27. idem refert ex Iſid. Alex. 4. p. q. 2. mēb. 1. ad 1. D. Thom. 1. 2. q. 103. 1. ad 3. & 2. 2. q. 87. 1. ad 3. & ſuper Hebr. 7. & 12. Soto diſt. 8. q. 1. art. 6. cum Chryſo. in Geneſ. 24. quamuis ob myſterium excludendi Iſrael à dignitate ſacerdotali, Deus interdum repulit primogenitum, ſic acceptauit ſacrificium Abel iunioris, & Iſaac, & Iacob, repellens Cain, Iſmaelem, & Eſau, ut aduertit Hieron. in Eſaiæ 1. Hieremiæ 31. in Ezech. 27. Mart. lib. 9. reg. 17. & lib. 1. c. 1.

nis ſtudioſus, templum ſacrauit Fidei quaſi Deæ omnibus neceſſariæ, [i] & Plato ac Epicurus aiunt fidem eſſe anticipationem omnis cogitationis. [k] Simulque Adam poſteros docuit & ſcientias quaſdam, & pios ritus de ſacramentis & ſacrificiis: [l] & deinde reliqui ab ore in os à Maioribus doctrinā, conſuetudinem, & pios ritus accipientes, eam ſacramentorum notitiam fundebant in alios. Sic primus paſtor Abel à quo cœpiſſe dicitur viſibilis ſemperque Deo grata [m] eccleſia, [m] obtulit cruentum ſacrificium Deo gratum de ouibus, Geneſ. 4. Noe holocauſtum de auibus, Geneſ. 7. & de animantibus mundis non tantum quæ per anticipationem dicuntur munda, [n] ſed quia ex naturali qualitate erant inepta cibo & ſacrificio: [o] & ex his Noe, Gen. 7. introduxit 7. de qualibet ſpecie, nempe tres mares, & tres fœminas: ut poſt diluuium ſupereſſet vnus mas offerendus in ſacrificium. Melchiſedech [p] de pane & vino, Geneſ. 14. qui erat panis viui quem in Miſſa offerimus, figura: & quāmuis Melchiſedech, Heb. 7. dicitur ſine patre & matre, & genealogia, nec initium dierum, nec finem vitæ habens: intelligitur ſecundum rem quam figurat: quia Chriſtus fuit ſine patre in terris, ſine matre & genealogia in cœlis, [q] abſque initio temporis. Fuit autem Melchiſedech, vt Hebræi dicunt Sem, primogenitus Noe, [r] & idē ſummus ſacerdos: quia à Noe vſque ad Aaron ſemper primogenitus fungebatur officio Pontificis, [f] cum veſte ſacerdotali & duplici portione hæreditatis: cæterum in lege naturæ Melchiſedech & Abraham licet prius obtulerint quam Aaron, à quo cœpit ſacerdotalis

autoritas: ſed ſpontanea voluntate obtulerunt, ut ait B. Anaclet. epiſt. 2. non ſacerdotali authoritate, vbi non intendit negare fuiſſe ſacerdotes, ſed quod præceptum ſpeciale de eligendo & conſecrando ſacerdote ex certa tribu, ſicut & de ſpecialibus ſacrificiis, cœpit ab Aaron: in lege tamen naturæ abſque præcepto & conſecratione electus ſacerdos ſacrificabat ſponte: interdū idem in lege naturæ erat ſacrificiū, & ſacramentum ſine diſtinctione: [t] ſicut fuit agnus paſchalis.

9 Id remediū legis naturæ apud gentes timoratas permanſit etiam poſt datam Abrahæ circūciſionem, quæ ſolum obligabat maſculos illius poſteros, & proſelytos. [u] idemque remedium indeterminatū naturæ manſit apud Iudæos pro fœmellis, [x] vtque circunciſionis capaces non erant: & pro iis maſculis quibus ante octauū natiuitatis diem decedentibus circūciſio applicari ſecundum legem nō poterat. [y]

CAPVT VI.

De circunciſionis ſacram. de eius ritu & præcepto ad tempus.

§. 1. *Cur Deus conceſſit Abrahæ. 3. quos obligaret. 4. & 5. de ritu.*

6 *Moſen plura alia inſtituiſſe ex Dei reuelatione.*

7 *De præcepto ſacramenti in lege ſcripta & ſtatu naturæ. 8. ceſſaſſe ea ſacram. poſt promulg. euang.*

ABrahæ ante ſcriptam legē Moſi Deus ſpeciali inſtitutione dedit ſignum ſeu ſacramētum circunciſionis, [a] in qua conferebatur gratia: [b] & tunc erat fides magis explicita de Chriſto ex ſemine Abrahæ

[p] D. Thō. 1. 2. q. 102. 6. ad 1. q. 103. 1. ad 4. [p] De quo ad Hebr. 7. & Patres probant fuiſſe figuram Chriſti, offerentes incruentum ſacrificium miſſæ in vltima cœna. quos citat Cano, lib. 12. de loc. cap. 13. ex Latinis, Cypr. lib. 2. epiſt. 3. ad Cecil. & ſerm. in cœna. Ambr. 5. ſacram. cap. 1. Hieron. Matth. 22. & epiſt. ad Marcell. & qq. in Geneſ. cap. 14. addit epiſt. 126. ad Euang. ex ſententia Patrum. Iræn. Hipolyt. Euſeb. 1. Hiſt. cap. 1. & lib. 5. demonſt. cap. 3. & citat. Apollinar. & Euſthac. Aug. Pſalm. 33. conc. 1. epiſt. 95. & 16. ciuit. cap. 22. lib. 17. cap. 17. lib. 18. cap. 35. ſerm. 11. de ſanctis. idem ſuper Pſalm. 109. tu es ſacerdos. Arnob. Auguſt. Caſſiodor. Theodor. Remigius, & Euthym. Eucher. lib. 3. Geneſ. cap. 18. vbi cap. 14. Lipom. citat alios. Chryſoſt. hom. 35. 36. Rupert. Tertul. Gelaſ. pp. de vinculo Anathem. Item in Hebr. 7. Theoph. Oecumen. Primas. Anſelm. D. Tho. & alij, in Hebr. 7. Clem. Alex. 4. Strom. Dam. lib. 4. cap. 14. Euſeb. Emiſſ. ſerm. 5. de paſcha, Leo. ſerm. 2. de ſua aſſumptione. D. Thom. 3 p. q. 22. art. 6. q 61. 3. ad 3. q. 73. 6. ad 1. Caſtr. miſſa hær. 2. Ioan. arb. lib. 11. Theoſ. cap. 2. Bellarm. 1. de miſſ. cap. 6. & plerique Recent. Tapet. art. 16. Hoſius Inſtit. cap. 41. Sot. 9. iuſt. q. 2. ar. 1. & d. 13. quæſt. 2. ar. 1. Conc. Trident. ſeſſ. 22. c. 1. [q] Sic in Hebr. 7. Chryſoſt. hom. 12. Theoph. Theodor. Oecum. & Latin. Anſelm. & alij. Ambr. epiſt. 8. eadem Ambro. de ijs qui myſter. init. cap. 8. Nazianz. orat. 4. de Theol.

[t] Greg. 4. mor. c. 2. vt ſacramētum pro paruulis, ita ſacrificium pro adultis valuiſſe. Scot. d. 1. q. 7. [u] Cit. ſup. §. 1. D. [x] Iuſtin. dialog. cum Triph. D. Thō. 3. p. q. 70. 2. ad 4. d. 1. q. 2. a. 2. Soto lib. 2. iuſt. q. 5. ar. 4. & d. 3. q. vnica, ar. 2. concl. 2. Fr. Med. 1. 2. q. 103. ar. 3. ad fi. D. Tho. q. 70. 4. ad 3. [y] D. Thom. q. 70. 4. ad 3. fi. Sot. Frat. Med. Recent. Marſil. q. 2. art. 1. vide infra.

CAPVT VI.

IN §. 1. & c. 15. [a] A circunciſione Abrahæ, Gen. 17. quæ fuit diſpoſitio futuræ legis ſcriptæ, & quaſi profeſſio illius. Galat. 4. dicitur cœpiſſe ſecundus ſtatus hoīs poſt peccatum. D. Th. d. 1. q. 2. a. 5. 2. ad 3. de quo ſtatim & c. 15. [b] Illa fuit non ſolum ſignum diſtinctiuum religionis, ſed ſignū ſpiritualis circūciſionis i. gratiæ, vt vocat Apoſtolus, Coloſſ. 2. & colligitur Gen. 17. & Ioſue 5. quare certum eſt in ea datam fuiſſe gratiā infantibus ex opere operato, vt notat Iræn. lib. 4. c. 30. Aug. 16. ciuit. c. 17. & 27. lib. 2. de peccato orig. & gratia Chriſti. c. 30. 31. lib. 2. de nupt. & cōcup. c. 11. c. maiores. de bapt. c. quōd autē. c. ex quo. de conſec. d. 4. ex Aug. de nupt. & li. 2. cont. Iulian. citat Chryſoſt. & Cypr. quod fatetur Bellarm. lib. 2.

ſacram.c.17. D.Tho.3.p.q.70.1. Doct. d.1. Aug.tract.26. in Ioan. & Pſal.77. Bellarm.cap.13. ſi. fatetur eſſe communem Thomiſt. Sot. Ledeſm. & tamen à cap.14. probat in circunciſione non fuiſſe datam gratiam, & capit.15. quod Philo lib. de circunciſ. Ioſeph. 1. antiq.capit.12. & plurimi Patres non exprimunt in eam collatam fuiſſe gratiam. at certum eſt in illa datam fuiſſe infantibus t.gratiam. Hugo. lib.1. de ſacram.p.11. capit.6. Alex.4.p. quæſt.7. m.2. Cano relect. de pœnitentia.p.5. Caſtro bapti. hære.5. Alaous de ſacramẽt.cap.39. Soto, diſtinct.2. q.1. art.4. dicit eſſe certiſſimam fidẽ: addit D. Thom. d.1.quæſtio.2.4.t.ad 3. quod ſi adultus cum obice eſſet circunciſus, remoto per pœnitentiã obice ſortiri effectum gratiæ, ratione characteris exterioris. [c] D.Th. 3.p. quæſt. 61. 3. ad ſecũdum. & 2.2.quæſt.2.ar.7. Glo. ex Gregor. in id Exodi 6. nomen meũ Adonai. Heb. Iehoua. non manifeſtaui eis. [d] D. Thom.quæſt.70.21 ad ſecundum ſi. Auguſt.6. contra Iulia. cap.3. Dam. lib.4. cap.26. quia certus erat Deus quòd viua voce tradẽda erat ea lex poſteris, Gen.18. ſcio, quod præcepturus ſit filijs. [e] Soto diſt.3. ar.3. ad ſecundum, innuit & tenet Marſil.quæſt.2. art.1.remedium naturæ nõ profuiſſe t ut nec nũc extrema vnctio, niſi ei qui eſt in periculo mortis. At limita quando pater ſpreta circunciſione applicaret aliam ceremoniam: quia ſic

venturo, & cum ſpeciali uſu ſacrificiorũ. Per ſucceſſiones enim ætatum creuit diuinæ cognitionis augmentum. [c]

2 Et circunciſio durauit per traditionem abſque lege ſcripta pluſquam 400. annos. [d] de qua fuit præceptum adultis. cum tamen Ioſue 5. per 40. annos deſerti ab ea ſint excuſati; nec infantibus erat medium neceſſarium, quia periclitanti ante 8. diem proderat ſacramentum legis naturæ. [e]

3 Ad circunciſionem nemo tenebatur niſi ortus ex genere Abrahæ: nec omnes illius poſteri, [f] vt Iſmaelitę ex Agar: qui excluſi ſunt per id Geneſ.21. eiice ancillam & filium eius: nec qui ex Eſau ſeu Edom. ideſt, Idumæi: quia Eſau odio habuit. Hoc tamen populo Iſrael non fuit conceſſum propter illius merita, Deuter.9. ſed ex dono & gratia Dei. [g] ſeruus vernaculus licet non deſcenderet ex Abraham, cogebatur ante rationis vſum ad circunciſionem, ſi modò natus eſſet ex ancilla Iudæa, & orbatus patre: [h] quod vero Abraham Gen. 17. circuncidit emptitios, fuit opus ſupererogationis, [i] & cum illorum adultorum conſenſu. [k].

4 Non ſine cauſa ſignum factum eſt in ea corporis parte, [l] & cum figura circulari. [m] licet aliquando cultello lapideo facta legatur. [n] Exod.4. & Ioſue 5. ſed communiter fiebat ferreo [o] quod eſt materia vſu communis, non erat præceptum circunciſionem fieri in templo; [p] nec enim illuc poſſent confluere à diſtantiſſimis partibus intra 8. dies, nec Chriſtus in templo circunciſus eſt, ſed in Bethlehem [q] vbi 13. die natiuitatis repertus eſt à Magis: & 40. dies manſit vſque ad purificationem. Luc.2.

5 Fiebat 8. die ex præcepto [r] quãuis in Sabbatho incideret Ioan.7. quia 8. ſignificat diem gratiæ & reſurrectionis, [s] qui eſt poſt legem & 7. Sabbathi: & in ſignũ ſpiritualis reſurrectionis per gratiam. [t] hic dies nunquam præueniri poterat, [u] etiam ob mortis periculum: poterat tamen poſtponi ob morbum aut periculum, vt Ioſue 5. & quando proſelytus circũcidebatur, [x] hãc ex obligatione recepit, etiam Ieremias & Baptiſta, licet eſſent ſanctificati in vtero matris: uel puer qui ſacramento naturæ oblatus, aut adultus qui contritione fuerat ſanctificatus: ut nunc etiam iuſtus tenetur baptizari, quo religionis charactere inſigniatur. Cum circunciſione imponebatur nomen [y] poſt illam, [z] & communiter à matre, [a] miniſter non erat determinatus: [b] nam Sephora Exodi 4. circuncidit filium, ne incircuncisus infans ab Angelo occideretur, ut ait B. Auguſt. [c] & mulieres 1. Machab.1. pueros ſuos, vt nunc pro baptiſmo ſatis eſt quilibet miniſter, & fortè potuit quis ſeipſum circuncidere, ut quidam dicunt: [d] cum tamen nemo poſſit ſe baptizare. Nec circunciſio iterabatur, ob characterem carnis: quãquam quidam improbi modum inuenerunt quo ſe bis circuncideretn. [e]

6 Tandem Moiſes in lege ſcripta accepit maiorem diſtinctionem ſacrificiorum, & multa quæ erant ſimpliciter ſacramenta, [f] ex Dei inſtitutione illud vetus ſacramentum ſignificãdo cauſabat interdum immediate purificationem legalẽ, [g] puta ab actu coniugali, aut puerperio, uel à contactu mortui, aut gentilium, ob quem incurrebant quandam irregularitatem legis. Sed ut ſacramentum principalius & expreſſius prænũtiabat gratiam

ſcato infecit circulum totius naturæ. D.Thom. diſtinct.1. quæſt.2. ad 1. [n] Magiſt. diſtinct.1. ſignificat ſemper fuiſſe lapideum cultrum, innuit Auguſt.2. de peccato origin.capit.31. fin. quia vbi ſcriptura meminit, ſemper vocat lapideum. [o] Eſt communior, & vera ſententia. D.Thom. quæſtio.70. 3. ad ſecundum, & in Rom. 4. lectio. 2. Hugo.lib.1.par.12. Lyra. & Andreas Maſſius in Ioſue 5. cum Iuſtin. Dial. cum Triphon. Ianſen. Luc.2. omnes Recent. Thomiſtæ. [p] Communis ſententia. [q] Cyril. & Tirin in Lucæ 2. Nicephor.1.hiſtor. cap.12. ſic circunciſio Baptiſtæ Luc. 1. facta eſt domi, vocatis cognatis contra Eraſm. paraphr. Matth.2. & Luc.2. [r] D.Thom.quæſt. 70.3. ad 3. affert rationes Epiphan. de hæreſ. & omnes. [s] Hier. in Amos 5. & epiſto. ad Paulinum. in Pſalm.46 in Oſeæ 3. poſt dies multos expectabis me. Auguſt. epiſt. 119. cap.13. [t] Hęc eſt ratio D.Thom. & Magiſt. diſtinc.1. cum Auguſt.2. de peccato orig. capit. 31. Cyprian. lib.3. epiſt.8. [u] D.Tho. quæſt.70.3. ad 3. in quo retractat quod cum Magiſt. dubitanter tenuit diſt.1. idem tenet Hugo. p.12.cap.2. Glo. in id Prouerb.4. vnigen. coram matre. [x] Vt Iudith. 14. Achior. vide Hieronym. in Ierem.9. viſitabo ſuper omnem circunciſum. [y] D.Tho. 3.par.q. 37.2. ad 3. Theoph. Luc.1. Euth. Luc.2. [z] Theoph. & Euthym. Mart.li.2.c.1. [a] Sic Geneſ.19.30. Iudic. 13. Luc. 1.

illa non eſſet cultus religionis ex fide, ſed ſuperſtitio. [f] D. Thom. diſt.1. quæſtio.2.2.1. ad 3. Durand. quæſt.6. Mai.q.5. & omnes Theol. colligunt ex S. ſcriptura. [g] D.Thom. 1.2. q.98. artic.4. & 5. vbi Frat. Medio. Soto lib.2. iuſt. quæſt.4. quia nec 1. gratia nec ipſa cum promiſſione incarnato cadit ſub merito, ſed ex Dei prædeſtinatione datur gratis. [h] D.Thom.quæſt.70. 2. Bonauent. diſtinct.1. ſentis. Hugo.lib.1.p.14.cap.6. Alex.4.p. quæſt.7. m.3. art.2. Soto diſtinct.3. art.2. ad 3. Recent. [i] Alex. Bonauent. quamuis Abul. Geneſ.17. & in Exod.12. quæſt.56. & in Matth.26. quæſt.44. tenet obligatum fuiſſe circuncidere ſeruos emptitios, quod falſum eſt, ſicut & quod ait Caiet. Geneſ. 17. quod etiam mercenarios domi retentos tenebatur circuncidere. [k] Rupert. lib.7. in Geneſ.23. Soto diſtinct.2. quæſtio.1. art.2. vt nec baptiſm. datur adulto inuito. [l] D.Thom.quæſt.70. 3.cap. ad 1. diſt.1. quæſt.1.3.1. quia in ea parte ſignificat Chriſtũ venturum de ſemine Abrahæ: & quia figura baptiſmi, quo mitigatur fomes, & tollitur peccatum originẽ contractum. addit Auguſt.6. contra Fauſt.cap.3. ſpoliatio carnis ſignificat ſpoliationem eius in gloria, & Dam.lib.4. cap.26. D.Thom. etiam art.1. ad 1. Philo ſupra addit alias ſex cauſas. & Cypr. lib.3. epiſto.8. & ſerm. de ratione circunciſionis, [m] ſignificat quod Adam pec-

Martin. ſupra. [b] Quare D.Thom. non meminit de miniſtro. [c] Gloſſ. interlin. Lyra. & alij in Exod.4. cum Aug. quæſt.11. in Exo. lib.4. de bapt. c.24. ſed Bellarm. lib.2. ſacram. cap.17. col.2. cum Hieron. in Galat.5. intelligit, volebat Angelus occidere eũ, non puerum, ſed Moſen, quia non circunciderat filium. [d] Tenet Abulenſ. in Ioſue.5.q.44. & quidam Recent. quia non erat verborum forma in circunciſione, quæ per hoc reddatur falſa, quod quis ſe circuncidat. At non poteſt ſe baptizare. infra capit.26.§. 4.ſi. [e] Sic olim qui à Iudæis ad Samaritas vel è contrario profugiebãt, denuo circuncidebãtur adiuncto ſpatiſtere. 1. inſtrumẽto attractorio cutis. refert Epiph. de 70. Interpr. Sixt.lib.4. Biblioth. verb. Symmachus. Andr. Maſiut in Ioſue 5. & innuitur 1.Cor.7. circunciſus vocatus eſt, ne attrahatur ſibi præputium. vbi Vatab. Hier. in 1. Machab.1. fecerũt ſibi præputia. ſed diuerſus eſt ſenſus huius loci. [f] Sic vocant Doct. & Galat.4. dicũtur elemẽta in plurali. vbi Hieron. Aug.q.84. in Leuit. & lib.19. cont. Fauſt.c.11.13. Athan. in id, omnia mihi tradita ſunt à patre meo. D.Tho.quæſt. 61.3. quæſt.62.6. cap. ad 3.§.1.2.q.102.5. Hug.lib.1.p.9.c.1.p.11. cap.5.p.12. cap.4. & 12. in ſum. ſent.tract.4. cap.1. Alex.4.p.q.6. m.3.ar.2. Bonau.d.1.ar.1.quæſt.5. Richar.ar.2.q.3. Dur.q.5. Palud. q.5. articu.5. & paſſim alij. Sebaſt. quæſt.62. [g] Vt citatum eſt.

h Chriſti mediatoris, [h] & illius futuram redemptionem: nec eſſet proprie ſacramentum, niſi eſſet ſignum practicum rei ſacræ, ideſt; gratiæ & diuinæ virtutis, ut ſancti-
i ficantis hominem. [i]

. 7 Vt præcepto diuino in ſtatu legis veteris tenebãtur poſteri Abrahæ ad ſacramentum circunciſionis ſub pœna mortis corporis & ani-
k mæ, Geneſ.17. [k] & ad quædam alia ſacramenta. quæ non licebant niſi circunciſis. Ita in ſtatu legis naturæ Deus per inſtinctum fidei cum remorſu quodam conſcientiæ, & conſuetudine à Maioribus accepta apud omnes fere nationes bene inſtitutas, promulgabat parentibus legem de tradendo ſacramento externo pueris ſaltem in neceſſitate, in remedium peccati, ne perirent in æternum. Deus enim qui non deficit in neceſſariis, & qui de omni actu libero ad ſalutem neceſſario imponit præceptum, declarabat illud hominibus pro tempore & loco. Adultis tamen apud gentiles qui interna contritione iuſtificari poterant, non videtur fuiſſe præceptum de vllo externo ſacramento,
l [l] cum huiuſmodi, per contritionem internam iuſtificato, ad ſalutem non eſſet neceſſarium: cum tamen obligarẽtur ad externum Dei cultum & ſacrificium: ut dictum eſt cap. 5.

8 Arctius eſt præceptum in lege euangelica de ſacramentis baptiſmi, Ioan.3. & pœnitentiæ: Luc.13. vt, quæ ſunt medium ad remiſſionem peccati neceſſarium in re uel in voto, quia meritum & ſatisfactionẽ ſuam, quæ, quo ad ſufficientiam & rationem cauſæ vniuerſalis eſt infinitæ virtutis, ſtatuit Chriſtus non applicari nobis ad veniam peccati mortalis, niſi per baptiſmum
m uel pœnitentiam. [m] Hæc Chriſti
n ſacramenta ſunt perfecta, [n] durabuntque ſicut & lex euangelica, vſque ad finem mundi: cum reali Chriſti præſentia in Euchariſtia, quæ ſemper conſeruabitur in eccle-
o ſiis. [o] nec enim inſtituetur perfectior ſtatus viatorum, quàm hic, quo Chriſtus homines introducit
p in gloriam, [p] atque in ſcriptura vo-
q cat nouiſſimum tempus. [q] In patria vero non erunt amplius Sacramenta: nec poſt reſurrectionem
r vtemur ſacramento eluente, [r] ubi nullæ in beatis erunt ſordes. Sacramenta uero, quæ in ſtatu legis naturæ & ſcriptę erant inſtituta ad
ſ tempus, [ſ] pro rudi & quaſi puerili ætate hominum, ceſſarunt omnino per mortem, & reſurrectionem Chriſti, promulgatumque in
t orbe euangelium: [t] legales enim umbræ ueniente luce Chriſti ceſſare debuerunt: nec decuit ſacramenta Chriſti perfecta inſtitui
u à principio mundi. [u] Sed nec Ver-
x bum incarnari, [x] niſi cum uenit plenitudo temporis, Galat.4. quia tunc homines non erant ſatis idonei & diſpoſiti ad tantum perfectionis ſtatum. referuntur à Patribus quædam alia remedia contra peccatum, ut martyrum, & opera miſericordiæ: de quibus in lib. de bapt. cap. 35.

CAPVT VII.

De numero ſacramentorum ſeptenario, & quid pertinet ad illorum eſſentiam, & quomodo hæc excellant vetera.

§.2. Quot fuerint vetera.4. Quo ordine, 7.Sacram. numerentur.
7 Quid ſit de eſſentia ſacramenti, ex Chriſti inſtitutione.

a DEcenter myſtico numero ſeptenario [a] Chriſtus inſtituit

---

h c.2 §.7. [h] Ibidem quia in hoc differt à ſacrificio quod nõ eſt immediate, & per ſe ſignũ gratię ſed Chriſti oblati. [i] Aug.16.ciuit.c.17. quem ſequuntur Scholaſt. legit, vt in Græc.70. Interp. Geneſ.17. maſculus cuius præputij caro in die 8.(quia præmiſerat de 8.die) circunciſa non fuerit, peribit anima illa de populo ſuo. ſic leg. Orig lib.2. in Rom. ad ſi & Patres Græci. Ambr. epiſt.77. & collig. Leuit.12. & intelligit de paruulis de quibus exponit quod ſequitur, quia pactum meum irritum fecerunt: & peribit anima: quia omnes in Adam peccauerũt, Rom.5. ſic in Gen. 24. exponit Rup. lib.5. c.33. Caiet. gloſſ. ord. Lipom. Vatab. Augu.2. de nupt.cap.11. quem ſeq. D.Thom.q.70. 4. omnes ſchol. idẽ in loc.citat.ſup §.8. ſed in Lat. Vulg. & Hebr. & Chal.non habetur 8. dies qua re Bellarm.lib.2. ſacram.cap.17. exponit quod parẽs qui filios non circuncideret cõtra pactum Dei peccat, & dignus eſt morte. & Exodi 4. ideo Angelus voluit occidere Moſen. ſed ſent.
k Aug.obtinuit. [k] D. Thom.3.p.q.62. 6. q.70.1. vt Exo.12. edere de agno paſchali non decebat niſi circũciſis, Aug. lib.1. ſentent. 21. addit. Lyr. Exodi 12. 6. differentiam inter ſeruum quem ſatis erat circũcidi ipſum, ut ederet de agno. ſed mercenarius alienigena deberet trãſire in Colonam.1. vt cõcius circũcidere omnes de familia ſua: ne periculom eſſet redeundi ad ſuos poſt eſum agni. idem de panibus propoſitionis 1.Regum 21. Vt nunc recipere ſacramenta non licet niſi ba-
l ptizatis. [l] D.Thom.d.1. quæſt.2.6.3. Palud.quæſt.3.ar.5.concluſ.2.6. Hug.lib.1.p.9.cap.5.p.11.cap.3.5.& 6. vt nunc de con-
m firmatione, & extrema vnctione non habemus præceptum. [m] vt probat D.Thom. 3. p. quæſt. 39. 5. ad 3. quæſt.48. 5. ad 3. ar.6. ad 2.quæſt.49.1. ad 4.quæſt.52.1. ad 2. quod paſſio, & myſteria Chriſti operantur noſtram ſalutem, ut cauſa vniuerſalis, quæ de facto non communicatur nobis niſi per applicationem alterius cauſæ particularis, ut ſacramenti, ſacrificij, aut noſtri operis, quo cum Dei auxilio diſponimur ad gratiam, aut meremur glo-
n riam. [n] Sic ſcriptura vocat. Heb.7. nihil ad perfectum adduxit lex. Concil. Florent. Trident. ſeſſ.7. can.1. & ſeq. dum conſtituit differentiam inter noſtra & vetera ſacramenta. Bellarm.lib.2.cap. 24. & 15. Auguſt. Pſal.73. & 77. epiſt.19. ad Hieronym. lib.19. contra Fauſt cap.13. tract.41. in Ioan. & in Num.quæſt.25.epiſt.
o 118. Ambroſ.1. de ſacram.cap.4. [o] Colligitur Matth.28. vobiſcum ſum vſque ad conſummationem, ſcilicet, ſecundum realem
p præſentiam in euchariſtia. [p] Vt ex ſcripturis & conſenſu eccleſiæ ſatis conſtat contra quoſdam hæret. Dan.2. ſuſcitabit Deus regnum quod in æternum &c. Luc.1. regni eius non erit finis.

D.Thom.3.p. quæſt.1. ar.6. & quæſt.61. 4. de fide cum Aug.19. contra Fauſt. cap.13.16. & 1.2. quæſt.106. artic.4. vbi frat.Med. Soto lib.2. iuſt.quæſt.7. artic.4. Alexand.4.p. quæſt.1.m.6. art.2.
q quæſt.4. m.3. [q] In id.1. Corinth.10. in quos fines ſæculorum deuen. Ambroſ. D.Thom. & dicitur nouiſſima hora, dies.1.tempus. Geneſ.2. Dan. 2. & 1.Ioã.2. Orig. hom.8. in Ioſue. eccleſia hymn. Vergente mundi veſpere. Athanaſ. epiſt. ad Antiochen. Cyrill. epiſt. ad Oriental. Auguſt.1. retract. cap.26. Bellarm.3. de Roman. Pont c.9. Theoph. Hebr.9. nunc in cõ-
r ſummatione. [r] D. Thom.ſupra Alex. quæſtio.1. m.6. artic.1. ad 1.quæſt.8. m.6. Soto contra Origen hom.14. in Luc. dicit: puto q poſt reſurrectionẽ vtemur ſacramento eluẽte, quia nec tunc quiſquam erit omnino mundus à
ſ ſorde. [ſ] D.Thom. quæſtio.61.4. ad 3. & 1.2.quæſt.103. 3. Soto ſupra art.3. Alexand. quæſt.6. m.3. artic.1. quia vetera erant legales vmbræ, quæ veniente luce Chriſti diſparuerunt: & diuerſæ ætati ſunt proportionata varia ſacramenta, ſicut & varij cibi. D. Thom.quæſtio.60. 5. ad 3. cum Aug. Pſalm.73. & alibi. at tẽpore legis ſcriptæ manebant ſacramenta legis naturę pro gentilibus legi veter. non obligatus, D.Thom.1. 2. quæſt.98. 5. cap. ad 3. Alex.quæſt.2. m.2. artic.5. ad 3. vtraque tamen ceſſarunt per Chriſtũ & eius ſacramenta, quæ obligant omne genus hominũ. Soto d.1.quæſt.2.art.4. Alex. at Geneſ.17. circũciſio dicitur data in fœdus ſempiternum, nempe ratione ſignificati Chriſti, & gra-
t tiæ quæ in illa dabatur. D.Th.1.2.quæſt.102.5.ad 1. [t] Trident.
u ſeſſ.6. capit.4. de quo dicetur lib. de baptiſm. [u] Quia homines non erant diſpoſiti ad tantum perfectionis ſtatum. D.Thom.1.2. quæſt.106.3.cap. ad 2. Soto 2.iuſt. quæſt.7. art.3. imo nec decuit ut ſacramenta Chriſti omnia ſimul inſtituerentur. Alex.quæſt.8.
x membro 2. artic.4. [x] D.Thom.3.par. quæſt.1. artic.5. Auguſt. epiſt.49.quæſt.2. At Chryſoſt. hom.27. in Rom. Iræn.lib.4. cap. 76. negant inquirendam huius rei cauſam; ſed bonas congruentias affert. D.Tho. & Auguſt. tract.31. in Ioan. & lib.83. q.43. Theodoret.lib.6. de græc.effect. curatione.

CAPVT VII.

a SÆpe [a] in ſcriptura fit mentio de ſeptenario, quem numerum Pythag. dixit plenum myſterio. Ticon. Reg.5. Mart.lib.6 Hypot.c.6.lib.10. reg.43. Euthym.Pſal.78. Aug.11.ciu.c.31. Hier.in Iob 1. in Amos 5.& Matt.15.& Zach.4 Baſ.ho.11. Hexam.Greg. 1.mor.c.7. Plat. in Timæo. Cicero in ſomnio Scip. vbi Macrob.

b ſacramenta. [b] nec plura, quia ne-
ceſſaria non ſunt, nec enim mar-
c tyrium. [c] licet ex priuilegio con-
ferat primam gratiam, nec aqua be-
nedicta quæ ex operato ſanctifica-
re dicitur, quia mundat à veniali-
d bus, eſt ſacram. [d] nec ſunt paucio-
ra quam ſeptem: in quo hæretici
e quidā errant, [e] qui vnum aut duo
vel ſex tantum admittunt. Porro
B. Dionyſ. cap. 1. eccleſiaſt. hierar.
tantum numerat 4. baptiſmum, eu-
chariſtiam, confirmationem, & or-
dinem: quia non refert niſi actio-
nes hierarchicas, quibus homo cō-
f ſecrat aut conſecratur. [f] hæc ſacra-
g menta inter ſe paria non ſunt. [g] Et
h ſunt multo meliora veteribus, [h] &
ipſa circunciſione: vtpote vtilitate
maiora, virtute efficaciora, actu fa-
i ciliora, & numero pauciora. [i] Eſt
enim baptiſmus in communi ma-
teria facilior obſeruatione, quam
circunciſio: & vtilior ſalubriorq́;
propter effectus quos habet. ſigni-
ficatione & efficaci virtute præſtat,
quia non promittit futuram gratiā,
ſed omnia Chriſti ſacramenta ſta-
tim gratiam conferunt diſpoſito,
k [k] & cum perfecta amicitia quæ in
gloriam, aperta iam ianua cœli ſta-
tim iuſtorum animas introducit:
l [l] niſi temporalis ſatisfactio in pur-
gatorio debeatur. Habet lex euan-
gelica duo tantum iure diuino præ-
cepta, nempe de fide explicita, &
m de quibuſdam ſacramentis: [m] Sed
lex vetus habebat pluſquam ſexcen-
n ta præcepta de iure diuino, [n] indi-
ſpenſabilia, & obligantia, ſub graui
pœna: ideoque dicitur Act. cap. 15.
importabile iugum.

2 Vetera quæ erant omnibus cō-
munia ſacramenta, & multa nume-
o ro reducuntur ad tria: [o] primum
erat circunciſio, Geneſ. 17. in qua
ſola conferebatur ſtatim paruulis
aut adultis attritis gratia ad mo-
p dum operis operati. [p] 2. eſus agni
Exodi 12. & quædam oblatio vi-
ctimarum, ſeu ſacrificium pro pec-
q cati expiatione. [q] 3. Purificatio ab
immunditiis. Quæ vero ad mini-
ſtros cultus diuini pertinebant,
ſunt plura: ut ordo leuitarum cum
quadam cōſecratione ſacerdotum
r & Pontificum. [r] Exodi 28. De ra-
ſura pilorum, de variis baptiſmati-
bus ſeu ablutionibus lege determi-
ſ nans, [ſ] quibus vetus populus, ut
propriam infirmitatem agnoſceret,
t oneratus exercebatur. [t]

3 Illa erant figura noſtrorum ſa-
cramentorum: ut circunciſio ba-
u ptiſmi, [u] eſus agni paſchalis figu-
rat Euchariſtiam, & panes propo-
x ſitionis. [x] 1. Regum, 21. quod &
agnum edere non licebat niſi fide-
y libus, & mundis, [y] ipſis etiam fœ-
minis quæ tamen non circuncide-
bantur. tunc in leuitis erat figu-
ralis ordo ſacerdotum & Pontifi-
cum. Matrimonii contractus non
habebat proprie rationem ſacramē-
z ti, [z] ſed tamen erat ſacrum ſignum
coniunctionis Chriſti cum eccle-
ſia. Confirmationi, in qua da-
tur plenitudo gratiæ; & extremæ
vnctioni, quæ mundat à reliquiis
peccati ad introitum gloriæ, nul-
lum reſpondet ſacramentum in le-
a ge: [a] quia nihil ad perfectum ad-
duxit lex, Hebræor. 7. 19. Pœni-
tentiæ opera cum quibus adiun-
b gebatur oratio ſacerdotis, [b] uel
ſacrificium pro peccato, pertine-

Hypocr. in ætate hominis & morbis, ſeptimus dies duplicati, aut triplicati habere vim quandam. Bellarm. lib. 2. de ſacram. cap. 26.

[b] Doctor. cum Magiſt. d. 2. vbi Durand. q. 2. & omnes. Alex. 4. p. quæſt. 8. m. 7. art. 2. D. Thom. 4. cont. Gent. cap. 58. & 3. p. quæſt. 65. 1. Sot. d. 1. quæſt. 6. ar. 1. Ledeſm. q. 6. Conc. Conſtantien. ſeſſ. 15. art. 8. Florent. Trid. ſeſſ. 7. can. 2. Bellarm. lib. 2. cap. 25.

[c] Infra lib. de bapt. capit. 1. & 36. quia martyrium nō eſt gratiæ cauſa inſtrumētalis, nec actio martyrij eſt cæremonia religionis ex lege ordinaria, ſed paſſio ex priuilegio Dei id habet, quia eſt exterior actus præſtātiſſimus caritatis. 2. Sacrificium miſſæ non ponit in numerū cum euchariſtia, nec eſt cauſa effectiua, ut alterum attritū pro quo offertur iuſtificet, ſed impetrat donum cōtritionis. Tridēt. ſeſſ. 22. c. 2. & infra lib. de miſſ. conſecratio vero & ſumptio euchariſtiæ non eſt ſacramētum: & vtraque ſpecies ſunt vnum integrum ſacram. vt ex matrimonio duorum contrahentium fit vnum: & ex 7. ordinibus, qui ordinātur ad vnum finem proximū epiſcopatus cōfert gratiam, ſed pertinet ad ordinem ſacerdotalem cuius characterem perficit.

[d] infra capit. 10. & lib. 1. de pœnitentia.

[e] Vt refert Bellarm. lib. 2. cap. 23. quod Luther. aliquādo ponit vnum tantum ſacramentum baptiſmum deinde adiecit euchariſtiam: & nunc Lutherani addunt 3. pœnitentiam. Zuing. 4. matrimonium. Caluin. ordinē: ſed præter baptiſm. euchariſt. & ordinem, reijcit alia. Guillel. ponit 6. vt refert Lindan. in tab. ſed tanta inconſtantia inter viros vnius ſectæ Luther. durare non poteſt, vt de Arrianis dixit Hilar. lib. 7. Trinit. nec obſtat quod Ioan. 19. exiuit ſanguis, & aqua in figuram euchariſt. & baptiſmi, ut dictum eſt. cap 2. §. 7. quia ſub principiis & fine includuntur reliqua.

[f] D. Thom. quæſt. 65. 1. ad 3. Sot. quæſt. 6. 1. Ledeſm. quæſt. 6. Bellarm. lib. 2. cap. 26. ad fi. quia matrim. ante Trident. priuatim à ſolis contrahentibus fiebat, abſolutio vero, & extrema vnctio priuatim datur à ſacerdot. & Dionyſ. epiſt. ad Demophil. non meminit ſacram. pœnitent. quod ſi quidam Patres interdum duo numerant, non excludunt reliqua, quæ alibi exprimunt, vt bene probat Bellarm. lib. 2. c. 4. & 27. & dicetur in ſingulis ſacram.

[g] Conc. Trident. ſeſſ. 7. can. 4. & citatum eſt cap. 4. §. 1. Trid.

[h] ſeſſ. 7. can. 1. Bellarm. lib. 2. c. 12. & can. 15. ad fi. ex Aug. & citatum eſt. cap. 6 §. 15. quomodo excellunt etiam circunciſionem, infra ca. 15.

[i] Aug. Pſalm. 73. noſtra ſacram. eſſe faciliora, pauciora, ſalubriora, feliciora. & 19. contra Fauſt cap. 13. eſſe virtute maiora, vtilitate meliora. epiſt. 118. nūo pauciſſimo ſignificat præſtantiſſima, obſeruatione faciliima: ut bapt. & euchariſt.

[k] Trident. ſeſſ 7. can. 7. quia ſacramentum de ſe eſt æqualiter efficax: & tamen adultis ſecundum meliorem diſpoſitionem confert maiorem gratiam. ſeſſ 6 cap. 7.

[l] quia per paſſionem Chriſti ex qua ſacramenta habent vim, aperta eſt ianua cœli. D. Thom. 3. p quæſt. 49. 5. atque ita anima plene purgata ſtatim intrat habitationem nō manu factam in cœlis. 2. Corinth. 5. D. Thom. 1. 2. quæſt. 4. ar. 5. & quomodo quidā ex patribus Græcis ſint interpretādi, Caſtro Beatitudo, hær 6. Cano lib. 6. cap. 8. ad 1. lib. 12. cap. 7. præcept. 3. Veg. lib. 15. Trid. cap. 14. Hoſius inſtit. cap. 58. Martin. 2. Hypot. cap. 2. Sot d. 45. quæſtio. 1. 3. Ledeſ. 2. par. q 71. 1. Sixtus. 5. Biblior. cap. 64. & lib. 6. c. 169. & vide 163. 264. 345. Bellarm. lib. 1. de beatit. ſanctor. à c. 1. vnde bapt. quia remittit totam pœnam cum culpa aperit per ſe ianuā cœli. D. Thom q. 69. ar. 7 per accidēs vero nō aperiebat baptiſm. quē Apoſt. ante Chriſti paſſionem miniſtrabant.

[m] D. Thom. 1. 2. q. 108. 1. & 2. vbi fr. Med. Sot. lib. 2. inſt. quæſt. 9. ar. 1. Couarr. 2. par. ſponſal. cap. 6. §. 10. num. 1. tangit, lib. 3. Var. cap. 1. num. 5. Aug. epiſt. 119. cap. 19. & mox citandus.

[n] Oleaſter in Pentateuch. ait vetera præcepta fuiſſe 613. & ita Act. 15. dicitur iugū quod portari non poteſt, & Galat. 5. & multo grauius quam lex euāgelica. D. Tho. 1. 2. quæſt. 107. 4. Soto lib. 2. iuſt. q. 8. artic. 2. Frat. Med.

[o] Caniſ. tit. de ſacrament. cap. 6. Bellarm. 2. de ſacram. cap. 15. de illorum multitudine. Aug. Pſalm. 73. lib. 19. cont. Fauſt. cap. 13. lib. 3. doctr. cap. 9. epiſt. 118. c. 1. de vera relig. cap. 17. D. Tho. q. 65. 1. ad 4. 1. 2. q. 101. ar 5. Sot. lib. 2. iuſt. q. 5. ar. 1.

[p] Vt citatum eſt c. 6. §. 2. Sebaſt. 3. p. quæſt. 62.

[q] Agnus Exodi 12. fuit præcipua figura euchariſt. D. Tho. 3. p. quæſt. 73. 6. Soto d. 8. q. 1. 6. infra lib. de miſſ. cap. 10.

[r] Hinc Hebræi omnes ſacramentum vocant conſecrationem. dicitur vero ordo ſacerdotalis cœpiſſe ab Aron, ait Anaclet. epiſt. 2. quia prius non erat ſacerdotium cum conſecrationis ritu, & vnctione ac præcepto. vide Suar. 3. p. quæſt. 22. ar. 6. dub. 46. §. 3. in quo fuit figura noſtri ſacerdotij, & retinuit eccleſia ritum vnctionis in conſecrat. ſacerdotis & epiſcopi, ut ait Dionyſ. ca. 4. eccleſ. Hier. Cypr. ſer. de Chriſma. Euſeb. 10. Hiſt. c. 4 Bellarm. lib. de ordine. cap. 12.

[ſ] De his Sebaſt. q. 62. qui ritus habentur Leuit. 14. Num. 6. de quibus mentionē fecit Apoſtolus Hebr. 9. in variis baptiſmatibus, & Act. 21. totondit ſe cum aliis. in clericis vero decenter retinet eccleſia raſuram capillorum, de qua Bellarm. lib. de cler.

[t] Auguſt. tot. lib. de ſpiritu & lit. & lib. 1. de peccat. mer. cap. 11. lib. 2. de gratia Chriſti. c. 25. D. Thom. 1. 2. q. 98. 6. & 3. p. q. 1. ar. 5. Soto lib 2. iuſt. q. 1. 3.

[u] Coloſſ. 2. in quo circunciſi eſtis conſepulti in baptiſmo, Rom. 15. Chriſtum miniſtrū fuiſſe circunc. Philip. 3. nos non ſumus circunciſio. Deuter. 30. circuncidet Dominus cor tuum. Aug. 6. contr. Fauſt. cap. 3. Dam. lib. 4. c. 26. D. Tho. q 70. 1. ad 1. q. 62. 6. ad 1. Sot. d. 1. q. 1. ar. 1.

[x] c. quod autē, de conſec. d. 4. c. maiores, de bapt. [x] D. Tho. q. 73. 6. Rich. d. 1. ar. 3. q. 1.

[y] Auguſt. lib. 1. ſent. 21.

[z] Sup. cit. c. 2. §. 1. Q.

[a] Sebaſt. cum D. Tho. q. 65. 1. ad 4. Sot. d. 1. q. 6. 1. ad 4. Led. q. 6.

[b] Leuit. 4. ſacerdos cum ſacramēto addebat orationem. & Nu. 6. Deut. 26. etiam populus orabat, quę tamē verba non erant tā expreſſa,

bant ad virtutem pœnitētiæ: quod ſi à quibuſdam [c] vocetur ſacramentum, nempe late & inchoatiue, certè in illo ex operato non conferebatur gratia iuſtificans.

4 Chriſtus ſolus immediatè per ſe ipſum inſtituit ſeptem ſacramen[illegible] eccleſia Romana. Nec Apoſtolis commiſit inſtitutionem vllius materiæ, uel formæ etiam ad tempus, ut poſtea dicetur. Numerus ſeptē ſacramentorum ex analogia ad vitam corporalem, [d] hoc ordine ſumitur ex propriis effectibus illorū. 1. eſt baptiſmus quo neceſſario remedio regeneratur homo, ut dictū eſt. capit. 4. confert enim primum eſſe ſupernaturale, & eſt ianua aliorum ſacramentorum. 2 Confirmatio, quæ dicitur baptiſmi complementum, non tam aſſimilatur augmento, quod ad certum tempus comitatur nutritionem: quàm nutritioni & corroborationi intrinſecæ membrorum, qua vires generatione acceptæ in ſe ipſis confirmantur, & conſolidantur meliori quadam diſpoſitione: quāuis nulla eſſet ratio nutritionis & augmenti. Id robur quaſi ab intrinſeco per ſimplicem emanationem generans tribuit proli, quaſi complementum generationis, ut proles ſit perfecta. Sic in Conciliis, & à Patribus, [e] ſecundo loco numeratur confirmatio, prius quam Euchariſtia: priuſque communiter dabatur confirmatio, quam communio. [f] Non tantum adultis, ſed & pueris olim, dum alicubi communicabantur. [g]

5 Deinde. 3. Euchariſtiæ cibus ſequitur confirmationem, [h] quatenus conſeruat illius gratiam, nutrit & auget ſumpto extrinſeco alimento, cum vitali operatione, dignitate tamen euchariſtia eſt primum ſacramentorum, & alicubi adultis conferebatur poſt baptiſmum, & ante confirmationem, [i] ſi deeſſet epiſcop. confirmans. 4. Sequitur ſacramentum pœnitentiæ, quo tanquam laborioſo ſecundo baptiſmo, & ſecūda tabula poſt naufragium, ut capit. 4. dictum eſt, qui mortuus fuerat amiſſa baptiſmali gratia, reſtituitur in vitam. 5. Extrema vnctio, qua armatur ad luctā mortis contra mentis infirmitatem ſeu tædium, & alias reliquias relictas ex peccato, & morbo de ſe lethali, ut ſuo loco dicetur. 6. Ordo in quo homini datur honorificus ſtatus, & poteſtas, deputāturque miniſtri ad ſolemniorem celebrationem ſacrificii miſſæ. 7. Matrimonium ordinatur, vt licitè cōſeruetur & multiplicetur genus humanum.

6 Hoc ordine de ſacram. agunt Patres, & Doct. quamuis quidam primo loco, aut ſecūdo de Euchar. ut dictum eſt. Alii baptiſmum coniungunt cum ſacramēto pœnitētię, cum vtrūque ſit per ſe ordinatum contra peccatum: & quia ſacramētum confeſſionis ex diuino præcepto præmittēdum eſt cōmunioni. [k] Sed id per accidēs eſt, nec vniuerſale, ſed in eo qui habet, & confeſſarii copiam & conſcientiā peccati mortalis facti poſt baptiſmum.

7 In rebus poſitiuis quæ diuina aut humana voluntate inſtituūtur, ut ſacram. vel ſacrificiū miſſæ, aut ſacramētalium natura & ieiunium eccleſiaſticum: author ſua inſtitutione dicitur tribuere eſſētialia ipſius rei, [l] ſine quibus res ſic inſtituta cōſiſtere, aut intelligi non poteſt. Sic Chriſtus ſua īſtitutione voluit tria [m] eſſe de eſſentia cuiuſq; ſacramenti: materiam ſenſibilem, formā, quę in omni ſacramento, præter matrimoniū, eſt determinatis verbis neceſſario enuncianda; Et intentionē miniſtri, [n] non quatenus eſt cauſa extrinſeca effectiua; ſed per quam ſenſus formæ intelligitur propriè. præter materiā & formam quæ in ſacram. ſucceſſiuis ſunt partes cōponentes, ut ſtatim dicetur, concurrit neceſſarius miniſter (nec enim prolatio verb. in euchar. pœnit. & vnctione, eſt vera forma, niſi à ſacerdote proferatur) deinde ſubiectū capax, & in adulto intentio recipiendi ſacram. ſic ad validitatē teſtamēti, ut ſit efficax, in foro etiam exteriori, concurrunt quædam ex legibus neceſſaria, quæ tamen non ſunt de eſſentia teſtamenti.

8 In euchar. pręter verba, Verbū corporatū, ſeu corpus Chriſti pertinet eſſentialiter ad quandā rationē formæ [o] in facto eſſe: Saltem ſicut

preſſa, vt nunc forma ſacramenti. D. Tho. q. 60. 6. ad 3. Soto d. 1. q. 1. 6. imo non pertinebant ad formam, ſed ad ſolemnitatem, & bene precandum. Sebaſt. q. 60. §. 21. ſi. Hugo. lib. 1. p. 11. cap. 10. Durand. diſt. 1. q. 3. [c] Sic legis pœnitentiam vocat ſacramentum Auguſt. q. 35. Num. D. Tho. 3. par. q. 86. 6. ad vlt. & ſe refert ad quæſtionem 84. 7. ad 2. & d. 22. q. 2. 3. 2. Palud. d. 1. q. 5. ar. 5. concluſ. 1. ad ſi. d. 16. quæſt. 4. Capr. d. 16. q. 2. ad 5. Vuilel. de Rubion. d. 14. Vuald. tomo 2. de ſacram. capit. 136. Raulin ſerm. de ſacram. ſignificat Caiet. Legit 4. ſed interpretandi ſunt late & inchoatiue, de quo dicetur lib. de pœnitentia. Soto d. 2. quæſt. 2. 2. dicit errorem fuiſſe ſacramentum cum claue ſpirituali abſoluendi, & diſt. 18. q. 1. 2. D. Tho. addit. quæſt. 19. 1. Palac. d. 18. q. 1. Trident. ſeſſ. 14. cap. 1. [d] Vt in vita corporali eſt 1. generatio. 2. nutritio. 3. augmentatio. 4. curatio à morbo. 5. perfecta virium recuperatio poſt morbū. 6. pro conſeruatione reipubl. propagatio filiorum. 7. gubernatio illorum in ſpiritualibus in ſtatu honorifico, ex quibus illuſtratur hierarchia eccleſiaſtica. D. Thomas. quæſt. 65. 1. Soto quæſt. 6. Ledeſm q. 6. Bellarm. lib. 2. ſacrament. cap. 24. 26. [e] Concil. Florent. Trident. ſeſſ. 7. & 13. Dionyſ. cap. 3. eccleſ. hier. qui tamen cap. 4. nō agit de confirmatione, ſed de confectione chriſmatis. D. Tho. quæſt 65. 2. ad 3. Bergom. concord. §. 174. Bellarm. lib. 2. c. 28. ſi. [f] Dion. cap. 2. p. 2. Armac. lib. 1. cap. 4. Vuald. to. 2. c. 140. Ambr. Cyrill. Doct. cum Magiſt. diſt. 7. & ſic D. Tho. poſt bapt. agit de confirmat. quæſt. 72. Bellarm. lib. de confirmatio. capitu. 7. fin. Amphiloch. in vita Baſil. Bellarm. 2. ſacrament. capit 27. colum. 6. Quamuis interdum prius daretur communio quam confirmatio ſi abeſſet epiſcop. confirmans, quod tantum ſignificat Cyprian. ſerm. 5. de lapſis. D. Thom. diſtinct. 2. quæſt 1. 3. ad 6. [g] Trident. ſeſſ 21. capit. 2. & can. 2. de quo dicetur lib. de Euchariſt. [h] ſic Euchariſt. 3. loco numerant Doctor. & agunt diſtinct. 8. cum Magiſt. Ambr. 3. ſacrament. cap. 1. de iis qui myſter. init. capit. 7. Cyrill. catech. vt dictum eſt, [i] confirmat. aſſimilatur corroborationi, qua vires & membra accepta per generationem conſolidātur intrinſece meliori diſpoſit. quæ tribuitur generanti: ſed Euchariſtiæ cibus, ut proles iam perfecta nutrit & auget ſe, ſumpto extrinſeco cibo. D. Thom. quæſt. 79. 1. ad primum, & tamen quidam, ut Vualdenſ. de ſacrament. capit. 13. vſque ad 96. 1. loco agit de Euchariſt. & Alan. & frat. Tapia poſt lib. de incarnat. & Ioan. 19. prius ponitur ſanguis exiſſe qui fuit figura Euchariſt. quam aqua in figura baptiſmi, ut citatum eſt cap. 2 §. 7. P. quia Euchar. eſt ſacramentorū, & vitæ Chriſtianæ finis, ut dictum eſt cap. 4 §. 5. Dionyſ eccleſiaſt. Hier capit. 3. prius egit de euchariſtia, quam de confirmatione, vt aduertunt in illum D. Thom. Albert. Carthuſia. & D. Thom. 4. 65. 2. ad tertium. d. 2. quæſtio. 1. 3. ad 6. [k] Trident. ſeſſ. 13. cap. 7. canone vlt. ſed Concil Colonien. prius egit de pœnitentia, quam de euchariſtia. [l] Sic iuriſperiti aiūt quandam ſolemnitatem præſcribi legibus pro forma neceſſaria contractus aut teſtamenti. Couarr. cap. cum eſſes, de teſtam. [m] Conc. Florent. facit Trid. ſeſſ. 13. cap. 4. ſeſſ. 14. cap. 3. D. Tho. quæſt. 60. art. 4. de materia, art. 6. cap. ad 2. & artic. 7. de verbo forma. q. 64. 8. de intentione. Doctor. diſt. 1. vbi D. Thom. quæſt. 1. 3. ad 2. Palud. q. 4. Soto queſt. 1. ar. 6. Ledeſm. Alexand. 4. par. quæſtio. 1. memb. 4. quæſt. 8. memb. 3. artic. 1. & ſequent. Scot. diſtinctio. 3. quæſt. 1. §. partim. Marſil. quæſtio. prima, artic 1. ſic de baptiſ. Matth. 28. baptizantes eos, hæc eſt materia: in nomine Patris, hæc forma Epheſ. 5. mundans eam lauacro aquæ, in verbo vitæ. per quod verbum exponunt formam verborum, ibi Chryſoſt. Theodor. Theophyl. & Latini Ambroſ. Anſelm. D. Thom. Auguſt. tractat. 80. in Ioan. accedit verbum ad elementum. Bellarmin. lib. 1. ſacrament. capit. 19. quamuis ibi Hieronym. exponit per tropum de doctrina quæ mundat. De euchariſtia, Matth. 26. accepit Ieſus panem, & dixit: Hoc & cæt. vbi ponitur materia & forma. infra capitu. 8. §. primo. [n] De intentione dicetur infra capitulo 10. & 29. [o] Poſito Chriſti corpore ſub ſpeciebus, quamuis ſine verbis Chriſtus conſecraſſet, vt quidam falſo dixerunt, eſſet ſacramentum Euchariſtiæ, vniuoce cum noſtro abſque verborum forma: & tamen ſi tantum ad-

eſſet vt in ſigno vt adeſt in bapiſmo, non eſſet idem ſpecie ſacramentum cum eo quod nunc habemus. quare verborum prolatio eſt forma efficiens tantum. at ſi Apoſtolis dedit Chriſtus effectum confirmationis & ordinis Pontificalis abſque ſigno conſtante ex mat. & forma verborum, non fuiſſet ſacram. eſſentialiter ſed effectus illius.

prototypū dicitur forma extrinſeca imaginis, & obiectū dicitur forma potentiæ, & ipſius actus, quia ſpecificatur ex intrinſeco ordine ad prototypum, vel obiectum: ita ſpecies panis, in ratione ſacramenti, habent poſita verborum prolatione complementum formæ & ſignificationis, ex ordine ad Verbi incarnati corpus, quod cū præſentia ſubſtantiali ſub ſe continent.

CAPVT VIII.

De materia vnius ſpeciei in vnoquoque ſacramento, & de forma verborum determinata.

§. 1. *Quæ ſit materia remota.*
2 *Quæ propinqua, & hanc eſſe accidens.*
3 *De qualitate materiæ, vt benedictione, & de eius quantitate.*
5. *De forma verbali, non ita olim in lege.*
6 *De forma in Euchariſtia.*
7 *Forma eſt pars intrinſeca, & explicat actum miniſtri.*
8 *Quo iure fiebat determinatio ſacramenti in ſtatu naturæ.*
9 *Materia vnius ſacramenti eſt vna in ſpecie morali.*
10 *Eccleſia non mutat ſubſtantialia ſacramenti.*

SIngula Chriſti ſacramenta conſtituunt in eſſe reali ſeu artificia
a li vnum per ſe ex multis, [a] cum ordine actus & potentiæ, quia conſtant rebus ſeu elemento vt materia, nempe remota: & perficiuntur communiter verbis tanquam for-
b ma: [b] & neceſſaria eſt perſona miniſtri, cum debita intentione conficiendi ſacramentum. Hæc materia non vno modo reperitur in ſingulis: vt in bapriſmo aqua, per quā
c quidam definiunt baptiſmum, [c] in confeſſione peccata, in Euchariſtia
d panis & vinum [d] aqua mixtum; in confirmatione chriſma cōpoſitum ex varijs rebus, nempe oleo & balſamo & benedictione conſecratū: in extrema vnctione oleum benedictum: in ordine ſacerdotali porrectus calix cum vino, & patena cum hoſtia: & quædam manuum impoſitio cum datur poteſtas abſoluendi: in matrimonio perſonæ habiles contrahentes ſunt materia remota, cui per Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 1. additur ſolennitas iam neceſſaria (qualis in quibuſdam contractibus dicitur addi pro forma) nempe vt ſit præſens parochus, aut eius vicem tenens, cum duobus ſaltem teſtibus.

2 Propinqua materia, pro qua ſupponit aliquod ſacramentum ex
e ſex eſt actio ſeu paſſio, [e] vt ablutio in baptiſmo: quæ non tam ſignificat gratiam vt permanētem, quam iuſtificationem & regenerari ho-
f minem. [f] confirmationis & extremæ vnctionis materia eſt vnctio in certa corporis parte, aut partibus: in ordine ſacerdotali porrectio calicis cum hoſtia, & vino: vnctio vero quæ fit in baptiſmo aut ordinatione pertinet ad ritum tantum: in Euchariſtia ſpecies ſacramentales
g panis & vini. [g] in ſacramento pœnitentiæ & matrimonii quaſi ma-
h teria [h] proxima eſt, actus humanus exterior, puta confeſſio quæ eſt ſignum expreſſiuum peccati facti, accuſationis & doloris: in matrimonio expreſſus cōſenſus primi proferentis habet rationem materiæ, quia inchoat traditionem & contractum adhuc informem & imperfectum, quamuis fiat verbis expreſſis & determinatis: completur vero per alterius conſenſum cum
i mutua acceptatione: [i] In his duobus vice prolationis verborū quæ eſt ſonus, ſatis eſt aliud ſignum nutus aut ſcripturæ quo exprimatur peccatum aut conſenſus. non oportet materiam propinquam eſſe ſub
k ſtantiam ſenſibilem, [k] ſed actionē aut paſſionem, aut aliud accidens ſenſibile, vt ſpecies panis.

3 In materia remota requiritur primum certa qualitas, aut differē-
l tia rei: [l] vt ad Baptiſmum id quod dicitur aqua ſimpliciter, qualis nō eſt roſacea. Ad Euchariſtiam panis coctus aquaque naturali ſubactus, & qui dicatur ſimpliciter panis humano vſui accōmodatus: nec enim ſufficit maſſa. vel quod dicitur & eſt ſimpliciter vinum: non autem aqua admixta ſi nondum in vinū conuerſa eſt, licet communiter vi-
m deatur vinum: [m] nec ſat eſt humor intra vuas latēs. Materia Baptiſmi

CAP. VIII.

a SVp. [a] capit. 2. [b]
b Conc. Flor. colligitur ex Trid. ſeſſ. 14. de pœnitentia. c. 2. & 3. Aug. tract. 80. in Ioan. accedit ver. ad elementum & Doct. cit. c. 7. §. 6. quamuis Dur. d. 1. q. 3. Adria. de bap. quæſt. a fin. negant id eſſe vniuerſale: quia matrimonium putant non habere propriam materiā, ſicut in eo non requiritur forma verborum. & Augu. de ſolo baptiſmo loquitur, ſed reuera habet vt ſtatim dicetur, & probat Soto d. 1. q. 1. art. 6. d.
c 26. q. 2. art. 1. [c] Sic quidam aiunt baptiſmū ſupponere pro aqua & per eam definit Hugo. lib. 1. p. 9. c. 2. lib. 2. p. 6. c. 2. Mar. d. 3. Bonauen. Alex. 4. p. q. 11. m. 3. a. 1. & probabile dicit Altiſ. libro 4. tract. 3. c. 2. D. Tho. olim, 4. d. 27. q. 1. 2. 3. Aug. tract. 80. accedit ver. ad elemē tum. c. detrahe. 1. q. 1. & in aqua ponit ſancti virtutem regeneratiuam, vt & in chriſmate, per epiſcopum conſecrato, pro confirmatione, D. Thom. d. 3. io lit. hinc glo. d. c. detrahe. ait, quod aſinus poteſt bibere baptiſmum quā tamen glo. vocat aſininam Scot. d. 6. q. 3. idē ſignificat Soto d. 1. q. 1. a. 5. ablutio eſt applicatio ſacramenti, vt eſus in Euchariſt. Victor. § 12. Ledeſ. q. 1. ar. 1. fin. ſacramē tum non eſt terminus, quia nō ſignificat immediate, ſed media operatione ſua: vt aqua mediante ablutione. Hæc ſententia exponenda eſt cauſaliter, aqua eſt baptiſmus, id eſt materiale principium & cauſa baptiſmi, Mag. diſt. 3. D. Thom. q. 60. 6. ad 2. fin. quæſt. 66. 1. ad tertium, & ad ſecundum dicit, in hoc non oportet tenere cum Hu
d gone. [d] Concil Floren. Triden. Seſſ. 13. cap. 1. & 6. ſyn. can. 32. ci-
e tat Chryſoſt. D. Thō q. 74. [e] eſt communis contra Hugon. ſententiam ſic Græc. baptiſmus eſt tinctio, & chriſma vnctio: quæ nomina ſignificant actionem, ſic loquitur Conc. Floren. Trident. Seſ. 7. & 14. de baptiſ. confirm. & vnctione, & ſeſſ. 23. c. 3. de ordinatione quæ eſt actio Mag diſt. 3. Alber. Richar. Tarant. Scot. Dur. Palud. Gabr. Heru. q. 1. Carth. q. 1. Capr. Soto d. 3. q. 1. 1. d. 8 q. vnic. ar. 1. fin. alibi vero exponendus eſt. D. Tho. q 66. 1. cap. & ad 2. Alex. 4. p. q. 11. m. 3. ar. 2. id tandem tenet Taper art. 1. Ledeſ. quæſt. 7. ar. 1. & ſummiſ. ver. baptiſ. & vnctio Angu. tract. 15. in Ioan. colligit ex Eph. 5. lauacro aquæ & trac. 80. baptiſmus eſt tinctio. & inf. mundatio tributum fluxo elemē to. 1 ablutioni. & 19. cont. Fauſt. cap. 16. ſacramenta eſſe quaſi verba viſibilia quæ ſonant & tranſeunt, ſic ſacramenti circunciſionis non erat culter ſed actio. Bellarm. 1. de ſacram c. 11. & de bapt. cap. 2. de confir. cap. 8. de vnctione c. 7. & lib. 4. de Euchar. capit. 3.
f [f] Soto & addit cum Richar. Scot. idem Taper. a. 1. baptiſmum conſiſtere in paſſiua receptione ablutionis qua datur gratia recipien-
g ti. [g] colligitur ex Trid. ſeſſ. 13. c. 3. D. Tho. q. 73. 1. ad 3. Bellar li. 4. c. 1. 3. & 6. quod probat ex conc. & Patribus.
h [h] ita loquitur Concil. Flor. Trid. ſeſſ. 14. c. 3. Dur. d. 1. q. 3. quia actus humanus quo pœnitens confitetur, non tam eſt res quam ſignū peccati & doloris: nec habet materiā extrinſecam, vt eſt aqua in baptiſmo.
i [i] Soto cit. B. quod ſi fingatur caſus, vt vterque cōtrahens ſimul, ſe tradat & acceptet, aut ſi fiat per verba Parochi in quem ambo referant ſuos cōſenſus, traditio habet rationem materiæ, acceptatio vero rationem formæ.
k [k] Vt probant Doctor. citati E. imo omne ſacramētum eſt accidens, & dicitur ſignum vt diſtinguitur, contra rem, id eſt, ſubſtantiam, vt in proſa Miſſæ, ſignis tantum & non rebus. Bellarm. 2. de Euchar. c. 9. lib. 3. c. 23. ad 4. ſic accidens non eſt ens, id eſt, ſubſtantia, ſed ſignum ſubſtantiæ, quamuis Hugo dicat baptiſmum eſſe ſubſtantiam a-
l quæ. ſup. [l] vt explicabitur in ſingulis ſacramentis. [m] D. Thom q.
m 74. ar. 8. Sot. d 9. q. 1. Led. q. 15. Alex. q. 32. mem. 5. & ſequent. Palud. d. 11. q. 1. Gab. lect. 35. can. Scot. Tabien. Euchar. 1 §. 22. Syluest. Euchariſt. 1. §. 3. Pau. c. pernicioſus. de celebr. miſſ glo. c. 1. de conſ. d. 2. Petr. Soto lect. 14. de Euchariſt. At Palud. & Tabien. referunt quoſdam propter morem Græcorum & Armen. aquam non miſcentium, niſi poſt conſecrationem, dicere quod aqua admixta

mixta nunquam sit vinum, ac ſubinde non conuerti in ſanguinẽ, & ideo Concil Florent & Trident Seſſ. 18 cap. 3. & 4. tantum dicunt, vinum conuerti in ſanguinem. at illi errant in philoſophia & contra receptam ſententiam. [n] D. Tho q. 66 a. 4. Soto 1. d. eſſ. [o] Doct. d. 3. [o] affirmant omnes Theolo. & colligitur ex Concil. Florent. & Triden. [p] Seſſ 7. & 14. [p] dicetur lib. de confir. [q] & vnctione [q] dicetur inf. c. 18. §. 3. ſic Auguſt & Bed. tribuunt aquis uim, ſcilicet, inchoatiue ex deputatione [r] Dei. [r] D. Thom. q. 74. a. 8. Soto diſt 9. [ſ] quæſt. 1. a. 2. [ſ] inf de baptiſ. cap. 7. nec tamen oportet mergi aqua D. Tho. q. 66. [t] 7. [t] inf. lib. 2. de pœnitentia. c. 3 & ſeq. [u] [u] inf. capit. 11. §. 7. [x] [x] de qua definitione ſup. c. 2. § 4. fin. [y] Triden. inf. [y] Trid. [z] Seſſio. 13. c. 3. [z] D. Tho. q. 73. 1. ad tertium. [a] [a] ſup. c. 2. §. 4. fin. contra Vuald. [b] [b] Concil. Florent. Trid. Seſſio. 7. can. 10. D. Thom. q. 60. art. 6. Soto diſtin. 1. q. 1. 6. Catechi. Pij V. & Canſij. tit. de ſacram. § 4 Coechus. lib. 5. inſtit. Maior. cap. 1. num. [c] 17. [c] bene Caiet. q. 60 art. 5. [d] [d] Augu. 6. de baptiſm. contra Donat. c. 25. Didymus lib. 2 de Spiritu ſancto Ambr. de his qui myſt. c. 4. c. detrahe. Augu. tract. 80. Ioan. vos mũdi eſtis propter ſermonem, dicit accedit uerbũ ad elementum: ſed addit uerbũ mundat, non quia dicitur ſed quia creditur, quod ſtatim explicat: non quia ſumus tráſiẽs, ſed ex uirtute diuinæ inſtitutionis quam credimus ineſſe ſacramentu D. Thom. q. 60 6. & 7. Sot. queſt. 1. Conc. Lateranen. Floren. Trident. de baptiſ. can. 4. facit Seſſio. 14. can 2. Patres in id Epheſ. 5. mundans eam lauacro aquæ in uerbo uitæ: vbi Chryſoſt. Theod. Theoph. Ambr. Anſelm. D. Tho. Bellarm. 1. de ſacram. cap. 18. & ſequent. [e] Ratio Auguſt. 2. doctri. cap. 3. quia uerba inter homines habent principatum ſignificandi D. Thom. quæſt. 60. 6. [f] Hug. lib. 1. p. 11. c. 10. Duran. d. 1. quæſt. 3. Bellarm. 1. ſacram. cap. 18. prop. 1. Sebaſt. quæſt. 60. §. at fin. vt patet Leuit 4. & tamen D. Tho. quæſt. 60. 6. ad 3. & Soto. d. 1. ſignificant fuiſſe uerba de præcepto; ſed non tam expreſſa. [g] Bellarm. lib. 1. de baptiſm. cap 19. quia formæ ſacramentorum non proponũtur vt ſermo exhortatorius. quamuis pro adultis Matth. vltim. iubet prius docere quam baptizare vt aduertit ibi Hiero. & tamen utrumque officium diſtinguitur. 1. Corint. 1. non miſit me Chriſtus baptizare, ſed euangelizare. Beauxam, in in harmo. Euang. ſic Dionyſ. capit. ultim. eccle. hier. verba ſacramentorum uocat conſecratoria. Baſil. de Spiritu ſancto, capit. 15.

Cyril. catech. 3. Athan ſerm. 3. contra Arian. Nyſſen. lib. de bap. Cypr. ſerm. de bapt. Chriſti, Ambr. 2. ſacram. cap. 5. lib. 4. capit. 4. Auguſt. 3. de baptiſ. contra Donat. cap. 18. & lib. 5. cap. 20. [h] D. Thom. quæſt. 60. 5. & de Euchariſt. quæſt. 75. 2. & ad 2. Scot. d. 8. quæſt. 2. §. hic tria uidenda. At falſo Caiet. ar. 5. Capre. d. 1. q. 1 ad 1. Scot. contra quintam concl. negant has partiales ſignificationes: ſed in toto eſſe unã indiuiſibilem, vt eſt in una propoſitione. verum eſt tamẽ quod neutra pars ſignificat & cauſat gratiam complete, [i] ſed totum. [i] conceditur ab omnibus. [k] [k] eſt communis cõſenſus Theolog. & [l] Scolaſt. citat. D. [l] nẽpe quia Aug. 2. doctrinæ. capitu. 3. dicit omnia, ſigna quibus aliquid ſignificamus, dici uerba ut ſcripturam & nutus. Palud. d. 3. q. 1. Petr. Soto titu. de confeſſ. lect. 11. Nauar. cap 21. nume. 36. F. Mantius in prælect. aiunt ualere abſolutionẽ peccatorum, per ſcriptum vel nutus: ſicut ualet ſententia iudicialis. addit Palud. quæſt. 2. art. 3. ſimiliter ualere formam baptiſmi per nutum, aut ſcriptũ, abſque prolatione verborum. quæ ſententia eſt periculo plena, quia forma baptiſmi & pœnitentiæ ex ſcriptura Matt. 28. Ioan. 20. colligitur à Conc. Florent. Triden. ſeſ. 7. can. 4. ſeſſio. 14. cap. 3. can. 9. & traditio probat Chriſtũ inſtituiſſe in uocali oratione, Sot. d. 4. quæſt. vn. art. 4. col. 10. & Recent. dicunt oppoſitũ eſſe hæreticum contra communẽ conſenſum eccleſiæ, & concil. excepto ſolo matrimonio: propter quod Dur. d. 1. quæſt. 3. Adri. q. 2. de bap. negat omnia ſacramenta conſtare uerbis vt forma. alias ſimiliter ſine uerbis conſecraretur Euch. contra Triden. ſeſſio. 13. capitu. 1. & 4. & ordinaretur ſacerdos contra Triden. ſeſſ. 23. cap. 3. [m] Sot. diſt. 1. quæſt. 1. ar. 6. d 26. quæſt. 2. 1. ad 1. Dur. Adr. ſup. & communis Theol. quare Florent. in ſolo matrim. non aſſignat materiam & formam. ſed falſũ Cano 1. relect. de ſacram. & lib. 8. de loc. capit. 5. ad 3. ait uerba ſacerdotis benedicentis inter præſentes eſſe formam, & falſius negat inter abſentes fieri ſacramentum ſed contractum: quod ſimiliter tenet Alborn. de contract. F. Bart. de Led. ſumm. titu. de matrimo. Fr. Peña. cum Caiet. opuſ. de qua ſententia Soto. negat habere aſſertorem ſed diſputatorem, & putat eſſe temerariam. & Bell. lib. de matrim. cap. 6. & 8. cont. Can. [n] D. Tho. add. q. 45. 2. D D d. 27. Palud. q. 1. 2. Scot. q. vni. Dur. q. 1. Rich. a. 3. q. 1. Soto. q. 1. 2. 2. Lapus alleg. 57. Perez. l. tt. 7. lib. 5. ord. par. 208. Couar. 2. par. de ſponſ. c. 4. Vual. to. 2. de ſacram.

& Euchariſtię ſatis cenſetur benedicta, quia illa vſus eſt Chriſtus: [n] & tamen ex ritu eccleſiæ in baptiſmo & matrimonio benedictio materiæ pertinet ad ſolennitatem tantum: [o] ſed in confirmatione & extrema vnctione benedictio per Epiſcopum, aut ſecundum quoſdam ex commiſſione Papæ per ſacerdotem, eſt de neceſſitate ſacramenti. [p] quia abſque ea benedictione materia nondum eſt apta: ſicut res quæ olim aut nunc offerri debet in ſacrificium, nondũ eſt proxime aptata, quouſque ritu aliquo ſit ſanctificata aut conſecrata: vt dicetur lib. de ſacriſ. in chriſmate cõſecrato ſeu vnctione illius, ineſt virtus diuina, vt in aqua ſeu ablutione baptiſmi. [q] 2. requiritur debita quantitas, & quæ ſit ſenſibilis, & idonea ad effectum: vt in euchariſtia vnus non cõſecrat ingentem quantitatem, cuius bona pars ſibi præſens nõ dicitur. [r] In baptiſmo ſi quis guttula aquæ vix aſpergatur, dubius eſſet baptiſmus, quaſi non ſit ablutio. [ſ] In pœnitẽtia, vt confeſſio ſit per ſe integra omniũ mortalium [t] manus impoſitio aliquando habuit vicẽ materiæ: [u] ſed communiter pertinet ad pium ritum quorundam ſacramentorum.

4 Forma interdum ſumitur pro toto ſacramento, vt in illa definitione, eſt inuiſibilis gratiæ forma viſibilis: [x] quæ definitio ex D. Augu. collecta per Mag. & Doct. conuenit etiam ſacramento Euchariſtiæ vt docet Concil. Trid. cum ſupponat pro ſpeciebus ſenſibilibus quæ ſunt cauſa gratiæ: [y] corpus vero Chriſti ſub ſpeciebus inuiſibiliter contentum non eſt ſacramentum tantum, ſed res & ſacramentum ſimul. [z] nec eſt inuertenda hæc definitio, quaſi Euchariſtia ſit inuiſibilis gratia ſub forma viſibili. [a] ſed in præſenti, forma ſumitur pro parte formali: [b] qua perficitur, limitatur & completur ſignificatio materiæ: & ſic forma actuat materiam, non phyſicè, ſed moraliter vnitam: [c] ad ſignificandum. Forma in omni Chriſti ſacramento communiter enunciatur verbis [d] a Chriſto determinatis, vt ſignificatio ſit expreſſior & certior, [e] in veteri ſacramẽto vt circumciſione Genẽ. 17. agno paſchali. Exod. 12. & ordinatione ſacerdotis Leuit. 8. non leguntur verba addita. Si quando proferebat ſacerdos vel populus verba, nõ erant de neceſſitate formæ, [f] ſed ad ſolennitatẽ quandam ſacramenti, vel ſacrificii, & ad bene precandum: nec verba erant tam expreſſa, & certa aut determinata, ſed arbitrio ſacerdotis relicta, multo minus determinatæ erãt res pro ſacr. quod erat in lege naturæ, vt ſtatim dicetur.

5 At in lege Chriſti verba pro forma ſacramenti ſunt à Chriſto determinata, vt in baptiſmo verba non quidem concionatoria [g] quibus explicatur catechiſmus & doctrina fidei: ſed verba conſecratoria, ego te baptizo, &c. ſunt forma, quæ clare, & determinate ſignificãt partialiter [h] eundem totum effectum, quem ablutio confuſe & indeterminate ſignificabat. ſic enim Chriſtus inſtituit, vt totum ſacramentum plenè, & clare ſignificet effectum ſacramentalem, & illum ſignificando cauſet: idque ita eſſentiale eſſe, vt neutra pars, nec ablutio cum parte quadam verborum ſufficiat: [i] in ſacramento pœnitentiæ formam & ſententiã quæ complet iudicium, oportet proferre vocali uerbo oris. [k] nec ualet abſolutio per ſcripta uerba, vt quidam putant, [l] cum tamen ſic naleat abſolutio excommunicationis, & ſententia ſcripta fori externi. In ſolo matrimonio nutus ſupplet uicem verbi: [m] quia noluit Chriſtus mutos, vel abſentes excludere à cõtractu ſacramẽtoque matrimonii, vt omnibus poſſit eſſe in bonũ ſpeciei, & in remediũ concupiſcentię: in valentibus loqui conſenſus per uerba exprimi iubetur quodam præcepto eccleſiæ: [n] ſed pro verbis

cram.c.132.Syl.matr.2.§.7.Canoniſt.cum Innoc.in c.tuæ frater-nitati, de ſpóſal. Imo Caiet.opuſc. de matr. Scot. ſignificat verba eſſe omnino neceſſaria ex d.cap.tuæ. Adrian.quæſt.3. de bapt.p.2. ad 5. D. Thom. d. 1.q.1.3. arg.5. cum ſolut. quos exponit Cano ſup. requiri verba ſacerdotis, vt ſit ſacramentũ, non tamẽ vt ſit contractus at re vera verba ſolũ ſunt de quodam præcepto. poſſet quidem eccleſia ſtatuere irritum eſſe matrimonium, niſi verbis cõtrahatur. ſed falſo glo. d.c.tuæ. ait ita de facto ſtatuiſſe. [o]

[p] at per conc. Trid. ſeſſ.24.c.1. id ablatum eſt, quia non adeſt Parochus cũ teſtibus, vt ſciant eos accedere affectu vxorio. Nauar. c.22.in vlt.edit.nu. 28.cap.27.nu.142. Conar. 1.p.ſponſal. c.4.§.1.facit. 2.par. cap.3.§.7.at ſi præſumptum fuit matrimonium coram teſtibus & parocho & allata diſpenſatione occulti impedimenti explicent conſenſus ant ratificent aliquo ſigno, puta prædicta copula, fit matrimoniũ de quo Nau. c.22. nu.70. ex declaratione Pij V. [q] Bellar. lib.1. ſacram.c. 19. lib.4. de Euch. c.3.fi. & ita loquitur conc.Flor.Sco. Gabr. Cathar. inf. [r] D. Thom. q.73. 2.ad 3.Bellar.lib.4. de Eucha. c.5. Sot. diſt.8.quidam conſecrationem panis & vini vocant ſacramentum, ſed ſumunt pro re conſecrata: alij falſo aiunt verba in Euchar. eſſe viã & conditionem tantum requiſitam ad ſacramentum. de quo ſup. cap.4.§.3.& inf.lib.de Euchar. [ſ] Soto putat eſſe rem certam, quia conc.Flor.ait, omnia ſacramenta conſtare verbis tanquam forma. Soto diſt.8.q.1.2.fi d.11.quæſt.1.artic.1.communis Scholaſt.d.8. D.Thom.q.78.1.& ſic loquitur concil.Trident. ſeſſ.13.c.3.Ledeſ. 1.p.q.30.1.Recent.Vict.Mant.Peña. [t] D.Thom.2.2.q.4.articu.3. quia fides per ſe pẽdet ex pia affectione voluntatis, ergo, vt ſit perfecta & virtus requirit voluntatem perfici caritate. & dicitur forma virtutum.2.2.quæſt.23.artic.8. [u] D. Thom. 1.2.q.1. articu.3. [x] Recent.Tho.& colligunt de baptiſmo ex Soto d.3.q.1.1. & de pœnitentia. d.14.q.1.1. & tamen de Euchariſt.d.8.q.1.1. fin.bene negat formam verborum eſſe partem ſacramenti Ledeſ. 1.parte, quæſt.7.artic.1.dub.2.& 3.Victor.Mant.& Soto, aiunt forte quæſtionem eſſe de nomine: & tamen hi autores magis propendent, verba eſſe quidem de eſſentia intrinſeca ſacramenti, non tamen vt partem componentem phyſice, quod ſentit D Thom. quæſt.66. prima diſtin. 1.quæſt.1.1.5.Palud.d. 1.quæſt.5. num. 15.16. diſt.3. quæſt.1.num.3.Rich.d.3.ar.1.quæſt. 1. vt forma domus & figura quæ eſt de eſſentia imaginis cum ſit qualitas, non videtur componere, vt pars cum ſubſtantia. D.Thom.2.2.quæſt.96. 2.ad ſecundum. cæterum cum verba ſint de eſſentia intrinſeca, & non tota eſſentia, ergo ſunt pars eſſentiæ. in Chriſto tamen verbum componit cum humanitate, nec tamen dicitur pars: vt vitemus vocem imperfectionis. D.Tho.3.par.quæſt.2.artic.4. [y] in ſacramento pœnitentiæ & matrimonij poteſt confeſſio aut conſenſus prioris præcedere longo tempore ante formam: & tamen hic actus humanus ſatis eſt moraliter præſens, dum confeſſarius peccatorum memor abſoluit pœnitentem præſentem, quem prius audierat. at in euchar. manet ſacramentum, quamuis verba prius prolata non dicantur nunc præſentia, ſatis enim eſt manere in virtute, & ſignificatione ratione effectus & corporis Chriſti [z] Diuus Thom.2.2.quæſt.96.2 ad 2.quia ſubſtantia & qualitas pertinent ad diuerſa prædicamenta, & conſtituunt vnum per accidens.

ſatis ſunt literæ, nutus: olim vero ſatis erat copula affectu maritali ſuperueniens ſponſalibus, [o] aut ſolita in domum traductio. [p]

6 In Euchariſtia verba dicuntur quidem forma non tantum conſecrationis, [q] quæ non eſt ſacramentum, [r] ſed forma ſacramenti Euchariſtiæ: [ſ] non quod intrinſece componant cum materia, quia toto ſacramento permanente, verborum ſucceſſiua prolatio non manet: ſed cauſaliter, quaſi forma extrinſeca efficiens, ſumpta cauſa pro effectu, vt cap. 7. in fine dictum eſt: quia ex verbis complete prolatis relinquitur in ſpeciebus conſecratis habitudo completæ ſignificationis. Species enim non eſſent hoc ſacramentum (id eſt non ita plane ſignificarent Chriſtum ſub illis præſentem & contentum, & vt per ſpecies eſt cauſa gratiæ & refectionis ſpiritualis) niſi vt ſubſiſtant verbis præcedentibus, quæ contulerunt ſibi formam id eſt complementum ſignificationis. ad eum modum caritas dicitur forma fidei, [t] & virtutum: quia tribuit illis vigorem intrinſecum: & actio calefactiua vel moralis ſpecificatur à principio agendi, vel ab obiecto cognito, [u] tanquam à forma extrinſeca: intrinſece vero, ex ordine ad obiectum.

7 In alijs ſacramentis quæ conſiſtunt in fieri, forma fluida & prolatio verborum eſt non tantum de intrinſeca eſſentia & definitione ſacramenti, ſed pars phyſica intrinſeca illius: [x] quia vtraque concurrit eodem morali tempore [y] ad completam & expreſſiorem rationem ſigni vnius, & ad effectum ſacramenti. at res artificialis, vt domus non componitur ex forma ſeu figura, & materia tanquam vnum ex partibus: [z] nec ſupponit pro vtraque parte, ſed pro materia, [a] vt connotat talem formam ſeu figuram: aurea enim ſtatua dicitur aurum, ſicut nomen connotatiuum, vt album, dicitur corpus, pro quo ſupponit. In omni forma ſacramenti: præter Euchariſtiam, quæ non includit vſum in ſua ratione, oportet exprimi actum miniſtri circa vſum & effectum ſacramenti. [b]

8 In ſtatu legis naturæ non erant in particulari determinatæ res iure diuino: [c] ſed fides in Chriſtum proteſtata ſecundum varias cæremonias, ex inſtinctu Dei in cõmuni inſpiratas, erat ſacramentũ: [d] in quo etiam adultus attritus iuſtificabatur: [e] at in ſua lege Chriſtus inſtituit certas quaſdam res immutabiliter eſſe aſſumendas pro neceſſaria materia permanſura: [f] & verba inſtitutione diuina determinauit, [g] tãquam eſſentialia, [h] de neceſſitate formæ, nec omnia ſunt expreſſa in euangelio. Sed habentur ſecundũ fidem ex traditione Chriſti, [i] in eccleſia Romana, apud quam eſt vera doctrina de ſacramentis. [k] nec enim ſigna practica quæ infallibiliter oſtendant gratiam præſentem, & eam tanquam phyſicum inſtrumentum cauſent, poteſt inſtituere, niſi Chriſtus: [l] qui ita libere & decenter ea voluit determinare: tum ex parte Dei vt his ſignis ſanctifi-

[a] Ariſto.5. metaph. vbi D. Tho. lect.4. [b] dicetur lib.de baptiſ.c.8 §.1. [c] autores inf.contra Hug. & Scot.diſt 1.quæſtio.3.& 7. [d] D.Th. quæſtio 60.5.ad 3. cum Aug.19. cont. Fauſt.c.11. & ſic in lege vet. non erat ſignum determinatũ pro offerendis Deo ſemellis. Hug. Alexan. 4.p.quæſtio.3. m. 3. Dur. diſtin.1. quæſt. 8. ſignificat Soto d. 1.q.2.art. 3. fin.d.2.quæſt.1.art. 4.concl.4 Bellarm. lib.1. de ſacram.ca. 21. lib.2. c.14. lib. de bap.cap.4. [e] ſup. cap.7.cõt. Alexan. Bellarm. Duran. & Franc.Turrian.conſultum, qui negant ſacramentum naturæ contuliſſe gratiam adultis, ſed impetraſſe contritionem qua iuſtificarẽtur: paruulis vero impetraſſe gratiam ex merito eccleſiæ iuſtæ. [f] D.Tho. q. 60.ar.5.& Trid.ſeſ. 7. can.1. dicit omnia ſacramenta à Chriſto fuiſſe inſtituta. quód ſi in cõfirmatione & ordinatione diaconi materia ad tẽpus fuit ſola impoſitio manus: vel ſi bap. forma ante paſſionem Chriſti fuit in nomine Chriſti, id certe ſimiliter inſtitutum fuit à Chriſto ex diſpenſatione ad tempus. [g] D.Tho. quæſt.60.art.7. Soto d.1.q.1.Led.q. 1.art.7.conc.Flor.in ſingulis ſacramentis ponit verba determinata. Quare error eſſet id negare. de tribus ſacramentis neceſſarijs expreſſa eſt forma in euang.de bap. Matth. vlt.baptizantes eos in nomine, &c. Epheſ.5.lauacrum aquę in verbo vitæ. de Euchar.Matth.26.Marc.Luc.& 1.Cor.11.de pœnitentia. Ioan.20. quorũ remiſ.2.Cor.5. Deus dedit nobis miniſterium reconciliationis. ſic vocat concil. Trid. ſeſ.7. can.12.& ſeſ.21.c.2. ſubſtantiam ſacramenti. [h] DD.d.1.quia inſtitutio dat eſſentiam rei poſitiuæ. ſup.c.7.§.7. Aug.3.de bap.c.15.lib.7. c.47. epiſto.23. Baſil.de Spiritu ſancto.c.10.15.Tertul.de bapt.cap.1. [i] Vt probat Ayal.de tradit.Caſtro de hære.Bellar.lib.2.ſacram. c.24.ex Dionyſ.c.2.& 3.eccl.hier.& dicetur in ſingulis ſacram. de extrema vnctione à Chriſto inſtituta & à Iacobo promulgata, definit Trid. ſeſſ.14.c.1.can.1.ſed de confirmatione non expreſſit ſeſſ.7.de confirm.quia ſatis fuit eadem ſeſſ. de ſacram.can.1. id generaliter dixiſſe: & videtur cum manus impoſitione ſemper fuiſſe coniuncta vnctio chriſmatis, cum ſigno crucis in fronte: cuius meminit Dionyſ.eccl.hier.c.2.& 4.Tert.de reſurr.carn.& de præſcript. & lib.de bapt.Cypr.lib.1.epiſt.12.lib.2.epiſt.1.Auguſt.2. contra lit. Petil. cap.104. [k] Trid.ſeſſ.7.de bapt.can.3.cap.ad abolendam, de hæret. Caſtro lib.1.de iuſt. hęr.pun.c.5. Cano lib.4. de loc.c.4. con 2. ex Matth.16.portę inferi non prȩualebunt. [l] D.Tho.quęſt.64.art.1. & 2. Doct.d.2.quare Soto qui non audet erroris damnare ſed temeritatis. d.1.quęſtio.5.art.2.& 4.poſtea diſt 7.de confirm. art.1. corrigens damnat hęreſis: quia colligitur ex perpetua traditione. & de extrema vnctione negare eſt hæreticũ, vt dicit Ledeſm. 2.p. quęſtio.31. 3.Couar. cap.alma, 2.par. §.2.num.7.Recent. & ſup.

m ſup.c.3.& 7. [m] communis cum Mag. diſt.1. Hug.lib.1.p.9.cap.3. D.Tho.4.cont.gent.c.56. Alan.de ſacram.cap.24 Bellar. 1.ſacram. c.22. [n] D.Tho.quæſt.60.artic.5.vbi bene Caiet. Soto.q.1.artic.5. Ledeſm.& dicetur.lib.de euchar.c.9 §.1. [o] Colligitur ex dictis & Concil. Triden.ſeſſ.21.cap.2.ut ſalua ſacramentorum ſubſtantia. Caſtro verb.vnctio Couar.lib.1.variar. ca.10 nu.7. Nauar. de pœnitentia. d.5. in princ. nu. 15. & 31.facit Iacobat.de concil. lib.5.ar.13. 15. Auguſt. de Ancon.de poteſta.Papæ. quæſt.10.articu.8. [p] D. Thom. 2.2.q.97.4. ad 3.& quodl.4.art.13. Couar. 2.p. ſponſ. c.6. §.9.no.2. & 4. Nauar. prælud. 9. nu. 13.per.c.ſunt quidam.c.contra ſtatuta Patrum.25.q.1. quod ſi in uoto ét profeſſi diſpenſat, ideo eſt, quia partim pédet à voluntate humana voué tis ſine præiudicio tertij. D.Tho. 2.2. q.88.ar.10.ad 2. & 4.d 38. quæſt. 1. 4. 1.Ferrar.4. cont.g. cap 60.Med. C.de confeſſ.quæſtio. de diſpenſ. ſuper reuelan.confeſſ. Caiet. d.q.88 articu.10.& 12. Syueſt. vot.4. §.4.Tabien.diſpéſ. §.8. Couar. in c.2. de teſta.num.12.& communis in ca.1. de vot. Felin. c.fin. de maior. & obed. Sot. lib 7. inſt.q.4. artic.1. lib.10. q.3. artic.4.ad med.Victo.rel.4 de poteſt. Papæ, & concil. q. 1.ad tertium. [q] Adria.4. de confirm. articu.3. §.ad rationem.D.Thom.addi.q. 54. 4. ad 2. Couar. 2.p. ſponſ. c.6. §.10. nu.17. & c.quamuis pactum. 2.p §.4. num.6.ſed idem Adr. de matrim. fol.3. Palud. d.26.quæſt.4. art. 3. aiūt impediri actionem ſacramenti: quia non ſit debita materiæ applicatio & coniunctio ad formā:ſed prior ratio eſt aptior,Soto,d.4.artic.5.Tabper.ar.10. [r] ſic bene Palud.ſupra & Adr. de matrim.vt ſi Parochus ſit nominatim denūciatus, habet quidem materiam, ideſt oues, ſed quia vſus iuriſdictionis impeditur, non abſoluit: quia non ſit applicatio materiæ debita ad formam. [ſ] qui ordinatus eſt cum eſſet fidelis, ſi fiat hereticus nō amittit characterem ordinis. Auguſt.2.contra Parmen.c.13.Torrenſ.3.confeſ.c.1.§.10. Trid.ſeſſ.23.c.4.can.4 vt ſi matrimonio ſuperueniat hæreſis, vel amputatio virilium non ſoluitur. Trid.ſeſſ.24.can.5.item ſi ab epiſcopo hæretico & vir hæreticus ordinetur, recipit verum ordinē & vere conſecrare poteſt Euchariſtiam, vt contra Mag.diſt.in 13. affirmant D.Thom.3.p.q.82.7.addit.q.38. 2. Alexand.3.p. q.35. mem.9.Doct.d.13. Alber articu.32. Scotu q.1.ar.8.Gab. lectio.2. & 5.5.Caſtro.2.de iuſta hæret. pu.c.21. Lozzes de matrim.Reg.Ang. dub.7. nume. 36.Nauar.c.1.§.laboret.c.placuit,nu. 24.44 de pœnitentia. diſt.6. Couar. 1.var.c.11.nu.8.

caret homines: tum ex parte hominis, vt ex his ſacramentis notis nota eſſet Chriſtianorum vna religio, [m] & vera eccleſia per orbem diffuſa: & ſicut eſt vna fides, ita ſit vnum baptiſma, per quod oſtium intrant oues Chriſti paſtoris in caulam eccleſiæ, & vnus eſſet neceſſarius cibus Euchariſtiæ, &c.

9 Materia vnius ſacramenti eſt vna ſpecie morali, [n] vt pro Euchariſtia panes & vina, licet ſint diuerſarum qualitatum: in pœnitentia peccata licet diuerſarum ſpecierum quatenus offenſa Dei, item dolor attritionis vel contritionis qui tamen differunt ſpecie phyſica & obiecto. in partibus ſacramenti ordinis differunt ſpecie materię & formæ, & tamen dicuntur vnum, quia vnius ſacramenti materiæ in vnum finem proximum ordinantur.

10 Eccleſia non poteſt ſubſtantiā ſacramentorum mutare circa materiam vel formam, [o] vt nec diſpenſare poteſt in iis quæ omnino ſunt de iure diuino, [p] dum vero decreto irritāte facit perſonas matrimonio inhabiles, vel irritat contractum, non mutat ſacramenti materiam: ſed circa præambula impedit viam perueniendi ad ſacramentum. [q] vt dum de vino fit acetum ineptum euchariſtiæ, non mutatur materia ſacramenti formaliter, ſed res quæ erat materia deſinit eſſe talis. in ſacramento pœnitentiæ poteſt ablata iuriſdictione impedire ne ſacramētum ualeat: quia impeditur debita materiæ applicatio; & coniunctio ad formam. [r] in aliis ſacramentis licet ſacerdotem & epiſcopū etiam degradatum prohibeat, non poteſt impedire quin det uerū ſacramentum, [ſ] ſi adhibita ſolita materia & forma, conficere intendat: quia miniſter agit uirtute Chriſti.

CAPVT IX.

De mutatione in verborū forma, & coniunctione formæ cum materia.

§.1. *Mutatio accidentalis in materia & forma non vitiat ſacramentum, ſed mutatio ſenſus.*
2 *Qua forma fiat per indicatiuum, imperatiuum, vel optatiuum, mutatio in verbum ſynonymum.* & §.4. *ſic Græcus mutat.*
3 *Forma ſignificat effectum.*
6 *De corruptione vocis, vt baptiſmo in nomine Patrias.*
7 *De balbo.*
8 *Tranſpoſitio vel interpellatio.*
9 *Vnus proferre debet totam formam, præterquam in vnctione.*
10 *De coniunctione morali formæ cum materia.*
11 *De contractu in ordine.*
12 *Additio aut ſubtractio.*
13 *De inducente nouum ritum.*
15 *Quale peccatum ſit mutare verba.*

CIrca verborum formam, & ſenſum fieri poteſt mutatio ſubſtantialis vel accidentalis tantum, vt in materia mutatio ſubſtantialis fit, ſi uinum fiat acetum, [a] uel panis crémetur, & fiat carbo, in quo fieri non poteſt conſecratio: at ualet, ſi accidentaliter materia mutetur, ut quia parum aceſcit uinum, uel fermento corrupta eſt partim maſſa: uel ſi materia pœnitentiæ, uel matrimonij ex uerbis mutetur in nutus & ſigna. ſimiliter accidentalis mutatio formæ in eodem idiomate fit in uerbum ſynonymum: ſi fiat cum eadem proprietate, & æque diſtinctè, [b] uel in uerbum alterius linguæ admixtum, & non tollat ſenſum & ueritatem formæ, ualet ſacramentum. [c] Nam aliàs in ſolo Syriaco, uel Hebraico ſermone ualeret ſacramentum, in quo Chriſtus inſtituendo formam locutus eſt. at ſi mutatio uariet ſenſum, mutatur forma: ac ſubinde mutatur ſubſtantia ſacramenti: ut non tantum Theologi, ſed Iuris periti, [d] probant, dū agunt de ſolennitate quæ in contractu, aut in teſtamento inſtituitur in lege pro forma.

2 Oportet ut uerba in quę fit mutatio ſignificent ex communi uſu & impoſitione: [e] quia in communi ſignificatione fundatur ſignum ſacramentale: ut ſi dicat abluo te, remitto tibi, iſtud eſt corpus. nec uerò in ea mutatione peccat mortaliter, ſecluſo ſcandalo: [f] ruſticaque fœmina quæ male profert Latine, baptizaret in neceſſitate uernacula lingua: [g] ſeruandus tamen eſt communiter uſus eccleſiæ Latinæ, [h] etiam in iis quæ ſunt extra eſſentiam quidem ſed de præcepto & quadam integritate formę ac ma

CAP. IX.

[a] VT dictū eſt. c.8.fin. [b] quia baptiſmus in nomine genitoris aut Trinitatis eſt dubius, aut non ualet: quia nō ſignificat æque diſtinctè, vt in nomine Patris. [c] Docto.diſt.3. D.Tho. q.60. 7. ad 3. Soto d.1.q.1.7. Ledeſ.1. p.q.1.ar.7. Richar. diſt.3.ar.2.q.3.§.4. Marſil. q.3. Palud. q.1.Bon. q.2.art.2. Gab.lec.38. Aſten. lib.4.ti.1.ar.2. Syl. bapti. 1.§.5. & ſeq. Tabie.bapt.3.§.17. Abb.c.fin. de bapt. Feli.c.ad audienti. de reſcript.nu.7.eſt de fide, quod valet Latino ſermone, quo vtitur eccleſia Romana [d] p ſingularē l. Iulia. §.ſi quis.ff.ad exhibendum. & ex multis probant Tiraq. de vtroque retrac. titu.1 §.36. gloſ.2. num.26.& in ll.connubial. glo.4.nu.3. glo.6.num.4.glo.7. num.92 Doct.cap. cum dilecta. de reſcript.Couar. de teſtam. ca.cum eſſet. num.6. [e] Soto.q.1. artic.8.col.8. & recent. etiā Iuriſper. nō ſatis eſt, vt quis priuata authoritate ſibi imponat cōficta nomina: quia cum ſacramentum ſit propter bonum commune, oportet vt uerba, & ſigna ſint authentica. falſo add. Sot. ſi imponat ad plebem nomina, ſcilicet abſque autoritate, valet, imò nec pro hoc, nec pro alijs contractibus valet hæc impoſitio. [f] Soto Ledeſm. Recent. [g] conſulit Soto & Recent. [h] vt de ritibus ſacram. Concil. Trid.ſeſſ.7.can.vlt & de bapti.can.3. Eccleſiam Romanam vocat matrem & Magiſtram eccleſiarum. & ſeſſ.22. c.8. Bellarm.lib.1.ſacram.c.21.col.6 citat Patres qui carpunt hæreticos mutantes formam. Iren. lib.1.cap.18. Tert.lib.de bapt. Cypr. epiſt ad Iubaianum. Baſi. homil.in ſanctum baptiſm. Didy.lib.2. de SS.Aug.6.de bapt.cont.Donat.c.25.Dam.lib.4.c.16.conc.Nicen.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

cen.can.19. Arelaten.1.can.8. Laodicen.cano.8. Prateol. de hæ-
i reſ. ver. cataphrigæ. [i] vt in abſolutione ego, & à peccatis tuis, &
impoſitio pœnitentiæ. in conſecratione calicis admiſtio aquæ, &
k myſterium fidei: quod Græci omittunt. [k] Rich. Diuus Thom.
quæſtio.78.articu.2.vt ſup.cap.2.fin.& dicetur lib. de euchar.cap.
l 16. [l] lib.1. de pœ-
m nit.c.12. [m] Sebaſt.
n quæſt.60.p.9. [n] D.
Thom. q.60.art.8.
vbi Caiet.Soto,Le
o deſ. [o] [p] ſic Græcis
p conceſſum declarat
concil.Floren.vt in
his quiſque ſeruet
morem probatum
ſuæ eccleſię, vt ſuis
q loc. dicetur. [q] D.
Tho.q.60. art.7.ad
3.& ar.8. Soto Le-
deſ. Bellar.lib.1.ſa-
cram.c.21. & cit.li.
r c. [r] D.Thom a 7.ad
3. Soto. Ledeſm.
Bellarm.at in prin.
dictionis plus no-
cet mutatio, vt ba-
ptizo i nomine ma
tris. ſed Græce ver
ba per inflexionem
temporum mutant
principium abſque
mutatione ſenſus.
ſ [ſ] quidam Hiſp. ſic
proferũt, Zanguis,
t & meun. [t] Zachar.
Pont. c.retulerunt.
de conſec.d.4.habe
tur to.3.conc.colli-
gitur ex Ambroſ.
2.ſacram. c.2. Au-
guſt 6. de bapt.ca.
25. D.Tho. artic.7.
ad 3.Soto,Ledeſm.
Bellar. Richar.d.3.
art.2.quæſt.3. § 5.
Bona. articu.2.q.2.
Palud. quæſtio. 2.
co.6. Syluestr. An-
gel. Tabien. Aſten.
quod ex ſpeciali
Dei prouidentia do
finitum eſt, vt tuti
eſſemus circa mi-
nora vitia prolatio
nis. nec decet ſeru
puloſum facere ge-
ſticulationes.vt ple
nè proferat; at ſi
Arrianus ſic bapti-
zet, aut impius, vt
neget Patrem ha-
bere filium natura-
lem, ſed tantum a-
nimam, vt filiam
adoptiuam, non va
u let. [u] D.Thom.ar-
ticu. 7.ad 3.non ne
gat, ſed ait, non vi
detur perfici ſacra-
mentum, id eſt, præ
ſumitur quod non
intendit perficere.
Soto, articu.8. Le-
deſm. Aſten. Re-
x cent.Bellarm. [x] Re
cent.Bell.c.21.col.
5.fin.Palud. diſtin.
3. quæſtio.1. artic.
3.num.24.& ſic eſt
interpretandus D.
Thom. ſupra Soto

i teriæ. [i] Si dicat hoc ſit, fuit, vel erit
corpus meũ, mutatur ſubſtantia ſen
k ſus, nec valet conſecratio, [k] vel ba-
ptizor tibi. forma in omnib. ſacris
enũtiatur per indicatiuũ de præſen
ti: præter extremam vnctioné, ubi
profertur per optatiuum, & ordiné,
vbi per imperatiuum. forma indica
tiui, quando cum materia reſultat
verum ſacramentum etiã informe,
habet verum ſenſum: vt in ſacra-
l mento pœnitentiæ explicabitur. [l]

3 Nõ oportet vt qui baptizat aut
aſtantes intelligant verba, ſi habeat
intentionem Chriſti, vel eccleſiæ:
quia hæc vim ſuam habent à Deo,
qui per determinata verba inſtituit
ſignificari practice gratiæ effectum:
m [m] & ea ſigna quæ habebant ſignifi
cationem de ſe indifferentem & va
riam, determinauit ſua inſtitutione
Chriſtus, & intentione miniſtri, vt
clare ſignificent effectum. Sic for-
ma in euchariſtia, pœnitentia, &
vnctione clare ſignificat: ſed in ba
ptiſmo & aliis non tam clarè, niſi
ex accommodatione Dei ſua inſti-
tutione determinantis, ut abluno-
nis forma, confirmationis, vel ma-
trimonii ſignificet practice propriũ
effectum gratiæ.

4 Si verba in quæ fit mutatio ſint
æquiuoca, oportet vt ex adiunctis
circunſtantiis determinetur ſignifi
catio ad legitimum ſenſum formæ:
vel certe ex intentione proferentis
n [n] determinetur ſenſus ambiguus:
peccat tamen, qui eligit verborum
formam obſcuram & de ſe indeter
minatam. Græcus in eccleſia Græ-
ca Orientis bene ſic ait, baptizetur
o ſeruus Chriſti: [o] bene conſecrat in
p materia fermentata, [p] & in conſe-
cratione calicis omittit quędam ver
ba, vt myſterium fidei. Hæc enim
recte facit, ſaluo ſenſu, pro ſuæ ec-
cleſiæ conſuetudine quam ſeruari
iubent ſacra concilia.

5 Triplex defectus accidere ſolet
q in forma. [q] 1. ex verborum corru-
ptione. 2. ex tranſpoſitione uel in-
terpolatione. 3. ex additione vel de-
tractione verborum. 1. ſi lapſu lin-
guę vel balbutie accidat modica ver
borũ corruptio & accidentalis, præ
ſertim in fine dictionis Latinæ, nõ
r uitiat ſacramentum: [r] quia nõ opor
tet, vt verba ſic corrupta in rigore
ſignificent idem, ſed ſatis eſt, ut ex
modo quo hic, & nunc proferun-
tur, maneat moraliter idem ſenſus
communiter intellectus ab audien-
tibus, & recta adſit intentio: vt ſi
S. pro C. aut N. pro M. proferat. vt,
es corpus meum, quia Hiſpani ſic
ſ ſolent corrupte proferre. [ſ] apud La
tinos periculoſior eſt mutatio in
principio dictionis.

6 Quando idiota bona intentio-
ne operatur, ſed ex imperitia vel
impedimento naturali corrupit uer
ba dicens: baptizo te in nomine pa
trias, & filia, & Spiritu ſancta. Za-
char. Pont. definit hanc accidenta-
lem eſſe mutationem, quæ non va-
t riat ſubſtantiam rei. [t] At ſi de indu
ſtria corrumpat verba, quorum eſt
dubius ſenſus, ſuſpecta uidetur in-
u tentio, [u] & ſub conditione eſt ab
alio iterandus baptiſmus. Si tamen
qui de induſtria corrumpit, ſeruat
intentionem eccleſiæ, valet, quan-
do dubia & æquiuoca uerba deter-
x minantur ex intentione: [x] quia cõ-
currunt materia, intentio, & ſenſus
formæ moraliter intellectus à cir-
cunſtantibus.

7 Si balbus ualde titubat, non eſ-
y ſet ordinandus [y] ob fœditatem &
indecentiam: ordinatus raro cele-
bret & in occulto, nec enim omni-
no eſt prohibendus ab officii tam ſu
ſcepti executione, qui non uitiat
uerba ſcienter, ſed facit quod in ſe
eſt. Si tamen balbuties ſit parua,
z celebrare ei licet etiam in publico. [z]
3. Si tanta eſſet prolationis corru-
ptio etiam inculpata ex inuincibili
inaduertentia aut balbutie, vt tol-
lat omnino ſenſum formæ, certum
a eſt nõ perfici ſacramentum. [a] 4. quã
uis in materia dubiæ aquæ liceat in
neceſſitate baptizare infantem mo
rientem, ſi non adſit alia: vix tamen
accidet caſus, quo liceat baptizare
b in forma dubia. [b]

8 Tranſpoſitio uerborum com-
muniter uidetur accidentalis, & fit
ſacramentum, quia non mutat ſen-
ſum, ut ſi dicat, meum eſt corpus
c hoc: [c] at ſi in communi modo lo-
quendi mutet ſenſum, non fit ſacra
d mentum. [d] 2. Si proferat cum ma-
gna verborum diſiũctione, & tem-
poris interpolatione, vt ſi hora præ-
tereat inter vnum uerbum & alte-
e rum, nihil ualet: [e] præſertim ſi diui-
datur, ut hoc eſt cor. deinde poſt
alia verba, addat pus meum: quia
moraliter non eſt una & continua
oratio, nec unus ſenſus. Secus ſi
parua ſit interpolatio, uel interpoſi-
tio ſermonis ex quadam deuotio-
f ne, vel ſubita occaſione: [f] quia per
hoc non interrumpitur ſenſus for-
mæ ſecundum uſus accommoda-
tionem, nec intentio proferentis.

9 Tota forma eſt ab uno miniſtro
g proferenda, [g] aliàs ſenſus formæ
non eſt uerus: in extrema tamen
vnctione ſingulare eſt, ut ſingulæ
unctiones cum ſingulis partialibus
formis fieri poſſint à multis ſacer-
dotibus, qui ſibi ſuccedant: uel ſi-
h mul proferant. [h] quia datur per mo
dum deprecationis, oratio autem

quæſt.1.articu.8. Anto.3.par.titu.14. cap.13. § 3. & dicto cap.re-
y tulerunt. [y] Palud. diſtinct.3. quæſtio.prima. Soto, Recent. [z] Pa-
z lud. [a] communis Theol. omnium, vt patebit in ſingulis ſacra-
a men. Diuus Thom. articu. ſeptimo, ad tertium. Soto, Ledeſm.
b [b] Si quis miniſtro minetur mortem niſi morientem baptizet
in nomine genito
ris, &c. excuſatur
ſic baptizans pro
vitando periculo,
ſed propter dubiũ
rebaptizetur, ſub
conditione ſi tem-
c pus adſit: [c] at So-
to dicit, hanc for-
mam eſſe dubiam,
quia ly hoc demon
ſtrat diuerſimode.
d [d] Vt ego Patris te
baptizo in nomi-
ne filij, non ualet.
Diuus Thom. ar-
ticu. 8. ad 3. Soto.
Ledeſm. & Docto.
cit. lite. C. quare
ſi ſcrupuloſus in fi-
ne formæ ſangui-
nis, repetat ver-
bum aliquod de pri
mis, quod putat
non bene, aut non
protuliſſe, nihil pro
deſt ea repetitio:
quia eo loco non
reddit ſenſum for-
mæ. quod vero A-
ſtiſo. ait, nomina
tranſpoſita idem ſi
gnificant: nempe
communiter. So-
to conſulit, vt in
dubio iterentur ver
ba à principio: &
in baptiſmo addat
conditionem, ne re
e baptizet. [e] Diuus
Thom. articu.8. ad
tertium Soto, Le-
deſm. Bellarm. ca-
pitu.21. Richar. di-
ſtinctio.3.articu.2.
quæſtio.3.§.3. Syl-
ueſt. bapti. 1. §. 8.
Tabie. bapti. 3. §.
f 18. [f] Vt ego te
baptizo (fuge hinc,
vel Dominus te-
cum) in nomine
Patris, &c. Bal-
bus qui multum in
terrumpit, & ſcru-
puloſos caueat ne
incidat in maius pe
riculum: ſed con-
feſſarius ne illum
ſcrupulis magis gra
uet. Soto, Ledeſm.
g Recent. [g] vt dice-
tur lib. de baptiſ.
capitu.30. §. ſecun-
h du. [h] Recent. Ta-
per. articu. duode-
cimo, bene colli-
gunt ex Iacob. quin
tu infirmatur quis,
inducat presbyte-
ros, nempe mul-
tos. & id præſer-
tim tenent qui a-
iunt, in ſingulis vn
ctionibus conferri
particularem gra-
tiæ

tiæ gradum. [i] [k] quod in praxi obſeruandum eſt, vt dicetur lib. de bapt. Augu. tract. 80. in Ioan. accedit verbum ad elementum & fit ſacramentum. [l] Communis Scot. diſtin. 6. q. 3. Gabr. q. 1. conc. 8. Palud. Maior. diſt. 2. quæſt. 2. Caiet. opuſc. de ordin. to. 1. tract. 26. quæſt. 23. & quæſt. 66. artic. 8. Sylu. bap. 5. §. 2. vnctio. §. 7. Tabien. bap. 5. §. 3. fin. cum glo. cap. detrahe. 1. quæſt. 1. Armi. vnctio. Nauar. cap. 22. nu. 7. 8. 12. 17. [m] Soto, d. 3. quæſt. 1. art. 8. d. 14. quæſt. 1. 3. Ledeſ. q. 7. artic. 8. dub. 5. quæſt. 36. artic. 5. 6. Victo. ſum. §. 38. a 30. & hoc in acodit Richar. diſt. 3. artic. 4. quæſt. 2. fauet Bonau. in 1. par. 2. quæſt. 1. [n] ſi antequam exprimatur liquor ex vuis, dicat, ſanguis meus eſt, & expreſſo uino proſequatur oſtendens, hic calix, non fit conſecratio, quia oportet totã formam præſentem eſſe materiæ, vel in biecto io quo recipitur. [o] Soto, diſt. 24. quæſt. 1. artic. 3. Ledeſm. Victor. & Recent. contra Caiet. d. opuſ. [p] Soto, Ledeſm. Nauar. c. 22. num. 80. [q] D. Tho. art. 8. c. & ad 3. 3. Soto. Ledeſm. [r] D. Thom. artic. 8. ſignificat. Soto, Tabien. bapt. 3. §. 17. Sylu. bapt. 1. quidã Recent. [ſ] Ly enim, D. Thom. quæſtin. 78. a. ad 5. de alijs, ar. 3. ad 9. Innocen. c. cum Marthæ. de cel. miſſ. [t] Soto & Recent. ſic non uitiatur, ſi ex parte materiæ putet vnctionem eſſe de neceſſitate baptiſmi, & uerum balſamũ eſſe de eſſẽtia chriſmatis, & miſtionẽ aquæ cum uino. ſic non nocet, ſi in forma panis putet qđ ly enim, aut Græcus quod ly pro vobis tradetur, putet eſſe de eſſentia: nã falſitas non ineſt in oratione formę, ſed in opinione miniſtri, aliàs qui in cõſecratione vini putat omnia eſſe de eſſentia, exponeret ſe periculo: quia multi negant probabiliter eſſe de eſſentia. nec oppoſitum dicit D. Tho. quæſtio. 60. 8. ad 1. quamuis. diſtinc 3. quæſt. 1. 2. 3. & Palud. q. 1. Adria. de bapt. Ledeſ. q. 1. artic. 8. falſo putent non fieri ſacramentum, ſed reuera ſenſus eſt hypotheticus, vt his poſitis omnino velit conſecrare, ſi Chriſtus ita inſtituit, ut ipſe putat; vel ſi aliter inſtituit. [u] D. Thom. Palud. Dur. Adria. ſup. ſed ſunt interpretandi. [x] Recent. Soto, [y] quia intentione implicita, vult facere id quod poteſt per omnia illa verba. Soto, diſtin. 27. queſtio. 1. artic. 3. §. ſed alia. diſtinct. 29. quæſtio. 2. 1. diſtin. 35. artic. 2. quem ſequitur Couar. 2. par. ſponſ. cap. 3. §. 7. nu. me. 2. [z] ſic falſo quidam Græci, qui idcirco rebaptizãt baptizatos ſub forma noſtra, de quo in capitu. licet, de baptiſ. [a] quid ſit intentio inducendi nouum ritum explicat Soto, diſtinc. 1. quæſtio. 1. artic. 8. col. 4. ſed ſine cauſa impugnat Palu. diſtin. 3. quæſt. 1. & in multis. [b] colligitur ex D. Thom. artic. 8. ad 2. Palud. Bellarm. lib. 1. cap. 21. Recent. Peña. Frat. Med. & alij contra Sotum. ſupra Innocen. cap. 1. num. 4. de baptiſ. quia non requiritur fides miniſtri. Diuus Thom. quæſt. 64. 9. ad primum. [c] D. Thom. articu. 8. ſic expoſit Auguſt. tracta. 80. in Ioan. & articu. 7. ad 3. Zachar. d. cap. retulerunt. de conſec. diſtin. 4. & clarius, D. Thom. diſtinct. 3. queſt. 1. 1. 3. Bon. 1. p. diſtinct. articu. 1. quæſtio. 3. ad fin. Scot. queſtio. 1. Gab. q. 2. articu. 2. conc. 3 Palud. q. 1. Durand. ſignificat Richard. art. 2. quæſtio. 3. §. 2. & 5. Alexan. 4. p. queſt. 13. memb. 3. art. 3. Adrian. de baptiſ. articu. 3. dub. 2. Anton. 3. par. titu. 14. capit. 13. §. 3. Soto, artic. 8. Ledeſm. Syluest. quia ſenſus ex intentione pendens eſt anima vocis, & mutato ſenſu, mutatur uerbũ formaliter. [d] Ledeſm. quæſt. 1 articu. 8. [e] conc. Trid. ſeſ. 7. can. 7. [f] ſic ẽe ſignificat futuram gloriam, ad quam dat ius & pignus. [g] ſup. c. 2. fin. [g] dicetur lib. de bapt. c. 7. §. 3. [h] ſic Diuus Thom. admittit inſtans

perfici poteſt & continuari à multis vt impetret. Idem videtur de matrimonio, quando vterque contrahens ſimul verba profert & finit, tradens & acceptans: tunc verba vtriuſque ſunt ſibi mutuo forma, vel certe traditio eſt materia, ſed acceptatio ſignificata per uerba habẽt rationem formæ.

10 Generaliter requiritur quędã coniunctio; quia forma non actuat materiam niſi ſibi aliqualiter coniunctam & præſentem: idque maxime curandum eſt in ſacramento baptiſmi, [i] ſine quo nihil prodeſt aliorum ſacramentorum receptio: & in ſacramento ordinis ſacerdotalis, [k] ſine quo nihil confert abſolutio peccatorum, oblatio uel conſecratio euchariſtiæ: ut dũ quis aqua tingitur, uel dum tãgit aut acceptat uaſa ſacra qui ſacerdotio initiatur, debet miniſter proferre ſaltem partem aliquam uerborum formæ. [l] Si tamen finita ablutione proferret ſtatim formam, uel finita forma ablueret, cenſentur ſimul moraliter: neque eſt repetendus baptiſmus. [m] In cõfirmatione & extrema vnctione ſimilis coniunctio moralis requiritur.

11 Maior eſſe debet coniunctio & præſentia, dum conſecratur materia euchariſtiæ, [n] vel ut cauſet gratiam dum guſtu ſumitur. In ordinatione autem vbi forma per imperatiuum profertur, non videtur neceſſarius contactus: [o] ſed ſatis eſt vaſa ab epiſcopo tradita acceptare ſigno externo. In matrimonio quia contractus eſt, & in ſacramento pœnitentiæ, quia iudicium eſt, ſatis dicitur moraliter præſens materia quæ eſt actus humanus: quamuis cõſenſus à primo contrahente expreſſus nec reuocatus, vel confeſſio peccatorum præcedat multis diebus ante formam. [p]

12 Si formæ addatur vel ſubtrahatur aliquid quod non tollat verũ ſenſum formæ, valet ſacramentum: [q] vt in baptiſmo, in nomine Patris omnipotentis, & Ieſu Chriſti filii eius, & Spiritus ſancti paracleti. Si addat, & in nomine B. Mariæ, & ſana ſit intentio, valet: [r] quia ſignificat per illius interceſſionem. ſicut Petro Apoſtolo addere in conſecratione panis, vocẽ enim: & ex traditione Chriſti in conſecratione vini additur, æterni, & myſterium fidei. [ſ] nec vitiatur forma, quamuis ſpeculatiua ignorantia putaret eam additionẽ eſſe de ſacramenti ſubſtantia. [t]

2 Si particulam quæ eſt de eſſentia (vt in nomine Patris, &c. in baptiſmo & confirmatione) putet, non magis eſſe de eſſentia, quam in abſolutione peccatorũ: & tamen ſponte proferat, non tanquam de eſſentia, quibuſdam videtur non facere ſacramentum. [u] At quia vir catholicus habet in generali eã implicitã intentionem, vt per verba à ſe prolata velit facere remotis opinionibus quidquid Chriſtus per illa inſtituit, & eccleſia tenet, fit ſacramentum: [x] licet decipiatur ſpeculatiuo errore, aut opinione priuata. Hic enim concurrunt materia & forma, & ſufficiens intentio uirtualiter. Simili ratione uidetur ualere, ſi uerbum ſubtrahat quod falſa opinione putat pertinere ad eſſentiam: & tamen uult facere quod poteſt: ut conſtat in eo qui ſic cõtrahit matrimonium. [y]

13 Si hæreticus putet formam euchariſtiæ ſignificare, panem eſſe tantum figuram corporis Chriſti: uel baptiſmum externum non regenerare, uel non niſi ſub forma Græcorum ualere. [z] & tamẽ abſolute prolatis uerbis intẽdit exhibere ſe Chriſti miniſtrum, fit ſacramentum, licet intẽdat inducere nouum ritũ [a] & illum execraretur eccleſia Rom. [b] quia concurrunt omnia requiſita ad ſubſtantiam ſacram. Secus ſi errorem ſuum exprimat in forma etiam ex ignorantia: quia forma fit falſa ex intentione, dum ſic intendit inducere nouum ritum [c] contra ueram eccleſiam: licet quidam falſo [d] ualere putent, ſi in communi dixerit, ſe intendere id quod eccleſia. At quando ſacramentum pœnitentiæ recipitur informe, abſque effectu gratiæ, manet uerus ſenſus formæ: quia ſacramentum de ſe eſt cauſa ſufficiens & efficax, [e] niſi fictione impediatur: præſertim dum remoto per pœnitentiam obice datur gratia prioris ſacramẽti, ob quã tunc forma uerificatur: [f] nam uetera erant vera ſacramenta, quæ tamen ſignificabant gratiam in futuro per Chriſtum conferendam: ſic enim dando ius, ſignificant futuram gloriam.

14 Dum puer morti proximus proiicitur in puteum prolata forma non regeneratur, [g] quia non manet ſenſus formæ: finita formæ prolatione quæ perfectum ſenſum generat, ſimulque applicata materia, ſtatim ſequitur effectus ſacramenti: quamuis moroſus miniſter ſcrupuloſe differat ſonum prolationemq; ultimæ ſyllabæ aut literæ: [h] alioquin in libertãte miniſtri eſſet impedire tũc effectum ſacramenti, cũ tamẽ adſint omnia neceſſaria: nempe forma, materia, & intentio.

15 Peccatum ex quacunque mutatione per additionem, detractio-

ſtans vl. vocis. quęſtio.62.4.ad 4.quęſtio.75. 7.ad 3.quæſt.78. 4. ad 3. & alia loca citat Cap. diſtinct.1.quæſt.1.ad 2. Scoti.conc. 3.con. & dicetur infra cap. 19.[i] Sot. d. articu.8. & Recent. cum Diuo Thoma quæſtio.60. 8.Caiet.articu.6.[k] Sot.[l] Sot. vt dicetur infra cap.24.§.4.& de bapt.cap.32.

ſi contrahens verſus ſit in amentiam, quia contrahens ſimul eſt miniſter. per procuratorem, tamen cum ſpeciali mandato ſi fiat eo tempore quo contrahens dormit aut ebrius eſt, valet, quia retinet virtualem intentionem cum habituali libertate.[l] Soto, Ledeſm. Sylueſtr. baptiſm. 3. §.13. Tabien. Bellarm. Gabr. quamuis antiqui nō tam plene diſtinguant: & Diuus Thomas duos gradus ponit primo intentionem habitualem, id eſt, actualem. ſecundo virtualem.[m] Caiet. Soto,[n] Communis Docto. diſtinctio. quarta, Soto, Caietanus, Ledeſm. Victor. Bellarm. & ſane hanc Diuus Thom. ſupra, & Scotus, diſtinctio. 6. quæſtio.6. vocant habitualem: quia in habitu retinere debet facultatem libertatis, vt poſſit ſtatim habere actualem, quod ſeruit ne ſit ſcrupulus, ne forte actus baptizādi vel celebrandi profluat ex efficaci virtute, & motione primæ intentionis.[o] eſt certa & communis ſententia, ut aiunt Soto, Ledeſm. Bellarm. contra Luthe. dicentem ſatis eſſe ſi res, & verba adſint, & uir ſuſcipiat in nomine Chriſti, quāuis miniſter ficte & irriſorie conferat. idem fere Catharin. opuſ. de intētione miniſtri ſacramentorum ait: ſi quis intendat fundere aquam & dicat: ego baptizo, (quomodo eccleſia ſolet facere) hæc intentio libera externi actus ſatis eſt, quāuis careat animo faciendi ſacramentum: & tamen ſubijcit ſe cenſuræ ſedis Apoſtolicæ, & conc.[p] ſic interpretandus eſt Diuus Thomas, Scot. diſtinct.6. quæſtio.6. vt exponit Soto, Ledeſm. Bellarmi. capit.27. & 28. argumen.4. vt conſtat ex Diuo Thom. artic.8. ad tertium. diſtinguit habitualem contra actualem, & explicat de virtuali, & articu.9. ad primum, ſed quod ait, articu.8. ad ſecundum, eo refert, vt qui recepit contentus ſit audiſſe externam prolationem formæ, niſi conſtet de contraria intentione miniſtri. Chryſoſtom. homilia 85. in Ioann. ſolum negat efficaciam ſacramentorum pendere à bonitate & recta intentione miniſtri, vt patet ex ratione

CAP, X.

[a] Conc. [a] Florē. Trid. ſeſſ.7.de ſacram.cano.12.de bapt.can.4. de pœnit. ſeſſ. 14. cap.6. can.9. Diuus Tho. quæſt.64. ar.8. Sot. d.1.q.5.art.8. Led. quæſtio. 5. artic.8. dub.4. Hug. lib.2. p.6.cap.3. Victo.§. 35. Alex.3.p. q.18. 4.par.q.13.m.1.articu.1. Altiſ. lib.4. tract.3.q.7.Sot. diſtin.3.q.vni.artic.5. DD. cum Mag. d. 4.Bon. Alber. Ric. Palud.ibi Palac. q. 7. alij cum Mag. d. 6. Torrecr. c.illud, de conſecr.d.4. Archid. & communis. c.ſolet. eo. Nauar. cap.22. nu.7. ca25. nu.91.Bellar. lib.1. ſacram.ca.27.[b] ita prædicti DD.& cōcil.[c] DD. ſupra, vt in particulari conferendi bapt. & effectum eius quem fidelis miniſter nouit, ſed non requiritur, vt in particulari intendat quod facit vera Chriſti eccleſ. Rom. ſed ſatis eſt id quod facit eccleſia ſeu Chriſtiani, imo id quod videt facere hanc eccleſ. Salmant. aut parochum eius. Bellar. c.27. Innoc. c.ſi quis puerum, de bapti. valet ſi intendat baptizare licet mente gerat non facere, quod facit eccleſia.[d] Auguſt. epiſt.23.lib.7.de bapti. capit.53. & ſic poſſet explicari Cypria. ſermo. in cœna. Sebaſtia. quæſt. 64.[e] ſic. diſtinct.4. aiunt quidam, Alexand. 4.par.quæſt. 13. memb. 2. artic. 2. Gabr. diſtinct. 6. quæſtio. 2. concl.3. Scot. quæſt.5. vt exponit Bellarm. nec obeſt ſi baptizet, vt abutatur fœmina matre infantis.[f] Hanc rationem D.Thom. acceptat Alexan. Richar. diſtin.4.artic.2.quæſt.2. Soto, Ledeſm. & Thomiſtæ, quamuis male impugnetur ab Scot. quæſtio.6.[g] Diuus Thom.1.2.quęſt.12.[h] Colligitur ex D.Thom.& Docto. Syluest.bapt.3.§.13.Tabie.bapt.6.§ 7.[i] inf.[k] ſic bene Soto, & communis. hinc fit vt receptio matrimonij ideo non valeat

nem, corruptionem prolationis, interruptionem, aut tranſpoſitionem verborum, eſt ſacrilegium mortale ex genere, dum mutat veritaté formæ, aut dubium reddit: quod in particulari arbitrabitur vir prudēs.[i] excuſatur à mortali: 1. ex leuitate materiæ, ſecluſo contemptu & ſcandalo: leuis vero eſt communiter, ſi manet verus ſenſus.[k] 2. dum mutat ſenſum excuſat defectus deliberationis: aut leuis negligentia, dum præceps fuit prolatio. quod qui aduertit poſtea, debet in dubio probabili iterare[l] ſecreto formam verborum: & in iteratione baptiſmi addatur conditio ob periculum irregul. Si autem obrepat tantum ſcrupulus an apte protulerit formam, repellendus eſt.

CAPVT X.

Sine vera miniſtri intentione non fieri ſacramentum.

§.1. *Cur requiritur cordata miniſtri intentio.*
2 *De triplici gradu intentionis.*
3. *Si miniſtro deſit intentio non ſuppleri à Chriſto vel ab eccleſia.*
4. *Quomodo ſupplendus defectus. de Athanaſio puero qui iocoſe, ſed vere baptizabat.*
5 *Error ſpeculatiuus non impedit effectum.*
7 *De conditione ſi addatur intentioni, ſicut & matrimonio.*
8 *De eo qui intendit inducere nouum ritum.*

IN miniſtro de neceſſitate ſacramenti requiritur vera intētio humana[a] ſaltem generalis,[b] faciendi quod facit eccleſia, vel quod Chriſtus inſtituit: melior eſſet intentio[c] particularis: hæc interdum ab Auguſt.[d] dicitur recta fides, ab alijs recta intentio,[e] nempe neceſſaria circa ſacramentum: cui non obeſt praua intentio finis mali extrinſeci. ideo requiritur intentio: quia quando multa cōcurrunt ad vnum effectum & finem, & prolatio ſenſuſque eſt de ſe indifferens ad multa, vt in ſacramento res & verba, oportet ab aliquo determinari in eū finem.[f] Eſt autem intentio actus liber voluntatis quo mouetur in finem aliquem:[g] ebrius enim, phreneticus, & dormiens, aut infans, intentionem humanam habere non poterit,[h] quæ ad ſacramentum ſufficiat: nam veritas ſenſus in forma non eſt ſine humana intentione. Si quis ante amētiam aut ſomnum petiit baptiſmū, valet datus ei dum amens eſt aut dormit: quia in paſſo ſatis eſt prior intentio non reuocata & ſine obice.[i] At in miniſtro qui agens morale eſt, requiritur intentionem manere in actu exteriori ſecundum ſe humano & libero.[k]

2. In eo autem qui pollet habitu & rationis vſu, triplex gradus intentionis reperitur:[l] nempe actualis, virtualis, & habitualis: prima & optima intentio dicitur actualis, qua ſponte & cum attentione cōficit ſacramentum, quæ ſtudioſe curanda eſt.[m] non quidem, ut ſemper in actu ſignato recogitet dicens, volo facere quod facit eccleſia: ſed quia dum profert uerba, attendat ad rectam pronūciationé, & ad ſenſum, & reuerenter cōtrectet materiam: deuote cogitet affuturam Dei gratiam in ſacramento, aut in euchariſtia corporalem Chriſti præſentiā. 2. virtualis quæ proceſſit ex aliqua actuali prius habita, ita vt actum non interruperit contraria intentione, aut longioris temporis interruptione: & hæc ſatis eſt, quamuis dum miniſtrat vel celebrat, diſtractione vagetur,[n] abſque memoria primæ intentionis: vel ſi ante annum habuit intentionem ſemper baptizandi vel conſecrandi non reuocatam hactenus: 3. intentio mere habitualis hominis qui nunquā exiuit in actum: qualis eſt in homine cordato dum dormit in ea animi præparatione, vt ſi ab illo peteretur, vellet miniſtrare ſacramenta: & hæc ad ſacramentum non ſatis eſt.[o] vt ſi dormiens baptizet vel conſecret: aut ſi ſacerdotio initiatus neſcit quid ſit celebrare, nec vnquam habuit actualem intētionem celebrandi. Porro dum quidam Doctores,[p] aiunt habitualem intentionem ſufficere, minus proprie loquuntur, & vſurpant pro virtuali intentione: quæ ſic dicenda eſt, quamuis non videatur fluxiſſe ex efficaci vi & motiuo primæ intentionis. aut quia licet nunquam habuit intentionem ſic explicitam, volo facere quod eccleſia Romana intendit. i. quod Chriſtus inſtituit: habuit tamen confuſam: vt ſi quis ordines ſacros ſuſcepit vt fiat ſacerdos & miniſter eccleſiæ, & abſque alia formali intētione (ſi nunquam habuit contrariam) conſueuit cele-

brare, & miniſtrare ſacramenta etiam cum diſtractione mentis: hic enim conficit euchariſtiam & alia ſacramenta. [q]

3 Et quando miniſter intendit exterius applicare materiam & actiones, & cum his coniungit formam eo modo, quo eccleſia conſueuit applicare ad conficiendum ſacramentum, ſine ulla contraria conditione, credendus eſt vere baptizaſſe: [r] qui vero ſic recipit ſacramentum, anxius eſſe non debet, quod ſibi euidenter non conſtet intentio miniſtri: ſed contentus ſit coniectura morali. At ſi iniquus miniſter verba fictè protulit, ſublata interna intentione (vt ex malitia, irriſione, [ſ] aut quia metu ad actum coactus eſt) non proficit animæ phyſica ablutio, quæ corpus tantum mundat: nec Chriſtus ſupplet effectum gratię in pueris, ut ſaluentur propter generalem intentionem piæ matris eccleſiæ, ut quidam imperite putant. [t] quorum ſententia omnino falſa eſt. [u] quia illa nō eſt vera intentio, ſed ſimulatio intentionis & irriſio.

4 Quare ſi ille defectus poſtea conſtet, baptizandus iterum eſt ſine vlla conditione: nec adulto qui falſo per ignorantiam reputat ſe baptizatum proſunt ſacramenta abſolutionis, euchariſtiæ vel ordinis: [x] Excuſatus tamen ignorans à pręcepto baptiſmi, quia reputat ſe baptizatum, ſi contritionem habeat in qua includitur votum baptiſmi, ſaluabitur adultus. [y] Qui per modum ioci & voluptatis baptizat, nō quidem irriſoriè abſque intentione, ſed ad imitationem parochi cū vera intentione, hic confert ſacramentum cum fructu. [z] Quia non deeſt practica intentio, ut agat virtute Dei & intentione eccleſiæ, cui ſe ſubiicit: ſed deeſt rectitudo circa vſum, ut quando ex ioco, uel ex auara ſimonia baptizat, ſic legitur Athanaſius [a] cū eſſet iocoſus puer vere baptizaſſe pueros. Si tamen ex actione ludicra, dubia ſit intentio, dubitauit de eo baptiſmo. Auguſt. lib. 7. de baptiſm. ca. 51. & 53. præſertim dum ſic ab infideli confertur. [b]

5 Valet baptiſmus ſi adſit in miniſtro ex ignorantia ſpeculatiuus error circa vim, efficaciam, effectum, inſtitutionemque ſacramenti: aut circa veram eccleſiam. Vt quando hæreticus ſuæ credit, [c] non catholicæ Romanæ: & tamen intendit practice facere id quod eccleſia Chriſti, ut fideles ſolent: uel facere hunc Chriſtianum, aut quod Chriſtus inſtituit, aut alio ſimili modo intendat quo miniſtrum ſe Chriſto ſubiiciat. [d]

6 Si materialiter & ſpeculatiue erret, baptizans puerum quem falſo putat eſſe puellam, non nocet ſacramento: [e] quia intentio practice applicatur huic, quem determinate habet pręſentem: niſi forte expreſſis uerbis intentionem excludat dicens, nolo baptizare niſi puellam aut Regis filiam. at ſi epiſcopus ad eos qui ueniunt, ut ordinentur dicat in generali: nolo à cēſuris abſoluere, nec ordinare eos qui accedunt ſcienter excommunicati, & irregulares (ſic enim monet Pontificale) intelligitur quantum eſt ex ſe, ſi nōſſet. & tamen dū particulari facto ordinat iſtum quem ignorat ligatū, applicat intentionem ſuam ſimpliciter, & in particulari: & recedit à conditione generali: atque ita vere ordinat. [f] Error tamen perſonæ in matrimonio uitiat, quia contractus oneribus plenus eſt, & deeſt conſenſus in recipiente circa ſubſtantiam contractus. Qui dicit uolo miniſtrare baptiſmum, ſed nolo dare effectum quo mundetur à peccato: hic vere baptizat, [g] & mundat animam bene diſpoſitam: quia cōcurrunt omnia requiſita, ut cauſa ſit efficax, cuius influxum hic per accidentalem intentionem non impedit: ut qui dicit uolo uere emittere uotum & iuramentum de re facienda, ſed nolo manere obligatus, hic uere obligatur.

7 Conditio ſi addatur intentioni nil nocet, quando eſt uera de pręſenti uel præterito, [h] ſicut addita matrimonio non ſuſpendit contractum: & ſic addenda eſt dum ſubeſt rationabilis cauſa dubitandi an hic fuerit legitime baptizatus: [i] quare ſic dicens: baptizo te ſi non es hæreticus, poſita conditione (quāuis errore priuato putaret baptiſmum non eſſe uerum in hæretico) ualet baptiſmus: [k] quia concurrūt omnia neceſſaria. Similis conditio de præterito apponi poſſet in abſolutione, [l] uel aliis ſacramentis ex

q ex ratione eius. [q] Soto, diſt. 1. quæſt. 5. 8. ad tertium. Nauar. c. 25. num. 91. ſic ſatis eſt, vt ſacerdos dum ſe induit habuerit animum conſecrandi formas ſecum allatas, quamuis tempore oblationis, r & conſecrationis non recordetur. [r] hoc tantum vult D. Thom. quæſt. 64. 8. ad ſecundum. Soto, Ledeſm. Bellarm. ca. 28. Nauar. cap. 25. num. 91. ſic ſatis eſt in eo qui ab hæretico recepit bapt. ille enim ut recipit, ita nouit applicare formam & materiam cum intentione. at de Pagano baptizante ſuſpectus eſt baptiſmus, quia non didicit formam & intentionem eius quem non recepit. ſic intelliguntur Tertul. lib. de bapt. Hiero. dialog. contra Lucifer. Bellarm. lib. de baptiſm. ca. 7. ſi tamen nouit formam ſuſpectus eſſe poteſt de vera intentione propter quod Gregor. Pap. 2. epiſ. ad Boniſ. cap. quos à Paganis de cōſec. diſt. 4. iubet eos rebaptizari: nempe ſub conditione. & ob id Auguſt. 2. contra epiſt. Parmen. c. 13. & Concil. Eliber. can. 38. aiunt, certum eſt baptiſmum à baptizato datum valere: ſed de Pagano relinquunt ſub dubio: nempe quia dubitari poteſt de intentione aut de recta forma. & Trid. ſeſſ. 7. de baptiſ. can. 4. tacuit de bapt. dato à Paganis, certum eſt tamen valere. ſi adſit recta intentio, & applicatio formæ & materiæ. Nicolaus 1. cap. à quodam, de conſecr. d. 4. cap. Rumà eodem cap. pręter. §. ſciendum. 32. d. Catech. Papæ de baptiſ. Bellarm. de bapt. cap. 7. Caſtro bapt. hęr. 5. D. Tho. q. 64. 9. q. 66. 9. ad 3. Soto, d. 1. q. 5. ar. 5. Hoſius inſtit. c. 38. & citat Aug. ſæpe. quare Auguſt. poſtquam lib. 7. de bapt. c. 53. dubitauit quia id ait nondum definitum eſſe à conc. ſubdit tamen ſe ſentire quod valet datus baptiſmus à Pagano. de quo Euſeb. 7. hiſtor. c. 2. & 9. addit. Bern. Diaz in pract. ſ c. 18. [ſ] vt ſtatim dicetur de baptizante per iocum. [t] Sic non tana tum Catharin. ſed D. Thom. olim d. 3. q. 1. 2. 2. ad 2. d. 6. q. 1. 3. 1. c. ad 2. & idem ei tribuunt Palud. d. 6. q. 2. Adri. de bapt. Tabien. ſentire. 3. p. q. 64. 8. 2. vbi tamen de ſolo adulto loquitur, ut dicetur. hoc tamen tenet Rich. d. 6. ar. 1. q. 2. ad 2. Angel. bapt. 5. §. 7. Sylueſt. bapt. 3. §. 12. & citant Aureol. D. Tho. Innoc. c. t. de bapt. & fauet Auguſt. 7. de bapt. cap. 53. hanc ſententiam putant probabilem Alex. Palud. Durand. quæſt. 2. Gabriel. q. 1. ar. 3. dub. 2. u Marſil. [u] [x] ſic. plane D. Thom. retractans. q. 64. per quod expli- x catur ad 2. & ar. 10. c. & ad 2. q. 60. 8. Maior. d. 6. Soto, d. 1. q. 5. ar. 8. Tabien. Caiet. Capr. Recent. & colligitur ex Conc. Florent. & Trid. quia baptiſmus verus eſt neceſſaria ianua ſacramētorum. quare qui abſque charactere ſacerdotis abſoluit, vel conſecrat nihil facit, licet repute- y tur ſacerdos. [y] de quo adulto loquitur tantum D. Tho. q. 64. 8. ad 2. & habet verū quod aiunt DD. cit. lit. D. quod Deus ſupplet effectū ſacramenti quātum ad gratiam, nō tamen quo ad cha- z racterem. [z] DD. Soto, Led. Bellarm. ca. 28. Caiet. Capr. Scot. d. 6. q. 6. Gabr. a [a] D. Tho. q. 64. 10. ad 2. & 3. diſt. 6. in fin. literæ. Tabien. bapt. 6. §. 8. Sylueſt. bapt. 3. §. ſi Duran. De Athanaſio referunt Rufin. 10. hiſt. ca. 14. Sozomen. 2. c. 16. Niceph. lib. 8. ca. 44. lib. 14. ca. 14. 16. cap. SS. 1. q. 1. Hug. lib. 2. p. 6. c. 13. Sot. q. 5. ar. 8. Bellarm. lib. 1. cap. 28. aliud ſimile refert Niceph. lib. 3. c. vlt. de alio puero baptizante, iudicauit ratum eccleſia Conſtantinop. & B. Geneſius cum per ludum peteret baptiſmum in comœdia rogatus à ſacerdote mutatus gr̃a Chriſti reſpōdit ſerio ſe velle baptizari: referunt Ado in Martyrolog. 8. Kal. Septembris Vincent. lib. 12. ſpecul. c. 102. Anto. 1. p. hiſt. tit. 8. b c. 1. §. 9. Suri to. 4. [b] vt dictum eſt lit. B. Bellarm. cap. 28. co- c lum. 4. [c] vt citatum eſt. §. 1. lit. L. ex Innoc. D. Thom. d 6. quem ſequitur Sylueſt. bapt. 3. §. 1. Soto, Ledeſm. quia fides non eſt neceſſaria in miniſtro. D. Thom. quæſt. 64. 9. d ad 1. [d] D. Thom. q. 64. 8. ad 2. & 3. e Sot. Led. [e] Sot. d. 3. f q. 5. ar. 8 col. pen. & dicetur lib. de bapt. [f] d. 3. ar. 5. ad 3. Sylu. bapt. g 3. §. 5. cum Hoſt. D. Tho. 4. d. 30. q. 1. 1. ad 3. [g] Rich. Scot. d. 6. contra Alex. vt ſi duo fideles dicāt: volo facere contractū matrimonij, h ſed non ſacramentū, ij perficiunt vtrūque. [h] vt dicetur lib. de mai trimonio. c. 4. [i] dicetur lib. de baptiſmo. c. 9. [k] cōis ſententia cōtra k Sotum. d. 1. q. 1. ar. 8. ad med. [l] Caiet. verb. abſolut. c. 1. Armi. §. 6. l Sylu. abſolutio. 3 §. 1. Nauar. c. 26. nu. 12. & de pęnitētia. d. 6. c. 1. à num. 62.

[m] cauſa honeſta: [m] nam ſine cauſa eſt graue peccatum. Conditio vero [n] contingens [n] de futuro ſi addatur, impedit ſacramentum.

8 Si Euchariſtiam iam conſecratam miniſtret ſacerdos abſque in[o]tentione, nihil nocet: [o] in alijs vero ſacramentis quæ conſiſtunt in vſu, eadem eſt intentio conficiendi & miniſtrandi. Si quis verba æquiuoca proferat & intendat inducere nouum ritum cõtra eccleſiam [p] Chriſti, non valet ſacramentum: [p] quia verborum ſenſus ex intentione determinatur ad falſum: ut ſi Arrianus dicat, & in nomine filii qui eſt minor patre: quia ille non intelligit minorem ſecundum humanitatem, ſed ratione perſonæ. At quamuis Græcos execraretur Latina eccleſia, quando baptizarent ſub alijs verbis (puta baptizetur ſeruus Chriſti) valet baptiſmus: [q] [q] quia habent ſufficiétem formam & intentionem iuxta Chriſti inſtitutionem: quamuis errore ſpeculatiuo priuato putarent falli eccleſiam Romanam. ſi plures unum baptizent aut celebrent vnam miſſam, intentio vnius non debet pen[r]dere ab altero. [r] ut dicetur cap.7.

num.62. vide Couar. cap. alm. 1. p. §. 11. num. 6. Henr. quodlib. 4. Palac. d. 17 q. vlt. col. pen. Frat. Med. lib. 2. cap. 12. frater Alex. in [m] ſum. confeſſ. lib. 1. tit. 5. c. 5. fin. [m] Vt ſi dubitat an abſoluerit, vel [n] an puer ſeu phreneticus habeat plenum rationis vſum. [n] DD. cit. imo & conditio neceſſaria cum intentione ſuſpendendi effectum, vt futurum impedit ſacramentum. ut baptizo te ſi ſol orietur cras. dicetur lib. de matrimonio. c. 4. Nauar. Caiet. Armil. frater Alexand. idem Roſel. & Tabien. verb. abſolu[o]tio. [o] quia Euchariſtia habet in ſe vim & non à miniſtro: quare licet detur à diacono & olim à laico, uel ſi quis tẽpore peſtis proprio ore caperet, vt Caietan. conſulit, haberet gratiam ex ſa[p]cramento. [p] ſup. c. [q] 9. §. 12. [q] ſup. ca. 9. §. 12. contra Sotum d. 1. quæſt. 1. ar. 8. & tamen d. 3. ar. 5. me[r]lius loquitur. [r] Vt dicetur infra. c. 27.

CAPVT XI.

De pijs ritibus in ſacramentorum adminiſtratione.

§. 1. *Et ſeq. & §. 7. ritus eſſe vtiles: ſed viatori tantum. §. 8.*

4 *Quomodo obligent.*

7 *Quoſdam ſumi ex imitatione Chriſti.*

9 *De ritu unctionis & triplici oleo.*

10 *Et ſequen. de varia manus impoſitione.*

QVidam externi ritus ſeu piæ cæremoniæ decenter inſtitutæ, & præceptæ ſunt in catholica [a] eccleſia, [a] circa ſubſtãtiam actuum & circunſtantias loci, ut in templo conſecrato: temporis aut perſonæ quæ veſtibus ornatur: aut circa modum, ut de trina merſione baptiſmi: de lingua Latina in qua communiter fit ſacramentum, & ſacrificium. quod fit ob varias cauſas. 1. vt actus externi eliciti ex vir[b]tute religionis, [b] vt genuflexio & oratio cum cantu & adoratio. At opera fidei, ſpei, caritatis, & miſericordiæ, præſertim ex uoto, ut diriguntur in Dei cultum, ſunt actus à [c] religione imperati. [c] Cæremoniam quidam deducunt à Cærete oppi[d]do, [d] ubi cultus Dei conſeruatus [e] eſt: aut à carendo, [e] quia ſacrificii cæremonia uſurus carere debet certis rebus: ut vino, uſu uxoris, & alijs. Nec tamen in his externis, ſed in ſpiritu eſt præcipuus Dei [f] cultus. [f]

2 Deinde quoſdam ritus inſtituit eccleſia non iam indifferentes, ſed quibus. 1. interna deuotio fouetur [g] & augetur. [g] 2. & his ob piam ſignificationem eruditur intellectus noſter, conſeruatur myſteriorum, [h] & beneficiorum memoria. [h] 3. cultus diuinus augetur, dum Deus tanquam autor non tãtum animæ, [i] ſed corporis ex naturali inſtinctu, [i] apud omnes ferè nationes colitur, expanſis manibus & vultu erecto in cœlum, ut Moſes Exodi cap. 17. & flexis genibus, ac tunſione pectoris.

3 Sic eccleſia, ritus inſtituit in ſolenni ſacramẽtorum, & ſacrificii [k] miniſterio: tum ad ornatum, [k] ut in ueſtibus ſacris quibus miſſa celebratur, aut dum induit baptizatos ueſte alba. tum ad melius conſeruandam unitatem religionis: ut circunſtantiæ ſecundum tempus, locum & modum circa diuinum cultum eſſent omnibus fidelibus notę & cõmunes, & ut in his etiam ſer[l]uetur unitas eccleſię, [l] ut his etiam notis diſtinguantur catholici ab in[m]fidelibus, ut ſigno crucis. [m] Propter quod eccleſia ne quid cõmune cum Iudęis haberet pręcepit ut Paſcha celebretur in ſeq. Dominica

CAP. XI.

[a] COnc. [a] Triden. ſeſſ. 7. de ſacrament. can. 13. Caniſ. Catech. tit. de ſacrament. ca. 8. & lib. 4. Marial c. 12. ad fin. Catech. Pij V. de bapt. ad fi. Vualden. de ſacram. c. 28. 44. eſſe ex traditione Apoſtol. & de illorum ſignificatione. ca. 45. vſque ad 55. Pamel. ad Cypria. epiſt. 73. num. 6. & ad Tertul. de bapt. num. 1. Turrian. ad Clem. lib. 7. conſtit. Apoſt. c. 23. Torren. lib. 3. confeſſ. Aug. ca. 4. & tom. 3. confeſſ. Hieron. 5. Dur. lib. 1. rational. ca. 8. lib. 6. ca. 82. à nu. 9. Caſtro, bapt. hær. 6. 7. Abul. in Exod. & Leuit. & de ritibus bapt. DD. mox citandi. Bellarm. lib. 2. ſacram. ar. 29. & de baptiſm. à ca. 24. Theſaurus ſacerdotalis. 1. p. in princip. Modernus in commen. ad l. Dominico C. Theodoret. de ſpectac. Ordo Rom. tit. de bapt. Raban. lib. 1. inſtit. cler. à cap. 27. Alcuin. diuin. offic. tit. de Sabb. Sanct. cap. 55. & eod. tit. Amalar. lib. de eccleſ. offic. Pet. Gregor. ſyntagm. de baptiſm. num. 9. Cucch. inſtit. Maior. lib. 5. tit. 2. a num. 23. & 102. Bar. de Ledeſm. in ſum. tit. de baptiſm. difficul. 14 Hoſius inſtit. ca. 37. Sonnius catech. c. 10. ex ſcholaſt. DD. cum Magiſt. d. 6. Palud. quæſt. vlt. Sot. quæſt. 2. ar. 2. & diſt. 3. ar. 10. Ledeſm. quæſt. 7. cum D. Thom. quæſt. 66. ar. 10. de bapt. vbi Sebaſt. & quæſt. 72. ar. 12. de confirmat. Alen. lib. 4. tit. 2. de ſacram. & de bapt. tit. 3. ar. 7. Sylueſt. baptiſ. 5. §. 4. Tabien. bapt. 5. à §. 8. Angel. Armil. Hug. lib. 2. p. 6. à cap. 8. & hi [b] citant Patres. [b] quia religio eſt moralium virtutum pręſtantiſſima. D. Thom. 2. 2. q. 81. 6. & adoratio latriæ eſt exterior actus illius. q. 84. 2. & oratio exterior. q. 83. 3. ex 1. Tim. 2. & 1. Corint. 14. Cypr. ſerm. de orat. Dominic. vt Deum colamus animo & corpore. Prou. 16. Matth. 22. cum ſit vtriuſque autor Greg. Nazianz. & Nyſſen. orat. de baptiſm. Cyril. catech. 3. alter Cyrill. lib. 2. in Ioan. cap. 42. Tertull. de reſurrect. carn. cap. 15. Greg. in 1. Reg. [c] lib. 6. cap. 3. Caniſ. de ſacram. cap. 8. [c] Iacob. 1. relig. munda viſi[d]tare. Auguſt. enchyr. ca. 3. Deus colitur fide, ſpe, & caritate. [d] ſic [e] deducit Valer. Max. lib. 1. cap. 1. Liui. lib. 5. hiſtor. [e] ſic deducit Auguſt. 2. retract. c. 37. Gellaſ. 4. cap. 9. Macrob. 2. ſatur. ca. 3. Giral. ſyntag. 17. ſic Nazaræi abſtine[f]bant vino. [f] Ioan. 4. non in monte hoc: ſed in ſpiritu & verit. vbi Chryſoſto. Cyrill. Theophyl. Euthym. D. Thom. Bellarm. 2. ſacram. cap. 32. argumen. 7. ſed non excludit ritus externos, qui iuuant, ut excitetur ſpiritus. cauẽdus tamen eſt nimius, & ſuperfluus ritus qui impedit deuotioné ſpiritus Aug. epiſt. [g] 119. c. 19. [g] vt experimẽto patet Auguſtin. de cura pro mort. c. 5. epiſt. 119. cap. 11. & 9. confeſſ. ca. 6. 7. Bellarmin. [h] c. 31. propo. 5. [h] Innocen. 1. epiſt. 1. ad Decent. Leo. epiſt. 81. Conc. Tolet. 4. can. 2. Auguſt. epiſt. 119. c. 7. docent intellectum, vt ſcript. imag. & feſta de myſterijs. hinc ex ritu exorciſmi probat Aug. puerum contrahere peccatum. de peccat. meri. ca. 34 & lib. 6. in Iulia. ca. 2. de myſt. quæ ſignificant. vid. DD. qui ſcrib. de offic. eccleſ. ſed horum ratio via paucis nota eſt. Caniſ. de ſacrament. cap. 8. ex Dionyſ. eccleſiaſt. hierarch. c. 1. & vlt. Orig. hom. 5. Num. Auguſtin. 3. doctr. [i] c. 9. [i] Vt patet experimento, quo omnes fere nationes vtuntur his ritibus, quaſi ſigno natura[k]li. [k] Trident. ſeſſ. 7 can. 13. ſic ritus in miſſa, & ordo miniſtrorum ſeruit ad ſolennem autoritatem. Trid. ſeſſ. 22. cap. 5. can. 3. D. Thom. 3. p. q. 83. 3. & ſeq. Sot. diſt. 13. q. 2. [l] ar. 3. infra lib. de miſſ. à c. 26. [l] ſic iiſdem ſacram. & alijs rit. eccl. conſeruatur vna relig. Auguſt. 10. contra Fauſt. c. 11. lib. de relig. c. 17. Baſil. hom. 13. de exhort. ad bapt. D. Tho. q. 61. 1. Sot. d. 1. q. 2. ar. 1. ob quas rationes decuit ſacramenta eſſe ſenſibilia. ſup. c. 2. §. 4. Trid. ſeſſ. 7. can. 2. & 5. Caniſ. de ſacram. c. 6. Eki. ho. 2. de ſacram. vbi affert 6. cauſ. Sic circuncision Geneſ. 17. data eſt in ſignum religio. ſed hæc ratio, & vt ſacramentum ſit efficax ſignum gratiæ, magis conuenit noſtris ſacramentis quam veterib. Aug. 3. doctr. ca. 9. in Num. q. 33. in Leuit. q. 84. in pſalm. 73. Tertul. de reſurrect. carn. Chryſoſt. hom. 60. ad pop. hom. 83. Matth. quare Exo. 18. monetur Moſes, vt ipſe doceat cæremonias. Plat. Dial. de reg. Quare Innoc. epiſt. 1. Leo. epiſt. 4. Baſil. epiſt. 63. carpunt [m] Epiſcopos, qui ignorant cæremonias. Bellarm. cap. 31. §. 5. [m] ſic à pueritia docentur Chriſtiani frequenter dicere, per ſignum crucis. Aug. tract. 118. in Ioan. lib. 1. confeſſ. c. 11. Bellarm. lib. 2. de imag.

imag. cap. 29. [n] Victor PP. apud Euſeb. 5. hiſt. cap. 25. & propter hoc ſimul coactum eſt Conc. Nicen. vt ait Epiph. hær. 70. Euſeb. 3. de vita Conſtant. Atha. epiſ. de ſyo. Arim. Bell. c. 31. §. 2. & c. 32. argum. 5. [o] Apoc. 1. in dominic. die Couar. 4. variar. c. 16. [p] vt vna lingua concordent miniſtri, & apud exteras nationes miniſtrare poſſint communi commercio. & hic mos manet à principio eccleſiæ in Hiſpan. Ital. &c. Bellarm. c. 31. propo 6. ex Vualden. Iſidor. Raban. Rup. [q] Bellarm ſupra, & lib. 2. de verb. Dei. ca. 15. & ne miſſa vulg. lingua dicatur, Conc. Trident. ſeſſ. 22. c. 7. Bellarmin. lib. 2. de miſſ. ca. 11. dicetur infra lib. de miſſa. ca. 31 §. 9. [r] D. Thom. 1. 2. q. 103. ar. 3. ad 14. Bellar. 1. de ſacram. ca 32. argum. 5. ſic gentiles vtebantur bapt. quodam, & ſacram. panis, ut ait Tertul. de præſcript. Giral. ſyntag. 17. & de Deo Pan. Plutar. apud Euſeb. 5. præpa. c. 9. quod tempore Tyberij vox per varias regiones audita eſt, magnus Pan. interijt. vide Niceph. 8. hiſt. c. 33. lib. 9. c. 19. Auguſt. 18 ciuit. ca. 12. 17. & Melch. in lege naturæ obtulit ſacrific. panis & vini, præſertim quia dæmon apud gentil. vſurpauit ritus quibus Deus colitur, ait Tertul. ſop. [ſ] Auguſt. 20. cont Fauſt. cap. 4. Hieron. cont. Vigilant. Bellarm. cap. 32. argumen. 5. ſic templa idolorum conuerſa ſunt in templa Sanctorū, Theodoret. lib. 8. de martyr. Bellarmin. 1. de beatit. Sanctor. ca. 20. colom. 4. [t] infra capit. 20. § 3. & de baptiſm. cap. 14. §. 1. Bellarm. ca. 31. propoſ. 2. & 3. Tertul. in ſcorpiaco. Cypr. 4 epiſt 6. Lactan. 4. cap. 26. Orig. Chryſoſt. Nazianz. Nyſſen Hieronym. Epiphā. hęr. 30. Athan. lib. de Incarnat. Auguſt. 22. ciuit. cap. 8. D. Thom quęſt. 60. 2. ad 3. & 4. quæſt.

de ſacram. cap. 8. ex Dionyſ. c. 2. eccleſiaſt. hierarc. Clem. epiſt. 3. Tertul. de coron. milit. Clem. lib. 7. conſtit. ca. 23. Baſil. Chryſoſt. Cyrill. Cypr. Ambroſ. Auguſt. Origen. hom 12. Num. Bellarm. de bapt. ca. 25. & de 7. ritibus baptiſ. 30. qu eſt. 1. cap. 1. ibi gloſſ. & capit. contracto. de cognat. ſpirituali. [b] DD. cit. § 1. A. D. Tho. 3. p. quæſt. 71. Sot. diſt. 6. quæſt. 2. & generaliter de his Cypr. lib. 1. epiſ. 12. alias epiſt 70. Pamel. ad Cypr. epiſt. 73. Orig. hom. 6. in Ezech. Leo. epiſt. 4. ca. 6. Cyril. catech. Ambroſ. de ſacram. Vualden. tom. 3. de ſacral. à c. 45. [c] D. Thom. quęſt. 72. ar. 12. Bellarm. lib. de confirm. c. 13. [d] Vt plane ait contra Florent. [e] D. Tho. 3. p. q. 83. ar. 3. & ſeq. de quo dicetur lib. de miſſ. à c. 26. [f] Trid. ſeſſ. 23. c. 8. Bellar. lib. de ord. ca. 12. & vide c. 9. de manus impoſitione. [g] D. Tho. addit. q. 28. & pœnitētias publicas renouat Trid. ſeſſ. 24. reſor. c. 8. [h] de facto Nectarij ſcripſit Modernus lib. & inf. lib. 2. de pœn. c. 2 § 4. [i] Trid. ſeſſ. 24. c. 10. Bellar. lib. de matr. c. 33. [k] Tridēt. ſeſſ. 14. de vnct. can. 3. Bellar. lib. de extr. vnct. c. 10. [l] Vt in miſſa eleuatis oculis benedixit, & fregit. in bapt. quidam ritus ſumūtur ex imitatione Chriſti dum ſurdū ſanauit Ioan. 9. 11. 20. Luc. vii. Mar. 7. 10. Matth. 8. mſ. lib. de miſſ. c. 32. §. 2. [m] Vt 1 Cor. 11. cętera cū Veneto diſponam. Aug. epiſt. 118. vt q non niſi ieiunus cōmunicet & 3. doctr. c. 21. cū Cypr. lib. 2. epiſt. 3. aquam vino miſceri in eucha. de alijs Clem. lib. cōſt. Apoſt. Dion. eccleſ. hier. c. 3. & 4. Tert. de coron. mili. Baſil. de SS. c. 27. Dam. ſer. de defunct. Can. de ſacr. c. 8. Bellar. 1. ſacr. c. 31. in princ. [n] Trid. ſeſ. 7. can. 13. Bell. c. 31. prop. 3. & 4. & refert ſe ad lib. 4. de Pō. Rom. c. 15. [o] Bell. lib. 2. c. 32. vt

poſt 14. Lunam Martii. [n] & pro Sabbatho ſubſtituit ſeruari diē Dominicam. [o] ſic decuit vt omnes in eccleſia Latina proferrent lingua Latina [p] ſacramentorum formas, & alias precationes dum ſolēniter miniſtrantur, & Miſſa non vulgari, ſed Latina lingua dicatur. [q] quod ſi eccleſia retinet quoſdam ritus de thurificatione, [r] & alijs quibus gētes & Iudæi vtebantur, differt tamen ſpiritu & intētione, [ſ] vt Act. 15. Apoſtoli ad tempus dixerunt abſtinendum à quibuſdam cibis. Tandem hi ritus & ſacramentalia per eccleſiam autoritate Chriſti inſtituta habent vim quandam ſpiritualem [t] ſuper perſonas: & illis adhibitis Deus ad modū operis operati, ut de aqua benedicta & exorciſmis dicetur, conferebat effectū.

4 Hos ritus quamuis non pertineant ad ſacramenti ſubſtantiam, [u] non licet ſine neceſſitate omittere [x] nec per epiſcopos Papa inferiores mutare. [y] & multo minus ab vllo contemni. [z] Si quis ob periculum mortis baptizatus, aut ſi ob aliquam cauſam ordinatus eſt ſine ritibus, ſunt poſtea ſupplendi in eccleſia ſolenniter: [a] ante baptiſmum catechumeni præparantur ad illius ſuſceptionē, & pręcedit catechiſmus ad inſtructionē rudium: [b] & oratio cum exorciſmis & inſufflatione ad remouenda impedimenta, & repellendos Dæmones: & ad ſanctificationem: adduntur vnctiones piæ, & conſignatio crucis. Deinde comitātur baptiſmum orationes cum ſignatione crucis, tandem poſt baptiſmum induitur veſte alba quaſi modo genitus: ut lib. de bapt. dicetur.

5 Ante confirmationem conſecratur chriſma tātum in Sabbatho Sancto cum ſolenni ritu, & ſolenniter indutus epiſcopus miniſtrat. [c] Sic Apoſtoli confirmati ſunt ſolēni die Pentecoſtes in ſigno viſibili in quo eis datus eſt Spiritus ſanctus: [d] Euchariſtia conſecratur & iuge illius ſacrificium offertur in miſſarum ſolennijs cum pijs cæremonijs & miniſtrorum apparatu. [e] ordines ſolenniter celebrantur per ſtatuta anni tempora. [f]

6 In ſacramento pœnitētiæ cum in occulto fiat confeſſio & abſolutio, non additur vlla ſolēnitas: fuit tamen olim vſus ſolennis pœnitentiæ, [g] quæ in loco publico agebatur impoſita pro publicis peccatis. Illam tantum publicam Nectarius Archiepiſcopus Conſtantinop. abrogauit ex cauſa quadam. [h] In matrimonio quia contractus eſt, ſi deſit quædam ſolennitas, ut præſentia parochi cum teſtibus, inſtituit Conc. Trident. ſeſſ. 24. cap. 1. irritum eſſe contractum & non fieri ſacramētum: præcipit pręmitti tres denūciationes diebus feſtis: & inito matrimonio fieri ſolennes benedictiones, & nuptias cum apparatu conuiuij, non niſi certis anni temporibus. [i] In extrema vnctione eſt ſuus ritus [k] pius vt ante ſubſtantiam ſacramenti præcedant preces, & poſtea ſubſequuntur, quibus per circunſtantes iuuetur infirmus & omnes ad ſacramenti reuerentiam excitentur: quæ ſeruanda ſunt ut habentur in Manuali, niſi pręmatura mors cogat ſubſtantialia tantum perfici.

7 Quibuſdam cæremoniis vſus legitur Chriſtus: [l] quaſdam habet eccleſia ex Apoſtolorum traditione, [m] & alias ipſa eccleſia & Pontifex ſtatuit, vt ſane potuit etiam autoritate humana: [n] nec Chriſtus aut Apoſtolus damnat mandata hominum [o] circa pias cæremonias: ſed dum contraria ſunt mandatis Dei, quia impias aut inutiles ſuperſtitiones docent, quas priuati homines ocioſi & deluſæ mulierculæ fingunt ob varias cauſas. [p] olim Deus in lege, & nunc Chriſtus in rebus ſenſibilibus ſacramenta inſtituit: [q] & ſacrificium etiam in ſtatu innocentiæ eſſet, vt eſt in lege euangelica: vt externo ſymbolo filij eccleſię viſibilis congregentur in vnam hanc Chriſti religionem, [r] & profiteantur illam: & dum Deum religioſe ſacramentis colunt, recognoſcant eum autorem gratiæ & bonorum per ſacramenta ſeu ſacrificia: & pro beneficijs receptis gratias agant.

8 Hæc in ſtatu gloriæ non ſunt neceſſaria, [ſ] quia anima in ſuis operationibus nōn pendebit à corpore: & tamen poſt reſurrectionem erit vocalis etiam laus Dei, [t] & cultus cum decenti corporis cooperatione, & per Chriſtum qui ſe Patri ſemper offert, [u] beati erunt ſimul.

[u] 66. 10. Tabien. bapt. 5. §. 11. Soto, d. 3. ar. 5. [u] Trid. ſeſſ. 7. can. 13. ſeſſ. 21. c. 1. vt quod ſub altera ſpecie fiat cōio, & cum ieiunio naturæ. [x] [y] Trid. ſeſſ. 7. can. 13. Bellar. c. 31. propoſ. 4. poteſt n. eccleſ. lege obligare ſub M. pręſertim in rebus cultus diuini. nec ep̄i abrogare poteſt legem Papæ, & eccleſ. vt dicit Trident. [z] Trid. ſup. Aug. 19. contra Fauſt. ca 11. lib. 3 a. c. 14. [a] infra lib. de bapt. D. Tho. q. 71. 3. ad 3. & d. 6. Tabien. bapt. 5. §. 8. & 3. cū Pan. c. nouit. de bapt. Modernus ad leg. dominico. C. Theod. de ſpectac. Caniſ.

Matt. 15. carpit traditiones hoīum, & Mar. 7. quæ repugnāt pręcepto Dei, vt q necesſaria parētibus filius donabat ſacerd. & in Mal. 23. ait hęc oportet facere. Sic Deuter. 4 & 12. & Prou. 30. vetat addi ſcripturæ: nempe quod eis ſit contrariū. Bellarm. 4. verb. Dei. 10. [p] 4. Reg. 16. & 21. vitatur altare quod idolis erectum eſt contra altare Dei de quo Dan. 11. [p] de qq. d. eſt. §. 1. [q] ſup. ca. 2 §. 4. [r] Aug. 19. contra Fauſt. ca. 11. [ſ] Vt d. eſt. c. 5. D. Tho. q. 61. ar. 4. contra Origen. hom. 14. in Luc. [t] D. Thom. addit. q. 82. ar. 4. [u] Hebr. 7. & 9.

C 2

offerentes ſacrificium laudis & gratiarum actionis: In eccleſia vero militante indigent homines ſacramentis, & ſacrificiis, ut his etiam notis diſcernantur ab infidelibus, & mutuo nexu vnius fidei & baptiſmi connectantur. Deinde ſpes confirmatur per hęc efficacia ſigna, per quæ Deus gratiã infallibili promiſſione oblatam confert ſemper omnibus rite ſuſcipientibus. [x] Vt Apoſtolis die Pentecoſtes Act.1. in ſigno viſibili Chriſtus oſtendit ſe donare promiſſum donum Spiritusſancti: ita ipſum mittit & confert, [y] inuiſibiliter ſigno viſibili ſacramenti, cum miniſter dicit: ego te baptizo, vel abſoluo.

9 Oleo triplici vtitur eccleſia, [a] 1. oleo ſancto infirmorum, [b] quo ſacerdos confert ſacramentum extremæ vnctionis. 2. cum vnctione chriſmatis, [c] confirmat epiſcopus. vtraque vnctio eſt de neceſſitate ſacramenti. [d] 3. quæ fit oleo benedicto catechumenorum ante baptiſmum in pectore & ſpatulis noui [e] athletæ, aut in conſecratione manuum ſacerdotis, [f] & in capite epiſcopi [g] eſt quid ſacramentale pertinens ad ritum tantum & ſolennitatem ſacramenti à tempore Apoſtolorum: [h] & numeratur inter remedia per quæ remittuntur venialia, vt dicetur lib. de pœnitentia. Chriſmate vngitur fons baptiſmalis, & calix cum patena, & altare vel eccleſia dum conſecratur: [i] & vertex hominis poſtquam baptizatus eſt. [k] olim omnis vnctio iſtarum rerum cum chriſmate reſeruabatur epiſcopo: ſed illã verticis Syluest. Pap. & inſtituit, & commiſit presbyteris. [l] abuſus verò inoleuit, ut quidam ſacerdotes chriſmate vngerent frontem baptizati: [m] & prohibitum eſt eo quod hoc ritu ſolus epiſcopus miniſtrat ſacramentum confirmationis.

10 Manus impoſitio in ſacramẽto confirmationis, & dum initiatur Diaconus, & ſacerdos, ſignificat copiam gratiæ. [n] 1. Olim tempore Apoſtolorum videtur quibuſdam, [o] ex Chriſti diſpenſatione appoſita loco materiæ in confirmatione. 2. ſacerdoti confertur ſecunda poteſtas ordinis quia poteſt abſoluere à peccatis per impoſitionem manus vice materiæ proximæ. [p] cui ſimul additur noua verborum forma, accipe SS. vt aduertit D. Ambr. 1. Timoth. 4. quod Patres Græci, ac Latini, Concilia, Pontiſ. & Doctores Scholaſtici affirmant à quibus quidam Catholici ſine cauſa recedunt. [q] Similiter in conſecratione epiſcopi datur gratia per impoſitionem manus vice materiæ. [r] 3. Olim Diaconus ante ſcripta euãgelia videtur quibuſdam fuiſſe initiatus ex Chriſti diſpẽſatione cum manus impoſitione vice materiæ ſeu libri euangeliorum, ut dicetur lib. de ordin. In his tribus manus impoſitio conſecratoria, uel ordinatoria olim non fiebat, nec modo etiam in ſacerdote fit abſque verborum forma: [ſ] quamuis non extet ſcriptum.

11 Eſt ſecunda manus impoſitio quæ dicitur reconciliatoria, quæ fiebat 1. adultis qui fuerant ab hæretico ſponte baptizati, in ſignum publicæ reconciliationis imponebantur manus, id eſt, confirmabãtur ab epiſcopo Catholico: [t] qua confirmatione recipiebant gratiam quæ defuerat in baptiſmo. 2. reuerſis ab

& 9. [x] Tridẽt. ſeſſ.7.can.7. [y] At ſacerdos non dicitur mittere, aut dare Spiritum ſanctum: ſed pater aut filius, à quo procedit D.Thom.1.p.quæſt.43.art.8.&. cum Auguſt.15. Trinit.c.26. Doctor.diſt.15. Alber.Bon.Tarant. Ægid.Dur.diſt.14. Carthuſ. quæſt.vlt. [a] cap.vn. de ſacra vnct. vbi Nauar. in conſil.DD.d.23. D.Thom. quæſt.1. a.1. Palud.q.1. Soto, & Palac. quæſt. 1. Summiſt. Angel. Syluest. Tabien. Armil. verb. vnctio. [b] [c] Infra lib. de confirmat.c.1. & 7. [d] Tertul.lib. de reſurrect. carn. cap.8. de præſcript. & vtroque loco Pamel. & lib. de baptiſm. c 8. Cypr. lib. 1. epiſt. 12. Aug. tract. 118. in Ioan. Cyrill. Catech. 3. Clem.lib.8 conſtit. cap.35. Bellarm.lib. de confirmat.cap.8. & 13. lib.3. de Rom. Pontiſ. cap.11. lib. 4 cap.8.§.3. [e] Innocent.1. epiſt.1.c. 3. Ambr.1. ſacram. cap.2.lib.2.cap.7. & de ijs qui initiãtur. Cyrill. catech.3. & 5. Dionyſ.eccleſiaſ. hierarc. cap.3. & 4. Clem.ſup.Baſil. de Spiritu ſancto.c.27. Caſtro,bapt.hæt.7. D.Thom.quæſt.71. 2.diſt.6.q 2.3 1.vbi Soto. q.2.2. colum. penol. Palud. & alij & Soto,d.3.art.10. Hug.lib.2.p.6. cap. 11. Raban lib.1.c.27. Tabien. baptiſ.5.§. 10. & alij citat.§.1. [f] Nazianz. apolog. ad Patrem ſuum. & orat.de pace Bellar. lib.3. de cultu ſanctorum.capit.7. lib. de ordine. cap.12. D.Thom.d.24. vbi Palud.Soto ſeu addit.q.37. art.5. Ledeſ.q.39. Summiſt. verb. oleum. Trid. ſeſſ.23.can.5. dicitur lib. de ord. [g] [h] Doct. cit.§.1. & mentionem vnctionis quæ fit in bapt. facit Clem. lib.3. conſtit.capit. 16. lib.7. à cap.4. vbi Turrian. & lib.3. recognit. Dionyſ. eccleſiaſt. hierarch ca.1.2.7. Cypr.lib.1.epiſt.12. alias epiſt.70. Orig. hom. 12. Num. Baſil. de Spiritu ſancto. cap.27. Tertul.1. contra Marcio. & plane lib.de reſurrect.carn. Chryſoſtom. hom.6. Coloſſ.2. Theoph.Luc.10. Cyril. catech.1. vſque 4. Hieron. contra Luciſ. Optat. lib.2. Aug.15. de Trin. cap.26. lib.2.contra lit.Petil. cap. 104.lib.1. de peccato mer.cap.34 lib.2.de gratia cont.Cæleſt.c.4. Ambr.1. ſacram.cap.2. Iſid.2. offic.cap.20. Quidam tamẽ horum videntur loqui de vnctione confirmationis. hanc eſſe ab Apoſtolorum tempore ait Pius V. catech. quare falſo Hug. lib.2.p.7.c.3. dicit cœpiſſe à Sylueſt. PP. hinc enim ſolum inſtituit, ut ſacerdos verticem baptizati liniret chriſmate. [i] Bellarmin. lib.3. de cult. Sanct.cap.5. late Durand.lib.1. rational cap.9. à §.5. Syln. & Summiſt.verb.oleum, & conſecratio. At ſine chriſmate fit verus bapt. Caſtro,bapt.hær.6. cont. Armen. [k] [l] Bellarm.3. de cultu Sanct. cap.7. contra Hug. generaliter loquentem. [m] D.Thom.q.66. ar.10. ad 2.q.71.3. ad 4. Sot.d.3.ar.10. col.antepen. Raban.1. inſtit.cler. c.27. Palud.d.6. Tabien.bapt.5.§.10. Moder. ad l.dominico, C.Theod. de ſpectacul. in quo decepti ſunt Sylu.Angel. Armil.verb.vnctio. in princ. propter.c.vni.de ſacra vnct.quod c.loquitur de confirm.epiſc. hinc D.Greg.c.presbyt. de conſec.d.4. vetat ne ſacerdos inungat frontem [n] quare manus impoſitio fit non tã-

tũ in epiſcopo & ſacerdote ſed in diacono Act 6 ſyn.7.c.20. apud Iuon. p.5.c.121. Carth.4.c.4. de quo diacono corrigenda eſt lit. c.1. de ſacramẽtis non iter. vbi Innoc. corrigit. & Clem.lib.8.conſt. c.27. vbi Bonius corrigit, ut legatur diaconus habet manus impoſitionem. ſed ſubdiaconus & minores ordines non habent manus impoſitionẽ, vt ait Conc. Carthagin.4. c.5. Colonien. cum Ambro.c.ſubdiaconus.23.d. [o] dicitur lib.de confirma. cum Auguſt.1.peccat. merit. cap. 26. Clem.lib.7. conſtit. c.39. Conc. Carth. 4.c.85. videtur.cap. Spiritusſanctus.conſec.d.5. & Act.8. & 19. [p] Petr. Sot. de ord.lect.5. Ledeſm. 2.p.q.36.ar.4. ad 1. Hoſius inſtit.ca.50. alias 53. Caniſ. tit. de ord.cap.3. Ekius to.4. ho.66. Bellar. de ord.c.2.9. & lib. 4. de eccleſ. c.8. ex 1.Timot.4. gratiam quę data eſt tibi per impoſitionẽ manus presbyterij. 1. cœtus epiſcoporum, dum epiſcopus conſecratur: ibi Chryſoſto. Theoph. œcumen. Amb. Aymo. Theodor. D.Tho. quod citat Trid. ſeſſ.23. ca.3. colligitur ex Clem.lib.2.c.45. & 8.conſtit. à c.2. vbi Turrian. Auguſt.3. de bapt.c.16. Dionyſ.c.5. eccleſ.hier. Dam.epiſt.4. Innocent.I.epiſt.22. Leo I.epiſt.87. Alex.2. c.ex multis.1.q.3.c. Daibert.1.q.7. Cõc. Nicen. can.9. cap.ſi quis,81.d. Antioch. can.10.27. Carthag. 4.can.2.3.4. & Colonien.tit.de ord. & optime Tridẽt.ſeſſ. 14.de vnctione.c.3. ſeſſ.23. can.4. Euſeb.6. hiſt.c 43. Niceph.lib.9. hiſt.c.43. lib.12. cap.14.lib.5.c.26. Hieron. in Eſa.58. Ambr.de dig.ſacerd.c.5. Auguſt.de geſtis cum Emerito. Metaphraſt. in vita Chryſoſt. D.Tho.d.25.q.1.1. addit. q.37.5.q.38.2. ad 1. Bonau.diſt.24.ar.1.q.4. Tarant. Scot. Palud. q.7.1. Durand.q.3. Altiſiod. lib.4. & patet ex lib. ordo. Roman. At Conc. Florent. ſolum expreſſit porrectionem calicis, &c. quia tunc primum imprimitur character ſacerdotii: nec per impoſitionem manus cum forma datur nouus ordo, aut per cõſecrationem epiſcopi, ſed perficitur character ſacerdotalis cum noua poteſtate ordinis. [q] Soto d.24.quæſt.1. art.4. Richard.ar.4.quæſt.3. ad 5. Marſil.q.12.ar.2. Armach.lib.11.c.14. Sylu. ordo.2.§.4.verſ.3. & quidam Recent. [r] De quo exponunt Patres cit.P.id 1.Timot.4. per impoſitionem manus presbyterij.i.cœtus epiſcoporum conſecrantium epiſcopum. Anaclet.epiſt.2. Iuo. ſup. ex 7.ſyn. cap.20. Niceph.lib.6.c.36. Socr.4.hiſt.c.36. Carthag.4.c.2. Tolet.4. c.18. Antioch.c.17.19. Apoſtol. can.1. Clem.lib.3. conſtit.c.20. Dam. epiſt.4. Soreal.verb.epiſc.§.18. Torren.lib.3.confeſſ. Auguſt.c.11. §.14. [ſ] Ambr. in Epheſ.4. D.Tho.d.7.q.2.3.1.ad 2. Scot. Rich. ar.1.q.2.1.Soto. Vuald.to.2. de ſacram.c.113. Ayal.3.p. de tradit. tit.de confirm. Taper.ar.12. multa vero fiebant ab Apoſtolis quæ non reperiuntur ſcripta. vt ait D.Tho.q 64.2.1. Auguſt.epiſt.108. Dam.lib.4.c.4. [t] Lindan 4. Panop.c.27. Bellarm.1. ſacram.c.26. & lib.de confirmat. cap.7. & plane Auguſt. de eccleſ.dogma. cap. 52. lib.3. de baptiſm. contra Donat.cap.16. bene. vide cap.18. & lib.5.

hæreſi dum in eccleſia reconciliabantur per pœnitentiam & claues. [u] 3. Si quis eſſet à Nouatianis Ordinatus, reconciliabatur cum enchirotheſia. [x] ideſt manus impoſitione: quæ reconciliatio non erat reordinatio: [y] ordo enim rite collatus iterari non poteſt: ſed reductio ſacerdotis, ut ei concederetur communio laica: interdum fiebat reſtitutio ad ordinis malè ſuſcepti gradum & executionem. [z] Ea reconciliatio in occidenti fiebat cum ſola manus impoſitione: ſed in orientali eccleſia Græcorum fiebat cum vnctione chriſmans per epiſcopũ: [a] abſente verò epiſcopo in mortis articulo fiebat per presbyterum. [b] Chorepiſcopus, ut explicat Concil. Hiſpalen. 2. can. 7. iure ordinario non poterat cum chriſmate reconciliare nec per impoſitionem manus fidelibus baptizandis, vel cõuerſis ex hæreſi dare Spiritum ſanctum: nec chriſma conficere, aut chriſmate baptizatorum frontes ſignare. [c] 4. pœnitens qui erat in loco publicæ & ſolennis pœnitentiæ reconciliabatur ſaltem in mortis articulo per manus impoſitionem. [d] Hæc abſolutio ab his pœnitentiis, & cenſuris per orationem, & ritus ſacerdotis præmittebatur ante abſolutionem à peccatis: atque ita D. Auguſt. [e] ipſum pœnitentiæ ſacramentum aliquando vocat manus impoſitionem.

12 Tandem 5. dicitur manus impoſitio ſalutaris, quæ fiebat catechumenis in exorciſmo: [f] quando hi admittebantur in numerum baptizandorum, & tunc dicuntur competentes, [g] (quod pro ſanctorum & iuris explicatione eſt attente aduertendum) [h] quia ſimul petebant baptiſmum ſibi dari: vt qui ſic erant Chriſtiani merito, fierent Chriſtiani & numero per baptiſmum. ſic quadruplex eſt manus impoſitio: conſecratoria, ordinatoria, reconciliatoria, & ſalutaris. [i] Chriſtus legitur manus impoſuiſſe infirmis vt ſanarentur: ut aduertit Chryſoſt. Luc. 4. & Apoſtolos, & ſacerdotes monuit, Marc. vlt. ſuper ægros manus imponere: vt Ananias, Acto. 9. Saulo ante baptiſmum imponens manus ſanauit cæcitatem eius. Similiter vnctione quadam, quæ ſacramentum non erat, ſed futuri ſacramenti ſignum, ſanabant Apoſtoli, Marc. 6. quoſdam infirmos: [k] vt dicetur cum de extrema vnctione ſermo fiet.

CAPVT XII.

De tribus effectibus ſacramenti. 1. gratia iuſtificante. 2. charactere, aut alio ſimili, qui dicitur res & ſacramentum ſimul. 3. de gratia ſacramentali.

§. 1. *Diſtingui ſacramentum tantum. 2. res. 3. res & ſacramentum ſimul.*
2 *Effectus. 1. eſt conferre gratiam: baptiſmus vero, & pœnitentia per ſe remittit peccatum.*
3 *De 2. effectu in ſingulis ſacramentis, nec eſſe alium ornatum quam attritionem, &c. ut in ratione diſpoſitionis, & valoris eleuatur.*
4 *Hunc effectum ſequi communiter ex operatione miniſtri.*
5 *Et ſeq. de 3. effectu ſeu gratia ſacramentali.*
8 *Et ſeq. qui effectus non datur extra ſacramentum, & quomodo reminiſcat.*

Sacramenta Chriſti tria ſignificant, ut dictum eſt, cap. 2. ſed per ſe primo gratiam iuſtificãtem, cum ſint ad hominis iuſtificationem inſtituta: deinde ex conſequenti gloriam, quæ eſt gratia conſummata, & diuinam vim quatenus gratiæ effectiuam, quæ ſub præſenti ſigno latet. Diſtinguunt vero tria Theologi. [a] 1. id quod eſt ſacramentum tantum. 2. rem ſacramenti. 3. quod eſt res & ſacramentum ſimul: ut ablutio cum verbis eſt ſacramẽtum tantum, gratia eſt res, character eſt res & ſacramentum ſimul. Præter hos effectus ſingula ſacramenta agunt quędam proprium effectum: quædam interdum habent ſecundario peculiarem effectum, vt extrema vnctio ſanitatem corporis: & quędam inducunt obligationem quandam, ut baptiſmus & ordo ſacer, quod ſtatim explicabitur.

2 De modo quo ſacram. Chriſti cauſant gratiam, vt vera cauſa inſtrumentalis non conueniunt catholici. de quo dicetur capit. 15. concordant tamen commune eſſe omni ſacramento Chriſti continere, & conferre ſacram rem, id eſt, eiuſdem ſpeciei gratiam habitualem: [b] ita ut hæc cauſalis ſit

lib. 5 cap. 23. & de vnit. eccleſ. c. 19. Clarius Leo epiſt. 35. 77. aliàs epiſt. 37. & 79. cap. 2. ſic quidam exponunt Cypr. epiſt. 72. 74. baptiſmum adultis datum ab hæretico non valere, ideſt, non eſſe fructuoſum, niſi ſequatur manus impoſitio per epiſcopum catholic.

[a] Auguſt. 5. de bapt. cap. 23. vide lib. 6. cap. 32. Iuſtin. qq. ad gent. quæſt. 14. Leo epiſt. 89. Soteal. verb. hæreticus §. 10. Simãc. de Cath. inſtit. cap. 60. titu. ſententia. nu. 4. Sebaſt. quæſt. 64. §. 25. nec de hac reconciliatione negat Auguſt. 3. de baptiſm. cap. 16. iterari poſſe: ſed de confirmatione Bellar. de confirmat. cap. 7. & 11. [x] Theodor. lib. 3. hæret. fabula. in Nouato. Prateol. verb. Nouatus. & de Arrianis Greg. lib. 4. Epiſt. 6. & Cõcil. Arelat. 2. cap. 17. de hæret. Bonoſiacis. de Nuat. negantibus reconciliationem infra lib. 1. de pœnitentia cap. 13. §. 6. E. [y] D. Tho. addit. quæſt. 38. art. 2 c. ſi quis 1 quæſt. 7. vbi additio Gregor. 13. citat Tharaſium in 7. ſyn. act. 3. [z] Sic exponendus eſt Innocent. 1. epiſto. 18. cap 3. dum videtur negare ab epiſcopo hæretico recipi ordinem, ideſt, ordinis executionem & Alexan. 3. c. Arrianos. [a] Gregor. & Concil. Arelaten. ſupra Arauſic. 1. can. 3. vocat manus impoſitionem reconciliatoriam, & can. 2. gloſſ. cap. manus. de conſecrat. diſtinct. 5. Sebaſt. quæſtio. 64. §. 25. hinc quidam falſo colligebant iterari confirmationẽ. [b] Concil. Arelaten. 2. cap. 17. [c] Concil. Hiſpalen. 2. cano. 7. [d] Clem. lib. 2. conſtitut. cap 45. lib. 8. cap. 12. Cypr. lib. 3. epiſt. 14. aliàs epiſt. 20. & 71. ad Quirinum, & in Concilio Carthagin. §. 8. habetur ad fi. operum Cypr. Vigil. PP. epiſt. ad Eucherium. cap. 13. Carthagin. 3. capit. 32. Carthagin. 4. capit. 76. 78. 80. Carthag. 5. ca. 11. Nicen. can. 9. capit. ſi qui ſine. 81. diſt. Vuald. de ſacrament. cap. 147. & ipſam orationem qua ſacerdos reconciliabat vocant manus impoſitionem Conc. Mileuit. c. 12. Toletan. 4. ca. 12. Bellarmin. lib. 1. de pœnitent. cap. 15. colum. 3. [e] Auguſt. 3. de baptiſm. contra Donat. cap. 16. cap. manus. 1. quæſt. 1. vt ait Soto, diſtinct. 14. quæſt. 1. 4. Vualdenſ. ſup. vide D. Thom. 3. par. quæſtio. 84. art. 4. Soteal. verb. pœnitentia §. 16.

[f] Gregor. hom. 29. in Euangel. cap. ſacerdotes. conſecr. diſtinct. 4. [g] Concil. Eliberit. cap. 39. [g] Arelat. 1. c. 6. Carthaginen. 4. cap 85. Hiſpalenſ. 2. can. 7. Clem. lib. 2. conſtit. cap. 39. Turrian. in lib. 9. conſtitut. ca. 19. 21. Auguſt. lib. 2. de peccato. mer. cap. 26. Ignat. de varijs capit. ca. 16. Torren. 3. confeſſ. cap. 5. § 4. lib. 4. cap 9 §. 8. [h] Bellarmin. de baptiſm. cap. 25. & lib. 3. de eccleſia. cap. 3. Vualdenſ. tom. 2. de ſacram. cap. 97. 98. Tapert. art. 2. Turrian. optime in Clement. lib. 2. conſtit. Apoſt. cap. 20. lib. 8. cap. 9. ſic interpretandi ſunt Auguſt. & ſancti, dum negãt catechumenos ſaluari, niſi fiant competentes, ideſt, audita prædicatione habeãt baptiſmum in voto, gloſ. mag. cap. 1. 30. quæſt. 1. quod non aduertit Sixtus lib. 6. Biblioth. cap. 311. infra de bapt. cap. 20. [i] Gloſſ cap. manus. 1. quæſtio. 1. Palud. diſt. 7. q. 2. §. 9. Soteal. verb. impoſitio manus. [k] Sic Hieronym. in vita Hilarion. refert oleo & pane benedicto curaſſe infirmos. Bellarmin. lib. 3. de cultu ſanctorũ. c. 7.

CAP. XII.

[a] Doctor. [a] cum Mag. diſt. 4. & in ſingulis ſacramẽtis. tangit D. Tho. q. 63. artic. 6. ad 3. q. 64 8. ad 2. Sylu. baptiſm. in princip. [b] In lege Euãg. pluribus titulis dicuntur filij ex gratia, quam veteres Patres, ſcilicet ex tractatione, & lege externa cum ſpiritu filiorum & amoris, & quia eſt perfecta amicitia, ut poſt mortem plene purgatus conſequatur ſtatim hæreditatẽ gloriæ. Chryſ. & Theoph. in Ioan. 1. Dedit eis poteſtatem. Chryſ. ſerm. 14. in Rom. 8. non accepiſtis ſpiritum ſeruitutis, vbi Theoph. Oecumen. Soto, d. 2. q. 1. ar. 4. ad fin. & excellen. 6. Athan. lib. 1. de regener. baptiſmi. Leo ſer. 6. natiuit. Domini. Cyril. Catacheſ. 4. Leo Caſtr. in id Eſa. 1. filios enutriui. Petrus Soto, tit. de cultu relig. 1. par. lect. 5. & tamen pertinuiſſe Patres ad legem Chriſti aiunt. Pet. Sot. ſup. D. Thom. 1. 2. quæſtio. 107. 1. ad ſecundum, & 3. 3. part. quęſtio. 8. artic. 5. ad 3. cum Auguſt. lib. 4. contra Fauſt. cap. 2. &c. & in id Eſa. capit. 63. tu autem Pater noſter es, Patres veteres dici filios Dei, Theodor. & Cyrill. colligitur. Deuteron. 32. nonne ipſe

vera, quia hic homo baptizatur, ideò fit iuſtus: [c] quamuis ob imbecillitatem noſtri intellectus neſciremus modum, & rationem reddere. [d] in quo damnantur hæretici [e] cum hæc veritas & ratio veræ & immediatæ cauſæ reſpectu gratiæ colligatur ex locis ſcripturæ, cõmuni Patrum conſenſu explicatis, dum aiunt baptiſmum facere ſaluũ & mundum, [f] de quo id Iſa. 1. lauamini mũdi eſtote. exponunt ſancti [g] & Geneſ. 1. Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas. [h] id eſt, viuificabat per baptiſmum, ſic Ioã. 5. aqua piſcinæ, [i] & cap. 9. aqua Siloe ſanabat. [k] nec mirum quia Ioan. 1. Chriſtus eſt qui principaliter baptizat, [l] idem probatur ex recepta traditione Patrum Latinorũ, & Græcorum [m] & communi cõſenſu eccleſiæ definitur certa fide in conciliis: [n] Quamuis de quibuſdam ſacramentis non iam expreſſe fiat mẽtio in ſcriptura. [o] ſic controuerſum eſt an ſancti tanquam inſtrumentum actiuum Dei fecerint miracula: cum tamen certa ſit cauſalis, facta fuiſſe ea miracula Chriſti, & Sanctorum per illorum merita & orationem aut contactum. [p] at ſacram. ſuam efficaciam non habẽt ex dignitate aut precibus miniſtri.

[q] Primus effectus quem ſacramenta principaliter aut immediatè ſignificant eſt gratia. [r] Sed ſacramentum baptiſmi & pœnitentiæ ſunt per ſe inſtituta contra peccatum, ad conferẽdam primam gratiam mortuis: & ad illa digne accedit qui cum qualam attritione nota recipit baptiſmum & abſolutionem, [s] & conferuntur etiam iis qui peterant, licet ob morbum careant vſu rationis, & præſenti diſpoſitione. [t] Reliqua ſacramenta dum conferunt primam gratiam, ut ſolent ei qui bona fide reputat ſe accedere contritum, includunt ſacramentum pœnitentiæ in voto, [u] ſine quo nemo Chriſtianus iuſtificatur. Sed ex propria ratione ſunt inſtituta ad augmentum gratiæ habitæ.

3 Effectus ſecundus trium ſacramentorum baptiſmi, confirmationis, & ordinis eſt character, qui dicitur res & ſacramentum ſimul: [x] quia per hæc tria homo conſtituitur in ſpirituali ſtatu & deputatione ad cultum Dei. in euchariſtia corpus Chriſti ſubſtantialiter contentum ſub ſpeciebus. [y] in matrimonio vinculum mutuę obligationis [z] permanens, quod nulla humana autoritate ſoluitur, [a] quamdiu vterque coniunx viuit: in ſacramento pœnitentiæ dolor, vt ex coniunctione ad abſolutionem ob meritum Chriſti eleuatur in dignitate, ut ſit ſufficiens aut melior diſpoſitio gratiæ. [b] ſicut enim ærea moneta ex ſigillo regis impreſſo habet maiorem valorem, ita homo cum attritione quæ de ſe eſt inſufficiens diſpoſitio gratiæ, ex abſolutione reputatur cõtritus: atque ita hac diſpoſitione & ornatu actuali, [c] pœnitens fit non indignus gratia per abſolutionem data: & qui ha-

eſt pater tuus. ad Rom. 9. quorum adoptio eſt filiorum, & teſtamentum, & legislatio, & promiſſiones, & generaliter ad Eph. 1. qui prædeſtinauit nos in adoptionem filiorum per Chriſtum. Abulenſ. Matth. 21. queſt. 164. & eleganter Oſorius lib. 2. de nobilitate. §. 5. [c] Hinc Soto, d. 1. q. 1. art. 1. ad fin. non pertinere ad fidẽ, an ſacram. ſint cauſa, ſcilicet, effectiua noſtræ ſalutis, & q. 3. art. 1. multi catholici negant eſſe cauſam effectiuã, & in re tract. ad fi. totius. 4. ſatis eſt hanc cauſalem eſſe veram, quia hic baptizatur, fit iuſtus Bellarm. lib. 2. ſacram. cap. 2. de hoc infra cap. 15. & ſequent. Trident. ſeſſ. 6. cap. 7. ſeſſ. 7. can 3. & ſeq. [d] Eccleſ. 8. & loquens de peccato originali. Aug. enchyr. à cap. 44. vſque 48. Leo epiſt. [e] De hæreticis. Caſtro verb. bapt. Præteol. Lindan. in tab. Bellarm. lib. 2. ſacram. cap. 1. & 2. Sebaſt. medices de hæreſ. verb. bapt. §. 4. Direct. Inquiſit. 2. p q. 7. hær. 4 Clem. vn. de ſumm. Trinit. [f] Præſertim de baptiſm. Mar. vlt. qui baptizatus fuerit ſaluus erit. Act. 2, & 22. baptizetur in remiſſionem peccatorum. 1. Pet. 3. vos ſimilis formæ ſaluos facit baptiſm. vt explicatum eſt. c. 2. §. 7 Eph. 5. mundans lauacro aquę. Tit. 3. Saluos fecit per lauacrum. [g] Leo. Caſtri in Eſa. 1. lauamini. vbi Hierony. Cyril. & alter Cyrill. Catech. 1. Theodoret. Pſalm. 50. Amplius laua. Baſil. orat. 13. de bapt. Bellarm. cap. 4. & in Ezech 36. effundam aquam. Hieron. Theodor. Cypr. & lib. 1. epiſt. vlt. lib. 4. epiſt. 7. [h] Lypom. & Pereira. Geneſ. 1. ex Hier. qq. Gen. & epiſt. 83. ad Ocean. Tertul. de bapt. Aug. 18 ciu. c. 23. Proſper. 2. de prædeſt. c. 29. Opta. lib. 3. contra Parmen. Bellarm. cap. 4 [i] In Ioan. 5. de piſcina, Chryſoſt. optime, & Cyril. Theophyl. Tertul. ſup. Ambr. de Spiritu ſancto. c. 7. [k] In Ioan. 9. Aug. tract. 44. Ambr. epiſt. 75. [l] In Ioan. 1. Aug. tract. 5. & alij Chryſ. in Matth. hom. 85. Bellarm. c. 8. § 3. [m] Patres latini apud Bellarm. lib. 2. c. 7. & 24. Soto diſt. 1. q. 3. art. 1. Caſtr. bapt. hær. 8. Tertul. de bapt. Cyprian. lib. 2 epiſt. 2. lib. 3. epiſt. 8. lib. 4. epiſt. 7. & alibi. Gaudent. tract. 1. Exod. Lactan. lib. 7. ca. 5. Ambr. lib. 2. de pœnit. cap. 2. lib. 1. ſacram. cap 4. & 5. lib. 2. c. 1. 5. lib. 3. cap. 1. & ſæpe: Hieron. epiſt. 83. ad Ocean. & alibi. Optat. lib. 5. Auguſt. lib. 19. cont. Fauſt. cap. 11. tract. 80. in Ioan. vnde tanta virtus aquæ. in Pſal. 73. lib. 2. de nupt. & concup. cap. vlt. 1. retract. c. 7. Greg. lib. 9. epiſt. 39. Bern. ſerm. in cœna. & id ex Apoſt. traditione eſſe ait Dionyſ. ca. vlt. eccleſiaſt. Hier. quod infantibus baptiſmus ſit cauſa ſalutis & ex Maiorum traditione Auguſt. 4. de bapt. cap. 23. vide ca. 22. 24. epiſt. 23. Hieron. 3. cont. Pelag fi. Ambr. 2. de voc. gent. cap. 8. habetur cap. per aquam. de conſec. diſt. 4. Iræn. lib. 2. c. 39. Leo. epiſt. 58. Patres Græci. Bellarm. cap. 6. Iuſt. Apolog. ad Anton. dialog. cum Tryphon. Clem. Alexand. 1. pædag. cap. 6. Orig. hom. 14. in Luc. Cyrill. catech. 3. & præfat. alter Cyrill lib 2. in Ioan. cap. 42. Baſil. de Spiritu ſancto. cap 15. Nazianz. orat. in S. lumina. orat. in Lauacr. Nyſſen. lib. de bapt. Chryſoſt. hom. 39. Geneſ. hom. ad Neoph. & in Ioan. hom. 24. 25. 35. Theodor. & Oecumen. in Hebr. 6. aſperſit corda. Damaſc. lib. 4 cap. 10. Theophyl. in Ioan. 3. & 5. adde Dionyſ. cap. vlt. eccleſiaſt. Hier. Orig.

lib. 6. in id Rom. deſtruatur corpus peccati. Epiph. tom. 1. hær. 8. de hæreſ. vim baptiſmi vocat purgatorium. Turrian. in Clem. lib. 5. conſtit. cap. 13. dici antitypa ſacramenta, ideſt, rem diſtinctam contra Typum. vt 1. Petr. 3. Similis formæ, Græc. antitypon. [n] Bellarm. cap. 5. Conc. Nicęn. ex Græc. can. 8. Conſtantinop. in Symbol. Confiteor vnum baptiſ. in remiſſionem. Mileui. c. 2. Arauſic. 2. can. 25. adde Later. ſub Innoc. 3. cap. Maiores. de bapt. Vien. ſub Clem. 5. Carthag. 5. c. 6. Ancyr. cap. 12. Florent. & ſæpe Trid. ſeſſ. 6. c. 4 ſeſſ. 7. can. 6. continent, & conferunt gratiam. can. 8. ex operato, & clarius ſeſſ. 6. cap. 7. baptiſmus eſt inſtrumentalis cauſa gratiæ, Vega. lib. 7. in Trident. cap. 2. [o] Declarat Bellarm. lib. 2. ſacram. c. 24. [p] Infra capit. 16. §. 1. D. Thom. 3. p. q. 13. & 2. 2 q. 178. 1. Doct. 3. diſt. 14. ſic Chriſtus fimbria, aut cõtactu ſanabat ægrotos, & ſemicinctia Pauli. Acto. 19. Vmbra Petri Act. 5. Caſtr. verb. miracula. Mich. med. lib. 2. de recta in Deum fide, cap. 7. Bellarm. lib. 4. de eccleſia. c. 14. ex Patribus probãt. [q] Dam. lib. de hær. D. Thom. q. 64. 5. q. 82. 5. Concil. Conſtant. ſeſſ. 8. err. 4. 15. Arauſicn. 1. cap. 14. Trident. ſeſſ. 7. can. 12. ex tradit. Aug. 2. de baptiſm. cont. Don. cap. 7. Taper. art. 1. Hoſius inſtit. citat multos. Bellarm. 1. ſacrament. cap. 26. lib. 2. cap. 2. [r] Quia ſacramentum inſtituitur, vt medicina pro ſalute gratiæ: probant ſcripturæ, & Patres ſupra, & patet ex diffinitione poſita. cap. 2. [s] Trident. ſeſſ. 14. cap. 4. de quo infra ſuo loco. [t] Definit Concil. Carthagin. 4. can. 76. Arauſic. 1. can. 12. Auguſt. 4. confeſſ. c 4. lib. 1. adult. coniug. cap. 26. 28. Leo epiſt. 9. ar. 1. ad Theodor. Bellarm. lib. 2. c. 8. [u] bene D. Tho. addit. q. 30. 1. ad 1. quia quamuis per reuelationem conſtaret fuiſſe iuſtificatum receptione euchariſt. vel vulneris lethalis in martyrio, tenetur ſi poteſt ante mortem confiteri, ut directe abſoluatur: ut contritus tenetur confiteri peccata mortalia. [x] Doct. d 4. [y] D. Tho. q. 73. 1. ar. 3. [z] D. Thom. add. q. 44. 1. ad 2. quare Trid. ſeſſ. 24. c. vnic. ait, matrimonium eſſe nexum perpetuum. Sot. d. 27. q. 1. 1. Victor. §. 224. quare, vt à charactere permanente dicitur baptizatus, ita à vinculo obligationis manentis dicitur cõiugatus. huic obligationi vnius quæ eſt relatio, reſpondet in altero ius ſeu moralis poteſtas vtendi corpore alterius: & ad hanc relationem quæ extrinſecus aduenit, poteſt eſſe motus ratione fundamenti, Scot. Dur. & in ſimili. D Thom. 3. p. q. 16. 1. ad 4. & ar. 6. ad 2. Caiet. 1. 2. q. 55. 2. [a] D. Thom. addit. q. 67. 1. Soto, d. 36. ar. 6. Doctor. d. 33. Taper. ar. 18. Trid. ſeſſ. 24. cap. vnico, etiam de matrimonio Adæ, & tamen profeſſio ex priuilegio Chriſti ſoluit matrimoniũ ratum. Papa diſſoluit, quatenus auctoritate Chriſti diſpenſat in vinculo matrimonij, vel voti etiam ſolennis: quia ſine præiudicio prolis partim pendet ex voluntate hominis. D. Tho. 2. 2. q. 88. art. 10. ad 2. [b] D. Thom. 3. p. quæſt. 84. 1. ad 3. Ferrar 4. contra Gent cap. 72. quod non ſatis expendit. Soto diſtinct. 14. quæſt. 1. 1. ad 3. dicens, quod contritio, vt eſt dolor ſecundum ſubſtantiam, eſt pars ſacramenti: ſed vt formata quantum ad modum, eſt res, & ſacramentum ſimul. [c] Sic temperanda eſt ſententia multorum

torum

bet contritionem, ſecundum duos gradus intenſam, ex abſolutione fit digne diſpoſitus ad gradum gratiæ, vt quatuor. nec oportet in ſacramẽtis characterem non imprimentibus fingere alium ornatum habitualem, [d] qui ſit permanens diſpoſitio gratiæ: præter uirtutes infuſas & dona. ſatis enim eſt eleuatio noſtræ diſpoſitionis, aut deuotio excitata per ſacramentum quæ hominem ſatis diſponit. in baptiſmo coniunctus dolor licet eleuetur in ratione diſpoſitionis, non dicitur res & ſacramentum ſimul, quia iam character id habet: & dolor non eſt per ſe effectus baptiſmi; nec cum illo concurrit, niſi per accidens in adulto peccatore, ut tollat obicem: ſimiliter concurrit per accidens in aliis ſacramentis præter pœnitentiam, quæ non eſſet ſacramentum niſi per ſe concurrat dolor formalis, [e] tanquam pars ſacramenti & tãquam effectus qui eſt res & ſacramentum ſimul.

4 Sic ſatisfactio in ſacramento pœnitentiæ iniuncta habet maiorem fructum ex operato: [f] & in mortali impleta uidetur reuiuiſcere per pœnitentiam, [g] quia opus Chriſti eſt. In extrema unctione res & ſacramentum uidetur deuotio interior, & hilaritas mentis contra tædium ex lethali morbo proueniens aut uigor ad luctam, [h] quæ eſt diſpoſitio ad meliorem effectum. Generale eſt in omnibus ſacramentis præter extremam unctionem, ut ex ipſa operatione miniſtri ſequatur aliquis effectus, [i] qui ſit res & ſacramentum ſimul.

5 Tertius effectus, præter gratiam habitualem, unius ſpeciei ſacramentis communem, diſtinguitur ſpecie in ſolis iuſtis, qui dicitur gratia ſacramentalis. [k] nec enim ſunt ſine cauſa inſtituta tot ſacramenta quæ ſpecie diſtinguuntur. Nec hic effectus datur per contritionem cum ſacramento in uoto, [l] quia ſaluti nõ eſt neceſſarius: ſicut nec character datur per eam. Differt gratia ſacramentalis à charactere indelebiliter permanente etiam in peccatore, quia non addit aliquid habitualiter inhærens homini, ut quidam putant, [m] ſed ſpeciale auxilium paratiſſimum ex Dei pacto, & debito [n] propter Chriſti merita datur omnibus digne recipientibus ſacramẽta, & ſolis iuſtis: quo auxilio Deus aſſiſtit, vt iuuet ad proprium ſacramenti [o] finem, atque ita in confirmatione tam character quam hæc gratia ſacramentalis dicitur principium actiuum ſpecialis effectus. [p]

6 Sic in baptiſmo datur uigor cõtra fomitem, [q] deleta per ſe culpa originali relictum, & dimittitur ex conſequenti, omne mortale, & ueniale, [r] cum omni pœna: [ſ] datur uis maior, ut facilius ſeruet diuina mandata, quia baptiſmus eſt profeſſio diuinæ legis: [t] & ad ſeruandam eccleſiæ unitatem, & obedientiam: quia per baptiſmum factus eſt homo membrum eccleſiæ uiſibilis, & eius obedientiæ ſubiectus: [u] atque ita ſuauiter iugum Chriſti, & onera eccleſiæ ferat, & dignius recipiat alia ſacramenta, quorum capax factus eſt poſt baptiſmũ: per quẽ iuſtus ut mẽbrum viuum cõformatur Chriſto capiti, cũ quo per baptiſmum ſepelitur & reſurgit [x] per hanc

torum Thomiſt. qui dicunt ornatum quendam attingi à ſacramento, qui eſt diſpoſitio ad gratiam Alexan. Heruæ. diſtin. 1. quæſt. 1. artic. 2 Capreo. q. 1. Palud. quæſt. 1. opin. 2. Argen. quæſt. 1. & late in 2. diſt. 19 quæſt. 1. art. 3. Ægid. de eſſe & eſſentia. quæſt. 6. ad 10. Ferrar. 4. cont. gent. cap. 57. & olim. D. Thom. diſtin. 1. quæſt. 1. 4. 1. ad 6. Verit. quæſt. 27. 4. ad 3.
d [d] Dicti Doct. explicantur infra cap. 16. § 5. & aiunt quod ſicut homo generat hominem, non quia ſit cauſa animæ, ſed quia cauſans vltimam diſpoſitionem vnit corpus cum anima, vt per illam viuat: ſic per contritionem quam ſacramentum cauſat, aut eleuat cũ quodam ornatu, non eſt cauſa ipſius gratiæ (quæ dicitur creari vt anima. Epheſ. 2. Galat. 1. & vlt. Diuus Thom. 1. 2. quæſt. 110. 2. ad 3. quæſt. 112. 1. cap. ad 2.) ſed cauſæ eſſe gratum, ſeu animam vniri gratiæ. Alexand. 4 parte quæſt. 8. memb. 3. artic. 3. § 1. Henri. quodlib. 5 quæſtio, 23. DD diſt. 1. Albert. Bon. Durand. quæſt. 4. Richar. ar. 4. quæſt. 2. Scot. q. 4. Aureol. quæſt. 1. Okam Aliacus, & Nominal. Gab. q. 1. Mai. quæſt. 3. Marſil. quæſt. 1. artic. 3. Lindan. 4. Panopl. cap. 1. Hoſi. inſtitu. cap. 32. nec amplius admittit. Soto diſt. 1. quæſtio. 3. 1. Ledeſ. q. 3. 1. Victo. Cano rele. de ſacram. p. 4. concl. 5. Quare Caiet. quæſt. 62. 1. Herue. Soto Ledeſ. Cano, vtuntur eo exemplo de generatione hominis.
e [e] Infra lib. 1. de pœnitentia. ſi pœnitens priori attritione abſtulit aliquo modo obicem, & abſoluatur dum caret tali actu, quia tunc diſtractus eſt, vel furioſus, aut dormiens: ea diſpoſitio quæ virtute manet eleuatur, vt quanto melior fuit, tanto plus gratiæ recipiat.
f [f] Vt dicetur lib. de pœnitentia. D. Thom. 3. par. quæſt. 90. 2. ad 2. Caiet. opuſc. de ſatisfactione. quæſt. 2. Victor. § 201. & quidam Recent. addunt quod auget gratiam ex operato.
g [g] Caiet. tom. 1. tract. 6. quæſtio. 2. & Sum. verb. ſatisfactio. Victor. Cano rel. de pœniten. p. 5. Pet. Sot. tit. de ſatisfact. lect. vlt. Fra. Medin. libr. 2. inſtr. c. 7. Nauar. ca. 3. nu. 5. & ſæpe alij id limitant, vt D. Thom. diſt. 15. q. 1. 3. 3. ad 3. Palud. Capreo. Syl. ſatisfact. § 7. de ea ſatisfactione quæ relinquit aliquem effectũ, vt de ieiunio, & eleemoſyna. reuiuiſcit vero hæc non ad meritum, & gloriam, ſed ad effectum ſatisfactionis pro temporali pœna, in quem per ſe ordinatur. At falſo Soto diſt. 19. quæſt. 1. & 5. Couar. cap. alma. 1. par. § 4. num. 9. negant reuiuiſcere. Bon. diſt. 15. quæſt. 4. Adria. Turrecrem. & ſanet D Thom. 3. p. quæſt. 89. articu. 1. & 6.
h [h] In extrema vnctione quid ſit res, & ſacramentum ſimul. infra ſuo loc.
i [i] Quod expreſſit ſolus D. Thom. diſtin. 23. q. 1. 4. 2.
k [k] D. Thom. quæſt. 62. 2. q. 65. 1. q. 72. 7. ad 3. ibi Caie. Sot. diſt. 1. q. 3. articu. 2. Ledeſ. q. 3. artic. 2. Sebaſt. q. 62 § 22. Vict. & Recent. Sed qui admittunt ornatum habitualem, vocant illum gratiam ſacramentalem. Alexan. q. 8. m. 4. Bon. d. 1. par. 1. art. 1. q. 6. Albert. artic. 4. Richar. art. 4. quæſt. 4. Carthuſ. q. 5. Marſil. q. 5. artic. 4. & alij. d. 1. Palud. q. 3. & dicit eſſe commonem. Heruæ. q. 1. Gab. q. 1. Capreo q. 3. ad arg. cont. 4. conc. D. Th. verit. q. 27. 5. ad 3. & 12. At D. Tho. Palud. Capr. falſo explicant eſſe quendam modum intrinſecũ perfectionis habitualis: puta uigorem ſeu extenſionem quandam, quæ additur ſoli gratiæ, aut ſimul virtutibus infuſis, & hunc vigorem aiunt differre ſpecie, prout datur à diuerſis ſacramentis. D. Tho. q. 62. 2. c. ad 3. & clarius. quæſt. 72. 7. ad 3. Sebaſtian. § 22. & alij ſupra cit. aiunt gratias ſacramẽtales differre ſpecie. ſic Doct. & concil. Flor. aſſignant ſingulis ſacramẽtis proprios effectus.
l [l] Eſt cõmunis omnium, vt ante aduentum Chriſti contritio nõ erat tam efficax, vt nũc eſt gratia cum copioſis auxilijs data per ſacramentum.
m [m] citati lit. k.
n [n] Sic Apoſtoli per confirmationem in gratia diſtinguunt ab alijs iuſtis qui ſine peccato perſeuerãt vſque ad mortem: quia confirmatus in gratia habet ex quodam debito & promiſſione Dei ea auxilia efficacia quibus præſeruatur ab omni mort.
o [o] Auxilia hæc ſpecialia, vt ſunt actio Dei mouentis non differũt ſed vt recipiuntur in ordine ad diuerſos fines & effectus. D. Tho. q. 62. 2. ad 3. vbi Caiet. Soto. q. 3. Ledeſ. quæſt. 3.
p [p] D. Thom. q. 72. 7. art. 3.
q [q] Doct. contenti ſunt explicare gratiam regenerationis, qua baptiſmus non ſolum venire remittit peccatũ, ſed cõfert gratiam & virtutes, quibus homo fit formaliter iuſtus. D. Tho. q. 69. 1. & 4. Conc. Florent. Trident. ſeſſ 7. cap. 1. & ſeſſ. 5. cano. vlt. Sotus 1. de nat. & grat. ca. 11. Taper. articu 2. Hoſt. cap. 72. Leo. PP. 10. in Bulla contra Luther. articu. 2. Roffen. articu. 2. Tiletan. in deſenſio. Concil. Trident. ſeſſ. 5. Bunde. Compend. titu. 1. articu. 6. Lind. 3. par. apolog. pro religio. Chriſtiana. pag. 19. Conar. cap. alma. prima par. § 10. num. 10. Caſtro. verb præceptum. Bellarm. de bapt. capit. 13. quare in cenſura iubentur deleri. glo cap. 2. de conſecrat. diſtin 4. & glo. cap. ſi concupiſcentia. 15. quæſt. 1. Hi probant ex Auguſt. & alijs Patribus. ſed proprius effectus baptiſmi eſt auxilium gratiæ ſacramentalis, quod ex Dei aſſiſtentia confert uigorem quendam uirtutibus ad modum habitus, quo reprimitur fomes, de quo Diuus Thom. quæſtio. 69. artic. 5. Sot. diſtin. 6. quæſt. 1. artic. 3 Ledeſm prima par. quæſt. 10.
r [r] Diuus Thom. quæſt. 69. artic. 1. &
ſ 2. Docto. ſup.
t [t] Quia ex baptiſmo tenetur recipere ſacramentum euchariſtiæ, & confiteri integre omnia etiã interna peccata mort. Triden. ſeſſ. 7. de bapt. can. 7. Bellar. de bapt. c. 15. à quibus præceptis diuinis & à legibus & cenſuris eccleſiæ excuſatur Paganus c. gaudemus. de diuortijs. 5. Cou. reg. peccatum § 10. Aluar. Pelag. li. 2. de planctu eccle. a. 37. Calder. conſ. 2. de iudic. Dominic. in c. multi. 2. q. 1.
u [u] Conc. Trid. ſeſſ. 7. can. 8. 14. ſeſſ. 6. can. 20. Caie. 22. q. 11. a. 10. Simanc. de cathol. inſtit. verb. hæreticus. fr. Med. 1. 2. q. 95. ar. 1. Caſtro. 1. de hæreſ. ca. 9. & lib. 1. de hæret. puni. cap. 7. & 8. Bellar. de bapt. c. 16. & lib. 2. de ſacram. cap. 29. Luc. 10. qui uos audit me audit. Matth. vlt. baptizantes eos, & docentes ſeruare ea quæ mandaui vobis.
x [x] Bellar. lib. 2. ſacram. c. 9 6. ex Rom. 6. conſepulti eſtis per baptiſmum in mortem. c. 4. traditus eſt propter delicta noſtra, reſurrexit propter iuſtificationem noſtram. quia baptiſ-

mersio

merſio ſignificat mori peccatis cum Chriſto, emerſio vero reſurgere iuſtum, vt in nouitate vitæ ambulemus: vt Chriſtus reſurgens cœpit nouam vitam. Bed. in 1. Pet. 3. ſaluos facit baptiſm.
y per reſurrectionem Ieſu Chriſti. [y] Bellarm. de baptiſ.ca.14. contra hæret. & Luther. ex Auguſtin. 21.ciuit. cap. 25. ſed Luther. ait fieri impeccabilem, niſi credere nolit: damnatur ſeſſ. .de baptiſ. cano.6. quaſi baptizatus ſolius fidei ſit debitor. alij errores Luther. damnantur, quia non liberatur baptizatus à præceptis Dei. can.7. nec à præceptis humanis. can. 8. nec ab omni voto.can.9. nec recordatione baptiſ. remittitur ſibi omne peccatum. ca. 10. alij damnantur. ſeſſio.6.can.23. ſed Iouin.dixit ſi forte baptizatus peccet, nõ fuiſſe vere tinctum niſi ſola aqua. contra quẽ ſcripſit Hiero.lib.2.contra Iouin. Auguſt. de hæreſ. ca 82. Prateol. verb. Iouinian. Caſtr.& Sebaſt. medices, de hæreſ. verb. libertas. hær.3. gra
z tia, hære. 2. [z] D. Thom.quæſtio.79.
a art.6.& 1. [a] D.Th. quæſt.86. articu.5. tollit reliquias, & addi.quæſt.10.art. 4. dat ſpem ſalutis. concil. Trident. ſeſ.
b 14.ca.3 ad fin. [b] D. Thom.quæſt.72.articu.7. Bellarm. de
c confirm. c.11. [c] Sicut character ſacerdotis ſit extenſione quadam perfectior & iuſtitia original. per quandam extẽſionem perficiebat virtutes, & corpus: ita cõfirmatio à Patribus dicitur perfectio baptiſmi, qa vtrunque eſt ſacramentum fidei, & ex vtriuſque charactere & auxilio fit homo fortior cum vigore ad conſeruãdam & tuendam fi
d dem. [d] D.Thom. 1.2. quæſt.109. ar
e ticu.8.& 10. [e] Ob hoc gratiam ſacramentalem, id eſt vigorem qui ex Dei peculiari aſſiſtentia & coniunctione cũ iuſto qui ſacramentum recepit, datur: quidam vocant habitum. cum tamen non ſit entitas creata quæ ſuperaddatur virtutibus. ſic humanitas ex coniunctione Verbi, & ſpecies panis ex ſacramentali colligatione cum corpore Chriſti, habet vim: vt inferioris Angeli intellectus confortatur, & illuminatur ex coniunctione ad ſuperiorem Angelum. D.Thom. prima par.quæſt.106.1.& calor ex coniunctione animæ ſit virtus nutritiua producens carnem viuam: cœlum ex coniunctione intelligentiæ motricis pro-
f ducit animalia. D.Thom.1.parte. quæſt.70.3. [f] Si quis licite duxit ſucceſſiue multas vxores, quia prior ob mortem aut profeſſionem receſſit, hic vt habet ex ſacramento iterato plus gratiæ habitualis, ita videtur habere plus gratiæ ſacramentalis & auxilij pro ſtatu coniugali. vt qui ſæpe cõfitetur, & digne cõmunicat, recipit maiorem vim gratiæ etiam ſacramenta-
g lis. [g] monet Soto, diſt.1.q.3.art.1. col. 22.diſt.12.quæſt.2. 3. ad 1. diſtinct.13. quæſtio.1. artic. 3. col 4. ſed falſo addit peccare mort. infirmum vomitũ patientem, ſi nunc in peccato adoret propoſitam euchariſtiam. nam adoratio non eſt contrectatio rei ſacræ; infirmus tamen ex præcepto pœnitentiæ tenetur nunc eſ
h ſe in gratia. [h] Significat Caiet. 3.p. quæſt.1 art.2. ad 2. & ibi Peña. & quidam Recẽt. Ledeſ. quãuis id certa autoritate & ratione non probetur.

tamen baptiſmi gratiam homo non
y fit impeccabilis. [y]

7 In euchariſtia iuuat auxilium gratiæ ſacramentalis vt corpore, & animo roboremur contra infirmitatem noſtram: vt cibus vegetat cõtra id quod calore naturali abſumi-
z tur. [z] per abſolutionem datur ſpeciale auxilium contra recidiuum
a peccati, [a] vt firmiori propoſito vitet occaſiones, & ſatisfaciat pro peccatis. in confirmatione præter gratiam & characterem, adeſt auxiliũ vt fortiter coram tyranno fidem cõ-
b fiteatur, [b] quamuis martyrium ſubeat. per hæc auxilia ſicut per dona Spiritus ſancti excitat Deus iuſtos vt ſint vigilantiores, confirmatione perficitur character & auxilium ba-
c ptiſmi, [c] & hac virtute indutus homo fit fortior, quam per ſolam gratiam habitualem intenſiorem: vt olim per paruam iuſtitiam originalem homo erat potentior ad perſeuerandum vitans omnia etiam ve-
d nialia, [d] quam nunc per intenſam gratiam iuſtus. eo auxilio quaſi habitu poteſt iuſtus vti cum voluerit:
e [e] ſicut & communi cum naturalibus cauſis Dei concurſu, aut auxilio gratiæ generali.

8 Hanc ſacramentalem gratiam in ſacramentis quæ iterari non poſſunt, recuperat homo, ſi per peccatum amittatur, vt in baptiſmo confirmatione, & ordine: quia liberalis Deus non vult iuſtos tanto bono fraudari. quæ ratio probat ſimiliter recuperari eam, quæ debetur
f ſacramento matrimonij, [f] quòd viuo coniuge non iteratur. expedit enim, vt homo habeat hunc effectum, qui ſuo ſtatui & fragilitati eſt commodiſſimus. Per pœnitentiam videtur recuperari ſimilis effectus extremæ vnctionis, quia hæc non iteratur durante eiuſdem morbi periculo. quamuis Docto. non expreſſerint ita recuperari in vnctione aut matrimonio. de ſacramento pœnitentiæ idem pie credi poteſt: quamuis non oporteat recuperari, cum frequentari poſſit etiam intra diem, vel horam, ſi neceſſitas vrgentis ſcrupuli aut vtilitas & debita deuotio adſit: & pro materia ſatis eſt noua confeſſio cũ nouo dolore peccati etiam aliàs abſoluti.

9 Simili ratione non oportet recuperari amiſſam ſacramẽtalem gratiam auxilii datã ob euchariſtiam: quia euchariſtiæ ſacrificiũ in eccleſia quotidie celebratur, & vnus dicit tres Miſſas in feſto Natalis Domini: communio vero à laicis eſſet frequentanda, cum prudentis conſilio. ſed numquam licet bis in die communicare de manu alterius, quamuis vicinus morti cum mala conſcientia viaticũ, aut extremam vnctionem ſuſcepiſſet. curandum eſt vt infirmus non tantum adoret allatam euchariſtiam, ſed re ipſa ſuſcipiat, ſi reuerenter poteſt, propter effectum gratiæ etiam ſacramenta-
g lis & operis operati: [g] & interdum de attrito fiet contritus. contritio tamen nunc ex voto ſacramenti, & communio ſpiritualis videtur eſſe maioris efficaciæ, & diſpoſitio ad maiorem gratiam, vt ſatisfactio iuſtorum quæ Chriſto iam paſſo ni-
h titur, videtur acceptior, [h] quam olim ante aduentum Chriſti.

CAPVT XIII.

Characterem in tribus ſacramentis impreſſum eſſe potentiam in ſecunda ſpecie qualitatis.

§.1. *Antiquam eſſe vocem, & rem characteris, & quid ſit.*
2 *Baptiſmi character dicitur lumen.*
3 *Non eſt relatio rationis, ſed qualitas in intellectu.*
4 *Eſt potentia in 2. ſpecie qualitatis.*
5 *In ſacerdote eſt neceſſarius & §.9. cõcurrit actiue ad effectum ſupernaturalem: non tamen datur habitus ad miracula.*
6 *In confirmatione & quibuſdam ordinibus eſt vtilis ſed non neceſſarius.*
7 *Tria ſacram. ob charact. non iterantur, & ex baptiſmo eſt potentia paſſiua.*
10 *Miniſter etiam baptiſmi concurrit actiue ad gratiam.*
11 *Euchariſtia non habet minus dignitatis eo quod non imprimat characterem.*

VOx character aliquando ſumi-
a tur pro caritate [a] quę diſtinguit filios regni: at in propoſito character græce eſt ſignũ aut nota diſtin-
b ctionis, [b] illũ eſſe aliquid in homi-
c ne permanens negant hæretici. [c] At huius mentio non cœpit ab Inno-
d cen. III. in c.maiores, ſed [d] eſt anti-

CAP. XIII.

a Epheſ.4. [a] Apocal.7. D. Tho. q.63.3. ad 3. Soto, quæſt.4 & quę citat Bellar. 2. ſacram.c.
b 20. [b] Alciat. lib. 1. prætermiſſorum. verb.militia. Conciliat.lib.2.ca.6.nu. 4. Lexic. Græc. & Latin. & Alber. in diction verb. charact. Bellar. lib. 1. ſacram.c.19.& habetur Græce. Heb.1. figura ſubſtantiæ, & Latin. Apoc.13. character beſtiæ. quo nomine paſſim vtitur Auguſt. li.6. de bapt. ca.1. lib. 1. contra Creſcent. c. 30.epi.23.50.204. & aliàs, vt citat Bel
c lar.c.21. [c] Hæreſes refert Vualden. to. 2.de ſacram.c.109. Bellarm.ca.18. Caſtro, baptiſ.hære.6. & character, & ſacramentum, hær. 2. Taper. artic.2. Arbor.li.3. Theoſoph. cap.28. Torren.lib. 3. confeſſ. Auguſt. cap.1.§.3. Soto.diſt.1.q.4.diſt.3.artic.9. Ledeſ.quæſt.4.artic.3. Tiletan. 2.p.defenſ. Trid. Catharin.opuſc.de character. Hoſi.inſt. Petrus Soto.titu.de ſacramen.& 11.de confirmatione.lect.2. Ekieo-
d chir.ti.35. [d] Scot.diſt.6.q.9. Gabr. q.2.dub.5. falſo aiunt nec Mag. nec Gratian. meminiſſe characteris, nec probari ex ſcriptura, aut antiquis ſanctis: & tamen ponendum eſſe propter autoritatem Innoc.III. ca. Maior. de bapt. Marſil. ſub dubio relinquit. Duran.

quiſſima & Apoſtolis nota: quæ ex ſacris literis colligi poteſt. Sed clarius apud Patres, [e] & in Concil. [f] & apud Theologos. in tribus ſacram. hic dicitur res, & ſacramentum ſimul. [g] res quidem quia eſt effectus ſacramenti: dicitur vero analogice ſacramentum, [h] & ſignum, quia ſignificat gratiam ob quã principaliter inſtitutus eſt, & ad illam aliquo modo diſponit, niſi obice impediatur, & licet in ſe non ſit res ſenſibilis, ex coniunctione tamen ad externum ſacramẽtum fit ſignũ aliquo modo ſenſibile gratiæ: [i] & quando baptiſmus cum obice recipitur, ſublato per pœnitentiam obice, character, vt ſemen baptiſmi, vt ſignificat, ita virtute illius cauſat gratiam baptiſmalem, adiuncta diſpoſitione: vt dicetur cap. 25.

2 Character baptiſmi eſt ſignum quo fideles & oues Chriſti ſubiectæ eccleſiæ diſtinguuntur ab infidelibus: [k] & ideo à Patribus vocatur ſigillum, & ſignaculum. [l] Vt habitu & profeſſione priuatæ religionis diſtinguitur monachus, & conſecratur in Dei cultum iuxta priuatam regulam illius ordinis: ſic olim circuncíſio erat antiquæ legis religioſa profeſſio, Galat. 5. & baptiſm. eſt profeſſio religionis Chriſtianæ, quo conſecratur homo, vt deinde ſacramentorum receptione proteſtetur ſe indigere his remedijs Chriſti in Dei cultum, [m] & ad ſalutem propriam. baptiſmus ſæpe à Patribus præſertim Græcis vocatur lumen: [n] quia cum ſit ſacramentum fidei illuminat intellectum: ſic Nazianz. fecit orat. in ſancta lumina. & de baptiſmo Patres [o] exponunt id Heb. 6. impoſſibile eſt eos qui ſemel illuminati ſunt, id eſt, baptizati: quia ſubdit rurſus renouari. ſic enim Tit. 3. dicitur lauacrum regenerationis: & ſubdit, rurſus crucifigentes: quia per baptiſmum crucifigimur ſimul cum Chriſto, vt idem Apoſtolus ait Roma. 6. [p]

3 Character à quibuſdam falſo dicitur relatio rationis reſultans ab extrinſeca deputatione Dei: [q] quod nec hæretici negant. Alij putant eſſe modum & relationem realem [r] noſtro intellectui impreſſam, quaſi ſigillum: puta ſimilitudinem & cõformitatem ad Chriſtum, & obligationem ſeruitutis reſpectu eccleſiæ. ſed hi omnino falluntur: eſt enim realis qualitas ſupernaturalis infuſa: errant qui aiunt ſubiectum illius eſſe corpus, [s] ſeu potentiam executiuam: ſed ineſt animæ. [t] quidam in eſſentia illius, [u] alij in voluntate, collocandum putant. [x] Sed inhæret immediate intellectui, [y] & producitur per diuinam actionem, & per ſacramentum. hic eſt extra prædicamenta naturæ, [z] poteſt tamen reduci ad aliquã ſpeciem qualitatis: vt ſupernaturales uirtutes reducuntur ad primam ſpeciem, quia ſunt habitus: [a] ita character reduci

d.4.q.1. ponendus eſt, quia loquendum vt plures: nec tamen ſi res autem ineſſe characterem, cum ſit ens rationis. Caieta. quæſtio. 63. 1. autoritatem de charactere non eſſe rem antiquam. idem Vuicleph. Caluin. & alij hæret. qui aiunt primum autorem characteris fuiſſe Innoc. III. qui multa mala decreuit & fecit. at fuiſſe optimum Pont. probat Bellar. c. 18. ex Blondo. Platin. [e] Fundamentum habet in ſcriptura. 2. Corint. 1. qui unxit nos Deus, ſcilicet per gratiam, & ſignauit nos, ſcilicet charactere: & dedit pignus ſpiritus, id eſt gratiam ſacramentalẽ, vt in hũc loc. exponunt Hay. Theodoret. Ambr. 1. de Spirituſancto. cap. 6. D. Thom. q. 63. 1. Epheſ. 4. in quo ſignati eſtis vbi Hier. & clarius Primaſ. Anſel. Chryſ. hom. 14. Haym. & Oecum. Bellar. ca. 20. quã nuit D. Th. articu. 2. ad 1. & alij exponãt de gratia. idem Epheſ. 1. in quo, & credentes ſignati eſtis Spiritu ſancto. quod de ſigno baptiſmi exponunt Chryſ. Hieron. Haym. Bed. Anſel. item ex Patribus probat Bellar. c. 21. Dion. eccleſ. Hierar. ca. 2. p. 1. & 3. Cyril. præfa. catech. & catech. 4. 16. 17. Alter Cyril. lib. 4. dialog. de Trinit. Damaſc. lib. 4. c. 10. Baſil. orat. 13. ad bapt. Nazianz. orat. 40. in S. Lauacrum Chryſoſt. homil. 2. & 14. in Epheſ. Epipha. hæ. 8. & 30. Ex Latin. Tertul. de reſurrect. car. Cypria. lib. 3. epiſto. 8. ad Fidiam. Auguſt. ſupra & lib. 2. cont. epiſt. Parmen. cap. 13. 15. Habetur c. quod quidam, 1. quæſt. 1. c. diſplicet. 23. q. 4. Ambroſ. ſup. qui vocant ſignaculum & obſignationem. nec loquuntur de ſigno externo baptiſmi, quod eſt ſacramentum: quia Cyril. dicit eſſe in anima. Ambr. Epiph. Chryſoſt. non eſſe carnale, vt in circunciſione, ſed ſpiritale, & Auguſt. ait eſſe conſecrationem, & manere: quod non conuenit ablutioni. Cyril. Nazianze. dicunt indelebile. & Patres aiunt in tribus tantum ſacramẽtis imprimi: at eſſe ſignum externum competit omnibus ſacramentis. [f] Concil. Flor. Trident. ſeſſ. 7. de ſacramen. can. 9. de baptiſ. can. 11. ſeſſ. 23. cap. 4. D. Thom. quæſt. 63. 3. vbi Caiet. Soto. diſt. 1. quæſt. 4. Gaſtren. Vualden. & Recent. ſup. Doct. diſtin. 6. vbi Carthuſ. citat plures. Gabriel. quæſt. 2. Palud. diſtin. 4. quæſt. 2. Capreol. quæſt. 1. Abb. & alij in rubr. de ſacramen. non iteran. Turrecr. in cap. quomodo, de conſec. diſt. 4. Sylue. & Summiſt. uerb. character. catech. Pij V. Innoc. cap. Maiores, de baptiſ. [g] Sup. cap. 12. §. 1. Docto. diſtin. 4. [h] [i] Character, vt coniunctus uerbis ſacramenti ſit aliquo modo ſignum ſenſibile. Diuus Thom. artic. 4. ad 3. Doct. ſup. Bellarm. cap. 21. & ita Auguſt. ſerm. de geſtis cum Emerito exponendus eſt. [k] D. Thom. quæſt. 66. 9. Soto, d. 3 artic. 9. Ledeſ. quæſt. 7. Bellarm. de baptiſmo. c. 21. tangit. & vt generatio non iteratur, ita nec regeneratio baptiſmi. qui credit iterandum incurrit caſum in cœna Domini. Nauar. cap. 22. num. 7. ſolius baptiſmi iteratio actiue vel paſſiue cum colpa facit irreg. Couar. Clem. ſi furioſus, 1. p. princip. num. 8. cont. Nauar. c. 27. num. 247. [l] Dionyſ. Baſil. ſupra Chryſoſt. in Ephe. 4. Cyril. præfa. & catech. 3. 4. 16. ad fi. & 17. in med. [m] ſup. c. 21. §. 3. [n] Dionyſ. ca. 2. par. 3. quem citat D. Thom. quæſt. 63. 2. argum. 2. Cyril. progm. catech. Theodoret. Epit. diuin. decret. c. penul. Clemen. Alexan. 1. pædag. c. 6. Chryſ. hom. ad Neophy. Nazianz. Damaſc. ſupra Amb. 1. de Spirituſancto. c. 6. citans Pſal. 4. ſignatum eſt lumen. catech. Pij V. Titel. in Ioan. 1. erat lux vera, quæ illuminat omnem, id eſt etiam paruulos per baptiſmum. Beatus. tomo 1. ſ. 20. cum Auguſt. 1. de peccat. mer. [o] In Hebr. 6. Chryſ. Theodo. Oecum. Theop. Anſel. Sedul. Ambro. & alij. Aug. in expoſit. inchoa. ad Rom. c. 6. & prope fin. & lib. de vera & falſa pœnitentia. ca. 3. Diuus Tho. 3. p. q. 84. 10. ad 1. & 4. cont. gent. c. 70. ſi alludit Clem. lib. 6. conſt. Apoſt. c. 15. Ambr. etiam lib. 2. de pœnitentia. c. 2. Bellar. 1. de uerb. Dei. ca. 17. ad 5. lib. de bapt. c. 18. lib. de pœnitentia. ca. 13. [p] vt in Rom. 6. exponit Chryſoſt. homil. 9. & omnes Patres. Auguſt. de vera & falſa pœnitentia. c. 3. Epiph. hære. 49. in prin. [q] Durand. d. 4. q. 1. ſicut terminus inſtitutionis humanę qua Princeps cõcedit iuriſdictionem eccleſiaſticam aut præturam ciuilẽ, eſt poteſtas moralis & ens rationis nõ multum diſſentit Soto, d. 1. q. 4. ar. 2. & d. 20. q. 1. 1. ait probabilius eſſe cũ Nominal. non diſtingui re à ſubiecto. ſed eſt cõt. Trident. ſeſſ. 7. cano. 9. ſeſſ. 23. c. 4. & can. 4. dicit imprimi: ſicut de habitibus infuſis dixerat, ſeſſ. 6. ca. 7. & can. 11. qui differunt re à potẽtijs. [r] Scot. diſ. 6. q. 10. ſed illum bene impugnant Caiet. q. 63. 2. Soto. q. 4. Capreo. d. 4. q. 1. ad argum. Scot. cont. 1. conc. nam licet ſacramentum ſit ſignum, ſimul tamen eſt inſtrumentum gratiæ, & reducitur ad poteſtatem in ſecunda ſpecie qualitatis. Diuus Thom. q. 63. 4. ad 2. [s] ſic errat Durau. dicens, ſi eſt res, poni tur in potentia executiua. [t] Concil. Florent. Triden. ſeſſ. 7. can. 9. dicit eſſe in anima & ſignum ſpirituale Theol. Bellar. ca. 19. conc. 4. [u] Gabr. d. 6. quæſt. 2. ar. 3. dub. 2. & Marſil. quæſt. 4. eſſe in eſſentia animæ, ſicut gratiam ad quam diſponit. ſed D. Thom. tam diſpoſitionem hanc, quam poteſtatem ſupernaturalem probat eſſe in potentia animæ. [x] Alij, ut Scot. d. 6. quæſt. vlt. Baſſol. quæſt. 2. Okam. 4. q. 2. & propendet Gabr. ponunt in uoluntate: in qua reponunt etiam & gratiam, quam eſſe idem putant cum caritate, & religio eſt in voluntate; cuius actus eſt proteſtatio per receptionem ſacramenti. hanc tamen opin. Caietan. Soto, & Ledeſm. bene reijciunt. quia character eſt potentia, quæ abſtrahit à bene vel male daturque ad proteſtandam intus fidem, quod fit intellectu. [y] Diuus Thom. q. 63. 4. ad 3. Caiet. Sot. q. 4. ar. 4. Cano relect. de ſacramen. p. 4. Ledeſ. q. 4. Alca. 4. p. q. 8 mem. 8. 2. 3. & q. 19. mem. 2. Turrecr. c. quomodo. de conſ. d. 4. Palud. d. 4 q. 2. Albert. d 6. Rich. d. 5. ar. 2. q. 2. & citat Dionyſ. c. 3. dicentem eſſe qualitatem illuminatiuam. & Patres cit. [z] Richard. diſt. 5. 2. 2. q. 1. negat characterẽ pertinere ad vllam ſpeciem, vt gratiam quæ non eſt virtus, ſed fundamentum virtutum. 1. 2. quæſt. 62. 1. ad 1. quæſt. 110. 3. ad 2. ad dit Richar. quod eminenter includit perfectiones quatuor ſpecierum qualitatis, vt calor ignis eſt in triplici ſpecie cum ſit diſpoſitio, potentia, & paſſibilis qualitas, addit. q. 1. ad 3. reduci ad 2. ſpeciem qualitatis: virtutes vero infuſas reduci ad 1. ſpeciem. At Argentin. diſt. 6. characterem baptiſmi reducit ad figuram: confirmationis ad habitum: ordinis vero ad potentiam. [a] Pertinet ſecundario ad quandam diſpoſitionem gratiæ. & poſito quod ſit qualitas, Scotus. diſt. 6. quæſt. 10. dicit eſſe probabilius, & fatentur qui admittunt ornatum conferri ab omni ſacramento, vt ſit diſpoſitio gratiæ.

poteſt ad hanc primam, cum ſit diſpoſitio quædam ad gratiam: licet remota inſufficiens. ſed non tam proprie quia character non poteſt amitti, minui, aut augeri per intenſionem, vt poteſt habitus & diſpoſitio. alii ad 4. ſpeciem reducunt.[b] ſed ſane improprie & per metaphoram, quia configurat nos Chriſto, & ita dicitur character Chriſti, & ſacerdos ac Pontifex magis aſſimilatur Chriſto, vt eſt ſummus ſacerdos & Pont.

4 Reuera tamen ponitur in 2. ſpecie qualitatis.[c] cum ſit poteſtas quã vis inſtrumentalis & incompleta, & probatur. nam. 1. eſt indelebilis,[d] vt potentia naturalis, & manet poſt mortem etiam in damnatis,[e] & in hæretico & degradato.[f] qui dum reconciliatur eccleſiæ, aut ſi mortuus reſurgat, non poteſt iterum baptizari, confirmari aut ordinari, ſi hæc ſacramenta ſemel receperat: nec pendet ex vlla diſpoſitione ſubiecti, ſi modo homo verum ſacramentum quamuis informe recipiat. Deinde vt potentia, ita character non recipit intenſionem: character tamen ſacerdotis primum impreſſus quo poteſt cõſecrare, & offerre euchariſtiam, extenſione quadam perficitur addita reali poteſtate abſoluendi: & in epiſcopo idem character extenditur, vt poſſit conferre ordines & cõfirmationem: vlterius autem augeri aut minui non poteſt. Item vt per potentiam naturalem homo nõ dicitur bonus, vel malus, ita poteſtas characteris hominem non facit bonum ſimpliciter: manet enim indelebilis etiam poſt peccatum: & diſtinguit baptizatos ab infidelibus vt character ſacerdotis vel epiſcopi qui hominem configurat Chriſto pontifici, diſtinguit ſacerdotes à laicis. hæ rationes ſatis probant characterem eſſe potentiam.[g]

5 Sacerdos in veteri lege, Exo. 28. deputabatur cum conſecratione ad cultum Dei: ſed non habebat characterem ſeu claues & poteſtatem ad effectus omnino ſupernaturales:[h] vt per circunciſionem non imprimebatur character in anima,[i] ſed ſatis fuit populum adhuc carnalem more pecudum ſignari charactere carnis,[k] ob quem circunciſio iterari non poterat.[l] & tamen fœminæ abſque circunciſione erãt capaces ſacramentorum, & Exo. 12. comedebant agnum paſchalem.

6 At ſacerdos Chriſti habet poteſtatem actiuam ad effectus ſupernaturales, vt ſtatim dicetur: character inferiorum ordinum, vt diaconi & minorum non confert poteſtatem, niſi vt actus miniſtrandi ad altare bene, digne, & ſolenniter fiat ex officio:[m] cum tamen ſine illo fieri poſſet actus quoad ſubſtantiam. Et ſeptem ordines miniſtrorum ſunt à Chriſto inſtituti: vt eo ſigno deſignentur, qui reliquos dignitate præcellunt: vt in militia duces & equites ſigno & dignitate diſtinguũtur à cæteris militibus. character confirmationis quæ dicitur complementum baptiſmi, ſimiliter nõ confert neceſſariam poteſtatem, ſed robur vt ex officio fidem intrepide proteſtetur contra tyrannos, qui ſunt viſibiles hoſtes fidei. Tria tantum ſacram. iterari in eodem homine nunquam poſſunt,[n] quia imprimunt characterem,[o] & per ea conſtituitur homo in ſpirituali ſtatu, & conſecratione quadã deputatur in cultum Dei.[p] ſic quẽ Deus diligit vt amicum & deputat vt ſit dignus gloria, ornat gratia ſuperinfuſa.[q]

7 Character baptiſmi eſt vt prima potentia paſſiua[r] qua dignè & cum fructu homo recipere poteſt reliqua ſacramẽta: & in virtute baptiſmi cũ obice recepti cõcurrit aliquo modo actiuè ſimul cum contritione ad producendam gratiam.[s]

8 Character vero confirmationis partim videtur potentia paſſiua,[t] ad bene eſſe & diſponit ad recipiendos ordines,[u] partim actiua, ut cũ vigore proteſtetur fidem.[x] baptiſmus ex proprietate connaturali habet ne iteretur, quia regeneratio eſt: confirmatio vero, quia eſt perfectio quędam baptiſmi: de qua Apoſt. Heb. 6. ſimul cũ baptiſmo,[y] negat iterandã eſſe manus impoſitionem.[z] quod ſi

gratiæ. Rich. Argent. Palud. Capreol. Heruæ. Ægid. Ferra. Guill. Pariſ. in ſacramentali. Marſil. Alexand. 4. par. q. 18. m. 8. ar. 1. quæſtio. 19. mem. 1. art. 2. Bon. diſt. 6. art. 1. q. 1. Albert. art. 3. Baſtol. q. 3. ar. 3. Okam. q. 2. & fere Gabr. q. 2. art. 3. dub. 3. Vuillel. de Rubion. diſt. 7. quæſt. 2. art. fin. & nimis fauet D. Thom. q. 63. artic. 4. ad 1. quæſt. 69. ar. 3. Dionyſ. c. 2. eccle. hierar. dicit diſponere ad gratiam, quia aſſimilat Chriſto, q tamen diſpoſitio remote ſe habet & indirecte: ex Diuo Tho. quæſt. 63. 4. ad 1. Caiet. ar. 2. Sotus Ledeſ. hinc quã do baptiſm. recipitur cum obice, character relictus ſimul cum diſpoſitione doloris habet ex inſtitutione Chriſti, vt cauſet gratiã in virtute baptiſmi: eſt enim res & ſacramentum, id eſt ſignum vlterioris effectus, quem ſignificando cauſant. inf. c. 25. falſo vero Caieta. & Soto aiunt quod gratia & fides prius natura infunditur quam character. imo prior eſt character, vt à quo non cõuertitur ſubſiſtendi conſequentia.

[b] Marſil. q. 4. ar. 1. conc. 7. omnẽ characterem reducit ad figuram. & alii Docto. ut Argent. de charactere baptiſm. diſt. 15. artic. 1. ad 2. ſed bene reiicit artic. 2. ad 1. Richard. Soto.

[c] Diuus Thom. q. 63. 2. Bon. diſt. 6. quæſt. 2. Gabriel diſt. 6. Capreol. Palud. diſt. 4. quæſt. 2. Maior. q. 6. Caiet. Soto, q. 4. Ledeſ. quæſt. 4. & ſentit Richard. Bellar. 2. ſacram. cap. 19.

[d] Triden ſeſſ. 7. cano. 9. D. Tho. q 63. 5. Concil. Florent. Auguſt. 2. contra epiſt. Parmen. c. 13. Cyril. præfat. Catech. Cyprian. ſerm. de ablutione pedũ. omnes Docto. diſt. 6. Bellarm. cap. 18. prop. 5. Caſtro. 1. de hæret. punit. c. Maiores. de baptiſmo.

[e] D. Tho. art. 5. ad 3. quia ineſt animæ, & caret contrario, à quo corrumpatur Soto, q. 4. ar. 5. Ledeſma q. 4.

[f] D. Thom. 3. p. q. 82. art. 7. add. q. 38. art. 2. cum tamen matrimonium etiam conſummatum diſſoluatur morte: nec tenetur vxor redire ad uirũ qui miraculoſe ſuſcitatus eſt. Rom. 7. ſi autem dormierit. anima tamen ſacerdotis poſt hanc uitam non poteſt conſecrare, quia non eſt homo viator.

[g] D. Thom. q. 63. Recent. ſupra cumulant alias rationes, & Bellar. 1. ſacramentorum. ca. 22.

[h] D. Thom. add. quæſt. 19. 1. ad 1. D. Thom. 1. 2. q. 102. 5. ad 4. ex Heb. 10. ſacerdos offerebat hoſtias quæ non poſſunt auferre peccatum. Tridenti. ſeſſ 22. c. 1. reprobatur ſacerdotium Leuiticum, propter imbecillitatem. & ſeſſ. 23. ca. 1. Lindan. lib. 4. Panop. c. 6. Soto, d. 2. q. 2. ar. 2. dicit erroneum quod in leg. vet. fuerit ſacramen. pœnitentiæ in quo per claues ſacerdotis deleretur attritio pec. mort. Idem Soto d. 18. q. 1. art. 2. Ledeſm. q. 19. artic. 1. dub. 2. conc. 5. Palac. d. 18. q. 1. pag. 312. Victor. de claui. §. 14 Durand. diſt. 19. q. 1. Bon. diſt. 24. fin. Taper. articu. 3. Turrecrem. lib. 1. Summ. eccleſ. c. 93. conc. 12. lib. 2. c. 49. ad 3. Sixtus lib. 6. Biblioth. cap. 201. probat ex Theophyl. in Io 8. colligitur ex Trid. ſeſſ. 14. c. 5. in circũciſione tamen ſola dabatur gratia ex operato etiam attritis. D. Thom. q. 62. 6. ad 3. q. 70. 4. ad 5. Soto, diſt. 2. q. 1. art. 4. circa arg. 5. Scot diſt. 6. q. 9 Gabriel. circunciſio vero non à ſolo ſacerdote, ſed à laico aut fœmina cõferri poterat.

[i] D. Tho. q. 63. 1. Bellarm. 2. ſacramento. cap. 19. prop. 7. Soto Ledeſ. Recent. contra Scotum. d. 6. q. 9. ad 1: quem probabiliter dicit ſe ſequi Gabr. q. 2. dub. 5.

[k] Diuus Tho. diſt. 1. q. 2. 4. 1. ad 3. q. 63. 1. ad 3. Heruæ. diſt 1. q. 7. Chryſoſt. homil. 2. in Epheſ.

[l] Auguſt. 2. contra liter. Petil. c. 22. lib. 1. contra Creſcon. c. 31. & tamen quidam arte medica ſuperinducebant præputium, vt iterum circunciderentur: contra quos. 1. Corin. 7. non adducat præputiũ, vt fecit Symmachus de quo refert Epipha. lib. de menſuris. Bellarm. lib. 2. de verb. Dei cap. 1.

[m] inſ. lib. de baptiſm. & lib. de ordin. & tamen nõ ſolum diaconatus, vt probat Bellarm. lib. de ordine ca. 6. ſed minores. cap 8. ſunt ſacramentum.

[n] Trid. ſeſſ. 7. can. 7. ſeſſ. 23. c. 4. & cano. 4. Bellarm. 2. ſacrament. c. 22. propoſitione 6. & ca. 22. Soto Ledeſm. Diuus Thom. quæſt. 63. 6.

[o] Hæc eſt præcipua ratio ob quã iterari non poſſunt D. Thom. artic. 6 Bellarm. cap. 22.

[p] Hæc eſt congruentia & alias affert Bellarm. c. 22.

[q] Diuus Thom. 1. 2. quæſt. 113. 2. ad 1. & 2. Bellarm. cap. 22.

[r] Caieta. cum D. Thom. quæſt. 63. 6. Soto. Ledeſ. Triden. ſeſſ 7 de baptiſ can. 11. ratio eſt vt charactere baptiſmi diſtinguantur oues, & ouile Chriſti eo ſigno religionis ab infidelibus. Chryſoſt. homil. 2. & 14. in Epheſ. Damaſc. lib. 4. c. 10. Epiphan. hæreſ. 8. & 30. ad fin. Auguſt. 2. contra liter. Petil. cap. 13. & ſæpe apud Torren. 2. confeſſ. capit. 1. §. 10. cap. 2. §. 11.

[s] Sup A.

[t] Caiet. q. 72. 5.

[u] Vt habetur cap. fin. de tempo ordin. in 6. Trident. ſeſſ. 23. reform. cap. 4.

[x] Vt colligitur ex D. Tho. quæſt. 72. 7. ad 2.

[y] ſup. §. 2. lit. O. ex Hebr. 6.

[z] ita in eundem loc. Hebr. 6. impoſitiones quoque manuum exponunt de cõfirmatione, ibi Chryſoſto. Theodor. Theophyl. & alij. Bellar. de confirm. cap. 11. conc.

Toleta.

Toleta.8.cano.6.Tarracon.cap.6.Gregor.2.apud Grat.cap.de Hiſtor.cap.de homine.de conſecr.diſt.5.concil.Flor.Triden.ſeſſ.7.de ſacram.can.9.& ideo agens de confirmatio. non fecit huius mentionem. Hoc probant Patres,qui in confirmatione aiunt imprimi characterem, D.Thom.q.72.5. Soto.Ledeſ. & Cyprian.ſerm.de ablutio. pedum, æquat baptiſmo, & dicit vtrumque in iterabile. ſignificat Cyril. Catecheſ.3. Auguſt.2.contra li. Petil. ca.104. Raban.1.inſtitutio.cleric.ca.30. Amalar.
a 1.offic.ca.27. [a] Vt dictum eſt.ca.11.§.
b 11. [b] Bellar.de ordin.c.10. Cyprian. & Auguſt.ſup.Auguſt.de bono coniugat.c.24. Grat.1.q.7.concil. Flor.Triden.ſeſſ.7.can.9.ſeſſio.23.can.4.& c.4. D.Thom.addit.q.35.2. Ledeſ.q.37. Soto.diſtin.24.q.1.artic.4.Richar.art.4.q.2.Hoſius inſtitutio.cap.51. Nyſſen.lib.de baptiſmo poſt principiũ. Torren.2.confeſſ.ca.2.§.11.Taper.art.17. nec tamen qui iterat ordinem,fit irregularis. Scot.Paluda. Soto.Turrecre.cap.dictum, de conſecr.diſt.5.Caſtro 1.poteſt leg.pœnal.c.7.Couarr. Clem.ſi furioſus.1.par.§.1.nn.8. facit Dueñas reg.287.contra Nauar.cap 27.nu.247.cum Richard.
c Maio. & Anto. [c] donum miraculorum non eſſe habitum D.Thom.2.2.quæſtio.178. de dono prophetiæ.q.172.
d art.2. [d] D.Tho.2.2.q.23.art.2.& Docto. contra Magiſt.
e [e] colligitur ex concil. Flor. Trid.ſeſſ.14.c.1.& 6.can.9. Palud.diſt.1.q.1.in 3.opin.fin.D.Tho.addi.q.18. Capr.d.1.q.1.ad 2. Duran.
f conc.4.conc. [f] Diuus Th.q.63.art.2. & ar.5.ad 1. Caiet. Soto,Ledeſ.q.4.artic.2. Palud. diſt.4.q.2. Capre. Richar.q.1.ad 3.Recent.& D.Thom. ſe refert ad quęſt.62.4.ad 2. ſic in ſacramento eſt uirtus incompleta, ut ait q.62.& diſt.1.q.1.art.4.2.ad 1.& 3.ut ablutio quæ eſt ſucceſſiuus motus & ens in completum, continet gratiam,non formaliter ſed incomplete, vt penicillus motus dicitur continere imaginem, ſed incomplete. At Ferra.4.cõt.gentes.ca.56.ad fi. aqua,vel chriſma eſt potentia incompleta,completur autem dum Deus utitur inſtrumento ad inductionẽ principalis effectus.
g [g] character attingit phyſicè effectum gratiæ, vel euchariſtiam. D.Thom.q.63.2.ibi Caieta.& add.q.18.quæſt.35.2.Recent.ſup.q.64.1.ad 3.Soto,d.1.q.5.1. Ledeſm.quæſt.5.1.Victor. Richard. quidam tamen falſo negant eſſe potentiam phyſicam ſed moralem: ſicut negant ſacramentum eſſe cauſam phyſicam gratiæ. Alex.Bon.Scot.Vuillel.de Rub. Baſſol. Ocám ſupra cit. Gabriel.d.4.ar.3.dub.2.Palac.quæſt.1.conc.5. & quidam Re-

h cent. [h] Palud. Capreol.Bellarm. 2.ſacram. c.19.ad fi. [i] ſignificat
i D.Thom. q.64.1.ad 3.Soto,q.5.1. Ledeſm. q.5. Recent.Thomi-
k ſtæ. [k] Colligitur ex Augu.4.de baptiſ. contra Don.cap.22.lib.3.
l contra lit.Petil. c.54. & Recent. [l] D.Thom: quæſtio.65.articu.3.
m [m] ſup.cap.3.D.Thom.ſup.Trident.ſeſſ.7.can.3.ſeſſ.13.ca.3.Soto diſtin.1.q.6. art.3. Alan. de ſacram. c.2.fi.D.Th.q.70.4.ad 4. Glo. ca. ecce.
n 95.diſt. [n] de quo agunt 3.par.quæſt.79.1.& dicetur li. de euchariſt.ca.36. ſic Chriſtus dum in cœna recepit euchariſtiam,non accepit habitum, ſed actum deuotum ex ſacramento, quæſt.81.articu.1. ad tertium & ignis inferni concurrit ut Dei inſtrumentũ ad cauſandum dolorem, ideſt triſtitiam uoluntatis quæ eſt vitalis actus.

olim adultus ab hæretico baptizatus, reconciliabatur per epiſcopum cum manus impoſitione, & apud Græcos cum vnctione chriſmatis: non erat iteratio confirmationis,
a ſed abſolutio ſolennis. [a]

9 Ordo ille qui ſemel ſuſceptus
b eſt, non iteratur [b] in ſacerdote:character eſt poteſtas actiua nõ ſolum ad conficienda ſacramenta, ſed ad effectus ſupernaturales, ad opera miraculoſa non habet creatura donum habituale, vt nec ad prophe-
c tiam. [c] ſed ad effectus ſupernaturales qui communi lege gratiæ fiunt, infundit Deus virtutum habitus
d pro actibus etiam caritatis. [d] ſacerdoti dedit poteſtatem filios Dei fa-
e cere, dum ait: Ego te abſoluo. [e] & per characterem concurrit actiue ad conſecrationem euchariſtiæ, & huic conſecranti obedit ad nutum panis, vt tranſmutetur in corpus Chriſti, concurrit tamen ut inſtru-
f mentum incompletum: [f] quia nec character ſine forma verborum ſufficit, nec uerba ſunt efficax forma niſi à ſacerdote proferãtur. ſic dum vngit infirmum, & dum epiſcopus confirmat vel ordinat, vt eſt cauſa
g ſacram. ita & gratiæ. [g]

10 Quidam negãt miniſtrum qui non habet characterem ſacerdotalem, dum confert baptiſmum concurrere actiue ad effectum ſacramẽ-
h ti. [h] At non inconuenit, vt Paganus qui vere baptizat efficiat gra-
i tiam, [i] vt tanquam ſpiritualis pater vice Chriſti re vera efficit: quia qui facit ſacramentum & actionem illius, hic facit effectum ab eo ſacramento & actione manantem. Sed dum diaconus in neceſſitate miniſtrat euchariſtiam quam conſecrare non poteſt, non concurrit ad ef-
k fectum ſacramenti, [k] ſed applicat ſacramentum: vt ſi laicus ſibi uel alteri applicaret.

11 Sacramentum non eſt minus dignum quia characterem non im-
l primat: [l] imo euchariſtia eſt uirtute & dignitate præſtantiſſimum ſa-
m cramentorum: [m] Et eius ſuſceptio & oblatio non conſiſtit in potentia ſed in actione quę eſt finis, & complementum diuini cultus: nobilior autem res eſt ipſe actus, quam potentia uel habitus qualis eſt character: ſumpta uero euchariſtia non tantum confert ingens augmẽtum habitualis gratiæ, ſed Chriſtus per ſpecies tanquam per inſtrumẽtum excitat, & actiue inclinat ad actum
n uitalem [n] deuotionis noſtræ, ſi homo ſit bene diſpoſitus.

CAPVT XIIII.

Effectus quartus quòd ſacram. recipienti melius diſpoſito plus confert. de quorundam peculiari effectu, vt quod baptiſmus tollit totam pęnam, & quaſdam irregularitates; & de obligatione contracta ex ſacramenti receptione.

§.1. *Quanto quis cum meliori diſpoſitione recipit, tanto maior eſt effectus gratia.*
2 *Non tamen ob meliorem miniſtrum.*
3 *Quibuſdam infantibus datur maior gloria.*
4 *Ex diſpoſitione creſcit ſatisfactio iniuncta aut applicata per miſſam.*
5 *Hac & indulgentia quomodo proſit defunctis.*
6 *Baptiſmus delet pœnam: præſeruat à periculo peccati, & introducit in gloriam.*
7 *Vnctio dat ſanitatem corpori: baptiſmus tollit irregularitatem.*
8 *Contrahitur cognatio ſpiritualis.*
9 *Et obligatio.*

EFfectus quartus ſacramenti eſt, vt idem ſpecie ſacramentum tanto maiorem gradum gratiæ confe-
a rat ex operato [a] homini adulto, quanto melius, & dignius diſpoſitus fuerit: & inter ſacramenta id quod dignitate præſtat, confert ex ſe maiorem gradum gratiæ. Idem eſt de ſatisfactione quæ ex opera-
b to applicatur per alia ſacramenta,
c præter [b] baptiſmum, [c] & ipſi ce-

CAP. XIIII.

a DIuus Tho. [a] q.64.1.ad 1. quæſt.69.articu.8. Docto.diſtin.4.vbi D.Tho.art.2.q.7. Maior.q.3.Bon.ar.1.q.3.Richar.q.vlt. Scot.q.7. Alexand.4.par.q.21.mem.3.Soto,diſt.6.q.1.artic.6.poſt.conc.2. Ledeſm.q.10.art.8.Abul.Matth.16.q.77.79.Palac.diſt.6.q.7.Cord.lib.1.quæſtion.q.3.lib.5. de indulgent.q.5.ad 6. colligitur ex Damaſc.lib.4.c.10. ſpecialiter autẽ de ſacram.pęnitentię. Abulen.ſup.Rich.diſt.18.art.2.q.2.& de euchariſt. dicetur ſuo loco contra Gabriel.diſt.4.q.2.cõc.6. colligitur ex Triden.ſeſſ.6.c.7.ſecũdum cuiuſque diſpoſitionem & cooperationem. & in generali, D.Thom.1.2.q.112.art.4. Auguſt.tract.74.in Io. de ſpiritu & lit.ca.34.& 1.retract.ca.23.26.& alibi apud Torren.2.confeſſo.cap.5.§.16. Taper.articu.7.Fulgent.de incarnat.verb.cap.22.28.29. Caieta.cum Diuo Thom.2.2.quæſtio.24.articu.3.Ferra.3.contra gent.ca.161.& generale eſt ut cauſa naturaliter agens, de ſe ſit efficacior in paſſo melius diſpoſito.
b [b] Vt de ſacramen. pœnitentiæ Diuus Thom. quæſtio.86.4.ad tertium. addi.quæſt.18.articu.2.ad 3. Ledeſm. 2.par.quæſt.20.ar.2.fin.Mag.diſtin.18.ca.7.ibi Richard.articu.1.quæſt.2.qui aiunt in homine attrito per abſolutionem nunquam remitti totam pœnam contra Sotum. diſtin.20.infra, ſed habita proportione ad diſpoſitionem: ſecus de homine contrito, quia uehementi contritione tollitur aliquando tota pœna, vt ait D.Th. add.quæſt.1.ad 3.Soto.diſt.15.quæſt.1.4.fin. d.20.quæſt.2.artic.
c 1.ad 1.Vbi ſine cauſa miratur de D.Thom. [c] Baptiſmus quantum ad remiſſionem totius pœnæ habet in omnibus æqualem effectum, ſi obicem non reperiat. D.Tho.q.69.2. Trid.ſeſſ.14.cap.2.

d lebranti per ſacrificia miſſarum,[d] vt ſtatim dicetur. ſed non ita vt ſi diſpoſitio etiam attritionis ſit dupla e reſpectu alterius, duplicetur [e] effectus gratiæ, & ſatisfactionis, ſed ſeruata proportione quadam.

2 Infantibus qui ſine libera ipſorum diſpoſitione iuſtificantur, ut olim in circunciſione dabatur æqualis gratia: ita nunc baptiſmus etiam à meliori perſona datus, & cũ oratione circunſtantium confert æqua f lem gradum: [f] ſed maiorem quam olim in circunciſione: nemo enim præter Chriſtum meretur de con g digno alteri augmentum gratiæ, [g] nec impetrat de congruo, niſi quia adulto impetrat liberam diſpoſitio h nem qua id mereatur. [h] & duobus adultis æquali omnino diſpoſitione præparatis baptiſmus confert æqualem gradum. Nec collatus à Paulo Apoſtolo aut à Chriſto Domino plus contulit, quam datus à Iuda i proditore, [i] ab hæretico aut pagano: nam Deus de ſe æqualiter operatur per ſacramenta vnius ſpeciei, & miniſter applicans ac ſacramentum de ſe agit ad modum cauſæ na k turalis, [k] iuxta præfinitam taxationem ex certa lege Dei, & non pro libito miniſtrantis.

3 Quod ſi Deus quoſdam infantes ſua prædeſtinatione in maiorem gloriæ gradum deſtinet, concedet ſalua communi lege, vt hic ſimul l ſacramentum aliud recipiat, [l] ut cõfirmationem aut martyrium: quod ſi forte puer euchariſtiam ut olim, & ordinem reciperet, augebitur gratia. aſſumentur quidem homines m multi ad ordines angelorum, [m] & implebunt ſedes illas inæquales angelorum, qui ceciderunt, ſed infantes cum ſolo baptiſmo decedentes efficiunt ſeparatum chorum: & in minori gradu erunt qui cum ſola grat a circunciſionis obierunt. Vt B. Virgo ſupremum chorum poſt Chriſtum habet ſuper omnes cho n ros Angelorum [n] quem ex diſpoſitione arbitrii cum Dei gratia, & auxilijs, & ex meritis obtinuit. Eo enim recepit in puncto conceptionis maximam gratiam (vt magnam magnus Baptiſta cum gaudio libero uoluntatis in ſexto menſe quo o ſanctificatus eſt [o]) quia cum propriæ volitatis ſupernaturali ac proportionata diſpoſitione habuit libe p rum actum, [p] ad modum adulti & q Angelorum. [q] Iuuat miniſtri bonitas, vt ſua exhortatione in ſuſcipiẽte adulto excitet meliorem diſpoſitionem, eamque orationibus impe r tret, [r] ſed non ea tantum ratione quia miniſter eſt melior, vt de par ſ uulis quidam falſo aſſerunt [ſ] Interdum 2. ſacramentum remouet obicem alterius ſacramenti, vt pœnitẽtia reſpectu baptiſmi aut alterius t ſacramenti cum obice recepti:[t] & tunc dat Deus ratione vtriuſque inſtrumenti maiorem gratiam, ut ei cuius iuſta opera mortificata reuiuiſcunt per pœnitentiam, datur ſeruata proportione quadam maior u gratia: [u] quia reputatur ex Dei miſericordia melius diſpoſitus ob præſentem contritionem, ſimul cum meritis præcedentibus, quæ ad illam totius primæ gratiæ ingentis recuperationem concurrunt diſpoſitiue tantum.

4 Similiter fructus ſatisfactionis qui ex opere operato communicatur alteri homini iuſto pro quo offertur ſacrificium miſſæ, vberior eſt ex operato pro ratione deuotionis. x [x] nam & illi pro quibus ſacerdos offert, dicuntur offerentes ſacrificium, ſed per manum ſacerdotis: nec proprio fructu fraudantur, ex eo quod plures aſſiſtant vni miſſæ. Præter hunc fructum, quo ſacerdos fuerit iuſtior, ac deuotius offert pro alio, communicat ei maio y rem ſatisfactionẽ, [y] quam quidem ſibi ipſi, ſi pro ſe offerret, applicaret. Solutio enim ſatisfactionis temporalis fit ex uirtute pœnitentiæ ſecũdum iuſtitiæ commutatiuæ æqualitatem: & alterius ſatisfactio applicatur iuſto ſine ipſius diſpoſitione

d Soto, diſt. 19. quæſt. 1. a. lib. 2. de natura & gratia. ca. 15. [d] inf. §. 3.
e D. Thom. q. 82. art. 6. & dicetur lib. de Miſſa. ca. 19. §. 7. [e] Cord.
f ſup. & colligitur ex Doct. citatis. [f] D. Thom. q. 64. 1. ad 1. & 2. q. 69. 8. q. 81. 6. Doct. diſt. 4 Richar. artic. 3. q. 3. Bon. Albert. Gabrie. quæſt. 2. Carthuſ. quæſt. 4. Palud. quæſt. 3. ibi D. Thom. quæſt. 3. §. 3. vbi ſoluit arg. de angelis. Soto. diſtin. 6 quæſt. 1. art. 6. col. 7 d. 49. q. 3. articu. 2. alij Doct. 2. diſtin. 6. vbi Carthuſ. quæſt. 2. fi. & citat Hugo. de S. Victo. & Anſel. li. cur Deus homo. Aſten. lib. 4. titu. 1. articu. 5. colligitur ex Auguſt. 3. cont. Creſcon. ca. 8. Cypria. lib. 3. epiſto. 8. aliàs epiſt. 59. lib. 4 epiſt. 7. aliàs 76. c. cum baptiz. ai. de conſec. diſt. 4. vnde concil. Triden. ſeſſ. 7. Can. 7. per ſacramen. datur ſemper omnib. gratia quantũ eſt ex parte Dei. népe iuxta taxam ex certa lege Dei, & non pro uoluntate miniſtri. Caniſius de ſacr. c. 7 Da
g maſc. lib 4. c. 1. [g] D. Tho. 1. 2. q. vlt. ar. 6. & 3. p. quæſt. 19. 4. ad 2. q. 48. 2. ad 1. addit. q. 13. 2. ad 1.
h ſupra cap. 3. §. 3. [h] Colligitur ex Docto. cit. quamuis falſu Medin. C. de orar. quæſtio. 19 col. 20. Nauar. de orat. no. 20. num. 47. aiũt orationem melioris hominis impetrare alteri iuſto habenti ſufficientẽ diſpoſitionem, maius augmẽtum gratiæ: imo & peccatori maiorem gradũ gratiæ: quaſi aliena oratio ſimul cũ diſpoſitione ꝓpria hominis, cenſeatur moraliter vna melior diſpoſitio. fauet D. Thom. 1. 2. quæſt. vlt. art. 6. ad 2. & 3. & in 4. diſt. 45. quæſt. 1. 1. 1. ad
i 4. [i] Auguſt. lib. 4. de baptiſ. contra Don. ca. 4. lib. 4. contra Creſcon. c. 20. tract. 5. in Ioann. Ambroſ. de his qui myſter. init. cap. 5. Chryſoſt. hom. 8. in 1. Corin. 2. nunquid in nomine Pauli baptizati eſtis. ibi D. Tho. lect. 2. & 3. par. quæſt 38. 6. ad 1. cum Augu Nazianz. orat. in S. baptiſma, vt annulus ferreus non minus imprimit ſigil
k lum regis quam aureus. Caniſ. de ſacram. cap. 7. [k] Colligitur ex
l Triden. ſeſſ 7. can. 7. Cyprian. ſup. Doct. diſt. 4. [l] Conſtat ex Docto. cit. ſed quidam falſo aiunt ſingulos paruulos etiam qui decedunt cum ſolo baptiſmo, prædeſtinari ad inæquales ſedes. Palud. diſt. 4. q. 3. Scot. q. 7. Tarant ait de lege non datur vni paruulo plus gratiæ ex ſacramento. bene tamen ea priuilegio, quod Victor. dicit probabile. idem alii apud Carthuſ. 2. diſt. 9. q 6. Adrian. de baptiſ. col. 5. articu. 1. Med. C. de orat. q. 19. col. 10. Nauar. de orat. no. 20.
m num. 47 ſentit Caiet. q. 64. 1. ad 2. & fauet D. Thom. [m] Gregor. homil. 34. in Euangel. homines aſſumi ad ordines angelorum. & citat. 1. Corinth. 15. ſtella differt à ſtella in claritate. ſed non aſſe
n rit id quod Palud. [n] Caniſ. in Marial ſæpe probat ex Patribus,

o &/dicetur lib. de precept. decal. in explicat. 3. præcepti. [o] Ambroſ. lib. 4. de fid. cap 4 de inſtitu. Virgin. cap. 7. lib. 1. in Lucæ. 1. exultauit infans. vbi Theophyl. ſentit Auguſt. epiſto. 57. & clarius lib. de fid. paruul. lib. 3. mirabil. ſcrip. ca. 1. Bernard. ſermo. de Nati. Bapt. & ſermo. de laud. Bapt. Petr. Damian ſerm. de Natiuit. Bapt. Orig. hom. 7. & 10. in Luc. to. 9. in Ioann. Cæſarius, lib. 3. dialog Chryſoſt. homil. de Natiu Bapt. Cyril. Cate. 3. alter Cyril. de recta fid. ad Reginas. Bed. homil. de Viſitatio. B. Virg. Bernard. ſermo. de excell. Bapt. ſerm. 1. Aſſumpt. Petr. Chryſol ſermo. 88. Hieronym. epiſto. ad Lætã. de inſtit. filiæ. Leo ſerm. 5. Epiphan Nicepho. lib. primo, hiſtor. capitu. 8. Theodorus ſtuditus orat. in Natal. Bapt. & innuit Maxim. ſerm. 1. de Baptiſt. Gerſ. ſermo. de Bapt. Caniſi. tom. 1. de corruptela uerbi Dei, lib. primo, & in prolog Marial Caieta. 3. par. quæſtio. 17. articu. 3. contra Di
p uo Tho. ib. [p] Bernardin ſerm. 51 de feſtis B. Mariæ. ca. 2. articu. 1. Caniſi. proœm. Marial. & lib. 1. ca. 9. quia omne priuilegium decens tribuendũ eſt B. Virgini, quod alijs ſanctis conceſſum legitur. paſſim Docto Diuus Thom. 3. par. quæſtio. 27. 1. Communis. 3. diſtin. 3. Bon. in prima par. artic. 1. quæſt. 3. Richar. articu. 1. quæſtio. 2. Durand. quæſt. 2. Alexand. 3. par q. 9. mem. 3. Cord. lib. 1. quæſtio. 44. dum probant B. Mariam ſanctificatam in utero matris: quia id priuil. cõceſſum fuit Ierem. & Bapriſtæ. Bernar. epiſto. 174. & ſerm. de excell. Baptiſtæ. Albert. lib. de B. Mar. à cap. 69. Ant. 4. p. tit. 15. Bon. in ſpeculo Mariæ. à cap. 5. affert eccleſ. 24. omnia flumina intrant in mare. & citat Bernard. Ambroſ. & Auguſt. de tempore, ſerm. 21. Athan. ſerm. de B. Deipara. Dam. ſermo. 1. de dormit. Virg. Petr. Chryſol. ſerm. 143. Pet. Damian. Sophron. & Laurent. Iuſtinian. ſerm. de Aſſumptione. Idiota in contemplat. Virginal. cap. 2. in to. 5. bibl. Sanct. PP. Ambroſ. de inſtit. virgin. cap. 13. & 14. fauet. Horum quoſdam citat Lipom.
q in vit. fauet Auguſt. de natura & gratia. cap. 36. [q] D. Thom. 1. p.
r q 62. ar. 3. & 6. & de Adam ſic iuſtificato. 1. p. q. 95. 1. & de ani
ſ ma Chriſti. 3. p. q. 34. 3. [r] cit. F. [ſ] citati. L. [t] infra cap. 24. §. 3.
t ſup. cap. 11 §. 6. [u] Vt dicetur lib. 1. de pœnitentia. cap. 34. & ſeq.
u D. Thom. 3. par. quæſt. 89. 1. diſt. 14 q. 2. 2. 3. vbi Capr. Hiſpalenſ. Palud. quæſt. 1. ar, 2. Caiet. quæſt. 89. 5. ad 3. Soto. diſt. 16. q. 1. 2. Ledeſm. 2. p. quæſt. 30. 2. & 5. Petr. Sot. tit. de pœnitentia. lect. 6.
x Viguer. capit. 16. §. 4. [x] [y] D. Thom. quæſtio. 82. art. 6. quæſtio.
y 79. 7. ad ſecundum. Soto, diſtinct. 11. quæſtio. 2. 5. infra libro de Miſſa.

propria, & merito, quamnis ignoret: & in temporalibus ciuilibus valet aliena ſolutio, & cauſat morali actione liberationem à debito, quamuis fiat pro ignorante. [z] applicatio miſſæ, uel indulgentiæ pro remiſſione pœnæ alienæ non cauſat vt inſtrumentum Phyſicum effectum ſuum (ſolutio enim & liberatio eſt effectus negatiuus) ſed eum morali actione infallibili ex opere operato. [a]

5 Offerens Miſſam in virtute Chriſti, obtinet etiam per modum meriti, & impetrationis, ut Deus efficaciter illam ſatisfactionem acceptet ex pacto & lege iuſtitiæ. [b] priuata tamen opera & indulgentiæ quas viui offerunt pro pęna animarum purgatorii, quæ eſt durior & alterius iam fori, licet in valore ſit æqualis [c] & de ſe ſufficiens non ſic acceptantur infallibili ſemper lege iuſtitiæ, ſed per modum ſuffragii, [d] vt dum Rex Hiſpaniæ rogatur à Rege Galliæ, ut acceptare dignetur compenſationem pro perſonali reorum Gallorum delicto, eoſque ſoluat vinculis quibus ſunt in Hiſpania conſtricti, non tenetur Rex ex iuſtitia redemptionem oblatam acceptare. ſolet tamen acceptare per modum ſuffragii, [e] ex liberali miſericordia. Sic paſſio Chriſti variis modis efficit liberationem à pœnis debitis: ut non tantum per modum iuſtæ ſatisfactionis & ſolutionis ex propriis datæ, [f] ſed etiam per modum meriti, ſacrificii & redemptionis, ut Patrem reddat placatum. [g] ſic oratione ſua Chriſtus in via impetrauit nobis: [h] & nunc tanquam aduocatus interpellat per modum impetrationis. [i]

6 Effectus quintus quorundam ſacramẽtorum eſt, ut peculiari quadam ratione dicantur introducere in gloriam: [k] vt baptiſmus delet totam pęnam [l] etiam grauiſſimorum & multorum peccatorum, quæ adultus antea fecerat: quia eſt regeneratio & plena conformatio cum Chriſto paſſo: idem habet baptiſmus ſanguinis, [m] qui facit conformes Chriſto. Hinc peculiari ratione baptiſmus confert ſtatim gloriam, [n] quia baptizatus nihil debet in purgatorio. Idem tribuitur euchariſtiæ quæ dicitur pignus gloriæ: [o] quia ut eſt ſacrificium purgat à pœnis in præſenti aut in purgatorio debitis. Pœnitentia vero communiter non delet totam pœnam dum iuſtificat impium attritum, [p] in quo Confeſſarius ęternam commutat in temporalem, [q] pro qua iuſto præcepto iniungit ſatisfactionem per claues. [r] Deinde ſacramenta conſeruant in gratia, & perſeuerantia: quia præſeruant à peccatorum periculis, & reincidẽtia in futurum. [f]

7 Eſt ſextus effectus, qui non ſemper ſed interdum per quædam ſacramenta datur: vt in extrema vnctione ſanitas [t] corporis, dum virtus naturæ ſupereſt, & expedit ſaluti animæ: in confeſſione pax, & tranquillitas quædam conſcientiæ. [u] Effectus ſeptimus ex priuilegio eccleſiæ, vt per baptiſmum deleatur omnis irregularitas, etiam homicidii illiciti aut liciti: excepta ea quæ procedit ex bigamia, illegitimitate aut corporis vitio, & ignorantia ſcientiæ.

8 Per baptiſmum & confirmationem qui baptizat aut confirmat, & ſuſceptor cõtrahit cognationem ſpiritualem [x] patris ad filium, quæ eſt impedimentum matrimonii. ex abſolutione tamen peccatorum Cõfeſſarius cognationem non contrahit cum filia ſpiritnali, [y] quam tamen ſi intra confeſſionem aut circiter ſolicitet ad malum, defertur ad tribunal cenſorum fidei, quaſi male de fide aut ſacramentis ſentiat.

9 Ex ſuſceptione baptiſmi qui eſt profeſſio legis, contrahitur effectus obligationis, ut teneatur debito tempore recipere neceſſaria ſacramenta communionis & pœnitentiæ, & obedire præceptis eccleſiæ ac cenſuris, ut dictum eſt, c. 12. Initiatus ſacris ſtatuto eccleſiæ fit inhabilis matrimonio, & habet im-

Miſſa c.21. [a] Syluest. & Summiſt. verb. ſolutio. [a] Colligitur ex Trident. ſeſſ.22.ca.2. Bellarm.2. miſſ.cap.4. [b] D.Thom.q.79.7. q.83.1. colligitur ex Trid. ſeſſ.22.c.2. Miſſa habet eoſdem effectus, quos ſacrificium incruentum crucis. Gabriel. lect.85. can. lit. K.L. Roffenſ. ar.1. Taper. ar.16. Smythæus contra Melanch. in princ. Viguer. cap.16 §.3. verſ.18. Ioã. Arbor. lib.2. Theoſoph. ca. 7. Ianſen. concord. c.131. Couar. cap. Alma.1.p.§.5.nu.6. Cano, lib.12. de loc. c.13. Pet. Sot tit. de ſacrific. miſſę. Cord. lib.1. quæſtion. q.3: Soto, d.11.q.2.5.d. 13.q.2.1. ſed lib.9. iuſt. q.2. ar.2. falſo tribuit oppoſitum Caiet. & Sylu. nam pro nobis eſt Caiet. opuſc. to.2. tract.3. de valore miſſ. q.2. Sylu. miſſ.1.§.9. vt ſuo loco dicet. [c] Sic interpretandi ſunt qui rem indulgentia oblatã aiunt eſſe iuſtam & æquiualentem, ut D. Tho. d.45.q.2.3.2. Gabr. declinat lect.57. K. & citat Bon. Mich. Med. lib. de indulgent. diſp.7. à c.31. vſque 36. D. Tho. add. q.71. 3. ad vlt. ne.12.c. ad 2. Scoti. diſt. 45. Ledeſm. 2. p.q.16. art.14. fol. 186. Couar. c. alma. 1.par. §.4. num.11. Med. C. de ſatisfact. q.5. Nauar. de orat. not.20. nu.44. §. in Leuit. not.22. nu.5. 18. &c. Soto retractans d.45.q.1.ar.3. poſt con.3. & probabile dicit Richar. d.45. art.3.q.3. ad vlt. quam æqualitatẽ falſo negant Caiet. opuſc. de indulgent. ca.5.:& opuſc. 27. quæſtion. q.5. & 6. Viguer. cap.16.§. 6. verſ.24. Cordub. lib.5. de indulgent. quęſtio.13. & aiunt prodeſſe de cõgruo ſecundum quãdam proportionem. [d] Sic noo ſolum Caietan. Cord. Viguer. ſed expreſſe Richard. d. 45. art.2.q.2. d.20. art.3.q.3. D. Tho. ſup. Gabr. & plane Bon. quem bene citat Led. q.29. art.3. Tarant. d.20. Durand q.4. num.11. Palud. q.4. artic.3. concl.6. Albert. d.45. art.18. vbi & Palud. quæſt.1. art.3. num.23. ſupplement. quæſt.3. not.2. & addit Maior. diſt.20. quæſt.2. col.8. in Senatu Pariſien. damnatum fuiſſe oppoſitum contra Ioan. Angel. tanquam ſuſpectum & ſcandaloſum. Alexand.4.p. quæſt.83. mem.5. Victor. & Recent. Cano, lib.12. cap.13. ad 9. Roſel. indulg.§.14. & ex citatis in oppoſitum. idem affirmat Nauar. §. in Leuit. ſeu de indulgent. not.20. num.8.16. & 22. not.31. nu.48. Med. C. de orat. quæſt.19. colum.12. Soto, diſt.13. quæſt.2. art.1. colum.11. diſt.21. quæſt.2. art.13. ſic forte interpretandi ſunt Rubion. Gerſ. & Hoſtienſ. dum negant indulgentiam valere defunctis: nempe ita ut applicatio fiat infallibili lege iuſtitiæ. & ideo ſemel lucrata vna pro defuncto, non eſt ceſſandum ab aliis remedijs quibus iuuetur: præſertim quia indulgentia eſt diſpenſatio quæ requirit cauſam, & diſpoſitionem recipientis, & quaſdam conditiones, de quibus certo non conſtat nobis. [e] Quo exemplo vtitur Caiet. Soto, Cordub. & alij. [f] Solus Chriſtus ſatisfecit de rigore iuſtitiæ, quia ex proprijs quæ nulli debet. 3. part. quæſt.1. art.2. quæſtio.48.2. [g] De quibus varijs modis D. Tho. 3.p. quæſt.48. artic.1.3.4. & bene artic.6. ad 3. [h] D. Tho. 3.p. quæſtio. 21.3. [i] Si Chriſtus in cœlis iam regnãs non fundit orationem proprie qua mẽte aut ore petat, certe oſtendens vulnera, & merita ſua, & orationem in via oblatam dicitur Roman.8. interpellare pro nobis. [k] Omne ſacramẽtum mediate ſignificat gloriam, quia dat gratiam quæ eſt ius ad illã ſup. cap.2. [l] D. Tho. q.69. 7. Trid. ſeſſ.14. cap.2.c. Maiores. de bapt. quare Luc.3. baptizato Chriſto aperti ſunt cœli. [m] D.Thom. q.66. 11. vbi Soto, d.3. [n] [o] D.Thom. quæſtio.79. 5. ſup. capit.2. [p] Sup.§.1. Trid. ſeſſ.6. can.30. ſeſſ.14. cap.2. can.12. D.Tho. add. quęſt. 5. artic.2. Bellarm. lib.4. de pœnitẽtia. cap.2. [q] D.Thom. 3.p.q.86. 4.ca. & ad 3. add.q.18.2. ad 3. Mag. diſt.18. cap.7. Richard. art.1.q.2. Caiet. opuſc. de contrit. q.4. Taper. ar.6. Lind. lib.4. Panop. cap.70. Ledeſm. Victor. Mant. & Recent. vt duo i votum perpetuæ rei diſpenſatione cõmutatur in rem tẽporalem. ſic paſſio Chriſti ſoluit nos, & tamen vult nos manere ligatos pœnæ temporali, Rom.8. ſi tamẽ compatimur. Trid. infra. [r] Trid. ſeſſ. 14. cap.8. cano.15. D.Thom. add. q.18. ar.3. Nauar. cap.26. num.20. [f] Vt de euchariſt. quæſt.79.6. de confeſſione. D. Tho. add. quæſt.10. 4. [t] Colligitur Iacob.5. Conc. Florent. Trident. ſeſſ.14. de vnctione. cap.2. fi. can.2. communis cum Magiſt. d.23. D. Thom. Bonau. Sot. quæſt.1. art.2. conc.5. Palac. q. vni. Hugo. lib.2. par.5. Roffenſ. contra Luth. in aſſert. 7. ſacramen. Summiſt. verb. vnctio. Pius V. & Caniſ. in Catech. de vnctione. Bellarmin. de vnctione, cap.8. [u] Conc. Trident. ſeſſ.14. cap.3. ad fi. Pius V. & Caniſ. tit. de pœnitentia. [x] D.Thom. add. quæſt.56. Trident. ſeſſ. 24. de matrimonio, cap.2. & ſuſtulit antiquam cognationem fraternitatis. [y] D.Thom. add. quæſtio.56, artic.2. ad 8. opuſc. 64. cap.22. Fernard. Diaz pract. cap.77. quamuis ea circunſtantia grauat peccatum, & grauiter punitur. capit. omnes, capit. fin. 30. quæſtio.1. Soto, diſtinct.42. quæſtio.2. artic.2. dubitat de ea grauitate.

plicitum votum ſolenne continentiæ, obligatur ad ſoluendas horas canonicas: & his ſicut & regularibus ratione ſtatus perfectioris imponuntur ſpecialia quædam præcepta in iure. Coniugatus tenetur iure naturæ reddere debitum coniugi opportune exigenti, niſi debita obſtet exceptio: tenetúrque ad fidem tori, & ſuſtentationem curamque vxoris, prolis & familię, ut ſuo loco dicetur. Hactenus dictum eſt ſacramēta eſſe ſecundum aliquem modum cauſam gratiæ & quorundam effectuum: nunc dicendum eſt de modo quo ſint cauſa gratiæ: quod pertinet ad illorum dignitatem, & honorem Chriſti.

CAPVT XV.

Modus quo ſacram. eſt inſtrumentalis cauſa gratiæ.

§. 1. & 2. *Olim in ſola circunciſione dabatur gratia, & an dicatur ſacramentum legis.*
2 *Explicantur Patres.*
3 *Explicatur Mag. dicens datam in ea remiſſionem peccati, ſed non gratiam.*
4 *Et 5. Vt in circūciſione, ita in ſacram. legis naturæ dabatur gratia etiam adultis ex opere operato.*
6 *Non tamen in alijs ſacramentis.*
7 *Etiam ante aduentum Chriſti, iuſtus erat filius per gratiam.*
8 *Sed nunc pluribus titulis.*
9 *Fides tunc proteſtata non erat cauſa effectiua gratiæ.*

Dictum eſt, quædam ſacramenta Chriſti eſſe alijs digniora: nunc oſtēdemus in ratione & mōdo cauſandi omnia excellere ſacramentis, quæ erant in ſtatu legis naturæ aut veteris: 1. in ratione ſigni & cauſæ moralis: deinde quia ſola hæc ſunt phyſicum inſtrumentum tam grati hominis, quam ipſius gratiæ. In circunciſione quæ ante legem fuit, non ex Moſe ſed ex Patribus, [a] dabatur ex Dei pacto ſtatim prima gratia, non omnibus ſed maſculis, præſertim paruulis octauo die: non actione, & virtute ipſius circunciſionis, ſed ex ſola ipſius Dei actione ad præſentiam ſacramenti: ſimulq; ex merito Chriſti præuiſo & applicato per fidem in Chriſtum.

2 Gratia tamen nō dabatur per aut propter externum opus circunciſionis, [b] quod dicitur ſacramentum. de qua externa circunciſione interpretandi ſunt Patres Græci, [c] dum negant circunciſionem cōtuliſſe gratiam: loquuntur enim contra faſtum Iudæorum putantium externa tantum opera legis, & legalem iuſtitiam ſufficere ad ſalutem. [d] cum tamen nec ipſa circunciſio haberet originem aut vim ſuam à lege Moſi: & nihil amplius in eo populo habuit quam apud gentes ſacram. legis naturæ: vtrūque enim non ex opere externo, ſed ex fide in Chriſtum eo ſigno proteſtata profuit ad ſalutem. In quo ſenſu quidam ex Latinis Patribus [e] vere aiunt per externam circunciſionem gratiam non fuiſſe collatam, ſed ſignificatam. Alij id tantum negant de ſacramentis quæ erant legis propria, nempe in lege Moſi inſtituta: [f] de quibus putant interpretandos Patres & cōcilia [g] dum antecellere dicunt ſacram. Chriſti: & tamen quidam his in ratione ſigni practici & cauſæ moralis quodam modo æquant circunciſionem. [h] ſed iſtorum limitatio falſa eſt valde, vt dicetur

CAPVT XV.

a IOan.7. [a] circunciſio non ex Moſe, ſed ex Patribus quæ Geneſ. 17. data eſt Abrahę quadringentis annis ante legē datam Moſi, erat tamen diſpoſitio ad futuram legem, cuius dicitur profeſſio, Galat.5. D.Thom. 3.p.quæſt.70. 2. ad 2. diſt.1. quæſt.2.5. 1.ad 2. de qua ſup. cap.6. [b] D.Thom. quæſt.62.6. ad 3.q. 70.4. & 1.2.quæſt. 98.2. ad 4.quæſtio. 103. 2.cap.ad 2 diſtinc.1.quæſt.1 6 1. & art.2. quæſt.3. & quęſtio.1.4.1.ad 2. Soto, diſt.1. quæſt. 1.4. quia Concil. Florent. & Triden. ſeſſ.7.can.2. & Patres citati.c.6. aiunt vetera ſacramenta multum differre à nouis, id probant authoritates ſcripturę quas affert Bellar. 2.ſacramēt.cap.14. 16. [c] Bellarm. lib. 2. ſacram capit.15. nimius videtur dū Patribus Græcis tribuit quod negēt in circunciſione olim fuiſſe datam gratiā ex operato: probat, quia Philo. lib. de circunciſione refert multas cauſas ob quas inſtituta fuit circunciſio: non autē hanc, & Ioſeph.1. antiquit.cap.12. ſed hi Iudæi cum ſcriberent inuulgāda etiā gentibus, abſtinent referre quæ ſupernaturalia ſunt, & miraculoſa. 2. quidā ex Patribus, ut non exprimunt, ita non negant in circunciſione infuſam fuiſſe gratiam. Vt Iuſtin. Dialog.cum Triph. Orig.2. contra Celſum & homil 3. in Geneſ. Euſeb.1. de monſtra.cap.10. & 1.Hiſt.c.1. Hieron Galat.5. Eſai.1. item 3. Alij externam cæremoniam circunciſionis negant fuiſſe cauſam gratiæ, ſed fidem in illa proteſtatam: vt Dionyſ.cap.5. eccleſ. hierarch. diſtinguit vetera vt ſigna corporalia, contra noſtra quæ habent cum corporali ſigno ſpiritualia dona, Iræn.lib.4.cap.30. vide cap.28.32.34. Euſeb. Emiſſen. hom. Athan. oratio. in id omnia mihi tradita ſunt à Patre. Epiphan. hæreſ.8. & 30. ad fi. Baſilius, de Spiritu ſancto. cap.14. Chryſoſt.in Geneſ hom.27.29. fi.40. & alibi Dam. lib.4. c.26. Cyril. lib. de differētia legis & gratia Chriſti. lib.1. in Ioan. cap.21. lib.10. contra Iulianum. ad fin. Theodoret. quæſt.67. in Gen. & lib.7. de Græca. affectio. curatione. Theophy. in Rom.2. Oecum. in Roma.2.3.& 4. ſed multi ex his loquuntur poſt promulgationem legis euangelicæ. de quo infra lit.B. & aiunt præterijſſe circunciſionem, quæ erat figura & vmbra: manere vero ſolum baptiſmum, qui licitus & efficax eſt. [d] De qua hæreſi Prateol.verb. Iudæi. vide Auguſt. epiſt.19. ad Hieron. Paul. tota epiſt.Rom. & cap.3. ex operibus legis non iuſtificatur. Galat.2. ſi ex lege iuſtitia, Chriſtus gratis mortuus eſt. Tit.3. non ex operibus iuſtitiæ. Matth.5. niſi abundauerit iuſtitia veſtra. [e] Ex Patr. Latin. Tertul. contra Iudæos cap 1. Cyprian. 1.contra Iudæ.ca.8. lib.3. epiſt.8. alias 59. lib.1. ad Quirinum. ſed re vera fatetur in circunciſione remiſſum fuiſſe peccatum, ſermo. de circunciſione Chriſti: qui etiam habetur in Ambr. epiſt.84. ad medium; quæ epiſtola potius eſt Proſperi. Ambroſ. epiſt.72. ad Iræn. & 77. ad Conſtantium lib.1. de Abraham. cap.4. ad fi. & in Rom.4. citans Geneſ.17. ſolum negat fuiſſe cauſam fœderis ſed ſignum: & fatetur in ea remiſſum fuiſſe peccatum. item propter locum Auguſt. in Pſal 73. Bellar. capit.15. Beauxam. Harmon.tu 1.p.94. dicunt in circunciſione non fuiſſe infantibus datam gratiam. at alibi Aug. plane cōcedit. Hier. in Galat.3.fi. ſed ſolum negat fuiſſe medium neceſſariū ſalutis. vt Tertul. Cyprian.d.li.1.probāt. nam Adam, Enoch, Noe, & populus in deſerto iuſtificatus eſt abſque circunciſione. Hier. in Eſa. 1. loquitur de cæremonijs legis poſt Chriſti Aduētum. ſic Patres interpretatur D.Tho. quod externa circunciſio nō iuſtificabat. d.q. 62.a.6.ad 3.q.70. 4. & Doct.d.1. nec aliquid conferebat ex operato. D.Tho. 1.2.quæſt.103.2.fi. cap. ad 2.quæſt.98. 2. ad 4.diſtin 4 q.1. 4.1.ad 2.quæſt 62. 6.ad 3.addit D.Th. q 62. gratiam in circunciſione fuiſſe datam gratis ex pacto Dei ob fidem & meritum Chriſti: non ob meritum peccatoris offerentis, aut patris circuncidentis puerum. ita ſæpe Auguſt.4. de baptiſm.cōtra Donat. cap.23.24.& lib.16. ciuit.cap.27 lib.15. cap 16. tract.30. in Ioan. Bed. hom. in Luc.2. de circunciſione Chriſti.& lib. 2. in Luc. capit.8. lib. variarum quæſtionum. quæſt.15. tom.8. Gregorius.moral.cap.2. Bernard.epiſt.77. princip.ſerm.3. de circunciſion. ſermo.2. de Aſſumptio. Virgin. ad fin. Innocent. cap.Maiores. de baptiſm. Proſper. Cypr. ſupra.& Athan. qui tamen omnes fatentur datam fuiſſe gratiam in circunciſione. [f] D. Thom.1.2.quæſtio.103.1. ad 3. Scot. diſtinct.1. quæſt.5.§.ad primam ergo q. Palud.quęſtio.5. artic.4. D.Thom.diſtin.1.quæſt.1. 2.1. ad ſecundum, & probabile dicit Soto, diſtinct.2.quæſtio.1. artic.4. Bellarm. 2.ſacrament. cap.14. & 17. ad fin. Vega lib.2. in Trident. cap.9.11. ſæpe Auguſt. vt in Pſalm.73. lib.19. contra Fauſtum. capit.13. tractat.41. in Ioan. quæſtio.25. in Num. de his explicat Galat.4. infirma elementa. Chryſoſtom. & D.Tho. ibidem alij ſtatim citandi, & dicetur.§.6. [g] Vega lib.2. capit.9. 11. at ſane Concil. Florent. & Trident. ſeſſio 7. can.6. fin. & 8. ſed clare cano.2. intelligunt etiam de circunciſione, quia dicunt non differre tantum ritu externo. [h] Scot. & alij qui ſacramenta Chriſti negant eſſe inſtrumentum Phyſicum. innuit Auguſt. tractat.26. in Ioan. vetera & noſtra dicit in ſignis diuerſa, ſed in re quæ ſignificatur, & virtute ſpirituali paria. & tractat.11. 41. in Pſalm.72. 77. & homil.27. ex 50. homil. ſed illum bene explicat Bellarmin. capitu.17. colum.10. ad quartam part. quod etiam vetera ſignificabant gratiam, & vim ſpiritualem Chriſti. Nam alibi vt in Pſalm.73. & 19. contra Fauſtum. capit.13. ait

noſtra

cap. 16. Alii loquuntur de ſacrificiis [i] Chriſtum immediate ſignificantibus quę non iuſtificabant ex operato: in quo differunt à ſacramento quod eſt principaliter ſignũ gratiæ. aut interdum loqui Patres contra Iudæos poſt plenam Euangelicę legis promulgationem: [k] quo tempore circunciſio nihil eſt, ut dicitur 1. Corinth. 7. & nihil valet. Galat. 6. cæterum multum differũt veterum uis & efficacia, dum olim licebant à ſacramẽtis per Chriſtum inſtitutis.

3 Alii admittunt quidem gratiam quandam quantum ad [l] effectus priuatiuos fuiſſe datam in circunciſione ſola: quia remittebat Deus perſonæ culpam, aut pœnam quandam ſenſus, qua patres in limbo potiri carebant: negant vero dediſſe effectum poſitiuum gratiæ, Sed interpretandi ſunt, quod ea gratia tanquam infirma non tam plene erat munita aliis auxiliis, nec ita reprimebat fomitem, vt nunc: nec dicebatur facere perfecte filium, amicum & heredem Dei, quia non erat ſatis efficax, vt introduceret in gloriam, in qua eſt perfecta cum Deo amicitia: [m] nec enim in illam perduceret, niſi Deus eſſet incarnatus & mortuus pro peccato naturæ: [n] quaſi id naturæ peccatum ſecundum effectum priuandi gloria in patribus maneret, [o] poſt remiſſum peccatum perſonæ tam actuale quam originale. At reſerata per paſſionem Chriſti ianua cœli, prædicatum eſt in lege euangel. appropinquaſſe regnum cœlorum, [p] in quod per ſacram. Chriſti eſt liber aditus, ſi nil purgandum habeant anima iuſta.

4 Ea gratia in circunciſione, aut ſacramento legis naturę dicitur collata ad modum operis operati. [q] Nam ſine paruuli vllo actu, & in adulto diſpoſito ſine ipſius merito, imo & ſine parentum, & conferentium dignitate merito aut impetratione efficacis orationis, dabatur gratis ea gratia à Deo propter meritum Chriſti præuiſum. Adultis in ea circunciſione ſemel tãtum in vita, ut dictum eſt, cap. 6. ſi modo eſſent cum debita attritione diſpoſiti, conferebatur remiſſio peccati originalis, & mort. ſi quæ tunc haberent. nam & Abraham adultus accepit circunciſionem in ſignum iuſtitiæ & gratiæ ex operato ſibi collatæ: & vernaculi multi quos circuncidit erant adulti: & quos finita deſerti peregrinatione compulit Ioſue. cap. 5. circuncidi: quibus cum attritione diſpoſitis videtur data prima gratia.

5 Ad eundem modum in ſacramento legis naturæ ſemel tantum, tam pueris quam adultis gẽtilibus bene diſpoſitis dabatur gratia cum remiſſione peccati. Sic nunc per baptiſmum contra peccatum originale per ſe inſtitutum, non niſi ſemel confertur gratia: ſed copioſior, & omnibus tam viris quam fœminis cuiuſcunque ætatis; & quæ efficax eſt ſtatim introducere in gloriam. nullum vero tunc erat ſacramentum reſpondens noſtro ſacramento pœnitentiæ, quod iteratum, faceret pro peccatis actualibus de attrito cõtritum, ut dictum eſt, cap. 7. porro Chriſtus ex ſacramento circunciſionis quod Luc. 2. accepit, nullum gratiæ incrementum recepit. Sed ſponte factus eſt ſub lege Galat. 4. non quia debitor & ſubiectus [r] legi: ſed quia pondus legis ſuſtinuit, ut nos redimeret.

6 In reliquis ſacramentis legis veteris aut naturę pręter vnum ſemel ſuſceptum, non conferebatur ex operato ſtatim gratia aut gratiæ augmentum. nec tamen erant ſolum onera, [ſ] ſed iuſtis erat meritorium ex opere operantis recipere ea legis ſacramẽta. nec verò ſacerdos, vt ea miniſtraret egebat gratia, cum non contrectaret rem ſacrantem. quidam [t] in omni ſacramento veteri putãt collatam gratiam ex operato, alii ſaltem in cõſecratione ſacerdotis, ſed vtrumque falſum eſt. [u] & tamen erat ſignum rei ſacræ practicum: dum quaſi pignus promiſſionis ſignificabant gratiam ex pacto Dei conferendam infallibiliter futuro tempore, per Chriſti paſſionẽ & merita: atque ita ab Apoſtolo Galat. 4. hęc dicuntur elementa infirma & egena. [x] quod & de circũciſione dici poteſt, vt ſtatim dicetur. differt tamen baptiſmus non

[i] noſtra eſſe virtute maiora, & ſalubriora, infra capit. 16. [i] D. Thom. 1. 2. quæſtio. 103. 2. Abulenſ. Leuit. 1. quæſtio. 19. Bellarmin. capit. 17. argumen. 2. infra. lib. de Miſſa. capitu. 11. & 14. [k] Infra de Miſſ. capit. 11. ſic Hieronym. exponit id Galat. 4. infirma & egena. poſtquam morte Chriſti ſunt abrogata: quia cap. 5. ſubdit: nolite iterum iugo ſeruitutis cõtineri; quia ſi circuncidimini, Chriſtus vobis nihil proderit. & Philippen. 3. dicuntur ſtercora, vt exponit ibi Chryſoſto hom. 11. Theophyl. Oecum. & alij: Direct. Inquiſit. 2. part. q. 6. num. 8. Turrecrem. in cap fin. 24. quæſtio. 3. verbo Chriſtiani. Ant. 4. part. tit. 11. ca. 7. Caſtro, verb. circunciſio. [l] Magiſt. diſt. 1. cap. 2. vbi olim D Thom. addit Scot. diſtin. 1. quæſt. vlt. poſſibile erat tolli peccatum origin. quod conſiſtit in priuatione iuſtitiæ origin. debitæ naturæ: & reduci hominem ad ſtatũ pure naturalem, ſine infuſione gratiæ. ſic quidam Patres ſignificãt olim remiſſum peccatũ per non imputationem, ut in id Rom. 4. cui non imputauit. Ambroſ. Hieron. Anſel. Theophyl. & tenet gloſſ. cap. quod autem. de conſec. d. 1. videntur Hieron. in Galat. 3. fi. Ambr. 1. de Abr. cap. 4. ad fi. epiſt. 72. 77. Cyrill. de differentia leg. & gratię lib. 1. in Ioã. cap. 21. lib. 10. contra Iulia. ad fi. Chryſoſt. in Geneſ. hom. 27. 29. & 40. Cypr. lib. 1. ad Quirin. ca. 8. libro 3. Epiſto. 8. alias 59. At bene reijcit D. Thom. q. 62. 6. ad 3. [m] Iob. cap. 14. & 17. contra hanc explicationem non procedit impugnatio D. Th. quæſtio. 62. 6. ad 3. ſic Rom. 8. quod impoſſibile erat legi, Deus mittens filiũ. Hebr. 10. nihil ad perfectum adduxit lex. Galat. 2. ſi ex lege iuſtitia, ſcilicet perfecta, gratis Chriſtus mortuus eſt: quia ſubdit, cap. 3. ſi ex lege hæreditas, iam non ex promiſſione: ut citat Concil. 2. Arauſic. can. 16. 21. Auguſt. de natura & grat. ca. 2. & 8. [n] Quia Chriſti incarnatio & mors inſtituta eſt, ut medium ita neceſſarium ad conſecutionem gloriæ D. Thom. 3. p. quæſt. 49. art. 5. vt ſi non fuiſſet, nunquam Patres quantumuis iuſti liberarentur à limbo: ut ſine prædeſtinatione fide & habitu gratiæ nemo intrabit gloriam. At ſacramentum baptiſmi, vel pœnitentiæ in re non tam arcte inſtituitur, ut medium neceſſarium, ſed ijs qui poſſunt ante mortem recipere: alias ſatis eſt contritio cum ſacramenti voto. [o] D. Tho. q. 70. ar. 4. Soto, d. 2. q. 1. art. 4. ad fi. Aug. & Conc. Arauſic. per loca Pauli citata. [p] Matth. 3. & 10. quare in leg. vet. non legitur hæc vox regnum cœlorum. & raro promittebatur, niſi ſub typo rerum temporalium D. Tho. in Matth. 3. & ſignifica. 1. 2. q. 107. 3. ad 2. Sot. li. 2. iuſt. q. 8. 1. ad fi. ſentit Aug. 4. cont. Fauſt. ca. 2. lib. 18. ciuit. c. 11. Hier. 1. contra Pelag. & epiſto. ad Dardan. Chryſ. ho. 4. Marc. Theoph. in Luc. 18. 17. & in Io. 3. Mart. lib. 8. Hypot. c. 6. at reperitur interdum vt Eſa. 56. Sap. 2. iuſti autem in perpetuũ viuent. Aug. 19. cõt. Fauſt. c. 2. Mart. ſup. & c. 3. Aug. toto lib. de ſpiritu, & litera. & in Pſal. 72. lib. cont. Adimant. c. 3. fi. Quare plene purgatus ſtatim intrat cœlũ. 2 Cor. 5. ſcimus quod ſi terrena Rom. 8. Eph. 5. [q] Doct. cit. [q] Alex. 4. par. q. 7. m. 7. art. 4. Bon. d. 1. refert Bellarm. c. 13. idẽ plane Ledeſ. Capr. D. Tho. q. 62. 6. ad 3. q. 70. 4. ad 5. Soto, d. 2. q. 1. art. 4. circa arg. 5. Scot. d. 6. q. 9. ad 1. quẽ refert Bellarm. cap. 19. ad fin. Gab. d. 1. q. 3 Recẽt. quod ſine cauſa negant. Can. relect. de ſacram. p. 6. [r] Vt in Gala 4. Hier. Amb. Aug. Anſel. D. Th. ibi & 3. p. q. 37. 1. & ſeq. q 40. 4. Soto, d. 2. q. 1. 3. fi. Xuar. 3. p. q. 20. dubio 43. § 2. Vict. & recẽt. [ſ] Sup. c. 7. § 3. Bellarm. 2. ſacram. c 13. cõmunis Theolog. d. 1. colligitur Rom. 2. factores legis iuſtific. Iacob. 2. Abra. nonne ex operibus iuſtificatus eſt. Contra Magiſt. d. 1. [t] Hugo lib. 1. p. 11. c. 1. ſed Durand. d. 1. q. 4. ad vlt. & q. 5. ait in circunciſione, & conſecratione ſacerdotis datam gratiam, ut innuitur Leuit. 8. fauet D. Tho. 1. 2. q. 102. 5. ad 3. & 8. & Auguſt. 19. contra Fauſt. c. 16. generaliter dicit ſacramenta eſſe dona externa quæ ſignificant donũ internum. [u] D. Tho. d. 1. q. 1. 5. 1. & cõis videtur Aug. q. 84. Leuit. Moſes ſacerdotes ſuos viſibili tãtum ſacro ſanctificabat: ſed Dñs inuiſibili etiã gratia per Spiritum ſanctũ, & in Pſal. 72. qđ bene probat Bellar. à c. 14. vſque 17. ex ſcripturis, & Patribus. [x] Id Galat. 4. quidã exponunt 1. de alijs ſacris pręter circunciſionem. ſ. de illis q̃ inſtituta ſunt in lege Moſi. Chryſ. & D. Th. DD. cit. ſup. lit. F 2. & de circunciſione, ſed poſtq̃ expirauit p mortẽ Chriſti. 3. Aug. i expoſitione lit. ad Gal. 4. exponit de idolis gentiũ dici egena elemẽta. 4. Mag. d. 1. vbi D. Th. q. 2. 5. 3. Alex. q. 7. Cano, & quidã Rec. 4. licet in circũciſione daretur grã, ſed parua,

ſolum quia eſt alius & facilior ritus à Chriſto autore inſtitutus, & promulgatus: ſed quia durabit in finem mundi, cum circunciſio fuerit ad tempus data, ut vmbra & figura, ut dicetur capit. 16. & quia confert gratiam copioſam & efficacem, tanquam inſtrumentum externum quod gratiam continet in virtute.

7 Quidam Patres videntur negare gratiam veterum iuſtorum denominaſſe, ſimpliciter filios Dei & hæredes regni cœlorum: quaſi id nomen dignitatis reſeruetur Chriſto, qui Ioan. 1. iis qui eum receperunt dedit poteſtatem filios Dei fieri. [y] & 1. Ioan. 3. dedit dignitatem ut filii Dei nominemur & ſimus, qui Rom. 8. non accepimus ſpiritum ſeruitutis, ſed filiorum quo clamamus, Abba pater: ita ut quia filii hæredes ſimus. ſic enim bapt. regeneramur in filios Dei, & euchariſtia quæ eſt cibus regius filiorum ſuſtentamur. [z] qui communicat nobis diuinas proprietates, & eccleſia in Miſſa ante Pater noſter, ait nunc audemus dicere Pater noſter, quia Chriſtus primogenitus [a] nobis tanquam fratribus communicauit, non ſolum ut eius B. Mater Ioan. 19. ſed ut eius pater dicatur pater noſter Ioan. 20.

8 Filii nomen quod per adoptionem & ſimilitudinem communicatur, [b] competit omnibus iuſtis vniuoce ante uel poſt aduentum Chriſti ſed tractatione exteriori probatur filiatio apud homines, ſi dominatus & educatus eſt tanquam filius: & ita tractatur & nominatur à Patre cum honore, & communis fama & opinio ita vocat. [c] qua ratione in lege euangelica iuſti pluribus titulis dicuntur filii: & Deus præcipit vt eum vocemus Patrem [d] cum filiali ſpiritu: cum tamen veteres iuſtos exteriori tractatione [e] Deus poſuerit cum ſpiritu ſeruitutis ſub pædagogo legis de quibus Galat. 4. hæres paruulus nihil differt à ſeruo: nam ſeruo Dominus imperat opera ſeruilia corporis. ſed quia veteres patres ſecundum ſpiritum & interiorem hominem pertinebant ad legē euangelicam Chriſti, [f] cum fide & ſpe viua æternæ hereditatis erāt vniuoce nobiſcum filii per adoptionem gratiæ [g] ex merito Chriſti præuiſo, qui dicitur agnus occiſus ab origine mundi, Apoc. 13. quare Patres nomen & religionē hominis Chriſtiani aiunt omnium eſſe antiquiſſimam, [h] & eccleſiam Chriſti cœpiſſe à iuſto Abel, vſque ad vltimum fidelem.

9 Gratia olim data iuſtis vniuoce, ut nunc, adoptabat in filios Dei, & illis ob adoptionem & opera meritoria promittebatur gloria. Sed illa nondum erat efficax homines etiam plene in perſona purgatos introducere in gloriam. parua tunc gratia dabatur, quæ parum efficaciter fomitem reprimeret: ideoque pro puero iuſtificato offerebatur quadrageſimo die ſacrificium: [i] quaſi non ſatis purgatus in circunciſione, amplius purificaretur; & adultus haberet auxilia contra impetum fomitis: quæ gratia ob Chriſti futuri merita præuiſa dabatur ad modum cauſæ finalis: [k] ſed humanitas Chriſti: cum nōdum eſſet, non erat inſtrumentum phyſicum efficiendi gratiam: [l] nec fides in Chriſtum proteſtata cōcurrebat effectiue [m] ad productionem gratiæ, ſed diſpoſitiue. [n]

infirma & egena. Apoſt. enim ibi comparat infirmæ virtuti pueri. Sic qui vix habet neceſſaria victui, dicitur egenus: quia reſpectu diuitum id paruum pro nihilo reputatur. at de ſacram. Chriſti dicitur, Rom. 5. Titum 3. conferre abundantem gratiam. & Ioan. 10. Veni, ut vitam habeant & abundantius habeant. Epheſ. 2. diues in miſericordia, & 2. Corinth. 8. vt nos diuites eſſemus. At quia gratia etiā minima eſt res pretioſa, qua poteſt homo vincere omnem tētationem. 1. Ioan. 3. ideo hanc ſententiam reiicit D. Th. quæſtio. 62. 6. ad 3. [y] q. 70. 4. [y] in Ioan. 1. Chryſoſto. hom. 3. Theoph. idē Chryſoſtom. ſerm. 14. in Rom. 8. vbi Theophyl. Oecum. Soto, d. 2. q. 1. ar. 4. prope [z] fin. & excellent. 6. [z] propter baptiſmum & euchariſtiam, ita aiunt Athan. lib. 1. de regeneratione baptiſm. Leo Pap. ſer. 6. in natiu. Domini. Cyril. Catech. 4. ob euchariſtiā dicit homines factos concorporales, & conſanguineos Chriſti. Sapient. 16. ſubſtantia (ſcilicet, data in euchariſtia, cuius figura fuit manna) dulcedinem tuā quam in filios habes oſtendebat. [a] [a] notant Hieronym. Primaſ. in Roma. 8. vt ſit ipſe primogenitus in multis frat. Heb. 2. non confunditur eos vocare fratres. Ioā. 20. dic ad fratres meos. [b] [b] filiatio & paternitas habet gradus. Auguſt. contra Adimant. ca. 5. D. Tho. 1. p. quæſtio. 33. 3 & 4. diſt. 41. ar. 3. Pagnin. lib. 3. Iſago. ca. 25. & à Deo Patre Epheſ. 3. nominatur omnis paternitas. D. Thom. 1. p. quæſt. 45. 5. ad 1. ſic & præſcitus dum iuſtus eſt, dicitur verè filius adoptiuus Dei. Conc. Conſtant. ſeſſ. 8. & 15. Vualden. to. 1. lib. 1. ca. 8. & 9. Bellarm. 3. de eccleſ. cap. 2. & 7. Auguſt. tract. 45. in Ioan. [c] contra Ioan. Hus, & Gabr. 4. d. 10. [c] Couar. 2. p. ſponſ. ca. 8. §. 3. Tiraq. 1. retract. §. 1. gl. 16. Mencha. lib. 2. illuſtr. controuerſ. c. 89. Ant. Gabr. tom. 1. commun. lib. 6. verb. filius. & tom. 2. tit. de præ- [d] ſumpt. concl. 14. num. 15. [d] ſic eccleſia, præceptis ſalutaribus moniti audemus dicere, Pater noſter. ſic Cypr. in orat. dominic. orat. 6. Auguſt. lib. 2. de ſerm. Domini in mon. ca. 8. lib. 3. con. duas epiſ. [e] Pelag. c. 4. Cyril. & Chryſoſt. infra. [e] Sic Paul. diſtinguit hominem exteriorem & veterem; Rom. 6. Coloſſ. 3. contra hominem interiorem & nouum Epheſ. 2. & 2. Corinth. 4. Leo Caſtri in id [f] Eſa. 1. filios enutriui. [f] Patres veteres iuſtos pertinuiſſe ſpiritu ad legem euang. dicit D. Thom. 1. 2. quæſtio. 107. 1. ad 2. & 3. & 3. p. q. 8. 3. ad 3. cum Auguſt. lib. 4. contra Fauſt. c. 2. & ſeq. lib. 2. de pecc. orig. contra Pelag. cap. 25. Hieron. in id Eſai. 1. filios enutriui. & in Eſa. 63. tu Pater noſter es. Soto, d. 2. q. 1. art. 4. Petrus [g] Sot. de inſtit. ſacerd. tit. de cultu religio. 1. p. lect. 5. [g] fatentur omnes Catholici. Theodoret. & Cyril. in Eſai. 36. Pater noſter es. Deuter. 32. nonne ipſe eſt pater tuus Rom. 9. quorum adoptio eſt filiorum & teſtamentum, & promiſſiones. vbi Chryſoſt. hom. 14. Eph. 1. de omnibus prædeſtinatis, prædeſtinauit nos in adoptionem filiorum per Chriſtum. Cyprian. in orat. dominic. Athan.

orat. 2. cont. Arrian. Cyril. lib. 1. in Ioan. c. 14. Chryſoſt. hom. 13. in Ioan. Abulen. Matth. 21. q. 164. Oſorius lib. 2. de nobilit. Chri- [h] ſtia. §. 5. vterque Soto, Aug. 3. contra duas epiſt. Pelag. c. 4. [h] Euſeb. 1. hiſt. c. 1. lib. 1. demonſt. c. 5. lib. 4. cap. 15. Niceph. 1. hiſt. c. 5. Epiphan. 1. contra hæret. in princ. Tertul. lib. contra Iudæ. Nyſſen. lib. de Chriſtiani hominis perfe- [i] ctione. [i] Caiet. cum D. Thom. 3. p. q. 33. art. 3. colligitur ex Auguſt. idem Beda. & vtraque gloſſ. in Luc. 2. de obla- [k] tione Chriſti. [k] D. Thom. quæſt. 62. 6. & hoc ſignificat Cōcil. Florent. & Patres Auguſt. in pſal. 73. & epiſt. 19. ad Hieron. dum aiunt vetera ſignificaſſe gratiam & figuraſſe, vt erat per Chriſti paſſionem conferenda, ſic enim cauſa finalis agit, vt eſt prior in intentio- [l] ne & conceptu. [l] D. Thom. quæſt. 62. 6. verit. quæſtio. 29. 4. ad 9. 11. & 12. Bonauent. 3. diſtin. 19. quæſt. 2. Caiet. illo. ar. 6. Vega lib. 7. in Trident. c. 18. Soto, diſt. 1. quæſt. 2. ar. 3. ad 1. Recent. nec oppoſiti diſunt DD. [m] mox citandi. [m] D. Thom. Caiet. Vega ſupra. At Soto diſt. 1. quæſt. 2. ar. 3. ad 1. & in fin. totius quarti ait fidem internam circunciſione approximatam fuiſſe phyſicum inſtrumentum gratiæ. & Capr. diſt. 13. ad argum. Durand. contra 1. con. 2. modo explicatam: ſignificat Hug. quem ſequitur Alex. 4. par. quæſt. 1. mem. 7. ad 2. quæſt. 6. m. 3. ar. 4. & innuit D. Thom. diſtinct. 1. quæſt. 2. 6. 1. ad ſecundum, & quæſt. 3. efficacia gratiæ ex operato non erat ex ſigno exteriori, ſed ex fide. Palud. diſt. 1. quæſtio. 5. art. 4. dicit probabile circunciſionem, id eſt, fidem in ea proteſtatam contuliſſe phyſice gratiam. At falſum eſt, quia ſolis ſacramentis ſuis Chriſtus hanc vim & dignitatem dedit. infra cap. 18. ſed hi DD. negant in ſacram. legis naturæ per fidem, vt per inſtrumentum ſic datam gratiam: ut Palud. Durand. diſt. 1. quæſtio. 8. Bonauent. artic. 2. quæſtio. 1. & 2. Richard. artic. 5. quæſtio. 1. 2. & 3. ſignificat Soto, diſtinct. 1. quæſtio. 2. art. 3. fin. diſt. 2. quæſtio. 1. art. 4. concl. 4. vnde Auguſt. epiſt. 23. tunc paruulos per caritatem eccleſiæ fuiſſe adiunctos communioni fidelium idem Franc. Turrian. conſultus. & hi DD. aiunt ex merito eccleſiæ de congruo, & priuilegio Dei ſine pacto iuſtitiæ, datam fuiſſe pueris gratiam in ſacramento legis naturæ: vt in martyrio datur ex priuilegio. Sed Alexand. quæſtio. 7. mem. 7. art. 4 §. 1. negat tunc gratiam datam fuiſſe ex operato. & quæſtio. 3. m. 3. cum Hugon. at probabilius eſt datam ex operato ex pacto Dei, & lege ordinaria ſemel tantum, in remedium peccati originalis, [n] & non propter meritum eccleſiæ, ut dictum eſt. cap. 6. [n] in adulto non ſola fides intellectus, ſed ſimul quædam pœnitentia voluntatis, ut attritio concurrebat in genere cauſæ diſpoſitiuæ. Bellarmin. lib. de baptiſm. capit. 6. fin. vt nunc concurrit in adulto, qui baptizatur attritus.

CAPVT XVI.

Vt Chriſti humanitas, ita ſacramentum eſt ipſius gratiæ cauſa moralis & effectiua.

§. 1. Chriſti humanitas etiam è cœlo diſtans, eſt cauſa effectiua gratiæ.
2 *Apte dici conferre gratiam ex opere operato. Chriſtus etiam antiquis Patribus meruit gratiam.*
3 *Satis ſaluatur excellentia ſacramẽti Chriſti præ veteribus, licet tantum dicerentur moralis cauſa.*
4 *Sunt inſuper cauſa phyſica inſtrumẽtales.*
5 *Sententia dicens efficere hominẽ gratum vniendo gratiam animæ præuia diſpoſitione.*
7 *Atque ita eleuant diſpoſitionem noſtram.*

CHriſti humanitas miracula operabatur non tantum impetratoriè, ut moralis cauſa (quod qui-
a dam tantum admittunt) [a] ſed vt inſtrumẽtum Verbo coniunctum,
b dum erat in via, [b] quia per modũ imperii interdum abſque oratione ſanabat, & virtus de illo exibat,
c quæ ſanabat: [c] ideoque per viuificæ carnis aut ſaluæ contactum
d interdum fecit miracula. [d] fuit deinde inſtrumentum ad productionem gratiæ, & aliorum dono-
e rum. [e] quia gratia & veritas per Chriſtum facta eſt Ioan. cap. 1. de quo ut homo eſt ſubdit, hic eſt
f qui baptizat in Spiritu ſancto. [f] &
g tamen Patres [g] vim conferendi ſalutem corpori aut animæ tribuunt Diuinæ perſonæ: quia ex illius coniunctione humanitas vim hãc participat. 3. & nunc in cœlo re-
h tinet vſum eiuſdem poteſtatis. [h] & è cœlo diſtans cauſat iuſtifica-
i tiones in hominibus terræ, [i] quia
k ſolo imperio [k] id poteſt agere perſona Chriſti præſens per inſtrumentum cohiunctum, quod contactu virtutis attingit homi-
l nes. [l]

2 Omnia ſacramenta Chriſti cõ-
m tinent gratiam [m] quam ſignificant & eam conferunt ſemper omnibus
n quantum eſt ex parte Dei. [n] ſi modo quis ea ritè ſuſcipiat nec ponat obicem, de quo infra cap. 24. rectè que dicuntur à Theologis confer-
a re illam ex opere operato. [a] nec enim curandum eſt de vocum e-
b legantia, [b] vt explicetur eam gratiam non reſpondere merito miniſtri operantis, etiam de con-
c gruo, [c] aut ſoli diſpoſitioni reci-
d pientis. [d] Quare B. Auguſt. lib. 4. de baptiſm. contra Don. cap. 24. ait ſacramentum per ſe ipſum mul-
e tum valere. [e] id aliquo modo conueniebat fidei per ſacramentum circunciſionis, aut legis naturalis pro-
f teſtatæ. [f] erat enim non tantum conditio & ſignum practicum, ſed

h Damaſc. lib. quod ad imaginem Dei facti ſumus. [h] Matth. vlt. data eſt mihi omnis poteſtas, nempe quo ad vſum, ex quo declaratur: & beatis per Chriſtum infunditur lumen gloriæ, Caiet. cum D. Thom. ſignificat. 3. p. quæſt. 52. 2. & per illum fiet reſurrectio, Ioan. 5. D. Thom. quæſt. 54. 59. & addit. quæſtio. 76. ſignificat. Auguſt. tract.
i 18. & 26. in Ioan. [i] Caietan. 3. p. q. 13. 2. & cum D. Thom. quæſtio. 56. 1. ad 3. Veg. lib. 7. in Trid. cap. 14. Peſt. & Recent. innuit Grego. homil. 28. in euang.
k [k] D. Thom. 2. 2. q. 178. 1. expreſſe quã uis Caiet. ibi ad 1. negat. ſic abſolutio datur pœnitenti diſtanti quando eſt in ſectua peſte, ſed præſenti: matrimon. fit inter abſentes. ſic ignis inferni cruciat dæmones, vt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ quamuis diſtẽt in terra. D. Th.
l addi. q. 97. ar. 5. [l] ſic anima quæ ſimul eſt in capite & pede, per imperiũ cogitatiuæ & capitis, mouet pedem à capite diſtantem. Angelus alloquitur, & illuminat contactu virtutis alium Angelũ ſiu diſtantem.
m 1. p. q. 107. art. 4. [m] Triden. ſeſſ. 7. can. 6. Flor. colligitur ex ſymb. Nicen. Confiteor vnum baptiſma in remiſſionem peccatorum. Conc. Mileuit. c. 2. Arauſ. 2. ca. 25. Senon. decret. 10. de bapt. non continet actu gratiam, ſed incomplete in virtute: quia bapt. vt ait Trid. ſeſſ. 6 c. 7. eſt cauſa inſtrument. gratiæ, D. Tho. q. 62. 3. Lede. 1. p. q. 3. & 19. Sot. q. 3. ar. 3 Hoſ. inſtit. c. 32. Cano rel. de ſacr. p. 4. Tilman. in Trid. c. 1. Alex. 4. p. q. 8. nu. 3. ar. 5.
n Tutt ecr. c. detrahe. 1. q 1. nu. 5. [n] Trid. ſeſſ. 7 can. 7. [a] Trid. can. 8.
a hanc vocem ex opere operato, vt barbaram & portentoſam ridere hæreticos refert Bellarm. 2. ſacram. c. 1. verſ. 3. not. ſed licuit eccleſiæ vocem operato ſumere paſſiue (vt Hebr. 13. promeretur. & Auguſt. Pſal. 138. maluit dicere õſum ob claritatem) qua vtuntur Hug. Alex. & poſteriores Theologi. D. Tho. q. 62. ar. 1. Roffen. & Tap. ar. 1. Gab d. 1. q. 3. Sot. & Led. q. 3. at. 1. Vict. §. 6. Caſtr. ver. ſacram. catech. Pij V. Vuald. de ſacram. c. 97. Ant. 3. p. tit. 14. c. 11. ad fi. c per aquã de conſ. d. 4. Nau. c. 22. nu. 2. Gropper. in Conc. Colon. Marſil. q. 2. ar. 2. Palud. q. 1. con. 4. Meſinger in Ioan. 6. Bellar.
b c. 3. & de bapt. c. 6. lib. 2. de miſſa. c. 4. [b] ſic licet principi eccl. impo-
c nere nomina, aut ſuis reb. appropriare, ut dictum eſt. c. 2. [c] Trid. ſeſſ. 7. can. 12. quia miniſter non poteſt mereri. 1. gratiã alteri tanſũ
d attrito. 1. 2 q. vlt. ar. 6. [d] ſic exponunt Bellar. 2. ſacram. c. 1. Caſtr. Gropper. Meſinger. Gab. d. 1. q 4. q magis explicat. d. 4. q. 2. cõc. 4. ad 1. Palud. d. 1. q. 1. con. 4. prob. 2. & explicat. d. 4. q. 2. Marſil. ſup. & colligitur ex Trid. can. 8. dũ impius p contritionem iuſtificatur, quo melior fuerit diſpoſitio contritionis, datur maior gr̃a abſque merito: ſi vero iuſtus abſoluatur, cõtritio vi duo eleuatur, vt ſit di-
e ſpoſitio ad gr̃am vt quatuor ex opere operato. [e] ſic Auguſt. in pſal. 73. 77. epiſt. 19. ad Hieron. & epiſt. 118. c. 1. lib. 3. doct. c. 9. lib. 19. contra Fauſt. c. 11. 13. ait noſtra ſacra eſſe ſalubriora & virtute, ac vtilitate maiora quam vetera, de vera relig. c. 17 Conc. Flor. Trid. ſeſſ. 7. can. 2. Catech. Pij V. D. Tho. q. 62. 1. & 6. Sot. d. 1. q. 3. ar. 6. Hoſius inſtit. cap. 32. Sonnius catech. cap. 3. Cucchius lib. 5. ma-
f iorum inſtit tit. 2. num. 25. Bellarm. 2. ſacram. cap. 12. fi. [f] vt ex quibuſdam Doctor. citatum eſt. cap. 15. lit M. quia Rom. 3. dicitur per fidẽ aut ex fide & ſæpe quæ particula denotat cauſam, non quidẽ diſpoſitiuam cũ ſit aliena fides: ergo videtur inſtrumẽtalis.

CAPVT XVI.

a DVr. [a] 3. d. 14. q. 5. ad 2. Palac. q. 3. Richard. diſt. 13. ar. 2. q. 3. Gab. dub. 3. Bonau. d. 19. q. 1. & alij in 4. diſt. 1. vbi Dur. q. 4. Scot. q. 1. ad fi. & tangit. q. 4. & 5. Bonau. Richard. Gabriel. & alij Nomina. & ante hos Alex. 3. p. q. 13. m. 3. a. 3. Alui. 3. p. tract. 1. c. 4. q. 2. Caiet. 2. 2. q. 178. 1. ad 2. quia & Aug. 22. ciuit. c. 9. 10. dubitat an ſancti aliter quã per impetrationem
b fecerint miracula. [b] ſup. c. 3. §. 1. D. Bellarm. lib. 2. de Chriſto. ca. 8. §. potentia. & fi. D. Thom. 3. p. q. 13. 2. q. 48. 6. c. ad 2. q. 43. & 44. ſignific. 1. p. q. 110. ar. 4. ad 1. de potentia. q. 6. ar. 4. & 1. 2. q. 112. art. 1. Caietan. 3. p. q. 13. art. 2. idem q. 52. 1. q. 56. 5. q. 62. 1. Caniſ. lib. 5. Marial. c. 18. col. 4. Sot. d. 1. q. 2. ar. 3. & q. 3. a. 5. Vega lib. 7. c. 10. 11. & oẽs Recent. Thomiſtæ. Capr. 4. d. 1. ad argu. cont. 4. conc. & 3. d. 15. ad argu. cont. 1. con. Pal. 4. d. 1. q. 1. à nu. 51. Ferrar. 3. cont. gent.
c c. 56. [c] Vt Luc. 5. volo, mundare. Matth. 8. imperauit ventis. ca. 9. vbi Chryſoſt. hom. 26. glorificaue runt Deum qui dedit poteſtatem talẽ hoĩbus, ideo Chriſtus dicitur brachiũ Domini, Iſa. 51. & ſæpe quia per illum Pater fecit potentiam & miracula. vid. Mart. lib. 2. hypot. c. 3. lib. 10. reg. 11. Dried. de capt. & redempt. tract. 2. c. 2. p. 3. ar. 6. Luc. 6. virtus de illo exibat. c. 8. noui virtutem exijſſe à me. Chryſoſt. hom. 31. in Ioan. Nyſſen. orat. in Gregor. Thaumaturg. Ambr. ſerm. 90. 91. quod ſat indicat Auguſt. in pſal. 76.
d mirabilia. Greg. 2. Dial. cap. 30. [d] Hinc Sancti colligunt Chriſti carnem fuiſſe inſtrumentum phyſicum miraculorum, Caniſ. lib. 5. de Maria Deipara. c. 18. col. 4. Athan. ſerm. 4. & 5. contra Arrian. Auguſt. tract. 24. in Ioan. Chryſoſt. hom. 26. 27. in Matth. Cyril. 6. in Ioan. c. 14. 15. 23. lib. 2. c. 5. lib. 4. c. 14. Conc. Epheſ. can. 11. & in epiſt. eius ad Neſtor. definit carnem Chriſti ex verbo eſſe viuificatricem. & eodem Conc. tit. 1. cap. 2. & 17. ex Cyril. 6. ſynod. act. 11. in epiſt. Sophronij, operationes Chriſti vocat Theãdricas. ideſt, Dei viriles, quod & in Dionyſ. epiſt. 4. ad Gaium. exponit Bellarm. lib. 5. de Chriſto. c. 7. D. Tho. ſup. q. 19. ar. 1. Dam. lib. 3. cap. 18. 19. quare Cyril. ſup. humanitatem vocat organum, id eſt, inſtrumentum diuinitatis. & Euſeb. 4. demonſt. c. 13. & Theodor.
e dial. immutabil. [e] D. Thom. 3. p. q. 43. 44. 48. ar. 6. q. 56. 1. ad 2. & 3. ar. 2. vbi Caiet. Capr. Sot. Veg. ſupra Ioan. 1. gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt. Matth. 9. vt ſciatis quia filius hominis habet poteſtatem dimittendi peccata. cap. vlt. data eſt mihi omnis poteſtas. Epheſ. 2. ipſius ſumus factura creati in Chriſto.
f Coloſſ. 1. ex quo totum corpus [f] Ioan. 1. Luc. 3. dicitur Chriſtus baptizare in SS. ſed Ioan. in aqua tantum. & Act. 19. quia vitante Chriſti in baptiſmo cum gratia datur perſona Spiritus ſancti. Ioan. 3. renatus ex aqua & Spiritu ſancto. quem loc. de bapt. in aqua vera intelligunt ibi. Origen. Chryſoſt. Auguſt. Cyril. Beda. Theoph. Euthym. Ianſen. Beaux. Bellarm. 2. ſacram. cap. 3. citat Iuſtin. apol. 2. Tertul. de baptiſm. Baſil. Nazianz. & Nyſſen. ſer. de baptiſm. Cypr. lib. 3. ad Quirin. cap. 25. Ambr 3. de SS. c. 11. Hieronym. in Ezech. 16. & Ioan. 9. tactu ſanauit cæcum, in figu-
g ram baptiſmi dicunt. Auguſt. tract. 44. Ambr. epiſt. 75. [g] Athan. ſerm. 4. contra Arrian. Sophr. in 6. ſyn. Acto. 11. Leo epiſtol. 10.

aliquo modo cauſa moralis, [g] quia tunc circuncisione quaſi Chirographo applicabatur pretium per modum ſinis, meritumque Christi futuri. Sed cum nondum Chriſtus voluntate humana aut ſua fideiuſſione petiſſet (tunc enim verbum nondum erat homo, nec habebat meritum) circuncisio non dicebatur inſtrumentum Christi, [h] nec moralis cauſa meritoria vice Christi: fuit tamen Christus per meritum & paſſionem ſuam cauſa ſalutis, & remiſſionis etiam illis qui ex Iudæis [i] & Gentilibus [k] præceſſerunt aduentum eius.

3 At Chirographum cum hypotheca reali fundata in bonis quæ debitor poſſidet, quaſi pretium pecuniæ creditæ eſt moralis cauſa, ut merces ſtatim tradantur emptori: in illo enim tanquam in ſigno practico & morali inſtrumento vicario debitoris continetur & ſumma pecuniæ, & cui accuius nomine campſor viſis literis cōpellitur ſoluere. Sic noſtra ſacramenta quæ continent pretium ſanguinis Christi in paſſione iam exhibitum, dicuntur magis proprie cauſa moralis, [l] quæ per modum obiecti & meriti, ſicut & ipſe Christus, mouet quodammodo diuinam voluntatem ad cauſandam gratiam, qua peccatum remittitur. Sic & ſacrificium miſſæ, ut cauſa moralis impetrat donum contritionis & alios effectus ex opere operato: [m] quia continet corpus Christi & merita eius actu applicata. Sic crumena cuius pecunia iam ſoluta applicatur ad redemptionem captiui, continet gratiam redemptionis, & eſt cauſa illius: & chirographum pro laboribus ab operario iam exhibitis meretur ſtatim recipere mercedem. falſo autem hinc hæretici docent ſacramenta ſolum eſſe ſigna externa, ut obiectiue excitent aut nutriant fidem, [n] qua ſola excitata per ſacramentum aut per prædicationem, [o] dicunt fieri iuſtificationem: & praua interpretatione ſcripturarum, & locorum quorundam B. Auguſt. Nam propter baptiſmum digne receptum, debetur gratia ex iuſtitia meritorum Christi. [p] Sed in ſacramento legis naturæ ſine expreſſo pacto aut promiſſione Dei dabatur ex miſericordia, [q] quam infallibiliter Deus omnibus offerebat: in circuncisione tamē ſimul erat expreſſum pactum & promiſſio Dei [r] Gen. 17.

4 Ad dignitatem ſacramētorum Christi præter rationem cauſæ moralis ſimul pertinet, vt ob meritum eius infinitum ex ſupernaturali virtute ſint cauſa etiam physica inſtrumentalis gratiæ, [ſ] & ſic dicuntur gratiam continere, non quidem actu, ſed in virtute effectiua, quomodo & ſancti interdum per gratiam gratis datam, & Christus virtute de ſe exeunte faciebant actiue, vt dictum eſt miracula. Hunc modū quo inſtrumentum corporale agit in animam ſpiritualē, quamuis præ ruditate noſtra ignoremus, aut non ſatis valeremus argumēta ſoluere, confiteri debemus: [t] cum plane illum ſignificent Patres [u] &

[g] At ſatis eſt, ut ſit applicatio Christi aut cauſa impetratoria. [g] ſic vocat Scot. Cano, relect. de ſacram. & alij, qui ſacramenta noſtra non putant habere aliam virtutem quàm moralem. [h] Quidam tamen putant fidem circuncisione proteſtatam fuiſſe inſtrumentum Christi. ſup. F. [i] Vt conuincitur Rom. 3. quē propoſuit propitiatorem per fidē in ſanguine ad remiſſionem præcedētium delictorum. Hebr. 9. in redemptionem præuaricationum quæ erant ſub priori teſtamento. 1. Cor. 10. Patres ſub nube fuerūt baptizati in mari: bibebant de petra, petra autē erat Christus. 1. Ioan. 2. eſt propitiatio pro peccatis noſtris, & totius mundi. 1. Timoth. 2. vnus mediator. quæ ſere citat Aug. epiſt. 57. ad Optatū. vide epiſt. 79. Caſtr. peccatum. hær. 2. Natal. Beda contra Fabriū in Rom. 4. propo. 22. quod eſt contra Armenos dicentes omnes qui mortui ſunt ante Christi incarnationem, damnatos eſſe peccato Adę Nuar. 3. p. quæſt. 19. 4. dub 41. §. 1. [k] Clem. Alex. Strom. lib. 2. 5. & 6. errat, dicens animā Christi dum deſcendit ad Inferos liberaſſe animas gentilium, qui bene vixerant. quod damnat D. Thom. 3. p. q. 52. art. 6. Caſtro infer. hær. 2. Vega. lib. 2. Trid. c. 9. Sixtus lib. 6. Biblioth c. 51. 52. ſi tamen gentiles cū fide implicita Christi deceſſerant in gratia vt Iob, redempti ſunt per Christum cum effectu & liberati à limbo. [l] quidam contendunt ſatis eſſe ſacramentis Christi tribuere hanc rationem cauſæ moralis proprie. Cano, relect. de ſacrament. p. 4. Ledeſm. 1. p. quæſt. 3. ar. 1. ad fin. Taper. ar. 3. Veg. lib. 7. à cap. 15. maxime 18. & plane ſentit Scot. d. 1. q. 5. ad 1. q. & Gabriel. q. 1. ar. 2. concluſ. 6. & 7. qui dum aiunt dici cauſam per ſe, & inſtrumentum gratiæ. Bonau. d. 1. p. 2. q. 4. & dicit eſſe magnorum. & in 3. d. vlt. in fi. fauet D. Tho. verit. q. 27. ar. 4. Bellarm. 2. ſacram. cap. 11. col. 6. qui ſacramentorum ſimiliter eſt ſignum gloriæ & virtutis actiuæ, & cauſat gratiam ſacramentalem diuinæ aſſiſtentiæ: ſed iterum non vt inſtrumentum phyſicum. & dum ſacramentum remoto obice ſortitur effectum, non videtur cauſa phyſica: ſed moralis, de quo infra cap. 25. ſic ſacrificium miſſæ moraliter cauſat ex operato, & tamen multum differt ab exteriori circuncisione, vt dictum eſt. c. 15. §. 6. hæc tamē ſententia eſt inſufficiens, quia non tribuit ſacram. maiorem rationem cauſæ quam ſigni: & parum differt à veteri circuncisione: cū tamen Sancti & Concilia, vt ait D. Thom. q. 62. ar. 1. ſacramenta dicant eſſe non tantum ſignum, ſed cauſam, & Trid. ſeſſ. 7. aliter loquitur de ſacramentis quam de ſacrific. quod ſeſſ. 22. c. 2. dicit impetrare contritionem: & offertur licite pro impio, nec baptiſ. habet in ſe formaliter meritum, ut dicatur cauſa moralis: Christi vero humanitas ob meritum formale & morale dici poteſt cauſa ſimpliciter, & per ſe. Trident. ſeſſ. 6. ca 7. D. Thom. quæſtio. 48. art. 1. quamuis non eſſet efficiens phyſica virtute reſpectu gratiæ. [m] Trident. ſeſſio. 22. cap. 2. Bellarmin. lib. 2. de miſſ. cap. 4. [n] Trident. ſeſſio. 7. can. 15. nam præter fidei proteſtationem quæ fit in ſacramento, aut ſacrificio, numerat Ekius homil. 2. de ſacramentis alias ſex cauſas ſeu effectus, & D. Tho. quæſt. 61. ar. 2.

Soto, quæſt. 2. ar. 1. Ledeſm. Victor. § 7. Catech. Pij V. referunt quatuor cauſas. & contra hæret. Bellarmin. 2. ſacrament. cap. 1. 2. 9. 10 ex Auguſt. & alijs Patribus. [o] Aiunt enim in ſacramento operari ſermonem concionatorium, non conſecratorium. & citant Roman. 1. virtus enim Dei eſt in ſalutem omni credenti. Ioan. 13. mundi eſtis propter ſermonem. contra quos Bellarmin. cap. 9. & 10. exponit Auguſt. epiſtol. 23. & quæſtion. veteris, & noui teſtament. quæſtio. 59. in Leuit. q. 84. & alibi. [p] Sic ſenſ ētia ponentium cauſas tantum morales defendi poteſt: non quod ablatio baptiſmi ſic meritum, ſed quia applicat meritum, & efficaciam mortis Christi. Clem. vni. de ſumm. Trinit. D. Thom. verit. q. 27. art. 4. Cano, & alij cit. L. [q] Palud. d. 1. quæſt. 5. ar. 4. & qui dicunt ſacramētum leg. nat. non ex operato: ſed ex merito eccleſiæ, & priuilegio miſericordiæ dediſſe gratiam. Alex. Hugo Durand. Bonauent. Franc. Turr. ſignificat Sot. diſt. 1. quæſt. 2. ar. 3. fi. d. 2. quæſt. 1. art. 4. concluſ. 4. de quibus ſupra. ſed videtur non minus fuiſſe implicitum pactum Dei, vt infallibiliter daret gratiam in eo ſacramento gentilibus, ſicut dabat Iudæis in circuncisione. [r] Geneſ. 17. vbi Chryſoſt. hom. 39. promiſſio dedit ſignum hoc loco pignoris. Auguſt. 2. contra Creſcon. c. 31. & ſæpe. Bellarm. 1. ſacram. cap. 17. Rom. 4. ſignaculum iuſtitię fidei. c. 15. propter promiſſiones patrum. ſed falſo Cano rele. de ſacram. p. 5. id negat fuiſſe ex pacto, ſed ex ſola miſericordia. [ſ] Trid. ſeſſ. 6. c. 7. Vega. lib. 7. c. 2. dat rationem cur in ſolo bapt. expreſſerit eſſe cauſam inſtrumentalem. vt citatum eſt. §. 2. lit. X. Bellarm. 2. ſacram. c. 8. probat pertinere ad dignitatem. [t] Sic modum quo traducitur originale Auguſt. fatetur interdum ſe ignorare, & tamen credendum omnino eſſe quod traducatur Aug. epiſt. 19. ad Hier. lib. 3. de peccat. merit. Bellarm. 2. ſacram. c. 11. col. 6. [u] ex Patribus probant Bellarm. cap. 6. & 7. Caniſ. de ſacram. c. 6. Beauxam. tom. 1. Harmon. p. 191. Vega lib. 7. c. 2. 12. 15. 29. Hoſius inſtitut. cap. 32. Tilman. in Trident. cap. 1. Taper. art. 1. p. 16. Soto. diſt. 1. q. 3. artic. 1. & alij Recent. ſic Patres Græci, Clemens Alex. 1. pędag. ca. 6. Orig. homel. 14. Luc. Cyril. catech. 3. Alter Cyril. 2. in Ioan c. 42. Baſil. de Spiritu ſancto. c. 15. Nazianz. orat. 40. in S. lauacr. Nyſſen. in Maio. catech c. 33. ſeu lib. de bapt. Chryſoſt. hom. 39. Gen. & in Ioan. hom. 24. 25. 35. & to. 5. hom. ad Neophy. numerat. 10. effectus bap. & ho. ad baptizatos. Theodor. in Heb. 10. vbi Oecum. Theoph. in Ioan. 3. & 5. Damaſc. lib. 4. c. 10. Iuſtin. q. 56. ad orthodox. Niceph. 7. hiſt. ca. 33. ex Syl. PP. ex Latinis Tertul. de bap. Cypr. lib. 2. epi. 2. lib. 3. epi. 8 lib. 4. epi. 7. Gaudent. tracta. 2. de Exod. ad fin. habetur to. 7. Biblioth. ſanct. Lactan. lib. 7. c. 5. Amb. 1. ſacra c. 4. & 5. lib. 2. ca. 1 & 5. lib. 3. c. 1. de Spiritu ſancto. c. 11. & alibi Hiero. epiſt. 83. ad Ocean. Dial. cont. Lucif. lib. 3. contra Pelag. Optat. lib. 5. contra Parmen. ſæpe Aug. vt in Pſal. 73. princ. & 19. contra Fauſt. c. 11. 13 lib. 3. doctr. cap. 9. epiſt. 118. c. 1. lib. 4 de bapt. c. 22. 24. Leo ſer. 4 de Natiuit. Domini ad med. & ſer. 5. Euſeb. Emiſ. hom. de corpore Domini. Greg. lib. 9. epi. 39.

Ber.

x concilia: [x] & non eſt res tam difficilis intellectu & creditu: id quod
a nobiliores ſcholaſtici [a] bene colli-
b gunt ex ſacris literis [b] vt baptiſmus vere dicatur, & ſit inſtrumentalis cauſa gratiæ, quod varijs modis à Doctoribus explicatur.

5 Quidam aiunt ſacramentũ cauſare hominem gratum, quia immediate efficit aut eleuat præuiam diſpoſitionem. quod ita explicant: Vt in naturali aut artificiali inſtrumento autor naturæ aut artifex adhibet accommodatam actionibus qualitatem, & pro varijs effectibus determinantur varia inſtrumenta: ita ſupra naturam diuina miſericordia determinat baptiſmum, vt tanquam inſtrumentum artificiale excitet in adulto præuiam diſpoſitio-
c nem. [c] poteſt enim excitare deuotionem obiectiuè, aut aſſumi à Deo vt inclinet volũtatem ad actum pœnitentiæ: vt Chriſtus per humanitatem obiectiue illuminat Ange-
d los, [d] & inflammat illorum voluntates, tanquam per inſtrumentum Verbo coniunctum, & intellectus noſter agens per corporale phantaſma excitat determinatque intellectum paſſibilem vt habeat ſpeciem
e intelligibilem [e] & intelligat.

6 Deinde baptiſmus mediãte hac diſpoſitione præparat animam vt ei digne uniatur gratia à Deo ſolo infuſa: & ob id dicitur baptiſmus vt inſtrumentum phyſicum producere hominem gratum, quia vnit hominem cum gratia: ſicut homo ge-
f nerat hominem [f] vnitque materiã digne animę à Deo ſolo creatę: quia cauſat diſpoſitionem qua poſita ex pacto & lege naturæ debetur corpori diſpoſito ea anima rationalis.

7 Id vero præſtant ſacramenta, tum quia propria actione agunt in hominem aſſimilando illum Chriſto, & hac ſimilitudine quaſi alterũ Iacob ornant veſte primogeniti, vt
g dignus fiat benedictione patris: [g] tum eleuãdo diſpoſitionem quæ eſt res & ſacramentum ſimul, vt in baptiſmo ablutio & merſio lauat ſordes totius hominis, & vt dicitur Rom. 6. ſepelit ſimilem Chriſto ſepulto: & diſponit quia intus cauſat ornatum quendam animę, puta tria imprimunt characterem aliquo modo diſponentem ad gratię receptionem, vt dictum eſt c. 12. In alijs non oportet fingere ornatum habitualem, ſed ornant, qui eleuant dignitatem diſpoſitionis noſtræ, puta attritionem de ſe inſufficientem, quæ adiuncta calori ſacramenti reputatur contritio, id eſt, ſufficiens diſpoſitio gratię: & ambę diſpoſitiones, nempe ſimilitudo exterior, & interior attritio eleuata ornãt animam
h ne ſit indigna gratia [h] per ſacramẽtum conferenda. Ab hac attritionis diſpoſitione & ab influxu ſacramenti, gratia pendet in fieri, vt homo à patre generante: ſed conſeruatur actione Dei & cauſarum vniuerſalium.

CAPVT XVII.

Sacramenta comproducunt ipſam qualitatem gratiæ quæ non concreatur.

§. 1. *& 2. comproducit gratiam quia intimat imperium Dei.*
3 *Gratia proprie non concreatur: & ad illam, vt educitur de potentia obediẽtiali animæ, attingit baptiſmus.*
4 *Id non eſſe impoſſibile.*
5 *Simul eleuat diſpoſitionem, & quomodo infantes in baptiſmo dicuntur credere.*
7 *Creatura eſſe non poteſt inſtrumentum creandi ſubſtantiam.*

VEra aliorum ſententia amplius tribuit virtuti ſacramenti: vt comproducat ipſam qualitatẽ quæ eſt gratia. multum differt inſtrumẽtum hominis, quod ei non ſubſeruit, niſi in ſe habeat aptam virtutẽ ab inſtrumẽto quod Deus omnipo-
a tẽs dum aſſumit, facit aptũ. [a] quod ita declaratur: omnis creatura habet ſecũdum obedientialẽ potentiã vt aſſumatur ab infinita virtute Dei tanquam inſtrumẽtum ad omnem effectum qui contradictionem nõ implicat, quamuis ad illum efficiendum ipſa de ſe videatur inepta: quia huic inſtrumẽto vicem Dei tenenti & denuntianti imperium efficax Dei, obedit ſubiecta creatura, vt tranſmutetur: vt proregi obediunt ciues, tanquam ipſi regi: nec ex hoc additur inſtrumẽto noua qualitas, ſed ſatis eſt Deum ſubſtãtia & qualitate inſtrumenti ita vti: vt poten-
b tia paſſiua [b] obedientiali nudæ creaturæ Deus uti ſolet, vt recipiat gratiam, beatitudinem, & perſonam diuinam ſibi hypoſtaticè vnitam, abſque hoc, vt capax fiat per nouam qualitatem, præter ipſam gratiam, aut lumen gloriæ, aut perſonam.

2 Inter homines imperium Domini ad ſeruum eſt ineſſicax, cum ſit tantum cauſa moralis cui ſeruus reſiſtere poteſt: ſed imperium Dei quod per ſeipſum aut per inſtrumẽtum aſſumptum innuat, eſt ſimul
c cauſa phyſica [c] & efficax: omnis enim creatura etiam inanimata cenſetur audire, & ſentire imperium,
d [d] Dei, vt eidem ad nutum obe-

x Ber. ſer. in cœna. Fulbert. epiſt. 1. ad Adeodat. [x] Bellarm. 5. conc. Senonen. decre. 10. de fide Magunt. c. 10. & Colonien. par. 7. c. 1. bene Triden ſeſſ. 6. c. 7. baptiſmus eſt cauſa inſtrum. ſeſſ. 7. can. 6. 7. 8. Nicen. ex Græco poſt can. 7. & in ſymbo. Nicen. confiteor unum bapt. in remiſſ. Mileu. c. 2. Arauſic. can. 25. Lateran. & Florent. baptiſmus efficit remiſſionem peccatorum: nempe quia efficit gratiam re-
a miſſiuam. [a] D. Th. q. 62. articu. 1. ad 2. articu. 3. & 4. q. 64. 1. q. 83. 3. ad 3. & 1. 2. quęſtio. 112. 1. ad 2. Sot. d. 1. q. 3. arti. 1. col. 7. & art. 3. & ad fin. retracta. Ledeſ. 1. par. q. 3. & 19. Cano relect. de ſacram. par. 4 Sebaſt. q. 62. § 17. Alexan. 4. p. quæſt. 8. m. 3. art. 5. Anto. 3. par. tit. 14. cap. 11. §. 1. Turrec. 1. quæſt. 1. e. detrahe. nume. 5.
b [b] Bellar. 2. ſacram. c. 3. 4. & 24. de bapti. Tit. 3. per lauacrum. Ioan. 3. renatus ex aqua & Spiritu ſancto: vbi ly per, & ex, denotant cauſam. & Chriſtus dicitur baptizare in Spiritu ſancto. Io. 1. Math. 3. non ſic Ioan. qui in aqua tantum, Luc. 3. Actu. 19. De confirm. Act. 8. videmus quod per manus impoſitionem daretur Spiritusſanctus. & cap. 10. De euchar. Ioan. 6. ſi quis manduc. 1. Corinth. 10. vnũ corpus ſumus, qui Græc. habetur quia, vt ſit cauſalis, vt aduertit Theophil. Bellarm. ca. 3. De pœnitentia. Io. 20. quorum remiſerit. De extrema vnctione Iac. 5. ſi in peccatis fuerit, dimittentur. De ordine. 2. Timo. 1. reſuſcites gratiã, quę eſt in te per impoſitionem manuum. & 1. Timoth. 4. De matrimonio pręter traditionem, colligunt Patres Epheſ. 5. ſacramẽtum hoc. vt citatum eſt. ca. 2.
c §. 1. [c] D. Thom. q. 49. 1. ad 5. quæſtio. 69. 4. ad 2. quæſtio. 79. 1 ad 3. Caieta. Soto. imo Palud. ait in attrito, dum iuſtificatur per ſacramentum, mutari obiectum actus formaliter, & fieri contritionem: quia per infuſam gratiã hic doles propter
d Deum quem habitu ſummè diligit [d] Caiet. cum D. Tho. 3. par.
e quæſt. 8. 1. ad 1. vide. articu. 4. ad 3. [e] hoc exemplo utitur Caieta.
f ſup. [f] hoc exemplo vtitur Soto. diſtin. 1. quæſtio. 3. articu. 1. col. 19. quæſt. 5. art. 3. col. 3. & artic. 4. dicens producere hominem gratum non ipſam gratiam. & in fine retract. Sebaſt. Ledeſm. quęſt. 3. articu. 1. dicit eſſe opinionẽ valde probabilem. Franciſ. à Chriſto. 3. par. lib. 4. quęſt. 3. ſignificat Cano li. 12. de loc. c. 13. ad 7. & plane Caieta. q. 62. 1. Hi ſumunt ab Heruæ. d. 1. q. 1. artic. 1. Sic ſacramentum attingit diſpoſitionẽ attritionis quam eleuat, & ita unionem animæ cũ gratia: imo etiam diſpoſitiue vnionem quandam cum Spiritu ſancto qui datur iuſtis. Acto 8. per impoſitionem manus, id eſt confirmationem dabatur Spiritusſanctus. At ſimpliciter negatur hominem dare Spiritumſanctum. Auguſt. 6. Trinit. c. 26. Hierony. in Iſai. 4. D. Thom. 1. par. q. 43. articu. 8. Bellar.
g 2. ſacram. ca. 10. argu. 4. [g] Sot. lib. 2. de nat. & grat. c. 3. Scot. & quidam Re-
h cent. [h] Sic D. Tho. 1. 2. q. 114. ad ſecundum.

CAP. XVII.

a BEllarm. [a] lib. 2. ſacramen. c. 11. col. 7 Caieta. q. 13. artic. 2. & quęſtio.
b 62. 1. [b] ſed differt: quia facilius aptari poteſt à Deo potentia actiua. nam materiali aqua, vel ſpeciebus ſacramẽtalibus vtitur Deus ad producendã gratiam ſpiritualem, & actũ vitalem deuotionis: & tamen ipſa gratia, aut actus vitalis non poteſt recipi formaliter in lapide, ſed in paſſiua potẽtia proportionata, & in anima: vt ſcientia non poteſt recipi in bruto, ſed in intellectu. cum tamẽ lapis & cadauer ſine apta vnione hypo-
c ſtat. [c] ſic i prima rerũ creatione Deus per imperiũ & fiat Gen. 1. & 2. produxit res Pſal. 32. dixit & facta ſunt.
d [d] Vt ex illo Math. 8. imperauit ventis,

diat, & recipiat, aut agat ſicut Deus ea creatura vti voluerit.

3 Hæc ablutio baptiſmi tangendo totum hominem attingit effectiuè illam diuinam qualitatem gratiæ: [e] quæ quamuis conferat primũ eſſe ſupernaturale, & fundamentum viui ædificii, non creatur propriè, ſed educitur de potentia obedientiali naturæ: [f] & ſicut hæc qualitas naturaliter pendet in eſſe & fieri ab anima, tanquam à cauſa materiali, cum accidens ſine ſubiecto naturaliter eſſe non poſſit: ita pendere poteſt in fieri à baptiſmo tanquã ab inſtrumento effectiuo, & ab imperio Dei per baptiſmum animato, vt homo de impio tranſmutetur in pium & gratum, nam generaliter eadem actio quæ formam corruptibilem diſpoſitiue vnit materiæ aut ſubiecto, eſt comproductiua formę pendentis à ſubiecto: [g] vtrunque enim & vnio & comproductio fit per modum vnius. Atque ita baptiſmum agere ſeu comproducere gratiam, nihil aliud videtur, quàm gratiam educi de potentia hominis obedientis imperio baptiſmi, & gratiam vniri animæ. in quo baptiſmus agit quidem vltra obiectum proprium & connaturale, [h] ſed nõ vltra obiectum in quod ſecundum potentiam obedientialem poteſt virtute Dei eleuari. Vt intellectus noſter finitus à Deo eleuatur ad clare videndam infiniti Dei eſſentiam, quod eſt ſupra totum obiectum connaturale & proportionatum virtuti naturali noſtri intellectus.

4 Hanc dignitatem ſtatuit Deus ita conferre baptiſmo & cæteris ſacramentis in honorem Chriſti, vt nolit conferre regenerationis gratiam ſine inſtrumentali influxu baptiſmi: qui ſicut attingit diſpoſitionem quam eleuat in adulto, & vnionem gratiæ cum ſubiecto, quæ eſt res ſupernaturalis: ita eodem influxu, & imperio attingere poteſt gratiam [i] cuius eſſe eſt in eſſe & vniri ſubiecto, à quo naturaliter pendet in fieri, & conſeruari. Maior enim eſt dignitas, vt ſol ab autore naturæ habeat virtutem illuminandi orbem, [k] anima calore naturali eleuato producat viuam carnem per nutritionem, muſicus & cytharedus voce & fidibus excitet voluptatẽ occulta vi & energia: quamuis ſolus Deus hæc officia pręſtaret ad pręſentiam iſtarum cauſarum. Nec eſt ratio cur omnipotens non poſſit per inſtrumentum baptiſmi ſanctificare homines comproducendo gratiam. nam concilia & Patres [l] plane affirmant ſacramenta eſſe cauſam ipſius gratiæ: cum tamen homo nunquam dicatur cauſa animæ. [m]

5 Vt principale agens quod comproducit formam, inducit præuiam diſpoſitionem, quæ dicitur inchoatio quædam formæ. [n] ita Deus dum adultum iuſtificat, mouet ſuo auxilio ad diſpoſitionem proportionatam. [o] in adulto baptiſmus qui dicitur ſacramentum fidei, [p] requirit præter actum voluntatis & pœnitentię fieri à Deo præuiam diſpoſitionem fidei vt iuſtificet: [q] ideo recte Apoſtolus Petrus 1. Canonica, ca. 3. negat [r] baptiſmum eſſe ſolam externam ablutionem, quia fit carnis depoſitio ſordium, vt Patres explicant: ſed interrogatio, id eſt reſponſio bonæ conſcientiæ. ſic enim catechumenus, vel ſuſceptor interrogatur an credat, & velit baptiſmum, vt mundetur. [s] hæc diſpoſitio ſuppletur in infante per actum Chriſti capitis, & ſimilitudinem externam baptiſmi cum Chriſto, infans vero in fide matris eccleſiæ dicitur credere [t] ſine proprio actu dum baptizatur, vt dicit Diuus Auguſtinus, tracta. 80. in Ioan. citans eum Petri locum, & ait aqua baptiſmi mundat cor, non quia dicitur, ſed quia creditur. per quod non negat baptiſmũ infanti prodeſſe ſine proprio fidei actu. [u] ita exponendus eſt, vt baptiſmus & forma verborum ſanet, non propter ſonum vocis tranſeuntis, [x] ſed poſita inſtitutione Chriſti propter myſterium fidei, & obiectum quod baptiſmus continet. [y] quem Petri locum ſimiliter intelligunt alii Pa-

tis, & mari, probat Hiero: Beda. Luc. 8. & 17. Beauxam. to. 1. harmon p. 244. Orig hom. 4. in Ezech. hom. 6. in diuerſos. Chryſoſt. hom. 29. Matth. Cyril. 12. Theſauri. cap. 14. citat Matth. 8. de quo Sixtus V. Biblioth. c. 242. Martin. lib. 10. hypoty. reg. 7. cum Chryſoſt. homil. 25. in Ioan. 2. Theoph. in Abac. 2. Hieron. Eſai. 1. audite cœli. Theodor. in Ioel. 1. Nazianze. lib. 4. Theolog. Euthym. pſal. 49. & 102. per metonymiam, de qua Ariſtot. lib. 3. rheto. Quintil. Nebriſſ. ſic forte poſſent exponi quidam Docto. dum aiunt ſtellas tanquam animatas obedire voci Dei, vt Orig. & eum imitatus Hieron. Eccleſ. 1. Eph. 2. quem tamen reprobat D. Thom. prima par. quæſtio. 70. articu. 3. Sixtus, lib. 5. cap. 118. 212, lib. 6. ca. 292. [e] Sic ſaluatur quomodo inſtrumentum propria vi habet effectum præuium, & eleuatur ad effectũ principalis agentis. [f] Heruæ. diſtinc. 1. quæſtio. 1. articu. 4. D. Thom. plane. 1. 2. quæſt. 113. artic. 9. 3. par. quæſt. 62. articu. 2. & clarius de virtut. quæſt. 1. art. 10. ad 13. de verit. quæſt. 8. art. 14. ad 11. in ſimili Caieta. 3. par. quæſt. 8. articu. 8. Ferrar. 3. contra gent. c. 101. & multi Recent. Mant. Deza. At anima rationalis licet corpori mota non ſubſiſtat, eſt tamen apta & ſufficiens ſubſiſtere, ſi ſeparetur, & apud Ariſto. non congeneratur anima, ſed nec creatur propriè, qui lib. 2. de generat. animal. cap. 3. ait intellectus deforis venit: dicitur vero concreari à ſolo Deo Ferrar. 2. contra gent. cap. 15. & 81. Palac. 2. diſt. 1. quæſt. 2. ſic forma vel materia cœli cõcreatur, & materia vermis qui fit ex ſpeciebus euchariſtiæ [g] quæ ratio recepta eſt apud philoſophos. & dum ſubiectum priuatur forma corruptibili vt lumine, aut potentia viſiua aut gratia, non dicitur forma annihilari: quia manet in potentia ſubiecti priuati. D. Thom. 1. par quæſt. 104. articu. 4. negat illam rem annihilari à creatura: quamuis id concedat Bon. 2. d. 26. quæſtio. 4. c. & ad vltim. Vega, lib. 7. ca. 13. & vlt. [h] Sic Theologi ſoluunt argumen. [i] Per hoc excluditur ſententia Soti. d. 1. quæſt. 3. art. 1. Cano, Led. q. 16. artic. 4. Victor. & aliorum, qui negant ſacramentum eſſe cauſam gratiæ, ſed hominis grati. [k] vt affirmant philoſophi contra quoſdam Nominal. [l] ſupra c. 16. §. 4. Trid. ſeſſ. 6. c. 7. ſeſſ. 7. can. 6. & ſeq. [m] anima terminus extrinſecus generationis humanæ vocatur à Caiet. 1. par. q. 76. quia oportet ut dum homo generatur, autor naturæ ſimul infundat animam, & uterque concurrat ad vnionem cum materia: quia Deus & homo generant hominem. in quo differt à reſurrectione, in qua ſolus Deus animam præexiſtentem reunit corpori. [n] Diuus Thom. 1. par. quæſt. 115. 2. cap. & ad 4. Alber. Sot. lib. 2. phyſ. [o] D. Thomam. 1. 2. quæſtio. 112. 2. ad 3. [p] Trident. ſeſſ. ſexta. cap. 7. Repert. Inquiſit. verb. fides. [q] Heruæ. diſtio. 1. quæſtio. 1. artic. 4. D. Thom. 1. 2. q. 112. 1. ad 2. quare Deus per bapt. educit gratiam de obedientiali potentia diſpoſita. [r] de quo loco 1. Pet. 3. allatæ ſunt expoſitiones Patrum, c. 2. §. 9. intelligitur. 1. baptiſm. non ſiſtit in corpore quod mundat, ſed abluit & ſaluat conſcientiã. Baſil. de Spiritu ſancto. c. 15. quod planius explicat gloſ. ordi. Gagnæus. Caieta. ibi & Auguſt. quæſtio. 59 noui & veteri. teſtam. & de verb. domini, ſerm. 30. ait baptiſm. per fidem viuam quã cauſat, mundat. 1. formaliter iuſtificat. [s] ut patet ex ritu qui præmittitur ante baptiſm. ſic Act. 8. Rogatur eunuchus ante baptiſmum, ut credat in Chriſtum huc alludit 1. Pet. 3. de bapt. interrogatio conſcientiæ in Deum. [t] Auguſt. epi. 23. 107. lib. 1. de pec. merit. cap. 25. de uera & falſa pœnitentia. cap. 7. Baſil lib. 3. contra Eunom. & de Spiritu ſancto. cap. 12. Tertul. de bapt. dum baptiſmum vocat obſignationem fidei. ſed clarius Auguſt. & Iuſtin. quæſtio 56. ad orthodox. Trident. ſeſſ. 7. can. 13. fin. de baptiſ. c. Maiores. de bapt. Soto diſtin. 5. artic. 7. col. 3. Bellarm. 2. ſacram. ca. 10. & refert ſe ad lib. 1. cap. 17. & eſt commune axioma paruulos credere & ſaluari in fide parentum ſeu eccleſiæ, vt ſtatim declarabitur. [u] qui Aug alibi vt epiſ. 23. 107 & ſæpe, fatetur paruulos ſaluari ſine actu proprio fidei. & Tridẽt. ſeſſ. 7. de bapt. can. 13. Roffen. & Taper. a. 1. Vega lib. 7. c. 39. D. Tho 1. 2. q. 113. a. 3. ad 1. 3. p. q. 68. 9. Soto. d. 5. ar 9. col. penul. & 2. de nat. & gratia. c. 10. Caſtro, bap. hær. 5. Ayala de tradit. 3. p. Vuald. c. 96. Exiius to. 4. ho. 11. de ſacram. Catechiſ. Pii V. & c paruuli. c. quæris. c. eccleſia. de conſ. d. 4. [x] ita ſtatim explicat Aug. d. tract. 80. in Io. [y] ſic plane ſentit Augu. tract. 80. in Io. quod baptiſmus ſanat propter myſterium fidei quod obiectiue cõtinet, i. quia rite applicatus fertur in Deum & Chriſtum, tanquam in obiectum. At ſi id obiectum quod baptizans credit applicaret, idolo, quod reputat Deum: nihil prodeſſet baptiſmus, quia deeſt obiectum materiale: vt ſi in baptiſmo forma ſit falſa, ita commune dictum de paruulis, quod ſal-

uentur

z tres: [z] non quod ſola fides, quam
dicatur ſignificare vel nutrire bap-
a ptiſmus, [a] iuſtificet: [b] vel quòd ba-
b ptizatus ſit ſolius fidei debitor.
c [c] dicuntur item infantes credere,
non tantum recepto habitu fidei,
d [d] qui ſimul cum gratia per baptiſ-
e mum infunditur: [e] ſed opere ip-
ſo dum baptiſmum, qui eſt pro-
feſſio fidei & legis Chriſtianæ ſu-
ſcipit.

6 Dicuntur tandem infantes ba-
ptizati credere in fide parentum aut
eccleſiæ, quæ per miniſtrum & pa-
trinum, tanquam per os alienum
vice pueri profitetur ſe credere.
f [f] quem ritum ex præcepto ſeruan-
dum inſtituit eccleſia, quæ ſemper
permanebit in mundo, ut tánquam
mater repræſentet ſe ſupplere id
g quod deeſt infanti [g] qui per ſeip-
ſum nondum poteſt habere actum
fidei. ſed hic ritus non pertinet ad
neceſſitatem ſacramenti quod effi-
cax eſt in puero, quamuis miniſter
Paganus aut hæreticus crederet ba
ptiſmum eſſe inutilem: & tamen
vult facere quod ſolet eccleſia, &
Chriſtiani, aut quod Chriſtus in-
ſtituit. nec puero neceſſarius eſt ri
tus eccleſiæ: nam ille bapt. prodeſ-
ſet à Pagano, quamuis per impoſ-
ſibile nulla eſſet in mundo eccleſia.
ſatis enim eſt fidem obiectiuam ap-
plicari puero ut dictum eſt; in quo
baptiſmus excellit ſacramentum le-
gis naturæ & ueterem circuncisio-
nem, quæ non proderat infanti-
h bus ſine fide miniſtri [h] illo ſigno
proteſtata.

7 Sic ergo baptiſmus efficit non
tantum diſpoſitionem gratiæ, ſed
præmiſſa diſpoſitione qua adultus
aut infans dicitur credere, baptiſ-
mus vt Dei inſtrumentum attingit
ipſam gratiam. quod ſi quis con-
i tendat gratiam concreari: [i] poteſt
inſtrumentũ creatum ad iſtius qua-
litatis concreationem, quæ pendet
à ſubiecto, aſſumi ut inſtrumẽtum
Dei. Ad creandam uero rem ſub-
ſiſtentem de nihilo, creatura aſſu-
k mi non poteſt, [k] ſaltem de lege ut
l quidam [l] limitant. quia habere nõ
poteſt proportionatam præuiam a-
ctionem propriam, qua tanquam
inſtrumentum diſponat, aut ſua uo
ce & ſignificatione intimet impe-
rium circa ipſum nihil: certum e-
nim eſt Deum de facto non creaſſe
Angelos, animas, vel cœlos, per uir
tutem, actionem, & imperium alte
m rius creaturæ, etiam Angelicæ, [m]
ſed ſe ſolo: nec anima rationalis
n eſt ex traduce, [n] ſeu congenita per
hominis generationem: in quo gra
ues viri ſunt hallucinati.

CAPVT XVIII.

Verba in Euchariſtia eſſe inſtrumentum conuerſionis. ſacramento, in quo ſunt duæ actiones, addi formaliter virtutem ſpiritualem.

§. 1. *Quomodo verba euch. ſint inſtrumentum conuerſionis.*
2 *Explicatur Ambr.*
3 *Virtus ſacramento addita non differre à motione paſſiua.*
4 *In inſtrumento diſtingui formaliter duas actiones: & virtus ſacramenti cur dicitur ſpiritualis.*
5 *Materia ſacramenta. ſimul concurrit cum forma.*

SImiliter in euchariſtia uerba iun
cta characteri ſacerdotis habent
ex opere operato inſtrumentalem
uim effectricem conuerſionis pa-
a nis [a] in corpus Chriſti: quia Patres
aſſerunt per uerba fieri eam con-
b uerſionem. [b] Attingunt etiam im-
mediatione virtutis ad corpus Chri
ſti in cœlo diſtans, ut fiat ſimul ſub
ſtantialiter præſens hic, & ſacra-
mentaliter uniatur ſeu colligetur

---

uentur in fide eccleſiæ, intelligitur de fide obiectiua, vt ait D. Thom. diſt. 1. q. 2. 6. 1. ad 2. & q. 60. artic. 7. Palud. d. 1. quæſt. 5. artic. 5. Bellarm. 2. ſacramen. c. 10. Auguſt. ſupra tract. 80. citans id 1. Pet. 3. [z] Patres cit. lit. H. [a] Trident. ſeſſ. 7. de ſacramen. cano. 5. [b] Triden. ſeſſ. 7. ſacram. can. 4. & 8. Bellarm. 2. ſacram. cap. 10. contra hæt. citatos c. 1. de quibus Lindan. 4. Panop. cap. 16. & in ſi. tabul. 1. de hære. [c] Trident. de bapt. can. 7. Bellarm. de bapt. ca. 14. 15. 16. & dictum eſt. c. 12. [d] Innoc. cap. Maiores. de baptiſ. & ideo infantes ratione fidei numerantur inter fideles: Auguſt. 1. pecca. mer. c. 33. Trin. de bapt. cano. 13. ratione habitus; nec enim habent actum liberũ fidei, vt dictum eſt. [e] Augu. 1. pec. mer. c. 27. & epiſt. 23. Bellarm. de bapt. c. 11. propo. 4. [f] & ſic plane ſæpe Auguſtin. vt lib. 3. de lib. arb. cap. 23. & dicit hanc eſſe ſententiã totius eccleſiæ. & ſer. 10. de verb. Apoſtol. dicit: Infanti accommodat eccleſia pedes, vt ueniat (quia eſt cauſa applicans cum intentione: quod pertinet ad neceſſitatẽ ſacramenti) accommodat cor alterius, vt credat: linguam alterius, vt confiteatur fidem. hæc duo pertinent ad ritum tantum & ſerm. 14. Bellarm. 2. ſact. c. 11. con 5. § dices, ſic ipſum Augu. explicat Bon. diſtin. 3. par. 1. q. 3. dum ait tract. 80. aqua mundat, non quia dicitur, ſed quia creditur, ideſt ob præuiam diſpoſitionem fidei in miniſtro. Hugo. Alex. Rich. Dur. nam quia infans alieno actu, ideſt voluntate Adæ, contraxit peccatum: inſtituit Chriſtus, vt eccleſia alieno etiam actu ei ſubueniret. [h] quod ſignificant Hugo Alexand. 4. par. quæſt. 1. mem. 7. ad 2. q. 6. m. 3. articu. 4. Richard. Bona. Durand. Palud. d. 1. quæſt. 5. Soto. q. 2. artic. 3. ad 1. Capr. d. 13. ad argumenta. vnde infert Cano, rel. de ſacram. p. 5. quod ſi miniſter ille olim careret fide, ſacramentũ nihil proficeret infanti: & prob. quia dum Ægyptij & aliæ gentes ad imitationem Hebræorum, utebantur circuncifione (vt de illis refert Orig. 2. in Rom. ad c. 3. fin. & lib. 5. contra Celſ. poſt med. Epiph. hæt. 30. Ambr. epiſt. 77.) non uidentur recepiſſe gratiam ex operato: quia ſine fide vtebantur circunciſione: quod autem Aug. 1. contra Creſcon. c. 31. ait in circunciſione ſat fuiſſe fidem eccleſiæ applicari per miniſtrum & infidelem intelligitur de proſelyto credente. Nam Deus non niſi per fidem circunciſione proteſtatam applicabat remedium. idem colligitur ex DD. qui aiunt ſacramentum in ſtatu naturæ profuiſſe ex merito tantum eccleſiæ. [i] Sic gratiam concreari dicunt DD. cit. qui negant ſacramentum attingere ipſam gratiam. Quod innuit D. Thom. 1. 2. q. 110. 2. ad 3. Caiet. Vict. Cano, Soto, d. 1. q. 3. art. 1. Ledeſ. 1. p. q. 16. ar. 4. Bon. 2. d. 26. quæſt. 4. Vega. lib. 7. c. 13. & vlt. [k] D. Thom. 1. p. q. 45. ar. 5. vbi omnes Recent. Thomiſt. Caiet. Bañes. Zumel. q. 65. 3. dub. 5. con. 4. & Docto. 2. d. 1. Capr. Hiſpal. q. 3. Richar. Tarant. Bonau. articu. 1. Heruæ. q. 2. & quodl. 8. q. 2. Alex. Albert. de 4. coæq. artic. 3. q. 1. Ferrar. 2. cont. gen. c. 21. vid. li. 1. c. 43. Scot. 4. d. 1. q. 1. licet ſoluat arg. D. Thom. & Marſil. 4. q. 1. vbi Ocam. & in 2. diſt. 1. & quodl. 5. fi. Med. 3. p. q. 48. 6. & plane Aug. 12. ciuit. c. 25. & 3. Trinit. c. 8. 9. li. 9. gent. c. 26. Damaſc. li. 2. c. 3. 11. Hug. de ſacra. p. 5. ca. vlt. quia inſtrumentum habere debet præuiã actionem, vt ait D. Th. quamuis id fundamentũ negat Caiet. 3. p. q. 9. artic. 2. Scot. & alij in Z. citandi. [l] quos ſequitur Xuar. 3. p. quæſtio. 13. dub. 31. § 8. idem tenet Magiſt. 2. diſt. 1. vbi olim D. Thom. q. 1. 3. & in 4. d. 5. Durand. Gabr. Aliac. Palac. 2. diſtin. 1. q. 4. Maior. & Gab. 4. d. 1. Henr. quodl. 5. q. 23. Vega. lib. 7. in Trid. ca. 13. & phi. Arabes, vt Auicen. Algazel. quod vna intelligẽtia genuit aliam. & quidam Hebræi id Gen. 1. creauit dij: exponunt, Angeli, vt Philo. li. de profugis. lib. de opiſ. mundi. Cicer. li. de vniuerſ. [m] Auguſt. & Dam. ſup. Hugo. quod eſſe de fide ait Palac. 2. d. 1. q. 3. ad fin. D. Thom. 1. p. q. 90. 3. Sixtus. li. 5. Biblio. ca. 27. 95. Caſtro, anima. hæt. 5. Zumel. 1. p. q. 65. 3. dub. 5. con. 5. Cyril. 2. cont. Iulian. & c. firmiter. de ſumma Trin. vt Theol. explicant. [n] D. Tho. 2. cont. gen. c. 86. dicit oppoſitum eſſe errorem. de pot. q. 3. art. 9. hunc errorem tribuit Cyril. Tertul. Apollinar. & 1. p. q. 118. 2. damnat hæreſ. Aug. de hæreſ. c. 86. de eccl. dogm. c. 14. 18. apud Torren. 2. conf. c. 9. quamuis alibi & 1. retract. c. 1. dicat ſe neſcire animarum originem. Caſtro, anima. hæt. 5 Simanc. de cathol. inſt. c. 37. 6. Cord. li. 1. q. 17. q. 45. ad 2. Tolet. 3. de anima. q. 17. & in proœ. q. 5. communis cum Mag. 2. d. 18. Hieron. tandem epiſ. ad Auguſt.

CAPVT XVIII.

a DIuus [a] Thom. quæſt. 78. artic. 4. vbi bene Caiet. Soto. diſtinc. 11. quæſt. 1. artic. 4. Ledeſm. quæſt. 16. ar. 4. conuerſio autem eſt mutatio, qua ſubſtantia panis expulſa, & proprijs accidentibus priuata deſinit eſſe. Atque ita imperium Dei per uerba intimatur pani, vt tranſmutetur. [b] Cyrillus. lib. 4. in Ioannem cap. 18. lib. 7. contra Iulian. ad fin. alter Cyril. præfat. Catech. & catec. 3. & 4. Iuſtin. Dialog. cum Triphon. p. 32. & apolo. 2. pro Chriſtianis. Nyſſen. lib. de baptiſmo in princ. Chryſoſtomus homilia de proditione Iudæ Iſich. in Leuitic. c. 22. Diuus Thom. ſup. Soto, Ledeſ. Alex. 4. par. q. 10. mem. 4. art. 2. §. 6. Alb. diſt. 8. art. 6. Richard. artic.

cum ſpeciebus [e] & ſub illis contineatur, obediente Deo voci hominis. vt enim Chriſtus voce ſuſcitans Lazarum adduxit animam loco diſtantem, vt adeſſet præſens corpori: ſic per inſtrumentum coniunctum humanitatis poteſt ſe facere præſentem ſpeciebus, aut per inſtrumentum ſeparatum, ideſt per verba ſacerdotis. Deinde verba introducto Chriſti corpore expellunt ſubſtantiam panis à propriis accidentibus, [d] ſimulque cauſant modum quendam exiſtendi quo accidentia illa per ſe exiſtunt abſque inhærentia: [e] atque ita verba ſunt cauſa vt ſubſtantia panis deſinat eſſe per conuerſionem in corpus Chriſti, quod ſuccedit in ſubſtantiali officio panis, conſeruando immediate accidentia illa abſque inhærentia: vt infra explicandum eſt.

2 Nec iſta verborum aut ſacramenti virtus eſt res diſtincta & ſuperaddita qualitas ſpiritualis, [f] ſed ipſa verborum entitas & motio vt aſſumitur à Deo tanquam inſtrumentum. Quidam [g] tamen propter maiora myſteria euchariſtiæ, contenti ſunt verbis tribuere vt ſint moralis cauſa cõuerſionis: quia D. Ambro. eam conuerſionem ita tribuit ſermoni operatorio Chriſti, nempe vt Deus eſt: ſicut & quod de nihilo ſolus creet. & quidam Patres, [h] qui aiunt prece & inuocatione ſacerdotis conuerti panem: non intendunt his precibus, quæ ante aut poſt verba conſecratoria dicuntur, fieri conſecrationem. [i]

3 Virtus quæ baptiſmo ineſt, nõ eſt formaliter aqua aut nuda ablutio, vt quidam Recent. putant. [k] quaſi ex deputatione Dei iam aqua aut chriſma habeat permanentem & habitualem vim actiuã obedientialem: vt nuda natura aquæ habet obedientialem vim paſſiuam; qua vniri poteſt Deo hypoſtatice: ſed ablutioni quæ habet eſſe ſucceſſiuũ & incompletum, ex coniunctione ad Deum illa utentem, additur quędam ratio formalis diſtincta ſecundum rationem ab actione propria, & naturali rei illius, quæ eſt inſtrumentum. ſic baptiſmus gratiam attingit hoc vigore ſeu virtute diuinitus addita, quæ virtus cum ſit incompleta & per modum tranſeuntis, non niſi reductiue ponitur in ſecunda ſpecie qualitatis. porro ratio virtutis & noui vigoris interdum acquiritur per additionẽ gradus in eadem entitate: interdum abſque hac additione, ex unione quadam ad agens potentius: [l] quomodo humanitas ex vnione ad Verbum habet melius eſſe, & vim qua melius operatur vt verbi inſtrumentum. ſic ſacramentis, dum coniunguntur Deo illis utenti, Patres [m] tribuunt vim & vigorem: & aiunt quod Chriſtus [n] vim regeneratiuã contulit aquis, aut chriſmati per epiſcopum conſecrato. reuera tamẽ ea virtus formaliter non ineſt, niſi dum fit ſucceſſiua unctio, aut ablutio: [o] deputatione vero ante uſum denominatio tantum extrinſeca tribuitur. In ſpeciebus euchariſtiæ vt in inſtrumento permanente & aliquo modo coniũcto, dicitur ineſſe virtus ad modum habitus, [p] cum efficacia viuificandi digne manducantem. [q]

4 Quidam Theol. bene diſtinguunt in inſtrumento ſeu ſacramento duas rationes actionis: [r] alteram miniſtri & ſacramenti quæ circa corporalem hominem eſt: alteram qua eleuatur ad effectum principalis agentis. per propriam actionem non agit niſi diſpoſitiue reſpectu effectus ſpiritualis, quẽ Deus ut principalis agens efficit propria virtute, atque ita Auguſtinus, quæſt. 84. in Leuit. ait, homo præbet viſibile ſacramentum, Deus autem inuiſibilem gratiam, [ſ] magis vero negat hominem dare Spiritum ſan-

c artic. 3. q. 3. Bellarm. lib. 4. de Euchariſt. cap. 12. & 13. [c] Vt dicetur lib. de Euchariſtia, nec mirum quod ſicut generans unit corpus cũ anima: ita baptiſmus diſpoſitiue animam per gratiam uniat cum Spirituſancto. ſupra cap. 16. §. 6. & verba conſecratoria habeant eã vim à Deo, vt expulſo pane vniant ſacramentaliter corpus Chriſti cum ſpeciebus. [d] Palud. d. 11. Capr. d. 1. & 11. quæſt. 1. ad argu. falſo putãt verba ſolum attingere ad expulſionẽ ſubſtantiæ panis: ſicut ſacramentum dicunt non attingere gratiam, ſed præuiã diſpoſitionem. [e] verba ſunt cauſa in fieri, vt accidentia exiſtant per ſe abſque inhærentia. D. Th. quæſt. 77. 1. Doctores cum Mag. diſt. 12. Sot. d. 10. q. 2. Alan. lib. 1. de euchar. ca. 37. Triden. ſeſſ. 13. can. 2. & 3. Conſtantien. ſeſſ. 8. Taper. art. 14. Pet. Sot. de euchar. lect. 6 Turrian. tract. 1. de euchar. ca. 4. & 14. ad 9. & id reperies in Auguſt. apud Proſper. lib. ſenten. Cypria. Cyr. catech 4. Machar. Aegyp. ho. 27. Claud. de euch. repet. 8. c. 1. Augu. c. nos in ſpecie. Ambro. c. forte. de conſecra. d. 2. cæterum corpus Chriſti præſens conſeruat actiue ea accidẽtia: quo cõcurſu ſublato nõ conſeruarentur ſolo influxu cauſarũ vniuerſalium [f] inf. §. 4. Caiet. cum D. Thom. q. 78. 4 d. 8. quæſt. 2. 3. ad 4. videtur Aug. 9. Gen. c. 12. Vigue. cap. 16. §. 3. verſ. 3. Rayner. verb. euch. §. 35. Tabie. euchar. 1. §. 32. [g] Bon. d. 10. artic. 2. q. 3 Gab. d. 13. art. 3. dub. 4. & lect. 37. ſic dicerent dd. ſup. cita. qui negant ſacram. producere ipſam gratiam, vt Sot. Cano. Ledeſ. & quidam Recent. [h] quod ponderat Bon. & ex Græcis in ſuis liturg. Iacob. Baſil. Chryſ. item Iuſtin. apol. 2. ad Anto. Dam. lib. 4. c. 14. Cyril. catec. 1. & 3. Theodo. dial. 2. qui dicitur inconfuſus. Ex Latin. Hiero. epiſt. 85. ad Euagr. Auguſt. 4. Trin. cap. 4. [i] Hos patres interpretatur Bellarm. lib. 4. de euch. [k] Quod innuit Caiet. 3. p. q. 78. 4. & Alexand. 4. par. quæſt. 10. memb. 4. art. 2. §. 6. Xuar. 3 p. q. 13. dub. 31. §. 8. & tamen creaturam non exercere actu vim inſtrumentalem, niſi dum aſſumitur à Deo, ad quem ſic aſſumpta dicit realem relationem & generaliter aiunt omnem creaturam, ſi comparetur ſecundum potentiam obedientialem ad Deum habere re ipſa virtutem actiuam inſtrumentalem ad omnia, quæ non implicant contradictionem: nec deeſſe ei niſi ſolum vſum, vt agat. hinc admittunt creaturam poſſe fieri inſtrumentum creandi, abſque præuia actione. [l] Ferrar. 4. con. gen. c. 56. ad fi. bene Richar. 3. d. 14. articu. 2. quæſt. 1. & ſæpe. D. Tho. cum Ariſt. vt cœlum ex motione, & in virtute intelligentiæ vnitæ in ratione motoria producit viuentia. D. Thom. 1. q. 70. 3. ad 3. q. 105. 1. ad 1. & ſæpe. Carthu. 2. d. 15. quæſt. 1. Pala. q. vn. Iauel. 12. meta. q. 16. At Dur. d. 15. & Heruæ. cęlum cauſat in virtute primæ intelligentiæ, ideſt Dei. [m] Diuus Tho. quæſt. 62. 4. c. & ad 1. & 3. Amb. lib. de his qui myſte. ini. c. 3. 9. lib. 3. de ſacrament. c. 1. lib. 1. c. 1. li. 4. c. 4. epiſto. 84. ad med. Auguſt. tract. 80. in Ioan. vnde tanta virtus aquæ, & tracta. 26. aliud eſt ſacram. aliud virtus ſacram. Syl. PP. apud Niceph. 7. hiſt. c. 33. Leo epiſt. 4. c. 1. 6. bapt. dari virtutem renouandi. Iuſti. d. apo. 2. Nyſſ. lib. de bap. Cyr. 2. in Ioan. c. 42. Cyp. li. 2 epi. 2. id dicit de bap. & ſer. in cœna. de euchar. habet efficientiam viuificationis Baſ. de SS. cap. 13. Chryſ. hom. 35. in Ioan. 5. quod virtus deſcendebat in aquã ibi Cyr Theoph. quem lor. ſimiliter affert Tertul. lib de Bapt. Ambr. de SS. c. 7. Bellar 2. ſacr. ca. 4. ved. ca 6. & 7. [n] Bed. in Luc. & alij cit. c. 8. §. 1. fi. [o] virtus incompleta ineſt ſacram. vt ablutioni. i. unctioni tanquam ſubiecto. D. Thom. q. 62. 4. ad 1. & 3. & alij infra ſed character ſacerdotis eſt ipſa virtus incompleta, D. Thom. q. 63. 5. ad 1. & d. eiſ c. 13. § 9. [p] Corpus Chriſti ſub ſpeciebus, dicitur virtus ſacramenti. q. 73. 1. ad 2. q. 79. 2. quia ex quadam unione tribuit vim ut reficiat hominem in corp & anima actio refectiua. ideſt vitalis deglutio diſpoſitiue attingit refectionẽ ſpiritualem [q] Cypr. ſup. ſerm. in cœna. vt multi Patres. [r] D. Thom. 3. p. q. 19. a. 1. & q. 62. 1. vbi Caiet. & Recent. Ferrar. 4. contra gen. c. 56. Scot. & alij. 3. diſt. 17. vbi Palac. q. 2. ad 6. Frãciſ. à Chriſto. in 3. p. lib. 1. q. 8. con. 1. ſed falſo Ferrar. 2. cont. gent. c. 21. dicit has duas actiones diſtingui re. dicuntur tamen duæ actiones: vt Paternitas & ſpiratio ſunt duæ relationes, quia reſpiciunt diſtinctos terminos: & tamen ſunt vna res. [ſ] Bellarm. 2. ſacram. c. 11. & Patres aiunt, ſacramenta efficere id quod ſenſibile eſt (nempe diſpoſitiue & propria virtute, vt ſolet inſtrumentum) ſolum autem Deum interius operari: nempe quia eſt principalis autor gratiæ, & quia dat Spiritum ſanctum. Cypr. ſer. de bapt. Baſil. de Spirituſancto. c. 13. Hiero. Matt. 16 & in Eſa. 4 ad med. Aug. epiſt. 23. & lib. 15. Trin. c. 26. Ambr. 1. ſacr. c. 5. Theoph. Io. 8. Bell. 2. ſacr. c. 10. de quo inf. c. 28. fi. ſic interpretandi eſſent qui videntur negare ſacerdotem per claues eccleſiæ dum abſoluit remittere peccata, vt Mag. 4. d. 18. Hugo lib. 1. p. 9. c. 3. Scot. 4. diſt. 1. Rich Dur. Nominal. Occam. Gab. Aliaco. Maior. Marſi. Ferus in Mat. 9. & 16. & ſic exponit Magiſt. D. Tho. add. q. 18. 1. ad 1. quod abſolutio ſacerdotis ſecundum ſe non cauſat gratiam. Alij exponunt vt Mag. ſacr. putet tantum eſſe ſignum infallibile gratiæ, quã ſolus Deus ad præſentiam illius infundat: vt olim præſente circumciſione. At errat ſi neget per abſolutionem ſacerdotis, ut aſſumptam à Deo, concedi remiſſionem peccati & gratiam: conc.

Con-

Conſtant. Later. c. omnis vtriuſque ſexus. Floren. de ſacram. pœnit. Trid. ſeſ. 14. c. 6. can. 9. ſeſ. 23. c. 1. 4. can. 1. 2. de ref. c. 15. Vega li. 13. in Tri. c. 32. Vuald. c. 142. Tape. a. 5. Caſt. abſolutio. hær. 2. verbo ſacerdotũ. hær. 1. Sixt. lib. 6. Bibli. c. 45. 71. 172. 175. D. Tho. 3. p. q. 84. 3. Sot. d. 14. q. 1. 3. [t] licet Act. 8. & 19. per manus impoſitionẽ dicatur paſſiue dari SS. ſed propriè homo, & miniſter nõ denominatur dare Spiritũ S. D. Th. 1. p. q. 43. 8. cum Augu. 15. Trin. c. 26. & li. 3. Trin. Hier. Iſa. 4. dicit homo aquã præbet Deus autẽ Spiritũſanctum Bellar. 2. ſacr. c. 10. cõis cum Mag. 1. diſ. 14. Alber. Bon. Petr. de Tarãt. Rich. Aegid. Dur. q. 4. Carth. q. ult. & tamen Aug. enchy. c. 33. nos per Chriſtũ recipimus SS. nẽpe per meritũ Chriſti. Bellar. 5. de Chriſto. c. 8. dũ vero SS. Iſa. 48. 61. dr mittere filiũ, intelligitur. 1. de Patre, qui eſſentialiter dicitur ſpiritus, vt exponit Athan. ſer. 3. in conc. Nice. Baſil. de SS. 2. de filio incarnato Hiero. in Iſa. 61. Ambr. 3. de SS. c. 1. Aug. 3. Tri. c. 15. cõis. 1. diſt. 15. vbi D. Tho. q. 3. 1. Dur. q. 3. Scot. d. 14. q. vni. & probat Bellar. 2. de Chro. c. 22. quia Luc. 4. ſpiritus Dñi ſuper me, eo q vnx. me, quãuis Mag. d. 15. D. Th. 1. p. ſupra Bon. Capr. Aegi. Heru. Fer. 4. cont. gẽ. c. 23. exponant ſimul de Filio [u] vt Deus eſt. [u] Aug. ſæpe & li. 4. de bap. c. 22. nemò debet cõtemnere miniſteria ſacrorum. Baſil. ſup. ſi qua eſt gra in aqua, non eſt ex ipſius aquæ natura, ſed ex præſentia Spiritusſancti Amb. 1. ſacr. 1. & epi. 84. ad med. aqua ex ſe nõ ſanat: ſed quia in illam deſcendit SS. alludit ad Ioan. 5. de aqua piſcinæ. vbi Chryſoſt. Cyril. Theoph. & idem Ambr. de Spiritusſancto. c. 7. Test. de bapt. vt citatũ eſt. c. 16. x § 4. [x] Doct. d. 1. vbi Palud. q. 1. Soto. q. 3. ar. 4. Ledeſ. q. 3. ar. 4. Caiet. & Recen. q. 62. 4. & plane D. Tho. ibi ad 1. & ar. 2. ad 2. q. 74. 4. ſed clarius veri. q. 27. 4. ad 4. cæterũm qui ſacramenta putant eſſe tantum cauſas morales, & ſignum practicum, aiunt hanc uirtutem diuinitus datam diſtingui re à ſacramento: quia nihil aliud eſt quam diuina virtus, quæ ſola efficit gratiam præſente ſacramẽto, quod innuunt quidã ex Patribus. ſic Cano & Antiſio. li. 4. tract. 3. in procem. dicit: ſacramentum dicitur vas gratiæ, non quia continet gratiam materialiter, ſed uirtutẽ ſanctificatiuam: vt uas continet medicinam, & crumena pecuniam, qua ſit curatio infirmi, & redemptio captiui: ad quem tamen effectum vas nihil operatur. & ita interpretantur conc. Flor. & Trid. ſeſſ. 7. can. 6. & D. Th. q. 62. 3. ſic ſacramentum definit Hugo. lib. 1. p. 9. c. 2. & addit. c. 3. in ſacramẽto vt in vaſe conuineri donum gratiæ, & inuiſibile antidotum.

ctum. [t] fatentur tamen Deum in eâ iuſtificatione & regeneratione hominis vti aqua ſeu ablutione baptiſmi & miniſtri opera tanquã apto inſtrumento: [u] licet. n. aqua ex ſua natura non ſanet animam, ſanat tamẽ ex præſentia Spiritusſancti vtentis eo inſtrumẽto & actione illius præuia: actio vero. 2. qua baptiſmus eleuatur, vt non differt re à productione paſſiua gratiæ, ita cẽſetur una cũ actione principalis agentis, propter vnum effectum: atque ita virtus regeneratiua re ipſa nihil aliud eſt q̃ corporalis motio, [x] ideſt ablutio aut prolatio uerborum non ſecundum propriam naturam ſonus, [y] & vim naturalem, ſed vt ſubordinatur omnipotenti Deo mouenti aquam tãquam inſtrumentum ſuum, ex lege gratiæ ordinarium, ad efficiendam gratiam: dicitur tamen à Patribus virtus eſſe ſpiritualis, [z] ab effectu: quia cauſat effectum gratiæ ſpiritualem ex uirtute & motione Dei. Sic corpus beatorum. 1. Cor. 15: ſurget ſpirituale, quia obedit ſpiritui ad effectus etiã ſpirituales. Ad has duas actiones & duos effectus nõ requiritur duplex virtus in inſtro, quia ordine quodam ſubordinantur: ſed vna quæ vigore & eleuatione perficitur ex coniunctione ad Deum utentem eo inſtrumento: vt vnus character ſacerdotis additio uigore extenditur ad alium actum ſubordinatum abſoluendi.

5 Quando contritio ſeu attritio coniungitur moraliter abſolutioni præſenti, habet ab illã vim vt ſimul concurrat actiue, [a] cũ ſit actu pars ſacramenti: & generaliter materia ſimul concurrit cũ forma ſacramenti: [b] ſed virtus principalius eſt à forma, [c] vt aqua baptiſmi mũdat Eph. 5. ſed in verbo uitæ. Quare D. Ambro. [d] aquam comparat utero matris eccleſiæ: in naturalibus vero mater a viri uirtute habet, vt concurrat ad generationem prolis.

6 Ex dictis colligitur ſacramentũ Chriſti dum præſens operatur, excellere veteribus in modo, quo gratiam continet: non quòd eã contineat formaliter, ſed in virtute inſtrumẽtali. 1. quia vt morale inſtrumentũ Dei continet pretiũ actu ex hibitum, quod eſt ſimpliciter moralis cauſa & meritoria gratiæ perfectæ: vtpote ſufficiens introducere in gloriam cum plena remiſſionẽ peccati naturæ & perſonæ. 2. quia eſt inſtrumentum phyſicum, quod eleuando imperfectam hominis diſpoſitionem, dicitur producere hominẽ gratum: vt homo generat hominem. 3. efficit ipſam qualitatem, quæ eſt gratia & diuina quædã forma dans eſſe ſupernaturale. nã Dei imperio per ſacrum denunciato, ſubiecta anima, ex qua pendet qualitas hæc, obedit vt tranſmutetur de impia in eſſe gratum: & verbis conſecratoris ſacerdotis obedit panis præſens, vt tranſmutetur in corpus Chriſti. tandem ſacramentum non ſolum dum præſens eſt, ſed etiam dum remoto obice reuiuiſcit, agit vt inſtrumentum morale & phyſicum: vt dicetur, c. 25.

At renera vas apud Hebr. Cheli ſumitur pro inſtrumento, vt Pſ. 7. Ezech. 9. vbi Vatabl. Pagnin. & pſal. 70. quare 70. Interpret. in Ezech. 9. pro vaſe interfectionis, vertit ſecurim, ut ait Hier. ibi, & y in Iſa. 32. D. Tho. q. 62. 3. ad 1. Martin. lib. 10. hypot. reg. 45. [y] Sic Aug. tract. 80. Io. negat aquam bap. mundare propter ſonum uerborum, nẽpe ſecundum naturam ſuam & Patres ſup. citati. [z] Patres multi excitatus: Præſertim dũ aiũt ſolũ Deum interius operari, nẽpe, vt cauſam principalẽ. Ale. 4. p. q. 8. m. 3. art. 5. §. 6 & D. Th. q. 62. 4. ad 1. & 3. propter quẽ locũ Capr. d. 1. q. 1. ad ar. contra. 4. conc. Fer. 4. cont. gen. c. 56. putãt ſacto ineſſe qualitatẽ ſpiritualẽ per modum trãſeuntis: & per eã fieri characterẽ uel ornatũ ſpiritualẽ, quem dicũt eſſe diſpoſitionẽ ad gratiam. Sed interpretandi ſunt ab effectu. quia cauſat ſpiritualẽ gratiã ita ſignificat D. Th. q. 62. 4. ad 1. q. 78. 4. d. 1. q. 1. 4. 2. verit. q. 27. a. 4. ad 4. vt ſonũ vocis quatenus hẽt vim excitandi intellectũ, vocat ſpiritualẽ. Palũ. d. 1. q. 1. Sot. q. 5. art. 4. Ledeſ. & Recẽ. quare D. Th. q. 62. 1. eap. ad 1. ait cauſa inſtrumẽtalis non agit per virtutẽ ſuæ formæ, ſed per motum quo mouetur à principali agẽte, idem clarius D. Thom. 4. d. 8. q. 2. 3. ad 4. Caie. q. 78. 4. & melius q. 13. a. 2. Alex. q. 34. m. 1. ar. 2. ad 2. Bon. d. 10. q. 2. ad 2. num. 47. Rayner. verb. euch. §. 35. videtur plane Augu. 9. in Geneſ. ad lit. c. 17. in euch. præter corpus Chriſti non additur alia virtus ſpiritualis, quę inſit ſpeciebus.

CAPVT XIX.

Sacramentum cauſat effectum vno inſtãti, licet videatur res ſucceſſiua.

§. 1. *Dari vltimum inſtans in quo adeſt vox & pars ſacramenti.*
2 *Caſus de puero deſinente ſimul cum baptiſmo.*
3 *Et ſeq. An inſimnis verbis poſſit differri effectus.*
4 *De verbis calicis: & de multis cum epiſcopo ordinante conſecrantibus.*

SAcramentum videtur res ſucceſſiua, vt tempus: q nullam partẽ ſui in inſtanti habere poteſt. Baptiſmus tamen ſicut & alia ſacramẽta habent realem ablutionẽ refrigerationemque & formam uerborum: qui ſonus & qualitas permanet finita etiam prolatione. Atque ita in eo inſtanti poſitiuo & vltimo intrinſeco [a] in quo primum finita prola-

a [a] D. Tho. q. 84. Sot. d. 14. q. 1. quia ſacramentum pœnitentiæ non eſt ſola abſolutio, quæ eſt forma: & per totum ſacramentum ſit gratia, cont. Sco. d. 14. quem uidetur ſequi Bellar. 1. ſacra. c. 9. d. ſacram. pœnitentiæ conſiſtere eſſentialiter in ſolis uerbis. at ſanè non excludit confeſſionem, de qua meminit li. 2. ſacram. c. 1. b col. 6. c. 11. col. 8. [b] quia ſacramentum componitur ex materia & c forma ſup. c. 8. [c] colligitur ex D. Tho. q. 84. 3. catech. Pij V. ti. de ſacram. Aug. tract. 80. Io. 15. vos mund. propter ſerm. Bed. in Epheſ. 5. in verbo vitæ, ibi Chryſoſt. Theodor. Theoph. Oecum. Anſel. d D. Thom. Bellar. 1. ſacram. c. 19. 20. [d] Ambr. 2. ſacram. cap. 6. Leo ſerm. 4. de Natiuit. Domini.

CAPVT XIX.

a CApr. [a] d. 1. q. 1. ad 1. & 3. Scot. contra 3. com. fin. & affert loca Diui Tho. Soto, diſtin. 1. quæſt. 3. art. 1. col. 21. & diſt. 9. q. 2. artic. 7. ad primum, refert ſe id olim legiſſe in ſcholis. Vega lib. 7. in

tio generat perfectum ſenſum in animo auditoris, manet pars ſacra vt ablutio & uox, quæ res in uirtute præcedentium partium, ut ſignificat plene, ita cauſat realem effectum. Quod ſi aliquanto prius finiuentur uerba, manet realis ablutio, quę cauſare poteſt gratiam ut inſtrumentum Dei. Sic & D. Tho. admittit ultimum inſtans prolationis in forma euchar. [b] in quo qualitas quæ eſt ſonus uerborum, efficit conuerſionem panis in corpus Chriſti.

2 Si puer, qui morti proximus baptizatur, in eo ultimo inſtanti baptiſmi, deſinat per primum ſui non eſſe: qui putat baptiſmum cum ſit ens ſucceſſiuum, agere cū primum non eſt, [c] ſignificant, [d] iuſtificari animam illius ſeparatam, uirtute bapt. qui tempore immediato præceſſit integer in homine uiatore. At ſane non iuſtificabitur: [e] quia deeſt ſubiectum, quod eſt homo viator, in quod tunc ſacramentū agat. idem eſt ſi adultus attritus deſinat eo inſtanti quo primum finitur abſolutio, aut alterius ſacramenti receptio: ne alioquin ſequatur inconueniens, vt homo toto vitæ tempore fuerit in peccato, & cum primum non eſt homo, fiat iuſtus aut etiam beatus. Nec martyrium confert primam gratiam in termino vitæ cum primum non eſt homo, [f] ſed cum adhuc viuus recipit vulnus lethale pro Chriſto. [g] Si tamen moroſus ſcrupulo preſſus differat vltimæ ſyllabæ prolationem, non ſuſpendit effectum ſacramenti: [h] quod facta debita applicatione ſtatim operatur ad modum cauſæ naturalis.

3 Si baptiſmus fiat ſub trina merſione, vt olim, & tamen prolatio formæ cum prima merſione finiatur, ſtatim regenerat, [i] nec differtur ad finem vltimæ merſionis. Eucha riſtia cum primum facta ſumptione dicitur applicata, ideſt cum homo deglutiit primam hoſtiæ partem, ſtatim reficit & replet gratia, intrante toto Chriſto in hoſpitiū & tectum corporis noſtri: [k] nec ampliorem effectum ex operato confert pars hoſtiæ, aut aliæ formulæ aut ſpecies ſanguinis, quæ poſtea paulatim deglutiuntur in eo conuiuio, quod eſt vnicum moraliter: quia non intrat nouus hoſpes vt ſuo loco dicetur.

4 In conſecratione vini, ſi forte quædam poſteriora verba non pertinerent ad eſſentiam ſed ad ſubſtantialem integritatem formæ vt quidam dicunt: conſecratio tamen de facto non fit vſque ad finem vltimi verbi, vt dicetur li. de Euchar. c. 17. quia ex intentione eccleſiæ vt in miſſali omnia ſcribuntur vt forma, ita omnia proferri debent vt pars formæ. Sic Græci patres in conſecratione panis & vini plura verba addunt: quæ licet neceſſaria non ſint, pertinent ad quandam integritatem: [l] vt apud eos fermentum pertinet ad integritatē panis conſecrandi: cum tamen neutrum ſit præceptū, ſed prohibitum in eccleſia Latina. In forma pœnitentiæ ſine dictione ego & a peccans: dicens abſoluo te, poſſet perficere ſacramentum: & tamen de facto omnia verba concurrunt. In ſacramento ordinis qui ſacerdotio initiati proferunt verba conſecratoria cum epiſcopo: ſi cum eo ſimul finiant, conſecrant. [m] Si tamen epiſcopus qui principaliter miſſam celebrat, prius alius verba finiat, ſolus conſecrat: [n] nec enim habere debet intentionem ſuſpenſam pro certo inſtanti, quo cæteri omnes verba finierint: ut dicetur lib. de euchar. c. 18.

in Trident. ca. 18. Ferrar. ſignificat. 4. contra gentes. cap. 56. D. Thom. quæſtio 62. 4. ad 4. & locis ſtatim citand. Bellarmin. 2. ſacramen. ca. 11. fin. ad tertium. [b] Plane D. Thom. quæſtio. 78. 4. ad 3. ar. 5. c. & ad tertium. quæſt. 75. 3. & articu. 7. ad primum & tertium Soto. diſt. 11. q. 1. 4. ad fin. & ar. 3. ad 3. et c. 4. diſt. 13. q. 1. art. 2. Ledeſm. 1. p. quæſt. 16. art. 7. dub. 2. Capr. Ferrar. Veg. ſupra [c] Soto. diſt. 1. & 9. citata. Ledeſm. q. 3. artic. 1. [d] ſignificat Soto, diſtin. 9. quæſtio. 2. articu. 7. ad fin. & tenet Maior. 4. diſtinct. 16. [e] Adria. de confeſſ. quæſtio. 4. ſed oppoſitum eſt probabilius. Recen. & colligitur ex cita. A. [f] ſignificat Caieta. 2. 2. q. 124. ar. 2. ad 2. [g] Idem Caiet. 3. par. quæſt. 87. 1. ad 2. inf. lib. de bap. c. 39. Veg. li. 9. c. 43. & lib. 6. in Triden. ca. 37. fin. Recent. cum D. Tho. 2. 2. q. 124. 4. ad 4. ſignificat Sot. diſt. 3. quæſtio. vni. articu. 11. ad 2. & d. 15. quæſtio. 1. 2. quæſt. 2. 12 quando voluntas in ipſo opere eſt efficax quod dicit Alexan. 4. par. quæſtio. 22. m. 5. Bon. diſt. 3. articu. 1. q. 1. ſic enim fit martyrium in viatore actus caritatis perfectæ, ſine qua nihil prodeſt. 1. Corint. 13. D. Thom. quæſtio. 66. 12. ad 2. & quodl. 4. articu. 19. Vual. de ſacram. c. 105. cum Cypr. in oratione Dominica, petitione penult. Aug. 2. contra Creſcon. c. 12. [h] Alias eſſet i libertate ſcrupuloſi quod poſita materia & integra prolatione formæ cum intentione, ſuſpēderetur effectus ſacramenti & conſecrationis, & colligitur ex Trident. ſeſſ. 7. cano. 6. & 7. quia vt ſtatim ſignificat, ita ſtatim cauſat, niſi adſit obex. [i] Recent. quidā falſo putarunt trinam merſionem pertinere ad ſubſtantiam bap. inf. lib. de bap. c. 6. [k] hæc eſt ratio ob quā utraque ſpecies non plus gratię conferi, quam altera. inf. lib. de euch. c. 44. [l] Sot. d. 11. q. 1. art. 4 ſentiunt Patres Græci. vt in ſuis liturg. [m] D. Tho. q. 82. a. 2. [n] ita expedit, ut ſaltem epiſcopus qui principaliter celebrat, conſecret. at ſi alter ex ordinatis, prius finiat verba cū intentione independente, hic ſolus cōſec. inf. c. 27.

CAPVT XX.

Vetera fuerunt ſacramenta: non ita ſacramentalia.

§. 1. *Vetera ſunt noſtris inferiora in multis, & erant plura.*

3 *Sacramentalia vt aqua benedicta nō ſunt ſacramēta: & quomodo mundant a venialibus.*

4 *De cineribus, exorciſmo, ſigno crucis, conſecratione templi.*

5 *De lotione pedum. Ioan. 13. de concione, & imaginibus.*

IN hac inſtrumentali ui ſacramenta Chriſti quę ſunt perpetua, excellunt uetera olim ad tempus data, ut dictum eſt c. 15. 1. Baptiſmus exterior efficacior eſt: quia etiam ab infideli putante eſſe inutilem datus, ſanctificat, ut Dei inſtrumentum ſine fide miniſtri, ſatis n. eſt myſterii obiecti pertinere ad fidem. [a] Circuncifio uero exterior nihil per ſe ualebat ſine fide miniſtri: [b] erat enim ſignum fidei per miniſtrū proteſtatæ, ad cuius pręſentiam ſolus Deus gratiam cauſabat. 2. ueterum gratia non introducebat, ut nunc baptiſmus introducit in gloriā: [c] cum nondum paſſus eſſet Chriſtus, qui ianuā cœli aperuit. & in nullo, niſi in circunciſione dabatur ſtatim gratia ad modum operis operati. [d] imo multa ex illis immediate ordinabantur ad iuſtitiam carnis. [e] ideſt ad corporalem & legalem purificationem: & tamen rationem ſacramenti non haberent, niſi eſſent ſignum practicū gratiæ in futurum conferendæ per Chriſtum, ſup. c. 2. ſic ergo nullum ex operibus illius legis externis, nec etiam ſacrūm externum iuſtificabat hominē, ſed ex fide in Chriſtum proteſtata in circūciſione iuſtificabatur diſpoſitiue. ſup. c. 6. & 16. ſed oīa externa Chriſti ſacramenta habent uim iuſtificandi. 3. nullum legis ſacramentum impreſſit characterem animæ: ut ordo non dabat poteſtatem ad effectum ſupernaturalem, ſup. c. 13. circuncifio non in anima ſed in carnē ſignum impreſſit populo carnali. 4. Vetera erāt multo plura & difficilia ſup. c. 7. ut lex uetus dicitur Act. 15. importabile iugum, propter plurima præcepta iuris diuini indiſpenſabilia: ſed lex Chriſti, Matth. 11. habet onus leue & iugum ſuaue, cum paucis præceptis iuris diuini: & cū ſacramentis, quæ omnia gratiam conferunt.

2 Quædam ſacramentalia interdum à Patribus dicuntur late ſacramentum uel myſterium, ut ſtatim oſtendetur: puta aqua benedicta: [f] quia quamuis non dent gratiam, quia tamen eccleſia inſtituit hæc, non autoritate humana ſed diuinitus data, [g] habent uim quandam

CAP. XX.

[a] SVpra c. [a b] 17. §. 5. & 6. D. Tho. quæſt. 64. 9. [c d] ſup. ca. 15. §. 3. 6. & 9. [e] colligitur ad Heb. c. 4. 5. 9. dicti eſt. c. 6 §. 13 quare quod Auguſt. ca. ex quo de conſecr. d. 4. dicit habuiſſe uim iuſtificandi. corrigit Gregor. xiij. vim ſignificandi. [f] Sic Alex. Pap. 1. aquam benedictam uocat ſacram. inf. Q. cit. [g] Sic poteſtas excōmunicandi & abſoluendi à cenſuris & cōcedendi indulgētias de theſauro datur

tur eccleſiæ iure diuino, & quidã aiunt Chriſtum vſum fuiſſe ea poteſtate & iure diuino excõicaſſe hæreticos, & dediſſe indulgentiam plenariã Magdalenæ Luc.7. ſic poteſtas definiendi res fidei, & inſtituendi religionem approbarã, datur Pontifici iure diuino, vt Chriſtus vſus eſt ea poteſtate dum reuelauit myſteria fidei, & Apoſtolos fecit vere religioſos cũ tribus votis ſubſtantialibus. Nauar. c.23. nu.108. non probat poteſtatẽ inſtituendi tit. beneficij, & conſecrandi calices datã iure diuino, & vendere hæc eſſe ſimoniam ẽt in Papa contra ius diuinum: quãuis emens à Papa non incurrat pœnas ſimonię. [h] ſup. c.11.§.3. Bellarm.2. ſacram.cap.31. propoſ.2. [k] q̃a Mat.16. & Ioan.20. ex traditione Patrum nõ limitatur vſus clauiũ ad ſolũ forum pœnitẽ Sot.d.15.q.2.art.3. Bell.2.ſacram c.31. & 24. inf. lib.de pœnit.c.7.& cõn etiam de indulgent. extra ſacram. [l] de benedictione aquæ luſtralis. & de exorciſmo probat D.Tho. d.6. q.2 3,2. ad 4. d.16. q.2.2.4. [m] Aug. de vera & falſa pœnit. c.20. Bellarm.lib.2. de miſſa. c.4. putat ex operato veterare miſiſſe pœnas. vide illum lib.1. c.21. & lib.4. de pœnic.c.15. ad 5. [n] quod tñ quidam putant requiri cũ aqua benedicta, ut Petrus Sot. ct.de pnĩa. lect.18. ſentit Palud.d.16.q.1.ar.2. con.4. Ant.1.p.tit. 10.c.1.§.5. Abul.4. reg.c.2.q.39. Summiſt. Sylu. Ang. Tab. Arm. verb. aqua benedicta. Turrec. c. tria ſunt, de pœnit.d.1.c.aquã, de conſ.d.1. & ex antiq. D.Th. mal.q.7.ar.12. d.16.q.2.2. Gab. ibi.q.5.ar.3.dub.3. D.Tho.d.21.q.4.t. vbi Rich. ar.3.q.1. Dur.q.3. propendet Bon.ar.1.q.2. dũ agunt de cõfeſſione gñali, qua remittuntur venialia. D.Th.3.p.q.87.ar.3.ad 1. & 3. ſic n. conſecratio eccleſię excitat actũ deuotionis, vt ſtatim dicet. [o] de exorciſmo bapt. Sot.d.6.q.2.ar.3. & d.15.q.2.ar.1. & 3. & de aqua etiã benedicta Led.1.p.q.28.ar.3. Cano, lib.12.de loc.c.13.ad 9. Mant. & Recen. Vict.§.10. innuit Bon.d.21.ar.1.q.2. vt ſi q̃s aſpergatus aqua luſtrali, quãuis non aduertat aut ignoret, remittuntur ſibi venialia: vel ſi aſſuit benedictioni epali, dummodo in virtute id voluit, ut qui ſponte abijt in eccleſiã, aut comitatus eſt epũm, vt inde proficeret ſpũaliter. prior vero ſnĩa limitanda eſt, vt quãuis actus pnĩę aut dilectionis Dei eſſet inſufficiens delere venialia oĩa, ſit ſufficiens addita aqua benedicta reuerenter ſuſcepta, cui ſe ſubijcit. vnde Alex.1.c.aquam de conſ.d.3. benedicimus aquã, ut ea aſperſi ſanctificẽtur & purificẽtur. ita Cano, & refert Led. ſaltem remitti pœnas ex operato ait Maior.d.23.q.2. Cord.lib.5.qq.q.21. corol.3. licet nõ ſatis explicet. [p] D.Th.q.60.x.ad 3.q.65.5.ad 6. Alex.4.p.q.8.m.1.ar.2. Bellar.1.de ſacr.c.2. & 4.fi.lib.2.c.31.de bapt.c.25. [q] Alex.1. qui fuit 5. à Petro epiſt.1. c.aquam.de conſ. d.3. nec tñ ab illo cœpit inſtit. aquæ benedictæ q̃a meminit huius vt rei tam conſuetæ. & ritum cõſecrandi illã fuiſſe Apoſt. tpe. refert Clem.lib.8. conſt.Apoſt.c.35. vbi Turri. & lib.3. pro epi. Põt. c.6. Dion. eccleſ. hier. c.2. de bapt. Baſil. de SS.c.27. ait eſſe Apoſtolicam traditionẽ. Epiph.hær.30. Euſeb.5.hiſt.c.20. Theod.5.hiſt. c.21. Niceph.12.c.27. Cyril. hom.18. ex 30. Paſcha. alter Cyril.

catech.3. Machar. apud Palud. hiſt.c.19. ex latin. Tert.lib.de bapt. c.4. Cypr lib.1.epi.12. aliàs epiſt.7. Amb.4.de ſacr.c.5. de his qui initiãtur c.3. Aug.ho.23. ex 50. & ſer.19. de Sſctis. lib.6. in Iulia. c.8. Vuald.to.3. de ſacram.tit.24.c.68. vbi refert 12. proprietates aquæ bened. Hoſ.inſtit.c.89. Beaux.to.2. Harm.p.526. Bellar.li.4. de verb.Dei.c.3.lib.3.de cultu Sſct.c.7. lib.2.de ſacr. ca.24. col.6. D.Th. & Sot. ſupra Alex.4.p.q.8. m.1.ar.2. Cano. rel. de ſacram.1.p.ad 6.

ſpiritualem, [h] iuxta Patres, ut quãtum eſt ex ſe ſemper & infallibiliter habeant effectũ, [i] ſi expediat homini, nec apponat obicem: puta ut mundẽt à venialibus, & liberẽt ab impugnatione Dęmonum. modus autem quo ita operantur, non ſatis conſtat apud Patres: cum tamẽ certum ſit Petro Matth.16. & eccleſię Ioan.20. datam diuinitus clauium poteſtatẽ ad remittendas pœnas debitas, [k] ac ſubinde veniales culpas extra ſacramentum pœnitentiæ, & vſus communisque ſenſus eccleſię declarat ſacramentalia quædam eo fine inſtituta, ut aliquo modo ſanctificent & purificent animam, & ad fugandum Dæmonem eiusque vim reprimendam. [l] fundaturque non tãtum in oratione nomine totius eccleſiæ oblata ad impetrandũ: ſed in merito & virtute Chriſti, in quo & theſaurus indulgentiarum fundatur. ſic quædam cæremoniæ legales à Deo olim inſtitutæ remittebant venialia. [m]

3 Non requiritur ut cũ receptione aquæ benedictæ excitetur motus pœnitentiæ aut caritatis, [n] per quam expellantur venialia ad modum operis operantis: ſed ſatis eſt cum religioſo cultu vti aqua benedicta in finẽ remediumq; in quod inſtituta eſt: ſic enim continet virtualem diſplicẽtiam venialium, & eſt idonea diſpoſitio, ut ex opere operato Deus conferat remiſſionẽ illorum: [o] & pœnarum tẽporalium, quibus ablatis ceſſat culpa: nã aliàs fruſtra adhiberetur deuota ſuſceptio aquæ benedictæ, & aſperſio in viuos, & in ſepulchra defunctorũ, ſi nullũ fructũ haberet ex operato.

4 Idem operatur ſuſceptio cinerũ in Quadrageſimæ initio, [p] aqua benedicta: [q] panis benedictus, [r] qui catechumenis cũ manus impoſitione diſtribuebatur: exorciſmus illorũ, & inſufflationes, quæ fiunt ante baptiſmũ: & tamen aquæ benedictæ aſperſio non eſt ſacrum. [s] ſic dici poſſet ſignum crucis habere effectũ liberandi à Diabolo, [t] quaſi ex opere operato: nam & quidam infideles ſine vera in Chriſtũ fide hoc ſigno muniti leguntur [u] fuiſſe liberati. tactus Sanctarũ reliquiarũ aliquo modo ſanctificant eos qui deuote tangunt. [x] conſecratio templi quæ ſignificat ſanctitatem eccleſiæ ex Chriſti paſſione manentem, [y] excitat ex opere operato deuotionem orantibus in illo, [z] vt ſanctificentur: nec tamẽ eſt ſacramentũ. [a]

5 Lotio illa pedum vocatur ſacramentum quam Chriſtus Ioan.13. præmiſit ante euchariſtiam, [b] in figuram baptiſmi & exẽplum humilitatis & caritatis dicens, ſi non lauero te, non habebis partem mecũ. Sic & verba concionatoris deuote audita, [c] & ſacræ imagines viſę, excitant fidem & deuotionem moraliter, [d] tanquam ſigna quæ indicãt obiectum propoſitum. Sic & ſacramenta Chriſti dum ſolenni ritu deuote miniſtrãtur, vt & olim vetera, excitãt cum quadam vi & energia piam fidem etiam eorũ qui vident: [e] nec tamen ſacramenta ſuſcipiunt: ſed non ſunt inſtituta, ut tantum fidem excitent, & proteſtari faciant, ſed magis ut gratiam quam virtute continent, conferant ſtatim iis omnibus quãtum eſt ex parte Dei, qui digne receperint ſine obice. [f]

[r] Aug.2. de pec.merit.c.26. vocat ſacr. ſed late dictũ ſic exorciſmos & exufflationes, quæ fiunt ante bapt. vocat ſacra. Aug. in Pſal.65. & lib.4. de ſymbo.c.1. Baſil.de Spũ ſancto. c.27. Bell.2.ſacram. c.24. verſ. lotio. [s] D.Tho. q.60. 2. ad 3. q.65.5.ad 6. & id e. aquã, ni intelligũt oẽs de aqua benedicta: quãuis Led.q.1.ar. x.ad 3. ſuſpicat̃ dici de aqua baptiſmi, q̃ cõſecratur. [t] Bellar. li.2 de imaginib. ad fi. lib.2. ſacr. ca.24. c.31. col.2. q̃d Aug. in pſal.141. & li.19. cõtra Fauſt.c.14. ſignũ crucis vocat ſacram. [u] Bell. de imagin. probat ex Naz. orat.1. in Iul. Epiph. hær.30. Greg.3. dialog.c.7. fauet Aug. li.83. quæſt.q.79.& catechumenos q̃dãmodo ſanctificari ſigno crucis dicit li.2.de peccato merit. c.26. [x] Bell. ſup. de imag. ex Baſil. pſal. 115. Greg. Nyſſ. in vita S. Theodori, Chryſ. ſer. de Sanct. Iubentino, & Maximo. [y] Bellar. lib.3. de cultu Sſct.c.5.prop.3. Caniſ. Marial.lib.6. D.Tho.3.p.q.60.2. ad 3.q.83.3. ad 2. [z] D.Tho.q.83.3.ad 4. Caiet. Sot.d.13. q.2.3. ad 4. Led. Bellarm.lib.3. de cultu Sanct.c.5. prop.3. vt colligitur ex lib.3. reg.c.8. [a] D.Tho.q 60.x.ad 3. ſed falſo Sot.d.1.q.1.ar. 2.ad 3. taxat D.Tho. quaſi clarius conſecrationem tẽpli excludere deberet à ratione ſacramenti: quia hæc non efficit vllam ſanctificationẽ hominis. At recte D.Tho.q.83.3.ad 2. & 4. ait ex autoritate diuina concedit tẽplo conſecrato virtutẽ ſpiritualem, qua excitatur deuotio orantiũ in eo, vt ſanctificentur, & ſic explicandum erat cum non ſit ſacramentum. [b] ſic lotionẽ pedum Ioan.13. vocant ſacrum. Amb.3. de ſacr.c.1.& lib. de his qui myſter. init.c.6. Cyp. ſer. de abl. pedũ. Bern. ſer. in cęna. ob quod hær. contẽdunt eſſe plura ſacr. q̃ 7. Bella.li.3. de cultu ſanct. ait Chriſtianos iuxta Aug. epi.119.c.18. omiſiſſe eã cæremoniã lauandi pedes in die cęnæ dñi, ne catechumenis facta videretur ad ſacr. baptiſmi pertinere. nec tñ Aug. dãnat. ſed refert quibuſdã nõ placere. At hæc lotio non eſt ſacr. Bell.li.2.ſacr.c.24. Ianſ. in concord.c.130 late tñ dr ſacr. quia ſignũ puritatis, quã per Chriſti paſſionẽ habemus Cyr. Io.13. vel puritatis præmittendæ ante cõionẽ, nec præcepit Chrs lotionẽ corporalem, ſed humilitatẽ & caritatẽ. cuius dedit exemplum. & ob inobedientiã minatus eſt, ſi non lauero te, nõ habebis partem mecũ. Cyr. Chryſ. Toled in Io 13. Baſil.1. de ba[illegible] 2. [c] Augu. tract.80. in id Io. 13. vos mũdi eſtis propter ſermonẽ. & tñ verba ſacrorum nõ ſunt concionatoria, ſed cõſecratoria. Bellar.1. de ſacr. c.19. [d] Bell. lib.2. de imag. ad fi. [e] quod affirmant Patres citati ſupra c.11.§.1. nec id negat Triden. ſeſſ.7.can.5. ſed non tantum eſſe ad excitandam fidem. [f] Triden. ſeſſ.6. can 7.

CAPUT XXI.

Subiectum ſacramenti eſt ſolus homo viuens.

§. 1. *Mortuus non eſt capax ſacramẽti: bene tamen abſolutionis ab excommunicatione.*

2 *Et ſeq. quoſdam eſſe inhabiles ad quadam ſacramenta.*

6 *Alii ſunt prohibiti, ſed non incapaces.*

Solus homo dum in mortali vita agit propter cuius ſalutem ſacramenta ſunt à Chriſto inſtituta, eſt ſacramenti capax. [a] Non ita irrationale animal: quamuis interdũ mus deuoret materialiter euchariſtiam, [b] aut bibat aquam quæ fuit materia baptiſmi. nec angelus eſt capax ſenſibilis ſacramenti etiam euchariſtiæ. [c] nec illius peccato prodeſſe poteſt. [d] nec homo mortuus: [e] quãuis olim Marcioniſtæ heretici mortuos baptizarent, [f] alii autem hæretici nomine illorum pro mortuis baptizabantur. Alii oli defuncti Chriſtiani infundebant euchariſtiã ad modum potus, [g] putantes ſine reali communione ſaluari non poſſe, quem morem abrogauit eccleſia. [h] mortuus à peccatis abſolui non poteſt: abſoluitur tamen ab excommunicatione, [i] in qua ligatus deceſſit, ut viuis liceat cadauer ſepelire, & ut pro eius anima fundant orationes publicas miniſtri eccleſiæ.

2 Baptizatus non eſt capax ſecundi baptiſmi, quia iterari non poteſt: [k] carens vero baptiſmo eſt incapax reliquorum ſacramentorum. [l] quãuis enim catechumenis aut qui falſo reputatur baptizatus communicaret, nullum fructum operis operati recipiet. [m] Fœmina eſt incapax ſacramenti ordinis: [n] nec ex priuilegio cõceſſum eſt B. Virgini Dei matri, ut ſacerdos fieret. [o] dignéque Leo Pap. IX. epiſt. 1. cap. 23. improperat Archiepiſcopo Conſtantinopol. quod Gręci fœminam eiuſdem eccleſiæ creaſſent Pontificem. fabula vero eſt [p] quod Mart. Polonus dixit fœminam Anglicam habitam fuiſſe pro Papa Ioan. VIII. inter Leon. IIII. & Benedict. III. olim dicebatur diaconiſſa aut presbytera, propter officium quoddam, non propter ordinem. [q]

3 Hermaphroditus eſt ordinis incapax [r] niſi virili ſexu incaleſcat, & in illum magis declinet. Eunuchus & natura frigidus, uel maleficiatus, quando impedimentum facta probatione conſtat eſſe perpetuum, eſt iure naturæ omnino incapax matrimonii. [s] cuius iure naturali aut diuino ſimiliter eſt ĩcapax, qui alio m̃rimonio manet ligatus: nec enim in lege euangelica poteſt vnus habere ſimul duas vxores, [t] cũ ſit contra ius naturæ, quãuis ſecundarium. nec qui primo conſanguinitatis gradu ſunt cõiuncti: vt parens cũ propria prole, [u] aut frater cũ ſorore, [x] etiã ex altero tantum parẽte illius genita: [y] id enim Patres etiã

CAPUT XXI.

[a] Doct. non agunt de hoc in generali. & tamen dicunt ſacram. nõ eſſe niſi ſenſibile D. Tho. q. 60. ar. 1. nec niſi in remedium peccati hoĩs, cui neceſſarium eſt. q. 61. [b] D. Th. q. 80. 3. ad 3. Cõc. Arelat. habetur de conſec. d. 2. Card. in Cle. vni. de reliq. & venerat. Bern. Diaz prac. c. 36. ad fi. citat vero Patres, Claud. repet. 5. de euchar. c. 4. quare errat glo. c. quod bene. c. quod acceſſerunt. de conſ. d. 2. dicens ſi mus. i. brutũ comedat euchariſtiã ſtatim corpus Chriſti euolare in Cęlum. addit gl. c. in tribus. c. nõ iſte panis c. & ſi Iudęos. eodẽ ſtatim, vt dentibus teritur volare in cęlũ, nec deſcendere in ſtomachũ, quod ſignificat Inn. lib. 4. de ſacriſ. miſſ. c. 15. ſed vtrumque damnatur erroris à Greg. 11. Pap. apud Direct. Inquiſ. 3. p. q. 10. & 2. p. ſ. 17. dũ vero Aug. 2. de pec. mer. c. 36. negat corpus Chriſti deſcẽdere in ventrẽ explicatur à D. Th. Claud. c. 3. fin. & Turrian. tract. 1. de euchar. c. 23. 24. & vt nõ fuit indecens Chriſtum deſcendere ad inferos, non horruit virginis vterum, & retinuit cadauer in triduo: ita ſi aſſumpſiſſet naturam belluæ aut infimã non fuiſſet indecẽs. Aug. de vera relig. c. 16. Orig. 2. periarch. c. 6. Nyſſ. orat. catech c. 27. Tert. lib. de carne Chriſti. Cyr. li. 3. in Iul. DD. 3. d. 2. D. Th. q. 1. 1. Dur. q. 1. Palud. q. 1. Alm. q. 2. Capr. Caiet. Fr. Med. 3. p. q. 4. ar. 1. Marſil. q. 3. 1. Okam. q. 1. ar. 3. & 9. Carthuſ. q. 2. Rich. ar. 1. q. 4. Gab. d. 1. q. 2. ar. 2. Palac. Ekius refert Picũ retractaſſe oppoſitũ quod dixerat Apol. q. 4. cum Henr. quodl. 13. q. 5. [c] Angelus dr̃ pſal. 77. manducare panem. i. Chriſtum ſpũaliter, quia vnitur ei tanq̃ capiti in propria ſpecie. D. Th. q. 80. 2. Led. q. 21. Soto, d. 12. q. 1. 2. Ales. 4. p. q. 43. Doct. d. 9. ſolus homo ſacram. euchar. mãducat ſpiritualiter. Trid. ſeſſ. 13. c. 8. & tñ Angelus legitur miniſtraſſe euchariſtiam & aliquando baptiſmũ. q. 64. 7. inf. c. 16. [d] quia peccatũ Angeli eſt irreparabile. D. Th. 1. p. q. 63. ſed hõ habet liberum arbitriũ vertibile à malo in bonum, p auxilia gratiæ & ſacra. [e] vt ſtatim probat, de caſu autẽ quodam ſup. c. 19. §. 2. [f] ita Marcioni tribuunt in id 1. Cor. 15. Chryſ. hom. 40. Theoph. quãuis Caſtr. bapt. hær. 3. negat Marcionem id dixiſſe, ſed illius ſequaces. Amb. 1. Cor. 15. eam hæreſim ait cœpiſſe à tpe Apoſtolorum, de qua Conc. 3. Carthag. c. 6. D. Th. d. 45. q. 2. 3. 2. ad 4. ſeu add. q. 71. 9. ad 4. Bellarm. 1. de purg. c. 4. ſed lib. de bapt. c. 6. ſenſum 1. Cor. 15. ait eſſe quod viui offerant opera poĩe (quæ dicuntur baptiſmus) pro defunctis purgatorij. [g] refert Bed. quadam hom. in Matth. Iuo. 2. p. c. 40. Fauet Chryſ. ho. 24. in 1. Corin. vid. Sixt. 6. Biblioc. c. 264. Greg. 2. Dial. quod bened. iuſſit euchar. apponi ſuper ſepulturã defuncti. [h] vid. Conc. 3. Carthag. c. 6. Antiſiod. can. 12. & ſexta ſyn. can. 83. [i] Nau. c. 26. nu. 32. c. 27. nu. 270. Ant. 3. p. tit. 25. c. 75. Tab. excom. 4. princ. Arm. §. 28. Sylu. excom. 1. nu. 7. Sot. d. 22. q. 2. 2. Couar. c. alma. 1. p. §. 11. nu. 8. Perez. l. 3. tit. 4. lib. 8. ord. Rich. 4. d. 18. ar. 5. q. 4. Caſtr. de hæret. pun. lib. 2. c. 19. 20. Sixt. 6. Bibliot. c. 267. Simanc. de cath. inſtit. ca. 18. Mich. Med. de indulg. q. 7. [k] vt d. eſt. c. 3. ni infantes poſtq̃ nati ſunt, quãuis careant viu arbitrij, ſunt capaces baptiſmi. D. Th. q. 68. ar. 9. Bell. de bapt. c. 8. [l] q̃a baptiſmus dr̃ ianua ſacramentorum, Conc. Flor. [m] D. Tho. q. 80. ar. 4. ad 4. Baſil. de Spiritu ſancto. c. 27. & tñ Dion. Alex. apud Euſeb. li. 7. hiſt. c. 8. Niceph. 6. c. 6. putauit euchariſtiã profuiſſe cuidam catechumeno. Iuo. p. 15. c. 37. [n] D. Tho. add. q. 39. 1. [o] Epiph. hær. contra Antidicomarianitas. Caniſ. lib. 5. Marial. c. 16. vide Amb. in id Rom. 16. Salutare Rufum, & matrem eius. [p] Onuphr. in Plat. de Io. 8. Ant. Aug. Dial. de emẽd. Decreti. Bell. lib. 1. de Rom. Pont. c. 24. quãuis quidã id referant vulgo dictũ, ut Platin. Sigeber. Blond. Sabellic. Palmer. Ioan. Lucid. in chro. Barland. lib. 5. hiſt. anno 843. Carran. ſumm. Concil. Cœl. lib. 14. antiq. c. 1. Turreci. li. 2. ſum. eccleſ. ca. 20. [q] Caſtro, & Medices de hæreſ. verb. mulier. D. Tho. add. q. 39. 1. Sot. d. 25. q. 1. ar. 2. Vuald. ſacr. c. 28. ſacramẽt. c. 58. inf. lib. de ord. [r] Ex l. quæritur. ff. de ſtatu homin. Nau. c. 27. nu. 204. [s] dicetur li. de imped. matr. ca. 8. [t] Conc. Trid. ſeſſ. 24. can. 2. & cap. vni. ait phiberi lege diuina Chriſtianis hẽe plures vxores. Franc. Connanus lib. 8. cõment. iur. c. 6. ad fin. ait id caute dictum, quaſi nondum certum ſit de fide eſſe contra ius naturæ: ſed reuera eſt, Innocent. ca. gaudemus. de diuor. D. Thom. addit. quæſtio. 65. 2. Soto, d. 33. quæſt. 1. artic. 2. ſed Patribus olim licuit quia Deus in illo ſecundario iure naturę, diſpenſauit per reuelationem, vel certe per internam inſpirationem. infra de impedim. matrimon. cap. 6. [u] D. Thom. addit. quæſt. 54. ar. 3. Lipoman. in id Geneſ. 2. propter hoc relinquet homo patrem, & matrem. [x] D. Thom. ſup. & comm. 4. d. 40. Bonau. Richard. Scot. Palud. Durand. ſupplem. q. 1. art. 2. Maior. q. 3. Soto, ar. 4. & lib. 2. iuſt. q. 3. art. 1. & 8. Palud. d. 40. q. 1. art. 7. diſt. 41. q. 1. colligitur ex Innocent. 3. cap. liter. tuas. de reſtit. ſpoliat. Vualdenſ. tom. 2. ſacrament. cap. 134. Anton. dicit probabilius. Syluest. verb. Pap. §. 17. Couar. 2. p. ſponſal. cap. 6. §. 10. num. 5. per cap. gaudemus, de diuort. Ledeſm. quæſt. 56. art. 3. Catharin. lib. 5. contra Caietan. Victor. elect. de matrimonio. 2. par. Abulenſ. in Leuit. 18. ſpecul. coniug. retract. 1. par. art. 43. con. 1. & 2. p. art. 27. Bellarm. lib. 1. de matrimonio. cap. 28. colligitur Geneſ. 20. Abimelech audiens Saram eſſe ſororem, pro certo habuit non eſſe vxorem. [y] Quidam limitant licere inter fratrem, & ſororem non vterinam ex eadem matre, ſed ex eodem patre. ita Aſſirij, vt refert Lucian. lib. de ſacrific. Alexand. ab Alex. lib. 1. Genial. dierum. cap. 24. Philo. de ſpecial. leg. ait quod Solon Athenien. id lege conceſſit, ſed legiſlator Lacedęmoniorum potius cõceſſit contrahere natos ex eodem patre, ſic Abraham contraxiſſe cum Sara ſorore ex patre colligunt Geneſ. 20. Lyran. Caietan. Lipoman. Hieronym. quæſtion. in Geneſ. cap. 20. ſed lib. contra Eluid. in quæſtion. in Geneſ. cap. 11. negat fuiſſe ſororem. at ſororem dicit Chryſoſto. Geneſ. 20. Clemens Alexand. 2. Stromat. & inde probat fratres ex eodem tantum patre poſſe contrahere. idem olim Soto lib. 2. iuſt. quæſtion. 3. art. 8. ad fin. ſed reuera irritum eſt iure naturæ ex Doctor. cit. iter. X. nec Sara fuit ſoror, ſed neptis ex fratre, ex Hieronym. ſupra Auguſt. 16. ciuit. cap. 12. 16. 19. lib. 22. contra Fauſt. cap. 3. Ambroſ. lib. 9. epiſt. 66. Tertul. de cultu fœmin. Eucher. libro 2. in Geneſ. 12. ca. ſuo 24. & quæſtion. in Geneſ.

Albin.

in Perſis vſitatum, [u] & Imperatore Caio [a] damnant, quod ſit contra naturalem rationem: nec Papæ conceditur in eo gradu diſpenſare. [b] Multi alii decreto eccleſiæ irritante fiunt inhabiles, ut matrimonium contrahant: [c] aut ut ſic contrahant, nempe clandeſtine, [d] & per metum qui cadit in conſtantem virum. [e] nec eſt capax qui profeſſus eſt religionem ab eccleſia approbatam. [f]

4 Qui perpetuo caret vſu rationis, ut eſt incapax matrimonii, [g] ita ut conſecretur epiſcopus: [h] quia proprio conſenſu ex ui conſecrationis, traditur tanquam ſponſus propriæ eccleſiæ. Incapax etiam eſt ut abſoluatur, qui liberam confeſſionem facere non poteſt: & extremæ vnctionis incapax eſt puer ante vſum rationis: [i] & qui caret morbo, ſenio, aut vulnere periculoſo; quamuis patibulo eſſet ſtatim affigendus. [k]

5 Baptiſmus confertur pueris [l] vtero matris egreſſis ſaltem ſecundum partem: [m] intra vterum vero latenti nullum vnquam remedium prodeſſe poteſt. [n] vt pii viri falſo putarunt. [o] præter martyrium: [p] quod ad puerum pertingit. nec ante legem Chriſti aut nunc oratio cum oblatione parentum ſanctificat intra vterum. [q] confirmatio dari ſolet etiam infantibus baptizatis: [r] roborantur enim ut adulti facti, fidem contra hoſtes fidei externos proteſtentur. & prodeſt etiam amentibus, [ſ] ſicut prodeſſet communio euchariſtiæ his, & phreneticis.

6 Quoſdam eccleſia prohibet à quibuſdam ſacramentis, quibus tamen inhabiles non facit: ut per impedimenta quæ prohibent, ſed non irritant matrimonium. [t] Sic à præſtantiſſimo eccleſiæ ſtatu, id eſt, à ſacramento ordinis arcet præcepto irregulares, [u] & eos qui cenſura, & quibuſdam impedimentis ligati, non habentur digni. [x] ita enim expedit impedimenta poni in matrimonio, [y] & ordine: quæ duo ſacramenta in aliorum utilitatem ordinantur.

CAPVT XXII.

In ſubiecto qualis intentio, & diſpoſitio requiratur, ne indigne ſumat ſacramentum.

§.1. *Intentio ſaltem virtualis requiritur: non ſatis eſt neutra.*

2 *In baptiſmo paruulorum eccleſia, vel Chriſtus ſupplet intentionem: nec enim habent miraculoſum vſum arbitrii.*

3 *Infanti ſi detur ordo, vel euchariſtia valet cum effectu, ſicut & phrenetico.*

4 *Qualis diſpoſitio ſit digna ad fructũ ſacramenti.*

5 *In baptiſmo vel pœnitentia, ſatis eſt attritio nota.*

6 *Sed non in alias ſacramentis.*

7 *Ante communionem qualis præparatio requiratur.*

8 *De triplici gradu ſacrilegii, quando indigne ſumit.*

IN adultis ad fructuoſam ſacramenti ſuſceptionem requiruntur. 1. intentio recipiendi poſitiua; [a] nã hanc excludens adultus communicans non reciperet fructum euchariſtiæ. [b] ſi vero intentione

Albin. quæſtion. in Geneſ. Abulenſ. Vatab. in Geneſ. 20. Soto, retractam. diſt. 40. q. vni. art. 4. Ledeſm. 2. p. quæſt. 56. ar. 3. plane D. Thom. 2. 2. quæſt. 110. 3. ad ſecundum. Bellarm. lib. 1. de matrim. cap. 28. & ante hos Ioſeph. 1. antiquit. cap. 14. Grat. in princip. 35. quæſt. 1. [z] referunt ut rem turpem Perſarum. Tertul. apol. c. 9. Chryſoſt. hom. de Pentecoſt. ſin. Auguſt. quæſt. 61. Leuit. Theodoret. lib. de legibus. idem carpit Ariſtotel. 2. polit. Auguſt. Generaliter. 15. ciuit. cap. 16. dicit coniugium cũ ſororibus non niſi peruerſis legibus permiſſum. in ſolis vero filijs Adami ait id diſpenſante autore naturæ, licuiſſe. [a] Sueton. in Caio. [b] Doct. cit. ſed quidam falſo aiunt vrgente graui cauſa boni communis, diſpẽſandum eſſe per Papam, ex Chriſti autoritate. infra lib. 2. de matr. cap. 9. Vt non obſtante quod matrimonium ratũ cum prima, aut profeſſio reddat iure naturali & diuino inhabilem alteri, ex cauſa tamen diſpenſat Pont. vt perſona ſoluto ſtatu matrimonij aut profeſſionis fiat habilis ad contrahendum. de quo lib. 1. de matr. ca. 8. [c] Trident. de matrimon. ſeſſ. 24. can. 3. & 4. Vuald. de ſacrament. c. 134. Tapet. ar. 27. & ratio D. Thom. addit. quæſtio. 50. art. vni. quæſt. 54. art. 4. Ledeſm. q. 56. Doctor. diſtin. 40. vbi Soto, art. 3. ad 5. & diſt. 34. art. 1. [d] Trid. ſeſſ. 24. de reforma. matrim. cap. 1. vbi inhabilitat perſonas ad ſic contrahendum, & ſimul irritat contractum, ne vllus ſuperſit locus dubitationi, quomodo id agat eccleſia. [e] D. Thom. addit. quæſt. 47. infra lib. 1. de matrimon. cap. 9. [f] D. Thom. add. quæſt. 53. lib. u. de matrimo. cap. 5. Doctor. cum Magiſt. 4. diſtinct. 37. Soto, diſtinct. 38. lib. 7. iuſt. quæſt. 2. 5. Nauar. c. 22. num. 35. Simanc. de Cath. inſtitut. cap. 40. Bellarm. de matrimon. cap. 21. lib. 2. de monach. cap. 34. Tridem. ſeſſio. 24. can. 9. [g] D. Thom. addit. quæſt. 43. art. 2. & quæſt. 45. art. 4. quia contrahentes ſunt miniſtri: oportet autem miniſtros habere vſum arbitrij cum intentione. alia ſacramenta valent collata phrenetico, qui aliquando perijt: quamuis dum recipit, careat rationis vſu. [h] tenet communis Doctor. 4. diſt. 24. Richard. art. 4. quæſt. 2. Bonau. diſt. 25. art. 1. quæſt. 2. D. Thom. addit. quæſt. 39. 2. Aſtenſ. lib. 6. tit. 25. Sylueſt. ord. 4. §. 1. ad fin. Tabien. ordin. 4. poſt princ. addit. ad Ang. ord. 3. princip. ſed falſo addit. cum Bonau. quod nec capax eſt ordines ſacri. At falſo Sot. diſt. 25. quæſt. 2. 2. col. 7. Hug. cap. ſubdiaconus, Hoſtienſ. & quidam recent. quod infans recipit characterem epiſcopalem. [i] quia extrema vnctio per ſe datur contra reliquias peccati ſaltem originalis in eo tantum qui peccare poteſt, cum vſu arbitrij: tenet cõmun. [k] quia Iacob. 5. & concilia neceſſario requirunt, ut infirmetur quis. [l] D. Thom. quæſt. 68. artic. 9. Bellarm. de baptiſmo. cap. 8. [m] qui edit it caput de vulua (quod eſt principalis pars in qua conſiſtit integritas vitæ & ſenſuum, & quo egreſſo non periclitatur infans) ſi in eo baptizetur, non eſt rebaptizandus poſt plenam natiuitatem. 2. ſi in manu tantum educta baptizetur, debet plene natus rebaptizari ſub cõditione: quia dubium eſt, cum nondum natus non poſſit renaſci. D. Thom. quæſtio. 68. 11. ad 4. & diſtinct. 3. per cap. 2. de baptiſm. Sylueſt. baptiſ. 4. §. 1. Armil. §. 32. Tabien. baptiſm. 5. §. 3. & 4. cum Anto. Piſan. Aſtenſ. lib. 4. tit. 6. artic. 2. quæſt. 7. dicit communem Palud. diſtinct. 3. Soto, diſtinc. 5. art. 11. Ledeſm. quæſtio. 9. art. 11. dub. 2. ſi autẽ perfecte iam natus eſt, ſatis eſt ſcintilla etiã aquæ per aſperſionem baptizari in ſolo pede, aut manu. prædicti Docto. & Barbatia. in Clem. vni. §. ſi. de Summ. Trinit. Abb. capit. debitũ. de baptiſmo. colligitur. ex D. Thom. quæſt. 66. 7. Scot. diſtin. 4. quæſtio. 4. tandem Bart. l. 3. de poſthu. hæred. inſtit. & alij, quos refert Tiraquel. l. ſi vnquam ſuſceperit. nu. 32. Iaſ. l. 3. ff. de acquir. poſſeſſ. dicit communiter hoc teneri. [n] D. Thom. quæſtio. 68. art. 11. Soto. Ledeſ. Alex. 4. p. quæſt. 13. Bonau. & communis. diſt. 5. cap. firmiſſime. de conſec. diſt. 4. Viguer. cap. 15. § 2. ver. 3. Nau. de orat. not. 19. nu. 64. Cartagen. de prædeſt. diſcurſu 8. omnes Recent. Catharin. lib. 5. contra Caiet. Soto. 2. de natura & gratia. c. 19. Vega. lib. 5. in Trid. cap. 16. Ferrar. 4. cõtra gent. ca. 59. Pet. Sot. tit. de baptiſmo lect. 6. Hõcal. opuſc. de hoc baptiſ. f. 75. Couar. cap. alma. 2. p. §. 2. nu. 7. dicit oppoſitum periculoſum. Armach lib. 8. c. 39. Cord. dub. lib. 2. q. 9. 5. ad fi. Aug. epiſt. 106. 157. & 1. de pec. merit. cap. 25. Trid. ſignific. ſeſſ. 5. can. 4. ſeſſ. 6. c. 4. [o] Sic putat Caiet. q. 68. ar. 2. & 11. Gerſo. ſerm. de natiu. B. Mariæ. Gab. d. 5. Tilman. de ſacram. cap. 1. p. 43. Thom. Eliſius in clypeo piorum hominum tit. 11. ar. 2. vbi laudat Caiet. in hoc fauet Amb. 2. de voc. gentium c. 8. [p] nec mirũ quod Vicarius ex priuilegio plus poſſit, quam epſ. ſic martyrium cum ſit Vicarium baptiſmi, eſt in hoc efficacius, quã baptiſmus. [q] D. Tho. d. 6. Bonau. ibi q. 1. Soto, d. 5. art. 11. Led. & omnes Recent. aliás nõ celebraretur in lege vet. ſolus Ieremias ſanctificatus intra vterum matris ex priuilegio: ſi oratio cũ oblatione parentũ olim ſanctificabat intra vterũ, ut putat Caiet. [r] D. Tho. q. 72. art. 8. Sot. Led. & vſus eccleſiæ. [ſ] videtur cõis, vt baptiſmus prodeſt infanti: quamuis Soto, d. 7 ar. 8. negat conferendam confirmationem amẽtibus. [t] D. Tho. add. q. 50. inf. lib. 2. de matrim. cap. 2. [u] D. Thom. add. q. 39. Doct d. 25. vbi Soto. [x] Conc. Trid. ſeſſ. 23. ca. 12. non omnes, ſed dignos admittendos eſſe. [y] D. Thom. add. quæſt. 50. Trident. ſeſſ. 24. can. 3. & 4.

CAPVT XXII.

Diuo Tho. [a] q. 68. 7. Sot. d. 5. Led. q. 9. ar. 7. vt de intẽtione miniſtri. d. eſt. c. 10. [b] ſignificat D. Tho. q. 80. 3. ad 3. ſi quis neſciẽs hoſtiã eſſe conſecratã ſumat, non recipit fructum huius, & clarius. d. 9. art. 2. 3. ad 3. vel ſi quis ne fame pereat comedit Euchariſtiam,

neutrali [c] cum omnimoda indifferentia ſuſcipiat baptiſmũ, aut aliud ſacramentum, ſacrilegus eſt, nec recipit verum ſacramentum. [d]

2 In paruulis vero, quamuis ſine parentum licentia ſub quorum poteſtate ſunt, non ſint baptizandi, nõ requiritur de neceſſitate ſacramẽti parentum intentio: [e] ſed ſatis eſt ea quam miniſter habet nomine Chriſti & eccleſię. nec infans dum baptizatur, mouetur ad liberum actũ fidei, ut fingunt hæretici. [f] nec enim communi lege habet cogitationem & ſenſum ſimilẽ fidei aut diſcernit bonum à malo. [g] ſed nec infantes, qui vice Chriſti ab Herode impiu interfecti ſunt, habuerunt vſum arbitrii. [h] qualem per miraculum inuſitatum habuit Ioan. Baptiſta in vtero matris exultans. [i] infantes tamen per baptiſmi ſuſceptionem numerantur inter fideles, & dicuntur credere in fide matris eccleſiæ, ut explicatum eſt cap. 17.

3 Efficax ſimiliter eſt in paruulo ordo etiam ſacerdotalis, [k] & olim euchariſtia paruulis data cõferebat vtilem effectum: [l] ſicut & dum cõfertur phrenetico, [m] qui ſine irreuerentia ſumere poteſt: ſic enim eidem, & iis qui in mortis articulo priuati ſunt rationis vſu confertur extrema vnctio: interpretatiue .n. cenſentur ſua indigẽtia petere hæc remedia, eo ipſo quod Chriſtiane, & cum pœnitentia vixerant.

4 Pręter intentionem, vt adultus digne recipiat ſacramẽtum, & cum fructu, tenetur habere præuiam diſpoſitionem liberam: tam ex parte intellectus per actũ fidei, [n] quam ex parte voluntatis, ſed abſque diſpoſitione voluntatis, imo & abſque fide recipit verum ſacramentũ baptiſmi, [o] & characterem indelebilem.

5 In ſacramento baptiſmi & pœnitentiæ cum ſit mortuorũ, digne accedit peccator cum nota attritione [p] quadam ex auxilio Dei, & circa obiectum ſupernaturale fide cognitum: quæ oritur ex turpitudine peccati vel timore inferni, [q] tanquam ex motiuo: ita ut volũtatem peccati excludat, [r] ne maneat in vlla virtuali affectione peccati. Hic enim in puncto iuſtificationis in quo ſacramentum perficitur nõ indigne recipit ſacramẽtum, [ſ] & eius effectum: cum ex Chriſti priuilegio, & eius meritis applicatis cenſeatur eo puncto contritus propter Deum, quem ex habitu caritatis re ipſa diligit ſuper omnia. [t]

6 In cæteris ſacramentis, qui haberet conſcientiam peccati mortalis tenetur conari quoad poteſt, ut cum Dei auxilio habeat veram contritionem, qua peccatum deteſtetur ſuper omne deteſtabile, propter Deum ſumme dilectum, cum firmo propoſito ſatisfaciendi offenſæ, & emendandi vitam, & confitendi ſuo tempore. Qui tamen attritus bona fide ſe contritũ reputans [u] accedit deuote, ad quodcunque ſacramentum iuſtificatur.

7 Ante euchariſtiæ ſumptionem conſcius peccati mortalis tenetur pręmittere iure diuino confeſſionẽ ſacramẽtalem, ſi adſit copia idonei Confeſſarii; [x] debetque eſſe à media nocte ieiunus: niſi vrgeat periculum mortis, [y] ſaltem violentæ: damnatus.n.ad mortem ſi ieiunus non ſit, nec detur dilatio exequẽdi ſententiam, deberet communicare, [z] vt impleat præceptum diuinũ. Qui ordines ſacros ſuſcipit, ideo ieiunus eſſe debet, quia cõmunicat: ante alia ſacramenta ieiunium nullo præcepto iniungit eccleſia. [a]

8 Sacrilegus eſt qui ſacramẽtum ſcienter ſuſcipit indigne, [b] ſed præ aliis dure punitur ob grauius ſacrilegiũ, qui ſacramentũ cuius non eſt capax, tentat re ipſa ſuſcipere, ut fœmina ordines. ſi ſacris initiatus & profeſſus de facto contrahat matrimonium quod eſt irritum, [c] ſacrilegus eſt illudens ſacro inani: præter apoſtaſiam contra ſtatũ voto ſolenni continentiæ confirmatũ. At ſi laicus metu mortis cõpulſus contraheret etiam cum iuramẽto veri conſenſus, non peccat, nec periurus eſt, [d] ſic contrahens, ut conſeruet ius propriæ vitæ, licet alter decipiatur, & verũ iurat, nempe ſe contrahere quantum eſt ex parte ſua: nec ſibi imputatur in culpã quod ille cõſenſus ex iure naturæ, aut eccleſiæ ſit inſufficiens matrimonio. qui tamen contendit clandeſtine per verba de præſenti cõtrahere abſque parochi aut teſtium præſentia, non videtur ſacrilegus: quia ex fauore iuris, ut inter impuberes, ea verba inducunt ſponſalia. [e]

9 In gradu ſecundo ſacrilegus eſt qui ſuſcipit quidem, ſed ſine intentione irritum: aut qui verum ſacramẽtum ſuſcipit cuius eſt capax, ſed ab eccleſia prohibitus impedimẽto perpetuo: ut ſi irregularis initietur ſacris. Deinde peccat qui ligatus cẽſura impediente (ut excommunicatione etiam minori, uel ſuſpenſione illa aut interdicto quæ fit à quibuſdam ſacramentis) ſuſcipit ſacramentum: [f] quamuis hic contritione eſſet iuſtificatus.

10 In gradu tertio peccat qui cũ obice ſuſcipit indigne abſque neceſſaria diſpoſitione, de qua dictũ eſt: impedit enim efficaciam ſacramenti, [g] & de ſe videtur falſificare veritatem formæ, cũ iniuria ſacramẽti, ut qui Deum adducit in teſtem mẽdacii: hic.n.ficte & cum obice recipiens, non manet corã Deo abſolutus aut ablutus à peccatis: quamuis ea forma ut dictũ eſt. c.9.fin. veritatem habeat: præſertim quãdo ex ui illius ſacramẽti poſtea remoto obice datur gratia, qua ſit uere abſolutus, aut ablutus ab illis peccatis.

quæ cibat, non ut factum. [c] [d] D.Tho. [d] Soto Ledeſm. Recent. contra Caiet. [e] quæſtio.68.7 [e] D. Thom.q.68. art.10. [f] Soto Ledeſm. [f] Luther. in ſuo Concil. Vuitembergen. refert Cochleus lib.3. Miſcel.tract.8. ca.2. ſed dãnatur in Trident. de baptiſ. can. 13. & ſeſſ.23.cap.4. ſed Caluin. ait infantes habere actus ſimiles fidei, & dilectioni in quo errat. [g] Deuteron.1. Ionæ. vlt. Auguſt. epiſto.23. & 57. ad Dardan.tract.80. in Ioan.lib.4. de bapt. cap.24. lib.1. peccato merit.c.20. quod de Auguſt. fatetur etiam Luther. D. Thom. quæſt.68.9. & 1.2.quæſtio.113. 3. ad 1. Bellarmin. de baptiſm. cap.11. propoſ.5. Soto.diſt. 5. art.9.colum.pen. lib.2. de natur. & grat.cap.10. Roffen. & Taper.ar.1.Vega [h] lib.7. cap.39. [h] nec Chryſoſt.in Matth. 2. ſentit habuiſſe vſum arbitrij.ſed perinde ſe oſtẽtaſſe clamoribus ac ſi haberent vſum arbitrij. & id reprobat D. Thom.2.2 quęſtio. [i] 124.1. ad 1. [i] Ambroſ. in Luc.1. Caietan.3. p.quęſt.27. art.3. & multos citat Caniſ.lib.de ſæculo Baptiſtæ con- [k] centur. [k] D.Tho. addit.quæſtio.39 2. cit.cap.25. H. cont. Bonauent. diſt.25. [l] art.2.quęſt.2. [l] colligit ex Patres pręſertim græcis: quos ex probabili cauſa communicaſſe infantes, ait Trident.ſeſſ. 21. c.4. infra lib. de [m] euchariſt. ca.42. [m] Conc.Carthagin.4. [n] cap.76. [n] D.Tho. quęſtio.68.8. Soto, diſtinct.5. Ledeſm. [o] quæſt.9. [o] D.Tho. & alij ſupra. DD. diſtinc.4. Auguſt.3. de bapt. ca.14. Bellarm. 2. ſacrament. [p] cap.1. 6. [p] Triden. ſeſſ.14. ca.4. ſeſſ.6. cap.5.& 6. Arauſic. 2. cap.25. Fr. Med. 1.2.quęſt.109.ar.6. [q] 6. [q] Sic eſt dolor in ratione ſuperiori per cauſas æternas de offenſa Dei, ut eſt inflictor pœnæ damni, qua homo priuatur ſupernaturali beatitudine irreparabiliter in Inferno, turpitudo peccati conſiſtit in eo, quod Deus priuat ſi pulchritudine gratiæ, quaſi inuiſum odio habet: & id eſt ſummum dedecus, nõ reputari, & quaſi ignotum eſſe Deo. Matt.25.neſcio vos ſcilicet, ſcientia ap- [r] probationis. [r] Trid. [ſ] ſeſſ.14.ca.4. [ſ] ſic loquitur D.Thom. 1. 2.quæſtio.vltim. 5. [t] ad ſecundum. [t] ob hanc rationem Palud.putat mutari obiectum actus, dum attritus per ſacramentum iuſtificatur. ſed non eſt ita in actu, quamuis hic diligat habitu Deum ſuper om- [u] nia. [u] eſt communis Scholaſt.Caiet.ver. contritio. Nauar. c. 22. num.3. quia hic accedit diſpoſitus, & abſque obice: innuit Trid. ſeſſ.7. de [x] ſacram.can.7. [x] Trident.ſeſſ.13. cap.9. can.vlt. colligit ex 1.Corint.11.probet [y] ſeipſum homo. [y] D. Thom. q.80. 8. inf. [z] de euchariſt.c.49. [z] docti Recent. & in praxi Guerr. Archi [a] epiſc.Gran. [a] & tamen olim ad confirmationem conſu lebantur venire ieiuni. infra lib. de [b] confirmatio. [b] D. Thom.2.2.quęſtio. 99.3. & 3. p. quæſt. 68. art.4. Soto, diſtinctio.5. Ledeſm. [c] quæſt.9. [c] D.Tho. addit. quæſtio. 53. art.3. Trident. ſeſſ. [d] 24. cano.9. [d] Sot. diſtinctio.29. quæſtio.1.ar.3.Richard. & quidam Doctor. [e] [e] vt capit. vni. de deſponſat.impuber. in 6. ita ex declarat. Congreg. Cardina. matrimonium clandeſtinum habet obligationem ſpon- [f] ſalium. [f] quia cenſura talis ſub peccato mortalis priuat paſſiua receptione ſacrament. cap. nuper, de ſentent. excommunicat. com- [g] munis DD. [g] D. Thom. quæſtio.68. 4. infra capit.23. & ſequent.

CAP.

CAPVT XXIII.

De peccato adminiſtrantis indigne, dum iacet in peccato aut cenſura.

§. 1. *De eo qui inducit peccatorem, vt ſibi miniſtret.*
2 *Parochus occulte excommunicatus non peccat miniſtrans omnibus petentibus.*
3 *Nec denunciatus ſi in articulo mortis miniſtret, quando regularis miniſtrans incurrat excommunic.*
4 *Peccat qui non recipit quadã ſacram. vel qui non ſeruato debito ordine.*

PEccat mortaliter, ſed leuius qui indigne miniſtrat, [a] quã qui indigne recipit: quia non impedit efficaciam ſacramenti, nec tamdiu & prope tractat, quàm qui indigne ſuſcipit. Sed grauius peccat qui ſine neceſſitate vrgente tanquam moralis cauſa inducit peccatorem miniſtrũ, [b] qui non paratus eſt, nec proprius paſtor: aut ſi excommunicatum, quem nouit indigne miniſtraturum: hic enim eſt cauſa ſacrilegii alieni, & ipſe indigne ſuſcipit ſacramentum: grauius etiam peccat inducens eum, quẽ reputat non daturum verum ſacramentũ. [c]

2 At inducens excõmunicatum nõ peccat, vt dicetur cap. 29. & 30. 1. quia non peccat poſt Conc. Conſtanſ. excõmunicatus parochus petentibus miniſtrando, qui non eſt nominatim denunciatus ſed toleratus, nec eſt in mora petendi abſolutionem, & contritus abſque ſcandalo miniſtrat. [d] fruſtra enim Conc. Conſtant. indulſiſſet nobis participare cum certis excommunicatis etiam in ſacramentis: niſi excommunicato dum iure compellitur, miniſtrare liceret. 2. non peccat ſacerdos peccator aut excommunicatus qui in mortis periculo miniſtrat ſacramentum baptiſmi abſque ſolennitate: [e] quod ſine officio facere poſſet etiam laicus.

3 Denunciatus poſſet ſacrum pœnitentię cõtritus miniſtrare in mortis articulo [f] quando nõ adeſt alius idoneus, ac ſubinde tũc licet iſtum inducere vt miniſtret: imo etiã hęreticum, à quo periculum ſubuerſionis non timeretur. Sed communionem quæ tantę neceſſitatis non eſt, non decet recipere ab hæretico: [g] nec ordines ab epiſcopo non ſuo, [h] quia non eſt ſacrum neceſſarium huic: nec epõ alieno licet cõferre, ſine proprii epi licentia, & literis quas reuerendas vocant: aliter recipiens fit ſuſpenſus. & generaliter ab illis qui ius ſeu iuriſdictionem nõ habent, non licet ſacra etiam valida ſuſcipere. [i] quod ſi regularis ſine priuilegio miniſtret ſacrum vnctionis aut eucharistiæ clericis ſæcularibus aut laicis, uel benedicat nuptias, fit excõicatus. [k]

4 Item peccat qui omittit quædã ſacra recipere cum præcepto vrgetur, ut dictũ eſt: cap. 4. In articulo vero mortis qui aliud ſacrum habere non poteſt, quò de attrito fiat cõtritus, ne omittat vnctionem: quãuis ad hãc nullo præcepto teneatur. ut ob eam cauſam nõ tenetur tunc recipere ordinem aut matrimoniũ. 2. quædam ſacramẽta ſunt ante alia recipienda ex pcepto: ut confeſſio mortaliũ ante cõionem, [l] ordo inferior ante ordinẽ ſuperiorem, & nõ per ſaltũ: [m] confirmatio ante ordines, [n] ſed non de pcepto, Cum verò confeſſio per accidẽs obligat (vt ratione cõionis dignæ vel ob tentationem vrgentẽ contra caritatẽ ſui, ne homo ſpiritualiter pereat) nõ eſt aliud ſpeciale peccatum omittere illam; ſed vnũ contra reuerentiã eucharistiæ, [o] aut caritatem ſui: Qui enim tenetur ad finẽ eadem obligatione tenetur ad pręparationẽ fini neceſſariam: ſic pręceptum confeſſionis ex conſequenti obligat præmittere diligens examen conſcientiæ, & quęrere Confeſſarium, & oratio obligat ad attentionem. [p]

CAPVT XXIIII.

De fictionis gradibus in receptione ſacramenti.

§. 1. *Fictionis. 3. gradus.*
2 *Interdum ſola attritio tollit fictionẽ, vt reuiuiſcat ſacramentum.*
3 *Sed communiter requiritur contritio.*
4 *Et ſequentib. quomodo ſupplẽdus defectus, qui contigit in ordine, aut matrimonio.*

FIctionis qua indigne quis tentat recipere ſacramẽtum eſt triplex gradus. [a] 1. ſi deſit intentio veri miniſtri, de qua dictũ eſt c. 10. aut recipientis adulti, [b] non fit ſacrum. niſi ab eccleſia, quæ de occultis non iudicat, pręſumptum pro foro exteriori; quę ſic fictum coercere debet pceptis ac pœnis, perinde ac vere baptizatum: vt lib. de bapt. dicetur. 2. quãdo vult quidem recipere ſacramentum, vt bapt. ſicut dr Chriſtus inſtituiſſe, ſed ab Infideli perſuaſus credit eſſe inutilẽ cęremoniam, hic recipit verum ſacramentum: quia fides recipientis, [c] vt & miniſtri nõ eſt de neceſſitate ſacramenti. ut ſi falſò putans ſubeſſe impedimẽtum irritans, velit quantum eſt ex ſe cõtrahere, matrimonium valet. [d] 3. ſi ex ignorãtia careat diſpoſitione illa pœnitentię ſupernaturalis ſine qua Chriſtus noluit per ſacramentum conferri gratiã peccatori, [e] non recipiet gratiã ſacramẽti, donec obex fictionis materialis [f] per ſuperuenientem pœnitẽtiam remoueatur.

2 Si quis bona fide ob ignorantiam recepit informẽ baptiſmum, vel abſolutionem, aut aliud ſacramẽtum, nec poſtea adiecat nouum

CAP. XXIII.

a INfra cap. 28. [a] D. Thom. quæſt. 64. artic. 6. ad 3. art. 9. ad primum. Victor. §. 90. Ledeſm. quęſtio. 5. Nauar. c. 22. num. 3. Couar. cap. alma. 1. par. §. 6. Doctor. cum Magiſt. diſtinctio. 5. Scot. Richard. Bonau. Durand. Palud. Gabr. Adrian. Sylueſt. cleric. §. 2. fin. Caietan. opuſc. de vſu ſpiritual. quæſt. 14. Anton. 3. part. titu. 14. capit. 13. §. 4. Soto, diſtinct. 1. quæſt. 5. artic. 5. diſtinctio. 7. quæſt. 1. art. 7. & 8. & in prælect. dixit oppoſitum eſſe temerarium. colligitur ex Auguſt. 2. cõtra Parmenſ. capit. 25. & ſequent. & ex Patribus probat Bellarmin. 1. ſacrament. cap. 26. Cordub. lib. 1. quæſt. 2. Cano, relect. de pęnitentia. par. 4.

b [b] D. Thom. quæſtio. 64. 6. & de communione, quæſtio. 82. artic. 9. vt dicetur libro de euchariſtia, capit. 54. Sebaſtian. quæſtio. 64. §. 27. & refert §. 28. Donatiſtas dicere quod manifeſtus peccator non confert verum ſacramentum. Huſſitas vero quòd nec occultus: Vuicleph quod præciſus non confert ſacramentum. Bellarm. lib. 1. ſacrament. capit. 24. & ſequent. capit. 26. colum. 5. Soto Ledeſ. Conc. Trident. ſeſſ. 7. de ſacramẽt. can. 12. de bapt. can. 4.

c [c] Vt qui inducit hæreticum, de intentione ſuſpectum, an vere baptizet vel abſoluat. D. Thom. quæſt. 64. 9. q. 82. 7.

d [d] Soto, d. 1. quæſt. 5. art. 6. ad 3. cõmunis recent. & tãdem Syluest.

e [e] D. Thom. q. 64. 6. ad 3. quæſt. 82. 7. ad 2.

f [f] Colligitur ex Tridene. ſeſſ. 14. c. 7. Nauar. c. 26. nu. 26.

g [g] D. Thom. q. 82. 7. de quo laudatur B. Hermenigildus.

h [h] Conc. Trid. ſeſſ. 23. reform. c. 3. 10. & addit. c. 8 fieri ſuſpẽſum.

i [i] Nauar. c. 22. num. 7. ſi. per ca. interdicimus. 16. q. 1. c. 25. nume. 96. Palud. diſtio. 5. q. 3. art. 1.

k [k] Nauar. ſup. refert ſe ad cap. 27. num. 101. per cle. 1. de priuil.

l [l] Trident. ſeſſ. 13. cap. 7. & can. vlt.

m [m] Trid. ſeſſ. 23. reform. c. 14.

n [n] Trident. ſeſſ. 23. ca. 4.

o [o] Soto cit. inf. cap. 29. lit. L. recent. contra Canum. relect. de pœnitentia. p. 4. & Petr. Sot. tit. de pœnitentia. lect. 13.

p [p] Pedolentes de celebr. miſſ. Caiet. cum D. Thom. 2. 2. q. 83. ar. 13. Nauar. cap. 25. num. 105.

CAP. XXIIII.

a DIuus Tho. [a] q. 69. 9. Ledeſm. q. 16. artic. 9. Soto, diſt. 6. q. 1. ar. 7.

b [b] D. Thom. Soto d. 5. ar. 7. & 10. colom. 20. Ledeſm. ſup. Innoc. cap. Maiores. de baptiſmo. Scot. diſt. 4. quæſtio. 2. & 4. l. 5. tit. 4. P. 1. Ledeſm. q. 9. art. 7. Syluest. bapt. 4. §. 14. Franciſcus in c. 1. de cogna. ſpirituali in 6. col. 2. dicetur infra lib. de bãpt. c. 24.

c [c] D. Tho. q. 68. 8. Ledeſm. q. 9. cum Greg. lib. 9. epiſt. 61. cap. ab antiqua. conſec. diſt. 4. Auguſt. 1. de bapt. contra Donat. cap. 8. 12. & ſeq. lib. 4. cap. 1. Sot. diſt. 5. q. vni. Doct. cum Magiſt. diſt. 4. alij. d. 6. ſic q. 64. 9. & art. 5. non requiritur fides ex parte miniſtri.

d [d] Couar. n. p. Spõſal. ca. 3. §. 7. nu. 2. cum Sot. d. 27. quæſt. 1. 3. diſt. 29. q. 2. 1. diſt. 35. art. 2.

e [e] quia ex Trident. ſeſſ. 14. c. 4. non quælibet attritio ſatis eſt cum ſacramento, ſup. c. 23. §. 5. D. Thom. q. 69. 9. ad 3. quæſtio. 68. 4. quæſt. 79. 3. ad 2. Nauar. ca. 1. nu. 39. Cano, relect. de pœnitentia.

f [f] duplex eſt fictio. 1. materialiter dicitur peccatum ante ſuſceptionẽ ſacramenti: quã quia ignorat, aut quia eius non habet dignam attritionem, nõ recepit grãtiã. de qua D. Tho. quęſtio. 69. 9. ad 3. loquitur. 2. formaliter,

liter, quando cum peccato ſacrilegij recipit indigne ſacramētum: & hoc dicitur peccatum fictionis: de quo Auguſt. 1. de baptiſmo. cap. 12. vbi caute eſt legendus, dum refert errorem quorundam, quod fictus in puncto baptiſmi recipit quidem ablutionem peccatorum propter vim ſacramenti: & tamen ſtatim ob fictionem redire omnia peccata. nec Auguſt. impugnat hoc: ſed reuera id non ſenſit. de hac fictione Hieronym. in Pſal. 80. probaui te apud aquas contradictionis.
g [g] ſentit D. Thom. quæſt. 69. 9. Palud. diſtinc. 4. q. 5. Soto, diſtinct. 6. quæſt. 1. art. 6. Ledeſm. q. 10. ar. 9. Victor. Peña. Mant. & Recent. Bart. Ledeſm. de ſacrament. difficultate 23. colligitur ex ca. tunc. de confeſ. diſtinct. 4. vbi falſo gloſſ. ait peccata ante baptiſmum facta remitti per accidēs per ſacramētum pœnitentiæ ſaltem in voto. a qua nō multum differt Soto. ſolus vero Scot. diſtinct. 4. quæſt. 5. negat tolli vnquam obicem niſi per contritionem.
h [h] alias ſacramentum pœnitentiæ non eſſet verum ſi ſcienter apponatur obex peccati.
i [i] Significat D. Thom. quæſtio. 69. artic. 10. ibi Peña & Recent. & colligitur ex Auguſt. infra. cit. capit. 25. §. 4. licet oppoſitum gloſſ. cap. tunc valere. Soto, art. 8. & videtur Scot. tunc Deus agit per duo inſtrumenta ſpecie diuerſa, & confert propriam effectum vtriuſque. prius intelligitur remotio prohibentis (quæ fieri poteſt per attritionem, qua ſola non cōfertur gratia, ut dictum eſt) & ſtatim baptiſmus prius ratione confert effectum regenerationis, quam operetur ſacramen. pœnitentiæ. vel 2. ſimul natura operatur vtrumque ſacramentum, & mutuo ſibi remouent obicem.
k [k] infra lib. de confirmat. cap. 1. Bellarmin. de confirmatio. cap. 8. imo Nauar. conſil. tit. de ſacra vnct. falſo negat balſamum vllum pertinere ad neceſſitatem cōfirma-

l tionis. [l] Plane colligitur ex Conc. Trident. ſeſſ. 14. cap. 2. [m] So-
m to, diſt. 27. q. 1. art. 3. & ſe refert in diſt. 29. quæſt. 2. art. 1. Nauar.
n cap. 22. num. 47. facie nu. 51. fin. [n] Caiet. verb. ſcrupul. Fr. Med.
o 1. 2. quæſtio. 19. 6. Nauar. cap. 27. ad fin. de reg. Confeſſar. [o] de quo interpretandus eſt D. Thom. quæſt. 64. 8. ad 2.

obicem peccati mortalis, ſatis videtur ad tollendum primum obicem
g ſubſecuta attritio, [g] quæ cum ſacramento ſufficeret ad gratiam, ſine ordine ad aliud futurum ſacramentum: ſuppletur enim ea pars aut diſpoſitio quæ deerat præterito ſacramento, & quaſi retrotrahitur: vt enim ſatis eſt dolorem qui ſit digna diſpoſitio præcedere abſolutionem, ita interdum ſatis eſt, ut melior ſufficienſque dolor, ſubſequatur tanquam pars præcedentis ſacramenti. Qui enim ſic receperat ſacramentum verum, nullam admiſit culpam mortalem, quæ auferenda ſit per aliud ſacramentum.

3 At ſi obex fuit peccatum mor-
h tale ob ignorantiam vincibilem, [h] aut ſi poſt eam abſolutionem addat peccata mortalia, oportet obicē tolli aut per nouum ſacramentum pœnitentiæ in re cum attritione: & ratione vtriuſque ſacramenti & inſtrumenti Deus cōfert duplicatum
i effectum gratiæ: [i] aut per contritionem ſuperuenientem, & hæc reſpicit & ſacramentum futurum in voto, ob quod hæc addita peccata remittūtur, & abſolutionem præteritam qua remittūtur peccata prius confeſſa. Nec inconuenit, ut vna contritio ſit pars duorum ſacramētorum pœnitentiæ: ut in mortis articulo cum deeſt copia ſacramenti, contritio includit in voto ſacramētum pœnitentiæ & euchariſtiæ.

4 Si cui qui ſacramentum recipit, morali certitudine conſtet defuiſſe aliquid in ſubſtantia ſacramenti neceſſarium, (vt de materia, forma, recta intentione: aut quia miniſter non erat vere ſacerdos, aut quia per ſaltum ordinatus eſt) curet opportune ſuppleri & iterari id quod defuit. Præſertim in baptiſmo, qui eſt fundamentum ſacramentorum, ſine quo non proderunt alia ſacramenta: aut in ſacerdotio, quia licet reputetur ſacerdos, non cōficit aut abſoluit ſi vere ſacerdos non eſt. De confirmatione vero ſi defuit ve-
k rum balſamum oleo, [k] non oportet tam anxium eſſe.

5 Si data ſacerdoti poteſtate conſecrandi & offerēdi ſacrificium, defecit epiſcopus ordinans, neceſſe eſt, ut alter epiſcopus ſupplendo cōferat nouam poteſtatem abſoluen-
l di. [l] Si in 2. aut in 3. vnctione defecit infirmus, ſiſtendum eſt. & tamen ſi poſtea viuus appareat, proſequatur vlteriores vnctiones. Sacramentum pœnitentiæ Confeſſarius, quem decet eſſe ſuauem, ne cōpellat iterare, niſi probabilius ſit priorem cōfeſſionē fuiſſe inualidā.

6 In matrimonio publico & præſumpto, ſi defuit occultus conſenſus, aut ſi ob occultum impedimentum perſonæ inuicem nō erant habiles: ſatis eſt suppleri conſenſum expreſſum intra breue tempus qui defuerat, aut ſublato per diſpenſationem impedimento, & cognito ab vtroque ſaltem in generali, renouare inter ſe expreſſos vtriuſque cō-
m ſenſus: [m] nec oportet iterum vocari parochum & teſtes.

7 Si quis vero in prædictis ſcrupulum ſentit, debet iuxta prudentis arbitrium pro rerum circunſtantiis abiicere ſcrupulum: nec ſit ex conſciētia erronea perplexus, ſed illam intrepidus deponat iuxta regulas à
n Doctoribus datas. [n] nec enim de alienę voluntatis intentione homo omnino certus eſſe poteſt, niſi quā-
o tum ſatis eſt, ut tutus viuat: [o] & pro ſe præſumat; quia melior eſt conditio poſſidentis.

CAPVT XXV.

Sacramentū obice ſublato cauſat gratiam, ut inſtrumētum phyſicum.

§. 1. 2. 4. *Vt ſacramētum quod relinquit effectum, quaſi ſemen vicariū, puta characterē.* §. 5. *ſed* §. 8. *nō oportet relinqui effectū à ſacramento.*
3 *Res quæ omnino præteriit, vel quæ futura eſt, nō cauſat phyſica actione.*
6 *Sacramentū informe pœnitentia quomodo reuiuiſcit.*
7 *De matrimonio, vnctione & euchariſtia.*

DVm quis verum ſacramentum baptiſmi vel pœnitentiæ recepit, ſed informe propter fictionem, remoto per ſubſequentem verę pœnitentiæ actū obice, recipit remiſ-
a ſionem peccati originalis [a] vel mortalis cum infuſa gratia, virtute ſacramenti prius recepti: & recuperat ſacramentalem gratiam ſpecialis auxilii. operaturque nūc Chriſtus per ſacramentum non tantum, ut per
b inſtrumentum morale, [b] ſed phy-
c ſicum: [c] quia tunc in præſenti manet virtus aliqua ſacramenti. Idem de reliquis ſacramentis vero ſimilius videtur, vt interdum remoto obice proprios effectus cauſent, tanquam phyſicum inſtrumētum. Sed difficile eſt explicare quomodo cū ſacramentum omnino præterierit, & non ſit, poſſit efficere.

2 Quidam negāt requiri ad eam efficientiam, ut ſacramentū præteritum relinquat aliquid vice ſui tāquam vicariū ſemē: nam & paſſio Chriſti quę præteriit videtur nunc
d cauſare effectiue gratiā. [d] traditus

CAP. XXV.

a COmmunis [a] ſolus Gabr. d. 4. ait per baptiſmum informem remitti adulto peccatū originale ſine actuali, ſed falſo: Nam originale remitti non poteſt ſine infuſione gratiæ, quam fi-
b ctus non recipit. [b] Quod tantum putat Cano relect. de pœnitentia. par. 4. Vega lib. 7. cap. 18. Mant. Peña. & hi Recent. limitāt Cōcil. Florent. & Trid. ſeſſio. 7. can. 7. tunc ſacramentum nouæ legis cauſare phyſice gratiam, quando præſens eſt & recipitur abſque obice. Sic creatura poſſet aſſumi, vt moralis cauſa creatio-
c nis. [c] Colligitur ex Conc. Trident. ſeſſ. 6. ca. 7. baptiſm. eſt cauſa inſtrumentalis. & ſeſſio. 7. ac Patres generaliter dicunt ſacramenta nouæ legis conferre gratiam, tāquam inſtrumentum Dei, quæ veritas multum enervatur, ſi hæc virtus ſaluetur ratione cauſæ mo-
d ralis. [d] ſignificat Ambroſ. Pſalm 36. explicans id Ioan. 1. quod factum eſt, in ipſo vita erat. Alex. 3. part. quæſtio. 20. m. 3. artic. 1; & 6. quæſtio. 23. m. 7. artic. 2. & quidam putant id colligi ex D. Thom. vt Capr. quia ſacramenta habent vim à paſſione Chriſti. quæſt. 62. 5. paſſio autem Chriſti quāuis præteriit, cauſat gratiam, non tantum meritorie, ſed effectiue. quæſt. 48. 6. ad ſecundum. imo quædam myſteria Chriſti cauſant non meritorie, ſed ut cauſa exemplaris, & effectiua: ut de morte Chriſti ait quæſtio. 50. 6. quæſtio. 51. 1. ad ſecundum, & de deſcenſu ad inferos. quæſtio. 52. 1. & de reſurrectione

enim eſt propter delicta noſtra Roma. 4. & reſurrexit propter iuſtificationem noſtram. vt enim Chriſtus è cœlo per humanitatē actiue iuſtificat homines diſtantes in terra, ſub cap. 18. nec impeditur humanitas ex diſtantia loci, quæ homines habet ſuis oculis præſentes: quia eſt inſtrumentum perſonę vbique exiſtentis: ita videtur quibuſdam non impediri ex diſtantia temporis, quin humanitas ratione paſſionis & reſurrectionis ſuæ præteritæ iuſtificet: qui humanus Chriſti intellectus in viſione beata & æternitate participata habet præterita & futura tanquam ſibi præſentia. Atque ita aiunt ſacramentum quod immediate præceſſit & nunc non eſt, [e] aut quod multo ante præfuit, cauſare nunc gratiam, vt eſt Dei inſtrumentum.

3 Cæterum quia ea res non habetur apud ſacras ſcripturas & Patres, & difficile eſt illam intelligere, cum ſit contra omnes Phil. non cogimur credere rem quæ iamdiu præterijt & nunc omnino nihil eſt actu aut virtute relicta, agere realiter aut pati nec D. Thom. aſſerit ipſam paſſionem quæ præterijt aut reſurrectionem efficere nūc gratiam: ſed quod Chriſtus per humanitatem ſub ea conditione exemplaris cauſæ, quia paſſus eſt & reſurrexit, cauſat gratiam. [f] incredibilius vero eſt quod humanitas Chriſti dum à Patribus futura ſperabatur, contulerit eis gratiam, tanquam inſtrumentum phyſicum, vt quidam innuunt. [g] Nec iuuat quod res quæ inſtrumentum dicitur, ſit oculo Dei aut Chriſti in æternitate præſens obiectiue, reſpectu cognitionis intuitiuę: hęc enim pręſentia ſi comparetur ad noſtrum tempus, in quo ea res omnino non eſt, non vt tribuit nunc eſſe ipſi creaturæ, ita nec virtutem qua poſſit nunc phyſicè operari, vt inſtrumentum iuſtificationis: niſi in præſenti adſit res alia deciſa quę agat in virtute ipſius, vt ſemen à generante factum agit in virtute demortui generantis.

4 Quidam in omni ſacramento pie inueſtigāt, quis effectus tanquā ſemen vicarium relictus ſit, vt remoto per pœnitentiam obice, ſacramentum dicatur vt inſtrumentum phyſicè efficere gratiā, vt character aut ornatus habitualis [h] (quem quidam fieri aiunt ab alijs ſacramentis quamdiu manet incorruptus in homine.) 1. in baptiſmo, confirmatione, & ordine relinquitur character in intellectu, qui aliquo modo eſt diſpoſitio gratiæ, & videtur poteſtas actiua incompleta, quæ ſi iuuetur actu pœnitentiæ ſignificet, & ſignificando cauſet gratiam, [i] vt cap. 13. dictum eſt. Character enim eſt res & ſacramentum ſimul, & in virtute baptiſmi ſignificat gratiam. Sic character ſacerdotis eſt uirtus incōpleta, & chriſma conſecratum quo ſacerdos ex commiſſione Papæ confirmat, habet uim quandam incompletam: completur uero & iuuatur forma verborum ut ſit ſignum & inſtrumentum Dei. Nam abſolutionis uerba non ſunt forma ſacramenti pœnitentiæ ſi proferantur ſecundum ſubſtantiam à laico aut diacono: ſed ut coniuncta characteri ſacerdotis, à quo proferuntur cum intentione, & poteſtate ſupernaturali. Contritio uero ſola cum non ſit pars baptiſmi non uidetur agere actiue, ſed diſpoſitiue ad gratiam, dum adeſt cum baptiſmo, aut dum ſupplet uicem illius. vt tamen eſt pars in ſacrament. pœnitentiæ agit actiue, ut ſtatim dicetur.

5 In baptiſmo certum eſt remoto obice remitti peccatum originale, [k] nec enim poteſt iterare baptiſmum aut habere nouum baptiſmum in voto qui ſemel baptizatus eſt. Nec gratia regeneratiua aut remiſſio peccati originalis fit directe, niſi per ſolum baptiſmum: ergo baptiſmus ille agit per characterem adiutum dolore remouente obicem, vt cap. 13. dictum eſt in confirmatione & ordine: quamuis character remoto obice non cauſaret effectum gratię, vt quidam opinantur: [l] non deeſſet homini ulla gratia ad ſalutem neceſſaria. [m] Probabilius tamen eſt hæc ſacramenta ſortiri effectum phyſice [n] remoto obice, ad eum modum quo de baptiſmo dictum eſt.

6 Sacramentum pœnitentiæ uerum ſed informe, cui defuit gradus legitimi doloris aut propoſiti, reuiuiſcit ſubſecuta contritione, [o] quę cum in hoc tantum ſit pars ſacramenti prius recepti, agere poteſt in virtute pręcedētium partium. [p] nec enim ea peccata repetenda ſunt, & tamen per ſe & directe remittūtur, uirtute pręcedentis abſolutionis, & non per aliud ſacramentum cui nō ſubijciuntur directe. ea vero ſecuta contritio licet ſecundum entitatem ſuam non uideatur effectus præteriti ſacramenti, quatenus tamen ex coniunctione ad pręteritam abſolutionem eleuatur in dignitate & ualore morali, fit res & ſacramentum ſimul, vt cap. 12. dictum eſt. atque ita cenſetur moralis effectus & uirtus relicta à ſacramēto pręterito cuius eſt pars. nec tollit rationem partis integralis quod contritio ſequatur poſt formam, nam & impletio

---

ction e Chriſti. Caiet. cum Diuo Thom. quæſtio. 56. 1. quæſt. 57. articu. 6. Capr. 4. diſtinc. 13. ad argum. cont. 1. conc. & in 3. diſtin. 14. quæſt. 1. Soto. diſtin. 1. quæſt. 2. articu. 3. & quæſt. 3. articu. 5. & ad fi. totius 4. ſenten. in retract. & addit Soto, ſaltem humanitas Chriſti poſtquam creata fuit, vt meruit actu omnem gratiā etiam præcedentium iuſtorum, ita nunc illorum gratia pendet effectiue ab humanitate Chriſti, vt quæ nouo titulo illam cauſat aut certe cōſeruat. vid. ſimile libro de euchar. capitu. 22. §. 6. [e] Sot. diſtinct. 9. vt cita. ſupra capit. 19. [f] Caieta. cum Diuo Thom. quæſtio 48. 6. ad 2. quæſtio. 56. 1. ad tertiū. Alexand. 3. parte quæſt. 14. m. 2. Bona. 3. diſtin 19. articu. 1. quæſt. 1. Vega lib. 7. capitu. 15. 18. & nunc eſt præſens humanitasque paſſa fuit, per quā fit gratia. quare D. Thom. quæſt. 62. 5. & 6. expreſſe negat humanitatem aut paſſionē Chriſti antequam eſſet, potuiſſe agere per vetera ſacram. ubi omnes Thomiſtæ recent. Xuar. quæſtio. 13. dub. 3 1. §. 7. Caieta. quæſtio. 59. 1. ad 3. & tamē de actione aut paſſione Chriſti uidetur probabile oppoſitum, quod aiunt Soto Alexan. Capr. quia reliquit aliquid tanquam vicarium ſui, quod vt inſtrumentū cauſat nunc. puta ex paſſione mauēt vulnerum cicatrices, quib. Patri præſentatis, Chriſtus aduocatus interpellat pro nobis, vt dicitur Rom. 8. Heb. 9. [g] Hugo quem ſeq. Alexan. 4. par. quæſt. 1. m. 7. ad 2. quæſt. 6. m. 3. & 4. Capreo. 4. diſtinc. 13. ad argum. Durand. cont. 1. conc. 2. modo explicat. ſed interpretandi ſunt, quod fides interior per circumciſionem olim proteſtata dabat effectiue gratiam, vt inſtrumentum Dei: quia Rom. 3. Gala. 2. Epheſ. 2. & 3. dicitur Patres iuſtificatos per fidem. ſed hoc reiectum eſt ſupra ca. 15. [h] ſed ille ornatus habitualis

bene reijcitur à Caietan. quæſt. 62. 2. 1. Soto. diſt. 1. q. 3. art. 1. ſup. cap. 12. [i] quod tamen impugnat Palac. diſt. 4. quæſt. 4. in fi. de fictione: habet enim duas qq. 4. [k] Auguſt. 1. de baptiſ. cap. 1. & ſequen. & lib. 3. ca. 13. lib. 6. cap. 5. videtur Cyprian. lib. de Cardi. Chriſti operibus. ſerm. de paſſione Chriſti. fi. ſermo. de ablut. ped. Auguſt. d. cap. 12. habetur. cap. tunc valere. Greg. ca. ab antiqu. de conſecr. diſtin. 4. D. Thom. quæſtio. 69. art 10. Soto, diſt. 6. quæſt. 1. articu. 8. Ledeſm. quæſt. 10. ar. 10. cō munis Doctor. diſtin. 6. Palac. diſt. 4. quæſt. 3. quare falſa gloſ. contra tex. d. cap. tunc. ait, peccata nō remitti baptiſm. ſed per accidens ſacramēto pœnitentiæ, quam gl. reprobant Turrecrem. eo. ca. Palud. q. 5. col. 3. Durand. quęſt. 4. Soto. [l] Sco. d. 4. quæſtio. 5. quia Auguſt. & Cypr. de ſolo bapt. mentionem faciunt & D. Tho. quęſt. 68. 9. ad 2. idem Palac. diſt. 4. q. 4. ad 2. Soto. d. 6. quæſt. 1. art. 8. Victo §. 19. [m] vt in ſimili Trid. ſeſſ. 21. cap. 3. fin. [n] D. Th. quæſt 68. 9. ad 2. & ſignific. diſt. 4. quæſtio. 3. 2. 3. ad 3. Palud. q. 5. art. 4. Dur. quæſt. 2. nu. 8. Couar. ca. alma. 1. p. §. 1. nu. 13. cum Adr. de confeſſ. q. 4. & 5. dub. 5. Med. C. de confeſſ. q. 24. Mai. d. 17. q. 9. limitant de 3. imprim. characterem. At Cano rel. de pœnitentia. p. 5. limitat de ſolo baptiſmo & pœnitentia, & D. Th. addi. quæſt. 9. artic. 1. diſt. 17. q. 3. art. 4. Peña. [o] D. Tho. diſtin. 13. q. 3. 4. 1. Durand. diſt. 4. q. 4. q. 1. ā. uis. d. 7. q. 13. cum dubiū id dicat. tenet Palud. diſt. 14. q. 1. art. 3. conc. 2 fi. ſed limitat quamdiu durat uinatus, quem ille cum multis ponit. idem Caieta. tom. 1. opuſc. tract. 5. quæſt. 5. de confeſſ. mſor Petr. Sor. ti. de bapt. lect. 4 Cano. rele. de pœnitentia. par. 5. So. 10. inf. [p] Ferra. 4. contra gent. ca. 56. ſic pretiū vltima. cum prolatione ſyllabæ vltimæ agit in uirtute partium quæ prætericrunt, ſup.

q ſup.c.4 §.5.fin. q vinculum obligationis videtur relatio realis, vt relatio ſerui ad dominum: & coniuges per ſacramentum contractumque facti ſunt una caro, ideſt ratione fundamenti ſunt vnum principium prolis, vt exponit Chryſoſto. ſic quidam aiunt iuriſdictionem ordinariam, qualis eſt in epiſcopo, eſſe aliquid reale: cum ſit proprio iure cauſa effectuum realium, dum abſoluit
r vel excõicat. r vnctionem reuiuiſcere affirmat Caiet. d.opuſcul. de pœnitentia. quæſtio.2.& D. Thom. tandem ſentit de omnibus ſacramentis. diſtin. 13.quæſt. 3.4. t. diſtin.17. quæſt. 1.4. ad 4. Palud. ſup.& qui cum eo admittunt ornatum, quã diu manet incorruptus. idem videtur Soto. diſtinc.6. quæſtio.1.articu.8. diſtinctio.18. quæſtio.3. articu.2. Couar. capit. alma. 2. par. §.4. num.3. & communis, ſecundum Nauar. de pœnitentia. diſtinc.6. cap. conſideret. §. cautus. numero 3. F. Ambroſ. & Re-
ſ cent. ſ Peña & quidam recent. quando recepit, vt impleret præceptum
t diuinum. t aliás ſacerdos qui cum nota in dignitate contra ius, & fas celebrat (cum ſit hæreticus ligatus cenſuris, irregularitate, degradatus, & nõ ieiunus, abſque ueſtibus, & vaſis ſacris, ac ſæpius in die per longam vitam) reciperet per communionem in fine uitæ, ingentem cumulum gratiæ ex toi miſſis indigne celebratis. Sic Diuus Thomas negat, diſtinctio. 4. quæſtio. 3. a.3. ad tertium, & communis ſenten. Docto. qui de quibuſd. alijs tantum exprimunt reuiui-
u ſcere. u quidam ſine cauſa aiunt in alijs ſacramẽtis præter baptiſmum nou reuiuiſcere, niſi auxilium gratiæ ſacramentalis, vide
x ſupra lit. R. x quia ex Trident. ſeſſ.14. ca. ſecundo & quarto ſacramẽtum pœnitentiæ in re uel in uoto eſt medium neceſſarium ad iuſtificationem impij baptizati. quam uis vero extrema vnctio magis quam confirmatio aut euchar. ordinetur per ſe contra reliquias peccati, id eſt, etiam contra peccata oblita, aut quæ per abſolutionem informem non ſunt remiſſa: nunquam tamen confert primam gratiam, niſi includat ſacramentum pœnitentiæ in voto.

ſatisfactionis iniunctæ eſt pars materiæ, & tamen ſequitur formam: cum tamẽ in intentione præceſſerit doloris & ſatisfactionis propoſitũ.

7 In ſacramento matrimonij relinquitur vinculũ obligationis quæ eſt relatio realis, & moralis poteſtas vtendi corpore alterius, & ius compellendi ad redditionem debiti: & quia viuente vtroque coniuge iterari non poteſt: hic effectus dicitur res & ſacram. ſimul, & quædam diſpoſitio gratiæ, & fundamentum relationis, ſimul cum contritione remouente prohibens, poteſt vt inſtrumentum Dei, cauſare gratiã in
q virtute matrimonij præteriti. q In extrema vnctione corpus fit vegetum ad luctam tentationũ ſup.c.12. & hinc interdum prodit ſanitas corporis: atque ita hic effectus in virtute ſacram. perficere poteſt ſanitatem
r animæ, r vel etiã corporis. ita enim expedit, quia vnctio durãte eodem morbo non iteratur, nec matrimonium viuente vtroque coniuge. In euchariſtia informi quando homo bona fide communicauit, falſo reputans ſe afferre diſpoſitionem neceſ-
ſ ſariam ſ (præſertim in mortis articulo quando non licet eodem die iterum uiaticum in gratia accipere) forte ex nutritione ſpecierum relictus eſt uigor quidã in corpore qui remoto obice agat ſimul cum contritione ad effectum ſacramenti. Et quidã admittunt reuiuiſcere, quamuis ſacerdos indigne celebret iacẽs in peccato & cenſuris: cum uirtus euchariſtię de ſe efficacior uincat remoto obice, malitiã hominis, & ſuſcitet in pœnitente id quod ex ſumptione euchariſtiæ, & celebratione miſſæ ut opus Chriſti eſt, reſpondere ſolet homini digne communicãti. & licet in homine non maneat corpus Chriſti conſumptis ſpeciebus, quod eſt res & ſacram. ſimul: manet tamen Chriſtus ubique ratione perſonæ, qui ſpeciali auxilio & efficientia præſtare poteſt effectũ euchariſtiæ receptæ. quæ ſententia
t nimis ampla & falſa eſt. t

8 Cęterum qui contendit omnia ſacramẽta remoto obice formri proprium effectum non tantum gratiæ
u u ſacramentalis, ſed iuſtificantis in ratione cauſæ moralis & phyſicæ non oportet quærere curioſe effectum aliquem à ſacramento informi relictum. Satis eſt ſecuta contritio, quæ non tantum remouet obicem, ſed eleuatur in ualore morali ex ſacramẽto prius recepto tanquã virtus eius, ut ſit & diſpoſitio ad maiorem gratiam, & inſtrumẽtum Dei quo fit illa gratia: ut de ſacramento pœnitentiæ dictum eſt. Sic dum homo qui bona fide ſe reputat cõtritum, recipit primam gratiã per communionem deuotam, aut per alia ſacramẽta, agunt hæc in uir
x tute ſacramenti pœnitentiæ, x quod ille pœnitens & recipiens includit in uoto implicito, cum obligatione confitendi ea peccata mortalia quæ per accidens fuerunt remiſſa.

CAPVT XXVI.

Miniſter ſacramẽtorum eſt homo, & hic ſacerdos aut epiſcopus: communiter autem non eſt Angelus.

§.1. Miniſter eſt homo. & §.2. etiam beatus homo.
2 *Si bonus angelus dedit baptiſ. aut conſecrauit templum, valet. & §.5. ſi dedit euchar.*
3 *Ordinum miniſter eſt epiſcopus. explicatur, 1. Pet. 3.*
4 *Euchariſt. aliquando eſt diaconus: ſed non vt miſſam perficiat.*
5 *Pœnitentiæ & extremæ vnctionis eſt ſacerdos. hic ex commiſſione poteſt quoſdam ordines et cõfirmationem vt olim Chorepiſcopus.*
6 *Baptiſmi & matrim. poteſt eſſe laicus. Nemo ſibi dat, niſi euchar.*
8 *Baptiſmi cum ſolennitate, & matrimonii poſt Trident. ſacerdos.*

SOlus Deus eſt per autoritatem cauſa gratiæ & ſacramentorum per quę gratia confertur: ſoluſque Chriſtus immediate inſtituit ſeptẽ ſacramenta per poteſtatem excellentię, ſuę humanitati propriam: nec uoluit quamuis plane poſſet, committere Apoſtolis uel Eccleſiæ eam poteſtatem inſtituendi ullum ſacramentũ; nec materiam ullam neceſſariam uel formam ſacramenti, etiã ad tempus. miniſtris tamen quibuſdam à ſe deſignatis, contulit poteſtatem conficiendi ſacramenta, ut dictum eſt, c.3. Quam pręrogatiuam,
a humanę naturæ, a Chriſtus quia homo eſt, prę angelis concedere dignatus eſt: nam uiſibilis eccleſię ſacramentorum ſenſibilium miniſtros
b decuit eſſe corporales. b

2 Si certo conſtet angelum bonum miniſtraſſe baptiſmum, uerbis per corpus aſſumptum prolatis, ratum credi debet ex diſpenſatio-
c ne Dei. c ſicut leguntur angeli templa quędam ex priuilegio Dei con-
d ſecraſſe d (quod tamen pertinet ad epiſcoporum officium) & quod ra-
e rius eſt epiſcopum conſecraſſe. e anima etiam beata ſacerdotis non
f poteſt conficere euchariſtiam, f aut alia ſacramenta, quia nec cor-

CAP. XXVI.

a AVg. in a proœ. libr. de doctr. chriſtia. & DD. in-
b fra, b hac ratione probant Patres decuiſſe vt homines tantum inſtituerentur miniſtri ſacramentorum, ex Matth. 10. & vlt. Luc. 22. Ioan. 20. elegit homines Epheſ. 4. dedit dona hominibus. Hebr. 5. omnis Pontifex ex hominib. aſſumitur. Bellarm. 1. ſacram cap. 24. cum Chryſoſt. homil. 85. in Ioan. & li 3. de ſacerdot. concil. Floren. Trident. ſeſſ. 7. can. 10. Alexand quarta p. quæſt. 16. m.4. D. Thom. quæſt. 64. 7. Docto. diſtin. 6. Gabriel queſt. 1 circa primã concl. & plane Scot. (quamuis falſo Caietan. imponat ei oppoſitũ) Soto diſtin. 1. quæſtio. 5. 7. Ledeſm. quæſtio. 5. Syluest. Ang. Tabien. verb. ſacramentũ. Aſten. lib. 4. titu. 1. artic. 5. Nauar. cap. 22. prin cip. Syluest. baptiſ. 3. §. 2. Tabien. ba-
c ptiſ. 6. §. 4. c D. Th. quæſt. 64. articu. 7. diſt. 9. quæſt. 2. a. 4. Soto. Ledeſ. quæſt. 5. Alexand. quæſt. 16. m. 4. Gabriel. ſupra Scot. diſtinc. 6. Aureol. diſt. 5. Caiet. & alij ſupra. Aſten. lib. 4. titu. 1. artic. 5. Syluestr. baptiſm. 3. §. 2. Tabien. baptiſm. 6. §. 4. Angel. baptiſm. 5. princ. Archidiac. propter. conſecrat.
d diſtinct. 4. d refert D. Thom. d. articu. 7. & diſtin. 5. quæſtio. 2. 3. 2. de templorum autem conſecratione, inf. lib. de miſſ. ca. 27. Bellarm. 3. de cultu ſan-
e cto. c. 5. e vt Angeli conſecrarum Amphilochium in epiſcopum, refert Bellarm. c. 24. ex Nicephor. c. 13. hiſtor. cap.
f 20. f quia anima non poteſt corpora li ore & uitali locutione proferre uerborum

borum formam: vt nec Angelus, quia per corpus aſſumptum nõ loquitur vitaliter, vt nec vitaliter comedit & nutritur, D.Thom. artic.7.ad 2.& alij ſup. [g] plane D.Thom.articu.7.ad 2. Soto.Ledeſm.Tabien.verbo ſacramentum.Angel.Sylueſt.ſup. & communis, quamuis Alexand.& quidam Recent.id negent: & aiunt quod D.Thom. non concedit ſed permittit antecedens, vt homo beatus id poſſit: ſed negat conſequen. ergo angelus idẽ poteſt. [h] de miniſtro baptiſmi Triden.ſeſſ.7.de baptiſmo. cano. 4. de miniſtro matrimonij quod ſint ipſi cõtrahentes laici, qui proferunt materiã, & formã, dicetur libro de matrimonio cap.1.Bellarm.1.ſacram.ca.24. [i] Trid. ſeſſ.7. de ſacramen. cano. 10. & de ſacram. euchar. pœnit. confirmationis, & ordinis. infra in ſuis cuiuſque loc. & ſeſſ.23.ca.4. Bellarm.cap.24.& ſeq. [k] De loco.1.Pet.2. Bellarm. ca.25. [l] & ſe explicat. Pet. offerẽtes ſpiritales hoſtias: de quibus Apoc.5.& 20. beatos in cœlo offerre ſpirituales hoſtias. i. laudes Deo. D.Th. quæſtio.82.1.ad 2. add. quæſtio.36.3.

pus propria uirtute aſſumit, nec verba format vitaliter per illud: homo tamen ſacerdos qui in corpore etiã beato [g] reſurrexit, retinet characterem quo poſſet conficere ſacramenta: nec neceſſe eſt miniſtrum eſſe viatorem.

3 Sacramenta omnia præter baptiſmum & matrimonium [h] requirunt miniſtrum ſacerdotem uel epiſcopum. [i] alias confici non poſſunt, & tamen ſpirituali ratione Petrus Apoſtolus epiſt.1.cap.2. [k] chriſtianos vocat regale ſacerdotium, [l] non quidem externo ſacerdotio. [m] quo poteſt conſecrari & offerri ſacrificium miſſæ: ſed interna vnctione gratię iuſtus ſecundum etymologiã nominis [n] ſic dicitur, quia offert ſua ſacra merita Deo tanquam ſpiritualem hoſtiam, ad quam inunctus eſt baptiſmo. [o] per quẽ vt mẽbrum viuum Chriſti & eccleſiæ factus eſt idoneus, vt per Chriſtum ſacerdotem tãquam per caput ſuum offerat. [p]

4 Euchariſtiam ſolus ſacerdos cõſecrare poteſt, [q] verbis à Chriſto inſtitutis: ſed conſecratam miniſtrare poteſt etiam minus ſacerdos: & interdum diaconus, [r] qui ſacerdote impedito defert ad infirmum, [ſ] &

ad 2.Soto. diſt.13.q.1.1.Ledeſm.q.21.art.4. Sander.de viſib.monar.eccleſ. lib.7. p.645.Democarn.lib.1.de ſacrificio. c.2.Turrecre.c.multi.40.diſtin.Alexan.4.par.q.35.m.1. & 2.Alber. diſt.24. artic.3 2.Taper.artic. 17.Pigh.controuerſ.21.Robert. Arboricen. lib.de vtroque glad.f.50.& 64. Caſtro. ſacerdot.hær.1.Turrian.in Clem.lib.6.conſt. Apoſt.cap.15.lib.8.cap.2.Sixtus,lib.6.biblioth. cap.111.lib.2.verb, Clemens. Claud. lib.de liturg. Hoſi.inſtitut. cap.53. [m] Arboricen. diſtinguit duplex ſacerdotium externum & internum. de primo Trident.ſeſſ 23.cap.1.cano.1. ſicut & viſibile ſacrific.miſſæ, ſeſſ. 22. cap.1.Auguſt 1. contra aduerſa.leg.& prophe.cap.19.de.2. Petr.Apoſto.& Augu.2.quæſt.euang.quæſt.40. Leo ſerm.3.de anniuerſar. Pont. Tertul. lib.de exhort. caſtitat. exponens Apocaly.2. Chryſoſt.homil.3. in 2.Corinth.vnde Ioan.4. adorare oportet, ideſt offerre ſacrificium: vt exponunt ibi Chryſoſt.Cyril.Theophyl.Euthy.Bellarm. 1.de miſſa.cap.11. in ſpiritu & veritate. quod Petrus condiſtinguit contra carnales hoſtias leg.vet.alludens ad Exo.14.20.& 19.vbi de Hebræis dicitur, regale ſacerdotium. [n] ſic D.Thom.q 82.1.ad 2.add.quæſt.36. 3.ad 1. exponit Chryſoſt.homil.46.imperfect.dicentem, omnis iuſtus eſt ſacerdos.habetur, cap.multi. 40. d.quia ſecundum etymologiam dat ſacra.i.merita ſua,& orationes. [o] Chryſo.hom.3. in 2. Corin. Leo ſup. Aug.2.quæſt.euang.q.40.Taper.ar.17. quia iuſti in magno pretio habentur apud Deum vt reges & ſacerdotes ſolent haberi apud homines. [p] Hæc eſt. 2.expoſitio, quod in ſola Chriſti eccleſia,& non alias, ſit verum ſacerdotium externum. Pigh. controuerſ.11.cum Auguſt.20.ciuit.c.10. Robert. ſup.Oecum. Apocal.5.& chriſtiani per ſacerdotes offerunt, & participant de commonione altaris. vel 3.quia tota eccleſia ratione Chriſti capitis, qui dicitur rex & ſacerdos,& iuſti tanquam membra uiua illius, offerunt ſacrificium per Chriſtum caput. Aug.20.ciuit.cap.10. Hieronym dialog.contra Lucifer.conc. Colonienſ. Hoſi.inſtit.cap.53. & citat Oecum. Didym. Beda. Baſil.ſerm.2. de baptiſm.cap.8.Raban.de ſacramento altar.cap.24. [q] concil. Flor. Later. ſub Innoc.3. cap.1.habetur. ca.firmiter. Trident. ſeſſ.13.cap.8.ſeſſ.23. cap.1.& can 1.3.4.ſeſſ.21.cap.1.can.1.D. Thom.quæſtio.82. 2 add.quæſt. 36.3.Ecius tom.4.hom.62. Democar.lib.3.de ſacrif.cap.3. Taper. artic.17.Roffen.artic.13.Vualden.tom.2.de ſacramen.cap.7.8.28. Clichto. lib.2. antiluth. Caſtro.ſacerdot. hær.1. euchariſt. hær.4. Iſidor 7.ety.cap.12.habetur.cap.perlectis. 25.d.Gabr. lect.4.can.

DD.diſtin.13.vbi Soto. q.1.articu.1. Ledeſm.q.23. Docto.ſupra cit. [ſ] D.Tho.q.82.3.ad 1. c. præſente.93.d.Soto. d.13.q.1.3.Ledeſ.q.23.3.Alexand.q.50.m.3.Palud.diſtin. 13.artic.4.Summiſtæ. Anto.3.par.ti.24.cap.12.§.4.Sylu.euchariſt.3.§.4.Armi.§.5.Caietan.verb.communio. Tabien. communicare. §.52. Aſten. lib.4.titu.13.Bellarmin. lib.de ordine, ca.6. ex conc.Nicen.can.14. [ſ] D.Th. ſup.& add.q.37.5.ad 5.alij ſupra Durand. diſt.13.q.4. ca.Diaconos 93.diſtin. ex Gelaſ. PP. epiſt.1. ad epiſcopos Lucaniæ.cap.10. concil. Laodicen. c.25.habetur, c. non oportet. 93.diſt. & cap. præſente, ex concil. Carthag.4.cap.38. [t] ſic B. Laur. Diac. miniſtrabat calicẽ ſanguinis, ut ait Ambroſ. 1.offic.ca.41. D.Tho.q.82.3.Alexan.q.50.m.3.Summiſtæ ſupra concil. Carthag.4.cap.36. Toleta.11. cap.11. Chryſoſt. epiſto.ad Innoc.& refert Nicepho.lib.17 hiſto. cap.19. [u] refert Duran.diſt.13.q.4. ubi de Cypr. ſerm.5.de lapſis, diaconus miniſtrabat ſanguinẽ populo. [x] idem adnectit Hierony. in Tit. 3. Bellarm. de ordine. ca.6. atque

in primitiua eccleſia miniſtrabat calicem ſanguinis, [t] vt Papæ celebranti miniſtrat ſanguinem diaconus cardinalis. [u] qua ratione Dionyſ. c.3. eccleſ. hier. diaconos numerat in eccleſ. hierar. quod hi tres ordines, epiſcopus, ſacerdos & diaconus pertineant vt præſint populo. [x] reliqui ſeruiunt ſuperiori ordini. non tamen poteſt diaconus miniſtrare ſolenniter baptiſmum: [y] (licet quidam [z] falſo putent olim baptizaſſe cum ſolennitate) aliás diaconus etiam Cardinal. ſolenniter baptizãs fit irregularis [a] quia ſic conficit ſacramentum, quod ex officio pertinet ad ſacerdotem. & nullo modo poteſt miniſtrare extremam vnctionem: [b] quia Iacob.5.pertinet ad preſbyteros. nec poteſt cum hoſtia per ſacerdotem conſecrata offerre aut perficere ſacrificium miſſæ, [c] ſi ſacerdos deficiat: quia ſolis ſacerdotibus in conſecratione datur poteſtas offerendi, quæ ſimul eſt cum poteſtate conſecrandi.

5 Euchariſtiam legitur angelus miniſtraſſe, [d] & per hoc non conficit ſacramentum. nec poteſt illud conficere. [e] reliqua ſacramenta quæ in uſu conſiſtunt, ſolus miniſtrare poteſt qui & conficere. vt

ita diacono tribuit prædicare, Greg.lib.4.epiſt.88.& olim Archidiaconus reconciliabat publice pœnitentes, ideſt abſoluebat ab excommunicatione, & publica pœnitentia, ait Cypr. epiſt.17. quod tamen abrogauit Nectarius epiſcopus Conſtantinopol. inf. lib.1. de pœnit. [y] Clemens lib.3.conſt.apoſtol.cap.11. & bene Ledeſ.1.par.q.8.art.4.dub.3.D.Thom.q.67.art.1,c.diaconus.93.diſt.&.conſtat.de conſecr,diſt.4.Soto. diſtin.4.artic.1,Ledeſm. & ita non poteſt diaconus baptizare, niſi in neceſſitate. [z] Caiet. quæſt.67.1. ait ex commiſſione epiſcopi uel preſbyteri, citra neceſſitatem, ſaltem olim in primitiuá eccleſia baptizaſſe diaconos cum ſolennit. Soto dicit probabile, propter penuriam ſacerdotum: idem ſignificat Bellarm.1.de ſacram.cap.24. nam in ordinatione diaconi datur, vt poſſit baptizare: & ita abſolute dicunt Tertul. lib de bapt. Hierony.lib.cont. Lucif. At reuera nunquam baptizabit ſolenniter. [a] Soto d.4.q.1. art.3.col.4.& d.28.q.4.art.1.col.8.Palud.diſt. 5.q. 2.art.1.conc.2. Sylu.bapt.3.§.2. Angel.bapt.5. Tabien. bapt. 6.in princ. Marolus de irregul.lib.3.c 13.Nauar.ca.22. nu 7.c.27. num.242.per cap. 1.ubi Abb.de cler.non ordin.miniſtran. [b] Diuus Thom.add.quæſt.31.ar.2.Soto.diſtin.23.quæſtio.2.ar.2. & commu. Nauar.cap. 22.num. 12.Ledeſm.quæſt.33. Palud. quæſtio.2. Ecius,to.4.homil.55.Couar.cap.alma,2.p.§.2.nume.7.& de fide Triden.ſeſſ. 14.de vnctio.cano.4.ca.quæſiuit. de uerb. ſignific.cap. vni de ſacra unctio. Bellarm. lib.de unct cap.9. Vuald.2.ſacramentorum.cap.penult. Ianſen. cap.55. Marc.6. qui explicant Innoc.1. epiſt.1.c.8.dicentem, laicos in ſua ac ſuorum neceſſitate, vti poſſe oleo ſancto. i. vocando ſacerdotem qui ungat. [c] morem oppoſitum abrogat conc. Nicen. can.14.c.peruenit. 93.diſtin. Cartha.4. c.4.Carthag.6.c.9.Trideo. ſeſſ.22.c.1.can.2. colligitur ſeſſ.23.cano.1.Epiph.lib.3.hær.79.Caniſi.lib.5. Marial.ca.16.citat. D.Antiochum.hom.123.de ordine. Democar.lib.1.de ſacrif. c.6.quamuis concil. Ancir.c.2. Arelat.1.c.15. aiũt diaconum offerre panem & calicem: nempe ſacerdoti, ut ille offerat. amplius tamen intendunt, quod Arelat. uetat, ſicut & Nicen. [d] refert Alex.4.p.quæſt. 50.m.3.ut patet ex hiſtoria B.Onufr.& Sozom.6.hiſt.ca.29.brachium angelicum miniſtrabat euchariſtiam. B.Marco eremitæ.& de alijs referunt hiſtorici.de B.Cathar. de Senis.Ant.3.par.hiſto. ti.23.ca.14.§.8. [e] de quo miratur Chryſoſt.lib.3. de ſacerd.Guillel.epiſcopus Lugdun.10 ſumm.uitior.p.4.Iacob.Ianuenſis in hiſt. Lombard. Thom.Campen. lib.de ſacramento altar. Laur. Iuſtin.

lib.

pœnitentiæ,[f] & extremæ vnctionis ſolus ſacerdos: confirmationis,[g] & ordinis ſacri miniſter ordinarius eſt epiſcopus. Sed papa ex plenitudine poteſtatis vrgente neceſſitate legitur commiſiſſe presbyteris[h] vt liniant chriſmate per epiſcopũ conſecrato & forma prolata confirment. Abbates benedicti, Chorepiſcopi, & Cardinales non epiſcopi, ſi ſacerdotes ſint, à iure habent conferre ordines minores.[i] Subdiaconatum vero non niſi ex commiſſione Papæ,[k] vt olim Chorepiſcopus, qui non erat, niſi ſacerdos epiſcopi vicarius.[l]

6 Baptiſmum propter illius ſummam neceſſitatem conceſſit Chriſtus conferri ab homine uiro aut fœmina, vt dicetur lib. de bapt. ca. 28. ſi modo uſu arbitrii potens ſit. Vere baptizat etiam infidelis, ſup. c. 13. aut hæreticus:[m] ſi ſeruet ex intentione formam & materiam: nec baptiſmus ab illo datus, etiam illicite extra neceſſitatem, eſt iterandus. Olim tamen in circuncisione & ſacramento legis naturæ neceſſaria erat fides miniſtri, vt cap. 15. dictum eſt.

7 Matrimonii qui adhuc manet contractus naturalis, miniſtri ſunt ipſi contrahentes laici: & qui poſterius explicat conſenſum, ac ſubinde formam, hic alteri etiam abſenti & ſibi ipſi ſacramentum, & gratiam confert: ſicut & ſacerdos celebrans qui ſeipſum communicat; & Chriſtus id tantum euchariſtiæ ſacramentum ſumpſit,[n] & ſibi miniſtrauit.[o] in reliquis ſacramentis nemo poteſt, Chriſti inſtitutione vetante, ſibi miniſtrare confirmationem, abſolutionem, vnctionem: nemo à ſeipſo clarificatur Hebr. 5. vt Pontifex fiat[p] aut ſacerdos: ſed diuerſus eſt miniſter qui coniungens materiam formæ applicat alteri ſacramentum, & ut nemo ſeipſum generat, ita regeneratione ſpirituali nemo ſe baptizat.[q] nec Chriſtus à ſe ſed à Ioanne baptizari voluit. Matth. 3. ſicut baptiſmum ſanguinis, & mortem non poteſt quiſquam ſibi licite inferre.[r] poſſunt tamen duo ſe inuicem baptizare.[ſ] De quodam tamen Iudæo qui ſe ignoranter baptizauit,[t] ait Innoc. PP. III. ſaluatum, non propter ſacramentum fidei, ſed propter fidem ſacramenti; id eſt per contritionem; & fidem uiuam cum uoto baptiſmi.

8 Baptiſmum ex officio & ſolenniter iure diuino conferre non poteſt niſi ſacerdos, qui ad ſacramenta facienda ſpecialiter conſecratur.[u] alioquin clericus etiam tãtum tonſuratus, vel diaconus ſolenniter baptizãs fit irregularis, vt §. 4. dictum eſt, quia miniſtrat in ordine, quem non habet. In matrimonio parochus ſacerdos aſſiſtere debet ex officio: & uidetur eſſe miniſter ſacramentum perficiens, dum contrahentes ſe referunt ad intentionem parochi,[x] qui explorato utriuſque conſenſu ait, ego uos coniungo. aliàs miniſtri ſunt ipſi cõtrahentes, ut lib. de matrim. cap. 1. dicetur: præſente tamen parocho etiam nondum ſacris initiato: qui miniſtri verbis, ſignis, aut etiam verecunda taciturnitate[y] conſenſus ſuos explicant, reſpondente alio. ſed in foro exteriori,[z] ſic tacens non cenſetur cõſenſiſſe, niſi parens aut tutor pro tacente reſpondeat.

CAPVT XXVII.

Miniſtro quæ præcepta ſint impoſita.

§. 1. *Vnus poteſt miniſtrare ſimul multis.*

2 *Sed præceptum eſt 3. ne communiter multi ſimul miniſtrent vnum ſacramentum.*

3 *Deinde vt habeat iuriſdictionem in eos quibus miniſtrat.*

4 *Sic habet Archiepiſcopus etiam in ſubditos ſuffraganeorum, dum eos viſitat.*

5 *Tenetur paſtor etiam extra tempus præcepti miniſtrare petentibus.*

6 *Tenetur ſcire quæ neceſſaria ſunt in ſacramentis.*

7 *An liceat vti dubia forma, vel materia.*

8 *In dubiis præſertim circa medium neceſſariũ, ſequatur quod certius eſt.*

AD vnitatem ſacramenti non requiritur vnitas miniſtri: diſtinguuntur tamen numero ſacramenta ex ſubiectis: vt una collatio actiua ſacramenti ad multos ſimul protendi poteſt:[a] vt ſi una aſperſione abluat multos dicens, ego uos baptizo: ſic epiſcopus aut presbyter ſi durante cõſignatione vnctionis dicat: ego uos confirmo, aut, indulgeat uobis dominus. & ſic ordinãs; accipite poteſtatem (vt Io. 20. Chriſtus dixit: & Luc. 22. hoc facite) qui

f lib. de triomphali agone Chriſti. c. 4. Alex. q. 35. m. 1. [f] Trident. ſeſſ. 14 cap. 6. can. 9. & DD. colligunt Ioan. 20. ſolis Apoſtolis, ut ſunt ſacerdotes, dedit Chriſtus poteſtatem abſoluendi, ut explicat Triden. ſeſſ. 14. c. 1. can. 3. 10. ſeſſ. 6. cap. 14. ſeſſ. 23. c. 4. cano. 4.
g ref. c. 15. [g] Triden. ſeſſ. 7. de confir. cano. 3. ſeſſ. 23. c. 4. can. 7. Conſtant. ſeſſ. 8. error. 28. Hiſpalen. 2. ca. 7. Innocen. I. epiſt. ad Eugubin. ca. 3. Leo epiſt. 66. Aug. quæſt. 42. noui teſtam. & alias, apud Torren. 3. confeſſ. cap. 5. §. 5. Bellarm. de confirm. cap. 12.
h [h] Concil. Florent. probat ex Gregor. lib. 3. epiſto. 26. cap. peruenit. 95. d. vbi gloſ. D. Tho. q. 72. ar. 11. Ledeſ. Soto. & retractans Couar. 1. Var. c. 10. nu. 6. in vlt. editio. Bellar. ſup.
i [i] c. quoniã 69. diſtin. D. Tho. addit. q. 38. 1. DD. cum Mag. d. 25. Soto q. 1. artic. 1. & d. 7. art. 11. ſi. Syluest. ordo. 3. Couar. ſupra Taper. arti. 12.
k [k] ſic iure ordinario ſubdiaconatus conferebatur à Chorepiſc. dum non numerabatur inter ordin. ſacros, nec habebat annexum votum continentiæ con cil. Ancyrani cp. 13. ſed clarius Antioche. c. 10. Hiſpalen. 2. ca 7. Leo. P.P. ſingul. epiſt. 86. habetur. c quamuis. 68.
l diſt. [l] conc. Neo-ceſ. c. 13. & bene Re[illegible] guen. c. 3. Torrian. [illegible] ſup. cone. Nicœn. ex Arabico. cano. 54. [illegible] Iſid. 2. offi. 4. 6. Anton. 3. par. tit. 2. [illegible] 2. Syla. de gradu. p. 6. conſid. 4. de ord. quos chorepiſcopos reiicit Damaſus PP. epiſt. 4. ad Proſper. epiſcop. cap. chorepiſc. 68. diſt. quamuis Bellar. de ord. ca. 9. ſin. & lib. de clericis, putet quoſdam chorepiſcopos fuiſſe uere epiſcopos.
m [m] Tridens. ſeſſ. 7. de bapt. can. 4.
n [n] D. Tho.
o q. 84. 7. ad 4. [o] D. Tho. q 84. 1. Sot. d. 22. quæſt. 2. 1. Ledeſ. q. 29. Hier. epiſt. ad Edibiam. q. 2. c. nec Moiſes. de conſecr. d. 2. Chryſoſt. hom. 88. in Matth. Iſich. in Leuit. 8. glo. in Ruth. 3. Emiſſ. ho. de euch. probat Luc. 22. hoc paſcha manducare, ubi ſicut, idem ex Mat. 26. non bibam, colligunt Chryſo. Theoph. Euth. Can. lib. 12. de loc. c. 13. cont. epiſcopu[illegible] Clicto. 2. antiluth. ca. 21. Gabr. in Can. lec. 37. commu. cum Mag. d. 11. vbi Rich. d. 4. quæſt. 1. Carth. q. 4. ubi refert ſe ad d. 9. q. 1. ſi. Bon. art. 9. ar. 1. q. 4. Albe. d. 12. ar. 15. dicit tutius. Alex. q. 44. m. 2. & plane collig. ex Dion. c. 3. eccl. Hier p. 3. Chriſtus Iudam qui ſecum non pie ſacra perceperat, ſeparauit. oppoſ. dicere eſſet ſaltem temerarium. licet quidam dicant non
p reperiri tam expreſſum in ſcriptura. [p] eſt certum de fide, ut in ſingulis ſacramentis probatur.
q [q] D. Thom. q. 66. 5. ad 4. Soto. diſtin. 3. Ledeſ. q. 7. & probant: Matth. vlt. baptizãtes eos, nempe alios.
r [r] aduertit Auguſt. in illud Ioan. 21. alius cingeret te.
ſ [ſ] D. Tho. q. 68. art. 5. Soto. diſt 4. artic. 5. Ledeſ. q. 9.
t [t] cap. debitum. de baptiſmo. & tamen Abulen. ait, quod olim licebat Iudeo ſe circumcidere. ſupra. cap. 6. §. 12. fin.
u [u] Aug. 2. contra epiſt. Parmen. ca. 13.
x [x] ſed Cano, lib. 8. de loc. c. 1. & relect. de ſacramentis, contendit non eſſe ſacramentum ſed cõtractum, ſi ſacerdos tanquam miniſter non adhibeat formam.
y [y] D. Tho. addit. q. 45. 2. ad 3. & c. 1. §. 1 fin. de deſponſ impuber. in 6. Richar. diſt. 27 artic. 1. q. 3. ad 2. Palud. q. 2. art. 3 Couar. 2. p. ſpon. c. 3. §. 6. nu. 5. fin. c. 4. num 4. & citat multos. Nauar. ca. 22. nu. 21. Anton. 3. par. tit. 1. 19. §. 1. Sylu. matrim. 2. §. 1 7. ſpecul. coniug. 1. particul. 5. maxime ſi pro puella tacente ex uerecundia, reſpõdeat parens aut tutor: qui pro ſuo impubere põt ſponſalia contrahere.
z [z] Sic limitandi ſunt Magiſt. diſt. 29. c. 2. dum exẽplum adhibet de patre. D. Th. Palud. & ſentit Richar. Couar. c. 4. nu. 4. cum aliis.

CAP. XXVII.

a [a] COlligitur ex Act. 2. & habetur. c. proprie. verb. tria millia. de cõſec. diſt. 4. vbi glo. quã commendant Docto. c. 1. de bapt. vbi Hoſt. Io. And. utterque col. 2. Tiraq. retract. 11. 1. §. 1 gloſ. 21. nu. 18. D. Tho. 3. par. quæſt. 66. 7. Soto diſtin. 3. Ledeſ. 1. par. quæſt. 7. DD. diſtin. 3. Duran. q. 3. Palud q 2. artic. 3. Richar. Gabriel. quæſtio. 1. Alexand. 4. par. quæſtio. 16, Exi. to. 4. homil. 55. Victor. §. 17. Syluest. bapt. 3. §. 7. Scot. d. 6. quæſt. 2. Marſilius, quæſtio. 4. articu. 3. ut pater aliquando uno congreſſu generat plures filios, ita poſſunt regenerari;

ſucceſſiue tangunt vaſa: aut in procella maris aut tempore peſtis ſi cõfeſſarius audiens multorum ſimul peccata dicat, ego vos abſoluo. [b] ſic ſæpe vnus conſecrat ſimul multas hoſtias pro communicaturis. olim dum Patribus licuit pluralitas uxorũ, potuit unus duabus dicere, ego vos duco: [c]

2 Ex præcepto eccleſiæ miniſter debet eſſe vnus: dum tamen multi ſacerdotio initiantur, hi ex eccleſiæ conſuetudine cum epiſcopo ordinante ſimul conſecrant eandem hoſtiam, & calicem, ſi verba eodem inſtanti finiant: [d] aut dum cõſecratur epiſcopus, qui ſimul cum epiſcopo conſecrante celebrat, & conſecrat vtramque ſpeciem, de eadem hoſtia & calice participat. in quo ille eſt præcipuus miniſter unus, qui tanquam dux præit & alios conſecrat: alii per accidens cõcurrunt, licet de facto ſint ſimiliter conſecrantes & cooperantes ſacrificium illud unum, & per illos Chriſtus qui eſt principalis conſecrans & offerens agit, tanquam per inſtrumenta quæ reputantur moraliter vnum. Interdum fieri poteſt vt plures vere unum baptizent, & vnus formaliter eſt baptiſmus: [e] vt ſi quilibet cum intentione independente dicat: ego te baptizo: & abluat eandem aut diuerſam eiuſdem hominis partem: [f] at ſi alter prius finiat verba, ſolus baptizat: [g] quod ſi pergat 2. finire, uidetur rebaptizare: [h] ſed non rebaptizat, quia ſuper iam baptizatum non profert integram formam, ſed finem illius. At ſi duo dicant, nos te baptizamus: non uidetur adeſſe requiſita intentio cum falſa ſit forma. [i] certius eſt non fieri ſacramentũ ſi nos abluat, qui mutus eſt: alter proferat uerba formæ qui truncatus eſt manibus. [k] In extrema vnctione ſingulare eſt, vt multi ſimul presbyteri vngere poſſint, ſinguli ſingulos ſenſus: & ex omnibus fiat unum ſacramentum [l] multi epiſcopi aſſiſtunt in alterius epiſcopi conſecratione, niſi Pont. diſpẽſet. quare irrita dicitur conſecratio illius epiſcopi. cap. quorundam 23. diſt. cui affuit vnus tantum epiſcopus cum altero ſacerdote. [m] ſi contingat ut duo ſimul eiuſdem confeſſionem audiant, vnus uir doctus qui peccata diſcernat, alter qui iuriſdictionem habet, unus eſt qui abſoluit: [n] ſed nus id faciendum eſt ob reuerentiam ſigilli.

3 Præter poteſtatem ordinis requiritur de neceſſitate ſacramenti confeſſionis iure diuino iuriſdictio in pœnitentem per cenſuram non impedita: [o] eaque in omnia peccata illius, vt directe abſoluatur. [p] In miniſtratione aliorum ſacramentorum iuriſdictio, ut ſtatim dicetur, non eſt de neceſſitate ſacramenti, ſed præceptum eſt ut ſacramenta quæ ſunt animarum medicinæ conferat ſolus animarum paſtor: ut ad baptiſmum quo homo fit membrum eccleſiæ, & ſubiacet eius iuriſdictioni, ſolus paſtor licite extra periculum mortis admittat, ſicut oues ad caulam: & eas paſcat uitali cibo euchariſtiæ, ſimiliter & ad extremam unctionem, [q] vt paſtor in paſcua cœleſtia oues tranſmittat: ad ordines ſolus epiſcopus proprius [r] præuio diligenti examine.

4 In cõfirmatione epiſcopus prohibetur chriſma conficere in diœceſi aliena: [s] nec deberet confirmare alienos in aliena diœceſi ſine cõſenſu ſaltem interpretatiuo proprii, [t] ſed ſi confirmans non ſit ullo iure ſuſpenſus: [u] nec uero epiſcopus comprehẽditur ſub generali aliorum ſuſpenſione. [x] Archiepiſcopus dum iure concedente uiſitat ſuffraganeorum diœceſes habet à iure, vt illorum qui ſuffraganeis ſubduntur peccata & reſerua-

generari: & plures vno uerbo ſuſcitantur. [b] Turrecrem. quæſtionis de pœnitentia diſt. 1. Angel. confeſſio. 1. §. 18. Syluest. confeſſ. 1. num. 23. Tabie. confeſſio. 2. num. 32. Soto. diſt. 18. quæſt. 2. articu. 5. Medi. C. de confeſſ. quæſt. 19. fol. 63. Nauar. cap. 8. num. 13. F. Alexan. Summa. cap. 11. ſed Scot. negat eam eſſe confeſſionem ſacramentalem: & Angel. damnat. At falſo: nam quod ſit ſecreta & auricularis, non eſt de eſſentia confeſſionis. Nauar. c. 2. nu. 5. & cõc. Trid. ſeſſ. 14. c. 5. Richar. diſt. 17. art. 3. q. 8. Soto. diſtin. 18. q. 1. a. q. 2. 6. Palu. diſt. 17. quæſt. 5. & ita ſe explicat Caiet. opuſc. ad articulos ſibi impoſitos. ar. 5. quamuis Cathar. lib. 5. cont. Caiet. alter et impugnat. Sixt. lib. 6. biblioth. c. 119. ſic quidam aiunt Nectarium abrogaſſe Cõſtantinop. confeſſionẽ, quatenus olim fiebat publice. de quo infra. lib. 2. de pœnitentia. [c] Palud. ſup. [d] D. Tho. q. 82. 2. Inno. lib. 4. de offic. miſſ. c. 25. Doct. diſt. 13. Rich. a. 2. q. 1. Palud. q. 4. ar. 1. Capreo. Sylu. euchar. 2. §. 3. cum Roſel. Tabie. euchariſt. 2. §. 2. Alex. q. 33. m. 8. quamuis Dur. q. 3. audacius damnet eã conſuetudinem, Alber. Ang. euchar. 2. §. 3. & ſupplem. aiũt periculum eſſe, vt omnes referant intentionem ad inſtans quo vltimus finierit, & negant fieri conſecrationẽ, ſed monet Caiet. & Soto expedire vt habeans intentionem in genere faciendi quod facit eccleſia, & Chriſtus inſtituit. ſed ſane Diuus Tho. Caiet. Tabie. dicunt referri omnium intentionem ad inſtans quo principalis finit, nempe epiſc. hic enim finita prolatione ſua oſtendit adorandam hoſtiam, ut in abſolutione additur in nomine Patris, &cæt. & calix conſecratur per omnia verba: quamuis quædam priora ſufficerent, ſecundum quoſd. [e] Tandem Caiet. q. 67. 6. Soto. d. 3. a. 4. Ledeſ. q. 8. recent. quamuis materialiter ſint plures miniſtri, ablutiones, & locutiones, ſatis enim eſt vnam eſſe paſſionem in vno ſubiecto, & produci vnum characterem, & gratiam. Tabie. bapt. 6. §. 2. [f] D. Tho. q. 67. 6. Doct. ſup. [g] D. Thom. ſup. & q. 82. a. 2. ad. 2. & alij Doct. D. Tho. [h] q. 67. 6. ſed reuera non eſt rebaptizans, nec irregul. vt qui conſecrant cum epiſcopo, non cenſentur reconſecrare hoſtiam, qui poſtea finiunt verba: quia non repetunt omnia poſt hoſtiam conſecratam. [i] D. Tho. q. 6, 6. q. 66. 5. ad. 4. d. 6. q. 2. 1. 1. ad. 3. d. 3. q. 1. a. 2. ad. 2. Alexan. q. 16. m. 7. Gab. d. 3. q. 1. con. 6. Scot. Ang. Tabie. bapt. 6. §. 1. Eu... to. 4. hom. 55. Abb. poſt Hoſt. in cap. debitum de bapt. recent. Ledeſ. q. 7. Vict. §. 17. videtur & Sot. Syl. bapt. 3. § 7. & prob. ſi alter prius finiat verba: quia aut hic ſolus baptizat, & conſequenter alius non concurrit, aut non baptizat, & ſic forma vtroque modo eſt falſa. ſed quia ſenſus eſſe poteſt, ego te baptizo, & iſte te baptizat: quidam aiunt valere baptiſmum Duran. diſtin. 3. quæſt. 3. Bon. Palud. q. 2. articu. 3. vt Richar. Caiet. Marſil. quæſt. 4. artic. 4. dub. 11. Roſell. [k] D. Tho. quæſt. 67. 6. ad tertium. Scot. Richar. Gabr. Victor. Sot. Ledeſ. communis Theol. & Canoniſt. Pan. Hoſt. c. debitum, de baptiſmo. At oppoſitum eſſe probabile declinat Caiet. Marſil. q. 4. ar. 3. dub. 11. dubitat Palud. Gloſ. c. quorundam. 23. d. [l] Recẽt. Taper. art. 12. quia Iaco. 5. dicit in plurali, inducat preſbyteros. [m] Caiet. q. 67. 6. fin. & adhibet aliam ſolutionem: de qua Soto confuſe. [n] At ſi epiſcopus audiunt ſolos caſus reſeruatos, & parochus audiunt integram confeſſionẽ, fieri poſſet ex conſenſu pœnitentis, vt vterque eodem pũcto directe & per ſe ſe abſoluat à peccatis, quæ audiuit: & ex utraque abſolutione fiet vnum ſacram. Palu. Nau. de pœnit. [o] Trid. ſeſſ. 14. c. 7. de quib. lib. 2. de pœnit. [p] At ſi inferior audit ſimul reſeruata, & abſente ſuperiore abſoluit, non eſt directa abſolutio à reſeruatis, ſed cũ onere, vt ſe præſentet ſuperiori abſoluendus. [q] quare regularis ſine priuilegio miniſtrans euch. aut extrem. unct. clerico, ſeculari, aut laico (niſi præſumat interpretatiuã licentiam abſentis parochi, propter periculum mortis) fit excõicatus, Clem. 1. de priuil. Caie. ver. exc. c. 64. Nauar. c. 27. nu. 101. [r] Trid. ſeſſ. 23. ref. ca. 8. & alijs. epiſcopos alienum ordinãs fit ſuſpenſus per annum. Trident. c. 8. confirmat. c. eos. de tempo. ordin. in 6. vbi additur, quod ſi ea ſuſpenſio fuerit manifeſta, nempe euidentia facti, poſſent ſubditi ſine eius licentia à vicino epiſcopo ordinari. Syluest. ordin. 3. §. 8. irregu. § 9. Arm. § 80. fin. Maior. de irregul. lib. quarto, cap. 2. num. 6. cap. 5. nume. 3. cum gloſ. dict. cap. eos. verſ. aliter. ubi addit Domini. num. 14. ſi modo qui petit ordinari ſit iam clericus, & afferat teſtimonium de ſuſpenſione ſui epiſcopi: vt in eo puniatur epiſcopus, in quo deliquit. [s] cap. interdicimus. 16 quæſtio. prima. [t] Palud. diſtinct. 7. quæſtio. quarta, articu. 3. Syluestr. confirmatio. §. 5. Angel. § 3. [u] ſic Theolog. & Iuriſperit. conſulti. nec oppoſitum ſentit Paluda. dicens quod non deberet confirmare: nempe ex decentia, & colligitur ex Summiſt. confirmare vero non pertinet ad Pontificalia, quæ prohibentur in diœceſi aliena, à Concilio Trident. ſeſſ. 6. capit. 5. Antioch. cap. 13 ſed Pontificalia dicuntur, quæ celebrantur cum omnibus ornamentis Pontifical. gloſ. fin. cap. tranſmiſſa de electione, & glo. in caſu cap. Apoſtolicæ, de priuil. in ſexto, vt celebrare ordines, aut miſſam cum ornamentis Pontifical. aut chriſma conficere: & ſimilia [x] cap. periculoſum. de ſenten. excommunicat. in ſexto. Nauar. cap. 27. num.

ta & cenſuras tanquam ordinarius,
y [y] abſoluat. Sed nullo iure conceditur vt eos confirmet, niſi forte ex proprij epiſcopi ratihabitione. In matrimonio præſentia parochi aut eius ſacerdotis qui illius uicem tenet requiritur per Conc. Trid. ſeſſ. 24. ref. c. 1. vt valeat contractus & fiat ſacramentum.

5 Curet paſtor inducere & hortari ſubditos ad exercitationem bonorum operum etiam externorũ: quia habent maiorem vim impetrãdi. & martyrium ex Dei priuilegio confert ex operato gradum gratiæ, præter meritum voluntatis effica-
z cis. [z] & vberiorem conferunt ſacramenta. Paſtor ex officio & caritate tenetur omnibus ſuis miniſtrare ſacramenta opportuna, & tanquam pater filiis prouidere: nec ſine cauſa contentus ſit vt in articulo mortis ægrotus adoret allatam euchariſtiam, ſed curet vt reipſa ſacramentaliter ſumat propter præceptum, & vim fructumque illius, quo de attrito fit interdum contritus. ſic enim primus eccleſię paſtor Petrus de caritate ter interrogatur à Chriſto, tenetur interdum miniſtrare ſacramentum pœnitentiæ, & euchariſtiæ extra tempus præcepti, & parochus vnctionem & matrimonium: epiſcopus vero confirmationẽ & ordines tenetur certis perſonis temporibuſque miniſtrare, & paſcere ſacramentis: quamuis ſubditi nullo præcepto ad horum quædam recipienda cogantur, vt c. 4. dictum eſt.

Tenetur miniſter ſcire neceſſaria officio, vt dicetur lib. 3. de pœnitentia. cap. 26. vt quæ ſit debita materia, forma, & intentio miniſtrandi ſacramenta: ne quid mutet ad ſubſtantiam pertinens, nec introducat pernicioſum ritum, ſed ſeruet re-
a ceptos ritus eccleſiæ. [a] ſciatque ſi quid per inaduertentiam omiſit, quomodo ſupplendum ſit, præſertim in baptiſmo & ordinatione ſacerdotis & celebratione miſſæ, ſup. cap. 24.

7 Peccat mort. qui dubia forma minus probabili vtitur, ſup. cap. 9. præſertim in neceſſario baptiſmo ſi dicat, in nomine Chriſti, vel genitoris, &cæt. ob periculum faciendi irritum ſacramentum: & quia eſt contra receptum eccleſiæ vſum. In materia vero dubia interdum licet, & ſubeſt cauſa: vt ſi non eſſet aqua certa pro puero moriente, quia neceſſitas dat ius, & excuſat à periculo irreuerentiæ ſic confeſſarius ex poſitus poteſt abſoluere eum quem opinione probabili reputat ſibi ſub-
b ditum: [b] & pœnitens ex cauſa poteſt reticere peccatum aut circunſtantiam: & cum attritione nota recipere abſolutionem, ſecutus Doctorum ſententiam quæ excuſat à periculo ſacrilegij. & reddit tutum ac moraliter certum, quando opinio eſt in praxi recepta, aut etiam probabilior: quamuis interdum eſſet opinio contraria in oppoſitum.

8 Sed vbi dubium probabile eſt. An aliquid ſit de neceſſitate ſacramenti, curandum eſt ne ſine cauſa omittat quod certius eſt, & incer-
c ta præponat: [c] nam quamuis opinio interdum excuſat à culpa, nunquam tamen ſupplet id quod Chriſtus uoluit eſſe de neceſſitate ſacramenti. Præter ſcientiam intellectus, miniſter tenetur præſtare ipſa volũtate & executione quę ſunt, aut ſaniori opinione reputantur neceſſaria in ſacramentis.

CAPVT XXVIII.

In miniſtro ordinato vt actiue, & valide conferat ſacram. & gratiam, non requiri bonitatem aut fidem.

§. 1. *Fides miniſtri non eſt de neceſſitate ſacramentis, ſed valet ab hæretico datum.*

2 *Miniſter omnis concurrit actiue ad productionem gratia.*

3 *Patres dum id miniſtro negant, intelliguntur, hunc non eſſe cauſam principalem.*

SAcramenta valide confert miniſter, vt epiſcopus etiam abſque iuriſdictione, præterquam pœnitentiæ, nec impeditur, quamuis miniſter ſit iniquus, aut præciſus publica denunciatione excommunic. vel
a notorius hæreticus [a] aut degrada-
b tus, [b] poteſt enim vere conſecrare euchariſtiam, & miſſam celebrare ſi habeat intentionem; & confert ſacramentum extremæ vnctionis & matrimonii. Quid de baptiſmo ab hęreticis dato ſenſerit Cypr. dicetur lib. de bap. c. 28. ideo valent hæc ſa-
c cramenta, quia fides miniſtri [c] non eſt de neceſſitate ſacramenti. Similiter epiſcopus his malis infectus confert verum ſacramentum confirmationis & ordinis. Sed ab iſtis cõmuniter ſacraméta recipere non licet: niſi baptiſmum in neceſſita-
d te [d] & abſolutionem in articulo
e mortis: [e] non autem euchariſt. ab
f hæretico, [f] quia non eſt tanta neceſſitatis; ſuſpenſus vero manet qui à tali epiſcopo ordines recepit.

2 Sacerdos qui abſoluit eſt inſtru

y num. 161. [y] Bonif. cap. fin. de cenſ. lib. 6. Sot. d. 18. q. 4. a. 2. col. 2. Syluest. confeſſor. 1. §. 1. at nullo iure conceditur Metropolitano viſitanti, vt alienos confirmet. Palud. Sylue. Armil. ſup. quia dic. c. fin.
z ſolum concedit audire illorum confeſſiones. [z] Docto. cit. inf. c. 30. lit. O. negant opera addere voluntati efficaci, nouum meriti gradum apud Deum: quia Deus nõ tam reſpicit opus & quãtum quam intentionem, & ex quanto D. Tho. 1. 2. quæſt. 19. 8. ad 1. cum glo. & Ambroſ. 1. offic. ca. 30. lib. 5. in Luc. Greg. 28. moral. c. 13. Auguſt. in Pſal. 61. epiſt. 49. q. 4. ſer. 50. de tempore. & alias Paul. epi. 4. ad Seuerum. Hilar. in Pſal. 118. Bern. epi. 69. lib. de gratia & libe. arbit. lib. de diſpen. & præcept. Baſil. homil. 28. in Pſ. Chryſoſt. hom. 26. imperf. hom. 26. & 46. Matth. Alger. 2. de euchariſt. cap. 7. Clem. Alex. lib. 4. Strom. Ionas epiſcopus lib. 3. de cultu imag. Hugo lib. 2. ſacra. p. 14. cap. 6. Pet. damicen. de vene ſanct. Bon. lib. 5. compend. Theol. c. 15. Maximus centur. 2. cap. 3. centur. 3. c. 48. item uoluntatem efficacẽ martyrij æquant. martyrio. Alexand. 4. p. q. 22. m. 5. Bon. 4. d. ſtin. 3. art. 1. q. 1. Gregor. 2. diſt. 42. quęſt. vnic. ad 3. ibi. Capreo. ad 1. con. 12. 4. conc. Hiſpa-
a lenſ. ad 3. [a] ſupra c. 11. Trident. ſeſſ. 7. de ſacra. e. in. vlt. At baptizans in forma Græcorum ſine ſcãdalo, aut vulgari lingua, non videtur. M. Palud. diſt. 3. q. 1. art. 3. Soto. diſtin. 1. q. 1. artic. 8. ad fin.
b [b] opinio probabilis in praxi cõcedit ex pręſumpta eccleſię licentia, iuriſdictionem parocho habẽti titulum ſaltem coloratum. Nauar. c. 9 num. 8. Syl. gratia, nu. 4. Armil nu. 6. Sylu. indulg. § 5. verſi. 8. Anto. Gab. to. 4. comm. lib. 1. con. 8. nu. 3. 20. 32.
c [c] Aug. 1. de bap. c. 3. Soto. d. 3. q. 1. ar. 3. ratione. 1. fin.

CAP. XXVIII.

a T Rid. [a] ſeſſ. 7. de bapt. cano. 4. ſeſſ. 14. cano. 10. Caſt. & Medices. de hæreſ verb. poteſtas. D. Thom. add. quęſt. 38. artic. 2. q. 82. 7. conc. Conſtantien. ſeſſ. 8. err. 14. Bellarm. 1. ſacram. cap. 26 Alber. d. 13. artic. 32. Alex. 4. par. q. 35. m. 5. DD. d. 25. vbi Alber. Tarant. Bon. Richar. Scot. Durand. Argent. quos ſequitur Carthuſ. diſt. 5. q. 1. d. 25. q. 1. Sylu. ordo. 3 §. 6. Soto. d. 25. quæſt. 1. artic. 2. & 3. Couar. c. alma. 1. par. §. 6. num. 6. quod ſi quę dam capita. 1. q. 1. negent hęreticum, aut ſimoniacũ conferre ordines, honores, & gratiam, & Augu. 1. de bapt. c. 2. lib. 3. c. 15. epiſto. 50. ad Boniſ. fin. intelliguntur quod adultus recipit illicite, & ſine ordinis executione. Torrẽ. 3. confeſ. cap. 1. §. 9. Sylu. ord. 3. §. 6. ir- reg. §. 7. Nau. c. 27. nu. 242. Direct. inquiſ. 2. par. q. 8. 14.
b 16. [b] D. Tho. add. q. 38. 2. 3. p. q. 82. 8. Alber. d. 25. ar. 30. Alex. m. 6. Bellar. ſup. c. 26. quia ſacerdos rite ordinatus non poteſt fieri laicus. Trid. ſeſſ. 23. c. 4. can. 4. in quo errat Mag. d. 13. ca. 4. & d. 25. negans degradatum poſſe cõſecrare euch. & ordinare. Grat. c. manus. 1. q. 1. Eraſ. pręfa. in Cypr. propter id quod Cyp. lib. 1. epiſt. 12. ad Cornel. Pap. negat ualere baptiſmũ, euchar. aut extremam vnctionem datam ab hæretico. At interpretandus eſt non eſſe utilem adulto qui peccat. Taper. art. 1. Caſtro. 2. de iuſt. hære. punit. c. 21. 22. Couar. 1. varia. c. 10. nu. 8. Bellar. aut quia hæreticus non ſeruat debitam formam eccleſiæ. Carran. in ſumma concil. ſuper Apoſt. can. 67. Nicepho. 9. hiſt. cap. 43. Clem. 6. conſtit. ca. 13. ſic D. Thom. q. 82. 8. ad 1. at quod Grat. d. cap. manus, procedit inquiſitione: & mox. c. quod quidẽ, exponit ab epiſcopo hæretico non recipi ordinis
c executionem. [c] D. Tho. q. 64. 9. & art. 6. ad 2. Bellar. 1. ſacram. ca. 26. Soto.
d Ledeſm. [d] D. Tho. q. 82. 7. ad 2. Trid. de bapt. can. 4. Sot. d. 13. q. 1. Ledeſ. q.
e 23. [e] Trid. ſeſ. 14.
f c. 7. [f] D. Tho. q. 82. 9. Sot.

mentum remittendi peccata, & cóferendi gratiam. [g] Qui baptizat quáuis paganus ſit, videtur actiue concurrere ad gratiam, [h] quia ſe exhibet miniſtrum Chriſti, & vere dicit abluo te à peccatis, tanquam pater qui regenerat in Chriſto: & ut per modum tranſeúntis recipit vim faciendi ſacramentum, ita & faciédi gratiam ſacramenti. Sed diaconus dũ in neceſſitate miniſtrat euchariſtiam ab alio conſecratam, applicat quidem homini ſacramentũ, ſed actiuè non dicitur cauſa gratiæ: ut aqua calida non calefacit ratione formæ, ſed quia ſuſtẽtat & applicat extraneum calorem.

3 Dum ſcriptura aut Patres miniſtris negare videtur vim cõferendi gratiam: negant tantum de principali autoritate, [i] vt & cap. 18. explicatum eſt: quam ſolus Deus à ſe habet. ſic Rom. 8. Deus qui iuſtificat. Matth. 9. nemo poteſt remittere peccata, niſi ſolus Deus. 1. Corinth. 3. neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, nempe vt principalis cauſa.

CAPVT XXIX.

De miniſtri intentione: & quãdo tenetur eſſe in gratia, vt miniſtret.

§. 1. *Cur requiritur intentio ſeria miniſtri: & ſup. c. 12. §. 6.*
2 *De præcepto eſt, vt reputet ſe eſſe in gratia, ne indigne miniſtret.*
3 *Vnũ peccatũ eſt celebrare in peccato.*
4 *Peccator qui in neceſſitate miniſtrat baptiſmum, vel qui matrimonium, non peccat.*
5 *De excommunicato miniſtrante.*
6 *De patrino in baptiſmo, vel cõfirmat.*

INtentio miniſtri ſeria, & non iocoſa eſt de neceſſitate ſacramẽti, ex Chriſti inſtitutione, [a] vt intentione ſaltem virtuali actum exteriorem libere agat, ſinatq; in actu exercito tendere in finem principalis agentis, [b] vt ſit ſignum religionis, & cauſa ſalutis: ea intentione coniũgitur forma in vero ſenſu cum propria materia & miniſter, determinat ad vnũ eam ablutionẽ aut prolationem verborũ, quæ de ſe eſt indifferens ad multa: de qua latius ſupra. cap. 10. dictum eſt. Dum quidam fidem requirunt de neceſſitate ſacramenti, ſumunt fidem pro intentione fideli. [c]

2 Probitas & integritas vitæ in miniſtro non eſt de neceſsitate ſacramenti [d] poteſt enim malus dare aliis gratiam quã non habet actu: [e] quia agit in virtute Chriſti. Qui miniſtrat ſacramentum ex officio ad quod eſt per ſe deputatus & conſecratus (vt ſacerdos dum baptiſmum miniſtrat ſolenniter, vel alia ſacramenta) tenetur præcepto diuino curare vt ſit in gratia, [f] ſaltem per eã diſpoſitionem quam reputat contritionem, [g] vt ſancta tractet ſanctè. quod præceptum videtur connaturale ſacramentis, quibus ea reuerentia debetur, & ad quæ digne tractanda infunditur gratia ſacerdoti, ne profane tractet ſacra, & vt in eo opere ſe exhibeat dignum Dei miniſtrum. [h]

3 Qui in peccato mortali miniſtrat, peccat ſimplici ſacrilegio, [i] quia pœnitentia nõ obligat propter ſe, ſed propter reuerentiam ſacramẽti: nec tenetur confeſsionem præmittere, [k] quę eſſet tutius remediũ, niſi dũ ſumpturus eſt euchariſtiã. [l] nullum enim extat pręceptum diuinum aut humanum, nec morale ex natura rei, cui per eam, quã homo reputat contritionem non ſatisfaciat: nec magis obligatur miniſter quàm recipiens: hic autem ante receptionem ſacramenti, præter euchariſtiã, non tenetur cõfiteri. Defectus tamen gratiæ nõ tollit quin conferat verum ſacramentum & gratiam: [m] quia Chriſtus eſt Io. 1. qui principaliter baptizat, [n] & qui

9. Sot. Ledeſm. [g] Sentit D.Tho. quæſt. 64. 1. ad 3. art. 3. quæſt. 84. 3. & 5. propendet Soto, diſtinct. 1. quæſt. 5. 1. Led. quæſt. 5. 1. Chryſoſtom. lib. 3. de ſacerdot. Auguſt. quæſt. 84. in Leuit. quia Ioan 20. dicitur ſacerdotibus, quorum remiſeritis. vt ignis calefacit non ſolum ratione caloris, ſed formæ: quia actiue conſeruat calorem, vt agat. Sebaſt. quęſt. 64 §. 5. [h] D.Thom. & alii cit. Sebaſtian. §. 6. fin. quia Auguſt. tract. 2. in Ioan. ait ita baptizare laicum etiã hereticũ, ſicut pium ſacerdotem. [i] Aug. 3. contra Creſcon. cap. 11. ex illo Roman. 8. Deus eſt qui iuſtificat. Marci 2. nemo poteſt remittere peccata, niſi Deus. ita explicat D.Thom. quęſt. 67. 5. ad primum. Bellarm. 1. ſacrament. cap. 24.

CAP. XXIX.

[a] Sup. [a] cap. 10. D. Thom. quæſtio. 64. 8. Soto diſtin. 1. Ledeſm. quæſtio. 5. Doctor. diſt. 6. bene Scot. & Richard. Tabien. bapt. 6. §. 5. Conc. Florent. Trident. ſeſſ. 7. can. 11. ſeſſ. 14. cap. 6. Bellarm. 1. ſacramento. cap. 27. [b] Hæc requiruntur, quia id eſt exercere eam actionem, ut eſt ſacramenti propria. [c] Auguſt. epiſto. 23. lib. 6. de bapt. contra Donat. cap. 53. ſic poteſt explicari Cyprian. ſerm. in cęna. Sebaſtian. quæſtio. 64. [d] ſup. cap. 23. §. 1. Trident. ſeſſio. 7. ſacramen. can. 12. D.Thom. quęſt. 64. 5. vbi Sebaſtian. § 19. Ledeſm. quæſtio. 5. artic. 5. Soto, diſtinct. 1. quæſt. 5. art. 5. & 9. Doctor. diſtinc. 5. concluſ. 1. Aurelianen. cap. 14. Conſtantien. ſeſſ. 8. error. 14. 15. Vualdenſ. tom. 1. de iuriſdict. lib. 2. art. 3. à cap. 81. tom. 2. de ſacram. à cap. 1. vſque 16. Caſtro. ſacerdot. her. 3. Sixtus lib. 3. Biblioth. cap. 60. & 108. Turrecrem. lib. 1. ſumm. eccleſ. cap. vlt. Taper. ar. 1. Hoſius inſtitut. Tabien. baptiſm. 6. §. 2. Bellarmin. 1. ſacrament. cap. 26. & hi citant Patres. De malo miniſtro euchariſt. D.Tho. quæſt. 82 a. 5. de miniſtro pœnitentiæ malo. D.Thom. add. quæſt. 18. artic. 5. & 4. contra gent. cap. 77. nec Cyprian. negauit malos miniſtros qui ſunt intra eccleſiam, miniſtrare vera ſacramenta: vt refert Auguſt. 4. de bapt. cap. 4. lib. 3. contra epiſt. Parm. cap. 2. & hanc veritatem ſæpe probat Auguſt. vt tract. 5. Ioan. lib. 1. contra Petil. cap. 3. lib. 2. cap. 6. & id haberi ex traditione Apoſtolica dicit. 2. de bapt. contra Donat. ca. 7. alia ex Auguſt. citat Torren. 3. confeſſ. cap. 1. §. 11. & 12. & tamen Donatiſtas excludere peccatores manifeſtos refert. 2. contra epiſt. Parm. cap. 10. & quod alij excludant etiam occultos, refert. 2. contra Creſcon. cap. 28. & de alijs ſui temporis refert Bernard. ſerm. 66. in Cantic. & de Albig. refert Anton. 4. par. tit. 11. cap. 7. §. 5. & de Vualdenſ. refert. §. 2. de quo D.Thom. 4. contra gent. cap. 37. imo Vuicleff. negat præſcitos conficere ſacramenta. damnatur in Conc. Conſtantienſ. ſeſſ. 8. Vualdenſ. tom. 2. cap. 14. de quo ſcribunt Optat. lib. contra Parm. Hieronym. contra Lucifer. Nazianz. orat. de bapt. [e] Hac ratione præcipuè motus eſt Cyprian. & alij, qui non diſtinguebant ſacramentum, & virtutem eius, à miniſtro: nec ab effectu ſacramenti, quem hereticus non dat adulto ponenti obicem, refert Auguſt. 6. de bapt. cap. 1. ſic ſoluit D.Thom. quęſt. 64. 5. ad primum, exponens eccl. 34. fin. q baptizatur à mortuo, &c quid proficit lauatio eius. & ca. 34. ab immondo quis mundabitur. Auguſt. 1. contra Petilian. cap. 11. & 2. cõtra Creſcon. cap. 24. 25. ſed dubitat cap. 27. an aliter ſe habeat litera in Græco: vt aliter habet etiam nunc in Vulgata & Regia. vt ſenſus ſit, ei qui baptizatur à peccato mortuo, & mox iterat peccatum, quid prodeſt ablutionis remediũ. Ianſen. & Raban. in eccli. 34. cum Gregor. lib. 9. epiſt. 39. in pſalm. 50. ſacrificium Deo. [f] D. Thom. quæſtio. 64. artic. 6. Soto, diſt. 1. quæſt. 5. art. 6. Led. quæſtio. 5. Doctor. diſtinct. 5. Richard. artic. 3. quæſtio. 3. Scot. quæſtio. 1. ad ſecundum Gabriel. quæſtion. 1. dub. 2. Durand. quæſtio. 2. Paludan. quæſtio. 2. art. 2. Adrian. quæſtio. 3. de baptiſm. dub. vlt. Caiet. diſt. artic. 6. & in ſumm. Syluest. bapt. 3. §. 4. Gabriel. can. lect. 2. Torren. 3. confeſſor. cap. 1. §. 12. colligitur ex Auguſt. 2. cõtra epiſt. Parmen. à capit. 5. & ex capit. fin. de cohabitatione cler. & mulier. ait ſacerdotem in mortali ſuſpenſum quoad ſe. Nauar. & Caietan. infra Tabien. correptio. §. 4. Bellarmin. 1. ſacrament. capit. 26. [g] Nauarr. capit. 22. num. 3. Caiet. verb. contritio. [h] Hæc eſt ratio D.Thom. ſed alias addit Soto, & Gabriel. ſecus de laico baptizante, D.Tho. art. 6. ad 3. quia quamuis exhibet ſe miniſtrum, ſed per accidens, & non ex officio: vt ſtatim dicetur. [i] Eſſe ſacrilegium ait D.Th. 2. 2. q. 99. art. 3. eſſe vero ſimplex peccatum Soto, diſt. 17. q. 1. 1. conc. 4. ad ſi. Cano, relect. de pœnitent. p. 4. verſ. fin. Pet. Soto titulo de pœnitentia. lect. 13. Nauar. c. 22. nu. 3. de quo peccatore Auguſt. epiſt. 23. & in pſalm. 31. lib. 7. de baptiſmo. c. 53. & ſic poteſt explicari Cypr. ſerm. in cœna. Bellarm. ſup. [k] Soto, Ledeſ. Nauar. contra Marſil. quæſt. 12. art. 1. p. 5. & idem ſignificat Palud. d. 5. quæſt. 2. ante ſolut. argum. [l] Trident. ſeſſ. 13. cap. 9. & can. vlt. Nauar. c. 2. num. 7. [m] Trident. ſeſſ. 7. can. 12. vt dictum eſt lit. E. [n] Auguſt. tract. 5. in Ioan. & citat. 1. Corint. 3. neque qui plãtat eſt aliquid: ſed qui incrementum dat Deus. 1. Corinth. 1. nunquid in nomine Pauli baptizati eſtis. & ut gratia gratis data in aliorum vtilitatem datur peccatori, D.Tho. 1. 2. quæſt. 112. art. 5. vbi Fr. Med.

confert gratiam per illa ſacraméta,
ſimulque per characterem ſeu ordi
nem miniſtri etiam impii: ut ſigil-
lum nõ minus imprimitur per fer-
reum inſtrumentum quam per au-
o reum: [o] peccator ſacerdos vere etiã
celebrat ſacrificium miſſæ alus fru-
p ctuoſum. [p]

4 Sacerdos peccator in neceſſita-
te baptizans ſine ſolénitate non pec
cat: quia non agit ut miniſter ex of
q ficio ſed perinde ac laicus, [q] etiam
ſi aduertat ſnum peccati ſtatum, aut
aduertere debuiſſet: ſed dum abſol-
r uit [r] à peccatis etiam occulte, & in
extrema neceſſitate, uel miniſtrat
bapriſmum ſolenniter, aut euchari-
ſtiam, vel extremã vnctionem mo-
ſ rienti, peccat mortaliter. [ſ] niſi repu
tet ſe eſſe in gratia: quia hæc mini-
ſtrare non poteſt, niſi tanquã conſe
cratus ex officio: ſic diaconus in ne
ceſſitate miniſtrat euchariſtiam ex
officio, ut miniſtrat ſacerdoti cele-
branti; quare peccat mortaliter ſi
t idignus miniſtret. [t] At ſi laicus pec
cator miniſtraret, ut olim legitur at
u tuliſſe euchariſtiam [u] infirmo, non
magis peccat, quam dum in neceſ-
ſitate baptizat: & epiſcopus ex offi
cio miniſtrat confirmationem, &
ordines etiam minores. Si quis ve-
ro laicus & peccator euchariſtiam
reuerenter eleuet de terra, non pec
x cat: [x] quia nihil ſacrum miniſtrat.
Qui contrahunt matrimonium in
peccato, in eo quod poſterius pro-
ferens eſt miniſter, & cauſa gratiæ,
nõ peccat mortaliter, quia eſt laicus
& non cõſecratus ad illum actum:
peccãt tamé mortaliter, in eo quod
y id ſacramétum indigne recipiunt. [y]
nec peccat peccator ſacerdos qui aſ
ſiſtit dum publicè & ſolenniter cõ-
z trahunt, [z] & adhibet benedictio-
nes eccleſiæ: quia in eo non mini-
ſtrat ſacramentum, nec profert for-
mam, ſed adhibet ſolennitatem tan-
tum.

5 Excommunicatus prohibetur
a miniſtrare ſacramenta, [a] & qui ſu-
ſpenſus vel interdictus eſt ab offi-
cio ordinis, ſed parochus céſura oc-
culta ligatus, uel irregularis, nõ pec-
cat, ſi ſubditis petentibus ſacramen
b ta miniſtret contritus, [b] quando nõ
habet copiam, vt prius abſoluatur à
cenſura, aut diſpenſetur, ut dictum
eſt. c. 23. Prohibetur tamen ſe ſpon
te huic miniſterio ingerere: quia
Concil. Conſtant. noluit ſuam in-
dulgentiam ſuffragari ipſis excom-
municatis parochis, népe dum ſpõ-
c te ſe offerũt, [c] nec alus ſacerdotibus
qui nulla officii obligatione com-
d pelluntur. [d]

6 In baptiſmo & confirmatione
pręter miniſtrum eccleſiæ, iubet eli
e gere ſuſceptoré, [e] ſeu patrinum, qui
puerũ ex obligatione officii debeat
tanquam filium ſpirituale inſtitue-
re in fide & bonis moribus: & cũ
eo filio ac ipſius parẽtibus vterque
parens ſpiritualis contrahit cogna-
f tionem ſpiritualem, [f] quæ eſt impe
dimentum matrimonii.

CAPVT XXX.

A miniſtro peccatore quando liceat petere ſacramenta: aut ea miniſtrare peccatoribus.

§. 1. *A peccatore licet petere in neceſſitate.*
2 *A parocho etiam extra neceſſitatem.*
3 *A non parocho quando liceat: & valent, exponuntur qui negant valere.*
4 *Peccatorem qualem repellere debet miniſter.*
5 *Sed occultos ne repellat.*
6 *Si ille petat copulari matrimonio, quẽ parochus nouit habere impedim.*
7 *Peccator non eſt inducendus, vt communicet: nec vir ſuſpectus, ad probationem.*

HOmo habet à Chriſto magnũ
ius ad remedia ſpiritualia quæ
ſunt ſacra. quare tempore neceſſi-
tatis licet accipere, & petere pro ſe,
aut pro filiis ſuis, & domeſticis ſa-
cramentum baptiſmi vel pœnitẽtię
ẽt à ſacerdote nõ parocho nec para
a to, [a] qui habet iuriſdictioné: quis

& probat ex 1. Corint. 12. ſic Ioan. 11. impius Caiphas propheta-
uit. Matt. 7. nonne in nomine tuo dęmonia eieci. nec Deus aufert
poteſtatem regi impio. 1. Pet. 2. vt nec naturales potẽtias. ergo nec
peccatori ſacerdoti poteſtatem miniſtrandi ſacramenta, in vtilita-
tem aliorum: Aug. 2. cont. Creſcon. c. 31. circũciſio data à Sama-
ritano. i. hęretico va
lebat. & tract 5. in
Ioan. bapt. datus à
Iuda: vt aqua ad a-
reolas rigandas, pa-
rũ refert ſi tranſeat
per canalem lapi-
deum aut argenteũ:
hæc Aug. nec ima-
go aſſimilatur peni-
cillo, ſed ideæ prin-
cipalis agentis. c. ſi
iuſtus. 1. q. 1. D. Th.
q. 64. 9. ad 2. Led. q.
5. art. 5. Gerſon. de
conc. generali. ſol. 5.
lite. T. Catechiſm.
Pij V. f. 148. ſic pec
cator eſt penicillus
o Chriſti. [o] Hoc ſi-
mile affert Naziãz.
orat. 40. de bapt. &
Aug. 3. contra Cre-
ſcon. c. 8. vt qui ſor-
didis manibus ſerit
bonũ ſemen. & lib.
3. de bapt. c. 10. lu-
men ſolis non inqui
natur, ſi per loca cœ
p noſa tranſeat. [p] D.
Th. q. 82. 5. Aug. 3.
cõtra Creſcon. c. 6.
& apud Torrenſ. 3.
confeſſ. cap. 1. §. 11.
c. 11. §. 6. Chryſoſt.
ho. de prodit. Iudæ.
Odo Abbas. lib. 1.
collat. c. 21. Theodo
rus in ſuo pœniten
tiali. c. 41. Alex. q.
35. mem. 4. Doct. d.
13. Soto, diſt. 1. q. 5.
ar. 5. Adrian. de eu-
char. q. fin. Dried. 3.
libert. Chriſtianæ.
ca. 4. Caſtro ſacerd.
hær. 3. Turrecrem.
1. ſum. eccleſię. c. 99.
Democaris lib. 3. de
ſacrific. c. 5. Nauar.
de pœnitentia. d. 6.
c. 1. §. ſacerdos. nu. 2.
q & 6. Direct. ſup. [q]
Soto, d. 1. q. 5. ar. 6.
ad 3. cum D. Tho.
q. 64. 6. ad 3. Led.
q. 5. Henr. quodlib.
6. q. 4. Sylu. bapt. 3.
§. 4. Nauar. c. 25. nu.
72. quod neque ſa-
cerdos tunc baptizans in peccato peccat: de quo tamen Duraod.
diſt. 5. q. 2. anceps eſt, Palud. vero. q. 2. art. 2. Adrian. q. 3. de bapt.
aiunt peccare, ſi aduertat ſuum ſtatum peccati, quod falſum eſt,
quia non agit formaliter vt miniſter conſecratus. & de laico ſic
r miniſtrante baptiſmum, affirmant fere omnes non peccare. [r] om-
nes Theolog. & excommunicatus abſoluens à peccatis fit irregu.
& clericus ſimulans ſe presbyterum, ſi abſoluat fit irregul. Nauar.
cap. 27. num. 242. fin. Summ. Confeſſ. lib. 1. tit. 1. cap. 2. cum Ge-
miniano. cap. 1. de ſentent. excommunicat. in 6. & citat Hoſtienſ.
ſ Speculat. Ioan. And. & alios, contra Richard. d. 16. ar. 1. q. 5. [ſ] De
peccatore miniſtrante euchariſtiam D. Thom. quæſt. 82. 9. Soto,
diſt. 13. quæſt. 1. Doctor. diſt. 13. vbi Palud. quæſt. 1. ad fin. Led.
quæſt. 23. Syluest. euchariſt. §. 4. ad fin. Peña & Recent. ſed falſo
Palud. diſt. 5. quæſt. 2. concluſ. 3. negat eſſe mortale, ſi commu-
nionem miniſtret morienti: quaſi tunc agat, ut olim laicus mini-
ſtrabat, quod ſi ſacerdos peccator det multis communionem, vi-

t detur vnum peccatum moraliter. [t] Significant Doctores citat. &
u affirmant Recent. de diacono. [u] Refert Taper. artic. 15. p. 328.
Caſtro. 1. de hæreſ. cap. 13. ad fin. Euſeb. 6. hiſtor. cap. 33. 34. ex
Dionyſ. Alex. ſauet. 6. ſynod. can. 58. at id nunquam licuit niſi ex
ignorantia: vt de illo Serapione apud Euſeb. hiſtor. cap. 33. aiunt
Palud. diſt. 13. q. 1.
art. 4. Anto. epiſco-
pus Vintonien. con
tra nouos Caphar-
naitas, ad argum.
55. Garet. Cẽtur. 3.
de veritate corporis
Chriſti. Lindan. 4.
panop. cap. 56. & ita
prohibet Conc. Re-
menſ. cap. 2. Honor.
3. cap. ſane. de cele-
bratione miſſ. cap.
peruenit. de conſec.
diſt. 2. Tertullia. de
corona milit. Soto,
diſtinct. 13. quæſtio.
artic. 5. Led. quæſt.
24. Palud. Durand.
x quæſt. 4. [x] Palud.
diſtinct. 5. quæſt. 2.
D. Tho. diſtinct. 24.
quæſtio. 1. 1. 3. & 5.
ad quartum. Soto,
diſtinct. 13. quæſt. 1.
3. colum. 3. Ledeſm.
Gabriel. lect. 2. can.
Nauar. cap. 25. nu.
72. Angel. ordo. 3.
§. 3. contra Adrian.
de baptiſmo. quæ-
ſtio. 3. par. 2. ad fin.
qui affert. 2. Reg. 6.
at id contigit Ozæ
in figura tantum. &
ſane eſt parua actio,
& non ſacra, etiam
dũ ſacerdos eucha-
riſtiam transfert de
vno altari in aliud,
neque eſt miniſtra-
y tio ſacramẽti. [y] Sed
ſallo Peña in præ-
lect. cum Paludan.
diſtinc. 26. & Cano
lib. 8. de loc. cap. 5.
ad 3. & relect. de ſa
cram. negant matri-
monium eſſe ſacra-
mentum, dum olim
abſque parocho cõ-
trahebatur: atque
ita contrahentes nõ
peccare, quia non
recipiunt ſacram. in
z peccato. [z] Palud.
diſt. 5. quæſt. 2. So-
to, diſt. 1. quæſt. 5.
art. 6. & quidam Re
a cent. [a] Nauar. cap.
b 27. num. 21. 244. cap. 25. num. 93. [b] Victor. de excommunic. §. 16.
de claui. §. 10. Sot. diſt. 1. q. 5. art. 6. conc. 5. & d. 22. q. 1. art. 4. lib. 9.
iuſt. q. 8. 1. ad 1. Ledeſm. q. 5. art. 6. ad 2. & expreſſe Syluest. Con-
feſſor. 1. §. vlt. fin. confeſſ. 3. ante §. 1. quamuis alibi loquitur ſcru-
c puloſe. idem omnes recent. [c] [d] Soto. & alij ſup. cit. Cano vero
d in prælect. monet, viros doctos timere, & quòd non audent exten
dere conceſſionem Conc. Conſtant. niſi vbi ratio & obligatio vr-
e get. [e] de ſuſceptore bapt. D. Thom. q. 67. 7. de ſuſceptore confir-
f mationis. q. 72. ar. 10. & dicetur ſuo loco, & ſup. c. 11. [f] de hac co-
gnatione abſtulit fraternitatem Conc. Trid. ſeſſ. 24. reform. matr.
c. 2. & Pius V. prop. mot. declarationem extendit ad præterita.

CAPVT XXX.

a SIc [a] ex iure quod habet in extrema neceſſitate vitæ corpora-
lis, poteſt inuito Domino capere alienum neceſſarium, & pro
neceſſaria

b neceſſaria defenſione occidere inuaſorem. [b] Nauar. c. 14. nu. 27. & nu. 31. lit. F. §. 11. c. 17. nu. 263. c. 21. n. 24. Caiet. 2. 2. q. 78. ar. 4. Sot. lib. 6. iuſt. q. 1. ar. 5. lib. 9. quæſt. 2. art. 3. fatentur Durand. in 3. d. 37. quæſt. 4. Palud. Carthuſ. q. 3. Ant. 2. p. tit. 1. c. 9. § 14. Recent. quam rationem non aduertunt Richard. 4. diſt. 15. art. 5. quæſt. 5. ad 2. Maior. q. 29. Couar. cap. quamuis pactum. 1. p §. 1. nu. 10. & reg. peccatum. 1. p. princ. nu. 5. & alij, dum negant licitum petere ſub vſuris à nõ parato: quaſi inducat ad peccatum exterius contra iuſtitiam: ut nõ licet dare gladium furioſo. At his reſp. gladiũ nocere alteri inuito: ſed vſura nõ nocet, niſi petenti, & in re temporali cũ iure repetẽdi: & peto, id quod alter ſi velit, poſſet dare licitè abſque vſura: c nempe mutuum. [c] Plus vrget correptio in finem, vt fratrem lucretur & ſaluet. at qui vitat vnũ tantum externũ peccatum alterius, non ideo eſt cauſa ſalutis. d [d] Caiet. q. 64. 6. ad 2. colligitur ex c. cum eccleſia Vulterrana. de elect. nemo facit iniuriam, qui vtitur iure ſuo erga parochum præſertim quia de ſe videtur ſemper paratus dare, cum teneatur ex officio Sylu. ſuſpenſio. §. 1. bapt. 3. nu. 7. Soto, d. 1. q. 5. art. 6. con. 3. & 4. Vict. §. 30. Nauar. c. 14. num. 31. §. 15. & e c. 9. nu. 7. [e] Sic parochum non debet inducere ad celebrandam miſſam, ſi coniectat quod in peccato aut excõicatione eſt celebraturus, Nau. d. c. 14. & c. 22. nu. 4. 11. ſi. c. 25. nu. 78. ſecus de ſacro, quod mihi vtile eſt etiam ad primã gra f tiam ex operato. [f] Caiet. Soto Palud. d. 5. q. 3. art. 1. Scot. q. 2. Dur. q. 2. nu. 7. videtur Rich. art. 3. q. 4. Adria late. q. 3. de bapt. addit iſi Soto. ſi adeſſet alius bonus miniſter, non eſſet accipiendum à malo parocho, aut alio parato. ſed id g facere non eſſet M. 8 vt Soto limitat. [h] Nauar. c. 25. nu. 131. ſop. h c. 4. §. 6. [i] Nau. c. 14. nu. 31. lit. F. cum Aug. c. mouet. 22. q. 1. Caiet. i 2. 2. q. 89. 6. Soto lib. 8. iuſt. q. 2. 3. col. 5. art. 4. ad 2. Syluelt. iuram. 4. §. 4. Armil § 8. Couar. cap. quamuis pact. 1. p. §. 1. num. 6. & 3. p. §. 4. num. 1. Cordub. lib. 1. quæſt. 38. p. 321. aliàs iurare per idola, vel per diabolum eſt blaſphemia. Nauar. cap. 12. nu. 4. Armil. ſupra Angel. adiuratio. D. Thom. & Caiet. d. art. 6. Sot. q. 1. art. 1.

& de abuſu iuram. cap. 4. Alex. 3. p. q. 31. m. 3. art. 3. Alcoc. ſumm. cap. 15. & iurans per Mahomet, eſt ſuſpectus de errore. Simanc. k de cath. inſtit. cap. 10. num. 9. [k] ſupra lit. E. Nauar. Soto. [l] D. l Th. 2. 2. quæſt. 33. 2. vbi Banes. Sot. rel. ſcer. quæſt. 2. art. 1. Nauar. capit. inter verba corolar. 59. & capit. 24. num. 11. & temerarium eſſet ſi quis negeт præceptum colligi m ex Matth. cap. 18. [m] ſupra capit. 29. §. 2. liter. E. ſic Hieron. in Sophon. 3. ſacerdotes polluerũt ſanctum: dicit, qui baptiſm & euchariſtiam, &c. conficiũt, non indignentur de nobis ſic exponentibus: habetur cap. ſacerdotes. 1. quæſt. 1. ſed exponit Mag. diſt. 13. D. Thom. quæſtio. 82. 5. ad 1. & ibi ad 3. exponit Dionyſ. epiſt. ad Demophilum, & Sixtus. 5. Biblioth. cap. 258. item ad 2. exponit Gelaſ. epiſto. ad Elpid. & Dam. lib. 4. ſic exponendi ſunt Athan. ſerm. 3. contra Arrian. dicit hæreticos habere inutilem aquam. Ambroſ. de ijs qui myſter. initiantur. capitu. 4. non ſanat baptiſmus perfidorum. Leo epiſt. 77. ad Nicetam. ca. vlt. hæreſ. nequit dare per ſacramenta ſanctificationem. quos exponit Bellarm. 1. de ſacram. cap. 26. n fin. [n] ſic monet diſtinguendum Aug. 6. de baptiſm. cap. 1. & eam fuiſſe præcipuam cauſam erroris Cyprian. de quo ſupra. cap. 29. §. 2. litera. B. & dicetur lib. de baptiſm. cap. o 28. [o] D. Thom. 1. 2. quæſt. 19. ar. 8. ad 3. & quæſt. 20. ar. 4. vbi Frater Medin. Caietan. Conrad. & Recent. communis. 2. diſtinc. 42. Bonauent. Richard. Durand. quæſt. 1. Capreol. Hiſpalen. Palac. quæſt. vnic. Gregor. quæſtion. vnic. conc. 7. Gabr. idem Carth. diſtinct. 40. quæſt. 2. Hugo. lib. 2. ſacrament. p. 14. cap. 6. Henric. quod lib. Veg. libro 6. in Trident. capit. 37. Cordob. lib. 2. quæſtio. 18. colum. antepenult. & quæſtio. 12. & tamen de peccato exteriori ob moram, & ſcandalum dicit Auguſt. 13. Trinit. capit. 5. homo implendo malum animum fit miſerior. & pœnitens tenetur confiteri opera exteriora peccatorum. infra lib. 2. de pœnip tentia. cap. 5. §. 7. & de actibus bonis, ſopra, cap. 27. §. 5. lit. Z. [p] q Nauar. cap. 8. num. 12. [q] D. Thom. q. 64. & 68. art. 4. quæſt. 80. r art. 6. Soto, diſt. 12. quæſt. 1. art. 6. [r] D. Thom. quæſt. 81. art. 2.

certo ſciat miniſtraturum in peccato. Vt in graui aut extrema vitæ, aut honoris neceſſitate habet ius petendi neceſſariũ mutuum, offerẽdo occaſionem materiamq; lucri vſurarii ei quem nouit gratis non mu b tuaturum. [b] Sibi imputet qui ſponte, & ex malitia peccat: nec enim qui iure ſuo petit, cenſetur inducere, vt moralis cauſa ad peccatũ, ſed permittere: nec peccatum proximi cũ proprio detrimento etiam temporali vitare tenetur, quando proximus nõ eſt in neceſſitate, ſed ſpõte & ex malitia peccat: nam nec correctio fraterna obligat extra nece c ſitatem cum proprio detrimento. [c]

2 Homo habet ius ab eccleſia, ut à proprio paſtore etiã peccatore exigat ſalubrium ſacramẽtorum paſtũ, quem ille ſine peccato præſtare po d teſt. [d] ſi tamen probabiliter coniectat quod ſit in peccato miniſtraturus indigne ſine cõtritione, aut manens in mora excõicationis (quod tamen nõ debet temere iudicare ſine cauſa) caritas petit, ut ſi habeat alium dignũ miniſtrum, non indu e cat parochum non paratum. [e] At ſi f alius facile nõ habeatur, poteſt [f] nõ g tantũ tempore pcepti, [g] ſed aliis tem h poribus [h] compellere parochũ punctã in feſtis præcipuis & iubileo, miniſtrare ſibi ſacramentũ pœnitẽtiæ, & euchariſtiæ vtiliſſimum. vt pro vtilitate temporali licet ab idololatra i exigere iuramentum per idola, [i] & Deos, quos colit, quando inutile eſſet cogere, ut iuret per verũ Deum, quẽ ille non credit nec colit. Parochus enim ex officii obligatione cẽſetur paratus cõferre ſubditis ſacra quæ debet, ut dictum eſt: ut ſacerdos expoſitus qui omnes vocat ad confeſſionẽ, & offert ad altare omnibus cõionem, licet peccator ſit, non cenſetur induci ab aliis, ſed potius illos inducere. nec qui huic aut parocho peccatori cooperatur dum ab eo recipit bonum ſacramentum, dicitur cooperari peccato, ſed participat in actu quatenus bonus eſt, ad quem habet ius. & qui peccatori epiſcopo dũ ordines celebrat, miniſtrat ſolenniter ad altare, non participat in peccato, quia non inducit.

3 Qui à ſacerdote non parocho, & habente iuriſdictionẽ ex cõmiſſione, petit vtile ſacrum etiam extra tẽpus præcepti, nõ tenetur diſcutere vitam & conſcientiã illius: ſed etiã à non parato petere poteſt, quãdo neſcit ipſum peccatorẽ indigne miniſtraturũ: nec temere iudicare, aut ſuſpicari debet de Chriſtiano ſacerdote, quod velit in peccato miniſtrare: niſi alias certus eſſet de cõcubinatu, aut alio eius vitioſo ſtatu. tunc enim tenetur ab illo pecca k tore non petere, [k] vt ex ordine caritatis vitet proximi ruinã & ſcandalũ: ſicut & peccatorẽ de quo ſpes eſt, tenetur iuxta Matt. c. 18. ex mi l ſericordia & caritate corripere, [l] vt à peccato reſurgat: nec vero habet ius erga iſtũ qui nec parochus eſt, nec publice paratus: & adulto qui m ſic inducẽs peccat, negant Patres [m] prodeſſe baptiſ. aut aliud ſacrũm in quo diſtinguere oportet verum ſa n cramentũ ab effectu illius. [n] nec illum quem in excõicatione etiã occulta nouit iacere, licet inducere vt miniſtret: quia hic dum excõicatus exercet actum ordinis ſacri, peccat mortaliter, & fit irregularis: niſi ſit parochus qui petitus miniſtrat: nec enim ei fauet conc. Conſtant. quia hic nec officio nec præcepto compulſus miniſtrat.

4 Paſtor quia ad reuerentiam ſacramenti curandam tenetur ex officio tãquam diſpẽſator fidelis & prudens: aduertat ne margaritas mittat in porcos. Matt. 7. nec miniſtret peccatori, etiã qui paratus eſt indigne recipere. quamuis enim actus exterior non augeat malitiã actus inte o rioris efficacis, [o] tenetur tamen iudex ex officio curare, vt impediantur actus exteriores, qui Reipubl. nocent. Sic parochus negare debet cõionem phrenetico qui cum reuerentia ſacrum non capiet: & patiẽti vomitum infirmo: & peccatori de cuius publico peccato manet ad p huc ſcãdalum, [p] donec tollatur, aut ſuſpicio de crimine purgetur. habet enim ius tuendi cultum Chriſti, & reuerentiam ſacramenti.

5 Occulto tamen peccatori ſi publice petat communionem præſertim tẽpore præcepti, ideo parochus q tenetur dare, [q] vt Chriſtus dedit r Iudæ: [r] quia arctius eſt præceptum negatiuum de vitando ſcandalo, & de non infamando occulto peccatore, quàm de vitanda externa, ſed occulta irreuerẽtia ſacri. Sed dum indignus accedit ad occultum forum cõfeſſionis, tenetur Cõfeſſarius tã-

quam Iudex examinare peccata, & diſpoſitionem pœnitentis: nec vnquam licet eũ quem nouit indignũ abſoluere: [s] Hinc enim nullum ſequitur ſcandalum, quamuis pœnitens conturbetur, & conqueratur.

6 Dum aliqui matrimonio petũt coniungi, ſi parochus extra confeſſionem nouit impedimentũ, præſertim irritans licet occultum, tenetur impedire ne maneant in perpetuo damnationis ſtatu. [t] Quod ſi impedimentum probare nõ poſſit, [u] & tamẽ per epiſcopum cõpellatur eos coniungere, non peccat obediens. Diligentius debet epiſcopus examinare quos admittit ad ordines ſacros, vt ſciat eſſe dignos tam inſigni ſacramento & ſtatu: [x] & ne quis tãquam fur intret in ouile, & ne cũ perpetuo impedimẽto ut irregularitate, ordines furtiue recipiat. Interdũ tamen, ut ex graui cauſa vtili, licet inducere ad ſtatũ matrimonii, [y] aut ordinis ſacri: [z] ita licet miniſtrare hæc ſacramenta homini, quẽ credit indigne in peccato occulto recepturum, vt de cõione dictum eſt.

7 Inducere aliquem, de cuius peccato dubitat, ad ſacramentũ confeſſionis aut cõmunionis, nõ debet iudex eccleſiaſticus, aut vir priuatus, ea intẽtione, ut exploret peccatum illius: [a] nec enim cõfeſſionis occultum ſigillum ordinari debet ad prodendum peccatum & inquirendũ, vt lib. 1. de pœnitentia dicetur: alioquin pœnitens haberet ius non explicandi in confeſſione id, ex quo ſibi timet graue dãnum. [b] cummunio ad experimentum probationis, olim erat permiſſa. [c] At ut ſuo loco dicetur: non licet. [d] ſicut neque aqua feruens aut ferrum candens. [e]

s infra lib. de euchariſt. cap. 54. [s] nam Ioan. 20. dantur claues etiam t ad ligandum priuatiue ne abſoluat indignum. [t] Quem ſtatum peccati curat eccleſia vitare. ut expreſſit Trident. ſeſſ. 24. reform. cap. 1. de clandeſt. matrimon. leg. 2. fin. vbi Gregor. Lop. tit. 3. p. 4. Soto, diſtinct. 28. quæſt. 1. 2. ad ſecundum, & art. 3. Michael. Med. lib. 5. de ſacrorum hominum contin. libro 4. controuerſ. 7. cap. 26. controuerſ. 10. capit. 7. Couar. 2. par. ſponſal. cap. u 6. princip. num. 7. [u] Nauar. cap. 22. nume. 81. [x] Concil. x Trident. ſeſſio. 23. y per multa cap. [y] Vt ſi quis virginem coactam vitiauit, vel contraxit in facie eccleſiæ ficto conſenſu, tenetur ducere, aut ratificare: vide Nauar. capit. 22. z nume. 47. [z] Vt in graui neceſſitate, ſi multi parochi ſublati ſint peſte, poſſet Pontifex compellere quoſdam ad ordinem ſacerdotalẽ, & officium paſtoris. infra libro de a ordin. [a] Et id taxat Soto lib. 5. iuſt. quæſtio 6. art. 2. rel. ſecret. mem. 3. quæſtion. 4. concl. 5. vid. Ledeſm. 2. par. quæſtio. 10. art. 3.

b dub. 2. & vlt. [b] Nauar. cap. 7. nume. 3. & dicetur lib. 2. de pœni- c tentia. cap. 9. & ſequent. communis Recent. [c] capit. ſæpe contingit. 2. quæſt. 5. ex Conc. Vuormat. quod tamen eſt abrogatum. Tabien. verb. communicare. §. 14. ſi. cum D. Thom. diſtin. 9. ar. 5. 1. & quæſt. 80. 6. ad 3. Sot. diſt. 12. quæſt. 1. ar. 6. ad 3. Led. quæſt. 21. quamuis ea probatione facta ſit purgatio de crimine. c. ſi epiſcopus. 2. q. 4. & Greg. Pap. 7. ora. ad Henr. 4. Regem German. vt refert Lambert. lib. de rebus German. Alex. 4. p. q. 49. m. 2. ar. 2. Adrian. quodlib. 3. ar. 3. putant eſſe li- d citum. [d] Soto, cum Steph. PP. can. conſuluiſti. 2. quæſt. 4. & Auguſt. de verbis Domini. ſerm. 16. potuit vero Concil. Vuormat. cum ſit prouinciale errare in lege, quæ non multum pertinet ad e regimẽ populi. [e] Caiet. cum D. Thom. 2. 2. quæſt. 95. ar. 8. ad 3. Nauar. cap. 15. nume. 40. capit. fin. de purgat. vulgar. Angel. verb. purgatio. & ſors. Syluestr. duellum. §. 7. & 8. homic. 3. §. 5. verſ. 9. Couar. 4. var. cap. 23.

Hactenus de Sacramentis in genere.

SVMMAE THEOLOGIAE MORALIS

Tomi Primi,

Doctore HENRICO HENRIQVEZ è Societate IESV Authore, in Academia Salmanticenſi Sacræ Theologiæ profeſſore.

DE BAPTISMI SACRAMENTO.

LIBER SECVNDVS.

Authores de hac materia tractantes.

DOct.cit.lib.præced.in princ. & Theol.cum Mag.4.d.3. vbi Soto B.Thom.3.p.q.66. Adria.4. de bapt. Alex.4.p.q.11. Guillel. Pariſ.Tilman.Bart.de Led.lib.de ſacram.tit.de bapt. Led.1.p.q.7. Summiſt.verb.bapt.Alten.lib.4.tit.3.Ant.3.p.tit.14.c.13. Nau.c.22.nu.5. Vict.§.8. Ekius.to.4.ho.55. Caſt. & Medices de her.verb.bapt.Hier.Torren.lib.3.conſ.Aug.c.2.Pet.Sot. de inſti. ſacerd.tit.de bapt.f.29.Direct.Inquiſ.2.p.q.7.hær.4. Leontius, & Hermopulus de ſectis. Euthym. in panopl. Lind.lib.4.panop. c.6.8.Gerſ.comp.Theol.tract.3.in euchologio Græcorum.c.15.17.79.Horantes in loc.cõi.lib.7.c.3.Bell.lib.de bap. Pius Pap.V. Caniſ.etiam lib.1.Marial.c.7.Hoſius & alij catech.Doct.Canoniſtæ.de conſ.d.4.per multa c.vbi Turrecr. & in c.maiores.de bap. & eius effectu.Bald.in procem.Rex pacificus.pag.vlt.Patres in Matt.vlt. & Io.3. vbi Smaragdus.Tert.de bapt. Amb.de ſacram. Cyril.Hieroſol.catech.illuminatorũ.Greg.Nazianz. & Nyſſ.Baſil. & alij hom.de bapt. Dion.c.2.eccleſ.hier. vbi Pachymeres & lib.4.hiſt.Gilber.altercat.c.1.& ſeq. Rodulph.in Leuit.lib.10.c.1. Regino de eccleſ.diſcipl.Anſel.in Matt.3. & 15.& ſæpe. Alger. lib.3.de euchar.c.4.6.7.Iuo.1.de ſacr. Neoph. Bandinus lib.4.de ſact.c.3. Bern.ſer.in cœna. & de bapt. & de ablut. ped. Ruper. lib.10.diu.offic.à c.5.Petr.Clunia.lib.2.contra Petrobuſianos. Balſamon in Canones Apoſt. & ſynod.Zonar. & Nicetas ſæpe. Honorius in ſpeculo eccleſiæ. Durand.in rationali. Cantacuzen.apolog.4.contra Mahomet. Niceph.7.hiſt.c.33. lib.14.c.12. 27.lib.16.cap.35. Clictou. in Damaſc.lib.4.cap.10.

Gloſſa quæ literis indicibus reſpondet textui.

PROOEMIVM.

Ponitur partitio libri & numerantur quidam errores.

DE baptiſmo, qui eſt ſacramentorũ primus,[a] merito agunt Patres[b] primo loco. Nos huius libri argumentum partimur in 8. præcipua capita. 1. agimus de voce & definitione baptiſmi.[c] 2. de tempore inſtitutionis & neceſſitate.[d] 3. de materia[e] forma[f] & ritu.[g] 4. de inſtrumentali virtute & variis effectibus.[h] 5. de baptiſmo flaminis.[i] 6. de ſubiecto,[k] & diſpoſitione neceſſaria ipſius.[l] 7. de miniſtro[m] & neceſſaria illius intentione,[n] & ne rebaptizet.[o] 8. de baptiſmo Ioannis in aqua tantum:[p] & tandem de baptiſmo ſanguinis, ſeu martyrio.[q]

2 Errores cõtra veram & ſanam doctrinam de ſacramento baptiſmi ad hæc fere capita reuocantur. 1. nemo fere hæreticorum baptiſmum abiicit, niſi qui negat oĩa Chriſti ſacramenta:[r] vt Manich.[ſ] qui omnia corporalia aiũt à malo Deo profecta, & Archontici.[t] Alij aiunt baptiſmum aquæ iam ceſſaſſe: vtpote mutatum in baptiſmum ignis ſeu Spiritus ſancti, aut ſanguinis.[u]

2 Qui ex hæreticis admittunt baptiſm. cum eccleſia: errãt tamen dũ aiunt, non eſſe neceſſarium, ſed inutilem paruulis:[x] quos proinde in adulta ætate rebaptizãt. Huc pertinet quod de baptiſmo flaminis paulo poſt referemus.

3 Quidam negãt corporalem aquam eſſe materiam:[y] & locum Ioan. 3. de ſpirituali ablutione interpretantur, ut ſumitur ſpiritualiter. Matth. 3. baptizabit igne, ideſt, gratia. At Vuicleſ. exponit de fide in aquã quæ fluxit de latere Chriſti.[z] & vtuntur illis tantum verbis Io. 4. & ego ſum aquã viua.[a] aut pro aqua vtuntur cauterio ignis.[b] Luther. ſatis eſſe dicit balneum lactis, aut ceruiſiæ.

4 Quidam hæretici inutili forma vtuntur,[c] contra Chriſti inſtitutionem, alij Græci vere approbant eccleſiæ Orientalis formam: ſed errant,[d] putãtes non ſatis eſſe formã in eccleſia Romana vſitatã. & à Latinis ſic baptizatos rebaptizant. Alij ex catholicis periculoſe approbant dubias quaſdam verborũ formas.[e] Alij abiiciunt ritus baptiſmi ab eccleſia approbatos:[f] vt Vuald. negãt ſacri olei vnctiones[g] ante aut poſt baptiſmum faciendas.

5 Vim & efficaciã baptiſmi quidã eneruãt, vt Meſſaliani.[h] Alij pu-

[a] Sup.[a] libro de ſacram. capit. 7. & cap. 4. [b] autores qui iam commemorati ſunt. [c] Capit. 1. [d] à cap. 2. [e] Cap. 6. de mater. remota & 7. de propinqua. [f] à capit. 8. [g] à capit. 13. [h] à capit. 16. [i] capit. 20. [k] capit. 21. & ſequent. [l] capit. 24. & ſequent. [m] capit. 28. [n] capit. 29. [o] capit. 31. [p] à capit. 33. [q] à capit. 34. [r] [ſ] qui hæreſim Gaianam tenuerunt. Tertul. de baptiſm. Manichæi. apud Aug. hær. 46. Seleuc. apud Aug. hær. 59. de qua nihil Caſt. ſed Sebaſt. Medices de hæreſ. verb. bapt. hæreſ. 1. Prateol. in Elench. hær. Bell. lib. 1. ſacr. c. 1. §. 3. lib. 2. c. 23. lib. bapt. cap. 2. § 1. [t] Theodor. inf. [t] Epiphan. hær. 40. Theodor. lib. 1. hæret. fabul. & de Paulicianis. Euthym. 2. p. panopl. tit. 21. Bellarm. 1. ſacram. c. 1. [u] Caſt. bapt. hær. 12. Medices hær. 12. Bellarm. de bapt. cap. 2. §. 2. Prateol. verſ. Iacobitæ. ver. Seleucus. Philaſter & Aug. hær. 59. Eki. tom. 4. hom. 8. 9. Sander. lib. 7. viſib. monarch.

[x] hær. 113. [x] inf. c. 5. & 21. Caſt. hær. 5. 9. Medic. hær. 9. Bell. de bapt. ca. 8. & ſeq. [y] vt Seleucus, qui ex cõſequenti oĩno negat ſacram. bapt. Medic. & Caſt. hær. 1. Bellar. de bapt. c. 2. §. 2. Philaſt. Aug. hær. 59. Prateol. ver. Ignotæ. [z] refert Vuald. to. 2. ſacram. c. 101. Bell. de bapt. c. 2. & 4. [a] Pauliciani apud Euthym. & Bellarm. de bapt. c. 2. §. 4. [b] Iacobitæ apud Bern. de Luxẽburg. Caſtr. hær. 1. Bellarm. cap. 2. §. 3. & §. 5. de Luthero. vid. ſup. V. & in Æthiop. del Preſte Ioã. præter bapt. addunt cauterium, vt etiam exteriꝰ diſcernantur. [c] infra à cap. 8. Caſt. & Medic. hær. 2. Bellarm de bapt. capit. 3. [d] Bellarm. capit. 6. & quidam Luthe. & Arriani di cunt in nominibus. [e] Bellarm. [e] inf. c. 10. & ſequen. Bellarm. capit. 3. [f] [g] infra c. 13. Caſtr. & Medic. hær. 8. Bellarm. de baptiſm. capit. 24. [h] Caſtr. & Medic. hær. 4. Bellarmin. 1. ſacrament. capit. 1. §. 2. Epiphan. hær. 80. Auguſt. hær. 57. Theodoret. lib. 4. Damaſç. de hæreſ. quod Gaid. tribuit Armenis.

Armenis. [i] Medic. hær. 7. de Arme. [k] Caſtr. & Medic. hær. 7. & nos lib. de euchar. c. 3. [l] Caſtr. & Medic. hær. 11. Prateol. in Luther. Bellarm. de bapt. c. 13. [m] infra c. 18. Bellarm. 2. ſacram. c. 18. & hinc quidam hæretici rebaptizant contra vnitatem bapt. Caſtr. & Medic. hær. 6. [n] Bellarm. de bapt. c. 14. contra Iouin. & alios. inf. c. 16. §. 2. [o] Bellar. c. 12. fi. 15. & ſeq. [p] inf. c. 21. cit. ſup. X. [q] inf. c. 24. Luther. refert Bell. c. 10. ſed confutat c. 11. [r] colligũt falſo ex 1. Corint. 15. baptizantur pro mort. Caſt. Medic. hær. 3. inf. c. 3. F. & c. 31. [ſ] Luther. apud Bellar. de bap. c. 7. & lib. 1. ſacram. ca. 24. inf. c. 28. [t] Bellar. 1. ſacram. c. 26. [u] inf. c. 29. & lib. de ſacram. c. 29. Bellar. 1. ſacram. c. 27. [x] infra c. 31. Caſtr. & Medic. hær. 6. Prateol. verbo. Anabaptiſtę. Bellarmin. de bapt. c. 8. [y] inf. c. 20. Caſt. & Medic. hæreſ. 10. Bellar. de bapt. c. 6. [z] inf. cap. 21. contra Caiet. Medic. hęr. 9. [a] inf. à c. 32. Medic. verb. bapt. hær. 13. Bellarm. de bapt. c. 2. 19. & ſeq. [b] Luther. apud Bellarm. c. 6. [c] Vt dicit Trid. ſeſſ. 7. in procem.

tant vim baptiſmi eſſe inſufficientem: niſi adiungatur confirmatio cum vnctione chriſmatis. [i] Alij negant conferri poſſe baptiſmum vtiliter, niſi homini ſimul conferatur euchariſtia. [k] Alij negant effectus quoſdam baptiſmi: quia putant peccatum originale nõ deleri penitus: ſed radi, aut contegi: [l] cum putent fomitem manentem eſſe vere peccatum. Alij negant characterem. [m] Alij addunt falſo plures effectus: vt quod baptiſmus ſi verus ſit, hominem reddat impeccabilem: [n] aut quod liberet ab obedientia legis diuinæ, aut certe humanę: & ab obligatione voti emiſſi. [o]

6 De ſubiecto, quidam paruulos negant eſſe baptiſmi capaces. [p] Alij putant paruulis cum baptiſmo infundi miraculoſam diſpoſitionem actus. [q] Alij mortuos ſine baptiſmo decedẽtes, putant baptiſmo dato, ſaluari. [r]

7 Miniſtrum baptiſmi, quidam hæretici negãt ſatis eſſe laicum, niſi ab ipſis ſit deſignatus miniſter pro ſacramentis. [ſ] Alij collatum rite ab hæretico, aut pagano negant valere. [t] Quidam ex catholicis falſo putant intẽtionem, ſi deſit iniquo miniſtro, ſuppleri per generalem intentionem eccleſiæ. [u] Alij dicunt Anabaptiſtæ, quod laudent miniſtros rebaptizãtes [x] contra vnum baptiſma.

8 De 2. baptiſmo in voto, qui dicitur bapt. flaminis quidam negant catechumenos adultos ſaluari, quã uis habeant contritionem cum voto baptiſmi: [y] quaſi baptiſmus in re ſit omnibus medium omnino neceſſarium ad ſalutẽ gloriæ. Alij ex catholicis falſo aſſerũt paruulis, etiã intra vterum matris latentibus, ſi periclitentur, prodeſſe quõdam baptiſmum in voto, nempe oblationẽ parẽtum: [z] quaſi adhuc pro his maneat illud ſacramentum, quod erat in ſtatu legis naturæ.

9 Baptiſmum Ioannis Baptiſtæ quidã hæretici putant habuiſſe eandem iuſtificãdi vim, cum baptiſmo Chriſti: [a] Alij baptiſmum ſanguinis, ſeu martyrium, aut pœnitentiã negãt remittere peccata: ſed ſolam fidem, [b] qua tempore martyrij aiũt apprehendi Chriſtum.

10 Contra hos errores eodem fere ordine procedentes, ſtabiliemus catholicã doctrinã eccleſiæ Romanæ, & Patrum, de ſacro baptiſmi: quã dãnantur tam veteres hæreſes, quã quæ de nouo à recẽtioribus hæreticis ſuſcitatæ ſunt, aut inuentæ. [c]

CAP. I.

CAPVT I.

De voce, diuiſione & definitione Baptiſmi.

§. 1. *Retinetur vox Græca bapt.*
2 *Diuiditur triplex imo. 4. bapt.*
3 *De martyrio.*
4 *Differt à ſacramento pœnitentia.*
5 *Eſt vnum baptiſma.*
6 *Præſignatum eſt figuris.*
7 *Differt à circumciſione.*
8 *Et à baptiſ. Ioan.*
9 *Definitur.*

BAptiſmus propter varios effectus, habet varia nomina. [a] dicitur enim gratia, donum, myſterium, expurgatio, regeneratio, ſigillum, vnctio, [b] ſed à Gręcis cõmuniter vocatur illuminatio. [c] Vox baptiſmus & baptizo, qua vtimur in cõſueta forma, eſt Græca: & ſignificat generaliter ablutionem. [d] retinet eccleſia verba quędã Græca in ſacris, & in alijs officijs, vel quædam Hebraica: [e] quia in primitiua eccleſia, vbi pars maior fideliũ erat ex Hebræis vel Græcis, cœpit illis vti, & decet conſueta retinere.

2 Triplex eſt baptiſmus, [f] fluminis, flaminis, & ſanguinis. Sed quidam Patres duos tm operis numerant, [g] aquę, & ſanguinis: qui & in infantibus habẽt effectum. Primus aquæ ſeu fluminis, ſolus à Chriſto inſtitutus eſt, vt eſſet verè ſacrum [h] (per ſe contra peccatum originale,) id eſt, ſignum practicum, & inſtrumentalis cauſa gratiæ: [i] de quo in pręſenti agimus 2. baptiſmus flaminis, in ſolis adultis rationis vſum habentibus, necdum baptizatis, dicitur contritio: [k] quæ includit baptiſmum in voto: præſertim feruẽs contritio, quæ delet omnem pœnam, [l] vt baptiſmus. Sic Cornelius ante baptiſmũ Act. 10. fuerat iuſtificatus, [m] cuius eleemoſynę Deo placuerant. Hoc modo pnĩa dicitur laborioſus baptiſmus. [n] At ad iuſtificationẽ adulti qui haberet ſolũ orti-

[a] BEllarm. 2. [b] de bapt. ca. 1. dicitur ſigillũ, quæ vox licet cõis ſit omni ſacramẽto, ſup. lib. de ſacram. c. 2. 6. baptiſmus tamen eſt. 1. & quo intrant eccleſię caulam, quaſi oues charactere ſigillatę. [c] A Græcis dicitur cõiter photiſmos. à illuminatio: quia eſt ſacrum fidei, Hebr. 6. & 10. dicuntur illuminati de quo lib. de ſacram. c. 13. Cyril. ſuas catech. vocat illuminatorum. Clem. Alex. 1. pædag. c. 6. Dionyſ. c. 2. eccleſ. hier. vbi Pachymer. Nazianz. ora. de bapt. Chryſ. hom. ad baptizatos. Aug. 1. de pecc. mer. c. 26 fi. tract. 44. Ioã. D. Tho. q. 69. 1. Bellarm. c. 1. & 11. propoſ. 4. Damaſ. lib. 4. c. 10. Pius V. & Caniſ. in catech. [d] Hebr. 5. varijs bapt. i. purificationibus. & c. 9. & 10. vbi Chryſ. ho. 28. Pius V. Conc. Colon. Hoſ. c. 30. Soto, d. 3. ar. 1. col. 3. [e] ſup. lib. de ſacram. c. 2. §. 2. fi. [f] D. Tho. q. 66. 11. Soto, d. 3. art. 11. vbi cõis cum Magiſt. Victor. §. 24. Led. q. 7. ar. 11. Hugo. lib. 2. ſacram. p. 6. c. 6. Taper. ar. 2. Hoſ. c. 36. Palud. d. 4. q. 3. ar. 2. Vuald. de ſacram. c. 96. 97. Caſtro. verb. bapt. hęr. 9. Alex. 4. p. q. 22. Card. de Aracæli. c. 3. Couar. c. alma mater. 2. p. §. 2. nu. 7. Cucchus. lib. 5. maior. inſtit. tit. 2. nu. 18. gl. in ſum. de conſ. d. 4. & in c. Apoſt. de presbyt. non baptiz. Hoſtien. ſum. de bapt. §. quot ſint nu. 14. Ant. 3. p. tit. 14. c. 13. anto. §§. Sylu. bapt. 1. Angel. Tab. Armil. Aſtenſ. lib. 4. tit. 3. Nauar. c. 22. nu. 5. & l. 4. tit. 4. p. 1. Auguſt. 4. contra Donat. c. 22. Torren. lib. 3. confeſſ. Aug. c. 2. Cyril. lib. 2. in Leuit. col. 2. Dam. lib. 3. c. 10. li. 4. c. 1. Bern. epiſt. 77. ad Hugo. & 60. quæ diſtinctio habet fundamentũ in Scriptura, vt ſtatim dicetur. Bellarm. c. 6. Palac. d. 4. q. 6. p. 137. Vuald. tom. 2. de ſacram. c. 96. & 97. [g] Bellar. c. 6. prop. 1. Hier. in in Epheſ. 4. Vnum bapt. Aug. 13. ciuit. c. 7. epiſt. 118. lib. 4. de bapt. cap. 21. 22. Cyril. catech. 3. Nazianz. orat. 39. in S. lumina. Dam. 4. cap. 10. Ber. ep. 77. Hug. c. 7. Aug. ſeu potius Fulgen. de fide. ad Pet. c. 3. c. firmiſſ. de conſ. d. 4. [h] ſup. de ſacram. ca. 3. definit Conc. Flor. & Trid. ſeſ. 7. de ſacram. can. 1. & de bapt. can. 1. D. Tho. 3. p. q. 65. 1. Led. q. 6. Bell. lib. 2. de ſacram. c. 27. Sot. d. 1. q. 6. art. 1. Aug. tract. 80. in Ioan. [i] Sup. de ſacram. c. 15. & ſeq. & de bapt. de fini Trid. ſeſſ. 6. c. 7. eſſe inſtrumẽtalem cauſam gratiæ. & generaliter de omni ſacro ſeſſ. 7. can. 6 & ſeq. de bapt. aquæ Ioã. 3. niſi quis renatus. Eph. 4. mundãs eã lauacro aquæ in verbo vitæ. Matth. vlt. Marc. vlt. baptizantes. [k] D. Tho. q. 68. 2. & 3. vt i Corn. Act. 10. fuit bapt. flaminis anteq̃ accederet Petrus Apoſtolus. Sic Chrſ gratiã Spũs ſancti q̃ dat baptiſmo flaminis vocat aquã. Ioã. 4. & 7. Trid. ſeſſ. 6. c. 4. ſeſſ. 7. ſacr. can. 4. ſeſſ. 14. c. 1. c. firmiſſime. 15. q. 1. c. baptiſmi vicẽ, de conſ. d. 4. Bellar. c. 6. prop. 2. ſic Act. 1. miſſio Spũs ſancti dr̃ bapt. & certũ eſt adultũ per cõtritionem cũ voto baptiſ. iuſtificari: vt probãt Patres cit. F. quia Ezech. 18. & 33. vere pęnitentibus promittitur remiſſio In noc. cap. Apoſtolicã de presbyt. nõ bapt. D. Thom. q. 68. 2. & vterque citat. Ambr. orat. de obitu Valentin. ad fin. Auguſt. 4. de bapt. cap. 22. vbi probat ex Cypr. quod bonus latro iuſtificatus eſt, fide & conuerſione. Hug. Soto, d. 3. ar. 11. d. 5. q. 1. ar. 2. quod vero Bern. epiſt. 77. refert ex Auguſt. de eccleſ. dogmat. cap. 74. catechumenum non ſaluari ſine baptiſmo aquæ, vel ſanguinis. dicetur. cap. 20. [l] Bellarm. cap. 6. [m] De Cornel. Act. 10. ibi Chryſoſt. hom. 24. Hieronym. 2. contra Iouin. Auguſt. quæſt. 33. in Num. Bellarm. 2. de pœnitentia. cap. 14. §. 16. obiecto. [n] Trid. ſeſſ. 14. cap. 2. fin. Damaſc. lib. 4. cap. 10. Hoſi. cap. 48. Caniſ. lib. 1. contra

tra Magdaburgenſ.de ſæculo Baptiſt x.cap. 10. Nazianz. de ſecundis Epiphanijs. & conc. 39. in ſancta lomina. & lib. 4. Theologiæ. cap. 9 Caſſiodor. de origin. offic. c. 24. Vnald. de ſacram. cap. 104. Turrian. in Clem. lib. 2. conſtit. Apoſt. cap. 41. Cano. relect. de pœ-
o nitentia. 1. par. Bellarm. 1. de pœnitentia. cap. 13. ° D. Thom. addi. quæſtio. 2. articu. 2.

igne, qui eſt Spiritus ſancti. 3. in ſpiritu tantum qui eſt Chriſti, quem confutat Aug. 2. cont. lit. Peril. c. 32. 34. 37. flagellantes hæretici aiunt ceſſaſſe bapt. aquæ. & mutatum in bapt. ſanguinis qui dicitur ignis. refert Caſtro bapt. hæreſi. 9. baptiſ. enim ignis intelligitur. ideſt flaminis Matt. 8. Bellarm. c. 21. item tribulationis,

ginale peccatum, ſatis eſſet cum dicto voto, dilectio Dei ſupernaturalis ſuper omnia: quia ad peccati originalis deletionem, formalis pœni-
o tentia non requiritur. ° & hic ratione caritatis dicitur baptizari in
p Spiritũ ſancto. ᵖ Hic baptiſmus nõ dat characterem, quia iterabilis eſt: & communiter non delet omnem
q pœnam. ᑫ

3 Baptiſmus. 3. ſanguinis (per quem martyres dicuntur in ſuo ſan-
r guine baptizari ʳ) reliquos excellit, quia eſt præſtantiſſimus exterior caritatis actus. martyrium pro fide Chriſti aut pro vera virtute ſuſceptum, ex Chriſti priuilegio confert primam gratiam tam pueris quam adulto attrito, dum recipit pro Chriſto vulnera de ſe lethalia: deletque omnem pœnam non minus, quam baptiſmus aquæ: mereturque mar-
ſ tyr ſpecialem aureolam, ſ ſicut & doctor eccleſiæ, aut virgo. vt dicetur. cap. 36. & ſeq. non tamen im-
t primit characterem, ᵗ nec eſt ſa-
u cramentum: ᵘ quia non inſtituitur, ut ſignum à Chriſto, nec actio hæc eſt cæremonia in religione permanens ad cultum Dei: ſed paſſio eſt eximius actus caritatis. quare licet quis per ſecundum vel tertium genus baptiſmi gratiã obtinuerit, tenetur dum commode po-
x teſt, ad baptiſmum aquæ: ˣ vt ſit actu & numero membrum eccleſiæ viſibilis, & aliorum ſacramentorum particeps. D. Ambr. adiecit baptiſmum Purgatorij in futura vita.
y ʸ Alij diſtinguunt 4. baptiſmata. 1. aquæ tantum, vt Io. 2. ſpiritus tantum, ſeu flaminis. 3. aquæ & ſpiritus, quod eſt ſacram. 4. bapt. ignis,
z ſeu ſanguinis & tribulationis. ᶻ

4 Differt baptiſmus à ſacramento pœnitentiæ, non tantum materia & forma: ſed quia prius eſt in-
a ſtitutus & ad diuerſos effectus. ᵃ Vt circuncisio quæ fuit figura baptiſmi (ſupra de ſacram. cap. 6.) differt ab alijs ſacramentis & ſacrificijs legis. 2. differt quia non magis iterari poteſt baptiſmus, quam vetus olim circunciſio: ſacramentum tamen pœnitentiæ iterandi ſemper eſt lo-
b cus ᵇ (licet homo per illud ſæpe ſit reconciliatus Deo, & eccleſiæ,)
c cum ſit. 2. tabula poſt naufragium: ᶜ baptiſmum in adultis (qui ad illum per pœnitentiæ virtutem præparari debent) vocat D. Augu. (ſeu Fulg. lib. de fide ad Petr. c. 30. ſacramentum pœnitentiæ: & Apoſtolus ad Heb. 6. renouationem ad pœnitentiam, ut ex Patribus citatum eſt lib. de ſacram. c. 13.

5 Baptiſmus eſt præ cæteris maximè vnus: non tantum natura ſpe-
d cifica, ᵈ & unice neceſſarius, ſed
e ſimplicitate materiæ ᵉ ac formę: quãuis interdum ex triplici merſione conſtet, aut plures miniſtri ſimul particulari intentione vnum baptizent. Et vnus eſt, quia cum ſit regeneratio habet iuxta naturæ proprietatem vt in vno homine iterari non
f poſſit. ᶠ quod commune quidem eſt Confirmationi & Ordini, ſed diuerſa ratione.

6 In ſtatu legis naturæ (præter internam contritionem in adultis, quæ pertinet ad baptiſmum flaminis) erat externum ſacramentum in quo gratia ad modum operis operati conferebatur ſemel paruulis, vel adultis (ſupra lib. de ſacram. c. 6.) cum quo Patres iuſti, vt Abel, Enoch, & Noe cum fide viua, tanquam typico baptiſmo, pertinebant ſpiritu ad Chriſtianam religionem
g noui teſtamenti, ᵍ quæ eſt religio-
h num antiquiſſima, iuxta Patres. ʰ In lege ſcripta, quædam baptiſmata
i aquæ ⁱ fuerunt figura baptiſmi: vt 1. Corin. 10. tranſitus maris rubri: aquæ diluuij. 1. Petr. 3. quæ ſalutem Noe, & humano generi attulerũt: ſed præcipua baptiſmi figura erat
k circunciſio. ᵏ

7 Differt baptiſmus Chriſti à veteri circunciſione: 1. quia non tantum eſt ſignum ſed cauſa gratiæ: & ipſe exterior baptiſmus cum debita intentione etiam abſque fide mini-

p ᵖ Matt. 3. promittitur Apoſtolis. & Act. 1. quod eſſent baptizandi in Spiritu ſancto & igne: quod fuit die Pentecoſtes.
q ᑫ D. Thom. q. 67. 3. ad 3. Nauar. c. 1. num. 14. 27. 35. 43. c. dixi. c. magna. de pœnitentia. d. 1. Soto. d. 19. q. 1. art. 3. Michael med. de indulgen. diſput. 1. & 2. Roffen. ar. 17. Triden. ſeſſ. 6. can. 30. ſeſſ. 14. can. 12. interdom tamen magna contritio delet totam pœnam: Nauar. c. 1. nu. 43. cum glo. cap. menſuram verſ. doloris de pœnitentia. diſt. 1. Soto. ſupra & q. 3. art. 1. d. 20. quæſt. 2. 1. fin. Led. 2. p. q. 20. 2. fin. Vega. lib. 9. in Triden. cap. 41. lib. 13. cap. 39. Taper. art. 3. Hoſi. cap. 47. D. Thom. 4. diſt. 15. quæſt. 2. 2. 3. d. 17.
r q. 2. 1. 1. ʳ Sic Marc. 10. Luc. 12. Chriſtus dicit, baptiſmo ſang: ſe baptizandum. Apoc. 7. lauerunt ſtolas in ſanguine agni. quia hoc ſummæ caritatis actu, & paſſione pro cõfeſſione Chriſti aſſimilãtur Chriſto Matth. 10. qui me confeſſus. Ioã. 10. maiorem caritat. D. Thom. q. 66. ar. 12. hic baptiſmus præſtat reliquis Auguſt. ſeu Fulgen. de fide ad Petrum, c. 30. de baptiſmo ſãgui. Tertul. de bapt. c. 16. Cypr. epi. 73. ad Iubaia. num. 6.
ſ Dam. 4. c. 10. ſ D. Thom. addi. q. 96.
t artic. 6. & inf. cap. 36. ᵗ Quia tria tantum ſacramenta imprimunt characterem. Triden. ſeſſ. 7. can. 9. & qui poſt vulnera lethalia euadit, eſt baptizandus: & poteſt iterari martyrium, vt in B. Sebaſt. & Clem. epiſcopo ſic Ioan. qui ex dolio olei feruentis euaſit, fuit martyr. Matt. 20. calicem meum bibetis. Bern. ſer. de Innocen. Diuus Tho. in caten. Matt. 20. cum Hieron. ibid. Lyr. & Hug. fauet Greg. hom. 3. & 35. in euang. & lib. 3. dial. c. 26. Chryſo. ho. 1. in Ioan. Euſeb. 3. hiſt. c. 31. cum Polycrate. fauet Bed. in Marc. 10. & generaliter colligitur ex Cyp. lib. 2. epiſt. 4. lib. 3. epiſto. 6. & 14.
u contr. Caiet. & quoſd Recent. n. 2. q. 124 ar. 4. ad 4. ᵘ Sup. lib. de
x ſacramen. c. 7. Bellarm. de bapt. c. 6. Doct. cit. F. ˣ Quia ex Chriſti præcepto bap. eſt neceſſarius. Ioan. 3. niſi quis ren. Triden. ſeſſ. 6. c. 4. ſeſſ. 7. cano. 4. ſeſſ. 14. ca. 2. ſic Act. 10. Cornel. iuſtificatos recepit bap. & c. 9. Saulus. Aug. 4. de bapt. c. 22. 23. & vlt. epiſt. 108. D. Tho.
y q. 68. c. catechumen. c. quando. de conſec. d. 4. ʸ Ambr. ſermo. 3. in
z pſal. 118. ᶻ Bellar. de bap. c. 19. quod Petil. Donatiſ. diſtinguebat. 3 gradus baptiſ. 1. in aqua tantum, vt Io. bap. 2. in Spiritu ſancto &

vt ait Ambro. ſic. 1. Corint. 15. quid facient qui baptizãtur pro mortuis. i. qui cum oratione offerunt lachrymas & tribulationes pro mortuis. Bellar. lib. 2. de purgat. c. 4. ex poſt. 6. ex Carthu. Hug. Gagnæ. in 1. Corin. 15. Ephren. in ſuo teſtam. Pet. Cluniac. lib. cont. Pet. Bruſianos. At Tap. art. 2. ex Dam. 4. c. 10. diſtinguit. 4. bap. 1. aquæ tantũ. 2. ſpiritus tantum, ideſt flaminis. 3. aquæ & ſpiritus ſimul, ut Chriſti. 4. bapt. ignis, ideſt ſan-
a guinis. ᵃ Trid. ſeſſ. 14. c. 2. can. 2. conc. Flor. ſeſſ. vlt. Feuardus in Caſtrũ verb. bapt. her. 4. & prius inſtitutus eſt bapt. Ioan. 3. & 4. cum tamen claues ſint Petro promiſſæ. Matth. 16. & datæ Apoſtolis poſt reſurrectionem Io. 20. vt ait Trid. ſeſſ. 14. ca. 2. & probat Pamel. ad Tertul. lib. de pœnitentia. cap. 6. Sebaſt. Perez. 3. p. q. 66. ar. 13. §. 9. & ſequen. non iteratur bap. Trid. ſeſſ. 7. cano. 9.
b ᵇ Tri. ſeſſ. 14.
c c. 2. ᶜ ſup. cit. lib. de ſacr. c. 4. Trid. ſeſ. 6.
d c. 14. ᵈ Eph. 4. vnus Deus, vnum bapt. vbi Chryſoſt. ho. 4. Hiero. refert Valentinum poſuiſſe multa bap. ſymb. Nice. confiteor unũ bapt. et ordines ſunt 7. in ſpecie & effectu
e diſtincti. ᵉ Quia aqua eſt ſimplicior, quam 3 euchariſtia duplex materia, in confirmatione oleum mixtum balſamo: in extrema vnctione ſunt plures partiales materiæ & formæ: in pœnitentia tres partes materiæ integrales: in matrimonio materia remota & ſubiectũ ſunt
f duæ perſonæ. ᶠ de quo Epheſ. 4. vt unus numero Deus ita una fides obiectiua, & unum ſacramentum fidei. Taper. art. 2. Bart. Lo-
g deſin. in ſumma de ſacram. diſſ. 4. & 8. ᵍ D. Tho. 1. 2. q. 106. 1. ad 2. cum Auguſt. 1. de pec. mer. c. 11. & lib. 2. contra duas epiſt. Pela-
h gian. cap. 4. Torren. 2. confeſ. c. 7. §. 14. ʰ Euſeb. 1. hiſtor. c. 2. & lib. 1. demonſtr. euang. c. 5. lib. 4. cap. 15. Niceph. 1. hiſto. cap. 5. Tertul. lib. contra Iudæos. Epiphan. princip. lib. contra hæreſ. Nyſſ. lib. de Chriſtiani hominis perfect. Hoſi. ca. 70. hinc eccleſia una dicitur,
i catholica, quia per omne tempus durat ab Abel. ⁱ Damaſ. lib. 4. cap. 10. Nazianz. orat. 39. in S. lum. quod in Pſalm. 28. ſepties dicitur vox Domini, & ſuper aquas, propter ſeptem ſacramenta. Eſa. 12. 44. 52. Ezechiel. 47. Zachar. 13. de aqua, qua Deus mun-
k daturus eſſet homines. ᵏ D. Tho. q. 70. 1. ad 1. Bellarm. 2. de ſacrament. c. 17. fin. Claud. de euchar. rep. 4. cap. 3. fol. 98. Dam. lib. 4. cap.

cap.26. Auguſt.6.contra Fauſt.c.3.quare Coloſ.2. baptiſmus dicitur circunciſio ſpiritualis. [l] ſop.de ſacram.cap.15.Aug.19.contra Fauſtum.cap.13. & probat Bellarm. 2.de ſacram. cap.12. 15.17. [m] dicetur, cap.33. Y.Trident.ſeſſ.7.can.1. D.Tho.3.p.quæſt.38. artic.6.communis.diſtin.2.Palud.quæſt.2. 1.Soto.quæſt.2. 1.col. 6.Palac. quæſt.vni. Caniſi. lib. 1. Marial.cap.7.Nauar.c. 22.nu.6. quod tincti baptiſmo Ioan. rurſus baptizabantur baptiſmo Chriſti. Act.1.10.11.17. & clarius.19.& multum differre à baptiſmo Chriſti. Tolet. in Io.3.nu.34. probat Origen.ho. 21. Luc. tom.6. in Ioan. Baſil. lib.1.de baptiſ. & concio ad ſanct.baptiſm. Cyril. lib.2. in Io.cap. 57. Auguſt.5. contra Iulian. ca.9.lib. 5. de baptiſmo contra Dona. c.10.lib. 2.contra lit. Petil. cap.34.& ſeq.tract. 4.& 5.in Io. Hieronym. in Ioel.2. effundam ſuper uos. & dialog.2. contra Lucif. Dam. lib.4. c.10. Grego. hom. in Euangel. Eſich. lib.7. in Leuit cap. 26. Hilar. in Matthæi.3. Theophil. Matth. 11. vbi Euthym.& in Marc.1. Ambr.li.2. in Luc. c.10. Beda & Theophil.Luc.3.Tertul. lib.de baptiſm. Baſil.homil. de Chriſti baptiſm. Taper articu.2. Beauxam. harm.to.1.fol.132. 166. Bellarm de baptiſ.c.19. & ſequen. quare errat Magiſt. 4.diſtin.2.cap.vlt.& Luther. ex illo Io. 1. qui me miſit baptizare, dicunt baptiſmum Ioã. nihil differre à baptiſmo Chriſti. [n] infr. cap. 33. & Act. 19. D. Thom.q.38.6.Bellarm.c.22. [o] Hugo lib.2.p.6.c.2. fauet

iterum parturio. [u] Docto.d.3. Scot.q.1. Gab.Soto. artic.1.Palac. q.2.per longas homilias. Sic quod aiunt Diony. Damaſ. Nazian. orat.40.de bapt.Baſil.ſimili orat.videtur potius Encomium baptiſmi de baptiſ.laude vid.Hector. Pinto in Ezech.1.ſ8. & 34.ſed D.Thom.& Mag. contentus eſt explicare cauſam materialem & formalem: ut colligitur. c. detrahe. 1.q.1. c.firmiſſime. cap.per aquam. de conſec.diſt.4 Hoſi. cap.36. Sonnius.c. 6.Alan. de ſacram. Card. Areçæli. tit. de bapt.cap.1.& 5. Nauar.c.22.nu.5. [a] Claud de euchar. rep 10 ca.4. f.383. ſed differunt ualde Bellar.4. de euch. c.3. [y] Claud. rep. 9.c.3.fol.335.

l ſtri, multum valet. [l] 2. confert gratiam diuitem & copioſam, quæ per ſe efficax ſit vt introducat in regnũ cœleſte: cum vetera dicãtur Gal.4. egena & infirma elementa. 3. Imprimit characterem ſpiritualem. 4. ex gratia ſacramentali magis reprimit fomitem: & habet alios effectus ſecundarios, de quibus.c.16. & ſeq.

8 Excellit baptiſmũ Ioannis Baptiſtæ, qui erat in aqua tantum: vt in quo nulla gratia ex opere operato conferebatur, [m] inf.cap.33.§.4. fuit enim præparatorius vt homines paulatim aſſueſcerent ad baptiſmum à Chriſto inſtituendũ. 2.non erat proprie ſacramentum,ſed ſacramentale,inf.c.32.nec in eo dabatur remiſſio peccati: ſed Ioannes prædicabat cum eo pœnitentiam in remiſsionem peccatorum. Quare qui baptiſmum Ioannis ſuſceperat, vt quidam ex Apoſtolis, erant rurſus baptiſmo Chriſti initiandi, [n] obligat enim diuinum præceptum poſt prædicatum euangelium. inf. cap.2.

9 Baptiſmus definitur ab Hug. [o] eſt aqua diluendis peccatis ſanctificata per verbum Dei. Sed melius definitur per ablutionem, vt nomẽ ſonat, quæ eſt materia propinqua. [p] ſic eucharistia non definitur per panem, [q] nec ſacramentum pœnitentiæ per peccata, quæ ſunt materia remota. Definitur ergo bapt. [r] eſt ablutio hominis, ſub præſcripta verborum forma, ex Chriſti inſtitutione: in regenerationem ſpiritualem. Ad explicationem addi poteſt ſacramentalis ablutio. [ſ] Vbi omnes quatuor cauſæ exprimuntur. Vel ſic, eſt lauacrum aquæ in verbo uitæ. [t] Alii longiori ſermone deſcribũt. [u] Patres baptiſmum (vt alia ſacramenta) dicunt conſtare ex re uiſibili,& inuiſibili Dei virtute, quæ adeſt in bapt. vt lib. de ſacram. cap. 18. explicatum eſt. & comparant baptiſmum cum eucharistia, [x] ſed negant baptiſmum perinde adorari latria, vt eucharistiam. [y]

CAPVT II.

Quando cœpit inſtitutio & obligatio baptiſmi.

§.1. *Baptiſmus eſt principium vitæ & ianua religionis.*
2 *Inſtitutus eſt Matt.3.quando Chriſtus fuit à Ioan. baptizatus.*
3 *Ex tunc cœpit Chriſtus ſuo baptiſmo initiare per Apoſtolos.*
4 *Promulgauit legem baptiſmi Ioan.3. ſed vt obligaret poſt ipſius reſurrectionem.*
6 *An ignorantibus profuerit aliquo tẽpore poſt reſurrectionẽ circuncíſio.*
8 *Quando completa ſint hebdomadæ. Dan. 9.*

INſtitutus eſt baptiſmus tanquam principium externæ vitæ Chriſtianæ, quæ incipit per fidem: & per hoc fidei ſacramentum baptiſmum (qui dicitur illuminatio à Patribus citatis.c.1.) fit proteſtatio & profeſsio fidei in eccleſia Chriſti viſibili. Et per baptiſmum intrantes tanquam per ianuam, adunantur fideles in una vera religione: [a] & fiunt capaces aliorum ſacramentorum. [b]

2 Inſtitutio baptiſmi in ratione ſacramenti & cauſæ inſtrumentalis, non fuit à Ioan. Baptiſta, [c] qui venit in aqua tantum: ſed iure diuino facta per Chriſtum: quando in vita mortali in Iordane Matt.3. fuit baptizatus [d] à Ioanne. Vbi primo deſignauit materiã, & tunc vim regeneratiuam contulit aquis. [e] Sed ab illo baptiſmo, qui nondum erat Chriſti, nullũ effectum Chriſtus recepit: [f] nec dicendus eſt eo baptiſmo renatus: [g] Tunc etiam præſignauit formam, cum manifeſtatum eſt myſterium B. Trinitatis: [h] nempe in voce Patris, ac

CAP. II.

[a] Dictum eſt de ſacram.ca.11. §.1.Bellar.1. de ſacram.c.22. Auguſt. [b] inf c.20. G.conc. Flor. Dionyſ.c.2.eccleſ.hier. Dam.lib. 4 c.10. Baſi.in hor. orat. ad bapt. Bell. de bapt. cap.8.§.3. claſſis. & dicetur.c. 3.§.1. Cyril. præfat. in ſuas catech. Beauxam.harm.to. 1.fol.94. 145. licet Dionyſ. Alex.apud Euſeb.7.hiſt.cap.8. putauit eucharistiã profuiſſe homini p hæreticos baptizato contra formam eccleſiæ,per baptiſ. intrãs in eccleſiam concil. Flor.Augu. tract 4.in Io.Cyril. lib.12. in Io. c.50. Naz. orat. in ſanct. lauacrum. [c] Doct. cit.cap.1.§.8 M.cõtra Magiſt.diſtin.2. catlr. definit Trid. ſeſſ.6.cano.1. [d] D. Thom.q.66.2.Caieta.Doct. cum Magiſt.diſtin.3. ubi D. Thom.q.113.2.Capreol. quæſt.1.con. 3.& ad argu. Palu. quæſt.1. Scot quæſtio.4.Richar articu.5. quæſt.1.Gabriel.articu.3.dub.vltim.Soto. quæſt.1.artic.2.Ledeſm.queſt.7.2.Hugo.lib.2.par 6.cap.4. [e] Bed. homil.Epiphan.& lib.1.in Luc.cap.10. quod ſumpſit ex Ambro. lib.2.in Luc.cap.vltim.in princ.gloſſ.ordin. Lucæ 3.Auguſtin.ſermo.36 de tempo. & hinc colligitur tunc inſtitutum baptiſmum à Chriſto, ut ait Diuus Thom. & alij. Beauxam. tom.1. harmo. fol.145.ex Damaſc. cap.2. de Epiphan.Hierony.Matth.3.Eſich. 2. in Leuiti. cap.8. ſignificat Auguſt. lib.3. de mirab. ſcript. Bellarmin. cap.5. [f] Diuus Thom. 3.par. quæſtio:38. articu.3. & 6. & quæſtio.84. artic.7. ex ſola euchariſtia Chriſtus recepit actualem refectionem.quæſt.81.1.ad primum. [g] Natal. Beda annotat. contra Fabrum in Matthæi.3. Auguſt. Enchyrid. cap.48.49.tracta.4.& 13 in Ioannem, cuius rationem aſſignat.lib.ſecundo,contra liter.Petil. cap.22. & 37. Alcuin.lib.3. de Trinitate. capit. 17. At Chriſtum,impropriẽ uocant ex baptiſmo renatum, Origen. homil.28.in Luc. homil.8. in diuerſos. Damaſc. lib.4 cap.10. Faber. in Matthæi 3. [h] Ambroſius. 2.in Lucæ cap.ult Optat.lib.4. contra Donat.Hilarius, cano.2. in Matth.Bellarmin, de baptiſm. cap.

Auguſt.tract.80.in Ioan.accedit verbum ad elementum. catechiſ. Pij V. definit.eſt ſacramentum regenerationis per aquam.ſed reijcit D.Tho.q.66.1.ad 3. [p] ſic Mag.d.3.vbi Richar. Albert. Tarant. Scot.Dur.Palud.Gabriel.Herua.quæſt.1.Carthuſ.q.3.Capreol. Soto.q.1.ar.1.& diſt.4.q.vnica.ar 1.fin.Ledeſ.q.7. ar.1. D.Thom. q.66.1.Alex.4.p.q.11.m.3.ar.2. Summulæ verb.baptiſmus. Taper.art.1.colligitur ex Auguſt.tract.15.in Ioan.colligit ex Eph.4. mundans eam lauacro aquæ.& tract.80. baptiſmum vocat tinctionem, & fluuium ac labile elementum. [q] Diuus Thom. quæſt.73. 1.ad 2. [r] Quam definitionem D.Thom & Alex. ſumunt ex Dionyſ.eccle.hier.c.2. Nazian.orat. de baptiſm. Dam.lib.4. c.16.Catech. Pij. & Caniſ. Nauar c.22.num.5.Syluest.& Caiet. uerb.baptiſ. [ſ] Quia oportet,ut ablutio fiat cum rebus quæ ſunt de neceſſitate ſacramenti,nempe cum debita intentione miniſtri determinati: cum coniunctione morali materiæ cum forma: in ſubiecto capaci ſeu non baptizato, & ſi adultus eſt, eo conſentiente. [t] Vt colligunt ex Ephe. 4. Auguſt.tract.15. Ioan.Bellar.cit. ſed ſacramentum pœnitentiæ poſſet dici regeneratio Gal.4. Filioli quos

filio incarnato, & columba Spiritum ſanctum deſignante: in cuius Trinitatis inuocatione ſtat forma baptiſmi, vt cap. 8. dicetur. deſcenſus Spiritus ſancti cum cœlorum apertione ſignificauit effectum baptiſmi eſſe introitum in Sancta ſanctorum. [i]

3 Chriſtus ſtatim poſt baptiſmum prædicabat, & legitur baptizaſſe Io. 3. non quidem baptiſmo Ioan. in quo nulla gratia ex operato dabatur, ſed ſuo, qui eſt in Spiritu ſancto [k] & quo ante paſſionem ſunt Apoſtoli baptizati, vt dicetur cap. 5. ſed communiter per Apoſt. baptizabat [l] Ioan. c. 4. nec dum forte ſub forma quam Matth. vlt. poſt reſurrectionem explicauit. ſed in nomine Chriſti quem veniſſe prædicabat: in qua forma parum differebat à bapt. Ioan. [m] multum tamen in effectu: & gratia in eo baptizatis contritis data, nondum erat efficax introducere in regnum cœlorum, ante Chriſti paſſionem. De quo forte interpretari licet Chryſoſt. & quoſdam Patres. [n] Non abeſt à veroſimili, tunc inſtituiſſe Chriſtum, cum primum aliquem, vt ſanctiſs. Matrem vel Petrum ſuis manibus & verbis baptizauit. vt ſimili ratione inſtituit ſacramentum euchariſtiæ & Ordinis, cum eam conſecrauit, & Apoſt. ordinauit. Cæterum ut alia ſacramenta non ſic inſtituit abſoluendo, aut vngendo aliquem vel copulando matrimonio, ita ſane facto ipſo baptiſmum inſtituit, vt Patres citati docent: & quidam aiunt, cum forma in nomine Patris, &c. [o]

4 Præceptum baptiſmi promulgatum eſt à Chriſto Ioan. 3. niſi quis renatus: quem locum omnes cathol. ſemper intellexerunt de ſacramento baptiſmi: [p] licet B. Hieron. per tropum accommodet doctrinę. Sic præceptum euchariſtiæ Ioan. 6. niſi manducaueritis: [q] præceptumque pœnitentiæ Luc. 13. niſi pœnitentiam egeritis, cœpit promulgari ante ſacramenti inſtitutionem plenam. Non tamen intendit Chriſtus, vt ab eo puncto lex euangelica, cuius profeſſio fit in baptiſmo, inciperet obligare, ante mortem ſuam (ut aliquando putauit B. Auguſt. [r] quem licet interpretari [ſ]) ſed ſuauiter, vt ſolet fieri in legibus humanis, [t] uoluit poſt completam omnino paſſionem & mortem ſuā, obligare ſcientes. mors autem abſorpta eſt & completa in puncto extrinſeco reſurrectionis Chriſti, ex quo cœpit obligare lex Chriſti, & baptiſmus, quando & abolita eſt lex uetus: quæ non plene expirauit ſtatim expirante Chriſto, ut quidam putant: [u] ſed per mortem Chriſti conſummatam: [x] ita ut corruptio unius fuerit generatio alterius. ſed lex dicitur expiraſſe in morte Chriſti, Io. 19. conſummatū eſt: & Matth. vlt. velum templi ſciſſum eſt, quia mors Chriſti fuit cauſa de ſe ſufficiens [y] ut lex omnino ceſſaret nec ullo temporis momento orbis fuit ſine obligatione unius tantum legis diuinæ; ut quidam de tri-

i cap. 5. [i] Hilarius canone 2. Matthæ. Chryſoſt. hom. 4. imper. Matthæ. Theophil. Lucæ 3. Diuus Thom. quæſt. 39. 5. quæſt. 49. 5. ad tertium, & in 3. diſtin. 18. artic. 6. 3. ad ſecundum Albertus in Math. 3. Auguſt. 3. de mirabilibus ſcripturæ. c. 5. Beauxam. harmon. fol. 146.

k [k] Ioan. 1. ipſe eſt qui baptizat in Spiritu ſancto. c. 3. renatus ex aqua & Spiritu ſancto. Matth. 3. & ſæpe Bellarm. c. 5.

l [l] Vt ex Ioan. 4. probat Aug. tract. 5. & addit quod ēt Iudas baptizabat. & tract. 13. 15. ſer. 36. de tēpore. Cyril. 2. in Ioan. c. 57. vtraque gl. & Lyr. D. Tho. in catena cum Aymo. in Io. 3. Hilar. cano. 2. in Matt. Hieron. dial. contra Luciſe. poſt princ. Nazian. orat. 40. in bap. Bed. ſup. & glo. Luc. 3. Beauxam. tom. 1. f. 202. Ianſen. concord. in Ioan 3. & ita conſtat ante paſſionē Chriſti fuiſſe baptiſ. Chriſti, quo conferebatur gratia ex operato, contra Tertul. Ruper. & alios de quibus. inf. c. 3.

m [m] Tunc ante mortem Chriſti uidentur baptizaſſe in nomine Chriſti, vt ait Sco: (& ita interpretandi eſſent Ambr. & Nicol PP. qui aiūt valuiſſe baptiſmū in nomine Chriſti, infra c. 10.) colligitur ex Chryſoſt. homil. 28. in Io. 3. Leo Pap. epiſt. 4. ad epiſcopos Siciliæ. Tertul. de bapt. Ferus, & Ruper. in Io. 3. qui negant ante reſurrectionem Chriſti differre bapt Chriſti & Ioan. quam ſententiam Cano lib. 8. de loc. c. 5. negat eſſe nota dignam: refert Bellar. c. 5. in princ. quos D. Thom. intelligit quæſt. 73. 5. ad 4. quaſi non eſſent baptizati bap. Chriſti: & ex diſpenſatione Apoſtolos in cœna recepiſſe prius euchar. quam baptiſ.

n [n] Chryſoſt. & Theoph. probant ex Ioan. 7. nondum erat ſpiritus datus, ſcilicet perfecte, quia gratia non aperiebat ianuam cœli: nec dabatur Spiritus ſanctus in ſigno viſibili: & ita ſimilis erat gratia quam pœnitentes recipiebant ex opere operantis, cum humili receptione bapt. Ioan. Leo epiſt. 4. c. 3. regenerationis gratia cœpit à reſurrectione nempe obligare.

o [o] quia in ea Chriſti baptizatione declaratum eſt myſterium Triniti. ſup. I. de quo Apoſt. ſatis erant inſtructi. & Baptiſta dixit de Chriſto Matt. 3. baptizabit in Spiritu ſancto Ioan. 3. renatus ex aqua & Spiritu ſancto. ſignificat Amb. lib. 2. in Luc. c. vlt. Optat. lib. 4. cont. Donat. tenet Palac. d. 3. q. vni. col. 4. ſed Matt. vlt. rurſus declarauit formam cum præcepto docendi fidem explicitam Trinitatis & Chriſti, quia dicit, ne ſeruent ea quæ prius mandauerat.

p [p] Bellarm. de ſacram. lib. 2. c. 3. & de bapt. ca. 4. id Ioan 3. explicari de vera aqua & bapt. ibi Orig. Chryſ. hom. 24. Aug. Cyril. lib. 2. c. 42. Bed. Theoph. Euthy. idem Iuſtin. apol. 2 Tert. de bapt. & lib. de reſur. carn. Cypr. li. 3. ad Quirin. cap. 25. Fulge epiſt. 1. ad Adeodatum. Ambr. 3. de Spiritu ſancto. cap. 11. Hieronym. in Ezechie. 16. Baſil. Nazianz. & Nyſſ. ſer. de bapt. & Nyſſen. in 1. Catech. c. 33. Toler. in Ioan. 3. no. 11. Beauxa. harm. fol. 192. Cyril. Catech. 3. Auguſt. 1. de pec. mer. c. 30. Gregor. lib. 7. epiſto 53. qui ita legunt ex aqua & SS. nec differt quod quidam legunt ex aqua & ſpiritu. Nyſſe. de bapt. Euthy. Ioan. 3.

q Cyp. epi. 72 73. & li. 1. cont. Iudæ. c. 12. Ab. ſup. [q] Vt dicetur iuxta Patrum expoſitionem lib. de euchar. & tamen quia euch. eſt finis ſacramētorum prius inſtituta ſunt omnia illius, ut materia forma & præceptum: quam in baptiſmo cuius forma permanens & obligatio cœpit Matt. vlt. D. Tho. q. 73. 5. ad 4. Soto. diſt. 8. q. 1. 5.

r [r] Aug. 1. de orig. animæ. c. 9. lib. 2. c. 10. 12. li. 3. c. 9. & ita contendit bonum latronem fuiſſe baptizatum: quia ait à puncto Ioan. 3. ita obligaſſe, vt nec latro ſine bap. ſaluari poſſet. idē Aug. ſeu Fulgēt. lib. de fide ad Pet. c. 30.

ſ [ſ] interpretandus eſt vt pœnitentia latronis includat bapt. in voto: quia Aug. 1. de peccato mer. ca. 30. ex tunc putat fuiſſe neceſſarium in re vel in voto. vt ait Bell. de bap. c. 4. & tamē quia idē Aug. epi. 19. ad Hiero. fatetur veterē legē nō fuiſſe mortuā ante Chriſti mortem: dicerent nec legē nouam de bapt. obligaſſe ante Chriſti mortem. quare citatus. R. intelligit Aug. promulgationē bap. factam eſſe inchoatiue Ioan. 3. ſed vt poſt Chriſti reſurrect. haberet vim obligādi.

t [t] quāuis lex naturalis ſtatim vt per lumē naturæ ꝓmolgata eſt obligat: ſed lex poſitiua auth. ut ſactę nouæ, non obligat niſi poſt duos menſes. Sot. li. 1. iuſt. q. 1. artic. 4. atque ita Chriſtus legis ſoę poſitiuæ obligationem temperauit, quia Matt. 11. Chriſtus legem ſuam vocat ſuaue iugum, & onus leue.

u [u] Fr. Medi. 1. 2. q. 90. art. 4. col. 8. fin. & q. 103. ar. 3. Bel. c. 5. prop. 3. quod ſign. D. Thom. 1. 2. quæſt. 103. 3. ad 1. art. 4. ad 1. 3. par. q. 37. 1. ad 1. quæſt. 66. 2. ad tertium. quæſt. 47. 2. ad primum. & in 4. d. 1. in 2. p. quæſt. 2. ad tertium. Durand. diſt. 1. quæſt. 4. Palud. quæſtio. vlt. Richard. diſt. 3. articu. 5. q. 3 Maior. q. 1. Adria. q. 1. de baptiſm. fauet Aug. epiſt. 19. ad Hieron. & eiuſdem Hieron. ad Auguſt. Bernard. epiſt. 77. Hugo. lib. 2. p. 6. cap. 5. Victor. §. 10. Caſtro verbo. baptiſ. Cano relect. de pœnitentia. p. 5. & fatetur Soto. diſtin. 2. quæſt. 2. artic. 2. Taper. artic. 2. de baptiſ. Alan. de ſacramen. cap. 39. Sonnius. cap. 23. Cardin. Aracæli. titu. de baptiſm. cap. 7. Caniſi. de baptiſm. articu. 1. & 2. & Victor. ait colligi ex Dan. 9. in dimidio hebdomadæ deficiet hoſtia: quod morte Chriſti expiraſſe vetera ſacrificia exponunt vt African. Quem refert Euſeb. 8. de monſtrat. & Hieron. in Dan. 9. Beda, Magiſt. hiſtor. Lucid. Dried. Ianſen. cum Metaſten. & Philone hiſtorico. nam à puncto mortis Chriſti fuit aperta ianua cœli, beatificatis Patribus limbi.

x [x] Soto. lib. 2. inſtit. quæſtio. 5. articu. 4. & in Rom. cap. 7. mortificati eſtis legi per mortem Chriſti. & diſtin. 3. articu. 11. diſtinct. 5. quæſt. 1. articu. 2. quia baptiſm. ut eſt figura mortis, ita & reſurrectionis Chriſti Rom. 4. & 6. & tamen legis ver. obligatio dicitur ceſſaſſe in morte Chriſti, quia in puncto reſurrectionis extrinſece finita & abſorpta eſt mors in victoria. 1. Corinth. 15. ſic Auguſt. epiſto. 19. ad Hieronym. ait lex vetus durauit vſque ad paſſionem & reſurrectionem Chriſti: & citat pro ſe Cyprian. & Ambroſ. idem Hieronym. epiſt. ad Auguſt. (ut fatetur Fr. Med.) & citat pro ſe Orig. Euſeb. Didymum. Apollinar. idem Chryſoſto. lib. 1. de ſacerdotio. Theophyl. & Oecumen. in Galat. 2. Caſſian. collat. 17.

y [y] ſic Heb. 7. tranſlato ſacerdotio, neceſſe eſt vt legis tranſlatio fiat: dum in cœna Chriſtus inſtituit nouos ſacerdotes: nec tamen in cœna ante paſſionem ceſſauit lex vetus, niſi tanquam in cauſa, colligitur ex Diuo Thom. 3. par. quæſt. 50. artic. 6. & ſacit. quæſt.

duo mortis Chriſti, falſo aſſerunt. [z] nam Patres ad tempus reſurrectionis Chriſti referunt obligationem baptiſmi: [a] aut tempus aliquanto poſterius, & baptiſmus vt merſione ſignificat mortem Chriſti cui conſepelimur, ita emerſione vt dicitur Rom. 4. & 6. ſignificat reſurrectionem ipſius.

5 Vt ergo leges Imperatorũ (quas ſacri canones imitari nõ dedignantur) non obligant ſtatim, cum voce præconis promulgantur: ſed elapſo bimeſtri: ita Chriſtus poſitiuam legem euangelii à ſe latã, quam Matt. c. 11. vocat ſuaue iugum, noluit facta Ioan. 3. promulgatione obligare, niſi elapſo ſaltem triennio: quod fluxit à baptiſmo & prædicatione Chriſti, vſque ad reſurrectionem ipſius. [b] quando habuit annos ætatis 33. quamuis quidam falſo numerent annos quatuor prædicationis: & tribuunt Chriſto annos 34. ætatis. [c]

6 Pro ignorantibus legem euangelii (quales tũc multi fideles Iudęorũ erant, longe diſtantes à Hieruſalem) pie creditur indulſiſſe Chriſtum inducias per aliquod tempus, poſt ipſius reſurrectionem: [d] vt ſi miniſter, aut pater fidelis ignarus prorſus baptiſmi, paruulis cum fide in Chriſtum applicaſſet ſacramentum legis naturæ, aut circunciſionis (non quidem vt hæc figura erat futuri, ſed vt pia cæremonia ſimilis ſacramento legis naturæ [e]) Deus liberaliſſimus mundaret paruulos à peccato. [f]

7 Hoc priuilegium quidam duraſſe referunt ad tempus vſque Pentecoſtes, [g] in quo Act. 2. per varias linguas omni nationi Iudęorũ concurrentium, in regia vrbe Hieruſalem prædicauit ſummus præco Petrus Apoſtolus, cum expedita & efficaci uirtute, & iuriſdictione obligandi orbem, & in eo ſermone explicuit ſummam doctrinæ euangelicę: & eo die completa ſunt omnia Chriſti myſteria, quando poſt Aſcenſionem miſit promiſſum Spiritum ſanctum, & ſtatim cœpit publicus uſus ſacramentorum. Huius figura fuit promulgatio ſolennis legis in monte Sina, vt aiunt D. Auguſt. & Leo. 1. [h] quæ fuit 50. die poſt primum paſcha Iudęorum. [i] & quamuis bapt. à reſurrectione Chriſti, cœpit ſcientibus eſſe præceptũ, ſed tunc fuit medium [k] ex lege irritante & plene promulgata omnino neceſſarium, vt deinceps nemo paruulorũ ſine baptiſmo aquę aut ſanguinis ſaluaretur. Alii referunt ad tempus excidii Hieruſalem [l] quod à Tito & Veſpaſiano factum eſt, anno 40. elapſo poſt Chriſti paſſionem. [m] quo tempore obierant omnes Apoſtoli, & vltimus etiã Ioannes: qui totius orbis prouincias inter ſe diuiſas repleuerãt euangelio, vt de ſe ait Apoſtol. Rom. c. 15. & ſepulta ſynagoga cum honore, ex inde veteres cæremonię fuerunt inutiles, & de ſe mortiferæ. [n] Apoſtoli enim prędicarunt in omnem terram, [o] & vniuerſę creaturę: atque ita orbem promulgatione euangelii obligarunt.

8 Eo tempore ſaltem excidii cõpletę ſunt iuxta graues Patres 70. hebdomadę Dan. c. 9. [p] quando in

z quæſt. 37. 1. ad 3. quæſt. 40. artic. 4. [z] vt Scot. diſtin. 3. q. 4. & ſignificat D. Thom. 1. 2. quæſt. 106. 4. ad 4. quod confutant Sot. Frat. Medi. & Recent. obligabat lex vetus in triduo: ac ſubinde nondum a lex noua. [a] Auguſt. & Hieronym. cum Patribus per illos citatis Chryſoſt. in Ioan. 7. homil. 28. & lib. 1. de Sacerdotio. Theophil. & Oecumen. in Gal. 2. Tertul. de baptiſmo. facit Cano, lib. 8. de loc. cap. 5. D. Thom. q. 66. 2. Soto loc. citatis Tab. b bapt. 1. §. 3. [b] Tenet Lucidus de die paſſio. c. 9. 12. & lib. 7. chro. ca. 2. Vergar. Hiſp. in qq. ad ducem Infantatus. q. 8. Genebrar. chroni. lib. 2. p. 113. & probant Chriſtum in mortali vita cõpleuiſſe annos tantum 33. ab incarnatione. Euodius Apoſtolorum ſucceſſor, quem ſequitur Nicepho. 2. hiſtor. c. 3. & lib. 1. cap. 27. & vlt. fin. Orig. homil. in diuerſos colligitur ex Oroſ. li. 7. c. 4. dicente Chriſtum crucifixum anno Tiberij. 17. nẽpe expleto & incipiente 18. Eutrop. hiſt. Epiphan. lib. 3. hæreſi. 51. contra Antidicomar. & li. 1. to. 1. cap. vlt. lib. 2. contra hęreſ. Manich. & lib. de ponder. In anno 18. Tiber. Euſeb. chron. olymp. 202. quod declarat Caſſiodorus, dici annum 17. Tiber. in quo ſolus ſine ſocio conſulatum tenuit. Magiſt. in hiſtor. Scholaſt. Auguſt. 2. doct. cap. 28. Hieron. in Dan. 9. cum Apolinar. & Victor. D. Thom. in id Epheſ. 4. in menſuram ætatis. & 3. par. q. 46. 9. ad quartum. Soto diſtin. 43. q. 2. 3. fin diſt. 44. artic. 4. Cano. lib. 11. de loc. c. 5. ad 6. Martin. 1. hypotypoſeon. cap. 14. late Abulenſ. 2. par. defenſ. à cap. 11. Ioan. à Boue. li. 3. concor. de vita Chriſti. cap. 55. in præfat. Perer. lib. 11. in Daniel. q. 7. Burgen. & Lyra in Luc. 3. Roger. bacco. epiſto. ad Clem. 5. Anton. 1. par. hiſto. Marian. Scot. hiſtor. & in ſuis Chroni. Sulpit. Iſidorus iunior. Herman. Anaſtaſius Nicen. quæſtionibus in ſcriptur. quæſtio. 92. tomo 6. Biblioth. ſacræ. Iſich. hom. in Natal. Domini. Brigitta. lib. 1. reuel. cap. 10. Paulus vero Foro ſempron. lib. 4. Chron. in ſecunda parte probat non potuiſſe impleri anno 34. quãquam ipſe falſo tribuat ætati Chriſti annos 36. de quo bene Abulenſ. c [c] Refert Cano. & Hierony. ſup. tenet Beda de ratione temporum. cap. 46. Anton. Auguſt. in libel. Montan. to. 3. Bibliæ Regiæ, tract. de ſæculis. Onufrius. lib. 2. Faſt. Rom. cum Diony. exiguo. Gerar. Chroni. in princ. Albert. ſup. epiſt. Dionyſ. ad Polyc. Gerlat. Ioannes de montereg. Bernard. Mutinen. Campanus. & Lucas Gauricus. ſignificat Ianſen. cap. 36. quia putant interceptũ fuiſſe annum inter Chriſti baptiſmum & nuptias Canaa, in qua Chriſtus non prædicauit. & tamen prædicaſſe tribus annis quod admittit Cano d cum Caiet. [d] Soto Fr. Med. q. 103. art. 3. ad fin. Palac. Scot. Bella. D. Tho. q. 66. 2. ad 3. Capre. diſt. 3. q. 3. ad argu. Viguer. cap. 15. §. 1. e verſ. 13. Ledeſ. 1. p. q. 1. 1. ar. 4. Victor. & recent. Scot. [e] Soto. lib. 2. iuſt. q. 5. ar. 4. & d. 2. q. vni. ar. 2. Palac. q. 1. par. 60. frat. Med. 1. 2. q. f 90. art. 4. Ledeſ. q. 7. art. 1. Victo. & recent. Bellar. c. 5. Scot. [f] vt paruulis non prius bapt. eſt medium in re neceſſarium, quam eſſet talis promulgatio ſuauis: vt lege hac irritatoria obligaret præcepto oẽs adultos totius orbis. ſic in leg. vet. paruulis ante octauũ diem periclitantibus proderat oblatio patris abſque circunciſione, ſicut & fœmellis quæ non circuncidebantur. & circunciſio dicitur Io. 7. non eſſe ex Moſe, ſed ex Patribus. ſic Paulo licuit circuncidere g Timotheum abſque falſitate ſigni. [g] Bellar. de bapt. cap. 5. fauent Diony. ca. 2. eccl. hier. Cypr. Chryſoſt. Ambroſ. Damaſ. Ex quibus. Turrian. in Clem. lib. 6. conſt. cap. 12. prob. tunt Apoſtolos fuiſſe creatos epiſcopos cum autoritate prædicãdi & obligan. orbẽ. quod probabile dicunt Scot. Capreo. diſt. 3. q. 3. ad 1. Scoti. cõtra. 1. con. & quidam recent. quod putant eſſe D. Th. d. 3. art. 5. q. 2. & 3. at non eſt, quia loquitur de ignorante. prob. quia Chriſtus paulo ante Aſcenſionem. Matt. vlt. & Mar. vlt. declarat iterum præceptum baptiſmi; & iubet ne id prædicatione promulgent, quouſque induãtur uirtute Spiritus ſancti, & Act. 1. accepto Spiritu ſancto, & magiſterio cũ linguis igneis prædicatione obligarũt orbem, Scot. & Soto dicunt proh babile. [h] Auguſt. epiſt. 119. Leo Pa. i ſer. 1. Pentec. [i] qa licet Paſcha incidat diuerſis diebus, ſed dies 50. Pentecoſtes incipiunt numerari à primo die poſt Sabbathum intra paſchales dies incidens, vt plane dicitur Leuit. 23. & ita ceſſant difficultates de quibus Bellar. lib. 3. de eccleſia. cap. vlt. lib. 4. de euchar. c. 9. 6. cum Francolino de horis canok nic. cap. 51. [k] de neceſſitate medij in baptiſmo, Bellarm. de bapt. ca. 4. ex Auguſt. 1. de peccatorum mer. c. 30. quando etiam in adultis requiritur uotum explicitum baptiſmi, ut colligitur ex conc. l Trid. ſeſſ. 6. cap. 4. poſt promulgatum euang. [l] Scot. d. 3. q. 4. & licet Soto. & fr. Med. tribuant hanc ſoli Scoto, ſane illam inſinuat D. Thom. 1. 2. q. 106. art. 4. ad & 4. & ad tempus excidij referunt quidam hebdomadas, Dan. 9. quibus finitis dicit ceſſaturum ſam crificium vetus: [m] vt affirmant Euſeb. lib. 2. hiſto. cap. 6. lib. 3. cap. 5. & 7. nempe ab anno 18. Tiberij in quo Chriſtus paſſus eſt ad 2. annum Veſpaſ. in quo iuxta Ioſeph. 2. Bell. iud. cap. 10. lib. 7. ca. 4. factum eſt excidium. Nicephor. lib. 3. hiſt. c. 9. chronici. & Raban. in Matth. 24. At Hieron. in Zachar. 11. ego non parcam, numerat n annos. 42. quia includit utrumque extremum. [n] D. Thom. 1. 2. q. o 103. 3. cum Aug. fr. Med. Soto. & alij cit. X. [o] ex cit. lit. L. in Matth. 24. & Paul. Rom. 10. quaſi impletum citat id Pſ. 18. in omnem terram exiuit ſonus. vt ibi notant Chryſoſt. Theophyl. D. Tho. item Coloſſ. 1. prædicatum eſt in uniuerſa terra. 2. Timoth. vlt. audiant omnes gentes. Eſai. 2. fluent ad eum omnes gentes. ca. 6. plena eſt omnis terra gloria eius. cap. 8. audite uniuerſæ procul terrę. quod de tempore Apoſtolorum exponunt Tertul. cont. Iudæos. lib. 3. & 4. cont. Marcio. Hilar. Pſal. 121. Auguſt. 10. ciuit. c. 32. Cyprian. 1. contra Iudæ. ca. 10. Orig. 5. cont. Celſum. Euſeb. 1. demonp ſtrat. cap. 2. vid. Leon. Caſtri in Eſai. 1. & Patres cit. in Dan. 9. [p] rõſtat enim Dan. 9. ſimul fieri mentionem de hoc tempore excidij, dum ſubdit ciuitatem & ſanctuarium diſſipabit populus cum duce uenturo. & erit in templo abominatio deſolationis. vbi Theodoret. nam de hoc tempore Chriſtus Matth. 24. citat. hunc loc.

Daniel.

templo Matth. 24. poſita eſt abominatio deſolationis. [q] de quo tempore Daniel prædixerat prorſus ceſſaturum vetus ſacrificium, ac ſacramentum legis vet. ſiue intelligantur hebdomadæ abbreuiatæ annorum Lunarium, vt African. Bed. & multi contendunt, [r] quæ annos ſolares conficiunt. 483. ſiue iuxta receptiorem ſententiam integræ annorum ſolarium hebdomadæ. 70. quæ complent annos 490. ſolares. [s] ſententia tamen quæ ueritati uidetur magis conſentanea aſſerit, hebdomadas finitas eſſe tempore paſſionis Chriſti. [t] cuius morte abolita ſunt vetera ſacrificia. Aut certe dimidium vltimæ hebdomadæ tūc fuiſſe completum. [u] initiū autem hebdomadarum ſumi ab exitu ſermonis, [x] ideſt à ſententia & facultate quam rex Artaxerxes Longimanus [y] (non quidem filius Darij Hiſtaſpis, [z] vt putat Ioſeph. lib. 11. antiq. c. 5. ſed nepos Darii: filius vero illius Xerxis quem Græcorum hiſtoriæ celebrant [a]) dedit Neemiæ pincernæ & adhuc iuueni. [b] hic enim Artaxerxes (quem falſo Cambyſen dicunt,) [c] conceſſit plenam facultatem Neemiæ vt reuerti faceret [d] in Ieruſalem captiuos Iudæos, & iterum ædificarent non quidem templum, [e] ſed Vrbem ipſam Ieruſalem; & munirent muris: quos breuiſſimo tēpore Neemias (vt patet illius. ca. 2. & 6.) reparauit. nec loquitur Angelus Danieli de primo ſermonis exitu, ideſt, de prima licētia per Cyrum anno 1. illius data, vt primú ædificaretur Vrbs [f] (ab illo enim tempore fluxerūt plures hebdomadæ quā 70. ſed à conſtanti & efficaci licentia quā multo poſt conceſſit prædictus Artaxerxes Neemiæ anno 20. regni ſui: [g] vt iterum plene ædificet, & proſequatur cęptū & intermiſſum opus.

9 De fine harum hebdomadum non eſt tanta ſentiēdi varietas apud autores: certum enim eſt iā diu impletas tēpore Chriſti paſſi, aut excidii. [h] Ante illud excidu tēpus, Apoſtoli legalia cū Iudęis ſeruabant pro loci & temporis ratione. [i] facta verò legitima euangelii promulgatione, nullum huiuſmodi ſuperfuit remedium pro paruulis [k] vel adultis, præter ſacramentum baptiſmi in re vel in uoto, quamuis parentes aut miniſtri circunciſionis, omnino ignorent legem Chriſti.

Daniel. vt ibi aduertunt Euth. Abulen. q. 50. & Aug. epi. 80. ſic ad tempus hoc excidij referūt hebdom. 70. Dan. Tertul. li. cont. Iud. c. de paſſio. Chriſti. Orig. tract. 29. Matth. Euſeb. 8. demonſtr. c. 2. Cle. Alex. 1. Strom. Chryſ. orat. 2. cont. Iudæ. Sulpit. lib. 2. ſacræ hiſto. quos uidetur ſequi Hier. in Dan. 9. in 8. ſententia, quam ultimo loco refert, quã ſi illam probet. & in Seder holam maiori. ca. 28. cui multū tribuunt Hebręi q̄ ſit pars Thalmud, vt ait Burg. Dan. 9. add. 1. At ſane uidetur quod Dan. interiecit quædã futura de excidio, q̄ cōtigerūt poſt hebdo. & mox redit ad vltimam hebd. quā poſt 7. & 62. refert, quas præmiſerat: vt dicunt Theodor. Dried. Io. Lucid. & communis ſentētia. [q] ſic de excidij tēpore Chriſtus, Matth. 24. citat hunc loc. Dan. & ſubdit, prædicabitur hoc euang. in uniuerſo mundo. quaſi tunc per Apoſtolos completa ſit plena promulgatio euangelij, vt in Matth. 24. dicūt D. Th. Chryſoſt. hom 76. & im perfec. Euthy. Lyr. & ſignificat. ibi Hieronym. Ambroſ. in Luc. 21. Bed. ī Mar. 13. & ꝓbat ex hiſt. ſchol. in Dan. 10. Iuſtin. apol. 2. pro Chriſtian. conſtat vero Apoſtolos vbique prædicaſſe ex ijs qui illorum uitas ſcribunt, vt ſunt Abdias Euſeb. Nicephor. Sophron. Iſidor. Trite. Addo. [r] hebdomada hic ſumitur pro 7. annis. vt Leuit. 25. annus Lunaris ex 12. menſibus lunæ continet 354. dies. ſed ſolaris dies 365. cum quadrante de his Afr. lib. 5. temporum intelligit 70. hebdom. conficere 490. annos lunares breuiatos: qui iuxta ſolarem annum conficiunt tantum. 483. idem Bed. lib. 3. in Eſdr. ca. 16. de ratione temporum. cap. 7. Rupert. in Dan. c. ſuo 19. Theod. Dan. 9. Zonar. to. 1. annal. Alber. mag. in expoſitione huius prophetiæ. Magiſt. in hiſt. ſcholaſt. in Dan. c. 10. quod probabile putat Euſeb. 8. demon. c. 2. Aug. epi. 78. 80. & ſequitur Hippol. vt refert Hier. Dan. 9. & multi ex recent. Pererius. lib. 10. in Dan §. 3. interpretatio. & his annis vti Hebræos probat Bell. lib. 4. de Rom. Pont. cap. 8. quare ſine urgente ratione quidam recent. reiiciunt hanc ſent. quæ eſt valde probabilis: & negant Hebræos, & ſacram ſcripturam uti unquam anno lunari, ſed tantum menſe lunari. Lyr. in Dan. 9. Galatin. lib. 4. de arcan. ſcript. c. 14. Lucid. lib. 7. de emend. tempor. fin. Driedo de eccl. dogm. li. 3. c. 5. p. 4. Genebr. lib. 2. chron. fin. [s] eſt recepta fere omnium aliorū Patrum ſententia. vid. Perer. ſup. [t] African. Bed. cum hiſt. ſcholaſt. Lyr. Galat. lib. 4. ca. 16. Augu. epi. 80. [u] Theod. Dan. 9. Dried. Lucid. & colligitur ex Patribus. Zonar. gl. interlin. Vatabl. Iſidor. clar. Doct. è noſtra ſociet. Ieſu, Ribera, & Ioan. à Mariana. Perer. lib. 10. in Dan. 9. q. 17. de quo tempore paſſion. & reſurrect. dictum eſt §. 1. E. atque ita vlt. hebdomada incipit in baptiſmo Chriſti, quando prædicatione nouæ legis cœpit exercere officium Ducis, & in dimidiu hebdom. occiſus eſt, vt ait Dan. 9. Alii finiunt has hebdom. prope tempus Incarnationis aut natiuitatis Chriſti (quia tunc factus eſt Dux, & dicitur mortuus, quia factus mortalis acceptauit ſponte ſententiam mortis pro redemptione noſtra. Heb. 10. tunc dixi ecce uenio) ſic Hippol. de fine ſæculi. Orig. tract. 29. Matth. & lib. 10. Strom. Tertullia. Cyril. Ieroſ. catecheſ. 14. Diuus Thom. opuſc. 20. de regim. princ. lib. 3. c. 12 fin. Dried. refert ad 9. annum poſt natiuitatem. Ianſen. cōcord. c. 122. ſed 4. alij falſo miſcent, ut partem hebdomadum referant ad tempus Antichriſti, ut Hyppol. quam ſententiam reiicit Augu. ſup Hug. & Caie. Matth. 24. Origen. homil. 1. in Ierem. poſſunt tamen omnia per allegoriam referri ad tempus Antichriſti & finem ſæculi, qui figuratus eſt per deſtructionem Ieruſalem & templi. vt in Matt. 24. dicunt Hilar. Hierony. gl. interlin. Ambr. Lucę 21.

Hippol. Gregor. hom. 6. in Ezech. li. 32. moral. c. 12. 18. 40. [x] exire ſermonem eſt ſententia & facultate data decernere aliquid faciendum, vt Gen. 24. Eſter 7. & ſic Dan. 9. ab exitu ſermonis Driedo explicat 5. modis. [y] Driedo incipit computare à ſecundo anno regni Artaxerſis Longimani. Græc. macrochyr. in quam magis propendet Euſeb. chronic. Cyril. Sulpit. Iāſen. c. 122. at Hiero. Oſor. lib. 1. de ſapientia. an. 12. Longimani in quo ait muros cœptos ædificari. noſter Ribera à 7. huius anno deducit congruentem computationē & fauet 1. Eſd. 7. at id reiicit Sulpit. li. 2. [z] ſic uocat Artaxeraem. Tertul. illum Xerxem Darij filium Niceph. 2. hiſtor. c. 9. ſentit Aug. 18. ciuit. c. 36. vbi Viues. Lyr. Daniel. 11. [a] Herodot. li. 6. Diodor. lib. 11. biblioth Iuſtin. lib. 2. & 3. de quo vid. Cano. li. 11. de loc. ca. 5. ad 11. Couar. 5. Var. c. 14. num. 5. ſed falſo ea his probat Dried. eundem eſſe Xerxem hunc, & illum Artaxerxem: quia illum tā tū uocat Xerxem, Ioſephus. 11. antiq. c. 6. Zonar. to. 1. annal. Caie. in Eſther. Clem. Alex. African. Hippol. Oroſ. Euſeb. chronic. Bed. Iſidor. Sulpit. Herman. Lucid. vid. Lyr. 1. Eſd. 6. & Couar. nu. 6. col. 3. qua tōne vtrumque confundens Ioſephus tribuit Xerxi annos 38. imperij: cum tamen Xerxi patri omnes tribuant 20. annos in chronic. Euſeb. Bed. Sulpit. Herman. Ant. 1 par. ti. 4. c. 1. ſimiliter errant Ioſeph. & Zonar. dum Longimanum filium Xerxis vocant Cyrum. [b] hic Neemias uidetur diuerſus ab alio Neemia Eſd. 2. quia ab illo primo anno Cyri uſque ad 20. iſtius Artaxerxis in quo hic Neemias pincerna miſſus eſt Neem. 2. fluxerunt anni 115. [c] quia Cambyſes fuit Cyri filius, & multū infenſus Iudæis: regnauitq; tantū annos 8. poſt mortē patris. Euſeb. Herman. Bed. chron. Cano. li. 11 c. 6. Iornand. Couar. Xenoph. 1. Pędię. Hier. in Dan. 8. Sabel. lib. 2. Ænead. 7. hunc Cambyſen ſucceſſiſſe patri Cyro dicūt Plato. 1. de legib. Thucyd. li. 1. Herodot. Ioſeph. 11. ant. c. 2. 3. Zonar. to. 1. annal. at Artaxerxes Longim. imperauit 37. annos, vel amplius. [d] ſic Vatabl. in Dan. 9. aduertit haberi in Hebræo, ut reuerti faceret, ꝓ aduerbio, vt iterum, quod habet vulgata. [e] quia templum inſtaurauerant longe ante 46. annis, vt dicitur Io. 2. & cōis Patrum cōtra Lyr. in Aggæi. 1. ubi Riber. nu. 45. nempe à licentia data per Cyrū ſimul cum Dario Medo, vſque ad 2. annum Artaxerxis fluxerūt hi 46. & anni tñ adhuc in ornatu tēpli laboratū eſt uſq; ad annum 6. Artaxer. 1. Eſd. 6. Bed Iſid. Sulp. chron. facit Ioſeph. 11. c. 4. Ianſen. cōcord. c. 19. [f] & tñ Tert. & Euſeb. 8. demon. c. 2. incipit hebd. Dan. à primo anno Cyri uſque ad principium tyrannici regni Herodis, qui uendebat pontificatum. at Hieron. in Dan. 9. reiicit, quia ſuperſunt 60. & amplius anni vltra dictas hebd. [g] African. Orig. in. Stroma. Chryſoſt orat. 2. in Iud. & in Dan. 9. Theod. Carthuſ. Clarus, Burgen. add. 3. Vatabl. Porchet. 1. p. Vict. cont. Iudæ. & olim Lyr. (quod ſine cauſa reuocat) Bed. lib. 3. in Eſd. c. 16. lib. de ration. tēp. c. 7. Rupert. in Dan. 15. hiſt. ſcolaſt. in Dan. 10. Zonar. to. 1. annal. & in chron. Addo. Herman. Per. Galliſardus & Matſæus. Genebra. lib. 2. chron. ad fi. Ant. 1. p. hiſt. ti. 3. c. 8. additio ad Niceph. 2. hiſto. c. 9. Io. Annius cum Philo. Lucid. 7. c vlt. Galatin. li. 4. c. 16. Ianſen. c. 122. Perer. lib. 10. in Dan. verſ. ſcito. opin. 7. partim Dried. & ſignificat Cou. 4. Var. c. 14. nu. 6. in Dario notho. communis recent. & fauet Euſeb. 8. demonſt. c. 2. dum poſt 7. hebdomadas inchoat alias 62. ſeparatas ab anno 7. Longim. ſed Clarus in Dan. 9. & add. Niceph. ab anno 2. [h] Auguſt. epiſt. 80. Dried. late. & omnes fere Patres. [i] de quo D. Thom. 1. 2. q. 103. ar. 3. ibi fr. Med. Soto. lib. 2. iuſt. q. 5. art. 4. & cit. X. [k] à tempore promulgati euang. (de quo generaliter

raliter loquitur conc. Triden. ſeſſ. 6. c. 4. & explicat Veg. li. 5. c. 13.) ſed ante ſufficientem in orbe promulgationem, non obligabat, cũ irritatione facti baptiſmus, vt ait Bern. epiſt. 77. Soto. fr. Med. Sco. Capr. Bellar. cap. 5. errat autem Caiet. q. 68. art. 2. & 11. putans adhuc prodeſſe paruulis etiam intra vterum periclitantibus, remedium legis naturæ, de quo inf. c. 22.

CAPVT III.

Baptiſmus eſt ad finem ſalutis neceſſarius, neceſſitate medij & præcepti diuini.

§. 1. *Baptiſmus habet neceſſitatem medii pro paruulis & adultis. &* §. 5. *præſertim ad conſecutionem gloriæ.*

2 *Paruulos ex ſola prædeſtinatione non ſaluat Deus abſque baptiſmo aquæ vel ſanguinis quamuis nati ſint ex fidelibus.*

3 *Adultis ſine tali præcepto non eſſet medium neceſſarium.*

4 *Quia catechumenus cum baptiſmo in voto ſaluatur.*

6 *Præcepta de medijs differunt ab alijs præceptis.*

8 *An ſine baptiſmo profuerint aliquando alia ſacramenta.*

BAptiſmum inſtituit Chriſtus
Dominus Ioan. 3. niſi quis
a renatus, &c. [a] eſſe ita præ cæte-
b ris neceſſarium medium, [b] vt ſi-
ne baptiſmo in re vel in uoto, ne-
c mini tam paruulorum [c] præcepti
d incapacium, [d] quàm adultorum,
ſalus contingat: vt ex ſcripturis &
e Patrum traditione [e] cõcilia & Pon
tifices definiunt, & Scholaſtici con
uincunt, quod etiam ex illo 1. Co-
rint. 15. vt quid baptizantur pro
f mortuis, colligunt Patres. [f]

2 Prædeſtinatis infantibus non
concedit Deus conſecutionem vi-
tæ æternæ, quin prius concedat
media, quæ immutabili lege ſta-
tuit eſſe neceſſaria, ut baptiſmum
vel martyrium, quod ſi mater præ-
gnans moriatur, conſeruabit Deus
ſpeciali cura prædeſtinatum poſthu
mum, vt cæſo utero baptizetur.
Pelagius qui negat contrahi pecca-
g tum originale, [g] ait ſine baptiſ-
mo cõſequi eos vitam æternam
fœlicitatis naturalis, ſed non in-
h troire in regnum Dei. [h] nec ex ſo-
la prædeſtinatione ſine baptiſmo
i ſaluabit. [i] nec ſolo baptiſmo dabit
maiorem gratiam & gloriam vni
puero prædeſtinato: niſi addatur
ei ſacramentum confirmationis,
aut martyrium vt lib. de ſacramen
k tis, capit. 4. dictum eſt. [k] decedens
ergo puer ſine baptiſmo aquæ uel
ſanguinis, pro culpa originali dam
nabitur æterna pœna damni, ſed
l mitiſſima, [l] & ſine vlla pœna ſen-
ſus, aut triſtitia uoluntatis: quia
propriæ perſonæ voluntate nõ pec
cauit. Ex eo autem quod à pa-
rentibus fidelibus & iuſtis, qui in
ſe peccatum originale non habent,
ſit genitus, non naſcitur infans ſan
m ctus. [m] quia pater agit in vi Ada-
mi, & naturæ infectæ, ſed indi-
get fieri ſanctus per regeneratio-
nem baptiſmi. quod ſi fidelis non
diſcedat à coniuge infideli fiet ma-
trimonium ſanctius ob ſpem con-
uertendi infidelem, & ſanctifican-
di prolem bona inſtitutione: vt

CAP. III.

a SVp. [a] cap. 2. §. 4.
b C. [b] quid ſit medium neceſſariũ ad ſalutem. 1. aut vltimam explicamus, lib. de fine. cap. 2. & 21. de qua neceſſitate medii in baptiſmo loquitur Auguſt. 1. de pecca. mer. c. 30. Bellar. de baptiſmo. c. 4. vt ſi medicus dicat, niſi ſumas hanc potionẽ, peribis tuo morbo: ſic Chriſtus Io. 3. ait: niſi quis renatus. & inf. oportet vos naſci denuo. (ſicut oportet exaltari filium hominis) ſic Aug. & Cyprià. lib. 3. ad Quirin c. 25. conc. Flor. ſic Victor. & Ledeſ. 2. p. q. 1. 3. ar. 2. dub. 5. ad 6. & dub. 3. ad arg. & 1. p. q. 25. 5. dub. 7. aiunt peccatori contritionem eſſe medium: falſo tamen negant eſſe præceptum. reprobat Soto. d. 5. q. vn.
c art. 1. [c] paruulis baptiſmum eſſe medium neceſſarium probat ex Pat Bellarm. de baptiſ. cap. 4. Caſtro. bapti. hæret. ca. 8. peccatum hæret. 1. Taper. articu. 2. Vuald. de ſacram. c. 96. Taper. artic. 2 Diuus Thom. quæſt. 68. 9. Ledeſ. q. 9. art. 9. Soto. d. 5. art. 2. & 9. Trid. ſeſſ. 5. ſeſſ. 6. c. 4. ſeſſ. 7. de bapt. can. 2. 5. conc. Mileuit. c. 2. & 7. c placuit, de conſecr. d. 4. conc. Afric can. 7. Carthag. 5. can. 6. Brachar. 2. can. 7. quæ concilia Carthag. & Mileuit. habentur in Aug. epiſt. 90. & 92. Dionyſ. eccleſ. hier. cap. vlt. Cyprian. lib. 3. epiſto. 8. alias. 59. & ſæpe Auguſtin. lib. 4. de bapt. cont. Don. c. 23. 24. & affert optimum exemplum. & epiſto. 23. ad Bonifac. & 89. tractat 80. in Ioan. lib. 10. in Geneſ. ad lit. c. 23. Iren. lib. 2. cap. 39. lib. 3. c. 19. Orig. in Luc. homil. 14. & lib. 5. in epiſto. ad Rom. Chryſoſt. hom. de Adam & Eua. Amb. lib. 10. epiſt. 89. ex Pont. Innoc. I. epiſt. 26. Leo I. epiſto. 80. ca. 3. Clem. epiſt. 4. ca. 3. Siric. epiſt. 1. item. Baſil. orat. 13. de bapt. Nazian orat. 40. in S. bapt. Proſper. 2. de vocat. Gentium. c. 8. Fulgen. de fide ad Petrum. cap. 30. Bernat. ſerm. 66. canti. Recent. Exius enchyrid. c. 30. cenſura. 1. Sorbonica contra Eraſm. Vega. li. 5. in Trid. c. 12. 16. Couar c. alma. 2. p. §. 2. nu. 7. Ayala. 3. par. de tradit. Tilman. Borcen. de bapt. p. 70. cit. 90. ſanctos. Syl. bap. 4. §. 1. Anton. 3. p. ti. 14. c. 13. §. 9. ſic in lege veteri paruuli non ſaluabantur abſque circunciſione, Geneſ. 17. peribit anima eius. Hinc probat Athan. q. 38. ad Antiochum, nec ſine baptiſmo ſaluari qui ſuc-
d cedit circunciſioni, & Aug. 4. de bapt. c. 24. [d] quidam tamen aiunt paruulos habere præceptum quia rationales ſunt: ſed excuſari ab executione præcepti, obligarique cum fuerint adulti. At probabilius eſt, non teneri præcepto, affirmant Recent. & fauet Trid.
e ſeſſ. 21. cap. 4. [e] probatum eſt lib. de ſacram. cap. 4. act. 2. quid faciemus: baptizetur. 1. Pet. 3. vt extra arcam Noe, nemo ſaluatus eſt. Tit. 3. ſaluos fecit per lauacrum. Rom. 6. quicunque baptizat in Chriſto, &c. ideſt, ſine bapt. non applicatur nobis meritum Chriſti. quia ita ſtatuit Ioan. 3. niſi quis renatus. Cui loco quia expreſſus eſt adhibent hæretici detortas expoſitiones, apud Bellarmi. de bapt. cap. 4. ex Patrib. Græcis Clem. Baſil. Cyril. Iren. 3. cap. 19. quem ſcripſiſſe Græce refert Genebr. chron. cum Hier. in Ezech. 36. Patres Latini ſup. cit. Aug. 1. de peccato. merit. c. 18. 30. quem ad hoc propoſitum citat Hieron. dialog. 3. contra Pelag. fin. idem Auguſt. epi. 28. ad Hiero. & ſæpe vt affert Torren. li. 3. cõfeſſ. c. 3. Theolog. diſtinct. 4. ubi Mag. agit de effectu bapt. Palac. quæſt. 5. Soto. d. 5. Ledeſ. q 9. & Recent. ſup. cit. D. Thom. q 68. probat ſine baptiſmo neminem ſaluari.
f [f] quos Patres affert Bellar. lib. 1. de purgat. c. 4. ex quo loco Marcion decedentes ſine baptiſmo iubet poſt mortem baptizari, vt refert in 1. Corin. 15. Chryſoſt. hom. 40. Theoph. Ambroſ. dicit tempore Pauli quoſdam baptizari pro mortuis & ibi Anſel. Aym. idẽ refert ex Apoſtolorum tẽpore Tertul. 5. cõt. Marcion. & lib. de reſurrect. cat. Medices de hæreſ. ver. baptiſ. hær. 3. quem errorem ire probant ibi Chryſ. & Theoph. Epiph. hær. 28. Conc. Carthag. 3. c. 6. Quare ſine cauſa Caſtro. bapt. hær. 3. miratur cur Theoph. id tribuat Marcioni. quaſi non iſte, ſed eius ſequaces hunc errorem tenuerint.
g [g] vid. Caſtr. & Medic. verb. peccatũ. hære. 1. D. Tho. 1. 2. q. 81. ar. 3. conc. Mileuit. c. 2. Trid. ſeſſ. 5. & ſæpe Aug.
h [h] contra quem ſcripſit Auguſt. lib. de peccat. mer. qui dicitur de baptiſmo paruulor. & epiſt. 23. lib. de hæreſ. c. 69. conc Mileuit. c. 2. c. placuit. de con-
i ſecrat. diſtin. 4. Triden. ſeſſ. 5. [i] Caluin. & tempore Auguſt. tenuit Vincent. cont. quem Auguſt. lib. de orig. animæ. 2. cap. 9. lib. 3. c. 9. & ſequen & 2. retract. c. 56. refert quod poſtquam ſcripſit contra Vincent. accepit epiſt. eius, ubi fatetur ſe emendatum. Bellarm. de
k baptiſmo. c. 4. contr. quos Triden. ſeſſ. 7 can. 2. [k] ſup. de ſacramẽt. ca 4. contra Scot. & Palud. diſtin. 4. q. 2. dicentes quod quia homo creatus & prædeſtinatus eſt vt impleret ruinas Angelorum ex Anſel. 1. cur Deus homo, cap. 18. ideo pueri ex ſolo baptiſmo, & meliori miniſtro, habebunt maiorem gradum gratiæ & glo-
l riæ. [l] Auguſt. epiſto. 28. ad Hierony. & ſerm. 14. de verb. Domini. Fulgent. de incarnatio. cap. 30. Soto. 1. de natura & gratia. ca. 5. 14. Petr. Sot. de inſtit. ſacerdot. f. 62. frat. Med. 1. 2. quæſt. 83. 4. D. Th. opuſc. de peccato origin. quæſt. 2. & addit q. 89. articu. 6. Viguer. cap. 18. §. 6. Bart. ſibylla in peregrin. quæſtion. Decad. 1. c. 3. q. 5. art. 2. Abulenſ. Matth. 25. quæſt. 263. Abb. & Card. in cap. maiores. de baptiſm. gloſſ. in cap. regenerante. de conſecrat. diſtin. 4. quod vero Auguſt. de eccleſ. dogm. ca. 26. cap. firmiſſime. de conſ. diſt. 4. dicit paruulos torqueri pœna ignis. vbi Hug. & Archidiac. Dried. lib. 1. de natu. & grat. cap. 2. fi. Roſar. Bulli. in Marial. ſer. 9. lit. O. interpretandus eſt quia detinentur igne tanquam carcere: non tamen habent pœnam ſenſus. At Catharin. opuſc. de his pueris falſo ait poſt diem iudicij habituros ſuper terram fœlicitatem quandam naturalem, quia Auguſt. 1. de peccator. merit. cap. 16. & lib. 5. contra Iulian. cap. 8. Nazianz. orat. 40. in ſanct. bapt. ſignificant, non habituros præmium aut pœnam. At loquuntur
m de pœna ſenſus. [m] hæret. Recent. (ex 1. Corint. 7. alioquin filij veſtri immundi eſſent, nunc autem ſancti ſunt, & Geneſ. 17. ero Deus tuus & ſeminis tui) aiunt filios fidelium naſci ſanctos ſine baptiſm. & ſaluari, contra quos Tertull. apol. cap. 17. Hieronym. epiſto. 7. ad Lætam. & alij ſtatim citandi Trident. ſeſſ. 7. can. 2. &

Patres

n dicit Apoſtolus. 1. Corinth. 7.[n]

3 Adulto baptiſmus in re, eſt medium neceſſarium, ſi modo poſſit opportune recipere: dicitur vero huic medium, quia de illo eſt tale o quoddam præceptum Chriſti,[o] tanquam de re per ſe ordinata in remiſſionem peccati originalis, vel etiam mortalium, quæ homo fecit ante baptiſmum. In quo differt ab alijs præceptis, ut de ieiunio: quorum impletio non eſt ſufficiens cōferre primam gratiam, nec per ſe ordinantur, vt habeāt vim remittendi peccata præterita.

4 Voluit tamen Chriſtus, vt quādo à baptiſmo in re (propter impo- p tentiam in neceſſitate,[p] aut aliàs ob aliam cauſam) excuſatur adultus, ſalutem haberet per baptiſmum q in voto.[q] .i. per poſitiuum actum contritionis, aut dilectionis Dei, vel martyrii. dum vero B. Aug. de eccl. dogm. c. 74. vt habetur cap. catechumenum. de conſecr. d. 4. negat catechumeno, quantumuis proficiat, dimitti peccata: niſi veniat ad r baptiſmum.[r] variè explicatur.[ſ] At ſ ſane loquitur de iis qui nondum t erant competentes,[t] de quibus dicetur cap. 20. contritio vera non eſt u niſi cum propoſito explicito[u] recipiendi baptiſmum: ſi modo id remedium noſſent. quale propoſitum ſeu votum commune emittebant x competentes,[x] .i. catechumeni iam digne præparati ad baptiſmum. nec tamen eſt fractor voti Chriſtianus, y qui præcepta Eccleſiæ violat.[y] ei vero qui baptiſmū ignorat, ſatis eſt im z plicitum votum baptiſmi,[z] quod in prædictis actibus includitur: ſic enim cū Dei auxilio dignè pœnitet, a & præſtat totum quod poteſt.[a]

Patres dicunt homines non naſci Chriſtianos, ſed fieri. Abrahæ vero Gen. 17. promiſſit iuſtificaturum ſemen eius, & filios, nō qui ſecundum carnem, ſed qui imitantur fidem Abrahæ. Ioan. 1. qui non ex ſanguinibus, ſed ex Deo nati ſunt. denuo. Aug. epiſt. 200. ad
n A felicum. Bellarm. de bapt. c. 4.[n] Bell. c. 4. exponit in 1. Corint. 7. 1. de ſanctitate legali. i. filij fideliū ſunt legitimi. & matrimonium parētis fit melius, ob ſpem cō uertendi coniugē, & prolē. ita ibi Ambr. Anſel. D. Tho. vide Aug. 3. de pec. mer. c. 12. & lib. 1. ca. 26. lib. 2. c. 12. 26. lib. 1. de ſer. Domini. c. 14. de verb. Apoſt. ad fi. ſic Theophyl. in 1. Corinth. 15. citans hūc loc. & Paul vii redundantia ſermonis, vt hinc probat Mart. lib. 8. Hyp. c. 1. proh. quia ſubdit, ſanctificatus eſt vir infidelis per fidelē: & ideo nō dimittat virum infidelē: alias eo dimiſſo ſi cū alio cōtrahat naſcentur filij ſpurij. & addit Aug. & Anſel. monere Apoſtolum ne abutatur matrimonio 2. exponitur de ſanctitate in potentia, non tantum, vt conuertat coniugem in ſpe, ſed ut baptizet prolem, & ſanctificet! manebat enim fidelis cum viro infideli ſub ea conditione, ut fineret vxorem viuere in lege Chriſti, & filios baptizare, & inſtituere in ea lege. Aug. lib. 2. c. 12. 26. lib. 1. de ſer. Domini in monte, c. 27. Hieron. 1. contra Iouin. & epiſt. 153. ad Paulin. vbi citat Tertul. de monogam. & lib. 2. ad vxorem. 3. explicat Aug. filij veſtri ſancti ſunt: quia ba
o ptiſmo ſanctificabantur.[o] nullum medium creatū de actu eſt neceſſarium adulto, niſi in eo reperiatur aliqua ratio præcepti. alias iuſtificatus contritione, vel lethali vulnere martyrij, nō teneretur recipere ſacrum baptiſmi, vel pœnitentiæ, ut medium neceſſariū: quia ſecluſo præcepto non peccaret, ac ſubinde iuſtus ſaluaretur abſque ordine & voto ſacramenti. ſed ad medium præter communem rationem præcepti requiritur inſtitutio, ex qua ſacrum baptiſmi, vel pœnitentiæ per ſe ordinatur, ut medium in re, aut in voto
p neceſſarium, ad remiſſionem peccati. inf. lib. de fine. c. 11.[p] Patres ita limitant ſine ſacro baptiſmi, vel pœnitentiæ ſufficere contritionem, quando vrget neceſſitas: ut ait Aug. lib. de nat. boni. contra Manich. c. vlt. lib. 1. de adult. coniug. cap. vlt. lib. 4. de bapt. contra Donat. c. 21. 22. quem citant Innoc. c. Apoſto. de presbyt. nō bapt. Bern. epiſt. 77. D. Tho. q. 62. 2. ad 3. Mag. d. 4. Vualden. de ſacram. c. 104. 105. Sot. d. 5. art. 2. col. 5. Pamel. in Cypr. epiſt. 54. ad fin. At reuera extra tempus præcepti contritio cum voto ſacri iuſtificat. præceptum vero bapt. obligat ſemper, & omnino ante mortē, ſed non pro ſemper. & minus ſtricte obligat præceptum confeſſio
q nis, quia non obligat ad ſtatim.[q] vt dicunt Patres cit. c. 1. §. 2. F. K. quia Ezech. 33. promittit in quacunque hora ingem. Ioan. 14. qui diligit me diligetur à Patre. ſic Acto. 9. Saulus & c. 10. Centurio iuſtificatus eſt contritione ante baptiſmum. Trid. ſeſſ. 6. cap. 4. ſeſſ. 14 c. 4. & de baptiſmo flaminis Aug. epiſt. 108. lib. 4. de baptiſmo. cap. 22. citat Cypr. Ambroſ. orat. de obitu Valentinia. Bernard. epiſt. 77. cap. debitum. de baptiſmo. cap. 2. de presbyt. non bapt. Hug. lib. 2. p. 6. cap. 7. D. Thom. 4. contra gent. cap. 72. & quodlib. 4. art. 10. Alex. 4. p. q. 22. m. 1. art. 4. Durand diſ. 4. q. 8. Palud. q. 3. Soto d. 3. art. 11. d. 5. q. 1. art. 2. Caiet. q. 4. de contritione Taper.
r art. 6. Vega. lib. 9. Trident. cap. 41.[r] Bellarm. de baptiſm. cap. 6. propoſ. 2. putat Auguſt. id interdum ita ſenſiſſe. quia tract. 13. in Ioan. & lib. 3. de peccatorum merit. cap. 4. epiſt. 57. ad Dardan. lib. 5. contra Iulian. cap. 3. lib. 9. confeſſ. cap. 4. fin. eccleſ. dogmat. cap. 74. ad Simplician. q. 2. Fulgent. de fide ad Petrum. cap. 3. fin. negat catechumeno, quantumuis proficiat dimitti peccata niſi veniat ad baptiſmum. id de eccleſ. dogmat. habetur. cap. catechumenum. de conſecrat. diſt. 4. & tanquam Auguſt. citat Mag. & D. Thom. ioſ. Ambr. de iis qui myſter. init. cap. 4. Nazianz. orat. 40.
ſ in ſanct. bapt. ad med. Vualdenſ. de ſacrament. cap. 97. 98.[ſ] Quæ loca Magiſt. d. 4. explicat: niſi catechumenus contritus impediatur neceſſitate recipere baptiſmum, & quod ex alijs locis eiuſdem Auguſt. ſupplenda ſunt hæc loca, & probatur, quia ſimiliter

Aug. 1. de peccato. merit. cap. 23. & 1. de origine animæ. cap. 9. lib. 3. cap. 9. epiſt. 28. prope fin. de fide ad Petrum. cap. 27. paruulis ita neceſſarium putat baptiſmum in re, ut videatur excludere baptiſmum ſanguinis: & tamen de fide ad Petrum. cap. 30. de eccleſ. dogmat. capit. 74. excipit martyrium 2. expoſitio D. Thom. q. 68. art. 2. ad 2. ibi Sebaſt. Perez, Soto d. 5. art. 2. colum. 5. catechumenus iuſtus qui habet bona opera ex fide nō habebit vitam æternam. nempe ſtatim, quia non recepit baptiſmū, quo remittitur tota pœna. At non loquuntur ad mortem. lib. de eccleſ. dogmat. & in alijs loc. Auguſt. dicit damnari, & eſſe membrum diaboli, nec eis catechumenis dimitti peccatū; nec pertinere ad eccleſiam. quod ex alijs etiam Patribus probat Bellar. lib. 3. de eccleſia mi
t litan. capit. 3.[t] expreſſe dicit Auguſt. epiſt. 155. fin. lib. 1. retract. cap. 17. lib. 9. confeſſ. cap. 6. de fide & operibus cap. 6. ſerm. 116. de tempore ad competentes habetur. cap. audite. 34. diſt. & gloſſ. magna in cap. 1. 30. q. 1. !uo. p. 8 cap. 153. de quibus competentibus. Hieronym. epiſt. ad Pamach. de err. Ioan. Leo epiſto. 4. cap. 5. & 6. vocat electos. de quaſtiorum diſtinctione Iſid. 2. offic. eccleſ. cap. 21. Raban. Maurus lib. 1. de offic. cler. Alcuin. de offic. eccleſ. §. heſterna die. Taper. art. 2. & bene Turrian. in Clement. lib. 2. de apoſt. conſt. capit. 20. lib. 8. cap. 9. At tempore Bernard. epiſto. 77. quidam negabant ſufficere baptiſmum flaminis. porro Nazianz. ſupra, ait non habere præmium, nec pœnam, ſcilicet,
u ſenſus, pueros ſine baptiſmo decedentes.[u] D. Thom. q. 68. art. 2. Soto diſt. 5. art. 2. poſt med. diſt. 14 q. 1. art. 5. colum. 4. lib. 2. de gratia. cap. 12. Scot. d. 14. q. 1. Ledeſm. 2. p. quæſt. 5. artic. 2. dub. 3. & 1. p. q. 11. art. 3. dub. 6. propendet Cano, relect. de pœnitentia. p. 5. Victor Recent. & id plane ſignificant Hugo, & Richard. de Sanct. Vict. qui ſtrictius loquuntur. ſimiliter quidam in Chriſtiano, dum conteritur, requirit votum explicitum ſubijciendi ſe clauibus & abſolutioni, affirmant. Magiſt. d. 17. cap. 2. vbi D. Thom. quæſt. 3. 5. 1. & artic. 1. 1. diſt. 18. q. 1. 3. 1. & 4. lib. 4. contra gent. cap. 72. & 3. p. quæſt. 84. 5. ſignificat Durand. d. 17. quæſt. 2. quia Trident. ſeſſio. 14. ca. 2. æquat neceſſitatem vtriuſque ſacramenti: At ſane contritio in Chriſtiano, quia eſt pars ſacramenti pœnitentiæ, ſatis includit votum ſacrament. Trident. ſeſſ. 14. cap. 4. Soto,
x diſt. 14. quæſtio. 1. art. 5.[x] ſic morem fuiſſe in primitiua Eccleſia emittendi votum commune ſeruandi legem Chriſti, probant Hieronym. & Ambroſ. in 1. Timoth. 1. Confeſſos es bonam confeſſ. Hieronym. in Amos. 6. Ambroſ. 1. de ſacrament. capit. 2. lib. 9. in Luc. cap. 82. lib. 10. capit. 20. Auguſt. ſerm. ad Neoph. Bonifac. cap. igitur, de conſecrat. diſtinct. 4. quod votum commune vocant Doctor. cum Magiſt. 4. diſtinct. 38. vbi Bonauent. art. 2. quæſt. 2. ad 1. Durand. D. Thom. Maior. & fatetur D. Thom. 2. 2. quæſtio. 88. 2. ad 1. & Recent. Caietan. Mant. Peña ſolitum fieri olim à cate-
y chumenis, vſque ad tempora Auguſt.[y] quia per baptiſmum vbi fit profeſſio totius legis poſitiuæ Chriſti, & Eccleſiæ, (vt olim Galat. 5. circumciſione fiebat profeſſio legis veteris) ea iungi videtur ea prior obligatio voti: & ideo Theolog. vocant votum commune. vt bene Caietan. dict. art. 2. ad 1. dub. 1. Paludan. diſt. 38. quæſt. 2. Soto lib. 7. iuſt. quæſt. 1. 3. ad primum, diſtin. 6. quæſt. 2. 1. ad 3. Victor. §. 37. Nauar. cap. 12. nume. 32. §. 12. dicetur infra
z cap. 20.[z] D. Thom. quod obſcurius dixit. quæſtio. 68. 2. explicat. quæſtio. 69. 4. ad ſecundum. Auguſt. lib. 1. ad Simplician. quæſt. 2. Soto, diſtinct. 5. artic. 2. poſt med. diſtinct 6. quæſtio. 1. artic. 7. concluſ. 4. Vualdenſ. de ſacrament. cap. 97. 103. Caietan. verbo. confeſſion. condi. 12. Vega. lib. 5. Trident. capit. 14. Cordub. lib. 1. quæſtion. 16. Ledeſm. ſupra, & fatetur Cano relect. de pœnitentia. par. 5. ad gratiæ impetrationem ſatis eſſe votum
a implicitum baptiſmi ſicut & fidem implicitam. de Chriſto.[a] D. Thom. 1. 2. quæſtio. 109. 6. ad ſecundum, qui auxilio facit totum, quod in ſe eſt, & habet contritionem propter Deum ſumme di-

lectum, quamuis ex ignorantia aut inaduertentia non habeat actum fidei explicitæ de Chriſto, nec votum explicitum baptiſmi iuſtificatur: huic enim diſpoſitioni de lege repugnat manere in peccat. vide eundem D.Thom.quæſt.112.3.Bonauent.2.diſtinct. 28. art.2. quæſt.1. Concil. Arauſic.2.ca.7. & 25. Mileuit.ca.5. Aug.2. contra duas epiſtolas Pelag. Taper. ar.7. hominem non facere totum quod in ſe eſt, niſi præueniatur ſpeciali Dei auxilio. b So to,d.5.art.1. Cano, relect. de pœnitentia. p.5. & dicetur lib.de fine, cap.12. generaliter enim id quod eſt mediū neceſſarium ad primã gratiæ ſalutem; ſi excuſatus iuſtificetur, manet adhuc neceſſarium ad vltimam ſalutem. vt contritus tenetur re ipſa recipere ſacramentum baptiſmi, pœnitentiæ, vel euchariſtiæ: & habere fidem explicitam de Chriſto: cõfiteri integre omnia peccata, q̃ ex morbo, & alia cauſa nõ potuit: idq́ue omnino, & per ſe ante mortem ex Chriſti inſtitutione ſecluſis alijs circunſtantijs. c d etiam Beata Virgo, & Apoſtoli qui ſine ordine ad baptiſmum, ante illius inſtitutionẽ receperant gratiam, tenebantur baptizari præcepto diuino, poſt promulgationem Euangelij. & baptiſmus fuit efficax in Beata Virgine: quæ tamen nullum peccatum habuit, & contraxit, vt ſic fiat membrū Eccleſiæ viſibilis, & capax ſacramentorum: Diuus Thom. q.68.1. ad 2. e hæc eſt 2. ratio obligationis, quia contritio poſt promulgatum euangeliū, non habet vim iuſtificãdi, ſine voto ſacramenti. Trident.ſeſſ. 14.capit.4. ſeſſio.6. cap.4. f licet actu contritionis applicẽtur homini merita Chriſti ad remiſſionem peccati, ſine depẽdentia ab vlla cõditione de futuro: Deus tamen offenſus, qui ab homine exigere potuit quã vellet compenſatio nẽ offenſę, inſtituit, ut applicatio meritorum Chriſti non

5 Baptiſmus dicitur ſimiliter medium & ſufficiens, & neceſſarium ad vltimam ſalutem b gloriæ: quia in iuſtificato per contritionem, uel ſanctificato etiam in matris vtero ex priuilegio, c manet ſemper diuina obligatio per ſe recipiendi baptiſmum, d ſi poteſt, ut fiat actu & numero Chriſtianus, & membrum Eccleſiæ viſibilis, extra quam non eſt ſalus: Nam poſt promulgatum Euangelium contritione iuſtificatus, eſt ſub onere & obligatione recipiendi ſacramentum ante mortem, e vt ſic reali ſolutione Chriſti per ſacramenta applicata ſatisfaciat f Deo: niſi neceſſitas excludat potentiam, ne vnquam recipere poſſit ante mortem.

6 In quo differt ab aliis virtutum præceptis, quæ nõ obligant niſi ſub certis temporis, & loci circunſtantiis: quibus non extantibus, non tenetur homo ad illarum actus, nec ſupplere ante mortem alio æquiualenti, licet poſſit. At qui ſponte omittit baptiſmum, peccat contra ius diuinum de accipiendis mediis neceſſariis, & ſi decedat abſque illo, aut alio remedio ſupplẽte vicem baptiſmi, non intrabit in regnum cœlorum: ut de catechumenis, qui nondum competentes dicuntur, dicit D. Auguſt. g qui tamen ſemel atque iterum habita opportunitate, neglexit baptiſmum, & tamen eius culpæ contritus decedit, ſaluabitur: quia baptiſmus flaminis iteratus ſupplet, & purgat culpam etiã negligentiæ.

7 Vt qui creditori ſoluit ante prę fixum terminum, implet debitum iuſtitiæ ſecundum ſubſtantiam: ita qui ſacramentum baptiſmi, uel pœnitentiæ ſuſcipit eo tempore, quo nondum obligabatur ſub noua culpa, implet debitum: quod cum ex delicto prouenerit, de ſe obligat ſtatim h ſolui & ſatisfieri læſo, & creditori: niſi ille inducias temporis concedat.

8 Deinde baptiſmus eſt medium neceſſarium tanquam ianua aliorum ſacramentorum, ſup.ca.2.§.1. quia homo ante baptiſmum eſt iure diuino incapax fructus aliorum. A quibuſdam tamen Chriſtus dicitur cum Apoſtolis diſpenſaſſe, ut in vltima cœna ante baptiſmum reciperent euchariſtiam, & ordinem ſacerdotalem. i At ſecluſa tali diſpenſatione, eſt ordinis incapax: quod ſi catechumenus etiam iuſtus recipiat veram euchariſtiam, nullum fructum ex operato participabit, ſupra cap.2.§.1. ſic ergo baptiſmus eſt medium neceſſarium ad gratiã, & ad gloriæ conſecutionem, ei qui poteſt recipere: & ad alia ſacramenta recipienda.

fieret pro remiſſione peccati mortalis ſine ſacramento in re, vel in voto. g ſup. R. & inf.c.20. h ſic D.Tho.2.2.q.62.art.8. comparat præceptum reſtitutionis affirmatiuum, quod includit quandã negationem non retinendi aliena inuito Domino cum præcepto pœnitentiæ, ad quod Deus offenſus poſſet ſtatim poſt peccatũ obligare: niſi inducias cõcederet: ſicut homo tenetur ſtatim ſatisfacere homini quem læſit iniuria, aut furto. i refert D.Tho.q.73.art.5. ad 4. & dicetur inf. de extrema vnctione ex Marc.6. cuius oppoſit. eſt certius.

CAPVT IIII.

Quo tempore præceptum baptiſmi obliget adultos, aut paruulorum parentes.

§.1. *Qui petit non differat baptiſmum.*
2 *Eccleſia cur differt adultos?*
3 *Paterfamilias tenetur curare, vt baptizentur filii, & domeſtici.*
4 *Cur quidam ſancti diſtulerint baptiſmum?*
5 *Quomodo olim obligabat circunciſio?*
6 *In primitiua eccleſia tempore Paſcha Reſurrectionis, & Pentecoſtes fiebat baptiſmus ſolennis.*
7 *Interdictum nõ impedit conferre quadam ſacramenta.*
8 *Quomodo infideles obligentur ad baptiſmum, & fidem.*

Tempus in quo baptiſmus eſt conferendus non eſt per eccleſiam determinatum. a expedit ne communiter tenelli infantes ante diem octauum b baptizentur ob myſterium Reſurrectionis, ſecluſo periculo. c Patres docent enã adultis non eſſe differendum, d quia proprius huius ſacramenti finis, & effectus eſt inchoatio vitæ Chriſtianæ. e

2 Eccleſia adultis baptiſmum differt, f vt probet, an facti ſint idonei ad militiam Chriſti: & in illis præmittatur diſpoſitio, inſtructio g in Symbolo fidei, & præceptis Dei ac Eccleſiæ, & orationibus. nec enim expedit cito credere petenti: ſed probat ſpiritus an ex Deo ſint, ne quis forte ficte recipiat. Infideles egent tempore, ut inſtruantur, & probentur: nequando dicant ſe metu aut fraude fuiſſe attractos, & fiant apoſtatæ, quæ dilatio auget deſiderium, deuotionem, & reuerentiam ſacramenti concupiſc. ſed non multum differt aut vltra 40. dies communiter, h ne tepeſcat catechumenus, & propoſitum reuocet. Iudæis per 8. menſes differebatur, i ut magis probarentur. At ex parte adultorum vrget præceptum, vt homo curet ex ſe ſtatim petere, & idoneus fieri ad baptiſmum: & poſito Chriſti præcepto, vrget ratio naturalis fidei coniuncta, k vt ſtatim inchoet vitam Chriſtianam ſuſcepto baptiſmo: alias enim tolleretur militia Chriſtiana, ſi liberum eſſet omnibus differre ad tempus mortis.

3 Similiter pater tenetur curare, vt ſtatim baptizentur filii, & dome

CAP. IIII.

a Diuus Tho. a q.68.3. Soto, d.5. art.3. Ledeſ.q.9. Sylu. baptiſ.4. cõis Doct.d.4. b c Soto d.5.art.10. ad 1. & ar.1.& 3. Cypr.li.3. epiſt.8. ex ſent. 60. cpiſcoporum refert, baptizare ante 8. diem infantes eſſe cõtra ſ dei doctrinã: niſi neceſſitas vrgeat, aut periculū. ſic olim circunciſio nõ dabatur ante 8. diẽ Gen.17. At cõſuetudo regionis excuſare poteſt. d D.Th.ar.3.So.ar. 3.Led.Syl. bap.4.§. 5. colligit ex conc. Trid.ſeſ.7.ca.12. Cypr.ſup. Aug.3. de pec. mer.c.5. Chryſ.ho. 1.in Acta.ho.13.ad Epheſ. & ho.19. in moral.ad Heb.7.hĩ c.quãdo q3, de conſ. d 4. Baſil.ſer.40. de bap. & ho.13.Doct. d.4. Palac.d.5. e dicetur ſtatim & Pieſ cit.c.2. B.Bellar.de bapt.c.8.col.4. f D. Tho.Sot. Led.ar.3. Sylu.§.11. Aug. de fide & oper.c. ante 20.c. non liceat, de conſ.d.4.Nau.Hiſp. c.24.nu.25. g ſic per multos dies inſtituũtur catechumeni de Symbolo. vt Eunuchus, & Cornelius, Acto.8.& 10. Matt. vlt. docete baptizãtes. Conc.Laodic.& Agath. c.Symbolũ. ca.baptizandus, de conſ.d.4. Nau. ſup. Soto d.6.q.2.ar.1.ad 2.D.Tho.q.67.8.q. 71.1. h Greg.c.nec abſit Soto,d.5.ar.3. ad 2. D.Th.q.68.3. ad 2. i D.Th.ar.3. ad 2.Sot. Led.c.Iudęi.de cõſ.d.4. Tab. bapt.7.§.10.ſi.refert ſe ad verb. Iudæi.§. vlt.Syl.bap.4.§.11. k rõ iuuat, ſed nõ conuincit:

l ſtici eius: l non tamen peccat ſi in-
fanti baptiſmũ differat circiter duo-
m decimum diem. m diu vero pro-
craſtinans ſine cauſa Paterfamilias
aut tutor, qui curam ſuorum ha-
bere tenetur, peccat mortaliter con
n tra legem caritatis. n Paruuli præ
cepto non ligantur, ſed quia ſine ba
ptiſmo ſaluari non poſſunt, decen-
ter feſtinat eccleſia illos baptizare:
o o preſertim vbi periculum eſt mor-
p tis: p ne alias irreparabiliter pere-
ant. idem præceptum diuinum vr-
q get adultos. q

4 Eximu quidam, ut Diuus Mar
r tinus, Ambroſ. r & Conſtantinus
ſ Magnus, ſ qui tandem per baptiſ-
t mum dicitur à lepra ſanatus t diſtu
liſſe leguntur per annos receptio-
nem baptiſmi ob reuerentiam, aut
ob aliud ignotum nobis impedimẽ
tum: in quo tamen imitandi non
u ſunt. u Catecbumeno ſi digne pœ-
nitet & diſpenſatus eſt, ob nulla pec
cata differendus eſt baptiſmus, in
x finem vitæ: x quamuis quibuſdam
Chriſtianis ob graue crimen com-
munio olim differretur ad mortis
y articulum, y Valentinianus Im-
perat. ita diſtulit, ut ſine baptiſmo
mortuus ſit: quem tamen de pie-
tate, & religione commendat B.
Ambroſ.

5 Diuinum præceptum de baptiſ
z mo omnibus adultis proponitur, z
a & ſicut præceptum fidei, a omnes
obligat, mox vt rite proponitur.
At olim circuncisio maſculis vnius
tantum populi ex Abraham deſcen
dentis per Iſaac, & Iacob, indicta
fuit, ſupra lib. de ſacrament. cap. 6.
iniurius verò eſſet, qui adultum &
filium, vel ſeruum baptizari cupien
tem impediret: & hic iure poſſet
vim vi repellere. Vt iniuſtus eſt
Princeps, qui non ſinit ſuis ſubdi-
tis pacificè promulgari euãgelium,
& illum impedientem poſſet illa-
to bello Pontifex compellere, vt
prædicari fidem ſinat, & libere ac-
b ceptari. b

6 In primitiua Eccleſia deſigna-
tum erat tempus vigiliç Paſchæ Re
c ſurrectionis, c vt in eo fieret ſo-

uincit: & ex caritate ſui vrgetur homo ſtatim baptizari, ne ſe pri
uet magnis bonis quæ habet ex baptiſmo, & participatione ſacra-
l mentorum, & ſuffragiorum, & vt vitet pericula. l m Sot. d. 5. art.
m 3. Led. & Recent. quod præceptum probat vſus eccleſiæ, & ſcan-
dalum, ſi paterfamilias aut tutor non curet ſuos opportune bapti-
zari. Quamuis Ter
tul. de bapt. cap. 18.
non obliget paren-
tes, niſi in articulo
neceſſitatis. Viues,
& ſentit Auguſt. 1.
ciuit. c. 27. Chryſoſ.
hom. 49. Imperfect.
Dam 4. cap. 10. ſo-
lum ait non oportet
baptiſmum differ-
re. Nazianz. ora. 40.
de baptiſmo, ait, ut
in neceſſitate ſtatim
baptizetur: ſed ex-
tra illam expectan-
dum eſſe ſaltem 3.
ætatis annum. & ta
men affert bonas ra
tiones ob quas ex-
pedit ſtatim cõferri,
contra dæmonis po
tentiam ne arripia-
tur, aut ne præuen-
tus repentino peri-
culo obruatur. & D.
Tho. art. 9. ex Dio-
nyſ. ait, quod dila-
tio quædam in adul
to facit, vt ſtabilius
adhæreat religioni
n Chriſtianæ. n con-
ſuetudo Eccleſiæ ſatis arguit peccatum mortale, vt aiunt Recent.
Sot. d. 3. art. 10. Tabien. bapt. 5. §. 15. Bellarm. de bapt. c. 8. § his ac-
o cedant. carpit Viues ſup. o D. Thom. art. 9. Clem. 6. lib. conſtit.
Apoſt. c. 15. Dion. c. 6. eccleſ. hier. p. 3. ad fin. Iuſtin. ad gent. q. 59.
Irenæ. lib. 2. cap. 39. Orig. lib. 5. ad Rom. verſ. 9. fin. Baſil. hom. 13.
ex varijs, quæ eſt exhort. ad bapt. Chryſoſt. to. 5. hom. ad Neoph.
Hieron. dialog. 3. contra Pelag. fi. & citat Cypr. & Aug. Proſper,
de vocat. gent. c. 8. Greg. lib. 7. epiſt. 57. & reſponſo 10. ad Auguſt.
Anglor. eṕm. Bern. ſer. 66. cant. epiſt. 77. 240. ſic circuncisio olim
dabatur 8. die, nec differebatur ſine graui cauſa. Trident. ſeſſ. 6. de
bapt. can. 12. damnat dicentes neminem baptizandum niſi ætate
qua Chriſtus, vel in mortis artic. quod tamen aiunt Eraſm. pręfat.
in Matth. Viues in Auguſt. 1. ciuit. cap. 27. & refert Prateol. verb.
Anabaptiſtæ. & Trid. can. 13. & 14. paruulos baptizandos, quam-
uis non habeant actum credendi: nec cum adoleuerint interrogã
dos, an ratum habeant baptiſmum. Bellarm. de bapt. c. 8. reijcit
Viues, & c. 9. ſoluit argum. vbi arg. 17. non eſſe facta Chriſti ſem-
per imitanda ait Nazianz. orat 40. in ſanct. baptiſmum, vt quod
ieiunauit quadraginta diebus abſque omni cibo. quod euchar. de-
dit in cœnaculo clauſo, & poſt cœnam: item quod circuncisus eſt,
& legalia ſeruauit, D. Thom. 3. p. q. 37. 1. ad 2. Soto, lib. 2. iuſt. q.
5. art. vlt. col. 15. Couar. 1. var. c. 17. num. 1. Orig. hom. 14. in Luc.
& quodam can. Apoſt. ex Pamphyl. quem refert Turrian. lib. 1.
pro can. Apoſt. cap. 25. Nauar. ca. 11. num. 23. contra Caiet. 3. p.
p q. 37. 1. p quod fatetur etiam Tertull. & Nazianz. in articulo
mortis quilibet tenetur ex caritate baptizare: ſed arctius tenetur
pater, & parochus etiam cum periculo proprij damni, Nauar. ca.
24. nu. 17. & c. 14. nu. 9. 23. Petr. Nauar. lib. 2. de reſtit. c. 3. nu. 132.
videtur cont. Sot. d. 3. art. 8. vbi addit ad fi. ſi infanti immineat pe-
riculum ex lotione frigidæ, calefiat aqua: aut baptizetur cum aſ-
perſione. quod ſi imprudens baptizando acceleraret mortem in-
fantis per accidens, hic quia habet ius baptizandi in periculo, non
fiet irregul. bene Soto cũ Scot. d. 3. q. 3. cont. Palud. d. 3. q. 3. ad fin.
& non inconuenit baptizare ante 8. in periculo, quod tamen non
licebat in circuncisione, Gen. 17. vt figura apte reſponderet my-
ſterio de 8. die Reſurrectionis, D. Tho. 3. p. q. 70. 3. ad 3. & addit.
art. 4. ad 3. quod tunc vice circuncisionis, paruulis applicabatur
oblatio, & remedium legis naturæ: quale applicabatur fœmel-
q lis. q Adultos contritione iuſtificatos non tam vrget præceptum,
vbi baptizanti, aut baptizato imminet periculum graui damni: &
tamen tenentur præcepto diuino. Ioan. 3. niſi quis renatus. ſup. c. 5.
§ 4 lit. Z. Act. 2. baptizetur vnuſquiſque. Trid. ſeſſ. 7. can. 5. D.
Th q. 68. 1. Soto d. 5. art. 1. Richard. d. 4. ar. 1. q. 3. Gabr. q. 2. art. 3.
dub. 1. Bonauen. diſt. 6. art. 2. q. 1. Palud. q. 1. Adrian. q. 5. de bapt.

& quamuis Matth. vlt. docete omnes gentes baptizantes (ſicut &
Ioan. 20. quorum remiſeritis) imponatur præceptum Paſtori mi-
niſtrandi bapt. pœnitentiam, & doctrinam: ex conſequenti tamen
obligantur alij recipere: quia de omni medio neceſſario, quod eſt
r actus liber, eſt præceptum diuinum. r Ambr. diſtulit qui ante-
quam eſſet baptiza
tus electus eſt eṕs.
Niceph. 11. hiſtor.
cap. 32. lib. 12. c. 41.
Couar. 4. var. c. 16.
nume. 5. ex Paulin.
Socrat. Theodoret.
Sozom. & Tripart.
Martinus per 8. an-
ſ nos diſtulit. ſ de
Conſtant. Imperat.
refert Euſeb. Pam-
phyl. lib. 2. de Vita
Conſtantini diſtu-
liſſe baptiſmum ad
finem vitæ: quem
vnum ſequuntur hi
ſtorici Socrat. 1. hi-
ſtoriç. c. 39. Sozom.
lib. 1. cap. 24. Caſ-
ſiod. & Aymon. 9.
tripart. c. 7. Pompo.
Lætus. & in epiſto.
conciliabuli Arimi-
nen. ad Conſtantin.
idẽ in ſuis Chron.
anno. 336. dicunt
Hieronym. Sulpit.
Iſidor. Herman. &
Ioan. Camerar. in
catal. Impera. cap. 1.
cuius cauſam addit
Hieron. in Chro. & Theod. 1. hiſt. c. 31. diſtuliſſe, quia voluit bapti
zari in Iordane, vt Chriſtus baptizatus eſt. ſed morte præuentus
baptizatus eſt Nicomediæ ab Euſeb. eṕo Nicomed. Arriano: cui
ſucceſſit in Epiſcopatũ Euſeb. Pamphili Arianis valde fauens. ſic
Ambr. orat. de obitu Theodoſ. ad fin. ait, baptizatum Conſtant.
dum in vltimis eſſet cõſtitutus. At reuera Conſtant. magnus mul
tis ante mortem annis recepit Romæ baptiſmum à Syluest. PP.
(Romæ enim adeſt baptiſterium in Eccleſ. Later.) quod teſtatur
Conſtant. in ſua confeſſione, quæ habetur, to. 1. Concil. & apud
Damaſum in vita Sylu. Papæ. idem Marian. Scot. Platin. in vita
Marci. Sabell. Nicephor. 7. hiſt. c. 35. lib. 8. c. 54. & ait oppoſitum
confictum fuiſſe ab Arrianis, quod ſeductus per Conſtantiã illius
ſororem, & presbyterum Arrianum receperit prope mortem ba-
ptiſmum 2. Nicomediç ab Euſeb. Arriano. idem de baptiſmo per
Syluest. dicunt Nicolaus I. epiſt. ad Michael. Imper. Leo epiſt. 6.
ad Nicol. Imperat. Hierony. tom. 9. epiſt. ad Euſtoch. de vincul.
Petri Clemen. 6. & Conc. Rom. ſub Syluest. cap. 1. & in Actis Li-
berij PP. cap. 1. & 46. Adria. PP. in epiſt. quæ in 7. Synod. Act. 2.
approbata eſt. & in 6. Syn. Act. 4. D. Thom. opuſc. 20. lib. 3. de re-
t gim. Princip. cap. 16. 17. Cano, lib. 11. de locis. c. 5. ad 14. t ſanatũ
à lepra per baptiſmum ait Nicephor. lib. 7. cap. 33. Lipoman. &
Surius in vita S. Syluest. Couar. pract. cap. 31. num. 2. D. Thom.
quæſt. 69. 8. ad 4. & patet ex Synod. 7. Acto. 2. Synod. Rom. ſub
Syluest. can. 1. Clemens 6. extrauag. vnigenitus. de pœnitent. &
remiſſio. Nicol. cap. fundamenta, de elect. in 6. quamuis ſine cau-
ſa hanc hiſtoriam de ſanatione lepræ reprobent. Cano ſup. Caiet.
d. artic. 8. ad 4. Platin. ſupra Viues de corrupt. diſciplin. Alciat. 7.
parerg. cap. 19. cum tamen legatur in Breuiar. Rom. in vita Syl-
u ueſt u Soto, diſt. 5. art. 3. Diuus Thom. artic. 8. ad 4. vide ſupra
lit. O. fin. nam illi viri in bellis, & negocijs publicis occupati, pu-
x tarunt ſe in Paſcha nõ ſatis diſpoſitos, excuſari à baptiſmo. x eſſet
enim de ſe peccatum mortale. Quidam Recent. cum Caiet. ar. 3.
y Soto, art. 10. Nauar. c. 14. nu. 17. 21. y vt iubet Conc. Eliber. ſeu
Granat. cano. 68. ſic quidam ob graue crimen priuabantur com-
munione vſque ad mortis articulum. d. Concil. can. 3. 47. 78. In-
nocent. 1. epiſt. 3. c. 2. Vtrumque ſublatum eſt, vt ait idem Conc.
Eliberi. cap. 5. Ancyr. cap. 6. Nicen. 1. cap. 12. & Innoc. I. epiſt. 1.
z cap. 7. Sottcal. verb. communio. §. 3. z Diuus Thom. quæſt. 63.
artic. 1. & cit. Q. quia Chriſtus qui eſt legulator Trident. ſeſſ. 6.
a cano. 21. ſua lege totum orbem obligauit generaliter. a quare
Matth. vlt. ſimul proponitur præceptum de fide, & de baptiſmo.
Marc. vlt. qui crediderit, & baptizatus fuerit. Soto, diſtinct. 5.
b artic. 2. Diuus Tho. 2. 2. quæſt. 2. artic. 5. & quæſt. 6. b D. Thom.
c 2. 2. quæſtio. 10. artic 8. & 10. vbi Baſies. c de hoc vno tempore

Baſil.hom.13. exhortat. ad baptiſm. Victor. PP. epiſtol. ad Theophyl. capit. celebritatem. de conſecratio. diſtinct. 3. Concil. Altiſiodorenſ. cap. 18. & refert miraculum Paſchaſ. epiſtola ad Leon. Papam, quæ habetur ante epiſtol. 64. in Leonem. Bellarmin. de baptiſm. cap. 26. fin. D. Thom. quæſtio. 66. artic. 10. ad primum. Soto, diſtinctio. 3. art. 10. ad primum, diſtinctio. 5. artic. 3. Victor. §. 34. Ledeſ. quæſtio. 7. artic. 10. nunc Romæ ſeruatur dum fit adultorum infidelium, aut Iudæorum ſolennis baptiſmus. Cyrill. ſuas catech. habuit in Quadrageſima, vt præpararet adultos ad baptiſmum ſolénem in Paſcha. Hieronym. epiſtol. ad Pammac. Auguſtinus de cura pro mort. capit. 12. Ambroſ. in Epheſ. 4. d Siric. epiſt. 1. cap. 2. Leo epiſto. 4. cap. 6. epiſt. 80. Gelaſ. epiſtol. 1. capit. 12. 15. capit. duo tempora. de conſecratio. diſtinct. 4. Gregor. 2. epiſto. 3. ad clerum. Conc. Roman. ante annos 1300. Gerunden. cap. 4. Matiſcon. 2. capitu. 3. Vuormatic. capit. 1. Bellarmin. D. Thomas. Soto, ſupra. e D. Thomas. addit. quæſtio. 6. articu. 5. Victor. Ledeſm. Soto, diſtinctio. 5. artic. 5. Caietan. quæſtione 68. articu. 3. Peña. & Recent. vt de primitiua Eccleſia dicit Ambroſ. ſupra. f ſic per tempus Quadrageſimę ante Paſcha ſolebant catechizari. Hieronym. ſupra. Siric. cap. ante 20. de conſecratio. diſtinctio. 4. Caietan. cum D. Thom. quæſtio. 68. 3. Soto, diſtinctio. 5. Ledeſm. quæſtio. 9. Syluest. baptiſm. 5. princip. Tabien. baptiſm. 5. §. 12. g Beda. 2. hiſtor. cap. 14. Victor. Pap. ſupra. Concil. Laodicen. capit. 44. Elibertin. capit. 38. D. Thomas. quæſt. 66. artic. 10. ad 1. quæſtio. 68. 3. vbi Caietan. Soto. diſtinct. 5. art. 5. h ex hac, & ſequenti ratione habet eccleſia ius, Caietan. Soto, Ledeſ. Recent. & competentes emittebant votum, aut promiſſionem ante baptiſmum, vt

i dictum eſt. i Dionyſ. capit. 2. eccleſiaſt. hierar. Clemens epiſt. 3. k & dicetur infra. k Nauar. capit. 27. num. 178. 189. Couar. cap. alma. 1. p. §. 3. num. 1. idemque licet tempore ceſſationis. Nauar. l num. 189. Couar. §. 4. num. 7. l Nauar. c. 27. nu. 188. Couar. §. 2. m & §. 3. num. 2. & 3. m D. Thom. 2. 2. quæſt. 10. art. 8. inſ. cap. 25.

lennis baptiſmus adultorum catechumenorum, qui Symbolum, & orationem dominicam ſcirent. deinde additum eſt tempus Pentecoſtes, d & per octauam: cuius rei eo tempore ſpecialis mentio fit in canone miſſæ. ſed baptiſmum abſque ſolennitate conferebat eccleſia alijs etiam temporibus. e iam vero diu obtinuit conſuetudo, ut alijs temporibus baptizentur, qui ſunt per quadraginta dies, aut minus tempus ſufficienter inſtructi: f maxime vbi vrget periculum mortis. g hos catechumenos obligat eccleſia dicto tempore, tum ex communi lege, quæ ſecundum rationem colligitur ex proprio fine baptiſmi, qui eſt regeneratio, & inchoatio nouæ vitæ: eccleſia enim habet à Chriſto poteſtatem baptizandi & determinandi tempus in quo obliget diuinum ius baptiſmi, tum ex pacto quodam, h quo catechumeni dabant nomen, i & paciſcebantur ſe ſuſcepturos baptiſmum, cum eccleſia voluiſſet. peccarentque detrectantes non minus, quàm miles, qui poſtquam nomen dedit, reſiſtit præcepto ducis: aut nouitius ſi elapſo tempore nolit profiteri, qui prius emiſerat votum profitendi.

7 Nulla cenſura loci, ut interdictum aut ceſſatio, impedit quin omni tempore liceat etiam extra vllam neceſſitatem conferre, & ſuſcipere ſacramentum baptiſmi, confirmationis, pœnitentiæ, & matrimonij k abſque nuptiarum benedictione. non tamen licet abſque priuilegio, prædicto tempore recipere reliqua ſacramenta niſi ſolam euchariſtiam in articulo aut periculo mortis, l in quo obligat diuinum præceptũ. Qui baptizatur adultus tenetur diuino præcepto non recipere indigne: nec inducere ſine cauſa illum quem nouit ſolenniter miniſtraturum in peccato, nec ſine cauſa recipere à laico, uel ab eo, qui non eſt ſuus paſtor, infra cap. 29. fin.

8 Cum iam per orbem ſit euangelica lex promulgata, ſi adultis infidelibus debita prædicatione proponatur inſtigante conſcientia à Deo per oblata auxilia cooperante, obligantur omnes recipere fidem explicitam Chriſti, & baptiſmum. m Sed ſi audita pacifice prædicatione, nolint euangelium ſuſcipere, non reliquit Chriſtus Pontifici, aut regi vim compulſiuam, ut per bellum, aut pœnas cogat recipere.

CAPVT V.

Ante Chriſti mortem quoſdam fuiſſe baptizatos abſque præcepto.

§. 1. *Paruuli ſine præcepto ſibi impoſito baptizantur: ſed non ſine parentum voluntate, niſi polleant rationis vſu.*

3 *B. Virgo baptiſmum, & quædam alia ſacramenta recepit.*

3 *Chriſtus quoſdam diſcipulos immediate baptizauit.*

4 *Et Ioannem Baptiſtam: non tamẽ bonum latronem.*

5 *An quidam ex Apoſtolis fuerint liberi ab obligatione confitendi peccata.*

BAptiſmus adultorum fuit in vſu antequam eſſet ſub præcepto neceſſarius: & baptiſmus paruulorũ cum parentum conſenſu. ſed nunquam licuit pueros inuitis ambobus parentibus infidelibus ſub quorum poteſtate & cura manent, baptizare. ſi tamen infideles parentes ſubijciãtur ſeruituti hominis Chriſtiani, licebit hero prolem ſeruam à cura parentum ſeparare, animo illam baptizandi: de quo dicetur, cap. 25. in paruulis baptiſmus etiam iniuſte collatus parentibus inuitis, a validus & efficax eſt: a & hi cum ad vſum rationis peruenerint compellendi ſunt ab eccleſia ſeruare fidem. poſſuntque per Papam liberari ab obedientia & iure Patris, & Principis infidelis, prę ſertim quando ſubeſt periculum ſubuertendi illorum fidem. adultus ſponte conſentiens nulla alterius expectata voluntate licite baptizatur, ſi iniuſto metu compulſus cum vera intẽtione recepit baptiſmum, & compellendus eſt ſeruare legem Chriſti. b

2 Tempore quo Chriſtus vitam mortalem agebat in terris baptizata c eſt Beatiſs. Virgo mater eius: c quia quamuis tunc eſſet gratia plena, & ſemper immunis ab omni peccato originali & actuali, recepit characterem Chriſti, cum eo poteſtatem recipiendi fructum euchariſtię quã quotidie ab Apoſtolo Ioãne ſuſcipiebat deuotiſſime: confirmationẽ d & extremam vnctionem d recepit non tamen ordinem. cuius fœmina e eſt iure diuino incapax: e nec f ſacramentum pœnitentię, f cuius capax non fuit, quæ peccatum non habuit. matrimonium vero quod cum Ioſeph cõtraxit non erat tunc ſacramentum.

3 Chriſtus per ſe ipſum dignatus g eſt matrẽ ſuam, & Petrũ baptizare, g Petrus Andream & filios Zebedęi,

CAP. V.

a b Diuus Tho. a b 3. p. quæſt. 68. art. 10. & eundem articulum repet. 2. 2. quæſtio. 10. artic. 12. vbi Bañes. Soto, diſtinctio. 5. art. 10. Ledeſm. quæſtio. 9. Richard. Durand. & communis diſtinct. 4. Bellarm. de baptiſm. capit. 8. late probat Caſtro & Sebaſt. Medices, de hęreſ. verb. baptiſm. hære. 5. Syluest. baptiſm. 4. §. 1. 13. 14. Tabien. baptiſm. 7. c c Albertus Magnus de laudibus Beatæ Virginis, capit. 81. quem ſequitur Caniſ. lib. 1. Marial. capit. 9. Nicephor. 2. hiſtor. capitu. 3. ex Euod. Apoſtolorũ diſcipulo. Euthym. in Ioan. 3. Turrecrem. c. quando de conſecr. diſt. 4. Lundan. 4. Panopliæ. c. 81. at Scotus, diſt. 4. q. 6. Gabr. quæſt. 2. art. 3. dub. 1. aiunt forte ex diſpenſatione Dei non fuiſſe baptizatam. quia in incarnatione recepit totam gratiam. ad quam potuit peruenire. ſed & dubitatio eſt inanis, & ratio nimis falſa, & eos reijciunt omnes Recent. Bellarmin. libro. 1. de Roman. Pontif. cap. 23. Bañes. 2. 2. quæſtio. 1. artic. 10. Soto, diſtinct. 5. artic. 2. & ea diſpẽſatio potius d noceret. d vt ex bonis autoribus Alber. & Caniſ. ſupra, & Sylu. dicetur lib. de e extr. vnctio. e infra lib. de ordin. Caniſ. f Albert. f Quare error eſt vulgi, quod B. Virgo confiteretur Ioãni, ſaltem in g generali. g ex Euodio tenet Nicepho. Euthym. Lind. Caniſ. Bañes ſup. Bellarm. ſup. & lib. de baptiſmo. capit. 23. ad fin. ex Ioan. 13. qui lotus eſt, & vos mundi eſtis propter ſermonem, colligi ante cœnam fuiſſe baptizatos, ne alias eſſent

eſſent incapaces ſacramenti Euchariſtiæ, & ordinis tunc collati.
ſed cum Chryſoſtom. D.Thom. non putat improbabile. quæſt.
73. 5. ad quartum, diſpenſatum eſſe cum illis: ſed reuera erant
h baptizati: nec eſt admittenda diſpenſatio. [h] ita Euod. & auto-
res citati, certum vero eſt Apoſtolos recepiſſe baptiſmum Tert.
de baptiſmo. Augu.
epiſto. 108. dicit ſi-
ne dubio. cap. quan-
do. de conſecratio.
diſtinct. 4. cap. eos.
Beda. Acto. 1. Eu-
thym. in Ioan. 3. gl.
ordin. in Ioan. 13.
vos mundi eſtis. &
qui lotus eſt, vt etiã
exponit Auguſt. epi
ſtol. 163. & lib. 3. de
orig. animæ. cap. 9.
Scot. diſt. 4. quæſt. 6.
Soto, diſt. 2. quæſt.
1. artic 4. diſtinc. 5.
artic. 2. D. Thomas
3. part. quæſt. 38. 6.
ad 2. quæſt. 73. 5. ad
4. ſi. Vualdenſ. to. 3.
doctrinal. art. 2. cap.
32. Paludan. diſt. 6.
quæſt. 1. art. 2. diſt.
17. quæſt. 2. ſi. Ca-
i ſtro. verb. baptiſm. [i]
Euod. Nicephor. &
alij ſupra citati. Ca
ietan. quæſtion. 68.
k artic. 2. [k] quod fal-
ſo affirmat Tertull.
lib. de baptiſmo. ca-
pit. 11. Chryſoſto.
ho. 1. in Acta Theo
phyl. in Ioan. 3 quia
putant baptiſmum
Chriſti nõ fuiſſe in
ſtitutum niſi poſt re
ſurrectionẽ. Matth.
vlt. vbi forma ex-
preſſa eſt. idẽ Chry
ſoſtom. hom. 16. ad
Rom. & homil. 28.

h hi deinde reliquos Apoſtolos, [h] di-
ſcipulos vero 70. baptizauit Petrus
& Ioannes Theologus, ſeu Apoſto
i lus. [i] certe ſeruato ordine, Chriſtus
antequam in vltima cœna initiaret
Apoſtolos ordine ſacerdotali, & epi
ſcopali, dixit, iam omnes eſſe per la-
uacrum baptiſmi mũdos. nec enim
ſatis eſſet fuiſſe tinctos baptiſmo
Ioannis Baptiſtæ, ut quidam pu-
k tant, [k] quia per illum abluti non
recipiebant characterem, ſed erant
l rebaptizandi baptiſmo Chriſti. [l]

4 Ioannes Baptiſta à Chriſto for-
taſſe baptizatus eſt cum Matth. 3.
petiit, ego à te debeo baptizari: &
m dictum eſt ei, ſine modo. [m] quia
Ioannes pertinebat ad nouum te-
n ſtamẽtum, [n] tanquam amicus ſpõſi
& præcurſor, qui præparauit homi-
nes ad legem, & baptiſmum Chri-
ſti. Bonus latro qui cum Chriſto
crucifixus eſt, non fuit baptiſmo
o aquæ unctus, [o] vt quidam Patres
p obiter dicunt: [p] necdum enim lex
Chriſti obligabat, ſed baptiſmo fla-
minis: nec ſanguine ſuo fuit bapti-
q zatus, [q] niſi forte ob publicam
de Chriſto cõfeſſionem acrius fuit
r tortus in confractione crurum. [r]
Paulus Acto. 9. baptizatus eſt per
ſ Ananiam qui laicus erat. [ſ] & Apol
lo, cuius mentio fit 1. Corinth. 1.
t & Act. 18. [t] idem de Timotheo,
& Tito Pauli diſcipulis, licet ſcri-
ptum non ſit.

in Ioan. 7. Euthym. & Ferus. in Ioan. 3. Rupertus in Ioan. lect. 3.
ad fin. ſignificat Cyprian. epiſtol. 73. ad Iubaianum. Fulgent. de
incarnat. cap. 11. Hieronym. dialog. contra Lucifer. & cum Chry-
ſoſtom. tranſit D. Thom. in Ioan. 3. & quæſtio. 73. 5. ad quartum.
Alex. 4. p. quæſt. 12. m. 3. ar. 1. Bernard. epiſt. 77. ad Hugon. quam
ſententiam Cano lib. 8. de loc. cap. 5. ad 3. ait nulla nota dignam
eſſe. ſed ex Ioan. 3. & 4. ſatis colligitur Chriſtum & Apoſtolos
baptizaſſe baptiſmo Chriſti, qui tanquam inſtrumentum confe-
l rebat gratiam ex operato, vt d. eſt cap. 1. §. 8. [l] D. Thom. 3. part.
quæſt. 38. 6. ad 3. reprobat Chryſoſt. colligitur ex Trident. ſeſſ. 7.
de bapt. can. 1. & ex Acto. cap. 19. Bellarm. de baptiſmo. cap. 22.
Caniſ. lib. 1. de ſæculo Baptiſtæ. cap. 7. ex origin hom. 14. in Luc.
tom. 8. in Ioan. lib. 5. 10 Rom. Cyprian. ſerm. de baptiſm. Chriſti.
Cyrill. lib. 1. in Ioan. cap. 26. Auguſt. lib. 2. de bapt. contra Donat.
cap. 57. & ſæpe. Hierony. in Marc. 1. Iuſtin. ad Orthodox. quæſt.
37. Raban. de inſtitut. cleric. lib. 1. cap. 26. Sixtus lib. 6. Biblioth.
cap. 11. & id etiam fatetur Tertull. de baptiſmo, in quo errat Ma-
giſt. diſtinct. 2. negans rebaptizandos, ſi vere receperant baptiſ-
mum Baptiſt. quod ſequuntur quidam hæretici, de quibus Bel-
m larm. capit. 19. [m] Nazianz. orat. 40. in ſanct. baptiſm. D. Thom.
3. par. quæſt. 38. 6. ad 3. & citat. Chryſoſtom. hom. 22. imperfect.
tenuit Hieronym. Matth. 3. tenent Recent. Beauxam. tom. 1. fol.
n 145. [n] Caniſ. lib. 1. de corruptelis, ſeu de ſæculo Baptiſtæ. cap. 6.
ex Tertull. lib 4. contra Marcion. Theodoret. in cant. D. Thom.
3. par. quæſt. 38. 1. ad ſecundum, & 2. 2. quæſt. 174 4. ad 3. quam-
uis quidam ex illo Matth. 11. lex & Prophetæ, vſque ad Ioan.
dicant pertinuiſſe ad legem veter. vt Chryſoſtom. hom. 3. imper-
fect. Hilar. Can. 13. Matth. Auguſt. quæſt. 69. noui & vet. teſta-
menti. At id intelligitur, quod prophetarunt de futuro vſque
ad Ioannem: qui digito oſtendit agnum Dei, in quo fuit pluſ-
o quam Propheta. [o] Auguſt. 4. de baptiſm. contra Donat. cap. 22.
vbi negat fuiſſe martyrem. Bellarm. de baptiſm. cap. 6. colum. 1.
fin. quia Stephanus celebratur Protomartyr. (& tamen Auguſt.
refert Cyprian. dicentem fuiſſe martyrem) idem communis Do-

ctorum cum Magiſt. diſtinct. 4. & conſtat iuſtificatum ante mor-
tem Chriſti, cum ei Chriſtus dixerit, hodie mecum eris in Para-
p diſo. idem Auguſt. lib. 83. quæſtionum. quæſt. 62. [p] Auguſt. 2.
de retractat. cap. 18. 26. 55. dicit credibilius. & tenet. 1. de origin.
animæ ad Renatum. cap. 9. & lib. 2. capit. 10. 12. quamuis lib. 3.
cap. 9. dubitat. ha-
betur capit. eos. de
conſecrat. diſtinc. 4.
idem Chryſoſtom.
orat. de reditu ſuo
ex Aſia. hoc autem
Auguſt. dixit, quia
putauit ibi à tem-
pore quo dictum
eſt Ioan. 3. niſi quis
renatus: obligaſſe
baptiſmum, & ſine
eo non ſaluari quod
ſupra reiectum eſt,
& conſtat latronem
iuſtificatũ ante mor
tem Chriſti, & for-
te obijt, antequam
Chriſti latus aperi-
retur: ac ſubinde
non fuit baptizatus
aqua quæ fluxit de
q latere Chriſti. [q] Au
guſtin. 4. de baptiſ-
mo. capit. 22. Bel-
larmin. de baptiſm.
capit. 6. de quo in-
fra lib. 1. de pœni-
tentia. cap. 14. m.
r [r] ſic Magiſt. diſt. 4.
vbi in expoſitione
liter. D. Thom. &
Bonauent. citat. Au
guſt. 4. de baptiſm.
capitu. 23. citantem
Cyprian. & in ſerm.
130. de tempore. &
ſ in Pſalm. 68. [ſ] Bel
larmin. 1. de ſacram.
cap. 24. de baptiſm.
t capit. 7. [t] in Acto.
18. Chryſoſtom. &

5 Porro ad recipiendum pœni-
tentiæ ſacramentum, Apoſtoli non
fuerunt obligati, ſi poſt reſurre-
ctionem (à qua cœpit obligatio le-
gis nouæ, & poſt illam inſtitutum
u ſacramentum pœnitentiæ [u]) non
x peccarunt mortaliter. [x] peccata ve-
rò quæ poſt baptiſmum fecerant, &
in triduo ante reſurrectionem, non
erant materia neceſſaria ſacramenti
pœnitentiæ, quod fuit poſtea ſub
præcepto inſtitutum: & tamen ve-
y nialia de facto confitebantur. [y]

CAPVT VI.

De materia remota baptiſmi.

§. 1. *Aqua naturalis cur ſit conueniens materia.*
2 *De artificiali aqua, aut dubia.*
3 *Quid ſit Matth. 3. baptizari igne.*
4 *In aqua non requiritur qualitas, aut benedictio.*

VT in omni ſacramento Chri-
ſtus propriam materiam, ſupra
lib. de ſacram. cap. 7. ita in hoc pri-
mo, & præcipuo decenter deſigna-
uit materiam neceſſariam eſſe ve-
a ram aquã naturalem: [a] puta rẽ quæ
omnibus præſto eſſet, ſic enim ſen-
ſus ſcripturæ intelligendus ſemper
eſt iuxta verborum proprietatem;
b niſi ſequatur abſurdum. [b] quod
quidam hæretici negãt & interpre-

u Oecumen. Bellarm. de baptiſm. cap. 23. [u] vt ex Ioan. 20. colli-
x git Trident. ſeſſio. 14. cap. 1. [x] vt de Ioanne & Petro Apoſtolis
y creditur nõ peccaſſe mortaliter poſt Chriſti reſurrectionẽ. [y] quia
venialia ſunt materia ſufficiens, vtile eſt ea confiteri. Trident. ſeſſ.
14. cap. 5. can. 7. fin. Nauar. cap. 2. num. 6. & commun. Theolog.

CAPVT VI.

a A Ct. 2. [x] 3. 8. ecce aquam Ioan. 3. renatus ex aqua, vt ibi pro
bant Patres cit. cap. 2. § 4. & Cyprian. lib. 2. epiſt. 3. vide lib.
4. epiſt. 7. & 1. Ioan. 5. hic eſt, qui venit per aquam & ſanguinem.
infra ſpiritus, aqua & ſanguis. Epheſ. 5. mundans lauacro aquæ
1. Corinth. 10. baptizati in mari. 1. Petri 3. de aquis diluuij, quas
dicit figuram baptiſmi. cap. firmiter. de ſumm. Trinit. cap. detra-
he. 1. quæſt. 1. Concil. Florent. Trident. ſeſſio. 7. can. 2. D. Thom.
quæſt 66. 3. Ledeſm. quæſt. 7. Doctor. diſt. 3. Soto, art. 3. Palud.
quæſt. 3. Bonauent. Richard. Carthuſ. item Maior. diſtinct. 2. q. 1.
Guillel. de ſacramentis. cap. de bapt. Innocent. cap. in quadam. de
celebrat. miſſ. Patres, vt Cyril. Catech. 3. Tertul. de baptiſmo. &
lib. de reſurrect. carn. Hieron. in Ezech. 16. 36. tom. 3. epiſt. 83. ad
Ocean. Cypr. ſup. & lib. 2. ad Quirin. cap. 25. Ambr. 3. de Spiritu
ſancto. cap. 11. Auguſt. 1. de peccat. mer. cap. 20. lib. 2. cap. 17. & hi
probãt ex Rom. 6. vbi Orig. lib. 5. Chryſ. hom. 24. in Io. Nazianz.
& Nyſſ. orat. de baptiſmo. baſil. hom. 13. quæ eſt de exhort. bapt.
Irenæ lib. 2. c. 19. Recent. Pius V. in Catech. Caniſ. cap. 2. Huſius.
c. 36. Alan. lib. 1. de ſacram. cap. 13. 18. Sonni. cap. 20. Taper. art. 2.
Caſtro. & Medices bapt. hær. 3. Cuchus. lib. 5. inſtit. Maior. tit. 2.
nu. 26. Vega 5. in Trid. c. 14. 16. Victor. §. 9. & 12. Cano relect. de
ſacram. p. 1. Ant. 3. p. tit. 14. cap. 1. §. 30. cap. 13. §. 1. Angel. bapt. 3.
Syluest. bapt. 2. Tabien. baptiſm. 14. Armil. §. 21. Nauar. cap. 22.
num. 5. Montal. lib. 4. tit. 4. p. 1. Petrus Gregor. in Syntag. tit. de
baptiſm. & ſic Gentiles in ſuis ſacrificijs adhibebant aquam, vt re-
fert Alex. ab Alex. 4. Geneal. cap. 17. Bellarm. de bapt. cap. 2. & 4.
b [b] de qua regula Mart. lib. 7. Hypot. cap. 1. & lib. 10. reg. 36. & 47.

tantur typice aquam, [c] alii pro baptiſmo vtuntur igneo ſigno per ferrum carni impreſſo. [d] ex Matth. 3. baptizabit in Spiritu ſācto & igne. quod tamen intelligitur de Spiritu ſancto dato in Pentecoſte. [e] ſufficit aqua cuiuſcunque generis, vt maris, fluuii, paludis, putei, fontis, pluuiæ etiam impuræ, & alii elemētari admixtæ: vel balnei, etiam ſulphureis vel reſolutæ ex niue, gelu, rore, grandine, glacie: & ex ſale reſoluto [f] ſufficit, quia ſal fit ex aqua maris, uel putei ſalſi congelata. at ante reſolutionem non fit baptiſmus, licet gelu non differret ſpecie ab aqua. [g] quia non poteſt in illo fieri ablutio ſimpliciter. [h] in figuram huius, Io. 19. de latere Chriſti fluxit vera aqua. [i] aquæ reſpondet digna ſignificatio, [k] quia vt aqua ita baptiſmus hominē mundat à maculis peccati, refrigerat concupiſcentiæ ardorem, & velut humidum ſemē regenerat ex matre Eccleſia, & virtute Spiritus ſancti.

2 Nihil prodeſt artificialis aqua: vt roſacea, [l] nec ceruiſia, & ptiſana, aut ſimilis liquor potabilis. nam & qui vouit ieiuniū panis & aquæ non debet hæc bibere: ut nec vinū lac, aqua quæ diſtillatur ex vite: nec in auro potabili, uel aqua ardēti, & aliis quæ arte alchimica exprimuntur, [m] nec in ſudore, [n] lachrymis, [o] aut flegmate, uel ſaliua, [p] vrina. dum eſt probabile dubium, an facta mixtione luti, uel cineris in lixiuio, uel cum vino, brodio ex elixatis carnibus aut piſcibus, [q] vel farina, ſi minor videbatur pars aquę nō ſufficit: niſi forte per artem depuretur aqua luti. [r] peccatq; mortaliter cōtra ſacramenti reuerentiā baptizās in aqua fœda, aut in aliquo brodio, ſi facile habere poteſt purā. multo grauius peccat ſi baptizet in aqua de qua ſit magnum dubium, niſi periculū neceſſitatis vrgeret: [ſ] Tunc enim melius eſt, vt puer cum dubio baptiſmo decedat: ſi tamen tempus ſuperſit eſt ſub conditione rebaptizandus. [t]

3 Præter aquam non eſt baptizādus etiam ignis aduſtione: [u] quia ſcriptura per ignem, Matth. cap. 3. intelligit Spiritum ſanctum in figura ignis datum Apoſtolis. & in aliis locis, intimum Spiritus ſancti effectum, aut martyrium. [x] nec valuit illius Iudæi baptiſmus, qui defectu aquę fecit ſe baptizari arena: [y] & tamen baptiſmo flaminis ſaluatus eſt propter fidem ſacramenti. [z]

4 Nihil nocet, [a] vt aqua ſit calida vel frigida, tincta colore, denſa &c. quia pertinet ad qualitatem accidentalem. nec requiritur, ut materia baptiſmi, & euchariſtiæ (quia Chriſtus illa vſus eſt) [b] ſit ſanctificata: rite tamē eccleſia addit aquę benedictionem ſanctificationis [c] ad excitandam reuerentiam, quod tamen non eſt de neceſſitate ſacramenti. [d] hanc ſic benedictam laicus prohibetur tangere. [e] quod ſi cum illa baptizet in neceſſitate laicus, debet aſpergere abſque contactu. ſi aqua ſanctificata congeletur, & igne liqueſiat non eget noua benedictione. [f] hæ materia remota, vt aqua à quibuſdam dicitur ſacramentum: [g] intelligitur tamen cauſaliter. [h]

CAPVT VII.

Ablutio, quæ eſt materia propinqua, fit tribus modis.

§. 1. Merſio, infuſio, & aſperſio.
2 Satis eſt aſperſionem attigiſſe paruulam hominis partem, aut pilos.
3 Demerſio infantis in puteum non eſt baptiſm.
4 De trina merſione.
5 Baptiſmus ex receptione dicitur vnus dum plures baptizant, non rebaptizat qui finit poſterior.

Materia propinqua eſt ablutio, cui ſi forma addatur, dicitur baptiſmus. [a] modus abluendi non mutat rationem ſacramēti: fit enim tripliciter. [b] 1. per immerſionem & emerſionem, in ſignum mortis, & reſurrectionis Chriſti. [c] 2. fieri poteſt per infuſionem, [d] vt tempore hyemis, ne infans periclitetur, [e] vel ob honorem in filio regis, vel

ex Auguſt. 3. doctr. cap. 16. Turrian. tract. de euchar. c. 3. Claud. de euchariſt. repet. 3. cap. 1. [c] refert Bellarm. de bapt. cap. 4. ſupra in proœmio. lit. Y. quia Matth. 3. baptizabit in igne, ſumitur ſpiritualiter pro gratia. [d] ſup. in proœm. §. 3. B. Bellarm. cap. 2. [e] de Spiritu ſancto dato in linguis igneis exponunt Matth. 3. Hierony. & Bed Cyril. Catecheſ. 3. Ianſen. concord. cap. 19. 2. exponitur de effectu baptiſmi, qui ſignificatur per purgationē ignis. Chryſo. hom. 11. Matt. Baſil. orat. de bapt. 3. at Beauxam. ſolus tom. 1. Harmon. pag. 143. explicat de igne purgatorij: vt de loco 1. Corinth. 3. ſaluus erit, quaſi per ignē. Bellarmin. lib. 3. de purgat. cap. 4. [f] D. Tho. q. 66. 3. Soto. Led. Summiſt. ſup. & de ſale reſuluto (qui fit ex aqua ſalſa, ut experimento conſtat, & ait Ariſt. 2. meteor. capit. 3.) ſufficere, tenet cō munis contra Sylu. & Tab. bapt. 4. §. 7. ad fin. [g] Soto, d. 3. art. 3. ait gelu differre ſpecie ab aqua: ſed nihil obſtat propoſito. [h] Sot. Vict. §. 12. Cano, relect. de ſacram. & Recent. ſic humor dū latet intra vuas, aut vinum congelatum non eſt materia cōſecrabilis, niſi exprimatur aut liqueſiat: quia non eſt ſub forma potabili. [i] Innoc. c. in quodam. de celebr. miſſ. Leo epiſt. 4. D. Thom. q. 66. 4. ad 3. q. 74. 7. ad 3. & in Ioan. 19. aiunt Chryſoſtom. Cyril. Theoph. Euthym. Beda. ibi Auguſt. & tract. 9. li. de Symb. c. 6. Dam. lib. 4. cap. 10. Cyril. Catech. 3. Ambroſ. lib. 10. in Luc. cap. 105. [k] vt probant Patres cit. & Cyrill. Catech. 3. varijs rōnibus. D. Thom. art. 4. Doct. d. 3. Tabien. bapt. 4. prin. [l] [m] D. Th. art. 4. Sot. Ledeſ. Summiſt. Tab. §. 7. At Luth. apud Bell. de bap. c. 2. verſ. 5. dixit valere baptiſmum in ceruiſia, lacte, aut alio liquore in quo fieri poſſit balneum. ſed errat. [n] [o] [p] Soto, art. 4. Led. Tab. §. 7. de ſudore, & lachrymis, de flegmate, habetur c. in quadam, de celebratione miſſ. de ſaliua, c. non vt apponas. de baptiſmo. [q] D. Thom. Soto. art. 4. Led. Palud. d. 4. q. 3. col. 1. Tab. §. 6. Sylu. & id nota pro his quibus imponitur ieiunium in pane & aqua, qui non poſſunt in brodio ſi tamen facta eſſet parua decoctio, ſicut & parua admixtio vini, manet aqua ſufficiens pro baptiſmo. [r] D. Tho. art. 4. ad 2. Soto, ar. 4. ad 2. Led. & commun. [ſ] Soto, art. 4. ad 2. fi. Led. q. 7. Scot. q. 3. Recent. [t] cap non dubium, c. de quibus, de bapt. & d. eſt ſupra de ſacram. [u] contra hæret. cit. Bellarm. de bapt. c. 2. D. Th. ar. 3. ad 1. Caiet. Soto. Led. Caſtro. bapt. hær. 9. Clichto. in Dam. lib. 4. c. 10. Pius V. Caniſ. lib. 1. de corrupt. verb. Dei. ex Cypr. Hilar. Baſil.

Aug. & Bart. Led. in ſumma. 4. tit. de bapt. difficult. 4. [x] ſup. D. & c. 1. §. 1. [y] quod factū refert Pratum ſpirituale, c. 176. Niceph. lib. 6. hiſt. fi. Innoc. c. debitum, de bapt. [z] dicto c. debitum. nec valet forma: ego me baptizo: cū ſit regeneratio, quæ requirit diuerſos. Pan. d. c. debitū. nu. 3. D. Th. ar. 3. ad 4. q. 67. 7. Pal. d. 3. q. 2. Iac. Barnerius. i enchir. Iudicum eccleſ. not. 170. [a] D. Tho. ar. 4. Soto. Led. [b] D. Th. ar. 4. Sot. Led. & d. eſt. de ſacr. c. 7. [c] D. Th. ar. 4. ad 2. Soto. Led. Conc. Colon. Pius V. Sylu. bapt. 2. §. 3. Bellarm. de bapt. c. 26. cū Dion. eccl. hier. c. de bapt. Cypr. li. 1. epiſt. vlt. Ambr. 1. de ſacram. cap. 5. Aug. lib. 6. in Iulian. c. 8. & ho. 27. ex 50. tract. 118. in Ioan. fi. & id haberi ex traditione Apoſtolica, ait Baſil. de Spiritu ſancto. c. 27. Ayal. 3. p. de tradit. Modernus ad l. dominic. in C. Theodoſ. de ſpectaculis. & c. 1. de conſ. d. 4. [d] D. Tho. ar. 4 ad 2. & oēs cit. Soto. Led. Conc. Colon. Pius V. Sylu. §. 3. c. 1. de conſ. d. 4. [e] c. Sabbatho ſancto. de conſ. d. 4. c. in ſancta. c. veſtimēta. de conſ. d. 1. c. 1. de ſacram. non iteran. [f] Ant. 3. p. tit. 14. c. 13. §. 1. & cōmun. vſus habet, dū congelatur aqua benedicta, ſatis eſſe liqueſieri ſine noua benedictione. Soto tū qui d. 3. ar. 3. putat gelu differre ſpecie ab aqua, fortaſſe dicet requiri nouā cōſecrat. [g] ſic vocāt Hug. lib. 1. p. 9. c. 2. lib. 2. p. 6. c. 2. Alex. 4. p. q. 11. m. 3. ar. 1. Bon. & Maior. d. 3. & olim D. Th. d. 27. q. 1. 2. 1. & probabile dicit Alenſ. fauet Aug. trac. 80. in Ioā. accedit verb. ad elementum. hinc Gandulph. in gl. c. detrahe. 1. q. 1. concedit q; aſinus bibit bapt. at exponēdi ſunt. [h] ita exponit D. Th. q. 66. 1. ad 2. bapt. eſt aqua. i. vſus aquę. Sot. ar. 1. Led. & d. eſt. c. 1. §. 9. Turrecr. d. c. detrahe. cōis eſt Mag. d. 3. Scot. q. 3. Palu. q. 3. Rich. ar. 1. q. 1. Palac. q. 2. & cit. Orig. Tert. Cypr. Amb. Dion. c. 3. eccl. hier. Naz. orat. in ſanct. bapt. qui omnes bapt. vocant non aquam, ſed ipſam ablutionem. & colligitur ex Aug. ſup. quia mox vocat ablotionē, & fluidum elementū. & tract. 15. in Ioan. Eph. 5. mūdans eā lauacro aquę. Pius V. Taper. ar. 1. Alber. Tarātaſ. Gab. Durand. Hernæ. d. 3. q. 1. Capr. Carth. q. 1. Caiet. Sylu. Tabien. Soto. d. 3. art. 1. d. 1. q. 1. art. 5. ad 8. art. 1. fi. & omnes. Recent.

CAPVT VII.

[a] [b] Doct. cit. [a] c. 6. fi. [b] D. Thom. q. 66. 7. Soto, d. 3. Led. q. 7. omnes Doct. d. 4. alij d. 6. [c] vt colligitur Rom. 4. & 6. [d] [e] communis licet Cypr. lib. 4. epiſt. 7. dubitat, & carpit ſic baptizantes.

At

At aduertit Soto, d. 3. ar. 8. ad fin. vt ſi periclitetur infans, aſpergatur tantum aqua calefacta. & addit cum Scot. diſt. 3. q. 3. ſi per accidens acceleretur mors infantis ex baptiſmo fieri homicidam contra caritatem tantum: ſed non irregul. quod dicit contra Pal.
f d. 3. q. 3. ad fi. quia utitur quodam iure ſuo. [f] vt Act. 2. quando Petrus baptizauit tria millia. D. Tho. Sot. Ledeſm. c. proprie. verb. tria millia. de conſecr. d. 4. Claud. de euchar. rep. 10.
g c. 4. [g] D. Tho. q. 68. art. 11. ad 4. Sot. d. 5. ar. 11. Gab. diſt. 4. q. 2. dub. 4. dicetur
h inf. [h] ſi ſolum caput natum eſt non rebaptizandus, eſt plene natus ſoret
i inf. ca. 21. [i] fatetor Sot. quia capilli ſūt pars hominis conſtituta ad ornatum. & Ariſt. dicit eos viuere vita vegetatiua, quia creſcunt & caneſcunt. idem Recent. ſed tutius eſt, vt ſub cōditione re
k baptizetur. [k] Soto Gab. d. 4. q. 2. & cōmunis contra Pal. nec Deus per miraculum ſopplet effectum baptiſmi in puero. ſup. de ſacr.
l c. 9. [l] Gab. d. 4. q. 2.
m cōis contra Glo. [m] Soto d. 3. ar. 3. & 7. Ledeſ. Vict. recēt.
n [n] ſic conc. Flor. iubet Græcos ſeruare morem ſuæ eccleſiæ. & fauet Tri
o dent. ſeſſ. 21. c. 2. [o] Pan. c. non, vt de bapti. Roſel. & Sylu. bapt. 4. § 10. bapt. 5. §. 1. Gabr. d. 4. q. 2. ar. 3. dub. 4. ad fi. cum Holcot. q. 1. de ſacr. Aliaco. 4. q. 2. Pal. d. 6. q. 1. 3. Mai. q. 2. ad 1. Victo. dicit ſe malle tenere hoc. Richard. Marſ. inf. Soto. d. 5. art. 3. ad fin. propendet, quia dicit opus eſt prudentia, qñ non ſubeſt aliud remedium. & Peña. quia emerſio non eſt de eſſentia bap. hi Docto. putant proba-
p bile. [p] Soto dicit valere, & Peña cum
q Doct. cit. [q] Soto. d. 5. ar. 3. d. 3. ar. 8. fin. Ledeſ. Richar. d. 4. ar. 4. q. 2. caſ. 2. Pal. d. 6. q. 1. ar. 3. con. 1. Marſil. q. 4. ar. 4. Sylu. baptiſ. 4. §. 10. Ang. bapt. 4. prin. Arm. §. 30. cum Aureol. Tabie. baptiſ. 5. §. 6. communis re-
r cent. [r] Apoſtol. cao. 40. alias 49. excommunicantur qui una merſione baptizant. Dion. eccleſ. hier. c. de bapt. Tertul. de coro. milit. c. 3. lib. 2. ad Praxeā. Cyril. Cate. 2. Baſil. ho. 1. de baptiſ. de S. ſancto. c. 27. Chryſ. hom. 24. Io. Aug. de tempore, ſer. 91. 201. Leo. epiſt. 4. c. 3. Dam. 4. c. 10. Oecum. in Rom. 8. Theoph. in Mar. 3. & Ioan. 3. Euthy. Io. 3. Hier. contra Lucifer. & prolog. ad Eph. & cap. 3. & 4. Greg. lib. 1. epiſt. 41. ad Leandrum. Theod. lib. 4. hære. fabul. Hoſi. li. 4. cont. Brentium. Bellar. de bap. c. 26. § 4. D. Th. q. 66. ar. 8. Soto d. 3. Ledeſ. q. 7. Martin. li. 8. Hyp. c. 5. Pelag. epiſto. c. multi ſunt. de
ſ conſ. d. 4. Claud. de euchar. recep. 10. c. 4. [ſ] [t] D. Thom. Sot. Ledeſ.
t D. Greg. ſup. & lib. 4. epiſto. 7. aliàs 77. poſt med. propter quorundam errorem iuſſit, vt in Hiſpania baptiſmus ſub una merſione fieret. & conc. Tolet. 4. c. 5. Pelag. ſup. & cap. de trina. c. propter hoc. de conſecr. diſtin. 4. At quod habetur, c. eccleſiarum. 11. diſt. non eſt Augu. vt putat Grat. ſed Baſil. ſup. dicit Martin ſup. Leo Dam. Bellarm. & alijs ſu
u pra [u] Soto Ledeſ. Bellarm. & Recent. ſup. ideo autē Apoſtoli præceperunt trinam, quia quidā hæretici negantes Trinitatem baptizabant vna in nomine Chriſti mortui dicit Theodor. (ſic Apoſtoli Act. 15. poſuerunt præceptum ad tempus de ſuffocato) tempore D. Tho. uidetur fuiſſe vſus trinæ, & Sco. d. 5. q. 3. Marſil. q. 4. artic. 3. dub. 8. putant præceptum ter mergē di: licet periclitetur infans. At non eſt præceptum: ſeruāda tamen eſt con-
x ſuetudo. [x] Sot. Caiet. recent. art. 8. ad 3. Ledeſ. Victor. Tabie. bapt. 5. princ. & in ſimili D. Thom. q. 78. ar. 6. ad 2. cōt. Palud. d. 3. q. 3. art. 2. & olim D. Tho. d. 3. artic. 4. 3. ad 3.
y [y] Sot. d. 3. art. vlt. d. 4. ar. 4. & refert ſe ad. d. 1. q. 1. ar. 5. Ledeſ. q. 7. art. 1. dub. 3. Richar. d. 3. ar. 2. q. 2. ſignificat Scot. q. 3. Palac. q. 2. Taper. ar. 1. & cōis. Recent. ſic bap. definitur per paſſiuā ablutionem: & Chriſtus baptiſmum inſtituit Matth. 3. in paſſiua ſui ipſius ablutione. ſup. c. 2 §. 1. Ledeſ. negat ablutionem diſtingui à corpore abluto. hinc eſt quod ſi fiat contactus aquæ de ſe ablutiuus in recipiente, cū quodam motu, ſatis eſt pro baptiſmo. licet impedirentur alij effe-
z ctus aquæ, vt refrigeratio, humectatio, & ablatio ſordium. [z] Quā-
uis D. Tho. q. 67. 6. ad ad 3. innuit præſumi irreg. in foro exterio-
a ri. [a] ſignificat D. Tho. q. 66. 9.

in adulto propter honeſtatem: vt Chriſtus adulta ætate Matth. 3. per Baptiſtam tinctus eſt: ad ſignificationem enim ſatis eſt, vt quadā hominis pars mergatur. 3. per aſperſio
f nem [f] vbi non eſt proprie immerſio & emerſio: ſic fiebat communiter in primitiua eccleſia, vt quando à Petro Apoſtolo multi adulti ſimul baptizabantur.

2 Satis eſt vt parua aquæ quanti-
g tas, [g] vt guttæ contingant ablutum
h iam natum, præſertim in capite [h] vbi ſenſus vigent vel in alia parte, quia in qualibet parte eſt tota anima. ſi aſperſio attigit ſolos capillos
i videtur baptiſmus. [i] quia cōi uſu dicitur tunc caput illius ablui, maxime quia capilli ſunt pars hominis ad ornatum, & ſecundum Ariſt. viuunt & vegetantur. non eſt, ſi veſte vel corio ſeu utre incluſus baptizetur, ita ut aqua nihil corporis tā-
k gat, ſed veſtem [k] aut ſecundinam [?] aut
l vel matris ventrem intra quem eſt incluſus. [l] neque vnquam uidetur peccatum mortale ſecluſo contemptu ſi etiam abſque cauſa baptizet
m per infuſionem aut aſperſionem: [m] ſeruanda vero eſt regionis conſue-
n tudo in modo baptizandi. [n]

3 Si infans etiam morti proximus proferendo formam mergeretur in puteum aut fluuiū ex ponte,
o quibuſdam videtur baptiſmus, [o] vt ſic proiectus lauetur: ſicut ſi puer è manibus baptizātus forte elapſus
p pereat, [p] dum ex merſione nō emer
q git. Aut non eſt baptiſmus: [q] quia non ordinatur ad vitam ut ſignificet reſurrectionem Chriſti, ſed ad ſubmerſionem & necem, nec eſt ablutio ſed ſuffocatio & proiectio.

4 Trina immerſio fuit olim in uſu eccleſiæ, & ex præcepto Apo-
r ſtolorum, [r] ita vt Pater nominaretur in prima merſione, Filius in ſecunda, Spiritus ſanctus in tertia. Sed quia non eſt de ſacramenti ne
ſ ceſſitate, [ſ] ob uitandum quorundā errorem præcepta eſt ad tēpus uni-
t ca merſio: [t] ſequenda uero eſt in vnaquaque regione cōſuetudo pro
u priæ eccleſiæ matricis. [u] quamuis diuerſa eſſet à conſuetudine Metropolitanæ aut Romanæ: quod ſi dū trinam intendit, moriatur aut puer, aut ſacerdos baptizans in prima merſione finitis uerbis totius for-
x mæ, fit uerus baptiſmus: [x] quia adeſt materia, forma, & ſufficiens intentio faciendi quod iuxta intentionem Chriſti potuit.

5 Baptiſmus ex paſſiua receptio-
y ne habet unitatem: [y] quare ſi multi recta intentione vnum baptizent, vnicus eſt baptiſmus ſine ulla pœ-
z na irregularitatis: [z] nec enim dicitur iterari ex plurib. merſionibus, & quia plures ſimul baptizent: ſed quia ille quem certo cōſtat eſſe plene baptizatum, iterum cum noua ablutione ac verborum forma ba-
a ptizat. [a] nec hi multi plus gratiæ cōferunt, quam ſi unus baptizaret. ſimiliter ſi una actiua aſperſione ad multos dicat, ego uos baptizo, tot numero dicuntur baptiſmi, quot ſunt ea aſperſione baptizati. ſup. lib. de ſacramen. c. 8. baptiſmus, qui eſt quid cōpoſitum intrinſece ex quadam ratione materiæ, & formæ, ſupponit pro materia, ut ſubſtat certæ uerb. formæ. ſup. de ſacram. c. 2.

CAPVT VIII.

De forma baptiſmi cū expreſſione trium perſonarum ſub proprijs nominib. relatiuis.

§. 1. *Formam docuit Chriſtus Matth. vlt. poſt reſurrectionem, & quid ſit de eſſentia illius.*

2 *In nomine, quid ſignificet.*

3 *Græci in Orient. eccleſia rite ſic aiunt, baptizetur.*

4 *Lyte, nec nocet ſi errore ſpecul. vnū pro alio baptizet.*

5 *Si epiſcopus ordinet alienum, per errorem.*

6 *L ego, & in.*

ANtequam adultis conferatur baptiſmus per uerbum conſecratorium, iubet Chriſtus uerbo cōcionatorio fieri catecheſim & in
a ſtitutionem in fide. [a] ut mos eſt in eccleſia, & tamen de eſſentia baptiſmi aut eucharistiæ non eſt uerbū concionatorium, ut quidam hæretici putant. ſed uerbum conſecra-
b torium; [b] ſupra lib. de ſacram. c. 8. In baptiſmo tam ſimplici quam ſolenni quem Chriſtus ante reſurre-
c ctionem [c] inſtituit, declarauit poſt

CAPVT VIII.

a b M Atth. vlt. [a] docete baptizantes Aug. tract. 80. in Ioan. Beauxam. harm. to. 1. Bellarm. lib. 1. de ſacr. c. 19. & 20. [b] refert
c Bellarm. c. 19. [c] vt probatum eſt. c. 5. contra quoſdam Patres citat. ibi lit. C. ſed explicandi ſunt, ut permanēs baptiſmi forma & obligatio

reſurrectionem præſcriptam vocalium verborum formam, [d] ego te baptizo in nomine Patris & Filij, & Spiritusſancti, [e] Amen, de qua Epheſ. 5. mundans eam lauacro aquæ in uerbo uitæ: vt Patres exponunt. [f] eo quod baptiſmus eſt ſacramentum fidei [g] voluit Chriſtus fieri cum primi & principalis obiecti fidei confeſſione: ſicut de confirmatione dicetur, quàm formam ſeruat Catholica eccleſia: [h] vt in alijs ſacram. excepto matrimonio, requiritur forma verbalis. Ad eſſentiam huius formæ pertinet expreſſio vnius eſſentiæ & trium perſonarum nominibus proprijs, quæ ſignificent relatiuam illarum diſtinctionem [i] in communi & populari uſu, iuxta morem cuiuſque idiomatis, & nationis. ſimul requiritur vt exprimatur actio miniſtri, [k] & paſſio & perſona ipſius baptizati: [l] alias non fit baptiſmus.

2 Nomen ſignificat non tantum vnam Dei eſſentiam, vt cõtra Arianos & illorum inutilem baptiſmũ Patres probant, [m] ſed ſimul ſignificat inuocationem, [n] & confeſſionem, ac virtutem: quare non eſſet baptiſmus ſi dicat in nominibus: [o] eſſet uero ſi dicat, in nomine P. & in nomine F. & in nomine SS. imo licet addat & in nomine B. Mariæ intelligens per interceſſionem illius. [p] dubius eſſet ſi dicat in uirtute: quia plura includit nomen quam uirtus. quidam Ariani ex intentione erroris ſic bapt. in nomen Patris per filium, in Spirituſancto. [q] & quidam ex ipſis rebaptizãt baptizatos in uera forma: quia eo ritu intẽdunt Filium eſſe minorem. ob hoc iubet Conc. 1. Arelat. can. 8. examinari Arianos cum reconciliantur, quia forma ſint baptizati.

3 Baptizo ſeu abluo exprimit actum miniſtri decenter dicitur, [r] ego baptizo, [r] ſed non oportet exprimere perſonam miniſtri: [ſ] nam Græci ex declaratione concilii Florent. ſic licitè initiant, baptizetur, nempe à Chriſto [t] ſeruus Chriſti in nomine, &cæt. Idem ualet ſi dicatur per imperatiuum, baptizet te Chriſtus. [u] nec id irritum eſſet ſi Latinus ita baptizet. ideo autem Græci ſic baptizant, vt caueatur occaſio putandi baptiſmum conferri in nomine miniſtri. [x] ſic in collatione ordinum, quæ fit per imperatiuum accipe, explicatur actus miniſtri: & uidetur ualere abſolutio, ſi per imperatiuum dicat abſoluantur, vel remittantur tibi peccata. in extrema vero unctione explicatur actus miniſtri per modum deprecationis. Valet quidem ſi dicat, baptizetur à me ſeruus Chriſti, &c. quia concurrunt neceſſaria: ſed nõ valet ſi excludat actionem miniſtri (vt baptizetur à Chriſto, & nullo modo à me [y]) quia forma continet falſum errorem.

4 Hoc pro nomine Te, aut ſimili uoce oportet exprimi perſonam, quæ baptizatur: [z] aut certe nomine communi vt apud Græcos: & poſſet nomine proprio, aut ſi dicat baptizo hunc: aut tu baptizaris à me. [a] ſed melius utimur pronomine Te. quia explicãdus eſt actus, vt nũc exercetur circa ſubiectũ, & baptiſmus conſiſtit in ablutione paſſiua. [b] Non ualet dicẽdo baptizo me. [c] ſi dicat baptizo Petrũ, ex errore ſpeculatiuo, cum tñ ille ſit Paulus aut fœmina, valet baptiſmus: [d] quia ſim

gatio legis quæ non eſt abſque promulgatione authentica fuerit poſt reſurrectionem Chriſti. quod autem ſolus Aug. de fide ad Petrum. ca. 3. & lib. de orig. animæ citatus. c. 5. §. 5. G. ait baptiſmum ab eo punctu Io. 3. niſi quis renatus, obligaſſe: intelligitur quod tunc inſtitutus eſt cum inchoata promulgatione, quæ tamen non habuit uim obligãdi niſi poſt reſurrectionem. [d] Matth. 28. & cõmunis ſenſus, & vſus eccleſiæ: quam qui in ſacramentis dicit errare, hæreticus eſt. c. ad abolendam de hæret. ſic de vocali forma concil. Trid. ſeſſ. 7. de baptiſ. ca. 4. Flor. D. Thom q. 66. 5. Soto. d. 3. Ledeſ. q. 7 Exius. ho. 8. Adrian. de bapt. q. 2. Taper. artic. 1. & 2. Hoſi. c. 32. Syluc. bapt. 1. § 3. Tabien. baptiſ. 3. fin. quare errat Palud. diſt. 3. quæſt. 2. art. 3. qui ſolus ait miniſtrum mutum in neceſſitate, ſi ſignis exprimat formam baptiſmi aut abſolutionis, conferre verum ſacramentũ contra quem Palac. diſt. 3. q. 1. pag. 60. [e] At ſi omittit vnã perſonam non ualet bapt. inf. c. 11. [f] in Epheſ. 5. Chryſ. Theod. Theophyl. Auſel. & alij. Bell. c. 19. col. 7. quãuis Hiero. in Eph. 5. exponat de doctrina per tropologiam. [g] ita uocat concil. Flor. & Trid. ſeſſ. 6. c. 7. Aug. epi. 23 Innoc. 3. c. debitũ. de bap. Repert. Inquiſit. verb. fides [h] concil. Flor. & Trid. c. ſi quis. de bapt. ca. ſi qui. ca. quamuis. cũ ſeq. ca. retulerunt. de conſ. d. 4. & d. c. ad abolendam. de hæret. [i] quia Matth. 28. ſub nominibus relatiuis explicatur forma ubi Chryſo. Hierony. & alij expoſitores, & Concil. & ita habet uſus eccleſiæ. Apoſtolorum, can. 49. Clem. lib. 3. conſt. Apoſt. c. 16. & lib. 6. ca. 5. vbi Turria. Leo epi. 4. c. 3. Iuſtin. apolog 2. pro Chriſtian. ad ſi. Baſil. de ſpirituſancto. c. 12. explicat: à quo ſumpſit Ambr. lib. de Spiritu ſancto. vbi ſæpe repetit formam eſſe in nomine P. F. SS. & lib. de his qui myſter. initiantur. ca. 4. li. 2. de ſacr. c. 5. Aug 4. de bapt. c. 15. li. 5. c. 1. lib. 6. c. 17. & 25. Cypr. epi. 73. ad Iubaianum, Tertul. Nazian. & Niſſen li. ſeu orat. de bapt. Gaudent. Brixian. tract. 2. in euang. ad ſi. habetur to. 7. biblioth. ſanct. Irenæ. lib. 1. c. 18. Pontifices præter Clem. & Leon. citatos. Pelag. c. ſi reuera. c. multi ſunt. Zacha. c. in Synodo. de conſ. d. 4. D. Th. q 66. ar. 5. Sot. d. 3. Ledeſ. q. 7. Pius V. Ant. 3. p. ti. 14. c. 13. §. 2. Syl. bap. 1. Adr. q. 2. de bapt. Exiushom. 8. Taper. artic. 1. & 2. Hoſi c. 32. Bellarm. de bapt. c. 3. [k] D. Th. q. 66. 5. q. 78. 1. ad 3. conc. Floren. com. Theolog. Soto, d. 3. ar. 5. Ledeſ. q. 7. Innoc. glo. recepta in c. 1. de bapt. in quibuſdam ſacramen. vbi materia eſt actio miniſtri, vt ablutio ſeu vnctio, fere ſemper materia explicatur in Verbis, vt clarius determinetur per formam. [l] dicetur inf. §. 4. [m] Athan. de Spiritu ſancto, cont. Ariſ. Hilar. 2. Trin. Hieron. & Græci. in Matth. ult. baptizantes eos Vigil. Martyr. & Fulgent. quos citat Seball. q. 66. art. 4. §. 4. [n] Soto. ar. 5. Ledeſ. & recent. & Ly nomen plus ſignificat in propoſito, quã virtus: Bellar. 1. de ſacram. c. 19. propo. 3. in probatione. [o] quia nomen in ſingulari ſimul ſignificat vnam eſſentiam & uirtutem Dei, vt aiunt Patres in Matth. 28. Hieron. in Epheſ. 4. Vnus Deus. Auguſt. 3. cont. Maximin. c. 22. fin. Ambr. 2. ſacram. c. 7. & lib. 1. de Spiritu ſancto. c. 14. Gaudent. Brixien. tract. 14. de promiſſione paraclet. fin. Hug. lib. 2. p. 6. c. 2. Diuus Thom. ar. 5. ad 6. communis omnium Doct. cum Mag. d. 3. Soto. Ledeſ. falſum enim eſſet in nominibus in eſſentijs & virtutibus. Bellar. de bapt. c. 6. quidam Ariani & Luthe. dicũt, in nominibus. Tabien. bapt. 3. §. 13. [p] Soto. d. 1. q. 1. art. 8. & dictum eſt de ſacramen. c. 8. [q] Bellarm. de bapt ca. 3. error. 4. [r] ex more eccleſiæ Romanæ, quamuis olim quidam Græci hãc formam taxarent, quaſi baptiſmus uideatur dari in nomine miniſtri. quos reprobat Innoc. in conc. Lateranen. ca. 4. habetur c. fin. de bapt. Bellarm. ca. 6. [ſ] Conc. Flor. ſeſſ. ult. D Tho. art. 5. ad 1. Soto. Ledeſ. Sylue. bap. 1. §. 12. Tabien. bapt. 3. §. 10. nec obſtat. c. ſi quis, de baptiſ. quia ſolum dãnat Græcos qui ſua forma rebaptizabant baptizatos à Latinis. Bellar. c. 6. [t] Soto ſic bene exponit. [u] Soto, ſic in confirmatione dici poteſt, cõfirmet te Chriſtus. Nec oportet exprimi perſonam miniſtri: qui non eſt cauſa omnino per ſe, ſed inſtrumentalis: ut nõ exprimitur in ſacramento unctionis, & ordinis. in conſecratione tamẽ eucharistię neceſſe eſt dicere corpus meũ, vt miniſter referat perſonam Chriſti. infra lib. de eucharist. cap. 7. [x] 1. Corinth. 1. numquid in nomine Pauli baptizati eſtis? & certum eſt valere in forma Græcor. vt ait concilium Florent. & communis Theolog. diſtinct. 3. quamuis olim dubitauit Palud. Durand Tabie baptiſ. 3. §. 10. Syluestr. bapt. fin. & uidetur dubitare Sot. diſtinct. 1. quæſtio. 1. articu. 8. col 4. ſi eccleſia id prohiberet. & refert Diuus Thom. diſtinct. 3. quæſt. 2. a. ad primum, quoſdam negaſſe valere in forma Græcorum. [y] Quidam Recent. ut dolor propter Deum ſi excludat uotum ſacramenti non eſſet contritio, nec ultima diſpoſitio gratiæ; miniſter enim concurrit in ſuo ordine. hoc mouunt cu. X. de forma Græcorum ſi intendat excludere actionem miniſtri. [z] Concil. Florent. ſolum ait, explicandam perſonam quæ baptizatur: & exprimit formam Latinorum & Græcorum Diuus Thom. articu. 5. ad tertium, vbi Recent. Peña, frater Medin. & alij Ledeſm. quæſtio. 1. articu. 8. Adrian. de baptiſ. quæſtio. 1. articu. 3. ad ſecundum cum Innocen. ca. 1. de baptiſ. in quo non bene loquitur Soto, diſtinc. 3. articu. 5. ad tertium, & peius Scotus dicit, melius eſſe ut dicatur baptizo Petrum quam te. quod tamen eſſet contra morem eccleſiæ Latinæ. [a] Soto, & Recent. [b] ſup. ca. 7 §. 5. lit. Y. [c] ca. debitum, de baptiſm. & dictum eſt de ſacramen. ca. 26. §. 4. quia oportet miniſtrum (maxime qui regenerat, ut pater) diſtinctum eſſe à filio genito: ſic Matth. 28. baptizantes eos. & in baptiſmo ſanguinis oportet miniſtrum eſſe diſtinctum. Diuus Thomas, quæſtio. 66. 5 ad quartum. Soto, artic. quinto, ad tertium. Ledeſ. quæſtio. 7. Diuus Thom. quæſt. 57. 7. Palud. diſtinct. 3. quæſtio. 2. Iacobus Barinerius in enchyr. Iudicum eccleſ. no. 179. [d] Sylu. bapt. 3. §. 15. Tabien. bapt. 6. §. 12.

Ledeſ.

Ledeſ. quæſt. 5. artic. 8. ad fin. Soto. diſt. 1. quæſt. 5. articu. 8. ad fin. Maiol. de irreg. lib. 4. c. 36. num. 3. colligitur ex D. Thom. d. 6. q. 1. 2. ad 4. d. 30. q. 1. 1. ad tertium, & conſulti Recent. Theolog. & canoniſt. contra Hoſtien. & Roſel. bapt. §. 10. [e] conſulti Theolog. & canoniſtæ. & colligitur ex D. Thom. d. 30. quæſt. 1. 1. ad 3. & ex alijs cita. [f] Couar. 2. p. ſponſ. c. 2. nu. 3. c. 3. §. 5. nu. 12. [g] Ripa, c. cum M. de cōſtit. num. 111. 139. Anton. Gabr. to. 1. lib. 14. verb. proteſtatio. Simanc. de cathol. inſti. tit. proteſt. c. 55. num. 6. & 12. cum Caſtro. 1. de iuſt. hær. pun. ca. 11. & Gerſon. facit Nauar. c. 22. nu. 78. [h] per ca. 1. 19. q. 1. D. Tho. add. q. 51. Soto, d. 30. Couar. 2. par. ſpon. c. 3. §. 7. [i] Sot. diſt. 3. ar. 5. Ledeſ. q. 7. Recent. q a eſt materia leuis, & nihil tollit de ueritate formæ. [k] ſupra §. 1. & de ſacram. c. 10. §. 6.

tract. 18. de colla. ord. Nauar. nu. 17. & 80. at ſatis eſt moralis coniunctio, aut acceptatio Sot. diſtin. 3. articu. 8. diſt. 13. quæſt. 1. art. 2. diſt. 24. q. 1. & tenet Ledeſ. 2. par. q. 36. artic. 5. Victor. & Recent. ſup. li. de ſacr. c. 9. §. 10. [h] ſupra de ſacram. c. 19. videtur contra Sotum. d. 3. [i] de ſacramen. c. 19. [k] communis cont. Caiet. 2. 2. q. 124. ar. t. [l] Caie. cum D. Thom. 1. par. quæſt. 62. 5. [m] [n] De ſacram. c. 9. Soto. d. 1. q. 1. art. 8. & repetit late d. 3. ar. 5. cōtra Alex. Gab. non valere ſic datum ab Ariano Nicepho. 16. hiſt. c. 35. refert qđ cum Arianus tētaſſet ſic baptizare, diſparuit aqua. [o] Pōt. Alexand. 3. c. ſi quis puerum. Soto vero que loco. Led. quare nunot mutatio non nocet per uerba ſynonyma: vt abluo, tingo, quia Epheſ. 5. dicitur lauacrum. quando vero fit per infuſionem, aut aſperſionem, de qua dictum eſt c. 7. §. 1. ſatis eſt dici, te infundo aqua vel aſpergo: Soto, d. 3. artic. 5. & art. 7. ad 2. vel mergo. Soto vtroque loco. ſi tamē mergendo baptizās dicat, aſpergo te. l. baptizans aſpergēdo dicat, mergo te, dubia eſt forma. Soto. ar. 7. magis uero dubia balneo te, aut mitto in aquas, Soto. d. 3. art. 5. at non valet, purgo te, aut emundo Soto. d. 1. q. 1. art. 8. d. 3. art. 5. nec ſi confeſſarius abſoluens dicat, abluo te à peccatis. [p] Soto. Ledeſ. Recent. art. 5. & d. 1. q. 1. ar. 8. ſup. de ſacr. c. 9. [q] Sed vbi dubia eſt materia, addatur conditio. [r] D. Th. q. 66. 5. ad 7. d. 3. ar. 2. 2. ad 5. Soto, d. 3. ar. 5. Scot. q. 2. ar. 3. Bon. ar. 2. q. 3. Rich. art. 2. q. 3. Duran. q. 2. Gabr. artic. 2. con. 4. art. 3. dub. 1. & dicit omnes Theol. & Iuriſper. & Summiſt. in hoc conuenire. & lect. 38. in Can. 6. Maior. Capre. Aliaco. Argēt. Herue. Marſil. q. 3. art. 4. Palac. q. 1. col. 10. Altiſ. li. 3. tract. 3. Alex. 4. p. q. 13. m. 3. art. 3. Ledeſ. q. 7. art. 5. Eri. hom. 9. Syl. bapt. 1. §. 10. Tabien. bapt. 3. §. 14. Anton. 3. p. tit. 14. c. 13. §. 3. Bar. Led. ſumma ti. de bap. difficult. 4. Pan. Hoſt. & alij, in c. 1. de bap. Athan. ſer. 2. & 3. cont. Arian. ad med. ait, non miſi

pliciter applicat intentionem practico & vero iudicio ad hunc particularem, quem baptizat. Similiter valet ſi confeſſarius fœminam abſoluat, quam putat eſſe virum.

5 Valet ſi Paulum alienum & excommunicatum epiſcopus ordinet licet in generali dixerit, ut monet Pontificale, quod non intendit ordinare excommunicatos, ſuſpenſos aut alienæ diœceſis, quia hunc Petrum (quem falſo putat eſſe ſuæ diœceſis, nec ulla cenſura ligatum) [e] vult practica intentione ſimpliciter ordinare: recedens à conditione generali præconcepta, & ita rationabiliter intentio illius eſt interpretanda: ne dicamus quod epiſcopus vult eſſe ſacrilegus, cum irrita ordinatione & periculo, vt ille pro ſacerdote habitus, celebrando & abſoluendo decipiat multos. ſic olim qui poſt ſponſalia, ſub conditione contracta, accedebat affectu maritali ad ſponſam, cenſetur eo particulari facto recedere à generali cōditione. [f] nec proteſtatio prius facta nocet, facto contrario poſtea ſubſecuto. [g] In matrimonio error perſonæ, aut ignorantia conditionis ſeruilis, ſicut & metus grauis irritat factum, [h] quia matrimoniū eſt contractus. nec tamen irritat baptiſmi aut ordinis receptionē, quia contractus non eſt.

6 Dictio ego, & in, pertinet ad quandam integritatem formæ. Amen non pertinet. quod ſi hæc tria omittat ſecluſo ſcandalo, non eſt plus quam veniale. [i] Verba concionatoria quę ante baptiſmum Matt. vlt. præmiſit Chriſtus, docete oēs gentes: non pertinent ad ſubſtantiā ſacramenti, [k] ſed ad diſpoſitionem, quæ in adulto præmittitur, vt agnoſcant quod recipiant.

CAPVT IX.

De varia mutatione in verbis formæ.

§. 1. *Verba ſunt determinata. interruptio in medio, vel mora in fine formæ.*

2 *Si puer ſimul definat cum baptiſmo, non ſaluatur.*

3 *Mutatio in ſynonymum, valet in nomine Patrias. de forma dubia.*

4 *In nomine genitoris non valet.*

VErba oportet eſſe determinata [a] ſecundum quod Chriſtus inſtituit: & facilius reperiuntur hæretici qui omnino non baptizent, quam qui illis pręſcriptis verbis nō baptizent: vt ait D. Aug. [b] Cauenda eſt interruptio in prolatione formę ſicut tranſpoſitio, additio, vel detractio, quæ ſenſum & veritatē formę mutet. [c] Parua interruptio nō tollit moralem verborū coniunctionem, ſed minor coniunctio ſatis eſt inter materiam & formā: vt quod durante ablutione proferatur pars quędā [d] formæ. imo licet paulo poſt ablutionem, aut paulo ante proferatur tota forma, [e] cenſentur (vt in alijs ēt ſacramentis) quantum ſatis eſt, moraliter eſſe coniuncta: curanda tn̄ eſt diligēter coniunctio phyſica: vt ſecundum omnium Doct. ſententiā res ſit certa. [f] quod ſi coniuncta nō fuit in baptiſmo aut cōfirmatione, quorum forma per indicatiuum profertur, poſſet ſub cōditione, ſed nō tenetur iterare. [g] finita verborū prolatione poſt ablutionem, fit ſtatim ſacramentum efficax gratiæ: quamuis baptizans moroſe ſiſtat in ſono vltimæ ſyllabæ aut literæ. [h]

2 Si detur caſus, vt eo inſtāti quo finitur vltima ſyllaba, puer deſinat eſſe, nō recipit effectum baptiſmi: [i] quia tunc non eſt homo viator, qui ſolus eſt ſubiectū capax baptiſmi, & effectus illius. vt nec homo recipit effectum martyrii in termino vitę, [k] vt quidam falſo putant: aut ſi vinū fiat acetū in vltimo inſtanti prolationis verborum conſecrationis, nunquā ſpecies vini continerent ſacramentū euchariſtię: quia deeſt id, quod quaſi ſubiectū continere debet corpus Chriſti. At ſecundum quoſdam Doct. Angelus bonus in termino ſuæ uiæ potuit augere meritū: [l] quia in eo termino permanſit integer angelus, cum libertate ponēdi in termino impedimentū peccati, quale dæmones appoſuerunt.

3 Baptiſmum non impedit mutatio alicuius verbi in ſynonimū, aut tranſpoſitio. t. ſi nō variat ſenſum. [m] At ſi Arianus dicat in nomine Patris per Filium in Spiritu ſancto, nō valet. [n] quia intentio reddit falſum ſenſum. Cæterum quādo corrupte ſic profert idiota aut balbus: in nomine Patrias & Filias & Spiritua ſancta, valere definit Pontif. [o] vt in minorib. defectib. tuti ſimus. 2. Sub forma de qua inter graues autores dubitat, ſi ȳs baptizet, peccat mort. [p] quia exponit periculo irriti baptiſmi, & ne huic alia ſacra proſint. in materia vero dubia ſi deſit alia, licebit baptizare urgente neceſſitate. [q]

4 Probabilius eſt ſub his uerbis non ualere baptiſmum: In nomine genitoris, geniti, & ab utroque procedentis: [r] quia non exprimit per-

CAP. IX.

[a] DIuus Tho. q. 60. 5. ad 3. Soto. diſt. 1. q. 1. 5. Led. q. 1. art. 5. Bellar. de bapt. c. 21. ad fin. citat Patres [b] Augu. 7. de bap. cōt. Don. c. 25. Bellar. de bap. ca. 3. & lib. 1. de ſacram. c. 21. in princ. & fin. & tamen quidam hæretici mutarunt verba formæ, vt refert Iren. lib. 1. c. 9. & 18. Epiphan. hær. 26. [c] ſup. de ſacram. ca. 8. [d] [e] Soto. d. 3. art. 8. ad tertiū. & Recent. Victo. §. 39. & 230. Cano Peña. Fr. Ambr. & d. eſt de ſacram. c. 9. ſed quidam putant requiri phyſicā coniunctionem materiæ cum forma: quę ſententia tutior eſt, vt ſtatim dicetur Ledeſ. q. 7. articu. 8. fin. Rich. d. 3. art. 4. q. 1. Scot. d. 6. q. 3. & patet in ſacramento. cōfeſ. matrimonii. [f] Sylu. bap. 5. §. 2. Nauar. c. 22. num. 7. 8. 12. 17. cum glo. ca. detrahe. 1. q. .. fauet Aug. tract. 80. in Io. accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum. Caiet. q. 66. ar. 8. Maior. d. 2. q. 2. arg. 4. Gabr. d. 6. [g] Quia tutior ſententia in bap. eſt ſequenda: & in ordine ſacerdotali curandum eſt durante verborum prolatione tangere vaſa ſacra: alias ſub conditione iterandum putat Caie. to. 1.

ſonas ſub propriis nominibus relatiuis, ſed per actus notionales, quãuis quidam oppoſitum opinentur.[f] alii putant eſſe probabilem,[t] ſed non tam ſecuram opinionem.

CAPVT X.

De baptiſmo in nomine Chriſti.

§.1. *Graues autores aſſerunt aliquando fuiſſe validum ex diſpenſ. Chriſti, etiam tempore Nicol. Pap. I.*

2 *Explicatur d. Nicol. in cap. à quodã Iudæo. De conſecr. d. 4. vt B. Amb. & limitatur tempus ante Aſcenſionem Chriſti.*

3 *Explicatur locus B. Ambroſ. lib. 1. de Spiritu ſancto, cap. 3. vt nunquam poſt Aſcenſionem valuerit ſub hac verborũ forma, in nomine Chriſti. & §. 5.*

4 *Quid ſignificat ſcriptura in nomine Chriſti.*

a QVidam aiunt morem fuiſſe in primitiua Eccleſia,[a] (ſaltem ante paſſionem aut Aſcenſionem b Domini,)[b] vt valeret baptiſmus ſub hac forma, baptizo te in nomine Chriſti: idque ex Chriſti diſpẽc ſatione ad tempus data:[c] vt ita nomen Chriſti Iudæis inuiſum, redd deretur amabile fidelibus,[d] & maieſtas Chriſti manifeſtaretur in baptiſmo ad ipſius honorem: vt in confirmatione declarabatur maieſtas Spiritus ſancti, qui in principio Eccleſiæ dabatur in ſigno viſibili. aiunt vero hanc diſpenſationẽ iam e diu ceſſaſſe,[e] ceſſante cauſa. Difficile vero eſt explicare B. Ambroſ. ac B. Nicolaum Papam I. Quidam aiunt tunc adhuc duraſſe diſpenſaf tionis vim & cauſam.[f]

2 Sane B. Nicol. non definit ex profeſſo valere baptiſmum in ſolius g Chriſti expreſſione datum.[g] nec enim rogabatur directe de illa forma, ſed de miniſtro infideli, an verè baptizet? de quo Papa infallibih ter definiuit[h] valere datum à quodam Iudæo. At nec errauit circa illam formam ſub conditione quadam, dum refert ſe ad intentionem B. Ambroſ. cuius ſententiam recitat obiter: atque ita expli- i candus[i] eſt B. Nicol. vt B. Ambr. ſicut B. Thom. prudenter aduertit. Dum vero Beat. Nicol. negat baptizatos in nomine Chriſti eſſe rebaptizandos: intelligit de rebaptizatione abſoluta: non autem ſub cõ-

miſit baptizare in nomine ingeniti ſed Patris, &c. & ſerm. 3. poſt med. Epiphan. hær. 73. in princip. Quare ſi quis baptizatus eſſet in nomine genitoris (quod nomen notionale, vt explicat D. Tho. 1. p. q. 32. art. 3. c. & ad 3. vbi Recent. & Cordub. lib. 1. qq. quæſt. 52. licet ſit æquiualens, non tamen eſt ſynonymon cum Patre) hic eſt ſub conditione rebaptizandos. vide Patres cit. c. 8. f § 1. 1.[f] Caie. q. 66. 5. gloſſ. cap. multi. de conſecrat. diſt. 4. declinat dubius; Palud. d. 3. q. 1. artic. 3. Ledeſm. q. 7. art. 5. dub. 3. per 8. rationes. Victor. § 13. & olim Sot. in prælec. t & quidam Recent.[t] Soto, d. 3. art. 5. dicit probabile, ſed nõ ſecurum. Sebaſtia. q. 66. art. 4. §. 9. quia Concil. Florent. ſolum ait baptiſ. fieri in diuinę Trinit. inuocatione, explicando actum miniſtri.

CAP. X.

a QVidam[a] id putant colligi ex Acto. ca. 1. 8. 10. 18. & 19. & ſerio affirmant id tenere Ambr. lib. 1. de Spiritu ſancto. capit. 3. qui in hoc & in multis aliis ſequitur Baſil. de Spiritu ſancto. cap. 12. in quo ſenſu Ambro. citant Magiſt. d. 3. Hugon. lib. 2. de ſacram. p. 6. cap. 2. Altiſiod. lib. 3. tract. 3. Alex. 4. p. q. 13. art. 2. §. 3. ad 8. Adrian. q. 2. de bapt. ad 1. D. Thom. q. 66. 6. ad 1, & 3. vbi Caiet. id tenet Maior. d. 3. Scot. Bonau. Durand. Heruæ, q. 2. Palud. Marſil. Sylueſt. bapt. 1. § 4. fin. Tabien. bapt. 3. §. 10. ſi. Ant. 3. p. fauet Bernard. epiſt. 340. & expreſſe Bed. Act. 10. Cano, lib. 6. de loc. cap. vlt. ad 7. Torrian. in Clem. lib. 6. conſtit. Apoſt. cap. 5. p. 238. Bellarm. lib. 4. de Rom. Pont. cap. 12. lib. de bapt. c. 3. col. vlt. Cordub. lib. 4. qq. quæſt. 1. propoſitione 10. in generali, & q. 3. late & citat alios DD. Soto falſo citat Athanaſ. de Trinit & Spiritu ſancto. cap. 19. & Cyprian. lib. ad Quirin. Beda. in Luc. 2. Chryſoſt hom. 3. imperfect. quos & Hilar. de ſynod. citat Claud. de euchar. repet. 10. cap. 4. f. 384. & ſequitur. At hi Patres in his locis nihil dicunt ad rem præſentẽ, ſed magis vrget Nicol. Pap. I. qui rexit Eccleſiam anno Domini 868. ad conſulta Bulgarorum. cap. 104. & habetur cap. à quodam Iudæo de conſecrat. d. 4. dicit ſi baptizati ſunt in nomine Trinitatis vel in nomine Chriſti, vt B. Ambroſ. dicit non eſſe rebaptizandos & ibi tenet gl. valere etiam nunc in nomine Chriſti idem gloſſ. in cap. 1. de bapt. vbi Cardin. refert Vincent. & Goffred. Collectar. num. 6. Hoſt. col. 2. Innoc. 1. epiſt. 2. cap 8. tom. 1. concil. tangit Nauar. c. 22. num. 5. Victor. §. b 15. dicit probabile.[b] Ante paſſionem Chriſti (quando nondum inſtituta videtur forma baptiſmi in nomine Patris Matt. 28. Scot. & quidam putant baptizaſſe Apoſtolos in nomine Chriſti: & in ea forma parum differre à bapt. Ioan. vt dictum eſt. cap. 2. §. 3. & c. 5. lit. C. citati ſunt Patres, qui negant baptiſmum (nempe quo c ad formam hanc) inſtitutum fuiſſe ante Reſurrectionem.[c] ita putant diſpenſatum D. Thom. Alex. Altiſiod. Bonau. Scot. Palud. Heruæ. Marſil. Sylueſt. Tabien. Soto, Maior. Idacius Clarius in antidoto hæreſum. Medices verb. bapt. hæt. 1. Palac. d. 3 q. 1. ſicut dum populus per deſertum peregrinatus eſt, diſpenſatum eſt ne vteretur ſacramento circumciſionis: ſed alio facili ex lege naturæ, quo infantes & adultos, ſicut & fœmellas offerrent Deo, cum aliquo ſacrificio in ſanctificationem: vt ex Ioſuo 5. colligitur. Eſich. lib. 7. in Leuit. cap. 26. & vice materiæ confirmationis diſpenſauit Chriſtus ad tempus, ſatis eſſe impoſitionem manus, qua dabatur Spiritus ſanctus in ſigno viſibili. ſi quæras vnde conſtet diſpenſatio? nam Caiet. Adrian. d. gloſſ. aiunt etiam nunc valere abſque diſpenſatione. quia Ambroſ. Bernard. Nicol. Pap. nullam mentionem faciunt de diſpenſatione, & Innoc. I. Reſpond. in Euangelio eſt generalis regula, vt forma ſit explicite in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, quæ inſtitutio dat eſſentiam rei. quod ſi Apoſtoli, ut videtur Act. vſi ſunt alia forma, & non peccarent, id fuit ex reuelatione, & diſpenſatione Dei. At dicere quod etiam nunc valeat, videtur erroneum: Recent. d[d] Hanc rationem afferunt Theolog. & Palac. q. 1. D. Tho. e art. 6. ad 1.[e] Quia ceſſauit finis, & ratio diſpẽſationis, vt aiunt D. Tho. ar. 6. Alex. Altiſio. Scot. Bonauent. Durand. Palud. Maior. Heruæ. Maſil. Syluelt. Tabien. Soto. Led. Catharin. lib. 5. contra Caiet. cap. 3. Canoniſtæ, in cap. 1. de bapt. vbi Anton. de Butrio. nu. 3. ait, eſſe cõmunem Theologorum. & Abbas fin. dicit communẽ f Canoniſtarum.[f] falſo Cano dicit quod ſi alicubi, ut apud Indos, militet eadẽ ratio quæ fuit in primitiua Eccleſia, (vt nomen Chriſti reddatur amabile, & cum maiori reuerentia ſuſcipiatur) licere, & valere baptiſmum in nomine Chriſti. & ſic limitat quod aiunt Adrian. Caietan. & gloſſ. d. c. à quodam. & cap. multi, de conſecrat. d. 4. ſic etiam Nicol. I. dixit valuiſſe baptiſmum in ea regione, vbi militabat hæc ratio, atque ita moderandam eſſe ſententiam Theologor. & D. Thom. etiam tempore Nicol. valuiſſe: nempe quia apud Bulgaros erat eadem diſpenſationis cauſa, quæ fuit tempore Apoſtolorum. Bellarm. lib. 4. de Rom. Pont. cap. 12. defendit Nicol. locutum eſſe probabiliter. licet falſo: nec erraſſe quando nondum hæc res erat certa. Sed Pelagios, cap. ſi re vera. cap. multi ſunt, de conſecr. d 4. (qui fuit Nicolao poſterior) explicat quidem contra Bernard. epiſt. 340. bapt. in nomine Domini, aut Dei, eſſe irritum: ſed nihil expreſſit de bapt. in nomine Chriſti Zachar. vero Pap. epiſt. ad Boniſac. cap. in ſynodo. de conſecr. d. 4. (qui præceſſit d. Nicolaum) laudat quidẽ can. Conc. Anglicani (in quo dicitur baptiſmum non eſſe ratum ſi detur in nomine Domini, aut in nomine Chriſti, niſi diſerte exprimantur tres perſonæ) ſed non videtur ſerio cõfirmaſſe illud conc. nec definit implicitam Trinitatis inuocationem, quæ includitur in nomine Chriſti, non ſufficere ad baptiſmum, idem Bellarm. lib. de bapt cap. 3. ad fin. ſerio affirmat nunquam valuiſſe baptiſg mum datum in nomine Chriſti tantum.[g] [h] Cordub. lib. 4. q. 3. h p. 248. Cano ſup. Bellarm. lib. 4. de Rom Pont. cap. 12. Led. Soto. Victor. §. 15. Catharin. lib. 5. cont. Caiet cap. 3. & in ſimili Veg 9. in Trid. c. 41. contendit Nicol. erraſſe, vt priuatum Doctorem, nõ quidem in principali conſ. de qua rogabatur: ſed dum aſſumit rationem probabilem cum Ambroſ. valuiſſe baptiſmum in nomine Chriſti· vt definiat baptiſmum etiam à Pagano datum valuiſſe, nec mirum, quia tunc ea res non cõſtabat certo: ſed ut excuſemus Nicol. quomodo Zachar. prædeceſſori non ſit contrarius· & verũ eſſe quod ſub conditione dixit, ſi in nomine Sanctæ Trinitatis, vel tantum in nomine Chriſti ſicut in Act. legitur baptizati ſunt (vnũ quippe idemq́ue eſt, ut Sanctus Ambr. ait) rebaptizari non debent. quod referens D Thom. q. 66 6. ad 3. prudentiſſime ait, ita explicandum eſſe Nicol. ſicut explicatur locus Acto. 8. & Ambr. i quia ſe refert ad vtrumque.[i] Hinc patet quod nec D. Tho. nec Nicol. ſenſit tempore Nicol. viguiſſe generalem diſpenſationem, vt liceret in nomine Chriſti tantum. & fruſtra Marſil. ait, quod Deus reuelauit Nicolao, ſe tunc cum illo baptizato diſpenſ. ſſe. Alij quod Papa in ea forma baptiſmi poteſt ex graui cauſa diſpenſare etiam nunc, ad imitationem Apoſtolorum, vt diſpenſauit Innoc.

noc.VIII. celebrationē licere apud Noruegiam ſub ſpecie tātum panis:& Greg.Pa.I.vt ſacerdos ſit miniſter confirmationis,& quorundam ordinum.ſed re vera Nicol.in eo caſu non diſpenſauit:nec ſe refert ad reuelationem ſibi factam: ſed in ſua declaratione ſe refert ad Ambro.& ita apte explicatur ſicut Ambr.vt recte D.Tho. k excuſat. k Admiſſo ſed non conceſſo, illum baptiſmū fuiſſe datum in nomine tantum Chriſti intelligit Nicol. de rebaptizatione abſoluta. & tamen eſſet rebaptizādus ſub cōditione: quia ſaltem forma eſt dubia. Cæterum multo aptius explicatur ſicut Ambr. ad quem Nicol. ſe re- l fert l Amb.lib.2.de ſacr.ca.5.& 7.& de iis qui myſter.initiātur.c.4.lib.1.de Spiritu ſancto.ca.5.14. lib.de fi. ad Gr.c.1. m m Vt citatum eſt, c.8.lit.L.& cit. Bellarm.de bapt.ca.3. nec enim credibile eſt Amb. dixiſſe cōtrarium eius, quod Patres coæquales ſuo tempore dicebant Hieron. Aug. Chryſoſt. Nazianz. & maxime Baſil.de Spirituſancto.c.12. quem in hoc.& ſæpe ſequitur Ambr. ſicut & in lib. Exa- n meron. n D. Tho. ar.6.argu.2.citat ex Ambr.1.de Spiritu ſancto.c.3.idem Baſil. de Spiritu ſancto.ca.12.quam rationem, vt implicite in nomine Chriſti intelligatur Trinitas, ſequitur Magiſt.& ſere omnes Theol.d.3.Hug.Bed.Act.10.Theoph. Luc.vlt. o ad fin. vt ſe prius explicauerat.

k ditione. k aut potius in ſenſu B. Amb.qui nuſquam dixit in hac forma, in ſolo Chriſti nomine valere: cum ſæpe in lib. de SS. fateatur for- l mam eſſe in nomine Patris. l &c. qua forma & Apoſtoli ſuo tempore & Apoſtolorum diſcipuli poſt Aſcenſionem Chriſti in cœlos ſemper vtebantur tanquam neceſſaria. vti communi conſenſu Patres affir- m mant. m

3 Sit ergo. 1.expoſitio D.Ambr. qui in eo ſecutus eſt ſenſum D. Baſil. quod cum in nomine Chriſti, ideſt vncti, ſimul intelligatur Pater n vngens, & vnctio SS. n dum ſcriptura Act.8. vocat baptiſmū in nomine Chriſti, intelligi baptiſmum in quo fit confeſſio totius Trinita- o tis, ſub proprijs nominibus. o & interdum in amorem, & honorem Chriſti: ſic dicebant. in nomine Patris, & Ieſu Chriſti filij eius, & Spiritus ſancti: vt refert Abdias Apo- p ſtolorum diſcipulus p quod ſignificat Hilar.lib.de ſynod. ad fi. in quē ſenſum loquitur & Baſi. de SS. c. 12. quē Amb. in hoc vt in plurimis alijs imitatur. & vtrumque Doct. q coniungit Catech. Pij V. q quare nunquam valuit baptiſmus in nomine tantum Chriſti, poſt aſcenſionem illius.

4 Expoſitio. 2. vt dicatur in nomine Chriſti baptizari, ſicut ad Ro.6. dicimur baptizati in Chriſto, & in morte ipſius: quia baptiſmus fit in virtute & merito Chriſti paſſi, & in fide Chriſti, & iuxta inſtitutio- r nem illius. r & ſic Chriſti baptiſmus diſtinguitur Act.19. contra baptiſmum Io.qui erat in aqua tantū, & ſine efficaci virtute Chriſti. 3. dicitur Chriſti, quia fit in morte ip- ſ ſius. ſ cui configuramur: Rom. 6. nam trina merſione baptiſmus repræſentat triduum quo Chriſtus ia- t cuit in ſepulchro. t atque ita ex parte etiam materiæ fit in nomine, virtute & repræſentatione Chriſti, & in gloriam illius, qua ratione negat Paul.1.Corinth.1. in nomine Pauli eſſe baptizandum: quia Paulus nō eſt pro nobis crucifixus & mortuus vt fuit Chriſtus.

5 Ergo forma ſaltem poſt Chriſti Aſcenſionem, ſemper fuit in nomine Patris & Filij & Spiritusſan- u cti. u quod uero ſcripturæ ſacræ, vel Patres vno loco omiſerāt (dum commendant baptiſmum in nomine Chriſti, vel in Spiritu ſancto) alio loco expreſſiori ſupplent, ut x mos eſt. x Ac decēter ita Chriſtus inſtituit, vt in baptiſmo fieret hæc expreſſio: quia fidem de Trinita- y te, y vt & de Chriſto mediatore, explicitam voluit neceſſariam eſſe z ad ſalutem. z

CAPVT XI.

Non valet hic baptiſmus in nomine Trinitatis: aut Dei: aut expreſſa vna tantum perſona.

a NOn valet ſi ita dicat: baptizo te in nomine Trinitatis. a dum enim conc.Flor. & quidam aiunt,

o Quod Act.8.dicitur in nomine Chriſti, explicat alio loco: vt Act.2.& 19.dicitur baptizaſſe in nomine Domini Ieſu, & in Spirituſancto, cum tamen quidam dicerent nec ſi Spiritusſanctus ſit audiuimus. & tamen conſtat nunquā baptizaſſe in ſolo nomine Ieſu, aut ſolo nomine Spiritus ſancti. Quare quod ſcriptura vno loco omittit, ſupplet in alio. Mart. li.5. hypotip.c.1.pag.361.lib.10.reg.49.uid.reg.16. vt cum dicit fidem & eleemoſynam purgare à peccatis, explicat alibi, ſi accedāt pœnitentia & caritas cum bonis operibus. ita quod dicit de baptiſmo in nomine Ieſu, aut Chriſti, aut Spirituſancti: declarat Matt.28. in nomine Patris Filij & Spiritus ſancti, vt aduertunt Chryſ.in 2. Corin.hom.3.circa id cap.1.gratia Domini noſtri. Augu.3.contra Maximin.c.17.& expreſſe Baſil.de Spirituſancto.c.12.quem ſolet ſequi Ambr. ſic Zach.& Pelag. Papę ſupplent quod minus clare dixit Nicol.& ſe explicat Ambr.in id Rom.7. an ignoratis. & in Co- p loſſ.2. ſi ergo mortui eſtis. p Abdias.lib.3. Apoſt.hiſto.de Andrea ait Apoſtolos baptizaſſe in nomine Patris,& Filij & Spiritus ſancti, idem lib.7. & addit.lib.6. Apoſtoli in templo dixerunt neceſſe eſt ad ſalutem confiteri Chriſtum, gratiam Spiritusſancti induere & dilui baptiſmo trinæ inuocationis, ſed clarius, lib.5.Io.Euang. baptizauit Ariſtodemum.& Proconſulem in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, Patriſque eius omnipotentis & illuminatoris Spiritusſancti.quod agnouit Bellar.c.3.de baptiſmo:& ita ſentire Hilarium, Baſilium, Fulgen.de incarnatione & gratia Chriſti, ca.11. idem magis placet Sot.diſt.3.ar.6. Cano lib.6.c.vlt.ad ſextum. Sebaſt.q.66.art.6.§.5.Petrus de monte Pariſ.lib.3.de profeſſione fidei.c.9.Peña & quidam Recent.quæ additio dicitur à Theol.factis ex reuelatione, & diſpenſatione Chriſti ad tempus, vt nomen eius redderetur amabilius nouiter conuerſis: vt cuius nomine &

autoritate recipiebant gratiam baptiſmi. ſic quod Baſil. in ſua liturg.addit. in forma ſanguinis, fuit ex diſpenſatione & inſpiratio- q ne Dei, vt dicetur, lib.de euchar.c.17. q Quod bene aduertit Bell. c.3.ſi nam Amb.citat eaſdem autoritates, quas Baſi.& ex Act.19. nec ſi Spiritus ſanctus: conſtat in forma baptiſmi ſolitam expreſſi perſonam Spiritus ſancti, ſicut & Chriſti: ergo ſimul & Patris, vt patet ex Apoſtolorum. ca.49. Abdia. ſup.Dion.c. 2.eccl. hier. Clem. li.3.cont.apoſt.c.17. lib.7.c.23.41.44.& Turria.ad lib.6.c.5. p.238. Iuſti.apol.2. & expreſſe Athan. ſer.2.& 3.cōt. Aria. Orig.in Rom 6.quicunque in Chriſto baptizati: negat ualere baptiſmum in nomine ſolius Chriſti, niſi addantur aliæ perſonæ.idē Baſil.de Spirituſancto c.12. Didymus.li.2. de Spiritu ſancto. Tertul.& Cypr.qui Patres fidē faciunt, cum ſint uicini tem- r pori Apoſtolorū. r ita uidētur explicare Didym.lib.2.de Spiritu ſancto. vbi vocat bapt. Chriſti Hieron. Ezech.39. Orig.ho.6.in Ezec. videtur Aug.3. contra Maxim.c.17. & lib.6.de bap.contra Don.c.25. vocat bapt.Chriſti.idem colligitur ex Cyp. epi. 73. ad Iubaian. Fulgent.de incarnat. & gratia Chriſti.c.11. Palac. d.3. q.1.Sebaſt.q.66. ar.6.§ 4. ſi.Bellar. c.3.col.4. fin.& Pius V.in catechiſ.dicit probabile.Martin.lib.8.hyp.c.5.lib.10.reg.12.ſi. addit Theoph.in Luc.24.ad ſi.in nomine Chriſti, quia iuxta Chriſti in- ſ ſtitutionem dabatur. ſ t Dam.lib.4.c.10.dicit, qui non ſunt bapti- t zati in nomine Trinit. eſſe rebaptizandos. quod vero Rom.4.dicitur, quicunque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, non intelligi, vt ſub ea forma baptizarentur, ſed quia in Chriſto repræſentatur baptiſmus. ter enim mergitur infans, vt Chriſtus tribus diebus iacuit in ſepulchro. addit Palac. q.1. baptizari in fide Chriſti dici, quia non niſi credentes in Chriſto baptizabantur. Sic Orig.lib.5. in Rom.explicat id.c.6.conſepulti per baptiſmum in mortem: de baptiſmo qui dicitur in nomine Chriſti. idem Fulg.hinc multi Patres, vt Cypr. aiunt trinam merſionem quæ repræſentat triduum mortis Chriſti eſſe neceſſariam, nempe ex præcepto eccleſiæ, ubi u viget conſuetudo.ſup.c.7.§.4. u Eſt certa ſententia iam non ualere ſup.lit.c.ſi.quod ſi admittatur aliquādo ea diſpenſatione valuiſſe, ſed iam diu ceſſauit & cauſa & diſpenſatio.ſup. E.M. ſic diſpenſationem de pluralitate vxorum factam ex reuelatione Dei, conſtat ceſſaſſe poſt euang. promulgationem, ut dicetur, lib. de matrim.cap.2.& de imped.ca.6. Trident.ſeſſ.24.cap.un. & can.2. Innocen.I. epiſto.9. Innocen. III. cap.gaudemus. de diuort. & toto titu. de ſponſa.duorum. Bellarm. lib.de matrim. ca.10. Diuus x y Thom.addi. quæſt.65.ar.2. Sot.diſt.33. q.1.art.2. x ſup. lit.O. y z z D.Tho. 2.2.q.2.ar.7.& 8.

CAPVT XI.

a Diuus a Tho.d.3.q.2.2.2.ad 4.de quo non meminit. 3.p.q.66. quāuis ſubindicat. a.5. ad 7.& a.6.ad 2.tenet Dur. Pal.Scot. Soto.d.3.a.6. Ledeſ.q.7.Vict.Adr.q.2.de bapt.adult.& Canoniſt. in c.multi, de conſec.d.4.Syl.Tabien.bap.3.§.12.innuit Nau.c.22. nu.5.

valere in nomine aut inuocatione Trinitatis,[b] ant in nomine Dei, aut Domini noſtri,[c] ſe explicant (ſecũdum uormã euangelicam, & Chriſti inſtitutionem) vt inuocatio fiat ſub propriis nominibus, quibus in communi vſu explicantur proprietates relatiuæ trium perſonarum, nempe in nomine Patris, &c. & Chriſtum ita inſtituiſſe[d] probat vſus eccleſiæ Latinæ & Græcæ à tẽpore Apoſtolorum.

2 Non valet baptiſmus, ſi quis habens fidem de tota Trinitate, non expreſſit niſi vnam perſonam: vt in nomine Patris,[e] aut in nomine Spiritus ſancti.[f] eo etiã caſu quo morte aut morbo miniſtri aut infantis præoccupatus, non valuit integram formam proferre:[g] licet implicite ſub illa perſona includantur aliæ.[h] Nec enim ex parte formæ admittenda eſt diſpenſatio contra integrũ illius ſenſum: cum tamen à materiæ integritate excuſet aliquando neceſſitas.[i] Si conſtet ea diminuta forma baptizatum deceſſiſſe, non debet ſepeliri in loco ſacro,[k] vt quidam falſa pietate ducti innuunt.[l]

CAPVT XII.

Forma & intentio quãdo multi baptizant vnum, aut unus multos.

SI epiſcopns ex autoritate dicat, nos te baptizamus: valet baptiſmus,[a] ex communi vſus accommodatione. At ſi duo miniſtri ſimul concurrant ad vnum baptiſmum, & vnus quia forte caret manibus non abluat, ſed proferat formam dicens, nos te baptizamus: alter uero qui mutus eſt, abluit tantum: non fit baptiſmus,[b] etiam iuxta formam Græcorum,[c] in qua non exprimitur miniſter. quia oportet vnũ per ſe miniſtrũ repræſentare uicem vnius Chriſti,[d] vt ſenſus formæ ſit verus, ſi quis tamen infantẽ per cordã ciſtella impoſitũ baptizet in puteo aut flumine, valet:[e] quia unus baptizat & vi ſua abluit, quãuis non tangat manibus immediate.

2 Non fit baptiſmus 1. ſi duo miniſtri baptizent, ita vt intẽtio vnius pendeat ab intentione alterius.[f] 2. ſi independenter ſe habeant, ſed quiſque eam cõditionem addit, baptizo te ſi alter nunc te non baptizat:[g] quia dum additur conditio, forma non eſt uera, cum ſit propoſitio ſe falſificans.[h] ſi uero multi unum baptizent, & quiſque habeat independentem intentionem, ut ſe ſolo uelit baptizare, fit baptiſmus:[i] cum concurrat neceſſaria intẽtio cũ materia & forma. Et Chriſtus una uirtute per omnes iſtos miniſtros, tanquam per unam formaliter cauſam efficit gratiam. Non oportet (licet fieri poſſet inſolito ſupra naturam miraculo) ut quiſque miniſtrorum dicatur cauſa totalis in ſuo genere.[k] quãuis enim unuſquiſque miniſtrorum totum indiuiſibilem regenerationis effectum cauſet: non tamen in eo genere totaliter, ſed de facto partialiter,[l] cũ depẽdentia effectus ab aliis ſimul: alii enim qui in eodem genere cauſæ concurrunt, conſtituunt de facto unam cauſam totalem: ſinguli vero partialiter agunt, & nullus de facto agit ſine alterius cooperatione & communione. quiſque tamen ſufficiens eſt de ſe propter independentem intentionem, ut eſſet cauſa totalis, niſi alii miniſtri concurrerent.

3 Facilius eſt, ut unus una aſperſione aut forma baptizet multos,[m] dicens, ego uos baptizo: aut una ab

b nu. 5. contra ſolum. Caie. art. 6.[b] [c] Conc. Flor. ſolum dicit fieri baptiſmum in diuinæ Trinitatis inuocatione. quod autem de bap. in nomine Chriſti ait Amb. 1. de Spiritu ſancto. c. 3. (cuius ſenſum & verba ſequitur Beda Act. 10.) & quod Bern. epi. 340. dicit ratum ſibi videri bapt. quẽ quidam ex imperitia contulit in nomine Dei & ſanctæ crucis: interpretandi ſunt, vt c. 10.[d] vt dictũ eſt ex Patrib. c. 10. Bell. de bap. c. 3.[e] Quidã in contrarium citãt Amb. Bed. & Bern. ſed D. Th. ar. 5. Soto. d. 1. q. 5. ar. 8. col. 7. damnat temeritatis. Ledeſm. q. 7. ar. 5. ex Zach. c. in ſynodo. de conſe. d. 4. Turria. ad Cle. li. 6. conſt. Apoſt. c. 5. p. 238. & colligitur ex Apoſt. ca. 49. & 50. & ex Patrib. ſup. cit. & Pelag. pa. Grego. Innoc. Leo. ſup. Innoc. 3. c. 1. de baptiſ. Conc. Flor. & Trid. ſeſſ. 7. de bapt. can. 4. Bell. c. 3.[f] Iidem Doct. Palac. d. 3. q. 8. ſed refert Idaciũ clarium in antidot. hæreſum dicentem valuiſſe olim in nomine Spiritus ſancti & colligit ex Acto 19. neque ſi ſpiritus ſit. ſed falſo & contra Patres.[g] Soto ſup. Ledeſ. Recẽ. cõtra multos citandos lit. L.[h] vt licet in nomine Chriſti implicite includãtur tres perſonæ non ualet, vt d. eſt c. 10. N.[i] Vt in art. mortis valet confeſſio inchoata vnius peccati, vt poſſit abſolui: & baptiſmus per aſperſionẽ videtur ablutio, & merſio inchoata. & tamen ualet. & quidã dicunt ex diſpenſatione Chriſti ualuiſſe confirmationem & ordinationẽ diaconi cũ ſola manus impoſitione, vice materiæ.[k] Soto. d. 1. q. 5. ar. 8. col. 7. Ledeſ. q. 5. ar. 8. Recent. Bell. de bap. c. 3. contra ſtatim citandos.[l] Magiſt. d. 3. c. 3. citat Amb. dicentem, ſi vnam perſonã exprimas, & habeas fidem aliarũ, verus erit bap. quod alij limitant quod ſacerdos expreſſit vnam perſonã, & morbo præoccupatus ſacerdos obmutuit, & defunctus eſt puer: tunc aiunt Chriſtum ſupplere effectũ quo ad tum ad gratiam. Syl. bap. 1. §. 5. cum D. Th. d. 3. q. 2. 2. 3. ad 4. Marſ. q. 3. ar. 4. & tñ puerum ſuperuiuentem eſſe rebaptizandum, ſignificat Hugo, lib. 2. p. 6. c. 2. hinc inferunt, quod ſic decedens cenſetur baptizatus, vt ſepeliatur in loco ſacro, quod tenet Alti. lib. 3. c. 4. q. 2. Bona. d. 3. ar. 2. q. 2. Rich. 2. 2. q. 3. ad 5. Marſil. ſup. videtur Ale. & Sotus prælegens in ſcholis dixit, velit Deus vt hęc ſententia vera ſit: & propter autores puerum ſic defunctum ſepeliendum loco ſacro. At merito idem Soto. diſt. 1. illam reprobat: & monet Alex. non perſiſtere in ea ſententia. ſed ſolum Dur. d. 6. q. 2. & Gabr. q. 1. ar. 3. dub. 2. peius vero Palud. d. 3. q. 2. ait valere bapt. ſignis datum à muto, contra D. Tho. q. 66. 5. ad 4. ſup. c. 8.

CAPVT XII.

a DIuus[a] Thom. ſentit. q. 60. ar. 7. Soto d. 1. q. 5. ar. 7. Ledeſ. q. 5. Tabien. bap. 5. §. 11. & omnes Recent.[b] Pius V. D. Tho. q. 66. 5. ad. 4. q. 67. 6. Victo. §. 17. Syl. bapt. 3. §. 7. Tabie. bapt. 6. §. 1. Ang. bap. 5. §. 2. Adr. de bapt. q. 1. art. 3. Alex. q. 16. m. 6. Rich. d. 3. ar. 4. q. 1. 1. Palac. q. 2. ar. 1. tandem. & Bon. d. 5. ar. 1. q. 1. Scot. d. 6. quæſt. 2. Durand. Gabr. q. 1. artic. 6. & communis Canoniſt. Cucchus, lib. 5. inſti. ma. ti. 2. Sonnius. c. 17. Soto. diſt. 4. ar. 4. Ledeſm. quæſt. 8 ar. 6. Pan. Hoſtien. c. debitum. de bapt. ſed falſo fundat gloſ. in ca. quorundam. 23. diſtin. ut no. Caiet. Marſil. q. 4. ar. 4 di. 11. dicit oppoſitum probabile: in quod declinat Caie. q. 67. 6. & Palud. d. 6. q. 2. ar. 3. dubitat. Rich. Bon. Roſel.[c] Doct. ſup. D. Tho. Alex. Scot. Dur. Sylu. Tabie. Soto Ledeſ. Recent. ſed prædicta ſententia Marſil. eſſet in caſu neceſſitatis practicanda vtendo forma Græcorũ, vt fatentur Soto & quidam Recent. & tamen probabilius eſt non eſſe bap. qa ly baptizetur, ſignificat operationem, vt efficaciter exercitã ab hoc miniſtro proferente formam quod tamen deficit in propoſito.[d] Quę eſt ratio D. Tho. & aliorum. d. eſt de ſacram. ca. 26.[e] communis Recẽt. & colligitur ex Soto. Ledeſ. Tabien bapt. 5. §. 7.[f] D. Thom. q. 67. 6. & fact. q. 82. 2. ad 1. Soto d. 4. ar. 4. Ledeſm. q. 8. art. 6. Recent. oppoſitũ tamen eſſe probabile dicunt Durand. Palu. & propendet Richar. quaſi ſenſus ſit, ego te baptizo, & hic mecum vt cõminiſter. At re vera ſenſus eſt falſus.[g] Soto Marſil. commu. Recent.[h] patet ex Summuliſtis qa ſi quis admittat eã propoſitionem eſſe ueram, eo ipſo colligitur eſſe falſa: vt hæc, ego mentior, quæ oſtendat ſeipſam: aut hæc eſt falſa.[i] ſup. lib. de ſacram. c. 27. Diuus Thom. quæſt. 67. 6. Doct. d. 6. Scot. quæſt. 2. artic. 2. Victor. §. 26. Sylue. bapt. 3. §. 7. Tabien. baptiſ. 3. §. 12. 16. baptiſm. 6. § 1. fi. cum Palud. Soto. d. 4. ar. 4. Ledeſ. q. 8. articu. 6. communis Recent. & citat. B. ſic dum multi cum epiſcopo ordinante conſecrant hoſtiam, Innocen. lib. 4. de ſacriſ. altar. c. 25. Alexand. q. 33. m. 8. Alber. Capr. Palud. q. 4. Rich ar. 2. q. 2. Palac. Sylue. euchar. 2. §. 3. cum Roſel. Docto. d. 13. Recent. Caiet. cum D. Thom. q. 82. ar. 2. (contra Durand. diſt. 13. quæſt. 3.) nã ex eo quod vnus miniſter baptizet uel conſecret, non poteſt irritare efficaciam & effectum alterius miniſtri.[k] quia hic modus loquendi uidetur cõtra Ariſto. lib. 2. phyſic. tex. 30. ubi Diuus Thom. Auerr. Themiſt. de quo Caiet. 1. p. q. 52. ar. 3. Sonzinas. 5. meta. q. 6. Iauell. q. 7. cum Ariſt. 5. met. Greg. 2. d. 2. quæſtio. 3. Gabr. q. 3. dub. 4. Capr. 2. d. 20. q. 1. fi. vbi Hiſpalen. art. 3. fi. Ferrar. 3. cont. Gent. c. 68.[l] Caie. q. 67. 6. Soto. d. 4. ar. 4. & Recent.[m] D. Thom. q. 66. 5. ad 4. Caie. Soto. d. 3. ar. 5. Ledeſ. q. 7. 5. glo. cap. proprie. ver. tria millia. de conſ. diſt. 4 quam glo. commendant Hoſt. Ioan. Andr. & alij in c. 1. de bapt. vterque, col. 2. Tiraquel. retract. ti. 1. § 1. glo. 21. num. 18. ut pater vno actu interdum generat multos filios: ſic conſecrantur multæ hoſtiæ ſimul, & epiſcopo proferente formam, ordinantur multi ſimul

n ti ſimul tangentes vaſa. [n] Soto diſt.18.q.2.5. Med. C. de confeſſ.
q.19. Torrecrem.c.quamuis.de pœnitẽtia.d.3. Angel.conf.1.§.28.
o Sylo.conf.1. nu.23. Tabien. conf.ſacrament. 2. nu.37. Nauar.c.8.
p nu.13. Alcoc.ſum.c.11. omnes Recent. [o] Sup. de ſacram.c.9.12.
q 27.fin. & ioſ.c.28. [p] ſup.c.8. Q. [q] inf.c.31.

Indæis.3.p.cap.2. Archid.cap.ſi paruuli. de conſecrat. diſtin.4. per
g cap.ex Indæis.cap.ne quod abſit. eod. [g] Durand.d.3. & communis
contra quem non habet vim impugnatio Palodan.diſt.3.quæſt.4.
h col.4. [h] gloſſ.in c.prima.de conſec.d.4. quam commendat Alciat.
i in l.1.§.ſi quis ita. ff.de verb.obligat. [i] Clemens. Dionyſ. cap.de

CAP. XIII.

a Bellarm. [a] de baptiſmo. cap.25. ſupra lib.de ſacram. capit.11. D.Thom. quæſt.66. art.10. q. 71. Soto, diſt.3. art. 10. Ledeſ. quæſt.7. artic.10. Leo. epiſt. 4.& 8. Siric.epiſt.1. capit.2. Hieronym. epiſto.61. ad Pammach.ca.2. Auguſt. ſæpe, ut de fide & oper. cap.6. Docto. diſtinc.6. vbi Palud. quæſt.vlt Durand. lib.1.rational.cap.8. Caſtro verb. baptiſ. hære.6. & 7. Medices. hær.8. Clem. lib.7.conſtit.Apoſt. cap.40.vbi Turrian. & lib.3.cap.16. Tilman. Borcen.lib. de ſacrament. tit.de baptiſm.p.103. refert. 20. Cæremonias de ſacramentalibus baptiſmi, & de antiquitate illarum Modernus in commẽt. ad l.Dominic.io C. Theodoſ.de ſpectaculis. Caniſ. catechiſm. tit. de ſacrament. cap.8. vbi refert Clem.epiſto.3. Dionyſ. eccleſ.hier. capit.2. de baptiſm. Damaſc. lib.4. cap. 10. Tertull. De ſpectacul. De idololatria. De corona milit. Origen. hom.5. Num. Cyprian.lib. 2.epiſtol.12. Cyril. catecheſ.1. Baſil.de Spiritu ſancto. cap. 21. & 27. Chryſoſtom. homil.21. ad popul. Ambroſ.1.ſacrament. capit.2.libro 2. capit.7. & de his qui myſter. init.

ſolutione multis confitentibus di-
n cat, ego vos abſoluo: [n] vt uno verbo conſecrat multas hoſtias: & epiſcopus vna formæ prolatione dicẽs, accipite poteſtatem, ordinat multos qui ſimul aut ſucceſſiue tangunt eãdem materiam.

4 In baptiſmo requiritur huma-
o na intentio, ſaltem virtualis, [o] faciendi quod facit eccleſia: vel quod Chriſtus inſtituit, ut ſup. dictũ eſt. ſi quis intẽdat inducere nouum ritum, ex quo falſa reddatur verborũ forma; ut ſubeſt huic prauæ inten-
p tioni, nõ fit baptiſmus: [p] vt ſi Arianus dicat, in nomine Patris & Filij minoris. In dubio autem eſt ſub cõditione iterandus baptiſmus, ut di-
q cetur poſtea. [q]

CAPVT XIII.

De ritibus qui cum baptiſmo, & ante aut poſt illum adduntur.

§.1. *De vi & vtilitate rituum, & de catechiſmo ante bapt. & ſcrutinio.*
2 *De exorciſmo, & eſxufflatione.*
3 *De crucis ſignatione, ſale, ſaliua.*
4 *De vnctione: qua non fit in oculis: de pœnitentiis inunctis.*
5 *Impoſitio aut mutatio nominis.*
6 *Benedictio aquæ: & tempus in ſolenni baptiſmo.*
7 *Oſculum, cereus, veſtis alba ſeu ſudariolum, lotio pedum.*

Poſt ſubſtantiam baptiſmi, ſequitur de accidẽtibus, & ritibus ab eccleſia additis ad ornatum ſacramenti. Hoc fere ordine fiunt piæ
a cæremoniæ: [a] quædam ante baptiſmum, quædam vero extrinſece comitantur baptiſmum, aliæ ſequuntur poſt baptiſmum. Quod ſi vrgente periculo baptizetur infans domi, ſunt hi ritus poſtea ſupplendi à Parocho in eccleſia: habent enim vim quandã, & myſteriorũ ſignificatio-
b nem. [b] Ante baptiſmum poſtquam adulti dant nomen vocantur com-
c petentes, [c] aut electi: [d] & ij recipiũ-
d tur vt illorum intellectus illuminetur, & inſtituatur Catechiſmo, voluntasq; præparetur exorciſmis cũ alijs ritibus qui comitantur exorciſmos. 2. circa ea quæ ad intellectum
e & fidem pertinent, fit 1. ſcrutiniũ, [e] an ſciat ſymbolum, & catecheſim: & an firmiter credat myſteria ſibi propoſita. in cuius figurã ait B. Auguſt. Chriſtum Io.c.9. docuiſſe cæcum. & Act.8. Philip. diaconus docuit eunuchum. & Matth. vlt. docete oẽs gentes, baptizantes, quod ſuaue Chriſti pręceptum fuit, vt cõſtet neminem adultorum fieri coa-
f ctẽ militem Chriſti: [f] præſertim, ut ſponte acceptet eas obligationes iu-
g ris poſitiui, [g] quæ oriũtur ex baptiſmo, qui eſt ianua ſacramentorũ, & eccleſiæ. Pro infantibus tamen rite poteſt alius hanc obligationem face-
h re, [h] vt Patrinus: cũ baptizato inducat obligationẽ neceſſitatis, qua proficimus in melius: & potius liberat à reatu & obligatione pœnæ. deinde ſæpe iubetur facere publicã profeſſionem fidei, recitando ſym-
i bolum: præſertim in die baptiſmi. [i] 3. fit ſcrutinium, an vere renuncia-
k uerit Sathanæ, & pompis eius. [k] ſæpe iubetur per dies ſic renũciare, & maxime in feria quarta temporum ante Dominicam quintã Quadrageſimæ. In ſingulis ſcrutinijs ſacerdos, aut alius clericus imprimit
l ſignum crucis fronti. [l] interdum etiam pectori catechumeni, vt ſic abijciatur Sathanas.

2 Ante baptiſmum ſequitur. 4.
m exorciſmos. [m] 1. adiuratio ex antiquiſſimo Apoſtol. vſu quæ magnã vim habet contra dęmonem: & fit cum precibus non pro arbitrio dictis, ſed certis, & ab eccleſia pręſcriptis: quibus poſitis Deus cruciat, &
n expellit dæmonem [n] ne noceat. & concluditur oratio, per eum qui

bapt. Orig. hom.5. Num. Cypr. Cyrill. ſup. Hylar. can.15. Matth. Hieronym. cõtra Lucifer. Aug. de fid. & oper.c.11. lib.8. confeſſ.cap.2.
k [k] Dionyſ. Clem.7. conſtit. cap.42. 42. Tertul. Cypr. Orig. homil.12. Numer. Cyril.catech.1. Baſ. c.11. 27. Chryſoſt. hom.21. ad popul. Ambroſ.1. ſacram. cap.2.lib.2. capit.7. Hieron. in Amos 6. Aug.1. de ſymbol. ad catech. cap.1. & lib.1. de pecca.mer. cap.34. Bellarmin.
l cap.25. [l] Diony. Baſil.c.27. Auguſt. de catechiz. rud. c.20. & ſæpe. D.Thom. 3.p.q.46. 4.q.83.5. ad 3 Rational.lib.1. c.8 lib.5. c.2. lib.6. cap.77. Innoc.2. offic.miſſæ. ca.43.44. Gabr. lect.20. Caſſanæ. catal.Gloriæ. 1.p.cõſider.38. con. 98. Abdias. de vit. Apoſto.quem librũ vertit Latine Afric. Tertull. de corona milit. Torren.lib.4. confeſſ.Aug cap.9. §.4. & 5. Dam. lib. 4.cap.12. Iuſtin. in Triphon. Cantacuzen.apol.2. & 3. cõtra Mahomet ait ex Eſai.60. crucẽ Chriſti compactam cupreſſo, pinu & cedro. & idem Tertul. lib.3. cõtra Marcio. ſed in vulg. & Hebr. habetur abies, pinus, & buxus. lit. T. erat Ægiptijs hieroglyphica, ſignificans ſalutem venturam, ait Rufin.lib.11. hiſtor. Eraſm. prouer.

cap.7. de quo late Ordo Roma. Catechiſm. Pij V. & de offic.eccleſ. Raban. Maurus. capitu.27. Alcuinus. Amalar. & in generali Trident. ſeſſio.7. de ſacrament. cano.13. non eſſe contemnendos ritus Eccleſiæ, quos in ſolenni miniſtratione ſacramentorum adhibet, neque licere pro libito omitti, aut mutari per inferiores paſtores. de ritibus miſſæ ſeſſio.22. cap.5. & can.7. de cæremon. in ordinatione ſeſſio.23. can.5. Grat. de conſecrat. diſtinct.4. cap. ante baptiſm. & ſequent. Ambroſ. cap. venit. Vualdenſ. tom.3. de ſacramental. tit.5. cap.44. vſque 50. Hugo. lib.2. ſacrament. p.7.
b cap.3. Tabien. & Syluest. bapt.5. Angel. bapt.4. [b] Sup. de ſacrament. cap.11. Pius V. Caniſ. Syluest. bapt.5.§.4. & ver. Catechiſ.
c Rational. ſupra. [c] Sup. cap.3.§.4.V. ſic vocat Auguſt. de fide & oper. cap.6. de cura pro mort. cap.12. & ſæpe. Bellarm. de bapt.
d cap.25. & tunc dediſſe nomen. ſup. capit 4 §.6. [d] Sic vocat Leo
e epiſto.4. cap.5. & 6. Ordo. Rom. [e] Leo ſupra cap.6. Auguſt. de fide & oper. cap.6. Ordo. Rom. & alij. Doctor. diſt.6. & Canon. in cap. prima. cap. ante bapt. De conſecrat. diſt.4. bapt. enim eſt ſa-
f cramentum fidei, quæ ex auditu, Rom.10. Bonau. diſt.6. D.Tho. quæſt.68. art.10. Matth. de Afflict. deciſ.151. Mercuardus. tit.de

theta præfigere. Mart. add. lib.9. hypot. regul.17. vid. Bellarm. de
m bapt.c.25.§ 5. & lib. de reliquijs Sãct. [m] Exorcizatur aqua & ſal, oleum & chriſma quibus vtimur in baptiſmo. c. ſal, cũ ſeq. de conſ. d.4. c. aquam ſale, de conſ. d.3. ſed nũc de exorciſmo circa homines. de exorciſmis ſup. de ſacram. c.20.§.3. formam illorum docuit Salomon, dicit Magiſt.4.d.24. agit Iuſtin. dial. cum Triph. Tertul. de coron. milit. & apologet. c.32. Cypria. lib. ad Demetrian. & lib.4. epiſt.7. Clem. lib.7. conſt. cap.42. vbi Turrian. Lactant. lib.2. c.16. lib.4. c.27. lib.5. c.22. Aug.1. de vit. beat. & 10. Ciuit. c.22. Beda in Luc.6. Cornel. apud Euſeb.6. hiſt. cap.33. D.Tho. q.71.2. Soto, d.6. q.2. art.2. Bellarm. de bapt. c.25.§.6. Led. q.12. Caniſi. lib.4. Marial. c.12. ad ſi Sylu. Ang. Tab. Caſtro verb. exorciſmus. Grat. in ſum.21.d. Rõeale. lib.1.c.6. Coclęus appendic. cõtra impiũ libel. Tridalũ.1.p c.1. col.4. inf. lib. de ord. Exorciſt. Lind.4 panop. c.9.78.
n lexic. Theolog. verbo exorciſmus. [n] D.Th. ar.3. Soto. ar.3. ſemper expellit Dęmonẽ de arreptitio, niſi apponat impedimentum. cõis cum Mag. d.6. Rõnal. lib.6. c.82. Vuald. de ſacramẽtal. tit.5. à c.48. Tilman. de bapt. c. de eſauffl. & exor. ſ.138.158. Raym. Rufus apolog. cont. Mohogum. p.184. Duaren. lib.1. de re ſacerdotali. c.14.

venturus eſt iudicare ſæculum per
o ignem: [o] quod dæmonibus diem iudicii, & ignem timentibus incu-
tit terrorem, & expelli ſolet his verbis. ter reſpondet, abrenuntio
p Sathanæ, [p] deinde cum exorciſ-
q mo fit exſufflatio, [q] quæ eſt ſignum factæ expulſionis, de qua re
an Dæmõ ſit vere expulſus ab energumenis, fit ſcrutiniũ: [r] ſolent enim
r varijs modis à diabolo inuadi.

3 Deinde 5. circa organa ſenſuũ addit ſacerdos pios ritus, & ut dictum eſt obſignat illa cruce. 1. mit-
ſ titur ſal benedictum in os: [ſ] idque ad imitationem euchariſtiæ, ſicut & Catechumenis dabatur panis benedictus. 2. tangit nares & aures ſa-
t liua dicẽs id Marc. 7. ephetа, [t] quod eſt adaperire. 3. tactu imponit manus, & præbet benedictionem ſa-
u cerdotalem. [u] hactenus quæ fiunt cum exorciſmo.

4 Tandem 6. fit vnctio in pectore & ſcapulis, oleo Catechumeno-
x rum [x] ante baptiſmum altera vnctio cum chriſmate in vertice, fit à
y ſacerdote poſt baptiſmum. [y] quod introductum videtur ex eo, quod adeſſe non ſolet epiſcopus qui ſtatim confirmet in fronte, poſt baptiſ-
z mum. [z] à tempore Apoſtol. eodem chriſmate ex oleo & balſamo odo-
a rifero [a] vngitur caput epiſcopi, fons baptiſmalis, calix & patena, & ec-
b cleſia conſecrata. [b] ſine vnctione
c eſt verus baptiſmus. [c] nulla fit cæremonia circa ſenſum oculorum: cum tamen Chriſtus Io. 9. cæci nati oculos vnxerit ſaliua & luto. denique per dies ante baptiſmũ adultis imponuntur opera quædam pœni-
d tentiæ, [d] quibus melius diſponantur & aſſueſcant: vt ieiunia cũ abſtinentia à vino & carnibus, & à re vxoria, & ſimilia quædam virtutis opera.

5 Hæ ſunt cæremoniæ quæ ipſum baptiſmum extrinſece comitã-
e tur: id eſt impoſitio nominis, [e] dum infans baptizatur: vt olim imponebatur in circũciſione: Luc. 2. Patres monent ut imponãtur nomina alicuius ex Sanctis. adultis vero (niſi ſenes ſint aut in fine vitæ) ſolet mutari nomen: ut & in Pontificẽ electus mutat, à tpe Sergii Pap. 2. qui
f cognominabatur os porci. [f] ſic olim non ſine myſterio Abrahę, Sarę, &
g Iacob mutatum eſt nomen à Deo. [g]
h quibuſdam impoſitum [h] etiã ante natiuitatẽ: ut nomen Iſaac, Iſmael, & Ioſias, ac Samuel: pro quo falſo quidam legunt Salomonem.

6 Deinde datur ſuſceptor ſeu Patrinus de quo c. 14. dicetur. 7. Benedicitur aqua pro baptiſmo, ſup. c. 6. §. 4. à principio Eccleſiæ fiebat tri-

quod etiam extra ſacramentale baptiſmi faciunt miniſtri Eccleſiæ per exorciſmos, ut ait Cypr. lib. 4. epiſt. 7. Cornel. apud Euſeb. 6. hiſt. cap. 33. conc. Antiochen. can. 10. Carth. 4. can. 7. Laodic. can. 22. Ioan. Micrologus. lib. de obſeruat. eccleſ. cap. 7. de his meminit Dionyſ. c. 2. de bapt. Nazianz. orat. 40. in bapt. Cyrill. catech. 1. & ſæpe in præfat. Ambroſ. 1. ſacram. ca. 5. Aug. de fide & operibus cap. 6. & optime. 2. de nuptijs & concup. cap. 18. eſſe conſuetudinem totius Eccleſiæ. Leo epiſt. 4. c. 7. ex trad. Apoſt. Grat. de cõſ. diſ. 4. c. ſiue paruuli. & per multa cap. At Vlp. l. 1. ff. de varijs & extraordi. cognit. exorciſtas vocat impoſtores: quia ille erat hoſtis eccleſiæ. Turrecre. & Raym.
o ſupra. [o] Microlog. ſup. Bellarm. c. 25.
p §. 3. [p] Catechiſm. Pij V. Chryſoſtom. hom. 21. ad popul. Raban. lib. 1. de inſtitut. cler. c. 27. cap. poſtquam, de conſt.
q d. 4. [q] Aug. 6. contra Iulian. cap. 2. lib. 2. de peccat. orig. c. 40. de eccleſ. dogm. c. 51. lib. 2. de nupt. & concupiſ. cap. 17. 18. Ambroſ. de his qui myſterijs init. c. 2. Bellarm. de bapt. cap. 25. §. 7. D. Tho. q. 71. art. 2. & 5. Soto d. 6. q. 2. art. 2. ad med. corrigit Manual. vt non dicatur inſufflatio, cum Aug. cap. ſiue paruuli. c. ſicut
r noſtis. de conſec. d. 4. [r] Leo epiſt. 4. cap. 7. de modis quibus energumenis inuaditur à diabolo. D. Tho. quodl. 3. art. 8. Sibyl de peregrin. qq. p. 500. Malleus malef. 2. p. cap. 9. & 10. Cyruell. lib. 3.
ſ ſupereſt. à cap 8. [ſ] Orig. hom. 6. Ezech. vt Marc. 7. Chriſtus dixit epheta. Ambr. 1. ſacram. cap. 1. Raban. cap. 27. Conc. 3. Carthag. can. 5. ait loco euchar. aot panis benedicti dari ſalem. de qoo pane benedicto Auguſt. 2. pecc. mer. c. 26. de ſale Ambr. & Bed. referũtur de conſ. d 4. c. poſtea tanguntur. c. ſal. D. Thom. q. 71. Soto, d. 6.
t q 2. art. 3. Led. q. 7. art. 10. [t] Ambr. 1. ſacram. cap. 1. & de his qui
u init. c. 1. [u] Dionyſ. c. de bapt. Clem. 7. conſtit. cap. 39. Cypr. refert conc. 4. Carthag. can. 85. Aog. 2. pecc. mer. c. 26. Doct. & Nauar. in c. 1. de ſacra vnct. ſic Chriſtus Matth. 19. & Apoſt. Act. 8. 9. 13. im-
x ponebant manus. Bellarm. c. 25. §. 10. ſup. lib. de ſacram. c. 11. [x] d. eſt de ſacram. c. 11. Bellarm. de bapt cap. 25. §. 11. lib. 3. de Rom. Pont. c. 11. lib. 4. c. 8 §. 7. lib. 3. de cultu ſanctorum. cap. 7. vnctio in bapt. & ordine eſt quid ſacramentale: ſed in confirmatione, & extrema vnctiono eſt materia ſacramenti. ergo ante bapt. iniungitur ad luctam, vt pugil. Clem. lib. 3. recognit. lib. 8. conſt. c. 35. Tertul. de Reſurrect carn. lib. de præſcript. hæret. lib. de bapt. c. 36. 40. vbi Pamel. citat alios. Cypr. lib. 1. epiſt. 12. ſed hi potius loquũtur de confirma. Innoc. epiſt. 1. c. 3. Chryſoſt. hom. 6. in Coloſſ. 2. Iuſtin. q. 107. ad gent. Ambr. 1. ſacram. cap. 2. Cyril. catecheſ. 2. Auguſt. ſerm. 206. de tempore, & tract. 118. in Ioan. D. Thom. q. 71. 2. c. fi. Soto, d. 6. q. 2. art. 2. & refert ſe ad d. 3. art. 10. D. Tho. d. 6. q. 2. 3. 2. Palud. & alij. d. 6. Ledeſm. q. 7. art. 10. & Hugo. lib. 2. p. 6. cap. 11. Raban. lib. 1. cap. 27. Tabien. bapt. 5. §. 10. Eodem oleo catechum. vnguntur manus eius qui ſacerdotio initiatur, DD. diſt. 24. vbi D. Tho. Palud. Sot. Bellarm. de ord. c. 12. & lib. 3. de cultu Sanct. c. 7. cum Nazianz. apolog. ad patrem ſuum, & orat. de pace. D. Tho. add. q. 37. art. 5. Ledeſm. q. 39. ſommiſt. vt Syluest. Angel. Tabien. Armil. verb. oleum. Trident. ſeſſ. 23. can. 5. eodem vngitur altare
y conſecratum, & Rex Galliæ. [y] Bellarm. de bapt. c. 25. §. 11. citat Iuſtin. ſupra Tertull. de reſurrect. ſup. Ambr. 2. ſacram. c. 7. Cyril. catecheſ. 3. 5. Aug. ſup. Soto, d. 3. ar. 10. col. antepen. cum D. Tho. q. 66. 10. ad 2. Ledeſ. q. 7. art. 10. & Greg. c. presbyter. de conſ. d. 4. Palud. d. 6. Tabie. bapt. 5. §. 10. Modern. ad l. Dominico. C. Theodoſ. da ſpectac. vetat autem Gregorius presbytero, inungere fron-
z tem. [z] Greg. d. c. presbyter. Bellarm. de bapt. c. 27. §. 3. Led. Soto, Raban. lib. 1. de inſtit. cler. c. 27. D. Tho. q. 66. 10. ad 2. q. 71. 3. ad 4. in quo decepti ſunt Thomiſtæ. Sylu. vnctio in princ. Angel. Armil. putantes, propter c. vni. de ſacra vnct. ſacerdotem olim vnxiſſe frontem. Nam id c. vni. loquitur de confirmatione, quæ dabatur à ſolo epiſcopo. D. Tho. q. 72. 11. ad 3. Raban. & d. c. preſbyter. [a] hęc vnctio nõ cœpit à Syluest. ſed habetur à tempore Apoſtol. cuius mentionẽ facit Clemẽs, lib. 3. conſtit. ca. 16. lib. 7. c. 40. vbi Turrian. Baſil. de Spiritu ſancto. c. 27. Clemens lib. 3. recogn. Diony. eccleſ. Hier. c. 1. 2. & 7. Tertul. 1. contra Marcio. Cyprian. lib. 1. epiſt. 12. aliàs 70. Orig. hom. 12. Num. Chryſoſt. homil. 6. Coloſſ. 2. Hieronym. contra Luciferi. Cyril. catech. 1. vſque 4. Auguſt. 15. Trinit. cap. 26. & ſæpe. Amb. 1. ſacram. c. 2. Iſido. 2. offic. cap. 20. in quo errat Hugo. lib. 2. p. 7. cap. 3. dicens, vnctionem chriſmatis cœpiſſe à Syluest,
a Papa. [a] D. Thom. quæſtio. 72. 2. ad 2. Soto, diſt. 7. q. vnica.
b artic. 2. [b] *Rational.* lib. 1. c. 9. §. 5. & ſeq. Syluest. & Summiſt. verb. oleum. Bellarm. lib. 3. de cultu Sanct.
c cap. 7. late. [c] Caſtro, & Medices verb. bapt. hær. 6. contra Arme-
d nos. [d] Cyril. catech. 1. Nazianz. orat. 40. in baptiſm. Auguſt. de fide & oper. cap. 6 Conc. Carthagin. 4. can 85. Bellarm. de bapt. cap. 25. fin. D. Thom quæſt. 68. 5. Soto diſtinc. 5. artic. 5. Ledeſm. Clemen. lib. 3. recogn. lib. 7. & 10. prope fin. Petrum impoſuiſſe ieiunia, & bona opera ante baptiſmum, ut intelligerent magnitudinem ſacramenti Acto. 2. pœnitentiam agite, & baptizetur. addit Diuus Thomas art. 5. ad quintom, vſurarium, non eſſe baptizandum, antequam reſtituat: ne indigne & ficte recipiat baptiſmum, item in generali confitebantur peccata quædam, præſertim quæ requirunt ſatisfactionem proximi. nec tamen poteſt abſolui ante baptiſmum, qui eſt ianoa ſacramentorum. D. Thom. artic. 6. & ad tertium. Soto ſup. art. 6. & diſtinct. 12. quæſt. 1. 3. ad ſecundum, diſtinct. 39. artic. 2. nec euchariſtia. nec ordo prodeſt catechumeno. Angel. bapt. 7. §. 12. cum D. Thom. Innoc ſed falſo dicit Angel. cum Albert. quod ſic reputatus ſacerdos conficit. &
e falſo citat D. Thom. vt bene Syluest. bapt. 6. §. 3. [e] Bellarmin. de bapt. cap. 26. ſic Luc. 1. & 2. in circuncíſione imponebatur nomẽ. Dionyſ eccleſ. hier. cap. de bapt. & alter Dion. Alex. apud Euſeb. 7. hiſt. cap. 20. Conc. Nicen. ex Arabico can. 30. Mart. lib. 2. hypot.
f c. 1. [f] refert Onuphr. ſuper Platin. in vit. Sergij II. vt dicit Platin. aut Boniſ. vt dicitur in prœm. lib. 6. Decretal. Martin. lib. 2. cap. 1.
g p. 97. aut Io. XII. vt tenent omnes cum Guillel. biblioт. [g] Mart. d. cap. 1. colum. 6. ex Hieronym. in Eſai. 62. & lib. 4. in Ierem. fin. in epiſto. ad Philem. Origen. prœm. in Rom. Angel. pſalm. 33.
h conc. t. [h] Hieron. qq. gen. qood in vet. teſtam. hi 4. fuerunt ſuo nomine vocati ante natiuitatem: Iſmael, Iſaac, Ioſias (de quo 3. Regum. 13. vt etiam ait Hilar. prœm. in pſalm. & Auguſt. 17. ciuit. capit. 14.) addit Hieronym. 4. Salomonem. idem Eucher. in Luc. Albin. qq. in Geneſ. ſed Eucher. in Geneſ. pro Salomonem legit Sampſonem. & Chryſoſtom. imperfect. in id Matth. 1. Amos genuit Ioſiam. ſed Martin. lib. ſecundo hypot. capitu. primo, dicitur falſo legi Salomonem, aut Sampſonem (de quibus ſcriptura non refert vocatos nomine ſuo ante natiuitatem,) ſed legendum eſſe Samuel: qui in pſalm. 98. dicitur Samuel, inter eos qui inuocant. quem Pſalm. Hieronym. in epiſto. ad

Cypr.

Cypr. ait editum à Moſe. [a] De his Bellarm. cap. 26. & 5. & 3. & d. eſt. cap. 7 §. 4. [k] Ambr. in Epheſ. 4. Bellarm. c. 26. fi. [l] Cypr. lib. 3. epiſt. 8. ad Fidiam. Bellarm. cap. 27. [m] Nazianz. orat. 40. in bapt. Auguſt. in id pſalm. 65. tranſiuimus per ignem, & aquam. D. Thom. q. 71. a. ad 4. Soto, d. 6. q. 2. a. Caniſ. lib. 4. Marial. cap. 12.

Nauar. cap. 22. nume. 36. [b] Soto, diſtinctio. 4. artic. 7. Ledeſm. Recent. [c] colligitur ex dictis capit. 2. B. [d] Sylueſt. Tabien. Soto. [e] Trident. ſeſſ. 24. cap. 2. & dicetur lib. 2. de matrim. cap. 11. [f] Soto diſtinct. 6. quæſt. 2. artic. 1. non debet eſſe contentus parochus illo breui Catechiſmo, qui eſt in Manuali: ſed magis declaret myſteria. de quo ſcripſit Hiſpano Sebaſtian. Perez Epiſcopus Oxomen. doctum Catechiſm. & Pius V. ex decreto Concil. Trident. catechiſm. pleniſſimũ doctrina ſana, & eleganti ſtylo. [g] vt miniſter principalis exorciſmi eſt ſacerdos D. Thom. quæſtio. 71. 4. Soto diſtinctio. 6. quæſt. 2. ita catechiſmi eſt diaconus D. Tho. quæſtio. 67. artic. 2. Soto diſtinctio. 4. artic. 2. Sebaſtian. d. artic. 2. [h] dict. eſt capit. 13. Bellarmin. cap. 25. §. 4. Diuus Thomas quæſtio. 71. artic. 3. Soto diſtinct. 6. quæſtione 2. & Caietan. aiunt habere effectum ex opere operato ſacramentalia hæc: quia eccleſia autoritate Chriſti inſtituit hec vt dictum eſt de ſacrament. cap. 18. & 11. Quare falſo Altiſiod. lib. 4. tract. 3. capit. 1. quæſtio. 1. ait paruulis proferri exorciſmos ſolum propter ſignificationem. & falſo Palud. & Durand. diſtin. 6. negãt in adultis habere alium effectũ quam excitandi deuotionem: contra Auguſt. 1. de pecca. mer. cap. 26. [i] Bellarm. capit. 25. §. 3. cum Clem. lib. 7. 26 ſtit. cap. 41. Dionyſ. c. 2. Tertul. de ſpect. capit. 1. idem Orig. hom. 12. Num. Cyril. de catec. 1. Baſil. de Spiritu ſancto. capit. 11. 27. Chryſoſtom. homil. 21. ad pop. Ambroſ. 1. ſacramen. cap. 2. lib. 2. capit. 7. Hieronym. in Amos 6. Auguſt. de ſymb. cap. 1. lib. 1. peccat. mer. cap. 34. vide cit. cap. 13. K.

Bellarm. de bapt. c. 27. ſic ſponſæ Matt. 25. cum lumine expectant ſponſum. [n] Dionyſ. c. 2. de bapt. p. 2. & c. 4. Ambro. de his qui myſt. init. c. 7. Aug. ſerm. 157. de tempore. in 8. Paſchæ. D. Tho. q. 71. 2. ad 3. Soto ſupra. Tertul. de coron. milit. Hugo. quaſi ſacerdotali dignitate ſpirituali, vt offerãt ſacrificiũ orationis: quia 1. Pet. 3. Chriſtianos vnctos, vocat regale ſacerdotium. [o] Soto & praxis. Bellarm. de bap. c. 27. [p] Tertul. lib. cõtra Martio. Hier. cõtra Lucif. hinc in 8. Paſchæ, in princ. miſſæ dicitur, id 1. Pet. c. 2. Quaſi modo geniti îfantes lac cõcupiſcite. ſed Hieronym. in id Iſa. 55. emite vinum & lac: ait, in Occidente datum fuiſſe libamen vini infanti, Bellar. c. 27 fi. [q] Ambr. 5. ſacram. c. 21. & d. eſt de ſacram c. 19. [r] Sacramentalia nituntur merito cõgrui quod habet Eccleſia pro alijs. ſed bapt. eſt ex merito Chriſti quod eſt condigni, & de rigore iuſtitiæ quoad ſuffit iẽtiam. nec exorciſmus cauſat actiue, ſed Deus ad præſentiã illius. Cypr. cap. ne quenquam. vbi glo. verb. amittere. de conſec. d 4. Hoſt. in ſomm. de bapt. num. 9. Sot. d. 6. q. 2. art. 3. col. 4.

na immerſio. [a] 4. ad ritum pertinet temporis circunſtantia: vt ſolennis baptiſmus adultorum fieret ſabbatho in vigilia Paſchæ aut Pentecoſtes. ſup. c. 4. §. 6. in primitiua tamẽ Eccleſia propter multitudinem cõfluentium, nullum tempus limitabatur. [k] nec tunc aut nunc dum neceſſitas, & periculum vrget.

7 Poſt baptiſmum datur homini iam Chriſtiano oſculũ pacis. [l] 2. chriſmate vngitur in vertice, ut §. 4. dictum eſt. 3. datur ei cæreus accẽſus in ſignum fidei viuæ. [m] 4. Induitur albis veſtibus, [n] quas geſtat per nouẽ dies: infantibus ſatis eſt dare ſudariolum album. [o] 5. olim in occidentali tantum eccleſia, in ſignum nouæ infantiæ in Chriſto, dabatur delibatio lactis ſeu vini: [p] vt quaſi modo geniti infantes lac ſpirituale concupiſcerent. In quibuſdam Eccleſiis fiebat ablutio pedum poſt baptiſmum ſicut [q] & Chriſtus ante euchariſtiæ inſtitutionem lauit Io. 13. pedes diſcipulorum.

8 Multum differt virtus baptiſmi, à virtute exorciſmorum & aliorũ ſacralium, ut lib. de ſacram. c. 11. & lib. 1. de pęnitẽtia. c. 15. diximus: quia exorciſmos eccleſia ex poteſtate ſibi diuinitus à Chriſto data, [r] inſtituit: ut repellat extrinſeca impedimenta dæmonis. vt c. 14. fi. dicetur. ſed baptiſmum Chriſtus inſtituit cum vt productiua gratiæ, qua expellitur dæmon expulſo peccato, ob quod in homine regnare ſolet.

CAPVT XIIII.

De ritu Patrini, &c.

§. 1. *Qua ſit obligatio Patrini.*
2 *Qualis eſſe debet. & de cognatione ſpirituali.*
3 *Competentes ſcire debent catechiſmũ.*
4 *De vi exorciſmi.*

DEſignatus ſuſceptor ſeu patrinus dicitur ſponſor: [a] quia ſpõſionem ſolẽnem facit pro ſpirituali filio. eſt quaſi nutritius, & pædagogus iſtorum, qui ob generationem recentẽ reputantur quaſi modo geniti infantes, tenetur ex implicito quodam pacto, ſimul cum quodam eccleſiæ præcepto. [b] illos in doctrina ſalutari Chriſti inſtituere tempore neceſſitatis: à qua tamen obligatione inter Chriſtianos communiter excuſatur, quia Pater, & parochus intelligitur illos inſtructurus, ut qui arctiori vinculo tenetur ex officio.

2 Suſceptorem oportet eſſe baptizatum: [c] neque debet eſſe hæreticus, ut qui officio inſtituendi in vera fide nõ bene ſatisfaciet. quidam prohibentur fieri patrini, [d] vt monachus, uel Abbas, & qui publicã agit pœnitentiam. vnus tantum debet eſſe patrinus viri, uel vna matrina fœminæ: aut certè vnus & vna reſpectu vnius baptizati. Iam non cõtrahitur cognatio fraternitatis ex baptiſmo, uel confirmatione: [e] ſed parẽtum ſpiritualium cum filio ſpirituali eſt paternitas, cum parentibus verò naturalibus illius eſt cognatio compaternitatis, quæ matrimonium irritat: olim pro catechumenis ſeu competentibus mox, ut nomen dabant ſcriptum, cum promiſſione viuendi ſecundum normam, & militiam Chriſti, deſignabatur patrinus (vt dictum eſt) vt fideiuſſor pro illis. ſic enim milites dant nomina ſua cum promiſſione ſequendi Ducis vexillũ. hanc ſponſionem pro infantibus facit idem ſuſceptor.

3 Aduli ante baptiſmũ inſtruuntur catechiſmo (.i. fidei eruditione, pro qua quidam docti, & experti catechiſtæ deſignabantur [f]) quem in ſolenni baptiſmo explicabat diaconus ex officio. [g] deinde deducitur ad fores eccleſię clauſas, vbi per ſacerdotem ſubminiſtrãtibus aliis, interrogatur adultus, aut pueri patrinus de ſymbolo & doctrina Catechiſmi: & pro infante reſpondet ſuſceptor. Poſtquam vero cum promiſſione dato nomine petebant baptiſmum, dicuntur cõpetentes: ſup. c. 3. §. 4. & inf. c. 20. & per quadraginta dies inſtruebãtur diligentius in fide, & piis orationibus, quaſi nouitii ad religionẽ admiſſi: quo tempore exercebantur ieiuniis, & aliis piis operibus. De ſingulis fiebat examen, an bene diſpoſiti accederent.

4 Exorciſmus cum orationibus in energumenis (ideſt obſeſſis à Dęmone ſeu arreptitiis) habet vim coercendi Dœmonem, ne noceat: aut ne ob indiſpoſitionem adulti impediat receptionem, aut effectum ſacramẽti: impediretur enim ſi forte non haberet rectam intentionem, aut diſpoſitionẽ. [h] ſic eiicitur Diabolus de corpore ſi adeſt, aut impeditur ne in futurũ vexet, dum ter dicit, abrenũcio Sathanę. [i]

CAP. XIIII.

[a] DIonyſ. [a] eccleſ. hierarch. c. vlt. vocat ſuſceptores. Tertul. de baptiſm. ſponſores. Auguſt. lib. 1. de pec. merit. cap. 32. & ſerm. 116. de tempo. Bellarm. de bapt. cap. 26. §. 2. D. Tho. quæſt. 67. 7. ad 3. Soto, diſt. 4. artic. 7. & de patrino cõfirmationis D. Thom. quæſtio, 72. artic. 10. Soto, d. 7. artic. 10. Alten. lib. 4. tit. 3. artic. 7. Syllueſt. bapt. 5. fin. Tabien. baptiſm. 5. fin.

CAPVT XV.

De ritu pro adultis: de miniſtro rituum. de myſterio rituum.

ADultus, præmiſſo prædictarum probationum ſcrutinio, deductus ad fontem baptiſmi facit publicam fidei profeſſionem [a] cum abrenunciatione Diaboli: pro infan-

CAP. XV.

[a] BEllarm. [a] de baptiſm. cap. 25. §. 4. & dict. eſt cap. 13. Auguſt. lib. 8. confeſſ. capitu. 2. refert Victorinum ſponte voluiſſe fidem profiteri publice ex edito lo-

te autem ad fontem deducto fit trina de Christo confeſſio. Quidam Patres ſignificant morem fuiſſe, ut adulti generale votum emitterent de ſeruanda religione Chriſti, & præceptis eccleſiæ: [b] quod votum nihil aliud videtur, quàm ipſa ſuſceptione baptiſmi fieri profeſſionem religionis Chriſtianæ. [c] & pro infante per votum ſeu promiſſionem explicat patrinus obligationem quã puer baptizatus contrahit, permanendi ſemper in obedientia, & fide ſanctæ matris Eccleſiæ.

2 Non opus eſt ad eam obligationẽ, ut puer habuerit proprium actũ credendi, [d] aut promittendi: nec in adulta ætate eſt interrogãdus, an nouo conſenſu ratum habeat, quod Patrinus vice illius promiſit. [e] Nã abſque nouo conſenſu manet in illo non minus quam in adulto efficax obligatio, & baptiſmus perfectus, ita ut in adulta ætate nõ liceat illum rebaptizare. Adultus interrogatur, an velit baptizari? & ſponte affirmans, ſtatim baptizatur: neminem enim adultorum voluit Chriſtus externa compulſione trahi inuitum ad baptiſmum. [f]

3 Miniſter principalis exorciſmorum eſt ſacerdos: [g] nec niſi Plebanus aut de licentia illius. Inferiores miniſtri cooperantur, ut exorciſta miniſtrat ſaltem, & exorciſmos memoria retinet, vt iuuet memoriam ſacerdotis: lector miniſtrat librum, & folia vertit: Diaconus ad ſolennitatem aſſiſtebat aliquando, ut ex officio catecheſim prædicaret. [h]

4 Hi ritus cum ſint pleni myſteriis & deuotione, non debent in ſolenni baptiſmo omitti. ſi quis verò vrgẽte neceſſitate ſit abſque illis baptizatus, ſupplendi poſtea ſunt in eccleſia per ſacerdotem. [i] patrinus qui Catechiſmo hic, & exorciſmis ſuppletis aderat, contrahebat olim cognationem ſpiritualem imperfectam, [k] ad modum publicæ honeſtatis quæ per ſpõſalia de futuro cõtrahitur. ſed hæc videtur ſublata [l] per Conc. Trid. ſeſſ.24. de reform. matrim.c.2. Quod ſi vt quidam putant, maneret: certe cẽſetur reſtringi, [m] ne extendatur ad fraternitatẽ, quia ſtatutum etiam iuris correctorium, quod loquitur de vno correlatiuo, aut principali metiente, debet pari ratione extendi ad alterum correlatiuum, [n] & menſuratum.

b to loco, pro more. [b] [e] ſi forte fuit votum commune, confunditur cum profeſſione quæ fit in baptiſmo. ſup.lib. de ſacramentis. cap.14. fin. [d] Trident.ſeſſ.7.de bapt.can.13. D.Tho.q.68.9. Led. q.9. Soto.2.de nat. & grat.c.10. & d.5. art.9. Caſtro.bapt. hær.5. Vuald.de ſacram.cap.96. Erius tom.4.hom.11. Roſſen.& Taper. art.1. Vega lib.7. in Triden.c.39. Ayala. 3.p. tradit. cap.paruuli. cap.quæris. c. eccleſia, de conſecr. d.4. Bellarm.de baptiſm. cap.8.10.11. & nos inf. cap.24. [e] Trident. ſeſſ 7. can. 14. Caſtro. de iuſta hære. pun. Simanc. de cathol.inſtitutio. verb. hæreticus, & pœna. Soto.d.5. ar. 9.d.6.q.2. art.1. fin. Taper. art.1. ad fin. Catharin lib.4. contra Caiet. in quo errat Eraſm.epiſ. ante paraphraſ. Matt. & Zuingl.contra quos Bellarm. de bapt.c. 8. & 18. [f] Soto d. 5. art.9. Bañes.2.2. q.10. artic.8. [g] D. Thom. q.71. art.2. Soto, d.6. quæſt.2. artic.2. Syluest. & Tabien.bap.5. [h] D. Thom. quæſt.67.1. quæſt.71. 4. Sot. d. 6.q.2. art.4. [i] ſupra de ſacram.capit.11. Soto,d.3, artic.9 §. cautiſſime.cum Palud.d.6.q.4. addit ſi conſtat primum baptiſmũ cum ſolẽnitate datum fuiſſe ir ritũ, repetendus eſt baptiſmus. & ritus illius, contra quoſd. Iuriſt. Nicep.6.hiſt. cap.3. Nouatus ſine ritibus ſuſcepit baptiſmum. & ideo Spiritũ ſanctum nõ habuit. [k] cap.per catechiſm. de cognat. ſpiritual. in 6. Nau. c.22. nu.37.40. 71. Iuſtinian. nouel.24. Balſam.ſuper 6. ſynod.can.53. Couar. 2. p. ſponſal. cap.6. § 4.nu.11. cũ Hier. paulo. & l.2.titu.7. p.4. cõis cum Mag. d.42. Durand.Led. cũ D.Th. add q.56. 2. ad 2. Syl.matr.7. §.4. ſed falſo Palud. d.42.dicitur cõtrahi ẽt per exorciſmũ. [l] Recent. Theolog. & juriſper.ſpecul.coniug.1.p.art.22.ſi.add. & art.55.quia Trid.c.2. dicit oĩbus alijs impedimẽtis oĩno ſublatis. inf.lib.2.de matr.c.11.cõtra Nauar.c.12. nu.72. putantẽ manere id leue impedimentũ antiquũ ex Catechiſmo: ſed reſtringi ſicut impedimentũ baptiſmi reſtringitẽ. imo Sot. d.42.q.1.ar.2. ait forte id impedimentũ non eſſe iã in viu. Alb.ar. 5.ad 5.ſpecul.ſup. [m] Nauar.nu.71.& Recent.cũ glo.& Dñic.facit Couar.ſup.c.6.§.6.nu.5.ſi. Sylu.matr.8.§.15.verſ.vlt. [n] Nau.nu.71. vide Ant.Gab.to.2.tit.de legib.con.3.§.36. & to.1. lib.17.verb.ſtatutũ. cũ Euerar.loco 20. & 76. Mand.in cãcell.reg.13.q.7. nu.10. Perez ad l.ſi.tit.2.lib.5.ord.Baptiſt.de vſur.cõment.1.§.7.nu.253.

CAPVT XVI.

De virtute & effectibus bapt.

§.1. Et 2. effectus.1. remittere prorſus peccatum originale: licet maneat fomes, baptiſmus habet vim cauſæ inſtrumentalis, & §.2.

3 Adulto remittuntur etiam actualia peccata, ſed nõ per ſolam memoriã baptiſmi, non facit impeccabilem non liberat à præceptis & votis.

4 Effectus 2. introducit in gloriã, quas pœnas remittat, multos quotidie intrare in gloriam.

5 Martyrium comparatur cum baptiſmo, ſimiliter remittit pœnam: dat aureolam.

6 Sed differt à baptiſmo.

7 Effectus 3. auxilium gratia ſacramentalis contra fomitem.

COnſtitutis his quæ pertinẽt ad ſubſtantiam, aut accidentia ritusque baptiſmi: dicendum eſt de illius effectib. 1. quod remittat peccatum, præſertim originale: & conferat gratiam cum virtutibus & donis Spiritus ſancti. 2. eam gratiam iam eſſe amicinæ ita perfectæ, ut introducat in gloriã: quia baptiſmus delet omnem pœnam 3. dicetur de gratia ſacramentali & charactere.

2 Baptiſmi remedium non eſt inutile: [a] quippe quod à Chriſto inſtitutum eſt contra peccatum originale, [b] quod omnes qui ab Adam propagantur naturali generatione (excepta Deipara ac ſemper immaculata Virgine) cõtrahunt: [c] vt qui actione naturæ infectæ, quæ eſt generatio, mouentur inordinatè tanquã membra à capite. [d] In baptizato fomes ſine vera ratione culpæ, [e] (ideſt cõcupiſcentia habitualis in appetitu rebelli) manet ad agonẽ & luctam. [f] Per baptiſmum vero non dicitur ſubradi peccatum (vt Iulianus imponit D. Aug.) [g] aut fieri remiſſius per non imputationem: ſed prorſus tollitur, & vere cõdonatur tam infantibus quam adultis, [h] per baptiſmum: [i] cui frequentiſsime ſa

a COntra hæreſim Gaianam Tertul. de bapt. cap.1. & alij apud Aug.hær.56. Epiph.hær.40. Dam.de hæreſ. Theodor.lib.4. hæret.fabul. ad fin. in tripartita. lib.7.c.11. Prateol.verb. Gaiana. Bellarm.1. ſacram. c.1. de bapt.c.2. Caſtro. & Medices, de hæreſ. verb. baptiſ. hær.4. [b] D.Thom. q.69.1. Ledeſm. q. 10. Soto.diſt.6.q.1. art.1. Caniſ.titu. de bapt.ca.3. Bellarm. de bapt.cap.13. & in tribus primis ar. D. Tho. agit de remotione mali, quod eſt culpa, & obligatio pœnæ, & malum tẽporale: deinde ar.4. de collatione boni. [c] [d] vt explicat D. Thom.1.2.q.81.cũ Augu. & Patribus. [e] Conc.Trid.ſeſſ.5. Auguſt.2. de peccamerit.c.28.lib.1.cõtra duas epiſ. Pelag. cap.13.& 1.de nupt. & concup. c.23.33. epiſt.28. ad Hiero. D.Thom.1.2.q.82. 3. [f] Trident. ſeſſ.5. Auguſt.2. pec.mer. cap.33. & tom.4 in Galat.5.& 1.retrac. capit.15. Ambroſ. apolog. de David. Torren.lib.2.cõfeſſ. cap.2.§.5. & 6. Tiletan. in Trident.1.p. Hoſi.inſti. cap.72. Coclæus in Cẽſur. conf.Auguſtanę.ar. 2.p.27. Lindan.apolog.2.par.p.19. Roffenſ. & Taper. ar.2. Catharin. de pecca. origin Iacob.de Valen.queſt fin.ſ.515. Dried. lib.1. de gratia & lib. arbit. pa. 119. Couar.cap.alma mater.2.p.§.10. nu.11. & 12 [g] [h] Iulian. (apud Auguſt. 1.contra duas epiſt. Pelag. capit.13. cui reſpondet Auguſt. lib.3. capit.3.) & Proculus Origeniſta, & Meſſaliani: & quidam tẽpore D. Gregor. de quibus Prateol. Caſtro.verbo.baptiſm. Epiph. hær.64. Theodoret. lib.4. de hæret. fabul. Gregor. lib.9. epiſt.39. Roffenſ.& Taper.artic.2. Bellarmin. de baptiſm. cap.13. & lib.4. de eccleſia. cap.9.§ 5. Leo X. in bulla contra Luther. Couar.ſup. Lindan. 3.p. apolog. pro religio. Chriſtian. Bunderus in compen. concerta.tit. 2. art.6. & hanc quæſtionem ait Tiletan. in Trident.ſeſſ.5. eſſe de re grauiſſima. Sot.1. de nat. & grat.cap.11. & ſeq. Concil. Colon. p.7.cap.3. Mongunt.cap.12. Auguſt.1.de pecc.mer.cap.1.habetur cap.regenerante.cap.per bapt.de conſ.d.4. Chryſoſt.hom.26.Gen. hom.40. in 1.Corint.hom. quadam ad baptizandos tom.5. Hiero. in Ezech.36. & 47. & lib.3. contra Pelag. [i] Innocent. in Concil. Vienen. Clem.1. de ſumm. Trinit.vt adulti qui per actus liberos ſe diſponunt

cra ſcriptura, [k] concilia & Patres Latini ac Græci tribuunt vim effectricem, & inſtrumentalem gratiæ, [l] qua formaliter peccatum remittitur, ut lib. de ſacram. cap. 15. & ſeq. dictum eſt quamuis vero non reſtituatur iuſtitia illa originalis cum omnibus ſuis effectibus, reſtituitur tamen cum virtutibus, & donis gratia, quæ ſecundum rationem principalem non differt à iuſtitia: [m] & hac gratia poſita, priuatio iuſtitiæ originalis non imputatur in culpam. [n]

2 Baptiſmus adulto obicem non ponenti remittit etiam peccata actualia: [o] alias non eſſet vllum ſacramentum per quod illa mortalia remittantur. [p] Regeneratione baptiſmi vetus homo exuitur, vt fiat noua creatura in Chriſto per gratiam habitualem, qua homo fit vere, & formaliter iuſtificatus coram Deo per iuſtitiam inhærentem. [q] Hanc dignitatem cauſę inſtrumentalis decenter in gloriam Chriſti Deus communicauit ſacramentis. [r] baptiſmo quidam effectus falſo tribuuntur ab hæreticis: vt quod tollat peccata mortalia quę poſt baptiſmum fiunt: puta quòd recepto baptiſmo per refricatã memoriam cum fiducia remiſſionis, dimittatur, [s] aut venialia fiant. [t] 2. multo minus confirmat in gratia: [u] 3. non liberat à præceptorum Dei & Eccleſiæ obedientia. [x] 4. non irritat vota futura. [y] Datur tamen per baptiſmum ius recipiendi ſacramenta quibus peccata tollũtur, & virtus qua reſiſtat peccatis futuris. [z]

4 Baptiſmus ſpeciali ratione dicitur renatis aperire ianuam cœleſtis regni. [a] Quia cum poſt paſſionem, Reſurrectionemque Chriſti ſit in præcepto, [b] & ex operato deleat totam pœnam proprié dictam: [c] qui cum bapt. ſtatim decedit, aperta iam per Chriſtũ ianua, hic mox euolat in cœlum. Non tamen tollit pœnalitates huius vitæ connaturales, [d] (vt morbos & mortem) quãuis occaſione peccati ſint cõtractæ: [e] nec fomitem ligat: non eximitur reus à pœnis, quæ in foro exteriori ob delictum debentur reipublicæ. [f] interdum tamen Princeps Chriſtia-

diſponunt habent habitus (vt probat. D. Thom. q. 69. 6.) ita paruuli: quia de omnibus æque loquuntur Auguſt. 1. contra Iulian. ante medi. ſentit. 1. de nuptijs. c. 10. & lib. 2. c. 27. lib. 2. de peccat. merit. c. 9. 27. epiſt. 57. ad med. q. 2. Chryſoſt. hom. ad Neophyt. Tert. Nazianz. & Baſil. de bapt. Trid. ſeſſ. 6. c. 7. & can. 11. Bellar. de bapt. c. 12. prop. 4. & quadam ratione certius videtur de paruulis: quia expreſſius loquuntur Patres & cõc. quod in baptiſmo iuſtificantur per iuſtitiam inhærentem, vt ait Trid. ſup. & non per actus liberos Trid. ſeſſ. 7. can. 13. quales adultus habet inhærentes dum iuſtificatur. [k] quia ſcriptura vere ait deleri, tolli, auferri, & mundari peccata. pſal. 50. Ioan. 1. qui tollit. Mich 7. auferet. Epheſ. 5. mundans Coloſſ. 1. recõciliat. vt ſit mundus totus. Ioan. 13. ex quo probat Grego. lib. 9. epiſt. 39. Aug. 1. contra Iulian. c. 5. citat. 1. Corint. 6. ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis. Hier. in Ezech. 36. mundabimini ab omnibus cuius figura fuit ſpoliatio per circuncisionem, Coloſ. 2. & diluuium. 1. Pet. 2. tranſitus maris Rubri, in quo vere ſuffocati ſunt Ægyptij, hinc probat Greg. ſupra, & Baſ. ſerm. de bapt. Cypr. lib. 4. epiſt. 7. Auguſt. pſalm. 80. alias inquit Greg. qui dicit peccata non funditus dimitti, dicunt in mari Rubro Ægyptios non vere mortuos. & Auguſt. enchyr. c. 52. probat ex Rom. 6. conſepulti cum Chriſto per baptiſmum. & Coloſſ. 2. vt in Chriſto vera mors fuit & reſurrectio: ita in nobis vera remiſſio peccati, & iuſtificatio. alias ſi raditur & manet peccatum, quæ conuentio lucis ad tenebras, & participatio menſæ Domini, & dæmoniorum? 2. Corinth. 6. & 1. Corint. 10. Deus enim odio habet peccatum. pſalm. 5. 44. Sap. 14. & tamen ſimpliciter diligit iuſtificatum, ſic Iordanis ſanat lepram Naaman: & in eo ſuffocãtur porci: cæcus natus lauans in piſcina recepit viſum ex quibus, & alijs Patres probant Bellarm. de baptiſ. c. 13. & 3. [l] Vt probatum eſt ex Patribus lib. de ſacram. c. 16. & ſeq. qui frequentius loquuntur de baptiſmo. & Tridentin. ſeſſ. 6. c. 7. de hoc expreſſit, eſſe cauſam inſtrumentalem iuſtificationis. & per gratiam cum donis formaliter nos iuſtificari. & comparãt Patres baptiſmum cum euchariſtia, ob hanc virtutem. vt citat Claud. de euchariſt. repet. 4. cap. 3. rep. 10. cap. 4. Bellarm. ſup. [m] [n] Soluitur argum. [o] D. Tho. q. 69. 1. 9. adulto ſi modo diſpoſitus ſit per attritionem etiam notam remittit. Conc. Carthag. 4. c. 1. c. qui epiſc. 13. d. conc. Floren. Trid. ſeſſ. 6. c. 7. ſeſſ. 14. c. 2. & 4. eſſe vnicum remedium contra peccata colligitur Epheſ. 5. mundans Rom. 6. conſepulti eſtis per baptiſmum, & c. 5. non ſicut delictum: quia gratia ex multis in iuſtificationem. Auguſt. Pſalm. 113. conc. 1. tract. 11. in Ioan. q. 33. Num. enchyrid. c. 64. Ambr. 1. ſacram. c. 14. lib. 2. c. 4. li. 4. 10 Luc. in princ. Lactan. lib. 3. cap. 26. Cypr. li. 1. epiſt. 12. alias 70. Chryſ. tom. 5. hom. ad baptizandos, ante med. Baſil. hom. 13. exhortatoria ad bapt. & hom. in pſalm. 28. fin. Theodoret. in pſalm. 50. Aſperges me, & ſuper niuem. ſimile eſt Eſai. 1. Si peccata fuerint, vt coccinum, & capit. 44. deleui, ut nubem & nebulam peccata. [p] Quia peccata ante bapt. facta non remittuntur per iudicium pœnitentiæ. 1. Corint. 5. de his qui foris ſunt nihil ad nos iudicare. [q] Trid. ſeſſ. 6 c. 6. & can. 10. 11. & ſeq. Torren. lib. 2. confeſſ. c. 5. §. 13. Hoſ. c. 71. Taper. art. 8. Soto 2. de natura & gratia. c. 19. 20. Vega lib. 7. c. 21. lib. 15. à cap. 2. Horantes lib. 1. de loc. cap. 59. Auila lib. audi filia c. 89. Tiletan. 1. p. in Trid. Frat. Med. 12. q. 51. art. 4. & cum D. Tho. q. 110. artic. 1. Chryſoſt. hom. 80. ad popul. quare Pelag. dicens iuſtificari per extrinſecam beneuolentiã Dei in nos: retractauit in concil. Paleſt. de quo Auguſt. epiſt. 94. 95. conc. Mileuit. can. 3. & huc tendunt Melanct. & omnes Luther. vt ait Taper. art. 8. [r] Supra de ſacram. c. 15. & ſeq. Bellarm. lib. 2. de ſacram. à princ. & c. 13. [s] [t] Trid. ſeſſ. 7. de bapt. can. 10. Bellarm. de bapt. c. 12. 13. prob. Hebr. 6. impoſſibile eſt rurſus renouari. ſ. per baptiſm. quare requiritur aliud ſacramentum pœnitentię pro peccatis poſt baptiſmũ factis, quod dicitur laborioſus baptiſmus. Trid. ſeſſ. 14. c. 2. fin. Bell. c. 18. ſoluit argu. [u] Trid. can. 6. & 7. facit. ſeſſ. 6. can. 15. 16. 17. Bellarm. de bapt. c. 14 contra Iouin. dicentem quod qui veré baptizatus eſt, non poteſt amplius peccare, qa liber eſt ab oĩ lege, q colligit 1. Io. 3. contra quẽ Hier. 2. contra Iouin. Aug. hær. 82. id autem Ioan. non poteſt peccare. intelligitur formaliter, non eſt cõpoſſibile peccatũ mortale cũ gratia, vt exponit Hiero. ſup. Aug. tract. 5. in epiſt. Io. alij hęre. dicũt ſaltẽ baptizatos nõ damnari, qa ſunt prædeſtinati. contra quos Aug. 21. ciuit. c. 25. & Trid. ſup. Bellar. de bapt. c. 14. [x] Trid. can. 7. & 8. 14. Bell. c. 15. & 16. vide Trid. ſeſſ. 6. can. 20. Matt. 19. ſi vis ad vit. ing. ſerua mand. c. 28. docentes ſeruare oĩa. Rom. 8. debitores ſumus. vt de circũciſo. Gal. 5. debitor eſt vniuerſæ legis. c. 6. quæ ſeminauerit homo. quare tenetur parochus adhibere ritus baptiſmi, & ſacrorum: quia ſunt de præcepto Eccleſiæ. Trid. ſeſſ. 7. de ſacram. can. 13. Bellar. 2. ſacram. c. 24. Luc. 10. qui vos audit, me audit, Prou. 8. per me reges regnãt, & legum cond. D. Th. 1. 2. q. 96. ar. 4. Sot. lib. 1. iuſt. q. 6. art. 4. ad 1. & hæreticus vt legũ violator punitur cenſuris, & pœnis Eccleſiæ Caſtr. 1. de iuſt. hær. pun. c. 7. Simanc. de cathol. inſtit. c. 45. c. Chriſtianos, de hæret. in 6. c. hær. 24. q. 1. Caſtro. lib. 1. de hæreſ. cap. 9. Caiet. & Baſies. 2. 2. q. 11. ar. 10. Fr. Med. 1. 2. q. 95. 1. cõc. Arauſ. 2. can. 25. [y] Trid. ſeſſ. 7. can. 9. Bellar. de bapt. c. 17. D. Tho. 2. 2. q 88. ar. 2. ad 1. Nau. c. 12. nu. 32. quare 1. Tim. 5. dicit hře damnationẽ, quæ poſt votũ ſeruant continentiã vt ex Patribus ſic exponẽtibus pbat Bellar. de matr. c. 21. Tert. de monog. Baſil. de virgin. Epiph. hær. 48. Hier. 1. cont. Ioui. Aug. de bono viduit. c. 8. Gela. epiſt. 1. c. 23. Fulg. epiſ. 1. conc. 4. Cartha. c. 104. Tolet. 4. can. 55. [z] Sic plane intelligit Aug. 1. de nup. & cõcup. c. 33. [a] D. Th. q. 69. ar. 7. Caiet. Sot. d. 6. q. 1. qa per paſſionẽ Chriſti aperta eſt ianua cœli. D. Th. q. 49. ar. 5. circuncisionis th pactum expirauit p mortem cõpletam Chriſti D. Th. q. 70. 4. ad 4. nec gr̃a data in circũciſione introduxit in gloriã, ante mortẽ Chři. at bapt. ante paſſionẽ datus p accidẽs non aperiebat ianuã cœli. D. Th q. 69. ar. 7. ad 2. cũ cõtineret vim infiniti meriti q Chřs iam exhibuerat. [b] Patres cit. c. 8 §. 1 D. [c] D. Th. q. 69. 2 q 68. 5. Sot. d. 6. q. 1. Led. & 1. Pet. 2. quaſi modo geniti. conc. Flor. Trid. ſeſſ. 5. & clarius. ſeſſ. 6 c. 14. ſeſſ. 14. cap. 2. & 8. Clem. Alex. 1. pædag c. 6. Naz. orat. 40. de bapt. Chryſ. hom. 1. ad Neoph. Cypr. ſer. de ablut. pedũ. & lib. 3. ad Quirin. c. 65. tangit Bellar. de bapt. c. 12. [d] reliquit n. Deus has pęnalitates, & morbos, in teſtimonium lapſus Adæ, & totius naturæ: Aug. 1. conf. c. 1. & vt ſciat quã indigens ſit homo, lib. 22. ciuit. c. 22. & ut occultetur fides, 13. ciui c. 4. & ne qs baptizaretur pp bona corporis pcipuè, lib. 2. de pec. mer. c. 31. 33. & ut p agonem cõcupiſcentiæ exerceatur ad coronã, cum merito fidei & gratię. Trid. ſeſſ. 5. & Aug. & ut aſſimiletur Chřo paſſo Trid. ſeſſ. 14. c. 8. quare Rom. 5. ex gr̃a probat vinci has pœnalitates, non ſolũ cũ patientia, ſed cũ gaudio: gloriamur in tribulationibus, qa caritas Dei diffuſa eſt, has rõnes colligit D. Tho. q. 69. ar. 3. [e] Rom. 5. per vnũ hoĩem intrauit peccatũ in mundũ, & per peccatũ mors, D. Tho. 1. 2. q. 85. art. 5. & 6. [f] D. Tho. ar. 3. ad 3. Palud. d 4. q. 9. nu. 4. ait bapt. liberari hoĩem à pęna tpali eccleſię: qa moritur cũ Chriſto. quare in terris eccleſijs latro ſi baptizetur, nõ eſſet ſuſpẽdendus: ſicut nec ſi mortuus reſurgat. ſed re vera de rigore non eximitur à pœnis, ſicut ex eo quod

quis poſt delictum fiat cleri. aut profeſſus, non eximitur à pœnis fori exter. D.Thom. 2.2.q. vlt. art.3. ad 3. Couar. pract.c.32. 33. Ant. Gabr.to.2. tit.de crimi. Mandoſ.reg.24. Cancel.q.4. num.5. Nauar. c.non dicatis. nu.92. fi. Couar.2.var.c.10.nu.4. Tiraq. de tempe.pœnis.cauſ.20. [g] & ita æquum eſſe D.Thom.q.69.3. ad 3. Feli. & Anan. inf.c. Iudęis.2.de Iudęis. Ferrag.caotel.24.dicit ita fuiſſe iudicatū. Palud.ſup.Caſſa. in cõſuet. Burgund. rubr.1.§.5. nu.102. verſ.15.caſus. Anan. c.de his, de accuſatu. [h] Trid. ſeſſ.6.ca. 14. ſeſſ.14.c.2. & 8. D. Thom. q.69. 2. q.68.5. Amb.c.fine pęnitentia. de conſ. d.4. & preter beneplacitū Chriſti, eſt bona cõgruentia D. Thom. quæſt.86.4. ad 3. [i] & tamē Math.7. anguſta porta, & arcta via eſt quæ ducit ad vitam.c.13. parua pars ſeminis incidit in terram bonam.c.20.pauci electi. licet Apoc.c.7. vidit turbam magnam; at comparatione reproborū dicuntur pauci: quia Eccleſ.1. ſtultorum infinitus eſt numerus [k] dicet.juſ.c.34. & ſeq. Tertul. apolog.fin. & in ſcorpiaco. cap.6.fin. Clem. Alex.4.Strom. poſt princip.Cypr.lib.de laud. martyr. fin. & epiſt.52. Aug.tract. 84. Ioan.ſerm.5. de martyr.de eccl.dogmat.ca.74. D.Tho. quęſt.68.2.ad 2. At quidam limitant D. Thom. ne martyriū æquetur bapt.in remiſſione culpæ, ſed totius pœnæ in q. 87.1. ad 2. ſed plus intendit, vt patet d. 4.queſt.3.3.3. & ſæpe. [l] Innoc.3.c.cum Marthæ.de celebra. miſſ. Aug.ſerm.17. de verbis Apoſtoli. lib.13. ciuit. cap.7. Bellar.lib.1. de ſancto.beatitud.c.9. de bapt. cap.6. videtur Cypr.lib.4. epiſt.2. ad Anton. epiſt.73. ad Iubaianum. [m] D. Thom. addit. q.96. art.6. [n] D.Thom. q.96.2. Soto.diſt.6. q.1. Ledeſ.Trident. ſeſ.5.Cypr.de bapt. Chriſti. Bern.ſerm. in Cœna Domini. Origen. in Rom.6. Aug.1. contra Iulian. cap.2. & 1. retract. cap.15. & d.eſt. ſup. de ſacrament. cap.12 §.5. [o] Trident.ſeſſ.5. ſup.§.1. F. [p] Sic explicat Trident. ſeſſ.5.§.6. cum tamen Rom.6. nihil damnationis ſit in vere renatis. Soto de Natura & gratia. [q] D.Thom.3.p. q.37. vbi Caiet. cum Aug. & d.eſt de ſacram.cap.15.

nus reo qui ſponte petit baptizari, deberet pœnam condonare. [g] In hac remiſſione totius pœnæ baptiſmus excedit reliqua ſacramenta: [h] & per illum quotidie multæ myriades hominum intrant ſtatim in gloriam: [i] vt qui ante decennium ætatis, in quo ſolet aduenire rationis vſus, decedunt cum gratia baptiſmi, uel adulti qui paulo poſt baptiſmum aquæ aut ſanguinis moriuntur quotidie, in ampliſſima eccleſia per orbem diffuſa.

5 Idem effectus remittendi cum culpa totam pœnam communis eſt baptiſmo ſanguinis ſeu martyrio: [k] quia præter rationem eximii meriti, quod iuſtus martyr adultus habet ex opere operantis, reſpondet gradus vlterior gratiæ ex opere operato infra capit.34. quamuis ſacramentum non ſit. remittit vero omnem pœnam, cum pleniſſima indulgentia, ſicut & baptiſmus: quia martyr expreſſius configuratur Chriſto paſſo commoriens ei, quam morte typica baptiſmi: & iniuriam facit Martyri qui orat pro Martyre, [l] quia ſtatim euolat in cœlum. 3. baptiſmus aquæ excellit, quia cauſat vt inſtrumentum Dei, & characterem imprimit: ſed baptiſmus ſanguinis confert aureolam, [m] & prodeſt puero etiam intra matris vterum, infra cap.38. quia ad illum pertingit vulnus, aut percuſſio matris, quæ cum prole in odium Chriſti occiditur à tyranno: aqua vero baptiſmi non pertingit ad infantem vtero matris conditum.

6 Miniſter vtriuſque interdum vtitur autoritate publica, ut parochus, vel tyrannis iudex: interdum alius priuata autoritate. at reſpectu baptiſmi quæ eſt bona, & religioſa actio, & propter ſe quærenda, requiritur intentio in rectum obiectum fidei: reſpectu vero martyrii actio eſt iniuſta contra cultum Dei, nec eſt temere quærenda, ſed oblata patienter toleranda. 2. de baptiſmo eſt neceſſitas medii pro omnibus, & inſuper adultis eſt præceptum, quod obligat ſtatim à principio, poſtquam rite promulgata eſt ſibi fides. Martyrium vero non obligat communiter, ut quis ſe offerat tyranno, ſed ſecundum præparationem animi. & martyr qui ob lethale vulnus recepit martyrii gratiam, non excuſatur à præcepto baptiſmi, ſi commode recipere poteſt, aut ſi forte per miraculum reſurgat: ut dicetur cap.37. cum ſequent.

7 Baptiſmus dat ſacramentalem gratiam, ideſt, aſſiſtentiam diuini auxilii præparati quo mitigatur fomes, ne regnet & noceat concupiſcentia, & ad quædam alia. [n] ſupra libro de ſacrament. capit. 12. & tamen ad agonem relictus eſt fomes in renatis [o] (qui dicitur peccatum, non quia culpa ſit, ſed quia eſt effectus peccati, aut cauſa incitans in peccatum [p]) vt eius occaſione miles Chriſti ſtrenuè decertet, & vigilantius gratiam & virtutes quærat, & ex victoria maiorem coronam conſequatur. in quo effectu excedit gratiam olim in circunciſione datam. [q]

CAPVT XVII.

[a] TRident. [a] ſeſſ.7. de ſacram. can.9. & de bapt. can.11. ſeſſ.23. cap.4. D.Thom.q.63.1. facit quæſt.69.9. quia diſpoſitio recipientis non impedit effectum characteris, Palac.d.4.q.1. Caſtro bapt. hære.6. & alii cit.lib. de ſacramen. cap.12. Clem.lib.6. conſtit. Apoſt.c.15. Damaſc. lib.4.c.10. Cyril. præf. in ſuas catecheſ. Cypr. ſer. de ablutione pedū. Aug. ſæpe libris de bapt.contra Donat. & de 5 hęreſ.cap.7. tracta.11. & 15. in Io. epiſt. 203. 204. Bellarm. cap.12. refert ſe ad lib.2.de ſacram.cap.18 & ſeq. Nauar.c.22.num.7. quod autem Hugo. lib.2.p.6.c.13.ait baptiſmum ex inſtitutione Patrum non eſſe iterabilem, interpretādus eſt, pro mulgationem huius effectus conſtare ex traditione Patrum. [b] In Epheſ.4.vnum baptiſma: vt eſt vna fides obiectiua reſpectu omnium, & vnus numero Deus. atque ita in vno homine iterari nō poſſe baptiſmum, qui vnicus eſt exponit ibi Anſelm. D.Tho. Leo epiſt.35. & 77. aliās 37. & 79. cap. vlt. Ambr.2.de pœnitent.c.2. [c] Refert Epiph.hær.42.quid autē ſenſerit Cypr. iubens rebaptizari baptizatos ab hær. infr. cap.28.§.2. D. Tho. q.64.9. q.66. 9. ad 3. [d] Hebr.6. impoſſibile eſt eos, qui ſemel illuminati ſunt .i. baptizati, rurſus renouari, uē pe baptiſmo, vt ex Patribus probatum eſt de ſacram. c.13. Bellar.2.de ſacram. cap.22.lib.1. pœnit. cap.13. D.Thom.q. 84.10.cap.1. [e] Refert Auguſt.2. contra liter. Petil. cap. 25. [f] ex literarum. de apoſtat. cap. eos quos, de conſec.d.4. & aliæ pœnæ addun tur. l.1. & 2. C. ne ſanctum bapt.iteretur. Nauar. cap.27. nu.247. [g] Dicetur ſuis locis: & de confirma. cõmunis.d.7. Scot.q.3. Palu.q 2. Soto.q.1.art.9. Gabr.q.vnic. Ledeſm.q.13. artic.9. Caſtro.1. leg. pœn.c.7. docum.3. Couar. Clem. ſi furioſ.1.p.princip.nu.4. cum Ant.3.p.tit.14.c.14.§.4. Ang. Armil. quamuis quidam falſo dicāt fieri irreg. ex iteratione confirmationis, ut Richard. Maior. d.7. Nauar. ſup.Manl.de irreg.lib.3.c.15.nu.1. [h] Couar. & Theolog. diſt.

CAPVT XVII.

De effectu 4. qui dicitur character.

§.1. *Ob characterem non poteſt bapt. iterari: contra hæret.*

2 *Iteratio facit irregularem in ſolo baptiſmo.*

3 *Character qualis potentia ſit, eſt res & ſacram. ſimul.*

4 *Manet poſt mortem. homo beatus ſacerdos quid poſſit.*

5 *An baptiſmus det æqualem effectum.*

BAptiſmus eſt primum ex tribus, quæ non iterantur: quia imprimunt characterem [a] ſpiritualem indelebilem, confitemur enim cum Apoſtol. Epheſ.4. [b] & ſymbolo Nicen. vnum baptiſma, contra Marcionem dicentem poſſe vnum ter baptizari. [c] & ut impoſſibile eſt hominem bis naſci: ita ex Chriſti inſtitutione, impoſſibile eſt bis renaſci, [d] Hebræo.6. nec baptiſmus, ſi rite collatus eſt à laico, uel hæretico iterandus eſt, vt concilia, & Patres definiunt, nec Donatiſtæ iterabant, niſi putantes primum non fuiſſe verum baptiſmum. [e]

2 Ei qui ſciens, & culpabiliter miniſtrat aut recipit baptiſmum ſecundum, imponitur irregularitatis pœna, [f] in odium quorundam hæreticorū rebaptizantium, nō autem ſi iteret ſacramentum confirmationis, [g] aut ordinis. [h] Vbi tamen probabile dubium eſſet de baptiſmo,

diſt.24.contra Nauar.Maiol. ſup.num.9. Tabien. irreg.4.§.7. Alber.verb.diſpenſatio.verſ.10.verbo ordinatus.verſ.penult. Anton. Trotius.lib 2.de perfect.cler.c.9. ſed nullo iure probant. & de baptiſmi regeneratione fuit ſpecialis ratio in odiũ quorũdam hæreticorum.[i] Nauar.ſup.& communis Soto,ſup.c.fin. de presbyt.non bapt.[k] c.de quibus. de bapt. Leo. d epi. 35.& 77. aliàs. 37. & 79.de conſecr.diſtin 4 c.placuit. ca. paruulos.c.itaque.c. ſi nulla.[l] Soto,& Recent.per c.ſi.de presbyt.non bapt.[m] Supra de ſacram c.12. & de bapt. c.2.§.1. lit. C.[n] D. Thom. q.63.4.c.ad 3.& ar. 5. Soto, diſt.1.q.4. Ledeſm. q.4.[o] Diuus Tho. ibi. art.3. ad 2.artic.6.ad 2.q. 66.1.& ar.12. ad 1. Soto, Ledeſ.[p] q.66. 1. ad 2. art.2.ad 4. Soto.Ledeſ.[q] Colligitur ex D. Thom. q.69.artic.10.ſupra de ſacram. ca.12. & 25.[r] Diuus Thom. q.63. 1. diſt.4. q. r. 1.cum Aug. Bellar. 2.ſacram.c.22. Soto,diſtin.1.quæſt.4. art.1. Ledeſm. q.4.[ſ] D.Thom. q.150. art.4. ad 3. q.64.9. ad 3.q.66.9.quæſt. 82.articu.8.[t] q.63. 5.ad 3.& diſt.2 q.1. Sot.d.1.q.4.artic.5. Ledeſm. Alten.ſi.4. ti.1.ar.6. Armi. ſacr. §.1.Aug.c quod q. dam.1.q.1. c.licitè. 32.q 2.[u] colligunt Patres ex Rom.7.ſi autẽ dormierit vir. Palud.d.27.ibi Sot. q.1.ar.4.circa 2. cõ. Sylu. diuort. §.2.& ver.reſtitutus. Ang. mort.§.3.cont. Perez.l.1.ti.1.l.5.ord. pag.23.cum mult.[x] Palud. diſt. 27. q.2. [y] D.Tho.q.69.a.8. Ledeſ. q.16. Sot.d. 6.q.1.ar.8.[z] Colligitur ex Trid.ſeſſ.6. c.7.pro cuiuſque diſpoſitione. D.Th.1. 2.q.112.ar.4.Soto. d.6.q.1.ar.6. ſup.de ſacr.c.13.cont. Sco. & Palu.d.4.q.2.

Innocen. Henric.Goffred. Guillel.Tabien. bapt.8.§.1.fin. & citat alios.[b] quia hæc licet non procedat ex culpa, procedit tamen ex facto uoluntario: Nau. Caiet.Syl. & communis contra Archidiac. Dominic.Præpoſ.Hoſtien.Ioan.And.Anton.Anchar. quos ſequitur Villadieg.de irreg. quæſt.ult. Richard. quolib. 2.quæſt.2. & l. 17.u.6. par.1. Borgaſius de irreg.5.p. tit. de his quæ impediunt promotionem.[c] Pan.ca.gaudemus. de diuort. cum Auguſt.ca.acutius. 26.diſt. Naua. Couar. dicit communem Canoniſt. & Theolog.diſt.27. Diuus Thom. addit.quæſt.66. artic. 4.Soto. diſtinct.27. quæſt.3.art.2. Auguſt. de bono coniuga.ca.18 cap.acutius. 28. quæſtio.3. Ambr.1.offic.c.vlt. c.deinde. c.una.16. d.Sylu.Bigam. §.4. irregu.§.28.baptiſmus 6 §.1. Arm. irreg. §.87. quamuis utramque uxorem duxerit ante baptiſmum.[d] Armil. §. 87.& bapt.§.71.dicit communem Syl. irreg. §.28. bapt.6. §.1.Felician. de irreg.c.11. in quo tamen expẽdenda eſt noua conſt.Sixti V. anno 1588. de illegitimis regularibus ex ſacrilego aut inceſtuoſo coitu natis.[e] olim iure cõmuni profeſſio legitimabat ad ordines, ſed non ad dignitates. Nauar. c. 27.nu.201.[f] Colligitur ex DD. Nauar.c.27.nu.202.& ſequ.[g] ſup.cap.4.§. 4. T. ſic unctio Iacob.5. & Trid. ſeſſ. 14. dat ſanitatem, dum expedit. Nicepho. lib.7. cap.33.[h] Naua c.22.num. 40. fin. cap.16. nu. 34.ſi. Ant.3.p. ti.2. c.15.§.3. Couar.2. p.ſpon. c.6. §.4.nu. 4.D.Thom. add.q. 56.1. de quo male dubitat Soto. d.37. ar.1.diſt.42.quæſt. 1. 1. & falſo. dicit quod epiſcopus diſpenſat.[i] gloſ. c. in baptiſmate. de conſe.d 4. Ang Roſel. uerb. baptiſ.cum tamen ex parte pagani baptizantis, non contrahatur impedimentum eccleſiaſticum: vt bene dicunt Palu. diſt.42. q.1. uidetur Rich.

non incurrit culpã aut pœnã hanc, qui ſub conditione iterat.[i] Hęc exprimenda eſt ob vitandum ſcandalum, quando præfuit baptiſmus, ſed dubius: quia tunc tenetur iterare,[k] propter ſummam baptiſmi neceſſitatem. ſi vero infans expoſitus aut alius natus ex fidelibus eſt inter illos fideliter educatus, hic certo præſumitur baptizatus,[l] nec eſt rebaptizandus etiam ſub conditione.

3 Character baptiſmi eſt potentia paſſiua, vt cum fructu liceat recipere aliqua ſacramenta:[m] inhæret immediate intellectui, ſed ſecundario extenditur ad voluntatem:[n] quia intellectus, vt per fidem credit, ita per ſacramentum, & per characterem, qui eſt res, & ſacramentum ſimul,[o] proteſtatur fidem & religionem Chriſti. dicitur quidem ſacramentum nempe aliquomodo ſenſibile ex coniunctione ad verba:[p] (vt corpus Chriſti ex ſacramentali cõiunctione ad ſpecies, & contritio ex coniunctione ad confeſſionem ſit pars ſacramenti ſenſibilis) quia ſignificat gratiam ad quam diſponit, ſupra lib. de ſacram.c.12. quod ſi ficte baptizatus eſt, recedente fictione baptiſmus per characterem cum contritione, tanquam per virtutem ſeminalem ſortitur effectum regenerationis.[q]

4 Hoc charactere baptizati, quaſi oues minio aut ferro ſignatæ, diſtinguuntur à reliquis infidelibus:[r] & manet in hæretico, & in animabus ſeparatis etiam damnatorũ.[ſ] quod ſi forte per miraculum ſuſcitetur homo, non eſt rebaptizandus, nec initiandus confirmatione & ordine qui ſacerdos obut:[t] ſed retinet indelebiliter priſtinam dignitatem, virtutem & officium ſacerdotis, ita vt beatus reſumpto corpore, poſſet abſoluere aut conſecrare euchariſtiam: ſed non facit de lege quia vſus poteſtatis ſolis viatoribus commiſſus eſt à Chriſto. ſi verò coniugatus ex mortuis reſurgat, ita ſolutum fuerat matrimonii etiam conſummati vinculum, ut poſſit inculpate, & abſque periculo bigamiæ aliam ducere, uiuente etiam prima uxore:[u] vt per mortẽ ciuilem profeſſionis ſoluitur matrimonium ratum; & profeſſus ſi poſt mortem reſurgat non tenetur ad monaſterium: nec epiſcopo ſuſcitato debetur eccleſia, quam in ſponſam duxerat.[x]

5 Aequalem effectum gratię confert baptiſmus paruulis:[y] adultis verò, quibus æqualiter de ſe remittit omnem pœnam, confert ex opere operato maiorem quam pueris gratiæ gradum:[z] & varium pro ratione melioris diſpoſitionis.

CAPVT XVIII.

De effectibus ſecundarijs.

§.1. *Quas irregularitates tollit baptiſmus.*

2 *Ex illo fit interdum ſanitas: & contrahitur cognatio.*

3 *An contrahatur ſi baptizet in neceſſitate.*

BAptiſmus habet quoſdam effectus ſecundarios. vt tollit omnem irregularitatis ſpeciem ex culpa[a] etiam homicidii, & eam quæ ex defectu lenitatis ſine culpa prouenit in iudice aut milite iuſte occidente hominem.[b] At eccleſia non concedit auferri irregularitatem bigamiæ,[c] quamuis homo ante baptiſmum eam contraxerit ex matrimonio, etiam cum uidua, nec illegitimus fit iure habilis ad ordines per profeſſionem baptiſmi.[d] vt profeſſus religionis fiebat aptus ad ordines, ſed non ad prælaturam, aut dignitatem.[e] baptiſmus non tollit ea corporis uitia quæ habent naturalem indecentiam ad ordines ſacros,[f] vt ſi habet morbum caducum, defectum membri. nec tollit uitium animi, puta ob defectum ſcientiæ in rudi idiota, uel ob dilationem baptiſmi affectatam ad peccandum, vel ſi ab hæretico adultus extra neceſſitatem ſponte permiſit ſe baptizari: hunc enim defectum, quia ſicut & fictio ineſt in ipſa ſacramenti receptione, non concedit ius tolli per baptiſmum. Delet tamen infamiam, quam ex ſuo aut parentum delicto contraxerat: vt ſuo loco dicitur.

2 Baptiſmus interdum ſanat morbos, ut fertur de lepra Conſtantini:[g] ſicut extrema unctio confert aliquando ſanitatem, dum expedit animæ. baptizatus etiam in extremæ neceſſitatis periculo,[h] contrahit cognationem ſpiritualem filii cum eo qui baptizauit etiam ſi paganus ſit,[i] & cum ſuſceptore, qui, quamuis non reſponderit ad interrogationes, præſentat puerum, & præſentatum tenet ad baptiſmum. Contrahitur etiam compaternitas inter hos parentes ſpirituales, & parentes illius carnales ſed per concil. Trident. ſublata eſt fraternita-

CAP. XVIII.

[a] CAp. ſi[a] quis viduam. 50.d.ſecundum Pan.Cald. & Præpoſ. c.gaudemus.de diuort. Card.Cle.1.de homic. vbi Couar.1.p.§.2. nu.5.ad ſi.Nauar.c. 27.nu.209.218. Palu.d.4.q 1.Sco.Maior.diſtin.26. quæſt.6. Soto, diſtin.16. quæſtio.2.3. Ledeſ.1.par. quæſt.30.artic.3.Syluest.irreg.§.28.bapt.6.§.1.homic.3.§.8.cum

artic.1.quæſt.3.ibi Sot.artic.3.ſpecul.1.p.artic.56.conc.6.Nauar. c.22.num.36. quare Paganus qui baptizauit, poteſt valide contrahere

tis cognatio, [k] & ea quam patrinus transferebat in uxorem cum qua matrimonium conſummauerat: in concubinam vero nec olim transferebatur cognatio. Ex catechiſmo ſolo, quando puero prius domi baptizato ſupplentur ſolennes ritus in eccleſia, nulla cognatio videtur manere,[l] vt cap. 15. fin. dictum eſt.

3 Si fidelis uir vrgente præcepto ob periculum, baptizet filium vxoris ſuæ, aut ipſam ſuam uxorem infidelem, non priuatur iure exigendi debitum: [m] vt nec ſimilem pœnam incurrit, qui per ignorantiam excuſatur ab ea culpa, aut culpæ ſpecie, ob quam canones priuant iure petendi debitum. [n] ſuſceptor tamen quia non eſt neceſſarius, ſi teneat infantem in neceſſitate, contrahit impedimentum petendi debitum. [o]

CAPVT XIX.

De effectu obligationis.

§. 1. Baptizatus tenetur ad præcepta poſitiua Chriſti & eccleſiæ.

2 An olim fieret votum ante baptiſmum.

Reſultat item tanquam effectus ex baptiſmo, obligatio recipiendi ſacramenta confeſsionis & communionis: [a] & implendi præcepta ſanctæ matris eccleſiæ: [b] ac ſi in ſuſceptione baptiſmi, fieret implicitum, [c] & commune uotum ſeruandi fidem & præcepta Chriſti & eccleſiæ, (ſuſceptor vero nomine pueri baptizati facit eam ſolennem ſponſionem, & renuntiat pompis Diaboli [d]) vt enim ex religionis profeſsione tenetur homo ad propria ſtatuta ſuæ religionis, [e] ita ex profeſſione Chriſtianæ religionis per baptiſmum (vt olim Galat. 5. per circuncifionem) tenetur quaſi uoto ad proprias leges, quæ iure diuino, vel eccleſiaſtico imponuntur ſolis Chriſtianis: [f] & qui baptiſmum, qui eſt inchoatio nouæ vitæ ſuſcipit, habet in uoto ſeu propoſito ſeruare omnia mandata, etiam ea quæ iure poſitiuo annectuntur ſtatui Chriſtiano.

2 In primitiua eccleſia ex Pontificum mandato, aut conſuetudine à catechumenis adultis nomen ſuum dantibus exigebatur votum aut iuramentum, [g] non deficiendi à Chriſti religione per Apoſtaſiam (quod duraſſe videtur tempore. B. Hieronym. Auguſt. & Ambroſ.) vt ab his qui nomen dant militiæ exigitur iurata obligatio, ne deficiant a proprii Ducis exercitu: & nunc concilium Trident. ſeſſ. 25. reform. cap. 2. ab epiſcopis exigit ſponſionem obedientiæ Romano Pontiſ. & ſeſſ. 24. reformat. capit. 1. à beneficiariis profeſſionem fidei. [h] Tandem propter eximium beneficium de regeneratione baptiſmi debemus Deo ſummam gratitudinem, [i] vt conſepulti Chriſto per baptiſmum, ſimul reſurgamus cum illo in nouitatem vitæ. [k]

CAPVT XX.

De baptiſmo flaminis, & in voto.

§. 1. Catechumenus ex contritione cum bapt. in voto etiam implicito iuſtificatur.

2 Quæ bona proſint his catechumenis.

3 Competentes cur dicuntur ſaluari: non autem catechumeni.

Sequitur de altero baptiſmo qui dicitur Flaminis. hic conuenit cum baptiſmo aquæ, vt cap. 1. dictum eſt: quia catechumenus per illum iuſtificatur, ſed contritio debet in illo includere baptiſmum aquæ in uoto explicito, [a] eo quod baptiſmus eſt inchoatio uitæ. Satis tamen eſſet votum implicitum ei qui laborat inuincibili ignorantia baptiſmi. Differt à baptiſmo aquæ. 1. quia contritio non confert gratiam ex opere operato: & communiter dat minorem quam baptiſmus. 2. communiter non remittit totam pœnam, [b] 3. non dat characterem, nec alios effectus baptiſmi. 4. ſi adultus non haberet peccatum mortale ſed tantum originale, ſupplet, abſque pœnitentia, vicem baptiſmi dilectio ſupernaturalis Dei fide cogniti: [c] vt interdum forte accidit pueris paganorum bene inſtitutis, dum primum ueniūt ad uſum rationis. [d]

2 Catechumenus iuſtus qui dicitur Chriſtianus merito, ſed non numero (cum nondum ſit membrum viſibili ſacramento copulatum eccleſiæ) pertinet ad communionem ſanctorum, quam in Symbolo profitemur, & tanquam membrum Chriſti viuum participat fructum ſatisfactionis ex ipſa communicatione priuata, aut communi iuſtorum. Pro catechumenis ſpecialiter orat eccleſia fer. 6. hebdomadæ ſanctæ, & in canone miſſarum, qui additur per octauas paſchæ & Pentecoſtes (quando fieri ſolebat ſolennis illorum baptiſmus) dicitur pro his quoque quos regenerare dignatus es ex aqua & Spiritu ſancto. Ex miſſarum tamen ſacrificiis non participant fructum ex opere operato: [e] quia nondum ſunt membra eccleſiæ, & multò minus prodeſt eis ex operato receptio eucharistiæ, [f] quamuis bona fide reputarent ſe baptizatos, [g] nec hominem facit de attrito contritum. Indulgentiæ, quæ per claues eccleſiæ applicantur uidentur catechume-

trahere cum matre infideli, cuius prolē baptizauit: non tamen cum filia baptizata. [k] Trid. ſeſſ. 24. c. 2. [l] Colligitur ex Trid. c. 2. Specu. add. 1. p. art. 22. fin. & facit. artic. 55. & multi Recent. contra Nauar. c. 22. nu. 40 & 71. [m] Nauar. c. 22. nu. 40. colligitur ex D Th. addi. q. 56. 1. Dur. Palud. Soto. diſt. 37. art. 1. diſt. 42. q. 1. 1. col. 3. Victor. §. 288. Specul. 1. p. artic. 26. & 57. concl. 5. Ledeſ. q. 58. 1. fi. Caſtro. 2. leg. pœnal. c. 14. Nauar. ca. 22. num. 39. fin. [n] Nauar. c. 27. nu. 155. 246. [o] communis, & Nauar. c. 22. nu. 40 contra ſolum Sotum. diſtin. 42. art. 1.

CAP. XIX.

[a] Colligitur ex [b] Triden. ſeſſio. 7. de bapt. can. 7. & 8. Bellarm. de baptiſ. cap. 15. & 16. [c] vt qui ſponte ſuſcipit ordinem ſacrū, emittit īplicite votum ſolenne continentiæ, Triden. ſeſſ. 24. can. 9. [d] ſup. ca. 14. & tamen Patrinus ſuo voto non obligat alium quia votum eſt perſonalis obligatio ex libera cuiuſque uoluntate deſcendens. Caieta. 2. 2. q. 88. 2. ad 1. Soto. lib. 7. iuſt. q. 2. art. 2. diſt. 6. q. 2. 1. ad 3. Nauar. ca. 12. nu. 32. 56. populus tamen uoto & iuramento cōmuni obligat ſucceſſores. c. veritatis. de iureiur. D. Th. 2. 2. q. 98. 2. ad 4. Nau. c. 12. nu. 79. fin. Couar. c. requiſiſti. de teſta. ca. quamuis pactum. 1. par. §. 5. nu. 4. [e] Sylue. & Summiſt. ver. Nouitius. [f] ſup. ca. 3. ſic dicuntur leges propriæ Romanorum aut Hiſpanorum, quæ obligant iſtos & non alios. [g] vt aduertit Caiet. & Recen. 2. 2. q. 88. 2. ad 1. & communis cum Magiſt. diſ. 38. [h] Trid. ſeſſ. 24. reform. c. 12. iuxta formulam iuramenti datam Pio pa. 4. ann. 1564. [i] hic eſſe ctus gratitudinis ex Tit. 3. ſaluos nos fecit. colligitur p Ambr. de ijs qui miſſg. init. c. 2. Chryſ. homil. 21. ad Popul. Aug. 4. de Symbo. ad catechumen. c. 1. Caniſi. de bapt. c. 4. [k] Aug. d̄ fide & operibus. c. 16. colligit ex Rom. 6. Gal. 1.

CAP. XX.

[a] Diuus Tho. [a] q. 69. 4. ad 2. & c. eſt, c. 3. [b] Triden. ſeſſ. 6. cano. 30. ſeſſ. 14. can. 12. Soto, diſtin. 19. q. 1. artic. 3. nec obſtat. c. debitū. de bapt. de illo qui ſe ignorant er bapti zauit. quia ſi huic remiſſa eſt tota pœna, fuit ob īngētem contritionem & deuotionem. [c] D. Th. add. q. 2. ar. 2. de originali ſolo nō requiritur formalis pœnitentia. [d] D Th. 1. 2. q. 89. 6. ubi Caiet. Conrad. fr. Med. & Recent. Vict. relec. de inſtanti vſus rationis. Soto. 1. de natu. & grat. c. 21. li. 2. c. 11. lib. 2. iuſt. q 3. ar. 10. Ledeſ. 1. p. q. 28. ar. 4. col. 3. & 2. p. q. 71. ar. 1. Bañes. 2. 2. q. 10. ar 1. dub. 2. q. 44. 1. dub. 1. ad 3. Syl. ver. oratio. fi. Summ. confeſ. f. 68. Nauar. ca. 11. nu 6. & 14 de orat. not. 3. nu. 11. 15. Henric. quodli. 5. q. 20. [e] D. Th. q. 79. 7. ad 2. Augu. li. 1. de anima & eius orig. c. 9. lib. 3. c. 2. Aug. de Anco. de poteſtate eccleſiæ. q. 32. ar. 3. Ant. 3. p. ti. 12. c. 5. §. 6. Demochar. li. 4. de ſacrif. alt. c. 18. & dicetur, lib. de miſſa. [f] D. Tho. q. 68. 6. ad 1. vbi Caiet. & Recent. Soto. d. 11. q. 1. 3. ad 2. d. 39. q. vn. art. 2. colligitur ex Aug. tract. 11. & 96. in Io. li. 2. pecc. mer. c. 20. Torren. 3. con feſſ. c. 6. §. 1. ſi. quia bap. eſt ianua ſacramentorum, cōc. Floren. & c. de hoc. 32. diſt. [g] ſup. c. 2. B. quāuis gl. d. c. de hoc. & Dion Alex. putauit euchariſtiā prodeſſe homini, qui bona fide reputabat ſe baptizatum, refert Euſeb. 7. hiſto. c. 8.

Ni-

nis prodeſſe per modum ſuffragii,[h] (quo modo ſatisfactio & indulgentia applicatur defunctis) non tamen fit eis applicatio de iuſtitia per modum abſolutionis:[i] quia eccleſiæ clauis & poteſtas limitatur circa ſolos baptizatos, vt eos ſoluat per ſacramentum pœnitentiæ, vel per indulgentias: aut vt eoſdem liget per pœnitentias iniunctas, præcepta canonica, & cenſuras.[k]

3 Catechumeni non dicebantur competentes, niſi quando ſufficienter inſtructi, & perſuaſi de lege Chriſti petebant ſponte baptiſmũ,[l] parati ſtatim ſine mora recipere: hi nomina ſua dabant conſcripta,[m] cum ſponſione uiuendi ſecundum diuinam conuerſationem euangelii, dabaturque eis deſignatus ſuſceptor: hi admittebantur ad miſſam quæ dicitur catechumenorum vſque ad offertorium[n] tantum. De his competentibus affirmant Patres ſaluari, (nempe baptiſmo flaminis) licet ita decederent abſque baptiſmo aquæ: & pro his defunctis offerebantur quædam ſuffragia.[o] At qui nondum petebat baptiſmum, retinebat commune tantum nomen catechumenorum, quos Patres negant ſaluari ita decedentes: ac ſubinde adhuc eſſe membra Diaboli,[p] & damnationi æternæ obnoxios, cum ex negligentia aut tarditate ſua non haberent baptiſmum in uoto, aut contritionem: & pro his ita decedentibus in publico illo peccato, non licebat miſſas offerre, nec publicas orationes eccleſiæ,[q] cum eſſent filii perditionis.

Niceph. lib. 6. c. 9. nec confirmatio prodeſt ſine bapt. D. Tho. q. 72. 6. Sot. d. 7. Ledeſ. q. 13. Nau. c. 22. nu. 8. per ca. nouiſſime. de conſe. d. 5. nec ſacramentum ordinis. Soto. Nau. D. Th add. q. 35. 3. per c. veniens. de presb. nõ baptiz. nec abſolutio confert gratiam attrito, qui reputat ſe baptizatum. Syl. bap. 6. §. 3. cont. Ange. bap. 7. §. 12. cum Alb. & ſum cõfeſ. lib. 3. ti. 22. q. 8. ſed falſo. cit. D. Th. [h] Nau. §. in Leuit. no. 28. nu. 18. no. 19. nu. 10. no. 30. no. 13 no. 31. nu. 48. & clarius no. 32. num. 8. ſicut prodeſt exorciſmus. D. Th. q. 71. 3. & olim panis benedictus dabatur catechumenis. dicit Aug. 2. pecc. mer. c. 26. Paulin. epiſt. 35. ad Alipium. & defunctis catechum. eccleſia applicat orationes & miſſas p modũ ſuffragij, vt dicit Nau. §. in Leu. [i] quod tantum intẽdit D. Th add. q. 26 art. 1. & generaliter. q. 20. 2. c. DD. d. 21. Alb. Bon. Rich. Duran. Palud. Alex. 4. par. q. 85. Summiſt. verb. indulg. Aſten. lib. 5. tit. 40. artic. 3. Cordub. li. 5. q. 12. [k] D. Tho. add. q. 22. art. 1. [l] vt ex Patribus explicatum eſt. ca. 3. c. 4. Bellar. lib. 2. de pœnitentia. c. 14. §. 16. obiectio. & lib. de bapt. c. 25. Turrian. in Cle. li. 2. conſt. Apoſt ca. 20. li. 8. c. 9. Taper. ar. 2. & glo. magna. ca. 1. 30. q. 1. [m] Dion. c. 2. eccl. hier. Canſi. ti. de ſacram. c. 8. lit. F. Clemens epiſto. 3. Pius V. in catech. [n] D. Tho. q. 80. 4. ad 4. [o] quia Trid. ſeſſ. 22. c. 2. ait miſſas generaliter offerri pro omnibus uiuis & defunctis. & expreſſe pro catechume. defuncto. cap. Apoſtolicam. de presb. non bapt. Ambroſ. orat. funeb. dicit, ſe obtuliſſe pro anima Valentiniani catechumeni. & in memento Miſſæ dicitur, pro omnibus fidelibus defunctis, qui dormiunt in ſomno pacis. & his ſatis eſt diſpoſitio fidei & caritatis ad effectum ſacrificij D. Th. q. 79. 7. ad 2. [p] citat. lit. L. quod nõ aduerterunt D. Th. q. 68. 2. ad 2. & ibi Sebaſtia. Soto. diſt. 5. 2. ad 2. in terdum competentes dicuntur generali nomine catechumeni, & ſic pertinent ad eccleſiam & ſaluantur. Hiero. in Eſa. 19. numerat. 5. ordines, epiſcopum, presbyterum, diaconum, fideles, & catechumenos. Bellar. lib. 3. de eccleſia. c. 3. lib. 1. de laicis. c. 11. [q] concil. Brachar. 1. c. 35. Chryſ. ho. 3. in Philippen. Aug. 3. de orig. animæ. c. 52. ad Vinc. & lib. 1. de anima & eius orig. ad Renat. c. 9. quod non ſatis intellexit Bellar. de bapt. c. 6. & lib. 3. de eccleſ. ca. 3. quamuis, de baptiſmo. c. 25. agnoſcat cum Patribus. nec id percepit Sixtus, lib. 6. biblio. c. 311. dicens in pœnam negligentiæ qua baptiſmum diſtulerant uſque ad mortem, prohiberi offerri miſſas pro illis. at reuera ſenſus eſt, illos qui nunquam baptiſmum ſibi prædicatum petierant, decedere in notorio peccato. ſic ſi conſtet aliquẽ decedere in notorio concubinatu, nõ eſſet ſepeliendus in loco ſacro. Nau. c. 25. n. 80. c. 3. nu. 5. li. G. cũ Pan. & cõs. c. Veſtra. de coh. cle. & mul.

CAPVT XXI.

De ſubiecto baptiſmi.

§. 1. *Omnis homo viuens etiam infans eſt capax baptiſmi. non ita mortuus.* §. 6.

2 *Cur infantes recipiant baptiſmum Chriſti: non ſic olim baptiſmum Ioannis.*

3 *Oportet eſſe natum vt renaſci & baptizari poſſit. & quid periclitante partu.*

4 *Sat eſt gutta baptizari natum.*

5 *Si prægnans ſit damnata ad mortem, aut moriatur quomodo baptizanda ſit proles.*

6 *De nato cum duplici capite.*

Baptiſmi capax eſt omnis & ſolus homo,[a] non baptizatus, cuiuſcunque ſexus[b] vel ætatis: quamuis ingens peccator fuerit, & baptiſmum ad mortis vſque articulum diſtulerit:[c] qui ob eam dilationem irregularis eſt.[d] Pigmæi, Satyri, vel ſi qui ex bruto & homine concipiantur, ideo baptizari non poſſunt, quia homines rationales verè non ſunt: alioquin ſi brutum maſculum ex humana muliere generaret hominem (quod tamen eſt impoſſibile) hic ſane non contraheret peccatum:[e] cum peccatum in prolem non niſi per virilem virtutem traducatur naturali origine ex Adam.

2 Infans indiget baptiſmo, vt medio neceſſario: quia licet legitime ſit procreatus ex matrimonio & ex parentibus & proauis Chriſtianis & iuſtis[f] (qui dicuntur filii Abrahæ non carne[g] ſed fide Rom. 4.) habet proprium, & uerum peccatum origine contractum: quod ei dicitur voluntarium uoluntate naturæ, & capitis,[h] non uoluntate perſonæ: eſt enim peccatum hoc naturæ, non perſonale. Simili ratione puer licet humana intentione & libertate careat, capax eſt baptiſmi cum fructu regenerationis:[i] quia à Chriſto capite (cui per hãc regenerationem unitur, & cui ſimilitudine baptiſmi conformatur) participat uitam in ſe: ob eamque dignitatem uitæ, & adoptionem,

Cyprian. [a] lib. 4. epiſt. 12. poſt med. alias 76. contra quoſdam hæret. ſic ſacramentum pœnitentiæ prodeſt etiam in artic. mortis ſup. de ſacram. c. 21. at Angelus non eſt capax ſacramenti ſenſibilis. imo nec pœnitentiæ poſt peccatum. [b] differt à circuncisione, quæ pro maſculis tantum & peculiari populo data eſt Geneſ. 17. [c] c. quãdo de conſ. d. 4. de quo Cucchus. lib. 5. Maior. inſt. ti. 2. nu. 86. Borgaſ. de irreg. 5. p. tit. de his quæ impediunt promotionẽ Maiol. de irreg. [d] quia præſumitur non omnino ſponte baptizari, eſt irreg. Syluest. irreg. §. 21. Armil. §. 85. Sum. cõfeſ. lib. 3. ti. 14. Cou. Clem. p. 1. §. 2. nu 7. Nau. c. 27. nu. 205. Palac. 4. d. 25. q. 1. col. 11. At Amb. li. 10. epi. 82. de ſeipſo refert adulta ætate baptizatũ & electum epũ. & id aliquãdo licuiſſe. c. Neophytus. 61. d. vbi prius Grat. vid. ſup. c. 4. §. 4. Turria. li. 1. pro. Canon Apoſt. c. 13. & 28. vide Cordub. lib. 1. q. 54. Simãc. de cath. inſt. c. 47. nu. 84. Perez. l. 4. & 40. ti. 3. li. 8. ord. fr. Med. 12. q. 108. 3. ad 1. Pet. Nauar. li. 2. de reſt. c. 4. nu. 450. [e] D. Tho. 1. 2. q. 81. 2. 5. Trid. ſeſ. 5. can. 3. ſeſ. 6. c. 3. vt ſi quis miraculoſe ex humana carne formaretur, non cõtraheret. D. Tho. ſupra a. 4. vbi fr. Med. & eſt certa ſentẽtia cont. Henric. quodlib. 1. q. 21. [f] ſup. c. 3. §. 2. Q. Bellar. ca. 4. col. 6. vbi explicatũ eſt id 1 Cor. 7. filij veſtri ſancti ſunt Vuald. to. 3. ſacramental. c. 53. 54. Taper. ar. 2. Lindan. 4. Panopl. c. 55. contra quoſdã hæret. negantes filios fidelium & iuſtorum naſci in peccato, quos impugnat Aug. 2. peccato. mer. c. 9. 25. 27. & ſeq. lib. 1. de nupt. 2. cap. 17. lib. 6. contra Iulianum. c. 3. & probat vt circuncisus, quia agit virtute naturæ generat incircunciſum: & triticum mundum generat triticum cum palea: ſic Adam poſt peccatum iuſtificatus, aut alter Pater iuſtus generat filium in peccato: quia agit uirtute naturæ vitiatæ D. Th. 1. 2 q. 81. 1. [g] At ex Gen. 17. ero Deus tuus. & ſeminis tui: Calu. cum quibuſdam Hebræis putat, olim ſat fuiſſe deſcendere ex Abraham ſecundum carnem. cont. quos Rom. 9. nõ omnes qui ex Iſrael ſunt: ſed qui filij promiſſionis. i. qui in ſemine Abrahæ, quod eſt Chriſtus (in quo non eſt Iudæus & Gentilis, vt ait Gal. 3.) renaſcuntur ad imitationem fidelis Abrahæ, & ſunt filij ſecundum ſpiritum. Aug epiſt. 200. Bellarm. c. 4. de bapt. & lib. 1. de laicis. c. 1. [h] D. Th. 1. 2. q. 81. 3. cum Aug. [i] ſup & Chriſtus. Luc. 18. ſinite paruulos venire ad me. Brephi Græc. i. infantes, quos ait geſtatos ab aliis. & de his etiam Io. 3. non poſſe introire in regnum Dei niſi renatos ex aqua. Act. 9. & 16. integra familia nempe cum infantibus baptizata eſt. & 1. Cor. 1. Triden. ſeſſ. 7. can.

can.12.13.14.D.Th. q.68.9.Soto.d.5.Bellar. de bapt.c.8.(in quo errat Viues in Aug.27.ciuit.c.1.dicens neminem olim ſolitum baptizari,niſi adultum,qui peteret & ſciret qoid eſſe baptizari.)Ledeſ.q.9.Taper ar.1.& 2.fr.Med.12.q.113.3.Victor.§.25.Bar.Ledeſ.de bapt.difficul.26.Sonnius.ca.13.Alan.lib.de ſacram.c.31.& de conſe d.4.c.1.2.3.& alijs.& quidā errabant tempore Bern. quos reprobat ſerm.66.cant.& epi.240. [k] vt uoluntarium Adæ applicatur puero per generationem,quæ eſt actus naturæ uitioſæ:ita Rom.5.& 1.Cor.15.fortiori virtute applicatur pueris meritū Chriſti per regenerationem baptiſmi,& ei de iuſtitia debetur hæreditas gloriæ Rom.8.Galat 4.ſic Iacob. aſſimilatus primogenito ſub veſte Eſau,obtinuit benedictionem patris. Soto 1.de nat.& gra.c.14.& d.45.q.112.ſine baptiſmo decedens puer dānatur pœna damni:ſed non cruciatur igne. [l] cōmunis colligit ex Matt.3. [m] d.eſt ſup.c.2.& 33. [n] ſup.c.21.Augu.epi.57.Sot.d.5.ar.11.Ledeſ.q.9.a.11.dub.2.cum D.Tho.q.68.artic.11.Aſten.lib.4.ti.6.ar.2.§.7.Syl.bapt.4.§.2.Armil §.32.Tabie bapt.5.§ 4.cum Palud. Anton. Piſan.& commonere dicit Barbatia i Clemen.vn.§ ſi d ſum.Trin. [o] D.Th.Sot.Ledeſ.ar.11.& experimento patet egreſſo capite nō periclitari infantem. [p] Sumoiſte ſup.[p]er l.cum in diuerſis.ff.de relig.& ſumpt.funeris. [q] D.Tho.& omnes. [r] Palu.putat certum.ſed D.Th.ar.11.ad 4.probabilius.& d.6.q.1.2.Innoc.Soto.d.5.ar.11.ad 4.d.3.art.7.ad 3.Victor §.32.Ledeſ.Scot.d.4.q.3.Gab.q.2.Syl.bapt.4.§.1.recent.Roſel.bap.4.§.1.Ang.bap.4.§.2.& dicit communius teneri.idem dicit Caieta.Gerſ.Raym.Lyr.Burgen.inf. [ſ] D.Tho.per c.2.de bapt.Syl.bap.4.§.1.Arm.§.32.Tab.bap.5.§.3.& 4.cum Palu.Ant.Piſan.& D.Th.d.3.Sot.d.5.ar.11.Ledeſ.q.9.a.11.dub.2.Aſten.ſup.dicit communem & omnes Recent. [t] cōmunis cum Abb.& Inno in c.debitum.de bap.Soto.ait ſatis eſſe aſpergi in capillis.& gl.c.vulgaris,de pœnitentia.d.1.arg.illius tex.& gl.c proprio veſ.tria milia.de conſec.d.4.arg.l.3.§.1.in fi.ff.de acquir.poſſ.vbi gl.id probat.Sco.d.4.q.4 & multi quos refert Tiraq.l.ſi unquam § ſuſceperit.nu.32.item C.de poſthumis hære.inſtit.vbi in l.3 Bar.& Iaſ.dicit communiter hoc teneri.& tamen idem Bar.in l.3.ff.de acquir.poſſ.dubitauit de hoc.ſi autem occiput tantum apparuit,& ibi baptizatus eſt,debet plene natus rebaptizari ſub conditione.Dur.d.6.q.1.& alij ſup.D.Th.ar.11.ad 4.probabilius tamen eſt valere bapt.ob neceſſitatem,in quanis parte:vt in artic.mortis ſatis eſt conſiteri quoduis peccatum,vt abſoluatur. [u] ſup.c.7.B & lib.de euchar.

debetur huic puero ex iuſtitia hæreditas gloriæ, non per merita propria, ſed per meritum actumque Chriſti capitis ipſi gratis applicatū [k] per gratiam cum alijs donis, & habitibus infuſis: atque ita eſt cohæres Chriſti, qui ſic filius Dei factus eſt. puer vero ſua ipſius indigentia cenſetur petere remedium, cuius capax eſt. ſi enim infans olim erat capax circuncisionis & gratiæ (quę Coloſſ.2.eſt figura baptiſmi) & capax eſt baptiſmi ſanguinis: cur baptiſmum negabit miniſter, qui nulla lege prohibetur dare, nec pueri recipiendo peccant, & vera eſt forma baptiſmi? At Baptiſta ſolos adultos eo humili baptiſmo inducebat ad pœnitentiam. [l]

3 Chriſtus natus & bis natus vere dicitur: ſed non renatus [m] ex baptiſmo, quem a Ioanne ſuſcepit: reliqui homines ex baptiſmo renaſcuntur.ſed renaſci non poteſt,puer niſi iam natus ſit,ex matris vtero. [n] vel ſaltem aliqua ſui parte ſit editus in lucem, & oſtenſus. quare ſi mater in partu periclitetur, & proles ex vtero eduxit totū caput in quo baptizatur, non eſt poſt plenū egreſſum rebaptizandus: [o] quia cenſetur ſimpliciter natus eo ipſo, quod principalis pars, in qua integritas vitę & ſenſuum & rationis cōſiſtit, nata ſit in lucem. [p] ſi ſolam manum de vulua eduxit, vt Zaram, aut ſi pedem vel digitum, & in eo baptizetur (vt expedit baptizari periclitante partu, [q] quia tota anima eſt in qualibet parte) videtur baptiſmus: [r] ſed quia hic abſolute natus non dicitur vt renaſcatur, & quidam dubitant de hoc baptiſmo, debet plene natus rurſus baptizari, ſed ſub conditione. [ſ]

4 Si natus eſt perfecte, ſufficit ſtylla aquæ per aſperſionem tangi ſolum hominis pedem, manum, [t] aut etiā capillos, qui hominis pars ſunt ad ornatum, ſupra cap.7. nato enim facile eſt ſic renaſci, cui applicatur forma cum intentione, & debita materia. Nec materia requirit certam quantitatem, ſi modo ſenſibilis ſit: ut panis aut vini quantitas quantumuis parua, [u] ſi ſenſibilis eſt, poteſt conſecrari.

5 Si ex morbo aut vulnere, periclitetur proles cum matre prægnante, non eſt ob pueri neceſſarium baptiſmum viua mater ſcindenda [x] (quāuis iudex ream matrem iuſte ad mortem damnaſſet, & timeretur ne dilata ſententiæ executione uſque ad partum, [y] præmoriatur mater, & prolis anima pereat) quia nō iubet nec vult Deus, vt cum morte vnius detur ſpiritualis vita alteri. [z] mortua tamen prægnans non debet ſepeliri quouſque aperto utero extrahatur puer poſthumus, & viuus baptizetur. [a]

6 Qui iam mortuus eſt, baptizari nullo modo poteſt: [b] nec licet ori illius infundere euchariſtiam, [c] vt quidam hæretici feciſſe leguntur. ſi quis cum duplici capite mōſtruoſe natus eſſet, hic, quia fortaſſe habet duas animas in membris caſu connnectis, ſic initiandus eſt, ego vos baptizo. [d]

[x] D.Th.ar.11.Sot.d.5.ar.11.Ledeſ.q.9.Palud.q.1.Tab.bapt.5.§.5.Anto. [y] Palud.q.1.Sic ll.iubent differri executionem ſentētiæ.l.prægnans.ff.de pęnis. [z] Palu.Ant.Tabien. [a] ſic Cæſar dictus eſt à cæſo matris vtero.l.poſthumus.ff.de inoff.teſt. [b] ſupra ca.21.§.6. [c] vtrumque vetat, conc.4.Carthag.c.6. [d] Soto.diſt.5.ar.11.Tab.bapt.6.ſi.

CAPVT XXII.

Nulla oblatio aut baptiſmus in voto parentum, prodeſt infanti contra Caiet. ſed bapt. aquæ aut ſanguinis.

§. 1. 2. *Puer intra vterum nunquam habuit remedium, præter martyrium.* §.4.

3 *De inſcrutabili Dei iudicio in reprobatione.*

PEriclitante partu, ſi nulla pueri pars poſſit aqua aſpergi, orandus eſt Deus vt ſinat prolem in lucem edi. [a] Nam pro eo puero intra vterum latente, (licet parens offerat oblationes, miſſas, & orationes, & illum ſignet ſigno crucis cum inuocatione Trinitatis [b]) nullum eſt in lege Chriſti remedium præter baptiſmum ſanguinis, nec illæ preces patris proſuut puero ad ſalutem, etiam in caſu extremæ neceſſitatis: [c] vt quidam viri pii putarunt, vt vitent quædam incommoda: ſed incidunt in maiora, (puta quod ille puer non indigeat baptiſmo ad ſalutem [d]) ob quæ temeritatis cenſura, aut duriori damnātur, [e] vt alii qui contra ſtatutam legem

CAP. XXII.

[a] SIc temperanda eſt ſententia Caiet.& aliorū de quibus inf. [b] quaſi ſic proferatur quędam forma baptiſmi, cū inuocatione Trinitatis. [c] in quo caſu neceſſitatis, quidā uolunt defendere ſententiam Caiet. de qua ſtatim. Vt in lege veteri ſacramentorum legis naturæ, ſeu oblatio non proderat paruulis ante 8.diem, niſi in extrema neceſſitate, ex quadam virtuali diſpenſatione Dei. Eſt ſimile qd Victor. ſumma. §.208.fin. Ledeſ.1.p.q.u.xii.25.ar.9.dub.5.Vega li.13.in Triden.c.23,26.aiunt, quod ſi quis in art. mortis,cui ai facere quod in ſe eſt,& nihil aliud ſibi occurrit quam actus attritionis (quo dicit, Domine miſerere mei cum animo placandi Deū) hic iuſtificabitur, ſupplente Deo ob neceſſitatem.quod Mant. dixit probabile. eſt tamen renera falſum. ſed ſic facienti quod in ſe eſt, Deus dabit tempus côtritionis, qua iuſtificetur, ſeruata lege ordinaria. [d] quod eſt contra concil.Trid.ſeſſ.6.c.4.ſeſſ.7.de baptiſmo,can.4. Flor.Conſt.ſeſ 15. damnat dicentem paruulos poſſe ſaluari ſine baptiſmo, & contra Patres Aug.1.de anima & eius orig.c.9.lib.2.c.12.& ſæpe cont.Pelagium.Amb.2.de Abraham.c.vlt.Greg.lib.7.epiſt.13.& clarius Iſid.lib.2.offic.diuinorum,c.de baptiſ.alios citat Bellar.c.4.& 8.D.Tho.q.68.2. [e] eam ſententiam quidam recent. merito uocant erroneam aut hæreticam quam tenuit Caiet q.68.ar.11.non ſerio aſſerit, ſed dicit fidendum eſſe Deo quod oblatio pueri facta Deo cum inuocatione Trinitatis uel ſigno crucis, in illo tantum mortis

periculo,

loquuntur. [f] nec iam iis precibus puer natus ſaluari poteſt in voto parentum fidelium: [g] vt olim in fide, oblatione, & voto parentum ſaluabatur.

2 Numquam olim puer nõdum natus habuit licitum remedium. [h] nec habet in lege Chriſti, niſi prodeat ex matris vtero, [i] vt baptizari poſſit. Nec ſatis eſt matrem prægnantem baptiſmo tingi, [k] vice latentis pueri: quamuis infans cenſeatur pars quædam matris per colligationem, qua ſumit alimentum à matre, & ab eodem angelo matris cuſtode protegatur. [l] Sic extrema vnctio non prodeſt, niſi ei qui ex morbo & vulnere eſt in mortis periculo. [m] decennus enim fuit vt Chriſtus in ordine ad totam eccleſiam prouiderit immutabili lege remedium de ſe facile & unicum baptiſmi, [n] vt hoc tantum modo renaſcantur homines, & hac ianua intrent in ouile eccleſiæ: quàm ut ob priuatum bonum vnius infantis in tam raro caſu, legem hanc eneruaret diſpenſatione ſua.

3 Vult quidem Deus de ſe voluntate antecedente, omnes homines (& infantem etiam hunc) ſaluos fieri [o] vt 1. Timot. 2. dicitur. nempe in cauſa de ſe ſufficiente, quam omnibus offert. communiter facile eſt applicari omnibus etiam fœminis baptiſmum, quod olim circuncisio non habuit. Nec eſt iniuſtus aut improuidus Deus, ſi pro ſua iuſtiſſima voluntate, & tremenda reprobatione permittat quoſdam [p] odio ob peccatum originale dignos decedere in illo ſine baptiſmo: aut ſi inſcrutabili iudicio permittat quoſdã infantes mori cœpta prolatione formæ, quæ illis nihil proficiet: [q] aut quoſdam adultos, poſtquam mort. peccarunt, verti in perpetuam amentiam, ſine ſalutis remedio, quod per accidens illis applicari non poteſt. [r] qui tamen vſu rationis præditus eſt, ſemper habet oblata omnibus, & præparata quantum eſt ex parte Dei auxilia, quibus præuentus ſi faciens totum quod eſt in ſe, bene uteretur, impetraret donum contritionis & gratiam, qua ſemper ſaluari poteſt. [s] quam conſtantem veri-

periculo, reputetur baptiſmus in uoto uirtuali eccleſiæ. ſicut cõſtat martyrium inſantis dici baptiſmum in voto. Gerſon. to. 3. ſerm. de natiuitate B. Mariæ, quem habuit in conc. Conſtan. nec legitur de hoc reprehenſus. probabile putat Gabr. diſt. 4. q. 2. art. 3. dub. 2. ad fin. & Maior ſentit. Marſil. q. 2. a. 1. dub. 2. quia Deus uirtutem ſuã non alligauit ſacramento integro: & ſat uidetur in ea neceſſitate applicare partem ſacramenti ſibi poſſibilem: putaformam cum alia materia ſimili. vt remedium legis naturæ. 2. oblatio cum fide parẽtum olim prodeiat vice circũciſionis infanti periclitanti ante 8. diẽ. cui fauet Amb. li. 2. de vocat. gent. ca. 8. & Bern. epi. 77. poſt princ. dicit, an etiã nunc proſit, penes Deum eſt non meũ definire. & Aluiſ. ſed clare cum Caiet. tenet. Tilman. de ſacram. c. 1. p. 43. Th. Eliſius in Clypeo piorum hominum. ti. 11. art. 2. ubi laudat Caiet. pro qua ſententia Ledeſ. q. 9. art. 11. col. 3. citat Raimũd. Martinez. quem citantes partim ſequuntur Lyra & Burgenſ. in id Geneſ. 17. infans cuius caro circunciſa non fuerit, peribit. Magiſt. d. 4. id Io. 3. niſi quis renatus: exponit de his tantum qui baptizari poſſunt. ſetus in periculo.

f [f] vt abſque miniſtri intentione occulta, quidam dicunt Deum ſupplere in puero effectum gratiæ. vt Alexan. Bon. Dur. Gabr. Sylu. & olim. D. Thom. quos tamen reprobauimus de ſacram. c. 9. §. 3. alii dicunt quod ſi ſacerdos vnam tãtum perſonam protulit, interceptus morte: ſupplere Deum in puero effectum gratiæ, & ſepeliendum in loco ſacro. qui reiecti ſunt ſupra c. 8. Vuicleph dixit, cum incertum ſit puerum ſic oblatum ſaluari, ſtolidus & præſumptuoſus eſt qui damnat. ſed illum hæreticum in hoc iuſte damnat Vualden. to. 2. de ſacram. c. 99.

g [g] vt (cõtra Caieta. & alios cit.) eſt certa ſententia. c. qui in maternis, de cõſec. d. 4. D. Tho q. 68. a. q. 73. 3. & 1. 2. q. 113. 3. ad 1. & ex profeſſo quodl. 6 a. 4. d. 4. q. 3. 3. a. ad 3. uidetur Alex. 4. p. q. 13. Bon. diſt. 4. ar. 1. q. 1. ad vlt. ſummiſt. verb. baptiſm. Tabien. bapt. 7. §. 1. bapt. 5. §. 4. Armil. §. 38. Ang. bapt. 6. §. 1. Syluest. bapt. 4. §. 1. Alten. lib. 4. ti. 6. communis. d. 3. Scot. Richard. Durand. & plures alii. Palac. d. 4. q. 5. & late. d. 5. q. 5. Soto. d. 5. ar. 2. & 11. lib. 2. de nat. & grat. c. 10. Ledeſ. q. 9. art. 11. Catharin lib. 5. contra Caiet. cap. 6. & 7. Pet. Soto. ti. de bapt. lect. 6. Honcal. opuſc. de baptiſmo. f. 75. Vega. lib. 5. in Trident. ca. 16. Ferrar. 4. contra gent. c. 59. Couar. c. alma mater. 2. p. §. 2. nu. 7. Cordub. lib. 2. quæſtionum de ignorant. q. 5. ad fi. Vualden. to. 2. cap. 99. Franc. Cartagen. lib. de prædeſt. diſcurſu 8. Viguer. c. 15. §. 2. verſ. 3. Nau. lib. de orat. no. 19. nu 64. Beaoxam. to. 1. harm. p. 192. cum Aug. ſer. 14. de verb. Apoſt. & ſæpe aliás. c. firmiſſime. de conſec d. 4. Nazian. orat. 40. in ſanctum bapt. vbi Nicetas aduertit Nazian. dicere, decedentem abſque baptiſmo puerum neque gloria affici nec ſupplicijs: nempe pœna ſenſus. & omnes Recent. qui poſt Caietan. ſcribunt, illum acriter reprehendunt. Couar. dicit periculoſum. Peña dicit erroneum. Caſtro. & Medices verb. bapt. hær. 9. dicunt hæreticum, quia concilia & Patres ſine vlla exceptione negant quenquam ſaluari ſine baptiſmo in re vel in voto. Triden. ſeſſ. 6. cap. 4. ſeſſ. 7. de ſacram. can. 4. & de bapt. can. 5. ſeſſ. 14. c. 2. fin. c. Maiores. de baptiſmo. Aug. epi. 23. lib. 6. hypognoſt. Diony. c. vlt. eccl. hier. Cypr. lib. 3. epi. 8. Bed. li. 1. in cant. Bern. ſer. 66. cant. vide Bellar. de bapt. c. 4. & 8. & Caiet. fauet hæreticis dicentibus filium fidelium iuſtorum ſaluari ob meritum parentum. contra quos ſupra c. 21. §. 2. quare Pius. 5. in impreſſione Rom. fecit auferre eam ſent. Caiet.

h [h] Aug. epiſto. 57. q. 2. Bona. d. 6. q. 1. ibi D. Tho. quæſt. 1. Viguer. c. 25. §. 2. verſ. 3. D. Tho. q. 68. artic. 11. Soto. diſt. 5. art. 11. Ledeſ. q. 9. artic. 11. Nauar. lib. de orat. Cartagen. Palac. diſtin. 4. q. 5. & multi ex ſup. citatis (cont. Caiet. art. 11. Gerſon. Tilman. & Thom. Eliſium) & Pius V. in partibus D. Thom. Romæ impreſſis ſubtraxit id dictum Caiet. alias ſi olim aut etiam nunc in utero matris iuſtificaretur puer, non celebraret eccleſia quaſi rarum miraculum, quod B. Virgo & Io. Bapt. ex priuileg. ſanctificati fuerint intra uterum. quod tamen exaltat Aug. epi. 57. D. Thom. 3. par. q. 27. art. 3. Caniſi. lib. 1. Mariæ c. 9. & li. 1. de Baptiſta. c. 1.

i [i] ea Patribus citatis D. Thom. q. 68. art. 11. Aug epi. 57. Fulgem. de fide ad Petrum. c. 27. Soto. Ledeſm. art. 11.

k [k] Aug. 6. contra Iulian. cap. 5. & 6. c. ſi quidquid. c. ſi ad matris. c. qui in maternis. de conſ. d. 4. concil. Neocæſar. can. 6. Soto cum D. Th. artic. 11. Ledeſ. q. 9. art. 11. vbi nec ſatis eſt hominem corio incluſum baptizare, Gabr. diſt. 4. q. 2. Syl. baptiſmus, 4. §. 1. dicit eſſe ſententiam omnium.

l [l] D. Thom. art. 11. ad 2. vbi Soto. Ledeſ. infantem eſſe partem matris per colligationem, ut probant medici. & 1. p. quæſtio. 113. 5. ad 3. hac ratione ait unum eſſe Angelum cuſtodem talis pueri & matris: nec dari proprium quouſque naſcatur ex utero.

m [m] quia Iacob. 5. requiritur ut infirmetur: vt affirmant omnes Theolog. diſt. 23.

n [n] vt bene deducit D. Thom. diſt. 6. q. 1. a. 2. ad 3. Soto. diſt. 5. q. vnic. ar. 2. uide. diſt. 2. q. 1. ar. 3. Ledeſ. q. 9. art. 2. quamuis Caſtro uerb. baptiſ hær. 9. dicat remedium legis naturæ fuiſſe quidem facilius & vniuerſalius, quam nunc ſit baptiſmus: & tamen excellit baptiſmus, quia eſt maioris uirtutis.

o [o] in id 1. Timot. 2. vult omnes ſaluos fieri uoluntate ſigni & antecedente, ſeu in cauſa Ambr. D. Thom. Caiet. idem Scholaſt. in ſentent. 1. d. 46. vbi Scot. Okam. & ſane, Greg. Arim. q. 1. D. Thom. 1. par. q. 19. artic. 6. alij. Patres, ſic Diony. c. 1. eccleſ. hierar. Deum comparat ſoli, qui de ſe illuminat omnem hominem, vt dicitur Io. 1. Dam. lib. 2. c. 29. At Augu. epi. 107. enchir. c. 103. de prædeſt. Sancto. c. 8. lib. 6. hypognoſt. (quem ſequitur Anſel. 1. Tim. 2 & Diuus Thom.) per diſtributionem accommodam: omnes qui ſaluantur, non niſi uoluntate Dei tanquam cauſa, ſaluos fieri. Noſter Ludou. Molina in concord. ad 1. p. q. 19. art. 6. dub. 1.

p [p] vt probat D. Thom. 1. p. q. 23. art. 2. & paſſim Auguſt.

q [q] vt dictum eſt. c. 8. Soto. diſtin. 5. artic. 2. col. 8.

r [r] ſic Greg. Arim. 1. diſtin 46 quæſtio. 1. ad 3. art. Deus de ſe in communi confert ſufficiens remedium prædicationis, inſpirationis & ſacramentorum: quod curat per miniſtros, vt ad omnes deueniat. per accidens autem eſt, quod de facto ad quoſdam nõ perueniat, qui ignorantes fidem, aut qui ſacramenta recipere non potentes damnantur pro peccatis præteritis, quæ ſibi non ſunt remiſſa. & ſatis eſt iſtos etiam pueros in Adam potuiſſe uitare peccatum naturæ, in quo fuit uoluntarium: & ſic pueris imputatur uerum peccatum, quod formaliter in ſe habet vnuſquiſque proprium, vt ait Trid. ſeſſ. 5.

ſ [ſ] D. Thom. 3. p. quæſt. 86. 1. Soto. 1. de nat. & gratia. ca. 18. & diſt. 15. q. 1. 5. Ledeſ. 1. par. quæſt. 27. 1. fr. Med. 1. 2. q. 109. art. 10. dub. 1. ad 3. & dub. 2. Cartag. de prædeſt. diſcurſu 8. Vega. lib. 13. in Trident. c. 9. 12. 13. 23. lib. 15. cap. 25. Caſtro uerb. peccatum hær. 6. Natal. Beda. contra Fabrum prop. 39. Siatos lib. 6. biblio. cap. 28. 59 Medin. C de pœnitentia. tracta. 1. q. 11. Ferrar. 3. cont. Genel. c. 159. Dried. de captiuitate & redemptione, tract. 5. Altiſ. lib. 3. tract. 11. cap. 1. quæſt. 5. Alexand. 2. par. quæſt. 124. m. 8. & 3. p. q. 68. m. 3. & 4. par. quæſt. 17. m. 2. & hi citant multos Patres. tandem Aug. 1. retract. c. 16. colligitur ex concil. Later. cap. firmiter Triden. ſeſſ. 6. c. 12. Eſ. i. 59. ecce ego ad gentes. & hinc Rom. 10. probat, ne dixeris quis aſcendet in cœlum. 2 Per. 3. patienter agit propter vos, nolens aliquos perire. Roma 2. ignoras quia patientia Dei ad pœnitentiam, &c. Chryſ & Ambroſ. in 1. Timot. 2. vult omnes homines, &c. Dionyſ. cap. 9. eccleſ. hierar. Ireng.

lib. 4.

tatem, ſine cauſa quidam autores videntur negare. [t]

4 Soli martyrio quo prægnans ſimul cum prole occiditur in odiū Chriſti & fidei, dedit Chriſtus priuilegium, vt proſit puero etiam intra uterum matris. [u] nec inconuenit vt huic baptiſmi vicario, (includit enim baptiſmum, in uoto) Chriſtus dederit maius priuilegium, [x] quàm principali baptiſmo, cuius eſt vicarius: quia baptiſmus ſanguinis attingit infantem in vtero, quē non attingit baptiſmus aquæ. [y] ſolum vero martyrium in pueris, includit baptiſmum non in voto proprio, ſed in uoto eccleſiæ, & in virtute & priuilegio Chriſti, quod votum non ſupplent parentum preces & oblationes, [z] vt dictum eſt.

CAPVT XXIII.

Pro baptiſmo recipiendo quando liceat data pecunia redimere vexationem.

§. 1. *Licet emere aquam pro paruulis neceſſaria baptiſmo, & redimere vexationem.*

2 *Quia eſt defenſio.*

3 *Aliquando idem licet pro adultis.*

Pater habet pro infante ſuo moriente ſummum ius [a] in baptiſmum procurandum, ne infans pereat irreparabiliter. quod ſi iniquus pro infante morti proximo nollet gratis dare aquam neceſſariam, licebit pro paruulo aquam emere, quamuis ſanctificata eſſet. [b] baptiſmus vero valet ſine aquæ ſanctificatione [c] 2. ſi pater pueri eſſet mutus, vel ſine manibus, aut neſciret formam baptiſmi, nec haberet aquam: & improbus miniſter nollet morientem baptizare, niſi data pecunia ematur baptiſmus: licebit offerre pecuniā [d] pro puero ne in æternum pereat: nec enim eſt proprie emptio, ſed redemptio uexationis, [e] dum infans innocenter patitur grauiſſimam iniuriam damni alioquin irreparabilis: & neceſſitas extrema concedit ſummum ius, quod æquatur iuri in re. [f] At contra parochum qui tunc negaret baptiſmum, niſi offeratur pecunia, habet Pater maius ius. [g] Clamuſque licet minis & precibus importunis (quæ alias pretio æquari ſolent [h]) redimere uexationem, [i] & cogere iniqnum hunc miniſtrum, vt baptizet infantem.

2 Hæc vexationis redemptio pro infante eſt iuſta defenſio [k] illius cui proximè paratur iniuria cum periculo damni irreparabilis: vt inimicum qui præparat inſidias & necem, licet in caſu præueniendo occidere, [l] pro ſui neceſſaria defenſione. quod ſi forte Pater ab illo com-

lib.4.cap 48. Leo epiſt.90. Caſſian.collat.3.cap.12.19. Fauſt.1.de liber.arbitr.c.18.19.lib. 2. cap 10. Cyril. 4.in Ioan.c.15. & quamuis qui peccat in Spiritumſanctum difficile conuertatur, Diuus Thom.2.2. quæſt.14.1. & via ſine miraculo: conuerti tamen potuit etiam Pharao, qui Exo 7.uſque 14.dicitur obduratus: probat Sapien.12. quod ei dederit tempus & locum, vt poſſet mutari à malitia, Auguſt.de prædeſtinatione & gratia.c.15. habetur cap. Nabuchodonoſor. 23. q. 4 de prædeſtinatione ſanctorum. c.13. 14. lib.3. de lib.arb. cap.19. de natura & gratia.cap.67.ſerm. 88. de tempo. & in Pſal.46. vide Turrian. lib. de electione diuina.& D.Th. 1.2.quæſt.79.3. vbi frat. Med. [t] vt interdum Auguſt. ench. c.103. & ſuper epi. ad Rom cap.61. referuntur Greg. Iſid. Beda. Theodor. Bernard. & ex Recent. Driedo. Caieta. in Rom. 9. quem vult indurat & tentacul. 8.q.3. Abulen. Exo. 4.q 4.12.32. Deuteron.2.q.10. Adr. quæſt. 3. de pœnitētia. in idē declinant Roffenſ.artic. 36. & Taper.artic. 7. dum negant Deum ſemper vocare per gratiam excitantem ex parte obiecti ſupernaturalis: ſatiſque eſſe vt per quædam apta tempora vocet, & excitet infideles: & ſibi imputent ſi pertranſeat occaſio, nec obediant voci Dei, atque ita aiunt in eo tempore quo Deus non excitat, non poſſe infideles conuerti, quantumuis ea parte ſua conentur ſe præparare. fideles tamen ſemper cum communi auxilio poſſunt excitari ex fide quam habent, & conuerti: de quibus limitant concil. Lateran.c.firmiter & D.Thom. 3.p.quæſt.86.1. At reuera concilia & Patres vniuerſaliter loquuntur de omni homine. [u] vt dicetur infra c. 38. Soto.d. 3.ar. 11. Richar.d.4.art.2.q. 3. D.Thom. q.66.artic.21. Ledeſ.q.7.ar.11. Aſten.lib.4. titu.6. art.2.fin. [x] ſic vicarius epiſcopi ex priuilegio & commiſſione Papæ, interdum plus poteſt, quam epiſcopus cuius eſt vicarius. [y] ſic martyrium quia expreſſius repræſentat paſſionem Chriſti, cui martyr commoritur, quam baptiſmus aquæ, habet id priuilegium. D.Thom.quæſt.66. art.12.quodlib.6.ar.4. Soto.d. 3.ar.12. Doct.d.4.& ſic ſolum martyrium dicitur in pueris eſſe baptiſmus in uoto, non quidem proprio, ſed eccleſię: aut potius in virtute & priuilegio Chriſti. [z] li. D. & ſeq. vt enim dum Paganus filium offert idolo non transfert peccatum in puerum (quem errorem damnat Aug.epi.23. D.Thom. 1.2. quæſtio.81. artic.2.) ita pater per preces iuſtitiam ſuam aut Chriſti transferre non poteſt in puerum, ſine baptiſmo aquæ vel ſanguinis.

CAPVT XXIII.

[a] Quia Pater tenetur filiis prouidere neceſſaria ſaluti ſpirituali & corporali. 1.Timo.5. qui ſuorum, & maxime domeſtic.& optim. c. ſi quis reliquerit. 30.diſtin. Diuus Thom. 2.2.quæſt.101. 2.ad 2.quæſt. 189.6 & pater vt principium perfectum filiorum debet theſaurizare filijs. 1. Corinth. 3. Soto. lib.4. iuſt.quæſt.5. 1.ad 4.diſtin.33.quæſt.2.1.con.3.diſtin.41.articu.4. con.1. Tarant. Couar.ſecunda par.ſponſ.c. 8.§.6. Nauar.cap.14.num.17.cap. non dicatis.num.3. Pinel. 2.par.rubr. de bonis mater. num.22. Tiraquel. in l.ſi vnquam præfat num.3. Catechiſtæ, dum exponunt.4.præceptum. [b] vt ratione materiæ licet emere calicem conſecratum: quia ad pretium per accidens ſe habet ſanctificatio. Diuus Thomas. 2.2.quæſt.100. 2.ad primum, diſtinct.5.quæſt.2. 2. 5.ad ſecundum diſtin.25.quæſt.3. 2. ad tertium. Alexand.2.par.quæſt. 187. m.3.artic.1.§.1. Aluiſ.3.par.tract.21.cap.2.quæſt. 3. uideatur Richard diſtin.25. articu. 3. quæſt.1. ad 8. tenet Palud. diſtio.5. quæſt. 3.§.3. Sylueſt. ſimonia.§. 8. ibi Tabien. §. 29. & ſequen. baptiſmus 6. §.3. Armil. baptiſm. § 56. glo. cap.bap. 1. quæſtio 1. Soto.9.iuſt. quæſtio.6. 1.ad primum & alij. infra qui admittunt licitum emere baptiſmum. [c] ſupra ca.7. [d] Pan. & Ioan. Anan. cap. cum eccleſiæ. de ſimo. Antiſ.ſup Gerſon.tracta. de ſimonia, ad ſextum. Angel ſimonia.2 §.12. Roſel.ſimo. 1 § 18. Caieta.opuſc. de ſimonia quæſt.3. Armil.§ 29.ſi Tabien. §. 29. Anton. 1 par. titu. 1. cap.5. §.16. Rich. & Landulph. diſtin.25. Soto præ cæteris id bene defendit Nauar. cap. 25.num.101. Peña & quidam Recent. quod eſſe probabile admittit Diuus Thom.d.5 quæſtio. 2.2. 5.ad 2. [e] vt bene probat Soto quamuis hæc redemptio eſſet indirecta, & ſecundaria emptio ſacramenti, non eſt intrinſece mala, quin liceat in caſu: quia non eſt ſtudioſa voluntas emendi ſpiritum ſanctum cum irreuerentia: ſed potius ex reuerētia & æſtimatione neceſſarij baptiſmi, inuitus dat pecuniam. At reuera nec indirecte dicenda eſt emptio, niſi ſola uoce. [f] pro defenſione iuris in re licet occidere inuaſorem iniquum: & in extrema neceſſitate famis, ſi dominus neget panem neceſſarium, licet arripere vi, etiam cum occiſione illius: quia ad uſum panis alieni perinde habet ius ac ſi eſſet proprius: extrema enim neceſſitas facit omnia neceſſaria eſſe communia quo ad vſum. [g] quia parochus tenetur diuino præcepto miniſtrare ouibus neceſſaria ſacramenta, & compelli poteſt vtroque foro: quamuis ſit in peccato & excommunicatione, ſi denuntiatus non ſit. & in artic. mortis licet ſacramentum baptiſmi, & pœnitentiæ petere, etiam à denunciato vel hæretico ſacerdote, ſi periculum præuerſionis non timeatur. [h] D.Thom. 2.2.q.100.5.ad 3. Nauar.c.23.num.101 §.10. num.107.ad 6.& in extrauag.de Datis.num.24. Ripa.cum multis. ca.cum M.de conſt.no.23. Corraſ.de benef.4.p.ca.1.num.3. Soto. quæſt.6.art.5.ad 4. Richard.& communis. diſt.25. Adria.quodl.9. ar.2. Palu. Duran. Mai. Alexan. 2.par.q.187. Sylueſt. ſimonia § 13. 16.glo.cap.tuam.de ætat. Anton. Gabr.to.1.uerb.ſimonia. Victor. rel.de ſimon.nume.40. quando preces pro indigno ſunt cauſa immediata & principalis, vt detur beneficium, & deducuntur in pactum, vt obligetur rogare pro Petro ad epiſcopum, & impetrare beneficium. [i] communis. quia ſic compellens utitur iure ſuo. [k] [l] in caſu raro admittit licitam eſſe præuentionem, Soto, lib.5.iuſt.quæſtio.1.artic.8.col.5. Cord. lib.1. quæſtio.38. artic.2. dub.1. Caieta. 2.2.quæſtio. 95.8. & verbo. duellum Abulenſis. Deut.ſi. Victor.relect de iure belli.num.5. Conar. Clemen. ſi furioſus. 3.par.§.1.num.2.verſ.7. Plaza.lib.1 delictorum, cap.21. Anton. Gabr.10 1.ex Iul. Clar. lib.5. ſent.titu.homic.& probabile dicit Naoar.cap. ita quorundam. not.4. Corol.20.cum Iaſon.& glo. Anton Gomez.to.3. Variat.cap. 3.num.22.vbi explicat quis dicatur aggreſſor. fauet Anton. 2.par. titu.1. cap.22.§. 8 & Duenreg.

pulſus iuret ſe emere baptiſmũ, id ex intentione habet verũ ſenſum:[m] quia ea licita redemptio vexationis per oblatam pecuniam, (quæ ſane non eſt niſi permiſſio peccati, vtendo malitia hominis præparati, pro tuendo ſummo iure ſuo, & filii ſui) vocatur late emptio:[n] vt Iacob dicitur emiſſe ius ſpirituale primogenituræ, cum tamen redemerit vexationem ſuam.[o] & hic ne indirecte quidem intendit emere ſacramentum cum obiectione, ſed permittit alium iniquum pretio accepto dare.[p]

3 Pro adulto Doct. communiter negant licitum dare pecuniam[q] iniquo miniſtro, ut baptizet, aut abſoluat à peccatis: quia nõ cenſetur eſſe in neceſſitate ſimpliciter extrema damni irreparabilis cõſtitutus, cum facile poſſit cum Dei auxilio habere remediũ cõtritionis. Quod ſi quis ſibi perſuadeat, difficulter haberi contritionem, & ſit morti proximus, videtur licita oblatio pecuniæ:[r] cum ſit redemptio vexationis pro tuẽdo ſummo iure, quod Chriſtus conceſſit ad ſacramẽtum de ſe neceſſarium: quod eſt efficax, & tutiſſimum remedium. nam & in aliis rebus redemptio vexationis locum habet pro tuendo iure etiam citra neceſſitatem omnino extremam.[ſ]

CAPVT XXIIII.

De diſpoſitione, & intentione recipientis.

§. 1. *Pro paruulis ſupplet Chriſtus diſpoſitionem.*

2 *Qua ratione dicuntur credere.*

3 *In adulto non ſatis eſſe intentionẽ neutralem, ſed requiri poſitiuam.*

4 *In amentibus furioſis, & dormientibus qualis intentio ſufficiat.*

PRo pueris qui baptizantur rite à miniſtro Chriſtus ex eo ſupplere poteſt, & vult intentionem & diſpoſitionem recipientis, quia eſt caput, & habet infinitũ meritum, quod vult applicare pueris vſu rationis carentibus, dum ipſi per receptionem baptiſmi aſſimilantur.[a] infantes non habent vſum arbitrii quo credant,[b] dicuntur tamen credere.[c] primum in fide parentum, & matris Eccleſiæ,[d] applicantium ſibi ſacramẽtum fidei. deinde quia ipſo opere recepti baptiſmi profitentur fidem,[e] & obediẽtiam Eccleſię. Tertio quia lumine per ſacramentum infuſo habitualiter credunt, & ſunt in numero fidelium.[f] quare poſtquam adoleuerint non ſunt interrogandi, an ratam habeant obligationem à ſe in baptiſmo contractam.[g] cum in maius illorum bonum potuerit ea obligatio imponi.

3 Vt valeat baptiſmus in adulto, nec ſit iterandus, requiritur poſitiua intentio[h] recipiendi ſacramentum quod Chriſtus inſtituit: aliàs non recipit verum ſacramentũ, nec vllum baptiſmi effectum aut charactere:[i] ſed indiget nouo baptiſmo. nec ſatis eſt intẽtio neutralis[k] (quę vix datur quia inæquali dubio hæret, an velit nec ne recipere baptiſmum, etiam admiſſo caſu quem videtur D. Tho. negare, vt adultus habeat ſolũ originale peccatum:[l] quia licet pro illius remiſſione nõ requiratur pœnitentia formalis,[m] requiritur tamen in adulto dilectio Dei, aut ut cum intentione recipiat baptiſmum, in quo fit ſpontanea profeſſio legis. Satis eſt intentio virtualis,[n] vt ſi petiit baptiſmum, & non reuocato animo dormiens, vel in phreneſim verſus, baptizetur.[o] ſufficit etiam intentio, ſi modo vera ſit, quamuis extorta metu etiam iniuſtæ mortis incuſſo.[p]

reg.192. ampl.[ſ] addit tamen Soto hanc licentiam de prætentione non eſſe prædicandam: ne homines illa abutantur. idem Mantius, Peña, & quidam Recent. 2.2.q.64.art.7.[m] [n] vt ſi impius miniſter dicat non baptizabo, niſi iures te vera intentione emere baptiſmum: poteſt iurare in eo ſenſu, vt late dicatur emptio. Sic qui metu graui compulſus iurat ſe contrahere matrimoniũ, quod tamen nouit eſſe irritum, non eſt periurus: quia quãtum eſt ex ſe, & ex vi verborum contrahit. Soto, d.29.q.1. artic.3. & Richard. & recent. [o] D.Tho. 2.2.q.100.4.ad 3. Soto.9. iuſt.q.6.art.4. quare verbum, vẽde mihi primogenita, habet eum ſenſum, vt ſit redẽptio vexationis. [p] ſup. E contra Sot. [q] Pan. Ioan. de Anan. d.c. cum eccleſ. de ſimonia. Altiſ. D.Thom. d.q.100. art.2. ad 1. Tabien. Soto. [r] Richard. d.25. Maio. q.5. Adrian. quodlib.9. artic.3. ad 3. conf. argument. 2. Peña. & quidã Recent. [ſ] cont. Nauar. cap.23.nu.101.§.8. cap.17.num.33.69. vide D.Thom. d.q.100. art.2. ad 5. Soto, lib.9. quęſtio.6. artic.1. ad 5.

CAP. XXIIII.

SVp. [a] c.21.§.2. ad fin. [b] Triden. ſeſſ.7. de bapt. can.13. D.Thom.q.68. 9. & 12. q.71. 3. 3. ad 1. Soto, d.5. ar.9. col.penult. & lib.2. de nat. & grat. c.10. Roffenſ. & Taper. art.1. Vega lib.7.ca.39. Augu. epiſt.57. d.epiſt.23. tract.80. in Ioan. lib.4. de baptiſmo, c.24. lib.1. de peccat.mer.c.20. qua rõne puer gratiam baptiſmi illa ætate amittere non poteſt. Trid. ſeſſ.21.c.4. quia nequit habere liberum actum meriti aut demeriti, contra Luther. fingentem puerum habere actum liberum apud Cochleum. lib.3. miſcel.tit.8.c.2. Bellarm de bapt. c.10.§.1. denique. cap.11. propoſ.1. [c] ſupra de ſacram.c.17.§.5.c.22.§.2. [d] ita loquuntur Patres apud Bellarm. de bapt.c.11. propoſ.5. qa baptizans etiam infidelis, applicando ſacramentum fidei dirigit in obiectum illud veræ fidei, quod de facto credit eccleſia: & ita ſaluantur in eccleſiæ fide obiectiua, vt dict. eſt de ſacram.c.17.§.5. ita vt ſi per impoſſibile nemo eſſet in mundo fidelis, & tamen Paganus, vel hæreticus applicaret baptiſmum cum generali intentione Chriſti, ea credulitas qua applicat verum obiectum fidei, eſt cauſa ſine qua nõ iuſtificatur. Bellarm. cum Proſper.2.de vocat.gent.c.8. [e] Aug.1.de pecc.mer.c.27. & epiſt.23. quare patrinus pro puero ante baptiſmum rogatus, quid petat: reſpondet, fidem, quæ præſtat vitam æternam: Trid.ſeſſ.6.c.7. ad fin. & Manual. in ritu baptiſmi. ſup. de ſacra.c.17.§.5. ex alijs Patribus. [f] Aug.1.de peccat. merit.c.33. Trid.ſeſſ 7. can.13. Bellarm.c.11. paruulis enim cum habitu fidei & gratia, infunduntur ſimul quatuor dona Spiritus ſancti, quæ ptinent ad intellectum, ſapientia, ſcientia, intellectus, & conſilium: atque ita rõne luminis infuſi, & ratione baptiſmi, quod eſt ſacramentum fidei, dicuntur credere. [g] Trid. ſeſſ.7. de bapt. can.14. Taper. art.1. de bapt. fi. Soto, d.5. art.9. ad fi. Cathar. lib.4. contra Caiet. Caſt. de hæret. puni. Soto, d.6.q.2.art.1 fin. quare ſubijcitur legibus & cenſuris Eccleſiæ, qa ſunt de repub. illius. non ſic ſubijciuntur pagani, c. gaudemus, de diuort. Calder. in conſ.2. de Iudæis, & Saracenis. Dominic. ca. multi. 2.q.1. Couar. regu. peccatum. 2.p.§.10. Aluarus Pelag. li.1. de plãctu eccleſ. ar. 37. ſic enim ſi puer ſacris initietur, & adultus non reclamet, tenebit obligationẽ, vt in adulta ætate ſeruet cœlibatũ, & recitet horas: & oblatus monaſterio à parentib. tenebatur in illo pmanere. Nau.c.12. nu.73. [h] D.Thom. q.68.7. Soto, diſ.5. art.7. cõmunis. d.4. & 6. c. maiores, de bapt. quare Matth. vlt. prius dicit, docẽtes eos: & ſi velint recipere, baptizate. nullus.n. credit niſi vole: & patet ex vſu eccleſię, quia prius rogat, vis baptizari? Aug. c. cum pro paruulo. de conſecrat. d.4. [i] quia ficte recipit ſacramentum, ſupra de ſacramẽtis. capit.24. D.Thom. quæſtio.69.9. quod vero aiunt gloſſæ. cap. maiores, de baptiſmo, capit. ſolet. cap baptiſm. de conſecrat. diſtinct.4. ſatis eſſe intẽtionem, qua baptizatus exterius conſentit. intelliguntur pro fori exterioris præſumptione & tamẽ Gregor.13. iuſſit eas deleri cũ cenſura Magiſtri ſacri Palacij. [k] Soto, diſt.5. art.7. artic.10. colum.20. Led. quæſt.9. art.7. fin. Scot. diſtinct.4. quæſt.2. Bonauent. Durand. q.7. Maior. quæſt.2. Gabriel. quæſt.2. Argent. Carthuſ. quæſt.3. Palac. Aureol. alij vero diſtin.6. ubi Richard. art.2.q.3. & Palud. Summiſt. Ant.3. p.tit.14.cap.13. Angel. bapt.6.§.6. vbi add. cum ſupplem. baptiſmus.4.§.3. Armil.§ 67. Tabien. bapt.7. fin. Roſſel. Piſan. Viguer. cap.16 §.1. verſ.9. cum Auguſt. cap. paruulo 2. de conſecra. diſt.4. in quo reprobanda eſt ſententia Caiet. artic.7. & 12. dicentis ſatis eſſe in adulto intentionem neutralem. at tamen quod non vult diſputare, an detur talis homo: quia cap. Maiores. & D.Thom. diſt.6. quæſt.1.2.3. ſolum ait prodeſſe baptiſmum, quando obicem contrariæ voluntatis non inuenerit. ſed plane contra D.Thom. artic.7. & diſt.27 q.1. 2.3. quia in adulto arbitrij compote verum eſt id Auguſt. qui fecit te ſine te, non ſaluabit te ſine te. & cap. Maiores, intendit conferri gratiam, quando vult, & eſt debite diſpoſitus abſque obice. [l] D.Thom. 1.2.q. 89.6. non admittit caſum: & tamen eo admiſſo Caiet. cui videtur conſentire Soto, diſt.5. art.12. fin. ſignificat valere huic baptiſ. & dare gratiam. quos tamen bene reijciunt Recent. cum communi Doctorum. [m] D Thom. add. quæſt.2. art.2. [n] ſup. de ſacram. capit.22. ſimiliter ſurdus, & mutus expectandus eſt, vt ſignis petat. [o] vt de quodam phrenetico refert Auguſt.4. confeſſ. capit.4. [p] cap. maiores, de bapt. communis Doctor. diſt.4. Nauar. cap.22. numc.

4 De amẽtibus à natiuitate idem
iudicium eſt ac de paruulis, ut eis
q proſit aliena voluntas, [q] quod in-
uitis parentibus, ac tutoribus infi-
delibus baptizentur, nullum peri-
culum eſt in perpetuo amẽtibus, ſi
adultus in amentiam aut furiam ex
tempore incidit, expectãdus eſt, an
r ad ſe redeat: [r] quod ſi nulla ſpes ſit
reſipiſcentię, habenda eſt ratio vlti-
ſ mi actus, [ſ] quem rationis compos
habuerat: ut ſi aliquando petiit, nec
conſtet cum rationis vſu reuocaſſe,
t baptizetur licet in furia reſiſteret: [t]
quia moraliter retinet virtualem in-
tentionem. in dubio ſi adſit conie-
ctura quod petiit, baptizandus eſt
u ſub conditione [u] propter neceſſita-
tem baptiſmi. idem de dormiẽtibus
x ſi periculum immineat. [x] iis qui ra-
tionis vſum habent, ſed tenuem, &
poſſunt de ſua ſalute intelligere, mi-
niſtranda ſunt ſacramẽta baptiſmi,
confeſſionis, & interdum commu-
y nionis, [y] puta in Paſcha, ſi ante amẽ-
tiam petiit, ſed ſi conſtat iacuiſſe in
peccato mortali, ut in cõcubinatu,
z non eſt baptizandus cũ eo obice. [z]

CAPVT XXV.

Paruulos quando liceat inuitis parentibus baptizare.

§.1. *Infidelium infantem, ſi iure ſeparetur à parentibus, licet illis inuitis baptizare, ſed §.7. 8. ſecus ſi infideles ſint tantum vaſſalli Regis Chriſtiani.*

2 *Licet & in articulo mortis, aut ſi de facto ſeparatus eſt, licet iniuſte.*

3 *In dubio de rationis vſu, non baptizatur etiã petens, niſi conſentiente patre. pater præcepto compellit filios.*

4 *Licet, quando alter parentum eſt Chriſtianus.*

5.6. *Quid de adulto genito ex Chriſtianis?*

Filii infidelium quamdiu rationis
vſu carent non ſunt inuitis pa-
rentibus, aut tutoribus à iure, uel à
a iudice deſignatis, baptizandi: [a] ad
quos cura pertinet de vita, & ſtatu
filiorum ante rõnis vſum. Sed ſi de
facto baptizentur, efficax eſt baptiſ-
b mus [b] (licet miniſter peccet) quia
nihil de neceſſariis ad eſſentiam ſa-
cramenti deeſt. ſi tamen à parẽtibus
c captiuis aut ſeruis ſint ſeparati, [c] aut
d iure ſeparandi [d] ſtatim eſſent, licet
e baptizare: [e] nec peccat Dominus
qui parentem vendit in longinquũ
ea intentione, ut filios illius quos
f habet ſeruos baptizet: [f] quia ob bo-
num finem vtitur iure ſuo. nec pec-
cat Princeps qui Mauris indicit iu-
ſtum bellum ea intentione, ut par-
g uulos illorum captos baptizet: [g]
quos tamen poſſet ante baptiſmum
reddere parentibus accepta redem-
h ptione. [h]

2 Si infantes ſunt ĩ periculo mor-
i tis irreparabili, licebit baptizare: [i]
quia in hac neceſſitate extrema, prę-
ſertim ſpirituali, homo habet ius pᷓ-
ripiendi alienum, inuito domino,
vt ſuccurrat proximo. nec læditur
k patria poteſtas, [k] quia apud patrem
manet: ceſſatq; periculum ut adul-
l tus præuertatur à patre. [l] ſimiliter
ſi infans longe diſtat à parẽtibus, ut
non poſſint ei prouidere (quamuis
iniuſto bello captus fuerit, aut per
iniuriam ſeparatus ſit à parente li-
m bero vel ſeruo) poteſt baptizari: [m]
quia non cenſetur moraliter habe-
re patrem, ſed nos ſumus tutores il-
lius, & ſuccedit mater Eccleſia, ut
baptizet & inſtituat, cum ceſſat pe-
riculum, vt à parentibus conueniri
poſſint, & præuerti.

3 Si filius polleat rõnis vſu (quod
non ex ætatis tẽpore, ut quidam pu-
tant, ſed per experimenta conſtare
n debet [n]) & petat baptiſmum inui-
tis parentibus: licebit baptizare, &
baptizatũ ſubtrahere à periculo pa-
o rentum, [o] in fauorem innocentis,
& religionis Chriſtianę. ſi dubium
ſit probabile de rationis vſu, potior
eſt conditio poſſidentis, nec ba-

nume.50. & tamen matrimonium quia contractus eſt, ſi fiat ex
metu graui, irritatur ſtatuto eccleſiæ, ut probat Nauar. & Soto,
q diſtinct.29.quæſt.1. artic.3. [q] ſupra de ſacram.cap.10. D.Thom.
quæſt.68. artic.12. Soto, diſtinct.3. art.12. Ledeſm. quæſt.8. art.
11. Sylueſt. baptiſm.4.§.2. & 14. Victor.§.26. Armil.§.69. Ang.
r bapt 6.§.10. [r] So-
to. Bellarm. de ba-
ptiſm. cap.9. ad fin.
conc. Carthagin.3.
c.34. Arauſic.1.ca.
12. Auguſt.lib.1.de
adulter.coniugatio.
ſ cap.26. [ſ] Sot. art.
12. dicit eam regu-
lam colligi ex D.
Thom. & Scoto. d.
t 4.quæſt.4. [t] Sylu.
baptiſ.4.§.2. idem-
que de extrema vn-
ctione, quãuis phre-
neticus reſiſtat, ut
ait Paludan.diſtinc.
23.quæſt.2. conc.2.
& tamen excluden-
di eſſent, qui poſ-
u ſent ſcandalizari. [u]
x Recent. [x] de dor-
mientibus ſi petie-
rant, & periculum
eſt ut à tyranno oc-
cidantur in ſomnis
D. Thom. & Soto,
diſtinct.5. artic.12.
ad 3. Syluestr.§.3.
y Tabien. Arm.ſup. [y]
D.Thom.quęſt.80.
9. Soto, diſtinct.12.
quæſt.1.9. Ledeſm.
quęſt.21.9. Syluest.
euchar.3.§.5.ver 9.
Carthuſ. diſtinct.9.
quæſtio.6. Gabriel.
q.2. Victor.§.75.
nec in hoc eſt ſcru-
puloſius agendum,
dum infirmus vide-
tur phreneticus, aut
caducare, ut patet
ex Conc. Carthag.
z 4.cap.76. [z] Soto,
diſtinct.5. art.12. &
citat D.Tho. Scot.
diſtinct.4. quæſt.4.
Gabriel. quæſtio.2.
con.3. Victor.§.26.
Peña, & Cano dicit
communem.

CAP. XXV.

a SVp. [a] cap.5. D.
Tho. quæſt.68.
ar.12. & id dixerat.
2.2.quæſt.10. art.8. Doctor.diſtinct.4. Durand.quęſt.7. Paludan.
quæſt.4. Syluest.bapt.4.§.6. Angel. bapt.6.§.11. Armil.§.68. ſed
dum ſunt paruuli ſub tutore. Soto, diſtio.5. art.10. non putat eſſe
tantam iniuriam baptizare orbatos parentibus: & tamen ſentit
non licere Paludan. Syluest. Tabien. bapt.7.§.10. cum Piſan. Ro-
ſel. Panormit. & Recent. Ledeſm. quæſt.8. artic.10. Bañes. 2. 2.
quæſt.10. Aſtenſ.lib.4.tit.6. artic.2. quæſt.3. Anton.3.par.tit.14.
b cap.22. [b] eſt communior ſentent. Caietan.3. part. & 2. 2. Soto,
Ledeſm. Bañes, Scot. diſtinct.4. quæſt.9. tanquam certum reli-
quit. & D.Thom. vt aduertit Caietan. vt certum ſupponit art.10.
in 2. ratione, & ad primum. Anton.2. part. tit.12. 2.capit. Armil.
baptiſm.§.58. omnes Recent. ſicut & infans Chriſtiani inuiti ma-
net baptizatus. vt enim puer contraxit peccat. ſine dependentia à
patris generantis conſenſu: ita regeneratione Chriſti mundatur,
abſque conſenſu parentum, quod innuit Auguſt. epiſt.23. ad fin.
c contra Durand. diſtinct.4. quæſtio.2. & Paludan.quæſt.4. de quo
d dubitat Syluest. ſupra. [c] [d] [e] Soto, artic.10. & Recent. de quo
e bene Durand. & communis Doctor. quia ſi maneret ſub educa-
tione parentum infidelium etiam adultus, non liceret baptizare
ob periculum peruerſionis. Catharin. opuſc. de infantibus Iudæo
f rum baptizand. [f] Sot. artic.10. fatetur Caietan.2.2. quæſtio.10.
artic.12. ibi Bañes, & Recent. Durand. diſtinct.4. quæſt.6. & 7.
Simanc. de cathol. inſtitut. capit.29. nume.21. colligit ex Conc.
Toletan.17. cap.8.
Ledeſ. & communis
Iuriſperit. de quo ſo-
lus Capreol. diſt.5.
quæſtio.1. ſine cau-
ſa dubitat, nec ve-
ro id negat Caieta.
quæſtio.68. art.10.
ſed tantum inten-
dit, quod qui non
habet ius in paruu-
lum, non poteſt eo
fine vendere, ut ba-
ptizetur; quia finis
baptiſmi non con-
cedit ius niſi infans
ſit ſeruus illius. fal-
ſo autem Soto ad 1.
Durand. exponit ſe-
quuturque Caieta.
dicens, quod domi-
no non licet eo ſolo
fine ſeparare, ut ba-
g ptizet. [g] Colligi-
tur ex iiſdem auto-
h ribus. [h] Peña, Vi-
ctor. recent. Caiet.
Soto. Maut. & à for-
tiori Durãd. Palac.
Catharinus, qui ne-
gant valere baptiſ-
mũ, & Cypr. qui du-
bitat nec enim tene-
tur princeps Chri-
ſtianus conſeruare
in ſeruitute: atque
ita poteſt reddere
parentibus, vt ſer-
uet ius gentium, ac
cepta redemptione:
nec ordo caritatis pᷓ-
ferendi bonum ſpi-
rituale, extra neceſ-
ſitatem extremam,
obligat cum tanto
onere. D.Tho.2.2.
q.26.5. quęſtio.33.
art.3. Scot. Gab. ſed
licet relinquere pro-
uidentiæ Dei. aliàs
nec infideles redde-
rent noſtros capti-
uos: ſic rem bona fi-
de empiam cum ſci-
tur eſſe furtiua, licet
reddere vendenti re-
i cuperato pretio. [i]
Soto, art.10. in fin.
ad vlt. prudenter temperat. & in hoc eſt vera ſententia Scot. Gab.
Hiſpalenſ. & ſequacium idem Recent. Aſtenſ.lib.4. tit.6. artic.2.
k quæſt.3. fin. cum Scot. Angel. bapt.6. §.11. 12. [k] [l] Quæ ratio
l ſatis probat, præſertim quando lex prohibet propter vitanda in-
conuenientia, ceſſat in conſcientia ceſſantibus inconuenientibus,
ut olim de clandeſtino matrimonio probant. Paludan. Caiet. Sot.
m Nauar. cap.16. nume.36. [m] Victor. Mant. & Recent. Durand.
quamuis ſine cauſa Sot. ad 1. Durand. addat ſi iniuſte captus eſt,
n conſulendum eſſe parentem, etiam ſi longe diſtet. [n] Syluest. ba-
ptiſm.4.§ 8. falſo putat ex ætate in anno 14. id accipiendum eſſe:
quia D.Thom.quæſt.68.10. & 2.2.quæſt.10. art.12. ad primum,
æquat cum ætate pro matrimonio. alij 12. anno. Soto, diſtin.39.
artic.3. in ſeptennio: quæ ætas ſufficit pro ſponſalibus. de qui-
bus intelligitur D.Thom. idem Tabien. baptiſm.7.§.10. ſed me-
lius tandem ibi. & diſtinctio. quinta, artic.10 refert ſe ad expe-
rientiam. idem Catharinus ſupra, Ledeſma, & Recent. & tan-
o dem Tabien. colligit ex ratione D.Thomæ. [o] communis Doct.
quia in eligendo ſtatu ſalutis, homo libero arbitrij vſu præ-
ditus,

ditus, eſt ſui iuris: & Matth. 19. debet odio habere parentes, ſuæ
p animæ inimicos. [p] Recent. contra Sotum vtroque loco dicenté ſemper declinandum eſſe in fauorem fidei: vt in eo dubio bapti-
q zetur. [q] bene Soto, & Recent. licet quidam contradicant. [r] ſic
r Pater etiam paganus poteſt, & præcepto diuino tenetur curare,

quod tamen temperandum eſt, vt in §. 6. A. cum Sot. tenet Roja
f de hæret. nu. 484. & D. Vera. [f] Siſebutus Rex habetur religioſus princeps. c. de Iudæis, 45. d. Sepulued. libell. de modo promulgãdi euang. ſed Soto. Led. Bañes laudant illius regis zelum, ſed non
g fuiſſe ſecundum ſcientiam vid. cit. §. 2. A. [g] Peña, & Pet. de Soto

p ptizandus [p] eſt inuito parente. at patre conſentiente in tali dubio (licet puer hic ſine pleno rationis vſu
q vt apparet, reclamaret) baptizãdus [q] eſt. circa adultos paganorum filios, poſſet Pater fidei cultor inducere etiam præcepto, ut propoſitam rite fidem & baptiſmum ſuſcipiãt: quia pater habet quoddam ius in filios, etiam vt dirigat circa finé ſuperna-
r turalem. [r] & in ſtatu legis naturæ princeps aut reſp. quæ creabat ſua
ſ electione ſacerdotes, [ſ] dirigebat ciues in cultum Dei, & finem etiam ſupernaturalẽ: ut apud Dan. 2. Rex paganus iuſſit omnes colere Deum Danielis. At in lege Chriſti ſolus
t Pont. [t] habet poteſtatem circa propria religionis de fide explicita, & baptiſmo, quæ ſunt de præcepto poſitiuo Chriſti: non quidem ut paganos directe cõpellat vi coactiua ad fidem & baptiſmum per minas, &
u terrores (vt quidam [u] falſo putant: quia nec Pater filios paganos ita cõpellere poteſt) ſed ut faciat pacifice prædicare euangelium, & ne princeps, vel parentes pagani poſſint impedire eos, qui ad conuiuium religionis inuitati, volunt ſponte ba-
x ptizari. [x]

4 Qui natus eſt ſaltem ex altero
y parente [y] baptizato, hic ante rationis vſum eſt baptizandus etiam in-
z uito vtroque parente: [z] tum quia ſi mater ante illius natiuitatem erat Chriſtiana, partus (in conditione libertatis huius, vel ſeruitutis legiti-
a mæ) ſequitur ventrem, [a] & mater conſentire debet. tamen quia ſolet mater fidelis inuito patre conſentire, & hinc habet eccleſia ius bapti-
b zandi paruulum: [b] mater enim in infantia filii non minus ius obligandi habet quam pater, præſertim in
c gratiã innocentis, [c] cui iura fauent. ſimiliter ſi ſolus Pater ſit Chriſtianus, vel ſi pater infidelis ſolus conſentit (quia pater eſt cauſa actiua & potentior) potiori iure baptizãdus
d eſt infans innocens. [d]

5 Si compos iam rationis eſt, nec fuit baptizatus ex parentis Chriſtiani malitia, vel incuria, cõpellendus
e eſt grani etiam pœna [e] pater vt filium perſuaſione, præcepto, aut etiã metu inducat ad baptiſmum, alioquin epſ, & princeps deberet dicto modo perſuadere, & iuuenem præcepto compellere (de quo laudatur
f Rex Siſebutus: [f] ſic enim eum qui ſpe data Virginem violauit cõpellit eccleſia cenſuris & pœnis ad matrimonium) nam ille iuuenis ante rationis vſum ratione parentum erat eccleſię ſubditus, vt poſſet baptizari etiam inuitis parentibus: per hoc autem quod adoleuerit, non magis perdit eccleſia ſuum ius, quam dominus in ſeruum, & pater in filiũ adultum: quare ille ex origine pertinet ad eccleſiam.

At non videtur vſus eccleſiæ, nec expedire, vt reluctantem iuuenem
g dure compellat [g] pœnis: quia licet ratione patris pertineat ad eandem Remp. ciuilem, in ſpiritualibus tamen adhuc eſt inter illos qui foris ſunt extra caulam eccleſiæ, ſine charactere ouium. qua ratione Patres nullũ ex adultis infidelibus permittunt metu cogi ad baptiſmum. At illum quia diu habitus eſt Chriſtianus, & inter Chriſtianos nutritus recipiebat ſacra, compellit eccleſia ſub pœna etiam mortis, ut baptize-
h tur. [h] (ſecus ſi probet ſe vi coa-
i ctum [i] permiſiſſe, ut baptizaretur) ſic qui reputabatur ritè fuiſſe ordinatus ſacerdos, & officiũ exercuit: ſi reperto defectu occulto non ſit,
k compellitur reordinari: [k] & catechumenos ratione voti, & ſolennis ſponſionis, olim potuit eccleſia præcepto compellere ad baptiſmum: & qui reputatur profeſſus licet fictus fuerit, compellitur ad onera reli-
l gionis. [l]

7 Licet parentes infideles ſubdãtur Principi Chriſtiano, ni tributaria tantum, & vaſſalli, non licet pri-
m uato homini, [m] illorum paruulos inuito vtroque parẽte ſub quorum poteſtate manet baptizare: ut conſuetudo eccleſiæ ſatis probat. Aliàs ſic baptizatos liceret parentibus nihil contra religionem Chriſtianam molientibus ſubtrahere: quod videtur contra iuſtitiam. Nec id licet
n Principi Chriſtiano: [n] quia hic nõ habet facultatẽ ex iure naturæ, ut illos cogat ad ſupernaturalem religio-
o nem: [o] nec Papa habet de his qui foris ſunt iudicare. 1. Corinth. 5.

vt ſui filij baptizentur, quia conſentitur pars patris, & lex ſupernaturalis ac diuina Chriſti obligat parẽtem pro ſe, & ſuis. ſic in ſtatu legis naturæ Pater tenebatur prouidere ſpiritualia ſuis filijs: qua poteſtate non eſt priuatus per le-
ſ gem Chriſti. [ſ] Inſ.
t libro de ordine. [t] Chriſtus ſibi, & vicario ſuo reſeruauit ſolam poteſtatẽ ſpiritualem, pręſertim circa myſteria propria religionis Chriſtianæ: Pater vero circa filios ſolã retinet, ut curet per miniſtros eccleſiæ filiũ ſuum edoceri, & baptizari. ſaltem Papa poteſt ſibi id ius reſeruare: ut reſeruat impedimẽta matrimonij, licet ſit cõ-
u tractus naturalis. [u] Scot. Gabriel. Hi-
x ſpalen. [x] Soto, diſtinct. 5. Bañes, 2. 2. quæſt. 10. omnes re-
y cent. [y] D. Thom. quæſtio. 68. art. 10. addit. quæſt. 59. 4. ad quartum. Soto, diſtinct. 5. artic. 10. diſtinct. 39. artic. 2. Ledeſm. quæſtio. 8. Syluest. matrimo. 8. §. 10. verſic. 10. per cap. 2. de conuerſione infidel. cõcilium Toletan. 4. capit. 62. Toletan. 3. cap. 24. habetur cap. Iudæi. 28. quæſt. 2. ibi gloſſa. Peña, & Recẽt. ſed nõ ob rationem Soti: nempe quia eccleſia habet ius cõpellendi fidelem, ut baptizet filios: quod male colligit ex ca. cum multi. 15. q. 8. ſed ob rationẽ quæ
z habetur in lit. V. [z] Soto, diſtinct. 5. art. 9. fin. art. 10. ad ſi. & communis. ſic Gab. & Hiſpal. cũ Scot. diſtinc. 4. q. 9. Mant.
a Peña, & omnes recent. Theolog. in conſeſſu Salmant. [a] vt colligitur ex D. Thom. addit. q. 52. 4. Sot. diſt. 35. art. 4. per d. c. Iudæi. 28. q. 1. Led. q. 54. 4. Couar. 2. p. ſponſal. c. 3. §. 7. num. 2. & Fulgo. conſil. 222. Syluest. filius. §. 4. colligitur ex c. vni. de natis ex libero
b ventre. & ff. de ſtatu hominum. [b] Victor Mant. Peña & alij re-
c cent. per d. c. Iudæi. ex Conc. Tolet. [c] [d] hanc rationem probant
d Recent potius quam illam Soti. vnde quando fit diuortium etiam iure ciuili, filij ſequuntur partem innocentem, quæ petit diuor-
e tium. [e] Soto, d. 5. art. 9. fi. ait puerum hunc eſſe ſub pœna ignis cõpellendũ. ſentit Fr. Ambr. cum Abulenſ. Exod. 12. & in Matt. 26. q. 44. & Matt. 25. q. 260. à fortiori colligitur ex Durand. d. 4. q. 6.

maior moderantur, vt precibus & præceptis compellatur abſque minis & metu: quia hic non eſt ſubditus eccleſ. per characterem, & in eo militãt rationes quibus Doct. probant neminem adultum ex infidelibus cogendum eſſe ad fi-
h dem, & bapt. [h] de quo vera eſt ſenten. Soti. Durand. Abulenſ. & Rojas. quod fatentur Recent. & Peña. Hoſtien. in cap. debitum. de baptiſm. Angel. capit.
i fin. de renunt. [i] D. Tho. 2. 2. quæſt. 10. art. 8. 3. p. quæſt. 68. art. 7. Loazes. tract. de conuerſione Paganorum Valentiæ in princ. Doct. d. 4. & alij. d. 6. cap. Maiores, de bapt. cont. gloſ. ibid. verſ. baptizare quæ deletur à Greg. 13. ſi tamẽ vera intẽtione conſenſit, quamuis ex metu compellitur, manere in eccleſ. cum receperit verum ſacrament. bapt. Loazes cum D. Thom. Sot d. 5. art. 10. col. 10. Med. C. de reſti. q. 27. Aſten. li. 6. tit. 55. art. 9. §. 16. ſpeculũ conſcient. trac. 1. c. 24 §. 5. & 6. Abbas. cap. cum eccleſia fin. de ſimonia.
k q. 30. [k] Hoſtien. & Abb. in c. 1. de presbyt. non bapt. glo. c. vni. de voto in 6. Præpoſit. c. ruſus. q clerici vel vouẽt. ut qui voluit contrahere matrim. in facie eccleſię, & tamẽ defuit intẽtio occulta, compellit eccleſia, vt ratificet præſumptum matrimo. Couar. 1. p. ſponſal.
l cap. 2. num. 4. [l] ſed Trident. ſeſſ. 25. de reg. cap. 19. admittit, vt intra quinquennium à die profeſſionis probet vim & metum ſibi illatum. quia profeſſio ex metu ſicut & matrimon. non obligat in conſcientia, ut ſignificat Trident. cap. 17. Nauar. cap. ſtatuimus, num. 71. 75. & addit quod ſi non permittitur, poteſt fugere in regionem ignotam ſecluſo ſcandalo. num. 75. 77. Maiol. 2. de irregul. cap. 1. nume. 6. & 12. Palac. quarta diſtinct. 38. quæſtio. prima, pa. 813. vide gloſſ. capit. ſtatuimus, capit. vidua, de regul. vbi in foro exteriori contra profeſſionem etiam tacitam non admittitur proba-
m tio. [m] Soto, artic. 10. Ledeſm. Durand. & omnes recent. quod
n fatetur etiam Scot. diſtinctio. quarta, quæſtio. 9. Gabriel. quæſt. 2.
o Hiſpalenſ. [n] [o] Soto. Ledeſ. Bañes, & recent. contra Scot. Gabr.

Hiſpal. princeps tamen poteſt compellere infideles ſibi ſubditos ad ſeruandum ius naturæ, & gentium, & leges ciuiles Reipub. & prohibere efficaciter ne pater occidat filios adhibito remedio è i violento: quia conſeruatio propriæ vitæ non pendet ex libertate mea. Sed vita ſpiritualis pendet ex libertate hominis. nec licet Principi liberare à morte animæ, niſi ſeruato ordine iuris, vt fiat cum patris cõſenſu, qui dũ filium non vult baptizari nõ abutitur iure naturæ, ſed ſupra naturali. à quo forte per ignorantiam excuſatur. at ſi infans eſſet morti proximus, liceret inuito patre baptizare, quia efficaciter liberatur à morte æterna. [p] hoc tantum vult Durand d.4.q. 7. D.Thom. 2. 2.q. 10. art. 10. & 3.p.q. 68. 10. ad 2. opuſc. 21. ad Duciſſam Brabant. & late Palud. q.4. Caieta. art. 10. ad 2. Angel. bapt. 6. §. 11. [q] Soto, d.5. art. 10. fin. Syluest. bapt. 4. § 6. Peña & Recent D. Tho. art. 10. ad 2. eſſe ſeruos ſeruitute ciuili. vt q degunt Romæ, & Venetijs. [r] D.Tho. Soto, Durand. Palud. [ſ] Durand. Soto. Recent. contra Scot. & Gabriel. ſic Matthatias. 1. Machab. 2. fecit & potuit ſeruos, & vernaculos circumcidere iuxta Geneſ. 17. quod ſi forte filios Paganorum circumcidit, Soto ait exceſſiſſe. [t] ſup. §. 2. I. q aliquando Chriſtianus, & præſertim paſtor ex officio Ioan. 10. tenetur ponere animã ſuam ne oues pereant. i. ne infantes decedãt ſine baptiſmo. Nauar. cap. 14. num. 9. & 23. ca. 24. num. 9. Sylu. Bellum. 2. §. 4. Petrus Nauar. lib. 2. de reſtit. cap. 3. nu. 132. Cordub. lib. 1. qq. quæſt. 26. & citat alios.

8 Infideles Iudæi cum ſint Chriſtianæ religionis hoſtes, potuiſſent à principio iure belli redigi in ſeruos. [p] ſed quia de facto propter honeſtas cauſas permittuntur libere Romæ, & ſub ditione quorundã Chriſtianorum degere, ſunt inter tributarios ciues liberos computandi: [q] ac proinde non licet ab his parentibus filios ſubtrahere, ut vendant, vel baptizentur. [r] ſed Saracenorum filios (cõtra quos habemus ſemper indictum bellum, quod ſint hoſtes blaſphemi fidei, & occupatores regionum noſtrarum) licebit captiuare, & captos iuſte paruulos, inuitis parentibus baptizare: [ſ] deberetque princeps ex caritate paruulos ſeruos facere, ut baptizentur: teneturque dum periclitantur mori, [t] curare vt baptizentur, ſi commode & abſque ſcandalo poteſt: ne irreparabiliter pereant. ſubeſt tamẽ cauſa, ut parentibus (accepta compenſatione pecuniæ, uel aliorum captiuorum) reddat ſine baptiſmo, ut §. 1. dictum eſt.

CAPVT XXVI.

Qualis diſpoſitio exigatur in adultis ante baptiſmum.

§. 1. *Si adultus careat fide, aut ſi haberet ſolum peccatum originale.*

2 *Cur quidam exigant contritionem.*

3 *Satis eſt quædam ſpecies attritionis etiam nota.*

4 *Peccatum veniale non impedit effectum ſacramenti, an præmittatur ſatisfactio, vel confeſſio.*

Fides ſi pro intentione ſumatur, (vt interdum apud D. Aug. [a] eſt de neceſſitate ſacramenti. Sed qui fide infuſa non credit eſſe verum, aut fructuoſum ſacramentum, puta ab hæretico inſtructus, ſi intendat recipere quicquid illud ſit quod dicitur Chriſtus inſtituiſſe, recipit verum baptiſmum, [b] & characterem: ſed nõ fidem aut gratiam, niſi actu fidei ſit diſpoſitus [c] ex ſupernaturali auxilio: initium enim fidei nõ eſt ex nobis. [d] 2. ſi adultus ſolum haberet originale peccatum aut venialia, ſatis eſt ex dilectione Dei ſuſcipere baptiſmum: [e] quia de originali non requiritur formalis pœnitentia. [f] 3. qui ſimul habet peccatum mortale (vt ferè habent adulti infideles) non tenetur confiteri: [g] quidam tamen de conſilio confitebantur in generali, [h] vt inſtruerentur de obligatione, & modo reſtitutionis, & de emendatione vitæ, ut ſtatim dicetur. ſic Matth. 3. ante baptiſmum Ioannis fiebat quędã peccatorum confeſſio in generali. [i] tenetur tamen habere pœnitentiam formalem in generali, [k] vt tollatur obex propria voluntate inductus. nec ſatis eſt velle ſponte ſubiici baptiſmo [l] in remedium peccati ſibi non, quia hæc non eſt pœnitentia quam ſcriptura requirit. Nec huic ſine pœnitentia remittetur originale, quod eſt coniunctum cum peccato mortali, ut quidam falſo dixit. [m] At propter peccatum veniale, non eſt negandus baptiſmus. [n]

2 Quidam ante baptiſmum requirunt diſpoſitionem veræ cõtri-

CAPVT XXVI.

a Svp. [a] cap. 24. §. 3. de ſacrament. cap. 22. & aduertit Sebaſtian. b quæſt. 68. art. 7. & 8. ſic ſumi ab Auguſt. [b] D.Thom. quæſt. 68. 8. Soto, d.5. art. 8. Ledeſm. q. 9. art. 7. Auguſt. 5. de bapt. cont. c Donat. cap. 24. habetur cap. quomodo, de conſecr. d. 4. [c] quia fidem non recipit, & multo minus gratiam, niſi ſit diſpoſitus actu fidei. D.Thom. d. art. 8. & 12. q. 113. 4. ex Hebr. 11. ſine fide impoſſibile eſt placere Deo. Matth. vlt. docete baptizantes. Marc. vlt. qui crediderit & baptizatus fuerit. Ambroſ. 2. ſacram. Diony. cap. 2. eccleſ. hier. cap. baptizandos. de conſec. d. 4. ex conc. Laodic. d & ideo præmittitur catechiſmus. [d] Aug. 1. retracta. cap. 23. & 2. de bono perſeuer. cap. 20. de prædeſt. Sanct. cap. 3. Trid. ſeſſ. 6. c. 5. can. 3. quare iam non eſt locus oppoſitæ ſententiæ. dicit Vega opuſc. de iuſtific. q. 9. & Soto. d. 1. q. 2. 3. dicit id eſſe aſſertu neceſſarium d. 5. q. 1. art. 2. & in fine totius quarti retractat quod prius tenuerat, 2. de nat. & gratia. cap. 8. & 11. Taper. art. 7. addit Vega per ſacramentum cum obice receptum infundi fidem ſine caritate ſed falſo negat ſimiliter infundi credenti extra ſacramẽtum: quod e bene affirmat Sot. Palac. d. 4. quæſt. 3. [e] quod tantum vult Aug. de vera & falſa pœnitentia. cap. 18. cum tamen alibi requirat pœnitentiã ante baptiſmum. Acto. 2. pœnitentiam agite & baptizef tur. [f] quæ eſt ratio Auguſt. ſup. D.Thom. addit. quæſt. 2. artic. 2.

g Ambroſ. in Rom. 11. ſine pœnitentia ſunt dona Dei. [g] Act. 19. Ambr. 3. ſacram. cap. vlt. D.Thom. quæſt. 68. 6. Led. q. 9. Sot. diſt. 39. art. 2. diſt. 5. art. 6. diſt. 12. quæſt. 1. 3. ad 2. Caniſ. lib. 1. de corh ruptel. pro Bapt. [h] D.Thom. 68. art. 6. ad 3. Tripart. lib. 9. cap. 29. Nazianz. orat. 40. in S. bapt. Tertul. de bapt. cap. 20. vbi falſo Pamel. num. 136. colligit fuiſſe confeſſionem ſacramẽtalem. i falſo Caiet. inf. [i] in Matth. 3. Chryſoſt. homil. 3. imperfect. Baſil. 1. opere de baptiſm. p. 2. à princip. & in Pſalm. 29. Nazianzen. orat. 39. in ſanct. lumina. Beatam. tom. 1. Harm. fol. 134. D.Thom. d. art. 6. cap. & ad 1. & quæſt. 38. 3. ad 2. & in Rom. 11. lect. 4. Abulenſ. Matth. 3. Vualdenſ. tom. 2. de ſacram. cap. 136. Palac. d. 4. quæſt. 3. quare falſo Caieta. in Matth. 3. negat ante baptiſmũ fuiſſe confeſſionem vocalem, ſed quia confeſsbãtur fateri ſe peccatores eo ipſo qđ k baptizabant [k] Act. 2. pœnitentiam agite & baptizetur. Trident. ſeſſ. 6. c. 6. Turonen. can. 18. Laodicenſ. cap. 45. Carthag. 4. cap. 85. D. Thom. quæſt. 68. 4. quęſt. 69. 9. Auguſt. 2. de baptiſ. contra Donat. c. 10. 12. 12. contra dicentes non requiri aliam diſpoſitionem præter fidem, ſcripſit Augu. optimum librum de fide & oper. vbi cap. 26. explicat id 1. Corinth. 3. fundamen l tum aliud. [l] quod tamen Caietan. quæſt. 86. 2. ad 1. fin. quæſt. 79. 3. ad ſecundum, putat ſufficere. & Ledeſm. quæſt. 10. art. 9. dicit probabile. Palud. diſtinct. 4. quæſt. 1. ſatis eſt non ponere obicem. & fauet Scotus, diſt. 14. quæſt. 4. art. 3. D.Thom. quæſt. 69. 9. ad 3. Ambroſ. 3. ſacramenti. cap. vlt. quare Actor. 8. 9. 10. refertur baptiſmus eunuchi, Sauli, & Centurionis abſque mentione formalis pœnitentiæ: quaſi velle recipere remedium baptiſmi ſit pœnitentia virtualis. videtur Sot. diſtinct. 6. quæſt. 1. art. 7. diſtinct. 5. quæſt. 1. 4. At falſo his tribuitur hæc ſententia: nam Caietan. ſolum negat requiri formale propoſitum emendæ, nec requiri tam explicatam ſingulorum peccatorum pœnitentiam: vt requiritur ante confeſſionem & euchariſtiam. D.Thomas, quæſt. 68. 4. & communis cum Magiſt. diſtinct. 4. requirit pœnitentiam, quam definit Trident. ſeſſ. 6. cap. 6. Scot. poſtea ad primum, & diſtinct. 4. quęſtio. 5. requirit pœnitentiam ante baptiſmum, vt ex illo bene deducunt Cordub. libro 1. quæſtio. 2. puncto. 1. Vega libro 9. Trident. capit. 15. lib. 13. capit. 34. 35. & Soto, qui diſtinct. 6. concluſ. 6. & diſtinct. 15. quæſtio. 1. 2. ad primum, non audet probare, ſatis eſſe ſubiici baptiſmo, vt tribuitur Caietan. idem Ledeſm. ſupra Paludan. diſt. 4. quæſtio. prima. Durand. & Gabriel. quæſtio. 2. Nauar. capit. primo, nume. 38. capit. 25. nume. 72. capit. fin. de pœnitentia, diſtinctio. 7. nume. 10. Couar. capit. alma mater. 2. part. §. 6. num mero 5. [m] communis & certa ſententia contra Gabriel. in ſecunda diſtinctio. 32. quæſt. prima, concl. ſecunda, quod Recent. putant temerarium, contra Torrentem: aut erroneum, or ſine infuſione gratiæ tollatur origin. ex Trident. ſeſſio. 5. ſeſſio. 6. cap. n quarto, & 7. cano. 11. [n] quia propter veniale non impeditur opus operatum, & infuſio gratiæ habitualis, ut ait Diuus Thom. quæſtio. 69. 9. ad tertium, & diſtinct. 4. quæſtio. 2. 1. 1. ad tertium.

Caiet.

Caiet. & Recent. q. 68. 4. Soto, diſt. 5. art. 4. d. 15. q. 2. art. 1. Cano relect. pœnitentiæ. p. 3. Bonauent. d. 4. q. 1. ad penult. contra Paludan. diſt. 4. quæſt. 5. art. 2. inclinat per veniale in actu, impediri
o effectum baptiſmi. ^o Nauar. cap. 1. num. 39. & 42. cap. 11. nu. 7. Alexand. 4. p. q. 18. m. 2. art. 1. Gabr. d. 4. q. 2. d. 14. q. 2. Adrian. 4. de pœnitentia. q. 1. quodl. 5. art. 3. Margar. confeſſ. fol. 33. ſignificat Victor. §. 23. & 41. Mag. d. 4. vbi D. Thom. q. 2. 1. 1. ad 1. Maior. diſt.
p 14. q. 2. ^p D. Thom. q. 68. 6. ad 3. q. 69. 1. arg. 2. cum ſolutione. q. 86. 2. ad 1. iuncto ar. 3. Grego. 3. p. Paſtoral. ca. 31. ſignificat baptiſmo præmittendam perfectam pœnitentiã: virtus pœnitẽtię nõ eſt niſi in homine
q iuſto. ^q ſic Palud. putat attritio dũ recipit ſacramentum, mutari obiectum in termino iuſtificatio
r nis. ^r Aug. 7. de baptiſmo cont. Donat. c. 53. ſic Mag. diſ. 4. ex Aug. de pœnit. medicina. c. 2. requirit contritionem haberi cap. omnis, de conſ. d. 4. Fulgen. de fide ad Pet. cap. 30. Hieron. in Pſal. 80. Chryſoſt. hom. 21. ad popul. quia generaliter nemo poteſt inchoare nouam vitam, niſi veteris pęniteat, ut ait Aug. d. cap. omnia. Clem. lib. 3. recognit. prope fi. lib. 7. & 10. fi. ait quod Petr. Apoſtolus ante baptiſmum indicebat ieiunia, & alia opera quibus ſe exercerẽt ad dignam pœnitentiam. ſed Patres nõ diſtinguunt de qualitate contritionis, aut attritionis, ſed loquun-
ſ tur in generali de pœnitentia. ^ſ Soto, diſt. 6. quæſt. 1. art. 7. diſtin. 22. quæſt. 2. 4. diſtinct. 18. quæſt. 2. 2. ad 3. & art. 3. & diſt. 6. falſo ſe citat cum habeatur diſt. 15. quæſt. 1. art. 2. ſed clarius, diſt. 18. q. 3. 2. ad 2. d. 20. q. 2. 1. requiri, vt homo ſe reputet contritum. idem Petr. Soto, de bapt. lect. 4. & de pœnitentia. lect. 7. Medin. C. de cõfeſſ. q. de conſ. ficta iteran. videtur Cord. lib. 1. q. 2. opin. 4. & §. 4. fo. 25. & 37. ad 6. vid. Durand. d. 17. q. 13. num. 5. ſignificat Vega opuſc. de iuſtificat. q. 13. con. 3. & lib. 13. in Trident. cap. 14. 34. ſed addit lib. 6. cap. 35. ſaltem oportet, vt contritio comitetur gratiam, ut ait Palud. Turrecrem. c. ſi quotieſcunque, de conſecr. d. 2. art. 2. ad 3. Ledeſm. 2. p. q. 20. art. 1. & plane videtur Victor. §. 158. de clauibus. §. 10. relect. 1. de poteſtate eccleſ. quæſt. 2. nu. 9.
t quem refert Nauar. cap. 1. num. 11. & 37. ^t Ambr. in Rom. 11. ſine pœnitentia ſunt dona Dei. Bellarm 2. de pœnit. cap. 9. ad 1, quod plano ſenſu affert pro ſacram. pœnit. Conc. Trident. ſeſſ. 14. c. 4. & huic æquat bapt. c. 2. & ſeſſ 6. ca. 6. D. Thom. q. 79. 3. ad 2. q. 80. 4. ad 2. q. 90. 1. d. 17 q. 3. art 4. & in Ioan. 1. lect. 4. d. 6. q. 1. 3. 2. ad 3. Caiet. 3. p. q. 86. 2. Scot. & multi. d. 4. & plane Soto, d. 6. q. 1. art. 7. conc 6. d. 18. q. 3. art. 3. lib. 2. de nat. & grat. cap. 13. ſed melius Cano relect. de pœnit. p. 3. Taper. ar. 3. & idẽ plane Nauar. cap. 21. num. 6. c. 22. num. 3. & Hiſpal. nu. 2. & 7. & in vlt. edit. c. 1. num. 38. & 40. add. Hiſpal. c. 1. num. 29. & de pœnitentia, d. 5. in princ. num. 34. fatetur minus requiri ante baptiſmum quam ante abſolutionem. Cordub. lib. 1. q. 2. p. 27. Palac. d. 17. q. 1. d. 4. q. 3. fi. & Bonau. exponunt Magiſt. vt generali nomine contritionis intelligat hanc attritionem. Ledeſ. q. 10. art. 9. Victor. relect. de poteſt. eccleſ. q. 2. Cano. pro ſe citat Aug. Ambro. Mag. Scot. D. Thom. Bonau. & dicit eſſe omnium Theolog d. 4. Paludan. q. 1. Scot. q. 5. Durand. q. 2. Adrian. de bapt. q. 1. art. 3. Sylu. bapt. 4. §. 15. ex recent. Frat. Med. lib. 1. inſtr. c. 12. §. 2. Gallo, Peña. & frat. Ambroſ. aiunt eſſe fere omniũ Theolog. & idem dicunt de attritione nota pro ſacramento pœ-
u nitentiæ. ^u requiritur, vt pœnitẽtia ſit reputata contritio. Soto d. 7. ar. 7. ad 2. cum D. Tho. de confirmatione, q. 72. 7. ad 2. & de extrema vnctione. add. q. 30. art. 1. c. ad 2. de qua Nauar. cap. 22. nu.
x 15. ^x vt dicunt Bon. Palac & ſic explicat Trid. ſeſſ. 14. c. 4. ſic explicantur Patres cit. R. & Mag. diſt. 4. ibi D. Thom. q. 2. 1. 1. ad 1. & in Rom.
y 11. lect. 4. ^y ex auxilio Triden. ſeſſ. 6. c. 6. Arauſic. 2. can. 8. & 25. idem Trid. cap. 3. 4. 9 & ſeſſ. 14. cap. 4. attritionem hanc eſſe donũ Dei. Taper. artic. 7. Frat. Med. 1. 2. q. 109. art. 6. ad fin. contra Sotum putantem ſatis eſſe attritionẽ quandam naturalem in baptiſmo, lib. 2. de natura & grat. ca. 3. & 15. d. 6. q. 1. ar. 7. d. 14. q. 2. art. 5. ſed in ſimili retractat. 1 fine totius quarti. cum Soto ſentit Cano. relect. de pœnitentia, p. 3. p. 24. Victor. relect. de inſtanti vſus rationis. & fauet Aug. de catechizãdis rudib. c. 5. dicit ſine auxilio rariſſime, aut fere nũquam venire ad ba-
z ptiſmum. ^z ita vt principium & obiectum ſit ſupernaturale. Trident. ſeſſ. 6. cap. 14. quia fidei actus in adulto eſt neceſſarius. D. Thom. 1. 2. quæſt. 113. 4. q. 114. 5. ad 1. & Auguſt. cit. §. 1. lit. C. D. at falſo Soto, Victoria. Cano, putant ſatis eſſe motiuum Dei, ut eſt finis naturalis ex auxilio, quando bona fide accedit ad ſacramentum, nam hic excuſatur à noua culpa, ſed non recipiet gratiam: quia Deus inſtituit eam ſupernaturalem diſpoſitionem eſſe medium neceſſarium iuſtificationi, ſine
a quo non tollitur totus obex peccati. ^a hæc duo motiua communiter præcedere abſolutionem dicit Tridint. ſeſſ. 14. cap. 4. & ſunt ſupernaturalia, quia turpitudo peccati eſt priuatio nitoris & gratiæ: metus gehennæ ob offenſam Dei eſt de priuatione beatitudinis ſupernaturalis. ſed minus requirit Trident. cap. 2. pro baptiſ-
b mo. ^b D. Thom. quæſtio. 66. artic. 11. & 12. dicetur infra capit.
c 34. ^c ſup. §. 1. G. D. Thomas, quæſtio. 68. 5. Soto, diſtinctio. 5.
d artic. 5. Ledeſm. quæſtio. 9. artic. quinto. ^d D. Thomas, & Soto, Ledeſm. artic. 6.

o tionis. ^o Alii actum ex virtute pœ-
p nitentiæ. ^p quia in termino iuſtificationis per baptiſmum dolor reuera eſt propter Deũ habitualiter ſumme dilectum, tanquam ob finem
q vltimum operantis. ^q quomodo
r D. Auguſt. ^r ait ſine caritate nihil prodeſſe, ut Apoſtolus de baptiſmo ſanguinis. 1. Corinth. 13. dicit ſi tradidero corpus, &c. caritatem autẽ nõ habeam, nihil mihi prodeſt. Alii ante baptiſmum, ut ante alia ſacramenta, exigunt obiectiuam contritionem ex dilectione Dei, quã pœ-
ſ nitens reputet contritionem: ^ſ & hanc aditam virtute ſacramenti fieri perfectam, & efficacem contritionem.

3 At re vera ante baptiſmum, & abſolutionem ſatis eſt attritio quæ-
t dam etiam nota, ^t & nõ ita ante alia ſacramenta, quæ dicuntur viuo-
u rum. ^u & hanc alii intelligunt generali nomine contritionis, uel pœni-
x tentiæ. ^x oportet tamen, ut attritio
y procedat ex ſupernaturali auxilio, ^y
z & ex motiuo fidei, ^z propter metũ gehennæ, aut turpitudinem pecca-
a ti, ^a cum propoſito emendæ, & nũquam peccandi mortaliter, nec indigne recipit qui mortuus cum ea attritione diſpoſitus accedit ad hæc duo mortuorum ſacramenta: quæ per ſe inſtituuntur, ut mortuis faciliori via dent vitam primæ gratiæ. hic enim non ponit obicem gratiæ: quippe qui in puncto quo finitur ſacramentum, reputatur cõtritus, & eſt vere iuſtus.

4 Baptiſmus ſanguinis attrito ſi-
b militer confert primã gratiam, ^b ex priuilegio Chriſti. & in neutro baptiſmo aquæ, vel ſanguinis impeditur effectus gratiæ ſi accedat cũ propoſito peccati venialis, quamuis id peccatum non remittatur. vt §. 2. dictum eſt. Ante baptiſmum iniungẽdũ eſt adultis, vt ſi quid debeant proximis pro iniuria & damno dato ſatisfaciant, ſicut pręcepto naturali tenentur. Olim tempore Apoſtolorum iniungebantur quidam dies ieiuniorũ, vt aſſueſcerent bonis operibus, & cum reuerentia accederẽt
c ad ſacramentum. ^c non autẽ vt ſint ſatisfactiones pro pœnis: cum omnis pœna deleatur per baptiſmum. Aliquando admittitur cõfeſſio peccatorum quorundam ſine certo numero, vt inſtruantur catechumeni: ſed nullo modo ſunt ſacramentali-
d ter abſoluendi. ^d

CAPVT XXVII.

Fictio & indiſpoſitio quæ impedit effectum baptiſmi quo modo tollatur, vt baptiſmus reuiuiſcat.

§. 1. *Fictio triplex.*

2 *Qua eſt peccatum tollitur per ſacramentum pœnitentia.*

3 *Inculpata fictio tollitur quadam attritione.*

4 *Quando contritio pertinet ad duo ſacramenta.*

5 *Quomodo baptiſmus, & pœnitentia ſibi mutuo remouent prohibens: & datur maior gratia.*

a EX indiſpoſitione quæ dicitur fictio ^a impeditur fructus baptiſmi ſeu gratia, ſi cum vera inten-
b tione recepit. ^b hæc fictio reperitur

CAPVT XXVII.

a DIuus ^a Thomas, quæſt. 69. 9. cum Auguſt. 1. de bapt. contra Donat. capit. 10. 11. 12. Soto, diſtinct. 6. quæſt. 1. art. 9. duplex eſt fictio prima formaliter, eſt ſacrilegium quod committit dum indigne ſuſcipit ſacramentum: ut ſumit Auguſt. & dicitur peccatum fictionis. 2. materialiter, eſt peccatum quod habet ante ſuſceptionem, quo impeditur digna ſacramenti receptio
b cum fructu. & ita ſumit D. Thomas, artic. 9. ad tertium. ^b D. Thom. artic. 9. artic. 8. ad quartum. Auguſt. cap. 10. Hieronym.

in id Pſal. 8o. probaui te apud aquas contradictionis. Soto. diſt. 6.
quæſt. 1. art. 7. c. oſtendit. c. quomodo Deus. de conſec. diſt. 4. c. ſicut
c ficti. 1. quæſt. 1. [c] Caiet. art. 10. ad 2. & Recent. at materialiter poſ-
d ſunt eſſe multa peccata. D. Thom. artic. 9. ad tertium. [d] Soto. art.
8. fin. Scot. d. 4. quæſt. 5. Caiet. ar. 9 ad 2. & in lectura Cano. F. Am
e br. [e] D. Thom. art. 9. ad 2. Soto Ledeſ.
f [f] Communis Scot. diſt. 4. q. 5. Durand. quæſt. 4. inclinat Palud. quæſt. 5. nu. 24. Soto. diſtinc. 6. q. 1. arti. 6 & 8. Ledeſm. quæſt. 10. artic. 9. & alij inf. ſed Palud. putat probabile ſufficere etiam tunc attritionem, vt cum ea receptus baptiſmus remittat per accidens peccata poſt baptiſmum facta. At hoc eſt falſum, niſi in caſu de quo
g ſtatim. [g] Palud. q. 5. ad fin. Victor. §. 23. Ledeſ. ſentit Soto. art. 8. ad 3. Syln. bapt. 4. §. 17. F. Ambr. dicit, videtur omnium ſententia. Peña ait non videtur improbabilis opinio, ſed falſo Cano cum Caiet. art. 10. fin. putat etiam tunc requiri contritionẽ, quæ agat virtute ba
h ptiſmi. [h] D. Thom, ar. 10, ad 3. Soto. ar. 8. ad 2. Cano. F. Ambroſ. Recent. & com
i munis. [i] Aug. 1. de baptiſ. contra Don. cap. 11. 12. & ſequ, lib. 3. c. 13. lib. 6. c. 5. c. tunc valere. de cõſecr. d. 4. D. Tho. q. 69. 10. Soto. d. 6. q. 1. 8. Ledeſ q. 10. Duran. d. 4. q. 4. Sylue, bap. 4. §. 17. & oppoſiti quod tenet glo. videtur temerariũ. communis. d. 6. Palud. d. 4. q. 4. Grego. c. ab antiqua. de conſec. d. 4. videtur Cypria. lib. de cardina. operibus Chriſti, & ſermo. de paſſione Chriſti fin. ſerm. de ablutione pedum.
k [k] D. Thom. art. 10.
l ad 1. [l] De omnibus ſacramentis id putant quidam, vt character aut cõtritio qua remouetur obex, cauſet actiue gratiam in uirtute præteriti ſacramenti. ſup. de ſacram. c. 25. fi. ſed Cano de ſolo baptiſmo & pœnitentia. Soto. art. 8. ad 1. de ſolo baptiſmo, & d. 18. q. 3. 3. ad 4. at D. Tho. d. 4. quæſt. 3. 2. 3. ad 3. de imprimentibus characterem, idem Palud. quæſt. 5. fin. Syluest. ſup. & hinc D. Thom. negat effectum euchariſt. receptæ cum obice reuiuiſcere: quod monet Sot. d. 11. q. 2. 1. fin. at generaliter de omni ſacramento affirmat reuiuiſcere D. Thom. d. 17. quæſt. 3. 4. 1. add. q. 3. art. 1. Caiet. opuſc. de conſ. quæſt. 5. & F. Ambroſ. dicit eſſe ſententiam ſapientum huius temporis. quæ tamen moderan-

in triplici gradu, ideſt, vt ſit formaliter vnum peccatum. 2. vt ſint plura. 3. vt excuſetur à nouo peccato. prima eſt fictio formaliter qua indigne accedit manens in peccati ſtatu complacentiaque virtuali, aut ſine vllo dolore peccati: & tunc eſt formaliter vnum ſacrilegij pecca-
c tum [c] (quamuis ille in multis peccatis iaceat) quia per omnia fit vnũ baptiſmi impedimentum. ſatiſque eſt confiteri illud vnum quod indigne baptiſmum ſuſceperit. 2. ſi manet in propoſito committendi noua peccata, aut non reſtituendi aliena, tenetur hæc omnia in particula-
d ri confiteri; [d] quia ſunt multa peccata. 3. quando bona fide accedit, ſed ſine neceſſaria diſpoſitione: hæc materialiter dicitur fictio.

2 Fictio quæ eſt peccatum, cum
e ſit natura poſterior baptiſmo [e] (eſt enim cauſa quæ impedit efficaciam baptiſmi, & receptio baptiſmi eſt præuia occaſio, vt ſit ſacrilega fictio) debet ſubijci ſacramento pœnitentiæ, vt per illud in re remittatur, vel per contritionem cum uo-
f to pœnitentiæ: [f] nec enim tollitur per eundem baptiſmum.

3 Inculpata fictio (vt ſi bona fide accedat cum attritione & cognitione tantum naturali) tollitur ſuperueniente digna attritione ſupernaturali, ſine ordine ad futurum ſacramentum, quando nullum mort. fecerat poſt baptiſmum: & ablato
g per attritionem [g] obice, baptiſmi effectus reuiuiſcit, vt omnia peccata ante baptiſmum facta remittat, quo
h ad culpam & totam pœnam: [h] quippe quæ non ſunt ſubiecta clauibus eccleſiæ, & præſertim originale: quod vt ſola generatione contrahitur, ita ſola baptiſmi regenerantis virtute tollitur: certum eſt enim baptiſmum remoto obice ſortiri ef-
i fectum regenerationis. [i] nec vero reuiuiſcit, vt eſt opus noſtrum, ſed
k vt opus Chriſti. [k] quæ ratio idem
l probat de ſacramẽtis quibuſdam. [l]

4 Si fictio fuit mort. auferẽda eſt per contritionem: & tunc ea contritio (quæ nunquam reperitur ſine gratia) pertinere uidetur ad duo ſacramenta, baptiſmi, & pœnitentiæ, quæ includit in uoto: ſupplet enim præuiam diſpoſitionem baptiſmi, & remittit etiam quo ad totam pœnam peccata ante baptiſmum fa-
m cta: [m] & ſimul eſt pars ſacramenti pœnitentiæ circa peccata poſt baptiſmum commiſſa. ac ſubinde ea
n contritio eſt efficacior, [n] quia diſponit in virtute duorum ſacramentorum: idem eſt ſi obex baptiſmi tollatur per ſacramentum pœnitentiæ, ideſt, per abſolutionem hominis attriti.

5 Si effectum vnius tantum ſacramenti conſideres, videtur fieri
o dimidiata venia: at ſi integra. [o] non quod ſacramentum pœnitentiæ
p per accidens [p] remittat ſimiliter peccata facta ante baptiſmum; ſed quia tunc Deus ſacramento pœnitentiæ ſimul & baptiſmi, quæ ſibi inuicem tollunt obicem, vtitur tanquam duplici inſtrumento ad conferendum duplicatum effectum remiſſionis, & gratis datur auctior
q gratia: [q] quam vnumquodque illorum conferret. ſi vero duo aut plures miniſtri unum baptizent, nõ
r datur maior gratia, [r] quia omnes
ſ per accidens concurrentes [ſ] non plus habent, quam ſi adeſſet unus miniſter: ſunt enim cauſæ quæ partialiter agunt, ut dictum eſt.

CAPVT XXVIII.

Qui ſit ſufficiens miniſter baptiſmi.

§. 1. Satis eſt ad validitatem huius ſacramenti, vt illud miniſtrent viri quicunque etiam paganus, aut fœmina.
2 Aut hæreticus. & quid ſenſerit B. Cyprianus.
3 Quis miniſter præferendus.

a Miniſter baptiſmi eſt homo: [a] non uero Angelus, niſi ex di-
b ſpenſatione Dei. [b] conceſſit Chriſtus propter ſummam baptiſmi neceſſitatem, vt urgẽte periculo mortis licite baptizet etiam adultos ſine ſolennitate non tantum clericus
c ſed vir laicus [c] & Paganus, infide-
d lis. [d] ſi modo poſſit ablutionem per ſeipſum applicare, & libero actu ſciat proferre formam cũ humana intentióne. falſo autem de pagano
e quidam olim dubitarunt: [e] & viuntur infirma ratione (quia nemõ dat quod nõ habet: & ille dat qui rece-
f pit. [f]) & tñ qui ita loquuntur, ſunt
g pie interpretandi. [g] quomodocun-

m da eſt ut dictum eſt de ſacramen. c. 25. [m] Sup. lit. H. [n] Sentit So-
n to, tenet Peña videtur communis. [o] [p] vt falſo putat glo. contra tex-
o tum in cap. tunc valere. de conſecrat. diſt. 4. à qua non multum dif-
p fert Soto. diſt. 6. artic. 8. ad 1. vide Caie. art. 10 finem remiſſionem
q fieri integre per contritionem. [q] ſup. N. ſecus de duplici ſpecie euchariſtiæ: quæ quia ſunt vnum ſacramẽtum, & continent vnũ numero Chriſtum, non conferũt plus gratiæ, quam
r altera ſpecies. [r] D. Thom. quæſt 67 6.
ſ [ſ] Caiet. cum Diuo Thom. ar. 10. ad 2. & communis Theolog. ſup. de ſacram. c. 27. quamuis Soto. artic. 8. ad ſecundum & tertium falſo dicit probabile, vt plus gratię detur per plures ſimul baptizantes.

CAP. XXVIII.

b De [a] [b] ſacram. ſup. ca. 26. D. Tho. q. 64. 7. Ledeſ. q. 5. Sot. diſt. 1. q. 5.
c [c] D. Thom. q. 67. 3. cit. inf. L. & P. etiã de laico hæretico. Soto. & DD. diſ. 4. Ledeſ. q. 8. Victor. §. 30. Ant. 3. p. ti. 14. c. 13. Nau. c. 22. nu. 6. Alan. de ſacra. c. 50. Bell. de bap. c. 7. Bar. Ledeſ. diff. 10. Sonnius c. 22. Cucchus lib. 5. inſt. ma. ti. 2. Pet. Greg li. 2. ſyntag. c. 4. 10 quod liceret laico in neceſſitate Io. Pap. c. ad limina. 30. q. 1. Augu. ad Fortunat. c. in neceſſitate. de cõſe. d. 4 cap. conſtat, ex Iſid. 2. offi. ca. 24. ad fi. tunc in art. mort. tenetur laicus baptizare. Nau. nu. 6. §. 2. arg. c. paſce. 86 d.
d [d] D. Tho. art. 5. So. Ledeſ. & communis Theolog. d. 4. Nic. 1. c. à quodam Iudæo. de conſ. d. 4. c. Romanus, ex Iſid. Greg. & Serg. PP. c. ſi quis per ignorãtiam. 1. q. 1. quod corrigitur in decreto Gregor. XIII. & cõcil. Flor.
e [e] Trid. ſeſ. 7. de bapt. can. 4. nihil definit. de baptizato à Paganis. vidẽtur dubitaſſe Tertul. de bapt. ca. 17.
f Hiero. contra Lucif. ante med. Conc. Elibertin. c. 36. [f] Nam ſacerdos, vel diaconus non poteſt alteri dare ordinem, quem recepit: & parochus miniſtrat ſacramenta etiam vnctionis quamuis non
g receperit. Bellar. de bap. c. 7. [g] Nempe quod paganus neſciet modum & formam baptizandi, quam non didicit: cum non receperit bapt. Greg. 2. epiſt. ad Bonif. c. quos à Paganis, de conſec. diſt. 4. ideo iubet quoſdam rebaptizari in nomine Trinitatis: non quia miniſter erat paganus, ſed quia non ſeruarat debitam formam.
concil.

concil. Eliber. ſolum ait à baptizato valere bapt. de pagano autem reliquit ſub dubio, ſicut & Aug. 2. contra epi. Parmen. c. 13. & li. 7. de bap. c. 53. vbi tamen addit ſe ſentire quod ualet datum à paga-
h no [h] D. Tho. q 67. 3. & alij, quos ſequitur Sot. d. 4. a. 3. Aug. 2. côt. Parmen. c. 13. Clem. lib. 3. conſt. Apoſtol. c. 10. DD. d. 5. quia eccle-
i ſia prohibet. [i] Aug. ſup. cap. 13. ad med. D. Thom. a. 3. ad 1. Sot. & commu. Doctо. ſic Apoſt. laicis committebant baptizare ait Amb. in Ephe. 4. vt Ananias Act 9. qui videtur fuiſſe laicus, baptizanit Saulum, & c. 10. Petrus iuſſit familiam Cornelij baptizari à fratribus, qui ſecum venerant & dum c. 2. baptizant tria millia. Athanaſ. puer baptizanit quoſdam. & Ioan. 4. Apoſt. antequam eſſent ſacerdotes baptizabant. Tert. de bap. Hieron. dialo. cont. Lucif. extant conc. Nicen can. 7. at can. 19. iubet rebaptizari baptizatos à Paulianiſtis: quia non ſeruabãt formam eccleſiæ. Trid. ſeſſ. 7. de bapt. can. 4. Flor. Aug. 2. cont. epiſt. Parme c.

ne ait Bellarm. & Sebaſtia & D. Thom. illud citat. q. 66. 9. ad 3. cũ Greg. lib. 9. epiſt. 61. Leo. epi. 37. & 79. cap. 7. Damaſ. lib. 4. cap. 10. Bed. Iom. 2. Euſeb. 7. hiſto. ca. 2. & 9. Pius V. in catechiſm. Caſtro. bapt. hær. 5. Hoſ. inſt. cap. 38. & add. ad Bernard. Diaz pract. c. 18. Alan. de ſacram. cap. 56. Taper. art. 2. Soto. diſt. 4. Ledeſ. q. 8. communis Doct. diſt. 4.

que vero miniſter laicus abſque neceſſitate peccat mort. & qui ei coo-
h perantur, niſi ignorantia excuſet. [h] ſed uere baptizat nõ ex iuriſdictio-
i ne, ſed ex poteſtate miniſteriali: [i] vt ſacerdos etiam degradatus uerè,
k conficit ſacramentum. [k] ſimiliter valet baptiſmus à fœmina datus.
l [l] etiam extra neceſſitatem: ſed ſtrictius prohibetur extra neceſſitaté
m dare, quam vir. [m]

a Baptizatos ab hæreticis for-
n mam eccleſiæ [n] ſeruantibus non li-
o cet rebaptizare: [o] cuius oppoſitum in Africa primus docuit Agrippi-
p nus [p] B. Cypriani prædeceſſor epiſcopus. Quidam D. Cypria. excuſant quòd cum ſuo concil. prouinciali oppoſitum non definierit, niſi de his qui eccleſiæ formam, vel rectam intentionem in baptiſmo nõ
q ſeruarunt: [q] de quibus & canones Apoſtolorum, & ſextæ ſynodi lo-
r quuntur. [r] At reuera. D. Cyprian. ſenſit per modum opinionis proba-
ſ bilis generaliter rebaptizãdos [ſ] nec tamen damnabat aſſerentes oppoſitum. Sed multum diſtat ab hæret.
t Donat. [t] paulo poſt ſecutis, qui irrita dicunt ſacramenta collata rite à miniſtro etiam catholico, ſi pecca-
u tor publicus ſit [u] D. Aug. in epi 48. ad Vinc. ſuſcipiatur B. Cyp. retra-
x ctaſſe ſententiam: [x] nam alij epiſcopi qui in conc. prouin. cum probabilitate conſenſerant B. Cypr. retra-
y ctarunt. [y] dum vero ea quæſtio in concil. plenarij definitionem reſer-
z uabatur, [z] permanſit B. Cyprian.
a in côcordia cum B. Steph. Pap. [a] & forte eo têpore excuſatus eſt a pec-
b cato mort. [b] ſecutus id quod tũc cõcilio 80. epiſcoporũ videbatur probabilius. Poſt Stepha. vero definiũt
c Pont. [c] & conc. Nicen. [d] rite bapti-
d zatos ab hæretico non eſſe rebaptizandos.

3 Admittitur in eccleſia, qui etiã adultus ab hæretico rite baptizatus
e eſt in neceſſitate: [e] ſed ordinatus ab epiſcopo hæret. cum ſit ſuſpenſus, non admittitur abſque diſpenſatione. Debitus ordo inter miniſtros ſeruandus eſt: non enim debet fœ-
f mina, ſi præſens ſit vir: [f] nec vir laicus etiam in neceſſitate baptiza-

Anto. 3. p. tit. 14. ca. 13. Victor. §. 30. Sonnius, c. 22. Cucchus lib. 5. inſtit. Maior. tit. 2. Bart. Ledeſma. ti. de bapt. diff. 10. Petro2 Greg. lib. 2. ſyntag. c 4. 5. Rojas de hæret. 1. p. num.
t 51. [t] Quia ut ait Aug lib. vii. de bap. contra Petil. ca. 13. Donatiſtæ rebaptizant etiam catholicos. & lib. 2. de bap. cap. 7. & 9. Donatiſtæ perſtant in errore poſt definitioné concil. general. & li. 4. ca 2. lib. 3. contra epi. Parme. c. 1. Cypria. probabiliter iã tum improbabat ſacraméta data ab his qui ſint extra eccleſiam: ſed Donatiſtæ etiam data à catholico peccatore publico, ut ait Aug. 2. côtra epi. Parmen.
u cap. 10. [u] Aug. 2. cõtra epi. Parm. c. 10.

k 13. Gelaſ. epi. 1. Iſid 2. offi. c. 24. [k] D. Tho. quæſt. 82. ar. 7 & 8. add.
l q. 38. [l] Vrban. II. epiſt. ad Vital. c. ſuper his. qq. 30. q. 3. & colligitur ex concil. Flor. & conſuetudine eccleſiæ, qua obſtetrices baptizãt in neceſſitate. commu. Doct. Sot. Ledeſ. concil. Carthag. 4. can. 100. c. mulier. c. decens. d. 4. Bellarm. de bapt. c 7. ſic Exo 4. Sephora circumcidit in antem. ni non licet extra neceſſitatem aut præſente vi-
m ro inf. lit. M & § 4. lit. C. [m] Conc. Carthag. 4. c. 100. Clemen. lib. 3. conſtit. c. 9. quare inter hæreſes Marcio. numeratur quod iuberet fœminas ſine neceſſitate miniſtrare bapt. Tert. de bap. c. 17. Epiph.
n hær. 79. [n] De qua forma d. eſt. c. 8. ſic conc. Nicen. can. 19 Laodic. c. 8. vbi exponit Innoc. I. epi. 25. c. 14. Arela. 1. can 8. Gregor. lib. 9.
o epi 61. [o] Trid. ſeſſ. 7. de bapt. can. 4. Nicen. can. 7. Laodic. can. 8. & 6. ſynod. can. 45. & 7. ſynod. can. 7. Carthag. 1. can. 1. Vien. Clem. vni. de ſumm. Trin. Floren. ſeſſ. vlt. ſacri Trid. can. 9. & 11. & de ſacram. can. 9. non eſſe iteranda. Conſtantien. ſeſſ 8. Bellarm. de bapt. c. 26. cum Aug. 2. de bapt. c. 3. 4. 5. 6. 7. 9. & ſæpe. Optat. cont. Parmen. Hieron. ſup. Nazian. orat. 40. de bapt. D. Thom 4. cont. gent. c. 77.
p Vital. tô. 1. de ſacram à princ. affert multos Patres. cit. inf. S. P teſte Euſeb. 7. hiſto. c. 2. Aug 2. de bap. c. 7 Vinc. Lirinen. de profana vocum nouit. dicitur Agrippinum fuiſſe 1. qui cenſuit rebaptizan-
q dos. [q] Baſil. epi. 1. ad Amphiloc. ait, quod Cyp & Patres non negarunt in hæreticis poteſtatem circa ſacramenta: ſed in illis qui non erant rite ordinati: vt contigit tempore longi ſchiſmatis: & licet Baſil. nihil expreſſit, de bap. tamen generaliter loquitur. Petr. Gre-
r gor. lib. 2. ſyntag c. 4. nu. 18. [r] Apoſt. can. 46. & 6. ſyno. con. 95. vid. c. quoniam, 16. d. add. Greg. XIII. de quib. can. ſextæ ſyn. Cano non
ſ bene ſentit. lib. 4. de loc. ad ſi. Soto. lib. 7. iuſt. q. 6. ar. 1. [ſ] Fatetur de Cypriano. Hier. Dialog. contra Lucifer. Aug. ſæpe, vt ſtatim dicetur. D. Tho q. 64 9. ad 2. q. 66. 9. ad 3. fin Sot. d. 1. q. 5. art. 5. Bellar. 2. de ſacram. c. 26. & lib. 1. de concil. c. 10. Sebaſt. q. 64. art. 4 §. 22. q. 66. ar. 9 §. 2. & plane colligitur ex Cypria. lib. 1. epiſt. 70. & 73. cum tribus concil. African. ſed ex ignorantia ſcripturarum male intellectarum, indefinite dixit baptizatos ab hæreticis eſſe rebaptizandos: quem errorem plurimis lib. confutat Aug. de eccleſ. dogma. c. 52. tract. 1. Ioan & toto lib. viii. de bapt. cont. Petil. lib. 1. de bapt. cont. Don. c. 7. probat ualere ex conſuetudine & traditione vniuerſalis eccleſiæ. c. 3. 4. & 9. priora concilia Africana prouincialia debent cedere concilio totius orbis catholico. lib. 5. cap. 23. li 6. cap. 39. Deum reuelaſſe hanc ueritatem in hoc uniuerſali concilio, quod concil. ſæpe citat lib. 1. cap. 17. lib. 6. c 1. 7. 13. lib. 2. contrà Parmen. c. 13. ubi ſimul citat concil. prouinc. Carthag. ſub Grato epiſcopo. poſt obitum Cyp. cui ille conſenſiſſet ſi uiueret. nec ſane intelligit aliud uniuerſale quam conc. Nicen. can. 4. & 19. ut be-

Bellarm. de bapt. c. 26. alij hæret. repellebant etiam occultos peccatores, vt ait Aug. 2. contra Creſcon. c. 28. & Bernar. ſerm. 66. Can. Anton 4. par. ti. 11. cap. 7. §. 5. vide. §. 2. quod attigit D. Tho. 4. contra G. c. 77. Vuicleph, reiecit præſcitos, quamuis boni ſint: contra
x quem concil. Conſtantien. ſeſſ. 8. Vuald. 10. 2. cap. 14. [x] Aug. epi. 48. ad Vincent. & lib. 2. de bapt. contra Dona c. 7. lib. 3. modeſte illum excuſat, quod non errauit obſtinate, & addit ſi quid culpæ in eo fuit, falce martyrij reſecatũ eſt. & retractaſſe affirmat Beda, li. 8. qq. quæſt. 5. quia Diony. apud Euſeb. 7. hiſt. cap. 4. & Niceph. lib. 6. c. 7. & Vincent. Lyrinen. referunt epiſcopos illorum conciliorum
y retractaſſe: à qua retractatione non excipiunt Cypria. [y] Vt referunt prædicti & Augu. lib. 3. contra Creſcon. cap. 1. & ſeq. Hieronym. contra Lucifer. ſic retractauit. idem Diony. apud Euſeb. ca. 8.
z [z] Aug d. epi. 48. & ſæpe, quod tandem ait definitum in concil. ge-
a nerali, nempe Nicen. [a] Quia Stephan. longe priusquam concil. Nicen. & Cypria. epiſt. 73. ad Iubaianum, nu. 6. fatetur ſe concordare cum Stephano Pa. Hieron. ſup. Augu. 1. de bapt. c. 7. Pacian. epi. 2.
b ad Sympro. Lirinen. Bellarm. utroque loco. [b] ſic excuſat Aug. 1. de bapt. c. 18. & ſalua caritate id probabiliter tenuiſſe. & cap. 19. quia nondum res conſtabat: nam licet Steph. Papa ſub comminata excommunicatione uetuit rebaptizari baptizatos ab hæreticis, ſed id nondum definierat vt certum: vt patet ex Cypr. epi. 73. ad Iubaian. Diony. apud Euſeb. 7. hiſto. c. 4. Aug lib. vii. de bap. c. 14. lib. 1. de bapt. c. 18. Bellar. lib. 1. de conci. c. 10. lib. 4. de Rom. Pont. ca. 7. quod vero Cypria. in epiſt. quadam ad Pompeium, vocat Steph. hanum ſuperbum, imperitum, & prauæ mentis. Aug. epi. 48. negat illam eſſe Cypria. vel ante mortem pœnituiſſe, & mutaſſe ſenten-
c tiam. Bellar. de Rom. Pont. [c] Sic Stephanus Papa & Martyr. apud Euſeb. lib. 7. c. 2. Sixte. epiſt. 1. Innoc. I. epiſt. 22. Leo. epi. 77. aliàs 79.
d Anaſtaſ. 2. epiſt. ad Anaſtaſ. Imper. [d] Quod Concil. Nicen. intelli-
e git Auguſt. dum ſæpe uocat concil. gener. [e] Diuus Thom. q. 82. art. 5. ad 3. art. 7. ad 2. facit, quæſt. 64. 6. ad 3. diſt. 17. q. 3. 3. 1. ad 2. diſt. 19. quæſt. 1. 2. 2. ad 3. add. quæſt. 19. 5. ad 3. & artic. 6. Caieta. in quæſt. 82. 7. & uerb. abſolutio. cap. 2. vid. Nauar. c. 26 num. 26. Sot. diſt. 13. quæſt. 1. 7. ad 2. ſolum baptiſmum excipiunt. at per Trid. ſeſſ. 14. c. 7. excipienda eſt ſimiliter abſolutio in articulo mortis, ſed de ordinato ab hæretico. cap. uentum. 1. q. 1. Nauar. c. 27. num.
f 241. [f] Supliter. L. D. Thom. q. 67. 1. concil. Carthag. 4. can. 100. cap. mulier. de conſ. d. 4. quod citat Magiſt. diſtin. 6. nec mulier debet publice in eccleſia baptizare. quod tantum dicunt Tertul. lib. de bapt. lib. de velandis virgin Epipha. hær. 42. & 79. Bellar. cap. 7. ad fin. at præferre fœminam viro, non videtur, plus quam venale: aut ſi laicus præferatur diacono præſenti. Soto. d. 4. art. 2. Recent.

quia

re, præſente clerico etiam excom-
g municato, [g] nec clericus, vel diaco
nus poteſt præſente presbytero nō
impedito, quamuis ſponte conſen-
h tiat [h] ex vrbanitate: ſi tamen ſacer
dos iniquus nolit, vel morbo aut
alia ratione impeditus non poſſit,
debet laicus periclitantem baptiza-
i re. [i] Non debet miniſtrare infide-
lis, ſi præſens ſit fidelis non impedi
k tus, qui velit baptizare. [k] Patri licet
filium baptizare in neceſſitate, ſi de
ſit alius: nec ob hanc impletionem
præcepti, priuatur iure exigendi de
l bitum ab vxore, [l] cum qua propter
hoc contraxit cognationem ſpiri-
tualem: quia hæc priuationis pœ-
na in iure quæſito, non incurritur
abſque culpa.

CAPVT XXIX.

De obligationibus miniſtrantis baptiſmum.

§. 1. *Baptizans quando peccat, ſi non ſit ſacerdos: aut ſi diaconus ſolenniter.*
2 *Sacerdos alienas oues baptizans, vel ſine ritibus.*
3 *Ignorans, aut indignis adultis miniſtrans.*
4 *Peccator aut excommunicatus. & ſi omittat baptizare.*
5 *A quo liceat petere bapt.*

PRæceptum eſt, ut ſacerdos tan-
quam ſibi proprium ex officio
a baptizet ſolenniter. [a] peccat vero
grauiter non ſacerdos, qui extra
neceſſitatem etiam abſque ſolenni-
b tate baptizat: [b] vel ſi adultus ſpon-
te ſua à non ſacerdote baptizetur.
2. multo grauius, ſi extra neceſſita-
tem, à viro hæretico, aut excom-
c municato denunciato, [c] quamuis eſ
ſet ſacerdos & proprius paſtor. 3. ſi
clericus non ſacerdos etiam diaco-
nus baptizet ſolenniter, etiam in ne
d ceſſitate, fit irregularis: [d] vt qui cle
ricus miniſtrat in ordine, quem nō.
habet. conceditur tamen in ordina
tione diaconi, ut poſſit baptizare:
e [e] quia citra mortis periculum po-
f teſt, [f] abſente ſacerdote, id agere abſ
que ſolennitate: ſed quidam Patres
g negant diacono conuenire [g] quia
nunquam ei licet baptizare ſolenni
ter. 4. Laicus vero baptizans nullo
h iure exprimitur fieri irregularis, [h]
licet ſolenniter baptizet: quia tex.
ſunt ſub tit. de clerico non ordina-
i to miniſtrante. [i] 5. qui uero ſine ſo
lennitate baptizat, etiam ſine neceſ
ſitate clericus, & prohibente paro-
k cho, non fit irregul. [k] quia hic non
eſt actus ordinis ſacri. quamuis qui
l dam falſo putent fieri irregul. [l]

2 Parocho non licet extra neceſ-
ſitatem puerum alienæ parochię ſo
lenniter baptizare, niſi ex propriu
paſtoris licentia: alias peccat mort.
m [m] ſed non fit irregularis, aut excō-
n municatus. [n] at regularis exemptus
excommunicatur, ſi alia ſacramen
ta præter baptiſmum, miniſtret a-
o lus ſæcularibus, inuito parocho. [o]
2. In ſacramentorum miniſtratione
iuriſdictio eſt de præcepto eccleſię:
in ſacramento vero pœnitentiæ eſt
iure diuino de neceſsitate ſacramē-
p ti. [p] 3. Non licet parocho ſine exor
ciſmo & aliis ſolennitatibus bapti-
q zare, [q] citra neceſsitatem: nec cum
ſolennitate extra eccleſiam, præter
r Principum filios. [r]

3 Miniſtraturus baptiſmum te-
netur ſcire, & applicare neceſſa-
ria, vt materiam & formam cum
morali coniunctione & recta in-

---

quia diaconus non habet ius ex ui conſecrationis, cum non poſſit ſolenniter baptizare ex officio. nec peccator laicus peccat miniſtrans coram alio iuſto: quia nun ex officio, nec ſacerdos peccator in neceſſitate baptizans coram laico iuſto: licet Scotus dubitat. At de licentia ſacerdotis ſe excuſantis, licebit laico iuſto baptizare: quia ſubeſt honeſta cauſa.
g [g] Vict. §. 30. cont. Nauar. c. 22. num. 7. verſ. 6.
h fin. [h] quia diaconus non baptizat ſolenniter ex officio qđ eſt facere ſacramentum, Nau. c. 22. no. 7. inſ. c. 29. §. 1. & tamen diaconus miniſtrat euchar. quia p hoc non conficit ſa-
i cramentum. [i] quia plus urget præceptum, quam ordo præferendi ſacerdo-
k tem. [k] cita. lit. C.
l [l] Nau. c. 22. nu. 40. cont. Sotum.

CAP. XXIX.

a IGnat. epi. ad Heronem. Epipha. ſer. 79. Iſidor. lib. 2. offic. cap. 24. Chryſoſt. hom. 3. in id 1. Corin. 1. non miſit me baptizare. Diuus Thom. q. 67. 2. Soto. d. 4. ar. 2. Ledeſ. q. 8. Docto. d. 4. cap. conſtat. de conſecr. d. 4. Nau. c. 22. num. 7. quod autem Tertul. lib. de bapt. Hieron dial. contra Lucif. aiont, presbyteros non poſſe baptizare ſine epiſcopi facultate, id in more erat olim dū epiſc. habebāt paucas oues: quia Apoſtolis dictū eſt Math. & Marc. vlt. ut baptizarēt. At iam diu iure communi parochus habet iuriſdictionem ordinariam baptizandi, Bellarm. c. 7. ſic poteſtas offerendi ſacrificium & abſoluendi data eſt Apoſtolis, vt ſacerdotes ſunt: ac ſubinde data eſt eorum ſucceſſoribus in ſacerdotio, vt ait Trid. ſeſſ. 23. cap. 1. & ſignificat ſeſſ.
b 14. c. 1. [b] ſed non eſt peccatum mort. niſi ſacerdos baptizare uolens prohibeat non ſacerdotem, Soto. d. 4. ar. 3. Cano & Recent.
c ſignificat Nauar. c. 22. nu. 7. [c] per conc. Conſtantien. de euitand. denunciatis. & Paſtor ſic denunciatus priuatur vſu iuriſdictionis. ſe-
d cus in artic. mortis, de quo Triden. ſeſſ. 14. c. 7. [d] etiam diaconus Card. Clem. lib. 3. conſt. Apoſt. c. 11. Soto, d. 4. q. 1. ar. 3. col. 4. diſt. 28. q. 4. art. 1. col. 8. Palu d. 5. q. 2. ar. 1. con. 2. Ang. bap. 5. Sylu. bap. 3. §. 1. Tabien. bap. 3. in princ. Nauar. c. 22. nu. 7. c. 27. nu. 242. per c. 1. de cler. non ordin. miniſt. vbi Abbas, quod ſolus Papa diſpenſabat ad ſuſcipiendos olteriores ordines cum ſic miniſtrante: epiſcopus vero diſpenſat ad oſum ſuſceptorum. idem Nauar. c. 27. Ma-
e iol. de irreg. lib. 3. c. 13. [e] vt patet dum epi. ordinans ex Pontific. explicat officium diaconi & Gelaſ. epi. 1. c. 9. Tertul. de bapt. Hiero-
f ny. contra Iouin. Bellarm. de bap. c. 7. [f] vt colligitur ex prædictis. atque ita Act. 8. Philippus baptizauit eunuchum, & multos alios, cum tamen non eſſet Apoſtolus, ſed diaconus, vt ait Soto, d. 7. ar. 31. col. 2. cum Anaclet. Innoc. I. Chryſ. Hier. Raban. Beda. adde Hilar. in Pſal. 67. Iſidor. Peluſiot. epi. ad Agigantium. Turrian. in Cle.
g lib. 6. conſt. Apoſt. c. 7. Bellarm. lib. de ord. c. 6. [g] Ignat. & Epiphan.
h ſop. cit. Bellarm. de bap. c. 7. [h] Director. li. 3. ti. 8. Ang. irreg. 1. §. 38. cum D. Tho. d. 24. Roſel. irreg. 2. prin. Armil. §. 65. vbi id ſignificat

Syl. §. 14. Armil. abſolutio. §. 9. Bernar. Diaz. pract. c. 12. num. 4. & reg. 357. Lapus. alleg. 29. Ledeſm. 1. p. q. 8. ar. 2. Soto. d. 4. ar. 2. Palu. d. 5. q. 2. d. 22. q. 3. 2. 2. Villadie. de irreg cum Calder. Maior. d. 5. q. vnic. arg. contra ſecundam conc. ſentit Tabien. bap. 6. princ. Angel. bap. 5. §. 2. colligitur ex Couar. Clem. ſi furioſus. p. 1. §. 1. num. 1. & multi Recēt. Theolog. & iuriſper. quāuis laicus ſolenniter baptizans aut celebrans ſit ſuſpectus de hæreſi, Fxius en chyrid. tit. de ſacrif. miſſæ. Caſtro uerb. ſacerdotum. ſimili ratione quidā aiſt, quod ſi mere laicus abſoluat euā ſerio à peccatis, non ſit irreg. Victor. §. 143. cū Palud. d. 17. q. 3. art. 1. Syl. confeſſor. 1. princ. Anton. 3. p. ti. 17. c. 1. Armi. abſolutio. §. 9. Ledeſ. 2. p. q. 7. art. 3. dub. vlt. & in lectura Cano, propendet Manius & quidam Recent. contra Sotum. d. 18. q. 4. a. 1. & Na
i uar. ca. 27. nu. 242. [i] Quia textus intelliguntur iuxta titulū ſub quo ponuntur, ſed quia Anto. aug. in emēdat. iuris, ait, olim ſic habuiſſe titulum de non ordinato miniſtrante: iō quidam ſatis probabiliter aiunt, laicū ſi ſolenniter baptizet aut miniſtret in ordine ſacro fieri irreg. quia c. 1. de clerico nonord dicitur generaliter, ſi quis baptizauit aut aliquod diuinum officium exercuit non ordinatus, propter temeritatē nunquā ordinetur. ita affirmant ibi Hoſt. Pan. Cald Soto. d. 25. q. 1. ar. 3. col. 8. Sylu. ir reg. §. 12. & 17. quā tis alibi dicat oppoſitū Anton. 3. p. ti. 28. c. 1. Maiol. lib. 4. de irreg. c. 13. nu. 4 fin. ſed probabilior eſt oppoſita ſententia: quia textus
k loquitur ſi ſolenniter exerceat officium, & ſit clericus. [k] Palud. d. 5. q. 2. Sylu. irreg. §. 12. & 27. Nauar. c. 22. num. 7. c. 27. num. 242. cum D. Tho. Ledeſm. 1. p. q. 8. art. 4. Cou. cle. p. 1. §. 1. verſ. 3. cum Henr. Inno. Ploue. Ant. & commu. quia dictum c. 1. de clerico non ordin. tanquam odium debet reſtringi ad calum expreſſum. idem Cano retractans add. q. 8. art. 1. nec Palud & Sylu. bapti. 3. in prin.
l Ang. inſ. exprimunt fieri irreg. de baptizante non ſolenniter. [l] Soto. d. 4. art. 3. d. 25. q. 1. 3. tribuenaid Palud. & Sylu. Bart. Ledeſm. diff. 10. Cucchus. lib. 5. tit. 2. num. 57. Maiol. de irreg. lib. 4. cap. 13. num. 3. Armil. irreg. §. 66. Rich. d. 5. art. 4. q. 1. Gab. d. 6. ar. 2. con. 2. id ſignificat & Ang. bapt. 5. §. 1. Tabien. bapt. 6. princ. Ledeſm. q. 8.
m art. 2. Turrecr. c. conſtat. de conſe. d. 4. [m] Nauar. c. 22. num. 7. fin. c.
n interdicimus. 16. q. 1. Palud. d. 5. Sot. d. 4. & communis. [n] Palud. Soto, Sylueſt. bapt. & irreg. §. 12. Nauar. quia vſurpat actum iu-
o riſdictionis tantum, & non ordinis. [o] c. placuit in 2. 16. q. 1. Nau. cap. 22. num. 7. ſi. cap. 27. nu. 101. nec dictum c. interdicimus. aut Clem. 1. de priuil. facit mentionem baptiſmi propter eius neceſſi-
p tatem, ſed aliorum ſacramentorum. [p] Trident. ſeſſio. 14. cap. 7.
q Soto, & communis. diſtin. 18. [q] Clemen. vni. de baptiſm. Triden. ſeſſio. 7. de ſacramen. can. 14. Nauar. cap. 22. num. 7. Diuus Thom. queſt. 66. articu. 10. Soto. diſtin. 3. articu. 10. vt non licet celebra-
r re, niſi cum ſacris ueſtibus & uaſis. [r] d. Clem. vni. & Nauar. c. 22. num.

tentione: [f] & adhibere ritus eccleſiæ, dum ſolenniter datur. prohibetur poſt baptiſmum vngere veteri chriſmate: [t] non tamen prohibetur vngere infirmos ueteri oleo. [u] non debet miniſtrare homini capaci, quem ſciat indigne ſuſcipere: vt quia non eſt bene inſtructus, vel iacet in peccato ſine pœnitentia, vel rediturus eſt ad ſuos infideles, cum periculo peruerſionis: vel ſi metu coactum adultum, aut ſi paruulum baptizet inuitis parentibus infidelibus ſub quorum cura manet. [x] ſi vero conferat ei quem nouit fuiſſe rite baptizatum, fit irregul. [y]

4 Qui miniſtrat baptiſmum ſolenniter cum conſcientia peccati mortalis vel miniſtrat eis, quos nouit indigne ſuſcipere, peccat mort. vel ſi excommunicatus, irregularis, aut à ſacramentis ſuſpenſus ſeu interdictus miniſtrat. [z] Si tamen parochus aut laicus urgente periculo baptizat abſque ſolennitate, non peccat: quamuis eſſet in peccato [a] & excommunicatione: [b] quia quãuis actus baptiſmi ſit ſacratus, nullo iure iubetur illum præſtare in gratia, niſi qui ex aliqua conſecratione deputatus eſt ad actum ſacrum. ſimiliter excommunicatus & præciſus poteſt licite in articulo mortis abſoluere, dummodo per contritionem reputet ſe eſſe in gratia. [c]

5 Vrgente periculo licet baptiſmum petere à quocunque: quamuis peccator, excommunicatus, paganus, aut hæreticus ſit: [d] ſi modo credatur miniſtraturus cum intentione vera & fideli faciendi, quod facit eccleſia Chriſti, aut quod ſolent Chriſtiani facere. At ſi de forma aut intentione huius qui ſic miniſtrauit, dubium remaneret, eſſet hic ſub conditione rebaptizandus.

2. Propter frequens periculũ quod in partu ſolet accidere, tenetur fœmina quæ ex officio eſt obſtetrix, ſcire formam, & requiſita baptiſmi: [e] meliuſque eſſet vt formam vernacula lingua bene proferat, quàm Latine illa, quæ vix nouit bene proferre. [f] 3. Parochus tenetur diligenter curare, ne quis ex ſubditis (qui ex altero ſaltem Parentum Chriſtianorum natus eſt [g]) decedat abſque neceſſario baptiſmo. [h] 4. Si quis ſacerdoti cõmendet vt aliquos baptizet, & per illius negligentiã decedat quis abſque baptiſmo, quidam ex iure colligunt fieri irregularem: [i] quæ ſententia dura eſt.

CAPVT XXX.

Vnus alium, aut multos ſimul baptizat: aut multi vnum.

VNus alteri debet, ſed nemo ſibi ipſi poteſt, baptiſmum aquæ miniſtrare: [a] vt conſuetudo eccleſiæ declarat; ſicut nec licet ſibi baptiſmum ſanguinis ſeu mortem inferre: nec aliud ex ſacramentis ſibi ſumere, præter euchariſtiam: quã ſacerdos celebrans ſibi miniſtrat. [b] Vnus poteſt vna aſperſione & forma multos ſimul baptezare, [c] dicens ego vos baptizo: nec id uidetur peccatum mort. [d] ſecluſo ſcandalo. At vnius baptizati vnus miniſter per ſe eſſe debet ex Chriſti inſtitutione qui dicat, ego te baptizo: & uicem vnius Chriſti ſuſtineat tanquã cauſa de ſe ſufficiens, cum plena Chriſti autoritate.

2 Vnus debet eſſe miniſter, nec ſatis eſt quod vnus abluat, alter formam proferat: quia forma ex cõmuni uſu uidetur falſa, ſcilicet, ego te lauo, vel baptizetur ſeruus Chriſti. ſup. c. 12. multo minus ualet, ſi formam uerborum quam unus incepit proferre, alter perficiat: vt conſtat non ſufficere in conſecratione euchariſtiæ, nec ĩ ordinatione quæ cœpit fieri per ſacerdotem, vel per epiſcopum deficientem [e] in medio prolationis.

3 Si de facto concurrant plures miniſtri, & quiſquam in diuerſa corporis parte abluat, & formã proferat (quaſi ſolus eſſet cum intentione independente ab aliis) peccãt contra præceptum Chriſti & morem eccleſię: [f] ſed fit baptiſmus paſſiue vnus, ab omnibus, tanquam ab vna cauſa totali, [g] ſi ſimul finiant. ſup. de ſacramen. cap. 26. quia cauſa de ſe ſufficiens non impedit quin ab aliis baptizantibus perficiatur ſimul.

4 Si vnus prius finiuit, ille ſolus baptizat. [h] ſup. de ſacram. c. 27. reliqui puniri poſſent, quaſi rebaptizare intendentes. At re vera non rebaptizant: [i] quia ad rebaptiſmum oportet, vt circa plene baptizatum applicet integram formam & materiam. [k]

5 Irritus eſſet baptiſmus, ſi ex pacto intentio vnius, quaſi partialis, & inſufficiens, penderet ab intentione alterius: [l] ſiue quiſque dicat ego te baptizo, ſiue nos te baptizamus, quia Chriſtus inſtituit vt unus per ſe miniſter, tanquam cauſa de ſe ſufficiens & perfecta, repræſentet vnum Chriſtum perfectũ, nec eſt baptiſmus ſi ex duobus ita quiſque proferat, ſi alius te non baptizat, ego te baptizo: & uterque ſimul finiat. [m] quia hæc eſt ex illis propoſitionibus, quas ſophiſtæ uocant ſe falſificantes, atque ita falſa eſt forma & inutilis.

CAPVT XXXI.

De rebaptizantis pœna: & quando liceat ſub conditione rebaptizare.

REbaptizare illum non licet [a] (etiam addita conditione, ſi nõ

---

[s] num. 7. [s] ſup. & Nauar. c. 22. nu. 7. §. 7. [t] Nauar. d. num. 7. §. 8. & ca. 25. nu 75. [u] iua c. ſi quis de alio. de conſec. diſt. 4. iubetur depon. [u] ita Theolog. & vtriuſque iuris periti Salmant. poſt longam conſultationem. [x] Nauar. ſup. cap. 25. [y] inf. c. 31. Nauar. c. 22. nume. 7. cap. 27. num. 246. [z] Nauar. cap. 25. nu 72. cap. 27. num. 244. [a] Diuus Tho. quæſt. 66. 6. ad tertium. Nauar. ca. 25. num. 72. [b] Soto. diſt. 4. art. 3. contra Nauar. c. 22. num. 7. §. 6. ſi. [c] Triden. ſeſſ. 14. c. 7. Nauar. ca. 26. num. 26. [d] Diuus Tho. quæſtio. 82. art. 5. ad 3. ar. 7. ad 2. vbi Caiet. Petrus Soto, de bapt. lect. 6. Couarr. c. alm. 1. p. §. 6. nu. 8. Soto, diſt. 1. q. 5. art. 6. ad 3. cum Adria. art. 3. de bapt. citante Chryſoſt. ſed Cano negat reperiri in Chryſoſt. Augu 7. de bapt. contra Dona. c. 53. [e] Soto. diſtin. 4. artic. 3. Nau. ca. 22. nu. 6. fin. cum Palud. diſtin. 5. q. 2. Anton. 3. p. titu. 14. c. 13. [f] Soto. diſtin. 1. quæſt. 5. art. 8. & d. eſt de ſacra. c. 9. [g] [h] ſup. c. 20. §. 4. Nauar. ca. 22. nu. 6. §. 2. cap. 25. num. 131. & c. quicunque, de cõſecr. diſt. 4. [i] per d. c. quicunque. tenet Cucchus, lib. 5. Maio. inſt. tit. 2. nu. 85. Borgaſius, de irreg. 1. p. q. 7. nu. 76.

CAP. XXX.

[a] SVp. [a] de ſacram. c. 26. c. debitum. de bap. Sylue. bapt. 3. §. 11. [b] Trident. ſeſſ. 22 cap. 6. [c] De ſacramentis. ca. 8. c. proprie (iuncta glo. verſ. trium milliũ) de conſecrat. diſtin. 4. Diuus Thom. q. 66. articu. 5. ad 4. ſicut & plures poſſunt eundem baptizare. quæſtio. 67. 6. [d] Sot. diſtin. 4. articu. 6. contra Scot. d. 6. quæſt. 2. [e] Miſſal. Pij V. Diuus Thom. quæſtio. 83. articu. 6. quomodo ſupplẽdus defectus. ſup. de ſacram. c. 9. [f] §. 4. [f] quæſtio. 67. 6. Sot. d. 4. & communis. [g] Baptiſmus enim conſiſtit in ablutione paſſiua, vt fatetur Sot. d. 3. ar. 1. cum Richar. Sco. Taper. ar. 1. quia ſacramen. dat gratiã ei in quo eſt. ſic vna illuminatio paſſiua aeris fit à multis ſimul luminoſis. alij tamen dicunt abſolutionem ſacerdotis, vel conſecrationem euchar. eſſe actionẽ vitalem immanẽtem, vt ex imperio angeli ſequitur motus cœli: atque ita Sot. diſt. 4. art. 4. d. 6 ar. 2. Gabr. diſt. 6. q. 1. articu. 3. dub. 4. ad 6. dicunt eſſe materialiter duo baptiſmata ſentit Caiet. art. 6. quaſi quiſque baptizans ſit cauſa totalis. At probabilius eſt, quod quia in eodem genere cauſę particularis agit partialiter, ſunt de facto cauſa partialis, & vnus tantum eſt bap. paſſiue. ſup. c. 27. ſi nõ conferſit plus gratiæ quam vnus. [h] ſup. D. Th. q. 67. 6. Soto. diſt. 4. Led. q. 8. Alan. ſi. 3. de euchar. c. 3. Cucch. lib. 5. inſti. ti. 2. [i] D. Tho. & So. ſignificant præſumi irregu. nẽpe in foro exteriori quaſi rebaptizare intendat. At in conſciẽtia nõ ita eſt: vt dum celebrant cũ epiſcopo ordinante, qui poſterius finiunt verba conſecrationis, non peccant, quaſi iterantes conſecrationem à primo factam. D. Tho. q. 82. ar. 2. cõis. [k] D. Th. Sot. ſed. & cõmunis. [l] D. Tho. q. 67. 6. & q. 66. 5. ad 4. Sot. d 4. ar. 4. contr. Dur. d. 3. q. 3. Palu. q. 2. a. 3. Marſi. q. 4. ar. 4. d. 11. Caie. art. 6. loquentes minus probabiliter. [m] So. Marſil.

CAP. XXXI.

[a] DE [a] ſacram. ca. 24. §. 4. & D. Tho. q. 67. ar. 9. cõmunis cum Magiſt. d. 6. Trid. ſeſſ. 7. de ſacramen. cap. 9. & de bapt. Cano. 11. Soto.

es baptizatus [b]) quem morali fide conſtat, aut facile conſtare poteſt fuiſſe rite baptizatum, etiam domi ab obſtetrice, aliàs miniſter peccat grauiter, & punitur iure ciuili: [c] ſed tunc tantum fit iure canonico irregularis, quando ſine conditione rebaptizati: [d] eo quod hic imitetur factum hæreticorum ſine cõditione rebaptizantium: [e] quod factum ſub hac pœna communi conſuetudine cenſetur damnatum in eccleſia. [f] de baptiſmo infantis fides adhibenda eſt etiam vni mulieri, [g] vbi non ſubeſt rationabilis cauſa dubitandi: ſed examinanda eſt an recta intentione applicauerit neceſſaria baptiſmi. Expoſitus ad ianuam eccleſiæ, vel alterius hominis inter catholicos, ſi. 20. aut plures dies natus apparet, credi debet baptizatus. [h] niſi aliæ coniecturæ ſuſpicionem vehementem in oppoſitum inducant. [i]

2 Vbi apud prudentes probabile dubium eſt de baptiſmo facti aut iuris, iterum eſt baptizandus ſub conditione: [k] quam ſatis eſt mentis cõceptu retinere, [l] ſi non es baptizatus, ego te & cap. 2. hic miniſter nõ incurrit vllum pœnæ, aut irregularitatis periculum. [m] Vt qui ex ignorantia rebaptizatur bona fide & excuſatur à peccato mort. non incurrit pœnam irregularitatis [n] ſicut nec infans rebaptizatus: [o] nec qui metu rebaptizatur. [p] 3. Hi vero nõ egent vlla diſpenſatione etiã epiſcopi: quia in hoc caſu irregularitas non imponitur ob ſolum factum, ſed ut uera pœna pro condigna culpæ participatione. 4. imo licet reſciens ſe rebaptizatum, ratum habeat, non fit irregularis. [q] 5. Acolytus ſi in baptiſmo ſolenni miniſtret ſacerdoti rebaptizanti, tunc fit irregul. [r] quando crimen eius eſt notorium. [ſ] 6. ſi quis rebaptizet, vel rebaptizetur ſolo uerbo ſine intentione, peccat, ſed non fit irregularis: [t] quia in mente non eſt imitator hæreticorum. 7. in hac pœna regularitatis diſpẽſat epiſcopus quãdo procedit ex delicto occulto. [u]

3 Dubium iuris narie poteſt accidere in baptiſmo: non quidem ex defectu poteſtatis, quam pro matrimonio & baptiſmo habet laicus miniſter: ſed primum ſi defuit vera intentio, ſaltẽ [x] virtualis præſens, quę procedat ex aliqua actuali. 2. ſi non dum plene natus eſt, cũ pars illius, vt manus tantum aut pes, ſuſcepit aſperſionem aquæ, vt c. 21. §. 3. dictum eſt. 3. ſi non cõſtet materiam eſſe ſimpliciter verã aquam, ut ob mixtionem terræ, vel alterius liquoris. 4. ſi ablutio ac aſperſio non uidetur ſufficienter attigiſſe neceſſariam partem pueri.

4 Item ſi verborum forma non fuit in nomine P. & F. & Spiritus ſancti, ſed in nomine Chriſti, aut Genitoris, vel Trinitatis, ſup. c. 10. & 11. aut ſi facta ſit verborum mutatio, corruptio, additio, ſubtractio, vel tranſpoſitio indebita ſup. cap. 9. aut ſi magna fuit interruptio verborũ: aut non fuit moralis coniunctio materiæ & formæ. aut ſi quis alius defectus accidat, vt probabiliter dubitetur de veritate baptiſmi. In his dubiis bapt. iterandus eſt ſub conditione, ſaltem mente retenta. [y] Vt vero vitet periculum fori exterioris, exprimenda eſſet conditio. Hactenus de baptiſmo aquæ, vel flaminis. reſtat dicendum de baptiſmo Ioannis in aqua tantum, & tandem de baptiſmo ſanguinis.

CAPVT XXXII.

B. Ioannis baptiſmus in quibus conuenit aut differt à baptiſmo Chriſti Domini, nec erat ſacramentum.

BAptiſmum quendam B. Ioannes Baptiſta Chriſti præcurſor inſtituit, [a] pro breui tantum ſuæ

b Soto d. 3. art. 9. Ledeſ. q. 7. [b] Soto merito carpit parochos, qui fa-
c cile rebaptizant baptizatos domi à fœmina. [c] per l. 2. C. ne ſanctum bapt. iteretur. & imponit pœnam capitis rebaptizanti, & adulto ſcienti rebaptizato: & ait eſſe indignum ſacerdotio. quæ tamen lex non poteſt inducere irreg. item in Apoſtol. can. iubetur deponi rebaptizãs. c. eos quos, de conſecr. diſt. 4. Felix Papa III. epiſt. 3. addit alias pœnas, quę tamen non ſunt in v-
d ſu. [d] Soto. d. 3. art. 9. d. 4. art. 4. Victor. §. 36. ait etiam addita cõditione ocioſa, quæ habetur pro non adiecta fieri irreg. quando peccat mort. parochos, qui facile ſcire potuit rite baptizatum. qa c. licet, & ſequen. de conſecr. d. 4. dicitur crimen immaniſſimum: quaſi reputet primum baptiſmum non fuiſſe efficacem. At re uera non fit irreg. qui adiecit cõditionem etiam mente ſola: quia conditio tollit rationem rebaptiſmi, nec eſt actus de ſe conſummatus, nec imitatio hæreticorum: nec reperitur expreſſum in iure Nauar. cap. 27. nu. 246. fin. Palac. d. 6. q. 6. col. 3. Peña & quidam Recent. vide Cord. caſſ. 37. Maiol. lib. 3. ca. 14. num. 5. Cou. Clem. ſi furioſus. 1. p. princip. nu. 8. ſic contrahens cum conſanguinea ſub cõditione non incurrit excommunicat. Nau. cap. 27. nume. 141.
e [e] Soto & communis Nauar. probat ex c. 2. de apoſt. vbi tamen ſolum loquitur de acolyto, qui miniſtrat ſacerdoti rebaptizanti: & crimen eſt publicum, alij colligunt ex. c. qui bis. de conſec. diſt. 4. ex cõcil. Lugdunen. Burch. li. 4. c. 96. at (vt bene aiunt Scot. & Soto. d. 3.) id nõ reperitur in concil. Lugdun. ſed in pœnitentiali Theodori. ca. 116. quod non habet autoritatem obligandi totam eccleſiam, nec d. c. eos. loquitur de irreg. ſed de alijs pœnis quæ pertinent ad publi-
f cam pœnitentiam. [f] Quamuis expreſſo iure non probatur generaliter fieri irreg. ſatis probat praxis communi conſenſu Theolog. diſtin. 6. Palud. q. 4. Scot. q. 8. Richard. 2. 4. q. 2. Soto. Ledeſ. ſup. Cou. Clem. p. 1. princ. nu. 8. Anto. 3. p. ti. 14. c. 13. §. 12. ti. 28. c. 6. §. 3. Albert. Troiius. lib. 2. de perfecto cler. c. 9. Caſtro. 2. legis pœnal. c. 14 con. 2. princ. Perez. l. 1. ti. 1. lib. 5. ord. l. 3. ti. 4. lib. 8. ord. p. 95. Sylue.
g bap. 5. §. 7. Ang. Tabien. Armil. Maiol. ſup. [g] Soto & communis.
h [h] Soto, & Recent. [i] Vt olim Granatæ & alibi, ſi repueror genitus
i ex Mauris recens conuerſis. [k] Soto, Nauar. & cõis & pro foro ex-
k teriori exprimenda eſt conditio, & reddenda eſſet ratio dubij, ob
l quod rebaptizatur, vt ita ceſſet ſcandalum. c. 2. de bapt. [l] Soto, Na-
m uar. nu. 246. Palac. d. 6. q. 6. [m] Sup. F. Palud. Ant. c. 13. ad fi. Tab.
n bap. 5. §. 9. Nauar. nu. 246. [n] Nauar. Cou. ſup. cum Turiec. d. c. quibus Scot. d. 6. q. 8. Henn. Hugut. Scot. d. 3. a. 9. & lib. 5. ſuſt. q. t. ar. 9.

Propendet tandem Palud. d. 6 q. 4. Caſtro, Perez, Syl. bap. 5. §. 3. & Recent. Theolog. & iuriſper. contra Iuon. & Theod. in ſuis decret. propendet Rich. 2. 4. q. 2. tenet Anto. c. 13. §. 12. Maiol. lib. 3. c. 14. nu. 1. & ob hoc Sylue. § 7. Troiius & Arch. aiunt iuſtius eſſe petere diſpenſationem ab epiſcopo, non tam ob culpam, quam ꝗ a debetur hæc reuerentia ſacramento, in odiũ rebaptizantium. ſed re uera nulla diſpẽſatio re-
o quiritur. [o] c. placuit. c. ſeq. 1. q. 4. quia infans caret omni uo-
p luntario. [p] Inno. & gl. c. eos quos, de cõſe. d. 4. At falſo Syl. irreg. §. 4. ſi. & Maiol. nu. 3. aiſit quod potius debet pati mortem, quam permittere vt rebaptizetur inuitus. ſecus ſi id fieret in odiũ religionis Chriſtianæ. addit ſalſo, Maiol. d. c. 14 ſi. rebaptizãs etiam ob grauem metum, fit ir-
q reg. [q] Nau. Couar. contra Rich. Palu. con. 2. ſi. Ant. Sylu. bap. 5. cum aliis, nec illud probat. c. qui bis. quia loquitur de ignorantia iuris culpabili: & dicit nõ egere tanta pœnitentia: nempe ac qui ſcienter rebaptizat, vt exponit Nau. Soto, Couar. nec obſtat. c. qui in qualibet. 1. q. 7. rebaptizatus in qualibet ætate fit irregul. quãdo id fit extra eccleſiam, puta ab hæretico, nam loquitur quando id fit ſcienter cum peccato mort. & in ætate qua quis habet vſum rationis conſtat enim infantem ab hæretico baptizatum non fieri ir-
r reg. c. placuit. c. qui apud. 1. q. 4. [r] c. 2. de apoſt. non loquitur de rebaptizãte, ſed de acolyto qui mi-
ſ niſtrat ei. [ſ] Sylue. dicit ab omnibus iuriſper. receptum: & de irregul. ex graui crimine notorio depoſitione digno Nauar. c. 27. nu. 248. At falſo Scot. diſtin. 6. q. 8. putat illum ob occultum crimen, fieri irreg. ſed ab epiſcopo diſpenſa-
t bilem. [t] Arg. c. conſtat. 1. q. 1. de quo Nauar. c. 27 num. 241. cum Hoſt. Ang. Syl. Tabie. de illo, qui per metum recipit ord. ab excõmunicato. Vt qui metu protulit hæreſim ſine intentione, non fit excommunicatus. Nauar. c. 27. nu. 56. §. 6. Anton. Syl. Tabien. Re-
u cent. contra Caiera. 2. 2. q. 94. 6. [u] Triden. ſeſſ. 24. refor. ca. 6. quod potuiſſe olim epiſcopum aiunt Scot. Syl. & Soto per d. c. 2. de apo-
x ſtat. quod tamen id generaliter non probat. [x] Si deſit mentio in
y miniſtro, aut in adulto baptizato. [y] Alexan. III. c. de quibus. de bapt. ſup. lit. K.

CAPVT XXXII.

a MAtth. 3. & Io. 1. Patres ſn. conc. Tridenti. ſeſſio. 7. can. 1. D. Tho. 3. p. q. 38. Doct. cum Mag. d. 2. vbi D. Th. Richa. Palud. Durand. Soto, Palac. Bona. Marſil. q. 2. ar. 2. Hugo lib. 2. p. 6. cap. 6. Alex.

Alex. 4. p. q. 9. m. 3. Bellar. de bap. c. 19. vſque 22. & d. eſt. c. 1. §. 8. c. 20. § 3. vide c. 5. §. 5. c. 26. §. 2. [b] D. Th. ar. 1. Soto. q. 2. Palac. q. vni. ob id dixit Baptiſta, Io. 3. illum oportet creſcere, me autem minui. ſed baptiſmus Chriſti maxime viguit poſt mortem eius. [c] Euthy. in Io. 3. D. Th. diſt. 2. q. 2. 1. 4. & 3. p. q. 38. 5. q. 39. 3. ad 4. Soto. cũ ſit ſacramentum debeat eſſe cæremonia religionis perma nens in lege. [d] Dicetur. § 3. [e] Bellar. c. 19. Lind. li. 4. panopl. c. 16. & tab. 1. Caniſi. li. 1. Marial. c. 7. Taper, ar. 2. Palud. d. 2 q. 2. 1. Sot. diſt. 2. q. 2. 1. col. 6. K. dicetur. § 4. & ſequen. Tri. ſeſ. 7. can. 2. D. Th. q. 38. ar. 3. & 6. Aug. 2. con. lit. Pet. c. 22. quia Donatiſtæ dicũt nil differre. & epi. 48. & li. 5. de bapt c. 9. Hier. in Ioel 2. Baſi. hom. de baptiſ. Chriſti. Bed. Lucæ 3. Euth. Marci 1. Nau. c. 22. nu. 6. [f] Caniſ. lib. 1. de corruptela verbi Dei. c. 10 pro Io. Baptiſ. Quare Matth. 11. miſerunt Phariſæi ad Io Nuntios, vt eum pro Meſſia colerẽt. [g] Caniſius lib. 1. de corruptela. verbi Dei. c. 10. probat ex Patribus in Matth. 11. Hieron. Chryſoſt. Theoph. Bernard. Aug. 2. cõtra aduerſar. leg. c. 5. Gerſ. ſerm. de Baptiſta dicit illum eſſe proximum B. Mariæ, & habere ſedem eam ſupremam quam Lucifer amiſit. [h] Sic mos eſt in ſcriptura poſt uniuerſalem propoſitionem ſtatim aut alibi addere exceptionem Rudulphus Flauiacen. in Leuit. probat hunc morem Iob 15. nemo mundus à ſorde, & tamen Hebr. 2. & 1. Pet. 3. excipitur Chriſtus. Eſth. 16. nõ propter te ſed pro omnibus poſita eſt lex. Martinez. lib. 6. hypotyp. c. 3. [i] Sic id Matt. 11. de beatis exponit Hier. Aug ſup gl. ord. Lyra. D. Tho. 1. 2. q. 114. 3. ad 3. & 1. p. q. 117. 2. Hier. in Eccleſ. 4. in prin. [k] Sic id Matt. 11. intelligit Epiph. lib. 1. to. 3. hær. 42. Niceph. 1. hiſt. c. 19. [l] Niceph. Chryſ. Matt. 11. ho. 38. Theoph. & optime Aug ſup. Matt. lib. 7. hyp. c. 4 & li 9. reg. 2. Cait. ſic id Io. 1. poſt me venit uir, ideſt qui poſterior eſt ſecundum ueſtram æſtimationem vbi Cyril. lib. 1. in Ioan. c. 19. Aug in Num. q. 51. vel potius, quia Chriſtus homo prius factus eſt uir eſt pleno, & permanenti uſu arbitrij quam Baptiſta. Alij exponunt inter natos mulierum ſumi mulierem pro corrupta matre. Hiero. Theoph. Raban. at Chriſtus natus eſt ex matre virgine. quamuis Matt. li. 9. reg 2. reijciat hanc expoſitionem quia Io. 2. 19. Gal. 4. vox mulier ſumitur pro B. Virgine. Galat. li. 7. de arcan. ſcripturę. c. 4. exponit maior non ſurrexit. nempe à peccato: nec enim reſurgit niſi qui cecidit: atque ita excipitur Chriſtus: & B. Virgo qa numquam incidit in peccatum. [m] D. Th. 3. p. q. 7. ar. 10. plenitudo gratiæ ſpeciali ratione dicitur de Chriſto. Io. 1. plenum gratiæ. & Luc. 1. B Virgo dicitur gratia plena & ſuo modo Baptiſta repletus Spirituſancto adhuc ex utero matris, imo de iuſtis. Epheſ. 3. vt impleamini omni plenitudine [n] D. Tho 3. p. q. 27. a 1. Caniſ. lib. 1. de corrup. c. 1. ex Luc. 1. replebitur Spirituſancto. adhuc ex utero matris, ut ibi exponunt Ambr. Bed. Theoph. Orig hom 4. in Luc. Chryſ. ſer. de Baptiſta. to. 2. Ber. ſer. de excellent Bapt. & ob id ſermones de Natiu. Bap. faciunt Chryſ. Aug. Maximus & Bed. Amb. ſer. 63. de S. Io. atque ita eccleſia celebrat ſolenni feſto natiuitatem Baptiſtæ, quãuis Aug. ep. 57. ad Darda. q. 2. nonnihil dubitet. Doct. inf. O. Gerſ. ſer. de Bapt Ianſen. c. 4. Beaux. to. 1. harm. Atha. inf. Hiero. in Hiere. 1. [o] Colligitur Hiere. 1. antequam te formarem in utero noui te, & antequam exires de vulua ſanctificaui te. Hiero. ibi comparat ſanctificationem Hiere. & Baptiſtæ. Bern. epi. 174. D. Th 3. p. q. 27. ar. 1. DD. in 3. d. 3. vbi Bon. in 1. p. 2. 1. q. 3. Richar. ar. 1. q. 2. Dur. q. 2. Orig. ho. 1. in Hiere. Naz. orat. 1. poſt med. videtur Athan. orat. 4. cont. Arian. ad med. quæ habetur in conc. Chalce. Amb. in Luc. 1. Io. Maxen. dial. 1. cont. Neſtor. to. 5. bibli.

Leo ſer. 10. ſentit & Tertul. lib. de anima. c. 26. & ſi. quamuis in dubium vocet Abul. in Iudic. 13. q. 17. dum comparat id Hier. 1. cum Paul. Gal. 1. qui me ſegregauit ex vtero matris: nempe non ſanctificatione intra uterum, ſed prædeſtinatione. ſic cõparat Iren. lib. 5. c. 15. Anaſt. q. 59. in ſacram. ſcrip. to. 6. Biblio. & dubitat Auguſt. d. epi. 57. & probabile dicit Bernard. ſup. [p] Dictum eſt lib. de ſacram. c. 13. lit. O. & præter cit. adde Amb. lib. 2. de virg. Orig. ho. 2. 1 diuer. Auguſt. de quinque hęreſ. c. 14. Metaphraſt. apud Surũ, to. 5. in vita Deiparæ. contra Ianſ. concord. c. 4. qui male colligit ex verbo Græco non plus ſignificante quã Latino. quod vero D. Th. 3. p. q. 27. 3. videtur negare Baptiſtã habuiſſe vſum arbitrij, & ſubdubitat Augu. d. epi. 57. explicandus eſt nõ habuiſſe permanentẽ arbitrij vſum (quod ſoli Chriſto ꝓpriũ fuit Hiere. 31. mulier circundabit virum) ſed per tranſitum dum iuſtificatus eſt. [q] Caniſi. lib. 1. ſup. c. 10. Catharin. opuſc. de conceptione B. Virg. B. Catharina Senẽſia in quodam dialogo. Abulen. Matth. 14. q. 40. Beda hom de Decollat. Io. Bap. hom. Vig. Natiuit. Bap. Athan. lib. 4. con. Arian. Euſeb. Emiſſen. ſermo 1. de Bapt Metaphraſtes in Encomiis Bap innuit Ambr. ſerm. 63. Greg. 3. mor. c. 4. eccleſia in hymno Bap. ne leui ſaltem. Galat. lib. 7. de arcan. ſcrip c. 9. Quare Gerſon. ſer. de Bap putat in cœlo eſſe proximum B. Mariæ & ſucceſſiſſe in locum Luciferi, qui fuit ſupremus Angelorum, Fr. Med. 1. 2. q. 109. ar. 8. non eſſe temerarium excipere vnum Baptiſtam. Augu. de bap. paruulor. ad Marcel. dicit pie de quibuſdam dubitari, an uitauerint omnia venialia, & lib. de perfectione iuſtitiæ. de nat. & gratia. ca. 60. quamuis cap. 10. damnauerit. & Trident. ſeſſ. 6. can. 23. ſolam Beatam Virginem excipit, vt rem certam. Vide Cord. lib. 1. quæſt. 44. Vega. lib. 12. in Trid c. 25. lib. 14. c. 17. 19. 20. [r] Trid. ſeſſ. 6. can. 23. Aug de nat & gra. c. 36. & 5. contra Iulian. c. 9. D. Thom. 3. p. q. 27. ar. 4. Vbi F. Med. Caniſi. lib. 1. Marial. e. 10. citat Orig. Hiero. ſæpe Richar. de ſan. Vict. Birgittam, 3. eructatio, c. 8. Galatin. lib. 7. de arcan. c. 2. 4. 11. & melius. c. 5. probat idem fateri Rabinos, & Mahomet in Alcorano. c. 75. Vega li. 14. in Triden. c. 18. cum Anſel. Bernard. Sixtus. lib. 5. biblioc. c. 104. lib. 6. c. 58. 136. Cord. lib. li. 1. q. 44. fol. 355. Soto, lib. 1. de natura & gratia, c. 4. Doct. 3. diſt. 3. vbi Durand queſt. vlt. Gabr. q. 1. Iuſtin. q. 136. ad gen. [ſ] Quia de Bap. Chriſtus Matth. 11. exponit ad Malach. 3. ecce ego mitto Angelum meum. contra quod Io. 1. fuit homo miſſus à Deo. vt de Melchiſedech dixerunt quidam fuiſſe angelum, quos refert Augu. de hæreſ. c. 34. Hieronym. to. 3. epiſto. ad Euagr. Sixtus. lib. 5. biblioth. c. 90. Caſtr. verbo Melchiſedech. idem de Malachia, Origen. in Malach. contra quem Niceph. 1. hiſt. ca. 18. Viues in lib. 18. ciuit. c. 35. [t] Ioan. 1. miſerunt Phariſæi. & reſpondit Bapt. ad intentionem illorum, non ſum ego Chriſtus. vbi Cyril. Chryſoſt. homil. 15. Caniſi. lib. 1. de corruptela cap. 9. Theoph. Euthym. Niceph. 1 hiſtor. cap. 19. [u] Diuus Thom. diſt. 2. quæſt. 2. 2. ad 4. Ioan. 1. ego baptizo in aqua, propter quod Tertul. li. de bapt. dixit ante Chriſti mortem, eundem fuiſſe baptiſmum Chriſti & Ioan. nempe in materia & in quadam ſimilitudine formæ. uide Bellar. ca. 21. col. 5. ad fin. [x] ſup. c. 5 §. 5. Diuus Thom. q. 38. 1. pertinebat ad nouam leg. vt diſpoſitio illius. Iuſti. q. 37. ad gent. Baſi. homil. 13. exhort. ad Bapt. Cyril. lib. 2. in Ioan. c. 57. Beaux. to. 1. harm. ſed Bona. d. 2. dicit, nec erat nouæ nec vet. leg. ſed quid intermedium. Origen. tamen lib. quinto, in Roma. numerat inter vetera ſacramenta. [y] Diuus Thom. articu. primo. Cyril. primo, in Ioan. cap. 26. Gregor. homil. 7. in euang. Auguſt. ſæpe, vt tract. 4. in Ioan. epiſto. 48. ad

prędicationis tempore,[b] antequam ab impio Herode in carcerem eſſet incluſus. [c] hic in paucis quibuſdam conuenit cum baptiſmo Chriſti.[d] vt & autor autori fuit aſſimilatus, ſed multum differt ab illo.[e]

2 Ita ad viuum Ioannes expreſſit Chriſtum, vt inter eius temporis viros fuerit Chriſto ſimillimus.[f] 1. quia nemo inter viros natos mulierum Matth. 11. ſurrexerat maior Ioanne Baptiſta.[g] nam eo loco Matth. ſolus excipitur qui iam beatus eſt in regno cœlorum: [h] vt minima arbor maior eſt ingenti arborum ſemine.[i] ſed potius ſolus inter eius temporis viatores excipitur Chriſtus: qui vt homo minor quidem erat tempore quam Baptiſta, ſed vt Deus erat maior ideſt antiquior[k] etiã quam Abraham, Io. 8. & Chriſtus qui ſecundum hominum æſtimationem videbatur minor[l] & vermis: & ſecundum corporis infirmitatem Hebr. ca. 1. minoratus eſt ab angelis: hic ſane maior eſt illo Baptiſta. 2. fuit Baptiſta Spiritus ſancti gratia ſanctificatus in matris vtero, ſicut & Ieremias Propheta. 3. fuit & cum quadam gratiæ plenitudine[m] quaſi adultus[n] confirmatus[o] in gratia, cum vſu liberi arbitrij,[p] non permanenter (fuit enim nouum in Chriſto, vt Ierem. 31. mulier circundaret virum) ſed per tranſitum, ad vocem B. Mariæ matrem Baptiſtæ ſalutantis. 4. proficiebat in dies in meliora. 5. Huic graues Patres tribuunt ex priuilegio, vitaſſe omnia peccata venialia: [q] quod certa fide de B. Virgine tenet ſancta mater Eccleſia. [r] 6. à quibuſdam ob angelicæ vitæ puritatem, creditus eſt Angelus in corpore aſſumpto: [ſ] ab aliis Ioan. cap. 1. Meſſias uenturus,[t] tanquam uiua quædam illius imago, quantum fas eſt, ſimilis prototypo.

3 Conuenit baptiſmus Io. cum baptiſmo Chriſti. 1. in materia remota & propinqua cum eſſet ſenſibilis ablutio in aqua: [u] & diſponebantur homines ad illum, & cum generali quadam peccatorum confeſſione. ſup. c. 26. §. 2. 2. præ ueteribus ſacramẽtis erat, ut ait B. Iuſtin. ſimilis baptiſmo Chriſti, ad quem præparabat homines, quaſi inchoatio quædam nouæ legis, [x] ut ſic aſſuefacti[y] non refugerent ſuo tem-

pore ſuſcipere neceſſarium Chriſti baptiſmum, quem & Ioan. petiit (Matth. 3. ego à te debeo baptizari) & ipſe ſuſcepit:[z] vt ſicut Chriſtum præiuit natiuitate tanquam præcurſor in terris: & in morte præceſſit tanquam futurus præcurſor in limbo:[a] ita illum ſimili baptiſmo præueniret. Chriſtus vero dum à Ioanne baptizatus eſt, inſtituit facto ipſo baptiſmum in ſacramentum,[b] vt dictum eſt cap. 2.

4 Quidam Patres illum Ioannis, vocant late ſacramentum baptiſmi,[c] eo quod eſſet ſignum Chriſti iam præſentis, ſed adhuc ad paſſionem venturi, & eo religioſo ritu congregabat cœtum hominum pœnitentium ex Hieruſalem & finitimis regionibus cōfluentium, quaſi in vnā religionem.[d] 2. ille dicitur bapt. initiatoribus,[e] quia erat quaſi imperfecta nouitiorū religio, qua homines diſponebantur ad Chriſti baptiſmum, qui dicitur perfectorius,[f] in quo tanquam in perfecta religione fit profeſſio legis euangelicæ.[g] ſic enim Ioannes venit parare viam Domini: & parare Domino plebem perfectam.[h] fuit vero ſupra legis vet. ſacramenta, vt tam eximium bapt. initiatorium inſtitueret, vt ait B. Auguſt. At re vera baptiſmus Ioannis non erat ſacramentum[i] nouæ aut veteris legis: quia nec fuit ſignum in lege permanens: nec practicum & infallibile ſignum gratiæ ſanctificantis:[k] cum tamen ipſa etiam circunciſio olim fuerit ex pacto Dei ſignum gratiæ, & propriæ ſacramentum.[l]

5 Differt nomine: quia ille dicebatur baptiſmus Ioannis,[m] vtpote ab eo inſtitutus: ſed autoritate Dei inſpirantis & reuelantis.[n] nec enim auſus eſſet tantam rem aggredi[o] niſi vocatus eſſet, & miſſus homo à Deo. 2. Ioan. inſpiratus à Deo inſtituit Eremiticæ vitæ monachale inſtitutum,[p] quod tranſiit, ſicut & baptiſmus eius, factuſque eſt monachorum Pater inſignis.[q]

6 At noſter dicitur ſimpliciter baptiſmus,[r] aut baptiſmus Chriſti:[ſ] quia immediate inſtitutus eſt ab eo qui Deus & homo eſt, autoritate diuina, & per poteſtatem excellentiæ collatam humanitati vnitæ. Vt autem hic inſtitutor infinite excellit Baptiſtam, ita & baptiſmus Chriſti longe excellentior eſt baptiſmo Ioannis. 2. Chriſtus (præter religionem Chriſtianam omnibus neceſſariam, in quam intratur per hunc baptiſmum) inſtituit permanentem particularis etiam religionis formam,[t] cum tribus uotis ſubſtantialibus obedientiæ, continentiæ & paupertatis: quam Apoſtoli ſunt profeſſi,[u] dum tanquam diſcipuli adhuc minus perfecti verſabantur in ſchola perfectionis addiſcendæ.[x]

CAPVT XXXIIII.

Licet illorum baptiſmi in forma aliquo modo conueniſſent: in multis differunt. & cur Chriſtus baptizari dignatus eſt.

Videtur Ioan. cum ſuo baptiſmo vſus aliqua verborum forma.[a] puta in nomine Chriſti venturi,[b] nempe ad poſſeſſionem: in quem Act. capit. 19. monebat, vt crede-

[z] ad fi. [z] ſup.c.5.§.4 Bellar.c.23.ad fi. ſed Naz.orat.39. In ſancta lumina. & in Matthæi 3. Hiero. & Chryſo.imperf. ſolum dicunt recepiſſe ſpiritualiter bapt. Chriſti. [a] ſic Greg.ho.6. exponit id Matth.11. tu es qui uenturus es, ideſt reuelabo Patribus in limbo te illuc in propria perſona cito uenturum. Hiero.gl.ord.Matt.11. Bed. in Luc.7. Euſeb.Emiſſ.ho. D.Tho.3.q.2.art.7.ad 2.q.173.4. Aut.2. licet ſciret, rogat, vt reſponſo Chriſti diſcipulos inſtruat. Chryſoſt. Theoph. cum Nazian. Hilar. Hieron. Lyr. Euthy. Niceph. 1.hiſto.c.19. Cyril.Luc.7. Six.6.bibl.c.50.144 Martin.lib 4. hypo. c.1. [b] D.Tho. ſup.c.2.§.2.E. [c] ſup ca.1.§.8. vt Mag.d.2. ibi D.Tho.q.2.1.1. Dur. q.3.nu.10. Bon.2.2.q.2. Palud. q.2.art.2. Marſi. tandem q.2.2.2. Hugo & Alexan. ſup.quos Rich.2.2.q.1. interpretatur de ſacramento latè dicto. [d] ſacramentum enim eſt externum ſignum quo in vnā religionem congregantur. [e] Baſi.hom.13. quę eſt exhortat.ad bapt. vocat initiatoriū illum Baptiſtæ. ſed Chriſti, perfectoriū bap. Damaſ.lib.4 c.10. vocat Bap. rudimentarium Hilar. in Matt.3. D.Th.q.38.1. & 3.q.70.1. ad 3. [f] Baſil. Dam. [g] D.Th. [g] Vt Galat.5. in circunciſione fiebat profeſſio legis vet. [h] Matth.3. Marc.1. hinc Ioā.1. vt manifeſtetur in Iſrael, ego veni in aqua baptizās. Luc.1. dicitur miſſus ad dandam ſcientiam ſalutis: non ſalutem ipſam. Cypr. Baſil. Dam. ſup. Tertul.de bap. c.16. Beaux.to.1.harm. Iuſti.q.37.ad gent. [i] Cyril. lib.1. in Ioan. c.16. Iuſtin.q.37.ad gent Baſi.ſup. D.Tho. q.38.1. Albert.d.2.art.16. Rich.artic.2.q.1. Sot.q.2.a.2. Sco.q.2. Bergom.concor.§.263. Bellarm.de bap. c.19.& 20. in quo bene conuenit Lutherus: ſed ab illo receſſerunt omnes Lutherani. [k] quod tamen lib.de ſacram. c.1.d. eſt requiri ad ſacramentum, vt ait Trid.ſeſſ.13.c.3. D.Tho. q.60.ar.1. aliàs diluuium quod 1.Pet.3. fuit figura bapt. & tranſitus maris rubri, de quo 1.Cor.10. omnes in nube bapt. ſunt in mari: fuiſſent ſacramenta. [l] Doct quidam vocant ſacramentum illum Baptiſtæ: ſed non dicitur proprie. cum tamen de veteribus quæ gratiam ſignificabant, dicatur proprie. [m] Acto. c.1.18.19. dicitur Bap. Ioannis. Matt.3. videns Ioan. ad bap. ſuum. cap.21. baptiſmus Ioan. e cœlo erat Marc.11. Luc.20. Bella de bapt.c.20. Auguſt.3. cont.lit.Peti.c.56. lib.vn.de bap. c.7. D.Tho.q.38. 2.ad primum. [n] Ioan.1. qui miſit me baptizare: vbi Cyril.lib.2.in Ioan.c.2.& 3. Matt.21. bap.Ioan. e cœlo erat. Aug.4.de bapt.c.9.13. D.Thom. 2.2.q.38.2. Beaux.to.1.harm.f.130. Bellarm de bap.c.20. Tertul. lib.de bapt. ſic 1.Cor.3. ego plantaui: Deus autem incrementum dedit. [o] Cyr.2.in Ioan c.2. iuxta id Heb.8. nemo ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo tanquam Aaron. Ioan.1. fuit homo miſſus a Deo, hic uero bapt. erat proteſtatio pœnitentiæ, quam Ioan. imponebat bapt. D.Tho.q.38.3.ad 1. [p] Caniſ.lib.2.Marial. c.14. ex Aponio.lib.4.in Cantica, ait Ioan. Baptiſtam & B. Mariam in euangelica caſtitate ſeruanda fuiſſe Principes. Bellarm.lib.2.de monach.c.5.& 39. ex Greg Nazian.orat.in Baſil. Chryſoſt ho.1. in Marc. Hieron.epiſt.ad Euſtoch de ſeruanda virgini. Caſſian.collat.18 c.6. Sozomen.1.hiſt.c.12. Iſidor.2.de diui.offic cap.15. Bernar.ſerm.de excellentia Baptiſtæ. Baſil.epiſto ad Chilonem. Nazianze.apolog. poſt reditum ex fuga. Theophy. in Luc.1. Euthy. in Matt.3. dicit Io. vſque ad 30. annum fuiſſe in interiori deſerto, in quē uix vllus penetrauit: ſed poſtremo anno tranſiſſe ad exterius deſertum, vbi prædicabat & baptizabat. [q] Sic uocat Baſil. & Nazian. [r] [ſ] Ita vocatur in euang. & à Patribus, 1.Cor.1. nunquid in nomine Pauli bapt. Aug.5. de bapt.c.13. ne hi viderentur autores illius. [t] Probat Caniſ. lib.2. Marial.c.12. ex Hieron.contra Iouin. & epi.de ſeruanda Virgini. Naz.exhort. ad virgin. Chryſo ho.17. ad popul. Athan.de human. Verbi. Ambr.lib.1.de Virgini. Orig. in Matth.10. & lib.7.contra Celſum. Baſi. in Pſ.44. Dam in Epiphania. [u] inf.lib. de imped. matrimonij ca.5. [x] D.Tho. 2.2. q.88.4.ad 3.q.188.7.fin. Aug.17.ciui.c.4. in Pſal.103.concio.3. Med.lib.4.de ſacra. hom. contin.cōtro.6.c.3.16.19. Naua. apol. de redit. q.1. mon.9. & Sarmien. li.1.de redit. & mo.9. in defenſion. Caniſ.catech.ti.de cōſil.iis.c.4.to.4. Soto. lib.7.iuſt.q.5. ar.1. col.9. Ayala. 3.p. traditio. Aluar pelag lib.2 de planct. eccleſ.ca.53. Turri. opuſc. de uotis monaſt. Torren.li.4.conf. Aug.c.8. maxime c 3. Caſtr. & Medices verb.monachatus. Hoſ.in ll.c.88. Roffen.con.Lutheri captiuit. Clichtouæ.de ſtatu monach. Vuald.de ſacramen.ti.9. c.83.84. Bella.lib.2.de monach.c.5 col.4 fi. colligitur ex Dion.c.6.eccl.hier. Hieron.in Thre.3. bonum eſt viro. ep.70. contr.Vigilant. Bern.declam.in Matth.19. ecce nos reliquimus.

CAPVT XXXIIII.

Sup. [a] [b] cap.2.§.2. Act.19. dicens in eum qui uenturus eſſet poſt ipſum vt crederent. Ambr.1.de Spiritu ſancto.c.3. Hierony.in Ioel.2. Hugo lib.2.p.6.c.6 D.Tho.q.38.6.ad 1. ibi Caiet. Mag.d.2. vbi D.Tho.q.2.1.2. Palud.q.2.ar.2. Bon.in lit Palac.q.vni. Sco.d.3. Baſſol.quæſtio.2.artic.2. Alexan.4.par.quæſtio.9. in 3.quæſt.12.m.3.artic.1. Caſtien.bapt.hær.2. videtur Cano, lib.8.loc.c.5.ad 3. Aug.quæſt.16.noui teſtamenti. Bellar.de bapt.c.20. At falluntur Centur. dicentes quod Ioan. baptizabat in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti. & Bellarm. putat valde probabile, quod Io. nulla forma uſus eſt: quia dum Chriſtum baptizauit, ſicut & alios, non dixit ei, in nomine uenturi. Scot.d.2.q.2. ſub problemate reliquit Soto.q.2.ar.1.fi. negat uſum fuiſſe verborum forma: propendet Dur.q.3. Gabr.q.2.no.1.ad fi. vt nec uetera ſacramenta habebant formam verborum. fauet Hier.to.3.ept.149.ad Edibiam.q.9. ſed prior ſententia eſt probabilior: nec oportet ea forma uſum eſſe, dum Chriſtum baptizauit, Palac. dicit dixiſſe, ego te baptizo

in

in nomine tuo, qui venturus es, de quo tamen dubitat Durand. Palud. Marſil. [c] quod aduertit Chryſoſtom. hom. 10. in Matth. [d] [e] Chryſoſtom. hom. 10. Matth. hom. 16. in Ioan. Orig. hom. 21. Luc. Beauxam. to. 1. [f] Eccleſ. in hymno, qui nefas ſæcli meruit. qua autem forma baptizauit Chriſtum vide lit. A. fin. [g] Orig. & quidam Chriſtum vocant renatum eo baptiſmo, ac ſubinde filium ſpiritualẽ Baptiſtæ. ſed ea locutio imitanda non eſt. ſupra cap. 2. §. 2. nec Chriſtus eſt dicendus filius adoptiuus. [h] Quia Chriſtus nullum ſuũ ſacramentum præter euchariſtiam recepit D. Thom. q. 81. 1. q. 84. 7. [i] Scot. diſt. 4. & qui dicunt baptiſmum in nomine Chriſti ex diſpẽſatione Dei valuiſſe: ſaltem ante paſſionem Chriſti, de quo ſup. cap. 2. §. 3. & cap. 10. [k] Marc. vlt. in nomine meo dæmonia eijcient. Matth. 7. & 10. in nomine tuo prophetauimus. Lucæ 9. vidimus quendam in nomine tuo dæmonia eijciẽtẽ. Act. 4. in qua virtute, & nomine hoc feciſtis. Sic Act. 8. in nomine Ieſu Chriſti baptizabantur. [l] Sup. cap. 9 & 10. [m] ſupra. l. [n] Patres citati eſ. § 4. & ſup. cap. 32. E. [o] Tabie. baptiſm. 1. §. 3. & communis. At Apoſtoli ante paſſionẽ Chriſti Ioan. 4. baptizabant baptiſ. Chriſti contra quoſdam Patres, vt Tert. Chryſ. de quibus ſup. ca. 2. lit. M. & cap. 8. D. qui putant eos tunc baptizaſſe baptiſmo Ioannis tantum. [p] [q] ſup. cap. 28. & tamẽ ſimul ipſe Chriſtus dignatus eſt fieri miniſter ſui baptiſmi ſup. c. 5. §. 3. quia venit miniſtrare. [r] D. Thom. q. 38. 4. ad 3. diſt. 2. q. 2. 3. ad 3. Soto Palac. & communis contra quendam ductum ex eo quod Matth. 3. & clarius Marc. 1. tota Hieruſalem, & Iudæa dicitur veniſſe ad baptiſmum Ioan. quare credibile putat attuliſſe infantes, ſed quia ijs nihil proderat, conſtat ſolos adultos baptizaſſe, qui proprijs actibus ex auxilio erant iuſtificandi, & eo humili baptiſmo excitandi. [ſ] Sup. cap. 21. [t] Trident. ſeſſ. 6. cap. 7. baptiſmus eſt cauſa inſtrumentalis gratiæ. ſeſſ. 7. cano. 6. & ſeq. [u] Triden. ſeſſ. 7. de ſacrament. can. 9. de bapt. can. 12. ſecus de bapt. Ioan. qui iterari poſſet. D. Thom. q. 38. art. 6. [x] Quidam Patres ex Mar. 1. baptiſmum pœnitentię in remiſſionem. idem Matth. 3. & Lucæ 3. colligunt probabile eſſe, quod baptiſmus Ioan. aliquo modo remittebat peccata: quia excitabat contritionem, & remittebat pœnas. Dum tamen fateantur magnum eſſe diſcrimen inter hunc & Chriſti baptiſmum, in quo ait Auguſt. dantur ampliora dona. refert Bellarm. cap. 21. 22. Baſil. lib. 1. de baptiſm. capit 2. Cyril. catech. 3. poſt med. Niſſen. orat. de Laud. Baſilij. Auguſt. 5. de bapt. cap. 10. & q. 29. noui teſtam. tract. 4. in Ioan. [y] Bellarm. cap. 21. col. 5. ſic d. Patres intelligi, quia Trident. ſeſſ. 7. can. 1. definit non habuiſſe eandem vim: nec dabat vllam gratiam ex opere operato tanquam effectum baptiſmi, Matth. 3. ego baptizo in aqua, ille in Spiritu ſancto, ibi Hilar. Hieronym. Theophyl. Euthym.

vbi Chryſoſtom. hom. 10. in princip. & hom. 11. & 12. in med. & in Ioan. 1. homil. 16. ego veni in aqua baptizans. in Act. hom. 40. Ruper. lib. 3. in Ioan. Theophyl. & Euthym. in Ioan. 3. Ambroſ. Bed. Luc. 3. Nazianz. orat. 39. in ſancta lumina. Hieronym. contra Luciſer. Cypria. ſerm. de baptiſmo Chriſti. Leo epiſt. 4. cap. 6. Ambroſ. lib. 2. Luc. cap. 11. & in pſalm. 37. Auguſt. enchyr. capit. 49. lib. 3. contra liter. Petilian. capit. 56. Tertullia. Baſil. Dam. Grego. ſup. D. Thom. quæſtione 38. articu. 3. & 6. quæſt 68. art. 6. ad primum. Siatus lib. 6. Biblioth. cap. 11. [z] Infra D. Thomas quæſt. 38. artic. 3. ad primum, & in Matth. 3. Carthuſ. Beauxam. fol. 131. Theophyla. in Luc. 3. Hieronym. & Bed. in Marc. 1. Hieronym. 2. contra Luciſer. Ambr. 2. in Luc. capit 10. Gregor. homilia in euang. ſignificat Auguſt. 5. de baptiſm. cap. 10. [a] [b] In baptiſmo Ioannis non renaſcebantur pœnitentes D. Thom. quæſt. 38. 3. Augu. enchyrid capit. 48. vbi ait Chriſtus qui ſolus potuit ita naſci, ut ei opus non eſſet renaſci, baptizatus eſt illo baptiſmo contra Origen. hom. 18. in Luc. & homil. 8. in diuerſos, qui ait Chriſtũ fuiſſe renatũ, & Faber conſtaquẽ Natalis Beda in Matthæi 3. [c] ſupra. V. [d] Cyrill. 2. in Ioan. cap. 57. [e] Hierony. dialog. cõtra Luciſ. vocat peruerſum dogma Augu. 2. contra lit. Peti. c. 37. vocat impiã, & ſacrilegã opinionẽ. Bellarm. c. 21. col. 6. [f] Luc. 2. publicani, & populus veniebat ad bapt. Ioan. ſed Phariſæi ſpreuerunt conſiliũ Dei, non baptizati ab eo. nec tñ ob id reprehenduntur à Chriſto. Matth. 21. Chryſ. ho. 3. imperſ. [g] D. Tho. q. 38. 2. ad 3. Palud. q. 2. art. 2. Soto q. 2. 1. Palac. q. vnic. [g] Act. 19. vbi Chryſoſt. Bed. Oecum. ad literã intelligunt Ambr. in Galat. 3. & lib. 1. de Spiritu ſancto. cap. 3. Auguſt. 5. de bapt. c. 9. Innoc. I. epiſt. 22. c. 5. Aug. 2. contra Petil. c. 37. Chryſoſt. hom. 1. in Act. 1. Ioan Bapt. aqua. D. Tho. q. 38. art. 6. q. 66. 9. ad 2. Hiero. contra Luciſer. poſt princ. Palud. Sot. Palac. & omnes Doct. qui de hac re loquuntur. Bellarm. c. 19. & 22. in quo errat Mag. d. 2. dum negat eos qui ſatis inſtructi de myſterio Trinitatis receperãt verum baptiſmum Ioan. rebaptizandos eſſe. & Ambr. ait eos qui Act. 19. ſunt rebaptizati, non recepiſſe verum bapt. Ioan. & gloſſ. interl. Act. 19. ait non dici rebaptiſmũ, quia prior nõ erat verus baptiſmus, ſed D. Tho. q. 38. 6. ait hanc ſententiã eſſe penitus irrationabilem. [h] D. eſt c. 2. vt patet Act. 2. & 3. & ita recipiebãt Chriſti baptiſmũ, cum tñ ex Io. 7. colligatur oẽs fere qui erant in Hieruſalem, & vicinis oppidis baptizatos fuiſſe à Ioanne. & Marci. 1. tota Hieruſalem, & Iudæa dicitur baptizata ab illo. [i] Sup. c. 32. Q. nec ex Apoſtolis videntur baptizati baptiſmo Ioannis, niſi Andreas eius diſcipulus Auguſt. epiſt. 108. quamuis à principio dubitet D. Thom. q 38. 6. ad ſecundum, contra Tertul. de baptiſm. cap. 1. & 16. dicentem omnes Apoſtolos excepto Paulo unctos baptiſmo

rent. [c] & ob eum finẽ, præter alias cauſas, baptizabat, vt multis ad nouam, & inuſitatam rem concurrentibus, facilius prædicaret Chriſtũ, [d] & tandem digito oſtenderet: quàm ſi per ſingulorum oppida diſcurreret. [e] meruitq́ue Chriſtum baptizare [f] quaſi ſpiritualem filium, [g] non quidẽ baptiſmo ipſius Chriſti, ſed ſuo. [h]

2 Patribus quibuſdam viſum eſt probabile Apoſtolos ante mortem Chriſti, aut vſque ad illius Aſcenſionem, ſimili fere forma vſos fuiſſe ad tempus, nempe in nomine Chriſti: [i] ſed quem prædicabant iam præſentem: & in cuius virtute, ac inuocatione nominis faciebant miracula: [k] ſed forma permanens qua Apoſtoli, & Eccleſia ſemper vſa eſt, [l] inſtituta eſt prope Aſcenſionem Matth. vlt. cum expreſſa inuocatione Patris, Filij, & Spiritus ſancti. quod ſi quando forma in vtroque baptiſmo Ioannis, & Chriſti fuit eadem: [m] ratio tamen & virtus ſacramenti longe diſtabat. [n]

3 In illo baptiſmo ſolus Ioannes erat miniſter: [o] & pro breui tempore quo prędicauit in deſerto. Sed noſtri baptiſmi, Chriſtus voluit miniſtrum eſſe poſſe quemlibet virũ, aut fœminam, etiam infidelem: [p] hic enim in neceſſitate licite baptizat virtute Chriſti. [q] 2. ſubiectum ſeu homines qui baptiſmum Ioannis recipiebant, erant tãtum adulti ex Iudęis: [r] ſed ad baptiſmũ Chriſti admittitur omne genus hominum cuiuſcunque ſexus, & ætatis: [ſ] nec in hoc eſt diſtinctio Iudæi, & Græci, ut Apoſtolus ait ad Rom. cap. 3. & 10.

4 Excellit & differt virtute, & efficacia baptiſmus Chriſti. 1. quia continet, & confert gratiam ex opere operato: [t] & imprimit characterem, ratione cuius iterari non poteſt. [u] prædicauit quidem Ioannes ſuum baptiſmum in remiſſionem peccatorum: non tamen quod ea remiſſio per eius baptiſmum fieret, ut quidam innuunt. [x] ſed intelligunt quod eũ eo humilitatis ſigno hortabatur ad veram pœnitentiam, cum quadam confeſſione peccatorum in generali: per quam pœnitentiam & cõtritionem peccata remittuntur. [y] aut prædicabat futurum baptiſmum Chriſti, cuius virtute conferenda eſſet peccatorũ remiſſio. [z] 2. Per illum Ioannis, pœnitens non dicebatur renaſci: [a] & dum Chriſtus qui vere dicitur bis natus baptizatus eſt, non dicetur in illo baptiſmo renatus. [b] Nec per illum imprimebatur character: cum iterari poſſet, ſicut iterantur alij actus virtutis pœnitentiæ. quare Patres eos qui baptiſmũ ſerui & Domini, Ioãnis, & Chriſti æquare volunt, vocant temerarios, [d] & illorum dogma impiũ, & peruerſum. [e]

5 Baptiſmus Ioannis non fuit in præcepto: ſed pertinebat ad conſilium Dei, [f] per idem tempus, quo ante mortẽ Chriſti baptiſmus Chriſti erat in conſilio: cum lex nondum eſſet mortua, & vidua: poſt reſurrectionem vero Chriſti, ij etiam qui illo baptiſmo Ioannis abluti fuerant, compellebantur diuino præcepto ad baptiſmum Chriſti; [g] quem Apoſtoli prædicabant eſſe omnibus neceſſarium ad vtramque ſalutem gratiæ, & gloriæ. [h] illo baptiſmo Chriſti ablutus eſt ipſe Ioannes, & Apoſtoli regenerati in Chriſto, & charactere illius inſigniti. [i] durabitq́ue baptiſmus Chriſti vſq; ad conſummatio-

k nem ſæculi: [k] cum tamen baptiſ-
mus Ioannis breui ſuæ prædicatio-
nis tempore finem acceperit, cum
eſſet baptiſmus in aqua tantum.
l 6 Chriſtus ob graues cauſas [l] di-
gnatus eſt, ut peccata aliena, & ba-
ptiſm. Ioan. ſuſcipere. 1. vt impleret
exemplum omnis iuſtitiæ, & humi-
m litatis. [m] 2. vt facto iſto inſtitueret
n ſuum baptiſmű, [n] quo lauit noſtra
o crimina in Iordane: [o] & vim rege
neratiuá tactu ſuæ mundiſſimæ car
p nis conferret aquis: [p] nec tamen de
cebat Chriſtum ſuſcipere ſuum ba-
ptiſmum, vt paſtor tingi non ſolet
minio & charactere, quo oues di-
ſtinguũtur: nec Imperator ornatur
balteo militiæ, quo creare ſolet no-
biles milites. ſed ex ſuis ſacris Chri
q ſtus ſolam euchariſtiam, [q] æquali
qua illam decet, dignitate ſuſcepit.

CAPVT XXXIIII.

De baptiſmo ſanguinis, ſeu martyrio.

§. 1. *Cur martyrium dicitur baptiſmũ.*
2 *Qualem diſpoſitionem requirat.*
3 *Datur in eo gratia ex opera*to.
4 *Licet conueniat in multis cum baptiſ-
mo non eſt ſacramentum.*

a VOx martyr Græcè ſignificat te-
ſtem: [a] qui Matth. 10. confi-
tetur Chriſtum coram hominibus,
& ſuo teſtimonio confirmat veri-
tatem fidei, & veram eccleſiæ reli-
gionem. Hunc actum adiuuant va
b riæ virtutes: [b] vt fides, veracitas,
& fortitudo: deinde ex virtute reli
gionis martyr ſe Deo offert quodá-
modo in ſacrificium, & cultű Dei
(vt lib. de ſacrif. c. 3. §. 3. explicabitur)
dum ſponte acceptat mortem pro
Chriſto: quáuis morti reſiſtere nõ
poſſit: proprie tamẽ eſt opus exter-
num caritatis, ſicut & beneficẽtia:
quia homo Ioan. 15. pro Deo ami-
co ponit animam ſeu vitam ſuam.
Hoc baptiſmo ſanguinis Chriſtus
c prędixit ſe baptizandű: [c] & virgines
dicuntur Apoc. 6. lauiſſe ſtolas ſuas
in ſanguine agni. de hoc Acto. 1. di
citur, ille vos baptizabit in Spiritu
ſancto, & igne: nempe igne tribu-
d lationis, & martyrio: [d] in paruulis
pro Chriſto occiſis, vt in ſanctis In
nocentibus martyrium ſupplet vi-
e cem baptiſmi. [e] & adulti catechu-
meni dicuntur proprio ſanguine a-
f blui, [f] dum pro fide Chriſti ſuſci-
piunt martyrium. Quare in non ba
g ptizatis rite vocatur baptiſmus: [g] vt
qui quantũ ad effectum gratiæ ſup-
plet etiam in infantibus vicem ba-
h ptiſmi, quem in voto includit, [h] vt
includit obedientiam pręceptorum
ad quorum impletionem tenetur ſi
i per tempus liceat. [i] & configurat
Chriſto paſſo clarius quam baptiſ-
mus: deletque vt ille omnem cul-
pam, ut poſtea dicetur: & totã pœ-
nam. iniuriam enim facit martyri,
k qui orat pro martyre. [k]

2 In adulto vigilante requirit li-
l berum martyris conſenſum: [l] qua-
lem baptiſmus, & alia ſacramenta
m exigunt. [m] Si tamen Chriſtianus à
tyranno teneatur in vinculis, vt oc
cidatur in odiũ Chriſti: cuius mor
tis periculum præuidens, illam ſpõ
te acceptet: hic ſi dormiens occida-
n tur pro Chriſto, fit vere martyr. [n]
ſimulis enim præuius conſenſus ſa-
tis eſt, vt quis dormiens, aut in amẽ
tiam verius dicatur petiiſſe baptiſ-
mum, euchariſtiam, aut extremam
o vnctionem. [o] Hic vero cum præ-
uia attritione diſpoſitus recipiet fru
ctum ex tali ſacro: quamuis tunc
careat rationis vſu. Si iuſtus nihil
præmeditatus eſt de ea morte: & ta
mẽ dum dormit occidatur in odiũ

Ioannis ante paſſionem. quia putat Ioan. 3. & 4. Chriſtum, & di-
ſcipulos eius baptizaſſe baptiſmo Ioannis. Rupert. lib. 3. in Ioan.
ad fin. idem dicit, & probat: quia Ioan. 7. nondum erat ſpiritus da
tus, quia nondum Ieſus erat glorificatus. Chryſoſtom. hom. 28.
in Ioan. 7. Theophyl. & Euthym. in Ioan. 3. & 4. ſed hi Patres
ſunt pie interpre-
tandi, vt ſup. cap. 8.
§. 2. quod ſi aliud
ſentiant, potius ſe-
quẽda eſt eccleſiæ,
& aliorum Patrum
communis ſenten-
tia, Chriſtum ante
paſſionem inſtituiſ
ſe, & miniſtraſſe ba
ptiſmum ſuum, de
quo ad Nicodemũ
præmiſerat Ioan. 3.
niſi quis renatus t
vbi Auguſtin. tract.
15. Cyrill. libro 2.
in Ioan. capitu. 57.
(qui pręnunciare vi
detur, & damnare
hæreſim quam po-
ſtea ſecutus eſt Lu
ther.) Diuus Tho.
& Bed. in Ioan. 3.
Beauxam. tomo. 1.
Harmon. fol. 202.
210. quem locum
vnanimi cõſenſu Pa
tres intelligunt, de
vero Chriſti baptiſ
mo. ſupra. capit. 2.
k §. 4. A. [k] Matth.
vlt. vobiſcum ſum
vſque ad conſum-
mationem ſæculi.
l [l] [m] De quibus D.
m Thomas 3. p. quæſt.
39. & Patres citat.
in Matthæ. 3. dum
Ioan. refugiebat ba
ptizare: & Chriſtus
reſpondit, ſine mo-
do, ſic nos decet
implere omnem iu
ſtitiam Auguſt. en-
chyrid. capit. 30. &
ſerm. 4. Epiphaniæ.
n [n] Dictum eſt. cap. 2.
Auguſtinus tracta.
4. & 13. in Ioan.
hoc exemplo Chri
ſtus peccatores ex-
citat ad ſuũ baptiſ-
mum, Hieronym.
in Matthæi 3. & ſic
probat baptiſmum Ioan. Auguſtin. 15. Trinita. capit. 26. inſtituit
o ſuum baptiſmum. [o] ita canit Eccleſia in antiphon. Epiphaniæ.
p Nazianzen. hom. 39. in ſancta lumina. [p] Ambroſius, & Beda
q in Lucæ 3. Hieron. Matthæi 3. [q] D. Thom. q. 8 1. 1. quæſt. 84. 7.

CAPVT XXXIIII.

a LExicon, & ſæpe Patres, vt ex Matth. 10. & 16. probat Augu-
ſtinus 13. Ciuit. Dei. capit. 7. vide Bellarmin. libro quarto,
de Eccleſ. capitulo ſexto, & de baptiſmo capitulo ſexto. Diuus
Thoma 2. 2. quæſtio. 142. Doctores 4. diſtinct. 49. ibi Richard.
Paludanus, Soto, & Patres citat. ſup. capit. primo, F. & R. Alten.
lib. ſecundo, tit. 33. artic. ſecundo. Tabien. Angel. Syluest. Armil.
b verb. martyrium. [b] Diuus Thomas dicta quæſtio. 124. articulo
c primo ſecundo & tertio, & Doctores. [c] Luc. 12. Bapt. habeo ba-
d ptizari. Marc. 10. ibi Patres. [d] vt explicatum eſt ſup. cap. 1. Dam.
e lib. 4. cap. 10. Taper. artic. 2. [e] D. Thom. 2. 2. quæſt. 124. 1. & 3. p.
quæſt. 68. 2. ad 2. Caiet. quæſtio. 87. 1. ad 2. Iuſtin. quæſt. 96. ad
gent. Cypr. ſerm. de Epiphan. Auguſt. 10. 10. habet quatuor ſer-
mones de Innocent. Fulgent. ſerm. de Epiphan. fol. 41 1. Chryſoſt.
10. 5. habet duos ſerm. de Innoc. & tom. 2. ſerm. 31. dicit illos in-
fantes habuiſſe vſum arbitrij. nempe quadam ſimilitudine (nec
enim vere habuerunt libertatem, vt ait D. Thom. d. quæſtio. 124.
1. ad 1. cum Auguſt. & Bernard. ſerm. de Innocen. idem Hilar. in
Matth. can. 2. Bellarm. de bapt. cap. 6. colum. 3. contra Alex. 4. p.
quæſt. 22. & Armac. lib. 8. cap. 37. Adria. de bapt. q. 5. ad 3. fol. 41.
& dicit paruulos non circunciſos, qui tunc occiſi ſunt fuiſſe dãna-
tos: ſed quia Deus
virtutem ſuam non
alligauit ſacramen-
tis, pie credi poteſt,
ſed non indubitan-
ter dediſſe omnibus
gratiã, ut loquitur
f temere. [f] Sic Boni-
facius ſere à cõcubi
natu raptus ad Mar
tyrium, iuſtificatus
eſt. & Patres ſtatim
g citãdi. [g] Dicitur ba
ptiſmus ſanguinis.
Auguſt. de fide ad
Petrum. lib. 13. ciu.
c. 7. Nazianz. ora. 2.
de Epiph. Hieron.
in Epheſ. 4. Dam.
lib. 3. c. 10. lib. 4. c. 1.
Cyril. lib. 2. in Leu.
Bernard. epiſto. 60.
Chryſoſtom. tom. 1.
hom. 1. de pœniten
tia gloſſ. in Hebr. 6.
D. Thom. & Caiet.
3. p. ſup. Doct. 4. d.
4. cum Magiſt. ibi
D. Thom. q. 3. 3. 4.
Durand. q. 8. art. 2.
Richard. art. 2. q. 3.
Argent. diſtin. 6. vbi
Carthuſ. q. 1. Scot.
d. 14. q. 1. ibi Gabr.
& in 3. diſt. 27. q. 1.
Med. C. de pœniten
tiu. q. 2. Ledeſ. 1. p.
q. 25. art. 5. 2. p. q. 3.
artic. 1. dub. 6. q. 18.
artic. 2. Vualden. de
ſacram. c. 2. 96. Vega
lib. 6. in Trid. c. 36.
& ſeq. Nauar. cap.
1. nu. 10. Soto lib. 2.
de nat. & grat. cap.
13. 16. 18. & diſt. 15.
quæſt. 1. art. 2. d. 3.
art. 11. Cano relec.
de pœnitentia. p. 3.
Bellarm. de baptiſ.
h cap. 6. prop. 1. [h] So
lum martyrium in
infantibus cenſetur
baptiſmus in voto.
i ſup. cap. 22. [i] infra cap. 37. vt confiteri peccata mortalia tenetur
præcepto diuino Chriſti: vel ſi peccatorum memoria occurrat,
debet de illis dolere in communi, Cano, Soto, diſtin. 15. quæſt. 1.
artic. 2. concl. 3. & 2. de natura & gratia. cap. 16. Taper. artic. 3.
Alexand. 4. p. quæſt. 57. mem. 7. Almain. diſt. 14. quæſt. 1. Ledeſ.
1. p. quæſt. 25. 5. dub. 1. melius tamen eſt ne occupetur martyr in
recolendis peccatis, ſed ſit intentus actibus fortitudinis, & dile-
ctionis in Deum, ait Chryſoſtom. hom. 29. de pœnitentia, & Re-
cent. Victor. Ledeſ. Mant. videtur Gabriel. diſtinct. 14. quæſt. 2.
quamuis Scot. quæſt. 1. §. ex his. ad ſolutionem. lit. V. ſignificat
k requiri dolorem formalem. [k] Sup. c. 16. §. 4. lit. K. N. [l] D. Tho.
l quæſt. 124. 1. cap. ad primum, ibi Caietan. art. 2. Soto diſtinct. 3.
artic. 11. quia habenti liberam voluntatem, nihil Deus deputat
m ad meritum, aut demeritũ, niſi ex morali actione illius. [m] [n] Sup.
n cap. 24. & de ſacram. cap. 8. cap. Maiores, de bapt. Doctor. diſt. 4
Soto, diſtinct. 5. artic. 4. con. 3. & artic. 7. Caiet. 3. p. quæſt. 86. 2.
o fin. [o] Videtur Diuus Thom. 3. p. q. 87. 1. ad 2. ibi Caiet. & Plane
D. Thom. d. 16. q. 2. a. 2. argum. 3. cum ſolutione. Soto d. 3. art. 11.
diſtinct. 6. quæſt. 1. artic. 7. con. 6. diſtinct. 15. quæſt. 2. 1. ad ſecun-
dum Recent. vt Gallo, Gueuar. cuius oppoſitum falſo tenet Vega.
libro 6. in Trident. capit. 37. Ledeſm. 1. par. quæſtio. 25. 2. ad ſe-
cundum, ſic vero multi Chriſtiani incarcerati ſunt. per tyrannos,
& carni-

p Chriſti videtur martyr: ᵖ quia in-
terpretatiuè in Deum, quem pro vl
timo fine habet, iuſtus retulit quid-
quid boni fecerit, aut mali ſuſtinne
rit. Sed qui in peccato dormit abſ-
que vlla peccati pœnitētia, aut mar-
tyrii præuiſione, & ſine illius volū
tate, aut voto, hic licet occidatur in
odium Chriſtianæ religionis, non
q eſt martyr: ᑫ & ſibi imputet quod
improuidus ſine præmeditatione e-
uentuum dormiat.

3 Ad obtinendum propriū mar-
ſ tyrii effectum, nō requiritur, vt ho-
mo ſit iuſtus: nec ni ex caritate di-
rexerit ſe, & paſſionem ſuam in
r Deum ſumme dilectum, ʳ vt multi
opinantur. Nam in martyrio adul-
ti præter rationem eximii meriti ex
caritate procedentis ſi iuſtus ſit, cō-
fertur ad modum operis operati
ſ prima gratia homini diſpoſito: ˢ iux
ta promiſſionem Chriſti Matth. 10.
qui me confeſſus fuerit coram ho-
minibus, Confitebor, & ego eum
coram Patre meo, & Ioan. 14. qui
diligit me, diligenter à Patre meo.
Cui vero Deus concedit iſtud gra-
tiæ auxilium efficax, ut opere ipſo
diligere incipiat Deum per marty-
rium: huic martyrium prodeſt ex
t tali gratia, & caritate. ᵗ

4 Martyrium tamen non eſt ſa-
u cramentum: ᵘ quia actio à tyran-
no illata non eſt pia cæremonia re-
ligionis, in cultum Dei prouiſa, &
permanens: nec eſt cauſa inſtrumē-
talis gratiæ. effectus vero gratiæ,
quem habet ex opere operato, cum
ſit ſupernaturalis, & præter legem
aliorum operum, ex liberali Dei vo
luntate, & ſingulari priuilegio: ma
gis probatur Patrum autoritate quā
ratione. Patres enim efficaciā mar-
tyrii æquare videntur cum baptiſ-
mo aquæ: dum aiunt, in martyrio
x omnia peccata extingui. ˣ & qui-
dam Patres duo tantum baptiſmata
operis numerant, nēpe aquæ & ſan
y guinis: ʸ quæ duo vim ex opere
operato habēt etiam in paruulis. &
in vtrinſque figurā de latere Chri-
ſti in cruce aperto, exiuit Ioan. 19.
z ſanguis & aqua: ᶻ nec alio externo
opere quod ſacramentum non ſit,
ſuppletur effectus operis operati,
a quàm ſolo martyrio. ᵃ Alii Patres
inter remedia contra peccatum nu-
b merant, primum baptiſmum, ᵇ de-
inde martyrium.

CAPVT XXXV.

Quæ opera miſericordiæ dicuntur eſſe remedium contra peccata.

PRæter martyrium Patres quędā
opera miſericordiæ numerāt in-
a ter remedia contra peccatum: ᵃ vt
b eleemoſynam, ᵇ dimittere homini-
c bus debita ſeu iniurias, ᶜ & Iacobi
5. conuertere peccatorem à via ſua.
At non intelligūt, ſola eleemoſyna
ſine vera cōtritione (quamuis pau-
peribus magna, & frequens eroge-
tur) remitti peccatori tātum attrito
d peccata mortalia. ᵈ quaſi ex opere
operato: ſed dicūtur remedia, quia
impetrant à Dei miſericordia donū
e contritionis: ᵉ niſi obice noui pec-
cati homo reſiſtat Deo inſpirāti, &

p & carnifices occiſi, dum dormirent. ᵖ Id eſt multo certius: & af-
q firmant omnes prædicti. ᑫ In hoc vera eſt ſentent. Ledeſma, &
r Vega. quod fatentur Recent. ʳ Palud. diſt. 4. q. 3. art. 1. concl. 1. Bonauent. 2. p. illius. d. 4. art. 1. q. 2. innuit D. Thom. 2. 2. q. 124. 2. ad ſecundum, vbi Caiet. & D. Thom. art. 3. & q. 184. 5. ad 3. & 3. p. q. 48. 1. ad 1. & magis ad rem. q. 66. art. 12. ad ſecundū, & quodlib. 4. q. 10. art. 1. dicens, quod martyriū debet procedere ex caritate. & clarius Auguſt. 2. cōtra Creſcon. cap. 32. ſine caritate reliqua opera fruſtra fieri. 1. Corinth. 13. ſi tradidero corpus meum. & Cyprian. de orat. domin. poſtt. penult. ex quibus Vualdenſ. to. 2. de ſacram. cap. 105. id probat: maxime quia actus exterior niſi ſit ſacramenti, non addit bonitatē, & vim actui interno, vt ait D. Tho. 1. q. 20. artic. 4. idem ſentit Cano rel. de pœnitentia p. 3. Baſhes. 2. 2. q. 24. art. 6.
ſ dub. 5. ad 7. ˢ Plane D. Tho. diſt. q. 124. 1. ad 1. & 3. p. q. 68. 2. ad 2. æquat cum bapt. quæſt. 87. 1. ad ſecundū, vbi Caiet. & inſ. & infantibus martyrium ſolū prodeſt ex opere operato. Richard. diſt. 4. art. 2. quæſt. 3. ad 2. Durand. quęſt. 8. ar. 2. num. 10. & ad 3. ſi attente legatur. Maior. quæſtio. 3. & (addit martyriū dici ſacramentum, ſed reduci ad baptiſmum) Palud. q. 3. Scot. d. 14. quæſt. 1. art. 3. vbi Gabr. quæſt. 1. artic. 2. concl. 2. & in 3. diſtinct. 17. quæſtio. 1. col. 15. Soto, 2. de natura & gratia. cap. 16. & diſt. 15. quæſt. 1. art. 2. quæſt. 2. art. 1. quare explicandus eſt diſt. 3. artic. 11. fin. dum negat conferre gratiam ex operato (cum tamen diſtin. 6. artic. 7. concl. 6. fateatur attritionem etiam notam ſufficere cum martyrio: & diſtinct. 12. q. 1. art. 4. colum. 13. eucharistiam facere de attrito contritum extrinſece.) & rogatus Sotus à nobis dixit, ideo diſt. 3. negaſſe martyrium de attrito facere contritum: quia non eſt per ſe remedium inſtitutum in remiſſionem peccati. At attritus dum recipit ſacramentum baptiſmi, aut pœnitentiæ liberatur à præcepto contritionis, ut fatetur Cano relect. de pœnitentia. p. 4. & Soto, diſtinct. 18. quæſt. 2. art. 6. idem de martyrio Ledeſma, 1. p. quæſt. 25. 5. dub. 1. & 2. p. quæſt. 3. art. 5. dub. 6. quæſt. 28. art. 2. Med. C. de pœnitentia, quæſt. 2. Nauar. cap. 1. nume. 10. cap. 11. nume. 40. & pro adultis expreſſit Diuus Thom. quodlib. 4. artic. 19. diſtinct. 4. quæſt. 3. 3. & 4. diſtinct. 16. quæſt. 2. 2. 2. ad tertium, cum Auguſt. ad Fortunatum. Bellarm. de baptiſm. capit. 6. Magiſt. diſtinctio. 3. cum Auguſtin. lib. 13. de Trinita. capit. 7. æquat cum baptiſmo, quantum ad dimittenda peccata Chryſoſtom. tom. 1. homil. 1. de pœnitentia, aliàs homil. 19. martyrium non eget pœnitentia, vt lux diei non eget lumine lucernæ, &: Patres ſtatim citandi qui martyrium, & baptiſmum
t æquant, contra Armac. libro 8. capit. 37. ᵗ Sic explicandi ſunt citat. R. Auguſtin. 13. Ciuita. capit. 7. Tertullian. apologe. ad fin. D. Thom. quodlibet quarto artic. 19. 20. ſic Trident. ſeſſione 6.
u capitulo 6. diligere incipiunt. vide infra. capitu. 36. E. ᵘ Supra capitulo 1. X. & de ſacramentis. capit. 1. communis Theologorum, Soto diſtinctione 3. artic. 11. contra ſolum Maior. diſtin. 4.
x quæſtio. 3. ˣ Bellarmin. de baptiſm. capit. 6. Auguſt. de eccleſ. dogmat. capit. 74. libro primo de anima, & eius orig. cap. 9. Proſper. lib. Sentent. ſententia 149. Cyprianus in oratio. Dominic.
y dimitte nobis. ʸ Ruffinus in expoſitione ſymboli. capit. 16. citans Ioannis 19. exiuit ſanguis & aqua. Cyrillus Catecheſi 3. Ruper. libro 3. de operibus Spiritus ſancti, qui eſt libro 2. de ſapientia. capit. 13. & ita Patres martyrium cū baptiſmo æquant, Auguſtin. 1. de baptiſmo contra Donat. capit. 21. lib. 4. cap. 22. li. 13. Ciuit. cap. 7. habetur cap. baptiſm. vicem, de conſecrat. diſtinc. 4. Clemen. lib. 5. conſtitut. Apoſtol. cap. 7. Cyprian. libro 4. epiſto. 2. aliàs epiſt. 73. ad Iubaianum. nume. 6. idem probant Patres qui diſtinguunt tria baptiſmata ex æquo, D. Thom. 3. p. quæſtio. 66. art. 11. cum gloſſ. in id Hebr. 6. baptiſm. doctrinæ, de quibus cap. 1. F.
z ᶻ Id Ioannes 19. exiuit ſanguis & aqua, exponunt Patres de baptiſm. & martyrio, vt affert Bellar. 2. de ſacram. cap. 17. Cyrill. Catech. 3. Hierony. epiſto. 83. ad Ocean. Ambroſ. 10. in Luc. cap. 105.
a Leo epiſt. 4. ᵃ Ruffin. Cyrill. Rupert. Auguſt. ſeu Fulgen. de fide ad Petrum. cap. 3. Bernard. epiſto. 77. Cyprian. de ſingular. cleric. cap. 10. ſentit Nazianz. oratio. 39. in ſancta lumina, quæ eſt ſecunda de Epiphan. Tertul. de baptiſm. cap. 16. Ambroſ. in
b Pſal. 118. ſerm. 3. in princip. & ſæpe Auguſt. ᵇ Cyril. lib. 1. in Leuit. colum. 4. Orig. hom. 2. in Leuit. vbi numerant varia remedia in remiſſionem peccati. & Auguſt. 2. contra Creſcent. ca. 22. numerat verbum veritatis, ſacrificium contriti cordis, eleemoſynam, & caritatem. Chryſoſt. infra.

CAPVT XXXV.

a CYril. ᵃ Origen. & Auguſt. ſup. cap. 34. fin. Bezoaam. tom. 1.
b Charm. fol. 369. K. ᵇ Chryſoſt. inſ. & hom. 32. & ſeq. ad pop. quia Lucæ 11. & Tobiæ 4. eleemoſ. dicitur mundare peccata. & cap. 11. Eccleſ. 29. conclude. de qua ſæpe Chryſoſto. hom. 32. & ſeq. ad pop. & hom. 9. in Hebr. Daniel. 4. peccata tua eleemoſynis redime. Ambro. ſerm. 30. 31. de eleemoſyna. Cypr. lib. 3. contra Iudæos, cap. 1. & 2. & ſerm. 1. de eleemoſyna. Greg. hom. 40. in euang. Auguſt. ſerm. 45. ad fratres in eremo dicit, deditus eleemoſynis non peribit. Chryſoſt. eleemoſynæ largitor non damnabitur. Caiet. in Matth. 6. ſi dimiſeritis: vt intelligatur quaſi priuilegium regulariter conceſſum ijs, qui nimis dediti ſunt operibus miſericordiæ. ſed bene addit Bed. lib. 5. in Luc. ſi modo fiat miſericordia debito ordine, ut prius miſerearis animæ tuæ per pœnitentiam, de qua D. Thom. 2. 2. q. 30. 1. ad 2. art. 4. ad 2. 4. diſt. 46.
c q. 2. 3. 4. ᶜ Matth 6. ſi dimiſeritis hominibus. vbi Caietan. ᵈ Vt
d probat Aug. 21. ciuit. ca. 22. & vlt. enchyr. à c. 75. ſed ignotus eſt autor iſtius erroris, ut dicit Caſtr. & Medices verb. eleemoſyna. Baſhes. 2. 2. quæſt. 32. artic. 4. de quo D. Thom. 4. diſt. 15. quæſt. 2. 2. 1. add. quæſt. vlt. art. vlt. Soto, d. 47. quæſt. 2. art. 6. ad 2. Nauar. cap. 24. nu. 8. & oppoſitum Mane. dicit temerarium. Peña erro-
e neum. Baſhes hæreticum. ᵉ Caiet. in Matth. 6. quem ſine cauſa

donum cõtritionis offerenti. quod donũ efficacius impetrat miſſa ſpecialiter oblata pro peccatore, quæ habet ex Chriſti merito, & ex opere operato [f] efficaciam impetrandi.

2 D. Chryſoſtom. [g] in remedium peccati numerat præter contritionem, & eleemoſynam. 1. compunctionem, ideſt ſenſibilem dolorem appetitus, & carnis. [h] 2. emendationem vitæ ſine compunctione ſufficere. ſed intelligit pro remiſſione pœnæ temporalis. [i] 3. oratio aſſidua impetrat quidem veniam, & auxilium efficax: non quod ſola oratio vnquã iuſtificet impium, vt quidã temere ait: [k] ſed quia cõmuniter à Deo miſericordiſſimo impetrat donum contritionis, aut ſacramẽti receptionem dignam: nam ſine ſacramento baptiſmi, ſeu pœnitentiæ in re, vel in voto, quod eſt remedium neceſſarium ex cõmuni lege Dei, nunquam iuſtificatur impius.

CAPVT XXXVI.

Qualis diſpoſitio requiratur ad fructuoſum martyrium.

§. 1. *Attrito confertur prima gratia.*
2 *Et oblito peccatorũ datur abſque attritione.*
3 *Aureola, non impeditur fructus per peccatum veniale.*
4 *Hæreticorum martyrium inutile.*

Martyrium in adulto requirit 1. liberam acceptationẽ ne reſiſtat malo, & tyranno, licet poſſet 2. in peccatore requirit præuiam diſpoſitionẽ, ut tollatur virtualis affectio inhærentis creaturæ, [a] tãquam fini vltimo. ſic adultus per baptiſmum non iuſtificatur, ſine ſupernaturali quadam attritione [b] de peccatis, non quidem ſigillatim, ſed in communi. [c] Per ſolam internã voluntatem patiendi potius martyriũ, quam negandi Chriſti fidem, non iuſtificabitur attritus: [d] ſi tamẽ hic reipſa baptizetur in ſanguine ſuo, in ipſo actu externo ſummæ caritatis Ioan. 15. iuſtificatur [e] ex priuilegio Dei. Hoc priuilegium nõ eſt proprium legis euangelicæ: nam & in ſtatu legis naturæ, & veteris infantibus, [f] & adultis propter religionem, [g] & veram fidem occiſis martyrium cõtulit iuſtificationem. generale enim eſt, ut omne quod gratiam auget ex opere operato, iuſtificet impium obice carentem. [h]

2 Si quando contingat, ut ſubito raptus ad martyrium, ex obliuione, aut inaduertentia non recordetur peccatorum (quia curat timorem mortis inſtantis excutere fortiter ſpe & dilectione præmii difficilis [i]) ſatis videtur ea dilectionis diſpoſitio, ut cum martyrio iuſtificetur. [k] nam cum ſit opus externum ſummæ dilectionis, excludit obicem complacentiæ, & virtualis affectionis in peccato. ſic in eo qui peccatorum oblitus eſt, dilectio Dei ſuper omnia iuſtificat: ut quæ includit pœnitentiam virtualem, & propoſitum efficax implendi præcepta. quod ſi peccatorum immemor non eſſet, aut facile illorum recordari poſſet: quidam [l] pie credunt etiam nunc excuſari ab actu formalis pœnitentiæ, & iuſtificari per martyrium: quia Matth. 10. qui odio habet animam ſuam, & perdit eam propter Chriſtum & euangelium: hic etiã non baptizatus, & peccator viuificabit animam, & cuſtodiet illam in vitam æternam. nam hic cum dolore ſpontanei martyrii vice pœnitentiæ, ſatis recedit à ſeipſo, & à ſui iniquo amore, in quo finem vltimum per peccata conſtituerat: [m] ac incipit auerti à peccato non minus, quàm per attritionem. Qui enim odio habet ſeipſum, finemq́ue peccatorum ſuorum, hic odio habet & peccata: & qui ſic confitetur in Chriſto, (vt Matth. 10. Græcè legitur. [n] id eſt, qui ex auxilio ſpeciali mouetur, ut vitam ſic donet manens in Chriſto) huic ſane Chriſtus ex priuilegio confert gratiam, confitebiturq́ue eum coram Patre ſuo. tutior tamen ſententia [o] eſt, vt qui poteſt, habeat pœnitentiam formalem, ſimul cum martyrio.

3 In hac re martyrium excellit dilectionem Dei & baptiſmũ. Nam dilectio interior non eſt efficax, & perfecta, vt peccatum remittat, niſi homo qui eſt peccati memor habeat de illo formalem pœnitentiam. [p] Quod ſi adultus ante baptiſmum non præmittat de peccato ſibi noto formalem pœnitentiam, etiam ex ignorantia: [q] excuſatur

f carpit Catharin. lib. 2. contra Caiet. [f] Trident. ſeſſ. 22. cap. 2. & id dici ex opere operato probat Bellarm. lib. 2. de miſſa, c. 4. verſ. 3. & dicetur lib. de miſſa. [g] Chryſoſt. hom. 4. in 2. Corinth. numerat deteſtationem peccatorum, ſubmiſſionem, gratiarum actionem in aduerſis, eleemoſynam, obliuionem acceptæ iniuriæ, & aſſiduam præcationem. ſed hom. 22. ad popul. compunctionem, eleemoſynam: & addit ſi hęc non habes, prohibe linguam tuam à malo. [h] [i] Sic exponendus eſt Chryſoſto. hom. 22. ad popul. de remiſſione pœnæ. quia poſtquam expreſſit compunctionem ſenſibilem, & eleemoſynam dicit, ſi hæc non habes: ſic homil. 42. Matth. ſi. diſtinguit compunctionem à contritione. [k] Ex Chryſoſt. falſo colligit Vega lib. 6. in Trident. cap. 38.

CAP. XXXVI.

a Diuus [a] Thom. 3. p. q. 87. 1. ad 2. Soto, d. 3. art. 11. ad fin. diſt. 6. art. 7. concl. 6. [b] [c] ſup. c. 26. §. 3. communis, [d] & certa ſententia, quia nec ſola dilectio Dei in eo, qui recordatur peccati mortalis remittit ſine formali cõtritione, D. Thom. 3. p. q. 86. 2. quæſt. 87. 1. & clarius. q. 84. 5. ad ſecundum, de verit. q. 28. art. 1. ad 1. & 2. Soto. 2. de natura & grat. cap. 16. d. 15. q. 1. art. 2. Cano relect. de pęnitẽt. p. 3. Maior. diſt. 14. q. 1. contra Caieta. d. q. 87. 1. Scot. 2. d. 28. q. vnica, & in 4. diſt. 14. q. 1. art. 3. ad fi. vbi Gabr. q. 1. art. 2. concl. 2. Gregor. 1. diſt. 17. q. 1. Adrian. quodlib. 7. artic. 4. Vega. lib. 6. cap. 34. & ſeq. hinc falſo quidam quantũ ad præmium eſſentiale æquant voluntatem efficacem patiendi martyriũ, & ipſum externũ opus martyrij, Alexand. 4 p. quęſtio. 22. mem. 5. Bonauent. d. 3. ar. 1. quæſtio. 1. & ſolus Alex. negat prodeſſe paruulis. [e] ſic concomitanter eſt actus caritatis. D. Thomas, ſic ſoluit argum. 2. 2. q. 124. 4. ad 4. Soto. diſt. 15. q. 1. art. 2. & patet ex Patribus cit. c. 34. E. & ſeq. [f] [g] Tertul. in Scorpiaco c. 8. lib. de exhort. martyr. cap. 11. Nazianz. orat. 22. de Machabæis. [h] ſed quidam putant quod Miſſa pro altero iuſto oblata, & ſatiſfactio iniuncta à Confeſſario augeat gratiã ex opere operato. ſed falſo: aliàs iuſtificaret attritum. inf. lib. de miſſa. [i] [k] Bellarm. lib. 2. de pœnitentia. cap. 9. ad 2. Chryſoſtom. tom. 1. hom. 1. quæ habentur poſt 9. hom. de pœnitentia. aliàs hom. 29. de pœnitentia dicit, martyrium non indiget pœnitentia. ſentit D. Thom. 3. p. q. 87. 1. ad ſecundum, ibi Caiet. & 2. 2. quæſt. 124. 2. Cyprian. in orat. Dominic. dimitte nobis. & ſerm. de ſtella, & Magis. Soto, diſt. 6. quæſt. 1. art. 7. & cit. cap. 34. H. Vega. 6. in Trid. cap. 36. 37. Mantius dicit quod Soto, diſt. 3. art. 11. non loquitur conſequenter: quia dicit poſitũ in agone melius facere ſi firmet voluntatem in Dei amore: & tamen addit quod debet dolere de peccatis ſi recordetur. Nec Cano relect. de pœnitentia. p. 3. id negat, ſed fugit admittere caſum, vt ſit immemor peccatorũ. [l] Vega, Mantius, ſicut & dilectio Dei ſuper omnia in oblito remittit peccata. Palac. d. 4. quæſt. 3. ad fin. ſentit Soto. ſup. quia dicit poſitus in agone, melius fuerit firmando voluntatem in Dei amore. Beauxam. to. 2. Harm. fo. 515. ſentiunt Patres D. Tho. & Theophyl. in Matth. 10. Aug. ſerm. 5. de martyr. fauet lib. de eccleſ. dogm. c. 74. Clem. Alex. lib. 2. Strom. [m] ſic Apoſt. Philip. 3. quorum Deus vẽter eſt. vbi gloſſ. interlin. Deus dicitur homini eſſe, quod præ cæteris diligit. Eph. 5. auarus quod eſt idolorum ſeruitus. Coloſſ. 3 Chryſoſt. hom. 8. in 2. Corinth. Hieronym. in Amos 2. Auguſt. 2. de ſerm. Domin. in monte & lib. 83. qq. quęſt. 30. li. 1. doctr. vtrobique ait peccatorem frui creatura, vt fine vltimo libro 10. ciuit. ca. 10. Maximus Centur. de caritate, con. 5. Origen. homil. 8. in Exod. hom. 2. Iudic. Vega. lib. 6. in Trident. cap. 33. lib. 11. ca. 18. Ioan. Arbor. libro 14. Theoſop. capit. 10. & 11. D. Tho. de Mal. quęſt. 7. 1. ad primum, & 19. Scot. 1. diſtinct. 1. quæſt. vltima, & 2. diſtinct. 6. quæſt. ſecunda, & Recent. [n] ſic in Matth. 10. legunt Euthym. Chryſoſt. hom. 35. Clem. Alexand. lib. 4. Stromat. Tertul. in Scorpiaco. Beauxam. ſupra, & Luc. 12. omnis qui me confeſſus fuerit, & cap. 17. quicunque, &c. viuificabit animam ſuam. quod ponderant Auguſt. de vera & falſa pœnitentia. capit. 5. Ambroſ. 1. de pœnitentia. capit. ſecundo. [o] Soto, diſtinct. 3. artic. 11. Taper. artic. 3. Cano ſup. Alexan. 4. p. quæſt. 57. m. 7. & 8. Recent. Peña. Gallo. Gueuar. [p] citat. ſupra. D. [q] vt ſi memor peccati, neſciat pœnitendum

nitendum eſſe de illo, iuxta Acto. 2. pœnitentiã agite, & baptizetur. At ſi peccati immemor ſit, dilectio Dei ſup. omnia ſupplet vicẽ pœnitentiæ. D. Thom. & Caiet. 3. p. q. 87. 1. inf. lib. 1. de pœnitentia. cap. 3 [r] communis ſententia ſupra c. 26. [ſ] D. Tho. addit. q. 96. artic. 6. 11. & 2. 2. q. 152. 5. Bergom. §. 262. Soto. diſt. 49. q. 5. art. 2. martyr habet aureolam cum inſignibus quibuſdam, & decore cicatricum. gloſſa in Exod. 25. Iubetur imponi vna corona ſuper alterã Doctor. 4. diſtin. 49. Richard. Aſſen. lib. 2. tit. 45. art. 3. de aureola virginis. [t] ſup. cap. 34. §. 1. fin. [u] a ſup. cap. 26. §. 1. ſi. L. Caiet. q. 87. 1. ad 2. fatetur de martyrio: ſed negat baptiſmum, vel aliud ſacramentum conferre effectũ ei, qui tunc peccat venialiter. Cano relec. de pœnitentia p. 3. è cõtrario negat de martyrio, ſed admittit ĩ baptiſmo. At ĩ vtroque admittendum eſt, vt bene recent. [y] Cyprian. tract. 3. de ſimplic. prælat. & lib. 1. epiſto. 2. aliâs 54. epiſt. 52. ad Antoniani. & li. 4. epiſt. 2. aliâs 73. ad Iubaianum. nu. 6. Aug. 1. de baptiſmo. contra Donat. c. 9. 11. lib. 3. cap. 16. lib. 4. cap. 17. cont. Florẽt. [z] Aug. lib. 1. de bapt. c. 5. & 18. dicit de Cyprianũ errãte in rebaptizatione. & epiſt. 48. de quo ſup. c. 28. §. 3.

quidem à noua culpa, ſed non iuſtificabitur per baptiſmũ, [r] nec per vllum ex aliis ſacramentis. 2. martyri debetur aureola, [ſ] ſicut Doctori, & Virgini. 3. ſtatim canonizatur cum feſto ſolenni, ſi cõſtet illum propter confeſſionem Chriſti obiiſſe, [t] quãuis non conſtet de formali pœnitẽtia illius. 4. commune eſt martyrio, & aliis ſacramẽtis, ut ſi incidenter adiungatur venialis complacentia, non impediatur effectus operis operati, [u] qui datur ex Chriſti merito. ſi tamen iuſtus dormiens, qui manet in virtuali affectu peccati venialis, ut mendacii, recipiat digne baptiſmum ſanguinis, vel aquæ, per illum non remittitur hæc venialis culpa, aut reatus pœnæ temporalis ſibi reſpondens. [x]

4 Si hæreticus, vel ſchiſmaticus mortẽ pateretur pro unius veri articuli defenſione, nõ eſt martyr Chriſti: [y] cum ſpõte maneat extra eccleſiam Chriſti: nec illum articulũ crẽdit, aut defendit ex motiuo ſupernaturali: ſed proprio & tenaci iudicio ad eum modum quo pertinaciter credit ſuos errores, pro quibus ſimiliter oppeteret mortẽ ex ſuperba ambitione. ſi tamen in eo mortis articulo faciat diligentiam quam poteſt, & pœnitentiam agat reſipiſcens, in eo iſta ignorantia fieret inuincibilis, & huic vere pœnitenti Deus non denegabit auxilium gratiæ, cum nullum viatoris peccatum ſit irremiſſibile. Hic ergo ita diſpoſitus ex Dei auxilio, & pro vera fide moriens, conſequetur vtranque ſalutem gratiæ, & gloriæ. ſic enim B. Aug. [z] de B. Cypriano errante in rebaptizandis hæreticis docuit, ſi quid errauerat ex culpa, id martyrii falce amputatum eſſe.

CAPVT XXXVII.

Martyrium includit obedientiam præceptorum: & requirit cauſam ex parte recipientis, & inferentis.

CAP. XXXVII.

SVp. [a] cap. 34. H. Soto. d. 3. art. 11. Mãtius, & recent. [b] Soto. d. 17. q. 2. ar. 6. Cano relect. de pœnitentia. p. 4. recent. contra. Vict. ſumm. §. 19. Vega opuſc. de iuſtific. q. 13. ad primum. cõtra 3. conc. lib. 13. in Trid. c. 20. & ſentit Med. C. de pœnitẽtia, quod recordatus tenetur habere formalem contritionem: de qua eſt præceptum naturale. [c] [d] cit. c. 36.

QVi martyr odit animam ſuam, ac ſubinde omne peccatũ cui adhæſerat, licèt excuſari videatur à formali dolore pœnitentiæ, ut dictum eſt, cap. 36. non tamen eximitur ab obediẽtia præceptorum, quæ iure diuino Chriſtus imponit hominibus. [a] quare ſi commode poteſt ante mortem, tenetur diſcere fidem explicitam Chriſti: & catechumenus tenetur recipere ſacramentum baptiſmi: Chriſtianus ſi poteſt tenetur cõfiteri peccatum mortale, cuius recordatur, & ſuſcipere euchariſtiam: quia hæc valenti ſunt media ad ſalutem primam, & vltimam neceſſaria ex Chriſti inſtitutione: & ſub pręcepto poſitiuo obligant ſaltem in mortis articulo eum qui hanc fidem explicitam, aut ſacramentum habere poteſt. martyrium vero cum tanquam actus exterior procedat ex quadam dilectione Dei, includit propoſitum implendi omnia præcepta, quæ pro eo mortis articulo obligant, ſi modo implere poſſit. at contritio formalis non obligat illum qui digne recipit ſacramentum baptiſmi, uel pœnitentiæ: [b] cum ea contritio ſuppleatur per remedium æquiualens, & per ſe inſtitutum, vt peccatori cũ attritione nota diſpoſito remittat peccatum, quod ſimiliter de martyrio eſt credibile. [c]

2 Præter conſenſum, aut diſpoſitionem martyris, requiritur cauſa quædam tam ex parte adulti patientis, quam ex parte tyranni. Quare ſi quis ex ambitione, ut hæreticus [d] patiatur mortem, & tradat corpus ſuum, ita ut ardeat, nihil ſibi prodeſt, vt Apoſtol. ait 1. Corinth. 13. ſi excludat proprium motiuum caritatis, generaliter præcedere debet quædam cauſa eius fidei quæ per dilectionem operatur, [e] & cum motiuo ex ſupernaturali cognitione fidei.

3 Prima & præſtantiſſima cauſa martyrii eſt confeſſio, & defenſio fidei Catholicę, & religionis Chriſtianæ. [f] Secunda cauſa, ſi pro defenſione alterius virtutis, [g] & pro illius obſeruatione malit mori quã fœdari. ſic enim multæ virgines, & matronæ pro conſeruatione caſtitatis, quã religioſo voto Deo conſecrãuerant, celebrantur ab eccleſia, tanquam martyres. [h] tertia pro vtilitate eccleſiæ, & conſeruãda illius immunitate: ut glorioſus Thomas Cãthuar. epiſcopus celebratur. quarta, vt Ioannes Baptiſta pro reprehenſione adulterii occiſus eſt à tyranno Rege. [i] & forte rex excitatus eſt à Phariſæis, eo quod Ioannes Chriſtum eximiè prædicaret. [k] tandem ſi virtus pro cuius cuſtodia patitur martyrium, ſit de iure tantum naturali, ut caſtitas, referenda eſt in ſupernaturale motiuũ, [l] fide cognitum, & in finem caritatis, aut religionis.

4 Eadem pia cauſa intercedere debet ex impia intentione tyranni, qui miniſter eſt huius cruenti baptiſmi: nempe ut ille occidat hominem in odium, aut contemptum fidei, aut religionis, aut alterius virtutis. [m] Nam ſi ille interficiat Chriſtianos in bello pugnantes ac reſiſtentes: aut in pace, ex eo quod ſunt, aut reputantur hoſtes temporales: uel vt eos deprædetur in terra aut mari: non eſt ſufficiens cauſa ad martyrium, quãuis inculpate mortem patiantur. Hactenus de martyre adulto.

L. Y. & rationes in text. [c] D. Thom. 2. 2. q. 124. art. 5. d. 49. q. 5. 3. 2. ad 9. 11. vt motiuũ virtutis procedat ex practica cognitione fidei operatoriæ. [f] D. Tho. in Epheſ. 3. lect. 1. & d. q. 124. 5. cap. & ad ſecundũ, & d. 49. q. 5. Bergõ. §. 846. Alleniſ. lib. 2. tit. 42. artic. 1, Tabien. & alij verbo. martyr. 8 [h] Diuus Thom. in Epheſ. 3. & d. 49 ad 9. vt Beata Agatha. [i] D. Tho. d. q. 124. artic. 5. [k] ſic veriſimile eſt, vt ſit præſtantior cauſa martyrij in Baptiſta. [l] ſup. E. [m] D. Thom. in Epheſ. 3. & d. q. 124. artic. 5.

CAPVT XXXVIII.

Infantibus prodeſt martyriũ, etiam nondum natis.

CAP. XXXVIII.

COmmunis [a] Patrum, & Theolog. contra paucos cit. ſup. capit. 34. E. [b] [c] quia eccleſia celebrans generale feſtum de Innocentibus non errat: & ſeruat illorum corpora cum veneratione, non diſtinguens, an fuerint infantes priori circuncißione iuſtificati. [d] reperiũtur. n. oſſa, ita parua quorundam ſanctorum Innocentiũ, vt credibile ſit quoſdam interfectos ſtatim, vt nati ſunt, vel in vtero matrũ. [e] falſo fingit Armach. & Adrian.

INfantes ſine propria ipſorũ, aut parentum intentione, ut vere baptizantur: ita ſi pro Chriſto occidantur fiunt vere martyres. [a] ſic Eccleſia celebrat feſtũ Innocẽtum martyrium, qui iuſſu Herodis, vice Chriſti interfecti ſunt. [b] Inter quos videntur occiſi paruuli gentilium quorundam, qui iuſtificati non erant, [c] & infantes Iudæorum, qui ante octauum diem nondum erant circunciſi. [d] & tamen de omnibus illis pro Chriſto occiſis celebratur ſolenne feſtum: non quidem ex aliquo ſpeciali priuilegio, [e] ſed ex generali martyrii conferentis primam gratiam, & aureo-

Adrian. ex ſpeciali priuilegio conceſſum fuiſſe illis innocentibus, eo quod in ſingulis tyrannus quærebat occidere Chriſtum, contra quos citati ſunt Patres, cap. 34. E. & Leo ſerm. 1. & 2. Epiph. id tribuit his infantibus ex generali priuilegio martyrij, de quo dict. eſt cap. 36. F. [f] Chryſoſtom. tom. 2. ſerm. 31. ſed illum reijcit D. Thomas, dic. quæſt. 124. 1. ad 1. ſed melius eſt, vt pie exponat vt in tex. [g] [h] ſup. cap. 22. fin. Richar. diſt. 4. artic. 2. q. 3. & alij DD.

lam. nec vero in illis infantibus qui abſconditi à parentibus clamabant, & intrepide clamoribus exoptaſſe martyrium viſi ſunt, acceleratus fuit vſi•s rationis, vt eis martyrium prodeſſet: nec id affirmat D. Chryſoſto. [f] ſed loquitur per tropum & metaphoram, quaſi facto ipſo videantur habuiſſe vſum liberi arbitrii, qui clamore, & eiulatu ſe manifeſtabant.

2 Baptiſmus ſanguinis excellit, ut ſolus prodeſſe poſſit infantibus nõdum natis: [g] ſi mater cum prole occidatur in odiũ Chriſti, & quia Chriſtiana eſt: quamuis nulla memoria prolis haberetur: ꝓles enim quæ adhuc vnum cum matre reputatur, [h] particeps fit eiuſdem martyrii. nam nulle vulnus, aut percuſſio poteſt ad infantem martyrem attingere: quem tingere aqua baptiſmi non poteſt. ac ſubinde intra vterum latens, & nondum natus renaſci non poteſt ex aqua.

CAPVT XXXIX.

Quo temporis inſtanti confert gratiam. & quomodo differt à baptiſmo.

INſtans temporis, in quo martyrium primam gratiã infanti, aut adulto confert, nõ eſt certum apud autores. Quidam putant mortem ita eſſe de ratione martyrii, vt ea gratia non conferatur, nec debeatur aureola, niſi in termino viæ extrinſeco, cum primum non eſt homo. [a] ſicut & Angelus in termino ſuæ viæ ſecundum quoſdam mereri potuit. [b] cæterum non eſt probabile, ut homo longo totius vitę tempore fuerit inimicus Dei, & tamen per martyrium volet ſtatim in cœlum: fiatque beatus in anima, (martyrium enim delet omnẽ pœnam) qui nunquam viator, & homo manens habuerat gratiam Dei. De Angelis quidem (quia in termino, & via manet eadem perſona) non ita repugnat, ut libere mereatur in termino: at impius qui in via tantum homo eſt, quomodo iuſtificabitur, aut meretur in termino vię: in quo iam nec homo nec viator eſt?

2 Quidam ſatis probabiliter aiũt hominem, quia habet animam indiuiſibilem & immortalem, deſinere per vltimum ſui eſſe: [c] & in eo inſtanti accipere irreuocabilem ſententiam Chriſti iudicis. cadauer vero hominis per accidens generari per vltimum non eſt. quo admiſſo facile eſt concedere in eo vltimo inſtanti dari homini attrito adhuc viatori primam gratiam, cum remiſſione totius pœnæ. & ei deberi aureolam martyrii. ſed quia id non facile conceditur à philoſophis opinantibus omnem generationem ſubſtantiæ completæ, ac ſubinde etiam cadaueris humani perfici in inſtãti poſitiuo. [d] aſſignandum eſt vnum inſtans vitæ humanæ, in quo gratia martyri conferatur: nempe quando homo habet vulnera pro Chriſto ſuſcepta, quæ naturaliter ſunt de ſe lethalia. [e]

3 Quod ſi per miraculum, aut alia ratione euadat, oportet ad rationem martyrii, ut gratiam ſic ſemel receptã homo conſeruet vſque ad mortem. ſic Ioannes Apoſtolus in dolium feruentis olei miſſus bibit, vt Chriſtus Matth. 28. promiſit calicem Domini, & de illo celebratur officium martyris: [f] quamuis poſt multos annos ſenio confectus ſine alio martyrio animam efflauerit. & quidam alii diu poſt tormenta de ſe lethalia ſuperuixerunt, conſeruata ſemper gratia, quos eccleſia merito celebrat ſub martyrum officio: [g] & de Beato Martino epiſcopo canit Eccleſia ad Veſperas, etſi animam gladius perſecutoris non abſtulit, palmam tamen martyrii non amiſit. atque ita mors recte dicitur pertinere ad complemẽtum martyrii.

4 Conuenit baptiſmus ſanguinis & aquæ: quia vterque conſiſtit in receptione paſsiua: [h] & in adulto requirit diſpoſitionem, remittitq́ue omnem culpam, & pœnam ex opere operato. differunt tamen, quia actio baptiſmi bona & religioſa eſt, & propter ſe quærenda, & eſt ſacrament. ſup. cap. 16. §. 6. ſed actio tyrãni martyrium inferentis non eſt ſacra, nec ſacramentum. ſup. cap. 34. §. 4. ſed impia, & contra cultũ Dei: nec eſt temere quærẽda [i] (peccat. n. qui temere ſe exponit martyrio [k]) ſed illata eſt patienter toleranda. Deinde baptiſmus eſt in præcepto: ſed vix obligatur homo, ut non quæſitus ſe offerat tyranno ad arduum opus martyrii: [l] ſatis enim eſt in præparatione animi velle ſuſtinere mortem, [m] cum ſe grauis neceſsitas, & cauſa obtulerit. Atque hæc de variis baptiſmatibus dicta ſufficiant.

CAP. XXXIX.

[a] SVp. cap. 9. §. 2. & de ſacrament. cap. 19. & eſt. 1. ſententia Caietan. 2. 2. quæſt. 124. 4. ad 4. Almain tract. 3. moral. capit. 2. baptiſmum aquæ, vel ſanguinis dare gratiam in 1. ſui non eſſe, ac ſubinde cum primũ homo nõ eſt. quem caſum admittunt, qui falſo putant cõtritionem non eſſe vltimam diſpoſitionem gratiæ, niſi ſit certę intẽſionis, aut cõtinuetur certo tẽpore. quæ ſententia bene impugnatur in text. [b] de Angelo minus inconueniens id admittere cum Caietan. 1. p. quæſtio. 62. 5. quia Angelus in 1. inſtanti tãquam pure viator habuit gratiam, & in 2. eam conſeruat libere, quia potuit peccare: & in termino manet integer Angelus, ſicut in via. ſed homo in termino non manet homo. [c] Vega lib. 9. in Trident. cap. 43. refert eam ſententiam gratãter ſuſceptam fuiſſe à multis patribus, dum in Conc. Trident. tractaretur quæſtio de certitudine gratiæ, & Soto. diſt. 19. q. 3. art. 3. concl. 3. dicit probabile. & verbo retulit ſe. dum adeſſet concilio, ita aſſeruiſſe. quod probabile putat D. Th. 4. diſt. 14. q. 2. 5. ad 5. Guenar. & quidam Recent. [d] ex Ariſtot. colligũt expoſitores illius, & ſæpe D. Thom. ut etiam cadauer incipiat per primum ſui eſſe, ac ſubinde homo deſinat per primum non eſſe. vide D. Tho. 1. 2. quæſt. 113. 7. ad 5. Soto ſupra. [e] 3. ſententia vera, ut gratia detur martyri, cum habet vulnus de ſe lethale, ratione cuius in cauſa efficaci dicitur mortuus (ſicut 1. Corinth. 15. dicuntur omnes mortui eſſe in Adam: tanquam in cauſa de ſe efficaci idem habetur 2. Corinth. 5. & Roma. 5. omnes in Adam peccauerunt. cum tamen B. Virgo non contraxerit peccatum.) hanc ſententiam ſequitur D. Thom. d. quæſt. 124. 4. ad 4. & in 4. diſtinct. 49. quæſt. 5. 3. 2. ad ſeptimum. Vega lib. 6. in Trident. c. 37. & ſup. Soto, & omnes fere Recent. [f] vt colligunt Patres ex Matth. 20. calicem meũ bibetis Bern. ſerm. de feſtis poſt natiuitatem Domini, ſed D. Thom. d. 49. q. 5. 3. 2. ad 3. habere aureolam. ſi martyr fuit ſola voluntate. [g] aduertit Onufr. ſup. Platin. in vita Dionyſ. PP. ot Felix, Euthychianus, Caius PP. [h] ſupra de bapt. cap. 30. §. 3. [i] [k] D. Thom. d. quæſt. 124. 1. ad 4. Nauar. c. 11. nu. 40. cap. 15. num. 12. Sylu. & Summiſt. verbo. martyrium. Aſtenſ. lib. 2. tit. 42. art. 2. Couar. 1. var. cap. 2. nu. 9. Simanc. de Cathol. inſtitut. c. 17. nu. 39. & citat. Nazianz. Ambroſ. Chryſoſtom. Theophyl. Clem. Alex. Sozom. 6. Tripart. cap. 22. Nicephor. lib. 10. hiſtor. capit. 16. [l] D. Thomas, 4. diſtinct. 49. ſupra Bonauent. 3. diſtin. 39. martyrium eſſe aliquando in præcepto: ſed raro Nauar. [m] D. Thom. quæſtio. 124. 1. ad tertium, & artic. 3. ad primum, quodlib. quarto artic. 10. & diſt. 49. quæſtio. 5. 3. ſecunda, ad primum, addit Nauar. capit. 11. nume. 25. capit. 27. nume. 56. excuſari ab excommunicatione, qui mero fingit ſe paganum, vide Caietan. & Bañes. 2. 2. quæſtione 3. artic. 2. dubio 1.

SVMMAE THEOLOGIAE MORALIS

Tomi Primi,

Doctore HENRICO HENRIQVEZ è Societate IESV Authore, in Academia Salmanticenſi Sacræ Theologiæ profeſſore.

De Sacramento Confirmationis, & Extremæ vnctionis.

LIBER TERTIVS.

Authores qui tractant de hoc Sacramento.

DOct. cum Magiſt. d.7.vbi Soto & alij D.Thom. vnicam fecit quæſtionem. 3.par.q.72. Ledeſ.1.p.q.13.Caſtro. verb.confirmatio. Sylueſt.Angel.Tabien.Armil.& alij Summiſt.verb.confirmatio. Ant.3.p.tit.14.cap.1.§.3.Aſten.lib.4.ti.7.Victor in ſum.§.40.Alex.4.p.q.24.Pius V. in Catech.Hoſius,Sonnius.cap. 9.Card.de Aracæl.ti.de confirmat.Bar.Ledeſ.10 ſum.ti.de coofirm. Aogles. in Flor.Theolog.Pet. Soto, de ioſt.Sacerdo.tit.de confirm.in duplici lect. Petrus Greg.lib. 2.Syntag.cap.15.Cucchus lib.5.Maio.inſtit.tit.3.Taper.art.12.Ayala.3.par.de tradit.Vualden.to.2.de ſacram.cap.113.Alan.lib.1. de ſacram.cap.41. Couar.1.var.cap.10.Nauar.c.22.num.8.Bellarm.lib.de confirmatione.Torrenſis.lib.3.confeſſio.Auguſt.cap.5.Maiol.lib.4.de irregul.c.12.Hugo lib.2.ſacram.par.7.c.3.Durand.in rational.offic.Pachimer.in Dionyſ.cap.4.eccleſ.hierar.& lib.11.hiſt.Gerſ. in Compend.Theolog.tract. 3.& in euchologio Græcorum.cap.95.97.Turrian. io Clem. lib.8. conſtit.Apoſtol. cap.8.Turrecremat.de conſecr.diſtin.5.Ploue.de ſacramen.Pauinus.2.par.de viſitatione.quæſt.10.Regino de eccl.diſcipl. qui lib.1.c.115. agit de extrema vnctione.Alger.lib.3. de euchar.cap.4.Minard.epiſt. ad Guntherum.Anſelm.epiſt.de diuerſit.ſacramen.Berno. ſerm.de Pentec.Iuo.ſerm.de ſacram.Microlog.de eccleſ.offi c.Bandin.lib.4.Rupert.5.offic.ac.15.Honor.ſpeculo eccleſiæ.

CAPVT I.

§. 2. *Eſt ſacramentum. datur ſtatim poſt baptiſmum: dicitur perfectio baptiſmi.*
3 *Ex Chriſti diſpēſatione ad tēpus, manus impoſitio habuit vicē materiæ.*
4 *Materia chryſm. non ab Apoſt. ſed à Chriſto inſtituta eſt, die vltima cœna. vetus chriſma conſumitur.*
5 *Confirmatio data eſt Apoſtolis die Pentec. ſed præſignata Matth.19.*
6 *Definitur.*
7 *De illa non eſt præceptum.*

DE cōfirmatione & deinde de extrema vnctione dicemus. 1. de nomine, inſtitutione & definitione. 2. de materia, forma & ritu. 3. de effectibus. 4. de ſubiecto recipiente, & diſpoſitione illius. 5. de miniſtro. Errant Lutherani. 1. Dum negant confirmationem eſſe vnum ex ſacramentis à Chriſto inſtitutis. 2. irrident materiam chriſmatis, & negant habere vim vllam cōferendi gratiam. negant item effectum characteris: & aiunt iterari poſſe. 3. formam negant, vt quæ à Patribus non ſit integrè expreſſa. 4. negant miniſtrum ordinarium illius eſſe epiſcopum.

2 Confirmatio eſt proprie verum ſacramentum: vt probant ex Chriſti traditione Patres Græci ac La-
a tini [a] communi conſenſu: & con-
b cilia ſua definitione declarant. [b] & probari poteſt ex diuinis ſcriptu-
c ris. [c] cōtra antiqtios hæreticos No-
d uatianos, [d] quos recentiores hæ-

CAPVT I.

a Probatur [a] ex Patribus Diony. eccleſ. hierar.c. 2.par.2. & 3.c.4.p.3.Clem.lib.3.conſtit. Apoſt.c.16.17.lib.8. c.8.& epiſt.3. Tertul. lib. de reſurr. carn. & 1. contra Marcion. Clem.Alexand.apud Euſeb.3.hiſt. c.17.Iuſtin.q.137. ad Orthod. Nazianzen. orat.40. in Sanct.baptiſm. Dam.lib.4.c.10. Melchiad. Euſ. Vrban.habentur de conſecrat.d.5. Cornel. PP.epiſt. ad Fabian.apud Euſeb.6. hiſt.c.43.vid.35.Pacian.de bapt.& epiſto.1. Cyprian. lib. 1.epiſt.vlt.lib.2. epiſto.1.& epiſt.73. ad Iubaianum. ſermo. de operibus Card. Chriſti. Euſeb. Emiſſen.ſerm. Pentecoſt.Hieron.dialog. contra Lucif. Bed. lib.6. in Luc.22. & egreſſus ibat. Aug. lib.15. Trin. ca.26. 3.de bapt.cont. Donat.c.16. lib.2.contra lit. Petil. ca.34. 104.Amb.3.de ſacramen.c.2. Cyril.catech.3.Optat.li.2.cont. Donat. Amphiloch.in vita Baſil.Theodor.cantic.1. Bern. in vita Malach. Petrus Damianos.ſerm.1.dedic.eccl.Iſidor.lib.2. offic.c.25.
b 26.Raban.Maur.lib.1.inſtit.cler.cap.30. [b] conc. Trident.ſeſſ.7.tit. de confirm.ſeſſ.23.c.4.Floren.& 6.ſyn.can.7.Elibert.c.38.77.Laodicenſ.cano.48. Melden. ca.6.45.Conſtantien.ſeſſ.15.concil. Roman.ſub Syl.can.5.Tolet.1.can.20.Carthagin.2. can.3.Carth.3. can.36.& 4.can.36.Vaſen.1. can.3.Colonienſ. par.8.Senonen. & Maguntin.Hiſpalen.2. ca.7.& Sylu.PP. mox vt Conſtant.Imper. baptizauit, eundem cōfirmauit vnctione chriſmatis.habetur.to. 1.
c conc. in edicto eiuſdem Conſtantini, col.4. Bellar.c.4. [c] Act.8. & 19.habetur effectus gratiæ. quia per manus Apoſtolorum, qui erant epiſcopi, dabatur Spiritus ſanctus cum gratia: quod homo propria autoritate facere non poteſt. id donum Chriſtus promiſit Ioan.14. 15.16.& Luc.vlt.ſedete in ciuitate, donec induamini virtute ex alto. Act.1. accipietis virtut.ſuperue.Spiritus ſancti,& ca.2. repleti ſunt Spiritu ſancto, die Pentecoſtes, in quo Apoſtoli receperunt ſigno viſibili ſacramentū confirmationis, vt ait D.Thom. q.72. 2. ad 1.& art.4. ad 1. & conc. Florent. aut certe receperūt characterem & effectum confirmationis abſque ſacramēto, ex diſpenſatione Chriſti: quia hoc ſacramentū non eſt tam neceſſarium. at ipſum baptiſmum & ordinem receperunt Apoſtoli regenerati ex aqua & Spirituſancto, & viſibili ordinatione initiati; nē prob.Hebr.c.6.inter res quæ pertinent ad fundamentum religionis, numerat ſacramentum baptiſmi. & pœnitentiæ, & impoſitionem manus ideſt confirmationem: ut ibi exponunt Chryſoſt.Theodor.Theoph.& alij Patres.Bellarm. lib.2.
d de ſacramen.c.24.lib. de confirm.ca.2. & 11. [d] refert Theodoret. lib.3.de fabul. hæret. quia Nouatianus baptizatus ſine ritibus eccleſ.noluit recipere poſtea ritus & confirmationem, refert Euſeb. 6.hiſto.c.33. Donatiſtæ nō tam negant quam ſpernunt confirmationem,

retici [e] ſequuntur. Habet ſecundum locum inter ſacramenta confirmatio. non ordine dignitatis vel neceſſitatis, ſed generationis, [f] quia ſtatim confertur baptizato: vt id, quod Deus per baptiſmum operatus eſt, confirmet, [g] & firmum hominem robuſtumque reddat ad defendendam fidem, quam in baptiſmo profeſſus eſt. Patres [h] quidam aiunt ſine confirmatione vim à baptiſmo datam non eſſe omnino perfectam, & per confirmationem fieri plene Chriſtianum. Hæc à Patribus uocatur confirmatio, ab effectu: conſignatio frontis aut manus impoſitio. videtur in vet. lege fuiſſe adumbrata per unctionem Pontificis: [i] ſed nullum ex ueteribus ſacramentis reſpondet huic, vt dictum eſt lib. de ſacram. ca. 7. §. 3. quia Io. 7. nondum erat ſpiritus datus in plenitudine.

3 Sicut quidam Docto. aiunt ex Chriſti diſpenſatione ante Aſcenſionem ipſius licuiſſe baptiſmum datum in nomine Chriſti: ſup. lib. de bapt. cap. 10. ita certum eſt ex diſpenſatione Dei licuiſſe Apoſtolis (eo tempore quo Spiritus ſanctus in ſigno viſibili dabatur [k]) confirmare ſola manus impoſitione, vice materiæ: [l] atque hinc confirmatio vocatur, id eſt manus impoſitio, [m] ſimul tamen proferebant ſolitam verborum formam. [n] (Nec oportet ſcripta reperiri omnia, quæ tunc ab Apoſtolis facta, dictaque ſunt in ſacramentorum adminiſtratione: multa enim habemus per manus traditionem [o]) ſic per impoſitioné manus. 1. ad Timoth. 4. dicitur data gratia cum ſacramento ordinis: ubi aduertit B. Ambr. quòd id non fiebat abſque uerborum forma. [p] 2. uocatur ſacramentum chriſmatis à materia. [q] 3. conſignatio in fronte dicitur ex materia proxima unctionis, quam Chriſtus immediate inſtituit, [r] vt permanentem. hæc vnctio licet fiat in fronte, dicitur manus impoſitio quia manu & digito epiſcopi fit. [ſ] Probabile uidetur quibuſdam ſemper materiam fuiſſe chriſma: [t] quia eius mentio extat à principio Apoſtolorum.

4 Non fuit materia Chriſmatis ab Apoſtolis ex priuilegio, (ut olim quidam Doctores Catholici uidentur dixiſſe [u]) inſtituta ſed promulgata: [x] & multo minus à Græco B. Melchiade PP. ſacram. inuêtum: [y] cum de illo mentionem faciãt Pontifices & Patres Græci ac Latini priores B. Melchiade. [z] ſed materia fuit immediate inſtituta à Chriſto, [a] in die ultimæ cœnæ: [b] (ut refert

tionem, ait Optat. lib. 2. cont. Parmen. Prateol. Caſtro. Medices verb. cõfirmatio. Lindan. lib. 4. Panopl. c. 26. Roffen. art. 12. Vuald. to. 2. c. 110. 113. to. 3. doctrinal. lib. 2. ca. 57. Bellar. de confirmat. c. 1. lib. 4. de eccleſia. cap. 9. § 6. Sander. lib. 7. viſib. monarch. hær. 165. [e] refert Caſtro. Lindan. Bellar. lib. 1. de ſacram. c. 1. lib. de confirm. c. 1. & probat falſo tribui Montano, de quo antiqui Patres nullam faciunt mẽtionem. [f] ita numeratur 2. loco. à concil. & Patribus & in Catech. & Theol. diſtinctio. 7. Diuus Thom. 3. par. quæſtio. 65. 4. Bellarm. lib. 2. de ſacramen. ca. 28. Soto, diſtin. 1. quæſt. 6. articu. 4. Ledeſ. q. 6. [g] quare eccleſia petit, cõfirma hoc Deus q operatus es in nobis: nempe per baptiſmum. [h] Melchiad PP epiſto. ad Epiſc. Hiſpan. & ante illum Dionyſ. eccleſ. hierar. cap. 2. par. 3. ad fin. Clem. epiſt. 4. Euſeb. 6. hiſtu. ca. 43. Ambroſ. 3. ſacram. cap. 2. & de ijs qui myſter. init. c. 7. Euſeb. PP. & Vrban. epiſt. decret. cap. 7. Cornel. epiſto. apud Euſeb. cap. 33. Auguſt. tracta. 118. in Ioan. Cyprian. lib. 1. epi. 12. aliàs 70. & ſerm. de vnctione Chriſmat. ſignificat Theodor. Cantic. 1. oleum effuſum. vbi de baptiſmo & confirmat. videtur loqui quaſi de uno ſacramento. Cyril. catecheſi. 3. ex his quoſdam refert Caniſ. cap. 5. & Pius. V. in catech. Bellar. lib. 4. de Rom. Pont. cap. 8. §. 7. & de cõfirmat. cap. 3. ſed exponendi ſunt cum D. Thom. quæſt. 72. 7. ad. 2. vt hortentur fideles muniri confirmatione per illud tempus, quo vrgebat perſecutio: huius enim ſalubri effectu gratia data in baptiſmo perficitur in finem defendendi fortiter fidem. Vt in ſtatu innocentiæ parum gratia iuſtitiæ originalis dabat maiorem vigorem ad vitanda omnia etiam venialia, & perſeuerandum, quàm nunc ingens gratia D. Thom. 1. 2. q. 109. art. 8. & 9. [i] D. Tho. d. 7. quæſtio. 1. 1. 1. ad tertium. Bergom. §. 382. Cyprian. ſerm. de vnct. chriſm. Petrus Damian. ſerm. Dedicat. Bellarm. ca. 8. verſ. 2. accedit. [k] quia dum Spiritus ſanctus dabatur in ſigno viſibili, Acto. 8. 10. 19. non mirum ſi Deus ſuppleuerit quandam materię partem: (aut Apoſtoli confirmati ſunt die Pentecoſtes abſque chriſmate.) [l] ſic diſpenſatum ait Diuus Thom. artic. 2 ad primum art. 4. ad primum. Alexand. 4. par. quæſt. 24. mem. 1. & 2. Bonauen. diſt. 7. articu. 1. quæſt. 1. & 2. Gabrie. quæſt. 1. Soto. quæſt. vnic. artic. 2. ad fin. Ledeſ. quæſt. 13. Palud. quæſt. 1. num. 12. Durand. quęſt. 1. Taper. articu. 12. & communis Recent. concil. Colon. in doctr. de confirm. Magunt. cap. 18. Torrenſ. 3. confeſſ. cap. 5. §. 4. uidetur id colligere ex Tertul. Aug. Hieron. fauet Dionyſ. c. 4. Fabian. epi. 2. & Flor. dicit Apoſtolos vſos fuiſſe manus impoſitione, quod nos vocamus & facimus vnctione. & clarius Innoc. III. c. cum veniſſet. de ſacra vnctione. quod probabile ait Bellarm. c. 9. col. 2. fin. At col. 5. probabilius putat cum Vualdenſ. nõ fuiſſe talem diſpenſationem. inf. lit. S. [m] ſic vocatur Act. 8. & 19. Hebr. 6. Euſeb. PP. epi. 3. ad fi. Vrban. I. Innocen. III. ca. vnico. de ſacra. vnct. Cypr. 2. epiſt. 1. aliàs 72. & epiſto. 73. ad Iubaianum. D. Thom. Sot. Ledeſ. Palud. Durand. concil. Colonien. Taper. & paſſim Patres. & inſinuatur Math. 19. dum Chriſtus pueris manus impoſuit. [n] Diuus Thom. diſtin. 7. quæſt. 1. 3. 1. ad 2. dicit formam nõ fuiſſe ſcriptam, ne irrideretur à gentilibus. Scot. Richard. art. 1. quæſt. 1. ad 1. Soto. Vuald. ca. 113. Ayal. 3. par. Taper. articu. 12. nec id excludit D. Thom. q. 72. 1. ad 2. ſed ſolum explicat olim materiæ fuiſſe manus impoſitionem. [o] D. Tho. quæſt. 64. 2. ad 1. cum Augu. epiſt. 108. & 118. & lib. 4. de bapt. c. 24. [p] vt notat Ambroſ. & alij in 1. ad 1. Timot. 4. Taper. ar. 17. Ayal. de ord. Bellar. de ord. ca. 9. [q] Tertul. 1. cont. Marcio. vocat oleum. Cypr. lib. 1. epi. 12. lib. de Cardinalibus Chriſti operibus. Auguſt. 5. de baptiſ. contra Donat. c. 20. Cyril. catech. 3. D. Tho. Soto. Bellarm. de confirm. cap. 8. [r] conſtat ex traditione & vſo eccleſiæ. & hinc Græce chriſma ſignificat vnctionem. oppoſitum eſt error propter concil. Floren. & Triden. inf. lit. Z. & ſequẽ. & Patres, quos citant Soto, articu. 1. Palac. q. 1. Bellarm. ca. 8. & lib. 1. de ſacram. ca. 23. fin. ſupra lib. de ſacram. cap. 6. contra quoſdam cit. inſ. V. [ſ] Hug. lib. 2. par. 7. cap. 2. Bellar. c. 2. & 9. col. 3. Quare dum Marc. 7. rogatus eſt Chriſtus imponere manus: explicatur quod digito tetigit, vt ait Vualden. ca. 113. idem colligitur ex Tertul. & alijs Patribus, qui dum ſimul coniungunt manus impoſitionem & vnctionem, aut dum promiſcue nunc hac, nunc illa voce utuntur, ſignificant nunquam fuiſſe manus impoſitionem, ſine vnctione chriſmatis. [t] Bellar. c. 9. col. 5. vt citatum eſt. L. Vualden. c. 113. Caſtro. verb. confir. ſentit. Hoſi. inſtit. c. 38. & probabile dicunt Durand. q. 2. ad primum. Palud. quæſt. 1. ar. 3. ad fin. num. 24. Soto. articu. 2. quia Chriſtus in cœna confecit chriſma, vt ait Fabian. Papa, & quia dum Patres hoc ſacramentum vocant manus impoſitionem (vt Euſeb. Papa. Vrban. I. Auguſt. 3. de baptiſ. c. 16. & in Epiſto. Ioan. tracta. 6. Cypria. epiſt 73. ad Iubaian Beda. Act. 8.) loquuntur de eo tempore, in quo ijdem fatentur cum manus impoſitione fuiſſe vnctionem chriſmatis. & Bellar. exponit dictum Innoc. & concil. Floren. quod Apoſtoli fecerunt manus impoſitione (ita tamen, vt non excludant unctionem) id nos vocamus vnctionem chriſmatis. [u] Alexan. 4. p. q. 24. m. 1. q 28. Bona. diſt 7. art. 2. q. 2. Bachon. quæſtio. 1. in conc. Meld. quod non extat in concilio ſed apud Grat. c. vt epiſcopi. de conſecr. diſt. 5. Hoſi. c. 38. Taper. art. 12. Bacho. d. 7. refert. Diuus Thom. art. 2. arg. 1. quod reiectum eſt, lib. de ſacram. cap. 6. Soto. Palac. ſup. R. [x] ſed exponendi ſunt vt magis explicite fuerit promulgatum ab Apoſtolis, & in concil. Meldenſ. [y] vt putant Recent. hæret. & Caluin. qui impudenter damnat Melchiadem: quem tamen ſanctum Papam & Martyrem commendat Aug. epiſt. 162. Bellarm. ca. 1. [z] vt dicunt Pontif. Clem. I. Vrb. I. Cornel. item Dionyſ. Clem. Alexan. Iuſtin. Orig. & ex Latin. Tertul. Cyprian. coæqualis Victoris PP. qui præceſſerunt Melchiadem. ritum confirmationis haberi ex traditione. Apoſt. ait Hiero. Dial. contra Luciſer. & ipſum uocant ſacramentum non ſolus Melchiad. ſed Cyprian. Euſeb. Emiſſe. Auguſt & Patres in concil. quare hæret. conuicti aiunt, late dici ſacramentum, refert Bellarm. c. 7. col. 2. & 6. quod Auguſt. lib. 3. de bap. c. 16. apud Grat. cap. Ariani. 1. quæſt. 1. dicit. manus impoſitionem in eo differre à baptiſmo quod iterari poteſt. dicetur cap. 4. K. [a] definit omnia ſacramenta à Chriſto inſtituta conc. Trid. ſeſſ. 7. de ſacr. ca. 1. & de hoc ẽt ſeſſ. 23. c. 4. Flor. cõc. Senonen. decr. morum. c. 38. Mogunt. c. 17. & cõis conſenſus eccleſiæ probat. Soto. d. 1. q. 5. ar. 4. Fab. papa. c. ex lit. de conſec. d. 3. Bellarm. 1. de ſacr. c. 23 fi de confirmatione, c. 2 & ſeq. Patres cit. & generaliter D. Tho. q 64. 2. Soto, d. 7 ar. 1. ait oppoſitum eſſe erroneum: quia Chriſtus nemini communicauit poteſtatem excellentiæ, qua inſtituit ſacramenta. Cypr. ſermo. de vnctione chriſm. ait hoc ſacramentũ diuinitus eſſe inſtitutum. [b] Fabian. papa. epi. 2.

habetur

habetur in d.cap ex litteris. ait, in cœna vbi Chriſtus eandem pro miſſionem Spiritus ſancti fecit, chriſma conficere docuit. ſicut præ deceſſores (noſtri à ſanctis Apoſtolis acceperunt, & nobis reliquerunt. & cit. infr. D E. Bellar. c. 8. citat concilia, præter Fabian.
a quia à quibuſdam negatur ea epiſt. eſſe authentica, ᶜ prius promiſerat paracletū Io. 14. & 15. cum uenerit paraclet. (quæ promiſſio non tantum Apoſtolis ſed toti eccleſiæ ſacta eſt, Matth. 28. vobiſcum ſum uſque ad conſum.) Io. 16. vado parare uobis locum. i. omnibus electis. Actor. 3. probat ex Ioel, effundam de ſpiritu ſup. omnem carnem. & Eſai. generalem promiſſionem: & addit baptizetur: & accipietis donum Spiritus ſancti: vobis enim repromiſſio facta eſt. quod donum ex ſolo baptiſmo non acceperant Samaritani Act. ca. 8. & alij c. 19. quouſque per Apoſtolos ſunt confirmati. Luc. 24. manete in ciuitate, donec induamini, Bellarm.
d c. 2 ᵈ Soto. artic. 1. D. Tho art. 3. & 1. 2. ad 3. & d 7. catech. Pij V. Caſtro. confirm. Ledeſ. q. 13. Bar. Ledeſ. tit de confir. diff 2. Angles. ar. 1. conc. 3. Hoſi. c. 38. Taper. artic. 12 Victor. §. 40. Caniſi. c. 4. Palac. q. 1. Bellar. c. 8. omnes probant ex Fabian. papa d. epiſt. 2. ad epiſcopos Orient. & epi. ad epiſcopos. Hiſpan. c. ex literis. de conſecr. diſt. 3. & ex Patribus
e ſtatim citand. ᵉ Fab. Cyprian. ſerm. de vnct. chriſm. Alcuin diui. offic. e. de feria. 5. in cœna. Amalar. lib. 1. de offic. eccleſ. ca. de eadem, fer. 5. Iſidor. Raban Ruper. Bellarm. c. 8. & 13. nec obſtat concil. Tolet. 1. ca. 20. & Martin. epiſcopus Brachar. in collect. can. Græcor. Caniſi. to. 2. concil. cap. omni tempore, de conſec. diſtin. 4. quia intelligitur, omni tempore. i. omni anno confici chriſma nouum, vt dicit ibi glo. At Ang. Sylue. Tabie. Arm. verbo. oleum. cum D. Thom. articu. 12. ad tertium. Soto. intelligunt. d. c. ex Martin. vt liceat omni tempore conſecrare chriſma. ſed oleum infirmorum prohibetur confici extra diem cœnæ. ca. quoniam. de ſent. excom.
f in 6. ᶠ cap. ſi quis de alio. conſ. d. 4. c. quoniam. de ſent. excom. 6.
g ibi glo. ver. dubium. & Summiſt. ſup. Nauar. c. 25. num. 75. ᵍ Soto. d. 7. art. 1. cum D. Tho. art. 1. ad 1. quia Chriſtus id ſacramentum inſtituit, non tam exhibendo per ſeipſum, quam promittendo viſibilem Spiritus ſancti plenitudinem, Ioan. 16. ſi non abiero Paracletus non ueniet: ſi abiero mittam eum ad vos. cap. 14. Paracletus quem mittet Pater in nomine meo. Addunt Soto, & Victor. §. 35. fin. ſubſtantiam huius ſacramenti fuiſſe inſtitutam in cœna (licet vſus & effectus illius fuerit poſt Aſcenſionem Chriſti) quia putant ante Reſurrectionem Chriſti inſtituta fuiſſe plene omnia ſacramenta quod fundamentum tenet Soto. diſt. 1. q. 1. ar. 1 ad 3. ar. 2. & lib. 2. inſt. q. 5. a. 4. idem de ſacram pœnitentiæ & poteſtate abſoluendi à peccatis: Soto. d. 20. q. 1. & 2. & d. 24. q. 1. ar. 4. & probabile putat. Io. 20. (vbi & Hug. Card) non fuiſſe datam nouam poteſtatem ordinis, ſed declaratam eam quæ in cœna fuerat conceſſa. idem Ledeſ. 2. p. q. 19. ar. 1. fin. con 4. Marſi. q. 12. a. 2. Taper. ar. 5. Armach. lib. 11. c. 14. & 15. Cano. relect. de ſacram. 1. par. Victor. de clauibus. §. 2. & 8. & videtur Sco. d. 19. ar. 3. d. 14. ar. 3. fauet Turre. lib. 1. ſumm. eccleſ. c. 95. ad 1. contra 6. con. idem aiunt quidam Recent. ſed iſtorum ſententia videtur contra concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 1. ait ſacramentum pœnitentiæ fuiſſe. Ioan. 20. poſt reſurrectionem præcipue inſtitutum. & ſeſſ. 6. c. 14. ſeſſ. 23. c. 1. & can. 4. id ait abſque illa limitatione præcipue & dicetur. lib. 2. de pœnitentia, c. 1.
h Bellar. lib. 1. de pœnitentia. c. 10. ʰ quod tamen ſignificat Scot. d.
i 7. q. 1. ⁱ conc. Flor. D. Tho. 2. 2. ad 1. ar. 4, ad 1. Bon. ar. 2. q. 2. Bellar. de confirm. c. 8. col. 4. princ. & Patres qui ſimiliter plenam ordinis epiſcopalis poteſtatem putant collatam cum aduentu SS. quos ſequitur Turria. lib. 6. in Clem. de conſt. Apoſt. c. 12. D. Thom. in id Io. 7. nondum erat ſpiritus datus, ſcilicet in hac plenitudine: quia Chriſtus nondum erat glorificatus. idem Patres ſignificant, qui aiunt ad tempus diſpenſatum, vt cum ſola manus impoſitione da
k retur. ᵏ Quidam dum Chriſtus Matth. 19 Marc. 10. Lucæ 18. paruulis manus impoſuit: putant inſtituiſſe confirmationem. conc. Senonen. decret. fidei. c. 10. Caniſ. tit. de confirm. in prin. Sonnius. c. 1. & ſeq. & olim Cou. 1. var. c. 10. in prin. ſed ſuſtulit in vlt. editio. nam reuera ibi tantum fuit ſignificata: ſicut vnctio infiuuata eſt Marc. 6. vt dicit Triden. ſeſſ. 14. cum enim nondum eſſent baptizati pueri, non erant capaces confirmationis: nec Chriſtus vlli exhibuit id ſacramentum, quo datur plenitudo Spiritus ſancti: quia Io. 7. nondum erat glorificatus, vbi D. Thom.
l ˡ D. Tho. art. 1. Soto. Ledeſ. Nau. num. 9. Hoſi. Sonni. Alan. 1. de ſacram. c. 41. & colligitur ex conc. Flor. & ca. Spiritus
m ſanctus cum ſeq. de conſ. d. 5. ᵐ dicetur. c. 4. §. 2. & ſup. de ſacramen. c. 6. §. 3. confirmatio confert maiorem gratiam quam baptiſmus.
n ⁿ D. Thom. art. 1. ad 3. art. 8. ad 4. q 65. 4. ad 3. Soto. art. 8. ad 4. Ledeſ. quæſt. 9. artic. 8. Victor §. 47. Albert. Tarant. Palac. q. 3. Scot. quæſt. 2. Paludan q. 1. num. 9. vbi D. Thom. q. 1. 1. 2. Alexan. 4. par. q. 25. memb. 2. Adrian. q de confirm. artic. 1. Aſten. tit. 7. articu. 2. Armil. & alij verb. confirm. Nauar. c. 22. num. 9. Taper. art. 12. Couar. 1. var. cap. 10. num. 5. inf. ca. 8. K nec conſuetudo eſt tanta vt in-
o ducat præceptum aut ſcandalum. nec id negat Syluest. ᵒ Melch. epiſt. cap. 2. de conſecr. d. 5. Couar. 1. varia. c. 10. num. 5. Sot. Ledeſ. art. 8. negant tunc ſolitum dari. At D. Thom. ar 8. ad 4. cum Hug. & d. 7. q. 3. 2. 2. Bon. art. 3. q. 1. ad arg. Richard. articu. 3. quæſtio. 2. Gabr. articu. 3. dub. 7. Palac. q. 3. Alexand. quæſt. 25. mem. 2. & 3. Petr. Sot. titu. de confirm. lect. 2. Palud. q. 4. colligitur ex cap. illud ſuperfluum. 95. d. Tab. confirm. §. 6. affirmant concedi morituris
p licet illis occaſio pugnæ ſubtrahatur. ᵖ D. Thom. art. 1. ad 3. art. 8. ad 4. Caie. verb. confirmat. ſignificant obligari ſub veniali. ſed probabilius uidetur non obligare ſecluſo ſcandalo. inf. lit. S. Sot. diſ. 7. ar. 8. ad 4. Alber. Tarant. Palac. quæſt. 3. Scot. q. 2. Palu. q. 1. num. 9. ibi D. Thom. q. 1. 1. 2. Alex. 4. par. quæſt. 25. m. 2. Aſten. lib. 4. ti. 7. ar. 2. Ledeſ. ar. 8. Nauar. num. 9. Adr. de confir. ar. 1. Armil. confirm. Cou. li. 1. un. 5. Victor. §. 47. At dum glo. c. ueniens. de tranſaction. glo. c. uir autem. de ſecund. nupt. negant confirmationem eſſe ſacramentum. Quidam pie exponunt, non eſſe ſacramentum neceſſarium ex præcepto. Nauar. num. 1. Ploue. de ſacram. in prin. Pauinus,
q 2. par. de viſit. q. 10. ᑫ Bellarm. 1. ſacram. c. 22. omnia ſacram. eſſe de præcepto, ſed non ſingulis. Alij eſſe præceptum eccleſ. in eo periculo. Alexan. quæſt. 25. memb. 2. Bonauen. artic. 3. quæſt. 2. Palud. quæſt. 1. num. 9. Richard. artic. 3. quæſtio. 1. Maior. Marſil. quæſt. 5. art. 4. Durand. quæſtio. 1. Syluest. confirm. Petr. Sot. titu. de confirmat lect. 2. Anton. 3. par. titu. 14. cap. 14. §. 5. Turrecrem. cap. 1. de conſecrat. diſtin. 5. ſignificat Turrian. annot. in Clemen. lib. 8. conſtit. Apoſtol. cap. 8. per cap. 1. cum ſequen. de conſecrat. diſtin. 5. & concil. Laodicenſ. cap. 8. dicit oportet Hoſi. cap. 38. Gabriel. quæſt. 1. in quo caſu loquitur Scot. quæſt. 2. D. Amalar. diuin. offic. cap. 27. Pamel. in Tertul. lib. de baptiſ. cap. 8. Richard. citat Hugon. lib. 2. par. 7. cap. 3. quem tamen explicat Diuus Tho. artic. 8. ad 4. propendet Tabien. §. 1. ad fin. Sylueſt. §. 3. fin. Vualdtom. 2. de ſacram. cap. 111 At ſi quod fuit præceptum iuris, eſt con
r ſuetudine abrogatum. ʳ in ſimuli vtitur hac ratione Cyprian. lib. 1. epiſt.

B. Fabian. antiquiſſ. Pont. & martyr epiſto. 2.) vbi Chriſtus repetiit
c promiſſioné Spiritus ſancti, ᶜ quo Apoſtoli erant confirmandi in die Pentecoſtes. Eadem nocte cœnæ
d docuit conficere ſacrum chriſma: ᵈ hinc enim Eccleſia morem ſeruat, ut ſingulis annis epiſcopus in die
e cœnæ chriſma conficiat, ᵉ & mittit eccleſiis ſuæ diœceſis. ſi auté morbo impeditus eſt, aut eccleſia uacat, defertur nouum Chriſma ab epiſcopo vicinæ eccleſiæ cōſecratum:
f & vetus iubetur igne conſumi. ᶠ

5 Quod ſi in die cœnæ fuit (vt quidam putant) inſtituta ſubſtantia ſacramenti: ſed tunc non fuit illius vſus, nec collatum eſt Apo-
g ſtolis. ᵍ Nec quando Ioan. 20. inſufflauit dicens, accipite Spiritum
h ſanctum. ʰ ſed poſtquam glorificatus aſcendit in cœlum, & miſit Spiritum ſanctum in ſigno viſibili, eo ſigno dedit hoc ſacramentum & ef
i fectum illius Apoſtolis. ⁱ cum uero Chriſtus ante paſſionem ſuam Matt. 19. paruulis manus impoſuit,
k non inſtituit: ᵏ ſed deſignauit futuram huius ſacramenti inſtitutioné.
l 6 Definitur: ˡ Confirmatio eſt ſacramétum quo baptizatus, in fronte ab epiſcopo inungitur chriſmate, ſub præſcripta verborum forma. Ex effectibus. mox explican-
m dis conſtat dignitas ᵐ & vtilitas cō firmationis. de huius receptione non conſtat ex ſcriptura, aut traditione, eſſe præceptum diuinum,
n etiam in mortis articulo, ⁿ (in quo tamen concedi non ſolet, ut ait B. Melchiad. PP. cum tamen expe-
o diret dari ad augmentum gratiæ. ᵒ Ex Chriſti enim inſtitutione non colligitur eſſe ſalutis neceſſariam, tanquam medium per ſe ordinatū in remedium peccati: nec tanquam ſinem ſacramentorum, vt eſt euchariſtia. (nam in ſolis tribus baptiſmo, pœnitentia, & euchariſtia explicuit Chriſtus præceptum, ſup. lib. de ſacram. cap. 4.) ſed nec in iure re-
p periuntur verba, ᵖ quæ indicēt præceptum eſſe eccleſiaſticū ſub mort. Quidam Doct. opinantur obligare vrgente neceſſitate proteſtandi fi-
q dem coram tyranno. ᑫ & ideo à Patribus vocari complementum baptiſmi, vt dictum eſt. & contra rationé videri, ſine armis ad pugnam
r accedere. ʳ At ſubſunt alia arma Epheſ. 6. vt orationis, confeſſionis & communionis: quibus miles ſa-

tis munitur ad luctam. Ergo ſeclu
ſo contemptu, nullum per ſe eſt pec
catum omittere confirmationem.
Nec vero epiſcopi, & prædicatores
inducunt timoratos, tanquam ſub
præcepto teneantur confirmari.

7 Tenetur tamen epiſcopus op-
portunis temporibus offerre & mi
niſtrare omnibus petentibus ſacra-
ſ mentum hoc, ſ ſicut & ordinis.
Peccat tamen mort. qui confirma-
tionem, vel extremam vnctionem,
quę in ſingulorum vtilitatem inſti-
t tuitur, t contemnit ſuperba volun-
tate, cum decenter deberet recipe-
u re: u putà repugnans id ſacramen.
eſſe indignum cui iſte ſe ſubiiciat,
quaſi ſolis pueris aut vilibus homi-
nibus aptum ſit. Nec eſt tanta ra-
tio de ſacram. matrimonii & ordi-
nis, quæ ſunt propter bonum com-
mune: nam coniugatus non erat,
nec contemnit ordinem ſacrum, ſi
intellectu, & affectu ſentiat ſibi nõ
eſſe decentem, nec vtilem: quia nec
debet, nec poteſt recipere: & multo
minus ſacerdotem decet ſacramen-
tum matrimonii. Vix autem cum
peccato mort. contemneret homo
ſacram. ordinis, vel matrimonii in
x ſeipſo, ſine errore intellectus. x

CAPVT II.
De materia & forma.

§.1. Chriſma requirit balſamum.

2 *Et benedictionem epiſcopi, nec con-
commitis ſacerdotis.*

3 *Vnctio in forma crucis in fronte eſt
materia proxima.*

4 *& 5. Forma variatur accidentali-
ter.*

a COngrua ſimilitudine ſigni a
Chriſtus inſtituit materiã con-
firmationis eſſe chriſma cõfectum
b non ſolũ ex oleo b oliuarum, c ſed
c mixto cum balſamo d aliquo odo-
d rifero, ſaltem adulterino, e vt In-
e dico. quod non tantum eſt de præ-
f cepto diuino, & integritate, f ſed
g ex vſu Apoſtolorum & Eccleſiæ, g
h ac Patrum doctrina, h videtur ex
Chriſti voluntate inſtitutum tan-
i quam de neceſſitate ſacramenti. i
k licet quidam ſine cauſa id negent. k
Quod ſi quis ex ignorantia confir-
matus eſſet ſolo oleo, non eſt itera-
l tio, l rurſus chriſmate confirmari:
m vt abſque conditione m ſunt confir
mandi repetita verborum forma.
Ritus tamen qui ad ſolennitatem
pertinent, non eſſent tunc iteran-
n di. n

2 Similiter de ſacramenti neceſ-
ſitate iure diuino eſt, vt hæc ma-
teria ſit benedictione aliqua con-
o ſecrata o (ut probat uſus eccleſiæ
cum traditione Pontif. & Patrum
tam Græcorum quam Latinorum:
idque paſſim in conciliis totius or-
bis definitur) cum ſit materia ex-

ſ epiſt. 2. alias 54. ſ ſupra lib. de ſacramen. cap. 4. §. 4. colligitur Eze chiel. 3. 33. 34. ſic Petrus paſtor Ioan. 21. interrogatur de caritate. Syluestr. confirm. §. 1. Tabie. §. 1. Angel. §. 1. Adrian. de confeſſ. q. 5. dub. 8. ad 1. Sot. d. 1. quæſt. 5. art. 6. col. 11. propoſi. 4. Generaliter de ſacramentis, & diſtin. 18. q. 4. a. cum Adrian. de miniſtranda confeſſione etiam extra tempus præcepti. Nauar. c. 25. nu. 131. facit. ca. 21. num. 57. cap. 22. nu. me. 16. c. 24. nu. 13. cap. 26. num. 4. fin. & in cap. placuit. de pœnitentia. diſt. 6. num. 156. ſimiliter Victor. §. 145. ſi tenetur parochus mi niſtrare matrimonium, & epiſcopus etiam ordines propter bonum cõmune eccleſiæ, quamuis ſubditi non teneantur ad hæc ſacramenta. quare falſo excuſat parochos & epiſcopos negligentes. Richard. diſtin. 18. Medin. C. de cõfeſſ. quæſt. 51. 99. Sylu. confeſſor. 1. num. 14. Armil.
t abſolutio. §. 27. t ſupra de ſacram. cap. 4. Ledeſ. q. 31. art. 9. fin. ait difficile eſſe explicare, quãdo ſit contẽptus in uoluntate. vt ſuperbus Lucifer peccauit cũ contemptu donorũ Dei, quaſi ea non accepiſſet gratis à Deo: ita ſi quis ſacramentum confirmationis reputet indignum ſe, quaſi tantum pueris & ignobilibus ſit aptum, hæc inæſtimatio aut irriſio ironica, eſt peccatum mort. ſic ſchiſmaticus eſt qui ita ſe ſub-
u trahit ab obedientia Papæ, quaſi non recognoſcat eſſe caput. u at ſponte omittens non contemnit Nauar. nume. 9. contra Paludan. diſtin. 7. quæſt. 1. quamuis non moueatur ex negligentia, ita, vel
x alia paſſione, ſed quia ſponte non vult. x vt raro datur ſchiſma ſine errore intellectus. D. Tho. 2. 2. q. 39.

CAPVT II.

a CAniſi. a ca. 4. Pius V. catech. D. Thom. art. 2. Sot. Ledeſ. Cypr. epiſt. 70. ſer. de vnctione chriſm. Orig. ho. 9. Leuit. Cyril. catech. 3. Theodoret. in cant. 1. & alludit Tertul. de reſurrect. carn. &
b lib. de bapt. Bellar. c. 8. b de fide, conueniunt omnes, & Patres interdum ſolius olei mentionem faciunt, Dionyſ. c. 2. p. 2. ad fin. Iuſtin. q. 137. ad Gent. Cyril. catech. 2. & 3. de qua videtur loqui Baſil. de S. ſancto. ca. 27 Auguſt. 5. de bapt. c. 20. ſer. 106. de tempore. Proſper. ſententia. 342. Innoc. I. epiſt. 1. ca. 3. Innoc. III. c. vnica. de ſacra vnct. Bellar. c. 8. & in general. conc. Floren. Brachar. 2. can. 4. ſignificat Trid. de confirm. can. 2. & patet ex forma huius ſacramen
c ti. c D. Thom. ar. 2. ad 1. Sot. Ledeſ. Palac. q. 2. Nauar. num. 8. & in
d hoc omnes conſentiunt, ſicut & in extrema unctione. d cuius mentionem facit Dionyſ. c. 4. ſignificat conc. Flor. Trid. can. 2. glo. recepta quam ſequuntur Innocen. IIII. & Hoſtien. c. 1. de ſacramentis non iterand. & dicit communem Paludan. q. 1. Scot. q. 1. Dur. q. 3. Adria. q. 1. D. Tho. ar. 2. ad 4. Palac. q. 2. Soto. Ledeſ. Bario. Ledeſ. diffic. 3. Theſaurus ſacerdot. 1. p. titu. de confirm. fol. 19 Ferrar. 4. cont. gent. ca. 60. Syluc. confirm. §. 1. Hoſi. lib. 2. contra Bren. cum
e Chryſ. hom. 5. imperfect. e ſic Pius IIII conceſſit epiſco. Indiarum conficere chriſma cum quodam balſamo illius regionis, vbi non reperitur Syriacum. & fatentur Soto. Ledeſ. & alij. & Paulus III. ſimiliter diſpenſauit, ait Bellar. c. 9. col. 7. Nau. conſil. in c.
f vnt. de ſacra vnct. f ſic tantum eſſe de præcepto, & integritate materiæ tenet Nauar. num. 8. & in conſil. Caieta. ar. 2. ad 4. vbi Soto. Ledeſ. q. 13. Victor. §. 41. Hoſi. c. 38. Angles. art. 2. con. 2. Bar. Ledeſ. Cardin. are cœli. ca. 19. & dicunt communem canoniſt. Couar. 1. var. c. 10. num. 4. & probat ex. c. 1. de ſacram. non iterand. quod probabile dicunt Cano. & F. Ambr. Soto, ait eſſe ex Chriſti inſtitutione, & in uſu Apoſtolorum: ſed negat eſſe de neceſſitate ſacramenti. vt in eucharistia mixtio aquæ cum uino eſt ea inſtitutione, & præcepto Chriſti: ſatisfactio immuncta eſt de integritate ſacramenti pœnitentię, ſed neutrum eſt de neceſſitate ſacramenti. aliàs non diſpenſaret Pontifex vt liceat in balſamo adulterino. Quare concil. Flor. diuerſimode loquitur de oleo, & de miſtione
g balſami. g h citati.
h B. & ita vulgata eccleſiæ uoce uocatur chriſma, vt includit balſamum. ſic uocat Tertullia. Cyprian. Proſper. ſup. Aug. ſerm. 206. de tempore. Inno. I. & III. ca. literis. de conſecr. d. 3. Vuald. ca. 113. & de fragãtia propter mixtionem balſami. Dionyſ. ca. 2. par. 3. ad fi. & de confectione chriſm. ca. 4. §. 3. & Fabian. papa. epi. 2. Gregor. cantic. 1. in vineis Engaddi D. Tho. art. 2. ad 4. dat rationem, ut odore ſignificet plenitudinem gratiæ, quæ in alios redundet. erat autem in Palæſtina frequens balſamus in vineis, Genebrar. Chro. p. 56. ex Ioſeph 8. antiq. cap. 3. refert Reginam Saba plantam balſami attuliſſe Salomoni, quam ipſe plantauit in agro Ierico, & eã poſtea ſola Iudæa aluit. Plin. lib. 12. ca. 25. hodie ſola Ægyptus alit. Bellarm. cap. 8. prop. 2. Caniſi. cap. 3. Pius V. Hieron. Dialog. contra Lucifer. Cypr. ſer. de vnct. chriſm. & epi. 70. Baſil. de Spiritu ſancto. ca. 27. Auguſt. in Pſal. 78. Bed. lib. 6. in Luc ca. 6. Theophyl. Luc. 22. Nazian. apologet. Ambro. de his qui myſte. init. c. 6. Torren. lib. 3. confeſſ. cap. 5. Cornel. apud Euſeb. 6. hiſt. c. 35. Theodor.
i lib. 3. de hæret. fabul. in Nouato. i hæc eſt ſententia omnino ſequẽda in praxi vt certa: quia colligitur ex traditione Patrum, & con-
k cil. & uſu eccleſiæ præter paucos autores ſup. cit. k citati lit. F. Quidam Recentes dicunt oppoſitum probabile, ſi Papa in caſu neceſſitatis diſpenſet in eo iure diuino: ſicut diſpenſat quod ſacerdos ſit miniſter confirmationis, aut ut celebret in pane tantum.
l l ſic Turrecrem. c. literis. de conſecrat. diſtin. 3. dicens, ſi defuit balſamum, non eſſe iterandam confirmationẽ, ſed ſupplendum quod defuit. explicat primo, quia non dicitur iterari quando prius factum fuit irritum: non tamen negat quin denuo ſit conferendum ſacramentum. idem Paludan. Durand. Adrian. II. Recent. Innocen. IIII. & Hoſtien ca. 1. de ſacramen. non iteran. quod quia prior vnctio fuerat publice facta, netat iterari publice propter ſcandalum: ſed tamen ſupplendum eſt caute. i. in occulto eſt denuo con
m ſecranda vnctio cum mixtione balſami. m quia hæc ſententia eſt certa in praxi, ea Innocen. III. cap. paſtoralis. de ſacram. non iter.
n Bellarm. c. 8. col. 3. n vt quando baptiſmus publice datus non fuit verus ſed præſumptus, & iteratur: non ſunt iterandi ritus iam fa-
o cti. o eſt certa omnium ſententia Tertul. Cypria. Baſil. Auguſt. Bellarm. cap. 8. propoſit. 3. Dionyſ. c. 4. Innocen. III. cap. cum veniſſet. de ſacra vnctione. Quare concil. Laodicen. cano. 48. vocat ſacratiſſimum chriſma. Theophilus epiſcopus Antioch. epiſto. ad Autolycum tom. 5. biblio. ſanct. vocat diuinum oleum. Optatus, lib. 2. ſacroſanctum chriſma. Dionyſ. dicit ſe ab Apoſtolis didiciſſe eam conſecrationem. Fabian. dicit haberi ex traditione

p terior permanens, [p] qua Chriſtus
q nunquam vſus eſt. [q] Hanc præ-
uiam conditionem voluit Chriſtus
eſſe in materia neceſſariam, licet
benedictio nihil phyſicum materię
imprimat: tribuit tamen vim in-
r choatam, [r] vt cum forma concur-
rat ad productionem excellentis
ſ gratiæ. Quidam [ſ] contra receptum
eccleſiæ vſum contendunt poſſe Pa
pam huiuſmodi conſecrationē ma-
teriæ committere ſacerdoti, quia
forma conſecrandi chriſma, & alia
ſacramentalia commiſſa fuit diſpo-
t ſitione eccleſiæ. [t] at conſuetudo
eccleſiæ probat id benedicere eſ-
ſe proprium ordinis epiſcopalis:
& concilia definiunt presbyteris
omnino prohiberi diuina autori-
u tate. [u]
3 Vnctio cum chriſmate eſt ma-
x teria proxima, [x] vt ablutio in bap-
tiſmo (nam Græcè chriſma ſigni-
y ficat vnctionem [y]) nec ſic vnctus
deberet ablui propter reuerentiam
chriſmatis, ſed ſiccari vitta impo-
z ſita. [z] hæc vnctio ſimilitudine ſua
deſignat athletam Chriſti vngi, vt
ſtrenue pugnans vincat in certami
a ne. [a] De neceſſitate etiam ſacra-
menti huius ſolius eſt ut formam
b crucis, [b] fieri vnctionem in fron-
c te, [c] nil aliud pertinet ad eſſentiam
& neceſſitatem huius ſacramen-
ti ex parte materiæ, vel ſubiecti.
olim hæc vnctio extendebatur ad
d alios corporis ſenſus. [d] quod iam
diu ceſſauit.
e 4 Formam vnam [e] eandemque in
ſenſu ex traditione eccleſiæ conſtat
f à Chriſto, immediate inſtitutam, [f]
qui ſolus per poteſtatem excellen-
tiæ inſtituit eſſentiam ſacramento-
g rum. [g] Sed apoſtoli promulgarunt
& hoc, & ſacramentum extremæ
vnctionis. quamuis in eodem ſen-
ſu ſummus Pontifex, & alii patres
vtantur aliis uerbis, pro forma, vt
b Ambroſ. & Amalar. [h] ſed con-
uenienter dicitur per hæc verba,
conſigno te ſigno crucis, & con-
firmo te chriſmate ſalutis in nomi-
ne Patris, & Filii, & Spiritus ſancti,
quæ ſunt tota eſſentia formæ, vbi
expreſſa inuocatio Trinitatis ſub
propriis nominibus relatiuis eſt nō
i minus de neceſſitate formę, [i] quam
in baptiſmo: quia confirmatio di-
citur à Patribus complementum
quoddam baptiſmi, vt c. 1. dictum
eſt: & cōfirmatur ad profitendum
primum & præcipuum myſterium

Apoſtolorum. idem Innocent. I. Cyril. catech. 3. conc. Roma. ſub
Syluest. can. 5. Nicen. ex Arab. cano 69. Toleta. 1. can. 20. Hiſpalen.
2. cano. 7. Brachar. 2. cano. 37. Vuormat. cano. 2. & 8. Carthagin. 2.
cano. 3. Carthag. 3. can. 36. Carthag. 4. cano. 30. Florent. Damaſc.
epiſt. 4. Innocen. I. epiſto. 1. ca. 3. Leo. I. epiſt. 88. Gelaſ. I. epiſto. 1.
Innocen. III. epi-
ſtol. vnic. Gregor. I.
in cantic. 1. Diuus
Thomas. articu. 2.
Palac. quæſt. 4. Sot.
Ledeſ. & oēs Theo
log. quare temere
Paludan. quæſt. 4.
artic. 3. ad primum,
nume. 34. Capreol.
quæſt. 2. dicunt be-
nedictionem non eſ
ſe de neceſſitate, cū
nihil reale impri-
mat materiæ: ſed
eſſe ex inſtitutione
eccleſiæ, quæ id poſ
p ſet tollere. [p] At in
confeſſione, vbi nō
eſt materia extrin-
ſeca non tam pro-
prie reperitur ſan-
ctificatio materię à
miniſtro eccleſiæ:
ſed ſanctificatur per
contritionem. & in
matrimonio quodā
modo ſanctificatur
cum honeſta qua-
q dam traditione. [q]
Hæc eſt ratio Di-
ui Thomæ, artic.
2. quam congruen-
tiam bene defendūt
Paludan. Capreol.
Caietan. Soto. Le-
deſ. licet illam impugnat Durand. & affert aliam bonam cōgruen
tiam quam tamen impugnēt Paludan. & alij. aqua uero baptiſmi,
& materia euchariſtiæ quibus Chriſtus uſus eſt, non egent bene-
dictione: & tamen decenter eccleſia benedicit aquam ſup. de ba-
r ptiſmo. cap. 6 §. 4. [r] Trident. ſeſſ 7 de confirmatio. can. 2. Cyril. ca
tech 3. & fauent alii quos citat Bellarmin. cap. 8. quare ſimplex ſa
cerdos ex commiſſione Papæ vtens tali chriſmate habente vim,
confirmat & dat gratiam. At vt non eſt ſacramentum niſi in fieri:
ita chriſma non habet habitualem vim (qualem habet ſacerdo-
tis character quo actiue abſoluit & conſecrat) niſi vt aqua depu-
tata à Chriſto habet vim regeneratiuam, dum aſſumitur in ablu-
ſ tione baptiſmi. ſupra de ſacramen. cap. 18. [ſ] Scot. quæſt. 1. Palud.
quæſtio. 4. Victor. §. 42. propendet Soto. artic. 3. fin licet dubius ſen
tit Capreol. quæſt. 2. Palac. quæſt. 4. Ledeſ. quæſt. 13. artic. 3. quia
dicit decreta prohibent hunc actum ſacerdoti, ſed non irritant.
imò cum Caiet. articu. 3. ſimpliciter ait id poſſe ſacerdotem: quia
conficere chriſma eſt quid ſacramentale: ſicut poteſt conſecrare
euchariſtiam, quod maius eſt & citant concil. Carthag. 3. cap. 36.
Brachar. 2 capite 37. Vuormat. cap. 2. addit. Caietan. ſi ſacerdos
abſque commiſſione Papæ conſecret Chriſma. valet, propendet
Soto dicens, Chriſtus commiſit eccleſiæ vt ab hoc vel ab illo mi-
t niſtro ſit conſecratum. [t] ſic eccleſia priuare poteſt epiſcopum ne
conſecret ſacramentalia quæ ſunt de inſtitutione eccleſiæ, vt di-
u cetur. [u] concil. Toletan. 8. cap. 7. dicit diuina autoritate prohibi-
tum ſacerdotibus. idem Cyprianus ſer. de vnctio. chriſm. Pius V.
colligitur ex Dionyſ. cap. 4. facit Tolet. 1. cap. 20. Carthag. 2. cap. 3.
& 4. capit. ſi iubet. 26. quæſt. 2. Florent. Innocen. I. cap. presbyte-
ris. de conſecrat. diſtin. 4. cap. 1. de ſacra vnctione. conc. Colonien.
ſatis probat mos eccleſiæ, quia nunquam commiſſum eſt ſimplici
ſacerdoti. Bellarm. de confirmatione. c. 8. col. 5. conc. Rom. ſub Syl-
ueſt. Act. 1. can. 5. D. Tho. diſtin. 7. q. 1. 2. 3. communis antiq. Theo
x log. [x] eſt de fide: vt vnctio in extrema vnctione eſt de eſſentia ſa-
cramenti, ut patet ex uſu eccleſiæ. ſic uocant Pontifices & Pa-
tres. Tertullian. de reſurrect. carn. capit. 8. Cyprian. lib primo, epi
ſto. 12. alias 70. & ſermo. de vnctio. chriſmat. Baſil. ſupra Auguſt.
tracta. 118. in Ioan. Bellarmin. lib. 3. de Roman. Pontiſ. cap. 11. de
y confirmatione. cap. 8. [y] ſic uocant concil. & Patres chriſma, ideſt
z vnctionem. Auguſtinus. ſermo. 47. de uerbis Domini. [z] Diuus
Thomas, diſtinctio. ſeptima, quæſtio. vltima, articu. vlt. Tabien.
§. 3. Sylueſtr. §. 5. Paludan. quæſtio. 3. articu. primo, addit Hu-
go. lib. ſecundo par. 7. cap. 6. Tertul. de baptiſ. quod olim per ſe-
ptem dies ferebat vittam. at nunc ſatis eſt ferre donec ſiccetur
chriſma. Sylue. §. 5. & bene Palud. vt Tertul. & Hugo. loquuntur
de vnctione verticis quæ fit poſt baptiſmum Bellarm. de baptiſ.
a cap. 13. [a] Dionyſ. cap. 4. Bellarm. de baptiſ. cap. 9. col. 2. cum Chry
ſoſto. Ambroſ Au-
b guſtin. & aliis, [b] Di-
uus Thomas artic.
4. ad tertium. ideo
dicitur conſignatio
ſeu ſignaculū. Cor
nel. apud Euſeb. 6.
hiſto. cap. 33. Greg.
lib. 3. epiſt. 9. Sylu.
papa habetur in E-
dicto Conſtantini.
to. 1. conc. Tertul.
de corona milit. Cy
ril. catech. 4. & 13.
Baſil. de S. ſancto. c.
27. Chryſoſt. hom.
55. Matth. omnia ſa-
cramen. perfici ſi-
gno crucis. & libro
quod Chriſtus ſit
Deus. Bellarm. lib.
2. de imag. Sancto.
c. 29. ſed ſpirituali-
ter in confirmatio-
ne eſt de neceſſita-
te ſacram. Soto. ar-
ticu. 4. Victor. §. 46.
& vterque Ledeſ.
Duran quæſt. 2. nu.
9. Gabr. articu. 1. &
ſignificat Scot. quæ
ſtio. 1. colligitur ex
forma, & conc. Flo
rent. Dionyſ. cap. 2.
p[illegible] ...in. Steph. ca.
nunquid de conſe-
cratio. diſtinct. 3. Auguſt. ſermo. 181. tracta. 118. in Ioan. Ambroſ.
c 6. ſacram. cap. 2. Bellarm. de confirmatio. cap. 8. prop. 4. cap. 13. [c]
Bellarmin. cap. 8. prop. 4. ex. Pontiſ. Damaſc. Innocent. I. Leo.
Ioan. 3. Gregor. 1. conc. Hiſpalen. 2. cano. 7. Florent. Tertullia. de
præſcript. Cyril. catech. 3. Pruden. in Pſychomachia Auguſtin.
Pſalm. 141. Ambroſ de iis qui myſt. init. cap. 7. Petrus Damian.
Diuus Thom. diſtinct. 7. quæſtio. 3. articu. 3. quod uero Ambroſ.
cap. 6. dixit vngi caput, loquitur de vnctione quæ fit poſt baptiſ-
d mum. Bellarmin. cap. 9. fin. [d] Cyril. catech. 3. Bellarmin. capit. 9.
e fin. [e] quia confirmatio eſt una ex forma, ut unum baptiſmus. col
ligitur ex concilio Florent. & uſu eccleſiæ. cap. ad abolendam, de
f hæret. [f] Diuus Thom. articu. 4. Ledeſ. Victor. §. 4. Soto. articu. 3.
Aſtenſ. articu. quarto. Hoſi. capit. 38. Caniſi. capit. quarto. Alan.
Sonnius. Taper. articu. 12. Bartol. Ledeſm. difficul. 4. Tabien. §. 3.
cap. presbyteris. cap. Spiritus ſanctus, cum ſequent. de conſecratio.
diſtin. 5. cap. 1. de ſacramen. non iteran. cap. vnic. de ſacra unctio.
Innocen. I. epiſto. 1. cap. 3. dicit, uerba dicere non poſſum, ne pro
g dere uidear. [g] Diuus Thom. quæſtio. 64. 2. ſupra de ſacramen. ca-
h pit. 3. Soto. diſtinct. 1. quæſtio. 5. articu. 2. [h] Sylueſt. PP. (tom. 1.
concil. in Edicto Conſtant. & refert Platin. & Illeſcas.) his uerbis
vſus eſt, ſignet te Deus ſigillo fidei ſuæ, in nomine P. F. SS. in con
ſignationem fidei. At hi non referunt totam formam, ſed hiſto-
riam. Alcuin. diuin. offic. capit. de Sabbatho ſancto, ait, Papa
dicit orationem qua petit, vt Deus det ſeptiformem ſpiritum, &
illos conſignet ſigno Chriſti in vitam æternam. deinde facta cum
pollice cruce in frontibus eorum, quos confirmat, dicit: in nomi-
ne P. & F. SS. pax tibi. idem refert Durand. lib. 1. rationalis cap. 84.
Amalar. de eccleſ. offic. cap. 27. & Ambroſi. 2. ſacram. c. vlti. dicunt,
poſt orationem per modum deprecationis epiſcopus confirmat:
quia Act. 8. orauerunt pro ipſis, vt acciperent Spiritum ſanctum.
& quidam aiunt ſatis eſſe eam formam per modum deprecationis,
quæ indicet effectum dari à Deo: quaſi homo confirmans non
dicatur dare Spiritum ſanctum, quia vt ait D. Thom. 1. part. q. 43.
art. 8. cum Auguſt. homo non dat Spiritum ſanctum. At plus re-
i quiritur, vt ſtatim dicetur [i] Pontifical. Roman. concil. Florent.
Diuus Thomas, artic. 4. Soto. Ledeſm. Victor. §. 43. Nauar. cap. 22.
num. 8. Hoſi. cap. 38. Caniſi. ca. 3. Pius V. conc. Colonien. & colli-
gitur ex Ambr. de iis qui myſteriis init. capit. 7 & lib. 1. de Spiritu
ſancto. capit. 6. ad ordo Rom. in officio Sabbathi ſancti dicit ſic
epiſcopus orat, ſigna eos domine ſigno crucis deinde tāgens pol-
lice

fidei de Trinitate. recte vocatur ab effectu chriſma ſaluns: licet hæretici irrideant.

5 Sans videtur, ut in baptiſmo Græcorum, pro forma: confirmetur ſeruus Chriſti: uel, confirmet te Deus: &c. vt colligitur 2. Co-
k rinth. 1. [k] dubia eſſet forma, confirmo te in nomine Patris, &c. quæ habetur in antiquiſſimo Ordine
l Rom. [l] ſed B. Ambroſ. & Amalar. ſup. qui exprimunt longiorem tantum deprecanonem: prudenter occultant formam. ut olim propter vitandam infidelium irriſionem Beatus Dionyſius, & Innocentius I.
m ſcribunt eſſe formas occultandas. [m]

6 Exprimitur de neceſſitate formæ actus miniſtri, & perſona, quæ confirmatur, dum dicitur conſigno
n te. [n] vt in baptiſmo dictum eſt requiri. duplicatur verbum cōſigno, & confirmo, quod pertinet ad ſub-
o ſtantiam, [o] & diuerſa ſignificant: nempe cōſigno ſigno crucis (quod eſt de neceſſitate ſacramenti) & cōfirmo, ſignificat vnctionem chriſmatis, & effectum. In voce ſalutis, & ſequentibus, quæ non tantum ſunt de præcepto, ſed videntur
p de neceſſitate formæ, [p] ſatis inclu-
q ditur id, quod quidam addunt. [q] vt repleaтis Spiritu ſancto, & habeas vitam æternam.

7 Si fiat mutano quæ non variat
r ſenſum, nihil nocet: [r] vt corroboro te, & confirmo vnguento vel
ſ oleo ſanctificationis. [ſ] cauenda tamen eſt ea verborum mutatio, additio, aut tranſpoſitio, quæ ſenſum mutat.

CAPVT III.

Ritus circa confirmationem, & in confectione chriſmatis.

§. 1. *Epiſcopus ſalutat S. chriſma. frons ligatur vitta.*

2 *Induuntur albis, tempus, alapa, cereus.*

3 *Suſceptor.*

4 *Contrahitur cognatio.*

Ritus pii, quamuis eſſentiales non ſint, ſed ad ornatum, &
a ſolennitatem ſeruandi ſunt [a] in confectione ſacri vnguenti, in qua tamen aliqua benedictio epiſcopi, cum quibuſdam orationibus eſt de neceſſitate materiæ: ſicut & mixtio balſami cum oleo, ſupra capit. 2. §. 2. epiſcopus ſalutat ſanctum chriſ-
b ma, [b] vt ſalutamus ſanctam crucē,
c quæ inanimata eſt. [c] adeſſe debet ſuſceptor. deinde recitātur variæ preces cum manus impoſitione ſuper caput. 3. frons ligatur vitta, & ſiccatur vnctio, ac poſtea abluitur. alicubi mos eſt geſtare vittam per tres aut 7. dies, vt cap. 2. §. 3. dictum eſt. 4. olim à ieiunis ſumebatur confir-
d matio. [d]

2 Olim poſt baptiſmum veſte alba indutum deferebant ad Ponti-
e ficem, ut ſtatim confirmaret. [e] & tempus idem erat in duplici Pa-
f ſcha, [f] in quo confirmatio, & baptiſmus ſolēnis conferebatur. nunc hæc non ſunt in vſu. impingitur alapa in ſignum roboris, & patien-
g tiæ cōtra iniurias, offertur cereus: [g] quæ tamen ſi omittantur, non eſſet
h peccatum. [h]

3 Suſceptor tanquam pædago-
i gus, [i] iis qui habentur quaſi modo
k geniti, debet eſſe unus. [k] & diuerſus à ſuſceptore baptiſmi, niſi ne-
l ceſſitas vrgeat, [l] & eſt de præcepto
m Eccleſiæ, non tam, vt inſtruat, [m] quàm propter ſignificationem propriam. quod ſi ſuſceptor confirma-
n tus nō eſſet, non eſt admittendus: [n] & non contraheret ſpiritualem co-
o gnationem [o] cum puero, aut pueri parentibus.

4 Hæc cognatio ſimiliter contracta eſt ad filiationem, paternitatem, & compaternitatem, ſicut in baptiſ

lice frontem dicit, ego te confirmo in nomine Patris, &c. imò Alcuin. refert Papam pauciora verba dicere. alij dicunt confirmo te chriſmate ſanctificationis. vnde falſo Angel. confirmat. §. 9. negat probari formam. Bellarm. de confirmatio. non eſt mirādum,
k ſi Patres multis de cauſis, in hoc non exprimant integram formā. [k] in id 2. Corinth. 1. Theodoret. & Anſelmos, & ex eo loco probat Ambroſius de his qui myſterijs init. capit. 7. Bellarm cap. 8. qui confirmat, vnxit, ſignauit, & dedit pignus ſpiritus. vbi cō firmat, denotat formam: vnxit, materiam: ſignauit effectū characteris: dedit pignus ſpiritus, denotat effectū caritatis, qua datur Spiritus ſanctus iuſto, Roman. 5. caritas Dei diffuſa eſt &c. 1. Ioan. 2. & vos vnctionē quam accepiſtis ab eo, maneat in vobis. in quem locum Aug. in tract. 3. Cyrillus catech. 3. Bellarm. capite 8. probat cōfirmationem. ſic olim Exod. 30. ſacerdotes, & tabernaculum vngebantur oleo, cum mixtione ſtactis, & balſami. quod fuiſſe figuram noſtri chriſmatis, ait Cyprian. ſermo. de vnctio. chriſmat. Petrus Damianus. ſermo. 1. dedicat. & huc alludit Dionyſius, capit 4. eccleſ. hierar. dicens, ſumptum à Iudæis, nēpe in figura. Tertullian. lib. de baptiſm. ait chriſma ſumptū ex veteri diſciplina. Bellarm. cap. 8. D. Thom. d. 7. quæſt. 1. art. 1. quæſt. 1. ad 3. Berg. in concord. §. 382. & tamen nullum ſacramentum vet leg. Reſpondet confirmationi, quia Heb. 7. nihil ad perfectum adduxit lex. D. Thom. quæſt. 65. 1. ad 4. quæſt. 72. 1. ad 2. & 2. 2. quæſt. 102. 5. ad 3. Soto, diſtinct. 1. quæſt. 6. 1. ad quartum.
l Led. quæſt. 6. art. 1. & quidam Doctores. 4. diſtinct. 2. [l] Bellarm. cap. 10. putat eam formam ſufficere. ſed ſane dubia videtur: quia
m in ea non explicatur materia vnctionis. [m] Bellarm. cap. 10. cum Dionyſ. cap. vlt. eccleſ. hierar. Innocent. I. epiſto. 1. cap. 3. ſic. Magiſt. diſtinct. 7. tacuit dicens formam eſſe verba, quibus epiſcopi
n vbique vtuntur. [n] communis Doctor. lib. de ſacrament. cap. 8. retinetur in Eccleſia Romana, cuius rei quia neſcitur principium habuiſſe ab vllo Concil. aut Pontific. conſtat eſſe à Chriſto per
o traditionem Apoſtolorum: ex regula Auguſt. 4. de bapt. cap. 24. [o] communis. D. Thomas, artic. 4. Sot. Ledeſm. Alexand. quæſt. 24. mem. 2. artic. 2. §. 2. Paludan. quæſt. 1. num. 24. Scot. princ. Gabr. artic. 1. ad med. Bonauent. art. 1. quæſt. 1. ad vlt. Richard. art. 1. quæſt. ſecunda, & ſignificat Ambroſ. de his qui myſter. init. cap. 7. & vtrumque verbum ponit Concil. Florent. & Pontificale no-
p uum. [p] eſſe de neceſſitate formæ, ut ſenſus his verbis fiat expreſſior, habet vſus Eccleſiæ Conc. Florent. D. Thom. & Doct. cit. Gabriel. refert quoſdam pro voce ſalutis dicere ſanctificationis.
q Gerſon. ſic ait: firmo te ſigno crucis, & chriſmate ſalutis. [q] Ho-
r ſius capitulo 38. [r] dictum eſt libro de ſacrament. capit. 8. Diuus Thomas, quæſtione 60. artic. 7. & 8. Soto, diſtinctione prima,
ſ quæſtione prima, artic. 7. & 8. [ſ] Soto, & ſic vocant quidam ex Patribus citat. §. 3. C.

CAP. III.

a Trident. [a] ſeſſ. 7. de ſacramēt. cano. 14. D. eſt de ſacrament. cap. 11. Caniſi. capitulo 5. Pius V. in Catech. D. Thomas, art. 12. Soto, Ledeſ. q. 13. Vualdenſ. tom. 3. de ſacramental. titn. 6. cap. 56. Ploue. 2. p. de ſacrament. cap. 2. Sūmiſtæ verbo. confirmatio. Bellarm. de confirmat. capit.
b 13. [b] ſalutat chriſma per onomatopœiam. i. fictionem perſonæ Martin. libro 1. hypot. cap. 3.
c lib. 7. cap. 1. [c] Bellarm. lib. 2. de imagin. Sanctor. cap. 21. a 2. de confirmatione. cap. 13. D. Thomas. 3. par. quæſtio.
d 25. 4. [d] cap. vt ieiuni. cap. vt epiſcopi, de conſecrat. diſt. 5. Summiſt. verbo. cō firmat. Bellarm. ca. 13. ſed iam non conſuetudo habet, vt confirment poſt prādium. Paludan. diſt. 7 quæſtio. 3. artic. 2. Soto, artic. 8. col. 5. Ploue. 2. parte, c. 2. Angel. confirmat. §. 6. Syluell. §. 5. Tab.
e fin. [e] catech. Pij V. cum Dionyſ. cap. 2. Auguſt. de eccleſia. dogmat. cap. 52. & tractat. 6. in epiſto. Ioan. col. 6. Amphiloch. in vita Baſil. Bellarm. de confirmatio. cap. 8. & 13. libro 1. de ſacram. capit. 27. col. 6. Cyril. & alij. Armach. libro 11. capitu. 4. Vualden. tom. 2. ſacrament. cap. 140. tom. 3. de ſacramental. cap. 55. ſi tamen epiſcopus eſſet abſens, dabatur adultis baptizatis ſtatim communio ante confirmationem.
f [f] Diuus Thomas, artic. 12. Soto, Ledeſma, artic. 12. ſup. de ba-
g ptiſmo, cáp. 4. §. 6. [g] Bellarm. cap. 13. Soto, & qui ſcribunt de of-
h fic. diuin. [h] Soto, artic. 1. 2. Ledeſma, & Recent. vide Caniſ. cap.
i 5. fin. [i] cap. ſi quis cap. de his 30. quæſtio. 1. capit. ſi quis ea vno. 30. quæſtio 4. cap. in Catechiſmo, de conſecrat. diſtinct. 4. Diuus
k Thomas, quæſt. 72. 10. Soto, Ledeſ. ſup. de bapt. cap. 14. [k] Leo cap. non plures de conſecr. d 4. D. Thom. artic. 10. Soto, Ledeſm. Ploue. cap. 2. Angel. §. 11. Sylu. §. 5. verſ. 6. quod confirmat Trid. ſeſſ. 24. de matrimonio. c. 2. Nauar. cap. 22. nume. 36. & ſequent. Doctor. diſtinct. 42. vbi D. Thom. Durand. Soto, quæſt. vni. art. 2. Specul. 1. p. artic. 22. Couar. 2. p. ſponſal. cap. 6. §. 4. Perez. l. 1. tit.
l 5. lib. 5. ord. p. 96. [l] dict. cap. in Catechiſmo. de conſecrat. diſt. 4.
m [m] quia nullo iure exprimitur, niſi de patrino baptiſmi, quod te-
n neatur inſtituere filios ſpirituales. [n] Soto. art. 10. putat peccare mortaliter, & Recent. id colligunt ea D. Thom. art. 10. quia eſt de præcepto Eccleſiæ, vt patrinus confirmationis ſit confirmatus.
o [o] expreſſe habetur cap. in Baptiſmate. de conſecr. diſt. 4. quod adueтus

p mo, ſublata fraternitate, [p] & reliquis huius cognationis antiquis impedimentis. nec religioſo licet, ut
q fiat patrinus. [q] ſi vir tanquam ſuſceptor teneat in confirmatione filium, aut vxorem, niſi inuincibili ignorantia excuſetur, peccat: nec ei
r licet debitũ exigere ab vxore: [r] nulla enim neceſſitas cogit, ut hic fiat ſuſceptor: quæ tamẽ obligat, ut pater morientem filium baptizet, nec ideo priuetur iure exigẽdi debitum
ſ ab vxore: [ſ] quia impletio præcepti diuini in neceſſitate, non debet priuare iure quæſito.

CAPVT IIII.

Effectus.

§. 1. *Iuuat gratiam baptiſmi: dat gratiam etiam ſacramentalem: interdum attritum iuſtificat.*

2 *Dat characterem. explicatur D. Auguſt. iterans confirmat. non fit irregul.*

3 *Qualis potentia ſit hic character.*

a CONfirmatio dicitur à Patribus complementum baptiſmi, [a] nõ quaſi baptiſmum iuuet ad tollen-
b dum peccatum originale: [b] ſed quia ad fidem (cuius ſacramentum dicitur baptiſmus) proteſtandam dat robur. effectus præcipuus eſt
c augmentum gratiæ. [c] idque ma-
d ius, quàm in baptiſmo, [d] ſi præciſè comparentur: quia eſt perfectius ſacramẽtum. generatio enim dat minorem quantitatem infanti, quam ſolet augmentatio, quia fit perfectus vir. Deinde datur gra-
e tia ſacramentalis, [e] quæ eſt ſpeciale auxilium præparatum diuinæ aſſiſtentiæ, & robur, quo iuuatur, ut intrepide fidem confiteatur coram tyranno. 3. confert aliquando pri-
f mam gratiam [f] ei, qui bona fide reputat ſe contritum, cum ſit attritus tantum.

2 Confert indelebilem chara-
g cterem [g] ob quem iterari non poteſt. ſupponit characterem baptiſ-
h mi: [h] & re differt ab illo. [i] ma-
s nus impoſitio, quam D. Auguſt. libro 3. de baptiſm. dicit iterabilem, non intelligitur hæc confirmatio,
k ſed reconciliatio pœnitẽtis, [k] quam in Oriente ſolitam fieri cum vnctione quadam chriſmatis refert idem Auguſt. 5. de bapt. capit. 23. vt dictum eſt, ſup. lib. de ſacram. cap. 31. & ipſe Auguſt. lib. 2. contra lit. Petil. c. 104. ſacram. confirmationis agnoſcit iterari non poſſe. qui de facto iterat miniſtrando, aut ſuſcipiẽdo confirmationem peccat, ſed non
l fit irregularis: [l] cũ ea pęna expreſſa non ſit in iure, niſi de iterante ba-
m ptiſmum. [m] reconfirmans tamen
n incurrit aliam pœnam. [n]

3 Hic character eſt potentia po-
o tius paſſiua: [o] eſt enim impreſſus à Deo tanquam ſignaculum ſpiritua-
p le. [p] vt ſit miles ad pugnam deſignatus, cum morali poteſtate, & tamen
q dicitur actiua poteſtas [q] in ordine ad ſuos actus, quos confirmatus habet. effectus etiam confirmationis eſt cognatio ſpiritualis: ſup. c. 3. §. 4.

uertit Aſtenſ. tit. 7. articu. 8. Sylueſt. confirmatio. §. 6. Tabien. §. 7. Victor. §. 46. contra Panorm. & Sotum diſtinct. 42. quæſt. prima,
p artic. 3. [p] Concil. Trident. ſeſſio. 24. capit. 2. Couar. ſup. Nauar.
q cap. 22. nu. 36. ſpecul. coniug. in append. [q] capit. non licet. de conſecrat. diſtinct. quarta, cap. placuit. 16. quæſtione 1. Soto, artic. 10. Sylueſt. Tabien. An-
r gel. [r] cap. ad limina. 30. quæſtione 1. colligitur ex Nauar. capit. 22. nume 40. facit capit. 16. num. 34. fin. contra Sotum, diſtinctio. 42.
ſ articulo 1. [ſ] Nauar. capit. 22. nume. 40. per d. capit. ad limina. Soto, diſtinctio. 42. articulo primo, colum. 3. & diſtinctione 37. articu. 1. Victor. §. 288. D. Thom. addit. quæſtione 56. articu. 1. Durand. Paluda. & commu. diſtinct. 42. Caſtro. libro 2. leg. pœn. cap. 14. ſpecul. coniugat. 1. p. artic. 26. & artic. 57. concluſio. 5. & Recent. Mant. Fra. Ambroſ. Gallo. ſic per ignorantiam, aut bonam fidem excuſatus à certa ſpecie culpæ, ob quam imponitur excõmunicatio, ſuſpenſio, aut pœna irregul. hic ex conſequenti excuſatur à prædictis pœnis, ut probat Nauar. cap. 27. nume. 27. 155. 246. Couar. & communis.

CAP. IIII.

a SVp. [a] citat. capit.
b primo. H. [b] communis contra Raimun. Lullum, quem in hoc damnauit Gregor. Pap. XII. vt habe-
c tur in Direct. Inquiſit. & refert Palac. diſtinctione 7. quæſtio. 3. [c] D. Thom. articulo 7. & Patres citati. capit. 1. H. dum aiunt conferre perfectionem quandam baptiſmi, & plenitudinem Spiritus ſancti. & generaliter dictum eſt libro de ſacrament. cap. 12. Soto, articulo 7. Ledeſma, Caniſi. cap. quarto, cum Auguſt. 15. Trinit. capit. 26. Pacian. de baptiſm. & epiſt. 1. Conc. Florenc. & Trident. ſeſſio. 7. de ſacrament. cano. 6. de confirmatio. cano. 2. ait chriſma habere virtutem aliquam ſanctificandi: quod ait Cyril. cateche. 3. quem laudat Concil. Conſtantinopol. epiſtola ad Damaſ. apud Theodoret. 5. hiſtor. capit. 9. Bellarmin. de confirmatio. capit. 11. capit. Spiritus ſanctus, capit. nouiſſime. de conſecrat. diſtinctio. 5. omnes Doctor. diſtinctione 7. vbi Paludan. Summiſtæ verbo. con-
d firmatio. [d] Magiſt. diſtinctione 7. capitu. 2. colligit ex Actor. 8. nondum enim in quenquam illorum venerat, ſed baptizati tantum erant. ſignificat Hieronym. dialog. contra Luciſer. Melchiad. & alij Patres. citat. capit. 1. H. Diuus Thomas, quæſtione 65. 3. Soto, diſtinctione 1. quæſtione 6. artic. 3. Ledeſma, quæſtione 6.
e artic. 3. [e] libro de ſacrament. cap. 12. §. 5. Diuus Thomas, artic. 7. ad tertium. Magiſt. & communis Palac. quæſtione prima, ſed eam gratiam ſacramentalem. Hoſius inſtitut. cap. 38. cum Raban. putat
f eſſe, ut prædicet, nempe intrepide coram tyranno. [f] de ſacram. capit. 12. D. Thom. articu. 7. ad ſecundum, & colligitur generaliter ex Conc. Trident. ſeſſio. 7. de ſacrament. cano. 6. & ſequent.
g & de euchariſtia dicetur infra. [g] Trident. ſeſſio. 7. de ſacrament. cano. 9. ſeſſio. 23. capit. 4. ſupra lib. de baptiſm. capit. 12. capit. dictum. conſecrat. diſtinctione 5. quod non eſt ex Conc. Tarracon. ſed Cabil. 2. cap. 27. D. Thom. articu. 5. Soto, Ledeſma, Aſtenſ. artic. 5. Tabien. §. 4. Conc. Toletan. 8. cap. 7. Gregor. 3. epiſto. ad Boniſac. Gregor. 2. cap. de hiſtor. cap. de homine, de conſecratio.

diſtinctio. 5. Cyprian. ſerm. de ablutione pedum. Auguſt. 2. contra liter. Petilian. cap. 104. Raban. 1. de inſtitutione cleric. cap. 30. Amalar. lib. 1. capit. 27. & id probatur ex illo Hebr. 6. non rurſus renouantes: impoſitionem quoque manuum, quod de confirmat. ibi exponunt Chryſoſtom. Theodoret. Theophyl. Anſelm. & alij. Bellarm. de confir-
h matio. capitu. 11. [h] D. Thom. articu. 6. Soto, Ledeſma, & colligitur extra capit. 1. & 3. de preſbyter. non baptiz. quia baptiſm. eſt ianua ſacramẽtorum, vt dictum eſt. libro de bapt. c. 2. B. Quidam putant, quod cum Cornel. Acto. 10. refertur ante baptiſmũ habuiſſe Spiritum ſanctum: diſpenſatum eſſe, ut prius reciperet confirmationis effectũ, quam baptiſmum. ut ait ibi Bed. & diſpenſatum eſſe cum paucis alijs, de quibus videtur loqui Nazianzen. ora. 24. quę eſt. 4. ſuę Theologiæ. idem Augu. libro 2. contra epiſt. Parmen. capitu. 15. libro 2. contra epiſt. Petilian. cap. 35. & admittit D. Thom. artic. 2. ad primum, artic. 4. ad primum, artic. 6. ad primum, diſtinctio. 7. quæſt. prima, a. 1. ad ſecũdum, & tertium, & multi Doct. diſtinctione 7 ſic quidam putant diſpenſatum de Extrema vnctione ante baptiſmũ, de qua aiunt loquĩ Marc. 6. & de euchariſtia ante baptiſmũ data Apoſtolis in Cœna probabile putat cum Chryſoſtom. D. Thom. quæſtione 73. 5. ad quartum, at non oportet ſine certa autoritate, & neceſſitate admittere prædictas diſpenſationes. ſed Cornel. per contritionem cum baptiſmo in voto receperat Spiri-
i tum ſanctum. [i] D. Thom. art. 5. Soto, Ledeſma, Palac. quæſt. 3. Gabriel. articulo primo, dub. 4. contra Altiſiodor. tractat. 4. nam Conc. Trident. ſeſſio. 7. de ſacrament. cano. 9. & Patres numerant 3. characteres imprimi per tria ſacramenta. imo & characteres. 7. ordinum differunt re, ut probat D. Thom. addit. quæſtione 35. 5.
k [k] Auguſt. 3. de baptiſm. cap. 16. apud Grat. cap. Arriani. 1. quęſt. 1. vbi Grat. negat loqui de ſacramento. eſt difficilis locus. Bellarm. de confirmat. cap. 7. Vualdenſ. tom. 2. ſacrament. cap. 115. Petrus Sot. tit. de confirmatio. lect. 1. verum eſt quod ibidem Auguſt. miſcet ſermonem de ſacramento confirmationis, & loquitur æqui-
l uoce de manus impoſitione. [l] ſupra libro de baptiſm. capit. 31. D. Thom. ſentit, quæſtione 72. 5. Soto, Ledeſma, quæſtione 13. 5. Scot. diſtinctione 7. quæſtione 5. Gabriel. quæſt. vnica, Paludan. quæſtione 3. Anton. 3. par. tit. 14. capit. 14. §. quarto, Turrecrem. capit. dictum. de conſecratio. diſtinctione 5. vbi tamen imponitur reconfirmanti alia pœna. Caſtro. 1. leg. pœna. capitu. 7. docum. 3. Couarruu. Clement. ſi furioſus. 2. part. princip. num. 8. Sylueſtr.
m Armil. & facit Dueñas regul. 287. omnes Recent. [m] Soto, art. 5.
n bene probat, quod non militat eadem ratio. [n] poſita eſt pœna. dict. capit. dictum. de conſecratio. diſtinct. quarta, vt clericus irregularis qui iterat mancipetur diuino cultui. quod Grat. falſo citat ex Conc. Taracon. ſed habetur in Cabilon. 2. c. 27. vid. emend.
o Gregor. XIII. [o] lib. de bapt. c. 12. §. 4. [p] D. Th. q. 63. art. 6. Vuald.
p cap. 9. & in id Epheſ. 1. ſignati ſpiritu promiſſionis Sancto. Ambr.
q & [q] Anſelm. idem Ambroſ. 3. ſacrament. capit. 2. Cyprian. ſerm. de ablut. pedum.

CAPVT V.
De ſubiecto, & illius diſpoſitione.

§. 1. *Datur etiam pueris.*
2 *Expedit non conferre ante ſeptennium.*
3 *Datur phreneticis, & amentibus.*
4 *Datur in fronte.*
5 *Requiritur intentio, & quædam diſpoſitio.*
6 *Non requiritur præmitti confeſſionem, aut ieiunium. recipitur ante ordines.*

Recipere non poſſunt confirmationem, niſi baptizati. [a] datur pueris [b] ſine propria voluntate, & diſpoſitione. Nam in ſignum confirmationis Chriſtus Matt. 19. impoſuit pueris manus ſup. capit. 1. §. 1. augeturque eis robur gratiæ non otioſè, ſed qua ſuo tẽpore poſt vſum rationis bene vtãtur. & olim vt capit. 3. §. 1. dictum eſt, Epiſcopus ſtatim poſt baptiſmum infantes confirmabat chriſmate in fronte, [c] & nunc decenter poteſt, & ſolet infantibus dari propter honeſtas cauſas. [d]

2 Magis tamen expedit, ut puer confirmetur illuſcẽte rationis vſu, vt poſt ſeptennium [e] (in quo, & ordines minores dentur, & ſponſalia fiunt) quando gratia ſacramentali vti poteſt, & confiteri fidem, & meminiſſe admonitionis & alapæ, & ne per incuriam iterum confirmetur: nec vltra decimumquartum annum [f] eſſet differenda confirmatio, ut puero ſeruiat in remedium, antequam aſſueſcat peccatis.

3 Iis qui poſt rationis vſum inciderunt in furiam, aut amentiam habẽda eſt ratio vltimi actus quem ſani habuerant. [g] vt de Extrema vnctione, & euchariſtia dicetur. quidam dubitant, an perpetuo amẽtibus ſit conferenda. [h] quaſi otioſè detur iis qui tali robore nunquã vtetitur. At ſane capaces, & digni ſunt ut pueri, & ſine obice, & irreuerentia recipiunt augmentum gratiæ: licet videantur reſiſtere: vt cap. 13. dicetur.

4 In fronte fit vnctio chriſmatis de neceſſitate ſacramenti. [i] vt moneatur ſuſcepiſſe ſignum ſub vexillo Chriſti Imperatoris, ne erubeſcat aut metuat, ducem ſuum, & eius crucem vbique confiteri. in quo excedit, ut ait B. Auguſt. occultum circunciſionis ſignum, de cuius eſſentia erat deſignata pars, quam natura poſt lapſum occultare iubet.

5 Recepturus adultus tenetur habere intentionem, [k] vt in baptiſmo: & accedere cum diſpoſitione gratiæ, ſaltem vt bona fide ſe putet contritum, [l] cum fide viua quam defenſurus eſt, ne indignè, & ſacrilege ſumat. de quo Epiſcopus adultos præmonere debet, [m] antequam miniſtret. ſi cum peccato recipit confirmationem, reuiuiſcit ſemper effectus quantum ad ſacramentalem gratiam auxilii, & augmentum gratiæ, quod fuit impeditum redditur remoto obice, vt libro de ſacrament. capit. 25. dictum eſt.

6 Olim tam confirmator quàm qui confirmandus erat, accedebant ieiuni, [n] & præmiſſa cõfeſſione. [o] ſed vtrumque de cõſilio: mos enim obtinuit, vt veſpere poſt prandium conferatur ab Epiſcopis: ante ſolam Euchariſtiæ ſumptionem eſt in præcepto cõfeſſio peccatorum mortalium, & ieiunium. [p] ſi confirmationem non habet ante ordines, quidam putãt perinde irregularem, [q] ac ſi per ſaltum promotus eſſet. & Epiſcopus tenetur id inquirere. [r] At decet quidem recipi ante ordines: nec tamen ſub graui præcepto, aut irregularitate. [ſ]

CAPVT V.

Diuus Thom. [a] quæſt. 72. artic. 8. Paludan. Soto, Ledeſma, Victor. Aſten. artic. 7. Sylueſt. confirmat. §. 4. Tabien. §. 6. cap. omnes fideles. conſ. d. 5. ſupra. cap. 4. H. [b] D. Thom. artic. 8. Sot. Ledeſm. quia & auget gratiam, vt baptiſmus cuius dicitur complemẽtum: & dat robur pro adulta ætate. [c] quod Gregor. I. cap. preſbyter. prohibuit preſbyteris. dictum eſt de ſacrament. c. 11. §. 5. [d] Soto, artic. 8. vt quia epiſcopus rarius viſitat ea oppida remotiora: aut quia eſt filius Principis. & in articulo mortis liceret ſupra cap. 1. M. [e] Gloſſ. c. vt ieiuni. de conſec. diſtin. 5. (vbi tamen text. id non probat) dicit quod 12. anno eſt confirmandus. Marſil. quæſt. 5. art. 4. dub. 2. At ſatis eſt ſeptennium, catech. Pij V. Concil. Colonienſ. de adminiſtratione ſacramẽtorum. ca. 9. Palud. d. 7. quæſt. 4. Soto, artic. 8. per bonas rationes. Ledeſ. q. 13. Barto. Ledeſm. difficul. 7. Victor. §. 44. Sylueſt. confirmat. §. 4. Tabie. §. 6. Anton. Maiol. 4. de irreg. cap. 24. num. 3. & forte de hoc exponi poſſunt quidã Patres qui monent differendum eſſe baptiſmũ. nempe quãtum ad complementũ cõfirmationis. ſic loquitur Nazianz. Chryſoſt. Auguſt. de quibus lib. de baptiſmo. cap. 3. §. 6. [f] Soto, artic. 8. & quidam Recent. [g] Sylueſt. §. 4. Tabie §. 6. cum Palud. & communi. ſupra libro de baptiſm. capitu. 14. ad fin. ſenſit plane D. Thom. artic. 8. ad quartum, quia pueris morituris fatetur eſſe conferendum. vt dictum eſt. capit. 1. M. cum Hugon. & communi Peña, & Recent. ideo autem pueris differtur, quia expectatur commodius tempus: quæ ratio ceſſat in amentibus. [h] Soto, & Marſil. negant eſſe confirmandos, eo quod nunquam egebunt auxilio ſpeciali confirmationis: ſatis vero eſt, ut augeatur gratia: ſicut olim etiam euchariſtia dabatur infantibus. ut refert Trident. ſeſſione 21. capit. quarto, ſed ordines ſacri non ſunt pueris conferendi, imo nec multis adultis: quia requirunt dignitatem quandam perſonæ. [i] D. Thom. articulo 9. ſed clarius Scot. Paludan. Durand. Gabriel. Soto, articulo nono, Ledeſma, quæſtione 13. Aſtenſ. articulo 8. Bartol. Ledeſma, diff. quarta, & Canoniſtæ per capit. vnic. de ſacra vnctione, & capitulo nunquid. de conſecr. diſtinctione quinta, Innocent. I. Gregor. I. Auguſtin. Pſalm. 141. Caniſius capit. quinto. Pius Quintus in catech. Concil. Florent. At falſo Victor. §. 46. negat frontis locum eſſe de neceſſitate ſacramenti. (hinc Gregor. capitulo preſbyteri: monet ne ſacerdos baptizans vngat frontem infantis, ſed verticem) ſic de neceſſitate Extremæ vnctionis eſt vngi determinatas quaſdam partes ſenſuum, aut ſenſibus propinquas. quod vero Cyrill. catech. 3. ait præter frontem, ſimul vngi alias partes. dictum eſt. capit. 2. F. & forte id magis pertinebat ad ritum baptiſmi, cum quo ſtatim ſolebat adhiberi confirmatio per Epiſcopum. [k] ſupra de ſacrament. capitulo 22. Paludan. Tabien. confirmatio. § 3. [l] D. Thomas, articulo 7. ad ſecundum, Soto, Ledeſma, & dictum eſt de ſacrament. capitulo 22. atque ita confirmatio interdũ confert primam gratiam ſupra capitulo quarto. F. [m] Soto articulo 7. & hunc morem ſeruant Epiſcopi: ſed non opus eſt, ut accedant probati de hac diſpoſitione per parochũ. [n] Diuus Thomas, articulo 7. ad ſecundum, Conc. Aurelianen. capitulo, vt ieiuni, & capitu. ſequent. de conſecrat. diſtinctione quinta, vbi Greg. XIII. aduertit id non reperiri in vllo ex multis Conc. Aurelian. Cyprian. ſermo. de vnctio. chriſm. Ambroſ 3. ſacramento. capit. ſecundo, Tab. § 9. & 11. fin. ſed iam vſus ſuſtulit id conſilium: præſertim cum non eſſet introductũ per concilium notum. [o] dicto capitu. vt ieiuni. dicit, admoneãtur. Tabien. confirmat. §. ſecundo, cõfeſſio. §. 41. Soto, artic. 7. Syluest. § quinto, & communis. vt Trident. ſeſſio. 24. cap. primo, hortatur ad confeſſionem antequam recipiant ſacramentũ matrimonij: At falſo Marſ. putat præcipi confeſſionem antè confirmationem: [p] D. Thomas, quæſtione 80. articulo 8. infra libro de Euchariſt. capit. 49. [q] Maior. libro quarto, de irregul. capit. 3. numero primo, & capitu. 12. fin. propter Trident. ſeſſione 23. capit. quarto, Diuus Thomas, diſtinctione 24. quæſtione prima. 2. 4. Tabien. confirmatio § ſecundo. [r] Epiſcopus deberet capere informationem nec credere aſſerenti etiam cum iuramento ſe eſſe confirmatum. Maiol. dict. capitulo 3. numero 7. per capit. inter quatuor de cleric. peregrin. Alberic. verbo. peregrinus. ſicut nec creditur clerico peregrino dicenti ſe eſſe ordinatum. Alberic. Maiol. libro quarto, capitulo 19. nume. 5. [ſ] Soto, diſtinctione ſeptima, articulo 6. & 8. poſt tertiam concluſionem. diſtinctione 24. quæſtione prima, quarto, fin. quæſtione ſecunda, articulo primo, colum. 7. diſtinctione 25. quæſtione prima, artic. primo, colum. 6. Ledeſma, quæſtione 13. articulo 6. quæſtione 37. articulo quarto, & Diuus Thomas, addit. quæſtione 35. articulo quarto. Victor. §. 131. Nauarr. capitulo 22. numero nono, fin. capitulo 25. numero 68. & 108. fin. citant Trident. Sylueſtr. ordo. ſecundo. §. primo, & Recent. nec Epiſcopus in hac re inquirenda, nimius eſſe debet.

CAPVT VI.

De miniſtro.

§. 1. *Epiſcopus eſt ordinarius miniſter.*
2 *Etiam hæreticus Epiſcopus confirmat.*
3 *Sed cur ordo ab hæretico receptus dicatur irritus.*
4 *Solus Papa committit ſacerdoti confirmare.*
5 *Diacono etiam Cardinali non poteſt committi. Philippus Actor. 8. non erat Apoſtolus.*
6 *Epiſcopus ne confirmet alienos.*
7 *Intentio miniſtri, de tempore, & loco, vbi fit chriſma, & confirmatio.*

MInister ordinarius confirmationis eſt ſolus Epiſcopus ordinatus: [a] quia Act.8. & 19. ſoli Apoſtoli [b] adducuntur, ut confirment baptizatos ab inferioribus miniſtris, vtpotè quorum officium eſt perficere, [c] & vſus Eccleſiæ declarat id feciſſe non ſecundum ordinē ſacerdotalem, in quo eis ſuccedunt presbyteri euchariſtiam conſecrantes, [d] ſed ſecundum ſupremam ordinis poteſtatem, ratione cuius ſoli Epiſcopi dicuntur ſimpliciter ſucceſſores Apoſtolorum: [e] de quibus Acto.20. [f] in quo vos poſuit Spiritus ſanctus Epiſcopos regere Eccleſiam Dei. vt ſolus poteſt conſecrare chriſma confirmationis. [g] quod habet quandam virtutem collatiuam gratiæ. ſupra capit. 5. ita ſolus ratione characteris epiſcopalis indelebilis poteſt ordinariè ex officio cum tali chriſmate confirmare.

2 De Epiſcopo qui rite ordinatus eſt, certum eſt non amittere characterem, [h] id eſt ſupremam ordinis poteſtatem, per hoc quod fiat hæreticus. & baptiſmus ab hæretico etiam laico datus cum forma, & intentione Eccleſiæ, valet [i] ſed olim quidam putarunt hæreticum Epiſcopum (præſertim quem eccleſia denunciatum, aut degradatum priuat omni actu quem poteſt) impediri ne efficaciter exerceat actus ordinis, [k] puta ne confirmet, ordinet aut conſecret Euchariſtiam: & quidam Patres [l] dicunt ſacramenta, quæ adultus ſponte recipit ab hæretico eſſe inutilia, & ſine fructu gratiæ.

3 At conſenſus Theologorum probat errare eos qui negant Epiſcopos qui in hæreſim inciderunt, vel in hæreſi ſunt cum vera intentione, & forma Eccleſiæ ab Epiſcopis conſecrati, conficere vera ſacramenta confirmationis Euchariſtiæ, & ordinis. [m] quamuis Epiſcopus per ſententiam Eccleſiæ ſit priuatus, & degradatus, quia character, & poteſtas ordinis indelebiliter imprimitur autoritate Chriſti, nec in homine mortali

a Definit [a] Trident.ſeſſ.7. de confirmat.can.3. ſeſſio.24.cap.4. can.7. Florent. Hiſpalen.2.can.7. Conſtant. ſeſſ.8.errore 28. Innocent.I. epiſt.1. ad Eugub. cap.3. Damaſ.epiſt.4. Leo.I. epiſt. 86. aliàs 88. & innuit epiſto.73.aliàs 75. Euſeb.Pap.epiſto.3. ad fin. ſignificat Clem.lib.7.conſtitut. Apoſt. ca.16. Dionyſ. eccleſ.hier. ca.2.p.2. Torren.3. confeſſ.c.5.§.5.probat ex Augu.q.42. nou. teſtam. & 15. Trinit. c.26. Cypr. epiſt.73. ad Iubaia. D.Thom.q.72. art. 11. Altiſiod.tract.4. cap.3. Doct. diſt.7. Bonau artic.1.q.3. Durand. Palac.q.4. Soto, artic.11. Led. q.13.art.11.Victor. Aſtenſ. art.6. Summiſtæ confirma. vbi Sylu.§ 1. Tabien.§. 5. Sorel.§.3. Bellar. de confirm. cap.12. & omnes catholici, de quibus ſtatim. [b] Nam Acto.8. poſtquā Philip. Diaconus baptizauit, miſerunt ad eos Petrū & Ioannē, qui erant Epiſcopi, & imponebant manus, id eſt confirmabant, dabaturque Spiritus ſanctus in ſigno viſibili. Bed.10 Act.8. ibi Chryſoſto.hom.18. Epiph.hær.21. Cyprian. epiſto.73. ad Iubaia. Iſid.7.etym. cap.12. Vualden.cap.114. dicetur inf.§.4. A. [c] Dionyſ.cap.2. ſicut ſupremorum Angelorum officium ait, eſſe perficere inferiores. [d] Sic Trid.ſeſſ.23.cap.1. dicit Apoſtolis quantum ad officium offerendi ſacrificium ſucceſſores dici ſacerdotes. & ſic quidam Patres interdum aiunt presbyteros eſſe Apoſtolos ſucceſſores. Bellarm. de confirm.c.12.colum.4. & lib.1. de cler.cap.15. ex Clem.lib.2. conſt.Apoſt.c.32. Ignat.epiſt. ad Smyrneſ. aliquando hi duo Patres aliter loquuntur alibi. nam Clem.cap.30. & Ignat.epiſto. ad Trallian. ſic aiunt, Epiſcopus tenet locum Dei: Presbyter locum Chriſti (nempe in altari) Diaconus locum Apoſtolorum. nempe, quia cantant, & explicant Euangelium, & miniſtrant ſacerdoti: vt Apoſtoli prædicabant euangelium, & miniſtrabant Chriſto, communiter tamen Patres aiunt Epiſcopos ſuccedere in locum Apoſtolorum. [e] ſic vocat Trident.ſeſſ.23.c.4. Anaclet.epiſt.2. cap.2. epiſt.3. cap.1. habetur cap.in nouo.21.d. Clemens epiſt.1.cap.12. Dam.epiſt.4. Leo epiſt 88. Hieronym.epiſt. ad Marcellam de erroribus Montani. Aug.in id Pſalm.44. pro patribus tuis.cap.quorum.68.d. Dionyſ.cap.3. & 5. eccleſ.hierar. vbi Carthuſien. Beda lib.3. in Luc.cap.15. Torren.lib.3. confeſſ.cap.11.§.9. Exius to.4. hom.59. Roffen.art.9. Anton.democar.lib.3. de ſacrific.altar.c.4. Caſtro verb.Epiſcopus. Turrecrem.1. ſum.eccle.c.69. & dicit eſſe communem Sanctorum. Cano, lib.6. de loc.cap.8. ad 10. Sot.lib. 10.iuſt.q.1. artic.3.d.24.q.2.2. Caſſan.catalog. gloriæ mundi.p.4. conſider.25. Bertachin. de Epiſc.1.p. Barbar.de præſtantia Card. in princip. Selua de benefic.1.p.q.4. Duen.regu.72.fallen.1. Ioan. Ocom.repet.de cler.non reſidente, nu.48. & Conc. Florent. Neoceſar.can.13. Bellarm.de confirmat.cap.12.lib.4. de Rom.Pontif. c.25. & ſecundum quandā ſimilitudinem Epiſcopus ſuccedit Apoſtolis, qui vt ſub Chriſto erant.1. Apoſtoli, deinde 72. diſcipuli: ita ſub Papa Chriſti Vicario ſunt, id eſt, Epiſcopi deinde alij presbyteri. conſtat tamen Epiſcopos nō ſuccedere in omni poteſtate, aut vniuerſali iuriſdictione Apoſtolorum: vt patet de multis Epiſcopis quos adhuc viuentes Apoſtoli elegerunt pro ſpeciali diœceſi. at generaliter vnus Papa ſuccedit alteri Papæ, imo & Petro Apoſtolo: quare Papa non dicitur Vicarius Petri, ſed ſucceſſor. dum vero in cap.ego Ludou.63.d. vocatur Vicarius Petri. intelligitur quaſi Petrus adhuc in ſua ſede viuat, & præſideat. Turrian lib.2. pro epiſt. Pontif.cap.9. Bellarm.2. Rom.Pont.c.17. [f] ex Act.20. colligit Trident.ſup. Sot.d.24.q.2.art.2. Palac.q.2. Pet.Sot.tit.de ord lect.2. Bellarm. lib.de confirm.c.2. [g] ſup.cap.2.§.3.conc. Flor. & omnes Patres qui de hac re mētionem faciunt. quidā probant, quia qui iure ordinario poteſt in finem principalem (id eſt confirmare) poteſt & in media neceſſaria: nēpe cōficere chriſma, ſine quo non fit confirmatio. At ratio non eſt efficax, quia presbyter poteſt miniſtrare ſacramentum vnctionis, non tamen cōſecrare oleū. porro chriſma, & oleum Sanctum non ſunt numeranda inter ea ſacramentalia, quæ ecclesia inſtituit: quia Papa non poteſt impedire Epiſcopum etiam hæreticū ne valide cōficiat chriſma: priuare tamen poteſt ne cōficiat ſacramentalia, ut ſunt conſecratio calicis, eccleſiæ, aut Virginum, ut probat Caſtro.2. de iuſta hær. pun cap.22. Couar. 1.variar.c.10. nu.8. Bollo lib.3. œcono. canonicæ. [h] vt character ordinis ſacerdotalis eſt indelebilis; ita noua poteſtas addita Epiſcopo conſecrato (quæ eſt ſupra ordinem Sacerdotalem) pertinet ad poteſtatem ordinis indelebilem. Trid.ſeſſ.23.cap.4.can.7. Caiet. cum D.Thom.2.2.q.184. art.6. add.q.40.art.4. Led.q.42. art.4. Soto lib.10. iuſti.q.1.1. & diſt.24.q.2. artic.2. & artic.3. ad ſecundum. Caſtro. Epiſcopus Auguſt. de hæreſ. cap.53. Epiphan. hære.75. Vualdenſ.lib.2.doctrin. fidei artic.3.cap.60.tom.2.ſacrament.cap. 117. Mich.Med. lib.1. de ſacrorum hominum contin.cap.6. Turrian.lib.5. pro epiſt.Pontifical. cap.21. Ayala.3.p. de tradit.tit.de ordine. Pighin.lib.2. eccleſ.hierar.cap.9. & 10. Taper. articu.17. Ioan.Arbor.lib.5.Theoph.ca.17. Perion.lib.2.Topicæ Theolog. ad fi. Siatus lib.6. biblioth. c.324. Marin.lib.6. hypot.in progm. Torren.lib.3. confeſ.cap.11.§.7. Roffen.artic.9. Anton.democar. lib.3. de ſacrific.altar. cap.4. Dueñas regu.72. Bellarm.de ordine. cap.5. hi probant ex Patribus. Dum vero Hieronym. aliquando ſignificat Epiſcopos ſola dignitate, & iuriſdictione eſſe ſuperiores ſacerdotibus: eſt pie interpretandus. [i] Trident.ſeſſio.7. de bapt. can.4 & probatum eſt de baptiſ.cap.28. contr. B.Cyprian. [k] non quod Epiſcopus hæreticus amittat characterem, ita ut dum reconciliatur, indigeat noua conſecratione: ſed aiunt impediri ab vſu, & executione, ſicut ſi fiat amens. Magiſt.diſtinctio.13. cap.4. & diſtinct.25. Guilielm. Pariſienſ. in ſacramental. gloſſ.in capit. accidens.50.diſtinctio. Gratian. capit.manus. prima quæſt.prima, probat ex quibuſdam Patribus. [l] ſic dixit ſæpe Cyprian. & quidam Patres quos citat Bellarm. lib.2. de ſacrament. cap.26. [m] D. Thom. quæſtione 82.8. Auguſt.2.contra Parmen. capit.13. probat, quia quando Epiſcopus hæreticus reconciliatur cum manus impoſitione non reordinatur. Soto, diſtinctione 13. quæſtione 1. artic.8. vbi Albert. artic.30. & ſequent. commonis. diſtinctio.25. vbi Albert. artic. primo, Tarantal. Bonauent. Richard. Scot. Durand. Argent. Antiſiodor. quos ſequitur Carthuſ.4.diſtinct.5. & 25.quæſtione 1. Syluest. ordo.3.§.6. Conc. Conſtantien. ſeſſio.8. & generaliter D.Thom.3.p.quæſt.64.6. ad ſecundum, & artic.9. in miniſtro ſacramentorum fidem non eſſe neceſſariam, ut va-

& cordato poteſt impediri, [n] quin valide efficiat proprios effectus in ſubiecto diſpoſito. ordo tamen ab hæretico receptus dicitur irritus: [o] quia caret debita, & licita executione, cum ſic ordinatus ſit ſuſpenſus. & ſacramenta alia ſic ſponte recepta ab adultis ſunt informia, & ſine fructu gratiæ, propter indiſpoſitionem recipientium. [p] At ſi confirmatio foret ritus ſacramentalis ab eccleſiâ inſtitutus, ut fingunt hæretici: [q] aut ſi ordines quidam eſſent quid ſacramentale tantum, vt quidam catholici putant de minoribus: [r] poſſet Eccleſia priuare Epiſcopum vſu valido iſtius effectus. [ſ]

4 Si propria autoritate ſimplex ſacerdos tentet confirmare cum chriſmate vero, nihil faceret: [t] in quo quidam errant. [u] nec Chorepiſcopus id poteſt, [x] nec conſecratus Abbas. [y] Epiſcopus licet non prohibeatur, non poteſt ſimplici ſacerdoti committere, ut valide confirmet: [z] quia confirmare non eſt actus iuriſdictionis tantum, ſed ordinis. [a] ſolus Papa [b] poteſt ſacerdoti communicare, ut valide confirmet, ſed cum chriſmate per Epiſcopum conſecrato, [c] à quo participat vim ſanctificandi, [d] quia cum plenitudine poteſtatis Papa habet à Chriſto multa; quæ inferiores Epiſcopi non poſſunt aliis delegare. [e] & ſic committit quædam ſacerdoti quæ Ordinario iure pertinent ad poteſtatem ordinis Epiſcopalis, [f] vt conferre ordines minores, [g] & conſecrare Eccleſias, Calices; & Virgines. ſed quia tunc ſacerdos agit, ut inſtrumentum eleuatum à Pontifice, quidam [h] putant neceſſarium, ut Pontifex viuat, & ſit iam Epiſcopus conſecratus, qui per ſacerdotem talem confirmare videtur. At id non probatur efficaci ratione, ſed poſſet Papa ita cõmittere, ut etiam Sede vacante valeat confirmatio data à Presbytero. [i] & factum tenet, licet hæc diſpenſatio ſine cauſa fieret. [k] ſed id ſine graui, & neceſſaria cauſa, non ſolet Papa committere. Quidam [l] inficiantur hanc delegandi poteſtatem in Papa, & reiiciunt, & hiſtoriam quam planè Concil. Florent. acceptat ex B. Greg. Pap. I. [m] quæ inconſiderata

n liſde conficiat. [n] Secus in amente, & anima ſeparata: quia non poteſt actu libero, & vitali proferre verba vocalia formæ. [o] Grat.
o cap. manus. 1. quæſtio. 1. Cyprian. lib. 1. epiſto. 12. ad Cornel. Pap. Eraſm. præfat. in Cyprian. dicunt, non valere baptiſmum euchariſtiam, ordinem, & vnctionem datam ab hæretico. quod exponit D. Thom. quæſtio. 82. 8. ad primũ, artic. 5. ad primum. Grat. procedere inquiſitione. quia mox cap. quod quidem. cap. intra eccleſiam. exponit, ſic ordinatos non recipere iuridicam ordinis executionem licitam: cũ ſit ſuſpenſos, aut irregularis. idem D. Thom. addit. q. 38. articu. 2. ad 3. Bellarm. ſup. Sixtus 5. biblioth. capit. 258. Sotteal. verb. ordo. ſic explicatur conc. Chalcedon. cano. 6. ordinatus ſacerdotio, ſine eo, ut certæ Eccleſiæ aſcribatur, irrita ſit eius ordinatio, & nuſquam poſſit miniſtrare, id eſt, ne ordinatio ſic cum executione licita. Cyprian. tamen errauit, ut probatũ eſt. ſup. lib. de bapt.
p capit. 18. [p] Sic Patres explicat Bellar. 1. ſacrament. ca. 26.
q & Doctor. [q] quos damnat Trident. ſeſſ. 7. de confirmat. cano. 1. & refert Bellarm. de
r confirmat. cap. 1. [r] Sic falſo putant Soto, Mich Medi. Nauar. cap.
ſ 22. nu 18. & alij, dicetur lib. de ord. Bellarm. de ord. cap. 8. [ſ] ſup.
t G. fin. [t] cita. ſup. § 1. B. Euſeb. Pap. epiſt. 3. cap. manus, de conſec. diſt. 5. dicit, ſolus Epiſcopus: aliàs eſſe irritum. Gelaſ. epiſt. 1. ad Epiſcopos per Lucaniam. cap. 8. excedit modum ſacerdos vſurpãs quæ propria Epiſcopalis faſtigij ſunt. Innoc. III. capit. quanto, de conſuetud. colligitur ex Triden. ſeſſ. 7. de confirmat. can. 3. ſed clare ſeſſ. 23. cap. 4. ad fin. dicit, harum functionum inferiores Epiſcopo poteſtatem nullam habent. & can. 7. D. Thom. q. 72. artic. 11.
u communis Theolog. d. 7. Palud. q. 4. num. 20. Palac. quæſt. 4. [u] in quo errat Armach. lib. 11. capit. 4. & quidam Græci, ut referunt Ambroſ. in Epheſ. 4. & Aug. q. 101. nou. & vet. teſtam. imo Armeni non agnoſcunt ſacramentum cõfirmationis, vt refert Vuald. cap. 114. Bellarm. de confirma. cap. 1. falſo Platin. in vit. Syluest. Pap. quod hic abſtulit ſacerdotibus confirmare. idem probabile
x cum Armach. putat Durand. d. 7. q. 3. & obſcure Scot. q. 1. [x] Conc. Hiſpalen. 2. can. 7. Dam. epiſt. 4. Leo epiſt. 86. aliàs 88. Chorepiſcopus enim i. villæ epiſcopus communiter non erat conſecratus, ſed ſacerdos Vicarius Epiſcopi in villis, qui miniſtrabat ordines minores: ſed paulatim cœpit ſe ingerere in munia Epiſcopi de quo dicetur lib. de ordin. cap. 6. Bellarmin. de ordin. capit. 7. fin. putat quod interdum erat Epiſcopus conſecratus, vt nunc titulares epiſcopi: & ob id contuliſſe ſubdiaconatum, & confirmationem
y cum licentia proprij Epiſcopi. [y] Conc. Senonen. in decret. morũ can. 38. cum tamen Abbas iure communi poſſit conferre minores ordines. nunc tamen per Trident. ſeſſ. 23. capit. 10. reſtringitur ne
z minores conferat, niſi ſuis ſubditis regularibus. [z] Communis Palud. quæſt. 4. nume. 20. Palac. quæſt. 4. ſentit D. Thom. artic. 11. Couar. 1. variar. cap. 10. nume. 5. & ſequent. & alij cit. infra O O. qui negant etiam Papam cõmittere ſacerdoti. in quo præter Armach. Scot. & Durand. citatos, excedit Caiet. art. 11. Sot. Ledeſ. q. 13. art. 11. dicentes id poſſe Epiſcopum committere, niſi Papa ſibi reſeruaſſet. quod explicat Sot. dicens Chriſtum facultatẽ miniſtrandi confirmationem, ita dediſſe etiam ſacerdotibus, vt tamen reliquerit Pontifici facultatem limitandi: vt de facto reſeruat ſolis Epiſcopis, ſed cum facultate, ut poſſit Papa committere ſacerdotibus. Quæ ſententia parum differt ab Armach. eſſet enim poteſtas ordinis cuius actum Papa impedire non poſſet. & videtur contra Trident. & Florentin. vbi ſolus Epiſcopus dicitur Ordinarius miniſter: nempe iure diuino, & Eccleſiaſtico: quomodo ſacerdos fieri non poteſt, ut ſit Ordinarius miniſter: etiam ſtando
a in ſolo iure diuino. [a] Quod plane ait Trident. ſeſſione 23. cap. 4. & fauet ſeſſione 6. vt citatum eſt. A. tenet Couarru. 1. variarum. capit. 10. qua ratione quidam probant nec Papam poſſe committere inferiori quæ pertinent ad poteſtatem ordinis Superioris. cuius oppoſitum probat Couar. 3. variarum. cap. 20. num. 3.
b [b] Communis Doctor. præter paucos ſupra cit. nempe Armach Soto, Caiet. Ledeſma, & forte Scot. id eſſe propriũ ſolius Papæ, quod autem ſacerdos ſic delegatus valide cõfirmet, probatur in
c fra liter. P. [c] Conc. Florent. & fere omnes qui negãt ſacerdoti committi poſſe, vt cõficeret chriſma ſupra capit. 2. §.
d 3. V. [d] Veritatum
e eſt. §. 1. H. [e] ſic ſolus Papa habet infallibilem autoritatem definiendi res fidei & morum, approbãdi religiones, canonizãdi ſanctos, quam tamen committit Concilio generali à ſe legitime congregato, ſi tamẽ coniũctum maneat huic capiti, & ſub obedientia Papæ. nihil tamen ſolius ordinis exequitur Papa per ſeipſum, quin idem poſſit Epiſcopus. ita ſolus Papa habet à Chriſto, ut ſalua ſacramenti ſubſtantia mutet miniſtrum, & committat tantum ſacerdoti qui eſt conſiois, & & immediatus Epiſcopo. Diuus Thom. artic. 11. & ad primum, quod bene explicat Soto. ſacerdos vero non tantum applicat materiam, (vt olim laicus dedit euchariſtiam, & nunc in neceſſitate
f dat diaconus) ſed conficit ſacramentum confirmationis. [f] Pro-
g bat Couarru. 3. variarum. cap. 20. nume. 3. [g] Vt dictum eſt B. C.
h & dicetur lib. de ordine. [h] Paludan. diſtinct. 7. quæſt. 4. num. 51. negat Papam electum antequam ſit conſecratus poſſet per ſeipſum confirmare, aut id committere ſacerdoti, ſed ſolus id aſſerit
i falſo. [i] Soto diſtinct. 7. artico. 11. fin. ſignificat D. Thom. quæſtione 64. ſecundo, ad primum. Ferrar. 4. contra Gent. capitu. 60. & plane Alexand. 4. par. quæſt. 28. memb. 1. artic. 3. ad ſecundum. Richard. Palac quæſtione quarta, & communis, quia etiam Sede vacante in ſacerdote, cui Papa id commiſerit, manet virtus à Papa prius data. & ex facultate Chriſti manet eleuata. aliàs periculum eſſet mortuo Papa, dum talis ſacerdos longe diſtat à Papa confirmat. vt olim in Anglia commiſit Gregorius I. & Adria. VI. anno 1521. die 25. April. petentibus Fratre Galapion. & Franciſco de Angelis conceſſit pro Indijs, & regionibus; vbi nõ ſunt Epiſcopi, vt ſacerdos regularis ex Minoribus poſſet cum chriſmate ab Epiſcopo conſecrato confirmare. habetur authenticum Hiſpali in
k Monaſterio Sancti Franciſci. [k] Quia id pertinet ad poteſtatem ordinis: aliàs enim res eſſet ſcrupulo plena, an valeat confirmatio ſacerdotis, ſi forte Papa non habuit idoneam cauſam delegandi. diſpenſatio tamen in voto, & iuramento, quod pertinet ad legem diuinam, non reddit tutum in conſcientia, niſi ſubſit cauſa quæ videatur probabilis: vt Epiſcopus non diſpenſat in lege Papæ, niſi
l adſit cauſa, ob quam præſumat ratihabitionem ſuperioris. [l] Negant Papam id poſſe committere ſacerdoti. Bonauent. diſtinct. 7. poſt liter. Altiſiodor. libro 3. Scot. quæſtione prima, qui lubrice loquitur. & maxime Durand quæſtione tertia & quarta. Maior. quæſtione vnica. Gabriel. quæſtione vnica, Ioan. de Rubion. Albert. articulo quarto, & quod magis mirandum eſt Adrian. (qui poſtea fuit Papa) quæſtio. de confirmat. articulo 3. Caſtro, verbo confirmat. & libro 2. de iuſt. hæret. pun. capit. 11. Medices, de hæreſ. verbo confirmat. fauet Petrus Soto de confirmatio. lectio. ſecunda. Ayala. 3. par. de tradit. propendet Guillielm. Durand. in rational. & probabile dicit Alexand. 4. par. quæſtio. 28. memb. 1.
m art. 3. ad ſecundum. [m] Conc. Florent. referens hiſt. dicit, legitur

per

recectio poſt Concil. Florent. non
n caret temeritate, [n] & eſt contra
o receptam ſententiam Theolog. [o]
& praxim.

5. Si quando Patres quidam ſa-
cerdoti tribuant confirmare: lo-
quuntur de illo tempore vbi ob pe-
nuriam miniſtrorum ſacerdos, uel
Chorepiſcopus erat cōſecratus epi-
p ſcopus. [p] Diacono vero licet ſit
Cardinalis non poteſt committi,
q ut confirmet: [q] aut conferat or-
r dines minores: [r] ſed ſupremum
infimi eleuatur, ut attingat infi-
ſ mum ſupremi. [ſ] ſolus ſacerdos ele-
uari poteſt, ut attingat quędam Epi
ſcopalia officia ex commiſſione. ſic
enim Actor. 8. Philippus vnus ex
t Chriſti diſcipulis. [t] 72. quia erat
u tantum diaconus, [u] non potuit cō-
firmare. Epiſcopus non confirma-
x tus poteſt confirmare valide: [x] ſed
qui per electionem, & poſſeſſionē
epiſcopatus habet Epiſcopalem iu-
riſdictionem, licet ſit Cardinalis
y ſacerdos, [y] non poteſt, antequam
z ſit conſecratus Epiſcopus. [z]

6. Non licet ordinario exerce-
re Pontificales actus, qualis eſt
a confirmare extra diœceſim ſuam. [a]
Titularis Epiſcopus prætextu priui
legii non poteſt Pontificalia exer-
cere in alterius diœceſi, niſi de
b ordinarii loci expreſſa licentia: [b]
& in perſonas tantum ſubiectas
c eidem Ordinario. [c] Si tamen

per diſpenſationem Papæ ex vrgēti cauſa ſacerdotem miniſtraſſe Confirmationem. alludit ad Gregor. Pap. I. qui fuit Sanctiſs. & doctiſs. & lib. 3. epiſto. 26. ad Ianuar. vbi diſpenſauit. ita enim vera, & plana litera Gregor. habet (vt eam etiam refert Grat. cap. peruenit. cap. presbyteros. 95. diſtinct. D. Thom. Bellarm. de confirmat. c. 12. Quamuis nunc litera aliter legatur) & conſtat Gregor. diſpenſaſſe. quia eodem lib. 3. epiſto. 9. prohibuerat presbyteros vngere in fronte, ideſt, confirmare. At iſti, ut falſam ſententiā defendāt, tripliciter reſpondent ad Beati Gregorij factum. 1. Durand. Palud. Maior. & Adrian. aiunt irreuerenter, quod Gregorius primus errauit non quidem in doctrina, ſed in priuato facto diſpēſationis. quod Bellarm. admittit, ut probabile: ſic interdum Pontifex diſpenſauit in matrimonio rato, vel in voto etiam ſolenni profeſſi pro matrimonio, & tamen quidam dicunt erraſſe in facto priuato. licet excuſetur à culpa propter opinionem probabilem. nec Conc. Florent. approbare omnino factum, ſed referre hiſtoriam facti dicens legitur. 2. gloſſ. in capit. 1. 95. diſtinctio. & Bonauent. dicunt Gregor. non conceſſiſſe, ſed permiſiſſe ad vitandum ſcandalum. 3. Scot. ſacerdotes illos fuiſſe Epiſcopos titulares, aut certe ea conceſſione factos fuiſſe à Papa Epiſcopos ſecundum quid, nempe quantum ad illum actum. 4. Adrian. negat fuiſſe chriſmationem confirmationis, ſed ritum vngendi verticem poſt baptiſmum. quod tamen prohibitum erat ſacerdotibus præſente Epiſcopo. Sed iſta diffugia ſunt plena falſitate. nam plane Concil Florentin. quod errare non poteſt, fatetur tunc fuiſſe ſacramentum Confirmationis miniſtratum à ſacerdotibus qui nullo modo erant conſecrati Epiſcopi. & id refert non vt permiſſionem illicitam, ſed vt rem commēdatam, nec Papa abſens ſolo verbo poteſt conſecrare Epiſcopos, vt fingit Scot. præſertim quia ea conceſſio extendebatur etiam ad

n futuros ſacerdotes. [n] Sana ſententia, & certa in praxi eſt Papam Gregor. rite diſpenſaſſe (vt nunc ex cauſa licite diſpenſaret) quare temerarium eſt reijcere diſpenſationem Gregor. Pap. cum integro regno, quaſi deceptum fuerit à prudentiſſimo Pontifice, ſimilem diſpenſationem conceſſit Alexand. VI. & Greg. XIII. pro

o Indijs. [o] Diuus Thom. quæſtio. 72. artic. 11. vbi Caietan. Ledeſma, quæſtio. 13. communis Doctor. diſtinctio. 7. Soto, artic. 11. Paludan. quæſtio. 4. Capreol. & Hiſpalenſ. quæſtio. prima. Palac. quæſtio quarta, Richard. artic. 2. quæſtio. prima, Petrus Taran. quem ſequitur Carthuſ. quæſt. 5. fin. Victor §. 49. & plane Petr. Soto, de confirmat. lect. 2. Ferrara 4. contra gent. cap. 60. Alexan. quæſt. 28. memb. 1. artic. 3 ad ſecondum. Hug lib. 2. par. 7. cap. 3. Taper. artic. 12. par. 220. Hoſius libro 2. contra Brent. Lindan. 4. panop. cap. 36. Bellarm. de confirmat. capit. 12. & lib. 4. de Rom. Pontiſ. cap. 10. ad fin. Anton. 3. par. tit. 14. cap. 14. §. 6. Aſten. lib. 4. tit. 7. artic. 6. Sylueſt. confirmat. §. 2. Tabien. §. 5. Angel. §. 2. Roſel. Piſan. Armil. §. 3. & tractans Couarr. in vltima editione. 1. variar. cap. 10. nume. 2. & 5. cum Turrecrem. Dominic. Præpoſ. Archi. qui approbant gloſſ. in cap. peruenit. in 1. 95. diſtinct. Innocent. cap. quanto, de conſuet. Barth. Ledeſm. difficult. 9 Cucchus lib. 5. inſtitut. Maio. tit. 3. num. 10. & omnes Recent. Theolog. & vtriuſque Iuris periti Nauar. cap. 22. num. 8. Canoniſtæ, cap. presbyteros. 95. diſt. gloſſ. cap. manus, de conſecrat. diſt. 5. gloſſ. fauent Ambr. in Epheſ. 4. & Auguſtin. inſ. referunt in Ægypto presbyteros abſente Epiſcopo confirmare. nec id carpunt, ſed de his ſtatim lit. P. Armach. refert Armenos, & Græcos ſacerdotes eligere coadiutorem, qui confirmat: quaſi apud illos nunc duret diſpenſatio Gregor. Pap. in capit. presbyter (ideſt, coadiutor Epiſcopi) 95. diſtin. nec mirum, quod ſicut diaconus miniſtrat Euchariſtiam à ſacerdote qui eſt proxime ſuperior, conſecratam: ita ſacerdos miniſtret chriſma ab Epiſcopo conſecratum. Sic Gregor. capit. multi. prima quæſt. prima, numerat ſacramenta, baptiſmum, chriſma, corpus Domini. quaſi chriſma habeat vim in ſe ab Epiſcopo datam, & inchoatiue ſit ſacramentum: in quo interueniens poteſtas

p Epiſcopi chriſma conſecrantis. [p] Ambroſ. in Epheſ. 4. & libro 3. ſacrament. cap. 2. & Auguſtin. quæſtio. 101. noui, & vet. teſtamen.

Hieronym. contra Lucifer. loquitur de illo tempore, & loco vbi ſacerdotes non erant inferiores Epiſcopo: quia ob penuriam ſimul erant Epiſcopi: & Victor Papa apud Euſeb. 5. hiſtor. cap. 24. Bellarm. lib. 4. de Eccleſia. capit. 8 dicetur infra lib. de ordin. cap. 5. & ſane non reprobant illum morem, ut bene aduertit Palac. quæſtio. quarta, conc. 5. par. 206. contra Sotum dicentem hos Patres dānare. aut 2. ex tacita Papæ diſpenſatione id faciebant. aut 3. certe dicunt ex conceſſione Epiſcopi ſacerdotes viſchriſmate, non quidem pro confirmatione, ſed reconciliatione ſolēni epiſcopi hæretici, quæ in Oriente fiebat cum quadā vnctione chriſmatis, vel de vnctione verticis poſt baptiſmū cum tamen præſente epiſcopo ſacerdos pro nullo officio vteretur chriſmate, ſine licentia epiſcopi. vt dictum eſt de ſacrament.

q cap. 13. §. 5. [q] Colligit Auguſt. d. quæſtio. 101. ex Actor. 8. quia Philippus diaconus non potuit confirmare. Sot. art. 11. colum 2. fin. Palac quæſt. 4. concluſ. 5. Ledeſma, Tabien §. 5. cum D. Tho. artic. 11. ad ſecundum, iuncta quæſtio 82. 3. ad tertium, & dicetur litera. T. in quo errat gloſſ cap. quanto. de conſuetud. cap. manus. de conſecrat. diſtinct. 5. dicens quod Papa poteſt committere etiam laico, quia pertinet ad iuriſdictionem tantum; ut laicus poteſt baptizare. ſed Pan. & Innocent. dic. cap. quanto. Angel. confirmatio. §. 2. Roſell. aiunt committi poſſe cuilibet clerico confirmato. & quod Papa facere poteſt, ut epiſcopus ſeu miniſter confirmationis, & ordinis degradatus ſi attentet facere nihil faciat: dummodo id prohibeat facta conſtitutione. quæ omnia falſa ſunt, ut probat Sylueſt. §. 2. Tabien. §. 5. cum D. Thom. diſtinctione 7. quæſtio. 3. t. 3. Soto, Ledeſma, Palac. & communis Doctorum.

r [r] Dicetur libro de ordine. [ſ] Dictum eſt §. quarto, liter. E. ex re-
ſ gula Dionyſ. quam ſequitur D. Thom. quæſtione 72. 11. ad primum, & in ſimili quæſtio. 81. 3. ad tertium. Soto, ut ſupremum

t infimi attingat infimum ſupremi. [t] [u] Soto artic. 11. colum. 2. fi.

u probat illum Philippum non fuiſſe ex 12. Apoſtolis, ſed ex ſeptem diaconis, ex Anaclet. epiſt. 1. Innocent. I. epiſtola ad Alexan. Hieronym. Dialog. contra Lucifer. Chryſoſtom. homil. 18. Raban. Beda in Actor. 8. adde Hilar. in Pſalm. 67. Auguſtin. quæſtione 101. noui & veter. teſtamen. Euſeb. 2. hiſtor. capit. primo. Epiphan. libro 1. contra hæreſ. tom. 2. in princip. Oecumen. Lyran. & gloſſ. interlin. in Actor. 8. Cyprian. tracta. de hæret. rebaptizand. Nicephor. libro 2. hiſtor. capit. 6 Concil. Florentin. Colonienſ. & Moguntin. Sixtus libro 6. biblioth. capit. 207. Turrian. ſuper Clemen. libro 6. conſtitut. capit. 7. citat Iſidor. Peluſiotam epiſtol. ad Agigantium. & communis Recent. Lindan. libro 4. panopl. capit. 36. nec obſtat quod Abdias libro 7. hiſtor. Apoſtol. in vita Matthæ. dicit hunc Philippum qui prædicauit Samaritanis fuiſſe Diaconum, & Apoſtolum. & Diuus Thom. in id Ioan. 12. acceſſerunt ad Philippum lectio. 3. ait fuiſſe Apoſtolum hunc qui baptizauit eunuchum, ſed non impoſuit manus. Nam non intelligunt quod eſſet ex 12. Apoſtolis Epiſcopis (multum enim diſtat inter Diaconum, & Apoſtolum, ſeu Epiſcopum, vt patet Actorum 6.) ſed quia in prædicatione geſſit officium Apoſtoli. ſic non fuiſſe ex numero duodecim Apoſtolorum, ſed ex ſeptem Diaconis fatetur Diuus Thom. 4. diſtinctione 2. quæſtione 2. 4.

x ad primum, & quodlib. 10. articu. 7. [x] Quia Epiſcopus non agit per characterem confirmationis tanquam per poteſtatem actiuam confirmandi: ſed per poteſtatem quæ eſt character ſacerdotis, & Epiſcopi, & tamen Epiſcopus per ſaltum ordinatus non poteſt conferre alteri ordinem, quem non habet. vt bene Syluestr.

y verbo ordin. 2. §. primo, & communis. [y] [z] Colligitur ex dictis.

z §. quarto, liter. F. quia ſolus Papa id poteſt ſi ſit ſacerdos. Paluda.

a Tabien. Armil. confirmatio. §. 3. [a] Conc. Trident. ſeſſione 6. reform. cap. 5. vbi declaratio congrega. Card. explicat intelligi etiam de confirmatione, quæ extra diœceſim non eſt conferenda ſine licentia Ordinarij. facit ſeſſione 14. reformat. cap. 3. & 8. ſeſſio. 23. cap. 8. Conc. Antioch. cap. 13. Couar. 3. variar. cap. 20. num. 3. ad

b medium. c. nullus Primas. 9. q. 2. c. 1. c. ſignificaſti. de foro compe-

c tenti. [b] [c] De quo intelligitur Trid. ſeſſ. 6. reform. c. 5. facit ſeſſ. 14. reformat.

epiſcopus in ſua diœceſi confirmet etiam alienos, ut quia concurrunt in locum ſuæ diœceſis vbi ſuos cõfirmat, nullam ſuſpenſionem incurrit: [d] nec culpa videtur, [e] quia præſumendum eſt, id proprio epiſcopo ratum, & gratum fore: poteſtque in alterius diœceſi ſine illius licentia dare ſubditis ſuis tonſuram, [f] benedictionem ſolennem, [g] & celebrare miſſam de Pontificali. [h] quia hi actus non pertinent ad iuriſdictionem contentioſam cum ſtrepitu iudicii.

7 Dum miniſtrat hoc, vel aliud ſacramentum, debet habere intentionem ſaltem virtualem. [i] & eſſe ſine cõſcientia peccati mortalis, nec oportet eſſe ieiunum, uel fieri die feſto, [k] ſed quando maluerit. non prohibetur confirmare tempore interdicti, [l] quia cõfirmatio eſt quoddam cõplementum baptiſmi, [m] qui licitus eſt omni tempore. [n] qua ratione chriſma conficere licebit tempore interdicti, [o] quod ſemper intra Eccleſiam cum ſolenni ritu conſecratur: [p] cum tamen confirmatio etiam extra Eccleſiam conferatur [q] in palatio Epiſcopi.

d reformat. cap. 2. [d] Palud diſt 7. q. 4. artic. 3. Tab. confirmatio. §. 5. e fin. Armil. [e] Colligitur ex prædictis, & cum iuriſdictio non ſit de neceſſitate huius ſacramenti, facilius præſumi poteſt ratihabitio, quam in ſacramento pœnitentiæ, vbi requiritur iuriſdictio de præſenti, de quo Nauar. cap. 9. num. 5. Syluest. confeſſor. 2. §. 6. verſi. vlt. & § 15. Caiet. verb. abſolutio. c. 1. Soto, diſtin. 18. q. 4. artic 3. Ledeſ. 2. p. q. 7. artic. 5. dub. 13. f Vict. §. 153. [f] [g] Couar. 3. variar. capit. 20. num. 9. [h] Couar. ſupra. Maiol. de irregul. lib. 2. cap. 2. nume. 6. vide lib. 3. i cap. 23. [i] Supra de Sacrament. capit. 9. D. Thom. q. 64. 8. Trident. ſeſſio. 7. de ſacrament. cano. 11. Soto diſtinct 1. q. 5. artic. 8. Ledſm. q. 5. artic 8. & commu- k nis diſtinc. 4. vbi Bonauent. art. 2. Nauar. cap. 22. num. 7. [k] Quod l tamen conſulitur in cap. vt ieiuni. de conſecrat. diſtinct. 5. [l] capit. reſponſo. de ſentent. excommunicat. cap. quoniam, eodem tit. in 6. Nauar. cap. 27. num. 178. Couar. cap. Alma mater. 2. p. §. 2. nu. 7. facit. §. 5. num. 6. Sylueſt. interdictum. 6. §. 2. Armil. §. 45. Angel. m § 26. Palud. diſt. 7. q. 3. d. 18. q. 2. artic. 2. concl. 1. [m] Patres citati n cap. 1. lit. H. [n] cap. non eſt. de ſponſal. pro paruulis, & pro adultis. d. cap. quoniam & fieri poſſunt ſacramentalia publice, ut catechiſmus, exorciſmus, vnctio cum oleo, & chriſmate in vertice: quia ſine his non licet parocho baptizare extra neceſſitatem. Nauar. Sylueſt. Palud. diſtinct. 7. quæſt. 3. Couar. §. 5. num. 6. o [o] Nauar. ſup. Ang. Sylueſt. Arm. verb. oleum. In feria 5. hebdomadæ Sanctæ tantum conſecratur chriſma. cap. ſi quis de alio. conſ. diſt. 4. nec licet veteri chriſmate vngere aut cõfirmare: & ideo dic. cap. quoniam, conceditur tempore interdicti conſecratio chriſmatis. Nauar. Angel. interdict 6. §. 26. idque etiam in eccleſia ſpecialiter interdicta, ſi non eſſet alia, Couarr. dic. §. 2. nume. 7. & tempore etiam ceſſationis. Couarru. dict. 2. par. §. 4. num. 7. & in congregatione Doctor. Salmanti. quam refert Frat. p Med. lib. 1. inſtruct. cap. 11. §. 14. [p] [q] Palud. diſtinct. 7. quæſt. 3. q artic. 3. Hactenus de Confirmatione.

DE EXTREMAE VNCTIONIS SACRAMENTO.

Authores qui tractant de hoc Sacramento.

DOct.4. cum Magiſt.d.23.vbi Soto.D.Thom.add.q.29. vſque 33.Victor.§.212. Ledeſ.2.p.quæſt.31. Alex.4.p.q.8. Summiſtę verb.vnctio. Angel.Tab.Sylueſt.Caiet.Armil.Sotteal. Alten.lib.5. tit.41. Anton.3.p.tit.11. cap.7.tit.14. cap.8. Altiſ.lib.4. tract.7.cap.1. Hugo.lib.2.p.11. Petrus Soto de inſtit.ſacerdo.tit.de vnctio.in duplici lectio. Victoria.ſumm.§.212. Nauar.cap. 22.num.12. Hoſi.inſtit.tit.49. Catechiſtæ,vt Pius V. Caniſi.Sonnius,Ayala.3.p.de trad.Vualden.tom.2.de ſacram.cap.163. ſeu penult.Caſtro, & Medices.verb.vnctio. Angelus in Flor.Theolog. Viguer.cap.16.§.4.Taper.art.13. Linda.lib.4.Panopl.cap.96. Sander.lib.7.viſibilis Monarch.hær.151. Alan.lib.1.de ſacrament. Cucchus lib.5. inſtitut. Maio.tit.5. Prateol.verb.Rutheni. & Lutherus. Bellarm.lib.de extr.vnct. Horantes in loc. commun.lib.7. cap.9. Regino lib.1. eccleſ.diſciplinæ. cap.115. & cit.ſup. de ſacram. & de confirmat. Pont.Innoc.I. epiſt.1. ad Decent. cap.8. Leo I. cap.ſuperfluunt.95.d. Innoc.III. cap.cum veniſſet. de ſacra vnct. Patres Dionyſ.eccleſ.hierar. cap.7.p.3.fin. Auguſt.ſerm.215. de tempore lib.2. de viſit.infirmo.cap.4.lib.de rectitudine catholicæ conuerſatio.col.4. vide Torren.lib.3. confeſſ.cap.10. Chryſoſtom.lib.3. de ſacerdotio, videtur loqui de hoc Bernard. in vita S.Malach. Petrus Damianus ſerm.1. Dedicat.eccleſ. Beda lib.2. in Marc. cap.24. & lib.3. in Luc.cap.7. Theoph. in Marc.6. vbi Hieronym. Beda. Occumen. aiunt inſinuari id ſacramentum. Pius V.citat Ambroſ. & Gregor. tradino probatur per Surium qui ſæpe in vitis Sanct.to.2. id aduertit notatione marginali. Amalar.lib.1. diuinorum offic. cap.20. Alcuinus de offic.eccleſiaſt. cap.in feria 5. de Cœna Domini. idque etiam ſemper tenuiſſe Græcos patet ex Conc.Florent. & Hierem. Patriarcha Conſtantinop. in noua reſponſione ad confeſſ. Auguſtanam. Simeon Theſſalon. lib. de 7. ſacrament. Nicol. Cabaſyl. in Liturg.cap.29. & rituale ſeu euchologium Græcorum. Conc.Aquiſgranen. ſub Ludouic. cap.8.Vuormatien.cap.72. Cabilonen.2.can.48. Moguntin. cui præſedit Rabanus,cap.26. aliud Mogunt.tom.4.concil. c.34. Meldenſ. quod non extat in cōcil. ſed apud Burchar. cap.75. Senonen.tit.de extre.vnct. Lateranen.ſub Alex.III. c.22. Triburien.Colonien.Antididagma compilatum per Gropperum. ſed præſertim Florent. Trident. ſeſſ.14. poſt ſacram. pœnitentiæ. Conſtantien. ſeſſ.15. Nicen. ex Arabico can.69. Canoniſtæ in cap.1. de ſacra vnctione. Iuo. 1.p.ſui decr.cap.269. Burchar.lib.4. cap.75.

CAP. VII. Lib. III.

Quod eſt primum Capitulum de Extrema vnctione.

Hoc ſacramentum fuiſſe à Chriſto inſtitutum.

§.1. *Finis huius ſacramenti. Cur coniungatur cum tract. de Confirmat.*

2 *De cura ne quis decedat abſque vnctione.*

3 *Et 4. promulgata eſt Iacob.5. inſinuata Marc.6.*

POſt Confirmationem ſequitur 3. loco de ſacramento Euchariſtię, deinde de ſacramento Pœnitentię, cui 5. loco adiungitur Extrema Vnctio, quæ eſt conſummatio quædam pœnitentię contra reliquias peccati. inf.c.9. & lib. de ſacram. cap.7. At nos ob affinitatem quandam, & breuitatem coniungimus vno libro tractationem de Confirmatione, & Extrema vnctione. Chriſtus volens totum hominem, & corpore, & præcipue animo curare [a] (dum propinquā mortis cauſam in ſe habet;[b] inſtituit immediate [c] ſalubre ſacramentum Extremæ vnctionis: [d] vt ex Conciliorum, & Patrum declaratione conſtat, [e] contra varios hęreticos: [f] quod vſus fidelium in Eccleſia tam Latina quam Græca [g] comprobat. id vero in oleo miſericordiæ ſigno. vt ſpem & vim excitaret contra inſidias quas ad finem vitæ [h] præcipuè parat aduerſarius, vt animas deuoret, & à fiducia diuinæ miſericordię deiiciat, eosque etiam qui pie vixerant deſperatione penitus diſperdat.

2 Conuenit cū ſacramento Confirmationis, quia chriſmatis & olei per epiſcopum cōſecrati vnctio datur ad robur imbecillitatis humanæ: & de neutra extat præceptum ſupra cap.1. niſi ne contemnantur: cum tamen vtriuſque vtilitas conſtet ex proprijs effectibus. ſeruandus eſt pius mos, vt parochus, qui

CAPVT VII.

a QVia omne Sacramentum præcipue inſtituitur, vt medicamentum contra morbos, & debilitatē animæ, hoc vero ſimul habet ſecundario effectum ſanitatis in corpore, dum expedit. [b] Trident. cap.3. dicitur ſacramentum exeūtium. Pius V. D.Thom. quæſt.65.1. ad 4. vt baptiſmus dicitur ſacramentum intrantium, nempe in Eccleſiam: cum ſit vltima ſacramētorum D.Thom.ibi. art.2. lib. de baptiſ. capit. 2.B. [c] Conc.Trid. ſeſſ.7.de ſacrament. can.1. ſeſſio.14.c.1. can.1. (& generaliter quod ſolus Chriſtus ſacramenta inſtituit. D Tho.3.p. quæſt.64. 2. ſupra. lib.de ſacram. c.3.) Soto,diſt.23.q.1.1. Petr.Soto lectio.1. Conc. Colon. c.illud 95. d. capit. ad abolendam.de hær. cap.1. de ſacra Vnctione. DD. quos ſequitur Couarru. capitu.alma mater. ſecunda parte. § 2. on.7. [d] Pius V. ſic vnctio excellit eam quę fit in baptiſmo, & aliás quæ ſunt ritus ſacramentalis ad ſolennitatem, de quibus lib.de ſacrament.cap.11.§.5. [e] Præſertim Conc.Florent. & Tridēt. ſeſſio.14. cano.1. Nicen. Cabiloneſ. Vuormat. quod renouat decretum Innocent.I. & Innoc.III. ſupra Melden. apud Burchar. Aquiſgranen.2.can.8. Moguntin. Bellarm cap.1. & 4. [f] Vt hæret. Vualdenſes, Albigenſes, Flagellantes, Vuicleph, Luther. negant eſſe ſacramentum, de quibus. Anton.4.p.tit.11. cap.7.§.5. Bernard. de Luzemburg. catal.hær. Bellarm. cap.1. Guid Siluius de origen. Bohem. capit.35. Vualdenſ. tom.2 ca.163. Caſtro, Medices. verbo. vnctio Prateol. Sander.2. Græci negant effectum quendam, nēpe prodeſſe corpori, & alleuiare infirmum 3. alij negant miniſtrum illius eſſe ſacerdotē: quos damnat Triden. [g] Vt de Gręc. conſtat ex Concil. Nicen. ex Arabic. & Florent. in vnione Armen. idem Patres Cræc. Chryſoſtom.lib.3. de ſacerdot. Dionyſ. cap.7. Theophyla. & Euthym. Marc.6. Oecumen. Iacob.5. & Rituale Gręc. quod nunc etiam fatētur Recentiores Græc. vt Ierem Simeon, & Cabaſil. ſupra. in Latina vero Eccleſia eudem eſt vſus vnctionis. [h] Trid. ſeſſ.14. in procem. de vnctione, & cap.1. fin. Theophyl. Marc.6. Pius V. D.Thom.addit.quæſt 29.4. Caniſi.cap.1. quod in generali docent de inſidijs diaboli ad finem vitæ, Gregor. hom.39. in euang.

ex officio, & præcepto tenetur ſacramenta etiam non neceſſaria dare, [i] dum periclitanti infirmo affert viaticum, inducat illum, vt petat hanc vnctionem. idem etiam curare debet Paterfamilias. [k]

3 Hæc vnctio non fuit per eccleſiam inſtituta: [l] nec per ea verba Apoſtoli Iacob. capit. 5. Infirmatur quis, (vbi expreſſe loquitur de hoc ſacramento) [m] ſed promulgata, quã epiſtolam conſtat eſſe canonicam. [n] Quo ad ſecundarium etiam effectum ſanandi interdum corpus, inſinuata eſt Marc. 6. [o] vngebãt oleo infirmos, & ſanabantur, vbi ſimul ſanabatur anima [p] ex Chriſti inſtitutione: & proferebant formam deprecatiuam: [q] licet id non ſit ſcriptum. alioquin ad ſananda tantum corpora infirmorum, non egebant oleo: cum haberent gratiam ſanitatis & curationis. [r] quidam aiunt Chriſtum diſpenſaſſe cum Apoſtolis, ut antequam eſſent ſacerdotes, [ſ] id miniſtrarent ex officio, ut ſacramentum baptiſmi, [t] ita Extremæ vnctionis, de qua multi interpretãtur id Marc. 6. [u] quia aiunt omnia ſacramenta fuiſſe à Chriſto inſtituta ante paſſioné. [x] ſed prius baptizabant, quàm vngerent, quia baptiſmus eſt ianua ſacramentorum, [y] & curabant, vt ſine obice peccati dignè reciperent ſacramentum. [z]

4 Ne tot diſpenſationes admittamus, certe Marc. 6. ſacra hæc vnctio inſinuata tantum eſt, [a] quantum ad effectum ſanitatis. ſed Ioã. 20. quorum remiſeritis, &c. inſtituta, [b] & cum poteſtate ſacerdotali abſoluendi a peccatis, data ex conſequenti eſt poteſtas hæc liberandi à reliquiis peccati per ſacramentum vnctionis, Nobis ſatis eſt quod vſu, & perpetua Eccleſiæ traditione apud Latinos & Græcos conſtet eſſe ſacramentum Chriſti. [c] & id certo colligi ex Iacobi 5. [d] infirmatur quis in vobis, in quo declarat hunc ritum ſemper in Eccleſia permanſurum quamdiu erunt infirmi: & indicat formam, [e] & eſſe ſignũ efficax remiſſionis quæ fit per gratiam: & quis ſit miniſter, & ſubiectum capax [f] huius ſacramenti. dum vero quidam Doctor. aiunt à Iacobo fuiſſe inſtitutum: [g] interpretandi ſunt de promulgatione, [h] ſine qua lex vim ſuam non exercet.

euang. & lib. 24. moral. capit. 17. 18. Cyril. orat. de exitu animæ. Climach. de gradi §. 7. Emiſſen. hom. 1. ad monach. Sulpit. in vita B. Martin. Bellarm. capit. 5. [i] ſup. de confirmatio. capit. 1. §. 6. & 7. [k] lib. de baptiſ. cap. 23. A. Nauar. cap. 14. nume. 17. [l] D. Thom. addit quæſt. 29. artic. 3. & 3. p. quæſt. 64. art. 4. Soto, Led. & ex citatis hi. C. nec inſtituta eſt ab Innoc. I. qui epiſt. 1. capit. 8. vocat ſacramentum. nam ibi id probat ex Iacob. 5. [m] in Iacob. 5. citat. inf. §. 6 D. nec enim Apoſtolus potuit inſtituere, ſed promulgare ſacramẽtum. [n] Probat Bellarm. de vnctione capit. 3. & tom. 1. lib. 1. de verbo Dei, c. 18. quia hæc epiſt. Iacob. numeratur in catal. ſacræ ſcript. in Conc. Laodic. Carthag. 3. Florent. Trident. ſeſſio. 4. Innoc. I. epiſto. 3. Gelaſ. Orige. Athanaſ. Epiphan. Hieronym. Ruffin. Auguſt. Iſid. Dam. & citatur à Concil. Mileuit. Dion. Cyprian. & legitur in Miſſa. quãuis olim dubitaſſe quoſdam refert Euſeb. 3. hiſt. cap. 25. Hieronym. de ſcript. eccl. in Iacobo. at errãt Eraſ. & Caieta. in Iacob. dum ſimiliter dubitant. vide Sixt. lib. I. biblioth. & lib. 8. Nicephor. lib. 2. capit. vlt. Couar. 4. variar. cap. 14. num. 9. [o] Trident. ſeſſ. 14. c. 1. dicit inſinuatum Marc. 5. & 6. Taper. artic. 12. Bellarm. cap. 2. D. Thom. addit. quæſt. 29. 3. ad primum, vbi falſo habetur Matth. pro Marc. Ledeſm. quæſt. 31. art. 3. Ayala, Caietan. Ianſen. in Marc. 6. conc. Colonien. Pius V. Sot. diſt. 1. quæſt. 5. artic. 2. diſtinc. 23. quæſt. 1. 1. col. 8. quia illa vnctio non erat ſacramentalis, ſed initium quoddam, & figura ſacramenti: dabatur enim etiam non baptizatis, per Apoſtolos antequã eſſent initiati ſacerdotio: initiati vero ſunt in vltima Cœna, Trident. ſeſſ. 22. cap. 1. [p] [q] Ea vnctione, & deprecatione, impetrabant Apoſtoli donum contritionis, quo iuſtificabantur vncti. quia ita Chriſtus inſtituit, vt ex Marc. 6. colligũt Patres, inf. cap. 13. fin. [r] vt patet Matth. 10. Luc. 9. dedit eis poteſtatem ſanandi infirmos, de qua gratia curationum. 1. Corinth. 12. & Marc. vlt. ſuper ægros manus imponent. [ſ] Sic diſpenſaſſe Chriſtum, ut Apoſtoli cõmunicarent antequam eſſent baptizati, admittit ut probabile D. Thom. 3. p. quæſt. 73. 5. ad quartum, cum Chryſoſtom. Tertul. [t] De miniſtratione baptiſmi patet Ioan. 3. & 4. [u] De ſacramento hoc exponunt in Marc. 6. Bed. Hierony. Theophyl. Oecumen. Euthym. Albertus Magnus. Carthuſ. Beauxam. Harmon. tom. 2. fol. 516. fin. & ex eodem loco Marci 6. id ſacramentum probant Beda, & Oecumen. in Iacob. 5. idem Beda lib. 3. in Luc. cap. 7. Petrus Damianus ſerm. dedicat. Pius V. in catechiſm. Antididagma Conc. Colonien. Vualdenſ. cap. 163. Caſtro, & Medices. verb. vnctio. Petrus Soto lect. 1. Victor. §. 196. fi. aliàs 213. [x] Quod fatetur Armacha. lib. 11. cap. 14. & colligitur ex Soto, diſt. 3. quæſt. vnica, artic. 2. & lib. 2. iuſt. quæſt. 5. artic. 4. generaliter dicit totã legem Euangelij, & omnia ſacramenta fuiſſe per Chriſtum inſtituta ante paſſionem eius: ut citatum eſt ſup. cap. 1. §. 3. & tamen idem Soto, diſt. 23. quæſt. 1. 1. col. 4. negat vnctionem inſtitutam ante paſſionem Chriſti. [y] [z] per hoc probabiliter ſoluuntur obiectiones. nec eſt cur Soto, diſtinct. 23. dicat Bedam in hac re eſſe caute legendum: cum hæc ſententia placuerit tot viris ſapientibus citatis. & tamen probabilius eſt vnctionẽ Marci 6. non fuiſſe ſacramentum, vt dictum eſt. O. [a] ſup P. & ita loquitur Conc. Trident. cap. primo, ſic confirmatio non eſt inſtituta cum Chriſtus Matth. 19. manus impoſuit pueris. ſed tantum inſinuata, ut dictum eſt. capit. primo. §. 4. & tamen ſanabant oleo, & impetrabant oratione donum contritionis. ſup. P. [b] quia data eſt Ioan. 20. vera poteſtas contra peccata, & inſtitutus eſt miniſter ſacramenti Pœnitentiæ, & Extremæ vnctionis, tunc inſtitutum eſt ſacramentum pœnitentiæ (ait Trident. ſeſſio. 14. cap. 1. can. 3. & 10. ſeſſ. 6. cap. 14. ſeſſio. 23. can. 4.) quod ſacramentum inchoauerat Matth. 10. dum leproſos clamantes miſit ad ſacerdotes, (vt Patres aiunt, & ideo Trident. ſeſſio. 14. cap. 1. dicit præcipue inſtituit) ita Ioan. 20. dedit complementum inſtitutionis vnctioni, ut ſignificat Chryſoſt. lib. 3. de ſacerdotio. & in Ioan. hom. 85. Cyrill. lib. 12. c. 55. quia per ly, accipite SS. exponunt poteſtatem remittendi. vt refert Bellar. 1. ſacramen. cap. 26. ad ſecundum, item Cyrill. ibi. & c. 56. vt refert Bellarmin. lib. 1. de pœnitent. cap. 10. & Trident. ſeſſio. 14. in proœm. dicit à Patribus vocari ſacramẽtum cõſummatiuum pœnitentiæ. Cum tamẽ vnctionis inſtitutionem inchoaſſet, & inſinuaſſet Marc. 6. nam & Ioan. 20. fecit etiã vt ex officio eſſent miniſtri baptiſmi, ut dicit ibi Cyril. lib. 12. in Io. cap. 56. Chryſoſto. homil. 85. in Ioan. Hierony. epiſt. 150. ad Edib. quæſtio. 9. quia ſimilia uerba Luc. vlt. habentur, ut fatetur Auguſt. 3. de conſenſ. euang. cap. 25. quem Luc. conſtat ſimul loqui de baptiſmo, quod aduertunt Bellarm. lib. 1. de pœnitentia cap. 10. lib. 1. de Roma. Pontif. cap. 12. Probabilius tamen eſt, ut dicit Taper. art. 3. cum Oſiandro, & Ianſen. verba eſſe diuerſa in ſenſu, & tempore. nam Ioannes loquitur ſtatim poſt reſurrect. & de ſolo ſacramento pœnitentię: ſed Marc. vlt. & Luc. vlt. in die Aſcenſionis, de ſolo baptiſmo. At ſaltem ex his Patribus habemus, quod Ioan. 20. inſtitutus eſt per ſe miniſter trium ſacramentorum quæ ordinantur contra peccata, ſcilicet Baptiſmo, Pœnitentia, & Extremæ vnctionis, quamuis D. Tho. q. 29. 3. dicit, neſcitur vbi Chriſtus inſtituit ſacramentum vnctionis. [c] ut patet ex cita. à princip. & § 1. F. late Bellarm. à capit. 2. [d] Innocent. I. epiſt. 1. cap. 8. Orig. hom. 2. Leuit. Chryſoſt. lib. 3. de ſacerdotio, Auguſt. in ſpecul. ſerm. 215. lib. 2. de Viſitatione infirmorum. cap. 4. Petrus Damianus ſerm. de dedicat. Bed. Oecum. D. Thom. Lyra. Caiet. in Iacob. 5. & ex eodem loco Iacobi, probant Beda Theophy. Euthym. & alii in Marc. 6. D. Thom. 4. cont. gent. cap. 72. & omnes Theolog. cum Mag. diſt. 23. ibi D. Thom. Summiſt. verb. vnctio. Aſten. ar. 2. Soto. art. 1. Bellarm. de vnct. c. 3. & lib. 2. de ſacram. c. 24. & definit inde colligi Conc. Floren. Trid. ſeſſ. 14. cap. 1. can. 1. 3. & 4. contra hær. dicentes, Iacob. 5. agi tantum de curatione corporali: ſicut & Mar. 6. quare hic locus Iac. 5. facit fidem. [e] [f] Iacobus indicat primam formam per modum deprecationis, orabunt pro eo ſecundã, eſſe ſignum gratiæ, alleuiabit eum Dominus: & ſi in peccatis fuerit dimittentur ei tertiã, ut miniſter ſit vnus, vel plures presbyteri, ĩducat presbyteros quartã ſubiectum capax, infirmatur quis in vobis: nempe, qui eſtis Chriſtiani & adulti, & qui poteſtis inducere, & vocare presbyteros. nã pueris non prodeſt vnctio. [g] Hugon. lib. 2. p. 15. cap. 2. Alex. 4. p. q. 8. m. 2. Magiſt. diſt. 23. Bonau. art. 2. q. 1. Card. cap. quod in te, de pœnitent. & remiſſ. quod D. Thom. addit. q. 29. art. 3. vocat opinionem ſuo tempore. Soto, diſt. 1. q. 5. art. 2. & 4. dicit quod non audet illam damnare erroris, ſed temeritatis. (locutus enim eſt ante Trident.) & tamen diſtinct. 7. q. vnica, artic. 1. damnat erroris. ſed nunc poſt Trident. eſt hæretica. Ledeſm. q. 31. art. 3. Couar. capit. alm. 2. par. §. 2. nume. 7. & communis Recent. ſed explicanda eſt, ut in text. [h] quia Chriſtus voluit ne lex euangelica haberet vim obligandi, niſi poſt promulgationem factam per Apoſt. vide ſup. de ſacrament. cap. 3. de bapt. cap. 3.

CAPVT VIII.

Definitio: materia, & forma.

§. 1. Eſt vnum ſacramentum, licet ex multis conſtet.

2 Materia per Epiſcopum benedicta. PP. ſacerdoti poteſt committere benedictionem. oleo benedicto fit additio.

3 Forma deprecatiua.

DEfinitur [a] Extrema vnctio eſſe ſacramētum vnctionis in oleo conſecrato inſtitutum à Chriſto, quod in ſalutem animæ, & interdum etiam corporis ægroto periclitanti applicatur. licet ex pluriū partium hominis vnctionibus, & multis formis conſtet, eſt vnum numero ſacramentum [b] ex fine proximo, & vnitate perfectionis: quia omnes vnctiones, ſicut & partes pœnitentiæ concurrunt, ut vnum completum ſignum, [c] & vna cauſa inſtrumentalis: quia non datur per illam gratia ex opere operato, quouſque poſtrema vnctio cū ſua forma perficiatur. [d] ſupponit pro materia, ut ſubſtat formæ, ſupra de ſacram. cap. 7.

2 Materia neceſſaria eſt ſimplex oleum oliuarum: [e] idque decenter, hanc per epiſcopum oportet eſſe cōſecratam. [f] poſſet tamen Pontifex ſacerdoti, qui eſt Ordinarius miniſter huius ſacramenti, committere facultatem conſecrādi oleum: [g] ſicut ex ſimili commiſſione conſecrare poſſet calices, [h] altare, eccleſiam, & Virgines. Olim pro oleo videtur ſuffeciſſe chriſma. [i] ſolennitas enim quorundam ſacramentalium mutari poteſt ex cauſa, ſalua ſacramenti ſubſtantia. [k] dum oleo benedicto fit additio debet paulatim miſceri in minori quantitate. [l] at non eſt de neceſſitate ſacramēti, quod vnctiones fiant in modū crucis. [m] de præcepto non eſt renouari oleum ſingulis annis. [n]

3 Formam verborū fieri per modum orationis deprecatiuæ, eſt de neceſſitate ſacramenti: [o] non ſunt omnia verba deprecatiua apud omnes eccleſias, nec tamen vnquam in Eccleſia bene inſtituta videtur fuiſſe in vſu ſola indicatiua enunciatio, [p] dicendo tantum: vngo hos oculos oleo ſancto in nomine Patris, &c. vt quidam opinantur: [q] ſed ſimul addebatur deprecatio, per iſtam vnctionē indulgeat tibi Deus, quidam addunt, ſed non de neceſſitate, & per noſtrā interceſſionem, [r] vel per ſuam piiſſimam miſericordiam. [ſ] ſed ſatis videtur ſi dicat, per vnctionē indulgeat tibi Deus &c. ſi modo repetatur cum ſingulis vnctionibus, [t] alias dubium eſſet ſacramentum ſi ſemel dicat, per has vnctiones, [u] &c. Poſſet eccleſia mutare in ſimilem aliam deprecandi formulam, [x] ſaluo ſenſu.

4 In hac forma congrue explicatur. 1. actio miniſtri nempe vnctio, quæ eſt materia proxima, & ſimul cum forma cauſat effectum, quem apte ſignificat. 2. forma explicat cauſam præcipuam quæ operatur effectus, per miſericordiam Dei 3. dum dicit: quicquid peccaſti: intelligitur non tātum culpa, ſed reliquiæ. [y] id eſt pœna, & infirmitas mentis, ac corporis ex peccato relictæ: quæ vera, & efficax de ſe eſt, licet recipiens ſit liber ab omni reatu culpæ & pœnæ, ut dicetur cap. 11. §. 8. ea forma indicatur, quod hac aliena oratione infirmus prope deſtitutus à ſe, commendatur alteri foro, in quod tranſit. [z] addere, in nomine Patris, &c. non pertinet ad formam. [a]

5 Ritus obſeruandi ſunt, ut in cæteris ſacramentis. [b] ſeruanda eſt coniunctio materiæ, & formæ, [c] & ne fiat verborum mutatio, uel detractio: vt de alijs ſacramentis dictum eſt. [d]

CAPVT VIII.

COlligit [a] Sot. d. 23. art. 1. Caniſ. de vnct. cap. 1. ex Patribus, & Concil. ſed parum aliter definit. & aliter Nauar. cap. 22. num. 22. [b] ſic numeratur, vt vnum ex 7. ſacram. D. Thom. q. 29. a. 2. Ledeſ. Sot. Aſten. artic. 1. Tabien. §. 2. Sylueſt. ſic ſacram. pœnitent. licet habeat plures partes dicitur vnū ſacram. D. Thom. 3. p. q. 84. artic. 1. & euchariſt. ex duplici ſpecie materiali, cum duplici forma eſt vnum. q. 73. 2. imo & ſeptem ordines ſunt vnum ſacramen. add. q. 34. artic. 3. [c] ſup. de ſacram. capit. 2 §. 3. [d] infra de neceſſitate ſacramenti eſſe, ut ſaltē vngantur quinque ſenſus, D. Tho. addit. q. 30. 1. ad 3. per quod explicandus eſt q. 29. 2. corp. & ad 1. vbi aſſimilat euchariſt. ſub duplici ſpecie, & tamen dū manducatur prima ſpecies datur tota gratia. [e] ita Concilia Theophyl. & Beda in Marc. 6. D. Thom. q. 29. 4 Soto art. 3. Iac. 5. Marc. 6. Conc. Florent. Trident. ſeſſio 14. cap. 1. & 3. quam materiam decuiſſe probat Theophil. Marci 6. Ibi D. Thom. Soto. art. 3. Victor. § 199. quia oleum lenit dolorē, emollit, penetrat ad intima: ſignificat pinguedinem, & robur ſpiritus, contra luctam. [f] Beda Iac. 5. vnguētes oleo in nomine Domini. patet vſu, & traditione eccleſiæ, vt dicunt Alcuinus, & Amalar. Clem. lib. 8. conſtit. cap. 35. Baſil. de Spiritu ſancto. cap. 37. conc. Melden. apud Gratia. Flor. Trid. cap. 1. D. Thom. q. 29. 5. Led q. 31. 5. Soto. art. 5. Palud. Durand. ſic in confirmatione vbi eſt materia extrinſeca, qua Chriſtus non eſt vſus, requiritur conſecratio Epiſcopi. D. Thom q. 72. 3. ſupra. cap. 2. §. 2. Q. Innocen. I. Bellarm. cap. 6. argum. 4. & c. 7. [g] Doct. qui putant ſacerdotem poſſe conſecrare chriſma cōfirmationis ex commiſſione Papæ ſup. cit. cap. 2. §. 3. vt Caiet. q. 72. 3. Paludan. d. 7. q. 4. idem potiori iure admittunt de oleo vnctionis. atque ita Epiſcopi benedictio eſt de præcepto, ſed non de neceſſitate materiæ, ſi Papa diſpenſat. Victor. §. 200. aliàs 216. & Scot. Ledeſm. Palud. & Caiet. & tamen concilia explicant, id quod conſuetum eſt abſque diſpenſatione. [h] Sylueſt. benedictio §. 2. Caſtro. 2. de iuſta hæret. puni. cap. 21. ad fi. Pet. de Bollo in Oeconom. canonica claſſe 3. cap. 4 §. 18. & Paulus III. anno 1549. commiſit Prælatis Societatis in India conſecrare calices. At compend. Mendic. verb. benedicere §. 12. Syluеſ. §. 3. negant Papam ſuo tempore id commiſiſſe. [i] Soto, art. 3. per cap. illud ſuperfluum. 95. diſtinct. At forte intelligitur de confirmatione quæ etiam dari poteſt morituris. ſupra. cap. 1. §. 6. M. [k] Trident. ſeſſ. 21. de communione, cap. 2. [l] vt cum fit paulatim additio aquæ benedictæ. D. Thom. diſtinct. 12. quæſt. 1. 2. 6. cap. ad ſecundum, & 3. par. quæſt. 87. 3. Tabie. verb. aqua. §. 3. vbi Sylueſt. §. 3. cum Angel. Roſſel. Panor. gloſ. [m] Sylueſt. verb. vnctio. §. 2. Tabien. cum gloſ. cap. nonquid. de conſecrat. diſtinct. 5. verſic. niſi cruce. Ledeſm. quæſt. 32. art. 8. quia non probatur, cum tamen in confirmatione neceſſaria ſit vnctio in modum crucis, ſupra capitu. 2. §. 3. [n] At de chriſmate ſolo exprimitur in iure præceptum, ut renouetur ſupra capitu. 1. §. 3. Infr. F. [o] Doctor. diſtinct. 23. vbi Albertus, Durand. D. Thom. quæſtio. prima, 4. ad tertium, & quæſtione 18. 8. Soto, quæſtio. prima, articu. 4. Ledeſma, quæſtione 31. 8. Bonauent. articulo primo, quæſt. quarta, Capreol. Carthuſ. Summiſtæ Sylueſt. Tabie. Armil. & colligitur Iacob. 5. orēt ſuper infirmum. & ex Concil. Florent. Trident. capitulo 1. fin. [p] Fatetur Albertus, Durand. D. Thom. quæſtione 1. 4. ad tertium, & alij ſupra cit. D. Thom. quæſtione 29. art. 8. ait formam indicatiui quæ nunc reperitur in eccleſia D. Ambroſ. non dici ſolam: ſed forte ſimul addebātur verba deprecatiua. addit Sylueſt. quod aliàs concil. Florentin. illud explicaſſet: vt explicuit valere in baptiſmo formam Græcorum, baptizetur ſeruus Chriſti. Bellarm. capit. 2. [q] Valuiſſe formam Ambroſ. enunciatiuam, dicunt Bonauentu. diſtinct. 23. 1. part. articu. 1. quæſtione quarta, Palud. quæſtione 1. articulo 2. Durand. quæſtione 3. num. 7. Richard. articulo 1. quæſtione quarta, ad ſecundum, Bachon. diſtinctio. 24. quæſtione 1. articu. 3. Victor. §. 201. aliàs 218. Nauarr. nume. 15. fin. & dicunt probabile Albertus articu. 4. ſupplement. quæſtione 1. dubio 1. concluſ. quarta, quia vt de baptiſmo dicitur Matth. vltim. baptizantes eos: & inde colligitur ſufficere per indicatiuum. ita Iacob. 5. dicitur vngentes oleo. At prior ſententia (quæ habetur in Concil. & ex conſuetudine Eccleſiæ Latinæ, & Græcæ comprobata) eſt omnino tenenda in praxi, propter rationem D. Thom. & Durand. [r] refert Diuus Thomas, 3. part. quæſtione 78. primo. [ſ] Ita addit Concil. Florentin. Nauar. [t u] Recent. [x] Victor. §. 201. aliàs 218. Nauar. nume. 15. [y] Infra capitulo 9. K. [z] Explicat catechiſ. Pij V. & Patres. [a] Sylueſtr. Tabien. communis, & certa ſententia de quo Sylueſt. capit Angel. & Paludan. nam in ſolo baptiſmo, & confirmatione, inuocatio Trinitatis eſt de neceſſitate formæ; ut ſuo loco dictum eſt. Soto, diſtinctione prima, quæſtione prima, articulo 8. [b] Infra capit. 12. fin. & de ſacrament. capitu. 10. Trident. ſeſſione 7. de ſacrament. cano. vltim. ſeſſione 14. de vnctio. can. 3. [c d] de ſacrament. cap. 8.

CA-

CAPVT IX.

Effectus.

§.1. Dat gratiam licet miniſtretur à peccatore.
2 De gratia ſacramentali tres ſententiæ, & eſſe contra peccata venialia.
3 Dat ſanitatem corporis.
4 Non iteratur in eodem morbo.

IN omnibus ſacramentis quando vere, ſed informiter recipiuntur, præter hanc Extremam vnctionem, ſequitur aliquis effectus ex ipſa operatione miniſtri. [a] ſane commune eſt huic ſacramento cum cæteris conferre gratiam [b] homini diſpoſito: nam iuſto auget gratiam ex opere operato: [c] ſed ei qui reputat ſe contritum, & habet ſupernaturalem attritionem confert primã gratiam, [d] vt præter communem ſacramentorum Chriſti rationem, indicat forma. [e] nec impeditur effectus, licet oratio formæ dicatur à miniſtro peccatore, [f] quia non ſuo, ſed Eccleſiæ, & Chriſti nomine confert. [g]

2 Dat item iuſto ſpeciale auxilium, ſeu gratiam ſacramentalem: [h] qua Spiritus ſanctus inhabitans, & ſpeciali ratione aſſiſtens roborat mentem ſpe, ſeu fiducia firma in miſericordiam diuinam contra tentationes, quas frequentius in eo articulo Diabolus obiicit: [i] vt ex proprio fine huius ſacramenti colligitur. atque ita diſtinguuntur. 3. ſententiæ. 1. aut non ſatis explicat, aut reliquias docet eſſe pœnas, [k] quas infirmus per alia ſacramenta, quæ communiter receperat iuſtificatus, debet pro peccatis: quod ſi tunc iuſtus nullum pœnæ reatum habeat: nõ negant hi autores id, quod 2. ſententia explicat: reliquias in ægroto eſſe debilitatem corporis, & languorem tædiumque animi: [l] contra hæc confortatur ſacramẽto hoc. 3. ſententia vocat vere reliquias peccatorum, id eſt peccata ipſa, quæ ex negligentia, vel ignorantia non erãt per pœnitentiam ſufficienter ſublata. [m] Deinde ſecundario per ſe tollit etiam peccata venialia, [n] ſi forte ſint, vtpote quæ ſolent ex infirmitate obrepere, quæ 3. ſententiæ ſunt vere, & ex parte explicant effectum. Recte addit. 2. ſententia, quod corpus infirmum roborat ac iuuat, ne ob debilitatem imprimat animæ impatientias, ac natiuum mœrorem, [o] (quæ ſunt reliquiæ contractæ ex peccato originali) in agonia mortis. hic effectus eſt circa animam priuatiuus, ſeu præſeruatiuus, quia impedit ne debilitas corporis noceat animæ. Id vero quod hic dicitur res, & ſacramẽta ſimul, non tam facile agnoſcitur in hoc,

CAPVT IX.

a HOc [a] dicit ſolus D.Thom. diſtinct. 13. quæſt 1.4.2. nam in tribus ſacramentis, ſi vera ſint relinquitur character: in matrimonio vinculum, in eucharittia corpus Chriſti: quæ ſunt res & ſacramentum ſimul in ſacramento pœnitentiæ informi relinquitur quædam eleuatio doloris in dignitate, ob quam dicitur res & ſacramentum ſimul. 3. p. quæſt. 84. 1. ad tertiũ, ſed in vnctione informi nihil videtur relinqui. Quid autem ſit in illa res, & ſacramentum ſimul, dicetur. §. 4. [b] [c] Tridene. ſeſſio. 7. ſacrament. cano. 6. & ſequent. ſup. de ſacrament. cap. 12. & de vnctione Tridẽt. ſeſſ. 14. cap. 2. can. 2. D. Thom. addit. q. 30. 1. ad ſecundum, Doctor. inf. Concil. Florent. [d] Thom. art. 1. ad ſecundum, Ledeſma, quæſt. 32. 1. Soto, quæſt. 1. 1. Vict. §. 214. Nauar. nume. 13. fin. Sylu. §. 13. Tabien. §. 4. Bernard. in vita Malachiæ. [e] quia forma dicit, indulgeat tibi Deus quidquid peccaſti. Iacob. 5. ſi in peccatis fuerit dimittentur ei. quare certum eſt, quod facit de attrito contritum. Paludan. d. 13. quæſtio prima, fin. Soto, Ledeſ. P...ac. & aduertit D. Thom. diſtinct. 16. quæſt. 1. 1. 2. ad primum, diſtinct. 14. quæſt. 2. 2 ad primum, quod per hæc tria ſacramenta bapeiſmum, pœnitentiam, & vnctionem, per ſe remittuntur peccata. Bellarm. de vnctio. cap. 8. Caniſ. cap. 3. citat. inf. K. in 3. ſententia, vnde poteſtas miniſtrandi hæc tria, data eſt Ioan. 20. quorum remiſeritis, ut probatum eſt. cap. 7. § 6. B. & tamen cui remiſſa ſunt peccata per vnctionem, quamuis contritus eſſet, tenetur præcepto diuino confiteri illa, ut directe abſoluatur Trident. ſeſſio. 14. capit. 4. in contritione includi votum pœnitentiæ. [f] [g] Diuus Thomas quæſtio. 31. prima ad primum, & 2. 2. quæſtio. 83. artic. 6. [h] Supra de ſacrament. capit. 11. §. 5. Marc. 6. ibi Theophil. explicatur effectus vnctionis cum ſalute corporis. D. Thom. quæſtione 30. 3. ad vltimum, & cum hilaritate deuota mentis, Soto quæſtione 1. artic. 1. ante ſolut. argumen. facit Trident. ſeſſione 14. capit. 2. & can. 2. de quo inf § 4. [i] Supra cap. 7. G. ex Patribus Trident. in proœm. de Extrem. vnctio. & capit. 2. Iacob. 5. alleuiabit eum Dominus. Græc. habetur excitabit eum, nempe Spiritus ſanctus inhabitans: & colligitur ex Dionyſ. cap. ſecundo, eccleſiaſt. hierar. par. 3. & cap. 7. par. 3. Gregor. in 1. Regum. capit. 3. Diuus Thomas, & Doctor. Albert. Paludan. Capreolus, Soto. Tutrecrem. Syluest. Tabien. [k] Quidam Doctor. contenti ſunt vocare reliquias peccatorum: nec explicant, quid ſint. vt Diuus Thom. 3 par. quæſtio. 65. 1. ad primum, ſin. quæſtione 87. 3. diſtinctione 23. quæſtione prima. 1. 3. Albert. articu. primo & ſecundo. Capreol. & Hiſpalenſ. quæſtione prima. Soto, diſtinctione 1. quæſtione 6. artic. 1. diſtinct. 23. quæſtione prima. 2. Ledeſma, quæſtione 6. 1. & quæſtione 32. 1. conc. 3. Victor. §. 197. Ferrar. 4. contra gentes capit. 73. Anton. 3. par. tit. 14. cap. 8. Viguer. capit. 16. § 4. verſic. 6. Dionyſ. Carthuſian. in Summa fidei libro 4. capit. 146. Taper. artic. 12. fol. 167. Sylueſt. Extrema vnctio. Tabien. vnctio. §. quarto, & ſexto, ſin. vbi Armil. Alexand. ſed hi videntur vocare reliquias, eam pœnam temporalem, quæ relinquitur poſt culpam remiſſam. [l] 2. ſententia quamuis homo tunc nullum haberet peccatum, nec debitum pœnæ (quia recens baptizatus eſt, aut plenè ſatisfecit, aut cõſecutus eſt indulgentiam plenariam) manere reliquias ex peccato (vt debilitatem corporis, & langorem animi) contra quas confortatur infirmus oleo vnctionis: vt pugil fiat vegetior contra tentationes in vltima lucta inſurgentes (ſanus vero qui ex corpore non patitur eam debilitatem animæ, non poteſt vngi) tenet Petrus Soto. de vnctione lect. 1. Palac. diſtinct. 23. quæſt. 2. concl. 2. ſupplemen. dub. 1. con. 7. con. 2. Angles. Flor. Theolog. tit. de vnctione. artic. 2. concluſ. vlt. Michael Epiſcopus Maſpurgenſis, catechiſm. ſerm. 75. 76. vt oleum confortat, & illuminat corpus, ita ſignificat cõfortari, & illuminari animam. Hoſius inſtitut. capitu. 49. Concil. Colon. titu. de adminiſtratione ſacramentorum. capitu. 49. & hi citant Dionyſ. cap. 2. & 7. p. 3. Proſper. lib. 2. de prędictio. ca. 29. & colligitur ex forma Ambr. quæ habetur I Minual. Venetorum. fauet concil. Florent. effectus eſt ſanatio mentis. Trident. ſeſſ. 14. c. 2. & cano. 2. Iacob. 5. oratio fidei ſaluabit. infirmum. 1. dabit hunc vigorem mentis ad luctam. eandem ſententiã ſignificat Pius V. in catech. tit. de vnctione ad fin. Ant. ſup. cap. 15. §. quibus debet dari fin. Angel. vnct. § 6. Tabien. § 4. Arm. §. 3. Vualden. tom. 2. de ſacrament. cap. 163, Victor. §. 197. neque id negant Doctor. citati pro prima ſententia. de quo ſtatim lit. O. [m] 3. ſententia Bellarm. de vnctione. capit. 8. D. Thom. Summiſt. Tabien. §. 4. reliquias dici ipſa peccata etiam mortalia quæ forte ob negligentiam non fuerunt remiſſa per alia ſacramenta informiter recept. aut ſi forte poſt confeſſionem fecit aliquod mortale quod ignorat. & quamuis commune ſit alijs ſacramentis remittere homini diſpoſito peccata: Extrema tamen vnctio magis accedit ad ſacramentum baptiſmi, & pœnitentiæ ſupra lit. E. & cap. 7. §. 6. B. vt per ſe ſit inſtitutum contra peccata, & illorum reliquias, Iacob. 5. ſi in peccatis fuerit: & in forma, remittat tibi Deus, quidquid peccaſti Concil. Florent. & Trid. cap. 2. & ſane effectus quos illæ tres ſententiæ vere referunt, inter ſe ſubordinantur, quaſi vnus effectus perfectus. [n] Iacob. 5. ſi in peccatis fuerit. Trident. cap. 2. ſic temperatur opinio aſſerentium, quod vt baptiſmum eſt per ſe contra peccatum originale, pœnitentia contra mortale, ita hæc vnctio ſit contra venialia: quod tenet Bonauent. 1. p. diſt. 23. art. 1. q. 1. Scot. q. vnica, Richar. art. 1. q. 5. & 6. Tarant. & Durand. q. 1. Maior. q. 1. Almai Mairo. ſupplem. q. 1. ſignificat Baſſol. q. 1. Rubion. q. 1. Bachon. d. 24. q 1. art. 4. Alex. 4. p quæſt. 5. m. 7. art. 2. Altiſiodor. lib 4. tit. de vnct. q. 1. Abul. Math. 7. q. 8. Pigh controuerſ. 10. Ayala 3 p. trad. conſid. 6. Caniſi. tit. de vnct §. 3. Nauarr. num. 13. Alleni. tit. 41. art. 5. olim D. Thom. d. 2. q. 1. 1. 4. & d. 16. q. 1. 2. 3. ad primum, addit. q. 30. 1. quam ſententiam, ut probabilem refert. 3. p. q. 65. art. 1. c. & ad vlt. vbi ſe refert ad id, quod dixerat Iunior. d. q. 30. ſed reuera hic effectus eſt ſecundarius, & cõmunis omni ſacramento: nec decebat vt tanta res, quanta eſt ſacramentum inſtitueretur per ſe contra venialia, ut ait D. Thom. d. q. 65. Soto. diſt. 1. q 6 1. & d. 23. q. 1. 1. Ledeſ. cum ſacramentalia per Eccleſiam inſtituta ſint remedium ſufficiens cõtra venialia ex operato. D. Thom. 3. p. q. 87. 3. [o] Albert. Capreol. Victor. Sylu. ſup. Tabien. §. 4. Bellarm. cap. 8. Caniſi. cap. 3. & intendunt autores citat. L. colligitur Iacob. 5. alleuiabit eum Dominus, Trident. cap. 2.

p quàm in alijs ſacramentis. p vide-
tur autem eſſe poſitiuus effectus
quem interdum infirmus experi-
tur in anima, ut hilaritas, & ſanitas,
quædam mentis cum vigore ſpiri-
q tuali, q quod Iacobi 5. dicitur alle-
uiabit eum Dominus: & hinc per
refluentiam deriuatur in corpus.

3 Item 3. de ſe confert ſanitatem
r corporis, r quando expedit animæ,
ſ ſ dum exhilarat faciem in oleo, &
cum ea lætitia leuat morbi grauedi
nem, niſi ex parte recipientis adſit
t impedimentum, t aut nimia debi-
u litas virtutis naturalis. u contra
quam virtus finita ſacramenti non
agit. tādem generaliter in Extrema
vnctione, confirmatione, & baptiſ
mo, vbi Christus inſtituit apponi
materiam extrinſecam, datur excel
x lentia quædam effectus. x

4 Quamuis non imprimat chara
y cterem: y non debet iterari vnctio
z durante eiuſdem morbi periculo. z
ſi tamen aliquando conualuit, ut
per menſem, & recidit poſtea in pe
a riculum, poteſt iterum vngi. a vt
in diuerſorum morborum pericu-
b lis eſt repetenda vnctio. b ſi per
obicem impediatur effectus vnctio
nis, aut viatici, non debet ſtatim
repeti: eſſet enim ſcandaloſa repe-
titio. quia & hæc ſacramenta ſubla-
to per pœnitentiam obice ſortiun-
tur ſuos effectus, ut conferant non
tantum auxilium gratiæ ſacramen-
talis, ſed augmentum gratiæ habi-
tualis. vt lib. de ſacrament. cap. 25.
dictum eſt.

CAPVT X.

Vtile eſſe, ſed non præceptum.

§. 1. Parochus det adultis, licet tunc careant rationis vſu.
3 Non eſt de illa præceptum.
4 Datur ex conſuetudine poſt viaticum.

CVret parochus ei qui in phre-
neſim incidit, miniſtrare vn-
a ctionem, ut tenetur ex officio: a &
ſi forte conſtet peccatum mortale
habuiſſe, præſumet illum pœnituiſ-
ſe per attritionem ex auxilio Dei:
nam qui ſic bona fide recipit, eſt di-
ſpoſitus ſufficienter ad effectum hu
b ius b ſacramenti, quod per ſe inſti-
tutum eſt à Chriſto contra pecca-
ta, & reliquias illius, ut cap. 9. §. 2.
dictum eſt.

2 Quamuis enim qui recipit cū
integro iudicio contentus eſſe non
debet ſola attritione quæ ſibi con-
ſtare poteſt. parochus tamē cui mi-
nus conſtat, non peccat ſi huic ho-
mini miniſtret vnctionē, cum gra-
ui præcepto teneatur ex officio of-
ferre ſubditis conſueta, & vtiliſſi-
ma ſalutis remedia. nam ſi poſt pec
catum à ſe factum non poteſt reci-
c pere aliud ſacramentum, c per hu-
ius receptionem infirmus attritus
ſaluabitur, & parochus lucratus e-
rit fratrem ſuum.

3 Infirmus nullo præcepto diui-
no, vel Eccleſiaſtico compellitur re
d cipere vnctionem, d nec peccat o-
mittens ſecluſo contemptu, & alio
e rum ſcandalo. e quia tria tantum
baptiſmus, pœnitentia, & euchari-
ſtia, ſunt de præcepto diuino, cuius
tempora determinauit eccleſia, ſup.
cap. 1. §. 6. & conferuntur non ob-
ſtante tempore interdicti. ſup. cap.
6. §. 7. in quo tamen prohibetur Ex
f trema vnctio. f

4 Alicubi mos eſt, vt ante viati-
g cum recipiatur Extrema vnctio: g
quia omnia ſacramenta diſpoſitione
ordinantur propter ſummam quan
dam cum Chriſto coniunctionem
dilectionis, quam præſtat euchari-
h ſtia, h quæ eſt finis ſacramentorū.
i i at ſeruanda eſt generalis conſue-
tudo, ut viaticum tanquam magis
k neceſſarium detur ante vnctionē, k
l quæ dicitur Extrema, l quia vltimo
datur, niſi cauſa ſubſit.

cap. 2. & tamen hic effectus præſeruatiuus, ſeu priuatiuus differt
ab eo qui dicitur res & ſacramentum ſimul, de quo ſtatim: ſicut
p in baptiſmo character differt à gratia ſacramentali. p dictū eſt. A.
q q de hoc videntur loqui autores cit. L. hæc dicitur ſanitas mentis,
& poſitiuus vigor. ſed non ſemper infirmus experitur hunc effe-
ctum, & dum recipitur cum obice nō datur, ut ait D. Th. cit. A. quod ſingulare eſt. cum tamē id quod eſt res & ſacramentum in alijs, ut character non impediatur per peccatū
r recipientis. r Conc. Florent. Trid. cap. 2. & ſignificat cano 2. cōmunis cum Mag. d. 23. vbi D. Thom. Bonauent. Richard. Soto. quæſt. 1. art. 2. concl. 5. Hug lib. 2. p. 15. ca. 1. Palat. q. vnic. Roffen. contra Luther. in aſſer. 7. ſacrament. Pius V. Caniſi. Sonnius, & alii catechiſtæ. Bellarm. de vnct. c. 6. 8. Summiſt. verb. vnctio. Nauar. cap. 22. nu. 12. falſo autem addit Soto, quod de ſe nō ſemper cauſat ſanitatem corporis: nec Conc. Floren. id definire tanquā certum, ſed quia erat doctrina Hugo. At re vera Florenc. & Trid. ex profeſſo definiūt: & Patres colligunt ex Iac. 5. alleuiabit eum Dominus, & oratio fidei ſaluabit infirmum. vbi Bed. Oecumen. gloſſ. ord. Lyran. D. Thom. q. 29. art. 8. q. 30. art. 1. Pet. Damian. ſer. Dedicat. Bernard. in vita Ma
ſ lach. ſ Trid. c. 2. fi. & alij Patres addūt hanc limitationem, quam male aufert Soto: nam bonum tēporalē, qualiseſt ſalus corporis, non datur a Deo, nec petenda eſt, niſi ſub ea implicita conditione, ſi expediat: Auguſt. epiſt. 121. cap. 12. & ſequent. lib. 2. de ſer. Domini in mōte. cap. 12. & 14. D. Thom. 2. 2. quæſtio. 83. artic. 6.
t t Vt effectus aliorum ſacramentorum impeditur per obicem, & fictionem, ſupra de ſacrament. cap. 24. Trident. ſeſſ. 7. ſacrament.
u can. 7. u Quod bene addit Soto, quæſt. 1. artic. 4. ad 3. Bellarm. cap. 8. Recent. & corrigit Sotus iterum. D. Thom. addit. quæſt. 29. 8. ad primum, idem ſentit D. Thom. quæſt. 30. artic. 2. & communis: quia Deus per ſacramenta non vult facere miracula: & in ſenibus quorum virtus naturalis eſt conſumpta, Extrema vnctio
x non confert ſalutem. x D. Thom. 3. p. quæſtio. 84. 1. ad primum.
y y D. Thom. add. quæſt. 30. 3. Soto, quæſt. 1. 2. omnes Summiſtæ, quia ſolum tria ſacramenta baptiſmus, cōfirmatio, & ordo imprimunt characterem, Conc. Florent. Trident. ſeſſ. 7. cano. 9. ſeſſ. 23. cap. 4. communis cum Magiſt. d. 6. D. Tho. 3. p. q. 63. 6. Soto, d. 1.
z quæſt. 4. artic. 6. z D. Thom. quæſt. 33. 2. Soto, quæſt. 2. artic 3. concl. 3. Ledeſ. quæſt. 35. 2. Sylueſt. Tabien. Angel. Armil. Aſten.
a artic. 8. eſt certa in praxi. a D. Thom. Soto, Ledeſm. Angel. Sylu.
b §. 8. Tabien. § 8. Armil. §. 9. Victor. §. 224. b Dicit Trident. ſeſſ. 14. cap. 3. D. Thom. & alij cit.

CAPVT X.

a SVp. a cap. 1. §. 7. litera, S. b Tenetur quidem infirmus (ſi no-
b uit, & poteſt) accedere contritus ad hoc ſacramentum (ſolum enim ſacramentum baptiſmi, & pœnitentiæ digne recipitur à peccatore cū attritione nota vt ſufficiat) ſed in agone mortis infirmus communiter non aduertit, an habeat dignam contritionem, & multo minus ad cōſtare poteſt parocho. Victoria, & quidam dicūt in mortis articulo, Deum acceptare attritionem ab eo qui nihil amplius aduertit. ſed reiecti ſunt lib. de ſacrament. c.
c 22. lit. O. c Palud. diſtinc. 23. quæſt. 1. artic. 3. concl. 3. aliquando vnctio erit huic infirmo mediū per accidens neceſſarium ſine quo nō ſaluatur, (vt ſi obmutuit attritus, nec poteſt confiteri, nec adeſt in eo loco euchariſtia, vt communicet: & tamen per vnctionem fiet de attrito cōtritus, ſup. capit. 9. D.) ſic Matth. 25. Virgines fatuæ excluſæ ſunt, quia non receperāt oleum in figurā huius ſacramenti. & 4. Regum. 4. vidua propter oleum ab Eliſæo miraculoſe datum potuit ſoluere debita, & viuere. de quo monet Pius V. Trident. ſeſſ. 14. in proœm. de vnct. Patres cita. capit. 7. G. Nauar. cap. 22. nu.
d 13. fin. d D. Thom. diſtinct. 23. quæſt. 1. 1. 3. ad primum, Soto, quæſtio. 1. 1. ad argum. Sylueſt. vnctio. §. 9. Taper. art. 22. Bonauent. diſt. 23. in expoſitione liter. Nauar. cap. 22. num. 16. (vid. capit. 23. num. 42.) Ledeſ. quæſt. 31. art. 9. ad fin. Victor. §. 219. Caiet.
e verb. vnctio. Armil. §. 1. cum D. Thom. e propter ſcandalum qui ſcienter omittit præſertim monitus peccat ſæpe mortaliter, ut ait Magiſt. d. 23. innuit Bonauent. affirmat Taper. Petr. Soto, titu. de vnctione, lectio. 1. ſentit Nauar. Couar. cap. alm. 2. p. §. 2. num. 6. Paludan. quæſt. 1. artic. 3. concl. 3. ſupplem. quæſt. 1. dub. vlt. qui
f tamen vix ſe explicat. f Palud. quæſt. 1. art. 3. concl. 3. ſupplem. q. 1. dub. vlt. Nauar. cap. 27. num. 179. per cap. quod in te. Couar. d. §. 2. num. 8. Sylueſt. vnctio, §. 8. cum Ioan. Andr. F. Med. lib. 1. cap. 11. §. 13. Soto. d. 22. quæſt. 3. artic. 1. concl. 4. ſed Palud. ſentit quod vbi infirmus non poſſet recipere aliud ſacramentum, liceret tempore interdicti conferre vnctionem: ut quæ tunc foret ſibi me
g dium neceſſarium attrito ſup. E. g capit. ad infirmis. 26. quæſt. 7.
h ſupplem. diſtinct. 23. quæſt. 1. dub. vltimo. h D. Thomas, 3. par quæſt. 65. 3. ibi Caietan. Soto. diſtinct. 1. quæſt. 2. artic. 2. Ledeſ.
i 1. p. quæſt. 6. artic. 3. i Diuus Thom. Soto, Ledeſma ibid. k Col-
k ligitur ex Innocent. I. Quem etiam probat Conc. Vuormat. c. 72.
l Alcuin. de diuin. offic. c. de infirmis. l Sic Trid. proœm. de vnct. dicit hanc vnctionem eſſe ſacramentum conſummatiuum aliorum.

CAPVT XI.

Subiectum eſt homo adultus qui laborat morbo periculoſo.

§. 1. Sanus non eſt capax, dari poteſt in principio cuiuſdam morbi.
2 Ne expectetur priuatio ſenſuum.
3 Iuſtus omni peccati, & pœna reatu carens eſt capax.
4 Et ſeq. dignitas, & Conceptio Beatæ Mariæ.
7 B. Virginem recepiſſe vnct. probabile eſt.
8 Qualis ſenſus formæ in eo, qui careret omni culpa, & pœna.
9 Adultus, & non infans eſt capax.

RECipere non poteſt hoc ſacramentum qui ſanus eſt cum integro ſenſuum vſu, quamuis ſit ſtatim patibulo affigendus: [a] nec nauigantibus cum periculo, & tempeſtate iactatis, datur, uel intrantibus prælium, nec mox in principio cuiuſuis morbi, [b] ſed quando ita vrgens eſſet arbitrio medici, aut alterius periti, ut periculum ſit in mora. [c] vel quando ob vulnus violentum, aut quia venenum potauit. [d] vel quia morbus eſt de ſe lethalis licet prolixior (huic vero poſſet in principio eius morbi miniſtrari) habet intra ſe periculum, & cauſam mortis propinquam.

2 Non eſt expectandum, ut priuetur infirmus vſu rationis: [e] nam compos ſui per hoc ſacramentum excitatur in deuotionem, & hilaritatem mentis. ſup. cap. 9. ſatis etiam eſt quando homo per ſenectutem paulatim deficit, & emoritur. [f] hoc enim ſignificat Iacob. cap. 5. oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus. pro recipiendo viatico, dum ieiunus nõ eſt, aut pro Extrema vnctione non oportet, vt infirmus lecto decumbat. nam qui videt ſe peſte percuſſum, vel venenum bibiſſe, uel viperæ morſu læſum, poſſet ire concitus in domum parochi, uel in Eccleſiam, & ibi hęc ſacramenta reuerenter ſuſcipere [g] non prohibetur, nec eſt indecens.

3 Quamuis homo infirmus adultus nullum tũc haberet peccatum, ut quia recẽs baptizatus eſt, aut plene contritus, aut indulgentiam plenariam vere obtinuit, [h] aut ſi conceptus in peccato eſſet ex priuilegio Dei immunis ab omni peccato veniali, (vt de Baptiſta quidã aiunt [i]) hic capax eſt Extremę vnctionis, & ex illa recipiet ſanationem quãdam mentis, ut confortetur pugil contra tentationes in vltima lucta conſurgentes ex occaſione reliquiarũ peccati. ſup. cap. 9. Quidam Doctor. ad dignitatem B. Virginis Mariæ pertinere putant, ut non receperit ſacramẽtum vnctionis. [k] licet enim ex peccato Adæ debilitatem corporis, famemque contraxit, ita reliquias quaſdam peccati, [l] vt & ex morbo aut ſenio tædium, ac mœrorẽ animi. At quia fuit omnino immunis à peccato originali, ut multi & graues autores aſſerunt: [m] & ab omni peccato actuali, ut definit concil. Trid. ſeſſ. 6. can. 23. aiunt quidã quod ſicut erat incapax ſacramenti pœnitentiæ (præſertim ſi ab intrinſeco fuit impeccabilis ex priuilegio) ita non debuit inungi: quia ſacramentum vnctionis eſt conſummatiuum pœnitentiæ, & forma illius eſt: indulgeat tibi Deus quicquid peccaſti, aut certe peccare potuiſti per viſum, &c.

CAPVT XI.

[a] BOnauent. [a] Richard. Maior. Almain. diſt. 23. Sot. quæſt. 2. a. Palud. Simanc. de cathol. inſtit. in add. cap. 57. num. 6. Victor. §. 222. Anton. Syluest. vnctio. §. 5. Tabien. §. 6. Angel. Armil. §. 6. Nauar. capit. 22. nume. 13. & 14. D. Thom. q. 32. 1. Ledeſ. q. 34. 1. quæ praxis eccleſiæ colligitur. Iac. 5. infirmatũ quis. quaſi effectus primarius in anima ſit, alleuiabit eum Dominus. quãuis Bonauen. & alij cit. cap. 9. L. putant primũ effectum eſſe ſanitatem corporis cum vigore, ex quo excitatur hilaritas mentis. & concilia requirunt morbum. Trident. ſeſſ. 14. c. 3. illis præſertim qui tam periculoſe decũbunt, vt in exitu vitæ conſtituti eſſe videantur. conc. Flor. dari nõ debet niſi infirmo, de cuius morte timetur: de quo ſtatim. At qui ſano corpore occiditur, pollet integro iudicio, nec affligitur repręſentationibus, & tẽtationibus contra quas ordinatur vnctio. Nauarr. nume. 14. [b] D. Tho. q. 3 a. 2. Soto, Ledeſma, & multi ex ſupra cita. cõtra Fabrum ſuper Dionyſ. cap. 7. eccl. hierar. quia quamuis Iacobi 5. ſolum explicat: infirmatur quis in vobis: ſed ſobdit, oratio fidei ſaluabit infirmum: Græc. habetur deficientẽ ſeu penè morientem. in honorẽ vero huius ſacramẽti Chriſtus iſtituit, ut qui ſanari poſſet ordinario naturæ remedio, non ſanetur oratione fidei, & ſacramento ſupernaturali. ſic habet vſus Eccleſiæ, ut poſt viaticum detur vnctio: quæ dicitur ſacramentum exeuntium, & conſummatiuum, ut dicit Trid. ſeſſ. 14. in procem. & cap. 3. Pius V. [c] Conc. Florent. & Doctor. citat. [d] Quamuis hic adhuc videatur ſanus, & cum integris ſenſibus, habet tamen intra ſe periculum, & proximam cauſam mortis, Recent. [e] Diuus Thom. quæſt. 30. 2. Pius V. late. Soto quæſtione 2. artic. 2. quia ob debilitatem virtutis naturalis non conferet ſanitatem corporis. ſup. capit. 9. liter. S. & exponitur periculo, ut decedat antequam integre perficiatur ſacramentum. [f] Nauar. nume. 14. Armil. §. 6. Syluest §. 5. Tabien. §. 6. & communis. quia ſenectus eſt morbus ex naturæ deficientis infirmitate, [g] Aduertit ſupplem. diſtinct. 23. quæſt. 1. artic. 3. dub. 2. & tempore peſtis, aut periculoſi catarri, ita fit in praxi: ut in Eccleſia ſuſceptis ſacramentis reperiat ſepelientem ſe. [h] Doctor. capit. 9. liter. L. citat. [i] citati de bapt. c. 32. §. 2. [k] inf. §. 7. Q. [l] Sic B. Virgo contraxit obligationem mortis, famis, & ſitis. quod ſi obiret ante Chriſti paſſionem, priuaretur introitu gloriæ. DD. 3. diſt. 3. D. Thom. 3. p. q. 27. 1. ad 3. Alex. 3. par. quæſt. 9. m. 3. artic. 2 §. 3. Cordub. lib. 1. quæſt. 47. cum Schol. Pariſ. contra Gerſ. ſer. Concept. & videtur Scot. 3 diſt. 3. q. 1. quamuis enim in ſeipſa non cõtraxit peccatum, indiguit redemptione Chriſti: quia in Adam tanquam in cauſa, & radice peccauit, & mortua eſt, 2. Corinth. 5. ſi Chriſtus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt. quod pertinere ad fidem putat Aug. epiſt. 157. ad Optatum: & citat decret. Zozimi Pap. & de fide ad Pet. c. 2. D. Thom. 1. 2. q. 81. art. 3. & hinc. 3. p. quæſt. 27. 2. ad 2. colligit, quod ſi prædicto modo B. Virgo non cõtraxit defectus peccati non magis eguit redemptione Chriſti, quã Angeli. Caiet. opuſc. de Concept. B. Virg. cap. 3. putat oppoſitum eſſe erroneum. quidam tamen minus probabiliter dicunt præſeruatam fuiſſe etiam à debito, ne contraheret peccatum in cauſa, idque per Chriſtũ, Cord. lib. 1. q. 44. Viguer. Cathar. lib. 4. cont. Caieta. Galatin. de arcan. ſcrip. libro 7. c. 8. ſatis eſſe aiunt, quod in peccato Adæ, tanquam in radice dicatur peccaſſe: ſed in propria pſona pręſeruatã fuiſſe à debito peccati, imo & à fomite, & morbis. [m] Concil. Trid. (de quo nulla põt eſſe ſuſpectio) ſeſſ. 5. c. 2. approbat id quod Sixtus IIII. monachus Frãciſcanus extrauag. præexcelſa. de reliq. & vener. Sanct. prudẽtiſſime declarat: nõ fieri vim ſcripturæ, ſi excipiatur B. Virgo à peccato originali; concedit indulgentias celebrantis feſtum Conceptionis: quod iubet ſub hoc nomine celebrari in vniuerſali Eccleſia. Caſt. verbo. peccatum hær. 9. & citat Richard. Vict. li. 2. de Emmanuel. cap. vlt. & ſermo. de Concept. apud Durand. ſup. Torren. 2. cõfeſſ. Aug. c. 1. §. 6. Bellarm. 3. de cult. Sanct. cap. 16. Veg. lib. 2. in Triden. c. 6. lib. 14. c. 18. Abulen. Exod. 34. q. 8. paradox. 1. cap. 21. Cordub. lib. 1. quæſt. 44. & 17. Lipoman. Cath. in Geneſ. cap. 15. Dried. lib. 3. eccleſ. dogm. tract. 2. cap. 4. p. 1. ad fin. Roffenſ. diſput. 1. cont. Luther. Nicol. de Chuſa lib. 5. exercit. in id cœlum, & terra tranſient. & lib. 8. Iacob. de Valentia in pſal. 13. Leimatius de inſtauranda religio. libro 9. capit. 13. Caniſi. lib. 1. de Deipara Mar. cap. 10. & ſequen. Viguer. cap. 18. §. 5. Marſil. 2. quæſt. 20. in 3. quæſt. 4. refert. 3. reuelatione. & B. Birgitta lib. 1. reuel. cap. 9. lib. 2. cap. 49. 55. Gerſ. ſerm. de Concept. tom. 2. & 4. & Alpha. 15. Q. & ſup. Magnificat Rober. de Litio. Cathar. opuſc. de Concept. & lib. 4. contra Cai. Clichtoueæ. opuſc. de Purific. Virg. cap. 5. & 8. Tiletan. to. 1. apol. in Triden. p. 154. Alanus in Cant. 4. Auila. lib. audi filia. cap. 14. Beduxam. tom. 2. Harmon. euãg. f. 430. 470. & ſeq. probat ex Chryſip. de Deipar. Anaſt. li. 4. de die creationis. & Marc. pœnitentiar. ſerm. 214. de Annunciat. Galatin. lib. 7. cap. 4. refert ex Patribus Græcis, apud eos celebratum hoc feſtum ante mille annos. & cap. 5. probat etiam ex Talmud, & Magmede. Gab. 3. d. 3. quæſt. 2. (propter Conc. Baſilienſ. ſeſſ. 36. 43. quod acceptatum eſt in Gallia) putat oppoſitum cenſeri ſcandaloſum, & temerarium in Gallia. Andreas Apoſt. apud Abdiam lib. 8. hiſtor. ait, ut primus Homo de terra ſemper immaculata factus eſt, ita perfectus homo Chriſtus de Virgine immaculata, Anſelm. lib. de Concept. B. Mariæ, & epiſt. ad Epiſcopos. Angel. lib. de exord. humanæ ſalut. vid. Auguſt. de natura & grat. cap. 36. & lib. 2. de nupt. & concup. cap. 7. Hieron. in pſalm. 77. &

eduxit

4 Sane tam eximiis priuilegiis
Dei, digne ornata eſt Beata Virgo,
ut ſi minus decuerit recepiſſe vn-
ctionem, id ei tribuendum non ſit.
fuit quidem concepta ex nobilibus,
& ſanctiſſimis parentibus Ioachi-
n mo & Anna, ⁿ ſecundum natu-
ralem ordinem: ſed cum ſenes, &
ſteriles eſſent, non ſine miracu-
o lo, ᵒ & Dei reuelatione, habue-
p runt hanc vnicam filiam ᵖ quæ
Chriſto ſpecioſo forma pre filiis ho
q minum. ᑫ Pſalm.44. fuit facie, &
r moribus perſimilis: ʳ nec tamen
pulcherrimus eius aſpectus aliis vn
quam excitauit libidinem, ſed ca-
ſ ſtimoniam. ˢ atque ita carnem B.
Virg.6.ſyn. Actione 11. & 18. vo-
cat immaculatã, & puriſſimam. &
7.ſynod. Act.3. hanc Virginem vo-
cat immaculatam, & omni ſenſibi-
li, & intellectuali creatura puriorẽ.
fuit enim gratia plena Luc.1. & gra
tiam in prima ſui ſanctificatione in
fuſam recepit excellentiori gradu,
quam vlla vnquam creatura etiam
t angelica in via. ᵗ In portione ſupe-
riori animæ videtur habuiſſe quan-
dam rationem, & effectum iuſtitię
u originalis: ᵘ & poſita confirma-
tione in gratia, huic tribuunt qui-
x dam autores ˣ priuilegium, ut di-
catur impeccabilis ab intrinſeco: ſal
tem poſt conceptum Dei verbum:
nam tunc ſaltem ei fomes fuit om-
y nino ſublatus. ʸ Nec mirum: nam
Adam ſine fomite creatus habuit,
ut manente dono iuſtitiæ, non poſ-
ſet cum inconſideratione practi-
ca prorumpere in actum venialẽ;
z ᶻ eo quod illius ſtatus vigor omni
peccato veniali eſſet potentior.

5 In totius vitæ decurſu B. Vir-
go progreſſus fecit eximios, ſem-
per proficiens quaſi aurora conſur
gens: nam & primo Conceptio-
nis inſtanti meruit gloriam, utpo-
te ſanctificata cum libera ſuæ vo-

eduxit eos. idem feſtũ confirmat Alex.VI. in bulla. Iul.II. Leo X. apud Monum. Minorum. & in compend. Mendicant. verb. Conceptio.§.10. & ſequent. Doctor.3.diſt.3. Scot. Almain Carthuſ. Aureol. Palac. & Marſil. quæſt.4. Maior. & Mairo. Argent. Carthuſ.q.1. qui refert Alexand. retractaſſe prope mortem. Bachon. 4.diſtinc.2.quæſt.4. art.2. & D.Thom. cum primum explicauit propriam ſententiam in opuſc. ſuper Aue Maria, & in 1.diſt.17. artic.4. ad quartum, & diſt. 44. in lite. & quæſt. vnica.art.3. ad 3. ait B. Virginem fuiſſe immunem ab omni peccato originali, & actuali: & præſeruatam habuiſſe, quod ait Anſelm. id quo nihil purius eſſe poteſt ſub Chriſto. & expreſſe in Galat.3. lect.6. non dicit, & ſeminibus: in nonnulla impreſſione dicit, excepta B. Virgine, quæ omnino à peccato immunis fuit originali, & veniali, de qua re fuſe egimus ſuo loco. Nauarr.§. in Leuit. not.13. num.8. prælud.1. num.5. prælud.8. num.9. Couarr. cap. alma.2.p.§.5. num.2. cum Panorm. & Ant. & Mantuan. in carm.
n ⁿ Caniſi.1. Marial.cap.4. lib.4. cap.7. (contra Centur.) quod parẽtes Beatæ Virginis fuerunt nobiles, & de illorum nominibus, & quod naturali generatione concepta ſit Beata Maria, Caniſ. ſup. ex Nicephor.1. hiſtor.cap.7. lib.2.cap.3. cum Hyppoly. Epiphan. hær.78. & 79. Damaſc.lib.4. cap.15. German.orat. de præſentat. Beatæ Mariæ in templo. Andr. ſerm.de dormit. Deiparæ. apud
o Lypoman. & Surium.de vitis. ᵒ Ex hiſt. & Hieronym. lib.de ortu Virg. Nyſſen. orat. de Natiuit. Chriſti. Dam.orat.de ſtat.Mar. Sic aiunt alij Patres ex Luc.1. de conceptione miraculoſa Bapti-
p ſtæ. Martin.9.hypoty.reg.50. ᵖ Infra Anna Mariæ Dei genitricis Mater fuit vninuira: nec habuit alium virum præter Ioachim. nec alias filias, præter Mariam Dei matrem. Caniſi.lib.1. Marial. cap.4. cum Epiphan.hær.79. & Cedreno.hiſt. & Fabro in Matt.2. illa vero quæ Ioan.19. dicitur Soror matris Domini, Maria Cleophæ (nempe filia, Abdias 6. hiſt. Apoſt. in princip. Theophyl. in Galat.1.) non erat filia B. Annæ: ut fatentur Patres inf.3. falſo addunt: hanc ideo dici Mariam Cleophæ (qui cognominatus eſt Alphæus Bed. Marc.3. vbi Remig.gloſ.ord. & Hieronym. idem ſentiunt) quod eſſet vxor Cleophæ: quo ſine liberis mortuo, dicũt hanc viduam nupſiſſe Ioſeph (qui poſtea fuit B. Virginis ſponſus) & ex illo genuiſſe Iacobum Minorem iuſtum, (qui dicitur Iacob. Alphæi, filius, ſcilicet legalis, Lyran. Matth.10. glo. Galat.1. & in epiſt. Iacob. Auguſt.1. locut. Geneſ.cap.46. Lucid.lib.10. cap.1.) atque ita idem eſt Cleophas, & Alphæus, & genuiſſe alios, ut Ioſen, qui ideo dicuntur fratres Domini: quod Chriſtus reputaretur ex eodem patre Ioſeph genitus. Sic aiunt Theophy. Ioan.19. Luc.24. Epiph.hær.76. Abd. African. Hilar. Matth.can.1. Euſeb. 2.hiſt.c.1. Niceph.2.cap.3. cum Hippol. & lib.1.cap.33. Ambr. Galat.1. & de inſtit. Virg. cap.6. quod probabile dicit Auguſt. in Galat.1. to.4. & Origen. Matth.13. haberi ex traditione Hebr. & innuit Cyrill.lib.4. in Ioan. Chryſoſt. hom.89. Matth.27.4. hinc Theophyl.ſup. dicit, quod in Euang. Maria Iacobi, ſcilicet mater, eſt mater Domini, quia Iacobum Ioſeph ſponſi filiũ habebat pro filio. Chryſoſtom.hom.89. Matth. quos tamen duos, in hoc reprobat Euthym. Matth.27. Sixtus 6.biblioth.cap.126.5. ſatis eſt hos Patres ſequi in eo quod negant Mariam Cleophæ eſſe ſororẽ matris Domini, aut filiam B. Annæ, ſed cognatam. filij autẽ ex Maria Cleophæ dicuntur fratres Domini, ideſt patrueles, ait Hierony. & quia Ioſeph, tanquam tutor ſuſcepit illos domi cum matre ſua, & educauerit quaſi filios: quod ex dictis patribus ſatis colligitur. 6. Certum eſt non fuiſſe vxorem Ioſephi, qui ſemper virgo permanſit, ut dicit Hieronym. contra Eluid. quod oppoſitum eſt delirium temere confictum. & in Matth.12. Auguſt. de tempore ſerm.14. Rupert. Matth.1. Hug. Victor. in Galat.1. D.Tho. 3.p.q.28.3. ad 5. & omnes Theolo.4.d.30. vnde cum dicitur Iacobus Ioſephi, ſeu Ioſeph, nõ intelligitur filius, ſed frater, ex Matth. 27. Marc.15.7. probabile eſt, quod graues autores aiunt, B. Annã nupſiſſe ſucceſſiue tribus, & genuiſſe alias duas, Mariã Cleophæ, & Salomæ, quæ erant ſorores B. matris Dei. D.Thom. in Galat.2. comm.16. Hieron.lib.de ortu B.Mariæ. gloſſ.ord. in Galat.1. & in Iaro Exius 10.3, ſer. de B. Anna. vid, Cano lib.11. de loc. cap.5. ad ſecundum. Iſidor. de vit. ſanct. Patrum. Natal. Beda apol. pro filiabus Annæ conſid.a pro poſ.6. & contra Fabrum in Matth. pro poſ.32. & tamen B. Mariã reſpectu patris ſui fuiſſe vnigenitam, & hæredem bonorum quæ nupſit in eadem tribu
q proxima. ᑫ Commun. cum Magiſt.3. diſtinc.15. Hieron. Auguſt. Caſſiodor. vtraque gloſſa. Lyr. Hugo. Tucelman. Iacobus de Valentia. Ianſenſ. Carthuſ. in id Pſalm.44. ſpecioſus forma præ filijs hominum. vbi paraphraſ. Chaldaica legit: ſpecioſus forma Meſſias. & id citans Chryſoſtomus hom.18. Matth.8. Bernardus ſerm.1. de ſanct. Theodor. in id Cant.5. dilectus meus candidus. Hieronym. tom.3. epiſt.160. Clemens Alexand. lib.3. pædagog. cap.1. Damaſc.lib.3. cap.10. D.Thomas 3.par. quæſt.14. artic.4.
r Abulenſ. parad.1. & paſſim autores. ʳ Birgitta libro primo, reuelat.cap.50.51. & de Beatæ Mariæ pulchritudine, Richard. Victor. in Cantic. cap.ſuo 26. Antonin. quarta part. Theolog. tit.15. capit. 10.§. ſecundo. Andr. Cretenſ. ſerm. Aſſumpt. Galatin. libro 7. de arcan. ſcript. capit.10. formam vero Beatæ Virginis, depingit Nicephorus 2. hiſtor.cap.23. ſed falſo Abulenſ. Leuit.12. quæſt.13.
ſ negat eam fuiſſe pulchram. ˢ Ambroſ. de inſtitut. Virg. capit.7. Diuus Thomas diſtinct.3. quæſtio.7. artic.2. quæſtiunc. prima, ad quartum. vbi Bonauent. in 1. par. artic.2. quæſtio.3.7. Gabriel. quæſtione 2. art.3. dub.1. Alexand.3.part. quæſtione 9. memb.3.
t artic.1. Palac. diſtinct.3. quæſtio.4. concl. ſecunda. ᵗ Id ex Diuo Thoma 3.p. quæſt.27. art.5. colligunt Caietan. Peña, & Recent. Theolog. & plane Bernard. epiſt.174. Beatus Vincentius Ferrer. ſermo.1. & 2. de Natiuit. Mar. & ſimili ſermo. Laurent. Iuſtinian.
u idem ſignificat Damaſc. ſerm.1. Aſſumpt. ᵘ Beata Maria habuit appetitum ſubiectum rationi, vitauit omne veniale, ſemperq; perſeuerauit ex plenitudine gratię. ſic ei tribuit iuſtitiam orig. Maior. cum Pariſienſ.3. diſtinct.3. ſentit Durand. quæſtio.3. Vincent. de Caſtronouo. tract. de Concept. B. Mariæ, & ſimili tract. Bandelus Dominican. Bullo. in Marial.1. part. principal. ſermo.5. fol.21. Faber in Roma.5. innuit Richardus Victor. lib.1. de Emmanuel. capit. vltimo, lib.2. cap.28. fauet Auguſtinus de natura & gratia. capit.36. excepta B. Virg. ſcimus enim quod ei plus gratiæ collatum fuerit ad vincendum omni ex parte peccatum. Poteſt accommodari id Iſa 61. induit me veſtimento ſalutis, & corona iuſtitiæ: quaſi ſponſam. ſic de Chriſto. Iſa.59. indutus eſt iuſtitia, ut lo-
x tica. ˣ Beatam Virginem vocant ab intrinſeco impeccabilẽ, poſtquam ſublatus eſt fomes. D.Thom.3.p.quæſt.27. artic.4. ad 1. & artic.5. ad ſecundum, & bene.1.p.quæſt.100. artic.2. in 3.diſt.3. quæſt.1. artic.2. vbi Bonauent. artic.2. quæſt.2. Marſil. quæſtio.4. cum Alexand.3.p.quæſt.9. artic.2. Galatin.lib.7.cap.9. ſignificant Patres in ſermo. de excellentijs B. Virg. Aug. ſup. contra Durand.
y 3.diſtinct.3. quæſt.4. Palac. quæſt.4. ʸ D.Thom.3.p. quæſtio.27. artic.3. ait fomitem eſſe ei ſublatum poſt conceptum verbum. ſed alij Doctor. à principio ſuæ ſanctificationis. Catharin. opuſcu. de Concept. Cord.lib.1. quæſt.45. multi ex recent. innuit Alexand. 3.p.q.9.m.3. & Auguſt.2. de nupt. & concup.cap.7. in Maria nullum peccatum nec fomes peccati extitit. Hieronym. ſerm. Aſſum-
z ption. ᶻ D.Thom.1.2.q.89. artic.3. (& idem ait de bono Angelo. art.4.) cum Auguſt.14.ciuit. cap.10. & 26. commun.2.diſt.21. vbi Bonauent. Durand.q.4. Carthuſ.q.6. Palac.q.vnic. Alex.2.p. At peccatum mort. fuit in Adam quia deſtruxit ſtatum iuſtitię & tentatio interdũ ita viget, vt vincat vigorẽ: niſi homo pereat, & ob-

a luntatis diſpoſitione, [a] more adul-
torum: & per quædam infantiæ tē-
pora, non quidem ſemper ut qui-
b dam putant, [b] ſed interdum uſa eſt
miraculoſo arbitrio: ſicut dum tri-
c ma præſentata eſt in templo. [c] huic
donatum creditur, ut non ſemel in
d raptu videret clare eſſentiam Dei: [d]
quale priuilegium graues Patres pu
e tant Moſi, & Paulo Apoſtolo [e]
curſim fuiſſe conceſſum. Per quod
tamen non ſunt impediti, quin no-
uis meritis, & deuota ſacramento-
rum participatione proficerent in
via. His tamen donis, & priuile-
giis non obſtantibus, qui opinantur
B. Virg. conceptam fuiſſe in pecca-
f to, [f] aiut ut ſaltem prius natura fue-
g rit filia iræ. [g] hi facile admittent il-
lam ſacramenti vnctionis fuiſſe par
ticipem.

6 At iſtud de peccato contracto
fundamentum, quod Xiſtus Pa-
pa IIII. & Pius V. adhuc inculpa-
h te opinari permittunt, [h] falſum eſt,
& propoſitæ concluſioni non ne-
ceſſarium. ſolet Eccleſia quæ prius
opinata, & dubia nobis erant, fa-
cere indubitata. ſic olim Concil.
Vienenſ. an eſſent habitus in iuſti-
ficatione infuſi, permiſit libere opi
i nari. [i] olim de Beatæ Mariæ Aſ-
ſumptione ſeu Reſurrectione du-
bitarunt quidam: & non pauci ei
tribuebant peccatũ veniale. de qui-
bus tamen iam propter feſtum, &
conſenſum Eccleſiæ dubitare non
licet, quin aſſumpta fuerit in cœ-
lum, & immunis ab omni peccato
actuali. ita ſperamus propediem ſi-
mili cōſenſu definitum iri piam de
immaculata Conceptione B. Virg.
k ſententiam. [k] nam præter inſigniũ
Academiarum conſenſum, & mul-
torum Patrum autoritatem, con-
gruentesq́ue rationes: iam ſolen-
ne feſtum de Conceptione hac ce-
lebratur, non apud Græcos tãtum,
ut olim: & apud priuatas quaſdam
l regiones Eccleſiæ Latinæ: [l] ſed
vniuerſali conſuetudine Romanæ
m Eccleſiæ [m] à ducentis prope an-
nis, & de mandato ipſius. Vt enim
futuram matrem præſeruare potuit
n omnipotens filius: [n] ita decuit, ut
ex meritis Chriſti præuiſis illã præ-
ueniendo redimeret. atque ita im-
pediuit ab effectu, ſeu defectu cau-
ſam, quæ pro illo Conceptionis pũ
o cto erat naturaliter propenſa, [o] vt
peccatum induceret. ſicut impedi-
uit ignem à naturali actione ne ru-
bum, aut tres pueros in camino cō-
bureret. huic piæ ſententiæ non
contradicere ſacras ſcripturas gene
raliter de peccato loquentes, docēt
Pontifices, & Conc. Trident. Quæ
motiua certos nos facere poſſunt
in hac re: quantum ſeclusa teme-
ritate fides humana, intra limites
opinandi, cordatos viros certos fa-
cere ſolet.

+ ante
erat permiſſũ

a tineat nouum auxilium quo iuuetur. [a] B Bernardin. ſermo. 51. de
B. Virg. cap. 2. artic. 1. ſic ex illo Luc. 1. exultauit infans in gaudio
probatum eſt libro de baptiſ. cap. 32. H. ex Patribus Ioan Baptiſt.
ſanctificatum fuiſſe cum vſu arbitrij more adultorum. addit Amb.
lib. 2. in Luc. Ioannem Baptiſtam ex præſentia Beatæ Mariæ cre-
uiſſe in gratia illis
tribus mēſibus, qui
bus manſit cum ma
tre eius. & quod Za
char. Pater eius ita
locutus eſt ad filiũ,
tu puer propheta:
quia eũ poterat au-
dire. idem Origen.
hom. 8. & 9. in Luc.
cōſtat autem ex Pa
tribus omne priuile
gium aliorum San-
ctorum conceſſum
eſſe B. Virgini, ſi de
cens ſit ſexui mulie
bri. ut citatum eſt li
bro de ſacrament. c.
13. P. Caniſi. lib. 1.
Marial. cap. 4. cum
Idiota lib. de contē
plat. Beatæ Mariæ.
Bonauent. in ſpecu
lo Mar. cap. 5. & 7.
b [b] Iacobus Chriſto-
politanus in Magni-
ficat. putat quod ſē
per in illa manſit v-
ſus arbitrij. at hoc
priuilegium dicitur
propriũ Chriſto de
quo Hierem. 31. no
uum faciet Domi-
nus, mulier circun-
dabit virum. Caiet.
cum Diuo Tho. 3.
c p. quæſt. 27. art. 3. [c]
Hieronym. de vita
B. Mariæ. fauet Da-
maſc. lib. 4. cap. 15.
Niſſen. ſermon. de
Chriſti natiuit. Ni-
cephor. 2 hiſtor. cap 3. cum Euodio. & lib. 1. cap. 7. Andr. Creten.
orat. de dormit. Virgin. Metaphr orat de educat. virgin. Anton.
d 1. p. hiſtor. cap. 4. §. 10. & Bonauent. in vita Chriſti. [d] Hubertin.
à caſali. libro 1. arboris vitæ crucifixi. cap. 9. ad fin. Dionyſ. Car-
thuſ. tom. 1. opuſc. de laud. Virg. artic. 12. lib. 2. fol. 290. & tom. 2.
libro 2. de præconio, & dignit. Virgin. artic. 18. fol. 202. & ſuper
Dionyſ. cœl. hierar. capit 4. artic. 18. dicit non eſſe dubitandum.
Gerſon. in Magnificat. Thomas de Villanoua ſermon. Reſurrect.
Albert. Magnus in Magnificat. cap. 96. Exius ſermo. de B. Maria.
Anton. 4. p. tit. 15. cap. 17. §. primo, cum Albert. in Marial. ſentit
Rupert. lib 3. in Cantic. Caniſi lib. 1. Marial. cap. 13. facit libro 4.
e cap 2. ad fin. [e] Auguſt. 12. Geneſ. ad lit. cap. 27. 28. epiſto. 112.
ad Paulin. cap. 13. & 14. ſermo. 46. ad frat. in eremo. Ambroſ. 1.
examer. capit. 2. & 2. Corinth. 12. qui in hoc ut in alijs ſequitur
Baſil. hom. 11 examer. dicit Moſen æque, ac Angelos vidiſſe Deũ
ad faciem. Anſelm. Beda. in 2. Corinth. 12. vbi Hugo. Lyran. Bur-
genſ. Abulenſ. Matth. 5. quæſt. 47. Diuus Thom. 2. 2. quæſt. 175. 3.
communis ſcholaſt. Durand. 4. diſtinct. 49. quæſtione 6. & in pro-
log. quæſt. 3. Henric artic. 24. ſum. quæſt. 2. & in Exod. 33. Lyra.
& in nume. 12. vbi Abulenſ. quæſtione 14. & recent. Thomiſtæ.
Caietan. Bañes, Zumel. 1. par. quæſtio. 12. artic. 11. Sixtus lib. 5.
biblioth. capit. 41. nec Patres Græci infra id magis negant de ho-
mine viatore, quam de Angelis: quos aiunt non videre eſſentiam
Dei, & hinc hæretici Armeni, Abailard. & Arnaldus dicunt, bea
tos non videre Deum in ſe, ſed fulgorem ex illo manantem. Sed
Patres exponit D. Thom. 1. par. quæſt. 12. 1. ad primum, de viſio-
ne comprehenſiua. alij quod vi naturali non vident: nec corpo-
rali, ut dicit Auguſt. epiſt. 3. Martin. 2. hypot. capit. 2. Caſtro, &
Medices de hæreſ. verb. beatitudo. hær. 1. Sixtus libro 6. biblioth.
cap. 182. At non vidiſſe propendet Cano. 7. de loc. cap. primo, cum
Hieronym. Nazianzen. Cyrill. Origen. Gregor. & Euariſt. Papa
epiſto. prima, adde ex Græcis Theodoret. dialog. immutabilis.
in Ioan. 1. Deum nemo vidit. Theophyl. Euthym. & Chryſoſt.
hom. 14. Epiphan. lib. 3. contra hæreſ. Damaſc. lib. 1. cap. primo,
dicunt. At hi aiunt quod nec Angeli, aut Seraphim Deum vident.
idem Dionyſ. capit. 1. diuin. nom. At ſunt pie interpretandi, ut di-
ctum eſt. aſſeritur Eucher. quæſtionibus in Geneſ. Gloſſ. ordin.
Nume. 12. & alio loco Auguſt. tract. 3. in Ioan. Deum nemo vid.
libro 4. de Symbol. ad Catech. capit. 3. & de Moſe, Philo. lib. de
profugis. D. Thom.
2. 2. quæſt. 98. 3. ad
ſecundum, Caieta.
2. 2. quæſtio. 175. 3.
ad 3. Hieronym. qq.
in Geneſ. Martin. 2.
hypot. cap. 2. Chri-
ſtopolitan. præfat. in
f Pſalm. [f] D. Thom.
3. p. quæſt. 27. 4. &
cum communi ſcho
laſt. ſui temporis. 3.
diſtinc. 3. Bonauen.
Albert. Durand. Ri
chard. Palud. Capr.
diſtinc. 3. Gregor. 2.
diſtinct. 30. quæſt. 2.
Sylue. in Roſa aur.
ſerm. fer. 4. poſt 1. do
minic. Quadrageſ.
Alex. 3. p. q. 9. m. 2.
Henric. quodlib. 15.
q. 13. ex Thomiſt.
Ant. 1. p. Theol. tit.
6. cap. 2. Caietan. &
fr. Med. 3. p. & Caie.
opuſc. de concepti.
Simili opuſc. Turre
crem. Ferrar 4. con-
tra gent. cap. 50. ſed
falſo citant multos
g ex Patribus. [g] ſolus
Henric. quem bene
impugnat Durand.
h diſtinct. 3. quæſt. 2. [h]
quare falſo: quidã
Pariſien. propter cō
cil. Baſilien. ſeſſ. 36.
aiunt oppoſitã ſen-
tentiam eſſe impiã,
& temerariam, re-
fert Cordub. lib. 1.
quæſt. 17. vt Clicthouæus in Dam. lib. 3. cap. 2. Almain. de poteſt.
i eccleſ. cap. 16. Gabriel. 3. diſtinct. 3. quæſt. 2. [i] & tamen (paula-
tim Deo illuminante Eccleſiam, & docente, ut ait B. Gregor.
hom. 26. in Ezech. Cordub. lib. 1. quæſt. 44. p. 375. Gerſon. alph.
15. quæſt. Caiet. 2. 2. quæſt. 1. vt conſtat infundi habitus ex Conc.
Trident. ſeſſ. 6. cap. 7. can. 11. idemq́ue fiet de ſententia hac pia, di-
cit Peña Mantina. alij pij & doctiſſimi viri etiam ex Ord. Prędic.
k ſentit Sot. lib. 1. de nat. & grat. cap. 9. [k] Abul. in prolog. bibl. c. 6.
& infra Soto. 1. de natura, & grat. cap. 9. quia ſe ſubmittit iudicio
Eccleſ. Caiet. opuſc. ad fin. & omnes cit. inf. L. ſic Trident. ſeſſ. 6.
can. 23. definit Beatam Mariam præſeruatam ab omni peccato a-
ctuali. cum tamen multi ex antiq. contradicerent. quare falſo Ca
no lib. 4. de loc. cap. 4. lib. 7. cap. 3. concluſ. 4. lib. 12. capit. 11. cum
Caietan. opuſc. cap. 5. negat eſſe dogma pertinens ad definitiones
l fidei. [l] Apud Græcos feſtũ hoc ante mille annos fuiſſe celebra-
tum ait Galatin. lib. 7. de arca. ſcript. cap. 4. & Bernardin. epiſt. 174.
quod ſuo tempore apud priuatas eccleſias, & tempore D. Thom.
m ut ipſe refert. 3 p. quæſt. 27. 2. ad tertium. [m] conſuetudinem ta-
lem eccleſiæ præferri autoritati cuiuſcunque Doct. dicit. D. Tho.
n 2. 2. q. 10. art. 12 & 3. p. quæſt. 68. art. 10. [n] poſſibile eſſe colligi-
tur ex Pontif. & Trident. ſeſſ. 5. dum iubent celebrare de facto. &
autores infra lit. L. qui aiunt de facto præſeruatam. & ex opinãti-
bus oppoſitum Bonau. Palud. Anto. quamuis Alex. D. Thom. 3. p.
& Richard. ſignificant repugnare. ſed intelligunt de lege ordina-
ria. nam idem D. Thom. 3. diſtinc. 3. q. 1. art. 1. inquirens modum,
dicit quod potuit Deus parentes B. Virg. ita diſponere, ut ſine li-
bidine vlla generarent filium abſque peccato. idem Damaſc. ſen-
tit orat. 1. & 2. de natiu. Virg. & Anſel. de concept. virginali. ca. 7.
nam ſi Deus parentibus reſtituiſſet iuſtitiam originalem, generaſ-
o ſent prolem ſine peccato, & cum iuſtitia data naturæ. [o] potuit
Deus pactum cum Adamo, & natura initium reſtringere, vt non
niſi centum primi filij contraherent priuationem iuſtitiæ, & ma-
culam: aut oēs pręter hanc vnã filiam quæ erat futura Dei mater.
vt ſi quis vēdat alteri aut donet ſeruũ, & ancillam ſub eo pacto, vt
omnes

7 Vt non fuit indecens B. Virginem ſemper immaculatã recepiſſe baptiſmum: ita decenter in morbo potuit recipere ſacramentum vnctionis: hæc enim duo ſacramenta, quamuis per ſe inſtituuntur contra peccatum, aut peccati reliquias, & pœnas (ſub ea conditione, ſi hæc inueniantur in ſuſcipiente: ut Iacob. 5. exprimitur, ſi in peccatis fuerit.) habere tamen poſſunt eximium effectum in perſona capaci, quæ peccato caret. recepit Beata Virgo ex baptiſmo gratiam regenerationis, [p] & ut eſſet capax confirmationis, & euchariſtię, & hinc recepit eximios effectus, & vigorem contra extrinſecas tentationes. ſic potuit ex ſacramento vnctionis participare vigorem [q] contra naturam corporis debilitatem, & contra tædium mærotemque animi ex morbo, aut ſenio prouenientem: quos defectus ex peccato non ſuo, ſed Adæ [r] tanquam ex cauſa radiceque contraxit: nec illa tam ſenio, quàm dulci morbo vitam finiuit. [ſ] Quamuis alij negent de facto recepiſſe vnctionem. [t]

8 Item Apoſtolis (licet ſine ordine ad baptiſmum nondum inſtitutum, receperant gratiam in circunciſione, aut contritione) datus eſt baptiſmus: ut libro de baptiſm. capit. 5. dictum eſt. & potuit Extrema vnctio concedi [u] cum vera forma: etiam ſi nullum tunc haberent peccatum. nam ut forma baptiſmi ſignificat de ſe remittere peccata, ſi fortè habeant. [x] ita forma Extremæ vnctionis (indulgeat tibi Deus quicquid peccaſti per viſum) intelligitur ſub ea conditione, ſi peccaſti, ut ait B. Iacob. [y] aut quicquid actu peccare potuiſti adultus, per illum ſenſum. [z] Nam in cæco qui nunquam vidit, & qui forte nihil vnquam interna concupiſcentia oculorum peccauit, non redditur illa pars formæ falſa aut inanis. [a] In ſolo ſacramento pœnitentiæ habuiſſe peccatum actuale poſt baptiſmum, & illud aliquo modo confiteri ſaltem ſignis, eſt materia de neceſſitate ſacramenti. [b]

9 Pueris ante rationis vſum ex morbo decedentibus. [c] aut perpetuò amentibus [d] vnctio non poteſt valide conferri, & cum fructu, cum falſa eſſet forma: quicquid peccaſti ſeu peccare actualiter potuiſti. nam ſine rationis uſu nemo peccare poteſt. at ſi adultus petiit antequam in freneſim, uel amentiam incideret, conferri debet, [e] inf. capit. 13. confirmatus in gratia, licet ob extrinſecam protectionem Dei non peccet, poteſt peccare cũ rationis vſu, & peccat ſæpe venialiter.

omnes excepto primogenito ab illis geniti naſcantur ſerui. & qui transfert dominium arboris in alterum, reſeruatis ſibi fructibus, quorum ius nunquam tranſtulit in alium, etiam in cauſa. ſic quidam dicunt B. Virg. præſeruatam fuiſſe etiam in cauſa citat. lit. K. in §. 3. ſed plannis eſt, ut in cauſa, id eſt in Adamo exiſtens dicatur peccaſſe. ſed in ſua perſona præſeruata eſt per gratiã, ne de facto contraheret mortem animæ: ut potuit pręſeruari à morte corporis. ſic enim cum maiori proprietate ſaluantur dicta ſcripturarum, & Patrum. [p] ſupra lib. de baptiſm. cap. 5. [q] Albertus Magn. lib. de laudib. B. Virg. c. 72. 74. 81. quem refert Anton. 3. par. titu. 14. capitu. 8. in ſermo. de Extrem. vnct. qui incipit Impinguaſti. eundem ſequitur Caniſi. lib. 1. Marial. cap. 9. ad fin. Bernard. de Buſto. in Marial. 4. par. principal. ſermo. 1. par. 3. ait, non licet dubitare, quin B. Virgo receperit Extremã vnctionem. Syluest. in Roſa aurea. tracta. 3. quæſtionib. impertinen. Caſ. 32. præſertim poſita forma vnctionis ex B. Ambroſ. (quæ habetur in libro Sacerdotali Venetorum approbato per Leonem X. quem refert Palac. diſtinctio. 23. quæſtione 2. concluſio prima,) & admiſſa ſententia Doctor. putantium de Extrema vnctione in articulo mortis eſſe aliquale præceptum ſub veniali, faltem ob ſcandalum. ſecluſo autem præcepto, non fuit indecens, quod vt Beata Virgo per ſacramentum euchariſtiæ, & confirmationis recepit vigorem, & augmentum gratiæ (tanquam per medicinam contra tentationes, & pœnalitates quas ex peccato Adæ contraxit) ita per vnctionem reciperet augmentum gratiæ, & robur contra reliquias peccati, id eſt contra naturalem debilitatem, & fatigationem, quam perſona infirma patitur in agone, & lucta mortis. ſupra cap. 9. L. [r] vt citatum eſt. K. ſic Auguſt. conci. 2. in Pſalm. 34. dicit Adam mortuos eſt propter peccatum ſuum: Maria ex Adam mortua eſt propter peccatum Adæ: Chriſtus mortuus eſt propter redimenda peccata. vbi loquitur de morte corporis quam Chriſtus non contraxit, (ſponte enim eam aſſumpſit, ut probat D. Thom. 3. part. quæſtione 14. artic. 3.) ſed Beata Virgo contraxit non ex ſuo, ſed ex peccato Adæ. ſed Caietan. opuſc. de concept. capit. vltim. ſub dolè hanc autoritatem decurtauit dicens, Maria mortua eſt propter peccatum. & Auguſt. lib. de quinque hæreſ. hæreſ. 3. Manichæ. ſic inducit Chriſtum loquentem: ſi potuit inquinari mater mea cum eam facerem, potui inquinari & ego, cum ex ea naſcerer. quod citat Henric. & D. Thom. 3. part. quæſtione 31. artic. 4. ad tertium, ſed non integre. [ſ] vt ſcribunt qui de morte, & aſſumptione Beatæ Virginis agunt, ex nimio deſiderio videndi Chriſtum filium ſuũ languiſſe, præ amore. Ambr. & Beda in id Luc. 2. tuam ipſius animã doloris gladius pertranſibit: ſed leuiſſimo mortis genere. B. Birgitta, libro 4. reuelat. capit. 23. Caniſi. libro 5. Marial. capit. 2. & ſequent. [t] vt Paludan. diſtinctio. 23. quæſtione 3. artic. ſecundo, num. 5. ſupplement. quæſtione prima, dub. 3. in princip. Victor. §. 205. quia de facto morbum de ſe lethalem nõ habuit: & quia in portione ſuperiori aiunt quidam habuiſſe effectum iuſtitiæ originalis cum plenitudine gratiæ, & luminis: & ita confirmata, ut in ſenſu compoſito peccare non poſſet. at hæc non impediunt quin in via, ut habuit libertatem ad meritum, ita auxilijs indiguit quibus pugnaret contra tentationes extrinſecas à diabolo oblatas, qui maximè tentare ſolet tempore mortis. quãuis vero non indigeret remedio vnctionis, potuit illo frui ad augmentum gratiæ, & maiorem vigorem contra debilitatem naturalem, quæ contingit ex agone mortis. Caniſi. lib. 1. cap. 9. cum Albert. ait, B. Virg. recepiſſe omnia ſacramenta præter ordinẽ, quod non videtur verum, quia non recepit ſacramentum pœnitẽtię, matrimoniũ vero illius cum B. Ioſeph. tunc non erat ſacrament. [u] ſed de facto Apoſtoli martyrio conſũmati, nõ videntur ſuſcepiſſe Extremam vnctionem, quia non erat præſens miniſter opportunus, & locus dum in ſe habebant vulnus lethale, & mortis cauſam. [x] Citat. cap. 9. lit. L. non oportet de facto habere culpas, aut debitũ pœnæ. [y] ſic formam ſub cõditione explicat Iacob. c. 5. ſi in peccatis fuerit, dicuntentur ei. Patres, & Trid. ſeſſ. 14. ca. 1. Richard. d. 23. ar. 2. q. 4. vbi D. Th. d. q. 1. 2. 1. Bonau. & Carthuſ. inf. Palac. q. vnica, col penult. cum Guill. Pariſiẽ. Syluest. in Roſa aur. Caſ. 32. Soto. q. 1. art. 2. Recent. [z] ſic explicant etiam Richard. ſup. Bonau. d. 23. p. 2. artic. 1. q. 1. quamuis. 1. p. art. 1. q. 1. innuit requiri, vt habuerit peccata venialia. Carthuſ. in ſum. fidei. lib. 4. cap. 146. Viguer. cap. 16. §. 4. verſ. 6. Aſtenſ. li. 5. ti. 41. art. 5. §. 1. & art. 7. §. 3. & 4. Nauar. c. 22. nu. 13. Led. q. 34 art. 3. eundem ſenſum ſignificat D. Tho. q. 32. art. 4. Soto. q. 2. art. 2. ſi. Victor. §. 222. Palud. Anto. Syluest. dum requirunt talem ætatem in recipiente, ut cum pleno rationis vſu peccare potuerit, nec tamen requiritur peccaſſe, aut habere reliquias peccatorum actualium: ſed ſatis ſunt debilitas, & morbus, & alia quæ ſunt effectus, & reliquiæ peccati originalis Adæ, vt dicitur Roma. 5. per vnum hominem peccatum intrauit, & per peccatum mors. D. Thom. 1. 2. q. 85. art. 5. [a] in quo cæco qui nunquam peccauit de facto per viſum, verus eſt ſenſus formæ, ſi peccaſti, vel quicquid peccare potuiſti concupiſcentia oculorum. [b] Trid. ſeſſ. 14. de pœnitentia. cap. 1. & 5. can. 1. & ſequent. quia forma abſolutionis non eſſet vera, Trid ſeſſ. 14. c. 6. can. 9. & omnes Theologi. quare B. Virgo quæ nunquam peccauit, non confitebatur Ioann. Apoſt. etiam ſub conditione, aut ſcrupulo ut quidã fingunt [c] D. Thom. quæſt. 32. artic. 4. Ledeſ. q. 34. Soto. quæſt. 2. art. 2. Palud. Richard. Victor. §. 222. Petr. Soto lect. 2. Nauar. num. 13. Angel. Syluest. Tabien. Armil. Auton. Catech. Pij V. & ſignificat. Trid. ſeſſ. 14. proœm. quia dicit eſſe ſacramentum conſummatiuum pœnitentiæ. & Iacob. 5. ſi in peccatis fuerit, nẽpe actualibus, quæ potuit facere. ergo non datur niſi capacibus pœnitẽtiæ. ſic B. Virgo, & Adam in ſtatu innocentiæ habuit habitum pœnitentiæ infuſæ D. Thom. add. quæſt. 16. artic. 1. cum quo elicere potuit actus ſub conditione: ſi peccarem, doleo aut dolorem. ſic dari non debet communio pueris ante plenum rationis vſum, quia peccare illa ætate non poſſunt. dicit Trident. ſeſſ. 21. cap. 4. D. Thom. quæſtio. 80. 9. Bellarm. tamen de vnctio. cap. 9 fin. inſinuat vnctionem dari poſſe infantibus. [d] D. Thom. artic. 3. Sot. Ledeſma, & alij cit. Nauar. nume. 13. [e] infra cap. 13. & de baptiſm. capit. 14. Sot. etiam diſtinctio. 12. quæſtione 1. articu 9 colum. 3. diſtinctio. 23. quæſtio. 2. 2. concluſ. 3. & ad ſecundum, Syluest euchariſt. 3. §. 7. verſic. 9. Paludan. Ledeſma, quæſt. 34. 3. & 1. p. quæſt. 21. artic. 9. dub. 1. Victor. §. 206. aliàs 222. & de communione. §. 75. requirunt petijſſe expreſſe.

iuuat vero medicina vnctionis, ut
hoc etiam remedio, & ſpeciali au-
xilio pugil armetur, ac melius vin-
car in lucta tentationum, tædium-
que mētis ex infirmo corpore pro-
ueniens abiiciat, ut dictum eſt: quæ
ſunt in adulto reliquiæ peccati ori-
ginalis, quod contraxit ſaltem in
cauſa. & ſecundum graues auto-
res vnctio per ſe ordinatur contra
peccata venialia (in quæ etiam con
firmatus cadit) vt capit. 9. liter. N.
dictum eſt.

CAPVT XII.

Quæ partes ſint vngendæ, vt detur effectus, & de ritu.

§. 1. Satis eſt vngi, quinque partes ſenſuum.
2 Cur Concil. Florent. explicat ſeptem partes.
3 Non datur gratiæ effectus quouſque perficiatur vltima vnctio.
4 Si dubitatur an infirmus obiit ante finitas vnctiones quid agendum.
5 De ritu.

DE neceſſitate ſacramenti, vn-
gendæ ſunt determinatæ quæ-
a dam partes [a] cum partialibus for-
b mis: [b] vt ſaltem quinque organa
c ſenſuum exteriorum, [c] in quibus
eſt vis aliorum membrorum dire-
ctiua: aut certè in his qui carent ali
quo organo ſenſus, aut partium in-
tegritate, iniungendæ ſunt partes
d quæ ſunt ſenſibus propinquæ. [d] vt
integer vir inungitur in oculis, aut
ſaltem in vno oculorum (per hoc
enim ſatis ſaluatur veritas formæ)
auribus, naribus, in ore propter gu-
ſtum, in pedibus propter tactum, &
vim progreſſiuam. Cęcus, quia pec
care ſolet appetitu videndi, vngitur
e in organo oculorum: [e] carens pe-
dibus, aut manibus in parte pro-
pinqua.

2 Vnctio ſexta renum, cum non
f ſit de eſſentia, [f] non adhibetur mo
nachis, aut monialibus propter ho-
neſtatem: ſæculares vero fœminæ
g vngi ſolent prope vmbilicum. [g] mi
nus neceſſaria eſt ſeptima vnctio in
h manibus. [h] has tamen ſeptem ex-
plicat Conc. Florent. ne vllam vide
retur excludere. quamuis hæ duæ
i vltimæ nō ſint neceſſariæ. [i] in aliis
ſacramentis, præter hoc & confir-
mationem, vnctio quæ fit in baptiſ-
mo, uel in manibus ſacerdotis per-
k tinet ad ritum tantum. [k]

3 Quidam probabiliter dicunt
in qualibet partiali vnctione con-
l ferri ſtatim gratiam, [l] cum habeat
propriam materiam, & formam: &
tamē omnes vnctiones dici vnum
m ſacramentum, [m] vt duæ ſpecies in
euchariſtia, uel ſeptem ordines di-
cuntur vnum. re vera tamen gra-
tia non confertur niſi in ea vnctio-
ne quæ vltima fuerit ex intentione
n miniſtri. [n] quia ſacramentum hoc
quod conſiſtit in vſu, & fieri, non
perficitur nec habet virtutem effi-
cacem, aut perfectum ſenſum for-
mæ, niſi perſeueret vſque ad vlti-
mæ formæ prolationē. cum tamen
in euchariſtia quæ eſt ſacramētum
permanens, altera ſpecies, aut eius
particula, ut cōtinet totum Chriſti
corpus, ita totam vim conferendi
gratiam, lib. de euchariſt. capit. 43.
Qui adhibet ſeptem vnctiones, ſi
ex intentione velit, ut in fine quin-
o tæ vnctionis detur gratia, ita fiet: [o]
cum ad illam perficiatur neceſſaria
ſubſtantia huius ſacramenti. ſed cō
muniter intentio vſque ad ſeptimā
p ſeu vltimam protenditur: [p] quia de
facto omnes ſunt de ſubſtantiali in
tegritate, ut de verbis quibus vinū
conſecratur, lib. euchariſt. cap. 17.
dicitur: ita enim interpretatur vſus
eccleſiæ.

4 Si infirmus ante quintam vn-
ctionem exhalauit animam, nihil
confert ei, quia non fuit ſacramen-
q tum. [q] ſi dubium ſit de vita ob pa-
roxiſmum, continuet ſacerdos ſub
r conditione: [r] at ſi mortuus puta-
batur, & poſtea ſignum vitę oſten-
dat, proſequendæ ſunt vnctiones
ſ quæ defuerant. [ſ] ſi ſacerdos qui vn
git obeat poſt primam, aut ſecun-
dam vnctionem, alter ſacerdos ſine
repetitione prioris, debet procede-
t re ad ulteriores vnctiones, [t] ita ta-
men, ut idem qui ungit, formam il-
lius partis proferat. ſic enim dicit:
per iſtam unctionem nempe à me
factam, &c. vt lib. de bapt. cap. 30.
diximus, non ſatis eſſe quod vnus
abluat, alter proferat uerba formæ:
& ſimiliter in cōfirmatione, uel or-
dinatione ſacerdotis. ſingulare eſt
in hoc ſacramento, ut ſecundus aut
tertius miniſter perficere poſſit ſa-
cramentum ab alio inchoatum: in
aliis uero oportet ab uno miniſtro
repeti totam, & integram formam.

5 Ad ritum huius ſacramēti per-
tinent orationes Pſalmorum pœni
tentialium, & aliæ, quæ dicuntur
ante, uel poſt unctiones: niſi ac-
celeratio mortis cogat dici tantum
u neceſſaria ſacramenti. [u] vt capit. 8.
ad fin. dictum eſt, & lib. de ſacram.
capit. 11.

CAPVT XII.

a Diuus Thom. [a] addit. quæſt. 32. 6. Ledeſma, quæſt. 34. 6. Sot. quæſt. 2. 3. ſupplementum. quæſt. 1. artic. 2. Durand. quæſtio. 4. Paludan. Richard. Bonauent. Maior. Palac. quæſt. vnica, Bellarm. cap. 10. fin. Angel. §. 5. Tabien. § 7. Syl ueſt. §. 6. Arm. §. 8. Nauar. cap. 22. nu. 13. catech. Pij V. Victor. § 223. vt in confirmatione oportet fieri indeterminata parte, ideſt in fronte ſupra, cap. 2.
b §. 3. D. [b] non ſatis eſt proferre vnā generalem formam, vt quidquid peccaſti p
c ſenſus. [c] citat. A. & tamen Concil. Florent. expreſſit 7. partes eſſe vngendas: nō quod ſint de pręcepto, ſed ne vllam ex illis excluderet, contra vſum quarū-
d dam eccleſiarum. [d] Soto, quęſt. 5. art. 3. D Thom quęſt. 32. art. 7. Victor. §. 222. Ledeſma, Paludan. Palac. Richard. Sylueſt. §. 6. Armil. §. 8. Tabien. § 7 fin. An-
e gel. §. 5. [e] Soto, D. Thom. Victoria ci-
f tat. D. [f] Soto, q. 2. artic. 3. fin. D. Tho. quæſtio. 32. 6. cum quo trāſit Ledeſm. nihil addens, Victo. §. 223. Sylu. Tabie. Armil. Angel. ſup. Nauar. nume. 12. fi. Bonauent. articu. 2. quæſtio. 2. Richard. artic. 2. q. 5. Paluda.
g Palac. & Victor. &
h quidam Recent. [h] D. Thom. articu. 7. Ledeſma. Soto, Palud. Nauar. Richar. artic. 2. quæſt. 5. ad tertium. At Victor. §. 223. Sylueſt. § 6. Armil. §. 8. de ſola vnctione renum negant eſſe de eſſen-
i tia. [i] ſup. C. Soto, q.
k 2. art. 3. fin. [k] ſupra de ſacrament. capit.
l 10. [l] tenet Medin. C. de pœnitētia tractat. 2. quæſtion. de integr. confeſſ. f. 56. ea mente Adrian. Cano. in lectura ſaluet D. Thom. quæſtio. 29. 2. capitu. ad primum, quia comparat cum euchariſtia, cuius altera ſpecies cōfert gratiam. clarius Paluda quæſtione 3. poſt princ. ſignificat Scot. quæſtione vnica, ad ſecundum, & proba-
m bile dicit Ledeſma, quæſtione 34. artic. 2. [m] ſupra capit. 8. B. &
n de ſacrament. capit. 2. §. 3. [n] ſupra cap. 8. D. Soto, quæſtione 1. artic. 1. quæſtione 2. artic. 3. & mirum eſt quod tepide probet, & neminem citet. Ledeſma, quæſtione 34. 2. D. Thom. quæſtio. 30. primo, ad tertium, ſeu diſtinct. 23. quæſt. 1. 2. 1. ad tertium, & ſi-
gnificant DD. dum vnctionem vocant vnum numero ſacramen-
l tum, cum tamen de ordinibus, & ſpeciebus euchariſtiæ concedant eſſe materialiter multa: quia quę libet ſpecies, vel qui libet ordo confert gratiam. idem Re-
o cent. fere omnes. [o] Soto, quæſtione 2. artic. 3. fin. & colligitur ex citat. Q. vt quidam aiunt de illo qui intendit conſecrare ſanguinem per prima tantū verba neceſſaria. Sot. diſtinc. 11. quæſt. 2.
p artic. 3. [p] idem Soto, q. 2. artic. 3. q. 1. art. 1. col. 6. §. aliud tamē. D. Tho. q. 32. artic. 1. ad 3. artic. 6. Victor. §. 225. Sylueſt. Angel. Tabien. Armil. Ledeſm. & ita Florent. ponit ſeptem vnctiones. vide lib. de ſacramen.
q cap. 19. [q] vt ſi puer decedat antequam finiatur forma baptiſmi, ſup de baptiſ. capit. 11. & monet Soto, quæſtio. 2. ar-
r tic. 3. [r] ita ſub conditione datur baptiſmus, vel aliud ſacramentum quādo eſt dubium de primi ſacramenti validitate Nauar. num. 13. Aemil. vnctio. §. 7. Tabien. §. 6. fin. cum
ſ Paludan. Sylu. §. 5. [ſ] Soto, Sylu. & com-
t munis. [t] D. Thomas, diſtinct. 23. q. 1. t. 2. ad 3. Richar. artic. 1. quæſt. 1. ad quartum. Durand. q. 1. fin. Albert. Palud. Soto, quæſt. 2. artic. 1. col. 6. item D. Thom. quęſt. 29. 2. ad 3. Ledeſ. q. 31. 2. Sylueſt. vnctio. §. 4. fi. Tabien. §. 5. Taper. articu. 12. communis Recēt. quod ſingulare eſt in hoc ſacramento, eſt tamen aliquo modo ſimile in Miſſa dum prior ſacerdos deſecit poſt conſecrationem, debet alter inde proſequi, & ſupplere quod deſuit ad integritatem ſacrificij. ſuſ. lib. de Miſſa. c. 40. item ſi Epiſcopus poſtquā ſacerdoti dedit poteſtatem conſecrandi euchariſtiam deficiat, debet alter Epiſcopus proſequi, & conferre poteſtatem abſoluendi, qua com
u pletur totus ordo ſacerdotis. [u] Bellarm. de vnctione cap. 10.

CA-

CAPVT XIII.

De intentione, & diſpoſitione recipientis: & de Miniſtro.

§. 1. Satis eſt interpretatiue petiiſſe vnctionem. de phrenetico, & diſpoſitione qua ſe reputet contritum.

2 Miniſter eſt ſolus ſacerdos. §. 5. exponitur Innoc. PP. I.

3 Singulare eſt, vt multi ſimul vngant partes ægroti. parochus etiam denunciatus dat licentiam alteri miniſtro.

4 Religioſus quando miniſtrare poſſit.

VT dignè, & cum fructu adultus recipiat, requiritur quędam intentio [a] ſaltem virtualis recipiendi: non videtur neceſſarium, vt infirmus expreſſe petierit, ut quidam putant. [b] ſatis eſt, quod dum viaticum accepit, petierit vnctionem ſaltem interpretatiuè. [c] at ſi antequā vir in phreneſim, aut amentiam incideret, non conſtat fuiſſe in peccato mortali, [d] aut excōmunicatione [e] abſque vlla pœnitentia, ſed Chriſtiane vixerat, eo ipſo cenſetur interpretatiuè petere remedia ſalutis vtilia, aut ſacramenta, & indulgentias [f] præſertim ſi paulo ante receperat ſacramentum confeſſionis, & euchariſtiæ. [g] quod ſi phreneticus reſiſtat, ligandus, & tenendus eſt, ut vngatur: ſed excluſis laicis, ne forte ſcandalizentur: ſicut & paruuli confirmari ſolent, licet ſine rationis vſu reſiſtant. ſup. capit. 5. ob hanc interpretatiuam petitionē eccleſia phreneticis in mortis articulo iubet conferri communionem, [h] niſi ſit periculum irreuerentiæ, quādo ſani oſtenderāt deuotionem ad euchariſtiam. qui vero uſu rationis pollet tenetur, ita ſe diſponere, ut reputet ſe eſſe in gratia, ſaltem per reputatam contritionem, ſup. cap. 10. ſic enim de attrito per ſacramētum fit contritus. ſacramentum vero pœnitentiæ obligat in articulo mortis propter ſe, & propter communionem: nō autem propter Extremam vnctionem, ſup. cap. 5.

2 Miniſter neceſſarius vnctionis ſicut & pœnitentiæ, eſt ſolus ſacerdos, [i] cui Chriſtus circa Chriſtianos dedit Ioan. 20. poteſtatem in peccatorum abſolutionem, & remiſſionem, & in illorum reliquias. nec Papa poteſt id committere diacono. [k] nec vero requiritur poteſtas Epiſcopalis, ut miniſtret, ſed tātum ut conſecret oleum: [l] niſi forte Papa ut poteſt, eam conſecrationem ſacerdoti commiſiſſet, ut cap. 8. dictum eſt.

3 Satis eſt vnus ſacerdos. [m] at quia Iacob. 5. dicitur, inducat preſbyteros: ſi multi ſimul vngāt in diuerſis ſenſibus, fit vnum ſacramentum, dum omnes ſimul, aut ſucceſſiuè perficiunt vltimam vnctionem. [n] quod ſingulare eſt in hoc ſacramento. debet miniſtrare proprius parochus [o], cum intentione ſup. de ſacrament. cap. 9. & peccat ſi miniſtret cum conſcientia peccati mortalis, etiam in articulo mortis [p] parochus licet ſit excommunicatus nominatim, uel ſuſpenſus ab officio, & iuriſdictione, poſſet dare alteri ſacerdoti etiam nō expoſito, licentiam vngendi: [q] vt Epiſcopus poteſt approbare tāquam idoneos, miniſtros pro officio audiendi confeſſiones, [r] aut prædicandi: quia licentia hæc non eſt per ſe actus iuriſdictionis, quamuis non poſſet delegare iuriſdictionem abſoluendi.

4 Religioſo etiam non profeſſo non licet laicis non ſubditis, uel clericis ſæcularibus miniſtrare vnctionem [ſ] aliàs exemptus incurret excommunicationem, ſi præſumat euchariſtiam, uel vnctionem in articulo mortis miniſtrare. [t] ſi à parocho, uel Epiſcopo abſente non poteſt vrgente periculo haberi licētia, credat regularis per epikeiam, quod ille æquo animo feret, & ratum habebit: licebitque ei miniſtrare euchariſtiam laico moriēti [u] ex interpretatiua ſaltem Epiſcopi, aut Papæ licentia. quia cui conceditur ſacramentum pœnitentiæ, cōſequēter cōceditur viaticum etiam tempore interdicti, & ceſſationis. [x] ſimili ratihabitione poteſt regularis

CAPVT XIII.

[a] Sup. de ſacramento, capit. 22. quia Iacob. 5. dicitur, inducat presbyteros. [b] Soto, & Victor. citat. cap. 21. H. videtur Diuus Thomas, quæſt. 32. 3. Angel. Roſel. [c] Ledeſma, quæſt. 34. art. 3. & quæſtio. 29. 1. Paludan. Anto. cap. 8. §. 3. Armil. §. 7. Syluest. §. 5. verſicu. 2. Tabien. §. 6. Alcocer. Summa. cap. 11. Nauar. cap. 22. nume. 13. & ita habet praxis abſque ſcrupulo. & dictum eſt de ſacrament. capit. 24. ſic eſt interpretandus Diuus Thomas, quæſtione 32. articu. 3. [d] Nauar. nume. 13. Syluestr. §. 5. Paludan. ſupplement. Tab. Ant. §. 3. Alcocer. capit. 22. [e] Si conſtat hūc ante furiā fuiſſe excommunicatum, & tamen oſtendiſſe ſignum pœnitentiæ, poſſet etiam abſque ipſius petitione abſolui ab excommunicatione: & deinde ſic abſoluto miniſtranda eſt vnctio. Innocent. I. epiſt. 1. capit. 8. Bellarmin. capit. 9. fin. [f] ſic indulgentia Bullæ cōcedi ſolet in mortis articulo, quamuis infirmus Confeſſario non deſignauerit Nauar. §. in Leuit. not. 3. nume. 9. & 10. vide Syluest. indulgent. §. 10. verſicu. 6. contra Cordub. lib. 5. de indulgent. quæſt. 46 cum ſupplement. diſtinctio. 45. quæſtio. 3. dub. 2. [g] Paludan. diſtinct. 23. [h] Concil. Carthaginen. 4. cap. 76. cap. his qui in infirmitate. 26. quæſtio. 6. Concil. Arauſic. 1. capit. 14. iubet dari communionem etiam energumenis, cum Dionyſ. capit. 3. eccleſ. hierar. Soto, diſtin. 12. quæſtio. 1. ar. 1. art. 9. cum D. Tho. quæſt. 80. 9. contra Caiet. ibi, qui falſo requirit in adulto actualem deuotionem, ut ſacramentum conferat gratiam, & repetit. 3. par. quæſtio. 79. 1. & 12. quæſtio. 113. 3. vbi reprobatur à Recent. ſup. cap. 10. B. & de ſacrament. cap. 22. communis ſententia, ut nec ante confirmationem requiritur confeſſio ſupra cap. 5. lit. X. [i] ſupra cap. 7. §. 6. B. colligitur ex Ioan. 20. Iacob. 5. inducat presbyteros. Concil. Florent. in magno. Trident. ſeſſio. 14. cap. 3. cano. 4. Cyril. lib. 2. in Leuit. videtur Chryſoſtom. lib. 2. de ſacerdotio. D. Thom quæſt. 31. 3. Ledeſma, quæſtione 33. 3. Soto quæſt. 2. 1. Syluest. & omnes Summiſt. Bellarm. cap. 9. quod vero Grat. cap presbyteros. 95. diſtinct. ait presbyteros permitti hoc ſacramentum miniſtrare, ſumit permitti pro cōcedi. Vualdenſ. de ſacrament. cap. penult. Caniſi. tit. de vnctione. cap. 2. cum Origen. hom. 2. Leuit. Theophyl. Marc. 6. D. Thom. 3. p. quæſt. 67. 1. Doctor. cum Magiſt. diſtinct. 23. Durand. quæſtione 3. Palac. Aſtenſ. articu. 6. Tabien. §. 5. Syluest. §. 4. Anton. Nauar. nume. 12. [k] Diuus Thomas, quæſt. 31. 2. Paludan. Ledeſ. artic. 2. Soto, quæſtione 2. artic. 1. & omnes citati. Diaconus in neceſſitate miniſtrat quidem euchariſtiam, quia per hoc non conficit ſacramentum: ſed non poteſt miniſtrare ſacramentum vnctionis, pœnitentiæ, aut ordinis, quę conſiſtunt in vſu: quia miniſtratio eſt confectio ſacramenti: nec cōfirmationem etiam ex commiſſione Papę ſup. cap. 6. §. 5. Q. [l] D. Thomas, quæſtio. 31. 3. Soto, quæſtio. 2. 2. Ledeſ. quæſt. 33. 3. Innocent. I. epiſt. 1. capit. 8. ſupra capit. 8. I. [m] capit. quæſiuit. de verbo. ſignificat. [n] Tapet. artic. 12. & colligitur ex citatis. capitu. 12. §. 6. D. [o] quia miniſtrare ſacramenta ꝑtinet ad iuriſdictionem parochi: nec epiſcopus approbat regulares, niſi in cōfeſſarios iuxta Trident. ſeſſio. 23. reformat. cap. 15. [p] ſic abſoluens etiam in articulo mortis tenetur eſſe in gratia. nam de ſolo baptiſmo, excipitur, quando ita miniſtratur à ſacerdote abſque ſolennitate ob periculum, ſicut miniſtrari poſſet à laico, & pagano. [q] Tabien. vnctio. §. 5. Armill. § 5. fin. Syluest. § 4. cum Archid. Paludan. diſtinct. 23. & addunt parochus excommunicatus concedit ſacerdoti expoſito licentiam audiendi cōfeſſiones: quando Epiſcopus expoſuit ſub eo modo, ut cum conſenſu parochi audiat. [r] ꝗ licentia approbationis dari poteſt abſque iuriſdictione: & ſimiliter datur ſacerdoti, ut vice parochi aſſiſtat in contractu matrimonij. [ſ] ſed non prohibetur regularis miniſtrare vnctionem alijs regularibus, Clement. 1. de priuileg. Nauar. cap. 27. nume. 191. §. 6. Tabien. vnctio. §. quinto, Syluest. §. quarto, Caietan. excommunicatio. capit. 64. Soto, diſtinctione 4. artic. 2. concluſ. ſecunda, quare falſo Syluest. excommunicat. 7. caſ. 14. putat prohiberi religioſis miniſtrare vnctionem etiam alteri religioſo. [t] Per dict. Clement. 1. Doctor. ſup. ſed ut regularis incurrat, oportet ut ſit exemptus, & ſcienter præſumat miniſtrare. [u] Nauar. capit. 27. nume. 100. §. 3. cum Cardinal. in d. Clement. 1. quæſt. 38. Caietan. ſup Tabien. excommunicat. 5. Caſ. 11. §. 11. cum Innocent. Hoſtien. Ioan. Andr. Director. Angel. Roſel. cap. eodem Armil. excommunicat. 49. Soto, diſtinct. 23. quæſt. 2. 1. Ledeſma, quæſt. 33. artic. 3. Victor. & Recent. [x] cap. quod in te. de pœnitent. & remiſſ. etiam tempore ſtricti interdicti,

abſente parocho miniſtrare vnctionem, [y] quamuis non obligetur ex præcepto diuino. [z] quia id eſt ſaluberrimum remedium in eo pũcto, vnde pendet æterna ſaluatio.

§ Dum Innocent. PP. I. [a] dicit omnibus fidelibus licet vti oleo ſancto in ſuis infirmitatibus, ſeu ad vngendos ſuos infirmos. non intendit quod laicus in neceſſitate miniſtrare debeat: [b] ſed ut abſente Epiſcopo, & parocho ex illius interpretatiua licentia, quiſque debeat curare, ut ſui infirmi vngantur: [c] nempe per alium ſacerdotem. aut forte ita loquitur, quia olim concedebatur piis laicis vti hoc oleo in corpore tãtum infirmorum, [d] quo legimus quoſdam ſanatos. [e] vt Marc.6. Apoſtoli antequam eſſent ſacerdotes ſanabant quadã vnctione. [f] ſic etiam vtuntur omnes aqua benedicta, quæ interdum, ut apud fideles Indos confert ſalutem infirmis. [g] Hæc de his tribus ſacramentis Baptiſmo, Confirmatione, & Extrema vnctione, breuiter dicta ſufficiant.

& ceſſationis. Nauar. cap.27. num.178. [y] Soto, d.artic.1. verſic. Verum. Caietãn. Ledeſm. Armil. ſup. cum Innocent. & Hoſtien. Victor. & Recent. contra Syluest. vnctio.§.4. cum Archid. [z] quia ſolus Paſtor præcepto diuino obligatur miniſtrare ſacramenta. [a] Innocent. I. epiſt.1. cap.8. quod citat, & tranſcribit Conc. Vuormat. capit.72. Beda in Marc.6. hinc quidã falſo dicũt quod laico committi poteſt miniſtrare vnctionẽ: ſicut & quędam gloſſę aſſerunt de confirmatione: quod reprobatũ eſt. capit.6.§.5. [b] eſſet enim error contra citat. liter. M. ſupra D.Thom. quæſtio. 31.artic.1. Ledeſm. quæſtio.33.1. Sot. quæſtione 2.1. Bellarmin. de vnctione, capit.9. & lib.3. de cultu Sanct. cap.7. Taper. artic.12. Ianſen. in Marc.6. quod tamen falſo intelligit Vualden. to.2. de ſacrament. cap.163. & citat. Bed. in Iacob.5. vbi Albert. Magn. Carth. Beauxam. tom.2. Harmon. fol.516. fin. [c] ſic exponit Bellarm. Taper. Soto, Ianſen. ſup. facit Nauar. cap.22. nume.15. [d] hæc 2. expoſitio aſſertur à prędictis, & colligitur ex ſtatim dicendis. [e] diſcipulos B. Antonij hoc oleo ſanaſſe multos infirmos, refert Rufin. lib.2. hiſtor. cap.4. & Hilarionem apud Hieronym. in vita eius. & habetur in lib.3. de vita B. Bernard. cap.5. Seuerus in vita B. Mart. capit.21. alij apud Pallad. de vita Sanct. capit.8.13.20. Bellarm. lib.3. de cultu Sanct. cap.7. Damaſc. lib.4. cap.16. [f] expoſitores in Marc.6. cit. cap.7. §.6. A. & de hoc loquitur Bed. in Iacob.5. quamuis interdum ſignificat, diſpenſatum eſſe cum Apoſtolis, antequam eſſent ſacerdotes, ut miniſtrarent ſacramentum vnctionis. & ſimile Chryſoſt. apud Diuum Tho. 3.p. quæſt.73.5. ad quartum. [g] de miraculis aquæ benedictæ, Vualdenſ. to.3. de ſacram. tit.24. qui eſt vls. capit 68. Hoſi. inſtitut. capit. 89. fin. Beda. lib.5. hiſt. Anglicę. cap.4. & in hiſtor. Indiæ Occident. & in epiſto.1. patrum Societatis Ieſu ex Iapone referuntur varia miracula facta cum aqua benedicta. F. Gratian. en el Stimulo de la propagacion de la Fe. fol.58. refert miracula apud Chinas. Conc. Naneten. cano.4. monet vt ſacerdos dum ægrotos viſitat, aſpergat aqua benedicta ægrotum, & cubiculum. Epiphan. hær.30. dicit quod aqua benedicta ſoluuntur incantationes. Theodoret. lib.5. hiſt. cap.21. Machar. apud Palad. c.29. Niceph. lib.12. hiſtor. cap.27. Bernard. in vita Malachiæ, Surius in vita Bernard. D. Gregor. 1. Dialog. cap.10. vide D. Tho. 3. par. quæſt.65.1. ad 6. quæſt.71.2. ad 3. q.83.3. ad 3. quæſt.87. art.3. Bellarm. lib.3. de cultu Sanctorum. cap.3. & lib.4. de verbo Dei, cap.3.

SVMMAE THEOLOGIAE MORALIS

Tomi Primi,

Doctore Henrico Henriquez è Societate Iesv Authore, in Academia Salmanticenſi Sacræ Theologiæ profeſſore.

DE POENITENTIAE SACRAMENTO.

LIBER QVARTVS.

Quod quidem Sacramentum tribus abſoluitur libris:

Et primum de Pœnitentiæ Sacramento, & virtute: & de contritione, quæ eſt prima pars materiæ. Liber Primus.

Authores qui tractant de Sacramento Pœnitentiæ.

SCribunt Patres lib. aut ſerm. de pœnitentia. B. Cyprian. ſerm. 5. de lapſis. to. 2. & lib. ad Nouatianum to. 3. epiſt. ad Antonianum & in alijs epiſt. qui in hoc & alijs multa ſumpſit ex Tertul. lib. de pœnitentia to. 2. vbi Pamel. num. 1. citat Patres. Cyprian. illum vocabat Magiſtrum ſuum. Ambroſ. to. 4. lib. duplici de pœnitentia contra Nouatian. Auguſt. lib. de vera & falſa pœnit. ſi eius eſt. & lib. 50. homil. in hom. 27. & 50. to. 10. quæ ho. 50. habetur etiam to. 9. ti. de vtilitate ſeu medicina pœnitentiæ. & epiſt. 54. ad Macedon. Chryſoſt. homil. 12. de pœniten. & duplici ſer. de pœnit. lib. de compunct. cord. habentur omnia to. 5. Baſil. lib. de pœnit. & orat. vlt. ex varijs. Pacian. Pareneſi de pœnit. & tribus epiſt. contra Nouat. habetur to. biblioth. ſanctorum. PP. Niceph. de pœnit. Ephrem. lib. de pœnit. & lib. de vera pœnit. Hierony. in Eccleſiaſtes. 7. Greg. in 1. Reg. lib. 6. c. 1. Theodor. in Epitome habet lib. de pœnit. Victor. Carthagin. lib. de pœnitentia. Genebr. chron. p. 229. 242. 259. citat ex Theologis. Hug. de S. Victo. lib. 2. de ſacram. p. 14. Mag. in 4. d. 14. vbi late D. Tho. & 3. p. q. 84. vſque ad fi. totius ſummæ, ſed quæ in eo deſiderantur, ſuppleta ſunt ex eodem in add. q. 1. & ſeq. Caiet. 3. p. & opuſc. de confeſ. Soto. lib. 2. de nat. & grat. ca. 13. & d. 14. Palac. ibi Bon. Tarantas, Scot. Richard. Durand. Argentina, Carthuſ. Marſil. q. 10. Ledeſ. 1. p. q. 25. vſque 32. & in 2. p. à princ. Pet. Soto. de inſtit. ſacerd. ti. de pœnitentia. Victor. in ſumma 4. Cano. relect. de pœnit. Adrian. in 4. de pœnit. Viguer. inſtit. Theolog. c. 16. §. 4. Alex. 3. p. vet. à q. 54. & noua. q. 12. Altiſ. lib. 4. ſum. tract. 6. Summiſt. Anton. 3. p. ti. 14. à c. 17. fr. Alexan. Sum. Aſſen. lib. 5. Ang. Sylu. Caiet. Tabien. Armil. verb. abſolutio, confeſſio, pœnitentia, contritio, ſatisfactio. Nauar. in Manuali toto. & ſuper ſeptem primas diſtinctiones decreti. vbi Canoniſtæ alij ſuper decretalib. & in 6. Clem. & extrauag. ti. de pœnitentijs & remiſ. Io. à Med. C. de pœnitentia. Pius V. Caniſ. Sonnius. & alij in Catechiſ. Hoſi. inſtit. c. 46. ſeu to. 2. à c. 14. Pighius controuerſ. 9. Vualden. to. 2. de ſacram. ca. 135. Vega. lib. 13. in Trident. cap. 14. Caſtro. & Sebaſt. Medices de hæreſ. verb. abſolutio, confeſſio, contritio, pœnitentia, ſatisfactio, ſacramenta. Ferrar. 4. contra gent. c. 70. Exius to. 4. ho. de pœnit. & tribus lib. de pœniten. Taper. & Roffenſ. art. 3. cont. Luth. Latom. in defenſione ar. 3. Louan. & contra Oecolamp. Ayala. de trad. 3. p. Lind. lib. 4. Panopl. c. 57. Hieron. Torren. lib. 3. confeſ. Aug. c. 9. Paiua. lib. 8. orthodox. explicat. Viruesius Philip 9. 10. 11. Bellar. 4. lib. de pœn. Iauel. lib. de Philoſophia Chriſtiana. p. 5. tract. 5. Tilman. de ſacram. c. 4. conc. Trid. ſeſſ. 14. Flor. ſeſſ. vlt. in 4. decret. de vnione Armen. late Colonien. anni 1535. p. 7. c. 30. vſque 39. Mogunt. anni 1549. Senonen. to. 5. conc. & ſunt de hac re antiquiora concilia.

PROOEMIVM.

§. 2. *& 3. De ordine & partitione huius libri.*
4 *Et ſequen. de erroribus contra ſacram. pœnit.*
10 *De vtilitatibus quæ per accidens ſumuntur occaſione hæreſum.*

POST doctrinam omnibus, aut quibuſdam ſacramentis communem, de ijs in ſpeciali primum agimus, quæ per ſe & directe ſunt inſtituta contra peccata. & hac & omni ratione baptiſmus obtinet principem locum. huic adiunctus eſt liber de ſacramento confirmationis, quaſi appendix: eo quod à Patribus confirmatio cum baptiſmo coniungatur quaſi complementum illius. Deinde propter vicinas & ſimiles proprietates ſtatim ſecundo loco poſt confirmationem, dictum eſt de ſacramento extremæ vnctionis: quæ ordinatur contra peccata quædam, & peccatorum reliquias. Atque hæc tribus libris ſunt compendio comprehenſa.

2 Nunc honeſtas ob cauſas. 3. loco conſtituimus ſacramentum pœnitentiæ totidem libris explicatum, quod Chriſtus inſtituit per ſe in remedium peccati poſt baptiſmum commiſſi. In lib. 1. agitur de cauſa finali vnde ſumitur neceſſitas huius ſacramenti: de forma, materia, ſubiecto, & effectibus illius. Præcipue de prima materiæ parte & virtute pœnitentiæ. Deinde lib. 2. de cauſa efficiente: & de alijs duabus partibus materiæ, nempe confeſſione & ſatisfactione. Quas Chriſtus immediate inſtituit, ſicut & contritionem ac abſolutionem eſſe partes ſacramenti. Tandem lib. 3. de miniſtro pœnitentiæ, cum clauibus ordinis & iuriſdictionis: & de qualitate miniſtri.

3 Partitio libri primi, hæc eſt. 1. de nomine & definitione pœnitentiæ: atque id ſacramentum neceſſitate medij & præcepti eſſe humanæ ſaluti neceſſarium. 2. de materia & verborum forma: ac de vero ſenſu illius. 3. de varijs effectibus quos ſacramentum, aut virtus pœnitentię habet. 4. de virtute pœnitentiæ: de actu illius, ſeu contritione,

tritione, quæ eſt prima pars materiæ propinquæ: & de materia remota quæ ſunt peccata 5. quam difficilis, & eximius actus ſit contritio, quæ includit multiplex propoſitum, & habet quadruplicẽ quantitatem, & de præuia diſpoſitione qua impetrari ſolet donum contritionis. De impedimentis iteræ pœnitentiæ 6. & tamen homini contrito conferri gratis remiſſionem peccati. 7. Præter effectus ſupradictos, habet ut meritoria iuſtorum opera quæ peccato fuerant mortificata, viuificet. & hæc aliter redire, quàm peccata quæ in relabente dicuntur per ingratitudinem redire. Tandem 8. de ſubiecto huius ſacramenti, & virtutis, de intentione, & diſpoſitionẽ illius.

4 Contra hoc neceſſarium ſacramentum prodierunt uarii errores. 1. Nouatiani negant in Eccleſia Catholica eſſe hoc ſacramẽtum.[a] 2. recentiores quidam ex Lutheranis negant differre à ſacramento baptiſmi: quia putãt ſola memoria baptiſmi refricata cum fide, remitti commiſſa poſt baptiſmum.[b] 3. alii recent. conuicti ex ſcripturis, & Patribus, admittunt nouum ſacramẽtum pœnitentiæ: ſed illud ita conſtituunt in ſola abſolutione, & quodam ritu, ut negent requiri confeſſionem[c] fieri homini ſacerdoti, ſed ſoli Deo.

5 De materia proxima: Luther. negant omnes tres partes pœnitentiæ:[d] optimam uero pœnitentiam, eſſe reſipiſcentiam, ſeu nouam uitam. & uehementius deſudat in abroganda ſatisfactione.[e] ſed uarius eſt. nam 1. negat remiſſa culpa, iuſtum eſſe debitorem pęnę temporalis.[f] Deum tamen paterne caſtigare filios, ut reſipiſcant in futurum. poſtea ſcripturis conuictus, admittit deberi pœnas: ſed negat redimi per ſatisfactiones iuſtorum ſponte aſſumptas[g] (magiſq; damnat certos ieiuniorum dies, & ſtatas preces.)[h] & negat ſatisfieri Deo per pœnitentias à Confeſſario iniunctas:[i] 2. negat pœnitentiã ex timore gehennæ ortã, eſſe utilem.[k]

6 De confeſſione ipſa. 1. eam negant Nouatiani, ut negant abſolutionem. 2. Vuicleph negat eſſe iuris diuini, ſed inuentum humanum.[l] 3. Petrus Oxomenſis negat ſaltem confeſſionem peccatorum in ſpecie eſſe de præcepto diuino (ac ſubinde ait contritionem iuſtificare ſine uoto ſacramenti[m]) ſed ex ſtatuto eccleſiæ.[n] 4. ſaltem non oportere pœnitentem confiteri omnia peccata mortalia.[o] aut certe confiteri circunſtantias.[p] ac ſubinde non eſſe præmittendam diſcuſſionem, & examen conſcientiæ.[q]

7 De forma abſolutionis. 1. quidam negant colligi ex ſcripturis ſacris, nec illud Ioan. 20. quorum remiſeritis, intelligi de uera poteſtate remittendi in ſacramento pœnitentiæ, ſed prædicandi Euangelium.[r] 2. abſolutionem non eſſe actum iudicialem.[ſ]

8 Circa effectus. 1. Nouatus ait quædam peccata remitti non poſſe per claues.[t] 2. alii aiunt ſemper remitti totam pœnam ſublata culpa: ac ſubinde Confeſſarium non ligare ad implendas pœnitentias.[u] De ſubiecti ſeu pœnitentis diſpoſitione quidam negant præmittendum dolorem, ſed fidem qua credat remitti ſibi peccata.[x]

9 Quidam negant ullum eſſe miniſtrum qui à peccatis abſoluere poſſit in Eccleſia Romana, nec ipſum Papam:[y] ſed eſſe apud ipſos hæreticos. 2. omnes etiam laicos eſſe ſacerdotes.[z] ſi modo deſignentur à populo tanquam miniſtri. in miniſtro uero non requiri intentionem.[a] Alii uero requirunt etiã bonitatem,[b] ita ut qui non habet gratiam, & Spiritum ſanctum non poſſit abſoluere. 3. alii aiunt ſacerdotes habere æqualem clauium poteſtatem cum Epiſcopis.[c] de quibus infra lib. 3. & dictum eſt, libro de ſacrament. cap. 1. & 26.

10 Non parua utilitas, & lux accreſcit Eccleſiæ occaſione hæreſum,[d] præter hæreticorum intentionem. 1. ut appareat fidelium probata fides, quæ perſeuerat illæſa inter tot hæreticorum tela. 1. Corinth. 11. oportet hæreſes eſſe, ut probati manifeſti fiant:[e] & appareant probati quaſi argentum ſonorum.[f] 2. ut exerceãtur doctorum fidelium ingenia exagitata ſubtilibus hæreticorum argutiis: atque

GLOS. IN PROOEM.

a Refert[a] Prateol. verb. Nouatiani. vid. ſof. cap. 13. Caſtro. verb. abſolutio. hęre. 3. vbi Medices, & Feuardus. Sander lib. 7. viſib. monarch. Bellarm. 1. ſacram. c. 1. hęr. 3. cum Epiphan. hær. 59. Aug. hæe. 38. Torren. lib. 3. confeſſ. Aug. c. 9. Lind. lib. 4. Panop. c. 61. b [b] damnat Concil. Trid. ſeſſ. 7. can. 10. Bellarm. de baptiſ. c. 18. lib. 1. de pœnitentia. cap. 11. col. antepenult. & c. 12. 13. & ſoluit argum. cap 14. c [c] refert Bellarmin. 1. de pœnitentiã. cap. 15. & confutat. at Scot. licet falsò negat cõfeſſionem eſſe partem: Durand. negat contritionem, aut ſatisfactionem eſſe partem (excuſantur vero ab errore, quia loquuntur ante Cõcil Floren. & Trid) ſed Catholice fatentur requiri, vt diſpoſitionem, aut conditionem neceſſariã. vide Bellarm. capit. d 17. [d] infra cap. 10. Caſtro, & Medices, verb. pœnitent. hęr. 1. Bellarm. 1. de pęnitent. cap. 18. & tamen Luther. alibi admittit duas partes nẽpe fidem, ſeu fiduciam remiſſionis (quæ vere non eſt pars pęnitentię, ut dum Catechiſm. Pij V. & Patres) & contritionẽ quandam. 1. terrorem cõſcientiæ ex minis legis incuſſum. alibi addit 3. partem eſſe nouam obedientiã, ideſt propoſitũ nouę vitę. At Caluin. negat illos terrores, ex ponit 1. mortificationem ſui. 2. viuificationem, ideſt propoſitum, & ſtudiũ bene viuendi. hoc confutat Bellarmi. cap. 19. & ſoluit argum cap. 20. e [e] infra cap. 8. & lib. 2. c. 18. & ſequent. Concil. Trident. ſeſſ. 14. cap. 8. can. 15. Caſtro, & Medic. verb. pœnit. hær. 1. ver. ſatisfact. Hoſi. inſtit. cap. 48. Eckius enchyr. tit. 9. Torren. lib. 4. confeſſ. Aug. f cap. 3. [f] Luther. & Caluin. apud Bellarm. 4. de pœnitent. cap. 2. g & 3. [g] Luther. & Melancht. & Kemnit. apud Bellarm. ſupra cap. h 3. 4. 7. [h] refert Bellarm. cap. 6. [i] apud Bellarm. cap. 5. [k] contra i Trident. ſeſſ 14. can. 5. Caſtro, & Medices verb. pœnit. hær. 2. ver. k contritio. Bellarm. lib. 1. de pœnitent. cap 18. lib. 2. cap. 2. [l] de l Nouatianis ſup. A. de Vuicleph Prateol. Caſtro, & Medic. verb. confeſſ Bellarm. lib. 3. pœnitent. cap. 1. Vualden. to. 2. ſacrament. m c. 135. [m] damnatur in Conc. Complut. cõfirmato per Xiſt. IIII. & Trident. ſeſſ. 14. cap. 4. can. 6. & fauet errori. Med. C. de pœnit. n tracta. de quo inf. lib. 2. cap. 1. [n] Pręter Vuicleph. & Pet. Oxom. Eraſm. in Hieronym. epiſt. ad Ocean. de obitu Fabiolæ. & annot. in Matth. 19. & Renan. hær. annot. ad Tertul. lib. de pœnitent. ſed o ibi bene confutat Pamel. Caſtro, & Medic. verb. confeſſio. Trid. p capit. 5. cao. 6. [o] P omnis Sect. Luther. refert Bellarm. 3. pœnit. cap. 1. Caſtro, & Medices ſupra. contra quos Trid. ſeſſ. 14. q ca. 5. can. 7. 8. [q] cit. ſup. Trident. cap. 5. r can. 7. [r] Caſtro, & Medic. hære. 5. Bellarm. ſup. Trident. ſ can. 3. q. 10. [ſ] Trid. can. 9. & cap. 1. & 6. Conc Florent. Conſtantien. Caſtro, & Medices abſolutio hære. 2. Bellarm. 3. pœnitentiæ. cap. 10. Taper. artic. 5. Soto diſtinc. 14. quæſt. 1. t artic. 3. [t] cit. A. inf. capit. 10. D. Thom. addit. quæſt. 19. Tri u dent. can. 9. [u] Audiani & Meſſaliani. apud Bellarm. 3. pęnitentiæ. c. 1. Theodor. lib. 4. de fabu. hæret. Dam. lib. de centum hæreſ. Trident. ſeſſ. 6. cap. 14. can. 30. ſeſſ. 14. can. 13. Taper. articu. 6. Sotó, lib. 3. de natura & gratia. capit. 6. diſt. 19. q. 1. artic. 3. x [x] Caſtro, & Medic. ver. abſolut. Bellar. 1. pœnitentiæ. cap. 15. 18. Trident. ſeſſ. 14. can. 12. & ſeſſ. 6. capit. 9. can. 14. vid. y can. 12. 13. 19. [y] Caſtro, & Medic. verb. abſolutio. 2. Bellar. 1. de ſacrament. cap. z 24 [z] Bellarm. ſup. Caſtro, & Medic. verb. abſolut. hęr. 3. verb. ſacerdot. ſupra de ſacram. cap. 1. & a 26. [a] ſup. de ſacram. cap. 29. Bellarm. 1. de ſacrament. capit. b 27. [b] inf. lib. 3. de pœnit. cap. 17. Bellarm. 1. de ſacram. cap. 26. Trid. ſeſſ. 14. c can. 10. [c] inf. lib. de ordine, & quod Epiſcopus poſſit reſeruare caſus. inf. lib. 3. de pœniten. cap. 14. Trid. ſeſſ. 14. cap. 7. can. 11. ſeſſ. 23. c. 4. d can. 7. [d] Caſtro, lib. de hæreſ. à princip. Medic. in procem. de hęreſ. Simanc. de Cathol. inſtit. tit. hæreticus. c. 31. D. Thom. 2. 2. q. 11. art. 3. ad 2. explicans 1. Corinth. 11. oportet hæreſes eſſe, ſicut & Matth. 18. neceſſe eſt, ut veniant ſcandala. & q. 10. artic. 11. Turrecrem lib. 4. ſum. eccleſ. p. 2. cap. 5. Bañes d. quæſt. 11. 6. Aug. in in Pſalm. 67. increpa feras arundinis. & lib. 1. de Gene. contra Manich. cap. 1. to. 1. lib. 18. ciuit. cap. 51. Grat. cap. fin. 24. q. 3. Greg. II. Paſtor. c. 2. Saulus Act. 9. inualeſcebat, & confundebat Iudæos diſputãs cum illis. Brunus. lib. 2. de hæret. c. vlt. Bellarm. lib. 4. de ver. Dei. c. 12. e [e] Patres in 1. Corint. 11. Aug. ſer. 97. de temp. & lib. 7 cõfeſſ. c. 19. f Greg. ſup. & epiſt. ad Anaſt. Antioch. Tert. de præſcr. hær. [f] Aug. in

g in Pſalm.67. congregatio Taurorum. [g] Patres, & auctor. ſupra. h [h] Auguſt.1.Trinit.cap.3. lib.contra mendac. cap.6. [i] Hæreticos i eſſe hoſtes peiores ethnicis. Auguſt.21. ciuit.capit.25. Chryſoſt. hom.50. ad popul. Simanc.de cath.inſtit.add. cap.30. num.7.cap. 31. num.45. cap.46.nume.41. Perez.l.4. titu.4.lib.8. ord.pag.85.

k [k] quia hæreticus deſtruit fidem quæ eſt fundamentum Eccleſiæ. Auguſt. ſer. 22. de verb. Apoſt. Leo ſermo. 18. de Paſſione Domini.

art.5. vbi Fr. Med. & q.109.6. dub.3. quia omne meritum fundatur in gratia, & requirit Dei promiſſionem, & acceptationem: & art.7. vbi Caiet. Conrad. Fr. Med. & Recent. retractat D.Thom. meritum congrui, quod olim in peccatore admiſit reſpectu. 1.gratiæ. Berg. Concord.§.888. Cano, relect. de pœnit. Sot.2. de nat. & grat. cap.4. lib.3. cap.8.d.14.q.2.ar.3. Led.2.p.q.2 artic.1. Greg.2.d.26.Burg. in Pſalm.118. retribue ſeruo tuo. add. 3. innuit Aug.1. ad Simplic.q.2. de ſpiritu & lit. capit.29. Anſel. in prolog. cap.11. facit Conc. Arauſic.2.cano.17. vid. can 3.4.10.15. Conc. Paleſt. apud Aug.de gra.Chriſti cap.3.in quo Pelag. retractauit. Leo epiſto.84. ad Epiſcop. Aquileien.Trident. ſeſſ.6. capit.8. quia Apoſt. Rom.3.4.11. negat gratiam dari propter merita, aut opera. & tamen homo iuſtus poteſt alteri impio mereri de congruo. 1. gratiam.q.114. artic.6. & in 2.diſt.27. in 4.

ita clarius proponant, & prædicent g omnibus veritates fidei [g] in Eccleſia, quæ in dies & in horas illuminatur quaſi aurora cõſurgens. quare quæ de ſacramentis quæ ſunt quædam Eccleſiæ fundamenta, oppugnarunt hæretici, (ſunt vero fere omnia quæ noſtri theologi conſtanter affirmarunt) ea habemus magis illuſtrata, & communita quaſi antidotis, nempe eximiis Conciliorũ, & Patrum doctrinis: poſt quas nos h nihil ſcriberemus, niſi B. Auguſt. [h] moneret, vbi hæreſes vigent, ut omnes qui ſcribendi talento aliquo ualent, zelo fidei, & religionis ſcribant, & ex pia æmulatione ſe prouocent: etiamſi eadem communi conſpiratione aliis verbis repetant, & inculcent: ut ex huius aut illius ſcriptoris officina, Catholica, & ſana doctrina paſſim in omnium manus, & ora deducatur. 3. vt fundamenta Eccleſiæ, quæ vetuſtate corroſa videntur, fulciantur. Eſt quidem nobis bellum cum Paganis, ac Iudęis, quos inducere in Eccleſiam Chriſti, & ad baptiſmum infideliũ peccatis aptum, & neceſſarium remedium allicere conamur: ſed mo i leſtior eſt ciuilis pugna, [i] cum domeſticis hoſtibus, & baptizatis hæreticis, qui nihil præter nomẽ Chri k ſtianum habent, [k] quos reducere in gremium Sanctæ Matris Eccleſiæ, & deinde cum improbis Chriſtianis quos recõciliare ſalutari hoc pœnitentia ſacramento, & ſana illius doctrina enitimur.

CAPVT I.

De dignitate Sacramenti Pœnitentiæ.

§.5. & 9. *De nomine, & quod ſit virtus & ſacramentum.* 4.

7 *Vbi B.Thom. de his agat.*

8 *Quomodo differat ab aliis ſacramentis.*

10 *Differt ab externa vindicta: & ſacramentum hoc inſtitutum eſſe à Chriſto.*

IVſius de hoc neceſſario peccatoribus Chriſtianis ſacramento pœnitentiæ dicendum eſt, & de Confeſſarii munere, ac fine: eo quod hæc tractatio ſit ad mores, & praxim valde utilis, & paſtoribus animarum ne a ceſſaria [a] in miniſterio enim huius ſacramẽti, & iudicii digne exercendo opus eſt præter vitæ exemplum, quod in integro iudice cernitur, magna ſcientia, & prudentia in ſacerdote habẽte iuriſdictionem in oues proprias, aut cõmiſſas.

2 Miniſter ſacramenti baptiſmi, aut matrimonii poteſt eſſe laicus: confirmationis, & ordinis ordinarius miniſter eſt Epiſcopus, in ſuprema ordinis poteſtate collocatus: ſed qui miniſtrat ſacramentum, pœnitẽtiæ, & abſoluit à peccatis medius inter hos eſt, ut nec Epiſcopum eſſe oporteat, nec laicus aut diaconus eſſe poſſit, ſed ſolus homo ſacerdos, ut lib. de ſacram. cap.26. dictum eſt. qui ſimul habet poteſtatem conſecrandi, & offerendi in ſacrificium Eucharistiam, & miniſtrãdi Extre b mæ vnctionis [b] ſacramentum.

3 Eius ſacerdotalis dignitatis, dignatus non eſt Deus Angelorum c etiam ſupremos facere conſortes: [c] quamuis hi interdum legantur ex priuilegio miniſtraſſe baptiſmũ, aut eucharistiam. Hanc vim reconciliandi Deo adultum Chriſtianum, & ab omni peccato peccatorumq; numero abſoluẽdi, ſolus Deus per autoritatẽ habet: eam Dei Verbum d humanitati ſuæ per excellentiam [d] communicauit, tanquam inſtrumẽto cõiuncto, ut pro arbitrio, & abſque ſacramento culpas & pęnas debitas condonare poſſet: & hic finis fuit præcipuus diuinæ Incarnatio e nis, [e] vt peccatores Deo reconcilientur propter gloriam Dei.

4 Nobiliſſima poteſtas ea eſt, ut ſacerdos hominem de vili humo factum, & peccato, quo nihil longius à Deo diſtat, infectum, quadam velut metamorphoſi transformet in Dei filium: dedit enim Deus hanc hominis poteſtatẽ filios Dei facere. Quæ dignitas eo exemplo illuſtratur: quis enim non mirabitur hominis artem ſi efficta imagini vitæ experti præſtaret vitales operationes angelicas aut diuinas? dignius ſane eſt quod Confeſſarius fœculẽtam terram vno temporis momẽto conuertat, nõ in aerem, aut cœlum empyreum dignam Dei, & beatorum ſedẽ, ſed in Dei filium: & qui deformatam luxuris imaginem Dei, ideſt animam peccato mortuam viuis gratiæ coloribus reformet, & ei dem diuinæ naturæ conſortium, & diuinas operationes communicet. eſt ſane hæc impii iuſtificatio ſum f mum opus Dei in creatura, [f] & inſignis gratia, quam nulla creatura g ſibi promereri poteſt. [g]

5 Pœnitentia, & pœnitere, à La h tinis [h] dicitur, quaſi pœnam tene i re, [i] vt ſemper puniat in ſe, quod k peccando commiſit. [k] quæ eſt definitio pœnitentiæ: græcè dicitur l metanæa. [l] ideſt reſipiſcentia, quæ m ſimul includit triſtitiam [m] ſpontaneam, & rationabilem pœnam de

GLOSSA Cap. I.

a DIcetur [a] lib.3.de pęnitẽ. b ca.26. [b] lib.de confirm.c.13. ſacerdos eſt miniſter vnctionis, pœnitentiæ, & euchariſtię, inſtitutus Ioan. 20. quorum remiſe c ritis. [c] [d] de ſacram. d cap.26.D.Tho.3.p. q.64.7. & ar.1.cum e ſeq. [e] probat D.Th. 3.p.q.1.art.3. Luc. 19. venit filius hominis quærere, & ſaluũ facere quod perierat. Symb.Nicen.qui propter nos f homines. [f] D.Tho. 1.2.q.113. artic.9. cum Aug. tract.72. in Ioan. & licet cõparant gratiam iuſtificationis cum creaturà tantum corporali, ut cum terra & cœlo, ſignificant tamen eſſe perfectiorem natura Angelis cũ dicat.q.110.ar.2. ad 2. eſſe perfectiorem anima, cum ſit participatio diuinæ volũtatis & naturæ, & q.112.1.gratia excedit omnem facultatem naturæ creatæ. Chryſoſt. ho.9. in Rom. ſi. gratia præſtat etiã viſioni beatæ, vt radix omniũ bonorum. cum tamẽ viſio ſit id quod per modũ actus attingit vltimum finem: ſicut inquit, peccatũ eſt pœna oſ igne, & pœna inferni. & in Eph.1. quæ diuitiæ gloriæ: & in admirabile lumen ſuũ: declarat Chryſoſt. excellentiã gratiæ & in rationi gratuiti doni iuſtificatio impij excedit donũ innocentiæ, quia magis gratis datur. D.Tho. 2.2. q.106. g 2. [g] nemo ſibi poteſt mereri. 1. gratiã etiam de congruo, D.Tho. 1.2. q.114.

h d.15. [h] verbo pęnitere vtitur Cicero epiſt.ad Atticum, & ſępe Plin.Iun.epiſt. 130. Senec. lib.17. cap.12. vid. Nizol. quod probant Pius V.Roffen.art.7. Cano.1.p. de pœniten. Bellarm.1. de pœn. cap.7.lib.2.c.5. Sot. diſt.14. q.2. l. ad 1. i Tertul. [i] Aug. de vera & fal. pœnit.c. 8. & 10. c.pœnit.2. de pœnit.d.3. Nau. prælud.10. num.1. k D.Tho.d.14.q.1. [k] Aug.c.19. & alluſit Amb.& Greg.apud Mag.d.14. definiũt, pœnitẽtia eſt præterita mala plangere, & plangẽda iterum non admittere. Iſid. 6.Etym. fin. pœnit. idẽ eſt quod culpæ punitio. de definitione Bellar.1. de pęn. c.19.col 3.c.20 col. l 1.ſi.Sot.q.1.ar.1. [l] ſic Græc. hi metanæa, vbi nos habemus pęnitentiam, Matt.3. pniam agite, & c.11. & Luc.10. olim pœnitentiam egiſſent. Marc.12.Luc.11. & 2.Corint.7.triſtitia quæ ſecũdum Deũ eſt pniam operatur. Bellarm.1. de pnia. c.7. Nau.prę'ud.10. nu.1.Soto.d.14.q.2. 1.& elegãtius ſoluo Led.1.p.q.25.art.1. m [m] ſic 2.Corin.7.triſtitia:

malo præterito : ſic enim pœnitet nos de præteritis malis. diciturque quando homo priuata autoritate, [n] quaſi inſtigante, & vindicante natura, ob culpam aſſumit ſponte pœnam in quo differt à pœnis purgatorii, & flagellis Dei, per quæ potius ſatis patimur, [o] quã ſatisfaciamus.

6 Duplex eſt pœnitentia, virtus & ſacramentum. virtus differt à iuſtitia vindicatiua publica, quæ pœnas ſolenni, & exteriori pœnitentia imponit; propter bonum commune, ut ſatisfaciat ſcandalo Reipublicæ: quod fit à gerente publicum officium iudicis cum accuſatore, teſtibus, & vindice: non propter illorum culpam, ſed alterius qui reus eſt: & hic ab illis patitur punitionem inuitus, non agit. At virtus pœnitentiæ (quæ eſt pars potentialis iuſtitiæ. ut dicetur cap. 19. ſicut & religio) habet actum per ſe interiorẽ, ut fides. & caritas: quia culpa contra Deum eſt primum in voluntate. quo actu homo ex affectu contendit, quoad poteſt, compenſare pro offenſa Dei, ut ſic diſpoſitus veniam gratis impetret. deinde hæc vindicta eſt ſalutaris, propter ſalutem priuatam pœnitentis. tandem vnus reus ſponte gerit illorum omnium officium: quia in ea virtute eſt quodammodo iudex ipſe ſui. [p] & vindex ac teſtis propriæ culpæ: quæ non tam in paſſione, & receptione pœnæ, quam in vitali, ac lubente actione conſiſtunt.

7 De hac virtute. D. Thom. in tota 2. part. vbi de reliquis uirtutibus copioſè egit, non meminit: ſed in fin. 3. par. agit de illa ad plenam doctrinam de ſacramento pęnitentiæ: & de illa dicetur, cap. 19.

8 Sumitur ſecundo exterior pœnitentia, pro quodam ſacramento per Chriſtum inſtituto. quo baptizatis, per ſe applicatur Chriſti meritum, & ſatisfactio in ueniam peccatorum. ex Patribus vero conſtat pœnitentiam eſſe uere ſacramentum, [q] id eſt, ſignum inter homines ſenſibile, quod ſignificat, & efficit peculiari modo ex promiſſione Chriſti remiſſionem peccati per gratiam infuſam: & exterior ſententia in hoc iudicio circa eos, qui poſt baptiſmum ſubditi eccleſię peccarunt, ſignificat internum, & ſpirituale iudicium, [r] quod fit cum interiori abſolutione: ut ablutio externa baptiſmi ſignificat ablutionẽ internam.

9 Variis nominibus vocatur, ut pœnitentia, [ſ] reconciliatio, ſeu abſolutio. [t] confeſſio, ſeu exomologeſis: [u] & manus impoſitio, præſertim dum recõciliabatur, qui erat in publica pœnitentia. [x]

10 Pœnitentia differt non tantũ voce, ſed re à cæteris ſacramentis, & plane à baptiſmo [y] differt in materia, forma, & effectu: quamuis baptiſmus interdũ dicatur Hebr. 6. renouatio pœnitentiæ. ut ſacramẽtum pęnitentiæ vocatur à Patribus laborioſus baptiſmus, [z] nec enim ad remiſſionem peccati poſt baptiſmum ſatis eſt excitare fidem de baptiſmo recepto. [a] dicuntur tamen à D. Auguſt. [b] per baptiſmum non ſolum præterita, & præſentia peccata remitti, ſed etiam illa, quæ poſteriori tempore cõmittuntur. quia per baptiſmum homo fit capax aliorum ſacramentorum, per quæ remittuntur peccata, nam idem B. Auguſt. [c] plane fatetur non baptiſmi regeneratione, ſed alia conuerſione, & curatione, remitti peccata poſt baptiſmum. Baptiſmus enim ordinatur ad ſpiritualem regenerationem, quæ ſemel tantum habet effectum: confirmatio uero, & cibus euchariſtiæ ordinantur ad augmentum, & nutritionem, quæ fit etiam in eo, qui baptiſmalem innocentiam conſeruat: ut lib. de ſacrament. capit. 6. dictum eſt. Decuit uerò Chriſtum in eum finem contra ſpirituales morbos lethales, qui ſæpe fidelibus accidunt poſt baptiſmum, inſtituiſſe efficacem medicinam, qualis eſt ſacramentum pœnitentiæ. [d] vt inſtituit baptiſmum pro infidelibus. [e]

11 Huius ſacramenti præcipua vis conſiſtit in forma abſolutionis [f] per iudicem, qui Chriſti vicem te-

ſtitia: exponit Chryſoſt. hom. 15. & diſtinguit cõtra pœnitentiam mundanam. & metanœam extendi ad præterita probat Tertul. de pœnit. vbi Pamel. Cypr. ſer. 5. de lapſis. Lactant. lib. 6. diuin. inſtit. cap. 24. Baſil. orat. de fame, & ſiccitate. Tertul. 2. contra Marcion. Ambr. ſup. Aug. etiam hom. vlt. ex 50. enchyr. cap. 70. epiſt. 108. & probat D. Thom. q. 85. 1. Soto. 2. de natur. cap. 13. d. 14. q. 2. 1. Pighius. Vega. lib. 13. cap. 17. Cano de pœnitentia. p. 2. Roffen. art. 7 Bellarm. cap. 7. & citãt Auſon. in parœmia occaſio. de pœnitentia, Sum Dea quæ facti non factiq; exigo pœnas: Nempe, vt pœniteat, ſic metanœa vocor. hęc cõtra Luther. quibus fauet Valla in 2. Corinth. 7. & Eraſm. in Matth. 3. qui contẽdũt in ſcriptura metanœã ſignificare reſipiſcentiam cum ſola mutatione mentis in futurũ. in quo errant cõtra Conc. & Patres. [n] Differt priuata pœnit. interior, vel exterior ſatisfactio pro bono priuato, ab ea pœna quæ propter bonũ commune in ſatisfactionem ſcandali imponitur à Iudice, quam reus non agit ſed patitur inuitus. [o] Soto. diſt. 19. q. 3. artic. 3. [p] ſic Virgil. vir bonus, vindex ſeu Iudex ipſe ſui. & tamen in ſacramento pęnit. Iudex nõ eſt pœnitens, ſed Cõfeſſarius. [q] Cõc. Florent. Trid. ſeſſ. 14. cap. 1. can. 1. ſeſſ. 6. c. 14. can. 29. & in generali ſeſ. 7. can. 1. colligit Ioan. 20. de quo loco dicetur libro 3. de pœnit c. 4. D. Thom. q. 84. 1. Conc. Lateran. c. firmiter. de ſum. Trin. Luc. 1. propoſit. c. ad abolendam de hæret. Doct. d. 14. vbi Soto. q 1. Patres citat. Pet Sot. de confeſſ. lect. 3. Vualden. ſacrament cap. 135. Taper. art. 13. Tertul. de pęnitent. vbi Pamel. num. 1. citat. Cyprian. Cyrill. Ambroſ. ſæpe Auguſt. quem citat Torren. vt in Pſal. 146. ſanat contritos corde, & alligat: hæc alligamenta eſſe ſacramenta. lib. de viſit infirm. & 1. cont. Creſcon. cap. 21. de ver. & fal pœnit. cap. 10. Bellarm. lib. 1. à cap. 8. & cap. 10. probat eſſe ſacram. & lib. 1. de ſacram. cap. 9. lib. 2. cap. 24. [r] vt exterior ablutio baptiſmi, quia ſignificat internam, cauſat gratiã: ita iudicium externum ſeu abſolutio ſignificando cauſat. [ſ] ſic vocat Siriach. PP. apolog. contra Anaſthaſ. Imperat. vt refert Marian. Victor. lib. 1. de pœnit. cap. 2. Ambr. 1. de pœnit. cap. 2. & 6. lib. 2. cap. 2. & 9. Auguſt. 22. contra Fauſt. cap. 29. vocat medicinã confeſſionis, & pœnit. Pamel. in Tertul. de pœnit. in princip. Bellarm. lib. 1. de pœnit. cap. 11. de triplici pœnitentia, priuata, publica, & ſolemni, & cap. 7. de voce pœnitent. [t] Auguſt. epiſto. 180.

[u] Cypr. lib. 1. epiſt. 3. aliàs 15. vtitur voce exomologeſis, & ſerm. de lapſ. Iræn. lib. 3. c. 4. nunquam vero ſumitur pro publica confeſſione publicorum ob quæ excommunicantur, ut putat Kemnitius. interdum tamen ſumitur pro cõtritione, & ſatisfactione, ut ſimul connotantur confeſſionem. Bellarm. 3. de pœnit. c. 6. ex Iræn. lib. 1. cap. 9. Tertul lib. de pœnit. [x] ſup. de ſacram. c. 10 ſ. Cypr. lib. 3. epiſt 14. Bellarm. lib. 1. de pœn. c. 10. 21. Auguſt. 5. de bapt. cõtra Don. capit. 20. 23. de qua etiã loquitur in difficilibus locis lib. 3. c. 16. [y] Trid. ſeſſ. 6 c. 14 ſeſſ. 14. c. 2. Cyrill. lib. 12. in Ioan. c. 56. qui tamen, & quidã Patres id Io. 20. exponit de ſacro pęnitentiæ ſimul & baptiſmi, quibus p ſe fit remiſſio peccati. Bellarm. 1. de pœnit. cap. 12. 13. [z] vt Patres exponunt (quos affert Bellar. cap. 13.) in Hebr. 6. impoſſibile eſt rurſus renouari per pœnitentiam. i. per baptiſmum. & Mar. 1. prędicans baptiſmũ pœnitẽtiæ. Aug. de fid. ad Pet. c. 30. vide Trid. ſeſſ. 6. c. 14. & ſeſſ. 14. c2. 2. ait ẽ contra ſacrum pœnitẽtiæ vocari à Patribus laborioſũ baptiſmum. Dam. lib. 4. c. 10. Caſſiodor. de orig. officiorũ. c. 24. Clem. Alex. apud Euſeb. 3. hiſt. ca. 17. aliàs 24. Nazianz. lib. 4. ſuæ Theologiæ. c. 9. & orat. 39. i ſancta lumina. Cano de pœnit. Turrian. in Clem. lib. 2. conſtit. c. 41. Bellar. lib. 1. de pœnitentia. c. 13 Hoſ. inſt. c. 42. Caniſ. lib. 1. contra Magdeburg. de Baptiſta. c. 10. [a] Trid. ſeſſ 7. de ſacrament. can. 5. & 6. & de baptiſ. can. 10. Bellar. de baptiſmo. c. 18. [b] Augu. 1. de nupt. & cõcup. c. 33. Fulgẽt. de fide ad Petrum. c. 30. baptiſmum vocat ſacrum fidei, & pniæ: quia in adultis Acto. 2. requirit pniam. [c] vt plane fatetur Aug. non memoria bapt. ſed alia curatione remitti peccata poſt baptiſmum. Trid. ſup. Bell. Pamel. in Tert. de pnia, & Aug. li. 5. de bapt. c. 22. & epiſt. 23. Cyril. 12. in Io. c. 56. [d] Trid. ſeſſ. 14. c. 1. Pacian. epiſt. 3. ad Symphron. quare finis pniæ eſt triplex. 1. vt cõpenſet, & ex affectione contendat ſatiſfacere pro offenſa 2. vt ſpõtanea vindicta mẽdat reconciliare ſibi Deũ. 3. vt medeatur morbo ſuo, & recuperet virtutes amiſſas. D. Tho. q. 90. 3. Aug. in Pſal. 57. Tert. de pnia cuius verba ſumpſit Hiero. in eccleſ. 7. Cypr. ſer. 5. de lapſis Ephren de pœnit. c. 1. lib. de extremo iud. c. 5. Chryſ. hom. 7. ad populũ, & colligitur 2. Cor. 7. triſtitia quę ſecũ Deum eſt pniam in ſalutẽ operat. [e] Trid. ſeſſ. 6. c. 14. ſeſſ. 14. c. 2. baptiſmus pro infidelium peccatis: pnia pro fidelium ſeu baptizatorum & hæreticorũ remiſſione. [f] Trid. ſeſſ. 14. cap. 3.

cap. 3. dicit præcipuè vis ſita eſt in verbis ego te abſoluo. Concil.
Florent. Bellarm. 1. de pœnitentia. c. 15. & ſic eſt explicandus dum
lib. 1. de ſacram. cap 9. col. 3. ſignificat ſacramentum pœnitentiæ
conſiſtere eſſentialiter in ſolis verbis abſolutionis, cum tamen eſ-
ſentialiter includat actus pœnitentis, qui ſunt materia. infra. cap.
g 10. & 11. g quia pro
latio verborũ niſi ſit
à debito miniſtro
non eſt forma: ut
actus non dicitur vi
talis niſi ut eſt à ſup
poſito viuente con-
h iuncto. h citat. ſup.
§. 3. C. & lib. de ſa-
cram. cap. 3. Triden.
ſeſſ. 7. can. 1. ſeſſ. 14.
c. 1. can. 1. vid. can. 3.
& 10. & ſeſſ. 6. c. 14.
ſeſſ. 23. can. 4. inſti-
tutum eſt Ioan. 20.

g net, prolata: g ſuppoſita materia,
quæ eſt exterior confeſſio hominis
verè pœnitentis. hoc ſacramentum
habet ſimilitudinem cum publica
vindicta, ut dictum eſt. quia eſt ex-
terior pœnitentia, & propter bo-
num commune, quod eſt compen-
ſatio offenſæ, & reconciliatio Dei:
& fit per miniſtrum Dei publicum,
qui præcepto compellit reum ad ſa-
tisfactionem iniunctam. non ſic
erat in ſtatu legis naturæ, aut vete-
ris: ut dicetur lib. 2. cap. 10. nec ab
Eccleſia, & Apoſtolis, ſed à Chriſto
fuit immediatè inſtituta tam abſo-
lutio, quam præuia confeſſio pec-
h catorum. h vt dicetur lib. 3. ca. 10.

CAPVT II.

De Sacramento hoc eſſe præceptum tale, ut ſimul ſit medium ſaluti neceſſarium: Idque magis, quam de Euchariſtia.

§. 2. *Quandoque iuſtificari impium abſque reali huius Sacramenti ſuſceptione.*

§ *De ſacramento Confirmationis non præceptum, neque eſt medium neceſſarium. In quo præceptum de medijs neceſſarijs differat ab alijs præceptis.*

DE confeſſione, & de curanda
abſolutione non eſt tãtum vti-
a le conſilium, a ſed poſitiuum Chri
b ſti præceptum diuinum b non om-
nibus baptizatis, ſed iis qui pecca-
tum mortale habent, factum poſt ba
ptiſmum, ut ex Luc. 13. niſi pœni-
c tentiam egeritis. c Ioan. 20. quo-
d rum remiſeritis. colligunt Patres. d
e & Conc. Trident. e deinde ab Apo
ſtolis, & Iacobo, cap. 5. promulga-
tum dum ait, inducat presbyteros.
&c, confitemini alterutrum pecca-
f ta veſtra. f Actor. 19. qui credide-
rant veniebant confitentes, & an-
nunciãtes actus ſuos. Potuit Deus
impium ſine vllo pœnitentiæ actu
g iuſtificare, g infuſis habitibus gra-
h tiæ, & caritatis: h ſed poſito tali
præcepto inſtituit id Sacramentum
i in re i eſſe homini poſt baptiſmũ.
mortaliter peccanti, medium ne-
k ceſſarium ad ſalutem, k ſi modo
commodè, & tempore debito reci-
pere poſſet. ut lib. de bapt. cap. 5. di-
ctum eſt. ei tamen, qui à receptio-
ne excuſatur formalis cõtritio ſi re-
cordetur peccati mortalis eſt nunc,

GLOSSA
Cap. II.

a HÆretici a Meſ
ſaliani, vt re-
fert Dam. de hæreſ.
cap. 18. dicunt con-
feſſionem eſſe inuti
lem, & ſuperfluam:
imo contra ius natu
ræ quod ſe infamet
coram hoĩe. & Vual
denſes apud Vuald.
tom. 2. de ſacramen.
capit. 135. Iacobitæ
apud Guid. de hæ-
reſi. Vuicleph. apud
Vualdenſ. qui dam
natur in Conc. Con
ſtant. ſeſſ. 8. error. 7.
ſed falſo adſcribitur
Luthero: quia Leo X. & Ruffen. artic. 8. & 9. nihil tale ei tribuit.
ſed Lutherani Melancth. & Eraſm. Sarcerius, id aiunt, & impin-
gunt multis Patribus. de his hæret. Bellarm. lib. 3. de pœnitentia.
cap. 1. Lindan. lib. 4. Panop. Prateol. Caſtro. & Sebaſt. Medices de
hæreſ. verb. confeſſio. Sander. lib. 7. de viſibili monarch. de Catho
licis autem qui negant præceptum diuinum confeſſionis, dicetur
b poſtea. b quia finis eſt prima cauſarum: & cũ catholicis agimus,
qui agnoſcunt confeſſionem pœnitentia, & claues ſacerdotii. prius
agimus de neceſſitate finis, aut medij, & deinde præcepti, quam
c declaremus eſſentiam, & partes huius ſacramenti. c ea Luc. 13.
niſi pœnitẽtiam egeritis: colligitur vtraque neceſſitas. ſicut Io. 3.
niſi quis renatus: colligitur vtraque neceſſitas in baptiſmo. ſupra
lib. de bapt. c. 3. B. Bellarm. de bapt. c. 4. cum Aug. 1. de pecc. mer.
c. 30. Trid. ſeſſ. 7. de bapt. can. 2. & ſimili phraſi Ioan. 6. niſi mandu
caueritis: colligitur neceſſitas medij, & præcepti in adultis de eu-
d chariſt. ſup. lib. de ſacram. c. 4. Bellarm. 2. de pœnit. cap. 8. d ſic in
Ioan. 20. inſufflauit, (vt flatus extinguit ignem, & diſſipat nubes,
ſic abſolutio de qua Eſai. 44. deleui, ut nubem peccata tua) accipi-
te Spiritum ſanctum, ideſt, & gratiam, vt digne miniſtretis ſacra-
mentum: & poteſtatem ordinis, quæ manet etiam abſque gratia.
quorum remiſeritis: in quem locum probant Apoſtolis datam ve
ram poteſtatem remittendi, Cyril. lib. 12. in Ioan. c. 56. Chryſoſt.
hom. 85. licet obſcure: Theophyl. Euthym. & ex Latinis. Aug.
D. Thom. Gagneius. Caiet. Catech. Pij V. Vualdenſ. c. 139. Ca-
ſtro. ſacerdotum hær. 1. Bellarm. 3. de pœnit. cap. 2. & ex eodem
loco colligit Turrian. annot. in Clem. lib. 6. conſtitutionum c. 12.
& citat Dionyſ. cap. 3. eccleſ. hierar. Chryſoſt. hom. de proditione
Iudæ Dam. lib. 4. cap. 24. Cypr. lib. 2. epiſt. 3. Ambr. lib. 4. ſacram.
adde Hieron. epiſt. ad Edibiam. q. 9. Ambr. lib. 1. de pœnitentia.
cap. 7. & in Luc. vlt. Auguſt. q. 93. nou. & veter. teſtam. Origen. in
Pſalm. 37. Greg. hom. 26. in euang. Anſelm. in Lucæ. 17. D. Tho.
add. q 37. 4. ad 1. & artic. 5. ad 2. ſeu d. 24. q. 3. 2. 3. ad 2. Durand.
q. 5. Scot. Capreol. Ferrar. 4. contra gent. cap. 72. ſed loquitur ir-
reſolute. Vega lib. 13. in Trid. c. 14. Hug. lib. 2. p. 14. c. 8. Richard.
de S. Victor. lib. 1. de poteſt. ligand. cap. 10. 12. 24. de quo infra K.
Alex. 4. p. q. 35. Gerſon. in Florent. moral. Turrecrem. lib. 2. ſum.
eccleſ. cap 77. lib. 1. c. 95. ad 2. quamuis ad 1. & 3. lubrice loqua-
tur. At Medin. q. 2. de conf. fol. 49. admittit præceptum: ſed falſo
e negat colligi ex Ioan. 20. e ea eo loco. Ioan. 20. colligit Trident.
ſeſſ. 14. cap. 1. can. 3. & 10. ſeſſ. 6. cap. 14. ſeſſ. 23. can. 4. item Soto
fatetur probabilius eſſe quod Ioan. 20. data eſt Apoſtolis diuiſim
noua poteſtas ordinis ad abſoluendum à peccatis. d. 20. q. 1. art. 2.
concl. 3. ſed ait quod nunc Epiſcopus dum ordinat confert ſimul.
characterem cum vtraque poteſtate: & tamen dum poſtea dicit cũ
impoſitione manus
accipite Spiritũ ſan
ctum, non conferre
nouam poteſtatem
ordinis ad abſoluen
dum, ſed declarare
prius datam: cuius
contrarium definit
Trident. ſeſſ. 14. c. 1.
ait p ea verba Apo
ſtolis, & eorum le-
gitime ſucceſſorib.
communicari pote-
ſtatem remittendi
peccata: vniuerſo-
rum Patrum cõſen-
ſus ſemper intelle-
xit. quare cõtra So
tum, & quoſdã pau
cos, hæreticum vi-
detur negare quin
Apoſtolis Ioan. 20.
poſt Reſurrectionẽ
data ſit noua pote-
ſtas ordinis: & erro
neum negare quin
Epiſcopus ordinans
per ſimilia verba cõ
ferat nouam pote-
ſtatem iis quos ini-
f tiat ſacerdotio. f ex
Iacob. 5. ubi Beda p
bat Cyrill. lib. 3. in
Leuit. Orig. hom. 2.
Leuit. Chryſoſtom.
lib. 3. de ſacerd. Ber
nard. med. capit. 9.
Auguſt. 2. de viſitatione infirm. cap. 4. & hom. 12. ex 50. Hugon.
lib. 2. p. 14. cap. 1. Magiſt. d. 16. cap. 1. vbi D. Thom. q. 2. 2. 3. ad 1.
& d. 17. q. 3. 1. 5. ad ſecundum, Theodor. in ſuo pœnitentiali apud
Burchar. lib. 19. decreti. cap. 145. Turrian. annot. in Clem. lib. 2. de
conſtitut. cap. 18. Bellarm. lib. 3. de pœnitentia. cap. 4. quare falſo
Caietan. in Iacob. 5. negat loqui de ſacramentali. confeſſione, ſed
de ea qua fideles profitentur inuicem ſe eſſe peccatores, & petunt
orari pro ſe. idem Med. C. de confeſſ. tract. 2. quæſt. 1. ſimiliter id
Actor. 19. confitentes actus ſuos. probat Bellarm. quod Epheſij.
confitebantur peccata Paulo. vt patet ex Græc. Lindan. 4. Panop.
capit. 66. at ita ea Actor. 19. colligit Baſil. quæſtionibus breuior.
g quæſt. 288. g h fatetur Scot. d. 14. q. 1. 1. ex Pſalm. 31. cui non im
h putauit dominus peccatum. Gabr. q. 1. Medin. C. de pœnit. q. 7. &
communiter Recent. nam & pro oblitis ſufficit dilectio Dei, uel
martyrium abſque formali pœnitentia: neque id negat D. Thom.
q. 86. 2. dicens impoſſibile eſt remitti peccatũ ſine pœnitentia vir-
tute, nam mox à 6. argum. ſed contra intendit ſe loqui de poten-
tia ordinaria: cæterum non poſſet remitti peccatum quod inclu-
dit priuationem gratiæ in ſubiecto ſine alicuius gratiæ infuſione,
quæ ſit habitus, actus, aut rectitudo, aut vnio diuinæ perſonæ, ut
probat Caietan. cum D. Thom. 1. 2. quæſt. 86. 1. q. 113. 2. ad ſecun-
dum: Soto, d. 15. quæſt. 1. artic. 2. contra Scot. diſt. 16. q. 2. putan-
tem remitti per hoc quod Deus non imputet: cum tamen priua-
tio luminis, aut viſus non poſſit reſtitui ſine habitu contrario. Fr.
Medin. d. quæſtio. 113. artic. 2. dub. 2. concluſ. 3. & 6. vbi Conrad.
Capreol. 4. d 1. quæſt. 2. ad primum, ipſius Durand. Ferrar. 3. con
tra gent. cap. 157. Ledeſ. 1. p. quæſt. 27. art. 2. propoſ. 3. Victoria, &
i Recent. i neceſſitas medij ponitur per ſe de ſacramento in re, ſi
poteſt recipere. ſic integritas confeſſionis in eo qui poteſt, & for-
malis dolor, ac fides explicita de Chriſto. potuit enim Deus of-
fenſa læſus exigere ab homine qui ſatisfacere æque non poteſt,
conditionem hanc recipiendi ſacramentum, vice compenſationis,
& ita exigit vt medium neceſſarium ab eo qui poteſt recipere an-
k te mortem. k hanc neceſſitatem medij fatentur Adrian. de con-
feſſ. quæſt. 1. ad ſecundum. Soto, d. 14 quæſt. 1. art. 5. Vega lib. 13.
in Trident. cap. 35. ſentit plane Medin. C. de pœnit. tract. 2. q. 2. ad
fin. & hoc voluit Hugo. lib. 2. p. 6. cap. 8. Richard. de S. Victore,
1. p. de poteſt. ligand. & ſoluen. cap. 10. 12. 24. quare quod cap. 19.
ſignificat cum caritate eſſe adhuc reum pœnæ æternæ, ipſe ex-
plicat

vt olim ante aduētum Chriſti fuit, medium ſaluti de lege neceſſarium, [l] ſi autem peccatorum oblitus eſt, aliud æquiualens, ut efficax dilectio Dei ſupplet vicem ſacramenti, quamuis re ipſa nunquam abſolutionem recipiat, quia non poteſt. Tempore vero, quo homo non tenetur ſtatim conteri, uel confiteri, licet ſtatim vtrumque poſſet, contentus eſt Deus contritione, quam homo ſtatim ſe ſolo cum Dei auxilio præſtare poteſt, ut ſtatim remittat peccatum: [m] nec cogit ad confeſſionem ſtatim, ut ad medium remiſſioni neceſſarium, quia confeſſionem abſolutioni coniunctā reus ſe ſolo exhibere non poteſt. Quare peccatori Chriſtiano neceſſariū eſt ſacramentum pœnitentiæ, in re vel in voto: quia nulla alia via vult Chriſtus ad remiſſionem peccati, ſine qua nō eſt ſalus, applicare ſua merita: [n] & per hanc viam applicat ſufficiens remedium, quo peccata remittuntur. Atque ita pœnitentia à Patribus dicitur ſecunda tabula poſt naufragium, [o] in quo conuenit cum baptiſmo, ſine quo in re, uel in voto nō remittitur peccatum originale, aut mortalia ante baptiſmum. Euchariſtia vero dicitur medium neceſſarium: [p] non quod per ſe auferat peccatum mortale, ſed quia inſtituitur per modū cibi, ſine quo in re, vel in voto Chriſtianis adultis non conſeruatur vita ſpiritualis. quidam putãt in adultis ſaluari neceſſitatem medii, ſine ſpeciali præcepto Chriſti. [q] at ſane nullus actus hominis exterior habet, eſt medium ſaluti neceſſarium, niſi de illo ſit prius quædam ſpecialis ratio diuini præcepti: [r] ac ſubinde, ſecluſo præcepto de ſacramento baptiſmi, uel pœnitentię, non diceretur medium primę ſaluti neceſſarium in adulto recipere valente, ſi abſque ſacramento in re ſemel iuſtificatus eſt: hic enim iuſtus ſaluaretur, cum non peccaret contra vllum præceptum, ſi ſponte ſacramenta omitteret.

2 Contingit aliquãdo, ut impius poſt baptiſmum iuſtificetur abſque reali abſolutione, aut legitima contritione formali propter Deū ſummè dilectum. 1. dum attritio tollit obicem baptiſmo, quem adultus inculpate recepit, [s] abſque eo ſufficienti dolore, qui eſt neceſſaria diſpoſitio. tunc verò non includit votum alterius ſacramenti, quando hic nec in hac ſuſceptione baptiſmi informis, nec poſt baptiſmum fecit vllum peccatum mortale, dum vero Doctor. negant ſine contritione extra realem ſacramenti ſuſceptionem, adultum iuſtificari: declarant de cōtritione, quæ includit votum recipiendi futurum ſacramentum: Attritio verò prædicta non ſic includit: nec tamen ſola iuſtificat, ſed præcedens baptiſmus, remoto obice reuiuiſcit, & operatur ſalutem.

3 Si quis inculpate ignoret myſterium Chriſti incarnati, & oblitus eſſe peccatorum mortaliū, quæ habet: hic cum fide de ſupernaturali remuneratione, & efficaci Dei, ut finis ſupernaturalis eſt, dilectione ſuper omnia, aſſequetur veniā: [t] quando præmiſſa diligentia excludit vincibilem ignorantiam articulorum fidei, negligentiamque de curando formali dolore, ſatisfactio neque proximi: & de remouendo occaſionem de ſe proximam reincidendi. nam ita diſpoſitus, & peccatorum oblitus habet virtualem pœnitentiam [u] cum propoſito ſatiſfactionis, & emendæ, & voto

plicat cap. 4. & 8. quia adhuc manet cum voto recipiendi ſacram. aliàs damnabitur ſi ſponte omittat. bene Bellarm. 2. de pœnitent. cap. 14 §. 16. obiectio. Medin. tract. 2. de confeſſ. fol. 95. vid. infra. cap. 12. Vualdenſ. verò, tom. 2. ſacram. cap. 97. intelligitur ſi habens caritatem, & contritionem excluderet votum ſacramenti, non iuſtificaretur. Bellar. At ipſum Hugo. & Richard. male intellectos impugnãt Vega ſupra, Taper articu. 3. Palac. diſtin. 18. quęſt. 2. quaſi dicant contritos iuſtificari, ſed ita decedentes non intraturos cœlum, ſaltem vſque ad 2. Aduentum Chriſti: quia non receperunt ſacramentum in re. vt veteres iuſti non intrarunt vſque ad 1. Aduentum, & mortem Chriſti. [l] Trid. ſeſſ. 6. capit. 14. ſeſſ. 14. cap. 4 ſupra de ſacramen. cap. 41. de bapt. cap. 3. dicit omni tēpore fuiſſe neceſſariam contritionem: atque ex ſolo præcepto ſunt neceſſaria non ſic dicuntur omni tempore neceſſaria. Lucæ 13. niſi pœnitētiam habueritis. vbi loquitur ante inſtitutionem huius ſacramenti. Actor. 3. pœnitentiam agite, ut deleantur peccata. Roma. 2. benignitas Dei ad pœnitētiam te adducit. Apoc. 2. age pęnitentiā: Secundum autem, &c. Ezechiel. 18. & 33. (adultus tamē in ſacramento legis naturæ, aut circunciſione olim ſemel tū attritione iuſtificabatur: ut nūc ſemel cum baptiſmo, ſup. libro. de ſacrament. cap. 6.) Trid. tot ſeſſ. 14. cap. 2. fin. comparat pœnitentiam cum neceſſitate baptiſmi, quia ut baptiſmus eſt medium neceſſarium pro peccatis infidelium: ſic per ſacramētum pœnitentiæ fit fidelibus ablatio peccati, ut dicit cap. 1. quod peccatum impedit ſalutem, ut ex 1. Corinth. 6. colligit. ſeſſ. 6. cap. 15. ac ſubinde id ſine quo non tollitur peccatum, eſt medium neceſſarium. idem D. Thom. 3. p. quæſt. 84. 5. & add. quæſt. 6. art. 1. Paludan. diſt. 17. Sot. diſtinct. 14. q. 1. artic. 5. Ledeſ. quæſt. 25. 5. Taper. artic. 3. Palac. quæſt. 1. & cit. lit. K. Bellarm. 2. pœnit. cap. 8. propoſ. 1. [m] quia benignus Deus adultis ſi cum Dei auxilio faciant totum quod in ſe eſt, donat ſtatim gratiam. D. Thom. 1. 2. q. 112. 3. Taper. art. 7. Conc. Arauſic. 2. ca. 4. 22. 25. atque ita ante cōfeſſionem, quæ pendet ex alieno auxilio, iuſtificat cōtritum. Trid. ſeſſ. 14. cap. 4. Bellarm. 2. de pœnitent. cap. 13. & ſoluit obiect. capit. 14. [n] differt neceſſitas ſacramenti in re, à neceſſitate incarnationis, & paſſionis Chriſti, ſine qua nec veteres patres iuſtificarētur, nec iuſtificati conſequerentur gloriam, ſed manerent ſemper in limbo, ut probat D. Tho. 3. p. q. 49. art. 5. & Recent. q. 1. art. 3. ſed ſine receptione ſacramenti contritus plene iuſtificatur, ita ut gloriam conſecuturus ſit quamuis ſacramentum non reciperet, à cuius præcepto per impotentiam excuſatus eſt. [o] Trident. ſeſſ. 6. cap. 14. dicit apte Patres, ſic nuncupaſſe. quos affert Taper. art. 3. Caniſi. tit. de pœnit. q. 2. Bellarm. 1. de pœnit. cap. 13. Couar. cap. alma. 1. p. §. 1. num. 5. vt Hieron. in Eſa. 3. epiſt. 8. ad Demetriad.

de ſeruand. caſt. & to. 1. epiſt. 48. ad Sabinam. Pacian. epiſt. 1. ad Symphron. at Tertul. lib. de pœnit. & Ambr. ad Virginem lapſam cap. 8. vocant abſolute tabulam poſt naufragium. ſed Tertul. poſtea vocat, 2. ſpem & 2. ſubſidia. Gabr. d. 14. q. 2. artic. 3 dub. 2. ſtatum innocentiæ comparat naui integræ: & baptiſmū dicit eſſe primam tabulam. poſt naufragiū, pœnitentiam vero 2. tabulā. ſed falſo Maior. vocari 2. reſpectu pœnæ quam remittit: non reſpectu culpæ. At D. Thom. q. 84. 6. Sot. diſt. 14. q. 1. 6. Palac. q. 1. Ledeſm. q. 25. 6. aiunt baptiſmi innocētiam eſſe integrā nauem: ſed facto poſt baptiſmū naufragio, neceſſariam eſſe tabulā pœnitentiæ, quæ vocatur 2. reſpectu nauis integræ. ſup. lib. de ſacram. c. 4. [p] ſup. de ſacram. cap. 4. lib. de euchar. c. 3. [q] vt habitus infuſi, & perſeuerãtia in gratia, videtur medium neceſſarium: de quibus tamen non eſt ſpeciale præceptū, & Victor. falſo tenuit de contritione nō eſſe præceptum, & tamen eſſe medium neceſſarium: quia finalis impœnitentia non videtur ſpeciale peccatum, ſentit Marſil. 2. q. 23. in 4. q. 12. art. 1. & probabile dicit. Ledeſm. 1. p. q. 25. 5. dub. 7. 2. p. q. 3. ar. 2. dub. 1. ad fin. & late dub. 3. ad argum. [r] fatētur omnes ex neceſſitate medij in actibus externis liberis, inferri quandam generalem rationem præcepti ex conſequenti. verius eſt in actibus prius eſſe rationem præcepti naturalis, aut diuini circa adultos: & deinde ex Chriſti ſimul inſtitutione addi neceſſitatem medij in quibuſdam præceptis: vt de tribus ſacramētis, baptiſmi, pœnitentia, euchariſtia, & de fide explicita Chriſti: de formali dolore, & de quibuſdam alijs vt colligitur ex D. Tho. 3. p. q. 68. 1. & 2. 2. q. 3. art. 2. nam legislator non ſatis prouideret, ſi actus nobis liberos non præciperet, quando nouit eſſe nobis neceſſarios ad finem. cum ergo actus pœnitentiæ, & receptio ſacramenti ſit actus ſaluti neceſſarius (Conc. Trid. ſeſſ. 14 c. 1. & cit. L. D. Thom. q. 84. 5.) vtpote ordinatus ad compenſandam iniuriam Dei, debuit ſpeciali præcepto imponi à Deo. [s] de ſacram. c. 25 de bapt. c. 27. cū multis autoribus, & bene probatur in textu. [t] Caiet. cum D. Thom. 3. p. q. 87. 1. vbi Victor. & Recent. Soto d. 17. q. 2. 3. fin. diſt. 15. q. 1. art. 2. concl. 2. lib. 2. de natura & gratia. cap. 13. 16. Vega lib. 6. in Trid. c. 32. vſque 36. lib. 9. cap. 4. & bene citat Scot. d. 14. q. 1. §. ex his ad ſolutionem. & d. 5. q. 1. art. 2. loquitur enim de dilectione quam oblitus habet ante martyrium. Taper. art. 4. §. eſt autem contritio Med. C. de pœnit. tract. 1. q. 3. ad 5. Gabr. d. 14. q. 1. concl. 12. & aliàs: Almain. q. 1. prop. 1. Gregor. 1. d. 17. q. 1. Adr. quodl. 7. art 4. Nauar c. 1. num. 10. & 34. Bellarm. 2. de pœnitētia. c. 9. ad 2. Aug. tract. 5. in epiſt. Io. dilectio ſola diſcernit inter filios Dei, & filios diaboli: quam ſi ſolā habes, ſufficit tibi. Hiero. in Gal. 4. ex Clem. Alex. refert, Io. dicere ſolitū, de caritate præceptum Domini eſt: & ſi ſolum fiat, ſufficit. [u] Sic vocat Nauar. c. 1. num. 10.

num.10. & colligitur ex Docto.cit. & mirum eſt, quod Sot.d.15.
q.1.art.2. tacito autore damnet ſummam Hiſpanam, quæ ita lo-
quitur· cum tamen ipſe cum alijs citatis fateatur dilectioné Dei
x pro oblitis, aut martyrium eſſe pœnitentiam virtualem. x nam
quantumuis homo ſibi videatur contritus ſi excluderet votum ſa-

minis diligentiam, qui interdum poteſt inculpate excuſari à præ-
cepto fidei explicicitæ, aut formalis contritionis. At ſane iuſtifi-
catus abſque fide explicita Chriſti, uel abſque formali pœnitentia
ſi ita decedat, conſequetur gloriam. quod autem Chryſoſt. ho.4.
de Lazaro affert fratres Ioſeph, Geneſ.42. in anguſtijs ſtatim re-

cramenti, aut volun
tatem non peccandi
cũ ſpe veniæ, non iu
ſtificabit, ait Trid.
y ſeſſ.14. cap.4. y ita
monet D. Tho. ſub
conditione conteri.
3.p.q.80.art.4.ad 5.
quia q.84. art.5. ad
2. caritas ſi perfecta
eſt, requirit pœnitẽ
tiam, & illam effi-
cit. idem 1.2.q.113.
5. ad 3. verit.q.28.5.
ad 3. communis. d.
15. vbi D Tho q.2.
artic.5. Bonau.d.16.
Dur. d.17.q.1. Pa-
lud. q.1. & videtur
Tapet.art.3.§.quã-
uis. Cano præ cæte
ris, relect.de pœnit.
p.3. Pet.Sot. tit. de
pœnit. lect.4. hinc
D.Thom. opuſc.7.
§.2. vera dilectio in
peccatore, vt Mag-
dalena, non ſeparat
à pœnitentia. & ge
neraliter Patres Au
guſt. Gregor. Conc.
Florent. Trid.ſeſſ.6.
cap.14.can.3. & 19.
ſeſſ.14.c.4. formalẽ
pœnitentiam ſignifi
cant ſemper eſſe, ex
Chriſti inſtitutione
& lege, medium ne
ceſſarium pro remiſ
ſione peccati, nec ex
cipiunt caſum obli-
uionis, aut martyrij
ex priuilegio: nam
& ante bapt. Act.2.
requiritur pœniten
tia. Deus vero q di-
lectionem inſpirat,
faciet recolere pec-
cata ſaltem in com-
muni, vt conteratur
ſaltem ſub conditio
ne, ſi habet. quæ ſen
tentia venerãda eſt,
& timẽda ab eo qui
facile poteſt habere
memoriam peccato
rum, & formalẽ con
tritionem. At re ve
ra ex ſuaui lege Dei
ſatis eſt prædicta di
lectio efficax in ho
mine oblito. ſup.T.
z z Ioan.14. qui dili-
git me diliget à Pa-
tre meo. 1. Pet.4. ca-
ritas operit multitu
dinem peccatorum.

ſacramenti: quando hæc à ſua in-
x tentione nõ excludit. x conſultius
eſt, vt ſic oblitus habeat (ſub ea con
ditione, ſi forte peccauit) formalem
contritionem cum formali propo-
ſito. nam ſi hæc eſſent à Deo inſti-
tuta, vt media omnino neceſſaria,
y vt quidam putant: y quamuis ho-
mo à nona culpa excuſaretur per
iſtorum ignorantiam, & obliuionẽ,
non tamen cõſequeretur ſalutem.
dum vero Luc.7. Magdalenæ dicũ-
tur dimiſſa peccata multa, quoniam
dilexit multum: ſimul doluit. &
de plena pœnæ remiſſione etiam lo
quitur, cui iterum Chriſtus dixit
remittuntur tibi peccata tua: ut ait
B. Gregor. hom.33. in euang. licet
enim cũ perfecta caritate ſtare non
z poſſit peccatum mortale, z & qui
diligit, legem totam in virtute im-
pleuit Roma.13. atque ita ſeruans
mandata omnia etiam qui peccator
erat, intrabit ad vitam iuſtificatus
Matth.19. caritas tamen etiam in
puncto iuſtificationis nondum in-
telligitur perfecta, & efficax Dei di
lectio, donec per imperatam con-
a tritionem expellat peccata. a nec
cenſetur implere omnia præcepta,
diligens Deum, ſi contritionẽ non
habeat, qua ſtatim id præceptum
de medio neceſſario implere poteſt.
cui ergo Deus donũ caritatis vult
dare, ſimul inſpirat donum pœni-
b tentiæ. b At ſi poſt diligentiam, &
orationem nullius peccati memor
c ſit, c vt excuſatur à præcepto con-
feſſionis; ita cum dilectione Dei
implet omne præceptum, quod tũc
poteſt, & excuſatus à cõtritione iu
ſtificatur ex miſericordia Dei, quæ
non deeſt facientibus ex auxilio to
tum quod in ſe eſt. dum vero Ioan.
14. Chriſtus de futuro ait, ſi quis
diligit me, diligetur à Patre meo, &
ad eum veniemus. loquitur de præ
d mio gloriæ, vt Patres exponũt d de
quo ſubdit, & manifeſtabo ei me
ipſum.

4 Item ſi quis martyriũ pro Chri
ſto patiatur iuſtificabitur ex Chriſti
priuilegio quo confertur prima gra
tia abſque formali pœnitentia, quia
perpeſſio martyrii, cum ſit dolor,
quo homo à ſe, ſuaque vita recedit
propter Deum, habet vicem pœni-
tentiæ, vt dictum eſt, lib. de baptiſ.
cap.36.4. Si quis deuote, & bona

fide recipiat reliqua ſacramenta, vt
eucharistiam, aut matrimonium at
tritus, reputans ſe contritum, iuſti-
ficabitur: & tamen ea peccatorum
remiſſio non fit ſine virtuali voto
e ſacramenti pœnitentiæ. e nam ea-
dem peccata ex Chriſti præcepto te
netur cõfiteri debito tempore, cum
memor fuerit, in eum finem, ut di-
rectè abſoluatur ab illis. olim vero
ante inſtituta ſacraméta Chriſti cõ-
tritio, vt eſt actus virtutis pœniten-
f næ erat neceſſaria ſaluti. f vt me-
dium, & præceptum, pro eo, qui
peccauerat mortale, idque decẽter,
quia per odium, & fugam peccati
recedit homo, quoad poteſt ab illo
virtuali affectu creaturæ quem reli
g quit peccatum, tranſeunte actu. g

5 Sacramentum confirmationis,
aut extremæ vnctionis, (quo inter-
dum impius tanquam medio ſuf-
ficienti iuſtificatur.) nõ dicitur me-
dium ſaltem neceſſarium. quia de il
h lo non eſt præceptum. h vt olim in
ſtatu legis naturæ, aut ante præce-
ptum, promulgationemq́ue baptiſ-
mi, aut abſolutionis, hęc non erant
media neceſſaria: quia homo tunc
contritione iuſtificatus non tene-
batur ad baptiſmum, vel confeſſio-
nem. poſito ergo præcepto tali po-
nitur neceſſitas huius ſacramenti,
& medii pro adultis: ſublato autem
præcepto tolleretur in adultis ne-
ceſſitas ſacramenti baptiſmi, vel
i pœnitentiæ. i quamuis maneret
in ratione medii ſufficientis eo mo
do quo confirmatio interdum ſuf-
ficit attritum iuſtificare, quę tamen
nunc non iuſtificat ſine voto ſacra-
menti pœnitentię.

6 De reliquis præceptis neceſſe
quidem eſt habere propoſitum im-
plendi ſingula ſuo loco, & tempo-
re, ſi commode poſſit: ſed non di-
cũtur medium neceſſarium, ut ſup-
pleri debeant ante mortem, nec me
dium ſufficiens. vt ieiunii impletio
non eſt remedium ſufficiens per ſe
ordinatum, nec vero medium ne-
ceſſarium ad remiſſionẽ peccati prę
teriti. ea tamen humili, & digna re-
ceptione ſacraméti pœnitentię, quá
Deus exigit à peccatore, quaſi illa-
tæ iniurię recompenſam, ita contẽ
tus eſt, ut ſtatim peccata condonet:
& tamẽ quãdo peccator excuſatur
à reali confeſſione, non iuſtificatur

cordatos peccati in
fratrem. & Cypria.
ſer.5. de lapſis, ſimi
le affert de tribus
pueris. ita ſane ſæpe
Deus cum remorſu
conſcientiæ inſpirat
formalem contritio
nem ei quẽ vult iu-
ſtificare. ſed nõ ſem
per ita contingit in
peccatis negligẽtię,
& omiſſionis de qui
bus Pſalm.18. deli-
cta &c. ab occultis
meis munda me. qđ
põderat Auguſt. de
perf. iuſtit. ad fin. &
Trid. ſeſſ 6. cap.9. &
16. ad finem cit.1.
Corin 4. nihil mihi
c conſcius ſum. c Led.
1.p.q.25.art.5 cum
Almain. diſ.14.q.1.
concl.2. putat falſo
per ſolam diligen-
tiam remitti pecca-
ta oblita. cum tamẽ
hæc ſit actus intelle
ctus, nec peccatum
remittatur ſine actu
perfecto volũtatis,
qui ſit pęnitẽtia for
malis, aut virtualis.
d d In Ioan.14. Cyril.
lib.10. c.1. & Aug.
trac.75. Bellarm. 2.
de pœnit. cap.14. ad
e 3. e quia pro Chri-
ſtiano impio ſacra-
mẽtum pnię ſaltem
in voto, eſt vnicum
remedium. Triden.
ſeſſ.14. ca.2 & 4. &
eſt vnica tabula poſt
f naufragium. f ſup.
§.1. L. Q. & inſu-
per fuit præceptum
de pœnitẽtia forma
li, cont. Vict & Led.
quod ſępe repetunt
prophetę Ezech 18.
proijcite à vobis pra
uitates. Ioel.2. ſcin-
dite corda veſtra, q
citat Trid. ſeſſ.14.c.
4. atq; ita Baptiſta,
& Chriſtus ante ſa-
crorum inſtitutio-
nem, p imperatiuũ
declarant præceptũ
in ſtatu etiã naturæ
obligans. Matth.3.
pnĩam agite. Luc.
13. niſi pnĩam ege-
ritis. Apoc.2. age pę
nitentiã. quare Ter

a quod ſumpſit ex Prouerb.10. vniuerſa delicta operit caritas. a inf.
b c.19.§.1.M. b D.Tho.d.q.84.5.ad 2. & opuſc.7 §.1. ſic Cano rel.
de pœnit.p.3. & in ſimili tenet, quod iuſtificatus cum fide impli-
cita Chriſti, habebit ante mortem explicitam fidem, quàm dicit
de lege medium neceſſarium ad conſecutionem gloriæ: nempe,
ei qui poteſt. ſic prædeſtinatus qui iacet in peccato habebit infal-
libiliter ante mortem remedium pœnitentiæ, aut ſacramenti, uel
martyrij quo iuſtificetur. hæc enim neceſſitas medij ſi admitta-
tur, magis pertinet ad Dei prouidentiam, & curam, quam ad ho-

tul. lib. de pœnit. c 4. ait bonũ eſt pœnitere: q a Deus pręcipit. Bell.
lib.1. de pœnit. c.8. prop.2. D. Tho. q.84. art.7. & 9. d.17. q.2.1.1. ad
4. q.3.1.4. ibi Dur. q.9. Soto. q.2.1. & 6. Petrus Sot. tit. de pœnit.
lect 13. Cano de pœn p.4. Med. C. de pęn. tract.1. q.1. Vega lib.13.
in Trid. c.14. & oẽs Recent. aiunt eſſe certã ſnĩam Hiero in id le-
rem.8. nullus eſt q agat pęnit. ideirco cadẽt corruẽtes. Aug. lib.50.
g ho. ad fin. g D.Th.1.2.q.87.3. ad 1. cũ Greg.4. dial. c.44. h lib. de
h confir. c.1. & 7. cum tñ extrema vnctio inſtituat, vt remediũ contra
i peccata oblita, & reliquias illorũ, vt ibi dictũ eſt c.9.§.1. i ſup.§.1.
lit.Q.

lit.Q. & ſane illud eſt medium ſufficiens, & requiſitum, quo poſito ponitur remiſſio peccati per gratiam, & quo ſublato non po-
k nitur. [k] Trident. ſeſſione 14. capitulo quarto, ſeſſione ſeptima, de ſacrament. canone 4. & Concil. Compluenſ. ſub Archiepiſcopo Carrillo, quod confirmauit Sixtus IIII.

Concil. multæ propoſitiones cenſentur hæreticæ, de quibus aſſertores non notabantur cēſura hæreſis ante definitionem: vt Orig. Lactant. & Abbas Ioachim. in c. damnamus. de ſum. Trin. non fuit damnatus, vt hæreticus, & Conc. Conſtant. non oēs propoſitiones damnat, vt hæreticas. quod non negant prædicti autores: & affirmat Caiet. cum D. Tho. 1. p. q. 32. ar. 4. & 2. 2. q. 1. ar. 10. D. Tho. in 1. Corin. 11. lect. 4. vide Bañes.

GLOSSA Cap. III.

a Bellarm. [a] toto lib. de pœnitentia maxime ca. 12. probat occultorum confeſſionē non niſi iure diuino potuiſſe mandari. c. 2. probat neceſſitatē eius, vt medium. c. 5. præceptum ex declaratione Conc. c. 6. vſque 10. ex traditione Patrum etiam Græcorum per manus vſque ad nos. c. 11. 13. vſque 21. ſoluit argumenta. definit de fide Conc. Trident. ſeſſ. 6. c. 14. ſeſſ. 14. cap. 1. can. 1. iuncto can. 3. ſeſſ. 23. cap. 1. can. 4. Pius V. in catech. Soto. d. 14. q. 1. artic. 1. Pet. Sot. de pœnit. lect. 1. Taper. art. 3. & Patres ci-
b tati. cap. 2. §. 1. D. [b] quia Ioan. 20. Chriſtus loquitur cum Apoſtolis, & Paſtoribus. & Matth. 16. Petro ꝓmiſſæ ſunt claues: alijs vero Apoſtolis Matth. 18. quorū remiſeritis. quæ exhibitæ ſunt Io. 20. accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis. & Luc. vlt. oportet ꝓdicare pęnitentiam in remiſſionem peccatorum, vbi ſimul loquit de pœnitētia ante baptiſmum in adultis, exponunt Theophy. Euthym.

k ſine voto huius ſacramenti [k] ſupplente illius vicem: cum onere confitendi ante mortem, ſi poſſit: qui tamen excuſatur à ieiunio ob morbum, defectum ætatis, laborem, aut diſpenſationem, non tenetur tunc aut ante mortem vice ieiunii habere alium actū cum voto illius, vt iuſtificetur: atque ita multum differunt præcepta de mediis neceſſariis ab aliis præceptis. alia à Patribus dicuntur remedia peccatorum, vt martyrium, & eleemoſyna ſpiritualis, vel corporalis, quæ à Dei miſericordia impetrat interdum donum contritionis, & remittit pœnas: de quibus lib. de bapt. c. 35.

CAPVT III.

Præceptum diuinum quæ peccata obliget confiteri, & colligi Ioan. 20.

2 *Obligaret præter articulū mortis, non tamen obligat in feſtis. includit negatiuum ſimule præcepto reſtitutionis.*

3 *Iure diuino obligat in articulo mortis aut periculo mortis: ex remorſu cōſcientiæ: in quodam periculo obliuionis: ante communionem: ex proprio voto: ex pœnitentia iniuncta, & propter quaſdam indulgentias.*

Chriſtus cum Ioan. 20. ſacramētum pœnitentiæ poſt Reſurre-
a ctionem inſtituit [a] illis verbis, quorum remiſeritis: præcipue Paſtori-
b bus præceptū impoſuit, [b] hi enim tenentur ſubditis miniſtrare ſacramenta etiam illis temporis in quibus abſque cogēte præcepto opportune petunt: ſicut & miniſtrare tenentur confirmationem, vnctionem, matrimonium, & ordines: ſupra lib. de ſacrament. cap. 4. Dein de poſita Chriſti inſtitutione (qua ſacramentum pœnitentiæ ratione effectus fecit medium ſaluti neceſſarium) colligit traditio Eccleſiæ ex eodem loco Ioann. 20. ſemper Chriſtianis peccatoribus fuiſſe, ſecluſa etiam ratione medii, præce-
c ptum Chriſti de confeſſione [c] integra peccatorum mortalium in ſpecie, & numero, quamuis occulta, & interna ſint. Nec eſt homini adulto vllum medium ſaluti neceſſarium, ſine aliqua ratione præcepti, ſupra capit. 2. Eccleſia vero non facit propoſitionem de fide, ſed de-
d clarat, & authentice proponit [d] colligi ex Io. 20. nā cum ſacerdotes eo
e loco fiāt, ita neceſſarij iudices [e] cauſarum Dei, ſeu offenſarū in Deum, vt ſine illorum ſententia, & abſolutione, ſaltem voto recepta, nemini Chriſtianorum, qui intra forum Eccleſiæ ſunt, remittātur mortalia, ſequitur ex conſequenti Chriſtum præcepiſſe confeſſionem: ſine qua iudicium, & ſententia rite
f proferri non poteſt. [f] atque Eccleſia ex ſcriptura, ita ſemper intellexit præceptum diuinum de confeſ-
g ſione, vt oppoſitū ſit hæreticum. [g]
h quamuis quidam catholici [h] olim id negauerint, cum ea res non tam conſtabat. In ſtatu legis naturæ fuit tantum præceptum de pœnitentia, vt dictum eſt cap. 2. §. 4. in compenſationem quādam pro offenſa Dei, ob finem proximum, & per ſe reconciliationis noſtrę cū Deo: quæ noſtra vtilitas redūdat in honorem ipſius Dei.

e 2. 2. q. 11. art. 2. [e] Bellarm. 3. pœnitētiæ. c. 2. ex Patribus pro-
f bat. & inf. [f] hac rōne Patres colligunt diuinum præceptū Ioan. 20. paſtoribus poſitum, extendi ad pœnitentes, vt cōfiteātur Trid. c. 5. Soto. Palac. Bellar. lib. 3. c. 2. lib. 1. c. 19. ad fin. in cuius figuram Matth. 10. Chriſtus leproſos à ſe ſanatos miſit ad iudiciū ſacerdotū. Bellarm. lib. 3. c. 2. probat ex Chryſoſt. lib. 3. de ſacerd. late Nazıāz. orat. ad ciues. Amb. 2. de pœn. Leo Pap. epiſt. 69. ad Theodor. Orig. hom. 10. in Num. Hierony. epiſt. ad Heliod. Auguſt. 20. ciuit. c. 9. Innoc. I. epiſt. 1. cap. 7. Gregor. hom. 26. in euang. quare Trid. ſeſſ. 14. c. 1. 6. & can. 9. dānat dicentes abſolutionem ſacerdotis non eſſe actū iudicialem, ſed declarare peccata eſſe remiſſa, & ſeſſ. 23. c. 2. & clarius. c. 4. can. 1. & 2. Conc. Lateran. c. omnis, vtriuſque ſexus. Cōſtant. ſeſſ. 8. Floren. de ſacram. pœnitentię. Roffen. art. 8. 9. Ekius. Enchyr. c. 8. & ho. 41. de ſacram. Pigh. cō-

c Caiet. in Luc. [c] ita Trid. ſeſſ. 14. c. 5. Eccleſia ex ſcriptura ſemper intellexit eſſe præceptum diuinum de confeſſione, vt ex Ioan. 20. probant Patres cit. c. 2. §. 1. D. addit Trid. quod Concil. Later. in c. omnis, de pœnit. & remiſſ. non ſtatuit, vt fideles confiterentur: cum id iure diuino neceſſarium, & inſtitutum eſſe intellexerit. & can. 7. neceſſarium eſſe iure diuino cōfiteri omnia & ſingula mortalia etiam occulta cogitationis. & ca. 5. dixit etiam occultiſſima. Adr. q. 1. de confeſſ. Soto. d. 18. q. 1. 1. Palac. diſt. 17. q. 5. Bellarm. lib. 3. de pœnitentia. c. 2. & 12. & c. 5. ex Concil. etiā apud Græc. & c. 6. vſque 10. ex traditione Patrum. dicunt hæreticum eſſe negare ex Ioan. 20. colligi neceſſitatem præcepti diuini de confeſſione, & id probat regula Aug. 4. de bapt. cont. Donat. c. 24. quod vniuerſa tenet Eccleſia, nec inuenitur ſtatutum in Concilijs, credendum eſt à Chriſto per Apoſtolicam traditionem præceptum eſſe Eccleſiæ. atq; ita à principio Eccleſiæ ſemper fuit conſuetudo cōfitendi. Quare contritio non remittit peccata ſine voto confeſſionis. Trid. ſeſſ. 14. c. 4. vtrūque definierat Conc. Complut. cit. & dā-
d nat oppoſitum, vt hæreticum. [d] Soto. ſup. Med. C. de confeſſ. Caſtro. 1. de hæreſ. c. 8. & lib. 1. de iuſt. hær. pun. c. 1. Turrecrem. lib. 4. de eccleſ. c. 3. in 2. par. Albert. in rub. de hæret. q. 1. nom. 23. Felin. c. quæ in eccleſ. de conſt. Arbor. 3. Theoſoph. cap. 27. fin. lib. 5. c. 10. Couar. 4. var. c. 14. nu. 2. Vega lib. 1. in Trid. c. 6. & ſignificat Scot. 4. d. 18. q. 3. art. 1 fin. Oxam. 1. p. dialog. lib. 2. c. 11. ſic Eccleſia declarat qui libri pertineant ad ſacram ſcript. Bellarm. 2. de Concil. c. 12. verum eſt, tamen quod poſt declarationem, & definitionem

trouerſia. 9. & lib. 2. eccl. hier. c. 7. & 8. Cano de pœnit. p. 5. Conar. c. alm. 1. p. §. 1. nu. 6. Soto. d. 18. q. 4. 1. d. 20. q. 1. 3. & facit. d. 14. q. 1. 3. D. Tho. add. q. 19. 3. Led. q. 21. 3. in 2. p. Vega lib. 13. c. 32. Taper. art. 5. Caſtro. ſacerdot. hær. 1. abſolut. hær. 2. Vuald to. 2. ſacram. c. 142. to. 3. de ſacramētal. tit. 8. c. 68. Nauar. c. 4. nu. 7. Sixtus lib. 5. biblioth. c. 175. atque ita Trid. ſeſſ. 14. c. 2. non minus neceſſarium fidelibus ait eſſe ſacramentum pœnitentiæ, & confeſſionē, quam baptiſmum pro infidelibus. Caniſ. tit. de pœnit. § 6. Petr. Sot. tit.
g de confeſſ. lect. 2. [g] ſupra lit. C. cit. [h] gloſſ. Ioa. Teuton. in princ.
h de pœnitent. diſt. 5. ait probabilius eſſe, quod confeſſio ſit inſtituta ex traditione Eccleſiæ, quam iure diuino: & ea ratione Græcos non teneri ad confeſſionem. idem Panor. in c. omnis vtriuſque. nu. 18. fuiſſe inſtitutam in Conc. Meldenſ. aut Vienen. Eraſ. lib. de ratione veræ Theologiæ, ad fin. & colloquio, pietas puerilis. & ſuper Hieron. in epiſt. ad Ocean. de Epitaph. Fabiolæ, & hæreticus Renan. in Tert. de pœnit. & quod magis mirū eſt Bonau. d. 17. in 2. p. art. 1. q. 3. abſolutionē fuiſſe à Chriſto inſtitutā: ſed confeſſio pęnitētis fuit inſinuata à Chriſto, & ꝑ Apoſtolos inſtituta, & promulgata, Iac. 5. Confitemini alterutrū. idem Alex. 4. p. q. 76. m. 3. art. 2. Scot. d. 17. inſtitutam cōfeſſionem Io. 20. non vt neceſſariā, ſed tanquā vtilem: & qui teneret pręceptā eſſe ab Eccleſia, nō poſſet facile expugnari. ſed præſtat inquit tenere eſſe de iure diuino. glo. c. lachrymæ. de pęnit. d. 1. vbi quis ex verecūdia tacet peccata, ſufficere lachrymas. Dur. d. 17. q. 14. putat quod in c. omnis, eſt exhortatio tantū, & cōſilium. Med. C. de confeſſ. tract. 2. fol. 49. con-

feſſio

2 Tempora in quibus ius diuinum, ſecluſa Eccleſiæ determinatione, obligaret ad confeſſionem, non ſatis liquent. [i] conſtat tamen in hac obligatione ſacramenti neceſſarij, non poſſe Papam ſecum, vel cum alijs diſpenſare, ut nunquam; [k] præterquam in articulo mortis, aut ante communionem [l] teneatur confiteri: nec enim Chriſtus eam poteſtatem circa id ius merè diuinum commiſit Papæ, quia ad ædificationem Eccleſiæ non expediebat ſic diſpenſare. [m] In voto tamen, iuramento, & quibuſdam alijs probat vſus Chriſtum commiſiſſe, vt diſpenſet: non pro libito; ſed ſi cauſa, quæ reputetur rationabilis ſubſit: quia obligatio voti non pendet ex ſolo iure naturæ, aut diuino; ſed partim ex libera vouentis voluntate: [n] atque ita Papa diſpenſat in obligatione potius humana, quam diuina. Id præceptum pœnitentiæ eſt affirmatiuum, ſed cum quadam negatione incluſa, [o] vt homo certis temporibus non maneat in Dei offenſi inimicitia, ſed curet per hoc ſacramentum reconciliari Deo, & Eccleſiæ. At qui communionem in Paſcha omiſit, per ſe non tenetur ex vi præcepti, communis communicare poſtea, [p] vt ſuo loco dicetur. Differt pœnitentia à reſtitutione, & ſatisfactione proximis debita: quia homo proximis manet obnoxius ſtatim, cum datur occaſio reſtituendi, aut ſedata paſſione compenſandi iniuriam. At benignus Deus (quaſi in hac re magis de noſtræ ſalutis vtilitate, quam de læſi ſui honoris accelerata ſatisfactione ſolicitus) concedit inducias peccatori, [q] ne ſub nouæ culpæ reatu ſtatim confiteri cogatur. [r] ſed neque præceptum confeſſionis, aut contritionis, aut diligendi Deum obligat in ipſis Dominicis, & feſtis ſolennioribus: [s] quamuis quidam tunc obligare videntur: [t] quos interpretari licet. Eſt verò ſalubre conſilium, ut de peccatis etiam rite abſolutis pœnitentiam agat per ſingulas noctes: ad imitationē Prophetæ Dauid Pſal. 6. & Apoſtoli Petri: & vt per ſtata feſtorum tempora ſacramenta pœnitentiæ, & communionis frequentet, [u] ad arbitrium prudentis Confeſſarij.

3 Tempora in quibus præceptum confeſſionis obligaret ſtando in ſolo iure diuino. hæc ferè ſunt primo in articulo neceſſitatis [x] (ſic enim præcepta affirmatiua, ut de eleemoſyna obligant in extrema ſaltem neceſſitate) vt quando ſigna indicant imminere mortis naturalis articulum, [y] aut periculum, [z] vt ſi timetur probabile naufragium

feſſio eſt neceſſaria, quia eſt in præcepto, vt ſunt alia præcepta: ſed neceſſariam nō eſſe ad remiſſionem peccati, cum ſint aliæ viæ quibus remittatur, vt dilectio Dei, martyrium, aut cōtritio. & addit. q. 2. ad fin. ex Ioan. 20. non colligi ſufficienter neceſſitatem confitendi ad aurem ſacerdotis omnia mortalia etiam occulta: & tamē propter conſuetudinem Eccleſiæ quæ eſt legū interpres, intelligi de omnib. etiā occultis. Mag. d. 17 refert vtramque ſententiam, an ſit de iure diuino nec ne, tanquam opinionē. vbi Bonauen. 2. p. in expoſitione liter. & artic. 1. q. 3. ait ante definitionē Concil. Later. non erat hæreticum negare neceſſitatem cōfeſſionis: poſtea vero ſic. Med. ait negare id eſſe ex iure diuino non eſt proprie hæreticū, ſed ſapit hæreſim. Victor. in 1. lect. tenuit id eſſe probabile, quod non ſit de iure diuino Gra. de pœnitentia. d. 1. poſitis vtrinque argum. dat optionem lectori, & c. fin. ponit ſententiam Theodori Archiepiſcopi, quod non ſit de iure diuino. hi omnes loquuntur ante Cōcil. Trid. ſed Medin. non eſt excuſandus propter Conc. Cōpluten. quod vidit. [i] Doct. d. 17. vbi D. Tho q. 3. Palac. q. 5. Soto. diſt. 18. q. 1. 5. Led. 2 p q. 8. art. 6. Cano. de pœnit. p. 5. Victor §. 140. ac propterea Eccleſiæ prudentiæ relictum eſt, vt pro temporum ratione determinet: & à principio Eccleſiæ videtur fuiſſe præceptum communionis quotidianæ, ut dicetur lib. de euchariſt. poſtea in tribus diebus Paſchæ: tandem Conc Later. & Trid. ſemel in anno. & addit D. Tho. d. 17 q. 3. 1. 4. & quodl. 1. art. 11. in Quadrageſima cōfeſſionem obligare propter communionem Paſchæ. [k] D. Thom. d. 17. q. 3. 1. 3. ad 1. & add. q. 6 art. 6. Soto. q. 1. art. 3. concl. 7 Mar. Marſil. Med. Ledeſ. q. 5. artic. 5. dub. 1. art. 6. dub. 1. col. 2. Palac. Cano p. 5. Victor. [l] ſup. Soto Ledeſ. quia forte tenetur iure diuino ſaltem quolibet. quinquennio. [m] Chriſtus non commiſit Papæ diſpenſare, niſi in ædificationem Eccleſiæ. in præceptis quæ ſunt mere de iure diuino, ut eſt de neceſſario ſacramento pœnitētiæ, quod generaliter docet D. Tho. 1. 2. q. 97. 4. ad vlt. Couar. ſ. p. ſponſ. cap. 6. § 9. num. 4. Nauar. prælud. 9. num. 14. [n] quæ eſt ratio D. Thom. 2. 2. q. 88. art. 10. ad 2. q. 89. 9 ad 1. Soto. lib. 7. iuſt. q 4. art. 3. [o] [p] Quare D. Thom. 2. 2. q. 65. art. 8. ad 1. comparat præceptum pœnitentiæ cum præcepto reſtitutionis. Soto. lib. 4. iuſt. q. 7. art. 4. q. 6. art. 2. ad 2. d 17. q. 2 art. 6. qua ratione qui omiſit confiteri hoc anno, tenetur ſtatim ſequenti anno, propter negationem incluſam: non ſic, qui omiſit cōmunicare tempore Paſchæ. Soto. d. 12. q. 1. art. 4. d. 18. q. 1. art. 4. Med. quæſt. de confeſſ. ſemel in anno. fol. 63. Victor. §. 135. 147. Led. q. 7. 5. dub. 2. Cano p. 5. Frat. Med. lib. 1. cap. 14 § 41. 42. Nauar. c. 21. nu. 45. Alcoc. cap. 17. Recent. communiter contra Ant. 3. p. tit. 9. cap. 9. §. 3. tit. 14. cap. 19. §. 3. & Syluest. euchar. 3. §. 15. [q] Bonau. d. 17. Richar. art. 3. q. 6. Scot. d. 18. Landulph. & Maro. imo & D. Thom. d. 18. art. 4. & add q. 6. art. 5. Ledeſ. q. 8 art. 5. Soto ſup. Director. lib. 1. tit. 15. §. 2. Rainer. verb. cōfeſſ. Frat. Alex. in ſumm. lib. 1. tit. 4. c. 5. Nauar. cap. 21. num. 33. imo nec Deus obligat, vt ſtatim poſt peccatum homo teneatur conteri, & compenſare offenſam confeſſione. [r] D. Thom. d. 17. q. 3. 1. 4 & quodl. 1. artic. 11. Soto. d. 1. q. 1. art. 4. concl. 2. Ledeſ. 2. p. q. 5. artic. 5. dub. 5. concl. 3. Cano. p. 5. de pœnit. Alex. 4. p. Med. de confeſſ. q. 15. Richard. d. 17. artic. 3. q. 6. Bonau. art. 1. Dur. q. 10. Scot. d. 18. Sylu. confeſſ. 1. §. 2. Director.

lib. 1. tit. 5 §. 5 1. Fr. Alex. ſum. lib. 1. tit. 4 c. 5. cum Raim. verb. confeſſ. Landulph. & Maior. d. 17. Palud q. 2. & d. 9. q. 1. Couar. cap. alm. 1. p. §. 1. num. 7. Nauar. c. 2. nu. 6. & de pœnit. d. 5. p 6. nu. 57. Panorm c. omnis, cont. Innoc. IIII. in c. omnis. & Archid. in c. illæ res, de pœnitentia. d. 3. Guillel. Pariſ. titu. de pœnitentia. qui tres putant peccatorem teneri ad confeſſionē ſtatim, vt habet copiam confeſſarij: tum vt ſatisfaciat iniuriæ Dei, tum ne peccata excidāt memoria, aut peccatū vnum præcipitet in aliud: & præſertim quia ſe exponit periculo moriēdi ſine cōfeſſione: quæ ſententia eſt falſa, & nimis ſcrupuloſa. [s] Soto. d. 17. q. 2. art. vlt. poſt 3. concl. Cano de pœnitentia. p. 4. Med. de pœnitētia. q. 6. Caietan. 2. 2. q. 122. 4. & ver. cōtritio. & opuſc. 19. q. 4. Sylu. Dominica. §. 6. verſic. 4. & feriæ. Couar. c. alma. 1. p. § 5. num. 3. Nauar. c. 13. num. 2. & 17. c. 6. nu. 9. Soto. etiā d. 18. q. 2. artic. 4. & lib. 2. iuſt. q. 4. 4. & citat Scot. & Alex. in contrariū. [t] Alex. Scot. & multi affirmāt, quod ſicut peccata quædam in loco ſacro, vt homicidium, & fornicatio, habēt ſpeciem ſacrilegij, ita peccatum in die feſto. Scot. 3. diſt. 17. q. 1. art. 3 §. quantum ad 2. & d. 37. q. 1. §. ad 1. igitur. Gabr. ibi Mai. Richard. d. 37 ar. 2. q. 3. vbi Alex. Lombard. Ant. 2. p. tit. 11. c. 1. Angel. feriæ. §. 31. Fr. Alex. ſumm. tit. 2. Angeſt. in moral. c. 8. Pet. Sot. tit. de pœnitentia. lect. 13. qui non loquuntur de contritione, ſed quod in feſto tenetur homo diligere Deum: aut ſi miſſam audire nō poteſt, tenetur compenſare alijs orationibus. idem Polanco, in Direct. & valde fauet D. Thom. 2. 2. q. 122. 4. ad 3. cum Aug. & in 4. diſt. 32. art. 5. 2. ad 1. ſed ſunt interpretandi ſi quis peccet in contemptum feſti: D Thom. de mal q. 2. artic 6. ad 2. Bergom. concord §. 348. Cord. lib. 1. q. 5. Angel. Dominic. §. 2. Roſel. Armil. idem Pedraza, & Baltanas. in 3. præcep. & alij ex ſup. cit. finis autem præcepti quem intendit eccleſia, vt in feſto ſanctificemur, non cadit ſub præcepto. & tamen peccatum plus contrariatur fini præcepti quā opus ſeruile, vt ait D. Thom. d. q. 122. cum Auguſt. vbi Caietan. Soto. 1. de nat. & gratia. cap. 22. illud vero Leuit. 16. & 23. de feſto expiationis, affligetis animas veſtras: non præcipit contritionem, ſed ieiunium: & erat præceptum iudiciale: quod iam ceſſauit. [u] de euchariſt. cap. 53. vbi citantur Patres. magis vero expedit frequentare confeſſionem, etiam ijs qui propter ætatem, aut aliud impedimentum non communicant. [x] [y] D. Thom. quodlib. 1. artic. 11. & diſt. 17. ſup. Richard. artic. 3. q. 6. Durand. quæſt. 10. Soto. d. 18. Victor. §. 134. Couar. cap. alma. 1. p. §. 1. num. 7. Nauar. cap. 2. num. 8. cap. 27. num. 270. §. 7. fin. Cano. & communis. falſo autem Paludan. d. 17. quæſt. 2. putat pro ſolo articulo neceſſitatis, aut mortis, obligare præceptum affirmatiuum de confeſſ. aut communione, ſtando in ſolo iure diuino. nam ex natura, & fine iſtius præcepti ſumitur obligatio illius, præſertim obligat in mortis articulo, vel periculo. vbi agitur de ſtatu æternæ vitæ: ob quod Iacob. 5. cum ſacramento vnctionis coniungit præceptum confeſſionis, ut notat D. Thom. ſup. Cyprian. epiſto. ad presbyter. & diacon. [z] articulus mortis dicitur, vbi ex morbo, aut vulnere intrinſeco homines communiter moriuntur Nauar. ſup. cum Panorm. capitu. paſtoral. § primo, numero 5. de offic. ordinar. ſed periculum mortis habet gradus. ex placida tamen nauigatione tranquilli maris, agitatione taurorum, & torneamentis non ſequitur veri

a ex ſuborta tempeſtate, [a] vel inſtat
b prælium: [b] & fortaſſe cum delica-
c ta fœmina primum parturit, [c] aut
d quæ partus difficiles habere ſolet. [d]
Qui præſcit eo tempore non habiturum copiam confeſſarii, tenetur opportune præuenire iure diuino,
e ſi paulò ante poteſt commode. [e]
Item tenetur reus morti adiudicatus: quo caſu iudex pœnis etiam eccleſiaſticis compelli poteſt, vt ſententiæ executionem differat, donec
f plene confiteatur, [f] & digne ieiu-
g nus communicet. [g]

4 Conſcientiæ propriæ grauis remorſus rationabiliter arguit præceptum inſtare diuinum: & fortaſſe teneretur ſaltem quolibet quinquen-
h nio: [h] vt homo rationem villicationis reddat, & ſatisfaciat Deo offenſo. Sed qui habet erroneam conſcientiam, ſatisfacit ſi illam depo-
i nat. [i] ſcrupuloſus conſulendus eſt deponere practice ſcrupulos, & cõtemnere, inclinans in fauorem ſui contra anguſtiam, & anxietatem animi quam ſentit: quia Doctores ex ſuaui Chriſti iugo cõcedunt am-
k plam libertatem [k] homini quem Confeſſarius prudens declarat eſſe virum timoratum, & nimis ſcrupuloſum. addunt quidam. 3. quando multis, & magnis grauatur peccatis, de quibus debet proximis ſatisfactionem, & dilatio confeſſionis periculum obliuionis induce-
l ret. [l] in quo duplici caſu, aut tempore, quo dilectio Dei obligaret, tenebãtur ad contritionem homines ante legis euangelicæ promulgationem, niſi remedio alicuius ſacramenti, vt in circumciſione olim, attritus eſſet iuſtificatus. 4. obligat antequàm ſacramento ſynaxis reficiatur laicus, aut ſacerdos ratione ce-
m lebrationis: [m] item qui recipit or-
n dinem ſacrum, [n] vbi ex conſuetudine datur communio. Sed ante reliqua ſacramenta ſatis eſt con-
o tritio. [o] 5. ſi proprio voto, vel iuramento ſe deuinxit ad confeſſio-
p nem. [p] 6. ſi Confeſſarius iniungit in pœnitentiam, vt iterum tali tempore confiteatur, & ipſe pœnitens
q acceptauit. [q] 7. ſi velit quaſdam indulgentias lucrari, in quarum conceſſione conditio præuiæ confeſsionis
r exprimitur. [r] ea conditio in eum finem neceſſaria eſt, ſed non de præcepto. nec tunc neceſſe eſt cõ-
ſ fiteri, niſi habeat conſcientiam peccati mortalis. [ſ]

CAPVT IIII.

Eccleſiæ præceptum impletur in quouis die anni eccleſiaſtici, præſertim ad finem illius: ſi habet conſcientiam peccati mortalis, vel ſi dubitat eſſe mortale.

2 *Satis eſt confeſſionem fieri ſacerdoti regulari.*
3 *Quæ cauſa ab eo præcepto etiam diuino excuſent.*
4 *Quãdo ſtatim, aut poſt annũ obliget.*
6 *Quando teneatur præuenire tempus.*
7 *Quando obliuioſus non obligatur præuenire finem anni.*
9 *Regulares non videntur ſub mortali obligari, niſi ſemel in anno.*

a PRæcepto Eccleſię obligatur primum ſemel in anno [a] (id eſt, in

priuato tale periculum. vbi periculum probabile mortis imminet (vt homini ſano, qui prælium eſt initurus, aut qui ſuſpẽdendus eſt) qui habet facultatem abſoluendi in articulo, aut concedendi indulgentiam per Bullam, idem poteſt in periculo mortis, vt ſatis probat c. eos qui. de ſentent. excommun. in 6. Palud. d. 17. q. 2. art. 5. Medin. q. 16. de confeſſ. tracta. 2. fol. 60. Couar. c. alma. 1. p. §. 11. nu. 8. Nauarr. c. 27. num. 270. §. 7. fin. Ledeſ. 2. par. q. 16. 1. Cord. caſ. 18. ſ. 1. & Sylu. confeſſio. 1. § 6. confeſſor. 1. §. 7. fatetur id tenere multos: cõtra Sotum diſt. 18. q. 1. artic. 4. concl. 5. q. 4. art. 4. Cano relect. de pœnitentia. p. 5. & quoſdam Re-
a cent. [a b] Nauar. c. 2.
b nume. 8 cum Hoſt. Panorm. Couar. Soto. d. 18. q. 1. 4. Cano p. 5. Sylueſt. confeſ. 1. §. 2. Anto. 3. part. tit. 14. cap. 19. §. 3. Mai. d. 17. q. 2. Dur. q. 10. Adria. q. 3. de
c confeſſ. [c d] Nauarr.
d Soto. Panor. Couar. num. 7. Palud. d. 17. q. 2. Mai. q. 2. Dur. q. 10. Adr. de cõfeſſ. q. 3. Ant. Sylu. d. §. 2. verſ. 4. & dicit cõmunem. Angel. confeſſio. 1. §. 31. Led. 2. p. q. 5. ar. 5. dub. 5. quãuis limitat dub. vlt. Alex. ſum. lib. 1.
e tit. 4. c. 5. [e] Nauar. cap. 2. nu. 8. fin. Dur. d. 17. q. 10. nume. 6. Bonauen. p. 2. art. 2. q. 2. Palud. q. 2. art. 4. Gabr. q. 2. art. 3. dub. 1. Mai. q. 2. art. 3. Richar. art. 3. q. 5. Syluell. confeſſ. 1. §. 2. Tab. §. 41. Anton. d. §. 3. Med. de confeſſ. q. 16. fin. Alcoc. ſum. c. 7. Cano, Recent. Ledeſ. tamen limitat quando viueret inter infideles: quia pręceptum confeſſ. includit quandam negationem, & obligat pro toto anno. ſic qui aduertit ſe præfixo termino non poſſe ſoluere creditoribus, quia profeſſurus eſt Religionem B. Franc. tenetur antequam intret ſoluere: & præferre eum qui prior eſt in hypotheca, ne quid fiat in fraudem creditorum. & qui nouit hora meridiana non reperturum miſſam feſti, tenetur præuenire mane, non tamẽ pridie: quia præceptum miſſæ non incipit obligare niſi cæpto die feſto. ſic intra 15. dies quibus implet præceptum cõmunionis Paſchæ, tenetur præuenire, ſi timet in vltimo die impedimentum ſore. inf. c. 4. §. 7. At falſo Nauarr. c. 25. nu. 100. tenetur quod ſi veſpere impediendus eſt febri quartana, tenetur mane recitare veſperas. ſed c. 21. num. 35. videtur tacite retractare. vt in eo caſu qui habet priuilegium præueniendi horas, non tenetur mane præuenire veſperas, & completorium. Soto, Mantius, & multi Recent. nec
f tenetur longo ante tẽpore præuenire cõmunionem Paſchæ. [f] lib. de euchar. c. 4. §. 1. vbi allata eſt pragm. Philipp. II. Regis Hiſpan. qua iubet damnatis ad mortem dari ſacramentum pœnitentiæ, & euchariſtiæ, & citat proprium motum Pij V. idem Clemen. 1. de pœnit. & remiſſ. ibi gloſ. & Ioan. de Imol. Conc. Vuormat. ca. 80. Couar. 2. var. c. 1. nu. 11. Led. 2. p. q. 34. art. 2. fi. Simanc. de cathol. inſtit. c. 57. nu. 16. Perez. l. 8. tit. 1. lib. 1. ord. l. 12. tit. 19. lib. 8. Sylu. euchar. 3. num. 7. verſ. 8. iudex. 1. §. 11. & 12. fin. Angel. euchar. 3. §. 26. Maiol. lib. 3. irreg. c. 24. nu. 15. Nauar. c. 25. nu. 23. & lib. de
g orat. not. 22. nu. 12. [g] Archiep. Guerrer. Granat. dicebat licitum dare huic communionem poſt cibum, ſi iudex executionem ſententiæ differre nolit, vt ieiunus communicet. [h] Scot. Ledeſ. ſup.
i §. 2. L. [i] Durand. d. 17. q. 10. tenetur aliquando ex conſcientia erronea. At ſane tunc ſat eſt deponere cõſcientiam. Cano, Pet. Sot.
k lect. 13. Nauar. c. 2. nu. 9. c. 21. nu. 35. [k] Caiet. verb. ſcrupuloſus. Gerſon, Cordub. lib. 3. q. 14. in princ. & §. 5. col. 6. Caiet. & Frat. Med. 1. 2. q. 19. ar. 5. Nauar. c. 29. n. 290. ſed in propoſito dicunt, quod ſcrupuloſus nõ tenetur cõfiteri ſcrupulos, aut repetere ea peccata quæ ſcrupuloſe timet nõ fuiſſe dicta, aut nõ ſatis integre dicta Confeſſario. Led. 2. p. q. 5. art. 4. dub. 4. Victo. § 129. Nauar. c. 21. nu. 42. Cordub. ſup. addebant conſulti Soto, Pet. de Soto maior, Peña, & alij primarij Salmant. nõ eſſe admittendum ad repetẽdos ſcrupulos: tutumq; eſſe in conſcientia adhęrẽtem huic dictamini ſapientum, agẽdum eſt in dubijs cõtra ſcrupulos. & quibuſdã valde timidis conſulendum, ne confiteãtur ſcrupulum, niſi iurare poſſint, ſe deliberate, & ſpõte cõſenſiſſe in id peccatum mortale, & nũquam id confeſſum
l fuiſſe [l] limita intra longum tempus, vt quinquennium, ut dictũ eſt. At ob periculum obliuionis intra annum non renetur. inf. c. 4. §. 8. pſertim quia ſatis eſſet ea peccata ſcribere ad memoriam, ac ſubinde nõ obligat per ſe pręcep. ũ con-
m feſſionis. [m] lib. de euchar. c. 45. & ſeq. & quibus caſibus liceat celebrare contritum, quando non habet copiam idonei Confeſſarij. Conc. Trid. ſeſſ. 13. c. 7. & can. vlt. & colligit præceptũ diuinum ex 1. Cor. 11. probet aũt ẽ ſeipſum hõ. vt (contra Caiet. q. 80. ar. 4. & in 1. Cor. 11. & ver. cõtritio. & cõio.) tenet cõis, Nau. c. 2. nu. 7. c. 21. nu. 49. c. 22. nu. 3. Sot. d. 17. q. 2. 6. d. 12. q. 1. 4. d. 18. q. 1. 4. Cano. p. 5. Pet. Sot. lect. 12. de cõſ. Vict. § 78. 133. Led. 1. p. q. 21. 4. Palac. d. 9. q. 3. Caſt. ver. euchar. hęr. 10. DD. d. 9. Alber. Bon. Scot.
n Dur. Palud. Gabr. [n] D. Tho. quodl. 1. art. 11. Nau. c. 2. nu. 8. & de pęnit. d. 5. princ. nu. 42. cũ Conc. Colon. Led. q. 5. 5. dub. 3. & ar. 6.
o Marſil. q. 12. art. 1. [o] Nauar. Soto. Led. ſup. & q. 2. art. 3. Vict. Pet. Sot. lec. 13. Cano. p. 5. D. Tho. q. 72. 7. ad 2. Med. de pœn. q. 6. dub. vlt. Sylu. conf. 1. §. 2. Tab. conf. 2. § 44. cont. Marſi. ſup. & Ang. conf. cum Landulph. & alios apud Ant. 3. p. tit. 14. c. 19. §. 3. idem Adr. Viguer. c. 16. §. 4. verſ. 14. & Palud. addit d. 17. q. 2. art. 5. dũ recepturus eſt, aut miniſtraturus aliquod ſacrum.
p [p] Nauar. c. 2. nu. 9.
q [q] Fr. Med. lib. 2. inſtruct. [r] Nauar. §. in Leuit. not. 18. Ang. indulg.
r §. 17. Caie. opuſ. de indulg. ad Iul. c. 10. Cord. lib. 5. q. 27. 28. Adr. 4. de indulg. Sot. d. 21. q. 2. ar. 3. col. 5. ſupponit, vt certũ. & addũt Soto, Nau. Peña. quod ſatis eſt tpe iubilei per hebdomadã conceſſi con-
ſ fiteri in vltima Dñica. [ſ] Nauar. ſup. not. 18. nu. 17. not. 30. nu. 7. cũ Ant. 1. p. tit. 10. c. 3. cont. Cord. q. 28. & fauent cit. inf. c. 4. B

GLOSSA Cap. IIII.

a PRęceptum Eccleſię, vt certo colligitur de cõmunione Paſchęta & de cõfeſſione annua, ex Conc. Later. ſub Innoc. III. c. 21. habetur.

aliquo totius anni die) confiteri, ſi
habet conſcientiam peccati morta-
b lis. [b] quidam [c] falſo putant ſaltem
c in religione obligari ad confitenda
quædam venialia: ut §. 10. dicetur.
Eccleſia determinat tẽpus iuris di-
uini: nec enim poſſet propria auto-
ritate præcipere, ut manifeſtentur
d peccata interiora, [d] ſi quis hæc tã-
tum haberet, niſi à Chriſto haberet
poteſtatem determinandi circunſtã
tias temporis, & modi circa vſum
ſacramentorum. Eccleſiaſtici anni
terminus videtur eſſe Paſchale tem
e pus Reſurrectionis [e] poſt Quadra
geſimam, cum latitudine quadam
f anni caſualis eccleſiaſtici, [f] vt con
ſuetudo interpretatur. poſt quod
tempus ex cauſa licebit aliquantu-
g lum differre confeſſio. [g] nec ta-
men ea conſuetudo obligat confi-
h teri in Quadrageſima, [h] niſi pro-
pter communionem Paſchæ: ſatis
enim implet præceptum, qui in qua
i uis anni parte confitetur. [i]

2 Hinc ſequitur eum, qui in prin
cipio anni eccleſiaſti, aut alia eius
parte confeſſus eſt omnia mortalia,
quæ tunc habebat, ſatis impleſſe prę
k ceptum: [k] nec tenetur iterum ſe-
quenti Paſcha fateri, ſi non habet
conſcientiam noui peccati morta-
lis. at ſi poſt dictam confeſſionem
cadat in mortale, videtur hoc præ-
l cepto per ſe conſtringi: [l] quaſi Ec
cleſia omnia peccata intra annum
eccleſiaſticum commiſſa obliget cõ
fiteri intra ipſum annum, ſaltem in
fine illius: vt declarat conſuetudo
fidelium in Quadrageſima, ſeu fine
m anni confitentium: [m] & tunc pa-
rochi compellunt, & Epiſcopus e-
dicto procedit contra eos, qui tunc
non ſunt confeſsi: quo admiſſo ſit,
ne vltra annum liceat manere in
n peccato, [n] quin Deo, & Eccle-
ſiæ curet reconciliari ſub præcepto
confeſsionis annuæ, atque ita vltra
annum non licet differre confeſsio
o nem peccati mortalis. [o]

3 Præcepto ſatisfacit ſæcularis,
qui ſacerdoti regulari expoſito, &
per Epiſcopum approbato iuxta for
mam Concil. Trident. confitetur
etiam in Quadrageſima, & Pa-
p ſcha. [p] erroneum vero eſt quod
q quidam dicunt, [q] Epiſcopum ſic
directe abſolutum poſſe compelle-
re, vt confeſsionem ipſi, aut paro-
cho repetat. olim tamen iure com-

habetur. cap. omnis vtriuſque ſexus. de pœnit. & remiſſ. quod ci-
tans Trid. ſeſſ. 14. cap. 5. fin. & can. 8. dicit eſſe præceptum omni-
bus. Soto. d. 18. q. 1. art. 1. ad 5. Cano relect. de pœnit. p. 5. Ledeſ.
2. p. q. 5. art. 5. Palud. d. 17 q. 7. num. 16. Palac. q. 5. Nauar. cap. 2.
nu. 6. & 10. fin. Taper. art. 5. & ante Innoc. erat implicite præce-
ptum cõfeſſionis in
cluſum ſub præcep-
to communionis: ad
quam non admitte
batur niſi pœnitens
per ſacerdotem ab-
ſolutus à peccatis:
probat Taper ex Ze
pher. PP. qui inſti-
tuit, ut omnes com
municarent in Paſ-
cha, ut refert Plat.
it ẽ Fabian. PP. epi-
ſto. 2. Eutichia. PP.
c. & ſi. de conſecrat.
d. 2. c. prædicãdum.
22. q. 1. & D. Tho.
d. 17. queſt. 3. t. 4. &
quodlib. 1. artic. 11.
ait in Quadrageſi-
ma præceptum con
feſſionis obligare, ꝓ
pter cõmunionem.
Quare male Dur.
d. 15. q. 14. reliquit
ſub dubio, an eccle-
ſia d. c. omnis, impo
nat præceptũ de cõ
feſſione, aut potius
ſit tantum exhorta-
tio. idem fere Med.
C. de confeſſ. q. 5. &
addit, pœnam in c.
omnis, non imponi
cõtra omittentes cõ
b feſſionem, ſed communionem. vtrumque falſum eſt. [b] quia eccle
ſia iuri diuino præſcribit tempus: ius vero diuinum non obligat cõ
fiteri, niſi peccata mortalia. Soto, q. 1. art. 3. Ledeſ. 2. p. q. 5. art. 3.
q. 2 a. art. 1. fol. 318. D. Tho. d. 17. q. 1. 1. 4. ad 3. add. q. 6. 3. ad 3.
3. p. q. 65. art. 1. nullum ſacramentum eſſe per ſe contra venialia. &
idem de ſacram. pœnit. ait q. 84. 2. & commun. d. 17. Scot. q. 1. Gab.
q. 1. art. 2. Durand. q. 9. Caiet. d. q. 65. art. 2. ad 4. opuſc. de confeſſ.
q. 5. Sylu. confeſſ. 1. §. 13. Fr. Alex. lib. 2. tit. 1. c. 7. Nauar. c. 2. nu. 6.
omnes Recent. gloſ. recepta in c. omnis. & colligitur ex Trid. ſeſſ.
14. c. 5. can. 7. fin. Victor. §. 129. alias 138. ſi. quod autem Bonau.
d. 17. in 2. p. art. 2. q. 1. ait tenemur pœnitere de venialibus, & diſt.
16. ad fin. venialia de quibus homo habet dubium, aut periculum
peccati mortalis eſſe confitenda: nihil dicit contra nos. idem tenet
c Ang. confeſſio. 1. §. 17. Vega lib. 13. in Trid. c. 30. [c] vt Innoc. ſup-
plem. Richard. d. 17. artic. 2. q. 4. Almain. art. 2. & ſibi contrarius
Angel. confeſſ. 2. §. penult. cum Alex. 4 p. q. 77. memb. 1. At ſane,
vt bene ait Soto, & alij, ſatis eſt, vt ſe præſentet parocho ante cõ-
munionem Paſchæ, ne videatur temere accedere: & dicat ſe ideo
non confiteri, quia non habet conſcientiam peccati mortalis. in-
d fra K. Z. cit. [d] Soto. d. 18. q. 1. 1. poſt con. Ledeſ. q. 5. art. 1. concl. 1.
Caiet. opuſc. de confeſſ. q. 2. ad 1. quia de internis peccatis dicitur
1. Corinth. 4. nolite ante tempus iudicare. fauet Trid. ſeſſ. 14. c. 5.
dicit non ſatis conſulte humana lege præciperetur, vt delicta ſecre
ta eſſent publica confeſſione aperienda, ſed Med. de confeſ. q. 1. cũ
Adrian. de confeſſ. q. 3. art. 2. falſo tenet quod eccleſia poteſt præ-
cipere circa actus internos, & excommunicare ob hæreſim inter-
nam. At præcipit internam attentionem, quatenus neceſſaria eſt
e ad ſubſtantiam orationis externæ. [e] Nauar c. 2. num. 10. colligit
ex Trid. c. 5. & can. 8. fin. vbi pro conf. declarat tempus Quadrage-
ſimæ ex conſuetudine Eccleſiæ. vid. Soto. d. 18. q. 1. 4. concl. 4. Bur
char. lib. 19. ſui decret. à princ. & c. 16. ex Conc. Agathẽ. Sixt. IIII.
extrauag. vices, de tregua & pace, vetat ne Mendicantes prædicẽt
parochianis non teneri ſaltem in Paſcha cõfiteri proprio parocho.
Conc. Agathen. habetur in capite 80. d. c. referunt Renã. & Pamel.
in Tertul. de pœnit. c. 1. ſi. D. Thom. d. 17. q. 3. t. 4. quodlib. 1. art.
11. Med. de confeſſ. tract. 2. q. 20. dicit hanc conſuetudinem iam
obligare. Vict. §. 192. refert Renan. y la cartilla confiteri ſemel ſal-
f tem in Quadrag. Palac. d. 17. q. 8. p. 294. concl. 3. [f] annus eccle-
ſiaſticus pro ſacramentorum confeſſionis, & communionis rece-
ptione, videtur incipere ab vno Paſcha Reſurrectionis ad ſequens
Paſcha, circiter ſicut apud Hebræos incipiebat a 14. Luna Martij,
ſeu plenilunio in quo Paſcha incidebat. Paſcha vero eſt radix nu-
merandi feſta mobilia anni. id tempus anni interdum cõtinet 11.
aut 13. menſes. hinc eccleſia declarat confitendum eſſe, ſaltem in
Quadrageſima vſque ad Paſcha: quaſi ſit finis totius anni eccle-
ſiaſtici: vt citatum eſt. E. Palac. diſt. 17. q. 8. concl. 3. p. 214. ſic dies
pro recitandis horis
ſumitur late ab oc-
caſu ſolis in præce-
denti die quo reci-
tantur matutinæ, vſ
que ad ſequẽtis diei
mediam noctem: &
Februar. cõtinet in-
terdum 29. dies, &
annus publicationis
pro Bulla cruciatæ,
intelligitur vſq; ad
ſequentis anni pu-
blicationem: licet il
le annus ſit longior
per aliquot dies, ut
aiunt conſulti Sal-
mant. Theol & Iu-
g riſper. doctiſſimi. [g]
Frat. Alex. ſum. lib.
1. tit. 4. cap. 5. cum
Alex. Alenſi. 4. par.
Bonau. d. 17. Ram.
ver. confeſſ. & c. om
nis, concedit de con
ſilio Confeſſarij dif
ferre cõmunionem,
aut cõfeſſionem. ſic
pręceptum commu
nionis quod in pri-
ma die Paſchæ obli
gat, extenditur ad
quędam tẽpora an-
te & poſt Paſcha, vt
ad Dominicam in
Albis, & alicubi vlterius, quia in moralibus conſuetudo ampliat
h ad id quod parum diſtat. [h] Quia non omnis conſuetudo ſtricte
obligat: atque ita præceptum confeſſionis ſatis impletur quouis
tempore totius anni. nec cap. omnis, determinat certum diem, ſi-
cut in communione decernit Paſcha: atque ita Trid. ſeſſ. 14. cap. 5.
fin. morem confitendi in Quadrageſima probat, vt pium tantum,
i & merito retinendum: quod aiunt. Doctor. ſtatim cit. [i] Ant. 3. p.
tit. 14. cap. 19. §. 3. Sylueſt. confeſſ. 1. §. 2. Victor. §. 126. aliàs 137.
& §. 192. Ledeſ. 2. p. quæſt. 5. art. 5. dub. 6. Soto. d. 18. q. 1. artic. 4.
concluſ. 4. Cano. relect. de pœnit. p. 5. Nauar. cap. 2. num. 10. facit
cap. 21. num. 35. & 45. cum Anton. & Sylueſt. Frat. Medin. lib. 1.
k inſtruct. cap. 14. §. 41. [k] cit. L. præſertim qui tempore Paſchæ nõ
habet conſcientiam peccati mortalis ſatis eſt, vt ſe parocho præ-
ſentet abſque confeſſ. ſup. C. Nauar. cap. 2. num. 9. Ledeſ. artic. 5.
l dub. 6. Cano. Victor. Soto. inſ. [l] idque ex vi pręcepti confeſſionis,
quamuis non eſſet communicaturus in Paſcha: ut puer non habẽs
plenam ætatem, aut qui habet periculum vomitus: ne ſecunda cõ
feſſio diſtet à prima vltra annum: Soto. diſt. 18. quæſt. 1. artic. 4.
concluſ. 1. Cano. p. 5. Victor. §. 137. Ledeſ. artic. 5. dub. 7. Nauarr.
cap. 2. num. 10. & quidam Recent. & ſatis ſignificat Triden. cap. 5.
fin. dum probat piam conſuetudinem confitẽdi in Quadrag. quaſi
in fine anni eccleſiaſtici. Sixt. IIII. extrauag. vices, de tregua & pa
ce. & clarius. cap. in capite 40. d. Burchard. lib. 19. cap. 1. Innoc. I.
epiſt. 1. cap. 1. fauet D. Thom. d. 17. q. 3. 1. 4. quamuis dicat, con-
feſſionem obligare in Quadrag. propter communionem. quod pla
ne ait Soto. ſup. & Petr. Sot. de confeſſ. lect. 5. facit Ledeſ. dub. 7.
Medin. C. de conf. q. 18. de confeſſione ſemel in anno. fol. 63. nec
obſtat quod Soto. d. 12. q. 1. art. 11. c. fin. negat puerum duodẽnem
teneri ad confitendum in Paſcha. quia intelligit ſi præcedenti tẽ-
pore confeſſus eſt, non tenetur per accidens confiteri in Paſcha ra
m tione communionis, ad quam nondum obligatur. [m] [n] ex di-
n ctis. L. [o] bene aduertit Soto. [p] infra. lib. 3. capit. 13. Alexand.
o Pap. IIII. Clem. IIII. Vrban. IIII. conceſſit ſacerdotibus ex ordi-
p ne Mendicantium, & poſtea Paul. III. & ampliſſime Greg XIII.
conceſſit Religioni Societatis Ieſu, facultatem audiendi confeſſio-
nes omnium ad ſe confluentium. & confirmat Ioan. XXII. extra-
uagans vas electionis de hæret. At Bonifac. VIII. extrauag. ſuper
cathedram. de ſepultur. moderatus eſt hæc priuilegia, & licet
eam moderationem ad tempus ſuſtulit Benedict. XI. ſed eandem
q confirmat Alexand. V. capitu. dudum, de ſepultur. [q] Ioann. de
Poliaco negat Papam potuiſſe in præiudicium parochi, & Epi-

ſcopi concedere regularibus talia priuilegia. ſentit Henric. quodlib. 10. quæſt. 1. & 2. Richard. & gloſ. in cap. omnis. fauet Gregor. c. ex autoritate. 6. q. 1. ſed Taper. art. 5. negat expedire priuilegia, & bullas, quibus paſſim eximuntur à Paſtore ordinario. ea ſententia Ioan de Poliaco eſt erronea, contra Pontif. autoritatem: qui ut poteſt per ſe ipſum, ita & per delegatos abſoluere quoslibet fideles in toto orbe: Ledeſm. q. 7. art. 5. dub. 3. Soto. d. 18. q. 4. artic. 3. Pet. Sot. lect. 5. Medin. q. de conf. facta fratrib. priuil. Sylu. confeſſ. 2. §. 1. & ſeq. Maior. d. 17. q. 6. & 17. Durand. q. 12. facit Nauar. c. 27. nu. 260. ſic approbatus à Papa, & nunc per Epiſcopum ſeruata forma Conc. poteſt audire confeſſiones etiam eorũ, qui carent bulla cruciatæ: quamuis cõtradicat Parochus Sylu. confeſſor. 1. §. 1. vide. §. 4. 5. 11. 15. Adr. de conf. q. 5. Med. f. 90. & 92. Soto. q. 4. art. 2. & 3. Cordu. Caſ. 10. dub. 2. [r] Vt docet Benedict. XI. & Sixt. IIII. & extrauag. ſup. quod vero Greg. d. c. ex autoritate ait, intelligitur ne regulares poſſint ſine licentia Papæ. [ſ] quia priuilegia Pontificũ, ut Nicol. V. & Sixt. IIII. Leo. X. data Mendicãtibus excipiunt communionem in ſolo die Reſurrectionis, & in mortis articulo. At tẽperat Nauarr. cap. 21. nu. 52. compend. Mendic. verb. communicare. §. 4. 5. 9. Sot. q. 4. art. 1. vt dictum eſt. lib. de eu chariſt. [t] quia pœnitenti in foro conſciẽtiæ creditur pro ſe, & contra ſe, niſi oppoſitum aliunde conſtaret parocho. Syluest. confeſſ. 2. §. 4. verſ. 3. cũ Palud. d. 17. Scot. Richard. art. 3. q. 2. Sylueſt. teſtis. §. 5. D. Thom. quodl. 1. art. 12. extrauag. inter cũctas. colum. 3. de priuil. Nauar. ca. ſacerdos. de pœnit. d. 6. nu. 85. cap. placuit. nu. 174. & facit. cap. 17. nu. 59. & 250. fin. Addit D. Thom. ſupra & diſtinct. 17. q. 3. a. ſi pœnitens dicat ſe afferre licẽtiam paſtoris pro reſeruatis, licebit ei credere: niſi haberet publicam excommunicationem, in qua nõ tam facile credendum eſt ei, ut in foro exteriori admittatur ad diuina officia. Nauar. cap. 17. num. 36. 44. [u] quia Trid. ſeſſ. 14. c. 7. ſolum mortis articulum excipit: ſub quo intelligitur periculũ mortis. Nauar. c. 4. nu. 1. ſup. c. 3. lit. Z. cit. [x] Caiet. verb. confeſſ. cond. 21. Soto, d. 18. quæſt. 2. 6. Ledeſ. q. 8. art. 3. Vict. §. 173. Petrus Soto, de confeſſ. lect. 5. Med. q. 19. de modo ſecreto confit. fol. 64. Maior. & Palud. diſt. 17. quia 10 cap. omnis. dicitur, vt ſolus confiteatur. [y] Cano relect. p. 5. putat in articulo mortis teneri per interpretem, & Ledeſ. ſup. Victoria cum Syluest. confeſſor. 1. §. 15. Archidiacono. & alijs. [z] Soto, Caietan. Medin. & communis.

muni parochiani tenebantur in Paſcha confiteri ſemel proprio ſacerdoti, [r] ſed ea tantum de quibus nõ fuerant abſoluti: ſicut tenentur ſemel in parochia ſuſcipere communionem, [ſ] quamuis in monaſterio, aut alibi circa tempus Paſchæ communicauerit. ſed propter priuilegia regularium, ſi quis probat ſe regulari expoſito confeſſum, debet parochus ei credere, [t] vt miniſtret Euchariſtiam in Paſcha: niſi eſſet in notorio peccato, cuius ſcandalo nõ dum ſatisfecit, aut ex cauſa ſuſpectus eſſet de mendacio.

4 Neceſſitas vero præcepti etiam diuini (extra mortis periculum) nõ confert ſacerdoti nullibi expoſito iuriſdictionem abſoluẽdi: [u] ac proinde parochus in feſto celebraturus excuſatur à præmittenda confeſſione, ſi non habet copiam confeſſarii idonei, & expoſiti: tenetur tamen habere contritionem, ut tunc digne celebret. Deinde excuſatur, in his caſibus, de quibus lib. de euchariſt. c. 46. vt ſi hic commode non habet quando diſtat per leucam ab oppido confeſſarii. 3. ſi pœnitẽs certi peccati externi timet rationabiliter periculum reuelationis, aut aliud dãnum ſibi, vel alteri imminere, excuſatur nõ à tota aliorum mortalium ſi habeat, ſed ab integritate confeſſionis, ut dicetur lib. 3. c. 13. & lib. 2. cap. 9. ſi tamen periculum in totam incidat confeſſionem, excuſabitur à tota: deberet tamen confiteri id quod licet (puta cõſenſum internũ illius peccati, aut aliquod veniale) quia tunc ea confeſſio eſſet, ita integra per ſe, ut per abſolutionem impius iuſtificetur. 4. ſi ſub ſecreto ſigillo non poteſt proferre peccata (vt ſi tempore procellæ, uel peſtis vrgentis oportet ab alius ſocius peccata præſertim infamia audiri, aut quia confeſſarius eſt ſurdus, aut non niſi per laicũ interpretem inf. lib. 2. c. 3. & 12. nouit explicare [x]) excuſatur à præcepto eccleſiaſtico, imo & à diuino de præmittenda confeſſione ante cõmunionem. In articulo tamen mortis, ne ſe periculo damnationis exponat, contemnat periculum propriæ famæ, aut alterius damni ſi aliter non poteſt, inf. lib. 2. c. 9. & integre confiteatur etiam per interpretem: [y] ſed præceptum cũ tanto detrimẽto nõ obligat. [z] Per ſcriptum non expedit communiter cõfiteri præſenti ſacerdoti: [a] quia periculum eſt, ut amiſſa, aut ſublata papyrus legi poſſit ab aliis. at ſi caute abſque periculo fiat, ut fieri poteſt, tenetur ſaltẽ in periculo mortis ſic confiteri: [b] & mutet modum ſcribendi, uel literas, aut ſeparatim oſtẽdat ſpecies peccatorum in libro impreſſo; & in alia papyro numerum peccatorum: ne agnoſcatur ab aliis.

5 Qui temporibus ſupra dictis, ut in periculo mortis confeſſus nõ eſt, habens conſcientiã peccati mortalis, & tamen vice confeſſionis debitæ habuit contritionem, uel culpabiliter omnino cõfeſſionem omiſit, tenetur quam primum poſt id tempus commode poteſt, confiteri ratione negationis incluſæ in præcepto pœnitentiæ, ſicut & in præcepto reſtitutionis; vt explicatum eſt. quia non indulget Deus extra terminum dicti tẽporis, [c] ſup. c. 3. §. 2. quin teneatur ſatisfacere Dei iniuriæ quo ad poteſt, per humilem ſacramenti receptionẽ. 2. qui ſcienter cauſa excuſante omiſit vnum mortale, aut neceſſariam circũſtantiam, recipit ſtatim gratiam per abſolutionem: ſed quia non fuit integra niſi per accidens ob excuſationem, tenetur illud omiſſum fateri ſtatim. [d] 3. quando abſente ſuperiore confeſſus eſt inferiori reſeruata ſimul cũ non reſeruatis, tenetur ſuperiori poſtea præſenti ſtatim. i. [e] intra paucos dies confiteri de reſeruato, vt directe ab illo abſoluatur, & fiat confeſſio omnitũ, quæ recordatur, vna & per ſe integra. ſic enim dum miſſam celebrat, tenetur vitare longas interruptiones, ut ſit una, & integra miſſa, & oratio.

6 Si toto anno nõ fuit confeſſus tenetur mox per totum annum ſequentem confiteri, ut ſup. c. 3. §. 2. dictum eſt. 5. ſi celebrationẽ miſſæ fecit contritus, quia non habuit copiam confeſſarii, tenetur quam primum poſſit cõfiteri, & tamen ſi cõmunionem paſchalis tẽporis omiſit (in quo affirmatiuo præcepto nulla negatio includitur) nõ tenetur per ſe, ſecluſa excõicatione Epiſcopi, [f] aut dilatione confeſſarii, cõicare ſequenti tempore. [g] at ſi intra tẽpus à confeſſario præfixum non impleuit pœnitẽtias iniunctas, tenetur poſtea: [h] vt ſi vouit intra menſem ingredi religionem, elapſo eo etiam tenetur [i] propter ſimilem negationẽ

[a] nec tenetur præcepto Eccleſiæ confiteri per ſcriptum etiam mutus, aut infirmus, q. loqui nõ poteſt. Soto, Victor. Ledeſm. Nauar. c. 21. nu. 36. cum Richard. d. 17. artic. 2. q. 5. [b] Sylu. cum D. Thom. inſinuante. d. 17. q. 3. 4. 3. ad ſecundum, Palud. quæſt. 2. Maior. q. 1. ad 3. Caietan. ſup. Pet. Sot. lec. 12. addit ne prius ſcribat peccata, ſed dũ confitetur coram ſacerdote, & mox rũpat papyrũ. [c] Nam ſi Doct. inf. obligant quando præceptum eccleſiæ omiſit, multo magis tempore mortis, quando maxime obligat ius diuinum. [d] Sot. d. 18. q. 2. 5. ad 3. Led. q. 7. art. 5. dub. 1. fin. & q. 5. & multi Recẽt. At falſo Cordub. caſu 1. dicit quod tenetur iterare totam confeſſionem: ſicut quando ſola reſeruata dixit ſuperiori. [e] Soto. diſt. 18. q. 4. artic. 2. id ſerio affirmat: de quo vide D. Thom. addit. q. 9. 2. ad 4. Doctor. d. 17. vbi Palac. q. 9. Led. q. 8. art. 2. dub. 5. Victor. §. 262. Cano. p. 3. Alcocer. cap. 12. qui addunt quod inferior non poteſt abſoluere iſtum, qui habet reſeruata niſi aliàs ſequeretur ſcãdalum, aut infamia, neque eſt aditus ad ſuperiorẽ quia aliàs Trident. ſeſſ. 14. c. 7. dicit inferiores in reſeruata nihil poſſe, nempe niſi vigente caſu ex ratihabitione ſuperioris idem Gabr. diſtin. 17. q. 1. artic. 3. dub. 2. [f] ita ratione excommunicationis per accidens obligatur communicare elapſo termino. Soto, Victoria, & ita ſunt limitandi Paludan. Maior. d. 12. q. 6. §. 6. Armil. verb. communio §. 6. Nauar. cap. 21. nume. 52. 45. [g] communis Soto quæſt. 1. artic. 4. Ledeſ. quæſt. 7. artic. 5. dub. 2. Cano. p. 5. Victor. §. 148. Frat. Med. lib. 1. cap. 14. §. 41. Anton. Sylueſt. Medin. de confeſſ. Armil. ſup. & ſignificant Caiet. & Tabien. verb. communicare contra Nauar. num. 45. Paludan. & Maior. niſi limitentur, vt lit. Q. [h] Nauarr. cap. 12. num. 54. [i] Nauar. cap. 12. num. 54. nam D. Thom. Palud. & com-

& communis tenet quod tenetur præuenire tempus voti, ſi timet probabiliter quod poſtea ſuccedet perpetuum impedimentum, ut dicitur §. 7. D. [k] Nauar. c. 12. num. 54. cap. 21. num. 27. & 45. lib. de orat. oot. 10. num. 45. Frat. Med. §. 42. Soto. Victor. §. 148. Armil. communio. §. 6. Angel. & Syluest. euchariſt. Caietan. & Tab. communicare Vict. §. 148. & communis Recent. in Hiſpan. & Italia, contra Palud. [l] Nauar. cap. 2. num. 9. Soto, quæſt. 2. art. 5. concluſ. 7. fin. Ledeſma q. 5. artic. 5. dub. 7. Syluest. confeſſor. 1. num. 3. Recent. quia hic iuxta Trid. ſeſſ. 14. cap. 5. cenſetur ea oblita includere ſub peccatis quæ cõfeſſus eſt Victor. §. 137. Gueuar. & multi Recent. & ita declarat conſuetudo fidelium. præceptum enim humanum Eccleſiæ obligat ſuauiter, vt in anno ſemel fateatur omnia quæ memoriæ occurrũt poſt factam aliquã diligentiam. [m] Idẽ Doctor. contra Sotum. [n] Sup. cap. 3. §. 3. E. Bonau. Richard. Palud. Gabr. Durandus, Maior. Soc. Cano. Syluest. Medin. Tabien. ſed quidam Recent. falſo excuſant pœnitẽtem quando nõ fuit cauſa voluntaria impedimenti præuiſi. [o] Durand. diſtinc. 17. quæſt. 10. Anton. 3. par. tit. 9. cap. 9. §. 3. Medin. de confeſſ. q. 16. fin. frater Alex. lib. 1. titu. 4. capit. 5. verſic. 2. Alcoc. c. 7. idem Ledeſm. q. 5. artic. 5. dub. 5. & exprimit de nauigaturo. [p] Diuus Thom. & Paludanus, d. 38. Anton. Syluest. Angel. Tab. Frat. Alex. vide Nauar. cap. 12. num. 54. [q] eſt communis cõtra Nauar. cap. 25. num. 100. vt de ieiunio, & miſſa non tenetur pridie præuenire tempus. fatetur Nauar. cap. 21. num. 27. & 45. [r] Sup. cap. 3. §. 3. Nauar. cap. placuit. de pœnitentia. diſt. 6. num. 159. Maior. d. 17. quæſt. 2. Marſil. quæſt. 12. art. 5. p. 5. concl. 3. ad fio. Adr. de confeſſ. quæſt. 5. dub. 8. Medin. q. 17. de tẽpore quo confiteri oportet fol. 60. ſentit Caieta. verb. confeſſio. cap. 5. fauet Soto, diſtinc. 18. q. 1. artic. 5. concl. 7. ſed ſcrupuloſe quidam iſtorum putant obliuioſum teneri ſæpius intra annum confiteri: quia limitatio temporis per Eccleſiam nõ tollit tempus quo obligaret ius diuinum. ſed Soto, & Ledeſm. quæſt. 5. & artic. 6. dub. 1. col. 2. bene aiunt, quod tempus iuris diuini eſſet quinquennium, aut longius tempus. [ſ] Soto quęſt. 1. artic. 4. Ledeſ. art. 5. dub. 7. & 8. Petrus Soto, lect. 5. frater Med. lib. 1. cap. 14. § 41. fin. Cano. p. 5. Victor. §. 132. cum Syluest. confeſſ. 1. §. 2. 6. Tabien. confeſſ. 2. §. 45. Durand. d. 17. quæſt. 15. nu. 7. fin. & retractans Nauar. cap. 21. num. 35. cõtra id quod dixit in cap. placuit. quia poſtquam Eccleſia in c. omnis fecit prudentialem determinationem temporis prout habet poteſtatem à Chriſto circa tempus, & modum de vſu ſacramentorum, ut ait Trident. ſeſſ. 21. capit. 2. non debẽt ſcrupuloſi putare ſe frequentius obligari. [t] quia ut ait Trident. ſeſſ. 14. cap. 5. non tenetur confiteri niſi quæ facta diligentia occurrunt memoriæ. [u] ſupra cap. 2. §. 3. D. D. Thom. q. 80. 5. ad 4. q. 84. 5. ad 2. Bonau. d. 17. Cano. relect. de pœnitentia. p. 3. [x] quia qui recordatur ſe feciſſe mortale, & oblitus eſt ſpeciei, tenetur illud confiteri in genere ſicut nouit D. Tho. diſt. 21. q. 2. 1. ad 1. & artic. 2. Richard. artic. 3. q. 2. Palud. quæſt. 2. art. 3. & 2. Maior. diſt. 17. q. 3. Anton. 3. p. titu. 10. cap. 2. Nauar. c. 10. nume 7. §. 8. fin. ſic quidam dicũt quod ſi pœnitens dicat parocho in Paſcha ſe non habere conſciẽtiam niſi peccatorũ venialium in genere, poſſet abſolui: ait Alex. Richard. Bonauent. Angel. [y] cõmunis contra Almain. d. 14. q. 1. [z] nã de venialibus nec regulares tenentur cõfiteri ex ſtatuto ſupra. §. 1. B. contra Caiet. in opuſc. 10. 1. de confeſſ. Ang. confeſſ. 1. § 27. Nauar. cap. placuit. de pœnitentia. diſt. 6. nu. 210. Medin. ſed Caiet. dicit obligari ſub veniali ad confitẽda quædã venialia, aut alias

incluſam. in aliis pręceptis, qui omiſit, miſſam feſti, aut horas canonicas, uel ieiunium, non tenetur ſequenti die ſupplere: [k] quia de hoc eſt præceptum pure affirmatiuum, & onus diei. qui tamen poſt communionem etiam Paſchæ, aut poſt alıud tempus recordatur noui peccati, quod in cõfeſſione oblitus eſt explicare: non ideo tenetur ſtatim, nec intra illum Eccleſiæ annum illud confiteri, [l] quia ſatis reconciliatus eſt Deo, & Eccleſiæ intra pręfixum annum. Similiter impleſſe videtur, ſi quod omiſit ex ignorantia culpabili, [m] (vt ſolent ruſtici, qui groſſo modo confitentur ſine certo numero) quia fuit verum ſacramẽtum licet informe, & cum confeſſione omnium formaliter, & per ſe intègra: aliàs ſi ſępius recordaretur eo anno, aut die aliorum peccatorum, teneretur ſæpe cõfiteri: quod durum eſt. At in mortis articulo recordatus noui peccati obliti ſub ꝓbabili numero non incluſi, tenetur id fateri ſtatim, quamuis eo anno iam impleuerit præceptum Eccleſiæ: quia tunc non ſupereſt aliud tẽpus confitendi, ut directe ab illis oblitis abſoluatur. Similiter ſi ante communionem meminit noui peccati, communiter tenetur confiteri ante illam: niſi iam linteo eſſet expoſitus ad communicandum cum aliis. vt dicetur libro de euchariſt. cap. 46. §. 4.

7 Qui exiſtimat in futuro Paſcha vel alio huius præcepti tempore ſe non habiturum Cõfeſſarii copiam, tenetur eodem iure diuino, uel humano, confeſſionis tempus præuenire: [n] quia hæc obligatio non ad certum anni diem, uel hebdomadã limitatur, ut communio Paſchæ, ſed per totum anni tempus diffunditur. vt nauigaturis in regionem infidelium: & qui pro caſu reſeruato habet præſentem legatum Papæ, [o] vel iubileum, quem poſtea non habebit. ſic qui poteſt nunc ſoluere debita creditoribus, ſed poſtea nõ poterit, tenetur ante terminum ſoluere: ut tenetur qui antequam intret religionem Minorum poſſet ex bonis, quibus dũ profitetur eſt renunciaturus: quia ſpontanea impotentia cederet in fraudem creditorum: ut non licet præferre ſolutionem eius, qui poſterior eſt tempore, & hypotheca, dum fit impotens in fraudem prioris. ſi ob dilationem voti nondum obligantis timet probabiliter futurum impedimentum perpetuum, tenetur præueniendo tempus intrare religionem: [p] quia voti impletio, eum ſit promiſſio ex cauſa, & acceptata à Deo, tranſit quaſi in vim contractus, & iuſtitiæ. Secus in aliis debitis, quæ ad nullam rationem iuſtitiæ pertinent: ut febricitans non tenetur præuenire proprium tempus recitandi horas, [q] ieiunii, aut miſſæ diem, aut communionem Paſchæ: quia id præceptum affirmatiuum eſt onus diei, & determinati tantum temporis.

8 Obliuioſus ſtando in ſolo iure diuino obligaretur ſecundum quoſdam Doctor. quando eſſet probabile periculum omittendi multa peccata, præſertim reſtitutionis, ut intra quinquennium, [r] quia præſumitur ex negligentia nolle in tempore reddere integram rationẽ conſcientiæ. At certe ſatis eſſet ob lapſum fragilis memorię, ut ſcripto vel aliter retineret peccata reſtitutionis, & ſatisfactiones famæ lęſæ, aut excommunicationes, & irregularitates cum numero probabili peccatorum: ut ſuo tandem tempore cõfiteatur omnia. cæterum poſt determinatum ab Eccleſia tempus, non tenetur obliuioſus præuenire tempus confeſſionis, [ſ] nec peccatorum memoriam ſcripto cõſeruare in futurum, vt §. 4. dictum eſt, ſatis enim eſt ad finem anni cõfiteri: eo quod intra annum communiter omnes reminiſci ſolent eorum quæ præcipuè fecerunt, quantum ſufficit ad integritatem confeſſionis, ut Confeſſarius tãquam iudex, & medicus poſſit afferre remedium, & proferre rectam ſententiam. quod homo etiã ſcrupuloſus, & fragilis memorię, de ſe poteſt bona fide ꝑſumere. [t]

9 Qui tamen facta conſcientiæ examinatione manet probabiliter dubius, an poſt cõfeſſionem fecerit peccatũ mortale, cuius oblitus fuerit, tenetur ſub conditione ſi forte peccauit confiteri: [u] ne ſe exponat periculo, & in generali fateri, ſicut meminit: & cum ſit vera accuſatio ſui cum neceſſaria materia, tenetur illum Confeſſarius abſoluere. [x] ſi vero ita oblitus eſt, ut nullum dubium conſcientiæ, nec memoriã de peccato, quod re vera admiſit habeat: nõ remittitur per ſolam diligẽtiam, quæ eſt actus intellectus: [y] licet excuſetur ab actu pœnitẽtiæ, & confeſſione peccati ſui obliti: quare expedit interdũ elicere actus de dilectione Dei, uel de cõtritione generali, per quã obliuioni tradita remittantur, vt c. 2. §. 3. dictum eſt.

10 Quidam regulares, nẽpe monachi nigri ſeu S. Benedicti per ius commune, aut ſtatutum religionis ſuæ obligantur ex quadã honeſtate ſub veniali confiteri ſi habeant conſcientiã peccati mortalis, [z] ſępius in

anno, nt quolibet menſe. [a] quod præceptum iuris extéditur ad alios monachos, ſi vero habeant ſpecialem conſtitutionem cōſulenda eſt, & moniales iuxta conſtitutiones ſuas ſunt à ſuperiore monendæ. [b] laici qui tantum habent venialia, non obligantur per ſe cōfiteri, cum non ſint materia neceſſaria: ſed regulares videntur ex ſtatuto, & conſuetudine obligari ſub veniali, vt aliquod ex his fateantur ſemel in mēſe, [c] aut ex aliis, à quibus iterū fuerat abſolutus: quia videtur aliquomodo obligari confiteri eo tempore: ſic etiam poteſt ſe voto obligare ad confitenda venialia. Item ex pio ſtatuto à Pontificibus approbato in multis religionib. mos eſt, repetere Prælato in fine anni peccata, à quibus fuerat directè abſolutus, de qua re dicetur poſtea. [d]

CAPVT V.

Satisfieri præcepto per confeſſionem informem.

§.2. *Obligantur omnes cum habent plenam diſcretionē, etiam ante 12. ætatis annum.*

3 *Ad communionem maior diſcretio, & ætas expectanda.*

4 *Ante baptiſmum fiebat quorundam peccatorum confeſſio: ſed non ſacramentalis.*

HVic præcepto Eccleſiæ ſatisfit per eam confeſſionem, etiam informem, [a] qua manet verum ſacramentum (ſicut & præcepto recipiendi alia ſacramenta ſatisfit) quāuis ex impedimento gratia ſtatim non conferatur. per fictā vero confeſſionem non integram, quæ nulla eſt, non ſatisfit præcepto diuino, [b] & tamen quia ea res omnino eſt occulta, euadit cenſuras Eccleſiæ edictis Epiſcoporum latas: & alias pœnas iuris, [c] vt viuēs arceatur ab Eccleſia, & moriens careat eccleſiaſtica ſepultura: quia eccleſia eos, qui ſic obedire incipiunt, non intendit duro excommunicationis gladio ferire. ſi cōfeſſionem fecit integram, ſed cui defuit omnis dolor, aut propoſitum emendę, euadit pœnas: ſed non implet præceptum, ut poſtea dicetur. imo quamuis defectus propoſiti debiti conſtet, iubet Eccleſia acceptari confeſſiones publicæ meretricis, aut vſurarii: [d] cum tamen ſic impœnitens ſi decedat in eo notorio peccato, priuandus ſit ſepultura ſacra. [e] ad incurrendam tamen pœnam iuris, ſatis eſt confeſſionem, aut ſolam communionem omiſiſſe. [f]

2 Hoc præcepto Eccleſiæ obligātur omnes perſonę vtriuſque ſexus qui admiſerunt mortalia poſt baptiſmum, vel in ipſa baptiſmi ſuſceptione indigna, [g] at venialia non ſunt materia neceſſaria. [h] 2. obligatur præcepto etiam Eccleſię, ſi quis haberet peccatum tātum interius: [i] quia eccleſia determinat tempus iuri diuino, quod definit ſubſtātiam, & ſpecificationem confeſſionis, vt ſit omnium peccatorum mortaliū, quæ homo habet. Non tenentur confiteri pueri ante plenum rationis vſum: [k] qui non ex ætate, ſed ex diſcretione penſandus eſt. [l] in ſeptennio tamen prȩſumitur communiter habere, cum ſit capax ſponſalium, & ordinum minorum. puer iuſſus, dum venialia tantum habet, poteſt, ſed nondum tenetur confiteri. pueri ante 12. circiter annum non ligantur eccleſiaſtica cenſura propter violationē affirmatiui præ-

alias abſolutā, quando non habent conſcientiam peccati mortalis. Innocent. ſupplem. Richard. diſt. 17. art. 2. quæſt. 4. Almain. art. 2. Alex. 4. p. quæſt. 77. memb. 1. Angel. confeſſ. 2 § penult. quaſi de ipſorum regularium conſenſu factum ſit ſtatutum: & perinde ac ſi voto ſe obligarent confiteri venialia. At nec tale votum emittunt, nec ſtatutum iubet confiteri venialia, & Trident. ſeſſ. 14. c. 5. & can. 8. generaliter negat obligationem confitendi ven. Taper. artic. 5. Roffen. artic. 8 D. Tho. 3. p. quæſtio. 65. 1. ad 8. ibi Caietan. artic. 2. ad quartum, Ledeſ. q. 5. articu. 3. dub. 2. Soto, quęſt. 1. art. 3. Cano par. 5. & alij ſup. B. C. citat. [a] Vt monachi nigri, ijdē Benedicti in Clem. non in agro. §. ſane. de ſtatu monach. Soto quæſt. 1. artic. 3. verſicu. neutiquam. Caietan. opuſc. to. 1. tracta. 5. de confeſſ. q. 1. Cano de pœnitentia. par. 5. & retractās in vltima editione Nauar. c. 2. num 9. quia nec d. Cle. habet verba p̄ceptiua, nec conſuetudo: ut ſapientes, prælati illorum interpretantur de confeſ. & communione menſtrua. idem de Ciſtertien. & Carthuſ. Cano tamen, & Caiet. dicunt obligari ſub veniali. contra Angel. confeſ. 1. §. 17. dicentem ſub mortali. & Mai. d. 17. quęſt. 2. & olim Nauar. cap. fratres, nume. 59. c. placuit. num. 110. add. c. 21. nume. 46. teneri ad cōmunionem. [b] Trident. ſeſſ. 25. reg. ca. 10. & de ijs qui alūtur in ſeminario epiſcopi. ſeſſ. 23. ref. ca. 18. & monet Trid. deſignari extraordinarium confeſſarium ab Epiſcopo, qui dicitur Barrendero. [c] Caietan. Cano. ſup. [d] Infra lib. 2. cap. 17. de quo ſtatuto Ciſtercien. Nauar. in c. placuit. num. 109. 118. & apud Dominican. ſtatutum fuit per Albert. Magn. dum eſſet Prouincialis, refert Fr. Ferdin. del Caſtillo lib. 3. chron. B Dominic. c. 46.

CAPVT V.

INfra [a] lib. 2. de confeſſ. cap. 11. Palac. d. 17. q. 8. [b] communis Doctor. d. 17. Durand. q. 15. Petr. Sot. de conf. lect. 8. fin. Soto, d. 18. q. 3. 3. d. 17. q. 1. art. 2. Cano relect. de pœnit. p. 5. Ledeſ. 2. p. q. 8. art. 2. dub. 12. Frat. Med. lib. 1. cap. 14. §. 41. Vict. §. 163. Sylu. confeſſ. 4. §. 2. Med. C. de confeſſ. q. 22. de confeſſ. ſine pœnitentia. fol. 66. cum Adrian. de confeſſ. q. 5. dub 4 §. ſed quid ſi craſſa ignorantia. dicitur vero confeſſio non integra, quia ſponte tacuit aliquod peccatum mortale ſine cauſa, uel ſi nullum dolorem attulit. [c] Adrian. & Sylueſt. Palac. d. 17. q. 8. dicunt quod qui confitetur integre abſque dolore intendens ne abſoluatur quamuis non fateatur eam fictionem eſt actus bonus, quo implet præceptum Eccleſiæ, ac ſubinde vitat excommunicationem Epiſcopi latam. Victor. addit ſi fateatur eum defectum doloris implere præceptū Eccleſiæ. idem Cano. p. 5. ad 2. & 4. Vega opuſc. de iuſtific. q. 13. Couar. cap. alm. 1. p. §. 5. num. 1. quia per actum cum circumſtantia peccati impletur præceptum. vera ſententia eſt quod qui non implet præceptum Chriſti, hic ſimul peccat contra præceptum Eccleſiæ quæ iure diuino determinat tempus: & tamen vitat cenſuras Eccleſiæ, quamuis taceat peccatum, uel fateatur abſque dolore, uel propoſito emendæ, manens in concubinatu, quia ita occultus eſt ob ſigillum, vt non cadat ſub pęnis Eccleſiæ hoc ſatentur Medina, Victoria. Cano. Frat. Medin. Ledeſ. Soto. diſt. 17. ſup. & ſacr. d. 18. Durand. q. 14. num. 8. & quęſt. 15. Nauar. Hiſp. ca. 27. num. 269. & in cōmun. Hiſpan. c. 10. & 27. fol. 32. 256. & tamē in Latin. c. 10. num. 4. fin. remittit ſe in c. 27. vbi oblitus eſt de hoc agere. ſed Cordub. caſ. 18. aut per confeſſionem dimidiatā, aut ſine dolore euitare pœnas iuris communis poſitas in c. omnis. non tamen pœnam excommunicationis quæ imponitur ab Epiſcopis: & remittit ſe ad librū primum. qq. quæſt. 2. oppoſi. 3. punct. 1. dict. 4. & videtur id ſentire Victor. & Soto. non euitare pœnas niſi vero animo accuſandi ſe, fateatur integre peccata, aut ipſum defectū doloris, atq; ita peccat contra diuinum præceptum de integritate, & cōtra præceptum Eccleſiæ, & contra obedientiam ob excōmunicationem: at probabilior eſt, & tuta ſententia Nauarr. & aliorum euitare excommunicationem: quia ille defectus quāuis notus eſſet confeſſario vice Dei, eſt ita occultus, vt non cadat ſub exteriori pœna eccleſiæ. [d] cap. quod quidam. de pœnitent. & remiſſ. Nauar. cap. 10. num. 4. Medin. ſup. de confeſſ. Soto. & Recent. [e] Cano. p. 5. ſol. 122. Nauar. cap. 25. num. 80. quia cap. omnis dicitur, vt careat eccleſiaſtica ſepultura. [f] quia de vtroque ſacramento agit. cap. omnis. & edicta Epiſcoporum. eſt communis ſententia contra Medin. de confeſſ. quæſt. 5. citatum cap. 4. A. in fin. [g] Quia fictio qua adultus recipit baptiſmum eſt peccatū poſterius ſaltem natura quam baptiſmus: ac ſubinde pertinet ad ſacramentum confeſſionis. [h] Trident. ſeſſ. 14. capit. 5. & can. 8. fin. ſup. cap. 4. §. 10. [i] Trident. ſup. quia Chriſtus præcipit ſub eo occulto foro fieri integram confeſſionem omnium peccatorum mortalium Nauar. cap. fratres. num. 59. communis DD. & viiis Eccleſiæ cont. Margar. confeſſ. verb. confeſ. ſol. 40. [k] Victor. Soto, diſt. 18. quæſt. 1. 3. fin. Cano. relect. ad fin. Nauar. cap. 21. nu. 33. Cordub. caſ. 60. qui oppoſitum falſo tribuit Anton. nam pro nobis eſt 2. p. tit. 9. cap. 8. §. 2. communis. d. 17. Richard. art. 2. quæſt. 4. ad 6. Scot. quæſt. 1. artic. 3. Gabr. quæſt. 1. concluſ. 2. Sylueſt. confeſ. 2. §. 5. puer non incurrit irreg. Nauar. cap. 27. num. 230. [l] Doctor. ſup. & tandem Soto. d. art. 3. ad fin. dicit de communione, & confeſſione, & addit de omnibus præceptis Eccleſię. ſed d. 11. q. 1. art. 11. col. penult. negat ad confeſſionem teneri ante 12. annum. & exponendus eſt de ea confeſſione Quadrageſimæ ad quam Eccleſia obligat propter communionem Paſchæ: nam hic puer nō admittitur

mittitur ad cõmunionem. Cord. §. 4. mendoſe citat. 1. locum Soti, & ait ad præcepta Eccleſiæ obligari circiter vndecimum annum
m ætatis. m Sed Corduh. addit puerum ſi eſt doli capax, cum vſu rationis, poſt ſeptẽnium, & intret ſepta monialium, quæ clauſuram vouerant, peccare, & incurrere excõmunicationem: & ita peccare

m cepti eccleſiaſtici: m præcepto tamen diuino, quod eſt de medio ad ſalutem neceſſario obligantur confiteri in mortis articulo, ſi plenum habeant rationis vſum: imo & præcepto Eccleſiæ de cõfeſsione ſemel
n in anno, n quod eſt modificatio quædam præcepti diuini.

3 Ad communionem maior di-
o ſcretio expectanda eſt, o nempe, vt ſciat reuerenter ſuſcipere diſcernẽs cibum ſanctum à profano, conſuetudo vero ita interpretatur præceptum diuinum, & Eccleſiæ, vt ante 12. circiter annum non obligentur, vt nec communiter obligantur
p alijs legibus Eccleſiæ: p expediret tamen in mortis articulo eos communicare etiam in 10. ætatis anno, ſi plenum oſtendant rationis iudi-
q cium, q nunquam tamen circa annum 7. quamuis puer eſſet viuacis
r ingenij. r Infideles vero, vel Catechumeni etiã fideles, & iuſti non tenentur præcepto confeſsionis, nõ tantum, quod nondum baptiſmo profeſsi fuerint legem Euãgelicam, nec ſine baptiſmo ſunt aliorum ſacramentorum capaces: ſed quia eis peccata non remittuntur in ordine ad claues Eccleſiæ, quibus nõdum
ſ ſubijciuntur. ſ nec enim tenetur ad hoc præceptum, niſi qui poſt baptiſmum peccauit.

4 Olim ante baptiſmum Ioannis confitebantur peccata ſua in genere Matth. 3. & nunc cõfiteri poſſunt, quæ fecerunt in proximorum iniuriam, vel de quorum propinqua occaſione, & periculo timent; vt inſtruantur, quomodo ſatisfacere, & vincere tentationes debeant: nõ
t autem, vt abſoluantur. t quare dũ paganus per contritionem iuſtificatur, non includit ſacramentum pœnitentiæ in voto, ſed ſolum baptiſmum, nec vero includit votum ſacramenti euchariſtiæ, per illa verba Ioan. 6. niſi manducaueritis carnem, &c. ſatis enim eſt ſpiritualiter Chriſtum manducare, ideſt incorporari Chriſto per gratiam ante baptiſmum.

CAPVT VI.

Præceptum pœnitentiæ, ſeu cõtritionis quomodo differt à præcepto reſtitutionis.

§. 2. Homo ſi creatus in puris naturalibus peccaret, obligaretur ad pœnitentiam.

4 *De contritione alimorat medium neceſſarium, & ſimul præceptũ obligat licet homo nunquam eſſet moriturus. non licet dicere nolo pœnitere.*

5 *Iuſtificatus cum ſacramento baptiſmi, vel pœnitentia, attritus, non tenetur ad formalem contritionem.*

6 *Quando obligaret contritio in ſolo iure diuino.*

8 *Et nunc quando obliget.*

7 *Non obligat, vt continue per vitam habeatur, nec dum peccata memoria occurrunt practice.*

CONtritionis obligatio (quæ ſimul propoſitum ſatisfactionis includit, vt dicetur cap. 8. & lib. 2. cap. 18.) multum differt à præcepto
a reſtitutionis, a quia non obligat ſta-
b tim, vt quidam putant b poſt peccatum mortale etiam ſi recordetur peccati, & facile poſsit conteri: & ſentiat Dei inſpirationem internã, vel per externam vocem prædicatoris admoneatur: præceptũ enim Eccleſiæ, aut religionis affirmatiuum non obligat ex iuſtitia, ſed ex parte potentiali illius, infra cap. 19. nec ordinatur in vtilitatem Dei offenſi, vt qui re ipſa nullum damnum accepit ex offenſa, quæ in affectu potius conſiſtit, quàm in effectu. ſed contritio ordinatur in
c vtilitatem pœnitentis, c qui ob offenſam Dei nocuit ſibi, & contra caritatem ſui incurrit mortem ſpiritualem, & reatum æternæ pœnæ, & priuauit ſe rectitudine, quam habere debet erga Deum. quod damnum per pœnitentiam reſarcire ſibi non tenetur omni hora, ſed opportuno tempore. quare mora temporis non grauat peccatum habituale, de quo non pœnitet. præceptum tamen reſtitutionis, quia ordinatur in vtilitatem proximi re ipſa læſi obligat ad ſtatim (niſi per accidens adſit impedimentum excuſans) & mora temporis grauat
d peccatum: d quia non minus iniurius eſt Domino, qui continuatione retinens conſeruat iniuriam, & inuitum Dominum priuat vſu rei ſuæ, quam qui occulte furatur: & quo magis debet ſatisfacere infamato, eò plus creſcit infamia, & contemptus infamati.

qui hũc introducit, nec licet ei contra præceptum eccleſiæ diebus prohibitis comedere carnes. itẽ ſi hic clericum percutiat, & ſciat excõmunicationem latã incurrit illã. Nauar. c. 27. nu. 90. Soto ad diſt. d. 18. ſi puer habet diſcretionem tenetur præcepto diuino, & eccleſiæ ad cõfeſſionem, ſed non ſub cenſura ante annum 12. vel 14. quare arctius obligatur præcepto negatiuo, quã affirmatiuo Eccleſiæ: in confeſſione autẽ includitur negatiuum, vt dictũ eſt. ſed puer pro excommunicatione reſeruata non eſt mittendus ad Papã Nauar. ca. 27. nu. 88. & pore interdicti excluditur ab officijs.
n Nau. nu. 168. o Expreſſe Soto d. 18. & videtur certa ſentẽtia, neque id negãt alij, quia ea omnia, & Trid. dicunt obligari oẽs cum ad annos diſcretionis peruenerint.
o o lib. de euchariſt. c. 42. Nauar. c. 21. nu. 33. D. Tho. q. 80. art. 9. Sot. d. 12. q. 1. 9. & 11. ſ. Cordub. caſ. 60. dicit ꝓpe annum 14.
p p Soto, & Cordu. ſup.
q q Soto, nam & olim apud Græcos data cõmunio pueris ꝓderat ad augmentũ gratiæ, de quo Trid. ſeſſ. 21. c. 4.
r r Soto, cum Anto. & communis ſententia in praxi.
ſ ſ Soto d. 18. q. 1. 2. Major. d. 17. q. 1. Almain. q. 1. articu. 2. Med. de cõfeſſ. q. 7. fol. 50. Recent. qui autem dicũt oppoſitum ſunt interpretandi.
t t Sup. de baptiſ. capit. 33. §. 3. liter. O. D. Thom. quæſt. 68. art. 6. Soto. diſt. 4. art. 6. atque ita interpretãdi ſunt qui dicunt præceptũ quoddam cõfeſſionis obligare aliquo modo infideles, at Scot. d. 17. quæſt. 1. 1. Richard. artic. 2. q. 4. Adrian. de confeſſ. q. 2. Angel. confeſſ. 2. §. 2. Syluest. confeſſ. 2. §. 1. Soto, diſt. 18. quæſt. 1. 2.

CAPVT VI.

a Soto. a lib. 4. iuſt. q. 6. artic. 1. ad 3. & d. 19. q. 1. 1. concl. 3. Scot. d. 16. q. 2. art. 1. Atlenſ. lib. 5. tit. 25. fin. Bonau. d. 15. art. 2. q. 4. vbi D. Thom. q. 1. 3. 3. ad 2. & art. 5. q. 1. Nauar. c. 3. nu. 1. cap. 16. nu. 15. Pet. Nauar. de reſtit. lib. 1. cap. 2. num. 22. Bellarm lib. 4. de pœnitentia c. 1. & differt à ſatiſpaſſione, quæ eſt in purgatorio abſque actu voluntatis libero. Soto. d. 19. q. 3. art. 3. differunt. 1. quia reſtitutio reſpicit medium rei, & æqualitatem ad res ipſas: & ſumitur pro redditione rei quæ iniuſte, vt p furtum ablata eſt, & debetor ẽt ratione acceptionis: D. Thom. 2. 2. q. 62. art. 2. vbi Soto. lib. 4. iuſt. q. 6. art. 1. fatetur contra Caiet. literam non eſſe mẽdoſam. in quo ſenſu ſumit Scot. Richar. Palud. Capr. 4. d. 15. Sylu. per l. reſtituere. ff. de verb. ſignif. ſed ſolutio pro mutuo, aut impletione promiſſionis, & rõne contractus nõ dicitur reſtitutio: quã alter creditor nõ deciderat inuitus à debito ſtatu. At ſatiſfactio reſpicit non damnum rei, ſed iniuriam pſone: & eſt factio, ſeu actio qua petit veniam pro cõtumelia, aut aliter compẽſat iniuriam. 2. differunt quia ille reſtituit, qui ceſſat à dãno, & iniuria illata. 1. qui non retinet amplius rem, inuito dño, ſed ſatisfactio eſt actio bona, & poſitiua. 3. Deo cui nihil homo abſtolit re ipſa, non fit reſtitutio: fit tamẽ ſatisfactio. 4 ſatisfactio ordinatur, vt remittatur peccatum quo ad pœnã, & fiat plena reparatio amicitiæ, & eſt pars ſacramenti, impletur que poſt abſolutionem. ſed reſtitutio nihil horum habet, & neceſſaria eſt ante abſolutionem, & contritionẽ. 5. differt ſatisfactio quæ fit homini pro iniuria ẽt abſque reconciliatione amicitiæ, & debet ſtatim. ſed Deo fit ſatisfactio ex virtute pœnitentiæ cum imperio caritatis, & non ex rigore iuſtitiæ: nec debetur ſtatim, nec ob vtilitatem Dei, ſed ipſius pœnitentis, & requirit gratiã creditoris. 6. anima in purgatorio nõ detinetur ob id quod hæres differat reſtitutionem: at non exibit, donec plene ſatisfiat Deo pro pœnis debitis.
b b ſup. c. 3. §. 2. R. D. Tho. add. q. 6. 5. ad 2. Caiet. Soto. Led. inf. Pet. Sot. lect. 13. Nauar. Cano. p. 5. qa dicit hominem eſſe Dñm vitæ ſpiritualis: quæ ratio nõ vrget nec eſt firma. Med. de penit. q. 6. Alcoc.
c cap. 8. c hæc eſt 7. differentia inter reſtitutionem, & ſatisfactionẽ.
d d nec D. Thom. 2. 2. q. 62. art. 8. & 3. p. q. 85. 2. id negat, quamuis egeat

2 Deinde qui peccaret in puris naturalibus teneretur pœnitere de malo facto [e] retractans voluntatem malam, & ſe conuertens in Deum, quoad poteſt, & ratio dictat. ſed quia non poteſt Deo ſatisfacere pro offenſa mortali, etiam ſecundum partem aliquotam relictus in ſola vi naturæ, [f] fruſtra eſſet conatus ad ſatisfaciendum pro obtinenda remiſſione culpæ. quod ſi lumine naturæ agnoſcerent peccata contra Deum, ut blaſphemias eſſe offenſam Dei dignam compenſatione, [g] & ſacrificus placarent Deum ne temporalibus pœnis puniret: [h] non tamen cognouerunt philoſophi rationem, & vim pœnitentiæ ſupernaturalis, qua reconciliatus homo Deo fit amicus, & filius adoptiuus Dei, & hæres regni cœleſtis. [i] at nunc Deus homini de ſe impotenti offert auxilium gratiæ, non quidem vt homo de iuſtitia ſatisfaciat pro mortali, vt dicetur cap. 30. ſed vt contritio ex Dei miſericordia acceptetur, tanquam diſpoſitio, & conditio requiſita, vt homini applicentur merita Chriſti, & gratis iuſtificetur: atque ita tenetur homo ex Dei auxilio præſtare, quod poteſt etiam in eum finé, vt propter amorem, & honoré Dei ſumme dilecti contendat ex affectu compenſare offenſam, quoad poteſt. [k]

3 Hic tamen finis compenſandi nó cadit ſub prima obligatione præcepti, [l] ſed ex vi utilitatis noſtræ deſignat Chriſtus tempus in quo homo debeat pœnitere. [m] ſicut & deſignat tempus confeſſionis, & euchariſtiæ, & baptiſmi, ſeruata natura præcepti, & ratione habita vtilitatis noſtræ: quamuis totum id dirigatur in finem diuini honoris. ſic baptiſmum ſeruata natura præcepti voluit ſtatim obligare, quia eſt regeneratio. ſup. cap. 4. euchariſtiam vero certis vitæ temporibus, quia eſt cibus pro alenda vita.

4 In omni ſtatu legis homini qui mortaliter peccauit, poſitú eſt diuinum præceptum de formali contritione. [n] tum vt Deum ſibi conſtituat pro fine vltimo ex lege caritatis, & amicitiæ Dei: tum ex virtute pœnitentiæ, vt facta compenſatione quadam, cóſequatur gratis remiſſionem offenſæ, & Deo recóciliatus vitam recuperet, id enim in hoc finem fuit medium per ſe inſtitutum á Deo, ſicut de fide explicita Chriſti, & dilectione Dei, eſt ſpeciale præceptum, & generaliter de omni medio ad ſalutem neceſſario, quod eſt actus in noſtra libertate poſitus, ut dictú eſt. cap. 2. obligat per ſe contritio in articulo, aut in morali periculo mortis mortales homines, ſup. cap. 3. vt tandem ſatiſfaciant offenſæ Dei, quo tempore etiam obligat ex vi præcepti de dilectione ſui, & miſericordia, ut ſe ipſum liberet in extrema neceſſitate conſtitutum á ſummo damno aliás irreparabili. Quod ſi tunc omittat, & indirecte velit nó pœnitere, peccat ſpeciali, & noua malitia finalis impœnitentiæ. [o] grauius tamen peccat, qui formaliter ait, nolo pœnitere: quia peccatum fit magis voluntarium. Per accidens tamen accidit, ut homo decedat in vnico mortali, ut ſi ſubita morte præoccupatus dum decedit cum vno peccato, ideo non pœnitet de illo, quia ignorat eſſe tale præceptum, aut non aduertit, aut quia illius peccati oblitus decedit cum finali impœni-

egeat pia interpretatione. Caiet. 2.2.q. 66.3. ad 3. & in opuſc. to. 1. tract. 17. q. 7. Ledeſ. 2.p.q.3. art. 1. & 2. vbi ait triplex eſſe genus præcepti affirmatiuum, negat. & medium. Soto. 4. inſt. q. 7. art. 4. & vide q. 6. art. 2. dum vero d. 17. q. 2. art. 6. ait, qui non ſtatim conteritur, non peccat de nouo, ſed auget grauitatem: intelligitur ſi tempore quo tenetur non conteratur, aut ſi maneat in virtuali complacentia peccati: quia non licet immorari, ſed tenetur ſtatum deſerere, aut ceſſare á continuatione peccati. idem Adr. de conf. q. 3. Nauar. c. 1. nu. 31. 38. quidam tamen putát grauare, quaſi teneatur ſtatim conteri, vt Guilelm. Pariſ. tit. de pœnit. Catharin. lib. 5. cont. Caie. Pet. Sot. tit. de pœnit. lect. 13. Maior. d. 16. q. 3. & 9. videtur Caietan. Sot. d. 17. quod limitat Marſil. q. 12. art. 1. ſedata paſſione obligatur ſi ſentit inſpirationé Dei: eccleſ. 5. ne tardes conuerti. Abulenſ. 1. paralip. 16. q. 36. Greg. hom. 11. in Ezech. peccatum quod per pœnitentiam nó deletur. Alex. 4. p. q. 77 m. 1. art. 1. & 2. m. 2. art. 3. Richard. d. 14. ibi Gabr. videtur Palud. d. 17 q. 1. art. 3. concl. 2. ſed parú ibi conſtat. Ant. Sylu. verb. cótritio. At prior ſententia eſt vera. [e] D. Tho. q. 84. 7. ad 1. & art. 5. ad 1. & ſupponit. q. 85. 2. arg. ſed cót. & hinc. q. 86. 6. ad 3. dicit ſacramentum pœnitétiæ fuiſſe aliquo modo de lege naturæ: quia eſt có naturale ſecundum ſtatum gratiæ, vt dicit Maior. d. 17. q. 9. Marſil. q. 12. art. 1. concl. 1. Palud. diſt. 17. q. 1. art. 1. in 5. differ. contritionis. Cano relect. p. 3. concl. 2. & in p. 4. dicit eſſe ſententiam certiſſimam. [f] & Fr. Med. cum D. Tho. 3. p. q. 1. art. 2. ad 2. & Suar. dub. 4. §. 8. inf. cap. 31. imo nec iuſtus ſatiſfacit de cóndigno pro peccato mortali alterius: quia grauitas offenſæ creſcit ex parte obiecti, & eius perſonæ quæ offenditur: ſed valor ſatiſfactionis non ita creſcit ex obiecto, ſed ex perſona offerente. atque ita pro offenſa Dei, quæ eſt contra obiectum infinitum, non datur iuſta ſatiſfactio, niſi fit á perſona infinite grata Deo offenſo: qualis eſt ſolus Chriſtus, qui ſatisfecit infinite, & vltra quátitatem offenſæ. [g] inf. c. 8. E. quidam philoſophi lumine naturæ videntur agnouiſſe quandam rationem pœnitentiæ quæ pertinet ad ius naturæ. D. Tho. q. 84. 7. ad 1. vbi laborat Caiet. Soto. d. 14. q. 2. 2 col. 5. Ledeſ. 1. p. q. 26. art. 1. ſic Ariſt. 7. ethico. incontinens poſt factum pœnitet. idem ait de eo qui peccat ignoránter. 3. ethic. & alibi Ariſt. & Cicer. taxant Stoicos laudantes apathiam, i. indolentiam, ſeu impœnitentiam. Senec. tragœd. 8. Act. 3. quem pœnitet peccaſſe, pene eſt innocens. Periander, cum peccaueris, ſubeat te pœnitentia. Tertul. lib. 1. de pœnitent. quid dubitas concedere pœnitentiam eſſe virtutem: ſumma inſania eſt negare, quod dolere de peccatis ſit honeſtum. & ut Prouerb. 2. vituperat eos qui lætantur cum malefecerint: ita laudandi ſunt qui pœnitét de peccato in proximos, & multo magis de peccato in Deum, vt de blaſphemia. & ratione naturali Cicero. 3. rhet. & lib. 2. de inuentione, nouit iuſtitiam vindicatiuam malorum, & ut rex offenditur dum violantur eius leges, ita Deus legiſlator dum peccat homo contra legem naturalem, vt aſſerit Lactant. lib. 6. capitu. 24. ex Cicero. lib. 3. qq. Academi. Bellarm. lib. 1. de pœnitentia. c. 19. ad fin. lib. 2. c. 2. & 3. [h] ita tantum colligitur ex hiſtorijs, quæ referunt gentiles Romanos obtuliſſe ſacrificia, & luſtrationes, ut Deum placarent pro pœnis tantum temporalibus inflictis ob peccata, vt bene Soto. D. Tho. in id Rom. 1. non intellexerunt, quoniá qui talia agút digni ſunt morte. & d. 14. q. 1. 1. 3. ad 4. philoſophi conſiderarunt virtutes non ut dirigunt in bonum diuinum, ſed humanú. Ouid. eleg. 1. de Pónto ſæpe leuant pœnas, ereptaq; lumina reddunt, cum bene peccati pœnituiſſe vident. [i] Soto, D. Tho. & eſt certa ſententia lumine naturæ, nó cognoſci hæc bona ſupernaturalia quod ſi forte Pythagoras, aut Plato didicit in Ægypto ex Hebræis eſſe amicitiam Dei, & ſpem gloriæ: certe ex ſola vi naturæ voluntas nó potuit digne pœnitere, vt haberet veniam, & amicitiam Dei. Triden. ſeſſ. 6. can 3. Bellar. lib. 2. c. 3. [k] cótritus ex affectu intendit, & optat cópenſare: ſed quia ex proprijs non poteſt reddere æquale, confugit ad miſericordiam Dei, & merita Chriſti, vt gratis remittatur offenſa. [l] quia re ipſa non compéſat æqualiter: de quo ſtatim. [m] ſic Deus ex miſericordia dedit homini inducias ſup. c. 3. §. 2. Videns quod nó poteſt ex proprijs ſatisfacere ex iuſtitia, etiam ſecundum partem aliquotam reſpectu offenſæ infinitæ. & tamen contentus pœnitétia vice compenſationis, illam præcepit. [n] ſup. c. 3. §. 1. D. Tho. q. 85. 1. & 2. in arg. ſed cont. Cano. p. 4. de pœn. Med. tract. 1. de pœnit. q. 2. & D. Tho. ait colligi præcept. Matth. 3. & 4. pœnitentiam agite. quod reducitur ad præceptum præambulum decalogi. 1. de dilect. Dei. Marſil. 2. q. 18. art. 2. ex qua imperatur contritio. nec enim eſt vera contritio niſi includat, vt ſit propter Deum ſumme dilectú, cum tamen ſaluetur verus actus fidei, ſpei, religionis, & aliorú virtutum, abſque eo vt ita ſint propter Deum ſumme dilectum. 2. reducitur hoc præceptum ad dilectionem ordinatam ſui ipſius, Vega lib. 13. in Trid. cum Scot. d. 17. q. 1. artic. 1. & quidam Recent. ſicut non occidere ſe, aut conſeruare propriam vitam, & fugere mortis periculum, pertinet ad dilectioné ſui, maxime in ſpiritualibus, quamuis Cano de pœnitent. 4. p. & Mancius aiunt nos eſſe Dominos ſpiritualis vitæ, & honorú ſpiritualium: quippe quæ acquirimus propria, & libera induſtria cum Dei auxilio. At re vera non licet prodigere vitam animæ, nec vnquam amittitur ſine peccato mortali, contra aliquod præceptum 3. Caiet. 3. p. q. 85. 2. reducit ad 1. decalogi de cultu Dei. quia falſo putat pœnitentiá non diſtingui á virtute religionis. [o] in quo falſus eſt Victor. & Ledeſ. citati capit. 2. §. 1. & probant: quia homo damnari poſſet propter vnum peccatum: nam D. Thom. 2. 2. quæſt. 14. 2. negat impœni-
tentiam

tentiam eſſe nouum peccatum, ſed circunſtantiam. At illa ſententia eſt temeraria contra Torrentem, & D. Thom. ſup. art. 1. ad 3. vbi diſtinguit de impœnitentia negatiua, & poſitiua: & in 2. d. 43. artic. 3. ad 3. in 4. d. 14. q. 1. 1. 2. arg. ſed cont. d. 17. q. 2. 2. 3. ad 2. & q. 3. 1. 4. & expreſſe 3. p. q. 85. 2. in argum. ſed cont. Durand. d. 17. q. 10 Palud. diſt. 14. q. 7. Gabr. q. 3. Soto. lib. 1. de nat. & grat. c. 22 & diſt. 17. q. 2. artic. 6 Bellarm. lib. 2. de pœnitẽtia, c. 8.
p prop 2. [p] Soto. d.
q 17. q. 2. 6. [q] ſic defendi poteſt ſententia Med. tract. 1. de pœnitentia. q. 6. quẽ ſequitur Mãtius, &
r quidã Recent. [r] ſic ſoluitur argum. fallax, vt in ſimili bene ſequitur, ego conie ror, ergo peccaui: & tamen volo antecedens, & non conſequens: & iuſtus cõcteritur, quamuis nõ ſit in peccato. ſic ſi hominem alijs negotijs diſtrictum vrgeam, ut ſtatim pœniteat: licite reſpõdet, nolo nunc pœnitere. quia tempus
ſ ſupereſt. [ſ] Quia formalis pęnitentia de peccato mortali eſt medium neceſſariũ & pceptum, ut fides explicita de Chriſto, aut ſacramentũ pœnitẽtiæ in re: ac proinde iuſtificatus per dilectionẽ Dei, tenetur ad cõtritionem, vel ſacramentum pœnitentiæ, cũ memor fuerit pec-
t cati. [t] Cano de pœniten. p. 4. Soto. d. 17. q. 2. art. 6. & cõmunis Recent. contra Vegam opuſ. de iuſtificatione. q. 13. ad 1. cont 3. conclu. & lib. 13. in Triden. cap. 20. idem ſentit Med. tract. 1. de pœnitentia. q. 3. & ſentit Victoria §. 19. de
u baptiſmo. [u] Soto.
x cit. c. 2. §. 1. [x] Soto. d. 19. q. 2. artic. 6. de Auguſt. de vera, & fal. pœnit. cap. 17. dubitat de ſero pœnitẽtibus, & hom. 41. ex 50. cap ſi quis, de pœnit. d. 7. Torrenſ. 3. c. 9. §. 15. Cypria. c. idcirco. Hugo lib. 2. p. 14. cap. 5. ſed de nemine deſperandũ eſt, ſed timendum, nam ex duplici latrone, q iuxta Chriſtum defuncti ſunt, pro miraculo refertur vnum in extremis fuiſſe ſaluatũ: cum tamẽ vterque haberet Chriſtum æquè proximum, & propitium. Nauar. cap. 1. nu. 10. cap. 26. num.
y 29. 33. Bellarm. 2. de pœnit. c. 16. [y] Soto ſup. bene probat quare in articulo mortis nullus eſt caſus, aut cenſura reſeruata. Trident.
z ſeſſ. 14 cap. 7. [z] ſup. c. 3. §. 3. Marſil q. 12. art. 1. vt in ſtatu naturæ
a poſt aliquot annos, puta quinquenniũ obligaret pęnitẽtia. [a] Greg. hom. 21. in Ezech. quod citat D. Tho. 1. 2. q. 109. 8. & ob id quidam ſup. putant pœnitẽtiam obligare ſtatim, ut poſt peccatum poteſt ſedata paſſione.
b [b] D. Thom. q. 84. 9. Soto. diſt. 14. q. 1. 9. Ledeſ. q. 25. 9. & tamen quia homo ex vi naturali non ſatiſfacit Deo, nec pro peccato mortali poteſt ſatisfacere ad æqualitatem: ideo poteſt ſæpius repetere eoſdẽ actus cõtritionis de peccato etiam remiſſo, & ſæpius confiteri, & abſolui de eiſdẽ: quaſi nunquam ſibi ſatiſfaciat. cum tamen qui homini de ſuo ſemel ſoluit plene debitũ pecuniariũ, non ſoluat iterum, atque iterum idem debitum ex iuſtitia.
c [c] D. Tho. 1. 2. q. 87. 3. propter Matt. 25. in ignem æternum. Marc. 3. & 9. ignis non extinguitur, vt habetur Eſai. vltim. Apocal. 14. Caſtro. verb. infernus. hær. 2. beatitudo hær. 3. Athor. lib. 14. Theſoph. c. 10. 12. quod ſi quãdo Origenes oppoſitum errorem dixit, non permãſit in eo, ut ipſe aſſerit, dialog. contra Candidum Valentianũ, & in id Rom. 11. niſi quid ſic offenderũt. tract. 19. in Matth. hom. 9. in Hierem. ita Origenem excuſat Pamphil. apolog. pro Origen. Picus in apolog. 7. Soto diſt. 45. q. 2. art. 2. d. 50. q. vnic. artic. 1. cõcl. 4. vide Sixtum lib. 5. bibliot. c. 219. lib. 6. c. 290. Hiero. apolog. contra Ruſin. citat epiſtolam Orig. dicentis, diabolum poſſe ſaluari, nec mẽte captus
d dicere poteſt. [d] Nauar. cap. 1. num. 31. & 22. de pœnit. d. 5. in gloſſ. 3. num. 51. Soto. d. 17. q. 2. artic. vlt. Ledeſ. 2. p. q. 3. 1. Petrus Soto. lect. 3. Anton. 3. p. titu. 14. cap. 18. §. 2. Cathar. lib. 5. cont. Caietan. Sylueſt.

tentia: quæ tunc eſt tantum circunſtantia peccati. Porrò ſi homo nunquã eſſet moriturus, aut ſi immortalis Angelus eſſet capax pœnitentiæ poſt peccatum, obligaretur interdum in vita ad præceptum pœnitentiæ, ut quod non tãtum obligat propter mortis periculũ. Item obligatur quiſque quantum ad ſpecificationem actus. ne vnquã poſt peccatum dicat, nolo pœnitere, quia obiectum iſtius actus videtur malũ: & tamen, qui extra tempus præcepti id diceret, non peccat pluſquam venialiter actu otioſo, qui ex fine
p bono honeſtari poſſet. [p] Nec tamen, qui vult iſtud antecedens, nolo nunc pœnitere, cenſetur velle cõ
q ſequens, nempe ſe peccaſſe: [q] nam cum eo antecedente ſtat, vt potius velit ſe nunquam peccaſſe.

5 Qui Chriſtianus peccatorum oblitus iuſtificatur per dilectionem Dei, vel attritus per aliud ſacramentum, quam pœnitentiæ, tenetur per
r ſe ad formalem cõtritionem, [r] non ex dilectione ſui, cum iuſtus ſit: ſed
ſ ex virtute pœnitentiæ, [ſ] vt Deo offenſo pro culpa compenſet quo ad poteſt. At qui cum attritione per abſolutionem iuſtificatur, non tenetur ad præceptum cõnaturale de
t contritione formali: [t] quia iã remedio per ſe inſtituto, & compẽſatiuo ex applicatione meritorum Chriſti conſecutus eſt remiſſionem, & in æquiualenti impleuit priori, & meliore ratione finem totum in quem contritio ordinatur: contritio enim non remittit peccatum, nec compẽſat, niſi vt includit votum, & vicẽ ſacramenti pœnitentiæ. quare compenſatione per ſacramentum applicata magis contentus eſt creditor Deus, quám compenſatione cõtritionis, aliàs ſi contritio dum haberi poteſt, eſſet neceſſaria, obligaret per ſe etiam dum ſuſcipitur abſolutio, quia tunc haberi poteſt. ac ſubinde Chriſtus in lege euangelica non leuigaſſet onus, ſed adiecíſſet graue onus confeſſionis, præter neceſſariam contritionem, ſi etiam nunc contritionis morale pręceptum per ſe obligat ex iure naturæ, vt quidã dicunt, ſicuti olim ante ſacramentum pœnitentiæ obligabat, ut homo de ſuo compenſaret Deo, quo ad poteſt.

6 Præter extremam neceſſitatẽ, & mortis articulum ſtando in ſolo iure diuino, obligat contritio in al-
u terius grauis neceſſitatis tẽpore: [u] quod vir prudens arbitrabitur pro ratione perſonæ, & circunſtantiarum, & natura fineque huius præcepti: ſicut arbitrandum eſt de tempore, quo iure diuino obligat præceptum fidei, ſpei, caritatis, & religionis. cum enim contritio ſit medium, & neceſſaria diſpoſitio, vt reconcilietur amicitiæ Dei, non videtur licere, vt homo id reſeruet in finem vitæ, & per totam vitam perſeueret in peccato: id enim interpretatiue redundat in cõtemptum Dei offenſi. Quare Sancti graue, & periculoſum crimen putant, pœnitentiam differre in tempus, quo mortis vrgentis admonitio compel
x lit: [x] nec tamen pœnitentibus in eo mortis articulo neganda eſt ab-
y ſolutio [y] pax, & communio. videturque tunc obligare, quando Deus inſpirat homini, & cum remorſu conſcientię dictat ſe exigere
z rationem villicationis. [z] nam tunc eam pœnitentiæ dilationem, quaſi vocationis diuinæ cõtemptum carpit ſcriptura. 2. quando ex eo quod homo diu iacet in peccato mortali deſeritur, & permittitur communi
a ter cadere in alia mortalia. [a] quare qui aduertit morale periculum reincidendi in quod ſe coniecit, videtur peccare mortaliter: pœnitẽtia enim non ſolum includit contritionem de præteritis, ſed propoſitum vitandi tam peccata in futurum, quam peccatorum, ac damnationis mortale periculum, inf. cap. 21. §. 5. quia cui ſemper placuit mala vita, vix contingit bonus exitus vitæ, quare ex caritate Dei, & ſuiipſius, præter obligationem pœnitentiæ, tenetur conteri quibuſdam temporibus.

7 Nec contritio obligat per totã
b vitam continue, [b] quamuis peccatum dignum ſit pœnitentia totius
c vitæ, & pœna æterna, [c] ſatis enim eſt, vt debitis temporibus homo repetat actus internos pœnitẽtiæ. nec obligat in omnibus feſtis, & Dominicis diebus, in quibus quidam dicunt obligari ad actum diligendi Deum: ſup. cap. 3. §. 2. quia contritio non pertinet ad virtutem religionis, quæ illo tempore obligat ad cultum quendam externum Dei, ſed ad pœnitentiam: nec ſub præcepto cadit finis inſtitutionis illorum, ſcilicet, vt homo illis temporibus curet ſanctificationem ſui: vacans ab omni opere ſeruili. quidam putant per accidens obligare contritionem etiam de peccatis aliàs remiſſis, quando peccata memoriæ occurrunt practice, & cum vehementi tentatione. At ſane pro remiſſis, vt nõ tenentur quærere aliã 2. abſolutionem, ita nec aliam, ac
d aliã contritionem, [d] cum vna pœnitentia ſufficiat pro culpis: ſatis tunc eſt, negatiue ſe habere, & bonis cogitationibus, occupationibusq; di-

uertere tentationem, & oratione implorare Dei auxilium ad victoriam, & aliis armis, & ſigno crucis ſe munire: in raro caſu vehementis tentationis, quando non facile occurrit aliud remedium, obligatur ex virtute pœnitentiæ firmo boni propoſito diſſentire tentationi, [e] fugere occaſionem propinquam, idque ex vi etiam aliorum præceptorum, [f] vt furti, aut homicidii vitãdi in cuius periculo verſatur: nam peccat, qui non vitat morale periculum remediis opportunis, in quod videt ſe expoſitum. alii addunt obligari, quando exiſtimat neceſſarium eſſe in gratia, vt ferventi oratione placet Deum in communi neceſſitate Reipublicæ. [g] At tunc ſatis eſt eſſe alios iuſtos: nec impetratio orationis nititur gratia orantis.

8 In habente conſcientiam peccati mortalis, obligat cõtritio. 1. quando occurrit tempus de præcepto cõfeſsionis, nec tamen confiteri poteſt, [h] quia obmutuit, vel quia deeſt confeſſarius: tunc enim vice cõfeſsionis tenetur conteri, vt 1. in mortis articulo. 2. videtur tempore Paſchę. [i] quando finitur annus eccleſiaſticus, de quo ſup. cap. 4. pro confeſsione deſignatus: nec enim Deus prębet inducias vltra tempus præcepti per eccleſiam deſignatum ſup. cap. 3. nec attritio ſola tunc ſatis eſſet vice ſacramenti: quamuis per verum ſacramentum informe impleatur pręceptum, ſine conſecutione fructus, & finis. per accidens obligat deficiente Confeſſario, antequam communicet, aut celebret: ac ſubinde qui incõtritus ſacrilege celebrat vnicam habet culpam ratione indigne cõmunicationis, vel alterius ſacramẽti, quamuis ex multiplici ratione. [k] ante baptiſmũ, & abſolutionem ſatis eſt attritio nota propter metum gehennæ, vel turpitudinem peccati cõcepta: nec hic attritus tenetur ad contritionem, quæ quaſi iure naturæ obligare videtur: ſuppletur enim per ſacramẽtum per ſe inſtitutum in remiſsionem peccati, vt §. 1. dictum eſt. per accidens obligat quãdo ſacerdos ex officio miniſtrat ſolenniter [l] ſacramentum baptiſmi: aut ſi etiam ſecreto hominem abſoluat à peccatis, [m] vel det communionem. [m] at hæc obligatio potius eſt ex virtute religionis, ſ. ex vi caritatis obligatur ad contritionem, quando tenetur ad actum caritatis, at tunc non ſatis eſſet dolor de peccatis, vt ſunt contra Dei amicitiam, ſed ex virtute pœnitentiæ. [n] 6. Diaconus peccator dum ſolenniter canit euangelium, & ſacerdoti miniſtrat ad altare, nõ videtur peccare mortaliter, nec epiſcopus quando in occulto peccato ſolenniter prædicat, vt dicetur lib. de Ordine.

CAPVT VII.

Modus & quantitas pœnitentiæ eſt quadruplex. ſatis eſt dolorem eſſe maximum appretiatiuè.

§. 2. *Non eſt neceſſaria quantitas intenſionis, aut durationis continua per tempus.*

3 *Quantitas obiecti, vt ſit vniuerſalis contritio de ſingulis.*

4 *Ad quod Decalogi reducatur præceptum pœnitentiæ.*

CONtritio obligat cum ſuo modo intrinſeco, ut ſit dolor maximus appretiatiuè, [a] ſi qua forte fiat comparatio. at non oportet pœnitentem facere cõparationes in particulari: [b] ne forte ex infirmitate ſuccumbat, malens potius incurrere culpam, quam notam infamiæ: ſatis eſt dicere doleo intimè, & maxime de offenſa Dei quem diligo ſummè quo ad poſſum. expedit ne fiat ea comparatio cõmuniter, mallem pati pœnam inferni, quam culpam feciſſe: [c] quia ſtatus inferni intrinſece ex lege ordinaria includit culpam, & obſtinationem, pręter pœnam. ſi quando tamen legamus in Sanctis oppoſitum: [d] intelligitur cum pręciſione: ſcilicet culpa, & auerſio eſt deteſtabilior, quã pœna damni, uel ſenſus inde conſequens, ſi per impoſsibile daretur optio. at vir fortis non impeditur conferre culpam cum pœnis lictis, [e] vt plus omnino doleat de culpa, & dum cõcurrunt præcepta incompoſsibilia cõferens grauem culpam cum leuiore, plus dolet de maiori. ſub pręcepto confeſsionis non cadit modus illius. [f] nec enim requiritur certa intẽſio, & conatus, [g] vt nõ requiritur in dilectione Dei: [h] cum ſæpe mater intenſius, & tenerius experiatur diligere infantem ſuum, propter motiua ſibi proportionata, quam Deum. nec requiritur vlla determinati temporis

Sylveſt. contritio §. 2. num. 4. Cano. de pœnitent. p. 4. Caiet. q. 84. art. 8. & tom. 2. opuſc. tract. 17. ſeu opuſc. 27. quæſtion. q. 7. Med. tract. 1. de pœnit. q. 6. Mai. d. 17. q. 5. & 9. Palac. q. 2. Adrian q. 3. de confeſſ. Victor. & omnes Recent. add. q. 5. ſi. qui vero ſignificant e oppoſitum, interpretandi ſunt, vt ſtatim lit. E. [e] ita interpretandi ſunt D. Thom. d. 17. q. 3. 1. 4. Palud. q. 1. art. 3. Bonau. art. 3. q. 2. & d. 14. Gabr. d. 14 q. 3. ar. 3. dub. 1. vbi Rich. art. 1. q. 9. Marſil. q. 12. artic. 1. p. 5. Alex. 4. p. q. 68. m. 2. art. 2. §. 1. & ita illos interpretatur. Soto. d. 14. quæſt. 1. artic. 9. Caiet. q. 84. artic. 8. & 9. & Recent. id vero propoſitum elici ex virtute pœnitentiæ, probat bene Mãtius ad dit. q. 5. fin. contra f Sotom. d. 17. [f] So- g to. diſt. 17. [g] Nauar. cap. 1. num. 31. fin. cum Adrian. de confeſ. q. 3. Fribur. ſum. cõfeſſ. fol. 88. Abul. in Matth. 6. q. 32. fauet Ledeſ. 2. p. q. 16. artic. 9. quæ tamen ſententia eſſe falſa probatur in text. tenet Soto relect. ſecret. memb. 2. q. 3. concl. 6. Baſies, & Recent. 2. 2. q. 33. artic. 5. & q. 44. art. 2. dub. 2. concl. 4. (vbi tamen addit, quod forte paſtor vt ouibus vtiliter prædicet, & pro illis oret, tenetur eſſe in gratia: nam qui ſibi nequam eſt, quomodo aliis bonus erit.) nec tenetur cõteri, vt fratrẽ corripiat, nec vero qui ignorat fidem explicitã de articulis, aut alia ſuo ſtatui neceſſaria, tenetur eo fine conteri, vt Deus illum illuminet: ſed ſatis eſt facere diligentiam ſibi poſſibilem, ut diſcat, vide Cordub. lib. 2. qq. h quæſt. 8. [h] de articulo mortis id certum eſt. [i] Soto diſt. i 17. quæſt. 2. artic. 6. & cõmunis Recent. quamuis Caietan. verb. contritio ad ſi. id negat: quia interior pœnitentia tũc obligat propter ſubſtantiam exterioris confeſſionis: ut attentio propter obligationem orationis vocalis: qui autem excuſatur à principali, & exteriori, videtur excuſari ab omni parte: ſed primum eſt probabilius. [k] quia vbi eſt vnũ propter aliud, k eſt tantum vnum moraliter. Soto ſupra, contra Canum. [l] Trid. l ſeſſ. 14. cap. 4. [m] D. Thom. quæſt. 64. art. 6. Soto. diſt. 1. quæſt. 5. m artic. 6. Bellarm. lib. 1. de ſacrament. cap. 26. [n] dolor ex ſola amin icitia, & motione caritatis nõ eſt ſatis pro remiſſione, vt ſignificat D. Thom. 1. 2. quæſtio. 113. artic. 5. ad primum, & infra capit. 19. ſicut qui debet homini centum, & eidem ex amicitia donat 100. non ſatisfacit debito: ita Deus ad iuſtificationem requirit actum pœnitentiæ. quo ex affectione intendat homo compenſare, & ſoluere debitum.

CAP. VII.

a DIcetur [a] c. 27. & 28. Bellarm. lib. 2. de pœnitent. capit. 11. propoſ. 2. D. Thom. diſtin. 17. quæſtio. 2. 3. 1. Durand. quæſt. 4. Soto, diſtinct. 17. quęſt. 2. 4. diſtinct. 14. quæſtio. 2. 4. Veg. lib. 13. in Trident. cap. 25. Nauarr. cap. 1. num. 21. Cano relect. de pœnitent. par. 3. Victor. §. 117. Ledeſm. 2. par. quæſt. 2. artic. b primo. [b] Doctor. ſup. Nauar. capit. 1. nume. 21. & 37. So c to. [c] Durand. diſt. 17. quęſt. quinta, Soto, & Recent. quia ſtatus inferni includit intrinſece ex lege, obſtinationem d in culpa. [d] vt Chryſoſtom. in id Rom. 9. optabam anathema eſſe à Chriſto. D. Thomas, diſtinc. 17. quæſtio. 2. art. 3. 1. ad quartum, de veritate. quæſt. 23. Capreol. diſtinctio. 14. quæſt. prima, ad argument. Durand. contr. 1. concluſ. & in 3. diſtinct. 27. ad ſecundum. Durand. e contra 3. concluſ. [e] Nauar. cap. 1. num. 11. 21. 37. in princip. & intendit D. Thom. & Capreol. f [f] [g] Nauar. capit. 1. g num. 9. 23. cap. 11. num. 5. ad finem, & citat. liter. A. Bellarm. capit. 11. propoſ. 3. Aliaco. diſt. 21. contra Scot. diſtinct. 14. quęſtio. 2. artic. 2. & in 3. diſt. 27. quæſtio. vnica. vbi communis Almain. Gabriel. idem Richard. 4. diſtinct. 17. artic. 2. quæſt. 3. Adrian. quæſtio 2. de pœniten. & quodlib. 5. artic. 3. Petr. Sot. titulo de contr. lectio. 15. & 17. verſic. cæterum. Paludan. diſtinctione 14. Medin. de pœnitent. h diſtinctione 5. [h] D. Thom. 2. 2. quæſtione 26. artic. 3. quæſtione 44. artic. quinto, ibi Baſies. contra. Durand. 3. diſtinctione 29. quæſtione prima, quod vero Auguſt. 1. doctrin. cap. 27. dicit amor circa Deum eſt intenſior. & D. Thom. 2. 2. quæſt. 24. 6. ad primam, intelligitur ex propenſione caritatis, ſi cętera ſint paria. aut ſumit intenſius, pro appre-

i continuatio, [i] vt uera contritio ſta
tim peccata remittat, tanquam vlti
ma diſpoſitio gratiæ. quamuis qui-
k dam [k] ſignificent veram contritio-
nem dari informem ſecundum ſub
l ſtantiam actus, [l] quam facta con-
tinuatione Deus ſuo auxilio effica
ci eleuat, & format. alii in omni
actu hominis deliberato requirunt
m indefinite tempus aliquod: [m] ita
tamen, ut in minori mora actus fi-
niri poſſit, expedit, ut de grauiori
peccato, concipiat maiorem contri
n tionem: [n] ſed non peccat morta-
liter, qui de minori interdum plus
o dolet, [o] ſi detur optio: ex eo quod
ſibi infamiam, & nocumenta at-
tulit: ſatis eſt, ut de omni mortali
quod in uoerſione Dei cõtenus, do-
leat, præ cæteris malis pœnæ.

2 De ſingulis peccatis non obli-
gat Chriſtus etiam in ordine ad cõ-
feſſionem, habere ſingulas pœnitu-
p dines, [p] vt quidam putant: [q] qui
q ſunt interpretandi, quod vna con-
tritio eo dicitur de ſingulis: ſaltem
virtualiter, quamuis præcederet co
gnitionem peccatorum: quia non
reliquit in homine virtualem affe-
ctionem; complacentiamve pecca-
r ti illius mortalis: [r] nam ſi retine-
ret proximam occaſionem, ut con-
cubinam, non eſſet vera contritio,
quæ eius peccati cõplacentiam vir-
ſ tualem [ſ] ſigillatim non excluderet.
t aut ſi non vult reſtituere, [t] cum
poſſit commode: aut ſecum propo-
nit retaliare iniuriã, ſi alter ipſum,
aut perſonam ei propinquam læſe-
rit. ſimiliter vna dilectio dicitur in
cludere propoſitum ſeruandi om-
nia, & ſingula præcepta. ſup. cap. 2.
§. 3. & uno verbo confitetur quis
mille furta ſigillatim: vna forma ab
ſolutionis protenditur in omnia, &
ſingula peccata, ſicut & una aſper-
ſione, & prolatione verborum ba-
ptiſmi poteſt ſingulos ex multis ſi-
mul baptizare. id præceptum ſpecia
le de pœnitentia, ſi quis ad aliquod
ex decalogo reducere velit, perti-
net ad primum de cultu Dei repa-
rando, de dilectione Dei, & dile-
ctione ſui, qua tenetur animam à
morte liberare, ſup. §. 4.

CAPVT VIII.

De ſatisfactione eſt præceptũ, quando Confeſſarius iniungit. ex fine eſt neceſſaria ad conſecutionem gloriæ.

§. 2. *Et ad quædam alia.*

3 *Sed ex iure naturæ non obligaret in præſenti vita ſatisfacere pro pœna temporali.*

SImiliter eſt poſitiuũ Chriſti præ
a ceptum de 3. ſacramenti parte, [a]
quando ſatiſfactionẽ externam Cõ
feſſor tanquam vice Chriſti iudex
iniungit, & ſua ſententia per claues
b obligat [b] in re graui ad executionẽ
eius pœnalis ſententiæ, in vindictã
peccati præteriti, & medicinã, cau-
tionemq; in futurum. ſecluſo vero
ſacro, & olim & nunc, pœnitentia
c fuit omni tempore neceſſaria [c] ad
aſſequendam iuſtitiam poſt pecca-
tum, ut peruerſitate abiecta, & emẽ
data, offenſam Dei cum dolore de-
d teſtetur, [d] quæ emẽdatio fit per im
pletionem præceptorum, & contri-
tionem, quam iuuat & externa ſa-
tisfactio.

e 2 Quidam [e] aiunt de externa ope
rum ſatisfactione eſſe præceptum,
ſub mortali, ut ſatisfaciat pro tẽpo-
rali pœna, nã ſcriptura, & ſancti ſi-
f gnificãt neceſſarium. [f] Cæterum ita

i appretiatione. [i] Alexand. 3. p. quæſt. 69. communis Doctor. 2. d. 28. alij. 4. diſtinct. 14. Soto, diſt. 17. quæſt. 2. artic. 4. Vega lib. 13. cap 23. putat omnino certum. videtur Nauar. cap. 1. nu. 29. Cano. p. 3 colligitur ex D. Thom. 1. 2. quæſt 1. 12. 2. ad ſecundum, ibi Fr. Medin artic. 3. & quæſt. 113. 7. ad quartum, quia iuſtificatio fit in inſtanti, quare Trident. ſeſſ. 6. cap 6. & 7. non ponit efficaciã diſpoſitionis in duratione, ſed in perfectione intrinſeca contritionis. & cap. in princip. hanc diſpoſitionem ſequitur gratia. Deuter. 4. ſi quæſieris Deũ in toto corde, inuenies eum. Ierem. 18. ſi conuerſi fueritis. Ezechiel. 18. cum auerterit ſe impius, animam ſuam viuificabit ſic 2. Reg. 12. & Pſalm. 31. dixi cõfitebor: & tu remiſiſti. vt aduertit Auguſt. in eum Pſalm. Ambroſ. apolog. de Dauid. cap. 7. item Deus dicitur diligere diligentes ſe, Prouerb. 4. Ioan. 14. 17. Auguſt. de fide, & oper. cap. 14. actus vero dilectionis fit in inſtanti: facienti ex auxilio totum, quod in ſe eſt, ſtatim Deus dat gratiam: Prouerb. 4. facile eſt, ſubito honeſtare pauperem. Chryſoſtom lib. de reparat. lapſi: habetur cap. tales. de pœnitent. diſtinct. 3. & hom. 27. in Geneſ. Auguſt. enchir. cap. 65. vera pœnitentia non eſt menſuranda tẽpore, ſed magnitudine doloris. Leo. I. epiſt. 69. ad Theodor. cap. multiplex. de pœnitent. diſt. 1. Greg. lib. 7. epiſ. 52. Bernard. ſermo. de
k Magdal. [k] Scot. d. 14. quæſt. 2. artic. 2. innuit: quamuis Almain. neget eum id clare dicere. idem tenet Richard. diſtinct. 17. artic. 2. quæſtio. 3. videtur Adrian. ſup. Caietan. to. 2. tract. 4. de contritione. q. 2. & 4. & verb.
l contritio. [l] Caiet. Scot. 2. diſtinct. 28. in 2. diſt. 37. quæſt. 1. & 12. Soto. 2. de natura, & grat. cap. 22. imo D. Tho. add. quæſt. 2. art. 2.
m quod falſum eſt. [m] Gregor. 1. diſtinct. 38. artic. 3. in 2. diſtinct. 4. quæſt. vnica, ad quartum, & exponit Ezechiel. 18. & 33. in quacũque hora. i. in quacunque temporis parte. At id falſum eſt, quia actus voluntatis, tam in peccato quam in contritione, vel meritu completur in inſtanti: quare D. Thom. quæſt 89. 2. ad 3. & 4. contra gent. cap 72. contritionem verãm negat eſſe abſque gratia: & 4. diſt. 4. in liter. ad 5. & 7. & diſt. 14. quæſt. 2. 1. 2. diſtinc. 17. in lit. ad 1. & quæſt. 2 5. 3. contritio. quantumuis parua delet omnem culpam, & magis errat Richard. d. 17 art. 2. quæſt. 2. putans quod reſpectu vnius mortalis grauis, quædã contritio non eſt ſufficiens, quæ eſſet reſpectu leuioris. & ſane ſtultum videtur præceptũ du talı continuitate, aut intenſione actus, quam nemo ſcire poteſt, an
n impleat. [n] D. Thom. diſtinct. 17. q. 2. 3. 1. ad quartum. Durand. quæſt. 4. Paludan. quæſtio. 2. artic. 5. Soto. quæſtio. 2. artic. 4. poſt concluſ. 4. Ledeſm. q. 2. artic. 5. Bonauent. diſtinct. 16. q. 1. Nauar.
o cap. 1. num. 22. & ſequent. Veg. lib. 13. cap. 25. [o] Soto, Ledeſma, Victor. Mant. add. q. 3. artic. 3. hæc tamen præuerſio ordinis non
p videtur peccatum mortale. [p] Nauar. cap. 1. nume. 25. 40. Soto, diſt 15. q. 2. 1. & d. 17. quæſt. 2. 3. Palac d. 17. quæſt. 3. Cano, de pœnitent. p. 3. ad vltim. Pius V. in Catechiſ. Taper. artic. 5. Victor. §.
q 106. Ledeſ. 2. p. quæſt 2. art. 6. fol. 6. [q] Sic limitandi ſunt D. Tho. diſtinct. 17 quæſt. 2. 2. 2. Medin. de pœnitent. quæſt. 3. & alij d. 14. vt Maior. & Almain. Ledeſma, dict. artic. 6. fol. 4. Caietan. tom. 1. opuſc. tract. 4. quæſtio. 2. de contritio-
r ne. [r] Trident. ſeſſ. 14. cap. 4. requirit, ut dolor excludat voluntatem peccan-
ſ di. [ſ] de his qui manent in affectu virtuali peccati. Nau. cap. 1. nume. 22. 30. cap. 3. num. 5. §. 4. & 5. cap. 16. nume. 20. capit. 14. nume. 32. cap. 15. nume. 80. &
t 108. Cord. caſu 4. [t] Nauar cap. 17. num. 59. 64. cap. 22. num. 11. fin. cap. 26 nu. 5. Ledeſm. 2. p. quæſt. 18. artic. 8. col. 4.

CAP. VIII.

a QVomodo [a] ſatiſfactio differat a reſtitutione ſu
b pra cap. 6. [b] Trid. ſeſſ. 14. cap. 8. & Cano. 15. Conc. Later. ſub Leone X. ſeſſ. 9. habetur cap. ſtatuimus. de maledicis. propter quod Chaues in addit. ad ſummam Victor. §. 209. fin. dicit iam de fide eſſe, quod Confeſſarius poteſt pœnitentem obligare ad aliquam ſatiſfactionem. Ledeſm. 2. par. quæſtio. 20. artic. 3. fol. 299. col. 1. Catholicum eſt, quod tenetur pœnitẽs præcepto diuino acceptare pœnitentiam. & fol. 300. hæreticum eſſe id negare. quia Trident. cap. 8. ex Ioan. 20. colligit claues à Chriſto datas ad ligandum per impoſitionem pœnitentiæ. & Ioan. 22. extrauag. quia quorundam. de verbor. ſignificat. Taper. articulo 6. Roffenſ. articulo 5. Simanc. de Cathol. inſtitutio. capit. 47. nume. 77. Soto, diſtinct. 20. quæſt. ſecunda, artic. 3. Petrus Soto, titulo de ſatiſfactione lect. ſecunda. Nauar. cap. 26. num. 20. dicit oppoſitum eſſe hæreticum. Bellarm. libro 4. de pœnitentia. capit. 5. 13. quare iam defendi non poteſt quorundam ſententia, qui negant pœnitentem teneri ad acceptationem pœnitentiæ, aut quod non tenetur acceptatam implere de
c quo infra cap. 18. [c] Trident. ſeſſio. 14. capitulo primo, & quarto, D. Thom. quæſtione 84. 7. ad primum. vbi Caietan. & articulo 5. ad ſecundum. Soto, diſtinct. 14. quæſtione ſecunda, 2. colum. 5. D. Thom. cum Magiſt. diſtinctione 16. in lit. Ledeſm. 2. p. quæſt. 12.
d articulo 3. dub. 5. & paſſim Doctor. [d] Trident. ſeſſione 14. capi-
e tulo 1. [e] Paludan. diſtinct. 17. quæſt. 1. 1. in 5. de finit. contritionis ſanct. D. Thom. & Caietan. ſupra. Cano. relect. de pœnitent. p. 3. concl. 2. & p. 4. ſic apud ethnicos quaſi ex præcepto naturali legitur pœnitentia Phœnicis apud Homer. & Oreſtes, Peleus, Antilochus, Adraſtus apud Græcos. Bellarm lib. 4. de pœniten. cap. 12.
f ſup. cap. 6 G. [f] Patres quoſdam citat Bellarm. lib. . de pœnit. c. 9. vt Hieron. in Ioel. 2. Cõuertimini ad me in ieiunio. Chryſ. hom. 10. Matt. 3. facite fructus. ho. 3. imperf. ho. 9. in Hebr. in princ. par. morali. hom. 5. de pœnit. ho. de confeſſ peccati. Cypr. de lapſis. nu. 7. & 23. Aug. de ver. & fal. pœnit. c. 14. Ambr. ad Virginẽ lapſam. c. 8. &

in id. 2. Corint. 7. triſtitia quæ ſecundum Deum eſt. Orig. hom 8. Leuitic. Tertul. de pœniten. ad fin. & ſtrictius Caſſian. Collat. 23.
g ca. 15. Mag diſt. 16. g ob hanc rationem Trident. ſeſſ. 14. c. 8. ſatiſfactionem dicit neceſſariam non ſimpliciter. ſed ad finem perfectæ liberationis ab omni pœna, quare can. 14. tantum laudat fructũ ex operibus ſatisfactorijs & Bellar lib. 4. de pœn. id tantum contendit contra hæret. opera pœnalia ſatisfactionis eſſe valde vtilia, vt remittatur debitum pœnæ poſt culpam remiſſam. & ca. 8. probat ex ſcripturis. c. 9. ex Patribus. ca. 10. exponit quaſdam authoritates Patrum. Argu. vero. hæret. ſoluit. ca. 11. vſque
h ad 16. h Soto, & Patres ſupra & Tri
i den. ſeſſ. 14. cap. 8. i ſic Niniuitæ ieiunijs & pœnitentijs placarunt Deum, vt concederet donum contritionis. ſupra lib. de baptiſ. c. 35. Patres citantur: vt quod p eleemoſynam corporalem & ſpiritualem remittantur peccata, ideſt, impetratur à Deo donum
k contritionis. k Triden. & Patres ſup.
l l Soto. diſtinct. 20. quæſt. 2. artic. 2. ad 3. Scoti. Ledeſ. 2. par. quæſt. 20. artic. 3. fol. 299. col. 2. Medin. tract. 3. de ſatiſfact. quæſtio. 6. Adrian. in 4. quæſtio. de ſatiſfact. 5. ex dictis oritur dubiũ Vega lib. 13. in Trident. capitu. 22. & irridet contrariam ſententiam: Cordub. lib. quinto de indulgen. quæſtio. prima, quæſt. 5. ad 8. quæſtio. 10. ad tertium Taper. articu. 6. pa. 272. & citat Adrian. Diuum Thomam. Bo
m nauen. m ſic Tridenc. ſeſſ. 14. cap. 8. ſeſſio. 6. capitu. 14. ſatisſactionem dicit neceſſariam: nẽpe, vt ante gloriæ conſecutionem homo qui peccauit, ſatisfaciat diuinę iu
n ſtitiæ, & legi. n Caietan. 3. par. quæſtio. 86. articu. 4. Taper. articu. ſexto. pag. 243. Vega. libro 13. cap. 36. cum Bernard. ſermo. 4. Cant. fauet Soto, diſtin. 19 quæſt. 2. 3. concluſ. 3.

loquuntur qnia eſt ſecurior uia: diciturque neceſſaria. i. non ſimpliciter, ſed ad perfectam animæ libera-
g tionem, & puritatem. g 2. communiter eſt neceſſaria tum ex peculiari motiuo huius, vel illius virtutis ad præſeruandum, vt ieiunium præſeruat à tentationibus, & vitiis contra continentiam: tum generaliter ex
h motiuo pœnitentię: h ad quam pertinet propoſitum vitãdi omne mortali 3. quidam externi actus ſunt neceſſarii peccatori male affecto, vt audire conciones ſacras, macerare carnem pœnitentiis ad exemplum Niniuitarum vt placatus Deus mollificet cor obduratum, & concedat
i donum veræ contritionis. i 4. fugere, & expellere occaſiones quaſdã, quæ illum ob fragilitatem ſæpe vincunt: parcius viuere, vt reſtituat aliena: tandem qui ſcãdaloſus fuit, tenetur in aliorum exẽplum oſtendere bonis operibus ſe mutaſſe vitam in melius.

3 At ceſſantibus his finibus, exterior ſatisfactio per ieiunia, eleemoſynas, & orationes vocales eſt qui-
k dem perutilis in præſenti vita: k ſed ſecluſo tempore, quo occurrit præceptum ieiunii, vel miſſæ, &c. non pertinet ad præceptum connaturale ſub peccato mort. ex virtute pœnitentiæ, aut caritatis Dei, & ſui ipſius: ac ſubinde non includitur in contritione (ſecluſo cõfeſſionis poſitiuo præcepto) propoſitum ſatiſfaciendi Deo, in præſenti vita per opera pœnalia ſupererogationis pro
l pœna temporali. l ſatis eſt in contritione includi virtuale propoſitum, vt abſolute Deo fiat ſatis: nempe ſaltem per alienas ſatisfactiones ſibi applicatas, per indulgentias, vel per hoc, quod ſuſtinebit pœnam purga-
m torii, m vt lib. ſeq. ca. 20. dicetur. atque ita contritio ipſa eſt quædam ſa-
n tisfactio: n nam ingens contritio ſatisfacit interdum pro tota etiam temporali pœna.

CAPVT IX.

Materia remota ſacramenti eſt peccatum actuale. ſed mortalia ſunt materia neceſſaria.

§. 2. *Non eſt peccatum in generali. nec alienum, vel quod ipſe non fecit.*
3 *Venialia ſunt materia ſufficiens, ſed non neceſſaria.*
4 *Similiter & mortalia à quibus directe fuerat abſolutus.*
5 *Materia ſecundaria eſt etiam reatus pœna.*
6 *Singulare eſt, ut huius ſacramenti ſit capax, niſi qui habuit proprium peccatum actuale poſt baptiſmum in articulo mortis et qui amplius non poteſt ſatis videtur confiteri peccata in communi.*

CAPVT IX.

a b Doctor. a diſtin. 17. Diuus Thomas addit. quæſtio. 2. b addit quæſt. ſecunda, artic. 2. 3. par. quæſt. 84. 2. ad tertium. artic. 7. ad tertium. tabul. verb. pœnitent. §. 73. Tabien. confeſſio. 2. §. 2. Aſten. lib. 5. titu. 3.
c cum Petro. c ex Triden. ſeſſ. 14. cap. 1. 2. & maxime. cap. 5. & can. 9. Diuus Tho. quæſtio. 69. art. 8. & ideo pœnitentia dicitur ſecunda tabula poſt naufragium ſeſſ. 6. c. 14. quia ea peccata facta ſunt ab his qui foris ſũt.
d 1. Corinth. 5. d D. Thom. quæſtio. 69. artic. 10. ad 2. communis. diſtin. 6. Sot. queſt. 1. art. 8. Scot. diſt. 4. quæſt. 5. Palud. quæſt. 5. col. 3. Duran. quæſtio. 4. Turrecrem. capit. tunc valere de conſecr. diſtin. 4. contra glo. in dicto cap. & Gabr. diſtin. 4. quæſtio. 1. ad fin. dicentes quod contritio. ſeu abſolutio remittit ex conſequenti peccata facta ante baptiſmum. ſupra de ſacram. cap. 25.
e e communis, quia confeſſio debet eſſe vera. inf. lib. 2. capitu. 3. & 4. nec de peccato futuro. D. Tho. add. q. 2. ar. 4.
f f D. Thom. diſt. 17. quæſt. 3. 3. 4. Aſten. lib. 5. titu. 12. §. 4.
g g D. Tho. add. q. 2. ar. 5. Ledeſ. ibi Soto.
h h Trid. ſeſſ. 14. ca. 5. can 7. fin. Nauar. cap. 2. num. 6. & tamen de originali & veniali poſſet eſſe contritio, quamuis non deteſtetur illud ſuper omnia, nempe ſuper mortalia: ſicut neque leuius mortale deteſtatur ſuper alia grauiora. ad contritionem enim ſatis eſt deteſtari peccatũ ſuper omne ma-
i lum pœnæ. i Nau. cap. 10. num. 7. cap. 21. nume. 34. facit. cap. 1. num. 26. fin. Cord. Caſu. 9. Syl. confeſſio. 1. num. 6. & 14. confeſſio. 2. num. 3. Ledeſ. 2. p. quæſt. 5. ar. 4. Medin. de conf. ſol. 50. Bon. diſtin. 17. articu. vlt. quæſtio. prima. Alexand. 4. par. quæſtio. 18. aliàs. quæſtio. 77. m. 4. articu. 2. §. 2. Adria. quæſtio. 4. de conf. ad

IN hoc ſacramento, vt in aliis eſt propria materia remota, vt lib. de ſacramen. cap. 7. dictum eſt. nempe peccata quædam. non quidem materia, quæ accepretur, & maneat, ſed quæ per deteſtationem deſtru-
a tur: a de peccatis enim à ſe factis dolet, confitetur illa, pro illis ſatisfacit, & ab illis abſoluitur, & ea peccata ſunt terminos à quo reſpectu effectus, & gratiæ quam ſacramentum confert; & vice peccati ſuccedit melior gratia, vt materia remota in eucharistia eſt ſubſtantia panis, & vini quæ poſt conſecrationẽ non manet in ſacramento, ſed deſiuit eſſe, & ei ſuccedit ſub eiſdem ſpeciebus melior ſubſtantia corporis, & ſanguinis Chriſti. Peccatum originale quod per baptiſmum cum obice receptum non fuit dimiſſum, non eſt materia huius ſacramenti, nec proprie eſt materia virtutis pœniten-
b tiæ. b quia non eſt propria perſonæ voluntate voluntatium, ſed voluntate naturæ, quæ fuit in Adam: nec punitur vlla pœna ſeorſus, ſed damni abſque triſtitia. adultus tamen non debet complacere in illo, vt uelit in eo permanere, ſicut nec complacere in obiecto malo, de quo potius diſplicendum eſt.

2 Nec peccata actualia, quæ fecerat ante baptiſmum cum obice receptum ſunt materia ſufficiens abſolutionis: quia non ſubduntur iu-
c riſdictioni, & iudicio eccleſię: c ſed remoto per pœnitentiam obice il-
d la remittuntur per baptiſmum. d nec peccata quæ homo non fecit, & tamen qui ex ſcrupulo, aut dubio putat ſe feciſſe peccata, debet ea confiteri. ſi quis imprudenter putet ex humilitate confitendum eſſe, quod nouit ſe non feciſſe, hic peccat pro
e grauitate materiæ. e in confeſſione generali qui refert multa vitia, & ſe offendiſſe cogitatione, verbo, opere, & omiſſione, & in eſca potu, &c. intelligitur de genere ſingulorum vitiorum, vel loquitur in per-
f ſona etiam aliorum, f qui ſunt peccatores in eccleſia. nec confitenda
g ſunt peccata aliena, g quomodo autem explicanda ſit circunſtantia neceſſaria, quamuis hinc confeſſarios per accidens veniat in cognitionẽ alieni peccati, & complicis, dicetur, lib. 2. ca. 9.

3 Venialia ſunt materia ſufficiẽs
h ſed non neceſſaria abſolutionis: h niſi quis probabili dubio reputet eſ-
i ſe mortali. i Hæc venialia remittun

tur per omne ſacramentum, [k] ſi modo homo nō habeat formalem, aut virtualem illorum complacentiam: nam & baptiſmus tollit omnem culpam, & pœnam, [l] deuota euchariſtiæ ſuſceptio ſimul excitat feruorem caritatis. [m] extrema vnctio, ſi homo in peccatis fuerit, dimittit ei, [n] alia ſacramenta augent caritatem, qua tolluntur impedimēta illius, ut ſunt venialia. ſimiliter per ſacramentalia ab Eccleſia inſtituta remittuntur hæc abſque noua infuſione gratiæ, [o] ſicut & per alienam ſatisfactionem applicatam.

4 Item peccata mortalia directe abſoluta voluit Chriſtus, ut ſint materia ſufficiens abſolutionis. [p] quæ poſſunt à ſacerdote etiam non expoſito abſolui: nam nouæ abſolutioni ſupponitur noua confeſſio, & dolor eiuſdē peccati, quæ eſt materia proxima: & ſenſus formæ verus eſt, ut cap. 12. dicetur, & hæc vtilis, ac efficax eſt non tantum ex parte operantis ob meritum verecundiæ, inſtructionem, interceſſionemq́ue ſacerdotis, maioremq́ue certitudinem veniæ etiā in eo, qui nullam habet cauſam dubitandi de prima abſolutione: ſed ex operato confert gratiam, quia dum nouo titulo remiſſionis augetur certitudo, augetur, & gratia per ſe remiſsiua peccati, minuiturq́ue reatus pœnę, quod eſt iuxta Pſalm. 50. amplius lauari ab iniquitate eadem. ſed nemo ſic obligatur iure cōmuni, nec regulares ex ſtatuto, ſupra capit. 3. niſi fiat cum regularium conſenſu, vel niſi voto ſe conſtrinxerit ad cōfitenda grauiora quædam venialia, aut mortalia rite abſoluta: ut dicetur cap. 17.

5 Ad materiam ſecundario pertinet reatus, ſeu obligatio pœnæ voluntariè incurſus, & ipſa pęna Deo debita pro peccatis: [q] & ut dum dicitur abſolui à peccatis ſimul abſoluitur à pœna æterna. [r] quæ attrito commutatur in temporalem, [ſ] vel etiam abſoluitur à quadam pœna temporali: nam nomine peccati comprehenditur interdum reatus, & pœna, ut 1. Machab. cap. 12. ſed non abſoluitur homo à pœnalitatibus temporalibus, quales ſunt fames, ægritudo, mors. non ſufficeret ea forma, abſoluo te à pœnis: infra cap. 11. quæ eſt forma pro indulgentijs: quia abſolutionis forma explicare debet peccatum, quod primum, & per ſe remittit. ſic & confeſsio dicitur ſacramentum, id eſt, ſignum peccati, ſimulq́ue doloris, & propoſiti emendæ quo pœna remittitur.

6 Materia neceſſaria circa quam principaliter verſatur hoc ſacramētum ſunt peccata mortalia in hac mortali vita facta poſt baptiſmum. [t] ſub quibus includitur culpabilis fictio, qua quis ſuſcepit verum baptiſmum, ſupra libro de ſacrament. c. 24. & 25. hæc enim fictio, & culpa videtur poſterior natura, quam perfecta ſuſceptio baptiſmi, cum nō impediat veritatem ſacramenti. ſed effectum gratiæ, & debitam attritionem: ſi enim adeſſet hæc attritio in termino in quo perficitur ſacramentum, non eſſet obex, atque ita fictio permanet poſterius natura, aut tempore quàm totum ſacramentum baptiſmi. Reliqua ſacramenta effectum conferunt etiam ei, qui nullum habuit peccatum, ſupra libro de ſacrament. capit. 12. & 21. vt baptiſmus, confirmatio, euchariſtia, & extrema vnctio contulit etiam Beatiſsimæ Dei genitrici Mariæ, ſupra libro de confirmatio. capit. 11. §. 5. ſed abſolutionis incapax omnino eſt, qui peccatū actuale non fecit poſt baptiſmum. peccatum finalis impœnitentiæ, aut quod fit poſt hanc vitam, ut in inferno, non eſt materia. quædam peccata, vt quæ ſunt cōtra Spiritum ſanctum, dicuntur irremiſsibilia Matth. 12. quod difficile remittantur, & quia peccator refugit viam, qua remitti ſolent, [u] de quibus dicetur cap. 13. §. 6. in articulo mortis qui non potuit ſignis exprimere vllum peccatum in particulari, ſed in cōmuni, [x] poſſet abſolui addita conditione: ut dicetur lib. 3. c. 10. §. 7.

ad ſecundum. Angel. confeſſio. 1. §. 11. & Nauarr. putat. quod in dubio æquali, an ſit mortale, imo & in minus probabili, tenetur confiteri, ſi probabile ſibi videtur fuiſſe mortale, quia in rebus neceſſarijs tene quod certum eſt. ſed Gerſon. Alpha. 41. lit. F. obligat in æquilibrio tantum. At re vera qui tunc probabili ratione deponit dubium, & declinat non fuiſſe mortale, aut ſe iam confeſſum fuiſſe illud, poteſt non confiteri. Paludan. diſt. 17. quæſtio quinta, Tabien. confeſſ. nu. 31. Anto. vt in alijs rebus, & in redditione debiti poteſt vxor ex cauſa dubiū deponere practice. [k] D Thom. q. 65. 1. quæſtio 84. 2. ad 3. de baptiſmo, & confeſſione. [l] Concil. Florent. ſeſſ. vlt. D. Thom. quæſtio. 69. 1. [m] quæſtione 79. 4. [o] Iacob. 5. & Trident. ſeſſione 14. de vnctione. can. 2. [o] dicetur capitu. 15. D. Thom. quæſt. 87. 2. Soto, diſtinctio. 15. quæſtione ſecunda, ar. 2. Ledeſm. q. 28. 2. gloſſ. in procœio. lib. 6. Nauar. in cap. de quotidianis, de pœnitent. diſtinc. 2. nec id negat Paludan. diſtinct. 16. quęſtio. 1. 2. ſed remiſſio peccati fit cum quadam gratia formaliter: quia ex amicitia remittitur. ſic in purgatorio, & per alienam ſatisfactionem remittūtur venialia, aut reatus illorum, ſine infuſione gratiæ. [p] Soto. diſt. 18. quæſt. 4. 3. Ledeſm. quæſtio. 8. artic. 3. dub. 10. quæſtione 7. articulo 5. dub. 16. verſiculo 2. dico. Alexand. Bonauent. Maio. Gabr. Medi. de confeſſor. quæſtio. 37. fol. 82. Victor. §. 170. Caietan. verb. abſolutio. capit. ſecundo, & opuſc. fol. 38. Fr. Medin. libro primo inſtruct. Richard. diſtinctione 18. articulo ſecundo, quæſt. 4. propendet Nauarr. capit. 4. nume. 1. cap. 21. nume. 42. & in capit. placuit. nume. 52. Leo. Pap. X. in Manual. Roma. commendat facere confeſſionem generalem totius vitæ: & id probat vſus etiam ſapientum totius Eccleſiæ qui repetunt confeſſiones. in quo falſo Scot. diſtinctio. 19. & Robion. negant peccata abſoluta eſſe materiam ſufficientem abſolutionis. [q] D. Thom. quæſtione ſecunda, artic. ſecundo, & quæſt. 44. 2. ad ſecundum, dum vero id videtur negare loquitur de pœnalitatibus, ut fame, ægritudine, & morte: quæ non tolluntur per abſolutionem. & tamen pœnitentia tollit reliquias peccati. quæſtio. 86. 5. ſicut & extrema vnctio. [r] Trident. ſeſſio. 6. capit. 14. pœna æterna ſimul cum culpa remittitur: nempe gratis. [ſ] tria ſunt in peccato mortali. 1. pœna damni quæ reſpondet auerſioni. 2. pœna ſenſus ratione conuerſionis inordinatæ ad creaturas. 3. inimicitiæ ſtatus quæ eſt ratio ſufficiēs ad æternitatem pœnæ. D. Tho. 1. 2. quæſt. 87. 3. ad primum, & quartum. cum Gregor. 34. moral. & 4. dialog. capit. 44. Picus apolog. quæſtione ſecunda. Hoſt. inſtitut. cap. 73. D. Thom. 3. contra gent. cap. 144. ratione ſtatus etiam peccato veniali dānatorum debetur pœna æterna per accidens. d. quæſtio. 87. 5. ad tertium, & ibidem ad ſecundum, originali non debetur pœna æterna ratione ſuæ grauitatis, cum parum habeat de voluntario: ſed ex conditione ſubiecti. ſublata ergo per abſolutionem inimicitia, nō tollitur communiter tota pœna ſenſus, ſed commutatur in temporalē iniunctam á Confeſſario D. Tho. 4. diſtinctio. 20. quæſt. prima 3. 3. add. quæſtione 7. 1. add. quęſtione 18. 2. ad tertium, negat virtute ſolius abſolutionis remitti vnquam attritis totam pœnam ſenſus. idem reperit. 3. part. quæſtio. 86. artic. quarto, ad tertium fin. vbi Victor. & Peña, Ledeſm. 2. par. quæſtio. quarta, articulo 1. finali, & eſſe communem tenet Durand. diſtinc. 16. quæſtione 3. fatetur Taper. artic. 6. parte 243. quare ſine cauſa Sot. diſtinctione 20. quæſtio. ſecunda, artic. 1. ſio. non credit D. Tho. & tenet interdum remitti totam pœnam per ſolam abſolutionem: ſicut & per ingentem contritionem. [t] Trid. ſeſſione 14. cap. 1. 2. & 5. can. 9. [u] Bellarm. lib. ſecundo de pœnitent. cap. 16. [x] ita habet praxis ſapientum, ita ut homo illo ſigno non indicet ſolum dolorem, ſed peccatum in communi ſignificat Syluest. confeſſ. 3. §. 13. Cordub. lib. 5. quæſt. 39. pun. 2. & refert ſe ad quæſtionē 27. poſt propoſ. 7. & lib. de caſibus, quæſtione 18. Alcoc. capit. 11. fauet. D. Thom. opuſc. 63. Anton. 3. par. titu. 10. cap. ſecundo. Medin. de confeſſ. quæſtione 53. fol. 98. colum. 4. ad finem, de confeſſ. oblitorum. probabile eſſe fatetur Cano. relect. de pœnitent. p. 5. ad quintum, & id ſentire Auguſt. lib. 1. de adult. coniug. cap. vlt. Pedraz ſumm. cap 7. finali. Margallo in cap. conſuluiſti: de celebrat. miſſ. & habetur in quibuſdam Manual. fauet Leo epiſt. 69. ad Theodor. & Conc. Carthagin. 3. cap. 34. Conc. 4. cap. 76. cap. ægrotantes. de conſecrat. diſtinct. 4. cap. his qui: in 1. 26. quæſt. 6. Conc Arauſic. cap. 11. & in praxi Mantius, Peña, Soto, Maior, frat. Ambroſ. Sancius epiſcopus, & alij plurimi in religione Prædicatorum, & ſocietatis Ieſu. Quod tamen falſo negant Nauar. cap. 26. nume. 28. cap. 27. nume. 269. §. 2. Soto, diſtinct. 18. quæſtione ſecunda, articulo 4. ad primum. Abulenſ. Matth. 16. quæſt. 49.

CAPVT X.

Materiæ proximæ eſſe tres Partes in communi: quæ omnes aliquomodo præcedunt formam.

§. 2. Contritio ſimul eſt diſpoſitio recipientis, vt in alijs ſacramentis, & pars neceſſaria.

3 Cur Concil. Florent. has partes vocet quaſi materiam.

4 Qualis coniunctio moralis inter hanc materiam, & formam ſufficiat. & ex his fieri vnum ſacramentum.

MAteria proxima non eſt ſola
a confeſſio, [a] nec vlla actio, aut
b ritus ſacerdotis abſoluentis. [b] ſed
in pęnitente cõſtat tribus partibus,
contritione, confeſſione, & ſatiſ-
c factione: [c] vt corde, ore, & opere,
d [d] cõpenſemus Deo pro culpa. Ma-
teria pertinet eſſentialiter ad ſacra-
mentum pœnitentiæ, contra quoſ-
e dam [e] contritio enim non eſt ſolũ
f diſpoſitio, ſed vera pars: [f] nec ſola
forma abſolutionis eſt tota eſſentia
g ſacramenti. [g] propriumque eſt hu
ius ſacramenti, ut habeat partes nõ
quidem ſubiectiuas, aut potẽtiales,
h vt ordo: [h] ſed integrales, & hetero
geneas ſolius materiæ, ſub vna ſim-
plici forma. alia ſacramenta, aut ſim
plicem habent materiam: aut varijs
rebus reſpondet diuerſa verborum
forma, ut in euchariſtia, & ordine.
ſacramentum pœnitentiæ ſenſibile
poteſt ſpiritualem contritionem tã-
quam partem ſui includere, ut ho-
mo animam, quæ tamen ex coniun
ctione ad aliam partem fit aliquo
modo ſenſibilis, & ſubiecta Con-
i feſſario. [i] conſtat vero contritionẽ
k pertinere ad virtutem pęnitentiæ. [k]
cõfeſſio omnium mortaliũ eſt præ-
cipua pars ſolo iure poſitiuo Chri-
l ſti inſtituta: [l] in qua tanquam in ſi
gno includitur explicatio peccati,
& contritio, ſeu dolor cum propo-
ſito emẽdæ, & ſatisfactio quædam
acceptata, quare non tantum con-
feſsio, & contritio, ſed aliquo mo-
do ſatisfactio, ut præcedit formam
pertinet ad neceſsitatem ſacramẽti:
licet enim exterior mandetur exe-
cutioni poſt abſolutionem, accepta-
tur tamen zelo compenſandi offen-
ſam Dei, & ita includitur in ipſo
dolore contritionis: quanto enim
contritio eſt maior eo magis ſatisfa
cit pro multis, aut pro omnibus pœ
nis tẽporalibus. Olim vero Græci
Patres cogebant implere pœniten-
tias iniunctas ante datam abſolutio
m nem. [m] ſemper imponenda eſt ali-
qua pœnitentia quam pœnitens ac
ceptare tenetur, ut ſacramẽtum fiat
n integraliter perfectum: [n] ex cauſa
tamen, ut in mortis articulo, Con-
feſſarius contentus eſſe poteſt inſi-
gni cõtritione pœnitentis, & vere-
cunda confeſsione, abſque alterius
o ſatisfactionis impoſitione, [o] vt di-
cetur lib. 2. cap. 20. §. 6.

2 Contritio, ſeu aliquis formalis dolor concurrit, & ut diſpoſitio ſubiecti, ut in alijs ſacramentis diſponit: ſupra libro de ſacrament. capit. 22. & vt pars integralis, ut impletio ſatisfactionis externæ: ſed dolor eſt pars magis neceſſaria, ſine qua ſacramentum pœnitentiæ non eſſet, ut cor, & caput eſt de neceſsitate hominis, cum tamen ſit pars integralis eius, imo dolor formalis non minus pertinet ad eſſen-

CAPVT X.

a DVrand. [a] quæſt. 16. q. 1. d. 17. q. 2. & videtur Gabr. d. 14. q. 2. artic. 1. not. 3. dicunt quod ſola confeſſio eſt pars materialis: contritio vero eſt diſpoſitio: & ſatisfactio eſt fructus pœnitentiæ. nam contritio, latet in corde, & eſt communis diſpoſitio ante alia ſacramenta. & ſic Gabriel negat eſſe partem eſſentialem. ſatisfactio vero eſt poſt formam abſolutionis, tanquam fructus, & effectus ſacramẽti. idem ſentit Palud d. 17 q. 8. nam & Trid. cap. 3. ſolum ait contritionem eo modo eſſe partem, quo eſt ſatisfactio: quare cõfeſſionem ſine dolore putãt eſſe verum ſacramentum, ſed informe. quæ ſunt
b falſa. [b] vnde errat Gropperus in enchir. Conc. Colon. dicẽs materiam eſſe actionẽ ſacerdotis, certo ritu pronunciantis abſolutionẽ. ſed bene Taper. art. 3. p. 176. Vega. lib. 9. in Trident. cap. 15. Cordub. lib. 1. q. 2. opi. 3. princ. Nauar. in cap. fratres. de pęnit. d. 5. nu. 33. Couarr. c. alma mater.
c 1. p. §. 4. nume. 13. [c] Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 3. Floren. D. Tho. 3. p. q. 90. art. 1. & 3. q. 84. 1. ad 1. & 2. q. 86. 6. diſt. 14. q. 1. 2. 1. ad 1. ſed clarius. d. 17. q. 3. 4. 3. dicit dolor, & accuſatio eſt de neceſſitate ſacram. Soto. d. 18. q. 3. artic. 2. & 3. dicit receptum ab omnibus. Cano rele. p. 5. Caiet. to. 2. tract. 5. cap. 5. & ver. confeſſio. iterand ex parte pœnitentis. Capr. d. 16. q. 2. ad argum. & communis. d. 14. Richard. Bonau. ſed Gabr. d. 17. q. 2. art. 3. dub. 2. Alex. Bellarm. lib. 1. de pœnit. cap. 15. 17. & 19. propoſ. 5. lib. 2. c. 2. prop. 3. Lucius PP. c. ad abolendam. de hæret.
d ſacramentum hoc vocat confeſſionem. [d] ita per accommodationem diſloquuntur Doct. & tamen etiam interna contritione fit ſa-
e tisfactio pro peccatis internis. [e] cit. C. contra Scot. d. 14. q. 4. art. 3. vbi tamen non ſatis explicat. & d. 16. q. 1. Oxoni. Maior. d. 14. q. 2. Alma. q. 4. & quoſdam Scotiſtas qui fatentur prærequiri confeſſionem, & dolorem aliquem: ſed negant pertinere ad eſſentiam, niſi ſolam formam, quæ ſignificat plene totum effectum ſacramẽti. & gratiam. Quidam Thomiſtæ, licet fatentur has tres partes materiæ: putant tamen gratiam effici inſtrumentaliter per ſolam
f abſolutionem de quo infra cap. 11. L. [f] [g] cit. ſupra lit. A. C. [h] or-
g dines ſeptem ex effectu differunt ſpecie, & ſex ordines referuntur
h ad ſacerdotem, ut miniſtrent in altari: ſicut partes potentiales, quæ non attingunt ad perfectam poteſtatem ſacerdotis infra libro
i de ordi. [i] Caietan. tom. 1. tract. 5. quæſt. 5. de confeſſor. & verb. confeſſio. condit. 12. ait, quod contritio ſecundum ſe non eſt pars ſacramenti: ſed ut refertur ad confeſſionem, cum voluntate com-
k penſandi Deo ad arbitrium ſacerdotis. [k] Deuteron. 4. inuenies, ſi toto corde, & tribulatione animi quæſieris Dominum. Pſal. 7. cor contritum. Ioel. 2. ſcindite corda. Ionæ 3. de Niniuitis, quos citat Chriſtus. Matth. 12. & Luc. 15. de filio prodigo. cap. 13. & de publicano. Tertul. de pœnitent. Cyprian. ſerm. de lapſis Chryſ. tom. 5. ſerm. de pœnitentia, poſt 10. hom. Auguſt. in id Pſal. 146.
l qui ſanat contritos corde. Bellarm. lib. 1. cap. 19. [l] Trid. ſeſſ. 14. cap. 5. & dicetur lib. 2. de confeſſione. cap. 2. quod licet in ſtatu legis naturæ eſſet aliqua confeſſio peccati, & clarius in leg. veter. de quibuſdam peccatis externis, ut probat Bellarm. lib. 1. cap. 19. lib. 3. cap. 3. & 4. non tamen erat ſacramentum: nec integra internorum cõfeſſio, nec tũc ſacerdos habebat claues quibus abſolueret peccatorem attritione diſ-
m poſitum. [m] refert Palac. d. 15. quæſt. 1. ex Nicephor. lib. 12. hiſtor. cap. 28. & id ſignificat Socra. lib. 5. hiſtor. cap. 19. dicens, fœmina longius in confitendo progreſſa (ſcilicet dilata abſolutione) docet implere diuinã pœnitentiam in Eccleſia. licet Bellarm. lib. 3. de pęnitentia. cap. 14. colum. 8. aliter exponat. item ſatisfactio quędã quę eſt in ipſo actu contritionis & confeſſionis, & quæ in voto cõtritionis includitur acceptandi, & implendi iniunctam à Confeſſario, præcedit formã abſolutionis. at melius apud noſtros impletur ſatisfactio poſt abſolutionem: & tamen eſt pars, ut attritio plenior, licet ſequatur poſt abſolutionem informẽ, ut tollit obicẽ eius, eſt pars prioris ſacramenti. ſic ſatiſfactio exterior quæ in executione ordinatur per ſe contra pœnam. nec pertinet principaliter ad pœnitentiam, ſed ad perfectam remiſſionem. Catech. Pij V. Caietan. 3. p. quæſt. 90. artic. 2. Nec Græci Patres differebant abſolutionem antequam impleretur pœnitentia: niſi dum publica, aut ſolennis erat. & tamen ſi incideret mortis periculum abſoluebatur publicus pœnitens ante impletas pœnitentias. Cyprian lib. 3. epiſto. 17. 18. Bellarm. lib. 4. de pœniten-
n tia. cap 10. [n] debet acceptare aliquantulam pœnitentiam, ut ſaltem Pater noſter, vel Aue, quod fatentur etiam qui laxius ſentiūt ut Nauar. cap. 26. num. 20. cum Hoſtien. ſumm. de pœnitent. §. & an ſit. Panormit. cap. ſignificauit. num. 2. de pœnitent. & remiſſ. & ait quod nullus Canoniſta contradicit. poſſet de licentia Confeſſarij pœnitentiam implere per alium, ut infirmus: ſicut dum facit miſſas dici per alium ſacerdotem, & eleemoſynas dari per famulum. Diuus Thomas, diſtinct. 20. quæſt. vnica, artic. 2. 1. Victor. §. 206. Soto, diſtinct. 19. quæſt. 2 4. Ledeſm. 2. par. quæſt. 14. articulo primo, dubio quinto. Medi. tracta. 3. de ſatisfactio. quæſtio. quinta, male addit Nauar. in Vrbe, & Orbe, non negari abſolutionem, eo quod pœnitens nolit acceptare iniunctam in vindictam præteritorum: ſi modo reſtituat, & exeat ab occaſione proxima peccati, & recipiat præſeruatiuam medicinam. At pœnitentiales Apoſtolorum Canones (de quibus Nauar. cap. 26. nu. 17. D. Tho. d. 20. Soto, d. 19 q. 2. art. 5. & Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 8. & Can. 15.)
o probant obligationẽ acceptandi pęnitentias vide c. 8. B. cit. [o] Led. 2. p. q. 20. art. 4 fol. 301. Nauar. cap. 26. nu. 21. & 33. ſed ſi infirmus loquelã non amiſit, expedit vt imponat ſaltem patientiam in tolerando dolore, & morte. Trid. ſeſſ. 14. cap. 9. aut ut impleat quędam

per

tiam ſacramenti, quam confeſſio.
quare ſi nullus dolor formalis af-
fuit, confeſſio eſt nulla, & iterãda:
ſi tamen eidem Confeſſario repeta-
tur, ſatis eſt, ut dolens in generali ſe
accuſet de illis peccatis, quæ prius
abſque dolore confeſſus fuerat, ut
dicetur lib. 2. cap. 13.

3 De his tribus partibus materiæ
p in particulari aptius dicetur infra. [p]
cum de ſuſcipientibus ſacramenta
ſermo fiet. & à Conc. Florent. non
dicuntur ſimpliciter materia, ſed
q quaſi materia, [q] quia pœnitentia,
ſicut & matrimonium pro materia
non habet elementum viſibile ex-
trinſecus appoſitum, ut baptiſmus
habet aquam, & alia ſacramenta ha
bent materiam extrinſecam: ſed in
pœnitentia vice materiæ ſunt actus
r humani, [r] & verbum audibile in
eo qui ſacramentum recipit. Inter-
dum tamen ſigno viſibili: ut nuti-
bus, & ſcriptis ſatis eſt explicare
peccata.

4 Hanc materiam non oportet
eſſe iam præſentem, & cõiunctam
formæ abſolutionis, quam eſt in
alijs ſacramentis: ſup. lib. de ſacra-
ment. cap. 8. vt in baptiſmo non fiet
verum, & unum ſacramentum niſi
ablutio ſit moraliter coniuncta ver
borum prolationi: ſed abſolutio in
terdum datur, quamuis multis an-
te diebus præceſſerit confeſſio, quæ
tamen cenſetur manere moraliter
præſens Confeſſario, qui peccato-
rum recordatur: ut etiam accidit
in matrimonio, quod inter abſen-
tes contrahitur per epiſtolam, aut
per ſpecialem procuratorem. ex his
ſ tribus partibus quãuis multæ ſint, [ſ]
reſultat cum forma, vnum nume-
ro ſacramentum: ſupra libro de ſa-
crament. cap. 2. §. 3. quia eſt vnum
in ratione ſigni · & quia ordinatur
ad vnum finem proximum recon-
ciliationis cum Deo. qualis attri-
tio ſit idonea diſpoſitio cum hoc
ſacramento, & quali intentione, &
fine ſit pœnitens recepturus dice-
tur cap. 26.

CAPVT XI.

De forma uerborum quæ eſt pars ſacramenti: & tamen ſacramẽtum ſupponit pro materia.

§. 2. *Materia concurrit ſimul ad efficiendum effectum.*
3 *Si fiat mutatio, quæ verba æquiualeant.*
4 *De additione, & mutatione verborũ quæ vitiatur forma.*
5 *Formam eſſe proferendam voce oris.*
6 *De intentione proferentis.*
7 *De ritu imponendi manum, & de precibus.*

VErba, quæ ex Ioan. cap. 20. col-
a liguntur inſtituta à Chriſto, [a]
& traditione Eccleſiæ recepta tan-
quam forma huius ſacramẽti ſunt,
b ego te abſoluo à peccatis tuis, [b] ſi
c modo proferantur à ſacerdote [c] ha
bente iuriſdictionem non impedi-
d tam, & cum ſeria intentione, [d] præ
miſſa pœnitentis confeſſione: quæ
nõ tantum eſt cõditio, & diſpoſitio
requiſita, aut materia circa quã, ut
ſunt peccata: ſed confeſsio eſt mate
ria proxima ex qua ſimulq; forma
tanquã ex partibus intrinſece cõpo
e nentibus [e] reſultat ſacrum, quod
eſt res artificialis. nec enim verbo-
rum forma eſt tota ſacramenti ſub-
f ſtantia, ut quidam putant, [f] vt ho-
mo non eſt ſola anima: nec id ſacra
mẽtum ſupponit pro forma, ſed pro
confeſsione connotando formã: ut
baptiſmus pro ablutione, & ſtatua
g aurea pro auro [g] connotando for-
mam artificialem. in euchariſtia ma
net ſacramentum, quando verba,
h quæ dicuntur ſacramenti forma, [h]
i nempe effectiua, [i] non manent.

per alium. & ſaltem dicat Ieſus. & percutiat pectus: vt ſacramen-
p tum fiat integrum. [p] De contritione, & attritione infra cap. 19.
q vſque 26. de confeſſione, & ſatisfactione. lib. 2. [q] Hæc eſt ra-
r tio cur Concil. Florent. actus pœnitentis vocat quaſi materiam.
Trident. ſeſſio 14. capit. 3. cano. 4. Gabriel. diſtinct. 14. quæſtio. 2.
artic. 1. dicit habet pro materia. at ſic ſimiliter loquitur de alijs ſacramentis, diſtinct. 3. quæſtio. 1. articulo primo, ut quod baptiſmus pro materia habet ablutionem: alibi abſolute vocat materiã. & ly. quaſi, non ſemper diminuit proprietatem rei, ut Ioan. 1. quaſi vnigenitum à Patre: atque ita actus pœnitentis eſſe propriè materiam artificialem in hoc ſacramẽto (vt ſuo modo eſt in alijs, ut ablutio, & vnctio fluida) aiunt Pius V. in catech. fol. 253. Hoſi. cap. 45. Bellarmin. libro 1. de pœnitentia. cap. 15. propoſ. 3. & cap. 16. ad quintum lib 1. ſacram: capit. 18. fin. Soto, diſtinct. 14. quæſtio. prima, artic. 2. col. 2. diſtinct. 17 quæſt. 1. artic. 2. Caſtro verbo pœnitentia. her.
ſ 1. [ſ] dum Conc. Florent. Trident. & Doctor. numerant tres partes huius ſacramenti. (nempe materiales) non excludunt formam quæ ſimul eſt vera pars. Vega lib. 13. cap. 5.

CAP. XI.

a VT ex Patribus [a] Ioan. 20. probatum eſt. cap. 2. D. & colligit cõſenſus, & vſus Eccleſiæ. cõcil. Florent. Triden. ſeſſio 14. cap. 3. catech. Pij V. Diuus Thomas, quæſt. 84.
artic. 3. Bellarm. lib. 1. de pœnitentia. cap. 15. propoſit. 3. & lib. 2. cap. 14. fin. lib. 1. de ſacrament. cap. 9. colum. 3. Soto, diſtinct. 14. quæſtio. 1. artic. 3. Nauar. cap. 26. num. 11. & cap. primo, de pœnitentia, diſtinct. 6. nume. 8. 18. vſque 29. cum Anton. Scot. diſt. 14. quæſt. 4. § quo ad ſecundum, Frat. Mediu. lib. 2. inſtructio. cap.
b 12. alij infra. [b] Concil. Trident. capit. 3. ſolum ait verba ego te abſoluo. Soto, diſtinct. 1. q. 1. artic. 8. diſtinct. 14. quæſt. 1. artic. 3. Caietan. & Recent. Theologi. cum Diuo Thoma, quæſt. 84. 3. & quodlib. 3. Scot. Frat. Medin. Nauar. cum Anton. At falſo dicunt eſſe de eſſentia, Paludan. diſtinct. 22. quæſt. 3. 2. Petr. Sot. de pœnitentia. lect. 4. quibus accedere videtur Durand. diſtinct. 16. q. 2. & Ledeſm. 1. part. quæſt. 25. 3. fin. ſentit. & Gerſon. quia Conc.
c Florent. dicit, formam eſſe, abſoluo te, & cæt. [c] aliãa non habent efficaciam formæ: ut actus vitalis, & meritum, vel demeritum includit ordinem intrinſecum ad ſuppoſitum viuens coniunctum. qua ratione actiones humanæ Chriſti, ut comedere, mereri, & pati, tribuuntur Verbo coniuncto, non autem Patri, aut Spiritui ſancto, qui non erat ſuppoſitum coniunctum cum huma-
d nitate. Caietanus 3. par. quæſtione 48. 5. [d] Trident. ſeſſione 14. capit. 6. can. 9. & generaliter ſeſſio. 7. canone 11. Diuus Thomas,
e quæſt. 64. 8. diſtinct. 6. in lit. [e] ſupra lib. de ſacrament. cap. 8. formam abſolute vocant partem huius ſacramenti. Caiet. cum Diuo Thoma, quæſt. 84. 1. ad tertium, quæſtione 90. 2. & generaliter. quæſtio. 60. artic. 6. ad ſecundum. Ledeſm. 1. p. quæſtio. 25. 1. dubio ſecundo, ad fin. Catech. Pij V. imo, ita ſignificant Concil. Florent. & Trident. Claud. de euchariſtia repet. 2. capit. 3. & repet. 8. capit. 2. item ſacratum artificiale ſumi pro aggregato ex partibus arte compoſitis, dicunt Scot. diſtinc. 1. quæſtione ſecunda, diſtinc. 3. quæſtio. 1. Richard. diſtinct. 1. articu. 1. quæſtio. 2. Marſil. quæſtione 3. artic. primo, & fatentur etiam in hoc ſacramento eſſe partem, Soto diſtinct. 17. quæſtio. 1. artic. ſecundo in princip. Vega lib. 13. cap. 5. Durand. diſtinct. 16. quæſtio. prima. At falſo alibi Scot. diſt. 14. quæſtio. prima, diſtinct. 16. quæſtio. 1. Okam. Maior. & Almain. ſolam abſolutionem aiunt eſſe intrinſecam eſſentiam ſacramenti. addit Scot. diſtinct. 16. quæſt. prima, peccata eſſe materiam circa quam, quæ per abſolutionem abijcitur, confeſſionem vero quaſi materiã circa quam: quia per illam explicantur peccata, & fit illorum applicatio ad formam. & Soto alibi ſibi contrarius, diſtinctio. 3. quæſt. 1. artic. primo, & diſtinctio. 14. quæſt. 1. artic. primo, negat formam eſſe partẽ componentem cum ſacramento, & tamen eſſe de eſſentia ſacramenti, ut modum illius: ut in re artificiali forma eſt de eſſentia illius ſed non pars. vt ſtatua ſupponit pro materia, connotando formam: Ariſtot. 7. meta. text. 17. Diuus Thomas, 1. 2. quæſtio. 96. 2. ad ſecundum. At vera ſententia affirmat abſolutionem eſſe partem in-
f trinſecam. [f] Scot. & Alm. diſtinctio. 14. & 16. quod innuit Bellarm. lib. 1. de ſacrament. capit. 9. colum. 3. ſed ſe explicat libro 1. de pœnitentia. cap. 15. quod Soto dicit errorem propter Concil. Florent. Trident. ſeſſio. 14. cap. 3. Lucius PP. capit ad abolendum. de hæret. ſacramentum pœnitentiæ vocat confeſſionem. Diuus
g Thomas, Richard. Durand. [g] Soto, cum Ariſtot. ſup. [h] ſupra
h de ſacrament. cap. 8. § quinto, lib. de euchariſt. quia de omni ſacramento, & ſpecialiter de euchariſtia, ait Concil. Florent. Trident. ſeſſio. 13. capit. 3. & Doctor. conſtare materia, & forma. Pontian. PP. I. epiſto. decret. Eugen. IIII. epiſto. ad Armenos: quos citat Soto, diſtinctio. 8. quæſt. 1. 1. ad fin. Ledeſm. 1. p. quæſt. 30. artic. 1. Victor. Mant. & Recent. Claud. rep. 2. cap. 3. rep. 8. cap. 2. catech.
i Pij V. [i] ita ſunt explicandi Patres, & Conc. ſup lib. de ſacrament. cap. 8. vt calor dicitur calefactionis forma, nempe extrinſeca, & effectiua reſpectu calefactionis: quia à tali principio agendi ſpecificatur calefacto actio, ut relatio à termino, & potentia ab obiecto extrinſeco. D. Thom. 1. 2. q. 1. artic. 3. quare caute Conc. Florent.

2 2. Effectus gratiæ ſit præcipuè
k ratione formæ [k] coniunctæ characteri ſacerdotis abſoluentis: non cauſat ſola abſolutio, ut quidam
l aiunt, [l] ſed confeſſio humilis, & cōtritio. (ſi præſens ſit dum homo abſoluitur, quæ ſit ſenſibilis per confeſſionem,) ſignificat ſimul eam reconciliationis gratiam, & ſignificā-
m do cauſat inſtrumentaliter, [m] in poſitiuo inſtanti quo finita prolatione
n manet adhuc aliquid formę, [n] quæ eſt vox & ſonus, ut in baptiſmo pręſens ablutio ſimul cum forma regenerat tanquam inſtrumētum Dei. nec tamen peccator dicitur propriè iuſtificare ſe ipſum: (quanquam interdum ita loquantur ſcripturæ, &
o Patres, [o]) quia impius gratiam nec
p de congruo meretur. [p] nec Deus ex pacto, & obligatione legis pro-
q mittit impio, ut quidam putant, [q] ſed offert gratis ex infallibili miſeri
r cordia. [r] licet vero pœnitens effectiuè, & vitaliter concurrat ad actū contritionis, & confeſſionis: ſed hæc materia, ſeu confeſsio non ex ſeipſa, ſed ex coniunctione ad abſolutionem ſit actu pars ſacramenti, & ſignum expreſſum reconciliationis: & ex forma participat vim inſtrumentalem iuſtificandi: cum tamen ſola contritio etiam ex auxilio non habeat eam vim, imò nec ex proprietate connaturali eſſet ſufficiens diſpoſitio. i. gratię, vt per eam ex natura rei tollatur tota ratio of-
ſ fenſæ habitualis in Deum: [ſ] ſed contritio ex Dei acceptatione habet quandam inchoatiuam efficientiam, qua de volūtate expellit auerſionem peccati, & hæc eſt ex lege
t gratiæ, & miſericordiæ. [t] idonea, & moralis diſpoſitio ad gratiam.

3 His verbis ſoluo, uel abſoluo te, ſaluatur ſubſtantia formę, & per illa abſque aliis peccator poſſet ab-
u ſolui: [u] quia quamuis abſolutio fieri poſsit ab excōmunicationis vinculo, & aliis pœnis: poſita tamen peccatorum confeſsione, & intentione abſoluentis, ſoluo te ſatis ſignificat effectū, quo ſoluitur à vinculis peccatorum, imo ex intentione ſacerdotis his ſolis verbis poſſet ſimul abſoluere à peccatis, & cen-
x ſuris [x] quas homo habet, ſed ſatius eſt ſingula explicare. Vtendum enim eſt omnibus verbis cōſuetis, quæ ex Apoſtolorum traditione habet Eccleſia. ego te abſoluo à peccatis tuis: quæ etiam ex Matth. 9. & Ioan. 20. colliguntur. ſunt enim omnia de integritate. quamuis ego te, & à peccatis, non ſint de ſacra-
y menti neceſsitate. [y] ac ſubinde finitis omnibus illis verbis, datur effectus gratiæ. ut finitis omnibus quæ in conſecratione calicis proferri ſolent ad formæ integritatem, conuertitur vinum in ſanguinem Chriſti, vt dictum eſt lib. de euchariſt. cap. 17.

4 Nec addendum eſt à peccatis, de quibus confeſſus es, & contri-
a tus. [a] nam etiam oblita, & cum attritione remittuntur. inuocatio autem Trinitatis cuius autoritate datur gratia, in ſolo ſacramēto baptiſmi, & confirmationis vbi ſit profeſſio, uel datur robur fidei, eſt de ne-
b ceſsitate, & præcepto ſacramenti. [b] ſi quis retento ſenſu mutet verba ſit ſacramentum, hæc enim æquiualent abſoluo, remitto, condono, te, nempe qui es mihi moraliter præſens, uel ſi regi dicat abſoluo maieſtatem tuam, uel Petrum. vna ab-

diait omnia ſacramenta perfici materia, forma, & miniſtro. i. intentione determinati miniſtri. & peculiare eſt in euchariſtia, vt verba intrinſece non componant: quod Soto. diſtinct. 3. & 14. generaliter dixit de ſacramentis. ſi Chriſtus ſine verbis conſecraſſet, aut ſine ſubſtantia panis crearet ſpecies panis ſub quibus continetur corpus Chriſti, illud eſſet verum ſacramentum permanens, ſicut nunc eſt: & tamen eſſet ſine prædicta forma verborum, aut ſine materia panis tranſeunte: quæ requirūtur in fieri, ut neceſſa-
k ria de lege. [k] Trident. ſeſſ. 14. cap. 3. communis Theologor. Diuus Thomas quæſtio. 84. 1. ad 3. Caietan. quæſt. 86. 6. Alexand. 4. p. quæſtio. 60. mem. 2. Richard. diſtinctio. 16. quæſtio. 1. articu. 1. Marſil. quæſt. 10. vt bene explicat Caie-
l tan. [l] Scot. & Almai. ſupra. & olim Diuus Thomas, addit. quæſt. 18. art. 1. Ferrar. 4. cont. gent. 72. Vega. lib. 13. in Trident. c. 13. quaſi per claues ſolas ſacerdotis fiat actiue remiſſio: & dum ſit gratia non adeſt cōfeſſio iam præterita, ſed abſolutio. At hæc ratio eſt infirma: quia confeſſio
m manet in virtute. [m] Diuus Thomas, Caietan. Alexand. Richard. Marſil. cit. K. & clariua D. Thom. quæſtio. 85. 2. ad 3. quæſt. 89. 1. ad primum. contritio, vt pars ſacramenti cauſat gratiam effectiue Bañes. 2. 2. q. 24. artic. 6 dubio 1. concluſ. 2. & communis Recent. Soto. diſtin. 15. quæſt. 1. artic. 6. ait id non poſſe in dubium reuocari, ſine nota erroris. Caietan. tom. 3. tract. 11. de fide, & operibus. cap. 10. nam hæc caſualis eſt vera: quia homo conteritur, recipit remiſſionem peccatorum, quæ ſit formaliter per gratiam: Luc. 7. remittuntur ei peccata, quoniam dilexit. contritio enim, vt ſecundum ſubſtantiam procedit ex auxilio ſpeciali, eſt omnino prior quam gratia, vt ait Trident. ſeſſ. 6. cap. 7. in princ. & cum ſit cauſa effectiua gratiæ dum eſt para ſacramenti, non poteſt effectiuè procedere ab eadem gratia, & tamen eſt meritoria gloriæ: quia ſatis eſt, ut ſecundum modum informetur à gratia, D. Thomas, 1. 2. quæſt. 112. 2. ad 1. facit. quæſt. 113. 7. ad quartum. Soto, lib. 2. de nat. & grat. cap. 18. lib. 3. cap. 9. diſtinct. 14. quæſt. 2. artic. 6. Cano. relect. de pœnitentia. p. 1. contra Scot. Gabriel. Paludan. Capreol. 4. diſt. 14. Vega.
n lib. 6. cap. 28. & de iuſtific. quæſt. 6. ad 9. [n] ſup. de ſacrament. cap. 19. D. Thom. quæſt. 62. 4. ad 1. quæſt. 78. 4. ad 3. & artic. 5. cap. ad 3. quæſt. 75. 7. ad 3. & Caietan. vide Sotum. diſt. 9. quæſt. 2. 7.
o ad 1. [o] Rom. 2. & 2. Corinth. 3. 1. Ioan. 3. qui habet hanc ſpem ſanctificat ſe vbi Aug. ſanctificans ſe, & non de ſe, & in Ioan. 14. maiora horum faciet dicit verificatur in omni credente qui ſanctificat. ſe Eccleſ. 2. qui timent Dominum, qui ſanctificabunt animas ſuas Ezech. 18. ipſe animam ſuam viuificabit, & Trid. ſeſſ. 6. cap. 7.
p contritionem numerat inter cauſas iuſtificationis. [p] Rom. 3. & 5. & maxime cap. 4. & 11. ſi ex operibus iam non ex gratia Trident. ſeſſ. 6 cap. 5. & can. 1. 2. 9. & optime cap. 8. nihil quod gratiam pręcedit illam meretur. fatetur Scot. diſt. 14. q. 2. artic. 2. quod nō in-

q ſtificat ſe. Soto. diſt. 15. q. 1. artic 6. [q] Fr. Med. 12. q. 112. artic. 3.
r concl. 1. & ad 2. quæſt. 114. 5. ad ſecundum. [r] vt omnibus digne, offert impetrationem contritionis, & gratiæ D. Thom. 2. 2. q. 83. artic. 15. ad 1. & artic. 16. cap. & ad 2. Taper. artic. 7. pag. 332. aliàs 204. Vega. opuſc. de iuſtific. quæſt. 5. vbi vero in ſcriptura Deus promittit, intelligitur de iuſtis, ut Ioan. 15. ſi quid petieritis Patrem, nempe vos filij iuſti. Triden. ſeſſ. 6. cap. 11. 13. can. 18. & quāuis vniuerſaliter videtur loquī ſcriptura, ſed interdum dirigitur ad iuſtos tantum, vt ex Ticonio probat Martin lib. 10. regu. 40. & ſe refert ad lib. 8. cap. 1. §. epiſtolam. & lib. 6. cap. 4. cum Auguſt. Hieronym. in Eſa. 63. Euthym. in Pſalm. 42. & ita iuſtus dicit amplius iuſtificare ſe. item Deo. i. iuſtificatio tribuitur. quia mouet in finē: D. Tho. 1. 2. q. 111. 2. & 3. p. quæſt. 86. 6. & ſolus infundit habitus, quibus ſit iuſtificatio, vt patet ex Trident. ſeſſ 6. cap. 7. Aug. 2. de liber. arb. cap. 18. 19. D. Thomas. 1. 2.
ſ quæſtio. 51. 4. q. 53. & quæſt. 63. 2. [ſ] quia cōtritio, & dilectio Dei uſt quidem incompoſſibilia cum actu peccati mortalis, ſed ex natura ſua nō excludit peccatū habituale: quia per illam non ſatiſfacit homo de iuſtitia pro offenſa infinita: nec Deus tenetur remittere peccatum, ſed gratis ex miſericordia condonat. & ita affirmant qui negant ſacramēta attingere ipſam entitatem gratiæ, ſed diſpoſitionem illius, aut ornatum: eo quod gratia eſt ſuprema qualitas diuioi ordinis. vnde efficacior eſt actua vnus peccati, ut cauſet mortem, & auerſionem in ſubiecto, quam ſit actus noſter de ſe ad cauſandam plenam conuerſionem etiā ha-
t bitualem in Deum, & remiſſionem peccati. [t] quia contritio, & dilectio aliquomodo aufert initiatiue diſpoſitionem, quæ relinqui-
u tur ex peccato, & conuerſionem ad bonum commutabile. [u] com-
x munis ſententia cit. B. Soto. Nauar. cap. 26. num. 11. [x] vt in articulo mortis, ſi forte non eſſet tempus proferendi ampliorem formam. Nauar. in cap. 1. de pœnitentia. d. 5. §. cautus. num. 30. Gerſ. 2. p. ſol. 183. Cottar. cap. alma. 1. p. §. 11. num. 12. Sot. d. 14. q. 1. 3. Alcoc. c. 11. & Recent. imo & extra mortis articulū, vt dum mul-
y ti cōcurrunt tēpore Iubilæi. Nauar. de pœnit. d. 6. c 1. nu. 27. [y] cō-
a munis ſententia. & omnes. lit. B. cit. [a] monet bene Nauar. cap. 26. num. 11. & in cap. 1. de pœnit. d. 6. in princip. num. 31. Sot. diſt. 14. quæſt. 1. artic. 3. Recent. nam ſcrupolus eſſet, quod deficiente ea conditione, abſolutio ſit nulla, & confeſſio iteranda. reuera tamen intentio talis Confeſſarij eſt pie interpretanda, ne excludat pecca-
b ta oblita, & attritione diſpoſitum. de quo inf. cap. 26. [b] ſupra de ſacram. cap. 7. eſt certa, & communis ſententia, ut patet ex Conc. Florent. & Trident. ſeſſ. 14. cap. 3. Nauar. de pœnitent. d. 6. cap. 1. in princip. num. 18. Caietan. cum D Thom. quæſt. 84. 3. ad 3. eſſe de congruitate. Petr. Sot. de confeſſ. lect. 4. Soto. d. 14. quæſt. 1. 3. Ledeſ. q. 25. 3. fin. Scot. Palud. contra Durand. d. 16. q. 2. & Gerſ. 2. p. ſol. 183. col. 1. & tamen Conc. Mogunt. cap. 24. tom. 3. Concil.

monet,

monet, ut ſacerdos vtatur omnibus his, Ego te abſoluo à peccatis tuis: in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. [c] Richard. Soto d. 18. q. 2. 5. Med. de confeſſ. q. 19. Sylu. confeſſ. 1. num. 2. 3. Angel. confeſſ. 1. §. 28. Tab. confeſſio ſacramental. num. 2. 37. Alcoc. c. 11. Nauar. c. 8. num. 13. [d] Hoſt. & Ioan. Andr. cap. 1. de bapt. D. Tho. q. 66. 5. ad 4. Soto. d. 3. art. 5. [e] ſup. de ſacram. c. 7. D. Tho. Soto. Ledeſ. artic. 3. quare D. Tho. opuſ. 22. damnat fere erroris, quendam dicentẽ, formam abſolutionis ſicut & extremæ vnctionis proferẽdam eſſe modo deprecatiuo. ſalſoque pro ſe citat Hugo. Alexan & Guilerm. Altiſiod. imo id aſſerere iam eſſet hæreticum propter cõcilia. [f] quæſt. 60. 8. Soto. diſt. 1. q. 1. 8. Scot. diſt. 14. q. 4. §. quoad 2. Ledeſ. q. 1. ar. 8. ſup. de ſacram. c. 8. ſed ſalſo Palud. d. 3. q. 1. 3. putat eſſe mortalis, ſi quis mutet verba recepta in cõſuetudine, etiam ſecluſo ſcandalo. [g] Quidã Recent. at reuera non imperat Deo, ut patet in forma ordinis per imperatiuum. & Matth. 8. volo, mundare, id eſt mũderis à me. vt ibi notat Hieronym. ex Græco. [h] vt Rom. 6. per paſſiuam dicitur, q mortuus eſt iuſtificatus eſt à peccato, & tamen per actiuã non dicitur peccatũ iuſtificauit Chriſtũ. [i] cõmunis Recent. cõtra Nauar. de pœnitentia. d. 6. qui putat expreſſionẽ miniſtri qui ſentẽtiam profert, ut Iudex, & ratione poteſtatis) eſſe de neceſſitate ſacramẽti. ſed Scot. d. 14. q. 4. per extremũ putat ſatis eſſe, hæc verba iubeo Petrum abſolui: ut Iudex in ſententia dicit, iubeo gladio perire. vel ſi dicat, placet Petro remitti peccata. ſed ſalſum eſt, q. a oportet verba quoad ſenſum eſſe determinata, iuxta receptũ modum loquendi, 3. p. q. 60. 7. & ita D. Thom. opuſc. 22. negat illa verba ſufficere: ut in conſecratione eucharitliæ non ſatis eſſet dici, nobis fiat corpus, & ſanguinis Chriſti. idem Led. quæſt. 25. 3. [k] de ſacram. ſup. cap. 8. Palud. d. 3. quæſt. 1. 3. Soto. diſt. 1. q. 1. artic. 8. [l] Caiet. q. 66. 5. Sot. diſt. 3. artic. 5. recent. Ledeſ. q. 7. & exponunt quod D. Thom. dicit, oportet. nec Scot. d. 3. q. 2. & Paludan. 4. 1. dicunt peccare mortaliter, ſed grauiter. [m] communis, & certa ſentẽtia ſup. de ſacram. cap. 7. Soto. d. 3. artic. 5. dicit oppoſitum eſſe errorem: quia Chriſtus expreſſit verbalem formam. & cõcilia, & ita habet vſus Eccleſiæ. quamuis Paludan. d. 3. quæſt. 2. artic. 3. Petr. Sot. de confeſſio. lect. 11. affirmaot valere abſolutionem à peccatis (ſicut & ab excõmunicatione, & ſententia iudiciali) per nutus, aut verba ſcripta: quia æquipollent. idem Mantius, quæſt. 60. artic. 6. & ſentit Nauar. cap. 21. num. 36. ſed errant. [n] Trident. ſeſſ. 14. c. 6. fin can. 9. [o] Trident. ſeſſ. 7. can. 12. D. Thomas quæſt. 64. 8. Soto. d. 5. artic. 7. [p] Diuus Thomas, quæſt. 68. 7. ſupra de ſacram. cap. 22. [q] ſup. de ſacrament. cap. 11. D. Thomas, q. 84. 4. & opuſc. 22. Ledeſ. q. 25. 4. Soto. diſtinctio 14. q. 1. 4. Per. Sot. lect. 4. Paludan. d. 22. quæſt. 3. 1. vide diſtinct. 7. q. 2. §. 7. Bellarmin. lib. 1. de pœnitẽtia. cap. 15. de ſacram. cap. 10. §. 6. & tamẽ ſolẽnis abſolutio dici ſolet manus impoſitio Vualden. de ſacramen. capit. 63. 147. Concil. Nicen. cap. 9. Carthag. cap. 31. & ita interpretãdus eſt Auguſtin. 3. de baptiſmo contra Donat. capit. 16. & lib. 4. habetur capit. manus impoſitio. 1. quæſt. 1. vbi gloſſ. & bene Bellarm. de cõfirmat. cap. 7. de manus impoſitione. c. pœnitentes. 50. diſt. c. qui recedunt, c. ſi. cui. 26. q. 6. Cyprian. lib. 3. epiſto. 13. vbi Pamel. epiſt. 14. 17. & vid. Clem. lib. 2. cõſt. Apoſt. cap. 45. Igmarus Epiſcopus Remenſ. de varijs Capitulis. c. 16. [r] D. Thom. q. 84. art. 4. Palud. d. 22 dicunt expedire. at Soto, artic. 4. non expedit maxime ſuper capita fœminarum, niſi eſſet mos conſtans prouinciæ: idẽ Led. Mãtius. [ſ] Bellar. 1. de pœnitentia. c. 15. cum D. Tho. art. 4. Soto. Ledeſm. [t] D. Thom. art. 4. Soto. Nauar c. 26. nu. 11. Fra. Med. lib. 2. cap. 12. [u] D. Thom. q. 83. art. 4 ad 7. Iono. lib. 4. de offic. miſſ. ca. vlt. Gab. in Can. lect. 54. Alexand. 4. p. quæſt. 37.

ſolutione poteſt, & aliquando expedit abſoluere ſimul multos, [e] vt urgente periculo procellæ: ut vna aſperſione circa multos dicitur aliquando ego vos baptizo. [d] enunciatur forma per indicatiuũ vocis actiuæ. [e] poteſt mutatio fieri in verba quæ ſimilem ſenſum faciant, [f] vt remitto tibi, ut Matth. 9. remittuntur tibi peccata, tu abſolueris. at ſi dicat abſoluaris à me, forma dubia videtur, dũ apparet imperare Deo. [g] minus dubie dicitur per paſſiuam abſoluaris à Deo. [h] ideſt imperio meo, ſed Dei autoritate per imperatiuum, ut in forma ordinis: & abſoluatur ſeruus Chriſti. [i] expreſſio enim miniſtri, ut in baptiſmo non eſt neceſſaria ſecundum formã Græcorum, & quibuſdam alijs ſacramẽtis, ita in abſolutione non videtur neceſſaria: ſed ſatis eſt exprimere actionẽ quatenus à miniſtro exercetur. nec tamen licet mutationem ſine cauſa facere. ſi ſenſus variatur, ut probabile dubium ſit de veritate formæ, & ſacramenti, eſt peccato mortale. [k] propter periculum fruſtrandi ſacramentum, & eius effectum, ſed ſecluſo ſcandalo, ſi manet verus ſenſus formæ, mutatio eſt peccatum tantum veniale. [l]

5 De neceſſitate formæ in abſolutione ſicut & in cõſecratione euchariſtiæ eſt, vt vocali verbo proferatur. [m] quamuis materia, ſeu cõfeſſio nutu, uel ſcripto aliquando liceat ex cauſa: ſicut & matrimoniũ: nec enim id vetat eccleſia.

6 Secundo in abſolutione requiritur intentio, ut non ioco, ſed ſeriò velit abſoluere: [n] quod generale eſt in omni ſacramento. [o] ex parte etiam recipientis adulti ſi renuat, & intentione careat non fit ſacramentum. [p] 3. non oportet, ut forma detur durante materiæ applicatione, ſed ſatis eſt, ut longo tempore poſt auditam confeſſionem, qui humanus actus niſi retrocetur, durat præſentia morali, impendatur abſolutio, quæ forte ex cauſa dilata fuit: ut lib. de ſacram. cap. 8. §. 5. dictum eſt: quamuis eo tempore pœnitens ſenſum, loquelamque amiſiſſet. ſed tam longa temporis mora intercedere poteſt, ut confeſſio, vel cõſenſus primi matrimonium cõtrahentis non ſit moraliter præſens. 4.

7 Ritus imponendi manum magis pertinet ad ſolennem reconciliationem: [q] vt & ad confirmationem, uel ordinem ſacrum. ſupra pœnitentem vero manus eleuari ſolet: [r] nec ſignum crucis eſt de neceſſitate, [ſ] niſi in confirmatione, ut dicitur lib. de confirmatio. cap. 2. §. 3. pœnitens vero reuerenter, & genuflexus debet peccata confiteri coram Chriſti vicario. adduntur preces ex antiqua conſuetudine, [t] vt impetrent aptam diſpoſitionem, & ne intẽtione, & forma miniſter abutatur: ſicut in miſſa ante conſecrationem petit ſacerdos oratione id ipſum, quod certa lege effectum habet. [u]

CAPVT XII.

Sẽnſum formæ tripliciter eſſe verum. 1. quia ſacerdos vice Dei vere ſoluit à uinculo peccati mortalis, & pœnæ æternæ, & §. 8.

§. 2. Senſus 2. dum contritus abſoluitur ab obligatione, vel alius iuſtus qui obligationem non habet.

3 Senſus 3. verus quomodo ſacramentum eſt informe, licet de facto non reuiuiſceret effectus eius.

4 Non eſt neganda abſolutio homini diſpoſito.

5 Forma non eſt addenda conditio de futura.

6 Prius abſoluendum eſt ab excommunicatione, quam a peccatis.

7 Pœna abſoluentis ſine facultate.

FOrma pœnitentiæ planè ſignificat homini ſi mortuus ſit, ſed per ſupernaturalem quandam attritionem diſpoſito, conferri de ſe ſtatim in præſenti vitam gratiæ. [a] & ſacerdotem non tantum oſtẽdere declaratoria ſententia hunc eſſe abſolutum (in quo quidam [b] errant ob apparẽtes quaſdam Sanctorum au-

CAP. XII.

[a] TRident. ſeſſ. 23. c. 1. 4. can. 1. & 2. ſeſſ. 14. capit. 6. can. 9. & addit ca. 3. cum Conc. Florent. effectum eſſe reconciliationẽ cum Deo. quod ſatis colligitur Ioann. 20. Matth. 16. & 18. Quorum remiſeritis. Fabian. PP. epiſt. 2. Pontian. epiſt. 1. Eutich. epiſt. 2. Martin. V. ad fin. Conc. Conſtantienſ. & ex Patribus probant Caniſi. tit. de pœnitent §. 1. Ayal. de trad. 3. p. confid 3. Bellarm. lib. 2. de pœnitentia. cap. 12. & 13. Vualden. cap 142. Caſtro verb. abſolutio, hær. 2. ſacerd. hær. 1. Soto, diſt. 14. q. 1. artic. 3. diſt 18. q. 4. 1. diſt. 20. q 1. artic. 3. Ledeſ. quæſt. 21. 3. D. Thom. q. 84. 3. add. quæſt. 18. 1. ad 1. quæſt. 19. 3. Cordub. lib. 1. q. 1. Sixtus lib. 6. biblioth. cap. 202. ex Dionyſ. Athanaſ. Orig. Baſil. Cyril. Chryſoſt. ſic conſtat contritionem cum ſacracramenti voto eſſe cauſam remiſſionis. [b] Mag. diſt. 18. cap. 6. Alexand. 4. p. q. 80. memb. 1. fin. Bonauent. diſt. 18. art. 2. quæſt. 1. fin. cap. 1. ad 1. vbi Gabr. quæſt. 2. artic. 2. concluſ. 2. Maio.

toritates: vt quia Chriſtus Ioan. 11.
Lazarum ab ipſo ſuſcitatum, obtu-
lit, ut ab Apoſtolis ſolneretur à le-
uiori vinculo, quod pœnam ſigni-
c ficat. [c]) ſed ut Dei miniſtrum, &
vicarium Chriſti verè abſoluere, &
d reconciliare Deo. [d] Deus quidem
eſt principalis autor cui ſimpliciter
tribuitur remiſſio culpæ, & pœnæ
etiam temporalis, & gratia per quã
e peccata remittuntur: [e] nec tamen
excludit, ſed vult ſacerdotem eſſe
f miniſtrum, & inſtrumentũ ſuum. [f]
& Patres intendunt, quod pœnitẽs
g per gratiã, ideſt per auxilium [g] Dei
excitatur in pœnitentiam, ut digne
recipiens ſacramẽtum viuificetur,
nec verò ſenſus eſt, quod culpa à ſo
lo Deo gratis remittatur peccatori
per contritionem diſpoſito ſine ſa-
h cramento. [h] pœna autem damni
quæ ex ſe eſt æterna ſub quadam
conditione, niſi negligat ſacramen-
tum poſtea recipere, tollatur per cõ-
tritionem, & deinde ſimpliciter ab
ſoluatur per ſacramentum in re à
i pœna æterna, vt quidam [i] putaſſe
feruntur: ſed quia & à culpa, & à
pœna æterna, quæ ſimul cum cul-
k pa remittitur, [k] illum ſacerdos ve-
l rè ſoluit, & propriè. [l] quia ſicut
Chriſtus habet clauem Dauid Apo
caly. 3. qua aperit; & ſicut miſit eũ
Pater cum poteſtate remittendi pec
cata: ita Apoſtolis, quos in mun-
dum miſit conceſſit Ioan. 20. pote-
ſtatem remittendi verè peccata per-
ſpicuis verbis: & eadem concedi-
tur iis qui in ſacerdotio ſunt legiti-
m mi Apoſtolorum ſucceſſores: [m] &
effectus fructuſque huius poteſta-
tis eſt reconciliatio hominis cum
Deo. hoc enim planè ſignificat for-
ma abſolutionis, qua non fit ſolu-
tio à reatu tantum pœnæ tempora-
ralis (id enim parum eſſet, cum hęc
variis remediis ſine ſacramẽto, aut
ſacramenti voto remitti poſſit) ſed
ſacerdos ſimpliciter abſoluit à pec-
catis propriè dictis, ac ſubinde à pœ
na æterna quæ cum culpa ſimul re-
n mittitur. [n] propter hoc paſtor tem
pore perſecutionis, & periclitan-
o tibus mori, tenetur adeſſe, [o] vt ab-
ſolutione reconciliet Deo, ne alias
ſine eo remedio pereant. & ob hũc
finem nullus eſt caſus, aut cenſura
reſeruata in mortis articulo, à quo
quilibet ſacerdos abſoluere non
p poſſit. [p]

2 Senſus quando abſoluitur ho-
mo iam contritione iuſtificatus eſt
verus hoc modo: ut peccata ſaltem
q nouo titulo remittuntur: [q] ſicut
& quando confeſsio fit de peccatis
aliàs directè abſolutis: abſolutio e-
nim deſignat conferri effectum gra
tię, qui de ſe ſufficeret peccata mor
r talia remittere ſi eſſent: [r] per acci-
dens vero eſt, quod non ſint: &
contritus tenetur adhuc ex præce-
pto diuino confeſsionem adhibere,
quæ eſt quaſi realis ſolutio pretii à
Chriſto ſpecialiter applicata, ſub cu
ius voto, & fideiuſsione, fuit culpa
ſ per contritionem remiſſa. [ſ] inſu-
per abſolutio iuſtis remittit venia-
lia, & pœnas temporales, ſi adhuc
ſint. nam Matth. 16. dum generali-
ter dicitur, quodcunque ſolueris:
intelliguntur culpæ mortales, ac ve
niales, & quæcunque pœna æter-
na, uel temporalis.

3 Tertius ſenſus iuuat quando
ſacramentum eſt informe: licet nũ
quam reuiuiſcat, nempe, impendo
tibi verum ſacramentum, quod de
t ſe eſt cauſa efficax remiſsionis: [t] &
per illud peccata manent de ſe, ita
abſoluta, ut non egeant noua abſo-
lutione. remoto enim poſteà obice
reuiuiſcit, & virtute eiuſdem ſacra-

Maio. quæſt. 1. Alma Okam. Alij d. 14. Gabriel. q. 2. artic. 1. & 2. Mai. quæſt. 2. Med. tract. 2. q. 7. ful. 92. & Nominales, qui putant neceſſariam eſſe contritionem, ut ſit diſpoſitio ante abſolutionem. & tamen quia contritio vim habet à paſſione Chriſti, & voto ſacramenti, aiunt virtute ſacramenti fieri remiſſionem: ut ex illis refert Adrian. q. 2. de claui. ſed hæc ſententia damnari videtur à Trident ſeſſio. 14. c ſup. [c] Auguſt. tract. 22. & 42. in Ioan. & ſerm. 8. de verb. Domini. homil. 27. ex 50. & in Pſalm. 101. conc. 2. Greg. hom. 26. in Euang. item Hieronym. in Matt. 16. comparat cum ſacerdote legali, qui non mundabat lepram, ſed oſtẽdebat mũdatam: & innuit Theophylact. in Io. 8. At Theophyl. de ſolo legali ſacerdote loquitur, & Hieronym. diuerſimode loquitur de legali, & Patres ſunt exponẽdi, ut ſacerdos oſtendendo, & ſignificando, mundet à peccatis. Roffenſ. artic. 5. Taper. artic. 3. Caſtro. abſolutio. hær. 1. Sixtus ſupra. Caietan. to. 1. tract. 18. q. 5. & expreſſe Chryſoſto. lib. 3. de ſacerdot. colum. 4. oſtendit ſacerdotes Chriſti valde differre à ſacerdote legali: quod non oſtendant purgatos, ſed d prorſus purgent. [d] citat A. 1. & 2. Corint. 5. poſuit Deus in nobis verbum reconciliationis. Trid. ſeſſ. 14. cap 3. ſeſſ. 6. e cap. 14. [e] probat D. Thom. quæſtio 64. artic. 1. ad 2. & 12. f quæſtio. 112. 1. [f] in propoſito D. Tho. q. 84. 3. ad 3. exponit Auguſt. ſup. nã idem Auguſt hom. 23. ex 50. probat ex Ioan. 20. Deum per hominem remittere peccata, ſed virtutem remittẽdi eſſe à Deo. Cyril. lib. 12. in Ioan. cap. 56. Ambroſ. 3. de Spiritu ſancto. c. 19. Pacian. epiſt. 3. & planius quod ſacerdos habeat veram poteſtatem remittendi, Auguſt. 2. de adulter. coniugat. cap. 9. de vera & falſa pœnitentia cap 9. & 10. lib. 2. contra aduerſar. leg. & Prophet. cap. 17. de agone Chriſti à cap. 30. & 31. & 1. doctrin. capit. 17. 18. & 20. ciuit. cap. 9. deinde idem patet ex Hierony. epiſt. 150. ad Edibiam quæſt. 9. Beda. lib. 2. in Luc. cap. 7. ſed Gregor. dum affirmat ſacerdotem remittere pœnas loquitur de effectu notiori, nec excludit remittere culpas. Chryſoſt. in Matth. 16. & hom. 70. ad popu. Anaſtaſ. in qq. ſcripturæ. quæſt. 79. tom. 6. biblio. Ambroſ. lib. 10. in Luc. fin. lib. 1. de pœnitent. cap. 7. lib. 2. de Cain, & Abel. cap. 4. Hilar. can. 16. in Matth. Athanaſ. orat. in id, ite in Caſtellũ. Orig. hom. 14. in id Matth. 21. ſoluite, & adducite. Bernard. ſerm. 1. de Petro, & Paulo, Petrum accepiſſe, ut præcedat ſententia Petri g ſententiam cœli. aſſert Bellarm. lib. 1. de Rom. Pont. c. 10. [g] Aug. tracta. 22. & 42. in Ioan. & homil. 27. ex 50. & expreſſe Beda in Ioan. 11. & plane fatetur Hug. lib. 2. p. 14. cap. 1. Richard. de S. Victor. lib de poteſt. ligandi, & ſoluendi. cap. 13. Scot. d. 18. atque ita Trident. ſeſſ. 6. cap. 6. princ. iuſtificationis an, ſumi ex gratia ideſt, h auxilio Dei, per quod diſponitur ad vitam. [h] ſic plane aiunt Hugo ſup. cap. 8. Richard. de S. Victor. ſupra. cap. 10. 12. 24. & parum differt Med. de confeſſione. ſol. 95. & in eo ſenſu defendit Adrian. q. 2. de clau. ſed Med. falſo illis tribuit dicturos eſſe, quod contritus decedens abſque abſolutione, maneret in limbo: vt olim Patres ante Aduentum Chriſti. in quo ſenſu illos impugnant Taper. artic. 3. Vega. lib. 13. cap. 35. Palac. d. 18. q. 2. falſo tamen Hugo. & Richard. intendunt culpam remitti me re gratis, ſine ordine ad ſacramẽtum, aut vllam ſolutionem. in quo errant contra Trident. ſeſſ. 14. cap 4. & Conc. Complut. approbatum à Sixto IIII. verum eſt quod Bern. epiſt. 77. taxat quoſdã ſui tẽporis quaſi contritio, & baptiſmus flaminis non remittat pœnam æternam, refert Bellarm. c. 7. & videtur intelligere de Hu- i go. [i] ſane Hugo. & Richard. non putãt æternam pęnam dã m remitti per contritionem ſub conditione: nam aperte fatentur, quod quã uis pœnitentiæ ſacramentum in re ſit inſtitutum, ut medium neceſſarium ei q poteſt: ſed Chriſtum per contritionem cũ voto ſacramenti, ita acceptare voluntatem efficacem pœnitentis, & remittere pœnã æternam, ut tamen addat onus, & obligationem recipiẽdi ſacramentum, ſi poteſt. vt explicatum eſt. cap. 2. D. & K. quod vero Auguſt. de eccleſ. dogm. cap. 77. negat catechumenos ſine baptiſmo ingredi vitã æternam, non loquitur de contritis qui habent baptiſmũ in voto ſup. de baptiſ. k c. 20. lit. O [k] Trid. l ſeſſ. 6. cap. 14. [l] Soto. d. 14. quæſt. 1. 3. cõtra Abulenſ. in Matth. 16. putantem, quod locutio formæ, & abſolutionis ſit impropria. quod eſt contra Trident. ſeſſio. 14. cap. 1. can. 9. Florent. & Conſtant. in Bull. Martin. V. iubet ſuſpectos interrogari, an credant ſacerdotes m vere abſoluere, & remittere peccata. [m] ſic loquitur Trident. ſeſſ. n 23. cap. 1. [n] Trident. ſeſſ. 6. cap. 14. [o] Iul. PP. Cœleſt. & Concil. o Carthagin. habetur 26 quæſt. 6. cap. ſi presbyter. & duob. ſequen. p Auguſt. epiſt. 180. [p] ſeſſ. 14. cap. 7. [q] ſic Chriſtus alio, & alio ti- q tulo meruit id ipſum. D. Thom. 3. p. quæſt. 34. artic. 3. ad 3. DD. r 3. d. 18. [r] ſic ex parte effectus baptiſmi, uel pœnitentia dat gratiã de ſe remiſſionem peccatorum, ſi forte peccata habebat: per accidens eſt quòd iuſtus qui recipit, careat omni reatu culpæ, & pœ- ſ næ. [ſ] vt dum Chriſtus fudit totum ſanguinem in cruce, tunc ſoluit pretium redemptionis etiam pro peccatis antiquorum Patrum. vt ſi captiuus non niſi ſub pretij onere liberetur, ſi poſtea habeat vnde ſoluat: dum enim poſtea ſoluit, dicitur cõplete ſe a ca- t ptiuitate redimere. [t] in hoc etiam infimo gradu forma abſolutionis eſt vera. 1. quia ſignificat rem ſacram. i. vim diuinam in ſacramento latentem, & efficacem de ſe cõferre gratiam, niſi homo obicem apponeret. in idem redit cõmunis expoſitio remitto tibi peccata quantũ eſt ex vi ſacramenti: ſeu impendo tibi verum ſacramẽtum, quod facit peccata manere ita abſoluta, vt nõ egeant noua abſolutione. ſacramentum. n. quantum eſt ex parte Dei eſt efficax niſi

homo obicem ponat. Trid.ſeſſ.7. de ſacrament.can.7. hæc eſt D. Thom.q.84.3.ad 3. & 5. vbi Caietan. & 4.contra Geneſ. cap.72. Caiet.tom.1. tract.18.q.5. Soto,diſt.14.q.1.3. Ledeſ.1.p.q.25.3. Cano releċt.de pœnit.p.5. Petr.Soto, de confeſſ.lect.4. Durand. d.14.q.3. & 5.d.16.q.2. Palac.d.18.q.2.Cordub.lib.4.q.1.Med.de cōfeſ.fol.76.Nauar. de pœnit.d.6.cap.1. princ.num.16. Bellarm. 2.de pœniten. cap.14.ad fi. [u] vt in ſacram.imprimente characterem, ratione cuius remoto obice, reuiuiſcit. idē habet matrimoniū, & ſacramentum pœnitentiæ, ſup.lib de ſacrament. c.25. & vetera dicebātur ſacramenta quamuis nō ſignificarent gratiam, niſi in futurum cōferendā per Chriſtum. quod ſi ſacramentum extremæ vnctionis, quia nullum relinquit effectum,non reuiuiſcat remoto obice, vt quidā dicunt: ſatis eſt fuiſſe de ſe efficax ſanitatis in anima, & corpore. nec forma vnctionis fuit falſa, quia eſt deprecatiua. clarius in eucharistia cū obice recepta licet effectus non reuiuiſcat, forma manet vera: qa vſus,& effectus non pertinet ad ſacramētum. [x] ſic ergo ſenſus formæ verificatur quinque modis. 1.plene, ſi remittat totam culpam, & pœnā attrito.2.dum iuſtus contritus abſoluitur implet præceptum diuinum de ſacramento,ſub cuius onere, & quaſi futura ſolutione pretij, acceperat remiſſionem.3.qui abſoluitur a venialibus tantum, aut ab his mortalibus, à qbus fuerat directe abſolutus, hic nouo titulo abſoluitur: & ex parte effectus recipit gratiam de ſe remiſſiuā.4.ſacramentum informe ſignificat, & cauſat gratiam,quæ in futuro datur remoto obice,5.ſatis eſt ad veritatem formæ, quāuis nunquam reuiuiſcat,vt de ſe ſignificet rem ſacram.1.virtutem diuinā: & ab-

menti confertur gratia, & remiſſio illorum peccatorum: & fit plenior verificatio formæ. [u] quamuis vero nunquam reuiuiſcat,ut quia homo deceſſit in peccato: vera eſt forma qua baptiſmus, aut abſolutio ſignificat rem ſacram. id eſt, vim diuinā in ſacramento latentem, ex ſe efficacem. [x]

4 Aduertat Confeſſarius,ut minus diſpoſito differat abſolutionē:[y] quia quamuis impenderet verum ſacramentū,nec repetenda eſſet abſolutio ſi integre confeſſus eſt, & cum dolore aliquo ſaltem naturali: ſed ſacrilegium eſt ſi indignis ſacramenta miniſtret. quando vero ſit iteranda cōfeſſio ob defectum prouenientem ex parte Cōfeſſarij, vel pœnitentis dicetur lib.2.c.13. & 14.

5 Conditio proprie nempe de futuro, non debet addi abſolutioni peccatorum: [z] quia non poteſt in futurum ſuſpendere effectū,& inanis eſt. ut ſi ex ratihabitione ſperata dicat,ſi Eps conſenſerit, abſoluo te à reſeruato. vbi tamen ratio magna ſuaſerit, & in certa eſſet efficacia,licebit addere conditionem improprie dictā, ut ſi dubitet an puer, & phreneticus fecerit cōfeſſionem cū pleno rationis vſu dicat, ſi poſſum ego te abſoluo. [a] ſi morti proximus, qui nullo alio poteſt frui ſacramento præbeat pectoris percuſsione, & nutu ſignum peccati in communi, & doloris, ſub tradita conditione abſoluendus eſt: ſupra cap.9.ſi. propter rationes probabiles,& autores quibus expedit conformari. ſi dubitet an dederit abſolutionem,retēta ſaltem in mente ea conditione, ſi nō eſt abſolutus,abſoluat. nec verò iterare licet abſolutionem, ſine noua confeſsione. ſi per errorem abſoluit quem non potuit,dicat ei,redeamus ad cōfeſsionem,quia expedit tibi: ſic enim petit licentiam ab eo,cum nondum finita ſit cōfeſsio. ſi ille renuat,aut ſi non datur occaſio reuocandi hominē clam,& abſque ſcandalo ad confeſsionem, cōmittat negotium Deo,dimittens illum in bona fide. [b]

6 Excōmunicatione ligatus, eſt, ab ea,ante peccatorum abſolutionē abſoluendus. [c] dum ignota eſt, expedit in generali dici abſoluo te ab omni vinculo excōmunicationis,ſi forte incurriſti. in excommunicatione publica ſeruet morem Eccleſiæ, [d] & teſtimonium præbeat ab-

[y] ſoluens ſignificat ſe conferre verum ſacrum, de ſe efficax gratiæ. [y] quia tenetur ſacrum non miniſtrare indignis D. Tho.q.68.artic.4. & q 80.art.6. ſup.lib.de ſacram. cap.26. de euchariſt.c.54. [z] Nauar.cap.26.num.12.de pœnitent.d.6.cap.1. in princip. à num.62. vſque 65. Caietan.abſolutio.cap.1. Syluest.abſolutio 3.§.1. Frat. Alex.ſumm.lib.1. tit.5.cap.5. Palac.d.17.quæſt.vlt.col.pēn. Frat.

Med.lib.1. cap.12.§.2.& lib.2.cap.12.Tabien. abſolut.§ 6. Arm. 6.§.idem de abſolut.excommunicationis ſub conditione. D.Tho. add.q.24.1. Couar.cap.alma 1.p.§.11. num.6. [a] Fr.Med. Peña, & multi Recent. [b] Nauar.c.26. num.14. & de pœnit.d.5. cap.1. princip. nu.60. Victor.§.185. Cordub. caſ.7. Angel. confeſſio.5. §.13. Roſel confeſſio.2.§.12. Syluest. confeſſor.3.§.1. confeſſor.4 §.6. cū Direct. lib.1. tit.15. §. 143. [c] Nauar.c.26. num.7. & c.conſideret §.cautus. nu.13. & 23. cum Paluda. d.17.q.5 art.1. quē ſequitur Ant. Sylu. an vero valeat abſolutio peccati data excommunicato Palud.d. 18 q.4.Victo. §.332. Nauar. c.9. num.3. [d] Caiet.abſolutio. c.4. Arm.§. 51. Tabien. abſolutio.3.§.3. Sylu. abſolutio. 3. nu.4. Fr. Med. lib.2. cap.12. [e] Nauar. c.26. nu.8. [e] Nauar.c.27. nu.47. & c.26. nu.2. & 7. [f] vt in articulo mortis,aut quando reus habet iuſtum impedimentum adeundi ſuperiorem cap.eos qui. de ſententia excomm.in 6. Nauar. cap.27.nu.88. [g] Nauar. cap.27. nu.74. [h] Clem.1.de priuil. Nauar.c.27.nu.101.

ſolutionis: exigat vero cautionem ſaltem iuratoriam, ſed non niſi in magnis, & expreſsis cauſis à iure. [e] aliquando verò de iudicis,uel iuris facultate ad reincidentiam abſoluere debet. [f]

7 Caueat ne ſine iuriſdictione præſumat à caſibus in Cœna Domini reſeruatis abſoluere: incurret.n. excommunicationem non reſeruatam. [g] quod ſi religioſus ſine facultate tentet abſoluere ab excommunicatione canonis,aut ſtatuti,innodatur excommunicatione: [h] iura enim durius agunt contra exēptos. ſecus ſi ab hominis excommunione abſolueret.

CAPVT XIII.

De effectibus eximijs quibus compenſatur difficultas confeſſionis.

§.2. *Capax effectus non eſt, qui non peccauit poſt baptiſmum.*

3 *Tollit tria quæ includit peccatum, ſcilicet inimicitiam,offenſam Dei, & maculam.*

4 *Effectus primus eſt remittere culpam per gratiam, & dona infuſam. nullum peccatum eſſe irremiſſibile, & tamen. §.6. cur peccata in Spiritum ſanctum dicuntur irremiſſibilia.*

5 *Contritio quouis inſtanti haberi poteſt.*

8 *Abſolutio extenditur ad oblita.*

9 *Poteſt ſæpe iterari, & explicatur ad Hebr.6. impoſſibile eſt.*

10 *Quando virginitas ſit per pœnitentiam reparabilis.*

PEr baptiſmum facile Deus condonat omnē culpā,& pœnam: [a] & ante baptiſmi inſtitutionē olim remittebat peccata per actus veræ pœnitentiæ difficiles: [b] quæ pœnitentia dicitur,prima virtutū.[c] nunc vero requirit integram confeſſionē ſine qua, aut eius voto non remittuntur peccata facta poſt baptiſmū. quod iugum confeſſionis ſuaue ſit Matth.11. & onus leue, dum eximis effectibus compēſatur: [d] ſicut onera matrimonij tribus bonis honeſtantur,vt dicetur lib.de matrim. cap.15. Nec tamen lex euangelica grauior eſt quam olim vetus lex: [e] habet enim confeſsio quod de virtute dixit Plato, radices amaras,fructus vero ſuauiſsimos:quorū quoſ-

CAP. XIII.

SVp. [a] de ſacram. c.11.de bapt.c.16. Bellarm. de bapt. c. 12. [b] Eſai.55.derelinquat impius. offert Deus remiſſionem vere pœnitētibus. c.59.non eſt abbreuiata manus Domini. Iere.18.ſi pœnitētiā egerit. Ezech. 18. & 33. ſapientia. 11. diſſimulans peccata propter pniam c.10. eduxit primū hominē à delicto. Deut.4. & 30. ſi q̄ſieris dn̄m.ſi ad cardines cœli fuerit diſſipatus inde te retrahet dn̄s.& quia non fruſtra facta ſunt ſacrificia pro peccatis Leui.4 Bellar.lib.1. de pœnit.c.17.lib.2. c.12. Pamel.in Tert. de pœni.princ.quod ēt fatetur Nouatus, & alij hæret. [c] D. Thom.3 p. q.85. 6. Berg §.1018.Sot d. 14.q.2.art.6. Peña. dicitur,1.virtutum: nō quidem cauſalitate,vel dignitate,ſed vtilitate in peccatore: & eſt prima poſt caritatē.fides vero eſt prima,vt fundamentū iuſtitiæ,via generationis, Trid.ſeſ.6. c.8.D.Tho.2.2.q.4.art.7.ſed humilitas dicitur 1.remouēdo prohibēs.2.2.q.ibid.art.5. ad 2. [d] Trid.ſeſſ.14.c.2.quare dānat dicentes confeſſionē eſſe carnificinam.c.5. & can.8. [e] D.Tho.1.2.q.107.4. Soto,

dam ſupplet contritio cum voto ſacramenti: nec poteſt pęnitẽtia Deo non placere quę impium facit Deo placentem. [f]

2 Virtus pœnitentię non prodeſt niſi ei qui aliquando fecit actuale, peccatum de quo dolet. [g] & ſacramentum pœnitentiæ idem præ cæteris requirit: (nam baptiſmus, & extrema vnctio licet ordinentur contra peccatum, aut reliquias eius, habuit effectum in B. Virgine, ſup. lib. de confirmatio. cap. 11. §. 7. quæ nullum cõtraxit, aut fecit vnquam peccatum,) & vlterius, ut id peccatum factum ſit poſt baptiſmum: & ut voce, aut ſigno illud confiteatur ſacerdoti.

3 Tollit vero pœnitentia tria, ad quæ extenditur ratio culpæ, de quibus cap. 30. agemus. 1. inimicitiam Dei contrariam caritati, quæ conſiſtit in auerſione, & virtuali Dei odio. 2. offenſam Dei contra iuſtitiam in eo, quod peccator bonum commutabile, & creatum prætulit Deo. quam tamen contritio non compenſat per modum iuſtæ ſatisfactionis: de quo in capit. 31. dicetur. 3. ad culpam pertinet voluntaria priuatio vitæ ſpiritualis, & iuſtitiæ, ſeu rectitudinis habitualis debitæ in eſſe: quæ vita, & iuſtitia cõſiſtit in gratia, caritate, & virtutibus infuſis, ac donis Spiritusſancti, quibus anima, & omnes potentiæ rationales hominis rectificantur. hanc iuſtitiam, vitam, & caritatem, cum quadam ratione compenſationis, reſtituit vera pœnitentia, [h] ſi per peccatum amiſſa ſit.

4 1. Effectus, & fructus huius ſacramẽti eſt tollere virtute clauium impedimentum peccati quo homo baptizatus cœlum ſibi occluſerat. atque ita ſacerdos remittit verè culpas, [i] & claue aperit ianuam regni cœleſtis. [k] hæc remiſſio peccati, ſeu ablatio impedimenti fit per gratiam cum virtutibus infuſis, [l] & gratis ſine merito hominis. [m] magnum Dei opus eſt remiſſio vnius peccati, quod habet quandam rationem infiniti: ſed maius, quod vna abſolutione facile auferantur homini attrito omnia ſimul peccata. [n] quãuis infinita eſſent: nullus enim culparum numerus eſt irremiſſibilis, nec poteſt de lege ordinaria vnũ mortale ſine alijs mortalib. dimitti. non tamen implicat, vt de potentia abſoluta Deus reatum pœnæ pro vno mortali debitæ remittat ſine alijs. [o] Nulla culpa poſt baptiſmum ita grauis eſt quæ abſolutione non deleatur, ſi homo digne pœniteat, vt negatio Chriſti in tormentis, [p] hæreſis de qua 2. Timoth. 2. aut ipſum deicidium, [q] nec vllus culparum numerus: [r] quia hoc ſacramentum cum ſit inſtrumẽtum immenſæ miſericordiæ Dei, & infinitorum Chriſti meritorum cõfert gratiam: [ſ] quæ ita valet deſtruere omnia peccata, ſicut vnum mortale potens eſt priuare hominem ingenti gratia [t] multis operibus meritorijs aucta.

5 Contritio cum ſacramenti voto præſtat diſpoſitiue eundem effectum gratiæ. [u] nec eſt homo adultus ſui arbitrij compos, quantumuis obduratus, & reprobus videatur, vt quidam putant, [x] qui non habeat oblata, & præparata ſemper ex parte diuinæ clementiæ auxilia neceſſaria gratiæ, & ſufficientia ad ſalutem animæ: [y] quibus præuentus ſi bene vtatur, & tollat impedimenta, poteſt habere veram pœnitentiam, qua iuſtificetur in quacunque hora, & momento temporis dum viuit, ſupra cap. 7. quamuis ſæpe per aliam, & aliam contritionem peccata ſibi fuerint remiſſa. nam ſecunda, aut deinceps ſecuta cõtritio non eſt minus efficax ad veniam quam fuit prima. ſed dum primum deſinit eſſe homo, fit expers fructuoſæ pœnitẽtię: [z] quia poſt mortem anima etiam iuſta, ut Chriſti, cum ſit extra ſtatum viæ mereri nõ potuit [a]

6 Peccata tamen in Spiritum ſan

[f] Soto, lib. 2. iuſt. quæſt. 8. artic. 2. [f] Pius V. in Catech. tit. de pœnitent. [g] D. Thom. add. q. 2. vbi art. 1. negat eſſe de peccato originali. nec fuit in anima Chriſti D. Thom. add. q. 4. artic. 3. ad 2. & d. 14. Palud. q. 4. Conc. 4. Gabr. q. 1. fin. Palac. q. 2. fin. Sot. q. 2. art. 5. ad finem. Ledeſm. 1. p. quæſt. 26. artic. 4. concluſ. 3. D. Thom. quæſt. 84. 7 ad quartum, & in 3. diſt. 13. quæſt. 1. 2. 1. ad primum. quare falſo Argentina. diſt. 14. q. vnica, artic. 1. ad finem, ait fuiſſe in anima Chriſti habitum pœnitentiæ ſicut fuit timor filialis iuxta D. Thom. 3. p. quæſt. 7. artic. 6. pro actu conditionato, ſi peccarem pœniteret me. at non decet, vt non decuit Chriſtũ habitus fidei, & ſpei. [h] D. Thom. quæſt. 89. 1. Sot. diſtinct. 16. q. 2. 1. & ſe refert ad 14. quæſt. 2. 5. [i] ſupra cap. 12. D. Thom. q. 86. 1. addit. q. 5. 1. q. 10. 1. quæſt. 18. 1. q. 19. 3. Bellarm. lib. 3. de pœn ad finem. ex Ambroſ. 2. pœnit. cap. 6. Pacian. parœn. ad pœnitent. Chryſoſt. hom. 5. & 10. in Geneſ. [k] D. Tho. addit. quæſt. 10. 3. ſed baptiſ. peculiari ratione dicitur aperire ianuã cęli, quia remittit totam culpam, & pœnam. [l] Trident. ſeſſio 6. capit. 7. [m] Trid. ſeſſ. 6. cap. 8. & dictum eſt ſupra, & inf. cap. 30. quod nec contritio dicitur meritum cõgrui reſpectu 1. gratiæ. [n o] D. Thom. quęſt. 86. 3. Sot. diſ. 15. artic. 3. Ledeſm. quæſt. 27. artic. 3. idque quantum ad remiſſionẽ culpæ, ſeu auerſionem cũ priuatione gratiæ, eſt ita certum, ut implicet fieri oppoſitum: & tamen quãtum ad reatum pœnę poteſt Deus vnũ remittere ſine alijs de potentia abſoluta, de quo loquuntur Scot. diſt. 14. q. 1. Gabr. quæſt. 1. artic. 1. Adrian. q. 4. de pœnitent. Medin. tract. 1. q. 12. & fatetur Soto. [p] in quo errat Origen. hom. 35. Matth. cui hunc errorem tribuit Athanaſ. orat. in id. quicunque dixerit Verbum cõtra filium hominis. ſic errat Euſeb. 5. hiſtor. cap. 3. & Nouatiani, ut ait Hieronym. epiſt. ad Marcell. Bellarm. lib. 2. pœnitentiæ. cap. 16. ad quartum, alij hæretici Helcheſitæ per extremũ negant peccare, qui metu tormenti Chriſtum ore negat. Tertull. Epiphan. Auguſt. de hæreſ. Euſeb. 6. hiſtor. cap. 28. Nicephor. lib. 5. cap. 24. Caſtro, martyrium. hær. 1. Medices ibi Prateol. lib. 5. Bañes. 2. 2. q. 3. artic. 2. Auguſt. contra Mendac. cap. 2. Chryſoſtom. hom. 26. Matth. Hieronym. habentur 11. quæſt. 3. cap. non ſolum. cap. exiſtimant. cap nolite. D. Thom. in Rom. 10. lect. 2. [q] D. Thom. 3. p. quæſt. 47. 6. [r] Matth. 16. quodcunque ſolueris. cap. 18. quoties peccabit in me. vbi Hieronym. Hilar. Chryſoſtom. hom. 62. & in fine Paralip. fatetur Manaſſes, peccaui ſupra numerum arenæ maris. quam veritatem fidei contra Nouatum probant cita. B. & ideo Chriſtus à pœnitentia cœpit prædicationem Matth. 3. 4. & Apoſtoli Act. 2. quod hæc ſit ſufficiens remedium contra omne peccatum: Conc Nicen. can. 8. Lateran cap. firmiter. Trident ſeſſ. 6. cap. 14. & can. 29 & tota ſeſſ. 14 maxime. cap. 1. Calixt. epiſt. 2. cap. ponderet. 50. diſt. Concil. Mileuit. & Arauſic. contra Pelag. Senonenſ. can. 10. Pamel. in Tertul. de pœnit. refert Patres Auguſt. ſerm. 15. de verb. Domini. ſerm. 181. de temp. epiſt. 108. & optime. 2. de adulter. coniug. c. 6. Cypr. ſer. de ablut. ped. ſerm. de lapſis, & epiſt. 52. Cyril. 5. in Ioan. cap. 17. alter Cyrill. Catech. 2. Gregor. lib. 7. epiſt. 53. Chryſoſt. ho. 7. ad popul. Hierony. in Eccleſ. 7. D. Tho. 3. p. q. 86. 1. dicit oppoſitum eſſe erroneum. & 2. 2. q. 14. 1. vbi Bañes, Soto, d. 14. q. 1. artic. 10. d. 15. q. 1. 1. & lib. 1. de nat. & grat. 1. cap. 14 Palac. d. 14. q. 1. Ledeſ. q. 25. artic. 5. dub. 3. comm. cum Mag. 2. d. 43. Natal. Bed. cõtra Fabrum in Matth. propo. 30. quare oppoſitũ eſſe hæreticum, ait Vega lib. 13. cap. 23. & id probat à c. 2. Caſtro, pœnit. hær. 3. peccatum. hęreſ. 6. Nauar. c. 23. nu. 126. Fr. Alex. lib. 2. tit. 3. ca. 5. Bellarm. lib. 2. de pœnitentia c. 12. & c. 15. nullum peccatum eſſe irremiſſibile. de quo ſtatim. [ſ] Trid. ſeſſ. 7. can. 6. ſacramẽta de ſe ſunt efficacia. ſeſſ. 14. c. 4. ad finem. [t] Vt patet Ezech. 18. & 33. cõtra hæret. negantes gratiam, & caritatem, ſi vera ſit, eſſe niſi in prædeſtinatis: aut poſſe amitti. contra quos facit Trid. ſeſſ. 6. can. 17. vide ſeſſ 7. de bapt. can. 6. & 7. [u] Probant cita. Patres, & Concilia. [x] Vt putant Nouatiani, teſte Pacian. epiſt. 3. Ambr. lib. 1. de pœnitentia. cap. 9. lib. 2. cap. 2. & 4. Bellarm. 2. cap. 15. [y] oppoſitum eſſe erroneum, ait D. Thom. q. 86. 1. diſt. 15. q. 1. 5. Ledeſm. 1. p. q. 27. 1. Fr. Medin. 1. 2. q. 79. 3. quæſt. 109. artic. 10. dub. 2. concluſ. 1. Vega lib. 13. cap. 12. 13. Pet. Soto, de pœnitentia lect. 1. Bellarm. 2. de pœnitentia. cap. 15. Quamuis inullum non eſſet ſi Deus in pœnam peccati negaret auxilia. [z] Eccleſiaſt. 11. vbi ceciderit lignum: vbi Hieronym. & Bernard. ſerm. paruo 49. ſic nec Angelus poſt peccatum eſt capax pœnitentiæ Dam. lib. 2. c. 3. quod homini eſt mors hoc Angelo fuit caſus D. Thom. add. q. 16. art. 3. Soto. diſt. 17 fin. Led. 2. p. quæſt. 18. artic. 3. fruſtra enim dolet damnatus de peccatis, ut ſunt cauſa cruciatus, abſque vlla dilectione Dei, & ſpe veniæ, hic .n. ratione ſtatus, ut caret habitu pnĩæ, ita ſubtrahitur ei. fides infuſa, D. Tho. 2. 2. q. 5. 2. cõis. 2. d. 7. contra Dur. 3. d. 23. q. 9. art. 2. & Alex. 3. p. q. 118. memb. 3. art. 1. nec manet in dãnatis ſpes infuſa D. Tho. 2. 2. q. 18. art. 3. Doct. 3. d. 26. Bellar. 2. de pnĩa. c. 16. ad 2. vid. lib. 1. de purg. c. 10. [a] De anima Chriſti cõmunis. 3. d. 18.

vbi

ctum quadam ratione dicũtur per pœnitentiam irremiſſibilia. Matth.
b 12. [b] Nouatum hæreticum ſecutus eſt diſcipulus Nouatianus Antipapa, cui diſcipulo quia erat dignitate inſignior, tribuitur, vt ſit autor erroris: porro Nouatus differt à Nouatiano: & quidam de ſolo No
c uato aliquando, [c] alij de ſolo No-
d uatiano, alij de vtroque ſcribunt. [d] Nouatus peccatum quoddã in Spiritũ ſanctũ, licet admittat interiori pœnitentia remitti, apud Deum ait tamen quod negatio Chriſti in tormentis dicitur peccatum irremiſſibile, eo quod non poſſit per claues
e Eccleſiæ abſolui. [e] At ſane ita vocatur, propter difficultatem remedij, & viæ, quam ſibi peccator ſponte præcludit, dum non vult agere dignam pœnitentiam. ſola finalis impœnitentia dicitur peccatum ad mortem; pro qua Ioannes Apoſtolus. 1. epiſtola, capit. 5. ait non dico,
f vt oret quis. [f] De qua finali impœnitentia Magiſter, & Diuus Tho-
g mas 2. [g] exponit locum Matth. 12. quod peccatum non tam ſit poſt mortem hominis, quàm ob perſeuerantem cordis duritiam durat in
h præſenti vita, [h] vſque ad mortem hominis. propter quod Magiſter, & D. Thom. adhibent tertiam expoſitionem, quam alij præferunt, vt generaliter intelligitur de pec-
i cato ex certa malitia: [i] cuius ſex ſpecies refert. nam de peccato ex infirmitate, vel ignorantia facile pœ-
k nitet homo: ſed difficile [k] de peccato ex certa malitia, quod ſcienter admittit: præſertim dum blaſphemus in Deum impugnat veritatem
l ſibi manifeſtam. [l] At re vera prima expoſitio quam D. Thom. fatetur eſſe magis communem ſanctorum,
m [m] eſt intentioni Chriſti, & Ioannis

vbi D. Thom. artic. 2. ad ſecundum. & 3. part. q. 19. 3. ad primum, quæſt. 50. 6. ad ſecundum, quæſt. 56. 1. ad tertium. Bonauent. 3. d. 18. artic. 1. quæſt. 1. Richard. artic. 1. Scot. Durand. Maior. Marſil. quæſt. 12. 1. Gabriel. q. vnica, ad finem. Sot. diſtinct. 1. q. 3. artic. 5. & ex Patribus. Suar. 3. par. quæſtio. 19. 3. dub. 39. §. 3. infra lib. de
b indulgen. cap. 8. K. [b] De quo difficili loco Matt. 12. ſunt variæ Patrum expoſitiones, quas Magiſt. 2. diſtinct. 43. & D. Thom. 2. 2. q. 14. art. primo, vbi Bañes, reducit ad tres, de quibus ſtatim. Bellarm. 2. de pœnitentia. cap. 16. ad quartum, addit expoſitionem. 4. Origen. tracta. 35. in Matth. 12. de omni peccato Chriſtianorum. de
c quo ſupra lib. 5. [c] de Nouato Euſeb. lib. 6. hiſtor. cap. 33. 34. 38. 43. Nicephor. lib. 6. cap. 3. Socrat. lib. 4. cap. 28. tripar. lib. 8. cap. 9. Hieron. de ſcriptor. eccleſ. in Nouatiano. Vincen. Lirinen. contra pro-
d phan. Nouit. [d] Diſtinguit duos. Auguſt. hær. 31. Damaſ. PP. in Cornel. & Cornel. epiſt. 1. Cyprian. epiſt. 41. 43 48. aliàs lib. 2. epiſt. 8. 9. lib. 3. epiſto. 11. Fabian. epiſt. 1. Pacian. epiſt. 3. ad Simpronian. tom. 1. biblioth. de Nouatiano Euſeb. 2. hiſtor. cap. 33. ex Cornel. decidiſſe in hos
e errores ob ambitionem Epiſcopatus. [e] hunc errorem tacitò autoris nomine, refert Baſil. hom. 19. quæ eſt de pœnitent. Auguſt. de ver. & falſ. pœnitent. cap. 3. Epiphan. hær. 59. Theodoret. epit. diuinorum decretorum. cap. penult. Chryſoſtom. hom. 20. Hebr. eundem errorem ſecutus eſt Luciferianus, vt refert Aug. de ago. Chriſtian. cap. 30. & Montanus ait Hieronym. 2. contra Iouin. & epiſt. 54. 61. quem Montanum ſecutus eſt Tertull. ait Hieronym. de ſcript. eccleſ. vide Prateol. verb. Armen. & Nouatiani, qui dicũtur Cathar. i. mundi. eundem videtur ſecutus Armach. li. 9. c. 27. ſed diſcipuli Nouati extenderunt ad omne peccatum poſt baptiſmum. ne ſit irremiſſibile per claues Eccleſiæ: atque ita tollunt claues. Contra hos Direct. Inquiſit. 2. p. q. 6. nu. 34. Anton. 4. par. tit. 11. cap. 7. Turrecrem. 4. ſumm. eccleſ. cap. 34. in cap. fin. 24. q. 3. hos ſequuntur Caluiniſtæ, de quibus Taper. artic. 5. Bellarm. 1. de pœnitent. cap. 9. & lib. 2. cap. 15. & 16. lib. 4. de eccleſia. cap. 9. ex Cornel. apud Euſeb. lib. 6. cap. 33. Theodoret. lib. 3. de hæret. fabul. Nicephor. lib. 8. cap. 20. lib. 11. cap. 14. lib. 14. cap. 24. Quare lib. 6. cap. 3. illum Nouatum vocat Epiſcopum. & lib 9. cap. 42. ſed falſus eſt ſimilitudine nominis. & addit lib. 11. cap. 14. Nouatum Martyrio vitam finiſſe, vt ait Prateol. de his vide lib. 2. Tripart. cap. 13. Socrat. vero lib. 5. hiſtor. cap. 21. fauet Nouato. neſcio autem cur Ambroſ. 1. de pœnitentia. cap. 2. dicat, Nouatum generaliter locutum de omni peccato poſt baptiſmum, quod ſit irremiſ-
f ſibile: ſed diſcipulos eius limitaſſe ad quoddam peccatum. [f] id 1. Ioan. 5. explicant de peccato finalis impœnitentiæ, in quo homo perſeuerat vſque ad mortem gloſ. interlin. Caietan. ibi. Auguſt. 1. retract. cap. 19. de corrept. & gratia. cap. 12. ſenſit Greg. 6. moral. cap. 31. ſiue vlt. Pacian. epiſt. 3. ad Simpronian. poſt med. ſignificat Hieron. in Ierem. 7. & 14. tu noli orare pro populo hoc, quia non exaudiam te. Vega lib. 13. in Trident. cap. 11. quia in Græc. & Syriac. ſubdit. 1. Ioan. 5. & eſt peccatum non ad mortem. nec obſtat quod Ioan. præmiſit, ſi quis ſcit fratrem peccare. quia interdũ in ſcriptura præſens ſumitur pro præterito, id eſt peccaſſe ad mortem. & loquitur etiam de peccato in via, ſicut & Matth. 12. quando quis peccat cum contemptu clauium, nec vult, ſed reſpuit remedium oblatũ pœnitentiæ, aut vnctionis. ſic Matth. 25. perierunt Virgines fatuæ, quia neglexerunt accipere oleum. i. ſacramentum pœnitentiæ, vel vnctionis. atque ita eſt. 2. expoſitio Auguſt. de ver. & falſ. pœnitent. cap. 4. Ambroſ. 1. de pœnitent. cap. 9. non vetat Ioan. orare pro his, qui peccant peccatum ad mortem, id eſt grauiſſimum, vt eſt blaſphemia in Spiritum ſanctum. Auguſt. exponit, non ſatis eſt oratio, vt remittatur: ſed graui pœnitentia indigere. Ambroſ. non ſatis eſt quiuis orator, niſi viri ſanctiſſimi oratio qui cauſam ſuſcipiat, iuxta id 4. Regum. 2. ſi in Dominum

peccauerit quis orabit pro eo? ſic exponit D. Thom. in 1. Ioan. 5. & in 2. diſtinct. 43. fin. de veritate. quæſt. 28. 11. ad 8. de mal. q. 3. artic. 11. ad tertium, idque dicitur per exaggerationem. ob veniæ difficultatem, vt ait Hieronym. 2. contra Iouinian. vltra med. Bellarm. 2. de pœnitentia. cap. 16. ad finem. atque ita Chriſtus exemplum ponit Matth. 12. in ſpeciali peccato difficili: quod in 1. Ioan. 5. Beda exponit, de inuidia fraternæ gratiæ. & Auguſt. 1. de ſerm. Domini in mont. cap. 43. 44. & ſerm. 59. de temp. D. Thom. 3. p. quæſt. 86. 2. ad
g ſecũdum. [g] id Matthæi. 12. exponitur. 1. de peccato finalis impœnitentiæ. communis Theolog. cũ Magiſt. 2. d. 43. vbi Durand. D. Thom. 2. 2. quæſt. 14. 1. vterque in 2. expoſitione glo. interlin. Matth. 12. Natal. Beda contra Fabrum in Matth. 12. prop. 39. Caſtro. verb. peccatum. hær. 6. Soto, diſtinct. 15. q. 1. art. 1. Ledeſma. q. 17. 1. Veg. lib. 13. Trident. cap. 9. 11. Hieronym. tom. 9. epiſt. 23. quam Victorius dicit videri Paulini. Sixtus lib. 6. biblioth. cap. 57. quia Patres inf. R. dicunt nunquam remitti, quod non eſt verum niſi de finali impœnitentia. Auguſt. tom. 10. ſerm. 11. de verbis Domini, & Enchirid. cap 83. epiſto. 50. de correptione, & gratia. capit. 12. lib. 4. contra Creſcon. cap. 8. & in hac ſententia permanſit: quia librum enchirid. ſcripſit vltimo, & 1. retract. cap. 19. corrigit priorem expoſitionem, de inuidia fraternæ gratiæ: quam dixerat. 1. de
h ſermo. Domini. cap. 43. [h] Sed male impugnatur à quodam. quia prædicti Patres non negant Chriſtũ Matth. 12. & clarius Marc. 3. poſuiſſe exemplum in ſpeciali peccato blaſphemiæ contra Spiritum ſanctum. & tamen Theologica illatione colligunt ea ratione Chriſti, doctrinam generalem de omni peccato finalis impœnitẽtiæ, in qua decedit præſcitus. nec loquuntur de peccato poſt mortem, ſed de quolibet mortali in via etiam ex ignorantia, aut infirmitate: in quo ſponte perſeuerat vſque ad mortem, quia non vult ſubijci clauibus, contra præceptum diuinum de pœnitentia ſaltem in mortis articulo, & hic opere blaſphemat, quaſi contemnat inſpirationem, & gratiam Spiritus ſancti. ſic intelligitur
i 1. Ioan. 5. vt dictum eſt. [i] [k] Secunda expoſitio Matth. 12. de ſpe
k ciali peccato ex certa malitia, quod in vix difficilius remittitur: cum tamen. 1. Timoth. 1. dicat miſericordiã conſecutus ſum, quia ignorãs feci. & multi ex fragilitate viuũt tota fere vita in concubinatu, quibus ob opera miſericordiæ Deus in fine miſeretur, concedens donum pœnitentiæ. ſed peccans ex malitia dicitur peccare in Spiritum ſanctum, cui tribuitur bonitas, & practica illuſtratio intellectus boni, vt faciat quod Deus inſpirat. at peccatum ex infirmitate, dicitur contra Patrem. ex ignorantia vero, cõtra filium qui eſt ſapientia genita, hanc ſententiam præ cæteris amplectuntur Hugo de S. Victore communis cum Magiſt. & D. Thom. 2. 2. quæſt. 14. in hanc trahi poteſt ratio, qua Patres ſequuntur 3. expoſitionem, vt dicatur irremiſſibile, propter difficultatem: vt ait D. Thom. & Athanaſ. tom. 3. libell. in id Matth. 12. & orat. 2. contra Arian. ad finem. Baſil. quæſt. 273. ex breuiori. Hieronym. to. 3. epiſt. 149. ad Marcell. de blaſphem. in Spiritum ſanctum, optime
l Chryſoſtom. infra. [l] Chryſoſt. homil. 42. Matth. in quo dantur gradu difficultatis, id eſt contra veritatem ſibi manifeſtam peccans, qui eſt blaſphemus in Spiritum ſanctum, cui tribuitur practica illuſtratio veritatis: Ioan. 16. ille docebit omnem veritatem: & vnctio docet de omnibus. 1. Ioan. 2. D. Thom. & alij ſupra Bel-
m larm. in 4. ſentent. pro qua affert Patres. [m] hæc tertia expoſitio Matth. 12. eſt communis Patrum, vt fatetur Magiſt. & D. Thom. Bellarm. quam tenet Baſil. Athan. Hieron ſupra. & in Matth. 12. Hilar. Hieronym. Anſelm. Theoph. Beda, Caietan. Chryſoſtom. hom. 42. & imperf. ho. 30. & expreſſiori loco Marc. 3. Beda, Theophyl. & in Luc. 12. Ambroſ. & lib. 2. de pœnit. cap. 4. & 1. de Spiritu ſancto. cap. 3. Pacian. epiſt. 3. ad Simpron. Gregor. hom. 6. in euang. addit Hieronym. epiſt. 149. ad Marcel. blaſphemus in Spi-

ritum

Apoſtoli, [n] magis conſentanea: quamuis reliquæ reiiciendæ non ſint in re tam obſcura. [o] quia de una peccati ſpecie, & blaſphemia in Spiritum ſanctum. [p] loqui videtur Matth. 12. vt etiam docet Luc. 12. & Marc. 3. notat Phariſæos de hoc crimine, ſiue quis erret ex malitia contra perſonam Spiritus ſancti, [q] ſiue contra Deitatem Trinitatis, qui eſſentialiter dicitur Spiritus & ſanctus. [r] quia 1. Reg. 2. qui delinquit cõtra Deum, quis orabit pro eo? [ſ] ſolet enim permitti obduratus decedere. non quod peccatum ſit irremiſſibile, nec vero quaſi de facto ob difficultatem nũquam remittatur: ut quidam Patres innuunt: [t] qui molliori expoſitione ſunt temperandi. [u] ſed quia ut ait Cyprianus, & Chryſoſtom. [x] non facile nec ſine longa pœnitentia habet veniam, & quia quamuis culpa remittatur in præſenti, ſed pœna eius non remittitur, ſed infligitur tam in præſenti vita, [y] quam in futuro ſæculo, ſeu purgatorio. [z]

7 Vel etiam intelligitur de peccato contra opera Spiritus ſancti, & diuinitatis, hæc enim diſtinguũtur contra peccatum in filium hominis, [a] Matth. 12. vt quando impius verba, & opera quæ Spiritus ſanctus ſpeciali ratione dirigit ad conuerſionem, & ſanctificationem hominis, quæ tribuitur Spiritui ſancto, detorquet malitioſe in prauum ſenſum, & finem, tribuens hæc ſpiritui malo, & diabolo, quaſi autori. quod Matth. 12. de verbis, & operibus à Chriſto virtute diuina dictis, & factis in bonum humani generis, tribuebant Iudæi Beelzebub principi dæmoniorum. Porro patres quidam [b] dum interdum negant pœnitentiam eſſe iterandam; de ea pœnitentia ſolenni exponendi ſunt quæ publicè à quibuſdam agebatur, Eccleſia enim nõ permittebat illam repeti, ne tanta medicina vſu fieret minus utilis, minuſq; timenda. interdum ſcripturę, & Patres negant placari Deum pœnitentia: non quaſi culpam, aut pœnam æternam non condonet, ſed quia quædam peccata, & ſcandala ſtatuit immutabili volũtate punire in pręſenti vita in exemplum aliorum, ut dictum eſt.

8 Abſolutio non ſolum peccata, quæ quis expreſſe confitetur tollit, ſed ea quorum poſt diligens conſuetum examen homo oblitus eſt, [c] vel quæ cauſa excuſante ſilet, [d] vt ne proximum infamet, & tamen poſtea cum oblitorum fuit memor, aut cũ ceſſat cauſa, confitenda ſunt. 2. quandoq; peccata quæ ſuperiori reſeruantur abſoluit urgente cauſa inferior cum aliis indirecte, ita tamen, ut ſuperuenienti prælato ſint confitenda, ut directe abſoluantur, inf. lib. 3. cap. 15. onus ergo confeſſionis facilitate ueniæ compẽſatur, & multo plures ſaluantur poſt inſtituta à Chriſto ſacramenta, quæ attritis proſunt, quam olim in ſtatu legis naturæ ſimul ac ſcriptæ.

9 Baptiſmus ratione characteris iterari non poteſt ad remiſſionem peccati: ſed excellit pœnitentia, quia homo ſæpius abſolutus, ſi in eadem, & grauiora peccata relabatur, abſolui poteſt plus quã ſeptua-

ritum ſanctum, dicens Chriſtum in Beelzebub eijcere dæmonia, ſi ex malitia non peccet contra cognitam veritatem, ſed tormentis coactus: hic interdum obtinet dignam pœnitentiam, & veniã. [n] ex cit. lit. F. in 2. expoſit. 1. Ioan. 5. [o] Sic ex regu. Auguſt. 1. in Geneſ. cap. 18. & tom. 10. ſerm. 11. de verb. Domini, dicitur nulla forte in ſcripturis maior, & difficilior quæſtio inuenitur: et contra quoſdam audaciores explicatum eſt. & vnus ſenſus verus non debet excludere aliũ, quẽ communiter Patres & ſcholaſtici ſequũtur, ſi verus ſit, & literæ accommodari poſſit. [p] hanc expoſitionem, Magiſt. & D. Thom. 1. loco ponit eo, quod 1. intendatur à Chriſto: & tamen illatione Theologica, addunt alias duas veras expoſitiones. [q] Diuus Tho. quæſt. 14. artic. 1. [r] D. Tho. [ſ] Athanaſ. Cyprian. [ſ] Heli. 1. Reg. 2. ſi peccauerit vir in virum placari ei poteſt Deus (quia ſi vir remittat, Deus facile condonat: vt ſolet rex adulterij fœminæ, vel homicidium cõdonare, ſi pars læſa remittat iniuriam) addit: ſi autem in Deum, quis orabit pro eo? vbi gloſſ. & Athanaſ. epiſt. 1. ad Serapion. de Spiritu ſancto. in fin. ſignificat, nunquam remitti peccatum in Deum: cum tamen Matth. 18. ſi peccauerit in te frater, iubeat Deus remitti peccatum in proximos. ſed vera expoſitio eſt, vt Heli humano more loquatur. q. d. quis audebit regem orare pro eo, qui læſit maieſtatem eius? ita Amb. 1. de pœnitent. cap. 8. non quiuis, ſed quærendus eſt inſignis orator, qui audeat orare Deũ pro peccato in Deum: vt eſt idolatria. ſic Moſes Exod. 32. orauit, & impetrauit veniam. Cyprian. lib. 3. ad Quirin. & contra Iudæos. cap. 28. ex Matth. 12. nõ colligit, id peccatum remitti: poſtea tamen ſe exponit, quod Deus nemini negat veniam. ſed peccatum in virum remittitur ab illo pro arbitrio: peccatum vero in Deum non pro arbitrio, ſed Deus, aut ſacerdos vicem Dei habens, dura pœnitentia poſita remittet: ita Chryſoſtom. hom. 70. ad popul. & in id Matth. 18. ſi peccauerit in te frater, Hieronym. Theophyl. Euthym. Ambroſ. lib. 8. in Luc. cap. 17. [t] Nunquam remitti, ſolo deſerenti Dei iudicio, ſignificant in id Matth. 12. Athanaſ. Hilar. Hieronym. Anſelm. tenet Veg. lib. 13. cap. 9. quia hic obduratus eget inſigni, & miraculoſo auxilio efficaci, quod Deus non dabit. vt prædicit Ioan. 8. in peccato veſtro moriemini. quia præſcit, quod reprobus non vtetur ſufficientibus auxilijs ordinarijs, ut agat dignam pœnitentiam. [u] Quia & agere poteſt pœnitentiam, ſi auxilijs vti velit: & ſic peccans in Spiritum ſanctum agit, & conuertitur interdum: quamuis difficulter, & raro. Quare Ioan. 8. mox Chriſtus expreſſit tacitam conditionem: niſi pœnitentiam egeritis, moriemini in peccato veſtro. ſic Cyprian. ſup. Ambroſ. 2. de pœnitentia. cap. 4. Chryſoſt. in Matth. 12. hom. 42. & probat Ambroſ. ex Act. 2. quia quidam ex his qui dixerãt, in Beelzebub cõuerſi ſunt prædicatione Petri. idem patet ex Auguſt. 1. retract. cap. 19. de nullo quamuis peſſimo in hac vita conſtituto, deſperandum eſt. Bellarm. cap. 26. § hæc ſententia. Sic Ionæ 3. & ſæpe quod propheta abſolute dixit euenturum, eſt com-

minatio ſub qua latet conditio, niſi homo conuertatur: atque ita mutata vita, Deus mutat ſententiam: vt ait Hieron. Dan. 4. Ezechiel. 3. Amos 3. Ierem. 11. Chryſoſt. hom. 5. ad popul. hom. 2. Imperfect. & alij quos citat Martin. lib. 2. hypot. cap. 4. lib. 9. reg. 3. D. Thom. 1. p. quæſt. 19. 7. ad ſecundum, & 2. 2. q. 171. artic. 6. ad ſecundum. [x] Chryſoſt. hom. 42. Matt. Cypr. ſerm. de lapſis. & epiſto. 52. & aliàs ſæpe idem alij add. [y] ſic in Matth. 12. non remittetur in hoc ſeculo impune, ita Chryſoſt. hom. 42. quia quamuis dignam agat pœnitentiam, ſolet Deus propter ſcandalum punire in præſenti: nec flectitur oratione, vt hanc pęnam temporalem remittat. ſic 2. Regum 12. & 14. Dauid poſt pœnitẽtiã punitus eſt morte filij. Num. 20. & 14. Moſes, & qui ei non obedierunt, nõ intrarunt terram promiſſionis. Adã quẽ Deus Sap. 10. eduxit à delicto, incurrit pœnalitates, & mortem: ut ponderat Aug. 2. de pecca. merit. cap. 34 & 32. contra Fauſt. ca 67. ſic Ionas ait, quis ſcit ſi conuertatur, & ignoſcat Deus. nempe vt impediat euerſionẽ vrbis. nam de remiſſione culpæ, certum ei erat Deum placari pœnitentia. ſic id Matth. 12. explicat Richar. libell. de ſpiritu blaſph. & idem ſignificat ibi Theophy. & Abul. & generaliter probant Patres, Deum pro quibuſdam peccatis quantum ad temporales pœnas non flecti pœnitentia, & oratione. Grat. per multa cap. de pœnit. d. 3. D. Tho. add. q. 28. art. 2. Mag. d. 14. Durand. q. 4. Soto. d. 19. q. 2. art. 5. Viguer. c. 16. § 4. verſ. 7. aut pœnitentia ſolenni, quam Eccleſia non remittebat, Taper. art. 5. colligit ex Ambr. 2. de pœnitentia. c. 10. Aug. epiſt. 54. poſt med. Orig. hom. 25. Leuit. Tertul. de pœnitẽtia poſt princ. Clem. Alex. 2. Strom. ante med. Chryſoſt. ſerm. 1. in Epheſ. 1. in Laudem gloriæ. Catech. Pij V. Quare non debuit quidam impugnare hãc expoſitionem. [z] Chryſoſt. hom. 42. Matth. quare ex hoc loco probatur Purgatorium eſſe, dicit Bellarm. lib. 1. de purgat. cap 4. ex Raban. & glo. ord. & interlin. in Matth. 12. Bed. Marc. 3. Auguſt. Greg. Bernard. D. Thom. q. 14. 1. ad 3. [a] Sic peccata contra diuinitatem Chriſti, diſtinguit in Matth. 12. Athan. Hieron. & multi ex prædictis: contra peccatum in humanitatem Chriſti, de quo dicebant, ecce homo vorax, & potator vini: & Samaritanus es tu. [b] Theologi cit. T. Mag. & Soto, d. 19. q. 2. 5. D. Thom. q. 84. 10. ad 2. q. 89. 3. ad 3. add. q. 28. de ſolennis pœnitentiæ ritu. c. in capite ieiunij. § 1. quam ſolus Epiſ. imponit: vel de mandato eius. c. ſtatuimus. de maledicis. nec reconciliatur niſi per Epm, aut vicarium eius, c. Aurelius. 26 q. 6. & de Canon. pnial. cap. hoc ipſum. 33. q. 2. Nauar. c. 26. nu. 7. [c] Led. 1. p. q. 25. 5. dub. 6. Ant. 3. p. tit. 14. cap. 19. § 6. D. Tho. add. q. 9. 2. ad 3. Alex. 4. p. q. 18. aliàs 77. mẽb. 4 art. 2. § 6. cõis. d. 17. Bonau. Rich. art. 2. q. 6. Turrecr. de pnia. d. 5. c. conſideret. § dolendũ. nu. 8. Tab. confeſſ. 1. nu. 14. Ang. confeſ. 1. § 11. 17. Arm. § 9. Sylu. conf. 1. nu. 12 qa humano modo ſub alijs intelligũtur, & abſoluuntur formaliter ab oblitis. Led. q. 9. art. 1. Vict. Mant. cont. Sotum, d. 18. q. 2. 3. ſi. quare ne addat in abſolutione à peccatis confeſſis. Nauar. c. 26. num. 11. [d] Ledeſ. 2. p. q. 8. art. 2. dub. 14.

Med.

e gies ſepties. [e] Matth. 18. & eadem
peccata rite abſoluta ſi noua confeſ
ſione explicentur, poſſunt per enſu
ſam gratiam de ſe remiſſiuam pec-
catorum nouo titulo, ſupra cap. 12.
iterum atque iterum abſolui. Dum
uero Apoſtolus ad Hebræos 6. ait,
impoſſibile eſt eos, qui ſemel illu-
minati ſunt, rurſus renouari ad pœ
f nitentiam: loquitur de baptiſmo. [f]
juxta communem Patrum expoſi-
tionem. quod ſi de ſacramento pœ
nitentię ſimul exponatur, ſumit per
exaggerationem impoſſibile pro diſ
g ficili. [g]

10 Quædam virtutis integritas,
& ſtatus non reparatur per pœni-
h tentiam, ut innocentia, [h] quam-
uis eſſet virtus, ut quidam aiunt,
ideo reparari non poteſt ſi inter-
cidatur peccato præterito, quia im-
poſſibile eſt præteritam peccati in-
terruptionem nunquam fuiſſe. Vir
i ginitas non eſt habitus inſuſus, [i]
ſed quaſi innocentia perpetua ca-
ſtitatis in finem diuini cultus. Hæc
irreparabiliter amittitur per eam
culpam mortalem, qua fit ſponta-
k nea ſeminatio, [k] aut pollutio, uel
abſq; peccato amittitur per actum
coniugalem in vtroque coniuge, ſi
fiat ſeminatio intra vas fœminæ
etiam abſque fractione corporalis
integritatis. ſatis tamen eſt ad ir-
reparabilem amiſſionem, ſi abſ-
que ſeminatione fiat congreſſus
cum penetratione, qualem puer,
ſpado, aut frigidus habere poteſt.
abſurdum enim videtur, vt quis di-
catur virgo, & dignus aureola;
qui tota vita dedit ſic operam ve-
nereis actibus, per propoſitum nu-
bendi cum expreſſa intentione con
ſummandi matrimonium, amitti-
tur virginitas, ſed reparabiliter ſi
opus non ſequatur, vt dicetur libro
de matrimonio. ſimiliter reparari
poteſt, ſi virgo conſenſu mentis
venereo, aut alio peccato, ut per-
iurio, virginitatem mentalem cum
caritate amiſit: uel ſi complaceat
l de pollutione in ſomnis habita. [l] per
venialem uero pollutioné non per-
m ditur aureola virginitatis: [m] quia
veniale propriè non contrariatur
virtuti. Hactenus de proprio
effectu pœnitentiæ, qui
eſt remiſſio culpæ
mortalis.

Med. quæſtio. de confeſſ. iteranda. Nauar. capit. 7. & dicetur infra lib. 2. cap. 9. [e] Hieronym. in Matth. 18. exponit 77. vicibus 490. & tamen ponitur numerus finitus pro indefinito. Hilar. Chryſoſt. hom. 62. & apud Niceph. 12. cap. 36. refertur Chryſoſtom. quod decies millies, & hom. in Pſalm. 50. millies hom. 24. & 40. ad popul. Damaſc. lib. 2. paralell. cap. 86. Hieronym. tom. 1. epiſt. 46. 48. Tertullian. de pœnitent. cap. 8. & ſequent. vbi bene loquitur, & tamen Nouatus dixit poſſe ſemel tantum poſt baptiſmum remitti peccata, quod quidam falſo tribuunt Tertul. contra quod Trident. ſeſſio. 14. cap. 2. & can. 1. quoties. ſeſſ. 7. cano. 9. & D. Thom. 2. 2. quæſtio. 24. articu. 11. [f] Hebr. 6. impoſſibile eſt. ibi de baptiſmo exponũt Chryſoſt. Theodor. Oecumen. Theophyl. Anſelm. D. Thom. Ambro. ibi, & lib. 2. de pœnitent. cap. 2. Auguſt. expoſitione epiſt. ad Rom. ad fi. lib. de vera, & falſa pœnitent. cap. 3. Bellarm. 1. de pœniten. cap. 13. lib. 2. cap. 16. D. Thom. quęſt. 84. 10. ad primum. Soto, diſtinct. 14. q. 1. artic. 10. Ledeſma, quęſt. 25. [g] D. Tho. Soto. Led. Bellarm. lib. 2. cap. 16. Caiet. idem Ambroſ. 2. de pœnitent. cap. 2. Auguſt. de vera, & falſa pœnitent. cap. 3. Hieronym. 2. cõtra Iouin. ſed Hugo. libro 2. p. 14. capit. 4. impoſſibile eſt per vires humanas naturæ. ſic Matth. 19. impoſſibile eſt diuitem intrare. & ſubdit, apud homines impoſſibile eſt. [h] D. Thom. quæſtio 89. art. 1. & art. 3. ad 1. Ledeſm. quæſt. 29. Soto, diſtinctio. 16. quæſt. 2. art. 1. Hieronym. epiſt. ad Euſtoch. de virgin. hinc Agathon apud Ariſtot. 6. Ethic. capit. 6. hoc ſolo priuatur Deus, vt facta facere infecta non poſſit. [i] Caietan. cum D. Thom. 2. 2. quæſtione 152. articulo 3. [k] Caietan. ibi & D. Thom. 3. par. quæſtione 89. 3. ad primum. Soto, Ledeſma. [l m] Caietan. 2. 2. quæſtione 152.

CAPVT XIIII.

Effectus ſecundus, ut pœnam æternam commutet in temporalem, interdum delet totam temporalem ſenſus.

§. 2. *Patres in limbo ſine pœna ſenſus detinebantur pro peccato naturæ. quo ſenſu bonus latro dicitur à quibuſdã Patribus primus ingreſſus fuiſſe Paradyſum.*

3 *Effectus 3. eſt gratia ſacramentalis, id eſt, ſpeciale auxilium. effectus 4. eſt tollere reliquias peccati.*

4 *Confert veſtem nuptialẽ pro communio euchariſtia, interdum dat pacẽ conſciẽtia, & tanquã filius inuatur à patre ſpirituali, et prælato, nõ tamẽ cõtrahitur cognatio cũ Confeſſario.*

SEcundus effectus huius ſacramẽ
ti eſt homini attrito, & adhuc im
pio pœnam æternã quæ de lege ſem
a per cũ culpa remittitur, [a] cõmutare
b in temporalem à Confeſſario [b] per
claues iniũctam: attrito. n. nunquã
videtur ſola abſolutione remitti to
c ta pœna, [c] ſed pars illius ſeruata pro
portione. Si vero magna cõtritio to
tam pœnã tollat, non dicetur cõmu
tare, ſed pęnã æternam gratis cũ cul
pa remittere: quę remiſſio non fit p
d ſolã non imputationẽ ad pęnã, [d] ſed
e quia homo formaliter fit iuſtus. [e]
communiter vero contrito relin-
f quit reatum pœnæ tẽporalis, [f] quæ
per impletionem pęnitentiæ iniun-
g ctæ, [g] aut per alias ſatisfactiones tol
litur, aut minuitur, interdum tamẽ
poſt remiſſam totã pęnam ſpiritua-
lem, punit in pręſenti Deus pecca-
torem ſcandaloſum, in exemplum
aliorum, vt c. 13. 6. 7. dictum eſt.

2 Patres vero Sãcti in limbo poſt
remiſſam totã pęnam, & culpã per-
ſonæ, detinebãtur ob peccatum totius
naturæ, quouſque Chriſtus pro eo
peccato ſolueret pretium totius ſan
guinis: deſcendẽte vero aĩa Chriſti
ad limbum, & facta reali ſolutione,
h ſunt ſtatim beatificati. [h] dicitur ta-
men à quibuſdã Patribus bonus la-
tro fuiſſe primus ante alios ĩgreſſus
i paradiſum: [i] quia primus accepit ſpe
cialẽ promiſsionẽ cũ effectu, & pri-
mus eorũ qui poſt Chriſti mortem
mortuus in lege euangelica, abſque
alio loco accepit gaudium Paradiſi,

CAPVT XIIII.

a TRident. [a] ſeſſ. 6. cap. 14. ſacit. cap. 7. accipit remiſſionem per quam ex inimico fit amicus, & hæres. & Rom. 8. nihil damnationis eſt. & inf. filij, & hæredes. Ezechiel. 18. & 33. omnium peccatorum non recordabor amplius. inter homines tamẽ remiſſa iniuria, manet obligatio ſatisfaciendi damna. imo Scot. & Gabr. qui putant tranſeunte peccato, ſolum manere reatum pœnæ: vel ſecundum eos qui æternitatem pœnæ putant nõ reſpondere quantitati culpæ, ſed ſtatui auerſionis: impoſſibile eſt remitti culpam, quin tollatur æternitas pœnę: at ſane non implicat, ut bene Med. tract. 1. de pœnitent. quæſt. 7. articulo 2. [b] Sic loquuntur Theolog. D. Tho. diſtinct. 21. quæſtio. 1. 3. 3. add. quæſt. 7. 1. & inf. Soto, diſtinc. 20. q. 2. 1. Taper. artic. 6. [c] D. Thom. expreſſe addit. quæſt. 18. art. 2. ad 3. & 3. p. q. 86. 4. ad 3. fin. vbi Victor. & Peña, Ledeſma, 2. p. quæſt. 4. art. 1. fin. & eſſe communem tenet Durand. diſtinct. 16. quęſt. 3. ſauet Taper art. 6. p. 243. cõtra Sotum ſup. dicentem, eam opinionem D. Tho. eſſe incredibilem. [d] Trident. ſeſſ 6 cap. 7. 16. & canone 11. Chryſoſt. hom. 5. & alijs de pœnit. Gregor. 9. mor. cap. 27. & hom. 20. in euangel. ex illo Luc. 3. facite fructus. vbi Ambroſ. Eſai. 1. ſubuenite oppreſſo: ſicut nix dealbabuntur. Prouerb. 16. miſericordia, & veritate redimitur iniquitas. ſic Petrus Matt. 26. fletu amaro diluit plene peccatum. [e] Trident. ſeſſ 7. cap. 7. can. 11. D. Tho. 1. 2. quæſt. 113. artic. 1. [f] Trident. ſeſſio 6. cap 14. can. 30. ſeſſio. 14. capit. 2. & 8. cano. 12. ut patet 2. Regum. 12. & 24. remiſit Deus culpam, & nõ pœnam. Dauidi. Gregor. 9. moral. cap. 27. Chryſoſtom hom. de pœnitentia. Aug. 2. de pecc merit. cap. 33. 34. Bellarm. lib. 4. de pœnitent. cap. 2. & ſeq. Soto lib. 3. de natura, & grat. c. 6. d. 19 quæſt. 1. art. 3. Veg. lib. 13. cap 36. Mich. Med de indulgent. q. 1. Cord. li. 5. de indulg. q. 1. Nau. c. 1. num. 43. aliquando tamen ingens contritio remittit totam pœ
g nam. inf. c. 17. lit. O. [g] Bellarm. c. 5. Trid. ſeſſ. 14. c. 8. can. 15. Cypr. ſer. de lapſis. Leo epiſt. 91. ad Theod. Greg. in 1. Regum. lib. 3. c. 7. Conc. Nicen. can. 12. Carthag. 4. can. 76. Mart. epiſc. Brachar. in collectione ſyn. Græc. c. 83. c. ab infirmis 26. q. 7. Flor. ſeſſ. vlt. de ſatisfact. c. omnis. c. Deus qui. de pœnit. & remiſſ. Aug hom. vlt. ex 50. de vera & falſa pœnit. c. 18. Amb. ad Virginem lapſam. c. 3. Tertul.
h de pœnit. cap. 9. vbi Pamel. Soto. d. 15. q. 1. art 4. [h] D. Thom. 3. p.
i q. 1. artic. 4. ad 2. q. 31. 2. [i] Cypr. quem refert Auguſt. 4. de bapt.

contra Donat.cap.22. Bellarm.de bapt.cap.6.col.1. fin.ſup.de baptiſ.cap.5.§.4. Ianſen.concord.cap.143. & citat Aug.ſerm.130.de tempore.qui eſt ſerm.1. in paraſce. Ambr.ſer.45.ad princ. Hiero. in id Zachar.9.tu quoque in ſang. Chryſoſt.to.2.hom.1. de diuite. Leo Pap.ſerm.2. de paſſio Domini. Beanxam. tract. de paſſio. in illa verba, hodie mecum eris, ſed præ ceteris Cyril. Catech. 53. ait latronem intraſſe paradiſum ante Abraham, & Moſem. nempe quia primus immediate è terra intrauit paradiſum, abſque tranſitu alterius loci, aut limbi. [k] Cypr. apud Aug.ſup. idem Auguſt.tom.7.lib.1. de anima, & eius orig. cap.9. cum Cyprian. Ianſen.ſup. quo admiſſo, Stephanus tamen dicitur Protomartyr. quia primus totam paſſionem, & mortis cauſam tulit clare pro Chriſto. [l] Aug.4. de baptiſm. cap.22. Bellarm.de bapt. cap.6. ſup.lib. de baptiſ.c.5.§.4. [m] D.Thom. & Caiet. 3.par.q.62.2. Soto, d.1.q.3.2.d.7.art.7. ad 3. Ledeſ.1.p.q.3. artic.2. Doctor.d.1. Bonauent.artic.6.q.1. Richard. artic.4. q.4. Marſil.q.5. art. 4.ſup.lib.de ſacram. cap.12.§.5. quidam characterem in tribus ſacramentis putant dici gratiam ſacramentalem: quibus fauet Caietan. cum D.Tho.q.72. 7.ad 5. de confirmatione. At falſo: nam gratia ſacramẽtalis nũquam eſt ſine gratia iuſtificante. Alij putãt eſſe ornatum habitualem, vt olim D.Thom. diſtinc.1. q.1.4.5. Paludan.q. 3. Capreol.quæſt.1. Alexand.4.p.q.26. mem.1. contra quos lib.de ſacrament. capit.12. [n] [o] Concil. Trident.ſeſſ.14.c.1. & Pius V. in Catechiſ. [p] D.Thom.q. 86.5. Soto, diſt.15. quæſtio.1. articu.5. Ledeſm. quæſt.27. art.5. ſic plenius extrema vnctio datur contra reliquias peccati, & Trident.ſeſſ. 14.in procem.de vnctione, eſt ſacramentum conſummatiuũ

fuit bonus latro. dicitur etiam à quibuſdam patribus fuiſſe martyr [k] in proprio ſanguine baptizatus: ut qui forte propter Chriſti cõfeſſionem in cruce durius fuerit tortus, ac ſubinde ſine vlla purgatorii pœna tranſlatus eſt in paradiſum. ſed martyrem fuiſſe negat ſerio B. Aug. [l]

3 Tertius effectus eſt gratia ſacramentalis, [m] ideſt, ſpeciale auxilium diuinæ aſſiſtentiæ in eum finem, ut præſeruet à peccatis, & facilius homo perſeueret in iuſtitia. fit etiam homo per confeſſionem ex cognitione ſui humilior, & cautioř, & dictis auxiliis roborantur potentiæ eius, ut fortius decertet, ac vincat hoſtẽ humani generis: qui hanc Chriſtianæ uirtutis arcem per hæreticos violenter impugnat, [n] ſciens quicquid pietatis, & religionis in Eccleſia conſeruatur, id magna ex parte confeſſioni tribuẽdum eſſe. [o] 4. tollit reliquias peccatorum, [p] vt propenſiones in praua obiecta relictas ex variis: & dat uigorem contra tædium, & fatigationẽ animi, & corporis ex peccato relictam, & tepiditatem ſpiritualem.

4 Inter effectus connumeratur, quod pœnitentia ante communionem ex præcepto diuino neceſſaria confert veſtem nuptialem, [q] qua diſponitur homo ad cœleſte conuiuium, ne repulſam patiatur. deinde dum etiã pœnas, & venialia remittit, diſponit ad introitum gloriæ, [r] & per claues aperit ianuam cœli, quem effectum baptiſmus totã pœnam cum culpa remittens habet efficacius. [ſ] Interdum in viris piis qui deuote cõfitentur, ſequitur magna conſcientiæ pax, & tranquillitas, [t] cum ſpiritus iucunditate. fruitur pœnitens, officio Confeſſarii, qui doctor eſt ignorantis, & ſcrupuloſi, dum intellectum conſiliis illuminat: & ut pater ſpiritualis, & amicus [u] iuuat impotentem, ut facilius exequatur ea ad quę tenetur: maxime ſi prælatus ſit, qui adiutus notitia confeſſionis, gubernat prudentius ſubditos ſibi intus, & incute notos; & ſaluo ſigillo, aut de pœnitentis licentia curat impedire mala quædam imminentia, ut libro 3. capit.23. dicetur. Ex hac tamen paternitate non contrahitur cognatio cum filiabus ſpiritualibus, [x] quaſi circunſtantia ſpeciem mutans, & neceſſario confitenda. qui tamen filias intra cõfeſſionem, aut

q pœnitentiæ. ſup.lib.de confirmat.cap.9. [q] Matth.22. quod expoſuit Auguſt. Gregor. homil. 28. in euang. & Patres de veſte caritatis: & ante communionem requiritur confeſſio, & probatio per
r Eccleſiam Trident.ſeſſ.13.cap.7. & can.vlt. [r] D.Thom.add.q.10. artic.3. & 3.p.quæſt.86.4. quia remittit quaſdam pœnas. & q.87.
ſ 1. tollit venialia. [ſ] Supra de baptiſ.cap.16. D.Thom.quæſt.69.7.

t non ita olim circuncisio.quæſt 70.4. ad quartum. [t] Trident.ſeſſio.14.cap.3.fin. Colonienſ. Catechiſ.Pij V. [u] ſic ſecreta etiam
u grauia reuelantur amico fideli, & parenti. [x] D.Thom. add.quæ-
x ſtio.56.2.ad 8. Sot.diſtinct.42. quæſtione 1. artic.2. & tamen grauiter punitur. cap.omnes, cap.ſin.30.quæſtio.1. D.Thom. opuſc. 64.cap.22. Bernard. Diaz. pract.cap.77.

circiter ſolicitat ad turpia, denunciandus eſt cenſoribus fidei, quaſi videatur de ſacramẽto male ſentire.

CAPVT XV.

Venialia licet non ſint materia neceſſaria, remittuntur per abſolutionem. & §.3. per alia ſacramenta: quæ tamen per ſe non ordinantur contra uenialia.

§.2. *Remittuntur venialia aliis remediis.*
4 *Vt per ſacrificium miſſæ, & per contritionem per modum contrarii.*
5 *Per feruentis caritatis actum.*
6 *Oratio quomodo impetret liberationẽ animæ à purgatorio.*
7 *Numerantur nouem remedia contra venialia.*
8 *Animæ dum intrat purgatorium remittuntur culpæ veniales per dilectionem feruentem.*

QVidam putant tranſeunte actu peccati venialis nihil culpæ, aut maculæ [a] remanere: ſed reatum pœnæ temporalis, [b] at re uera in habitu manet aliqualis macula, [c] cuius Deus autor eſſe nõ poteſt, [d] præter obligationẽ pœnæ à Deo illatæ. Quædam remedia ſunt immediate inſtituta contra culpas veniales, ut pœnitẽtia, dilectio Dei feruens [e] aqua benedicta, & ſacramẽtalia. quędam immediate ad remiſſionem pœnæ, ut ſatisfactio etiam aliena, & indulgentiæ. Sublato uero toto reatu pœnæ tollitur ex cõſequenti culpa: [f] quamuis communiter prius eſt remiſſio culpæ, quam pœnæ, ut ſemper fit ĩ remiſſione peccati mortalis conſiſtit culpa venialis, [g] in eo quod animã ſubobſcurat, & habet imperfectam conuerſionem ad bonum commutabile, [h] impedit à feruoroſis actibus caritatis, [i] familiaritate amicitiæ, ſpirituali conſolatione, & illuſtratione, priuatque copioſis auxiliis quę cõmuniter Deus cõfert feruoroſis. Dũ uero remittitur culpa venialis tollitur dictũ impedimẽtum, & redditur hoĩ ſpecialis familiaritas cũ peculiaribus, auxiliis, tollitur inordinata cõuerſio, & minuitur pœna ſenſus conuerſioni reſpõdens. Interdum veniale remittitur abſq; ullo merito ꝓprio, aut in-

CAP. XV.

[a] Almaio. [a] [b] 4. diſt.21. Maior. diſtinct.41.quæſt.1. colum.4. Med. tractat.1. de pœnitent. quæſt.3.& de reſtit. quæſtio.7. Erius de colloquio Vuormacien. & propendet Taper.art.2.& probabile dicit Scot. diſtinct.21.quęſtio.1. vbi Almain. & propẽdet Gabriel.diſt. 16.quæſt.5. artic.1. not.2. & problema dicit Cordub.lib.5. q.8. & 11. [c] communis Theolog. D. Tho.3.p. quæſt.87. artic.1. & 3. ad primum. cum Auguſt. de pœnitentiæ medicina.cap.5. de vera, & falſa pœniten. capit.18. Quamuis D.Thom.1.2.quæſtio.89.1. nõ ſatis ſe declarat. tenet Durand.diſtinc.16.q.2. diſtinct.21.quęſt.1. Sot.diſtinct.15.q.2. 2. Ledeſm.1.p.quæſtio.27.4.quæſt.28. 2. fauet D.Thom. de mal.quæſt.7.art. 12. Vega lib.12. in Trident. cap.26.lib. 14.cap.17. Abulen. Matthęi.25.q.711. Nauar.cap.14.num. 31. K. qui diſtinguũt culpam etiam in habitu à reatu pœnæ. [d] Quia ut Deus nõ poteſt eſſe cauſa peccati in actu, ut probat D. Thom. 1.2. q.79. ita nec auerſionis in habitu: & priuatio gratiæ, vel nitoris, ut eſt voluntaria ex actu, pertinet ad peccatũ. D.Tho. 1.2. quæſt.76.2. ad 2. Marſil.2.q.18. ſic in priuatione iuſtitiæ debitæ conſiſtit peccatum origin. ita Deus non eſt autor aliqualis maculę, q̃ relinquitur ex peccato veniali. [e] inf.§. 6. [f] Communis, & fatetur etiã Scot. &

g cit.lit. A. aliàs manaret in culpa, ſine vllo debito pœnæ. [g] D.Tho. 3.p.q.87.3.& 1.2.q.88. Aſtenſ.lib.5. tit.4.art.2. Summiſt.verb.peccatum. quare etiã venialia ſunt fugienda 22.q.2.c.1. & aliis.4.ſeq.
h glo.c.ſi aliquid, 22.q.4. [h] D.Tho.3.p.q.87.art.1. & 2. ad 3. D.Th.
i 2.2.q.24.8. ad 2. quare in ſtatu innocẽtiæ ob perfectionẽ caritatis non eſſet peccatũ veniale. 12.q.89.3. nec in Angelis.art.4. nec fuit

fuſione gratiæ, [k] vt per indulgentias, & alienã ſatisfactionem alteri tuſto applicatam.

2 Abſque ſacramento in re, vel in voto, uel abſque formali dolore pœnitentiæ, [l] remitti poſſunt venialia varijs remedijs, quibus hominem vti decet. 1. non per ſolam vim naturæ, ut quidam putant: [m] nam remiſſio venialium pertinet ad ſanctitatem ſpiritualem qua diſponitur homo ad ingreſſum cœleſtis beatitudinis, quæ proinde non habetur abſque ſupernaturali remedio, & virtute quam participat ex Chriſto paſſo, [n] & aduocato noſtro. 2. non poteſt homo ſine gratia habituali, [o] ſatisfacere pro veniali per opera propria, quamuis fiant ex ſupernaturali auxilio Dei: quia ſine gratia non habent valorem meriti, & pretij apud Deum: [p] quamuis quidam [q] dicant oppoſitum: ut rex remittere non ſolet leuem iniuriam ei qui pro grauiori non vult ſatisfacere. quare venialia in quibus homo decedit cũ mortalib. puniuntur per accidens in æternum. [r] ſi vero admittatur caſus, vt paganus decedat cum originali, & venialibus tantum, [ſ] hic æterna pœna ſenſus damnabitur pro veniali ſic adiuncto: [t] ſed mitius, quia nec habebit formale odium Dei, nec triſtitiam de carentia diuinæ viſionis. re uera tamẽ paganus communi lege ſi poſt plenum rationis vſum nõ conuertatur, & præſertim vrgente mortis articulo, peccat mortaliter [u] atque ita in infernum damnabitur cum pœna damni, triſtitia, & pœna ignis.

3 Ad venialium remiſſionẽ nec extrema vnctio, nec aliud ſacramẽtum per ſe inſtituitur, ſupra lib. de confirmatio. c. 9. cum minora remedia ſufficiant. remittuntur tamen per omne ſacramentum digne receptum, ſicut & remittitur mortale, quod grauius eſt. 1. baptiſmus remittit omnem culpam, & pœnam, ſic & martyrium. Si tamen cum obice venialis complacentiæ recipiatur, non impeditur principalis effectus circa reliqua tantum peccata, ut ſupra lib. de baptiſm. cap. 26. dictum eſt. 2. venialia ſunt materia ſufficiens ſacramenti pœnitentiæ, quamuis non neceſſaria. quare licet Ioan. cap. 20. fauor clauium extendatur ad venialia, ut abſolui poſſint, non tamen rigor, ut ligari, & retineri valeant: [x] nec Eccleſia facere illa poteſt materia neceſſaria, [y] ita ut alijs remedijs, quam per abſolutionem, uel in ordine ad illam non remittantur, poſſet tamen compellere omnes ad confeſſionem annuam, ita ut liget eos qui non habent conſcientiam peccati mortalis: [z] quia licet primarius finis huius ſacramenti in iſto ceſſaret, obligaret tamen præceptum ob finem ſecundarium vtilitatis noſtræ, & cultus diuini. Sic enim obligat ad communionem Paſchæ, quo tamẽ tempore ius diuinum non obligat, & obligare poſſet ad ſacramenta cõfirmationis, & extremæ vnctionis, ut quidam obligaſſe putant, de quibus libro de confirmat. capit. 1. & 7. poſito eo præcepto, ſatis eſſet homini iuſto confiteri unum veniale, aut aliquod ex peccatis rite abſolutis, ut fieret vera confeſſio. de facto tamẽ Eccleſia generali præcepto neminem obligat ad confeſſionem, niſi eum qui poſt præcedentem abſolutionem habet conſciẽtiam peccati mortalis, quamuis quidam [a] ſignificent de facto ad venialia obligare cap. omnis vtriuſque ſexus, at ſatis eſſet, ut hic in Paſcha ſe præſentet parocho ante communionem, & dicat ſe non confiteri, quia non habet conſcientiam peccati mortalis. [b] ſtatuto tamen religionis ex tacito regularium conſenſu quidam obligantur ſub veniali, cõfiteri ſaltem venialia aliqua quolibet menſe, ſup. cap. 4. §. 10.

4 Extrema vnctio, ut eſt contra reliquias peccati, ita ex conſequẽti contra ea uenialia quæ ex fragilitate, & fomite fiunt, ſupra lib. de confirmat. cap. 9. euchariſtiæ receptio,

in Beata Virgine, Trident. ſeſſio. 6. cano. 23. [k] Diuus Thomas 3. p. quæſt. 87. 2. Paludan. diſtinct. 16. quæſt. 1. a. 2. Soto, diſtinct. 15. quæſt. 2. 2. Ledeſm. quæſt. 28. artic. 2. ſic in purgatorio remittuntur ſine augmento gratiæ. D. Thom. de mal. quæſtio. 7. artic. 11. ad 16. [l] D. Thom. quæſt. 87. 1. vbi Caietan. & diſtinct. 16. quæſtio. 2. 2. 2. de mal. quæſtio. 7. artic. 11. Paludan. diſtinc. 16. quæſt. 1. artic. 2. & ponunt regulam: dilectionem Dei tunc eſſe virtualem pœnitentiam venialiũ, quãdo homo ita eſt affectus, vt ſi de illis cogitaret, doleret: cum nulli peccato ſit virtualiter affectus. quam regul. Soto, diſtinctio. 16. quæſt. 2. 1. Ledeſm. quæſt. 28. 1. dub 7. ſine cauſa impugnãt, ex eo quod homo fragilis interdũ, ita diſpoſitus, vt tentationi graui ſuccumberet, & tamen habet feruentem dilectionem Dei. At re vera hic non eſt virtualiter affectus vlli peccato, de quo agit D. Thom. Durand. vero, diſtinctio. 16. quæſtio. 2. nume. 9. diſtinct. 21. quæſt. 1. fin. c. & ad primum, tenet requiri pœnitentiam formalem: nam Auguſt. epiſto. 108. enchirid. capit. 71. & in fin. lib. 50. hom. vocat pœnitentiam, & ſatisfactionem, dicere orationem Dominicam, qua remittuntur debita noſtra. 1. venialia. & Caniſ. in Catech. cap. 5. quæſtio. 19. ſed re vera illa non eſt formalis pœnitentia. [m] Sentit Durãd. Vtroque loco. Gabriel. diſt. 16. quæſt. 3. ibi Maior. & Nominal. Scot. diſtinct. 15. quæſt. 2. quamuis dubitet diſtinct. 21. quæſtio. 1. quæ ſententia forte haberet verum, ſi homo in puris naturalibus creatus peccaret venialiter. qui vt mereretur temporalia bona, ita ex benigna Dei prouidentia ſatisfaceret per vim naturæ cum nõ ſit inimicus. [n] D. Thom. quæſt. 87. 2. & 4. Petrus Sot. de pœnitent. lect. 18. glo. interlin. in id Pſalm. 31. Beatus vir cui non imputauit. quod gloſſ. intellexit etiam de venialium, ſic pro venialiter ſit oratio Dominica, vt ait Auguſt. ſupra. & Concil. Mileuit. cap. 6. item nemo liberatur ab vlla miſeria niſi per Chriſtum Trident. ſeſſio. 6. cap. 11. facit Arauſic. 2. capit. 14. & 22. quod etiam de venialibus exponit Auguſt. tract. 1. in 1. Ioan. 2. ſi quis peccauerit adoocatũ habemus Chriſtum. & cap. 1. ſanguis Chriſti emundat nos ab omni peccato: & ſubdit ſi dixit, quia peccatum. facit Medin. tract. 3. quæſt. de ſatisfac. Suar. 3. p. q. 1. artic. 4. dub. 4. §. 9. [o] communis D. Thom. 3. p. quæſt 87 4. & 12. q. 87. 5. ad tertium. mal. q. 7. art. 10. diſt. 16. q. 2. 1. 2. & 3. ibi Richard. artic. 5. q. 2. Paludan. quæſt. 1. artic. 1. concluſ. 3. Bonauent. diſt. 21. artic. 1. q. 1. ibi Richard. artic. 2. q. 3. Alexand. 4. p. q. 65. memb. 3. art. 3. §. 4. Soto, diſtinct. 15. q. 2. art. 4. Pet. Sot. lect. 18. Capreol. Caietan. Abulenſ. Matth. 18. quæſt. 140. Richar. Victor. opuſc. de differentia venialium, & mortaliũ. omnes Recent. [p] 1. Corint. 13. ait eleemoſynam, & martyrium ſine caritate nihil prodeſſe. Eſa. 1. quid mihi multitudo victimarum. Eccleſ. 34. dona iniquorum nõ probat altiſſimus, nec in multitudine ſacrificiorum propitiabitur. aliàs enim Pagano ſine fide, & applicatione Chriſti remitterentur venialia. [q] Durand. diſtin. 16. q. 2. ait in pręſenti remitti per actum bonum, qui repugnat veniali: vt fides in peccatore augetur diſpoſitiue p actum ſupernaturalem, qui eſt proportionatus. at Scot. admittit remitti in futura vita, & Gabr. diſt. 16. q. 3. artic. 3. dub. 2. & diſ. 21. remitti etiam in inferno, dum ſoluitur pęna finita, quæ debetur veniali. quæ ſententia eſt valde falſa. [r] D. Thom. 1. 2. q. 87. 5. ad 3. & communis Thomiſt. [ſ] vt admittit Scot. Nau. ſed non admittunt Caiet. cum D. Tho. 12. q 89. 6. ibi Frat. Med. & addit. q. 69. 7. ad 2. Alexan. 4. p. q. 65. memb. 3. art. 4. §. 1. Soto. d. 45. q. 1. artic. 1. D. Thom. de mal. q. 5. artic. 2. ad 8. & 2. diſt. 42. q. 1. 5. ad 7. Capr. Henr. quolib. [t] Fatentur Alexand. D. Thom. 1. 2 q. 89. 6. & in 2. diſt. 33. q. 2. 2. ad 1. ibi Durand. q 3. nu. 5. imo. diſt. 16. q. 2. diſ. 21. q. 4. ait quod tali veniali debetur pœna damni. quem in hoc taxat Carth. d. 21. quęſt. 6. idem Richard. d. 21. art. 2. quæſt. 3. diſt. 45. art. 1. q 1. & dicit communem Victor. relect. de vſu rationis. Cano relect. de ſacram. [u] D. Thom. & alij autores, quia iſti pueri ſcient in die iudicij ſe habuiſſe proximam potentiam conuerſionis, & gratiæ, dolebunt de priuatione beatitudinis quam habere neglexerunt. [a] Hæc omnia dicuntur in Conc. Trident. ſeſſ. 14. cap. 5. can. 7. Richard. diſtinc. 21. artic. 3. quæſt. 1. Durand. q. 3. Nauar. cap. 2. num. 6. communis, & certa ſententia. D. Tho. 3. p. q. 65. 1. ad 8. Soto. diſt. 1. q. 6. 1. quare venialia non dicuntur ligari, & retineri, ſed mortale q claudit ianuam cœli, ut dicit D. Tho. q. 84. 2. Taper. artic. 5. fol. 112. communis. [y] Sot. diſtinct. 18. q. 3. artic. 3. Paludan. diſt. 17. quæſt. 2. artic. 4. Sylueſt. confeſſ. 1. §. 13. [x] ſup. cap. 4. B. quod ſupponit D. Thom diſt. 17. quæſt. 3. 1. 3. [a] ſup. cap. 4. B. tenet Bonauent. d. 17. in 2. p. illius artic. 4. quæſt. 1. quamuis art. 2. q. 1. ſolum. dicit, quod tenetur de veniali agere pœnitentiam. idem Richard. artic. 2. q. 4. ad primum. Almaso. artic. 2. ſupplem. Innocent. quod hic per accidens tenetur confiteri. [b] propendet Richard. & tenet Alexand. 4. parte, quęſt. 77. memb. 1. articulo 1. & ſecundo. Angel. confeſſor. 2. §. penult. quod Soto ſine cauſa impugnat. addit Richard. ob

quia per ſe cauſat, vel auget feruentem actum deuotionis, tollit venialia, [c] quæ impediunt feruorem caritatis, & generaliter omne ſacramẽtum, ut cauſat gratiam, ita de ſe efficax eſt ex operato tollere venialia, [d] ſi affectum virtualẽ peccati homo non habeat: quia hæc ſunt medicamenta cõtra morbos ſpirituales, & vt recta perducant in gloriam qua ratione omne ſacramentum interdũ attrito remittit mortalia, ac ſubinde venialia ei cõiuncta, nec oportet, vt eucharistia excitet feruẽtem actum, per quem tollat venialia, [e] ſed ſatis eſt, ad hunc effectum, gratia, quam confert ex operato, ut de baptiſmo, & de martyrio conſtat: nam & hoc modo remittit mortale ex operato quod maius eſt. nec ad remiſſionem venialium ſacramentum requirit aliam præuiam diſpoſitionẽ, quam ut homo velit ſuſcipere ſacramentum in remedium peccatorum, & re ipſa digne ſuſcipiat: [f] atque ita nõ tantum baptiſmus, ſed extrema vnctio, & abſolutio quæ extenditur etiam ad oblita (ſup. capit. 13. §. 8.) remittit omnia venialia quo ad culpam, & id præſtat omne ſacramentũ niſi obicem inuenerit: quia non eſt minor ratio de his quã de illis venialibus: qui vero putant ſacramenta non expellere venialia, niſi quia excitant bonum motum, ut dictum eſt, aiunt nõ remitti niſi ea quibus bonus ille motus opponitur, quaſi pœnitentia virtualis. ſed horum quoſdam interpretari poſſumus de plena remiſſione venialiũ quantum ad pœnas.

5 Tandem per ſacrificium miſſæ ijs qui ſunt offerentes, aut pro quibus ſacerdos ſpecialiter offert, confertur ſatiſfactio pro pœnis ex opere operato. [g] propter quod inter remedia cõtra venialia numeratur auditio miſſæ: ſublata vero omni pœna, ex cõſequenti tollitur culpa. Quidam ita grauem putant malitiã culpæ venialis, ut negent iuſtos mereri de condigno veniam illius. [h] At ſane mereri ita poteſt: [i] ſicut & de iuſtitia ſatisfacit pro reatu talis culpæ, & generaliter ex opere operantis per omne opus meritorium proprium remittitur ſaltem pars pœnæ venialibus debitæ: [k] quia omne meritum eſt ſatisfactorium, & qui meretur finem gloriæ, meretur tolli impedimenta conſequendi gloriam, ſaltem ex parte. 2. per generalia opera pœnitentiæ, & miſericordiæ, [l] vt per eleemoſynam, & remiſſionem iniuriarum, præſertim eum intentione ſatisfaciendi [m] pro culpis. 3. per actum generalem contritionis, vt remittitur omne mortale, ita & omnia venialia, [n] quorum homo non conſeruat virtualem cõplacentiam: cõtritio enim eſt exuperans ſatisfactio, & per modũ contrariæ diſpoſitionis expellit inordinatã cõuerſionem relictã ex venialibus. nec mirum quod iuſtus ad breue tẽpus maneat abſq; omni culpa. [o] ſed quia venialia connexa nõ ſunt, fieri poteſt, ut homo ſpeciali ratione deteſtetur vnum genus peccati, puta omne mẽdacium, nec tamen remittatur ſibi aliud veniale, [p] quod nullo modo deteſtatur, aut cuius retinet virtualem complacẽtiam. 4. per attritionem quandã venialibus oppoſitam hæc iuſto remittuntur: ut quæ habetur ob turpitudinem peccati, & propter pœnas purgatorii, [q] aut inferni: hæc enim cum ſacramento ſatis eſt ad effectum gratiæ, & remiſſionem mortalium. [r]

6 Tandem directe tolluntur per feruentem caritatis actum, [ſ] cum propoſito firmo vitandi omnia venialia diuiſiue, [t] id enim habere poteſt, & implere iuſtus ad breue tempus, quia hic actus habet connaturalem repugnãtiam nõ minus cum omnibus venialibus quã cum vno, & eſt illorum virtualis pœnitentia, ſecluſa ratione meriti. vt lapis dum feruẽti impetu fertur in proprium locum rumpit impedimenta viæ, & Sampſon impetu rupit vincula quibus ligatus erat. tepida dilectio non ſic expellit omnes veniales culpas ſtatim per modũ diſpoſitionis contrariæ: ſed cum ea ſecundum quoſdam, [u] ſtare ſimul poteſt inordinatus, & venialis motus appetitus, aut certe ſtat virtualis complacẽtia in peccato veniali: nõ tamẽ culpa, [x] ne alias admittamus hominẽ apud Deum ſimul mereri, ac demereri, quamuis per diuerſos actus.

7 Importuna oratio per modum impetrationis obtinet remiſſionem

confeſſionem venialiũ in genere poteſt abſolui, quia de ſolis mortalibus tenetur in ſpecie. [c] Diuus Tho. quæſt. 79. 4. Ambr. 5. de ſacrament. cap. 4. Petrus Sot. de pœnitent. lect. 8. Bellarm. lib. 4. eucharist. cap. 19. ad fin. Soto. diſt. 11. quæſt. 2. artic. 4. [d] D. Thom. 3. p. q. 87. 2. Bonauent. d. 21. artic. 1. quæſt. 2. Petrus Soto, lect. 11. Sot. diſtinct. 15. q. 2. 3. Ledeſm. 1. p. q. 28. art. 3. Alexand. 4. p. quæſt. 65. memb. 3. artic. 4. §. 3. Recent. [e] Quod tamẽ ſignificat D. Thom. quæſtio. 79. 4. & Petrus Sot. lect. 18. ſed D. Thom. quæſt. 86. 2. Soto, & Ledeſ. probãt oppoſitum cum Alexand. [f] nam & D. Thom. q. 86. 1. ad ſecundum. fatetur remittere mortalia ex operato, quod maius eſt. Ledeſm. & Soto, diſtinct. 15. Recent. cum tamen idem Soto, diſt. 11. quæſt. 2. artic. 4. Videatur negaſſe. [g] Trident. ſeſſio. 22. capit. 2. [h] Petrus Soto de pœnitentia. lectio. 18. & tribuit D. Thom. 3. quæſt. 87. 4. & Anſelm. [i] Cõmunis. D. Thomas, quæſt. 87. 3. ad tertium, & facit. 1. 2. q. 72. 5. Paludan. d. 16. quæſtio. 1. num. 24. Gabriel quæſtio. 2. Maior. quæſtione 5. art. 1. item Durand. diſtinct. 21 quæſt. 1. Scot. q. 1. Suar. 3. p. quæſtio. 1. articu. 4. dub. 4. §. 9. [k] Nam opus meritorium, etiam remiſſum, meretur augmentũ gratiæ, & caritatis non quidem per modũ diſpoſitionis, quia non augetur ſtatim. D. Thom. 1. 2. quæſtio. vltima, artic. 8. ad tertium, & 2. 2. q. 24. 6. ad primum. & ibi Caietan. Frat. Med. Baſies, & Recent. ſed per modũ meriti, cui ſuo tẽpore dabitur gloria. [l] Recent. & de operibus miſericordiæ colligitur, ex ſcriptura, & Patribus citat. de bapt. cap. 35. Bellarm. lib. 4. de pœnitent. cap. 3. & 4. [m] Sic limitandi ſunt. Ledeſma, quæſt. 28. artic. 1. dub. 10. & quidam qui requirunt intentionem ex fine pœnitentiæ. [n] contritio eſt optimum remedium: & licet non doleat de veniali ſuper omne deteſtabile. 1. ſuper mortale, ſatis eſt quod doleat ſuper omne malum pœnæ. ſic feruens actus temperantiæ per modum diſpoſitionis contrariæ tollit venialem intemperantiam. D. Thom. mal. q. 7. artic. 11. ad 4. d. 17. q. 2. 2. 4. ad 3. Caieta. q. 87. 1. fin. Ledeſ. q. 28. 3. Soto, diſt. 15. q. 2. 3. non tamen remittit contritio omnem pœnam venialium niſi feruens ſit, cum tamen tollat pœnam æternam damni cui contrariatur. [o] D. Thom. 3. p. quæſtio. 70. 4. ad ſecundum. Caietan. 3. p. q. 8. artic. 3. fin. vt probat

Vega. lib. 12. in Trid. cap. 9. 21. 22. 25. lib. 14. cap. 17. 19. 20. opuſc. de iuſtific. quæſt. 8. Frat. Med. 1. 2. q. 109. 8. concl. 4. Soto lib. 3. de natura, & gratia. cap. 4. & citaot Hilar. Cyprian. Sixt. 1. Ambroſ. Hieronym. dialog. 1. [p] Mant. & Recent. [q] [r] Communis, Recent. contra Ledeſm. q. 28. artic. 1. dub. 10. [ſ] D. Thom. q. 87. 1. diſt. 16. quæſt. 2. 2. 2. mal. q. 7. artic. 11. Paluda. diſtinct. 16. quæſt. 1. diſt. 17. quæſt. 1. 2. Richard. artic. 5. q. 2. Soto. diſt. 15. q. 2. 1. Ledeſ. quæſt. 28. 1. Palac. diſtin. 16. q. 2. d. 22. quæſt. 1. ad fi. Vigoer. cap. 18. §. 4. verſic. 6. cap. 18. §. 4. verſic. 8. Petr. Soto rit. de venial. & eſt communis, & certa ſentẽtia. [t] D. Tho. 1. 2. quæſt. 109. ar. 8. vbi Frat. Med. [u] Vt aiunt Caietan. 2. 2. quæſt 33. 1. ad 3. q. 83. artic. 13. Auguſt. in morali. capit. 14. Med. C. de reſtituc. q. 27. Victor. relect. de augment. carita. putat eſſe certum. & Veg. infra. citat Adam. in 2. ſentent. fi. Gulielm. de bel. mon. Monald. & Dauid de Caſtro nouo, quod probabile putant Almain. tracta. 1. moral. cap. 12. D. Tho. 1. 2. q. 114. art. 10. ad ſecundũ. Mant. Peña, Fr. Medi. prælect. atque ita obſtetrices meruiſſe aliquid, licet bonæ intentioni admiſcuerint mẽdacium Exod. 1. D. Thom. 2. 2. quæſt. 110. 4. ad quartum, cum Gregor. 18. moral. cap. 2. & 4. Auguſt. enchir. cap. 22. 23. lib. cont. mendac. Abulenſ. 1. Reg. cap. 19. quæſt. 21. Adrian. quodlib. 8. artic. 1. glo. cle. 1. de reliq. & venerat. Sanct. & ſimul ſtare hos duos actus ſignific. D. Thom. 1. 2. q. 88. 1. ad ſecundum, & tertium. Nauar. de indulgẽt. not. 32. num. 45. & in prælud. 7. nu. 21. [x] Cõmunis Theolog. 2. diſtinctio. 40. vbi D. Thom. quæſtio. 1. 4. Scot. Gabriel. Almam. Durand. quæſtio. vlt. Bonauent. diſtinctio. 41. quæſtione prima. Gregor. diſtinct. 42. quæſtio. vnic. articulo 1. argumen. 3. Maior. 1. diſtinct. 17. quæſtio. 11. Marſil. 1. quæſtio. 17. Abulenſ. Matth. 6. quæſtio. 8. & retractans. Caietan. opuſc. 17. qq. tom. 1. quæſtio. 14. & in Matthæi. 6. Taper. artic. 11. Baſies. 2. 2. quæſtione 14. artic. 6. par. 971. & Recent. eſſe probabilius. Veg. lib. 11. in Trident. cap. 27. Cordub. lib. 1. qq. quæſt. 8. colum. penult. & quæſt. 50. par. 403. lib. 2. quæſtione 23. colom. 7. cum Gerſon. Medin. Nauar. de orat. not. 1. num. 6. not. ſecundo, numero 8. not. 6. numero 2. 32. not. 13. numero 38. 47. Latin. not. 3. nume. 49. colligitur Matthæi. 6. attendite ne iuſtitiam, & Trident.

venialium, ſine alio actu, ut quidā dicunt. [y] ſic enim iuſtus interdum impetrare videtur ſecundum quoſdam liberationem animæ à purgatorio: [z] & Chriſtus ſecluſa ratione ſatisfactionis pro pœna, & redemptionis ſacrificijque contra culpam, & cauſæ meritoriæ, [a] impetrauit nobis per orationem ſuam omnia bona: [b] ſed veroſimilius eſt nonquam ſola impetratione hominis cōcedi eidem, aut alteri veniam culpæ, aut pœnæ, niſi aliqua via applicetur ei ſatisfactio, [c] aut impetretur bonus motus voluntatis, per quem ſalua diuinæ iuſtitiæ lege id fiat.

8 Per ſacramentalia, quæ Eccleſia inſtituit, poteſtate ſibi diuinitus data, [d] remittuntur culpæ veniales, aut ſaltem pœnæ: non ratione impetrationis tantum, aut quia excitant motum pœnitentiæ, uel caritatis, [e] ſed ex opere operato: [f] numerantur vero nouem remedia. 1. aqua benedicta, ab Apoſtolorum tempore. [g] quæ habet eximios effectus. 2. panis benedictus. [h] 3. vnctio quædam ſacra, ut quæ fit ante baptiſmum, & dum conſecrantur manus ſacerdotis, caput Epiſcopi, aut Regis vncti, ut libro de ſacrament. cap. 11. dictum eſt. 4. benedictio Epiſcopalis. [i] 5. confeſſio generalis, [k] & tunſio pectoris. [l] 6. ingreſſus in Eccleſiam conſecratam, vel oratio facta in illa. [m] 7. oratio Dominica, [n] aut ſimilis qua petimus dimitti debita noſtra quotidiana. 8. auditio miſſæ, de qua ſuo loco dicetur, in qua audientes ſimul offerunt, & participant fructum ſacrificii. 9. audire concionem ſacram.

9 Interdum homo iuſtus vſque ad finem vitæ, durat in peccatis venialibus, quæ non remittuntur in præſenti vita per gratiam finalem, quaſi fomes ſit extinctus, aut ligatus, [o] hoc enim nulla ratione probatur, nec fomes ante mortem extinguitur: [p] nec extremo mortis dolore remittuntur ex operato, ſed cū primum homo non eſt, anima elicit feruentem actum caritatis per quem ſibi datur totum augmētum gratię, & caritatis, quod meruit per totam vitam, [q] & eo actu per modum contrariæ diſpoſitionis remittuntur ſtatim venialia quo ad culpam, [r] ſimulque per ſpontaneam acceptationem pœnarum, quæ eſt virtualis pœnitentia, nec tamen remittuntur omnes pœnę, ſed paulatim ſoluuntur per ſatiſpaſſionem: [ſ] & ſicut animæ iuſtę debetur gloria de iuſtitia, ita huic actui caritatis per modum cōtrariæ diſpoſitionis, & fortaſſe meriti de congruo, [t] debetur remiſſio culpæ venialis, aut alicuius pœnę: quia cum actui debetur gloria, debetur ablatio impedimentorum eius, [u] ſi homo pręſtet quod in ſe eſt.

Trident. ſeſſ. 6. can. 25. quod ſi longe orationi admiſceatur diſtractio venialiter interrumpit meritum pro eo tempore. D. Thom. 2. 2. quæſt. 83. artic. 13. ad tertium, cum Baſil. [y] Vega lib. 6. in Trid. cap. 38. [z] Caietan. tract. 2. de indulgent. quæſt. 5. Nauar. add. §. in Leuit. not. 22. num. 15. & not. 20. num. 46. probat apto exemplo iuncto. nume. 44. & 49. fauet Greg. cap. animæ. 13. q. 2. [a] D. Thom. 3. p. q. 48. per totam, & artic 6. ad tertium. [b] D. Tho. 3. p. q. 81. [c] Hoc ſignificat Soto. d. 45. quæſt. 2. artic. 3. ante 2. concluſ. ad fin. Medin. tractat. 6. de orat. quæſt. 5. Ledeſ. 2. par. q. 16. artic. 13. colum. 4. D. Thom. add. q. 72. fi. Durād. 3. diſt. 22. q. 4. & in 4. d. 45. q. 1. [d] Dictum eſt de ſacram. cap. 10. & Bellarm. lib. 2. de ſacrament. cap. 27. lib. 4. de verbo Dei. cap. 3. lib. 3. de cultu Sanct. ca. 7. agens de aqua benedicta. ſit poteſtas dandi indulgentias, abſoluendi à cenſuris, definiendi res fidei, & morum, canonizandi Sanctos, inſtituendi beneficia, eſt diuinitus data Eccleſię à Chriſto. Nauar. add. lat. cap. 23. nu. 10. & cum Caiet. to. 2. tract. 9. q. 1. & D. Tho. 2. 2. q. 100. artic. 4. cap. dilecto. de præbend. Vt videtur dicere D. Th. 3. p. quæſt. 87. 3. ad 1. & 3. & de exorciſmo. quæſt. 71. 3. & diſtinct. 16. q. 2. 4. 4. mal. q. 7 artic. 12. ad quartum. Palud. d. 16. q. 1. artic. 4. concluſ. 4. Sylueſt. verb. aqua benedicta §. 1. Petr. Soto. tit. de pœnitentia lect. 18. ſit cōſecratio Eccleſiæ, ut Dei inſtrumentum, excitat deuotionem orantibus in ea D. Thom. quæſtio. 83. 3. ad 3. Soto, diſtinct. 13. q. 2. 3. ad tertium, addit Paiua lib. 3. orthodox. explicat. p. 326. Deus reſpiciens ad orationem Eccleſiæ conſtituentis, excitat deuotionem in recipiente aquam luſtralem, & ſic remittit venialia. hæc ſententia vtilis eſt, vt curemus cum deuotione recipere ſacramentalia. [e] Soto. d. 6. quæſt. 2. 3. diſtinct. 15 q. 2. artic. 1. & 3. addunt Ledeſ. q. 28. artic. 3. Cano lib. 12. de loc. c. 13. ad nonum. Victor. Manc. & Recent. quod ſi quis cum dolore de ſe inſufficiente ſuſcipiat deuote aquam benedictam, reputatur ſufficiens ad maiorem indulgentiam, ut minor diſpoſitio cum ſacramento eleuatur: quod ſignificat D. Thom. ſupra, & Alex. Pap. d. cap. aquam. de conſecrat. diſt. 3. ſatis tamen eſt, ut quis aſpergatur aqua benedicta, dum adeſt in Eccleſia, vt ſpiritualiter proficiat per ea quæ ibi aguntur: vt qui benedictionem Epiſcopalem ſuſcipit dū ibat ad comitandum Epiſcopum. [f] Bellarm. ſup. Caniſ. catechiſ. Turrian. lib. 3. pro epiſt. Pont cap. 6. Beauxam. tom. 2. Harmon. in Matth. 14. p. 526. Vualdenſ to. 3. ſacramental. tit. 4. ſeu vlt. cap. 68. Soto diſtinct. 15. quæſt. 2. 3. Cano. relect. de ſacram. 1. p. ad 6. nec Alex. I. fuit inſtitutor aquæ benedictæ: quia eam refert, vt rem antiquam: cuius meminit Dionyſ. de eccleſiaſt. hierar. cap. de bapt. Clem. lib. 8. conſtit. Apoſt. cap. 35. vbi Turrian. [g] Turrecrem. tracta. de aqua benedicta refert 10. effectus: fugat dęmones: quietat intellectum ab illuſionibus dęmonis. cordis tractum temperat: remittit venialia; mundat, & diſponit cor ad bene orandum. 6. diſponit, ut deuote exerceat myſteria diuina, & digne ſuſcipiat res ſacras. 7. tollit ſterilitatem. 8. auget fructus. 9. affert ſalutem infirmis. 10. mundat aerem peſte infectum. item Clichtou. in elucidatorio Eccleſiaſtico, & B. Vincent. Ferrar. 3. par. ſermo 9. de Sanct. liter. F. addunt. 11. quod defendit à ferarum impetu. 12. contra fulmina, & tempeſtates grandinis; ut habetur in benedictione aquæ.

13. mitigat tempeſtates, & fluctus maris. 14. & furiā inimicorum viſibilium, 15. extinguit incendia ignis. [h] Colligitur Matth. 14. Luc. 9. Chriſtus benedixit panes. de quo Cyrill. libro 3. in Ioann. capit. 17. Petrus Apoſtolus abegit dæmones, ſeu canes, iniecto pane benedicto: quos Simon Magus excitauerat, refert Abdias libro 2. hiſtor. Apoſt. Bellarm. Vualdenſ. Beauxam. ſupra. [i] [k] Paludan. diſtinc. 21. citat. cap. de quotidianis. capit. quamobrem. de pœnitentia. diſtinct. prima, ſed ibi nihil ad rem dicitur. ſatis eſt eſſe deteſtationem peccatorum, cum deprecatione facta à ſacerdote, uel ab alio nomine Eccleſiæ: Victor. §. 142. Ledeſma 2. par. quęſtione 7. articulo 3. ſed Soto, diſtinctio. 18. quæſtione 4. 1. final. limitat, quando profertur à ſacerdote. aliàs D. Tho. Bonauent. Richard. Durand ſolum aiſit prodeſſe per modū impetrationis. [l] Auguſtinus enchir. capit. 71. epiſtola 108. quia habet vicē confeſſionis generalis. [m] Diuus Thomas, 3. par. quęſtione 83. 3. ad tertium. Soto, diſtinctione 13. quęſtione ſecunda 3. ſic 3. Regum. cap. 8. & 9. petijt Salomon, ut Deus exaudiret orantes in templo. [n] Auguſtinus lib. 50. homil. fin. & lib. de pœnitent. medicina, capit. ſecundo, à quo ſumpſit Concil. Toletan. 4. capit. 9. [o] Quod tamen falſo putat Alexand. 4. parte, quæſtione 57. memb. 8. ad 1. quæſtione 65. memb. 3. artic. 3. §. quinto. & 2 parte, quæſtio. 124. memb. 10. propendet Maior. diſtinct. 21. quæſt. prima. [p] Vt bene probat D. Thom. diſtinctio. 21. quæſtione 1. artic. 3. [q] Caietan. & Conrad. Frat. Medin. cum D. Thom. 1. 2. quæſtio. 114. artic. 8. ad tertium. [r] Gregor. 4. Dialog. cap. 39. cap. qualis 25. diſtinctio. dicit, leuiores culpas remitti poſt hanc vitam. D. Thom. de mal. quæſtione 7. artic. 12. diſtinct. 21. quæſt. 1. 3. 1. ad quartum. Bonauent. Richard. Palac. quæſtione 1. ad finem. Soto. diſtinct. 15. quæſtione 2. artic. 2. Vigoer. capit. 18. §. quarto, verſic. 5. ſed falſo Paludan. diſtinct. 21. quæſtio. 1. artic. 2. concluſ. 3. putat, culpas in purgatorio remitti paulatim, per plures actus dilectionis. imo & Scot. diſt. 21. q. 1. Gabriel. ibi & diſt. 16. quæſt. 5. artic. 1. Almain. fatentur culpas ſtatim remitti ob merita, quæ in vita pręceſſerunt: manere tamen reatum pœnæ. cum tamen Scot. nō putat culpam in habitu diſtingui à reatu. [ſ] Communis Soto, diſt. 19. q. 3. art. 3. non dicitur ſatiſfactio, ſed ſatiſpaſſio. [t] Caietan. 1. p. q. 63. art. 5. dub. 1. fin. & artic. 6. quia Angelus meruit in termino viæ, in quo confirmatus eſt in gratia, & ita D. Thom. d. 21. vocat meritum de congruo, quaſi complementum meritorum viæ. quod intendit Alex. & Maior. ſup. vt in virtute meritorum vię, & gratiæ finalis, ea feruens dilectio, remittit venialis. idem Caietan. 1. p. quæſt. 64. artic. 2. col. 4. tenet quod anima in inſtanti ſeparationis dicitur mereri, aut demereri. & 2. 2. quæſt. 124. artic. 4. ad quartum, quod martyr in termino vię meretur aureolam. & 3. p q. 50. art. 6. idem ait de anima Chriſti. At probabilius eſt non fieri ratione meriti, ſed per modum diſpoſitionis contrarię. D. Thom. de mal. quæſt. 7. artic. 11. Bonauent. Richard. diſtinc. 21. & id ſentit Scot. Gabriel. & alij, nec Angelus meruit in termino viæ. Ferrar. lib. 3. contra gent. capitulo 110. fin. & libro 4. capit. 95. Suarez. 3. parte, quæſtione. 19. 3. dub. 39. fin. [u] ſignificat Scot. Bonauent. Gabriel. & innuit Auguſtinus.

CAPVT XVI.

Effectus ſecundarius eſt tollere obicem. 2. reuiuiſcit ſacramenti opus, ſatisfactio miſſæ, & indulgentia: quia eſt opus Chriſti.

§. 3. Opera in peccato facta non reuiuiſcunt, & tamen dicuntur prodeſſe, vt iudicium ſit tolerabilius.

4 De his tamen bonis complacet beatus teſtator confirmet teſtamentũ dum ſe reputat in gratia.

5 Opera viua ſi peccato ſint mortificata, quomodo reuiuiſcant, de quo infra, cap. 33.

POenitentia habet effectum ſecundarium dupliciter, id eſt remonendo prohibens. 2. quia ſecundario actu clauium ſacerdos ligat pęnitentem iniuncta ſatisfactione. remouet ergo prohibens, primum homini, qui cũ obice receperat baptiſmi, vel pœnitentiæ ſacramentum informe ([a] falſo enim id ſacramentum quidam negant dari informe: [b] alij autem negant reuiuiſcere) [c] aut quædam alia ſacramenta: vt dictum eſt lib. de ſacrament. cap. 25. quo remoto confertur homini duplicata gratia virtute vtriuſque ſacramẽti, putà tum præſentis, tum baptiſmi informis, aut abſolutionis eum attritione inſufficiente receptæ: aut ſaltem virtute contritionis quæ ſuppleat vicem vtriuſque ſacramenti. interdum attritio tollit obicem, ſupra libro de ſacrament. cap. 12. §. 6. & cap. 25. lib. de baptiſ. capit. 27.

2 Quædam opera hominis, quia dicũtur ſpeciali ratione opera Chriſti, (vt pœnitentia à Confeſſario iniuncta, quæ eſt pars ſacramenti,) quamuis impleantur in peccato, non ſolum ſatisfaciunt præcepto Confeſſarij, ſed obtinent pro pœnis temporalibus proprium ſatisfactionis effectum: [d] non quidem ſtatim ut quidam putant: [e] ſed reuiuiſcunt in eo effectu dum homo per pœnitentiam reſurgit: vt reuiuiſcit ſacramentum cum obice receptum tãquam viuum Chriſti opus, & opera viua iuſti ſi mortificentur per peccatum, reuiuiſcunt per pœnitentiam. idem eſt de miſſarum ſatisfactione, [f] quæ applicatur offerentibus, aut iis pro quibus ſpecialiter miſſa offertur ex opere operato, tanquam opus Chriſti. idem videtur de indulgentiis, [g] quæ per modũ abſolutionis applicantur per claues ex ſatisfactione Chriſti, & Sanctorum, & habent effectum quẽdam ex operato. Nam hæc omnia licitè recipi poſſunt à peccatore: nec enim peccat, ſi iniunctam pœnitentiam impleat in mortali, uel recipiat ſatisfactionem miſſæ, aut indulgentiarum ſibi applicatam.

3 Cætera peccatoris opera quamuis eximia, & ſupernaturalia ſint, proſunt quidem, vt diſponãt ad gratiam, & pro quibuſdam donis impetrandis: ſed dicũtur mortua, [h] ſicut fides ſine operibus mortua eſt, Iacob. 2. quia non ſunt meritoria gloriæ apud Deum: ratio enim meriti de lege communi pendet ex gratia, & caritate operantis. [i] Chriſtus tamen ſine gratia habituali meruiſſet, [k] quia ex gratia ſubſtãtiali vnionis, ſeu ex diuina perſona, anima Chriſti eſt infinite grata Deo. ſed reſpectu boni temporalis, ſatis eſt opus fieri à Deo per auxilium ſpeciale ordinante in tale præmium: [l] ſic enim congruentia quædam, & ſimilitudinaria iuſtitia, [m] ſe tenet potius ex parte Dei, quem decet remunerare opus ſuum, quam ex parte operis noſtri. Deinde qui fecit bona opera peccator patietur tolerabilius iudicium, [o] quam ſi non feciſſet, non quia mitigent pœnas

CAPVT XVI.

DIcus [a] Thom. d. 17. quæſt. 3. 3. 1. addit. q. 9. artic. 1. Paludan. diſtinc. 17. q. 7. videtur Capreol. quæſt. vlt. Palac. q. 8. Sylueſt. confeſſ. 1. §. 22. Grat. cap. quærat. §. quod autem 3. diſt. vbi id ſacramentum vocat ſatiſfactionem. Caietan. opuſcu. de ſatisfact. q. 2. Cano relect. de pęnitentia. p. 5. ſignificat Victor. §. 157. Couar. cap. alma. 1. p. § 4 num. 12. Mantius, Peña, Gueuar. & cõmunis Recent. vid. Veg. de iuſtific. q. 7. & 13. [b] Maior. diſtinct. 17. q. 3. & 9. Adrian. q. 5. de confeſ. dub. 5. [c] Alij concedunt verã confeſſionem, nec iterandã: & tamen ea peccata nõ remitti niſi per accidẽs per 2. abſolutionem. Gabr. diſtinc. 17. q. 1. art. 3. dub. 2. Medin. tract. 2. de confeſſ. fol. 71. Soto diſtin 18. q. 3. artic. 3. ad quartum. & lib. 2. de natura, & gratia cap. 4. quia Soto putat ſolũ baptiſmum reuiuiſcere. diſtin. 6. quæſt. 1. articulo 8. citans D. Thom. q. 69. art. 10. & addit Sot. diſt. 19. q. 1. artic. 5. non conferri duplicatã gratiam ratione vtriuſque ſacramenti. ſed falſo loquuntur. [d] Caietan. Cano, Nauar. cap. 3. nume 5. Frat. Medin. lib. 2. inſtru. cap. 7. D. Tho. d. 20. Recent. communiter, & fatẽtur probabile. Victor. Led. Couar. Palac. d. 15. q. 4. concluſ. 5. at Adrian. dicit ſatiſfacere de congruo. Durand. d. 15. q 2. refert quod D. Tho. fuit varius, quia diſ. 15. q. 1. 3. 3. ad 3. limitat ſatisfactionẽ, quæ relinquit effectum reuiuiſcere (in quo illum ſequitur Paludan. q. 1. art. 2. Capreol. q. 3. Albert. Sylueſt. ſatiſfac. §. 7. Arm. §. 5. Viguer. cap. 16. § 4. verſic. 24. fin. Anto. 3. p. tit. 14. cap. vlt.) at hæc limitatio eſt voluntaria ſine autoritate ſcripturæ, & Patrum. & ideo D. Thom. 3. p. q. 89. 5. negat vniuerſaliter reuiuiſcere. idem Soto, d. 19. quæſtio. 1. 5. Petrus Soto. de ſatisfac. lect. vlt. videtur Victor. §. 201. Led. 2. p. q. 13. artic. 3. dub. 1. Caietan. verb. ſatiſfac. ibi Tabien. §. vlt. Angles flor. Theolog. tit. de ſatiſfac. Palac. q. 4. Couar. §. 4. num. 5. Alcoc. cap. 33. ſed D. Tho. interpretandus eſt de ſatiſfactione quæ non eſt pars ſacramenti de qua ſimiliter negant reuiuiſcere, antiqui: Altiſiodor. lib. 4. tract. 6. q. 6. Alexand 4 p. q. 85. memb. 1. Bonauent. d. 15. artic. 1. quæſt. 4. Richard. artic. 1. quæſtio. 1. Argent. Henric. quodlib. 8. q. 18. falſo autem Archid. de pœnitent. d. 5. & Panorm. cap. quod quidam. de pœnitent. & remiſſ. dicunt pœnitentiam in peccato impletam eſſe repetendam. [e] Scot. diſtinct. 15. q. 1. fin. Maior. q. 1. Almain. ſed Marſil. quæſt. 11. artic. 3. ſine magna aſſeueratione: Gabriel. diſt. 16. q. 2. dub. 2. & q. 5. dub. 2. Angel. pœnitent. §. 6. & 14. Medin. C. de ſatisfactione. fol. 100. Nauar. cap. 3. num. 5. quod probabile dicunt Alber. diſt. 5. art. 2. at falſo Scot. dicit prodeſſe etiam damnatis. ſed ait ſe loqui ſine præiudicio. [f] Gabriel. in can. lect. 57. infra lib. de miſſa. [g] Sylueſt. indulgent. §. 7. verſic. 3. nume. 32. cum Paludan. 4. diſt. 20. q. 4. quod inſufficienter impugnat Nauar. §. in Leuit. de indulgent. not. 19. num. 9. not. 17. num. 2. not. 31. nu. 29. quia Doctor. negant prodeſſe exiſtenti in peccato mortali, & tamen ſatis eſſe, ut tẽpore vltimi operis ſit in gratia. D. Th. quodl. 2. artic. vlt. & add. q. 25. 1. ad 3. q. 27. 4. extrauag. vnigenitus. de pœnit. & remiſſ. Nauar. not. 10. & 17. & not. 32. num. 46. cum Sylu. §. 10. verſ. 5. ſupple. Soto. d. 21. q. 2. art. 3. Ledeſ. 2. p. q. 29. art. 1. Petr. Sot. tit. de indulgent. lect. 3. Ant. 1. p. tit. 10. cap. 3. §. 4. & 5. Tab. indulgent. §. 4. Mich. Med. de indulg. cap. vlt. ſed ſunt interpretandi, non prodeſſe dũ manet in peccato. [h] infra c. 33. Soto. d. 19. q. 1. art. 5. d. 14. q. 2. art. 6. & lib. 2. de natura, & grat. cap. 4. Doctor. d. 15. [i] D. Thom. 1. 2. q. 109. 5. quæſt. 114. 2. vbi Fr. Med. ex Geneſ. 4. reſpexit ad Abel. colligitur Gregor. 22. mor. cap. 12. Conc. Arauſic. 2. c. 18. Mileuit. cap. 4. 5. Trid. ſeſſ. 6. can. 2. DD. 1. d. 17. Ferrar. 3. cont. gent. cap. 150. Heruæ. quodlib. 9. q. 4. At de potentia Dei poſſet eſſe meritum ſine gratia, & caritate habituali, Soto, d. 1. q. 3. 1. Scot. 1. d. 17. q. 2. art. 2. Greg. q. 3. Gabr. 2. diſt. 27. Marſil. 2. q. 17. art. 3. q. 18. artic. 4. & Recent. [k] Fr. Medi. & communis Recent. 3. p. q. 7. artic. 1. Sot. lib. 3. de nat. & grat. cap. 6. d. 19. q. 1. 2. & videtur Richard. 3. d. 13. art. 1. 1. ad vlt. Veg. lib. 7. in Trid. cap. 9. per accidens enim eſt quod gratia vnita ſit qualitas contra Bonauent. Durand. Capr. Paludan. 3. d. 13. Marſil. q. 10. Dried. de capt. & red. tract. 2. cap. 2. p. 3. artic. 4. ad 3. [l] Bellarm. lib. 4. de pœnitentia. cap. 11. ex Aug. 5. ciuit. cap. 15. Greg. hom. 40. in euang. D. Thom. 1. 2. q. vlt. art. vltimo. & d. 15. q. 1. 3. 4. Capr. 2. d. 28. q. vnica, art. 3. ad 8. contra ſecundam concl. Med. de ſatisfact. q. 2. Adrian. q. de ſatisfact. ſignificat. Hieron. c. ſi quando inf. Chryſoſt. hom. de diuite, & Lazaro. & hom. 67. ad popul. cap. quid ergo. de conſecr. d. 3. Hieron. in Ezech. 29. vbi Deus ait de Nabuchodonoſor, ſeruiuit mihi, & merces nõ eſt reddita ei. & in Aggæ. 2. Amb. refertur in glo. in Rom. 2. dicens nullum bonum irremuneratum, nullum malum impunitũ. At id Hieronymi explicat D. Thom. 3. p. q. 89. 6. ad tertium, Soto diſt. 16. q. 2. 6. & diſt. 19. & d. 14. q. 2. artic. 6. & lib. 2. de natura, & gratia cap. 4. Durand. d. 15. q. 2. ſed falſo, Soto negat hunc mereri de congruo aliquid temporale. [m] Sic vocat D. Thom. diſt. 15. & Anſelm. dicens, cum parcis impijs iuſtus es, quia ſic decet tuam bonitatem. [n] Ita loquitur Aug. enchir. cap. 110. cap. tempus quod inter 13. q. 2. Sebaſt. Perez lib. de ſacrific. miſſ. c. 24. Bellarm. lib. 2. de purgator. c. 18. ad 1. Sot. d. 19. q. 1. 5. nam Aug. 21. Ciuit. à c. 17.

vſque

o inferni, [o] aut quia ſubiectum ob hæc fortificetur, vt minus doleat de p pœna, [p] ſed quia propter eleemoſynas, & alia pia opera pręſeruat eum Deus à multis peccatis, in quę alias incidiſſet: & peccat cum minori conſuetudine, & contemptu, & quia implet præcepta multa in peccato, quæ ſi violaſſet puniretur q grauius. [q]

4 Hęc opera mortua nunquam reuiuiſcunt ad gloriæ meritum, aut ad ſatisfactionis debitæ ſolutionē: quia nunquam habuerunt vitam, nec ſunt profecta à perſona grata, nec habent vim operis operati ex merito Chriſti: & tamē de his operibus à ſe factis complacere poteſt beatus gaudio accidentali, ut dicetur cap. 33. & 34. quod ſi quis dum eſſet in peccato mortali, fecit teſtamentum, & pia legata, deberet dum eſt in gratia denuo confirmare teſta r mentum, [r] vt ſic ea opera quæ illius nomine mandabuntur executioni poſt mortem eius, ſint viua, & ſibi proſint ad meritum in vita, & ſatisfactionem poſt mortem. At ſi decedens in mortali præſcitus, fecerat opera meritoria dū fuit in gratia, non defertur in locum, aut cam ſ pos Elyſios, [ſ] vbi retribuatur ei mer t ces ante damnationem: [t] & tamen ea opera proſunt aliis membris Eo u cleſiæ, [u] quia de illis gaudent, & laudant Deum, & ob illa recipiunt à Deo ſpecialia quædam auxilia: ſatisfactiones vero quas præſcitus habuit ſibi ſuperfluas, reponuntur in theſauro Eccleſię pro aliis: quę omnia ſunt propter electos, ut in eos tāquam in vaſa miſericordiæ Deus abundantius oſtendat diuitias ſuas.

5 Opera viua quibus vir olim iuſtus gloriam meruit, dicuntur pec x cato mortificata [x] in viatore reparabili: quia in acceptatione Dei hęc quatenus ſunt opera, & dona Dei, retinent vitam, & digna ſunt præmio, niſi obſtet impedimentum poſitum ex parte perſonæ. Hæc opera omnia, & ſingula per pœnitentiam ſuſcitantur ad quendam glorię gradum, ſeruata proportione, nō quod iuſtus ſemper recuperet ſtatim vna contritione tepida priſtinum gradū gratiæ, & meritorum, ut quidam opinantur. Sic enim cadens ex ingēti etiam gratia reſurgeret ſemper ad maiorem gradum quam prius: quod non videtur doctrinæ patrū,

vſque 24. probat ex ſcriptura non minui pœnas damnatorum. Et o Diuus Thom. 3. p quæſt. 52. artic. 6. add. q. 71. artic. quinto. [o] In quo errant Præpoſitiuus Theologus antiquus, & Auguſt. de Ancona lib. de poteſtate eccleſ. gloſ. d. cap. tempus. 13. quæſt. 2. & gloſ. cap. cum Marthæ. de celebrat. miſſ. quos damnant Doctor. 4. diſt. 45. Soto, diſtinct. 9. q. 1. articu. 5. Gabr. in Can. lect. 56. Durand. diſtinctio. 15. p quæſt. 4. [p] Sic explicat Guillelm. Pa q riſienſ. ſed falſo. [q] Soto diſt. 19. quæſt. 1. artic. 5. Bellarm. Sebaſtian. lit. N. cit. ſic eſt exponendus Auguſt. enchir. ſup. Eccleſia orat pro defunctis, vt plenior ſit remiſſio, uel ut mitior ſit dānatio. idem dicit lib. de cura pro mortuis c. 1. & qq. ad Dulcitiū. q. 2. & ſane loquitur de animabus purga r torij. [r] Gabriel in Can. lec. 58. conc. 2. Honcala opuſ. 4. fol. 62. Syluest. verb. ſuffragium §. 8. ſed ſupplement. d. 45. q. 2. art. 2. ait ſat eſſe, vt ante mortem decedat in gratia: quia per hoc virtualiter ratificat. ſed primū ſ eſt tutius. [ſ] Campos Elyſios vbi poetæ fingebant eſſe paradiſum, in quē per fluuium lethæū deducebātur, fuiſſe in Hiſpania, apud Limiam in Gallæcia probat Viues ſuper Aug. 21. ciuit. capit. 27. ex Homer. Plin. Sabel. Enead. 5. li. 9. Florian. lib. 1. cap. 2. lib. 3. cap. 38. & vid. t cap. 8. [t] De quo Soto d. 16. q 2. artic. 4. ad 2. irridet quen u dam iuniorē. [u] Sic verū habet, id Ambroſ. citat. in gloſ. in Rom. 2. nullum bonum irremuneratū. D. Tho. 1. 2. q. 114. art. 10. ad 2. & 3. p. q. 89. 6. ad 3. in 4. d. 15. q. 1. 3. 4. Durand. q. 3. Gabr. d. 16. q. 2. x dub. 4. [x] Ita vocat D. Thom. 3. p. q. 89. & in 3. diſtinct. 31. Sot. diſtinct. 16. quęſtio. 2. 2. Ledeſma, quæſtio. 30. artic. 2. Bañes. 2. 2. quæſtio. 24. artic. 6. & communis DD. infra. quamuis Grat. cap. intermittentes. §. dicens de pœnitentia. d. 4. hæc ipſi opera vocet mortua. pro mortificata. in eo autem qui damnatus eſt in inferno y ſunt ei mortua, & inutilia. [y] Dicetur capit. 34. Hieronym. cap. quicunque. 1. diſt. D. Thom. quæſt. 89. 5. ad tertium. ibi Caietan. & in 3. diſt. 31. q. 1. 4. 3. ad quartum, ita Mathias de Paz. relect. de reuiuiſcentia meritorum. Capreol. diſtinc. 14. q. 2. ad argum. Scot. contra ſecundam concluſionem.

& rationi conſentaneum. reuiuiſcunt ergo opera mortificata, ut perinde ſe habeant, ac ſi profecta eſſent ex parua gratia, & caritate qua tepidus reſurgit: idem enim opus ex perſona minus grata, eſt minus meritorium. 2. ſi tandem ante mortem recuperet antiquam gratiam reſtituetur ei totus etiam gradus gloriæ correſpondens meritis. ſimiliterq; recuperabit per multa opera bene y diſpoſitus, ius gloriæ, & gratiam, [y] quæ ſibi gratis per ſacramenta data fuerat abſque proprio merito, ut Rom. 5. vbi abundauit delictum ſuperabundet, & gratia. Sic enim Dauid, Petrus Apoſtolus, & filius Prodigus Luc. 15. poſt feruentem pœnitentiam ſunt reſtituti in priſtinum gradum dignitatis, & gratiæ. de qua re dicetur fuſius cap. 33. & ſequent.

CAPVT XVII.

Contritio habet quoſdam ex prædictis effectibus.

§. 2. *Quomodo contritio peccatum expellat aliquomodo effectiue.*

3 *Tollit interdum totam pœnam temporalem. & tamen abſolutio data cōtrito eſt vera.*

4 *Quę contritio ſatis ſit cum ſacramento ad iuſtificationem: nec tamen mutat obiectum, quomodo dicatur res & ſacramentum ſimul.*

Contritio cum ſacramenti voto habet quoſdam ex prędictis effectibus ex opere operantis, ut can a ſa iuſtificationis diſpoſitiua. [a] pri b mum omnem culpam [b] ſimul cum c æterna pœna, [c] tollit diſpoſitiue: quæ diſpoſitio reducitur ad cauſam materialem. doloris etiam actio tollit actiue, & inchoatiue inordinatam conuerſionem voluntatis ad d creaturam, [d] & dilectione in Deū cōuertitur: atque ita fit ex vtraque vna diſpoſitio comes gratiæ iuſtifi e cantis, [e] per quam gratiam cum habitibus infuſis fit in genere cauſæ formalis, iuſtificatio ſic dicta à iuſti f tia virtute generali. [f] ad hoc genus cauſę formalis partialiter reducitur contritio, & dilectio Dei recepta in homine adulto: quia his etiam actibus rectificantur potentiæ. vt meritum gloriæ in adulto completur ex gratia iuſtificante, & operatione

CAPVT XVII.

a Trident. [a] ſeſſio. 6. capit. 7. in princip. hanc diſpoſitionem ſequitur gratia. & infra ſecundum diſpoſitionis quantitatem dari gratiam, & capit. 14. cano. 3. 7. & 9. ſeſſione 14. capitulo 4. D. Thom. 3. p quæſtio. 86. 6. actus pœnitentiæ ſe habet quaſi materialiter. quæſtio. 89. 1. ad ſecundum, artic. 2. & 1. 2. quæſtione 113. 8. ad ſecundum, diſtinct. 17. quæſt. 2. 5. 1. Paludan. quæſt. 1. primo. Durand. q. 1. Scot. diſtinctio. 14. queſtione 2. artic. 2. Gabriel. quæſtio. 1. articu. 2. concluſ. 4. Altiſiodor. lib. 4 tractat. 6. capit. 2. quæſtio. 2. & 4. Soto, diſtinct. 15. quæſtio. 1. artic. 6. Ledeſm. 2. p. quæſt. 27. artic. 6. & late Vega lib. 6. & lib. 7. capit. 1. 2. 24. Pigh controuerſ. 2. & 9. Stapheronius libro 5. de iuſtificat. in prolog. 1. & cap. b 28. [b] D. Tho. q. 86. 1. & 3. Soto, ſup. q. 1. artic. 1. Led. Nauar. c cap. 1. nu. 27. [c] Trid. ſeſſ. 6. cap. 14. Palac. diſt. 15. q. 1. d. 17. q. 1. p. 220. quid autem ſentiant Hugo. Richard. Victor. d. eſt. d cap. 12. H. [d] vt illuminatio actiua pellit tenebras: & actio virtutis pellit habitum contrarium: D. Thom. q. 85. 2. ad 3. q. 86. 3. & articu. 4. ad 1. Ferrar. 4. contra gent. cap. 72. col. 9. Soto, d. 14. q. 2. 2. ad 3. d. 15. q. 1. art. 6. Ledeſm. 1. p. q. 27. 1. (ſed falſo Soto limitat de cōtritione, vt formata) ſic e contrario actio peccati pellit effectiue habitum caritatis, & gratię, D. Thom. 2. 2. q. 24. art. 10. & 12. vbi Bañes. hoc ſignificant, qui aiunt contritionem eſſe meritum de cōgruo: meritum enim reducitur ad moralem cau e ſam effectiuā. [e] Sola contritio non eſt tota, & efficax cauſa remiſſionis, quia requirit actū fidei, ſpei, & caritatis: & inſuper cōpletur iuſtificatio per habitum gratiæ, & iuſtitiæ, per quem de eſſentia animæ expellitur priuatio gratiæ, & iuſtitiæ: quæ pertinet ad culpā. 1. 2. q. 76. 2. ad 2. Marſil. 2. q. 18. ſic enim peccatū originale eſt priuatio iuſtitiæ, ut huic puero eſt voluntaria voluntate Adæ. 1 2. q. f 83. 2. vbi Fr. Medin. [f] Sic iuſtificatio à iuſtitia includit gratiam, & omnes virtutes quibus rectificantur omnes potentiæ hominis per peccatum læſæ. Trid. ſeſſ. 6 c. 7. & cap. 4. can. 11. D. Tho. 1. 2. quæſt.

libera hominis: ut conſequitur ali-
g quo modo gratiam. [g]

2 Deinde contritionis actio in genere cauſæ effectiuę expellit inchoatiue peccatum quantum ad conuerſionem inordinatam, ſicut & actio peccati expellit effectiue caritatem, & gratiam. ſed multo magis contritio, ſeu attritio, quando actu fit pars ſacramenti, concurrit cum abſolutione, ut inſtrumentum Dei actiuum, quo producitur gratia cũ habitibus infuſis, atque ita contritio eſt cauſa iuſtificationis: & per eam homo cũ Dei auxilio dicitur in ſacra ſcriptura viuificare animã ſuam, ut probatum eſt cap. 11. ſed contritio non compenſat ex æquali iuſtitia pro offenſa Dei, ut dicetur cap. 31.

3 Deinde per contritionem tollitur pœna temporalis: & tanta aliquando eſt, ut pro tota pœna ſatiſ-
h faciat. [h] ſed 2. contritio quæ de ſe ſufficiens eſt tollere pœnam damni ęternam, non ſemper tollit omnem pœnam temporalem ſenſus, quam iuſtus debet: quia hæc eſt alterius rationis. Hic contritus quamuis nec culpam, nec vllum debitum pœnæ habeat, tenetur ex præcepto diuino confiteri, & vere abſoluitur à peccans directe, ſupra cap. 12. quia confertur ei gratia de ſe remiſſiua peccatorum per ſacramentum, ſub cuius voto, & onere contritio prior remiſerat peccata. 2. contritio remouet obicem ſacramento informi, & ſacramentali ſatisfactioni, & meritis mortificatis: quo remoto ſortiũtur efficaciter proprium effectum. ſup. cap. 16.

4 Quoddam attritionis genus, ut ob turpitudinem peccati, uel metũ gehennæ, ex auxilio Dei, quamuis ſine ſacramento per ſe ad iuſtificationem perducere peccatorem nequeat: eum tamen ad gratiam in ſacramento pœnitentiæ impetrãdam
i diſponit: [i] quia ex coniunctione abſolutionis quaſi ſigillata merito Chriſti, eleuatur in genere moris, vt ſit ſufficiens gratiæ diſpoſitio: & hæc attritio eleuata dicitur res & ſa-
k cramentum ſimul, [k] quæ precedit
l gratiam, [l] atque ſimul eſt effectus
m abſolutionis, & ſacramenti, [m] reputaturque apud Deum homo de attrito contritus, nec tamen oportet, ut attritio mutato obiecto formali fiat contritio, ut quidam pu-
n tant. [n] quod ſi diſpoſito ſecundum duos contritionis gradus detur abſolutio, eleuatur contritio ex Chriſti merito, ut reputetur digna diſpoſitio gratiæ, vt quatuor: vt finita gratia habitualis in humanitate Chriſti fit ex vnione Verbi, cuiuſdam di-
o gnitatis infinitæ; [o] & vile cuprum, vel ſyngraphum ex regio ſigillo impreſſo habet maiorem valoris, & honoris efficaciam.

CAPVT XVIII.

Effectus, vt Confeſſarius, ſecundario actu, liget pęnitentem.

§. 2. *Per clauem ſcientiæ agnoſcit quis ſit ligandus.*

3 *Ligat imponendo præceptum pœnitentiæ iniunctæ.*

4 *Effectus obligationis ſequitur in pœnitente, vt impleat pœnitentias.*

SEcundario actu clauium ſacerdos cauſat effectum ligandi pœ-
a nitentem [a] ſubditum, autoritate ſuæ ſententiæ. vt vero ſit Deo conſentaneum inſtrumentum, & miniſter, debet claue non errante ligare eum, quem Deus ligat, & ligan-
b dum eſſe iubet. [b] Deus vero diuerſa ratione ligat ad culpam quàm ad pœnam: nam ad culpam cuius autor eſſe non poteſt non ligat, niſi in-
c directe: [c] quia non ſoluit auxilio efficaci, ſed permiſſiue derelinquit in peccato. Similiterque ligat ad pęnam æternam, quæ comitatur pec-

quæſt. 113. 1. vbi Frat. Med. Taper. art. 8. Vega lib. 15. in Trident. & lib. 5. cap. 4 Soto, lib. 2. de nat. & gratia, cap 6. Lindan. lib. 3. pa-
g nop. cap. 18. [g] Contritio, & dilectio, vt ſecundum modum procedit ab homine grato, eſt meritoria gloriæ, Cano, relect. de pœni-
h tentia. & cit. cap. 11. M. fin. [h] Nauar. cap. 1. num. 43. §. 23. cum gloſ. cap. menſuram verſ. doloris, de pœnitent. diſt. 1. & alijs gloſſ. D. Thom. in 3. diſtinct. 19. artic. 3. 1. & in 4. diſtinct. 15. quæſt. 2. 2. 3. diſt. 17. quæſtio. 2. artic. 1. 1. Alexand. 4 p. q. 40. memb. 4. artic. 2. Altiſiodor. lib. 4. tit. de pœnitentia. Marſil. 4. quæſt. 12. artic. 2. Caietan. opuſc. de contrit. q 2. Soto. diſtinct. 19. quæſtio. 1. articu. 3. col. 3. q. 5. artic. 1. diſt. 20. q. 2. artic. 1. fin. Ledeſm. 2. p. q. 10. 2 fin. Durand. 4 diſtin. 5. q. 2. nume. 9. Huſius inſtitu. cap. 47. Taper. artic. 3. Vega. lib. 13. cap. 39. lib. 9. cap. 41. ex Canoniſt. Innoc. in cap. quod autem, de pœnitent. & remiſſ. Calder. cap in noſtro. eodem titul. Felin. cap. ſicut dignum, de homicid. Card. in ſum. 50. d. vbi Præpoſ. cap. ini nor. Alcocer. ſumm. cap. 33. Bellarm lib. 2. de pœnitẽtia. cap. 11. fin. & ſeq. vide
i ſup. cap. 14. F. [i] Trident. ſeſſ. 14. cap. 4.
k & inf. cap. 26. [k] Caietan. cum D. Tho. quæſt. 84. 1. ad tertium, & clarius. 4. d. 22. q. 2. 1. 2. ad ſecundum. vbi Capreol. q. 1. artic. 3. cum Paludan. diſtinctio. 14. q. 1. artic. 3. vocat ornatum. Ferrar. 4. cõtra 72. at ſallo Soto diſtinc. 14. quæſt. 1. artic. 1. ad tertium. putat rem, & ſacramentum dici contritionem, ut eſt poſt gratiam habitualẽ, & meritoria gloriæ. nam D. Thom. 3. p. quæſt. 89. 1. ad ſecundum. conſiderat contritionem, vt vltimam diſpoſitionem eleuatam, ante receptionem gra-
l tiæ. [l] Supra lib. de ſacrament. cap. 12. character, qui eſt res, & ſacramentum, ſimul datur prius natura quam gratia: in eucharistia corpus Chriſti, quod eſt res, & ſacramentum ſimul. quæſt. 73. 1. ad tertium, eſt prius qua effectus gratiæ: in matrimonio vinculum: vigor, & hilaritas in vnctione, D. Thom. add. q. 30. 3. ad vltimum. Soto, diſtinct. 23. q. 1. artic. 2. ante ſolut. argum. ſupra de confirm. cap. 9. ita in ſacramento pœnitentię attritio dicitur res, & ſacramẽtum, & præcedit gratiam, tanquam diſpoſitio: ſimiliter præcedit contritio, & aliquo modo cauſa eſt effectiua gratiæ, cum ſit pars
m ſacramenti. [m] D. Thom. quæſt. 84. 1. ad tertium Ferrar. ſup. nam generaliter id quod eſt res, & ſacramentum ſimul, eſt effectus ſacramenti, & prius natura, quam gratia, atque ita contritio conſideratur 1. vt ſecundum entitatem ſuam ipſa, vel attritio eſt pars ſacramenti. 2. hic dolor, vt in dignitate, & valore eleuatus ex coniunctione ad formam abſolutionis, fit melior diſpoſitio ad maiorem gradum gratię, qui datur virtute ſacramenti: puta cõtritio, vt duo, dantur quatuor gradus gratiæ: vt cuprea moneta ſigillo regio ele-
n uatur in valore. [n] Paludan. d. 14. q. 1. artic. 3. & d. 17. q. 2. putat dum attritus abſoluitur, mutari obiectũ formale attritionis. quia ille dolor iam eſt propter Deum, quem hic iuſtus ſuper omnia diligit ex caritate. Caietan. opuſc. de contritione. q. 2. & ſignificat. Soto lib. 2. de nat. & grat. cap. 14. quamuis enim d. 14. q. 2. artic. 1. ad 3. impugnet Caietan. concedit tamen dari cõtritionem in peccatore ſecundum ſubſtantiam actus. At communis ſentẽtia vere negat mutari obiectum: quia etiã in puncto iuſtificationis, manet communiter eadem attritio propter turpitudinẽ peccati, aut metum inferni: quã Conc. Trident. ſeſſ. 14. cap. 4 negat eſſe cõtritionem, aut de ſe ſufficientem iuſti-
o ficatiuam. [o] Diuus Thom. 3. p. q. 7. art. 11. ſupra lib. de ſacrament. cap. 3. §. 4. gratia habitualis in Chriſto, & liberi affectus erant de congruo diſpoſitio ornans, & concomitãs reſpectu gratię vnionis: qua ratione dicitur infinita, & qa concurrit, ut cauſa, ad infinitum meritum, & ſatisfactionem.

CAP. XVIII.

a Diuus [a] Thom. add. q. 18. art. 3 Soto. diſt. 22 q. 2. art. 2. Vega lib. 13. Trid. cap. 34 Taper. art. 6. DD. cum Magiſt. d. 18. Ferrar. 4. cont. cap. 72. Abul. in Matth. 16. q. 79. in Matth. 18. q. 41. Alex. 4. p. q. 79. Altiſiodor. lib. 4. p. 179. Adr. q. de clau. Victo. re. de clau. ad fin. & relect. de poteſt. eccleſ. Roffenſ art. 12. Turrecrem. lib. 1. de eccleſ. à cap. 93. & lib. 2. per totum. Conc. Trident. ſeſſ. 14. cap. 8. & can. 15. Auguſt. 1. doctrinæ, cap. 18. & paſſim Doctor. dum agunt
b de clauibus. Vualdenſ. de ſacrament. cap. 144. [b] Diuus Tho. add. q. 18. artic. 4. Soto in quo cauere debet ne claue errante (vt aiunt) imponat grauia, quæ non ſint proportionata pœnitenti, & peccatis: Chryſoſt. hom. 6. Matth. cap alligant 26. quæſt. vlt. & Grego. Nazianz. orat. 16. præſtat errare imponendo pœnitentiam minorem iuſto, quam grauiorem (vt refert Simanc. de cathol. inſtitut. cap. 47. num. 79.) & vbi Dominus eſt liberalis, ne ſit diſpenſator auarus, quare Luc. 16. laudat villicum, qui de ſumptibus Domini ſuam, & aliorum inopiam largiter, prudenterque ſubleuauit. oportet tamen non ſolum oleum, ſed vinum infundere plagis. Luc. 10.
c & cap. omnis, de pœnitent. & remiſſ. [c] D. Thom. 1. 2. q. 79. art. 3. vbi Fr. Med. cum Auguſt. epiſt. 105. Deus non obdurat impartiendo malitiam, ſed non largiendo gratiam. Taper. ar. 7. Vega lib. 14. cap. 17. ſic excommunicatio quæ priuat ſpiritualibus, per ſe ordinatur in medicinam, & bonum finem. (cap. 1. de ſent. excommun. in 6. Soto, d. 22. q. 1. 1. Couar. cap. alma, in princ. num 9. & lib. 2. var.

var.cap 8.num.1. Caſtro, verb.excommunic. Sixt.lib.6. biblioth. cap.267.) ſic interpretandæ ſunt ſcripturæ dum aiunt, Deum indurare,aut deſerere impium in pœnam,quia non confert vberiora quædam,& efficacia auxilia: cum tamen Deus prius deſeratur ab homine per liberum peccatum, ut ais Trident.ſeſſio.6.capit.11.

catum mortale,ſed ad pœnam temporalem ligat directe Deus tãquam
d iudex, quia pœna ſit à Deo [d] tanqnam medium per ſe ordinatum in finem ſalutis, & in plenam ſolutionem pro peccato.

2 Hic ſacerdos debet per clauem ſcientiæ iudicare de idoneitate pœnitentis. infra lib.3. de pœnitentia. capit.1. quod ſi aduertat minus dignam diſpoſitionem afferre,ut quæ attritio nõ videtur legitima, uel manet in periculo ſcandali, uel occaſionis proximæ, uel non habet dignum emendationis propoſitum, quia ſæpe iuſſus non reſtituit: dicitur ſacerdos illum indirecte, & negatiuè ligare ad culpam, & pœnam æternam (vt Deus ligare, aut excæcare dicitur) quia non abſoluit, & pœnitenti oſtendit ſententia iuridica, & declaratoria manere coram Deo ligatum vinculis peccatorum. quamuis forte Eccleſia præſumat illum abſolutum à Confeſſario, nec excommunicet cum his quos propter omiſſam confeſſionem cõmunionemque in Paſcha excommunicare ſolet: nam ob ſigillum ſecreti occulta eſt in foro exteriori Eccleſiæ ea ſententia, qua peccator ligatus eſt à Confeſſario.

3 Poteſt eodem modo Confeſſarius indirecte ligare iuſtum ad pœnam temporalem in cõmuni, dum permittit pœnitentem manere obnoxium pœnæ debitæ,eo quod nullam pœnam iniungit,aut leuiſſimã. contra monita Conc.Trid. ſeſſ.14. cap.8. tandem in particulari Confeſſarius poſitiue ligat ad temporalem pœnam pœnitentiæ iniunctæ per claues,ad quam obligat pro grauitate materię, ut cap.8. dictum eſt. ſic Chriſtus inſtituit, ut quamuis in hoc ſacramento applicetur ſatiſfactio ipſius, qui plene pro omni pęna ſatisfecit quoad ſufficientiã,non tamen communicetur homini ſatiſfactio Chriſti niſi ſecundum diſpo-
e ſitionem recipientis, [e] & cooperãtis: ut ſic Chriſtianus pœnitens cõ-
f formetur Chriſto in carne paſſo. [f] Rom.8.Chriſtus tamen verbo ſuo cum culpa remittebat totam pœnã, quia per poteſtatem excellentiæ dabat, aut ſupplebat condignam diſpoſitionem: & tamen interdum in aliorum exemplum adiecit onus pę-
g nitentiæ, [g] vt eſſet medicina præſeruatiua.

4 Sic ergo in pœnitente ſequitur effectus obligationis ex ſacramento,& clauibus, vt teneatur obedire præcepto, & ſententiæ Confeſſarij,

d & 13. [d] Quia pœna temporalis, licet ſit malum priuatum illius,eſt bona, & in bonum finem per ſe ordinata, cuius autor põt eſſe Deus, Diuus Thom. 1.2. quæſt.87.artic.7. & 3.p.quæſt.48.art.6. q.49.art.2. Doctor. cum Magiſt.2.d.36. & ita leges pœnales ſunt iuſtæ. Sot.1.de iuſt.quæſt.6.artic.5. Caſtro. 1. de lege pœn. cap.5. & 9. & in bonis temporalibus famæ, & pecuniæ punitur interdũ filius ꝓ peccato patris: non tamen pœna corporali mortis, & verberum. vt patet Exod.20.Couar.2. variar.cap.8. Simanc. cap.29.nu. 6.Dueñas reg.345. Fr.Cyprian. ſup. id Naum.1. ex ſe exiuit. Syluest.verb.pœna.§.23. D.Thom. 2.2.q.108.Abulenſ. 4 regu.14.quæſt.5.
e [e] Trident.ſeſſio.14. cap.8. in quo differt à baptiſ. vt dicit c.2. Taper artic.6. Bellarm. lib.4. de pœn. cap.1. & ſequen. Vega lib.13.capit.39. Lind.lib.3. Panopl. cap.36. Soto.diſtin. 19.quæſt.1 artic.3. fin. Ayal. de tradit. titu.de cultu Sanct. Caietan.to.3. tract. 11. cap.7. & 12. & ita decẽter inſtituit Chriſtus: quamuis infinita eius ſatisfactio ſit de ſe ſufficiens pro omnibus peccatis. 1.Ioan.2. ipſe eſt propitiatio. 1.Petri 2. peccata noſtra ipſe pertulit in corpore. Roma.8. proprio filio non pepercit: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit. Coloſſ.2.donans nobis omnia delicta,
f delens. [f] hæc eſt. 1. ratio quam colligit Trident.capit.8. vt in præſenti membra ſint cõformia capiti: & hoc eſt dignius, ut hõ ſimul cũ Chriſto ſit cauſa ſuæ redemptionis, dũ ſatisfacit pro temporalibus: ſicut & quod iuſtus per opera ſua mereatur gloriam. 2. ratio de pręterito in vindictã iuſtam Confeſſarius ligat. aliàs infideles putarent vanum eſſe iudicium Trident.

c.8.can.15. D.Tho.q.86.art.4. ad 1. ratio.3.reſpectu futuri,vt fręno pœnitentiæ fiat cautior, & reſipiſcat. ſic infirmus cũ medicina concurrit ad perfectam ſanitatem. & de his etiã D.Tho.4. contra gent. cap.72. & 1.2.q.87. 6.cap. ad 3. Taper. artic.6. & alij. ſupra ob quas rationes Chriſtus ſatisfecit, vt cauſa vniuerſalis, & cau

ſuſcipiens, & implens pœnitentias iniunctas. quæ ſententia quamuis
h pœnalis videatur, [h] obligat per claues in foro conſcientiæ, ut reus ſit vindex ſui, & executor pœnæ impoſitæ: ſic in foro exteriori Papa,& Epiſcopus per claues ligat legibus, & pœnis cenſurarum,quæ non requirunt nouam iudicis executio-
i nem. [i] qualis autem, & quanta pœnitentia ſit iniungenda dicetur lib.2. cap.21.

CAPVT XIX.

De prima parte materiæ quæ eſt cõtritio,vt pertinet ad ſpecialem virtutem.quędã uirtutes uerſantur immediatè circa malum arduum.

§.2. *Pœnitentia conuenit cum virtute religionis: & differt ab illa.*
3 *Et cum iuſtitia.*
4 *Vt declaretur obiectum pœnitentiæ cõtra peccatum, diſtinguitur in peccato triplex ratio,generalis,& quædam ſpecialis.*
5 *Deteſtatio peccati ſecundum rationem ſpecialem non eſt ſatis ad remiſſionem peccati.*
6 *Qualis deteſtatio peccati ſecundum rationem generalem non ſit ſatis.*
7 *Nec deteſtatio, & dolor ex ſolo motiuo caritatis.*
8 *Hic dolor ſimul elicitur aliquando à caritate, & pœnitentia. an contritio ſufficiat abſque formali dilectione Dei.*
9 *Pœnitentia eſt cõtra peccatum etiam vt malum proprium: vt deſtruat præſentem ſtatum peccati, qui eſt in homine.*

POenitentia ſpecialis virtus diſtinguitur ab alijs priuatis virtu-
a tibus [a] (vt à moralibus circa bonũ proprium, quæ moderantur proprias paſſiones, aut quæ ſunt circa bonum proximi.) quæ immediatè verſantur circa bonum,quamuis ſecundario actu doleant de malis, ut ſub ſpeciali ratione contraria ſint proprio bono. ſic temperatus triſtatur de malo intemperantiæ, & qua ratione proſequitur bonum,eadem fugit malum. at quãdoque malum ratione excellentiæ requirit ſpecialem rationem virtutis nõ incluſam
b in bono contrario, [b] vt manſuetudo circa iras vincendas, iræ enim
c obiectum eſt malum, ut arduum: [c] & fortitudo eſt circa audacias vincendas, ac timores temperandos,

ſaliter:quia inſtituit cauſam noſtrę ſatiſfactionis eſſe ſacramentum pœnitentiæ,quod pro pœnis applicetur adhibitis operibus noſtris in ſatiſfactionem, D. Thom.3.p.q.49.t.
g ad 3. [g] vt Ioan.5. tolle grabatum tuũ vbi D.Tho.& Chryſoſt hom.68. imperfect. Beauxam.to.2. Harmon. p.274. cũ Auguſt.epiſto.105. lib.6. contra Iulian. cap.11.Baſil.conſtit.
h exerc. ca.11. [h] cum tamen lex pœnalis non obliget ad executionem pœnæ ante iudicis condemnationem: imo poſt illã non obligat reũ ad pœnam corporalem, ut ſe flagellet, nec poteſt obligare, ut ſe ipſum interfi-
i ciat,aut mutilet. [i] q̃ eſt ratio Soto.lib.1. iuſt.q.6. art.6. Frat. Medi. cum D.Tho. 1.2.q.96. artic.6.

CAP. XIX.

a COmmunis. [a] d. 14.D.Tho.q.1. 1.3. Durand.q.2.in princ. Cano relect. de pœnit. p.2.concl. 2.Soto. diſt.14.q.2. artic.2.Taper.art.4. licet enim cõueniat pœnitentia cum dolore quo temperantia dolet de contrario malo. ſed differunt ratione formali, quia pœnitentia ſub motiuo generali dolet, vt Deo cõpenſet propter Deũ ſummè dilectum:& dolere de omni peccato in generali, nõ pertinet ad vllã ex priuatis virtutibus moralibus quã falſo Scot. diſt.14.q.1. Maior.queſt.2.dub. penult. Altiſ. lib.4. tract.6.quæſt.3. dicunt quod poſtquã homo recoluit multarum ſpecierũ peccata, ſatis eſt ob ſpecialia motiua deteſtari omnia ſimul:&
b hanc dici pœnitentiam de ſingulis. [b] vt ſingulariter ait

c D.Thom.1.2.quæſtione 60. articulo 5. ad quartum. [c] Caietan. cum D.Thom.1.2.quęſtione 46. articulo 2. obiectum odij, & deteſtationis, vt eſt in pœnitentia, eſt malum.1.2.quæſtione 29.1. & 2.2.

timoris vero obiectum eſt malum. [d] ſic virtus pœnitentiæ eſt circa omne malum culpæ [e] vincendum, & expellendum, & quia vnum mortaliũ ſine alijs expelli & remitti nõ poteſt, nec peccator meretur veniã, fit vt id malum ſit arduum ſupra vires & meritum hominis. quæ ratio ardui exigit virtutem, vt patet de ſpe theologica. augetur difficultas, quia vno ſimplici actu debet homo ſimul deteſtari omnia mortalia, quamuis materialiter ſint pluríma & diuerſarum ſpecierum, atque ita eſt vna virtus ſub vna ratione formali [f] ex ſopernaturali motiuo pœnitentiæ. acquiſita vero pęnitentia per actus ex vi naturali, non eſſet virtus. [g] hæc pœnitentia dicitur inter morales prima virtutum, [h] quia in iuſtificatione impij habet perfectum actum, & introducit reliquas virtutes. nec dignitate inferior eſt, quia occaſione peccati ſit neceſſaria, nam & Verbi incarnatio, quæ eſt bonorum fons, fuit occaſione peccati prouiſa. [i] pręcedit tamen actus fidei, [k] & deinde aliqua Dei dilectio. [l] quamuis interdum quædam pœnitentia præcedat dilectionem Dei, [m] ſaltem perfectam.

2 Pœnitentia moltum conuenit cum virtute religionis. [n] vtraque enim exhibet Deo honorem quem debet, nec poteſt de ſuo reddere æquale: & à Deo cui omnia debet accipit id. 1. Paralip. 29. quo eidem ſoluit debitum, ſubmittens ſe humiliter Deo & recognoſcens propriam vilitatem: ſic enim cor contritum dicitur Pſal. 50. ſacrificium in Dei cultum. vtraque eſt habitus per ſe infuſus ſimilis & maxime affinis virtutibus theologicis. [o] at re ipſa differunt [p] ex formali obiecto: quia religio exhibet reuerentiam, & cultum latriæ Deo, vt principio creationis & gubernationis, quamuis Deus offenſus non eſſet: ſed pœnitentia deteſtatur peccata intendens ex affectu quandam compenſationem iuſtitiæ pro iniuria, & eo fine vt Deus recuperato honore deleat gratis peccatum, & homo recuperet Dei amicitiam. ſic reſpectu hominis diuerſa virtus eſt dulia, quæ exhibet honorem principi quãuis læſus non ſit, & iuſtitia, quia ſatisfacit honori principis, quem læſit iniuria, (etiam ob finem obtinendę reconciliationis vt quia eget homo amicitia principis:) tenetur enim huius iniuriam compenſare, quãuis ei propter ſe ipſum nullum cultum deberet. & in Chriſto fuit virtus religionis, non autem pœnitentiæ: [q] vt nec fides & ſpes quæ requirunt imperfectionem quandam hominis. communiter tamen pœnitentia imperatur non tantum ex caritate ſed ex religione [r] vt Deo cultum exhibeat & honorem peccato ſublatum reſtituat.

3 Conuenit pœnitentia cum iuſtitia commutatiua ſeu vindicatiua, & legali: [ſ] quia reſpiciunt rationem debiti ex legis diuinæ à ſe violatæ neceſſitate. & pęnitens affectu quodam iuſtitiæ contendit pro iniuria & offenſa peccati reddere Deo æquale, quoad poteſt. quod ſi vt Chriſtus ex proprijs & nullo titulo debitis ſatisfecit de rigore iuſtitię, poſſet pœnitens offerre Deo diuinum honorem æqualem offenſæ, teneretur ex iuſtitia. differt tamen à iuſtitia commutatiua: quia pro peccato & offenſa de ſe infinita non poteſt homo reddere Deo ęquale, etiã

d & 2.2.q. 34. [d] Caiet. cum D. Thom. 1.2.q 42. artic. 1. & 2. & 2.2. quæſt. 19. [e] hoc vniuerſale obiectum petit vt pœnitentia ſit diſtincta virtus: Deus enim non exigit niſi à peccatore deteſtari omne peccatum mortale, vt Dei offenſam, cum dolore & affectione compenſandi D. Thom. 3. par. q. 84. 2. q. 85. 2. & 2. c. & ad 1. d. 17. q. 2. 2. Soto diſt. 14. q. 1. 2. diſt. 17. q. 1. 2. Med. C. de pœnit. tract. 1. quæſt. 3. colligitur ex Trident. ſeſſ. 14. ca. 1. & 4. pęnitentia eſt ad deteſtandum omne peccatum. ſeſſ. 6. cap. 6. per pœnitentiã mouetur in odium peccati: Aug. de vera & falſa pœ. ... ca. 2. & 3. & permulta c. de pœnitentia. diſtinct. 1. pœnitentia dicitur dolor de peccato. & colligitur 2. Paralip. fin. in orat. Manaſſet. [f] D. Tho. q. 85. 2. & clarius. d. 14. q. 1. 1. 2. vbi latriam ſeu religionem dicit diſtingui cõtra virtutem pœnitentiæ (contra Caieta. dicta q. 85. 2. & Suar. 3. p. q. 7. art. 4. dub. 19. §. 1.) & d. 15. q. 4. 7. 1. ad 2. Richar. [g] quia non eſt diſpoſitio perfecti ad optimum. nec aſſequi poteſt ſuum finem (ideſt veniam peccati.) quem ex Dei auxilio & communi lege gratiæ aſſequitur pœnitentia infuſa quæ eſt vera virtus. q. 85. 3. ad 4. Ledeſ. q. 26. 3. dub. 1. ſi. D. Thom. d. 14. q. 1. 1. 4. ad 2. Sot. d. 14. quæſtio. 2. 3. col. 4. ar. 5. ad fin. [h] D. Thom. q. 85. 6. vbi Caietan Ledeſ. quæſt. 26. 6. Soto. diſtin. 14. quæſt. 2. 6. idem Scot. Palud. diſt. 14. quæſt. 2. Vega. lib. 6. in Trident. cap. 18. [i] vt probat D. Tho. 3 par. q. 1. ar. 3. & colligitur ex ſcriptura. Luc. 19. venit filius hominis quærere & ſaluum facere quod perierat. [k] & ita fides dicitur prima virtutum & fundamentum. 22. quæſt. 4. art. 7. conc. Triden. ſeſſ. 6. ca. 8. Heb. 11. fides eſt ſubſtantia id eſt fundamentum quod ſubſtat. At Luther. imponit catholicis quod non requirant fidem ad pœnitentiam. refert Bellarm. 1. de pœnitentia. c. 2. [l] ſi ſeruetur ordo, prius natura eſſe debet actus dilectionis ſupernaturalis, quã pœnitentiæ: quia quamuis in motu ſucceſſiuo prius natura ſit receſſus à termino à quo, quam acceſſus ad terminum ad quem. in motibus tamen animæ prius eſt volitio & intentio finis, puta dilectio Dei, quam electio mediorum, puta deſtructio peccati per pœnitentiam propter Deum, vt ait D. Thom. 1. 2. q. 113. 8. ad 3. & 3. p. q. 86. 6. c. ad 2. q. 88. 2. q. 89. 1. argu. 1. opuſc. 7. de 10. præcept. §. 2. Soto. d. 14. q. 3. ar. 6. quamuis non videtur penetraſſe hanc rationem D. Thom. idem Ledeſ. Maior. d. 14. quæſt. 2. in princ. Marſil. quæſt. 12. ar. 2. in 3. par. ar. con. 5. Durand. d. 14. q. 2. princ. & diſtin. 17. quæſt. 4 nume. 4. Cano. relect. par. 2. conc. 2. Petr. Sot. lect. 14. Taper. ar. 14. Med. tract. 1. de pœn. quæſt. 1. ad 4. Henric. quodl. 5. quæſt. 23. & hac ratione ſæpe vtitur D. Thom. vt 1. 2. quæſt. 25. 3. ad tertium. q. 36. 1. & 2. q. 29. 2. ad 3. & ar. 3. quæſt. 60. 5. ad 4. & in propoſito. 3. par. q. 85. 2. ad 1. ſic Luc. 7. dimiſſa ſunt peccata, quoniam dilexit ſed dilectio in priori natura nondum intelligitur perfecta, donec per pœnitentiam excludat peccatum: & ita concil. Trid. ante pœnitentiam ait Deum diligere incipiunt. [m] infra §. 8. R. & c. 21 §. 4. 11. ſi quis ordinate non habeat illos actus, continget vt prius incipiat ab aliquali odio & dolore peccati. ob quod Palud. d. 14. quæſt. 2. concl. 2. ait actum pœnitentiæ eſſe priorem gratia & caritate, ad quam diſponit, imo & actu caritatis infuſæ: quod olim tenuit D. Thom. d. 14. quęſtio. 1. 2. 2. Scot. q. 2. Vega. lib. 6. cap. 28. ſed falſo tribuitur D. Thu. quæſt. 85. 6. ad 1. & 2. & vide. quæſtio. 84. 6. ad 2. ſed D. Thom. intelligitur prius eſſe imperfectam pœnitentiã, quàm dilectionem Dei, vt perfecte conuertit. [n] quare Caieta. 3. p. q. 85. 2. putat pœnitentiã eſſe eandem virtutem cum religione infuſa, & 1. 2. quæſtio. 109. artic. 3. ad fin. ait dilectionem Dei, vt finis naturalis, pertinere ad habitum religionis per quem iuuatur pondus naturæ in Deum. nam D. Th. 2. 2. quæſtio. 80. diſtinguens partes potentiales iuſtitiæ, ſolam religionem ſtatuit erga Deum & q. 81. art. 1. religionem deducit cum Aug. 10. ciu. cap. 4. à religendo: quia homo religit Deũ quem negligenter amiſerat. cum Caietan. tenet Suar. 3. par. q. 7. art. 4. dub. 19. §. 1. & infert q virtus pœnitentiæ fuit in Chriſto, & quidam actus pœnitentiæ. de quo infra ca. 35. §. 4. [o] ſup. D. Tho. 3 p. q. 85. 3. ad 2. Ledeſ. q. 26. 3. Soto. d. 14. q. 2. art. 3. Med. C. de pœnit. tract. 1. q. 1. ad 4. & idem de religione ait Caiet. 2. 2. q. 81. ar. 5. [p] Soto. d. 14. quæſt. 2. art. 2. Ledeſ. ar. 2. Cano relect. p. 2. ſentit D. Tho. 3. p. q. 85. 2. & 2. 2. q. 32. 1. ad 2. eleemoſyna vt ordinatur ad ſatisfactionem pro peccatis pertinet ad pœnitentiam. & clarius diſt. 14. q. 1. 1. 5. diſt. 15. q. 4. 2. 1. in arg. 2. cum ſolutione. & id fatentur Doct. qui pœnitentiam dicunt eſſe vnam & ſpecialem virtutem: aut pertinere ad iuſtitiam, vt fatetur Rich. d. 14. artic. 1. q. 2. Palud. q. 2. num. 22. Bon. ar. 1. q. 2. & in expoſ. lit. Med. tract. 1. q. 1. ad 4. Scot. q. 2. §. de. 3. art. & §. de 2. conc Baſſolis. Gabr. q. 1. art. 1. dub 3. & in 3. d. 27. q. vnic. Marſil. q. 10. ar. 1. in 1. p. illius art. poſt. 5. conc. Durand. q. 2. quamuis hi Docto. inter ſe differunt. [q] dicetur. c. 35. fatetur Soto. d. 14. q. 2. ar. 5. ad fin. Almain. Palud. q. 4. conc. 4. Gabriel q. 1. Ledeſ. q. 26. ar. 4. con. 3. Palac. q. 2. fin. item D. Thom. 3 p. q. 84. 7. ad 4. & in 3. diſtin. 13. quæſtio. 1. 2. 1. ad primum. in 4. d. 14. ar. 3. 3. ad 2. & ad. d. q. art. 3. [r] Alexan. 3. par. q. 54. alias. q. 12. memb. 1. ar. 1. §. 1. quia peccatum eſt iniuria quædam infinita, contra infinitam Dei excellentiam, ob quam debetur ei honor latriæ. [ſ] quia pœnitentia uocatur iuſtitia (Ezech. 18. ſi impius egerit pœnitentiam fecerit iuſtitiam. Pſalm. 118. feci iudicium & iuſtitiam. Rom. 6. ita exhibete membra ſeruire iuſtitiæ.) Scot. d. 14. q. 2. Bon. in expoſ. lit. dum affert definitionem Aug. dicunt pęnitentiam eſſe iuſtitiæ punitiuæ actum (quæ continetur ſub commutatiua. D. Thom. 2. 2. q. 108. 2. ad 1.) & ſane ad hanc uidetur reducere D. Thom. 3. par. q. 85. 3. ad 3. ſed quia non reddit æquale, uocatur pars potentialis iuſtitię.

idem

ſecundum partē aliquotam:[t] ideóque confugit ad motiuum diuinæ miſericordiæ,[u] vt Deus contentus ſit ea compenſatione affectus, quæ nititur in Dei auxilio & gratia liberali: & homini per cōtritionem diſpoſito, cuius voluntas à Deo acceptante reputatur pro facto, remittat gratis peccata. præſertim quia peccator ante gratiam non habet iuſtitiam erga Deum, qui nihil recipit à nobis, vt ex debito iuſtitiæ teneatur rependere: & quia quicquid homo Deo offert pro offenſis, iā Deo tanquam ſeruus debet titulo creationis & redemptionis. iuſtorū tamen opera acceptat Deus, & ex promiſſionis pacto fit eis ſponte quodam modo debitor gloriæ: quia opera vt procedunt ex gratia, qua fit membrum Chriſti & ex motione Spiritus ſancti, habent cum receptione gloriæ inherentis vt eſt bonum particulare, rationem pretii æqualis in virtute: vt ſemen dicitur ęquale magnę arbori quam continet in virtute.[x] 2. differt à iuſtitia quia iuſtitia non obligat vt in pęna corporali reus fit ſimul iudex ſui & executor contra ſe ipſum: quæ tamen omnia homo præſtat ſponte ex virtute pœnitentiæ, & in eum finem per ſe dirigit vt deſtruatur præſens ſtatus peccati, & reconcilietur Deo offenſo: quem finem iuſtitia per ſe non intendit, nam inter inimicos datur æqualis compenſatio & iuſta ſolutio abſque reconciliatione. eſt autem pœnitentia virtus per ſe infuſa[y] vt poſtea deducetur vt ex actibus eius: quāuis quidam falſò putant ſatis eſſe acquiſitam.[z]

4 Vt declaretur obiectū formale pœnitentiæ & contritionis: aduertendum in malo ſeu peccato mort. circa quod per ſe verſatur, reperiri duas rationes, generalem & ſpecialem: in ratione generali ſunt tria, inimicitia Dei, iniuria, & quòd priuat boni diuini participatione: & inſuper, 4. inducit reatum pœnæ æternæ. primū inimicitia quamuis nō eſſet iniuria Dei, opponitur vniuerſali bono diuino in ſe ipſo, & caritati: & inimicus totum Deum ex affectu tentat deſtruere. vt qui ex odio contendit deſtruere vitam, & omne bonū inimici quoad poteſt; quod ſtare poteſt abſque iniuria cōtra iuſtitiam, vt ſi oportet illum fieri & agnoſci reum, atque ita occidi per iudicem ideſt, aut ſi non ſubueniat: quamuis illum extrema famis neceſſitate perire videat. hoc enim malum eſt contra caritatē & miſericordiam abſque obligatione reſtitutionis. 2. vt eſt iniuria & offenſa Dei cōtra iuſtitiam: nam omne peccatum eſt iniquitas, ideſt, iniuria cōtra bonum diuinum in ſe, quod vir ex affectu tentat deſtruere cum iniuria, Dei dum bonum commutabile & creaturam in qua conſtituit finem vltimum, præfert Deo cui ſoli debetur honor finis vltimi: pręſertim quia peccat contra legem ęternam Dei videntis. vt qui ſponte coram rege ęgrè ferente legem eius violat, regem videtur iniuſtè contemnere. 3. peccatum ſecūdum effectum priuat animā hominis bono diuino per gratiam participato: quæ priuatio nitoris, dicitur macula, turpitudo, & deformitas. Item priuat rectitudine naturali quæ inclinat hominem in finem naturæ, & id motiuum vniuerſale honeſti pertinet ad pondus rationalis naturæ, quo ſine difficultate inclinatur in proprium finem ſibi cōnaturalem. Tandem. 4. ex omni mort. ſequitur tanquam effectus ſecundarius & accidentalis reatus, & obligatio pœnæ æternę ſecundum motiuum vniuerſale.

5 Peccati priuata ratio conſideratur dupliciter. 1. eſſentialiter ſecundum rationem ſpecificam quam habet ex conuerſione ad ſpeciale obiectum commutabile, quod eſt contrarium virtuti particulari. 2. accidentaliter ex priuato incommodo temporali: vt quia hominem priuat fama, honore, libertate, aut pecuniis. Neutra ratio priuata ſatis eſt vt peccatum mort. remittatur: nam per ieiunium aut alium actum temperāntiæ non remittitur contraria intemperantia violati ieiunii: nec ſi quis doleat de peccato propter pœnam infamiæ incurſam, ſatis eſt ad veniam. quia id particulare motiuum non tam cohibet & corrigit affectum in quo eſt motiuum pœnitentiæ, quam effectum & exteriorem executionem operis, quę fuit cauſa damni temporalis.

6 Nec vero ad remiſſionem peccati mort. ſatis eſt quoduis odium & dolor de peccato ex motiuo vniuerſali, niſi includat proprium motiuum pœnitentiæ. 1. non ſatis eſt deteſtatio peccati, vt eſt contra honorem & reuerentiam debitā Deo ex virtute religionis.[a] nec 2. vt eſt cōtra vniuerſalem obedientiam legiſlatori Deo debitā ex virtute iuſtitiæ legalis.[b] (cum tamen peccatum definiatur à B. Auguſt.[c] dictū, factum, aut concupitum, contra legem Dei) quia licet pœnitens, vt Dei iudicis miniſter puniat ſponte in ſe offenſam; ſed non cum æquali compenſatione vindictæ, vt §. 3. dictum eſt: nec tam intendit vindi-

idem d. 14. q. 1. 1. 5. Rich. a. 2. quæſt. 2. ſic religio dicitur pars potentialis iuſt. a 2. quæſt. 8. 11. ad primum ſup. P. & inf. §. 6. L. addit Scotus, quod pœnitens videns ſe in conſpectu iudicis comprehenſum, habet ſe vt illius miniſter: & ſpōte vindicat in ſe offenſas Dei. quod carpunt quidam Recent. ſiue cauſa, [t] infra ca. 22. §. 6. Anſel. lib. 1. cur Deus homo. Caieta. cum Diuo Thom. 3. par. quæſtio. 1. art. 2. cap. ad 2. cum Leon. PP. ſer. 1. 4. & 10. de natiuitate. Suar. dub. 4 §. 8. citat. Docto. vbi Fr. Med. nam ſatiſfactio puri hominis finita non habet proportionem partis aliquotæ cū offenſa infinita, quę creſcit ex obiecto & perſona in quam peccatur: ſed valor ſatisfactionis creſcit ex dignitate perſonæ offerentis. An vero purus homo iuſtus poſſet ſatisfacere de condigno, & iuſtitia pro vno peccato mortali alterius, quidā affirmant: Patres vero apud Diuum Thom. & Suar. ſupra, §. 2. ſolum videntur negare, vt pro omnibus hominibus ſatisfaciat vnus. Reſpon. non poſſe, ex communi Theol. [u] Diuus Thom. quæſtio. 85. 3. ad ſecundū. Deus autem pro temporum varietate exigit à peccatore diuerſam quādam rationem compenſationis, ſine qua nō vult homini applicare ſatisfactionem Chriſti ad remiſſionem culpæ. Diuus Thom. quæſtio. 84. articu. 7. ad ſecundum & ſpecialiter in lege euangelica exigit ſolutionem fieri per hoc, quod recipiat ſacramentum baptiſmi aut pœnitentiæ, ſi commode poſſit, ſaltem ante mortem. [x] Auguſt. lib. ſecundo, contra aduerſar. leg. ca. 5. Diuus Thom. 1. 2. quæſt. 114. 3. ad tertium. & 1. par. quęſt. 117. articu. 2. Hieronymus in eccleſiaſt. 4. principio, & in id Matth. 11. qui minor. Hierony. gloſ. ordin. Lyra. [y] Diuus Thom. diſtinc. 14. quæſt. 1. 1. 4. ad 2. quæſtio 85. 5. & 6. ibi Caietan. Soto. quæſtio. 2. 3. & 5. ad fin. Ledeſ. quæſt. 2. 3. dub. 1. fin. & articu. 5. Cano rel. pœnitentiæ, par. 2. Petr. Soto. lect. 8 Med. tracta. 1. de pœnitentia. quæſtio 2 Argent. d. 14. quæſt. 1. Palac. quæſt. 2. Bellarm. 2. de pœnitentia, cap. 3. & Recent. & colligitur ex generali doctrina. 12. quæſtio. 51. 4. c. & ad tertium, & de virtutibus. q. vnic. articu. 10. ad vlt. vt infuſa virtus moralis facit actus proportionatos fini ſupernaturali, in quē diriguntur. conſtat autem actum pœnitentiæ digne ita eſſe ſupernaturalem, vt actus virtutum theologarum, quas conſtat eſſe per ſe infuſas Trident. ſeſſ. 6. ca. 5. 6. 7. & can. 3. non poteſt pœnitere ſicut oportet, ſine Dei gratia. Aurel. epiſto. habetur inter Leon. epiſt. 71. Celeſtini epiſt. ad omnes Gall. epiſcopos. capitu. quarto. Hieronym. in id Ieremi. 31. poſtquam conuertiſti me, egi pœnitentiam. quare falſo Durand. 3. diſtinct. 33. & Scot. ait, ſolas tres virtutes Theolog. eſſe infuſas. [z] Scot. 4. diſtinct. 14. quæſt. 3. Richar. articu. 4. quæſtio. 1. Durand. quęſtio. 2. Gabriel. quæſtio. 1. & in 3. diſtinc. 27. quęſtio. vnic. Alm. 3. diſtin. 23. quæſtio. 3. ſentit Bon. 4. diſtinct. 17. in prima par. articu. 2. quæſtio. 3. fin. at Marſil. quæſtio. 10. articu. 1. in ſecunda par. poſt. 5. con ait pœnitentiam eſſe per accidens infuſam, & eiuſdem ſpecie cum pœnitentia acquiſita. addunt Scot. & Gabriel. 3. diſtin. 23. Almain. quæſt. 3. quod ex actibus virtutis Theologicæ generatur in nobis habitus acquiſitus, & hi atque multi alij concedunt quod actus cōtritionis poteſt ſecundum ſubſtantiā elici ex vi naturali. [a] ſupra §. 2. P. [b] Diuus Thomas, 1. 2. quæſtio. 19. artic. 4. [c] ſupra lit. S. [c] Auguſt. a 2. contra Fauſtum. cap. 27. communis cum Magiſtro, 2. diſtinct. 35. Diuus Thomas. 1. 2. quæſt. 76. articu. 6. vide Torrenſ. lib. 2. confeſſ. cap. 6. & Clementē Alex. 2. Strom.

Strom. definit, peccatum eſt voluntaria iniuſtitia. [d] D. Thomas. 2.2. quæſt. 106. & ſequen. [e] D. Thomas, 1.2. quæſtio. 74. articu. 7. [f] Hebr. 11. ſine fide impoſſibile eſt placere Deo. & eſt certa ſententia cont. Vega. lib. 6. in Trid. cap. 25. putantem ſatis eſſe cognitionem de obiecto naturali, & de peccato, vt eſt contra rationem. idem olim Soto: ſed retractat in fine totius. 4. [g] quia pœnitẽtia 2. Corin. 7. debet eſſe triſtitia ſecundum Deum, & plena conuerſio in Deum. Ioel. 2. Ezechiel. 18. Eſa. 53. [h] vt quia peccatum priuat me gratia creata, quæ eſt bonum finitum. Med. tract. 1. de pœnitentia, quæſt. 1. & 4. Cano. relect. p. 2. conc. 2. Petr. Soto de pœnitentia lect. 14 §. 1. ad perfectum. quãuis hic ſit ſecundarius actus caritatis. [i] quia procedit ex amore concupiſcentiæ & ſpe, quæ reperitur etiã in peccatore: nec ſatis eſt ad iuſtificationem, Triden. ſeſſ. 14. c. 4. [k] fatetur D. Tho. dolorem peccati ob læſam amicitiã tribui ſoli caritati. 3. par. quæſt. 85. 2. ad primum. & artic. 3. & 1. 2. quæſt. 113. 5. ad primum quod ſignificat in 2. Corinth. 7. quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam. ibi Ambr. Chryſoſt. hom. 14. & 15. Theophil. idem Auguſt. ſerm. 7. de tempore & de vera & fal. pœnitentia. c. 8. Bern. ſerm. 16. cantic. Gregor. 3. dialog. cap. 34. cõtritionem vocat cõpunctionem dilectionis. & in Ezech. hom. vlt. ad fi. Med. tract. 1. de pœnitentia. quæſt. 1. ad quartum. Soto. diſt. 14. quæſt. 2. artic. 2. Duran. quæſt. 2. Cano rel. par. 2. conclu. 2. Taper. articu. 4. [l]

care culpam, quam recõciliari Deo offenſo, atque ita differunt fine intrinſeco. nec 3. vt contra gratitudinem [d] quæ debetur Deo vt eſt vniuerſalis benefactor. nec. 4. vt peccatum eſt contra dictamen rationis naturalis [e] & finem naturæ: per quod dictamen promulgatur nobis lex naturalis. nam quamuis id motiuum ſit vniuerſale contra omne peccatum, & doleat de violato naturali præcepto, quia eſt offenſa Dei vt finis naturalis, non tamen eſt idonea diſpoſitio gratiæ: vt quæ procedere debeat ex fide obiecti ſupernaturalis, [f] & quæ tendat in Deum, vt finis ſupernaturalis eſt. [g] 5. minus ſufficit dolor de effectibus peccati, ſeu de bono diuino vt in nobis participato. [h] nam dolor de turpitudine peccati, vel propter timorem gehennæ ex motiuo ſupernaturali & vniuerſali, quamuis ſit de offenſa Dei vt punit, & dedecore turpi & pœna inferni, eſt tantum attritio, quæ ſola non diſponit vltimate: [i] niſi adiuncta ſacramento per quod homo de attrito reputatur cõtritus.

7 Ex vniuerſali motiuo ſolius caritatis poteſt dolere de læſa amicitia [k] cum ſpe vt reconcilietur Deo. at non eſt ſatis idonea diſpoſitio [l] in eo qui meminit, aut meminiſſe debet ſui peccati mortalis quia quamuis eo dolore recedit aliquo modo à peccato & bono commutabili, cõtendens totali conuerſione caritatis conuerti in Deum: ſed reuera non deſtruit præſentem ſtatum peccati, & auerſionẽ habitualem cum ſuis effectibus. neque vero eſt efficax dilectio, niſi ſtatim in executione ſimul aſſumat ſponte dolorem voluntatis ſeu triſtitiam pœnalem, ſub ea ratione formali virtutis pœnitentiæ, & cuiuſdam iuſtitiæ qua intendat ex affectu punire in ſe offenſam & quoad poteſt compenſare, [m] reſarcire & ſatisfacere Deo pro iniuria, quam ei intulit. Neminem enim vult Deus in ſuam amicitiam reconciliare, niſi diſpoſitum ea contritione, qua intendat reſtituere & compenſare quoad poteſt. ſic enim efficaciter ſe auertit à creatura. [n] at per pœnam iuſtam humiliat ſe, & quaſi inferior recognoſcit maieſtatem ſuperioris læſam: [o] in quo vtcunque reſtituet honorem Deo, [p] & eum conſtituit finem vltimum ſui ipſius: & ea diſpoſitione contentus Deus, addito nouo dono indulget gratis remiſſionem peccati. ſic ergo pœnitentia differt à caritate: ſed magis à gratia habituali [q] quæ non eſt habitus operatiuus quo nouo dono gratiæ cum donis & aliis virtutibus infuſis homo complete & formaliter iuſtificatur iuſtitia inhærente & permanente: vt explicat concil. Trident. ſeſſ. 6. capit. 7. & can. 11.

8 In iuſtificatione non ſemper cõcurrit odium & dolor peccati vt elicitur ſecundum ſubſtantiam à ſola caritate: ſed ante actum caritatis interdum incipit pœnitentia, [r] quæ elicit actum contritionis: & huic ſuperuenit motio caritatis, & gratiæ quæ perficit & format cõtritionem, præbens modum, vt actus attingat efficaciter Deum, & ſit meritorius gloriæ. at ſicut in oblito peccatorũ, dilectio Dei ſine formali contritione eſt ſufficiens diſpoſitio gratiæ: ita forte interdũ ſolus dolor de peccatis ſatis diſponit, abſque formali dilectione Dei. [ſ] præſertim dum intellectus ſimul proponit vniuerſale motiuum dolendi: quod pertinet ad pœnitentiam & caritatem, & propter vtrumque ſimul dolet homo, animo compẽſandi & propter Deũ ſumme dilectum. quod ſi prius natura odium peccati & dolor de inimicitia eliciatur ex dilectione Dei, quę cum ſpeciali auxilio communiter pręcedit contritionem, ſatis eſt, vt ſecundum modum pertineat ad virtutem pœnitentiæ eliciti uę, quatenus animo compenſandi in proprium eius finem dirigitur.

9 Sicut caritas requirit ex diſpo-

§. 1. P. S. vt Durand. quem approbat Palud. Baſſol. Gabriel. quia iniuria Dei videtur compenſari per æquabilitatem quandam contritionis & dilectionis, quę eſt obiectiue infinita: ſicut & peccatum. quare Trident. ſeſſ. 6. ca. 6. ſeſſ. 14. cap. 1. & 4. non totam rationem, ſed motiuum finemque pœnitentiæ reducit in dilectionem Dei. [n] quia quamuis in motu corporali eadem actione receditur à termino à quo, & accedit ad terminum ad quẽ: ſed in ſpirituali motu animæ fit per diuerſos actus. & odium ſeu contritio peccati eſt receſſus à termino à quo. [o] ſu. §. 1. L. [p] quia homo ratione peccati tenetur compenſare iniuriam. offendit enim quaſi eſſet ſuperior altero, & compenſat petẽs veniam, quia humiliatur eidem quaſi inferior. 2. vt etiam poſt remiſſam culpam tenetur reſtituere damna (puta reſtituit homini damnum illatum in pecunia: & id pertinet ad plenam compenſationem iniuriæ) ita ſatisfacit Deo pro pœna temporali: quod pertinet ad completam rationem pœnitentiæ perfectæ. [q] ſed quidam aiunt pœnitentiam dici ipſam gratiam habitualem, quæ peccatum expellit formaliter & complete. quos refert Bon. diſtinct. 17. in prima par. articu. 2. quæſtio. 3. Marſil. quæſtio. 10. articu. 1. in ſecunda parte poſt conclu. 5. & illos reprobat etiam Diuus Thom. quęſtio. 85. 2. ad tertium quia pœnitentia expellit peccatum nõ formaliter ſed diſpoſitiue & actiue ſecundum inchoationem. quod bene probat Suar.

[m] communis Patrum apud Bellarm. lib. 4. de pęnitentia. cap. 9. 10. quia cum vera pœnitentia coniungunt ſatisfactionem & compenſationem. idem Docto. qui aiunt in contritione includi propoſitum ſatisfaciendi. cum Magiſt. diſtinct. 16. vt ſi creditori offeram munus, quia pater, & amicus aut benefactor eſt, non ſatisfacio pro debito iuſtitiæ: oportet enim ſoluere ei tanquam creditori. ſic qui offert dolorem ſolius caritatis, aut ex gratitudine, vel religione, non compenſat debitum peccati: niſi adſit motiuum pœnitentię. Diuus Thomas, quæſt. 85. 3. c. & ad 3. artic. 2. ad 2. artic. 4. qui pœnitentiam reducit ad partem potentialem iuſtitiæ: & ait operari ad deſtructionem peccati vt eſt iniuria Dei, & diſtin. 14. quæſt. 1. 1. 3. obiectum pœnitentię eſt peccatum, vt capiabile. Paludan. quæſt. 2. Soto. quæſtio. 2. articu 2 Cano 2. par. relect. concl. 2. & in idem redit quod alibi aiunt eſſe peccatum vt emendabile per ſatisfactionem, D. Thom. quæſt. 85. 3. c. & ad tertium. Ledeſ. 1. par. quæſt. 26. articu. 2. & 3. Baſies. 1. par. quæſt. 21. artic. 4. in quo conueniunt qui putant pœnitentiam pertinere ad iuſtitiam, citati. 3. par. quæſt. 1. art. 2. dub. 4 §. 8. verſ. iam vero. [r] vt citatum eſt. § 1. M. quod tenet Scot. diſtin. 14. quæſt. 2. ad vlt. Paludan. quæſt. 3. articu. 2. putat eſſe Diui Thom. qui olim, quæſt. 1. 2. 2. ita dicit & Bonauen. diſtin. 17. Alexan. 4. par. quæſt. 68. Caietan. to. 1. tract. 4. de contritione. quæſt. 1. & addit Vega lib. 6. in Trident. c. 25. & 28. amor Dei ſuperueniens pœnitentiæ, eſt quidem neceſſarius: ſed apud antiquos Patres non legi quod debeat eſſe amor ſuper omnia. & Trident. ſeſſ. 6. cap. 6. ſolum ait, diligere incipiunt. requiritur vero amor, vt odium mali fundetur ſuper intentione boni: & Deo tanquam fini offeratur compenſatio debita pro peccato. At reuera requiritur dilectio Dei ſuper omnia ex auxilio. [ſ] affirmat Ledeſ. 1. p. quæſt. 32. art. 1. dub. 2. & plane D. Thom. d. 14. q. 1. 2. 2. Gab. q. 1. ar. 2. concl. 5. Maior. q. 1. conclu. 6. & ſentiunt Soto. 2. de nat. & grat. ca. 16. Vega lib. 6. Trid. cap. 30. facit lib. 13. ca. 21. quia apud Ezech. 18. & ſæpe in ſcriptura non fit mentio dilectionis, ſed contritionis: nec in Trid. ſeſſ. 14. cap. 4. in definitione contritionis, quamuis paulo poſt dicat, perfectam contritionem informari caritate:

ſitione ſubiecti, vt Deus ſit bonum
r proprium: [r] ita dolor pœnitentiæ
tendit contra peccatum, non abſo-
lute, quia malum diuinum, ut etiã
eſt reſpectu alieni peccati: ſed ut
u malum meum eſt, [u] id eſt, quia eſt
iniuria à me illata contra Deum, &
à me compenſanda. non tamen eſ-
ſet contritio ſi peccatum ea tantum
ratione deteſtor, quia eſt nociuum
x mihi, [x] aut quia me priuat gratia,
y & beatitudine, [y] in quo conſiſtit
pęna damni. 2. deteſtatio, vt peccati
præteriti non intendit ne præteri-
z tum fuerit: [z] impoſſibilium enim
non eſt intentio efficax, & electio
ſimpliciter, ut ait Ariſtot. lib. 3. Ethi
cor. cap. 2. ſed ſub conditione nol-
a lem peccaſſe quantũ eſt ex me. [a] ſed
quia peccator retinet in pręſenti ſta
tum peccati cum ſuis effectibus re-
quiritur 3. intentio, ſeu electio effi
cax qua intendat peccatum deſtrue
b re. [b] id quod in executione fit in-
choatiuè, & diſpoſitiuè per dolorẽ
pœnitentiæ, quo peccatum diſpoſi-
tiue expellitur: perfecte vero per
gratiam Dei remittentis offenſam,
& reconciliantis ſibi hominem, &
cum virtutibus, ac donis infuſis iu
ſtificãtis totum hominem in eſſen-
c tia, & potentiis animæ. [c] hæc om-
nia patres non ſemper tam clarè di
ſtinguunt, & tamen ſatis ſignificã-
tur dum ſcripturæ aiunt conuerſio
nẽ impii conſiſtere in eo quod auer
tatur à peccato, & via mala, & con
d uertatur in Deum ex toto corde. [d]

CAPVT XX.

Peccatum cur dicitur materia remota ſacramenti.

§. 2. Sed contritio pars materia proxima.

3 Quando patres negant includi dolorem, intelligunt de ſenſitiuo.

4 Quid in peccato primũ reſpiciat virtus pœnitentia.

5 Pro veniali licet ſit compenſabile, non eſſet neceſſarium ſacramentum, & virtus pœnitentia.

6 De peccato remiſſo fieri poteſt pœnitentia.

7 Sed non de peccato, vt eſt futurum, aut poſſibile, vel alienum, nec de originali: in quo tamen complacere non debet.

PEccatum eſt materia remota ſa-
cramenti, & virtutis pœnitẽtiæ,
ſupra cap. 9. non quod amet pecca-
tum, ſed quia illud intendat deſtrue
a re. [a] ſic panis eſt materia euchari-
ſtiæ, cuius tamen ſubſtantia per cõ-
ſecrationem expellitur, & conuer-
ſa deſinit eſſe, miſeria proximi eſt
materia remota miſericordiæ, re-
motio vero miſeriæ, ſeu ſubleuatio,
eſt materia proxima. in peccato tria
b conſiderantur. [b] 1. culpa, ut eſt ini
micitia, & iniuria Dei. 2. reatus pœ
næ, ob quem homo quamuis de-
cedat in gratia, non admittitur in
gloriam. 3. quæ inclinant ad pecca-
tum, ut fomes, habitus vitioſus,
& occaſiones proximæ: quę tamen
non retardant à conſecutione glo-
riæ. hæc omnia per pœnitentiam
perfectam tolluntur aut impediun-
tur à malo.

2 Materia proxima pœnitentiæ,
& prima pars materialis ſacramẽti
c dicitur contritio: [c] quæ includit do
lorem voluntatis, id eſt formalem
d triſtitiam quæ eſt actio vitalis, [d] &
prouenit ex conſideratione proprii
mali præſentis coniuncti, id eſt pec-
cati voluntarii: quod homo ea pœ-
na de ſe inuoluntaria, ſed ſponte aſ-
ſumpta intendit deſtruere. ſic. n. ze-
lo, & affectione iuſtitię cõpenſat in
choatiue, & imperfecte iniuriã: &
ea reſtitutione, ſeu redintegratione
aliquo modo tollit inæqualitatem

t ritate: nempe habituali, ut dicetur cap. 21. [t] vt ſingulariter ait D. Thom. 2. 2. quæſtio. 26. artic. 13. ad 3. ſi Deus non eſſet bonum meum, non eſſet amabilis mihi etiam ex caritate: quia iuxta Ariſtot. 9. Ethicor. amabile bonum vnicuique aut proprium. ſed differt ab amore concupiſcentiæ, & ſpe, qua diligo Deum mihi, ita vt bonum propriũ, ſit ratio formalis ſic diligendi. ſed reſpectu caritatis ly proprium, eſt tantum conditio, & diſpoſitio quæ requiritur
u ex parte ſubiecti. [u] Alexand. 3. p. quæſtio. 54. memb. 1. articu. 2. & plane Bonauent. diſtinct. 14. in 1. part. articulo 1. quæſtio. prima, & tertia fin. (quem tamen quidam male explicant, ut Cano relect. p. 2. poſt concluſ. 2. ante ſolut. argument.) & in hanc ſententiam ſunt trahendi Scot. Gabr. Baſſol. Ocam, dicẽtes, quod offenſor cõpenſationem pœnitẽtię facit pro malo culpæ, quia punitur in vindictam iniuriæ Deo illatæ. pœnitentia eſt quidem medicina ipſius peccatoris infirmi, ut ait Chryſoſtom. ad popul. homilia 5. 6. & 7. ſed punitio redundat in honorem Dei offenſi. ſic ex lege talionis punitio (vt oculum pro oculo) eſt ſatisfactio. & honoratio alterius læſi. & ob hoc D. Thomas, 2. 2. quæſt. 87. articulo primo, ait cõpenſationem fieri in eo, quod qui inſurrexit contra alium, detrimentum patiatur. verum eſt tamen quod Scotus & Nominales, dum putant trãſeunte actu peccati manere ſolum reatum pœnæ: loquuntur diminute. cum maneat ſimul iniuria Dei, auerſio
x habitualis, & macula. [x] bene Cano ſupra. Ledeſma. 1. par. quæſtio. 32. articu. 1. dub. ſecundo. Petrus Soto, de pœnitentia. lect. 3. vbi bene diſtinguit duplicem reatum, nempe culpæ, & pœnæ, & D. Thomas. 3. par. quæſtio. 85. 1. ad tertium, & 1. 2. quæſtio. 87. & diſtinctio. 14. quæſt. 1. 2. 3. nam reatus culpæ, (id eſt ipſa dignitatis pœnæ. iuxta id Ariſtot. puniri non eſt malum, ſed dignum eſſe pœna) eſt fundamentum reatus ad pœnam, id eſt obligationis, ut puniatur, quæ eſt à Deo. quare alia ratione remittitur peccatum ſecundum reatum culpæ (de quo 3. par. quæſtio. 86. artic. 1. 2. qui non manet in purgatorio, & interdum nec in via) aliter ſecundum obligationem, ſeu reatum pœnæ: qui ſæpe manet poſt remiſſam culpam, de quo D. Thom. quæſt. 86. 4. & de vtroque agit. artic. 3. vbi Caiet. vtrumque vero remittitur quadam compenſatione per contritionem: ſed diuerſa ratione. quia reatus vt offenſa Dei, cõpenſatur ab homine contritio, ut eſt miniſter, & vindex Dei: ſed peccatum, ut nociuum mihi, expellitur illis actibus, quibus re-
y paratur damnum ſpirituale mihi illatum. [y] Nauar. cap. 1. nu. 11. cum D. Thom. diſtinct 17. quæſtio. 2. 3. 1. ad quartum, ſeu addit. quæſtio. 3. 1. ad quartum. Capreol. diſtinctio. 14. quæſtio. prima, ad argument. Durand. contra 2. concluſ. Sot. diſtinctio. 17. quæſt. 2. artic. 4. ante concluſ. 5. Ledeſm. 2. p. quæſtio. 2. artic. 1. dub. 2. facit Caietan. dum explicat. 1. par. quæſtio. 48. artic. 6. ad 3. quæſt. 49. articu. 3. fin. ſummam peccati malitiam conſiſtere in eo, quod eſt obiectiue contra bonum diuinum, & de ſe ex affectu intendit deſtruere Deum: ut ait Bernard. dum cupit ut Deus, aut peccatum non agnoſcat, aut notum non velit punire: aut volentem nõ poſſe punire. quod eſt contra Dei ſapientiam, iuſtitiam, & potentiam. 2. in peccato eſt quod me priuat Deo, & bono infinito per pœnam dãni, quæ eſt malum proprium. Quod nõ aduertunt Scot. diſtinc. 17. Durand. ibi. quæſtio. 7. dum putant malitiã peccati non eſſe aliud quam eam priuationem, quæ ineſt actui meo, & mihi: & ſic eſt malum proprium: & probant, quia plus deteſtor mendacium meum veniale quam periurium alienũ, quia illud eſt malum proprium. & aiunt peccatum non priuare bono infinito, niſi demeritorie in hoc ſubiecto. At re vera ex affectu odium virtuale Dei (quod eſt in omni peccato mortali) intendit ex inimicitia inferre malum Deo in ſeipſo, ut ait Diuus Thom. 2. 2. quęſtio. 34. & ſub hac ratione oportet deteſtari peccatum per cõtritionem: & non tantum ſub ea ratione formali, vt ma-
z lum proprium. [z] infra capit. 23. B D. Thom. addit. quæſtio. 1. articu. 1. Sot. diſtinctio. 14. quæſtio. 2. 1 fin. diſt. 17. quæſtio. 1. 1. ad fin. Paludan. diſtinc. 17. quæſt. 1. & vltima. Caietan. tom. 2. opuſc. 4. de contr. quæſt. 1. ſentit Scot. diſtinct. 14. quæſtio. 1. artic. 3. fin. Nauarr cap. 1. nume. 2. Bellarm. lib. 2. de pœnitentia, capit. 5. colum. 3. contra Adrian. de
a pœnitentia. quæſtio. 1. [a] [b] dicetur infra cap. 23. [c] Trident. ſeſ-
b ſio. 6. capit. 7. & cano. 11. & dictum eſt. ſupra. §. 7. Q. [d] Trident.
c ſeſſio. 6. cap. 6. & 14. ſeſſio. 14. cap. 4. Conc. Florent. ut conſtat ex
d Iocl. 2. Eſai. 55. Ierem. 3. 18. 31. Ezechiel. cap. 18. & 33. Roffenſ. artic. 4. 5. & 6. Taper. artic. 4. Veg. lib. 13. cap. 17. & ſequent. Ledeſm. quæſt. 32. artic. 1. dubio primo. Petrus Soto. lect. 4. & ſeq. communis DD. diſtinct. 14. & 17.

CAPVT XX.

a DIuus [a] Thom. 3. p. quæſt. 84. 2. [b] D. Thom. 1. 2. quæſtio. 71.
b agit de peccato, & 86. de macula, quæſt. 87. de reatu pœnæ.
c quæſt. 85. de praua propenſione fomitis. [c] ſupra cap. 17. Trident. ſeſſ. 14. capit 4. & generaliter D. Thom. 3. p. quæſtio. 85. 3. materiam proximam virtutis pœnitentiæ eſſe actus humanos, quibus
d fit compenſatio: & iidem actus ſunt materia ſacramenti. [d] communis, & certa ſententia D. Thom. 1. 2. quæſtio. 35. & ſequent. quæſt. 39. art. 4. quomodo dolor appetitus redundet in corpus. &

iniuſtam peccati quoad poteſt, ut cap. 19. & 31. explicamus. quamuis reipſa hæc non ſit ſufficiens ſatisfactio de iuſtitia pro culpa mortali, & pœna æterna, etiam ſecundum partem aliquotam.

3 Quidam patres videntur negare in ratione pœnitentię includi dolorem: [e] ſed loquuntur de illo ſenſibili [f] qui eſt paſſio appetitus proueniens ex ſenſu, & contactu læſiui realiter coniuncti. eſt tamen quidam vitalis dolor in volūtate, [g] qui eſt de ratione pœnitentiæ: [h] qualem ex igne coniuncto patiuntur dœmones, & animæ damnatorum, ac purgatorij: nec enim impoſſibile eſt, ut ignis tāquam diuinæ iuſtitiæ, & vindictę inſtrumentū moueat intellectum, & neceſſitet volūtatem ad actum doloris, [i] & ſummæ triſtitiæ: ut deuota euchariſtiæ ſuſceptio eſt diuinæ miſericordiæ inſtrumentum quo uoluntas, ſalua libertate, inclinatur à ſuauem Dei dilectionem. [k] hæc contritio pœnitentiæ includit triplex propoſitum, & differt ab attritione, ut dicetur cap. 24. & 25.

4 Pœnitentiæ virtus per contritionem reſpicit primo, & directe peccatum, ut eſt inimicitia, & iniuria Dei, ut eam deſtruat, nec ſolum reſpicit formalem malitiam actus, ſiue ſit priuatio ſiue morale poſitiuum contrariū rationi, & legi Dei, ſed deteſtatur etiam ipſum actum materialem [l] ratione malitiæ, & deformitatis coniunctę: præſertim quādo eſt intrinſecè malus. [m] 2. intendit pęnitentia deſtruere malum pœnæ quod eſt effectus peccati per ſatisfactionem viæ, aut purgatorij, aut per hoc quod ſibi applicetur ſatisfactio aliena, aut indulgētia. 3. intendit reprimere fomitem, & deſtruere habitus vitioſos, & occaſiones peccati, quia habet propoſitum firmum emendationis, & vitandi omne peccatum mortale, ſed de pœnalitatibus, ut eſt hominem morti, & morbis obnoxium eſſe, non eſt propriè pœnitētia, [n] nec per illam tolluntur in præſenti vita.

5 Pro peccato veniali non eſt neceſſarium ſacramentum, nec pœnitentiæ virtus, ſup. cap. 15. quia non eſt contra caritatem, neque proprie eſt iniuria Dei. [o] & certe non eſt infinita offenſa, nec dignum per ſe æterna pœna. quare iuſtus alijs remedijs ſine ſacramento, & formali cōtritione compenſat pro culpa veniali, & pœna temporali, idque fit etiam per actus alterius ſibi applicatos. eſt tamen veniale ſufficiens materia abſolutionis ſacramentalis, & materia non tantum caritatis, cuius feruorem, & progreſſum impedit, & cuius actu feruenti tollitur, ſed virtutis pœnitentiæ, [p] & cuiuſdam iuſtitiæ. venialis enim culpa eſt proprie compenſabilis, & digna odio, & pœnitentia, & aliqualis offenſio Dei, & cum quadam animæ macula: ut mendacium iocoſum eſt cōtra quandam Dei legē, & contra virtutem veracitatis, & tam intrinſecè malum eſt, ut Deus mendacij cauſa eſſe non poſſit. & pro quotidianis venialibus oramus: dimitte nobis debita noſtra. [q] qui ergo ſola venialia confitetur, vere, & ſimpliciter abſoluitur à peccatis.

6 De peccato etiam remiſſo, ut poteſt fieri noua confeſſio, & abſo-

generaliter omnis actus vitalis conſiſtit in actione, non in paſſione. quare Ariſtot. 3. Ethicor. cap. 12. & 3. de anima cap. 7. tex. 29. dolorem numerat inter actus vitales. Auguſt. 14. ciuit cap. 5. & 6. Caietant. cum D. Thom. 1 p. quæſt. 64. 3. ad primum. Gregor. 1. diſtin. 1 quæſt. 2. in quo falluntur qui putant dolorem appetitus, vel voluntatis eſſe paſſionem tantum, vt Scot. d. 14. q. 1. 2. Gabriel. quæſtio. 1. art. 1. not. 1. & diſt. 16. q. 1. artic. 1. not. 3. Caietan. to. 1. tract. 4. de contritione. q. 1. ad princip. Ledeſ. 1. p. quæſt. 32. art. 1. Nauar præelud. vlt. nume. 1. & cap 1. à princip. vſque ad nume. 6. [e] inf. cap. 25. quod tenet Soto. d. 17. quæſt. 2. artic 1. Ledeſm. 1. p. q 32. artic. 1. dub. 2. & 3. & quidam Recent. Vega lib. 13. cap. 24. 25 lib. 14. cap. 5. 18. Bellar. lib. 2. de pœnitentia. cap. 4. ſententię Scot. diſt. 14. q. 1. artic. 3. Caiet. to. 1. opuſc. 4. q. 1. Nauar. cap. 1. num. 5 fauet Trident. ſeſſ. 6. cap. 6. vbi contritionem vocat deteſtationē, & odium peccati: dū vero Cōcilium, & alij Patres pœnitentiam vocant dolorē: exponunt cauſaliter, quia communiter ex contritione ſequitur dolor, & triſtitia volūtatis in ſubiecto capaci, ut ait Soto. d. 18. q. 3. artic. 2. & 3. Ledeſ. 2. p. q. 2. art. 2. Cano. relect. de pœnitent. quę ſententia verā tam vera ſit quam eſt probabilis. [f] ita quidam ſunt interpretādi. ſed alij plane explicārt nō requirere dolorem voluntatis, ut Sot. Ledeſ. Victor. Mant. Vega. Nauar. cap. 1. nume. 5. [g] fatetur omnes Philoſoph. & Theolog. de quo Caietan. 12. q. 46 dolorem voluntatis nihil aliud eſſe quam triſtitiam ex malo coniuncto. quam quidam ſupra cit. D. falſo negant eſſe actum vitalem. [h] vt plane colligitur ex Patribus. quia pœnitere eſt pœnam tenere, ut aiunt D. Gregor. Ambr. Bernard. & alij Patres. Auguſt. de vera, & falſa pœnitentia cap. 8. eſt quædam dolentis vindicta, D. Thom q. 84. 5. ad 1. q. 85. 1. ad 3. & communis cum Magiſt d. 17. Durand. q. 13. Capreol. q. 1. Paludan. q. 1. & vlt. Gabr Syluelt. & Summiſt. verb. contritio. Med. tract. 2. de confeſſ q. 22 28. 51. Pigh. controu. 9. Viguer. cap. 16. §. 4 princ. Cano. relect. de pœnit. 1. p. Catech. Pij V. Patres in id 2. Corinth. 7. triſtitia quæ ſecundum Deum eſt pœnitentiam operatur. ſic dolorē vocat Conc. Florent. & Trident. ſeſſ. 6. cap. 6. can. 3. 8. ſeſſ. 14. c. 4. & ſui oblitus Soto d. 18. ſup. d. 17. q. 2 artic. 1. & art. 4. concl. 1. quamuis d. 14. q. 2. 1. fin. explicat dici dolorem ab effectu. ſic loquitur Ledeſ. 2. p. q. 2. art. 2. nam per pœnam inuoluntariam, ſeu dolorem ſponte aſſumptum, vindicat homo in ſe offenſam Dei, quæ fuit cū delectatione voluntaria. quare D. Tho. q. 85. artic. 2. ad primum, & 1. 2. q. 113. artic. 5. ad 1. diſplicentiam, & odium peccati negat eſſe actum pœnitentiæ, ſed caritatis: quia cōtrariorum eadem eſt virtus, & vt caritas diligit bonum diuinum ex amicitia, ita diſplicet de offenſa, & inimicitia, ut Deum amicum ſibi gratis reconciliet. dolor autem in finem compenſandi iniuriam pertinet ad pœnitentiam, & quandam iuſtitiam. quare in beatis non eſt contritio. infra. [i] D. Thom. add. quæſt. 70. artic. 3. q. 86. 3. quodlib. 7. artic. 11. & ideo ignis inferni vocatur à Damaſc. lib. 4. ſpiritualis. quia agit in ſpiritum, ut Dei inſtrumentum, & Gregor. 15. mor. cap. 15. Auguſt. 12. in Geneſ. vt exponit D. Thom. add. quæſt. 95. 5. ad primum. Sixtus lib. 5. biblioth. capit. 40. 141. ſic virtus productiua gratię. quæ eſt in ſacramētis, ab effectu dicitur ſpiritualis. D. Thom. 3. p. quæſtione 62. 4. ad primum, & tertium. [k] infra de euchariſt. capit. 35. D. Thom. 3. p. quæſtio. 79. 1. & ſic euchariſt. quam Chriſtus in Cœna ſumpſit nō fuit cauſa habitus, ſed huius refectionis ſpiritualis. quæſt. 81. 1. ad 3. [l] D. Tho. d. 17. quæſtio. 2. 1. 2. ad 1. Vega lib. 13. ca. 25. propoſit. 9. quia ex materiali, & formali volūtario reſultat vnū peccatū, quod habet ſpeciem moralē, ut fatetur Caietan. & Frat. Med. 1. 2. q. 71. artic. 6. & quæſtio. 79. 1. quare Vega carpit dicentem quod ſi quis in vindictam occidit, poteſt vera contritione dolere de peccato ſecundum formale, vt eſt offenſa Dei: licet complaceat de ipſo actu vindictæ. [m] at qui ex ignorantia comedit perdicem in die ieiunij, poteſt ob bonum finem de actu ſic excuſato complacere. Vega. Cordu. lib. 2. quæſt. vlt. fin. Nauar. cap. 16. nume. 7. cum Anton. Caietan. lib. 17. qq. quęſtio. 16. & verb. pollutio. & 22. quęſtio. 154. 5. Syluest. pollutio. Arm. §. 3. Frat. Alexand. ſum. lib. 2. tit. 3. c. 3. cum Alex. 2. p. & quidam Recent. dicunt licitum complacere de præterita pollutione, ut fuit alleuiatiua naturæ per ſolam viam naturalem in ſomnis, per quam natura ſe exonerauit excrementis ſuperfluis, & nociuis. At addit falſo Nauar. ſimiliter licitum cupere, vt ſibi dormienti cōtingat pollutio. cuius oppoſitum Soto. diſt. 12. quæſt. 1. artic. 7. Ledeſm. 1. p. q. 21. artic. 7. Paludan. Adrian. quodlib. 10. artic. 2. Turrecrem. cap. ſed penſandum. 6. diſtinct. & omnes Recent. Theolog. quia reſpectu futuri eſt velle totum, nempe effectum, & ſimul cauſam. cum tamen ideo excuſetur à cauſa, quia non eſt volita, & ſibi voluntaria. [n] D. Thom. quæſtio. 84. ſecundo ad ſecundum, diſtinct. 17. quæſtio. 2. 2. 1. capit. & ad primum. [o] D. Thom. 1. 2. quæſtio. 88. ad primum, quia non eſt contra caritatem, neque contra finem legiſlatoris: eo quòd veniale non auertit hominem à fine vltimo. [p] Auguſt. homil. 50. cap. 2. & homil. 27. ex 50. diſtinguit triplicem, pœnitentiam. idem ſupponit D. Thomas, quæſtio. 87. 4. & Doctor. cum Magiſt. diſt. 16. cap. vltim. de quo D. Thom. explicat gloſſ. interlin. in Rom. 4. cui Deus non imputauit peccatum: nempe etiam veniale. & ſic per baptiſmum, & extremam vnctionem remittuntur etiam venialia: & qui confitetur ſolum venialia, abſoluitur ſimpliciter à peccatis. vide Bellarmin. libro 3. de pœnitentia. cap. 4. probat id (Matth. 1. ſaluum faciet à peccatis. capit. 9. dimitte tibi peccata. quod etiam habetur Luc. 7. & in oratione Dominica Lucæ. 11. dimitte nobis peccata noſtra. Ioan. 1. qui tollis peccata. Act. 26. ablue peccata. Dan. 4. peccata tua eleemoſynis redime) intelligi etiā de venialib. [q] Cypr. & Ambr. dum explicant id, dimitte nobis debita noſtra, &

Conc.

lutio ita nouus actus virtutis pœnitentiæ: quia cum homini non dimittatur propter ſeipſum, ſed propter Chriſtum; poteſt conari, ut ipſe actus nouo titulo, & iteratis actibus ex ſeipſo ſatisfaciat quoad po-
t teſt. [a] idque expedit, quia homini non eſt certa fide notum remiſſum ſibi eſſe peccatum mortale.

7 Peccatum, ut futurum, aut poſſibile non eſt materia pœnitentiæ. ea enim vox ſignificat deteſtationẽ facti præteriti, aut omiſſionis: & tamen ſub ſigillo cadit peccatum præteritũ de quo pœnitens fatetur adhuc habere propoſitum in futurũ, inf. lib. 3. de pœnit. cap. 19. tenetur tamen qui vult abſolui, habere præſens propoſitum vitandi peccata in futurum: inf. cap. 24. & poteſt cõſiderata malitia peccati, quod ſcit, aut timet ſe facturum in generali, dete-
ſ ſtari: vt, ſine virtute, pœnitentia [ſ] deteſtatur peccata aliorum, pro quibus non tenetur habere intentionẽ ſatisfaciendi: id quod pertinet ad dilectionem Dei, & proximi potius quam ad pœnitẽtiam, aut debitum iuſtitiæ. de peccato originali, quod eſt proprium vnicuique noſtrum; non tenetur homo habere formalẽ
t actum pœnitentiæ: [t] quia non propriæ perſonæ, ſed alienæ Adami voluntate cõtrahitur, & ineſt per modum habitus. ſed quia includit auerſionem, & veram rationem culpæ, nos enim peccauimus in Adam, cuius libertas, & voluntarium, quia erat caput totius naturę, imputatur nobis tanquã membris, quæ Adam ipſa actione vitiatæ naturæ, id eſt, generatione mouet: poteſt homo illam culpam deteſtari per pœnitentiam, quaſi in nobis participetur inimicitia, & iniuria quã Adam intulit Deo: nec licet complacere in illa. ſed ad remiſſionem peccati origi-
u nalis contentus eſt Deus in adultis ſola conuerſione caritatis, [u] cum voto baptiſmi, ſine formali pœnitentia: aut eum applicatione meritorum Chriſti per baptiſmũ quem puer, uel adultus ſponte ſuſcipit.

CAPVT XXI.

Qui actus præcedant communiter contritionem, & de obiecto materiali.

§. 2. Oportet fide proponi obiectũ ſupernaturale. & quomodo fides dicatur iuſtificare.
3 *De actu ſpei, & fiducia.*
4 *Præcedunt communiter attritiones ſupernaturales.*
5 *De multiplici propoſito.*
6 *Contritio non eſt actus naturalis ſecundum ſubſtantiam.*
7 *Prædicti actus non ſemper cõcurrunt formaliter.*

VT ante formæ introductionẽ, & diſpoſitionẽ illius vltimam,
a præcedunt imperfectæ quędam diſpoſitiones: ita ante contritionem, quæ eſt vltima, & perfecta diſpoſitio primæ gratiæ, præcedũt quidam
a actus. [a] 1. propoſitio obiecti ſupernaturalis, & fides infuſa de illo. 2. fiducia, ſeu ſpes in Dei miſericordiã.
b 3. incuſſio timoris. 4. dilectio Dei, [b] ex qua procedit contritio, quæ eſt ſupernaturalis quoad ſubſtantiam actus. Nec enim impium adultum Deus de lege poteſt iuſtificare abſque proprio hominis actu, & quadam pœnitentia, qua voluntas eius auerſa, & curua rectificetur. ſed de potentia abſoluta non implicat contradictionem, ut ſicut attritum, qui tamẽ adhuc manet ſimpliciter auerſus à Deo, & conuerſus ad creaturam, Deus per receptionem ſacra-
c menti iuſtificat, infundẽs habitus: [c] ita poſſet contentus eſſe ſola attritione naturali, aut ceſſatione à peccatis, & illum ſola externa ſacramẽti receptione, aut ſine ſacramento
d iuſtificare gratis. [d] non quod peccator qui fuit gratia priuatus denominetur iuſtus extrinſecè, quia Deus
e non imputet peccatũ ad pęnã: [e] ſed quia de facto per habitum, (& poſſet per ſolos actus, aut per rectitudinem quãdam cum auxiliis datam) iuſtificat, & acceptat ad gloriam.

2 Vt homo impius, conuertatur in Deum, & iuſtificetur, oportet ex peculiari Dei prouidentia per externam prædicationem, aut internam proponi ſibi opportune obiectũ ſupernaturale, & gratia excitante moueri intellectum eius, & piã volun-
f tatis affectionem, [f] vt ſponte credat: quod ſola vi naturę homo non poſſet: poteſt vero per amicos, & p Dei paratum oblatumq; auxilium
g ſi eo vtatur, credere, ſi vult. [g] & præter obiectum rite propoſitũ requiritur, vt actus fidei procedat ex habitu infuſo, uel auxilio superna-
h turali: [h] oporteťque fidem eſſe explicitã de aliquo obiecto ſuperna-

t Conc. Mileuit. cap. 8. [t] vt eadem peccata poſſunt iterùm, atque iterum abſolui nouo titulo. ſup. cap. 12. At creditori cui ſemel ſolui pecuniam debitam, ſi iterum ſponte ſoluam: non eſt iam actus iuſtitiæ, & compenſationis: quia ceſſat tota ratio debiti. de B. Virgine certum eſt, quod non habuit actum pœnitentiæ, nec vnquam confeſſa eſt etiam ſub conditione, & ſcrupulo: ut
ſ quidã fingunt. [ſ] D. Thom. quæſt. 84. 2. ad 3. addit. quæſt. 2. artic. 5. diſtinct. 17. quæſt. 2. 1. 1. ibi Soto, quæſt. 1. artic. 2. Med. tract. 1. de pœnitent. quæſt. 3. colligitur ex Augu. de vera, & falſa pœnit. capit. 8. pœnitentia eſt de male vſa libertate. ſupra capit. 19.
t §. 9. V. [t] D. Thom. quæſtio. 84. 2. ad 3. add. quæſt. 2. art. 2. diſtinct. 17. q. 2. 2. 2. Richard. diſtinc. 16. artic. 4. q. 1. ad 2. Bonauent. artic. 1. q. 1. & diſt. 4. artic. 1. q. 1. Soto. d. 14. quæſt. 1. artic. 2. d. 17. q. 2. 2. Ledeſma. 1. p. q. 25.
u artic. 1. dub. 3. [u] D. Thom. dicta q. 84. & diſtinc. 17. Soto, Ledeſma, ſupra.

CAP. XXI.

a COncil. [a] Trid. ſeſſ. 6. cap. 51. & ſeq. Roffen. artic. 6. D. Thom. 3. p. q. 85. 5. & 1. 2. q. 113. Bellarm. lib. 2. de pęnit. cap. 27. Soto. d. 14.
b q. 2. artic. 5. [b] ſupra cap. 19. §. 2. L. Trid.
c cap. 6. [c] Trid. ſeſſ. 6. cap. 7. & can. 11. per quos habitus voluntas hominis, quæ erat realiter auerſa, & detorta, rectificatur cum vera ſui mutatione: & tollitur priuatio rei debitæ in eſſe. ſicut tenebræ tollũtur per
d lucem. [d] fatetur Ledeſm. 1. p. q. 27. art. 2. Scot. diſt. 14. q. 1. § ex his ad ſolutionem. Gabr. q. 1. art. 2. concl. 1. & in 2. d. 38. cum Occam. & Nominal. Med. tracta. 1. q. 7. Fr. Med. 1. 2. q. 113. art. 3. ad 2 cum Caiet. q. 112. 2. Durand. 4. diſt. 1. q. 7. Vega li. 6. ca. 5. Recent. Peña, Soto maior. quia non eſt ratio quæ ſatis probet implicationem contradictionis. quamuis Caietan. 1. 2. q. 86. 5. q. 113. 2. & 3. p. q. 86. 2. vbi fauet D Thom. & Soto. d. 15. q. 1. artic. 2. q. 2. artic. 1. aiunt implicare, quòd Deus ſine pœnitentia, &
e iuſtitia infuſa remittat peccata. [e] D. Tho. 1. 2. q. 110. 1. Trid. ſeſſ. 6. c. 7. can. 10. 11. Tolet. 1. Leo. epiſt. 91. ad Toril. Conc. Brachar. 1. can. 5. Taper. artic. 8. contra Recent. hæret. & Vega lib. 7. cap. 4. 5.

21. 27. lib. 15. cap. 2. Torren. 2. confeſſ. cap. 5. §. 13. & ſeq. ex Aug. de ſpiritu, & lit. cap. 22. lib. 14. trin. c. 12. Horantes. 1. de loc. c. 59. Sonnius lib. 7. demonſtr. relig. Chriſtian. tracta. 2. cap. 9. Auila in Audi filia. cap. 89. Sot. 2. de nat. & grat. cap. 19. 20. Fr. Med. 1. 2. q. 113. 2. dub. 1. concl. 2. Tiletan. apol. pro Trid. & alios in generali citat Mich. Medin. libro 1. de recta in Deum fide capit. 4. Hoſi. inſtit. c. 71. cũ Cypr. lib. 3. epiſt. 8. Cyrill. 22. theſaur. cap. 3. & 5. optime Diony. cap. 1. eccleſ. hierar. Baſil. Hiero. At de potentia Dei poſſet Deus ſine habitib. iuſtificare, & diligere ſupernaturaliter pręſeruando cum auxiliis eum a peccat. Sot. 2. nat. & gratia. c. 17. 18. d. 1. q. 3. 1. ratione. 6. d. 15. q. 2. 2. Fr. Med. 1. 2. q. 110. 1. & 4. communis recẽt. Doct. 1. d. 17. Durand. q. 2. Scot. q. 1. artic. 2. Almain. Gregor. q. 1. artic. 2. & d. 14. ar-
f tic. 2. [f] Trid. ſeſſ. 6. can. 3. vocat inſpirationem. Mileuitan. can. 4. requirit auxilium in intellectu, & voluntate. Philip. 2. Deus dat velle. Prou. 16. pręparator volũtas à Domino. quo teſtimonio ſæpe vtitur Auguſt. q. ſi forte. 1. actus quem habet paganus adultus, ſi iudicium ex vi naturali, quo credit ſide humana ea quæ ſunt propoſita probãtur eſſe euidenter credibilia, certe pia affectio voluntatis, ex qua ſtatim mouet intellectum, vt credat, & accipiat fidẽ, eſt ex dono Dei vt ait conc. Arauſic. c. 5. atque ita initiũ iuſtificationis nõ eſt ex nobis. ſed fruſtra. Suar. 3. p. q. 7. art. 3. ponit et in Chriſto habitũ pię affectionis ad credẽdum. cũ ſatis ſit fides quæ intellectũ diſponit in ordine ad volunta-
g tem. [g] Trid ſeſſ. 6. c. 6. D. Thom. 1. 2. q. 109. 4. 2. & tamen ſi ſponte claudat oculos impedit liberè illuminationem, & inſpirationẽ Dei. D. Thom. 3. cont. gent. c. 159. quod ſi impedimentũ hominis Deus efficaci auxilio tollere poſſet, ſed nõ ſemper vult. D. Tho. verit. q. 14. art. 11. Taper. art. 7.
h [h] Trid ſeſſ. 6. c. 6. D. Th. 1. 2. q. 112. 3. q. 113. 4. & 3 p. q. 85. 5. Bonau. 3 d. 25. art. 1. q. 2. Bellarm. lib. 1. de pœnit. c. 2. lib. 2. cap. 3. Rom. 2. iuſtus ex fide viuit. Hebr. 11. ſine fide. Conc. Mileuit. c. 4. Arauſic. c. 7. Auguſt. de vera, & falſa pœnit. cap 1. lib. 1. retract. c. 23, Roffen. art. 6. & 7. & 10.

turali: oppoſitum enim dicere ſapit hæreſim Pelagij. non quidem oportet, vt homo certo credat vel fidat ſibi remitti peccata: nec fides qua apprehendat iuſtitiam Chriſti ſibi applicari, quaſi ſola extrinſeca Chriſti iuſtitia denominetur iuſtus: [i] ſed credere debet Deum glorificatorem remuneratione ſupernaturali, [k] in quo implicite includitur fides de Chriſto mediatore. neceſſe etiam eſt fidem explicitam eſſe de Chriſto tanquam de obiecto, ſi modo homo eam habere poſſit. [l] porro fides dicitur iuſtificare: non quod ſola ſufficiat [m] nec quaſi primas partes habeat, [n] ſed quia eſt initium & fundamentum iuſtitiæ, [o] & quia oſtendit viam ſalutis: [p] & tamen fides non eſt pars pœnitentiæ. [q] & quidam falſo putant ſemper neceſſariam eſſe fidem de peccato, vt eſt offenſa Dei: [r] & vt præcedat contritionem cogitatio de ſingulis peccatis ſaltem in ſpecie. [ſ]

3 Communiter concurrit actus ſpei & fiduciæ. [t] & requiritur formalis actus, ſi aliàs nunquam habuit formalem: [u] quia non dicitur virtualis ſpes, niſi aliquando præceſſerit actus formalis illius. ſed ſi quãdo illum actum habuit, ſatis eſt virtualis ſpes, in puncto iuſtificationis. [x] qui enim credit retributionẽ ſupernaturalem & remiſſionẽ peccatorum, excitatur ſpe vt concupiſcat ad bonum arduum, [y] & velit proſequi media quamuis difficilia ad conſequendam remiſſionẽ peccati, & beatitudinem firmo & roborato animo.

4 Communiter ante pœnitentiã qui meminit peccati & pœnæ ęternæ ſibi debitę, concutitur attritione ſupernaturali, quæ eſt donum Dei: [z] & timore vtili, [a] quem ſeruilem vocant ex parte ſubiecti, vt fugiat peccatum. hic timor inferni aut moralis turpitudinis quæ eſt in peccato, [b] aut infamiæ etiam temporalis, [c] aut alterius damni & flagelli, quando incuſſus eſt à Deo: per auxilium vt fuit Niniuitis, [d] nõ excludit quin cohibeatur ſimul interior effectus ab omni peccato, & actus feratur in Deum propter ſeipſum: ſed eſt motiuũ ſine quo homo tepidus forte nõ excitatur ad fugiẽdum deteſtandũque peccatum. ſæpe hunc actũ comitatur timor filialis de culpa & offenſa Dei. [e] tandem cõiter præcedit contritionem proxime dilectio Dei. [f] quia via intẽtionis prius natura homo ordinate volens vult finem, & accedit in terminum ad quem, quàm eligat media, & recedat à termino à quo. ſic enim Magdalenæ Lucę 7. dimiſſa ſunt ei peccata per pœnitentiam, quoniam

tractans Sot.d.1.q.3.art.1.& in fi. totius. quarti.& diſt.5.quæſt.1. artic.2. dicit id eſſe aſſertũ neceſſarium. Cano rele.de pœnit. p.2. oppoſit.ſapere hæreſim.& rel.de ſacr.Cord.lib.1.q.2.p.32.& li.4. q.3.Mich.Med.lib.1.de recta in Deum fide. c.7. & lib.4. & 8 Ledeſ.1.par.q.26.art.3. dub.3.& art.4. dub.2. & correxit Sot. lib.2. de nat.& grat.c.11. in quo errant Victor. rele. de inſtan. vſus rationis. Veg. lib.6.cap.15.20.22. 28. innuit. lib.13.c. 25.26.34. Cord.li. 1.quæſt.2.p.31.lib. 2. q.5. videtur Taper. artic.7. & olim Sot. [i] omnes ſupra cita. & Cano dicit oppoſitum, ſapere hæreſim. quod in Acad.Hiſp.Salm & Complut.& alijs reputatur certum. [k] Triden. ſeſſ.6.ca.8. can.9.12.13.14. de quo Hebr.11.accedentem ad Deum oportet credere qa eſt, & quia remunerator eſt. D.Thom. 2.2.quæſtio.113.4. ad tertiũ. Soto, maxime diſt.5.ar.2. & licet fides de Chriſto mediatore ſit de præcepto diuino (neceſſaria Triden.c.6. Augu.18.ciu.c.46. Sco.Dur. Gabr. 3. diſt.25.) ei tamen qui inuincibiliter ignorat myſterium incarnationis, ſatis erit ad iuſtificationem fides implicita Chriſti, quæ cõtinet ſub actu quo credit remuneratorem. Sot.ſup.D.Thom. 2.2.q.2.art.7.c.3.& 3. diſtin.25. Hug.lib.3.tract.1.a.3.Cano. & omnes recent.& expreſſe Aug.19. contra Fauſt.cap.14.licet Hoſius inſt.cap.2.fi. Latom. libr. de fid.& operib. Pigh.contr.2.loquuntur diminute [l] Trid.c.7. can.10.11.Cano.& videtur eſſe mediũ neceſſarium ei qui ante mortem poteſt habere. [m] Trid.cap.7.8.can.10.11.nec vnquam in ſcriptura reperitur ſolam fidem ſufficere. vt aduertit Vega.opuſc.de iuſtif.q.2.& ſeq. Bellar.lib.1.de purgatorio.c.8 dum vero apud Patres reperitur. ſunt interpretandi, vt in Rum.2. Amb.& in Rum.3. Ambr. Orig.Chryſoſt. Aug.in Pſal 88. Hilar. in Matt.can.8.Bern. ſermo.22. Cant.epiſto.77. Martin.PP. Bull.contra Vuicleph. [n] vt contra Luther.probat Hoſius lib.3. cont. Brent. & ſup. Latom.& Pigh.ſupra Smyngheus lib.de iuſtif. Sot. 2.de na.& grat.cap.5.11. Veg.lib.6.c.14.& opuſ.q.2. Taper.ar.9. Caſtr.in add. verb. fides & opera. Roffen.ar.1. [o] Trid.ſeſſ.6.ca.8.ſic.Ephe.2.gratia ſaluati eſtis per fidem.& Epheſ.3.quare ly ſola, non excludit alios actus requiſitos. Tridenti can.9. Aug.q.76.ex 83.Clemen.Alexand.2.Strom. Greg.Nyſſe.hom.2.de Symb.Cyril. catech.5. Bellar.1.de purgatorio c.8.ad 5.lib.2. ſacram. c.4. ad fin. fides aut ſacram. iuſtificat, quamuis eſt ex parte intellectus: niſi aliunde ex voluntate ſit impedimentum. vt cum dicimus ex hoc ſemine naſcitur arbor: intelligitur ſi non deſit calor ſolis, humor aquę, & alia beneficia communia quæ omnibus offeruntur. [p] vt medicus dicit infirmo, hæc epiſtola ſanabit te, nempe in qua oſtenduntur medicinæ & remedia, ſi illa ſerues. [q] Pius V. catech. ti.de pœnit. Triden.ſeſſ.6.c.6 & probat Bellar.lib.1.de pœnitencia.c.19.concl.2. quia iuxta Patres illæ ſolum dicuntur partes pœnitentiæ quæ manant à virtute pœnitentiæ. contra hæret. quos affert. c.6. col.4. ſed fides eſt fundamentum ante omnem actum pœnitentiæ. [r] Soto.diſt.5.art.2.at in ignorante & oblito peccato, ſatis eſt dilectio Dei, quamuis non aduertat peccatum. [ſ] quod refutatur infra c.28. [t] Matth.9. confide fili remittuntur. 1.Ioan.3. qui habet hanc ſpem ſanctificat ſe. Rom.8. ſpe ſalui facti ſumus. Pſal.36. liberauit eos quia ſperauerunt in eo. Pſal.90. Prouerb.28. Eccleſi.vlt. Triden.ſeſſ.6.c.6. Aug. de catech.rud.ca.4.ſerm.32.de verb.apoſt. Amb.de pœniten.ca.1. Hiero.in Epheſ.3.in quo habemus fiduciam per fidem. [u] Soto.2. de natu.& grat.ca.11.vid. Diuum Thom.1.2.quæſt.62.articu.4. [x] Veg.lib.6.in Trid.c.2. & ſimiliter ſe explicat quod in puncto iuſtificationis illum qui prius habuit actum formalem fidei, non oportet habere nouum actum fidei.lib.6.ca.7.& 13.Catharin. Cor dub.lib.1. quæſtio. 2. & tamen omnino tunc aut prius requiritur actus fidei. dicit Veg.ca.3. 12. 15. & de iuſtif. quæſt.9. at reuera requiritur in puncto iuſtificationis ſi adultus extrà ſacramentum iuſtificetur cum proprijs actibus. [y] ſupra c. 19.§.1. G. [z] Trid. ſeſſ.6.c.6.& clarius ſeſſ.14.ca.4. eſſe ex gratia excitante, & donum Dei, de qua 2.Corinth.7. triſtitia quæ ſecundum Deum eſt, & ſeſſ.6. can.8. quod ſumitur ab Augu. tract. 9.in 1.epiſto. Ioan. ſicut. ſeta introducit filum, ita timor caritatem, & hom. vlt. ca.50. probat ex Pſal 49. arguam te: ſic Baptiſta Mat. 3. orditur prædicationem à metu, qs demõſtrabit vobis. Matth. 10. timete eum. Prou. 1. per timorem domini declinat omnis homo à peccato. Eccleſ. 1. timor domini expellit peccatum, & initium Sap. timor domini. gloſ. in id Roma.8. non accepiſtis ſpiritum ſeruitutis. vbi Hieron.& Auguſt.Baſil.in Pſal.33.Hieronym. in Eſai.26.à timore tuo concepimus. Auguſt.1.ad Simplic.quæſtio.2.Richar.de Sancto Victor.in Beniamin minore. ca.8.& 9.c.ſicut ſeta.de pœniten. diſt.3.Caſſian.collat.3.c.4.collat.11.cap.6.quem falſo Luther.pro ſe citat. Adrian. quodlib.4.quæſtio.2. Bellarm. lib.1.de pœniten. c.19.prop.1.ait quod falſo Luther.terrores animi computat inter partes pœnitentiæ: cum ſit aliquid prius. Alexan. 4.parte quæſt. 74.m.1.Bon.diſtin.14.artic.2.quæſt.2.fin Diuus Thom. 3.parte quæſtio.85.5.argu.3.cum ſolut.& 22.quæſtio.19. articu.4.Taper. artic.3.& 4. Cano. relec.par.3.agnoſcit quandam attritionem eſſe ſupernaturalem ex dono Dei.Sot.diſtin.14.quæſt.2.artic.5. [a] Triden.ſeſſ.6.c.6.& can.8.Roffen.artic.6.Taper.artic.3. Bellar. ſupra D.Thom. 22.quæſt.19.4.Auguſt.de fi.& oper.ca.1.de vera & falſa pœnit.cap.8.de catech.rud.c.5. Cypr.ſermo.de lapſis. & tamen quia hic actus non eſt neceſſarius, nec ſemper adeſt in iuſtificatione. ideo Tridenti.ſeſſ.6.can.3. ſolum numerat fidem, ſpem, caritatem & pœnitentiam, Vega. lib.6. ca.23. Caſtro, verb.contritio.& timor. Taper.artic.4.Soto.inf. [b] Vtrumque expreſſit Trident. ſeſſ. 14.ca.4.ſatis eſſe cum ſacram.pœnit. [c] hic timor non ſatis eſt ad ſacramenti fructum. Sot. diſtin.14.quæſt.2.5.& 1.de natu. & gratia, ca.19.lib.2.ca.15. Nauar.cap.1.num.11.37.38. & tamen qui ex timore pœnæ facit, ſi hic eſſet tota ratio implendi præceptum, non implet Caſtro, Roffen. articu.6. Vega. lib.6.ca.22. Latom. pro aſſertione Vniuerſit. Louanien. Nauar. cap.11. num.16. timor vero mundanus eſt malus, Diuus Thom. 2.2. quæſtio.19. 3.Vega. libro 6.cap.25.& vituperatur à ſanctis. [d] Trident. ſeſſ.14.cap.quarto ad finem. Soto.diſtin.17. quæſtio.2.5. Cano, par.3. Vega. libro 13. cap.14. ad med. [e] Diuus Thom. 3.parte, quæſtio.85. 5.Bon. diſtinct.14. in ſecunda par.articu.2. quæſtio.2. & hic actus proxime diſponit ad veram pœnitentiam: & in anima Chriſti fuit donum timoris. D.Thom. 3.par. quæſtio.7. articu.6. [f] ſupra cap.19. §.primo.M.ca.2.§.3. A. D.Thom.quæſtio.85.5. & ad 2.& articu. 2.& 3.& 1.2.quæſtio.113.4.ad primum.& artic.1.ad 2.& artic.8. interdum vero præcedit actus pœnitentiæ, qui perficitur per di-

dilexit multum. [g] ea vero dilectio in priori naturæ, nondum intelligitur efficax ſuper omnia, nec ſola eſt idonea diſpoſitio gratiæ, quouſque per adiunctam contritionem cui imperat, expellat omne impedimentum peccati recedens à bono commutabili: contritio enim includit vt ſit propter Deum ſumme dilectum, [h] & eo ipſo facit vt prior dilectio ſit efficax & perfecta conuerſio. [i]

5 Poſt hos actus ſequitur motus pęnitentiæ contra peccatum [k] cum propoſito emendandi pręteritam vitam, implendique in futurum omnia præcepta, & ſatisfaciendi: ſimulque cum voto ſacramenti, & implendi iniunctam à confeſſario pœnitentiam: quæ fere includuntur in ipſo actu contritionis. [l] atque ita multarum virtutum actus iuuant & quodammodo concurrunt ad perfectum actum pœnitentiæ: ſed actus pœnitentiæ eſt ſimplex ab vna virtute, quæ ex connexione aliarum virtutum participat vigorem, & in executione elicit vnum actum, in quo ſimul includantur participata motiua aliarum virtutum.

6 Hunc actum quidam [m] putant naturalem, & ſola vi naturæ elici poſſe quoad ſubſtantiam actus. ſed reuera ante contritionem præcedunt ſupernaturales actus fidei & caritatis vt dictum eſt: & ipſa contritio eſt non tantum ex modo vel denominatione extrinſeca ſed intrinſeceè in ſubſtantia ſupra totam vim naturæ, ex habitu aut auxilio gratiæ: [n] quia ſcriptura pœnitentiam vocat donum Dei. [o] certumque eſt vltimam diſpoſitionem gratiæ vt ſit ei proportionata, debere eſſe ſupernaturalem: [p] præſertim cum procedat ex motiuo fidei & caritatis. interdum tamen datur imperfecta & remota diſpoſitio quæ eſt attritio quædam ex viribus naturę [q] propter moralem turpitudinem peccati contra dictamen rationis, & propter Deum quem imperfecte diligit vt finem naturę, quando infidelis ex ignorantia nihil de fide & ſupernaturali retributione cognoſcit. [r] ſed ea naturalis pœnitentia nec eſt ſufficiens diſpoſitio gratię, [ſ] nec cum certa ſpe venię obtinendę: ſed vt liberetur homo aut populus à pœnis temporalibus [t] & flagellis Dei. poſſet tamen philoſophus ratione naturali coniectari, quod ſi qua via peccatum ex ſpeciali Dei prouidentia ſit homini remittendum, vt ſic beatitudinem naturalem aſſequeretur, nullum videri aptum remedium, quàm dolorem pœnitentię, quo factum retractat, veniam petit, & tentat compenſare offenſam quoad poteſt.

7 Quamuis patres pręedictos actus numerent, [u] & ſemper virtualiter cōcurrant dum homo per proprios actus iuſtificatur extra ſacramentum, & ordinario modo paulatim diſponitur: interdum tamen Deus qui vno temporis momento iuſtificat, concedit cum ſubita illuſtratione & fide de ſupradictis motiuis, & cum voluntatis efficaci auxilio contritionem perfectam: in cuius virtute includitur ſpes venię, dilectio Dei (ſupra §.3. & 4.) & propoſitum multiplex, infra ca. 24. nec ad hanc virtualem in vno incluſionem, aut ad uotum ſacramēn, oportet vt homo prius habuerit formaliter prędictos actus ſpei, caritatis & propoſiti de emendatione vitæ & receptione ſacramenti.

CAPVT XXII.

Pœnitentiæ virtutem eſſe per ſe infuſam colligitur ex obiecto formali & ſpeciali actu eius.

§. 2. *Eſt ſpecialis virtus.*
3 *Ineſt voluntati, vt patet ex definitione pœnitentia.*
4 *Non datur habitus aliquis pœnitentia in appetitu ſenſitiuo: bene tamen actus.*
5 *Habet pœnitentia actus externos: vtiles eſſe, quamuis, per accidens, ſequatur vita decurtatio.*
6 *Differt à iuſtitia.*

EX obiecto formali, & proprio ac difficili actu contritionis colligitur eſſe in homine ſpecialem habitum pœnitentiæ, quo facile, prompte, & delectabiliter operetur. hic habitus cū ſit circa actus ſupernaturales, eſt per ſe infuſus: [a] vt habitus virtutum Theologicarum. quamuis qui ſalſo actum pœnitentiæ putant eſſe naturalem ſecundum ſubſtantiam, ex conſequenti aiunt habitum pœnitentiæ acquiri [b] & manere informem in peccatore. hic eſt ſimpliciter & proprie virtus [c] cum ſit habitus circa obiectum & actum honeſtum [d] & comitatur gratiam ſicut uirtutes Theologicæ, & morales, & eſt diſpoſitio perfecti ad optimum, cum perducat hominem in finē vltimum: quamuis uero verſetur circa malum difficile, vt for-

g lectionem Dei, vt vbi dictum eſt. [g] 1. Ioan. 3. qui non diligit manet in morte. 1. Petr. 4. caritas operit. Prouerb. 10. vniuerſa delicta operit caritas. Patres caritati tribuunt odium doloremque peccati: quia imperio mouet ad pœnitentiam, & quia. 1. Corinth. 13. h ſine caritate nihil prodeſt. [h] per hoc concordantur qui dicunt dilectionem Dei, nempe imperfectam eſſe priorem pœnitētia: & qui dicunt conuerſionem perfectam non eſſe ſine pœnitentia, Diuus Thom. quæſt. 87. 3. addit. quæſt. 4. 1. ad 4. Ledeſ. 1. parte. quæſt. 32. 1. Soto diſtinctio. 14. quęſt. 2. fatetur Caietan. tom. 1. tract. 4. quæſt. 1. dilectionem fieri formatā per dilectionē Dei & gratiam. Pighius controuer. 9. & in §. contritio ergo. cap. caritas. cap. fin. de pœnitentia. diſtinc. 2. ſine caritate quomodo quis pęnitentiam habebit. Durand. diſtin. 17. quęſtio. 1. nume. 7. Gabriel. diſtin. 14 quęſtio. 2. artic. 1. lit. F. Petrus Soto. lect. 24. & patet ex Patribus, Auguſt. de vera & falſa pœnit. cap. 9. 14. 17. lib. 2. contra Creſcon. capitu. 12. lib. 14. ciuit. ca. vlt. libro 21. cap. 27. ſermo. 7. de temp. Ambr. libro de Iſaac, & anima, ca. 3. habetur in ſenſu. cap. fugerat. de pœniten. diſtinc. 2. Gregor lib. 6. epiſto. 23. lib. 3. dialog. ca. 34. homil. vlt. in Ezech. ad fin. Bern. ſermo. 16. in Cant.
i [i] Diuus Thom. quęſtio. 85. 6. cap. & ad tertium Zachar. 1. Ierem. 3. Ioel. 2. Ezech. 18. vbi Hieron. ſupra cap. 19.
k §. 2. L §. 8. R. [k] Diuus Thom. 3. parte quæſtio. 85. 6. & 1.
l 2. quæſtio. 113. 5. [l] Tridem. ſeſſ 14. capitu. 4.
m [m] Scot. diſtin. 14 quæſt. 2. articu. 2. & tamen fatetur fieri diſpoſitionem gratiæ quia poſt quandam temporis continuationem, informatam habitu gratiæ ſeu caritatis. idem Caiet. tom. 1. tracta. 4. de contrit. q. 1. ſed alij vere negant requiri continuationem temporis, & tamen fatentur idem quod Scot. vt Gabr. diſt. 14. q. 1. Dur. 3. diſt. 28. q. 5.
n [n] Trid. ſeſſ. 6. c. 6. can. 3. Mileu. c. 3. & 4. Arauſi. c. 5. & ſæpe D. Tho. q. 85. 5. & 1. 2. q. 109. c. 1. q. 113. 3. & 5. Sot. d. 14. quæſt. 2. 5. ibi Dur. q. 1. inclinat Vega. lib. 6. & 13. in Trid. Latom. 1. de iuſtif. c. 3. vid. Aug. de prædeſt. ſanct. c. 13. & 19. Bellar. lib. 2. de pœn. cap. 3.
o [o] 2. Tim. 2. ne quando Deus det illis pœniten. & conuertantur. Act. 8. & 11. gentibus dedit Deus pœnitentiam & vitam. Ierem. 31. poſtquam conuertiſti me, egi pœnitentiā Arauſ. cano 4 & facit can. 7. 25. Triden. ſeſſ. 6. c. 5. can. 3. Augu. 2. pec. mort. c. 18. lib. 2. cont. duas epiſto. Pelag. c. 20. Inno. I. epiſto. 25. 26. Celeſtin. I epiſto. 1. Leo. epiſt. 84 89. Augu. 5. contra Iulia. c. 3. poſt. med. de fide ad Petr. ca. 31.
p [p] Trid. ſeſſ. 6 cap. 7. princ. hanc diſpoſitionem ſequitur iuſtificatio.
q [q] quod agnouit Ariſto. 7. Ethic. ca. 7. intemperatus eſt incurabilis, quia non pœnitet Plat. 9 de legib. ſæpe cōmitti noua peccata ab eo qui non expiauit præterita. D. Tho. q. 84. 7 & 1. 2. q. 113. 5. ad 1.
r [r] Sed falſo putant cognitionem naturalis obiecti, ſi procedat ex ſpeciali auxilio, dici fidem: & ſatis eſſe pro iuſtificatione. Vega. lib. 13. in Triden. c. 25. Cord. lib. 1. quæſt. 2. opin. 4. dub. 4. de quo dictum eſt.
ſ [ſ] Ledeſ. 1. p. q. 26. art. 1. Cano. relect. p. 3. & 5. Caiet. 10 1. tracta. 4. de contrit. q. 1. Soto. 1. de natu. & grat. c. 22. & 23. lib. 2 c. 15. 16.
t [t] de quo Ouid. 1. de Ponto. Sæpe leuant pœnas, ereptaque lumina reddunt: cum bene peccati pœnituiſſe vident.
u [u] Trid. ſeſſ. 6. cap. 6.

CAP. XXII.

a SVp. [a] [b] c. 19 §. 3.
b Y. vt de virtutibus moralibus eſſe infuſas probat D. Th 1. 2 q. 63. art. 3. Greg. 2. mor. c. vlt.
c [c] D. Tho. q 85. 1. & d. 14. q. 1. ibi Bon. Rich. Scot. Marſil. q. 10. art. 1. Soto. q. 2. 1. Alex. q. 54 m. 1. Ledeſ. q. 26. 1. Med. in trac. 1. q 1 Cano relect. & ita patres pœnitentiam commendant tanquam virtutem eximiam
d [d] ſup. cap. 19 §. 1. H. quia virtus eſt diſpoſitio perfecti ad optimum & ab Ariſt. definitur habitus electiuus, ſecundum rectā rationem.

titudo, & manſuetudo, [e] & actus eius ſupponat præfuiſſe malum, id eſt, peccatum in homine, ineſt tamen etiam innocenti, [f] & manet in beatis, habetque etiam bonos actus: dum peccator proponit ſeruare mandata, & compenſare offenſam, & beatus cõplacet de peccatorum venia, & circa peccatum quod intendit deſtruere actus odij, & deteſtationis, cum ſit obiecto proportionatus, eſt bonus. habitus vero circa erubeſcentiam malo quamuis honeſtus eſſet, non habet rationem virtutis: [g] quia verecundia includit hominem ſubiectũ timori [h] de turpi facto, ne videatur, & confundatur: ac ſubinde promptum in turpe factum niſi uideretur.

2 Pœnitentia eſt ſpecialis virtus moralis diſtincta non tantum à uirtute theologica, cuius præcipuum, & proprium obiectum materiale, & formale eſt Deus: [i] ſed á virtute religionis cũ qua conuenit in eo, quod includit Deum tãquam obiectum [k] cui offertur cultus, uel ſatisfactio, & compenſatio pro culpa. & quamuis circa homines diuerſa ſit virtus qua regẽ colimus, & qua ei reddimus compenſationem pro offenſa: ſed reſpectu Dei una virtus eſt qua colimus, & fidelitatem promiſſionis ſeruamus, ac iuſtitiã Deo debitam ob ſupremam eius excellẽtiam. differt tamen pœnitẽtia à Religione, & iuſtitia, ut ſupra patuit, cap. 19. §. 3. & 6. & multo magis ab alijs uirtutibus moralibus quę ſunt circa particulare obiectum.

3 Habitus pœnitentiæ ſubiectatur immediate in voluntate: [l] cum ex affectione iuſtitiæ intendat compẽſare offenſam, & pręcipuus actus eius ſit contritio, id eſt, triſtitia voluntatis [m] contra peccatum, cuius præcipua ſedes eſt voluntas libera. ſic enim definitur: pœnitentia eſt uoluntaria vindicta, ſeu diſplicẽtia peccati. [n] quamuis enim ut dolor & pœna eſt, includat in uoluntariũ, [o] pœnitens tamen ſponte eam pœnam aſſumit, ut Deo reconcilietur: ſicut Chriſtus uolũtarie paſſionem ſuſtinuit.

4 Quidam [p] in appetitu ſenſitiuo adijciunt quẽdam habitum quo iuuetur homo ad actum pœnitẽtię: ut liberalitas ponitur in voluntate ſimul & appetitu. nam in appetitu eſt difficultas, ut concurrat cum uoluntate ad dolorẽ peccati, & promptam electionem. ſed re vera neceſſarius non eſt: cum pro actibus pœnitentiæ, [q] iuſtitiæ, & caritatis ſatis ſint uirtutes morales, quæ paſſiones appetitus moderantur, ut alijs etiam virtutibus ſubſeruiãt. nec ad perfectam cõtritionem requiritur, ut in appetitu ſenſitiuo excitetur paſſio doloris, [r] aut commotio corporis cum lachrymis, & gemitibus, aut cum ſuaui, & ſenſibili delectatione: quamuis hęc omnia interdũ ex refluentia uoluntatis diligentis Deum, & contritæ, communicentur appetitui, & corpori. [ſ] poteſtq; appetitus peccatũ quatenus per cogitationem cõcipitur tanquam malum ſui ſuppoſiti corporalis, [t] aliquo modo odiſſe, & deteſtari, cum propoſito vitandi, fugiendique omnem peccati occaſionem quæ præſens ſe obtulerit: nam & bruta imperfecta cognitione cum inſtinctu naturæ fugiunt malum futurum, quod virtualiter impendet in cauſa præſente. [u] hic actus appetitus á uoluntate participat rationem liberi, & honeſti, ſicut & actus temperantiæ: non tamen eſt ſupernaturalis ſecundum ſubſtantiam, ut requirat proprium habitum: cum ſatis ſint alij habitus infuſi, per quos appetitus facile mouetur. hic dolor ſenſibilis temperandus [x] eſt, ne noceat ſaluti in ijs, qui faciles ſunt ad lachrymas, ne triſtitia abſorbeantur.

5 Habet pœnitentia actus externos honeſtos, ad quos ſcripturæ, & Sancti excitent, [y] vt uoluntas oſtẽdatur efficax, & zelo iuſtitiæ con-

[e] D. Tho. 1. 2. q. 56. 4. [e] D. Th. ſingulariter. 1. 2. q. 60. art. 5. ad quartum. [f] vt pœnitentia infuſa fuit in Adam in ſtatu innocentiæ. inf. cap. 35. D. Thom. 3. d. 36. artic. 2. ad quintum. & 4. d. 14. q. 1. 3. 2. add. quæſt. 16. 3. & 1. p. q. 95. artic. 3. Ledeſ. 1. p. q. 26. 4. contra Sotum. d. 14. q. 2. 5. & Almain. quia tunc non potuit eſſe peccatum veniale. 1. 2. q. 89. artic. 3. & fuit in Beata Virgine, Paluda. d. 14. q. 4. concluſ. 2. Led concl. 1. Palac. quæſt. 2. Maior. Marſil. de quo Ledeſ. ait nihil reperiri apud D. Thom. & negant eam habuiſſe Soto. & Almain. quia B. Virgo. ex copia gratiæ erat impeccabilis ab intrinſeco. vide Vega lib. 14 cap. 18. D. Thom. 3. p. q. 27. artic. 4. [g] Ariſtot. 2. Ethic. cap. 7. lib. 4. cap. vlt. D. Th. 3. p. q. 85. 1. ad 3. & 2. 2. q. 144. 1. vbi tamen Caiet. ſine cauſa videtur negare pęnitentiam eſſe virtutem, quia ſupponit turpe factum: ſicut & erubeſcẽtia. quod etiam inſinuat Durand. d. 14. quæſt. 1. & 2. [h] ſic continentiam Ariſt. 7. Ethic. negat eſſe virtutem, quia ſupponit hominem adbuc imperfectum, & vehementibus paſſionibus ſubiectum, D. Thom. 2. 2. q. 155. 1. [i] D. Thom. 1. 2. q. 62. 2. & de fide. & caritate conſtat. 2. 2. q. 1. 1. & q. 25. 1. de ſpe autem probat Caieta. cum D. Thom. 2. 2. q. 17. 5. quia ſpero Deũ ipſum tãquam bonum meũ, quod mihi vnietur in viſione beata: & ſpes innititur virtuti diuinæ, ad obtinendũ tam arduũ bonum. [k] De religione D. Tho. 2. 2. quæſt. 81. 5. vbi Caiet. de pœnitentia vero 3. p. q. 85. 3. ad primum, & diſt. 14. quæſt. 1. 1. 4. Richard. artic. 2. q. 2. Carthuſ. d. 16. q. 1. Ledeſ. q. 26. 3. Soto. d. 14. q. 2. 3. Med. tract. 1. q. 1. ad quartum, & communis. hinc conuenit cum virtute Theologica, quæ caret medio. 12. quæſt. 64. 4. ſic ex religione debetur Deo infinitus cultus qualẽ Chriſtus exhibuit: & nunc offertur per ſacrificium miſſæ, & ex pœnitentia debetur infinita compenſatio, qualem Chriſtus obtulit, & nos eam debemus, ſi eſſet nobis poſſibilis. ſicut quantum eſt ex dignitate obiecti, debetur Deo dicenti infinita fides, infinita ſpes: & modus diligendi eſt ſine modo diligere, ut ait Bernard. [l] D. Thom. q. 85. 4. communis. d. 14. Soto. q. 2. 4. Bonauent. artic. 2. q. 1. Richard. art. 3. quæſt. 1. Ledeſ. q. 26. 4. ſicut iuſtitia, & religio quæ eſt ad alterum ponitur in voluntate. 1. 2. q. 56. 4. & quia pœnitentia eſt ſupernaturalis, ut caritas: & circa difficilem actum contritionis, ad quem adiuuant multæ virtutes ſub diuerſa ratione. [m] D. Thom. q. 85. 4. & addit. q. 1. artic. 1. 2. & 4. ſic Iocl. 2. conuertimini ad me ex toto corde. i. voluntate, ſicut Matth. 22. diliges Dominũ ex toto corde. i. voluntate. [n] Auguſt. de vera, & falſa pœnitentia. capit. 8. & 19. [o] vt arguit Scot. diſt. 14. q. 1. artic. 3. ſed reuera dolor eſt actio vitalis voluntatis ſupra cap. 20. §. 2. F. [p] Paludan. d. 14. q. 2. num. 11. propendet Soto, quæſt. 2. artic. 4. tenet Ledeſ. q. 26. artic. 4. addit Bonauent. artic. 2. q. 1. eſſe in iraſcibili in qua eſt ſpes, Albert. artic. 8. Mantius id putat colligi ex D. Thom. q. 85. artic. 4. ad 1. ſicut liberalitas ineſt primario voluntati, & tamen habet ſecundarium habitum in appetitu ſenſitiuo. 12. q. 60. 5. & 2. 2. quæſt. 104. artic. 4. qui habitus ſecundum ſe non eſſet virtus erga alium, niſi ut cõiunctus habitui voluntatis. [q] communis, & plane Diuus Thom. d. 14. q. 3. 1. ad 3. & q. 85. 4. Richard. artic. 3. q. 1. Recent. [r] Durand. d. 14. quæſt. 2. Soto, q. 2. artic. 4. Nauar. cap. 1. nume. 24. D. Thom. diſt. 17. q. 2. 3. 1. vbi explicat quo modo vires inferiores mouentur á potentia ſuperiore, id eſt ex naturali redũdantia, & colligatione. 2. ex electione, quia voluntas facit, vt proponantur appetitui motiua ſenſibilia, ad excitandũ dolorẽ: de quo Fr. Med. cum *D. Tho.* 1. 2. q. 9. artic. 2. & q. 16. [ſ] mouent Doctor. ſup. Nauar. c. 1. nume. 24. cum D. Thom. d. 17. ſup. & quodlib. 1. artic. 9. cap. non mediocriter. de conſecr. d. 5. [t] Pſal. 83. cor meum, & caro mea exultauerunt. D. Thom. d. 14. q. 2. 4. & q. 85. 4. ſic dũ homo Angelum apprehendit, vt benefacit corporibus motu cœli, poteſt diligere per appetitum, imo Paludan. & Caietan. 1. p. q. 82. putat quod voluntas immediate per intellectum aliquando mouet appetitũ ſenſitiuum, & membra exteriora hominis. [u] Caiet. 1. 2. q. 40. artic. 3. [x] ſupra lit. S. Bonauent. d. 16. & 17. vtrobique artic. 2. q. 2. D. Thom. d. 17. q. 2. 3. 2. addit. q. 3. 2. Durand. q. 4. Soto. d. 14. q. 2. 5. Alexand. 3. p. q. 68. mem. 1. art. 4. hinc 2. Corinth. 2. donate, ne forte abundantiori triſtitia abſorbeatur, ibi Chryſoſtom. hom. 4. At Richard. d. 17. artic. 1. q. 8. addit, quod licet homo ſentiret ex vehementia doloris ſecuturam ſibi mortem, non peccat perſeuerans in actu cõtritionis: ſi tamen mortem ipſam non intendat. quod falſum eſt, niſi eo modo quo Carthuſiani, aut Capuccini poſſunt rigorem regulæ ſeruare, quamuis putent minori tempore victuros eſſe. [y] Matth. 11. in cilicio, & cinere pœnitentiam egiſſent. cap. 3. facite fructus dignos pœnitentiæ. vbi Chryſoſt. & 1. Corinth. 9. Caſtigo corpus meum. Ioel. 2. Conuertimini in toto corde, in ieiunio, fletu, & planctu. Trident. ſeſſ. 14. cap. 8. & 9. cano. 12. 13. 14. Soto, diſt. 17. q. 2. artic. 5. Nauar. cap. 1. num. 42. cap. 26. num. 1. cap. 10. num. 4. cum Anton. 3. p. tit. 14. cap. 18. §. 5. per 6. conſiderationes excitari dolorem: ex memoria peccati, pudore ex vilitate eius: timore iudicij: amiſſione gloriæ: ſpe veniæ. de quibus Syluestr. §. 4. Caietan. verb. confeſſio. cond. 10. lachrymoſa. Hoſtien. ſumma de

tendat totus homo per dolorẽ animæ, & corporis compenſare offenſam Dei, quamuis maceretur corpus, & per accidens ſequatur decur z tatio vitæ. ᶻ ſic religio cultu, & ritu etiam externo Deum colit, & ſacraméto ſenſibili inſtituit Chriſtus cultum Dei, & veniã peccati fieri. hic exterior actus non dicitur im- a peratus, ſed elicitus pœnitentiæ: ᵃ quia non habet aliam rationem boni, nec nouam in membris difficultatem, præter eam quam participat à uirtute pœnitentiæ, nempe, ut cõpẽſet pro peccato, & pro effectibus illius, id eſt, pro pęnis temporalibus, quæ impediunt conſequutionẽ beatitudinis, & perfectum ſtatum amicitiæ. Deus etiam non parum tribuit operibus externis per modum priuilegij, non quidem ut ſacramen b tis, & martyrio: ᵇ ſed eleemoſynis, ieiunijs, & alijs corporis afflictionibus, ut ſine quibus homo non impetrat quorundam bonorum conſecutionem, & malorum depulſionem.

6 Differt à iuſtitia, quia præcipuus actus iuſtitiæ eſt in opere ex- c terno circa medium rei, ᶜ nec eſt in ſola electione ſine propoſito operis, hoc enim modo vtilis eſt proximis, quibus iuſtitia debetur: ſed pręcipuus actus pœnitentiæ eſt in voluntate per quam Deum offendit, & in Deum conuertitur actibus charitatis, & pœnitentiæ. nec ſemper requirit propoſitum operis externi, aut ſponte ſatisfaciendi in præſenti vita pro pœnis temporalibus: in cõtritionis enim dolore ſatis includitur exhibitio ſatisfactionis neceſſariæ, quæ contritio, ſi magna ſit, delet omnem pœnam.

CAPVT XXIII.

Qualis actus voluntatis ſit contritio, an ſit intentio, uel electio.

§. 2. *Incipit ab imperfecto cum tribus actibus. 1. nollem peccaſſe. 2. eligo aſſumere dolorem intentione compenſandi Deo. 3. dolore ipſo contendit compenſare, & hinc ſequitur deteſtatio.*

3 *Cur doctores nunc vnum, nunc alium actum explicent.*

4 *Dolor contritionis non eſt primarius actus voluntatis.*

5 *Explicantur qui negant cõtritionem eſſe dolorem.*

CONtritio in eſſe naturæ eſt voluntatis actus reſpectu peccati præteriti quod formaliter eſt quidẽ a malum proprium, ᵃ licet præterierit: obiectiue autem eſt offenſa, & iniuria Dei. habet autem peccatum duo. 1. quod pręteritum fuit, & propria voluntate commiſſum: & quãuis tunc ſub falſa ratione boni placuit dum præſens erat, nunc tamen dum cognoſcitur tanquam verum malum proprium, diſplicet dum ait ſimplici odio, & velleitate, nollem peccatũ fuiſſe, ſeu vellem nũquam, b peccaſſe, ᵇ ſi mihi eſſet poſſibile: cõcipio enim peccatum abſolute, & ſecundum ſe, præciſa ratione præteriti. 2. eſt ſtatus quidam præſens relictus ex peccato præterito nõdum c remiſſo. ᶜ imo quamuis remiſſum fuerit etiam per abſolutionem, poteſt cõcipi, ut peccatum eſt præſens coram me, de quo iterum, atque iterum licet repetere actus contri- d tionis. ᵈ

2 Reſpectu huius mali ſic præſentis dũ homo ab imperfecto paulatim pcedit, diſtingui poſſunt tres actus pœnitentiæ. primus nollem e peccaſſe, ᵉ deinde eligo aſſumere dolorem fine compenſandi, & deſtruẽ f di peccatum. ᶠ tandem in executio g ne doleo, & conteror, ᵍ atque ita deſtruo ſtatum peccati. ſic datur triplex actus volũtatis reſpectu boni: primus amor ſimplex, ſeu deſideriũ h obiecti boni. 2. intentio, ʰ ſeu electio efficax. 3. executio qua voluntas vtens potentia executiua conſe- i quitur reipſa finem bonum. ⁱ vt in reſtitutione, ſeu ſolutione debiti, ſolus amor, aut electio non ſatisfacit creditori, niſi in executione ſequatur realis ſolutio.

3 Ita ergo virtus pœnitentiæ contra malũ habet. 1. fugam, & odium mali: quod ſic explicatur, nollem k peccaſſe, ᵏ diſplicet mihi meũ peccatum, vtinam nunquã peccaſſem. hic ſimplex actus dici poteſt diſpli- l centia, ˡ deteſtatio, & retractatio voluntatis malæ. ex quo actu, ſi efficax ſit, conſequuntur in viatore re- m liqui duo actus ᵐ ſequentes, qui non reperiuntur in his qui ſemper n fuerunt innocentes. ⁿ nec in bea- o tis. ᵒ 2. actus pertinet ad intentionem, ſeu electionem, qua per me-

ma de pœnitent. col. 3. 17. Polanco Direct. cap. 8. & de remedijs contra vitia. Frat. Lois Granat. lib. memorial. tract. 2. & 5. fol. 87. Stella. 1. p. de la vanidad del mondo, capit. 96. Ioan. Viualdus de vera contritione, cap. 4 col. 3. Roſarium Buſt, 2. p. ſerm. 6. vbi refert. 24. malignitates peccati. & 60. ſpurcitias peccantis. Fr. Med. lib. 2. de inſtruct. ca. 10. de contritione, cap. 14. de propoſito emendæ. Sot. d. 14 quæſt. 2. artic. 5. Ledeſm. q. 26. 5. D. Th. q. 85. 5. Caſtro, verb. contritio, & ti z mor. ᶻ vt Carthuſ. ſtricto ſtatuto abſtinent à carnibus etiã in morbo, & mortis articulo, quos tamẽ bene excuſat Gerſon, & Victor. relec. de temperantia. 1. p. a à num. 8. & alij. ᵃ ſic cultus externus, & oratio, quę eſt actus intellectus, elicitur à virtute religionis, quæ eſt in voluntate, vt bene Caietan. cum D. Thom. 2. 2. q. 83. 2. vbi Victoria, Mant. & Recent. & ſolutio debiti externi elicitur à virtute b iuſtitiæ. ᵇ quæ habent effectũ ex opere operato, & conferunt gratiam attri- c to peccatori. ᶜ Supra cap. 19. §. 3. T.

CAP. XXIII.

a S Vpra ᵃ cap. 19 §. b 9. V. ᵇ ſupra cap. 19 § 9. Z. D. Tho. 3. p. quæſt. 85. 1. ad 3. Soto. d. 14. q. 2. 1. d. 17. quæſt. 1. 2. ad ſecundum. Ledeſm. q. 32. artic. 1. dub. 1. D. Thom. add. q. 1. art. 1. Bellarm. lib. 2. de pœnitẽtia. cap. 5. col. 3. Anton. 3. par. tit. 14. cap. 18. §. 10. Nauar. cap. 1. nu. 2. cum Caietan. to. 2. opuſc. 4. de contritione. & ſenſit Palud. q. 17. q. 1. & vlt. & prius Scot. d. 14. q. 1. artic. 3. in idem redit quod Alexan. 4. p. q. 54. memb. 2. artic. 3. Med. de pœnitent. tract. 1. q. 1. eſſe ad 1. quod conſiderator peccatum abſolute, pciſa omni differentia temporis: & ſic habetur odium, quia malum & offenſa Dei. huius meminit Trid. ſeſſ. 6. cap. 6. & 14. ſeſſ. 14. cap. 1. Amos 5. odite malum. Prouer. 8. timor Domini odit malum Pſal. 35. malitiam autem non odiuit. & alibi, proijcite iniquitates: derelinquat impius viam ſuã. contra Adrian. de pœnitentia. quæſt. 1. negat eſſe talem actũ, ex eo quod conditio de præterito ſit impoſſibilis, & impoſſibilium non eſt electio, ut dicit Ariſtot. 3. Ethic. cap. 2. At omnes reijciunt Adrian. nam & Chriſtus (qui certo ſciebat ex decreto patris ſe moriturũ illa nocte) habuit timorem filialem. 3. p. quæſt. 7. artic 6. præciſe conſiderans ſeparationem à Deo, ut impoſſibilem: & ter orauit patrem ſub conditione ſi poſſibile eſt, id eſt expediens, tranſeat à me calix, id eſt paſſio: de quo D. Thom. 3. p. quæſt. 21. artic. 4 conci- c piens mortem abſque circumſtantijs, vt poſſibilem euitari. ᶜ quia auerſio à Deo, & virtuale odiũ cum macula voluntaria (quæ trãſeunte actu relinquitur per modũ habitus) poteſt deſtrui per verã pœnitentiam: & de hoc eſt electio efficax, vt faciam peccatum non eſſe in me, D. Thom. quæſt. 85. 2. d ad 3. ᵈ ſup. cap. 12. quia conſiderat peccatum, ut præſens iuxta id Pſalm. 50. peccatum meũ contra me. i. coram me, eſt ſemper. & lauabo per ſingulas no- e ctes. ᵉ ᶠ de quo B. f C. ᵍ hoc bene ex- g plicuit Scot. & Na- h uar. ſup. ʰ D. Tho. 1. 2. quæſt. 12. art. 1. cap. & ad 4. & art. 4. Auguſt. 3. de Trin. Ariſtot. 3. Ethic. cõmunis. 2. diſt. 38. vbi i Durand. q. 2. & 3. ⁱ poſt intentionem, & electionẽ ſi efficax ſit (quæ interdum ſunt idem actus. q. 12. art. 4. cõtra Gregor. 2. diſtinct. 38.) ſequit executio operis, ut per certa media conſequatur finem, D. Tho. verit. quæſt. 23. artic. 13. Durand. & Scot. 2. d. 38. Capreol. 1. d. 1. quæſt. 1. concluſ. 4. ſic quod rex velit cõdere legẽ, non obligat: donec lex per imperium, & promulgationem man- k detur executioni. ᵏ ſup. B. D. Tho. q. 85. l 1. ad 3. ˡ D. Thom. q. 84. 8. dicit. diſplicentia eſt cauſa doloris add. q. 1. art. 2. ad 1. Paludan. d. 17. quæſt. 1. Soto. d. 14. q. 2. 1. Ledeſm. q. 26. artic. 2. q. 32. art. 1. dub. 2. Caietan. tracta. 4. de contri. q. 1. Nauar. cap. 1. nu. 3. cum Scot. d. 14. ad fin. Bonauent. d. 14. in 1. p. art. 1. quæſt. 1. ad penult. & colligitur ex Trident. ſeſſ. 6. cap. 6. ſeſſ. 14. cap. 4. Bellarm. lib. 2. de m pęnitentia. cap. 4. ᵐ & tamen quia iſti tres actus ſubordinantur in eundem finem proximum, dicuntur vnus in genere moris. vt in ſimili de amore, & gaudio, ait D. Thom. 2. 2. q. 28. artic 1. & 1. 2. q. n 30. artic. 3. ⁿ vt in B. Virgine. ᵒ quare dum beatus ait, nollem o peccaſſe, non eſt contritio: quia in eo ex tali actu, non poteſt ſequi dolor de ſe ſufficiens ad remiſſionem peccati. D. Thom. q. 84. 8. add. quæſt. 4. artic. 3. q. 16. artic. 2. Caiet. opuſc. Scot. Soto. d. 17. quæſt. 2.

quæſt. 2. artic. 6. fin. Richard. Paludan. Ledeſm. 2. p. q. 18. artic. 2. Victor §. 123. Nauar. cap. 1. num. 5. & prælud. 10. num. 1. Mant. & Recent. Suar. 3. p. quæſt. 7. art. 4. dub. 19. §. 1. [p] D.Thom. q. 85. 2. ad ſecundum. [q] ſic ſupra cap. 20 § 3. H. dictum eſt in contritio ne includi formalem dolorem: ſicut hic requiritur, vt pars materiæ in ſacramēto pænitentiæ, D.Thom. quæſt. 84. 2 & art. 7. ad 1. & 2. & diſt. 14. & 17. ſupra. vide q. 85. artic. 1. 5. & 6. Ledeſma, 1. p. q. 32. art. 1. dub. 1. dub. 3. concluſ. 2. Med. tractat. 1. quæſt. 1. ad 4. Cano, relect. de pœnitent. p. 5. §. igitur. quia pęnitere eſt pęnam tenere, ut ait Auguſt. de vera, & falſa pœnitent. cap. 19. Concil Florent. Trident. ſeſſ. 14. c. 4. at Cano, rationem pœnitētiæ ponit in odio peccati, & animi dolore. idem Auguſt. ſupra cap 8. eſt dolentis vindicta, & hom. vlt. ex 50. ſeu libro de pœnitentię medicina. cap. 5. Iuſtin. dial. cum Triphon. p. vlt. Chryſoſtom. in Matthæi. homil. 10. 11. & in Hebr. capit. 9. & ad popul. hom. 21. 22. 24. Ambroſ. lib. 5. epiſtol. 28. Gregor. hom. 20. in euangelia, & fauet ho. 34. lib. 3. Paſtoral. cap. 31. alij apud Bellarmin. lib. 2. de pœnitentia. capit. 11. ad fin. & capit 4. ſic in ſcriptura Baruch. 2. anima, quæ triſtis eſt. Ierem. 18. pone tibi amaritudinem. 2. Corinth. 7. Gaudeo, quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam. & infra triſtitia, quæ ſecundum Deum eſt, pœnitentiam operatur. Mich. 4. dole, & ſatage. Acto 2. compuncti ſunt corde. Pſal 6. Laboraui in gemitu Pſalm. 50. Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum. idem patet ex varijs definitionibus contritionis apud Magiſt. diſt. 14. ibi D.Thom. quæſt. 2. 1. 6. ad vltim. Gabriel. quæſtio. 1. not. 1. Paludan. diſtinct. 17. quæſtio. 1. 1. vbi Richard. artic. 1. quæſtio. 2. Durand. quæſt. 2. num. 5. Alexand. 4. p. quæſt. 54. memb. 1. artic. 1. Syluest. contritio. princip. Petrus Sot. de pœnitent. lect. 14. Quare D.Thom. quæſt. 85. 1. definit pœnitere eſt de prius à ſe facto dolere. [r] ſic vocat, & explicat D.Thom quæſt. 85. 3. cap. & ad tertium, cum tamen alibi emendatio vitæ ſumatur pro reſipiſcentia, & correctione in futurum. [ſ] Auguſt. de vera, & falſa pœnitentia, cap. 13. [t] D.Thom. addit. quæſt. 3. artic. 1. ad tertium, ſub diuerſa ratione gaudet, & dolet: ut in Chriſti anima ſub diuerſa ratione fuit ſummum gaudium, & triſtitia de paſſione. ſic contritus dolet de obiecto, & offenſa, ſed congaudet de actu contritionis tanquam de conuenienti operatione, Diuus Thomas, 1. 2. quæſt. 32. 1. & 4. contra quod non militant argumenta. Durand. 4. diſtin. 17. quæſt. 4. [u] Prudens ſit lector, nec præcipitet ſententiam ex eo, quod vno loco quidam Doctor. explicent vnum tantum actum, quod in ſcriptura ſit, ut monet Martin. libro 5. hypotyp. capit. 5. p. 340. 361. vt nunc ait fidem iuſtificare, ſpem, dilectionem, aut miſericordiam. & tamen non excludit actum pœnitentiæ, quam alibi declarat neceſſariam. [x y z a] ſup. O B. Q. [b c] ſupra. §. 2. B. [d] cum tamen Scot. diſtinct. 14. quæſtio. 2. §. de 3. artic. & § de 2. concl. & quæſt. numerans quatuor actus videtur primum, & præcipuum actum pœnitentiæ ponere in hac electione cōpenſandi. Nauar. capit. 1. num. 3. tranſit cum Scot. fauet Caietan. quæſt. 85. artic. 2. quaſi nulla virtus per ſe primo intendat deſtructionē mali, quin prius intendat conſtructionem, aut conſeruationem boni. idem Gabriel. quæſtio. 1. articu. 1. Baſſol. ibi Ozam, quæſtio. 8. artic. 1. memb. 2. Durand. quæſt. prima, num. 7. dicit dolere de peccatis non eſſe. 1. & principalem actum virtutis pœnitentiæ. At falluntur, vt bene carpit Paludan. diſtinc. 14. quæſt. 2. num. 17 & ſingulariter D.Thomas, 1. 2. quæſt. 60. 5. ad quartum, eſſe paucas quaſdam virtutes immediate circa malum arduum. [e] ſupra. §. 2. I. [f] ſup. §. 3. Q. [f] D.Tho. 1. 2. quæſt. 36. [g] D. Thom. 1. 2. quæſtio. 32. [h] Sic fortitudo, & manſuetudo eſt per ſe. 1. circa malum arduum vincēdum. 1. 2. quæſt. 60. 5. ad quartum. [i] ſupra cap. 19. §. 9. [k] ſupra. §. 3. Q. [l] ſupra capit. 22. §. 4. [m] D. Thom. quæſt. 84. 8. ad ſecundum. quæſtio 85. 5. ad primū. quæſtio. 86. 1. quæſtione 87. 1. ad tertium. [n] Et tamen dolor pœnitētiæ eſt actus liber: non ſolū, quia procedit ex dilectione Dei tanquam ex cauſa libera. ſed quia non ſemper ſequitur, nec neceſſario ex quauis diſplicentia, ſed ex efficaci, Vega lib. 13. in Trident. cap. 25. [o] D.Thomas quæſtio. 85. 1. ad primum, & tamen quæſtio. 84. 8. dixerat diſplicentiam eſſe cauſam doloris, quod quidam explicant doloris in appetitu ſenſitiuo. item Paludan. diſtinct. 17. quæſtio. prima, nume. 9. ait, pœnitentia eſt dolor cum deteſtatione vbi vtrumque actum explicuit. Patres vero in Concilio, & interdum D.Thomas promiſcue loquuntur de vtroque actu, ſed neutrum excludunt ſupra. §. 4. V. [p] Vt ex dictis colligitur, & dicetur capitulo 26. [q] Ledeſma. 1 part. quæſtione 32. articu. 1. dub. 3. & 2. par. quæſtio. 8. articulo 1. Victor. §. 144. Cano. par. 5. Paludan. diſtinctione 17. quæſtione 8. ſentit Syluest. confeſſio. 1. §. 23. Videtur Alexand. 4. part. quæſtione 54. memb. 1. articulo ſecundo, & ſibi contrarius Caietan. opuſc. de contritione, quæſtione prima. Soto diſtinctione 17. quæſtione 1. articulo 2. & clarius Vega libro 13. capit. 25. & citat Scot. Almain. & alios Nauar. capitulo primo, & nume. 3 propter quos autores, & congruas rationes, eſt ſententia probabilis in praxi.

dium à Deo ordinatum, id eſt, per dolorem de ſe compenſatiuum conatur deſtruere peccatum, [p] vt eſt iniuria Dei, & malum proprium. 3. in executione dolor, [q] ſeu triſtitia ſequens ex electione, eſt quædā emendatio peccati, [r] idem compenſatio offenſæ, & quaſi reſtitutio debiti: & ſit quædam æqualitas pro inæqualitate iniuriæ, redintegratus Dei quoad poteſt, ut illęſum maneat. interdum ex hoc dolore contritionis ſequitur conſolatio, & delectatio [ſ] iuuans, ut homo perſeueret in ea operatione, & augeatur dolor, [t] tanquam operatio conueniens homini: tantum abeſt, ut ea delectatio minuat dolorem contritionis.

4 Doctor. in proceſſu pœnitentiæ nunc explicant primum actum, nunc ſecundum, aut tertium. ſed in concordiam reducuntur, [u] ſi quod ab uno, uel in uno loco dicitur ſuppleatur ex alio. Re vera tamen ſine 3. actu non eſt completa contritio, nec vltima diſpoſitio ad gratiam. Nam in beatis manet diſplicentia peccati ex habitu pœnitentiæ infuſo, ſed non manet contritio, [x] quæ de ſe ſufficiens ſit delere peccatum: quia non manet dolor. [y] minus ſufficiens eſt primus actus delere peccatum: quia conditionalis actus, ſeu velleitas qua nollem peccaſſe, eſt actus imperfectus: [z] & ſimilis actus ſtat cum peccato mortali, dum ait nollem peccare: & tamen non apponit media à Deo inſtituta, id eſt cōtritionem, uel ſacramenti receptionem, ut peccatum remittatur: [a] atque ita electio hinc ſequuta, qua optat ne peccatum vnquam fuerit, non eſt efficax (impoſſibile enim eſt præteritum non fuiſſe) ſed eſt ſimplex deſiderium circa obiectum. [b] ſic Chriſtus voluntate ſua ut natura explicuit ſub conditione [c] actum quo mortem refugiebat.

5 Non ſufficit ſola electio, quæ ſecundo actu explicatur: quia quāuis intendat, & optet compenſare, & deſtruere offenſam Dei, & præſens malum proprium ex zelo iuſtitiæ vindicatiuæ, [d] non tamen re ipſa deſtruit niſi in executione ſequatur dolor pœnitentiæ. [e] vt intentio recipiendi ſacramentum, uel martyrium, non remittit peccatum homini attrito, niſi reipſa recipiat, nec electio ſoluendi debitum eſt actus perfectus iuſtitiæ, niſi reali ſolutione ſatisfaciat creditori, ut ſæpe dictum eſt.

6 Tertius actus, id eſt dolor contritionis ſecundum eſſe naturæ, nō eſt primarius voluntatis actus ([f] vt gaudium dolori oppoſitum ſequitur ex amore boni, nec eſt primus actus. [g]) ſed reſpectu virtutis pœnitentiæ eſt actus per ſe primo intentus, [h] & ſine quo contritio nō eſt perfecta, virtus enim pœnitentiæ eſt circa malum, & peccatum, ut dictum eſt: [i] & cum tali efficacia, ut in viatore, ſequitur dolor voluntatis. [k]

7 Cum quidam negant requiri dolorem: intelliguntur de dolore ſenſibili: [l] & dum Patres, & Diuus Thom. [m] de ſola diſplicentia, & deteſtatione peccati meminerunt, non excludunt dolorem voluntatis, qui in viatore uere pœnitente ſtatim quaſi naturaliter [n] conſequitur. atque ita D.Thom. ipſum dolorem vocat diſplicētiam, [o] qui in genere moris conſtituunt unum completum actum pœnitentiæ. at ſola velleitas prædicta, nollem peccaſſe, & diſplicentia abſque ſecuto dolore, non videtur ſufficiens attritio, ut cum ſacramento pœnitentiæ conferatur prima gratia impio, [p] cum non ſit id quod Concilia, & Patres uocant formalem pœnitentiam: quamuis quidam [q] putent eſſe idoneam diſpoſitionem.

CAPVT XXIIII.

Quadruplex propoſitum includi in contritione.

§.2. Curandum eſt formale propoſitum emendationis, quia ei qui recordatur videtur medium neceſſarium.

3 Dolor debet eſſe appretiatiue maximus, & ſimiliter propoſitum, ſed cauenda ſunt cōparationes in particulari.

4 Ex duplici periculo peccati, quando abſoluendus, qui manet in periculo.

5 Confeſſarius ne ſit timidior de propoſito. quando differenda abſolutio.

6 Propoſitum ſatisfaciendi: & per quæ opera. propoſitum implendi ſatisfactionem iniunctam.

AD actom contritionis concurrit 4. propoſitum. [a] primum, non peccandi de cætero in ſimilibus de qnibus dolet, quod pertinet ad actum elicitum pęnitentiæ, [b] ita ut excludat virtualem complacentiam præteriti peccati, [c] & ſtatum affectionis virtualis: qoalem habet qui manet in probabili periculo peccati mortalis, aut ſponte in proxima occaſione reincidendi ex fragilitate, quā in ſeipſo experitur. 2. propoſitum emendandi vitam non tantum, ut emendatio fiat ſola ceſſatione à peccato, [d] & cum quadam cōpenſatiooe præteriti, [e] ſed qnia ex caritate, & timore filiali [f] propter Dei reuerentiam proponit emendatione nā vitæ, id eſt, ſeruare omnia mandata [g] in futurum, etiam illa quæ nunquam violauit: quod magis pertinet ad dilectionem Dei, & prudentem cautionem. [h] id enim habere debet etiam ille homo, qui nunquam peccauit, nec eget contritione nā in dilectione Dei ſuper omnia includitur propoſitum placendi ei in omnibus, & ſeroandi præcepta eius. ſine dilectione autem iſta non eſt oera contriuo.

2 Curandum eſt Confeſſario, ut pœnitentes inducat ad hoc formale propoſitum [i] emendationis, & nouæ vitę, iniungatque medicinalem pœnitentiam, nt aſſueſcat in bonis operibus ambulare creatus in gratia. Epheſ. 2. oam ut actus explicitæ fidei io Chriſtum, & formalis dolor, ita id formale propoſitum, [k] firmum emendanonis, & vitandi peccata ſuper omne euitabile videtur ei qui poteſt, & recordatur, medium neceſſarium ſine quo homo non iuſtificatur, neque eſt completa ratio contritionis. [l] qnare qui meminit propoſiti, & tamen ſcienter omittit habere formale propoſitum, accedit indigne: licet defectum propoſiti confiteatur: [m] fieri tamen poteſt, ut ex inaduertentia, aut quia nihil meminit futuræ vitæ, qui eſt in mortis articulo, habeat oeram dilectionem, & contritionem excluſo omoi affectu virtuali peccati, & iuſtificetur abſque dicto formali propoſito, qood ſatis in contritione includitur, [n] in eo qui non recordatur. quare cum pęnitentia ſit pręteritorum, magis includit formalem dolorē, quam propoſitom. homo uero iuſtus ſæpè habet actum dilectionis, & contritionis ſine cogitatione, aut formali propoſito futurorum, & in his certius eſt valere abſolntionem, quamuis oon habet formale propoſitum uitandi venialia. qui enim diligit, ot in virtuali propoſito ſernat omne pręceptum, ita & præceptum doloris formalis, propoſiti, & recipiendi ſacramentum.

3 Qnamuis propoſitum vitandi omnia mortalia peccata per totum uitæ tempus [o] debet eſſe apprenatiue ſuper omne euitabile, & de ſe

CAPVT XXIIII.

a SVp. [a] cap.1.§.5. Nauar.cap.1.num.12. & ſeq. Bellarm.lib.2. de pœnitentia. cap 6. Cano relect de pœnit. p.3. & 5. Doctor.
b cum Magiſt.d.17. & alij inf. [b] Ambr.ſerm. manu ſcripto, & lib.2. de pœnit. cap.5. cap. pœnitentia. de pœnit.d.3. D.Thom.q.90. art.4. lib.4. contra gent.cap.72. dicit eſſe de ratione contritionis. Sot.d.17.q.2.2.ad 2. Led.1.p.q.32.art.1.dub.2. Nauar. num.12. Cano 1.par. Victor. Adrian.de pœnitentia.q.1. Palud.d.17.q.1.col.5. Durand.q.2. art.2. Caietan. opuſc. de cont. q.1. quare Ioan.5. & 8. dicit Chriſtus, iam noli amplius peccare, & dicitur Græcè metanœa, i. reſipiſcentia, quæ ſimul reſpicit futurum, ſic Eſa.1. lauamini: diſcite benefacere. Ezech.18. ſi impius egerit pœnitentiam à peccatis: & cuſtodierit pcepta mea. cap.33. quacunque die, &c. agite pœnitentiam, & facite vobis cor nouū. Epheſ. 4. deponite veterem hominem, renouamini, & induite nouū. Concil. Florent. Trid. ſeſſ.6. cap.6. ſeſſ.14.c.4. in definitione cōtritionis, & can.5. dolor de peccato cōmiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero. Gregor.hom.34. in euang. li.9. epiſt.39. Auguſt.ſerm 66. de temp. pęnitentia eſt peccata plangere, & eadem iterum non committere. de quo bene Adr. quodlib. 5. artic. 3. D.Thom. 2.2.q.58. 3. & 5. & li.3. cont. gēt.c.150. Soto lib.2. de nat. & gratia cap.14. d.17 q.2. 1. fin. & d.15.q.1. 2. dicit oppoſitum non eſſe tutum. Petrus Soto. tit de conſ. lect.4. ad fin. dicit oppoſitum eſſe temerarium. Led.1.p.q.32. art.2. dub.4. oppoſitum eſſe periculoſum. & id eſſe tutius fatetur Vega lib.13. cap.21. Palac.d.17.q.1.p.214. Alexand.4.p.q.69. memb.9. art.2. dicit non pertinere ad eſſentiam ſacramenti, bene tamen ad virtutem pœnitentiæ. Albert.d.14.art.11. Scot.d.22.q.1. Magiſt.diſt. 14.cap.2. Panorm c.quidam. de pœnit. & remiſſ. Innoc.c.omnis vtriuſque. Turrecrem.in c.1.d.1.q.5. Alcoc. in ſumma. & Confeſſionale Epiſcopi Cordubēſ. docum.4. Vict §.115. probat, quia ſolus dolor non ſemper in virtute includit propoſitum non peccādi,
c & emendationis, quæ ſententia temperanda eſt inf. lit. N. [c] Trid.
d ſeſſ.14.cap.4. ſi voluntatem peccati excludat. [d] Trid. ſeſſ 6.c.14. D.Thom.q.85. Nauar.cap.26.num.24. & late cap.3. poſt.num.5.
e verſ.6. & cap.9.num.10. Caietan.verb.confeſſio. cap.2. fin. [e] Sic D.Thom. emendationem peccati vocat compenſationem cum dolore pœnitentiæ.q.85.3. cap. & ad 3.artic.4. & quæſt.86 2. Alex. 4.p.ſup. ſic explicari poſſunt alij, vt Ambr.2. de pœnitentia.cap.5. non ſolum lachrymis diluat peccatum, ſed emendationibus tegat. cum Magiſt.d 14. Bonauent. art.1.q.1. & d.15. vbi Albert. art 15. Caiet. de contritione.q.1. ſed communiter emendatio vitæ ſumi-
f tur pro correctione cum impletione præceptorum. [f] D.Thom. q.85.6. ſic ordinat actus concurrentes ad contritionem, ut prius ſit propoſitum emendæ ex timore filiali, quam dolor pœniten-
g tiæ. [g] Trident.ſeſſ.6.cap.6. poſt contritionem numerat propoſitū ſeruandi mandata, Ezechiel.18. ſi fecerit pœnitentiam, & cuſtodierit præcepta, infra, proijcite præuaricationes, & facite cor nouum. cap 33. Rom.6. abijciamus opera tenebrarū, & induamur arma lucis. Epheſ.4. deponentes veterem, & induite nouū. Apocalyp.2. age pœnitē tiam, & prima opera fac. Auguſt. de vera, & falſa pœnitentia. capit.17. ſic Ioan.14. qui diligit me, mandata mea ſeruabit. Et 1. Io.3. & D.Thom. 2.2.q.79.1. colligit duas eſſe partes iuſtitiæ quaſi integrales, ex Pſalm.36. declina à
h malo, & fac bonū. [h] Sic tribuit prudentiæ, D.Thom.d.17. quæſt.2.2. 4. addit. q.2.artic.4. fauet.q. p.q.85.3. ad 3. Albert. d.14. artic.12. ad 6. Vega libro 13. cap.21. ad medium. Adrian.q.1. de pœnitentia. Marſil. ſed Caiet. opuſc. de cōtrit.q.1. & Mant. id propoſitum tribuīt dilectioni Dei, in cuius virtute includit obſeruatio mandatorum, Bellarm. lib.2. cap.6. At Nauar.cap.3.num.1. fi. & add. id propoſitū reducit ad ſatisfactionem. & cap.26. nu.25. & citat Aug. c.ſatiſfactio. de pœnitentia.d.3. ſed im
i proprie loquit Nauar. [i] [k] Sic Patres
k cit. B & G. & Concil. ſignificat requiri formale propoſitū, & D.Thom.diſt.14. q.1.1.6. ad 4. d.17.q.2.2.4. facit. 3.par.q.84. artic. vlt. ad 3.q.87. 1.
l ad 1. vterque Soto, Ledeſ. Cano. [l] [m] quia ut non ſatis eſt dilectio
m Dei, in eo qui eſt memor peccati: ita neque eſt contritio ſine for-
n mali propoſito emendæ, in eo qui recordatur. [n] quæ ſententia eſt in praxi tuta, quod tenet Nauar. cap.1. num.10. & citat inſignem Doctorem, nempe Epiſcopum Cueſta. & add. Hiſpan.cap.1. nu.1. Bonau.d.14. in expoſ.lit. vbi Maior q.1. Almain.q.1. & eos ſecutus Vega lib.13. cap.21. & tandem Petr.Sot. tit.de contr. lect.17. fatetur formale propoſitum non eſſe de neceſſitate ſacramenti, ſed eſſe diſpoſitionem, ſine qua non eſſe fructuoſum, quare D.Thom. 1.2.q.113.art.5. inter requiſita ad iuſtificationem non numerat id propoſitum, & fauent citati. H. qui id propoſitum non tam putāt partem pœnitentiæ, quam prudentiæ: à quo proinde actu excuſari poteſt, qui non aduertit: ſicut oblitus peccati qui excuſatur à contritione, iuſtificatur per dilectionē Dei. fauet Soto.d.17.q.1.2. ad arg. quia negat defectu iſtius propoſiti (ſi modo illud confiteatur) fieri confeſſionem fictam. falſo tamen Bernard. de Genaco quolib. 5.q.14. negat requiri etiam propoſitum virtuale: ut refert Capr. d.17.q.2.art.3.fin. vt enim qui excludit votū ſacramenti, non eſſet vere contritus: ita nec ſi excludat propoſitum emendæ ſaltem vir
o tuale. [o] Quia tenetur vitare omnia peccata mortalia: quare falſo

efficax ſecundum ſtatum præſentem, abſolutumque ſine conditione: [p] non tamen expedit, ut Confeſſarius infirmorum animos inducat ad comparationes in particulari, [q] quæ ſibi in tentationem, & laqueum contingere poſſent. Nec tenetur fragilis qui cõfitetur, & cum ſpe veniæ conteritur, & proponit emendam, credere intellectu ſe amplius in ea peccata non eſſe relapſurum, [r] quorum habet occaſionem, in quam valde procliuis eſt: ſed poteſt dubitare, & debet timere de incerto euentu, [ſ] vt eo timore cautior fiat, & de ſua fragilitate diffiſus in re tam difficili bene ſperet de gratia, & auxilio Dei, cum quo moraliter poteſt vitare omnia mortalia. [t] ſic & potẽtes ſumus in Deo qui adiuuat infirmitatem noſtram, ſic iuſtus proponit vitare omnia uenialia, & oratione petit auxilium, ut vitet quantum fieri poteſt, quia poteſt uitare ſingula: [u] cum tamen ſciat ſe diu non vitaturum omnia collectiue.

4 Triplex contingit periculũ peccati: primum dum homo facit eum actum de quo probabiliter dubitat, an ſit peccatum mortale, [x] hoc antem nõ minus tenetur viare quam peccatum ipſum. 2. dum temere ſe ingerit periculo facti ſupra vires ſuas: [y] vt inexpertus funambulus. [z] At periculo in meliora incitanti, quod naſcitur ex defectu noſtro, licebit ſe committere, ut ſi fragilis voueat continentiam. [a] 3. quod extrinſecè adiacet, & tamen expertus eſt homo ſe facile ex fragilitate, & incautela peccare, dum ad certum locum, uel alicuius ſocietatem accedit. quod periculum quamuis in generali debeat homo vitare, [b] ab eo tamen cum in ſe ipſo peccatum non ſit, ſed peccati occaſio, excuſatur aliquãdo per impotentiam moralem, [c] quæ occaſionem reddit huic homini inuoluntariam, & nõ imputabilem. [d] aut ob aliam notabilem cauſam, [e] excuſatur ne ſtatim vitet eam occaſionẽ: & ſimul oſtendit maiora quædam ſigna pœnitentiæ, [f] & propoſitum emendationis. [g] putà cum habet ius tuendi honorem, ſubſtantiam, officium aut ſuſtentationem vitæ: nec cum tanto detrimento, & damno obligatur fugere extrinſecam occaſionem peccati; quod multis aliis remediis cũ Dei gratia vitare poteſt. Hi abſolui facilius poſſunt, licet lapſi ſint non vitantes occaſiones remotiores, ideſt, quæ de ſe cõmuniter non alliciunt ad peccatum: vt officium militis, [h] & negotiatoris, [i] vel fucus [k] leuium fœminarum, ut magis nubiles fiant, aut maritis placeant: ſicut & conſuetudo qua ſæpius abſolutus relabitur in mollitiem, [l] cuius occaſio expelli non poteſt, non cogit negare, ſed aliquando differre abſolutionem, [m] vt firmiori propoſito melius diſponatur ad gratiam: propter fragiles enim, & male habentes curandos ſeptuagies ſepties Matth. 18. inſtituta eſt medicina pœnitentiæ. Similiter de omiſſione debitæ reſtitutionis aduertat, an qui ſæpe iuſſus omiſit, nunc etiam excuſetur. [n]

5 Confeſſarius vero ne ſit plus iuſto timidior, & inſuauior: [o] ſed poſtquam audiuit longam confeſſionem fœminæ, quam præ pudore

quidam Recent. dixit ſatis videri, ſi fragilis homo proponat vitare omnia per aliquod breue tempus, niſi intelligat quantùm ad efficacem euitationem. [p] Vt deteſtatio ſuper omne deteſtabile, & conuerſio in Deum cum auerſione à peccato, debet eſſe abſoluta. [q] Communis. d. 17. D. Tho. quæſt. 2. 3. 1. ad 4. & quodlib. 1. art. 9. Durand q. 4. Paludan. q. 1. artic. 5. Soto, quæſt. 2. artic. 4. poſt concl 4. & diſt. 18. quæſt. 3. 3. Bonauent. diſtinct. 16. artic. 1. q. 2. Ledeſm. 2. p. quæſt. 2. art. 3. Nauar cap. 1. num. 1. & 21. cap. 10. num. 4. Caietan. verb. contritio. ibi Syluest. §. 2. Victor. §. 106. [r] [ſ] Victor. §. 180. Nauar. capit. 1. num. 13. cap. 3. nume. 5. lit. C. & cap. 9. nume. 15. cap. 14. nume. 31 §. 7. Cordub. caſ. 4. & Recent. ſatis eſt, ut præſenti propoſito velit vitare omnia quantum in ſe eſt cum Dei auxilio: forte enim antequam occaſione vincatur, præripietur morte. ſic Petrus à Chriſto monitus de negatione futura, propoſuit, non te negabo, & ſi oporteat me mori tecum. [t] [u] D. Tho. 3. p. quæſt. 87. 1. ad primum, & 1. 2. q. 109. artic. 8. vbi Fr. Med. q a omne mortale requirit plenã deliberationem, & cum Dei auxilio vitari poteſt etiam lõgo vitæ tempore. [x] Eccleſiaſtici 3. qui amat periculum, peribit in illo. D. Tho. quodlib. 3. artic. 9. ar. 12. ad quartum. ar. 17. ad primum. quodl. 8. ar. 13. quodlib. 11. art. 13. Caietan. & Armil. verb. periculum. & Caietan. 2. 2. quæſt. 186. 9. Medi. tract. 1. de pœnitentia. quæſt. 9. Caſt. 2. de iuſt. hæret. pun. cap. 17. Nauar. cap. 3. nume 5. lit. D. capit. 14. num. 26. cap. inter verb. corol. 2. num. 433. Chryſoſtom. hom. 23. imperfect. ſi oculus tuus fuerit nequam. Cordub. caſ. 4. Alcocer. ſumm. cap 7. & lib. de Lud. cap. 59. concluſ. 13. [y] D. Thom. 2. 2. quæſt. 88. 4. ad 2. q. 128 artic. vni. ad 3. vt quod debilis aggrediatur res magnas ſine cauſa. Et de pugnante ad beſtias, Nauar. cap. 17. num. 35. 37. [z] Syluest. verb. ars. §. 8. alij Summiſt. verb. torneamẽtum. Nauar. cap. 15. num. 8. verſ. 8. [a] D. Thom. 2. 2. q. 88. 4. ad 2. Soto lib. 7. iuſt. q. 2. 2. ad 2. Auguſt. tom. 2. epiſt. 45. ad Armentar. Ambr. lib. de viduis. [b] Caietan. verb. periculum, negat eſſe mortale, ſed pertinet ad peccatum incautelæ contra prudentiam, & ſic excuſat ſæpe à peccato mortale per exceſſum. verbo ſuperbia, gloria humana, ambitio, arrogantia, iactantia, adulatio, chorea. hiſtrio, ludus, ornatus, ſcandalum. item excuſat per defectũ, verb. timor, intimidus, gula, auaritia, acedia, pigritia, ocium. At alij nimis vrgent Confeſſarium ne abſoluat eos pœnitentes, quamuis cũ præparatione, & quodam dolore confiteantur omnia peccata, qui verſantur in proxima aliqua occaſione incidendi in peccatum mortale etiam ſecreti: quaſi iſti videantur manere in ſtatu, & virtuali affectione peccati mortalis. Sylueſt confeſſor. 3. §. 12. confeſſor. 4. §. 2. Fr. Med. lib. 1. inſtruct. cap. 13. lib. 2. cap. 7. fin. & allatis multis exemplis. Nauar. cap. 3. num. 5. add. A. de occaſionibus acceptis. & cap. 14. nu. 31. & ſeq. de occaſione data. 1. ſcandalo actiuo (de quo D. Tho. 2. 2. q. 43. 1. ad 3.) & c. 26. num. 24. Auguſt. c. ſatisfactio.

de pœnit. d. 3. [c] [d] Caiet. verb. periculum. ibi Armil. Nauar. cap. 3. num. 5. A. qui nimium emungit. 1. premit pœnitentes, non eſt bonus, & vniuerſalis medicus, aliàs, vt dicitur 1. Corint. 5. debuiſeratis de mundo exiſſe. c. de occidendis. 23. q. 5. quia 1. Ioan. 5. totus mundus in maligno poſitus eſt. & Sap. 14. creaturæ in tẽtationem factæ ſunt, & in muſcipulam pedibus inſipientium. Ratio eſt, quia impotẽtia, & difficultas moralis excuſat a voluntario, ac ſubinde à peccato, ut bene aduertit Nauar. nu. 5. B. fin. & §. in Leuis. not. 34. nume. 5. alij cit. ſup. X. [e] [f] [g] Ad hæc reducũtur illæ 4. conditiones quas mediate refert, & ſæpe repetit Nauar. c. 3. nume. 5. E. quas tranſcribit Cordub. caſu. 4. col. 7. & 11. Caietan. & Armil. verb. periculũ. Adr. quodlib. 1. fine arg. artic. 2. Anton. 3. p. tit. 18. capit. 10. §. 2. cum Rayn. Hoſtien. Gerſon. Alph. 38. Ledeſm. 2. p. quæſt. 18. artic. 8. colum. 4. Syluest. verb. occaſio. cum Ant. Rayn. Hoſtienſ. & alij in ſubiectis exemplis. & quod vni puta fœminæ iuniori eſt occaſio proxima, non eſt alteri, puta ſeni cohabitare cum viro præſertim cognato, licet aliquando lapſus ſit, & proponit nunquam eſſe ſolus cũ ſola: vel certe cohibere conſenſum, & contactum. etiam ſub onere grauis pœnæ. cap. abſit. 11. q. 3. Nauar. li. K. cap. 25. nume. 108. Cord. ſup. [h] [i] Nau. c. 3. num. 5. B. c. 26. num. 24. ad fin. ex Leo Papa epiſt. 90. ad Ruſtic. cap. qualitas. cap. contrarium. de pœnitentia. diſt. 5. D. Tho. 2. 2. q. 77. 1. Soto lib. 6. iuſt. quæſt. 8. 1. [k] Nauarr. cap. 23. num. 21. & 18. Caietan. verb. fucus, ornatus, & alij Summiſt. [l] in quo quidam Confeſſarij videntur nimij: nam & vir fragilis ſuſpicatur de ſe, quòd per annum reincidet in varia peccata ex varijs occaſionibus: & tamen abſoluitur, quia nullam occaſionem propinquam habet, quam ſtatim debeat vitare, & tamen tenetur vitare omnia mortalia, ſicut pronenſus in mollitiem tenetur vitare illud vitium. [m] Nauar. cap. 3. num. 5. K. cap. 26. num. 5. Frat. Med. lib. 1. cap. 13. Conc. Agathen. cap. 11. cap. cum quidam, de pœnit. & remiſſ. Docto. cum Magiſt. 4. d. 17. & 18. Facta dilatione Confeſſarij per c. omnis vtriuſque. excuſatur pœnitens ab excommunicatione ſynodali Fr. Med. cap. 12. §. 3. fin. cap. 14. §. 41. At in caſu non neceſſario, ſed vtili, ſi expediat differre abſolutionem, petat ſuauem conſenſum pœnitentis: ne aliàs Confeſſarius habeatur nimis rigidus, incredulus, & ſcrupuloſus. Recent. Mantius, & Magiſt. Aula. [n] Nauar. capit. 17. nume. 59. 67. capit. 25. nume. 82. Caietan. reſtitut. cap. 6. Sylueſt. reſtitut. 3. §. ſeptimo. reſtitut. 6. §. primo, confeſſor. 4. §. 12. & de reſtitutione famæ Ledeſm. 2. par. quæſtio. 18. artic. 8. colum. 4. interdum tamen prudentis eſt relinquere pœnitentem ignorantem in ſua bona fide (vt dum ſit probatio matrimonij inter ſuſpectos de frigiditate.) Nauarr. cap. 3. nume. 5. lit. E. & dictum eſt libro ſecundo de matrimo. cap. 7. vel ſuperueniat dubium de morte prioris coniugis, Nauarr. capit. 22. nume. 54. [o] Doctor. diſt. 18. de conditionibus Confeſſarij Nauar. capit. 10. nume. 2. inf. lib. 3. de pœ-

ſæpe dimidiauerat non audens palam parocho cōfiteri, audeat in Dei miſericordia confiſus, abſoluere pęnitentem. [p] ſolet enim Deus, ut contritum, ita eum qui firmius propoſitum oſtēdit cum attritione etiā nota, & hic & nunc præſtat, quod commode poteſt, dignum habere abſolutionis beneficio, & amicitia ſua. Sic Eccleſia in foro conſcientiæ ſæpius etiam relapſis non negat ſalutaria ſacramenta: [q] quamuis in foro exteriori propter probabile boni communis periculum, non facile credat, nec relapſos relinquat impunitos. [r] interdum periculoſius negaret abſolutionem, quam poteſt inculpate impendere: abſoluendus enim eſt reus ne in duram abeat deſperationem, aut vix audeat ad confeſſionis frequentationem reuerti: [ſ] vt Chriſtus ſemper peccatores inuitat, & recipit. abſolutionem præſtare tenetur Cōfeſſarius, cum ſubeſt neceſſaria cauſa abſoluendi, ut ſi inſtet mortis etiam violentæ periculum: [t] dum tamen prius expellere iubeat concubinam, aut ſimilem peccati cauſam. [u] nemo tamen prædicta doctrina, & ampliatione præter tempus abuti debet.

6 Propoſitum tertium ſatisfaciēdi, [x] ideſt compenſandi ex affectu pro culpa mortali, ſatis includitur in ipſa contritione: [y] non ut eſt dolor ex ſola caritate, ſed ex virtute pœnitentiæ, [z] cum animo compenſandi, nec tam requirit propoſitum externi operis quam interni doloris. [a] 2. propoſitum, ut remiſſa culpa ſatisfaciat pro pœna temporali, includitur in contritione, & eſt de præcepto naturali. [b] ſatis tamen impletur ſi virtualiter proponat per opera aliena, uel indulgētias ſic ſatisfacere: vel certe, vt à Deo iudice ſuſtineat patienter in purgatorio pœnam debitam. Vt qui homini fecit iniuriam, facta illius cōpenſatione, & petita venia, non tenetur ſponte ſumere aliam pęnam, quam quæ præcepto iudicis imponitur. quare ex vi præcepti connaturalis de contritione, non tenetur homo in præſenti vita ſatisfacere ſponte pro pœna temporali: ac ſubinde non tenetur habere propoſitum, [c] ſic ſatisfaciendi per ieiunia ſupererogationis, aut eleemoſynas: nec ex vi præcepti de dilectione Dei, & ſui ipſius.

7 Ex præcepto poſitiuo Chriſti tenetur habere, 4. propoſitum, ut facta confeſſione impleat ſponte honeſtam ſatisfactionem quam iudex conſcientiæ Confeſſarius ſua ſententia, & pręcepto iniunget, [d] quāuis pœna corporalis ſit, ut flagellū, cum tamen in foro exteriori lex, & ſententia de pœna corporali non obliget in cōſcientia reum, ut ſponte tanquam vindex ſui peccati exequatur contra ſe. homo vero ante baptiſmum non tenetur habere propoſitum alterius temporalis ſatiſfactionis: ſatis enim eſt remiſſa per contritionem culpa, habere votum baptiſmi, per quem tota pœna cum culpis remittetur, niſi obicē ponat. Si quis vero votum ſacramenti pœnitentiæ, uel baptiſmi excluderet, habere non poteſt veram contritionem, [e] ex dilectione Dei ſuper omnia: Chriſtus enim inſtituit meritum eius ad remiſſionem peccati non applicari, nec dare auxilium efficax contritionis, quod eſt donum Dei, ſine prædicto ſacramento in re, uel in voto.

p de pœnitentia. cap. 57. [p] quem fructum paſſim experiuntur regulares Confeſſarij, qui mittuntur per oppida, vt iuuent parochos: nam propter male habentes inſtituitur medicina confeſſionis: ne cogatur fœmina (quæ pę pudore cōfeſſiones alias dimidiauerat) abire in aliud oppidum, ut quærat Confeſſarium, & repetat quæ huic cum rubore dixit. quare de pœnitente bene ſperet, quod ex nunc cum Dei gratia emendabitur (adhibitis tamen pęnitētijs præſeruatiuis: interdū addat, vt ſi intra mēſem reincidat, teneatur ad certam pœnam.) Nam ut prædicatori, & Confeſſario licet fragilem exhortari ad contritionem (quāuis timeat gratiam contritione habitam cito amittendam) ita licet hunc abſoluere: dūmodo margaritas porcis ne proijciat. Sic Chriſtus diſcipulis dedit euchariſtiam, quos præſciebat eadem nocte amiſſuros gratiam: & de illo Luc. 15. dicitur, hic peccatores recipit. Sic Apoſtoli Petrus, Paulus, Ioan. Euangel. & ſæpe Auguſt. oſtendunt peccatoribus viſcera miſericordię: & iubent bene ſperare in Deū viuum.
q [q] Simanc. de cathol. inſtit. cap. 47. nume. 79. vide. cap. 46. nu. 84. c. 64. nu. 60. Nauarr. cap. 25. nu. 23. Syluest. confeſſor. 4. §. 3. Medi. C. de pœnitent. tract. 2. fol. 99. Bonauent. tract. de pœnitent. & remiſſ. p. 4. Cyprian. ſermo. in Cœna Domini fin. Albertin. de aſſer. hęret. quæſt. 25. numer. 25. Caſtro. 2. de iuſta hær. pun. ca. 2. Ioan. Lup. ſenior. apud Montalb. l. 1. tit. 36. p. 7. de quo Patres in Galat. 6. vos qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis. Clem. libro 2. conſtit. Apoſt. cap. 22. 14. 22. quomodo tractandi ſint pęnitentes. & capitu. 28. vbi Turrian. Nazianz. orat. 16. nulla re Deus perinde colitur, ac miſericordia. Auguſt. epiſt. 159. ad Marcellin. & optime Chryſoſtom. hom. 43. in Matth. 23. cap. alligant. 26. quæſt. vlt. & ſi erramus modicam pęnitentiam imponentes, nonne melius eſt propter miſericordiam reddere rationem, quam propter crudelitatem: & vbi paterfamilias largus eſt, diſpenſator non debet eſſe tenax: ſi Deus benignus, vt quid ſacerdos vult auſterus apparere?
r [r] Simanc. cap. 57. num. 11. 12. cum Felin. cap. de his, num. 6. de accuſat.
ſ [ſ] Quod periculum incurrit ſæpe rigidus Confeſſarius: vt experimento conſtat.
t [t]

u [u] Quare in mortis articulo nullus eſt caſus reſeruatus. Trident. ſeſſ. 14. cap. 7. & tamen ſuauiter cogat expelli concubinam Nauar. cap. 3. num. 5. G. cap. 16. num. 22. cap. 25. nu. 109. Cordub. caſ. 4. Frat. Medin. lib. 1. cap. 13.
x [x] Trident. ſeſſ. 6. cap. 6. 14. ſeſſ. 14. c. 8. & can. 15. pœnitentia Chriſtiana includit propoſitū ſatisfaciendi. Nauar. cap. 1. nu. 15. Et ſane Soto. d. 17. quæſtio. 2. 1. ad fin. Cano relect. de pœnitent. p. 3. putāt requiri formale propoſitum ſatiſfaciendi, iuxta Trident. Chryſoſt. hom. 10. Matth. 3. facite fructus. quod de ſatiſfactione exponunt Magiſt. d. 16. ibi, D. Thom. in lit. Ledeſ. 2. p. quęſt. 11. art. 9. dub. 5. eo quód ad iuſtitiam ex iure naturæ pertineat, ut homo curet Deo ſatiſfacere quoad poteſt. atque ita pœnitentia aliquo modo pertinet ad ius naturæ, Soto. d. 14. q. 2. a. colum. 5. Caieta. q. 84. 7. ad 1.
y [y] Caiet. q. 86. 4. Durand. diſt. 14. q. 2. Taper. artic. 6. p. 243. fauet Soto. d. 19. quæſt. 1. 2. concl. 3. Vega lib. 13. cap. 36. cum Bernard. ſerm. 4. cant.
z [z] Sup. cap. 20.
a [a] ſupra cap. 22. §. 6.
b [b] citati litera X. Cano. p. 3. concl. 2. & p. 4. dicit eſſe ſententiam certiſſimam. Paludan. d. 17. quæſt. 1. art. 2. in 5. definitione cōtritionis.
c [c] Ad ſatiſfaciendum ſpōte in præſenti vita pro temporali pœna negant obligari. Soto d. 20. Ledeſ. & alij, vt dictū eſt. c. 8. §. 3.
d Vega lib. 13. c. 22. [d] Trid ſeſſ. 14. cap. 8. can. 15. ſed in propoſito ſeruandi omnia præcepta legis, aut ſuperiora, ſatis includitur, vt obediāt præcepto Confeſſarij.
e [e] vt ſi excludat votum ſacramenti, non eſſet vera contritio, ut colligitur ex Trid. ſeſſ. 14. c. 4.

CAPVT XXV.

Attritio in quibus conuenit cum contritione.

§. 2. Sed ſpecie differt, & in tribus.

5 *Nemo ſcit ſe habere contritionem, aut gratiam, & tamen ſtatim breui actu cū Dei auxilio obtinere eam poteſt.*

6 *Attritio ipſa nunquam fit vera contritio, nec mutat obiectum, & tamen participat bonitatem, & effectum quendam contritionis.*

IMperfectus dolor pęnitentiæ cōmuni vſu dicitur attritio, [a] quæ cum cōtritione quam diximus eſſe vltimam diſpoſitionem ad gratiam, conuenit in modo ipſius actus circa materiale obiectum. [b] cum attritio quædam ſit odium, & deteſtatio peccati ex aliquali dilectione Dei: [c] & procedit ex ſpeciali auxilio, & dono Dei: [d] & dolere facit non de quibuſdam tantum, ſed de omnibus peccatis mortalibus, [e] vel de ſingulis quæ in particulari præ-

CAP. XXV.

a [a] TRident. ſeſſ. 14. cap. 4. Caietan. opuſc. de contrit. tracta. 4 quæſt. 1. Bellarm. lib. 2. de pœnitentia, cap. 17. Vega lib. 13. cap. 25. Soto, diſt. 17. q. 2. artic. 5.
b [b] Sic temperandus eſt. Soto, diſt. 17. ſup. dum ait conuenire in obiecto, & Caietan. q. 84. 2. dicit, quædam attritio nunc ſufficit cum voto ſacramenti ad gratiam, nempe ſi circa obiectum materiale eleuetur per auxilium.
c [c] Trid. ſeſſ. 6. c. 6.
d [d] Supra c. 21. §. 4. Z. Bellarm. ſup.
e [e] Quia vnum mortale non poteſt dimitti ſine alijs. Iacobi, 2. offendēs in vno, factus eſt omnium reus Auguſt. de vera, & falſa pœnitentia. cap. 9. Grat. cap. non oportet. de pœnitent. diſtinct. 2. cap. quem pœnitet. diſt. 3.

cogitſuit foiſſe à ſe commiſſa: reprimitque non tantum effectum operum, ſed affectum homiois interiorem [f] à peccato futuro, includens propoſitum non peccandi de cætero, & implendi præcepta, ac ſuſcipiendi ſacramẽtum pœnitentiæ ſuo tempore. interdum datur attritio formata per gratiam quando iuſtus illam elicit ex habitu pœnitentiæ infuſo, uel quando cum attritione digne recipit ſacramentum. poteſtq; attritio habere gradus quoſdam intenſionis, & durare per moram tẽporis, & in his attritio, & contritio conueniunt.

2 Attritio tamen in tribus [g] differt à vera contritione, oon tãtum accidentaliter, ſed ſpecie eſſentiali, ideſt in obiecto formali, ſeu immediato motiuo, qnia contritioois motiuum immediatum eſt peccatum, ut offenſa Dei compenſanda per cõtritionem: ſed attritionis etiam optimç motiuum immediatum eſt minus perfectum, puta moralis turpitudo peccati quæ hominem dehoneſtat, & deformem facit Deo inuiſum. [h] Hæc attritio licet moueatur extrinſeca bonitate obiecti, & ex amore boneſtatis propter ſeipſam, non pertingit ad cõtritionem: quia non mouetur ex offenſa Dei immediate, ita ut perfecto conatu intendat pro ea compenſare Deo. minus habet de obiecto formali cõtritioois attritio quę excitatur ex timore gehennæ: quia motiuum pœnæ eſt extrinſecum honeſto obiecto, & offenſæ Dei, ut compenſandæ: nec hic dolet de peccato ſuper pœnam ioferni.

3 Differt ſecundo à contritione, quæ ſi comparatio fiat, eſt dolor appretiatiue maximus ſuper omnia: & cõtritus plus dolet de malitia peccati, ut eſt offenſa Dei, quam de reliquis omnibus malis, aut de pœna inferni: & efficaciter, [i] deteſtatur offenſam Dei ſuper omne deteſtabile, ut communiter aiunt Theologi. Sed attritio quamuis ornata ſit omnis cõditionibus prædictis, oõ eſt dolor reuera efficax de omnib. & ſingulis peccatis mortalibus, nec dolet ſuper pœnas inferni. [k] alias ſi auerteret voluntatem ab omni affectu virtuali peccatorom, includeret dilectionem Dei efficacem, quæ eſt indiuiduus comes gratiæ. reperitur tamen in attrito quędam obiectiua dilectio Dei, & quædam velleitas, qua falſo putat ſe dolere de omnibus peccatis: cum tamen ſi efficaciter diligeret Deum, & ſic doleret faciens totum qnod in ſe eſt, ioſtificaretur ſtatim. Si quis tamen probabiliter repitet ſe contritum ſctu interno, nec tamen præſtet opus externum ad quod ſtatim ſub mortali tenetur, [l] hic vere non eſt cõtritus efficaciter, quouſqoe auferat illud impedimentum peccati.

4 Differt 3. quia contritio communiter procedit ex amore amicitiæ, ſeu dilectione Dei ſuper omnia tanquam ex motiuo proximo, ex qno floit contritio: & hęc eſt adeo efficax, & diligens, ut excludat occaſiones, & ignorantias culpabiles. Sed attritio optima, immediate procedit ex amore concupiſcentiæ, & ſpe quæ ſimul ſtat cum auerſione habituali peccati: atque ita dolens propter turpitudinem peccati, aut timorem inferni manet in peccato, cum non præſtet neceſſaria, ut Deo recõcilietur. quare attritio ſæpè eſt re ipſa informis, & ſine gratia iuſtificante: ſed contritio quamuis in quodam priori naturæ noo intelligatur procedere ab habitu infuſo pœnitentiæ nec à perſona grata, ſed à ſpeciali auxilio, [m] nunquam tamen reipſa datur contritio, informis: [n] ſemper enim ſimul eſt cum gratia, cum non requirat certam intenſiooem, aut temporis continuationem, [o] sut ut ſint ſingulæ contritiones, [p] de ſingulis operibus peccati ad memoriam reductis, ut poſtea dicetur, & tamen contritio in priori naturę dici poteſt ioformis: [q] quia ſe ſola non expellit peccatum niſi diſpoſitiuè, nec remittit offenſam ex iuſtitia, & natura rei, ſed quia Deus ſic diſpoſito condonat gratis. actus enam caritatis, quæ dicitur forma virtutum, quia actus illarum dirigit in finẽ vltimum, dici poteſt ioformis, ut prius natura ſimul cum contritione eſt diſpoſitio ad gratiam: quia deeſt ei fnrmatio [r] quædã ex dignitate ſuppoſiti grati, per quam ſit meritorius gloriæ. ad eam vero rationem meriti quæ ſuperuenit, non oportet, ut contritio, & delectio fiant ſecundum ſubſtaotiam, [ſ] ab habitu gratię, pœnitentię, & caritatis: ſed ſatis eſt ſecundum modum, & conſeruationem quandam: ſane contritio cum ſit pars ſacramẽti, & cauſet effectiuè gratiã, [t] oõ poteſt effectiuè effici ab eadem gratia io eodem genere cauſæ.

5 Homo certo ſcire non poteſt ſe habere verã contritionem, [u] aut gratiam: [x] & tamen tempore neceſſitatis ſatis implet præceptum contritionis, qui fide conſiderans pec-

diſt. 3. cap ſunt plures. cap conſideret. 5. diſtin. capit. qui vult. 6. diſtinct. [f] Sopra cap. 22. §. 6. [g] De quibus ſtatim. [h] Trident. ſeſſ. 14. cap 4. ob turpitudinem peccati, qua homo ſit deformis, & inuiſus Deo, de quo Galat. 4. imo cogniti ſitis à Deo, & 1. ad Timotheum 2. nouit Dominus qui ſunt eius. Matthæi 25. neſcio vos. nempe ſcientia approbationis, qa honor, eſt bona opinio, & æſtimatio in conceptu aliorum, & præſertim Dei. [i] Quod verbum Victoria ſolebat expõdere, quamuis contritio ſecũdum ſubſtaotiam eliceretur vi naturali (vt Soto, Scotus, & quidam falſo putant) ſed nõ recedit efficaciter à peccato, niſi ſit ex auxilio. [k] qoamdiu enim attritio non deletur peccatum, manet voluntas affixa in peccato: & homo diligit ſeipſum tanquã finem vltimũ, non autem Deum. [l] Vt ſi oon reſtituit alienũ cum poſſit: aut non expellit cõcubinam, uel aliam proximam occaſionem, & periculum reincidendi: aut nõ facit diligentiã, per quam ignorantia fidei fiat inculpata: aut negligit impedire peccatum alienum, quod propter omiſſionem contra officium, fit peccatum proprium. [m] D. Thom. 1. 2. q. 113. 8. ad 2. & 3. p. q. 89. 2. ad 2. Soto. d. 14. q. 2. artic. 6. & addit lib. 2. de natura, & gratia. cap. 13. fin. id eſſe valde oeceſſarium cõtra Luther. Bonauent. diſ. 17. in 1. p. artic. 2. q. 2. ad argum. Paluda. q. 1. art. 1. Durand. q. 2. artic. 3. & bene Gabriel. q. 1. artic. 2. ſacit Trident. ſeſſ. 6. c. 7. in princ. Bellarm. lib. 2. de pęnit. c. 3. [n] D. Thom. q. 85. 6. q. 86. 6. ad 1. & 12. q. 112. 2. & 3. q. 113. 7. Soto. 2. de natu. & gratia. cap. 16 ad fi. lib. 3. cap. 13. ad fin. Vega. 6. in Trident. cap. 34. 35. lib. 9. ca. 39. lib. 13. cap. 23. & ſeq. Cordub. lib. 1. q. 2. dub. 4. At Scot. & Caietan. (qui ad perfectam cõtritionem requirit quandam temporis continuationem, ut ſit diſpoſitio gratiæ) negant dici cõtritionem, quouſque per gratiam informetur. [o] dictum eſt cap. 7. [p] in fin. cap. 28. [q] Soto. d. 15. q. 1. artic. 6. ſenſit Palud. d. 17. q. 1. Richard. artic. 2. q. 1. & 2. ſentit Cano relect. p. 1. fol. 12. D. Thom. q. 89. artic. 1. ad 2. & 1. 2. q vlt. art. 3. e. ad 1. [r] D. Thom. 3. d. 27. q. 2. 4. 3. ad 2. caritas eſt forma virtutum, ſed gratia eſt forma caritatis, quia ei tribuit valorẽ moralem meriti. & 3. cont. gent. cap. 150. vbi Ferrar. cap. 147. Capreo. 1. diſtinctio. 17. q. 1. ad ſecundum. Aureol. & Durand. q. 2. quare Rom. 8. ſi filij (nempe per gratiã) ergo hæredes. Genes. 4. reſpexit ad Abel. 1. ad perſonam gratã, & ideo ad munera eius: vt exponit Gregor. 22. moral. cap. 12. item D. Thom. de verit. q. 27. 2. ad 4. & ſact. 3. p. q. 7. 2. Frat. Med. 1. 2 q. vlt. artic. 4. quare Trid. ſeſſ. 6. cap. 16. refert vt primam rationẽ ob quam præmium debeatur: quòd homines ſint ex gratia filij per Chriſtum: primũ enim reſpondet primario ex iuſtitia diſtributiua pro dignitate perſonæ. D. Thom. 1. p. q. 21. 1. & 4. d. 46. q. 1. 1. 1. Caieta. 2. 2. q. 61. 4. ad primum. Soto, 3. iuſt. q. 5. artic. vlt. ad 1. & 3. de nat. & gratia. c. 7. Ferrar. 1. cont. gent. cap. 92. [ſ] Soto. diſt. 15. q. 1. 6. D. Tho. 1. 2. quęſt. 109. 6. 1. p. q. 62. 2. ad 3. Bonau. diſt. 17. 1. p. artic. 2. q. 2. ad argum. Vega lib. 6. cap. 35. Cord. lib. 1. quæſt. 2. opin. 4. ad 3. contra illam. ſignificat Trident. quia poſtquam ſeſſ. 6. capit. 5. & 6. poſuit diſpoſitionem, ſubdit cap. 7. hanc diſpoſitionẽ ſequitur gratia, contra Cano, re lect. de pœnitentia. [t] dictum eſt cap. 10. Soto cum D. Tho. 3. p. q. 86. 6. [u] communis contra Scot. & Caieta. [x] Trid. ſeſſio. 6. capitu. 9. & 16. fin. Altiſiodor. lib. 3. D. Thom. 1. 2. quæſt. 112. 5. & communis. 1. diſtinc. 17. vbi Albert. Bonau. in 1. p. quæſt. 3. Richard. art. 2. quęſt. 5. Durand. quęſtio. 4. Scot. quæſt. 1. art. 1. & in 3. diſtinct. 27. quem ab oppoſita nota liberat Caſtro verb. gratia. hær. 7. Vega lib. 9. per totum, maxime. c. 15. Gabr. 1. diſtinct. 27. dub. vltim. vbi ſalſo in oppoſitum citat Alexand. 3. p. q. 71. memb. 3. artic. 1. & art. 2. Gerſon. 4. p. opuſc. de ſignis boni, & mali. Palac. 3. diſt. 27. io 4. diſt. 17. quæſt. 1. Hoſius lib. 1. contra Brent. Adrian. quodlib. 8. artic. 4. Soto lib. 3. de nat. & gratia. per tot. & apolog.

catium, ut ſumme deteſtabile cum ſit ſummum malum, Deumq́ue offenſum eſſe ſumme diligendum, vere ait, de offenſa Dei ad eum placandum doleo ſuper omne quod mihi dolere poteſt: idq́ue propter Deum ſumme dilectum, & cum propoſito implendi pręcepta. vel breuius, [y] doleo intime quo ad valeo propter Deum ſumme dilectũ. in hoc enim actu dum exercetur, includuntur virtute omnia ſupra commemorata: & ad eiuſmodi actus contritionis datur habitus pœnitentię infuſus, ut iuſtius ſatisfaciat pro pœna temporali, & nouo titulo repetendo actus contritionis, priſtina peccata deſtruat

6 Attritis perfecta, quæ ut gratię coniungitur, videtur in obiecto materiali conuenire cum contritione: nunquam fit vera contritio, [z] cum ſpecie differant: nec ſe ſola iuſtificat, cum ei deſit aliqua ex tribus cõditionibus ſupradictis. aliquando tamen participat quandam bonitatem, aut effectum contritionis: nõ tamen ita ut in puncto iuſtificationis attritio ſemper mutato obiecto fiat vera contritio, ut quidam falſo putant: [a] ſed quia attritio in finem illius dirigitur: [b] vel dum primum informatur gratia, [c] ex coniunctione ſacramẽti digne recepti, uel dum iuſtus elicit hunc dolorem propter metum inferni. Sic enim attritio fit diſpoſitio gratiæ: & propter Deum quem hic homo habitualiter ſumme diligit. propter quod Theologi dicunt per ſacramentum, uel informationem gratię hominem de attrito fieri contritum: & interdum attritio (qua dicebat, doleo intime quoad valeo: ſine expreſſione alterius motiui, puta ob metũ inferni) mutatur reipſa in contritionem. [d]

CAPVT XXVI.

Ex tribus attritionis gradibus, quis ſufficiat cum ſacramento.

§. 2. *Qualis attritio ſatis ſit ad ſacramentum verum, ſed informe.*

3 *Referuntur. 3. ſententiæ, qualis requiratur ad fructum ſacramenti.*

4 *Ad fructum euchariſtiæ.*

5 *Cum attritione nota abſolui digne.*

6 *Hic non tenetur ad naturale præceptum contritionis.*

7 *Qui venialia confitetur tenetur habere formalem dolorem, ſed interdum. 2. abſolutio fructuoſe datur abſque nouo dolore.*

8 *Variis conſiderationibus excitandus eſt dolor contritionis.*

HAbet attritio tres gradus. [a] in 1. dolor de offenſa Dei in ratione inferiori propter cauſas temporales, & naturale motiuũ: ut quia Deus punit temporali pœna infamiæ. 2. in ratione ſuperiori propter altiſſimas, & æternas cauſas dolet de peccato, vt eſt contra legem ęternam: [b] ſed Deum concipit ſub ſpeciali ratione motiui ſupernaturalis, puta vt eſt inflictor inferni, & priuat ſupernaturali beatitudine, vel ut peccatorẽ ſupernaturali pulchritudine gratię priuatum odio habet ob turpitudinem peccati, [c] quod eſt ſummũ dedecus. Vilior eſt attritio qua propter Deum, vt eſt finis naturalis dilectum etiã ex auxilio, dolet homo de peccato, ſup. cap. 21. §. 2. licet includat rationem quandam ęternam cum modo ſupernaturali, in 3. gradu ſi aliqua ex prædictis attritionibus ſit hominis impœnitentis, qui non includit virtualem affectionem peccati (vt ſi manet in ſtatu vſurarii nihil reſtituens, aut cõcubinarii, qui non expellit occaſionem proximam reincidendi. item deteſtatio qua dicit conditionaliter vellem non peccaſſe) eſt de neceſſitate huius ſacramenti, ſed non videtur ſatis ad ſacramentum, aut fructum eius ſup. cap. 23. fin.

2 Ex prima attritione per vim naturalem habita, & coniuncta abſolutioni, ſans videtur conſtare verũ pœnitentię ſacramentum: [d] vt ſtatim explicabitur. Sic enim confeſſio, aut pœnitentia iniuncta, & formæ prolatio, quamuis vi naturali eliciatur, eſt pars ſacramẽti: & ablutio naturalis eſt pars baptiſmi: ſi cętera requiſita non deſint. Illa tamẽ non videtur ſatis (quamuis bona fide accedat ob ignorantiam, aut dictum ſapientis) vt recipiat gratiam, & fructum ſacramenti: ignorantia enim hęc, nõ ſupplet eum gradum doloris, & diſpoſitionis, quẽ Chriſtus inſtituit de neceſſitate medii requiri. [e] Vt tamen aliorum ſacramẽtorum fructum Chriſtianus recipiat, multum prodeſt, ut attritus ſe bona fide reputet contritum: ut dicetur §. 4. quia aliàs indigne accedit contra præceptum Chriſti, qui ſe non putat accedere iuſtum ad ſacramenta viuorum. Ideò vero ſi cum ignorantia culpabili, & mortaliter accedat cõtentus prima attritione, fit ſacramẽtum (vt faten-

apolog. Lyran. in Iob. 4. & Eccleſ. 9 Roffenſ. artic. 10. 11. 14. Taper. art. 9 & citat Pighium, & cenſuram Academ. Pariſienſ. quem citat Vega cap. 6. Caietan. in Roma. 8. Richard. Smytheus in ſua diatriba. cap. 19. Nauarr. cap. 21. nume. 47. [y] ſi enon eſt difficile, vt breui cum Dei auxilio habeat contritionem, propoſitus motiuis illius. [z] D. Tho. add. quæſt. 1. art. 3. diſtinct. 17. q. 2. 1. 3. Richard. art. 1. q. 2. Paludan q. 1. art. 1. concluſ. 6. Soto. diſt. 17. quæſt. 2. 5. Gabr. diſtinctio. 16. q. 1. 3. dubio 1. Medin. de pœnitent. tractat. 1. quæſt. 5. dub. vltim. Durand. diſtinc. 17. quæſt. 2. (in quo decepti ſunt Scot. & Caietan. quia putãt ſola continuatione temporis de attritione fieri contritionem) tenet Nauar. cap. 1. num. 41. Cano relect. p. 3. idem Soto. diſtin. 18. q. 1. artic. 4. col. 13. lib. 2. de natura & gratia. cap. 14. 15. Victor. §. 131. Vega lib. 13. capit. 34. Cordub. lib. 1. quæſtio. 2. par. 29. [a] Paludan d. 17. quæſt. 1. artic. 1. & quæſt. 7. Capreol. q. 2. Herui. Ægid. Argentin. Ferrar. 4. contra gent. cap. 57. Adrian. de confeſſ. artic. 5. dub. 5. & de clauib. quæſt. 2. Barnab. de roſalis. tract. de pœnitent. ſentit Caietan. opuſc. de confeſſ. quæſt. 5. & de cont. quæſtio. 1. Scot. diſtinctio. 14. quæſt. 2. 1. diſt. 17. quæſtio. 1. articu. 2. Maior. diſt. 14. q. 1. Gabriel. ſupra. At illos bene reprobat Soto. diſt. 14. quæſt. 1. 1. fin. diſtinct. 17. quæſt. 2. 5. concl. 2. communis Recent. & alij inf. dum vero D. Thom. quęſt. 89. 1. ad ſecundum, & de verit. q. 28. art. 8. admittit contritionem informẽ (quæ eſt pars ſacramenti, vt coniuncta abſolutioni ſit res, & ſacramentum ſimul quęſtio. 84. 1. ad tertiũ.) fieri formatã, loquitur tantum de priori naturæ, in quo cõtritio ex auxilio, vt eſt diſpoſitio, dicitur informis. ſup. lit. Q. [b] Hæc bonitas ex imperio, & fine extrinſeco dicitur à prędictis Thomiſt. antiquis, tribuere in eſſe moris, ut attritio dicatur contritio. At reuera non mutat obiectum: Soto ſup Medin. tract. 1. de pœnitent. quæſt. 5. cum Alexand. 4. p. quæſt. 74. memb. 3. & 4. Veg. lib. 13. cap. 25. Nauar. cap. 1. nu. 31. [c] [d] ſup. Y. & A. quia formaliter mutat obiectũ. ſicut dum Paganus, aut hæreticus credit myſterium aliquod fide acquiſita, & motus illuminatusq́ue ex auxilio credit idem fide infuſa, mutatur formaliter obiectũ: quia iam credit quia Deus mouet, & reuelat per lumen.

CAP. XXVI.

[a] Caietan. [a] opuſ. de cont. trac. 4. quæſt. 1. & tract. 5. de confeſſ. quæſt. 5. ſeu opuſcu. 27. qq. quæſtio. 12. Nauar. capit. 1. num. 36. [b] D. Tho. 1. 2. quæſt. 74. 7. artic. 8. ad ſecundum, & artic. 9. ibi Conrad. Caieta. Fr. Med. cum Aug. 12. Trinit. cap. 2. 5. 12. [c] Trident. ſeſſ. 14. cap. 4. Bellarm. 2. de pœnitentia. capit. 17. [d] Cano relect. de pœnitentia. p. 5. Ledeſ. 2. p. q. 8. & quæſt. 10. artic. 1. Soto lib. 2. de natu. & gratia. cap. 3. 15. & diſt. 18. quæſt. 3. art. 2. & art. 3. concluſ. 5. & poſt concluſ. 6. Palud. d. 17. quæſt. 8. Capr. q. 2. videtur Richard. ar. 2. q. 8. ad 5. Durãd. quæſt. 13. Caietan. opuſc. de contritione, & de confeſſione. q. 5. Syluest. verbo. contrit. §. 2. Nauar. cap. 9. num. 10. & in cap. fratres. de pœnitent. d. 5. num. 33. Couar. cap. alma. mat. 1. p. § 4. nu. 13. Victo. Mant. Peña, & Recent. quia concurrunt omnes partes neceſſariæ ad ſacramentũ: & ſit vera accuſatio cum vera ſententia iudicis, ſic ſententia etiam iniuſta, quæ non cõtinet intolerabilem errorẽ, valet in vtroque foro. quæ eſt ratio. Nauar. cap. 9. num. 1. § 2. & nu. 11. facit. c. 27. num. 3. [e] DD. ſup. cit. & omnes qui admittunt ſacramentũ confeſſionis informe, defectu doloris legitimi: Nauarr. cap. 9. num. 10. Petr. Soto. de confeſ. lect. 8. Bonauent. d. 17. in 2. p. articu. 2. quæſtio. 2. Vega lib. 13. cap. 26. 34. 35. & idem fatentur qui defectu diſpoſitionis legitimæ, negãt dari hoc ſacramentum informe: atque ita aiunt ſic attritum excuſari à noua culpa, ſi acceſſit bona fide reputans ſe contritum, & tamen ſi id noſſet, obligari ad iterandam confeſſionem. quod tenent Gabriel. Maior. Adrian. Medin. de quo infra

tur omnes, qui vere admittunt ſacramentum pœnitentiæ interdum reperiri informe, [f]) quia nihil ex requiſitis ad veram accuſationem coram iudice, & ſubſtantiam iudicij deeſt. At 3. attritio ſatis non eſt, vt fiat ſacramentum: quia non eſt verus dolor pœnitentiæ de offenſa Dei, nec cum vero propoſito emendationis: nec illa triſtitia eſt ſecundum Deum quam Apoſtol. 2. Corinth. 7. dicit pœnitentiam ſtabilem operari: ſed eſt ſterilis ex timore, aut amore mundano. [g] prima attritio ſufficit, ut dictum eſt, ut fiat verum ſacramentum, ſed informe.

3 Neceſſaria eſt aliqua attritio ſecundi generis ad fructum cuiuſuis ſacramenti, in adulto impio: ſed non ſufficit quiuis gradus illius. Vitandæ tamen ſunt, aut temperandæ opiniones extremæ. 1. Quidam [h] aiunt quod in ſacramento pœnitentiæ (quod & de baptiſmo firmius aſſerunt) ſatis eſt non apponere obicem. Sed quia fatentur dolorem eſſe neceſſarium in hoc ſacramento: interpretandi ſunt pro diſpoſitione ſatis eſſe eum doloris gradum, quo tollatur obex peccati. 2. Alij licet aiunt requiri, ut attritio reputetur contritio: [i] alibi explicant eum, qui aduertit ſe pœnitere, non quia peccata ſint offenſa Dei abſolute, ſed propter pœnas inferni, accedere indigne: quia oportet dolere immediate de offenſa Dei, [k] & non de reatu pœnę tantum. Si tamen dicat, doleo de offenſa Dei (quamuis per reuelationem ſciret ſe nondum iuſtificatum) hic eo actu (quem vir etiam prudens, & doctus reputare poſſet eſſe obiectiuam contritionem) digne accedit ſuſcitandus per abſolutionem: quæ ſicut & baptiſmus eſt per ſe ſacramentum mortuorum. Ad Euchariſtiam vero (quæ eſt per ſe cibus viuorum) hic cui nota eſſet ea diſpoſitio, accederet indigne, contra præceptum poſitiuum Chriſti, accedens tamen cum bona fide iuſtificatur: quia ob ignorantiam excuſatur à præcepto, & affert ſufficientem doloris gradum, quod tamen ſtatim explicabitur. 3. Alij aiunt pro diuerſis ſacramentis requiri varios gradus: ut pro baptiſmo, quia regeneratio eſt minimum attritionis gradum ſatis eſſe. [l] Pro ſacramento pœnitentiæ meliorem: ſufficit tamen nota attritio, licet immediate ſit ob expreſſum motiuum quo timet offenſam Dei ob pœnas inferni, ut dicetur §. 5. in euchariſtia aiunt optimum gradum eſſe medium neceſſarium, (etiam in ignorante qui bona fide communicat) nempe, ut ſit obiectiua contritio, qua dolet abſolute, & immediate de offenſa Dei. [m]

4 At diſtinguendum eſt. 1. quendam gradum attritionis ſecundę eſſe medium ſufficiens ad fructum, ſi quis ignorans, & ruſticus bona fide recipiat ſacramentum Euchariſtiæ. 2. in homine vero ſciente meliorem requiri ad fructum Euchariſtiæ. Tum ex præcepto diuino poſitiuo: tum quia ſcienti, & habere valenti eſt medium neceſſarium, quia ex Chriſti inſtitutione tale præceptum de illo eſt: tanquam de medio neceſſario: ut ſup. cap. 2. in ſimili dictum eſt. Quare homo, qui ob ignorantiam ſe reputat accedere contritum, & iuſtum, ſatis videtur diſpoſitus attritione ſupernaturali etiam ob immediatum motiuum inferni. Vt enim attritio nota ſat eſt cum baptiſmo, aut pœnitentia: ita ſi hæc reputetur contritio, videtur ſufficere in omni ſacramento, (vt pote in quo virtus Chriſti operatur) niſi alter obex impediat. At qui ex ſcientia, aut conſcientia etiam erronea aduertit ſe in peccato cum attritione nota communicare (licet forte excuſaretur à noua culpa ob dictum hominis, quem ſapientem putat) non iuſtificabitur: [n] quia Chriſtus inſtituit tanquam medium omnino neceſſarium, ad effectum Euchariſtiæ, ut habeat reipſa certam quandam diſpoſitionem uoluntatis: & ut intellectu, & probatione facta reputet ſe accedere iuſtum, & contritum.

5 Attritio ſecunda non ſufficit in quouis gradu ad fructum ſacramenti pœnitentiæ: aut etiam baptiſmi, id eſt, ſi hæc attritio ex amore tantum naturali Dei procedat, [o] cum debeat eſſe circa obiectum fide propoſitum. 2. ſi tamen ex ſupernaturali motiuo procedit, eſt idonea diſpoſitio, quamuis nota ſit, ut peccator per ſacramentum baptiſmi, vel pœnitentiæ habeat fructum gratiæ: [p] niſi ex conſcientia erronea putet ſe indigne accedere, & ſine

f infra lib. 2. de pœnitentia. cap. 11. [f] Vt Paludan. diſt. 17. quæſt. 8. Capreol. Richard. Durand. Syluest. Caietan. Sot. Cano, Couar. Nauar. cap. 9. num. 1. & 10. de quo inf. lib. 2. cap. 11. [g] Doct. ſup.

g Caietan. Cano, Soto, Nauar. cap. 1. num. 36. Recent. & colligitur ex Aug. de ver. & fal. pœnit. c. 9. pœnitentiam ex timore mundano, vocat ſterilem, & ſine ſpe veniæ, & cap. 17. citans Ezechi. 33. & habetur. c. ſi quis autem 2. de pœnitentia. d. 7. diſtinguit inter cõuerſum, & verſum quia de conuerſo: Ezechiel. dicit, vita viuet (qui totus, & omnino vertitur nec tantũ pœnas timet, quãtum ad bonum Domini contẽdere feſtinat) verſus vero à peccatis dicitũ, qui non plene, Nauar. c. 1. nu. 37. ad fi. Ambr. lib. 2. de pœnit. cap. 9. Aug. de catechiz. rud. c. 17. conuerſionẽ ex tali amore vocat fictã. Rupert. libro 11. de gloria filij hominis in Matth. 26. Iudas pęnitẽtia ductus eſt ſine fructu. & lib. 2.

h in Ionam, in princ. [h] Quidam putant euchariſtiam ignorãti peccatori (qui accedit etiã abſque omni dolore) conferre gratiam: quia excuſatus à noua culpa non ponit obicem, & dolor nõ eſt pars euchariſtiæ, uel baptiſmi: ſed diſpoſitio ad tollendũ obicẽ, tenet Alex. 4. p. q. 46. mem. 3. art. 2. Led. 1. p. q. 20. art. 3. Palud d. 9 q. 2. dicit forte recipi primam gratiã. Nauar. c. 21. nu. 47. Vict. Mant. Idem de baptiſ. ait Caieta. 3. p. q. 68. 7. ad 2. vide ſup. lib. de baptiſ. cap. 26. T. & ſic Almai. intelligit Scot. d. 14. q. vlt. art. 3. dicentem, ad baptiſmũ, vel pœnitẽtiam ſufficere ne apponat obicem. Quę ſententia (niſi explicetur, ut in tex.) eſt falſa. quia ad euchariſtiã requiritur reipſa melior diſpoſitio, quæ reputetur contritio. Sot. d. 12.

i & citati inf. M. P. [i] Soto. d. 17. q. 2. 4. & lib. 2. de nat. & gratia. c. 16. lib. 3. c. vlt. & ſæpe requirit pro ſacramento pœnitentiæ attritionem quæ reputetur contritio. [k] Idem Soto d. 18. q. 3. art. 2. & 3. & lib. 2. de natura & gratia, cap. 15. Idem plane Victor. relect. de poteſtate eccleſiæ. q. 2. qui ait, ſi quis videt ſe dolere, non quia peccata ſint offenſiua Dei abſolute, ſed ob pœnas inferni, hic accedit indigne ad ſacramentum pœnitentiæ: quia oportet dolere immediate de offenſa Dei, & non tantum de reatu pœnæ. idem Mantius poſt longam diſputationem. addit Ledeſm. q. 20. artic. 3. & de hac loqui Caietan. opuſc. de confeſſ. quæſt 5. & quòd qui habet hanc cõtritionem obiectiuam doleo de offenſa Dei. (quamuis per Dei reuelationem ſciret ſe nondum iuſtificatum) hic digne accedit ſuſcitandus per abſolutionem: quę ſicut & baptiſmus, eſt ſacramẽtum mortuorum, cum tamen hic indigne accederet ad euchariſtiã. [l]

l m citat. H. [m] [n] Soto

n diſtinct. 12. quæſt. 1. articu. 4. colum. 11. dum accedit ad Euchariſtiam Bonau. diſtinctio. 9. artic. 2. quæſtio. 3. Caietan. etiam 3. p. quæſtio. 79. 3. Gabriel. d. 9. quæſt. 2. & in Can. lect. 80. idẽ ſignific. Adrianus, quæſt. de Euchariſtia. vbi ſæpè ait, quòd nõ ſemper recipit primam gratiam, licet excuſetur à nouo peccato. vt ſi ruſticus ex falſo dicto ſapiẽtis, putet licitum accedere ad communionem cum attritione nota propter pęnas inferni, non recipit gratiam, hic etiam obiectiuã contritionem requirit Soto, pro ſacramento pœnitentiæ, vt dictum

o eſt. [o] Videtur communis, quia oportet iuſtificationẽ adulti etiam quæ fit per ſacramentum, procedere ex fide obiectiuã ſupernaturalis, Trident. ſeſſ. 6. c. 6. & ſacit c. 3. 4. & 9. can. 3. ſeſſ. 14. c. 4. Arauſic. can. 8. & 25. Bellar. lib. 2. de pęnitentia, capit. 3. & 17. Frac. Medina, 1. 2. q. 109. art. 6. ad fin. & idem à fortiori tenẽt Doctores, qui putant requiri veram contritionem ante abſolutionem (ac ſubinde negant dari veram cõfeſſionem informem, ſed iterandam eſſe, ſi cui forte conſtaret eã fuiſſe ſine fructu.) vt Gabriel. d. 17. q. 1. art. 3. dub. 2. Maior. quæſt. 3. & 9. Adria. de cõfeſſ. q. 5. dub. 4. & 5. Med. C. de confeſſ. quæſt. de confeſſione ficta iteranda. fol. 71. Sylueſt. confeſſio. 1. §. 22. At falſo admittunt ſatis eſſe attritionem ex dilectione finis naturalis. Soto. 2. de natura, & gratia. cap. 3. diſt. 6. q. 1. 7. d. 14 q. 2. art. 5. videtur Cano relect. de pœnit. p. 3. p. 24. & Victor. in lectur. Vega lib. 3. cap. 25. & id in caſu raro videtur ad-

p mittere Auguſt. de catechiz. rud. cap. 5. [p] Trident. ſeſſ. 14. cap. 4. Cano relect. de pœnitentia. p. 3. Nauar. cap. 1. nu. 43. Taper. art. 4.

D. Thom.

idonea diſpoſitione ſuſcipere ſacramentum. 3. velleitas conditionalis cum ſit deteſtatio abſque formali dolore, ſola non videtur ſufficere, ut fiat verum ſacramentum pœnitentiæ, ut cap. 23. ad fin. dictum eſt. 4. ſi quis dicat, doleo quod me non pœnitet, quidam putant, [q] ſatis eſſe cum ſacramento, quaſi voluntas dolēdi reputetur pro facto apud Deū: in quo actu videtur virtualiter includi votum ſacramenti ſatisfactionis, & doloris. Arte vera non eſt ſatis: ſed poſito dolore aliquo ex motiuo ſupernaturali, iuuat addere, & doleo quod non ſentiam maiorem dolorem.

6 Qui ſacramentum attritus digne ſuſcepit, non tenetur poſtea ex naturali pręcepto ad contritionem formalem: [r] quia ſatis ſuppletur per aliquid æquiualens. quin & ea attritio ſi ſuperueniat ſacramento, quod homo ex ignorantia inculpate recepit informe, aliquando tollit obicem: quo ſublato ſacramentum iuſtificat hominem, ut dictum eſt, lib. de bapt. cap. 26. Ad reliqua vero ſacramenta digne, & cum fructu recipienda homo tenetur procurare contritionem quādam obiectiuam, quam reputet veram contritionem de offenſa Dei, quamuis forte inefficax ſit.

7 Dum quis ſola venialia confitetur, tenetur habere aliquem formalem dolorem voluntatis (ſaltem de quibuſdam, nec enim oportet omnia hæc confiteri, [s]) quia dolor aliquis eſt de ſubſtantia huius ſacramenti, [t] ſicut confeſſio, & abſolutio. Satisfactionis tamen exterioris impletio non pertinet ad neceſſitatem ſacramenti. quandoque vna contritio ad duo ſacramenta pertinere poteſt, quorum eſt pars. ſupra lib. de bap. c. 27. vt cū abſolutioni informi ſuperuenit contritio, quæ remouet prohibēs, cum ordine ſimul ad futuram abſolutionem, uel cum ſimul abſolutus, iterata mox noua confeſſione explicat præteritum dolorem, & peccatum oblitum, hic nouum effectum gratiæ auctæ videtur recipere, dum abſque nouo dolore recipit abſolutionem: [u] quia adſunt requiſita omnia, ſcilicet, noua confeſſio, ut ſignum peccati, & doloris: nam dolor prior, ut in virtute extenſus eſt ad peccata oblita perinde valet, ac ſi eſſet nouus dolor de ſolis oblitis. at qui noua confeſſione repetit peccatum de quo directe abſolutus eſt, habere debet nouum eiuſdem peccati dolorem, qui ſubijciatur formæ nouæ abſolutionis, ſicut & nouam confeſſionem peccati: ut probat piorum hominum vſus, & conſuetudo.

8 Varijs conſiderationibus [x] excitandus eſt pœnitentis animus ad dolorem, qui haberi poteſt, maximum, & ad firmum emendationis propoſitum proponenda ſunt pro cuiuſque pœnitentis captu propria motiua contritionis: de quibus ſatis dictum eſt; & copioſe tractant Patres in ſacris Concilijs, & ſuis ſcriptis.

CAPVT XXVII.

De quadruplici quantitate contritionis.

§. 2. *Satis eſt quantitas appretiatiua.*
3 *Haberi poteſt vno inſtanti, & §. 4. nō requiritur continuatio temporis.*
5 *Nec certa intenſio.*
7 *Nec requiritur etiam dum ſit, comparatio peccati cum alijs malis.*
8 *Appretiatiua de grauiori peccato eſt maior contritio, ſed interdum excuſatur à mortali, qui data optione præferret minus.*
9 *Satis eſt de omnibus dolere in communi, nec magis de graui alieno quam de minori proprio. at alteri parato licet conſulere minus malum.*

CONtritio quatuor habet: quantitatem [a] quandam virtutis, & durationis, & inſuper dilectio caritatis dicitur obiectiue maior, ut dum B. Petro volo maiorem gloriā, quam mihi: [b] quod in contritione non repetitur. prima eſt quantitas appretiatiua quæ vrgente obligatione explicatur. Si fiat cōparatio, aut detur optio hoc modo, mallem hoc bonum manere quam illud, aut fugere hoc malū potius, quam illud. 2. extenſiua per durationem, & moram temporis, aut cum quadam continuatione. 3. intenſiua quantitas quando actus habet plures gradus intenſionis, eo quod elicitur cum maiori conatu potentię, uel cū meliori concurſu habitus intenſi, aut cum maiori efficaci auxilio: interdum concurrunt alia motiua ad intenſionem actus, ut mater præ patre intenſius diligit, & tenerius infantem ſuum, pro quo multos dolores pertulit. 4. per extenſionem ad obiecta, [c] vt enim caritas includit impletionem omnium præceptorum, ita deteſtatio, & contritio vera extendi debet ad omnia peccata mortalia.

2 Vt contritio vera ſit, non requiritur alia quantitas, quam vt appretiatiua comparatione deteſtetur peccatum ſuper omne malum deteſtabile: [d] hæc enim eſt idonea diſpoſitio, ut homo ſtatim iuſtificetur.

D. Thom. d. 17. q. 3. vbi Palac. q. 1. id ſæpe repetit Frat. Med. lib. 1. inſtruct. §. 2. Nauar. add. Hiſp. cap. 1. num. 29. Bellarm. lib. 2. de pœnitentia. c. 17. quod in publicis actibus Salmant. Peña, & poſtea Gallo, Sancius, & alij doctiſſimi, reputarunt ita certum, ut ſine temeritate, vel errore negari non poſſit, & idem plane fatetur Scot. diſt. 14. q. 2. ſatis eſt non apponere obicem, & ſe explicat. d. 19. in 2. par. illius quod claues faciunt de attrito contritū: nec tolli obicem ſine dolore pœnitentiæ cuius oppoſitū ei falſo tribuit Almain. citatus ſup. H. idem plane Soto. diſtinct. 18. q. 3. 2. & 3. & lib. 2. de natu. & gratia. cap. 13. Vict. relect. de poteſtate eccleſ. q. 2. citati K. & Bonau. d. 17. ar. 2. q. 4. & art. 4. q. 3. fatetur quod abſolutio confert primam gratiam. & Adrian. de clau. q. 2. fatetur: cum tamen quodli. 5. ar. 3. requirat pręuiam contritionem ex obiecto. Vega libro 13. c. 23. & ſeq. plane D. Tho. quia 3. p. q. 79. 3. ad 2. ad baptiſmū digne accedit attritus, conſcius peccati mortalis nondum remiſſi. & mox q. 80. 4. ad ſecundum æquat ſacramentum pœnitētiæ cum baptiſmo, ſicut & Triden. ſeſſ. 14. cap. 2. item add. q. 10. art. 1. & d. 17. q. 1. 5. 1. d. 24. q. 1. 3. 1. & artic. 3. 1. ad 3. & id plane ſignificant Paludan. d. 17. q. vltim. Capreol. & Hiſpalenſ. quæſt. 2. Durand. q. 13. Ant. 3. p. tit. 13. cap. 19. §. 5. item quod hęc attritio nota ſufficiat cum baptiſmo, probat Taper. ar. 3. ex Auguſt. de catechizand. rud. ca. 17. ad regenerationem baptiſmi digne accedere, qui veniūt ex metu gehennæ, uel ex deſiderio æternę beatitudinis. & epiſto. 180. ad Honoratum, videtur ſimiliter loqui de baptiſmo, & pœnitentia, idem Rupert. in Ionæ 3. vade in ciuitatem Niniuem, & in Ioel. 2. ſi conuertatur, & ignoſcat, & in Matth. 27. Iudas pœnitentia ductus.

[q] Nauar. c. 1. nu. 10. ſin. 21. 23. ſin. c. 10. nu. 4. cū Palud. d. 17. q. 1. art. 4. concluſ. 5. & art. 5. nu. 29. & Sylu. contritio. 1. verſ. 1. ſin. At non eſt de mente D. Thom. & Bonau. niſi vt explicatur in textu. [r] Cano relect. de pœnit. p. 4. Soto. d. 17. q. 2. 6. & communis Recent. contra Vegam lib. 13. cap. 20. & de iuſtific. q. 13. ad 1. contra ſecundam concluſ. cum Med. [s] Trid. ſeſſ. 14. c. 5. can. 7. ſin. licet memoriam illorum habeat. [t] Conc. Florent. Triden. ſeſſ. 14. cap. 3. & 4. quamuis enim ſola dilectio Dei ſit perfectior actus, & de ſe ſufficiens cōtra omnia venialia: ſed nō eſt ex materia ſacramēti quam Concil. & Patres explicant neceſſariam. [u] quia attritio, ſecundum quod extenditur ad peccatum oblitum, non fuit informata per ſacramētum directe: & perinde valet, ac noua attritio illius peccati, quod fatentur qui putant dolorē non eſſe partem neceſſariam huius ſacramenti, ſed requiri, ut diſpoſitionem (de quibus dictum eſt. c. 10. vt tenet Maior. diſ. 17. q. 3. Almain. & videtur Scot. Gabrie. Durand. Palud.) ac ſubinde negant confeſſionem cum defectu doloris factā eſſe iterandam, quæ ſententia licet falſa ſit, ut bene ait Nauar. cap. 1 nume. 41. §. 21. ſeruit tamen propoſito. [x] ſup. c. 22. Y. Nauar. cap. 1. num. 42.

CAP. XXVII.

[a] CAietan. opuſ. de contrit. q. 1. & opuſ. 27. qq. q. 12. & verb. contritio. & inf. Nauar. cap. 1. nume. 23. 25. DD. diſtinct. 17. Durand. q. 4. & ſeq. Paludan. quæſt. 1. Soto. q. 2. art. 4. ſup. cap. 7. Bellarm. lib. 2. de pœnitentia. capit. 10. 11. [b] Quia melioribus debetur ſecundum iuſtitiam maior gloria: D. Thom. 2. 2. quæſt. 26. 7. & pręſertim in patria eſt hic effectus bene ordinatus, D. Thom. art. 13. cum tamen ar. 4. explicet, quòd appretiatiue ex caritate plus diligo gloriam meam, quam B. Petri. [c] infra capit. 28. [d] colligitur de fide: dolor enim contritionis fundatur in dilectione Dei, ex Auguſtin.

communiter tamen homo impius non peruenit ſubito ad tam eximiũ actum contritionis, ſed præcedit tẽpore diſpoſitio imperfecta [e] in intellectu, & voluntate. ex Dei auxilio, qui paulatim præparat, & diſponit ad formam gratiæ quę cum contritione infunditur. mouetur enim homo ex varijs obiectis, & per diuturnam deliberationem cum diſcurſu: & ex amore concupiſcentiæ, ac timore pœnæ manuducitur ad amicitiam Dei, & plenam peccati deteſtationem.

3 Non eſt impoſſibile, ut vno inſtanti ſine alia pręcedẽtis temporis deliberatione, ſint multi actus ſubordinati. ſic enim Angelus in primo ſuæ creationis inſtanti, ſeu diſpoſuit cum Dei auxilio ad gratiam & meruit gloriam, quod de beatiſſima anima Chriſti certum eſt. [f] Ita proponi poteſt ex peculiari Dei prouidentia obiectum apte peccatori, ut ſimul per fidem cognoſcat Deũ amore dignũ, & illius offenſam dignam deteſtatione, & compenſatione: eodemque temporis momento pręparata voluntas per auxiliũ Dei, poteſt habere cõtritionem dolorem que peccati propter Deum, quem ſumme diligit. quamuis enim concurrãt plures actus in intellectu, & voluntate, habẽt tamen ordinatam connexionem per modum vnius ſine impedimento: & ex uno tanquam ex cauſa quę ſit natura tantũ prior, poteſt ſtatim prodire alter: nec requiritur moroſus diſcurſus, ſi Deus efficaci auxilio, & lumine inclinet in iudicium certum de prędicto obiecto: [g] vt cum ex Saulo perſecutore Act.9. ſubito fecit Paulum Apoſtolum: & vir diligens qui fidem habet, & aſſuetus eſt conſiderare prædicta obiecta, & redire ad cor, poteſt breui, hoc totum aduertere, & conteri. Paganus vero ita ſubito excitari non ſolet ſine miraculoſa conuerſione.

4 Quidam aiunt contritionem nõ fieri, & vltimam diſpoſitionem gratiæ niſi per aliquod tempus duret, [h] cum ſit actus humanus deliberatus. At re vera cum primum impius habet verum actum contritionis, qui in inſtanti perficitur, nõ eget vlla continuatione, [i] per moram temporis, ſed ſtatim cum ea eſt plene diſpoſitus ad primam gratiã, quam Spiritus ſanctus ſine mora infundit. quare non tantum in quacunque hora, ut dicitur Ezech. 18. & 33. ingemuerit peccator: ſed in quocunq; inſtanti contritus fuerit, ſtatim iuſtificabitur. quod ex Eſai. 30. ſi reuertamini, & quieſcatis ſalui eritis: colligũt Patres, [k] quia hęc & ſimiles conditionales ſignificant effectum fieri ſine mora: [l] & quãuis Deus non omnibus conferat tã efficax, & ſubitum auxilium, & per opportuna tempora infundat meliores inſpirationes: qui tamen laborat in extremis, & vrgetur pręcepto pœnitentiæ, ne irreparabiliter pereat, ſi faciat totum, quod in ſe eſt vtens præparatis auxilijs, & feruenti oratione petat, quod ſibi deeſt, [m] impetrabit donum contritionis, dum ſupereſt via, & vita in tempore quantumuis breui [n] ante mortem. quod ſi ad deliberationem humanam, & omnes partes contritionis egeret tempore, ut quidam falſo putant, [o] non eſt determinata temporis mora neceſſaria, ſed in minori, ac minori temporis parte poteſt digne conuerti: ita ut nunquam viator ſit ſine remedio, & extra ſtatum ſalutis ſi pollet vſu rationis, [p] & vtatur auxilijs, ac orationibus prædictis. ſed re vera nullum tempus requiritur, quod ſi actus humanus temporis continuationem requirat, ut quidam aiunt, [q] ſatis eſt inſtans quo primum incipit, & adeſt hic contritionis actus.

5 Contritio à Patribus conſulitur, ut fiat toto animi conatu, & intenſione, [r] & ex toto corde cum

dilectio vero Dei eſt appretiatiuè maior (Matth.10. qui amat patrem, aut matrem plus quam me, non eſt me dignus) ac ſubinde peccatum quod eſt ſummum malum, & obiectiue opponitur bono diuino in ſe ipſo, eſt ſumme deteſtandum propter Deum communis Theolog. diſt.17. D.Thom. quæſt.2.3.1. Durand. quæſt.4. Nauar. cap.1. num. 20.21. D.Thomas, quodlib.1. articu.9. Caietan. opuſc.4. de contrit. & opuſc.17. quęſt. vnica. Palud. diſt.17. quæſt.1.5. Soto, quæſtio.2.4. poſt 4 concluſ. & diſtinct.18. quæſt.3. Bonauent. diſt.16. quæſtio.1. Ledeſm. 2.p. quęſt.2. artic.3. (addit Soto ſatis eſſe, dolere de peccatis abſolute, ut ſunt offenſa Dei.) Vega lib.13. cap.25. ſatis eſt quod nulla ratione vellet conſenſiſſe peccato, quia eſt offenſa Dei: quia hæc eſt maxima ratio, ob quam deteſtandũ eſt. ſed Confeſſarius inducat eam plius, ut deteſtetur ſuper omne deteſtabile in communi, cum propoſito vitãdi omnia peccata ſuper omne vitabile in cõmuni. per hoc vero nõ iniicitur laqueus fragili pœnitenti, ſi non deſcendatur ad particulares comparationes. [e] Supra cap.21. Trident. ſeſſ.6. capit.4. 5.6. & 7. D.Thom. quæſt.85. 6. & 1.2. quæſt.112. artic.3. quæſt.113. artic.7. [f] Sic eodem inſtanti quo Sol illuminat Lunam, Luna illuminat aerem, & terram: quia ſine impedimento reſiſtentiæ. Angelus in primo inſtanti habuit, & actus naturales, ac ſupernaturales, quibus ſe diſpoſuit, diſpoſitusque recepit gratiam, & meruit gloriã. D.Tho. 1.p. quæſt.62. artic.5. & de Adam. 1.p. quæſt.95.1. ad 5. de anima Chriſti. 3.p. quæſt.34.3. & communis cum Magiſt. 3. diſtin.18. vbi D.Thom. art.3. Richard. art.1. quæſt.2. Scot. Gabr. Marſil. q.12.1. concluſ.4. nec id negare audent Paludan. q.2. Palac. quæſt.1. cum D.Gregor. dum explicat Exod.25. Suar.3.p.q.19. artic.3. dub.39. §.3. Caietan. Fr. Med. omnes Recent. contra Alex.3.p.q.16.m.2. artic.1. quem videtur ſequi Bonauent. diſt.18. artic.1.q.1. Albert. art.6. & eius diſcipul. Vdalric. putantes quod in primo inſtanti cœpit extrinſecè mereri per vltimum non eſſe. quod Durand. q.2. dicit problema. D.Tho.1.2.q.112.2. ad 2. q.113.7. probat Ioan.6. [g] omnes qui audit à Patre, & didicit, venit ad me. cap.12. omnia traham ad me ipſum. Oſeæ 11. in vinculis caritatis trahã te. Can.1. trahe me poſt te. Auguſt. tract.26. in Ioan. vbi Chryſoſt. hom.43. Aug.1. de liber. arbit. cap.11. ſic Eccleſ. cap.11. facile eſt in oculis Domini ſubito honeſtare pauperem, ut Actor.9. in conuerſione Pauli. & Dauid cum dixit, peccaui Domino, triplici ſyllaba obtinuit ſtatim veniam trium peccatorum grauiſſimorum, ut ponderat Aug. cit. inf. cap.28. T. [h] ſupra cap.7. Ezech.18. & 33. Cathar. lib.5. contra Caiet. Chryſoſtom. libel. de reparatione lapſi. cap. talis, de pœnitent. d.3. Leo. epiſt.89. aliàs 91. ad Theodor. (quem Soto falſo citat epiſt.19.) Cœleſt. I. epiſto.2. ad Epiſcopos Gall. Cyprian. ſerm. in Cœna Domini. cap. agnouimus. de pœniten. d.7. de quo bene Soto. lib.2. de natura & grat. cap.14.16. lib.3. cap. vlt. d.17. q.2.4. ad fin. vbi literam mendoſam ſic corrige: vbi dicit per horam, lege per 16. partem horæ. vbi dicit per medietatem horæ, lege per 128. partẽ horæ. vbi dicit per quartã partem horæ, lege p 256. partem horæ. & nihil aliud oportet mutare. [i] In quo errant Scot. d.14. q.2. ar.2. Ocam, Gabriel. & Scot. 2.d.28. q. vnic. fin. Caietan. opuſc. de contrit. quos bene reprobat Medi. tract.1. de pœnitentia. q.1. Nauar. c.1. nu.30. [k] quod citat Leo Caſtri in Eſai. 30. ſi reuertamini: vbi legunt 70. cum cõuerſus ingemueris ſaluaberis: & citat Cyprian. ſerm. de lapſis ad ſi. epiſt. 28. Hieron. tom.1. epiſt.46. ad Ruſtic. Auguſt. tom.8. lib. de conflictu virtutum, & vitiorum. Ambr.1. de pœnit. c.4. Pacian. epiſt.3. ad Simpron. Tertull. de pœnitentia. c.4. vbi Pamel. Bellarm. lib.2. de pœnitent. cap.10. & cap. 11. prop.4. [l] id Ezechiel. 18.33. in quacunque die, vel hora. Apoc.3. ſi quis aperuerit mihi, intrabo ad illum. Zachar.2. cõuertimini ad me, & conuertar. Ierem.15. ſi conuerteris, conuertam te: vt exponit Cœleſt. Pap. epiſt.2. capit.3. Iul. I. decret.2. poſt epiſt.3. Leo epiſt.91. cap.4. Chryſoſtom. tom.3. orat. de Sancto Philogon. & to.5. de reparatione lapſi. habentur cap. talis eſt. de pœnitent. diſt.3. & alia apud Grat. 26. quæſt.6. [m] Trident. ſeſſ. 6. cap.11. Deus iubendo monet facere quod poſſis, & petere quod non poſſis, quæ verba ſunt Auguſt. de natura & gratia. cap. penult. vide cap.16.43. & Torrenſ. lib.2. confeſſ. cap.8. §.1. Chryſoſt. ho.1. de compunct. cord. hom.39.65. ad popul. Baſil. regu. breu. q.176. & tamen vt oratio impetret, eget præueniente auxilio, ut ait Aug. ſup. ex Rom.8. quid oremus ſicut oportet, neſcimus: ſed ſpiritus poſtulat pro nobis. Conc. Arauſic.2. cap.6. Aug.1. retract. cap.26. Vega de iuſtificat. q.8. & lib.12. cap.21. [n] [o] Nam inter vitam, & primũ non eſſe hominis, mediat tempus determinatum, ſi eſſet neceſſaria mora tẽporis, quæ ſuppleatur per intenſionem. At reuera non requiritur cõtra Scot. & Caiet. [p] At amens, aut furioſus, imo ebrius, aut dormiens in peccato mortale, non eſt ita proximè præparatus. [q] Greg. Arimi. de quo dictum eſt. c.7. ſi quando incipiat actus voluntatis per vltimum non eſſe, ut contritio, ita iuſtificatio fiet in parte temporis inadæquata. [r] Trident. ſeſſ.14. cap.4. ex vehementi odio peccati, & ingenti deteſtatione. Ierem.31. pone tibi

amaritu-

amaritudine, & dolore parturiĕtis, & rugiennis : vt ſic homo oſtendat, quod quantum valet intendu com penſare Deo ad obtinendam remiſſionem non tãtum culpæ, ſed totius pœnæ. nec patres ſatis diſtinguunt inter dolorem appretiatiuum, & in ſ tenſiuum: ſ cum tamen reuera mul tum differant. nam intenſio circa idem obiectum formale, & materiale ſumitur ex maiori conatu ſecundum gradus intenſionis: ſed ap pretiatio eſt firmior adhæſio ex me liori motiuo formali, ita ut interpre tatiue fiat comparatio hæc, ſi inter duo detur optio potius deſerĕdum eſt quod minus appretiatur, vt dum Deus diligitur ſub ratione finis vlti mi quamuis paruo, & remiſſo cona t tu diligatur, t præfertur appretiatiue dilectioni cuiuſcũque creaturæ, quamuis nimis intenſo, & tenero affectu diligatur. Hæc vero intĕſio iuuatur ex paſſione appetitus ſenſitiui, quæ tamen ad contritionem u neceſſaria non eſt. u iuuatur itĕ ex varijs motiuis, ut mater tenerius, & intenſius diligit infantem quem diu aluo continuit, cum dolore peperit, & cum labore educauit, quã pater: qui tamen firmiori ratione appretiatiue diligit filium.

6 Vt contritio ſit vltima gratiæ diſpoſitio non requirit certum gra- x dum intenſionis, x nec ſummum conatum voluntatis, dum abſolute elicitur à virtute pœnitentię, uel ex auxilio Dei. nam Deus nõ obligat ad rem tam difficilem, & de cuius gradu intenſiuo homini conſtare nõ poteſt. nec obligat, ut homo pro quantitate auxilij cooperetur toto conatu quantum poteſt. ſed ſatis eſt ſubſtãtia contritionis, quãuis cum y minima intenſione y fieret. ſicut gratia quantumuis remiſſa ſufficit iuſtificare totũ hominem, & actus remiſſus virtutis qui fit ab homine grato, eſt meritorius augmenti gra- z tiæ, & gloriæ z eſſentialis, & pecca tum mortale licet tepidè, & paruo a conatu fiat, deſtruit totam gratiam a cum caritate, virtutibus, & donis Spiritus ſancti infuſis. Cur ergo parua contritio non deſtruet om- b nia peccata? b

7 Non requiritur ad veram con- c tritionem, ut dum fit comparatio c cum alijs malis, quam tamen imbe- d cilliores facere non expedit, d ſit actus cõtritionis intenſior quam do e lor aliorum, e id enim eſt difficile, & omnino ignotum homini, quo gradu intenſionis vnus actus alterum ſuperet. ſatis eſt, ut dum fit cõparatio appretiatiua, plus doleat de peccato quam de quocũque malo, ut explicatum eſt. Sic enim in alijs f virtutib. datur ordo appretiatiuus. f quare ſi culpa compararetur cum ſola pœna etiam inferni, ita ut ab inferno præſcindatur obſtinatio in culpa ſine qua infernus nõ eſt, potius eligenda ſit pęna, aut omnino nõ eſſe, g ad vitandam culpam. g deinde ſine formali comparatione contritio eſt maxima appretiatiue, dũ homo de peccatis dolet abſolute, ut ſunt offenſa Dei, ita ut nulla ratione veller h conſenſiſſe peccato, h & cum propoſito emendę.

8 Si quis conſideret diuerſa peccata, dolor pœnitentiæ de grauiori peccato dicitur appretiatiue maior: i i quia ſi per impoſſibile daretur, optio, potius eligendum eſt leuius peccatum, ut furtum quam adulteriũ. & dum concurrunt præcepta incõpoſſibilia, aut ſcrupuloſus ligatur perplexitate conſcientiæ erroneæ, quam neſcit deponere, non peccat dum ſe cõformat prudenti dictamini rationis, ut eligat, & libere permittat in ſe, quod minus malum videtur. Si quis tamen habens firmũ propoſitum non admittendi vllum peccatum mortale, ficto caſu optionis datæ, eligeret ex infirmitate vitare potius peccatũ mortale leuius, quia ſibi magis infame, quam peccatum grauius: hic præuertens ordi- k nem ſolũ peccat venialiter, k quia quodlibet mortaliter interpretatiue includit odium, & deſtructionem ipſius Dei ex affectu, habetq; æqualitatem quandam ex parte auerſio- l nis, l cum ſit ſummum malum, & dignum infinito dolore, & æterna pœna: id vero in quo vnum peccatum excedit alterum ratione cõuerſionis, aut quia auerſio eſt directius m contra Deum, eſt quid finitum, m cuius præuerſio dum minus peccatum propter grauem infamiam homo eligit potius fugere, non videtur peccatum mortale quando com penſatur honeſtis cauſis.

9 Qui habet plura peccata inæqualiter grauia, non oportet magis n deteſtari actu vnum quam aliud: n ſed ad remiſſionem ſatis eſt de omnibus dolere pro vt in re ſunt offenſa Dei: hic enim dolor videtur appretiatiuè maior eſſe de grauiori of

amaritudines. Mich.4. quaſi parturiens. Eſai.59. rugiemus. Ambroſ.2. de pœnit.c.10. vehemens dolor, & ad virginem lapſam.c.8. ſ Bellarm.lib.2. de pœnit.c.10. & 11. ſ Petrus Soto, de pœnitent. lect.14. putat certum quod ſi fiat comparatio, tenetur impẽſius deteſtari peccatum, quam quodcunque aliud malum, & an oppoſitum eſſe periculoſum contra Patres. qui tamen intenſionem ſumũt pro appretiatione, vt Adr. de pœnitentia. q.2. quodl.5.ar.3. innuit D.Thom.d.17.q.2. 3.1. quia de ſolo dolore ſenſibili negat fore maximũ. Alex. 3.p.q.64.m.1.ar.3. & clarius ad arg. loquitẽ de intenſione. t de quibus ſtatim. t Sic dilectio Dei dicitur intenſior, ideſt appretiatiue maior. Aug.1. doctr.c.27. D.Tho.2.2.q.24.6. ad 1. ibi Bañes. Richar. d.17.ar.2.q.3. Scot.d.14.q.2.ar.2. & in 3.d.27.q. vni. vbi Almain. Adria. ſup. Petr.Soto.lect. 25. & 17. Medin. de u pœnit.tract.1.q.5. u D.Tho.d.17. ſupra. Nauar.c.1.num.24. x Doct.ſup. x D.Th. d.17.q.2.5.3.& 1.p. q.60.ar.5. Sot.d.14. & d.17.q.2. artic.4. Led. 2.p.q.2.art.1. & 1.p.q.26. artic.4. Cano relect.pœnit. p.3. Veg li.13.c.24. 25. Nauar.c.1.nu. 23.37.& c.11.nu.5. Bellar.lib.2.pœnit. c.11.prop.3. Aliaco. d.21. Victor.§.117. Gabr.d.14.q.1.ar.2. concl.5. Med.ſupra. y & omnes Recent. y Chryſoſt.epiſt.5.ad Theodor.lapſum.c. talis. de pœnit.d.3. Leo. epiſt.89. aliàs 91. & Trid. ſeſſ.14. c.3. & 4. ſolum explicat dolorĕ de offenſa Dei, ex dile- z ctione caritatis. z Trid.ſeſſ.6. can.32. actus meretur augmentum gratiæ, & gloriæ, vbi propoſitio indefinita ęquiualet vniuerſali, qa c.16. dicit nihil amplius requiri. Arauſic.2.cano.13. Mag. Peña, & Soto maior dicunt oppoſitũ eſſe erroneũ, quia videtur contra Conc. & Patres ſcripturã explicantes: & contra bonos mores à quibus diuertit hoĩes, prob. Matth.10. calicĕ aquę. & capilli veſtri oẽs numerati ſunt. Ledeſ.1.p.q.28.1. Soto lib.2. de nat. & grat.c.17. Vict. relect. de augm.carit. dicit, Catholicus non eſt qui id negat. Rich. Greg. Mai. Ægid. Carthuſ. Scot. Gabr. Capr. Almain.1.d.17. Caiet. Conrad. cum D.Tho.1.2.q.114.8.ad 3. vbi Fr.Med. & omnes Recent. Cordub.lib.1.q.9. Berg.concord.§.882.

Vinc.Ferrer. ſer. Septuageſimę. Petrus Sot. de pnĩa. lect.18. quam veriſſimam ſolam Bañes.2.2.q.24.art.6.ad 1. reijcit contra Torrĕ a rem. & multis adductis impugnat. vid. inf.c.33.P.R. a D.Tho.2.2. q.24.ar.10. vid. Trid. ſeſſ.6.can.19. Caſtr. verb pceptum. hęr.1. peccatum. hær.5. & 10. & paſſim in ſcripturis. Bellar. de bapt.c.14.15. b b quia Rom.5. vbi abũdauit delictum, ſuperabũdat, & gr̃a. Ezech.18.& 33. æque minatur mortĕ peccãti, vt vitã con uertenti ſe in quacũ que hora. Eſai.20. Iacob.4. appropinquate Deo, & ap- c propinquabit nobis. c Doctores ſup.X. cuius oppoſitum tenet Petr.Sot.lect.14 & ita putat limitãdos qui dicunt gñaliter requiri, ut contritio ſit intenſior, nempe quãdo ſit comparatio, q etiam ſignificant. Rich.d.17.ar.1. q.5. ad 3. Dur. q.4. Bonau.d.16.artic.2. d q.1. d vt quod in particulari plus doleat quam ſi vita, honor ſuus, aut vxoris, uel tota res familiaris lęderetur. ſup.c.24. §.3. Q. Nauar.c.1. nu.21. Soto.d.17.q. e 2.ar.4. monent. e Su f pra lit.C. f vt ex caritate plus tenetẽ diligere Deum q̃ proximum: Cant.4 ordinauit in me caritatem. D.Tho.2.2.q. 26.ar.1.& vlt. ex miſericordia prius tenemur parentibus, vxori, fratri, q̃ extraneis. q.31. art.3. ex iuſtitia creditor qui cũ hypotheca prior eſt t pe, potior eſt iure. Nau.c.17.nu.50. g g Dur. d.17.q.5. & de mĕte D.Th.q.2. 3a.ad 4. licet Capr. 4.d.14. q.1. ad arg. cont.1.cõc. & in 3.d. 27.ad 2.cont.3.cõc. improbet pp locũ. h D.Th. verit.q.13. h Sot.d.17.q.2.4. Veg. lib.13.c.25. Recent. Palud.d.17.q.1.ar.5. i Nauar.c.1. nu.21. i Dur.d.17.q.4. Soto. cũ D.Tho.add.q.3. art.3. Led.2.p.q.2. art.3. quod tñ vult Rich.d.1.q.5. Vict. Mãt. Guenar. & alij k Recĕt. k Soto. Led. ar.3.cõcl.7. Victor. Mantins, Recent. ſic Adr. affirmat q extra neceſſitatĕ licet plus diligere fratrĕ quã patrem. At ſtultum vr̃ facere hanc cõparationĕ: ſed abſolute doleat de omni mortali, qđ ſi ſcrupulus, & tentatio vexet, qd data optione præferret? ſuſpendat actũ, & cõfidat l de Dei auxilio, quod faciet tunc id quod debet. l m D.Tho.1.2. m q.73.2. DD.2.diſt.42. Durand.q.8. Auguſt. epiſt.19. & hær.82. n Caſtr. peccatum. hær.8. Cicer. paradox.4. n Soto, Ledeſ. Victor.

Mant. Recent. [n] D. Thom. 1. 2. quæſt. 12. artic 4. [p] Sic qui contritionem habet de veniali, intelligitur ſuper omne malum pœnæ. [q] Paludan. diſt. 17. q. 1. art. 5. Duraud. q. 5. Ledeſ. Mant. Aug. contra mendac. ad Coſentium. cap. 9. & lib. 1. qq. in Geneſ. quæſt. 42. cap. quod ait, 32. quæſt. 7. lib. de agon. cap. 30. ca nequit. 22. q. 2. lib. 1. doctr. cap. 36. D. Tho. 2. 2. q. 110. artic 3. vid. Sixt. lib. 5. bibliotħ. cap. 89. 107. Innoc. cap. ſuper eo. de vſur. Sot. d 17. quæſt. 2. art. 4. diſt. 22. q. 1. artic. 4. d. 18. artic. 2. d. 37. fin. Couar. 2. p. ſponſal. cap. 3. § 4 nu. 5. cap. alma mater. 1. p. § 3. num. 9 Caſtro. verbo mendacium. Cano lib. 2. de loc. c. 4. [r] Angel apud Syluest. matrimon. 7. §. 5. verſ. 9. Adria. quodlib. 1. art. 3. ad 8. contra 2. p. corol. quolib. 3. quęſtio. 2. Caiet. opuſc. in quędam dub. 2. 2. vbi re tractat quod ſignificat. 2. 2. quæſtio. 78. artic. 4. & verb. tyrãnus. Soto lib. 6. iuſt. quæſt. 1. 5. lib. 4 q. 7. artic. 3. ſpecul. coniug. 1. par. artic. 15. dub. 5. Nauarr. cap. 14. nume. 29. 31. g. capit. 24. nume. 11. Hiſp. num. 14. ſignificat. Auguſt. 2. de adulter. coniug. cap. 15. tom. 6. c. ſi quod vere. 33. quæſtio. 2. Chryſoſt. hom. 27. ad popul. Recent. [ſ] Nauar. cap. 14. num. 31. § 14. cap. 17. nume. 263. Soto. lib. 6. quęſt. 1. 5. colum. 3. libro 8. q. 2. 3. col. 1. Durand. 3. diſt. 37. q. 4. Paludan. Anto. 2. p. tit. 1. cap. 9 §. 14. iu caſu quod ſcio illum aliter non mutuaturum.

hom. 16. & ſerm. de pœnit. & conſ. qui generaliter exigit pœnitẽtiam de ſingulis, ſine ordine ad confeſſionem. [b] D. Thom. 3. p q. 87. 1. & 1. 2. q. 113. 5. ad 3. vtrobique Caietan. ſed ait non de neceſſitate medij, vel præcepti, ſed quia naturali progreſſu homo infirmus procedit ab imperfecto ad perfectam, & addit. q. 2. artic. 6. cap. & ad 3. ſeu diſt. 17. q. 2. 2. 6. & 3. ad 2. addit ſola obliuione excuſari à ſpeciali contritione de ſingulis: quorũ tamen recordatus tenetur ſpecialiter de illis conteri. de verit q. 28. 5. ad 4. tenet ſe cogitare ſingula ante, vel poſt iuſtificationem. & diſ. 21. 1. in fin. idem ſequuntur tanquam ſententiam D. Thom. Angel. contr. §. 4. Syluſ. num. 3. Cano relec. de pęnit. 3. p. ad fin. Taper. art. 5. princ. Medi. C. de pœnit. tractat. 1. q. 3. Soto. diſt. 17. q. 2. 3. Cord. lib. 1. quæſt. 5. & hi loquũtur abſque ordine ad confeſſionem. Alij vero agũt de contritione in lege euangelica, ob confeſſioné: vt Angel. Syluest. Caieta. to. 1. tract 4. de contrit. q. 2. & verbo cõtritio. Palud. d. 17. q. 2. artic. 2. concl. 5. ibi Durand q 2. ad 5. & d. 21. q. 3. nu. 7. Richard. d. 16. art. 4. q. 2. Bonau. in 2. p. q. 1. & 2. Gabr. q. 1. art. 3. dub. 2. reſp. 5. Maior. d. 14 q. 2. ad 2. contra 1. concluſ. Alex 4. p. quæſt. 17. memb. 3. art. 8. alias q. 69. memb. 8. ar. 2. Adria. de baptiſmo q. 3. artic. 2. fin. 17. Vict. §. 105. Nauar. cap. 1. num. 25. Pedraza cap. 2. [c] ita in lege euangelica eſſe traditioné eccleſiæ, ex cõmuni Patrum doctrina ait Caiet. tracta. 4. de contrit. q. 2. [d] Per hoc mutata ſniam 1. Doctor. ceſſat arg. Led. q. 1. art. 6. quia vera contritio generalis, ut haberi non poteſt, niſi præcedant quædam (puta fides explicita, reſtitutio in propoſito, repulſio occaſionis ꝓximæ, & formalis dolor, ſi recordetur peccati) ita aiũt requiri has ſpeciales cõtritiones. [e] Non quidé vt contritio nõ remittat peccatũ ſine voto, & onere cõfeſſionis (qa poſt generalẽ contritioné de peccatis in cõfuſo, nõ requiruntur ſpeciales attritiones, vt mediũ uel pręceptũ: quod ſatetur Caiet. 1. 2. q. 113. 5. ad 3.) ſed ut ſolo intellectu recogitet ſpecies, an ſit aliquid ꝙ proximis debeat reſtituere, vel an ſit in occaſione proxima peccati. [f] Citati. B. 8 ſup. E. & id tantum

ſenſa: vt qui uno actu vult finé, & media, plus appretiatiue diligit finé: [o] quare dum pęnitens dicitur odio habere furtum ſuper omne deteſtabile, & proponit vitate ſuper omne vitabile, uon ſequitur, ut ita ſtatuat ſuper omne aliud peccatum mortale, ſed intelligitur, ut furtum deteſtetur ſuper omne aliud malum quod nõ eſt peccatũ mortale. 2. non licet plus dolere de grauiori peccato alieno, quam de minori proprio: ſicut nõ licet venialiter mẽtiri pro ſalute totius orbis: [q] implicat enim ut mendacium quod eſt intrinſece malum, aut adulterium, mihi liceat propter bonum alienum. licebit tamen homini qui paratus eſt facere graue malum, conſulere, ut contentus ſit potius facere quoddã minus malum, [r] ad vitãdum maius: nam id conſilium, & electio non eſt, vt malum faciat, ſed ut minus faciat, ideſt, ne iam paratus homo peccet tam grauiter, quando conſulens nõ poteſt illum amouere ab omni malo patrando. Sic qui iure ſuo vtens petit ab vſurario parato mutuum ſub vſuris, [ſ] non peccat dũ ei oſtendit materiam minoris mali, permittens, ut illa abutatur.

CAPVT XXVIII.

Quantitas ex parte obiecti, ut ſit vniuerſalis dolor de ſingulis peccatis: ſed non requirũtur ſingulæ attritiones.

§. 2. *Quædam attritio eſt de omnibus.*

3 *Cõtritio quarta haberi poteſt poſt meditata peccata, aut antea.*

4 *Sed generalis contritio confuſe dicitur de ſingulis.*

5 *Qui recordatur tantum vnius mortalis contritio generalis delet omnia.*

6 *Communiter contritio non habetur ſine prauiis attritionibus: nec amplius intendunt Patres.*

QVidam ducti apparenti autoritate Patrum Ambr. [a] Aug. Greg. Chryſoſtom. & Scholaſticorum, ut B. Thom. [b] & quorundam aliorum, putant in lege euangelica per traditionem Eccleſiæ colligi, [c] medium eſſe neceſſarium ad iuſtificationem ei pœnitenti qui poteſt, & recordatur, ut ante generalem cõtritionem recogitet ſingulas peccatorum ſaltem ſpecies, & de illis habeat quaſdam pœnitudines quas attritiones vocant. alioqnin aiunt non habiturum ſpeciale donum cõtritionis [d] veræ, quia conuertatur in Deũ. vt ſine fide explicita Chriſti ſi eam habere poteſt, & ſine ablatione quadam impedimentorum ſibi poſſibili, non impetrabit donum contritionis, quod ſi vrgente mortis articulo, [e] vel propter obliuionem non præmittantur dictæ attritiones, dilectio Dei, aut ea generalis contritio remittet quidem culpas, ſed cum onere, & obligatione, ut poſtea cum poterit, habeat recogitationem, & ſpeciales attritiones de ſingulis peccatis, aut peccatorũ ſpeciebus: non quod per eas remittantur culpæ mortales prius iam remiſſæ, ſed ut impleatur onus præcepti poſitiui, aut naturalis, ſub cuius voto contritio remiſit peccata. Sic enim remiſſis per cõtritionem peccatis tenetur ad confeſſionem, quam contritio includit in voto: & operarius recepto ſtipendio tenetur ad onus laborandi in vinea. Sed hi Patres interpretandi ſunt, vt propter præceptum confeſſionis de ſingulis mortalibus requiratur examẽ illorum, [f] quod communiter fieri ſolet cum quadam attritione peccati: & hæc dicitur de ſingulis, ut poſtea dicetur.

2 Vt attritio perfecta quæ cum ſacramento pœnitentiæ ſufficit ad iuſtificationem non eſt de quibuſdam tantum peccatis, ſed de omnibus mortalibus, abſque eo, ut in aliquo retineat virtualem affectioné: ita potiori iure perfecta cõtritio, ita eſt de omnibus mortalibus ſaltem confuſe, & in vniuerſali, ut nullum excludat. 2. contritio non tantum nunc includit propter præceptum poſitiuum Chriſti de confeſſione, ſed olim includebat, ut homo intellectu recogitet obligationes proprii ſtatus, & ſpecies præcipuas peccatorum in quæ incidit. [g] quia interdũ habet præſentem obligationem reſtituendi ſtatim, aut iacet in ignorantia culpabili, uel ob propoſitum, & remedium in futurum, ut iacet occaſionem proximam ſtatumque peccati: quæ occaſio niſi prius tollatur non eſt vera contritio. in articulo tamen mortis ſicut homo per impotentiam excuſatur ab integra confeſſione, quæ alias eſt medium de ſe neceſſarium, vt digne abſolua-

CAP. XXVIII.

AMbroſ. [a] in id pſalm. 37. amici mei: & iniquitatem meam annuntiabo. Auguſt. de vera, & falſa pœniten. cap. 9. 14. vbi loquitur in ordine ad cõfeſſionem, & cap. 17. Greg. 3. p. Paſtoral. cap. 30. & ſeq. exponens id Thren. 3. diuiſiones aquarũ, & lib. 4. moral. cap. 17. lib. 8. cap. 15. 16. & citat pſalm 36. cogitaui dies antiquos. pſal. 37. cogitaui pro peccato meo. Eſai. 38. recogitabo omnes annos meos. Chryſoſt. hom. 42. Matth. lib. 1. de compunct. cord. ad fin. & lib. 2. ad fin. tom. 5. & hom. 4. de Lazar. & diuite poſt med. to id Eſai. narra. quod habes, habetur Græce dic tu peccata tua, vt iuſtificeris, & citat. 1. Corint. 11. ſi nos ipſos diiudicaremus, hom. 9. Hebr. & ad popul. hom. 31. 41. 46. in Gen.

tantum expreſſit D.Thom. de verit. quæſt. 28. 5. ad quartum, ſed quia ex tali de ſingulis recogitatione in homine bene diſpoſito ſe-
h quuntur attritiones, ut Doctor. explicant. in fin. §. 6. [h] certum eſt tunc ſatis eſſe contritionem generalem: quia in quocunque inſtanti poteſt homo conuerti, ſi præſtet totum quod poteſt, & nouit. fatetur Angel. pœnitens. §. 3. Caietan. dict. opuſc. de contrit. & verb. contritio. Nauar. cap. 1. nume. 25. Ledeſm. quæſtio. 1. articu. 6. Victor. ſup. Petrus Soto lect. 13. ad fi. Vega. lib. 13. cap. 25. propoſitione 8. Albert. diſtinct. 16. artic. 32. Marſil. quæſtio. 12. articu. 1. de confeſ. quę fit Deo. Bellarmin. lib. 2. de pœnitent. capit. 11. propoſi. 6. vt bonus latro. Petrus. & Magdalena vno puncto ſunt iuſtificati. Cyprian. ſermo. de lapſ. ad fin. Ambro. libro ad Virginem corruptam. capit. 8. Auguſtin. 8. confeſſ. capit. 12. Cordub. libro 1. quæſtio. 25. Medin. tracta. 1. de pœnitent. quæſt. 12. Pius V. catech. Catharin. lib. 5. contra Caietan. & fatetur Caietan. 1. 2. quæſtio. 113. 5. ad ter-
i tium [i] quod tantum ait Chryſoſtom. homil. 9. ad Hebr. ad fin. homil. 46. ad popul. libro 1. de compunct. cord. fin. homilia 4. de Lazaro poſt med. ſignificat Gregor. 3. Paſtoral. capitu. 30. Caſſian. collat. 20. capit. 6.
k & 7. [k] vt unus conceptus animalis, aut entis prędicatur formaliter de ſingulis ſpeciebus, ſeu inferioribus: quia confuſe ſub illo conti-
l nentur. [l] vt in articulo mortis, & neceſſitatis, ita extra illam ſi homo præſtet cum Dei auxilio totum quod in ſe eſt, generalis contritio in confuſo cum Dei dilectione eſt ſufficiens, & ultima diſpoſitio gratiæ, cum ſit perfecta conuerſio. communis citat. H. & omnes Recent. Catharin. Victor. Ledeſma, Vega. libro 13. capitulo 23. & 25. Marſil. Maior. diſtinctione 17. quæſtione 3. Petrus Soto. Nauarr. numero 25. Caietanus. 1. 2.

tur: ita excuſatur per tēporis anguſtias à prædicta recognitione peccatorum, & ſatis eſt eam habere in voto implicito, ſi quando per tēpus
h liceat. [h] ſimile eſt in oblito peccatorum poſt diligentiam: hic enim per generalem contritionem poteſt in quocunque puncto cōuerti. 3. hæc præcogitatio, ut de ſingulis peccatis habeātur ſingulæ attritiones, vtilis
i eſt ad ſatisfactionē pœnæ [i] temporalis poſt culpam remiſſam: ſed in præſenti vita non tenetur ſub mortalis ſatisfacere plene pro pęna temporali, nec enim nouit homo quāta ſufficiat pro tota pœna. ſup. cap. 8.

3 Ex parte voluntatis contritio quatuor habere poteſt, primo poſt præmeditata peccata, ut habeatur vna generalis de omnibus contritio. & hęc eſt formaliter de ſingulis
k quamuis confuſe. [k] 2. vt præmiſſo examine recordetur vnius mortalis, & de illo tantum formaliter doleat. ſed cum præparatione animi quod doleret de alijs ſi recordaret. 3. ſi abſque vlla pręmeditatione peccatorum in particulari doleat in cōi ſimpliciter, aut ſub cōditione ſi forte peccatū habeat. 4. ſi in particulari non recordetur quorundam peccatorū: & tamen de vno tantū formaliter dolet, quod ſibi valde nocuit. Certe ex parte volūtatis nec nunc propter confeſſionem faciendā, nec olim in pœnitente requiruntur attritiones multæ, aut vna, niſi forte per accidens: ſed ſatis eſt poſtea, aut ante recogitata peccata vna genera-
l lis, & confuſa contritio. [l] nam qui peccata omnia confitetur ſine vllo dolore, & tamen in fine confeſſionis habet cōtritionem, ſatisfacit pręcepto, & fructum ſacramenti recipit. ſi vero prope mortem confiteri non poteſt, ſatis eſt ſic conteri, & intellectu recogitare quaſdam ſpecies peccati, ut perpēdat, an aliquid reſtituendū ſit, aut vitanda occaſio. non tamē tenetur recogitare ſingula in indiuiduo: quia ratio ſic recogitandi non eſt niſi propter confeſſionem, quæ fit homini tāquam iudici, & medico: quo fine ceſſante, ceſſat, & obligatio ſic recogitandi.

4 Poſita generali de peccatis, ut ſunt offenſa Dei contritione, quamuis nullū peccatum a ſe cōmiſſum in ſpecie, & numero pręmeditetur,
m ſtatim iuſtificatur impius. [m] quia ea contritio eſt formaliter de omnibus & ſingulis, licet confuſe: nec tenetur amplius de hoc vel de illo peccato conteri. & cum hoc ſimul eſt dilectio Dei ſuper omnia, quæ vtraque eſt ſufficiens diſpoſitio gratiæ ſine vllo impedimento. examen tamē, & recogitatio intellectus interdum poſt contritionem requiritur, ut dictum eſt. c. 14. ſi facta diligentia examinis, homo non recordetur niſi vnius peccati, cū habeat plura mortalia, & formaliter conteratur de illo abſolute, hic iuſtifica-
n tur. [n] quia interpretatiue doluit de omnibus ſub cōi ratione formali. ſi tamē poſtea recordetur aliorū mortalium tenetur de illis conteri, vt cōpenſatio cōtritionis formaliter fiat de ſingulis dum poteſt & recordat.
o ſic qui omnino peccatorū oblitus [o] habet dilectionē Dei ſuper omnia iuſtificatur, ſed ſub eo onere, & pręcepto, vt cum peccatorum recordatus fuerit habeat de illis formalē pę-
p nitentiam, [p] quam Deus inſtituit eſſe mediū neceſſarium remiſſioni: ſicut & fidem explicitā de Chriſto in eo, qui per ſe ipſum cum cōi auxilio poteſt, & recordatur. ſic qui poſt acceptam abſolutionē iuſtificatus recordatur peccatorum oblitorum, tenetur expreſſe cōfiteri, ut directe ab illis abſoluatur. non tamen obligat Chriſtus ſtatim confiteri, vt medium neceſſariū: quia id homo ſe ſolo nō poteſt, ſed pendet ex alterius ſimul miniſtri voluntate: & cōtentus eſt Deus ad remiſſionem ea compenſatione quam ſtatim homo ſe ſolo poteſt, cum voto ſacramenti ſuo debito tempore recipiendi.

5 Si quis vero nullā pręmiſit recogitandi diligentiā, & tamen forte recordatus vnius mortalis conteratur: ea contritio virtualiter, & confuſe fertur in omnia, & ſingula pec-
q cata: [q] cum procedat ex dilectione Dei, & nullum mortaliū excludat, de quo nō doleat: nec habeat vllius cōplacentiam virtualē. vt iuſtificatur qui nullius peccati in particulari memor dolet in genere ſaltē ſub conditione dicens, ſi peccaui dete-
r ſtor [r] ſuper omne deteſtabile ex dilectione Dei cum propoſito, &c. ſi quis vero meminit in particulari multorū peccatorum, & tamē ſiſtit in vno ſibi valde noxio quod deteſtatur, ut offenſam Dei, & ex dile-
ſ ctione Dei, nō videtur iuſtificari: [ſ] quia hæc nō cenſetur formaliter cōtritio de omnibus, dum peccatorū recordatur. vt qui memor peccati putat ſe habere dilectionē Dei, cum tamen non habeat formalē contritionem, & propoſitū emendæ, non iuſtificatur quia formalis de omnibus pęnitētia in eo qui recordatur, & poteſt, eſt medium neceſſarium pro remiſſione peccati. in articulo tamē mortis ſi quis dicat: doleo de peccatis, vt Dauid 2. Reg. 12. dixit
t peccaui Domino, quidam [t] putant remitti peccatū: tunc enim facienti totum quod nouit, & in ſe eſt ſup-

quæſtione 113. quinto ad tertium, & uerbo contritio. & Mantius ait ſe id ſolitum prædicare: quia hæc contritio non ſtat cum
m auerſione habituali peccati. [m] quia peccatum eſt. primo contra amicitiam, bonitatemque Dei, ſecundo eſt iniuria Dei contra iuſtitiam. & ſic capellitur per dilectionem Dei, & contritionē cum affectu compenſan-
n di iniuriam. [n] Bonauentura, diſtinctione 16. in ſecunda parte, articulo ſecundo. quæſtione prima, & ſecunda. Medin. tract. 1. quęſtione 12. articulo ſecundo. Cordub. libro primo, quæ-
o ſtione quinta. [o] Soto, diſtinctione 15. quæſtio prima, articulo 2. & dictum eſt ſupra capitulo ſe-
p cundo. [p] fatetur Medin. tracta. 1. quæſt. ſecunda, pag. prima. ad tertium, & 2. p. argumen. 4. Petrus
q Soto. lect. quarta. [q] Medina, Cordub.
r ſupra, & Recent. [r] D.Thom. 1. 2. quęſtione 113. 5. ad tertium, & 3. par. quæſtione 80. 4. ad quintum. addit Bonauentura ſi homo dubitet, an habeat peccatum mortale obligatur habere contritionem ſub condi-
ſ tione. [ſ] Cordub. contra Medina ſu-
t pra. [t] Vega lib. 13. capitu. 25. (& falſo. item addit tunc non requiri perfectum amorem Dei, ſuper omnia, quia non legit apud Sanctos requiri) vide capitulo 23. & 26. idem Ledeſma, prima parte, quæſtione 25. articu. 6. dubio 5. Victor. §. 108. fin. quod Mantius dixit probabile. 3. parte, quæſtio. 86. 6. nam qui dicit doleo de offenſa Dei quantum in me eſt ea auxilio, quod nemini deeſt in neceſſitate, videtur pęnitentia, qua Deus tunc contentus eſt, At hęc ſententia bene temperatur in te atu. Auguſtin. homilia 41. de tempore citans. 2. Reg. 12. Dauid peccaoi ait: tres ſyllabæ ſunt: quibus flamma ſacrificij coram Deo aſcendit in Cęlum. Chryſoſtom. homilia 9. de pœnitent. dic peccaui, & ſoluiſti peccatum. filius prodigus. Lucæ 15. & publicanus.

Lucæ

Lucæ 18. & Saulus Actor.9. Domine quid me vis facere. vide
u Bellarmin. libro 2. capitulo 7. [u] Caietanus.1.2. quæſtione 113.
quinto ad tertium, dicit ita explicandum Diuum Thomam, &
Patres dicentes, has attritiones præcedere contritionem. nempe
x ſeruato naturali progreſſu hominis infirmi. [x] Auguſt. & Chry-
ſoſt. citat. §.primo.

& oper.cap.11. Hieron.2. contra Iouin. D.Thom. q.84.10. ad 2.
Soto.d.14.q.1.art.10.Ledeſ.Bellarm.lib.1.de pœnitentia.cap.13.
i Martin.lib.9.hypoſt.regu.48. Aut.3.impoſſibile per vires naturę,
k Hugo.lib.2.ſacram.p.14.cap.4. [i] ſup.& inf.lib.3.cap.27. [k] Aſtenſ.
l cum Iſid. [l] vt in peccatis lubricis carnis. at ex conſuetudine iurandi.qui iurat ſæpe verum,nõ peccat mortaliter. Soto, lib. 8. iuſt.q.2.ar.3. concl.7.de abuſ. iuram. c.12.15.Tabien.verb. iuram. Sylu.Armil. Alcoc.c.15. Scot.3. d.39. Gabriel. q.2. not.2. (contra Caiet.22.q.98. 3. 2. & ar.5.& Nauar.c.12. nu.6.) & tamen conſuetudo contra ius naturale, aut alia irrationabilis (quę dicitur corruptela . c. cum venerabilis. de conſuet.) excuſat à
m pœnis fori ciuilis. [m] Tiraq. de pœnis, c. 42.Couar.2.p.ſpõſ. cap.7.§.3. nume.5. Menoch. de arbitr.
n caſ.82. [n] Docto. cũ Magiſt.4.diſ.20. ibi D.Thom.art.2.1.2. ſeu add.q.28.4.Palud.q.2.num.3.Sot. ibi q.2.2.col.6. Lindan.4.Panopl.c.62. Med.de confeſ.Nauar.cap.26.num.17. q. falſo citat locum Anc. habetur enim 3.p.tit.17. capit.6. Syluest.confeſſor.4. princ. Ange.conſ.6. Arm.pœnitent.§.2. Couar.1. var. c.10. num.3. Iuo.par.15. cap.157. Conc.Mogunt.cap.20. Cabilon.2.cap.37.imponebatur etiam in foro pœnitẽtiæ.ut ait Soto.diſt.19.q.2.5. cum D.Thom.ſup. Nauarr.capit.falſas. num.6.14.Grat.cap. hoc ipſum.33.q.2. habẽtur canones hi in fine totius Decreti. dictum eſt c.13. Bellarmin.lib.1. de pœnitentia,cap.21.
o 22. [o] D.Thomas, d.14. quæſtio.1. 5. & communis,Orig. hom.15.Leuit. Ambroſ.2. de pœnitentia.cap.10. Auguſt. epiſt.54. quia ut baptiſmus non iteratur, quia eſt ſolennis profeſſio non redeundi ad infidelitatem. ita ſolennis pęnitentia erat profeſſio quædam non redeundi iterũ ad publica peccata. hunc Tertul.de pœnit. dicit,vocari 2.tabulã. nõ 3.aut 4 poſt naufragium.
p [p] vide D. Thom.

CAP. XXIX.

a DOctor. [a] cum Mag.d.16. ibi D.Thom. q.4.1. 4. Aſtenſ. lib.5. tit.5. Sylu.conſ.1.§.6. Victor.§.179. & nou.
b 196. [b] vt ſi pœnitẽtes vni Confeſſario (qui grauis, & probus eſt, aut placus) ſolet confiteri tantum leuiora: & tamen ſępe cadens in grauia confitetur alteri,vt cõſeruet bonam opinionem cũ primo. quia hic per hypochriſim intendit notabiliter fallere iudicem Chriſti vicarium. Mag. D. Thom. Aſten.Sylu. At interdum id facere etiam præ pudore,non eſt mortale. Victor. At falſo Nauar.c.21.nu.40. ſi fatetur integre, nunquam ex genere ſuo eſſe mortale
c ſecus per accidens. [c] lib.de euchar. c.21. vt de hiſtrione turpi Cypr.lib.1.epiſt. 10. habetur cap.dilecti, de conſec.d.2. D.Thom. ar.2.q.1. Aſtenſ.Doct.4.d.9. Alex.4.p.q.11.m.2. ar.4.§.4.Nauar.nu.
d 14. nume.31.§.8. [d] D.Thom.art.2.q.2. cum Magiſt. & Taran.ar.3.q.2.Aſten.
e [e] D.Thu art.2.q.3. Aſten. Nauar.c.14.
f num.31. [f] D.Tho. 3.p.q.87.1. Aſtenſ. Nauar.c.14.nu.31. lit. B. & K. & c.26.
g nu.24. ad fin. [g] D. Thom.q.84.9.Soto d.14.q.1.9.Ledeſm. 1.p.q.25.9. Aſtenſ.
h lib.5. tit.6. [h] ſupra cap.13.§.9. aut.2. ſi exponatur ſimul de ſacramento, aut virtute pœnitentiæ,in homine qui habuit magna dona Dei,& ſpõte ex malitia cõtempſit: ſumit Hebręi.6. impoſſibile eſt pro difficili, ut ibi exponunt Chryſoſto.hom.9.Theophil. D.Tho.Caiet. idem Ambroſ.2. de pœnitentia c.2. Auguſt.de vera,& falſa pœnit.cap.3.de fide

pleri videtur à Deo, id quod huic actui deeſſe videtur. ſed reuera attritio qualis eſt prædictus actus nũquam ſit ſufficiẽs diſpoſitio abſque ſacramento: & tamen eum qui tũc faceret ex auxilio totum quod nouit,& in ſe eſt,non permittet Deus mori donec donum cõtritionis inſpiret: quia facienti quod in ſe eſt nunquam denegat gratiam.

6 Dicta generalis contritio dicitur de ſingulis formaliter, quando pręuia ſingulorum conſideratione ſuccedit una contritio,ſed communiter in vere pœnitente ſit cum attritionibus,ſeu deteſtationibus quibuſdam,ut natura ſolet ab imperfecto procedere ad perfectum, & à
u particularibus ad vniuerſale. [u] ſi vero contritio pręcedat recognitionẽ, eſt de ſingulis mortalibus virtualiter, quando nulla in homine relinquitur virtualis affectio, aut complacentia vllius peccati mortalis, ſic enim expellit omnia, & ſingula peccata. ſimiliter vna Dei dilectio includit virtute propoſitum impletionemque omnium, & ſingulorum præceptorum, & uno verbo confitetur quis mille furta ſigillatim, & vna abſolutionis forma protẽditur in omnia, & ſingula peccata: ſicut & una aſperſione cum verborum prolatione ſimul baptizãtur ſinguli ex multis. dum vero Sancti videntur requirere explicitam contritionem de ſingulis, ſatis contenti ſunt contritione generali quæ ad ſingu-
x la extenditur. [x] vel cõſulunt repeti dolorem, & contritionem frequẽti memoria,ut deleatur tota pœna: ſupra.§.2. & cum experimento mali humiliatus præcaueat ne recidat in futurum. nunquam tamen patres expreſſerunt requiri ſingulas attritiones ante,vel poſt generalem contritionem.

C A P V T XXIX.

Impedimenta pœnitentię ſunt hypocriſis, conſuetudo, &c.

§.2. Pœnitentia in habitu ſit continua. expedit ſemel facere confeſſionem generalem totius vitæ.

3 Quotidie pœnitere,& ad vomitum reuerti eſt genus irriſionis. de ſolenni pœnitentia,nunc facilem eſſe viam ſalutis per ſacramenta.

4 Nunquam ſera pœnitentia.& tamen dubitat D.Auguſt.

QVædam impedimenta veræ pę
a nitentiæ numerari ſolent, [a] vt
b hypocriſis cũ ficta ſanctitate. [b] 2.cõ
c ſuetudo turpium ludorũ, [c] vt quando hiſtrio turpi actione prouocat ad peccata: imo & aſſiſtere talibus ſpectaculis, quæ ob turpitudinem
d ſunt communiter occaſio peccati. [d] 3. qui ſe implicat negotiis, & officiis,quæ vix abſque peccato exerce-
e re ſolet. [e] ſi tamen propoſuit exercere quod licitum eſt, & vitare peccata quæ per accidens ex ipſo officio oriri ſolent, non eſt huic negan-
f da abſolutio, & communio. [f] quędã alia numerari ſolent ob quæ differenda ſit abſolutio, quamuis pœnitens afferre videatur tres partes pœnitentiæ dolorem, & confeſſionem cum propoſito ſatisfaciendi.

2 Peccati pęnitentia in habitu de-
g bet eſſe continua, [g] vt nunquam complaceat de priſtino peccato. nec dicere licet nolo pœnitere: niſi forte addat nolo nunc confiteri,aut pęnitere,quia aliis negotiis ſum diſtrictus. in cõtritione curet formaliter habere id quod tutius eſt: & quamuis ſibi cõtritus videatur, & de peccatis ſit abſolutus, non tamen debet eſſe ſine metu, ſed ſæpe de illo doleat: cum certus eſſe non poſſit abſque reuelatione Dei de remiſſione peccati mortalis poteſt his, aut ter, &c. eadem peccata confiteri: ſacramentum enim & uirtus pœnitentiæ iterari poteſt. quod vero Hebręo.6. dicitur impoſſibile eſt, &c. rurſus renouari ad pœnitentiam:
h intelligitur de baptiſmo [h] characterem imprimente.& expedit coram docto, & experto Confeſſario pro tutiori conſcientia facere ſimul generalem totius vitæ confeſſionem: non tamen audiendus eſt ſæpe ſcrupuloſus,qui ſine obligatione,& cantia inculcat eadem. nec ſemper flendum eſt more Heracliti, nã omnia tempus habent, & decet interdum gaudere cum gaudentibus. Confeſſarius ſit prudens nec nimium facilis ad abſoluendum, nec plus iu-
i ſto durior. [i]

3 Quotidie pœnitere, & ad vo-
k mitũ reuerti genus irriſionis eſt: [k] nec Cõfeſſarius facile abſoluat eos qui manent in conſuetudine pecca-
l ti, [l] ante quam auferant proximas occaſiones recidendi: quia iuxta B.Greg. facilitas venię incentiuum tribuit delinquendi. nec tamẽ oportet Confeſſariũ dure obſeruare an-
m tiquos canones pœnitentiales. [m]
n olim pœnitentia ſolennis, [n] quæ pro horrendis peccatis imponebatur in capite ieiunij implenda extra eccleſiam, ſecundum iura antiqua
o non iterabatur: [o] ſed poſtea ex cõſuetudine quarundam eccleſiarum
p iterabatur. [p] olim ſine ſacramentis arctior erat via quæ ducit ad vitã, & pauci ſaluabantur ſola diſpoſitione proprij actus ex auxilio: nunc

autem adhibito tamen ſacramentorum remedio quæ cum attritione iuſtificant, vidit iam Ioan. Apoc. 12. ſaluari turbam magnam quam dinumerare nemo poteſt. habet quidem ſacramentum pœnitentiæ quãdam difficultatem, [q] ſed hortandi ſunt Chriſtiani publicè, & priuatim, ut id frequentent, habito prudentis Confeſſarij conſilio: & prędicanda ſunt eximia bona quibus difficultas confeſſionis compenſatur. [r]

4 Nunquam ſera eſt pœnitentia [ſ] ſi vera ſit, & prędſtet homo quod in ſe eſt cum Dei auxilio. Chriſtus enim & eius pręcurſor ab exhortatione pœnitẽtiæ prędicationem ſuã exorſus eſt: & per prophetam inuitat offerens ſe peccatorum non recordaturum amplius, in quacunque hora ingemuerit peccator etiã in fine vitę: ut bonus latro tunc digne pœnitentiam egit. non tamen eſt differenda pœnitentia, & confeſſio in extremum diem qui nobis ignotus eſt: & de ſero pœnitente dubitat D. Auguſt. [t] dicens ſi vis agere pœnitentiam quando peccare non potes, peccata dimiſerunt te non tu illa. quia communiter qui ſemper male viuit, infeliciter decedit è vita. ſi tamen decedat contritus, manet poſt vitam locus purgatorij, [u] vbi pœnas debitas luat per ignem iuſtus ad tempus.

CAPVT XXX.

Remiſſio fit gratis, an intelligi poſſit ſine infuſione habitualis gratiæ.

§. 2. *In peccato reperiri quatuor. quorum tria conſtat remitti gratis.*

4 *Quia, & contritio non eſt tota diſpoſitio ad gratiam, nec ex natura rei, nec ſine voto ſacramenti.*

5 *Opinio aſſerentium pro peccato, vt offenſa Dei hominem per contritionem ſatisfacere iuſte.*

8 *Opinio quod contritio, vt per gratiam formata, ſatisfacit pro offenſa Dei.*

9 *Refutatur hæc ſententia.*

VT per lumen receptum fit formalis expulſio tenebrarum: ita per lumen gratiæ cum habitibus fidei, ſpei, & caritatis, aliiſque donis Spiritus ſancti, & virtutibus infuſis [a] expelluntur tenebræ, & macula peccatorum cum ſuis effectibus, quibus potentiæ hominis erant deordinatæ. intelligi tamen poſſet expulſio, ſeu carentia peccati per remiſſionem, aut non imputationem ad pœnam, aut reductionem hominis ad ſtatum rectum in puris naturalibus, abſque habituali gratia infuſa, ſup. c. 13. in Angelis vero, ac anima Chriſti intelligitur infuſa fuiſſe gratia abſque vlla remiſſione peccati: vtrũque coniungitur in iuſtificatione impii, quæ eſt ſummũ opus Dei. [b] nam gratia eſt radix omniũ bonorum ſpiritualium, & de facto confert amicitiam cum Deo, & adoptionem, ex qua debetur hęreditas: cum tamen creaturę quæ ſerua eſt nihil tale per naturam debeatur, ſicut nec vnio hypoſtatica: multo minus debetur impio iuſtificano & remiſſio peccati, quæ eſt maior in ratione gratię, magisq; datur gratis, [c] quam donum innocentiæ, ſeu iuſtificatio collata Angelis abſque peccati remiſſione.

2 In peccato mortali reperiũtur quatuor. [d] 1. culpa voluntaria, ut includit virtuale Dei odium, [e] & inimicitiam ſeu auerſionem habitualem, quæ manet trãſeunte actu peccati. 2. vt homo priuetur nitore gratię: & ſic macula ex peccato relicta, eſt malum propriũ hominis impii. 3. ex peccato, quia habet quandam rationem infiniti, oritur reatus pœnæ æternę, quæ eſt homini nociua. 4. peccatum eſt iniuria, & offenſa Dei contra iuſtitiam, quatenus eſt conuerſio ad creaturam tãquam ad finem vltimũ, & priuat Deum honore finis vltimi qui ei ſoli debetur: ut ſi quis principẽ de regno, & ſede propria deiiciẽs erigat hoſtem illius in regem, ſic Deus de anima iuſti quæ eſt regnum, templum, & ſedes Dei expellitur, & pro eo regnat inordinatus amor ſui, aut diabolus.

3 Reconciliatio inimici (præter contritionem ex auxilio quæ natura pręcedit, ut diſpoſitio) eſt nonum & gratuitũ Dei beneficium: [f] quia fit cum reſtauratione amicitiæ, & remiſſione peccati datur per gratiã infuſam, qua cum virtutibus, & donis comitantibus, homo fit formaliter iuſtus: & à ſolo Deo [g] tanquam à principali cauſa effectiua, gratis homini cõtrito, & diſpoſito datur gratia, id eſt, participatio diuinę naturæ, amicitię, & eius hęreditatis æternę. quamuis enim Deus homini contrito offerat, & ſemper conferat remiſſionem peccati, & gratiam, non tamen debet ei ex natura rei, aut ex promiſſione iuſtitię etiã diſtributiuæ. [h] quia prima iuſtificatio non fit propter opera noſtra, [i] id eſt, propter meritum de condigno. ſed nec contritionis diſpoſitio, quæ à quibuſdam Sanctis dicitur [k] large mereri, id eſt, impetrare veniam, habet propriè rationem meriti de congruo: [l] quia nondum procedit à perſona grata, & cui Deus promittat, & debeat: ſed tantum infallibiliter offerat ex miſericordia liberali.

3 Contritio eſt quidem ex miſericordi inſtitutione Dei comes indiuiduus gratiæ, & in ſuo genere præcedit natura, ut cauſa diſpoſitiua efficax illius, quæ reducitur ad cauſam materialem. [m] ſed ſola

Thom. & Bellarm.

q [q] Conc. Trident. ſeſſ. 14. cap. 5. can. 8. nec dicendã eſſe carnificinam conſcientiæ.

r [r] Ezechiel. 18. 33. in quacũque hora ingemuerit, Doctor. diſt. 20. Soto. diſt. 17. quæſt. 2. 6. Viguer. cap. 16 §. 4. verſ. 27. Aſtenſ. lib. 5. titu. 7.

t [t] Auguſt. lib. verę & falſæ pœnitentię. ſi vis agere pœnitentiã quando peccare non potes, peccata dimiſerunt te, non tu illa. Soto. diſtinctio. 19. quæſtio. 2. articu. 6. Bellarmin. 1. pœnitentiæ. capit. 16. ad ſecundũ.

u [u] late Bellarmin. lib. 1. de purgatorio. Soto. diſt. 19. quæſt. 3. D. Thomas, addit. quæſtio. 69. articulo 6. & 71. Doctor. diſtinct. 44. Durand. in ſecunda parte. quæſtio. 11. Bonauentura in ſecunda par. articu. 2. quæſtione ſecunda. Richard. articulo 2. quęſtione 9. Mainr. quæſtione 10. ſupplementum. quæſtione 3. Paludan. quæſtio 7. Viguer. capit. 66. § quarto, verſicu. 32. Caſtro, verb. purgator. ſuffragium. Eckius lib. de purgator. Ferrar. 4. contra gent. capit. 90. Nauar § in Leuit. not. 16 nume 6. not. 31. nume. 47.

CAP. XXX.

a [a] TRident. ſeſſio. 7. capit. 6. Diuus Thomas, 1. 2. quæſtio. 113. t. & hinc iuſtificatio dicitur à iuſtitia, quia includit omnem virtutem.

b [b] D. Thomas, 1. 2. quæſtione 113. 9. cum Auguſtin. tractat. 72. in Ioann. Chriſoſtom. in Epheſ. primo, vocauit de tenebris in admirabile lumen.

c Caietanus dicto articulo 9. & Diuus Thomas, 2. 2. quæſtione 106. ſecundo.

d [d] At Diuus Thomas. 4 diſtinctione 15. quæſtione prima, tertio in peccato, ut contra Deum ſunt duo. ſcilicet contra amicitiam, & contra iuſtitiam. Bellarmin. libro 4. pœnitentiæ capitu. primo.

e [e] quia peccator obiectiue vellet Deum non eſſe, ut ait Bernardus, & Caietanus, prima parte, quæſtio. 48. 6. quæſtione 49. 1.

ſ [f] late ex ſcript. probat Taper. artic. 3. pag. 157. D. Thom. quæſt. 86. t. 4. & 6. & vt diſtincta beneficia numerat. 1. 2. q. 113. 8. & bene. 3. diſt. 19. q. 1. 1. & cit. inf. L. & ſatis colligitur Ezech. 18. & 33. Trident. ſeſſ. 6. cap. 6. 7. can. 3. ſeſſ. 14. c. 4. Conc. Arauſic. 2. & Mileuit. & paſſim Aug. de vera & falſa pœnitentia. cap. 3. 5. enchir. cap. 85. & Patres affert Grat. de pœnitentia. diſt. 3. Torrenſ. lib. 2. conſ. cap. 5. §. 12. Hiero. epiſt. 46. 48. Ambr. 1. de pœnitentiã à capit. 4.

g [g] Trident ſeſſ. 6. ca. 7. D. Tho 1. 2. q. 112. 1. Deus eſt principalis cauſa gratiæ, & habituum infuſorũ. Roma. 8. Deus qui iuſtificat.

h [h] At quãdo multi concurrũt ad beneficium collatio fit gratis. (Matthæi 10. gratis accepiſtis: quia ſine pretio) debetur tamen digniori oppoſitori propter merita, & dignitatẽ perſonæ, & gloria debetur iuſtis ex diſtributiua, vt dictum eſt ſupra. ſed prima gratia nõ debetur homini.

i [i] Rom. 4. ei qui operatur, merces imputatur non ſecũdum gratiã, ſed ſm debitum, & c. 3. & 11. ſi ex operib. iã nõ ex gratia. conc. Mileu. & Arauſic. Trid. ſeſſ. 6. ca. 8. Vega lib. 8. c. 6 & c. 10. Aug. 1. ad Simplician quęſt. 2.

k [k] Aug. epiſt. 105. ad Sixt. col. 3. Ambroſ. lib. 10. in Luc. c. 23. de lachrymis Petri. Vega opuſc de iuſtificat. q. 6. & 7.

l [l] Soto. 2. de nat. & gratia, cap 3. & 4. Vict. relect. de poteſt. eccleſ. q. 2. nume. 4

m [m] Trident poſtquam, ſeſſio. 6. cap. 5. & 6. expoſuit diſpoſitiones: ſubdit capit 7. hanc diſpoſitionem ſequitur gratia. & infra gratia datur ſecundum

hæc contritio non eſt ex natura rei
n [n] diſpoſitio gratiæ deificæ, & amicitiæ diuinę, nam pręter contritionem requiritur in eo qui poteſt, & recordatur diſpoſitio per fidem explicitam Chriſti, & per actum ſpei, & dilectionem Dei ſuper omnia: & inſuper poſt ſacramentorum inſtitutionem contritio habet efficacem rationem diſpoſitionis ſine vo
o to ſacramenti: [o] ac ſubinde non ex propria virtute, ſed quia ſupplet vicem ſacramenti ex libera Dei inſtitutione. his vero ita incluſis, contritio remittit peccata ante receptio
p nem abſolutionis. [p] miraculũ quidem eſſet inuſitatum, ſi Deus homini contrito gratiam non infunderet, non tamen quia vlla lege iu
q ſtitiæ, [q] pacto, aut promiſſione gratiam debeat diſpoſito per contritionem: ſed quia ex miſericordia infallibili, ita Deus propoſitum ſuum
r explicauit [r] in ſcripturis. quare pręter donum cõtritionis, aut alterius diſpoſitionis, eſt diſiunctum Dei beneficium ipſa peccati remiſsio per gratiam infuſam: atque ita qui habet cor contritum, & humiliatum petit gratis ex miſericordia non de
ſ ſpici, [ſ] & per contritionem impetrat gratis remiſsionem, ſicut aſſidua oratio etiam peccatoris im
t petrat [t] gratis donum contritionis, & remiſsionem peccati. & Sancti monent non deſperandum in magnis criminibus de miſeri
u cordia Dei, [u] ſi quis agat pœnitentiam.

4 De quarto effectu peccati, ut eſt offenſa, & iniuria Dei: eſt prima ſententia qua quidam contendunt, ſublata per dilectionem Dei auerſione inimicitiaq; ne, contritionem ſatisfacere pro conuerſione inordinata ad creaturam, quæ finita eſt, & ex illa vnum peccatum habet maiorem, ſed finitam grauitatẽ præ
x alio: [x] & ſatisfacere ſecundũ quandam æqualitatem iuſtitię, & connaturalem eiuſdem ordinis proportionem. quia vt per offenſam tranſtulit diuinum honorem finis vltimi in creaturam, ita contritio propter Deum ſumme dilectum ex affectu compenſat, & reſtituit Deo honorem finis vltimi, quẽ homo aufert
y à creatura. [y] nec mirum ſi ſublata per dilectionem auerſione, homo per contritionem quæ ex Dei voluntate, & auxilio per ſe ordinatur in compenſationem quandam peccati, compenſet pro cõuerſione inordinata: nec enim minus bonum videtur talis contritio ex Dei ordinatione qua contentus eſt, quã peccatum fuit malum: vtrumque enim eſt finitum, ſed cum quadam infinitate ſecũdum quid: & apud Deum voluntas propterea reputatur pro
z facto, [z] tam in bono quam in malo. ratio vero compenſationis non requirit, ut procedat à perſona grata: nam inimicus, & extraneus ſatisfacit creditori homini abſq; amicitia, & ſatis videtur, ut in eo temporis inſtanti homo contritus non ſit inimicus Dei. & aliquando abſque merito proprio fit ſatisfactio, & ſolutio. vt quando aliena ſatisfactio applicatur, aut indulgentia, & in purgatorio fit ſolutio abſque merito.

5 Hæc ratio compenſationis nõ impedit quin iuſtificatio, & remiſſio peccati, ſecundum id quod principaliter includit fiat gratis: quia nõ datur propter opera, id eſt, merita de condigno, ut dictum eſt, cum Conc. Trident. ſeſſ. 6. cap. 8. & peccatum ſecũdum primam rationem, ut eſt inimicitia Dei, non exigit cõpenſationem: hæc enim ſeu reſtitutio eſt actus iuſtitiæ commutatiuæ, quæ non debetur niſi pro iniuria, & offenſa cõtra iuſtitiam. 2. peccatum, ut includit priuationem gratiæ, & malum proprium, quod homo ſibi intulit, non petit iuſtam ſatisfactionem: hęc enim eſt ad alterum, pro offenſa, & damno ei illato. 3. ſatisfactio non fit pro reatu pęnæ æternę, ut eſt homini nociua: nam pœna æterna dãni quæ reſpondet auerſioni volũtarię, ſimul cum
a culpa remittitur. [a] quod ſi fieret ſatisfactio pro pœna, pertineret ad iuſtitiam vindicatiuam quæ reſpicit pœnas: compenſatio autem quæ fit pro culpa, vt offenſa Dei, potius pertinet reductiue ad iuſtitiam quan
b dam commutatiuam, [b] cuius pars eſt virtus pœnitentiæ.

6 Compenſatio ergo ſecundum hos autores debetur pro culpa ſub ea tantum ratione qua eſt offenſa, & iniuria Dei. & quamuis æqualitatem quandam haberet cum prędicta offenſa: ſimpliciter tamen remiſſio offenſæ ſit gratis, non tãtum

cundum diſpoſitionem, & cooperationem hominis, & cap. 14. D. Thom. 1. p. q. 62. 4. & 3. p. quęſtio. 86. artic. 2. & 6. & 12. q. 113. 6. & 8. & ad ſecundum, q. 114. 3. cap. ad tertium, & optime, diſt. 17. q. 1. 4. 2. de verit. quæſt. 28. 8. ad ſecundum ponit excluſiuam. & ſignificat diſtinctio. 17. q. 2. 1. 1. Paludan. quæſtio. 1. Durand. q. 1. Capreol. & Hiſpal. Scot. diſt. 14. Maior quæſtio. 1. Gabriel. q. 1. artic. 2. concl. 4. ait eſt cauſa diſpoſitiua, & non formalis. Altiſiod. Soto, lib. 2. capit. 13. dicit alias non ſatis contra dicimus hæreticis. & diſtinctio. 15. q. 1. 6. oppoſitum eſſe errorem. Ledeſ. prima p. quæſt. 26. ꝑ. fin. Ferrar. 3. contra gentes. cap. 153. Vega lib. 6. cap. 28. 29. & vltimo, lib. 8. cap. 8. fin. & 9. Taper. artic. 8 p. 5. Bellarm. 2. de pœnitentia. cap. 12. Henric. quodlib. 5. quæſtio. 23. Suar. 3. par. q. 1. artic. 2. dubio 4 § 8.
n colum. 4. [n] At embrioni humano diſpoſito debetur animæ rationalis creatio, & infuſio, ex pacto promiſſioneque Dei cum natura humana: quod pertinet ad naturalem ſtatum, & nulla inferior forma digne reſpondet diſpoſitioni vltimæ homi
o nis. [o] Trident. ſeſſione 14. capitu. 4. & hinc bene probat Medin. C. de pœnitentia. tract. 1. quęſtio. 2. [p] Trident. ſu
p pra. Bellarm. lib. 2. de pœnitentia. cap.
q 12. & 13. [q] [r] Vi
r ctor. relect. de poteſtat. eccleſ. quæſt. 2. num. 4. explicat Patres dicentes, dari gratiam ex promiſſione, id eſt, ex propoſito diuinæ volũtatis: ut Auguſt. de vera, & falſa pœnitentia. cap. 1. qui tamen ſe explicat de eccleſ. dogmat. cap. 80. & ſermo. 11. ad fratres in Eremo. Bernard. de modo bene viuendi. ca. 10. & clarius Fulgent. epiſt. 7. cap. 7. Hieronym tom. 1. epiſt. 46. 48. ad fin. citans 2. Reg. 12. de Dauid. quos & alios affert Taper. articu. 3. pag. 157. ſic explicandus eſt Tertullian. de pœnitentia. cap. 4. veniam ſpopondi pro pœniten
ſ tia. [ſ] Pſal. 50. cor contritum, & humiliatum Deus non deſpicies. Ioel. 2. conuertimini ad Deum, quia miſericors eſt. Eſai. 35. conuertatur ad Dominum, quia multus eſt ad ignoſcendum. cap. vlt. ad quem reſpiciam Sapient. 11. miſereris omnium, diſſimulans peccata, propter pœnitentiam. 1. remittis gratis ex miſericordia, ob diſpoſitionem pœnitentis. ſic peccator petit, ut ſua contritio ſit legitima, & efficax, ac ſubinde ne impedicatur ab effectu. & ſacerdos in miſſa petit à Deo fieri conſecrationem per verba, id eſt, ne impediatur eius intentio, ut ait D. Thom. 3. par. q. 83. 4. ad 7.
t [t] Chryſoſt. hom. 62. in Matth. 18. omne debitum remiſi, quia rogaſti me. Trident. ſeſſ. 14. cap. 4. contritio impetrat: & attritio in ſacramẽto diſponit ad impetrandam remiſſionem. fauet ſeſſio. 6. cap. 67. can. 3. dum ait, gratis dari iuſtificationem, ſed non ſine præueniente dono pœnitẽtiæ, Vega lib. 13. capit.
u 38. [u] Aug. enchirid. cap. 68. vide de vera & falſa pœnitentia. cap. 3. & 5. Ambr. 1. de pœnitentia à c. 4. Tertul. de pœnitentia. cap. 4. qui præter contritionem, ꝓbant veniam peccati fieri gratis ex miſericordia, Rom. 3. iuſtificati gratis per gratiam ipſius. ſu
x pra F. [x] D. Thom. 1. 2. q. 73. 2. Doctor. 2. d. 42. Durand. q. 8. Auguſt. epiſt. 19. & de hæreſ. cap. 82. Caſtro, verb. peccatum. hær. 8. autores pro iſta, id eſt ſententia citantur inf. E.
y [y] vt qui tentauit per vim auferre ingentes opes, & tamen tantum abſtulit argenteum, ſatis eſt te ipſa id reſtituere, & ꝓ iniuria petere veniã. ſic peccator ex affectu tentauit deſtruere totum Deũ, & rationem finis vltimi: ſed re ipſa ſolum abſtulit honorem finis, quẽ Deus in iſto homine iuſto habebat: id vero reſtituit per contritionem cum dilectio
z ne Dei. [z] colligunt Patres ex Matth. 5. qui viderit mul. ad concup. Augu. 1. de lib. arbitr. c. 3. epiſt. 49. libro de ſex qq. q. 4. D. Thom. 1. 2. quęſt. 20. art. 4. cum Chryſoſt. Ferrar. cũ D. Thom. 4. contra gent. cap. 144. communis. 2 d. 42. Bonau. Richard. Gabr. Capr. Hiſpalen. Durand. q. 1. Gregor. q. vni. concl. 7. Carth. diſt. 40. q. 2 Henric. quodlib. Hug. lib. 2. ſacram. p. 14. cap. 6. Vega. lib. 6. in Trid. c. 37. Cord. lib. 2. q. 18. col. antepen. vide q. 12.
a pag. 73. contra Scotũ quodl. 18. art. 3. [a] Trid. ſeſſ. 6. c. 14. & ſublato fundamento culpæ, tam pœna non manet æterna: quod & Trid. c. 3. & 4. probat ex ſcripturis. & addit c. 14. & ſeſſ. 14. c. 8. can. 13. ſatisfactionẽ fieri per ieiun. &c. pro pœna temporali. verum eſt tamen quod Trid. non negat per contritionem fieri compẽſationem pro culpa, aut pœna æterna: ſed id tantum negat de ieiunijs, &
b eleemoſynis. [b] D. Thom. 3. p. q. 85. 3. ad 3. ibi Caietan. Sot. d. 14. quæſt. 2.

c ob ſupradictas cauſas, [c] ſed quia iniuria creſcit ex dignitate perſonę cõtra quam fit, atq; ita iniuria Dei habet infinitatem quandã: ſed ſolutio, & ſatisfactio nõ creſcit ex perſona cui offertur, ſed ex dignitate, & gratia offerentis: atque ita ſolus Chriſtus obtulit pro peccato ęqualem ſa-
d tisfactionem. [d] homo vero compẽſat quidẽ, ſed per virtutẽ pœnitẽtiæ, quæ eſt potẽtialis pars. i. imperfecta iuſtitię, ſicut & religio. & vt homo non poteſt cõpenſare Deo pro infinito beneficio incarnationis, & eucharistiæ, collato naturæ humanæ, ſed ſatis eſt proportione quadã gratias agere, & Deũ colere ex religione: ita pro debito offenſę diuinę nõ poteſt ſatisfacere ad æqualitatẽ, ſed proportione quadam per contritionem, ut à Deo ordinatur in cõpenſationem eiuſdem ordinis: & Deus cõtentus eſt, acceptatq; eam imperfectam cõpenſationem, ut ſit diſpoſitio gratiæ, & remiſſionis. ſic non tantum in alijs operibus Dei, ſed in iuſtificatione impij reperitur cum liberali miſericordia, quędã ratio iuſtitiæ imperfectæ, & compenſatio-
e nis. [e] hanc ſententiam oſtendemus eſſe falſam cap. 31.

7 Eſt 2. ſententia aliorũ Doctor.
f qui putant [f] probabilius dici, quod contritio formata, ut ſecundum rationem quandam ſequitur gratiã iuſtificantẽ, ſatisfacit pro offenſa Dei. ſic. n. procedit à perſona grata, & ut eſt meritoria glorię, & per eã iuſtus ſatisfacit pro temporali pœna, & interdum pro tota: ita aiunt imperfecte cõpenſare pro offenſa Dei. ſic enim gratia p actionem cõtritionis expellit effectiue, & formaliter offenſam. i. habitualem voluntatis cõuerſionem ad creaturã, quæ relicta eſt ex peccato. hanc. n. offenſam nõ expellit per modũ meriti de condigno, neque. n. homo meretur remiſſionem offenſę, ſed per modum cõpenſationis iuſtæ ſecũdum quandã ęqualitatẽ, & proportionem, quam habet cõtritio, vt procedit ex gratia, & ex motione Spiritus ſancti ordinantis cõtritionem, ut pro peccato compẽſet. Hæc enim ordinatio, & inſtitutio Dei tribuit operi valorẽ moralẽ (vt opus iuſti meretur augmẽtum gratiæ, & gloriæ, non tamẽ de condigno donum perſeuerãtiæ: quia ad primum ordinatur à Deo, non autem ad ſecũdum,) ut moneta ex inſtitutione, & ſigillo regis accipit valorem moralem; ut cum ea fiat iuſta rerum commutatio.

8 Hæc tamen ſententia vera non eſt. nam iuſtificatio impij hoc ordine cõpletur: vt primo præcedat diſpoſitio per actum fidei, cõtritionis, & dilectionis ex auxilio Dei, per quos actus peccatũ pellitur inchoatiuè: deinde per gratuitam infuſionem gratiæ, & donorũ habitualiũ,
g & per voluntariã receptionem [g] illorum, tollitur priuatio gratiæ, & quidquid in homine habet rationẽ
h peccati. [h] nec oportet, ut gratia ſic recepta rurſus per cõtritionem formatam dicatur expellere peccatũ, aut nouo titulo compenſare pro offenſa, aut pro pœna æterna: ſatis. n. intelligitur expulſum omnino peccatum, & remiſſam pęnã æternam, per hoc quod præuia diſpoſitione cõtritionis homo receptis habitibus
i infuſis iuſtificatur, [i] & vix euadere poteſt hæc ſententia, quin falſo concedat per eã contritionem perfectã ab homine grato mereri remiſſionẽ offenſæ, & pœnæ æternę, ſi nõdum intelligatur remiſſa gratis.

9 Satis ergo eſt, ut contritio quatenus prior eſt quam gratia, dicatur compenſare pro offenſa: ratio enim ſatisfactionis compẽſantis multum differt à ratione meriti, primo meritum ordinatur in bonũ proprium, nec eſt ſi non procedat ab hoĩe grato: ſed ſatisfactio ex iuſtitia ordinatur in bonũ, aut vtilitatem, & honorem eius cui offertur, quamuis fiat abſque bono meo, imo cum damno proprio. nec oportet, vt ea ſolutione remittatur iniuria, & fiat reconcilia-
k tio. [k] ſecundo meritum facit Deũ homini debitorẽ præmij futuri, dũ acceptat: ſed ſatisfactio ſupponit de-
l bitum præteritum culpæ, [l] nec homo obligat Deum creditorem, ſed debitor liberatur à priſtina obligatione iuſtitiæ: ſic ergo Deus homini debitum ſoluenti nõ fit debitor, vt fit homini merenti: 3. aliena ſatisfactio prodeſt mihi de iuſtitia abſque merito meo: ſed nullus homo meretur alteri de iuſtitia apud Deũ 4. Chriſtus applicato nobis merito ſuo præſtat, ut nos de iuſtitia mereamur gloriam: & tamen quãuis per contritionem applicet Chriſtus nobis ſuam ſatisfactionem, non ſatiſfacit homo per contritionem æqualiter pro tota ratione culpæ, nec pro
m tota pœna. [m] Hæc ſententia ſic explicata, & limitata, nihil habet periculi contra ſanam doctrinam: nec tamen ſequenda eſt.

CAPVT XXXI.

Remiſſio culpæ etiam, vt eſt offenſa Dei, fit gratis, & non propter opera iuſtitię ſecundum iuſtam ſatiſfactionem.

§. 2. *Et tamen homo optat ex affectu cõpenſare per contritionem.*

3 *In impio reperitur triplex opus, mortiferum mortuum, & mortificatũ. de quibus ſtatim in ſequentibus.*

MAgis conſentaneum eſt ſcripturis Concilijs, & Patribus dicere, remiſſionem culpæ, etiam ut offenſa Dei eſt, ita gratis fieri, ut nõ
a fiat propter opera iuſtitiæ, [a] ſecundum rationem iuſtæ compenſationis, & ſatisfactionis pro offenſa, aut

quæſtio. 2. 3. ad tertium. *Ledeſm.* 1. p. quæſt. 26. 3. & probat Bellarm. lib. 1. de purgator. cap. 9. princ. Cypria. tract. 2. ad Demetrian. §.
c [c] ſup. §. 3. & quinto.
d [d] Doctor. cum Magiſt. 3. diſtinctio. 20. vbi D. Thom. q. 1. 5. Bonau. quæſt. 3. Richard. q. 4. Paludan. quæſt. 2. Capr. Hiſpal. Palac. q. 2. D. Thom. 3. p. quęſtio. 1. artic. 2. ad ſecundum. vbi Caiet. Suar. Frat. Medin. & quæſtio. 48. artic. 8. Alexand. 3. par. q. 1. memb. 7. quæſt. 17. memb. 3. Altiſiod. lib. 3. tract. 1. cap. 8. Abulenſ. Parad. 1. cap. 41. & quæſt. 27. in prolog. Matthę. quia Chriſtus offerens eſt infinitè gratus patri. colligitur ex ſcriptura, & Patribus contra Scot. Gabr. Almain. Durand. 4. diſtinct. 15. Medin. C. de ſatiſf.
e quæſt. 1. [e] Scotus, Richard. Gabriel. citat infra cap. 31. G. Vega. lib. 13. cap. 26. facit Bellarm. 4. de pœnitentia. cap. primo. *Bañes* cum D. Thom. prima part. quæſtio 21. 4. ad primum. Caiet. tom. 3. de fide, & operibus. capit. 10. Peña, & multi ex ſapien. Dominic. fauet Diuus Thomas. 3. p. quæſtio. 85. articu. 3. & diſtinct. 15 quęſtio. prima, 2. & alij infra, ut Taper. art. 6. Suar. 3. par. quæſtione prima, articulo ſecundo, dubio 4.
f § 8. fin. [f] Richard. diſtinctio. 17. quæſtio. prima, artic. 7. Taper. artic. 6. pag. 237. Caietan. 3. par. quæſtio. 1. articu. 2. quæſtio. 85. artic. 3. Soto, diſtinctio. 14. quæſtio. 2. articu. 5. libro 2. de natura & gratia, cap. 18. quod ſæpe repetit, ſentit Frac. Medin. 3. par. quæſtio. 1. articu. 2. ad quædam argum. Scoti. & quidam Re-
g cent. [g] Trident. ſeſſ. 7. capit. 7. ſic loqui-
h tur. [h] Nam priuatio gratiæ, vel iuſtitiæ debitæ huic homini, ut per actum peccati ſine voluntaria, participat rationem mali moralis, & culpæ D. Thom. 1. 2. quæſt. 76. 2. ad ſecundum, & peccatum originale eſt priuatio iuſtitiæ in eſſentia animæ. 1. 2.
i quæſt. 83. 2. [i] quare D. Thom. 1. 2. quæſtio. 113. art. 6. & 8. ait compleri iuſtificationem in remiſſione, & expulſione peccati, quæ ſit per
k receptionẽ gratię. [k] nam latro ad ſuſpẽdium damnatus, vel qui damnatur ad inferoum, ſoluit pœnam debitam: cui tamen non remittitur offenſa, nec fit recõ-
l ciliatio. [l] quia nemo poteſt anticipata ſolutione ſoluere pro ſua culpa futura: cum tamen in cõtractibus fiat empuo anticipato pre-
m tio. [m] dictum eſt capitu. 14. decenter Deus ſtatoit ne contrito cõmuniter remittator tota pœna, aut per alia ſacramenta quam per baptiſmom, ut explicat Trident. ſeſſio. 14. capit. 2. & 8. vt huius etiam occaſione homo ſæpe ſe exerceat in actibus pœnitentiæ, & pia ſacramentorum ſrequentatione.

CAP. XXXI.

a ROm. 3. [a] iuſtificati gratis per gratiam Tit. 3. non ex operibus iuſtitiæ quæ ſecimus. 2. Timoth. 1. qui nos liberauit non ſecundum opera noſtra. Trident. ſeſſione 6. capit. 7. remitti per gratiam non ex operibus. capit. 8. & clarius capit. 9. remitti gratis ex miſericordia Dei per Chriſtum. Mileuit. can. 3. & id paſſim affirmant Patres, Bellarm. lib. 4. de pœnitentia, cap. 13. ad quintum. capit. 14. colum. 1. & 3. Quare falſo Caietan. 3. par. quęſtio. prima, art. 2. ad ſecundum, & tom. 3. opuſc. de fide, & operib. contra Luther. cap. 10. tenet oppoſitum citans Ezechiel. 18. ſi auerterit ſe impius, & fecerit iudicium, & iuſtitiam, ipſe viuificabit

uiſicabit animã ſuã. vbi pœnitẽtiam vocat iuſtitiam: quaſi ex iuſtitia debeatur
b remiſſio. [b] hæc illatio non eſt neceſſaria, ſed valde probabilis: & quia conſequens eſt erroneũ vt iuſtificatio debeatur: infert Frat Medin. 3. p. quæſtio. 1. artic. 2. & 1. 2. quæſtio. 114 5. oppoſitum eſſe erroneum, in qua cenſura, ut in alijs ille (Baſtes beoc aduertit. 1. p. quæſt. 21. artic. 4.)
c exceſſit cenſor. [c] 1. Timoth 4. repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ Trident. ſeſſ. 6. cap. 16 & can. 32.
d [d] ſic id Pſalm. 33. pro nihilo ſaluos facies illos, exponit Auguſtin. 3. hypognoſt. & ſerm. 15. de verbis Apoſtoli. id eſt, nihil inuenies vnde ſaluet: multa vnde dãnes. de bon. patient. cap. 20. Enchirid. cap. 107. Hieronym. in Eſai. 25. venite emite abſq; argento: dicit, remiſſionem dici emptionem, quia aliquid debemus facere: ſed ſine pretio, quia illa diſpoſitio non meret̃ gratiam. Baſil. Pſalm. 48. Anſelm. lib. 1. cur Deus homo & paſſim Patres.
e [e] Rom. 4. citat. Pſal. 31. Beatus vir cui non imputauit dñs peccatum. & infert quod hic inchoata beatitudo conſiſtit to remiſſione peccati gratis donata. & id probat pertotam fere epiſt. Epheſ. 2. cum eſſemus mortui: gratia
f ſaluati eſtis. [f] Tridem. ſeſſ 6. capit. 7. can. 11. Mileuit cano. 3. Arauſican. D. Thom. 1. 2. q. 113.
g 5. & 8. [g] Recent. cũ D. Thom. 3 p. q. 1. 2. ad 2. Caiet. cum illo. q. 85. 3. ad ſecũdum. d 14 q 1. 1. 5. ad 1. d. 15. q 1. 2. & alij 4. ead. diſtin. 15. Capreol. ad argum. contra 1. concl. Durand. & Almain. q. 1. Scot. q. 1. & diſt. 1. q. 6. diſt. 16 q. 1. alij diſt. 14. Maior. q. 2. dub. vlt. Gabr. q. 1. artic. 1. & 2. Marſil. q. 10. alij 3. diſt. 20. Bonauent. q. 3. ad 2.

pœna æterna. quia ſi præcedit iuſtitia ex parte hominis, videtur probabiliter inferri, ut homini de iuſtitia
b debeatur remiſſio [b] peccati mortalis, ac ſubinde prima gratia iuſtificans, ſine qua non fit remiſſio: liceretque homini veniam offenſæ petenti, allegare rationem propriæ iuſtitiæ pro remiſſione peccati mortalis apud Deũ, ut iuſtis petit dari
c coronã iuſtitiæ pro meritis. [c] 2. meritum, quia habet ex Dei ordinatione, & promiſſione æqualitatẽ quandam valoris cum gloria recepta, facit præmium deberi de iuſtitia: ſed remiſſio offenſæ contra Deum dicitur in ſcriptura fieri gratis, ſeu pro
d nihilo, [d] & gratis nõ imputari pec
e catum: [e] atque ita remiſſio peccati etiam vt offenſa Dei eſt, includitur
f in iuſtificatione, ut effectus, [f] qui gratis fit per gratiam. per hæc non tantum excluditur ratio meriti reſpectu remiſſionis, ſed omnis ratio iuſtitiæ qualis eſſet per modum ſatisfactionis, & iuſtæ compenſationis. 3. vt homo in puris naturalibus per actum contritionis naturalem, & per dilectionem Dei non ſatiſfaceret pro ſuo peccato mortali, ita nec homo nũc cum auxilijs gratiæ ſatisfacit iuſte ad æqualitatem: offenſa enim creſcit creſcente obiecto, & Perſona quæ offenditur: atque ita offenſa Dei habet quandam rationem infiniti, cui finitus homo non ſufficit dare æqualem compen
g ſationem. [g] At ſatisfactionis valor non ita creſcit ex obiecto, aut ex perſona cui offertur: ſed ex dignitate perſonæ offerentis.

2 Homo tamen per actum pœnitentię, & contritionis optat ex affectu compenſare reipſa offenſam quoad poteſt cum teneatur ad æqualitatem ex iuſtitia ſi poſſit: ſed quia pro tota offenſa Dei, quam aduertit habere infinitatem quandam ex dignitate perſonæ læſę, non poteſt reddere iuſtam ſatisfactionem, aut partis aliquotæ: ideo confugit ad miſericordiam, ut ei bene diſpoſito, & faciẽti quod in ſe eſt, (quod Deus, ut prçuiam condirionem exi
h git [h]) Deus remittat gratis offenſam, & pœnam æternam. & quamuis ſciret peccatũ ſibi diſpoſito eſſe remiſſum, poteſt ſępius repetere cõtritionem, aut confeſſionem eiuſdẽ peccati, petens amplius, laua me ab iniquitate mea: quia videt ſe ex proprijs nũquam reddidiſſe ęquale pro offenſa, & debito perſonali iuſtitię: atque ita ſemper ſe agnoſcit ex ſe ipſo debitorem Deo, cui ſatisfacere non ſufficit de iuſtitia. Huic debito dupliciter ſatisfieri poteſt. 1. ſi pœnitentis humanitas vniretur hypoſtaticè Deo. tunc enim ceſſaret excuſatio impotentię. Vt qui ceſſione bonorum infami ſecundum leges facta excuſatur: hic ſi venerit ad pinguiorem fortunam, tenetur creditoribus ſatisfacere in foro cõ
i ſcientiæ. [i] ſecundo ex eo quod per ſacramentum vnitus Chriſto capiti tanquam membrum viuum, participat ab illo ſatisfactionẽ qua Chriſtus de rigore iuſtitiæ compẽſat pro offenſis hominis: atque hoc ſecundo modo tenetur ſuſcipere ſacramentum baptiſmi, uel pœnitentiæ
k ſi poteſt, [k] ſup. cap. 2. vt commode fiat per Chriſtum applicatio ſatisfactionis ad ęqualitatem.

3 De effectibus virtutis pœnitẽtiæ, & contritionis dictum eſt capit. 13. cum de ſacramenti huius effectibus ageretur. ſed addẽdum eſt triplex genus operis eſſe in homine impio: mortiferum, mortuum, & mortificatum: opus mortiferum, ſeu peccatum mortale pœnitentia, ita omnino deſtruit, ut culpa ſemel remiſſa nunquam reuiuiſcat, niſi lato, & improprio modo, per ingratitudinem, aut pœnam relictam, vt ſtatim dicetur cap. 32. item 2. opera bona, quæ impius facit dicuntur mortua, nec vnquam reuiuiſcunt ad meritum gratię, aut glorię, niſi ea quæ dicuntur opera Chriſti, ſupra cap. 16. & habent effectum quẽdam ex opere operato. 3. opera viua, & meritoria glorię quę iuſtus facit ſi peccato mortificentur, & impediatur perſona ab illorũ fructu, reuiuiſcunt per pœnitentiam, ut cap. 33. explicandum eſt.

CAPVT XXXII.

Patres ex Matth. 18. colligunt remiſſa peccata redire per circunſtantiam ingratitudinis, quo ad culpam quandam, & per effectum pœnæ.

§. 4. *Quomodo redeant quoad culpam.*
5 *Innocentia eſt maius donum, & tamen remiſſio peccati dicitur maior gratia.*
6 *Quomodo redeant quo ad pœnam damni.*
8 *Pœna damni quomodo ſit maior in vno.*
9 *Redire 3. quia temporalis pœna fit per accidens æterna. parabolã non eſſe per omnia accommodandam.*
10 *Merita, quia opus ſunt Dei, aptius redeunt quam peccata.*

GRatia per pęnitentię virtutem, & ſacramentum collata non
a confirmat hominẽm, [a] ſed amitti ſolet per ſequens peccatum mortale, per quod Patres ex Matth. 18. colligunt redire debita, id eſt, au
b ferri beneficia, & talenta, [b] quę homo gratis, ſed inutiliter accepit. nam per peccatum ingratitudinis homo apponit impedimentum, ne ſibi proſint infinita Chriſti beneficia, priuaturq́ue peccator infinito bono, id eſt, perſona Spiritus ſancti quæ animam iuſti inhabitat

& queſt. 4. Durand. q. 2. Richardus. q. 4. Alex. 3. p. q. 1. art. 1. cap. ad 2. Med. C. de pęnitentia. tract. 3 q. 1 Vega. lib. 15.
h cap. 4. [h] conditio diſpoſitionis non habet æqualitatem cũ offenſa infinita. qa quamuis pœnitens ex affectu contẽdit offerre contritionẽ, vt de ſe ſatisfactiuã: reipſa tamen nõ ſatisfacit pro mortali offenſa (ſed pro temporali pœna ſupra cap. 19. §. 3.) cõuerſionem vero inordinatam voluntatis expellit contritio per modum diſpoſitionis contrarię, ſed nõ uiatiue tãtum.
i [i] tenetur etiã per ll. ciuil. integre ſoluere, quia poteſt. Nauar. cap. 17. num. 86. Medin. C. de reſtit. tit. de contract. q. 5. Adrian. 4. de reſtit. §. aggredior. dubio 6. Couar. 2. var. cap. 1. nu. 6. Bapiſt. de vſur. commen 4. nume. 64. quamuis quidam dicunt hac ceſſione omnino liberari in foro conſcientiæ. Soto. lib. 4. inſt. q. 7. artic 4 fin. Abb. Rauen. Card. Anani.

CAP. XXXII.

a DE fide [a] probãt paſſim ſcripturæ. Ezech. 18. ſi iuſtus auerterit ſe. Trident. ſeſſ. 6. can. 23. D. Thom. 2. 2. q. 24. art. 11. & 12. & 3. p. q. 89. 4. Bellarm. de bapt. cap. 14. Ledeſ. 1. p. q. 30. art. 4. Soto. d. 16. quæſt. 2. 4. Caſtro verb. gratia
b hær. 2. [b] Mag. d. 22. capit. 2. preſſus difficultate quomodo redeant peccata remiſſa, reliquit inſolutam. malens inquit, edere micas ſub menſa dominorum (.i. Patrum ita ſequentium) quam panem huius certatis porrigere. Videtur tñ dicere quod redeunt quãtum ad impedimentũ quia peccatum ſequens, & priora peccata remiſſa impediunt receptionem gratiæ. & Mag. ſoloit argumenta contra hanc expoſitionem. 1. expoſitio

per gratiam, [c] & per dona ipſius: (ſed longe excellentius vna perſona diuina eſt in alia per circuminſeſsionem, [d] quæ Græcè dicitur pericoreſis) fruſtraq; & ſine fructu facta eſt ſibi remiſsio peccatorũ per gratiam, ſi relapſus incurrat nouam offenſam: [e] fruſtra per ſpecialem Dei gratiã præſeruatus eſt à multis peccatis, [f] in quæ incidiſſet ſicut & alij inciderunt, ſic Matth. 25. otioſum talẽtum, id eſt, magnum beneficiũ [g] fruſtra, & inutiliter receptum. [h] aufertur homini: quod non ex debito, ſed ex gratia Deus contulerat. nec ꝓderit peccatori allegare apud Deum ea beneficia, & quod in nomine Chriſti virtutes multas fecerit, & olim magna ſibi remiſſa fuiſſent peccata, ſi non habet gratiam in præſenti qua ſunt formaliter remiſſa. ſic apud homines beneficium donationis promiſſæ, & manumiſsio ſerui reuocatur ob ingratitudinẽ: quia conſeruatio, & executio huius pendet à gratia etiam in conſeruatione.

2 Quidam Patres in Matt. 18. vbi à ſeruo propter immiſericordiã crudelem erga conſeruũ dominus exigit omne debitum quod ei remiſerat exponunt [i] de quadam reditione peccati per ſequentem ingratitudinem, ſic rex cui ſemel remiſit crimen læſę Maieſtatis humanæ, & Eccleſia ſacrumque officium Inquiſitionis cui condonauit crimen hæreſis ſiue læſę Maieſtatis diuinę, ſi relapſus ſit, quamuis oſtẽdat ſignum emendationis non remittit punitionem. cæterum hęc res difficilis viſa eſt Magiſt. [k] in 4. d. 22. cap. 2. quaſi putet Sanctos dicere quod Deus remiſsionem peccati non ſimpliciter conferat ei quem ſcit relapſurũ, deceſſurumque in peccato, ſed ſub cõditione quadam: quia ex pręſcientia non imputat, & ad tẽpus tegit dum in gratia permanſerit. ſicut dum iudex Eccleſiaſticus abſoluit ab excõmunicatione ad reincidentiam: & homo iuſtus per opera meretur cõſecutionem gloriæ, ſi tamen in gratia deceſſerit, [l] quia conſecutio requirit perſeuerantiam, vt conditionem: & tamen opus iuſtum ſimpliciter meretur gloriam, [m] & iuſto ea merces debetur ſecũdum ſtatum pręſentis iuſtitiæ.

3 Pro huius declaratione oportet diſtinguere in peccato, primum rationem culpę mortalis qua relinquit voluntatem auerſam à Deo. ſecundo ſequitur priuatio, & impedimentum beatitudinis quæ in futurum debebatur huic perſonæ, pro certo tẽpore: quæ priuatio, ſeu pœna damni [n] ex varijs titulis dicitur maior, aut minor. 3. ſi homo ꝓpria perſonę voluntate auerſus eſt, reſpõdet damni poſitiua pœna, id eſt, triſtitia [o] ingens de carentia viſionis beatæ ſibi olim debitæ. [p] 4. pœna ſenſus ex igne, qui torquet ſpiritus, vt inſtrumentum Dei, propter inordinatam conuerſionẽ voluntatis humanę ad creaturam. 5. damnatus ſic priuatus, & deſtitutus omni Dei auxilio permittitur habere voluntatem in malo obſtinatam. & qui fecit ſic mortale, ſemper in illo perſeuerat conſiderans Deum, vt ſibi iratum, & inimicum, & illum ſuperbe odio habet, quaſi inimicum ſibi: habetque vnus voluntatem in eo malo, & odio magis inordinatã quam alter qui minus peccauit.

4 Redire dicitur peccata aliquo modo. 1. quantum ad culpam ratione ingratitudinis ſequentis: quę nõ mutat ſpeciem, ſed eſt circunſtantia grauans, quæ conſequitur generaliter omne peccatũ mortale relapſi. præſertim vero quædam peccata [q] inducunt maiorem rationem ingratitudinis, vt peccata remiſſa dicantur redire. nempe impia immiſericordia, & inuidia fraternę gratiæ, Apoſtaſia fidei, & cõtemptus pœnitentiæ, ſeu dolor de pœnitẽtia facta. non tamẽ redit eadem numero culpa, & auerſio [r] ſemel remiſſa (differunt ex diuerſa ſpecie actuũ qua priuant, & ex tempore loco, &c.) nec vero redire poteſt de potentia Dei: [ſ] quippe qui autor, aut reparator peccati eſſe nõ poteſt, ſed dicitur redire auerſio, quia ſuccedit alia auerſio ſimilis ei [t] quæ condonata fuerat: & reputatur eadem quia in eodem ſubiecto priuat eodẽ bono diuino. 2. dicitur redire ex circunſtãtia ingratitudinis: quia beneficia recepta, & remiſsionem peccatorũ (quæ eſt in ratione gratiæ maius donum quam innocẽtia) [u] fecit ſibi inutilia, & fruſtra collata: & quo quis plura maioraque beneficia receperat, vt maiora merita [x] gratiam, & auxilia, eo magis ex hoc titulo augetur grauitas ingratitudinis, & peccati. [y] ſic enim peccatum hominis

poſitio Chryſoſt. in Matth. 25. nomine talenti intelligi non peccata, ſed beneficia magna: quæ non ex debito, ſed gratis data ſunt, & gratis conſeruãtur: ſic abſcondenti talentum dominus abſtulit. peccator ergo priuatur fructu Incarnationis, meriti, exempli, & corporis Chriſti, quod omnibus offertur in euchariſtia: dum per peccatum ingratus beneficijs, ponit impedimentum ne ſibi proſint: quaſi inutilia ſibi eſſent. [c] [d] D. Tho. 1. p. q. 43. 3. colligitur Rom. 5. per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. vid. ſupra in proœm. de ſacram. cap. 1. § 3. & 6. cit. Bellarmin. lib. 2. de Chriſto. cap. 5. [e] nõ quod remiſsio peccati præteriti ſit effectus pendens à futura gratia in conſeruari, & extinguatur amiſſa gratia: ſed ad eum modũ quo per nouum impedimentũ ſublato lumine, redeunt tenebræ ſimiles prioribus. [f] Aug. 1. de ſpiritu, & anima pręſeruari à peccatis eſſe ſpecialẽ gratiam. [g] Chryſoſt. in Matth. 25. & alij Patres exponſit talentum de magnis beneficijs. cit. B. [h] quomodo id Gala. 3. tãta paſſi eſtis ſine cauſa (id eſt, inutiliter ſine fructu) exponunt ibi, Hieron. Ambroſ. Chryſoſtom. Theophil. Anſelm. ſed clarius Theodor. & Adamus. inf. cap. 33. Y. [i] in Matth. 18. Chryſoſt. Hylar. Theophil. Euthym. & ibi Abulenſ. q. 143. cũ Ambroſ. & Leon. Pap. Aug. hom. 11. de ver. Domini habetur cap. dixit. de pœnitent. diſtin. 4. Auguſt. 1. de bapt. cap. 12. 13. ait inde euidentiſſime colligi peccata remiſſa redire aliquomodo. & lib. 3. de baptiſmo. cap. 13. Iuo. p. 5. decret. c. 21. [k] cit. B. [l] hanc conditionem expreſſit Concil. Conſtant. ſeſſ. 15. art. 3. & 5. Trident. ſeſſ. 6. c. 16. in medio. cano. 20. 26. & clarius. can. 32. vid. cano. 17. & 23. Taper. artic. 8. p. 49. Picus Mirand. apol. 2. [m] D. Thom. 1. 2. quæſt. 114. 7. ad 3. vbi Caietan. Frat. Med. & Recent. quod fatetur Taper. artic 8. [n] pœnam damni conſiſtere in nuda, & totali priuatione beatitudinis: ac ſubinde eſſe æqualem in pueris limbi, & alijs adultis damnatis: tenet Bonauent. diſt. 22. artic. 1. quæſt. 2. Durand. quæſt. 1. Paludan. quæſt. 1. concl. 2. nec id reprobat Capr. quæſt. 1. ad argumenta Durand. Med. tract. 1. de pœnit. q. 8. ad 3.

Mantius dicit probabile. [o] ſed probabilius eſt triſtitiam de carentia viſionis beatę pro peccato actuali pertinere ad pœnam damni, Victor. Led. 1. p. quæſt. 29. 1. dub. 1. Soto. d. 16. quæſt. 1. 1. Viguer. cap. 16. § 4. verſic. 33. Doctor. diſt. 50. vbi Scot. poſt tit. quæſt. 6. §. ad 1. quæſt. ſupplem. quæſt. 2. art. 1. & 2. Maior. quæſt. 1. Almain. diſtin. 22. & in ſuis moral cap. vltim. & citat Diony. Cillercienſ. vide Abulen. Matth. 25. quęſtio. 639. 640. 642. & id ſequuntur Recent. [p] quãuis enim Paganus nunquã in ſe habuerit gratiã, habuit tamen in Adã tanquam in capite naturæ: & vere dicitur priuatus gratia, & iure ad gloriam debitam. quare peccato Pagani adulti reſpõdet triſtitia pertinens ad pœnã damni. [q] D. Thom. 3. p. quæſt. 88. 2. & diſtinc. 22. quæſt. 1. vbi Doct. quę ſentẽtia ita eſt certa, vt oppoſitũ ſit temerarium [r] cõmun. Doctor. nec ſemper redit æqualis culpa aut pœna, (vtpote quia poſterios eſt grauius peccatum ea conuerſione: aut quia magis directe auerſio eſt voluntaria, vt odium Dei.) [ſ] Richard. diſtinct. 22. artic. 1. quæſtio. 1. Paludan. quęſtio. 2. Maior. quæſt. 2. Soto. diſtinc. 16. q. 1. 1. Ledeſm. quæſt. 29. ſed falſo addit Soto. quod nec de potentia abſoluta poſſet redire reatus pęnæ. immo poſſet Deus ſub ea conditione remittere pęnam, vt poſito relapſu pœna prior mãdetur executioni. [t] Sic dicitur manere idem locus formaliter, & idem fluuius: quãuis enim ſuperficies, & partes paulatim mutãtur, ſed ſuccedunt ſimiles. [u] D. Tho. 2. 2. quęſtione 106. & 1. 2. quęſt. 113. 9. [x] quia hic habet potẽtiam proximam, & ius gloriæ de ſe magis efficax. vt ſi filius Regis priuetur iure ſuccedendi in regnum, eſt in eo maior pœna: quam ſi cognatus remotior priuaretur D. Thom. 1. 2. quæſtione 87. 4. [y] Gabriel. in ſupplement. diſtinc. 50. quæſtio. ſecunda, articulo primo, & ſecundo, & diſtinctio. 44. quæſtio. 3. articulo 1. notab. 2. Maior. diſtinctione 50. quæſtio. ſecunda. Scot. ibi poſt titulum quæſtionis 6. §. ad primam quæſtionem ſubtiliter loquitur. quia hic cadit à maiori gratia debita ineſſe, vel à maiori rectitudine debita: atque ita dignus dicitur priuari maiori

baptizati, & iuſti, grauius eſt propter beneficia recepta, maioremq; notitiam, & facilitatem vincendi peccatum, quàm ſimile peccatum homi-
z nis infidelis, [z] & cui merces magis debetur ſi careat illa, eſt grauius
a damnum. [a]

5 Innocẽtia qua quis ſemper ſpeciali Dei cura, & auxilio præſeruatus eſt ab omni mortali, eſt donum optabilius, diuturnius, & ſecũdum quantitatem beneficij maius, quam remiſſio peccati mortalis, in quod permiſſus eſt labi, ac relabi: conceditur que perſonis magis dilectis, &
b dignioribus. [b] quare ex hoc titulo primum peccatum Adæ, vel hominis iuſti, quo prodigit gratiam, dona, & innocentiam, eſt grauius quàm ſecundum peccatum eiuſdem, aut alterius peccatoris: quia iuſtus non tantum peccat in Deum benefactorem, & præſeruatorẽ, ſed in ſeipſum, cum priuet ſe vita gratiæ, & propinquo actualique iure ad gloriam. ſimpliciter tamen peccator cui remiſſa ſunt multa, tenetur magis ad gratitudinem Deo exhibendam quàm
c innocens: [c] cum ea impij iuſtifica-
d tio ſit ſummum opus Dei. [d] vt maior gratia eſt donare extraneo qui me offendit centum aureos, quam
e parenti, aut fratri indigenti [e] mille. & impius dum iuſtificatur recipit duplex beneficium, nempe ius ad gloriam commune ſibi cum innocente, & inſuper remiſſionem culpæ qua indignus erat, vtpote contrarius Deo, & beneficijs eius, quid quid tamen addit circumſtantia ingratitudinis de relapſu non videtur tam notabilis grauitas ineſſe moris, vt ſit neceſſario explicanda in con-
f feſſione: [f] nam & ingratitudo eius qui primum peccat poſt innocentiã eſt alijs titulis fere æqualis, & con-
g tra infinita [g] quædam communia beneficia à Deo recepta.

h 6 Peccatum remiſſum quidam [h] confidenter ſic explicant redire ſequenti peccato, quantum ad effectũ pœnæ damni: vt remiſſa per contritionem culpa, non remittatur pœna damni, niſi ſub ea conditione, ſi nõ negligat ſuo tempore recipere ſacramentum abſolutionis: at huic negligenti atque ita decedẽti non eſſe remiſſam pœnam æternam damni, vt qui cũ poſſet non adimpleuerit conditionem requiſitam. id vero explicant ex ſimili de Patribus limbi, quibus aiunt remiſſa culpa mãſiſſe reatum pœnæ de ſe æternę ſub ea conditione, niſi Chriſtus facta redemptione veniret ad liberandum illos.
i quæ ſententia valde falſa eſt. [i] remiſſio enim pœnæ æternę cum culpa fit ſimpliciter homini cõtrito, & abſque conditione pendente in futurum: ſed cum onere, & obligatione ſuo tempore negligat recipere abſolutionem, cuius votum includit contritio. dicitur vero redire pœna dãni: quia ex ſequenti peccato mortali, ſubiectum ita priuatur eodem bono diuino, quod in futurum ſperabat, ut prius priuabatur: manebitque obſtinatus in odio Dei. reatus vero pœnæ qui præſens fuit, redire dicitur ſed minus propriè, & eo modo quo de auerſione dictum eſt, ob circunſtantiam ingratitudinis. triſtitia enim de ea priuatione beatitudinis quæ pertinet ad complemẽtum pœnæ damni, non augebitur, quaſi redeat peccatũ omnino remiſſum, niſi quantum ſequens ingratitudo grauat peccatum.

7 Quod pęna damni ſit maior nõ attẽditur principaliter ſecũdum merita prima, & dignitatẽ maioris gra-
k næ, ex qua cecidit: [k] ſed quò peccata in quibus decedit ſunt plura, & grauiora, eò cõpleta pœna damni, id eſt, triſtitia de priuatione beatitudinis, eſt grauior, vt omnes Doctores affirmãt. vt priuatio vitæ, ſeu mors, quæ videtur æqualis in omnibus, dicitur pęna grauior in viro nobili, & delicato, quãdo infertur cũ infamia, & varijs tormentis ob grauiora crimina, puta Sodomiæ, proditionis, & hæreſis: ſic enim reus plus dolet de morte ſibi inferenda. item plura, & grauiora peccata priuãt maiori recti-
l tudine debita ineſſe [l] actibus propter quos homo dãnatur: & ita priuatio beatitudinis in hoc dr̃ maior, & pluribus titulis, cauſatque maiorem triſtitiã in voluntate: & ſeruatur ordo iuſtitiæ, quo Deus grauius peccantẽ, & priuatũ maiori rectitudine debita, cui reſpõdet pœna dãni, punit grauiori pęna dãni, & ſenſus. ex ingratitudine vero ſumitur augmentum grauitatis ſecundũ quid.

8 Tandem peccatum ſemel con-
m tritione, & abſolutione [m] remiſſum dicitur redire, quãdo manet reatus, & obligatio ad pœnam tẽporalem: quia ſi reincidens ſic decedat, ea pœ-
n na ſenſus ſit per accidens æterna. [n] quaſi ſub ea conditione mutata fuerit in temporalem, ſi iuſtus illam plene ſolueret: atque ita redit pœna
o æterna ſenſus [o] debita homini ingrato, rõne culpæ quæ priori venia fuerat facta tẽporalis. ita varijs modis dicitur redire debitum pro beneficio, uel pro culpa remiſſa: atque ita intelliguntur Sancti dum explicant locum Matth. 18. Nec oportet, ut
p parabola per omnia accõmodetur, [p] ſed ſatis eſt, vt ſeruiat principali fini, nempe quod hominis, qui debitum proximo non remittit, nec miſeretur indigẽtis, Deus nõ miſerebitur nec parcet: ſed exiget vniuerſum debitum vſque ad vltimum quadrantem, quod contraxit ſequenti peccato vir ingratus beneficio Dei.

9 At merita quæ per ſequẽs mortale mortificantur, durãte ſtatu peccati, & vi ſunt opera hoĩs, remoto per pœnitẽtiam obice reuiuiſcunt, quia ſunt opus Dei ex auxilio: ſicut & ſacramẽtum baptiſmi receptum cum obice, ſemper de ſe acceptũ eſt

gloria, & plane ſupplem. & Scot. non ſentiũt redire idem numero peccatum: ſed peccatũ ſequẽs, & pœnam illius grauari ex circunſtãtia
z ingratitudinis. [z] D. Thom. 1. 2. q. 73. ar. 10. Caſtro verb. peccatum hæ. 8. capit. homo Chriſtianus. 40. diſt. Matth. 10. tolerabilius erit Io. 19. maius peccatũ habet. ſic peccatum religioſi ex circunſtantia perſonæ grauatur cæteris paribus Diuus Thom. cum Iſidor. Augu. epiſt. 137. de quibus Ieremiæ 2. confregiſti iugum. & cap. 11. quid eſt quod dilectus meus, &c.
a [a] Vt quia aquæ magis debetur frigiditas quam terræ, ſi vtraque totaliter priuet frigiditate, grauius dãnum eſt in aqua. ita carere gloria, eſt maior priuatio, & grauior pęna in eo, qui receperat maiora beneficia, & maius ius gloriæ, quã in alio. quamuis in ratione negationis in omnibus damnatis (imo & in homine in puris naturalibus) ſit
b æqualis. [b] vt conceſſum eſt Angelis Beatæ Virgini, & Ioãni Baptiſtæ qua ratione donum innocentiæ præferũt Patres, Cypr. epiſt. 3. Hug. lib. 2. ſacrament. p. 14. D. Tho. 2. 2. q. 106. 2. Scot. diſt. 22. q. 1. artic. 3. Gabriel. q. 1. art. 3. dub. 1. Alma. q. 1. Bonauent. artic. 1. quæſtio. 1. Richard. artic. 2. q. 5. Carth. diſt. 23. quæſt. vlt. Abulenſ. Matth. 18.
c q. 141. [c] D. Thom. 3. p. quæſt. 88. 2. ad 3. & 1. 2. q. 106. 2. Ledeſ. q. 29. 2. Sot.
d d. 16. Recent. [d] D. Tho. 1. 2. q. 113. 9. cum Aug. tract. 72. in Ioan. ſic Rom. 5. commendat caritatem Deus, quoniã cùm adhuc inimici eſſemus. vbi præter quantitatẽ doni, cõmẽdat quod gratis
e datum eſt inimico. [e] Luc. 21. vidua pauper plus dedit quã cæteri diuites: nempe habita ꝓportio-

f ne. [f] D. Thom. 3. p. q. 88. 4. vbi Recent. Mant. Soto maior, & alij. quia id quod addit ſuper ingratitudinem aliorũ beneficiorũ, cenſetur parũ in moralibus: præſertim quia nõ mutat ſpeciem. ſed monent Soto, Led. Vict. cũ Scot. d. 22. confitẽdam circunſtantiã ingratitudinis, qñ poſt recens, & ingens beneficiũ homo relapſus eſt, qa notabiliter gra-
g uat. [g] ſup. §. 1. C. vt de beneficio Incarnationis, & paſſionis Chriſti: & quia iuſtus habet perſonam Spiritus ſancti cũ gratia: & recepit ſacrum eucharitiſtię & quia eſt contra ſummũ benefactorem, qui eum infinita potentia creauit, & infinito merito, & ſatiſfactione ſuæ
h paſſionis redemit. [h] Hug. li. 2. ſacram. p. 14. c. 8. ait cõfidenter pronuntio, qđ ſi homo voluit nec valuit cõfiteri, nec contẽpt⁹, ſed neceſſitas excluſit cõfeſſionẽ, in hoĩe cõtrito ſummus ſacerdos ſupplet quod mortalis homo non potuit. Richard. de Sancto Vict. opuſc de poteſtate ligand & ſolu. c. 14. & ſeq & illos ſequi Med. tract. 1. de confeſſione. q 4. de effectu abſolutionis. f. 92. ſed limitat ad pœnam ſenſus. de quibus dictũ
i eſt ſup. c 2. & 14. [i] errãt. 1. quia innuũt culpã remitti gratis ſine ordine ad paſſionem Chriſti, & claues. 2. quia putãt redire eandem numero pœnam dam-
k ni. [k] nec id ſentit Scot. Gabr. & alij, ſed tñ quod ex hac ĩgratitudine grauatur peccatum, & pęna illius. [l] ſic Scot.
l ſubtiliter. ſupra §.
m 4. Y. [m] at in peccato per baptiſmũ remiſſo, qa condonat tota pœna, nõ redit hoc modo, quẽ ad-
n mittit Medin. [n] D. Thom. 1. 2. q. 87. 5.
o ad 3. [o] D. Tho. ſignificat. 3. p. q. 88. ar. 3.
p Med. ſup. [p] Chryſ. hom. 65. in Matth. 20. Theophyla. in Luc.

Luc. 16. & in Ioan.
16.& præfatione in
Ioanm Orig Matt.
13. Aug. li. 7. Iudic.
q. 30. Martin lib. 7.
q hypot. c. 1 p. 522. q
Trid. ſeſſ. 5. & ſeſſ.
r 14. r quia licet gra
uat hæc ingratitu-
do, & propter ve-
nialia ſequentia pri
uat homo familia-
ritate quadã Dei,
& vberioribus auxi
lijs (quæ dari ſolẽt
iuſtis feruoroſis ſu-
pra c. 15.) ſed ea in-
gratitudo parũ au-
get culpam, & pœ-
ſ nam. ſ D. Tho. 3. p.
q. 88. 2. ad 2. d. 22.
q. 1. 3. Soto. Ledeſ.
& alij ſupra.

CAP. XXXIII.

a IN a quo conue-
niunt omnes Pa-
tres, & Theolog. d.
14. de quibus infra.
& colligũt ex ſacra
ſcriptura. quare Pa
lac. q. 5. concl. 1. di-
b cit de fide. b ſup. c.
c 32. A. c vt ſi peccato
re actus fidei, ſpei,
timoris, attritionis,
& miraculorum, ita
vt mõtes transferat
d 1. Corint. 13. d D.
Tho. 3. p. q. 89. ar. 6.
Led. art. 6. Sot. d. 16.
q. 2. art. 6. d 19. q. 1.
art. 5. Doct. 4. d. 15.
Durand q. 4. alij d.
e 45. e Trid. ſeſſ. 6. c.
16. can. 32. Aug. to.
7. de gratia & liber.
arb. c. 2. 4. 5. 15. 16.
17. de prædeſt. San
ctor. c. 12. de eccleſ.
dogm. c. 32. ſer. 16.
de verbo. Apoſt. in
Pſalm. 142. Cœleſt.
Papa epiſt. ad epiſt.
Gall. c. 8. Conc. Mi-
leuit. c. 3. Arauſi. 2.
cap. 6. & 7. Epheſ. 2.
credidiſtis. Dei. n.
donum eſt. Fr. Med.
1. 2. q. vlt. artic. 4. ad
1. & 3. Taper. art. 7.
f f Doct. omnes d. 14.
D. Tho. 3. p. q. 89. 5.
g Soto. Ledeſ. g quia
ſingula peccata ha-
bent propriam auer
ſionem, & eſt effi-
h cax cauſa pœnæ. h
vt humanitati ratio
ne vnionis cum per
ſona diuina debet
gloria corporis. 2. ra
tione animæ beatę
3. ratione primi me
riti infiniti. 3. par. q.
19. 3. 4. per ſequen-
tia merita fecit no-
uo titulo debitum.
D. Tho. 3. p. q. 34.
i 3. 3. i Matth. 20. vo

Deo. atque ita maiorem vim habet
pœnitentia finalis, vt viuificet meri-
ta mortificata, faciatque efficacia, ut
propter illa detur nouus gradus glo
riæ, quàm impœnitentia finalis, &
ingratitudo propter quam non niſi
ſecundum quid dicuntur peccata
prius remiſſa redire: quia reſpectu
boni Deus eſt autor, & Rom. 11. ſi-
ne pœnitẽtia ſunt dona Dei: ſed re-
ſpectu mali, & peccati Deus nõ eſt
autor, aut ſuſcitator, vt dictũ eſt. §. 4.
& quia pro culpa, & pœna eius ęter
na remiſſa, applicata eſt digna ſolu-
tio ex Chriſti merito, & acceptata
à Deo: ſed pro meritis nihil adhuc
mercedis, & glorię ſolutũ eſt homi-
ni iuſto, qui proinde per pœniten-
tiam iuſtificatus repetit iuſte futurã
mercedem meritorum. Nec per ab-
ſolutionẽ teguntur tantum, aut non
q imputantur peccata: q ſed vere ab-
ſoluũtur per iudicem: nec Deus vt
habetur Naum. 1. iudicat bis in idip
ſum peccatum: nec homo de pecca-
to à quo bene, & directe cũ fructu
abſolutus eſt, tenetur amplius con-
teri, vel confiteri, ad nouam illius re
miſſionem. Per peccatũ veniale ſub
ſequens licet homo fiat aliquo mo-
r do ingratus r beneficijs Dei, non
ſ dicuntur redire ſ peccata prius re-
miſſa quoad culpam, aut vllam ratio
nem pœnæ etiam temporalis.

CAPVT XXXIII.

Viua opera iuſti peccato mortificata reuiuiſcũt omnia per pœnitentiam.

§. 2. *Referuntur tres ſententiæ quo gradus reuiuiſcant, & refutantur.*

SIngulare eſt in virtute, aut ſacra-
mento pœnitentię, conferre non
tantum iuſtitiam, & primam gratiã
impio poſt baptiſmum: ſup. cap. 13.
a ſed ut viuificet opera viua, a quibus
olim iuſtus gloriam promeruerat, ſi
peccato ſint mortificata (vt poſſunt
b mortificari b) opera enim bona quã
c uis ſupernaturalia ſint, & eximia, c
ſi fiant ab homine impio nunquam
d reuiuiſcunt d ad meritum gloriæ,
nec ad ſatisfactionis debitæ ſolutio-
nem: quia mortua dicuntur, ut quę
nunquam ex perſona grata, & cari-
tatis vita prodierint. beatus tamen
dum ea opera à ſe olim facta conſi-
derat, complacere poteſt gaudio ac-
cidentali. opera vero iuſta quæ à per
ſona grata facta ſunt ex directione
caritatis, & auxilio Dei, ſunt dona
e Dei, e & eidem præcipuè tribuen-
da ſunt, ſemperque manent Deo ac
cepta, ſicut baptiſmus informiter re
ceptus manet in conſpectu Dei ac-
ceptus, quatenus eſt opus Chriſti,
vt remoto obice propter eum baptiſ
mum confeiatur gratia. ſic opera iu
ſta quibus meruit gloriam in futu-
ro conferendam, ſi fiat de iuſto im-
pius, dicuntur nõ mortua, ſed ob im

pedimẽtum perſonæ mortificata in
f viatore reparabili: f quia propriam,
& viuificam vim merẽdi recupera-
bunt, ſi impius iuſtificetur. in eo ta-
men qui ad infernum damnatus eſt
non dicuntur mortificata, ſed om-
nino ſibi mortua, quia reparari non
poſſunt.

2 Qua ratione, & gradu ſuſciten
tur opera meritoria per pœnitentiã,
non ſatis conſtat, & variant Doct.
non tam in ſenſu, & ſentẽtia, quam
in modo loquendi. primum, vt qui
commiſit multa peccata habet auer
ſionem à Deo, & reus eſt pœnæ dã-
g ni ex multis titulis: g ita ad honorẽ,
& gloriam Chriſti pertinet, vt glo-
riam ſui corporis, & noſtram ſibi fe
h cerit debitã varijs titulis. h ſimiliter
ad honorem hominis beati ſpectant
multi tituli in ſacris literis, & conc.
Trid. ſeſſ. 6. c. 16. expreſſi, ob quos
gloria ſibi reſpõdet. primum ex ami
citia per gratiam, & caritatem, quia
amicorum bona ſunt cõmunia. &
pręſertim quia anima per gratiã de-
ſponſatur Deo. 2. per adoptionem, fi
lius fit Rom. 8. hæres Dei Patris, &
cohęres Chriſti. 3. dignus operarius
Matth. 20. pro merito proprio facit
i ſibi debitã mercedem glorię, i quam
repromiſit Deus per modũ iuſti cõ-
k tractus. k 4. dum meritũ Chriſti ap
plicatur per ſacramentum participat
homo etiam abſque omni actu libe
ro, vt puer per baptiſmum, iuſtitiam
formalem, & meritum capitis, pro-
pter quæ debetur ſibi gloria de iu-
ſtitia. 5. qui merita multiplicat quã-
l uis remiſsiora ſint, l vel qui digne
ſæpius recipit ſacramentum, multi-
plicat titulum gloriæ ſibi debitæ: &
ijs titulis meretur gloriam etiam eſ-
ſentialem.

3 Glorioſior eſt honor ſaltem cũ
accidentali gaudio, quem beatus ha
bet, quando pluribus titulis conſe-
m quitur gloriam. m quod ſi merita
mortificata non reuiuiſcant ad in-
tegrum gradum, qui prius ſibi re-
ſpondebat, & tamen alijs poſtea me
ritis eundem gradum obtineat. cer-
te beatus eo duplici titulo priorum,
ac poſteriorum meritorum habebit
n maius gaudium accidentale. n at ſa-
ne in ſolo Chriſto multiplicantur ſi
ne incremento varij tituli merito-
rum, ſup. §. 2. quia poſt primum me
ritum infinitum habere non potuit
quo creſceret: & vice maioris præ-
mij, quod ei reſpondere non poteſt,
ſuccedit vt nouo titulo eandem glo
riam ſui corporis, & noſtram pro-
meruerit, ſed homo iuſtus in via
ſemper creſcere, & proficere poteſt
in gratia, & operibus nouæ gloriæ
meritoriis: nec decet potentiam, &
liberalitatem infinitam Dei, vt pro
diuerſis operibus quorum quodli-
bet de iuſtitia promeretur gloriam,
ut quatuor, retribuat tantum qua-
tuor cum accidentali gaudio ex va-
o rijs titulis. o

4 Circa meritum nouæ beatitu-

ca operarios, & red
de illis mercedem.
vbi Chryſoſt. hom.
66. Theoph. & alij
Patres. Ambr. 7. in
Luc. c. 66. Hiero. 2.
contra Iouin. Aug.
de ſancta virg. c. 26.
Greg. 4. moral. cap.
42. Trident. ſeſſ 6.
cap. 16. can. 32. D.
Thom. 1. 2. quęſtio.
vlt. art. 2. Soto. 3. de
natura, & grat. c. 8.
Vega de iuſtific. q.
4. 5. 7. lib. 8. in Trid.
cap. 8. 10. Taper. ar.
9. & 11. Bellarm. 4.
de pœnitentia, c. 8.
fin. Caſtr. verb. ope
ra. hær. 4. meritum.
hær. 1. Hoſius inſt.
cap. 53. Perion. lib.
2. topicæ Theolog.
k k Trident. cap. 16.
quia per promiſſio
nem completur de
bitum iuſtitiæ quo
ad executionem: ſe
cluſa eſt hac Deus
non tam diceretur
debitor homini iu-
ſto: vt ſeruus ſine
pacto cum liberali
domino non mere-
tur præmium apud
illum. quare ſcriptu
ra ſæpe meminit p
miſſionis Epheſ. 1.
& 2. Timoth. 2. ſic
generaliter Heb. 6.
interpoſuit iuſiurã-
dum. Bernard. ſer.
69. 81. in cant. Au-
guſt. ſer. 16. de verb.
apoſt. ſerm. 151. de
tempore. in Pſalm.
83. Fulgent. ad Mo
nim. Anſelm. pro-
ſolog. cap. 20. Baſil.
hom. 28. ſup. Pſal.
Alger. 2 de euchar.
cap. 7. Emiſſe. ho. 3.
ſentit D. Tho. 1. 2.
q. 112. 3 ad 2. Scot.
1. d. 17. quæſt. 2. 1.
Gabriel. 2. diſt. 27.
Marſil. 2. quæſt. 17.
artic. 3. quæſtio. 18.
artic. 4. Bart. in l. 1.
ff. de pactis, dicit
Deus ſua promiſſio
ne obligatur. quem
ſequitur Deci. ca. 1.
de probat. Nauar.
lib. de orat. not. 20.
l num. 46. l Caiet. &
communis cum D.
Thom. 1. 2. q. 114.
8. ad 3. & 2. 2. d. 24.
6. ad 1. contra Ba-
ñes ibi de quo di-
m ctũ eſt ſup. m n D.
n Tho. 3. p. quæſt. 89.
5. ad 3. quo acciden
tali præmio conten
tus eſt Bañes. 2. 2.
q. 24. artic. 6. dub. 2.
o concl. 3. o vt bene
Soto. quęſt. 2. art. 2.
Ledeſm. quæſt. 30.

dinis in homine iuſto ſitnt variæ
ſententiæ. Prima aſſerit non ſolis
actibus caritatis deberi augmētum
gloriæ eſſentialis: ſed actibus alia-
rum virtutum etiam acquiſitarum,
quamuis non procedant ex vi gra-
tiæ, aut ex imperio, & relatione ca-
p ritatis in finem ſupernaturalem. [p]
At ſana doctrina ad meritum requi
rir, ob ſcripturæ, & Patrum con-
tra Pelag. autoritatem, ut iuſtus ex
caritate referat, aut virtualiter retu-
lerit bonum opus morale in finem
q ſupernaturalem. [q] ſecunda ſenten-
tia per extremum de actibus cari-
tatis ſi ſint remiſſiores ipſo habitu,
fatetur mereri vitam æternam, &
r gloriam eſſentialem: [r] ſed falſo ne-
gat mereri in conſecutione augmen
tum beatitudinis eſſentialis inten-
ſ ſiuè. [ſ] Quod ita explicant: actus
remiſſus de ſe meretur augmētum
t gloriæ, [t] ſed non aliter quam, ut
de ſe meretur augmentum gratiæ.
u [u] At vt gratia non dabitur, niſi via-
tor per actum feruentem ſe diſpo-
x ſuerit: [x] ita de gloria eſſentiali (quæ
y reſpondet quantitati gratiæ [y] in qua
homo deceſſit) non reddetur no-
uus, & intenſior gradus ob actus
remiſſos, ſi nunquam feruenti actu
z ſe diſpoſuit. [z] At quia Conc. Tri-
dent. ſeſſio. 6. cap. 16. & can. 32. de-
finit (quamuis propoſitione indefi-
a nita [a]) iuſtum bonis operibus me-
reri augmentum gratiæ, & gloriæ.
nec ad conſecutionem huius requi
rit aliud, quam vt perſeuerans in
gratia deceſſerit: fatentur hi Doct.
iuſtum conſequi ob opera remiſſa,
& maius præmiū formaliter (quod
ob nobiliorem titulum dici poteſt
b maior gloria) [b] & eſſentialem bea-
titudinē quæ ſit re ipſa maior extē-
c ſiuè: [c] quia in verbo videt ſibi con-
ferri glorioſius præmium ob plures
titulos. ſic enim extenſiuè videre
in verbo plura indiuidua ad ſtatum
beati pertinentia, eſt cæteris pari-
d bus maior gloria eſſentialis. [d] Nec
indefinita propoſitio Concil. Tri-
dent. cogit dicit, vt propter cuiuſ-
uis virtutes actus remiſſos detur
e ſemper beatitudo maior intenſiuè. [e]

§ At iuxta planam mentem Beati
f Thom. [f] & Conc. Trident. [g] cui-
g libet actui caritatis etiam remiſ-
ſo reſpondebit homini, ſi in gra-
tia deceſſerit, id quod ſimplici-
ter vocatur maior beatitudo eſſen-
h tialis, nempe intenſiuè. [h] vt enim
merces, & meritum ſibi corre-

p artic. 1. contra Bañes. [p] Soto. 3. de nat. & gratia, cap. 4. Victor. Mant. Peña. Frat. Luiſius de Granada, lib. Guia de peccadores. §. otro effecto. Vega opuſc. de iuſtifir. quæſt. 14. concl. 1. Nauar. cap. inter verb. concl. 5. Corol. 23. num. 83. & addit. de orat. not 6. nu. 14. & citat Maior. 2. d. 40. vbi Gabr. Marſil. 2. quæſt. 17. art. 3. innuit. D. Thom. 1. 2. q. 21. artic. 4. ad vlt. vbi Caietan. irreſolute, qui reſolutionem diſtulit in quęſtio. 110. & inde reiecit in 2. 2. q. 44. vbi tamē oblitus nihil expreſſit, id eſſe probabile ſupponit Fr. Med. 1. 2. q. 109. art 2. ad 7. ſed falſo hæc ſententia tribuitur Caietan Capreol. & D. Thom. olim 2. d. 40. art. 5. & de malo q. 2. art. 5. ad 2. de verit. q. 14. artic. 5. ad vlt dicēti omnem actum bonū iuſti eſſe meritoriū apud Deū: & omnem aliū eſſe demeritorium: nec dari actum indifferentem. At intelligit ſaltem de merito accidētali, & pręmij temporalis. ut peccatum. ex 1. 2. quæſt. 114. 4. ad 2. de pot. q. 6. art. 9. de verit. q. 12. art. 13. & in 1. Corinth. 3. lect. 2. actum virtutis acquiſitæ ſeclusa directione caritatis mereri præmium temporale. Bañes. 2. 2. q. 24. artic. 6. dub. 5. fundam. 2. & relect. de augment. carit. quæſt. 3.
q fol. 152. [q] colligitur ex ſcriptura (quia ratio meriti pendet ex volantate, & ordinatione Dei.) 1. Corinth. 13. ſine caritate nempe cooperante, & mouente, nihil mihi prodeſt. & ideo caritati imperanti tribuit opera omnium virtutum, & cap. 10. omnia in gloriam Dei facite. Galat. 5. in Chriſto Ieſu neque circūciſio aliquid valet: ſed fides quæ per dilectionem operatur. Matth. 10. qui dederit potum aquæ in nomine diſcipuli. cap. 25. quia dediſtis mihi bibere. Marc. 9. qui receperit vnum ex minimis in nomine meo. calicem aquæ in nomine meo. Auguſt. 13. confeſſ. cap. 26. Trident. ſeſſ 6. cap. 16. Chriſtus, vt caput in membra, & vitis in palmites influit, ſine cuius virtute opera Deo grata, & meritoria eſſe non poſſunt. & can. 32. Mileuit. can. 3. Arauſir cano. 9. 20. & 25. Leo epiſt. 82. Cœleſtinus Papa. epiſt. ad Epiſcopos Galliæ. cap. 8 merita noſtra eſſe dona Dei, Auguſt. epiſt. ad Paulin. & Vital. fuit error Pelagij ad ſingulos actus meritorios non eſſe neceſſariam gratiam D. Thom. 1. 2. quæſt. 114. artic. 4. expreſſe, & facit. art. 3. 6. 7. & 10. & 2. 2. quæſt. 2. art 5. quodlib. 5. artic. 2. & in 2. d. 29. artic. 4. ad 2. diſt. 27. q. 1. artic. 3. d. 38. quæſt. 1. artic. 1. ad 4. diſt. 40. art. 5. ad 6. & ad 3. & in 3. diſt. 18. artic. 5. ad 5. actus aliarum virtutum eſſe meritorios ſecundum quod imperantur à caritate. alia loca citat Bergom. concoran. §. 882. expreſſe Capreol. 2. d. 40. ad 1. contra 2. concl Hiſpalenſ. diſt. 41. quæſt. 1. artic. 3. not. 1. & 2. Doctor. 2. diſt. 40. Durand. quæſt. 2. num. 7. & ad primum. Scot. diſt. in. 41. quæſt. vnica, lit. B. C. & quodlib. 13. Bonauent. artic. 3. q 1. Gabr. quæſt. vnica. artic. 3. dub. 1. Richard. artic. 2. q. 1. videtur Carthuſ. quæſt. 1. fin. Gabr. 2. diſt. 29. q. 1. Almain. 3. diſt. 18. quæſt. 1. princ. Marſil. 2. quæſt. 17. Caietan. 1. 2. q 114. 4. vbi Frat. Med. ad 1. & 3. dixit eſſe de fide, & oppoſitum nō eſſe ſanam doctrinam. & q. 109. 9 fin. Caietan. 1. p. quæſt. 63. art. 6. §. circa eandem. Ferrar. 3. contra gent. cap. 110. ad 1. Vega lib. 6. in Trident. cap. 34. ad fin. (licet opuſc. de iuſtific. q 12. & 14. innuit oppoſitum) Viguer. cap. 9. § 3. verſ. 4. H. Cano. Gallo, & alij recent. 10 prælect. Adrian. quodlib.
r 10. art 3. ad 4. [r] Trident. ſeſſ. 6. cap. 10. creſcit bonis operibus in iuſtitia. cap. 16. cano. 26. communis conſenſus Patrum colligit ex ſcript. quare oppoſitum Bañes d. relec. q. 3. ad 1. p. 119. damnat hę
ſ reſeor. [ſ] ſed Bañes. d. relect. p. 118. 129. ait, quod Conc. Trident. nil definit an id augmentum gloriæ quod reſpōdebit operibus remiſſioribus, erit maius intenſiue: ſatis enim eſt maius extenſiue,

inf. C. & citat Frat. Matthiam de Paz relect. de carit. q. 1. citātem Scot. 4. d. 21. quæſt. 1. Marſil. 4. q. 20. quos ſic exponit. idem tandē Bergom. concord. § 881. fin. & ſic exponit D. Tho. 1. 2. quæſt. 114.
t 8. ad 3. ſic eſt extenſio gratiæ habitualis ad nouum titulum meri-
u torum ex pluribus actibus. [t] [u] quia Trident. ſeſſ. 6. cap. 16. can. 32. vtrumque coniungit. & D. Thom. 1. 2. ſup. & 2. 2. q. 24.
x artic. 6. ad 1. [x] Caietan. & Conrad. cū
y D. Thom. 1. 2. ſup. [y] Bañes relec. p. 125. probat quia ex gratia adoptionis debetur hæreditas, & hinc opera habent cōnaturalitatē meriti: non ex ſeipſis, atque ita perfectio vitæ Chriſtianæ cō ſiſtit in gratia, & ca
z ritate. [z] [a] Bañes. 2.
a 2. quæſt. 24. 6. dub. 2. concluſ. 2. & d. relect. par. 131. 134. 140. pōderat quod caute Trid. ſeſſ. 6. can. 32. dicit opera mereri augmētum. ſed non dicit, reddetur augmētum: ſed reddetur cōſecutio gloriæ, ſi tamen in gr̄a deceſſerit. quaſi ad augmentum intenſiuū inſuper requiratur, vt homo per feruentem actū ſe diſpoſuerit. ſic p. 143. merita mortificata non redibunt ad priſtinum gradum, niſi iuſtus in via redeat ad priſtinam diſpo-
b ſitionem gratiæ ex qua fuerunt profecta. [b] hanc nouam ſolutio adiecit Bañes. d. relect p. 138. 159. quod explicuit p. 100. 123. beatitudo nō eſt correlatiuum meriti (nam animæ Chriſti, & pueris baptizatis datur ſine merito proprio) ſed præmiū formaliter, ſeu merces eſt correlatiuū meriti: quare in vno poteſt eſſe maius præmium reſpectiuum quam in alio in quo eſt maior beatitudo gratis data. quo modo ſtipendium æquale quod datur nobili ob res geſtas in bello, aut ob literaturam, dicitur reſpectiue maius, & glorioſius præmium, quam quod datur agricolæ laboranti manibus ſuis. ſic ei qui habet plures meritorum etiam remiſſorum titulos æqualis beatitudo dicitur maius præmium formaliter, & maior gloria: quia gloria eſt clara cum laude notitia, vt aiunt Auguſt. Ambroſ. D. Thom. 1. 2. quæſt. 2. artic. 3. & 2. 2. quæſt. 103. 1. ad 3. At quia hoc incrementum eſt de ſola denominatione, addit de ex-
c tenſiuo. ſup. S. [c] cit. ſup. S. [d] Bañes, & Bergom. §. 881. fin. ſed cō-
d munis Theolog. negat beatitudinem eſſentialem creſcere, aut maius lumen gloriæ requiri, ut videat plura ſingularia eiuſdem ſpeciei, aut plures cogitationes in Verbo: qui per hoc non magis penetrat ea quæ ſunt eminenter in Deo, nec virtutem intenſiuam Dei. alias anima Chriſti quæ videt in verbo infinitas cogitationes quæ erunt per æternitatem (D. Thom. 3. p. quæſt. 10. artic. 3. communis cum Magiſt. 3. diſtinct. 14. vbi Albert. Paludan Capreol. Alexand 3 p. quæſt. 13. Marſil. quæſt. 10. artic. 2. Henric. quodlib. 7. quæſt. 5. Suarez. dub. 26. §. 3.) haberet eſſentialem beatitudinē
e infinitam. [e] Bañes. 2. 2. quæſt. 24. artic. 6. dub. 2. concluſ. 2. & relect. p. 131. Atque ita putat ſe probabiliter loqui: nec ſine præſi-
f dio aliorum Doctor. ſup. lit. S. [f] plane ſentit D. Thom. quamuis non tam clare expreſſerit. 2. 2. quæſt. 24. art. 6. ad 1. & 1. 2. q. 114. artic. 8. ad 3. & in 1. d. 17. quæſt. 2. artic. 3. in 2 diſt. 27. artic. 5. ad ſecundum. Tabu. verb. meritum. §. 62. & fatetur Bergom. §. 881. & Bañes. & Victor. relect. de augment. carit. ſed ij duo negant ſententi. D. Thom. per omnia ſibi placere, Bañes d. relect. pag. 148. & 159. ſed cum D. Thom. concordant fere omnes, vt Scot. 4. diſt. 22. q. vnica. Richard. 2. diſt. 16. aiunt cuilibet actui caritatis reſpondet maior gloria: nō tamen ſemper ſtatim maior gratia, & caritas habitualis, niſi ſe amplius diſponat. ſed Nominal. vt Gabr. & Maior. 1. d. 17. putant quolibet actu ēt remiſſo ſtatim augeri gratiā, & ma
g glorię [g] in locis cit. ſup. R. [h] vt bene probat in textu alias ſi ſaluant
h dicta Conc. & Patrum, cū ſolo incremento extenſiuo gloriæ nō eſt

vnde

vnde probemus actibus intenſioribus reddi maiorem gloriam intenſiue, nam æque loquuntur de actibus caritatis inteoſis, & re-
l miſſis. l & tamen Doct.cit.ſup.lit.S. putant hæc & quæ ſequuntur
k tur ſaluari de maiori beatitudine extéſiua. k quod axioma ſumſit Theolog. 4 diſt.46. ab Auguſt. enchyrid. cap. 112. lib. 21. ciuitat. cap. 24. Chryſoſto. hom. 18. ad popul. Baſil. in Pſal. 114. Bernard. ſerm. 1. de amicitia. quia Pſal. 21. & ſæpe in omni opere Dei eſt iuſtitia admiſcetur miſericordia vltra condignum. D.Thom. 1.p.q.21.4.c. & ad 1. Matth. 5. mérces veſtra copioſa eſt in cœlis. Lucæ 6. menſuram bonam, & ſuperefluentem dabunt. vid. Vega de
l iuſtific.q.5.ad 2. l ſimili ratione Bañes 2.2.q.24.6. dub.2. ad 4. ex 2.ordin. & d.rele.p.154. (citãs D.Thom. de peccatis. art.2. ad 8. vbi nil ad propoſitum dicit.) admittit qđ homo per peccata remiſſiora non meretur nouam pœnã eſſentialẽ: quæ doctrina non deterret homines à peccatis
m ſicut expedit. m Tridem. ca.16.can.32. vid.c.10. & can.24. D.Tho. 1.2.q.114. 8.ad 3. & 2.2.q.24. 6. ad 1. in cita. cap. 27. Z. cõtra Bañes,
n n quia meritũ fundatur in morali valore, & perſona offert ſeipſam in ſuo opere. D.Thom. 3. d.30 art.5.ad 5 in 2.d.29.art.4.quodl. 6.artic.11. de verit. q.12. art.13. fact. 1.par.q.95. 4. & in 1.Cor.3. lect.2. fact. 22 q.182.2. ad 1. & in Tabula B. Thom. verb. meritum. §.81 Capr.4. d.49 q.1.ad argum.

q tamen plane aliud ſignificant, & pro nobis ſunt. q In id Hebr.6. abundate in omni opere bono, ſcientes, quod labor veſter non eſt inanis in Domino: nõ enim iniuſtus eſt Deus, vt obliuiſcatur operis veſtri. quod de operibus mortificatis (quibus ſignificat de iuſtitia deberi præmium, cum viuificantur) exponunt ibi D.Thom. Chryſoſt. Thophy. Anſel. vtraque gloſ. interlin. & ordin. habetur. cap. intermittentes, de pœnitentia d.4. & hinc probat cum Mag.d.22. cõmonis Scholaſt.
r r Trident ſeſſ.6 ca. 16. & citat id Heb.
ſ 6. ſ Trident. ſeſſ 6. cap.16. & cano.32. non requirit, ut in gratia ſemper perſeuerauerit, ſed ut in gratia decedat. ſic enim concurrũt omnia, quæ Deus de lege requirit, vt his operibus reddat iuſtam retributionẽ ex promiſſione: ita enim decet Deum eſſe liberalem circa fragiles homines. & hinc D.Tho. q.89. 5. ait opera mortificata habere ex pœnitentia efficaciam perducẽdi in vitam æternam: quod Patres colligũt ex ſcriptura Ezechiel 18. in quacunque hora ingemuerit. & clarius. cap.33. impietas impij non nocebit ei: gloſſ. in id Ioel.2. reddam vobis annos, quos comedit bruchus, & locuſta. D.Gregor. d.cap. intermittentes. Aug.1. de vera & falſa pœnit.c.14. pium eſt credere. & noſtra fides poſtulat ut cũ gratia Chriſti peccata deleuerit, priora etiã bona in
t muneret t Inquem ſenſum expoſũt id Galat.3. tanta p ſſi eſtis ſine cauſa Hieron. Amb. Theoph.

ſpondent, ita augmento meriti ſimpliciter reddet Deus incrementum præmij eſſentialis: & conſecutio illius eſt corona iuſtitiæ quam, ut ait Apoſtolus reddet mihi Dominus iuſtus iudex. nec ad eam conſecutionem eſt aliud impedimentum, quam opera mortificari peccato: ſecluſo autẽ peccato, & purgata omni pœna cõſequetur iuſtus integrè tantum gradum gloriæ, quantus de iuſtitia reſpõdet omnibus meritis etiã remiſſis, quæ habet in hora mortis. & in quibus perſeuerans deceſſit. Nam ſi ſolum conſequeretur quantum reſpondet vni caritatis actui, quem forte primum habuit intenſiorem, non ſolueret Deus homini, quãtum de iuſtitia meruit per multos, & inſignes actus totius vitæ, quos fecit remiſſiores primo, quod de Deo aſſerere, non caret temeritate, & periculo contra verba planumque
i ſenſum. Conc. Trid. i & cõtra illud Patrum axioma, Deus iuſtos, & illorum omnia merita præmiat vltra
k condignum. k

6 Videtur etiam cõtra bonos mores: eſtque diuertere homines ab exercitatione bonorum operum ab
l ſolute: l quaſi hæc in ipſa executione inutiliter fruſtrentur ſolito præmio gloriæ eſſentialis. id enim homines faceret ſocordes ad frequentãda bona opera, quæ frequenter ſolent eſſe remiſſiora in eo qui habet magnum caritatis habitum. cum tamẽ Deus in ſcripturis ſpe præmij eſſentialis, quod facile poteſt ſemper augere, incitet hoĩes in opera iuſta, ut vnuſquiſque referat prout, & quantum geſſerit in corpore: & Deus occaſiones quærit præmiorũ, cum certus ſit exhauriri nõ poſſe theſauros ipſius, quãtacunque præmia in creaturas dignas diſtribuat: atque ita certum eſt per quodlibet opus caritatis quamuis remiſſius habitu ſit, iuſtũ mereri augmẽtum gratiæ, & gloriæ.
m m alias deterioris eſſet conditionis, qui habens magnam gratiam facit actus caritatis remiſſiores, quã qui haberet paruam gratiam: cum tamẽ maior dignitas perſonæ ex maiori
n gratia augeat valorem meriti. n ſic enim Chriſtus ex dignitate infinita perſonæ gratæ per opus etiam leue meruit infinite.

o 7 Sine temeritate o negari non poteſt omnibus, & ſingulis meritis iuſtorum dum per pœnitentiam reuiuiſcunt, deberi præmij eſſentia-
p lis gradum nouum, p præter eum qui reſpondet quantitati cõtritionis ſecundum ſe conſideratæ, per quam homo reſurgit. quod Patres viden-
q tur colligere ex ſacra ſcriptura, q nec aliud requirunt, ut his meritis reddatur proprium præmium, quam vt
r gratiam recuperauerint, r & in gra-
ſ tia deceſſerint. ſ aliàs fruſtra, & ſine
t cauſa, t tot merita, & paſſiones pro Chriſto fuiſſent, ſi præmio, & proprio fine fruſtrantur? nec ſatisfaciunt qui dicunt gloriam eſſentialẽ reſpondere iuxta proportionem cõtritionis præſentis per quam reſurgit: & ob merita quæ reuiuiſcunt dari eãdem gloriam eſſentialem no-
u uo titulo. u At ex ſcripturis, & Sanctis colligitur dari nouum gradum gloriæ, vt dictum eſt.

x 8 Alij per extremum x putant ſtatim reuiuiſcere eam totam gratiam, & gloriam quæ reſpondet proprijs meritis, perinde ac ſi merita nunquam fuiſſent mortificata, quia remoto per pœnitentiam impedimento prohibente, manent opera ita accepta Deo, vt prius, & præter hoc ratione præſentis contritionis reſpon-
y det nouus gradus gratiæ, & gloriæ. Nec eſſet inconueniens, y vt pœnitenti debeatur ſemper maior gra-
z dus gloriæ quam ante peccatum z debere. ur. hæc tamen ſententia vi-

Scoti contra 2. concluſ. Richard. 4 d.38. art. 6. q. 2. Almain. tract. 2. moral. cap. 1. Cordub. lib. 1. q. 9. Victor. Mantius, Peña. communior Recent. (contra Fr. Med. 12. q. 114. 8. cum Cano. & Suarez.) ſic Chriſtus meruit infinite, quia ex gratia vnionis erat Patri infinite gratus, & Dux ex iuſtitia diſtributiua refert maiora ſpolia belli, quia perſona dignior, quam idem dũ erat miles, licet æque
o decertet. o quia eſt contra omnes Patres etiam dum ſcripturam interpretantur. Soto. diſt. 16. quæſt. 2. artic. 5, imo Ledeſm. q. 30, art. 5. dicit eſſe hæreticum. Bañes. 2.2. quæſt. 24. art. 6 dub. 6. §. deciſio, dicit eſſe errori proximum. & tamen concl. 3. deludit dicẽs,
p non dari nouum gradum gloriæ, ſed eundem nouo titulo. p D. Thom plane. 3 p. quæſt. 89 5. cap. & ad 1. 2. clarius diſt. 14. q. 2. 2. 3 Bonauent. ibi in 2. p. artic. 2. quæſt. 2 Scot. 4. diſtinc. 22. q. vnica. artic. 2. Durand diſtinct. 15. q. 1. & in 3. diſtinct. 31. quæſt. 2 ad 3. Alexand. 4 p. quæſt. 57. m. 6. Paludan. diſt. 14. q. 1. artic. 3. & poſt multa. Capre. & Hiſpal diſt. 14. ad argum. & alij plurimi ſtatim citandi, in quo mirum eſt, quod Bañes. d. art. 6. dub. vlt, concluſ. 3. dicat, non dari augmentum gloriæ ob merita quæ reuiuiſcunt. & conatur pro ſe trahere Caietan. cum D. Thom. d. q. 89. 1. ad 3. & D. Thom 3. d. 31. quæſt. 1. 4. 3. ad 4. citat etiam Palud. Bonauent. Alcaand. d. q. 57. m. 5. ad 7. & Capreol. quem dicit variare. Qui ſeu Athan Theod. Auſel. Sedul. D. Tho. Caiet. Carthuſ. Lyr. gloſ. interlin. Adamus, & alij, & Hier. citat Ezech. 16. reſtituemini ſicut fuiſtis ab initio. & in id Ioel. 2. reddam vobis. Hier. Theod. gloſ. interlin. idem Hier. in id Malach. 3. ſedebit mundans argentũ Aug.
u epiſt. 54. ad Macedon. u Quod tñ contendit Bañes. d. q. 24. art. 6.
x dub. 6. concl. 3. & quoſdã pro ſe citat ſup. lit S fin. x Id probabilius reputat Henr quolib. 5. q. 24 fin. & fere Durand 22. q 1. ſanct ibi Scot. q. vn. art. 2 Ale. in 4. de ſatisfactione. q. 2. ad 1. confirm. primi arg. Conar. e alma mat. 1. p § 4. nu. 10. Cano apud Bañes, & idem tenent Pariſien. Nominales cũ Maior. d. 22. q. 2. Almain. d. 14. q. 1. & tract. 2. moral. c. 14. citans Guillelm. Pariſien 2. p tract. de Sacro pœnit. fol. 34. Gabr. d. 14. q. 3. art. 2. dub. 3. & citat Okam 4. q. 8 & 9. Aureol apud Capreol d. 14. q. 2. art 2. ibi Palac. q. 6. ad fin. poſt 3. concluſ Med. C. de pœnitent. tract 1. q. 8. quæ ſententia præter
y autores, habet bonas congruentias: & ei fauent Patres cit. y Quia quãuis ſit vtilius per accidens, ſi eſſe malũ, & reſurgere (eo quod hinc debetur ei maior gloria quam prius) honeſtius tamen eſt, & optabilius perſeuerare in gratia minori, ſine indigentia pœnitẽtiæ
z vt de dono innocẽtiæ dicunt Patres ſup. D Tho. 2.2. q. 106. z Nec obſtat qđ Maior d. 22. q. 2. hanc propoſit (Deus ſemper vorat hominem in meliori ſtatu, quẽ habuit in hac vita) an fuiſſe dãnatam

detur parum conſona dictis Saocto
a rum, [a] & occaſio ſocordiæ.
b 9 Tertia ſententia [b] id admittit, vt reſtauretur tota gloria quæ meritis proprijs debebatur: quia fundatur in promiſſione Dei, & valore operum, ſi adſit ea conditio, ut homo in gratia decedat: & quia his meritis poſtquam viuificātur, debetur
c gloria ex iuſtitia. [c] ſed gloria quæ eſſet cooferenda gratis abſque merito proprio, ut propter gratiam ex operato datam in ſacramento, ooo
d recuperatur. [d] hæc alij.

CAPVT XXXIIII.

Omnia merita reuiuiſcere, nec tamen ſemper homo recuperat ſtatim priſtinum gradum gratiæ, & §.4.

§.3. *Quæ proportio ſit ſanctis, & rationi magis conſentanea.*

§ *Datur maior gradus gratiæ quam qui reſponderet quantitati præſentis contritionis: ſed tota gratia prima datur gratis.*

CAeterum probabilius videt̃ merita mortificata ſuſcitari, quidē omnia & ſingula per pœnitenoam.
a [a] primum ad nouum quendam gloriæ eſſentialis gradum præter eum qui reſpondet quaotitati præſentis contritionis. 2. non ſemper iuſtum qui actu tepido reſurgit recuperare ſtatim priſtinum gradum ingentis
b gratiæ, & meritorum, [b] à quibus per peccatum cecidit: ac ſubiode nō ſemper reſurgere ad maiorem gradum gloriæ quam eſſet ille prior gradus qui ante peccatum ei debeba-
c tur. [c] 3. ſeruanda eſt quędam æqualitas, aut proportio io ea recuperatione gratię, & meritorum.

2 Hanc proportionem recentiores Theologi varie explicant, primū vt qui ſummo conatu pro quantitate totius auxilij ſibi dati in præſenti conteritur, huic omnia merita, & tota priſtina gratia ſioe vlla diminu
d tione quantitatis reddantur: [d] quia ab eo homine nihil amplius exigi poteſt, vt ſibi remittatur cum culpis etiam ingenobus tota pœna, quam ita facere totum quod in ſe eſt: ac ſubinde omnia merita, & gratia redduntur, quæ in pœnam peccati ablata, aut impedita fuerant.

3 Cæterum illa proportio videtur Sāctis, & rationi magis cōſentanea,
e [e] vt ſi pœnitens à gratia, vt mille cadens reſurgat per tepidam contritionem vt quatuor, perinde ſe habeat, ac ſi ea viuificata merita quæ olim ob gratiam perſonæ erant eximia, nunc profecta eſſent ex hac tantum parua gratia, & caritate præſen
f te, quam tepidus recuperat. [f] idem enim opus ſi fiat à perſona magis
g grata dignum eſt maiori præmio: [g] quia Deus ſecūdum diſtributiuam iuſtitiam magis reſpicit perſonā gra-
h tam, quam operis quantitatem. [h] & tamen ſi ante mortē recuperet gradum antiquæ gratiæ per plura merita, videtur reſtituendus eidem totus gradus antiquæ gratię, & glorię
i meritis viuificatis reſpōdens, [i] quaſi opera ſint profecta à perſona nō minus grata quam prius. Nec tamen ſequitur, vt ſi creſcat in gradom ampliorem eo à quo decidit, detur prioribus meritis maior valor: ſed datur ſecundum fontem, & principiū
k gratiæ à quo prodierunt. [k] 2. recuperat ius ad gloriam quod habuerat ex receptione digna ſacramētorum:

Pariſijs: quia ſignificat eum qui ſemel habuit gratiam, ſemper ſaluari: quod eſt error cont. Trid. ſeſſ. 6 can. 17. Arauſic. can. 25. Caſt. & Medices verb. gratia hær. 2. Aug. apud Torrenſ. lib. 2. conſ. c. 5.
a §. 22. [a] Ledeſ. q. 30. art. 2. dicit oppoſitum eſſe nouam doctrinam, & apud Patres Hiero. & Chryſoſt. inauditam, qui negant reſtitui ſtatim in priſtinum gradum. At ſane. d. ſententia Henr. & Scot. & aliorū Doctorum non eſt improbabilis. quod autem Hieron. c. quicunque. de pœnitē tia. d. 3. negat reſtitui: loquitur quantum ad dignitatem exterioꝛē eccleſiaſticam, vt exponit ēt D. Tho. q. 89. 3. ſimiliter Chryſoſt. in pſal. 50. aſperges me Domine. loquitur de ſpeciali auxilio, & familiaritate: ad quam tepide reſurgens non ſtatim
b admittitur. [b] Scotus. d. 22. q. vnica. art. 2. Palud. d. 14. q. 1. art. 2. Gabr. d. 14. q. 3. ar. 3. dub. 3. Med tract. 1. de pœnit. q. 8. idem ſentit Maior. diſt. 22. q. 2. Almai. q. 1. Durād. q. 1. Palac. d. 14. q. 6. ad fin. poſt 3. concl. & videtur Soto. & Patres ſuper Heb. 6. non eſt iniuſtus Deus. cit. § 4. T. ac ſobinde nulla gloria datur ob opera adulti, niſi propter merita ſaltem viuificata. Nam & prima cōtritio, qua diſpoſitiue iuſtificatus eſt, vt intelligitur formari per gratiam, eſt meritoria
c gloria de iuſtitia. [c] quia Deus nemini negat id quod debetur de iuſtitia, gratia enim perſonæ videtur, vt conditio ſine qua non: qua conditione per pœnitētiam poſita, ſeu remoto
d prohibente, opera habent efficaciam merendi ex iuſtitia. [d] Soto, & quidam Recent. tribuunt hanc ſniam Scoto. ſi gratiam, & eius augmentum amittat, ſibi imputet qui eam receperat: at gloriā meritis ehdentem nūnquam recepit: quare remoto prohibente reddetur ſoo tēpore, ſicut gratia quæ debetur ratione baptiſmi, aut abſolutionis receptæ cum obice, viuificatur ſuo tempore, remoto obice per pniam: non tamen ſi effectus ſemel datus, fuit amiſſus.

CAPVT XXXIIII.

a AVtores [a] ita obſcure, aut varie loquūtur, vt facile in hanc, aut illam ſententiam trahantur. ſed conueniunt oēs in hoc, quod omnia merita reuiuiſcunt (nec enim minor eſt ratio de vno quam de alio, vt remoto prohibente maneant opera viua in acceptatione Dei.) D. Tho. q. 89. 2. Caiet. ar. 5. ad 3. Soto. d. 16. q. 2. 2. Led. q. 30. ar. & 5. Petr. Soto de pœnit. lect. 6. Capr. Hiſpal. d. 14. q. 2. Palud. q. 1. art. 2. Palac. q. 5. Viguer. c. 16 §. 4. ſed explicantur iuxta ſequē
b tem modum. [b] Caiet. cum D. Tho. art. 2. & 5. ad 3. d. 14. q. 2. 2. 3. Palud. q. 1. Capr. & Hiſpal. q. 2. Soto art. 2. Led. art. 2. Petrus Soto lect. 6. (quamuis dubius referat in Dei ſciam) Viguer. Fr. Mathias relect. de reuiuiſcentia operum, anno 1517. videtur Bonau. d. 14. artic. vlt. q. 2. Alex. 3. p. q. 57. memb. 3. & fatetur Baſtes 2. 2. q. 24. ar. 6. dub. 6. concl. 2. Led. art. 2. ait, eſſe doctrinā Patrum, vt Hiero.
c c. quicunque. de pœnit. Chryſoſt. hom. 2. in Pſal. 50. aſperges me. [c]
d contra. citat. c. 33. §. 5. A. [d] Sic Soto explicat, & Led. ar. 2. quæ fuit ſententia Victorię, quæ viſa eſt noua idem Mant. Gueuar. & quidā Recent. addit Soto. ſi auxilium me tn̄ mouet ad attritionem (quia non recordor de obiecto contritionis) tunc qui cum ſacro haberet ſummam pro quantitate auxilij attritionem, faciens totum quod in ſe eſt, hic recuperat integre omnem gradū, à quo cecidit. quod Mantios dixit probabile. Si tn̄ cum tepida contritione (q̄ eſt melior diſpoſitio quam optima attritio) reſurgat, ēt cum ſacro, non videt̃ recuperare omnem gradum, quia ſic tepide contritus nō fecit ſtrennè totum quod in ſe eſt: quem animū, & conatum magis reſpicit Deus quam valorem operum. declaratur, ſi cōtritio ſumma quā hic homo nunc pro quantitate auxilij habere poteſt ſit intēſa, vt 8. homo qui tam intenſam habet, recuperat integre omnem gradum ēt eximiū à quo cecidit. ſi autem ſit intēſa, vt quatuor, recuperat medietatem gradus priſtini: atque ita ſeruata proportione. Hanc tn̄ ſententiam late impugnat Baſtes: q̄a non datur ſumma cōtritio, quin homo faciēs q̄ in ſe eſt, & potēs a Deo poſſet habere nunc intenſiorem. & non eſt facile creditu quod ob iſtū vnum actū, ſtatim reddat̃ gradus, vt mille à quo cecidit. atque ita non placuit Salmāticę alijs doctis, vt Ioan. Ægid. moderatori Cathed.
e Theolog. veſper. qui non erant ordinis Dominicani. [e] [f] in quo ſen
f ſu plane intelligendus eſt D. Tho. dum negat opera reuiuiſcere ad totam gloriam, vt prius q. 89. 2. ad 2. ibi Caiet. & in 3. d. 31. q. 1. 4. 3. ad 4. Fr. Mathias ſup. Capr. d. 14. q. 2. ad argumenta Scot. contra ſecundam Hiſpal. vt̃ Bonau. d. 14. art. vlt. q. 1. Durand. q. 1. nu. 7. & d. 22. q. 1. & 2. & in 3. d. 31. quæſt. 2. ad 3. Scot. d. 22. q. vnic. art. 2. Almain. q. 1. art. 1. Petrus Sot. lect. 6. Rich. d. 14. art. 8. q. 2. & in 3. d. 31. art. 1. q. 2. Hug. lib. 2. p. 14. c. 4. Henr. quodl. 5. q. 24. Ocam 4. q. 9. dub. 6. Nam ideo hi autores negant recuperari totum gradū priſtinum gloriæ: quia hic non reſurgit in eadem quātitate gratię (quamuis non tam expreſſe declarent prædictā cauſam) ex eo q̄d merita viuificata reputātur procedere ex hac minori gratia in qua
g homo reſurgit. [g] [h] ſup. c. 33. §. 6. P. v. g. actus eleemoſynæ, vt 4. ſi
h procedat à gratia, vt ſex, merēt proportione ſeruata gloriā, vt quinque, aut aliq̄d ſimile. at ſi procedit à gr̄a, vt mille (vt Luc. 21. vidua quæ iuxta proportionē dedit totū quod habuit cū magno conatu caritatis) merebitur fortè gloriam, vt 20. atque ita hæc ſnia nihil minuit de quantitate, & valore operis: q̄a eleemoſyna, vt quatuor reuiuiſcit ſemper ad meritum gloriæ ſaltem, vt quatuor, & in hoc conſentiunt, Innoc. & Nominales. ſed tepida cōtritio, & parua gr̄a in qua hō reſurgit, minuit eum valorem operis, qui refundebat̃ in
i opus, ex eo quod proceſſit à perſona magis grata. [i] hoc fatētur So-
k to, Led. & alij ſup. cit. [k] quia vt aqua nō plus aſcendit poſt deſcenſum,

ſum, quam vt æquetur origini fontis à quo manat: ita valor illorum operum non augetur vltra gradũ gratiæ, á quo profecta ſunt. ſic Ioan. 4. gratia comparatur fonti aquæ viuæ ſalientis in vitam

l æternam. [l] Scot. diſtinc. 22. artic 2. vbi Almain. quæſt. 1. Marſil. quæſtio. 11. artic. 1. videtur Durand. & communis ſententia. At Soto, & Ledeſm. 2. artic 2. cum quibuſdam Nominal. putant gratiam, quæ nõ eſt qualitas operatiua, ſtatim augeri, etiam per operaremiſſa, aut viuificata (quia ſic homo ob hæc opera ſit acceptus ad maiorem gloriam ergo eſt magis gratus Deo,) & tamen negant augeri ſtatim caritatem, quæ ſententia eſt cõtra D. Thom. & Caietan. 1. 2. quæſtio. 114. 8. ad tertium, quia iuxta quãtitatem gratiæ ſequitur gradus caritatis tanquam

m propria paſſio. [m] Quod fatẽtur Scotus, Almain. Marſil. & ſignificat Durand. Henric. quod lib. 5. quæſt. 24. ſic ob opera remiſſiora non datur ſtatim augmentum gratiæ & caritatis; ſed ſuo tempore cum diſpoſitus fuerit: D. Thom. dict. artic. 8. aut poſt mortem,

n vt ait Caietan. [n]

o ſupra. § 4. [o] Quia iuxta Doctor. cit. reſurgit priſtina gratia, quantum ad aliquam partem acceptationis ad gloriam eſſentialem. [p]

p Sicut valde contritio quando per contritionem remouetur ob ex ſacramenti recepti, datur ingens gratia ſeruata proportione diſpoſitionis, & ſacramenti ſimul. & tamen tota infunditur gratis ſine merito proprio: quia non eſt maior ratio cur hæc, aut illa pars, detur gratis,

q quam alia. [q] Diuus Thom. 3. par. quæſtio. 89. articulo 2. capit. & ad ſecundum.

r [r] Supra cap. 32. E.

ſ [ſ] D. Thom. q. 89. 3. Soto diſtin. 16. quæſt. 2. 3. Led. quæſt. 30. 3. B Gregor. epiſt. ad Secundinum. cap. ſanctitas. cap. eorumaces. 50. diſt. cap. quæſitum. de ætate, & qualit. ord. Nauar. man. cap. 25. nume. 63.

quia meritum Chriſti ſacramẽto applicatum non eſt minus efficax, quã meritum proprium reſpectu gloriæ debitę, quæ nunquam data fuit.

4 At qui augmentum gratiæ, & caritatis quod per opera priora meruerat, accepit in ratione pręmij, & deinde reſurgit tepida contritione, non videtur ſtatim accipere illud in

l gẽs augmẽtum caritatis, aut gratię [l] à quo cecidit: quia illa merces augmẽti iã ſibi ſoluta fuerat, nec ſolet merces ſemel ſoluta ſi amittatur, iterum reddi ex debito. Sic baptiſmus ſi nũquam propter obicẽ habuit propriũ effectum mercedẽq; regenerationis, remittit remoto per pœnitentiam obice. non item ſi ſemel ea gratiæ, & totius pœnę cõdonatio data fuit per baptiſmum. ſed quia recuperatur totũ ius ad gloriã, ut dictũ eſt, ideo ſuo tẽpore, ac cũ diſpoſitus fuerit, reddetur etiã augmẽtum carita-

m tis, & gratiæ. [m] ſed gloria quã meruit nõ datur ſtatim, ſed ſuo tẽpore.

5 Si quis reſurgat per contritionem vt quatuor, videtur ſtatim conferri ſeruata proportione ſupra di-

n cta, [n] maior quidam gradus gratiæ caritatis, ac virtutũ infuſarum, quã

o qui reſpondet ſoli contritioni: [o] ita tñ vt tota gratia, quia tota eſt prima gratia ſimul infuſa, gratis ex miſeri-

p cordia infundatur, [p] propter diſpoſitionem integratam ex præſente cõtritione, & ex prioribus operibus, non quidem in ratione meriti, ſed remoto prohibente viuificantur in ratione melioris diſpoſitionis: atque ita gratia, & ius glorię non excedit

q præſentem hoĩs diſpoſitionem. [q] in qua re cũ pendeat nõ ex iuſtitia, ſed ex liberali Dei miſericordia, non ſatis cõſtat quid Deus ſtatuerit. Si hic iuſtus proficiat tandẽ ſimul reparabitur in eo prior quantitas gratię, & virtutum etiam in p̃ſenti vita, quæ peccato fuerat mortificata. Ex his conſtat reparationẽ meritorum differre à reditu peccatorum per circũ-

r ſtantiam ingratitudinis, vt dictum [r] eſt. tandem in foro etiam exteriori interdum Eccleſia propter pœnitentiam condignam, priuatum dignitate Eccleſiaſtica, & beneficijs, reſti-

ſ tuit in priſtinum ſtatum, [ſ] ad imitationem diuinæ liberalitatis.

CAPVT XXXV.

De ſubiecto, ſeu de ſuſcipientibus ſacramentum, vel habitum pœnitentiæ. habuit habitum B. Virgo, & Adam.

§. 2. Quales actus haberet ex virtute pœnitentiæ B. Virgo.

CAPVT XXXV.

a b c INfra [a] lib. 2. cap. 4. confeſſio eſt pars neceſſaria. [b] inf. lib. 3. cap. 4. & 14. [c] D. Thom. 3. d. 36. artic. 2. ad quintum. in 4 d. 14 q. 1. 3. 2. add. quæſt. 16. art. 3. & 1. p. quæſt. 95. artic. 3. Ledeſ. 1. p. q. 18. 3. Tabien. verb. pœnitentia. § 4. Victor. & Recent. contra Sotum. diſt. 14. q. 2. artic. 5. & Almain. quia cum Adam in eo ſtatu innocentię non poſſet peccare venialiter, (vt ait D. Tho. 1. 2. quæſt. 89. art. 3.) falſo negant habuiſſe habi-

d tum pœnitentiæ. [d] Caſtro, & Medices de hær. verb. Adã. ex Sapient. 10. & 1. Corinth. 15. vbi eſt mors. Philaſt. & Guid. de hæreſ. Auguſt. de hęr. ca. 25. Euſeb. 4. hiſt. capit. 27. Nicepho. lib. 4. capit. 4. Iren. lib. 1. cap. 31. lib. 3. Epiphan. hær. 46. Martin. 5. hypotyp. c. 1. Pereira libro 7. in Geneſ. vid. ſup. cap.

e 12. F. [e] Paludan. diſtinc. 14. quæſt. 4. concluſ. 2 Ledeſm. 1. p. quæſt. 26. artic. 4. concluſ. prima. Maior, quæſt. Palac. quæſt. 6. Marſil. (Ledeſm. dicit nihil de hoc reperiri apud D. Tho) At Sot. ſup. & Almain. falſo negant, & probant, quia ob intrinſecam gratiæ copiã B. Virgo præſeruabatur ab omni peccato (de quo lib. de confirmat. cap. 13. D. Tho. 3. p. q. 27. art. 4. Vega lib. 14. in Trident. cap. 18. Trid. ſeſ. 6. can. 23.) ſed ratio eſt infir-

f ma. [f] nam vt Chriſtus ab extrinſeco tentatore paſſus eſt tentationes, ita B. Virgo: quæ tamen ab intrinſeco nõ habuit tẽtationem ex fomite ſemper ligato, aut potius ſubla-

g to. [g] quare B. Virgo, non habuit actũ formalem cõtritionis circa ſuos actus.

h [h] Sup. cap. 15. quia de veniali dolet ex dilectione Dei ſuper omne deteſtabile: nempe quod eſt

i malũ pœnæ. [i] quia Luc. 1. reuelatũ eſt ei eſſe gratia plenã. nam cum Apolloniæ ſit reuelata propria gratia, & prædeſtinatio, potiori iure

3 *Peccator de eadẽ culpa poteſt repetere actus contritionis. baptiſmus, eucharistia, confeſſione, & extrema vnctio collata eſt B. Virg. ſed non potuit abſolui.*

4 *Chriſtus non habuit habitũ pœnitentiæ, aut ſpei: nec Angelus, vel anima damnata, Deus per metaphoram dicitur pœnitere.*

5 *Pœnitentia virtus infunditur infantibus, per baptiſmũ Adam ſaluatus eſt. manet in animabus purgatoriũ, & in beatis hæc virtus.*

SAcramentum pœnitentiæ recipi non poteſt niſi ab eo qui poſt baptiſmum fecit peccatum, ſup. c. 9. & voce, aut ſigno illud cõfitetur ſacer-

a dotı [a] habenti iuriſdictionem, eamque non impeditã in pœnitẽtem, &

b in oẽs caſus [b] quos confitetur: de quo dicetur poſtea. & pęnitens debet eſſe moraliter præſens Confeſſario, ut ab illo poſſit abſolui: infra lib. 2. de pœnitentia. cap. 2. § 7. quæ præſentia miniſtri in omnibus ſacramentis requiritur præterquã in matrimonio. Virtus pœnitentię infuſa quæ ſicut & religio proxima eſt virtuti Theologicæ, reſidet in voluntate hominis ſup. cap. 22. & infunditur ſimul cum gratia: quamuis baptizatus non ſit, nec vnquam habuerit

c peccatum: vt Adam [c] etiam in ſtatu innocentiæ, recepit: & poſt peccatum egit verã pęnitentiam, ob quã Sapient. 10. Deus eduxit eum à de-

d licto ſuo. [d] habuit, & intemerata

e Virgo Maria, [e] hunc habitũ habuit: quia cum eſſet in adulta ętate de ſe capax peccati, non erat mutanda lex de virtutum omnium vtilium connexione, propter priuatum priuilegium quod erat in ſtatu innocentiæ, aut in B. Virgine.

2 Potuit tunc Adam, & B. Virgo per actus ex virtute pniæ elicitos re-

f ſiſtere tentationibus oblatis, [f] & habere firmũ propoſitũ vitandi omne peccatũ, vt eſt offenſa Dei: vt per virtutem iuſtitiæ cõfirmatur homo ne quem lędat, & proponit nulli facere iniuriam. ſed cõtritio quæ eſt pręcipuus actus pniæ haberi non poteſt, niſi ab hoĩe viatore qui habet vſum arbitrij vertibilis à malo in bonum,

g & poſt peccatum actuale. [g] qui fecit mortale poteſt ſtatim vtiliter auerti ab eo per contritionem: & contra

h venialia vtiliter habetur contritio. [h] de peccato originali complacere nõ licet, ſed pœnitere opus non eſt: ſup. c. 9. cum pro eo delendo ſufficiat ſupernaturalis conuerſio per dilectionem Dei ſuper omnia: quare B. Virgo quæ certa ſemper fuit de propria

i innocentia [i] nunquam habuit contritionem abſolute, nec etiam ſub

conditione quaſi de ſcrupuloſa conſcientia peccati.

3 Alii homines qui peccatum aliquod, vel ſemel admiſerunt, poſſunt repetere actus contritionis, [k] quamuis ſibi ex reuelatione cōſtaret peccatum eſſe omnino remiſſum: ſicut Petrus Apoſt. & Dauid poſt veniã rigabant faciem lachrymis. quod ſi quis nullum vnquam peccatum haberet, & tamẽ ſcrupulo peccati mortalis angeretur, deberet conteri ſaltem ſub conditione, & hic baptizatus teneretur confiteri id peccatum de quo probabiliter dubitat, quia in dubiis certior pars eſt tenenda ſup. cap. 9. & 15. nec tamen reciperet effectum ſacramẽti, ſi re vera nullum peccatum actuale fecit poſt baptiſmum. [l] baptiſmus tamen quamuis ordinetur contra peccatum, & extrema vnctio contra reliquias contractas ſaltem ex peccato originali, quæ in adulto cauſant debilitatẽ reſiſtendi tentationibus, & cooperandi auxiliis, potuit vtiliter conferri B. Virgini ſup. de confirmat. cap. 13. quæ immunis fuit ab omni peccato originali, & actuali: quia contraxit debilitatem, & mortem ex debito, & ex cauſa contrahendi peccatum: ſicut per ſacramentum confirmationis, & euchariſtię accepit incrementum, & robur gratiæ quo fortius dimicaret contra hoſtes. ſed nũquam confeſſa eſt Ioanni Euangeliſtæ peccatum vllum etiam ex humilitate, & confuſione, ut quidam fingunt: cum vtrique conſtaret perpetua virginis innocentia.

4 Quidam vt beatiſſima animam Chriſti, oneratam potius oſtendant quam ornatam, tribuunt ei habitus etiam virtutum quarundam voluntatis, & intellectus: quos ſapienter B. Thom. negat quaſi minus decentes. 1. aiunt habuiſſe habitum Pœnitentiæ per ſe infuſum, [m] quem ut ſuſpicionem vitent, negant differre ab habitu religionis: de quo dictum eſt cap. 19. §. 2. Chriſtum tamen habuiſſe actus proprie elicitos à pœnitentia. deinde eodem loco, coniungunt habitum ſpei infuſæ in Chriſto: [n] quia gloriam ſui corporis ſperauit per meritorium medium difficile paſſionis ſuæ. 3. vere habitum fidei non admittit: permittit tamen in voluntate Chriſti habitum (quem dicit ſemper comitari fidem [o]) qui pbet piam affectionem ad credenda myſteria. 4. Virtutes morales quæ humana induſtria acquiri ſolent circa obiectũ naturali rationi proportionatũ (quas B. Thom. quaſi ocioſas non expreſſit fuiſſe in Chriſto [p]) aiunt Chriſto fuiſſe per accidens infuſas, [q] vt in Adam fuerunt, nec auctas vllis actibus heroicis fuiſſe temperantiam, aut prudentiam hãc acquiſibilem: eo quod Chriſtus rẽperabat feruorem, ne prodiret in actum vllum habitibus illis intenſiorem. 5. B. Thom. ſæpè expreſſit, [r] ex Patrum doctrina, [ſ] Chriſtum ſcientias humanas acquiſiuiſſe experimẽtis, & naturali excellentis ingenii diſcurſu, [t] ſimul cum refluentia ex ſcientia infuſa: [u] quia decuit per omnia fratribus aſſimilari in modo ſciendi, & ſcientias acquirendi, ne alioqui intellectus agens quaſi ocioſus ceſſaret à connaturali officio abſtrahendi ſpecies vniuerſales: & ne ſenſus interni ſine cauſa impedirentur ne acquirerent ſpecies ex immutatione ſenſuum exteriorum. Sed aiunt hanc ſententiam defendi non poſſe, [x] ne Chriſtus inferior eſſet Adamo, qui ne priuaretur debito ornatu, habuit ſcientias per accidens infuſas: [y] & Patres negant Chriſtum profeciſſe in ſcientia diuina, aut humana. [z] At ſana doctrina illa eſt, quæ Chriſto tribuit, aut negat eos habitus, & actus, quos Patres conſiderate, & prudentiſſime tribuendos, [a] aut negandos aſſerunt.

5 Chriſtus etiam dum viator erat

k iure id dicendum eſt de B. Virgine. [k] quia homo nõ poteſt de ſuo ſatisfacere Deo pro peccato mortali recognoſcit ſe ſemper debitorem, & poteſt repetere actus contritionis. [l] quia ſcrupulus non eſt materia capax abſolutionis, qñ ſine culpa eſt. [m] Tho. de Argent. 4. d. 14. q. vn. art. 1. ad fin. pro actibus cõditionatis, ſi peccaſſẽ, pœniteret me. Marſil. 4. q. 10. ad 6. ſi. ſed falſo Xuar. 3 p q. 7. ar. 4. dub. 19. §. 1. citat D. Tho. 3. d. 13. q. 1. a. ad 1. & Alex. 3. p. q. 12. m. 3. art. 1. At Marſil. cũ Dur. putat pñiam non differre à iuſtitia commutat. [n] Quidam cõtra D Th. Caiet. & oẽs Recent. 3. p. q. 7. ar. 4. & ſæpe & antiq. Doct. 3. d. 26. Capr. Hiſpalenſ. & Mag. Carthuſ. q. 1. col. 5. Palac. q. 2. fin. Alex. ſup. nec ſpes manet in aliis beatis D. Th. 2. 2. q. 18. 2. ad 1. & 1. 2. q. 67. art. 4. vbi Conrad. Bañes, & Fr. Med. Victor. Mant. vterque Soto, & Peña. Rom. 8. quod videt quis, qd ſperat? & iuſ. quod non videmus, ſperamus. Auguſt. 1. doctr. c. 43. recedente fide, & ſpe, caritas nunquã recedit. enchir. c. 5. Quare ut in patria non manet in ſubiecto tota ratio formalis pro habitu fidei (quia idem mediũ diuinę reuelationis cõſtat clare beatis) ita nec ratio ſpei, vt autẽ ſperemus aliia beatitudinẽ non ſeruit ſpes, ſed caritas. D. Tho. 2. 2. q. 18. 2. ad 1. & 4. At Gerſon, vt in beatis dicit manere ſpẽ, ita tũ Durand. 3. d. 31. q. 4. Palu. q. 2. Guillel. de Rubion. 3. d. 24. q. 1. aſſerit manere habitum fidei. cont. D. Tho. 1. 2. q. 67. art. 3. & Patres D. Th. 3. p. q. 7. ar 3. & Doct. 3. d. 3. Albert. Bonau. Scot. Rich. Carthuſ. dicit oppoſitum eſſe improbabile. Capr. dicit eſſe contra ſcripturam. qa aliàs per fidem ſimul eſſet beatus, & viator. 2. Cor. 5. quamdiu &c. peregrinamur à Dño: per fidem. n. ambulamus. Aug. 14 Trin. c. 2. & colligit ex 1. Cor. 13. cũ ven. quod perfectum eſt, euacuabitur. vbi Hiero. Chryſ. Theoph. Theod. Bed. Primaſ. Mag. & Bruno, glo. interlin. Lyr. D. Tho. Caiet. Greg. ho. in Ioan. 20. quia vidiſti me Thoma. Aug. ſup. At Dur. ſent. dicunt non improbabilẽ in 1. Cor. 13. glo. ord. & Oecum. idemque Maior. d. 31. q. 1. Gabr. q. vn. Palac. q. vn. p. 375. Bacho. 3. d. 24. q. 1. d. 25. q. 1. Herui. quodl. 2. q. 10. artic. 3. At ſane non vr̃ probabile, ſed temerarium quod contra tot Patres ſcripturam explicãtes aſſeritur, aliàs ſimili oppoſitione non obſtãte maneret fides infuſa in hæretico, quod ſolus Dur. 3. d. 23. q. 9. affirmat. ſed periculoſe: & autor quidam in procœm. Dur. ait illũ retractaſſe: & oppoſitũ bene ſignificat. 2. d. 28. q. 1. art. 7. in 4. d. 13. q. 5. oẽs Recent. cũ Caiet. & D. Th. 2. 2. q. 5. art. 3. Bañes, & Arag. Albert. 2. d. 7. cõis. 3. d. 23. Gabriel. q. 2. dub. 2. Palac. q. 9. Capr. & Hiſpal. d. 24. Guid. de hæreſ. c. 9. Almain. tract. 2. moral. c. 3. Gerſ. tract. de cõio. ſub vtraque ſpecie Sonnius lib. 2. de fid. & iuſtificat.

o c. 2. Simanc. de cath. inſt. c. 28 nu. 5. [o] Henr. Gand. quodlib. & quidam noui, ſed cont. commun. Recent. & colligitur ex D. Tho 1. 2. q. 62. 3. & 2. 2. q. 4. art. 2. 10 ſolo intellectu inhæret fides. art. 6. eſt vna virtus. & ſpeciali rationi qñ voluntas eſt perfecta per habitum caritatis, quæ ſpeciali ratione dr̃ forma fidei. ar. 3. tunc fides eſt virtus, & dr̃ iuſtificare. quãuis aũt eſſet habitus pro iſta pia affectione, ſed naturaliter repugnat Chriſto, ſicut & fides. [p] D. Tho. 3. p. q. 7. qa Chriſtus nõ egebat freno paſſionum: & actus illarũ virtutũ ſemper retulit in finem ſuper naturalem. ſ. per infuſas morales, quãuis ſentit iſtas acquiſitas morales manere in beatis. 1. 2. q. 65. 2. & clarius. q. 67. 1. quantum ad formale, & ſm̃ diuerſos actus. cõs cum Mag. 3. diſ. 33. Gabr. q. 1. ar. 3. dub. 3. Scot. q. vn. Bona. q. 6. & Aug. 4. Trin. c. 9. Palac. q. vnica. Alex. 4. p. q. 98. m. 3. ar. 3. §. 1. ad 3. oẽs Recẽt. nec id negat Rich. art. 1. q. 6. qđ autẽ D. Tho. d. 33. q. 1. art 4. vr̃ negare. loquit̃ quantum ad materiale, vt etiam in 1. 2. Ioan. Arbor. lib. 19. Theoſoph. c. 12. Sixt. lib. 5. biblioth. c. 170. 171. lib. 6. c. 136. contra Dur. d. 33. q. 4. negãte de virt. appetitus. [q] Solus Xuar. ar. 4. quia & Adam habuit per accidẽs infuſas. 1. p. q. 94. 3. ad 1. & hinc Xuar. ait etiam acquiſitas ſcias fuiſſe Chriſto per accidẽs infuſas. [r] 3. p. q. 9. ar. 4. q. 12. ar. 3. Caiet. ſr. Med. & multi Thomiſt. Recent. Marſil. 4. q. 10. art. 2. concluſ. 5. Doct. 3. d. 14. Maio. q. 5. Capre. Hiſpal. Palac. q. 2. [ſ] ita id Luc. 2. proficiebat ætate, & ſapientia exponunt D. Tho. 3. q. 12. 2. ad 3. Dam. lib. 3. c. 21. Greg. hom. 11. in euang. Ambr. de Incarnat. c. 7. facit lib. 5. de fid. c. 8. & in Luc. 2. Bed. Cyril. lib. 2. de fid. ad Reginas. c. 3. Bellarm. lib. 4. de Chriſto. c. 5. Theod. epit. diuin. decret. Rich. Vict. lib. 1. de Emmanuel. c. 15. 16. lib. 2. c. 18. Laurent. Iuſtin. de connubio verbi, & aĩæ. c. 10. Sixt. lib. 6. bibliot. c. 141. & itẽ addit D. Tho. cum Amb. & Dam. c. 22. non dr̃ anima Chriſti ſimpliciter profeciſſe in ſcia: quia id ſignificat de ignorante factũ eſſe ſimpliciter ſcientẽ. [t] D. Th. q. 12. ar. 1. addit Caiet. & Recẽt. qđ miniſterio Angelorum pñtatæ ſunt Chriſto fere oẽs res ſenſibiles, & aĩalium ſpecies dũ erat in deſerto: vt D. Th. 1. p q. 96. 1. ad 1. colligit ex ſcriptura Angelos adduxiſſe oia ad Adam, vt noie impoſito ſciret experimento natur̃ã cuiuſque rei. [u] Capr & Hiſp. ſup. [x] Xuar. q. 12. ar. 4. dub. 30. §. 2. col. 1 ſi. [y] Xuar. & citat Bon. 4. d. 14. Rich. ar. 3. q. 1. Scot. Dur. Gabr. Alber. & vr̃ olim D. Th. ar. 3. 3. Palu. q. 2. & qdam Recent. Alex. 3. p q. 13. At hi nõ admittunt in Chřo alias ſcias ſeu ſpecies p ſe infuſas· vt nec alias virtutes morales. [z] Amb. Dam. ſup. Bed. in Dñic. 1. poſt epiph. & in Luc. 2. Theoph. Euthy. Lyr. at illos explicat D. Tho. ar. 2. ad 3. vid. ſup. lit. C. ſi. [a] Vt donum timoris, & actum

b non habuit habitum pœnitentiæ, [b]
quia ab intrinſeco ratione ſuppo-
ſiti, & animę beatæ erat incapax pec
cati: ſicut nec habuit virtutem fidei,
& ſpei infuſę, quæ ſupponit imper-
fectionem ſtatus in habente. 2. An-
gelus bonus in via non habuit ha-
c bitum pœnitentiæ: [c] quia ſi pecca-
ret, vt quidam peccarunt, manebat
pœnitentiæ incapax propter natura
lem immutabilitatem voluntatis,
quam habet poſt plenam delibera-
d tionem, [d] & poſt peccatum: quod
enim homini eſt mors Angelo fuit
e caſus, [e] vt mutari non poſſit à ſtatu
peccati. Dęmones, & animæ dam-
f natæ dolent de peccatis, [f] ſed fru-
ſtra abſque vlla Dei dilectione, aut
ſpe veniæ ad delendum peccatum.
ſed ut peccata ſunt ſibi cauſa crucia
g tus, & his ſubtrahitur fides, [g] &
h ſpes olim infuſa, [h] & pœnitentię:
quia ratione ſtatus eſt eis inutilis.
i Deus autem dicitur pœnitere [i] per
metaphoram, ſicut tangi dolore cor
dis, & iraſci: quia habet ſe ad mo-
dum pœnitentis, & punientis ex
iracundia.

6 Infunditur virtus pœnitentiæ
k infantibus per baptiſmum, [k] vt in
adulta ætate vtentes ea pręſeruen-
tur à peccatis, & doleant de venia-
libus: ac dum veniunt ad vſum ra-
tionis dicant, propono nunquam
peccare mortaliter, & ſi peccaue-
ro, cito reſurgere, quem actum ſi-
militer habere potuit Adam in ſta-
l tu innocentiæ: [l] ſed poſt lapſum ha
buit ex virtute pœnitentiæ veram
contritionem, qua eductus eſt à de-
m licto ſuo, & ſaluatus. [m] manet ha-
bitus, pœnitentiæ non tantum in
n animabus purgatorii, [n] in quibus
o manet etiam fides, & ſpes infuſa: [o]
p ſed in beatis, [p] nec fruſtra ad or-
natum, quia odio habent peccata
q quæ fecerant, ſed abſque dolore, [q]
& propoſito ſatisfaciendi: & con-
gratulantur, & gaudent de remiſ-
tione peccatorum ſibi facta ob pœ-
r nitentiam. [r]

CAPVT XXXVI.

De intentione recipiẽtis hoc ſacramentum.

§. 2. *Si intendat confiteri vni, & tamen audit alius, & abſoluit, valet ſacramentum.*
3 *Intentio ſit diſcreta, id eſt, in bonum finem cum intentione mortalis, non valet. ſed intentio peccati venialis non impedit fructum ſacramenti.*
4 *Qualis intentio ſufficiat.*

POenitentem oportet eſſe, aut
certe aliquando fuiſſe pręſentem
ſacerdoti abſoluenti: ut dicetur lib.
2. de pœnitentia. cap. 2. intentio ex
parte pęnitentis requiritur, vt velit,
a & proponat confiteri, [a] id eſt ſubijce
re ſe clauibus ſacerdotis. ſic ad alius
recepturus alia ſacramẽta habere de
b bet intentionem aliquã formalem [b]
reſpectu baptiſmi, vel ordinis: ſatis
vero eſt virtualis reſpectu extremæ
c vnctionis, [c] & viatici euchariſtię,
d [d] hęc enim miniſtrantur in mortis
articulo, ſi homo Chriſtiane vixit,
quamuis non petierit formaliter.

2 Si pœnitens intendat confiteri
cuidam ſibi noto ſacerdoti, & tamẽ
eo ignorãte adſit alius ſibi ignotus,
e qui illũ audit, & abſoluit: quidam [e]
putãt irritam eſſe abſolutionẽ, quaſi
pœnitens non intenderit ſponte ſe
ſubijcere huic tãquam iudici: & ar-
f bitro: pręſertim circa peccata [f] in quæ
pœnitens ſua electione tribuit Con
feſſario tanquam arbitro iuriſdictio
nem voluntariam. At re vera valet
abſolutio impenſa ab illo, qui habet
iuriſdictionem: quia pœnitẽs licet
priuato errore fallatur, putans hunc
Cõfeſſarium eſſe certum hominem
ſibi notum, vult tamẽ in particulari
abſolui ab iſto, & tenetur pœniten-
tiam ab eo impoſitã implere. Sicut
ex parte miniſtri dum baptizat, ab-
ſoluit, uel ordinat hunc in particula
ri, quem tamen priuato errore dece
ptus putat eſſe aliũ, valent collata ſa-

actum prophetiæ cum quadam obſcuritate in cogitatiua D. Tho.
b 3. q. 7. art. 6. & 8. & omnes Doct. [b] D. Thom. d. 14. q. 1. 3. 3. ad 2. add. q. 4. art. 3. & in 3. d. 13 q. 1. 2. 1. ad 1. & 3. p. q. 84. 7. ad 4. Palud. q. 4. concl. 4. Gabr. q. 1. fin. Palac. q. 2. fin Soto. q. 2. art. 5. ad fi. Led. 1. p. q. 26 art. 4 concl. 3. Xuar. 3. p. q. 1. ar. 2. dub. 4 §. 5. verſ. an vero, fatetur certum eſſe virtutem qua Chriſtus pro nobis ſatiſfecit, non eſſe pœni
c tentiam. [c] D. Tho. d. 14. q. 1. 3. 4. Soto. q. 2. 5. ad fin. Palac. q. 2. fi. Led. q. 26 4. Gregor. Niſſen. in verb. Luc. 6. non veni vocare iuſtos. Tabien. verb. pœniten
d tia §. 5. [d] in Iob 41. Gregor. 34. moral. c. 3. 25. Dam. lib. 2. cap. 3. & 4. & Greg. Niſſen. lib. 1. de homine. cap. 3. dęmon eſt inadeptiuus pœnitentiæ D. Thom. 1. p quæſt. 63. 6. vbi Caiet. & q. 64. 2. & ideo ſcript. nõ fecit mentionem de peccato Angelorũ: q a erat irremediabile. Alexan. 2. p. q. 109. memb. 8. cũ Albin. in Geneſ. 1. de quo miratur Aug. 1. de mirabil. ſcript. ca. 2. At re vera fecit Geneſ. 1. diuiſit lucem
e à tenebris. [e] Dam. lib. 2. cap. 3. Niſſen. Greg. ſup. Iſid. lib. 1. de ſumm. bon. c. 18. Anſelm. de liber. arbit. ad fin. Aug. ſup. lib. de vera, & falſa pœnitentia. c. 5. colligitur. 2. Petr. 2. ſi Deus Angelis peccant. Caſtr. verb. infernus. hær. 3. Soto d. 50. art. 4. concl. 4. & art. 5. Doct. cum Mag. 2. d. 7. Albert. Richard. Carth. q. 1. Capreol. Ferrar. 4. cõtra gent. cap 95. Henric. quodlib. 8.
f q. 11. Alex. [f] Sapient. 2. pœnitentiã agẽtes, & pręangu ſtia ſpiritus gementes, D. Thom. d. 17. quæſt. 2. 4. 3. & q. 3. 4. 1. ad ſecundum, add. quæſt. 16. 3. Soto diſt. 17. fin. Ledeſm. 2. p.
g quæſt. 18. [g] D. Tho. 2. 2. q. 5. art. 2. vbi Bañes, & omnes Recent. aiunt oppoſitum eſſe periculoſum, & proximum errori. idem D. Thom. 1. 2. quæſt. 67. artic. 3. communis in 2. diſt. 7. vbi Albert. at quia dęmones Iacob. 2. credunt, & contremiſcunt: & inuiti (quia conuicti ſunt miraculis) habent materialiter actum de obiecto fidei, quo credunt Chriſtum eſſe Deum (quod ſibi ignotum erat dum Chriſtus egit mortalem vitam) ideo Duran. 3. d. 23. quæſt. 9. artic. 2. & Alexand. 2. p. q. 118. memb. 3. artic. 1. aiunt in dęmonibus manere fidem. & Auguſt. de fide & operib. cap. 16. lib. 15. Trin.
h cap. 18. ſed loquuntur de fide acquiſita, non de infuſa. [h] D. Tho. 2. 2. quæſt. 18 artic. 2. nec ſpes eſt in Beatis. & addit. 3. p. q. 7. art. 4.
i nec fuiſſe in Chriſto, ſup. N. contra Xuar. [i] Geneſ. 6. pœnitet me feciſſe hominem: vbi Eucher. & alij Patres. Ierem. cap. 18. D. Thom. ad Rom. 11. ſine pœnitentia ſunt dona Dei. & 1. p. q. 19. 7 ad 1. & 3. p. quæſtio. 49. 5. ad 2. lib. 1. contra gent. cap. 91. Auguſt. 15. Ciuit. cap. 25. Greg. 20. moral. cap. 24 Martin lib. 2. hypot. cap 4.
k col. 3. lib. 9. reg. 3. probat ex Patribus. [k] Trident. ſeſſ. 6. capit. 7. & can. 11. & iam eſſet error denegare: quia infantes nõ habent actus ſupernaturales, & liberos, per quos iuſtificentur, ſicut adulti: Paludan. d. 14. q. 4. Richard. artic. 3. quæſt. 2. D. Thom. add. quæſt. 16. artic. 1. Ledeſm. q. 18. 1. Soto. diſt. 14. quæſt. 2. 5. ad fin. vbi falſo
l dicit D. Thom. ſentire oppoſitum. [l] quia Adam habuit habitum pęnitentiæ ſup. §. 1.
m [m] Sapient. 10. hæc ſapientia primũ hominem creauit, & eduxit eum ex delicto ſuo. & idem credendum eſt de Eua, quæ vt ſocia delicti, ita fuit ſocia pœnitentiæ Caſtro, & Medices verbo. Adam Irẹn. lib. 1. capit. 31. & lib. 5. cap. 34. Philaſt. D. Tho. 2. 2. q. 163. 3. Guido. Prateol. in Tatiano. Augu. de hæreſ. capit. 25. & epiſt. 99. ad Euod. habetur capit. ſicut primi. c. hi duo. de pœnitentia. diſt. 1. dicit, conſentit tota fere eccleſia. item Ambr. 2. de pœnitentia. c. 11. Chryſoſtom. hom. 7. ad popul. Epiphan. lib. 1. to. 3. hær. vlt. lib. 3. in expoſit. fid. Euſeb. 4. hiſtor. ca. 29. idem dicunt etiam de Eua. Anſel. lib. cur Deus homo. Niceph. lib. 4. hiſt. cap. 11. Mart. lib. 5.
n hypot. cap. 5. [n] D. Thom. d. 17. q. 2. 4. 3. quęſt. 3. 4. 1. ad 2. Sot. d. 17. fin. ſed negat D. Thom. habere contritionẽ: quia non habet cum animo, & ſpe ſatisfaciẽdi Deo per talem actum, ſed ſatis patitur, ut dicit Soto. diſt. 19. quæſt. 3. ar-
o tic. 3. [o] D. Thom. 2. 2. quæſt. 18. ar. 3.
p [p] D. Tho. add. q. 4. art. 3. q 16. artic. 2. Paludan. d. 14. q. 4. Richard. art. 3. q. 2. Soto. quęſt. 2. art. 5. Palac. q. 2. & communis Recẽt. item Soto. d. 17. fin. & generaliter D. Thom. d. 14. q. 1. 3. 3. & quæſt. 4. ad quartum, quod autem omnes virtutes morales remaneant in animabus beatis ad ornatum, & actus ſecundarios, probat D. Thom. 1. 2. quæſtio. 67. artic. 1. & timor filialis. 2. 2. quæſt. 19. artic. 11. vbi Bañes: de quo
q Caietan. cum D. Thom. 3. p. quæſt. 7. art. 6. [q] D. Thom. 3. p. q. 84. artic. 8. add. quæſt. 4. artic 3. quæſt. 16. artic. 2. Ledeſm. quæſt. 18. in 2. p. Soto. diſt. 17 q. 2. 6. fin. Victor. §. 123. Caietan. opuſc. de contritione, tract. 4. q. 1. Richard.] alud. ſup. Scot. Nauar. cap. 1. nu. 5.
r prælud. 10. num. 1. [r] D. Thom. Richard. & alij ex cit.

CAPVT XXXVI.

a VT [a] [b] ante baptiſmum, D. Thom. 3. p. quæſtio. 68. 7. ſupra de
b ſacrament. cap. 22. [c] [d] ſup. lib. de confirmat. cap. 13. & lib. de
c euchariſt. cap. 54. [e] Richard. d. 21. art. 4. q. 3. ibi Paludan. quæſt. 3.
d artic. 1. & late Adrian. de confeſſ. dub. penult. §. eſt hic dub. lit. X. [f]
e vt in venialia, aut in ea peccata mortalia à quibus directe aliàs fuit
f abſolutus: vel dum Epiſcopus, aut Pontifex electione ſua tribuit iuriſdictio-

cramenta: vt lib. de ſacram. cap. 9. & 19. dictum eſt.

g 3 Intentio debet eſſe diſcreta, g id eſt, quæ confeſsionem ordinet in proprium ipſius finem. peculiare tamen eſt in hoc ſacramento, vt ſi confeſsionem dirigat in finem mortalis (vt ad ſeducendum Epiſcopum cui
h hypocrita h confitetur, intendens ſibi indigno conferri beneficium)
i non valet abſolutio: i quamuis ſimul fateatur ipſum peccatum hypochryſis, aut ſcandali actiui, quia in eadem confeſsione perſeuerat poſt illā fictio peccati actualis, quam nō confitetur, nec de illa habet dolorē, & propoſitum emendæ. Si finis ſit peccatū veniale, ut vanæ gloriæ motiuum, & cauſa ſine qua non eſſet ſuſcepturus ſacramentum, quidam
k putant k irritam eſſe abſolutionem:
l Sed falſo l Difficile eſt in praxi diſtinguere certa regula, quando motiuum, ſeu cauſa impulſiua non ex-
m cludat finem vltimū boni operis. m communiter tamen etiam in dubio præſumitur non excludere (præſer-
n tim extra tempus præcepti. n) quia ſi expreſſe non excludat proprium finem ſacramenti, manet ſufficiens intentio recta circa ſubſtantiam, ut ſecluſo reſpectu prauæ intentionis velit recipere ſacramētum, & partes eius neceſſarias, adhibet enim diligētiam præmeditandi, vt integre confiteatur omnia cum dolore, quam nō adhiberet niſi intenderet ſine impedimento recipere verum ſacramentum. differt vero finis principalis à motiuo, ſeu fine proximo per quem non intēdit homo excludere finem per ſe, & principalem operis.

5 Si quis recogitet peccata animo confitendi, hic habet cōfuſam actua-
o lem intentionem accuſandi ſe, o & ſubijciendi clauibus iudicis: ac ſubinde recipiendi ſacramentum: nec requiritur alia formalis intentio ſic enim qui ex virtute pœnitentiæ habet contritionem de offenſa Dei, ſa-
p tis includit votum ſacramenti: p ſi quis aduertens confiteatur dimidiatè, & inconuritè, ſed abſque intentione recipiendi abſolutionem, vt meretrix quæ ſic confitetur in Quadrageſima, vitabit quidem pœ-
q nas, q vt excommunicationem quę ſolet ferri ab Epiſcopis: nec eſt ſacrilegus dum ita confitetur: nō tamen implet præceptum Chriſti, aut Ec-
r cleſiæ r de confeſſione annua. Si quis tempore præcepti confitetur
ſ propter ſolam vanam gloriam, ſ aut
t pœnas inferni, t vel ne notetur per excommunicationem Epiſcopi, ita ut expreſſa intentione excludat finem præcepti, dicens quod aliàs nō eſſet confeſsionem facturus, hic nō
u videtur implere præceptum: u quia præceptum confeſsionis, vel communionis, & alia præcepta includere debēt ſaltem virtualiter finem
x ſuum proximum, x ex quo ſumitur ratio formalis, & ſubſtantia obligationis. ſic ſub præcepto dilectio-
y nis cadit modus pręcepti, y qui eſt finis proximus, & obiectum illius. hic tamen, qui ob prędictam cauſam mouetur ad impletionem pręcepti, non cenſetur excludere proprium finem pręcepti, niſi expreſſa
z intentione id declaret. z Hactenus de prima parte materiæ, quæ contritio: & de virtute pœnitentiæ. Sequitur de ſecunda parte quæ eſt confeſsio.

g iuriſdictionem ſuo Confeſſario. g inf. lib. 5. de pœnitentia. cap. 3. Caietan. verb. confeſſio, & alij dum explicant condition. vt ſit di-
h ſcreta. h ſup. cap. 59. §. 1. vel ſi pœnitens intenderet fraudulenter
i inducere Confeſſarium ad peccatū mortale. i Nauar. c. 21. nu. 40. Soto. d. 18. q. 3. art. 3. Sylu conf. 1. §. 8. Ang. confeſſ. 1. §. 4. vanaglo-ria. §. 1. Arm. cōfeſ-
k ſio. §. 4. k Syl. Ang. Arm. ſup. imo addit Ang. verb. vanagloria, ſemper eſſe peccatū mortale. ſi quis opus per ſe inſtitutū in Dei gloriā, vt ſacrū, dirigat in vanā gloriā: & Abul. in Matth. 6. q. 3. & 55. idē de concione miſſa, & oratione.
l ſed falſo. l Nauar. cap. 23. nu. 13 §. 4. c. inter verb. cō. 1. 5. num. 83. aliàs 33. citans alios, & de cōfeſſione propter vanam gloriam. c. 21. nu. 40. lib. de orat. not. 22. nu. 12. Sylu. vanaglor. §. 3. & addit. ad Angel. verb. vanaglor. limitat illum ſi ponat finem vltimū in ambitione: ſicut qui cū vxore ſua habet actum de ſe licitum, ſed excludit proprium finem naturæ, intendens impedire prolem, peccat morta-
m liter. m Couarr. 1. variar. c. 20. nu. 5. & c. Alm. 1. p. §. 5. reg. peccatū. 2. p. princ. nu. 4. Segur. fol. 76. Tiraq. tract. ceſſante cauſa Iaſ. in l. 5. nu. 18 ff. de cōdict. cauſa data. Nauar. c. 21. num. 40. c. 23. num. 13. Soto inf. Cordub. lib. 1. q. 2. opio. 3. punct. 1. & 2.
n Recent. n vt qui ludit principaliter propter lucrum. Nauar. c. 19. nu. 6. Canonicus domi recitans, qui diebus indulgentiæ non vadit ad publicas horas, niſi dum ſoluitur pingue ſtipendium, Soto. lib. 9. iuſt. q. 6. art. 2. Cordub. lib. 1. q. 25. vel qui ſine præcepto ieiunat, audit miſſam, aut dat eleemoſynam propter vanam gloriam. ſed qui mutuat principali intentione propter lucrum, vel ſeruit Epiſcopo gratis principaliter, vt ſibi minus digno det beneficium, videtur pactum implicitum, & vſura, aut ſimonia mentalis, Nauar. c. 17. nu. 209 c. 25. nu. 113. 124. fin. quia obligat præceptum iuſtitiæ, vt ſine pacto vllo detur mutuum, aut beneficium. Sic qui tempore præcepti audit miſſam, aut confitetur propter vanam gloriam, ut cauſam finalem, non implet præceptum: quod obligat, vt impleatur ceſſante omni alio fine extrinſeco: & perinde eſt ac ſi excludat, & dicat ſi non eſſet vana gloria hæc, non audirem miſſam. vid. Nauar. ca. 11. num. 16. lib. de oratione not. 6. num. 15. & Miſcel. 41. §. 4. Miſcel. 44. num. 88. Couar. ſup. Cord. lib. 1. q. 32. Vega lib. 6. in Trident. cap. 19. Caſtro verb. contritio, &
o timor. o Imo eſt intentio actualis, ſed confuſa, quia non requirit, vt præceſſerit alia formalis intentio: qualem requirit intentio vir-
p tualis. p Trident. ſeſſ. 14. c. 4. niſi quis expreſſe dicat, ſe dolere, ſed excludere votum ſacramenti, aut propoſitū ſatisfactionis, & emen-
q dationis: tunc enim non eſſet vera contritio. q ſup. cap. 4. Nauarr. cap. 10. nu. 4. Hiſpa. nam Latin. refert ad c. 27. nu. 269. vbi oblitus
r eſt. r Soto. d. 18. q. 1. art. 4. bis prope fin. & q. 3. art. 3. ad 2. Nauar. ſup. & in compend. Hiſpan. cap. 10. & 27. Sylueſt. confeſſio. 1. §. 7. Adrian. de confeſſ. q. 5. dub. 4. Ledeſm. 2. p. q. 8. art. 2. dub. 52. Durand. d. 17. q. 14. nu 8. & q. 15. Petrus Soto lit. de confeſſ. lect. 8. fin. Fr. Med. lib. 1. c. 14. §. 41. quia præceptum Eccleſiæ eſt determinatio iuris diuini. quare vt non implet præceptum diuinum, ita nec Eccleſię Cord. caſ. 15. & ſe refert ad lib. 1. q. 2. opin. 3. dict. 4. f. 16. & citat Alex. Rich. Angel. Caiet. Med. Nauar. & Cano. relect. de pœnit.
ſ p. 5. ad 2. & 4. ſ Su-
t pra lit. N. t u Do-
u lere ob pœnas inferni, vel priuationem gratię, & gloriæ, eſt bonum motiuū, & finis proximus: ita tamen, vt expreſſe nō excludat, quod doleat de offenſa Dei, & propter Deū punitorem: atque ita hæc attritio eſt ſufficiens diſpoſitio cū ſacramento. vt ait Trid. ſeſſ. 14. cap. 4. & communis ſententia ſup. c. 26. in qua deficit Soto, & Victor. ibi citati, putātes quòd qui pœniter propter pœnas inferni, nō dolet de offenſa Dei: & monēt, vt potius dicat doleo abſolute de peccatis. quaſi actus vitiēt ſi addat propter pœnas inferni. At reuera non vitiatur, & implet præceptum niſi expreſſe excludat dicens. niſi eſſet infernus, non dolerem, aut non implerem præceptum. nam Conc. Trident. ſeſſ. 6. cap. 11. fin. can. 26. 31. negat peccare, qui operatur ob remunerationem. & diligi poteſt Deus etiam ex motiuo temporalium bonorum: & fiūt proceſſiones Eccleſię propter bona temporalia: vt fatetur D. Tho. 2. 2. quæſt. 57. 3. & 1. 2. quæſt. 109. artic. 3. Bonauent. 3. diſtinc. 37. in 2. parte. Durand. diſtinct. 39. quæſt. 3. Direct. Inquiſitor. 2. part. cap. 9. & 10. Vega lib. 6. in Trident. cap. 26. lib. 11. capit. 8. Taper. artic 4. Soto lib. 1. de natura, & gratia. cap. 19. & lib. ſecundo de iuſt. quæſt. 2. artic. 3. fin. ſimiliter D. Thom. 2. 2. quæſt. 19. artic. 4. ad tertium, ait licitum operari propter timorem pœnæ. In qua re ſcrupuloſe, & male loquitur Adrian. quodlibet 9. quem impugnant Soto, & Vega. nec Nauarr. ſatis explicat. capit. 11. num.
x 16. §. ſexto. x ſic qui tempore pręcepti excludit attentionem miſſæ, aut horarum, non implet præceptum: vel qui reddit debitum
y vxori, excludens proprium finem prolis habendæ. y D. Thom. 1. 2. quæſt. 100. artic. 10. & 2. 2. quæſt. 44. & quæſtio. 184. artic. 3.
z vbi Caietan. z ſup. T.

SVMMAE THEOLOGIAE MORALIS

Tomi Primi,

Doctore HENRICO HENRIQVEZ è Societate IESV Authore, in Academia Salmanticenſi Sacræ Theologiæ profeſſore,

LIBER QVINTVS,

Seu de Pœnitentia Sacramento: Liber Secundus.

Authores de hac materia tractantes.

DOct. cit. lib. præced. in princip. D. Thom. add. quæſt. 6. Led. 2. p. q. 5. Soto. d. 18. DD. cum Magiſt. diſt. 17. 18. 21. Bellarm. lib. 3. de pœnitentia, Summiſt. verb. confeſſio. Nauar. cap. 2. 21. 22. & ſæpe. Altiſſiod. lib. 4. ſum. tit. 6. Alex. 4. p. q. 76. Marſil. q. 12. Palac. diſt. 17. q. 5. can. relect. de pœnitent. p. 5. Petrus Soto tit. de confeſſ. Med. C. de pœnitent. tract. 2. de confeſſ. Adrian. in 4. de confeſſ. Caiet. tom. 1. opuſc. de confeſſ. tract. 5. 7. 18. 21. Viguer. cap. 16. §. 4. verſ. 12. Cathar. lib. 5. contra Caietan. Contra hæret. Taper. art. 5. Hoſius inſti. cap. 47. Horantes in loc. commun. lib. 5. cap. 25. & lib. 7. cap. 8. Lindan. lib. 4. Panopliæ. cap. 65. Caſtro, & Medices verb. abſolutio, confeſſo. Sixtus lib. 5. Biblioth. cap. 175. lib. 6. cap. 218. Canil. tit. de pœnitent. quæſt. 5. & 6. Vuald. to. 2. de ſacram. cap. 135. vſque 141. & cap. 147. vſque 152. Roffenſ. art. 8. & ſequent. Vega. lib. 13. a cap. 27. Pighius controuerſ. 9. & lib. 2. eccleſ. hierarch. cap. 7. & 8. Ekius enchir. cap. 8. & lib. 4. de pœnitentia. cap. 25. contra Eraſm. Coclæus lib. 2. Miſcell. tract. 9. Ayala de tradit. 3. p. conſid. 3. Hieron. Torrenſ. lib. 3. confeſſ. Auguſt. cap. 3. Latom. de confeſ. contra Oecolamp. Ioan. Homeinſter. in loc. communibus Antidid. Colonienſ. Gropperi in inſtitut. Chriſtia. Ioan. Arbor. lib. 3. Theoſoph. cap. 21. Doctores Canoniſtæ in decreto diſtinct. 5. 6. & 7. quas late explicat Nauarr. Alij in cap. omnis. de pœnitent. & remiſſ. Couar. cap. alma mat. 1. p. §. 1. nume. 6.

CAPVT I.

Ex nomine confeſſionis vocari totum ſacramentum.

§. 2. *Non fuit inſtitutum ante Reſurrectionem Chriſti.*

3 *Sed cum Chriſtus poſt Reſurrectionē Ioan. 20. dixit accipite Spiritum ſanctum, &c.*

5 *Ea verba non eſſe intelligenda de ſolo baptiſmo.*

DIctum eſt de prima ex tribus partibus materiæ ſacramenti pœnitentiæ, nempe de actu contritionis, & de virtute. Sequitur ſecunda præcipua pars, quæ dicitur confeſsio: & deinde dicetur de tertia parte, quæ dicitur ſatisfactio: tandem lib. 3. de miniſtro pœnitentiæ. Vox confeſſio [a] ſumitur tum pro confeſsione laudis, & gratiarum actione: [b] tum in propoſito pro manifeſtatione peccati, non ad conſilium tantum, [c] ſed ad conſequendam peccati veniam, quæ eſt actus exterior à virtute pœnitentiæ elicitus. Hæc vt pars huius ſacramenti ſic definitur, [d] confeſsio eſt ſacramentalis peccatorum accuſatio, ad illorum veniam gratis, virtute clauium impetrandam. Ab hac vocatur ſacramentum confeſsionis: [e] quia ſupponit pro confeſsione [f] connotando formam abſolutionis: vt artificiale inſtrumentū, & ſtatua ſupponit pro materia. dicitur Græcè exomologeſis. [g] qua voce vtuntur, & Latini Patrés, Iræn. Tertull. Cypr.

2 Id ſacramentum confeſsionis non fuit inſtitutū ante Chriſti Reſurrectionem, Matth. 8. & Luc. 17. cum Chriſtus leproſis dixit, ite oſtēdite vos ſacerdotibus. [h] Tunc tamē aliquo modo figuratum, & inchoatum eſt. Nec cū Chriſtus Marci 3. & Matth. 10. electione ſua creauit Apoſtolos, [i] cum poteſtate priuatim prædicandi in Iudæa, [k] & doctrinā

CAPVT PRIMVM.

[a] Petrus Soto. lect. 1. Taper. artic. 4. Soto. diſt. 18. art. 1. Hilar. in Pſalm. 65. Horantes. Lindan. & alij recent. ſup. [b] Matth. 11. Confiteor tibi pater. [c] Ioſue 7. confitere quid feceris. Pſal. 31. dixi confitebor. [d] D. Tho. addit. quæſt. 7. 1. & ad vlt. Ledeſm. q. 6. Soto. d. 18. quæſt. 2. artic. 1. Palac. diſt. 17. quæſt. 5. Palud. quæſt. 2. artic. 1. ad primum. Nauarr. cap. 2. nume. 1. vbi carpit Gabriel. diſt. 17. quæſt. 1. qui in definitione confeſſionis explicat proprietates illius: cū ſatis ſit virtute inſinuari. Cicer. 1. offi. omnis quæ de aliqua re ſumitur inſtitutio debet à definitione proficiſci, vt intelligatur id de quo diſputatur. [e] Locus PP. cap. ad abolēdam, de hæret. & communi vſu fidelium Ariſtot. 1. poſter. text. 5. definitio. debet eſſe breuiſſima, & communis animi cōceptio. [f] dictum eſt lib. 1. cap. 10. & 11. Sot. diſtinct. 14. quæſt. 1. artic. primo. Ledeſma. 1. parte, quæſtio. 25. artic. 1. & communis recent. nam forma artificialis eſt accidens. D. Thom. 2. 2. q. 96. 2. ad ſecundum ex Ariſtot. lib 4. & 7. Met. & ideo ſacramentum non ponitur in genere reali ratione formæ, ſed materiæ, vt ait D. Thom. 3. p. quæſt. 66. 4. & diſtinct. 3. artic. 1. 1. ad tertium, nec obſtat quod quæſt. 84. 2. ad tertium, ſignificat pœnitentiā ſupponere pro compoſito ex confeſſione, & abſolutione, (vt homo pro cōpoſito ex materia & forma) quod tenet Durand. d. 24. q. 3. Marſil. q. 10. art. 1. At reuera nomen connotatiuum (vt quod ſignificat rē artificialem) ſupponit pro materia, vt ait Ariſt. 7. Meta. & tamen connotat, & includit formā. quæ in propoſito eſt de eſſentia intrinſeca ſacramēti, ex inſtitutione Chriſti. [g] ſup. lib. de pœn. c. 1. §. 3. G. Bellar. lib. 3. de pœnit. c. 6. [h] Sic Leuit. 13. & 14. leproſi cōpellebātur morbum ſuum prodere ſacerdoti: & illius arbitrio manere extra caſtra. quā legē Chriſtus Mat. 8. & Luc. 17. approbauit, & fuiſſe figuram cōfeſſionis ait Hier. in Matth. 16. Chryſ. li. 3. de ſacerdotio. Theophil. in Io. 8. & tamen lōge excellere ſacerdotē Chriſti, in quē vetus ſacerdotiū tranſlatum eſt: & leproſus à longe clamabat: quæ frequētia lepræ apud Hebr. deſignabat frequentiā peccati, ad cuius curationē requiritur iudiciū ſacerd. ſic id Matt. 8. quod leproſus non erubuit petere remediū, applicat confeſſioni Beaux. to. 2. Harm. f. 411. cū Ambr. 5. in Luc. c. 5. Tert. de pœn. Orig. ho. 5. in diuerſos. [i] Sot. d. 20. q. 2. ar. 2. Led. & commu. contra Armach. lib. 11. in q̄ſtio. Armen. c. 14. & 15. qui temere loquitur cōtra Torrenſ. & cōtra Conc. Trid. ſeſſ. 14. can. 3. de quo ſtatim Tolet. in Io. 20. not. 21. Bellar. lib. 2. de pœn. c. 10. [k] Quia nec

Chriſtus

ſuam miraculis confirmandi: quando & conceſſit facultatem baptizãdi, priuatim, abſque ſolemnitate officij. [l] Nec Matth. 16. cum Petro Apoſtolo non tam dedit, quàm de futuro promiſit [m] poteſtatem ordinis, & clauium. ex quo tamen loco colligitur claues poſtea relictas eſſe Eccleſię: [n] cum Chriſtus in ea promiſſione abſoluta fallere nõ poſſet. Nec cõceditur Apoſtolis nondum ordinatis Matth. 18. quodcũque ligaueritis, vbi tamen non tantũ promiſſa, vt quidam putant, [o] ſed data fuit Eccleſiæ poteſtas excommunicandi. [p] quæ late dicitur clauis pro foro exteriori. [q] qualem nunc etiã habent quidam clerici ſacris nondum initiati. per hanc vero poteſtatem non ſe habent tãtum negatiue, retinendo peccata, ſed poſitiue ligãt cenſuris, [r] pœnitentijs iniunctis, & legibus Canonicis, ex virtute clauium.

3 Chriſtus inſtituit ſacramẽtum pœnitentiæ, præcipuè poſt Reſurrectionem quo ad formã præceptumque ſacerdotibus impoſitum abſoluendi, cũ inſufflauit, & dixit Io. 20. accipite Spiritum ſanctum, quorũ remiſeritis. [s] Ante illud inſigne factum, & dictum, non erat ſacramẽtum pœnitentiæ inſtitutum, niſi ſecundum quandam inchoationem: [t] quia Matt. 3. Chriſtus in principio ſuæ prædicationis deſignauit actus pœnitentis, quos poſtea erat inſtituturus in materiam huius ſacramẽti. & Matth. 16. promiſſa eſt Petro ea poteſtas ſoluendi peccata, ijs verbis, quibus poſtea inſtituturus erat formã abſolutionis: deſignãs à Petro, & ſucceſſoribus eius Pontificibus, & Epiſcopis, conſecrandos eos, qui erant futuri miniſtri huius ſacramenti. ſic in alijs ſacramentis quædam inchoatio præceſſit inſtitutionem baptiſmi, [u] & extremæ vnctionis. [x]

4 In vltima cęna Lucæ 22. dicens hoc facite, [y] initiauit Apoſtolos ſacerdotali charactere, vt poſſent euchariſtiam conſecrare, & offerre in ſacrificiũ. In quo charactere [z] fundatur radicaliter poteſtas abſoluendi, quæ Luc. 22. in cœna non fuit data ante Chriſti paſſionem (vt quidam falſo putant, de quibus ſtatim §. 6.) ſed poſt reſurrectionem Ioan. 20. quod non intelligitur de ſola poteſtate prædicandi: [a] ſed ibi de nouo per extenſionem perfectionemque prioris characteris, data eſt formaliter tota poteſtas abſoluendi. [b] atque ita tunc Chriſtus inſtituit formam, totamque ſubſtantiam ſacramenti pœnitentiæ, [c] dum Apoſtolos conſtituit iudices, [d] quibus alij tenerentur confiteri omnia, & ſingula peccata mortalia, deditque illis claues Petro prius promiſſas, quibus ſua ſententia ligare poſſent, tum priuatiuè, dum cõfeſſum non abſoluunt: [e] tum poſitiuè, per pœnitẽtias à Confeſſario iniunctas in hoc ſacramento: [f] & claues, quibus ſoluerent inſtrumentali virtute, [g] conferendo gratiam reconciliationis, & aperirent regnũ cœlorum. tunc ſimiliter Thomas Apoſt. licet abſens, recepit virtute Chriſti claues: [h] vtpote collatas toti collegio Apoſtolico, & ſingulis illius, cuius Thomas erat pars. Si quis vero neget tunc ei datas, cum propter incredulitatem eſſet indiſpoſitus: certè accepit poſt octo dies. [i] Ioan. 20. quando conuerſus miſit manũ in vulnera Chriſti, qui non ſolum cicatrices, & ſigna vulnerum [k] conſeruare dignatus eſt: ſed foramina ipſa vulnerum aperta. [l]

5 Quidam Patres ea verba Ioan. 20. intelligunt ſimul de remiſſione

Chriſtus tunc vniuerſaliter prædicabat populis Gentilium. Matt. 15. non ſum miſſus. & cap. 10. in viam Gentium ne abieritis. D. Thom. 3 p. q. 42. art. 1. [l] Quia baptizare ſolenniter ex officio, & prædicare ſolenniter, & vniuerſaliter omnibus gentibus pertinet ad offic. epiſc. ſeu ſacerd. quod Apoſt. iam ordinatis cõceſſum eſt, Matth. vlt. docete omnes gentes baptizantes. Marc vlt. prædicate omni creaturæ, baptiz. [m] Bellarm. lib. 1. de Rom. Pont. c. 12. ex Hier. in Matt. 16. & alijs Patribus. [n] Probat Bellarm. & ex eo loco Matth. 16. probat. Aug. hom. 49. ex 50. [o] Turrecr. lib. 2. ſumm. eccleſ. cap. 77. & Bellarm. lib. 1. Rom. Pontiſ. c. 12. [p] Vt in Matt. 18. dic Eccleſię, colligunt Patres poteſtatem excommunicandi Hilar. Hieron. Anſelm. idem Aug. in Ioan. tract. 22. & 49. Caietan. to. 1. tract. 3. cap. 5. ad 2. Ledeſm. 2. p. q. 19. art. 1. p. antep. Vict. de clau §. 2. innuit Sot. d. 18. q. 1. 2. neq; eſt alius locus tam expreſſus, ad id probandũ Ianſen. concord. ca. 72. Bellarm. ſup. & lib. 4. de pœnit. c. 5. 13. & lib. 3. cap. 2. [q] Dicetur inf. lib. 3. de pœnit. cap. 1. [r] Sup. lib. 1. de pęnit. c. 18. Caiet. opuſc. de primatu Petri. cap 5. [s] Ex Ioan. 20. colligunt Patres cit. lib. 1. c. 2. §. 1. D. & alij cit. c. 3. §. 1. E. contra quoſdã ibi cita. lit. I. [t] Propter qđ Trid. ſeſſ. 14. c. 1. dicit, ſacramentũ pœnitentiæ præcipue inſtitutum eſt poſt Reſurrectionẽ. nẽpe quantum ad poteſtatem miniſtri, & obligationem confitendi. cum tamen quantum ad actus confeſſionis, contritionis, & ſatisfactionis, quæ ſunt materia, Chriſtus prius inſinuauerit inchoationem quandã huius ſacramẽti. D. Tho. q. 84. art. 7. Soto. d. 14. q. 1. art. 7. ſic Ioan. 11. Lazarũ à ſepulchro exeuntem iubet ſolui ab Apoſtolis in figuram huius, vt aduertit Greg. hom. 26. in Euang. lib. 22. Moral. cap. 13. Iren. lib. 5. cap. 13. Ambr. lib. 2. de pœnit. c. 7. Aug. tract. 49. in Ioan. & conc. 2. in Pſal. 101. & de verb. Domini ſerm. 8. & 44. hom. 27. ex 50. nec obſtat quod Chryſoſt. & quidam alij id factum ſoluendi vincula Lazari tribuant etiã alijs præterquã Apoſtolis, ſatis eſt Chriſtum id dixiſſe Apoſtolis tanquã miniſtris: ſic Aug. tract. 49. dictum eſſe miniſtris ſoluite eum. Bellarm. 3. de pęnit. c. 3. Ianſen. concord. c. 102. Tolet. in Ioan. 11. not. 14. fi. [u] vt ante baptiſmũ Chriſti præceſſit baptiſmus Ioannis, & antequam plene poſt Reſurrectionem promulgaretur, figura fuit Ioan. 5. probatica piſcina, vt ibi dicunt Chryſoſt. Cyril. Theoph. Euthym. Tertul. lib. de bapt. Ambr. 1. de Spiritu ſancto. c. 7. & aqua Siloe qua Io. 9. cæcus fuit illuminatus ibi Aug. tract. 44. Ambr. epiſt. 75. ad Bellicium. Bellarm. 2. ſacram c. 4. & Io. 19 exiuit ſanguis, & aqua in figuram baptiſmi dicunt ibi. Aug. Bed. Ambr. lib. 10. in Luc. c. 105. Hiero. epiſt. 83. ad Ocean. Cyrill. Catech. 3. Bellarm. ſup. c. 27. [x] Mar. 6. vngebant infirmos Apoſtoli antequam eſſent ſacerdotes. vbi inſinuatum eſt ſacram. dicit Trid. ſeſſ. 14. de vnct. c. 1. dictum eſt lib. de confirm. c. 7. §. 6. Similiter matrimonij contractus dicitur inchoatiue ſactum ante inſtitutionem Chriſti inf. lib. de matrim. c. 1. & confirmatio inſinuatur Matth. 19. dum Chriſtus pueris manus impoſuit. [y] Trid. ſeſſ. 22. cap. 1. can. 2. colligit Luc. 22. vt ex Patribus probant Taper. art. 17. Caniſ. tit. de ſacrif. c. 7. Hoſ. c. 41. 53. Pigh. controu. 5. Sot. d. 13. q. 2. 1. d. 24. q. 1. 4. Ianſen. concord. c. 131. Bellarm. 4. euchar. cap. 16. & 25. ad fi. cum Ioan. à Louanio. Cypr. lib. 2. epiſt. 3. Dam. 4. c. 14. [z] Inf. lib. de ordin. cap. 1. [a] Sup. lit. I. Cyrill. lib. 12. in Ioan. cap. 56. Chryſoſt. lib. 3. de ſacerd. Tolet. in Ioan. 20. [b] Vt ex Patribus in Io. 20. probatum eſt lib. 1. de pœnit. c. 2. & 3. Chryſoſt. lib. 3. de ſacerd. Bellar. lib. 1. de pœnit. c. 10. lib. de ord. c. 3. Ianſen. c. 147. [c] Quod Trident. ſeſſ. 14. c. 1. dicit ſic Ioan. 20. pręcipuè inſtitutum ſupra lit. T. alibi explicat ſine limitatione tunc inſtitutũ ſeſſ. 6. cap. 14. ſeſſio. 14. can. 3. ſeſſ. 23. c. 1. & expreſſe can. 4. conſtat autem poteſtatem hanc abſoluendi eſſe ordinis indelebilis dicit Trid. ſeſ. 23. reform. c. 15. fatetur Soto. d. 20. q. 1. art. 2. eſſe communiorem ſententiam. & citat Hier. Ambro. Chryſoſt. D. Thom. Caietan. Led. 2. p. q. 19. ar. 1. concl. 4 fi. Turrecr. lib. 2. ſumma eccl. cap. 77. [d] Bellarm. lib. 3. de pœnit c. 2. 12. Triden. ſeſſ. 14. cap. 5. can. 7. & 9. [e] Sup. lib. 1. de pęnit. c. 16. [f] Trid. ſeſſ. 14. c. 8. can. 15. Bellar. lib. 4. de pœnitentia. cap. 5. 13. ad 6. colligit Matth. 16. 18. claues dari etiam ad ligandum. [g] Sup. de ſacrament. cap. 16. & ſeq. [h] In Ioan. 20. Cyril. lib. 12. cap. 56. Gagneius ibi. Exiui hom. de Reſurrectione Ianſen. Caſtro verb. ſacerd. hęr. 1. col. 4. Soto d. 20. q. 1. 2. ſic Num. 11. poteſtas 70. ſenioribus data, extenſa eſt ad duos abſentes. [i] Soto. Gallo. & quidam Recent. Tolet. in Ioan. 20. not. 25. fin. conſtat enim Ioan. 20 quod à principio Thomas incredulus cũ pertinacia fuit, vt ibi aduertunt Chryſoſt. hom. 86. Cyrill. lib. 12. c. 57. Theoph. Euthym. Ianſen. cap. 147. Aug. ſerm. 159. de temp. Ambr. Luc. vlt. Greg. 14. Moral. cap. 29. Orig. lib. 2. contra Celſ. Gregor. hom. 26. in Euang. Auguſt. 16. contra Fauſt. cap. 33. [k] In Ioan. 20. oſtendit eis manus. non cum vulnere, & foramine, ſed cũ cicatricibus. dicunt ibi Augu. & epiſt. 49. ad Deogratias. q. 1. (vt erunt in alijs martyribus dicit Aug. 22. ciuit. cap. 20.) quia Græc. habetur typos, id eſt. figuras, & topon, id eſt, locum clauorum. Ambr. Luc. vlt. Greg. hom. 26. in Euang. habetur in Breuiar hom. Dominic. 1. & 2. poſt Paſcha. Gregor. etiam hom. Aſcenſ. Bed. in Luc. 24. Anſelm. in ſpeculo Euangelici ſerm. c. 15. Ianſen. concord. cap. 147. & ſeriò aſſerit Abulenſ. paradox. 5. c. 25. 26. [l] Retinuiſſe foramina. Chryſoſt. in Ioan. 20. Theoph. Euthym. Dam. lib. 4. c. 19. ſed falſo putant ſic conſeruaſſe vſque ad Aſcenſionem tãtum. quia nihil de corpore beato mutandum eſt, vt bene D. Thom. inf. cum

Aug.

Aug.epiſt. 146. ad Conſent. Greg. 14. Moral.c.31. quare retinet & ſemp. conſeruabit. foramina vulnerum illæſa. D. Thom. 3. p. q. 54. artic. 4. ad. 2. vbi Caiet. & in Ioan. 20. quia Zachar. c. 13. dicunt Angeli Chriſto aſcendenti, quæ ſunt plagæ iſtæ. Ioan. 19. videbunt in quem pupugerunt. Bern. in ad Cant. 2. in foraminibus petræ. D. Thom. Caten. in Luc. 24. cũ Cyril. 12. in Ioan. cap. 58. Euthy. Tolet. Ioã. 20 not. 16. Hieron. Matt. 28. oſtendit Thomæ latus lancea vulneratum.

m quæ fit per baptiſmum: m vt verba fere ſimilia Lucæ vlt. intelliguntur de baptiſmo, n & de ea pœnitentia quam Act. 2. adultus præmittere debet ante baptiſmum. De quo baptiſmo & forma illius permanſura, eo die Aſcenſionis, quo hæc verba Chriſtus protulit, impoſuit præceptum & promulgat. Matt. vlt. & Marc. vlt. Cum tamen Ioan. 3. niſi
o quis renatus: o promulgare cœperit præceptum, quod non niſi facta pleniori promulgatione poſt reſur-
p rectionem, eſſet obligaturum. p Sic etiam ante euchariſtiæ inſtitutionẽ in cœna factam, cœpit Ioan. 6. niſi manduc. promulgare neceſſarium
q præceptum de euchariſtia. q at hoc ſenſu Ioan. 20. admiſſo, non licet excludere alium legitimum quem ſemper Patres & eccleſia ex Ioan.
r 20. intellexit r de clauibus in ſacramento pœnitentiæ.

6 Quidam catholici putant pro-
ſ babile, ſ quod in cœna vltima ſit data Apoſtolis tota ſacerdotalis ordinis poteſtas, etiam ad abſoluendum à peccatis: quæ tamen Ioan. 20. ſuit magis declarata, & addita
t plenitudo iuriſdictionis, t in totũ Orbem. atque ita ex Ioan. 20. conuinci claues eſſe in eccleſia: ſicut & conuincitur ex promiſſione prius facta Matth. 16. ut ibi aduertit B. Hieron. nec mirum eſſe, ſi Chriſtus conſecrauit miniſtros omnium ſacramentorum in cęna, antequam
u inſtitueret quædam ſacramenta: u ut uidetur ſacramentum confirmationis & extremæ unctionis inſti-
tuiſſe poſtquam Apoſtoli erant ſacerdotali & epiſcopali charactere inſigniti. At certo ex Patribus, &
x concil. Trident. conſtat x claues ſeu poteſtatem ordinis ad abſoluendũ, non fuiſſe collatam antequã Chriſtus reſuſcitatus, dixit Io. 20. accipite Spiritum ſanctum, ut dictum eſt.

CAP. II.

Non fuiſſe id ſacramentum in ſtatu legis naturæ aut veteris.

§. 2. *Modus confeſſionis auricularis inſtitutus eſt à Chriſto nec poteſt per Papam tolli.*
3 *Nec tamen vetat Chriſtus confiteri publice ex cauſa.*
4 *Nectarius quo modo dicitur abrogaſſe confeſſionem.*
5 *Modus confeſſ. auricul. nec eſt de eſſentia nec de præcepto ſimpliciter.*
6 *Accuſatio fit verbis, ſed poteſt ſignis. non tenetur ſcribere peccata nec per interpretem confiteri.*
7 *Abſolutio impendi non poteſt abſenti pœnitenti.*
8 *Non debet vnus confiteri duobus ſacerdotibus ſimul.*

EX his conſtat eiuſmodi confeſſionem exteriorem homini tanquam iudici factam, non fuiſſe uſi-
a tatam in ſtatu legis naturæ, a figura tamen fuit quod Angelus uice Dei à primis parentibus poſt peccatum & à Cain exegit confeſſionem

CAP. II.

a CErtu a colligitur ex Patribus & concil. dicentibus ſacramentum confeſſionis eſſe à Chriſto immediate inſtitutum. Quidam tamen pio zelo temperandi difficultatem hanc confitendi, aiunt fuiſſe etiam in lege ver. vt Dauid Pſalm. 50. tibi ſoli peccaui. & Pſalm. 31. dixi confitebor. Ioſue. 7. confitere peccatum tuum. Alman. diſtinctione decimaquarta Guillel. de Rubion. quæſtione prima, Hug. libro ſecundo p. 14. & Raulin. ſerm. de pœnitent. aiunt inſtitutam confeſſionem in paradiſo Angel. confeſſ. 2. §. 1. dicit poſt peccatum Adæ omnes tenebantur ad ſacramentum pœnitentiæ in voto: ſed non in effectu, niſi poſt Chriſti paſſionem: & Syluest. confeſ. 2. §. quinto, & tamen confeſ. 1. §. decimoquarto limitat teneri infideles ad confeſſionem peccatorum in generali, non in particulari: idem Richard. diſtinctione 17. articu. 2. quæſtione 4. videtur Scot. quæſtio. 1. articu. 1. vt eius argumenta ſignificant. Vualden. de ſacrament. capit. 137. & dicit ſe didiciſſe à quodam Iudæo eſſe apud illos confeſſionem de adulterio, homicidio, & blaſphemia, & capit. 139. 143. At hanc ſen-

m Cyrill. in Ioan. 20. exponit de remiſſione quæ fit per baptiſmum adulti præmiſſa pœnitentia: & ſimul de ſacramento pœnitentiæ ſimiliter Hier. epiſt. 50. ad Edibiã q. 9.
n n Ianſen. concord. c. 147. Tolet. in Iõ. 20. poſt not. 15. Aug. lib. 3. de conſenſu Euang. c. 25. putat eadẽ eſſe verba. Ioan. 20. & Luc. vlt. at reuera non ſunt, vt bene ait Taper. Bellar. lib. 1. de pœnit. c. 10. lib. 1. de Rom. Põt. cap. 12. quia Luc. vlt. non protulit Chriſtus die reſurrectionis ſed aſſumptionis, vt ex ſubiunctis patet. & loquitur de ſolo baptiſmo de quo præceptum promulgat ibi, & Matth. vlt. docete baptizãtes, & Marc. vlt. Soto.
o d. 14. q. 1. art. 7. o p
p Ex Ioan. 3. colligũt Patres inceptã eſſe promulgationẽ de bapt. ſup. de bapt. cap. 2. §. 4. A. 16 vbi aiunt Orig. Cyril. Chryſ. Theop. Euthym. Aug. Beda. item Tertul. lib. de bap. Iuſtin. Apolog. 1. Cyprian. lib. 3. ad Quirin. c. 25. Amb. 3. de Spiritu ſancto. c. 11. Hier. in Ezech. cap. 16. idem in ſuis ſer. de bapt. Domini Baſil. Nazianze. & Niſſe.
q Bella. lib. 2. de ſacra. capit. 3. q Id Ioan. 6. intelligunt de reali communione euchariſt. Patres & conc. Epheſin. Trident. ſeſſ. 13. & 21.
r Bella. lib. 1. de euch. cap. 5. & ſeq. r vt ait Trid. ſeſſ. 14. c. 1. & Pat.
ſ in Ioan. 20. cit. lib. 1. de pœnit. c. 2. §. 1. ſ Tenet Armach. lib. 11. c. 14. & 15. Marſ. 4. q. 12. artic. 2. Lede. 1. p. q. 19. art. 1. ſi. cõ. 4. Tap. art. 5. ſignificat Hugo. Card. Ioan. 20. Cano. relect. de ſacram. 1. p. Victor. de clau. §. 2. & 8. Sco. d. 19. q. vni. artic. 3. & diſt. 24. art. 1. videtur Turrecr. lib. 1. ſummæ eccleſ. c. 95. ad 1. cont. 6. con. quod probabile dicit Sot. d. 1. q. 1. artic. 1. d. 20. q. 1. art. 1. & 2. con. 3. d. 24. q. 2. a. 4. poſt con. 5. & idem tenuit Peña, Doctor Velazquez prælegens qui poſtea factus eſt Archiep. Cõpoſt. F. Vias poſtea epiſc. & quidã recent. Sot. tamen probabilius putat Apoſt. diuiſim fuiſſe datam poteſtatem conſecrandi quidem euchar. in cœna vlt. ſed abſoluendi à peccatis poſt reſurrect. Ioan. 20. & tamen ait, quod tunc dum epiſc. ordinat, ſimul confert vtramque poteſtatem. fauet D. Tho. add. q. 17. art. 2. ad 1. dicens eſſe eundem characterem: vt idem calor calefacit & liqueſacit. Quod autem Trid. ſeſſ. 23. reſor. c. 15. ait ſacerdotes in ſua ordinatione poteſtatem abſoluendi accipere, videtur declaratum in conc. Floren. dicente ordinari ſacerdotem, dum ei dicitur, accipe poteſtatem offerendi: quaſi tunc detur tota poteſtas ordinis ſacerdotalis, etiam ad abſoluendum: quamuis quoad vſum & iuriſdictionem dicitur cõplete data Ioan. 20. quia tunc fuit declarata ſic Mat. vlt. data eſt mihi omnis poteſt. id eſt declarata vt ex Patribus probat Martin. lib. 9. hypot. reg. 44. tunc dicitur res fieri, cum declaratur eſſe, ex Aug. Cyril. Baſil. & tamen ibidem probat factum dici cum animo prompto & efficaci aggredimur rem opere inchoato, ſic Gen. 22. quia feciſti hanc rẽ. i. animo efficaci cœpiſti facere, ſic ſol (qui prima die creatus eſt, ſed propter chaos non ſatis manifeſtatus, nec ob impedimentum influebat) dicitur creatus 4. die Gen. 2. quia cum motu proprio obliquo per Zodiacum declaratur eius virtus ex nouis effectibus D. Tho. 1. p. q. 67. ar. vlt. ad 2. q. 70. a. ad 3. (quãuis Soto non placet id exemplum diſtinctione 24. q. 1. artic. 4. poſt cõc. 5.) ſic character integer in cęna datus, inſtituto poſt reſurrectionem ſacramento pœnitentiæ & extremę vnctionis, extenditur & perficitur, vt poſſit illa miniſtrare: & ſubſiſtẽtia Verbi extenſa eſt ad hu-
t manitatem vniuã. t Quia ſine iuriſdictione (de qua videtur concil. Flor. explicare locũ Ioã. 20. non eſt omnino cõpleta & approximata ptãs abſol-
u uendi. u Vt ſtatim
x declaratur. x Vt iã dictum eſt, ex cõc. Trid. ſeſſ. 14. cap. 1. can. 3. ſeſſ. 6. ca. 14. ſeſſ. 23. c. 1. & plane can. 4. patres cit. li. 1. de pœnit. cap. 2. Soto. d. 20. q. 1. art. 2. con. 3. fatetur id eſſe probabilius imo eſſe omnino certũ. Iuuat exemplũ de virtute ſolis, quia in 4. die, addito nouo motu obliquo, facta eſt virtus potens ad nouos effectus, ſic habitus ſcientiæ perficitur, dum extenditur ad nouos actus concluſionum. & concil. Flor. non contradicit Patribus, & tantum voluit explicare actum, in quo primum confertur character ſacerdotis, poſtea verò non datur nouus character, ſed prior perficitur in ſacerdote, & epiſcopo ad nouos actus abſoluendi, & conferendi ordines. Similiter ex concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 1. aperte colligitur epiſcopum duplici actu diuiſim conferre has duas poteſtates: dum concil ait, per ea verba quorum remiſeritis, communicatam Apoſtolis & eorum in ſacerdotio ſucceſſoribus (vt explicat ſeſſione vigeſimatertia, capitulo primo) poteſtatem abſoluendi.

T tentiam

tentiam reprobant D. Thom. addit. quæſt. 6. artic. 2. & 3. p. quæſt. 84. 7. ad ſecundum. quæſt. 86. 6. ad vltimum. Taper. artic. 5. Ledeſ. 2. parte, quæſt. 5. artic. 2. Soto. diſtinct. 18. quæſt. 1. artic. 2. Caſtro verb. confeſſio. Abulenſ. Leuitic. 16. quæſt. 27. Matth. 3. quæſt. 5. communis DD. diſtinct. 17. Nauarr. capit. 2. nume. 2. & capit. 1. nu. 28. prælud. 10. nume. 3. & de pœnitentia. diſtinct. 5. in princip. § 2. auno tat. 8. Lanſen. concordiæ, capit. 14. Bonauent. diſtinct. 17. artic. 1. quæſt. prima. Richard. artic. 2. quæſt. 3. Paludan. quæſt. 1. art. 2. Almain. fatetur quæſt. 1. concluſ. 1. Durand. queſtio 8. Gabriel. quæſtio. 1. not. 2. Medin. tractat. 2. de confeſſ. quæſt. de obligat. confeſſ. & conſtat, quia aliàs peccata ante baptiſmum teneretur homo confiteri contra Trident. ſeſſio. 14. capit. 2. cum baptiſmus ſit ianua ſacramentorum. & D. Thom. 3. par. quæſtio. 68. 6. vt nec tenetur ad communionem catechume-
b nus etiam iuſtus. [b] Ex figura Adæ probat Tertullian. 2. contra Marcio. Ambroſ. de paradiſ. ca. 14. lib. 2. de Cain, & Abel, cap 9. Gregor. 22. Moral. cap. 13. Chryſoſtom. homil. 18. Geneſ. Bellarm. lib. 3. de pœni-
c tentia. cap. 3. [c] Vt
d patet 1. Petri 2. [d]

b peccati. [b] Gen. 3. & 4. vt humili ea pœnitentia deleret commiſſum. Sic in lege naturæ præceſſit figura baptiſmi, in aquis diluuij quibus Noe
c cum ſuis ſaluatus eſt in arca: [c] & de euchariſtia in ſacrificio panis, & vini, quod obtulit ſacerdos Melchi-
d ſedech. [d] ſed neque alienum à iure naturæ eſt, ut ſecreta reuelentur fi-
e deli, & ſecretiſsimo amico [e] ad remedium, & conſilium, quando ea manifeſtatio peccati cõpenſatur magna vtilitate: qualis ex effectibus
f confeſsionis prouenit, ut dictum [f] eſt. Sed neque in lege veteri fuit ta-
g lis confeſsio: [g] ſed patres afferunt quaſdam ex illa figuras, & exempla, vbi peccata quædam exteriora ma-
h nifeſtabantur ſacerdoti, [h] qui oratione, & ſacrificiis iuuabat pœnitentem, ut impetraret donum con-
i tritionis, [i] quo diſponeretur ad gratiam: atque ita confeſsio illa ſicut & contractus matrimonii dicitur à
k quibuſdam autoribus, [k] ſacramentum inchoatiue, & in habitu: quia illos actus humanos euexit Chriſtus, ut ſint materia ſacramẽti. quæ inchoatio cõfeſsionis effecit, ne hæc Chriſti inſtitutio videretur inſoli-
l ta. [l] Poſita Chriſti iſtitutione actus hic confeſsionis in deſtructionem peccati per modum compẽſationis à Deo offenſo ordinatus, elicitur à virtute pœnitentiæ, & præceptum de cõfeſsione colligitur ex Ioan. 20. quorum remiſeritis. Iac. 5. confitemini alterutrum peccata, & act. 19.

Vt probat Apoſtolus ad Hebr. 6. & 7. & paſſim Patres. & dictum
e eſt libro de euchariſt. cap. 1. Bellarmin lib. 1. de miſſa. cap. 6. [e] Soto. diſtinct. 18. quæſt. 1. artic. 2. Ledeſm. quæſtio. 5. artic. 2. dub. 2.
f facit Nauarr. capit. 18. nume. 33. [f] Trident. ſeſſio. 14 cap. 5. adiun
g cto cap. ſecundo, & dictum eſt lib. 1. de pœnitent. cap. 2. [g] Cit. A.
h & Bellarm. lib. 3. de pœnitentia. cap. 3. [h] Vt Num. 5. & Leuit. 8. in Hebr. eſt confeſſio cum adiuncta ſatisfactione, & oblatione ſacrificij pro peccato negligentiæ. cui fauet quod reform. Vualden. tom. 1. ſacramen. cap. 137. de ſacramental. tit. 8. capit. 71. de more apud Iudæos confitendi, & Anton 3. par. tit. 14. cap. 6. § 1. & quædam reform. Galatin. lib. 10. de arcan. ſcript. capit. 3. quare Eccleſ. cap 41. non confundaris confiteri peccata tua. ſic & ante baptiſmum Ioannis Matth. 3. Marc. 1. confitebantur peccata ſua, ſupra
i libro de baptiſm. cap. 32. lit. O. [i] Sic Baptiſta prædicabat baptiſmum in remiſſionem peccatorum, ſcilicet, quia excitabat ad con-
k tritionem, qua peccata remittuntur, ſup. de bapt. cap. 33. § 4. [k] Sic explicandi ſunt citat. A. ſic enim quidam in ſtatu legis naturæ, & veteris, matrimonium vocant ſacramentum, ſed late & inchoatiue
l infra lib. de matrimon. cap. 2. § 1. [l] Hac ratione ne baptiſmus videretur inſolitus præmiſit Baptiſta, ex Dei inſpiratione, ſuum baptiſ
m mum. ſup. lib. de baptiſm. cap. 32. [m] De ſigillo infra lib. 3. de pœ-
n nitentia. cap. 19. & ſequent. [n] Plane Origen. hom. 2. in Pſalm. 37. poſt medium, confitebor aduerſum me. & probat exemplo, ut qui eſcam indigeſtam euomit releuatur. Concil. Complut. approbatum à Xiſt. IIII. Trident. ſeſſ. 14. cap. 5. can. 6. non tamen ait iure diuino inſtitutam, vt ſit ſecreta: ſed fuiſſe commendatam à Sanctiſſimis & antiquiſſimis Patribus vnanimi conſenſu: & Eccleſiam ab initio vſam fuiſſe ſecreta confeſſione, vt modo vtitur. & damnat dicentes eſſe à diuino mandato alienam, & mandatum humanum. & can. 6. Si quis dixerit modum ſecreto confitendi alienum eſſe ab inſtitutione, & mandato Chriſti, & mandatũ eſſe humanum, anathema ſit. ſed plane indicat eſſe de iure diuino, quod

colligitur ex vna propoſitione de fide (omnia peccata etiam ſecretiſsima cordis tenemur confiteri,) & ex altera euidenti: quod nemo tenetur occulta reuelare cum periculo, & licentia, vt manifeſtentur: ea enim lex eſſet intolerabilis contra bonam inclinationem naturæ quam lex gratiæ non deſtruit Sot. diſtinc. 18 quæſt. 1. artic. 1. Huſt. inſtit. cap. 46. 47. Taper. art. 5. Caſtro. verb. confeſſ. Petr. Soto. tit. de conf. lect. 11. Latomus de cõfeſſ. Vega lib. 13. ca. 28. Bellarmin. lib. 3. de pœnitentia. cap. 14. & prius probat ex Patribus Leo. Epiſto. 57. aliàs 59. ad Epiſcopos Cãpan. habetur. cap. quamuis, de pœnit. diſt. 1. Innocent. 1. epiſto. ad Decentium Origen. hom. 10. Num. hom. 8. Leuit. hom. 1. & 2. in Pſal. 37. Dionyſ. epiſt. 8. ad Demoph. Baſil. de inſtit. monach. cap. 21. 98 Clem. epiſt. 1. dicit Petrum à Chriſto accepiſſe, vt ſint confitenda etiam quæ & intus latent in corde. Pacian. in pareneſi ad pœnitentiam. Aug. ſerm. 85. de tempore. Ambroſ. lib. de paradiſo. habentur cap. agite, cap. non poteſt. de pœnitent. diſt. 1. Hierony. in Eccleſ. 10. ſi mordeat ſerpens in ſilẽtio. Cypria. ſerm. 5. de lapſis. Lactant. lib. 4 diu. inſtit. cap. 17. vt per circumciſionem pudenda ſacerdoti manifeſtantur ſic per confeſsionem. Tertull. lib. de pœnit. & 2. contra Marc. Ambr. lib. de vitlit. pœnit. Effr. de pœnit. cap. 1. Chryſoſt. multis hom. de pœn. & hom. 27. in Gen. 8. Bed. in Iac. 5. Hug. 2. de ſacram. p. 14. Richard. de S. Vict. de poteſt. ligandi, & ſoluendi. cap. 12. Sic confiteri Deo pertinet ad virtutem religionis: modus autem ſpecialis cum ritu externo fuit à Chriſto inſtitutus. Vt ad virtutem religionis pertinet Dei cultus in generali etiam externus: ſed quod tali ritu, puta ſacrificij miſſæ, vel ſacramẽtorum colatur Deus, fuit inſtitutio Chriſti: & Eccleſia alios ritus determinat D. Thom. 2. 2. q. 81. art. 2. ad 3. quod vero Caiet. in Io. 20. accipite Spiritum ſanctum. ſignificat, auricularis confeſsionis modum non inſtitutum à Chriſto, ſed ab Eccleſia purgat ſe in reſponſione ad art. Paril. ſibi obiectos. artic. 5. quod tantum intendit non ita reſtrinxiſſe Chriſtum, quin valeat confeſsio ſi publice fiat. & ipſum Caiet. vt ſuſpectum dãnat Cathar. lib. 5. contra Caiet. Sixt. lib. 6. Bibliot. c. 218. Caſtro verb. confeſſ. ſed ille bene ſe excuſat,
o inf. lit. V. [o] Orig. ſup. 10 Pſal. 37. hom. 2. poſt med. & alij Patres. & ſic apud Sozom. infra putant legendum interpretes eius Chriſtophorſonus, & Niceph. lib. 12. hiſt. cap. 28 reſor. Bellarm. lib. 3. cap.
p 14. [p] Trid. ſeſſ. 14 cap. 5. probat ex conſuet. & conſenſu Eccleſiæ.
q Leo. 1. epiſt. 78. aliàs 80. [q] Trid. cap. 5. ſolum dicit, non ſatis conſulte præciperetur lege humana, Leo ſup. imo non poteſt: quia Eccleſia circa actus internos non habet ius, ut cogat manifeſtare, & puniat in foro exteriori, etiam cum periculo vitæ, aut famæ. nam nec in correctione obligat prodere occultum peccatum fratris, de quo emendatus eſt, vel correptione mea emendabitur. vt nec reſp. poteſt obligere innocentem, vt tradat ſe tyranno. At Chriſtus potuit obligare: quia eſt dominus famæ, & compenſat hoc onus cum
r fructo ſacramenti. vid. Bellarm. lib. 3. de pœnit. cap. 12. [r] Bellarm. lib. 3. c. 14. col. 5. probat quod nunquam occulta peccata fuerint publice dicta, cui fauet Niceph. Leo epiſt. 80 coot. Taper. art. 5. & in
ſ Hoſſel. [ſ] Trid. c. 5. can. 7. Catech. Pij V. Nauar. c. 2. nu. 5. & in cap.

vt lib. 1. de pœnitentia. capit. 2. § 1. dictum eſt.

2 Modus item confeſsionis auricularis (ex quo ad inuiolabile ſi-
m gilli ſecretum [m] tenetur diuino prę cepto Confeſſarius, in gratiam pœnitentis) colligitur traditione Ec-
n cleſiæ ex eodem præcepto diuino. [n] cuius diſpenſationẽ neque ipſi Pontifici Chriſtus committere voluit, ut aut pœnitentem à confeſsione in perpetuum eximat, ſup. lib. 1. de pœnitent. cap. 3. § 2. aut Confeſſarium cogat ad ſigilli fractionem, inf. lib. 3. de pœnit. cap. 19.

3 Hic modus ſecreto ad aurẽ con-
o fitendi, ſemper fuit in vſu, [o] vtpote à Chriſto inſtitutus. materiaq; ſuf-
p ficiens eſt hæc confeſsio, [p] poſitis aliis cõditionibus de dolore propoſito emendæ, & acceptandi, implendique iuſtam pœnitẽtiam. Sic vero ſecreto rite proponuntur peccata ſacerdoti tanquam iudici: vbi reus eſt accuſator ſui, & eſt teſtis cuius teſtimonio, & pro ſe, & contra ſe ſtatur in hoc iudicio: & per ſecretam pœnitentiam contentus eſt Deus fieri ſibi ſatisfactionem, ut ait B. Aug. de eccleſ. dogmat. capit. 53. nec poſſet generali lege humana imponi omnibus præceptum, ut confeſsio (quæ omnium etiam occultorum integra
q eſſe debet) fiat publice. [q] nec tamẽ vetuit Chriſtus quin aliquis interdum ex bono fine quædã pecca-
r ta, ut publica, [r] confiteretur publi-
ſ ce, [ſ] vt ſatisfaceret publico ſcãdalo.

fratis

At forte nunquam ita Eccleſia compulit abſque voluntaria pœnitentis acceptatione: [t] compulit tamen, ut ſolennis pœnitẽtia fieret in loco publico. [u] Nam cum Nonatiani catholicos Epiſcopos carperent, quod ſecreta pœnitentia cõtenti facile reconciliarent eos, qui in perſecutione Decij Imperatoris à fide defecerant: & contenderent eos qui cum publico ſcandalo peccant, non eſſe admittẽdos ad communionem Eccleſię: Epiſcopi ab antiquo fere Apoſtolorum tempore [x] adiecerunt appendicem doctrinam [y] hanc veteri Canoni Apoſtolorum de ſecreta cõfeſſione, & pœnitentia: nempe ut in ſingulis Eccleſijs deſignaretur presbyter pœnitentiarius cui reſeruatus eſſet caſus [z] peccati publici, quantum ad abſolutionem, & iniunctionem publicæ pœnitentiæ.

4 Porro Nectarius Archiep. Conſtantinopolit. (qui fuit prædeceſſor B.Chryſoſt.) ſi forte ſacramentalem confeſſionem abrogare tentauit (ut quidam indicant [a]) non mirũ ſi hic ſeductus eſt errore, ut qui ex prætore, & catechumeno tam ſenex ſubito creatus fuerat Epiſcopus. [b] ſed reuera non tam abrogauit modum aliquem qui tunc eſſet certo tempore confitendi Pœnitentiario publice in Eccleſia, quam abuſum quo etiam de occultis à Pœnitentiario recipiebant, & implebant in Eccleſia publicas, aut ſolennes pœnitentias. [c] & Nectarius propter vitandum periculum abſtulit appẽdicem illam doctrinã Epiſcoporum, id eſt, abrogauit officium Pœnitentiarij, ne deinceps abſolutio, aut iniunctio publicæ pœnitentiæ reſeruaretur Pœnitentiario, ſed presbyteri Confeſſarij contenti eſſent ſecretis pœnitentium, vt olim Apoſtolorum tempore. occaſio vero ſic abrogãdi fuit, quod nobiliſſima fœmina, quæ in Eccleſiam ſępe ibat ad implẽdas publicas pœnitentias, deprehenſa eſt cum diacono quodam Eccleſiæ cuſtode, ſeu ſacriſta rem habuiſſe. Conſtat vero non aboleuiſſe confeſſionem ſacramẽtalem ſecretam: cum de illa ſucceſſor eius Beatus Chryſoſtom. [d] ſæpe mentionem fecerit.

5 Inſtitutio Chriſti de modo articulari, non fecit modum eſſe eſſentialem ſacramẽto, nec Chriſtus, aut Eccleſia de hoc modo impoſuit pœnitentibus generale præceptum. [e] Conſuetudo tamẽ fidelium arguit eum peccare, [f] qui ſine vrgente cauſa confitetur ſecreta peccata publice: & ſacrilegus eſſet Confeſſarius qui ſine cauſa multos etiam pueros incitaret, ſimul confiteri [g] occulta: inducit enim ad ſui infamationem, contra reuerentiam ſacramenti ordinati, ut auferat, & impediat peccata.

6 Accuſare ſe debet pœnitens vocali verbo, [h] quod per ſe ordinatur ad proprii conceptus affectionisque occultę declarationem, nec tamen eſt de eſſentia, & neceſsitate ſacramenti, ſed nec de præcepto Eccleſiæ: [i] & non eſt illicitum, ut pudore victus, peccatum nutibus explicet: vel quia ægrotus prope mortem non poteſt, aut non ſine magna difficultate, aut balbutie proferre ſermonẽ: ſicut & mutus per ſigna, & nutus tenetur confiteri, [k] per quos, & poteſt matrimonium con-

fratris, de pœnit. diſt. 5. num. 99. & ita ſe explicat Caiet. ad art. 5. Pariſ. Catharin. Caſtro verb. confeſſ. Petrus Soto, tit. de confeſſ. lect. 11. probat quod olim etiam quædam occulta dicebantur publice. ex Tertullian. de pœnitentia. cap. 8. & 9. Origen. & maxime Leo. cap. quamuis. de pœnitentia. diſtinct. 1. Palac. diſtinc. 17. quæſt. 5. probat ex Dionyſ. ſupra Baſil. reg. breuior. 119 innuit quod Moniales confitebãtur ſacerdoti pſente Abbatiſſa. videtur Sozom. lib. 7. ſuæ hiſtor. capit. 16. & in Tripart. lib. 9 cap. 35 Socrat. libro 5. capit. 19. dicunt, viſum eſt antiquis Pontific vt velut in theatro ſub teſtimonio Chriſtiani populi peccata pandantur. de quo tamen ſtatim Conc. Colonienſ. & Moguntinen Richard. diſtinct. 17 artic. 3. quæſt. 8. Paludan. quæſt. 2. Medin. de confeſſ. fol. 63 col. 4. Soto. diſtinct. 18. quæſt. 1. 1. quæſt. 2. artic. 6. Tabien confeſ. §. 3. 36. 37 cum Ioan. Ang. Sylueſt. confeſſ. 1. § 20 & cum Ioan. Heſſel. Taper. art 5. p. 197. 213. Ayala de tradit. 3. par. Perion libro 2. topicæ Theolog. Vega. libro 13. capit. 28. Hoſi. cap. 46. 47. Roffenſ. artic. 8. Bellarmin. libro 3. cap. 14. & 19. at aliter Io. Chriſtophorſonus peritiſſimus Græcus vertit literam Sozom. vt Epiſcopi qui prope Chriſtũ fuerunt vetuerint ne in theatro confiterẽtur publice; ſed vni presbytero qui ſit taciturnus, & prudens. idem Nicephor. lib. 12. cap. 28. [t] Imo Pamel. in Tertullian. de pœnitentia. capit. 8. & 9. Bellarmin lib. 3. capit. 14. ait ſolam ſatisfactionem fuiſſe publicam, & eam ab antiquis vocari exomologeſim, quando poſt confeſſionem imponebatur. nam Sozom. ſupra, & alij hiſtorici, poſtquam referunt ſacerdotem Pœnitentiarium in theatro, (id eſt, in loco publico Eccleſiæ) audire confeſſiones: ſubdunt inſtitui presbyterum bonæ conuerſationis, ſapientem, & qui ſeruet ſecretum, vbi conſtat confeſſionem fieri occulte: & tamen quibuſdam imponi publicam pœnitentiam. [u] D.Thom. addit. quæſt. 28. Burchar. lib. 19. ſui decreti: Marian. Victorin. libel. de confeſ. cap. 10. late Bellarm. lib. 3. de pœnitent. capit. 21. 22. [x] Sic vocat Niceph. Epiſcopos qui proxime poſt Chriſtum fuere. & ita Bellarm. cap. 14. dicit interpretandum Sozom. [y] Bene Bellarm. cap. 19. contra Kemnit. [z] Sic videtur interpretandus Socrat. lib. 5. cap. 19. vt Pœnitentiario confiterentur Græcè cata meros, id eſt, ſecundum partem. quia non omnia peccata, ſed caſum reſeruatum. licet aliter Bellarm. cap. 19. fin. legit. ſ. particulatim, id eſt, ſingula peccata integre. [a] Vt falſo ex Niceph. lib. 12. cap. 28. & maxime ex Sozom. male verſo per Muſculum. lib. 7. cap. 16. colligunt Soto. diſt. 18 quæſt. 1. 1. Vualdenſ. de ſacrament. cap. 141. quos hæretici Recent. ſequuntur. at reuera hi hiſtorici tantum referunt publicam cõfeſſionem fuiſſe à Nectario abrogatam, citati inf. B. [b] Vt refert Niceph. lib. 12. cap. 12. Bellarm. lib. 3. cap. 14. quare non mirum ſi vir non valde inſtructus abrogauit obligationem confitendi Pœnitentiario certis temporibus: relinquens id arbitrio cuiuſque: Sozom. lib. 7. capit. 8. Nectarium ſolum laudat de canicie, & morum

ſuauitate. Nicol. PP. epiſt. ad Photium habetur in 8. Syn. act. 4. laudat tanquam hæreticorum expugnatorem, & eccleſiarum defenſorem. [c] Conc. Colon. tit. de confeſſ. & Mogunt. Ayala. Ioan. Heſſel. apud Taper. artic. 5 p. 213. Perion. lib. 2 topi. Theolog. Lindan. lib. 4. Panopl. cap. 69. Bellarm. lib. 3. de pœnitent. cap. 14. & 19. & id patet ex Pœnitentiario Romano, qđ refert Burchar. li. 19. c. 122. 153. & vltim. vbi prohibet diacono, ſeu potius presbytero, Archidiacono Pœnitentiario dare publicas pœnitentias. Cum tamen etiam apud Græcos mos fuerit confiteri ſecreto, vt patet in 6. ſynodo, can. vltim. quamuis Eugen. IIII. in Cõcil. Florent. carpat Græcos quod celebrarent miſſam abſque prævia confeſſione. Sic qui in eccleſia præerat dicebatur Archidiaconus, ſeu presbyter ſuper pœnitẽs: qualis nunc eſt Romæ Pœnitentiarius Papæ, & Concilium Trident. ſeſſ. 24 reformat. cap. 8. in Eccleſijs Cathedralibus iubet creari Canonicum pœnitentiarium: & renouari morem publicæ pœnitentiæ, vide citat. ſup. V. [d] Chryſoſtom. ſæpe in homilia de pœnitentia. homil. 20. Gen. homil. 31. ad Hebr. (quod ex Chryſoſtom. etiam referſit Gratian. de pœnitentia. diſtinct. 1. & Magiſt. diſtinct. 17. & Hiſtorici ſupra, & alij Recent.) & probatur ex Nicephor. lib. 12. capit. 28. & 6. Synod. canone vltimo. Bellarm. cap. 14. 20. nec tamen legimus reuocatum fuiſſe factum Nectarij, ergo hic non abrogauerat confeſſionem priuatam. [e] Quia dum in cap. omnis, dicitur ſolus pœnitens confiteatur, intelligitur ne teneatur aliter confiteri quam ſolus ſub ſecreto, ut ait Medin. ſupra. [f] Taper. artic. 5. Sylueſt. confeſſio. 1. § 20. quia eſſet nouitas contra receptum morem. [g] Nauarr. cap. 8. num. 13. cap. ſacerdos. num. 109. Medin. de confeſſ. fol. 65. Sylueſt. ſupra Richard. diſtinct. 17. art. 3. quæſtio. 8. ad primum, vt peccat qui pœnitentem inducit, vt ſibi ſine cauſa manifeſtet perſonam complicis. [h] Quod probat mos Eccleſiæ, Concil. Florent. oris confeſſio. D. Thom. addit. quæſt. 9. 3. ad primum, & ſecundum, ſeu diſtinct. 17. quæſt. 3. 4. 3. ſignificat non valere ſine voce, quando poteſt loqui: quia eſt ſuperba verecundia. Frat. Alexand. ſumm. lib. 1. tit. 4. cap. 4. cauſa 7. Richard. artic. 2. quæſtio. 4. Scot. & addit rationem, quia ſola ſcriptura non ſatis ſignificat accuſationem de peccato. [i] Sicut qui matrimonium contrahit per nutus, aut literas, non peccat mortaliter contra præceptum: tum tamen Eccleſia præſcribat contrahi per verba in valentibus loqui, & D. Thom. quodlib. 1. artic. 10. ita affirmat, & Soto. Ledeſma, & Recent. quia dum offert Confeſſario peccata ſcripta, ſatis ſignificat accuſationem ſui. ſignificat Auguſt. de vera & falſa pœnitentia. cap. 10. cap. quem pœnitet. de pœnitentia, diſtinctio. 1. quare Trident. ſeſſio. 14. capit. 5. ſolum dicit confeſſionem: nec addit oris. Cano. & Mantius addunt ſaltem diſpenſet confeſſor, & pœnitens annuat nutu, dum ille legit peccata. [k] Nauarr. capit. 21. nume. 36. D. Thom. diſtinctione 17. quæſtio. 3. Soto. diſtinctione 18. quæſtione 2. artic. 6. Ledeſma

trahere. ſcribere peccata ne memoria excidant, quia de ſe periculum affert, ut ab alio legi poſsint, pœni-
l tens non tenetur. [l] quamuis quidam aiunt obligari in mortis articu-
m lo [m] propter diuinum præceptum, & ne ſe periculo damnationis obiiciat, qui facile contritionem non habet. nemo tamen prohibetur ſcri-
n bere peccata. [n] ne opus alioquin ſit homini fragilis memoriæ, & ſcrupuloſo, ſæpe ad Confeſſarium faſtidioſè recurrere. per fidelem inter-
o pretem confiteri licet, [o] quando ſacerdos ignorat pœnitentis idioma: vel balbutiẽtis verba, & mutorum ſigna non ſatis intelligit: ſed non
p obligat, [p] vt de ſcriptis peccatis dictum eſt: interpres enim non tene-
q tur tam arcto ſigillo, [q] cum nec eiſdem pœnis iuris ſubiaceat, quibus Confeſſarius reuelator, nec homo tenetur niſi vni peccata confiteri, ſi
r reſeruata [r] non ſint. eligendus eſt interpres qui ſecretum ſeruet, & fideliter referat peccata: decetque
ſ id fieri annuente ſimul reo, [ſ] ſi forte id aliquando intelligat, & nutibus comprobante.

7 Si confeſsio per literas, aut nuntium facta ſit abſenti ſacerdoti, quãdo nec pœnitens illum audire, neque accerſere poteſt, non debet per
t Confeſſarium in abſentia abſolui, [t] niſi poſtea præſens adſit pœnitenti qui ſic explicuit, & nunc morbo impeditus amplius explicare non valet. Si enim poteſt, curandum eſt, vt præſenti ſacerdoti confirmet idem
u nutibus. [u] Si tamen reum præſens audiuit, & ſine iuriſdictione abſol-
x uit: nihil improbabile facit, [x] ſi obtenta licentia caſus reſeruati illum, quando bene diſpoſitum reputat, abſoluerit ſub conditione in abſentia, vt dictum eſt.

8 Tanta eſt Chriſti indulgentia, vt peccatum quod à Cõfeſſario, uel ab alio, ut interprete reuelandũ exiſtimatur, non obliget confiteri. licet tamen pœnitenti ex grauis, & honeſta cauſa cõfeſsionem duobus ſi-
y mul ſacerdotibus facere: [y] vel etiã publicã de peccatis publicis ad aliorum exemplum ſupra. §.4. vel dum multi ſimul uno verbo abſoluendi cõfitentur in periculo procellæ, aut à peſte infecti, & in prælio percuſ-
z ſi, [z] quod Chriſtus non vetuit, & mos eccleſię aliquãdo probauit ſup. §.4. & qui aliter in articulo mortis confiteri nõ poteſt, quam ut ab aliis
a audiatur, ita deberet, [a] ſicut per fidum interpretem ex caritate ſui, ſi aliud ſacramẽtum recipere non detur, quo attritus iuſtificetur.

quæſt. 8. artic. 3. dubio 3. Cano releꝯ. de pœnitentia. p. 5. Victor. §. 158. & in nouo 173. Caietan. verb. confeſſio. conditio. 11. Scot. diſtinct. 17. quæſt. vnica, ad argument. Richard. artic. 2. quæſt. 3. ad quartum, & quintum. Paludan. quæſtio. 2. artic. 1. ſupplement. Adrian. quæſt. prima de confeſſ. ad tertium. Nauarr. capit. fratres. nume. 86. Syluestr. confeſſ. 1. §. 15. Petrus Soto. lect. 11. Angel. Roſel. Archidiac. Piſan. nam & mutus poteſt ad profeſſionem religionis admitti per nutus. Nauarr. lib. de Orat. notab. 19. nume. 88. §. quinto. cum Bald. Angel.
l Imol. Iaſon. [l] Cano. vterque Soto. Victor. Ledeſm. Richard. Scot. Palud. Gabriel. & communis Summiſt. Syluest. confeſſio. 1. §. 15. & dicit eſſe D. Thom. Angel. Roſel. ſupplem. Piſan. Nauar. cap. fratres, de pœnitent. diſt. 5.
m nume 86. [m] Syluſ. ſupra. Cano. fauet D. Thom. diſtinct. 17. quæſtio. 3. 4. 3. ad ſecundum ſupplement. & Gabr. Maior. quæſtio. 1. Archidiac. Piſan. & citat. infra O. [n] D. Thom. ſup. Caiet. Nauarr. nec diſſentit Soto, quamuis non laudet. [o] Eſt cõmunis Soto. Ledeſma, & alij infra, & tamen Syluestr. confeſſio. 1. §. 15. Cano. Mant. Gueuar. Soto, Maior. Frat. Ambr. & alij recent. Ledeſma, Petrus Soto, lect. 11. aiunt quod in articulo mortis tenetur ſit confiteri per interpretem, ſi alter non poteſt. & paruipendenda eſt exigua famæ iactura, quæ compenſatur cum vtilitate, & ſecuritate in eo articulo, vt de circunſtantia complicis ijdem dicunt citat. infra cap. 9. [p] Extra mortis articulo aiunt prædicti autores: & ſimpliciter id affirmãt Richard. Scot. ſupra. Paludan. quæſtio. 2. artic primo, Caietan. verb. confeſſio. Soto, diſtinct. 18. quæſtio. 2. 6. fin. Medin. de confeſſ. fol. 64. Cano. parte quinta, ad quintum. Petrus Soto. lect. 11. Couarruu. 1. Variarum. cap. 1. in princip. & omnes Recent. Theolog. Nauarr. capit. 21. nume. 36. capit. 26. nume. 14. [q] Infra lib. 3. de pœnitentia. capit. 20. [r] Infra cap. 14. & lib. 3. cap. 14. [ſ] Soto, Cano. Mant. putant neceſſarium, vt pœnitens ſimul annuat: quaſi teſtis ſui: ut in iudicio exteriori requiruntur teſtes. at id non oportet, & fruſtra ſit quando reus non intelligit idioma, nec quid interpres declaret, quare ſatis eſt teſtimonium interpretis, cui vterque fidit. [t] Soto, quæſtio. ſecunda, artic. 6. Cano. par. quinta. Victor §. 158. D. Thom. addit. quæſt. 9. artic. 3. Caietan. verb confeſſ. condit. 11. propendet Richard. artic. 3. quæſtio. 8. Scot. quæſtio. vnica, ad argument. Angel. confeſſ. 1. §. 32. Ledeſma. 2. parte, quæſt. 8. artic. 3. & communis Recent. Mant. Gueuar. Baſſes. Fr.
u Medin. [u] Soto. Cano. Mant. [x] Quia poſſe abſentem abſolui af-
x firmant Nauarr. cap. 21. nume 36. cap. 26. nume. 14. cum Anton. 3 par. tit. 17. capit. 12. & capit. 21. §. 3. qui ait multos Theolog. inſignes congregatos ſuper hoc in Concil. Baſilienſ. ita affirmaſſe: præſertim quando pœnitens præſens fuit confeſſus peccata: idem de hoc Concil. refert Nider in ſuo præceptorio, & Victor. §. 185. (quamuis Soto negat extare hanc diffinitionem Theologorum) idem tenet litium Paludan. diſtinct. 17. quæſtio. 2. 1. & probabile dicit Richard. artic. 3. quæſtio. 8. & clarius Adrian. de confeſſ. quæſtio. 1. colum. 6. Petrus Soto lectio. 11. Medin. de confeſſ. fol. 64. dicit probabiliſſimum, & ſoluit argumenta. Syluestr. confeſſio. 1. §. 15. confeſſor. 3. § primo, confeſſor. 4. §. 6. ſed limitat quando præſens audiuit illius confeſſionem: Tabien. confeſſio. §. 37. Frater Alexand. libro 1. tit. 5. capit. primo, cum Directorio. libro 1. tit. 15. §. 143. Taper. artic. quarto, par. 201. Palac. diſtinct. 17. quæſt. vlt.

parte 308. & citari ſolet Scot. addit Peña, & quidam Recent. vt ſaltem abſoluat ſub ea conditione (ſi poſſum) quando præſens haberi non poteſt: quia ſententia poteſt abſente reo, & per ſcriptum dari, (& abſolutio ab excommunicatione, vt fatentur omnes etiam Soto ſupra. artic. 6. ad ſecundum, & diſtinctio. 22. quæſtione 2. 3. Cordub. caſ. 7.) aduertat vero pœnitens qua diſpoſitione ſit abſolutionẽ ſuſcepturus: ut quando ſacramentũ matrimonij contrahitur per procuratorem, confert gratiam etiam abſenti: qui obligatur digne recipere. Nauarr. capit. 22. numero 20. At falſo Paludan. diſtinctio. 3. quæſtio. ſecunda. Petrus Soto ſupra. Mantius, Nauarr. capitu. 21. numero 36. & in Hiſpan. & in Compend. fol. 217. ait (& probabile putat Tabien.) valere abſolutionem datam, & miſſam per ſcriptum (ſicut valet abſolutio excõmunicationis) quod ſane falſum eſt, &
y contra torrentem. [y] Vt ſi adſit prælatus, qui ſolum vult audire reſeruata: & de alijs, quamuis ea audiat, nihil curat: ſimul vero adeſt parochus qui audit totam confeſſionem: tunc ſi ſimul abſoluant, concurrunt partialiter ad vnum ſacramentum, & vnum effectum gratiæ, ſicut quando duo ſimul vnum baptizant, aut conſecrant hoſtiam. ita Adrian. quæſtione quarta de confeſſio. ad fin. Tabien. confeſsio. 2. §. 37. numero 40. cum Richard. Roſell. confeſsio. 1. §. 10. (contra Angel. confeſsio. §. 19. cum Scoto,) ſed idem videntur qui negant abſolutionem à ſolis reſeruatis conferre ſtatim gratiam, ſed dum poſtea eadem cum reliquis integre confitetur ſacerdoti (quaſi abſolutio prima ſit inchoata, & compleatur per ſecundum) tenet Nauarr. in cap. primo, de pœnitentia. diſtinctio. quinta. §. cautus. numero 19. 22. cum Richard. Paludan. Angel. Gerſon. videtur Anton. imo Angles. in flor. Theolog. putat hanc eſſe ſentẽtiam Caietani, & Soti. idem probabile dicit Petrus Soto. lectio. 11. At reuera in eo caſu eſſet duplex ſacramentum (cum ſit materia ſufficiens proxima, & forma diuerſa,) vt aiunt recent. nunquam vero fuit vſus in Eccleſia, vt vnus ita confiteatur duobus ſimul ſacerdotibus peccata occulta. Gratian. poſt capit. quis aliquando de pœnitentia: diſtinctio. prima. §. hæc ergo: & capit. quem pœnitet. ex Auguſt. de vera & falſa pœnitentia. cap. 10. multo minus, vt à duobus ſimul abſoluatur. Vt nunquam licuit plures ſimul. baptizare vnum 3. part. quæſtione 67. 6. quod vero ait Paludan. diſtinct o. 17. quæſtio. ſecunda, & quæſtione quinta, numero 7. (vt refert Medin. de confeſſ. quæſtione 63. colum. 4. & Petrus Soto. lectio. 11.) apud Carmelitas, & Prædicatores, & Minores morem eſſe confiteri prælato, & alteri ſacerdoti ſimul. Lyr. ſimul intelligitur, vt ſi reſeruata confeſſus eſt inferiori, debeat annua confeſſione repetere prælato. Et in alijs caſibus infra capit. 13. 14. in quibus repetenda eſt confeſſio, puta facta ignoranti. ſit Eccleſiaſ. 18. Deus dicitur creaſſe omnia ſimul: non quia ſimul fecit, ſed quia nihil creatum eſt quod vnus ipſe non fecerit. Martin. libro nono. Hyp.
z regul. 36. in addit. [z] Vid. Nauarr. capit. 8. numero 13 Tabien. abſolutio. 1. §. octauo, nono. confeſſio. 2. §. 37. nume. 40. At hunc ſatis eſt ſingulis confiteri aliquod peccatum veniale: nec debent
a ita prodere peccata infamia coram alijs. [a] Vt affirmant citat. litera O.

CA-

CAPVT III.

Conditiones 16. bonæ confeſſionis explicantur.

§.2. Humilis, quando per hypocriſim vitetur.
4 Fidelis, ſeu vna.
7 Vt ſit integra.
8 Secreta.
10 Confeſſarius quando debeat interrogare, vt confeſſio fiat verè, & integrè.

a PEr utiles ſunt cōfeſſioni decem, & ſex conditiones à DD.[a] enumeratæ, quadruplici verſu contentæ. prima ſit ſimplex, ſecunda humilis confeſſio, tertia pura, quarta fidelis, quinta atque frequens, ſexta nuda, ſeptima diſcreta, octaua libēs, nona verecunda, decima integra, vndecima ſecreta, duodecima, & lachrymabilis, decimatertia accelerata, decimaquarta fortis, decimaquinta, & accuſans, decimaſexta, & ſit parere parata. Quæ conditiones variè explicantur à DD. eodem ordine abſque methodo: non quod ſingulæ pertineant ad ſubſtantiam confeſſionis inf. cap. 4. (niſi forte reducantur ad veritatem, integritatem, & dolorem confeſſionis cum propoſito emendæ) ſed quia conducunt.

2 Prima ſimplex ſtylo, ne ſuaui loquentia delectet: & peccata minora videantur. b [b] ne ſit verboſa nimis cum pręambulis, & narratione hiſtoriæ impertinentis. excuſatur tamen fœmina, aut vir ſcrupuloſus, dum nō ſatis putat aliter quàm longa oratione declarari peccatum.

Secunda humilis. 1. cogitatione de ſeipſo. 2. affectu, vt confidat in Chriſtum paſſum, & de virtute ſacramenti. 3. in modo locutionis: vt c tanquā reus genuflexus, [c] & aperto capite, ita fateatur, vt intus, & extra conſtet fateri peccatum, ut veniam gratis impetret. cauenda eſt d hypocriſis, [d] ne vni fateatur grauia, alteri vero, à quo optat reputari bonus, ſępe fateatur venialia, & leuiora, ſic enim videtur ficte decipere Vicarium Chriſti, præſertim ſi hac via contendat habere officium, beneficium, aut dignitatem à prælato, qua indignus eſt. magis expedit vni medico morbos conſcientiæ ſemper aperire, qui agnoſcat periculum reincidentię, & ingratitudinem, & ſciat adhibere congruentem medicinam: qui tamen ſemel aut iterum præ rubore mutat conſuetum Confeſſarium, dum caſu ſemel lapſus eſt, ne apud iſtum perdat bonum nomen, non eſt graue pecca- e tum. [e] & interdum inculpate decet. tunc vero ſecundus Confeſſarius nō debet reuelare ſe illius confeſſionem audiſſe, ne forte alter malum ſuſpicetur.

3 Tertia pura, non mixta verbis f impertinentibus, [f] quod ad ſimplicitatem pertinet: nec reueler alienum peccatum, ut perſonam complicis. quomodo vero cautè ſit dicenda neceſſaria circunſtantia, quāuis per accidens Confeſſarius veniat in notitiam complicis: & quando timenti periculum ſui, vel alterius, liceat tacita ea circunſtantia cōfiteri reliqua in cap. 9. & 12. dicetur: Secunda pura, ne fiat ſiniſtra g intentione, [g] ſed propter veniam conſequendam. qui tamen ſimul refert in venialem finem inanis gloriæ, aut ne notetur infamia, nō pec- h cat mortaliter, [h] nec impeditur fructus ſacramenti. Secus ſi dirigat in finem mortalis.

4 Conditio quarta fidelis, id eſt, vera (quando vero mēdacium reddat irritum ſacramentum, aut fructum abſolutionis, in §. 4. dicetur.) deinde ne occultet aliquod peccatum mortale, aut circunſtantiam debitam. Quinta frequens, fieri enim poteſt etiam de eiſdem peccatis bene, & directe abſolutis, ſup. lib. 1. de pœnitentia. capit. 9. ſcrupuloſus tamen non eſt admittendus, vt ſæpe repetat ea, de quibus irrepit ſcrupulus. 2. non eſt indiſcretè abſoluēdus qui ſæpe cōfitetur eadem mortalia, in quæ ſæpe recidit, nec reuocat prauam conſuetudinem, uel non fugit periculum proximæ occaſionis, ſupra lib. 1. de pœnitentia. cap. 24. §. 4. nam rationem periculi, aut conſuitæ pronitatis ad malum, vnum pec- i catum trahit in aliud. [i] 3. pertinet ad integritatem ea frequentia, & acceleratio, quæ facit ne peccata quæ- k dam obliuiſcatur: [k] at non obligatur ſub mortali frequentius quam ſemel in anno ſupra lib. 1. de pœnitentia. cap. 4. §. 7. nec tunc tenetur ſcribere peccata, ſup. cap. 2. §. 6. ſed ſatis eſt facta diſcuſſione confiteri l omnia, quorum memoriam habet. [l] quod ſi poſtea recordetur quorundam oblitorum, ſatis eſt ea ſequenti anno confiteri, ſup. lib. 1. de pœnitentia, cap. 4. ſi reſeruata faſſus eſt, à quibus per accidēs fuit abſolutus, uel vrgente neceſſitate contritus celebrauit abſque confeſſione, hic tenetur cum primùm commode po- m teſt confiteri. [m]

5 Conditio. 6. nuda, id eſt, clara, & aperta, non palliata colore obſcurante peccati ſpeciem, uel grauita- n tem: [n] ſed vt quęlibet res ita exiſtimetur à Confeſſario cum ſuis circunſtantijs, ſicut peccata ſunt nuda oculis Dei, & ſicut coram Chriſto iudice deformitas apparebit: & intelligat Confeſſarius in particulari quoad fieri poteſt, quod peccatum o ſit mortale, aut veniale. [o] nec propter peccata in generali tantum di- p cta eſt abſoluendus, [p] citra mortis articulum, vt lib. 1. de pœnitentia. cap. 9. fin. dictum eſt. 7. diſcreta, vt q honeſta phraſi, [q] preſertim in ſexto præcepto, explicet neceſſarias circū-

CAP. III.

a [a] Diuus Thom. diſtin. 17. q. 3. 3. 4. addit. quæſt. 9. artic. 4. Soto. diſt. 18. quæſt. 2. artic. 2. Ledeſm. quęſtio 8. artic. 4. Petrus Soto. de confeſ. lect. 7. Caietan. confeſſ. 1. Syluestr. confeſſ. 1. §. ſecundo, & quinto. Angel. confeſſ. 1. § primo. Tabiena, Armil. Alfonſ. lib. 5. titu. 18. Nauarr. capit. 2. numero 5. Viguer. capit. 16 §. quarto, verſico. 16. DD. diſtinctio. 17. Richard. articu. 3. quæſtio. vltima, & late Nauarr. in cap. fratres de pœnitentia. diſtin. 5. b [b] DD. ſupra, hęc conditio obligat ſub veniali. Diuus Thom. Richard. Soto. Petrus Soto. Sylueſtr. Angel. §. 1. Caietan, ſed ſi ſecundo intelligatur ſimplex, ita vt Confeſſarius intelligere poſſit, quod ſuit mortale, aut veniale, eſt de neceſſitate ſacramenti Angel. Nauarr. numero 5. & cap. fratres. nume. 52. Prælud. 9. numero 1. Ledeſma, quæſtio. 8. artic. 2. dub. 18. c [c] Soto. Angel. ait eſſe de bono, & æquo, ſed Caietan. Nauar. dicto cap fratres, eſt veniale ſine cauſa omittere genuflexionem. d e [d e] Supra lib. 1. de pœnitent. f c. 36. lit. L. [f] Hanc Bonauentu. tom. 1. opus tract. de confitendi. fol. 139. ponit primo loco. Nauar. cap. 2. nume. 5. cap. fratres, nume. 11. Caietan. vide- g tur Sylueſtr. §. 9. [g] D. Thom. Richard. vterque. Sot. Ang. §. 1. & ſic Soto ait eſſe de neceſſitate ſacramenti, poteſt tamen ſecūdario dirigi in ſalutem corporis, & bona temporalia: ut dirigitur miſſa, & lita- h niæ. [h] Supra lib. 1. cap. 36. & inf. condit. 8. Nauar. c. 23. num. 13. quia cauſa impulſiua, & motiuum ſecūdarium non excludit finem principalē Caieta.

Petrus Sot. Nauar. cap. fratres, nu. 55. contra Angel. confeſſ. 1. § 5. & 14. dicit ſacramentum eſſe nullum ſi ob vanam gloriam confitetur addit. §. 23. cū Anton. 3. p. tit 14. c. 19. §. 15. ſi timore infamiæ, vel inferni cōfitetur tempore præcepti alias non cōfeſſurus, nō implet pręceptum. quod temperādum eſt ſi expreſſe excludat: ſecus tamē ſi eſt in habituali fragilitate animæ. vt ſecluſo eo motiuo non confitere- i tur. [i] Grego. hom. 11. in Ezechiel. D. Tho. 1. 2. q. 75. ar. 4. k q. 109. art. 8. [k] ſup. lib. 1. cap. 4. §. 7. Caietan. Maior. Marſ. Med. & olim Nauarr. hoc reducunt ad cond. 13. ſed Ca- l ietan. & alij in condit. 5. [l] Triden. ſeſſ. 14. cap. 5. & can. 7. Soto. Cano. Victo. §. 121. 127. Nauar. m cap. 21. num. 35. [m] Trid. ſeſſ. 13. cap. 7. can. 11. Nauar. c. 2. num. 10. an vero ex ſtatuto, & cōſuetudine religionis ſint repetendæ prælato confeſſiones totius anni tangit Nauar. capit. 2. nume. 5. & cap. 9. nu. 1. de quo n dicitur inf. cap. 16. [n] o [o] Soto. Caiet. Nauarr. ſed iuxta ſenſum D. Thom. includitur in 1. conditione. ſi quis tamen ita fateatur, vt Confeſſarius, quæ ſunt mortalia reputet venialia, aut leuioris ſpeciei eſt irrita cōfeſſio vt quę fit ei qui neſcit diſcernere, aut dormitanti qui non audit de quo infra. c. 13. p & 14. [p] Nauar. cap. quē pœnitet, de pœnitent. diſt. 1. num. 10. prælud. 5. nu. 6. prælud. 9. num. 1 & capit 26. nume. 28. Ledeſm. queſt. 8 2. dub. 18. & Recent. ſed Richard. diſ. 17. putat in venialibus ſatis eſſe cōfiteri in genere, de quibus Chriſtus non obligat confiteri propriam ſpeciem, & q numerum. [q] Nauar. cap. 2. nume. 5. & cap. 5. nu. 4. 12. 16. nu. 1. 4.

num.4. & 11. Soto. D.Thom. Richard. Angel. Caietan. [r] Nauar. cap.6. nume.18. fin. capit.5. nume.4. cap.conſideret, nume.110. Caietan. opuſc.de contrit. quæſt.2. & verb.confeſſor. [s] Soto ſatis eſt, vt pœnitens habeat vſum diſcretionis quamuis debilem, vt eſt in pueris, & parum cordatis: nec oportet ſcire, quæ ſint maiora, vel minora peccata: eſſe tamē de neceſſitate ſacramenti, vt habeat vſum diſcretionis, & libere cōfiteatur. idem capit.21.nume.33. & patet in cap.omnis. [t] Syluest. confeſſor. 1. §. 12. ſic Iudas iuit non ad Apoſtolos, ſed ad Phariſæos ductus pœnitentia, & tamē inductus eſt in deſperationem. [u] Nauar. ſed Soto reducit ad 7. [x] Soto. [y] Armil. videtur tamen Anton. §. 10. cum Guillelm. ſatis accedere cū animo, vt velit per nutum, aut ſcriptum reſpondere ad ea, quæ diligens Confeſſarius iterrogat: ita tamen, vt ſi aduertat de quibuſdā neceſſarijs nihil interrogaſſe, dicat illa ſponte, infra.cap. 13. ſic temperandus eſt Nauar. cap. fratres. nume.101. cum Caietan. vocante b̄ctam quando præ pudore nō audet fateri niſi à Confeſſario rogatus. [z] D.Thomas. Caiet. vterque Soto. Anton.§.17.Nauar.cap.fratres.numero 53. ſed Soto dicit nō eſſe de neceſſitate ſacramenti, naturaliter enim de peccato erubeſcimus, ut ait Ariſtot. & Rom.6.quē fructum habuiſtis in his in quibus nūc erubeſcitis Auguſt. concluſ. 1. in Pſal. 30.Trident.ſeſſ.14. capit.quinto. cum aperta, & verecunda confeſſione. [a] Soto. diſtinctione 18. quæſt. 2.4. fin. Victor. non laudant fateri per ſcriptum: ſed nec vituperant. [b] D.Thom. Nauar. & alij. ſed eſt conditio.14 [c] capit.1. de pœnitent.diſt.6. [d] Trident. ſeſſ.14. cap.5. oblita includi ſub alijs. [e] Caietan. confeſſ. cap.2. cond.4. D.Thom. diſtinct.21.artic.2. ad 3. add. quæſt.6. artic.4. Soto. d.18. quæſt.2.artic.4. Ledeſm.quæſtio.5. artic.4. Tabien.confeſ.2.§.11. Nauar. cap.fratres. nume.27. cap.6.num.12.cap.9.nume.11.cap. 14.nume.26. Pius V. catech. Syluest. confeſſio.1.§.8. Bonauent. diſtinct.17. nam & qui tanquam certum iurat id de quo dubitat, eſt periurus. D.Thom.2.2.quæſtio.89.1. Caietan. Soto. Syluest. Nauarr.cap.12. nume.7.fin. [f] D.Tho. Paludan Soto.quæſtio.2. artic.2. Nauar.cap.2. nume.5. Armil. confeſſ.§.9. 12. de quo inf.cap. 13. [g] ſupra cap.2. §.2.excepto Chriſti, & Eccleſiæ in fauorem pœnitentis, vt Confeſſarius teneatur ſigillo.ſed fieri ſecrete non eſt de eſſentia ſacramenti, vt ait Trident. cap.5. [h] Nauarr.cap.2.num.5. ad fin. tunc vero abſolui poſſunt vno verbo, ego vos abſoluo, ſed prius hortetur omnes ad dolorem Soto.diſtinctio.18.quæſt.2.5. Syluestr. confeſſio. 1.§.20. Roſel.confeſſio.1.10.Tabien. confeſſ. ſacramentalis. 5.§.37. Turrecrem.cap.quamuis de pœnit.diſt.1. Richard.17. art.3. queſt.8.Palud.q.2. Medin. de confeſſ. quæſtio. 19. fol.64. Nauar.cap.8.num. 13.contra Scot.diſtinct.17. quæſt.1. art.3. ad primum. Gabr.quæſt.1. concluſ.3. Angel. confeſſ.1.§.29. qui putant cōditionem ſecreti eſſe de eſſentia ſacramēti. idem Nicol. Niſſ.tract.6. p.3.quæſt.10.ad 5. & probabile ait Richar. ſed falſum eſt contra Trident.capit.5. [i] Trid.cap.5. can.6. D.Tho.d.16. in lit. Caiet. ad articulum quintum. Paris. Syluest.confeſſ.2.§.3. Nauarr. cap.2.num.5. [k] Caietan. verb.confeſſ. condit.11. Petr.Soto. lect.11. [l] communis Theologor. Scot.d.17.q.vnica. Richard.ar.8. Soto diſt.18.q.2.artic.4. Caietan. cond.11. Victor.§.158.Led. q.8.ar.3.Cano.p.5. Angel.confeſſio.1. §.32. Rainer. Recēt.Mant.Gueuar. Baſſes. Fr.Med. [m] vt citatum eſt, cap. 2.§.7. X [n] Doct. à princ.citati. Nauar. cap.2.nu.5. [o] ſupra lib.1.

ſtantias: nec in hoc narret minutatim ſingula, quæ ſolent prouocare ruinam fragilis Confeſſarij. quare ſimul dicat vno numero peccata, quæ ſunt eiuſdem ſpeciei. [r] & ſicut peccatum imprudentiæ eſt, ſcrupulis ſine cauſa grauare Cōfeſſarium, ita prudentis eſt quęrere aptum medicum ſcientia, & bonitate, qui diſcernat peccata, quæ ignarus pœnitens non tam tenetur diſcernere: [s] & non interroget quæ nō oportet, ne cæcus cęcum ducat. qui vero eligit indiſcretum Confeſſarium, ſibi imputet damnum. [t] ad integritatem pertinet ea diſcretio, ne circunſtantias debitas omittat, nec vero addat impertinentes, & quarum explicatio ſibi aut Confeſſario, aut alijs noxia eſſe poteſt. nec inducat ſacerdotem peccatorem non paratum, aut cenſura ligatum, vt ſibi miniſtret ſacramentum, ſup.lib.de ſacram.c.23.

6 Conditio.8. libens.1.voluntaria cum actu humano: [u] nec enim amens, aut phreneticus abſolui poteſt, niſi per lucida interualla libere explicuerit peccata.2.ex amore ſalutis ſpiritualis: virtus etiam iuuat, vt ex electione operetur hilariter. [x] 3 qui ex motiuo timoris inducitur, vel importunis precibus trahitur inuitus, ſed confitetur omnia cum debita attritione, non fruſtratur fructu ſacramenti. ſi tamen propoſuit quædam non confiteri, quæ tamen prudens Confeſſarius de corde extraxit, debet in fine fateri eam fictionem. [y] 9. verecunda, ut prę confuſione erubeſcat de infructuoſo peccato: [z] non vt miles glorioſe iactet facinus. & ſatius eſt, ut verbis explicet peccata, quàm vt petat omnia rogari à Confeſſario: aut ut pee ſcriptum legat [a] tanquam aliena facta. caueat vero fœmina, aut vir verecundus, ne prauus pudor impediat ſincere, & integrè cōfiteri: [b] ſed fortis fidat ſacerdoti, qui vice Dei audit, & tenetur arctiſſimo ſigilli ſecreto. confitentem non deterreat Confeſſarius aſpero verbo, ſed excitet confidentiam illius, docens quod ea verecundia nimis iuuet in ſatisfactionem. [c]

7 Conditio 10. integra omnium mortalium cum neceſſarijs circunſtantijs, quæ fecit poſt baptiſmum: ſub quibus includuntur etiam illa, quorum poſt factam diligentiā oblitus eſt, [d] vel ſi inculpata ignorantia iuris, aut facti non agnoſcit fuiſſe peccata: vel ſi quid propter vitandum periculum nocumenti, iure concedente ſileat. dubia profetar dubiè, [e] certa vero certò. ſi deſit integritas ſcienter, & ſine cauſa, non eſt confeſſio, ſed eſt iteranda. [f] licebit tamen, Epiſcopo, aut Pontificis Pœnitentiario negotijs diſtricto audire ſola reſeruata, & ab illis tantum abſoluere: infra lib.3. de pœnitentia, cap.14. quia cenſetur integra, dum pœnitens ex parte ſua vellet omnia eidē confiteri, & quia contrahit onus confitendi hæc ipſa (quamuis abſoluta ſint) cum reliquis peccatis, quæ habet, vni Confeſſario. Quæ cauſæ excuſent ab integritate dicentur cap.12. & ſupra lib.1. cap.28.

8 Conditio.11.ſecreta, ne fiat coram alijs: [g] auricularis enim confeſſio, quæ fit vni tantum ſacerdoti ſub ſecreto, eſt etiam quantum ad hunc modum, à Chriſto inſtituta, ſup.cap.2.§.2. excuſat ab hoc præcepto defectus ſecreti: vt ſi putet reuelandam eius confeſſionem: vel qui non niſi per interpretem, ſup.cap.2. §.6. & coram alijs in procellæ, aut peſtis tempore [h] confiteri poteſt de ſecretis. Nec vnquam (ſecluſo caſu reſeruato) tenetur vnus eadem peccata confiteri duobus ſacerdotibus: ſup. cap.2.§.8. nec duo, aut plures ſimul ſe audientes, confiteri vni ſacerdoti. non prohibuit tamen Chriſtus, quin peccata præſertim publica, poſſet ex cauſa pœnitens publicè confiteri: [i] at in mortis articulo vtatur ſecuriori remedio confeſſionis coram alio, quando confiteri non poſſet niſi per interpretem, vel alijs audientibus. 2. per ſcriptum cō fiteri præſenti ſacerdoti vix vllus tenetur, ſup.cap.2.§.5. quia periculum eſt, ut amiſſa papyro legantur ſcripta peccata. mutus tamē qui nouit ſcribere, debet per ſcriptum confiteri ſub ea cautela, ut in vna papyro referat numerum, in alia habeat ſcriptas ſpecies [k] peccatorum. 3. ſi forte confeſſio per literas, aut nuntium facta ſit abſenti ſacerdoti, abſolutio tamen impendi non poteſt ſcripto, ſed verborum forma prolata, & pœnitenti præſenti. [l] quamuis quidam Doct. putant valere ſi ex cauſa abſoluatur abſens à peccatis, [m] ſicut abſens abſolui poteſt ab excōmunicatione: & matrimonii (cuius materia verbis, aut literis exprimitur) fieri poteſt per ſcriptū, & paranymphum inter abſentes, dum modo adſit parochus cum teſtibus, quando ſecundus ſe tradit, & acceptat mutuo abſentis conſenſum.

9 Conditio 12. Lachrymabilis, id eſt, cum contritione, aut dolore præteritorum: [n] ſaltem illo, qui ad confeſſionem informem ſufficiat, infra capit.11. cum propoſito emendandi vitam, quæ conditio eſt neceſſaria, aliàs eſſet confeſſio impœnitentium, [o] & iteranda. confeſſio ſa-

p lib. 1. cap. 26. Caietan. opuſc. de contritione. quæſtio. 1. Nauarr. q cap. 1. num. 36. p Trident. ſeſſio. 14. cap. 4. q Doctor. ſup. Nauar. r etiam cap. 21. nume. 33. eſſe de conſilio. r ſupra. §. 7. R. Nauar. ſ capit. fratres. oume. 101. Caietan. ſ Archiepiſcopus Granatenſ. t Guer. poſt conſultationem cum viris doctis. t non eſt de neceſſitate niſi vt animo accuſandi ſe coram iudice proferat peccata Nauar. Caietan. Soto, & alij ſu u pra. u x ſic eſt de x neceſſitate ſacramẽti: quia Confeſſarius ex claue poteſt ligare ſua ſententia Trident. ſeſſio. 14. cap. 8. can. 15. ſup. lib. 1. cap. 18.

cui non ſauet D. Thom. 2. 2. quæſt. 69. 1. ad tertium, quia ſolum intendit eſſe mortale ex genere in re graui, vt ſubdit, quæſtio. 70. g artic. 4. g vt rogatus de nomine, patria, parentibus: an ſit diues, aut pulchra. Syluelir. confeſſ. 1. § fin. Nauarr. capit. 21. nume. 37. cap. fratres. oum. 13. Frat. Med. Soto. Ledeſma, & facius Caiet. 2. 2. quæſtio 69. 2. & verbo. confeſſio. condit. 4. addit. Syl ueſt. §. 9. Angel. cõfeſſio. 1. §. 6. non peccat negans aliquid, ex quo ſibi ant alteri timet periculum, quia iudex hic non legitime ro h gat. h i Soto. Le i deſm. Syluellr. § 9. Angel. Nauar. cap. k 18. num. 38. k Soto relect. ſupra, & diſtinct. 18. qoæſt. 2. art. 4. Victor. § 132. Petr. Soto. de confeſſ. lect. 10. ad fin. Frat. Medin. ſupra. Adrian. de confeſſ. quæſtio. 5. dubio 5. Sylueſt. §. 8. Angel. § 6. 7. Palac. diſtin. l 21. ad fin. Recent. l m m ſic limitãdi ſunt. D Thom. add. quæſtio. 6. artic. 4. Paludan. diſtinct. 21. quæſtio. 2. artic. 3. concluſ. 1. num. 12. Anton. 3. p. tit. 13. cap. 18. §. 8. Ledeſ. dub. 4. Armil. confeſſio. § 5 ſic explicat Nauar. cap. fratres. nu. 13. & quod Caietan. dixit. 2. 2. quæſt. 69. 1. ſe exponit verb. confeſſio. condit. 4. & vlt. Ledeſm. dub. 1. Soto. ſic etiam Doct. qui non diſtingunt de falſo (quod ſibi imponit) veniali, aut mortali, vt Paludan. ſed Richard. diſtinct. 21. artic. 3. quæſt 4. tantum dicit eſſe peccatum. Bonauent. artic. 2. quæſtio. 2. dicit per id mẽdacium perdi meritum confeſſionis. nempe ex opere operantis tantũ. nec eſt ſimile ſiquis cum hoſtijs panis triticei apponat ſimul hoſtiã hordeaceam, & omnes intendit conſecrare. nam ſi ſacerdos id nouit peccat. at Cõfeſſarius non intendit abſoluere niſi à veris peccatis. quod ſi in re parua decipiatur eſt per accidens, & abſque ſacramenti præiudi n cio. n Nauar. cap. 6. num. 6 fin. vt ſi occidit, ſed pro neceſſaria vitæ, aut honoris

men informis ſine dolore legitimo ſatisfacit præcepto, & reuiuiſcit remoto obice: ſed quędam attritio nota ſi excludat uoluntatem peccandi, ſatis eſt ad fructum ſacramẽti cum p abſolutione coniuncta. p 3. Dum Patres de maiori peccato exigunt maiorem contritionem, & multas lachrymas, ſup. lib. 1. de pœnitentia, cap. 27. intelligunt, ut ſufficiat remittere totam pœnam: minima tamen contritio, uel cum ſacramento debita attritio tollet omnẽ culpam q mortalem. 13. accelerata eſt vtilis, q vt ſtatim homo exeat à periculo moriendi in peccato: & ut bona opera ſint meritoria. ſatis tamen eſt contritio (quę implicite includit votum confitendi) dum non vrget tempus præcepti. 2. antepoſitum pręceptum Eccleſię, ea acceleratio erat neceſſaria, ne peccator decederet abſque confeſſione, ſup. lib. 1. de pœnitentia. cap. 4. aut ne lapſu temporis obliuiſceretur multorum mortaliũ, præſertim obligantium reſtituere, & ſatisfacere proximo, ut lib. 1. de pęnitentia. cap. 2. & 5. dictum eſt.

10 Conditio 14. fortis, ne timore aut prauo pudore omittat confiteri r neceſſaria, quæ ut dictum eſt r pertinet ad integritatem. tenetur vero Confeſſarius breui, & ſufficiẽti interrogatorio inſufficientiam pœnitentis iuuare, dum opus eſt, ut integrè fateatur, & præ pudore nihil omittat: & ritè doleat, ac ſatisfaciat. 2. ſi pœnitens recto decalogi ordine dixit ſponte ſingula, cum numero, circunſtantijs, & ſigno doloris: excuſatur Cõfeſſarius ab affirmatiuo, & ſuaui præcepto interrogandi. Si tamen ex modo confeſſionis aduertat, non ſatis diſcuſſiſſe conſciẽtiam, nec expediat ob temporis anguſtias dimittere, ut diutius recogitet, ſupplere debet interrogans, non ſingula in quę homines cadere poſſunt, nec ea quæ ſunt præter pœnitentis ſtatum: ſed quæ pro ratione perſonæ, temporis, & loci coniectat cõmuniter homines eius ſtatus facere ſolitos. 3. Ruſtici etiam mouiti nihil pręmeditari noluerũt, ſed groſſo modo ſine certo numero, aut diſcuſſione cõſiientũr bona fide: qui cogendi non ſunt repetere confeſ ſ ſiones, ſ ſic factas cum indocto parocho: quia cum hi habeant vniformem vitæ modum, & extraordinarijs vitijs, ac negotijs non ſint aſſueti, ex his quæ fatentur ſe una hebdomada, aut menſe feciſſe, facile cõtectat expertus Confeſſarius, quantum toto anno peccauerint, prout requiritur ad rectum iudicium, & remedium peccatorum.

11 Conditio 15. accuſans ſe ſerio, ſibi imputans peccata nõ ſocijs, aut t dœmoni: t nec prætexat excuſationes, ob quas quæ certo nouit fuiſſe mortifera, appareant dubia, aut venialia. hinc oportet, ut tanquã reus ſiſtatur coram legitimo iudice habente in illum, & in omnia eius peccata poteſtatem, & iuriſdictionem u non impeditam 16. parere parata. u vt facilè obediat monitis Confeſſarij, & acceptet cum animo implendi, dignas pœnitentias claue non errante impoſitas: ad quarum acceptationem ligat authoritate Chriſti x Confeſſarius. x

CAP. IIII.

a Soto. a diſt. 18. quæſtio. 2. art. 2. & alij cit. cap. 3. A. b b quia cum hoc ſacramentum miniſtretur per modum iudicij, oportet, ut reus habeat vicem accuſatoris, & teſtis. cui pro ſe, & c contra ſe creditur, c niſi excuſetur ex ignorantia, aut ſcrupulo, dum vult ita ſe plene explicare, vt potius agat contra ſe, quam vt ſit diminutus. Caietan. verbo. confeſſ. conditio. 4. Syl ueſt. Nauar. Soto. Petr. Soto, Ledeſma, Vi d ctor. d quia decipit iudicem in re graui. Soto. Ledeſ. quæſtio. 8. artic. 3. Caietan. verb. confeſſio condit. vltim. & 2. 2. quæſtio. 69. art. 1. Victor. §. 130. Petrus Soto. lect. 10. fin. Sylueſt. confeſſio 1. §. 8. Nauar. capit. 2. numero 5. capit. 21. nume. 37. capit. 22. nume. 38. quod plane ſentiſſe Paludan. diſtin. 21. quæſtio. 2. articu. 3. concluſ. prima, numero 12. Richard. Bonauent. diſtinct. 57. quęſtio. vltima. e e Nauarr. capit. 18. f nume. 27. 29. f Soto. relect. ſecr. membr. 2. quæſt. 7. concluſ. 2. libro 5. iuſt. quæſt. 6. artic. 2. ſi. Cordub. caſ. 6. Couarru. 1. Variarum. capit. 1. princip. Ledeſma, quæſtio. 8. articul. 3. dubio 4. Frat. Medin. lib. 1. inſtr. cap. 14. §. 35. Nauar. cap. 18. numero 3. ad fin. vid. capit. 25. numo. 35. 40. contra Caieta.

CAPVT IIII.

Has 16. conditiones reduci ad tres. 1. vt ſit vera. 2. integra. 3. dolens.

§. 2. *Integra, ſed multa cauſa excuſant ab integritate inf. cap. 12.*

3 *Quando dubitat, an ſit mortale, tenetur confiteri: niſi dubium deponat.*

EX his omnibus colligitur tri a plex conditio a neceſſaria ex parte pœnitentis, fidelis, integra, & lachrymabilis. 1. dolens, & cum vero propoſito: quæ includuntur in vna b accuſatione ſacramentali. b ad quas reliquę reduci poſſunt. 1. vt confeſſio ſit fidelis, id eſt, vera ne excedat c numerum, c quem certo nouit: nec ſibi imponat mendaciter pec d catum mortale, quod non fecit. d ad hanc pertinet. 1. 3. & 4. 6. 7. & 15. conditio.

2 At in foro exteriori ſi reus timore acerbæ pęnæ ſe falſo infamet, e non videtur mortale. e quia eſt Dominus famæ. & ſicut in tali foro, mendacio veniali decipiens iudicem ſine iuramento non peccat f mortaliter. f ita in iudicio confeſſionis non peccat mortaliter. 1. qui mentitur in re ad confeſſionem nõ g pertinente: g niſi mendacium eſſet pernicioſum. 2. ſi Confeſſario rogãti de peccatis quibuſdam uenialibus, aut de quodam mortali, aliàs ri h tè abſoluto, neget ſe feciſſe. h nec mentitur reus qui illegitime roga i tus negat. i 3. nec peccat mortaliter ſi cõfiteatur aliquod ueniale, quod k non fecit. k niſi dum non ſubiicit l aliam ueram materiam, l & ob id fruſtratur vim ſacramenti. ſic enim vult abſolui à peccato, quod non ha m bet. m 4. ſi actus ſonat peccatũ mortale, & tamen ex circunſtantia excuſatur, ut quia fœmina fuit per n vim oppreſſa, tenetur explicare. n interdum excuſatur pœnitens, ſi fatetur peccatum mortale, & permit-

tit decipi Confeſſarium in eo quod
putet fuiſſe grauius, ut monialis cor
rupta quæ confitetur turpem con-
ſenſum ei qui ex habitu reputat vir
ginem, ut dicetur cap.8.§.2.

3 Conditio 2. neceſſaria, ut ſit per
o ſe integra. ° quod requiritur ex ne
ceſſitate præcepti diuini, & ſacra-
p menti: ᵖ præcedente diligenti præ-
meditatione, ut in vnaquaque ſpe-
cie morali (quæ ſumitur ex proprio
obiecto, uel ex circunſtantia ſpe-
ciem mutãte mortaliter) referat pro
q babilem numerum. q alias ſcien-
ter deficiens peccat contra neceſſa-
r riam integritatem. ʳ ad hanc re-
ducitur conditio. 3.5.10.11.14.con
ditio. 3. vt ſit lachrymabilis, id eſt,
ſ habeat formalem dolorem, ſ cum
propoſito emendæ, & implendi in-
t iunctam pœnitentiam. ᵗ ad hanc re
ducitur conditio 2.8.9.12.16.

4 Integra omnium mortalium ex
u tenditur ad occultiſſima ᵘ etiam
peccata externa, aut quæ ſunt ſo-
x lius cogitationis, ˣ & conſenſus vo
luntatis, in qua primum reſidet li-
y bertas, & formale peccatum. ʸ non
ſatis eſt confiteri conſenſum, ſed
z ſimul opera externa: ᶻ nam iniu-
ſtitia contra proximum in decalogo
prohibetur primum, & præcipuè
in operibus externis. 3. tenetur pec-
a cata etiam publica confiteri, ᵃ &
quæ alias erant ſacerdoti nota, ut in
eo foro fiant huic nota tanquam iu
dici, cum qualitate intentionis, &
propoſito emendæ. omnia confi-
b tenda ſunt vni ſacerdoti: ᵇ nec li-
cet ex verecundia diuidere, ut quę-
dam dicat vni, reliqua alteri: quia
ut vnum mortale remitti non po-
c teſt abſque aliis mortalibus, ᶜ & vna
contritio extenditur ad omnia, ita
Chriſtus ob congruentes rationes
d ᵈ inſtituit integram vni fieri confeſ
ſionem: & qui ſponte ſine cauſa ex
cuſante dimidiat, irritam facit con-
e feſſionem, ᵉ & tenetur illam inte-
gre repetere: niſi eidem Confeſſa-
f rio repeteret: ᶠ quòd ſi Epiſcopo
occupato confeſſus eſt tantum re-
ſeruata, tenetur hæc ſimul cum re-
liquis confiteri uni ſacerdoti. Sic
enim ex omnium concurſu iudica-
bit Confeſſarius quem, quando, &
quomodo ligare, aut ſoluere debeat.
quæ cauſæ excuſent ab hac integri-
g tate dicentur poſtea. ᵍ

5 Si de peccato probabiliter du-
bitet fuiſſe mortale tenetur illud cõ
h fiteri ita dubiè ʰ ſicut nouit: quia
aliàs exponet ſe probabili dimidian
di confeſſionem periculo, quod ta-
men facile, & ſine damno ſuo vi-
tare poteſt. in foro tamen externo
non tenetur in dubio confiteri cri-
i men iudici interroganti: ⁱ quia in
dubiis quæ vergunt in ſui præiudi-
cium, melior eſt conditio poſſiden-
tis bonam famam. ſi tamen depo-
nat dubium practicè (dum pœnitẽs
per rationes, aut conſultationem ſa-
pientis æquè probabiliter opinatur
non fuiſſe mortale) excuſari poteſt
k à præcepto confeſſionis: ᵏ ſed in
mortis articulo deberet in dubio cõ
l teri. ˡ quia opinio probabilis licet
excuſet à violatione præcepti, non
tamẽ ſupplet medium neceſſarium
remiſſioni huius peccati, ſi forte
fuit mortale.

noris defenſione, aut ſi furatus eſt in extrema neceſſitate. Bonaueni.diſtinctio.17. artic.vltimo, quæſtio.quinta. Gabriel. artic.2. concluſio quarta. Victor.§.162. Cano. par.5. Soto. Syluest. con-
o feſſio.1.§.15. ° ſub conditione integritatis comprehenduntur omnes conditiones Concil.Conſtantienſ.ſeſſio.8. in Bulla Martin.V. Complutenſ. contra Petrum Oxomen. approbatum per Sixtum IIII. habetur in ſumma Conc.Trident.ſeſſio.14. capitu.5. & cano.7.& 8. Caſtro verb.cõfeſſio. Vualdenſ.de ſacrament. capitu.135. Taper. artic.3. Roffenſ.artic.8. Petrus Soto, de confeſſ.lectio 9. & 10. Lindan.libro quarto, capit. 55. Caniſ.tit.de pœnitentia. quæſtio. 5.& 6. Ayal.de traditio.3.parte. Bellarm.lib.3. de confeſſ. capit.quinto, probat ex Concil. & capit.ſequens.ex Patribus, & capit. 11.& paulo poſt.ex Tertullia. Origen. Clemen. Cyprian. Hieronym. Ambr. Auguſtin. Leo. Pacian. Gregor. Niſſen. Latom.de con feſſ. contra Oecolamp. Pighius de conf.contra Eraſm. Diuus Thom. addit.quęſtio.9.artic. ſecundo. Ledeſma, quæſtio.8. artic.2. Doctor.diſtinct.17. ibi D.Thom.quæſtio.3. Scot. quæſt. vnica, art.ſecundo. Palac.quæſtione 7. imo in ordine quæſtione 8. Paludan. quæſt.5.Gabriel.9. Marſil.quæſtio.12. artic.1. Alexand. 4.parte, quæſtione 18. aliàs quæſtio.77. memb.4. artic.4. Caietan.tom.1. opuſc.5. quæſtio.3. & 5. Medin. quæſtio.de integritate confeſſ. quæſtio.68. Durand. quæſt.15. Adrian.quæſt.quarta de confeſſ. Cano.relect de pœnitentia, parte prima. Angles in flor.Theolog. Victor.§.159. Vega. libro 13. in Trident. capit.31. Nauarr. capit.9. numero 11. & §. cautus Turrecrema. capit conſideret.§.dolendum, de pœnitentia. diſtinctio.quinta, Summiſtæ verbo.confeſſio. Soto. diſtinctio.18. quæſt.ſecunda, artic.3. & 5. ait oppoſitum eſſe hæreticum. falſo tamen id tribuit Vuiclef. cum de eo nihil tale referat Vualdenſ.
p cap.135. ᵖ colligitur Ioan.20. quorum remiſeritis. vbi indefinita æquiualet vniuerſali Trident.capit.quinto, & conſtat ex tradit. eccleſ. quod oportet omnia peccata mortalia ſubijci clauibus ec-
q cleſiæ. q ʳ infra. capit.quinto. §.8. Soto. quæſt.ſecunda, artic.4.
r Concil. Trident. capit.quinto, cano.7. Florent. Lateranenſ. capit. omnis. quia Confeſſarius vice Chriſti facit iudicium de tota conſcientia hominis baptizati. in quo differt à pœnitentia adulti ante baptiſmum quàm ſatis eſt eſſe de peccatis in genere Trident. ſeſſio.14. capit.ſecundo. Nauarr. capit.6. nume.13. Syluestr.confeſſio 1.§.11. Angel.§.23. Cano. parte quinta. Caietan. opuſc. de confeſſ. quæſtio.3. Victor.§.178. 193. Frat.Medin. lib.1. capit.9.
ſ §.ſecundo. ſ Nauar. cap.primo, nume.37. capit.9. nume.10. cap. fratres. nume.37. Caietan. de confeſſ. quæſtio.3. Syluestr. confeſſio.1.§.2. Petrus Soto. lect.11. Ledeſma, quæſt.8. artic.primo, dubio 3. Soto, diſtinctio.18. quæſt.3. artic.ſecundo, ad tertium. Couarruu.capit. Alma.prima parte.§ 4. nume.13. Victor.§.149. Cano, parte quinta. Frat.Medin. & ex antiquis Diuus Thomas, diſtinctio.17. quæſtione 3.4.1. Richard. artic.ſecundo, quæſtio.8. ad quintum. Bonauentura ſecunda parte, artic.ſecundo, quæſt.3.

Paludan. quæſtio.8. & Recent. Theolog. Syluest. confeſſ.1.§.21.
t Angel.confeſſ.1.§.29. cum D.Thoma quolib.4. quæſt.10. ᵗ Tri-
u dent.ſeſſio.14. cap.8. cano.15. ᵘ ˣ Trident. capit.quinto. cano.7.
x Clemens epiſt.prima, ad fin. ex Doctrina Petri Apoſtoli. Tertullian.de pœnitentia, cap.12. vbi Pamel. Greg.Niſſen. orat. ad eos qui durius alios iudicant Origen. homil.8. in Leuit. Pacian.Parenesi de pœnitentia. Clemens lib.8. conſtit.Apoſtol.capit.8.libro 2. capit.18. vtrobique Turrian. Leo epiſt. 78. aliàs 80. Hieronym.in eccleſ.10. ſi momorderit. Auguſt. de vera & falſa pœnitentia, cap. 8.& 15. homil.49. ex 50. alios affert Bellarmin.lib.3. ca
y pit.6. vſque 10. ʸ D.Thom.1.2. quæ
z ſtio.74.1.& 2. ᶻ in-
a fra cap.6.§.7. ᵃ Cano.p.5. Syluest.con feſſio.2.§.3. Tabie. §.29.fin. D.Thom. diſtinc.17.quæſt.3. 2.1.ad primum.addit. quæſtio.7.1.ad primum. Richard. art.3.quæſt.4. Soto diſtinct.18. quæſt. 3.1. ſentit Nauar. cap.8. num.11. Medin. quæſt. de confeſſione celãda.fol. 111. Ledeſm.quęſtio.10. artic.1.dub. fin. Recent. Sebaſt. Sapia.addit. ad Panorm.capit.omnis. contra Petrum Ro
b miſium hæretic. ᵇ Auguſt. de vera, & falſa pœnitentia. capit.11. capit.omnis vtriuſque ſexus, & ſignificat Trident. cap.5. omnia quorum memoriam habet. Conc.Florent. materia eſt confeſſio integra. eſt certa, & communis ſententia. Nauar.cap.conſideret.nu.4. propter bonas congruentias D.Thom.diſtinct.17. Palud. Durand. Adriano. quare habens reſeruata tenetur vrgente præcepto confi-
c teri inferiori omnia etiam reſeruata. ᶜ & tamen de vna excommunicatione abſque alijs poteſt abſolui cap.cum pro cauſa, de ſenten
d tia excommunic. ᵈ de quibus rationibus D.Thom.diſt.17.quæſt. 3.4. Durand.quæſt.5. Adrian.quæſt.5. Soto.diſtinct.18.quæſt.2. art.5. Petrus Soto lect.9. Cano.p.5.fol.74. Bellarm.lib.3.cap.12. quæ rationes ſunt cõgruentiæ explicantes id quod frequenter contingit. quare male Med. de confeſſ.quæſt.8.fol.51. impugnat has
e rationes quaſi non conuincant. ᵉ de fide ex Conc.Florent. materia eſt confeſſio omnium quæ memoriæ occurrũt Trident.cap.5. qui ſcienter aliqua retinent, nihil diuinæ bonitati per ſacerdotes remittendum proponit. nempe quia in ipſa confeſſione ſcienter peccat contra illam, & id peccatum non explicat: communis.diſt.17. alij
f diſtinct.18. ᶠ Nauar.cap.9. num.16. Caiet. confeſſio.cap.3. Anto. 3.p.tit.14.cap.19 §.4. Syluest.confeſſio.1.§.3. Paludan.diſtinc.17. quæſt.6. Richard. artic.2.quæſt.8. argum.4. cum ſolut. Medin. & citat Adrian.quæſt.4.de confeſſ.§.ſi petas. Baptiſta verb.confeſſio.
g §.8. Angel.confeſſ.1.§.13. ᵍ inf.cap.12. ʰ ſup.cap.3.§.7.T. ⁱ com-
h munis Doct. inf. ᵏ fatetur Syluestr.ſup. & quidam Recent. quod
i tamen ſine cauſa negat Nauar. cap.9. num.14. & in ſimili. cap.27.
k num.193. ad fin. ˡ Nauar.cap.1. num.26.fin. cap.9.nume.14. cap.
l 14.num.26. cum Bonauent.diſt.17.p.3.artic.2.quęſt.1. D.Thom. quæſt.3.4.diſt.21.quæſt.2.3.ad 3. Richard.diſt.16. art.5.quæſt.1. Paludan.diſt.21.quæſt.2.fin. Soto.diſt.18.quæſt.2.4. Med.de confeſſ.quæſt.28. de confeſſione facta Confeſſario prauo. fol.75. Vict. §.10. Syluest.confeſſ.2.§.2. Tab.§.11. Fr.Alex.lib.2.tit.4.ad fin.

CAPVT V,

Examen conſcientię obligat ratione integritatis, ut declaretur ſpecies, numerus, & circunſtantiæ.

§. 2. *Quomodo in iis iuuandus ſit pœnitens.*

3 *Quando ſpecies cenſeatur vna in genere moris, vt adulterum, vel ſi tempore continuetur, quamuis varientur actus exteriores, & §. vbi quando dicatur interrumpi.*

4 *Quando ſit duplicata ſpecies. ſi oblitus eſt circunſtantia quomodo repetenda.*

6 *Facilius interrumpitur peccatum internum.*

7 *Cur in confeſſione ſint exprimenda opera externa.*

8 *Numeri expreſſio pertinet ad integritatem. quomodo meretrix dicet numerum.*

IVre diuino tenetur pœnitens pro ſtatus ſui, & negotiorum qualitate, præmittere debitam, & diligentem conſcientię diſcuſſionem: [a] ſine quo medio nō poſſet vir varijs negotijs, & peccatis diſtentus, implere Chriſti pręceptum confitendi integre omnia, & ſingula mortalia, quorum habere debet memoriam, & conſcientiam: debetque facere tantam inquiſitionem circa neceſſaria, ut digne abſoluatur, quātam vir prudens in arduo negotio facere ſolet: [b] diſcurrens per ætatis tempora, per loca vbi moratus, per perſonas, & conuerſationes cum eiſdem habitas: [c] præſertim vbi eſt ſuſpicio iniuria tertij, quæ requirat ſatisfactionem, aut reſtitutionem ne quis tamē anxietate prematur, ſciat ſufficere mediocrē diligentiam, [d] quam moraliter timorati, & docti facere ſolent, qua contentus eſſe debet, quamuis ſuſpicetur facta prolixiſsima diſcuſsione, & ſcrupuloſa, ſe noua quædam eiuſdem rationis peccata reperturum. [e] hoc enim opus non eſt, cum abſque eo Cōfeſſarius tanquam iudex ſatis ſtatum rei cognoſcat, vt ſententiā proferat. [f] non eſt communiter conſulendus pœnitens, ut peccata ſcribat in memoriæ ſubſidium dum fiunt, uel dum ſe pręparat pro confeſsione, ſup. cap. 2. §. 6. niſi forte mutus caute ſcriberet, qui aliter ſe explicare neſcit. ſuppletur defectus examinis per interrogationes prudentis Confeſſarij: [g] præſertim vrgente cauſa, & quando ruſtici etiā moniti neſciunt præmeditari peccata. Differt vero à corporali medico: qui ignotos morbos, aut vulnera curare non poteſt, ſed Confeſſarius, vna efficaci abſolutione eum qui cōfitetur omnia quorum facta diligentia memoriam habet, [h] ſanat ab omni peccato, quamuis quædam memoria exciderint.

2 Diſcutiet pœnitens hæc quæ ſtatim explicabimus. 1. propriā peccati ſpeciem in genere moris: quia tenetur ſub mortali explicare omnes ſpecies peccatorum mortalium, & circunſtantias quæ ſpeciem mutant, etiā in actu interiore: & quando addita circunſtantia per ſe reſultat vna moris ſpecies, ut adulteriū. 2. quando dicatur vnum numero peccatum in ratione moris, quamuis varios actus exteriores, & longi temporis comprehēdat, ut ſtatim dicetur. 3. vt opera exteriora quæ ſunt contra iuſtitiam, & in proximi damnum bene explicet, præter conſenſum internum. 4. vt conſtet dici probabilem numerum in vnaquaque ſpecie peccati mortalis, vbi noua auerſio, & deformitas reperitur, infra §. 8.

3 Cenſetur ergo primum vna ſpecies moris, quando non requirit diuerſum iudicium, pœnitentiam, cōſilium, & medicamen: quia in genere moris in ordine ad confeſsionis præceptū, noluit Chriſtus obligare ſigillatim numerare ea, quorum diſtinctio non cadit ſub certa cognitione humana. quare circa moram temporis ſatis explicat totam malitiam, & vnitatem, qui confitetur feciſſe modo ordinario, qualis eſt cum quadam phyſica temporis interruptione, & diſtractione naturali. Si autem ſæpius actū, & propoſitum peccati videtur interrupiſſe, & incertus eſt numerus: ſatis eſt notabilem tēporis moram [i] in opere poſitam confiteri. vbi vero in homicidio, & mediorum executione fuit parua interruptio, ſat intelligitur explicato peccato. 2. ſatis eſt ſub communi, & generico nomine confiteri numerū ſuperſtitionum, aut beſtialitatum: [k] quamuis enim diuinatio per terrā, aquam, vel aſtra; & coitus cum varijs brutis, phyſica ſpecie differrent: non tamen variāt

a TRident. [a] ſeſſ. 14. cap. 5. nihil aliud requiri à pęnitente quam vt poſtquam diligenter ſe excuſſerit can. 7. peccata mortalia, quorum memoriā cum debita, & diligenti pręmeditatione habetur D. Thom. diſt. 17. in expoſit. litte. Soto. diſtinctio 18. quæſt. 2. 4. ad vltimum, & quæſt. 3. artic. 2. verſ. at vero art. 3. poſt conc. 3. Victor. §. 178. Led. 2. p. quæſt. 5. art. 5. quæſt. 6. 1. quæſt. 8. 3. dubio 1. Cano. re lect. de pœnitent. p. 4. Petrus Soto. de confeſſ. lect. 10. Syl ueſt. confeſſio. 1. §. 3. Nauar. cap. 9. nu. 13. cap. fratres. nume. 72. Roffenſ. & Taper. artic. 5. Caietan. verb. confeſſio. condit. 10. & tom. 1. tract. 5. opuſcul. de confeſſ. quęſtio. 3. ad primum, Fr. Med. lib. 1. cap. 13. libro 2, capit. 7. Fr. Alexand. lib. 1. tit. 1. cap. 3. Nauar. capit. 21. nume. 35. Adrian. de confeſſ. § 6. dubium. Catechiſ. Pij V. Richar. diſtinct. 17. artic. 2. quęſt. 6. Scot. quæſtio. vnica, artic. 2. Gabriel. quæſtio. 1. conclus. 3. Paludan. quæſt. 1. art. 2. concluſ. 5. quæſt. 2. artic. 1. 6. Maior. q. 3. Palac. quæſt. 5. Medin. quęſt. de circūſtant. loci, & tem-

b por. ad fin. [b] quanta diligentia ad memoriam requiratur Scot. diſtinctio. 17. quæſt. vnica, ait circa neceſſaria de ſpeciebus, & circunſtātijs, requiri quantam prudēs faceret in arduo negotio, non tamen ita exacte requiri circa numeros. Gabriel. Maior. facit Auguſt. de vera, & falſa pœnitentia. cap. 15. Innocent. III. in cap. omnis. requirat peccata, & peccatorum cauſas. Conc. Vuormar. capit. 7. & 6. Synod. can. vltimo, ne alias Confeſſarius infideliter vindicet offenſas Dei: qui debet interrogare teſtem vbi aduertit ex obliuione, aut incuria tacere aliquid conducens ad rectam ſententiam. de quo Nauarr. capit. 10. nume. 7. Couarruu. 1. Variarum, cap. 2. num. 16. ſed hæc ſententia temperanda eſt: quia Confeſſarius in hoc iudicio ſimul eſt aduocatus, & medicus ſuauis, & abſque nimia interrogatione confeſſio eſt integra, & fructuoſa. quare ſatis eſt in pœnitente ea diligentia quam adhiberet

c in negotio quod optat obtinere. Caietan. Soto. & Recent. [c] hæc

d iuuant ad refricandam memoriam præteritorum. [d] quia hæc exprimitur in Trident. ſeſſio. 14. capit. quinto, canone 7. Soto. ſup. quæſt. ſecunda, artic. 4. fin. Victor. §. 161. Ledeſma. Frat. Medin. Nauarr. cap. 9. nume. 13. capit. fratres à nume. 59. 66. 81. Medin. quæſtio. de confeſſione iteranda. ſol. 68. Caietan. opuſc. de confeſſ. Cano. de pœnitentia. Ledeſma, quæſt. 8. artic. primo, dubio ſecundo, & late. artic. 4. dubio primo. Petrus Soto. lect. 10. Syluest. confeſſio. 1.

e §. 12. fin. & 13. [e]

f Medin. ſup. [f] Caietan. opuſc. quæſt. 3. Soto. quæſtio. 2.

g artic. fin. [g] Nauar. capitu. 9. nume. 13. & quidam Recent. Quare qui fecit examen parum diligens quod tamē putat ſufficere (quamuis pingui, & craſſa Minerua, cū præparatione reſpondendi ad ea quæ Confeſſarius interrogauerit, ut ſolent ruſtici qui non aſſueſcunt refricare memoriam) videtur ſatis ne accedat indigne, ſed cum fructu ſacramenti: ſignificat Syluest. ſupra, cum D. Thoma. Petrus Soto. lectio. 10. Victor. §. 178. 193. Nauarr. capit. 6. nume. 13. cap. 9. num. 12. fin. cum Direct. & Archidiac. & cap. fratres. num. 80. & Archiepiſcopus Guerre. poſt conſultatio

h nem cum doctis. [h] ſic explicat Tridentin. cap. quinto, ca-

i none 6. [i] quia ex mora longi temporis conicctat Confeſſarius grauitatē, aut interruptionē, numerumque pec-

k catorum. [k] Caietan. opuſcu. de confeſſio. quæſtione 3. verb. interrogatio. Angel. verb. interrogatio. Cano. parte quinta, ad quartum, Soto. diſtinctio. 18. quæſtione prima, artic. 3. quæſtio. ſecunda, artic. quarto, Petrus Soto. lectio. 9. Nauar. cap. conſideret. nume. 17. colligitur ex capit. omnis. & de ſpeciebus diuinationis D. Thom. 2. 2. quæſtio. 96. 3. ad ſecundum, de ſpeciebus gulæ. 2. 2. quæſtione 148. 4. præpropere, laute, nimis ardenter, ſtudioſe. vbi Caietan. & addit Caietan. dict. opuſc. quæſtione 3. cum exaggeratione, non oportet explicare ſpecies, quæ homines ſine mediocri ſcientia neſciunt diſtinguere: ſed quæ fere omnibus notæ ſunt: quia in moralibus

non

iudicium Confeſſarit, nec grauitatem in genere moris. idem videtur de ſpeciebus gulæ. 3. adulterium eſt ſimplex ſpecies, [l] cum vnica auerſione contra prolem, & coniugis fidē: quia vtitur re non ſua: & adhuc amplius non ſua, quia ſub alterius poteſtate conſtituta. in furto rei ſacræ eſt vna ſpecies, quia vſurpat alienam rem, non tantum ſub generali, ſed ſub ſpeciali dominio, aut poſſeſſione Dei cuſtoditam: vbi eſt differentia quæ per ſe determinat genericam rationem.

4 Vbi noua ſpecies circunſtantię eſt accidētalis, manet in vnico actu phyſico, duplex ſpecies moris, [m] cū duplicata auerſione: nec obligatur fateri vnum, ut eſt circunſtantia alterius, ſi malit confiteri ea, ut duo peccata diſtincta. [n] interdum ita coniunctæ ſunt malitiæ, ut non ſatis explicentur, niſi confiteatur per modum quo vna eſt circunſtantia alterius. [o] communiter tamen qui dixit peccatum, oblitus circunſtantiæ, ſatis eſt repetere ſolam grauitatem circunſtātię accidentalis. [p] 2. tenetur explicare quando vno actu fit diuerſis iniuria, (vt uno ſclopi ictu occidit clericum, Patrem, regem, & alios: aut inducit ſocium, ut iuuet ad homicidium, uel ut fiat in loco ſacro) nam qui uno actu occidit duos laicos, eſt duplex [q] peccatum vnius ſpeciei: ut quādo quis furatur ſimul à diuerſis Dominis res diſtinctas: uel ſi coniugatus habet rem cum aliena vxore, facit duplicatam iniuriam [r] alijs duobus coniugibus.

5 Vnum numero peccatum dicitur. 1. quando permanet eadem voluntas moraliter continuata: quamuis in eundem finem, & ſub eadem forma, morales actus externi varientur: [ſ] vt quando ex firma vindictæ volūtate arripuit enſem, abijt in agrum, ut inimicum quærat, percutit pluribus ictibus: [t] & qui ante fornicationem, & poſt illam continuat actus libidinoſos. [u] in malis enim ſat eſt voluntarium indirectè, vt fiat, aut continuetur peccatum: [x] cum tamen ad meritum requiratur poſitiua deliberatio, & actus: quare etiam in ſomno, aut ebrietate ita continuatur voluntas, ut pollutio dormientis, [y] vel homicidium ebrij [z] ſit formaliter peccatum, quando coniunctum eſt cauſæ voluntariæ: [a] quamuis apud Deum non punietur grauius. falſo autem quidam admittunt contingere, ut ebrius toto tempore quo eſt mentis compos ſit in gratia: & tamen dum inebriatus facit homicidium, perdat gratiam. 2. in omiſſione reſtituēdi rem ſuffuratam, ſi toto anno poteſt, & ſæpe aduertens proponit non reſtituere, videtur continuari phyſice idem numero peccatum: [b] Nec tamen grauatur moraliter per ſingula anni momenta: quia dum dormit, vacat iuſtis negotijs, & Miſſis, aut alijs præceptis, excuſatur ne tunc (dimiſſo ſomno, aut aliorum præceptorum impletione) debeat ſtatim

[k] non variat iudicium confeſſionis. [l] D.Thom. 2.2. quæſt. 154. ar. 8. quæ ratio eſt aduertenda de adulterio, & artic. 10. de ſacrilegio, quę circunſtantia ſimiliter facit ſpeciem furti, de quo bene D.Th. de mal. quæſt. 2. artic. 6. ad 2. 6. & 10. & artic. 7. ad 8. [m] D.Tho. 1.2. quæſt. 1. artic. 3. ad tertium. Nauarr. cap. 6. num. 18. [n] Nauar. cap. conſideret. nume. 105. Anto. Angel. verbo. interrogat. in 3. præcepto. fauet Nauar. cap. 6. num. 20. cap. 9. nu. 16. de eo qui oblitus eſt confiteri circunſtantiam. [o] Syl ueſt. confeſſ. 1. § 10. Petr. Soto. lect. 9. cōtra Angel. quem Syluest. damnat erroris, ut ſi occidat ſacerdotem. [p] Nauar. cap 6 num. 20. cap. conſideret. nume. 104 Petrus Soto. lectio. 9. [q] Nauar. Adr. vt comburēs domum, vbi nouit eſſe plures homines. [r] Nauarr. capit. 11. num. 4. cap. 6. num. 16. [ſ] Cano. parte quinta. Soto, diſt. 18. quæſtio. 2. artic. 4. verſic. 6. Ledeſma, 2. parte, q. 8. art. 2. dub. 2. quæſtio 9. art. 1. dub. 4. concluſ. quarta. Nauar. cap. 6. num. 16. & ſequent. cap. 15. nume. 4. cap. 17. nu. 55. cap. conſideret. nume. 48. Syluest. peccatum. § 2. Caietan. tom. 1. tract. 31. opuſcul. 17. qq. quæſt. 15. dubio 2. quod eſt de confeſ. quęſt. 3. & cum D. Thom. 1. 2. quæſt. 20. artic. 3. & 2. 2. quæſt. 66. 3. ad tertium, quia ab eodem numero actu habent libertatem, & formam malitiæ moralis: quæ extenditur per varias materiæ partes, vt anima per varia membra hominis. At Cano Frat. Med. dat rationem: quia explicato principali, intelliguntur quæ communiter comitantur actum, vt oſcula ſociant fornicationem. idem Nauarr. cap. 16. num. 11. cap. 6. nume. 17. hæc tamen ratio non eſt vniuerſalis, nec neceſſaria. inf. V. [t] clericus qui conſentis, vt ab alio percutiatur incurrente excommunicationem (Caietan. verb. excommunic. cap. 10. not. 3. ibi Armil. num. 2. Syluest. excommunic. 8. § 1. Angel. Tabien. Amon. Perez. l. 1. tit. 3. lib. 1. ordin.) clericus non fit excommunicatus: ſed poteſt excommunicari. Nauarr. cap. 27. num. 78. fin. per cap. contingit. 1. de ſentent. excomm. vbi Panormit. Syluest. § 8. cum Ioan. Andr. Angel. num. 36. & tamen ſi pluribus ictibus cū interuallo clericus notoriè ſe ſubijciat, incurrit excommunicatio, quia in 2. ictu participat in crimine cum excommunicato notorio. Tabien. excommunic. num. 34. Syluest. & ſic eſt limitandus Peruſin. & Anton. 3. p. tit. 24. cap. 1. § 1. ſecus quando ictus ſunt moraliter continui, ut ait Tab. & Syluest. [u] colligitur ex cit. A.S. Nauar. cap 6. num. 17. quod magis expreſſit in editione anni 84. num. 18. illatione 7. de actibus etiam ſubſequentibus, Caiet. tom. 1. tract. 31. q. 15. Soto. d. 18. quæſt. 2. 4. concl. 6. in argum. ſeu not. 6. communis Recent. ſed Cano. & Frat. Medin. lib. 1. inſtruct. cap. 9. § 1. limitant, niſi eſſent actus exorbitantes ad maiorem voluptatē inuenti, qui non ſatis explicantur in actu principali. imo Marſil. q. 12. fol. 572. putat quod præter copulam, tenetur exprimere tactus, & oſcula, videtur Soto. lib. 6. iuſtit. quæſt. 1. artic. 5. poſt ſecundam concl. At reuera prædicti actus etiam extraordinarij habent ſe materialiter reſpectu eiuſdem formæ, nec oportet explicari. & contentus ſit in genere fateri cum honeſtate. [x] vt in retentione furti: vel qui non vitat cauſam periculoſam, vt ebrietatem quam adhibet, & aduertit periculum in damnum probabile proximi. D.Thom. 1.2. quęſt. 6. artic. 3. ſed quia peccatum eſt contra legem (Rom. 7. Diuus Thom. 1.2. quæſt. 71. 6. cum Auguſt.) ad illam ſpeciem reducitur contra virtutem ex qua tunc procedit obligatio. [y] Lib. de euchar. cap. 49. D.Thom. 3. p. q. 80. artic. 7. Soto. lib. 9. iuſt. q. 2. 2. & diſt. 12. quæſt. 1. artic. 7. Ledeſm. 1. p. quęſt. 21. art. 7. Syluestr. euchar. 3. § 10. Cordub. lib. 1. quæſt. 7. Abulenſ. Matth. 4. quæſt. 75. Nauar. cap. 21. nu. 50. Raulin. ſerm. 8. de euchar. Nauarr. capit. 25. nume. 93. Doctor. 4. diſtin. 9. Richard. artic. 2. quæſt. 3. Albert. artic. 10. Carthuſ. quæſt. 5. Bonauen. diſt. 12. quæſt. vlt. Alexand. 4. p. q. 47. Gabriel. lectio. 10. Panorm. cap. ſignificatum. de prębend. num. 4. Viglius. 2. par. commun. opin. 228. contra Adr. 4. de euchar. quæſt. 4. § 25. [z] quia ſatis ex cauſa (in qua pręuiſum eſt periculum homicidij) habet voluntarium: & ex proprio obiecto habet malitiam. ebrius tamen antequam occidat non denominatur homicida, niſi inchoatiue Cord. lib. 2. qq. quæſt. 18. vid. q. 23. & 24. cum Palud. Bonauent. Maior. Almain. Adr. Angeſt. Vega de iuſtificatione. q. 13. concl. 3. Caſtro. de lege pęn. cap. 14. Taper. ar. 7. Couar. Clem. ſi furioſus. 2. p. prin. num. 1. & 2. & § 4. num. 20. & 3. p. princ. num. 3. & 7. Nauar. cap. 27. nu. 232. & hi addunt quod apud Deum non punietur grauius ob factum. at falſo dicunt grauari cum noua malitia peccatum, Hugo. lib. 2. pag. 14. cap. 6. Gregor. 2. diſt. 28. q. 1. & 2. Marſil. videtur D.Thom. 2.2. q. 79. 3. ad 3. Richard. Victor. in cap. 4. Cant. cap. 17. Hug. lib. 1. ſacram. p. 7. cap. 23. vid. Soto. lib. 5. iuſtit. q. 1. art. 3. quare Ariſt. 3. Ethic. cap. 5. dicit ebrios ſi occidant, duplici pœna puniendos. In qua re de ſpecificatione peccati ex voluntario indirectè, Caietan. loquitur irreſolute. 1. 2. q. 20. 5. q. 76. 4. & 2. 2. q. 150. 4. & negat falſo factū ab ebrio eſſe in ſpecie homicidij, niſi materialiter. Cord. ſup. & hinc falſo putat Marſil. 2. q. 21. artic. 2. ſuppoſ. 2. fieri poſſe, vt ebrius toto tempore, quo eſt mentis compos ſit in gratia, & tamen amittat gratiam quando facit homicidium, ſine rationis vſu. quod ſignificat Palac. 2. diſt. 35. q. vlt. ad fin. & Caiet. 1. 2. q. 76. 2. ſed ſunt interpretandi, ut cauſa, aut ignorantia quæ de ſe cauſat venialis, fiat peccatum mortale propter periculum præuiſum euentus futuri. [a] ſi tamen cauſam intercidit per pœnitentiam, antequam ſequatur pollutio, aut homicidium: tunc effectus non eſt peccatum, quia iam non eſt mihi volūtarius. quod ſi ita ebrius percuſſit clericum, qui tamen ante ebrietatem pœnituerat, non videtur excommunicatus: quia tunc non peccat contra obedientiam Eccleſiæ. ſicut qui fecit furtum, & tempore excommunicationis non eſt ſoluendo, non incurrit illam. colligitur ex Soto. d. 12. quæſt. 1. ar. 7. Martin. de Mag. q. de temperantia, & quidam recent. contra Canum in prælect. 1. 2. q. 75. 5. fit tamen irregul. quia fuit voluntaria cauſa occiſionis, quamuis eſſet cauſa inculpata. ſic qui mandauit occidi licet reuocet ante factum, & pœniteat, fit irregul. ſecuto effectu, ſi mandatario noluit, aut non potuit intimare reuocationem. Nauar. c. 27. nu. 52. 233. cum Innoc. Villadieg. Couar. Clem. p. 2. § 2. num. 1. Fr. Lud. 1. p. inſtruct. cap. 63. cum Cord. [b] ſignificat Caietan. 2. 2. q. 62. artic. 8. & tom. 2. opuſc. 17. quæſt. q. 7.

Adrian-

reſtituere. 3. Reſultat tamen aliud numero, ſi actu contrario interru-
c pit voluntatem, c vel longi tempo-
d ris ceſſatione. d minusque ſufficit, ad interruptionem & numerum in peccatis quę complemẽtum habent
e in animo, vt eſt hæreſis. e

6 Dum multa præcepta ad eandem virtutis rationem pertinentia ſimul concurrunt eodem tempore fit vnum peccatum: vt ſi frangat
f iuramenta varia, f aut vota de ea-
g dem caſtitate: g ſi mendacium mul-
h tis ſimul iuramentis confirmet, h
i aut blaſphemias ſimul multiplicet. i
2. At votum & iuramẽtum de vna re, diuerſa ratione pertinent ad ean-
k dem religionis virtutem. k 3. differunt edere carnes die ieiunij, & nõ
l ſemel in die comedere: l quia diuerſis temperantię pręceptis prohibentur, & ſunt in confeſſione explicãda. 4. Quando præcepta ſunt ſubordinata, licet ſint multa eſt vnũ peccatum: vt qui tempore præcepti in quadrageſima fecit confeſſionem
m dimidiatam, m peccat contra ius diuinum & humanum. qui clericum occidit, contra ius naturæ, canonicum & ciuile. qui celebrat in pec-
n cato abſque confeſſione, n varijs titulis peccat: ex eo quod conſecrat, offert, miniſtrat ſibi, & recipit indigne diuinum ſacramentum. qui cõtrahunt matrimonium in mort.
o vbi vterque eſt miniſter o qui confert, & recipit ſacramentum: latro qui vt furetur, ſe exponit periculo infamiæ & mortis ſeu ſuſpendij, nõ
p peccat bis. p ſi omittat horas, quas debet propter multa beneficia &
q ordinem ſacrum: q aut vna intentione omnes horas canonicas vnius
r diei intermiſit. r ſi miſſam omiſit, quando incidit vno die duplex fe-
s ſtum s aut fregit diem ieiunij, in quo eſt duplex obligatio vt Vigiliæ, & Quadrageſimæ. Si multis com-
t munioné miniſtrat, t 5. eſt vnum, quando præcepta generalia ex con-
u ſequenti includuntur in ſpeciali, u vt qui parentem occidit, facit contra iuſtitiam, pietatem, caritatem Dei & proximi, obedientiam, honorem Dei, & contra præceptum de conſeruanda ſpirituali vita gratiæ, & de perſeuerantia.

7 Opus externus nõ addit nouam, malitiam in genere moris, ad con-
x ſenſum efficacẽ internum: x & tamen quando eſt contra decalogum (vbi continentur ea præcepta religionis & iuſtitiæ, quæ per ſe primo
y reperiũtur in actu exteriori, y) opor-

Adrian quæſtio. 3. de confeſſ. & hoc intendit Soto lib. 4 iuſtitię, quęſtione ſeptima, artic. 4. vide q. 6. art. 2. & diſtinct. 17. quæſtio. 2. art. 6. Ledeſ. 2. par. q. 3. artic. 1. & 2. Medin. C. de reſtitutione Na-
c uar. cap. 17. nu. 55. c Cano relect. de pœnitentia. Nauar. cap. 6.
d nu. 18. d Nauar. ſup. Soto lib. 4. iuſt. q. 7. art. vlt. facit Nauar. c. 17. nu. 55. addit Soto. non oportet fateri qđ triduo detinuit reſtitutionem: quia eſt leuis materia, & diſt. 17 q. 2. 4. concl. 7. eatione. 6. continuatio in cõſenſu turpi per horam non eſt notabile tempus, & Cano, nec per 10. horas, Victor §. 176. Alcoc. cap. 10. frat. Medin. lib. 1. c. 9. §. 2. & quidam Recent. addunt nec ſi dimidiato die continet actũ interiorem aut exteriorẽ: licet vero paſſũ interrumpat, cenſetur idẽ actus moraliter (vt dicitur eadem arbor, idem fluuius, & idem locus formaliter, licet paulatim mutetur.) nam ad malitiæ continuationem vt furis, ſatis eſt conſenſus virtualis, in quo ſpõte manet nõ reſtituẽs
e cũ poſſit. e Nauarro. capitulo ſexto nume. 16. in princ. ſic actus meritorij, quia ſunt interni, multiplicantur breui morula, vt orationes iaculatoriæ: quia fiunt cũ nouo exercitio plenæ libertatis, vt bene
f ait Cano. f ſic teſtis q. ſimul rogatur de pluribus rebus & articulis ſub iuramento, & in omnibus mentitur, eſt vnum periurium, Ar-
g chid ca. intereſt 22. q. 4. Sarm. lib. 8. ſelect. in l. quoties, nu. 6. ſ. 18. g Vt qui in ſæculo fecit votum continentiæ: deinde in ordine ſacro. 3. vota ſimplicia, quibus fit religioſus in ſocietate Ieſu. 4. profeſſionem. Cordub. caſ. 3. fin. & dicit ſentire Caiet. 2. 2. q. 186. 9. dub. 1. frat. Med. lib. 1. cap. 14. §. 18. Soto. lib. 7. iuſt. q. 2. 5. ad 1. nec plus peccat epiſcopus vel ſacerdos contra votum quam ſubdiaconus. De moniali quæ peccat contra votum profeſſionis. Quidam aiunt ſat eſſe confiteri quod peccat contra votum cõtinentiæ quia ſolemnitas addita voto, iuramento aut contractui, non mutat ſpeciem, aut certe eſt differentia parum nota in moralibus: (nam & per vota ſimplicia in religione ſocietatis Ieſu fit mancipatio & traditio perſonæ vt definit Gregor. XIII. ann. 84. & probat Michael. Medin. lib. 4. de ſacrorum hominum continentia, c. 37. lib. 5. c. 14. & citat D. Tho. ſed probabilius eſt in praxi, quod tenetur confiteri ſe profeſſam: quia grauat valde, & eſt per ſe ſolemnis traditio irreuocabilis, qua ſoluitur matrimonium ratum: quia eſt mors quædam, dicituque ſacrilegum adulterium, dicit Perez tum legiſt. leg. 5, tit. 15. lib. 8. ord. pag. 315. ſi. quia violat ſponſam Chriſti. Soto ſup. & diſtinctio. 18. quæſtione ſecunda, articulo quarto, columna ſeptima. frat. Medin. Palac. 4. diſtinctio. 16. quæſtio. 3. Nauar. capit. 6. nume 11. fin. cap. 12. nume. 32. Alcoc. in 6. præcepto contra Cord qui falſo pro ſe citat Nauar. de alijs ſatis videtur
h dici quod peccauit contra votum. h vt cum addit execrationem & iuramenta per Deũ, & per ſanctos, ſuper eadem re, Caiet. 2. 2. q. 89. 1. Nauar. capit. 12. num. 1. ſi Cou. 2. var. cap. 10. Simanc. de catho inſtit. cap. 8. fin. cum Cepola. Alc Boer. Hippol. per l. inficiandum. ff. de furto. frat. Medin. lib. 1. cap. 9. ante §. 1. fin. frat. Alexand.
i lib. 2. tit. 2. in 2. præcept. & dicit fauere Ioan. Andr. i Conar. Simanc. d. c. 8. nu. 9. cum Cepola & alijs. vt qui multiplicat ſcriptu-
k ras publicas de eadem re. k Quare tenetur explicare votum ſimul
l & iuramentum. l Conar. 4. Variar. c. 37. m Caiet. 1. 2. quæſt. 72.
m art. 6. ad 2. n Soto diſt. 18. q. 1. art. 4. frat. Medin. 1. 2. q 109. artic. 4.
n tandem, concl. 3. Durand. 1. diſt. 28. quæſtio. 3. & 4. Vega de iuſtific. q. 13. conclu. 4. quamuis propter ſpeciale præceptum poſitiuum Chriſti ante cõmunionẽ. At Cano relec. de pęnitẽtia. p. 4. & Petr. Soto de confeſſ. lect. 12. putant eſſe duo peccata: & tamen eſſe vnum, quando ex cauſa excuſatus à confeſſione celebrat incontritus: quia contritio non obligat per ſe proprio præcepto, ſed ex iure naturali propter dignam receptionem cuiuſque ſacramenti. At reuera diuerſa pręcepta nõ diſtinguũt peccata vt probat Caietan. cum D. Tho. 1. 2. q. 72. 6. niſi concurrat per ſe obligatio circa diuerſa obiecta, nec Chriſtus in eo caſu adiecit pręceptum confeſſionis, niſi propter dignã
o communionem. o Nauar. cap. 22. nu. 3. & 85. & tamen quia cõtrahens eſt miniſter laicus (ſicut & qui baptizat ſine ſolemnitate in extrema neceſſitate) non iubetur eſſe in gratia, vt ſic miniſtret: ſed tantũ peccat, quia recipit ſacramentum matrimonij in pec-
p cato. p Nauar. cap. 15. num. 24. lit. A. & tamen temere ſe exponere periculo vitę, eſt pctm contra caritatẽ ſui. D. Th. 1. 2. q. 73. art. 8.
q q Nauar. capit. 25. num. 122. & quando iuſte diſpenſatus eſt ad plura beneficia, tenetur ad plura onera, & officia illorum, ſed ſemel tantũ ad horas vnius diei. lib. de orat. Miſcell. 36. nume. 56. D. Th. quodlib. 1. art. 13. Richar. quodlib. 2. art. 26. Abulenſ. Matth. 6. q. 93. ſentit Cordub. lib. 1. q. 20. cum Gerſ. 2. par. alpha. 24. Q. Gabriel. 4. diſtinct. 15. q. 8. artic. 3. dub. 2. Angles. cum glo. cap. dudum. 2. de elect. frat. Ludou. 2. part. inſtructor ca. 103. de qua re ſcrupuloſius loquitur Nauar. Miſcell. 22. nu. 53. 62. Dionyſ. Carthuſ. contra pluralitat. beneſ. art. 8. Syl-
r ueſt. beneſ. 4. §. 4. r Nauar. cap. 6. num. 15. lib. de orat. not. 7. nu. 6. not. 10. nu. 30. Gerar. tracta. de horis. q. 8. Ploue. Archid. c. Eleuter. 91. d. vterq; Card. Sylueſt Hora. §. 12. verſ. 6. Verueeil. Roſel. ſup-
s plement. Piſan. quia. 7. horæ vnius diei ſunt vna oratio. s colligitur ex Caietan. 2. 2. q. 88. 5. ad primum. Soto lib. 8. iuſt. q. 2. 3. ad primũ de habente plura iuramenta aut vota, & in propoſito, qui frangit duplex ieiunium vnius diei eſſe vnum peccatum contra temperãtiam frat. Alex. in ſumma. lib. 2. tit. 1. capit. 9. cum Alexand. 2. par. tract. de commiſſ. quæſt. 7. & Recent. contra Nauar. cap. 11. nu. 4. & add. Hiſp. num. 5. cuius oppoſitum ſentit. cap 6. nu. 5. idem de duplici feſto vnius diei: quia alterum transfertur, & fit miſſa & recitatio horarum de vno, quod per ſe obligat, ac ſubinde id omit-
t tens peccat ſemel contra vnum principale præceptum. t ſed ſignificat Syluest. clericus. 2. num. 2. fin. eſſe multa peccata, ſicut ſi vno ictu occidat multos. at reuera eſt vnum in genere moris abſque proximi iniuria, vt ſi vna aſperſione baptiſmi, aut vna abſolutio-
u ne baptizet & abſoluat ſimul multos. u Caietan. 2. 2. q. 36. artic. 6. colum. vlt. ſic omne peccatum habet imprudentiam practicam ex parte intellectus, vt ait Caiet. 1. 2. q. 72. art. 9 nec tamen addit nouam militiam, & 2. 2. quæſtio. 53. artic. 2. & 3. & verb. periculum. At pręter hanc generalem rationem in voluntate eſt ſpeciale pec-
x catum. x D. Thomas, 1. 2. quæſtio. 20. artic. 4. communis. 2. diſt. 42. vbi Bonau. Capreol Hiſpalen Gregor. quæſt. vnic. concl. 7. & alibi Alexand. 4. par. q 22. m. 5. Vega lib 6. in Trid. cap. 37. Cord. lib. 2. quæſt. 18. col. antepenult. vide quæſt. 12. Durand. quæſt. Richar. Gab. Carthuſ. diſt. 40. q. 2. Hug lib. 2 de ſacram. p. 14. c. 5 quia voluntas apud Deum pro facto reputatur vt ait Chryſoſt. in Matth. 6. Aug. 1. de liber. arbit. cap. 3. & epiſt. 49. q. 4. contra Scot. quodlib.
y 18. artic. 3. Mairo. Aureol. & Litbetum. 2. d. 42. y quia iuſtitia reſpicit medium rei & opus externum, quod eſt vtile proximo. D. Thom. ſecunda ſecundæ quæſt. 58. artic. decimo, cum Ariſtot. 5. Ethic.

tet confiteri etiam opera, [z] in quibus prima ratio peccati conſiſtit: voluntas enim furti, ſicut & idolatriæ, ideo eſt mala, quia furtum eſt iniuſtum & proximo nocinum. 2. explicare oportet circunſtantias, ſi opus ſit cõſummatum, [a] vt ſi quis tanquam prima & principalis cauſa fecit voluntarium homicidium artificis familiam alẽtis: videtur enim in genere moris ob reſtitutionis obligationem diuerſa ſpecies. Vt differt imperfecta inchoatio operis puta ab homicidio differt vulneratio, aut aborſus embrionis [b] ante tempus animationis. 3. cæterum ſi res exterior non ob aliud eſſet mala, quam propter extrinſecum finem, non tàm ſtrictè tenetur opera explicare: vt ſi praua intentione induit & ornauit ſe, & deambulauit, aut inuiſit loca quædam vt fęminã alliceret. Qui miſſam feſti omittit propter ſtudiũ aut ludum, ſatis videtur confiteri quod miſſam omiſit: [c] quia vbi eſt vnum prorſus, propter aliud, cenſetur moraliter vnũ præceptum vnius virtutis: hæreſis vero quamuis mẽte conſummetur, ſi exteriori ſigno de ſe manifeſtetur etiam occulto impie declaretur, habet nouam malitiam inobedientiæ, propter excommunionem adiunctam. [d] 4. grauatur peccatũ operis ob moram notabilem temporis, ſup. §. 2. & ob periculum ſcandali: & dignum eſt maiori pœnitentia, de circũſtantia qua virgo conſenſit mẽte in actũ turpem, dicetur infra.

8 Numerus peccatorum pertinet ad ſubſtantiam, & integritatem neceſſariam confeſſionis [e] & non eſt circũſtantia, ſed additio peccati habentis nouam auerſionem: & facta diligẽtia, certa pro certis, dubia pro dubiis, (vt dictum eſt) explicet circunſtantias peccatorum & numerum: nec ſigillatim peccata dicat, ſed vno verbo ſimul vnius ſpeciei [f] veroſimilem numerum, puta quod toties in die, hebdomada aut menſe peierauit, iuxta iſtius anni conſuetudinem, plus minus: ne cum tædio tempus deterat. ficta tamen eſſet confeſſio ſi quid ſcienter numero detrahat. ſi decies furatus eſt aureum, ſunt. 10. peccata, & non ſatisfacit dicens, ſemel furatus ſum decem aureos. [g]

9 Non eſt à cõfeſſore plus nimio cogendus ad numeri certi explicationem, [h] quando propter ruditatẽ vel conſuetudinem vix poteſt numerare: quia conſilium & remediũ in hoc foro medicinali cum iudicio non quidem cæco, ſed paruo ſatis adhiberi poteſt, dum ruſticus [i] facta mediocri diligentia de vniformi vita groſſo modo dicit: paſſim id feci, vel multoties per menſem: per hoc enim implet præceptum in concilis expreſſum, ſi quis iacet in conſuetudine multis annis expoſitus in omnem occaſionem eius peccati, ſatis eſt ſi concubinarius dicat ſe vſum fuiſſe concubina vice vxoris: [k] meretrix dicat principales ſpecies operum quas põt numerare, vt ſi cũ clericis nonis, & cõiugatis, &c. ſi toties quolit et die vel hebdomada admiſit ſolutos. [l] de interno vero conſenſu ſatis explicat dicens ſe paratam & expoſitam, quoties occaſio ſe offert per decennium. [m] idẽ de vſurario, & cõſueto peierare aut furari: dummodo diligenter recolat damna proximis illata, vt reſtituat.

CAPVT VI.

Circunſtãtia peccati quid ſit.

§. 2. *Neceſſe eſt confeſſarium noſſe circunſtantias.*
3 *Sunt ſeptem circunſtantiæ, & explicantur.*
4 *Circunſtantia quomodo & de variis modis.*
5 *Vbi, ſeu circunſtantia loci.*
6 *Quando, ſeu circunſtantia temporis.*
7 *Quibus auxiliis.*

Circunſtantia dicitur id quod accidentaliter circunſtat ſubſtantiam actus habentis ſpeciem ex proprio obiecto. [a] quare tria ſunt conſideranda in actu morali quod eſt peccatum: primum Phyſica ſubſtãtia actus in genere naturæ: & ſic omne quod ei accidit, dicitur circunſtantia. Similiter reſpectu actus exterioris ſecundum ſe conſiderati, vocatur circũſtantia etiam illa quæ mutat ſpeciem [b] in genere moris:

---

z Ethic. [z] Nauar. c. 6. ſi. prælod. 7. nu. 13. & 28. fin. oppoſitũ dicit errorem: Can. relectione de pœnit. par. 5. quia Trident. ſeſ. 14. cap. 5. declarat obligari ad confitendum omnia peccata etiam cogitationis, & contra duo vltima præcepta decalogi, (quod tamen ideo eſt peccatum quia eſt moralis inchoatio operis lege prohibiti.) ergo ſupponit vt rõ certam quod operis peccata tenetur exprimere. alias nõ confitetur vere omnia: opus enim homicidij vt eſt à libero vſu voluntatis eſt formaliter peccatum liberũ: quia poteſt facere & non facere. frat. Med. 1. 2. quæſt. 20. art. 4. colum. antep. addit rationẽ quia opus ſæpe grauat peccatum per intenſionem, ſcandalum, obligationem reſtituendi, aut excommunicationẽ. At hæc ratio eſt inſufficiens cũ non probet vniuerſaliter: ſed Maior falſo ait, quòd opus eſt aliud numero peccatũ: quare qui ex conſenſu mort. habuit pollutionẽ etiam in ſomnis, tenetur fateri illã. Sot. diſt. 12. q. 1. ar. 7. frat. Medin. 1. 2. q. 74. 4. & ſignificant Marſil. Diuus Thom. Hug. Greg. cit. ſuper lu. Z.

a [a] vide Nauarr. cap. 27. nu. 51. 52. non excommunicari niſi opus cõſummatũ.

b [b] colligitur ex Diuo Tho. 1. 2. q. 72. art. 7. vbi Caiet. & frat. Medin. nunc vero Sixtus V. ſtrictè reſeruat aborſum.

c [c] Bañes. 2. 2. q. 19. artic. 3. ad fin. Durãd. 2. diſt. 35. q. 2. Mãt. facit. Soto cit. ſup. §. 6. V. quod autem Cano, & Peña aiũt eſſe duplex peccatum, intelliguntur materialiter

d [d] Nauar. c. 6. nu. 8.

e [e] cõc. Trident. ſeſſ. 14. c. 5. cano. 7. omnia & ſingula peccata. Flor. omnia peccata integraliter confitenda. Lateran. capit. omnis, ſolum dici omnia peccata. plane Auguſtin. de vera & falſa pœnitentia, capitulo 14. & probat conſuetudo fidelium, & integritas iudicij: colligitur ex Diuo Thoma, opuſc. 12. q. 6. fin. Nauarr. c. 6. num. 14. quãuis apud antiquos non reperiatur iam expreſſa mentio

f [f] Nauar. cap. 6. nu. 18. fin. ſic conſolit Caietan. verb. confeſſ. in 6 præcepto, & tom. 2. de contritione. q. 2. Nauar. cap. 5. num. 4. ne confeſſarius in 6. præcepto permittat ſigillatim dicere, ſed vrgeat vt ad numerum reducat peccata vnius ſpeciei.

g [g] communis.

h [h] Caietan. tom. 1. opuſc. tract. 5. de confeſſ. q. 3. Soto. Petr. Soto. Nauar. & alij infr.

i [i] Archid. ait ſatis dici aliquoties aut ſæpe peccaui in hac ſpecie, quod Angel. confeſſio. 1. §. 20. dicit probabile. Syluest. confeſſio. 1. §. 11. ait in hoc nihil *certi haberi ex iure diuino vel humano.* Caiet. ſup. At falſo & nimis ample loquuntur, ſed melius Soto. diſt. 18. q. 2. art. 4. concl. 2. Petrus Soto. lectio 9. Cano. par. 5. fol. 77. Nauar. cap. 6. nu. 14. & recent. non requiritur mathematica explicatio numeri, ſed moralis numerus quantum ſatis eſt ad prudens iudicium & remedium.

k [k] Nauar. c. 6. nu. 15.

l [l] Sot. quãdo cõſuetudo mixta eſt ex actibus internis & externis, meretrix numeret ſaltem opera propter iniuriam quæ fit proli. ſic qui vna nocte ter cõcubuit cũ ſcorto, tenetur explicare actus, quia ex quolibet actu per ſe ſequitur proles, cum iniuria illius. Ledeſm. 2. par. q. 8. artic. 2. dub. 5. Nau. c. 6. nu. 17. ſicut qui fecit peccata in iniuriam proximi, tenetur explicare numerum etiam propter reſtitutionẽ.

m [m] fatetur Soto, Ledeſ. Nauar. c. 6. nu. 15. Angleſ. pagina 285. Syluest. confeſſio. 1. §. 10. Ang. confeſſio. 1. nu. 13. Ant. Roſel. Victor. §. 165. aliàs 178. Cano. par. 5. ad 3. Petr. Soto. de cõf. lect. 9. Alcoc. c. 10. frat. Luis en el Memorial. fol. 124. vid. Nauar. c. cõſideret. num. 54. addit Syluest. ſatis eſſe ſi cõfeſſarios his verbis agnoſcat debitum numerũ, & Caiet. ponit aliqoid medium inter iudiciũ paruum & cæcum, quãdo ruſticus aut pueri præ ſimplicitate neſciunt ſatis ſe explicare, aut dũ nõ expedit vt meretrix cum periculo recolat ſigillatim peccata ſua: quia præceptũ poſitiuum Chriſti eſt ſuaue, & obligat quantum ſatis eſt ad conſequendum finem.

CAP. VI.

a [a] Diuus Tho. 1. 2. q. 1. artic. 3. & q. 18. ar. 2. vbi Caiet. Conrad. fr. Med. & omnes Thomiſtæ. nec, enim ſumunt ſpeciem ex libertate voluntatis, aliàs omnes actus virtutum eſſent vnius ſpeciei. At quia homicidium ab inſano, & cordato factum conueniunt in obiecto materiali, & differunt ex ordine ad voluntatem: alij Doct. 2. diſtinct. 40. dicunt bonitatem ex obiecto dici ex genere. Scot. quolib. 18. art. 1. Henric. quodlib. 13. q. 10.

b [b] Caietan & Conrad. 1. 2. q. 18. artic. 4. & D. Thomas q. 7. 3. ad. 3. ſic Triden. ſeſſ. 14. c. 5. can. 7. vocat circunſt. mutantes ſpeciem. at reſpectu actus interioris circunſtantia quæ ſecundarium ſpeciem tribuit non vocatur ſimpliciter circunſtantia. i. accidens, ſed cum addito importante perfectionem D. Thom. q. 18. 5. ad 4. art. 10.

aut quæ de bono actu facit malum
morale. 2. ſpecies Phyſica vel mora
lis ſumitur ex proprio obiecto, ſi-
cut & ſpecies in ſcientiis & aliis
virtutibus: ſed genus actus ſumitur
ex principio coniuncto, & intrin-
ſeco, vt quod ſit vitalis & liber:
pertinet enim ad ſubſtantiam actus
moralis. quod procedat à volunta-
te libera, ſaltem ſecundario aut in-
c directe. [c] actum vero eſſe ſuperna-
turalem non pertinet ad circunſtan
tiam accidentalem, ſed ad genus &
ſpeciem ordinis ſupernaturalis: nam
ab obiecto ſupernaturali habet ſpe-
ciem, à principio vero & auxilio ſu-
pernaturali habet rationem generis.
in præſenti tamen conſideramus cir
cunſtantias reſpectu actuum in ge-
d nere moris: [d] nec dicitur ſimplici-
ter circunſtantia, niſi illa quæ non
tribuit nec variat ſpeciem moralem
e peccati. hæc tripliciter [e] ſe habet,
quia auget, minuit, aut impertinens
eſt ad malitiam peccati tanquam ac-
cidens illius.

2 Hæc conſideratio non tantum
ſpeculatiuo Thologo digna eſt, ſed
confeſſariis qui ſunt iudices ne-
f ceſſaria, [f] vt ſciant vnum pecca-
tum eſſe alio grauius, aut accidenta
liter ex circunſtantia, aut quia mu-
tat ſpeciem moris: & perpendant
quas circunſtantias oporteat expli-
cari in confeſſione. iudex vero in
g foro exteriori [g] perpendet has cir-
cunſtantias, vt conducunt ad inqui-
rendum reum criminis quidem no
torii, ſed ignotum in perſona. defi-
h nitur [h] actus humani circunſtantia
eſſe conditio non pertinens ad ſub-
ſtantiam actus, ſed aliquomodo ip-
ſum attingens.

i 3 Numerãtur ſeptem [i] circunſtan
tiæ illo verſu: quis, quid, ubi, quibus
auxiliis, cur, quomodo, quando, vox
quoties, ideſt, numerus, peccati non
k eſt circunſtantia, [k] ſed multiplicatio
peccati ſecundum ſubſtantiam. 1.
quis, id eſt, perſona peccantis, non
ſecundũ ſubſtantiam, libertas enim
perſonæ & uoluntatis pertinet ad
l ſubſtantiam actus moralis: [l] ſed ſe-
cundum conditionem quæ accidit
m perſonæ, [m] ut quod peccans in ſex-
to præcepto ſit monachus cum no-
n to [n] aut coniugatus, uel in ſeptimo
o ſi iudex [o] qui ex officio tenetur,
ominat impedire nocumenta reipu
blicæ, 2. quid, non ſignificat obiectũ,
ut eſſe alienum in furto, ſed quanti
tatem nõ quidem diſcretam ſeu nu
merum, de quo. cap. 5. §. 8. ſed multi
p tudinem materiæ, [p] ut ſi parum aut
multum furatus eſt: uel à paupere
cui nimis nocuit: ſi alapam impegit
q in publico cum ſcandalo, [q] ſi fuit
mortis cauſa contra iuſtitiam cum
obligatione reſtitutionis: aut ſine
hac, quia peccauit contra caritatem
& miſericordiam tantum, omittens
eleemuſynam dare extremè indigẽ-
r ti: aut ſi res furto ablata ſit ſacra [r]
ut calix, quod pertinet ad ſpeciem
ſ ſacrilegii. Additur circa quid, [ſ] ſeu
circunſtantia cui, quæ interdũ mu-

art. 10. ad 2. qua ratione id quod proprie eſt circunſtantia non gra-
uat infinitè. D. Thom. 1. 2. q. 88. 5. & 2. 2. q. 110. quarto, quintum.
ſic temperandi ſunt Victor Sot. qui vocant circunſtantias etiam
reſpectu actus interioris: quia vna ſpecies moralis adiungitur al-
c teri, tanquam accidens. [c] quod probant Doct. 2. diſtinct. 42. & cit.
A. Albert. Sco. Duran. quæſt. 1. Okam Gab. Greg. Ferrar. 3. contra gent. cap. 7. Conrad. Caieta. cum D. Tho. 1. 2. q. 20. art. 1. & 2. dub. 2. D. Thom. mal. q. 2. artic. 3. & 1. 2. q. 94. 1. Aug. 1. retrac.
d ca. [d] at entitas phyſica actus quæ eſt bona, ſit moraliter mala: & vnus actus ſecundum eſſe naturæ habet plures ſpecies morales. D. Tho. 1. 2. quæſtio. 1. artic. 3. ad 3. ſed primario habet cõmuniter vnam ſpeciem vt egreditur ex intentione agentis, dicit ibid. & ad. quæſt. 18. 7. 1. ſed fieri poteſt vt idem numero actus interior ſit uſic bonus, & poſtea malus ex circunſtantia recẽt. cum Caieta. quæſt. 19. 1. quæſt. 10. art. 6. Capr. 2. d. 40. q. 2. ad fi. Albert. art. 2. contra Conrad. Okam & Gabriel.
e [e] Diuus Thom. 1. 2. q. 7. artic. 3. com-
f munis Doct. [f] qua ratione Theol. & qui agunt de rebus moral. & ſummiſt. diligenter tractant de circunſt. in quo male loquitur Frater Med. 1. 2. q. 18. art. 11. conc. 2. nam bonitas creaturæ pendet ex accidentib. 1. p. quæſt. 5. & bonitas actus ex cir
g cunſt. quas dictat prudentia. [g] Soto. lib. 5. iuſt. quæſt. 6. artic. 2. rel. ſecr. memb. 2. quæſt. 6. Caie. cum D. Thom. 2. 2. quæſt. 69. artic. 2.
h Nauarr. capit. 18. nume. 40. 59. per iura. Syluest. verb. iudex. [h] D. Tho. 1. 2. quæſt. 7. artic. 1. Doct. 4. diſtinct. 16, ibi D. Tho. quæſt. 3. artic. 3. Bonau. Rich. Dur. Mai. quæſt. 4. Marſil. quæſtio. 12. Palac. quæſtio. 3. Alex. 4. par. quæſtio. 18. & alias. 77. mem. 3. artic. 2. Sot. diſt. 18. q. 2. art. 4. Ledeſ. 1. par. q. 8. Fr. Medin. lib. 1. c. 9. §. 2. Viguer. cap. 16. §. 4. verſ. 17. Anto. 3. p. tit. 77. cap. 17. ſummiſt. verb. circun-
i ſtantia. Nauarr. cap. 6. num. 1. & cap. conſideret. in princ. [i] D. Tho. 1. 2. q. 7. art. 3. Palu. d. 16. quæſt. 3. art. 1. Palu. q. 3. Syluest. §. 1. Nau.
k nume. 2. & cap. conſideret. num. 4. [k] ſup. c. 5. §. 8. Nauar. cap. 6. nu.
l 2. & 13. Palac. Syluest. commu. cont. Palud. [l] ſup. lit. C. [m] D. Th.
m 1. 2. quæſtio. 73. artic. 10. vbi Frat. Med. c. præcipue. 11. quæſt. 3. & iuſtus quia minus adhæret, minus peccat. Caieta. Bañes cum D. Tho. ſecunda ſecundæ, quæſtio. 13. 2. ad. 3. ſic Adam de ſe minus peccauit. Mag. 2. diſtinct. 22. D. Tho. 2. 2. quæſtio. 163. 4. & religioſus ex voto. q. 186. art. 10. Caiet. q. vlt. art. 9. Nauar. c. non dicatis, num. 41. quod ſi forte grauat, ſe non notabiliter. Item. in 6. mandato. 1. ſi ſolus polluit ſe abſque conſenſu in fœminam: ſi habet votũ continentiæ: ſi virgo, quæ perdit aureolam irreparabiliter: ſi vir cũ fœmina cum qua non poſſet contrahere matrimonium, vt eunuchus, frigidus vxoricida, Chriſtianus cum gentili. 3. cum diabolo incubo ſub variis figuris: aut ſi duplicatæ ſint circunſtantiæ, vt cum fœmina quæ ſimul eſt virgo & coniugata & cum voto: aut coniugatus cum coniugata: monachus cum moniali Nau. c. 6. nu. 5. § 4. huc pertinet participans aliquo ex. 9. modis, vt ſi conſulens induxit cum ſcandalo contra caritatem fratris, & non paratum. Fr. Med. 1. 2. q. 14. art. 6. ſi conſilio fraudulento aut prece importuna
n obtinuit virginem: peccat in pluribus conſulens, quam conſultus
o exequens. [n] ſup. cap. 5. §. 6. lit. G. [o] quia Iudex capiens res alienas,

quas tamen tenetur cuſtodire, plus peccat. Frat. Med. lib. primo, cap. 9. §. 2. Medin. C. de confeſſ. fol. 53. colum. 3. de prælato religionis. Ait reuera ſecluſo ſcandalo, non tenetur id explicare Palac. di-
p ſtinctio. 16. quæſt. 3. quia non grauat multum. [p] Caietan. verb. cõfeſſio quod Diuus Thom. 1. 2. quæſt. 73. artic. 8. ait quòd ſe tenet ex parte obiecti: & minor quãtitas culpæ eſt in tactu impudico qui eſt via. 2 quantitas ſucceſſiua grauat in indiuiduo, dum eſt magna mora tẽporis. 3. quantitas nimiæ intenſionis, vt cum ſi furioſa rabie percuſſit. 4. diuerſa pcepta eiuſdem ſpeciei vt duplex ieiunium aut feſtum in vno die. 5. quando effectus latet in virtute cauſæ, vt ſi expoſuit ſe temerè periculo mortis per legem comminatę, prima ſecundæ, q. 73. 8. & qui conculcat ſegetes q̃ erant in virtute Nauarr. capit. 17. nume. 27. aut in cauſa non vitauit periculum homicidii, licet non ſequatur frequenter, ſed hic & nunc poſitis his circunſtantiis. Frater Med. prima ſecundę, quæſt. 74. quarto, niſi habeat magnum ius ad cauſam, vt pro neceſſaria ſui defenſione, vide Nauarr. capit. ſexto, nume.
q 12. [q] ſcandalum eſt noua ſpecies. 1. ſi fit ſub generali motiuo incitandi proximum in peccatum mort. Bañes cum Diuo Tho. 2. 2. q. 43. 1. ad 4. vbi Caiet. art. 3. & q. 36. art. 6. col. vlt. Palac. d. 16. q. 3. ſummiſt. verb. ſcandal. Naua. cap. 6. num. 19. cap. 14. nu. 31. 2. quando per opus de ſe bonum aut indifferens dat occaſionem peccati mort. Bañes art. 4. Nauarr. Caietan. & Diuus Thomas 1. 2. q. 18. artic. 10. quæſt. 73. artic. 8. vbi Frat. Med. & lib. 1. inſtruct. capit. 14. §. 16. quia non eſt alia ſpecies peccati ad quam reducatur. At. 3. in omni peccato externo ineſt de ſe generalis circunſtantia ſcandali, contra ędificationem & caritatem proximi, quamuis nón intendat ſcandalizare & hoc grauat ſed non mutat ſpeciem D. Thom. ſecunda ſecundæ quæſtio. 43. 4. & prima ſecunda quæſtio. 73. 8. ad tertium vbi Frat. Medin. de illo qui occidit animam proximi ſed id non intendit. Caietan. verb. ſcandalum Cord. caſ. 5. Petrus Soto. de confeſſ. lectio. nona. At quidam putant addere nouam ſpeciem, quando fit à tali perſona hic & nunc, quæ indirecte inducit in ruinam fratris, Bañes, articulo quarto. Frater Medin. vtrobique Nauar. capitulo ſexto, numero decimono, cum Adrian. quæſtio. quarta, de confeſſ. Palud. & Maio. diſtinctio. decimaſeptima, Caſtro. 1. de iuſt. hæret. punit. capit. 20. Soto. libro ſexto, quæſtione prima, articulo quinto. Couar. reg. peccatum, in princip. ex Rom. 14. peccantes in Fratres. Alexand. Richard. Anton. Victor. Mant. Peña fauet Diuus Thomas ſecunda ſecundæ quæſt. 43. 1. ad 4. ſed reſpondetur quod cum ſcandalum habeat motiuum generale, quod eſt commune omni peccato externo, non dat ſpeciem, niſi ſpecialiter intendatur, vt dictum eſt, ſic enim in furto non eſt ſpecies contra caritatem cum odio virtuali & auerſione Dei, aut contra obedientiam cum contemptu legis & ſuperba reſiſtentia, aut contra ſpiritualem vitam animæ cum prodigalitate bonorum ſpiritualium: niſi id intendat vt motiuum generale Nauarr. capitulo vndecimo, nume. quarto, verſiculo quinto, Caiet. ſecunda ſecundæ, quæſtio. 36. art.
r 6. colum. vlt. [r] Diuus Thomas, de mal. quæſtio. 2. art. 6. Nauarr.
ſ capit. 6. nume. 9. §. 11. [ſ] hoc addit Ariſtot. 3. Ethicor. capit. 1. &

tat ſpeciem, vt ſi iniuria illata eſt Patri, [t] principi, vel ſacerdoti: ſi cognouit virginem, vel coniugatam, grauat vero ſine mutatione ſpeciei, ſi affectus iniuria ſit benefactor, aut vir nobilis: hæc circunſtantia conſideranda eſt etiam reſpectu actus interioris. 3. cur, id eſt, propter quid, intelligitur de fine extrinſeco [u] qui accidentaliter addit malitiam moralem alterius ſpeciei, præter malitiam proprii obiecti: vel ſi in re temporali vt honore, aut in peccato de ſe veniali, peccator conſtituat finem vltimum, [x] id eſt, quando ita amat vt formaliter proponat propter eius conſecutionem aut conſeruationem facere peccatum mort. in genere. [y] interdum finis pertinet ad eandem ſpeciem, vt ſi ab vno rapiat inſtrumentum vt clauem adulterinam, qua poſſit ab altero ſuffurari pecuniam. [z] item 4. Quomodo, vt fortiter, velociter: & de intenſione actus, & conatu: [a] ſed quia ſecluſa duratione longi temporis aut quantitate obiecti, non poteſt certo cognoſci conatus intenſionis qui latet in corde, ſatis eſt confiteri, magno conatu habere odio inimicum: hinc enim ſæpe oritur vt repetat improbos affectus contra inimicum, & diu in illis maneat: aut vt optet inferre ingẽs malum ex parte obiecti. 2. huc pertinet peccare ex ſcientia & malitia: nam ignorantia licet culpabilis, vel paſſio ingens appetitus excuſat à tanto: ſed quia nimis non grauat ſcientia; [b] non tenetur pœnitens explicare in confeſſione. 3. ſi tamen peccet ex conſcientia erronea dictante, aut dubitante aliquid eſſe mort. quod vere non eſt, tenetur confiteri: [c] quia conſcientia ligat ne fiat contra illam, niſi rationabiliter deponatur: ſtante enim dictamine conſcientię, facit contra rationem formalem præcepti, quod falſo concipit: ſic enim opinio noſtra ait B. Ambroſ. nobis legem facit. [d] ſed quia peccatum iſtud eſt cõtra id ſpeciale præceptum & ſpeciẽ virtutis, ac ſi obligaſſet, [e] ſatis videtur ſic confiteri, feci furtum nẽpe dum rapui quod reputabam eſſe alienum: aut violaui feſtũ, quando ex errore putás eſſe feſtum omiſi miſſam, & laboraui. eſt tamen ſpeciale peccatum contra cõſcientiam, quando circa res indifferentes fit, vt ſi dictet leuare feſtucã eſſe mor. peccatum in genere, nec tamen determinat vllam ſpeciem peccati: [f] vt de illo dictum eſt, qui pro honore & ambitione decreuit facere peccatum morta. ſi opus ſit nõ determinando ſpeciem peccati. 4. ad modũ pertinet peccare ex conſuetudine: qui enim reincidit non reſiſtens conſuetudini aut occaſioni proximæ, [g] vix habet decens propoſitum emendationis.

5 Vbi, interdum mutat ſpeciem, vt ſi peccat in publico loco cum intentione ſcandali: vel ſi inferr iniuriam loco ſacro, [h] quidam [i] generaliter putant quodcunque peccatum externum ſi fiat in eccleſia addere nouam ſpeciem ſacrilegii, contra reuerentiam loci. at reuera in multis peccatis quæ quis facit aut facere vult in eccleſia, vt periurio vel detractione, non additur ſpecies nec magna grauitas ex loco, ſed ex iure poſitiuo fit ſpecies ſacrilegii contra locum: [k] 1. dum eccleſia violatur voluntaria & culpabili effuſione humani ſeminis, [l] etiam extra vas. 2. violenta & iniuſta effuſione humani ſanguinis, [m] vel dũ ſuffocat hominẽ ſine ſanguine effuſo. 3. dũ furtũ fit de rebus quæ ſunt ſub ſpeciali cuſtodia eccleſię & Dei, [n] Deus

Doct. in materia de reſtitutione, dum agunt cui fiet Nauarr. c. 17. num. 28. [t] D. Thom. 1. 2. quæſt. 73. art. 9. [u] finis eſt potiſſima circunſtantiarum. 1. 2. quęſtio. 7. art. 4. Nauar. c. 6. nu. 5. addit Pet. Soto. lect. 9. qui furatur claues vt furetur nummos, eſt duplex numero furtum: at furari ad ſuſtentandos filios, non addit quid notabile. [x] Caieta. 2. 2. quæſt. 132. Vide F. Med. 1. 2. quæſtio. 1. art. 7. quando peccator in amore ſui conſtituit finem vltimũ, & Bañes. 2. 2. quęſtio. 19 art. 3. de timore mundano. [y] quia hoc peccatum ad nullam aliã ſpeciem reducitur, ac ſubinde eſt ſpeciale cõtra caritatem Dei & ſui. Caieta. cum Diuo Tho. 1. 2. quæſt. 84. artic. 4. & 5. & 22. quæſtio. 132. articulo tertio, quæſt. 148. art. ſecundo. Nauarro. prælud. 9. numero decimoſexto, capitulo vigeſimotertio num. decimoquinto. 119. at ex eo quod aliquis rem de ſe bonam, vt honorem, diligat impenſe, non cenſetur conſtituere finẽ vltimũ in illa creatura: nec peccat mort. niſi intendat facere peccatũ mortal. propter hoc. aut ſe exponat periculo illius. [z] Petr. Soto. lectio. 9. ait eſſe duplex peccatum. [a] huc pertinet intenſio & non ad 2. circunſtan. [b] vt ſi contra Dei frequentẽ inſpirationem, & contra verę conſciẽtię remorſum. Adria. quęſt. quarta, de confeſſ. & Med. C. de confeſſio. putãt eſſe duplex peccatum, ſed falſo, contra Caietan. & Diuum Thomam. 1. 2. quæſtio. ſeptuageſimaſeptima, Nauarr. cap. 6. num. 12. cap. 14. nume. 26. [c] Nauar. cap. 6. nume. 12. prælud. 9. nume. 9. communis. 2. diſtinct. 39. Diuus Thomas. 1. 2. q. 19. artic. 5. vide artic. 6. ad tertium. & Doctor. in id Rom. 14. quod non eſt ex fide, peccatum eſt, (ideſt quod eſt contra conſcientiam) vt ibi exponunt Chryſoſt. Theoph. Oecum. vtraque gloſ. habetur capit. omnis. 28. quæſtio. 1. Martin. libro 10. hyp. reg. 11. D. Thomas, ſup. & communis Scholaſt. Cord. libro tertio, quæſtio. quarta: quare ſine cauſa Soto. lib. 2. de nat. & gratia. cap. 6. reiicit hanc expoſitionem, quaſi ſolius Pighij. [d] Ambroſ. lib. de paradiſo. Lauren. Iuſtini. lib. de contemptu mundi, cap. 3. ſic ſumitur conſcientia. 1. Corint. 4. & Tit. 3. delinquit proprio iudicio condemnatus. [e] D. Tho. d. quæſtio. 19. articulo quinto, ad 3. Durand. Gabr. Cord. libro tertio quæſtio. quarta columna quarta, quæſt. ſexta, propoſ. 5. quæſtio. 10. & libro 2. quæſt. 23. Nauarr. c. conſideret, de pœnit. diſtinctio. 5. not. 6. c. ſi quis autem, de pœniten. diſt. 7. num. 135. (cont. Adr. quæſtio. 4. de confeſſ.) At reuera erronea conſcientia non obligat, niſi vt deponatur: iuxta id eccleſ. 17. ne demoreris in errore. D. Tho. quæſtio. 19. 6. ad. 3. Bonauent. 2. diſt. 39. art. 1. quæſt. 3. Dur. quæſt. 1. Gabr. Angeſt. in moral. c. 7. nam abſolute ad oppoſitum obligat lex Dei. indiſpenſabile tamen eſt vt liceat agere contra conſcientiam firmiter dictantem (ideſt velle id quod putat habere rationem mali.) D. Tho. quæſt. 19. 5. ad 2. Adrian. quodlib. 2. artic. 3. Cordub. lib. 3. quæſt. 10. contra Okam. 1. diſtinct. 19. & Andream de caſtronouo. 1. diſtinctio. vltim. Alm. tract. 3. moral. cap. 15. [f] Nauar. Doct. ſup. ignorantia tamen de articulis fidei, & rebus ſuo ſtatui neceſſariis, eſt peccatum ſpeciale. Caietan. & Frat. Med. cum Diuo Tho. 1. 2. quæſtio. 76. 2. ad. 1. Cord. libro 2. quæſtio. 26. cum Gabriel. Almain. & eſt cont. virtutem ſtudioſitatis. ſecunda ſecundæ quæſtione 162. 2. ad tertium, præter ſcientiam eſt modus, vt ſi cum violẽtia aut fraude peccatũ fiat (vt in rapina & raptore fœminæ) Cord. caſ. 13. aut ſiquis à clerico euchariſtiam deferente auferat per vim, aut de altari rem etiam paruam, peccat mort. ſi fraudẽ faciat in contractu, aut in palliatione vſuræ & ſimoniæ: aut ficto conſenſu decepit fęminam [g] ſup. lib. 1. de pœnitentia. capitulo 24. §. 4. [h] locus ſacer non dicitur omnis qui gaudet immunitate vt oratorium ab epiſcopo deſignatum: nec vero locus benedictus; vt dormitorium & campanile monaſterii Nauar. capitulo decimoſexto, num. 3. capitulo vigeſimoquinto numero 17. 18. ſed locus benedictus cum deputatione ad officia diuina, vel ſepulturam: vt eccleſia cũ cœmiterio & capellis benedictis, Cord. caſ. 12. [i] Syl. ueſt. confeſſio. 1. §. 10. cum Ant. aſpectus impudicos, & cogitationes de furto & homicidio, quæ habentur intra eccleſiam, eſſe confitendas: licet non ſine de eo peccato inibi committendo, & ſane addit quandam irreuerentiam. Nauarr. capitulo 6. numero nono, decimo, contra Med. C. de confeſſ. [k] communis, Cano. de pœnitentia. parte quinta, Petr. Soto. lectio. nona. Nauarr. capit. conſideret. numero 21. Victor. § 194. Nauarr. capitulo ſexto, numero 10. Caietan. to. 1. opuſc. 31. quæſtio. duodecima dub. 2. ſummiſt. verb. ſacrileg. Alcoc. capitulo 20. cum Alexand. ſecunda parte quæſtio. 188. videtur D. Tho. & Anton. ſed ea addunt ſpeciem, quæ directe contrariantur ſanctitati loci aut immunitati. concil. Lugdunen. capit. decet. de immunitate eccleſ. in 6. [l] Nauarr. capit. 6. numero 4. 9. 10. capitulo vigeſimoſeptimo, nume. 25. & vlt. edit. nume. 256. etiam dum coniugati in loco ſacro vtuntur actu matrimoniali. Nauarr. Frater Medin. libro ſecundo, cap. decimoſexto. §. decimoquarto, Soto. [m] Nauar. capit. 27. nume. 252. capitulo vigeſimoquinto, nume. 83. Sylueſt. conſecratio. 2. §. 5. Tabien. conſecratio. 2. §. tertio, cum Panorm. Hoſtien. capit. propoſuiſti, de conſecr. eccleſ. Diuus Thomas. 3. part. quæſtio. octuageſimatertia. 3. ad. 3. Selua de beneſ. quæſtio. quinta parte prima, numero. 168. [n] vt primo furtum rei ſacræ vt calicis: & rei dedicatę in cultum diuinum, licet fiat de loco non ſacro. Turrecr. & communis capit. ſacrilegium decimoſeptimo quæſtione quarta, Nauarr. capitulo ſexto, nume. quarto, Tabien.

enim habet ſpecialem rationem dominii & cuſtodiæ ſibi commiſſæ, vt rem liberet ab iniuriis, quare generica ratio furti quæ fit inuito domino, determinatur per ſe ad ſpeciem ſacrilegii, dum ſic ſpecialis Dominus aut cuſtos eſt Deus cui debetur religio. 4. ſi iudex contra immunitatem eccleſiæ extrahat reũ
o ſruentem priuilegio immunitans[o].

6 Circunſtantia temporis aliquãdo grauat peccatum: primum ſi tempore ſacro, vt in ſolenni feſto aut hebdomada ſancta fiat pecca-
p tum externum, & multi [p] putant neceſſarium eſſe id exprimere in confeſſione: ſed reuera non grauat notabiliter, nec tenetur explicare
q in confeſſione: [q] quia dum ſub tertio præcepto prohibetur opus certum, nempe ſeruile, non includitur omne peccatum, vt quod ſolo animo liberali perfici poteſt: Sed eo præcepto & tempore eccleſia determinat certum cultum diuinum audiendi ſacrum, nec tunc homo tenetur ad alias orationes, peccatum vero quamuis videtur cõtra finem tertii præcepti remotum, cum ſit cõtra Dei dilectionem & debitum cultum & obedientiam, non tamen contra finem proximum & propriam materiam tertii præcepti: quę ſola cadit ſub obligatione præcepti. 2. huc reducitur temporis duratio. ſupra cap. 5. §. 3. cuius mora ſi valde notabilis ſit, vt inimicitia per menſem aut annum confitenda eſt: prę-ſertim quia incertum eſt an in tanto tempore per interruptionem ſint multiplicata odij peccata. mora vero communis vt per horam vel diem (quamuis augeat grauitatem, ſicut & intenſio) non eſt neceſſario confitenda. 3. ſi vno die incidat duplex feſtum, aut duplex ratio ieiunii. ſu cap. 5. §. 6. quidam aiunt confitenda quaſi duo peccata cõtra duo præcepta: ſed reuera vnum eſt, quia vna virtus religionis vel temperantiæ ſub eadem ratione formali obligat: nec præcepta ſubordinata aut eiuſdem rationis multiplicant peccata, quamuis augeant obligationem & grauent peccatum.

7 Quibus auxiliis: primo ſi ad peccatum duo ſocii ſe mutuo iuuent, adeſt ſcandalum præter propriam ſpeciem peccati. Si quis vta-
r tur mediatrice,[r] qua ſolicitat honeſtas fœminas non paratas: qui tamẽ vtitur expoſita meretrice aut ſocio parato ad furtum, non oportet amplius exprimere quam fornicationem aut furtum: quia moraliter nõ cenſetur cauſa inducens, nec multum variat iudicium confeſſoris. qui tamen vtitur homine parato vt maleficium ſoluat alio maleficio cũ pacto dæmonis, tenetur explica-
ſ re: [ſ] & qui per paratum occidit
t inimicum,[t] aut intulit alteri iniuriam: quia ſe & mediatorem fecit obnoxium reſtitutioni ob peccatum iniuſtitiæ.

CAPVT. VII.

Circunſtantiæ quæ mutant ſpeciem moralem ſunt neceſſario confitendæ.

§. 2. *Et quando de veniali facit mortale.*
3 *Quæ extenuat nec tamen tollit culpam eſſe mortalẽ, cur poſſit taceri.*
4 *Grauantes quaſdam non tenetur exprimere.*
5 *Probabile eſt in praxi non obligari ad circunſtantias quæ non mutant ſpeciem, quia non grauant infinite.*
6 *At probabilius eſt oppoſitum.*

SEcundum fidem oportet explicare in confeſſione primum eas circunſtantias quæ in genere moris
a mutant ſpeciem moraliter, [a] 2. quando de veniali facit mortale. ex grauitate obiecti etiam intra eandem ſpeciem, vt ſtatim dicetur: quia Chriſtus ſuo præcepto de confeſſionis integritate voluit vt omnia mortalia explicentur. rurſus 3. quando actus ſonat malum mortale à quo tamen excuſatus eſt homo, ſi ſponte vult confiteri id, tenetur exprime-
b re excuſationem: [b] vt quod occidit cum aliqua ira, ſed in defenſionem vitæ aut honoris: quod aliquo modo exceſſit in furto, ſed in extrema neceſſitate: quod omiſit miſſam feſti vel ieiunium. ſed ex cauſa. 4. quando bonũ opus fit peccatum mortale, ex fine extrinſeco aut ſcan-
c dalo. [c] 5. ſi de vna ſpecie fit alterius ſpeciei, vt cum coniugata, iam non eſt fornicario ſed adulterium. ſi tamen confeſſarius nouit ſtatum pœnitentis puta eſſe coniugatum
d aut religioſum, [d] ſatis intelligi-

Tabien. Angel. Syluеſt. verb. ſacrileg. Armil. §. 2. Caietan. & alii ſummiſt. verb. immunitas. Cord. caſ. 13. Victor. §. 194. Recent. cum Diuo Thoma, ſecunda ſecundæ quæſtio. 99. 3. item 2. ſi furatur rem non ſacram, ſed quæ erat ſub cuſtodia eccleſiæ. Caietan. opuſc. Nauar. nume. 4. Victor. §. 176. Soto. diſtinctio. 18. quæſtio. 2. 3. concluſ. 4. ſed neuter incurrit excommunicationẽ. Angel. furtum. §. 52. qui tamen crumenam audientis miſſam in eccleſia furatur, non eſt ſacrilegus. L. Diuus, ff. ad l. Iuliam, de pecul. 3. Quidam aiunt effringere fores eccleſiæ ad furandum eſſe ſacrilegium, & hic fit excommunicatus Nauarro. capit. 27. nume. 94. Turrecrema. cap. nullus. 17. quæſtione quarta Sylu. Tabien. Arm. verb. ſacrileg. Anton. Viguer. At reuera non eſt formaliter ſacrilegiũ. Angel. verb. ſacrileg. Palac. diſtinct. 16. quæſtio. 3. item. 4. exercere actus profanos in eccleſia, vel cœmiterio: vt triturare ſegetes, comprimere vuas, mercatum facere, repræſentare comędias nimis laſciuas. Angel. Syluеſt. Tabien. verb. immunitas Syluеſt. primo. §. ſecundo verſ. 2. Armil. verb. ſacrilegium. Cord. caſu. 190. facit Soto. lib. 2. inſt. quæſt. 4. art. 4. & 5. exercere actus iudiciales, prę-ſertim in cauſa ſanguinis, Nauarro c. conſideret nu. 112. Turrecrem. capitu. quiſquis in atr. 17. quęſtio. 4. quæ colliguntur ex c. decet. c. cum eccleſia. de imm. eccle. in 6. vbi gl. 6 ſi fiat ibi conuiuium magnum: actus bellicus: & immũditiæ naturales notabiles abſq; neceſſitate. DD.
o ſup. [o] Nauar. cap. 6. num. 9. §. 11. & c. 25. num. 19. & ſeq. D. Tho. 2. 2. quęſt. 99. art. 3. DD. ſup.
p [p] Vt citatũ eſt ſup. tenet Cord. lib. 1. q. 18. & quæſtio. 6. cum Alexan. Bona. 3. diſtinct. 37. in lit. Alber. diſtinct. 33. Scot. diſtinct. 27. quæſt. 1. Gabr. q. 1. & in 4. diſtinct. 17. conc. 4. Maior. 4. diſtinct. 12. quęſt. 6. Pet Soto. lect. 9. Gerſon. Alphab. 31. T. Med. quæſt. de circunſtantia loci & temporis. Chaiharin. lib. 5. contra Caietan. Adria. quodlibet. 8. artic. 1. G. & de conſ. quæſtio. 4. Abulen. Exod. 9. q. 11. & q. 12. vbi Lyr. Anto. 3. p. titu. 14.
q capi. 19. §. 7. Angel. feriæ. §. 36. Roſel. §. 6. & confeſſio 2. §. 7. [q] Soto. diſt. 18. quæſt. 2. 4. lib. 2. iuſt. q. 4. art. 4. Cano. p. 5. & ad 4. Caiet. opuſ. 17. quæſt. 12. Tabien. feriæ. §. 15. circunſt. §. 11. vbi Armi. §. 9. Nauar. cap. 6. num. 9. c. conſideret, num. 22. Almain. 4. diſtinct. 17. quæſt. 1. art. 2. Victor. §. 195. cum Nider. Palac. diſt. 16. q. 3. Frater Med. lib. 1. cap. 9. §. 2. & 12. q. 7. art. 3. Ledeſ. 1. p. q. 16. art. 6. dub. vlt. ad 2. Couar. c. alma. 1. p. §. 5. num. 3. Alcoc. cap. 17. & ſibi contrarius Abul. Exo. 12. q. 14: oẽs recent. Theol. aliàs auferenda eſſent multa feſta, ne eſſent occaſio tot peccatorum. nec D. Thom. 2. 2. quæſt. 122. 4. ad 3. intendit niſi quod quantum ad finem prę-cepti minus decet peccatum, quam opus ſeruile. addit Fr. Med. lib. 1. cap. 9. confitendam eſſe. 1. ſi enorme crimen fecit die veneris ſancti. 2. ſi dum ibat ad implendam pœnitent. Fr. Med. 1. 2. q. 7. art. 3. ſi die communionis fornicetur: ſed hæc nõ ita grauant. vt obligetur cõfiteri. Pal. Alcoc. niſi fiant ex intentione violãdi feſti & in contẽptu illius Caiet. 1. 2. q. 7. artic. 1. Nauar. c. 6. nume. 9. §. 9. fin.
r [r] Nauarr. c. 16. nu.
ſ 13. [ſ] Nauarr. c. 11.
t nu. 29. [t] quę tamẽ ratio non conuincit ſecluſa reſti. adde quibus auxiliis, ſeu inſtru. F. Med. 1. 2. q. 7. art. 3. ſi vtitur extra ord. fraud. ad peccatũ 2. in venat. ferarum prohibet lex inſtrum. arcabuцii. Palac. d. 16. q. 3. aut venari perdices cum boue, vel cum lucerna. Nauar. ca. 17. num. 128. Auendaño de venat. nu. 61. Med. C. de reſt. q. 12. Perez. l. 40. tit. 19. li. 8. ord. vid. Cord. caſu. 121. li. ẽ. 3. in bello prohibetur Chriſtianus aſferre infideles auxiliares. F. Med. lib. 3 c. 9. §. 2. Bañes cũ Caiet. 2 2. 40. ar. 1. du. 3. niſi in caſu neceſſario. Mai. 4. diſt. 15. q. 15. Syl. bell. 1. §. 8. ver. 3. Armil. §. 41.

CAP. VII.

a DE [a] fide cõ. Tri. ſeſſ. 14. c. 5. can.
b 7. Nauar. c. 6. nu. 7. & prælud. 9. nu. 6. & oẽs Doctores. [b] vt probat Naua. c. 6. nu. 6. ſi. quia cõfeſſ. debet eſſe fidelis. i. Vera. ſup. c. 5. Bon. d. 17. q. vlt. art. 5. Gabr art. 2. con. 4. Vict. §. 162. Cano relect. de pœnit. p. 5. Sot. Sylu. & communis, vt ſi quis occidit parẽtẽ putans eſſe extraneum: aut cognouit fœminam ignorans eſſe cognatam, Satis
c eſt confiteri quod hominẽ occidit aut cognouit ſolutam [c] Sup. c. 6.
d §. 3. Q. [d] Sot. diſtinct. 18. q. 2. 4. Med. de confeſ. fo. 53. co. 4. Frater Medin. lib. 1. c. 9. §. 1. Nauar. c. 6. nu. 11. c. conſideret. in princ. nu. 69.

tur ſpecies quamuis eam vocet alieno & generali nomine fornicationis. 6. quando peccatum fit duplicis ſpeciei mortale. vt ſi homicidiũ fit in eccleſia. ſupra capit. 6. aut ſit clerici, additur noua ſpecies ſacrilegij.

2 Quando de ueniali fit mortale grauat infinite ratione auerſionis; e & quidam [e] putant furtum mortale (in quo ipſa auerſio, & odium virtuale Dei eſt aliquo modo voluntarium ſaltem indirectè) differre ſpecie à furto veniali. At reuera f non differunt ſpecie. [f] ſic veniale fit mortale ob finem aut ſcãdalum, aut quid ſimile: vt ſi propter delectationem cognouit vxorem affe- g ctu meretricio, [g] vel ſi religioſus re- h gulas aut iuſſa contemnat. [h] 2. quã do mortaliter mutat ſpeciem moris propter nouam cauſam auerſionis, & ſpecialem repugnantiam cum ra- i tione. [i] vel ſi diuerſis præceptis uariarum virtutum prohibeatur, vt qui ieiunium præcepti ſimul & voti fregit contra temperantiam & religionem. Si peccatum habet excõmunionem annexam eſt contra ſpe- k cialem uirtutem obedientiæ, [k] aut ſi religioſus in eo peccat etiam contra votum obedientiæ. at qui falſo putat annexam eſſe excommunionem, peccat duplici malitia, nec tamen propter conſcientiam incurrit l excommunionem: [l] conſcientia enim erronea ad illud pręceptum virtutis reducitur de quo ſpecialiter dictat. dum tamen caſus eſt ſuperiori reſeruatus, ſed abſque excommunione, explicandus eſt non quia m addat nouam ſpeciem, [m] ſed ut cõfeſſarius aduertat, an habeat iuriſdictionem in illum.

3 Circunſtantiam quæ extenuat retenta eadem ſpecie nec tamen tollit rationem culpæ mortale. poteſt n quidem inculpate, [n] ſed non tene- o tur exprimere. [o] dum modo nec ſponte, nec à confeſſario rogatus proferat ullum mendacium: ut ſi in fœminam aut duellum conſenſit quia prouocatus, ſi à non parato petiit mutuum ſub uſuris, ut paruæ neceſſitati aut honori conſuleret, cui tamen dedit cauſam ſcandali. licet enim multum minuat, ſed tanta eſt auerſionis mortalis malitia, ut quamuis pœnitẽs excuſationem illam non explicet, uix digne exprimatur.

4 Quaſdam circunſtantias ſine noua ſpecie aggrauantes poteſt & expedit, ſed non tenetur exprime- p re. [p] Primum ut ſi magna conatus intenſione, uel per horam aut diem exarſit in peccato libidinis & iræ: & generaliter quæ parum grauant intra eandem ſpeciem. Item ſi propenſus in furta concupiuit uarias res diuerſi ualoris, ſatis uidetur ſi adhærens probabili opinioni dicat ſe toties concupiſſe res alienas in magna quantitate: ſi tamen proximum læſit furto, exprimat quantitatem ut confeſſor aduertat, an ſtatim & quo ordine reſtituet, & an nouum peccatum admiſit diu retinens, quod oblata ſæpius occaſione debuit reſtituere. Similiter ſi longo tempore ut per annum, fouit inimicitias, ſatis explicari non poteſt numerus quo forte animum interrupit, & ideo eſt exprimenda mora tẽporis, ut de meretrice dictum eſt. cap. 5. ad fin.

5 Ad circunſtantias quæ tantum q grauant, putant graues Docto. [q] noluiſſe Chriſtum obligare confitendas: quia non uidentur grauare in- r finite, dum ſpeciem non mutant. [r] quæ ualde probabilis ſententia, in praxi admitti poteſt: primũ in peccatis internis quæ proximo nihil ſ nocuerunt: [ſ] 2. ut taceatur talis cir cunſtantia, ne confeſſarius ueniat t in notitiam complicis. [t] 3. ſi ſcrupulo ſuo ſemel ac iterum abſolutus reuertatur cum tædio, ut huiuſmodi circunſtantias oblitas repetat, hunc confeſſarius iubere poteſt eſſe pacatum. 4. de mora temporis & intenſione actus, & alijs ſimilibus.

e Palac. diſt. 16. quæſt. 3. [e] Vega li. 14. in Trid. c. 3. lib. 16. c. 11. Nau. prælud. 8. nu. 6. c. 17. nu. 3. Alex. Aureol. Dur. 2. diſt. 41. q. 5. Bon. 4. diſt. 21. q. 1. ibi Rich. Scot. idem Cartho. 2. diſt. 43. q. 2. videtur enim eſſe aliud obiectum formale, quod ſumitur ab vlt. fine operantis cum quodam contemptu legis diuinæ, dicit D. Thom. 1. 2. q. 74. 9. ad 3. at Veniale nõ eſt proprie contra finem. Diuus Thom. 1. 2. f quæſt. 88. 1. ad 1. [f] D. Tho. 1. 2. q. 72. 5. quæſtio. 87. 2. ad 6. Couar. c. alma. 1. 2. p. §. 10. nume. 9. quia effectus peccati. 1. reatus pœnæ non pertinet ad ſpeciem, & tamẽ Chriſtus iubet confiteri omne mortale, vt fatetur. Nauar. cap. 6. nu. 3. quia furtum nõ ex accidenti ſed ex genere eſt mor- g tale. [g] Diuus Tho. add. quæſt. 49. art. 6. cum Hiero. c. origo. 32 quæſt. 4. vbi glo. Palu. d. 31. q. 3. Ant. 3. p. tit. 1. c. 20. §. 1. Nauar. cap. 16. num. 23. ſi. Specul. coniug. 3. p. arti. 16. con. 3. Perez. lib. 1. titu. 1. lib. 5. ord pa. h 22. [h] Caieta. 2. 2. i quæſt. 186. artic. 9. [i] D. Thom. 1. 2. quæſtio. 18. articu. 11. vbi Fr. Med. & diſt. 16. quæſtio. 3. 2. 3. Dur. quæſtio. 4. Richar. Scot. d. 17. q. 2. artic. 2. Nauar. ca. 6. ſed difficile eſt ex hac regula id noſce. k [k] Nauar. ca. 6. num. 8. (contr. Cord. caſ. 11.) cum Nauar. Palac. rub. c. per veſtras, in princ. tex. §. 18. nume. 18. Couar. cap. alma. 1. par. §. 6. nume. 3. Perez. l. 1. titu. 3. lib. 3. ord. l verſ. 9. dies. [l] Vict. titu. de excom. §. 9. m Cord. caſ. 11. [m] Cõmunis & ſic eſt limitandus Nau. cap. 6. n num. 7. fin. [n] Cano, par. 5. Nau. ca. 6. nu. 6. retract. n[illegible] quod dicit c. conſid. nu. 9. Bon. Palud. Sylueſt. infra Gabriel. diſtinctio 16. com. 4. ad fin. ſum. conf. lib. 1. titu. 4. cap. 6. Arm. circunſtan. § 2, Angel. confeſſ. 1. num. 3. Anto. 3. par. tit. 14. c. 19. §. 7. Pala. diſtin. 16. quæſt. 3. Viguer. c. 26. §. 4. verſ. 17. Angl. p. 287. 289. Erius to. 4. hom. 36. Med. C. de conſ. ſ. 53. Gerſ. o alphab. 41. F. [o] Nau. in quo vera eſt ſententia Cano. par. 5. ſ. 78. Soto, d. 18. quæſt. 2. ar. 4. & id decentius putat Bon. d. 17. quęſt. vlt. Palud. d. 16. q. 3. ar. 3. Sylu. confeſ. 1. §. 9. Ledeſ. 2. p. q. 8. ar. 4. dub. 3. Alexan. 4. p. q. 18. alias 77. m. 4. ar. 3. §. 2. Turrecrem. c. 1. de pœnit. diſtin. 5. in princ. num. 13. Frat. Medin. lib. primo, cap. 9. §. primo. Victor. §. 175. Soto enim in primo & ſecundo exemplo quod affert, non ait quod tenetur, ſed quod poſſit confiteri: addit tamen p aliud exemplum, in quo per accidens dicit teneri. [p] Fatentur fe- q re omnes DD. [q] DD. 4. diſtin. 16. Diuus Thom. quæſt. 3. articu. 2. 5. Duran. quæſtio. 4. num. 15. Palud. quæſtio. 3. articu. 3. num. 17. Palac. quæſtio. 3. Gabriel. æque dubius eſt; alij diſt. 17. Bonauen. quæſtio. vlt. Almain. quæſt. 1. articu. ſecundo. Carthu. quæſtio. 2.

alij dubij videntur, nec ſatis explicant, vt Richar. articu. 3. quæſtio. 5. Scot. quæſtio. vni. articu. 2. Gabriel. quæſtio. 1. articu. 2. tenet. Caieta. tracta. quinto, de confeſſ. quæſtio. 3. Adrian. quæſt. 4. de confeſs. articu. ſecundo. Medi. C. de confeſſ. quæſtio. de circunſt. ſol. 52. Anton. 3. parte titu. 17. capitu. 17. §. quinto. titu. 14. cap. 19. §. 7. Angel. confeſſio. 1, §. 10. Tabien. circunſtan. §. 7. & 8. ſuppont gloſ. capitu. conſideret. de pœnitẽ. diſtinct. quinta. vbi Turrecrem. capitu. primo, in princip. nume. 11. & in capit. ſecundo, de pœnitentia, diſtinc. 6. Syluestr. confeſſ. 1. § 9. (ſed in fine limitat.) Arm. §. 22. & circunſt. §. 4. Viguer. capitu. 16. § quarto. verſicu. 14. & ex profeſſo. Nauar. cap. 6. num. 3. & 7. capit. conſideret late à nume. 5. item Palac. diſtinc. 22. fin. Couarru. 1. par. ſpon. capitu. 1. num. 14. & propendet Sarm. lib. primo. ſelect. cap. 7. ad finem quibus fauet concilio Tridene. ſeſſio. 14. capitu. 5. cano. 7. tradens enim omnia neceſſaria ad bonam confeſſionẽ in hoc ſua ui præcepto Chriſti, ſolum declarat obligari ad confitendas circunſtantias quæ mortali ſpeciem [illegible] item Victor. §. 176. & Ledeſ. ſecunda par. quęſt. 8. articu. 4. dub. 5. fatentur eſſe ſententiam valde probabilem in praxi. nam vt quantitas intenſionis durationis, aut temporis ſacri non obligat, (nec circunſtantia ingratitudinis D. Thomas. 3. par. quæſt. 88. 4. Soto, diſtin. 16. quæſtio. 1. 4.) ita in concupiſcentia interna furti magni, non videtur obligare circunſtantia: & tamen in furto exteriori aiunt obligare per accidens, ra- r tione reſtitutionis. [r] Sed ait Soto quod ſi Diuus Thomas in ſum. ſenior perfeciſſet materiam de pœnitentia, mutaſſet ſent. quia quantitas furti longe maioris grauat infinite. At ſanè non mutaſſet, quia Diuus Thomas in ſumma 1. 2. quæſtio. 88. 5. & ſecunda ſecundæ quæſtio. 110. quartum ad quintum generaliter negat circunſtantiam grauare infinite, niſi mutet ſpeciem. quare furtum ratione quantitatis additæ (quia non habet niſi vnicam auerſionem) non addit niſi finitam malitiam obiecti. infra cit. Q de inceſtu cum matre, explicandum eſt, quia mu- ſ tat ſpeciem infra capito. 8. E. [ſ] Quod ſi confeſſarius tunc vegeat, vt exprimat circunſtantias: poteſt pœnitens doctus di- t cere, ſe cum præparatione iam expreſſiſſe omnia neceſſaria. [t] infra capitu. 9. & Nauar. capit. ſeptimo, vt ſi concubuit cum matre, & periculum ſit magnæ infamiæ in matre, ſat eſſet dicere, feci inceſtum grauem, aut in primo gradu: vel dicat conſenſum

u conſenſum tacito opere. [u] Caiec. Pij V. Caniſi. cate. 2.p.c.5. de conf.q.41.Marſil.4.q.12.artic.1.in 1.p.illius.Maior. d.17.q.4. videtur Gabr.q.1.art.2.con.4.ſed dubius eſt.Caiet. verb.ingratitud. fin.confeſ.cond.15.& ſentit.2.2.q.7.artic.1. vbi Fr. Medin.& lib.1. inſtru.c.9.§.1.Sot.d.18.q.2.artic.4.con.7.late Victo.§.176.Ledeſ. 2.p.q.8.art.4.du.5. Pet. Sot.tit.de cōf. integ. lect. 9. Frat. Luis en ſu memorial. fol.125. Alco. ca.10.Cano.relect. de pœn. p.5.(& id eſſe tutius fatentur Angel. conf. 1. §. 23. Syl.conf.1 §.9. Anto.) ex antiquis idem tenet Altiſ. 4 p.de confeſ.tit.6. q.3. Alex.4.p.q.18. alias.77.m.3.art.2. §.2. Albert.diſt.17. art.3. Rich.art.2.q. 8.ad.3.(licet oppoſitum ſignificat ar. 3.q.5.) idem colligitur ex Aug. lib. de viſit. infirm.c.5. de ver. & falſ. pœn. c.14.habetur.c.cōſideret,de pœn.diſt. 5. grauitatem peccati & circunſt.cōc. VVormat. c.25.cōfeſſor cōſideret peccatorum cauſas & modum.& 6.Syno. in Trull. can. vlt. quare ſaltem dum cōfeſſor interrogat deberet exprimere. Prob. etiam ex mente concil. Trid. cap.5.& can.7.quia vt bene Sot. dicit, rationes affert quibus probat ad congruum iudicium & medicinam, confitendam eſſe integre totam malitiā peccati cum numero: & c.1. id ſacramētum inſtitutum eſt ad tollēdos peccatorum effectus, ſed nihil voluit definire. ne tot patribus præiudiciū inferre & 10 antiquo pœn. (qđ habet in hoc decreti) pro diuerſis peccatis eiuſdem ſpeciei grauioribus imponuntur diuerſæ pœniteut.vt can.pœniten.1.22.Burchar.libro 19.capitulo quinto, & apud Bellarm. libro primo de pœniten. capit. 21. vi. libro quarto capit.quarto & quinto,& Anto.Auguſt.de emend. iur. tit. 1.c.3.& 50.ſic & iudex in foro exteriori perpendit circunſtantias.[x]

y Sic per accidens teneri aiunt Cano. & Fr.Medin. cit.c.5.§.5.D.[y]

z Sup.§.4.fin.fatentur etiam alij DD. [z] Inf.cap.8.§.1.B.

6 At probabilior & tutior eſt illorum opinio qui aiunt confitendas circunſtantias notabiliter ag-
u grauantes: [u] præſertim ex parte obiecti materialis, vt de quantitate furti, & iniuriis operis: ita tamen vt ſi reus non exceſſit conſuetum modum in eo peccati genere, ſatis explicatus confeſſario intelligaint actus ſimpliciter dictus: dum vero exceſſit nimis modum ordinarium
x peccati, explicet, [x] quia non ſatis illud communi verbo intelligit confeſſarius. Conſtat vero interdum
y obligari per accidens. [y] vt in peccatis exterioribus iniuſtitiæ: explicet etiam quando confeſſarius interro-
z gat. [z] tanquam medicus ad remediū efficacius adhibendum, quamuis non eſſet obligatorium: at iudici roganti reus non tenetur reſpondere, niſi neceſſaria, ad quorum inquiſitionem habet ille ius.

C A P. VIII.

De circunſtantia reincidentię frequentis, de inceſtu primi gradus quando caute confitendus.

§. 2. Ruſtici qui olim groſſo modo ſunt confeſſi an ſint cogendi repetere, quando non expediat rogare circunſtantiam conſenſus in ſtuprum ſi monialis, &c.

3 Non tenetur explicare circunſtantias quæ ante vel poſt comitantur opus principale, licet replicentur:

4 Prudentia confeſſarij dum rogat, ſed pœnitens rogatus obediat: dum tamen alium non infamet.

EXplicanda eſt circunſtantia re-
a incidentiæ frequentis: [a] quia indirecte nimis grauat, & mutat iudicium confeſſarij præſertim ſi
b rogatur: [b] quia periculum conſuetudinis in mollitie aut abuſu peierantium arguit infirmum propoſi-
c tum emendationis. [c] tenetur vero explicare quando ſpeculatiue dubiū eſt an mutet ſpeciem: vel an id ue-
d niale attigerit ad mortale. [d] & pro foro conſcientiæ in praxi ſequatur tutiorem partem, quando eſt ſine alterius præiudicio: ut quamuis gradus inceſtus eſſent unius ſpeciei, ut
e quidam dicunt, [e] explicandus tamē
f eſt inceſtus cum matre, [f] quia eſt ſimul contra pietatem: & cum ſorore, quia irritum iure naturæ eſt matrimonium cū illa, propter ſummā indecentiam: at ubi periculum eſſet de graui matris infamia, tutū uidetur in praxi cōfiteri ſe in primo gra-
g du fuiſſe inceſtuoſum, [g] ac ſi inceſtus reputetur unius ſpeciei, ſaltem in primo gradu cū matre uel ſorore: quia cum utraque eſt irritum matrimonium iure naturæ. ſi urgeat confeſſarius an cū matre, moneat illū ſe non debere amplius explicare.

2 Ruſtici neſciunt diſcernere ſpecies morales aut numerum, ſed groſſo modo confitentur explicantes grauiores quaſdam circunſtantias, & tēpus peccati conſueti, quia amplius à parocho indocto non interrogantur: hi non ſunt cogendi repetere totius uitæ confeſſiones,
h ut dictum eſt, [h] monialē, quæ confitetur internum conſenſum contra uotum continentiæ poteſt confeſſarius ex habitu præſumere uir-
i ginem, [i] & ſimul habere circunſtantiam ſtupri, relinquens illam
k in bona fide, [k] quæ poſt diligens examen confitetur integre quod nouit: & nihil mendacij aſſeruit, dum abſolute confitetur cōſenſum: nec enim tenetur confeſſarius omnia interrogare: maxime quia ſpeculatiuè difficile eſt noſce in quo conſiſtat ratio uirginitatis in fœmi-
l na ſola, [l] in qua dicitur conſtituere ſpeciem ſtupri. in uiro enim

C A P. VIII.

a ANto. [a] 3 par.tit.14.c.18.cond.15. Tabie. conf.2.§.25. Piſan. §.8. Roſel.conf.2 §.22.23.Soto.diſt.16.q.1.art.4.Petr.Soto. tit. de confeſ.lect.9.D.Thom.d.22.q.1.art.4.ad 6.& cū alijs Syl. in Roſa aurea.quæſtion.impertinent.caſ.5.fol.340.& verb.conf.1. §.9.idem de abuſu iurantiom ex conſuetudine. Nauar.c.22.nu.6. At quia non mutat ſpeciem & eſt circunſtantia ingratitudinis reincidere, ſi hic vere proponit emendam Cano. p.5. fol 83. negat obligari vt id exprimat.quod Ang.conf.1.§.15.cum Rich limitat, niſi quando indirecte nimis grauat. idem de conſuetud ne iurandi negat Soto. lib.8.inſt.quæſtio.1.artic.3.conc.7.& de abuſa iuram. c.12.& 15.Tabien. Armi.Syl.ver.iuram.Scot.& Gabr.3.d.39.Al-
b co.cap.25.quæ eſt probabilis in caſu niſi confeſſarius interroget. [b] Nauar.capit.6 num.8.cap.21.num.38.cum Sylo.conf.1.§.9.fin.& ait Nauarro.falſo citari ſummam confeſ. quia ibi nihil dicit: idem Soto.diſtinct.16.quæſt.1.artic.4.ſed ſi confeſſarius in 6.mandato, aut de perſona cōplicis inquirat curioſe, pœnitens non debet reſpōdere ad intentionem eius: quia iuridicè nō rogat, vt bene Nau.ca.
c 7.& Syl. ſup. [c] ſup. lib.1. de pœnitent.
d cap 24. [d] ſup.capit.
e 3. [e] Significat Caiet.cum D. Tho.2. 2.quæſtio.154.art. 9.Caiet.to.1.opuſ. tract. vlt.reſpon 5. dub.1. Soto. d.16. quæſtio. 1. artic. 4. Cord. caſ. 2. fauet Angel. confeſ.1. §. 4. Ledeſ.2.p.q.8.ar. 4.dub.5. At exponi poſſunt, eſſe eiuſdem ſpeciei ſubalternæ.aut loquuntur de inceſtu iuris poſitiui, in alijs gradibus præter pri-
f mum. [f] Hęc eſt certa ſententia in praxi: nam ſpeculatiue, probabilius eſt inceſtum cum matre mutare ſpeciē, quia eſt ſimul contra pietatem, vt ait Briſon. libro 9. de verb. ſignific. verb. inceſtus. Bernard. Diaz. pract. c. 76. Caietan. ver. inceſtus Cooar. 2. par. ſponſal. cap.6. §.8. nume.1. Perez.l.5. tit.25.lib.8.ord.D. Tho. diſtinct.16.q. 3.Duran.q.4.Ang. confeſ.1. §.3. Nau. add. Hiſpa. capit.6. num.2. c.ſi conſide-
g ret, num.12. [g] Fatetur Ang. conf.1. §. 4. præſertim qa apud minus doctos occulta eſt hæc differētia ſpeciei: & ruſtici explicāt groſ-
h ſo modo, ſicut nouerint. [h] Sup. capitulo quinto, fin. Y. [i] Sup.
i capitulo quarto, §. ſecundu, & capitulo ſeptimo. §. primo. E. & ſic temperanda eſt ſententia Soti: præſertim quia monialis etiam virgo non tam conſiderat, & intendit circunſtantiam ſtupri, quām voluptatem in commoni. ſicut qui fœminam concupiſcit, cuius ſtatum ignorat. & monialis ex habitu & reputatione vocatur virgo Chriſti: ſicut Beatus Ioſeph dicitur pater Chriſti. Martin. libro 6. hypo. capitulo primo, libro nono. reg. 2. alij experti confeſſarij aiunt, quod ſi fœmina prudens, taceat ſe eſſe virginem, cenſetur non eſſe: quia virgines ſolent id ſtatim
k exprimere. [k] Quod ſæpe confeſſarius facere debet Soto. relect. ſecret. in ſecunda quæſtio. 4. conc. 7. & 8. & quæſtion. 6. conc. 2. (vbi Cord.fin.) & diſtinctio.18. quæſtio.2. 4.ad 2. Petrus Soto lection. 10. Medin.de confeſſ.quæſtiu.26.fol.74. Cordu. caſ. 189. & lib.1.quæſtio.11.fin lib.5.quæſtio.43.punct.4.& 5. Nauar. capit.
l 22.nume.83. [l] Nam Caietan.2.2.quæſtio.154.articulo 6. putat virginitatis clauſtrum in fœmina tunc eſſe circunſtantiam quando eſt ſub cura parentis: quia fit minus nubilis & eget maiori dote in iniuriam patris, & quia perinde eſt ac præſcindere ſibi digitum, dum ſinit ſe violari: niſi id fiat per matrimonium propter

bonum commune prolis. [m] Caietan. Armil. verb. ſtuprum Angles. pag. 280. ſum. confeſ. fol. 178. licet perdat aureolam, & Soto. diſtinctio. 18. quæſtione ſecunda articulo quarto colum. 12. Nauar. capitulo decimoſexto, numero tertio verſiculo quarto, & recent. Quidam putant aureolam non deberi virginitati, niſi voto firmetur, & clauſtrum carnis in fœmina interdum ſine culpa amittitur & illo manente per voluntariam pollutionem amittitur virginitas. [n] Communis ſentẽtia Doctor. cum D. Tho. 2. 2. quæſtio. 152. artic. 3. ad 4. 154. artic. 6. Summiſt. verb. Virginit. & luxuria. Sotum vero negantem quòd in conſenſu teneatur exprimere, reprobant Frat. Medin. libro primo, capitulo nono, §. primo, & cum Diuo Thom. 2. 2. quæſtione ſeptuageſimaſecunda articulo 7. vbi peccatum mentis & operis dicit eſſe eiuſdem ſpeciei: ac ſubinde explicandum in confeſſ. Nauarr. capitulo ſexto, numero ſeptimo, capitulo decimoſexto numero tertio, & recent. [o] Sic Peña Gallo. & quidam recentiores. Alcoc. capitulo decimoquinto limitant ſententiã Soti (de quo Nauarr. capitu. 5. numero quarto,) ne confeſſarius roget, niſi neceſſaria. [p] [q] Nauar. capitulo ſexto numero 17. 18. in editione anni. 84. facit capite 18. numero decimo [r] Nauar. falſo. dicto capitulo ſexto, numero decimo octauo, §. quarto & quinto, putat eſſe duo peccata. [ſ] Cano. p. 5. Frat. Medin. libro primo capit. 9. §. 2. etiam dum non mutant ſpeciem. [t] Cit. capit. 7. G.

amiſiſſe primo actu virginitatẽ non eſt infame, nec tenetur vir in confeſſione explicare: [m] nam ſi confeſſarius roget, exponet forte illam periculo vt præ pudorẽ ſe virginem mentiatur. reuera tamen hæc virginitatis & externæ integritatis violatæ circunſtantia, vt mutat ſpeciem in opere, ita & in conſenſu: [n] ac ſubinde de ſe eſt neceſſario cõfitenda: ſed non ſemper tenetur qui ſuauis & prudens eſſe debet, eam interrogare: [o] ſatis enim functus eſt officio, ſi paulò ante aut poſtea hortetur vt integre fateatur.

3 Explicáto principali actu, vt fornicatione non tenetur explicare eas circunſtãtias quæ circiter antea aut poſtea comitantur communiter actum, ſup. capit. 5. §. . vt colloquia, oſcula & amplexus: hæc enim dum præcedunt ſunt via, vel ſunt cõſueta poſt copulam, & conſtituunt in eſſe moris vnum cum actu peccati hominem principali, vt ſi vno impetu ter vocat furem: [p] & reſpondenti replicat eandem iniuriam. explicandum tamen eſt quando replicatio eſſet diuerſæ ſpeciei: [q] vt ſi vno impetu vocet furem falſarium, hæreticum ignobilem: quia iſtę iniurię moris & naturę differunt ſpecie, aut ſi in vna mollicie ſimul recogitet de concupitis fœminis ſoluta, virgine, nupta, cognata, & moniali, adſunt in vno actu phyſico ſex ſpecies peccati.

4 Qui maledicit B. Petro & vndecim Apoſtolis, aut mortem imprecatur Titio & toti familiæ illius, videtur duplex peccatum [r] materialiter: ſed reuera eſt vnum circa vnũ totale obiectum: vt qui furatur arcam vaſorum argenti, vel expilat totum horreum tritici, eſt vnum numero furtum. ſi tamen circunſtantię raritas aut per accidens coniungantur cum actu principali, exprimendę eſſent: [ſ] vt ſi frequẽti ludo addit periuria, deceptiones, adulationem: maxime quia hæc mutãt ſpeciem: alias circunſtantias quæ parum grauant, poteſt, ſed non tenetur exprimere: vt ſi temporibus feſti vel ieiuniorum etiam hebdomadæ ſanctæ peccet cum fœmina, vel tunc [t] ab vxore petat debitum ob delectationem.

4 Si confeſſarius prudens roget quædam vt aptius remedium afferat, & occaſiones reincidentiæ pręſcindat, poteſt pœnitens confidenter dicere: vt an nuper reincidit, ut in principio dictum eſt, ſi domi uel prope retinet cauſam reincidentiæ, aut iuſſus a confeſſariis nondum ſatisfecit cum poſſet, ſi quæ uero prę- latus à ſubditis confitentibus quærat, dicenda ſunt quæ pertinent ad propriam tantum conſcientiam pęnitentis, in cuius bonum ordinatur hoc ſacramentum: ut ea notitia adiutus prælatus melius in ſpiritualibus iuuet ipſum & guberuet, ſaluo tamen & intacto ſigillo, cauẽdumq́ue eſt, ne propter abuſum ſcientiæ, deterreantur ab integra confeſſione, quod ſi in hoc excederet prælatus, & præter officium confeſſarii, ac præter res ad conſcientiam pœnitentis pertinentes, inquirat curioſius de aliorum uitiis: cautus ſit pœnitens, ne dicat ſine cauſa id unde diffametur proximus: & ne confeſſio in remedium peccati inſtituta, fiat ſibi, aut confeſſario occaſio detractionis iniquæ, ut dicetur c. 10.

CAPVT IX.

De complicis circunſtantia caute confitenda.

§. 1. Proponuntur 2. caſus de complice,
3 Si urgente præcepto non poteſt habere alium confeſſarium communis ſententia ait confitendam integre circunſtantiam quæ mutat ſpeciem: licet hic per accidens veniat in notitiam complicis.
4 Interdum idem licet extra tempus præcepti.
5 Raro contingit caſus in quo excuſetur à confitenda dicta circunſtantia complicis.
6 Prima ſententia eſt ſequenda communiter in praxi.
7 Confeſſarius ne vrgeat ſibi reuelari perſonam.
8 Ne ſit temere curioſus, dum paſſim exigit dici perſonam.

DE complice diſtinguuntur duo perplexi caſus. 1. quando ad cõfeſſionis integritatem, non pertinet declarare quandam circunſtãtiam, qua explicata confeſſarius forte agnoſcet criminis reum: & tamẽ explicatio uidetur cedere in utilitatem complicis, aut pœnitentis pro capiẽdo auxilio, aut conſilio, de quo in cap. 10. dicetur. 2. quando explicatio circunſtantiæ, puta quæ mutat ſpeciem moralem peccati, pertinet ád neceſſariam integritatẽ confeſſionis, ut in his caſibus, ſi inſignis uir aut prælatus, cum parente, aut ſorore habuit commercium, uel admiſit aliud peius & magis infame delictũ, uel ſi ut occultaret prægnantis ſororis ſtuprum, fecit illam abortire. & quia parens & ſoror eſt nota confeſſario, ſi pœnitens eam circunſtantiam integre explicaret, incurret alter notam infamiæ, quamuis occulte apud unum confeſſarium.

2 In hunc caſũ quædam ſunt animaduertenda. 1. ut propter cõſeruandam proximi famam, curet pęnitẽs, quantum ſalua confeſſionis integritate licet, ne complex aut tertia perſona agnoſcatur: [a] quia infamatio complicis in re graui, licet fiat apud unum aliquẽ confeſſarium ſecrete, non compenſatur uilis bonis ipſius complicis: & tamẽ detectio proprii peccati etiam ignominioſi licet, & præcipitur, quia cohoneſtatur ingenti fructu abſolutionis & remedii. 2. in hunc finem pœnitens uti poteſt ea cautela, [b] ut adeat alium confeſſarium, ſi bullam habeat qua eligere liceat: aut petita proprii Paſtoris licentia: ſi id non ualet, certe diſsimulato habitu & uoce confiteatur integre proprium crimen cum circũſtantia, ſic enim fiet ne cõfeſſarius complicem puta matrẽ agnoſcat, qui pęnitentis perſonam ignorat. 3. ſi circunſtãtia eſſet ex illis quæ ſpeciem peccati in genere moris non mutant: qui-

CAP. IX.

a b Richard. [a] [b] & quidã nil explicant de quærendo alio, ſed D. Th. d. 16. & in opuſc. cap. 6. ſignificat eſſe aliquomodo pręceptum idem Bon. Palod. Frias. 2 par. ca. 4. cum Alexan. 4. par. quæſtio 77. m. 2. articu. 2. & 4. cum glo. in id Eſa. 43. dic tu peccata tua. Cord. caſ. 1. dicit teneri ſi facile & abſque labore poteſt habere alium. Alii tamen, vt Caietan. Petrus Soto Victo & Soto. ſolũ monent vt quærãt alium. Med. C. de confeſ. dicit, ſatis eſt quærere alium Gerſ. dicit non eſſe præceptum, ſed ſolũ conſilium ſer. in cœna Domini, & de pęnitentia. conſ. 4. §. fiat integre & alphab. 41. F. ita monent Caiet. verb. confeſ. cond. 7. Pet. Soto. lect. 10. Med. Soto. diſtinct. 18. q. 2. artic. 5. D. Tho. d. 16. quæſtio. 3. artic. 2. quæſtiuncula. 5. ad. 5. Ledeſ. Cano. relect. de pœnitentia. p. 5. Turr. Hoſt. Syluest. confeſſio. 1. §. 24. cũ Bonau. Ramer. Ang. confeſſio. 1 §. 3. Tab. circunſtantia num. 10. Viguer. capitu. 16. §. 4. verſic. 17. Armil. confeſſio §. 30. circunſtantia. §. 11. cũ Palud. Dur. Gabr.

c dam autores ſileri iubent, [c] vtpote ſecuti opinioné in praxi valde probabilem: quia & Conc. Trid. non expreſſit neceſſario confitendas circunſtantias, niſi mutantes ſpeciem. 4. vbi graue malum timetur ſi declaretur ea circunſtantia ſpeciem mutans, tacenda quidem eſt in particulari, vt dicetur §. 5. & tamen confitendum eſt genus peccati externi, vt quod fornicatus eſt, tacita circunſtantia ſacrilegii, aut inceſtus: aut certe exprimat conſenſum internum totius ſpeciei, [d] vt ſe concupiuiſſe matrem, nam huiuſmodi confeſſione alter complex infamiam non incurrit.

3 Dum non datur mutare confeſſarium, nec vero complex incurrit aliam infamiam, quam agnoſci ab viro & tuto confeſſario alieno: quidam [e] opinantur ſilendam eſſe etiã in mortis articulo eam circunſtantiam, quæ mutat ſpeciem. aiunt enim periculum infamiæ etiam leuioris eſſe detractionem ſaltem venialem: aut certe ex naturali iure conſeruandi illæſam proximi famam, excuſari à diuino præcepto de integritate.

f 4 Probabilior eſt ſententia, [f] vt ſaltem in mortis periculo vbi magis vrget præceptum diuinum, licitum & debitum ſit plane facere integram omnium peccatorum confeſſionem cum neceſſariis circunſtantiis: licet per accidens ſequatur leuior alterius infamia, qua confeſſarius veniat in perſonæ complicis notitiam, ſic quædam alia declarant Doctor. concedi in eo articulo, vt quod liceat confiteri excommunicato etiam denuntiato, & per interpretem, aut coram aliis in procella maris, quando aliter nõ poteſt, ſup. cap. 2. Cuius rei eam rationem quidam aſsignant, vt in mortis articulo migret è vita cum tutiori remedio ſecundum DD. ſentẽtiam: nam

g quidam Doct. [g] putant abſolutionem, ſi cadat in confeſsionem de induſtria non integram (præſertim in mortis articulo, quando non relinquitur tempus confitendi alias id peccatum) non conferre ſtatim gratiam, ac ſubinde non facere de attrito contritum. Cui ſententiæ occaſionem præbent Patres, dum aiunt, integram omnium confeſsionem ante mortem eſſe a Chriſto inſtitutam tãquam medium ſalutis neceſſarium ei, qui integre confiteri poteſt, de quo dictum eſt lib. 1. de pœnit. capit. 2. vnde inferunt quod quamuis pœnitens eam circunſtantiam tacens, excuſetur per opinionem probabilem, à noua culpa contra præceptum: non tamen ſupplebitur in eo id quod forte fuit reipſa à Chriſto inſtitutum, tanquam medium ſalutis neceſſarium. [h]

h 5 Hæc tamen iſtorum ratio non eſt idonea ad probandam hanc firmam concluſionem: cum falſo fundamento nitatur. Sed ſatis eſt quòd pœnitens (iuxta receptam à Patribus antiquis & Recent. ſentẽtiam, quæ plurimum valet in re morali) habet ius confitendi integre omnia, idque tum propter reuerentiam diuini præcepti de medio neceſſario, quod ante morté tunc maxime obligat (quæ integritas dum licet, pertinet ad bonum commune

i ſacramenti: [i] vt pertinet perpetua ſigilli conſeruatio) tum propter multas vtilitates, quæ ex hac

k integritate pœnitenti perueniunt. [k] Porro pœnitens dum ſic vtitur iure ſuo, nemini facit iniuriam. cap. in eccleſia, de elect. nec ei imputatur, ſi præter eius intentionem, & per accidens ſequatur leue famæ damnum complici: & roboratur ius, quia complex ratione conne-

l xitatis [l] in hoc & ſimilibus peccatis, huic periculo vt detegatur, ſe dum ſponte peccauit, expoſuit. leue

c Gabr. Ant. 3. par. tit. 14. capit. 19 cond. 9. [c] Colligitur ex DD qui negant illas tum circunſt. explicationem præcipi, nec eſſe neceſſariã ad integrit. confeſſionis, vt generaliter dictum eſt, capit. 8. §. 1. ſed in præſenti caſu ita ſilendum eſſe affirmant Anto. 3. par. tit. 14. capit. 19. §. 11. cum D. Tho. & Palu. idem Margar. confeſ. verb. confeſſio §. lachrymoſa. fol. 47. Sylu. & ſentit B. Bernardin. Rich. d. 21. art.

d 3. quæſt. 2. [d] Aluſ. lib. 4. quæſt. 3 cap. 3. ad fin. Petr. Nauarra de Reſtit. lib. 2. cap. 4. par. 2. dub. 2. & nu. 283. & carpit cenſuram Frat. Med. lib. 2. inſtruct. cap. 4. cum potius erret qui [illegible]er extremum ait [illegible] iectum eſſe explicare neceſſariam circunſtantiam ex qua per accidens, & indirecte ſequitur cognitio complicis abſque illius damno. cum tamen communis Patrum ſententia aſſerat tunc eſſe Chriſti præceptum de confeſſione integra vt colligitur ex Trid ſeſ. 14. capitu. 5. can 7. materia neceſſaria eſt peccatum mortale proprium, vt explicetur ſicut poteſt. D. Tho. [illegible]. par. quæſt. 84 art. 2. ad 2. & artic 7. ad 3. & alibi [illegible] bul. verb. pœnitentia. § 73. commun. d. 17. & 21. & fatetur communem B [illegible]hes. 2. 2. q. 3 [illegible] artic. 8. dub. 8. [illegible] 1. fin & p 2. in princ. atque ita id quod Patres aiunt [illegible] e præceptũ Chri[illegible] n[o]n licet dicere eſſe de re moraliter impo[illegible], ſeu il-

e [illegible] 112. [e] Victor. §. 74. [illegible]ponit hanc difficult. de qua 1. quidam [illegible] aiũt, pœnitens tenetur famam proximi, vt complicis quantum poteſt conſeruare. Anto. ſup. cum D. Tho. diſt. 16. vbi Duran quæſtio. 4. Palud. diſt. 17. quæſt 2. 2. alii vt Almain. cum Henr. & Gabr. cum Bona. negant reuelandum vnquam eſſe alterius peccatum, nempe vt directe ex intentione manifeſtet perſonam ſine cauſa, quando non eſſet neceſſarium ad confeſſionis integritatem. 3. alii in ſpeciali explicant tacendam circunſtant. ex qua alter reus agnoſci poteſt ſi qua infamia complicis ſequatur etiam parua. Nauar. cap 7. nu. 2. & 4. & in c. ſacerdos, de pœnit diſt. 6 nu. 99 (ſed falſo pro ſe citat Hoſt. & Inno. de quibus inf.) videtur Marſ. q. 12. art. 1. dub. 1 ad 6. videtur Cano. relect. de pœnitent. [illegible] ſed fal[ſ]o id tribuit Caiet. nec Victor. ſatis ſe explicat. Quidam [illegible]e Alexand 4 par. q. 77 m. 3. artic. 1. aliàs q. 18. m. 4. art. 5. §. 1. V[illegible]guer c. 16 §. 4 verſ. 17 Fr. Medin lib. 2. c. 4. §. 1. Lud. Lopez. 1. p. inſtructor. c. 36. Bañes d. dub. 8. in princ. p. 1. & p. [illegible]. ratione a ſi[illegible]tam Ledeſ. 2. p q. 8. artic. 4. dub. 2. con. 3. q. 10. artic. [illegible] dub. 7. dicit ſilendam extra mort. art. Armi. circunſt §. 11. dicit probabile. 4. Recent. ex ord. Prædicat. vt Mant. Peña, Gallo. aiunt licitum eſſe dicere id peccatũ aut circunſtantiam ſed non obligari pro iure tuẽdi famam proximi licet paruam, at reuera multi ex his Doct. ſolum vetant explicare quando alteri ſequitur magna infamia apud vnũ confeſſarium tutum, quia adhibent exempla, non in communibus peccatis, ſed in graui inceſſu, vt cum parente, quod aduertit Lud. Lopez. de Nauar. c. 7. nu. 7. nec amplius ait Victor. Cano. Ledeſm. Bañes. dub. 8. p. 1. Petr. Soto tit. de integ. conf. lect. 10. Mant Peña, Gallo. & alii recent. Pet. Nauarra lib. 2. reſt. c. 4 dub. 1. num. 175. idem plane Caiet. (vt aduertit Soto. & Cord. caſ. 1) qu. verb. confeſ. cond. 3. & 10. 1. tract. 31. quæſt. 5. ait ſi confeſſor ſit vir bonus poteſt pœnitens ei explicare omnia, quia per hoc non dicitur ſimpliciter infamare alium, & de hac graui infamia loquũtur Hoſtien. & Innoc. apud Nauar. & in generali colligitur ex eodem Nauar. ca. 18. nume. 33. & in cap. inter verba. conc. 6. vet. nume. 573. ſeu nou. nume. 53. at Alexã. generaliter monet eſſe tunc confitendum integre. quæſtio. 77 m. 2. articulo. 4. ad 2.

f & arg. 4. [f] Fatetur Cano. Ledeſ. Vict. Pet. Sot. lect. 11. Peña. Soto mai. F. Amb. de Salazar. & multi recent. ſine cauſa vero Soto. d. 13. quæſtio. 2. artic. 5. ad 4. Bañes. Frat. Medin. Petr. Nau. dub. 1. nume. 270. impugnant hãc exceptionem; quia nõ eſt contra Doctores vtriuſque contrariæ ſententiæ, dum in generali tan-

g tum loquuntur. [g] Vt Palud. diſt. 17. q. 5. Ang. confeſſio. 5. §. 10. Nau. de pœn. diſtinct. 5. c. conſideret. §. cautus, nu. 19 Monal. Rodor. & dicit communé, quod probabile di-

h cit Soto. ſup ad 2. [h] Vt de forma dubia baptiſmi dictũ eſt

i lib. de ſacram. capit. 27. fin. [i] In articulo mortis pœnitens habet ſummum ius non tantum propter communé ſententiam, ſed quia id fatentur tunc inculpate licere quidam ex contraria opin. Bañes.

k Ledeſ. Cano. Victo. & omnes fere recent. [k] Cordoua. caſu. 1. quia habet ius ex multis titulis, vt confiteatur integre ob confuſionem propriam, & meliorem diſpoſitionem gratiæ & vt remittatur ei pœna etiam illius peccati: & pro illo accipiat pœnitentiam, remedium, & cõſilium: ſed falſo addit quod poſtea tenetur iterare totã

l confeſſioné, vt tenetur, qui ſuperiori confeſſus eſt ſola reſeruata. [l] Sot. q. 2. 5. ad 4 Caiet. to. 1. tract. 31. num. 5. du. 1. ſic reus occultus amiſit ius pro foro exteriori vt accuſatus cum vno teſte teneatur fateri, quamuis damnandus ſit ad ſuſpendium, & hoc modo reus qui factus eſt complex ratione connexitatis pertinet ad iudicium alterius rei, cuius peccatum alter nouit extra confeſſionem: & non eſt dignus, vt pro conſeruanda integra eius fama apud vnum ſecretiſſimum confeſſarium dimidietur confeſſio cum periculo vt ſic repetenda, vt bene aduertit Cord. caſ. 1. id enim cedit in bonum commune ſacramenti, vt ſiat integra confeſſio, ſic reus vt ſe indénem ſeruet à comminata tortura poteſt prodere complicem. Nau. c. 18. num. 29. aliàs reus à confeſſario rogatus ſub iuramento, licite

negaret

m enim videtur ᵐ prudentibus viris & probatiſſimis autoribus, vt pro tuendo ſummo pœnitentis iure in mortis articulo, ille vnus tutus cõfeſſarius veniat per accidens in notitiam complicis.

6 Idem licet pœnitenti dum tempore præcepti eccleſiaſtici vult in-
n tegre confiteri ⁿ & communicare: aut ſi aliàs inſignis feſti vel iubilæi tranſitet occaſio, niſi tunc confiteatur. Vtitur enim iure confitendi integre, vt in iubilæo præuiam confeſſionem requirente, plene abſoluatur à caſibus etiam reſeruatis & cenſuris, aut diſpenſetur in votis & impedimentis, differenda tamen eſſet confeſſio, ſi forte breui expectat ſe habiturum alium, cui ita cõmode & ſine periculo alienæ infamiæ, poſsit integre confiteri. Nec
o cenſetur detractor ᵒ hic pœnitens, dum vtitur iure ſuo, vt non eſt homicida, qui pro tuendo iure vitæ vtitur remedio conceſſo, quamuis præter intentionem ſequatur inuaſoris occiſio, qui ex culpa huic ſe periculo ſponte ſubiecit.

7 Hanc doctrinam vt regulam moralem & communiter ueram ſine ea limitatione de articulo mortis ut liceat ſic integre confiteri tuto ſacerdoti tradiũt generaliter multi ex
p ſanctis, ᵖ & ſcholaſtici Doctor. ſum-
q miſtæ, & iuriſperiti, ᑫ ex his autem multi uere explicant non tãtum li-
r cere, ſed præcepto diuino obligari.ʳ Quamuis quidam ab eo præcepto excuſent per probabilem, quàm uo-
ſ cant opinionem. ˢ Qui ergo contra torrentem doctorum temeritatis damnat eam ſententiam quæ aſſerit ſic licere integram confeſsionem, temerarius ipſe cenſendus eſt.

8 Huius regulæ in ratiori caſu datur exceptio: nempe ſi complici ex aliena confeſsione circunſtantiæ immineret graue periculum famæ,
t aut alterius dãni in re graui.ᵗ quod quidam ſic probãt, quia quãdò con-

negaret ſe id feciſſe: quod tamen Soto non admittit. Sic accuſatus poteſt repellere actorem prodens occultum crimen illius pro
m iure tuendi ſuam famam. ᵐ Sic non eſt formaliter detractio dum ex cauſa manifeſtat occultum peccatum alterius cum leui infamia apud vnum, vt propter bonum meum, aut pro capiendo conſilio, vt probat Nauar. c. 18. nu. 33. ca. 22. nu. 83. & in propoſito explicandã eſſe circunſtantiam quæ mutat ſpeciẽ quamuis per accidens veniat in notitiam cõplicis admittunt, ſi leuis ſit iactura famæ. Caietan. Cano. Ledeſ. Victor. Petrus Soto. Petr Nauar. nume. 373 Bañes. ubi dub. 8 p. 1 fin. Nauar. c. 7. nu. 8. & ca. 18. num. 33. & clarius Hiſp. nu. 24. ſecus aiunt in caſu raro quando ex eo timetur graue damnum famæ alienæ, nam pro tuẽda ſua fama apud confeſſarium non licet occultare peccata: imo poteſt in periculo peſtis fateri publice & per ſcriptum aut per interpretem laicum cum periculo propriæ famæ, ſupra lib. 1. de pœnit.
n ⁿ Quia præceptum quo determinatur tempus iure diuino dat magnum ius confitendi integre parocho, quando non poteſt habere alium confeſſarium cui abſque complicis infamia confiteatur. Palu. & Io. à Medin. non concedunt licitum ſic dimidiare confeſſionem, niſi vrgente altero præcepto quod excuſet ab illo. At reuera aliàs licet, quia hic pœnitens habet ius ut tpe iubilæi uel alio confiteatur ad augmentum gratiæ & in remedium tentationum, aut conſilium capiendum. Rich. Bon. Ant. Adr. Ang.
o Soto, Roſell. Alex. q. 77. nu. 2. ar. 4. ad vlt. ᵒ Fatentur omnes cit. infr. M. N. late Pedraza in 6. præcep. interrog. 3. cum D. Tho. in generali 2. 2. q. 73. 2. Nauar. c. 7. Cord. caſ. 1. Petr. Naua. lib. 2 reſtit. c. 4. nu. 275. quia vtor iure meo in reuerentiam præcepti & ſacramenti, & ut vitem malum propriæ culpæ, ac remittatur mihi & pœna illius peccati: Cord. falſo addit. ne aliàs tenear iterare confeſſionem totam. Sic parochus ob præceptum eccleſiæ non celebrãdi in fermentato, nec ſine veſtibus excuſatur a præcepto diuino miniſtrandi euchariſtiã morientibus. & qualiter reus reuelans indici cõplicem non detrahit. Nauar. c. 18. n. 58. 59. & c. 25. nu. 26. 33. & eſt cõis in caſibus qui cedunt in præiudicium boni cõis, aut imminent in periculum tertij, & occultũ peccatũ filiorum licet detegere parenti, qui non oberit, & forte proderit. Nauar. c. 18. nu. 33. & c. inter verba conc. 6. n. 288 addit Caiet. 2. 2. q. 73. 2. dicere vni probato, nõ eſt proprie infamare, quia fama eſt multorũ opinio. idẽ Anto. ſumma defecerunt in 8. præcep. Cordoua ſuper Sotum, de ſecret. m. 2. q. 1. conc. 5. ſuper quẽ Cord. m. 4 q. 2 poſt conc 5. fin. Mant & quidam recentio. idem Naua ſup. & c. 24 n. 14. & Clarius Hiſp. nu. 24. ſic in propoſito licitum eſſe dici vni cõfeſſario qui nõ oberit, & forte proderit, fatentur Nauar. c. 7. n 8. Cord. caſ. 1. cũ Gerſ. Bon. d. 21. in 2. p. ar. 1. q. 3. & opuſ. 1. p. c. . Gab. d. 17. q. 1. conc. 5. Vt ad correctionem fratris, vel vt pro eo ſpecialiter oretur. Syl. confeſ. 1. §. 24. licet dicere confeſſori cum licẽtia reuelandi. Anto. 3. p. tit. 14. c. 19.
p §. 11 ait meritorium eſſe, ut dicat cõfeſſario. ᵖ B. Bernardus libr. formula honeſtæ vitæ, dixit de nullo proximo ſuo ſiniſtre loquaris, niſi in cõfeſſione. quem citat Cord. caſ. 1. D. Tho. opuſ. 1 . c. 6. & d. 16. q. 3. 2. 5. ad 5. Bon. d. 21. 2 p. 2. 1. q. 3. poteſt dicere confeſſori ſed melius eſt dicere extra confeſſionẽ. quod magis conſulit Bon. in opuſ. citato ne dicat in confeſſione. nempe quando non eſt neceſſarium aut utile Bernardin. 3. p. ſer de confeſsione, & cum ampliori licen-
q tia Antonin. 3. p. tit. 14. c. 19. §. 11. qui oẽs ſunt ſancti. ᑫ Ex ſcholaſticis D. Tho. & Bon. Dur. 4. d. 16. q. 4. ad vlt. Carthuſ. q. 2. Tarantaſ. Palud. q. 3. 2. 3. con. 2. & ad 2. d. 17. q. 2. 1. d. 21. q. 3. 2. 2. Richar. d. 21. 2. 5. q. 2. Maior. d. 21. q. 2. fin. & q. 3. Capreol. Soncin. & Hiſpalen. diſt. 21. Gab. ibi 2. 3. dub. 2. & in cano. lect. 74 & d. 17. q. 1. 2. 2. conc. Almai. d. 17. q. 1. 2. 1. & 2. & citat duos Henr. & Altiſiod. Adrian. 4. de confeſ. q. 1. ad 4. §. ſed oritur. Caiet. to. 1. tract. 3. ſent.

opuſ. 17. quæſtionum. q. 5. quamuis limitat verb. conf. cond. 3. pura, dicit ſi confeſſor eſt vir bonus poteſt explicare. non dicit tenetur. atque ita ipſum Caietan. citat Sot. & Cord. Antoni. cum Rain. Nicol. de Orbellio d. 21. q. 2. §. 8. & d. 17. q. 2. §. 9. Alex. 4. p. quæſt. 18. aliàs 77. nu. 2. 2. 4. ad 2. & arg. 4. & mem. 3. a. 1. ad 4. ſeu q. 18. m. 4. artic. 3. §. 1. At ex Pariſ. præter Maior. Almain. Gabr. tenet Henric. quol. 3. q. 23. Gerſon. ſæpe, 2. p. oper. opus tripart. de præcept. decal. 1. p. c. 17. & 2. p. de cõfeſ. c. penult. Alphab. 24. & 42. lit. F. ſeu c. 9. Alph. 38. B. P. R. ſerm. in cœna Domini conſid. 4 imo Alph. 41. F. dicit non oportet facile mutare conſuetum confeſſariũ ob hoc, ne agnoſcat compliſcem ex circunſtantia. quod fatetur Cord. caſ. primo, quando ſine magno labore non poteſt habere aliũ. Med. C. de confeſ. quæſt. 11. de integritate confeſ. fol. 54. Areualo. de correctione fraterna fol. 154 Petrus Nauarra lib. 2. de reſtitut. cap. 4. par. 2. dub. 1. num. 275. ex Summiſtis
r affirmant. Ant. cum Rainer. Syluеſt. confeſſio. 1. §. 24. cum Archid. Aſten. lib. 5. tit. 12 ad fin. Nider in ſuo præceptorio, præcept. 3. c. 9. & fauet Armil. circunſtantia. § 11. Tabie. ibi. §. 10. ſumma confeſ. lib. 3. tit. 34. Margar. de conſ. verb. confeſſio. §. lachrymoſa, fin. fol. 47. Angel. confeſſio, primo. §. 3. Piſan. confeſ. 1. §. 3. Roſel. confeſ. ſacramental. 1. §. 6. Enchirid. confeſſorum. 1. part. verb. confeſſor debet eſſe cautus, num. 3. §. 3. & cap 7 §. 3. Pedraza late in ſumma. 6. mandat interrog. 3. & annot. 5. ad Nauar. ſol. 54. Alcocer. ſum. c. 11. fin. Martin. de [illegible]nas, lib. de modo audiendi confeſſiones, cap. 4. corol. 4. ad fin quem lib. ſua ſubſcriptione approbarunt in fine illius Victor. & Cano. Ferdin. primus Archiepiſcopus Granatenſ. qui dicitur ſanctus in ſuo confeſſionali in primo mandat. Cordub. caſ. primo qui citat B. Bernard. & Alexand. Angles in flor. Theolog. tit. de confeſ. p 297. Fr. Luys de Granada in Memorial. tract. 2. de pœnitentia, c. 1. §. 6. Petrum Nauarra. lib. 2. de reſtitut. capit 4. par. 2. ex Canoniſtis. Fr. Alexand. ſumma lib. 1. titu. 3. poſt cap. 15. pag. 76 cum Innoc. Hoſtien. Ioan. Andr. Butr. in c. omnes. Turrecrem. de pœnit. diſt. 5. §. in pœnit. nu. 13. & plane Hoſtien. ſumt. de pœnit. §. qualis debet eſſe confeſſio, num. 12. Innoc. capit. omnis. Nauarr. capit. 7. nu. 4. fatetur commu. & nu. 8. videtur ſequi. & anno 1558. & deinde 74. oborta & renouata tempeſtate, idem confirmarunt Archiepiſcopus Granatenſis, Guerrero. Torres epiſcopus Canarienſis. Ayala, tunc epiſcopus Guadiz. Velazquez poſtea Archiepiſcopus Compoſtellan. Chriſtophorus Vela, nunc Archiepiſcopus Burgenſis. ex Dominican. Mantius. Hieronym. de Almonacit. Didacus de Arce. Vincent. Varron & in Academia Salmant. Complutẽn. Toletan. Valent. præcipui Cathedrarij, Theolog. & Iuriſp. & ex Ordin. Diui Franciſ. Auguſt. & alijs Ordin. & ex Societ. Ieſu
s in Italia & Hiſpania inſignes lectores conſultu ſubſcripſerunt. ˢ Victor. cum D. Thom. Bonauent. Richard. Gabriel. & late Pedraza. imo fere omnes citati, vt refert Petrus Nauarra. nu. 271. quare Bañes ait, eſſe certum & ſecundum communem opinionem ne-
ſ ceſſarium. ˢ Citati. E. & Caietan. ac recentiores. ᵗ Sic ſuam ſen-
t tentiam temperant, Soto. diſt. 18. q. 2. 5. ad 4. & quæſt. 4. art. 5. fin. Petrus Soto lection. 10. Ledeſ. 2. p. q. 8. artic 4. dubio. 2. concl. 3. q. 10. art. 1. dub. 7. Cano relect de pœnit. p. 5. fol. 39. Victor. in lectura quod non ſatis explicat in ſumma. 4. §. 174 Caiet. confeſſio. verſic. ſecret. ſeu condit. 3. quod probabile dicit Armil. circonſtantia § 11. Marſil. 4. quæſtio. 12. artic. 1. dub. 1. ad ſcatum. (& citant Alexand. ſed falſo Viguer. cap. 16. §. 4. verſ. 17.) ſed hic eſt pro nobis. Frater Medin. libro ſecundo inſtruct. capite 4. §. primo. Bañes 2. 2. q. 33. ar. 8. dub. 8. in principio, par. 1. & 3. ratione 2. fin. Nauarr. capit. 7. nu. 8. §. 3. vbi pro ſe falſo citat Innoc. & Hoſtien. & nume. 4. add. Hiſpan. cap. 7. no. 2. §. 2. capite ſacerdos, nu. 99. & Magiſter Mantius, Peña, Gallo, Frater Medina, conſultis, & in lectura, cum tamen fateantur

vbi

currunt duo præcepta incompoſsi-
bilia preferenda eſt executio vrgen-
tioris præcepti: in propoſito autem
ſeruandum potius eſt præceptum
naturale negatiuum de non infa-
mando proximum (præſertim ſi de-
tectio circunſtantiæ & complicis
afferret damnum aliàs irreparabile)
quam præcepto affirmatiuum & iu-
ris poſitiui de integritate confeſſio-
nis & apud viros prudētes interdū
cenſetur notabilis infamia ſi com-
plicis crimen agnoſcatur ab vno præ-
u lato: [u] quia cum id ad fructum ab-
ſolutionis non ſit neceſſe, plus inter
dum dolet proximus ab vno præla-
to crimen ſuum agnoſci, quam ſi
plures alij id ſcirent. Tacita vero ea
circunſtantia, non præiudicatur in-
x tegritati formali cōfeſſionis: [x] quia
ex intentione Chriſti & ipſius pœ-
y nitētis cenſetur formaliter integra. [y]
dum confitetur omnia quæ commo
de poteſt & debet, ſaluo iure ſuo &
proximorum: quia integritas eſt
quidem neceſſaria propter præce-
ptum diuinum: ſed ab illo excuſa-
tur dum ſeruat præceptum naturale
quod tunc magis vrget. hæc tamen
ratio non eſt vniuerſalis: quia in-
terdum licet ſilere eam circunſtan-
tiam quamuis non concurrat aliud
præceptum incompoſſibile, vt ſta-
tim dicetur.

9 Hæc exceptio quæ raro contin-
z git, [z] non impedit quin pœnitenti-
bus proponatur tanquā regula mo-
ralis & cōmuniter vera, vt integre
fateantur omnia & ſingula peccata
mortalia, cum circunſtantiis quæ in
genere moris mutant ſpeciem ſicut
definit Concil. Trid. ſeſ. 14. cap. 5. &
can. 7. & præſertim in mortis arti-
culo: quia viri prudentes & ſapien-
tes non reputant magnum eſſe fa-
mæ alienæ detrimentum, quod hic
tutus & probatus confeſſarius (quā
do alius haberi non poteſt) veniat
per accidens in notitiam complicis,
qui ratione connexitatis huic peri-
culo ſe expoſuit: vt dictum eſt, &
in oppidis ruſticorum, qui non ſatis
norunt quid prudēter ſilere liceat,
nec habent alium ſacerdotem præ-
ter vnum parochum omnes agno-
ſcentem; non ſunt turbandi cum
prædicta exceptione. Aliàs daretur
occaſio ne cōiugati, qui ſe inuicem
abhorrent, aut alij qui complices
a habent, confiteantur integre: [a] quia
dubitare poteſt pœnitens, an ſocius
criminis ſit ægrè laturus, vt à Paro-
cho, alterius confeſſionem audien-
te, agnoſcatur infamia complicis. 2.
Rarior eſt caſus vt ſine alterius præ
cepti cōcurſu excuſetur ab integri-
b tate confeſsionis: [b] puta quia ſi-
ne præcepto habet ius conſeruandi
intactam proximi famam, ſaltē ad-
hærens mitiori quorundam Doct.
opinioni, per quam in foro con-
ſcientiæ excuſatur à rigore alterius
c ſententiæ. 3. Quidam [c] conſulunt
vt etiam vrgente confeſſionis præ-
cepto (puta in articulo mortis, aut
in Paſcha propter communionem,
aut qui ob vitandum ſcandalum ce-
lebrare debet) contentus ſit eo pœ-
nitentiæ actu quem reputat contri-
tionem, vt abſque confeſsione cō-
municet: quaſi id ſit tutius, quam
dimidiare confeſsionem: & huic
cenſetur deeſſe copia confeſſarii, cū
non adſit idoneus, cui integre con-
fiteatur. At ſane tutius eſt confiteri
d omnia, illo peccato excepto: [d] cum
ea ſit confeſsio formaliter integra,
vt dictum eſt. Nec expedit in mor-
tis articulo, quando nullum aliud
ſacramentum præter abſolutionem
poſſet recipere, vt contentus attri-
tione, quam falſo reputat contritio-
nem, ſe exponat damnationis æter-
næ periculo.

10 Confeſſarius, vt Prælatus etiā
regularis non debet inquirere, nec
vrgere aut moleſtare, pœnitentem,
vt ſibi declaret perſonam complicis
e aut alterius. [e] vt dicetur inf. lib. 3. c.
25. eo etiam fine, vt eum iuuet auxi
lio. vix enim moraliter continget
caſus, in quo non poſsit pœnitens
prouidere remedium neceſſarium
per ſeipſum aut per alios nō minus
apte, quàm per manum confeſſarii,
nec Prælatus in eo occulto pœnitē-
tiæ foro habet ius inquirēdi de aliis
magis, quam vir priuatus: nec ma-
gis compellit, tunc addito præcepto
etiam ſub excom. quam alius priua-
tus confeſſarius: nec ei licet prohi-
bere pœnitentem, ne vadat ad con-
ſulendum alium, & iniurius eſt. Si
huic neget debitam abſolutionem:
aut minis & metu etiam reueren-
tiali terreat, niſi vt alius confeſſarius
licet, tenetur quidē pœnitens quæ-
dam crimina denūtiare, vt quæ im-
f pendent cōtra bonum commune: [f]
quod ſi per ſeipſum non valet, ali-
quando excuſatur omnino: ſic autē
excuſato non debet cōfeſſarius ne-
gare abſolutionē, cum non maneat
in ſtatu peccati, qui ob impotētiam
non denunciat. interdum tamē ita
vrget periculum boni communis,
vt qui per ſe non poteſt, debeat per
g alium denuntiare [g] ei qui poſsit cor
rigere & occurrere malis, quod ſi
alius non ſit cui pœnitens confidat,
licebit confeſſario dicere vt manife-
ſtet: ſed confeſſarius curet alteri di-
ci ſi adſit commodus vir, qui fide-
h liter opem ferre poſsit: [h] ne aliàs cō-
feſſarius incurrat periculum calum
niæ, quaſi curioſe pœnitentem in-

vbi leue eſt detrimentum famæ apud vnum confeſſarium, licere,
& ex his multi aiunt debere in articulo mortis confiteri integre
u circunſtantiam, vt citatum eſt. D. [u] Soto releċt. ſecret. membro 2.
quæſt. 2. libro 5. iuſtit. quæſt. 10. artic. 2. Frat. Med. libro 1. capit. 14.
§. 36. quare ad arbitramentum prudentis pertinet expendere an
in raro caſu reputetur grauis infamia etiā apud vnū virum, quod ſi grauis reputetur, ſilendum eſt. Nauarr. c. 7. nume. 8. cap. 18. num. 33. c. 24. num. 14. Bañes ſupra, etiā pro correctione fraterna quando proceditur ad Prælatum tanquam ad patrem. Soto etiā lib. 4. iuſt. quæſt. 6. art. 3. & lib. 5. q. 10. art. 2. conc. 4. Petr. Soto Caiet. Cano. Ledeſ. cōtra Caiet.
x 2. 2. q. 73. artic. 2. [x] Communis DD. quādo proximo imminet periculū grauis damni, vt mortis, aut animæ eſſet cōtra caritatem dicere eam circunſtantiam, ex qua ſequitur periculum. Nauar. cap. 7. nu. 4. cū Adr. & aliis. At falſo ſolus Cord. caſ. 1. ait quod poſtea tenetur hic iterum confiteri omnia peccata, ſcilicet cum illa circunſtātia omiſſa.
y [y] Ledeſ. dub. 13. con. 3. Victor. Cano. Soto, dicit ſalubrius. D. Tho. Sylueſt. vtrobique. Caiet. verb. conſ cond. 10. Adr. q 4. ad arg. Mai. q. 3. Aleſ. Roſell. cōfeſſor. 9. dub. 5. Angel. conſ. 5. §. 9. Tabie. abſolutio. 1. §. 9. Armi. abſolutio. §. 19 ſignificat & confeſ § 22. Anto. 3 p. tit. 17. ca. 19 §. 16. Nauar. capit. 7. nu. 3. 5. & 6. Altoc. t 2. Recent. Frater Aleſand. & omnes DD. cit. pro vtraq; ſententia id ſupponunt. Silueſt. confeſſio. 1. §. 18. 19. &
z §. 3. verſ. 1. [z] Sotus d. 18. q. 2. ar. 5. ad 4. quare communiter eſt leue detrimentum famæ, ſic dicere vni confeſſario ex cauſa integritatis. Soto d. q. 2. art. 5. 4. & citat. ſup. H. fatentur colligitur autem eſſe leue ex Caieta. 2. 2. q. 73. 2. vbi D. Tho. artic. 1. ad 2. Nauar. capit. 18. nume. 20. 33. 6.

inter verb. nume. 493. Cord. in Sotum releċt. ſecret. membro 2. q.
2. con. 5. & caſ. 1. Petrus Nauarra. lib. 2. de reſtit. cap. 4. p. 2. dub. 1.
a & 10. nume. 276. 335. [a] Vt Gab. Petrus Nauarr. & quidam recent.
b bene argument. [b] Quare vir doctus & prudens damnare non debet alterius contrariam ſententiam in caſibus vbi pendet ex arbitramēto. vt pro tuēdo iure propriæ famæ. inf. capitu. 12.
c lit. T. [c] Signif. D. Tho. add. q. 8. art. 4. ad 5. Victor. nou. §. 162. Med. q. de integr. cōfeſ. Viguer. c. 16. § 4. verſic. 17. quod probabile dicūt Alexan. Palud. Mantius, vt quādo quis hēt caſum reſeruatū, quē nō licet dicere Prælato pſenti & negāti licentiam confitendi alteri: licebit ob vitandum ſcandalum communicare contritum abſque confeſſione, dicunt Soto diſt. 18. q. 4. art. 2. Ledeſm. q. 8. art. 4. dub. 2. Victor. §. 146. dicit comulgue y vaya ſobre mi conſciencia. Nauarr. cap. 27. num. 239. & cap. 7. num. 6. quia grauius videtur præceptū de integritate confeſſionis, quam de præmittenda confeſſione ante communionem. At ſecus eſt in propoſito, quando confeſſio per ſe obligat in paſcha aut articu. mortis.
d [d] cit. ſup. Y.
e [e] Feiburg. Dominican. in ſum. conf. lib. 3. tit. 34. q. 89. Roſel. cōf. 1 § 6. cū Rain. Ant. Monal. Marg. conf. verb. lachrymabilis. §. Aſten. lib. 5. tit. 12. cū Rodon. ſuper Raymū. Sylueſt. Tabien circunſt. §. 10. Fr. Medin. & colligitur ex Richard. d. 21. arc. 5. q. 2. Palud. d. 16. q. 3. artic. 3. ad 2 & clarius d. 21. q. 3. ar. 2. con. 2. Medin. q. de integr. confeſ. Bañes d. art. 8. dub. 6 p. 1. conc. 4. addit Soto caueat tamen ne confeſſio ob id
f fiat exoſa. [f] Fatetur Bañes dub. 8. par. 1. con. 3. Nauarr. cap. 18. nu. 58. Simanc. de cath. inſtit. cap. 4. & 29. & capit. 42.
g num. 12. [g]
h [h] cit. A. quod conſolit Bonauen. vtroque loco Nauar. c. 8. num. 25. fin. P. Laynez. conſulius. At ſi vrgeat

duxerit ad manifeſtandam infamiā complicis, de quo inf. cap. 10. §. 5.

11 Confeſſarius qui frequenter exigit ſibi reuelari perſonas intra aut prope confeſſionem, arguendus eſt curioſæ temeritatis: [i] vt qui indiſcreto zelo ſit occaſio detractionis & peccati in eo foro, quod ordinatur contra peccata: temerariaque eſt doctrina [k] ſi quis dicat licitum aut neceſſarium vt confeſſarius ita lege ordinaria inquirat, & petat ſibi reuelari perſonam complicis. & periculoſius eſt ſi cum ea notitia ſtatim procedat incaute & paſſim, [l] ad denuntiandum, aut corrigendum proximos: & qui alienis conſcientijs tentat prouidere, neſcit ſuæ conſulere. Cui dici poteſt, id Roman. 11. O homo quis te conſtituit iudicem fiſcalem, correctorem aut denuntiatorem? Cum prudentiſſima lex Chriſti & naturæ temperet eū zelum qui non eſt ſecundum ſcientiam. Qui tamen in raro caſu non ex curioſitate, ſed ex caritate prudenter interrogat de alterius peccato: nec cogit ſed amice rogat, intendens prouidere periculo, cū ſit Prælatus, habet bonos autores quibus factum defendat: [m] de quo infra.

CAPVT X.

An liceat interdum manifeſtare complicem confeſſario.

§. 2. *Si ex cauſa liceat, non eſſe detractionem.*

3 *Interdum licitum confeſſario ſuſcipere negotium in vtilitatem complicis aut alterius.*

4 *Et ſeq. quando cedit in auxilium vel conſilium pœnitentis.*

9 *Satis eſt intra confeſſionem dare licentiam confeſſario.*

10 *An interdum expediat intra confeſſionem reuelare.*

11 *Quid curabit confeſſarius ſi curam ſuſcipiat faciendi denunciationem.*

12 *Quam fidem adhibebit iudex confeſſario ſic denuncianti.*

SI ad propriæ confeſſionis integritatem & bonum nō eſſet neceſſarium declarare perſonam complicis: diſtinguūtur duo caſus. 1. ad vtilitatem complicis aut alterius, puta vt correptione emendetur. 2. ſi vtile videatur ipſi pœnitenti pro auxilio aut conſilio capiendo. Quidam moraliter loquendo negāt eſſe licitum vt pœnitens intra confeſſionē manifeſtet alium, propter ſolam vtilitatem complicis [a]: quaſi pœnitens in famam alterius ius non habeat dandi licentiā confeſſario ad corripiendum complicem, & illicitum eſſe. 1. quia per hoc, confeſſionis iugum fieri videtur oneroſius, & exoſum. 2. quia præuerſio ordinis eſt, vt mea confeſſio quæ ex iure ſupernaturali dirigitur in bonum ſolius pœnitentis, ordinetur in bonum alienum, & in correptionis præceptum naturale, quod cum ſit inferioris ordinis, non eſt huic fini confeſſio medium proportionatum. At hęc ratio eſt infirma: quia caritas proximi propter Deū, non eſt finis inferior confeſſione: & quamuis ita eſſet, nō eſt illicitum rem ſuperiorem, vt Verbi incarnationem, ordinari vt cauſam in finem proximum inferiorem, puta in ſalutem noſtram, quādo vtrūque refertur in Dei gloriam. Quare in graui cauſa & periculo vrgente id licebit, ſeruatis debitis circunſtantiis. 1. vt pœnitens præmittat correptionem fratris: [b] ſi commode poteſt, cum ſpe fructus & abſque proprio periculo. 2. ſi ita non poſſit, & ſpes ſit profuturam correptionem datam per iſtum, qui eſt confeſſarius prudens, tunc adhibeatur quādo credit eam prodeſſe & non obeſſe. 3. hortetur pœnitentem vt id periculum reuelet potius extra actum confeſſionis. [c] ſed ſi malit intra confeſſionem, admittendus eſt interdum etiam propter bonū complicis. [d] Nam finis eſt bonus, & medium huic vtile non eſt illicitum, cum nullo Dei aut hominis præcepto & iure prohibeatur, concurrentibus tamen debitis cauſis. Nec per hoc confeſſio fit oneroſa, cum leuet onus pœnitentis, & proſit proximo infirmo, licet ei forte videatur faſtidioſum onus.

2 Non eſt contra finem ſacramenti dicere propria vel aliena peccata ſub ſigillo occultanda, & tamen data ſponte licentia ex cauſa vtili, vt confeſſarius detegat. [e] id enim perinde valet, ac dicere extra confeſſionem. [f] infra libro 3. de pœnitent. capit. 23. Perpendat tamen pœnitens ne id committat niſi viro prudenti, qui ſuauiter alium monebit. Confeſſarius vero cautus ſit ne dicat id in confeſſione ſibi fuiſſe declaratum. Quidam admittunt licitum dicere alterius peccatum, vt pius confeſſarius magis exerceatur ad orandum pro

gerat periculum boni communis (vt in hæreſiarcha, aut ſolicitante omnes filias in confeſſione) nec reperitur alius cui fœmina fidat. poſſet confeſſarius rogare ſibi extra confeſſionem dici, aut intra illam cum licentia neceſſaria. Bonauent. diſt. 21. in 2. par. art. 1. q. 3. Gabr. diſt. 17. q. 1. con. 5. Sylu. confeſſio. 1. §. 24. & fuſius Anto. 3. p. titu. 14. c. 19. §. 11. [i]

[k] Quia eſt doctrina cōtra bonos mores: & quæ confeſſionem de ſe reddit magis grauem & exoſam. & contra torrentem ſapientum huius tēporis ſed F. Med. lib. 2. c. 4. excedit in cenſura, ſup. §. 1. D. [l] Bañes d. art. 8. dub. 2 part. 2. in prin. [m] Citati. §. 9. A. & infra lib. 3. de pœnit. cap. 25. §. 6.

CAP. X.

[a] DOct. cit. cap. 9. §. 9. A. qui conſulunt dici extra confeſſionem, & F. Med. Bañes. 2. 2. quæſtio. 33. artic. 8. dub 6 par. 1. con. 4. niſi in caſu raro. Quia confeſſio nō ordinatur in bonū alterius ſed pœnitentis & ſigillum petit, occultari peccatum pœnitentis & eorum quos pœnitens forte nominauit: & huic ſecundum apparentiam videtur derogari ſi ſigillum ordinetur cum licentia manifeſtandi peccatum alteri, aut corripiēdi. [b] D. Tho. opuſ. 12. capit. 6. Nauar. capitu. 7. nume. 7. Bañes & alij. [c] Alexan. Bona. ſum. confeſ. Ang. confeſſio. 1. §. 3. Rich. Palud. Mai. d. 21. q. 2. Roſel. Palac. diſtio. 16. q. 3 p. 201. Qd tamen Soto monet caute faciendum. [d] Ex Auguſt. & aliis inf. lit. M. N. Adria. 4. de confeſ. q. 1. §. ſed oritur ex his dub. ad 4. & §. ad motiua aliorum, ad 3. D. Thom. opuſc. 12. cap. 6. ſentit dicens non licet reuelare in confeſſione perſonam complicis niſi ſaluo ordine correptionis, ergo eo ſaluo licet. Capreo 4. d. 21. quæſt. 2. ad 8. cont. 1. con. ibi Socin. quæſt. 2. con. 2. ad 3. Bonau. in 2. p. art. 2. q. 6. Henr. quodl. 3. q. 23. Gabr. diſt. 17. q. 1. art. 2. con. 5. & dicit ſentire Bonau. Fr. Alex. de Arioſt. enchir. conf. 1. p. c. 7. §. 6. cum eodem Bonau. Anton. d. §. 11. ſi bona fide fiat, vt pœnitentiarius corrigat, aut óret pro alio peccatore: idē Aſten. lib. 5. tit. 12. Sylueſt. Tabien. qui omnes citant antiq. Raym. in ſumma. & Rodonen. ſuper Raym. Friburg. ſumma confeſ. lib. 3. tit. 34. q. 89. Roſel. confeſ. ſacramentali. 1. §. 6. cū Monald. Hoſtien. ſumma. Piſan. confeſſio. 1. §. 3. Margar. verb. confeſſio. fin. verſ. lachrymoſa. Gerſon. 2. p. titu. de cognition. peccat. conſider. 19. & lib. qq. cum reſponſ. fol. 34. litt. P. & clarè ſermon. in cęna. F. Claud. Guillart. Dominic. de Cath. aſſert. Nau. ſentit. c. 7. nume. 7. ſeruato ordine correctionis. Victor. Petrus Nauarra. de reſtit. libr. 2. cap. 4. nume. 280. & tamē Gabr. diſtinct. 17. & Soto d. 18. quęſtio. 4. 6. c. ad 2. dicit ſi poteſt hic reuelare extra confeſſionem, multo magis licet in confeſſione: nec ex eo quod cum licentia dicatur extra cō feſſionem, fit confeſſio exoſa nec obſtat quod Gabr. d. 21. art. 3. dub. 2. negat licere confeſſario etiam de licentia pœnitentis reuelare ſigillum, & id monet dici extra confeſſionem, vt explicabitur inf. F. de hac re propter excitatum ſcandalum conſulti ſunt viri litteris, cathedra, & prælatura etiam religionis inſignea q ob autoritatē prædictorum & graues rationes ſubſcripſerunt licitum eſſe dicere perſonā complicis confeſſario intra confeſſionem, propter bonum ipſius complicis: ſeruatis tamen prudētiæ circunſtantiis, & ſaluo ſigillo, cū licentia vt ille corripiat, vt ſubſcripſerunt multi Salmāt. Complnten. Valentin. & ex ordine Prædicatorum, Minorum & Auguſt. [e] Syluest. confeſſio. 1. §. 24. [f] Infra lib. 3. de pœnitentia. c. 23. Nauarr. cap. 8. num. 15. cap. 17. nu. 23. in cap. ſacerdos à nu. 155. vbi Turr. Roſel. ſupplement. Piſan. Syluest. conf. 1. §. 24. confeſſio. 3. §. 3. Anton. 3. par. tit. 21. §. 1. Archid. in c. ipſi Apoſtoli 2. quæſtio. 7. Ioannes Andr. in c. dilecta, de renunc. Felin. capit. teſtimonium, de teſtibus Conarru. 2. parte ſponſ. c. 8. §. 12. num. 11. cum Panor. Philipp. Lapo. Ripa. Calder. Hipolyt. ex Theolog. Doctor. cum Magiſt. 4. diſtinct. 21. Bonau. in 2. par. q. 2. Palūd. q. 3. art. 3. Gabr. Palac. q. 2. D. Th. 3. d. q. 11. art. 4.

Adrian 4.

ipſo: [g] de qno nihil in præſenti dicimus: faciliori cauſa pœnitens eam licentiam dabit de ſuis rebus, quam de alienis: tanquam propriæ famæ dominus, qui iure ſuo renunciare poteſt. Dum vero licite reuelat peccatum & infamiam alterius ei qui poteſt prodeſſe, & non obeſſe alteri, non eſt detractio formaliter, ſup. c.9. §.6. & paruum famæ damnum compenſatur cum bono alterius, dum impeditur periculum mortis ſpiritualis vel temporalis, quod ſolus pœnitens impedire non poſſet. Sine hac pœnitentis licentia poſſet interdum cõfeſſarius in bonum finem vti ſcientia ſecreta, ſaluo ſigillo: non tamen poteſt abſque ea licentia procedere ad correptionem alterius etiam vtilem, niſi violato ſigillo inf. lib. 3. c. 24.

3 In caſibus licitis in quibus prudens pœnitens expedire iudicat dici aliquid Prælato intra confeſſionem (puta quando poſt præmiſſam correptionem liceret id dici extra confeſſionem) tunc habita pœnitentis licentia licebit confeſſario id negotium ſuſcipere in vtilitatem alterius. ſup. c.9. §.9. vt ſi dicat Prælato tanquam patri & viro prudenti ac probato, aut alteri ſacerdoti familiam gubernanti: cui ex cauſa dicit intra confeſſionem cum licentia vt periculum præcaueat: nec enim detrectare debet Prælatus audire & cauſam ſuſcipere, cum hic arctius teneatur ex officio caritatis ad bonum ſubditorum: idem ſuſcipere poſſunt ij regulares qui ex vi instituti & profeſſionis deſtinantur ad opera miſericordiæ ſpiritualia. [h] at qui dati ſunt epiſcopis in coadiutores: qua ratione Prælatus horum regularium tenetur epiſcopo mittere, quos ille ad ea pia opera iure petit: ſed caueat confeſſarius etiam regularis, ne hac via niſi caute, & cum magna prudentia iuuet pœnitentes, quando alius commodo reperiri non poteſt qui negotium ſuſcipiat.

4 In 2. caſu, quidam negant licitum confeſſario adhibere opem externam pœnitenti indigenti contra complicem, niſi pœnitens reuelet perſonam extra confeſſionem: [i] quia aliàs videtur periculum ſcandali vt complex aut alii ſuſpicentur opem ferre ob occultam confeſsionis notitiam. At reuera communiter non eſt periculum talis ſcandali: & licebit ferre auxilium: [k] quod licet ſit publicum, cauſa tamen eſt occulta, ſine cuius declaratione confeſſarius prudens tãquam pater defendere poteſt imbecillem pœnitentem, monens ſuauiter complicem inuaſorem, de licentia pœnitentis; temerariaque eſſet aliorum ſuſpicio de reuelato ſigillo. [l] ſic Beatus Auguſtinus ſermone. 16. de verb. Apoſt. ait ſe profuiſſe multis.

5 Interdum confeſſarius vt ſecurior maneat, obtineat in ſcriptis licentiam pęnitentis: ne mutatus neget ſe licentiam dediſſe, & raro per ſeipſum ferat opem, niſi deſit alius per quem ferri poſsit: de quo varii caſus contingere ſolent vt ob temporis aut loci anguſtiã non ſit alius qui imminenti periculo commode ſuccurrere valeat præter confeſſarium: aut ita interdum expedit ob perſonarum aut negociorum qualitatem. [m]

6 Ob pœnitentis vtilitatem, dum indiget occulta conſultatione ſæpius & facilius licet alterius crimen & perſonam reuelare alteri etiam confeſſario [n] tuto & probato, tanquam patri qui poteſt prodeſſe & non obeſſe: vt dum eget cõſilio pro vitando malo: aut pro exequendo bono, putà ſtatu religionis, aut matrimonii quem cupit: Et B. Thom. ac Bonauent. declarant, confeſsionem inſtitutam eſſe, non ſolum in remedium prçteriti peccati, verumetiam in conſilium & cautionem futuri periculi.

7 Differt hic caſus à primo de circunſtantia, quæ pertinet ad integritatem confeſsionis: quia dum

Adrian. 4. de ſigill. §. ſed probabilior. Med. C. de confeſſ. folio. 124. Ledeſm. ſecunda parte, quæſtio. 10. artic. 4. dub. 1. Soto diſtinctio. 18. quæſt. 4. artic. 5. & relect. ſecret. membro 3. quæſtio. vlt. concl. 5. dubio 4. Petrus Soto. de confeſſio. lect. 11. Victor. §. 170. Angles, flor. Theolog. At quidam Doctor. innuunt non licere etiam de licentia pœnitentis, quaſi hic nõ poſſit cedere iure ſuo in præiudicium ſigilli confeſſionis, vt diſtinct. 21. Bonauen. Richard. Gabr. Iſidulph. Aureolus, Scotus quæſt. 2. ad 1. Durand. quęſt. 4. Maior. quæſt. 3. col. 4. arg. Almain. fin. Alexand. 4. par. q. 78. m. 2. art 3. Anglex. confeſſor. vlt. §. 5. Collectarius in capite omnis, num. 63. & alii apud Couarruias. Reſpon. non intendunt negare licitum, quando licentia ſponte datur à pœnitente. per hoc enim non violatur ſigillum, & perinde valet licentia, ac ſi eadem repeteret extra cõfeſſionem, vt bene exponit Sylu. conf. 1. §. 24. [g] Auguſt. cit. infra M. Anton. cum Raym. Aſtenſ. lib. 5. tit. 12. § 5 cũ Fratre Rodon. Dominican. ſuper ſumma Raymon. vide Syluestr. confeſſio 2. §. 24. Adr. quodlibet. 11. difficul. 5. & 6. Nauarr. cap. inter verb. conc. 6. nou. num. 350. vid. nu. 143. Cordub. in Sotum de ſecret. memb. 4. quæſt. 2. poſt con. 4. cũ Gerſon. alphab. 34. E. ſic Mag. Auila & quidam prudentes audiebãt exemplo B. Auguſtin. peccata aliorum ad compaſſionem, & vt libentius orarẽt pro illis. [h] D. Tho. 2. 2. q. 186. artic. 2. & 9. Baňes 2. q. 33. art. 3. dub. 3. Soto relect. ſecret. mem. 2. q. 3. poſt con. 5. [i] Baňes. 2. 2. q. 33. art. 8. dub. 8. Fr. Lop. 1. par. inſtru. c. 36. con. 4. & affert Sotum. ſic Bonauen. Gabr. & Turrecrem. in c. ſacerdos, monent ne dicas intra confeſſionẽ ſed extra. & ita communiter curãdum eſt, Bonan. & P. Iacob. Lainez. [k] D. Tho. & opuſ. 12. capit. 6. Bon. d. 21. Palud. Rich. art. 5. q 2. Gabr. B. Bernardio. Margar. confeſſ. Aſten. Alex. ſup. ad vlt. Piſan. Anto. Armil. Med. Victor. & ſane Soto non contradicit, quamuis liberalius admittat de conſilio, quam de auxilio quod externus manifeſtatur. Iuriſp. in c. ſignificaſti: de adulter. Nauar. c. ſacerdos, nu. 151. Petrus Nauarr. de reſtit. lib. 2. cap. 4. num. 280. ſumm. confeſſ. lib. 3. titulo 34. nec Bonauent. & Gabriel. negant, quando pœnitens data licentia perinde dicit, ac ſi extra confeſſionem diceret, vt exponit Syluestr. confeſſio. 1. § 24. Baňes ſupra, & interdũ expedit non dare licentiam hanc, niſi intra confeſſionem, infra. §. 10. ne forte confeſſarius productus in teſtem, reuelet me dixiſſe, de quo Nauarr. capit. 18. num. 55. [l] Quia etiam de improbo ſacerdote vix ſine temeritate iudicat vulgus fractionem ſigilli: ne dum de confeſſario probato. cautus tamen ſit confeſſarius, dum monet alium etiam alterius complicem de licentia pœnitentis: vt ſi dicat peccatum illos quod per mediatrices expleuit, notum eſſe multis & ſibi. [m] Doctor. cit. D. de his variis caſibus Auguſt. ſerm. 16. de verb. Domini. cap. ſi peccauerit. 2. q. 1. & refert Anton. ait ſe profeciſſe multis carpẽs occultiſſima adulteria quæ vxores ad illum deferebant. 1. ex temporis anguſtia, ſi deſit alius ſuſcipiat confeſſarius curam vt in mortis art. 2. dum locus impedit incluſam virginẽ, vt monialem, aut virum incarceratũ; quando parens aut iudex nõ permittit alloqui alium quã confeſſariom: & tamen nouit rem neceſſario denunciandam: nec expedit vt confeſſarius dicat alteri, ne res diuulgetur, aut res magis diffametur. 3. ex qualitate perſonæ aut negotii ſunt varii caſus: vt ſi nobilis ex adulterio genuit primogenitũ; & monẽdus eſt Pater vt prouideat dãno ex prole ſecuto, item quarto ſi princeps aut prælatus etiã religionis fuit cauſa ingentis damni, & vult ſecrete per confeſſarium ſatisfacere dãno aut honori læſo. Qointo ſi ancilla confitetur, qoendam domeſticum præparare venenum quo dominum, aut principem interficiat: aut ſi tentat cum ſcandalo vir rapere filiã domini ſui. 6. ſi fœmina vix poteſt ſe liberare à viro procaci: vt ancilla ab hero, pupilla à tutore aut cognato ſollicitante, ſub cuius cuſtodia tenetur. 7. vt vxor liberetur à marito potentiori, qui tẽtat illa abuti contra fas. aut quã vir latro cogit cuſtodire res furto ſublatas, & eas vendere, cum periculo vtriuſque: aut occultare dum vir falſam monetam cudit. 8. ſi vxorem morti vicinam cogat vir vt ſe hæredem inſtituat: nec permittit alios eam muiſere quibus cupit auctoritate publica legare bona: ſunt pleraque alia id genus in quibus non eſt aliua præter confeſſarium, qui ferre poſſit auxilium. [n] Aug. in Leuit. 5. cap. hoc videtur. 22. q. 5. B. Bernard. ſup. Alexan. ad vlt. Bon. d. 21. p. 2. art. 1, q. 3. c. & adult. Rich. art. 4. q 2. Sot. d. 18. quæſt. 2. 5. ad 4. cum Bon. D. Tho. opuſc. 12. c. 6. nec id negat. diſt. 21. vbi ſolum intendebat agere quantum pertinet ad integritatem confeſſionis. Margar. cõf. Med. C. de conf. Syl. conf. 1. §. 24. Ant. 3. p. tit. 14. c. 19. §. 12. Adria. de confeſ q. 2. §. ſed oritur ex his dub. ad 4. & dub. penul. de conf. §. ad 1. in ſolut. ad 8. & §. ad motiua aliorum ad 3. Raimun. Frat. Friburgio. in ſum. conſ. lib. 3. tit. 34. Armil. circunſt. §. 11. & cit. D. Tho. Tabien. circunſt. §. 10. confeſ. 1. §. 4. Roſel. ſup. Piſan. confeſſ. 1. §. 3. enchyr. confeſſ. 1. par. verb. conſ. num. 8. §. 3. Frater Alexan. in ſum. lib. 1. tit. 4. c. 3. tit. 7. cap. 2. Aſte. lib. 5. tit. 14. & refert alios Hoſtienſum.

ſum.libro 5.de pę-nitent. & remiſ. §. in quo tenetur. Palud. diſtinctio. 21. Richar. art. quinto quęſtione ſecunda, Capreo.quæſtio.2. ad 8. cont. 3. con. Soncin. quæſtio.2. con. 2. ad 3. Gabr. diſtinct. 17. quæſt. 1.articu.2.con.5.ſibi contrarius Nauarr. capit. 7. nume.7. Gerſon. 2. parte.de cognit. peccati ven. & mort. conſid.19.& lib. q. cum reſponſio. fol. 34. lit. P. & ſer. de pœniten. in cœna Domini. conſid. 4. Cord. ſup.Soto re-lect. ſecreti. titu.de detract. memb. 2. quæſtio. 4. conc. 3. & memb. 3. quæſt. 4. ad 2. Victor. & Petr. Nauar. libro ſecundo reſtit. cap. 4.num.279.qui fa-tentur licitum eſſe id reuelare intra cōfeſſionem. Quòd ſi alibi Alexan. Maior. diſtinctio. 21. quæſtione 2.Gabr. diſtinctio.21. artic. 3.dub.2.Ang.conf. primo,§.tertio, videntur negare licitum dici intra confeſſionem circunſt. & perſonam complicis. Id aiunt quia negant licitum confeſſario vti licentia pœnitentis, vt extra confeſſionē agat de rebus in confeſſione auditis· qđ falſum eſt,nec ſemper pœnitens dicit complicem vt confeſſarius illum manifeſtet,ſed in fauorem ſui ipſius vt capiat conſilium contra Palu. & Medin. dicentes non eſſe dimittendum præceptum de non infamādo fratrē etiā leuiter propter conſilium. at reuera tunc non eſt detractio. ° Syluest. & Margar. conſ. monent. ᵖ DD. cit, quod bene aduertit Soto diſtinc. 18, quæſtio. 4. 5. ad 2. Bañes Fra. Medin, & recent. dum imminet periculum. At interdum poteſt credere propoſito pœnitentis, vt ſtatim abſoluat. ᑫ Quod præ multis bene expreſſit Bo-

pœnitens petit auxilium aut conſilium, ſolet ex intentione explicare perſonam alterius; vt pro ratione circunſtantiarum afferre poſſit conueniens auxilium vel conſilium. At in 1. caſu pœnitens curare debet quoad poteſt, ne alius veniat in notitiam complicis: ac ſubinde ſileri debet circunſtantia (per quam agnoſceretur reus) dum non mutat ſpeciem, ſed grauat, (ſup. capit.9. §. 3. lit.C.) niſi illius declaratio eſſet pęnitenti vtilis, vt melius præſeruaretur à malo ° per auxilium aut cōſiliū confeſſarii, vt cap.9.dictum eſt.

8 Ex his aduertat confeſſarius q̄ parcus & cautus eſſe debeat in ſuſcipienda ea cura: & in illius ſuſceptæ executione. multa enim in rigore iuris licent in caſu, ſed non omnia expediunt, vt Apoſtolus ait. 1.Cor.c.6. & 10. Quare attendat. Primo ſi præſentiat pœnitentē velle nominare perſonam complicis, pręueniat ne id fiat:ſed narret factū abſolute: nec facile credat fœminæ etiam ſeni narranti, quæ credula & ſuſpicioſa eſſe ſolet: ſed vt prudens iudex examinet cauſam veritatis. 2. Si pœnitens roget, vt alterum corripiat, aut denuntiet prælato legitimo tanquam Patri, quando caſus expoſcit: iubeat vt ipſe potius corripiat, aut denunciet: aut quærat virum probum, per quem id exequatur: nec abſoluat, niſi prius pœnitens ſuæ obligationi ſatisfecerit. ᵖ 3. Si pœnitens impeditus non habet per quem prouideat negocio alterius, quod ad ipſum non pertinet: relinquat rem totam, & Deo commendet. Nec ſe premat confeſſarius alieno onere cum periculo ſuo, & contra ſui ſtatus decentem grauitatem. Si vrget periculum probabile damni communis, audiat perſonam (ſed vix in cauſa neceſſaria roget vt ſponte reuelet perſonam) nec tamen ſe oſtendat ex zelo promptū, vt per ſeipſum præſter auxilium externum, aut vt corripiat: ᑫ niſi vrgente neceſſitate. 4. In ipſa executione & proceſſu correctionis fraternæ de re occulta & occulte nota, ceſſare debet ſi reus neget factum: aut ſi ceſſet certior ſpes quod proderit, abſque proprio damno & ſcandalo. ʳ Vt enim de correptione ex caritate proximi eſt præceptum affirmatiuum, ita ſcandalum eſt contra præceptum negatiuum & contra caritatem: nec ſunt facienda mala, vt dicitur Roman.3. imo nec permittenda ſine cauſa, vt inde eueniant bona.

9 Dum vrget periculum, curet confeſſarius vt pœnitens extra confeſſionem referat: at ſi hæc primum in confeſſione audierat, ſatis eſt obtinere ſpontaneam pœnitentis licentiam, vt ex Doctor. dicetur lib. 3.de pœnitent.capit.23. Eam licentiam aliquando expedit petere: vt ſi latro iuxta patibulum erubeſcat cōfiteri crimen, cuius vicem confeſſor ſupplere poteſt, vt ſatisfaciat ſcādalo: vel ſi publicus concubinarius in paſcha, vel articulo mortis eſt cōmunicandus, & petit vt prius confeſſor ſcandalum tollat, quod tamen abſque pœnitentis licentia nō licet, etiam in publicis, ſic ergo occulta quæ licite reuelantur extra confeſſionem propter bonum priuatum vel publicum, non vetantur ex cauſa dici probo confeſſario: qui prudens & cautus ſit, ne dicat vnquam id ſibi notum fuiſſe ex confeſſione: interdum Prælato ſic dictum ſine alia licentia, iuuat vt ille caute vtens ſcientia impediat periculum imminens, ſaluo ſigillo, infra libro tertio capit.24.

10 Aliquando incidunt caſus in quibus expedit non niſi intra confeſſionem reuelari aliena peccata: ſ & poteſt limitari licentia vt tantum hæc aut illa dicantur tali perſonæ, nec manifeſtetur pęnitens cum ſuo periculo, quamuis enim confeſſio cum ſigillo ordinetur vt peccata tegantur, ſicut tecta & remiſſa ſunt eo ſacramenento: non eſt tamen alienum ab hoc, vt pęnitens ex cauſa det confeſſario licentiam reuelandi peccatum ſuum aut alterius. ſigillum enim non eſt finis & ſubſtātia ſacramenti, ſed conditio ſine qua Chriſtus noluit vt præceptum confeſſionis obligaret: idque in fauorē pœnitentis, cum tamen olim in caſu fieret publica confeſſio de crimine publico, ſupra capite ſecundo. §.2.& ad publicam reconciliationē.

11 Dum pœnitens parum fidit prælato, ſi quid ei extra confeſſionem aperiat (vt timet pati moleſtiā ab illo, vbi per concurſum & vota ambiuntur officia religionis) & tamen vrget periculum damni communis: poſſet in confeſſione cum prædicta licentia reuelare. 2. Si hic pœnitens fuit eiuſdem delicti complex, contra bonum commune, & reſipiſcens vult denuntiare alterius crimen ex quo bonum commune periclitatur, poſſet dicto modo reuelare: ne forte ab alio complice prodatur, aut ab iſto quem monet: præſertim quando ipſe per ſe denuntiare non poteſt, & neminem habet præter confeſſorem, per quem data licentia tuto denuntiet. ᵗ Deberet confeſſarius ea neceſsitate compulſus id onus ſuſcipere; ſed ut rite & prudenter faciat, habeat ſimul licentiam declarandi cenſoribus fidei nomen & qualitates pęnitentis impediti, cuius vice denuntiat: ne forte ille ſit iure inhabilis ad denuntiandum, ut puer, infamis, publicus peccator, aut inimicus alterius: deinde petat ab eo iuramentum quod fuerit oculatus teſtis tali tempore & loco: nam & in tribunali ſancti officij, ubi nunquam fit publicatio teſtium, declarantur conditiones temporis & loci, ita vt reus poſſit me-

nau. diſtin.21. in 3. par.artic.2.quęſt.2. ʳ De occultiſſimis quæ vnus vidit aut nouit, poteſt interdum fieri prudens correptio, cum limit. poſitis in textu. D. Tho.2.2.qu. 33.artic.8. ad 1.vbi Bañes dub.6.& D. Tho.artic.7.omnes recent. communis in 4.diſt.19. (cum Aug.in Regula, & ſer.16.de verb.Domini.) Palu.q.4.vbi etiam D. Tho.q.2. 3.1.ad 2. Mai. q.2. Soto libro 5. iuſt. quæſtio. 4. 3. ad 3. quæſtio. 6. 2.conc. 4. Abulenſ. Matth. 18. quæſt.97. Adr. 4.de correct. Naua. capit.18. nume.60. capit. 25. num.42. 46. cap. inter verb. conclu.6.num.300. 305. ſed occultum qđ nullo teſte probari poteſt, ſi reus negat coram alio monitus, non eſt deferendum Prælato. quod intendit D.Tho.d.artic.8. ad 1. Paludan. Angel. verb.correctio. Nauarr. contra Sotum atque ita ſunt interpretandi quidam dicentes facta de occultis correptione ſecreta, non eſſe reum monendum vlterius coram alio præſertim prælato. quod tenet Altiſiod. libro tertio. tractat. 25. capit.2. Durand.4. diſtinct. 19. quęſt. 4. Caieta. in Matt. 18. facit D.Thom. quodlib. 11. artic. 15.Henric. quodlibe. 9.in principio ˢ Gerſon.in quæſtio. cit.& ſignificant cit. N. contra Sotum diſtinctio.18. Frater Medin.2.p. inſtr.c. 4.& Fr.Lopez.1.p. inſtr.cap.36. cōc.4. ᵗ Vt ſi pęnitens dicit ſe noſce hæreſiarcham, etiam cognatione proximū, qui corrumpit rem publicam, ſermonibus occultis, & libris ſparſis, hic vt bene monet Soto d.18.q.4.art.5. non eſt abſoluēdus, donec re ipſa denuntiet: aut ſi (vt Soto & Victor. & alii aiunt) impius cōfeſſarius ſolicitet ſemi-

nas

miniſſe aut noſſe denuntiantem, & excipere contra illum. 3. Sciat quod recta intentione accuſet abſque odio & inimicitia. 4. Curet vt ex interuallo ratificet hęc ipſa quę cõfeſſor coram illo ſcriptis excipiet, quaſi notarius: [u] ſic quoad fieri poteſt uitatur periculum calumnię & falſę probationis. quod ſi hic qui ſolus vidit, probare non poteſt id quod pro bono communi denuntiauit, non ſit reus talionis, [x] vt patet ex praxi.

12 Iudex cui ſic denuntiatur multo cautior eſſe debet; ne forte pœnitens celauerit nomen, ne poſsit eum tanquam teſtem examinare iteratis interrogationibus, inſpiciendo vultum & alias circunſtantias: tunc enim examinandus eſſet confeſſarius, 1. an ſit facile credulus, & indignus qui ſuppleat vicem notarii, & multorum teſtium ſibi conſtentium. 2. ſi denuntiet hęreticũ, aut fœminarum ſolicitatorem confeſſarium: an pręſumatur cum periculo ſigilli contra inimicum ita agere, dum nomina pœnitentium impune denunciantium, & facti circunſtantias vt tempus & locum non prodit: quibus declaratis poſſet innocens ſe defendere per exceptionem teſtium de nomine cognitorum: aut probare ſe tali tempore non fuiſſe eo loco vbi fuiſſe accuſatur. Ob hęc iudex condemnare non ſolet propter confeſſarii dicta, ſine aliis probationibus, quę in cauſa criminali debent eſſe luce meridiana clariores, [y] ut reus damnari debeat. 3. Cautior ſit ſi reus aut teſtis ab eo citatus examinari & defendere ſe non poſsit, quia defunctus eſt. 4. Iudex ſolet retinere hęc ſcripta in memoria pro leui iudicio, ſi forte alia via cumulatis indiciis aliquid certius de ea re cognoſcat. 5. Prodeſt ſingularis etiam denuntiator ſeu teſtis, [z] mali communis, ut iudex pręuentione impediat mala impendentia. Sic enim propter leuius teſtimonium impedimenti, ſolet epiſcopus prohibere ne contrahatur matrimonium futurum: [a] & ob indicium uel minores probationes contra bonum commune, ſit pręſumptio ut reus inquiratur, rogaturque etiam abſque infamia: pręſertim religioſus à pręlato ſuo ob ſuſpiciones. [b]

CAP. XI.

Confeſſio in duplici caſu informis, eſt integra & uerum ſacramentum.

§. 1. Valet etiam dum ex negligentia peccat in ipſa confeſſione.
2 Circunſtantia quæ ſunt oblita quomodo repetenda.
3 Datur informis abſque culpa ob ignorantiam.
4 Tunc remoueri poteſt obex per attritionem, & conſequi gratiam ex priori ſacramento.

INtegra per ſe & ex intentione dicitur etiam ea confeſsio (& coniuncta abſolutioni non eſt iterãda) quando reſultat verum ſacramentum informe, [a] (nempe quod ob aliquod impedimẽtum fruſtratur fructu gratię) vt ſi ex ignorantia [b] acceſsit bona fide. quidam [c] tamen falſo negant dari ſacramentum pœnitentię informe. Eſt ergo verum ſacramentum. 1. quando pœnitens integre fatetur cum aliquo formali dolore & propoſito excludente voluntatem peccandi, & tamen non habet dignam diſpoſitionem primę gratię à Chriſto inſtitutam: putà dignum gradum attritionis ſupernaturalis, [d] ſed naturalis obiecti etiam ex auxilio Dei. Nec impeditur veritas ſacramenti ſi inſufficiens ſit dolor ex mort. negligentia aut ignorantia quadam culpabili: [e] nam concurrunt omnia ad veritatem ſacramenti requiſita. Quidam [f] putant ſi quis ob ſpecialia motiua deteſtetur peccata quorum recordatur, non fieri ſacramentum quaſi ea attritio non habeat uniuerſale motiuum, nec extendatur ad peccata oblita. At reuera attritio extenditur ad omnia, [g] niſi quis expreſ-

[t] nas in confeſſione, aut circiter. [u] In tribunali ſancti Officij non ſit duplicatio teſtium. Simanc. de catho. inſtitut. cap. 64. & tamen ita declarantur reo conditiones criminis, tempus, & locus, ut poſſit reus deprehendere, ſi quis de eo denuntiauit, falſo, & per exceptiones defendere ſe ab illo, Simanc. ſup. nu. 26. 53. 77. Summiſ. verbo teſtis D. Tho. 2. 2. quęſt. 70. Soto lib. 5. iuſt. quęſt. 7. ar. 3. Nauar. c. 25. nume. 48. [x] Simanc. c. 48. num. 8. cap. 64. nu. 97. & cit. DD. Nauar. cap. 25. nu. 31. [y] vt iure probant Tiraquel. retract. tit. 1. §. 2. glo. 1. nume. 28. Burgos de Paz. conſi. 29. nume. 20. & 66. Molina. de primogen. lib. 3. c. 4. num. 32. Simanc. cap. 52. nu. 2. & 11. cap. 50. nu. 21. 23. fin. c. 18. num. 12. c. 48. nu. 13. Summiſ. Syl. Ange. Tabien. Armil. verb. probatio. [z] Nauar. c. 18. nom. 62. c. 25. num. 33. 46. Perez. rub. tit. 2. lib. 8. ord. par. 27. 46. Anto. Gab. tom. 2. communi. tit. de teſtib. conc. 2. nume. 28. Siman. cap. 64. à nu. 67. & nu. 31. 61. & cap. 50. c. 51. nume. 3. Duch. reg. 84. Couarr. 3. Var. cap. 3. num. 5. Anton. Gom. tom. 3. Var. c. 12. nu. 12. ſic delicta clandeſtina (quæ ſunt difficilis probationis, & uix coram teſtibus admitti ſolẽt) probantur per teſtes ſingulares & coniecturas: Gl. recepta. cap. veniens 2. de teſtibus. & tamen per ſolos teſtes ſingulares non ſit plena probatio, Simã. cap. 64. num. 69. & aliis ſup. cũ Aimo. de antiquit. 4. par. c. 4. num. 23. Deci. & Molinæus. Aoẽda. de exequen. mãda. c. 1. num. 16. ſed ſic probatio ad pęnam arbitrariam, Simã. cap. 50. nume. 21. 23. uide cap. 56. nu. 10. c. 65. num. 74. [a] Nauar. cap. 22. nu. 83. cap. 18. num. 31. & 54. Almo. ſup. fol. 189. Bernard. Diaz. regu. 495. 759. 746. Anton. Gom. ſup. Menchaca de ſucceſſ. creat. lib. 1. §. 4. num. 40. ubi aguot de uariis caſibus. [b] Caiet. cum D. Tho. 2. 2. quæſt. 70. art. 2. ad 2. q. 33. 7. ad 5. per ſuſpiciones. Sot. lib. 5. iuſt. quæſt. 7. artic. 2. uide Syluest. inquiſitio 2. §. 2. verſ. 9. Armil. § 12. Syluest. teſtis §. 3. ubi Armi. § 8. Arcua. de correctione fraterna.

C. A. P. XI.

[a] SAcramentum [a] confeſſionis dicitur à quibuſdam informe. 1. quando peccator attritus confitetur idonea attritione ſupernaturali, antequam recepta abſolutione formetur per gratiam 2. ſi confeſſio eſt ficta ex defectu intrinſeco ita ut nulla ſit, quamuis ſequatur abſolut. At 3. in propoſito dum uerum ſacram. ſit (quia eſt uera & integra confeſſio cum omni parte eſſentiali doloris cuiuſdam & propoſiti boni, & cum forma abſolutionis) datur fictio in tribus gradibus, de quibus dictum eſt lib. de bapt. c. 27. §. 1. per quã impeditur effectus gratiæ. hanc fatetur D. Th. add. q. 9. ar. 1. ſeu d. 17. q. 3. 4. 1. nec tamen explicat modum quo hæc confeſſio eſt informis (quod ait D. Tho. d. 23. q. 1. 4. 2. ponẽs differentiam inter formam abſolutionis & unctionis: innuit non dari uerã abſolutionem abſq; effectu gratiæ. ſumit uerum pro efficaci) idem tenet Palu. d. 17. q. 8. Capre. q. 2. Rich. artic. 2. q. 8. ad 5. Durand. q. 13. Palac. q. 8. Soto. d. 18. quæſt. 3. artic. 3. Ledeſ. 2. par. q. 8. arti. 1. dub. 3. concl. 9. Cano. relect. de pœnit. par. 5. verſ. Ego tamen Caiet. uerb. confeſ. iteranda cap. 2. Victor. §. 144. Nauar. cap. 9. nume. 10. Couar. cap. alm. mat. 1. par. §. 7. nu. 13. [b] Quia licet ignorantia nõ ſit bona diſpoſitio poſitiua: remouet tamen prohibens à idest ſcientiam propriæ indignitatis, q. enim nouit ſe indignẽ, aut cum attritione nota accedere ad ſacram. euch. peccat: nec recipit effectum ſacramẽ. quare quædam attritio ſcienti illam eſt inſufficiens diſpoſitio gratiæ: quę tamẽ ignoranti eſt ſufficiens: alia uero ita parua eſt, ut nec ignoranti ſufficiat: quia Chriſtus inſtituit certæ qualitatis attritionem eſſe medium neceſſariũ ad fructũ ſacram. [c] Vt Scot. Gab. Maior. d. 17. itẽ Adria. 4. de conf. q. 5. dub. 4. quia tenet quod informis ſemper eſt cum peccato mort. nec impleri præceptum per actũ qui eſt peccatum mort. idem Medin. de conf. fol. 71. & ſentit Bonauent. diſtinctione decimaſeptima, 2. parte artic. 2. quęſtione tertia, Taper. artic. 3. par. 176. fin. (facit Diuus Thom. diſtinctione 23. quæſtione 1. 4. 2. ſed ſupra explicatus eſt) falſo uero. Quidam hanc ſententiam tribuunt Richar. Duran. Palud. & Petrus Soto. de confeſ. lect. 8. & Nauar. cap. 9. nume. 10. cum plane his locis cit. contrarium dicant. [d] [e] ſupra libro 1. de pœnitentia. c. 26. ſic Caiet. 1. 2. q. 113. 3. & 3. par. q. 79. 8. tenet quod communicans cum diſtractione non recipit ſtatim gratiam, nec tamen peccat. quæ ſententia ſeruit propoſito, licet falſa ſit. [f] huius rei non eſt autor certus: niſi iuuetur illis qui negant dari confeſſionem informem: [g] ut probant etiam Scot. Gabriel. & alii qui putant ſaluari actum contritionis ex ſpecialibus motiuis uirtutum, abſque una formali

mali ratione pœnitentiæ in communi: de quibus ſup. lib. 1. de pœ
h nit. cap. 19. [h] quod expreſſit Triden. ſeſſ. 14. cap. 4. [i] Trident. ca-
i pitu. 5. [k] Doct. cit. A. Soto. & alii. [l] in iudicio exteriori ſententia
k qua iudex procedit ſecundum allegata & probata, nec continet in
l ſententia intolerabilem errorem, ualet in vtroque foro: quamuis reipſa ſit iniuſta Nauar. capit. 9. nume. 1. §. 2. & nume. 20. cap. 27. num. 3. ſic valet ſententia abſolutionis, vt ait Soto. diſtinct. 18. quæſtio. 3. artic. 2. & articu. 3. conclu. 5. & ver. 1. igitur caſus. Pet. Sot. lect. 7. & 8. Ledeſm. q. 8. arti. 1. dub. 3. concl. 9. Palud. diſt. 17. q. 8. Capreol. quæſt. 2. videtur Richar. art. 2. quæſtio. 8. ad 5. Syloeſtr. confeſſio. 1. §. 23. Caietanus, opuſ. tracta. 5. de cō feſſ. q. 5. & verb. con feſſ. cap. 2. Cou. ſup. num. 13. verſ. 3. Ca no. par. 5. quamuis verſ. hæc tamen argu. videtur negare, quādo pęnitēns ad
m uertit ſe peccare. [m] Nauar. capitulo no no, numero 12. fin. numero 19. capitul.
n fratres 1. num. 80. [n] Diuus Thomas, diſtinct. 17. quæſt. 3. 4. 5. ad 3. Palud. Ga brie. Caiet. Soto. & fatetur Med. & videtur colligi Trid. cap. 5. ſecus quando prælatus ſuperior abſoluit à ſolis reſeruatis: ſic enim eadem tenetur repetere, dum cōfitetur reliqua, inferiori. Nauar. cap. 9. nu. 6. & certa ſenten-
o tia. [o] Fr. Ludou. Lopez. 1. par. inſtructor. c. 5. ad fi. Sylu. confeſſio. 1. §. 10. Naua. cap. conſideret, num. 104. Petr. Soto. de confeſ. lectione 9. præſertim quia ex coniunctione vtriuſque augetur grauitas peccati. addit Petr. Soto, qui furatus eſt ob fornicationem, non ſatis eſt dicere, furatus ſum & fornicatus: ſed oportet explicare finem, qui facit ut etiam ipſū furtum habeat ſimul malitiam alterius ſpeciei. At ſatis videtur, vt bene Nauar. ſup. cap. 6. nu. 20. Alcoc. cap. 6. doctrin. 6. & quidam Recent. quia illud furtū extrinſece habet malitiam forni

p cationis, quæ ſatis explicatur. [p] ſic loquitur Caietan. ſup. & ſæpe,
q d. eſt, communis. [q] [r] ſup. lib. 1. de pœniten. cap. 24. & ſup. B. & cap.
r 9. [ſ] Sup. lib. 1. de pœn. c. 16. lib. de ſacr. c. 28. [t] ſup. lib. 1. de pœnit. c.
ſ 12. contra Med. quia ſacramentum de ſe ita abſoluit reum, vt non
t indigeat noua repetitione confeſſionis, ſic vera eſt forma baptiſmi recepta cum obice quia ſignificat de ſe
u abluere animam. [u] ſup. lib. de baptiſmo cap. 27. §. 3. Victor. Ledeſ. Palud. qui-
x dam recent. [x] fatentur D. Th. d. 17. inclinat Duran. tenet Palud. Caiet. Can. Ledeſ. Victor. Pet. Soto. & generaliter qui admittūt ſacramentum pœnitent. dari informe, quāuis ſine cauſa Soto, & Couar. ſup. negant reuiuiſcere, & Soto putat id eſſe ſolius baptiſmi. Couar. autem, id eſſe proprium ſacramētorum, quæ non iterantur, de quo late
y libr. ſacr. cap. 25. [y] ut per martyrium, aut ſi quis ſe reputans contritum reciperet bona fide communionem, vel aliud ſacramētum, per q̄ iuſtificatur.

ſa intentione excludat aliquod pec-
h catum: [h] vt vna confeſſio ex conſe-
i quenti extenditur etiam ad oblita. [i] 2. ſi quis ex negligentia, & ignorantia culpabili oblitus eſt quorundam mort. (ut ſi multis peccatis & uariis negotiis irretitus, conſcientię ſuæ latebras accurate non per-
k quiſiuit) [k] & tamen in animo habuit facere integram cōfeſſionem. Chriſtus enim hoc præcepto, noluit vt pœnitens teneatur repetere confeſſionem, quando dolor ex intentione fuit vniuerſalis, & animus confitendi extenditur ad omnia mort. nam confeſſio eſt ſimilis iudicio humano, quod valet, dum humano modo ſeruantur ſubſtan-
l tialia. [l]

2 At ſi quis admiſit peccatū mort. ex ignorantia culpabili, & dum alia confitetur ignorat inculpabiliter illud confitendum, fieri poteſt con-
m feſſio cum fructu gratiæ: [m] ut qui in articulo mortis per diligentiam excutit negligentias & ignorantias de ſe culpabiles, & faciens quod in ſe eſt abſoluitur, recipit fructum ſacramenti. Et tamen ſi poſtea in notitiam, aut in memoriam ueniant peccata quorum oblitus erat, ſatis eſt hæc confiteri: nec tenetur prius
n dicta repetere, [n] cum fuerint legitime abſoluta: niſi cum oblitam circunſtantiæ neceſſariæ ſpeciē & grauitatem non ſatis poteſt explicare ſolam: tunc debet per accidens repetere id peccatum cum ea circun-
o ſtantia: [o] ut quod peccatum fuit cum coniugata, aut ex conſuetudine manenteque occaſione proxima recidendi. ſi tamen ignorantia fuit craſſa aut affectata, vt ne cordati quidem voluiſſe videri poſſit, iteranda eſt confeſſio: quaſi actus re-
p deat in naturam ſuæ formę, [p] id eſt, perinde habet ac qui ſciens dimidiauit confeſſionem.

3 Fieri poteſt vt homo bona fide ſine noua culpa recipiat ſacramentum, & tamen effectum ſacramenti
q non participet: [q] ut quia non affert eum attritionis gradum quem Chriſtus pro gratia habenda inſtituit. nam generale eſt ut ignorantia etiam inculpata aut quæ habetur cum probabili opinione ſapientum, quāuis excuſet à præcepto & à noua culpa, non tamen ſuppleat id quod Chriſtus inſtituit eſſe mediū neceſſarium ad effectū ſacramenti. iuuat tamen bona fides pœnitentis,
r ut confeſſio reputetur integra for maliter: [r] 10 attrito qui ſe contritum reputans communicat, diſpoſitio apud Deum eſt medium ſufficiens gratiæ; dum ignorantia per accidens tollit obicem. In ſacramentis enim uiuorum, multum prodeſt diſpoſitio bonę fidei, qua quis ſe contritum & iuſtum reputat.

4 Hoc ſacramentum ſi abſque noua culpa receptum ſit informiter, remoto per pœnitentiam obice ſorti-
ſ tur effectum gratiæ [ſ] (nec peccata prius abſoluta remittuntur per ſe, & directe ſequenti ſacramento abſolutionis, cum tamen omne peccatum mort. Chriſtianorum per ſe remittatur aliquo ſacramento pœnitentiæ, & cum infuſione gratiæ,) & dum ſortitur effectum, verifica-
t tur forma abſolutionis, [t] quę impedita fuerat ab effectu gratiæ, interdū ſequenti attritione tollitur prior obex ſacramēti recepti, ſiue ordinet ad ſacramentum futurum, ut di-
u ctum eſt, [u] quando ſine noua culpa recepit ſacramentum informe. Si tamen receptio ſacramenti fuit cū peccato mort. aut ſi poſt receptionem commiſit peccatum mort. non
x tollitur obex ſine contritione, [x] aut
y alio remedio [y] quod habeat efficaciam contritionis.

CAP. XII.

Quæ cauſæ ab integritate confeſſionis excuſent.

§. 1. *Excuſat ignorantia.*
2 *Impotentia quadam.*
4 *Dum quis ſola reſeruata confitetur ſuperiori nolenti audire omnia.*
5 *Quando ſubeſt periculum grauis damni proprii aut alieni.*
6 *Confeſſarius errorem à ſe factum in confeſſione quomodo confitebitur aut ſilebit.*

AB integritate confeſſionis excuſare poſſunt quædam cauſæ 1. eſt ignorantia pœnitentis: quando rudis aut puer quędam legis etiā naturalis aut diuinæ pręcepta culpabiliter tranſgreſſus eſt, & tamen ideo ea non eſt confeſſus, quod nō niſi maiori ætate agnouerit certo eſſe peccatum, & neceſſario confiten-
a dum. [a] qui autem dubitat fuiſſe mort. debet ſub tali dubio confite-
b ri aut conteri, [b] niſi dubium practice deponat probabili ratione, aut conſultatione & opinione uiri ſapientis. interdum confeſſarius poteſt ſecluſo ſcandalo relinquere pœnitentem in ſua ignorantia, quam
c bona fide concepit, [c] ſi putat detectionem ignorantię non profuturam.

2 Excuſat. 2. dum quis de peccatis directę abſolutis facit abſque obligatione generalem confeſſio-

CAP. XII.

a Sup. [a] c. 11. mor. Nau. cap. 9. num. 12. ſi. c. fratres. num. 82. cum Gerſon. Adria. Syl. quia ignorantia facile excuſat omiſſionē, ne mihi imputetur tā quam cauſæ voluntariæ indirectæ. D. Tho. 1. 2. q. 76. 3. & 2. 2. q. 79. 4. Syl. cōfeſ. 1. §. 4. Cano. relect. de pœnit. pa. 5. Ledeſ. 2. p. q. 8. arti.
b 1. dub. 2. [b] ſup. c. 4.
c §. 3. [c] Medin. de cō feſ. q. 26. f. 74. Soto. diſt. 18. q. 2. 4. ad 2. Cano. ſup. Petr. Soto lectio. 10. Cord. caſ. 189. & lib. 1. q. 11. ſi. lib. 5. q. 43. ad ſi. communis Recē. Adrian. de confeſſ. q. 5. dub. 7. col. 3. & in ſimili Nau. c. 22. nume. 83. in capit. ſi quis autem de pœnitentia diſt. 7. nu. 76. 69. 78. Cord. cū Soto. relect. ſecret. memb. 2. quæſt. 4. concl. 7. quæſtio. 6. conc. 2. Syl. matrimonium. 6. §. 9. Couar. 2. par. ſpon. cap. 6. §. 10. numero 15. Perez. libro 1. titu. 2. libro 5. ord. p. 17. Gozadin. conſ. 51. &

nem totius vitæ: [d] huic enim licet ſilere quædam quę infamiam præſeferunt. imo hic qui de conſilio per multos dies paulatim repetit longam totius vitæ confeſſionem, poteſt quotidie abſolui ab aliis quę fatetur. [e] 3. excuſat impotentia confeſſarii: [f] aut ſi poſtquam pœnitens unum etiam ueniale cœpit fateri, quod primum ſibi occurrit, amiſit loquelam, aut ſenſum: [g] hic enim fecit confeſſionem ex intentione integram nõ minus quam qui quorundam oblitus abſoluendus eſt: cõmuniter enim in eo mortis articulo pro quo maxime Chriſtus prouidit remedium confeſſionis, & cum arctiori ui præcepti, ſolent omitti ex obliuione aut impotentia quædam peccata, aut infirmus ſolum præbet ſignum peccati in communi: [h] & tunc confeſſarius tenetur abſoluere dum licet, ne abſque tali remedio decedat. ſine ulla tamẽ ratione præuię confeſſionis impendi nõ poteſt abſolutio, [i] cum ſit ſententia per modum iudicii, ut poſtea dicetur.

3 Item mutus aut uir ignoti idiomatis, ſi tempore pręcepti explicet quod poteſt, abſoluendus [k] eſt, licet confeſſarius quędam non ſatis intelligat. 5. ſi in procella maris aut graſſãte peſte, uel irruẽte ſubito pręlio: aut ſi domus vel turris plena uiris flagrant incendio, nec poſſunt homines inde exire: tũc confeſſarius audiat ſimul multos alta uoce aliquod peccatũ confitentes, & ſimul abſoluat, [l] ubi incertus eſt euẽtus propinquantis mortis: uel ſi ęgrotus patiatur paroxiſmos, ne expectet cõfeſſarius finiri integram omnium cõfeſſionem propter periculum abſq; abſolutione decedẽdi: ſed audito uno mox abſoluat, [m] deinde reliqua audiat. 2. quando tempore præcepti, & præſertim inſtante morte, confeſſor ſimul & ægrotus ita infirmantur tẽpore peſtis, aut imminentis prælii & captiuitatis, ut ſi diutius moretur, periculum ſit ne morte præoccupatus abſoluere non poſſit. [n] 3. ſi confeſſarius eget interprete ut omnia intelligat, quem non habet, ſatis eſt urgente neceſſitate pręcepti, ut quędam intellexerit. [o]

4 Item quando Pontifex, aut ſummus pęnitentiarius propter maiora negotia, aut alias cauſas impeditus, non vult audire niſi peccata reſeruata, cum tamen pœnitens uellet omnia integre confiteri: ea abſolutio dicetur ſacramentalis, non propter ſigillum tantum, aut quia ab excommunicatione & reſeruatione abſoluit, ſed quia à peccatis: [p] & homini attrito confert primam gratiam. [q] tenetur tamen pœnitens eadem reſeruata cum cęteris mortalibus iterum ſimul confiteri uni ſacerdoti: [r] quod quidam falſo negant. [ſ] quia pręceptum Chriſti eſt ut uni fiat omnium integra confeſſio.

5 Excuſat quando pœnitenti quęrenti, non occurrit alius confeſſarius pręter unũ idoneum, nec huic poteſt mutato habitu fieri ignotus. tunc autor naturę Deus confert ius ut ad ſeruandum ſe indemnem ſilere id peccatum aut circunſtantiam

[d] & Recent. [d] quia non tenetur magis repetere ea à quibus directe abſolutus eſt, quam peccata venialia: ut probat Soto. diſt.18. quæſt.1.ar.1.dub.1.& q.2.artic.5.colum.3. Med.q.de confeſ.facta confeſſario prauo.§.ſequitur.fol.59.colum.1.& q.de confeſ.reſeruatorum ad fin. Dionyſ. Ciſtercienſ.4.diſt.53.Syluest.confeſſio.1.§.4. Angel. confeſſio. 1.§. 8. Tabien. §.12. ſi. cum Palu. diſt.17. quæſt.5.colum.2. Gabrie.q.1. dub.2. Alm.col.44. Durand. quęſt. 11. quęſt.15. num.10. Carthuſ.d.18.Holcot.4. q.5. Adrian. de confeſ. q. 5.col. 3. Diuus Thomas, quodl.1.art.12. Anto.3.par. tit.10.ca.2.Ledeſ. q.7.art.5. dubio.3.q.8.articu.3.dub.19.cum Gerſo lectio.2.in Mar. Fra.Medin.lib.1.inſtr.cap.12.Alcoc.c.9 ſi. Nau.cap.9.nu.1.cap.21.num 38. & melius 42.c.23. num.38.ſi.c.fratres num.30. cap fin.de pœni.diſt.6.cap.placuit. Glo.1. nume. 211. Quidam tamen aiunt quod dũ his dicit cõfeſſario ſe velle facere generalem totius uitæ, aut totius anni confeſſionem, tenetur ſub mort. repetere omnia peccata mortalia. quia aliàs decipit iudicem Chriſti uicarium, in re graui. Victor.§.153 & in nou. 166. Ledeſ. q.8.artic.2.dub.15. ſed quamuis ita dicat cum mendacio, poteſt mutata voluntate non facere generalem: nec fallit in re quæ per ſe pertineat ad forum iſtius iudicis. At ratione ſtatuti fratres Ciſtercienſ. (quo vtuntur Monachi D.Bern.) Carthuſiani, & B. Dominici, ac Benedicti, & clerici regulares è ſociet. Ieſu, repetunt prælato peccata in annua confeſſione, ut dicetur. cap.16. [e] Ledeſ.q.8.art.2.dub.15.Soto.d.18.q.2.artic.5.q.4.ar.3.Maior. diſt.17.q.5. (ſed habeatur ratio de reuerentia ſacramenti: ne paſſim & per horas interpollatas velit abſolutionem recipere.) probatur, quia licet pœnitens recordetur aliorum peccatorum, non tamen tenetur de præcepto ea tunc confiteri. eſt praxis dum parochus per multos dies facit confeſſionem longam uitæ de conſilio: & tamen celebrat quotidie: [f] inf. Soto.q.2.artic.4. Alcocer, & quidam recent. quia hic eſt maius impedimentum ex parte confeſſarii, quàm dum prælatus negociis occupatus audit ſola reſeruata. [g] Sot. ſup art.5. Ledeſ.ſup.dub.14.Victor.§.151. Alcoc. ſum.cap.11. Pedraza.ſum.& cit.inf.H. [h] ut ex multis autoribus citatum eſt lib.1.de pœnit.cap.9.ſi. contra Nau.cap.26. num.28.& Sotum.d.18.q.1.artic. 4.ad primum. [i] in quo uera eſt ſententia Nau.& Soti.diſt.18.quæſt.2.art.4.ad 1.quia Triden.ſeſ.14.cap.5.& can.9. ait abſolutionem eſſe actum iudicialem ac ſubinde requiri cognitionem aliquam cauſæ & peccati. [k] Recent. Fr. Ludou. Lopez.1.par.inſtruct.c.27.poſt med. uc de muto qui ſignis confiteretur omnia quæ poteſt & per interpretem, quem tamen neſcit pęnitens & confeſſarius an uere referat peccata. cont. Fr.Med. lib.2.cap.7.ad ſi. limitante in ſolo articu. mortis. [l] dictũ eſt lib. 1. cap.11. Sylu.confeſſio. 1.nu.23. Angel.confeſ.1.nu.28.Tabien.confeſ.ſacramen. 2.nu. 37. Alcoc.c.11. Richard.Turrec.c.quamuis, de pœn.d.1. Soto.d.18.q.2.5.Med.de confeſ.q.19.& ſatis eſt, ut omnibus dicat: ego uos abſoluo. Alcoc.c.11. multi recent. [m] Alcoc.cap.11.& recent.Soto.d.18.q.2. artic.5. verſ.unde ad 1.col.14. Frater Med.lib.2.cap.8.& addunt ſi infirmus fatigatur nimis, poteſt abſolui antequam dicat omnia peccata. [n] Soto.d.18.quæſt.2.art.4. Alcoc.cap.11.& quidam recent. [o] recent. quidam, & colligitur ea ſupradictis. K.cont.Fra.Med.libro 2.capitu.7.ſi.cum tamen.capitulo 8.concedat ample infirmo, dum nimis fatigatur: [p] infra libro 3. de pœniten.capitu.15. commun.diſtin.17. Diuus Thom.quæſt.3. 4 2. Bon.Scot. Richar.articu.2 quæſtione 8.ad 2.Palu. Capre.Gab.quæſt.1. articu. 3.dub.2. Maior. quæſt.5.Soto.d.18.quæſt.2.5. ad 2.Gerſo.2. parte tract. de integritate confeſ.fo.186.191.Caiet.uerb.cõfeſſio. cond.10. ait id certum eſſe ex ſtylo curiæ Roma. uidetur Med.quæſtion.de reſeruat.ſi. fol.59.(licet à principio. non ſatis explicet) Viguer.cap.16.§.4.uerſ.7. Roſel. Ange. Nauar.c.9.nume.6 cap.placuit. §. cautus. nu. 19.21.de pœniten. diſt.5. iuncta prop.2.Peſa. & communis Recent. de epiſcopo. de quo id inſinuat Triden. ſeſſ. 14.capitulo 7. (At de Pręlato religionis, negant poſſe abſoluere à ſolis reſeruatis Soto. Peſa.) Alij tamen vt Syluestr. confeſſio. 1.§.19. Tabien.abſolutio.prima,§. 9. tanquam tutius, Victor.§.149. & nou. 162.Ledeſ. quæſt. 8.articulo 2.dub.4. conclu.6.quęſt.26. artic.2.ſol.367.colum. 3. Pet. Soto. lectio. 10. Angles, Flor. Theol. par. 293. negant eſſe abſolutionem ſacramentalem: fatentur tamen priorem ſententiam, quæ communis eſt, eſſe ualde probabilem. [q] Doctores, ſupra, quamuis Nauar. §.cautus.numero 19.21. cum quibuſdam tenet quod ſicut ex utraque confeſſione integratur una, ita ex utraque abſolutione (quando primum abſoluitur à ſolis reſeruatis per epiſcopum, & deinde ab omnibus per inferiorem) compleri unum numero ſacramentum: nec conferri gratiam, niſi in 2. abſolutione: uc extrema unctio non confert, niſi in poſtrema unctione, & prolatione ultimæ formæ. quod reſolutum eſt. capitu. 2.§.8. Soto. colum. 16.propoſi.2.Maior. [r] citat. P. pro otraque ſententia Soto. colum. 17. ſin. Diuus Thom.diſt.17. quæſtio.3.4.2. ad 4. Durand.quæſt.14.& 15.dicit oppoſitum eſſe plenam periculo & erroneum Palud.Capr.Cano. par.5.Pet. Soto,lect.10.Nauarr. §.cautus,numero 19. Medin.fol. 56.Richar.artic.2.quæſt.3.ad 2. Bon.Maior.quæſtio.5.Palac.quæſtio.ultima, Adrian.de confeſſ.quæſt.4.Henric.quodl.1.quæſt.30. Angles.par.292.Anton.3.par.tit. 14.cap. 19.§.6. Roſel. confeſſor. 9.dict.5.Angel.confeſſio.1.§.9. Syluest. confeſſio.1.§.19.Tabien. abſolu.1.§.9.vbi Armil.§.9.Alcoc.c.12.Viguer.cap.16. §.4.verſi. 7.Recent. Mant. Gueuar. Gallo. aiunt hanc ſententiam eſſe probatiſſimorum, cui contraire non licet, præſertim cum ſit ualde probabilis ſententia, abſolutionem à ſolis reſeruatis non fieri à culpis, ſed à ſola reſeruatione, uel excommunicatione. quam tenent multi ex prædictis. [ſ] Gerſon. ſecunda parte, tracta.de integrita.reſerua.& alpha 41. G.Marſil.quæſtione ſecunda, articu. primo, fol.575. ſentit Nauar. capitu.9. numero 9.& hanc non audent reprobare Maior.quæſtione 5.Petrus Soto lectio.10. Victor. Ledeſ. quæſtio. 8. articulo 2.dubio.4. ad fin. idem qui putant ex utraque abſolutione fieri unum ſacramentum. Quare Concil. Tridenti. ſeſſ.14.capitulo 7.can. 7. & 11.cautè loquitur: & neu-

tri opinioni præiudicat. ſed Durand. ante tempus damnat cenſu-
t ra erroris. [t] [u] poteſt neglecta fama ſua, ſic confiteri: ſed non te-
u netur quia habet ius tuendi famam. ſupra cap. 9. §. 1. A. B. Nauar. capitu. 7. numero 4. Soto. diſtinct. 18. quæſtio. 2. 5. ad 3. Petr. Soto. de confeſſ. lectione 10. Cano. part. 5. Caietan. ver. confeſſio. Adrian. de confeſ. quęſtion. 1. §. ſed ornur ex his. & quęſtio. 4. ad argu. Syluelt. confeſſio. 1. §. 18. & refert ſe ad §. 3. Tabien. §. 14. cum Anton. c. 18. concl. 2. Medin. quæſtio. 12. de integri. ſeruanda. omnes Recent. Theolog. ex antiquis. Altiſ. lib. 4. tractat. 6. capit. 3. quęſtio. 3. Diuus Thomas, diſtinct. 17. quæſt. 3. 3. 3. ad 5. Maior. quæſtio. 5. fin. Addunt tamen Caietan. Soto. Petr. Soto. Ledeſ. quod ob leue detrimentum famę, non licet ſilere peccatum, ut quia cõfeſſarius iutus ſeu prælatus ſine periculo ſigilli, habebit de illo malam opinionem. addunt Adrian. & Cano. ſi probabiliter non timet id periculum, non licet omittere integritatem in dubio, & ob leuem ſuſpicionẽ: quia hæc lex de in
x tegritate eſt certa. [x] ſup. capitu. 9 §. 9. B. Caietan. uerb. confeſ. condit. 10. Cano. Nauar. capitulo 9. numero 3. & numero 6. Ledeſ. Medin. Roſel. Angel. Tabien. Anton. Armil. Adrian. & inclinant Alexand. 4. parte quæſtio. 77. m. 3. articu. 1. ad primum. Palud. diſtin. 17. quęſtione 5. ſaltem quando eſſet ſcandalum non confiteri: quod aiunt Diuus Thomas, Syluelt. Caietan. condit. 10. Soto. Cano. Ledeſ. Adrian. Maior. Frat. Alexand. & dat rationem Ledeſ. dubio 13. quia confeſſio eſt per ſe integra. Addit Aluſ. ſaltem dicat genus peccati exterioris, aut ſpeciem in ſolo conſenſu. dum uero Concil. Lateranen. Florent. Trident. ſeſſio. 14. capitulo 5. can. 7. dicunt omnia peccata mort. quæ memoriæ occurrunt, eſſe confitenda. intelliguntur de iis quæ licite poteſt & debet confiteri. Alij cit. capitulo nono, §. 9. littera C. putant ſecluſo ſcandalo, tunc licere
y omittere totam confeſſionem: & contritum communicare. [y] in quo vera eſt ſententia Viguer. Victor. & in eo caſu limitandus eſt
z Diuus Thomas, Alexand. & Palud. [z] Nauar. capitulo 17. numero 102. Soto. libro quinto, inſtit. quæſtione 6. articulo 4. colligitur ex Diuo Thom. ſecunda ſecundæ, quęſtione 69. 4. ad 2. ibi Caietan. articu. 3. ad 2. Couar. t. Var. capitu. 2. a numero 1n. Alcoc. cap.
a 26. [a] quia ut ait Bernard. libro de diſpenſatione, & præcepto. quod pro caritate inſtitutum eſt, non debet contra caritatem militare. & Chriſtus præcepto ſuo poſitiuo confeſſionis in ſalutem animæ ordinatæ, non eſt ſibi contrarius: dum ex occaſione cedit in periculum animæ. Doctor. omnes ſup. contra quoſdam ut refert
b Alriſ. [b] Doctor. ſupra ex intentione Chriſti. idque non tantum dum urget ſcandalum actiuum puſillorum (de quo loquuntur Medin. quæſtio. duodecima, de integrit. ſeruand. Nauarr. capitulo ſeptimo, numero quarto,) ſed interdum ob ſcandalum paſſiuum ex malitia actiua proueniens, licebit tacere peccatum: quia
c ita abſque damno meo poſſum facile euitare id ſcandalum. [c] Do-
d ctor. ſup. propter rationem in textu. [d] Hoc bene expreſſit ſolus Soto. diſtinctione 18. quæſtion. 2. articu. 5. ad 4. At quando alter fuit in culpa & complex, ſibi imputet, quia amiſit ius quoddam ut dict. eſt capitu. 9. §. 2. S.
e L. [e] Nauarr. capitu. 18. nume. 62. cum Adrian. de ſigillo confeſſ. articulo 5. dub. penul. ad 2. folio 95. & quodlib. 11. ad 2. princip. fr. Medin. libro 1. inſtruct. Peña, & quidam Recent. ſecunda ſecundæ, quæſt. 69. 2. quod probabile dicit Cordub. caſu. 65. & ſuper Sotum releſt. ſecret. mem. 3. quæſt.
f 3. concluſ. quarta, [f] ſupra libro primo, de pœniten. capitu-
g lo 4. §. 4. Soto. [g] ſupra libro primo, capitu. 4. eſt communis Diuus Thomas, add. quæſt. 9. 2. ad 3. Ledeſ. 1. par. quæſtione 25. 5. dub. 6. Syluelt. confeſſio. 1. §. 18. Medin. de confeſſ. folio 68. Adrian. de confeſſ. quæſtio. 4.
h §. ſi petas. [h] Triden tin. ſeſſ. 14. capitulo
i quinto, [i] Nauarr. capitulo 8. numero 6. eſt certa & communis, diſtinct. 21. Scot. Palud. quæſtio. 3. articu. 2. Richard. articulo 4. q. 4. Palac. quæſtio. 2. Ledeſ. quæſtio. 10. 5. dub. 5. & articulo 1. dub. 7. Adrian. Fra. Alexand. libro primo, titulo ſeptimo, capitulo ſecundo, Aſten. Syluelt. confeſſio. 1. §. 13. Armil. circunſt. §. 10. Petr. Soto. de confeſſ. lectione. 10. Medin. quæſt. de ſigillo Angel. confeſſio ultimo. §. 8. Caiet. confeſ. condit. 10 quod ut certum tenet Soto. releſt. ſecretum. 3. quæſt. 4. con. 5. dub. 5. ubi Cord. idem Victor. Mant. Peña, & omnes Recent. de quo ſine cauſa dubitauit Soto. d. 28. quæſt. 4. articu. 5. uerſ. occurrit. & Gab. d. 21. quæſt. 1. ubi Maiton. quaſi certum non eſſet, maius eſſe præceptum de ſigillo, quam de integritate confeſſionis detectę ſub eodem ſigillo.

liceat, ex cuius confeſsione probabiliter timet ſibi magnum damnũ fa-
t mæ aut corporis. [t] quamuis ob humilitatem & fructum ſacramenti quo difficultas compenſatur, liceret illud cũ periculo ſuæ famæ ape-
u rire huic confeſſario: [u] præceptum obligat quidem confiteri ante com-
x munionem vel tempore paſchæ, [x] ſed tunc excuſatur ab integritate. ſi tamen ex eo quod fœmina confiteatur abſolute huic fragili ſacerdoti, ſequitur ei uel ſibi periculum ſcandali, differenda eſt tota confeſsio,
y & tunc omittenda. [y] ut iuſte damnatus ad inediam, & durum carcerem perpetuum, uerbera, & mortẽ, poſſet obedire iuſtæ ſententiæ: ſed
z excuſatur, [z] propter ſummum ius quod autor naturæ ad ſui indemnitatem contulit, & poteſt licite fugere. tanta enim difficultas ad impotentiam quandam moralem reducitur.

6 Non licet id peccatum fateri ex quo ſibi imminet probabile pericu-
a lum animæ, vel vitę: [a] 2. caritas obligat id non confiteri propter conſeruandum bonum ſpirituale proximi, ſi periculum animæ immineat
b proximo. [b] ut quia timetur confeſſarius ſolicitaturus fœminam ſic cõfitentem: aut excitabitur in inimicitiam eius. 3. famæ alienæ pericu-
c lum excuſat, [c] cui proximus innocens non renunciat, quia detrimentum alienæ famæ non compenſatur ullo fructu. ut ſi proximus non fuit complex aut in culpa, ut amittat ius
d ſuum: [d] hic ne confiteatur detraxiſſe parenti vel magnati. detegẽdo occultam generis infamiam, quod fuit peccati ſui obiectum: ſed ſatis uidetur fateri ſe infamaſſe uirum ualde propinquum, aut nobilem. imo dicens ſe falſo id dixiſſe, non menti-
e tur: [e] quia fecit contra ueritatẽ practicam. tenetur tamen id peccatum omiſſum cõfiteri ſtatim alteri, cum
f commode ſine periculo poterit: [f] quia confeſsio debet eſſe quantum fieri poteſt una & integra omnium quæ recolit. At non tenetur ſtatim
g de peccatis oblitis: [g] quia hæc ſub generali accuſatione cenſentur in-
h cluſa. [h]

7 Magis excuſatur ab integritate confeſſarius, qui culpam erroris à ſe facti in alterius abſolutione, non poteſt integre confiteri, niſi reuelans alteri confeſſario peccatum alterius
i auditum in confeſsione: [i] quia arctius eſt præceptum de ſigillo quàm de integritate confeſsionis.

CAP. XIII.

Quando ſit iteranda confeſſio ob defectum ex parte pœnitentis, ut ſi deſit dolor: aut maneat in ſtatu peccati.

§. 3. *Defectu examinis dimidians.*
4 *Confitens animo non implendi pœnitentias.*
5 *Si vult ſine abſolutione excommunicationis abſolui à peccatis.*
6 *Si induxit ſacerdotem peccatorem.*
7 *Defectus veritatis. quando ſibi imponit peccatum mort. vel recipit abſq; intentione, aut propter malum finem mort.*

OB defectum in pœnitente eſt interdum iteranda confeſsio. 1. licet integre fiat animo accuſandi ſe: ſi pœnitenti deſit omnis dolor
a formalis. [a] quia ita neceſſarius eſt, ſicut & aliqua formalis confeſsio peccati ſaltem in communi, per uer
b ba aut ſigna. quidam aiunt [b] confeſsione integra cui ſolus dolor de-

CAP. XXIII.

a QVia [a] dolor pertinet ad partem eſſentialem materiæ. libro primo, de pœniten. capitulo decimo, Soto. diſtinctione 18. quæſtio. 3. 5. Petrus Soto. lect. 8. Ledeſ. quæſtio. 8. articu. 2. Cano. parte 5. Dinus Tho. diſt. 17. quæſt. 3. 4. 1. Rich. art. 2. quæſt. 8. adſ. Palud. quæſt. 8. Bon. in 2. par. arti. 2. quæſt. 3. Caiet. tract. 5. de confeſ. quæſt. 3. Syl. confeſſio. 1. §. 21. Victor. §. 149. Fr. Med. libro primo, Nauarr. capitu. 1. numero 37. capit. 9. numero 10. cap. frates,
b num. 37. Cou. c. alma. 1. par. §. 4. nume. 13. [b] Scot. d. 14. quæſtio. 4. ſignificat pro dolore ſatis eſſe, quod uelit ſuſcipere ſacramentum. imo Sylu. confeſſio. 1. §. 21. ſatis eſſe uirtualem diſplicentiam conditionatam, & Ang. confeſſio. 1. §. 13. 29. & citat D. Th. quodl 4. 3. 10. Gab. qui cum Scot. negat dolorem eſſe partem ſacramenti, ſed diſpo-

fuit, qui eſt actus mere interior, implere præceptum eccleſiæ, [c] quæ de mere internis non iudicat. At pœnas quidem euadit, [d] reuera tamen non implet, ſed peccat. mort. contra eccleſiaſticum præceptum [e] quod iuri diuino præſcribit modum: [f] & ex conſequenti extenditur ad peccata etiam interna, & dolorem voluntatis: quia ſine his non fit legitima confeſſio exterior. [g] non tamen iteranda eſt, ſi quis ſignis aut ſcripto peccata expreſſit, qui poſſit verbis confiteri. ſup. cap. 2. §. 6.

2 Si talis attritio ſit quæ non excludat voluntatem peccandi, ſed ſcienter permaneat in virtuali affectione ſtatuque peccati, vt vſurarij aut concubinarij. ab occaſione tamen propinqua reincidentię, ne imputetur vt voluntaria, excuſat interdum neceſſitas vt dictum eſt lib. 1, de pœnit. cap. 24. §. 4.

3 Si contra integritatem peccatū aliquod mort. vel neceſſariam circunſtantiam cuius habebat probabilem conſcientiam aut dubiam, ſciens omiſit, abſque cauſa excuſante vt dictum eſt cap. 4. & 12. vel ſi ſtatuerat non confiteri aliquod peccatum, niſi interrogatus. [h] valeret tamen, ſi minus paratus acceſſit cupiens, & confiſus vt confeſſarius interrogationibus inſufficientiam illius ſuppleret: ita tamen vt ſi aduertat non rogaſſe de quibuſdam neceſſariis quæ fecit, dicat illa ſpōte. [i] item ſi confeſſio non fuit nuda ſed fucatis verbis palliata, vt quæ ſunt mort. videantur venialia, aut longe minora. ſup. cap. 3. Non valet. item ſi ex magna negligentia & craſſa ignorantia omiſit debitum examen pro longa & implexa confeſſione. [k] quando non ſuppletur confeſſarij induſtria: [l] præſertim ſi defectu examinis oblitus eſt multorum peccatorum, cenſurarum, vel reſtitutionum. quidam negant dari verum ſacramentum pœnitentiæ informe, præſertim quando in eo actu pœnitens peccat: Alij ea admiſſa, negant impleri præceptum, quando per abſolutionem non conſequitur effectum remiſſionis: [m] quod tamen reiectum eſt. ca. 11. Alij falſo admittunt iuſtificari interdum pœnitentem abſolutione ſed obligari ad repetendum, quando ſacerdos nō habuit iuriſdictionem. [n]

4 Si pœnitens petat iniunctas ſibi multas & graues pœnitentias cō mutari ab alio confeſſario, & quarū oblitus eſt: putant quidam [o] confeſſionem eſſe iterandam. at limitandi ſunt [p] quando eo animo confitetur, vt pro magnis peccatis non intendat congruam quam confeſſor imponet pœnitentiam acceptare, vel acceptatam implere. [q] ſi tamen animo implendi acceptauit, ſed poſtea vel ex negligentia nō impleat, vel obliuiſcatur, non tenetur repetere confeſſionem. [r]

5 Si vult peccator abſolutionem recipere, (aut induxit confeſſarium imparatum vt abſoluat) abſque eo quod pręcedat vlla excommunicationis etiam minoris, & præſertim reſeruatæ abſolutio. [ſ] at ſi non induxit ſed accedit ex ignorantia etiam culpabili propriæ excommunionis, vel neſciens præmittendam eſſe excommunionis abſolutionem, non eſt repetenda confeſſio. [t] cum fuerit culparum integra per ſe, & cum aliis debitis conditionibus, pœna enim etiam excommunionis nō eſt materia neceſſaria ſacramenti, ſed culpa. Quidam addunt valere abſolutionem à peccatis, licet cū vtriuſque ſcientia non abſoluatur ab excommunione. [u] quæ ſententia non eſt admittenda in praxi. [x]

6 Si ſacerdotem non paratum induxit quem ſciebat non eſſe miniſtraturum ſacramentum abſq; peccato mort. [y] eo quod iacebat in concubinatu: vel erat nominatim denūciatus de excommunicatione, vel ſuſpenſione, aut notorius clerici percuſſor (quales vitari iubet concil. Conſtantien.) induxit ut illum abſolueret. inducere tamen paſtorem occulte excommunicatum, qui ratione officij tenetur oues ſacramentis paſcere, ut non eſt peccatum poſt indulgētiam Concilij Conſtantien.

diſpoſitionem. [c] Victor. §. 163. Cano. p. 5. f. 99. Ledeſ. ar. 2. dubio. vltimo. Adri. de confeſſ. q. 5. dubio. 4. f. 113. quando non peccat quia non vult abſolui. Palac. diſt. 17. q. 8. con. 4. p. 294. Palu. d. 17. q. 7. ar. 5. Gab. q. 1. ar. 3. dub. vlti. Alex. 4. p. q. 18. alias 77. m. 5. ar. 7. quia in c. quod quidā, de pœn. & remiſ. iubet acceptari confeſſiones meretricum p quod c. (licet antiquius ſic) limitari videtur lex poſterior in c. omnis. At vtraque ſententia eſt falſa. [d] Cano. Med. q. fin. Nau. inf. & ſup. lib. 1. & de pœnit. c. 5. lib. de Euchar. c. 2. §. 7. contr. Adr. & Cord. caſ. 15. [e] Soto. Pet. Sot. lect. 8. Cord. Nau. c. 10. nume. 4. Hiſp. c. 27. nume. 269. Dur. d. 17. q. 14. nu. 8. Adr. de conſ. q. 5. dubit. 4. Med. q. 24. de confeſ. facta ſine pœn. iteranda. f. 65. Diony. Ciſtercien. 2. d. 27. Capr. 2. d. 41. ad 1. Greg. Taper. art. 15. ſed Ciſtercien. Adria. Capr. mouētur ex falſo fundamento cū Durand. 2. diſtin. 28. quæſt. 4. quod per actum, qui eſt peccatum, non impletur præceptum. [f] Triden. ſeſſ. 14. cap. 5. can. 8. & ſacri ſeſſ. 21. capit. 2. [g] vt dum eccleſia obligat ad horas: ex conſequēti obligat ad internam attētionem. [h] ſup. c. 5. frat. Alex. ſum. lib. 1. tit 4. c. 4. cauſa. 8. cum Rayn. Armi. conf. cond. 8. facit Nau. c. 10 nume. 7. [i] ſup. & Nau. c. 9. num. 13. [k] ſup. c. 5. Trid. ſeſſ. 14. c. 5. can. 7. Naua. c. 9. nume. 12. Richard. d. 17. ar. 2. quæſtio. 6. [l] Nau. cap 9. nume. 13. [m] Adrian. de confeſ. quæſt. 5. dubit. 4. cui fauent Duran. Capr. Ciſtercien. cit. E. [n] Durand. 4. diſtinct. 19. quæſt. 2. & loquitur generaliter etiam de non reſeruatis. quod Almain. ibi. quæſtio. vnica. dicit probabile ex fundam. Armach. lib. 11. à principio, quod omnis ſacerdos habet iure diuino iuriſdictionem in omnia peccata. & quamuis prohibeatur à Pontifi. valere abſolutionem, vt valet quando inferior abſoluit indirecte à reſeruatis abſente ſuperiore: ſed cum onere repetendi. hæc ſententia cum fundamento eſt valde falſa: quia vrgens ſcandalum nō dat iuriſdictionem confeſſario non habenti. Alias ſacerdos non approbatus poſſet eum qui ſimul confitetur peccata mort. & venialia ante celebrationem, abſoluere directe à veniali, & indirecte à mort. & tunc ante communionem teneretur pœnitens confiteri venialia non expoſito, cum onere iterum confitendi. mort. Quod tamen inauditum eſt. [o] uidetur Richard. diſtin. 17. artic. 2. quæſt. 8. ad quartum. fauet Palud. quæſt. 5. caſ. 4. quem Anton. 3. par. tit. 19. cap. 19. & Angel. confeſſ. 1. §. 12. & 35. Sylueſt. confeſſio. 1. §. 13. & 25. putant ſe ſequi. ſed falſo. [p] Nauar. cap. 9. nume. 14 & in hoc magis propendet Paluda. ſup. Gabriel. quæſt. 1. Maior. quęſt. 6. dubio. vltim. Caietan. confeſſio iteran. Medin. de confeſſ. iteran. fol. 72. Soto. diſtinct. 20. quæſtio. 2. 2 ad tertium. Petr. Soto. lit. de ſatisfactio. lect. 2. Victor. §. 167. in nou. 210. Ledeſ. 2. p. quæſt. 20. artic. 4. dub. 2. fin. & quæſt. 8. art. 2. dub. 17. ſentit Diuus Thomas diſtinctio. 17. quæſt. 3. 3. 5. ad quartum. & diſtinctio. 18. vbi Richa. articu. 5. quæſtio. 1. & expreſſe Diuus Thom. quodlib. 1. ar. 12 ad 1. Maior. diſtinc. 16. quęſt. 6. dub. vlt. Adrian. in 4. de ſatiſfac. f. 126. §. 4. caſus. Nauar. c. 9. nu. 14. & in cap. contrarium. nu. 20. omnes Recent. qui aiunt oppoſitā ſententiam non mereri nomen probabilis opinionis: niſi limitetur, vt in textu. [q] quia tenetur acceptare pœnitens Trident. ſeſſio. 14. capit. 8. can. 15. Nauar. cap. 26. nume. 20. [r] cit. P. [ſ] Palu. d. 17. quæſtio. 5. artic. 3. caſ. 2. Nauar. capitu. 9. nume. 3. & 4. & in cap. 1. princ. de pœnit. diſtin. 6. num. 25. cap. 23. nume. 36. capit. 26. numero 7. Soto. diſt. 22. quæſt. 1. artic. 1. colum. antepenu. & artic. 4. col. 4. [t] Nauar. ſup. ſi pœnitens integre confitetur omnia, & peccatum inobediētiæ, ob quod incurrit excommunica. [u] Angel. confeſſio. 1. §. decimonono (& refert ſe ad verb. confeſſio. quinto. §. decimo. ubi additio citat ſupplement.) confeſſor. primo §. quarto. Cordub. caſu vndecimo. Monal. Rode. (& quod excōmunicatus cōtritus qui nō eſt in mora, poteſt in foro conſcientiæ recipere abſolutionē: quia iura ſolum loquuntur in foro exteriori, in quo præſumitur eſſe in mora & non contritus) idem plane ait Richard. diſtinct. 18. articu. 9 quæſtio. 4. quem bene Angel. pro ſe citat. Roſel. confeſſio. 1. §. 10. Angles in Flor. Theolog. [x] Nauar. cap. 9. numero 3. 4. 7. cap. 26. numero ſeptimo, quia dum vult ſic recipere ſacramentum, peccat mort. ſcienter in receptione, ac ſubinde non valet abſolutio Palud. diſtinctio. 18. quæſtio. 6. articu. 3. Gabriel. diſtinct. 179. 1. dubita. 3. Sylueſt. excommu. quarta, in princip. Victor. §. 158. Caietan. verb. abſolut. impedi. capitulo tertio, verb. confeſſio. iterand. capitulo ſecundo, at contritus excommunicatus non prohibetur participare communia ſuffragia eccleſiæ, ut tenet Nauar. capitulo vigeſimoſeptimo, numero decimooctauo, & trigeſimoſexto, quia id fit occulte, & ſine receptione ſacramenti. [y] Nauar. capitulo nono, numero ſeptimo, & Soto. ſupra, & commu-

communis.[z] Soto. lib.9.iuſt.q. 8.art. 1. ad 1.ſi.& diſt. 1.q.5. ar.6. concl.3.& 5.diſt.18.q.3.ar.3.diſt.22.q.1.art.4.col. 3. Cano.relect. de pœnitentia, par.5.& tandem Syl.confeſſ.1.§.ult.ſin.confeſſor.3. proxime ante.§ citans concil. Conſtan.Palac.4. diſt.5.q.3.Victor. de clauib.§.10.16.[a] Victor.Palac. & tamen ſic miniſtrans cum peccato, ſed in fauorẽ pœnitentis, non incurrit irreg.[b] Victo. Syl.excomm.5.§.9. Caiet. verb abſolu. c.3.Adri.de confeſ. dub.9. ſignificat Soto.tenet Peña,& eſt communis Canoniſta.videtur tamẽ ſic miniſtrans non peccare mor.quia vtitur iure ſuo in fauorem pęnitentiś.[c] D.Th.3.p.q.68.7.

CAP. XIII.

[a] Sup.[a] c.32.§.4. infr.lib.3.de pœniten. c.15.[b] Nau. c.9.nu.6. D.Th ad. d.q.9.artic.2. ad.4. ſeu diſt.17.vbi communis. ſolum explicat quando non eſt aditus ad ſuperiorem: vel ſuperior non vult audire omnia.Victor. §. 146. alias 162.Soto, Cano, Alcoc.c.12.[c] quia parochus in reſeruata nihil poteſt directe Triden.ſeſſ. 14.c.7. quidã aiunt requiri ꝑ cauſa, ut alias ſequeretur ſcãdalum ſeu infamia. Victor, Soto. Cano, Alcoc.c.12. At ſatis videtur ſuperiorem eſſe abſentẽ (cui non præiudicatur, cũ abſoluatur ſub onere reuertendi ad illum) Naua. c.9.num 6.11.ſin.c. 26.nu.6.ſi modo caſus non habeat excõicationem. ſentit D.Tho. & comm.[d] At ſi decepit integrum populum, & cõmuni errore vulgi habetur pro legitimo paſtore, vt ſtatim dicetur.[e] ſup. c.13.lit.N. Naua.c. 9.nu.8.cum Panor. c.nihil,num.12. de elect. Roſcl. Sylue. Caiet.abſol.c.3.in prin.& verb.confeſſio. capitu. 3. Syl. ueſt. confeſſor.1.§. 19.[f] ex d.c.13.N.ſi. At ſi quis nullius peccati mort. memor confitetur tantum venialia ſacerdoti non expoſito, hic recipit gratiam: qua per accidens abſoluitur à mort. ignoto.[g] ſignificat

ita ille in gratiam ouium inculpate poteſt miniſtrare,[z] ſi cõteratur, nec ſit in mora,[a] vt quando non habet per quem ab excommunione abſoluatur. non deberet tamen abſoluere,[b] ſi facile poſſet differre aut mittere ad alium ſacerdotem.

7 Præter defectum contra integram confeſſionem: ſi non fecit veram, imponens ſibi mort.quędã. Veniale etiã de quo dubitat eſſe mort. tenetur confiteri: & generaliter dubia pro dubiis, certa pro certis fateatur vere. vt c.4.§.1. dictum eſt. 2. ſi ſacramentum noluit ſeria intentione recipere: nam & baptiſmus ſine intentione adulti receptus nihil valet.[c] valet tamen ſi cordatus petiit aut bona intẽtione confeſſus eſt, & in phreneſim verſus baptizatur vel abſoluitur quãdo caret rationis vſu, ſup.lib.de ſacram.c.22. Confiteri tamen tempore etiã præcepti propter inanem gloriam, non impedit veritatem aut fructum ſacramenti: vel propter vitãdas pęnas eccleſiæ, ſup. c.3. quia motiuum adiunctum peccati venialis non impedit, quãdo ex intentione virtuali non excludit finem principalem & per ſe cõfeſſionis, ex quo fine curat integram & cum neceſſariis partibus & conditionibus facere confeſſionem.

CAP. XIIII.

Quando ſit iteranda ob defectum ex parte confeſſarij, ſi caruit poteſtate ordinis, vel iuriſdictionis.

§. 2. *Qui reputatur parochus ſed nullũ titulum habuit pro iuriſdictione.*

3 *At ob opinionem probabilem: vel dum non conſtat reuocatam bullam, eccleſia tacitè concedit iuriſdictionẽ.*

5 *Si parochus ſit denunciatus. ſi non intellexit peccata. At valet confeſſio facta ignorante cum bona fide pœnitentis.*

6 *Si abſoluit abſque intentione.*

7 *Aut abſque debita forma. quando nõ ſit differenda abſolutio, qui cum defectu occulto confitetur non implet præceptũ: ſed dicitur implere, quia excuſatur à pœnis.*

ITeranda eſt aliquando confeſſio propter defectum ex parte cõfeſſarii: 1. ſi non erat ſacerdos, qui proinde nõ habet abſoluendi poteſtatem ordinis: vel non erat baptizatus. 2. ſi caret poteſtate iuriſdictionis ordinariæ vel delegatæ. nec vero illius eſt capax, niſi iuxta conc. Trid. ſeſſ.23. cap. 15. ſit pro idoneo approbatus à iure vel epiſcopo, 3. quãdo inferior indirecte abſoluit ſimul à reſeruatis, propter neceſſitatem, repetenda eſt confeſſio[a] reſeruatorum ſuperiori habenti directam iuriſdictionem, ut directe abſoluatur. & quamuis nulla confitendi neceſsitas vrgeat, ſi pœnitens bona fide confeſſus eſt inferiori, nec aduertit habere reſeruata, ualet abſolutio:[b] cum omnia neceſſaria concurrant. At dum aduertit ſe confiteri ſimul reſeruata, non eſt abſoluendus, niſi cauſa ſubſit qua parochus præſumat tacitam ratihabitionem ſuperioris.[c]

2 Si ignotus ſacerdos ſæcularis aut regularis qui nullum titulum iuriſdictionis habet, decipiat quendam,[d] dicens ſe approbatum cum iuriſdictione: licet ex parte pœnitentis fiat integra mortalium confeſſio cum bona fide, non valet abſolutio, nec gratiam confert: quia ignorantia hæc facti propter bonum unius priuati hominis, non dat iuriſdictionem ſine titulo:[e] etiam ſi forte cum mort. fateatur aliquod ueniale, à quo ſi ſolum eſſet, poſſet ille ſacerdos abſoluere.[f]

3 Quando ignoratur ius difficile, & confeſſarius ac pœnitens inculpate putant per ſapientum opinionẽ[g] in praxi probabilem, adeſſe iuriſdictionem: eccleſia ſane confert iuriſdictionem in hoc occulto foro: ut confert etiam iure antiquo ſacerdoti occulte excommunicato habenti titulum parochi.

4 Vt iudicis etiam delegati ſententia ualet, quando titulo colorato reputatur legitimus:[h] ita dum ignotum eſt an Pontifex reuocauit gratiam bullarum cruciatæ, aut Epiſcopus licentiam qua approbauit quoſdam idoneos, & illis delegauit iuriſdictionem, ualent confeſſiones etiã de reſeruatis caſibus & excommunionibus ab habente bullam factæ: quãdo communi errore populi, vel probabili ſapientum opinione creditur gratiam nondum expiraſſe,[i] quia Pontifex ea ignota reuocatione non uult animas illaqueari ſcrupulis: & indulgentia aut gratia conceſſa (præſertimq; ne irritatorium effectum infert) non expirat pro foro conſcientię, ante certificationem reuocationis.[k]

5 Iteranda eſt. 3. ſi fiat Parocho habenti quidem iuriſdictionem, ſed impeditam iuxta concil. Conſtantienſ. per cenſuram excommunicationis denunciatæ, vel per ſuſpenſionem ab officio, uel per notoriã clerici percuſsionem.[l] 4. ſi non audiuit uel non intellexit integram pœnitentis confeſsionem: quia ualde ignorans[m], uel oĩno ignarus idiomatis:[n] uel diſtractione, dormitatione, aut ſurditate nõ audiuit[o] quę

Nauar. c.9.nu.8.Mant.add.q.9. & quidam Recent.fauet Sylue.Indulgent. §.5. verſ.8.nec enim minus potens eſt opinio ſapientum, quam error vulgi.add. Cou.2.par.ſpon.c.7.§.3.nu.5.dubium probabile etiam circa ius diuinum excuſare.& Anto. Gabr.to.3.côn. ex Ant.Maria.tit.13.nu.8.& 9.pag.216. Nau.c.17.nu.82.[h] communis per l.Barbarius.ff.de offi.Prætor. Nauar. capitu. 9. numero 8. Syl. ueſt. confeſ. 1. §. 19. Anto. Gabriel. tom.2. lib. 1. tit.de probatio.conclu.8. numero 31.& 32.[i] colligitur ex ſupra dictis, & Syluestr. verb. indulgen.§.5. uer. 8.[k] Syluestr. uerb. gratia, numero 4. ibi Armil. §. 6. Tabien. §. 5. ad fin. cum Geminia. capitu. 1. de conc. præbend. 6. facit Cord. lib. quinto, quæſt.36. & de lege irritante Anton. Gabr.tom.2.tit.de clauſula. lib.6.concln. 3.§.9.45.55.citat Doct. pro vtraque parte.[l] concil. Conſtant. Nauarr. cap. 27.num.35.[m] Nauar. capitulo 9. numero 9. Victor. §. 155. ſeu nouo. 168. Anton.3. parte. titu.14. capitu. 19.§.4. Sylue. confeſſio.1.§.6. Ledeſ. quæſtione 8.articu. 2. dub. 18.Soto. d. 18. quæſtio.2.articulo 4. & quinto, Medin. de confeſſ. quęſtione 26. 27. Cord. conf. 9. cum Adrian. de confeſſ. quæſtione quarta, dub.2. quodl. 5.art. 2.Caiet.confeſ.c.3. ſed relinquit iudicio prudentis, an cõfeſſarius ſit omnino ignorans. ſtat.Med. lib.1. capitu. 12. §. 2. ut iudex qui neſcit diſcernere merita cauſarum, non poteſt exercere officium, ſed limita infra. R. & falſo quidam hinc inferunt, quod ſi parochus agnoſcatur eſſe ignorantiſſimus, habere ſubditos licentiam à iure ut confiteantur alteri per cap. placuit de pœnitentia. diſtinctione 6. ſed de hoc infr.[n] Frat. Medin. libro 2. capitu. 7. ſed hoc temperatum eſt ſupra capitulo duodecimo.[o] communis & certa ſententia. quia hic nullum offi-

alius confitetur, ſi tamen pœnitẽs id non aduertens abſolutus eſt, recipit fructum ſacramenti: [p] nec tenetur repetere, niſi ea peccata, quæ putat ſacerdotem non audiſſe. [q] At qui bona fide confitetur ignoranti, quem poſtea nouit neſciſſe diſtinguere inter mortalia & venialia vel reſeruata, non videtur cogendus iterare: [r] quia ille potuit & voluit bene diſpoſitum abſoluere, quamuis defecerit in prudentia circa medicinam & ſatisfactionem imponendam.

6 Ex defectu voluntatis, ſi non habuit debitam abſoluendi intentionem [ſ] ex malitia, vel quia dormitans, ebrius, vel amens ſine humana intentione & vſu rationis abſoluit. quamuis autem pœnitens ſit digne diſpoſitus & integre confeſſus ſit, ſi confeſſarius non abſoluit, quia ex malitia noluit vel quia morte præuentus non potuit, tenetur repetere alteri: id enim præceptum non eſt tantum de agendo quod in te eſt, ſed de recipiendo ſacramentum hoc vere, ſicut & baptiſmum verum, quia eſt medium ſaluti neceſſarium. qui tamen contritus nõ poteſt recipere, excuſatur à violatione præcepti, & contritio ſupplet effectum: quia includit votum ſacramenti neceſſarij, ſup. lib. 1. de pœnit. cap. 17.

7 Si in ipſa abſolutione non protulit formam uerborum neceſſariã, ſup. c. 11. §. 7. aut negat abſolutionẽ etiam ſine cauſa: ſed caueat confeſſarius duro præcepto compellere pœnitentes ut iterent confeſsiones præteritas ſine certa ratione quæ obliget. [t] At ſibi imputet obligationem repetendi pœnitens ſi per culpam ipſius ſtat, ne illi impendi poſsit ualida abſolutio: quia non tollit proximam occaſionem ſtatumque peccati, & tamen qui integre confitetur cum intentione, non quidem recipiendi abſolutionem: ſed vt ad eam per confeſſarium excitetur & increpetur, uitat ſcandalum & pœnas eccleſiæ: [u] ſed præceptum diuinum & eccleſiaſticum uiolat quantum ad culpam, ſupra cap. 13. §. 1. cũ ſponte careat neceſſario propoſito emendationis, & indignum ſe reddat abſolutione, multo minus implet quando in eo ſtatu manens contendit abſolui. [x]

8 Hic tamen ea ratione dicitur implere præceptum eccleſiæ, quia euitat excommunionem latam per edicta epiſcoporum, & alias pœnas iuris: nec enim eccleſia intendit eos qui ſic obedire incipiunt, duro excommunionis gladio ferire. 3. qui ſponte dimidiat confeſsionem, cum uero animo ſe accuſandi (non autem ioco aut animo præuertendi cõfeſſarium) euitare videtur excommunionem, & alias pœnas eccleſiæ: ſupra cap. 13. §. 1. eo quod confeſſio non integra, aliquando eſt materia ſufficiens abſolutionis, ut dictum eſt, cap. 12. nec occultus ille defectus ab eccleſia in foro exteriori damnari ſolet. & tamen poſſet ob hoc excommunicari, quia eſt peccatum operis, uel omiſsionis externum, licet occultum per accidens, ſic interdum qui peccatum ſub excommunione prohibitum faciunt, excuſantur à cenſura ex benigna interpretatione matris Eccleſiæ, ut qui clericum cum uxore deprehenſum percunt: [y] uel metu mortis compulſus remigat in Maurorum galeis. [z]

officium iudicis exercet ſine cognitione cauſæ. [p] [q] Anton. 3. par. titu. 17. cap. 15. & c. 21. §. 3. ſentit Cordub. caſ. 9. & refert Gabriel. Adria. Medin. Sylueſtr. Soto. Nauar. idem Petr. Soto. lectio. 7. de confeſſ. & citat Caieta. [r] bene Cord. ſupra cum alijs. cit. Gabriel. diſtin. 17. quæſt. 1. art. 3. dub. 2. Sylueſt. cõfeſſio. 1. §. 3. ſic limita quod habetur ſupra M. [ſ] ſupra lib. 1. de pœnitentia, capit. 11. §. 6. & lib. de ſacram. cap. 9. & 29. Nauar. cap. 9. nu. 9. & in cap. 1. de pœnitentia. diſt. 6. nu. 7. [t] Sylueſtr. confeſſ. 1. num. 6. confeſſ. 2 §. 3. Ledeſ. 2. par. quæſtio. 5. arti. 4 Cord. caſ. 9. Frat. Medin. lib. primo, inſtruct. [u] quia huiuſmodi impœnitentium cõfeſsiones iubentur admitti cap. quod quidam de pœnit. & remiſsio. ſupra cap. 13. D. fatetur Adrian. Victor. [x] fatetur Adrian. & communis. [y] c. ſi vero. de ſenten. excõmunicat. Nauar. capit. 27. num. 84. cõtra Couarrub. ſecunda parte ſponſal. ca. 7. §. 7. nume. 10. [z] Nauar. cap. 27. num. 63. ſi. Cordub. caſ. 137. & quidam recent. & ſimile eſt apud Nau. ca. 27. num 65. §. 4. nu. 141. §. 40. ſi.

CAPVT XV.

Per confeſſionem informem ſatisfit præcepto, ſed non fini præcepti, idem cum alia ſacramenta recipit in peccato.

§. 2. Sed peccat contra aliud generale preceptum de reuerentia ſacramenti.

3 Si confeſſio dimidiata aut ſine dolore facta repetatur eidem confeſſario ſatis eſt pœnitentem ſupplere quod defuit, uerum accuſet ſe in generali iam dictis.

4 Nec oportet vt cõfeſſarius ſit memor peccatorum: maxime ſi iam dederat pœnitentiam.

Per informem cõfeſsionem quæ fit uerum ſacramentum ſatis impletur præceptum eccleſiæ quoad ſubſtantiam, ſupra cap. 11. ut aliorũ ſacramentorum præceptum impletur, ita ut iteranda non ſint, licet recipiantur cum peccato, ut qui baptiſmum cum obice recepit. ſi in paſchæ præcepto communicauit indigne cum conſcientia peccati mortalis non tenetur iterum recipere: aut ſi in mortis articulo poſt prandium accepit in peccato communionem aut extremam unctionem, ut dicetur lib. de euchar. ca. 2. §. 7. ſcandalum enim eſſet & illicitum, eodem illo die iterum petere aut recipere idem ſacramentum. hic tamen peccauit contra aliud generale præceptum diuinum, & quodam modo naturale, de reuerentia ſacramentorum receptione. [a]

2 Generaliter præcepta uirtutum excepto uno caritatis præcepto quãdo obligat ad legitimam Dei dilectionem internã quæ includit modum, [b] poſſunt quoad ſubſtantiam impleri per actum qui ex circunſtãtia ſit peccatum. [c] ut qui fidem coram tyranno confitetur, & miſſam audit aut ieiunat cum uana gloria, quia finis, & modus præcepti non cadit ſub eodem præcepto, niſi in ſola dilectione Dei: qui tamen horas recitat aut miſſam audit ſine ulla attentione, & ſponte diſtractus nõ implet, ſed tenetur iterare, quaſi ille actus non ſit humanus; quia de ſubſtantia illius actus eſt attentio aliqua.

3 Qui ex obligatione apud diuerſum confeſſarium iterat confeſsionem, tenetur repetere omnia mortalia. ſi autẽ apud eundem auditorum peccatorum oblitum, & defectus fuit ex parte ſacerdotis (ut ſi uerba abſolutionis protulit abſque conſenſu, cum tamen haberet iuriſdictionem) ſatis eſt ſupplere quod defuit, & iterum abſoluere cum intentione, [d] cum tamen in alijs ſacramentis requiratur ut forma coniũgatur cum materia proxima præſente.

4 Si autem defectus incidit ex parte pœnitentis, ut qui ſiluit aliquod mortale uel abſque dolore & debito propoſito confeſſus eſt, quidam [e] putant repetenda eidem omnia ſigillatim, quando ſacerdos immemor eſt. ita tamen eſt diſtinguendum, ut ſatis ſit pœnitenti refricare memoriam confeſſarij dictis in generali, grauioribus quibuſdam ſpeciebus, quando dilata abſolutione nondum iniunxerat pœnitentiam; ſententia enim quamuis arbi-

CAP. XV.

a Concurrit [a] duplex præceptũ primo poſitiuũ de recipienda euchariſtia (quod tantum determinatur in tẽpore per præceptũ eccleſiæ.) 2. generale & connaturale rebus ſacris de quo in cap. omnis ſimul ſit mentio, vt meminerint fideles reuerenter ſuſcipere. [b] D. Thomas. 1. 2. quæſt. 100. articu. 10. ibi Frat. Medi. & quæſt. 109. artic. 10. 3. Soto. lib. 2. inſti. quæſt. 3. articu. 10. Nauar. cap. 11. num. 6. [c] D. Tho. Fr. Med. & Soto, ſupra artic. 9. Couar. c. alma mater. prima par. §. 1. nu. 1. Cordub. caſ. 14 Nauar. cap. 13. num. 2. fin. cap. 11. num. 6. Caieta. 1. 2. quæſt. 109. 1. Sot. lib. 3. de natura & grat. cap. 11. ad fin. capit. 13. [d] Vega, lib. 9. ca. 37. vt ſi vir dum verba matrimonij protulit, caruit conſenſu. cum eſſet habilis, ſatis eſt, vt uerba poſtea ſuppleat cũ conſenſu, ſi prima fœmina adhuc permanet in conſenſu virtuali D. Thom. add. quæſt. 47. 4. ad 2. & communis. [e] Bon. apud Sylu. inſ. &

f & Cord.caſ 6. [f] Palud diſtinctio. 17.q.1.artic.3.caſ.3. [g] Paludan. g ſup.Richard.art.2.quæſt.3.argu.4. cum ſolutione Sylu. confeſſio. 1.§.3.Angel.confeſſio.1.§.13.Anto.3.par.tit.14.cap.19 § 4.Adr. de confeſ.q.4.§.ſi petas cum Baptiſta,verb.confeſſio.§.8.Medin.q. d confeſſione facta confeſſori primo,§ illud occurrit & citat.Adr. Nauar ca.9.ſi.cum Medi. Alcoc.c.13. ſin.Fr. Alexan.ſum. libr.1.tit.4. cap.4. caſ.5.

lit. excalciatorum.item pro ſæcularibus Pontifex. approbat exercitia ſpiritualia ſocietatis, quibus inſtructi ſæculares faciunt diligentem & meditatam confeſſionem totius vitæ,cum piis conſiderationibus, & fructus huius refert Landulph. Cartuſ. lib. de vita e Chriſti.Frat.Medin.libr.1.inſtruct.cap.12. lib.2. cap. 8. [e] Henric. quodlib. 1. q. 32. quodlib. 10.q.1.videtur Maior. d.17. q.6.Ang confeſſ.5. § 9 Sylu.confeſſio. 1.§.9.Tabien.§.12. ſi.Ant 3 par.tit.14. cap.19. §.4. Alcoc. cap 9.D.Tho.quod lib.1.artic.12. ad 1. Ledeſm. 2.p q.8.ar. 3. dub. 19. Soto.d. 18.q.1.artic.1.verſ. dub.& q. 2. artic.3. colom. 3. Durand. diſtinctio.17. quæſtione 11. & quæſt. 15. nu. 10. Dionyſ. Cyſtercienſ.d. 23. Carth. d.18. Holcot.4. q.5. & id ſtatutum obligare ſi fiat cum ſubditorũ conſenſu ſaltem tacito, fatetur Naua. cap.2. num.5. in ſ. cõditione ſequẽs, & cap.9. nu 1.c.21. nu.38. & clarius. c. 22. nu.38. cap placuit, de pœnit.diſt. 6. nu.112. 118.vbi refert Palud diſtin. 17. q. 5. colum. 2. Adria.de conſ.q.5. ant.dub.Almain.q. 1.col.44. & alios dicentes fieri poſſe tale ſtatutum Med. de confeſ.q. 33. de conſ.facta fratribus priuilegiatis fol.80. f 82.col.2. [f] Committi poſſe iuriſdictionem abſoluendi à peccatis non reſeruatis ſub onere declarato pœnitenti, vt teneatur ea peccata mort.repetere prælato: tenet Nauar. cap.26. nu. 12. quamuis neminem citat: idẽ Caietan. verb. abſolutio,ca.1. Roſel.§.5. Frat. Alexand.ſum. libro primo, capitulo quinto, § 5.ſi. Angel. confeſſio.5. §.9 & eiuſdem ſententiæ eſt Henric. ſup.& plane Palud. Adrian. dict.quæſt. 5. ante dubia Med. quæſtione trigeſimatertia, fol. 82. columna tertia, quam tamen ſetentiam tanquam ſolius Roſelæ, putant non eſſe tutam Tabien.abſolutio.1. nume.6. Armi §.6. quaſi abſolutioni addatur conditio implicita de futuro,cum reuera non ſit conditio,ſed onus & modus, vt addi ſolet dum inferior ab- g ſoluit à reſeruatis. [g] Regulares vt per vota renunciant bonis, & aliis rebus: ita per ſtatuta renuntiant multis alioquin de ſe licitis, atque ita ſtatutum de repetendis confeſſionibus, oſtendi ſolet nouitiis, vt in Religione Societ. Ieſu in regul. 5. Magiſtri Nouitiorum quod generaliter habetur in exam. capit. 1. §. 13. & conſt. 1.par.

traria ſit debet eſſe prudens,vt imponat conuenientem medicinam & ſatisfactionem pro ratione peccatorum. ſi autem confeſſarius dilata ab ſolutione iniunxerat pœnitentiam f (vt expedit fieri: [f]) ſatis eſt vt recolat pœnitentiá iniunctam,nec oportet vt tempore abſolutionis memor g ſit ſingulorum peccatorum. [g]

CAP. XVI.

a DE hac [a] hypocriſi. Magiſt. 4.diſt.16.ibi D.Th. quæſt.4.1.4.Aſten. lib.5.tit.5. Syluest. conſ.1.§.6. quando mutat confeſſariũ, quod limitat Victor. §. 179. aliàs 196. ſi ſæpe id faceret, vt obtineat officium,ſed vid.Nauar capit.21.nu.40. de illo autem qui dicit ſe velle facere confeſſionem generalem,& tamen tacet grauia: Victor. §. 15;. aliàs 166. Ledeſm.a p.q 8.ar. 2. dub. 15. ſecus ſi non decipiat confeſſarium. Nau. c. 21. b nu.38 40. [b] ſup. c. 8.§ 1.B.Naua. cap. 6. nu.8. quia vt interrogatio iudicis ita & confeſſarii cõ c pellit ſubditum. [c] quia id commẽdat Leo Papa X in bulla & priuil Mendicãt.idem duo Pontifices Pius V. & Sixtus IIII. dum confirmant ſtatutũ Ciſtercienſ ordinis vt pro vſu & conſuetudine ipſorum Regularium habetur commendatum vt certo die cuiuſque anni, ꝓfeſſores eius ordinis debeant de oĩbus peccatis ſuis, quorum memoriã habuerint, ab vltima confeſſione facta ſuis Prælatis,cõ fiteri proprio prælato aut alteri per Prælatum deputato. & id ſtatutũ ait Pont.per ſanctos ipſius ordinis Patres factum eſt & per ſedem Apoſt.confirmatũ,& à primæua ordinis inſtitutione obſeruatum:quod refert Nauar. d cap.placuit, nume.110.118.& d Maior.diſtinct.17.quæſt.6.& habetur apud Monum. Minorum. [d] ſimili ſtatuto vtuntur monachi D.Bernar.& Benedict.& Carthuſien.vt refert Gerſo.to.2.tract 5.de ſtatu.Carth & Alpha.25.li.F. alph.16.P.& lec.2.in Marc.F.Ferd.del Caſtello.3.lib.Chron.ord. Prædic.cap. 46. refert quod Alber.Mag.cum eſſet ſuæ religionis prouincialis fecit in ea ſimile ſtatutum: idem habetur in religione clericorum ſociet. Ieſu in exam.cap.4.§.41.in Conſtit. 6.p. cap. 1. §.2.& facit.3.p.c.1.§.11.,& in ſociet.reg.5.& in religione Carmo-

CAPVT XVI.

Qui ſponte fecit generalẽ confeſſionem an teneatur ad integram omnium, expedit aliquando confeſſio generalis totius vitæ.

§. 2. *An poſſit fieri ſtatutum in Religione de repetendis confeſſionibus, de quo cap.17.*

3 *An ſtatutum Ciſtercien.in eo ſenſu ſit confirmatum à Papa.*

4 *Qui generalem confeſſionem facit ſine obligatione non peccat ſilens quadam ſecluſo malo ſine hypocriſis.*

5 *Circa caſus non reſeruatos non poteſt fieri generalis lex repetendi peccata directe abſoluta.*

6 *Nec olim tenebatur repetere parocho, qua confeſſus erat regulari confeſſario.*

8 *At compellet parochus vt ante paſcha & communionẽ ſit facta confeſſio.*

QVidam addunt alios caſus, in quibus ſi iteretur confeſſio de peccatis non reſeruatis, putant pœnitentem obligari vt integre repetat omnia mort. quæ fecit. 1. eſt ſi quis ſponte velit facere generalem totius vitæ: aut totius anni confeſ- a ſiones factas repetere. [a] (præſertim dum à prælato vel confeſſario inter b rogatus [b] affirmat ſe velle omnia quæ recolit confiteri) nam qui tunc occultans quædam grauiora decepit confeſſarium per hypocriſim volens ab illo exiſtimari vir innocens & perfectus, cenſetur Chriſtum irridere in vicario ſuo. De quo tamen ſtatim §.6.dicetur.

2 Expedit valde, ſemel in vita aut c bis facere generalem confeſſionẽ, [c] (vt fit in multis religionibus) cum magna animi præparatione: vt dum homo magis doctus & expertus agnoſcit proprias ſpecies,circumſtantias, & grauitatem peccatorum, & cum diligenti examine computare nouit neceſſarium numerum, vt omnia & ſingula confiteatur. 2. expedit vt aduertat faciendam eſſe reſtitutionem aut ſatisfactionem, ſiquid in anteacta vita meminit ſe debere proximis,quos verbo aut facto offendit. & vt cum Dei gratia remoueat ignorantias culpabiles ſiquas habet, & occaſiones proximas reincidendi, aut vitioſum aliquem ſtatum peccati, in quo permanſerat: & nihil ſit quod impediat firmum & efficax propoſitum emendationis. 3. vt perpenſo numero peccatorum & grauitate, ſimulque beneficiis Dei in ſe collatis, quibus fuit ingratus,curet piis conſiderationibus, & meditationibus excitare ingentem deteſtationem, & contritionem omnium peccatorũ: atque ita curet non tantum emendare vitam implendo omnia præcepta, ſed facere dignos fructus pœnitentiæ, recogitans omnes annos vitæ in amaritudine animæ ſuæ.

d 3 In multis religionibus [d] eſt ſpeciale ſtatutum valde vtile & come mendatum, [e] & conſuetudine obſeruatum, vt ad finem anni omnes regulares ſubditi repetant prælato monaſterii omnia peccata mor. quã- f uis reſeruata non ſint, [f] à quibus per hebdomadas aut menſes ſingulos fuerant directe abſoluti à proprio regulari confeſſario, qui iuriſdictionem ex ſe non habet, niſi delegatam à prælato, quam ei poteſt ad nutum amouere. In religione enim quæ eſt ſchola perfectionis, imponuntur quædam onera & præcepta de rebus difficilioribus, quæ aliàs ſunt de conſilio: & poſſunt ac ſolẽt regulares in his, & aliis rebus re- g nunciare iuri ſuæ libertatis, [g] cum abnegatione ſui, nimis vero expedit proprias conſcientias ſincere manifeſtare prælato, vt ſubditos iuuet conſilio & auxilio, vtens in fauorem pœnitentis notitia licita confeſſionis.

4 Quidam putant id ſtatutum religionis ideo obligare, quia factum eſt cum expreſſo ipſorum regulariũ conſenſu, quaſi pactum initum inter prælatum & ſubditos, cum promiſſione aut uoto implicito: quale

ſtatutū obligare ſolet ſucceſſores: [h] & materia ſtatuto declarata videtur contineri ſub generali voto obediētiæ, vt quædam ſtatuta declarant materiam voti paupertatis. [i] Qui vero de nouo religionem intrant, acceptant illum viuendi modum cum ſuis ſtatutis. [k]

5 Quidam eius ſtatuti pro religione Ciſtercienſi confirmationem factam à Sixto Papa. 4. & Pio. 2. varie interpretantur, & fatentur quod ſi ita definitum eſſe conſtaret, non liceret dubitare: [l] cum tamen rationes quibus quidam id probant non ſint niſi probabiles.

6 Cæterum in prædictis ita probabilius cenſendum eſt. 1. non peccat qui in generali cōfeſſione ad quam nullo pręcepto cogitur, dicit ſe velle tantum confiteri grauiora quædam, ad ſui pudorem, & conſilium capiēdum: hic enim licite poteſt quædam alia tacere, ſup. capit. 12. §. 2. nec in aliquo fallit confeſſarium. 2. quamuis id confeſſario non explicaret, certe deceptio & mendacium in eo iudicio pœnitentiæ non videtur perniciosum, ſi quod ex peccatis directe abſolutis occultet, vt. d. cap. 12. dictum eſt: quia nihil celat eorum quæ huic iudici per ſe teneatur in eo foro manifeſtare. 3. ſiquis epiſcopum aut prælatum ea generali confeſſione intendat decipere, vt occultans grauia habeatur ſanctus & dignus officio aut dignitate: atque hac via per hypocriſim obtineat beneficiū quo indignus eſt, videtur mor. [m] ſi tamen interdum mutet confeſſarium ſolitum, vt alterigrauem caſum in quem forte incidit fateatur, nō peccat mor. & interdū expedit. [n]

7 Secluſa reſeruatione caſuum, de qua lib. 3. de pœnitentia, capit. 14. nō poteſt fieri generalis lex pro omnibus Chriſtianis, vt qui directe abſolutus eſt à non reſeruatis per legitimum confeſſarium ſæcularem, aut regularem, teneatur ſub mort. repetere eadem peccata parocho. (Hæc enim res difficilis excedit finem legis humanæ, quæ omnibus debet eſſe tolerabilis & ſuauis: Poteſt vero ſæcularis ad quædam difficilia ſe voto obligare, ad quæ tamen nulla lege compelli poteſt.) nam qui abſoluitur directe, onus repetendi peccata iam non habet ex ratione caſus reſeruati, ſed nec ratione voti proprii aut promiſſionis in re graui, quare perinde liberatur ab obligatione, ac ſi abſolutus eſſet immediate à Papa, [o] aut per expreſſum iubilæum abſque vllo onere.

8 Quidam putant [p] olim per extrauagan. vices, de treuga & pace, & extrauag. ad veteres, quæ ſunt editæ à Sixto. PP. 4. [q] & Martin. 5. confeſſos ſacerdoti regulari expoſito, & habenti iuriſdictionem non impeditā, obligatos fuiſſe iure communi vt eadem peccata ſemel in anno in quadrageſima aut ante communionem paſchæ iterum cōfiterentur proprio parocho: quaſi monacho iuriſdictio delegetur à PP. ſub eo onere vt ſibi confeſſi tenerentur confeſſionem repetere parocho, tanquam paſtori ordinario. (quod tamen falſum eſt.) & quod prælatus religionis committat confeſſario abſoluere regulares ſubditos ſub onere repetendi p̄lato.

9 Id onus licet durum, liceret in inſigni aliqua religione: ſed poſtquā Pontifices ex priuilegio conceſſerūt iuriſdictionem confeſſariis approbatis regularium pro audiendis confeſſionibus etiam ſæcularium, Ioan. 22. Pontif. definit erroneum eſſe dicere, [r] quod teneantur eadem peccata de quibus per regulares ſunt directe abſoluti, repetere parocho aut epiſcopo, idem probat Benedict. 11. extrauag. inter cunctas, de priuil. & ſubdit, liberatus ſemel ab eo debito, non obligatur amplius ad eandem debiti ſolutionem per repetitionem confeſſionis. exponitque iuris præceptum de annua confeſſione faciēda parocho, intelligi de illis peccatis, quæ aliàs non eſt confeſſus, nec ab illis directè abſolutus, quod de ſæcularium confeſſionibus certum eſt, atque ita interpretandus eſt Sixt. 4. extrauagan, vices, de treuga & pace; vbi negat ſe nouum ius condere, ſed explicat ius commune poſitum in capit. omnis utriuſque ſexus. quo laici non obſtantibus priuil. mendicantium ob quę eis confiteri poſſūt, tenentur de iure ſemel in anno ante communionem paſchæ, confiteri parocho. nempe ea peccata à quibus aliàs nō fuerant legitime abſoluti; [ſ] ſic qui ſæpius in anno receperat euchariſtiam ex priuilegio apud monaſteria regularium, tenetur non quidem repetere præteritas cōmuniones, quod fieri non poteſt: ſed nouā communionem accipere in paſcha de manu proprii parochi: nam & priuilegia regularium ſemper excipiūt id tempus paſchæ quo impleri debeat præceptum communionis in propria parochia.

h t. par. cap. 4. §. 5. [h] ſic populus ſuccedens tenetur ex vi pacti & contractus ad feſta & obſeruantias, quas prædeceſſores cum voto aut iuramento firmarunt: quia dum non reclamat, cenſetur tacite conſentire in conſuetudine, quæ habet vim legis. Nauarr. cap. 12. nume. 79. ad fin. Couar. cap. requiſiti. de teſtam. cap. quamuis pacti. t par. § 5. nume. 4. cum mult. per cap. veritatis đ iureiur. D. Thom. 2. 2. quęſtio. 98. art. 2. ad 4. vbi Cano. & Recēt. niſi votum eſſet de nęniis, & ſine cauſa rationabili. [i] ſic in variis religionibus ſtatutum declarat modum paupertatis: vt apud minores ne habeant dominium etiam in communi, nec redditus, nec tangant nummos. [k] ſic qui ſponte initiatur ſacris aut ſuſcepit baptiſ. contrahit obligationes iſtius ſtatus. At non oportet ſingulos de religione conſentire: ſed ſatis eſt ſtatutum fieri in Capitulo Generali, vbi Prælati vice aliorū conſentiunt: præſertim ſi à PP. ſit confirmatum, vt leges concil. gener. poſtquam confirmatur à PP. cenſentur acceptatæ à Patribus concil. nomine ſingulorum Chriſtianorum & illos obligant abſque illorū expreſſo conſenſu. quam rationē tangit Nauar. capit. 9. num 1. & cap. placuit, nu. 118. [l] Nau. cap. placuit, nume. 118. vt non licet dubitare an recta ſint ſtatuta alia quę Papa confirmat: cum non poſſit errare in lege morum, ſicut nec in definitione fidei. Anton. Gabr. tom. 2. communi. tit. de clauſul. cōcl. 3. §. 28. conc. 3. §. 2. Nauar. c. 12. nu. 89. Cordub. lib. 1 q. 54. Simanc. de Catho. inſt. c. 47. nu. 84. Fr. Med. 1. 2. q. 105. art. 3. ad primū. Petrus Nau. lib. 2. de reſtit. c. 4. nu. 450. ſic Patres defendunt dogmata fidei ab argument. gētilium, qđ nihil cōtineant impoſſibile aut improbabile, & Papa ante definitionē fidei, & Canonizationē, p̄mittit humanas diligētias: quibus iſi cōcluſio definita eſt certior. [m] Sic temperandus eſt Victor. & Ledeſm. cit. A. [n] Nau. c. 21. nu. 40. ſi. [o] ſicut Papa habet commutatiue iuriſdictionē in ſingulos fideles totius orbis, & pōt eos abſoluere inuitis epiſcopis, ita ob priuilegia regularium, bullas & iubilæos pōt per alios abſoluere, vt probat recepta conſuetudo fidelium, & male Taper art. 5. negat expedire, vt per bullas & iubilęos eximantur ſubditi à parochis quātū ad cōfeſſiones. [p] olim propter Sixt. 4. in extrauag. Vices, de treuga & pace, & Martin. 5. extrauagan. ad veteres, putarunt quidā Pōtif. ſub eo onere delegaſſe iuriſdictionē monachis ſacerdotibus, vt tamen laici his confitētes teneantur ad finem anni ea peccata cōfiteri parocho. tenet Iuā. de Poliaco videtur Henr. qđli. 10. qō. 1. & 2. pro qua ſententia Led. 2. p. q. 7. art. 5. dub. 3. citat Rich. Armach. lib. 11. c. 1. & 4. Gloſſ. in cap. omnis utriuſq; ſexus. facit Greg. c. ex autoritate. 16. q. 1. & quidā canoniſtæ cū Gl. de pœnit. d. 6. c. placuit. vt ibi refert Nau. [q] quia Six. 4. extrauag. vices, oſtendit ſe nō condere nouū ius: ſed explicat ius cōe quo obliget nō obſtāte priuileg. Mēd. nempe qđ laici teneantur de iure confiteri parocho ſemel in anno. ſimiliter loquitur Mart. 5. vt aduertit Med. q. 33. pag. 2. cum Adr. q. 5. [r] Dicere qđ confeſſi ſacerdoti Regulari approbato teneantur repetere cōfeſſiones parocho eſt erroneū, vt definit Iuā. 22. in extrau. vas electionis de hęret. qa regularis ex priuileg. Pōt. hēt iuriſdictio. vt directe abſoluat ſæculares qđ cōceſſit Alex. 4. & 5. Clemē. 4. Vrb. 4. Boniſ. 8. Paul. 3. Greg. 13. & plurimi alii Pōt. cum iuſta cā, & experimento conſtat cedere in publicam eccleſiæ vtilitatem. Quod vero Bonif. VIII. extrauag. ſup cathedrā, de ſepult. moderatus eſt iterū confirmat Alex. V. cap. dudum, de ſepult. quamuis Benedicti XI. ſuſtulit ad tempus eam moderationē: hanc ſententiam eſſe certam probat Soto. diſtinct. 18. quæſt. 4. art. 3. Ledeſm. 2. p. quæſtio. 7. artic. quinto, dubio 3. Maior. diſtinctio. 17. quæſtio. 6. & 17. Durand. quæſtio. 12. Pet. Soto de confeſſ. lect. 5. Sylueſt. confeſſor. 2. §. 1. & ſequent. Med. quæſt. de confeſſ. facta fratribus priuil. Nauar. capit. 37. num. 260. & paſſim Doct. [ſ] ſic eſt legitima expoſitio Sixti IIII.

pro

pro laicis qui Sixtus.4. ſimiliter con firmauit ſtatutum pro regularibus Ci t ſtercienſ. [t] d. eſt. P.

10 Poteſt quidē parochus vt vultum ſui pecoris agnoſcat, compellere oues ſuas vt impleant præceptum annuæ confeſſionis & communionis: ad quod regularis non habet ius compellendi: ſi tamen ſubditus probet ante communionem Paſchæ ſe regulari iam confeſſum, nec habere conſcientiam noui peccati mort. tenetur illum parochus admittere ad communionem: quia ſatis t impleuit præceptum confeſſionis: [t] de quo eccleſia non deſignat certum diem anni, vt deſignat pro communione paſchæ, quæ à ſolo parocho eſt accipienda.

C A P. XVII.

Poteſt in religione fieri ſtatutum repetendi confeſſiones prælato.

§. 2. *At prælatus commutare poteſt eam repetitionem: ſicut & votum repetendi confeſſiones.*

3. & 4. *Ciſtercien. non videntur olim fuiſſe obligati repetere omnia mortalia prælato.*

5 *Iam conſuetudo ita interpretatur apud Ciſterc. & præſertim in religione vbi conſtitutiones declarant non obligare ſub peccato.*

C A P. XVII.

a Cit. [a] c. 16. E. b & I. [b] de poſſibili fatetor Adr. de conf. q. 5. & alii. c [c] Nau. c. 26. nu. 12. Caiet. Roſ. F. Alex. Ang. Henr. Palud. Adr. Med. cit. c. 16. d A. [d] quæ differentia eſt valde aduertenda. e [e] D. Tho. d. 20. q. 1. 1. 2. ad ſecūdum. Palud. quæſt. 1. art. 2. concloſ. 3. Anton. 3. par. titul. 14. c. 19. §. 17. Soto diſtinct. 18. q. 4. 4. ad ſecundum. Angel. confeſſ. 3. §. 2. Sylueſt. abſolutio. 1. §. 8. confeſſio. 1. §. 19. confeſſor. primo §. 20. Tabiē. abſolutio primo, §. 15. Armi. §. 12. Aleoc. §. 9. fin. Angel. confeſſor. 1. §. 20. Nau. capit. 26. nume. 27. Cordub. caſ. 18. punct. primo: quia Triden. ſeſſ. 14. c. 7. ait nullam eſſe reſeruationē peccati in ar. mortis. Addit Torrecrem. c. temp⁹ de pœnitentia. diſtinctio. 7. nu. 5. cum Palud. quod eos qui ſic directè ſunt abſoluti à peccatis, forte non poteſt Papa obligare ad repetitionē confeſſionum. At ſi indirectè per inferiorē ſit abſolutus à reſeruatis, nō ſatis eſt vt ſe præſentet prælato: ſed iure diuino tenetur iterum confiteri eadē pec-

IN religione fieri poſſet ſtatutum cū expreſſo conſenſu regularium, repetendi factas confeſſiones in fine anni prælato: aut etiam confeſſario quem prælatus deſignauerit, & quidam ita factum putant in religio a ne Ciſtercienſ. [a] vbi ipſa conſuetudo arguebat ſtatutum ita acceptarū à ſubditis. ſi ſtatutum fieret in Capitulo generali, ſatis eſt conſentire prælatos ius ſuffragii habentes, nomine omnium: nec requiritur ſingulorum ſubditorum præſentium aut futurorū expreſſus conſenſus: præſertim poſtquam à PP. confirmatū eſt. Sic enim leges Concil. generalis à PP. confirmati, dum à Patribus eiuſdem concilii nomine omnium acceptantur, obligant omnes abſque illorum expreſſo conſenſu: & ſtatutum religionis poteſt ſua declaratione teponere aliqd ſub materia obe b dientiæ aut paupertatis, [b] ad quam regulares ſe voto obligant: & poſito eo ſtatuto prælatus, qui caſus reſeruare poteſt, concedit delegato confeſſario iuriſdictionem, vt ſubditus ſub eo modo & onere ex lege pactionali abſolutus, perinde teneatur c peccata repetere prælato: [c] vt tenetur dum caſus eſt reſeruatus, à quo indirectè abſoluitur, d quo infr. lib. 3. de pœnit. c. 15. & ita olim quidam ſed falſo putarunt confeſſiones ſæcularium factas regulari repetendas eſſe parocho: de quo dictum eſt, cap. 16. §. 8. non quod parochus aut prælatus monaſterii delegando iuriſdictionem reſeruet ſibi eos caſus (hic enim caſus reſeruare non poteſt) ſed quia Pontif. aut Generalis religionis qui caſus reſeruare poteſt, ſub di cto modo & onere committat iuriſdictionem inferiori confeſſario.

2 Multum differt hæc obligatio repetendi peccata; ab ea qua peccator iure diuino tenetur cōfiteri omnia mort. quia ab eo præcepto diuino quamuis contritus eſſet, non poteſt vlla diſpenſatione aut commutatione liberari à PP. & qui ob impedimentum fuit indirectè abſolutus per inferiorem à reſeruato, tenetur quærere directam abſolutionem ceſſante impedimento: aut certe in articulo mortis illū caſum iterum confiteri, vt tunc directè abſoluatur. At qui ex ſolo ſtatuto & voto implicito ſeu pacto tenetur repetere eadē peccata, ſatis eſt, ſi facta commutatione dicat eadem peccata prælato d extra confeſſionem: [d] vt qui directè in mortis articulo abſolutus eſt à reſeruatis habētibus annexam excommunicationem, ſatis eſt vt ſine confeſſione ſe præſentet, & peccata e manifeſtet prælato ſuperiori: [e] quia cum in mortis articulo ſit directè abſolutus à culpis, non tenetur iterum eas ſubiicere confeſſario vt abſoluatur: ſic qui voto ſe aſtrinxit ad repetendas confeſſiones legitimas, vel ad confitenda venialia, poteſt facta voti commutatione liberari à confeſſione iſtorum, quæ non ſunt materia neceſſaria pœnitentiæ.

cata, vt directè abſoluatur: ſicut & peccata oblita, quorum poſtea recordatur. f [f] quia ſine conſenſu ſubditi nō poteſt obligari: vt aiūt Paludan. & Torrecrem. ſup. g [g] cap. per tuas, de voto, de quo Caiet. cum D. Thoma. ſecunda ſecundæ, q. 185. 8. ad primum. Syluest. religio. 2. §. vigeſimo. Angel. votum. 3. §. decimoquinto. Tabien. verb. epiſcopus, numero ſeprimo. Armil. §. 10. Abul. Num. 30. q. 94. Vide ſimile in capit. commiſſum, h de ſponſalibus. [h] ita fatentur Regulares prælati ordinis Ciſterc. & aliorū ordin. i [i] in Religione

3 De facto non videtur ſtatutum Ciſterc. obligaſſe ſub peccato mort. ad repetenda prælato peccata, à quibus ſub f ditus fuerat directè abſolutus [f] per priuileg. quod illis conceſſerat idem Sixt. IIII. quia ſi directè abſolutus eſſet à proprio generali, aut à PP. abſque onere, conſtat non teneri repetere eam confeſſionem prælato monaſterii in fine anni qui autem in articulo mortis aut per priuileg. directè abſoluitur vice Chriſti à priuato ſacerdote, manet non minus liber, quàm ſi à PP. abſolueretur: Quilibet enim confeſſarius in his non reſeruatis, eſt ſupremus iudex vice Chriſti. Porro Sixt. IIII. in priuileg. quod anno, 1481. conceſſit ad petitionem Abbatis Ciſtercienſ. att, illorum ſtatutum & conſuetudinem de confitendo prælatis aut per eum deſignatis, fuiſſe per ſanctos ipſius ordinis factam, & à primæua inſtitutione obſeruatam, & à ſede Apoſtolica confirmatum: nec prætextu priuilegii à ſe cōceſſi iiſdem Ciſtercienſ. derogari huic ſtatuto: ita plane declarat, vt præfati monachi ad confitendum ſemel in anno quolibet, omnia peccata ſua ab vltima confeſsione illorum prælatis facta iuxta formam dicti ſtatuti, teneantur perinde, ac ſi cōceſſio prædicti priuilegii non eſſet à Papa emanata, & idem fere ait Pius II. anno 1459.

4 Sed horum Pontificum mens limitari poteſt iuxta dictam declarationem Benedicti 11. vt ſicut ſeculares tenētur ſemel in anno confiteri parocho: nempe ea tantum de quibus non fuerant per alium abſoluti directè: ita hi regulares ſimilia confiteantur prælato, & ab illo compelli poſſint, vt cap. 16. §. 9. dictum eſt: nec excuſari, ſi dicant prætextu priuilegii ſe in futuro velle alteri confiteri: nam occurrente tempore præcepti quo prælatus compellit, non licet eo prætextu differre confeſsionem in futurum. ſic admonetur quidam ne voti religionis iam obligantis executionem differat prætextu futuri epiſcopatus quem ſpe g rabat. [g] & alter monetur ne differat impletionem ſponſalium ſub iuramento iam obligantium, prætextu implendi iuramentum, aut votum de futura religione.

5 De facto non videtur iam apud Ciſtercien. aut aliam religionem obligare ſub. m. ſtatutum repetendi omnia peccata: quia iam diu conſuetudo ſic confitendi prælatis h ceſſauit: [h] & prælatus detrectat confeſsiones audire, nō dum reos punit, poſſit ſuſpectus haberi de violato ſigillo, vbi vero inſtitutor religionis declarat conſtitutiones ſuas non obligare ſub peccato, vt in religione clericorum ſoi cietatis Ieſu [i] & B. Dominici, tale ſtatutum (quod monet repetere confeſsiones totius anni prælato) eſt tantum de conſilio, vt repetat peccata à quibus de licentia maioris

prælati

gione Societatis Ieſu conſtit. 6. part.capit.5. & Prædicatorum: vt
ait Diuus Thomas.2.2.quæſtio.186.9.ad 1.vbi Caietan. Soto.lib.
1.iuſtit.q.6.art.4.colum.9.& art.5.fi.Caſtro lib.1.leg.pęnal.cap.9.
k Nauarr.prælud.9.nu.8.cap.23.nu.49. ^k ſed apud monachos Diui
Bernardi, & Regulares ſocietat. Ieſu vt fruantur iubilæo, peti de-
bet licentia Prælati
& confeſſiones fie-
ri apud deſignatum
confeſſariũ per præ
latũ ex bulla Alex.
l 6.Greg.13.^l quan-
do reſeruata ſunt
directe abſoluta vt
de artic. mortis vt
dictum eſt. H.

k prælati aut per iubilęum ^k ſubditus
directe abſolutus fuerat: quia eo po
l ſito nulla manet reſeruatio, ^l vt qui
in mortis artic. abſolutus eſt ab iis
reſeruatis quę nullã habẽt excõica-
tionem, non tenetur ea peccata am-
plius repetere. commendata quidẽ
eſt conſuetudo faciendi confeſsio-
nem generalem totius vitæ, ſup.cap.
16. §. 1. aut in religione repetendi
confeſsiones totius anni prælato:
ſed ſine ratione & autoritate neceſ
ſaria nemo conſtringendus eſt ſub
mortali ad nouum onus repetendi
peccata directe abſoluta, quòd ſi cui
Pontifices citati.cap.16.§.7. & 8: va
riare videantur: ſane vnus alterius
definitionem non corrigit, ſed men
tem & obſcurum ſenſum alterius
explicat.

CAP. XVIII.

De 3.parte materiæ, quæ eſt ſatisfactio de nomine, & quomodo hæc differt à reſtitutione, eſſe medium neceſſarium ad conſecutionem gloriæ.

§. 2. *Iuſtus poteſt Deo ſatisfacere pro temporali pœna.*
3 *Licet ſit iuſta ſatisfactio, non pertinet ad virtutem iuſtitiæ, ſed pœnitentiæ, quia requirit gratuã creditoris.*
4 *Primatus iuſtus non poteſt anticipato ſoluere pro futuris, nec conſeruat ſibi theſaurum.*
5 *Diffinitur ſatisfactio.*
6 *Nihil minuit in opere de merito gloriæ.*

a VOx ſatisfactio ^a ſignificat. 1.
actionem, qua homo debitum
ſuum implet cum quadam æquali-
tate vel proportione; & ad actum
iuſtitiæ & reſtitutionis debitæ ac-
commodatur. vſurpatur. 2. pro de-
b fenſione & excuſatione ſui. ^b 3.pro
compenſatione iniuriæ in perſonã,
quæ in actionibus conſiſtit, non in
rebus, in quo differt à reſtitutionis
c voce, ^c quæ eſt actio circa res ex iu-
ſtitia commutatiua debitas, & à no-
ſtris accõmodatur actioni qua Deo
pro pœnis ob culpam debitis ſatisfa
cimus, quæ ſatisfactio vberius per
ſacramenta communicatur, & per
ſacrificium miſſæ, vel per indulgen-
tias ex operibus Chriſti. Hoc no-
men licet in ſacris ſcripturis non re
d periatur, extat res ipſa. ^d & contri-
tio in ſtatu etiam legis naturæ ſatiſ-
factioque in vindictã peccati debe-
batur, ſup.lib.1. de pœnit. cap.8. De
lege communiter neceſſaria eſt ſua
in adulto, vel aliena ſatisfactio ap-
plicata tanquam medium ad conſe-
e cutionem ſalutis vltimę: ^e quia nul-
lus iuſtus gloriam intrabit antequã
plene purgatus ſit omni pœna: nec
videtur de facto à Deo condonari
vnquam tota pœna ob impetratio-
nem orationis & rationem meriti;
niſi per ſacramentum, indulgentiã,
vel alterius voluntarie oblatam ſatiſ
factionem applicetur ſimul iuſta ſa-
tisfactio: & dum Deus orantẽ pro
anima purgatorii exaudit, ſimul pro
uidet remedium quo ſalua ſatisfa-
ctionis lege cõcedat & remiſſionẽ,
f & alienam compenſationem pęnę. ^f
Huius ſatisfactionis vtilitates pro
foro etiam conſcientiæ coram Deo
paſſim ſacra ſcriptura & Patres prę
g dicant. ^g nec enim ſeruiunt pro po-
litico & externo tantũ foro ad pro-
bandos eos qui eccleſiæ reconci-
h liantur, vt quidam fingunt. ^h
2 Nec impoſſibile eſt vt, homo
per contritionem diſpoſitus & à
mort.culpa & pęna æterna gratis li-
i beratus, ſatisfaciat, ^i Non pro pœ-
k na fori tantum externi: ^k nec de
rigore iuſtitię ex bonis omnino pro
prus (ſolus enim Chriſtus ſic abun-
de ſatisfeciet ex propriis de rigore
l iuſtitiæ: ^l quod quidam temere, &
m impie negare ^m videntur) ſed iuſtus
Deo ſatisfacit de condigno ad æqua
litatem iuſtitiæ pro pœnis tempora-
n libus, ^n quas debet. Deus enim pec-
catis ſingulis coęqualem pęnam ta-
o xauit, ^o qui tamen citra condignũ

CAP. XVIII.

a SVp. ^a lib.1.de pę
nitentiæ.ca.8. &
28. Doct. cũ Mag.
4.diſtinc.20. vſque
25. D.Thom.add.
q.12.Soto.diſt.19.
Caiet. to. 1. opuſc.
tract.6. Soto. lib.3.
de nat. & grat.cap.
6. Petr. Soto.tit.de
ſatisfact. Medin.C.
de pęnitentia.tract.
3. de ſatisfac. Adr.
in 4. de ſatisfact.
ſummiſtæ verb. ſa-
tisfact. Can. relect.
de pœnitentia.p.5.
Victor. in ſum. §.
198. Ledeſ.2. part.
q.11.& contra hæ-
ret. Sot.ſup.Roffen.
artic.5.Taper.artic.
3.& 6.Marianus Vi
ctorius. lib.de pœ-
nitentia.cap.vlt.Ve
ga.lib.13. in Trid.
cap.36. Horantius
loc.commun. lib.7.
cap 8 Hoſ.inſtit.c.
47.Pigh.cõtrouerſ.
9. Caniſ.Catechiſ.
titul. de ſatisfact.q.
7.& 8.& Bellar.lib.
1.de purgator.cap.
10.lib.4. de pœni-
b tẽtia.c.7.& 8. ^b Bel
lar. lib.4. de pœni-
tentia. 16.colum.3.
apud Ambroſ. lib.
10.in Luc. cap.96.
& ſerm.46. lachry-
mas Petri lego, ſa-
tisfactionem nõ le-
go. ſic ſumitur Act.
24. pro me ſatisfa-
ciam, & 1. Pet. 3.
parati ad ſatisfactionem omni poſcenti. Chryſoſt. hom.de B.Phi
c logonio. ^c ſatisfactio differt à reſtitutione lib.1.de pœnitent.capit.
d 6. ^d probant contra hæret. Recent.cit.ex Tertul.de pœnit. cap. 9.
vbi Pamel. Cypria.ſerm.5.de lapſis ad fi.vtitur voce ſatisfactionis,
& epiſt.8.& 10.quæ habetur lib.3.epiſt.14.lib.4.epiſt.4.Aug.lib.
de ver.& fal.pœnitent.& ſæpe apud Torren.lib.3.confeſſ. cap.9. §.
11.& ſeq.Hieron.epiſt.26.quæ eſt Epitaph.Paulæ.Amb.2. de pę-
nit.cap.10.Gregor.ho.34.in Euang.conc.Floren.Trid.ſeſſ.14.cap.
8.& paſſim Patres vtuntur voce ſatisfactionis, Bellar.lib.4.de pę-
e nit.cap.9. ^e quia non ſatis eſt dolor de offenſa Dei amici vt proce-
dit ex ſola caritate aut gratitudine, ſed ex virtute pœnitentiæ cũ
f animo compenſandi.lib.1.cap.8.& 19. ^f plane ſignificat Aug.ſerm.
50.de tempore fi.ſeu ho.50.c.15. vbi generaliter loquitur de om-
ni remiſſione pęnæ aut culpæ, Ambr.de Elia.& ieiun.c.20.quam-
uis Caiet.to.1.tract.16.q.5.& Soto d.22.quæſt.1.art.3. ſignificat
aliquando animam liberari à purgatorio per ſolam impetrationẽ
g orationis alienæ. ^g ex ſcripturis probat Bellar.lib.4. ca.8. Dan.4.
peccata tua eleemoſynis redime. Prouerb.16.miſericordia & veri-
tate redimitur iniquitas. Cyprian.ſerm. de lapſis explicat prius re-
quiri opera pœnitentiæ, quibus venia peccati impetretur. 2. Reg.
12.poſt condonatam culpam Dauid, punitus eſt morte filii. Pſal.
88.viſitabo in virga iniquitates: miſericordiam autem meam non
h auferam. ^h recent.
Luther. quos con-
futat Bellar. lib. 4.
i c.10.12.16. ^i Non
loquitur D.Thom.
3.p.q.1.art.2.ad 2.
de puro tantum ho
mine .i. in puris na
turalibus abſq; gra
tia.(vt ibi putat Ca
ieta.) ſed etiam de
iuſto qui pro pecca
to mortali quod
fecerat, aut pro alio
no non ſatisfacit ad
iuſtum: idem ait
in 4. diſtinct.15.q.
1.2.cont.Scot.ibi.q.
2.Bellar. lib.4. c.7.
Tri.ſeſſ.6. c.14.ſeſ.
k 14.c.8.can.13. ^k Tri.
ſup.ex Patribus p-
bat Bellar.c.10.12.
l 16. ^l D.Th.3.p.q.
1.ar.2.(ibi F. Med.
& Suar. dub. 4. §.
3.) q.46.art.12.ad
2. & 3. cum conc.
Epheſin.q.48.2.&
5.& paſſim Caiet.
q.48. 5.ad 3. & o-
puſc.17.qq.q.1.ar.
4.fol.64. probat id
definitum eſſe. Bel-
lar. lib.4. de Chri-
ſto.c.8. ad 2. Capr.
diſt.15.q.1.art.3.ad
vlt. Dur.ait oppoſi-
tum derogare paſ-
ſioni Chriſti tanq̃
blaſphemũ impiũ
& ſacrilegũ. Drie-
do de redemp. ge-
ne.hum. Doct.3.d.
20.Bon.q.3. Rich.
q.4.Palud.q.2. Pa
lac. q. 2. Alex. 3.
p. q.1. & 17. Altiſ-
ſiod.lib.3.tract.1.c.
8.Abulen. parad.1.
c. 41.& prolog. in
m Matth. q. 27. ^m vt
Dur.d.15.q.1. nu.
6.Med. C. de ſatiſ-
fact. q. 1. Scot.3.d.
19.& 20.in 4.d.15.
q.1.Gabr. Almain.
& quidam alii, quã
ſent. F.Med.3. par.
q.1.artic.2.pag.70.dicit, conculcare Chriſtum, & ſacras ſcripturas,
Peña, & Soto maior vocat periculoſam, impiam, blaſphemam, ſa-
crilegam. At illi autores videntur loqui de ſola humanitate. reue-
ra Durand. 3. diſtinctione vigeſima, quæſtione ſecunda, articulo
ſecundo, numero decimo, & clarius, quæſtione tertia, fatetur
Chriſtum ratione perſonæ meruiſſe & ſatisfeciſſe infinite: licet
autem opera quę Chriſtus per humanitatem fecit creata, erant
ſimul Patris & Spiritus ſancti, qui concurrit ad omne opus bo-
num: ſpeciali tamen ratione erant vitaliter à ſolo Chriſto. Ca-
ieta. 3. par. quæſt. quadrageſima octaua artic. 5. vt ſuppoſito con-
iuncto: & per ea libere facta tanquam Dominus illorum ſatisfe-
cit ex propriis. iuſtus vero libere agit etiam dum præcepta im-
plet, & ſatisfacit ex ſuis, quorum eſt Dominus per libertatem:
non tamen de rigore iuſtitiæ: quia omnia debet Deo, & ſuppo-
n nit gratiam donationemque Dei creditoris, ſibi fieri. ^n ^o non
o mirum, ſi iuſtus pro temporali pœna habeat ex dono Dei, rem
æqualis valoris qua ſatisfaciat. Bellar. libro quarto, capitulo ſe-
ptimo.

p ptimo. p Trid. ſeſſ. 14. cap. 8. fin. & can. 14. ſeſſ. 6. capit. 16. can. vlt. conc. Florent. Baſil. reg. breu. 12. Taper. artic. 6. Doct. diſt. 15. & 19. in quo errat Michael Baius li. de indulgent. c. vlt. negans nos ſatiſfacere Deo: ſed quod ad præſentiam operum noſtrorum applicatur
q nobis ſola ſatisfactio Chriſti. q D. Tho. 3. p. q. 48. artic. 6. ad 2. quæſtio. 49. 1. ad 4. quęſt. 39. 5. ad 3. q. 51. 1. ad 2. & ſæpe
r Doct. r Sapiét. 10. eſt qui primo creatus eſt eduxit à delicto ſuo, quod tamen Geneſ. 2. factũ eſt per pœnitentiã Adæ, & pœnas vt probat Iren. lib. 3. c. 35. 37. Aug. lib. 2. de pecc. mer. ca. 34. Epiphan. hær. 46. Amb. lib. 2. de pęn. cap. 11. Chyſ. ho. 7. ad pop. addit Epiph. lib. 3. in expoſitione fidei: ſimiliter Eua pœnitentiam egit. Martin. lib. 5. hypot. c. 1. pag. 343. de pœnitentia Dauid. 2. Reg. 12. probat Chryſo. in Pſal. 50. homil. 2. Greg. 9. mor. c. 29. Eucher.
ſ in 2. Reg. c. 8. ſ pęnitentia tamen in principali actu contritionis contra peccatum mort. requirit ne poſſit reddere ęquale: quia virtus pœnitétiæ eget motiuo ſimul caritatis & miſericordię. ſup. lib. 1. c. 19. t
t vt putant Scot. Duran. quod bene probat D. Tho. add. q. 12. ar. 2. Ledeſm. q. 11. art. 2. Soto. diſt. 19. quæſtio. 1. artic. 1. u Trid. ſeſſ. 6.
u c. 16. D. Tho. 1. 2. q. 114. 3. c. & ad 1. & 3. contra Durand. 2. diſt. 27. q. 1. num. 12. & in 1. diſtinct. 17. quæſt. 2. nu. 15. in 3. diſt. 18. q. 2. & clarius, diſt. 20. q. 2. nu. 4. in 4. d. 46. q. 5. qui male loquitur contra Patres. x

punire ſolet: nec vlla Chriſti ſatisfa-
p ctioni infinitæ ſit iniuria, p qui tã-
q quam vniuerſalis cauſa q ſuam homini
ſatisfactionem & merita communicat,
per ipſius hominis actus, aut per ſacramenta.
cœpit ſatisfa-
r ctionis vſus ab Adã poſt peccatũ, r
& legitur in omnium pene ſanctorum
vitis & hiſtoriis.

3 Satisfactionis æqualitatem vir-
ſ tus pœnitentiæ vt non exigit, ſ ita
in ſecũdario actu nec excludit. Sed
non pertinet ad virtutem iuſtitiæ
t commutatiuæ. t 1. quia valor ſatiſ-
factionis (ſicut & meriti ſecundum
u valorem moralẽ ęqualis præmio u)
pendet ex gratia Dei creditoris qui
iuſtos facit, & eos mouet ad operan-
x dum: x & quæ de manu illius acce-
pimus reddimus eidem, multis aliis
titulis debita. Qui manet in mort.
& eſt Dei inimicus, nõ poteſt Deo
ſatisfacere etiam pro venialis vnius
y pœnis: y nec pro iis quæ ex peccato,
z prius remiſſo debebãtur ad tẽpus: z
& multo minus in inferno ita ſatis
patitur, vt ab eo reatu pœnę tempo-
a ralis liberetur a 2. non pertinet ad
iuſtitiam, quia homo non tam intẽ-
dit vt finem compenſare ad æqualitatem,
(quod & homini inimico
ſolui poſſet) quàm deſtruere prorſus
peccatum vt Dei offenſam cum
ſuis effectibus, vt ita plene reconcilietur
Deo. Quare dum pro veniali
reddit æqualem compenſationem,
pro mortale autem infinite minorẽ,
non variatur dicta ratio formalis
obiecti, & finis pęnitentię: vt pietas
eſt & qua Deo & parenti reddimus
ęqualẽ gratiã pro paruo beneficio:
& qua infinite minus pro beneficio
infinito redemptionis, & eucharistiæ:
ſed vtrumque ex acceptus à
Deo & alio titulo debitis. 3. quia fit
homo per pœnitentiam vindex ſui
peccati, teneturque ſponte exequi
pœnalem ſententiam, quam confeſſarius
iudex impoſuit. Hæc ſunt
aliena à ratione iuſtitiæ & legis pœ-
nalis, quę exercetur digne etiam circa
inimicum: cum tamen pœnitentia
plurimum habeat de miſericordia
admixtum.

4 Hæc ſolutio non poteſt ab homine
fieri anticipata pro peccatis fu-
b turis: b quamuis haberet ſatisfactionem
ſibi nũc ſuperfluam, ſolent enim
Pontifices in theſauro eccleſiæ conſeruent
ſatisfactiones, quæ iuſtis ſuperſunt,
vt pro tempore diſtribuant
per indulgentias ex theſauro Chriſti
& ſanctorum: priuatus autẽ theſaurum
huiuſmodi conſeruare nõ
poteſt in futurum: dum vero iſtius
pro præteritis ſpiritualibus pœnis
ſoluit, ſemper acceptatur infallibili
c lege iuſtitiæ: c ſunt tamen quædam
in temporalibus pœnæ ob ſcandaloſa
peccata interdum à Deo comminatæ
infallibiliter, vt morbus aut peſtis
vel infamia, quas iuſtus quantumuis
Deum placare conetur, nõ
d effugiet: d alias tamen quę in cauſis
proximis videntur præparatę, & ita
ab aliquo propheta prædictæ mutat
Deus, mutatis hominum per pœni-
e tentiam moribus. e

f 5 Definitur f ſatisfactio eſſe rei
debitę integra & voluntaria ſolutio.
Vel, iniuriæ alteri illatę compẽſatio
ex propriis: dicitur voluntaria,
quia in actibus pœnitentiæ viator
debet eſſe ſpontaneus vindex ſui,
vt qui voluntariè peccauit. ſatis tamen
eſt libera acceptatio flagelli,
g & morbi patienter tolerati. g vt aliquando
offenſus acceptat minorẽ
iuſto ſatisfactionem, cõtentus vt debitor
pręſtet quod cõmode poteſt:
ita Deus in ſatisfactionem acceptat
opus quod ſibi multis aliis titulis
debetur: & in hoc punit citra con-
h dignum, h cum gratis dimiſſa per
contritionem & abſolutionem culpa
mortali contentus eſt temporali
quadam ſatisfactione, quę de ſe eſt
ęqualis valoris, aut ſatis paſſione
purgatorii, communiter enim ſublata
per pœnitentiam culpa manet

z Scot. Maior. 4. d. 15. z iidẽ Doct. (cont. Scot.) D. Tho. 3. p. q. 89. ar.
a vlt. a hoc eſt multo certius. Soto. d. 19. q. 1. art. 5. & alii cit. Couar. Alm. 1. p. §. 4. contra quoſdam vt Medin. de ſatisfactione. q. 3. qui ſimul ait pœnitentiam iniunctam à confeſſario impletam in peccato reuiuiſcere ex ſola liberali Dei miſericordia, & ita temperat ſententiam Scot. d. 15. q. 1. ar. 4. Maior. q. 1. Gabr. d. 6. q. 2. art. 3. dub. 3. ſed falſius Durand. diſt. 21. q. 2. tenet etiam in inferno ſatisfieri.
b b Eſt communis & certa ſententia, alias nunc impune homo peccaret, ſine reatu pœnæ: cũ tamen nec baptiſmus, vel martyrium remittat peccatum veniale, in cuius affectu homo manet.
c c Sup. K. in quo differt ab indulgentia pro defunctis: licet enim offeratur ęqualis valoris ſatisfactio ex theſauro, ſed non eſt lex & promiſſio vt ſemper acceptetur à Deo. At iuſtus pro ſui ſatisfactione habet promiſſionem Dei. ſup. X. At falſo Med. d. ſatisfact. q. 1. negat iuſte cõpenſari (niſi per pęnam purgatorii: quæ eſt acerbiſſima & alterius ordinis) niſi quia Deus contentus eſt ex promiſſione, & gratis acceptat. & addit. q. 5. vid. q. 2. & 3. ſimiliter vnum iuſtũ nõ ſatisfacere pro alio ex iuſtitia ſed ex miſericordia Dei acceptantis, de quo infra. cap. 19. lit. O. idẽ Med. C. de ora. q. 19 ſi. Cord. lib. 5. de indulg. q. 5. ad 8.
d d Sup. lib. 1. de pęn. cap. 13. §. 6. Iob. 9. Deus cuius iræ reſiſtere nemo põt. Greg. 9. Moral. c. 9. ſic 2. Reg. 12. non obſtante oratione David, mortuus eſt filius eius. Medin. tract. 2. de confeſ. quæſt. 46.
e Taper. art. 6. e Greg. 16. moral. cap. 4. probat ex Ierem. 18. Ionæ 3. Exod. 32. Ioel 3. Martin. lib. 2. Hypot. capitu. 4. colum. 3. lib. 9. re-
f gu. 3. f Doctor. à princip. cit. D. Thom. add. q. 12. art. 3. Soto. diſt. 19. quæſt. 1. artic. 1. Palac. diſt. 15. quæſt. 3. Ledeſ. q. 11. artic. 3. Nauar. c. 3. num. 1. colligit ex Auguſtin. de eccleſ. dogm. c. 54. habetur
g cap. ſatisfact. de pœnitent. d. 3. g h Triden. ſeſſ. 14. cap. 9. can. 13. So-
h to diſtinct 17. q. 2. Nauarr. cap. 3. D. Thom. add. quæſtio. 15. artic. 2. Ledeſ. quæſt. 14. Soto diſt. 19. q. 2. art. 2. colum. 4. Victor. §. 207. Cano. de pęnit. par. 5. Ferrar. 4. contra gent. capit. 73. Palac. diſtinctio. decimaquinta, quæſtio. 5. Nauarr. capitulo vigeſimoſexto, numero vigeſimotertio, ſed oportet vt patienti ſit paſſio voluntaria aliquo modo: Soto cum D. Thom. ſup. quæſtio. decimaquinta, articulo ſecundo, quæſtio. duodecima, articulo primo, ad 2. & maior pœna, ſicut & maior eleemoſina, plus ſatisfacit cum æquali etiam voluntate: præſertim ſi Deus ſpeciali auxilio flagella immittit. Medin. quæſtio quinta, vt in purgatorio flagellum Dei cędit in ſolutum: ſed falſo Soto negat flagella, quæ communi concurſu contingunt, ſatisfacerę niſi ex ſola patientia vt

Trid. ſeſſ. 14. cap. 8. Ledeſ. 2. par. q. 13. Duran. 4. diſt. 15. q. 2. ſatisfactio pendet ex gratia, & vt de lege habeat infallibilem effectum: pendet ex ordinatione Dei acceptatione & promiſſione. Eſa. 1. venite & arguite me. (vbi promittit perfectam peccati purgationem; quamuis peccata fuerint vt coccinum vt ibi aduertit Hieron. ſi modo faciat fructus pœnitentiæ) Ezech. 18. & 33. Ioel. 2. De qua promiſſ. Chryſo. ad popul. ho. 41. & 80. & in variis ho. de pœnitentię. & ho. 3. & 4. fin. de Lazaro. Aug. de ver. & falſ. pœnit. c. 19. epiſt. 54. in princip. enchyr. cap. 66. 78. Ambroſ. ad virginem lapſam, cap. 8. Baſil. regu. breuior. in 271. Bernard ſerm. 55. cant. Luc. 3. fructus dignos pœnitentiæ .i. bonis operibus damnum & iniuriam compenſent, vt exponit Bed. libr. 1. cap. 2. cum Gregor. ho. 20. in Euãg. Druthmarus in Matth. 3. vbi Chryſo. ho. 10. Theoph. Euthym. & alii Patres. Iſichius lib. 4. Leuit. cap. 14. Bellar. lib. 4. cap. 8. & 15.
y ad 3. y D. Tho. & communis. diſt. 16. Caietan. to. 1. tract. 6. de ſatiſfact. q. 2. Victor. §. 201. fin. Cano. relect. de pęnit. p. 5. Petr. Soto. de ſatiſf. lect. vltim. Caiet. verb. ſatiſf. vbi ſummiſt. Sylu. §. 7. cuius oppoſitum tenent Nauar. c. 3. nu. 5. & cap. 1. de pęnit. d. 6. nu. 47. c. 26. nu. 36. lib. de orat. not. 21. nu. 37. c. inter verba, conc. 5. nu. 129. cum

morbum

[i] morbum & mortem. [i] Triden. ſeſſ. 14. cap. 8 can. 12. Taper. artic. 6. Vega lib. 13. capit. 36. Hoſ. capit. 47. Nauarr. capit. 1. nume. 43. Bellar. lib. 4. capit. 1. nec id negat Chryſoſt. ho. de pœniten. & Auguſt. 2. de peccat. merit. cap. 33. 34. ſed tantum dicunt has pœnas quæ ſimul ſunt materia virtutis, exigere Deum ab amicis & filiis. [k] Sup. §. 3. X Trident. ſeſſio. 14. capit. 8. can. 13. 14. ſatisfactio non eſt opus noſtrarum virium, ſed gratiæ datæ per Chriſtũ, in quo viuimus D. Tho. diſt. 15. q. 2. 3. 2. Bona. art. 1. q. 3. Rich. art. 1. quæſt. 5 Durand. quęſt. 2. Palud. quæſtio. 3. Alexand. 4. par. q. 85. memb. 1. Marſi. quæſt. 11. artic. 2. Henr. quodlib. 11. quæſt. 18. Anto. 3. par. tit. 14. cap. 20. §. 2. Adrian. quęſt. 1. de ſatisfactio. & quodl. vlt. Caieta. tract. 6. de ſatisfact. quæſtio. 2. Soto. d. 19. quæſtio. 1. art. 4. Pet. Soto de ſatiſfact. lec. vlt. Victor. §. 201. Ledeſ. q. 13. artic. 2. & 3. Cano, par. 5. Turrecrem. [l] Alcoc. c. 13. [l] Vict. §. 202. Scot. diſtin. 15. quæſt. 1. art. 3.

reatus pœnę temporalis. [i]

6 Solutio debet eſſe aliquo modo ſupernaturalis [k] ex motione aut pondere caritatis, & nihil minuit de merito gloriæ: [l] eſſet enim magnum detrimẽtum perdere aliquid quamuis parum, de iure ad perpetuam gloriam ratione temporalis ſatisfactionis. Sic enim qui multa habet peccata nihil minus gratiæ recipit per baptiſmum, quo culpæ, & pęnæ omnes remittuntur, quàm ſi nihil ſibi condonaretur.

CAP. XIX.

Per quæ opera fiat ſatisfactio.

§. 2. *Fieri poteſt per operationes mentales: vt per orationem & meditationem: & hæ communiter habent pœnam.*

3 *Difficultas iuuat ad ſatisfactionem, omne meritum includit ſatisfactionem.*

4 *Cur opera exteriora pœnalia ſint aptiora?*

5 *Satisfit per opera præceptorum etiam naturalium: nec oportet vt opus ſit pœnale.*

6 *Cur conceſſit Deus vt vnus pro alio ſatisfaceret de iuſtitia, non ita pro alio mereatur.*

7 *Non plus prodeſt aliena ſatisfactio, quomodo valeat pro defunctis?*

8 *Fit per tria genera operum, iuſtus pro vno peccato poſſet ſatisfacere ſine aliis.*

QVidam putant per impletionem operum præcepti (præſertim quæ Deus naturali & diuino præcepto exigit [a] tanquam debeantur ſibi titulo iuſtitiæ aut religionis & pœnitentiæ) aut certe per opera mere interna, [b] aut per ea quæ homini non ſunt pœnalia, [c] non fieri ſatisfactionem Deo debitam pro temporalibus pœnis in præſenti vita, quibus compenſatur pęna purgatorii. alii totam rationem ſatisfactionis referunt in meritum actus interni, [d] cui ſi efficax ſit opera externa vt nihil eſſentialis bonitatis addunt, [e] ita aiunt nihil ſatiſfactionis addere: niſi ſint ſacramentum & martyrium quod habet priuilegium.

2 Cœterum opera externa ſupererogationis ſatisfaciunt apte Deo. [f] vt pœna ſecundum externam iuſtitiam reſpondere ſolet in vindictam pœnæ perſonaliter debitæ. 2. opera caritatis & orationis non tantum inſignia, [g] ſed omnia obtinent ſemper aliquam remiſſionem pœnæ, non tantum per modum meriti & impetrationis ab amico, ſed quia habeant de facto ſemper adiunctam aliquam rationem pœnæ: [h] virtus enim eſt circa difficile cum mortificatione ſenſuum & ſenſualitatis, & meditatio cum fatigatione corporis & organorum ſenſus fit propter attentionem.

3 Difficultas ex parte obiecti proueniens conducit ad meritum, ſed difficultas vt infert homini pœnam facit ad ſatisfactionem: [i] atque ita ſatisfactio nihil minuit de merito, [k] quod diuerſa ratione competit operi iuſto, & ut omni merito coniunctus eſt quidam ualor ſatiſfactionis, ita omni ſatisfactioni quam iuſtus pro ſeipſo, uel pro alio offert, coniunctum eſt meritum gloriæ propriæ. [l]

4 Porro patres confeſſarios & pęnitentes monent de operibus externis pœnalibus: [m] ex intentione non tantum placendi Deo, ſed ſoluendi pro culpa & pœnis in uindictam ſui, quibus ſe quodammodo inuitum & dolentem priuet bono otii aut delectabili: & ſint talia quæ ab homine niſi peccaſſet, non eſſent exigenda: quanto enim opus maiorem pęnam de ſe inuoluntariam infert, tanto cęteris paribus eſt magis ſatisfactorium: quia hæc non tantum ſeruiunt in uindictam præteritorum, ſed in Chriſti paſſi imitationem, cui ſi compatimur, cõglorificabimur: & in correctionem motum: atque ita ſeruanda eſt proportio ut in remedium uariis morbis applicet confeſſarius conſentaneas ſatisfactionum medicinas pręſeruantiuas: [n] ut ignis purgatorii, & gehennę diuerſa ratione pęnę affligit animas pro qualitate criminum.

5 Operatio iuſti licet ex titulis præcepti etiam naturalis, vt voti voluntarii ac iuramẽti, ſit debita Deo, eſt ex virtutis pęnitentiæ imperio ſatisfactiua pro pęnis: [o] quia contentus eſt liberalis Deus, vt opus ſit ſub noſtro dominio & noſtrum

[a] Scot. [a] diſtinct. 15. q. 1. Maior, q. 2. Palud. q. 1. art. 2. Almain. quæſtio. 1. Gabr. diſt. 16. q. 2. Capreo. d. 15. q. 1. ad 4. cõtr 4. con. Duran. quæſt. 6. ad 2. & olim videtur D. Thom. diſt. 15. q. 2. 1. 2. cap. ad 3. dicit, eleemoſynæ quas homo dare tenetur nõ ſunt pars ſatisfactionis. Bellarm. lib 4. capit. 6. ad ſi ex Tertul. Nazian. Aug. Leone PP. quod limitat Sylueſt. ſatisfactio. §. 8. de operibus ad quæ tenemur naturali præcepto & diuino, cum Archid, Anto. 3. par. tit. 14. cap. 20. fatetur tamen quod Deus, ex miſericordia cõtentus eſt his etiã operibus præcepti in ſatisfactionem, ſecus ſi ageret ex rigore iuſtitiæ. [b] Significat Scot. diſt. 15. q. 1. §. de ſecundo principali. Almain. quæſt. 1. Gab. diſt. 16. quęſtio. 2. art. 1. not. 1. fin. quia ſatisfactio tanquam opus externum diſtinguitur contra internam contritionem. [c] Significat D. Thom diſt. 15. q. 2. 4. 1. Bona. in 2. par. art. 1. q. 3. & 4. Albert. Rich. art. 1. q. 3. Duran. q. 5. Palud. q. 3. Carthuſ. quæſt. 3. Maior. q. 2. du. 2. Alexand. 4. p. q. 84. memb. 2. artic. 2. Antiſiod. lib. 3. Adrian. de ſatisfactione. q. vlt. Sylueſt. ſatisfactio. §. 8. Viguer. cap. 6. §. 4. verſ. 21. & videtur tandem Henr. quodlib. 8. q. 18. Bellar. lib. 4. de pœnit. cap. 4. quia ſcriptura Iob. cap. vlt. lib. 3. Reg. 21. Ionæ. 3. & Matth. 3. vbi Drutmar. Chryſ. Beauxa. to. 1. harm. fol. 137. & ſæpe inducit ad opera pœnalia. Tertul. de pœnit. Cyprian. ſer. de lap. Pacian. Paręneſi. ad pęnit. Ambro. ad Virginem corruptam. Auguſt. de ver. & fal. pœnit. cap. 1. & apud. Bed. in 1. Corint. 11. ſi nos iudicaremus, id eſt, puniremus, vt ibi exponit Chryſoſt. hom. 42. Greg. 9. moral. cap. 27. Cyrill. catech. 3. quæ ſententia explicanda eſt inf. H. ſic quod Chriſtus per modum ſatisfactionis obtinuit nobis liberationem à pœnis, tribuitur paſſioni & operibus pęnalibus eius. D. Tho. 3. p. q. 48. 2. & 6. ad 3. Xuar. q. 1. artic. 2. dub. 4. §. 3. verſ. dico. 2. Veg. lib. 2. in Trid. cap. 3. [d] Ledeſ. q. 14. artic. 1. dub. 4. cum Henr. quodli. 8. quæſtio. 18. [e] D. Tho. 1. 2. quæſt. 20. art. 4. [f] Quam probant citati A. & Patres quos cit. Bellarm. cap. 9. hortantur ad opera ſupererogationis & conſilii. [g] Vt quidam ſine cauſa limitant Scot. quæſtio. 1. §. de 3. dico Gabr. d. not. 1. [h] Quam rationẽ expreſſit D. Tho. & Patres citati E. in quo ſenſu videntur loqui Caietan opuſc 6. q. 1. Victor §. 202. Nauarr. cap. 26. nume. 24. idem ſentit Soto. diſtinct. 19. q. 1. artic. 1. in quo ſenſu citat Scotum & Gabriel. [i] D. Tho. diſtinct. 15. quæſt. 1. 4. ad 1. [k] Med. quæſtio. 4. ait bonitatis ratio in opere facit ad meritum & eius augmentũ: ratio vero pęnæ ad ſatisfactionem. [l] D. Thom. diſtinct. 17. quæſt. 2. 4. ad 3. & ſic ſatisfactio vię eſt melior quã purgatorii. [m] Citat C. [o] Quas rationes optime explicat Trident. ſeſſio. 14. capit. octauo. [o] Quia præcepto ſatisfit actu voluntario etiam abſq; pęna, ac ſubinde id pœnale quod homo ſponte agit, aut patitur in impletione præcepti, eſt ſatisfactorium pro pœna. quod fatetur Anton. ſup. Victor. §. 203. ait erroneum eſſe id negare. Caietan. tract. 6. q. 1. Adrian. q. 3. de ſatisfactio. Medin. quæſtio. 4. ſol. 128. dub. 3. Soto. diſtinctio. 19. quæſtio. 2. artic. 1. Nauarr. cap. 26. num. 23. Roffen. artic. 21. Pighius controuerſ. 12. Latom. in ratione Pariſi. decreti contra Luther. fatetur Bellar. capit. 13. ad 1. Anto. refert Aegid. Rich. & latè D. Thom. diſt. 19. quæſtio. 2. art. 1. (neque id negat diſtinctio. 15.) Ledeſm. q. 14. art. 1. dub. 5. Petrus Soto de ſatiſfact. lect. vlt. Nauar.

cap.3.num.4.& in cap.1.de pœnit diſtinctio.6.numero 40.& ita ſe explicat Gabr. diſtinct. 19. quæſtio.2. poſt medium. ſupplem.diſt. 45.quæſtio.2.art.3.dub.4.ſic martyrium vut baptiſmus etiam pro tempore præcepti acceptus, ſatisfacit pro tota pœna: quare ſi ieiunium præcepti, quod confeſſarius ſimul impoſuit in pœnitentiã, frangat, peccat duplici peccato. Nau. c.26.num.23.(vt ſi de eo ieiunio feciſſet votum. 2. 2. q. 88. artic. 6.) ratio enim ſatisfactionis nihil minuit de ratione meriti. [p] Sic pie ſunt interpretandi Scot. Mai. Gabriel.& Syluest. Palud & Doct.cit. A. vt Ledeſ.quæſt. 14. artic. 1. dub. 7. Medin Soto.explicant. expedit tamẽ vt confeſſarius interdũ iniungat opera præcepti: & poſt abſolutionem generaliter dicit, quidquid boni feceris, & mali ſuſtinueris: vt omnia opera tanquam pars ſacramẽti habeãt maiorem valorem ſatisfactionis. D.Th.quodlib. 3. artic. 18. Nauar. capitulo 3. num.4. capit.26. num. 11. 23. cum Hoſtien. Cord.lib.5.q.9. [q] [r] Fatetur Ledeſm. in dub.4. cum Héric. quodlib.8. q. 18. [ſ] Soto diſt. 19.quæſt. 2. artic. 1. fatetur Scot. quæſtio.1. §. de 2 princ. Almain. quæſt.1.Gabriel.d. 16.quæſt.2.artic.1. not.1.ſi.contra Ledeſm. & Henr.ſup. in quo differt à ratione meriti reſpectu præmii æterni cuius totus valor eſt in voluntate efficaci. ſic cõtra opera externa vt homicidium præuiſum quod facit ebrius abſque noua libertate eſt dignum noua pœna temporali: fit enim obnoxius reſtitutioni & irregularis. [t] Soto diſtinct.45. quæſtio.2. artic.2.ad 3.Palud.ibi.quæſt.1.facit D.Tho.add.quæſt.71.art.9. [u] Victor. Caieta. Soto. Ledeſm.quæſtio 16. artic.2. dub.2. Nauarr. fatetur Scot.quæſt.1.art.3.Gabriel.diſt.16.q.2.Adrian.& communis. [x] Vt putat Medin.quæſt.5.dub.1 fin. [y] Quod plane ſignificat Triden.ſeſſ.14.capit.9.can.13.Soto diſtinctio.19.q.2.art.2. Palac. diſtinct.20.quæſt.1.Victoria.§.207.Cano.de pœnitent.par.5. Petrus Soto lect.vlt. Nauarr.cap.26.num.23.& cap.3 num.4.comm. diſtinct.15.vbi D.Tho.quæſtio.1.4.2.& ſic Gregor.4. dialog. cap. 39. Auguſt.de fide & opere.cap.15.& 16.(quos tamen refellit Bellar.lib.1.de purgator.capit.4.) exponunt id 1.Corint.3.ſaluus erit quaſi per ignem: de igne tribulationis & flagelli, quod Deus immittit. quare falſo Gabriel.diſtinct.16.quæſtio.2.artic.3.dub.7.& Rich.diſtinct.15.artic.1.quæſt.4 totam ſatisfactionem referunt in meritum internum. [z] Vt Ioan.9.de cęco nato: non quia ipſe peccauit, aut parentes eius, & ſic loquitur Triden. & alii Patres. D. Thom. ad 3. Victor. Nauarr. [a] D. Thom. quæſt. 2. & ſupponunt Rich. Gabr.& alii. Antoo.3.p.tit.14.capit.20.facit Auguſt.2. de peccat. merit.capit.26.34.nec tamen oportet vt voluntas formalis ſemper duret ad meritum aut ſatisfactionem: cum ſatis ſit virtualiter manere ex priori imperio caritatis & patientiæ. [b] Victor. Ledeſm. ſed Soto ait, non ſemper per tribulationes purgari in præſenti totam pœnam. [c] Diuus Thomas 3.par.quæſtio.79.7.ad ſecundum. [d] D. Thom.3.par.quæſtio.48. 2.ad 1.& diſtinctio.20.quæſtio.1.2.3.ad 1.& 2.& 1.2.quæſt.114.artic.6.quæſt.112.artic.4. [e] Triden.ſeſſ.7. can.6.& 7. [f] Eſt fides ex Symb.ſanctorum communionem ex traditione eccleſiæ. Concil. Florent.de cedentibus. &c. D. Tho.cit. C. & add. quæſt.13. artic. 2. & opuſ.5. Bona.ar. art.1.q.1. & 2. Palud. quæſt.3. artic. 1. Caieta.3. par.q. 48. 5. ad 3. & to.2. opuſ.17.qq.q.1.art. 4. Ledeſ. quæſt.12. art 2. Soto diſt. 19. q.1.ar.4. Nauar.de indulgen. not. 13. num.7. Vuald.to.3. de ſacramental. tit. 10 per totum maxime capitu.98. 100. Pius.V.de ſacramẽto pœnitentiæ ad ſ. DD. dum probant indulgentias fieri ſimul.ex ſuperabundanti ſanctorum ſatisfactione repoſita in theſauro. vide Chryſoſt.in 1. Cor. 12 ho.41. quod ſumus alter alterius membra. Auguſt. tract.32.in Ioan.ad fin.& in Pſalm. 61. & 86. exponit Coloſ.1. gaudeo in paſſionibus meis pro vobis: vbi D.Tho. lect.6. & Orig. ho. 24.in Numer.exponunt, de ſatisfactione vnius pro altero.& omnes Schol. item 1. Corint. 2. cui aliquid donaſtis, & ego propter vos Loquitur de remiſſione pœnę aut publicæ pœnitentiæ. vt ibi exponit Theodoret. Linda. lib.4 Panop. capit. 73. Pamel in Tert. lib. ad Martyres.& in Cyprian. epiſto. 11.Bellarm.lib 4.de pœnitent. nam & inter homines in foro contentioſo vnus pro alio ſoluit debitum pecuniæ. [g] Galat. 6. alter alterius onera portate, & tamen ibi de peccato ſubdit, vnuſquiſque onus ſuum portabit: quæ ſeminauerit homo, hæc & metet. [h] Aug 2.de conſenſ.euang.cap.30. [i] D.Tho.diſtinctio. 20. quæſtio. 1.2.3.ad 3.& quod ſic transfero, non manet mihi ad ſatisfactionẽ: vt quando miſſam offero pro alio, transfero bonam partem ſatisf. quam mihi totam applicaſſem. [k] Significat plane D. Tho.ſup. tenet Duran.diſtinctio. 20.quęſtio.2. Gabr.d.16.quæſtio.2. artic.3. dub.8.At explicentur de merito quod ſibi ob caritatem in proximum plus prodeſt, quam ſatisfactio. [l] Nauarr.§.in Leuit. de indulg.not.22.nume.18.19. Bonau.diſtinctio.20.in 2.par.artic.1.q. 1.Rich.ar.1.q.3.Duran q.2.Alex.4.p.q.24.memb.4.art.4.Adrian. quodlib.8.artic.2.con.3.Medin.de ſatisfact q 5. recent. Nec ratio D. Tho.obſtat: quia caritas bene ordinata circa ſpiritualia incipit à ſeipſo, vt iuſtus plene compenſet Deo, & nil habeat quo tardetur à viſione Dei. Sic in humanis melius eſt prius ſoluere debita propria, quã aliena. [m] Fatetur Soto d.21.q.2.ar.3. & cõmunis. [n] Soto diſt.19.q.2.4.ad 1.cum Caieta.to 1.tract.16.de indul.q.2. [o] D.Tho.3.par.q.90.art.2. [p] Med. de ſatisfact.q.2. & 3.vid. q. 5. [q] Communis d.20. Adrian.q.3.de ſatisſ.quodl.8.ar.2.con.3. D.Tho. d.15.quæſt.1.4.2.lib.3.contr.gent.cap.158. Soto, lib.3. de natura & gratia

(dum libere fit & poſſet non fieri) cum tamen confeſſarius iniungit ieiunium aut orationem: intẽtio eius niſi aliud explicet, eſt de operibus quæ aliàs non ſunt de præcepto. [p] Actus internus ſemper ſatisfacit: [q] & opus externum addit valorem ſatisfactionis non tantum accidentaliter (quia intenſius, diuturnius, & cum maiori pœna exerceri ſolet. [r]) ſed per ſe, quia bonum & gratum Deo eſt, pro obtinendis etiam bonis temporalibus, vel pro ſatisfactione pœnæ: [ſ] quæ res modica & temporalis eſt: atque ita qui condunt teſtamentum ſactis legatis petunt pro ſe fieri externa opera. [t] At ſupra voluntatis efficacis internum meritum, hæc externa non augent meriti valorem reſpectu præmii eſſentialis, quod æternum eſt, opus tamen meritorium licet pœnale non eſſet, [u] voluit Deus habere ſimul ſecundario valorem gloriæ accidentalis & ſatisfactionis: & ita decet amici liberalis legem. ſatisfacit etiam Deo per quæcunque mala & flagella Dei iudicis, [x] quæ iuſtus patienter ſuſtinet: non quia ſatis patitur tantum à vindice, ſed pręter rationem interni meriti, quia ſponte accepiat exteriores paſſiones, [y] quamuis illatæ non eſſent in vindictam peccati: [z] nec tamen ſatisfacerent niſi libera voluntate, (qua fiunt moraliter opera propria) eſſent aliquomodo acceptata: [a] dum vero Deus vindictam de iuſto viatore ſumit vſque ad mortem, videtur purgare illum penitus igne tribulationis, vt à purgatorio liberetur. [b]

6 Poteſt & vnus iuſtus alium iuſtum iuuare, [c] cum ſint vterque membra eiuſdem corporis. 1. Oratione & merito congrui impetrando ei motum pium quo ſatisfaciat pro ſuo debito perſonali. Sic enim iuſtus impetrans alteri donum contritionis, aut bonum motum, dicitur de congruo mereri ei remiſſionem culpę, etiam mortalis, & primã gratiam, aut augmẽtum gloriæ æternæ: quæ tamen nunquam datur niſi iuxta quantitatem propriæ diſpoſitionis, [d] vel per ſacramentum, [e] vt homo in ſeipſo præmietur. 2. vnos dicitur immediate pro alterius pœna ſatisfacere proprie, [f] vt alter alterius onera portet: [g] ita enim Christus decenter inſtituit, vt probat eccleſiæ conſuetudo, & B. Auguſt. [h] In reddenda quidem ratione pro culpa mortali, & æterna pœna, quiſque onus ſuum portat, & ex propria diſpoſitione iudicatur, & fratrem non redimit frater: ſed pro pœna quę temporalis eſt & res leuior, quaſi pro debito reali, vnus pro alio ſatisfacere & ſoluere poteſt, quaſi propriæ ſatisfactionis dominus, quam à ſe in alium libere transfert. [i]

7 Imo quia id videtur purioris dilectionis actus, quidam putant plus vnum ſatisfacere pro alio offerentem, quam ſi pro ſe offerret. [k] ſed ſane ſatisfactio pro alio non eſt auctior, ſed forte minor, [l] aut æqualis: ſatisfactio vero dum pro defunctis eam applicat viuus, vel per indulgentias datur, licet rem æqualis valoris offerat, [m] non habet effectum infallibilis acceptationis ex lege iuſtitiæ & pacto Dei, ſed ex miſericordia: [n] quia iam ſolutio pertinet ad alium forum rigidiorem extra hanc viam. [o] At dum viuus digne applicat alteri iuſto viuẽti, quidam [p] aiunt applicari ex miſericordia per modum gratiæ & impetrationis. At reuera fit ſemper infallibili lege iuſtitiæ applicatio. [q] nec oportet vt alter acceptet obla-

r tam pro ſe: [r] quia in debito ciui-
li & reali vnus pro alio etiam in-
ſcio & inuito ſatisfacere & ſoluere
ſ poteſt. [ſ]
8 Satisfactio fit præcipuè per ea
tria operum genera: ieiunium, ora-
t tionem, & eleemoſynam, [t] quæ
ſancti & DD. longo ſermone com-
mendant: & per alia pietatis ope-
u ra [u] quæ homo in ſui vindictam
agit. deinde etiam per mala, & flagel
x la Dei [x] quæ patienter ſuſtinet, &
per aliorum iuſtorum opera aut per
miſſas ſibi applicatas, ſatisfacit de
condigno ad qualitatem pro tem-
y porali pœna, aut culpa veniali. [y] nec
impoſſibile aut illicitum eſt, vt iu-
ſtus pro vnius peccati temporali pę-
na ſatisfaciat, abſque eo vt ſatisfaciat
z pro alio peccato, [z] vt cuius virtua-
lem complacentiã retinet, & quan-
to opus maiorem pœnam de ſe in-
uoluntariam infert, tanto magis cę-
a teris paribus eſt ſatisfactorium. [a]

CAPVT XX.

Præceptum ſatisfactionis colligi etiam ratione naturali.

§. 2. *Ante inſtitutam confeſſionem an ſatisfactio pro temporali obligabat ſub mortali, confeſſarius ſub mortali obligare poteſt ad pœnitentiam iniunctam.*

3 *Si grauis pœnitentia digne iniungatur pro venialibus, obligat ſub mortali, niſi confeſſarius aliter explicet.*

4 *At leuis licet imponatur pro mortali non obligat ſub mortali.*

5 *Poteſt pœnitens rogare vt mitiorem imponat.*

6 *Non poteſt pœnitens ſibi commutare pœnitentias, quando liceat abſoluere abſque iniunctione pœnitentia.*

7 *Opus iniunctum plus valet: & reuiuiſcit.*

8 *Reliqua opera priuata quæ peccatori applicantur non reuiuiſcunt.*

PRæceptũ ſatisfactionis non tan-
tum colligitur ex ſupernaturali
fide vel iure poſitiuo Chriſti: ſed
ratio naturalis dictat ſatisfaciendũ
eſſe Deo offenſo pro peccatis con-
a tra legem naturæ [a] quia Deus legi-
ſlator punit etiam in hac vita tranſ-
greſſores legis, & quamuis ineffi-
cax ſit pœnitentia ex vi naturæ ad
obtinendam veniam, ratio tamẽ di-
ctat, vt dum homo poteſt ſatisface-
re, (poteſt autem ex auxilio gratiæ
iuſtus pro pęna tẽporali) compenſet
b offenſam, [b] & faciat fructus dignos
pęnitentiæ, inſufficiens tamen eſſet
pęnitentia ex ſola vi naturæ: quia
culpa mortalis non remittitur ob
hominis ſatisfactionem ex debito
iuſtitiæ, ſed gratis, & cum culpa
c tollitur gratis pęna æterna: [c] cum
Dei tamen auxilio fructuoſa ſit pę-
nitentia.
2 Si quis in ſtatu legis naturæ ſa-
tisfactionem pro pęna temporali
reſeruaret in tempus purgatorii: hic
d non peccatet mortaliter: [d] nihil
enim derogat iuſtitiæ vindicatiuę
Dei, ſed in lege euangelica confeſ-
ſarius à Chriſto habet clauium po-
teſtatem, & ligat ſua ſententia &
præcepto tanquam iudex conſcien
tiam pœnitentis ad acceptandam
e condignam ſatisfactionem. [e] quod
ſi acceptare detrectet in re graui, de
beret confeſſarius quaſi impœni-
tenti tanti negare abſolutionem.
nec enim iam probabilis cenſeri po
teſt ſententia oppoſita, vt ei liceat
f conformari. [f] Quod ſi acceptauit

& gratia.cap.6.& diſtinctio.19.quæſtio.2.art.4.ad 1.Ledeſ. quæſt.
int.Nauar. § in Leuit. not.12. nume.18.19. Turrecrem.de pœni-
tentia.diſtinctio.4.c.in menſuram.§. in Leuit. nume. 13. Couarr.
cap.alma. 1. par.§.4.nume.7 Alexand.4.par.quæſtio.24. memb.
4.art.4.Bon.diſt.20.art.1.quæſtio.1.Rich.artic.1. Duran. quæſtio.
2. Gabr. diſtinctio.
16.quæſtio.2.art.3.
dub.8. & à fortiori
qui opinantur in-
dulgentias ex San-
ctorum etiam the-
ſauro applicari de-
functis ex lege &
pacto iuſtitiæ. 4. d.
45.ibi Scot. D.Th.
add. quæſt. 71.art.
3.ad vlt. art.12.ca.
ad 2. & retractans
Sot. diſtinct. 45.q.
1.art.3. poſt con.3.
Ledeſ.2.par.quæſt.
16.art.14.fol.186.
Couar. ſup. nu.11.
Nauar.de orat.not.
20. nume.44. & de
indulg. not. 22. nu.
5.20. & add.nume.
18. & citat Medin.
de ſatisfact. quæſt.
5.cum tamen Med.
putet ex ſola miſe-
ricordia ſatisfacere
vnum iuſtum pro
alio. ſup. capit. 18.
r §.4.C. [r] Quod ta-
men Palud. diſtin.
20.quæſtio.3. ſigni
ficat neceſſariò vt
ſit ex lege iuſtitiæ,
& Henr. quodlib.
8. artic. 18. at ſatis
eſt fieri intentione
ſ placendi Deo. [ſ] Syl
ueſt. verb. ſolutio.
§.3.fi. Angel. Tab.
t Aſten.lib.3.tit.19. [t]
Trident.ſeſſ.6.cap.
14. ſeſſ.14. can.13.
& Florent. D.Tho.
add. quæſt.15. art.
5. Ledeſ. quæſtio.
14.Soto.diſt.19. q.
2.artic.3. Victor.§.
208. DD. diſt. 15.
Scot.quæſt.1.Dur.
quæſt. 1.Palac.q. 5,
Gab.d.19.q.2.Me-
din.de ſatisfact.quæſtio.1.Viguer.cap.16.§.4 verſ.25.Nauarr.c.3.
nume.4.cap.16.nume.24.& in c.medicamentum, de pœnitentia d.
1.Bellarm.lib.4.de pœnitent. cap.6. & de his tribus fecit longum
tractatum.Medin.Ledeſ.& quidam DD.d.15. ſic omne vitium re-
ducitur.1.Ioan. 2.ad concupiſcentiam carnis (quam comprimit ie-
iunium) concupiſcentiam oculorum ſeu auaritiam (quæ per elee-
moſynam reparatur) & ſuperbiam vitæ quam impedit oratio. Ad
ieiunium reducitur omnis maceratio carnis, vt cilicium, flagella-
tio: ad eleemoſynam omnia opera miſericordiæ in proximos: ad
orationem, actus contritionis, confeſſio, & gratiarum actio: inter-
dum enim magna contritio totam pœnam diluit. De oratione
Pſal.49.Inuoca me. ſic orauit Manaſſes in fin. Paralip. de ieiunio.
Ionæ.3. Ioel.2.& 2.Reg.12.de eleemoſina Tobiæ. 1. Dan.4. Luc.
11.date eleemoſynam. De his tribus Chriſtus Matth. 6. Tobiæ.
12.bona eſt oratio cum ieiunio & eleemoſyna.Bellar.lib.2.de mo
nachis.ca.7. vſque ad 12. agit de conſiliis euang. Tertul.de reſur-
rect.carn.de afflictione corporis, eſſe ſacrificium Deo gratum. Na-
zian.epiſto.ad Hellenium, quoſdam viros tranſigere 20. dies ſine
cibo. Auguſt.de eccle.dogm.cap.68.de caſtigatione corporis & ab-
ſtinentia. 1.Corint.9. caſtigo corpus vbi Teophila. Græce habere
vſque ad liuorem contundo. Beauxam. Tom.2.harm. in Matth.6.
u de eleemoſina fol.353.de oratione fol.356.de ieiunio.fol.373.ci-
x tat Patres [u] Sic adiecit Trident. can.13. [x] Sup. capitulo 18. §.
y 5. G. [y] Quia ſublato omni reatu pœnæ etiam per alienam ſa-

tisfactionem, ceſſat culpa. Ledeſm.1.par.quæſtio.28.artic.4.& re-
centior. At falſo Petrus Soto.tit.de pœnitent.lectio.18. negat iu-
ſtum ſatisfacere pro culpa veniali: quia omnis remiſſio culpæ tri-
buitur gratiæ, vt ait D.Tho.3.par.quæſtio 87.2.ad 1.& artic.4. ex
Rom.4. At reuera culpa tollitur.1.per ſatisfactionem totius pœnę
finitæ, & ſatisfactio
vim habet ex meri-
to Chriſti (quod ap
plicatur per actus
noſtros, vel per in-
dulgentias, aut ſa-
cramenta Trident.
ſeſſ.6. can. vlt. ſeſſ.
14.ca.8.fi. can.14.)
ac ſubinde tribui-
tur gratiæ.2. veniã
venialium meretur
iuſtus per ſuos a-
ctus: vt colligitur
ex Auguſt. tract. 1.
in 1. Ioan.1. fidelis
& iuſtus: vt remit-
tat peccata, ſcilicet,
etiam venialia quæ
ſignificat D. Tho.
3.par. quæſtio. 87.
3. ad 3.& quæſtio.
89.Scot. 4.diſtinct.
15. Duran.diſtinct.
16.quæſtio. 1. Pa-
lud. quæſt. 1. Non
obſtat D. Thom.
quæſtio.87. 4. cap.
cum gloſ quia ſe ex
plicat ad ſecundũ,
vt venialia non re-
mittantur, niſi ha-
benti gratiam, ſed
Anſel. primo cur
Deus homo. capit.
21.eget explicatio-
z ne. [z] D.Tho. add.
quæſtio.14. 1.Du-
rand. diſtinctio.15.
quæſtio. 2. Soto d.
19.quæſt.1.4. quia
venialium remiſſio
non eſt connexa. At
remiſſio mortaliũ
fit ſimul, Ezech.18.
ſi egerit pœniten-
tiam omnium ini-
quitatum. Ioel. 2.
mũdabimini ab om
nibus. Diuus Tho.
quęſtio.86.3.Soto.
diſtinctio. 15. q. 1.
3. Auguſt. de ver. & falſ.pœnit.capit.9. habetur capit.ſunt plures,
de pęnitent.diſtinctione tertia, vbi cap.plurii.ex Gregor. capit.pri-
ma conſolatio. ex Ambroſ. in Pſal. 118. ſignificat remitti vnum
veniale ſine alio: vt remittitur per baptiſmum aut martyrium,
a dum recipitur cum affectu veniali. [a] Probant cit.lit.D.

CAPVT XX.

a DIuus Thom. [a] 3.par.quæſt.84.7.ad 1.Cano.relect.par.5. Ta-
per. articulo ſexto. Magiſt. diſtinct. 14. cum Chryſoſto. ſi-
cut ratio dictat quod homo corpore & animo debet cultum Deo
ſecunda ſecundæ, quæſtio.81. artic.2.ad 3.& articul.7. Bellarm.1.
b de pœnitentia.capit.7. [b] At ſecluſo ordine ad ſatisfactionem à con
feſſario iniunctam aut iniungendam, non tenetur iuſtus per opera
exteriora ſupererogationis ſatisfacere in præſenti vita. Soto diſtin.
20. quæſtio. 2. articulo ſecundo, ad 3. Scot. Palac. quæſtio. prima,
pag.387.fin.Ledeſ.2.parte quæſtio.20.articulo tertio fol.209. co-
lumna 2.& colligitur ex Scot.Gabr.& nominal. vt dictum eſt libro
c primo, de pœn.capit.8. [c] Trident.ſeſſio.6.capit.14. [d] Sup. B. quia
d ante ſalutem gloriæ eſt medium neceſſariũ ſolutio totius pœnæ,
vt Soto.diſtinctio.decimanona, quæſtio.1. articu.3. D.Thom.add.
quæſtione decima, artic.3. colligitur ex Trident.ſeſſio 14. capit.2.
e §.8.Bellar.lib.2.de purgator.capit.5.Nauar.capit.3.nu.2.c.26.nu.
f 20.in ſatisfactio.nu.1.de pœnit.d.3. [e] [f] Triden ſeſſ.14.c.8.can.15.

animo non implendi irrita eſt abſolutio, [g] cum id peccatum mortale non confiteatur: tenetur enim velle implere, niſi committetur: ſed poſtquam ſic voluit, licet poſtea mutato propoſito non impleat, nõ fuit irrita abſolutio, [h] nec iteranda confeſſio vt dictum eſt.

3 Pęnitentiam acceptatam ſi grauis ſit, tenetur implere ſub mortali, [i] (vt lex & ſententia poſitiua ligat ſub mortali in re graui) quamuis ea pœnitentia imponeretur pro peccatis iterum abſolutis [k] aut venialibus: [l] ſic enim religioſo pro multis & periculoſis venialibus digne imponitur grauis pœnitentia, clarè non errante, quod onus pœnitentiæ compenſatur cum ingenti fructu gratiæ, & bonorum, quem iudex cui ſe ſponte ſubiicit confert per abſolutionem.

4 At leuis pœnitentia quę interdum imponitur pro mortali, vt homini infirmo aut tempore iubilęi, maxime ſi ab eis peccatis fuerat iterum directè abſolutus, non obligat ſub mortali. [m] hęc enim ſententia & obligatio non tam reſpicit cauſam ſeu culpam, quàm grauitatem pœnitentię iniunctę: aliàs nulla pęnitentia pro mortali obligaret ſub mortali. cum detur in ſatisfactionẽ pro pœna temporali relicta: non tamen obligat ſi forte confeſſarius nõ intendat pro venialibus imponere pręceptũ pœnitentiæ ſub mortali. [n] quod de illo præſumendũ non eſt. [o] ſic & eccleſia per claues in foro exteriori ligat conſcientias iuſtis legibus, & ſuis cenſuris ligatos priuat in vtroque foro ſpiritualibus quibuſdam bonis.

5 Si tamen pœnitenti durior videatur confeſſarii ſententia, poteſt eum rogare vt temperet declinans in mitiorem partem, [p] in rebus quæ eius arbitrio ſunt relictæ: vt ſuauius fiat iugum confeſſionis. atque ita deberet, eum habeat officiũ non tantum iudicis in uindictam & compenſationem peccati, ſed pii medici, aduocati, & parẽtis [q] ſpiritualis: & prudens circa infirmos & delicatos accõmodare debet opera potius perſonæ quam culpis, [r] habita utriuſque ratione: & commutare cum opus eſt. Vota ſua poteſt homo in æquale commutare, aut in melius, [ſ] quia ſua tantum voluntate emiſit: ſed pœnitentias non poteſt, quia per alterius ſuperioris iuſtam ſententiam ſunt iniunctæ. [t]

6 Interdum licuit abſoluere ſine iniuncta pœnitentia. [u] Primum in mortis articulo: ſatis enim eſt contritio, & dolor morbi, vice pœnitentiæ, decet tamen in periculo, vt ſaltẽ breuis oratio aut percuſſio pectoris imponatur, ad integritatem ſacramenti: [x] vel ſaltem vt ſi conualuerit, impleat talem pęnitentiam. 2. Quando ſcrupuloſus ſæpe intra horam redit cum nouis peccatis, vt ſæpe abſoluatur. 3. Si forte creditur feciſſe integram ſatisfactionẽ Deo. [y] 4. Quidam addunt, [z] ſi confeſſarius probabiliter iudicat pœnitentẽ non eſſe admiſſurum vllam pœnitentiam: ne ſacramentum quod inſtitutum eſt in fauorem pœnitentis vertatur in laqueum. extra hos caſus ſub mortali tenetur cõfeſſarius in re graui iniungere aliquam pœnitentiam de præcepto: [a] nec ſatiſfacit ſuæ obligationi, ſi totam imponat ſub conſilio: vt dicetur capite. 21. §. 5.

7 Opus iniunctum à confeſſario, & miſſa applicata confert gradum ſatisfactionis ex opere operato. [b] & qui in peccato implet pęnitentiam, aut cum mala circun-

g ſup. lib. 1. de pœnitent. c. 8. § [h] ſup. cap. 13. [i] Communis vt conſtat ex Trid. ſup. Soto. diſtinctio. 20. quæſtio. 2. artic. 2. [k] [l] Si eſſet grauis pœnitentia: vt ſolent imponi pro longa confeſſione totius vitæ, qua repetuntur confeſſiones præteritæ ſentit Nauar. capit. 21. nume. 44. & ſignificant qui declarant confeſſarium tanquam iudicem ligare pro grauitate materiæ, dum imponit pœnitentiam, vt colligitur Trident. cap. 8. can. 15. ex Ioan. 20. & Matt. 16. & 18. & inde probat Ioã. 22. in extrauagan. quia quorundam, de verb. ſignif. quia confeſſarius ſicut & Papa, habet vicem Chriſti in ea pœnitentia. aliàs cum ſatisfactio iniungatur ſolum pro pœna temporali relicta. Trident. ſeſſio. ſexta, capitulo decimoquarto, non teneretur in præſenti vita eam implere in compẽſationem pro præteritis, & in medicinam præſeruatiuam futuri periculi: ſic materia voti obligat ſi grauis eſt: & ſententia iudicis etiam arbitri, poſito q̃d ſponte litigantes volũt ſe ei ſubiicere, & ſi cui cõfeſſarius ſimpliciter abſoluit à venialibus, & dat gratiam ita ſimpliciter ligat, poſito quod vis recipere gratiam ab hoc iudice: ſicut teneris habere formalem dolorem, & propoſitum emendæ, ne aliàs abſolutio ſit irrita. nec ex tali præcepto poſito ſequitur detrimenti periculum, ſed emolumentum: E contra vero ſi pro peccat. mort. imponatur leuis pęnitẽtia (vt Pater noſter) non peccat mort. illam omittens, vt nec lex naturalis de re leui. Nauar. prælud. 9. num. 10. quare non ex cauſa, ſed ex quantitate pœnitentiæ ſumitur grauitas materiæ. Nauar. capit. 21. nume. 43. cap. 26. num. 20. lib. de orat. nor. 10. nume. 56. in c. contrarium, de pœniten. diſt. 5. nume. 17. 23. [m] Communis ſententia: ſicut votum aut iuramentum promiſſorium de re leui non obligat ad ſui impletionem ſub mortali. Soto lib. 7. q. 2. art. 1. lib. 8. quæſtio. 1. artic. 7. Nauar. cap. 12. nu. 26. 40. 53. Alcoc. capit. 15. ſignif. Couarru. 1. p. c. alma. §. 9 num. 2. Recent. contra Caietan. 2. 2. quæſt. 89. 7. [n] Sic limitandi ſunt qui negant obligare ſub mortali, quaſi confeſſarius communiter id nõ intendat pro venialibus, vt ait Palud. d. 20. quæſt. 1. Palac. d. 17. quæſt. 7. pag. 264. Fr. Alexand. ſumm. lib. 1. tit. 4. c. 4. Armi. confeſſio. §. 10. Ledeſm. 2. p. q. 21. art. 3. dub. 5. Nauarr. cap. 21. num. 44 ait communiter non obligat ſub mortali, ſanet D. Tho. diſt. 17. dicens qui omiſit pœnitentiam pro veniali, non tenetur iterare: idem quidam Recentiores. [o] quia dum legiſlator aut iudex nihil declarat, intendit obligare pro grauitate materiæ. Soto lib. 1. iuſtit. quæſt. 6. artic. 6. Frater Med. 1. 2. q. 96. art. 6. [p] Caietan. verb. ſatisfactio. Victor. Soto. diſtinctio. 20. quæſtio. 2. art. 1. ad 3. ſin. Nauar. cap. 26. num. 20. per cap. ab infirmis. 26. q. 7. [q] Quare declinet in mitiorem partem in ſpiritu lenitatis. Gal. 6. Medin. tract. 2. de confeſſ. fol. 99. Syluest. confeſſor. 4. §. 3. Simanc. de cathol. l. inſtitutio. in add. capit. 47. nume. 79. vid. capit. 46. numero 84. capit. 64. num. 60. optime. Clemen. lib. 2 conſtitut. Apoſtol. cap. 12. 14. 22. vbi Turrian. in capit. 18. Benauente tract. de pœniten. & remiſſione. par. 4. optime Chryſoſt. homil. 43. in Matth. capit. 23. cap. alligant. 26. quæſtio. vlt. Gregor. Nazian. orat. 16. Auguſt. epiſto. 159. ad Marcellinum. [r] Vid. Trid. ſeſſ. 14. c. 8. Nicen. cano. 11. & ſexta ſyn. can. 112. Nau. capit. 26. nume. 15. 18. de indulg. not. 32. nu. 20. in capit. menſuram, de pœnitentia. diſtinctio. 1. num. 1. & 5. cap. Deus. capit. omnis vtriuſque, de pœnitent. & remiſ. lib. 25. vbi Greg. tit. 4. p. 1. Abulen. Matt. 18. quæſtio. 49. Ledeſ. 2. par. quæſtio. 20. art. 4. pag. 301. Petr. Soto. de ſatiſfact. lect. 2. Soto. d. 20. q. 2. a. Adrian. de clauib. quæſt. 2. cit. Q. Anton. 3. p. tit. 17. cap. 10. §. 10. Caiet. & Summiſt. verb. ſatiſf. Vigu. c. 16. §. 6. verſ. 10. inf. cap. 21. K. [ſ] Angel. votum. 4. §. ſecundo, Armil. §. 14. Pedraza. in primo præcepto. §. 8. Abulenſ. nume. 30. quæſt. 110. F. Med. lib. 1. inſtruct. Alcoc. cap. 16. conc. 7. [t] Caiet. 2. 2. quæſtio. 88. artic. 12. vbi Recent. ſignificat Soto. lib. 7. iuſtit. quæſtio. 2. art. vlt. & q. 4. artic. 3. quia ſolũ requirit auctoritatem prælati, vt fiat commutatio in minus: niſi forte votũ ſit in vtilitatem certi loci: tunc enim propter ius aliquod quæſitum loco, nõ eſt commutandum ſine Pręlato. [t] Quare pęnitens acceptatam pœnitentiam tenetur implere contra Caietan. verb. ſatiſfactio & opuſc. de ſatiſfact. tract. 6. quæſtio. ſecunda, Armil confeſſ. §. 19. [u] Magiſtr. diſtinctio. 20. vbi Richard. Carthuſ. quæſtio. 1. Petrus Soto. de ſatiſfactio. lectio. 2. Caietan. verſic. ſatiſfact. Armil. §. 2. dict. eſt libro primo, de pœnitentia. capit. 8. Nauarr. capitulo vigeſimoſexto, numero 21. & 33. de pœniten. diſtinctio. 7 capit. ſi quis. 1. numero 33. & in compend. Hiſpan Ledeſm. quæſtio. 20. art. 4. fol. 301. habetur cap. 1. 26. quæſt. 7. Frater Med. lib. 1. Frater Alexan. lib. 1. tit. 6 fin. [x] Vt patientiam in morte aut morbo. Doct. ſup. V. [y] Caieta. Armi. Petrus Sot. Nauar. c. 26. nume. 18. 21. quia oſtendit magnam contritionem. [z] Caiet. Armi. Ledeſm. Victor. & illa imperfectio ſacramenti eſt tolerabilis propter ſalutem illius. c. ſignificauit, de pœnitentiis & remiſ. vbi Hoſt. Abb. c. cum eo. eod. tit. quare vt imbecillibus corpore, ita imbecillibus animo debet condeſcendere. Nauar. cap. 26. nu. 18. 21. [a] Ledeſ. quæſt. 20. art. 4. poſt princ. Caiet. verb. ſatiſfact. c. 1. ad med. & ver. confeſſori neceſſaria. ad med. & citant D. Tho. Palud. Angel. Syluest. [b] Caieta. 3. p. q. 49. art. 3. ad 2. & opuſc. de ſatiſ. quæſtio. 2. Cano. p. 5. & autores qui fatentur pœnitentiam iniunctam: ſi impleatur in peccato mortali reuiuiſcere per pœnitentiam. Quidam tamen putant ſolum prodeſſe ex opere operãtis, quod ſignificat D. Tho. add. q. 12. art. 1. ad 1. Ledeſ. q. 11. ar. 3. dub. 4. Soto. diſt. 19. q. 1. artic.

artic. 1. Maior. diſtinct. 15. quæſtio. 1. ſicut opus ex voto addit meritum ei opere operantis dicit D. Thom. 2. 2. quæſtio. 88. 6. Soto lib. 7. iuſt quæſt. 2. artic. 4. [c] Communis diſtinctio. 15. Scot. Maior. quæſt. 1. Duran. quæſt. 2. Palud. quæſt. 1. art. 4. Victor. §. 201. Bon. diſtinct. 13. quæſt. 2. Gabr. diſt. 16. quæſtio. 2. dub. 3. Adrian. de ſatisf. quæſt. 1. Soto. diſtinct. 19. quæſt. 2. art. 4. Syluest. ſatisfa. §. 7. Nau. c. 3. nume. 5. & Hiſpan cap. 27. nume. 269. dum vero Alex. 4. par. q. 75. memb. 1. & D. Tho. d. 15. q. 1. 3. 3. ſignificat non ſatisfacere, loquitur quatenus ad ſiné præcepti & finé actum quia Deo nõ ſatisfacia ſtatim. [d] Victor. §. 201. fi. eſt Caieta. ſup. & deſt lib. 1. de pœnit. cap. 34. Cano. p. 5. Victo. § 201. Nauarr. cap. 3. nu. 5. Petrus Soto. de ſatisfact. lec. vltim. [e] ſup. lib. de baptiſm. [f] ſup. lib. 2. ca. 34. de quo licet aliqui ſunt, qui negant. opera pœnitétia ſi ſiant in peccato mortali, prodeſſe pro ſatisfactione pœnæ, vt Bonauen. diſt. 15. ar. 1. q. 4. Durand. q. 3. & 4. Soto. d. 19 quæſt. 2. art. 5. Adrian. Angles tit. de ſatisfact. Alex. Richard. Argentin. Turrecrem. & ita explicant Victor. §. 202. & Pet. Soto. Couar. c. alma 2 par. § 4. & 9. Alcoc. capit. 31. fin. Henric. quodlib. 8. quæſt. 18. Turrecr. de pœnit. diſt. 4. fauet D. Thom. 3. par. quæſtio. 89. art. 1. & 6. Syluest. ſatisfact. §. 7. Alexan. 4. p. q. 85. membro. vel intelliguntur quod non reuiuiſcunt ad meritum gloriæ: ſed ad effectum temporalem ſatisfactionis in quam pœnitentia iniuncta per ſe ordinatur. [g] Quidam diſtinguunt, vt ſola ea opera quæ relinquunt effectum, reuiuiſcãt. D. Tho. diſtinctio. 15. quæſt. 1. 3. 3. ad 3. ſeu add. q. 14. Paludan. q. 3. artic. 2. con. 4. Capreol. Syluest. ſatisfact. §. 7. Polanc. in director. ſed hanc diſtinctionem tãquam ſine fundamento reprobant, Adr. de ſatisfact. q. 1. fol. 107 Caieta. Victor. Ledeſm. Soto. Cano. Med. addunt falſo Adrian. & Medin. quæſt. 2. dub. vlt. quod licet ex liberali miſericordia Dei & de congruo ſatisfacit pro pœna temporali, peccator tamen poteſt mereri de congruo bona temporalia, vt ait D. Thom. 1. 2. quæſt. vlt. art. vlt. [h] Nauar. cap. 26. nu. 26. cap. 27. num. 269. Alex. 3. p. q. 74. memb. 5. Alnſ. lib. 3. tract. 2. c. 7. Adrian. de pœnitent. quæſtio. 5. & quodlib. 8 colum. 9. Anto. 3. par. tit. 14. cap. 20. (qui locus ab aliis mendoſe citatur) Sylu. caritas, § 6. & in Roſa aurea. caſ. 1. Abulen Matt. 5. quæſt. 171. Durand. 4. diſt. 15. quæſt. 3. Maior. quæſt. 1. Gabr. diſt. 16. quæſt. 2. Medin. de pœnit. quæſtio. 28. Ledeſ. 2. par. q. 16. artic. 14. colum. 5. & art. 13. fol. 168. Caſtro & Medices verb oratio. hær. 1. Simanc. add. de catho. inſtit. tit. 46. num. 83. Alexand. in ſumma. capit. vlt. Nauarr. lib. de orat. not. 13. nume. 3. Soto. d. 19. q. 1. art. 5. Med. de ſatisfact. q. 2. [i] Item oratio peccatoris impetrat diſpoſitionem ad gratiam, & temporalia vt ſalutem & pluuiam: excitat ſanctos & Angelum cuſtodem, vt orent pro ipſo: impedit diabolum ne tentet & noceat illi, pro quibus fit oratio. quibus auxiliis caret excommunicatus, ait D. Tho opuſc. 5. de expoſitione ſymboli. Nauarr. de orat. not. 20. numero 55. item oratio dicta nomine eccleſię, vt horæ canonicæ & Pater noſter, habent effectum ſatiſfactionis ex opera to, licet dicatur à peccatore (ſicut & miſſa peccatoris oblata pro alio) Nauarr. d. not. 19. numero 59. 62. not. 20. numero 35. 39. Gabriel. in can. lec. 57. Gerſon. 3. par. fol. 399. §. 11 quæ es. Med. C. de orat. ful. 82. columna tertia, & probabile ſignificat Soto. diſtinctio. 23. quæſt. 1. articulo 8. [k] Vel ſi debet orationem ratione ordinis, beneficii, aut voti. Adrian. quodlib. 8. H. Nauar. de oration. not. 13. nume. 13. not. 14. nume. & not. 21. numero trigeſimoſeptimo, tandem oratio peccatoris affert refectionem animi, dũ durat cum attentione, vt ſuauis cibus. D. Thom. ſecunda ſecundæ, quæſtio. 83. art. 13. Nauarr. ſup. [l] Lib. de miſſa. capit. 16. & ſup. lib. 1. capit. 21. D. Tho. tertia part. q. 89. artic. vlt. ad tertium, cum Aug. [m] Soto. diſtinctio. 19. quæſtio. 3. artic. 3.

ſtantia opus comitante, ſatisfacit præcepto confeſſarii, [c] (quãuis Deo non ſtatim ſatisfaciat pro pœna: qui tamen præcepti finis non cadit ſub præcepto) & valor remoto per pœnitentiam obice reuiuiſcit ad ſolutionem pœnæ: [d] quia ſatisfactio iniuncta vel per miſſam applicata vt eſt opus ipſius Chriſti prodeſſe poteſt tempus applicatioque eis cum fructu, dum poſteã diſpoſiti & iuſti fuerint. Peccatum veniale admixtum pœnitentiæ ſacramentali iuſti non tollit valorem quem ex opere operato habet: cum tamé tollat operibus aliis. [e] Quare prouide confeſſarius poſt abſolutionem ſolet in pœnitentiam iniungere omnia bona quæ fecerit, & mala quæ patienter ſuſtinuerit, vt cap. 19. §. 5. dictum eſt.

8 Opera tamen priuati iuſti ſi applicentur peccatori, vel opera priſtina quæ peccator pro ſe offert, nunquam reuiuiſcunt ad remiſſionem pœnæ temporalis, aut culpæ venialis, [f] etiam ſi relinquant effectum mentem poſtea in hominé iuſto [g] (vt ieiunium & eleemoſyna quam iuſtificatus acceperat.) & tamen ea opera peccatis ſunt vtilia [h] vt præparent ad gratiam: [i] & is implet præcepta [k] & vitatis peccatis ac periculis mitius peccator puniatur. [l] In purgatorio tamen per actum feruentem caritatis quem anima toto conatu elicit, cum primum caret impedimento corporis, remittuntur omnia venialia quo ad culpam, ex vi contritionis: ſup. lib. 1. de pœnit. cap. 15. & quia feruens amicitiæ actus eſt virtualis pœnitentia, quia interpretatiue dolet de illis, ſi memoriæ occurrerent, ſed reatus pœnæ reſtat tollendus non per modum ſatisfactionis cum non habeat gratiam viatoris, nec apud Deum de nouo poſſit mereri vel demereri, ſed quia anima ſatis paſſione [m] ſoluit.

CAP. XXI.

In praxi prudenter imponenda eſt pœnitentia, & interdum ſub conditione, & de voto pœnali.

§. 2. Sit proportionata & peccatis & perſona pœnitentis. an liceat imponere confeſſiones.

3 Quæ imponuntur ieiunia intelliguntur cõiter ad quæ aliàs nõ tenetur.

4 Poteſt indulgere vt ſatis ſit implere per alios.

5 Poteſt quaſdam imponere ſub cõſilio; vt dum ait generaliter quicquid boni feceris.

6 Pro publico peccato poteſt publicam: ſed ne imponat hanc pro occulto.

7 De ritibus pœnitentiæ ſolennis.

8 Minuenda eſſet ei qui ſponte repetit confeſſiones: aut dum lucratur indulgentias: vt põt Papa, vel Epũs.

CONfeſſarius ſit prudens in officio imponendi medicinales pœnitentias, [a] aliquando ſub diſiunctione [b] imponat hæc vel illa opera, vt ieiunium, aut ſi malit, talem eleemoſynam. Item vt quotidie per méſem recitet roſariũ, aut ſi malit bis repetat ſequenti die: aut ſub conditione, ſi recideret in tale peccatum, [c] cui aſſuetus eſt, ſoluat orationem, ieiunium, vel talem eleemoſynam. Rurſus conſulat vt voueat, aut iuret, [d] ſe talem pœnitentiam ſubiturum, ſi recidat: ſed ne audat conditionem, vt intret religionem [e] etiam inuitus, ſi reciderit: nec opera magnę perfectionis, vt votum continentiæ: nec vero vt voto aut iuramento ſub duplici culpa ſe aſtringat: nonquam tale quid amplius admiſſurum, & tamen in eo voto religionis pœnali etiam impleta conditione (quia caſus frequentior eſt apud adoleſcentes [f]) poteſt epiſcopus diſpenſare: [g] cum non ſit votũ

CAP. XXI.

[a] TRid. ſeſſ. 14. capit. 8. ne leuiſſimas pœnitentias pro grauiſſimis imponat: aliàs fiet particeps delicti. c. abſit. 50. d. cap. ſalſas de pœnitent. diſtinctione quinta, Nauarr. capit. 26. nu. 15. Alexand ſumm. lib. 1. tit. 6. Dinus Thomiſt. add quæſtio. 18. articulo 4 Soto. diſtinctio. 19. & cit. capitulo 21 R. [b] Nauarr. capit. 26 num 20 poſt princip. Polanco in Direct. & praxis. [c] Nauarr. cap. 26. num. 25. (& de voto pœnali. capit. 12. numero 20. 46.) in capit. conſideret. §. ponat. nume. 14. Victor. §. 398. [d] Nauar. cap. 26. nume. 27. & 25. fi. Syluest. inſ. Tabien. confeſ. 2. fin. quia iuramentum non exigitur, niſi in paucis caſibus iure expreſſis. [e] Nauar. capit. 26 nume. 25. D. Tho. 4. diſtinct. 16. in lit. Syluest. confeſſio. 1. §. vlt. [f] Quæ eſt ratio Soti lib. 1. de iuſt. quæſt. 7. artic. 3. Frater Med. cum Caiet. 2. 2. quæſt. 97. art. 3. Cord. lib. 1. quæſt. 31. Recent. Sic diſpenſat vt laboretur in feſto. Nauar. capit. 13. nume. 15. in ieiunio & eſu carnium ex cauſa. Nauarr. capit. 21. artic. 21. Cum Caiet. 2. 2 q. 147. artic 4. Summiſt. verb. ieiun. [g] Tenuit Victor. vt refert Alcoc. ſum. capit. 15. Palac. ſuper Caiet. verb. votum. verſic. 6. Perez. lib. 37. tit. 19. lib. 8. ord. columna nona. Frater Medin. lib. 1. cap. 14. § 6. & 1. 2. quæſt. 96. artic. 4. ad 2. Angles flor. Theolog tit. de voto. dub. 10. dicit tutum in praxi tenuit Soto. in 1. editione lib. 7. iuſt. q. 2. art. 2. & fauet lib. de abuſu iuram. 1. p. capitulo nono, Magiſtri Salmanticæ conſulti Cano, Chaues, Mantius, Gallo, Bañes, Martinez, D. Moya & Solis, primarii, quia

ſimpliciter religionis, & ex illius affectione: vt diſpenſat in uoto continentiæ ad tempus, [h] quia hoc nō dicitur ſimpliciter votum continentię: & in ieiunio, uſu carnium, & ouorum ad breue tempus: & ut liceat laborare in aliquo die feſto, [i] quia ſunt caſus frequentes in quibus ad Pap. non eſt recurrendum.

2 Pœnitentiæ ſint proportionatæ non tantū numero & qualitati peccatorum, ſed etiam diſpoſitioni perſonæ. [k] ut leuior ei, qui oſtendit magnæ contritionis ſigna, & longæ uitæ bonam frugem: aut quia infirmior eſt animo aut corpore: aut quia de grauioribus nihil creditur impleturus. feruoroſis iuuenibus & nouitiis qui cupiunt onerari rigidis & publicis etiam operibus, ne imponat eas quibus ſub onere gemant aut vires breui conſumant, [l] ſuauior ſit, ſi præditus bono intellectu bene capit reprehenſionem, & conſilia cōfeſſarij, aut vult frequentare ſacramenta confeſſionis & cōmunionis, quæ plurimum valent ad perſeuerentiam & ſatisfactionem. aut ſi confeſſio fit de nō neceſſariis, quia ex ſcrupulo repetit anteactas confeſſiones ad pudorem & meritum. ſup. cap. 20. §. 3. Poteſt etiam prudenter iniungere ut ter aut ſæpius in anno confiteatur [m] (ſi modo ſponte admittat, ne forte ſit ei in laqueum) & ceſſationem à tali peccato. [n] caueat tamen ne ſi pro grauiſſimis leuiſſimas imponat, fiat particeps delicti, [o] dans occaſionem facile recidendi.

3 Opera quę confeſſarius imponit, intelliguntur quæ aliàs ex præcepto non debentur: [p] ſic enim interpretandi ſunt quidam Doctores, dum negant per opera præcepti fieri ſatisfactionem, poteſt tamen declarare, ut ſatis ſit ieiunia aut debitas horas canonicas vel eleemoſynas parenti inopi datas [q] pro pœnitentia iniuncta implere, quamuis hæc alio præcepto debeat.

4 Indulgeat ut quædam ex iniunctis operibus ſi per ſe commode nō ualet, impleat per alios: [r] ſic enim eſſet ſacramentalis ſatisfactio, [ſ] & implet præceptum: ut cum per manū alterius fiunt eleemoſynæ & miſſę. at ſi pœnitens per impotentiam excuſetur à Præcepto confeſſarij, & petat ab alio, ut uice ipſius impleat eas pœnitentias, non eſt ſacramentalis, [t] quæ proſit ex opere operato, nec per ſe liberat à præcepto (quamuis præſumat confeſſarium ſi peteretur, eam licentiam daturum, vt interpretatiua & præſumpta pœnitentis licentia non dat confeſſario ius reuelandi ſigillum) alioquin impeditus teneretur ſemper curare, ut per alium impleat pœnitentias. [u] multo minus alter ſatisfacit pro pœnitentia mihi iniuncta, ſi ſponte pro me inſcio impleat: affert tamen fructum ſatisfactionis: nam confeſſarius pœnitentiam ſimul imponit ut homo per ſeipſum bona opera exerceat ad medicinam & emendationem uitę: opus uero & oratio alterius impetrat quidem mihi eam emendationem, ſed eam nō confert ut propria exercitatio.

5 Expedit quaſdam pœnitentias imponere, ſub conſilio: [x] & hæc eſt vere ſacramentalis, licet forte minoris efficaciæ, [y] quàm quę imponitur ſub præcepto. ſic prælatus & iudex quędam ſtatuit abſque pręcepto: & homo poteſt emittere uotum, intendens non obligari ad culpam ſed ad pœnam: ſic ſub conſilio additur poſt abſolutionē, quidquid boni feceris & mali ſuſtinueris. [z]

6 Cautus ſit ne publicum opus pro occultis adiungat, unde ſuſpicio peccati proueniat. [a] ſacerdotibus non imponebatur publica pœnitentia [b] (niſi forte, poſtquam depoſitus eſt, relaberetur [c]) ſicut imponitur laicis: eo quod peccata illorum occulta eſſe ſolent, & ob grauia depoſitus ſacerdos iubetur peregrinari per loca, ubi ignotus [d] ſit. fœminis aut religioſis [e] qui in communi mēſa cibum ſumunt, ne imponantur grauia ieiunia panis & aquę, per quę marito [f] aut prælato arguantur peccati. pro manifeſtis uero interdum publicas & ſolennes pœnitentias inferre mos fuit eccleſię, [g] quē nunc Concil. Triden. ſeſſ. 24. cap. 8. renouandum iubet.

7 Ritus in ſolenni pœnitētia olim conſueta (quæ differt à publica) bifariam erant. 1. dicuntur pœnitens, [h] quorum uarij erant gradus: [i] quidam enim ęquabantur in loco cathecumenis ſeu competentibus, & admittebantur ad concionem intra eccleſiam. Alij poſt iſtos erant pro foribus eccleſiæ. Alij etiam ad officia

Pontif. non reſeruat, niſi id quod ſimpliciter dicitur votum continentiæ: impleta vero conditione pœnali, non meretur nomen voti continentiæ ſimpliciter cum non ſit ex affectione continentiæ, ſed pœna ex timore incurſa contra voluntatem, multi tamen putant impleta conditione votum continentiæ aut religionis reſeruari Papæ, ut Soto lib. 7. q. 4. articu. 3. Nauar. cap. 12. nu. 42. Alco. ſumm. c. 15. lib. de lud. cap. 13. conc. 9. Conar. c. quamuis pactum. 2. par. §. 3. num. 12. Cordu. caſ. 152. ſed praxis prudentum, & ſapiētum epiſcoporum poſt longā conſultationem habet, ut diſpenſet. [h] Palud. 4. d. 38. q. 4. artic. 4. Sot. d. 27. q. 1. 3. quamuis lib. 7. inſtit. q. 4. 3. loquitur cum formidine. Anton. 2. par. ti. 11. cap. 2. §. 9. Ang. vot. 4. §. 8. Syluest. vot. 4. §. 3. verſ. 6. Armi. diſpenſatio. §. 18. Margar. confeſſ. fol. 137. Nauar. cap. 12. nu. 76. Pedraza in 6. præcep. §. 10. fauet Diuus Thom. 2. 2. quæſt. 88. 11. ad 1. Tolet. & communis Recent. [i] Nauarr. & cit. lit. F. [k] Nauar. cap. 26. nu. 15. 18. Viguer. cap. 16. §. 6. verſ. 10. fin. Triden. ſeſſ. 14. capit. 8. ſeſſ. 24. reſ. c. 8. & cit. cap. 20. R. [l] Bellarm. libro 1. de pœnit. cap. 21. §. 4. non facile ſolennis pœnitentia his imponebatur, concil. Agathen. capit. 15. conc. 3. Aurelianæ. 19. [m] Fr. Medin. li. 2. cap. 11. reg. 6. recent. & praxis ſapiētum. nec confeſſarius ceſſat ab hoc genere pœnitentiæ utilis, licet quidam obtrectent. [n] Maxime ſub certa pęna. Nauar. cap. 26. nu. 24. 25. [o] Trid. ſeſſ. 14. cap. 8. [p] ſup. cap. 19. §. 5. P. [q] Imo quamuis non declaret ſatis implet (ut bene ait Sot. d. 19. quęſt. 2. artic. 4.) Si eleemoſynam iniūctam cōferat extreme indigenti etiam fratri, cui tenetur: quia ita plane eſt intentio confeſſerij. ſic dum quis vouit ſemper ſubuenire Patri, aut homini indigenti, qui ei nuper mutuauerat pecunias: hic ſatisfacit, ſi extreme indigenti ſoluat debitum. & qui ex multis beneficiis tenetur recitare horas, & quia eſt ſacerdos & profeſſus, ſatis implet omnia præcepta vna recitatione horarum. [r] [ſ] Diuus Thomas add. quæſt. 13. artic. 2. Ledeſ. quæſt. 12. artic. 2. Soto diſt. 19. quęſt. 2. artic. 4. & Recent. ſentit Palud. d. 20. quæſt. 3. artic. 1. Duran. quæſt. 2. num. 6. quia unus poteſt pro alio ſatisfacere, etiā in foro exteriori. Syluest. & alij uerb. ſolutio. [t] Communis Recent. contra Durand. ſup. [u] Sic impeditus à materia uoti, non tenetur implere aliud æquale, aut implere per alium. [x] Caietan. uerb. confeſſori neceſſaria, ad med. Ledeſ. 2. par. quæſt. 20. artic. 4. poſt princ. cum Palud. diſtin. 20. quæſt. 2. num. 4. Nauar. cap. 26. nu. 20. & cit. cap. 19. P. fin. Diuus Thomas quodlib. 3. arti. 28. Victor. §. 193. Ang. conf. 3. §. 3. confeſ. 5. princ. Sylu. confeſſio. 1. §. 26. ſignificant tamen obligari ut aliquid imponat de præcepto. [y] Caietan. [z] Supra cap. 19. lit. P. fin. [a] DD. ſup. & cap. ſi. 50. d. Trident. ſeſſ. 14. cap. 8. Bellar. libro 1. de pœnitent. capit. 21. ex Leon. PP. epiſt. 80. & 92. cap. 8. [b] c. illud cū ſeq. 50. diſt. cap. fin. 82. d. Bellar. lib. 1. de pœnitentia. cap. 21. §. 3. Siric. PP. epiſt. ad Himerium c. 14. Conc. Carth. 4. can. 68. & 5. can. 11. Tolet. 1. can. 1. Inno. 1. epiſt. 6. Leo epiſt. 92. ad Ruſtic. c. 2. Clemen. 3. cap. quæſitum. de pœnitentiis, & remiſ. [c] Bellarm. ſup. ex Cypr. lib. 3. epiſto. 8. ad Fidum. [d] c. omnis utriuſque refert ſe ad iura antiqua c. ſi quis ſacerdos 30. q. 1. c. ſacerdos de pœnitētia. d. 6. ubi Nauar. [e] Direct. lib. 1. tit. 15. q. 150. Fra. Alexand. ſumma. libro 1. tit. 6. cap. 4. [f] Bellar. d. cap. 21. §. 4. conc. 2. Arelat. can. 21. Tole. 6. can. 8. Leo epiſt. 92. cap. 12. [g] D. Tho. add. quæſt. 28. & 3. par. q. 84. arti. 10. ad 2. q. 89. 3. ad 3. Sot. d. 19. q. 2. artic. 5. Ledeſ. 1. par. q. 25. art. 10. Durand. d. 14. q. 4. Viguer. cap. 16. §. 4. verſ. 7. Nauar. c. 8. num. 10. cap. 16. nume. 17. catechiſ. Pij Quinti Bella. [h] Sic Pacian. paræneſ. ad pœnitentiā, diſtinguit fideles, & cathecumenos à pęnitentibus. Auguſt. ho. 49. ex 50. Competentes, fideles, pęnitentes. Hierony. epiſto. ad Ocean. ait Fabiolam ſtetiſſe in ordine pœnitentium. Bellar. lib. 1. de pœniten. cap. 22. [i] Erant 5. gradus pœnitentium apud Græcos 1. quando iam pœnitentiam expleuerant, ſed expectabant reconciliari in feria 5. cœnæ Domini Innocen. I. epiſt. ad Decent. cap. 7. Conc. Agathen. cap. in capite. 50. D. Hiero. in epitaphio Fabiolæ 2. quidam dum implent pœnitentiam, admittebantur ad miſſam cum fidelibus, ſed ſtabant erecti 3. non admittebantur ad miſſam cum fidelibus, ſed ad orandum cum competentibus 4. alij

non

non ita, ſed cum cathecumenis audientibus, qui nondum erant competentes, admittebantur tantum ad audiendam concionem intra portas eccleſiæ 5. in infimo loco extra portas eccleſiæ erant alij pœnitentes, quia præ foribus flebant, & ab intrantibus eccleſiam petebant orationes. Hæc Greg. Neocæſar. in epiſt. Canonica, quę adiungitur ad Photium. & ideo Aug. lib. de Sanct. Virgini. cap. 48. dicit, omnes Chriſtianos ab Apoſtolis vſque vltimos pœnitentes, docuit orare. k Patet ex dictis. l Omnes pœnitentes ieiunabãt certis diebus, & in illis veniebãt ad eccleſiam, capita ſubmittebant ſacerdoti manus imponenti, conc. 4. Carthag. can. 80. m Concil. Agathẽ. c. 15. apud Gratia. c. in capite 50. d. ſer. 4. in princ. 40. recipiebãt cinerem in capite: qui mos adhuc ſeruatur apud omnes fideles. Tertull. Pacia. Bellar. capit. 22. fi. o Tertull. lib. de pęnit. Pacian. ſupra Hieron. epitaphio Fabiolæ. Amb. lib. ad Virg. lapſam. ca. 8. Optat. lib. 2. ad fin. Concil. Agath. c. 15. Tolet. 3. can. 12. o Cõcil. 4. Carthag. can. 81. p Pacian. ſupra Tertull. Ambroſ. & paſſim alij. q Concil. Carthag. 4. cano. 82. r Concil. Pariſiẽ. ſub Ludouic. lib. 1. cap. vlt. s Cyprian. li. 3. epiſto. 8. ſer. de lapſis, & alibi. t Inno. I. epiſt. ad Decent. cap. 7. Concil. Agathen. c. 15. Hieron. epitaph. u Concil. 2. Carthag. can. 4. & 3. can. 31. 32. Bellar. cap. 21. fi. x Cõcil. Agathen. y Leo epiſt. 86. z Citati. V. a Innoc. I. d. epiſto. cap. 8. b Naua. cap. 27. num. 178. c Siric. epiſt. 1. c. 14. Conc. Tolet. 1. can. 2. quia ſolennis pœnitentia non niſi pro graui & publico crimine imponebatur. Orig. ho. 15. Leuit. Ambr. 2. de pęniten. cap. 10. Syl. verb. pœniten. §. 3. Soteal. in ſum. concil. ver. clero aſcripti. §. 2. & 3. Cou. Clem. ſi furioſus 1. par. in prin. num. 10. & generaliter eſſe irregularem eum clericum, qui habet peccatum notorium depoſitione dignum. Nauar. cap. 27. num. 248. uide num. 255. d Leo epiſto. 92. ad Ruſt. cap. 12. e Director. lib. 1. titu. 15. §. 139. cum Hoſt. f Frat. Alexand. ſumma libro 1. titulo 6. capit. 4. f Supra capit. 16. 8. g Sic intelligontur Docto. citat. capit. 13. dicentes, quod qui non impleuit pœnitentiam, debet iterum confiteri (ot Syluest. confeſſio primo §. 27. cum Monal. Rainer. Armil. confeſſio. §. 30. Marg. confeſſio. fol. 49.) nempe vt prior pęnitentia iniuncta ſibi minuatur. & in propoſito Ledeſ. quæſt. 20. artic. 4. colligitur ex Medin. tract. 3. quæſt. de pęnitentia iniuncta acceptanda. Frater Alexand. lib. 1. titu. 6. cap. 5. Nauar. cap. 26. num. 22. Victoria. §. 211. Tabien. confeſſio. 2. num. 21. Ange. confeſſio. 6. §. 4. Armil. §. 30. Anto. 3. parte titu. 14. cap. 19. §. ultimo. At reuera ratione peccati quo non impleuit pęnitentias non tenetur repetere confeſſiones, Diuus Tho. quodlib. 2. artic. 12. & ſignificat diſt. 16. quæſt. 3. 3. 5. ad 4. Palud. diſtin. 17. quæſt. 5. Richard. artic. 2. quæſt. 8. Soto. diſtinct. 20. quæſt. 2. 2. ad 3. Ledeſ. 2. par. quæſt. 20. artic. 4. dub. 2. Victor. §. 167. Caietan. confeſſio. 2. fin. Adrian. de confeſ. columna penul. Nauar. cap. 9. num. 14. cap. 21. nume. 43. & omnes Recent. h i Soto. diſt. 20. quæſt. 2. articu. 3. § in calce. Victo. de clauib. §. 13. & §. 211. Angel. confeſ. 6. §. 4. Armil. §. 29. Nauar. cap. 26. nume. 22. contr. Sylu. cõfeſſio. 1. §. 27. eſt autem idonea cauſa, quando pęnitẽs difficile poteſt implere, aut ex fragilitate eſt in periculo male implendi. Sic in foro exteriori iudex ſuperior moderatur, aut tollit ſententiam inferioris. licet autem confeſſarius habet à Chriſto poteſtatem ligãdi, ſed præceptum pœnitentiæ eſt ab homine: vt Papa habet à Chriſto poteſtatem faciendi leges & excommunicandi, & tamen pręceptũ legis aut cenſuræ humanum diſpenſabile. k Diuus Thomas 2. 2. quæſtion. 88. articu. 10. ad 2. l Soto. diſtin. 20. quæſtion. 2. 3. ſi pęnitens redeat intra tres dies. Maot. ſi intra 8. Ledeſ. q. 20. artic. 4. ſol. 301. colum. 2. fi.

diuina admittebantur cum fidelibus. [k] 2. modus pœnitentię erat diuerſus in tempore & ieiuniis, [l] & cinere, [m] pro qualitate criminis ſed omnes ſimili habitu pœnitentium pullo [n] ſeu nigro induebantur. exercebantur humili officio ſepeliendi defunctos: [o] nec ibant ad conuiuia. [p] diſtinguebantur à fidelibus in modo orandi, quia dum hi genuflectebant, ipſi ſtabant: [q] & econtrario 3. priuabantur circa ſacramenta 1. ne ſint ſuſceptores in baptiſmo aut confirmatione. [r] 2. ſacramento communionis, [s] & confeſſionis, [t] niſi in Paſcha aut urgente periculo mortis. & ſicut epiſcopus hanc pœnitentiam ſolẽnem imponebat [u] in principio quadrageſimæ fer. 4. cinerum. ita epiſcopus abſoluebat dicto tempore, [x] aut recõciliabat peracto pœnitẽtię tempore: non autem chorepiſcopus, [y] ſi tamen urgeret neceſſitas, presbyter abſente epiſcopo reconciliabat. [z] 3. ſi decedant, priuabantur extrema vnctione: [a] ut nunc tempore interdicti priuantur etiam clerici. [b] 4. tanquam irregulares priuãtur receptione aut miniſterio ordinum. [c] 5. ſacramento matrimonij: [d] niſi cum iunioribus ob periculum incontinentię diſpenſaretur.

8 Caueat confeſſarius ſibi applicare miſſas quas fieri mandat in pœnitentia, [e] ne in ſuſpicionem auaritiæ ueniat 2. Quamuis nemo lege humana repetere teneatur confeſſionem peccatorum à quibus directe, & per ſe eſt abſolutus: [f] ſi tamen repetat, poſſet ſecundus confeſſarius minuere pœnitentias prius iniunctas, [g] quaſi legitimus iudex uice Chriſti in eadem cauſa. ſed abſque repetitione confeſſionis poteſt. 1. Papa ex cauſa extra ſacramẽtum relaxare pœnitentiam, [h] quę erat pars ſacramenti: atque ita ſępe relaxat, ut dicetur c. 22. per indulgentias de pęnitentiis iniunctis 2. Idem poteſt epiſcopus circa pœnitentiam à parocho datam: [i] quia extra confeſſionẽ ex cauſa diſpenſat in omni pręcepto & ſententia per iudicem inferiorẽ data: ſicut & diſpenſat in uotis Papæ non reſeruatis, quia uota partim pendent à uoluntate humana. [k] 3. Idem poteſt confeſſarius circa pœnitentias ab ipſo iniunctas, quando ſubeſt cauſa, [l] & pœnitens intra breue tempus, ut triduum, aut hebdomadam, redit ad eundem confeſſarium, quamuis confeſſionem non audiat: ſic enim iudex incontinenti poteſt interpretari aut moderari ſententiam ſuam.

CAP. XXII.

Aequalis confeſſarius cur poſſit impoſitam ab alio commutare & §. 4.

§. 2. *Satis eſt vt repetenti confeſſiones cõfeſſarius cõmutans confirmet quaſdam ex prius impoſitis.*

3 *Eam quæ eſt intolerabilis poteſt confeſſarius imo & vir doctus aut pœnitens ſibi ipſi declarare quod non obliget.*

5 *Commutatio tutius fit per bullam, & indulgentias.*

6 *Poteſt differre in tempus iubilæi: at ex ſola conſecutione indulgentiæ non liberatur à pœnitentiis.*

7 *Excuſatur ab impletione ſi abſolutio fuit inualida: ſi pœnitentia intolerabilis: ſi ſub conſilio erat.*

8 *Sit præſeruatiua: quando eſt periculum recidendi, vrgeat præcepta vt ſtatim tali tempore, vel loco impleat.*

9 *Pœnitentiæ dicuntur iam arbitrariæ. interdum minor ſatisfacit pro omni culpa, ſed non ſemper. non oportet imponi ante abſolutionem, quãuis expediat.*

IN foro exteriori par in parem nõ habet imperium: [a] & iuxta rigorem iuris, ęqualis confeſſarius non uidetur poſſe minuere pœnitẽtiam ab alio æquali confeſſario iniunctã: [b] & multo minus uidetur ut parochus, uel epiſcopus commutet impoſitam à Papa, vel à ſummo pœnitentiario. At reuera iura id tantum

CAP. XXII.

a Soto. a diſtinctione vigeſima, queſtione ſecunda, articulo tertio, ad fin. Victoria. titulo de clauib. §. decimotertio, capite. placuit. de pęnitentia. diſtinctione ſexta, quod tamen loquitur pro foro exteriori, de commutatione pœnitentiæ publicæ per epiſcopum datæ, quam inferior commutare non debet, ut ſeruetur ordo iuris, & debita obedientia ſuperioris ita exponit Soto. ſupra, & diſtinctione 18. quæſtione quarta, 2. ad quartum. Victor. §. 211. Anton. Gabriel. tom. 1. ad fi. uerb. par. & id ſecundum rigorem iuris eſſe conformius fatetur. Nauar. capitulo uigeſimoſexto, numero vigeſimoſecundo. b Sic temperandi ſunt quidam autores: quaſi ſententia confeſſarij ſit ſupremi iudicis. quia ut abſoluit, ita ligat uice Chriſti: cum pęnitentia iniuncta ſit pars ſacramenti. Imo Antoninus ſupra Angelus, confeſſio. prima, §. decimotertio, Syluestrina, confeſſio. prima, § tertio, uigeſimoquinto, uigeſimoſeptimo, negant Papam abſque graui cauſa poſſe relaxare pęnitentiam: præſertim medicinalem, quæ eſt pars ſacramenti; niſi pęnitens eadem peccata confiteatur eidem, & citant Diuus Thomas, Richardus, Paludanus. At reuera factum tenet, ſi Papa diſpenſet. Nauarr. de indulgen. not. 15. num.

veiant de pœnitentia ſolenni, [c] aut de alieno parochiano: [d] vel ſi in foro exteriori Papæ aut cenſores fidei impoſuerunt pœnitentiam. [e] ſed in foro conſcientię vbi parochus eſt in non reſeruatis vice Chriſti iudex ſupremus, poteſt audita confeſſione, quamuis non repetita eorum peccatorum pro quibus pœnitentia fuit iniuncta, [f] commutare ex graui cauſa: aut minuere pœnitentiam ab alio ęquali impoſitam: [g] imo & ab epiſcopo aut Papa, impoſitam poſſet per Epijkeiam, quando non eſt facilis recurſus ad ſuperiorem, [h] & difficile poteſt pœnitens implere, aut periculum eſt male implendi ex fragilitate ipſius. per hoc enim non perturbatur vllus ordo iuris, ſed prouidetur conſcientiis in eo foro, vbi Chriſtus voluit omnia occulte tranſigi. nam vt peccata à quibus Papa abſoluit, manent non reſeruata: ita & pœnitentia ab illo impoſita: [i] confeſſarius autem in hoc foro circa caſus non reſeruatos cenſetur æqualis Papæ, tanquam Chriſti officium gerens. Sed hæc temperanda ſunt, ubi Pap. aut epiſcopus ſibi ſpecialiter & expreſſe nõ reſeruauerit eam cauſã: [k] ſicut quædam vota, excommunicationes & caſus ſibi reſeruat. [l]

2 Porro ſecundus confeſſarius dũ ita agit, nõ exercet imperium in primum confeſſarium, ſed in conſcientiam pœnitentis [m] ſibi plene ſubiectã circa non reſeruata: & in ea quę ex illis pendent: in ſunt pœnitentię iniunctę. quamuis confeſſarius etiã ſecundus teneretur ſemper imponere aliquam pęnitentiam (quod tamẽ non eſt verum dum ſubeſt cauſa [n]) ſatis eſt ſi pro peccatis quæ hic nunc confitetur ſublatis primis pęnitentiis, imponat nouo titulo aliquam partem illarum.

3 Quando prior pœnitentia eſſet clare intolerabilis, & nimis improportionata peccatis aut pœnitenti; poteſt confeſſarius in confeſſione, (in qua habet iuridicã autoritatem declarandi quæ pertinent ad pœnitentis ſubditi conſcientiam) declarare ſententiam claue errante prolatam, tanquam iniuſtã non ligare: [o] commutans tamen in minorem: Et forte tam intolerabilis & inualida eſſet pœnitentia, ut vir doctus alteri aut ſibi ipſi declarare poſſet in re nõ dubia: [p] nam in dubiis non deberet eſſe iudex in propria cauſa.

4 Parochus ſeu ęqualis confeſſarius ea ratione poteſt facilius commutare: quia prior confeſſarius cenſetur interpretatiue concedere eam licentiam, aut ex debito concedit, non minus quam ſi expreſſe dediſſet; cum inter ęquales cenſeatur idẽ tribunal tã in foro exteriori, quam interiori. nec enim id derogat autoritati iudicum, vt ſucceſſor primi epiſcopi, Papę vel Regis corrigat ſententiam à prædeceſſore datam, [q] quãdo ſubeſt aut declaratur noua cauſa. Multo iuſtius quando non eſſet facilis recurſus ad primum [r] confeſſarium longe diſtantem, aut carcere, vel cẽſura impeditum, poteſt ſecundus ex cauſa commutare. Sic etiam pœnitens ex conceſſione tantũ confeſſarij poteſt ſibi commutare, vel p aliũ implere pęnitentias iniunctas. [s]

5 Tertius fit pœnitentiarum commutatio, quando bulla cruciatæ aut religionis aut iubilæus indulget indulgentias cum abſolutione à pœnitentiis iniunctis, [t] & non impletis; & deſignat opera ieiunij & orationis in quæ committentur. ſic enim communiter. iiius conceduntur indulgentiæ de iniunctis, [u] & per modum abſolutionis: & per indiſcretas indulgentias eneruari dicitur pęnitentialis ſatisfactio. [x] id enim poteſt PP. abſentes qui diſpenſat in omni præcepto poſitiuo hominis ad cõſcientiam pertinente, [y] ita vt valeat diſpenſatio eius, etiam ſine cauſæ cognitione. [z] ſubeſt autem apud Papam cauſa publica, ob quam concedit bullam [a] aut iubilæum: nec requiritur alia cauſa ex parte hominis priuati.

6 Conſecuta indulgentia etiam plenaria iubilęi, non debet pęnitens reputare ſe liberum à pœnitentiæ iniunctæ præcepto. [b] quod præter ſatisfactionem pęnæ reſpicit alios fines, ob quos ligat: [c] cum ſit medicina preſeruatiua in futurũ, obedientia iudicis, & pars integralis ſacramenti, & vt aſſueſcat bonis operibus: ſic enim qui fecit generalem confeſſionem totius iniquæ vitæ,

num. 11. [c] [d] Vt bene Soto. [e] Quia perturbaretur ordo iuris, ſi cõfeſſarius in occulto abſolueret quem Papa aut epiſcopus nominatim vult tenere ligatum cenſura & pœnitentiis. [f] Sup. cap. 22. §. 8. G. [g] Fatetur Victor. §. 211. Medin. de ſatisfact. fol. 100. col. 4. (præſertim in opinione licet falſa Caietan. & Armil. quod pęnitens ex cauſa non tenetur implere pęnitentiã acceptatam & alij ſup. cap. 22. §. 8. G) quia vt idem confeſſarius poſſet cõmutare ita alius æqualis, vt epiſcopus ſucceſſor diſpenſat in lege & ſententia epiſcopi prædeceſſoris. & in cancellaria Papæ aut Regis, iidem iudices auditores, aut qui eis ſuccedunt, poſſunt in remiſſione corrigere & mutare ſententiam à ſe, vel ab aliis æqualibus datam, quando ſubeſt: aut declaratur noua cauſa. (Nec enim id derogat autoritati iudicum) & inter æquales cenſetur idẽ tribunal. & prob. ſi primus cõfeſſarius daret licentiam vt alter conf. poſſet ex cauſa cõmutare pęnit. valet (ut concedens per alium impleri pœnit. quaſdã orationis, & peregrinationis) ita tacite concedit licentiam, quando non eſt facilis recurſus ad primum confeſſarium longe diſtantem, aut impeditum. [h] Colligitur ex Nauar. c. 26. nu. 21. Victo. § 211. Sylueſt. confeſſio. 2. §. 27. cum Monal. Rainer. Armil. confeſ. §. 30. Marg confeſ. fo. 49. ſed addit Medin. per epikeiam quando vrget neceſſitas, aut ſuadet vtilitas. At Ang. confeſ. 6. §. 4. Tabien. confeſſio. 2. nu. 11. ſimiliter quando nõ eſt recurſus facilis ad ſuperiorem, Fr. Alexand. lib. 1. tit. 6 cap. 5. & generali ver iudex inferior diſpenſat in lege, & mandato ſuperioris ex cauſa, quando non eſt recurſus ad ſuperiorem. probat Nauar. prælud. 9. num. 14. facit Ledeſm. q. 20. arti. 4. [i] Quam rationem valde commendant quidam Recentiores Theolog. & iuriſperiti. [k] Ita limitant Syluester. & quidam ex ſup. cit. [l] Trident. ſeſſion. 14. cap. 7. can. 11. Arauſic. cap. 2. capite. his qui tempore. & ſequen. 26. q. 6. Soto. diſt. 18. quæſt. 2. artic. 5. Ledeſm. 2. parte, quæſt. 8. articu. 2. [m] Per hoc ceſſat obiectio Victoriæ. de claui. §. 13: qui melius loquitur titulo de confeſſio. §. 211. [n] ſup. cap. 10 § 6. V. [o] Soto diſtinct. 20. quæſt. 2. artic. 3. ad fi. Victor. §. 193. & de clauib. §. 13: ſeu. §. 344. D. Thom. addit quæſt. 18. artic. 4. Ledeſ. 2. par. quæſt. 20. art 4. Richard. diſt. 18. artic. 5: difficile tamen eſt iudicare quod claue errante ſit iniuncta, niſi audiat peccata &

ſtatum pœnitentis. ſic lex quæ ob rigorem eſt importabilis, nec acceptatur a rep. non ligat. Nauar. cap. 23. num. 42. [p] Soto. Victoria. Ledeſ. 1. par. quæſt. 20. ar. 4. vt ſi aduertat huic pœnitenti delicato improportionatam eſſe pœnit. (ob difficultatem enim dicitur moraliter impoſſibilis, aut ob periculum recidendi in peccatum) ſic vir doctus declarat vota executionẽ nõ obligare, quãdo materia facta eſt huic valde difficilis aut periculoſa, ita vt nõ cadat ſub intẽtione vouentis. [q] [r] ſupra G. [s] ſup. c. 21. § 4. R. [t] [u] Chriſtus cõceſſit poteſtatẽ conferendi indulgẽtias viuis, p modũ abſolutionis ab iniunctis, de quo Soto. d. 21. q. 1. 2. Dur. d. 20. Albert. ar. 16. Carthuſ. q. 3. Bona. Durao. Palat. q. 2. D. Th. add. q. 25. 2. ad 1. Ledeſm. q. 27. Sotteal. verb. indulgen. ex cõc. Ancyr. c. 5. vid. c. 2. 16. 21. Nicen. can. 5. & 11. Cartha. 4. c. 75. Agathẽ. c. 6: q. refert Epau. c. 29. Cord. li. 5. de ĩdulg. q. 3. Nauar §. 1 Leui. de indulg. no. 9. num. 13. no. 22. nu. 28. [x] c. cũ ex eo de pœn. & remiſ. [y] Et de facto id poſſe Papam ait D. Th. 1. 2. q. 96. ar. 5. ad 3. & quodl. 4. ar. 13. Iaco. de cõcil. li. 5. ar. 14. Turrec. li. 3. de eccl. ar. c. 52. Taper. ar. 12. Cou. 2. par. ſpon. c. 6. § 9. nu. 6. & 10. Cord. li. 4. q. 8. col. 3. Veracruz in ſpecul. coniug. 2. p. ar. 49. & Append. par. 116. Victo. relec. 3. de poteſtate Papæ. prop. 6. & 15. Syl. diſpenſ. §. 2. & verb. Pap. §. 10. Michael Medin. li. 5. de ſacror. homin. contin. c. 40. 56. 95. [z] Nau. inſ. [a] Naua. c. 22. nu. 74. c. 23. nu. 42. uide c. 12. eum. 85. & 76. & prælud. 9. nu. 14. [a] Nũ ſemper requiritur cauſa proportionata ex parte recipientis indulgentiam, ſed ſatis eſt cauſa cõis, vt tempore iubilæi. Cord. de indulg. li. 5. q. 21. ad fi. Nau. de orat. not. 19. nu. 163. & Miſcel. 36. nu. 56. § in Leui. de indulg. no. 15. nu. 9. & ſeq. & no. 22. ſic in bulla dare ſtipem in publicã cauſam expeditionis cõtra hoſtes fidei, & viſitare 5. altaria, habetur cauſa legitima, ut per confeſſariũ abſoluatur ab iniunctis, quando expedit. [b] Significat D. Tho. add. q. 15. ar. 1. ad 4. ar. 2. ad 2. tenet Bonauen. d. 20. q. vlt. ſupplem. q. 3. Gulhiel. Pariſ. in ſacramentali. Allen. lib. 5. tit. 49. ar. 5. cum Hoſt. Bernar. ſpecul. Adrian. tit. de clau. q. de indulgen. §. ad argumenta. 3. tiæ. Sylu. indulg. § 9. & Roſel. §. 15. fauet Nauar. de indulg. not. 31. nu. 20. Cord. li. 5. q. 10. col. 3. corol. 4. & multi recent. maxime quia indulgentia de iniunctis, cum relaxet ius commune, eſt ſtricte interpretanda. [c] Sic lex ieiunij (quia reſpicit va-

rios

rios fines) obligat etiam illos qui hoc die non egent carnis caſtigatione. Caietan. 2. 2. quæſt. 147. art. 3. ad 2. Sylu. lex §. 9 caſ. 8. Soto. lib. 1. inſt. q. 6. art. 8. ad 6. ſic indulgentia non liberat à punitione capituli, & fori exterioris, Diuus Tho. add. quæſt. 27. artic. 2. ad 2. Nauar. de indulgen. not. 11. num. 20. cum Felin. Pano. Dec. Armil. indulg §. 17. Cord. libro 5. q. 36. addit Naua. not. 31. num. 20. per ſatisfactiones quas Prælatus religionis applicat confratribus, nō liberantur à pœnitētiis iniūctis. [d] Quos fines exprimit Triden. ſeſſ. 14. c. 8. D. Tho. add. q. 8. art. 7. q. 18. art. 3. ſup. cap. 20. §. 4. K. [e] Ita tamen vt ſi pęnitentia ſit præſeruatiua futurorum impleatur, dum viget periculum recidendi, iuxta intentionem confeſſarii. [f] Naua. c. 12. num. 41. nam & confeſſio aut cōtritio non obligant ſtatim poſt peccatum & multo minus ſatisfactio. [g] Quia ceſſante cauſa, ceſſat effectus. [h] ſup. §. 3 O. [i] ſupra capitu. 21. §. 5. X. [k] Quia cēſetur onus diei ſicut recitare horas, audire miſſam, aut ieiunare tali die. ſecus ſi ita tēpus nō determinet. Nauar. c. 12. num. 54. [l] Tridē. ſeſſ. 14. cap 8. D. Tho. add. q. 8. ar. 7. q. 18 ar. 3. Nauar. c. 26. nu. 18. cap. 21. num. 44. [m] Quia qualitati pęnitentia debet proportionari & ita habet praxis ſapientum. [n] Nauar. cap. 3. num. 5. capit. 14. num. 31. late c. 26. num. 18. [o] Nauar. c. 3. nume. ſ. licet E. ſi 4. concurrant. & licet uideatur nimia licentia relaxare rigorem (dum concedit iterum atq; iterum abſolui quoſdam, qui manent in proxima occaſione) loquitur tamen meditate, poſitis conditionibus quas declarat, & Cord. caſ. 4. de quo d. eſt lib. 1. de pœni. cap. 24. §. 4. Caiet. & Armil. uerb. periculum. [p] Vt quod ſtatim dum iurat, uel dum urgetur conſuetà tentatione, ſignet ſe cruce, recitet precem Angelicam, percutiat pectus, aut eleuet cor in Deum &c. [q] Sic cap. omnis vtriuſq; ſexus Triden. ſeſſ. 14. cap. 8. Florent. dicit 3. pars eſt ſatisf. ſecundum arbitrium ſacerdotis. Concil. apud Salenguſtad. cap. 18. quod refert Iuo. 15. par. decret. cap. 184. & Renan. in Tertul. de pœnitent. Diuus Tho. add q. 18. art. 4. Soto. diſt. 20. quæſt. 2. arti. 3. Nauarr. cap. 36. numero 18. [r] [ſ] DD. cit. capit. 21. §. 6. G. & ſequen. Nauarr. cap. 26. nume. 17. De pœnitentia 7. annorum pro vno mort. colligitur 2. Regum 24. Dan. 4. Bellar. libro 4. de pęniten. cap. 11. ad 3. Concil. Nicen. 1. cano. 8. Elibertin. can. 5. [t] ſupra Q. [u] Tabien. abſolut. 1. num. 7. Caiet. verb. ſatisf. capitu. 1. ad med. Sylueſt. conf. 4. § primo, Armil. ſatisfa. §. quarto, Angel. confeſſ. 5. §. 1. Anton. 3. parte, titu. 17. capitu. 20. §. 1. Nauarr. capit. 26. numero 10. & in capitu. 1 de pęniten. diſt. 6. princip. numero 35. Peña. At quod Gloſ. & Ioan. And. Clemē. dudum uerſ. audire. de ſepul. dicunt ut imponatur pœnitentia ante abſolutionem. Angel. & Sylueſtr. abſolut. 6. in fi. limitant, quando timet quod pœnitens poſt abſolutionem non acceptabit pœnitentias iuſtas Nauarr. [x] Sot. diſtinct. uigeſima, quæſt. 2. articu. 3. & Mantica, Diuus Tho. diſt. 20. quæſt. 1. artic. 2. 2. Nauar. cap. 26. nume. 17. [y] In uoto per confeſſarium qui habet facultatem fiet cōmutatio in aliquid minus, Angel. uotum 3. §. 26. finem. Syl. uotum 4. §. Peña. nam abſque autoritate ſuperioris poſſet ipſe uouens commutare in melius, aut æquale. [z] Soto ſupra Victor. Peña, Mantius, & quidam Recent. fauet Scot. diſtin. 19. dum reſpondet ad dub. motum diſtin. 18.

tenetur ob hos fines implere grauē pęnitentiam, [d] quamuis per reuelationem conſtaret remiſſam eſſe omnem pęnam ob ingentem contritionem, & indulgentias prius conſecutas. tempore iubilæi decenter ſolēt imponi leuiores pęnitentiæ punitiuæ, quia ſupplentur per indulgētias. ſi confeſſarius non deſignauit tempus liberior eſt pœnitens vt differat commutandas in tempus iubilęi. [e] ſecus de uoto religionis, quod iuxta pręſumptam intentionem vouentis communiter obligat ad ſtatim. [f]

7 Si pœnitenti conſtet abſolutionem fuiſſe inualidam, non conſtringitur implere pœnitentiam, [g] quia ſub compenſatione fructus illius acceptata eſt: & dum non obligat principalis ſententia, nec obligat ſecundaria: aliàs conſtringeretur ad duplicatam ſine fructu pęnitentiam, cum debeat repetere confeſſionem, & aliam pœnitentiam acceptare 2. Nō obligat quando continet intolerabilem errorem, ut dictum eſt. [h] 3. Nec quando imponitur ſub conſilio tantum. [i] 4. Si in honorem determinati feſti impoſita eſt (ut in omnibus uigiliis B. Mariæ ieiunium) qui per impotentiam ab onere eius diei excuſatur, non tenetur ſupplere alio die [k] ieiuniū pęnitentiæ aut ēt voti.

8 Curet ut pœnitentiæ ſint pręſeruatiuę futurorum [l] (quamuis pœna per indulgētias eſſet deleta) quia creatur homo in gratia vt ambulet in operibus bonis, et perſeueret. pro minori peccato interdum imponenda eſt grauior pœnitentia, [m] vt honeſtus aut religioſus vir deterreatur, ne facile recidat: ſic enim proportionatur morbo & pœnitenti 2. Aliquando addat circunſtantiam loci, tēporis, & modi: ut quod intra hanc hebdomadam vel diem ter recitet coram tali imagine, & flexis genibus: urgeat graui ſtatim remedio etiā pœnali quando manet proxima occaſio relapſus: [n] vt ſi virgo non poteſt ex domo paterna fugere, in qua patitur graue periculum, & tamen pręſtans quod valet, abſoluenda videtur propter præceptum paſchæ. quęrens de uitandis periculis & proxima occaſione, torqueat pios confeſſarios, [o] ut quærant efficacia remedia præſeruatiua. Imponat leuiora potius quæ ſint magis efficacia ad emendationem uitæ, [p] quàm grauia quibus uidet pœnitentem parum proficere.

9 Pœnitentiæ pro peccatis non ſunt determinatæ, ſed relinquuntur moderandæ arbitrio confeſſarij, [q] attentis circunſtantiis ſupradictis, quibuſdam tamen criminibus (quæ grauiora non ſunt, ſed nociua bona communi) imponebantur graues apud can. pœnitent. & ſæpe ſeptem annorum pro uno peccato mort. [r] quas nunc ſacerdos imponere non tenetur. & illæ fortaſſe erant pro foro mixto, [ſ] & partim exteriori propter ſcandalum peccati publici. nunc autem in foro conſcientiæ omnes pœnitentiæ dicuntur arbitrariæ: [t] vt probat conſuetudo & concilia.

10 Non oportet vt pœnitentia imponatur ante abſolutionem: [u] & oblitus imponat poſt illam: imo quia cenſetur eſſe ſimul moraliter, non peccat qui imponit poſt abſolutionem 2. Pœnitentia à prudēte impoſita non ſemper ſatisfacit pro tota pœna debita in purgatorio. [x] at iuſta commutatio (qualis fit per cōfeſſarium in uotis [y] aut pęnis debitis) non ſtat in indiuiſibili, ſed habet latitudinem: & credibile eſt prudentem pœnitentiam, licet ſit parum leuior iuſto, remittere totam pęnam. [z] Hactenus de ſecunda & tertia parte materię, quę eſt confeſsio & ſatisfactio. Sequitur de ſacerdote miniſtro huius ſacramenti, & de clauibus pro foro pęnitentię, & poſtea ad complementum ſatisfactionis, dicetur de indulgentiis.

SVMMAE THEOLOGIAE MORALIS

Tomi Primi,

Doctore HENRICO HENRIQVEZ è Societate IESV Authore, in Academia Salmanticenſi Sacræ Theologiæ profeſſore,

LIBER SEXTVS.

De Clauibus Eccleſiæ pro foro Pœnitentiæ, ſeu de Miniſtro: Qui eſt de Pœnitentia Liber Tertius.

Authores qui de clauibus & miniſtro huius ſacramenti tractant.

CLaues ad abſoluendum promiſſæ ſunt Petro Matt.16.tibi dabo claues (vt ibi aduertit Hieron.& Patres) & traditæ Io.20. quorum remiſeritis: vt ex Concil. & Patribus probatur lib.1.pœnit.c.12.lib.2.c.1.§.4.A. Trid. ſeſs.14. c.1.5.8. & can.15. ſeſs. 23.c.1.& can.4.Doct.cum Magiſt.d.18.Sot.d.20.q.1. D.Thom. add.q.8.& 18.& opuſc. de forma abſol. & 4. contra Gent. c.72.med.Ferrar.c.76.Soto,di.20.q.1.Ledeſ.2.p.q.19.Victor.ti.de clauib.& relect.de poteſtate eccleſ.Caiet.to.1.per tres tractatus de comparatioue auctoritatis Papæ & Concil.Miranda Archiepiſc. cootroner.3.de auct.Papæ, & Concil.Altiſiod.lib.4. ſummæ.pag.179.Adria.4.titu.de clauib.ſol.145.Alexand.par.4.q.79.& 80.Gabriel.in can.lect.1.& ſeq.Vualdeo.to.2.de ſacramen.c.144.Pighius.lib.3.eccleſ.hier.Bellarm.lib.3.de pœniten.c.2.lib.1.de Roman.Pootif.c.12.13.Roffen.ar. 12.& 13. Viguer. c.16.§.6.verſ.9.Cord.lib.4.q.4.vſque 14.Turre.lib.1.ſummæ eccle.c.93.& li.2.per tot. Nau.c.diligens. c.placuit. nu.45. de pœnit.d.6.ar.nu.45.Angles Flor.Theol.ti.de claui b.Abulen.in Matth.16.q.79.in Matth.18.q.42.Sander.lib. 7. viſib.monar. & Genebrar.paſſim in ſua Chronol.traditionem colligunt ex Patribus.Richard. de ſancto Victore,lib.de poteſtat. ligandi & ſolu. & in confeſſionali de peccat.differentijs. Guillel.Durand.in rationali diuin. Gerſon.p.2.tracta. de poteſtate ligandi & ſoluen. & tract.de contemptu clau.Caniſi.catechiſ. tit.de pœnit. Exius enchyr. Horantes in loc. lib.7.c.8. Ioan.Anton.Delphin. orat. de eccleſia. Turrian.lib.de dogmat.characte. & tribus lib.de primi Capitis & Iudicis auctoritate. Regin. Card.lib.1.de eccleſiaſt. diſcipl.c.295.Rodulphus.lib.12.in Leuit.cap.1.lib.5.c.4.lib.11. c.1.lib.18.c.4. lib.20.cap.4.5.lib.3.c.16. Cabaſilas.c.29.Pachimeres in Dionyſ.epiſt.8.ad Demophil.de eccleſ.hier.c.5.& lib.4.hiſtor.Niceph.lib.12.hiſto.c.28.41.Alter Nicephor.Gregoras. li.10.Chronic.c.vl.Cantacuzenus in apologijs. Beda hom.de Petro & Paulo & lib.1. in Marc.c.2. Theoph.in Matt.16.& Io.20. Anſel.in Matt.16.Photius in biblioth.Ocam in dialog.Trapezuntius iu dictum euang.Ioan.21.ſic eum volo manere. Græci in ſuo euchologio ſeu rituali.c.114. Concil.Salengultan.c.18.D.Gregor.hom.26.in euang.Oriental.epiſc.epiſt. ad Simachum PP. Gildas in caſtigatione ordinis eccleſiaſt. Summiſt.verb.abſolutio. Aſten.lib.5.ti.36.& ſeq.Bañes.2.2.q.1.ar.10.dub.4.§.3.vero pars.p.302.vox clauis ſumitur pro poteſtate præſertim Pont. vt Apoc.3.de Chriſto, vbi alludit ad loc.Eſa.22.dabo clauem domus Dauid, id eſt, templi Eliachim. vbi Patres quos Leo Caſtri refert, exponuut de Pontificatu quem Deus promiſit ipſi Eliachim. Hieronym.Cyril.Procop. Aymo.D.Tho.Lyr.Carthuſ. & hunc aiuot fuiſſe figuram Chriſti habentis clauem eccleſiæ.

CAPVT I.

De clauium poteſtate ad abſoluendum in foro pœnitentiæ.

§. 2. *Clauis quid ſit?*
3 *Quando detur? differt à iuriſdictione.*
4 *Clauis eſt indelebilis, & qualis in omni ſacerdote.*
5.6. *Definitur. & eſſe duos claues.*
7 *Iuriſdictio non eſt clauis niſi late.*
8 *De fine, cauſa efficiente & ſubiecto clauium: & quomodo Chriſto competant.*

IN miniſtro ſacramenti pœnitentiæ, vt pœnitenti diſpoſito veram abſolotionem conferre poſſit, duę poteſtates requiruntur ordinis & iuriſdictionis: ſed iuriſdictio ſacerdoti non coofertur poſt Concilium Trident. ſeſsio.23. capit.15. oiſi ſit approbatus à iure vel ab ordinario. Præter vtramque poteſtatem ſacerdos ornatus eſſe debet bonis qualitatibus, vt digne & inculpate miniſtret ſacramentum pœnitentiæ: & de his hic liber inſtituitur.

2 Poteſtas ordinis ad abſoluendum in occulto foro pœ-
a nitentię à peccatis dicitur clauis [a] ec-
cleſiæ, & differt ab anima, ſupra lib.
b de ſacram.c.12.quidam [b] aiunt eodem actu quo epiſcopus ordinans confert ijs quos initiat poteſtatem conſecrandi & offerendi euchariſtiam, conſerre ſimul poteſtatem abſoluendi: ſed eam fuiſſe declaratam alio actu, dum ait, accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis pec-
c cata. Alij [c] generaliter putant ſolam ordinis ſacerdotalis completam poteſtatem ſatis eſſe vt valide & cũ fructu ſacerdos pœnitentem abſoluere poſſit. Alii limitant in quatuor
d caſibus: [d] nempe vt abſoluat ipſum Papam, & in mortis articulo, & à peccatis veoialibus & ab iis mortalib. à quibus pęnitens fuerat aliás directe abſolutus: ſatis enim putãt eſſe eam uoluntariam iuriſdictio-
e nem, [e] quã pœnitens eo ipſo quod ſe ſponte ſacerdoti ſubiicit in his caſibus, conferre videtor.

3 Cæterum poteſtas abſoluendi à

CAP. I.

a [a] DOcto. [b] ſupra
b Sotodi ſtin.20. q.1.art.1.& 3. & tamen fatetur probabilius eſſe quod Apoſtolis diuiſim data eſt. Lucæ 22. poteſtas cõſecrandi in cœna: deinde poſt reſurrectionem poteſtas abſoluendi, Ioan.20.& alii relati ſup. lib.2. de pę-
c nit.c.1.§.6. [c] Arma-
d cham. lib.11.c.4. [d] De quibus.c.8.§.1.
e c.11.§.1. [e] Caieta. opuſ.tom.1. tracta. 7.q.vn. circa venialia vt reſpublic. dedit iuriſdictioné regi. at vera ſententia eſt omnem iuriſdictioné dari à Chriſto

peccatis diuerſo actu [f] confertur ab epiſcopo quam poteſtas conſecrandi euchariſtiam & celebrandi ſacrificium miſſæ: vt ſupra abunde dictum eſt. [g] deinde pręter hanc ordinis poteſtatem [h] vt abſolutio ſacerdotis pręſtet effectum, & efficiat verum ſacramentum pœnitentiæ, requiritur quod ſacerdos habeat iuriſdictionem [i] ordinariam, aut ex commiſſione datam à Chriſto, aut ab eius vicario: quæ eſt noua poteſtas ſuperaddita ordini: quam poteſt amittere etiam Pontifex, ſi renunciet & abdicet ſe Pontificatu, aut ſi ex culpa hęreſis legitime priuetur per eccleſiam, [k] non tantum vſu ſed tota poteſtate iuriſdictionis. Eadem epiſcopis, parochis aut alijs confeſſarijs datam poteſt Pontifex ex cauſa reſtringere, & ob culpam dignam penitus auferre. [l] Hanc iuriſdictionem tanquam ordinariam habet epiſcopus in proprias oues, etiam antequam ſit ſacerdotio initiatus, [m] non quidem vt ea per ſeipſum vti poſſit & abſoluere: ſed vt eam delegare alijs ſacerdotibus valeat tam in foro pœnitentię vt abſoluant à peccatis, quàm in foro exteriori. de hac iuriſdictione poſtea [n] late tractandum eſt.

4 Poteſtas abſoluendi in ſacerdotibus omnibus eſt ęqualis [o] cum ſimili etiam poteſtate quam habuit Petrus Apoſtolus, & nunc habet ſummus Pontifex, ſed in poteſtate iuriſdictionis ſunt gradus quidam: & minor eſt in parocho quam in epiſcopo, qui habet iuriſdictionem in parochos & immediate in omnes oues ſuæ diœceſis: maior eſt in Archiepiſcopo qui non tantum eam exercet in ſuam diœceſim, ſed in caſu etiam in epiſcopos ſuffraganeos, & in illorum oues. Poteſtas abſoluendi eſt indelebilis cũ ſit poteſtas ordinis: [p] & ſupponit characterem ſacerdotalẽ conſecrandi corpus Chriſti. nec differt re ab illo. [q] quamuis uero, hęc ſola non ſufficiat vt ſacerdos cum fructu abſoluat, niſi addita poteſtate iuriſdictionis: ipſa tamẽ ordinis poteſtas dicitur clauis. nec data eſt Matth. 16. Petro, cum nondum eſſet ſacerdos, ſed promiſſa: [r] collata uero ſimul omnibus cum Chriſtus poſt reſurrectionem Ioan. 20 dixit. Sicut miſit me Pater, nempe cum poteſtate ligandi ac ſoluendi, ut Chryſoſt. exponit: [ſ] ita ego mitto uos: accipite ſpiritum ſanctum quorum remiſeritis peccata: ut ſupra probatum eſt. [t]

5 Sic definitur [u] clauis eſt poteſtas qua iudex eccleſiaſticus poteſt dignos abſoluendo recipere, indignos excludere & ligare. quę vna res & poteſtas continet duas claues, [x] ſeu unus ordo refertur ad duos

ſto per Pontificem vicarium. Inf. c. 5. ſacerdotibus tanquam ſuperioribus, nec pendere à ſubditis D. Tho. d. 19. q. 1. 3. 1. Palud. q. 2. ar. 3. Capre. con. 3. Bon. ar. 5. q. 1. Rich. ar. 2. q. 3. Scot. q. 1. Gab. con. 5. Maior. q. 1. (qui improprie hanc iuriſdictionem vocat poteſtatẽ ordinis) Ange. confeſ. 3. §. 4. Soto d. 18. q. 4. ar. 2. Petr. Sot. de con- confeſ. lect. 5. Cano. relect. de pœnitẽt. par. 5. fol. 106. Medi. de confeſ. q. quęſt. 39. fol. 87. [f] [g] Sup. lib. 2. de pœni. cap. 1. §. 4. & 6. quia Trid. ſeſſ. 14. cap. 1. ait non tantum Apoſtolis, ſed eorum ſucceſſoribus dari uerant poteſtatem abſoluendi per ea uerba Ioan. 20. accipite poteſtatẽ, quorum remiſeritis. [h] Concil. Conſtanti. ſeſſ. 8. & 15. Cabilonen. c. 33. c. quidã dicunt. de pœnit. d. 5. Leo X. in bull. cõtra Luther. Triden. ſeſſ. 13. de refor. c. 55. presbyteri ſi ſua ordinatione accipiunt poteſtatẽ abſoluendi à peccatis. ſeſſ. 14. cap. 6. can. 50. Ioan. 22. extrau. quia quorundã. D. Thom. add. q. 17. 2. ad 1. quæſt. 8. artic. 1. diſt. 18. quæſt. 1. 5. 2. ad 1. & clarius diſt. 19. quæſt. 1. 5. 3. lib. 4. cont. Gen. cap. 71. 72. Sot. diſt. 20. quæſt. 1. 1. con. 3. Victor. decla. § 8. Turre. libro 1. cap. 93. con. 4. 6. vi. cap. 95. ad 5. Petr. Sot. de clau. lect. 1. Patres cit. declarat vero Diuus Thom. 2. 2. quæſt. 39. artic. 3. poteſtatem ordinis conferri, per ordinationem (& dicitur ſacramentalis à fine) ſed poteſtatem iuriſdictionis dari per commiſſionem factam à Deo uel ab homine, Palud diſt. 19. quæſt. 1. & 2. Ledeſ. quæſt. 19. art. 2. & 3. fin. Turrecre. lib. 2. cap. 77. Nauar. cap. 4. nume. 2. in cap. 1. de pœniten. diſtin. 6. in prin. num. 2. in cap. placuit, num. 14. 44. 48. ſed quia Concil. Flor. id non tam clare expreſſit, Abulen. 2. par. defenſor. cap. 62. falſo putat poteſtatem abſoluendi eſſe iuriſdictionem in foro interiori, quod innuit Turrecrem. lib 1. cap. 96. [i] Triden. ſeſſ. 14. cap. 7. facit can. 9. 11. ſeſſ. 23. ref. cap. 15. ſeſſ. 24. cap. 13. fin. Cypr. lib. 3. epiſt. 16. Docto. cum Magiſt. 4. diſt. 18. Soto. quæſt. 4. 2. quæſt. 3. 3. & d. 20. quæſt. 1. ar. 4. & 5. Palac. d. 18. quęſt. 2. Diuus Tho. add. q. 8. ar. 4. q. 20. ar. 1. Ledeſ. q. 10. & 22. Petrus Sot. tit. de conſ. Caiet. de autor. Pap. cap. 19. Turrecre. 1. ſumm. eccle. cap. 54. 97. & in c. ita Dominus 19. d. VValden. to. 2. ſacram. cap. 149. Nauar. c. 4. num 1. cap. 9. num. 5. Viguer. cap. 16. §. 6. verſ. 12. Taper. ar. 3. Sylo. confeſſor. 1. Tabie. abſolutio. 1. & 2. Couar. cap. alma. 1. par. §. 6. num. 7. ad fi. li. 1. Var. cap. 10. num. 11. Cano relect. de pœnit. par. 5. Fr. Med. lib. 1. inſtr. cap. 10. Adr. 4. de conſ. quęſt. 4. Ioan. Arias Pract. de viſit. fol. vlt. [k] Probat Bañes 2. 2. q. 1. ar. 10. dub. 2. con. 2. pag. 135. (contr. Turrec. li. 2. ſumm. cap. 112. ad 7. lib. 4. in 2. par. cap. 18. & ſequen.) Caiet. de autor. Pap. cap. 17. 18. nec mirum ſi rebellit Papa, ſecundum quid ratione huius delicti hæreſeos fiat inferior quam eccleſia, defendens ius ſuum. licet aliàs habeat immediate à Chriſto, & iure diuino iuriſdictionem vniuerſalem in totam eccleſiam (ſicut Apoſtoli & Petrus Apoſtolorum caput habuerunt) c. cuncta per mundum 9. q. 3. extrau. vnam ſanctam de maiori & obed. [l] cap. ita Dominus 19. d. Trid. ſeſſ. 14. cap. 7. colligi ex tradit. & Floren. quod poteſt carere omni iuriſd. communis contra Caſtro, lib. 2. de hęre. punit. c. 24. quia dicit epiſcopo nunquam auferri totam iuriſd. ſed impediri vſum. idem Armach. lib. 11. cap. 1. & 4. & uidetur Abulẽ. 2. par. defenſ. cap. 62. 64. uidetur Maior. diſt. 19. quæſt. 1. (quia hanc iuriſdictionem ordinariam uocat poteſtatem ordinis) Abulen. Matth. 16. q. 87. Num. c. 35. quæſt. 48. Dried. lib. 4. eccle. dog. cap. 4. ad fi. [m] Sot. diſt. 18. quæſt. 4. art. 3. & lib. 10. iuſt. quæſt. 1. ar. 2. conc. 5. fi. Ledeſ. 1. par. quæſt. 7. ar. 5. dub. 10. Victor. §. 149. 152. Syluestr. epiſco. §. 8. ver. 1. cum Pan. Ioan. And. Calder. Gigas de penſio. q. 56. num. 3. Mandoſ. in Cancel. regu. 32. q. 15. [n] Inf. cap. 4. fin. & ſequent. [o] [p] ſup. H. quia eſt character ordinis indelebilis. Triden. ſeſſ. 23. ref. cap. 15. [q] Diuus Thom. add. q. 17. arti. 2. ad primum, & communis diſt. 18. Richar. art. 1. quæſt. 3. Durand. quæſt. 1. Soto. diſt. 20. quæſt. 1. artic. 2. Ledeſ. arti. Pet. Soto. decla. lect. 1. Ferrar. cum D. Thom. 4. contra gent. cap. 72. Turrecrem. lib. 1. cap. 93. conclu. 4. & ſexta, quia ordine quodam hæc poteſtas datur 1. ad effectum conſecrandi corpus Chriſti naturale: deinde pficitur ad nouũ actum ſanctificandi corpus Chriſti myſticum. in epiſcopo character extenditur ad nouũ actum. ut ſol. 1. die factus cum luce dicitur Geneſ. 2. factus 4. die quia recepit virtutem ad ſpeciales effectus 1. par. quæſtio. 67. ar. ult. & bene Syluest. ordo 2. §. 1. errat uero Sco. diſtinct. 19. quæſtione unica, articu. 3. dicens poteſtatem clauium eſſe ſeparabilem à charactere conſecrandi Euchariſtiam & Petrum Matth. 16. prius recepiſſe claues & poteſtatem abſoluendi. idem uidetur Marſil. quæſt. 12. art. 2. & Victor. de clau. §. 8. quia poteſtas abſoluendi eſt actiua, ſed conſecrandi eſt tãtum ſignũ, ut dicit Scot. Reſp. 9. Matth. 16. non ſunt claues datæ ſed promiſſæ, & poteſtas conſecrandi eſt actiua, ſed incompleta. [r] Hieronym. Matth. 16. Chryſoſt. Hilar. Theophy & alij Patres Bellar. 1. de Rom. Pontif. cap. 12. 13. Turrecremat lib. 1. ſumm. eccleſ. cap. 77. Caietan. de autor. PP. cap. 2. & ſequen. (& cap. 5. clauis ſignificat plus cęteris promitti Petro.) Ledeſ. 2. part. quæſt. 19 art. 1. ad fin. communis 4. diſtinct. 19. Alber. Bonau. alij dicunt Matth. 16. ſtatim datas Petro claues quoad poteſtatem iuriſdictionis in utroque foro. (& ſumi futurum, dabo, pro præſenti ut ſæpe fieri in ſcript. probat Martin. lib. 5. hypot. cap. 3.) ſed quantum ad plenũ uſum datas fuiſſe Ioan. 21. paſce oues. D. Thom. diſtin. 19. quæſt. 1. 3. ad 1. diſt. 24. q. 3. 2. 3. ad 1. Soto. d. 20. q. 1. 2. concl. 1. Alexan. 4. par. q. 79. m. 6. art. 3. §. 1. Rich. diſt. 24. art. 5. quæſt. 3. ad 4. ut Matth. 18. quorum alligaueritis, data eſt clauis excõmunicandi, dicit Bellar ſup. [ſ] Chryſ. in Ioã. 20. & communis. at differt, quia Chriſtus miſſus eſt cum plenitudine poteſtatis qualis decebat unigenitum à patre. ſed Apoſtoli ut minori cum poteſtate alligata ſacramentis & alijs remedijs per Chriſtum inſtitutis 2. Cyril. exponit ratione finis quia etiam Apoſtoli, ut Chriſtus miſſi ſunt in finem reconciliandi homines, & propagandi eccleſiam prædicato Euang. 3. Grego. ho. 26. in Euang. ut Chriſtus miſſus eſt non ad delicias; ſed ad crucem, & tamen in eo dilectus à patre: ita & uos diligo, licet mittam ad labores. Bellar. libro 3. de pœniten. capitulo 18. [t] ſupra libro ſecundo, de pœniten. capitulo 1. § 4. [u] communis cum Magiſt. diſtinct. 18. à quo accepit Ioan. 22. extrauag. ita quorundam. de uerborum ſignificat. Soto. diſtinct. 20. quæſtione 1. artic. 1. Diuus Thom. add. quæſtio. 17. artic. 2. [x] ſic Matth. 16. uocantur claues in plurali. & Ioan. pp. 22. ſupra Auguſtin. 1. doctrin. capitu. 18. Doctores, cum Mag. diſtinctione 18. ubi Diuus Thom. quæſt. 1. 1. 3. ad 1. add. quæſtione 17. 3. Triden. ſeſſ. 14. cap. 5. 8. & can. 15. Bellar. ſupra ex patribus. fatetur Scot. diſtinct. 19 quæſt. unica, art. 1. & 2. (quem Soto falſo citat in oppoſi.) contra Marſil. & Fabrum. in

Matt.

actus: per quos tamen non diſtinguitur. Prima dicitur clauis ſcientiæ. 2. clauis poteſtatis. clauis ſcientiæ [y] eſt autoritas in iudice cognoſcendi de cauſis: puta de peccatis & illorum circunſtantiis, & per hanc ſacerdos diſpoſitiue cognoſcit de idoneitate pœnitentis, in quem ferenda eſt ſententia: & illum examine facto compellit ad ea quæ ſunt præuia abſolutioni: nempe vt fideliter & integre confiteatur omnia peccata mort. & cum digna diſpoſitione doloris, & propoſito emendæ & ſatisfactionis. clauis poteſtatis [z] circa ita digne diſpoſitos, eſt, vt eos poſſit abſoluere à peccatis: ſi vero ſatis diſpoſitos non eſſe aduertat, vt illos priuatiue liget, ideſt, nõ abſoluendo ligatos eſſe permittat, & oſtendat, quouſque facta reſtitutione aut ablato ſcandalo & occaſione proxima reincidendi, digne diſponantur. ſic Deus permiſsiue dicitur exceçcare & indurare; [a] quia indigno, lumen aut gratiã non cõfert: ipſe vero peccator eſt qui vinculis ſe aſtrinxit, & fores cœli ſibi obſtruxit: à quibus ſolui non poteſt niſi clauibus ſacerdotis in re vel in voto ſubiiciatur.

6 Differunt iſtæ duæ claues ad eum modum quo in iudice fori exterioris differt poteſtas coactiua quam habet, primum circa præparatoria quædam ante ſententiam, vt reos quoſdam ſibi ſubditos inquirendo interroget, & illos examinet de peccato, circunſtantiis, aut de illorum complicibus. & hac auctoritate vtitur interdum prætor nobilis, quamuis non habeat habitum ſcientię, vt cauſas iuris ſciat diſcernere & definire: qua tamen ſcientia iudicem ornatum eſſe decet: vtitur tamen prætor ſcientia alterius ſubminiſtri. deinde quaſi diuerſo actu & claue poteſtatis prętor iuxta allegata & probata pronũciat ſententiam, qua hominem abſoluit aut ei bona adiudicat: vel qua reum ligatum tenet & damnat.

7 Poteſtas iuriſdictionis requiritur [b] quidem ad vſum clauium præſertim circa peccata mort. ſed hæc proprię & plene nõ dicitur clauis [c] quia ſe ſola non eſt efficax aperire ianuam regni cœleſtis: vt conſtat quando hæc iuriſdictio eſt in epiſcopo confirmato antequam ſit cõſecratus ſacerdos, ſup. §. 3. M. Dicitur tamen large & diſpoſitiue clauis à quibuſdam Docto. [d] quia diſponit materiam, & tollit impedimentum abſolutionis: ac ſubinde viam præparat, vt ſublato impedimento aperiatur homini per claues ianua regni cœlorum. & per iuriſdictionem ſimili ratione ſed remote dicitur claudere regnum cœlorum. clauis tamen ſcientiæ quæ pertinet ad poteſtatẽ ordinis, [e] propinquius diſponit & ꝑparat ad ſententiam digne ferendam per abſolutionem à peccatis, & cum poteſtate abſoluendi ſemper eſt coniuncta. At proprie iuriſdictio non eſt clauis, ſed modus vtriuſque clauis. [f]

8 Ex cauſa finali & ex effectibus ſacramenti pœnitentiæ, de quibus ſupradictum eſt, [g] colligitur neceſſitas & vtilitas clauium in eccleſia: vt ſine quibus peccata quæ homo fecit poſt baptiſmum, remitti non poſſunt: [h] niſi pœnitens re ipſa ſi poteſt tempore debito, ſe clauibus ſacerdotis ſubiiciat iudicandum: aut certe ſiue voto huius rei & ſacramenti. 2. cauſa efficiens & in quo primum reſidet per autoritatem clauium poteſtas, eſt Deus: [i] qui gratis per redemptionem Chriſti homini peccatori, ſi modo diſpoſitus ſit remittit offenſas ſoli Deo [k] per peccata illatas. deinde Chriſtus, vt homo eſt inſtituit claues: & in eo hęc poteſtas reſidet per excellentiã, [l] ex dignitate perſonę humanitati cõiunctæ, [m] & quia poteſtatem iudiciariam cum honore nominis obtinuit ex merito proprio. [n] Sed non habet characterẽ [o] impreſſum Chriſtus Paſtor: nam ſigillum non imprimitur Paſtori, ſed ouibus. Ea poteſtate dum vitam mortalem in terris agebat ſępe Chriſtus peccata dimiſit abſque ſacramento, Matth. 9. Luc. 7. nunc autem in cœlis regnãs ſtatuit firma lege nemini baptizatorum ſine vſu & vi clauium, ideſt, ſine ſacramento pœnitentiæ in re vel in voto remittere peccata mor. atque ita id ſacramentũ dicitur medium neceſſarium ad ſalutem, ſup. lib. 1. pęn. c. 2. Dum vero homo attritione diſpoſitus qui bona fide ſe reputat contritum iuſtificatur, quia deuote recipit euchariſtiam aut alia ſacramenta, in ea pia receptione includitur implicite votum ſacramenti pœnitentiæ: quia manet obligatus, vt ea peccata mortalia confiteatur ſacerdoti, quamuis deuota communione aut contritione dimiſſa fuerint.

CAP. II.

Quis ſit clauium capax?

§. 2. *Non eſſe in Angelis.*
3 *Nec in fœminis. niſi interdum vſus quidam clauium.*
5 *Nec in laico etiam iuſto & Rege: eſt in ſacerdote etiam peccatore.*
6 *Quomodo 1. Pet. 2. iuſti dicuntur regale ſacerdotium.*
7 *Non eſt in Diacono: & an hic aut laicus in mortis artic. poſſit audire confeſſiones.*

SVbiectũ quod reducitur ad cauſam materialem, in quo ſunt claues, ideſt, auctoritas iudiciaria ad ſoluendum à peccatis aut ligandũ, eſt ſacerdos: [a] datur enim his ſolis qui à vero epiſcopo initiantur ſacer

y Matt. 26. [y] D Th. q. 17. 3. ad 2. Soto, artic. 1. fin. Ledeſ. quæſt. 20. art. 3. contra Mag. d. 16. c. 1. z [z] D. Tho. quæſt. 18. artic. 3. Ledeſm. q. 20. artic. 3. Sot. diſt. 20 q. 2. art. 2. ſup. li. 3. de pœnit. c. 11. & 12. de forma communis. cum Mag. d. 19. Palac. diſt. 18. a quæſt. 1. [a] D. Tho. 1. 2. quæſt. 79 3 b ſupra li. 1. c. 18. [b] Triden. ſeſſ. 14. c. 7. cit. ſup. I. ſed aiunt quidam claues ſine iuriſdictione coactiua habere effectum, dum iuſtus abſoluitur à ſolis venialibus, de quo infra c. c 8. [c] cit. ſup. H. Ioan. 22. extrauag. quia quorundam. de verbor. ſignif. dicit claues recipi in ordinatione, & Triden. ſeſſ. 23. capit. 15. D. Thom. d. 20. q. vni. ar. 3. 2. ad 1. ſeu addi. q. 19. 5. Soto. d. 20. q. 1. 1. Ledeſ. & Recent. Soto putat iuriſdictionem non eſſe proprie poteſtatẽ ſed duplicationem materiæ quæ eſt cõditio ſine qua abſolui non poteſt. idem fere Caietan. to. 1. tract. 3. de Ro- d ma. Ponif cap. 5. [d] ſic late clauem vocat D. Tho. diſtin. 20. ſupra Turrecr. lib. 1. ca. 95. ad 2. cõtra 10. concl. ca. 96. concloſ. 6. & 8. Viguer. capit. 16. § 6. verſ. 12. quia videtur non omnus neceſſaria iuriſdictio quàm ſcientiæ clauis, & huic aliquo modo competit definitio clauis. ob hoc Marian. Victori. lib. de confeſs. ca. 12. ait. reuera eſſe tres claues (ſed Theologos diſtinguere duas quæ pertinẽt ad ordinem) & clauem iuriſdictionis in vtroque foro. Math. 16. promiſſam Petro. Alii diſtinguunt clauem, vt vna ſit ordinis, altera e iuriſdictionis. [e] ſu- f pra §. 5. X. [f] Cit. B. aliás iuriſdictio diſtingueretur in clauem ſcientiæ & poteſtatis: atque ita g eſſent. 4. claues. [g] ſupra li. 1. de pęn. c. 13. h & ſeq. [h] eod. lib. 1. i c. 2. [i] D. Tho. 3. p. q. k 84. ar. 1. & 2. [k] Pſal. 50. Tibi ſoli peccaui, quia peccata in proximum non haberent rationẽ culpæ. m. niſi eſſent cõ l tra legem Dei. [l] D. Th add. q. 19. art. 2. Ledeſ. q. 20. ar. 4. ſ. 307. Apo. 3. & Eſa. 22. dicitur habere clauem in ſingulari (quia ſingulari modo inf. cap. 2. B quæ ſunt diuiſa in inferioribus vniſitur in ſuperiore) Mat. 19. filius hominis habet poteſtatẽ dimittendi pecc. Marc. 2. Luc. 7. remiſit Magdalenæ extra ſacrameotũ. Matt. 28. data eſt mihi omnis poteſtas (nẽpe aut data nouo titulo ratione meriti, aut declarata, vt Dan. 7. venit ad antiquum dierum & dedit ei poteſtatẽ, honorẽ, & regnum Apoc. 5. dignus eſt agnus accipere virtutẽ & diuinitatem) id Apoca. 3. aperit & nemo claudit, D. Tho. q. 17. 1. ad 2. exponit. 1. ſolus Chriſtus abſtulit peccatum naturę, & Patrib. limbi aperuit cœlum. 2. D. Tho. & Hug. in Apoc. 3. & Soto. q. 2. aperit verum ſenſum ſcripturę & libri ſigillati, ita vt nemo negare poſſit, niſi hęreticus. 3. quia per ſacramentum dat ius regni cęl. quo nemo inuitũ priuare poteſt, & ex cęlo nemo excludi poteſt. ſic Apoca. 3. 9. & 20. habet clauem inferni, mortis, & abyſſi: de qua Matt. 25. clauſa eſt ianua. & c. 10. timete eum qui habet poteſtatem mittere in gehennam: vt Index ligat, & m mittit in carcerẽ. [m] D. Th. 3. p. q. 7. art. 10. & de poteſtate excellentiæ. q. 64. art. 3. ſup. lib. de ſan cra. ca. 3. [n] D. Tho. 3. p. q. 59. 3. addi. q. 19. 2. Mat. vlt. data eſt mihi ols poteo ſtas. [o] D. Th. q. 63. 3. ſup. de ſacr. c. 12.

CAP. II.

a [a] TRid. ſeſſ. 14. c. 1. & 6. ca. 3. 30. vide ſeſ. 2 2. ca. 2. ſeſſ.

ſeſſ.23. cap.1.4.can.1.& 2.& de reformat. cap.15. Taper. artic.5. pag.204. Caſtro.ver.ſacerd.hær.1.Vvaldenſ.tom.2.ſacram.cap 7. 28.145.concil.Conſtant.ſeſſio.8.& 15. Grat. de pœnit.diſtinct.1. cap.agite ex Auguſt.& ca.multiplex ex Leon. D.Thom. additio. quæſt.8.artic.1.quæſt.19. 3.Ledeſ. quæſt.21. 3.Soto, diſtinct.20. quæſt.1. articu.3. [b] ſupra cap.1. §.8. L. lib.de ſacram. ca.3. Chriſtus habuit claues quãtum ad modum quendam incõmunicabiles, ſcilicet quia habet à ſe connaturale ius gubernandi, & remittendi peccata propria virtute (quia gratiam capitis habet à ſe & ſatisfecit de rigore iuſtitiæ.) At poſſet abſolute communicare aliis poteſtatem ſimilẽ. D.Thom. 3.par. q.64.4.& q.59.Doct. cum Magiſt.4.diſt. 3.Suar. 3.par.quæſtio.22.artic.1.dub. 47. §. 1. Patres in Matth.28. data eſt mihi omnis poteſtas. [c] D.Tho.quæſtio.64.5.add.q.19. 3.Soto Ledeſ. [d] li. 2.de pęnitentia,capit.11.& 12. [e] ſup. cap.1.§.7.D. [f] Diuus Tho.quæſt.64. 7. ſupra de ſacram. c.26. [g] vt late dictauimus in prælect. 3.par.q.8 artic.3.& Franc. Suarez diſcipulus noſter. 3.p.q. 59.artic.4. dub.42. quod ſentit D. Th. 3.par.quæſt.7.artic. 11.ad 2.(vbi Caietan.)& 9.& in Ioã. Arbor.3. Theolog. c.13.Iacob. de Valencia in Pſalm.81. 82. 125. & melius 120.conc.4.Melch. Flauius de regno Chriſti: Iacob.Naclanta in Epheſ.1.& 3. Viguer. cap.3.§. 2.verſ.15.cap.29.§. 1.verſicu.4.& citat. Apocalyp.12.innuit Galat. 3. de arcan. ſcript.cap.4. Catharin. de gratia & lapſu angel.& ſup.Geneſ.3:ad quod ſe refert in Rom. fin. in Philippen. 2. & 2. Timoth.2.& Titum.1.Oſſuna in alphab. p.6. fauet Taper.articu. 8. [h] Diuus Thom.1.par.quæſt.64.2.facit quæſtio.63.6. [i] [k] de ſacram.cap.26. [l] infra lib.de ordin.cap.quarto. Diuus Thomas,addit.quæſtio.39. [m] Diuus Thomas.addit.quæſt.19.3.ad quartum. & diſtin. 19 quæſt.1.3.ad quartum. facit diſtio.25.quæſtio.2.1.2. ad primum.Paludan.diſtin.19.quæſt.2.articu.1.concl.3. Durand. quæſtio.1.ad ſecundum principale.Soto diſtin.20.quæſt.1.articu. 4.Ledeſma.quæſt.20.articu.4.Victor.relect.2. de poteſtate eccleſia.quæſtio.2.num.3.Turrecrem. lib.1. cap.96. conclu.10. Anton. 3.par.titu.16.cap.7.§.2.titu.16.cap.2.§.2. Sylueſter. verb.Abbatiſſa.Caſtro.verb.Mulier. & abſolutio.hær 2. Ioan.Bunder compen.contra Luther.ti.11.art.6.colligitur ex Trid.ſeſſ.14. c.6.can. 11. [n] ſup.cap.1.§.3.M. [o] Anton.3.par.tit.17.c.2.per cap.dilecta de ſenten.excommunic. Nauar.c.27.num.6. Couar. ca.alma.§.11. num.2.D.Thomas.Soto.Ledeſma. [p] Epheſ.5. Fœmina ſit ſubdita viro, & prohibetur prædicare, & dominari in viros, & multo minus in ſacerdotem. [q] ita loquitur D.Thom. quæſt.19.3. ad 4. Soto.Ledeſ.addit.Soto.cum Palud.d.19.q.1.2.quod vſum quendam clauium Papa ca plenitudine committit fœminæ, vt poteſtatem excommunicandi, ſicut & mere laico: quia id ſolũ prohibetur iure poſitiuo. [r] ſic mater aut auia tutrix poteſt irritare vota pupillorum. Alcoc. in 2.præcepto.& quidam Recent. [ſ] lib. de confirm.c.6. [t] vt Burgis Abbatiſſa de las Huelgas habet id ſingulare priuilegium à Papa. Sylu. verb. Abbatiſſa. §. 3.cum Palud. Pan. Soto.q.1.art.4.Gallo. & Recent. [u] vt dum fœmina per bullam eligit confeſſarium, non ipſa ſed Papa confert iuriſdictionem. [x] Soto. ar.4.Ledeſ.ar.4. fo. 310. Vict. relect.2. de poteſtate eccleſ. q.2.& multi recent. addunt Victor. ſit. de clauib.§. 14. & Gallo ex voto obedientiæ aliquando ſub mort. tenentur moniales obedire Abbatiſſę: nempe ſi expreſſe Prælatus id cõcedat. [y] D.Th. add.q.19.ar.4.q.36. ar.3.ad1.Ledeſ.a.4. Soto.a.3.Roffen.a. 13.colligit ex Trid. ſeſſ.14.c.6.can.10. ſup. de ſacra. ca.26. Sander.lib.7.de viſibili monarch.& lib. de rebus Angliæ. Nau.addi. c.27.nu. 13.Bellar. lib.3. de laicis.c.17.lib.1. de cler.c.7.cõtra hęre. German.& Anglię. [z] refert Sãder. li.7. viſib.monarc. Prat. verb.Vuald.ver.pauperes de Lugdun. idẽ Vuicleph. apud Vuald.de ſacram.c. 135. 145. Luther. apud Roffen.ar.13. Bellarm. li.3.de pęniten.c.1. [a] refert D.Thom.ſup.artic.4.c.& ad 2.& articu.5.ad 3. dict.eſt de ſacram. c.26.§. 3.vbi explicatum eſt id. 1.Pet.2. regale ſacerdotium,quod ſumpſit Exo.20.& 14. [b] Chryſoſt. hom.85.ſi. in Io.Auguſt.tract.5.in Ioan.D.Tho.3.p.q.64.6. add q.19.5.Caſtro,& Medices,verb.ſacerdotium,hær.3.Soto.art.3. Ledeſ.ar.5. Turrecrem.lib.1.c.vlt.Sixt.lib.6.Bibl.c.70.109.vbi explicat Orig. tract.1.in Matth.& Chryſ.ho.53.imperfe.Augu.lib.3.de bap.c.8. lib.5.c.21.lib.6.ca.3.lib.7 c.51. qui uidentur negare de peccatore: quia Ioan.20. prius datur Spiritusſanctus,quam claues. Reſp. datur gratia.vt digne miniſtret ſacramentũ,& datur poteſtas eccleſiæ quæ ſemper ſecundum partem eſt iuſta: & tñ tenet factum ſi indigne miniſtret peccator,quia tum ex poteſtate agat vt miniſter Chriſti,eius actio vt efficax non eſt defectuoſa. Vuald.to.2.de ſacram.

dotali charactere: & hi non habent poteſtatem excellentiæ [b] quæ eſt ſoli Chriſto propria: nec poſſunt ſacramentum inſtituere, aut ſine ſacramento abſoluere à peccatis: ſed habent miniſterialem [c] poteſtatem clauium: ſacerdos enim vt miniſter Chriſti & vt liberum eius inſtrumentum, ſicut conſecrat eucha riſtiam, ita verè pronunciat, ego te abſoluo à peccatis: [d] in iiſdem ſacerdotibus eſt poteſtas iuriſdictionis in foro pœnitentiæ, quam diximus [e] late vocari clauem.

2 Sed in quibuſdã perſonis dicta clauis ordinis aut iuriſdictionis nõ põt eſſe, quia inſtitutione ſua Chriſtus noluit iſtius capaces eſſe angelos [f] etiam bonos, licet enim Apocalyp.12. dicantur in ſanguine agni viciſſe malos angelos aduerſarios, qui contra bonos angelos aut cõtra homines pugnaſſe leguntur: & fortaſſe angelis meruit Chriſtus dona poſitiua gratiæ & gloriæ: [g] non tamen poſſunt abſoluere dæmones, qui poſt peccatum ſunt inflexibiles à malo, [h] & incapaces veræ pœnitentiæ. Nec eis Chriſtus conceſſit claues, vt poſſent abſoluere homines, & illis aperire regnum cœlorum: cum tamen quidam boni Angeli legantur ex diſpenſatione Dei miniſtraſſe hominibus ſacramẽtum baptiſmi [i] & euchariſtiæ. [k]

3 Fęmina etiam inſigni virtute & regia poteſtate prædita, non eſt capax ſacramenti ordinis, vt ſuo loco dicetur: [l] nec clauium etiam iuriſdictionis ſpiritualis in foro pęnitentiæ, [m] vt eam aliis delegare poſſit: vt delegat epiſcopus nondum ſacris initiatus: [n] ſed nec habet claues iuriſdictionis ſpiritualis in foro exteriori, vt excommunicet alios, [o] & ab excommunicatione abſoluat, aut conferat indulgentias. Quia fœmineus ſexus naturaliter poſcit ſtatum ſubiectionis. [p] Abbatiſſa vero in Moniales ſubditas ex commiſſione Prælati habet aliqualem vſum clauium. [q] vt eas digne gubernet, corrigat, puniat: & vt vota quædam Monialium irritet, [r] diſpenſetque cum illis in ieiuniis & quibuſdam legibus eccleſiaſticis, dum cauſa vrget: quia ut uitetur occaſio periculi quod eſſet, ſi uir Prælatus cohabitaret intra fęminarum clauſtra, decet committi probatę Abbatiſſæ prędictum uſum clauium pro bona gubernatione. Sic Debora dono prophetię dotata Iudic. 4. gubernabat populum: & Regina gubernat temporale Regnum & leges fert, quæ pro grauitate materię obligent: & ex priuilegio Papæ interdum habet Regina ius pręſentandi ad beneficia, etiam curata, & epiſcopatus.

4 Cæterum hic clauium vſus ex commiſſione in Abbatiſſa non arguit in ea eſſe claues, id eſt, poteſtatem ſpiritualem: ſed quoſdam actus illius: vt dum ſacerdoti Papa committit conferre confirmationem, [ſ] non dat ei permanẽtem poteſtatem epiſcopi, ſed quendam illius actum. Sic Abbatiſſa ex priuil. Papæ alicubi [t] habet vt facta per illam nominatione ſacerdotis, Papa eo ipſo conferat ius in beneficio etiam curato, vel ad audiendas aliorum confeſſiones: [u] & vt hæc clericos ſibi ſubditos poſſit aliquo modo ſuſpendere ab officio, & priuare beneficio: obligat ſuo præcepto Moniales pro grauitate materiæ, [x] vt ſolet Regina ſubditos: non tamen obligat vt prælatus, qui ex poteſtate clauium præcipere poteſt ſub excommunicatione.

5 Solus vir baptizatus eſt capax clauium iuriſdictionis: non tamen omnis vir habet claues. 1. laicus [y] quamuis ſit Rex, Imperator, & Monarcha orbis, & quantauis ſęculari dignitate, & poteſtate pręfulgeat, non habet has claues. 2. quidam hęretici licet negent ſacramentum cõfeſſionis, aiunt virum laicum ſi iuſtus ſit & ſanctus, poſſe conſecrare euchariſtiam. [z] & hi ſi ſacramentum pęnitentiæ confiterentur, tribuerent claues laico iuſto. [a] Sed errant quia clauis etiam iuriſdictionis non pendet ex gratia hominis: eſt enim etiam in ſacerdote peccatore. [b] nec Chriſtus vult per dona & gratias etiam prophetiæ, &

miraculorum, conferre laico eam iuriſdictionem pro foro pœnitentię: cum lege inuiolabili ſtatuerit à Pontif. eius vicario deriuādam eſſe hanc clauem, ideſt, iuriſdictionem ſpiritualem in reliquos prælatos. [c] aut clericos, vt Papa ſtatuerit aut commiſerit.

6 Iuſti viri aut fœminę dicuntur Apoſt. Petro. 1. epiſt. cap. 2. regale ſacerdotium. 1. ob dignitatem, qua in magno pretio habentur apud Deum: [d] vt rex & ſacerdos haberi ſolet apud homines. 2. ratione Chriſti capitis, qui eſt Rex & ſacerdos: tanquam membra viua per baptiſmum vnctionéque ſpiritus ſancti, & gratiam Chriſto incorporata, dicūtur participatiue ſacerdotes: quia digne offerunt Deo ſacrificium per manum ſacerdotis, nomine ipſorū oblatum, ex quo tanquam ſimul offerentes iuſti pro ratione deuotionis ſuæ participant fructum. Et generaliter etiam laici per ſe ipſos Deo offerunt ſpirituales hoſtias [e] orationis, & mortificationis propriæ qua ſe ſuoſque appetitus animales mactant in Dei cultum. Et hæc proſunt etiam aliis per modum meriti de congruo aut impetrationis, [f] vt obtineant à Deo diſpoſitionem contritionis, gratiam, & bona ſpiritualia aut temporalia. Nunquam tamen poteſt laicus, nec qui in clericali ordine [g] etiam ſacro eſt citra ſacerdotium, applicare alteri benedictionem abſolutionis, quæ prodeſt homini attrito: quia huic rei non ſatis eſt excellentia virtutis & laicæ auctoritatis, ſed poteſtas ordinis ſacerdotalis [h] cum ſpirituali iuriſdictione, quę reliquis ſupradictis maior eſt: [i] atque ita Hebr. 7. ſine contradictione quod minus eſt à maiori benedicitur hac ſpirituali benedictione in cœleſtibus.

7 Diaconus in neceſſitate miniſtrat euchariſtiam infirmo, [k] quam tamen conficere non poteſt: ſed nec in articulo mortis & abſente ſacerdote poteſt abſoluere à peccatis, [l] quia abſolutio eſt confectio ſacramenti: quæ ſoli ſacerdoti competit, ſicut & conſecratio euchariſtiæ. deficiente tamen ſacerdote poteſt in articulo mortis diaconus, imo & laicus [m] audire propter honeſtas cauſas, confeſſionem alterius: ſed nullo modo eſt præceptum [n] licet vtile ſit: [o] ſed non deberet tunc confiteri infamia peccata. [p] nec poteſt abſoluere à peccatis: [q] aliàs clericus ſic abſoluens fieret irregularis. [r] oſtiarius habet materiales claues, [ſ] vt clauſo oſtio excludat excommunicatos & infideles ab officiorum diuinorum auditione: ſed non habet ſpirituales claues ſcientię & poteſtatis, quas Chriſtus Matth. 16. Petro promiſit, [t] & Apoſtolis omnibus Io. 20. immediate conceſſit: & per epiſcopos ordinantes cōfert iis qui Apoſtolis ſuccedunt in ſacerdotali officio, [u] vt aperiant perinde ac Petrus clauicularius, oſtium cœli, [x] quod per impedimentum peccati homo ſibi occluſerat.

CAP. III.

Quale oſtium Regni cęlorum aperiatur per claues?

§. 1. *Regnum cœlorum tripliciter dici.*
2 *Et ſequent. claues eſſe etiam pro foro exteriori.*

Regnum cœlorum quod digno vſu clauium aperitur, tripliciter dicitur. 1. ſacra ſcriptura, [a] & doctrina eccleſiæ, quæ docet fidem & bonos mores, quibus intrandum eſt in regnum cœlorum. 2. eccleſia militans [b] vocatur à Chriſto regnum cœlorum, quia extra illam non eſt ſalus nec via in cœlum, & quia ad imitationem cœleſtis Hieruſalem exemplata eſt. 3. regnum cœleſtis beatitudinis, [c] quod ſacerdos claue abſolutionis aperit peccatoribus, vt dictum eſt. & ſicut peccatum præcipue latet in corde, ita præcipuus actus & officiū clauium eſt in occulto foro pœnitentiæ aperire cœlum. Ligat vero occulte ſacerdos, ſeu claudit cœlum dum in ſua culpa reum relinquit, [d] vel damnat ad pœnam pęnitentiæ iniunctę.

2 Circa regnum cœlorum primo & 2. modo, vſus clauium eſt pro foro exteriori extra ſacramentum pœnitentiæ: ſic enim Papa [e] (aut con-

cram. cap. 7. Trident. ſeſſio. 14. cap. ſeptimo. cano. 10. Conſtantien. ſeſſio. 8. error. 4. ſeſſ. 15. error 22. ſupra de ſacramen. cap. 26. Bellarm. lib. primo, de ſacramen. cap. 26. [c] infra cap. 5. [d] [e] Diuus Th. addit. quæſtio. 19. quarta quæſtio. 36. 3. ad primum. & explicatum eſt de ſacramen. cap. 26. §. 3. id 1. Pet. 2. [f] Diuus Thom. addit. quæſtio. 19. 4. ad ſecundum. & articu. 5. ad tertium. & ſic eſt exponendus Origen. & Chryſoſtom. ſupra [g] infra L. [h] ſupra §. 1. A. [i] Chryſoſtom. lib. 3. de ſacerdotio. & homil. 83. Matth. Bellarm. lib. 3. de laicis. cap. 17. & 18. Gelaſ. epiſto. ad Anaſtaſ. Imper. Gregor. lib. 2. epiſto. 61. Victor. relect. 1. de poteſta. eccleſiæ. [k] lib. de euchariſt. cap. 54 & Diuus Thomas. 3. par. quæſtio. 82. articu. 3. [l] Diuus Thomas, addit. quæſtio. 8. artic. 1. quæſtio. 19. artic. 3. Soto articu. 3. Ledeſ. ſed Cyprian. lib. 3. epiſto. 17. eget explicatione dum id tribuit diacono. & loquitur de more confitendi publica peccata Archidiacono quantum ad excommunicationem & reſeruationem. quem abſtulit Nectarius prędeceſſor Chryſoſt. vt dict. eſt lib. ſecundo, de pœnitent. cap. 2. §. 4. [m] Angel. confeſſio. 1. putat abſente ſacerdote & omni clerico. præceptum eſſe confiteri laico, vt ſic impleat partē quā poteſt. idem Magiſt. 4. diſtin. 17. cap. 5. tribuunt multi. & videtur ſequi D. Tho. ibi quæſtio. 3. 3. 2. ad primum. Palud. quæſtio. 3. Durand. quæſt. 3. Maior. Gabriel. Bonauen. Palac. quæſt. 6. Marſil. Alexand. 4. par. quęſtio. 78. m. 1. artic. 1. & ſunt quædam ſanctorū auctoritates, quas Magiſt. affert: Auguſt. de vera & falſa pœniten. ca. 10. habetur c. quem pœnitet. de pœniten. diſtin. 1. cap. 1. de pœniten. diſt. 6. Bed. in Iacob. 5. confitemini alterutrum. At Bedam loqui de generali confeſſione venialium (vt quam ſacerdos in principio miſſæ facit miniſtro laico) qua tolluntur venialia, probant Bonauen. & Scot. diſt. 17. nam Bed. ſupponit vt notiſſimam, ſacramentalem confeſſionem fieri ſoli ſacerdoti, vt aduertunt D. Thomas, Durand. Soto. [n] Soto, diſt. 18. q. 4. artic. 1. Cano. quia Trident. ſeſſ. 14. can. 10. & cap. omnis, ait faciendam ſoli ſacerdoti (nec laicus peccata audiens tenetur arcto ſigillo confeſſionis: communis contra Nauar. cap. 8. num. 7. de quo infra capit. 20.) idem Richard. Scot. diſt. 17. artic. 3. & diſtin. 14. quæſt. 4. artic. 2. Tarantaſ. diſt. 17. Syluest. confeſſor. 1. §. 1. verſ. a. ſumma

confeſſor. Piſan. Veruecil. Felin. nec Diuus Thomas. ait eſſe præceptum: & cum Magiſt. dicit, debet fieri laico. intelligit debito honeſtatis. Syluest. contra Ang. [o] vt laicus peccata audita referat ſacerdoti ſuperuenienti nomine infirmi qui loquelam amiſit. 2. vt iuuet ad contritionem excitandam, & ad conſilium aut reſtitutionem faciendam, Doctor. ſupra Victor. §. 131. Ledeſm. 2. p. quæſtio. 7. articu. 3. Armil. abſolutio. §. 9. Nauar. capit. 21. num. 41. cap. ſecundo. num. 4. c. 26. nu. 26. Mantius frat. Ambr. & multi Recent. 3. vt in articu. mortis clericus abſoluat ab excommunicatione etiam reſeruata, aut cōferat indulgentias. Naua. c. 27. num. 270. & refert alios. ca. 26. nu. 26. & lib. de indulg. no. 30. numero 9. [p] [q] Soto ſup. art. 1. cōclu. 3. Sco. diſtin. 17. Gabriel. q. 2. Turrecrem. in c. quem pęnitet. Nauar. ca. 21. num. 41. c. 26. num. 26. in c. 1. de pœnit. diſtin. 6. nu. 79. cum Card. in c. quem pœnitet. artic. 7. & tribuit Guidoni. [r] per c. 1. de cler. non ordo. miniſtr. Naua. c. 27. num. 242. fin. Soto. diſt. 18. 1. 4. ad 1. col. 6. diſt. 25. q. 1. ar. 3. caſ. 4. col 8. Syluestr. irreg. §. 12. ordin. 5. §. 8. At mere laicus ſic abſoluens nō fit irregul. Palud. diſtin. 17. q. 3. 1. Vict. §. 131. cum Syluest. confeſſ. 1. in princip. confeſſ. 3. princ. Nauar. c. 22. nu. 7. [ſ] infra lib. de ordin. [t] in Matth. 16. Hieron. Chryſ. & alii citati c. 1. R. [u] ſic loquitur Trid. ſeſſ. 23. ca. 1. [x] quod exaltat Chryſoſt. lib. 3. & 6. de ſacerd.

CAP. III.

[a] Matth. 21. [a] auferetur à vobis regnum. Luc. 11. væ vob. legiſperitis qui tuliſtis clauem ſcientiæ. Matth. 23. ſupra Cathed. Moſ. & D. Tho. in Matth. 3. & 13. appropinquabit regnum diſtinguit quadruplex regnū cœlorum. Pagni. lib. 6. Iſag. c. 17. & lib. 15. c. 3. & 4. Dried. de eccleſia. dogma. lib. 3. tracta. 2. cap. 1. ad med. Abulen. Matth. cap. 12. quæſtio. 65. & cap. 18. quæſtio. 9. & 76. Ianſen. in concord. ca. 13. Beaux. harmon. [b] Matth. 13. ſimile eſt regnum cęlorum. [c] ſic ſæpe in ſcriptura Matth. 5. ipſorum eſt regnum cœlorum. [d] ſupra libro 1. de pęniten. ca. 18. [e] aduertit ſubtiliter Caieta. to. 1. tracta. 3. de Roma. Pontif. ca. 5. plus ſignificare claues Matth. 16. quæ promittuntur ſoli Petro: quam Ioan. 20. datam poteſtatem remittendi, & retinendi: quia Papa ſupra cæteros Epiſcopos habet illuminare aperiendo ſenſum ſcripturæ, regere vniuerſalem

cilium) aperit, id eſt, declarat ſenſum ſacræ ſcripturæ,[f] & cum auctoritate prædicat fidem, ſtatuit leges morum & alia remedia ſalutis humanæ: eamque doctrinam Chriſtus in eccleſia confirmat miraculis: declarat ius naturale obſcurum, vt de animæ immortalitate.[g] & de quibuſdam contractibus:[h] Abſoluit ſuſpectum ab hæreſi, quando declarat illud dogma nondum fuiſſe definitum de fide, vel ab homine non fuiſſe aſſertum in ſenſu hæretico: declarat quoſdam eſſe vere ſanctos quos canonizat, & approbat religiones: quod pertinet ad legem morum & perfectionis exemplum.

3 Quantum ad regnum. 2. modo reſpectu eccleſiæ militantis: Pontif. per claues Matth. 18. datas abſoluit à cenſuris:[i] excommunicatus enim reducitur cum auctoritate clauium in gremium eccleſiæ, & in participationem ſuffragiorum & miſſarum: ſic enim obediens & abſolutus diſponitur vt participet etiã ſacramenta cum fructu, per quæ liberetur à culpis: & per ſuffragia liberatur à pœnis, vt ſic intret in regnum cœlorum. 2. diſpenſat in impedimentis ordinis, vt expeditus intret in gradum & dignitatem eccleſiæ. 3. per clauem indulgentiæ extra ſacramentum ſoluitur à pœnis: & dum pœnitentia erat ſolennis,[k] ſoluebatur cum auctoritate fori externi, à pœnitentiis iniunctis iuxta rigidum forum per canones pœnitentiales.

4 Similiter per eaſdem claues ligat. 1. cenſuris, impedimento irregularitatis ad ordines, vel inhabilitatis ad beneficia: & pœnitentiis in foro etiam exteriori iniunctis. 2. quãtum ad regnum. 1. modo ligat Pontif. ſub pœna hæreſeos, vt omnes credant definita dogmata fidei, quia fides eſt primum oſtium & fundamentum iuſtificationis, quo intrãt regnum cœlorum. 3. Ligat legibus eccleſiaſticis[l] & præceptis morum, etiam ſub cenſura & pœna peccati. 4. ligat per ſententiam[m] qua damnat, vel authentice declarat reũ ipſo iure incurriſſe pœnas. 5. quæ cauſæ pertineant ad forum eccleſiæ.[n] de quibus omnibus dicetur ſuo loco.[o]

CAP. IIII.

Claues late extendi ad iuriſdictionem, ſed differre ab illa.

§. 1. *Id Ioan. 20. explicari à quibuſdam ſimul de Bapt.*

2 *Proprie intelligitur de clauibus pro ſoro pœnitentia.*

3 *Claues differunt à poteſtate offerendi ſacrificium.*

4 *Et à claue ſacerdotis legalis in vet. leg. quia virtus & effectus clauium vere mundat & iuſtificat.*

5. 6. *Differt à iuriſdictione, quæ phyſice non agit effectum realem.*

IN ſacerdote differt actus ordinis tantum, ab actu clauium qui eſt ordinis cum iuriſdictione admixta. 1. quidam Patres locum Io. 20. quorum remiſeritis: ſimul interpretantur de baptiſmo,[a] per quem. 1. aperitur ianua cœli, ad ſacerdotem enim pertinet miniſtrare baptiſmum ſolenniter ex officio, & in Chriſto regenerare filios: & Pontifex promulgato euangelio obligat conſcientias[b] infidelium vt credãt & baptizentur: ſed arctius ligat & compellit filios ex altero aut vtroque parente Chriſtiano, vt baptizentur:[c] & per clauem ſcientiæ diiudicat[d] qui habeant dignam diſpoſitionem ex adultis, vt admittantur ad baptiſmum.

2 At claues proprie Ioan. 20. conceſſæ, pertinent ad ſacramentum pœnitentiæ:[e] quod ſacerdotes exer-

ſalem eccleſiam, diſpenſare: qui actus non pertinent proprie ad iudicium, & tamen pertinent ad actum aperiendi & ſoluẽdi. 2. Papa liberat animam purgatorij à pœnis facta applicatione theſauri per indulgentias, & tamen non vtitur claue ſibi non ſubditum. at reuera omnes hi actus pertinent ad clauem ſuperioris, qua ſoluit vel ligat. & quod promiſſum eſt Petro nomine omniũ, intelligitur & cæteris Apoſtolis & ſacerdotibus ſimul datũ, vt explicat Hiero. Chryſ. Theoph. Matth. 16. & bene Euſeb. Emiſſ. ho. in natal. Petr. Augu. 1. de doctr. c. 17. 18. & ſæpe Greg. lib. 4. epiſto. 32. ſeu c. 76. Bellar. lib. 1. de Roma. Pont. ca. 12. [f] cit. A. quare Matt. 18. quodcunque ligaueritis: ſubdit de poteſtate clauium, quæ etiam eſt in concilio ad declarãdum dogmata fidei, vbi fuerint duo vel tres congregati. & quod promiſit Math. 16. Petro, explicat Luc. 22. rogaui pro te, ne deficiat fides tua. 1. doctrina vera, quam Papa proponit eccleſiæ: & impleuit Io. 21. Paſce oues. 1. doctrina, ſacramentis & exemplo. vt patet ex patrum vnanimi conſenſu. [g] Conc. Lateran. ſub Leo. X. ſeſſ. 8. & definit immortalitatẽ animæ: & mundum non fuiſſe ab æterno. propter qđ Cano lib. 12. de loc. c. vlt. con. 3. oppoſitũ damnat erroris: & tamen id ſcitur ratione naturali [h] de contractu Montis pietatis idẽ concil. Later. ſeſſ. 10. deinde ſeſſ. 16 confirmat omnia & ſingula. quare errant qui negant licere, vt probat Nauar. cap. 17. nu. 213. Sarment. lib. 7. ſelec. ca. 3. Palac. lib. 3. de contract. c. 4. Med. C. de reſt. fol. 153. Cord. lib. 4. q. 3. dub. 2. Baptiſ. Lup. de vſur. Comment. 3. §. 3. num. 80. & in comitijs Salmanticæ Soto Maior. Gallo epiſcopus & multi alii putant certum. ſed Soto. lib. 6. iuſt. q. 1. art. 6. ad 6. & in fi. non audet damnare Montes pietatis ſed putat quaſdam illorum conditiones eſſe ſuſpectas nec approbatas à concil. aut Pontif. Moline. de vſur. ou. 583. defendit ratione vſuræ licitæ. 1. lucri. (ſic enim ſæpe ſumit, eo. lib. vſuram pro lucro) cum Gerſon. & aliis vnde errat Bernard. de Buſto. tracta. de Monte piet. cuius 31. argum. ſoluit Palac. Caiet. vero opuſc. contra Montem piet. fecit anno 1498. ante dictum concil. actum anno 1515. & Caiet. in c. 15. ait Pontifices non approbaſſe omnia capitula. Montis & in ſumma ver. excom. c. 83. ait neſcio an excommunicationes concil. Lateran. ſint receptæ. & refert quaſdam: ſed omiſit hanc de Monte piet. [i] ſup. ca. 1. §. 7. R. Matth. 18. datæ ſunt claues ad excommunicandum quodcunque ligaueritis. & ſubdit ſi eccleſiam non audierit. vbi Hier. Hilar. Chryſ. Theoph. Doctorem Magiſ. d. 19. D. Tho. add. q. 21. Bellar. inf. c. 1 a. 2. inde colligitur poteſtas ligandi legibus de quibus Matt. 23. alligant onera in humeros hominum. Luc. 13. qui uos audit. me me audit. Bellarm. lib. 1. de Rom. Pontif. c. 13. [k] ſup. lib. ſecundo. de confeſſ. cap. 21. §. 6. [l] ſup. H. [m] ſic ea Matth. 16. & 18. Triden. ſeſſ. 14. cap. 8. & cano. 15. colligit claues ad ligandum per ſententiam confeſſarii. [n] vt Triden. ſeſſ. 24. can. vlt. definit cauſas matrimonii pertinere ad forum eccleſiæ. de quo late Bellarm. lib. 3. de laicis, c. 17. 18. de matrim. cap. 32. Soto. diſt. 29. quæſt. 1. artic. 4. Cou. 2. par. ſponſ. cap. 7. §. 5. & 6. cap. 8. §. 12. [o] infra lib. de poteſtate Papæ.

CAP. IIII.

[a] CYrill. lib. 12. in Ioan. cap. 56. & præmiſit, ca. 55. quod Ioan. 20. generaliter data eſt poteſtas remittendi peccata per ſacramenta. Chryſoſt. hom. 85. in Ioan. & lib. 3. de ſacerd. Hierony. epiſto. 150. ad Edibiam. q. 9. Cypr. epiſto. 73. ad Iubaianũ. & epiſt. 76. aliàs lib. 1. epiſt. 6. ſi Pacian, epiſto. 3. ad Simpronian. tom. 1. biblioth. Chryſoſtom. hom. 6. in 2. Corinth. ad fin. ante morale. Bellarm. lib. 1. de pœnitentia. cap. 10. lib. 1. de Romano Pontif. cap. duodecimo, Iſidor. lib. ſecundo, de officio eccleſ. capit. de baptiſ. fauet Augu. lib. 3. de conſen. Euangel. cap. 25. dicens ſimilia eſſe verba Luc. vlt. (vbi tamen conſtat loqui de baptiſmo. & de ea pœnitentia. Act. 2. quæ fit ante baptiſmum.) quamuis melius Taper artic. 3. probet ea verba non eſſe eadem, ſed diuerſo tempore prolata. [b] Soto. diſtinct. 5. quæſtio. vnic. articu. 10. Ledeſ. prima par. quæſtio. 9. articu. 10. Diuus Thom. 2. 2. quæſtio. 10. articu. 8. Bañes. artic. 10. Doct. 4. diſtin. 4. Bonauent. Durand quæſtio. 6. Palud. quæſtio. 4. Richard. diſt. 6. artic. 3. quæſt. 1. Capreol. & Hiſpal. diſtin. 5. quæſt. vni. Marſil. quæſt. 4. ſed non habet Papa vim coactiuam, vt per pœnas compellat Paganos recipere fidem & baptiſmum. cap. maiores, de baptiſ. id enim noceret fini quo ſponte homo credere & profiteri religionem debet. hæreticus tamen ratione contractus quem profeſſus eſt in baptiſmo, compellitur pœnis etiam mortis, credere integram fidem. At de paruulis iam morientibus quod liceat inuitis parentibus baptiſ. (quibus fere nil præiudicatur) affirmant non ſolum Scot. diſtinc. quarta, quæſtio. vlt. Gabriel. quæſtio. vlt. Guillel. Pariſien. tracta. de fide. idem de mente Diui Thomæ 3. par. quæſtio. 68. articu. decimo. ſequuntur Soto, & Ledeſm. articu. 10. colum. quinta, & recent. contra Capreol. & Caietan. & falſo alii negant recipere uerum baptiſm. vt Durand. Paludan. Marſil. [c] [d] atque ita eſt quidam vſus clauium circa baptiſm. [e] ſupra lib. ſecundo, de pœnitentia. capit. 1. §. 3. cap. 2. §. 1. common. Patrum in Geneſ. 20. Turrian. in Clemen. lib. 6. conſtit. Apoſto. cap. 12. citat Dionyſ. Cyprian.

f ceet per modum iudicij [f] in eos qui
ſuſcepto iam baptiſmo ſunt ſubditi
eccleſiæ: & quos per claues excom
municare poteſt. Nam de ijs qui
foris ſunt, ideſt, de nondum bapti-
zatis. 1. Cor. 5. nihil pertinet ad Prę
g latos eccleſiæ iudicare. [g]

3 Poteſtate ſacerdotis ad conſe-
erandum & offerendum ſacrificiũ
miſſæ pro alijs eccleſiæ ſubditis, ef-
ficacius applicatur ſatisfactio pro
pœna temporali, quam per claues
indulgentiæ: nõ tamen pertinet ad
h actum clauium, [h] ſed ordinis tan-
tum. 1. quia ſacrificium poteſt ſa-
cerdos ſine vlla iuriſdictione offer-
re pro ſeipſo, cum tamen nemo vta
tur immediate claue in ſeipſum:
niſi forte dum PP. ſibi concedit in
i dulgentias, & ſecum diſpenſat. [i] do-
inde quia per ſacrificium ſacerdos
non liberat alium à pœnis cum au
ctoritate per modum iudicis: ſed eo
modo quo vnus iuſtus ſatisfacit
pro alio ſine vſu clauium, ex eo
quod caritate vniuntur in vno cor
pore. Tandem quia per ſacrifi-
cium non abſoluitur pœnitens ab
iniunctis pœnitentiis, at abſol-

oi poteſt per indulgentias.

4 Differt clauis Chriſti pro foro
pœnitentiæ, à clauibus quas in le-
ge veteri aut naturæ dicuntur ha-
k buiſſe legales ſacerdotes, [k] quando
nondum aperta erat ianua regni cę
leſtis: nec ſub hoc nomine ante le
gem euangelij reperitur mentio re
l gni cœleſtis. [l] nam Tribus Leuiti-
ca ſeu ſacerdotalis non habebat ſpi-
ritualem poteſtatem ad conferen-
m dam gratiam. [m] homini attrito,
aut ex opere operato: ſed tantum
erant viri deputati ad Dei cultum
& ſacrificia animalium offerenda,
quibus non poterat expiari pecca-
tum. pro foro tamen exteriori ha-
bebat Pontifex legalis clauem ſcien
n tiæ [n] pro gubernatione, & inter-
pretandis ſacris ſcripturis, & pro
quibuſdam diſpenſationibus. Erat
etiam tunc quædam umbra ex-
o communicationis [o] contra ino-
bedientes, vt extra ſynagogam fie-
rent. Virtus clauium in lege Chri-
ſti extendit ſe non tantum, vt ab-
ſolutum oſtendat, aut mundatum
à lepra peccati: ſed uere mun-
p dat [p] attritum commutando pœ-

Ambr. Chryſoſt. Damaſ. & Claod. repet. 10. de euchar. cap. 1. citat Auguſt. Origen. Gregor. & omnes ſcholaſt. Taper articu. 5. Lindan. lib. 4. Panop. cap. 76. Vega, lib. 13. in Triden. cap. 14. Bellarm. lib. primo, de pœnitentia, cap. 10. Trident. ſeſſ. 14. cap. 1. can. 3. 10. ſeſſ. 6. cap. 14. ſeſſ. 23. cap. 1. & expreſſe can. 4. concil. Conſtant. ſeſſ. 15. & 18. Florent. in lit. vnion. & optime Auguſt. tracta. 121. in Ioan. lib. 7. de bapt. cap. 51. Pacian. epiſt. 3. probat quia prius dixit Matth. 16. edificabo eccleſiam, deinde dabo claues in ſubditos eccleſiæ, & Matth. 18. dic eccleſiæ: deinde, quodcũque ligaueritis. quod põderat Pacian. ſupra & Auguſt. 20. ciuit. cap. 9. ex 1. Corint. 5. de his qui foris. & aiunt claues eſſe in præpoſitis eccleſiæ circa ſubditos. Hilar. in Matth. 18. Origen. homil. 14. Matth. homil. 24. Num. Beda. lib. ſecundo in Luc. cap. 6. Athan. orat. in id Luc. 10. ite in caſtellum. & quãois Cyril. & alii cit. A. extendant verba Ioã. 20. ad pœnitentiam quæ fit noo ſolum à baptizatis ſubditis, ſed ad eam quæ fit ante baptiſmom (omoibus enim eſt prædicanda pœnitentia.) conſtat tamen baptiſmum conferri etiam à laico & pagano: ſed ſacramentum abſoluiis à ſolo ſacerdote per claues: nec circa omnia peccata, ſed circa ſubditorum peccata
f quæ facta ſunt poſt baptiſmum [f] probat Bellarm. lib. primo. ca-
g pitu. 13. & lib 3. de confeſſ. ca. ſecundo, ex Patribus. [g] dum Paganus baptizat, non utitur clauibus in ſubditom: nec dum parochus baptizat infideles ſponte venientes. quia id non agit per modum iodicis ſoperioris, nec illi confitentor omnia peccata in
h particulari. [h] commonis. quia in cœna data eſt poteſtas celebrandi miſſam, antequam Ioan. 20. poteſtas clauium. ſupra cap primo.
i §. 3. G. [i] hac enim iuriſdictione fauorabili poteſt Papa, vti in ſeipſum Palud. quarta diſtin. 38. quæſtio. 4. articu. 4. Anchar. cap. Venerabilem, fin. de elect. Felin. c. 2. de ſponſal. col. 8. cap. 1. de conſtit. col. quarta. Maiolus. lib. ſecuodo, de irregul. ca. 4. fin. Nauar. cap. placuit. de pœniten. diſt. 6. num. 9. Syluest. ver. Papa. §. 4. confeſſio. 2. §. ſexto, confeſſor. 1. §. 2. & ſibi concedit indulgentias per modum ſuffragij & diſpenſationis: poteſt ſe ſoluere pœnitentiis iniunctis & votis Diuus Thom. addit. quæſtio. 27. 4. ad 3. diſtin. 19. quæſtio. 1. 3. 2. Bonauen. ar. 3. quęſt. ſecunda, Gabr. artic. 3. dub. 3. Ledeſ. quæſtio. 29. artic. 4. quæſtio. 32. articu. primo, Richar. diſt. 20. articu. 4. quæſt 3. Durand. quæſt. 5. Palud. quæſt. 4. Soto. diſtin. 18. quæſt. 4. articu. 3. d. 21. q. 2. articu. 4. Cord. lib. 5. quæſt. 3. & q. 13. dub. 3. & quęſt. 30. Med. C. de confeſſ. epiſcopus tamen aut Prę latus religionis noo poteſt ſecum immediate diſpeoſare in votis aut ieiuniis ſed debet id committere ſoo confeſſario & hic poteſt diſpenſare in omnibus in qoibus epiſcopus diſpeoſat cum ſubditis. Palud. diſt. 38. ſupra Syluest. votum. 4. §. 3. verſ. vndecimo. Angel. votum. 4. §. 7. Roſel. votum. 5. num. 2. Panorm. cap. magnæ. de voto. Decius, conſil. 151. nume. 10. qoi tamen id falſo negat etiam
k Papę. [k] ſupra lib. 2. pœnit. ca. 2. §. 1. Diuus Thom. add. quæſt. 19. artic. 1. Soto. d. 18. q. 1. art. 2. d. 20. q. 1. artic. 3. Ledeſ. q. 19. art. 1. q. 21. ar. 1. Victor. relect. 1. & 2. de poteſtate eccleſ. Palac. d. 18. q. 1. p. 312. Bellar. 3. de pœnit. c. 3. & 4. Lindan. lib. 4. Panop. ca. 3. & 6. (Soto. addit. diſt. 2. q. 2. a. 2. erroneum eſt dicere tunc fuiſſe ſacramentum ad delendum adulto attrito peccata mort.) D. Thom. opuſc. 20. de regim. Princip. lib. 1. cap. 15. Victor. de clau. §. 14. Duran. d. 19. q. 1. Bonau. d. 24. fin. (& ait, tunc dicebatur regoom ſacerdotale, quia ſacerdotes ſubdebantur Regi. nunc. 1. Petr. 2. regale ſacerdotium, quia poteſtas regia ſubditur ſacerdotij.) Taper. articu. 3. Turrecrem. lib. 1. ca. 93. conc. 2. lib. 2. ca. 49. ad 3. Sixt. lib. 6. bibli. ca. 202. cum Theoph. in Ioan. 8. item dum Patres de ſacerdotibus negant remiſiſſe peccata (ſed oſtendiſſe remiſſa & mandata à Deo) exponendi ſunt de vet. electis de ſola Tribu Leuitica, (Exo. 28. Num. 18. Deut. 18. Ioſ. 13. Hebr. 7. Vict. relect. 1. q. 3. nu. 5. relect. 2. q. 1. nu. 3. Ledeſ. q. 19. 1. Soto. d. 20. q. ar. 3. ad fin.) nec tamen cum cæremoniis & ſacrificiis magis habebant poteſtatem ad effectum ſupernaturalem quam ſacerdotes in ſtatu legis naturæ: electi à repub. aut rege: aut primogenitus ſucceſſione erat ſacerdos, vt probant Soto. Ledeſm. quæſt. 20. art. 4. col. 4. fol. 306. Victor. relect. 1. q. 3. propoſ. 3. relect. 2. quæſt. 1. nu.
l 2. [l] vt probat, i Matth. 3. appropinquabit regnum cœlorum. D. Tho. & ſignificat. 1. 2. q. 107. 1. ad ſecundum. quæſtio. 114. 10. ad 1. Soto. 2. de iuſt. quæſt. 8. ar. 1. ad fin. ſentit Aug. 4. contra Fauſtum. ca. 2. & 18. decunt cap. 11. Hieron. 1. contra Pelag. & epiſt. ad Dardan. Chryſoſt. hom. 4. in Marc. Theophyl. in Luc. 16. 17. & in lo. 13. Martin. li. 8. hypot. cap. 6. & videt cap. 3. & tamen ſub aliis nominibus quã regni cœlorum promiſſa eſt Patribus iuſtis in l. vet. vita æterna. Sapient. 2. iuſti autem, vt probat Augu. 19. contra Fauſtum. cap. 2. &
m Martin. [m] in ſola tamen circunciſiooe adultis etiam cum attritione dabatur gratia D Thom. 3 par. quæſt. 62. 6. ad tertium. quęſtio. 4. ad quintum. quod tandem fatetur Soto. diſtin. 2. quæſt. 1. articu. 4. circa argum. 5. fatetur Bellarm. lib. 2. de ſacramentis. cap. 13. fin. ſed circunciſio non à ſacerdote tantom ſed à laico poterat
n applicari, vt nunc baptiſmos. [n] Luc. 11. tuliſtis clauem ſcientię. & Matth. 23. habebant claues ferendi leges: ſed ita excedebant, vt eſſent occaſio ruinæ & ignorantiæ: & ideo illis dicitur quod claudebant regnum Dei ante homines. Diuus Thom. addit. quæſtio. 19. 1. ad tertium. Palac. diſt. 18. quæſt. 1. pag. 312. addit. Ledeſ. quæſt. 19. art. 1. cum D. Thom. ſup. quia habebant claues materiales templi, abſoluebant à quadam irregularitate (Heb. 9. ad emundationem carnis.) qua impediebantur intrare templum ad offerenda ſacrificia. 2. ſacerdos ſecundum quoſd. per ſacrificia remittebat iuſtis pœnam temporalem ex operato, ut nunc fit per ſacramentalia. (expellebantque Dæmones, vt nunc per exorciſmos. Matth 12. filii veſtri in qoo eiiciunt.) quod ſiguif. D. Tho. 4. diſt. 1. quæſtio. 2. 4. 2. ad ſecundum. & 1. 2. quæſt. 102. 3. c. ad primum, & ſecundum. artic. 5. ad 4. Caiet. in Leuit. 4. Soto. lib. 2. iuſt. quęſt. 5. articu. 2. c. ad 1. Gaſlo, & quidam Recent. Bellarm. lib. 4. de pœnitentia, ſed ſacrificia non auferebant peccata mort. Hebræ. 10. Triden. ſeſſ. 22. cap. 1. ſeſſ. 23. cap. 1. & citat Hebr. 7. reprobatio fit prioris ſacerdotii Leuitici propter imbecillitatem, D. Thom. 1. 2. quæſtio. 102. 5. ad quartum, quæſtio. 103. 2. Soto, lib. 2. quæſtio. 3. art. 12. quæſt. 5. artic. 3. Cano. lib. 12. de loc. cap. 13. ad 9. Taper.
o articu. 16. [o] ſic Ioan. 9. extra ſynagogam fieret. & c. 12. & 16. abſque ſynagogis facient vos. & extra ciuitatem eiiciebantur leproſi. Leuit. 14. Numer. 5. imo & apud gentes reperitur veſtigium excommunicationis Plato. lib. 9. & 10. de legibus, vbi Marſil. Ficin. Cæſar. lib. 6. de bel. Gall. Alexand. ab Alex. lib. 3. genial. dier. cap. 5. Tiraquel. lib. 1. de utroque retractu, tit. 1. §. primo. glo. 9. oom. 281. vbi tamen corrupte citat locum Cæſaris. Budæ. 2. annot. ſuper Pandect. ſic Adam ad modum excommunicationis prohibitus eſt ab eſu ligni ſcientiæ, & eiectus de paradiſo. & vocatur excommunicatus in cap. ad menſam. verſicu. ſententia. vndecima, quæſtio. 3. & in prœm. titu. 9. par. prima, Ianſen. in Concord. cap. 78. Perez. l. prima, titu. 5. lib. 8. ord. par. 180. vbi tranſcripſit relectio. D. Vera, in cap. ſententia. Paſtoris, undecima, quæſtio. 3. quæ
p tamen ſubtracta eſt. [p] Trident. ſeſſio. decimaquarta, capit. ſexto, cano. 9, Lateranen. capitu. omnis. Conſtantienſ. & Florent.

q rent. [q] ſup. de ſacr. ca. 16. & ſeq. quia ſacerdos cum charactere, vt
r Chriſti inſtrumentum ait, ego te abſoluo à peccatis. [r] ſup. lib. 1. de
ſ pœn. c. 12. [ſ] D. Tho. 3. p. q. 86. 4. ad 3. addit. q. 18. art. 1. ad 3. dicit at- trito nunquam per abſolutionem tolli totam pœnam. Ledeſ. q. 20. art. 1. Magiſt. diſt. cap. 7. ibi Rich art. 1. queſt. 2. Taper. art. 6. de quo ſine cauſa miratur. Soto. diſt. 20. q. 2. ar.
t 1. fin. [t] commun. diſtin. 17. vbi D. Tho. q. 3. 4. diſt. 19. q. 1. 3. 1. diſt. 21 fin. & 2. 2. q. 39. 3. & 4. & 4. cont. gentes. ca. 72. Bonau. diſt. 21. art. 5. q. 1. cap. & ad arg. Dur. diſt. in 19. q. 2. Tandem Palu. diſt. 17. queſt. 3. inclinat Soto. diſt. 18. q. 4. 2. 2. Cano. de pœni. p. 5. Turrecrem. lib. 1. ſum. cap. 96. 97. 98. Med. tract. 2. de cõſ. q. 39. fol. 87. Cou. 1. Var. c. 10. nu. 11. & citat alios. & id plane fatetur Caſt. lib. 2. de iuſt. hær. puni. c. 21. & ex hoc explicandus eſt. cap.
u 24. [u] Viguer. c. 16. §. 6. verſ. 10. ſicut character eſt in intellectu. 3 p. q. 63.
x 4. [x] vt poteſtas quæ eſt in Deo, & in Chriſto, vt homo eſt per imperiũ morale agit phyſicè. D. Th. 3. par. q. 13. 2, ita aiunt quod epiſcopus per poteſtatẽ iuriſdictionis (quę cum ipſo ordine ſeu conſecratione datur, vt citarũ eſt. cap. 1. E. L.) agit phyſice. licet ex indiſpoſitione hominis interdum impe-
y ditur effectus. [y] D. Tho. 1. p. q. 63. art. 7. dicit eſſe probabilius. imo eſt certum Gregor. hom. 34. in Euang. li 9. Moral. c. 2. lib. 32. c. 34. lib. 34. ca. 25. probat ex Ezech. 28. 31. Eſai. 24. Augu. 1. de mir. ſcript. ca. 2. lib. 3. de gen. ad lit. cap. 10. li. 11. c. 19. (licet oppoſitum reputat nõ improbabile Chry. in Gen. ho. 3. & 5. de Adam & Eua. hom. 7. ad pop. dicit hũc Angelorum primũ dici Sathanel) Anſel. lib. cur Deus homo. c. 1. Bern. ſer. 1. de Aduent. ſerm. de grad. humil. Iſido. 1. de ſum. bon. ca. 10. 12. glo. ord. ex Augu. in Pſal. 103. draco ille. & ante hos ſentit Dionyſ. ca. 2. diu. no. Tertull. 2. contra Marcio. ad

nam æternam in temporalem: illi per claues cum Phyſica & inſtru-
q mentali virtute ſacramenti [q] infunditur prima gratia: dum vero iuſtus abſoluitur, etiam à peccatis à quibus aliàs fuerat directè abſolutus, ſi adſit noua cõfeſſio, infunditur augmentum gratiæ, quæ de ſe nouo ti-
r tulo [r] ſoluit à peccatis. deinde per claues quamuis homini attrito nõ
ſ auferatur tota pœna temporalis, [ſ] multum tamen ex opere operato minuitur, iuxta qualitatem diſpoſitionis.

5 Differt clauis iuriſdictionis in foro pœnitentiæ à iuriſdictione fori externi, quia poteſtas abſoluendi confertur per viſibilem cõſecrationem cum ſit poteſtas ordinis: ſed iuriſdictio ſuperadditur toti pote-
t ſtati ordinis: [t] & committi poteſt vel auferri etiam ab epiſcopis aut Papa ex cauſa. vtraque eſt in intel-
u lectu. [u] iuriſdictio in paſtore vt epiſcopo eſt ordinaria & permanens, cum iure compellendi ſubditos, cui iuri reſpondet in ſubditis obligatio parendi. quidam putant hanc eſſe poteſtatem non tantum moralem,
x ſed phyſicam: [x] vt enim lucifer cũ
y eſſet natura ſupremus Angelorũ, [y] habuit naturalem facultatem coercendi in reliquos, quam damnatus amiſit circa beatos angelos natura
z inferiores. [z]) ita aiunt quod iuriſdictio in foro pœnitentiæ eſt realis poteſtas quæ manet ad modum ha-
a bitus, & cauſat reales effectus, [a] vt dum homo abſoluitur à peccatis, cẽſuris vel à pœnis per indulgentias: aut dum per excommunicationem traditur ſathanæ, ſeparatus ab eccleſia & à participatione bonorum cõmunium eccleſiæ. Alii per extremum negãt iuriſdictionem dici po-
b teſtatem, [b] vt quæ ad nutum committi vel auferri poteſt: ſed eſſe ap-
c plicationem materię, [c] & conditionem neceſſariam, vt facta ſubditorum applicatione poſſit ſacerdos agere in illos ex poteſtate clauium. At vtrumque extremum vitãdum eſt, & eo modo qui ſequitur, cenſendum eſt.

d 6 Duplex eſt iuriſdictio. [d] 1. ordinaria, quæ iure diuino aut iure communi eccleſiaſtico confertur. 2. delegata ex commiſſione. Sane hæc. 2. non videtur entitas Phyſi-
e ca & realis ſuperaddita: [e] & regularis ſacerdos, cui delegatur iuriſdictio miniſtrandi ſacramenta, nõ poteſt ſubditos epiſcopi compellere ad illa recipienda. ſic poteſtas delegata ordinis qua ſacerdos ex commiſſione ſolius PP. confirmat, aut confert ordines minores, non eſt qualitas realis ſuperaddita: poteſtas tamẽ ordinaria epiſcopi eſt realis character, qui per conſecrationem perficitur in epiſcopo. deinde ordinaria iuriſdictio non eſt ſola applicatio materiæ facta ab ipſis ſubditis:
f ſed eſt dicenda poteſtas [f] data per Chriſtum aut per Pontif. Prælatis inferioribus. Non tamen oportet vt ſit noua qualitas realis, cum poſſit abſque reali mutatione hominis conferri ei qui ſit parochus, & ab illo renunciante, aut priuato per culpam, auferri: ſatis eſt, vt ſit poteſtas
g quædam moralis, [g] qualis eſt in rege circa rempublicam, & in viro circa vxorem, filios, & mãcipia: qui poteſt iure eos compellere, & vti illorum miniſterio: cum tamen mortua vxore, filio, & ſeruo, non perdat vir ullam poteſtatem, quæ ſit qualitas, ſed ex relatione obligationis quam ſubditus deſinit habere per mortem, ceſſat moralis poteſtas hominis in eum qui ſubditus fuerat. Nam & poteſtas faciendi miracula & prophetandi data Apoſtolis,
h non erat qualitas permanens [h] ſuperaddita. nec ſola iuriſdictio effe-
i ctiue cauſat reales effectus, [i] ſed gratia in foro pœnitentiæ confertur per claues & poteſtatem ordinis, ſi modo adſit iuriſdictio. & tamen iuriſdictio etiam in foro pœnitentiæ eſt in epiſcopo nondum
k ſacris initiato, [k] qui tamen per ſeipſum abſoluere non poteſt à peccatis.

CAP. V.

Quo iure epiſcopis aut parochis conferatur iuriſdictio.

§. 2. *Opinio aſſerentium iure diuino conferri epiſcopis.*
3 *Et omni ſacerdoti conferri iuriſdictionem in habitu.*
4 *Et in primitiua eccleſia etiam in actu & manere nũc in quatuor caſibus.*
5 *Apoſtoli receperũt immediate a Chriſto. inſtitutio epiſcoporum in communi eſt de iure & precepto Chriſti. (de quo & §. 7.) ſed iuriſdictio deriuatur à Papa in epiſcopos, & § 9. & in Concil.*
6 *Papa ĩ iuriſdictione excellit epiſcopos.*
8 *De parochorum iuriſdictione.*
10 *Quomodo ſentẽtia cõcordari poſſint.*

CHriſtus ſecundum poteſtatem ſingularem excellentiæ habuit claues, vt c. 2. dictum eſt. & potuit ſine ſacramẽto illis vti pro voluntate ſua. habuit plus quam regalem poteſtatem gubernandi Orbem, cui tanquam legiſlatori tenentur om-
a nes obedire: [a] & quia finis legis

med. Cathar. in Gen 3. commun. Theolog. cum Magiſt. 2. diſt. 6. Bonauent. Taraut. Richard. Gabr. q. vlt. Dur. q. 1. dicit communiter teneri Alex. 2 p. q. 109. m. 1. ar. 2. Henric. quodlib. 11. q. 11. Baſſes, Zumel. omnes Recent. cum D. Tho contra Damaſc. li. 2. cap.
z 4. [z] D. Tho. quolib. 5. art. 7. ad 1. cõis recent. quod ſine cauſa negat Baſſes. 1. par. q 10.
a [a] quia non ſolum ſacramentum, ſed ſacerdos per characterem cum iuriſdictione concurrit actiue ad gratiam. ſup. de
b ſacramen. cap. 28. [b]
c [c] Soto. diſt. 20. q. 1. 1. & idem fere Caiet. to. 1. tract. 3. de Ro. Pont. ca. 5. cui fauet D. Tho. diſt. 18. q. 1. 1. 1. ad ſecundum tenet Palac. q. 1. ad fi. ſed loquitur de iuriſdictione delegata quæ ad nutum committit vel auſertur
d voce aut ſcripto. [d] Trid. ſeſ. 14. c. 7. paſ-
e ſim Docto. [e] de qua D. Tho. diſt. 17. ſu-
f pra [f] Caieta. de primatu Rom. eccleſ. c. 5. Ferr. 4. cont. ca. 72. Viguer. c. 16. §. 6. verſ. 12. Turrecr. lib 1. c. 95. ad 2. cõt. 10. concl. c. 96. conc. 6. & 8. vbi vocant clauem, ipſam iuriſdictio. (quia eſt poteſtas, ſup. c. 1. §. 7. B.) & ſic vocat D. Tho. diſt. 20. q. vni. artic. 3. ſecundo ad primũ, & in Roma. 13. d hac iuriſdictione exponit, non eſt poteſtas niſi à Deo. ſic diaconus per characterem habet poteſtatem non ad nouum effectum ſupernaturalẽ, ſed vt digne miniſtret.
g [g] In quo fere conueniũt omnes: ſic Prętor creatus habet poteſtatem moralem, hoc ſignificat Nauar. inf. dum ait cum ordinatione dari iuriſdictionem in habitu. Caſtro 2. de iuſt. hære. pun. c. 24. falſo addit ĩ ẽpo qñ eſt nominatim denũtiatus, manere poteſtatẽ iuriſdictionis, ſed non vſum. inf. c.
h 5. E. [h] D. Th. 2. 2. q. 178. & de ꝓphetia.
i q. 171. 2. 2. [i] dũ excõicat, & tradit ſathanæ, aut expellit Dęmonẽ exorciſta: nõ agit phyſice, ſed
k poteſtate morali. [k] ſup. c. 1. §. 3. M.

CAP. V.

a TRiden. [a] ſeſſ 6. can. 2 1. inf. lib. de clauibus, & legibus.

eſt. Rom. 12. abrogauit & tranſtulit veterem legem, Hebr. 7. has claues immediate quibuſdam cõmunicat Chriſtus, vt dicetur. §. 6. Quo iure conferatur iuriſdictio epiſcopis nõ ſatis conſtat apud Doct. 1. conſecratio epiſcopi, quæ pertinet vt pars ad ordinis poteſtatem ſuperadditam ſacerdoti, eſt de iure diuino: vt lib. de ordin. dicetur. nam totum ordinis ſacramentum, & miniſter effectuſque illius, eſt certus & immutabilis. deinde ſi quis plene & ſine impedimento gerat paſtoris officium, debet in vtroque foro habere iuriſdictionẽ in proprias oues, ſine qua eas gubernare debite non poteſt.

2 Quidam opinantur tri homine eo ipſo quod ſit à pontifice electus & confirmatus in epiſcopum certæ diœceſis, conſequi iuriſdictionem quaſi connaturalem proprietatem iure diuino datam a Chriſto.[b] atque ita huic epiſcopo iuriſdictionẽ Chriſtum immediatione ſuppoſiti concedere. At Papa, dum epiſcopo determinat territorium & oues dicens, præficimus N. in talem eccleſiam, non agit propria auctoritate, ſed vt miniſter & inſtrumentum liberum Chriſti, qui dignitatem epiſcopalem inſtituit perfectam, nempe cum poteſtate ordinis & iuriſdictionis, & vt Chriſtus immediate dedit vtrãque Apoſtolis multis, ita nunc vtramque confert epiſcopis, quos inſtituit etiam multos in eccleſiis ſuis: nam perfectum agens dum dat formam, ex conſequenti dat effectum & proprietatem, quæ infallibili neceſſitate conſequitur formam, niſi ſit impedimentum: impeditur autem ſi priuetur epiſcopus aut renunciet: vt ex obice impeditur quidam effectus ſacramentorum. nam Papa licet agat per propriam formam[c] vt liberum inſtrumentum dum confert iuriſdictionem epiſcopis, nihil de ſua cumulatiua iuriſdictione amittit: vt dum Papa conſecrat epiſcopum, aut ordinat alios miniſtros, agit per propriam formam, & tamen vt inſtrumentum Chriſti, quia nihil amittit, & oportet ordinatorem habere ordinem quem alius confert: epiſcopus enim per ſaltum ordinatus nõ poteſt conferre ordinem quem non habet. reliqua tamen ſacramenta cõfert miniſter etiam ille qui nunquã illa receperat, vt baptiſmum, extremam vnctionem, &c. Similiter humanitas Chriſti habet gratiam, & eam confert non vt cauſa principalis, ſed vt inſtrumentum Verbi coniunctum. Et tamen hanc epiſcoporum iuriſdict. voluit Chriſtus ſubordinatam eſſe Papæ, & ab illo reſtringi poſſe, vt de facto reſtringit.[d] & ex cauſa criminis epiſcopum tota iuriſdictione priuare poſſet:[e] quaſi à Papa pendeat vt à cauſa vniuerſali non tantum in fieri ſed in conſeruari.[f] ſimiliter aiunt in conciliis generalibus autoritatem infallibiliter definiendi res fidei, ſeu declarandi, non eſſe delegatã a Papa, tanquam humanam ab homine (ſed dati à Chriſto Matth. 18. vbi fuerint duo vel tres congregati. quod definit. conc. Conſtantienſ.[g]) dicit autem pendere à concordi Patrum congregatorum voluntate:[h] quia hæc eſt conditio requiſita, & quia Spiritus ſanctus mouet Patres, vt maior pars concordet in vera ſententia. in ea iuriſdict. aiunt epiſcopos dici Apoſtolis ſuccedere:[i] & tamen excellunt Apoſtoli, quibus immediate Chriſtus ex priuilegio conceſſit vniuerſalem iuriſdictionem in totum orbem Petro æqualem, vt paſcerent doctrina, ſacramentis, & legibus poſſint omne genus hominum: ſed illorum iuriſdictionem voluit Chriſtus Petro tanquã Apoſtolorum capiti eſſe ſubordinatam. Quidam addunt[k] parochorum iuriſdictionem ſimiliter eſſe de iure diuino, cum ſint ordinarii Paſtores ſuarum ouium.

3 Alii id latius extendendum putant, vt omni ſacerdoti cum ipſa ordinatione conferatur à Chriſto iure diuino quædam iuriſdictio, quã vocant in habitu,[l] in omnia peccata mort. eorum qui voluntarie ſe ſacerdoti ſubiiciunt: eam tamen ſubordinatam Papæ, & proprio epiſcopo, qui impedire poteſt iuriſdictionem quantum ad vſum, ſubtrahendo materiam ne hi vtri vel in talibus caſibus ſe ſubiicere poſſint huic ſacerdoti aut Parocho. Atque ita aiũt differre à iuriſdictione ciuili,[m] quam Reſp. totam voluntarie tranſtulit in regem laicum, qui forte eſt æqualis cæteris ciuibus. At iuriſdictio abſoluendi non datur à Populo, nec homini laico & coæquali, ſed aiunt immediate cõferri à Chriſto, qui ex ſeipſo eſt omnium Dominus ſupremus: Chriſtum uero conferre ſacerdoti, qui non tantum ex charactere ordinis, ſed ex poteſtate iuriſdictionis in habitu eſt aliis ſuperior. id putant in uſu fuiſſe à principio eccleſiæ quando (cum paſtores eſſent epiſcopi & presbyteri, nec vlla per Pontificem facta eſſet reſtrictio) quilibet abſque bulla poterat eligere confeſſarium, ſubiiciens ſe cuicumque ſacerdoti.[n]

4 Poſtea creſcente ſacerdotũ numero diuiſas fuiſſe diœceſes, & Pa-

b bus. quod inſeruit. 3. p. q. 22. art. 1. dub. 47. [b] Tenent Pariſien. quos ſequitur Maior. diſtin. 17. quæſt. 7. Caſtro. verb. epiſcopus. in princ. lib. 2. de iuſt. hær. pun. cap. 24. dicit eſſe omnium ſanctorum & Doctorum. Soto. diſt. 18. q. 2. 5. ad ſecundum. quæſt. 4. artic. 2. diſt. 21. art. 4. diſt. 24. quæſtio. 2. art. 2. lib. 10. iuſt. q. 1. art. 4. Pet. Soto. ut. de confeſ. lectio. 5. videtur Vega lib. 1. in Triden. ca. 1. 5. & 6. Couarr. in enchir. manuſcripto. de hac re Taper. artic. 3. pag. 136. Nauar. ca. 27. num. 259. in ca. placuit. de pœnit. diſt. 6. nume. 48. 53. vbi hanc iuriſdictionẽ vocat poteſtatẽ in habitu. amplius tenent Armac. Durand. & alij inf. idẽ Bañes, & multi Recent.

c [c] non tollit quin ſit inſtrumentum Chriſti agentis immediatione ſuppoſiti, Papam habere id quod dat, & agere per propriam formam. vt patet in ordinatione, & in collatione gratiæ per humanitatem Chriſti.

d [d] quod certum eſt apud Catholicos. Triden. ſeſſ. 14. ca. 7.

e [e] fatentur omnes. At falſo Caſtro. lib. 2. de iuſtit. hær. puni. ca. 24. dicit, epiſcopo dum priuatur epiſcopatu etiam per degradationem, non auferri iuriſdictionem ſed impediri vſum, (vt in nominatum excommunicato, & quando coniugatus poſt cõſummatum matrimonium fecit profeſſionẽ non tollitur poteſtas, ſed impeditur vſus) At melius loquitur idẽ Caſtro, cap. 21. vt enim tollitur dum epiſcopus transfertur in pinguiorem epiſcopatum, vel dum renũciat cum licentia Papæ: ita dum priuatur ob culpam.

f [f] D. Tho. 2. 2. q. 39. art. 3. Couar. ſup.

g [g] cui concil. Conſtantien. nõ bene reſpondet Caieta. tract. 1. cap. 8. dicit concilium habet auctoritatem à Papa congregante & confirmante, ſed intelligitur auctoritate Chriſti.

h [h] ſic explicandus eſt Caietan. Victor. Ledeſ. alias male loquuntur. de quo dicetur. inf. §. 10.

i [i] Trident. ſeſſ. 23. ca. 4. epiſcopi in poteſtate & iuriſdictione gubernandi, ſuccedunt Apoſtolis. at excellunt Apoſtoli & Matthias in vniuerſali iuriſdictione in orbem data immediate à Chriſto, & Paulus. Gal. 1. ait ſe non ab hominibus nec per hominem ſed per Ieſum Chriſtum accepiſſe Apoſtolatum. de quo ſtatim.

k [k] Soto. lib. 10. iuſt. q. 1. art. 4. & alibi Maior. diſtin. 17. quæſt. 7. de quo citati infra lit. V. in Act. 20.

l [l] Nauar. ſupra lit. B. videtur Palud. diſtin. 17. q. 2. artic. 2. conc. 2. Sylue. confeſſ. 3. §. 2. Adr. de confeſſ. huc pertinet Caſtro. 2. de iuſt. hær. punit. cap. 24. forte putant iuriſdictionem in habitu pertinere ad poteſtatem ordinis, & clauem abſoluendi: quia conc. Flor. tit. de pœnit. ait miniſter pœnitentiæ eſt ſacerdos habens auctoritatem abſoluendi ordinariam aut ex commiſſione (& nullam aliã expreſſit poteſtatem ordinis præter eam quæ datur ad offerendum ſacrificiũ) de hac quidam exponunt Triden. ſeſ. 23. reſ. cap. 15. poteſtas abſoluendi datur in ordinatione. & D. Thom. addit. quæſt. 17. articu. 2. ad 2. & iuriſdictionem in arti. mortis habet quilibet ſacerdos etiam excõmunicatus (Trid. ſeſſ. 14. capit. 7. Nauar. cap. 27. nu. 270. §. 7.) quam putant dari iure diuino nec poſſe auferri a Papa. ſed de his infra cap. 11.

m [m] in hac differentia conueniſt omnes.

n [n] Nau. edit. ann. 84. capitu. 27. nume. 259. §. 3. & 5. & late Arma. h. li. vndecimo, à princip. Durand. diſtinctio. 19. quæſtio. ſecunda Paludan. diſtinct. 17. quæſtio. 3. articu. ſecundo, Nauar. capitu. placuit. de pœniten. diſtinct. 6. num. 19. Anton. 3. par. titu. 17. cap. 11. Capreol. diſtinct. 17. fatetur Syluest. idem Grat. capit. adijcimus. §. cui. cap. generaliter. §. ecce. 16. quæſtio. prima, Pan. Clemen. 1. de priuileg. (vbi reuocat quædam à ſe dicta in capit. ſignificaſti. de foro competen.) Cano relect. de pœnitentia parte quinta, & omnes ſacerdotes

rochias, reſtrictamque iuriſdictionem ſaltem à tẽpore Vrbani PP. II. iubentis, [u] ne ab vno parocho ligatum: nempe publicis pęnitentiis, [p] alienus parochus preſumat abſoluere ab illis pœnitentiis: vt ſeruetur debitus ord. & vitetur cõfuſio. Poſt factam reſtrictionẽ iuriſdictionis, aiunt in omni ſacerdote manere iure diuino iuriſdictionem non tantum in habitu, ſed in actu circa quatuor caſus: vt in articulo mortis, [q] ideoque aiunt tunc poſſe abſolui à quolibet [a] (ſi in illis pœnitens ſe ſponte ſubiiciat ſacerdoti [ſ]) vt abſoluat perſonam Papę, vel à peccatis venialibus, vel ab illis mortalibus à quibus iam erat pœnitens directe abſolutus. ſic in foro exteriori qui ſubmiſſionem ſui facit iudici chartulario ſeu pedaneo, aut qui ſubiiciunt ſe arbitro, [t] conferunt ei voluntariam iuriſdictionem: quo etiã modo regulares confeſſarij per epiſcopum approbati videntur iudices arbitri, quia neminem poſſunt compellere ad confeſſionem, & tantum eos qui ſponte ſe illis ſubiiciunt, poſſunt abſoluere ex priuilegio Papæ. [u]

§ Vera ſententia eſt. 1. in ſolis Apoſtolis & in Summo Pontif. (qui eſt vniuerſalis Chriſti vicarius, & habet ſedem Apoſtolicam) iuriſdictio immediate conceſſa fuit iure diuino: nec eſt probabilis opinio aſſerentium [x] Apoſtolos accepiſſe iuriſdictionem à Petro, Præter Barnab. Act. 4. qui tamen non eſt ille, de quo fit mẽtio Act. 1. [y] 2. Quidam id Actor. 20. in quo vos SS. poſuit epiſcopos: explicant de presbyteris. [z] ſic enim in ſcript. id ſæpe ſignificat ea vox, vt Patres aiunt. At ex Patribus [a] ſcripturas interpretantibus conſtat ex inſtitutione diuina Chriſti eſſe epiſcopos in communi [b] ita vt Pontif. præcepto Chriſti: [c] teneatur conſeruare ordinem hierarchicum, & epiſcopos creare, vt ſint Paſtores ordinarii: Pontifex (aut aliquis Patriarcha ex Papę commiſſione ſaltem tacita) confert epiſcopis a ſe aſſumptis [d] eam iuriſdictionem, quam gubernationi ouiũ expedire arbitratur: atque ita ſingu-

dores olim habuiſſe in omnes hanc iuriſdictionem in habitu ſimul cum vſu & exercitio colligunt ex cap. 1. 13. quæſtio. 1. addit falſo. Naua. eadem edit. cap. 27. num. 260 §. 5. idem ſentire Sotum diſtinct. 18. quæſtio. 4. art. 1. & 2. & diſt. 20. quæſtio. 1. artic. 3. dum concedit claues dari ſacerdoti in ordinatione non ab homine ſed à Deo: & quod miniſter pœnitentiæ de iure diuino non poteſt eſſe niſi ſacerdos, & hic per proprius aut delegatus. [o] Vrban. II. in cap. placuit. de pœniten. diſtinct. 6. vbi Nauarr. nu. 29. 48. 53. [p] ſic limitat Soto. diſtinctio. 20. (& dict. eſt lib. 2. de pœnitent. cap. 22. atque ita Soto non fauet ſententiæ Nauar. & aliorum) ſed Nauarr. in cap. placuit. ait quod ante Vrban. II. facta fuerat diuiſio parochiarũ (à Calix. I. epiſtol. 2. & Dionyſi. Papa. epiſt. 2. habetur 9. quæſtio. 2. capit. 1. & 3. q. 1. cap. 1.) ſed non fuiſſe omnino receptã in eccleſia. Alii receptam fuiſſe diuiſionem hanc, ac ſubinde reſtrictionem iuriſdictionis tempore Felic. Papa III. epiſto. 1. capit. 6. apud Burchard. lib. 19 capit. 72. vt ſignific. concil. Cabilon. 2. cap. 45. fi. & Synod. Francica. to 3. concil. [q] Paluda. diſtinctio. 20 quæſt. 1. artic. 2. Capreol. diſtinctio. 19. quæſtio. vnic. ad quartum. Maior. diſtinctio 19. quæſtio. 1. § ſed cont. Aureol. (quem cum Palud. refert nec refutat Angel. confeſſio. 3. § 2. Syluell. confeſſor. 1. fin.) Duran. diſtinctio. 24 quæſtio. 5. & ſignificat Albert. art. 39. Richard. artic. 5. quæſt. 1. fauet D. Tho. diſtinctio. 19. quæſtio. 1. 3. 1. diſtinct. 20. artic. 1. tenet Cano. relect. de pœnitent. par. 5. Ledeſm. 2. par. quæſtio. 7 artic. 5. dub. 16. fin. & quæſtio 22. artic. 1. (quamuis inf. cit. oppoſitum ſignificat) Caſtro. 2. de iuſt. hære. puni. capit. 24. Abulen. 2. par. defenſorii. cap. 62. Taper. art. 3. glo. cap. non eſt vobis, de ſponſal. Nauar. cap. 27. numero 270. § 7. & cap. 26. nume. 26. in vlt. edit. [r] fatentur Cano. Syluelt. Ledeſ. Maior. Duran. Soto. Victor. imo & Caietan. verb. abſolutio, capit. 2. Paludan. diſtinctio. 15. quæſtio. 1. & colligitur ex Trident. ſeſſ. 14. cap. 7. [ſ] dict. eſt capit. primo, §. ſecundo. E. pœnitens non dat ſacerdoti iuriſdictionem, ſed poſita conditione ſubiectionis ſpontaneæ, Chriſtus aut Pontif dat ſacerdoti iuriſdictionem cum vſu. [t] Alcaldes de poyo, hoc ſimili vtitur Nauarro. ſed aliter ſe habet veritas. [u] Regulares confeſſarii habent à Papa iuriſdictionem cum vſu: ita vt abſoluti ab illis non teneantur repetere peccata parocho aut epiſcopo ſup. lib. 2. de pœnitentia. c. 21. [x] quam falſo tenet Turrecrema. lib. 2. ſum. eccleſ. cap. 54. & in cap. in nouo. 21. diſtinctio. in cap. porro. 66. diſtinctio. Palud. de poteſtat. eccleſ. Iacobat. lib. 10. de concil. art. 7. [y] vt in act. 1. & 4. annus Lyra. Carthuſ. & alii: idem Caietan. Act. 4. Abulenſ. Matth. 13. quæſtio. 85. & Apoſtolos omne immediate à Chriſto ex priuilegio habuiſſe vniuerſalem iuriſdictionem in totum orbem, Caieta. to. 1. tract. 1. cap. 3. tract. de poteſtate Papæ. cap. 5 ad 3. capit. 9. & 10. ad 4. & 5. Victor de claui. §. 4. relect. 2. de poteſta. eccleſ. quæſtio. 2. à num. 9. Ledeſ. quæſtio. 20 artic. 4. fol. 310. Soto. diſtinct. 20. quæſtio. 1. art. 2. concl. 4. diſtinct. 24. quæſtio. 2. 2. Cord. lib. 4. quæſtio. 12. & vlt. Recent. & colligunt ex Io. 20. ſicut miſit me Pater, & ego mitto vos. ibi Cyril. Chryſoſto. & alii Patres Cyprian. lib. de vnitate eccleſ. [z] Act. 20. intelligi de presbyteris parochis probat Bed. ibi ex contextu (quia in illa vrbe erat tantum vnus epiſcopus & multi parochi ad quos loquitur Paul.) ſic nomen epiſcopi ſumi pro parocho, aiunt in tit. 1. Hieronym. Sedul. Anſel. Theophyl. Occum. & in 1. Timot. 3. Hieronym. Chryſoſt. Theophyl. Occum. Theod. & in Philipp. 1. Theodor. & in Epheſ. 4. ſicut. Ambroſ. Caſtro. & Medices. verb. epiſcopus. Bellar. lib. 1. de cleric. cap. 15. D. Thom. 2. 2. quæſtio. 186. 6. ad 2. Soto. diſtinctio. 24. quæſtio. 2. artic. 2. col. 7. Turrecrem. libr. 1. ſum. capit. 34. ad ſecundum. hinc Soto lib. 10. iuſt. quæſtio. 1. artic. 4. & Maior. diſtinctio. 17. quæſtio. 7. probant parochos eſſe ex inſtitutione diuina: ſed magis epiſcopos, qui ſunt Paſtores conſecrati cum plena iuriſdictione in vtroque foro. e contra vocem ſacerdos in ſcrip. ſumi communiter pro epiſcopo probat Bellarm. lib. de ordine. capit. 5. & ſup. Hinc quidam explicant loca Hiero. (vbi ſignif. presbyteros eſſe ęquales epiſcopo, in Tit. 1. & epiſt. 85. ad Euagr.) quia voce æquantur, ait Tho. ſup. aut quia in primitiua eccleſia (vt ait Epipha. hær. 75.) ob penuriam communiter presbyterꝭ ſimul erat epiſcopus. Anton. delphin. lib. 2. de eccleſia. Sixt. li. 6. bibli. c. 324. Sed melius Bellar. qui carpit Mich. Med. lib. 1. de ſacr. hom. contin. capit. 5. dicentem quod Hierony. & multi Patres errarunt cum Aerio putantes eſſe æquales; idem tribuũt Caſtr. ſup. Martin. libro 6. in proœm. Arbor. 5. Theoſ. cap. 17. Soto. diſtinctio. 24. q. 212. & lib. 10. Scot. 4. diſt. 7. quæſt. 1. [a] Innocen. III. cap. 2. de translat. epiſcop. vocat vinculum ſpiritualis deſponſationis inter epiſcopũ & eccleſiam: quod dicit eſſe de iure diuino. Pius I. epiſt. Cornel. epiſt. 2. Dionyſ. eccleſ. hier. cap. 5. & 6. Cypria. epiſt. 65. Bernard. lib. 3. de conſiderat. D. Thom. (qui loquitur alias variè) probat opuſc. 19. cap. 4. & in Epheſ. 4. & 1. Corint. 12. alios dedit Paſtores. 1. epiſcopos. (ſic enim Ioan. 10. & 21. Paſtor habere debet proprias oues) Trident. ſeſſ. 23. cap 4. can. 6. ordo. hierarch. ex epiſcopis & variis membris inſtitutus eſt à Chriſto, vt in humano corpore intendit per ſe varietatem membrorum, ſic Chriſtus creando plures Apoſtolos inſtituit formam creandi plores epiſcopos Apoſtolorum ſucceſſores: & à princip. eccleſiæ electus eſt quiſque epiſcopus vt eſſet, non quidem Vicarius aut Pœnitentiarius Papę ad nutum amouibilis ſine proprio titulo, ſed proprius Paſtor ad vitam. [b] fatentur Caietan. ſup. cap. 19. Torrecrem. cap. 54. Doctor. 4. diſt. 19. vbi Bonauent. Albert. Richard. Durand. & alii cit. V. X. Paludan. d. 20. quæſt. 4. art. 2. Palac. diſt. 18. quæſt. 2. Vega. lib. 1. in Trident. cap. primo, quinto, & ſexto. Soto lib. 10. iuſtit. quæſt. 1. artic. 4. diſt. 20. q. 1. art. 2. & 4. concluſ. 2. & artic. 5. Couarruu. regul. peccatum, ſecunda par. §. 9. nume. 6. & enchyrid. manuſcripto de reſident. Vargas tracta. de iuriſdictione, axiomat. 4. & in confirmationibus, qui duo citant D. Thomam, 2. 2. quæſt. 184. ſexto, ad primum. Clarius addit. quæſtio. 40. quarto ſeu diſt. 19. q. 1. primo, 3. diſtinct. 20. quæſt. 4. 3. tertia, & ſignificat diſtinctio. 17. quæſt. 3. 3. 5. ad tertium. & in 2. diſtinctio. vltima. quæſtio. vlt. (nec alibi ſup. citatus dicit oppoſitum, ſed ait epiſcopos in iuriſdictione ampliore eſſe iuri diuino ſuperiores presbyteris: & à Papa deriuari autoritatem in reliquos epiſcopos. & 2. 2. quæſtio. 39. artic. 3. iuriſdictio epiſcoporum pendet à Papa in fieri & conſeruari qui poteſt eam reſtringere & auferre) in hanc ſententiam explicandi ſunt Caſtro. ver. epiſcopus. & lib. 2. de iuſta hære. puni. cap. 21. (quamuis. cap. 24. dure loquitur) & tandem Cordob. lib. 5. de indulgen. quæſt. 12. propoſitione 2. Ayala de tradit. 3. par. tit. 6. Nicolaus de Chuſa, lib. 2. de concord. Cathol. capit. 3. & plerique Recentiorum. [c] quidam Magiſtri in concil. Conſtantienſ.) vt refert Turrecrem. lib. 2. cap 70.) & tenet Gerſon. to. 1. de poteſta. eccleſ. cap. 6. & 7. cum Henric. de Aſia quibus Soto diſtinct. 20. q. 1. art. 4. falſo tribuit eam poteſtatem eſſe in tota eccleſia, ſed cum obligatione vt eligant vnum caput Chriſti vicarium per quem gubernẽt: in quo differt à rep. ciuili. inf. Q. [d] Ita loquitur Trid. ſeſſ. 23. can. 8. epiſcopi aſſumpti autoritate Papæ qui eligit aut electum confirmat. epiſcopus vero Trid. ex priuilegio habet mox vt electus iuriſdictionem ante confirmationem Papæ: idem apud Græcos olim in Conſtantinop. & Armenia. ſed id ex tacita confirmatione Papæ.

li epiſcopi in particulari non iure diuino ſed iure communi eccleſiaſtico iuxta Patrum [e] ſententiam, habent iuriſdictionem ab vno capite & fonte deriuatam in foro pœnitentiæ & exteriori. conſtat enim hanc iuriſdictionem nõ eſſe neceſſario coniunctam vt naturalẽ proprietatem, cum conſecratione epiſcopali: vt videre licet in epiſcopo titulari, qui nullius diœceſis eſt ordinarius Paſtor: & in epiſcopis qui cum licentia Papæ renuntiarunt dignitati, aut ob crimen priuati ſunt epiſcopatu: & è cõtrario Abbas aut ſacerdos qui epiſcopus non eſt, habet interdum epiſcopalem iuriſdictionem, [f] & ex priuilegio conſecrat calices, aut benedicet eccleſias. Quare hæc iuriſdictio nec requirit conſecrationem epiſcopi, nec illam neceſſario comitatur.

6 Differt iuriſdictio PP. à iuriſdictione epiſcoporum: quia facta electione Papæ per Cardinales, nõ poteſt ab illis cõferri plenitudo iuriſdictionis in orbem, quippe qui illã nõ habeant apud ſe: [g] confert ergo immediatione ſuppoſiti immediate ſolus Chriſtus, ſed poſita ea conditione electionis legitimæ. At ſingulis epiſcopis vt Papa determinat territorium, auget, coarctat aut diuidit fines diœceſis, promouet epiſcopum aut transfert in aliam diœceſim: ita PP. qui pręhabet formaliter iuriſdictionem cumulatiue in omnes & ſingulos fideles, [h] determinatam iuriſdictionem confert ſingulis epiſcopis, prout expedit, & reſeruat ſibi caſus, cenſuras, diſpenſationem in quibuſdam votis aut impedimentis: concedere indulgentias plenarias etiam pro defunctis. Cũ tamẽ epiſcopis & Patriarchis iuriſdictionem quãtum ad hos effectus limitet, & præſcribat formam ſine qua epiſcopus non poſſit excommunicare, interdicere, vel abſoluere. Differt dum epiſcopus vel Papa ex ſola poteſtate ordinis cõfert aliis ſacramenta: aut ordines: quia non poteſt impedire aut limitare quin ſacramentum ſit efficax quoad omnes effectus: [i] & epiſcopus ordinatus poteſt cõferre valide omnes ordines, licet omnino prohibeatur à Papa. Porro iuriſdictio Papæ non augetur aut minuitur, cum ſola ſit vniuerſalis vice Chriſti, cuius eſt Vicarius vniuerſalis.

7 Ex his colligitur iuriſdictionẽ epiſcopi in particulari eſſe de iure humano: vtpote conceſſam à PP. vel ab alio miniſtro ſeu Patriarcha nomine PP. quamuis inſtitutio epiſcoporum in communi ſit de iure diuino. [k] ſic poteſtas excommunicandi, claues ad ligandum legibus, & ad inſtituenda ſacramentalia, vt vaſa, & loca ſacra, & aquam benedictam, dicuntur de iure diuino [l] in communi: cum tamen hæc lex eccleſiaſtica in particulari, vel priuatus actus & effectus iſtius cẽſurę, [m] & ritus quibus conſecrantur res ſacramentales ſint de iure eccleſiaſtico. Quod ſi Chriſtus commiſiſſet Apoſtolis inſtituere quædam ſacramenta, (vt quidam falſo putarunt de confirmatione, extrema vnctione, & ordinibus, pręter ſacerdotium.) hæc ſacramenta licet in communi eſſent de iure diuino: in particulari tamen dicerentur de iure eccleſiaſtico, [n] vt fuit ſacramentum quod in ſtatu legis naturæ ex generali Dei inſtinctu per homines inſtitutum eſt, [o] in remedium peccati originalis pręſertim paruulorũ.

8 Certius cõſtat Parochorum officium inſtitutum eſſe ab eccleſia: [p] cum in quibuſdam diœceſibus fiat gubernatio per Parochiarum Rectores, qui ſunt vicarii ad tempus poſiti ab epiſcopo. Certum omnino eſt reliquos ſacerdotes ſimplices non habere iure diuino plenã iuriſdictionem, ita vt a PP. auferri non poſſit: qua ablata non fiet ab-

Papę. [e] Gelaſ. epiſt. ad epiſcopos Dardan. Nicol. epiſtol. ad Mich. habentur. cap. ſi. & pęn. 9. quæſt. 3. Bonif. 8. extrau. cuncta per mũdum. Turrecre. lib. 2. ſummæ cap. 54. & ſequent. (& c. 70. exponit Concil. Conſtant. dicens epiſcopos in Concil. habere à Chriſto autoritatem definiendi.) Catherin. opuſc. de reſidentia. Tapet. ar. 3. pag 135. Syluest. indulg. §. 5. Caiet. tract. 1. de autoritate Papæ. c. 2. ſeq. c. 19. & 27. Apol. 2. cap. 7. Victor. relec. 2. de poteſtate eccle. q. 2. Ledeſ. 2. p. q. 26. art. 3. & q. 42. ar. 4. Cord. lib. 4. quęſtio. 14. ad fi. & P. Lainez ac D. Cueſta epiſcopus Legionenſ. valide defendunt hãc ſententiam in concil. Trident. in ſeſſ. 23. ante can. 8. hãc ſententiã tribuunt D. Tho. 4. cont. gent. cap. 76. & 2. 2. q. 1. artic. 10. quæſt. 12. art. 1. ad 3. & ſauet. 3. par. q. 8. art. 6. & quodlib. 4. art. 13. opuſ. 19. contr. impugnantes religio. c. 3. 4. & fin. opuſ. 1. cõtr. error. Græco. capit. 32. 65. vſque 69. add. q. 4u. 4. & ar. 6. ad 1. Bon. diſt. 25. art. 1. q. 2. Dur. d. 24. q. 5. Maior. q. 3. (cum tamen d. 17. q. 7. dicat epiſcopos, & parochos nempe in communi eſſe de iure diuini.) Grat. 22. d. c. 1. & 2. c. dudum 3. q. 6. c. Antiqua, de priuil. Burchard. li. 1. decr. c. 168 Turrecrem. cap. qui reſiſtit. 11. q 6. nume. 2. & late in 22. d. capit. 1. Iordan. de maior. epiſc. cauſ. ad Pap deferen. c. 7. à num. 9. Auend. de exeq. manda. c. 2. nu 6. Ant. Paga. de ord. iuſta, & iuriſdic. epiſc. probat ex mult. Theol. & iuriſper. Baſies. 2. 2. q. 1. art. 10. par. 2. dub. 5. concluſ. 5. pag. 344. & ex Patrib. probat Bellar. lib. 4. Rom. Pont. capit. 24 & argum. ſoluit. cap. 25. alios citat Vargas, de iuriſdict. axiom. 4. Cyprian. de vnit. eccleſ. ſeu de ſimpl. prælat. c. loquitur. 24. q. 1. Berna. epiſt. 131. Innoc. 1. epiſ. ad. conc. Carthag. & alia ad conc. Mileuit. quæ ſunt apud Aug. epiſt. 91. 93. Leo. ſer. 3. de aſſumptione ſua. & epiſt. ad Anaſtaſ. & epiſtol. 87. ad Vienen. c. ita Dominus. 19. d. Greg. c. decreto. 2. q. 6. hi duo aiunt. Romana eccleſia vices ſuas aliis impertiit eccleſiis. At quidam ex his iuriſdictionem hanc vocant ex iure diuino, vt D. Tho. & alii cit. lit. Z. Durand. 4. diſtinctio. 19. Turrecrem. cap. 54. Caie. de autorita. Papæ. capit. 19. Victor. d. q. 2. ad fi. Cord. lib. 5. quæſt. 12. propoſ. 2. quia inſtitutio epiſcoporum in generali eſt de iure & præcepto Chriſti vt ait Belar. & alii [f] vt in caſtella Abbas Pincianus, Metinen. & Alcalæ Regiæ: & prior ordinis militaris ſancti Ioan. & hi ordinarii, intelliguntur nomine epiſcopi in Tri. ſeſ. 23. reſor. c. 15. [g] ſic electores Imperatoris non habent imperialem autoritatem niſi, quam conferunt: & rex ſeu Patronus laicus non habet in ſe ius quod confert epiſcopis & beneficiariis ab ipſo præſentatis. vide Victor. relect. 1. p. 125. [h] hæc doctrina ex D. Thom. 2. 2. quæſt. 39. artic. 3. ſoluit allata ſup. §. 2. quia circa ordinis poteſtatem (quam præhabet epiſcopus, vel Papa ordinans) habent ſe vt inſtrument. liberum, ſed ab alio motum, nempe à Chriſto (& Chriſtus vt cauſa principalis ſicut agit externam actionem ſacramentalem, ita ex conſequenti dat poteſtatem indelebilem: vt dãs formam dat conſequentia ad illam) & ea poteſtas pendet à Papa conſecrante, in fieri tantum. At circa iuriſdictio. non agit Papa vt inſtrumentũ tantum, ſed vt cauſa vniuoca per propriam formã (ſub Chriſto tamen tacite) & in epiſcopis pendet à Papa in fieri & conſeruari: quia poteſt eam reſtringere & auferre, impedireque effectus illius. [i] cit. A. D. [k] Facere ſacramentalia vt conſecrare eccleſias & calices anneaxũ eſt ordini epiſcopali. poteſt tamen Papa id committere ſacerdoti: imo poteſt epiſcopum degradatũ impedire ne hæc poſſit facere. vid. Nauar. cap. 23. numero 108. §. 9. cont. Caie. circa beneficia. [l] de cenſuris in communi datur poteſtas Matt. 18. quodcunque al ligaueritis, & dic eccleſiæ. commiſſum tamen eſt Papæ vt variis modis poſſet quantum ad vnum & multos effectus imponere cẽſuram excommunicationis maioris & minoris, ſuſpenſionis vel interdicti: & inſtituere formam ſine qua non valeat impoſitio cenſuræ aut abſolutio. ac ſubinde hęc cenſura in particulari cũ his effectibus (ſicut & hęc lex eccleſiaſtica) dicitur de iure humano, ſic inſtitutio religionis in communi eſt de iure diuino: ſed ad Papam pertinet inſtituere hanc uel illam religionem. ſalua tamen ſubſtantia cum tribus votis. [m] [o] ſed ea ſacramenta in ſpeciali plus haberent de iure diuino, quam nunc habet iuriſdictio epiſcoporũ. nam in lege naturæ ſtatutum de certa oblatione apud aliquam temp. non impediret, quin quæuis oblatio pro puero eſſet ſacramentum in quo mundaretur à peccato. confirmatio aut extrema vnctio ſi inſtituta eſſet ab Apoſtolis (vt quidam falſo putarunt) non poſſet ab homine impediri quin ſit ſacramentum efficax. At iuriſdictio epiſcoporum reſtringi & impediri poteſt, dictum eſt. [o] communis & recepta ſententia atque ita parochus ſine licentia Papæ poteſt relictis omnibus tranſire ad religionem & in diœceſi Hiſpalen. & Cordubenſ. gubernat epiſcopus abſque parochis propriis & per Rectores temporales, quod ſi idem fieret in toto orbe, non eſſet contra inſtitutionem Chriſti, ſecus ſi Papa tentaret auferre omnes epiſcopos vt d. eſt. §. 6. Y. contra Sotum & Maior. citat. §. 2. K. [p] At Armach. lib. 11. a princ. & Durand. d. 19. q. 2 (quod probabile cenſet Almain. q. vlt.) dicunt quodquamuis Papa omnem iuriſdictionem auferat ſacerdoti, efficax eſt abſolutio in

q ſolutio efficax, vt quidã falſo aiũt. q nec vero in prædictis quatuor caſibus, vt in mortis articulo, datur immediate à Chriſto, ſed ab eccleſia, vt dicetur cap. 11.

9 Generaliter gubernatiuam poteſtatem iuriſdictionis Chriſtus immediate non conceſſit communitati, aut concilio generali Patrum: r poſita tamen legitima concilii congregatione per Papã qui eſt caput & os eccleſiæ, adeſt in his quæ a maiori parte conciliĳ definiuntur, aſſiſtentia ſpiritusſancti & infallibilis autoritas: quæ à Chriſto mediate per Vicarium ſuũ qui congregat illud cõſeruat & cõfirmat, deriuatur ſ in concilium. ſ atque ita Patres ſubt ſcribunt definientes, t tanquam iudices fidei & morum: & vere pronuntiant Act. 15. viſum eſt ſpiritui ſancto & nobis: vt alibi fuſius dicendum eſt: nam in communitate, vt in capitulo eccleſiæ cathedralis; u poteſt reſidere iuriſdictio: u cum tamen poteſtas ordinis eſſe non poſſit in Rep. in communi; ſed in priuatis & deſignatis hominibus.

10 Quidam in concordiam reducunt prędictas ſentẽtias: quia Chriſtus tripliciter concedit iuriſdictio- x nem aut agit immediate. x 1. omnino immediatione ſuppoſiti: ſic ſo- y lus creauit Apoſtolos, y & eos conſecrauit in cęna ſacerdotes, vt ſolus Deus creat. 2. immediatione etiam ſuppoſiti, ſed per inſtrumentum, præſertim quod non habet eum eximium effectum quem confert; vt per ſacram. dat gratiam, & per electionem Cardinalium eligit Papã, cui iuriſdictionem confert. ſic epiſcopus dum ordinat (licet habeat poteſtatem ordinis quam dat) agit ta- y men vt inſtrum. Chriſti, nec poteſt impedire ordinatos ab effectu: 3. agit per cauſam. 2. quaſi principalẽ, ſed immediatione virtutis & impetu, quomodo in concilio generali, & in epiſcopis videtur eſſe iuriſdictio per Papam collata ex mandato & aſſiſtẽtia Chriſti. At reuera Doc. non conueniunt in re, & quidã recedũt a recto mõ loquẽdi Patrum.

CAPVT VI.

Quis ſit & reputetur idoneus confeſſarius iuxta concil. Trident. ſeſſio. 23. ref. c. 15.

§. 1. *Ante iuriſdictionem oportet fieri idoneum ex approbatione iuris, aut ordinarii.*

2 *Hac approbatione eget etiam Doctor, ſed non eſt examinandus.*

3 *Varius modus approbandi & ad tempus.*

4 *Regularem, ſatis eſt ſemel approbatum eſſe: habet iuriſdictionem à Papa, vt ſi iniuſte reprobetur.*

5 *A quibus reſeruatis abſoluat Regularis.*

6 *Regularem ſine cauſa non reprobat epiſcopus nec approbat, niſi à Prælato ſuo exponatur. ſaltem interpretatiue. reprobari poteſt a ſuo Prælato regulari, aut prohiberi.*

7 *Probatus pro vna diœceſi aut oppido eſt vbique eligibilis: & retinet iuriſdictionẽ ſi poſt receſſum redeat in diœceſim.*

8 *An epiſcopus reſtringere poſſit Regularem ad vnum oppidum, aut certas perſonas, vt poteſt ſæcularem.*

9 *Quomodo per Bullam Cruc. poſſit Regularis eligi etiam contradicente parocho: aut eligere confeſſarium.*

PRæter poteſtatem ordinis ſacerdotalis inſtituit eccleſ. in conc. Trident. ſeſſ. 23. cap. 15. nemini cõferri poteſtatem iuriſdictionis in foro pœnitentiæ, ſiue ſit ſæcularis ſacerdos ſiue regularis: nec eſſe idoneum cõfeſſarium ſæcularium etiam ſacerdotum: niſi aut Parochiale beneficium habeat, aut approbatus ſit ab aliquo epiſcoporum, aut certe à generali vicario epiſcopi, aut ab eo a ordinario a qui in ſuas oues habet quaſi epiſcopalem iuriſdictionem: vt ſunt quidam ſæculares Abbates b magni & exempti, b & capitulum c ſede vacante c idem poteſt per vicarium à ſe electum: hi etiam ex iuriſdictione ordinaria poſſunt diſpen- d ſare in votis d epiſcopo reſeruatis, in eodem tamen ſuffraganeis Abbatis diſtricio poſſet epiſcopus approbare ſacerdotes in confeſſarios idoneos & prædicatores: ſicut ibidem miniſtrat ſacramentum confirmationis & ordinis, vt praxis oſtẽdit.

2 Iubet concil. Trident. ſeſſ. 23. c. 15. vt hæc approbatio fiat præmiſſo examine ſi opus ſit: aut alia ratione. Nec poteſt vir quantumuis habeat teſtimonium ſpectatæ doctrinæ, ſęcularis aut regularis, etiam Doctor aut prælector Theologiæ & canonum, ſine prædicta approbatione e epiſcopi cenſeri idoneus e & eligi-

---

tio in pœnitentem, ſi ex ignorantia ſit bene diſpoſitus. addit Durãd. licet abſolutio fuerit fructuoſa, pœnitens cum reſcierit tenetur iterare confeſſionem in quo non loquitur conſequenter. horum q ſententia eſt error cont. Trident. ſeſſ. 14. cap. 7. q commu. & certa Sot. d. 20. q. 1. art. 4. Turrecrem. lib. 2. cap. 70. contra quoſdam Pariſ. in concil. Baſileen. quod etiã ſecutus eſt Abulenſ. Num. c. 15. q. 48. & 2. p. de enfor. c. 64. Matthæ. 16. q. 87. Dried. lib. 4. de eccleſ. dogm. cap. 4. ad fin. & citant Auguſtin. Leo. Greg. dicentes Petro nomine Apoſtolorũ & ſucceſſorum promiſſas & datas fuiſſe claues Matth. 16. & Ioan. 21. Reſpon non negare, quia Petrus tanquam caput totius eccleſiæ & concil. acceperit in ſe claues in tota plenitudine: ſed cum onere & obligatione inſtituendi epiſcopos, & diſtribuendi diœceſes & iuriſdictiones prout expediret. late Bellarm. li. 4. de Rom. Pontif. c. 24. Cord. lib. 4. quæſtio. 14. & Petrus hiſtorice accepit ad literã, in propria perſona: ſed propter eccleſiam vniuerſalẽ & propter electos tanquam propter finem. Auguſt. lib. de Paſtorib. cap. 1. Bellarm. libr. 2. ſup. capit. 12. §. 2. lib. 2. r capit. 12. r Sic patres & Epiſcopi in Concil. declarando dogma fidei, obligant etiam Papam: & tamen ea iuriſdictio non ſolum delegatur & conſeruatur à Papa, ſed poſtquam maior pars concilii definiuit, ſubiicitur Papæ (tanquam ſuperiori & capiti præhaberi forma liter eam poteſtatem) vt examinet an recte proceſſerint: & poteſt ante factũ impedire ne definiant: Cano, & quidam aiũt quod Papa poteſt accedere minori parti concilii quando illa eſt melior. & in reliqua iuriſdictione excõmunicandi & dandi indulgentias Cõc. magis pendet à Papa, & in legibus poſitiuis quas Papa poteſt non promulgare neque confirmare, quare autoritas in Concil. datur ſ à Chriſto non immediatione ſuppoſiti, ſed per Papam. ſ epiſcopi ferunt ſententiam, non tamen vltimã ſed vt iudices delegati qui pẽdent ab vltima ſententia Papę cõfirmantis: ſi aũt recte proceſſerunt, ſemper Papa confirmare tenetur dogma fidei quod à maiori

t parte concilii declaratum eſt, vt dicetur lib. de concil. t vt poteſtas gubernatiua eſt in communitate reipub. ciuilis: ſed differt u ſup §. 6. B. u hoc triplex genus immeditationis colligitur (ſed minus clare) ex D. Thom. 1. diſtinct. 12. Caietan. 1. p. quæſt. 8 artic. 1. Ferr. 3. contr. gent. capit. 70. Soto. lib. 2. phyſico. q. 4. & diſt. 20. q. 1. art. 3. Victor. in. de clauі. §. 5. Turrecr. in ſum. eccleſiæ x ſup. x ſup. cap. 5. ſic etiam Matthiæ & Paulo, dedit Chriſtus immediate Apoſtolatum cũ vniuerſali iuriſdictione. y D. Tho. 2. 2. q. 39. artic. 3.

CAP. VI.

a SVp. c. 5. a b §. 6. b E. at epiſcopus interdum impedit ne Abbas ſuffraganeus approbet ſine examinatore ipſius epiſcopi. Sylu. cõſ. 2. §. 7. F. Alex. lib. 2. tit. 3. cap. 8. cum Paul. Ioan. Imol. Ioan. Monac. per c. Abbas de priuileg. c in 6. c Syl. & Alex. cũ Card. & Imol. colligitur ex Nau. cap. 27. nu. 39. per c. ad abolen. de hęret. c. cum olim, 2. de priuil. quia Capitulũ ſuccedit in omni iuriſdictione epiſcopi, præter caſus exceptos. Sylu. verb. capitulum. §. 2. Angel. §. 2. cum Pan. & Gem. facit Simanc. de Catho. inſtit. cap. 25. nu. 6. cap. 34. num. 39. ſic ſede Apoſtolica vacante, ſuccedunt in iuriſdictione gubernatiua Cardinales per vicarium ab ipſis electum, Iacobat. de conc. lib. 4. artic. 3 Gloſ. c. 1. de ſchiſmat. in 6. Bertach. de epiſcopo. 4. par. q. 19. Ang. de Ancon. de poteſt. eccleſiæ. q. 3. art. 8. & 9. Alaua. de concil. 1. p. cap. 8. nu. 4. Thom. Eliſius in impiorum hominũ Clipeo. q. 45. art. 3. Deri. conſ. 150. nu. d 20. d Nau. cap. 12. e nu. 75. e At Mant. Gallo. Frat. Med. Bañes, Sebaſt. Perez. epiſcopus Oxom Dñus Petrus Mart. Compluten. aiunt idoneum eſſe iure licentiatum in Theolo. aut Canon. quia academia iam nomine Papę examinauit. & lector Theologiæ aut egregius pręedicator publicus, quia Tri. dicit reputari idoneum: nec derogat iuri communi. Add. 2. Mant. & F. Alexan. lib. 1. ti. 3. c. 12. cum gloſ. cap. omnis. Guillel. & Paul. ſi populares bona fide in confeſſarium eligant virum qui publicè notus, habetur ſufficiens, quem putant eſſe expoſitum, valere abſolutionem (concil. enim dicit,

f bilis ab alio parocho[f] per iubilæum aut bullæ priuilegium: niſi vrgente caſu, in quo parochus poſſet ad tempus approbare virum doctũ & notum. eum tamen qui laurea Doctoris aut licentiati Theologi aut Canoniſtæ inſignitus eſt, & ex regularibus prælectorem Theologiæ non debet epiſcopus examinare: quia in literis videtur notoria illius ſuffi-
g cientia,[g] poteſt tamen de moribus
h & prudentia hominis inquirere:[h] qui ſi exploratus defectum in ea ſe habere videatur, reiici ab epiſcopo poteſt.

3 Variis modis epiſcopus approbare ſolet. 1. quoſdam ſeculares ſacerdotes approbat tanquam idoneos vt ab aliis eligi poſſint: nulla tamen data iuriſdictione, qua ſufficiat abſque parochi delegatione, aut facta electione per bullam cruciatę aut iubilæum, communiter tamen cum approbatione confertur iuriſdictio in oues totius diœceſis, aut vnios vrbis aut parochię: prout epiſcopus ſacerdoti ſeculari expreſſerit. Quod ſi nihil exprimat cenſetur iuriſdictionem concedere in totam diœceſim. 2. quoſdam ſacerdotes epiſcopus ad annum tantũ confirmat: idque merito, dum ſperat ſequenti anno habiturum ſacerdotes magis idoneos: & vt quolibet anno examinet an iſti digni ſint, & profecerint experimento in ſcientia & probatis moribus, abſque periculo abutendi ſigillo aut ſcientia confeſſionis, aut ſolicitandi fœminas: & qui non exceſſerint intromittentes ſe in caſus aut excommunicationes reſeruatas epiſcopo ſine priuilegio. Elapſo vero anno ille ſacerdos non iam reputatur idoneus
i & approbatus,[i] ſicut & qui beneficium parochiale (per quod ipſo iure erat idoneus & vbique terrarum eligibilis per bullam aut iubilæum) renuntiauit, non manet iã ipſo iure idoneus vt prius: vt plane intendit Concil. Trident. & multo iuſtius amiſit rationem idonei, qui ob crimen priuatus eſt beneficio curato. Hæc approbatio licet fiat ab epiſcopo denuntiato, valet: vt lib. de confirmat. cap. 13. §. 3. dictum eſt: quia nõ eſt delegatio iuriſdictionis.

4 Regularis ſacerdos à ſuo prælato expreſſe aut tacite praeſentatus epiſcopo, ſi dignus repertatur ſcientia, nec cooſiet indignum eſſe defectu prudentiæ & morum, approbandus eſt ſemel ab epiſcopo, vt idoneus confeſſarius pro ſecularium[k]
k confeſſionibus audiendis. 2. ſi epiſcopus viros plane idoneos & doctos regulares ord. Mendic. renceceret ex maleuolẽtia, & ſine cauſa, cum ſint à prælato ſuo legitime pręſentati, habent in religioſis fauoré, ipſo iure à PP. Clement. V. in Cle. Dudum. De ſepult. approbationem
l & iuriſdictionem:[l] quia in propoſito licentia legitime petita ſi iniuſtè negetur, cenſetur concessa ip-
m ſo iure:[m] nec Concil. Trident. intendit huic antiquo priuilegio Regolarium (qood iuri communi inſertum habet rationem fauoris ſicut & ius commune) derogare. ſæpe enim generalis lex poſterior li-
n mitatur per ſpeciale ius antiquũ:[n] quod illæſum manet, vt euitetur correctio iuris, quoad fieri poteſt. At Concil. Trident. derogat priuatis quorũdam priuilegiis extra corpus iuris vagantibus, quæ reſtringi debent, cum cenſeantur odia iuris.

5 Sacerdotibus ſecularibus poteſt epiſcopus caſus pro libito reſtringere, niſi Parochus ſit: & ad breue aut longius tempus licẽtiam approbationemque concedere, ſed

dicit ſi per examen aut aliter iudicetur idoneus, nempe communi opinione & errore vulgi) quia Papa in fauorem fidelium tacite concedit iuriſdictionem. Reſpon. Pius V. anno. 71. declarat Regulares etiam graduatos & lectores præſentandos eſſe epiſcopo, vt approbentur: licet vetat eos examinare: ergo idem de Doctore ſęculari. Conduli. caſ. 16. Gutierrez in qq. Canonic. c. 6. nume. 9. Fr. Manuel in Bull. §. 9. nume. 4. fin. multi Recent. ſentit Menoch. lib. 2. Cẽtur. 5. caſu. 465. Palc. 4. diſt. 17. q. 7. p. 258. fin. Item ſatis non eſt error pœnitentis aut vulgi, niſi concurrat titulus coloratus (vt quia habetur parochus, vel quia prius approbatus fuerat ab epiſcopo, nec ſcitur poſtea reuocatum.) Nauarr. c. 9. nume. 8. cum Pan. c. nihil. num. 12. de elect. Roſel. Sylu. confeſſor. 1. §. 19. Caiet. verb. abſolu. capit. 3. confeſſio. cap. 3. Item. 3. addũt Marius, Gall. Bañes, Frat. Med. & alii Dominicani, pro Parochia annexa monaſterio, Prælatus regularis deſignat vicarium ſine alia epiſcopi approbatione, & tamẽ epiſcopus viſitare illum poteſt. 4. addunt prælatus monaſterii æquatur habenti parochiale beneficium, & eſt iure ordinarius, & eligibilis per bullam à ſęcularibus, ſine approbatione epiſcopi. Hęc tamen in praxi ſunt magis cogi-
f tanda. [f] Mantius, Gallo, & quidam Recent. aiunt, vt Abbas non epiſcopus approbat, ita parochum (cum ſit ordinarius, & det iuriſdictionem approbato), poſſe ex cauſa abſente epiſcopo, exponere confeſſarios pro ſuis ouibus (vt cum fatigatus eſt, aut tẽpore iubilęi) quia id poteſt iure communi. vt probat F. Alex. lib. 1. tit. 3. capit. 9. Card. Clem. religioſi. de priuil. q. 21. 23. Dominic. capit. per lectis. 25. d. cum Ioan. And. dicit ita diſputatum & cõcluſum fuiſſe Bononiæ. Hoſtien. ſum. Sylu. confeſſor. 1. §. 1. & 4. cum Palud. diſtin. 17. Anton. 1. p. interrogatorii ait, ita declaraſſe Alexand. PP. & Clemen. Aiunt ſecundo quod non poſſet parochus ſe exonerare & committere alteri omnem curam delegatione generali: idem Palud. Ioan. de Imol. Abbas Siculus, & Ioan. Andreas, in cap. omnis, quæ ſententia eſt probabilis ex ratihabitione: quando non eſt recurſus ad epiſcopum longe diſtantem, & vrget cauſa maxime circa regulares, vid. Claud. compend. priuileg. ſociet. verb. concil.
g §. 3. [g] Cuius enim eſt notoria ſufficientia non eſt examinandus.
h Pius. V. proprio mot. pro Mendic. anni 71. [h] Inf. cap. 32. ſicut examen in concurſu parochiæ. Trident. ſeſſ. 24. cap. 18. pro ordinibus ſeſſ. 23. c. 5. 5. pro canonicis ſeſſ. 24. cap. 12. ad fin. pro epiſcoporum electione ſeſſ. 22. c. 2. ſeſſ. 7 cap. 1. ſeſſ. 25. ref. c. 1. Soto. lib. 3. iuſt. q.
i 6. art. 1. con. 4. [i] Si tamen vere eſt doctus & communi errore vulgi cenſetur adhuc approbatus, valeret abſolutio per cit. F. Nauar. c.
k 9. num. 8. [k] Bened. XI. extrauag. inter cunctas, de priuileg. quæ in hoc non eſt reuocata. At pro confeſſionibus Regularium & Monialium audiendis nil innouat Trident. & manet ius antiq. vt prælatus ſolus exponat confeſſarium, & ſacerdos regularis poſſet eligere confeſſarium non expoſitum; (quia adhuc manet conſuetudo vt ſacerdos eligere poſſit confeſſarium) Mant. Frat. Med. & alii conſult. Nauarr. c. 4. nume. 2. At per bullam aut iubilęũ (quia exprimit eligendum eſſe confeſſarium de approbatis iuxta Trid.) nõ liceret regulari eligere niſi ab epi-
l ſcopo approbatũ. [l] Per cle. dudũ, vbi glo. de ſepult. (poteſt audire omnes, ſi tamen intra diœceſim vbi adeſt monaſterium, pœnitentes confluant. Sylueſtr. confeſſor. 1. §. 14. confeſſor. 2. §. primo, verſ. 4. & §. 5. cum Roſel. confeſſio. 3. §. 20. Auge. §. 25. F. Manuel in expoſit. bullę. §. 9. nume. 32. & addit. nume. 33. id tenere multos: & defenſatum publice in Acad. Pariſien. & aiunt declaratum à quadã congreg. Card. (licet alii falſo citent congreg. aliam ſub Card. Carafa, in oppoſitum) & eſt cõmunis apud Docto. Salmãt. & Cõplu. Frat. Alex. lib. 1. tit. 3. cap. 11. cõpend. Mendi. verb. abſolut. quo ad ſęcular. §. 9. & 10. & clarius poſt Trid. conceſſum eſt priuileg. prædictũ anno. 1569. Societati Ieſu. F. Med. Mantius addunt id habere Prædic. ex priuil. & iure Ben. XI. extrauag. inter cũctas de priuileg. vt ſemel approbatus poſſet per totum orbem audire confeſſiones, nec valere prohibitionem epiſcopi quæ ſit in odium regularium, & Pius V. infra cõceſſit non obſt. derogat. Tridẽnt. ſui priuileg pro foro conſcientię, vt prius: ſed cauendum eſt ſcandalum: nec Clem. V. in cle. dudũ, de ſepult. reuocauit ſimpliciter d. extrauag. inter cunctas (vt putãt Card. & Paul.) ſed in eo tantum, vt teneantur præſentari epiſcopo vni: manet autem, quia illo epiſcopo mortuo, vel amoto non tenentur præſentari ſucceſſori. Man. Cord. in compend. verb. abſo-
m lutio quoad ſęculares. 1. §. 16. [m] d. cle. dudum. §. ſi vero. etiam poſt Trident. Nauar. c. 27. nu. 262. Palac. d. 17. quæſt. 7. Fr. Medin. Nauarr. & alii Sylueſt. confeſſor. 2. § 9. Fr. Alexand. lib. 1. titul. 3. capit.
n 10. cum Dec. ſt. [n] Quod probat Nauarr. in cap. placuit, de pœnit. diſt. 6. num. 147. & de orat. not. 22. num. 83. & 95. ad. 1. ex l. ſed & poſteriores, §. de legibus, Gloſ. recepta in authen. offeratur. C. de litis conteſtat: quæ tamen authent. limitatur per priorem. l. ſciendum. ff. qui ſatiſdare cogantur. Dec. reg. 1. ff. de reg. iur. Dominic. in cap. 1. num. 5. de conſtit. vbi Anchar. quæſt. 34. Corneus conſil. 89. lib. 1 & hinc quædam probat Nauar. edit. anni. 84. cap. 27. nu. 260. Syluest. Ang. Tabien. verb. clauſula. Nec obſtat quod aliás lex generalis, aut priuilegium ſi poſterius edatur, videtur derogare legi priori, per ea quæ late adducit Anton. Gabriel. tom. 2. lib. 6. tit. de legib. con. 1. Couar. in cap. Raynucius, de teſtam. p. 1. nu. 18. Sarmiento.

Sarmiento.lib.5.ſelect.cap.10.Syluest.lex.§.26.Tabien §.22. Armi.§.13.Idemque Tabien. priuil.§.4. vbi Armi.§ 6. Nam id habet verum quando poſterior lex non præiudicat iuri quæſito alterius,& ea intentione Papę aut Principis legem ferentis conſtat o velle derogare iuri antiquo.[o] Clerici dicuntur ſeculares etiam in Trid. ſeſſ.23. capit. 15. qui non ſunt regulares. gloſ. capit. cum de beneficio, de præbend. lib. 6. Rebuf. prax. 1 par. tit. quod triplex ſit benefic. Sed canonicus regularis, nõ ſic dicitur ſæcularis, Selua de benef. 3. part. q. 11. nume. p 30. [p] cle. religioſi. §. quibus. de priuileg. quare poteſt abſoluere ab iis quę reſeruantur per cõſtitutionem ſynod. ſine excommunione vel per conſuetud. ſpecialem, aut per beneplacitum epiſcopi. Sylu. confeſſor.2. §. 5. cum Guillel. ſpeculat. Ioan. de lign. Pan. communis ſumm. cõpẽd. Mẽd. verb. abſolutio quoad ſecul. Ang. confeſſio. 2. §. 28. Fr. Alexan. lib. 1. capit. 3. §. 13. Gabr. diſt. 17. q. 2. art. 3. dub. 3. Ioan. Monach. Direct. li. 2. tit. 15. §. 79. Frat. Med. lib 1. inſtruct. capit. 10. §. 3. Petr. Sot. de confeſſ. lect. 5. Cord. in compen. verb. abſolutio. quoad ſecularis. 1. § 20. Armil. abſolutio §. 25. Tabien. Roſell. confeſſor. 1. § 6. q [q] DD. ſup. Anton. Petr. & conſuetudo generalis æquatur iuri cõmuni At addit Cordub. ſup. per priuileg. Sixt. IIII. poſſunt etiam à caſib. iure communi reſeruatis epiſcopo. Paul 3. religioni ſociet. anno. 45. & à reſeruatis Papę prę terquam in bulla cęnæ. Claud. verb. abſol. §. 1. comp. Ber. §. 7. Manuel. in bull §. 9. nu. 66. 132. 140. nec obſt. quod congr. Card. ad inſtantiam Borromæi Card. declarauit non poſſe à caſib. reſeruatis epiſcopo, quia Gregor. 13. poſt eam declar. excepit regulares Societatis Ieſu & illa declaratio eſt reſtringenda iuxta prædicta, ne alii a reſeruatis epiſcopo per ius commune abſoluant. At ſcrupuloſe Sot. d. 18. q. 4 art. 3. verſ. quo igitur, non poteſt regularis magis quam parochus in vllum reſeruatum epiſcopo. gl. Card. Land. Nauar cap. 27. nume. 266. Anton. 3. p. tit. 17. cap. 12. Steph. Zẽzel. Ledeſ 2. p. q. 7. ar. 5. dub. 7 & Syluest. fatetur eſſe communem Canoniſt. quia cle. dudum, de priui. dicit, non intendimus per hoc fratribus ampliorem facultatem impertiri quam curatis ſit conceſſa de iure, & reuocat extrau Bened. XI. inter cũctas. Reſpondet Mãtius, intelligi in aliis rebus: ſed non aufert alia priuileg. quibus id poſſunt regulares. Nec obſt. cle. 1. de priuileg. quia ſolum vetat abſoluere ab excommunicatione iuris reſeruata. & nil agit de ſacramento pœnitentiæ. Nauarr. capit. 27. nu. 102. Caieta. Syluest. manet vero d. extrau. Bened. XI. non vt concedit nouum priuileg. ſed vt eſt declaratio antiqui priuileg. facta per Papam Tabien. ver. diſ r penſatio. ad fin. [r] Pius. V. proprio motu anni 67. pro mendicantibus, ait vt regularis ſemel approbatus ab epiſcopo eodem ſine cauſa non poſſit reprobari. & in bullis ſuis, ſemel approbatus ſit idoneus. Syluest. confeſ. 1. num. 2. confeſſio. 2. num. 2. & 4. Nauar. cap. 27. num. 264. cum Ioan. de lign. Soto. diſt. 18. q. 4. art. 3 (quod non eſt contra Concil. Trident. & ideo non reuocatur.) Compen. verſ. abſolut. ord. quoad ſęcul. 2 §. 2. 4. 16. Cordub. ſuper Cõpend. verb. prę ſentatio confeſſ. Fr. Manuel in bull. §. 9. num. 31. Mantius & multi Recentiores. At ex cauſa epiſcopus reprobat. Trid. ſeſſ. 5.

regularis cum ſit ab epiſcopo exemptus, ſi ſemel approbatus ſit, habet iuriſdictionem non tam ab epiſcopo quã ipſo iure à Pontif. eamque non minorem quam parochus circa confeſſiones.[o] in cle. dudum. de ſepultur. imo maiorem, quia per cle. religioſi. de priuil. abſoluere poteſt à caſibus epiſcopi[p] (dummodo iure communi, aut generali eccleſiæ conſuetudine non ſint reſeruati,[q] aut conſtitutione ſynodali ſub excommunicatione ipſo facto) alias epiſcopus ſua reſeruatione in fraudem Apoſtolicæ conceſſionis faceret inutile priuilegium regularium.

6 Vt parochus ſine cauſa non poteſt ab epiſcopo priuari iuriſdictione, quia eam habet iure communi & à PP. ita regularis ſemel approbatus non poteſt ſine cauſa reprobari ab eodem epiſcopo:[r] cum hic exemptus ipſo iure, in fauorem religionis habeat à Papa iuriſdictionem, & confirmationem approbationis per epiſcopum factæ: idque pro foro conſcientiæ non obſtante Concil. Trident. declarat Pius V. 2. Nouus epiſcopus habet ius examinandi titulos beneficiorum, & confeſſarios à prædeceſſore approbatos, ſoletque generali mandato reuocare datas ab alio licentias compellens vt compareant examinandi: Quod tamen mandatũ non cõprehendit regulares:[ſ] ex conceſſione Pontif. d. cle. dudum. & Benedict. XI. in extrauag. inter cunctas, & vberius Pius V. pro foro conſcientiæ. Nec poteſt epiſcopus reprobare approbatos ſemel, niſi in particulari iſtum aut illum cauſa cognita & probata.[ſ] 3. Regulares non approbati ut confeſſarios epiſcopus, niſi à prælato ſuo exponantur ſaltem interpretatiue, iuxta d. Cle. dudum. §. ſtatuimus, quæ eſt plana intentio Papæ, ne aliàs prælato proprio prę iudicetur, à quo pendet ſubditorum volũtas ex voto 2. Vt epiſcopus eos ex cauſa reprobare poteſt, ita potiori iure proprius prælatus regularis,[t] cum ſubeſt cauſa etiã occulta, ne deinceps idonei habeantur: quamuis ſint ſemel ac iterum approbati ab epiſcopo. iuriſdictio enim à Pontific. in quoſdam confeſſarios regulares non deriuatur, niſi medio proprio prælato[u] ſaltem generali, & cum eius conſenſu expreſſo aut tacito: ne quid derogetur debitæ ſubiectioni erga proprios prę latos: quare Generalis religionis aut Prouincialis poteſt expoſitum approbatumq́ue ab epiſcopo reprobare, & apud quoſdam poteſt iuriſdictionem limitare circa certas perſonas & caſus.[x] Si tamen Prę latus expreſſis verbis nõ reprobet, ſed tantum prohibeat audire cõfeſſiones: aut ne iunior ſacerdos, licet ſi doctus & pius, audiat fœminarum confeſſiones, propter periculum & decentiam perſonæ, non tollit approbationem à ſe vel ab

cap. 2. Manuel. nu. 33. communis. Pius V. anno 69. viuæ vocis oraculo, conceſſit Minoritis frui priſtinis priuilegiis pro foro conſciẽtiæ, non obſtante derogatione Concil. Trident. ſpecul. coniug. fin. Claud. verb. concil. §. 3. fin. Manuel. in bull. §. 9. num. 32. 112. 132. & §. 13. numero 9. habetur authent. Romæ in monaſter. Aracœli. nec obſtat quod Pius IIII. eodem anno 64. quo cõfirmauit Concil. Trident. reuocat proprio motu omnia priuil. & gratias quibuſcunque locis & perſonis etiam per mare magnum cõceſſas, quæ contrauenĩſt decret. Triden. & eas anihilat. ac ſi nunquam fuiſſent conceſſæ (refert Felician. lib. de cẽſur. titulo de priuileg. c. 15. p. 677.) Et Greg. XIII. proprio motu, anno. 73. conceſſa per Pium. V. in literis & conſtitutionibus contra Triden. iubet reduci ad ius commune. (cuius meminit Nauar. c. 21. num. 5. ſi. c. 25. num. 68. & editione anni. 84. cap. 27. num. 179. & in fine totius ſummæ. Paſſarell. lib. de priuileg. relig. fol. 133. 169. fin. & Felicia. ſup. pag. 684.) Reſpon. 1. ſub derogatione conſtitu. non derogatur viuæ vocis oraculis pro foro conſcientiæ. 2. Nau. edit. anni. 84. capit. 27. fin. refert bullã Greg. XIII. non fuiſſe promulgatam, ac ſubinde reuocatio non fuit recepta vſu ſaltem pro foro conſcientiæ & ita ſtat priuil. Pij. V. item regulares habent iuriſdict. à PP. Angel. confeſ. 4. §. 25. Syl. confeſ. 1. nu. ſ 5. Baptiſt. conſ. 3. §. 20. F. Manuel ſup. nu. 32. [ſ] Quia in extrauag. inter cunctas concedit Bened. XI. vt ſemel approbatus non tenetur amplius præſentari epiſcupo aut ſucceſſori eius. cle. dudum. §. & ſi ijdem, de ſepult. vbi Card. quæſt. 1. Pius V. prop. mot. pro Mẽdic. Nauar. c. 27. num. 264. & in nou. 266. compen. Bern. verb. conf. ſi. F. Manuel. num. 33. & multi Recen. quod falſo limitat Ang. ſup. ſ niſi epiſc. dedit licentiam ad tempus. [ſ] Fr. Manuel. §. 9. num. 31. ſi. compen. ver. abſol. ſecul. 2. Syl. cõfeſſor. 2 §. 11. cum Paul. Zenzel. & Card. F. Alex. lib. 1. tit. 3. cap. 12. cum Glo. Imol. & Ioan. lign. Cord. verb. præſent. conf. Sot. d. 18. q. 4. 3. & in generali ꝓbat l. ec. conſil. 665. nume. 1. ſic pars præſens ſi non apponat exceptiones contra teſtes, non poteſt amplius opponere. l. ſi quia, vbi Bald. C. t de teſt. Felin. in cap. 2. num. 24. de teſtib. [t] Mant. add. q. 8. art. 5. quia hæc eſt plane intentio. PP. & Medio. tract. 2. de confeſ. fol. 94. verſ. ſi quæris. Frater Alexand. ſum. lib. 1. tit. 3. capit. 9. & 10. cum Archid. cap. placuit 16. quæſtio 1. & in c. perlectis. 15. d. Durandel. 1. par. tit. de confeſ. Pet. in director. lib. 1. tit. 15. §. 80. Angel. confeſſ. 3. § 4. Syl. confeſſor. 2. §. 2. Ledeſ. 2. p. q. 8. art. 2. dub. 3. Felician. ſup. tit. de priuil. cap. 16. pag. 690. Nauar. cap. 4. num. 2. cap. 27. nume. 260. nam voluntas regularium pendet à voluntate prælati magis quàm à ſola voluntate epiſcopi, ſed epiſcopus poteſt petitam licentiam negare regulari, dum ſubeſt cauſa (Clemen. dudum. Syluest. §. nono, & vndecimo, Frater Alexand. capitulo vndeci u mo, Nauarr. ſup.) ergo & prælatus proprius idem poteſt. [u] In Societ. Ieſu declarat Bulla Apoſtol. Pauli III. & clarius Gregor. XIII. & conſtitut. Societat. (quæ dicuntur Apoſtolicæ, quia ſunt à Papa approbatæ) & habent vim iuris pro x regularibus. [x] Declarat viuæ vocis oraculo Gregor. XIII. pro Societ. Ieſu vt refert P. Claud. in compend. verb. gratia. §. 2.

epiſcopo datam, & valet abſolutio[y] à peccatis non reſeruatis quam impendit ſęcularibus viris aut fœminis: & tamen quia peccat contra prælati prohibitionem rationi conſentaneam, poſſet ab illo puniri. Prohibitio tamen prælati arguit quod ſubdito non delegatius quod ex priuilegio poſſet, in caſus reſeruatos.[z]

7 Si ſacerdos ſęcularis vel regularis ſit in vna diœceſi, aut pro vno diœceſis oppido approbatus, hic durante approbatione cenſetur in praxi ſapientum ita generaliter idoneus, vt vbique terrarum eligi poſſit ab habente bullam:[a] vt & parochus qui pro vno tãtum loco eſt iure approbatus, cenſetur vbique idoneus vt eligi poſſit per bullam, aut ex alterius parochi delegatione in proprias oues: quia bulla cruciatæ & iubilæus nihil amplius requirit, quam vt ſit approbatus tanquam idoneus ab epiſcopis iuxta formam Concil. Triden. quod concil. non expreſſit neceſſarium eſſe vt ab eodem epiſcopo eius diœceſis ſit approbatus, ſed ab epiſcopis in communi: quo habito, ſtandum eſt iuri antiquo per quod ante Triden. ſacerdos non reprobatus erat vbique eligibilis[b] tanquam idoneus. 2. qui ab epiſcopo approbatus eſt pro vna tantum vrbe aut oppido ruſticorum, in quo non ſunt difficultates negotiatorum aut militum:[c] hic quamuis ſæpe recedat ab ea diœceſi aut oppido, ſi redeat retinet priſtinam licentiam:[d] nec iſta licentia expirat morte epiſcopi concedentis,[e] quia eſt quædam gratia:[f] niſi epiſcopus ad tempus tantum vnius anni approbaſſet, aut ad tempus vitæ ſuę vel ad ſuum beneplacitum.[g]

8 Sæcularis ſacerdos non habet iuriſdictionem extra villam aut oppidũ ſibi expreſſe deſignatum: ſed ſi ita epiſcopus regularem ſacerdotem reſtringeret ad certum oppidũ & caſus, & prohibeat audire fœminas aut moniales: interpretãdus eſt rationabiliter, vt reſtrictio locum habeat quantum ad iuriſdictionem ab eodem epiſcopo delegatam, neque enim poteſt impedire aut reſtringere[h] ampliſſimam quam quibuſdam regularibus, ſi modo ſint ab vllo epiſcopo ſemel approbati, concedit Pontif. vt pro terra & mari conceſſit dum iter faciunt.[i] Poteſt vero ſacerdos ſæcularis vel regularis ad certum oppidum aut perſonas reſtrictus, ſi conſtat eſſe pium & doctum, eligi per bullam cruciatæ aut iubilæum alibi. neque enim cenſetur epiſcopus irritare factum contra iuriſdictionem a Papa delegatam per bullam, cum hic ſit idoneus iuxta formam Concil. Trident.

9 Si qui regulari confeſſario confeſſi ſint in paſcha, non poteſt parochus eos repellere, negando communionem Paſchæ, abſque alia cauſa. ſup. lib. 2. pœniten. cap. 16. 2. regularis prælatus poteſt pro regularibus ſui ordinis fratribus aut monialibus, approbare confeſſarium ſine licentia epiſcopi:[k] quamuis ob iuuentutem epiſcopus prohiberet audire fœminas. 3. regularis confeſſarius habens generalem in omnes iuriſdictionem, non deberet audire regulares alterius ordinis ſpeciali ſtatuto prohibitos.[l] Per bullam vero aut iubilæum regularis elige-

y §.2.[y] Ant. 3. par. tit. 17. cap. 7. & 8. Adria. de conf. q. 5. dub. 1. Med. C. de conf. q. de ſacerd. alieno per parochum eligendo. dict. vlt. fol. fol. 87. Sot. d. 18. quæſt. 4 art. 1. colum. 8. & art. 3. colum. 12. verſ. ad gloſſas. Nauar. cap. 4. nu. 1. ad fin. c. 27. nu. 266. Syluest. verb. confeſſor. 1. §. 5. D. Tho. d. 17. q. 3. art. 3. Palud. q. 4. Pala. q. 7. Archiepiſcopus Guerr. Angel. conf. 3. §. 4. & 29. Tabien. abſol. 1. §. 33. Armi. §. 34. cum Inno. Hoſtien. Piſan. Angl. de conf. art. 8. diſſ. 8. Manuel in expoſit. bull. §. 9. nume. z 10. [z] At ſic prohibitus à prælato non poſſet abſoluere à caſibus reſeruatis quos Pontifex non communicat niſi per prælatum regularem, vt ſignificat Syluest. excõmunicatio. 7. caſ. 14. verſ. 15. cũ Achidia. Ang. confeſſio. 3. §. 4. Adria. de confeſſ. fol. 266. Fr. Ludoui. Lopez. 1. par. inſtruct. cap. 26. ſentit Nauarr. cap 9. nu. 9. Fr. Manuel in expoſ. bull. §. 9 nume. 12. cum cõpẽd. médic. verb. abſolutio. quoad ſęculares. 1. §. 12. ex cõceſſione. Sixt. IIII. & Eug. IIII. a & Iul. III. [a] Conſuld in Hiſpania ꝓcipui Theologi, & iuriſperiti Archiepiſcopus Brãco Cõpoſtell. & Guerrero Archiepiſc. Granat. qui interfuerunt concil. Mant. Gallo, Gueuar. Fr. Ludouic. Bañes. F. Medin. 1. 2. q. 19. art. 6. col. 17. omnes Magiſt. ex ord. Dominican Minoritæ, & Auguſt. ita iuriſperit. Salmãt. putant certum (contra Gutierrez lib canonic. qq. cap. 27. & quoſdam Complutenſ. qui tamen fatentur oppoſitum tenere multos Theologos) & in praxi conſuetudo interpretatur mentem concilii: imo plus de regul. admittit Cord. ſuper Compend. verb. abſol. quoad ſęcul. 1. §. 10. contra Compend. quod ſemel approbatus poteſt vbique audire confeſſ. ſine bulla Mant. Frat. Medin. propter priuileg. Clem. VII. (quod reijcit Manuel. num. 34.) ſed per priuileg. Paul. III. Societ. Ieſu, adiuncto oraculo Pij V. de quo ſup. h id poſſet vbique. [b] Vt fatentur Soto. diſt. 18. q. 4. art. 3. verſ. ad Gloſſ. & art. 2. col. 8. & citat Anton. 3. p. titu. 17. cap. 7. Gab. 4. diſt. 17. q. 2. artic. 3. dub. 5. Palud. q. 3. art. 1. Adrian de conf. q. 5. dub. 1. Syl confeſſor. 1. §. 7. in princ. Med. tract. 2. de conf. §. ſi quæras. fol. 94. Nauar. cap. 4. nu. 1. ad fin. in c. placuit, de pœnit. d. 6. nu. 40. 49. 166 Hoſt. in c. omnis vtriuſque. Panor. clem. 1. de priuileg. And. Sicul. Felin. Iaſon. Ripa tract. de peſte, p. 36. num. 42. At Cano relect. de pœnit. p. 5. tenuit, quod ante Tridentin. ſacerdos valde indoctus non poſſet eligi per bullam cruciatæ: quia quod Papa huic in ſpeciali negaret, non cenſetur concedere per bullam, aliás peccaret, idem Glo. d. clem. 1. Anton. 3 p. titu. 24. c. 77. §. 17. Sylu. conſ. 1. §. 5. confeſſor. 3. num. 7. Angel. confeſſio. 3. § 4. Cordub. caſ. 10. dub. 3. Chaues in ſum. Victor. §. 150. dicit hoc cõprobari nouo dec creet. Trid. quare ex vtraque ſententia habetur intentum. [c] Expedit vt ſæculares ſacerdotes minus doctos approbet epiſcopus ad tempus, cum reſtrictione. Nauar. c. 4 nu. 4. §. 2. & in ſimili cap. 3. nu. 5. & 8. Concil. Baſilien. ſeſſ. 31. & 32. Caietan. verb. confeſſor. Frat.

d Med. lib. 1. inſtruct. cap. 5. Fr. Alexand. lib. 1. tit. 2 fin. [d] Nauar. cap. placuit, num. 163. & edit. ann. 84. capit. 27. nume. 266. Et regulares quamuis recedant ex diœceſi, ſi redeant retinent priſtinam licentiam, Benedict. XI. extrauagan. ſuper Cathedram, de priuileg. Nauar. cap. 27. nu. 262. Felician. tit. de priuileg. cap. 15. pag. 652. Sylu. confeſſor. 2. §. 1. facit Fr. Manuel. §. 9. e num. 31. [e] Nauar. cap. placuit nume. 161. & cap. 27. nu. 262. quod Rebuſ. in praxi benefic. tit. de forma dimiſſoriarum dicit valde notandum. Anton. Gabriel. tom. 2. tit. de prębend. con. 1. §. 33. ſubdelegatio iuriſdictionis ad beneplacitum delegãtis nõ expirat morte illo (contra Palud. d. 17. q 4. artic. vlt. & Antoni. 3. p. tit. 17. cap. 9. §. fin. Syluest. confeſſ. 1. §. 7.) vt nec ſi epiſcopus poſtquã cõmiſit iuriſdictionẽ abſoluendi denuntietur de excõmunicatione, vt fatentur Palud. diſt. 17. q. 3. Soto d. 18. q. 4. ar. 3. Victor. §. 139. fin. Medin. tract. 2. f de conf. [f] Comm. Anch. c. ſi ſuper gratia. de offi. legati. in 6. cum aliis ab eo cit. Dom. Frãc. num. 2. Hoſtien. c. quoniam Abbas, de offic. deleg. Syl. confeſſ. 1. §. 7. Ang. confeſſor. 4. nu. 25. cum Card. Tabien. voluntas, nu. 1. vbi Armi. nu. 1. Anto. Gabr. ſup. facit Couar. lib. 3. Var. c. 15. nume. 2. Auiles in prætorum. ca 9. nu. g 7. [g] Couar. Auiles. Anto. Gabr. ſup. §. 20. & 26. id enim ſignificat concedi nomine perſonæ, non autem nomine dignitatis & officii, Nauar. cap. 27. nu. 262. Syluest. Aug. Tabien. Armil. ſuper. c. ſi gratioſæ, c. quoniam Abbas, de reſcript. in 6. vbi DD. quãuis. Anton. Gabr. §. 33. negat tunc expirare mortuo epiſcopo quia h Ly. ad beneplacitum putat intelligi nomine dignitatis. [h] Per cit. §. 5. Q. R. quia regulares, vt parochus, habent à iure & Papa iuriſdict. ac proinde epiſcopus impedire non poteſt; quin ſit vbique terrarum idoneus. Vt ſi epiſcopus in fraudem & odium regularium reſeruet ijs plures caſus quam parocho, aut eſſet nimius exceſſus reſeruationis, non tenentur obedire in ea reſtrictione, Soto q. 2. art. 5. Ledeſ. q. 7. art. 5. dub. 7. Sylu. confeſſor. 2. §. 5. Palac. diſtin. 17. q. 2. Gueuar. Fr. Ambroſ. Valuas, & alii DD. Complutenſ. Felician. titul. de priuil. cap. 14. compend. Mendic. verb abſolutio reſeruatorum. i [i] Gregor. XIII. anno 75. in bulla Societa. Ieſu non obſt. Trident. id concedit, dum iter agunt per loca vbi non adeſt ipſe epiſcopus: quamuis per dies moretur in vno aut alio loco. Claud. compen. ver. confeſſarius, § 2. Fr. Manuel in bull. §. 9. nu. 144. Gutierrez. q. can. c. 27. nu. 21. [k] Quia Trid. ſeſſ. 23. c. 15. nihil innouat l circa regulares. [l] Claud. verb. abſolut. §. 1. confeſſarius. §. 5. quia quidam regulares habent à Clem. IIII. Alex. VI. Leo. X. priuilegne niſi certo modo fruantur bulla cruciatæ aut iubilæo, vt refert cõpẽd. verb. abſolutio quoad fratres. §. 13. 26. verb. cruciat. ſi ſuper qđ bene Cordub. in cõm. Paſſarel. de priuil. Minimo. f. 127. 175. & c. 40. Ledeſ. 1. p. q. 59. ar. 2. & nuper. Greg. XIII. cõceſſit anno. 75. religioni Societ. Ieſu, & Alex. 6. Monach. D. Bern. idem habent Carmelitæ

re poteſt, ſed non niſi approbatum
ab epiſcopo, iuxta formam Con-
cil. vt in bulla exprimitur. Pro qui-
buſdam ex priuilegio Papæ reſtrin
gitur, ne regularis frui poſſit bul-
la vel iubilæo pro reſeruatis, niſi
concedente ſuperiore, & ſubii-
ciens ſe confeſſariis à ſuperiore de-
ſignatis, qui ſimul approbati ſint
ab epiſcopo. Regulares per epi-
ſcopum approbati poſſunt audire
confeſſiones etiam contradicente
m parocho. [m]

CAP. VII.

Quis dicatur ordinarius. & in c. omnis proprius ſacerdos.

§. 1. *Hi tres, Papa, Epiſcopus, & Parochus dicuntur Ordinarii. Parochus vel regularis abſoluit etiam extra diœceſim.*

2 *Ratione delicti non acquirit forum, vt abſolui poſſit. communis error quando reputato paſtori det iuriſdictionem?*

3 *De aliis Ordinariis.*

4 *Quis ſit Ordinarius pro Religioſis.*

5 *Epiſcopus dum viſitat ſuffraganeos, eſt ordinarius. epiſcopus vel parochus eligit ſibi confeſſarium.*

6 *Subdelegatus non delegat. nec delegans ſi ſit denunciatus. poteſt tamen dare licentiam.*

TRiplex ordine quodam dicitur
ſubditorum ordinarius Paſtor,
qui in capite, omnis vtriuſque ſe-
a xus, dicitur proprius ſacerdos: [a] nẽ
pe Papa, epiſcopus, & proprius pa-
b rochus. [b] hic ſi ſacerdotio ſit ini-
tiatus illos poteſt per ſeipſum, aut
per delegatam alteri ſacerdoti ido-
neo iuriſdictionem abſoluere. Pa-
rochus non tantum in ſuo oppido
ſed ſubditos vbicunque repertos
b etiam extra territorium & diœce-
c ſim [c] põt abſoluere à peccatis: quia
hoc non pertinet ad forum externũ
& ſtrepitum iudicii. quidam falſo
negant cõfeſſarios regulares id poſ-
ſe extra diœceſim, in qua ſunt expo
d ſiti. [d] quidam regulares ab aliquo
epiſcopo, tanquam à Papæ exami-
natore approbati habent priuilegiũ,
vt vbique terra marique dum iter
faciunt, poſſint audire confeſſio-
e nes, [e] & prædicare: ita tamen ut
cum adſunt in loco vbi proprius e-
piſcopus commoratur, petant ab il
lo licentiam.

2 Ratione delicti in foro exterio
ri reus iure puniri poteſt à iudice
territorii: ob hoc tamen non uide-
tur reus acquirere fauorabile forũ,
vt ab alieno parocho poſſit à pecca-
f tus abſolui. [f] Ordinariam item iu
riſdictionem habet qui communi
errore vulgi habetur proprius pa-
g ſtor, propter titulum coloratum, [g]
poſſeſſionemque beneficii, quam
in foro exteriori cernitur habere.
qui habet duplex domicilium in
h duabus Parochiis, [h] poteſt ab vtro-
uis maluerit Parocho recipere ſa-
cramenta.

3 Alii cenſentur ordinarii, ſed
i extraordinariè: [i] vt ſummus pœ-
nitentiarius Papæ, aut eius genera-
k lis Vicarius: [k] itemque Proepiſco-
pus qui Prouiſor aut generalis Vi-
l carius Epiſcopi dicitur: [l] Archi-
m presbyter eccleſiæ cathedralis, [m]
qui cenſetur vt Vicarius Epiſcopi,
& parochus illius eccleſiæ: & qui
ex ſe eſt proprius Parochię vicarius
ab Epiſcopo poſitus, qui rector dici
n ei ſolet, [n] quando nullus alius da-
tur immediatus curatus: Legatus

m melitæ excalciati infra lib. de indulgen cap. 22. [m] Quia priuile-
gium Papæ Eugen. IIII. Paul. III. & iuriſdictio epiſcopi non
pendet à parocho, quamuis pœnitentes careant bulla cruciatæ:
Syluestr. confeſſor. 1. §. 1. vide. §. 4. 5. 11. 15. Adrian. quæſtio. 5. de
confeſſ. Med. tracta. 2. de confeſ. fol. 92. Soto diſtin. 18. quæſtio. 4.
articu. 2. & 3. Claudia. & Bernard. ver. confeſſarius. §. primo. Frater Manuel. bull. §. 9. num. 145. §. duodecimo, nume. 4. & bene Cor dub. caſ. 10. dubio ſecundo: & aduertit ne ſacerdotes ſeculares (quibus quidã epiſcopi reſtringunt licentiam, ne audiant contradicente aut inuito parocho) tentent aliter abſoluere. Nõ tamẽ requiritur nominatim licentia parochi, ſi non contradicat.

CAP. VII.

a INfra [a] libro de indulgen. cap. 25. §. 3. V. Quidam exponunt dicto capit. omnis. generaliter de omni ſacerdote habente iuriſdictionem ordinariam vel delegatã. Bonauent. diſtinct. 27. in 3. parte, articu. primo, quæſtio. ſecunda. Paludan. quæſtio. 3. articu. 2. Richardus, artic. 3. quæſtio. 1. Syluest. confeſſor, primo. §. ſecundo, quæ ſententia eſt vera ſed non tam ad mentem. alij. 2. bene exponunt vt in tex
b tu B. [b] Soto. diſtin. 18 quæſtio. 4. artic. 4. Gabr. diſtinct. 17. quæſtio. 2. articu. 1. Medi. tracta. 2. de confeſſ. quęſtio. 33. in ſecunda parte alius quia hi habent
vim coactiuam vt compellant ſubditos confiteri: nec ſine illorum
licentia ſatisfit præcep. 3. melius explicatur (nec differt à prædi-
ctis) proprium dici tantum parochum (vt vox ſonat quod ſigni-
ficat Sixtus IIII. extrauag. vices de treuga & pace, & Mart. V. ex-
trauag. ad vberes, dum aiunt non obſt. priuil. Mendic. obligantur
fideles ſemel in anno confiteri ſuo parocho aut de licentia illius.)
ita ſignificat Diuus Thom. diſt. 17. quæſt. 3. 3. 5. ad quartum. Ga-
br. Cano. relect. de pœnit. par. 5. nec diſplicet ipſi Med. ſicut d. cap.
omnis obligantur in Paſcha ſuſcipere euchariſtiam de manu pa-
rochi aut de licentia eius. Per hoc tamen non excluditur authori
c tas & priuil. datum à Papa aut epiſcopo, vt notum eſt. [c] Syluestr.
confeſſor. 1. §. 14. cum Hoſtien. Card. Laud. Armil. confeſſ. §. 34.
d Fr. Alexan. lib. 1. tit. 3. cap. 15. verſ. 7. caſus. [d] Id ob d. cle. dudum.
negant Sylueſt. Armil. cum Card. Laud. Panor. Cord. caſ. 10. Ioan.
Gutierrez. li. qq. canonic. c. 27. videtur F. Manuel. §. 9. nu. 32. quia
vetat Regulares audire confeſſiones extra ciuitatem & diœceſim
pro qua ſunt expoſiti. idem Sylu. confeſſor. 1. §. 14. confeſſor. 2. §. 1.
verſ. quartu, cum Roſel. Angel. Frater Alexand. ſupra cap. 11. At
d. cle. dudum ſolum vetat, ne regularis in alia diœceſi abſoluat ſub
ditos eius epiſcopi, à quo non eſt approbatus. ſed non prohibet
regulares abſoluere vbique, perinde vt parochum, eos in quos
ab epiſcopo habent iuriſdictionem. Victor. §. 151. ſupplem. apud
Sylue. Ledeſ. ſecunda par. quæſt. 7. artic. 5. Soto d. 18. q. 4. articu. 3.

& communis Recent. & conceſſit Sixt. IIII. ait Felician. de cen-
c ſur. tit. de priuil. c. 15. par. 653. [e] Citati cap. 6. ad finem. [f] Glo. ca.
f placuit. 16. q. 1. Nauar. c. placuit. de pœniten. diſt. 6. num. 83. Syl-
ueſtr. confeſſor. 1. §. 13. & num. 11. colligitur ex c. omnis. Couar.
pract. c. 11. nu. 4. cum Panor. Anchar. Alciat. Dueñas reg. 378. li. 1.
At oppoſitum (quod cum trepidatione affirmant Palud. diſt. 17. quæſtio. 3. Anton. 3. par. titu. 17. c. 4. Greg. l. 22. titu. 4. par. 1.) habet verum pro punitione fori externi. Couar. num. 3. per cap. fin. de foro compet. & lib. 2. Var. ca. 20. nu. 15. Perez. l. 2. ti. 17. li. 8. ord. Gregor. li. 15. ti. 2. p. 2. Bernar. Diaz. reg. 299. ver. forum. Socin. regu. 202. 259. Rip. de peſte. fo. 36. num. 47. Doct. in l. 2. ff. de iudi. D. Thom. 2. 2. q. 67. 1. ad 3. Sot. lib.
g 5. inſt. q. 4. artic. 1. [g] Nauar. c. 9. nume. 8. cum Panorm. c. nihil. de elect. nu. 12. Roſel. confeſſor. 1. §. 41. Sylueſtr. confeſſor. 2. §. 19. Caietan. verb. abſolutio. cap. 3. verb. confeſſ. ca. 3. fin. Vt ſi parochus intruſus, aut occulte ſimoniacus, accepta poſſeſſione beneficij toleratur, Nauar. Sylueſt. Caietan. cum glo. c. du dum. 2. ver. decepte vbi Panor. de elect. quem Panor. ſequitur commu. 2. ſi qã amiſit tit. ex culpa iuxta Nauar. ca. 23. nu. 67. & tamen dũ amiſſio non eſt notoria, retinet poſſeſſionem. Nauar. c. 9. nu. 8. Sylueſt. cum Pan. & Glo. Item. 3. ſi per bullã, quæ in eo oppido neſcitur fuiſſe reuocata,
elegit cõfeſſarium, facit Sylu. indulg. §. 5. verſ. 8. quia ante certifi-
cationẽ reuocationis non expirat gratia, vt aiunt Sylu. gratia. nu.
4. Armil. §. 6. Tab. imo nec expirat commiſſio. iudicis delegati an
te certificationẽ reuocationis. Ant. Gab. to. 2. com. lib. 1. concl. 9.
h nu. 3. 32. [h] Dicitur lib. de ord. Nau c. placuit, nu. 77. per c. 2. de ſe-
pult. deberet tñ à parocho vbi tunc reſidet accipere ſacra: quia
indecens eſt vt alter parochus in aliena parochia miniſtret. Palu.
i d. 17. q. 3. Ant. 3. p. ti. 17. c. 4. [i] Inf. lib. de indulg. c. 25. §. 3. V. de his
Soto. d. 18. q. 1. art. 2. & 4. q. 4. 2. Ledeſ. 2. p. q. 22. 1. Nauar. c. 4. nu. 1.
c. 9. & c. 27. nu. 45. c. placuit. nu. 176. Mandoſ. in Cancel. reg. 14. q.
6. & reg. de idioma. q. 10 Panor. c. inter cætera. de off. ord. Gl. c. ſan
cta. 92. d. Sylu. confeſſ. 1. §. 1. & 4. DD. d. 19. vbi D. Th. Palu. Richar.
k Hoſt. in ſum. Syl. abſol. 4. nu. 6. confeſſ. 1. §. 4. [k] Couar. 3. var. c. 20.
l nu. 4. Sylu. confeſſor. 1. §. 4. & cit. inf. L. [l] Couar. ſup. Sylueſt. confeſſ.
1. §. 4. Armil. delegatus. §. 2. Molina. 1. de primogen. c. 25. num. 13.
Nauar. de orat. no. 21. nu. 59. cũ Fel. Rebuf. praxi. ti. deuolut. n. 54.
m Mandoſ. reg. 24. q. 6. [m] c. officium. de off. archipresb. Syl. ver. archi
presbyter. confeſſ. 1. §. 2. [n] Vt mos eſt in diœceſi Hiſpalen. Cordu-
ben. & Salmantin. epiſcopum gubernare per vicarios temporales
ſeu rectores. qui rector quia eſt delegatus ad vniuerſitatem cauſa-
rum delegat, & compellit in vtroque foro ad recipienda ſacramẽ
ta. ſentiunt Ang. confeſſ. 3. §. 26. delegatus. §. 6. Sylue. delega. §. 8.
ver. 3. confeſſor. 1. §. 4. Nauar. cap. placuit. num. 69. vt in religione

Aa prælatus

aut Nuncius Apoſtolicus, [o] nam ſecularis delegatus à principe ad vniuerſitatem cauſarum habet iuriſdictionem ordinariam [p] cũ vi coactiua in vtroque foro. Similiter qui eandem habet ex priuilegio in perpetuum conceſſo ratione dignitatis aut officii: [q] vt quidam abbates ſeculares exempti. [r] Patres qui ſanctum inquiſitionis officiũ exercent cum ſint delegati à principe, ſic ſunt iudices in vtroque foro: [ſ] & poſſent communi conſenſu ex graui cauſa committere alteri confeſſario abſolutionem in foro conſcientiæ: [t] niſi inſtructione & ſupremi iudicis mandato prohibeantur, quæ prohibitio eſt iuri conſentanea.

4 Pro religioſis exemptis, vt forte ſunt omnes viri monachi, [u] & clerici regulares ex priuilegio, ordinarius eſt generalis, prouincialis & ſuperior immediatus: quia habet poteſtatem ordinariam, [x] & quia in vtroque foro eſt ſimpliciter delegatus ad vniuerſitatem cauſarum monaſterii vel collegii præpoſitus, quamuis iam nunc temporaliter eligatur ad triennium vel annum: & vicarius eiuſdem præpoſiti abſentis, [y] aut viſitator religionis vice ordinarii delegare & diſpenſare poteſt pro monialibus non exemptis epiſcopus, & vicarius ab illo deſignatus eſt proprius prælatus.

5 Archiepiſcopus ſeu metropolitanus eo tẽpore quo ſuffraganeos viſitat, [z] cenſetur expreſſe quoad abſolutionem à peccatis, illorum ordinarius in vtroque foro: non quoad alia ſacramenta, & tunc poteſt aliis delegare. nec vſus habet vt epiſcopus ſi in caſum reſeruatum incidat, recurrat in foro conſcientiæ pro abſolutione ad Archiepiſcopum: [a] aut hic ad Primatem, aut Patriarcham: ſed quidquid poteſt iure ordinario in ſubditos, ſi ipſe incidat in eos caſus poteſt iure cõmuni ab illis per confeſſarium à ſe electum abſolui. [b] ſic & parochus eligere ſibi poteſt, [c] pro peccatis tamen non reſeruatis epiſcopo. idem ex conſuetudine videtur de quibuſdam dignitatibus eccleſiæ cathedralis, [d] vt Decano & Archidiacono, ne parocho ſed epiſcopo immediate ſubiiciantur.

6 Subdelegatus non poteſt ſubdelegare, [e] niſi ſibi ſpecialiter concedatur ab ordinario. 2. qui delegat alteri iuriſdictionem abſoluendi, ſi ſit nominatim denuntiatus de excommunione: delegatio eſt nulla: [f] nec tamen per hoc amittit delegatus iuriſdictionem ſibi prius commiſſam. poteſt tamen pœnitenti dare licentiam confitendi alteri habenti iuriſdictionem. [g]

CAP. VIII.

Caſus in quibus omnes ſacerdotes abſoluere: aut quidam homines eligere poſſunt confeſſarium.

§. 1. *Caſus. 4. in quibus ſacerdos abſoluit. & quo iure.*
2 *Sacerdos ex conſuetudine eligit de expoſitis.*
3 *Et ſeq. ratione libertatis abſoluit Papam, aut vagos.*
6 *Et ſequen. ratione materia libera, vt venial. aut à quibus directe abſolutus eſt, poteſt quilibet abſoluere.*

QVidam ſapientes putant cuilibet ſacerdoti iuriſdictionem iure diuino ſimul cum ordinatione concedi, in 4. caſibus: vt in articulo mortis, in perſonam Papæ, in venialia, & in ea mortalia à quibus fuit aliàs directe abſolutus. At probabilius eſt delegari à Pontifice & eccleſia ipſo iure, [a] vel tacite per conſuetudinem interpretantem. 1. ex neceſſitate extrema, dum imminet articulus mortis, aut inſtat probabile mortis periculum naturale, vel propter iudicis condemnationẽ appellatione non ſuſpenſam: [b] vt paulo

prælatus aut rector monaſterii, aut vicarius rectoris abſentis licet ad tempus, eſt ordinarius vt delegare poſſit Syluest. prælatus. in princ. & §. 2. Dignitas. § 1. Angel. dignitas. in princ. reſcriptum. §. fin. Compend. Mendic. ver. Guardian. Cordub. ſuper regu. Minorum, cap. 10. quæſtio. 4. cum aliis. ſecus de vicario parochi præſentis, de quo intelliguntur, dum negant Soto. d. 18. quæſt. 4. ar. 3. col. 8. Syluest. verb. vicarius verb. prælatus. princ. Adrian. de confeſſ. quæſt. 5. dub. 2. Medi. tracta. 2. de confeſſ. q. 36. fo. 85. [o] ca. 2. de offic. delega. in 6. glo. cle. 2. de offic. ord. Syluest. confeſſor. 1. §. 4. Nauar. c. 27. num. 45. lib. de indulgen. no. 28. nu. 19. Couar. ſupra nume. 9. col. 2. Mãdoſ. reg. 34. q. 50. Ioan. And. Imo Pan. Felin. [p] c. quamuis. c. quoniam. de offi. de leg. l. à iudice. C. de iudic. & citati. O. Nauar. cap. placuit. nu. 69. Sylu. & communis, verb. delegatus. At regulares delegati ad confeſſiones audiendas ẽt cum quadam vniuerſitate cauſarum, non poſſunt delegare. Ange. confeſs. 3. §. 26. gloſ. cap. 1. verſ. declaramus. ne cler. vel monach in ſexto, & cle. 1. de regul. verb. offic. cle. dudum. de ſepult. ver. in eccleſiis. ver. prædicare. [q] Nau. cap. 27. nu. 45. cum glo. cap. fin. de offic. ord. Couar. num. 6. Syluest. delegatus. § 8. num. 11. Ange. §. 6. Armil. §. 1. Tabien. [r] Sup. c. 6 §. 1. B. C. & capitulum ſede vacan. [ſ] Hinc quidam aiũt vnum Inquiſitorem (quia eſt ordinarius, præſertim dum ſolus viſitat) poſſe audita confeſſione abſoluere ab hæreſi, facta abiuratione: aut cõmittere ex cauſa alteri confeſſario circa perſonam longe diſtantem & impeditam, vt monialem. pro quo multos citat Simanc. de cathol. inſtit. c. 3 num. 8. tenet Carrera. de hæret. num. 72. Montalu. l. 1. titu. 26. p. 7. Couar. c. alma. prima par. §. vndecimo, nu. 3. & reg. peccat. parte ſecunda princ. num. 7. fin. Villadieg. de hæret. quæſtio. 20. colligitur ex c. vt offic. de hæret. in ſexto, vbi Ioan. Andr. Anchar. Franc. & Decan. Segobien. tract. de hæret. quæſtio. vndecima, videtur repertor. Inquiſit. verb. abſolutio. §. ſed nunc proſequendo quæritur, facit verb. conf. §. penult. Archiepiſc. Blanco. in confeſſionali Compoſtel. fol. 98. Alciat. & quidam alij. [t] Non poteſt vnus ſine alio abſoluere aut committere: quia iuriſdictio eſt in toto conſeſſu: ait Simanc. ſupra & in enchirid. violatæ religionis. cap. 31. num. 4. & in epiſt. ad epiſcopum Traſcalæ in India, Director. Inquiſit. 3. par. poſt formam. 2. monitorii. Iudiciale Inquiſit. ver. abſoluere. num. 7. poteſt vnus Inquiſitor aut epiſcopus comprehendere reum. non tamen damnare ad pœnam etiam

temporalem ſine aliis, Siman. Cathol. inſtitut. ca. 3. fin. cap. 16. num. 4. ca. 34. num. 23. ſic iuriſdictio quædam eſt in toto capitulo. Syluest. confeſſor. 1. § 4. ad fin. [u] Multa monialium monaſter. ſubiiciuntur ordinario. [x] Cit. ſupra N. quia officium de ſe eſt perpetuum, vt olim in religio. B. Benedict. Bernar. & Hierony. prælati erant perpetui vt ſunt apud Carthuſ. niſi ex cauſa abſoluerentur ab officio: Horat. Mandoſius tract. de priuileg. ad inſtar. quæſtio. 6. Nauar. in c. nullam. de regu. nume. 9. & 24. §. 3. & apud Dominic. Generalis eſt perpetuus, & in Societ. Ieſu in eius conſtit. 9. p. ca. 1. Nauar. ſupra [y] Vt habet praxis. & cit. ſupra N. Syluest. Angel. Armil. verb. vicarius. [z] Boniſ. VIII. cap. fin. de cenſibus. in ſexto. Soto. d. 18. q. 4. artic. 2. col. 2. Syluest. confeſſor. 1. §. primo, ad fin. cum Direct. ſed male citat alia iura. Item quando per appellationem cauſa eſt deuoluta ad Metropolitanum ca. licet. de ſupplen. neglig. prælat. & glo. ver. in aliis. cap. primo, eodem titu. in ſexto, in c. per ſingulas. 9. quæſtio. 3. Syluest. ſupra [a] Poſſet tamẽ epiſcopus abſolui ab archiepiſcopo, quia eſt ſuperior eius ſi ei ſe ſubiiciat. non tamen eſt immediatus ſubditorum epiſcopi ſuffraganei, niſi dum viſitat, aut in caſu appellationis. [b] Palu. quarta diſtinct. 38. quæſtio. 4. articu. 4. Ang votum. 4. §. 7. Roſell. votum. 5. §. ſecundo Panorm. c. magnæ. de voto. Deci. conſil. 151. nume. 10. ſed Syluest. votum 4. §. 3. finem dicit quod prælatus religionis exẽptus poſſet + indirecte ſecum immediate diſpenſare: quod non probatur, niſi de ſolo Papa. inf. c. 13. & lib. de indulgen. cap. 28. H. [c] Syluestr. confeſſor. 1. §. 8. cum Panorm. cap. fin. de pœnitentia & remiſſ. Angel. Palud. diſtinct. 17. quæſtio. 3. quia large dicitur prælatus in cap. tua. de cler. ægrot. At quia tex. tantum loquitur de prælato exempto qui habet iuriſdictionem in vtroque foro. id de parocho colligitur ex ſola cõſuetudine. Soto. [d] Syluest. confeſſor. 1. §. 1. & 8. [e] c. 1. c. prudentiã. de off. deleg. Syl. delegatus. §. 5. & 8. [f] Syluest. confeſſ. 1. §. 4. verſ. 5. inf. lib. de excommunic. c. 7. [g] Palud.

CAP. VIII.

Dicetur [a] ſtatim in ſingulis. [b] Sic damnatos ad triremes in perpetuũ (quod æquatur morti) poſſet abſoluere. & Pius IIII. viuæ voc. oraculo cõceſſit Societ. Ieſu, eos q mittũtur ad triremes abſoluere à quibuſcũque caſibus, ſicut in art. mor. Claud. in cõp. ſociet.

ciet. verb. abſolutio.§.5.compen. Bern.§.8.idem poteſt dum iſti, manent in carcere, quando ſententia tranſit in rem iudicatam: nec appellatione eſt ſuſpẽſa. [c] Inf.c.9.& 11.ſup.c.5.§.5.Q. [d] Cõmu. & recepta ſententia. Soto. d.12.q.1.4. d.18.q.1.4.q.2.5. Cano relec.pœnit.p.5.Nauar.cap.21.nu.35.49.Cord.li.1.q.16.Cai. abſol.c.2. [e] Nauar.

pœnitentia & remiſſione, & id tenere omnes. ſed neminem citat. At reuera iuriſdictio, epiſcopi confeſſario ab ipſo epiſcopo datur. Soto. ſupra Ledeſ. quæſtio.7. articu.quinto, dub.18. omnes receni. aut quia epiſcopi in foro conſcientiæ ſubduntur immediate Papæ, datur ipſo iure à Papa, & ideo d.cap.fin.ait permittimus eis, vt eligãt cõfeſſarios. aliàs ex vi cap.omnis.ſubijci deberent Archiepiſcopo in foro conſcientiæ, Palud. Syluest. & Glo. in d.c.fi (ſicut ei ſubijciũtur in ca.ſubdiligenti. de foro compet. in externis Iudicijs.)

poſt dicetur. [e] neceſſitas vero diuini præcepti quod iubet præmittere confeſſionem mort. ante communionem non confert iuriſdictionem [d] vt ab alieno parocho abſolui poſſit.

2 Sacerdos eligere poteſt de expoſitis: quod quia frequenter ſolet celebrare, habet ex recepta iam conſuetudine, [e] quæ quamuis conferre non poteſt iam iuriſdictionẽ, [f] eſt tamen teſtis & interpres tacitæ licentiæ quam Pontifices dum vident & tacent cenſentur concedere: ſed à reſeruans abſolui non poteſt ſine alio priuilegio. In paſcha item celebrans præſertim in parochia ſatis implet eccleſiaſticum præceptum, quamuis de manu parochi non communicet, vt conſuetudo interpretatur.

3 Ratione libertatis tripliciter ſacerdos habet iuriſdictionem. Primum in perſonam Papæ: quam quidam putant omnem ſacerdotem habere iure diuino: [g] quia cum neminem in terris Papa habeat ſuperiorem, & tamen ei Chriſtus prouidit de miniſtro confeſſionis, quæ ſibi eſt neceſſaria, non eſt minor ratio cur vnus ſacerdos quàm alius ſit in foro pœnitentiæ ſuperior Papa: qui ratione delicti [h] quod confitetur, ſit inferior ſuo confeſſario: atque ita dicunt omnes ſacerdotes habere à Chriſto hanc autoritatem in Papam.

4 Sed reuera Papa qui tanquam Chriſti vicarius eſt aliquo modo ſuperior ſeipſo, habet ſupra ſe immediate iuriſdictionem quandam, & poteſt immediate per ſeipſum exercere in ſe, vt cum ſeipſum ligat non tantum cõtractu & voto, ſed dum definit dogma fidei & morum: & ligatur vi directiua ſuarum legum. deinde ſoluit ſeipſum à pœnis aut pœnitentijs iniunctis, concedens ſibi immediate indulgentias. ſup.c.4.§.3. ſicut & alijs. Habet in foro pœnitentiæ iuriſdictionem in omnes: ſed non poteſt exercere in ſe immediate per ſeipſum, ſed per confeſſarium. [i] & huic delegare poteſt Papa nondum ſacris initiatus. ſupra capite primo. §.tertio. ideo autem non poteſt ſeipſum abſoluere à peccatis (ſicut nemo poteſt ſeipſum baptizare aut ſibi miniſtrare ſacramentum confirmationis, extremæ vnctionis aut ordinis) quia Chriſtus inſtituit in his ſacramentis miniſtrum diſtingui à recipiente, ſup. lib. de ſacram. cap. 26. ſic ergo Pontifex quamuis ſe immediate abſoluere non poſſit, delegat iuriſdictionem confeſſario per ipſum electo.

5 Item, 2. datur iuriſdictio ratione ſtatus: vagus enim qui non habet certum domicilium, vt ſunt mercenarii qui ad diem locant operas ſuas, poteſt cuilibet ex confeſſoribus expoſitis confiteri: [k] ſeu vt alii dicunt, parocho illius domus & viciniæ, quam tempore paſchæ inhabitat. [l] mercator vel aulicus qui nullibi quieſcit, ſed ſequitur nundinas aut familiam Principis, non cenſetur ita vagus: ſed pertinet ad Parochiã in qua ſita eſt domus quã tẽpore præcepti inhabitat. [m] ſic ſcholaſtici Academiæ quamuis ſtabile domicilium non acquirant, vt ratione illius ad ordines promoueantur, tenentur ſacramenta confeſſionis & cõmunionis recipere in parochia vbi degunt [n] nam rector Academiæ aut magiſter ſcholaſticus in eos non habet iuriſdictionem, niſi pro foro exteriori. [o] Peregrini non tantum tempore Paſchæ, [p] vbi ratione communionis tenentur confiteri: ſed aliàs poſſunt eligere per viam & in termino peregrinationis cõfeſſarium de expoſitis: cõſuetudo enim interpretatur habere proprii Paſtoris licentiam, quamuis eam non petierint. [q] & alienus epiſcopus vel eius vi-

cap.placuit, de pœniten.diſt.16.num.31.34. Ledeſm.2.p.q.7.ar.5.dub.21. Syluest. confeſſor. 1.§.15.Caie.verb. abſolutio. c. 2. fin. Maior. d.19.q 1. arg.4. Gabrie.lect.3.col.3. Anton.3.p.tit.14.cap.29.§.fin. Soto.d.18.q.4.art.2.col.8.Victor.§.154.ſed falſo Nauar.c.4.nu.2.& Veracruz.add.Specu.coniug.1.p.art.23.col.4 putant id reuocatum per Trid. [f] Quidam putant conſuetudinem dare iuriſdictionem. Nauar.c.placuit.n.20.cum Gerſon & alijs. Medin. tract.2. C. de confeſ. q.35.fo.84. per cap.2. de pœnit. & remiſ.in 6. quod Gabr.dicit probabile, ſed tutius eſt quod conſuetudo ſolum eſt interpres, vt ait Gabriel. & Anto. ſupra. idem Caietan. ſicut nec confert poteſtatem indulgentiarum, niſi ex ratihabitione Papæ aut epiſcopi. Nauarr. lib.de indulgen. no 31. §.7.Cordub. lib.5.q.12. colum. penult. eam conſuetudinẽ quæ eſt generalis & habet vim legis, non poſſet epiſcopus abrogare, vt in ſimili Nauar. cap.21.num.5. [g] Paludan diſtin.17. quæſtio.3. articu.2. diſtin.19.quæſt.2.articu.4.ad finem Capreo. diſtin.19. articu.3.ad arg.cont.10.conc.Cano videtur relec.de pœniten. parte quinta, Nauarr. capite placuit. num.9.15. vſque 21. cum Panormitan. & editione anni 84.cap.27.num.269.§.quarto. fauet Diuus Thom.addit.quæſtio.6. articu.3. ad ſecundum. ſic Barto, quem ſequuntur omnes in l.3. ff. de iudic. ait iuditem chartularium, (alcalde de poyo) habere iuriſdictionem in habitu: non autem actu, niſi in eos qui ſponte ſe volunt ei ſobijcere. [h] De hac ratione Paludan. ſup.capite 7.§.2. F. [i] Cit. ſup. cap.4. tenet Diuus Thomas diſtinct.17.Soto.diſtin.18.quæſtio.4.ſecundo Ledeſ. quæſtio.7. articu. quinto dub.16. quæſtio.52. articu.primo. Cano tandem, de pœniten.par.quinta, ſignificat Medin.C.de confeſſio. Victor.§ 154.Caietan.opuſc.de miniſtro pœnitentiæ.quæſtio.vnic.Torrecrem.lib.1.ſummæ.cap.98. & ſane id ſentit Paludan. (quamuis Ledeſm. illum citat in oppoſitum) Syluestr. ver. Papa.§.4.confeſſio. 2.§.6.confeſſor.1.§.2. Maiol.lib ſecundo, de irreg.cap.4 fin. atque ita non iure diuino, ſed humano delegatur iuriſdictio confeſſario Papæ, addit Nauar. dict.cap.27. num.260.§ quinto, quod confeſſarius ab epiſcopo electus qui eum abſoluit habet iure diuino iuriſdictionem in illum, iuxta capit.fin.de

[k] Paludan. Anton. Syluestr. confeſſor. 1.§ 11.14.Ledeſ.q.8.articu.5. dub.23. multi recent. & eſt valde probabile in praxi. [l] Innoc.apud Syluest. §.10.idem Caiet.verb.abſolutio.c.2.Soto, artic.2.Medin. fol.86.Victo.§.142.aliàs155. Vagus & muda viẽtos Palud. diſt.17.q.3.num.21. [m] Sic limitãdi ſunt Inno. Caiet. & alij citati tenet Palud. Anto. Syl. §.11. Victor. Medin.Soto, quamuis Nauar.cap.placuit. nu.85.ſcrupuloſe addit niſi facilè ire poſſit ad proprium paſtorem. [n] Syluestr §.10. dicit commun. Victor.addit Soto.quæſtio.2. artic.2. & quæſt.4. art.2. ſtandum eſſe legi aut conſuetudini Academiæ, ſi ꝓ ſcholaribus deſignatur ꝓpria parochia. item Fr.Gallo.miſſus Romam nomine Academiæ Salmant. obtinuit à Pio V. vt epiſcopus Salmant. poſſet diſpenſare in irregul. & abſoluere ſcholares, perinde ac alios ſibi ſubditos, & multi recent. putant id poſſe iure communi: quia ſcholares reputantur vicini quoad fauorem, Syluestr.delegatus.§.duodecimo.ver.circa hoc. Alcoc.cap.9. ſumma. [o] Soto ſupra. [p] Monum. Min. ff. 26. conceſſ. 80. Armi. peregrin. §.4. Alcoc.cap.9.cum Caietan.verb.abſolutio. cap ſecundo, aiunt Eugen. IIII. viua voce declaraſſe peregrinos poſſe in paſcha confiteri & communicare, vbi ſe inuenerint, quando non poſſunt facile recurrere ad proprium parochum. hic poteſt confiteri non tantum parocho cathedralis eccleſiæ, vt putant Caietan. Syluestrina, Victor. per cap. officium. de offic. archipresbyt. ſed alijs: quamuis non petierint à parocho licentiam peregrinandi, Paludan. Anton. apud Syluestr. confeſſor. primo. §.vndecimo, dummodo non peregrinentur in fraudem, vt fugiant iudicium, & cenſuram proprij parochi. Innocentius, Hoſtien. Guillelmus apud Syluestrin. Soto. Ledeſ. dub. 23. Medin. C. de confeſſio.quæſtio.44. [q] Soto. quæſtio.quarta, articu. ſecundo, Syluestrina, confeſſor.1.§.11. Ledeſ.quæſtio.7. articu.quinto, dub.25. Victor.& alij ſupra. At Caietan.& Armil.abſolutio.§.16.confeſſio.§.33.Alcocer.capitu.9. limitant, ſi hic à ſuo parocho habuit licentiam peregrinandi poteſt confiteri cuilibet confeſſario ex-

poſito. Reſpond. conſuetudo derogat huic limitationi. Alij vt Paludan. diſtinct. 17. quæſtio. 3. Anton. 3. par. titu. 17. ca. 4. Nauar. cap. placuit. num. 68. quod hic peregrinus non poteſt abſolui ſed tenetur redire ad proprium parochum pro abſolutione. quia pro omnibus generaliter loquitur cap. omnis, vt confiteatur proprio parocho. Reſpond. quod Paludanus, & Anton. non viderunt conceſſioné Eug. IIII. ſed Nauar. non ſic excuſatur. [s] Soto. q. 2. ar. 5. facit d. 22. q. 2. art. 3. Sylueſt. abſolutio. 4 § 4. & 6. & remittit ſe ad verb. abſolutio. 1. nu. 8. excommu. 8. §. 8. Armil. excom. §. 35. & fauent Nauarr. c. placuit. nu. 83. Cordub. caſ. 18. & quod affert. lib. 1. q. 11. in princip. Couar. pract. ca. 11. nu. 4. cum D. Tho. diſt. 21. Hoſtien in ſumma. vide Couar. cap. Alma. 1. par. §. 12. verſ. eſt hic. Quamquam multi alij contradicunt. [ſ] Explicat Durand. lib. 1. diſpunct. c. 9. Alciat. lib. 1. parergon. ca. 14. fio. cap. 15. Conan. lib. 9. Commentar. Iur. c. 4. nu. 6. Robert. libr. 3. ſentent. cap. 9. colum. penul. Briſon. lib. 1. Select. ca. 13. Perez. lib. 1. titu. 9. lib. 1. ord. l. 1. tit. 1. li. 3. pag. 770. [t] Nauar. c. 4. nu. 1. cap. placuit. nu. 20. Palud. d. 19. articu. 3. vbi Maior, Adrian. q. 5. de confeſ. Caietan. verb. abſolut. ca. 2. opus de miniſtro confeſ. Medin. tract. 2. de confeſ. q. 50. fol. 98. Soto. diſt. 18. q. 4. art. 2. Cano de pœniten. p. 5. Ledeſ. q. 7. art. 5. Couarr. 2. Variar. cap. 12. nu. 2. Alcoc. capit. 9. nec vero tempore paſchæ tenetur confiteri, qui habet ſola venialia vt ſignificat Trident. ſeſſ. 14. cap. 5. can. 7. fin. & d. eſt lib. 1. de pœnitent. cap. 3. [u] Ita putat Caietan. tom. 1. tract. 7. q. vnic. de miniſtro confeſ. & verb. abſolutio. cap. 2. & ſignificat Nauar. edit. ann. 84. cap. 27. nu. 259. Sylu. confeſſor. 1. §. 2. innuit Paluda. d. 17. q. 2. art. 3. con. 2. Adrian. & Caſtro. [x] Concil. Florent. miniſter pœnitentiæ eſt ſacerdos, cum poteſtate ordinaria vel delegata. Triden. ſeſſ. 14. cap. 7. Later. in capit. omnis. quia per modum iudicij confeſſarius ſic confitentem examinat per clauem ſcientiæ, & compellit claue poteſtatis ad diſpoſitionem neceſſariam & pœnitentias iniunctas pro qualitate perſonæ & peccatorum. Sic requiri iuriſdictionem ab eccleſia datam probat Soto diſtinct. 18. quæſt. 4. a. 2. ad 3. fin. & ſignifi. D. Thom. diſt. 18. quæſt. 2. 3. 1. ad 3. [y] Quia ſpiritualis iuriſdictio manat à Chriſto per Pontificem etiam in iuſtia ſubditia D. Thom. diſtin. 19. quæſt. 1. 3. 1. Paludan. quæſtio. 2. artic. 3. Capreol. con. 3. Bonauent. artic. 5. quæſtio. 2. Richard. articu. 2. quæſt. 3. Scot. quæſtion. 1. Gabriel. conc. 5. Maior. quæſt. 3. fin. (ſed impropriè hanc iuriſdictionem, vocat poteſtatem ordinis.) Angel. confeſ. 3. §. 4. Petrus Sot. de confeſ. lectio. 5. Cano. part. 5. & clarius Soto diſtinct. 18. quæſt. 4. articu. 4. diſtinct. 20. quæſtion. 2. articu. 3. & Medin. C. de confeſ. quæſtio. 39. 40. fol. 87. & omnes recent. dicunt dari ab eccleſia. At laica iuriſdictio. Regi datur à repub. ſubdita. vt quæ datur iudici arbitro à partibus eligentibus. poſſet ergo Papa auferre ſacerdoti hanc iuriſdictionē in venialia. [z] Paludan. Capre. Soto, Medin. Nauarr. quia licet daretur iure diuino, vt de epiſcopis quidam dicunt, ſed ſubordinata Papæ. [a] Signif. D. Tho. ſup. tenet Cano. par. 5. Led. quæſtion. 22. artic. 1. Taper. art. 3. Palodan. d. 19. quæſtio. 2. artic. 2. num. 25. Capr. ibi. ad 1. contr. 3. con. Nauarr. capit. placuit. nu. 22. [b] Commu. & certa ſententia. & colligitur ex Tridena. ſup. [c] Paludan. Maior diſt. 19. Cano. pa. 5. Alcoc. ca. 9. Alexand. D. Thom. diſt. 18. quæſt. 1. 3. 2. ad 4. Ledeſ. quæſt. 8. ar. 3. dub. 10. & q. 4. ar. 5. dub. 16. verſ. 2. dico. Caieta. abſol. c. 2. & opuſ. de miniſtro. fo. 38. & tract. 5. de cōfeſ. q. 4. Anton. 3. p. ti. 14. c. 19. §. 4. Syluest. confeſ. 1. n. 2. & 4. cū Rayn. Soto. inf. & d. 20. q. 2. 1. ad 4. Palac. d. 17. q. 7. Petr. Sot. de conf. lect. 4. Héric. quodlib. 7. fin. colligitur ex Aug. cap. quem pœnitet. de pœnitentia. d. 1. Fr. Medin. q. de cōfeſ. non ex neceſſitate facta. fol. 75. & q. 37. fol. 82. Vict. §. 170. propendet Richard. diſt. 18. ar. 2. q. 4. Almaio. q. 1. Nauar. c. 1. n. 43. c. 4. nu. 1. cap. 21. nu. 42. c. placuit. n. 52. c. fin. de pœnit. d. 5. u. 29. oēs recēt. At Soto. d. 18. q. 4. a. 2. & q. 2. art. 5. dubitat an directè abſolutus à mort. aut à reſeruatis, poſſit iterū abſolui à non habēte iuriſdictionē. & probabile putāt Palud. Capreo. Ledeſ. q. 22. a. 1. quia hæc ſecunda eſt vera cōfeſſio peccati mortalis. ſicut & dum iuſtus contritus confitetur peccata. Reſpond. Soto. quæſt. 2. 5. loquitur quando abſolutus à ſolis reſeruatis, debet hæc cum reliquis confiteri. de alijs Soto loquitur falſo contra cōmu. [d] De his nil egit Trid. ſic negat Bonau. d. 15. a. 2. q. 2. ad vlt. Scot. q. vlt. ad fin. Gab. q. 1. a. 3. dub. 3. Rubion. d. 15. q. 2. ar. 1. dicit non licere ob peccatū ſacrilegij. & problema dicit Rich. a. 2. q. 4. [e] Oppoſitū nunc eſſet temerariū contra torrentē & vſum eccleſiæ, licet enim materia remota confeſſionis ſit idē peccatum, ſed materia propinqua eſt noua confeſſio cum dolore, vt bene Soto. & alij cit. vt eadem peccata ſunt materia nouæ contritionis.

cem habens poſſet ex quadam tacita propitij epiſcopi commiſſione, illum à reſeruatis proprio epiſcopo abſoluere.[r] perpēdendum eſt quis dicatur ſic peregrinus.[ſ]

6 Item. 3. ratione materię non neceſſariæ iuriſdictionem habet ſacerdos etiam non expoſitus: vt in art. mortis & in Papam, ita in eum qui tantum habet peccata venialia:[t] nō quod ex ſola ordinis poteſtate cum voluntaria pœnitentis ſubiectione abſoluantur venialia (vt remitti ſolent per alia ſacramenta) vt quidam aiunt:[u] in miniſtro enim pœnitentiæ præter ordinis poteſtatem, concilia requirunt ordinariam aut delegatam, nempe iuriſdictionē.[x] Nec ſatis videtur quod pœnitens in his ſe ſponte ſubiiciat: hic enim non confert ſupernaturalem poteſtatem ſacerdoti, qualis eſt hæc neceſſaria iuriſdictio. ſed ratio eſt, quia facta pœnitētis ſpōtanea ſubiectione, eccleſia conſuetudine interpretante, dat eam iuriſdictionem ſacerdoti electo:[y] qui tanquā iudex authoritate Chriſti per clauem ſcientiæ examinat etiam iſtos pœnitentes, & compellit ad diſpoſitionem neceſſariam, profert ſententiam in ſubditum, ligat pœnitentiis iniunctis pro qualitate perſonæ & peccatorum: quæ omnia pertinent ad ſupernaturalem iuriſdictionem quæ ineſt ſacerdoti: quā poſſet Papa ex cauſa tollere,[z] & forte abſtulit hæreticis & nominatim denunciatis: nec enim datur iure diuino vt quidam putant.[a]

7 Poſſet vero pœnitens vnum ex dictis venialibus, vel mortalibus abſolutis confiteri ſine alijs:[b] vt eo caſu quo quis propoſuit facere totius vitæ aut plurium menſium & annorum generalem confeſſionem, dummodo non intendat graui mendacio fallere confeſſarium; ſed ad maiorem confuſionem ſui, vel ad capiendum remedium eligit quædam confitenda præ aliis. ſup. lib. 2. de pœnit. c. 16.

8 Similiter quilibet ſacerdos habet ab eccleſia iuriſdictionem in ea peccata mortalia à quibus pœnitens directè abſolutus fuerat.[c] Quidam negant quod hæc ſint materia ſufficiens abſolutionis.[d] At ſanè ſunt ſufficiens dum noua confeſſione manifeſtantur,[e] non tamen ſunt materia neceſſaria, vt nec venialia.

CAP. IX.

In mortis articulo aut periculo quis abſoluat à peccatis & cenſuris.

§. 1. *Quis dicatur mort. artic.*
2 *Poteſt quilibet ſacerdos tunc abſoluere directè ab omni peccato.*
3 *Et à cenſuris poſſet clericus prima tonſura ſi abſit ſacerdos.*
4 *Hic dicitur late confeſſor etiam pro indulgent.*
5 *Tunc ſit abſolutio etiam à ſuſpenſione.*
6 *Conualeſcens tenetur ſe præſentare.*
7 *Impeditus perſonaliter adire poteſt mittere Procuratorem, ſed non tenetur.*

MOrtis articulus dicitur quādo infirmus ex morbo aut confectus ſenio,[a] eſt in eo ſtatu vt infallibiliter mors reipſa paulò poſt ſequatur. Satis eſt habere vulnus de ſe lethale,[b] licet euadat etiam per miraculum: quod ſatis eſſet pro extrema vnctione & pro aureola martyrii.[c] Ad hunc articulum pertinet ſi quis per ſententiam iudicis appellatione non ſuſpenſam, nec alio iuris aut facti remedio impeditam damnatus eſt ad mortem violentam infallibiliter inferendam. quod tamen ſatis non eſſet pro extrema vnctione.[d] in eo articulo multa licent vt ſtatim di-

CAP. IX.

[a] [b] Senectus [a] [b] ipſa eſt morb⁹ ſufficiēs p extrema vnctione, cū procedat ex tā intrinſeca naturę deficiētis. Nau. c. 22. n. 14. ad fi. ſup. li. de cōfir. c. 11. [c] ſup. de bap. c. vlt. [d] Quia Iac. 5. & in forma vnctio-

nis

cetur circa abſolutionem peccatorum, quæ tamen quidam [e] negant licere quando inſtat probabile periculum mortis naturale, aut ciuile per ſententiam iudicis. dicitur vero periculum, [f] quando in eo ſtatu eſt homo etiam ſanus in quo ſæpe ſolet contingere mors: vt dum miles intrat cruentum prælium, vel longam periculoſi maris nauigationem, vel dũ puerpera primum partum eſt editura: ſi vero ante periculum inſtans, vt ante inchoatum prælium aut nauigationem, homo non confiteatur ſacerdoti quem iã habet paratum (quamuis nec approbatus eſſet nec iuriſdictioné habeat) accidet vt hic poſtea in mortis periculo ſeu articulo conſtitutus non habeat vllius ſacerdotis copiam.

2 In vero mortis articulo pie in eccleſia Chriſti cuſtoditum ſemper fuit, vt nulla reſeruatio quantum ad culpam [g] tunc eſſet: atque ita omnis ſacerdos quoslibet pœnitentes à quibuslibet peccatis & cenſuris abſoluere poteſt. [h] ſed quia ſine iuriſdictione ordinaria aut delegata non valet impenſa abſolutio à peccato mortali. [i] fit vt tunc quilibet ſacerdos habeat directe iuriſdictionem in omne genus culpæ. Sic vero abſolutus à reſeruatis quæ non habent cenſuram, ſi conualeſcat, non tenetur ſe præſentare ſuperiori: [k] quia non eſt iure cautum, & directe fuit abſolutus abſque vllo onere expreſſo aut tacito: & quidam [l] putant Pontificem obligare non poſſe vt eadem iterum fateatur à quibus directe fuit abſolutus. 2. iure etiam antiquo licebat in eo articulo abſoluere ab excommunicatione [m] (licet expreſſum nõ eſſet) cum onere vt conualeſcens ſe præſentaret ſuperiori. niſi forte haberet infirmus ſpeciale priuilegiũ [n] vt directe ĩ mortis articulo præſumpto abſoluatur ab omni cenſura.

3 Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 7. declarat generaliter in eo articulo ſolui poſſe non tantum à quibuſuis peccatis ſed cẽſuris. [o] quod prodeſt. 1. quia ſi eſt mortis articulus in quo infirmus decedit, poteſt ſepeliri in loco ſacro, [p] quamuis amplius non abſoluatur ab excommunicatione etiam reſeruata, [q] de qua erat publice & nominatim denũciatus. 2. prodeſt vt quamuis infirmus à peccatis abſolui non poſſit, quia nec verbo nec ſignis poteſt confiteri vllum peccatum etiam in communi, [r] hic abſolui poteſt à cenſuris non tantum à ſacerdote, [ſ] ſed abſente ſacerdote à clerico Primæ tonſuræ: [t] præſertim ſub ea conditione, ſi poſſum. eſt enim in praxi probabilis plurimorum ſententia, ut ſicut quilibet ſacerdos cui iuriſdictio committi poteſt, abſoluit tunc à culpis: ita tonſuratus, [u] cui iuriſdictionem abſoluendi à cenſuris, ſæpe cõmittit eccleſia, poſſit tunc abſoluere à cenſuris ex tacita commiſſione eccleſiæ. quæ abſolutio prodeſt ſaltem, vt ille poſt mortem rurſus abſoluatur à quouis ſacerdote, [x] ſine recurſu ad ſuperioré, cui iſtius excõmunicationis abſolutio dum viueret, reſeruata erat.

4 Pro eo enim articulo tonſuratus poteſt late dici confeſſor, [y] vt qui abſente ſacerdote poſſet peccata pœnitentis audire. ſup. ca. 2. non vt abſoluat, ſed ut det cõſilium pro reſtitutionibus faciendis, & exhortetur ad actus contritionis, & ſacerdoti, ſi forte ſuperueniat, referat ea peccata, vt ab illo abſoluatur. qua ratione hic tonſuratus poſſet abſente ſacerdote cõcedere infirmo indulgentias ſuarum bullarum. [z] quamuis enim præſcriberet confiteri ante indulgentiam: intelligitur de confeſſione annua, vt quidam aiunt: [a] & in eo qui tunc poteſt cõfiteri: & qui habet conſcientiam

nis dicitur, infirmatur quis. ſup. lib. de confirmat. cap. 11. D. Tho. add. q. 32. artic. 1. DD. diſt. 23 Bonauen. Richar. Palud. Maior. Almain. Soto. Summiſtæ. Victor §. 222. Ledeſ. 2. p. q. 34. ar. 4. Naua. ſup. Simanc. add. de cathol. inſtit. c. 57. nu. 16. [e] Soto d. 18 q. 4 ar. 4. Cano relect. de pœnit. p. 5. Quintil. Mandoſ. praxi ſignaturæ ti. confeſſionale. Couar. c. alma. 1 p. §. 11. nu. 8 [f] Ledeſ. 2. par. q. 26. ar. 2. f. 352. Cordub. caſ. 18 & lib. 1. qq. q. 39. De ſequ. caſibus periculi dictum eſt, libro 1. de pœnitem. ca. 3. § 3. [g] [h] Hæc ſunt ver. Triden. ſeſſ. 14. de pœn. c. 7. [i] Concil. Trid. Flor. & Later. in c. omnis. [k] ſup. ca. 8. Cord. caſ. 18 Nau. c. 26. nu. 27. Palud. 20. q. 1. ar. 2. con. 3. ibi D. Tho. q. 1. a. 2. ad 2. Soto diſt. 18 q. 2. art. 5. q. 4. 4. ad 2. Maior. diſt. 17. q. 5. Cano relect. p. 5. Viguer. ca. 16. §. 4. verſ. 17. Turrecr. capi. tempus de pœn. diſt. 7. nu. 5. Sylu. cõfeſſor. 1. §. 1. & 20. confeſſ. 1. §. 19. (de monte Palud & Anton.) & abſolutio. 1. § 8. Angles. de confeſ. p. 296. Ang. confeſſ. 3. §. 2. Armil. abſolutio. §. 12. Tab. abſolutio. 1. nu. 15. cum Inno. c. nuper. de ſent. exc. Anton. 3. p. titu. 14. c. 19. §. 17. Alcoc. c. 9 fin. 26 tra Marſil. q. 12. ar. 2 fol. 583. dum vero Soto, q. 2. Maior. Cano. Viguer. aiũt quod debet ſe præſentare ſuperiori: loquuntur quando extra mortis articulũ abſolutus eſt à reſeruatis, per inferiorem. [l] Turrecr. & Palud. [m] c. eos qui. de ſent. excom. in 6. quod exponit Caietan. verb. excõ. c. 69. Nauar. c. 26 nu. 27. c. 27. nume. 46. 88. add. & 111. & Summiſtæ verb excom. quia conceſſo fine 1. abſolutione à peccatis, conceditur medium neceſſarium. 1. abſolutio ab excommunic. [n] Bulla cruc. concedit abſolui à cenſuris directe, & ſemel in vita, & iterum in articulo mortis: aliàs bulla nihil daret. hinc Anton. Syluest. indulgent. §. 10. verſic. 2. ſupplem. 4. diſtinctio. 45. quæſtio. 3. dub. 1. fatentur ſatis eſſe articulum mortis præſumptum, vt ſic abſoluatur directe a peccatis & cenſuris. Quod vero bulla Hiſpan. fin. addit, vt reſeruetur pro vero artic. mortis: loquitur de indulgentia plenaria, Nauarr. cap. 26. num. 31. lib. de orat. ſecunda par. Miſcel. 27. num. 36. nam ſi id non explicaret, lucraretur indulgentiam plenar. quoties rediret ad articulum mortis, vt bene Gerſon tracta. de abſolut. ſacrament. Alphab. 33. K. quia beneficium Principis eſt ample interpretandum (ſicut toties recipere poteſt extremam vnctionem) & quia gratia non expirat per primum actum, vt probat Nauar. cap. placuit. de pœnit. diſtin. 6. num. 107. Cord. lib. 5. q. 36. & generaliter Couar. in retractans, rubr. de teſtamen. Quare falſo ſupplem. diſtin. 45. q. 4 art. 3. ad princip. & Anton. 1. par. tit. 10. articu. 3. § 5. Syluestr. indulgent. §. 10. verſicu. 2. Armil. §. 23. aiunt quod ſemel conceſſa indulgentia in præſumpto articu. mortis expirat,

propter quod in bulla cruciſiat Oxomenſ. exprimitur concedi indulgentiam plenam quoties inciderit in articulũ mortis. [o] Quod ponderat Nauar. cap. 27. nume. 270. §. 5. & 6. & addit Hiſpalen. fol. 75. nec enim iure antiquo erat tam expreſſum, vt tunc à quolibet generaliter abſoluatur ab omni cenſura. [p] [q] Facit Nauar. cap. 26. nume. 32. Soto. diſtinctio. 18 quæſtio. 4 articu. 4 col. vlt. Couar. cap. alma, prima par. §. 11. num. 8. [r] Si confitetur peccatum in communi, nec poteſt amplius, poſſet abſolui ſaltem ſub conditione. lib. primo, ſupra cap. 9 fin. & tamen ſi infirmus amiſit iudiciũ rationis nec præbet vllum ſignum pœnitentiæ nullo modo eſt abſoluendus à peccatis contra Cordub. lib. 5. quæſtio. 27. poſt propo. 7. vide quæſtio. 29. punct. ſecunda, & quæſt. 31. & caſ. 18. Alcoc. cap. 11. [ſ] Quia Trident. ſeſſio. 14. capit. 7. tantum expreſſit tunc à cenſuris abſoluatur per ſacerdotem, infert Nauar capit. 27. nume. 270. §. 6. quod non poteſt abſolui à clerico in minoribus. & cap. 26. nume. 26. & de pœnitentia, diſtinc. 6. cap primo princ. nume. 84. item Paludan. diſtinct. 18. quæſtio. quinta, articu. 6. num. 10. diſtio. 20. quæſt. 1. artic. 2. conc. 2. Soto, diſtinct. 18 quæſt 4. artic. 4. ad fin. Cordub. caſ. 18. artico. ſecundo, Couar. ſupra num. 9. & dicit eam abſolutionem non eſſe admittendam in foro exteriori. [t] [u] Eſt tuta pro foro conſcientiæ. tenet Glo. Panorm. Felin. Anton. apud Nauar. cap. 26. Syluest. abſolutio. 1. num. 8. finem cum Archidiacon. & indulgen. §. 10. Armil. abſolutio. § 39 & citat Diuus Thomas diſtin. 20. Ledeſ. ſecunda parte quæſtio. 26. articu. 1. col. 3. Anton. 1. parte titu. 10. cap. 3. & 3. parte titu. 17. cap. 4. caſ. 7. Tabien. abſolutio. 2. §. 5. Angel. abſolutio. 3. §. 17. Margar. confeſſ. fol. 139. Recent. Victor. Manuua, Peña. imo Paludan. diſtinct. 27. quæſtio. 3. caſ. 7. idem ſentit pro foro conſcientiæ. Couar. ſupra ſolum negat pro foro exteriori. Tandem Nauar. addit. § in Leuit. de indulgen. no. 30. num. 9. & ſane hæc benigna ſententia admittenda eſſet à iudice in foro exteriori. [x] Ita citati S. & omnes conſulunt ea abundanti. & tamen ſi deceſſit in excommunicatione reſeruata non poſſet ſacerdos abſoluere: quia iam ceſſit articulũ mortis: & recurrendum eſt ad eum cui reſeruata eſt. [y] [z] Quod bulla dicat, vt à confeſſore detur indulgentia in articulo mortis: hic tonſuratus dicitur late confeſſor pro tali re. Anton. prima parte titu. 10. capitu. 10. §. quinto. Syluestr. indulgent. §. 10. verſicu. ſexto, num. 29 & 31. quod eſſe pium fatetur Nauar. de indulgent. no. 30. nume. 8. 9. 14. quamuis Cordob. libro quinto, quæſtio. 27. poſt. concl. 6. reprobet. [a] Significat Anton. prima parte titu. 10. cap. 3. §. 5. Turrecrema. Roſel. indul-

gent.§ 22. Panor. Pelin quos refert Cordub.lib.5. q 27.opi.1.& 2. ſupplem diſt.45.q.3.art.3 dub.1. Ang.indulg.§.17. fatetur probabile. Sylu.§ 7.num 20. ait ita fuiſſe expoſitum à Patribus Concil. Conſtant. Nauar. olim de indulg. no.18.& 30.idem tenuit (quamuis reuocat in vlt.editione) imo Palud.di.20.q.4. Gerſon. 2.p.de indulg. Alphab.25. 33. aiunt quod quãtuis in quadrageſ. nõ fuiſſet confeſſus, ſatis eſt vt nunc ſit cõtritus cum cõfeſſio ne in voto ad lucrãdum indulgentiam. idem Sylu.& probabile dicit Ang quãdo iubilæus non dicit concedi ore confeſſis, ſed rite confeſſis. Oppoſitum eſt

b tutius. [b] Nauar. de indulg.no.18 nu.18 no.30 nu.6.cũ Ant. c.3.§.10 at oppoſ. eſſe tutius. ait Ant. vt imponit tũc alia & opera ſupererogationis. Adr. de indulg Cordub q.28.

c [c] Nauar. de indulg. no.30 nu.9 & 10. Ledeſ. 2.p. q.29.ar.1. contra Cordu. q. 36.cum ſupple.diſt.

d 45.q.3.dub.1. [d] Fatetur Cordu caſu. 18.§.3. Soto.di 13. & 23. Sylueſt.conf. 3.§.13. Naua.c.26. nu.27. Gerſon tracta. de abſolutione ſacr. Alphab.33. Alcoc. ca.11. Pedraza de excom ad 1 & Nauar.c.27.nu.270.& Cordub caſ.18. qđ quãuis vſque tunc fuiſſet cõcubinarius, ſi tñ oſtendat ſigna contritionis, abſoluendus eſt ab excõmunicatione & conferenda ſunt ſacramenta euchariſtiæ & vnct vid li. de cõ

peccati mortal. conſequatur iubi-
b læum, licet non confiteatur, [b] nec
oportet vt infirmus pro eius indul-
gentiæ conſecutione prius deſigna-
uerit ſacerdotem confeſſarium in
c particulari: [c] ſic enim euchariſtia
& extrema vnctio datur infirmo,
quia eo ipſo quod Chriſtiane vixit
cenſetur in eo articulo interpreta-
d tiue petere hæc ſacramenta, [d] & in-
dulgẽtias, quę ſunt remedia ſalutis..

5 Concilium Trident. in eo arti-
culo concedit generaliter abſolui à
e cenſuris. [e] ac ſubinde abſolui po-
teſt à ſuſpenſione vel interdicto per
f ſonali: [f] & forte ab alijs pœnis, quę
ſecundum quoſdam DD. dicuntur
g cenſuræ: [g] quia ita concil. concedit:
quamuis præula harum abſolutio
præter excommunicationem, non
ſit neceſſaria ad abſolutionem pec-
catorum.

6 Si infirmus euadat, ita vt non
niſi in cauſa de ſe lethali fuerit arti-
culus mortis, & excommunicatus
fuerant excommunicatione reſer-
uata à iure vel in cœna Domini:
hic conualeſcens poſtquam proui-
h dit neceſſaria vitæ, [h] tenetur ſub pę-
na reincidendi in priſtinam excom
i munionem, adire ſuperiorem: [i] nõ
quidem vt ei confiteatur aut ſacra-
k mentaliter abſoluatur à peccatis, [k]
ſed vt ſuperior intelligat, ipſum eſſe
l obedientem eccleſiæ, [l] & paratum
implere grauiorem pœnitẽtiam pro
excommunicatione, ſi forte impo-
natur, & vt ſatisfaciat eccleſiæ, &
m læſis, ſi opus ſit: alias reincidit. [m]

7 Qui impeditus eſt perſonaliter
adire Papam, poteſt abſolui ab epi-
n ſcopo, [n] & abſente epiſcopo forte
poſſet abſoluere parochus. nec tene

e firm.c.11. [e] Sup.§ 3 O. [f] Quia hic fauor & priuilegium principis

f cum ſit abſque præiudicio tertij, eſt ample interpretandum Sylu. diſpenſatio.§ 5. Ang §.9. Nauar. relect. de Simonia, nu.3. cum Panorm. Card. Rauen.& de indulg. no.27.nu 4. Couar.2.par.ſponſ.c. 8 § 8.nu 6 cum multis vtriuſque iuris Mandoſ. in cancel.reg 1 t. q.15.nu.4. Hora Mandoſ tract de priuil. ad inſtar gl.15. Ant. Ga-

g br.to.1.commun.ver.priuil 8 Summiſt. verb.pœna. Sylu.§ 2. Gloſ. c.ad reprimendam de off.ord. ſic Soto diſt.22.q.3.artic.1. & lib.1. iuſt.q 6.art.5.ad 1.diſt.3.q.1.artic.10. Fr.Med.lib.1.inſtruct.c.11. § 9.& 12.lib 2.c.12.& in 1.2.q.96.ar.4.& multi Recent. aiunt nomine pœnæ intelligi eam irreg. quæ imponitur in pœnam delicti. Cord.caſ.28.& 37.& lib.5.de indulgen.q.43. atque ita olim bulla cruc. concedebat abſolui non tñ à cenſuris ſed à conſequentibus pœnis. idem Victor. Cano. Peña, Sancius epiſcopus. quæ ſentẽtia in caſu quo non eſſet facilis recurſus ad epiſcopum eſt probabilis pro foro conſcientiæ propter auctores. & quamuis irreg. diſpenſatur, hæc tñ dicitur pœna abſoluitur ſicut & cenſura. in qua re Nauar.c.27.nu.194 ſurtiter reſiſtit.& 250.§.9. varie explicat quid intelligatur nomine pœnæ præter cenſuras. ſed quia Pius V. & Gregor. XIII. abſtulerunt ex bulla verb.& à pœnis: perpendat vir do-

h ctus an alio priuilegio id concedatur. [h] [i] c.eos qui.de ſent.excom.

i in 6. ac ſubinde abſolutio ab excom. etiam in art. mortis eſt indirecta ſub onere præſentandi ſe ſuperiori, ceſſante impedimento & poſt tẽpus quo prouidit ſibi opportuna pro itinere. Ant.3.p.ti.24. c.47. Tabien.exc.5.nu.4.& 40.fin. Nauar. bene c.27.nu.108.& Hi-

k ſpan.nu.113. Sylu.confeſſ.1.§.19.& clarius excõ.8.§.5. quod beni-

l gne & cum quadam latitudine interpretãdum eſt. [k] [l] Colligitur ex c.de cætero.de ſent.excom. Ant. Tabien.ſup. Armil. abſolutio.§.12. Sylueſt.confeſſ.1.§.19. Angles titu.de reſeruat.p.296. contra

m Canum. [m] Per d.c.eos qui. Anton.cum Arch. Sylueſt. exc.8.§ 6. & Io. And. Nauar.c.26.nu.27.c.27.nu.46.111. Caie. verb excom.

n c.69. Tabien.& omnes. [n] Nauar.c.27. nu.89.ad 7.& nu.111.257. fin.facit, nu.39.§.4. quia Papa ſolũ cenſetur caſum & excommunicationem ſuam concedere epiſcopo, aut habenti epiſcopalem iuriſdictionẽ, qui eſt Papæ immediatus. in art. tñ mortis cõceditur omni ſacerdoti: extra quem art. ſacerdotes nihil poſſunt in caſus reſeruatos, vt dicit Trid. ſeſſ.14.c.7. q intelligitur directe & proprie iure. 2. Soto.d. 22.q.2.a.3. conc.5. fin. putat (ſed refert ſe ad cõſuetudinẽ) q parochus ſi pęnitentem impeditum non põt mittere perſonaliter ad epm, poſſet abſoluere in foro conſcientię. qa epiſcopus hunc caſum iam ſibi reſeruatũ cenſetur cum mittere parocho. propter rationem c. nuper. de ſent.excõ. ſic enim parochus abſente epiſc. diſpẽſat in quodam iure cõi de ieiunio & feſto. idẽ Syl. abſol.3. fin. abſol 4. nu.5. dict. fauet Cord. caſ.18. Rainer. Ang. cõſ.1. §.10. cũ Rich.d.18. a.9.q.4. Angles tit. de reſeruat. p.294. & multi Recent. Archiepiſ. Guerrer. dicit id eſſe certũ in foro conſcientiæ. 3. Conſuetudo interpretatur in promõtorijs (en fronteras, vt en el Peñon) vt parochus qui eligitur ab epiſcopo propinquo, ſic immediatus Papæ. & impeditus abſoluat à reſeruatis etiam Papæ ſub cautione & onere. c. quamuis. de ſent. excõ. At glo.c.de cætero, verſ.diœceſano. dum negat vicarium epiſcopi poſſe abſoluere ſic impeditum. Intelligi-

o tur, dum eſt facilis recurſus ad epiſcopum cui ſoli committitur. [o] quia ius ſolum expreſſit vt perſonaliter eat ad Papam, ſi poteſt ceſſante impedimento: vt aduertit Nauar.c.27 nu.89.ad 5. facit Sylueſt. excom.8.§ 7. Cordub.caſ.18. quare in art. mortis vbi infirmus non poteſt perſonaliter adire epiſcopum, nec epiſcopus vult venire ad illum, poteſt parochus abſoluere. vid. Nauar num. 111.§.3. [p]

p

q [q] Nauar.c.27.nu.89.ad 5.cum Hoſt. apud Sylueſt. negat, ſatis eſſe mittere procuratorem ne reincidat. Oppoſitum eſt probabilius, quia ius benigne concedit non quidem ut teneatur impeditus mittere procuratorem, ſed vt non impeditus, poſſit per ſeipſum uel per procuratorem ire, tenet Sylu.exc.8.§.8. cum Arch.& Spec. Caieta.ver.exc.c.69 addit. Armil. verb.exc.§.59. ſatis eſſe mittere literas. adducit Sylu. cum Inno.& Ant. Tabien.exc.5.nu.5. ita ſeruatur in curia: & ſatis eſſe mediocrem cauſam ut pro ſe poſſet mittere procuratorem. Perez. l.1.ti.5.lib.8.ordin. obtineri abſolutionem per procuratorem, cum tamen abſolutio à peccatis non poſſit abſenti impendi per procuratorem.

tur pro ſe mittere epiſtolam aut pro
o curatorem ad Papam: [o] quia ex hoc
imminet per ſe periculum, vt id pec
catum extra confeſſionem manife-
ſtetur. licet vero poſſet perſonaliter
ire, ſatis eſt ne reincidat, mittere
p procuratorem, [p] vt ex ſtylo curiæ
conſtat hunc ſic à mora excuſari, ſi
habeat mediocrem & probabilem
q excuſationis cauſam. [q]

CAPVT X.

Impeditum adire Papam, abſolui poſſe ab Epiſcopo: & quid fiet in articulo mortis.

§. 1. Seq. ius ſolum exprimit ob enormem clerici percuſſ. ſic impeditum abſolui ab epiſcopo: nec tenetur adire Nuncium. & de caſu abortus, & male recipientis ord.

4 *An interdum poſſit abſolui à Parocho.*

5 *Abſoluens de licentia partis, aut ob impedimentum quando reincidat.*

6 *In articulo mortis abſolui poteſt qui fatetur vnum peccatum ſi amplius non valet.*

7.8 *Aut confiteri peccatum in cõmuni.*

9 *His datur communio.*

10 *Et vnctio & abſolutio excommunicatis, ac indulgentia Bullæ.*

11 *Explicetur onus præſentandi ſe ſi conualuerit.*

OB enormem clerici percuſſio-
nem excommunicatus ſi im-
peditus ſit adire Pap. abſoluitur ab
epiſcopo, quandiu impedimentum
eſt ullum, extra mortis articulum:
(quod arbitrio boni viri relinqui-
a tur: [a]) quidam autem aſſignant ca-

CAPVT X.

a NAuar. [a] c.27.nu.89.ad 2.add. Hiſpa.nu.88. dicit rem eſſe nouam, grauem, dignamque maturo conſilio.& Cordub.caſ.8. artic.1.ad fin. cum Sylueſt. abſolutio.1.nu.8. vid. confeſſor,1.§. vlt. apoſtata,

b ſus in particulari, [b] ſi autem ius
non exprimat committi abſolutio-
nem caſus epiſcopo, poſſet impedi-
c ditum abſoluere Parochus, [c] aut
alius confeſſarius expoſitus ab ex-
communicatione, etiam Papæ, &
impeditus adire Papam non tene-
tur vice Papæ adire legatũ eius aut
d Nuncium, [d] niſi in ſpeciali caſu ex-
e preſſo. [e] 4. Quod ius expreſſit de
reſeruata percuſſione clerici vt im
peditus abſoluatur ab epiſcopo, ex-
tenditur pari ratione & benignita-
te ad omnem excõmunionem Pa-
f pæ reſeruatam, [f] ſi reus ſit impedi-
tus adire Papam.

g 2 Quod ſi Pontif. [g] quoſdam
caſus ita reſeruat vt prohibeat om-
nino abſolui per bullam aut iubi-
læum, vt de ijs qui ſunt cauſæ alie-
h ni [h] abortus, ſiue iuuent ope &
conſilio, vt cauſa ſecundaria, ſiue
i imperio & vi vt principalis cauſa, [i]
& ſocius aut conſocius, aut ſcribẽ-
do literas: ſolet tamen per ſequen-
tem iubilæum tanquam benignus
Pater indulgere, & generali fauore
k concedere abſolutionem. [k] à quo
caſu vetat epiſcopos abſoluere dire
ctè per generalem facultatem Cõc.
Trid ſeſſ. 24. cap. 6. præterquam in
aticulo mortis, vbi ſit directa abſo-
lutio. Non tamen videtur intende-
re quin pro facultate expreſſa in iu
re communi poſſit epiſcopus impe-
ditos, vt incurabiles aut moniales
pauperes abſoluere indirectè cum
cautione iuris, aut iuratoria: aliàs
cum non teneantur mittere procu-
ratorem. ſup. cap. 9. §. 6. nec poſſint
ob paupertatem, iacerent per totam
vitam in peccato & excommuni-
catione cum ſcandalo ſecuto, ex eo
quod non recipiunt ſacramenta cõ
ſueta, præſertim tempore præcepti:
nec audiunt miſſas aut horas debi-
tas in choro.

l 3 Similiter vetat Pontifi. [l] abſolui
per bullam iubilæum, vel ab epiſco-
po per Concil. Triden. aut per Ma-
re magnum, etiam regulares, præ-
terquam in articulo mortis: ſi quis
Prælatus ſcienter ordinet inhabi-
lem vel irregularem tam ſecularem
m quam regularem etiam militiæ: [m]
aut extra tempora vel abſque veris
dimiſſoriis ſui ordinari: & per ſal-
n tũ aut furtiue, & quoad ſeculares [n]
ſi ordinetur ſine titulo ſufficien-
o tis [o] beneficii aut patrimonii: aut
p ante ætatem [p] à Concilio Tridenti-
no præſcriptam etiam primæ ton-
ſuræ: aut non ſeruatis temporum
interſtitiis: aut ſi plures ſacros vno
q die receperit, [q] aut continuatis die-
r bus. [r] ſine diſpenſatione aut indul-
ſ to Apoſtolico, [ſ] & ſic ordinatus
ſuſpenditur ne miniſtret in ſuſce-
t ptis, [t] nec aſcendat ad ſuperiores
ordines. Hunc tamen caſum Papa

b apoſtata, nom 11. Angel. confeſſio. 3. §. 2. Maior. d. 19. q. 1. [b] Nau. & Cordub. ſi Hiſpanus ſtatim arripiat iter Romam vt abſoluatur, non poteſt ratione temporis duorum menſium quod in itinere conſumet, abſolui ab epiſcopo: ſi tamen non poteſt intra bimeſtre proficiſci, poſſet epiſcopus ſic impedimentum abſoluere cum onere: nam ſi iam arripit iter ad Principem conſtituitur ſub illius protectione Syl. appellatio. §. 15. Angel. §. 16. cum Barto. & Pan. quare non cenſetur impeditus. Reſp. dici impeditum vt ab epiſcopo indirectè à cenſura abſoluatur cum onere: propter pericula itineris terræ aut maris. per hoc enim nihil præiudicatur iuriſdictioni Papę, cui ſe præſentare
c tenetur. [c] ſup. c. 9. § 6. N contra Na-
d uar. [d] Quia ius nõ imponit onus adeũdi eos qui tenent vicem Papæ, ſed Papam propter reuerentiam ei debitam contra Nauar. capit. 27. nume. 89. & Cordub. caſ. 18. ſicut non tenetur recurrere ad confeſſarium, qui ex priuilegio Papę haberet eam facultatem pro occulto foro conſcientiæ. ſic epiſcopus cum paupere diſpenſare poteſt in impedimento occulto matrimonij contracti, quando non poteſt adire Papam (quia ratio & DD. id attribuunt) quamuis ſine cauſa Nauar. c. 22. nu 86. negat,
e ſi poſſet adire Nuntium. [e] Vt in c. mulieres. de ſenten. excomm.
f expreſſum eſt, & ita limitandus eſt Nauar. [f] Nauar c. 27. num. 89. ad 1. com Felin. & Dominic. capit. quamuis de ſenten. excommunic. in 6. Panormit cap. de cætero, eod. titu. Angel. abſolutio. 3. §. 17. Margar confeſ. fol 140. ſignificat Couar. cap. alma. 1. par §. 11. num. 15. fin. & id probant rationes Cordub. lib. 1. qq. quæſtio. 11. principio. Alciat. Carte. nume. 72. Perez. leg. 3. titu. 4. lib. 8 ordin. pag. 86. fauet Simanc. de catho. inſtit. cap. 25. no. 3. impeditos abſolui epiſcopus indirectè à caſo poblico in cœna Domini (præſertim tam caſus in cœna ſint perpetui & ſimiles excommunicationis iuris, vt ait Nauar. nu. 74) Nec id negat Sylo. abſolu. 4. §. 4. ou. 7. fin. imo expreſſè aſſerit no. 3. verſ. 3. & corrigenda eſt litera ver. excomm. 2. §. 8. ſignifi. verb. apoſtata. nu. 11. cum Ang. exemptus. §. 6. quod epiſcopus poteſt regularem exemptum abſoluere, vt à percuſſione clerici, ita ab aliis caſibus ſi modo prælatus eum epiſcopo ſubiiciat. Nihil nocet iuriſdictioni Papę quod epiſcopus abſoluat ſub eo onere & cautione iuris iuratoria, ſi tamen impedimentum ſit perpetuum, non requiritur cautio iuratoria præſentandi ſe, vt ſi reus ſit incurabilis: ſed add. Sylu. abſolutio. 4 nu. 3. verſ. vlt. ſi hic etiam per miraculum conualeſcat, tenetur ſe præſentare. add. Naua. num. 89. etiam Hiſpa. cont. Sylu. ſup. ab impubere qui ſic abſoluitur à caſu Papæ per epiſcopum, non exigi cautionem iuratoriam. At falſo, quia puer non excipitur, in c. quam-
g uis. [g] Sixtus V. conſtitu. anno 88. contra procurantes & conſolentes aborſum. monet ſeruandam ad literam. Fr. Manoel in expoſit.
h bullæ § 9. nume. 90. At viri docti temperant rigorem. [h] Pont. io tit. loquitur generaliter, & in pœnis temporalibus vt puniantur tanquam homicidæ (quia pro foro exteriori præſumit iniuſtitiã) includit expreſſè etiam prægnantem quę aborſum procurauit, ſed addens ſpiritualem excom. pro iniuria contra iuſtitiam, non meminit prægnantis ne cogat prodere ſe quæ forte ad vitandum graue periculum infamiæ abortiti: aut ſi fœmina tantum ſit paſſa, quamuis culpabiliter, non fecit contra iuſtitiam. (vid. Nau. c. 24. num. 19. vt clericus qui ſponte patitur ſe ab alio percuti non incurrit excom.) quia nemo patitur iniuſtum volens (vt probat D. Tho. 2. 2. q. 59. art. 3. cum Ariſt. 5. Ethic.) & iniuriæ prolis (quæ eſt pars matris) cedit mater quamuis culpabiliter, & interdum infirma pro conſeruanda vita poteſt medicamine expellere fętum inanimatum. Nauar. c. 5. nu. 14 cum mult. Sylueſt. medicus, §. 4. Arml. aborſut. §. 2. cum Ant. 3. par. tit. 7. c. 2. §. 2. Cou. Clem. ſi furioſ. 2. par. § 3. nu. 1. fin. cum Soc. & Fel. Sic qui iure quodam defenſionis clericum deprehenſum cum matre, ſorore, aut vxore occidit, ſacrilegus eſt: ſed non ſit obnoxius excom. aut reſtitutioni, Nau. ca. 17. nu. 82. nec qui ex metu remigat in Galeia Maurorum contra Chriſtianos. Nau. c. 27. nu. 63. fin. ita prægnantẽ non intendit excommunicare Pont. cum nõ expreſſerit, ſimile eſt. t. clericus qui ſolicitat in confeſſione non excommunicator, ſed fęmina ſic inducta ſi non denuntiet. 2. filius qui cum alieno ſocio ſuffuratus eſt rem patris pro qua lata eſt excommunicatio, non incurrit, quamuis ſit principalis (vt ait Sot. lib. 5. iuſt. q. 3. art. 1. c. ſi. Sylu. excom. 2. nom. 1. & §. 1. caſ. 14. Perez. lib. 1. tit. 5. lib. 8. ord. pag. 179. Per Nau. lib. 3. de reſtit. ca. 1. nu. 81. fin. ſentit Naua. cap. 27. nu. 11. ſi. & Recen.) & tamen ſocius
i niſi reſtituat aut manifeſtet incurrit. [i] Ex hoc verbo conſtito. quidam rigoroſè ſupplendum putant, (qui vt principales fecerunt) & tunc ſubditur, aut conſilium dederunt. At in noua odioſa & exorbitante conſtit. eſt reſtringendum quantum patitur proprietas verborum, vt in ſimili Nauar. c. 27 nu. 65. fin. & num. 249. de Sodo-
k mita. & in comment. extrauag. de datis pro gratia. nu. 41. [k] Ita re conſulta explicuit commiſſarius cruc. poſſe per bullam cruc. poſteriorem anni. 90. abſolui: quia habet clauſul. generaliter derogatoriam, & ipſe habet à Papa facultatem interpretandi dubia, & derogandi priuileg. contrariis: cum temperamento & diſpenſatione
l quadam. Gregor. XIIII. anno. 91. conceſſit in iubilæo. [l] Idem
m Sixt. V. proprio motu anno 88. [m] Cum tamen ordo militaris non cõprehenderetur, niſi fieret de illo expreſſa mentio, vt ſit in Trid.
o ſeſſ. 25. de reg. c. 22. [n] [o] Iuxta Trid. ſeſ. 21. c. 2. dicit beneficiũ quod
o ſibi ad vitam honeſtè ſufficiat, & tamen beneficiũ tenue ſatis eſt, vt acquirat domicilium ratione cuius ordinetur ab epiſcopo eius
p domicilij, vt ait Nauar. lib. de orat. [p] Loquitur de ſecularibus tantum quia quidam regulares habent confirmatũ poſt Concil. Triden. priuileg. de ſupplem. ætatis: & fruuntur pro foro conſcientiæ priuilegiis per Trident. derogatis. vt conceſſit Pius V. ſu-
q pra capit. 6. R. [q] Sic quidam Mendicantes ex priuileg. duos ſacros ordines recipiebant vno die per priuil. Eugen. IIII. (vt D. Epipha. vno die creatus eſt diaconus presbyter, & ſimul epiſcopus vt refert Metaphr. in vita eius) vtriq; priuil derogat Trid. ſeſſ. 23. c. 12. 13. vid. Maiol. de irreg. lib. 4. c. 9. & 11. Nau. c. 25. nu. 71. c. 27. n. 241. ſolet vero procurator ordinis quolibet anno petere confirmationẽ priuilegiorũ à Papa, refert Nau. add. Hiſp. c. 27 n. 54. ex cõp. Mẽd.
r verb. abſolui. quoad fratres, §. 12. [r] Quia ſi continuato ieiunio in ſabbatho 4. temporum vſque ad dominicam, conferantur ordi-
ſ nes in dominica cenſentur vno die cõferri. inf. lib. de ordine. [ſ] Propterea Pontif. in multis exceptos voluit eſſe regulares, quia habe-
t re ſolent priuilegium Papæ, cui non derogat. [t] Ex diſpenſatione

epiſcopi

non reſeruat ratione excommunicationis, [u] vt ſolet reliquos, contentus cenſura ſuſpenſionis à qua prohibet abſoluere. quidam tamen ſine cauſa excipiunt nullo modo poſſe epiſcopum indirectè abſoluere à caſibus cœnæ. [x]

4 Rarius contingit vt quis ſit impeditus adire epiſcopum: quia propinquior eſſe ſolet: & tamen quia fortior ratio concedit parocho caſus epiſcopi quam Papæ, ſatis colligitur eodem iure [y] quod impeditus adire epiſcopum pro abſolutione reſeruatæ excommunicationis aut alterius caſus, poſsit abſolui à parocho: [z] ita enim rationabiliter præſumitur epiſcopi voluntas: [a] ſed onere & modo ſe præſentandi epiſcopo, quia ius generaliter illud ſtatuit, vt vitetur periculum animarum, [b] ſi abſolutio homini impedito differretur.

5 Facilior cauſa ſatis eſt vt caſus abſque excommunicatione reſeruatus cenſeatur committi inferiori, dum abeſt ſuperior, vt ſtatim dicitur. [c] nec id aufert Conc. Triden. [d] ſeſſ. 14. cap. 7. ſi quis tamen ad inſtãtiam partis incurrit excommunicationem reſeruatam Papę aut epiſcopo, & abſolutus ad reincidentiam propter impedimentum præſtet ſatisfactionem realem parti, vel cum ea concordauerit ante tempus reincidentię, hic non tenetur amplius ſe præſentare ſuperiori, [e] quia iudex ſic excommunicans nõ vult tenere ligatum, niſi quantum expedit in fauorem partis. [f] pœnitens in reliquis abſolutus ob impedimentum, iuxta cap. eos qui. (niſi ceſſante impedimento ſe præſentet ſuperiori) abſolutus per iudicem dato termino: intra quem ſi manet ſine partis ſatisfactione & concordia, reincidit: [g] ob eam nouam inobedientię culpam. [h]

6 Qui in mortis articulo ex multis & grauibus quę habet, confitetur tantum vnum etiam veniale, ſatis eſt vt abſoluatur: [i] imo ſi confeſſarius videt periclitari infirmũ, audito primo peccato ſtatim abſoluat, [k] ne forte abſque abſolutione decedat: deinde audiat reliqua peccata. nec tunc oportet imponere externam ſatisfactionem, [l] ſed vice illius contentus eſſe poteſt dolore mentis & morbi, qui eſt ſatisfactorius. ſi autem euadat non tenetur iterum confiteri ea à quibus abſolutus eſt [m] quia prior confeſsio, licet non fuit omnium quę meminit, fuit tamen formaliter integra & omnium quę potuit.

7 In mortis articulo ſi pœnitens exprimere non poſsit ſpeciem aut numerum peccati in particulari, & tamen oſtendat ſigna peccatorum in communi [n] & pœnitentię, tollendo manus, percutiendo pectus: aut ſi dixit, peccaui, vel miſerere mei Deus, & tu pater; aut ſi petiit confeſsionem: quidam [o] negant abſoluendum: quaſi Chriſtus inſtituerit abſolutionem quę eſt ſententia iudicis non proferendam, niſi præcedat certi peccati in ſpecie expreſſa confeſsio. At probabilior eſt & in praxi tuta & ſequenda ea ſententia, ſapientum auctoritate [p] vſu

epiſcopi aut prælati poſſet miniſtrare in ordinibus priùs rite ſuſcepiis, vt colligitur ex Naua. cap. 25. nu. 70. cap. 27. nu. 241. [u] Ob id quidam putant non reſeruari abſolutionem criminis (quia Papa nunquam reſeruat niſi ratione excommunicationis. infra cap. 14. Anton. Nauar. ſed reſeruari abſolutionem ſuſpenſionis, aut diſpẽſationẽ irregul. At tutius eſt vtrũque reſeruari. [x] Cord. caſ. 18. cum Innoc. Anch. Card. Abb. Rauena. (quos citat Nauar. contra ſe add. Hiſpa. c. 27. nume. 89) videtur Anton. 3. p. tit. 14. cap. 47. ſi. ſed falſo citatur Sylu. abſolutio. 1. nu. 8. abſolutio. 4 §. 4. fin. & magis excommun. 8. §. 8. & 9. (vbi corrigenda eſt litera mendoſa) videtur Tabien. excommu. 5. caſ. 40. facit Soto. d. 22. q. 2. art. vlt. verſ. demum. At interpretandi ſunt, quod epiſcopus nõ põt directè & proprio iure abſoluere à caſibus cœnæ non occultis: ſecus indirectè & cũ onere quãdo vrget periculum aut impedimentum. [y] c. da cætero, de ſenten. excomm. c. eos qui eo. tit. lib. 6. [z] Sup. cap. 9 §. 6. N. & tenet Angel. confeſſio. 1. §. 19. confeſ. 5. §. 10. cum Monal. & ibi add. cũ ſupple. confeſſor. 1. §. 4. & Roder. Rich. diſt. 18. art. 9. q. 4. Angles flor. Theolog. p. 294. colligitur ex Med. de cõſ. q. 22. de confeſſione ab excommunicato facta fin. ſentiunt Diuus Thom. diſtin. 17. quæſtio. 3. 4. 2. ad quartum ſeu addit. quæſtio. 9. articu. 2. ad quartum, quia nec ipſi, nec Alexand. Palud. Gerſon. diſtinguunt an reſeruatum careat excommunicatione. Nauar. capitu. 9. nume. 6. vid. Palac. diſtinct. 17. quæſtio. 9. & Frat. Ambroſ. Sylueſtr. abſolutio. 4. nume. 5. cum Rain. abſolutio. 3. finem. Cord. caſ. 18. & 11. & Soto, diſtinctio. 22. quæſtio. ſecunda articu. 3. quamuis trepidat & dicit ſtandum eſſe conſuetudini. Dum vero alij negant parochum abſente ſuperiore abſoluere à reſeruato habente excommunicato ſunt pie exponendi, ne poſſit directè (vt poteſt directè in articu. mortis) ita Soto, diſtin. duodecima, quæſtio. 1. articu. 4. ad finem, & tamen diſtinct. 18. quæſtio. ſecunda, articu. 5. col. 17. permittit occulto excommunicato, vt celebret abſque abſolutione excommunicationis & peccati. ſimiliter Victor. §. 149. alias. 162. Ledeſ. quæſtio. 8. articu. 2. dub. 3. poſt ſeptima concluſ. Angles. par. 292. Cano relect. par. 5. de quo infra cap. 12. M. Hi tamen non intendunt negare abſolutionem excommunic. quam plane concedit cap. eos qui. dum quis impeditus eſt, extra articulum mortis. [a] Non ex ratihabitione de futuro, quæ non prodeſt Nauar. cap. 9. num. 5. cum Palud. diſtinct. 17. quæſtio. 3. fin. Gab. quæſtio. 2. dub. 2. Soto. diſtin. 13. quæſtio. 4. articu. 3. ſed quia dum Papa vel epiſcopus reſeruat, ineſt ea tacita conditio & conceſſio (quæ videntur iure ipſo explicari) & adeſt tacita ratihabitio de præſenti, quæ ſatis eſt, vt aiunt prædicti, & Sylueſtr. confeſſor. 1. §. 6. verſicu. vlt. & §. 15. Soto Nauar. [b] cap. fin. de pœnitent. & remiſſ. cap. mulieres cap. ſacro. de ſenten. excommunic. vbi Gloſ. & citant alia iura. [c] Infra cap. 13. & 15. [d] Dum Trident. ait extra quem mort. articu. ſacerdotes nihil poſſe, intelligitur directè & proprio iure. ſecus indirectè ex tacita commiſſione. vt ait Nauar.

de epiſcopo circa caſus Papæ. cap. 27. num. 89. & 111. per cap. eos qui. [e] Bene Nauar. edit. vlt. cap. 26. num. 27. [f] Soto, lib. quinto, inſtit. quæſtio. 3. 1. cap. fin. & alij cit. lit. H. ad finem Sylueſt. vterque Nauar. & Perez. quamuis oppoſitum in aliquo ſignificant Cord. caſ. 176. frater Ludou. Lopez. ſecunda par. inſtruct. cap. 12. fin. [g] Sup. cap. 9. §. 5. M. Couarr. cap. alma. 1. par. §. 11. num. 6. Gregor. l. 26. tit. 9. par. 1. in duplici caſu reincidit. 1. ipſo iure per capitu. eos qui. 2. quando ſuperior (vt Papa aut Legatus) reum à ſe abſolutũ remittit, vt ſe præſentet ſuo ordinario aut alteri, & ad arbitrium eius ſatisfaciat. Nauar. cap. 27. nu. 113. & 46. Tabien. excommunic. Caietan. excomm. cap. 69. Angel. abſolutio. 3. § 16. cũ Rota. 2. reincidentia reſeruatã ei cui prima excommunicatio. Nauar. Sylueſtr. excommun. 2. no. 1. Caieta. Armil. 3. falſo Palud. diſt. 18. quæſtio. 3. § ſequitur. Anton. Sylueſt. §. 7. addũt abſolutum per quẽcunque confeſſariũ cum dicto onere, reincidere. quod bene reprobat Nau. cap. 27. nume. 113. Soto. diſt. 22. quæſtio. 2. art. 3. & Recent. atque ita per bullã cruciatæ, nõ põt abſolui ad reincidentiam. Couar. ſupra Cordub. caſ. 20. vid. Nauar. cap. 27. nu. 11. 15. 46. 89. 111. item 4. obligatus præſentari Papæ, ſi accepta bulla Cruc. aut Iubilæo abſoluatur directè à confeſſario, non tenetur adire Papam. [h] Hinc quidam inferunt, quod qui inculpate non ſoluit in termino, quia non poteſt non reincidit. Baſſes. Almonacir. frater Ferdin. Paez. pro quo multa affert Couar. vt in artic. mortis aut ob aliud impedimentum per cap. eos qui. abſolutus non reincidit in conſcientia, niſi negligat adire ſuperiorem. Reſpon. cum Couar. ſupra qui non ſoluit, reincidere: quia abſolutio data ſub conditione, fuit quaſi ſuſpenſio excommunicationis ad tempus: ſicut ſuſpenditur interdictum, & iterum ponitur ex ſola veteri culpa. [i] Soto diſtinct. 18. quæſtio. 2. articu. 5. Ledeſm. ſecunda parte quæſtio. 8. articu. ſecundo. dub. 14. Victor. §. 151. Pedraza. capitu. 7. Alcoc. cap. vndecimo. [k] Alcoc. cap. 11. & fere Soto. quæſtio. 2. articu. 5. verſic. vnde ad primum. col. 14. Recent. frater Medin. lib. ſecundo, cap. 8. [l] Ledeſm. ſupra Nauar. cap. 26. nume. 33. Turrecrem. de pœniten. diſtinct. 7. cap. tempus. num. 6. & dict. eſt lib. 2. de pœniten. cap. 18. [m] communis ſupra cap. 9. §. 5. K. & lib. 2. de pœniten. cap. 13. quare falſo Cord. caſ. 1. ait quod omittens ex cauſa iuſta confiteri vnum peccatum tenetur repetere totam confeſſionem. [n] dict. eſt lib. 1. de confeſſ. cap. 9. fin. [o] Soto. diſtinct. 18. quæſtio. 2 articu. 5. Nauar. cap. 26. num. 28. cap. 27. num. 269. §. 2. Cano. propendet magis relect. de pœnitent. par. 5. Medin. de confeſſ. fol. 53. Abulenſ. Matth. 16. quæſtio. 49. col. 8. quæſtio. 79. ad tertium. Maior. 4. diſtinct. 14. Ledeſ. ſecunda par. quæſtio. 8. art. 4. quæſtio. 9. articu. 5. dub. 7. frater Medin. lib. ſecundo, cap. 8. & 19. Pedraza, cap. 7. ſed limitandi ſunt quando infirmus nullum ſignum peccati aut pœnitentiæ dedit. atque ita Manualia quæ dicunt abſoluendum infirmum: loquuntur quando dedit ſignum peccati. [p] cit. lib. primo, de pœniten. cap. 9. finem. quod Cano di-

cit

q eit probabile. Cordu. caſ. 18. Alcoc. cap. 11. [q] ita conſulit Peña, & r quidam Recent. [r] D. Thom. d. 21. q. 2. 1. ad 3. Nauar. add. cap. 7. ſ num. 2. & c. 10. fin. & communis Recent. [ſ] ſupra lib. 1. de pœniten. t cap. 3. [t] Trident. ſeſſ. 14. cap. 7. [u] ſupra §. 6. I. [x] conc. Arauſic. 1. u c. 12. hſ. c. qui recedunt. 26. q. 6. concl. Carth. 3. c. 34. c. ægrotantes. x de cõſec. di. 4. Carth. 4. c. 76. Leo. epi. 89. alias 91. ca. his qui 26. q. 6. quamuis Cano detorqueat planum ſenſum illorum concil. y [y] in quo conueniunt cit. O. & omnes, quia Trid. ſeſſ. 14. c. 6. can. 9. docet abſolutionem eſſe actum iudicialem: uc ſubinde requirit aliquam cognitionem cauſæ & peccati, contra Cord. lib. 5. q. 27. poſt pro poſ. 7. vid. queſt. 29 z punct. 2. & q. 39. [z] a [a] in quo bene Cordu. ſup. & caſ. 18. §. 3. Soto. q. 2. artic. 5. Pedraza cap. 7. Alcoc. ca. 11. Syluelt. confeſſor. 3. §. 13. Nauar. c. 26. nu. 27. addit. Nauar. c. 27. nu. 270. & Cordu. caſ. 18. etiam cõcubinario, ſi oſtendit ſigna contritionis, id concedendũ eſt. b [b] concil. citata X. Cord. & alij Doct. c ſup. [c] ita pro caſib. reſeruatis in bulla d cęnæ iubetur. [d] Nauar. c. 26. num. 2. & 7. c. 27. nu. 46. Caiet. abſolutio ab ea com. c. 4. Sylu. confeſſor. 4. §. 7. frater Med. lib. 2. c. 12. Anton. 3. p. ti. 24. c 77. § 1. vid. Sylu abſolutio. 3. §. 3. Polãc. in direct. fol. 51. fr. Alex. lib. 1. ti. 5. ca. 3. Cou. ca alma. 1. p. § 11 nu. 7. & 11. Soto. d. 22. q. 2. a. 3. vid. d. 28. q. 1. art. 2. vet! ex his. ſum. cõ feſſ. lib. 3. tit. 34. q. 136 Cord. lib. 5. q. 43 Deci. c. quæſtioni. nu. 5. de appell. Pan. & dicuni com mu. petitus iuramẽtum. 1. dum abſoluitur excommunicatus notorius. 2. incendiarius poſtquã declaratus eſt. 3. mutilator. 4. maniſeſtus raptor, aut eccleſiæ violator. 5. vſurarius publicus. 6. q publice in e iuratur perſonis eccleſiaſticis. [e] ſie bulla cruciatæ cõcedit poſſe ſemel abſolui á peccatis & cenſuris ẽt cęnæ: & exprimunt in Bull. Pius V. Greg. XIII. & ſeq. Pont. modo per ſe ipſos, vel dato impedimẽto per hæredes aut per alios, ſatisfactio fiat: quare nõ requiritur realis ſatisfactio Partis, vt putant. Soto. d. 22. q. 2. ar. 3. Cord. li. 5. q. 43. dub. 3. (& Ledeſ. 2. p. q. 26. ar. 2. fol. 353. qñ debitũ non eſt dubium & litigioſum.) aliãs aiunt recurrendum eſſe ad iudicem aut partem de cuius licentia abſoluendus eſt, vt ait Perez. l. 2. tit. f 18. lib. 8. ord. p. 349. [f] ſatis eſt cautio iuris: nẽpe pignoratitia, aut ſi deiuſſoria, aut certe iuratoria, vt ait Nau. c. 27. n. 47. 48. c. 26. nu. 7. Couar. c. alma, 1. p. §. 11. nu. 5. & bene. nu. 11. Cord. caſ. 18. fr. Med. li. 2. c. 12. Caie. abſolutio. c. 4. Armil. §. 48. Sylu. abſolutio. 3. nu. 3. & in fi. indulg. §. 10. verſ. 7. excom. 7. nu. 2. & 4. Anto. 3. ti. 25. c. 77. col. 3. Ang. Abſolutio. 3. nu. 9. Archiepiſcopus Guer. D. Cueſt. Epiſcopus. Peña, & multi ſapientes conſulti facit Perez. l. 1. ti. 5. li. 8. ord. pag. 179. q areo impotẽti q facit q pói, pars iniuſtẽ negat licẽtiã, vt abſoluat ab exc. & inuita parte dẽt Iudea ex officio abſoluere. ca. Odoardus. de ſolut. anth. de fideiuſſor. §. fin. coll. 1. 10 Volu. m. auth. hoc. C. de ſolu. l. 3. aut. 4. sic. 14. p. 5. Rot. antiq. dec. 568. ad fi. Coua. 2. g var. c. 1. nu. 5. & 9. [g] cõmu. Ant. ſup. Armil. abſo. §. 50. Syl. abſolu. 3. §. 3. Nau. h c. 27. nu. 37. [h] quia ea excõ. ſolum imponitur teotanti abſoluere ꝑtextu priuilegij conceſſi à Sixt. IIII. cõtra intentionem eius, de quo Nau. c. 12. nu. i 75. [i] vt Caie. ver. abſol. c. 4. ver. exc. c. 77 Sylu. abſol. 1. n. 10. fi. confeſſ. 4. nu. 7. & olim Nau Hiſpa c. 27. nu. 74. q merito abſtulit in Latik no. [k] Pius V. & Gregor. XIII. in iubilæis anni 70. 74. declarãt quod tã præſentes literas, q̃ per alias ẽt diſſimiliũ indulgentiarum datas vel in futurum quolibet emanandas, ſuffragari in foro pęnitentiali tñ, nõ in foro fori contẽtioſo. & q ſatisfacta parte nõ reincidat. alias vero ſic abſolutũ ſi poſtea nõ ſatisfecerit reincidere refert fr. Manuel. in explic. bul. cruc. §. 9. nu. 55. At ignorãtia iſtius declarationis excuſat ne reincidant. & ſolum videtur duraſſe pro tẽpore horum Pont.

& rationibus munita, vt nunc peccatum expreſſum in genere, ſit materia ſufficiens abſolutioni.

8 Quod ſi trepidet confeſſarius, abſoluat ſaltem addita conditione, ſi poſſum: [q] nam in eo qui recordatur feciſſe mort. cuius ſpeciem oblitus eſt, vt eſt obligatio confitendi illud in genere, [r] ita confeſſarius tenetur illum abſoluere: ergo ſi quis in mortis articulo cæpit confiteri peccatum quod primum memoriæ occurrit, & amiſſa loquela confeſſarius nullam ſpeciem intellexit, nec temporis anguſtia permittit miniſtrare aliud ſacramentum; quod de attrito faciat contritum: debet illum abſoluere, ne infirmus exponatur periculo damnationis pro iſto enim articulo Chriſtus maxime & ſub arctiori obligatione [ſ] prouidit de confeſſionis remedio, & vt quilibet ſacerdos poſſit eſſe miniſter. [t] nam tunc verbo aut ſigno confiteri peccatum in communi, ſi amplius non poteſt, videtur eſſe ſufficiens & neceſſária materia, & confeſſio ex intentione pœnitentis eſt formaliter integra, non minus, quàm ſi ex plurimis peccatis non potuit niſi vnum veniale exprimere. [u] atque ita vrgente tũc præcepto Chriſti, ſententia abſolutionis proferenda eſt.

9 His etiam infirmis iubent concilia miniſtrare non tantum communionẽ, extremam vnctionem & abſolutionem excõmunicationis: ſed conſuetum remedium pœnitentiæ per abſolutionem. [x] ſi tamen infirmus amiſſo rationis iudicio nullum tunc præbet, nec paulo antea dederat peccati, & pœnitentiæ ſignum, nullo modo eſt abſoluendus a peccans: [y] in quo quidam rudiores ſacerdotes errant.

10 Poteſt tamen abſolui ab excõmunicatione [z] & ei concedi indulgẽtia bullarum ſuarum: [a] nec oportet pro forma indulgentiæ ſeruare verba ad finem bullæ Hiſpanæ poſita, & miniſtranda ſunt huic ſacramenta communionis & extremæ vnctionis. [b] tunc maximè recurrendum eſt ad proprium Paſtorem qui rite omnia ſacramenta miniſtret: & eo non inuento ad virum inſtructum, qui in praxi ſciat iuuare morientes, & diſponere ad exitum: & difficiles eius caſus, ſi forte habet reſoluere. hinc enim pendet æterna ſalus morientis.

11 In mortis artic. explicandum eſt pœnitẽti excommunicato, onus præſentandi ſe ſuperiori: [c] & dum debetur ſatisfactio parti: & in quibuſdam caſibus iure expreſsis exigenda eſt cautio ſaltem iuratoria [d] ſatisfaciendi per ſe ipſum ſi poteſt, vel dato impedimento per hæredes: [e] Nam ei qui non poteſt ſtatim ſatisfacere reali ſolutione, ſatis eſt cautio iuris [f] ſi confeſſarius eam explicationem in art. mortis omittat, non ideo impeditur fructus abſolutionis: [g] vt quem eccleſia noluit pendere ex negligentia confeſſarij in eo periculo. qui cum ea negligentia abſoluit morientem a caſu cœnæ non incidit in excommunicat. [h] vt quidam [i] putarunt incidere. Qui per iubilæum abſoluitur ſanus ab excom. & poſtea non ſatisfacit parti quidam aiunt reincidere. [k]

CAP. XI.

In mortis articulo aut periculo iure eccleſiaſtico abſoluit omnes ſacerdos.

§. 1. Referuntur ſententiæ quædam.
2 Tunc iuriſdictio datur iure eccleſiaſtico: & poſſet Papa reſeruare caſum.
3 Idem eſt in mortis periculo.
4 Si caſus ſit publicus præfertur epiſcopus.
5 Præſertim quando eſt impedimentum citra mortis periculum.
6 In periculoſo morbo poteſt quilibet ſacerdos primum occurrens, ſi caſus non ſit publicus.
7 Sed nõ eſt præferendus hæreticus aut denunciatus, præſente epiſcopo.
8 Abſolutio tunc data ab hæretico aut denunciato, valet aut ſi ſimplex ſacerdos cœpit audire, abſoluet licet veniat epiſcopus.

QVidam Doct. [a] opinantur in articulo mortis quemlibet ſacerdotem iure diuino habere iuriſdictionem in omnia peccata, datam tanquam ordinariam cum poteſtate ordinis: quia non repetitur origo ab aliquo Pontifice [b] & tamen poteſt eccleſia reſtringere ex cauſa, & reſeruare peccatum aut cenſuram, [c] vt definit concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 7. 2. quidam addunt de facto reſeruaſſe ne hæreticus ſacer-

CAPVT XI.

a Citati [a] ſup. c. 5. §. 4. Q. & c. 8. §. 1. [b] ex regula. Aug. 4. de bapt. b cont. Donat. c. 24. id haberi ex traditione de iure diuini. quod c à princ. ſeruatũ eſt, nec eius origo ſcitur. [c] ſi Epiſcoporũ iuriſdict. eſſet

eſſet ex iure diuino, eſt ſubordinata Papæ, qui poteſt reſtringere, & ex cauſa auferre. [d] tenet Ambroſ. 1. de pœnit. cap. 2. habetur. c. verbum. c. poteſt fieri. de pœnit. d. 1. (quia cum hæreticus ſit ligatus non poteſt ſoluere vt dicitur c. præter. 32. d. c. ſubdiaconus. 24. q. 1.) Ledeſ. 2. p. q. 22. art. 1. ſol. 327. Syl. confeſſor. 1. §. 20. Alij dubitant, vt olim Nauar. capit. 26. nu. 26. Palud. d. 27. q. 3. nu. 27. Soto. d. 18. q. 4. 4. ſi. Item vterq; Soto, & Nau. putãt quod D. Tho. 3. p. q. 64. 6. ad. 3. q. 82. 7. ad 2. negat licitum vt hæreticus miniſtret aliud ſacramẽtũ præter baptiſmum in neceſſitate (quem Paganus & laicus peccator licite miniſtrat) propendet Victor de clauib. §. 17. Cano relec. de pœnit. p. 5. ad 2. (qui duo aiunt oppoſitũ eſſe probabile) præſertim quia ab hæretico etiam mentali ſi notus eſſet, timeri poteſt periculũ præuerſionis, & quod non miniſtrabit cum debita intentione. Reſpon. cum Syl. ſup. Ang. confeſſiõ. 1. § 2. Palud. d. 25. q. 1. n. 15. & alijs cit. lib. de ſacer cap. 26. ab hæretico parato licet recipere (quem pænitens moraliter non inducit) & ita exponunt D. Tho. At Cypr. ſimul negat ab hæretico baptiſmũ valere. contra quod ſup. lib. de bapt. c. 28. §. 2. & Bellar. lib. 1. de ſacr. c. 26. ad fin. [e] comm. Canoniſt. Pan. Præpoſ. (quos olim ſecutus eſt Nau. c. 26. nu. 26. & in cap. 1. §. laboret. de pœnit. d. 6) D. Tho. d. 17. q. 3. 3. 1. ad 2. d. 19 q. 1. 2. 2. ad 3. ſeu add. q. 19. 5. ad 3. & ar. 6. q. 38. 2. & 3. p q. 64. art. 6. ad 3 q. 82. 5. ad 3. & cum eo Caiet. ibi. ar. 7. ad 2. & verb. abſolutio. cap. 2. commu. Theolog. Alexand. 4. p. q. 80. m. 3. ar. 2. §. 1. Adria. de baptiſ. ar. 3. Richard. d. 18 ar. 9 q. 2. Palud. d. 17. q 3. ar. 3. caſ. 7. Durand. d. 19. q. 2. ad 4. Medin. tract. 2. q. 40. de confeſſ. facta excommunicato. quem cum communi Canoniſt. ſequitur Couar. c. Alm. 1. p § 6. nu. 8. Cord. caſ. 18. ar. 2. Rainc. Piſan. confeſſio. 3. §. 9. (addit. Syl. confeſſor. 1. nu. 16. ſaltem fideles, non tenentur huic denuntiato confiteri, quamuis non eſſet alius) fauet c. præterea. 32. d. Greg. l. 21. tit. 4. p. 1. verb. otorgamiento. Turrecr. de pœnit. d. 1. cap. Verbum Dei nu. 14. & in c. præterea. 32. d. p. 2. art. 1. Abulen. Matt. 16. q. 86. ſentit Soto. d. 13. q 1. 7. ad 2. & ita aiunt declaraſſe congreg. Card in reſcripto ad Archiep. Valentin. Cano relect. de pœnit. p. 5. ſo. 85. fatetur eſſe cõmunem ſententiam. Nec obſtat quod multi ex prædictis tenent, omnem ſacerdotem in art. mort. habere iure diuino iuriſdictionem. Nam hanc Papa (cui ea iuriſdictio ſubijcitur) reſtringere & auferre iſtis potuit ex cauſa: vt de epiſcoporũ iuriſdictione aiunt quidam. Hi Doct. monent infirmos cauere ne ſe exponant periculo inualidæ abſolutionis. [f] vt ante Triden. non erat eligibilis per bullam, qui à ſuo Prælato reprobatus eſſet ſup. cit. ca 6 §. 7. B. [g] id multo probabilius eſt ſignifi D. Tho. d. 19. q. 1. 3. ſed clarius d. 20. q. 1. 1. 2. c. & ad 1. & 2. Bon d. 19. art. 3. q. 1. Maior. q. 1. Almain. q 1. (ſignif. Palu. q. 1. ad 1. & Dur. q. 2. ad 3) tenet Med. q. 33. de confeſſ. cui debet fieri. ſi. ſo. 79. Viguer. c. 16. §. 6. ver. 1 i. Anto. 3. p. tit. 17. c. 4. caſ. 7 Turrec. lib. 1. ſum. eccleſ. c. 98. Cou. c. Alm. 1. p. §. 6. nu. 8. Soto. d. 18. q 4. ar. 4. ver. at vero. Pet. Sot. tit. de conf. lect. 5. & 6. Ledeſ. 2. p. q. 7. ar. 6. q. 21. 2. 6. q. 22. 2. 1. conc. 5.

Victor §. 143. & in nou. 156 & de claui. §. 17. atq; ita facilius Papa in ar. mort. auferre poſſet. [h] [i] ſup. c. 5. §. 5. & ſeq. [k] ſup. c. 6. [l] ſup. c. 5. H. [m] vt tenet Nau. & alij cit. c. 4. [n] abſolutio ab excom. in art. mort. fit ſub onere ſe præſentandi Papæ, quando excom. erat Papalis. d. c. eos qui. [o] in ſimili Nau. c. 21. n. 5. per c. 2. de conſuet. vbi Abbas. & arg. c. inferior. 21. d. & citat Syl. miſſa. 2. §. 2. excom. 2. no. 9 nu. 20. Tabie. miſſa. §. 51. Anto. 2. p. titu. 9. c. 10. §. 1. [p] multi diſtinguũt mortis periculũ à mortis art. Sot. d. 28. q. 4. ar. 4. Cano relect. de pœnit. par. 5. Quintil. Mandoſ. praxi ſignatur. ver. confeſſional. Caie. abſolutio. c. 2. innuunt etiam qui ſequuntur Syl. abſolutio. 1. nu. 8. confeſſio. 1. §. 6. verſ. 7. Palud. d. 17. q. 2. & dubius eſt Couar. c. Alm. 1. p. §. 11. nu. 8. Adr. de confeſ. q. 3. caſ. 3. [q] eadem fere eſt ratio de probabili periculo mortis, & de ar per c. eos qui. Syl. ſentit ſup. & fatetur tenere multos Sũmiſt. vt Ant. 3. p. tit. 24. cap. 47. Angel. cõfeſſio. 3. §. 2. abſolutio. 3. §. 17. & ver. mors. Tab. abſolutio. 1. §. 15. confeſſio §. 41. excomm. 5. caſ. 4. nu. 3. Armil. abſolutio § 12. ſr. Alex. ſum. li. 1 tit. 3. c. 15. verſ. 8. caſus Cordub. caſ. 18. §. 4. & lib. 5. q. 39. punct. 1. Ledeſ. 2. p. q. 26. ar. 1. ſo. 352. catechiſ. Pij V. de miniſt conſ. Taper. ar. 3. Direct. curatorum. ſo. 144. Med. tract. 2. de conſ q. de ipſe quo cõfiteri oportet, poſt prin. ſo. 60. propẽdet Cou ſup. & citat glo. c. paſt. Inno. Io. And. Pan. Hoſt. & alios. & plane Palud ſup. & d. 20. q. 1. a. 2. cõc. 3. & Adria. de cõf q. 3. caſ. 3. ſr. Manuel in expl. bul. §. 9. n. 38 & certũ putat Nau. c. 2. n. 8. c. 26. nu. 31. §. 23. addit. c. 27. n. 270. §. 7. fin. faceſſat ſubtilis nouitas quorundã ponẽtiũ differentiã inter ar. & periculũ mortis. [r] nã & ſanus qũ dãnatus eſt ſniã irreuocabili, dicitur eſſe in a. mor. [ſ] [t] in hoc itã differũt ar. & periculũ mortis probabile. [u] Dur. d. 19. q. 2. ad 4. Capre. q vnic. ad 4. Scot. Palu. d. 18. q. 3. §. ſequitur. Soto. d. 18. q. 4. ar. 4. verſ. quæris. Ledeſ. 2. p. q. 7. a. 6. in princ. q. 26. a. 1. verſ. ſed dubiũ. Vict §. 143. Syl. cõfeſ. 3 § 6. nu. 10. confeſ. 1. §. 6. verſ. 7. Ang. cõfeſ. 3. n. 3. abſol. 3 n. 17. Tab. abſol. 1. nu. 15. exc. 5. caſ. 40. Armil. abſol. § 12. Caie. abſol. c. ex parte abſoluẽtis. Direct. li. 3. tit. 4. Anton. 3. p. ti. 24. c. 47. Polãc. c. 4 §. pen. Alcoc. c. 9. Simanc. de Catho. inſt. c. 3. n. 2. & in enchyr. c. 51. n 6. habetur l. 29. ti. 4. p. 1. & videtur colligi ex d. c. eos qui, dum in ar. mor. aut in alio impedimẽto ſubdit cauſam, quia impeditus eſt adire ſuperiorẽ: & inde colligunt Palud. Anto. Ang. & alij, nec. n. conceditur parocho caſus Papæ niſi rõne neceſſitatis: at qñ eſt facilis recurſus ad epiſcopũ ceſſat neceſſitas vt parochus abſoluat. idẽ catech. Pij V. de miniſtro conſ. Nau. c. 1. de pœnit. d. 6. n. 74. & Hiſpan. c. 27. n. 111. qđ ibi ſuſtulit in Latino. & tñ in Latin. c. 29. n. 27. c 27. n. 79. id confirmat. & fertur ita declaraſſe Greg. Papa XIII. & cõcil. Arauſic. 1. c. 2. c. ſi aliquis. 29. q. 6. c. is qui. dicit ab hęreſi in extremo periculo abſoluat Parochus ſi deſint Inquiſitores, & nõ aliter. propter quod. Rojas. 2. par. de hęret. conc. 38. dicit, hæc eſt opinio tutior, ne ſic abſoluat parochus aut alius ſacerdos. At Trid. ſeſ. 14. c. 7. ſine limitatione ait in mort. ar. poſſe quẽlibet ſacerdotẽ. & ſic abſolute loquunt. c. quod de his. de ſent. exc. c. paſtor. de offic. ord. [x] [y] ſup. c. 9. §. 6. O. [z] ſic videntur limitandi

dos [d] aut nominatim denunciatus de excommunicatione, [e] aut etiam non approbatus ab epiſcopo poſsit tunc abſoluere. quaſi concil. Trid. id quod generaliter dixerat ſeſsione 14. cap. 7. poſtea reſtringat ſeſſione. 23. cap. 15. vt ſit idoneus: vel certe ne ſit expreſſe reprobatus. [f] ſicut præſente epiſcopo aut parocho præſertim reclamante, non videtur poſſe ſimplex ſacerdos qui excommunicatus eſt, aut etiam ignorantiſſimus, audire confeſsionem infirmi, & abſoluere.

2 Reuera iuriſdictio omni ſacerdoti in mortis artic. datur iure tantum eccleſiaſtico, [g] ex Apoſtolorũ humana inſtitutione. quia ſoli Petro & ſucceſſoribus eius Pontificibus datur iuriſdictio immediate à Chriſto ex iure diuino: [h] & à Papa dimanat in reliquos. [i] nec tamẽ oportet vt in eo articulo ſacerdos ſit approbatus ab epiſcopo tãquam idoneus, ſatis enim probatus eſt per idem concil. Trident. ſeſs. 14. cap. 7. & per eccleſiæ conſuetudinem: ſatiſq; eſſet ſapientum probabilis opinio [k] aſſerens eſſe de iure diuino [l] ſaltem in habitu, [m] niſi expreſſe Papa pro tunc prohiberet: qui ſolus poteſt tunc reſeruare caſum, vt reſeruat excõmunicationem: [n] ſed epiſcopus (qui ſubijcitur iuri communi & vniuerſali conſuetudini, [o] quæ habet vim legis) reſeruare pro eo articulo non poſſet.

3 De mortis periculo (quando incertum eſt an homo euadet) quis tunc poſſit à peccatis & cenſuris reſeruatis abſoluere, non conſtat apud omnes. quidam [p] negant in eo periculo citra articulum mortis poſſe ſimplicem ſacerdotem, quamuis alius non eſſet: atque ita monent confeſſarium qui inexpertus morborum neſcit periculum ab articulo diſtinguere, ne in dubio exponat ſe periculo abſoluendi fruſtra, dum ſpem habet quod interim forte veniet Parochus aut epiſcopus: vel doctus confeſſarius approbatus, qui pœnitentis conſcientiam intricatã bene diſcutiat. At ij fallaci ſpe exponerent ſępe infirmum periculo decedẽdi abſque abſolutione: ac ſubinde periculo damnationis. quare certa ſententia [q] eſt in praxi, in periculo probabili mortis, quæ nobis omnino incerta eſt, licere ſacerdoti cuilibet abſoluere à peccatis, ſed indirecte a cenſuris etiam ſanos, [r] cum onere annexo reſeruatis: [ſ] at quilibet ſine vllo onere à caſibus cenſura carentibus abſoluere directe poteſt [t] in articulo mortis in quo infirmus decedit.

4 Interdum ſeruandus eſt ordo: vt epiſcopus in reſeruatis præferatur Parocho, & hic ſacerdoti non approbato. 1. in articulo etiam mortis, ſi facilis ſit recurſus ad parochũ aut ſuperiorem, [u] & ſpes ſit quod vocatus ſtatim veniet, nec enim tenetur infirmus aut in periculo poſitus mittere procuratorem, [x] ſi ſe illi perſonaliter præſentare nõ põt: [y] quando infirmus habet publicam excõmunicationem reſeruatã, [z] vel eſt in publica & ſolẽni pœnitentia,

limitandi pro ſoro exteriori citat. V. quod fatetur Rojas ſ. de quo foro & publica pęnit. cap. presbyter. 26. q. 6 dicit, ne parochus abſoluat, niſi abſente eṗo vltima neceſſitas cogat, vbi gl. & ita intelligunt ur alia ca. e. 11. & conc. Arauſic. vel 2. q. non conſtat eſſe art. mort. ét pręſumptum, ſed tñ probabile periculum, reuertendũ eſt ad ſuperiorem, ſi eſt facilis aditus. nec e. nuper. de ſen. exe. loquitur de art. mort. Quamuis autẽ. d. c. eos qui. in generali loquatur de exiſtente in art. aut de aliter impeditis. (& refert ſe ad c. de cætero. c. quãuis. de ſen. exc. quę ſimiliter loquuntur vniuerſaliter) ſed per alia iura diſtinguere ópor tet diuerſam eſſe rõné in art. mor. Hinc quod Nau. c. 26. nu. 27. c. 27. nu. 79. dixit præferri eṗm parocho: aperte exponit ſe. c. 27. nu. 89. ad 7. dũ adeſt impedimẽtum extra mor. articulũ & quod Hiſp. ca. 27 nu. 111. dixit in art. mort. recurrẽdum ad epiſcopum: ſoluit add. Hiſp & Lat. d. nu. 89. & aduertit. nu. 170. §. 5. ſi. quod Triden. ſeſſ. 14. c. 7. clarius quã omnia iura antiqua definit abſque limitatione poſſe quemlibet ſacerdotem abſoluere quoſlibet pęnitẽtes a quibuſuis peccatis & cẽſuris. & Trid. declarat iura antiqua. dũ ait ita ſemper in eccleſia Dei fuiſſe cuſtoditũ vt nulla ſit reſeruatio in ar. mortis. idẽ Ledeſ. 2. p q. 7. ar. 5. dub. 16. §. 4. dico ſr. Med. li. 1. inſtruct c. 10. cul. 2. c. 11. § 7. & ſignificãt Taper. ar. 3. p. 136. & Couar. c. alma. 1. p. §. 11. nu. 8. quia loquunt abſque vlla limitat. Eſtius. li. 3. de primatu Pet. c. 54.[a] [b] hoc probant cit. V. & bene Nau. c. 27. n. 111. §. 3. cum Iono. recepto. & nu. 89. ad 7. facit nu. 257. fin. & no. 39. §. 4. cõis cũ Magiſt. diſt. 20. vbi D. Tho. & hĩ plane in d. c. eos qui. in fi. vbi Inoc. expreſſe. & c. quod de his. de ſent. exc. c. paſto. de off. ord. Soto. di. 22. q. 2. art. 3. Sylu. cõf. 1. § 10. cõf. 3. nu. 10. abſol. 3. ad fi. Vict. §. 156. Ledeſ. 2. p. q. 7. ar. 6. q. 8. a. 2. dub. 5. concl. 4. Simanc.

e de Cathol. inſt. c. 3. Soteal. verb. pœn. §. 12.[c] [d] Hęc ratio non militat in art. mort. in quo quilibet ſacerdos iure diuino ſm quoſdã, aut certe iure eccleſiaſtico, habet iuriſdict. vt directe abſoluat ab omni peccato in gratiam pœnitentis. [e] citati. c. 9. §. 6. N. [f] ſecus dom caſus publicus tractabatur in foro exteriori ſup 2. [g] quod declarat Trid. vt perpendit Nau. ca. 27. nu. 270. §. 5. [h] ſic limitandi ſunt cit. §. 1. D. & propter periculum pręuerſionis aut ſcandali, vix tenetur confiteri tali hæretico, vt bene ait Sylu. & Palud. citati ſup. V. & Soto. d. 18. q. 4. articu. 4. verſ. at vero dicit, an denunciatus excommunicatus poſſit tunc abſoluere à peccatis, eſt valde probabilis ſentẽtia affirmans: de hoc nihil aſſeruerim, bene tamen quod põt abſoluere ab excõmunicatione. nec peccat hęretic⁹ aut excommunicat. ſi tunc cõtritus & reſipiſcens abſoluat; petenſque tunc abſolutionem ab hæretico de quo nihil timet, petit rem quam ille ſi pœniteat, poteſt licite præſtare, & iure diuino tenetur. [i] [k] citati ſup. lit. V. & §. 2. lit. E. ſic Bell. li. 1. de ſacr. c. 26. ad fin. exponit Atha. 3. cõtra Arrian. Amb. de ijs qui myſter. init. c. 4. Leo epi. 77. ad Nicet. cap. vlt.[l] probat Couar. pract. c. 32. & 33. & paſſim autores in foro exteriori. & eadem ratio militat in præſenti caſu pro foro conſcientiæ. [m] cit. cap. 5. lit. H. ex quorum opinione probabilis ſequitur certius quod licet parocho in artic. mortis abſoluere ab omnibus, abſque recurſu ad epiſcopũ. [n] hanc rationem aſſignat Triden. ſeſſ. 14. c. 7. [o] certa ſententia. Abbas. in c. omnis vtriuſque ſexus. me. 15. dicit cõem (contra glo. ibi) ſic Docto. cit. c. 6. §. 7. B. ante Trid. affirmabãt p bullam eligi poſſe quẽlibet ſacerdotem à ſuo pręlato nõ prohibitũ.

tunc enim recurrendum eſt ad legitimum ſuperiorem; ſi commode abſq; periculo in mora fieri poteſt. quia in his quæ deducta ſunt ad forum contentioſum, curandum eſt ne perturbetur ordo iuris.

5 Quando citra mortis periculũ excommunicatione etiam occulta Papæ reſeruata ligatus habet legitimum impedimentum adeundi Papam:[a] hic enim ſi poteſt, tenetur recurrere ad epiſcopum.[b] nam hic ceſſante impedimento, aut conualeſcens, ideo tenetur ſe præſentare ſuperiori, quia impeditus non potuit illum perſonaliter adire; & inferior abſoluit ex tacita commiſſione:[c] ergo ſi adire poteſt, aut vocatus epiſcopus ſtatim aderit opportune, ſeruandus eſt ordo. ſicut ſi præſens ſimul eſſet ſimplex ſacerdos, & epiſcopus, & vterque ſimul vult audire pœnitentem, præferendus eſſet epiſcopus etiam in mortis periculo pro excommunione reſeruata etiá occulta,[d] qui potior eſt iure: nec epiſcopus amiſit ius ſuum circa talem excommunionẽ, quia pręſens ſit alter. abſente vero epiſcopo, videtur poſſe parochus ex tacita commiſſione abſoluere ſic impeditum ab excommunicatione reſeruata, & peccatis, vt dictum eſt.[e]

6 Cæterum vrgente periculoſo morbo, quãdo videtur inſtare mortis articulus, & cito eripiendus infirmus à iuriſdictione epiſcopi, par uo ſane iure priuatur epiſcopus in ſubſidium, ſi parochus aut alter quiuis primum occurrens ſacerdos paratus præferatur epiſcopo intra vrbem cõmoranti, licet ad illum eſſet facilis recurſus: nec inconueniens vt tunc parochus abſoluat à caſibus occultis & occulta excommunicatione, quando nullus perturbatur ordo iuris in foro exteriori:[f] & tunc curandum potius eſſet vt infirmus digne, integre & cum conſolatione ſua confiteatur, quando nullum peccatum eſt reſeruatum: ac ſubinde parochus poteſt ex conſequenti abſoluere à cenſuris[g] propter peccatorum abſolutionem. Quod ſi infirmus conualeſcat, ſaluum manet ius epiſcopi, cui pro reſeruata excommunicatione ſe præſentare tenetur infirmus.

7 At ſi quis pręſente epiſcopo vel parocho docto & Catholico præferret hæreticum confeſſarium, ſuſpectus eſſet de fide.[h] ſi præferret excommunicatum denuntiatũ præſente alio idoneo, peccat participãs abſque neceſſitate in ſacris cum denunciato.[i] & ita ſunt limitandi qui negant licitum pœnitenti tunc inducere hunc excommunicatũ,[k] vel hæreticum, adminiſtranda ſibi ſacramenta: quando nempe adeſt alius non impeditus, qui poſſit & velit digna miniſtrare.

8 At quando legitimus confeſſarius non adeſt, ſi confiteatur ſacerdoti denuntiato, vel etiam hęretico à quo nullum periculum, timet valet abſolutio: declarante concil. Triden. ſeſſ. 14. cap. 7. omnes ſacerdotes ſine exceptione tunc abſoluere poſſe quoslibet pœnitẽtes à quibuſuis peccatis & cenſuris. 2. Si ſimplex ſacerdos ante aduentum Parochi vel epiſcopi cœpit audire confeſsionem, poteſt cœptam perficere & abſoluere, quamuis ſuperueniens Parochus renitat: datur enim locus pręuentioni inter iudices,[l] ne pœnitens teneatur peccata ſemel dicere parocho, & iterũ epiſcopo aut Papæ ſuperuenienti. cum in eo articulo nulla ſit reſeruatio peccati, & omnes ſacerdotes ex æquo habeant iuriſdictionem, quę à multis dicitur iuris diuini:[m] datumque eſt ab eccleſia ne quis illo tempore pereat,[n] ampliſſimum iuris priuil. vt infirmus eligat primum occurrentem cui cõfidenter ſine pudore aperiat totam cõſcientiam. vt qui habet bullam, uel tempore iubilæi, poteſt etiam pręſente epiſcopo vel parocho, potius eligere alium, quem maluerit ex confeſſarijs expoſitis.[o]

C A P. XII.

In artic. mortis ſi expediat non confiteri epiſcopo vel parocho præſenti, poteſt negata etiam licentia, confiteri non expoſito.

§. 2. 3. *In periculo ſcandali quando poſſit excommunicatus celebrare aut abſolui indirecte per inferiorem.*

4 *At ſi non expoſito confitetur veniale & mort. non poteſt abſolui.*

5 *Cauſa ob quas inferior abſoluit à reſeruatis ſine excommunic. abſente ſuperiore.*

SI vicinus morti non habet cenſuram reſeruatam, nec crimen vel publicam pœnitentiam deductam ad forum contentioſum, & ante cœptã confeſsionem adſint epiſcopus, parochus, & ſacerdos ſimplex audire parati: ſed ſubeſt cauſa urgens cur expediat quędam peccata non manifeſtare parocho[a] uel epiſcopo: & petitus hic neget iniuſte licentiam, uidetur licitum confiteri ſimplici ſacerdoti catholico non denuntiato; cui poteſt inte-

C A P. XII.

[a] DE quibus lib. 2. de pœnit. c. 32. & de circunſtan

tia

b tia complicis. cap. 9. [b] [c] vt ſatis probatum eſt, c. 11. [d] aduertit Nauar. cap. 27. num. 270. §. 5. & num. 89. ad. 7. [e] Soto. diſt. 12. quæſtio. 1. artic. 4. ad fin. Sylueſt. excomm. 3. caſ. 5. Arm. abſolutio. §. 12. fra. Medin. lib. 1. cap. 11. §. 3. Couar. cap. Alm. 1. par. §. 2. num. 11. & videtor Angelus Flori. Theolog. p. 292. [f] Soto. d. 18. quæſt. 2. artic. 5. ad 2. col. 17. & generaliter loquitur lib. 2. iuſt. q. 6. artic. 4. lib. 5. quæſt. 6. ar. 2. ſentit Ledeſm. 2. p. quæſt. 26. art. 2. p. 366. quia refert Angel. nec reprobat. Victor. §. 146. 162. Caſtro 2. leg. pœnal. cap. vlt. concl. 2. Felician. lib. de cenſur. tit. de irregul. cap. 9. fin. fra. Ludou. 2. p. inſtruct. cap. 93. fin. addit tamen Soto. diſtin. 18. dub. 3. & Cordub. ad Sotum relect. ſecreti. mem. 2. fin. dū modo clericus irregu. non ſit iam infamatus propter indicia, nec in mora petendi diſpēſationem (aliàs, ſequeretur maius ſcādalum ex eo quod celebret, quam ex eo quod abſtineat) idem de irregulari. Nauar. c. 27. num. 239. Angles. pag. 294. Cord. caſ. 41. fi. & 142. lib. 1. q. 16. fi. & quæſt. 43. ſupplem. Anto. Palud. Abb. Syl. euchariſt. 2. §. 7. nu. 10. Ang. euchar. 2. §. 6. confeſſio. 1. §. 10. cum Richar. diſt. 18. artic. 9. quæſtio. 4. & multi recent. [g] Couar. cap. Alma. 1. p. § 1. num. 3. & §. 2. num. 11. (ſed falſo putat eſſe cōtra ius diuinum & indiſpēſabile vt excommunicatus recipiat licite ſacramenta.) Soto. diſtin. 12. q. 1. 4. diſt. 18. quæſt. 2. art. 5. ad 2. Syluest. excommunic. 3. caſ. 5. Armil. Roſel. fra. Medin. lib. 1. cap. 11. §. 5. facit Nauar. cap. 21. nu. 48. [h] Soto. diſtin. 18. quæſt. 2. 5. ad 2. in periculo grauiſſimi ſcandali. Nauar. ſup. Cord. caſ. 142. & Angles. par. 294. Syluest. euchariſt. 2. §. ſeptimo. cum Angel. euchariſt. 2. §. ſexto. Felician. capit. nono. fin. [i] Syluest. ſup. quia hæc irregul. non contrahitur ſine culpa mort. vt fatetur Nauar. cap. 27. num. 155. 244. & colligitur ex aliis. infr. [k] Diuus Thomas, tertia par. quæſt. 83. 6. ad. 2. Soto. diſtinctio. 13. q. 2. artic. 6. ad ſecundum. Syluest. euchariſt. 2. §. nono. Angel. Tabien. ver. miſſa. §. 32. Nauar. capit. 25. nume. 75. Recent. contra Roſell. cui fauet Paludan. diſt. 11. quæſtio. prima. colum. 2. [l] quia Christus reliquit eccleſiæ facultatem limitādi aut ſuſpendendi effectus varios cenſurarum. & ſatis eſt excommunicatum teneri tunc vitare alia, ſed non euchariſtiam: vt quando ſuſpenditur interdictum pro ſola vnius miſſæ nouæ celebratione. ſic in articulo mortis excommunicatus contritus, qui non habet à quo abſoluatur, poteſt licite cōmunicare, vt impleat præceptum diuinum, quod tunc ſtrictius obligat, quam prohibitio cenſuræ eccleſiaſticæ. contra Cou. ſup. G. [m] Soto. diſt. 18. quæſt. 2. 5. ad 2. colum. 17. 19. & quæſt. 4. artic. 2. diſtinct. 12. quæſtio. 1. articul. quarto, Durand. diſtinctio. 17. quæſt. 15. Palud. quæſtio. prima. Maior. Palac. quæſt. vlt. Gabriel. Adrian. de cōfeſſ. quæſt. quinta. Ledeſ. quæſt. 8. articu. 2. dub. 5. 9. & dub. tertio poſt cōcluſ. ſeptimam. Victor. §. 162. ait comulgue y vaya ſobre mi conſciencia. Cano. rel. de pœnitentia. part. 5. Caietan. ver. abſolutio. cap. 5. ad med. Syluest. confeſſio. 1. § 19. confeſſor. 3. §. 8. Anton. 3. part. titulo 17. cap. 19 §. 16. Nauar. cap. 26. numer. 27. & in cap. cōſideret. §. cautus. nu. 3. & 24. de pœnitentia, diſtinctio. quinta. Alcocer. capit. 12. [n] Richard. Angel. Medin. Angles & alij cit. cap. 10. §. 4. Z. quia Trident. ſeſſ. 14. cap. 7. ad fin. de omni reſeruato æquè negat poſſe ſacerdotes abſoluere nempe directe & proprio iure. ſecus indirecte etiam ab excommunicatione ob impedimentum, iuxta capit. eos qui. [o] vt falſo ſignific. Sot. [p] quia cui datur ius ad finem, datur ad media neceſſaria, nempe vt digne & ſine impedimento celebret. at hinc nō ſequitur quod vt quis celebret in feſto, poſſit abſolui à ſacerdote nō expoſito nec habente iuriſdictionem, vt bene Caiet. ver. abſolutio. capit. ſecundo, quia ius diuinum non obligat ad præmittendam confeſſionem, vrgente neceſſitate: niſi quando habet copiam idonei confeſſarij, vt explicat Trident. ſeſſio. 14. capit. 7. & can. vltim. [q] quæ eſt apta ratio & differentia. [r] infra capit. 13. [ſ] D. Thom. diſtinctio. 17. quæſtio. tertia. 4. 2. ad. 4. & add. quæſtio. 9. articul. 2. ad 4. loquitur ſine hac reſtrictione. ſed ſic limitandum putant Cano. Vict. §. 162. Gab. Nau. capit. 26. num. 27. cum Inno. [t] [u] Soto. diſtinct. 18. quæſtio. 2. 5. Ad 2. Cano. Angles. & videtur Anto. 3. par. tit. 17. capit. 19. §. 16. [x] [y] Ledeſ. dub. 5. videtur D. Thom. ſup. Alexan. Palu. Rich. Gerſ. Nau. capit. 9. num. 6. quia non explicant requiri cauſam neceſſitatis. [z] lib. de euchariſt. cap. 46.

gre omnia fateri ſine periculo vt complices agnoſcat, aut damnum inferat. cenſetur enim tunc ipſo iure conceſſa licentia [b] confitendi alteri etiam reſeruata ſine cenſura, quia tunc nulla eſt reſeruatio, vt dicit cōcil. nec in eo articulo oportet vt neceſſitas ſit ſimpliciter extrema, poſſet enim adultus tunc vera contritione iuſtificari: ſed ſatis eſt neceſſitas quæ tutiori via ne quis pereat vt ait cōcil. dat ius remedij. nec conc. Trid. expreſſit limitationem eligendi quemlibet, quando non eſſet præſens parochus, aut recurſus ad ſuperiorem: [c] ſed generaliter indulget omnes ſacerdotes poſſe clarius quam eſſet antiquo iure definitum. [d]

2 Si præſens ſit epiſcopus aut prælatus ſuperior, & iuſte petitam negat licentiam abſoluendi à reſeruata excommunicatione: cum tamen occurrat graue periculum infamiæ niſi eo die reus cōmunicet aut celebret. 1. quidam [e] negant licitum huic excommunicato celebrare, & aiunt aliàs fieri irregularem: cum tamen permittāt licere irregulari. [f] nec Papam diſpenſare poſſe vt manēs excommunicatus participet licite in diuinis & ſacramētis, à quibus directe prohibetur: [g] 2. Alij uerius admittunt urgente grauiſſimo ſcandalo licere celebrationē ſemel aut bis: [h] nec fieri irregularē, [i] qui tunc inculpatè celebrat: ut ſi quis poſt conſecrationem hoſtiæ recordatur ſe excommunicatum, debet contritus perficere miſſam, nec per hoc fit irregul. [k] nā pro tunc Chriſtus aut eccleſia limitat effectus excommunicationis, [l] ne priuet tali celebratione: & tamen negāt confeſſarium præſente ſuperiore abſoluere poſſe ab ea excommunicatione, aut peccatis: [m] quaſi excommunicatio reſeruata ſubtrahat pœnitentem à iuriſdictione iſtius cōfeſſarij.

3 Sed probabilius uidetur, dum præſens prælatus iniuſte negat petitam licentiam, cenſeri ipſo iure conceſſam à Pap. ut inferior abſoluat indirecte ſimul ab excommunicatione [n] & reſeruatis: directe uero ab alijs quæ pœnitens ſimul cōfitetur. nam interdum urget ſimul ſcandalum niſi hic confiteatur ante communionem, & eum Prælato cui tamen occultare licet eum caſum ex quo timet periculum. Conſtat enim ſubditum non ſubtrahi à iuriſdictione & punitione epiſcopi [o] in utroque foro circa caſus ad epiſcopū pertinentes, quāuis reus ſimul habeat excommunicationē Papæ reſeruatam. & propter ius diuinum quod in eo ſcādali periculo dat ius celebrandi, eccleſia ex cōſequenti dat ius ut ſic impeditus abſolui poſſit [p] cum onere præſentādi ſe Papæ, aut alteri prælato: quando abſque graui incommodo poterit.

4 Cæterum in eo caſu citra mortis periculum, ſi quis ſacerdoti non expoſito cōfiteatur uenialia, in quæ habet iuriſdictionē, & ſimul mort. aut reſeruata quædam: non poſſet hic ex cōſequēti abſoluere à mort. propter ius quod habet in venialia. at Parochus qui habet ius in mort. à quibus non multum diſtant reſeruata, cū ſint in auerſione ſere æqualia: poteſt in ſupradicto caſu ex tacita commiſſione, quam conſuetudo cum ſapientum ſentētia arguit, indirecte abſoluere à prædictis reſeruatis, [q] cum onere adeundi poſtea ſuperiorē. ut de reſeruatis quibus excommunicatio annexa non eſt ſere omnes concedunt. [r]

5 Non requiritur abſente ſuperiore ad quem non eſt facilis recurſus, [ſ] grauis cauſa ut inferior abſoluat ſimul à reſeruatis excōmunicatione carentibus, cum onere præſentandi ſe. 1. ſatis eſt ut ſic ſcandalum uitetur, [t] vel probabile periculū infamiæ, quāuis grauis nō ſit: aut neceſſitas cōmunicandi cum alijs ex ſtatuto religionis. [u] 2. vt celebret in feſto [x], præſertim quādo nō eſt alius ſacerdos à quo ipſe vel alij itee ſaciētes miſſam audiant. 3. vtilitas cōmunicandi aut celebrandi in quibuſdā feſtis quibus ſolet ex deuotione. [y] quare plus requiritur vt qui habet conſcientiā peccati mort. cōmunicet aut celebret cōtritus quando nō habet copiam confeſſarij. [z] (id enim nō licet niſi vrgente cauſa, aut tempore præcepti:) quā vt dicto modo abſoluatur per inferiorem de reſeruatis & ita abſolutus communicet.

CAP.

C A P. X I I I.

Quis eligere poſſit confeſſarium, & qualem.

§. 1. *Regularis quando poſſit eligere non approbatum ab epiſcopo.*

2 *Habens bullam cruc. eligit etiam pro reſeruat. quemlibet de expoſitis.*

3 *Ordinarius eligit ſibi: epiſcopus aut Cardin. eligit etiam pro familiaribus.*

4 *Vſque. 10. licentiam eligendi ſi parochus iniuſte neget, an concedat Papa?*

11. 12. *Excommunicatus parochus, quando poſſit ſuos abſoluere. At denunciatus non abſoluit, ſed dat licentiam.*

13. *Qua ratihabitio concedat iuriſdict.*

a ELigere ſibi poſſunt confeſſariũ quibus in tota eccleſia [a] Papa conceſſerit. Papa dum per bullam aut iubilæum concedit pœnitentibus facultatem eligendi confeſſarium, addit generaliter dummodo ſit idoneus & approbatus iure, aut ab epiſcopo iuxta formam Concil. Trident. ſeſſ. 23. cap. 15. vt dictũ eſt cap. 6. Religioſus (de quo dict. Concil. verba non facit) poſſet de ſuperioris licentia eligere non expoſi-
b tum ab epiſcopo: [b] vt olim ante Trident. poterat: ſuperior enim pro ſuis regularibus poteſt approbare idoneum, vt poteſt epiſcopus. Sacerdon ſic probato facta electione per pœnitentem, Papa licet tunc mortuus iam eſſet iuriſdictionem
c delegat: [c] nec eam pœnitens cum ſit interdũ laicus vel fœmina cõfert.

2 Per hanc licentiam non intendit Papa vt ſaluum ſit ius Parochi, vel epiſcopi: quaſi pœnitens egeat
d noua illius licentia, [d] vt eligat confeſſarium. interdum tamen Papa regularibus, vel epiſcopus ſacerdoti concedit licentiam audiendi cõfeſſiones, ſed parochis non inuitis nec
e contradicentibus: [e] qui ſic per bullam vel iubilæum confeſſus eſt idoneo etiam regulari, & directe abſolutus eſt, non tenetur iure communi eadem confiteri parocho, & op-
f poſitum eſt error, [f] vt ſupra dictum
g eſt. Bulla cruc. decenter [g] expreſſit concedi caſus quoſdam Papæ, vel epiſcopi. At ſi Papa, vel ep̄s confeſſario, vel pœnitenti tantum dicat ſe committere iuriſdictionẽ, licentiã, vel vices ſuas, per hoc non cõcedit
h caſus ſibi reſeruatos, [h] nec directe abſolutionẽ à cenſuris, vel diſpenſa
i tionem in votis [i] & irregularitate.

3 Poteſt ſibi cõfeſſarium eligere 1. quilibet ordinarius ex ſupradi-
k ctis: [k] vt epiſcopus iure communi, licet poſtquam conſecratus eſt, renuntrauerit. & quędam dignitas eccleſiæ cathedralis, vt Decanus, Ar-
l chidiaconus, [l] & Abbas exemptus.
m & Vicarius generalis epiſcopi. [m] 2.
n Cardinalis forte ex iure, [n] quia eſt ſuperior epiſcopis: vt dicetur lib. de ord. cap. 27. vel certe ex priuilegio
o & conſuetudine, [o] quamuis nõ ſit epiſcopus aut parochus. 3. prælatus
p religionis exemptæ: [p] niſi incideret in caſus reſeruatos ſupremo præ
q lato. [q] At Abbatiſſa non poteſt ſibi
r eligere confeſſarium. [r] Cardinalis item, non minus quam epiſcopus, pro ſuis familiaribus & commenſalibus, poteſt ex conſuetudine eli-
ſ gere & deſignare confeſſorem. [ſ] ſi autem nullum deſignet ſubijciuntur parocho. poteſt & ſubditis facultatem concedere epiſcopus eligendi confeſſarium, etiam
t pro reſeruatis eidem epiſcopo. [t] quæ licentia non expirat mortuo, vel amoto, vel nominatim denun-
u tiato concedente: [u] cum ſit gratia
x nomine dignitatis data. [x] ſic Bulla cruciatæ durat etiam mortuo Pon-
y tifice: [y] & in ſacerdotibus etiam regularibus durat approbatio & iuriſdictio ad. audiendas confeſſiones,

C A P. X I I I.

a CLe. [a] dudum. de ſepult. extrau. ſuper cathedram eod. extrauag. inter cunctas. de priuil. in hoc enim declarat Pont. facultatem quam habet cumulatiue in omnes eccleſias, & ſingulos fideles totius orbis. & expedit interdũ reuocare bullas & priuilegia à ſe, aut à Prædeceſſoribus conceſſa. vide Sylu. priuileg §. 10. Cordub. lib. 5. de indul. q. 33. atq; ita Papa nouiter electus reuocare ſolet: vt intelligant egere confirmatione illius, & ne nimia licẽtia pariat abuſum, vt ait conc. Lateran. c. 62. Trid. ſeſſ. 21. refor. cap. 9. ſeſſ. 25. ad fi. & ref. ca. 18. quãuis Tape. a. 3. pag. 204. cũ Henric quol. 10. art. 4. putet indecẽs concedere priuilegium eligendi quẽ voluerit confeſſa-
b rium. [b] ſup. c. 6. fi.
c c. 2. §. 3. nominante Abbatiſſa parochũ, Papa iuriſdictionẽ
d concedit. [d] Abb. in c. omnis vtriuſque. num. 15. dicit commu. Archid. Ioann. Mon. Hoſt. (contra gloſſ 6. ver. alienũ) Cordub. caſ. 10. dubio 2. Adria. q. 1. de confeſſ. Soto. diſ. 18. q. 4. ar. 2. & 3. Med. confeſſ. ſol. 90. 92. Syluеſ. confeſſor. 1.
e §. 1. & ſeq. [e] Greg. XIII. conceſſit ſocietati anno 82. vt dum iter agunt terra marique poſſint confeſſiones omnium audire, & prædicare, non contradicen
f te parocho. [f] ſup. lib. 2. de pęnit. c. 16. §. 9. R. cit. vterque Soto. Adri. Syl. Medin. Dur. Maio. deſinit Ioan. 22. extrauagan. vas electionis de hęret. Diuus Tho. opuſ. 19. cõtra impug. relig. e. 4. & d. 17. q. 3. 3: 5. Palu. q. 4. ar
g 3. Anton. 3. p. tit. 17. cap. 9. [g] ſup. A. [h] c. ſi epiſcopus. de pœnit. &
h remiſ. in 6. extrauag. inter cunctas, & Clem. 1 de priuil. Nau. c. 27. num. 255. §. 7. Anto. 3. p. tit. 17. c. 13. tit. 25. c. 77. Armil. verb. Abbas. §. 5. Tabien. §. 8. Innoc. & Hoſt. c. nuper. de ſenten. excom. com pend. Mendic. verb. abſolutio. reſerua. Syl. confeſſor. 2. §. 5. Angel. confeſſor. 3. §. 28. cum Ioan. Ignan. Felician. de cenſur. ti. de priuil. c. 12. & poſt. c. 14. & tit. de excom. cap. 22. vid. Gabr. d. 17. q. 1. art. 3.
i D. Tho. d. 18. q. 2. 1. 2. frat. Med. lib. 2. c. 1. [i] quia id non requiritur
k pro abſolutione peccatorum, & eget expreſſa licentia. [k] ſup. c. 8. §. 3. Nau. edit. anni. 84. c. 27. num. 260. & in c. placuit. ait, confeſſarium epiſcopi habere iuriſdictionem à Papa c. fin. de pœnit. & remiſ. c. ſi epiſcopus eod. in 6. & ſat eſſet conſuetudo, vt ait Maiol. li. 2. de irregul. ca. 2. nu. 12. intelligitur de omni epiſcopo conſecrato, quamuis non ſit Paſtor contra Palud. diſt. 17. q. 3. dummodo non
l ſit depoſitus vel omnino ſuſpenſus, quia hic priuatur priuileg. [l] ſup. cap. 7. §. 5. D. Turrecre. c. quem pœnitet. de pœniten. d. 1. Angel. Soto. Anto. 3. p. tit. 17. cap. 9. Medin. de conf. q. 35. Gabr. d. 17.
m q. 2. art. 3. dub. 2. & lect. 3. [m] quia Vicarius epiſcopi, aut ſede vacante electus à capitulo dicitur ordinarius, licet non ſit prælatus proprio iure, vt probat Couar. lib. 3. var. c. 20. num. 5. & vt poteſt pro alijs exponere confeſſarios, ita poteſt eligere ſibi, colligitur c.
n cum olim, de maior. & obed. vbi Felin. verſ 5. [n] quia. cap. ſi de pœnit. & remiſ. datur ſuperioribus epiſcopo. Angel. Sylu. confeſſor. 1.
o §. 9. [o] Palud. d. 17. q. 3. Soto. diſt. 18. q. 4. art. 2. Caiet. ver. abſolutio. cap. 2. Ledeſm. 2. par. queſ. 7.
p art. 5. dub. 18. [p] ca. fin. de pœnit. & remiſſ. vbi non tantũ intelligitur prælatus exemptus. ſup. L. & immediatus Papæ (vt putat Angel. confeſſor. 3. §. 5. cum Hoſt. & Panormit.) ſed Prior, Guardian', aut Rector religionis exẽptæ (quia tex. dicit, ſine ſui ſuperioris licentia poteſt eligere confeſſorem. ergo ſupponit habere ſuperiorẽ præter Papam) ita aiſit Paludan. Sylu. confeſſor. 1. § 8. Armil. abſolutio §. 14. Sot. col. 8. Ledeſm. ſup. dub. 19. Victor. §. 14. Nauar. cap. placuit. num. 119. Barbar. cap. fin. nu. 74. de Iudic. vbi Felin. num. 14. & ſeq. Palac. Rub. cap. per veſtras. §. 17. nume. 9. Prob. ad Monach. in c. decernimus, nume. 2. de ſent. excõ. in 6. Soto. addit idviſũ confirmatum eſſe in religione. addit Syluеſ. confeſſarius ab eo electus poteſt cum eo diſpenſare. & verb. abſolutio. 5. §. 4. hic ſuperior exemptus poteſt ſubijcere ſe epiſcopo vt per eum abſoluatur à caſu Papæ: ſicut poteſt ſubijcere ſuos. & quia hic fauor datus iure cõmuni non impeditur per quędã priuil. alicuius religionis prohibentis frui indultis ſedis Apoſtolicæ, etiam per bullam
q aut eligere confeſſarium abſque licentia ſuperioris. [q] quia generalis poteſt reſeruare caſus etiam pro ſuperioribus Paludan. d. 17. quæſt. 3. Syluеſt. confeſſor. 1. §. 9. & addunt ex vi huius priuileg. confeſſor ſuperioris exempti diſpenſat cum eo in votis niſi reſer-
r uatos Papæ, quia militat eadem ratio. [r] Syluеſt. confeſſor. 1.
ſ §. 8. [ſ] Caietan. abſolutio. capit. 2. & id pendet ex conſuetudine.
t Ledeſm. quæſt. 7. artic. 5. dub. 18. [t] Soto. Ledeſm. aiunt famulos epiſcopi ſubijci parocho. nempe quando epiſcopus, aut Cardina-
u lis nullum deſignauit confeſſarium pro familiaribus. [u] Nauarr. cap. placuit. num. 261. Syluеſt. confeſſor. 2. §. 4. verſ. 5. item facit Syluеſt. indulg. §. 5. verſ. 6. Angel. §. 7. & confeſſor. 3. §. 15. vide Anto. Gabr. to 2. tit. de procurator. concl. 3. quando iuriſdictio eligentis eſt acceſſoria ad reliquas indulgentias. colligitur ex cap. ſi ſuper gratia, contra Syluеſtr. confeſſor. 1. §. 7. Palud. diſtinct. 17. quæſt. 4.
x artic. vlt. Anton. 3. par. tit. 17. cap. 9. §. fin. [x] Vide Nauar. cap. 27. num. 262. Couarr. 3. Var. cap. 15. nu. 2. Anton. Gabr. to. 2. tit. de pręhend. concl. 1. Ang. confeſſor. 4. §. 25. Syluеſt. ſup. [y] in bulla datur gratia eligendi confeſſarium, ſed acceſſorie ad alias gratias, quæ

non expirant ſopra. V. [z] Nau. cap. placuit num. 161. Anto. Gabr. tit. de præbend. concl. 1. §. 33. Victor. §. 139. Medi. de confeſ. ſign. Soto. diſt. 18. q. 4. art. 2. ſed videtur contra Palud. d. 17. q. 4. Anto. tit. 17. c. 9. Syl. confeſſor. 1. §. 7. [a] quia hæc officia pendent à principali. ſed ſi Vicarius epiſcopi, incertus de morte longe diſtantis, dedit reuerendas, valent: quia tunc habetur legitimus Vicarius cum poteſtate ordinarij, quæ eſt fauorabilis: ac ſubinde valent geſta per illum, facit Armil. verb. delegare. §. 10. Cou. 3. Var. cap. 20. nu. 4. & ſic aiunt viri docti & iuriſperiti conſulti. [b] ſic olim Theodoſ. Imperat. ſobiacuit D. Ambr. epiſcopo. Palud. q. 3. Soto. Ledeſ. q. 7. art. 5. dub. 22. Sylu. confeſſor. 1. §. 3. colligitur. c. placuit. ca. omnis vtriuſque. ſecus ex priuilegio de quo Soto. ar. 2. Caiet. abſolutio. cap. 2. Med. de confeſ. fol. 86. [e] vt Romæ auditor Cameræ Apoſto. Sylo. & alij qui actu ſeruiunt Papæ, dum adeſt Romæ aut in curia illius. ſed famoli per orbẽ diſperſi ſubduntur epiſcopo loc. Palud. Syl. Soto. art. 2. Ledeſ. art. 5. [d] Palud. Anto. Nau. cap placuit. num. 176. facit; Cou. cap. in officijs. nu. 8. de teſtam. ſic per bullam cruciatæ conceditur abſolutio à reſeruatis epiſcopo quoties voluerit: ſed ſemel in vita & iterum in mortis art. à reſeruatis Papæ. vide. Quintil. Mandoſ. in praxi ſignaturæ. fol. 76. ſimiliter intra tempus quo durat iubilæus poteſt ſæpius abſolui à reſeruatis. quod ſi detur pro vna ex duabus hebdomadis poteſt lucrari in vtraque. Nau. add. de indulgen. not. 32. num. 46. & ſeq. not. 34. nu. 7. q. 4. quia vbi lex & priuilegium non diſtinguit & reſtringit, nec nos debemus. concedit vero bulla cruciatæ vt ſemel abſolutus à caſibus Papæ, poſſit accepta alia bulla iterum abſolui ab alijs in quæ poſtea incidit. [c] [f] Vrb. PP. ca. placuit. de pœn. d. 6. ex quo colligitur quod quando conſenſus parochi aut epiſcopi ſi non eſt habitus, certe eſt debitus ex quadam iuſtitia, præſumitur ratihabitio Papæ de præſenti: ſignificat Mag. 4. diſt. 21. vbi D. Th. in expoſit. lit. Henr. quodlib. 9. quæſt. 24. Adrian. de cõfeſ. quæſt. 5. dub. 3. Medin. de confeſ. q. 42. ſignific. Grat. de pænit. d. 6. prope fi. Hoſt. in cap. omnis vtriuſque. Rich. diſt. 17. art. 3. quæſt. 7. Palud. q. 3. art. 2. num. 19. Gab. quæſt. 2 art. 3. dub. 4. Anto. 3. p. titu. 17. cap. 4. Angel. caſus. cum Pan & confeſſor. 3. §. 15. 31. Syl. confeſſor. 1. §. 1. & §. 6. verſ. 8. Armil. Abſolutio. §. 18. 27. confeſ. §. 38. quam ſententiam dicunt probabilem Victor. non. §. 145. Ledeſ. 2. p. q. 7. art. 5. conc. 3. fin. fauet Ledeſ. q. 8. artic. 4. dub. 2. (quia col. 2. præmiſit quando ſuperior præſens negat licentiam & col. 3. concl. 1.) innuit Nauar. cap. 7. num. 6. quia præmiſit quando ſuperior noluit dare licentiam. Pan. & Hoſt. cap. omnis fra. Alexan. ſom. lib. 1. tit. 3. poſt cap. 15. pag. 72. [g] cap. licet. de reg. [h] cle. dudum. de ſepult. Nau. ca. 27. nu. 262. [i] ſup. lib. 2. de pœnit. cap. 12. [k] ſignificant cit. E. per d. cap. placuit. vbi Naua. nu. 138. 147. & citat multos. & cap. 7. num. 5. fin. Mag. d. 21. vbi Bon. & D. Tho. vterque circa lit. in fi. quia quãdo parochus eſt valde ignorans, concedit Papa. d. cap. placuit. licentiam confitendi alteri. ergo maiori ratione videtur concedere vbi vrget grauius impedimentum & periculum. [l] præſertim quando lex prohibet propter vitandum inconuenientia: vt olim clandeſtina licebant in quibuſdam caſibus vbi ceſſant inconuenientia, Nauar. cap. 16. nu. 36. Paludan. 4. diſt. 28. Soto. Caietan. opuſc. de matrimonio & pleriq; alij. [m] in ſolo iure diuino. multi dicũt id licuiſſe: ſed probabilius eſt requiri iuriſdictionẽ taliẽ tacite deriuatam à Papa. ſup. c. 1. & 5. [n] Soto. d. 18. q. 4. a. 5. Ledeſ. q. 7. art. 5. dub. 1. & 2. Victor. §. 145. Cano relec. par. 5. Mant. Gallo. Gueuar. quorum tamen ratio & expoſitio non eſt certa. addit. Soto quod. d. cap. placuit. loquitur de publica tantum pœnitentia. at contra omnes. Admittunt hos caſus ſolũ dum ſuperior cenſetur tacite conſentire. At ſatis eſt quod Pontif. ipſo iure conſentit. Medi. de ſolo ignorante limitat, de quo tantũ expreſſit. c. placuit. Ledeſ. dub. 2. dicit vſque ad Vrban. 2. d. c. placuit. licebat confiteri cuilibet ſacerdoti. licet enim prius fuerint diuiſæ parochiæ. 13. q. 1. c. 1. & ca. in Dominicis. & vtroque. c. nul lus. 9. q. 2. ſed non erat vſu receptum. ac ſubinde ſatis putauit Vrban. 2. ſic reſtringere. ſed poſtea conc. Latera. c. omnis, amplius reſtrinxit [o] Nau. edit. ann. 84. c. 27. num. 264. 275. (& hinc num. 260. ait bullam. cœnæ limitari per prius Decr. Trid. ſeſſ. 24. ref. c. 6.) & ca. placuit. nu. 147. lib. de orat. not 22. num. 83. & 95. ad 1. cum gloſ. recepta in authen. offeratur. C. de litis conteſt. quæ authen. limitatur per priorem. l. ſciendum. ff. qui ſatiſdare cogantur, vt ait Deci. regu. 1. ff. de reg. iuris. [p] vt patet ex concil. Latera. ſub Innoc. III. cap. 21. ex quo ſumptum eſt. d. capit. omnis. nec amplius requirit Tridẽt. ſeſſ. 14 capitulo ſeptimo, quam debite petere licentiam à Prælato. [q] D. Thom. d. 17. q. q. 3. 3. 4. ad 6. Syl. confeſſor. 1. §. 3. num. 13. D. Thom. opuſ. 19. contra impug. religio. capit. quarto, Victor. §. 145. fin. Armil. abſolutio. §. 19. Angel. confeſſio. 1. §. 31. Nauar. capitulo placuit. numero 119. 151. capit. 25. numero 131. [r] Armil. confeſſor. §. 35. Nauar. capit. 21. numero 22. quare Tridẽt. ſeſſ. 14. capit. 7. ad fin. dicit, nitantur pro reſeruatis mittere ad ſuperiorem. [ſ] ſic videntur loqui D. Thom. ſup. ad 3. & 5. Alexand. quarta parte quæſt. 77. m. 3. artic. primo, ad 1. Marſil. 4. quæſtio. 12. articulo primo, parte quarta, concl. 2. ad 4. & 5. ſignif. Caieta. articulo ſexto, & verſ. abſolutio. capit. ſecundo, Victor. §. 145. fin. Medin. quæſt. 37. de confeſſ. fol. 86. nam ideo abſente ſuperiore, abſoluit inferior vrgente cauſa à reſeruatis indirecte, quia præſumit tacitam licentiam illius. quæ ratio ceſſat dum prælatus præſens negat licentiam. [t] Victor. §. 146. & addit, y va ya ſobre mi conſciencia. Soto diſtinct. 18. quæſtio. 4. articu. 2. fin. Ledeſ. quæſtio. 7. articu. 5. dub. primo & ſecundo, Cano relect. par. 5. ſignificat Nauar. c. 7. nu. 6. quia maius videtur præceptum de integritate confeſſionis, quam vt confeſſio præmittatur ante communionem. vide Nau. c. 9. nu. 12. ſic quando fœmina omnino ex tota confeſſione

mortuo etiam concedente: [z] cum tamen officium & iuriſdictio vicarij vel viſitatoris expiret mortuo epiſcopo. [a] 4. Rex & domus regia vel Imperator, nõ niſi ex priuilegijs quæ habere ſolent ampliſſima, poſſunt confiteri alteri, quam proprio epiſcopo & Parocho ſui domicilij. [b] & tota familia ſeu familiares Papæ dum habitant in curia illius, poſſunt eligere confeſſarium: [c] hi omnes non tantum ſemel ſed quoties egent, poſſunt eligere confeſſarium.[d]

4 Quidam non ſine ratione addunt eſſe licitum in quibuſdam caſibus confiteri alieno ſacerdoti, quando proprius paſtor præſens petitam ad id licentiam iniuſte negat: quia ſic iure petita videtur ipſo iure conceſſa. [e] & defectum parochi negãtis ſupplet ipſo iure epiſcopus: defectum vero priuati prælati regularis ſupplet Generalis regularium; aut certe vtrumque ipſo iure [f] aut ex præſumpta volũtate ſupplet ſummus Pontifex. ſic ipſo iure cenſetur conceſſa licentia, quando profeſſus impune tranſit in ſtrictiorem religionem, petita à prælato licentia, quã ille irrationabiliter & iniuſte negat: [g] & quando epiſcopus regularibus legitime & digne præſentatis, negat iniuſte licẽtiam audiendi confeſſiones, ſupplet Papa, & priuilegio intra ius commune inſerto approbat, [h] & iuriſdictionem cõfert prædictis confeſſarijs.

5 Quando graues incidũt cauſæ, quas non expedit dicere parocho, vel prælato monaſterij: aiunt quidã Doct. [i] pœnitentem habere ius nõ confitendi integre eidem, [k] ſed petita licentia, & non conceſſa poſſe confiteri alteri, à quo præiudicium graue non formidat. quia cum pœnitens habeat ius ad remediũ iſtius ſacramenti etiam extra tempus præcepti, & fecerit quod in ſe eſt, videtur ceſſare prohibitio eccleſiæ: [l] & perinde ſe habere, ac relictũ in ſolo iure diuino. [m] quam cõfitendi alteri licentiam Pontifex conceſſiſſe videtur in c. placuit, de pœnitentia. d. 6. nec id ſpeciale ius antiquũ tollitur per generale ius in cap. omnis vtriuſq; ſexus (quãuis quidã putent tolli & reſtringi. [n]) poſteriora enim iura interdum limitantur per priora ſpecialia. [o] & cap. omnis ſolum requirit petere licentiã à Parocho: [p] vt in caſibus reſerẽdis petitur, quãuis ab illo non obtineatur.

6 Dum caſus abſq; excommunicatione reſeruantur, ſi pœnitẽs aut prudens confeſſarius petat licentiã, debet epiſcopus aut prælatus religionis æſtimare ſubeſſe cauſam, & libẽter eam concedere, ne confeſſionis iugum de ſe ſuaue, appareat durius. interdum tamen ſi frequẽtior eſſet reincidentia, poteſt prudenter negare: [q] qua negata, cum inferior confeſſarius in ea reſeruata nihil proprio iure poſſit, perſuadeat adire prælatum. [r] & quidã per extremum putant, quod nullo modo abſoluere debeat ab alijs non reſeruans: [ſ] quia eſſet dimidiata cõfeſſio. quãdo circa reſeruata ceſſat præſumpta licentia ſuperioris, qui præſens negat illam expreſſe. & tamen propter periculum vitandi ſcandalum, licere ſibi contrito cõmunicare. [t] vel celebrare, ſi timet malum graue ex eo quod ſuo prælato id re-

ſeruatum cõfiteatur. at ſane in hoc periculo põt abſoluere [u] ex tacita cõmiſſione maioris prælati aut Papæ abſentis, qui iniuſte negatã licentiã cenſetur iure ipſo concedere: cũ enim ob vitandũ ſcandalũ Doct. cõcedãt huic communionem melioris ſacramẽti: cur negãt licere abſolutionem, licet in occulto detur. [x]

7 Numerantur à Doct. ſequẽtes caſus. in quib. ſi præſens Paſtor iniuſte neget petitã licentiã, cenſetur iure conceſſa vt liceat eligere alium confeſſarium: quando cauſa manat ex culpa eiuſdem parochi. 1. ſi parochus ꝓbabiliter timetur futurus reuelator ſigilli in caſu particulari. [y] At tũc ſatis eſt quod illũ caſum pœnitens omittere poteſt, confitẽdo ei reliqua peccata, [z] ſi tẽpore præcepti non eſſet copia alterius cõfeſſarij. 2. quando parochus vel prælatus notitia cõfeſſionis abuſurus creditur, & ſic occulta via huic vel alijs allatur[us] graue dãnũ corporis, honoris vel pecuniæ, vt dictũ eſt. [a] 3. qđ certius eſt ſi animã ægrẽti præſens epiſcopus neget abſolutionẽ, aut facultatẽ in excõmunicationes reſeruatas: põt ipſo iure ſimplex ſacerdos, quãuis non expoſitus aut cenſuris ligatus, abſoluere morientem: [b] præſertim quia tũc ſecundũ graues Doct. iure diuino [c] habere dicitur iuriſdictionem.

8 Alij addunt licitũ cõfiteri alteri. 1. ob impotentiã Parochi de qua ſtatim dicetur: à quo petitur iure licẽtia. 2. ſi fœmina parochũ timet, qđ improbus in cõfeſſione iterũ ſolicitabit ad malũ, & videt ſe fragilẽ: [d] & petit licẽtiã, quam ille iniuſte negat. 3. ſi pœnitens malũ machinatus eſt cõtra perſonã ſacerdotis, & ille audiẽs cõtra confitentẽ prouocabitur ad odiũ. [e] aut ſi cognata ſacerdotis vt mater, filia, aut ſoror fecit adulteriũ, & cõfitens ei ſcandalizabit illũ. [f] 4. ſi eſt odiũ inter pœnitentẽ & parochũ, [g] vel ipſius parentes. 5. qñ parochus eſt ita ignorans vt neſciat diſcernere ſicut oportet inter. mor. aut venialia: [h] nec vult dare neotã licentiã: quia illicitũ eſſet vt vir varijs negotijs & difficilib. implicatus tã ignorãti cõfiteatur: eſſetq; ea confeſſio iterãda: [i] niſi in periculo mortis qñ nõ adeſt alius magis idoneus,

ſeſſione patitur periculum conſcientiæ, & vrget præceptum, poſſet cum contritione communicare. [u] quia DD. cit. F. generaliter abſq; limitatione loquuntur. & cõfeſſio eſt per ſe integra, dum inferior abſoluit à reſeruatis, indirecte, ex cõceſſione. d. c. placuit. vt eſt formaliter integra quando ex cauſa ſilet aliquod peccatũ, aut circumſtantiã. [x] excommunio enim magis priuat communione quã alijs ſacramentis. At ratio Soti. (quod excommunicatus videtur ſubtrahi à iuriſdict. parochi.) reiecta eſt. c. 12. §. 3. O. maxime, quia indirecte abſoluitur ab excõmunione ſupra cap. 10. Z. & integre cõfitetur omnia peccata, & inobedientiam ratione cuius incurrit excomm. & tamen Prælato, cui cogitur tunc cõfiteri, occultat ex cauſa excom. ſuam: quæ non eſt culpa & materia cõfeſſionis (vt bene ait Cord. caſ. 11. cũ Angel.) ſed pœna. [y] D. Tho. d. 17. q. 3. 3. 4. ibi Bon. fra. Alexan. li. 1. tit. 3. poſt. c. 15. fol. 72. [z] ſup. lib. 2. de pœn. c. 12. Nauar. c. 7. nu. 6. [a] ſup. lib. 2. de pœnitẽtia. c. 12. D. Th. 17. fra. Alex. & alij cit. cum Mag. d. 21. vbi in lit. D. Tho. Bon. idem Rich. d. 17. ar. 3. q. 7. Palu. q. 3. ar. 3. Gab. q. 2. du. 4. Syl. cõfeſſor. 1. §. 6. Adr. de conſ. q. 1. dub. 8. ſed clarius dub. 3. At ex eo quod D. Tho. d. 17. ſupra ad 5. dicit (tunc ita agendũ eſt ac ſi non haberet copiam cõfeſſoris: & melius eſſet confiteri laico quam tali ſacerdoti qui nocebit animæ aut corpori) infert Ledeſ. ar. 5. dub. 2. conc. 4. quod ſecundum D. Th. non licet abſolui ab alieno, vt nec à laico. ſed D. Thom. ſatis ſe explicat: & id adiecit quando præter illũ vnum non eſſet alius ſacerd. conſilium eſt ſaltem in mortis periculo confiteri quædam laico ſup. cap. 2. §. 6. [b] Sup. cap. 12. [c] ſup. cit. capit. quinto. H. [d] D. Thom. lit. d. 21. & d. 17. ſup. cap. & ad 5. de quo dicit, ſatius eſſet tunc confiteri laico, quam improbo ſacerdoti ſolicitanti. Bon. d. 21. in lit. Rich. d. 17. artic. tertio, quæſt. ſeptima. Adr. ſup. dub. 3. Hoſt. Pan. cap. omnis. fra. Alexan. poſt. capit. 15. Nau. capit. placuit, numero 145. de quo caſu maxime loquuntur omnes: Mag. & Grat. Palud. Gab. Henric. Anto. Ang. Syl. Armil. Med. & docti recent. conſulit. qui caſus in oppidis ſolet eſſe frequentior. & quia ſolicitare intra aut prope confeſſionem eſt contra bonum commune, & reuerentiam ſacramenti. reſeruatur caſus iſtius punitio cenſoribus fidei: quaſi improbus

aut ſi pœnitens doctus & probus inſtrueret confeſſarium idiotam. [k]

9 Impotẽtia ſecundũ quoſdã cenſetur dare licentiã, quãdo Parochus eſt omnino impeditus, ne poſſit cõfeſſionẽ pœnitentis audire: [l] vt quia peregrinatur nec reliquit ſacerdotẽ vicarium: nec eſt facilis recurſus ad epiſcopũ longe diſtantem pro remedio: aut quia parochus eſt longe abſens: vel quia obijt, vel nondum eſt ſacerdotio initiatus, aut grauiter ægrotat. in his enim caſibus aiunt licentiam per ſuperiorẽ Prælatũ, aut certe per papam, ipſo iure [m] cõcedi pœnitẽti: aut quod parochus abſens, cenſetur tacite eã cõcedere. 2. ſi parœcianus iure rogat Parochũ præſentem, qui tenetur miniſtrare petentibus ſacramenta etiã extra tempus præcepti: [n] & tamen parochus ſine cauſa renuit audire confeſſionẽ, cẽſetur dare licentiam confitendi alteri. [o] Tutius tamen eſſet eã expreſſe petere & obtinere à tali parocho. 3. in quibuſdã diœceſib. cõſtitutio ſynodalis ſub excõicatione prohibet fœminã delicti cõplicem, vt concubinam parochi, confiteri eidẽ parocho [p] propter periculũ & ſcandalũ. quod ſi hæc ſic impedita petat licentiã, & ille iniuſte neget: quibuſdã, videtur iure data. [q] 4. ſi pœnitens nimis erubeſcat confiteri quoddã graue peccatũ ſuo parocho aut prælato, ita vt ſe exponat periculo dimidiandi confeſſionem ſine cauſa excuſante: ſed ne cogatur huic confiteri, nec dimidiet, petit iuſte licentiam: hanc ſane prælatus iniuſte negat. [r]

10 Generaliter quidã aiunt licentiã debitã haberi pro data: vt ſi confeſſarius aduertat nõ expedire in tali caſu remittere ad epiſcopũ: præſumet rationabiliter qđ tali caſu non fuerit eius intẽtio reſeruare. [ſ] id tñ vix extra neceſſitatẽ præſumẽdũ eſt de ſuperiore. [t] errãt vero qui putãt extra tẽpus ꝓcepti abſoluere à mor. poſſe ſine neceſſitate quẽlibet ſacerdotẽ ẽt non approbatũ, qui aliàs iuriſdictionẽ nullã habet directe in mort. [u] ſi qñ uero aliquis ex dictis caſibus iuriſdictionem conferat, & licentiam eligendi aliũ confeſſariũ: oportet eligi de idoneis approbatis [x] iuxta concil. Trident. Nos

ille male ſentiat de ſacramento. [e] Rich. ſ. Alexan. Abb. Siculus. in capit. omnis. [f] [g] Bon. d. 21. in lit. ad 2. Archi. in d. capit. placuit. facit Naua. capit. ſeptimo, numero tertio, [h] habetur expreſſe ſolus hic caſus d. capit. placuit. de quo Med. limitat ſe. Mag. d. 21. ibi D. Thom. Bon. ſ. Alexan. d. titu. 3. capit. 15. caſ. 4. cum Richar. d. 17. articulo tertio, quæſtione prima, Hoſtien. ſum. de pœnitent. & remiſ. Nau. cap. placuit. & omnes cit. V. Durandel. titul. de confeſ. §. 16. [i] ſu. lib. 2. de pœnit. cap. 14. Nau. cap. nono, numero nono, Richar. d. 17. articulo ſecundo, quæſtione ſexta, fra. Alexan. libro primo, titulo quarto, cap. quarto, parte 176. [k] Nau. Durandel. & alij ſu. [l] Richard. fra. Alexand. ſic quando epiſcopus eſt denuntiatus de excõmu. aut ſuſpenſione à Pontificalibus eo quod ordinauit alienos, ius olim concedebat ire ad epiſcopum vicinũ pro ordinibus. inf. §. 13. T. [m] per d. ca. placuit. de pœnit. d. 6. [n] ſup. [o] Richard. diſtinct. 18. artic. 2. quæſt. 3. Syl. confeſſor. 1. §. 18. ſed Adria. limitat, quando hinc cẽſeretur tacite concedere licẽtiam: aliàs non eſt tutũ [p] Adr. ſup. dub. 3. Hug. at Guillel. apud Syl. confeſſio. 1. §. 17. refert excommunicati in ſua diœceſi cõcubinam ſi confiteatur ſuo complici. D. Tho. add. quæſt. 20. articu. ſecundo, ad 1. Victor. §. 133. de claui. §. 18. Sot. d. 20. quæſt. prima, artic. quinto, Cano. rel. p. 5. Caie. Gabr. Marſi. ſupra idem Palu. d. 16. quæſt. 3. Viguer. cap. 16. §. 6. verſ. 11. fin. Ledeſ. 2. p. quæſt. 7. artic. vlt [q] at omnes hi negant quod poſſit cõcubina cõfiteri alieno non habenti iuriſdictionem: & aiunt non eſſe illicitum de ſe confiteri eidem parocho complici, ſi ceſſet periculum. D. Tho. Ledeſ. Vict. de clau. Sot. d. 18. q. 4. articulo tertio, Syl. ſupra & confeſſor 3. §. quinto, numero nono, [r] ſignificat Nau. capit. ſeptimo, numero octauo, capit. placuit. numero 150. [ſ] Syl. confeſſor. 3. numero quinto cum. Panormit. Angel. verb. caſus epiſcopo reſeruari. fin. [t] Syluest. [u] quos bene reprobat Medin. quæſt. 40. de confeſſ. quia licet tempus ſit voluntarium, ſed materia neceſſaria requirit iuriſdictionem ſimpliciter. Nauar. capitulo placuit. & communis. & ſic explicandus eſt Sixtus IIII. extrauag. vices. ſop. §. 2. F. [x] ſic confeſſarius, quem regularis (qui non comprehenditur ſub Decret. Trident. ſeſſ. 23. refor. cap. 15.) eligit per

tamẽ in ſupradictis caſib. citra mor
tis articulũ nihil definimus in præ-
y ſenti [y] cõtenti monſtraſſe ſententiã
& loca aliorum Doct.

11 Paſtor qui nominatim & pu-
blicè denuntiatus non eſſet, aut no-
torius clerici percuſſor, ſi à proprijs
ouibus exigatur (dum ſe commode
excuſare non poſſet, nec eſſet in mo
ra culpabili petendi ſibi abſolutio-
nem.) poteſt licite contritus mini-
z ſtrare ſacramẽta, [z] & abſolutionẽ,
a nec ſit irregularis. [a] Paſtor enim ex
officio & ſtrictiori caritatis vincu-
lo tenetur etiam extra tempora præ
cepti miniſtrare ſubditis opportu-
ne petẽtibus paſtum vitalem ſacra-
mentorum. De confeſſario approba
to alibi denunciato, qui tamen in
hoc oppido eſt ignotus. 1. ſi ex ſola
ſacramentali confeſſione ſciam, nõ
b debeo illũ vitare. [b] bene tamen ſi
extra confeſſionem id ſcirem: quia
ab vno epiſcopo aut in vna prouin
cia denuntiatus, eſt ipſo iure vitan-
c dus vbiq; [c] 2. Si quis bona fide con
fitetur peccata huic in eo oppido,
vbi toleratus ignotus audit illicite
cõfeſſiones, videtur valere eius ab-
d ſolutio, [d] ex interpretatione virtua-
lis intentionis eccleſię. ſicut valent
acta & ſentẽtiæ iudicis, qui cõmuni
errore habetur legitimus & tolera-
e tus. [e] cæterum vt ſit irregularis pa-
rochus, ſi excommunicatus celebra
f uit: [f] ita ſi ſe ingeſſit ſponte & il-
licitè in adminiſtrando ſacramen-
g ta. [g] ſed qui tantum eſt irregularis,
non incurrit nouam irregularitatẽ,
h ſi id ipſum repetat: [h] & minus im-
peditur quis propter irregularita-
i tẽ, [i] qua propter excommunicatio-
nem à prædicto officio miniſtrandi
ſacramenta ouibus. ſi quis per bullã
aut iubilæum eligat ſacerdotẽ expo
ſitum, occulte excommunicatũ, nõ
videtur huic conferri vſus iuriſdi-
k ctionis [k] (quia non eſt Paſtor cum
titulo colorato: niſi forte eſſet cõi
errore populi habitus pro confeſſa-
rio totius populi) q̃a Pius Pap. IIII.
in bull. anni. 1563. idoneũ declarat
eum qui nec ſit excõicatus, &c.

12 Paſtor nominatim denũciatus
nõ tantũ impeditur per ſe ipſum ab
ſoluere à peccatis vel excõmunica-
tione, ſed ẽt alteri delegare iuriſdi-
l ctionẽ. [l] quia delegatio eſt actus iu
riſdictionis: ſed qui ab illo prius fue
rat delegatus, nõ amittit prius datã
m ſibi iuriſdictionẽ [m] aut aliã gratiã.
At epũs hæreticus, licet notus eſſet,
ſed tolerat⁹, nõ numeratur inter de-
n nũciatos nominatim, [n] vt delegare
nõ poſſit. Si epũs quibuſdã ſacerdoti
bus dedit licentiam audiendi con-
feſſiones (ſub ea conditione, ne au-
diant, niſi conſennente & non con
tradicente parocho illorum pœni-
tentium) poſſet parochus etiam de-
nuntiatus concedere his ſacerdoti-
o bus conſenſum ſuum. [o] Qui ſuſ-
penſus eſt ab officio (nempe cleri-
cali, ſeu ordinis, qui dicitur ſuſpen-
ſus a diuinis) ſi denuntiatus ſit, eſt
p vitandus in diuinis ſub mort. [p] ſi-
militer & perſona nominatim de-
q nuntiata de interdicto. [q] Nec va-
let abſolutio ab iſtis data.

13 Ratihabitio prælati ſuperio-
ris (quæ propter neceſſitatem, vel
alias rationes creditur aliquo exter
r no ſigno [r] data in præterito, aut
præſenti tempore) tribuit confeſſa-
ſ rio iuriſdictionem, [ſ] ſaltem ad tẽ-
pus. ſicut olim ratihabitio epiſcopi
qui longo tempore erat ſuſpenſus
t ab officio [t] nec poterat ordinare
aut dare literas dimiſſorias (præſer-
tim ſi ita ſuſpenſus ſit quia alienos
u ordinauit illicite. [u]) hæc concede-
bat ius viciniori epiſcopo vt ordi-
naret ſubditos epiſcopi ſic ſuſpen-
x ſi, [x] præmiſſo examine, dum ad

Bullam aut iubilæum, oportet vt ſit ex approbatis per epiſcopum.
y [y] Quia interdum non occurrit cõſtans ratio, qua refutetur ſen-
a tentia quorundam ex prædictis. [z] Vict. de clauib. §. 16. de excom.
§. 10. Ledeſ. 2. p. q. 25. 3. Caiet. verb. abſolu. c. 3. expreſſe Syl. con-
feſſor. 1. §. vlt. confeſſor. 3. proxime ante. §. 37. Soto. d. 1. q. 5. ar. 6.
conc. 5. d. 22. q. 2. 4.
lib. 9. iuſt. q. 8. t. ad
1. fi. frat. Manuel in
bull. §. 9. nu. 29. ver.
4. recent. cont. Syl.
excommu. 5. §. 9. &
Adria. de clauib. q.
a 3. [a] q a hæc irregul.
non contrahitur ſi-
b ne peccato [b] Con.
c. Alma. 2. p. §. 2. nu.
3. & cum Richa. So
to relec. ſecr. m. 3.
q. 4. dub. 3. at vitan-
dus eſt ab ijs qui
nouerint extra con
feſſionis ſigillũ Co
uar. nu. 2. Soto. Vi
ctor. inf. Palac. d. 18.
q. 3. Syl. excom. 5. n.
26. cum Inno. Pan.
c [c] Doct. ſup. & ante
concil. Conſtãtien.
conſtat ex Nicen.
can. 5. (vbi citat
Apoſt. can. 12. 32.)
& ex Arabico ver-
ſum can. 27. Anti-
ſiod. can. 6. Turron.
2. c. 8. Turrian. li. 1.
pro can. Apoſt. c. 13.
videtur cõtra Arm.
ver. excom. §. 61. &
Sotſi. d. 18. q. 1. ar. 5.
d [d] Victor. ti. de excõ.
§. 4. alias. 333. pro-
e peer. 3. [e] Nau. ca. 9.
f nu. 5. [f] c. 2. de cler.
excom. miniſt. Nau.
cap. 27. num. 244.
g [g] ſic ſacerdos etiam
occulte excommu-
nicatus, qui ſponte
ſe ingerens abſoluit
in occulto foro, fit
irregul. (quia in hac
abſolutione non eſt
quærenda alia ſolẽ-
nitas.) colligitur ex
Nauar. c. 27. n. 242.
fi. & add. Hiſp. c. 17.
nu. 243. Sancius, &
quidam Recẽt. Syl-
ueſt. irregul. §. 13.
At negant fieri irregul. (quaſi iure non exprimatur niſi dum mi-
niſtrat cum ſolẽnitate fori externi) Richard diſt. 18. ar. 2. q. 5. frat.
Alexand. lib. 1. tit. 1. cap. 2. cum Gemm. c. 1. de ſenten. excom citã-
te Hoſtien. Speculat. Ioan. And. & alios mult. quæ ſententia eſt
h probabilis. [h] vt ſi homicida celebret, frat. Alexand. ſup. c. 3. fi. Na-
uar. c. 27. nu. 194. facit. nu. 154. Sot. diſt. 25. q. 1. art. 3. Coo. Clem.
part. 1. §. 1. nu. 3. Sylueſt. irreg. §. 27. Armil. §. 73. Angel. ſuſpẽſio.
3. verſ. penult. Specul. Ioan. And. Innoc. Panor. Felician. de irreg.
c. 10. pag. 521. Maiol. lib. 1. de irreg. c. 2. regul. 12. lib. 3. c. 19. nu. 71.
videtur Rota antiq. deciſ. 262. Iudicial. inquiſit. verb. ſuſpenſ. §. vlt.
Sylue. concubin. §. 4. vt de illegitimo illicite ordinato & celebran-
te affirmat Coo. nu. 3. cum multis, & nu. 4. de ſuſpenſo ordinato
abſque ætate, ſi celebret, quia hic dicitur irregul. etiam abſque
culpa ordinatus ex ignorantia ætatis: & quia hæc ſuſpenſio non
i eſt per ſe ex delicto ſed ex defectu naturali. [i] Soto diſt. 1. q. 5. a. 6.
conc. 8. dicit, à nullo irregul. poſſunt recipi ſacramenta, ſcilicet, ex-
tra neceſſitatem. & tẽperat Soto. diſt. 18. q. 2. art. 5. ad 2. Cordub.
ad Sotum relect. ſecret. memb. 1. fi. fra. Manuel ioſ. Syl. euchar. 2.
k §. 7. Cano, Peña recent. irregu. celebrat licite ob ſcandalum
l Nau. c. 27. nu. 239. [k] Soto. d. 18. q. 4. ar. 3. recent. Cano. rel. de pœ-
m nitentia. contra Manuel. §. 9. nu. 28. 29. [l] [m] Sylueſt. confeſſor. 2. §.
n 4. verſ. 5. Soto. [n] fatetur Soto lib. 9. iuſt. q. 8. ar. 1. ad 1. dicens quod

poſſumus cum his participare. & diſt. 22. q. 2. 4. verſ. teneor. ſentit
Petr. Soto. tit. de excom. lect. 3. Nauar. lib. de orat. not. 22. nu. 6. &
10. & ſentit. c. 27. nu. 35. c. 9. nu. 6. Peña & recent. quia plane colligi
tur ex Decret. Conſtãtienſ. In quo tẽperanda eſt ſententia Sylueſt.
excom. 5. §. 4. diſt. 1. nu. 8. ſi vna Prouincia ſit dãnata de hæreſi, in-
colas cẽteri nomina
tim excõmunicatos.
idẽ ſtrictè [o] Soto ſibi
cõtrarius diſt. 1. q. 5.
ar. 6. diſtinct. decima
tertia. quæſt. 1. ar. 9.
fin. diſtinct. decima
octaua. q. quarta.
ar. tertio. diſtinctio.
20. quæſt. prima. 1.
conclo. 2. diſtin. 25.
q. 1. 1. concluſ. 3. &
art. 3. col. 9. Perez. l.
3. ti. 4. li. 8. ord. pag.
o 123. [o] Frat. Ma-
nuel in Bull. §. 1. n.
5. fin. Paludan. diſt.
17. & cit. lib. de Cõ
firmat. c. 13. §. 3. ad
fin. vid. ſup. ca. 6. fin.
p [p] Nauarro. c. 27. nu.
163. ad fi. c. 9. nu. 7.
Caietan. 3. p. quæſt.
82. 9. fra. Manuel
ſup. concil. Baſileẽſ.
(nec in hoc fuit caſ-
ſatum per Eugen.
IIII. licet in concil.
Baſileẽ. non fiat mẽ
tio de ſuſpenſo.) Vi
ctor. de clau. §. 227.
Cano. Peña & re-
cent. non valet abſo
lutio à ſic denuntia
to. ſic temperandus
eſt Soto. d. 18. q. 3.
3. diſt. 22. q. 1. art. 5.
cõcl. 2. negans vale-
re abſolutionem à
ſuſpenſo, ſ. denun-
q tiato. [q] Nauarr. ca.
27. nu. 187. c. 9 nu.
7. concil. Baſileen.
Caietanus, Victor.
Peña, & recen. tan-
gu Couarr. c. Alma.
2 p. §. 2. nu. 7. & col-
ligitur ex ſimili ra-
tione Decr. Conſtã
tien. licet de ſolo ex
cõicato denuntiato
expreſſit. idemque
de Degradato: quia
fit vt laicus & priua
tur omni priuileg. clericali. At quidã recent. negant ſuſpenſos vel
interdictos eſſe vitandos, quia concil. Conſtanſien. non expreſſit.
Nec Anton. & Maio. 4. diſt. 9. nec Sylueſt. excom. 3. nu. 5. Caſtro. 2.
leg. pœnal. cap. vltim. dum referunt abſolute Decr. Conſtantienſ.
r [r] Adrian. bene de confeſſ. q. 5. Nauar. c. 9. num. 5. cap. placuit. num.
ſ 103. Soto, Ledeſ. infr. & communis Recent. [ſ] Nauarr. ſup. cum
Hoſtieo & communi Canoniſt. Sylueſt. confeſſor. 1. §. 6. verſ. vlt.
& §. 15. Victor. §. 153. Ledeſ. 2. part. quæſtio. ſeptima, artic. quinto,
dubio. 13. Henric. quodlib. primo. quæſtio. 30. Caietan. abſolu-
tio. capitulo primo, Angel. confeſſio. 3. §. 30. Medin. quæſtio. de
multiplici licẽtia confitendi alieno. addit Soto. diſtinct. 18. q. 4.
art. 3. quia obſcura eſt hæc tacita licentia, non eſſet illa vtendum,
niſi commoditas aliqua, ſignũ aut conſuetudo clarius indicet rati-
ficationẽ Prælati. qui vero videntur contradicere explicantur inf.
t lit. Y. [t] ſic propter concil. Lugdun. cap. cos. §. fin. de tempor. ordin.
lib. ſexto, affirmant ibi glo. verb. aliter. Dominic. num. 14. Sylueſt.
irregul. §. 9. Maiol. lib. 4. de irregu. cap. 2. num. 6. capit. 5. num. 3. ſi
modo ſuſpenſio epiſcopi ſit notoria, vt excuſari non poſſit. & qui
petunt ad vlteriores ordines promoueri, ſint iam clerici. (vt ait
tex.) & afferat teſtimonium de ſuſpẽſione ſui epiſcopi, vbi dicit Do
u minic. vt epũs priuetur in eo, in quo deliquit. [u] [x] ſic rectius limi-
x tat Dominic. Sylueſt. ordi. 3. §. 8. Armil. irregul. §. 80. fin. alij verb.
ſuſpen-

ſuſpenſio. & putant adhuc permanere ad iur. At Nauarr. cap. 27. à
y nume. 154. vſque. 158. non fecit mentionem huius ſuſpenſ. [y] ſic temperandi ſunt qui negant ſatis eſſe ratihabitionem prælati, vt Paludan. diſtinct. 18. quæſt. 3. num. 28. Gabriel. quæſt. 2. dub. 2. Capreol. diſtinct. 16. ad argum. contra 3. concluſionem. Anton. 3. par. tit. 17. capit. 4. Henric. quodlib. 1. quæſtio. 30. 31. 32. Adr. quæſt. 5. de confeſſ. & ita eos exponit Nauar. capit. nono. num. 5. Victor. Medin. & ſcrupuloſius
z Soto. [z] per regul. 10. de regul. iur. in
a ſexto. [a] [b] Epiſco-
b pus interdũ approbat ad annum, vel paucos dies: quo tempore elapſo nõ manet idoneus, ſup. cap. 6.

CAP. XIIII.

a Calepin. [a] [b] ver-
b bo, caſus. Virgil. ſed ſi tantus amor caſus. Nau. editio. ann. 84. cap. 27. num 259. vbi adiecit quædam falſa, de quibus ſup. c. 13.
c §. 3. [c] ita ex conſuetudine Theolog. & Summiſt. vſurpa-
d tur. [d] Triden. ſeſſ. 14. ca 7. can. 11. hic ſeſſ. 24. ref. c. 5. Papa ſibi reſeruat cauſas epiſcopi. quem morẽ in rebus grauiſsimis recurrẽdi ad Papam, probat Sander. lib. 7. de viſib. Monar. pag. 226. & in indice, verbo, Romanum. ſic reſeruat caſus in Cœna Domini Vvalden. to. 2. de ſacram. cap. 149. citat Inno. III. in concio. de Apoſt. Petr. & Paul. At aiunt quidam quod antiqua iura, & cõcil. Carthag. 2. can. 4. Carthag. 3. c. 32. Afric. c. 10. (26. q. 6. c. fin. &, 33. q. 2. c. latorẽ.) Vvormat c. 30. Leo epiſt. 86. videntur loqui de reſeruatione pœnitẽtiæ ſolẽnis à qua ſolus epiſcopus ſi præſens eſſet abſoluebat Bellar. lib. 1. de pœnitentia ca. 21. ſi & lib. de Ro. Põt. c. Reſpon. ſimul reſeruabatur abſolutio à culpa, vt nũc fit. pro quo Vvald. cit. Orig. ho. 8. Leu. ho. 10. Num. vt Cyp. lib. 3. epiſ. 16. alias 12. quẽ citat Cano, ſed nil dicit. Aug. Ench. c. 55. & epiſt. 128. c. 3. habetur ca. in actione, de pœn. d. 1. & 26. q. 7. c. ſi. ſic epiſcopus in c. latorẽ. 33. q. 2 miſit matricidã ad Nic. PP. vt ab eo abſolueretur. Felic. lib. de cenſur. tit. de caſib. reſeru. c. 14. fin. refert ex Alex. inf. Anto. 3. p. tit. 17. c. 11. verb. caſus. §. 2. quod grauiſsima crimina, vt parricidiũ olim reſeruabãtur Papæ, et abſq; exc6. Bened. XI. extrau. inter cũct. de priuil. numerat quatuor crimina epõ reſeruata. Sixt. IIII. extrau. Etſi Dñici. de pœn. & rem. excõicat abſoluẽtes à caſib. ſedi Apoſt. reſeruatis. Clem. 1. de priuil. c. ſi epũs, de pœnit. & rem. lib. 6. Doc. d. 17. Dur. q. 15. ar. 2. Palud. q 5. Gab. q. 1. ar. 3. dub. 2. Palac. q. vlt. Alex. 3. p. q. 18. mem. 4. art. 4. § 4. Marſil. q. 12. art. 11. Soc. d. 18. q. 1. ar. 1. Vict. §. 161. alias 149. Cano relec. de pœnit. p. 5. Led. 2. p. q. 8. ar. 2. dub. 7. q. 26. ar. 2. Adr. de cõf. q. 4. Pet. Soto. 11. de conf lect. 6. Med. C. de cõfeſſ. ſ. 53. col. 3. Gerſ. 2. p. trac. de moderata caſuum reſeruatione. Anto. & Summiſtæ. verb. caſus reſeruati. Angel. confeſ. 1. nu. 18. Tabien. num. 16. & Roſell. confeſ. 2. num 9. Syl. confeſ. 1. §. 4. & 19. nu. 7. 20. 21. confeſſor. 3 §. 3. Caiet. verbo, confeſsio. 1. cond. 10. & verb. caſus. Nauarr. cap. 26. num. 6. & late cap. 27. num. 254. & in c. 1 §. cautus, de pœnit. d. 5. num. 10. Couar.

ipſum confugiunt. ſed ratihabitio de futuro quamuis poſtea expreſſe confirmetur etiam a Papa, non poteſt validare abſolutionem à pecca-
y tis prius datam; [y] nec retrotrahi-
z tur [z] quia de eſſentia abſolutionis eſt, vt eo tempore ſacerdos habeat actualem iuriſdictionem, neque enim poteſt ſuſpendere effectum in futurum. dum vero præſens epiſcopus ſacerdotem doctũ ſibi amicum videt audientem confeſſiones, nec prohibet cum poſſet: eo ſilentio approbat non quidem ſim-
a pliciter, ſed pro eo tempore. [a] ſic enim tempore iubilæi, vel paſchæ ſolet probare quoſdam minus idoneos, propter penuriam ſacerdotũ, quos tamen elapſa occaſione tem-
b poris, non vult habere idoneos, [b] nec manent approbati. & vicarios parochorum ſubſtituit ad annum tantum epiſcopus: & quoſdam ſacerdotes non approbat vt idoneos ſimpliciter, ſed ad annum.

CAP. XIII.

Quis poteſt caſus reſeruare, & à reſeruatis directe abſoluere.

§. 1. *Pontif. non reſeruat caſum ſine excommun.*
2 *Alij inferiores reſeruant abſque excom. reſeruatione ſit nimia.*
4 *Eps reſeruat. 3. caſus iure comm.*
5 *Conſuetudine generali reſeruantur. 5. alij.*
6 *Non reſeruatur niſi peccatum m. externum,*
7 *Quid poteſt epiſcopus in caſus Papæ per Concil. Trid.*
8 *Et alienus epiſcopus in peregrinum.*
9 *Quis delegat iuriſdict. pro abſolut. directa reſeruatorum.*
10 *Quibus modis delegat.*

a CAſus dicitur à cadendo, [a] & ſignificat inopinatum euentum ruinæ, qua miſer cecidit à feliciori
b ſtatu. [b] ſed à caſuiſtis vſurpatur pro grauiori crimine cuius abſolutio dum reſeruatur Papæ, dicitur caſus Papalis: dum epiſcopo, dicitur ca-
c ſus epiſcopalis: [c] Ad bonam eccleſiæ gubernationem expediens fuit vt Pontifex maximus pro ſuprema à Chriſto in totam eccleſiam data iuriſdictione, grauiores aliquas criminum cauſas in vtroque foro re-
d ſeruaret ſuo iudicio: [d] nullam tamẽ de facto reſeruat Papa pro foro cõſcientiæ, niſi ratione excommuni-
e cationis [e] latæ in iure aut in cœna Domini, vel ab homine: quam ſpecialiter & expreſſe ſibi reſeruat. ac ſubinde abſolutus per Papam vel illius commiſſionem aut iubilæum ab ea excommunicatione, poteſt à culpis iam non reſeruatis abſolui
f per inferiores cõfeſſarios. [f] & Chriſtianus qui incidit in caſum cœnæ; ſed præ ruditate, vt apud Indos excuſatur ab inobedientiæ & excom-
g munionis ratione, [g] non reſeruatur
h papæ. [h]
i 2 Simili facultate epiſcopi [i] tanquam ſuarum diœceſium conſecrati paſtores: & qui poteſtatem in vtroque foro ordinariam quaſi epiſcopalem exercent, vt quidam ſæcula-
k res Abbates [k] magni exẽpti: & Ge-
l nerales [l] religionum in ſibi ſubditos, reſeruant caſus quoſdam etiã
m abſque excommunicatione: [m] atque ita caſus differt à cẽſura etiam

e cap. alma. 1. par. §. 11. num. 12. frat. Medin. lib. 1. cap. 10. [e] Docto. Palud. Gabr. Palac. Adr. Anton. 3. par. titu. 17. cap. 11. §. 2. Duran. d. 17. quæſtio. 19. ſupplem. d. 45 q 3. artic 3. Victor. Ledeſ. & Cano, Petr. Soto ſupra Caiet. verſ. caſus. Nauar. cap. 26. num. 13. c. 27. num. 254. §. 4. & edit. anni 84. num. 261. & de pœnit. d. 5. c. conſideret. in princ. nu. 70. & §. cautus. nu. 30. in cap. ita quorũdam, num. 11. & gl. fin. nu. 20. ſom miſt. ver. confeſſ. ſupra Caiet. Sylue. ver. caſus. Arm. §. 4. Couar. ſupra Angles, de conf. ar. 5. diff. 5. p. 294. Alcoc. c. 15. frat. Manuel in Bulla. §. 9. nume. 97. & ſeq. At Taper art. 3. par. 135. (falſo citans Palud. & Syl.) male addit cum Duran. epiſcopos male agere, dum non ſe conformant Papæ, vt ſolum reſeruent ſ[...]tione excommu. Durand. putat Papam non reſeruare abſolutionem ab ipſa culpa, ſed a cenſura. quod videtur contra cap. ſi epiſcopus. de pœniten. & remiſs. in ſexto, & cont. morem religionum (vbi reſeruantur etiam culpæ contra vota) Trident. ſeſſ. 14. cap. 7. can. 11. ait, epiſcopos reſeruare præſertim quo ad illa peccata quibus excommunicatio annexa eſt, & vim habere non tantum in externa politia, ſed coram Deo. quod bene aduertunt Soto. Ledeſ. Cano. Nauar. vtroque loco
f frat. Medin. [f] Doct. cit. Fr. Nauar. cap. 27. nume. 254. fin. Soto. d. 18. (licet diſtin. 12. quæſt. 1. 4. verſ. omnes, dixit oppoſitum.) Cano. Durand. Medin. Alcoc. Armil. & Caiet. ver. caſ. §. 1. §. ſcito. Syluest. verb. ca-
g ſus Taper. artic. 3. Petr. Soto lect. 5. ad fin. [g] Diuus Thomas. diſtin. 17 quæſt. 3. a. 1. ad quartum. Palud. quæſtio. 5. articu. 1. Gabr. quæſt. 1. art. 3. dub. 2. Marſil. quæſt. 5. 2. idem addunt abſolutos per ſuperiorem a reſerua. ſine excommunicat. poteſt deinceps abſolui per Parochum. Anton. Angel. Syluest. Paludan. Palac. Angles. Alcoc. & alij. Et ignorantia licet non excuſet a peccato, excuſat tamen a cenſura, dum excuſat a ſpecie inobedientiæ propter quam ſolam imponitur Matth. 18. ſi eccleſiam non audierit. communis.
h Nauar. cap. 27. num. 16. 80. 141. fin. & alibi Soto. [h] vt colligitur.
i F. [i] de fide. Trident. ſeſſ. 14. c. 7. can. 11. Soto. diſtin. 18. quæſtio. 2. 5. colum. 10. Ledeſ. quæſt. 8. 2. Anton. cap. 13. Henr. quodl. 1. quæſtio. 25. vid. q. 29. & 30. Pet. Sot. lect. 5. Ang. verb. caſus. ubi Armil. Tabie. & Sylu. qui etiam ver. confeſſor. 1. §. 3. Speculator in Re-
k pertor. reg. ſuper quibus. [k] [l] Docto. ſupra & praxis quia ſunt or-
l dinarij. cum poteſt, quaſi epiſcopali. At falſo Maior. diſtinct. 17. quæſtio. 5. & Petr. Soto. lect. 5. ait parochum poſſe reſeruare caſus, ſed raro reſeruare & male. Palud. diſtin. 17. quæſtio. 5. Anto. 3. par. titu. 19. ca. 6. Soto ait ridiculum eſſe ſi epiſcopus vnum caſum grauiorem reſeruet Decano, alium Archidiacono: quia accedens ad decanum, ſtatim notatur de tali peccato. At Trident. ſeſſ. 24. refor. cap. 6. quædam committit ſoli epiſcopo, & non Vica-
m rio eius: alia ſimul Vicario. [m] communis Nau. nu. 254. Soto. Cano. Ledeſ. Vict. Pet. Soto. & Medin. ſup. quatuor. Triden. ſeſſ. 14.

n reſeruata. [n] plures ab vno epiſcopo
quam ab alijs reſeruantur, præter
eos qui iure communi aut generali
conſuetudine epiſcopo reſeruãtur.
3 Non debet id facere niſi in ędi-
o ficationem [o] propriæ diœceſis, re-
linquens ordinarijs Parochis (vt &
regularibus expoſitis, qui habent
quãdam ipſo iure delegationẽ à Pa-
pa, poſita epiſcopi probatione.) con-
gruam iuriſdictionem ad propriarũ
ouium gubernationem. quod ſi à
ſuperiore vi Papa, non coerceatur
epiſcopus, quia diſtans ignorat; non
videtur obligare inſolita epiſcopi re-
p ſeruatio, [p] cum ad illius obligatio-
nem requiratur vtilitas communis
in ædificationem: & in hoc limita-
tur ipſo iure poteſtas hæc reſeruãdi
in epiſcopo: nec etiam poteſt reſer-
uare vllum caſum pro articulo mor-
q tis. [q] vt limitatur iure epiſcopis po-
r teſtas cõcedendi indulgentias. [r] cle-
ricis tamen delegatis poteſt epiſco-
pus pro libito iuriſdictionẽ reſtrin-
gere: & Generalis confeſſario ſuo-
ſ rum regularium. [ſ]
4 Tres caſus ſunt iure communi
reſeruati epiſcopo abſq; excommu-
nicatione. 1. peccatũ clerici, cui an-
t nexa eſt pęna irregular. [t] nec reſer-
uatur ſola diſpẽſatio irregul. ſed ip-
ſum peccatũ, a quo tñ reus abſolui
u poteſt ante diſpenſationẽ irreg. [u] &
fortaſſe hoc eſt quod quidã vocant
x irregul. mentalẽ [x] cuius abſolutio
y conceditur in quibuſdã bullis. [y] 2.
olim peccatum ob quod impone-
z batur ſolẽnis pœnitentia. [z] quæ ta-
men iam non eſt in vſu. 3. incẽdia-
rius domus, frugum, aut aliarũ re-
a rum ex propoſito: [a] & qui ad incen-
dium dat conſilium vel auxilium,
b quo moraliter & iniuſte influit. [b]
quidam cum gloſ. addũt. 4. blaſphe-
miam, quæ olim reſeruabatur rõne
c ſolẽnis pęnitentiæ: [c] ſed iure nõ re-
ſeruatur, niſi publica ſit, & pro foro
d exteriori. [d] 5. diſpẽſatio in voto vel
e iuramẽto epĩs reſeruatur: [e] ſed non
f pertinet ad peccatum reſeruatum. [f]
5 Benedict. Papa XI. declarat ge-
g nerali conſuetudine [g] reſeruari epi-
h ſcopo. 1. homicidium voluntariũ. [h]
ſed ſatis includitur in reſeruato ra-
tione irregul. hic tamen caſus reſer-
uatur etiam in laico. ſed extendi nõ
i debet ad mutilationẽ membri. [i] &
k multo minus ad percuſſionem. [k]
l 2. falſarius in literis. [l] nec extendi
m debet ad teſtem falſum: [m] Nec quã-
do aduocatus vel notarius oſtendit
n ſcripturas vnius, aduerſario eius. [n]
& forte hic ſolum reſeruatur pro
o foro exteriori. [o] 3. violatio liberta-
p tis eccleſiæ. [p] 4. violatio immuni-
q tatis eccleſiæ. [q] ſed vterque ſolum
r reſeruatur rõne excommunionis. [r]
ſ 5. ſortilegium, ſeu diuinatio. [ſ] quia
ita declarat Benedict. X I. qđ falſo
t quidã legunt, ſacrilegium [t] operis 6.
iure cõi excommunicatio. nempe

cap. 7. dicat præſertim reſeruari quibus eſt annexa excommuni-
n catio. [o] Nau. nu. 254. §. 2. & num. 251. cont. Dur. q. 15. [o] Trid. c. 7.
o communis, præſertim ſi Parochus haberet iure diuino iuriſdictio-
p nem vt putant Maior. d. 17. q. 7. Soto. lib. 10. de iuſt. q. 1. artic. 4. [p]
quia parochos iure commu. habet iuriſdict. cui epiſcopus nõ de-
rogat (cum habeat reſtrictam a Papa, quãtum expedit vt ſigniſ. Trid. ſeſſ. 24. refor. c. 4.) atq; ita nimiam epiſcopi reſeruationem nõ valere, affirmat Ledeſ. quæſtio. 8. ar. 2. Pet. Sot. lect. 4. q. 2. ar. 5. ad 2. Tapor. artic. 3. Soto. Maior. diſt. 17. q. 5. Angel. verb. caſus ad fi. cũ Ioan. de Lign. & Speculat. alij ſup. & multi Recent. Alij putãt valere vt Syl. confeſſor. 3. §. 1. Henric. quodl. 1. q. 27. nempe, reſpectu ſacerdotum ſęcularium qui non ſunt parochi, quod in hoc fatentur Ang. Arm. caſ. fi. Sylu. confeſſor. 3. ou 5. fi. atque ita prælatus religionis poteſt confeſſario ſuorum qui eſt ad nutum amouibilis, reſeruare pro libito. at regularibus habita epiſcopi ap-
ſ probatione (q. habent a Papa ipſo iure iuriſdictionem) nõ magis poteſt epiſcopus reſeruare caſus quam parochis per cle. dudum de ſepul. & colligitur
ex Trid. c. 7. dicit epiſcopus in ſua diœceſi poteſt reſeruare, in ædi-
ficationem tamen non in deſtructionem. Palac. d. 18. q. 2. Viguer.
ca. 16. §. 6. verſ. 11. fin. Syl. confeſſor. 2. §. 5. Anto. Bañes. 2. 2. q. 1.
q ar. 10. in 2 p. dub. 5. conc. 6. fr. Med. fr. Alex. ſom. lib. 1. tit. 3. c. 14. [q]
d. eiſ. c. 11. §. 2. quia iuriſdictio. in art. mortis datur iure communi
r vt declarat Trid. ca. 7. [r] cap. quod autem. de pœn. & remi. [ſ] ſup.
ſ P. [t] [u] fr. Manuel in expoſi. bullæ. §. 9. à num. 91. Benedict. X I.
t extrauag. inter cunct. de priuil. qui ibi concedit priuil. Minoribus
u anno. 1303. & quamuis videtur reuocata per cle. dudum. de ſepul.
manet tamen vt eſt declaratio iuris ait Tabie. verb. diſpenſatio. §.
15. Sylu. caſus. §. 4. verſic. 5. vbi Armil. frat. Manuel. eũ D. Tho.
diſt. 19. q. 1. 3. 2. ad 2. ſed falſo. Tabie. Piſan. & Sylu. caſus putant
abſolui non poſſe niſi prius diſpenſetur in irregul. cuius oppoſitũ
probat Nau. in c. 1. de pœnitentia. d. 6. §. cautus. num. 26. cap. 27.
nu. 256. cum Card. d. Clem. dudum. q. 8. Angel. caſus §. 1. & 5. An-
to. Roſel. confeſſor. 1. Armil. irregul. §. 89. Caiet. ver. irregul. Cord.
lib. 5. de indulg. q. 43. dub. 3. Couar. iuſt. quia ſæpe abſoluit epi-
ſcopus à peccato homicidij, cum tamen diſpenſare non poſsit in
ea irregul. At falſo Angel. putat ſolam diſpenſationem irreg. re-
x ſeruari in clerico: non autem culpam. [x] ſic vocat concil. Baſilẽſ.
ſeſſ. 14. Adri. quodl. 8. ar. 1. Pigh. lib. 6. eccle. hier. cap. 16. Hippoli.
in l. is qui cũ telo. C. ad l. Corn. de ſicar. & colligitur ex d. extrau. in
ter cunctas. & Bull. cruc. Pij IIII. anni 1561. At Nauar. cap. 27.
nu. 193. & Hiſp. 210. Cord. ſupra negant dari vllam irregul. men-
y talem: niſi apud quoſdam ſcrupuloſos. [y] vt Cord. ſup. & Con. Cle.
ſi furioſus. princ. nu. 4. fin. & §. 1. nu. 4. cap. Alma. 1. par. §. 6. num. 6.
putant irregul. mentalem intelligi, de occulta ex delicto exterio-
ri. nam & Soto. d. 22. q. 2. art. 3. cum multis recent. putat. per bullã
abſolui poſſe irregul. quæ eſt pœna ex delicto, & eam late dici cẽ-
z ſuram. inf. lib. de indulgent. cap. 13. §. 5. [z] Nauar. cap. 27. no. 256.
§. 3. Bellar. lib. 1. de pœnitentia. cap. 21. fin. ex concil. Carthag. cit.
D. Syluest. Angel. Tabien. Armil. ver. caſus. Ledeſ. quæſt. 8. art. 2.
a dub. 5. dictum eſt lib. 2. de pœnitentia. cap. 21. §. 6. [a] [b] cap. peſſi-
b mam. 23. q. 8. Angel. Syluest. Nauar. cap. 27. nu. 40. 256. §. 2. c. 27.

num. 100. at non eſt excommunicatus, ſed venit denuntiandus & tunc excommunio reſeruatur Papæ, nec eſt ab excommunione abſoluendus ſine cautione iuratoria nunquam faciendi ſimilia.
c Nau. cap. 26. nu. 2. vid. ſup. cap. 10. §. 11. [c] [d] Tabien. olim reſer-
d uabatur ratione ſolennis pœnitentiæ: & ad tantum vult Syl. cum
gloſ. cap. ſtatuimus. de maledic. ſed iam non reſeruatur niſi pro foro exteriori. Nau. nu. 257. §. 4.
e cum Angel. [e] communiter reſeruant epiſcopi periurium teſtis aut rei in iudicio, ſecus de iuramẽto quod iudices, & alij miniſtri faciunt ſeruãdi leges ſui officij. & quædam vota cõmutat parochus inæquale quod & ipſe vouens facere poſſet: ſed diſpenſare in minimis pertinet ad epiſcopum vel Abbatem qui habet quaſi epiſcopalem poteſtatẽ. Nau. cap. 12. num.
f 75. [f] Nau. cap. 27.
g num. 257. §. 5. [g] Benedict. extraua. inter cunctas. de priuil. quæ generalis cõſuetudo æquiualet legi iuris com-
h munis. [h] Benedict. b X I. Nau. nu. 218. Ant. Syl. §. 4. Le-
i deſ. artic. 2. dub. 5. [i] quia nõ habetur apud gloſ. & Doct. & ita debet reſtringi. At falſo Nau. ſup. extẽdit ad mutilationẽ ſed irregularitas homicidij extenditur
ad mutilationem (vt ait Nauar. cap. 27. num. 206. fin. 218.) quia
k non eſt eadem ratio de his. [k] cum Anto. tit. 17. cap. 11. fi. (quia
odia reſtringi.) tenet Nau. capit. 27. num. 92. & de conſilio, nu-
me. 52. Tabie. diſpenſatio. §. 15. Roſel. confeſſio. 1 §. 1. Med. ſup.
l Soto. quæſt. 2. artic. 5. Alcoc. cap. 12. contr. Syl. [l] Bened. X I. d.
extrau. Doct. ſup. Seſſa ſuper Nau. hoc. num. 258. & ſuper c. 17.
m num. 168. fin. [m] extendit Nau. ad teſtem falſum. & Syl. quando
teſtis accipit pecunias ne teſtetur verum, aut pro dicendo vero
teſtimonio: aut ſi Iudex pecunias capiat pro ſententia iuſta vel
iniuſta. Alij extendunt ſi quis in iudicio protulit falſas ſcriptu-
ras, quibus recuperauit id quod ſibi liquido debebatur. (de quo
Nauar. cap. 25. nu. 32. Soto. relect. ſecreti. M. 2. q. 7. & lib. 5. iuſt.
q. 7. art. 2. quod ob Paulinas generales tenetur reus edere in iu-
dicio inſtrumenta ſeu ſcripturas ſi continent ius vtriq; litiganti
commune: alias cenſetur falſarius in iudicio.) Reſpon. hæc falſa
eſſe: quia Benedict. X I. & alij Doct. reſeruationem ex conſuetu-
dine generali non extendunt ad hos caſus. & interdum teſtis qui
n tacet non tenetur reſtituere pretiũ aut damnum. [n] falſo ita exten
o dit Nauar. [o] ita limitat Tabien. diſpẽſatio. ad fin. [p] Benedict. X I.
p Nauar. num. 259 §. 3. Syluest. At Tabien. putat non reſeruari niſi
q ratione excom. [q] Nauar. Syluest. [r] Tabien. diſpenſatio fin. [ſ] ſic
r habet litera vera Benedict. X I. nec in eo reuocatur per cle. du-
ſ dum: quia manet vt eſt declaratio iuris. ſup. §. 4. T. [t] ſic legunt
t Nauarr. & idem Syluest. caſ. §. quarto, & Nauar. add. Hiſpa.
nume. 259. explicat vt ſi initiatus ſacris fornicetur contra vo-
tum, vel accipit aut miniſtrat ſacramenta in peccato mort. non
reſeruari, ſed quando eſt violatio loci ſacri, aut furtum rei ſa-
cræ, non tamen ſi vſurpet agros aut domum eccleſiæ. & ita ait
concordari Angel. & Syluest. ver. ſacrileg. item ſi ex peccato ſa-
crilegij incurrat notoriam infamiam, ſit irregular. Nauarr. nu-
mero ducenteſimoquadrageſimo octauo, ſed ex minori delicto
diſpenſat epiſcopus cum tali irregul. Maiol. libro quinto. de ir-
regulat. capitulo trigeſimo. fina. Reſpond. hic caſus non perti-
net ad conſuetudinem generalem, nec refertur à Benedict. Vn-
decimo

Papæ reſeruata, [u] quæ conceditur vrgente neceſsitate epiſcopo. & dũ conſtitutiones ſynodales epiſcopo reſeruant caſum cum excommunione latæ ſententiæ. [x] 7. ſpeciali iuris conſuetudine aut reſeruatione quidam epiſcopi ſibi reſeruant reſtitutionem incertorum, [y] quæ mala fide accepta ſunt. quod limitãdum eſt, ſi dum reus confitetur, adhuc iniuſte retinet. [z] Cum poſſet ante confeſſionem ſine epiſcopo reſtituere in opera pia: aut componere ſe cum Papa, vel Commiſſario Cruc. [a] tandem dum epiſcopus ſibi reſeruat inceſtum & ſtuprum: nõ intelligitur inceſtus inter pueros, [b] per quem non cauſatur affinitas: nec illorum ſtuprum, quod non eſt ſpecialis virginitatis ſpecies. Magiſtro Scholaſtico Salmanticę dicitur reſeruari, ſi ſcholares ludunt vltra quantitatem duplicati argẽtei. [c] At pro foro tantum exteriori.

6 De facto non niſi peccatum externum: & quod ſecundum quantitatem externi operis, [d] & non ſola relatione ad conſenſum internũ conſtet certo eſſe mort. reſeruatur, aut excommunicationi ſubiicitur. [e] quamuis in religione ſtrictiori & feruenti, reſeruari poſſit conſenſus internus [f] per horam aut notabile tempus durans: & quædam de ſe venialia, quæ periculum grauioris mali inducunt. [g] de facto tamen nec ipſa hæreſis, [h] niſi verbo aut ſigno exteriori de ſe ſufficiente [i] indicare pertinacem errorem intellectus, reſeruatur.

7 In caſus cœnæ, ſi occulti ſint, nec in iudicium deducti, concedit Concil. Triden. ſeſſ. 24. cap. 6. & reſtituit epiſcopis ſublatam olim iuriſdictionem, quam habeant iure communi, [k] aut diuino ſecundum quoſdam, [l] ſed ſubordinatam & reſtringibilem a Papa. idem etiam eis concedit in foro tantum conſcientiæ in hæreſis crimine. [m] Quare ſi reus in caſum cœnæ occultum incidiſſet, & cum longe diſtet ægrotus, aut monialis incluſa non poſsit epiſcopum adire: poſſet epiſcopus cauſa & qualitate perſonæ cognita abſentem abſoluere ab excommunicatione, [n] ſeu reſeruatione: aut pleniorem cauſæ cognitionem committere prudenti vicario ſpecialiter delegato: [o] quia in his epiſcopus habet ordinariam iuriſdictionem ſpeciali iure, poſt indultum Concil. Triden. ſicut & habebat olim vnicuique Papa ſibi reſeruaret. Hi caſus Triden. non cenſentur iam nunc epiſcopales: quia epiſcopis ſpeciali iure ob perſonæ induſtriam & autoritatem conceduntur. Quare in his nihil poſſunt ij regulares, quibus ex priuilegio

decimo [s] Nauar. num. 257. §. 6. quia reſeruatum Papæ conceditur epiſcopo dum excommunicatus habet impedimentum adeundi Papam. Nauar. num. 89. ad ſeptimum num. 113. cum Innocen. [x] Benedict. Vndecimus ſignificat: quod non aduertit Nauar. Addit Angel. reſeruari conſuetudine peccatum clandeſt. matrimonii. At ſere in omni diœceſi per conſtit. ſynod. habet annexã excommun. à qua non abſoluitur, niſi ſoluto marcho, ſeu pondere argenti. [y] [z] Nauar. nu. 259. §. 4. & cap. 27. nume. 91. Archid. Felyn. Sylueſtr. in Roſa aurea. cap. 3. Roſel. cõfeſſor. 1. Pet. Soto. de confeſſ. lect. 5. ad fin. [a] atque ita reuera nõ reſeruatur in foro cõſcientiæ. Nauar. cap. 27. nume. 95. cap. 27 ſupra Soto. lib. 4. inſt. quæſt. 7. articu. primo. ad tertium Medin. C. de reſtit. quæſtio. 3. cauſa 10. Sylu. reſt. 8. §. 5. 6. [b] Tamen diſpenſatio. fin. [c] fr. Medio. lib. primo. cap. 10. §. 3. frater Manuel in bull. §. 9. num. 92. cum Alcoc de ludo. ca. 37. fol. 202. [d] [e] Multi Recent. ſic qui rem paruam offert epiſcopo ex intentione ſimoniaca, non incurrit pœnas. c. & ſi quæſt. de ſimo. vid. Nauar. cap. 27. nu. 62. §. 7 de datis pro gratia. not. 10. 11, ad fin. duodecimi, in fi. & alienatio rei modicæ de eccleſia. Sylueſt. alienatio. § 16 Maiol lib. quinto irregu. c. 26. num. 3. [f] Soto. diſtin. 18. quæſtio. 2. 5. & d. 22. quæſtio. 2. artic. 2. & 3. poſt concl. 5. vt in re graui (hæreſi aut apoſtaſia à Religione) Caietan. to. 1. opuſc. tracta. quinto, de confeſ. quæſtio. 5. ad ſecundum (& id ſequuntur multi Canoniſt. qui falſo putant abſolutionem hæreſis mentalis reſeruari Papæ) videtur communis. d. 17. Frater Med. lib. primo, cap. 10. Petrus Soto, lect. 5. de confeſ. Bañes. 2. 2. quæſtio. vndecima, artic. 4. dub. 2. pag. 655. compend. Mendic. verb. abſolut. quoad frat. § 12. Alexand. Papa VI. definit, quod ſuperior regularium poteſt reſeruare peccata quædam cordis (maxime ſi per tempus notabile durent) quia reſeruatio non pertinet proprie ad iuriſdictionem poſitiuam. At Adrian. quæſtio. 4. de confeſſ. negat poſſe reſeruari interiora, quaſi eccleſia non habeat iuriſdictionem in illa. Reſpon. poteſt auferre confeſſario iuriſdict. ne poſſit in peccatum aliquod internum. addit Soto errorem eſſe reſeruare interna, & addere omnibus confitendi hæc. fatetur tamẽ poſſe reſeruari. [g] Quia iuriſdictio in venialia manat à Papa, & poſſet ab eo auferri. præſertim ſi dubium ſit de peccato mort. [h] Soto. diſtin. 18. quæſtio. 2. articu. 3. conclu. 4. & ar. 5. ad ſecundum Nauar. c. 11. num. 17. ca. 27. num. 56. in cap. 1. de pœniten. diſtin. 5. num. 19. 22. Paludan. 4. d. 13 quæſtio. 2. dicit commun. Theolog. Caiet. verb excommun. ver. hęreſis. fin. & in 2. 2. quæſtio. 11. artic. 3. vbi Bañes. Ledeſ. 2. p. quæſt. 21. ar 6 verſ. ſed maior. vid. q 24 & quæſt. 5. artic. 1. quæſt. 16. ar. 6. dub. 2 & 4. Sylueſt. excommun. 7. §. 3. cit. multos Simanc. de cathol. inſti. c 42 num. 3. cum pluſimis. Maior. 3. d. 25. q. 3. Anton. 3. p. titu. 24. c. 4. Duran. 4. d. 17. q 8 Almain. de poteſtate eccleſ. c. 3. Dried. 3. de libert. Chriſtia p. 60. Couar. reg. peccatom. 2. p. prin. no. 7. Perez. l. 3. ti. 4 lib. 8. ord p. 83. Caſtro. 2. de iuſta hære puni. c. 1. & 7. lib. 2. c. 7 ad fin. c. 12. 18. lib. 2. le. pœn c. vlt. Iul. Clar. pract. § hęreſis. Anton. Gabr. tom. 1. Commun. ver. hæreſis. & tamẽ hi & Rojas tract. de hęre. citant multos Canoniſtas in contrarium. [i] Conſulti multi Recent. & ſatis ſignificat Nauarr. Hiſpan. c. 27. no. 269 & relect. de ſimonia. num. 10, & ſpecialiter conſultus. ſignificat Almain. de poteſt. eccle. cap. 3.

Caietan. 2. 2. q. 11. art. 3. Simanc. c. 42. Caſtro. 2. de iuſta hære. puni. c. 18. Cordub. lib. 4. q. 13 Corol. 3. fin Archiepiſ. Guerrer. Sancius epiſcopus, & multi ex ordine prædicatorum. D. Moya. & fertur ita reſpondiſſe congreg. Cardin. conſulto Pio. V. ad Pachecum Cardinal. Burgen. [k] Quia epiſcopus iure communi, aut diuino, niſi expreſſe limitetur, habet pro ſubditis quidquid Papa in tota eccleſia, vt Soto & alij dicit: & hæc lex correctoria (quæ reducit reſtrictionem ad terminos iuris antiqui) eſt extendendã iuxta doctrinã communem (quam cum multis ſequitur Molina. li. 3. de primogen. c. 4. nu. 55. Gutier. de iuram. confirmat. c. 31. num. 8. Gloſ. ca. ſtatutum, de præbend. in 6. Couar. 3. Variar. capit. 6. nu 4. Anton. Gum tom. 3. Varia. ca. 5. nu. 11. Gome. regul. de iure quæſito. non tollen. q. 16. Segur. fol 83. col. 3. Greg. l. 12. tit. 33. p. 7. Sylua Nuptial. lib. 6. nu. 23. Nauar. c. 1. de pœnit. diſt. 6. §. labores nu. 16. ca. 27. nu. 262. ſeu editione ann. 84. num. 264. contra quoſdã quos refert Molina. ſup. no. 28. & Tiraquel. retract. præfat. num. 59. Franciſ. Piſan. de ſtatuto exclud. fœminas. nume. 95. [l] Cit. ſup. c. 5. [m] Nauar. edit. anni. 84 nu. 260 275. (licet in vet. dubius eſt no. 271. §. 15.) Cord. lib. 1. q. 11. art. 1 fin. & caſ. 8 Palac. 3. diſt. 25. q. 7 p. 301. Bañes. 2. 2. q. 11. art. 4. dub 2 pag. 656. Simanc propendet add. de cathol. inſtit. c. 3. n. 6. Angles. tit. de conf. ar. 5. difficul. 6. Manuel in bulla. §. 9. nu. 70 & refert Card. Quirogam inquiſitorẽ generalem facta conſultatione cum epiſcopis in Concil. Tolet. anni. 1583. ita dixiſſe. Siſtus V. in bulla cœnæ excipit, niſi ij caſus in illis literis expreſſe comprehendantur. Gregor. XIII. rogatus noluit in ſua bulla excipi derogationem hanc Tridentin. ſicut enim bulla cœnæ non derogat facultati, quam inquiſitores habẽt iure communi. c. vt officium. de hæret. lib. 6. ita nec facultati quam epiſcopus habet iure communi. At derogat priuilegio etiam regularium quo prælatus idem poſſet circa ſuos. quod epiſcopus etiã per Tridentin. vt conceſſit Pius. V. prædic. & Gregor. XIII. Ciſtercien. & alij Pontiſ priores. Compend Mendic. verb. abſolut. quoad ſecul. 1. §. 19 compend. Benedict nu. 3 compen. Bernard. verb. abſolut. quoad monach. § 11. 12. Claud. compend. ſociet. Ieſu. verb. Prælat. §. 3. abſolut. §. 3. 6. 7. Peña. Fr. Medin. & multi vtriuſque iuris periti. nec videtur reuocari per generalem clauſ. bullæ in cœna, vt aiunt prædicti & conſulti. Bañes, Gallo, Fr. Medin. Sancius Archiepiſ. Guerr. & Blanc. D. Moya. & Solis primarij, ſignificat Mauroſ. praxi ſi & naturæ, ſol. 58. Sebaſtian. Medices ſumm. peccatorũ capital. tit. 9. quæſtio. 32. col. 3. & Cardin. Caraſa nomine congregat Cardinal. ita reſcripſit ad D. Chriſtophorum Vela Archiepiſcopum Burgenſ. quia lex generalis etiam poſterior non tollit ius ſpeciale, vt dictum eſt. & quia bulla cœnæ ſolum aufert priuilegia: ſed epiſcopus non ex priuilegio ſed ex poteſtate iuris communis etiam antiqui id habet ſublata reſeruatione, ſed ea abſolutio non prodeſt pro foro exteriori. Couarr. c. alma. §. 11 nume. 16. [n] Ita multi Theolog & iuriſperiti conſulti, quia abſolutio excommunic. poteſt valide conferri abſenti. [o] Corduba. caſ 8 in addit. Perez. l. 3. titul. 4. lib. 8. ord. pag. 99. Franc. Manoel in bulla. § 9. num. 79. quia procurator ſpecialiter electus habet vicem delegantis. At generali vicario non poteſt epiſcopus id generaliter committere: quia in eo, quod ſibi ſpeciali iure conceditur, eligitur induſtria perſonæ.

conceduntur caſus epiſcopales: [p] nec pœnitens per vnam bullam ab his abſolui poteſt, niſi ſemel.

8 Epiſcopus alienus peregrinum ciuem, dum in eius diœceſi negotium habet, poſſet abſoluere à reſeruatis proprio epiſcopo, [q] ex tacita proprij ratihabitione: præſertim ſi proprius longiſsime diſtat, vt qui ab India huc venit nominatim denuntiatus de excommunicatione. ſi autem caſus ille qui à proprio epiſcopo erat in ſua diœceſi reſeruatus, non reſeruetur in diœceſi vbi adeſt peregrinus, poſſet illum Parochus [r] abſoluere: quia reus iudicari ſolet ſecundum leges, & conſuetudines loci vbi præſens adeſt. cum hoc peregrino alienus diſpenſare non poteſt in his quæ Concil. Triden. ſeſſ. 24. cap. 6. concédit epiſcopo circa ſuos tantum ſubditos. poſſet tamen cum ijs mercatoribus & ſcholaribus, [ſ] qui maiori anni tempore moram trahunt, & domicilium quoddam habent in ea aliena diœceſi.

9 Papa non ſolum per ſeipſum poteſt immediate abſoluere à reſeruatis epiſcopo: [t] ſed caſus idem ſit reſeruatus Papæ, ſimul & epiſcopo, ſublata reſeruatione Papæ (vt dum per bullam aut iubilęum Papa concedit abſoluere à ſuis caſibus) tollitur ex conſequenti reſeruatio epiſcopi, [u] ex praxi recepta. 2. qui habent ordinariam iuriſdictionem poſſunt alijs delegare abſolutionem à ſibi reſeruatis: [x] vel concedendo pœnitenti bullam, [y] aut licentiam, vt facta illius electione, confeſſarius illũ à reſeruatis abſoluat. 3. Archiepiſcopus tamen in ſubditos ſuffraganei non habet eã iuriſdictionem, niſi dum iure concedente [z] diœceſim ſuffraganei viſitat, [a] aut in caſu appellationis: & tunc tanquam ordinarius delegare alijs poteſt abſolutionem à reſeruatis. 4. vt conſuetudine quidam caſus reſeruantur, ita conſuetudo vidente & tacente prælato arguit caſum iam non eſſe reſeruatum: [b] atque ita aliquo modo iuriſdictionem concedit in caſus prius reſeruatos.

10 Ordinarius nunc delegat expreſſe abſolutionem à reſeruatis confeſſario petenti, aut pœnitenti: vt Papa per bullam, aut iubilæum durante eius tempore, ſi bona fide facit diligentias præſcriptas. [c] 2. ſublata cenſura ratione cuius caſus reſeruabatur, manet non reſeruatus, [d] & poteſt a quolibet confeſſario abſolui: ſic epiſcopus abſque abſolutione ſacramentali poteſt reſeruationem peccati auferre, quamuis cenſura careat.

CAP. XV.

Quando liceat inferiori abſoluere indirectè à reſeruatis.

§. 1. *Inferior ex cauſa (quæ arguat tacitã commiſsionem ſuperioris abſentis) abſoluit indirectè à reſeruat.*

2 *Idem fieri poteſt per expreſſam commiſſionem.*

3 *Tunc repetenda eſt ſuperiori reſeruatorum confeſſio. Non ita ſi in mort. artic. abſolutus eſt directè.*

4 *Abſolutio per Prælatum à ſolis reſeruatis confert gratiam.*

5 *Tenetur reſeruata ſimul cum alijs integre confiteri vni.*

6 *Prælatus ne ſit difficilis vt alteri cõmittat abſolutionem reſeruatorum.*

7 *Excommunicatus quando poſſit recipere ſacramenta, aut abſolui indirectè.*

PRæter mortis articulum, aut probabile periculum, de quo dictum eſt cap. 9. t. A reſeruatis abſq; excommunic. ſi epiſcopus, aut prælatus religionis ſit abſens, poteſt interdum parochus, & confeſſarius expoſitus abſoluere indirectè, [a] ex quadam ratihabitione præſumpta, dum poſcit ſcãdalum alioquin imminens, [b] & ius conſeruandi propriam famam, aut vitam, quæ alias iniuſte auferretur: vel alia iuſta cauſa: ſi modo confiteatur huic omnia peccata, vt ſtatim dicetur. quod probat ſapientum ſententia vſu probatorum confirmata. tenetur tamẽ ſic abſolutus ſtatim vt [c] commode poteſt præſentari ſuperiori & iure diuino tenetur huic, aut ei cui ipſe commiſerit iterum cõfiteri reſeruata, vt ab illis directè abſoluatur. [d] (ſicut iuſtificatus contritione tenetur iure diuino confiteri mortalia etiam oblita, quæ recolit) nec enim potuit inferior abſoluere niſi indirectè cum tali onere, [e] & obligatione: quamuis eam exprimat, nec pœnitens promittat.

2 Poſſet Epiſcopus, vel Generalis circa caſus reſeruatos excommunicatione carentes, iuriſdictionem expreſſe committere cõfeſſario, ſub dicto onere, vt reus poſtea cum primum commode poterit ſe præſentet directè abſoluendum, [f] & tunc à ſolis reſeruatis, ſi alia peccata pœnitens non confiteatur, poſſet infe-

p ſonæ. [p] Fr. Manuel in bulla. §. 9. num. 135. ſi. ſic epiſcopus ex tacita commiſsione Papæ diſpenſat in voto continentiæ, dum vrget periculum: & in impedimento occulto matrimon. contracti: in quo tamen nihil poſſunt hi regulares. Manuel. num. 118. & ſic reſtringe citatos ſup. §. 7. M. fin. [q] Paludan. diſt. 17. q. 2. num. 22. Anton. 3. p. tit. 17. c. 4. fatetur Soto. d. 18. q. 2. 5. ad. 2. & q. 4. art. 2. & plane Nauar. c. 27. num. 255. ſeu nou. nu. 261. fatet Cordu. caſ. 18. Nauar. c. placuit de pœnit. d. 5. num. 83. Richar. d. 18. art. 9. q. 5. Couar. practic. c. 11. nu. 4. cum D. Tho. d. 21. Hoſtienſ. ſumm. Sylueſt. abſolut. 4. §. 4. num. 6. & refert ſe ad verb. abſolutio. 1. num. 8. excommun. 8. §. 8. Armi. excommun. §. 35. At dum oppoſitum ſignificant (Caietan. verb. abſolut. excom. ca. fin. & Syluest. abſol. 1. § 2. nume. 11. confeſſ. 1. §. 6. verſ. 5. & § 13. excommu. 8. nu. 7. verſ. 5. delegatus. §. 12. nu. 18. facit Couar cap. alma. 1 p. §. 12. verſic. eſt hic) ſunt interpretandi quod alienus epiſcopus non poteſt proprio iure, ſed cum onere, vt pro excommunicatione præſentet ſe proprio epiſcopo, ſic Papa, aut pœnitentiarius abſoluẽs addit interdum onus, vt ſe præſentet ſuo ordinario, alias reincidat. [r] Cum Sot. q. 2. ar. 5. Caie. abſolut. 2 & ait declaraſſe Eugen. Papam IIII. Nauarr. c. 27. nume. 255. Fr. Manuel bulla. §. 9. num 94. & quidam Recent. contr Fran. Medi lib. 1. cap. 10. §. 3. [ſ] Alcoc. capit. 12. [t] Nauar. edit. vlt. c. 27. num. 263. & oppoſitum eſt error. [u] Ex intentione Papæ colligunt multi Recen & tandem fatetur Naua. c. 27. nu. 255. ex cõſuetudine ita interpretãte, & ſe refert ad capit. ita quorundam not. 11. n 71. [x] Sup. c. 7. quis dicatur ordinarius. [y] Sic anno 70. cum Pius V. differret concedere bullam cruciatæ, cõceſſerunt epiſcopi in Hiſpania bullas cum ſuis caſibus, & multis diſpenſationibus: quod ita expediret in his ampliſsimis regnis. [z] Iubet Trid. ſeſſ. 24. ref. c. 3. ne Archiepiſcopus viſitet ſuffraganeos, niſi licentia

a data in Conc. Prouinc. & poſt plene viſitatam ſuam diœceſim. [a] cap. 1. de cenſib. in 6. Soto. diſt. 18. quæſt. 4 art. 6. [b] Quod bene col. ligunt Recent. ex iure. [c] Dicetur inf. c. 16. § 3. [d] Nauar. c. 27. nu. 254 ſi. Caiet. caſus. §. 1. § ſcito. Armil § 2. & 4. ibi Syluest. Petrus Soto. de confeſ. lect. 5. ad fin. Duran. diſt. 17. q 15. ar. 2. fin. Palud. Taper. art. 3. Alcoc. c. 2. Med. Cano. & Sot. d. 18. q. 2. art. 5. ad 2. licet ea reſeruata nõ habeant annexam excommu. cuius oppoſitũ ſui oblitus erat Soto. diſt. 12. quæſt. 1. art. 4. verſ. omnes.

CAP. XV.

a [a] FEre omnes qui agunt de caſibus reſeruatis ſtatim citãdi. & ita interpretatur conſuetudo, quia nil neceſſariũ deeſt, vt valeat abſolutio Nauar. c. 9. num 6. ſicut ſi quis oblitus eſſet reſeruatorum, aut ſi confeſſarius non aduertit eſſe reſeruata, & tamen ſunt abſque excommun. [b] Sup. c. 12. §. 5. D. Thom. d. 17. q. 2. 4. 2. ad 4. add q. 9 2. ad 4. Nauar. c. 9 nu. 6. c. conſideret de pœnitent. d. 5. §. cautus a nume. 10. [c] Soto. diſt. 18 q. 4. ar. 2. q. 2. ar. 5. ad 3. Ledeſ. q. 7. artic. 5. dub. 1. fin. [d] certa & communis ſententia, nec ſatis eſt vt ſe præſentet prælato pro exteriori pœnitentia. quod tamẽ ſatis eſt dum in mortis artic. directè abſolutus eſt ab omni peccato. ſup. c. 9. §. 2. [e] Id onus ineſt ipſo iure, quamuis non declaretur, quia ex iure diuino eſt vt Papa reſeruare poſſit caſus pro vtroq; foro. Tridẽ. ſeſſ. 14. cap 7. can. 11. [f] Id tamen imponit magnum onus vt teneatur procurare abſolutionem directã quam primum poteſt. quare Soto. artic. 5. ad 2. fin. non eſt permittendum, vt ſic ab inferiore abſoluatur, niſi ſemel, ſuaui mallet vt abſque reſeruatione imponatur onus expreſſim à confeſſario, & directè abſoluatur ex facultate Papæ, aut Generalis. quod fatetur Nauar. c. 26. nu. 12. Caiet. abſolutio. c. 1. Roſel. §. 5. Fr. Alex. lib. 1. tit. 5. c. 5. fin. Ang. confeſſio. 5. §. 9. & id plane dicunt Henric. quodlib. 1. q. 32. Palad. diſt. 17. q. 5. Adrian. de confeſſ.

rior in caſu abſoluere: aliàs debet præter reſeruata ſimul audire alia ſaltem prius rite abſoluta, vel venialia; à quibus certo & directe abſoluat.[g] vt in mortis articulo, qui non potuit exprimere ſi confitetur vnum etiam veniale, adeſt materia certa peccati à quo directe abſoluitur,[h] quamuis habeat multa mort. & alioquin reſeruata: & ob ſigna peccati in communi eſſet abſoluendus,[i] ne alias periculo damnationis exponatur, ſi forte contritioné non habeat, nec aliud ſacramentú, præter abſolutionem in eo caſu à confeſſario paratam.

3 Sic interdum in religione ex Pontificio priuilegio, aut Generalis conceſsione conceditur vt regularis dum iter facit,[k] aut prælatus monaſterij abſolui poſsit ab inferiori, cum onere præſentandi ſe. in quo caſu non tenetur ſuperiori præſenti iterare totam confeſsionem, ſed ſolum reſeruatorum[l] ſimiliter qui ex cauſa iuſta omittens vnú aut plura peccata abſoluitur, non tenetur omnia repetere,[m] ſed ſatis eſt omiſſa, ſicut & oblita: quia quæ fuerunt directe abſoluta, non indigent repetitione abſolutionis, dum homo faſſus eſt, omnia quę licite poteſt, & iuxta intentionem Chriſti tenetur. ſic enim in mortis articulo directe abſoluitur ab omnibus, & non tenetur peccata iterum ſubijcere abſolutioni ſacramentali:[n] ſed ſolus excommunicatus debet præſentare ſe tantum in foro exteriori, aut ſi malit conſcientiæ,[o] ne reincidat in excommunicationem aliàs reſeruatam.

4 Si prælatus cui caſus reſeruantur ſit præſens in ciuitate: reus per ſe, vel per alium debet illum primum adire,[p] ea intentione vt omnia reſeruata, & non reſeruata confiteatur ei integre.[q] Prælatus decentius faceret ſi totam confeſsionem audiat.[r] vt ſacramentaliter ab omnibus directe abſoluat, 2. poteſt ſola reſeruata audire Papa, pœnitentiarius eius, aut epiſcopus,[ſ] quia communiter habet grauiores occupationes. Quidam aiunt, quod epiſcopus à reſeruatione, ſeu excommunicatione tantum abſoluit[t] (id enim ſignificare poteſt dum ait, abſoluo te à peccatis, ideſt à pœna, ſeu à ratione reſeruationis, & ab hac inſtantia per ſententiam fori eccleſiaſtici) deinde inferior confeſſarius omnino debet audire omnia vt abſoluat directe:[u] quia iam nihil eſt reſeruatum. At intrepide poteſt ille Prælatus ſolis reſeruatis quę tantum audiuit, impendere abſolutionem ſacramentalem,[x] vt habet Curię Rom.[y] ſtylus. quia ea confeſsio fuit ex intentione integra,[z] & abſolutio conferre poteſt attrito primã gratiam,[a] quod quidam falſo negant.[b] quamuis ſuperior omnia audiat, poſſet fortaſſe à ſolis reſeruatis abſoluere,[c] remittens vt minora (quę egent maiori perſcrutatione propter varios contractus & reſtitutiones) iterum confiteatur parocho cum cœteris.

5 A ſolis reſeruatis per ſuperiorem abſolutus, tenetur certiſsime inferiori confiteri cum cœteris ſimul prędicta reſeruata:[d] quia

ſeſ.q.5. ante dub. Medin. de conf. fo. 82. col. 3. Palac. d. 17. q. vlt. col. penul. At male intelligunt Tabie. abſolutio. 1. §. 6. Armil. §. 6. quaſi ea abſolutio directa detur ſub conditione implicita de futuro. [g] Ita monent DD. [h] Sup. c. 10. §. 6. [i] Sup. lib. 1. de pœnit. cap. 9. fin. [k] Vid. Calepin. verbo iter. & ita conceſsit Leo X. habetur in compend. Mendic. ver. abſolu. quo ad frat. verb. bull. cruciatæ. idem expreſſit Gregor. XIII. anno. 75. in bulla cóceſſa religioni Societatis. [l] Cómu. & certa in praxi fere omnium, qui admittunt licitum ex cauſa ſic confiteri inferiori etiam reſeruata, dum abeſt ſuperior. At 1. Richard. d. 17. art. 2. q. 8. ad 2. Duran. q. 15. Adrian. de confeſs. q. 4. negant valere eam abſolutionem (quaſi ea confeſsio non ſit per ſe integra reſpectu huius iudicis, qui directe nihil poteſt in reſeruata, vt ait Tridét. ſeſſ. 14. c. 7.) 2. alij aiunt, ſi defuit legitima cauſa ſic confitendi inferiori, eſt iteranda: ſicut quãdo tacuit vnú mor. abſq; cauſa. & Cordu. caſ. 1. vlt, qui licite tacuit vnum, recipit gratiam: ſed tenetur iterare totã confeſsionem. Dur. d. 19. q. 2. ait ſi confeſſarius prohibitus à Prælato abſoluit, confert gratiã: ſed confeſsio eſt iteranda. Et 3. limitãt Soto. d. 18. q. 2. art. 5. ad 2. Cano relec. de pœnit. p. 5. Lede. 2. p. q. 8. ar. 3. dub. 3. ſi habens reſeruatum cum excomm. confiteatur inferiori, repetendam eſſe totam confeſsionem, aliàs ſatis eſt repetere caſus reſeruatos prælato. nec Trid. cap. 7. negat, cum ex cauſa liceat abſoluere indirecte, dum abeſt ſuperior. [m] Certa & communis contra Cordub. caſ. 1. [n] ſup. c. 9. §. 1. c. 10. fin. c. 16. fin. [o] In occultis communiter ſe præſentat intra confeſsionem, ne prodatur: cum tamen ſatis eſſet præſentare ſe in foro exteriori. ſimiliter qui ex ſtatuto religionis, aut voto repetit cóſeſsiones totius anni, ſup lib. 2. de pœnitent. c. 17. [p] Hic ordo eſt aptior & regia via. aut à ſuperiore per ſe, vel per confeſſarium probatum petat licentiam vt abſoluatur à reſeruatis: atque ita omnia etiam reſeruata confitens inferiori, directe abſoluetur, ita monet Palud. d. 17. q. 5. Capreo. & Sonzinas eadem. d. & Recent. quod etiam fatentur Richar. Duran. Adrian. & alij qui requirunt grauem cauſam, vt abſoluatur ab inferiore. [q] Soto. d. 18. q. 2. ar. 5. col. 15. ad 1. quia aliàs non eſſet confeſsio formaliter integra ex intentione: nec fructuoſa eſſet abſolutio à ſolis reſeruatis. ſup. lib. 2. de pœnitent. cap. [r] Imo Duran. quæſt. 15. Gabr. q. 1. artic. 3. dub. 2. Paludan. quæſt. 5. Henric. quodlib. 1. q. 30. Adrian. q. 4. Cano. par. 5. Pet. Sot. de conf. lect. 5. Fran. Medin. lib. 2. cap. 1. fin. aiunt, ſi ſuperior non vult delegare alteri, ſed abſoluere ſacramentaliter per ſeipſum, tenetur audire omnia peccata mort. etiam non reſeruata. idem Anton. 3. par. tit. 17. cap. 11. Victor. §. 149. aliàs. 162. Ledeſm. q. 8. art. 2. dub. 4. con. 6. & dub. 6. Taper. art. 3. pa. 135. Syluest. confeſſio. 1. §. 19. & ver. caſus. Alcoc. cap. 12. Tabien. abſolutio. 1. §. 9. id eſſe tutius, & de mente D. Thom. add. q. 20. Viguer. capit. 16. § 4. verſ. 17. Angles. flor. Theolog. par. 293. Recent. Sotu maior. Banes, Gueuara. Fr. Ambr. [ſ] Etiam intentione abſoluendi à ſolis reſeruatis, inf. cit. ſecus de Prælato religionis, cui nec ius nec ſtylus & conſuetudo id concedit: & multo minus confeſſarius electus tempore iubilæi: ita Soto, Peña. [t] Cit. R. [u] Id neceſſarium quidem eſt in vtraque ſent. inf. D. [x] D. Tho. d. 17. q. 3. 4. 2. ad 4. add. quæſt. 9. 2. ad 4. Paludan. queſ. 5. Capreo. Hiſpal. Bona. Scot. Richar. artic. 2. quæſt. 8. ad 2. Maior. quæſt. 5. Gabriel. tãdem q. 1. ar. 3. dub. 2. Soto. diſt. 18. q. 2. 5. ad 2. Gerſon. 2. par. tract. de integrit. confeſ. fol. 186. 191. Caietan. verb. confeſſ. condi. 10. putat id negare eſſe temerarium: cum Romæ omnes pœnitentes & confeſſarij credant eſſe ſacramentale, videtur Medin. de confeſſ. q. 13. de reſeruatis fin. fol. 59. colum. 1. (licet à princip. loquitur lubricè, & non ſatis ſe explicet.) ſentit Viguer. capit. 16. §. 4. verſ. 17. Roſel. Angel. inf. Nauarr. c. 9. num. 6. & cap. placuit. de pœnitent. d. 5. §. cautus, num. 19. 21. iuncta propo. 2. Peña, & multi Recent. quam ſententiam fatentur eſſe valde probabilem ex contrarijs Syluest. Tabien. Petr. Soto. lect. 10. Lede. Cano Victor. Angles. [y] Propter quẽ ſtylum curię Caietan. verb. confeſ. condi. 10. putat certũ, at Duran. & Syluef. qui fuerunt magiſtri ſacri palatij, nõ admittunt eſſe talẽ ſtylum & conſuetudinem in eo ſenſu. [z] ſup. lib. 2. de pœn. cap. 12. [a] Ita omnes fere cit. X. Soto. q. 2. ar. 5. col. 16. prop. 2. Maior. q. 5. Capreo. diſtinc. 18. con. 2. & ad 1. & admiſſa opinione quod ſit ſacramentalis, fatentur Cano, Ledeſ. & alij Recent. [b] Alij dicunt, quod vt ex duplici confeſsione integratur vna: ita ex duplici forma, ſeu abſolutione partiali (vt contingit in extrema vnctione) tenet Paludan. diſt. 17. quæſt. 5. num. 7. Richard. articu. 2. quæſt. 8. ad 2. Gerſon. & videtur Anton. 3. par. tit. 19. c. 19. §. 6. Nauar. cap. 1. §. cautus. de pœnitent. diſt. 5. num. 19. 21. Ang. confeſſ. 5. § 9. 10. vbi add. cum ſupplem. confeſſor. 1. §. 4. Rodor. & Monald. & ex his problema. dicunt eſſe abſolutionem ſacramentalem. Adrian. quęſt. 4. §. ſi petas. Petr. Sot. lect. 11. dicit probabile. & Angles putat eſſe ſent. Soti, & Caietan. hinc Ang. & Cord. caſ. 11. tenent quod interdum liceret excommunicato recipere primam abſolutionem, quæ tãtum eſt inchoatio ſacramenti, & ſine fructu gratiæ. Vt licet excommun. dicere confeſsionem antequam abſoluatur, quod eſt inceptio ſacramenti. Nauar. c. 10. num. 3. cum Palud. Caiet. Couar. Fr. Medin. contra Roſell. & Abulen. [c] Medin. ſup. & quidam Recentio. videtur contra Sotum. q. 2. 5. col. 15. verſ. vnde. ad 1. dicit parochus non poteſt confeſsionem diuidere: & fortaſſe nec epiſcopus. nempe, dum totam audiuit. [d] Id affirmant non ſolum citati R. & Duran. q. 14. & 15. dicit oppoſitum eſſe erroneum. ſed & qui fatentur abſol. à reſer. eſſe ſacramentalem, fere omnes. D. Tho. Paludan. Capreo. Soto. ar. 5. col. 17. Fr. Medin. fol. 56. Nauar. §. cautus. num. 13. Richar. Bonau. Maio. Palac. q. vlt. Roſel. confeſſor. 9. dict. 5. Ang. confeſ. 1. §. 9. Armi. abſolutio. §. 9. Recent. inf. ex alijs

c Chriſtns iubet vt vni ſacerdoti [a] manifeſtet ſimul omnia peccata, ex quorum concurſu cognito pendet rectum iudicium & remediũ. Nec inconuenit, ſed neceſſe eſt ex Chriſti præcepto, vt reſeruata interdum non vni tantum, ſed duobus [f] ſiut manifeſtanda. ſic in iudicijs cauſa quãdoque eget ſententia inferioris & ſuperioris tribunalis: quare falſo quidam putant ſatis eſſe confiteri poſtea inferiori reliqua nõ reſeruata. [g] item ſi prius confiteatur inferiori, certum eſt quod debet integre omnia etiam reſeruata dicere. [h] quod quidam falſo negant. [i] aliàs ſimiliter valeret abſolutio, ſi quis ſacerdoti non expoſito confiteatur tantum venialia, relictis mortal.

6 Si expediat prælatum non agnoſcere reum peccati reſeruati: debet non grauare, ſed facile cauſam totam committere docto & probato confeſſario petenti. [k] quod ſi iniuſte licentiam præſens neget, quidam aiunt quod pœnitens poteſt vrgente præcepto, aut conſuetudine communicare contritus intrepide, [l] vt euitet ſcandalum & notam, pro ſuo iure tuendo: quia negante ſuperiore præſente, videtur ceſſare ratihabitio præſumpta ſuperioris. Probabilius videtur in praxi, vt poſtquam debite licentia petita, habeatur pro obtenta [m] ſaltem à Generali abſente, vel à ſummo Pontif. & ipſo iure, quia iniuſte negans prælatus monaſterij perinde habetur, ac ſi non eſſet præſens, quando caſus nõ reſeruatur ratione excommu. tunc vero reus fateatur cum reſeruatis, ſimul alia ſaltẽ rite abſoluta aut venialia, à quibus directe abſoluatur, indirecte vero à reſeruatis, ſup. §. 2.

7 Si homo excommunione ligetur, & niſi euchariſtiam ſumat aut celebret, grauiſsimi criminis infamiam incurret, de quo ſuſpectus eſt: ex piæ matris eccleſiæ intentione colligitur licere ei miſſam facere [n] abſque noua culpa aut pœna, pro ſummo iure tuendo. idque multo magis ſi non excommunicatus ſed irregularis [o] ſit. At ſane non minus licet huic ex interpretatiua ratihabitione Papæ recipere ſacramentum abſolutionis, [p] cum onere præſentandi ſe ſuperiori, [q] cum liceat dignius ſacramẽtum euchariſtiæ celebrare, quod non paſſim permittendum eſt, ſed propter vitandum graue [r] ſcandalum, aut magnæ infamiæ [ſ] periculum.

CAP. XVI.

Quomodo à caſibus Papæ abſolutio fiat per epiſcopum, & per bullam cruciatæ, aut iubilæum.

§. 1. *Impeditos abſoluit epiſcopus, Abbas exemptus, aut capitulum.*
Non ſic executor Papa. §. 4.
2 *Per duas bullas cruc. bis in anno abſoluitur directe.*
3 *Et per iubilæum pro vna ex duabus hebdom. conceſſum, poteſt bis. licet incontritus.* §. 5. *& pro oblitis.* §. 6.
3 *Pro regular. aut nouitiis. niſi regulares habeant priuileg. impeditiuum bulla.* §. 7.
6 *Quando viſitator regularium concedit caſus.*
7 *Epiſcopus abſoluit regulares, ſi ſubmittantur ei.*
9 *Committit vices ſuas. &* §. 8. *regulares abſoluit à reſer. epiſcopo.*

A Caſibus publicis Papæ reſeruatis etiam in cœna, abſoluit epiſcopus iure cõmuni, reos impeditos adire Pontificem. [a] ſicut epiſcopo iure conceditur abſoluere impeditum, qui grauiter clericum per-

alijs id exprimunt Durand. Henric. q. 30. Adr. Anto. 3. par. tit. 14. c. 19 §. 6. Sylueſt. Tabie. Viguer. Angles. Alco. (Victo. Ledeſ. declinant.) tenet Cano. & Pet. Sot. lect. 10. admiſſa opinione, dicit eſſe valde probabile. Mant. Peña, Gueuara. Fr. Medin. Gallo add. q. 10. art. 2. hæc ſententia eſt probatiſsimorum, cui contraire non licet, quia exponunt ſe periculo irritandi ſacramentum peccat mort. vt ex D. D. Tho. 3. pa q. 6u. art. 7. colligitur.
e [e] ſup. lib. 2. de pœnit. c. 4. & 12.
f [f] Omnes cit. D. item in caſibus quibus repetenda eſt confeſsio inualida. de quib. ſup. lib. 2. de pœnit. c. 13. & 14. glo. in capitu. quis aliquãdo. verſ. denuo. de pœniten. diſt. 1. ibi Grat. 2. ſi ex cauſa vrgẽte confeſsio fiat duobus ſimul ſacerdotibus, eſt ſacramẽtalis ſub ſigillo. Richar. diſt. 17. ar. 3. q. 8. Palud. q. 2. Soto. d. 18. q. 2. ar. 6. Armil. confeſſio §. 14. Medin. de confeſ. fo. 64. & alij ſtatim citandi. & vterq; ſacerdos poſſet abſolutionẽ impendere (vt quando multi baptizant vnum 3. p. q. 67. ar. 6. aut multi cum epiſcopo ordinãte conſecrant eandem hoſtiam. q. 82. 2.) nec illi duo confeſſarij poſſent abſq; ſpeciali pœnitentis licentia colloqui inter ſe de peccatis auditis. At ca. omnis dicit, ſoli ſacerdoti confiteatur, quia in fauorem pœnitentis ſatis eſt confiteri publice, aut corã duobus, vt ait Trident. ſeſſ. 14. c. 5. ad fin. & can. 10. fin. quod fatetur Adri. de confeſ. q. 1. ad 3. principale. Taper. artic. 5. Caiet. ad art. Pariſien. ſibi impoſitos. art. 5. Nauar. cap. 2. nu. 8 c. 21. num 35. ſic qui per interpretem ſacerdotem confitetur auditur à duobus ſacerdotibus.
g [g] Gerſon. 2. par. tract. de integrit. confeſs. lect. 10. & Alphab. quadrageſimoprimo. G. Petr. Soto, lect. 11. Marſil. quæſtio. duodecima. articu. primo. fol. 575. videtur Nauar §. cautus. nume. 9. quod Maior. diſtinct. 17. quæſtio. 5. non audet reprobare. Victor. & Ledeſ. q. 8. ar. 2. dub. 4. ad fin. dicit probabile. & autores cit. §. 5. B. qui aiunt ex vtraque abſolutione fieri vnum ſacramentum. quare Triden. ſeſſ. 14. c. 7. can. 7. ita caute loquitur (non declarans quod teneatur vni ſacerdoti confiteri omnia) vt relinquat locum vtrique ſententiæ. At prior ſent. eſt omnino certa in praxi. cit. lit. D.
h [h] Affirmant non ſolum qui negant abſolutionem à ſolis reſeruatis eſſe ſacramentalem, ſed et reliquis D. Tho. d. 17. ad 4. Palu. q. 5. art. 1. Gabr. ſup. Almain. q. 1. Anto. 3. par. tit. 14. c. 18. §. 6 Sylueſt. confeſsio. 1. §. 19. Angel. confeſ. 1. §. 9. Medin. f. 55. q. 13. de integrit. Viguer. Naua. c. conſideret. §. cautus. & num. 10. Henric. quodlib 1. q. 29. 30. Durand. d. 17 q. 15. ait oppoſitum eſſe erroneum. Soto. ſup. Paludan. Capreol. & alij ſup. omnes Recent. quia (vt bene aduertit Medin. fo. 55.) Ioan. 20. peccatori impoſita eſt neceſsitas confitendi vni omnia mort. ſed ſacer-

doti non eſt impoſita tanta neceſsitas, vt ab omnibus ſimul abſoluat: poteſt enim retinere omnia, aut quædam illorum vt reſeruata. qua reſeruatione non deobligatur pœnitẽs confiteri omnia peccata vni.
i [i] Vt Alex. 4. p. q. 77. m. 5. ar. 2. ad vl. quia ſola non reſeruata ſubijciuntur directe huic iudici. & probabile dicunt Gerſon ſup. Petr. Soto. Victor. Ledeſ. dub. 4. ad fi. & eam ſententiam non audet reprobare Maior. diſt. 17. q. 5. At hæc ſententia nõ eſt in practica probabilis. ex Triden. ſeſſ. 14. c. 5. cano. 7. iure diuino tenetur confeſſario dicere omnia & ſingula, quorum memoriã habet. quod ſi adhærens ſententiæ Alexand. omittat confiteri reſeruata, non liberatur ab obligatione iterum confitendi omnia, nec recipit gratiam: quia confeſsio per ſe & ſcienter dimidiata abſque cauſa, non fuit materia ſufficiens abſolutionis.
k [k] ſup. c. 13. §. 6. P.
l [l] ſup. ca. 13. §. 6. T. Soto. d. 18. q. 2. 5. ad 2. & Ledeſ. q. 7. art. 5. Victor. §. 146. quod innuit. Nauar. c. 7. num. 6. vid. c. 9. nu. 12. Syluest. confeſsio. 1. §. 19. (Caiet. confeſſ. cond. 10. fin. ſolum ait melius eſt confiteri etiam reſeruata, quam ſine confeſſione communicare) quia excuſatus à notabili parte præcepti videtur excuſari à toto: & hic non habet confeſſarium, cui fateatur omnia tanquam iudici directo. quæ ſententia videt. probabilis, in caſu, quo non habet conſcientiam peccati mort. præter reſeruata, in quæ inferior nihil
m poteſt. [m] Per. cap. placuit. de pœniten. diſt. 6. ſup. c. 13. §. 6. V. & §. 10.
n [n] [o] [p] ſup. cap. 13. §. 11. §. 6. fin.
o [q] Vt ſi regularis expectat Prouincialem: aut certe habet vnus, vt
p occurrente iubilæo, aut tempore mortis nerum illud reſeruatũ con-
q fiteatur, & tunc directe abſoluatur ab illo.
r [r] Soto. diſt. 18. q. 2. ar. 5. ad 2. quando eſſet grauiſſimum ſcandalum. ſed Nauar. c. 27. num.
ſ 239. & alij ſatis putant minorem cauſam. [ſ] Non eſt infamia, quod prælatus tutus ſciat meum peccatum, & vtatur ſcientia per confeſsionem habita, quantum iure licet vt cautior ſit. ſed ſi periculum ſit, vt propter audita in confeſſione priuet me iniuſte bono nomine, & diffamet apud alios.

CAP. XVI.

a Q Vædam [a] impedimenta explicantur c. quamuis. c. de cætero. de ſent. excõ. & latius. c. eos qui. eo. tit. lib. 6. vt infirmitas, inimicitia, paupertas, ætas pueri, aut ſenis, aut ſexus, quod ſit fœmina, aut alia corporis impotentia vel impedimentum canonicũ: aut alia iuſta excuſatio. in quo vir prudẽs cõſiderare debet circũſtantias perſonæ, loci & tẽporis: de quibus bene Nauar. c. 27. nu. 89. &

add.

b euſſit. b cum non minor in alijs
Papæ reſeruatis, quam in hoc ratio
militet: Nec Pontif. per nouam, &
generalem reſeruationem in bulla
cęnæ intendit auferre id, quod prio
ri iure ſpeciali epiſcopis concedi-
c tur, c vt per Triden. ſeſſ. 24. ref. ca.
6. id ipſum poteſt & capitulum ſede
d vacante: d quippe quod epiſco-
po iure communi ſuccedit in omni
iuriſdictione, præter pauca iure ex-
e cepta. e De Abbate magno exem
pto, qui poteſtate quaſi epiſcopali
eſt præditus, quidam negant poſ-
f ſe: f quaſi ſolum habeat iuriſdi-
ctionem ex priuileg. non ipſo iure:
quæ proinde reſtringenda eſt ad ea
quæ expreſſe ſibi ſunt conceſſa. At
praxis cum ratione & ſapientum
g autoritate idem huic permittit, g
quod Epiſcopo.
h .2 A caſu hęreſis exterioris h per
clauſulam generalẽ bullæ cœnæ. aut
pleniſſimi iubilæi (niſi aliter in ip-
ſo expreſſe declaretur) confeſſarius
i abſoluere non poteſt: i quia Vr-
ban. IIII. Paul. IIII. Pius V. & Gre
gor. XIII. Pontif. ita expreſſerunt
per bullam cum conſil. Cardina-
lium ampliſsime cenſoribus fidei
conceſſam: nam & generalis com-
miſsio non extenditur ad illa, quæ
k non ſolent in ſpeciali concedi: k
à cæteris caſibus in cœna Domini,

reſeruatis bulla & iubilęus commu
niter concedit abſolutionem ſe-
l mel: l quod ſi poſtea reincidat, in
diget noua bulla.
3 Semel abſolutus per iubilæum
qui in altera duarum hebdomadũ
conceditur, poteſt intra id tempus
ſemper abſolui. inf. lib. de indulg.
cap. 11. ſi eo ſemel lucratus intra pri-
mæ hebdomadæ tempus reincidat
in nouum cœnæ caſum, poſſet etiã
ſecunda hebdomada lucrari, & ab
m illo iterum abſolui, m quia fauor
hic non eſt reſtringendus. à caſibus
autem epiſcopo, vel Generali ordi-
nis reſeruatis, quamuis in eos inci-
n dat poſt acceptam bullam, n, aut
poſt publicatum iubilæum, vel ex
o praua bullæ confidentia, o toties
abſolui poteſt quoties indiguerit.
quibuſdam regularibus per priui-
legium, interpretationemque re-
ſtrinxit Pontif. ne eis proſit bulla,
aut iubilæus pro reſeruatis, niſi ſu-
perior annuat, & deſignato religio-
nis confeſſario confiteantur: inf. §.
7. & ſup. c. 6. ad fin. eo dato, aut ſi ſu
perior ſibi bullam capiat, poteſt di-
recte abſolui à reſeruatis per deſi-
gnatum: nec amplius repetere tene
tur. Interdum caſus Papę aut epiſco
po reſeruatus, non reſeruatur Gene
rali ordinis. Ac proinde perpendat
confeſſarius regularium, quam fa-

b add. Hiſpan. num. 89. diſt. eſt ſup. capit. decimo. Cordub. caſ. 18. b De qua clerici percuſsione enormi loquuntur iura, quæ citat Nauarr. numero octuageſimooctauo. Caietan. excommun. capit. decimo. Angel. excommunicat. caſ. primus. §. 51. Armil. excom-
c mun. 1. §. 9. c Sylueſt. abſolutio. 4 nu. 3. & ſeq. ſic bulla cęnæ nõ derogat facultati quã epiſcopus habet g Trident. ſeſſ. 24. ca. 6. vt cit. eſt. cap. 14.
d §. 7. K. M. d Naua. ca. 27. num. 39. c. ad abolendam, de hæret. ca. cum olim. 2. de priuil. Sylueſtr. verb. capitulum. §. 2. Angel. §. 2. cum Panorm. & Gemin. facit Simanc. addit. de cathol. inſtitut. cap. 25. nu 6. ca. 34. nu. 39. ſic ſede Apoſtolica vacante ſuccedunt Cardinal. & per vicarium electũ exercent iuriſdictionem Deci. conſil. 120. num. 20. Iacobat. de concil. lib. 4. ar. 3. Bertachin. 4. p. q. 19. Augu. de Ancon. de poteſtate eccleſ. q. 3. ar. 8. & 9. Alaua. de conci. 1. p. c. 2. nu. 4. Thom. Eliſius in clypeo im piorum. quæſt. 45.
e art. 3. e Vt non poteſt dare reuerẽdas, niſi, &c. Triden. ſeſſio. 7. cap. 10. vt neque Abbas ſeſſ. 23. ca. 10. nec indulgentias. nec prouidet beneficia quãdo pẽdent ex gratia epi-
f ſcopi. f Vt de Abbate Pinciano Metinen. & Alcalæ Regiæ. quod ſignificat Sylueſt. diſpenſatio. §. quarto fin. §. 14. cum Panorm. Innoc. Hoſtien. Angel. diſpenſat. §. 7. & 8. & in lect. Nauar. iunior, & D. Valdes. Quare Trident. ſeſsio. 24. refor. capit. 6. non dixit, liceat ordinarijs ſed epiſcopis. qui de iure diuino in communi ſint Paſtores proprij conſecrati, nec poſſunt deſerto grege tranſire ad religionem. nec mirum quod ſubditi Abbatis pro tali caſu reſeruato & diſpenſatione recurrant ad epiſcopum intra cuius diœceſis fines conſiſtunt: vt recurrunt pro ſacramento confirmationis & or-
g dinis, & pro reuerendis. Trident. ſeſſ. 23. c. 10. g Quia dum Pontif. creat Abbatem omnino exemptum, concedit ei omnem iuriſdictionem epiſcopalem: nec magis ab eo appellatur ad epiſcopum quam ab epiſcopo ad Metropolitanum. ſic Abbas diſpenſat in votis vt epiſcopus. Nauar. c. 12. num. 75. & Abbas regularis iure communi diſpenſat in votis. Nauar. nu. 65. Armil. verb. Abbas. §. 7. & in quadam irregul. ex delicto. Armil. Sylu. verb. Abbas. §. 2. Angel. §. 14. ergo idem habet ſæcularis Abbas circa ſubditos, & poſſet dare reuerendas aut ordines minores niſi Trid. ſup. prohibuiſſet: quare vox epiſcopus ſumitur pro ordinario ſeſſ. 23. refor. cap. 15. Mandoſ. Cancel. reg. 26. q. 6. num. 4. nec minus habet Abbas, quàm capitulum ſede vacante quod ſuccedit in omni iuriſdictione epiſcopi vt per vicarium ſacerdotem abſoluat à caſibus reſeruatis, &
h diſpenſet. h At ſi hæreſis nullo externo ſigno ſit expreſſa non incurrit excommun. nec eſt caſus reſeruatus. Soto. d. 22. q. 2. art. 3. Palac. diſt. 15. q. 10. Maior. Almain. Palud. 13. q. 3. art. 1. d. 17. q. 2. Alexan. 2. par. q. 182. mem. 2. D. Tho. 1. 2. q. 92. 4. Fr. Medin. Caietan. 2. 2. q. 11. ar. 3. (& verb. hæreſis) vbi Bañes art. 4. dub. 2. con. 1. Aragon. ar. 3. ad 4. Anton. 3. par. tit. 25. c. 4. Sylueſ. hæreſis. 1. §. 3. excõmunicat. 7. caſ. 2. Caſtr. 2. de hæret. pun. cap. 18. & lib. 1. leg. pœnal. c. vlt. Dried. 3. libert. chriſt. p. 60. Simanc. de cathol. inſtit. c. 42. cum Ang. & mult. Fr. Medin. lib. 1. inſtr. c. 11. §. 6. fol. 46. Nauarr. cap. 11. num. 17. c. 27. nu. 56. Couar. reg. peccatum. 2. p. in princip. nume. 7. fin. Perez l. 3. tit. 4. lib. 8. ord. par. 84. (contr. Adr. 4 de confeſ. q. 2. & quoſdam iuriſper. citat. per Rojas tract. de hæret.) Gutierrez qq. can. c. 13. nu. 28. nec dicitur hæreſis externa quando defuit interna. Nauar. c. 27. num. 56. cap. 11. nu. 25. (& in ſimili. c. 23. num. 106.

ad 3.) Bañes Arag. recent. Theolog. Anton. 2. p. tit. 12. c. 5. Sylueſt. hæreſ. 1. §. 7. Tabien §. 9. repertor. inquiſit. verb. hæret. col. 24. con
i tra Caiet. 2. 2. q. 94. art. 1. i Eſt certa ſententia in praxi Couar. ca. Alma. §. 11. num. 15. probat quia vt ait gloſ. recepta. cap. fr. noſter. 16. q. 2. cauſa fidei per generalem conceſſionem non datur legato, niſi exprimatur: facit gloſ. cap. vt officium, de hæret. in 6. quam ſequitur Aymo. 4. par. de antiq. c. 3. num. 44. Iaſ. l. cogendum, nu. 5. ff. qui ſatiſdare. Felyn. ca. poſtulaſti. de reſcrip. Simanc. addit. de catho. inſtit. c. 3. nu. 2. & enchy. violatæ relig. c. 51. num. 4. Perez l. 3. tit. 4. lib. 8. ord. pag. 85. Fr. Medin. lib. 1. inſtruct. c. 10. §. 1. & cap. 11. §. 7. Angles. flor. Theolog. par. 296. Caiet. excommun. c. 1. Nauar. ca. 27. num. 271. §. 15. & in nou. num. 275. Palac. c. 4. d. 20. q. 3. Quintil. Mandoſ. praxi. ſignatur. verb. abſolut. ab hæreſi. Rojas tract. de priui le. inquiſitor. § 416. & addit. lib. de hæret. 2. par. aſſert. 39. id declaratum eſſe proprio motu Pij V. ann. 72. die 30. Ianua. Aragon. 2. 2. q. 11. ar. 3. & F. Manuel. in explic. bullæ. §. 9. nume. 71. & refert ita declaraſſe Grego XIII. anno. 84. & olim Vrban. IIII. & ita habet praxis in Cur. Rom. & in Hiſpan. quare duo prædicatores Cordubæ, & Turditaniæ, ſeu Murciæ, qui temerè prædicarunt ad populum (id quod olim dixit Soto. diſtin. 22. quæſt. 2. art. 3. & Cordub. caſ. 8. & quidam Recent. & Ledeſ. 2. par. q. 26. ar. 1. f. 353. cum Pan. c. de cætero. de ſent. excõ.) per bullam abſolui poſſe ab omni caſu cœnę & hæreſi, coacti ſunt publice retractare per cenſores fidei. Soto enim locutus eſt ante prædictam declarationem Pontif. & Syl. abſol. 4. nu. 7. dub. 4. ex-
k com. 7. caſ. 39. Angel. abſol. 3. num. 17. k reg. in generali. de reg. iuris. in 6. Sylu. confeſſor. 3. §. 2. num. 7. confeſſor. 1. §. 9. fin. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 77. §. 1. quare niſi Trid. ſeſ. 24. refor. c. 6. expreſſiſſet caſum hæreſis concedi epiſcopis, non comprehenderetur ſub prio
l ri generali conceſſione. l Quare de ſe videtur abſolui poſſe etiã ſchiſmaticos, fautorem hæreticorum, qui non eſt hæreticus, quia
m exceptio firmat regulam cont. Fr. Manuel ſup. m Nauar. add. §. in Leuit. de indulg. not. 34. num. 4. §. 4. & nu. 7. q. 4. & ſe refert ad not. 32. num. 46. & ſeq. & multi recent. in praxi. ſic dum Papa concedit indulgentiam certam viſitanti talem eccleſiam, ſine expreſſione temporis, poteſt ſæpius in die conſequi Nauar. quidam tamen dicunt, quod ſi exprimat tempus, puta viſitanti in fer. 6. non poteſt niſi ſemel in die conſequi. quod aiunt D. Tho. add. q. 25. 2. ad 4. Paludan. diſt. 20. q. 4. Duran. q. 4. Cord. lib. 5. de indulg. q. 23. vid. Na
n uar. not. 31. num. 36. n Cordub. lib. quinto. de indulgent. quęſ. 37. cont. 2. Baltanaſ. in ſua ſumma confeſſorum. fo. 269. Palacius Rub. in text. cap. per veſtras. princip. §. 10. num. 1. Nauar. addit. §. in Leuit. not. 32. num. 46. & ſequent. not. 34. num. 7. quæſt. 4. & facit in cap. placuit. num. 166. & ſequent. cum Paludan. diſt. 17. quæſtio. 3. Henric. Boteus. tract de ſynod. 3. par. art. 5. nu. 11. ſentit Soto. li. 7. iuſtit. quæſt. 4. art. 3. parum ante argum. & conſulti fere omnes Magiſt. quia vbi lex, aut priuilegium non reſtringit, nec nos reſtringere debemus. falſo tamen Soto negat commutare poſſe vota facta
o poſt acceptam bullam. Angles. pag. 295. o D. Suarez tract. de indulg. q. 5. corol. 2. ad concl. 3. & bene Sylueſt. indulgen. §. 10. Tab. indulg. §. 24. Fr. Manuel bullæ. §. 9. num. 99. Cordu. lib. 5. q. 34. fin. & explicat quid ſit peccare ex cõfidentia bullæ. q. 37. poſt concl. 3. nempe vt ſit cauſa quæ poſitiue inſtigat & mouet, & ſine qua nõ,

vt etiam

cultatem habeat circa reſeruata: [p] Nouitij religionis Mendicantium, quamuis mutant domiciliũ & fruũtur fauore religionis: [q] in oneribus tamen & odijs & caſibus reſeruatis non comprehenduntur nomine religioſorum, [r] quia antequam quis votis emiſſis admittatur tanquam religioſus, nõ tenetur ad pręcepta propria conſtitutionum, & regulæ: [ſ] nec poteſt duro carcere monaſterij puniri: [t] & recedens non eſt apoſtata. [u] quare nouitij poſſunt per bullam cruc. abſolui [x] quoties indiguerint. ſi tamen careãt bulla, debent pro reſeruatis adire proprium epiſcopum, vel prælatum religionis. [y]

4 Executor Papæ qui excommunionem reſeruatam promulgauit, non poteſt ab illa abſoluere: [z] at ſi habeat cognitionem cauſæ, dicitur mixtus executor, & ſubdelegatus iudex: quem proinde excedentem iure compellunt, aut rogant Regij Senatus & Cancellariæ iudices, vt pro auferenda violentia abſoluat excommunicatum interim, [a] dum cauſa de violentia diſcutitur.

5 Durãte iubilæi tempore ſi quis animum habet præſtandi & ſuplendi neceſſaria (licet incontrite [b] vel etiam dimidiate [c] præ pudore à principio confiteatur) abſoluitur directe ab excommunicatione & reſeruatione peccati etiam obliti: [d] quia in gratiam pœnitentis concedit Papa directe omnia vſque ad illud tempus reſeruata: quãuis obliuio eſſet culpabilis ex quadam negligentia præparandi ſe. quod certius eſt quando animo vt à reſeruatis abſolueretur, acceſsit ad talem confeſſarium: vel ſuperiorem, & abſolutus eſt à reſeruatis quibuſdam eiuſdem ſpeciei. [e] ſimiliter ſi oblitus eſt alicuius excommunionis reſeruatæ: [f] & tamen in ſequenti confeſſione tenetur confiteri inobedientiam ob quam incurrerat cenſuram, & obligationem ſatiſfaciendi parti læſæ, ſi forte illam habet.

6 Quando Viſitator, aut Prouincialis tempore Paſchæ concedit caſus reſeruatos, poſſunt poſtea abſolui qui vſque ad illud tempus in illos incurrerunt. [g] 2. Si tempore iubilæi qui venialium tantum meminerat, nullam fecit cõfeſsionem, eo lapſo non poteſt à prius reſeruatis abſolui, [h] quia iam expirauit delegationis tempus. 3. Non reincidit in excommunionem vel in vota rite commutata, qui tempore iubilæi abſque fraude abſolutus, vel diſpenſatus eſt: quãuis poſtea omittat implere quæ deſunt pro conſequenda indulgentia iubilæi: [i] quia confeſſario non fuit data poteſtas abſoluendi aut diſpenſandi ad reincidentiam. [k] imo nec peccat qui non proſequitur complere diligentias in iubilæo præſcriptas: quia propoſitum implendi illas dum abſoluebatur, non induxit pactum vel promiſſionem.

vt etiam exponit Nauar. c. 6. nu. 8. ita affirmant communiter Recentior. quia bulla non limitat vt in ſimili, Soto. diſt. 18. q. 4. ar. 3. ver. indefinite. Ledeſ. 2. par. q. 26. ar. 1. dub. vlt. nec obſtat quod priuilegium meretur amittere qui ſpe illius peccat, vt probat Couarr. 2. Var. c. 20. num. 15. propter quod Cordub. caſ. 22. & quidam negãt prodeſſe, vt in ſimili Triden. ſeſſ. 24. de matrimonio. cap. 5. Syluestr. indul. § 10. verſ. 8. nam quamuis mereatur amittere per ſententiam iudicis non tamen amittit priuilegiũ ipſo acto. at pro conſequenda indulgentia plena ſemel in vita, & ſemel in artic. mortis expreſſit bulla cruciat. ne ex praua bullæ cõfidentia fuerit negligens de cura ſuæ animæ. & tamen niſi id expr meret, prodeſſet indulgentia etiam negligenti. Soto. diſt. 21. q. 2. artic. 3. fin. D. Tho. add. q. 71. 3. ad vlt. & artic. 1 a ca. ad 2. hanc veru indulgẽtiam conſequi poteſt licet bullam acceperit in peccato: & multo magis gaudet alijs priuilegijs bullæ. Soto. ſup. Nauar. add. § in Leuit. not. 19 num. 16. & 19. oportet tamen temporu indulgẽtiæ eſſe in gratia. [p] Fr. Medin li. 2. ca. 1. addit, ſi monachus contra paupertatem retinet aliquid quamuis obtineat licentiam vt abſoluatur à reſeruato, debet expropriare ſe. [q] Compend. Mendic. titu. abſolutio ordinaria quoad fratres. diſpenſatio. indulgentia. interdictum. priuilegium. orat. Mandoſ. tract. de priuileg. adinſtar glo. 7. nu. 36. ſed nu. 32. probat id non haberi ex iure communi, ſed ex ſpeciali priuilegio. P. Claud. in compend. Societ. verb. abſolutio. § 6. communicatio. § 4. & 5. diſpenſatio. § 2. indulg. § 30. Clem. 1. de priuileg. c. religioſo, de ſenten. excom. in 6. Nauar. c. 27. num. 79. 101. Cord. lib. 1. qq. q. 30 & caſ. 24. ſi. Mandoſ. gloſ. 11. nu. 21. Sarment. lib. 1. ſelect. c. 5. num 7. Tiraquel. inſ. num. 21. [r] c. religioſo de ſenten. excommun. in 6. Ioan. And. & gloſ. in c. beneficium. de Regul. in 6. Angel. religioſus. § 13. 14. Syluest. relig. 5. § 9. 10. 12. Tiraquel. retract. tit. 1. § 1. gloſ 8. num. 19. cumulat multa in quibus nouitius differt à religioſo. [ſ] Angel. nouitius. § 16. Roſel. § fin. Syluest. religio. 5. § 6. vt catechumenus non tenetur ad leges eccleſiaſticas nec poteſt excommunicari. [t] Syluest. § 7. cum Roſel. nouitius. § 12. nec poteſt excommunicari à prælato religionis, ſed à proprio epiſcopo. poſſet tamen leui pœnitentia coerceri. vt diſcipulus à ludi magiſtro. [u] Roſel. nouitius. § 11. & alij Summiſt. verbo. apoſtat. [x] Communis & colligitur ex Syluest. relig. 5. § 6. Armil. nouitius. § 18. vbi Angel § 18. Roſel. in fin. fauet Soto. lib. 7. iuſt. q. 2. ar. 1. verſ. ex hac. & multi Recentior. conſulti. nec oppoſitum dicitur Cordu. lib. 1. quæſtiunc. quæſt. 30. Gerſon. Alphabet. 34. P. Syluest. abſolutio. 5. num. 11. quamuis nouitius acquirit nouum domicilium & gubernatur à Prælato monaſterij, vt ait Syluest. domicil. nu. 2. [y] Fatetur Cordub. & Syluest. abſolutio. 1. § 9. quare liberum ei eſſet ab vtrouis prælato abſolui. [z] Nauar. cap. 27. num. 44. quia ita iure diſponitur. nec legatus Papæ abſoluit à ſua excommunicatione per ſententiam diffinitiuam latam poſt elapſum annum Nauarr. num 40. & 93. § 3. & 5. [a] Nec id eſt contra intentionem bullæ in cœna: niſi iudices regij ſcientes nullam ſubeſſe rationem violentiæ & iuſtæ cauſæ, ſe ſponte intromittant ficto prætextu violentię

prohibendæ Soto relect. ſecret. membro 2. quæſt. quinta. Couarr. pract. cap. 35. de quo ſcrupuloſe loquitur Nauar. cap. 27. num. 69. & optat, vt id declaretur etiam in apolog. de reddit. quæſt. 1. monit. 83. numero 2. [b] Caietan. verb. caſus fin. ibi Armil. § quarto. Syluest. confeſsio. 1. § 19. ad fin. cum Paludan. & Archidiac. & abſolutio. 3. num. 11. fin. cum Richard. diſtinct. 18 vbi Paludan. quæſt. quinta, artic. 3. verſic quarto. ſumma. confeſſio. titu. 33. quæſt. 120. quos ſequitur Couar. cap. alma. 1. par. § 11. nume: 13. concluſ. 4. & 6. Anton. 3. parte, titulo decimoquarto, cap. 19. § 17. Frat. Manuel in bulla. § 9. num. 97. quia directe ſe ſubiecit legitimo ſuperiori, qui potuit & voluit tollere reſeruationem inductam ratione excõmunicationis, vel abſque illa, idẽ Tabien. confeſſ. 2. § 16. Nieua in ſuo confeſſional. Hiſpan. ſentit Nauarr. § cautus. numero 30. & in fin. cum Paludan. Palac. diſtin. 17. quæſt. vlt. folio 305. Angles. pagin. 294. Alcoc. cap. 12. & multi Recentior. nam vt abſoluatur ab excommunicatione non oportet habere contritionẽ & verum dolorem. ſublata autem excommunicatione ca ſus non manet reſeruatus, & multo facilius auferri poteſt reſeruatio ſine cenſura. idem multi Recentior. conſulti. [c] Multi ex prædictis autoribus Paludan. Gabriel. Adrian. de confeſsio. quæſtio. 4. Angel. Caietan. Armil. Tabien. Anton. Syluestr. Palac Angles Alcoc. Sed monet Alcoc. c. 12. doctr. 6. qui ficte confitetur & dimidiate tpe iubilæi, videtur non habere animum faciendi diligentias neceſſarias ſine quibus iubilæus non prodeſt. quare oportet vt tunc pœnitẽs habeat verum animum implendi neceſſaria. [d] Nauar. capit. 26. numero decimotertio. & § cautus. num. 30. 32. 70. cum Paludan. diſtinct. 18. quæſt. 5. Gabr. quæſt. 1. art. 1. dub. 2. fin. Adrian. de confeſſio. quæſt. 4. § ſi petas. Cano relect. par. 5. Ledeſm. 2. par. q. 8. ar. 2. dub. 7. Angles. pa. 294. ſed hi & Ledeſm. dub. 8. falſo tribuunt Adrian. quod illud oblitum abſolui poſſit à ſacerdote non expoſito. cum tamen tantum dicat à non prælato. idem tenet Anton. Syluest. confeſſio. 1. § 4. cum Monal. Rodor. Armil. § 13. Angel. confeſſio. 1. § 12. idem Gerſon. 2. par. fol. 183. Couar. cap. alma. 1. par. § 11. num. 12. Cordub. lib. 5. quæſt. 39. Recentior. Peña, Gallo, Sancius, Gueuer. Roſell. confeſſio. 2. § 9. Fr. Manuel. § 9. nume. 98. [e] Sed falſo quidam Recentio. limitant quando oblitum peccatum erat eiuſdem ſpeciei cum alijs reſeruatis quæ faſſus eſt. [f] Nauarr. Ang. Syluestr. Roſell. idem ait Nauarr. cap. 26. num. 13. de diſpenſatione irregular. obliti in qua electus confeſſarius potuit diſpenſare. quia intendit auferre omnem reſeruationem. [g] Nauarr. Soto. diſtinct. 18. quæſt. 2. artic. 5. Fr. Medin lib. 2. capit. 1. & alij ex ſupradict. [h] Colligitur ex mente DD. quamuis quidam Recentior. putant poſſe: quaſi iubilæus conſecutus det ius omni tempore eligendi, pro ijs quæ reſeruata erant vſque ad tempus ipſius iubilæi. [i] Bene Cordub. caſ. 21. Alcoc. capitu. 12. verſic. ſexto. doctrina. Peña, & quidam Recentior. [k] Confeſſarius non habet facultatem abſoluendi ad reincidentiam (quod includit vt ex tunc iterum excommunicet) niſi quando ius, priuileg. aut commiſſio iudicij id exprimit. facit Nauarr. capitu. 17.

Medin.

7 Bullæ cruciatæ reuocant priui-
legia priuatis monaſterijs aut locis
conceſſa: de quibus addit, vt teno-
l res pro expreſſis habeantur. [l] At
priuilegium perpetuum toti Reli-
gioni datum a Papa (quia cenſetur
fauor, & æquatur iuri communi)
m non ſuſpendit. [m] puta ut confeſſa-
rius regularis abſoluat regulares
n aut ſeculares à reſeruatis: [n] quam-
uis reſeruatio fieret poſt dictum pri-
o uilegium. [o] priuilegium quidem-
dum eſt iuris odium, limitatur ad
præterita: ſed priuilegium iuris &
Principis perpetuum, & in fauo-
rem cauſæ publicę & religionis,
manet irreuocatum in futurum.
(prçſertim dum ita exprimit) quia
militat eadem fauoris ratio. Olim
nemini ex ordin. Mendic. licebat
ſine expreſſa ſuperioris licentia cō-
fiteri alteri quam deſignato eiuſ-
p dem monaſterii. [p] quod nunc ex
conceſſione, ſimulque declaratio-
ne Greg. Papæ XIII. etiam in futu-
rum, conſeruant & acceptant re-
q gulares ſociet. Ieſu. [q] in qua cum
ſint pauci alumni, & rari profeſſi,
r non nocet intentioni Bullæ cruc. [r]
Non tamen autem gaudent priuileg.
ſ Bullæ. [ſ]

8 Regularem exemptum ſi pro-
prius prælatus ſubiiciat Epiſcopo
domicilii, poteſt illum epiſcopus à
t reſeruatis abſoluere, [t] & cum
eo diſpenſare, ut cum clericis ſi-
bi ſubditis. Secundo regularis con
feſſarius ex ordine Mendicantium
poteſt ſeculares abſoluere à caſi-
bus epiſcopo reſeruatis per conſti-
tutionem ſynodalem, conſuetu-
dinem priuatam aut beneplaci-
tum epiſcopi. ſupra cap. ſexto. P.
quia habent à Papa iuriſdictionem
u ipſo iure, [u] nec ſubduntur epi-
ſcopo, aut conſtitutioni ſynodali c

l Medin. lib. 5. c. 12. [l] Sic limitat Anto. Gabriel. to. 2. titu. de clauſul. concl. 5. num. 15. cum Gomez. Sarmen. prol. in regu. cancellar.
m quæſtio. 6. num. 8. [m] D. Thom. opuſc. contr. impugn. relig. c. 4. col. penul. Grat. c. fin. § ſequen. & §. fin. 15. quæſt. 1. compen. Mendic. ver. priuileg. fin. & iuriſperiti conſultu. facit Bald. tractat. de exemption. cap. t. & 1. Oldra. conſil. 300. Iaſ. in l. fin nu. 19. 20. de conſtit. Princip. & idem de priuileg. iuſerto in corpus iuris. Fel. cap. nonnulli, de reſcript. Horat. Mandoſ. de priuileg. ad inſtar. glo. 14. Frat. Manuel in bulla. §. 9. num. 145. & 131. §. 12. num. 1. & ſequent. Sic lex, generalis etiam poſterior non derogat legi ſpeciali etiā priori ſup. cap 6. §. 4. P. Bernard. Diaz. regul. 596. Ant. Gabriel. to. 2. tit. de legib. concluſ. 1. titu. de clauſul. concl. 5.
n [n] Quia iuriſdictio in regularibus manat à Papa Cordub. ſup. compend. Mendicant. verb. abſolutio. quoad ſeculares. 1. §. 20. Sixt. IIII. conceſſit Minimis vt poſſent abſoluere ab omnibus epiſcopo reſeruatis, etiam iure communi. & Pau. III. amplius conceſſit anno 45. confeſſarijs religionis Societ. Ieſu, vt ab omni reſeruato ſedi Apoſtolicæ, à iure vel ab homine, exceptis in cœna Domini: non obſtantibus, &c. vid. glo. cap. nuper §. non tenhuit. c. cum illorum. de ſenten. excommunic glo. cap. quoniam. de priuileg. Cordub. libro 1. quæſtion. quæſt. 12 Soto. lib. 7. iuſtit. quæſt. 4. articu. 3. verſ. qui ſunt. facit Couar. cap. alma, 1. par. §. 7. num. 8. Claud. in compend Societ. ver. abſolu. §. 1. & ſequen. compend. Bernard. §. 7. Fr.
o Manuel in bull. § 9. num. 66. 132. 140. [o] Nauar. edit. anni 84. ca. 27. num. 263 contra quendam recent. Felician. tract. de reſeruatis Papæ. idem Fr. Medin. lib. 1. c. 10. §. 3. & doctiſſimi Theolog. & iuriſper. conſulti. & eſt praxis. Nec obeſt Syluеſt. confeſſor. 2. §. 5. Ledeſ. 2. p. q. 7. ar. 3. Soto diſtin. 18. q. 4. articu. 3. verſ. quo ergo. & quod priuilegium limitatur ad præterita. argum. glo. clem. religioſis. ver deputatis. de teſtam. glo. clem. dudum. ver. conceſſa de ſepult. Reſpon. oportet. verba Pij. eſſe expreſſa ut cenſeantur derogaſſe priuilegiis Mendic. P. Claud. verb. priuil. quia cenſentur priuil. Principis & iuris perpetua, in quibus ſemper militat eadem ratio etiam in futuro, ne derogentur. nec epiſcopus poteſt derogare. Sic Triden. expreſſe derogauit quibuſd. priuileg. ſeſſ. 23. c. 12. fin. 13. fin. ſeſſ. 25. regu. c. 11. & generaliter. c. 22. circa diſpoſita in Concil. Triden. & tamen Pius V. viuæ voc. orac. iterum confirmauit omnia priuileg. non obſt. derogatione Trident. P. Claud. ver.
p concil. §. 3. [p] Concil. Lateran. extrauag. inter cunctas. de priuil. Leo. X. prohibet ſub excommun. ne minoritæ per bull. cruc. etiā in futurum concedendas eligant confeſſarium, & Alexan. VI. pro Ciſtercien. Alij Pontif. vt Sixt. IIII. Innoc. VIII. Iul. II. derogarunt cruciatæ, ſed non in futurum. de his compend. Mendic. ver. confeſſarius. §. 6. & verb. cruciata. vbi Cordub. & ſuper regul. Minorum. c. 7. q. 3. Compend. Bern. confeſſor. §. 3 Prædic. priuileg. fo. 33. Gregor. XI. Congr. Montis Oliuet. priuileg. 12. Celeſt. V. ſuæ congreg. priuileg. nu. 51. Pius V. ord. Prædic. ad inſtantiam Prouincial. Caſtellæ, & viuæ voc. orac. conceſſit Iuſtiniano Generali Prædic. refert Paſſarellus de priuileg. Minim. cap. 10. fo. 127. 175. Fr. Manuel in bull. § 9. nume. 15. 24. & addit ſic reſpondiſſe Congr. Cardin. ad Archiep. Valentin. Ioan. à Ribera. & vt omnibus conſtaret Pius V. adiecit in bull. cruc. derogare omnibus priuileg. præter facultates conceſſas ſuperioribus Ordin. Mendic. quoad ſuorum ordinum fratres. idem addunt poſteriores Pontif. quæ exceptio in fine poſita refertur ad omnia ſuperiora, vt probant Syluеſt. verb clauſula. Tabien. §. 2. Angel. Bernard. Diaz. regul. 85. 86. Anton. Gabriel. tom. ſecundo titu. de clauſul. concl. 9. Menoch. de arbitr. caſ. 64. num. 23. 24. conſtat vero hoc priuileg. non eligendi confeſſarium ſine licentia Prælati eſſe in gratiam ſuperioris. & generaliter in ſociet. Ieſu priuilegia religioſis dicuntur concedi Generali. Claud. in commend. ſociet. verb. communicatio. §. 5. gratia. § ſecundo ex Gregor. XIII. Felician. titu. de priuileg. capitu. 19. vid. cap. 14. 15. 17. & Leo. X. Camaldul. Iul II. Congreg. ſancti Saluator. & in Prædicat. priuileg. ſol. 173. 212. propter hæc Ledeſm. ſecunda parte, quæſtio. 19. articu. ſecundo, & compend. Mendic. & Bernar. aiunt Mendicant. non gaudere hac facult. Cruc. & Fr. Manuel. At praxis oſtendit videntibus & tacentibus. Prælatis omnes fere ex ordin. Mendic. tacite renunciaſſe huic ſtricto priuileg. & gaudere cruc. Qui vero ſunt ex ordin. non Mendicant. ſemper gaudebant cruc. dicit Manuel. nu. 24. quia Pius V. in bulla. ſolos Mendican.
q excipit. [q] Gregorius XIII. anno 75. conceſſit ſoli ſocietati Ieſu, quia paucos alumnos habet, & feruet zelo perfectionis. & anno 80. confirmat viuæ voc. orac. Claud. verb. abſolutio. §. vndecimo, gratia. §. 2. (quare ſaltem in principali conceſſione hac, non derogatur per bull. cruc. ſecus in aliis. de quo Anton. Gabriel. titu. de clauſ. concluſ. quinta) ſatiſque eſſet quod per communicationem aliorum Mendic. acceptat Generalis & Societas hoc priuileg. licet apud illos non eſſet in vſu. Compend. Mendic. verb. priuileg §. vltimo. Claud. §. quinto, Cordub. in compend. verb. abſolutio. quoad ſecul. 1. §. 19. Horat. Mandoſ. de priuileg. ad inſtar. gloſ. 15. nume. 42. Nauar. de indulgent. not. 26. nume. 8. & contra priuileg. Societ. requiritur præſcriptio ſexagennaria. Claud. verb. præſcriptio. At conceſſio Gregor. duplex eſt, inſuper declaratio intentionis, & verborum, quæ ſemper durat in futurum. ſupra in ſimili. cap. 6. in. S. & Procurator Societat. Romæ poſt expeditam cruc. curat reualidari denuo omnia priuileg. Societ. ſecundo ſi priuatus Societat. impetret ſibi priuileg. à Papa contra conſtit. & mores Societ. eſt ſubreptitium & irritum, niſi impetretur cum ſuperioris licentia. Claud. verb. priuileg. §. 3. abſolut. §. vndecimo, confeſſionale. indultum. gratia. §. ſecundo. conceſſit Vrba. IIII. Præmonſtraten. Clemen. VI. Ciſterc. Leo. X. Auguſtinian. fol. 47. item. tertio in dubijs interpretatio priuil. Societ. reſeruatur Papæ aut Generali. Claud. verb. priuileg. §. 1. & 4. General. §. 5. & verb. declaratio. ex Paul. III. idem Clem. IIII. Prædic. & Minor. in priuil. Auguſt. ſol. 77. Alexan. VI. Benedictin. Caſtellæ. fo. 39. item quarto prob. quia viſa derogatione cruc. & priuil. Societ. ſubſcripſerunt iuriſper. non derogari Societa. D. Moya, Solis, Didac. Enriquez, Sahagun. omnes primarij Salmant. & Bulloe
r Docto. Decret. anno. 90. fin. [r] [ſ] Manuel in bull § 9 & dicetor lib.
ſ de indulg. cap. 11. [t] Infra lib. de indulgen. cap. 15. §. 2. Syluеſtr.
t abſolutio. 5. §. 2. & 5. vt ſi regularis percuſſit regularem enormiter, olim tenebatur adire Papam. cap. cum illorum. de ſententia excommunicatio. ſed nunc poteſt abſoluere epiſcopus per cap. religioſo. de ſententia excommunic. in ſexto. Federic. conſil. 14. nume. 35. Ioan. de Lignan. Panorm. Vercecil. Piſan. Anton. 3. par. titu. 24. capit. 77. §. primo. vid. Syluеſt. ſupra §. 3. fin & abſolutio. 4. §. 3. caſ. primo. (cont. Roſel. abſolutio primo § quinto, Angel. exemptus. §. ſexto.) item poteſt epiſcopus cum eo diſpenſare Syluеſtr. apoſtata, nume. 11. inclinat cum Angel. ſed ſi percuſſit alienum regularem, oportet interuenire conſenſum alieni Prælati cui fiat ſatisfactio, Syluеſtr. abſolut. 5. §. quinto. Nauar. cap. 27. nume. 90. (vide Syluеſt. lex. § 15. quod lex fauorabilis extenditur ad religioſos) at ſine licentia prælati regularis exempti, non poſſet epiſcopus (quia eſſet contra priuilegium ſui inſtituti) niſi haberet bullam cruc. legatus tamen (quia eſt ſuperior regularium) poteſt in ſua prouincia abſoluere regulares, & diſpenſare cum illis. cenſetur vero regularis tacite habere licentiam ſui prælati, quando prælatus eſt impeditus (quia nominatim denuntiatus, aut longe abeſt, aut ſi mortuus eſt) ne con-
u tingat regulares vagari, dum recurrunt ad Papam. [u] Cle. dudum. de ſepult. qua ratione non poteſt epiſcopus prohibito reſerua-

ꝑ caſus confeſſarijs regularibus in fraudem ſui priuilegij: vt nec poteſt parochus. [x] ſupra cap. 14. §. 5. [y] Syueſt. confeſſor. 2. §. 5. cum ſpeculator. [z] d. clemen. dudum. [a] Anton. 3. par. titu. 17. cap. 11. Petrus Soto. titu. de confeſſ. lect. 5. [b] Sup. cap. 6. lit. S. Nauar. cap. 27. nu. 201. Caietan. verb. excom. cap. 64. Syluestr. excommunic. 7. caſ. 14. Tabien. excommunic. 5. caſ. 5. Fr. Alexand. lib. 8. titu. 3. cap. 15. facit Cordub. caſ. 24. fin. & lib. 1. quæſt. 30. [c] [d] Sed quæ ſit intentio per verba ſignificata cõſulendi ſũt DD. vt per verb. omnes caſus aliquãdo. Summiſt. verb. caſus aiunt concedi etiam excommunicationes & diſpenſationes votorum. [e] Arm. caſ. §. 1. quia exceptio firmat regulam in contrariũ, in ijs quæ ſunt eiuſdem generis. [f] Nauar. cap. 27. nume. 255. §. 6. & 7. Sylu. confeſſor. 3. §. 6. Armil. caſus. §. 1. verſ. Abbas. §. 5. Tabien. §. 8. Anton. 3. par. titu. 25. ca. 77. titu. 17. cap. 11. Angel. confeſſ. 3. §. 18. cum Ioan. de Lign. Felician. lib. de cenſur. titu. de priuileg. capitu. 12. & 14. [g] [h] Nauar. num. 255. Armil. caſus. §. 1.

CAP. XVII.

[a] ID [a] Ioan. 20. accipite Spiritum ſanctum falſo exponit Theodorus, ſumi profuturo, id eſt, accipietis Spiritum ſanctum, poſt Aſcẽſionem, nunc vero tantum diſpoſitionẽ pro illo (quod damnat Concilium Conſtantinopol. cap. 10. licet videtur ſenſiſſe Chryſ. hom. 1. Act. hom. 85. in Ioan expoſitione. 1.) At ſubdit Chryſoſt. non intelligi de gratia ſed de poteſtate ord. data per Spiritum ſanctum. Cyril. lib. 12. in Ioan. cap. 56. Auguſt. Trinit. cap. 20. Hieron. ad Edib. q. 9. Tolet. Ioan. 20.

niſi forte epiſcopus reſeruet per cõſtitutionem ſynodalem cum excõmunicatione latæ ſententiæ: [x] vel ſi iure communi [y] cui etiam regulares ſubijciuntur, aut generali cõſuetudine totius eccleſiæ, [z] quæ æquatur legi, reſeruentur epiſcopo. quidam tamen habent priuilegium abſoluendi ab omnibus epiſcopo reſeruatis, etiam iure communi. alij etiam à reſeruatis Papæ occultis, dum non ſint in cœna Domini. Dum vero Pontif. in clem. dudum; explicat quod non intendit fratribus ampliorem poteſtatem dare, quam curatis ſit de iure conceſſa: loquitur in rebus alijs: & non reuocat priuilegium conſuetudine confirmatum, per quod fratres abſoluunt à reſeruatis, nec clem. 1. de priuileg. ſermonẽ facit de his, quæ pertineot ad ſacramentum pœnitentiæ: ſed tantum uetat regulares abſoluere ſine priuilegio ab excommunicatione iuris reſeruata. [b]

9 Si epiſcopus committat confeſſario omnes ſuos caſus, vel omnes ſuas vices pro foro conſcientiæ: ſatis eſt vt quibuſcunque verbis intentionem explicet. [c] vt ſi dicat cõcedimus omnia quæ per nos poſſumus, vel omnes noſtros caſus & facultates. [d] ſic enim communis loquendi conſuetudo attẽdenda eſt, vt per hoc caſus reſeruati intelligantur conceſſi: vel dum concedit omnem ſuam facultatem, excepto vno caſu, [e] cenſetur reliquos reſeruatos concedere. non tamen ſi non facta exceptione dicat, concedo omnem meam facultatem vel autoritatem ad audiendas confeſſiones, [f] & abſoluendum auditos pœnitentes. Per caſus pro abſolutione conceſſos non intelliguntur concedi excommunicationes illæ quibus non reſeruantur caſus: [g] nec diſpenſatio votorum & irregularitatum. [h] quomodo autem abſolutus indirecte ſe debeat præſentare ſuperiori, dictum eſt. c. 15. §. 1.

CAP. XVII.

De Miniſtri qualitate, ſeu bonitate.

§. 2. *Sine bonitate & gratia Miniſtri datur effectus ſacramenti, ſed eligendus eſt bonus.*

3 *A Paſtore licet peccator ſit, poſſunt peti ſacramenta.*

4 *Confeſſarius ſit ornatus caritate, continentia & fortitudine.*

5 *Quando liceat conformari probabili opinioni pœnitentis.*

6 *Ne ſit nimius, aut curioſus in examinatione.*

Dictum eſt de tribus quæ ſunt neceſſaria, vt miniſter poſſit abſoluere: nempe quod habeat cõpletam ſacerdotalis ordinis poteſtatem: quod iuxta Concil. Trid. ſeſſ. 23. cap. 15. ſit ipſo iure, vel per ordinarium approbatus, vt idoneus: quod in illum pœnitentem & eius caſus habeat iuriſdictionem nõ impeditam. Nunc dicendum eſt de quatuor qualitatibus, vt bene & digne miniſtret ex officio hoc ſacramentum, bonitate, ſigilli conſeruatione, de ſcientia vero & prudenti dicetur. c. 26. & ſeq.

2 Noluit Chriſtus ex bonitate miniſtri pendere efficaciam ſacramenti, ſed æqualem gratiam ex operato confert ex ſe baptiſmus vel abſolutio quam peccator aut vir perfectus miniſtrat. [a] nam Ioan. 20. dum dicit, accipite Spiritum ſanctum, dedit gratiam cum plenitudine, vt digne miniſtrarent: nõ autem quod hæc neceſſaria ſit pro miniſterio. tenetur tamen pœnitens confeſſarium quem cognoſcit iacere in peccato aut in cenſura, à qua receſſurus non creditur, non inducere, [b] dum paratus non erat officio, ſi habet alium cui commode confiteatur. eliget optimum morborũ ſuorum medicum, vt eo aptiore miniſtro diuinæ miſericordiæ, melius excitetur ad actus neceſſarios contritionis & purioris vitæ: & qui precibus & exhortatione mediatoris officiũ inter Deum & impium præſtet: & de quo certo confidat nullam fieri iacturam famæ, quamuis grauiſſima crimina ſua aut aliorum ex cauſa ei aperiat ſub ſigillo contegenda.

3 Habet tamen pœnitens à proprio paſtore, quamuis ſciat in peccato vel occulta excommunicatione iacere, ius exigendi paſtum ſacramentorum: [c] tum vrgente præcepti tempore, vt communionis & pœnitentiæ in paſcha & tempore peſtis, aut in alio probabili mortis periculo: tum per alia opportuna anni tempora, [d] vt in ſolenniorbus feſtis, vel tempore iubilæi communis, uel ſi longum iter adornat. nam & parochus ex officio tenetur miniſtrare quædam ſacramẽta, ad quæ tamen pœnitens non obligatur, ut matrimonium, & extremam unctionem: epiſcopus uero confirmationem & ordines. nõ tamen peccaret mort. ſi bis vel ter in anno quoſdam extra tempora præcepti non admittat: [e] uel ſi uolentes frequentare ſacramenta eucharistiæ & confeſſiones ſemel uel bis in qualibet hebdomada, repellat propter moleſtum onus. [f]

4 Confeſſarius ſit omnium uirtutum genere & uitæ integritate ornatus: [g] ut qui perſonam Chriſti ſuſtinet, cuius uiſcera & ſtigmata portare debet animo & exteriori corporis modeſtia, uerbis ſit affabilis, uultu benigno excipiat pœnitentem, quem ad latus & ad aurem manu interpoſita audiat: & quaſi fi-

not. 20. Bellar. 1. ſacra. ca. 26. etiam aliter. ſupra de ſacram. ca. 13. 26. D. Tho. 3. p. q. 64. 6. Soto. d. 1. q. 5. art. 6. [b] ſup. de ſacra. c. 23. [c] Parochus occulte excõ. quãdo inculpate miniſtret ſacramenta. [d] ſup. c. 13. §. 9. [d] Nauar. c. 25. nu. 131. vt colligitur Ezechiel. ca. 3. 33. 34. Soto d. 18. q. 4. 2. ad 2. d. 1. q. 5. art. 6. col. 1. prop. 4. Adria. de cõf. q. 5. dub. 8. Nauar. in ca. placuit. nu. 156. Vict. §. 145. fin. Mant. Peña, & Recent. [e] [f] Sed limitãdi ſunt qui negant paſtorem teneri extra tẽpora quo ſubditi obligantur, vt Rich. d. 18. ar. 2. q. 3. Medin. de conf. q. 41. & 51. fol. 91. 95. Sylu. cõfeſſ. 1. nu. 14. confeſſ. 3. §. 18. Ang. confeſ. 1. §. 34. Arm. abſolutio. §. 27. [g] Ratione dignitatis ſacerd. & officij. Diuus Tho. add. q. 36. 2. DD. d. 24. vbi Alb. ar. 7. & 9. Carth. q. 4. Soto. d. 25. q. 1. ar. 4. Caſtro. verb. ſacerdotiũ hær. 3. Vualden. to. 2. de ſacramen. c. 122. 144. & prob. 1. Timo. 4. Tit. 1. & 1. Corin. 4. vbi expoſitores, & maxime Chryſoſt. & lib. 3. & 6. de ſacerdoc. Proper. de vita contemplat. lib. 1. capit. 15. Clemen. epiſt. 2. Origen. hom. 9. in Exod. ho. 6. Leuit. Hierony. in Ierem. 22. 23. Gregor. 1 par. paſtoral. cap. 11. (c. his etenim. 49. d.) & toto eo. lib. (quem epiſcopis valde commẽdat Concil. Turonen. 3. tempore Caroli Magni. c. 3.) Auguſt. 20. ciuitat. cap. 21. ſacerdotes non ex genere carnis, vt olim ex Aaron, ſed ex electione in qua ſanctitas eſt penſanda, Concil. Carthagin. 3. ca. 22. & 4. ca. 22. Tolet. 4. cap. 20. Tridens. ſeſſ. 14. ca. 6. can. 10. & ca. primo, de reformat. ſeſſio. 23. ca. 17. de vita eximia ſacerdotis, & ſeſſ. 22. refor. c. 1. renouat canones iura. de vita & honeſt. clerico. in ſexto. Clemens lib. 2. conſt. Apoſt. c. 1. Torren. li. 3. conſ.

liorum quem iterum parturire geſtit [h] tractare debet. fœminas dum audit ne inſpiciat ſed memor continentię quam voto ſolenni in ſuſceptione ordinis ſacri promiſit, ſe linteo, cilicino præmuniat, ne fœdetur dum aliorum pedes lauat: [i] & antidotum habeat hic animarum medicus, dum curat contagioſos ægrotos, ne halitu peſtilenti inficiatur. Talem eſſe decet hunc pontificem ſanctum & impollutum: [k] & quia iudex eſt expertem eorum de quibus reum increpat. qui infirmus eſt ne præceps id officium aſſumat, ne forte dum fragiles fœminas audit victus tẽtatione ſolicitet, dignas daturus pœnas: [l] quod uenenum pharmaco, & lutum fonti puro admiſcere tentauerit. 3. ſit fidelis diſpenſator prudens & fortis animo: vt qui contra draconis inſidias pro Chriſto, & pro implendo electorum numero contendit: & ita dignos abſoluat, vt indignum quãtis autoritate pollentem ligatũ dimittat: quod D. Ambroſ. feciſſe legitur virili animo in Theodoſiũ Imperator. [m] ſpe firma & fiducia in Deum ſit armatus, vt de faucibus diaboli eripiat etiam illum qui ſeptuagies ſepties ceciderat: bene patiens ſit vt ſupportet infirmos, vt opportune præparet dilata interdum abſolutione, ſed non ſublata illius ſpe.

5 Ex officio quod gerit iudicis tenetur claue ſcientiæ examinare pœnitentis diſpoſitionem. [n] 1. vt confeſſio ſit omnino integra quantum ad ſpecies morales & numerum in ſingulis ſpeciebus peccatorum, iuuans interrogationibus quantum ſatis eſt. 2. neminem licet affirmatiuo mendacio decipere: ſed confeſſarius tanquam doctor tenetur decentem veritatem docere ignorantes. [p] & roganti de caſu dubio, reſpondeat id quod doctus confeſſarius opinatur eſſe longe probabilius. [q] vbi tamen paruus inter opiniones eſſet exceſſus, cenſentur moraliter æquales, [r] & licet fauere pœnitenti: quia confeſſarius ſimul eſt pater, & benignus aduocatus illius. vt in concurſu, ſi paruus ſit exceſſus reputantur oppoſitores moraliter æquales. interdum prudentiæ eſt tacere quædam, relinquendo pœnitentem in ſua inculpata ignorantia [ſ] (præſertim facti vel iuris poſitiui: à naturalibus enim præceptis rarius excuſat ignorantia) quia caritas non obligat corripere & docere fratrem, niſi ſpes ſit quod proderit & non oberit. ſi ergo probabiliter timet quod ſua monitio nocebit ſaucians cõſcientiam ignorantis, debet tacere veritatem: præſertim ſi pœnitens ſequatur opinionem in iure dubio probabilem in praxi. [t]

6 Ne ſit nimius vel curioſus interrogando quæ ad rem non pertinent, & quæ in alterius aut complicis infamiam culpabili detractione cedunt. ſup. lib. 2. pœnitent. c. 9. eſt enim adiutor Dei vt peccata tollat, non vt augeat: eſt pater ſpiritualis vt filios ſuos transferat in adoptionem filiorum Dei, non vt incaute fiant filii perditionis.

conf. Augu. c. 11. §. 4. Bellarm. lib. 1. de ſacramen. cap. 26. deinde quia frequenter miniſtrat ſacramentum confeſſionis tanquam ſpiritualis pater, & alia ſacramenta, debet eſſe exemplaris. Diuus Thom. 3. par. quæſt. 64. articu. 5. & 6. Soto. diſtin. 1. queſtio. 5. articu. 5. & 6. [h] Galat. 4. filioli quos iterum parturio. 1. Timot. 3. [i] Tit. 1. deſcribit mores epiſcopi & ſacerdotis ait, fore continentem (de quo voto ſolenni Triden. ſeſſ. 24. canon. 9. & Boniſacio viij. cap. vni. de voto in 6.) ſic Io. 13. in exemplum Chriſtus linteo ſe præcinxit vt lauaret eorum pedes. [k] Hebr. ca. 7. de Chriſto ſacerdotũ principe, talis decebat vt eſſet nobis Pontifex, ſanctus, Innocens, impollutus. [l] Caſus ſolicitantis infra, aut prope confeſſionem filias ſpirituales, reſeruatur cẽſoribus fidei ab anno 74. quia ſerpit contra bonum commune & honorem Chriſti: & vix vafer confeſſarius emendari ſolet correctione. de quo peccato. ca. omnis. cap. fin. 30. quæſtio. 1. iubet depont. Simanc. de cathol. inſtit. ca. 40. num. 15. Selua de benef. 3. p. quæſt. 3. nume. 9. Bernard. Diaz. pract. ca. 76. Diuus Thom. add. quæſt. 56. art. 2. ad 8. opuſc. 64. ca. 23. Soto. diſtin. 42. q. 1. ar. 2. col. 3. & diſtin. 39. quæſt. 2. art. 5. col. 4. [m] ſup. cap. 13. §. 3. [n] Concil. Agathen. c. 1. cap. cum quidam de pœniten. & remiſſ. Fr. Med. lib. 1. inſtruct. c. 13. (vt ſi immineat proxima occaſio recidendi, & pœnitens nimis non exaſperatur.) c. omnis pœnitẽs de conſilio confeſſarij excuſatur à præcepto confeſſionis & communionis paſchæ. Fr. Medin. lib. 1. ca. 12. §. 3. fin. c. 14. §. 41. at in dubio iuris non eſt neganda abſolutio. Nauar. c. 23. num. 21. & c. 26. nu. 3. (vt ſi pœnitens excuſetur opinione probabili. Nauar. eo. num. 3. & 4.) caueat confeſſarius facile, & ſine cauſa negare abſolutionem ne ſit infidelis diſpenſator, & habeatur nimis ſcrupuloſus, & rigidus. [o] Sup. lib. 2. de pœnitent. cap. 5. Nauar. c. 5. à principio. Ange. verb. interrogationes & confeſſio. 1. §. 23. Tabien. verb. interrog. Caieta. verb. interrogat. & opuſc. tract. 5. de confeſ. q. 3. Sylueſt. confeſſor. 3. §. 14. 15. vid. §. 7. & 12. confeſſio. 1. §. 11. fin. Vict. §. 161. 193. & de numero peccatorum. §. 178. Angles. pag. 290. Medin. C. de confeſ. fol. 79. Fr. Alexan. lib. 1. ti. 4. c. 1. Bonauen. diſt. 19. in lit. Cordub. caſ. 189. Fr. Medin. lib. 2. c. 3. & lib. 1. c. 8. & fere omnes monent, ne ſit nimius interrogando quæ ad rem non pertinẽt, ſed ſatis eſt ea quæ probabiliter aduertit videri neceſſaria, vt confeſſio ſit per ſe integra & fructifera: quia obligatio illius præcepti ſuauis & affirmatiui non imponit duram obligationem confeſſario, qui non niſi per accidens rogat. vt iuuet pœnitentem, dum opus eſt. [p] Si profuturum ſe putat, debet pœnitentes etiam bene præparatos docere veritatem (vt ſi nouit habere impedimentum matrimonij, aut debere reſtitutionem) licet pœnitens ad tempus turbetur. Nauar. c. 5. nu. 2. Caietan. verbo interrogat. Angel. Tabien. confeſſ. §. 31. Armil. §. 19. cum D. Thom. Bonauen. Palud. & alijs, d. 19. Anto. 3. p. ti. 17. cap. 17. §. 2. neque id negat Cordub. caſ. 189. (ſecus ſi periculum eſſet relinquendi ſauciam conſcientiam ſine fructu. inf. Q.) [q] Aymo de antiq. 1. p. §. propoſitum. num. 48. Nauar. c. 27. nu. 286. Cordu. ſibi contrarius. lib. 2. q. 3. can. 2. (vid. ad 1. & col. 8. fin. & lib. 3. q. 9. fin.) Anton. Gabr. to. 1. commu. lib. 13. verb. opinio. & late to. 3. ex Ant. Maria. tit. 6. & de iudice in foro externo inter partes, id in praxi certum putant Nauar. nu. 288. Cordu. lib. 2. q. 3. Soto. lib. 3. iuſti. q. 6. ar. 5. ad 4. Ledeſ. 2. p. q. 54. ar. 4. Anton. Gabr. Adrian. de matrim. Conrad. de contract. queſt. vlt. ad primum. Guillel. Pariſien. de collat. benef. Carth. opuſ. 5. de pluralit. benefic. Gabr. 4. d. 15. q. 8. Anto. 2. p. tit. 3. c. 10. §. 10. Gerſon. regu. moral. in princ. Sylueſtr. & Armil. verb. opin. Tabien. §. 3. cum Monald. quia ea opinio eſt melioribus autoribus & rationibus, perinde eſt, ac ſi haberet meliores teſtes & probationes. aliàs pernicioſum eſſet in praxi, ſi iudici liceat fauere amicis in re quam reputat longe minus probabilem. [r] Quidam indulg. vt detur optio partis minus probabilis (ſi habet bonos autores & rationes cũ probabili ſolutione argum.) Vdalric. cum magiſtro ſuo Alber. ſumma de homine (quem refert Anton.) tenet Hoſtien. Lãdulph. in vita Chriſti. fauet D. Tho. quodlib. 8. artic. 13. Henric. quodlib. 3. queſtio. 33. Medin. C. de confeſſ. quæſt. 27. & de reſtit. quæſtio. 22. Mercado. 1. de contratos. cap. 5. Fr. Med. 1. 2. quæſtio. 19. artic. 6. dub. penulc. & lib. 2. inſtruct. cap. 3. ad fin. & 13. Frat. Ludou. 1. par. inſtruct. ca. 3. ad fin. & 13. Frat. Ludou. 1. par. inſtruct. c. 120. Palac. & Caieta. ver. opinio. Burgos, in proœm. legum Taur. num. 163. & alij apud Sylueſt. confeſſor. 3. §. 7. & 10. Cordub. lib. 3. quæſt. 9. & tangit quæſtio. 5. propo. 2. & refert autores lib. 2. quæſtio. 3. argum. 1. qua ſententia libenter vtebatur Mantius. addit Mandoſ. in cancel. reg. 18. quæſtio. 2. num. 2. quod opinionum varietas excuſat. ſed prædicti autores limitandi ſunt vt in textu. quando paruus exceſſus, arguit opiniones eſſe moraliter æquales. ſic Albertum limitat Sylu. ver. dubium. § 2. Cord. lib. 2. q. 3. ad 1. & col. 8. lib. 3. quæſt. 9. ſi. addit Nau. in c. ſi quis autem. de pęnit. diſt. 7. nu. 75. cum Adrian. roganti pęnitenti confeſſarius propriam opin. rigidam tacens poteſt dicere: conſule alios doctiores, & licet tibi ſequi opinionẽ illorũ, fauet Mandoſ. ſup. & cit. à princ. [ſ] ita monent Cordub. ſup. Soto. diſt. 18. quæſt. 2. artic. 4. & bene Nauar. c. 22. nu. 93. Fr. Med. lib. 2. c. 3. Mant. Peña, quia pœnitens tali ignorantia laborans, non eſt in extrema neceſſitate ſpirituali, cui confeſſarius tenetur ex officio ſubuenire, bene Sylu. & Nauar. c. 9. nu. 13. cap. 10. nu. 7. [t] Nauar. c. 26. nu. 3. & 4. c. 27. Hiſpan. nu. 269. & in dubio facti reſpectu pręteriti poſt diligentiã factam non eſſet damnandus reus in foro cõſcientiæ, tanquam obnoxius reſtitutioni, ſed arbitrãdum eſt in fauorem poſſidentis. vid. Soto. diſt. 18. q. 4. ar. 5. fin. Ledeſ. 2. p. q. 8. ar. 4. dub. 7. & 8. Vict. §. 177. Mercad. li. 1. de contract. c. 5. Palu. Adr. Ang. Anton. (ſed Nau. c. 27. nu. 193. & 288. Hiſp. loquitur ſcrupuloſe) maxime ſi pœnitens adhæret ſententiæ probabili, quia huic non poteſt confeſſarius (qui iudex eſt nõ inter partes, ſed inter pęnitentem & Deum) negare abſolutionem. Sot. Ledeſ. Vict. & alij cit. Sylu. Armil. ver. opinio & cõſulti doctiſſimi Salm. & Romæ.

CAP. XVIII.

In quibus debeat confeſſarius iuuare pœnitentem.

§. 1. 2. Iuuet circa dolorem & firmum propoſitum emenda.

3 Quando negligens confeſſarius manet obnoxius restitutioni pro pœnitente. nec vnquam abſoluat indignum.

4 Nec abſentem, vt corrigat proprium errorem.

5. 6 Examinet ſe, an habeat iuriſdictionem non impeditam, aut ſit prohibitus, & ne cum conſcientia peccati miniſtret: oret, &c.

EXaminet & iuuet pœnitentem circa dignam diſpoſitionem curans vt habeat contritionem peccatorum: & de propoſito emendationis firmo, poteſt credere pœni-
a tenti, [a] vt credit peccata & excuſa-
b tiones. [b] homini fragili non proponat comparationes in particulari, vel conditiones euentuum diffi-
c cilium, ne forte impingat. [c] nec oportet vt intellectu ipſe vel pœnitens certo credat ſe amplius non
d peccaturum mortal. [d] ſed ſatis eſt vt voluntate proponat ſe cum Dei gratia curaturum, quantum in ipſo fuerit.

2 Tenetur tamẽ confeſſarius aduertere primum, ne credat idoneã diſpoſitionem pœnitentiæ & propoſitum, ſi pœnitens ſponte manet in proxima occaſione reincidendi,
e quam poteſt vitare: [e] quia hic manet in uirtuali complacentia peccati. ergo huius propoſito non decet credere confeſſarium, ſed differat abſolutionem, niſi pœnitens ad tempus non poſſet exire ex illa domo ſine graui noxa vel damno: tũc enim ſi vult nec commode poteſt, non imputatur ei periculum, tanquam moraliter voluntarium. 2. licet tutus pœnitens videatur in occulta conſcientia, ſi tamen manet ſcandalum publicum, oportet ante abſolutionem quæ occulta eſt, vel certe ante communionem quæ publice fit, ſatiſfacere publico ſcanda-
f lo [f] 3. ſi ſæpe miſſus a confeſſariis nondum reſtituit cum ſæpe potuerit, compellendus communiter eſt
g vt prius reſtituat, [g] vel ſatisfaciat, aut concordet cum proximo læſo: nec maneat in virtuali ſtatu peccati. Interdum cautio ſaltem iuratoria in caſibus iure expreſſis ante ab-
h ſolutionem, [h] præſertim excommunicationis requiritur.

3 Expendat tamen hoc confeſſarius φ ſi per craſſam ignorantiam quę æquatur dolo, deceperit malo conſilio pęnitentem, dicens nõ eſſe obnoxium reſtitutioni, niſi vocato pœnitente retractet, obligari vi-
i ce eius reſtituere damnum: [i] quando fuit moralis cauſa illius. ſi tamẽ per negligentiã omiſit monere, peccat, cum arctius teneatur ex caritate, vt parochus & epiſcopus tenetur: non tamen uidetur obnoxius
k reſtitutioni, [k] quia per hoc non induxit contra iuſtitiam ne reſtituat, ſed relinquit pęnitentem in ſua cõſcientia & obligatione: in qua interdum debet ignorãtem relinque-
l re. [l] confeſſarij obligatio ex claue ſcientiæ de pœnitentis diſpoſitione: prauia eſt propter reuerentiã ſacramenti, ne indigne, & indignis detur, cum tamen occulte ſine ſcãdalo negari poſſit abſolutio, cõmunio tamen datur occulto peccatori ſi petat publice, propter uitandum ſcandalum: vt Chriſtus dedit improbo Iudæ:

4 Si iniquus confeſſarius ſcit ſe impendiſſe irritam abſolutionem: quia caruit iuriſdictione, vel quia ſine intentione abſoluit: quidam monent (ſi pœnitentem reuocare
m non poteſt, [m] ut moneat ipſum, & habita facultate iterum rite abſoluat) poſſe illum dum exiſtimat bene diſpoſitum recuperata iuriſdi-
n ctione abſoluere abſentem: [n] quia ſatis uidetur quod præſens ſibi cõfeſſus fuerit. At ſi habere præſentem non poteſt, vel nequit ſine ſcãdalo reuocare ad confeſſionem, re-
o linquat illũ in ſua bona fide: [o] quia per ſequentem abſolutionem fiet de attrito contritus. ſic relinquet, quando ex timore reuerentiali uirum potentem abſoluit ſine debito dolore, & propoſito: niſi ex regulis caritatis monere liceat. ſi autem ex craſſa ignorantia dixit ei ne reſtitueret, & ob id confeſſarius (ut §. 3. dictum eſt.) uice eius obnoxius manet reſtitutioni, diligentior ſit in monendo.

4 Talis eſſe debet ex gratitudine quem diuina largitas dignitate, poteſtate, & officio, quod propriũ fuit Dei incarnati, præ cæteris exornauit: Angelus enim Dei exercituũ eſt, ut dicitur Malach. 3. & ipſis angelis quos in hoc officio excellit, & hominibus ſpectaculum factus. dum parat ſacramenta miniſtrare, aduertat, ſe non tantum habere integram ſacerdotalis ordinis poteſta-
p tem, ſed iuriſdictionem, [p] nulla cẽ-
q ſura impeditam, [q] in iſtum pœnitentem, & in omnes eius caſus & cenſuras: ne aliás ſit deluſor, tentans abſolutionem dare irritã. ſi ue

CAPVT XVIII.

a b Pœnitenti [a b] pro ſe & contra ſe credendum eſt, Nauar. c. 17. num. 59 150 fin. Hoſt. Ioan. Andr. Panor quos ſequitur Syluest. confeſſor. 1. § 17. Pet. Sot. de confeſ. lect. 10. ad fin. D. Thom. d. 17. q. 3. artic. 7. opuſc. 12. quæſt. 6. quodlib. 1. artic. 12. ſi confeſſarius putet huc habere certum peccatum, quod roganti negat, reputet φ forte excuſatus eſt, aut oblitus, aut cõfeſſus alteri: vel tacere timentem ex iſtius cõfeſſione graue malum ſibi aut alteri: Syluest. confeſſio. 3. § 16. Tabien. confeſ. 2. § 32. Ang. confeſſ. vlt. § 9. Armil. § 20. Nauar. ca. 8. nu. 17. Palac. d. 21. q. 2. Petr. Sot. lect. 10. ad fin. Ant. 3. p. ti. 14. c. 18. § 15. cond. 13. At ſi certus eſſet negari veritatem neceſſariam, cauté quęſito colore, ne abſoluat indignum (ſed communio publice non eſt neganda.) Nauar. c. placuit. num. 274. Sylue. conf. 1. § 17. cum gl Raim. ſum. confeſ. Richar. & docti conſulti (videtur contra Petrũ Sotum. ſup.) at iudex in foro externo iudicare debet ſecundum allegata. D. Thom 2. 2. queſtio. 67. 2.
c [c] Supra lib. 1. de pœniten. cap. 27. § 7. cum D. Thom. Sot. Ledeſ.
d Nauar. [d] Nauar. c. 3. num. 5. lit. Z. e. 9. num. 15. cap 14. nu. 31. § dixi ſeptima. cap. 1. num. 13. quia credere pertinet ad intellectum: & qui de ſe intellectu dubitat, poteſt certo proponere & ſperare quod cum Dei auxilio vitabit peccata. Cordub. caſ. 4. col. 2. & 16. Sylu. confeſſ. 1. § 21. & ſi. num. 25. nec Deus reſpicit futurum euentum vt puniat nũc, ſed ſtatum præſentem bonæ voluntatis. nam Petrus firmiter propoſuit nõ negare Chriſtum, præmunitus ſermone, communione, & oratione Chriſti: & tamẽ occurrente occaſione inſperata, ter nega-
e uit. [e] Sup. lib. 1. de pœniten. capit. 24.
f § 4. [f] Nauar. cap. 8. nu. 8. & 11. Frat.
g Med. li. 2. c. 4. [g] Na-
nar. cap. 17. num. 59. 64 cap. 26. num. 5. Ledeſm. 2. par. quæſt. 18.
h articu. 8. colum. 4. Cordub. caſ. 4. corol. 8. [h] Nauar cap. 26. num. 2.
i & 7. ſup. c. 10. § 11. [i] Nauar. cap. 17. num. 22. Richard. 4. diſtin. 15. Abbas c. cum cauſam. de teſti. num. 7. Cordub. caſ. 9 & 55. Sylue. reſtitutio. 3. § 1. verſicu. 4. reſtit. 2. nume. 14. confeſſor. 4. § 5. Gabriel. d. 15. q. 2. ar. 3 dub. 5. Medin. C. de reſtit. q. 5. fol. 39. Epiſcopus Cueſta & Peña, epiſcopus Chiapæ addit ad regulas confeſſorũ Indiæ Pet. Nau. li. 3. de reſt. c. 3. n. 3. c. 4. nu. 124. q2 confeſſari[a] ſic negligẽs cõtra officiũ, cenſet non obſtans: dũ aduertit ſe inuiſte abſoluere excõicatũ, & ea occaſione nunquã iſſe reſtituturũ: aut ſi ex craſſa ignorãtia quod reſtituendũ erat Petro, iuſſit reſtitui
k Paulo. [k] Sic temperãdus eſt rigor (pręſertim ſi vir doctus, aut cõſilio docti abſoluit bona fide) q2 tenetur ratione rei, aut acceptionis. nec debuit exigere cautionem (ex qua periculum ſit prodendi crimen pœnitentis) niſi in caſib. expreſſis iure, de quibus c. 10. § 11. & Nauar. c. 26. nu. 2. & 7.
l [l] Sup c. 17. §. Q cũ non ſit iudex inter partes ſed inter Deũ & pœnitentem. pręſertim ſi pœnitens ſit ſcrupuloſus, cui ſm DD. licet agere quis ſequaẽ contra ſcrupulũ, opin. quę ſibi videẽ minus ꝓbabilis. Nau. ca. 27. nu. 281. Sylo. verb. ſcrupulus. § 3. vbi Caiet. Fr. Medin. 1. 2. q. 19. ar. 6. dub. penult. Gerſon. Anto. Ledeſ. Cordu. li. 3. q. 5. propo. 4. & col. 2. & vlt. citat alios, vide. q. 12. cõc. 3. q.
m 13. § 2. modus. [m] Quod tãtum dicit Sot. d. 18. q. 4. ar. 6. Med. q. 39 d cõf. a-
n lieno facta. fo. 89. [n] Nau. c. 26. n. 14. & 1 c. de pę. d. 6. nu. 60. cũ Ant. 3. p. ti. 17. c. 12. & c. 21. § 3. dicẽtẽ id cõc. Baſil. multos id tenuiſſe. ꝓpẽdet. Med. Pa. Cord.
o caſ. 7. [o] Quia abſentẽ abſoluere nõ debet, vt dictũ eſt li. 2. de pœn. c. 2 § 9. niſi fortẽ cũ raro ſub conditione, dum eſtimat eſſe in bo-
p no ſtatu. [p] [q] Supra
q cap.

r cap.6. r ſup.c 2.ad ſi.per c. t.de cler.non ord.miniſtrante. Nauar.
ſ c.27.nu.242.ſi. ſ t Sup. c.6.niſi prælatus prohibitione abſoluit ex
t preſſe approbationem idonei. u D. Th.3.p.q.64.6.ſup.de ſacram.
u c.26.at licet eſſet in peccato aut excommunicatione, dum à principio audit confeſſionem, non peccat mort. ſi habet propoſitum pœnitendi antequã abſoluat.vt in ſimili Nauar. c.10. nume.3. x Sic D.Ambroſ.nimis ploraſſe cum pœnitentibus, refert Paul. in vita Ambr. y Sup.lib.2. de pœnit.c.10.

& cauſas peccatorum nulli niſi ſoli Deo manifeſtare. Greg. Papa
g cap.ſacerdos,de pœnit.diſt.6.c.omnis vtriuſque. g ſup.lib.2.pœnit. c.2.§.4.Bellar.lib.3.de pœniten.c.14. Sozom.lib.7. hiſtor.c.16.& lib.9.Tripar.c.35. viſum eſt antiquis Pontif.vt in theatro (id eſt, in loco publico eccleſiæ) peccata pandantur: ad quod inſtituerũt presbyterum bonæ conuerſationis, & qui ſeruet ſecretũ. h Altiſiodor. acute, ſed falſo ait, qđ formaliter licet in aliquo caſu infringere ſigillum, ſed non reuelare. Alex. & quidã alij in caſu (quẽ falſo admittunt) aiũt materialiter frãgi, non formaliter. cõtra quos ſtatim. i Præceptum 6. negatiuum de non fornicãdo obligat ſemper in bonum prolis (licet fingatur in caſu particulari ceſſare finem huius.) At in ſeptimo aut quinto decalogi: p neceſſaria vitæ conſeruatione aut defenſione, licet capere alienum & occidere inuaſorem: qa acceptio hæc vel occiſio eſt mediũ per ſe ordinatũ. D.Th. 2.2. q.64. articu.7. Couar. reg. peccatum.2 par.in princ.
k k Nau. c.8. num.3. Sylu.confeſſ.3. §.5. ſi.& 7 cum Richar. ar.4.q.4. Scoto. D.Tho.d.21 q.2.ar.1.2.Armil.cõfeſſ.§.9. Ang. confeſſ.vlt. §.7.ad fin.& §.14.fra. Alexan.lib.1.titu.7. cap.1.Ledeſ.quæſt.10.art.1.& artic.5. concl.3. Caie. confeſſio cap.vlt.(vt in periurio non datur materia leuis) maxime quia reuelatio peccati ꝗ ſe ſciri poteſt,nota vero generat ſcandalũ, & nocet facto: ita Soto. relec.ſecre.mem.3. q.4.cõcl.2.& 3.diſt.18.q.4.art.5.cõc.3. dicit.probabilius & tutius. At falſo ait oppoſitũ eſſe probabile: & male. Ledeſ. q.10.ar.1.& 5.Vict. & quidam Recent.
l negant id eſſe mor. l D.Th.1.2.q.74.ar.10.c.& ad 2. m ſup.
m K. n Soto,Ledeſ.Nauar.c.8.nu.7.ſi.quia eſt præceptũ negatiuum.oẽs recent.eſt certa ſentẽtia, vt fama & honor durat
o poſt mortem. o inf. c.25.B.Soto, & recent. & generaliter. Sylu. confeſſ.3 §.5. fin.

ro clericus ſine ordine ſacerdotali
t abſolueret, ſit irregul. t miniſtrans ſolenniter in ordine ſacro, quem non habet.

6 Licet doctus prudens & probatus ſit ſacerdos, ſi ex cauſa prohibeatur à ſuo prælato (præſertim regulari, cui ex voto tenetur obedire) peccat audiendo confeſſio-
ſ nes: ſ ſed non irritatur abſolutio. t
t ſi habet peccati mort. conſcientiam certam aut dubiam, tenetur contritus aut confeſſus procurare Dei gratiam, vt digne abſolutionem mi
u niſtret. u & ex bono exemplo tenetur vitare ſcandalum, ne alijs ſuſpicari liceat illum in peccato miniſtrare. Petat Pſal. 50.cor mundum ſibi creari à Deo, vt iniquos reducat in viam Dei: iuuet exemplo, profuſis
x lacrymis & compaſſione, x vt pœnitens conuertatur ad meliorẽ frugem: impleatque pœnitentias iniũctas: & per cõfeſſarij induſtriam & laborem implere aliquando poſ-
y ſit grauem aliquam obligatioẽ: y & vt ſecurus ſit de vera illius intentione, qua ſine fictione vult illum mundare, & ſerio abſoluere. de ſcientia & prudentia confeſſarij dicetur, cap.27.

CAP. XIX.

De ſigilli obligatione.

§.1. *Vox ſigillum.*
2. 3. *Obligat iure diuino indiſpenſabili etiam circa venialia audita.*
4 *Et poſt mortem pœnitentis & circa extrinſecas circumſtantias.*
5 *Nullo caſu eſſe frangendum.*
6 *Nec ob præceptum, aut diſpenſationem vllam.*
7 *Quomodo reſpondebit iudici roganti.*
8 *Obligat, licet pœnitens fateatur propoſitum prauum, & periculum futuri.*
9 *Quibus pœnis ſubiaceat fractor ſigilli.*
10 *Quali probatione conuincatur fregiſſe.*

Exponat confeſſarius interdum pœnitenti, quem verecundum
a aut meticuloſum exiſtimat, a ne qđ neceſſarium omittat: quamuis ſcelera habeat turpiſſima: eo quod arctiſſima ſit obligatio ſeruandi ſacramentale ſigillum confeſſionis.
b quod ita vocatur, b quia Deus ita contegit ſuo ſigillo ſacro ſeu ſacramento peccata quæ remittit, vt deinceps nota aut fœda non appareãt, aut quaſi ipſe oblitus ſit peccatorũ. vt quod ſigillo regis obſignatur id ſtricto ſecreto, quod ſacramentum regis dicitur, conſeruatur.

2 Quamuis vero ad ſacramenti iſtius eſſentiam non pertineat ſigillum iſtud ſacramenti, cum poſſit tunc ex cauſa confeſſio, vt olim fie
c ri publice coram multis: c confeſſarius tamen qui Deum in eo ſecreto repreſentat, tenetur ſub mort. id ſeruare inchoatiue ex iure na-
d turæ d ex virtute iuſtitiæ, ne proximo noceat contra fidelitatem naturalem ſecreti: & ex virtute religionis, ne profanetur hæc res ſacra, ſed ita perpetuo conſeruetur hoc neceſſarium ſacramentum ob ſigillum, vt nemo fidelium ab illo deterreatur.

3 Maxime obligat ſigillum ex diuino & poſitiuo præcepto Chri-
e ſti, e ſicut & ratio ſacramenti eſt expoſitiua Chriſti inſtitutione ar-
f ctius & antiquius obligante, f quã vlla lex humana: nec enim poteſtate humana poteſt hæc obligatio abrogari. & Nectarios ob id periculum, morem quendam abroga-
g uit. g eccleſia vero id additis pœnis confirmat. Alia diuina præcepta, vt de recipiendo ſacramento baptiſmi, pœnitentiæ, & euchariſtiæ, cum ſint affirmatiua, poſſunt licite omitti ob mortis comminatę periculum: at de ſeruando ſigillum eſt præceptum negatiuum, quo in gratiam ſacramenti, & ipſius pœnitẽtis, Chriſtus vetat ne vnquam
h ſoluere, aut infringere liceat. h quia non magis eſt medium per ſe ordinatum ad cauenda damna violatio ſigilli, quam mendacium aut forni
i catio, i quæ nullo caſu licent. Quare ſi confeſſarius abſque expreſſa pœnitentis licentia reuelet deliberate & in particulari aliquid etiam leue & veniale eorum, quæ in confeſſione audiuit, peccat mor. ſacrile
k gio: k niſi excuſetur indeliberatio-
l ne. l at quidam m eſſe mort. negant
m ſed falſo, quando veniale vnum leue Petri ita reuelat, vt alij nullo modo intelligant auditum fuiſſe in confeſſione.

4 Auditum in confeſſione nemini vllo tempore in vita aut poſt
n mortem pœnitentis n indicare licet, ſi peccatum eius ſit, aut aliquid per quod peccatoris praua intentio poſſit deprehendi: vt ſi per
o circumſtantias o quærat quid heri hora ſexta faciebas in domo Petri? aut quod ad infamiam pœnitentis aut complicis pertineat: quale eſſet ſi reuelet hunc fabrum vendidiſſe talem gladium huic pœnitenti: nam eo cognito per inquiſitionem ſcire facile poteſt, ex fabro, hunc occidiſſe eo gladio. peccata etiam, quæ alia via ſunt publica, vt meretricis, &

CAP. XIX.

a Expedit a hortari quaſdam fœminas quæ præ pudore facilius ſilent
b peccata. b Soto relect. de ſigillo ſecr. memb.3.q.3.& diſtin.18.q.4.artic.5. Nau.c.8.num.1.D. Tho.add.q.11.ar.1 Caiet. 3.p.q.87.2. Ledeſm.2.par.q.10. artic.1. Capre.licet Duran.& Scot.diſt. 21. impugnent eas congruentias optimas, quas admittũt
c Doct. c ſup ca.15.§. 6.F.& lib.2. de pœnit.c.2.Trid.ſeſ.14.
d c.5. d Matt.7. quod tibi non vis. Prou. 12. q ambulat fraudulenter, reuelat arcana. cap.qui ambulat.5.q.5. Nau.c.8. nu.2.§ ſacerdos.nume.3. D. Th.quodlib.12.art.17.Soto. Ledeſ.
e e D.Th.add. q.11.1.ad 2.Soto diſtinct.18.q.4.5.Ledeſ.q.10.1. & tamẽ eſt præceptum qua ſi connaturale ſini ſacramenti: vt poſito præcepto recipiẽdi ſacramenta, connaturale eſt præceptum de diſpoſitione digna ad reuerẽtiam illius: ſed præceptum de confeſſione ante euchariſtiam, eſt mere po-
f ſitiuum Chriſti. f Probatum eſt li. 2. de pœnit.c.2.ex traditione Patrum, eſſe modum auricularis cõfeſſionis: & ſecretę, tangit Bellar. lib.3.de pœniten.c. 12. col.3. fin. & refert ſe ad citatos. c. 4. & 7. Leo Papa, epiſt.80.aliàs 78.ad epiſcopos Campan. Baſil. regul. Monachor. cap.21. Aug. de ſalutar.documẽ. cap.52.Paulin.in vita Ambroſ. ſolebat confeſſiones audire

fin.& 7.cum D. Tho.diſt.21.quæſt.2.ar.2.(quamuis quæſt.3.ar.2. ſignific.oppoſitum.)Scot.Rich.art.4.quæſt.4.Angel.confeſſio.vlt. §.7.ad fin.& 14. (ſed dubie Armil.confeſſor.§.9.) Tabien. confeſſio.3.§.5.Aſten.lib.5.tit.20.fol.22.col.3. Frat. Alexand. lib.2, tit.7.cap.1.Nauar.cap.8.num.3.Soto.rel.ſecre. m.3. quæſt.4.ante.2.concluſ.& diſt. 18.quæſt.4.5.concluſ.3. Ledeſ.q.10. diſtin.2.dub.1.conclu.2.Victor.§.171. C. ai negat per hoc incurri pœnas iuris: niſi manifeſtet peccatum formaliter, vel virtualiter.) Caietan ver confeſſori neceſſaria. ad finẽ. Anton.3.par.ti.17. cap.22.§.2.Adrian. de ſigill.ad 2.folio

omnes Recent. At reus non peccat mortal. ſi tormentorum metu manifeſtet occultos complices delicti. Cordub.caſ.137. cſi Adria. 4.de excommun.Syluest.metus.§.7.Sot.lib.1.iuſt.q.6.art.4.lib.2. quæſt.3.art.8.facit Nauar.cap.18.num.18.55. aut ſi abſque perito ſibi impoſuit crimen, vt ait Soto.d.q.4.cond.10. Ledeſm.2.par. q.18.art.2.fol.256. fra.Medin.lib.1.ca. 14.§.35. Angel.de. tractio.§.6. Cordu. ad Sotum de ſecre. memb.4. quæſt.3. contra 14. dub.2. At Nauarr. retractans. cap.18. num. 19. negat licere (quaſi homo nõ ſit dominus ſuæ famæ, præſertim ſi ipſe innocens ex tali falſa confeſſione incurrat pœnam mortis) & Sylueſt.detractio.§.3.Armil.§.4. Paludan. diſtin.21 quæſtio.2. fin. Anto.2.par.tit.8. ca.2. §.3.& fatetur Cordub.Couar.2. Var. ca.2.num.8. Palac. rubr.de donatio.§. 70.num.5.& tract. de regno Nauar.3. par.§.2.col.4. Caietan. 2.2. quæſt.73. art.2. (quia negat hominem eſſe dominum ſuæ famæ.) Pan.capit.ex parte, de teſti.Felin.Soc.
e communis & certa ſententia. ſed quibus verbis occultabit veritatem non
f omnes cõueniunt.

vſurarij, ſi ſola confeſſione nouit,
p non licet referre alijs. quædã alia
obiter in confeſſione dicta, quáuis
ad ſigillum non pertinerent, occultanda
ſunt ſecreto naturali iuxta intentionem
q pœnitentis.

5 Quæ vero ad ſigillum directe, aut
indirecte pertinent arctiori vinculo
ſtringunt confeſſarium, quàm
ſi ſecretum firmaſſet ſacramentali
r iuramento, voto & qualibet alia
firmitate. quia ob nullam vnquam
cauſam reuelari poteſt: quáuis eſſet
ſ totius orbis ſalus, aut ipſius pœ-
t nitentis vtilitas: nec pro impediẽdo
matrimonio, quod contractum
foret irritum, licet detegere impedimentum
quod ex ſola confeſſio-
u ne hominis etiam defuncti nouit.
quando cõfeſſarius errorem ſuum
in auditione alterius pœnitentis factum,
non poteſt explicare niſi alter
veniat in notitiam pœnitentis,
non licet illum errorem tunc con-
x fiteri. licet quidam putent lice-
y re de quibus ſtatim. Nec pro vitando
vllo damno etiam grauiſſimo
innocẽtis, aut quod eſſet totius
z orbis conflagratio, aut præuerſio
religionis, & omnium ſacramentorum
intentata demolitio, quam hæreticus
pœnitens paratam eſſe confitetur.
Deus enim huic malo alijs
vijs prouidebit: quod quia ad tempus
tantum vrget, minus eſt quam
ſi data in vno caſu licentia reuelandi,
pereat in perpetuum totum ſa-
a cramentum pœnitentiæ.

6 Nec licet ob illius prælati præ-
b ceptum, quamuis ſupremus ſit, &
iubeat ſub excommunicatione lata.
c ne ob diſpenſationem, ſi enim Papa
diſpenſare potuiſſet, iam in tanto
annorum numero diſpenſaſſet: cũ
optent homines in praxi ampliare
iuriſdictionem ſuam. nec licet ob
d acerbam mortem vitandam, quã
ſacerdos pati potius debet, quam
aliquid ex ſibi dictis aperire.

7 Quod ſi iniquus iudex etiã ſupremus
ſub iuramẽto exigat & ſub
excommunicatione, non tenetur
e ad illius intentionem reſpondere,
nec ideo ligatur cenſura: imo ne-
f gans ſe aliquid prædictorum ſcire,
g vidiſſe, vel audiſſe, etiam in con-
h feſsione, non eſt mendax & periurus:
quia recta intentione & vero
ſenſu aſſerit ſe neſcire vt homo
i eſt, ita vt reuelare liceat: aut ſcire
eo modo quo alter autoritate pu-
k blica habet ius interrogandi,
quod ſane nullum habet. ſed ſcit
ut Dei miniſter, qui nulli humanæ
poteſtati ſubijcitur in ea re. Similiter
ſi pœnitens ſub iuramento ur-

p 289. Nauar.cap. 8.nu.10.11. Ledeſ. artic.1.dub.12.Soto. Gabr.quæſt.1. Antiſiod. Caietan. verſ. confeſſori neceſſ. Armil.confeſſor.fi.cont. Med.C. de confeſſ.q. de cõfeſſ.cap. celanda.fo. 211. dicentem, ſic nullum ſecretum reuelari, & laudari pœnitentem, quia talia nota, ſit rite confeſſus. inf.cap.21.§.
q 2. inf.capit.21.§.
r 1. Nauarr. cap.8. fin. & refert ſe ad cap.25.num.43.73. D.Th.di.21.& add. q.11.1.ad 3. Henr. quodli.1.quæſt.33. Gabr.diſt.21.art.3.
ſ dub.1. ad 3. Soto, Ledeſ. Nauar.capit.18.num.62. communis
t antiq.& recent.quamuis ſigillum ſit in gratiam pœnitentis: ſimul eſt in bonum neceſſarij ſacramenti. (quod non aduertit Altiſio. 4.par.tract.6.c.2.quæſt.4. fol.27.) & licet ceſſet vnus finis legis,
u manet alter. Couarr.2.par.ſponſal.c.8.§.12.num.9.Soto.diſt. 18.quæſt.4.art.5.col.5.(ait impediat ſi poteſt parochus ſed abſq; reuelatione confeſſionis, & ſcandalo.) Sylueſt.nuptial.lib.3 num. 45.Simanc.de catholic.inſtit.cap.42 num.14. Adrian. de confeſſ. q.5.dub.7.Medin.quæſtio.de ſigill.Nauarr.cap.18.num.54.fin.& fauet cap.inter verba.num.707. cap.ſi quis autem de pœniten. di-
x ſtin.7.num.71.contra quoſdam iuriſper.Iaſ.Rom.Caſtanæ. Sup. lib.2.de pœniten.cap.12,§.7.Paludan.diſt.21.quæſtio.3.articu.2, Scot.Richard.artic.4.quæſtio 4.Palac.quæſtio.2. frat. Alexandr. lib.1.titu.7.cap.2.Nauarr.capit.8.num.6.10.cap.9.num.12. capit. ſacerdos.de pœniten.diſtin.6.num.64.98.Ledeſm.quæſt.decima, art.1.dub.7.& artic.5.dub.5. Adrian.ſupra. Victor. Manc. Peña, frat.Ambroſ.omnes Recent.Aſten.lib.5.tit.12.Sylueſt.confeſſor. 5.§.3.vid.confeſſio.3.§.13.Armil. circunſtan. §.20. Petr.Soto de confeſſ.lect.10.Aleoc.cap.12.Medin.q.de ſigillo.Angel.confeſſio. vlt.§.8. Caietan.confeſſio. condi.10. in quod magis declinat Soto diſtin.18.quæſt.4.artic.5.verſ.occurrit.& certius rel.ſecret.membro 3.quæſt.4.conc.5.dub.2.vbi Cordub.& fatetur Soto eſſe communem omnium ſententiam. & in publico actu preſſus, negauit ſe aſſeruiſſe ſerio oppoſitum. & id tandem ſequitur Gabriel. infra
y dub.1. ad quintum. Franc.de Mairon.diſtinctio.21. Gabriel. quæſtio.2.3.dub.2. dicit, licere vt integre fateatur omnia: quia nõ eſt certum, quod arctius ſit præceptum Christi de ſigillo quam de integritate.& Soto.diſtinct.18. dicit probabile reſpectu ſcrupuloſi. At eſt temerarium contra torrentem: quia licet de ſigillo eſſet minus præceptum, eſt magis neceſſarium in Republic. ne ſacramentum ex tanto onere reddatur odioſum.de quo inf. capitu.20.
z §.5. Sot.Ledeſm.& eſt certa ſenten. Manc.gloriabatur ſe hac
a ſolutione in publicis comitijs ſoluiſſe difficultatem. bene Scot.
b diſtinct.21. quæſt.2. & communis contra ſolum Altiſ. dicentem
c licere, ſi redundet in bonum pœnitentis. Ledeſm.& Recent.
d commu.Gabr.dub.1.ad 4.Sylueſtr.confeſſor.3.§.19.Sot.de ſecre. memb.3.quæſt.4.concluſ.1.& ibi Cordub. Nauar.cap.8. nume.2.

Soto diſtinct.18.quæſt.4 art.5.ad 4.rel.ſecr.memb.3.q.3.(licet tepide.) D.Thom.quæſt.11. 1.ad 3.commun.diſt.21.Bon.Richard. Durand.Palud.Palac Maior.quæſt.3.& diſtin.15.quæſt.18. Scot. diſt.15.quæſtio.4.Adrian.de ſigillo.art.5.dub penult.ad 2.fol.95. & quodlib.11. ad 2.principale. Henric. quodlib.9. quæſtio.1. in princ.& quæſt.29. Caietan.verb.confeſſor. Nauarr. cap.12 nu.8. 9 cap.18.num.62.cap.25.num.43.addit. Hiſpan cap.12. num.8. cap.25.num.36.& in cap.ſacerdos.nume.141. Cordub.caſ.63.& ſeq.& lib.1 quæſt.43.& refert Medin.C.de confeſ.quæſt.de ſigill. omnes Recent.Theolog. & iuriſperit. quia ea verba habent commodum ſenſum & viitatum. contra Gabriel.diſtinct.21. quæſtio.
g vnica.articu.3.dubio.primo ad tertium, & Sepulued. communis Recent Richard diſtinc.21.art.4. quæſtio.2. ad 3. & colligitur ex Nauar.cap.12 nume.8.& 9.Caietan.Adrian Medin.Gerſon. Sylueſt.& probabile dicit Cord. quamuis Soto dubitat rel.memb.3. quæſt.3.concl.4.& 7.& lib.5.iuſt.q.6.a.de teſte, poteſt dicere neſcio (quia refert de ſeipſo) non tamen non audiui: quia refert
h de alio à quo audiuit.& probabilius eſſe dicit Cord. caſ.65. Nauar.cap.8 num.19.Adrian.de confeſ.quæſt.ult.de ſigillo. Sylueſt. confeſſio.1.num.11.Victor.§.184.Ledeſm.quæſt.10.art.1.dub.6. videtur Bon.Richard.diſt.21.omnes Recent.Manc.Peña, Frater Medin.quia reſponſio intelligitur iuxta debitam intentionem, & ſecundum quod alter habet ius interrogandi. Bernard. nil minus ſcio, quam quod confeſſione ſcio.contra Palud.Gabr.d.21. Caiet. ver.abſolutio.ver.confeſſori neceſſaria, & Sotum qui aiunt vt confeſſarius ſic rogatus taceat, & obiurget rogantem.nec ſibi impu-
i tari ſuſpicionem, ſi forte inde oriatur. ſic reus, qui iuridice non rogatur, poteſt deludere intentionem iudicis: vt probant ex Marc. 13.Patres inf.& viſu pene commune vſo Theolog. etiam recentio.
k prædicti,& Nauar c.18.num.62. Quidam admittunt quod priuatus ſic reſpondere poteſt (præſertim quando alter priuatus iniuſte illum cogit reuelare ſecretum) neſcio vt tibi inique roganti teneat manifeſtare: vel neſcio veritate practica, quia non licet mihi dicere ſecretum. vt Ioann.7.Ego non aſcendo ad diem feſtum hunc. ſic non habeo, vt tibi mutuem aut donem (retenta conditione tacite penes ſe) Nauar.cap.12 num.88.A.& nu.8.& 18.add. Hiſp.num.8.cap.25.num.43.Richar.4.diſtinct.18.circa lit. Palac. diſt.29.

geatur, an confeſſus fuerit tale peccatum, poteſt negare: [l] quia non dixit ſacerdoti vt homini, ſed vt Deo, i. vt miniſtro Dei, & in foro Dei, ſic Chriſtus qui etiam vt homo oĩa futura nouerat, verũ dixit apoſtolis Marc. 13: quod de die iudicij nemo ſcit, nec filius hominis: [m] nempe ad reuelandum, vt autoritate publica prædicare debeat, aut de iure ad hoc compelli poſſit. ſi nihil rogetur confeſſarius, ne ſponte procedat vt affirmet hunc nihil tale feciſſe: [n] & tamen quamuis ita dicat, nõ mentitur. [o] porro ſi parochus agnoſcatur fractor ſigilli, nec ſit alius confeſſarius in oppido, excuſabuntur pœnitentes ab integritate confeſſionis, [p] nec detegant ea quorum reuelatio ſibi aut alijs in fama & rebus nocere poteſt. id quod multum noceret ſcrupuloſis conſcientijs illorum, qui neſciunt ſatis diſtinguere quid eo caſu confiteri teneãtur, quid ſilere liceat.

8 Obligat ſecretum ſigilli dum pœnitens ſacerdoti tanquam confeſſario detexit peccata quæ in præterito aut præſenti habet, animo accuſandi ſe: quamuis propoſitum & periculum peccati penderet adhuc in futurum: [q] nam ſic facta abſque propoſito emendæ & dolore pœnitentis fuit vera confeſſio nõ iteranda, ſi ante abſolutionem accedat dignum propoſitum cum dolore: [r] & confeſſarius claue ſcientiæ tanquã [ſ] iudex ſimul examinat propoſitũ & dolorem pœnitentis. In quo quorundã [t] ſententia apparet erronea, [u] qui dicunt infringi licite ſigillum. & reuelari poſſe peccatum futurũ, quod vergit in perniciem confeſſarij, aut aliorum, aut boni cõmunis: eo quod vt aiunt, peccatum non eſt materia cõfeſſionis, niſi aut præſẽs, aut præteritum. At hi nõ conſiderãt ex reuelatione illius futuri, ſimul detegi propoſitũ, & peccatũ, quod in præterito habuit. [x] imo & iteranda confeſſio ob defectum propoſiti aut doloris, aut dimidiata in qua pœnitens non abſoluitur ob indiſpoſitionem ſuam, vel ob malitiam confeſſarij, eſt ſacramentalis reſpectu ſigilli. [y] cauendum ergo eſt ne data in vno caſu licentia frangendi ſigillum, aperiatur oſtium vt deſtruatur totum ſacramentum pœnitentiæ.

9 Eccleſia ſacrum ſigillum ita iunat perpetuo & religioſo ſilẽtio cõſeruari quoad peccata omnia, et peccatorẽ, vt grauiſſime animaduertat per canones [z] conciliorũ & Pontificũ, in eos qui verbo, ſigno, aut alio quouis modo prodidiſſe probãtur aliquatenus [a] peccatorẽ, dum produnt peccatum illius in confeſſione auditũ. t. ſacerdos ſigilli violator ſecũdũ iura antiqua deponi debet, [b] & omnibus diebus vitæ ſuæ ignominioſus haberi: & iubetur vagus peregrinari, [c] ne tantum nefas prodatur: & ſecũdum ius recentius in c.

diſt. 29. q. 1. col. 13. Sylua nuptial. lib. 3. num. 45. 114. Rodor. Aſtẽ. Sylu. verb. mendacium. & iuram. 4. §. 7. verſ. 2. ſi. vide iuram. 3. §. 2. verſ. 3. 5. 6. fauet Couarr. 1. Var. cap. 2. num. 2. & quidam Recent. At oppoſitum eſt certo tenendum in praxi, quia in humano conuictu omnes iudicant eſſe mendacium, & eſt plenum ſcandalo. Soto. Cordub. ſup. & in Sot. memb. 3. quæſt. 3. ad fin commun. reccat. & ita colligitur ex Aug. lib. contra mendac. [l] Soto. Mant. quod ſtat. Medin. lib. 2. ca. 4. dicit probabile. [m] Locus Marci 13. de die illa nemo ſcit. neque Angeli in cælo (etiam ſecreto vt reuelare nõ poſſint Soto. d. 43. q. 2. ar. 2. Bellar. inf. Suar. 3. par. q. 10. ar. 2. ſi. contra Abul. Matt. 24. q. 209.) neque filius niſi pater. Hierony. in Matt. 24. Ambr. lib. 5. de fid. & Trin. c. 8. aiunt olim ſimiliter legi apud Matth. & ita legunt Origen. Chryſ. etiam in imperf. Hilar. Aug. ſer. 21 de verb. Domini: Eraſ. in Matt. 24. & in prooem. paraphr. ait quædam eſſe inexplicabilia, vt de peccato irremiſſibili in Spiritũ ſanctũ, & quod dies iudicij ſit filio ignotus. Ambr. & Hier. ſuſpicantur id neq; filius, additum ab Arrianis, quia ĩ Matth. non habetur in Græc. Adamantij, & Pierij. At Ianſe. concord. ca. 123. fuiſſe in Matt. ſed ablatum à quibuſd. Patribus propter Arrian ſed quia Marc. 13. habetur in omnibus, & in vulg. Soto ait hæreticum eſſe dubitare de hoc poſt Concil. Trident. nec Amb. perſiſtit in ea ſententia, neque Hier. aut vllus Patrum dubitat haberi in Marc. Quæ verba varie exponuntur. Sed ad propoſitum, Filius vt Deus, vel homo dicitur neſcire: quia à ſeipſo neſcit ad reuelandum apoſtolis inquirentibus. Pater vero hoc modo ſciuit. i. dedit filio per generationem vt ſit ſapientia genita: & reuelauit humanitati Chriſti. Bellar. lib. 4. de Chriſto c. 5. in 4 expoſit. ex Greg. lib. 4. epiſt. 42. ad Eulog. cũ Aug. 1. de Gen. contra Manich. c. 22. & 1. Tim. c. 12. Ambr. ſup. & Baſil. 4. contra Eunom. & in Matth. 24. Hieron. Chryſo. Theophil. Hil. Euthym. Remig. Raban. Lyr. Ianſen. Sander. Torres. 1. p. q. 27. ar. 1. Caſtro, & Medic. ver. Deus. hære. 8. Martinez lib. 19. Hypot. reg. 3. Soto ſup. Palac. 3. diſt. 13. q. vnic. ad arg. D. Tho. 3. q. 10. ar. 2. ad. 1. Hilar. lib. 9. Trin. Theophyl. Marc. 13. Aug. ſerm. 21. de verb. Domini. & in Pſal. 6. & lib. 83. qq. q. 60. Xiſt. lib 6. bibliot. c. 205. Direct. inquiſ. 2. p. q. 6. num. 68. Medic. cum Caſtro probat ex Iſ. 63. dies vltionis in corde meo. ſed ibi Hier. Cyril. Theodoret. Procop. & Leo Caſtri aliter explicant, diẽ vltionis (iuxta Matt 23. ſuper Iudæos veniat ſanguis quem effuderunt) eſſe in corde, & memoria Chriſti. ſic ſæpe in ſcript. Deus dicitur ſcire, quia ſcire facit: Gen. 22. nunc cognoui. ſic pratum ridet, ideſt ridere facit. & verba tertiæ cõiugat. in lingua Hebræa (in qua locutus eſt Chriſtus) ita ſignificant. Matt. ſup. Bellar. late D. Tho. 4. contra gent. c. 8. eſt 2. expoſit. Filius neſcit vt homo. Bellar. ſup. in 2. expoſ. & lib. 1. de Chriſto. c. 8. Ambr. in Luc. 17. Cyril 9. Theſau. c. 4. Nazian. orat. 4. de Theologia. Damaſ. lib. 3. c. 21. Nicetas. 3. theſau. c. 38. Suar. ſup. in 4. expoſ. Euthym. Concil. Conſtantinop. Act. 13. quia quamuis Chriſtus ſciret vt homo, non tamen humana, ſed diuina reuelatione, & cum præcepto ne vt homo alijs reuelaret: aut quia non tota humanitas etiã ratione corporis ſcit, quia voce non reuelat, nec facit vt corpus myſticum, quod eſt Eccleſia ſciat. Greg. ſup. cum Eulog. Orig. tract. 36 in Matt. Chriſtus enim quædam non communicat eccleſiæ, vt ſciẽtiam iudicij, poteſtatem excellentiæ, & gratiam vnionis. vel neſcit ſcientia humanitus acquiſita & experimentali, in qua Luc. 2. proficiebat ſapientia. D. Tho. 3. par. q. 12. ar. 1. nam per experientiam ex cauſis naturalibus ſciri non poteſt dies iudicij, qui pendet ex ſola Dei voluntate. Alij aliter explicant, ſed ita vt non derogetur. i. expoſitioni: quæ eſt legitimus ſenſus. Marc. 13. & apte ſeruit noſtro propoſito. prædicto locu abutebantur Ignoitæ hæret. & Arrian. cont. diuinitatem filij. quos Iſidor. 8. Etym. c. 5. ait ſic vocari ab ignorãtia, at dicunt Agnoitæ Græc. ab ignorãtia. Nicephor. 18. hiſt. cap. 50. tribuit Themiſtio Philoſopho, ſed reuera fuit alter Themiſt. Diaconus Timothei, vt ait Liberat. in Breuiar. c. 19. Sander. in Monarch. eccle. li. 7. hære. 108. [n] Sepulueda tract. de mendac. Couar. 1. Var. ca. 2. num. 2. monet Duran. diſt. 21. q. 3. Nauarr. c. 8. num. 7. fin. cum Arch. Pan. D. Thom. 2. 2. q. 33. ar. 2. omnes recent. Soto. rel. memb. 3. q. 3. confeſſarius à tyranno coactus poteſt dicere, Petr non fecit hoc peccatum. [o] Recen. Salmant. Mant. Peña, Gallo. Fr. Med. Sancius, Gueuar. & Cõpluten. D. Valuas & noſter Deza (contra Dur. & Sot.) Et reus iniuſte rogatus poteſt dicere, non feci. Adr. quodlib cit. & ſentit de complice Caiet. opuſc. 17. qq. q. 5. vterq; Med. & Gerſ. Alph 34. P. Syl. accuſatio. §. 13. cõfeſſio delicti: mendacium. iuram. 3. §. 2. iuram. 4 §. 7. Palac. in Caietan ver. iuram. & probabile dicit Cord. caſ. 65. & ſuper Sotum. memb. 3. q. 3. concl. 4. lib. 1. q. 43. pag. 345. fin. [p] ſup. lib. 2. de pœnit. c. 12. [q] D. Tho. quodl. 12 ar. 8. d. 21. q. 3. ar. 1. ad 1. ſeu. q. 11. 2. Bon. ar. 2. q. 1. Rich. ar. 4. q. 1. & 2, Scot. q. 2. Duran. q. 4. Palud. q. 3. ar. 3. Maior. q. 5. Capr. quæſtio. 2. Gabr. q. vnic. articu. 3. concl. 3. Viguer. c. 16. §. 4 verſ. Simanc. de catho. inſtit. c. 42. num. 14. Medin. q. 49 fol. 112. & q. de confeſſ. celanda fol. 106. & q. ſeq. Adrian. de confeſſ. q. vlt. f. 141. Petr. Sot. de confeſſ lect. 14. Sotu relect. membro 3. q. 4. & d. 18. q. 4. art. 5. Caietan. confeſſio. cond. 10. ex Canoniſt. Nauar. c. 18. num. 2. in cap. ſacerdos. num. 116. 121. cum Hoſt. & duplici Card. in dict. c, ſacerdos. Couar. 2. par. ſponſ. cap. 8. §. 12. num. 10. [s] Sup. lib. 2 de conf. c. 11. D. Th q. 11, 1. ad 3. Rich. Scot. d. 21. Soto relec. mem. 3. q. 4. Ledeſ q 10. ar. 4 dub. 5. Fr. Med quia in c. quod quidam, de pœn & remiſ. vbi collectar. iubentur admitti confeſſioni pœnitentium. [ſ] ſup. c. 1. §. 5. Caiet, [t] quod falſo tenuit Altiſ. 4. par. tract. 6. c. 3. §. 4. fol. 270. (dicit formaliter non reuelari, quamuis infringatur) Alex. 4 par. q. 78. memb. 2. ar. 2. (licere quia ſolum materialiter reuelat.) Pan. in c. omnis vtriuſque. nu. 24. vbi Io. And. Anch. cũ Innoc. quos ſequitur Sylu. confeſ. 3. §. 5. cũ Ram. Ang. confeſ. vlt. §. 7. Dec. Barb. apud Nau. in c. ſacerdos. nu. 120. & quidam Canon. apud Couar. ſup. nu. 9. At falſo id tribuitur Adr. nec Innoc. illud tenet (vt bene aiunt Caiet. & Sotu de ſecr. mẽ. 3. q. 4. anre. 2. concl.) Alex. & Rich. probant quia ſacerdos negans ſe ſcire id peccatum, quod in futurũ pendet, mentitur. At reuera non mentitur, vt dictũ eſt. [u] D. Th. d. 21. q. 3. ar. 1. ad 1. & quodl. 12. ar. 8. dicit eam ſententiam apparere erroneam. [x] hac ratione vtuntur Doct. [y] probant Doct. & habet praxis & conſuetudo eccleſiæ. D. Tho. q. 11. ar. 1. ad primum. [z] [a] ca. omnis. de pœn. & remiſſ. vbi confirmat ius antiquum in c. ſacerdos. de pœnit. diſt. 6. [b] [c] cap. omnis

Syluest.

Sylneſt.confeſs 3.§ 8. Angel.confeſſ.vltima.§.19. Armi l.§. 5.Tabien.confeſſ. 3.§.15.Fr Alexan.lib.4.titu.7.& ius nouum.cap.omnis.le refert ad d.cap. ſacerdos. Aſten. lib.5. titu.20. Maiol.lib.5.
d de irregul.cap.19.nume 6.[d] cap.omnis. Aſten.lib.5. titu.20.cum
e Bon.d 21 non vt vota comitat ſed vt ſeruiat. [e] refert Maiol. ſupra Fœlician.lib.de cenſur.tit.de degradat.
f cap 14.p.317. [f] Caieta.verb.confeſſ.1.cond.11. Soto.diſt. 18.quæſt.4.ar.5.cõclu.4 & q 2.ar 6.fi.& rel.m.3.q.4.concl.4 Victor.§ 172. negant teneri ſigillo. At contra Doct. putat interpretem (qa ſe tenet ex parte etiã ſacerdotis) obligari ad ſigillũ. ſignif. D.Tho. diſt. 21.q 3.4.3.(dicit participat ſigilli rationem) tenet Sco. diſt. 17.q.1.ad fin. Richar. d.21.art 4.q.3. ibi alij Docto. Medi.q.50.fol 113. Nauar. c.8.num.7. ca.ſacerdos. nu.42. 511.& inclinat Ledeſ q.10.ar.3. dub.1.ar 5.dub.2.fauet Victo. ſupra Cano. Mant. Peña, Gueuar. quia nullo caſu licet interpreti infringere id ſigillum (quod fatet Soto) quare in ar. mortis multi dicunt quod tenetur cõfiteri per interpretem ſigillo obligatũ. Sco.d.17. Gab Mai. q.1. ſign. D.Tho.ibi.q.3.4.3. ad 2.Syl. confeſſ.1. §.15. cum ſupple. Ant. Piſao. Cano. rel.de pœniten p.5. Mant.Gueuar licet negat Sot. d.18.q. 2.art.6 fi. Nau.in c. fratres.de pœn d.5.
g nu.85. [g] de quo ſupra.& quomodo probent teſtes ſingulares vid. Ant. Gabr. comm.to.2.ti.de teſtibus concl.2. Aymo.4.p.antiq. ca.4. num.23.Simanc.de Cath.inſt. c.64.nu. 31.61.67.Duen. regu. 84. fin. Cou.3. var.ca 3 Perez.rubr.ti.2.li.8.ord.par. 27.46.l.8.tit.25.li. 2.ord. Anto. Gomto.3.var.c.12.n.12. Auenda.de exeq.mãdat.c.2.nu.16.Ber.Diaz.
h reg.465.746. Tabie.confeſſ.1.§.vl.[h] [i] Tab.cõf.3. §.16.cum Holt.
i D.Tb.d.21.q.3.2.ad 1.Rich.2.4.q.1.ad 1.Syl.conf.3.nu.9.cõt.Pan.
k in c.omnis.[k] fatẽtur prædictũ quia teſtes ſingulares nõ cõcludunt
l vt probant citat.F.[l] loquo utendũ eſt ſententia Pan.in c.omnis.

omnis vtriuſque ſexus, de pœnitentiis & remiſsionibus: facta ad tempus ſeptem vel decẽ annorum prędicta peregrinatione, deponitur: & ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum monaſterium retru
d ditur. [d] interdum ob id actu degradatus legitur traditus brachio ſæcu
e lari ad ſupplicium mortis. [e] hæc pœnitentia non imponitur ipſo iure ſed ſi in iudicio ſit conuictus per teſtes, vel coniecturas, aut per ipſius ſacerdotis confeſsionem. Laicus uero qui fuit interpres alienæ confeſsionis, & peccata reuelat, peccat aliquo modo contra ſigillum, ſed ordinaria iuris pœ
f na non damnatur [f] ſed arbitraria.

10 In hoc crimine admittitur pro
g batio per teſtes ſingulares, [g] quia aliter probari non poteſt: ac ſubinde ſi tales teſtes aſſerãt ſacerdotem reuelaſſe confeſsionem, & tamen ſacerdos negat ſe illud didiciſſe ex confeſsione, pręſumitur contra ſa
h cerdotem: [h] præſertim ſi ob hoc intulit damnum pœnitenti. vt vero ſe defendat ſacerdos, incumbit ei
i onus probandi. [i] ſe aliũde notitiam huius rei habuiſſe. non tamen pu
k nitur pœna ordinaria: [k] quia non conuincitur aperte in dubio tamen declinandum eſſet in fauorem con
l feſſarii: [l] & id cedit in reuerentiam ſacramenti, quod violatum non creditur.

CAP. XX.

Qui teneantur ad ſigillum.

§.1. *Tenetur ſacerdos confeſſarius. quid de interprete, & laice audiente.*

3 *De charta confeſſionis inuenta: aut ſi iudex ex confeſſione nouit proditum eſſe crimen?*

3 *De prælato à quo petita eſt licẽtia pro reſeruatis: aut ſi Doctor conſulatur.*

4 *De regis ſi audita certius affirmat At nota meretrici quã audiuit, neget publicè euchariſtiam.*

5 *Confeſſarius quomodo corriget errorem in confeſſione factum.*

6 *Si alter ex complicibus neget crimen quid faciet confeſſarius?*

7 *Ne agat cũ pœnitente de peccatis extra confeſſionem. nec vitet, quem ita nouit alibi denunciatum.*

A D ſigillum ita ſtrictum ſub dictis pœnis tenetur ſolus ſacer-
a dos [a] qui confeſsionem audiuit: [b]
b vt qui ſolus eſt miniſter huius ſacramenti pœnitens vero non ita tene-
c tur, [c] quamuis confeſſarius præceperit vt pœnitentias à ſe iniunctas, & monita nemini dicat. Laicus aut diaconus, cui propter neceſsitatem ſponte per modum confeſsionis de
d clarauit peccata, [d] non tenetur ſi-
e gillo ut tenetur interpres [e] qui idioma Pœnitentis confeſſario ignoran
f ti declarat. nuntius [f] qui peccata ſcripta alterius defert ad confeſſarium, vel qui doloſe fingẽs ſe ſacerdotem aut confeſſarium, audiuit confeſ
g ſiones, [g] uel caſu præteriens & audiens pęnitentem aut confeſſarium
h alta uoce loquentem, [h] peccata intellexit, ſigillo hoc non ita tene
i tur, [i] ut reuelans incurrat cenſuras aut pœnas iuris: quamuis arctiſsi
k mo & inuiolabili ſecreto [k] teneatur, quod infringens (pręſertim qui fraude confeſsionem audiuit) dignus eſt graui ſupplicio, ſed arbitrario.

2 Qui forte aut de induſtria quæreus, inuenit chartam ubi reus peccata ſcripſerat, in ſubſidium memoriæ pro facienda confeſsione,
l non tenetur ſigillo, [l] ſed magno ſe
m creto: [m] eo quod ea charta eſſet uia ad confeſsionem. ſed ſi iudex aut prælatus propter talia ſcripta, uel ex uno ſacrilego confeſſario, uel ex multis peccata intellexit, uel etiam
n inquirens bona fide [n] & procedens in cauſa, aduertit notitiam habuiſſe ortum ex confeſsionis detectione: tenetur ſtatim ceſſare ab ea in
o quiſitione & proceſſu iudiciali, [o] & ſacta pro infectis habere. neque poteſt reum de re interrogare: quia ad eam ſcientiam non proceſsit humano modo per infamiã probatã, neque per iudicia humana ſufficiẽtia. ut ſi confeſſor dixit, uigila quia hac nocte eſt cõmittendum furtũ: nõ poteſt iudex deprehẽſum pu

to.3.11.act.21. Adria.de ſigillo.à f.138.Med.de conf.à fol.106.Syl. conf.3.§. Nau.c.8 nu.4.& 7.(ſed nimis ampliat ad alios) & c.ſacer
b dos à num.34.[b] ſi ex cauſa duo ſacerdotes ſimul audierunt vnius confeſſionẽ, vterque tenetur ſigillo, nec poſſunt inter ſe colloqui
c de peccatis pœnitentis ſine illius licentia, ſup.c.15.§.6.F.[c] Rich. d.21. a.5.q.3. Soto. de ſecr.mem.3.q.4. cõcl.4. Vict. Ledeſ. q.10.a.5. dub.2.fin. Ang.conf.vlt.§.18. q vero quidã aiunt vt pęnitens ſecreto ſeruet q cõfeſſarius dixit ex ponẽdi aſt, non quod teneatur ſigillo, ſed q a tacere teneturq̃ aduerterit ex eo per accidẽs infamari confeſſariũ. Nau. c.21.nu. 44.cũ Palu d.21.q. 3.ar.3.col.6.nu.61. Rich. 2.5.q.3.Cart. q.3. Arm.cõf §.24. fi.Fr.Alex. ſum.li.4. ti.7.c.2. Adr.de cõf. dub pen.ad arg addit Nau.io cõp.Hiſpa.ca.21.& inc.18. nu.51.ſeruandã eſſe ſecreto q̃ liber aliã rem, q̃ cum intẽtione ſecreti cõfeſſarius dicit pœnitenti: ſed limitandũ eſt in re graui, & dũ ſecretũ
d ab eo exigit. [d] 3.c.2. § 7 & c.9.§.3. Soto ibi & Nau.c.8.nu.4. & 7. & ca.ſacerdos. nu 42. putat teneri ſigillo. At cõt.cõm
e [e] ſup.cap.19.§.9.E.
f [f] præſertim ſm eos q admittunt valere abſolutionẽ factam abſenti.vt Nau.c.26
g nu.14. [g] Nau. ca.8. nu.7. Ledeſ.q 10.a. 5.dub.2.Ang.cõfeſ. vlt.§.16.cũ Sco.diſt. 21.q 2. Med.Palac. d.21 q.2.q̃ certo ſequuntur Recent cõtra Sotum qui tñ fatetur d.18. q.4.ar.5. poſt 4. concl. q hic nullo caſu poſſe peccata ſic audita reue
h late. [h] Ang. conf.3. §.16.cum Rich.Nauar.c.8.nu.7.ca.23. nu.25. vt in procella maris aut tpe peſtis (quando multi confitentur ſacerdoti aliquantulum diſtanti & audiuntur ab alijs) tenentur hi arcto ſecreto, ſed non ſigillo. Hinc Altiſ. refert de quodam qui ita confeſſus eſt grauiſſima peccata, & nemo audientium amplius
i illorum recordatus eſt, præter vnum ſacerdotem. [i] [k] Soto, Ledeſ. [l]
k [m] Ledeſ.q 10.ar.5.dub.2.fi.Soto. de ſecr.m.3.q.4.dub.3.fin.& q.
l 1.concl.5.Palac.diſt.21.q.2.pag.456.Bañes.2.2.q.33.ar.8.dub.5.
m concl 2 fr.Med.lib.1.inſtruct.c.14.§.35.lib.2.c.4.Pet.Nauar.lib.2. de reſt.c.4.nu.450. Nau.c.18.nu.34.qui in c.ſacerdos.nu 8.& 9.bene negat eſſe obligationem ſigilli ſed naturalem. & in c.inter ver. concl.6.corol.31.nu.690.ſimili ſecreto teneri.qui reperit chartam ſcriptam ad petendum ſibi conſilium etiam extra confeſſionem.
n [n] inf.c.23. [o] quia pertinet ad ſigillum etiam in illis, qui ex confeſ
o ſario didicerunt, Scot.diſt.21.q.2. Richar.ar.5. q.2.Syluest.confeſſor.

CAPVT XX.

a COmmun. [a] D.Th.add.q.11.ar.3.Ledeſ.q.10. Vict.§.166. Soto.de ſecret.m.3.q 4.d.18.q.4.a.5. Doct. diſt.21.ibi D.Tho. q.3.& quodl.11.ar.17.Sco.q.2.Dur. q.4.Palu.q.3. Gabr.q vnic. Bona.art.2.Alex.4.p.q.78.mem.2.Caie. confeſſ.cond.5.& opuſ.

feſſor.3 §.1. Nauar. cap.ſi.ſacerdos.num.43. & quidam ex ſup. cit. quia vt ſacerdos non habuit ius reuelandi, ita non tranſtulit in abſoluentem ius: ſed res tranſijt cum eodem onere ſilentij. [p] & infra cap 21. [q] citati L. [r] commun. Palud. Soto. Petr. Sot. de confeſſ. lect. 11. Ledeſ. q 20. Adr. Syluest. Ang. Viguer. c. 16. § 4. verſ. 20. Nauar. c. 8. nu. 14. Palac. p. 21. q. 2. At ſi pœnitens Doctorem ita conſulat, non tam ſtricte tenetur, quia neſcit ex confeſſione. Nauar. c. 18 nu 55. fin. Cordu. caſu. 64. & ad Sotum rel. mẽb. 2. q. 7. artic. 1. poſt. concluſ. 4. [t] Victor. § 190. & plane Soto. rel. mem. 3. q. 4. & diſt. 18. quamuis in modo loquendi differt. omnes recẽ. & colligitur ex antiquis D. Thom. d. 21. quare monet prælatum vt ſit facilis in concedendo caſum. [u] inf. cap. 20. § 4. [x] Ante 3 part tit. 1. c. 27 ſi. D. Th. 2. 2. q 70 art. 1. ad 2. & quodl. 11. art. 15. Henric quodli. 9. in princ. Soto de ſecre. memb. 2 q 7. ar. 1. & lib. 5 q 7. ar. 1. Cordu. caſ. 64. & lib. 1. q. 43. dub. 1. in Sotum. de ſecre. cũ Palud. d. 19. q. vlt. d. 27. q. 1. 3. d. 28. q. 2. ar. 5. Caie. opuſc. trac. 21. reſponſ. 5. Bon. d. 21. Sylu. teſtis § 8. & cõfeſſio. 3. §. vlt. (ſed male carpit Ang. confeſſ. vlt. § 12. vbi explicat P in.) Nau. c. 18. num. 55. fin 60. & c. 25. num 42. 46. c. inter verb. conc. 6. num. 300 305. (& affert duos modernos Siluam nuptia. lib. 3. num. 43. Probum. ad Monac. in c. 2. num. 67. de conſtit. in 6. qui colligunt ex doctr. Bart. Specul. & Ang) vt de conſultore, aduocato, Medico, procuratore, & ſimilibus qui tenẽtur denuntiare reos, quando malum impẽdet in damnum commune, aut tertij, etiam in fama: & vt pecuniam reſtituat ait Nauar. d. conc. 6. num. 328. 325. ſi & addit. nu. 155. quod ſic denuntians facta proteſtatione, non fit irregul. quod etiam dicit. c. 27. nu. 113. At quod nõ redundat in alterius malum, de quo petit conſilium, non tenetur reuelare, ſi Iudex roget, aut feratur generalis excomm. Nau. d. con. 9. num. 300. 305. & cap. 25. nu. 42. 46. fin. Cord. ſuper Sotum ſecret. memb. 2. q. 7. art. 2. poſt [illegible] 4. quamuis Soto. lib. 5. iuſt. q. 7. ar. 1. generaliter obligat abſq; diſtinctione. [y] c. omnis, dicit, ne ſignis aut verbis aut alio quouis modo pdat aliquatenus peccatorem. [z] interdum videlicet factis, ad cauẽdum malum inf. c. 24. § 4. Sco. Mai. d. 21. Gabr. q. 1. Sylu. Adr. ſi vt ſi prælatos remoueat hominem ab officio nociuo. [a] cap. omnis Trid ſeſſ 14. c. 5. [b] prælatus per ſuſpiciones aliquo modo inquirit contra regularem D. Tho. 2. 2. q. 33. 7. ad 5. [c] Sot. d. 18. q. 4. ar. 6.

nire. [p] ſecus ſi licitam in generali monitionem tantum adhibuit confeſſor, dicens, vigila ſuper vrbem, quia poſſunt damna contingere. [q] ſi tamen ſine indicis iniuſta exactione, ubi contra ius manifeſtarũt peccatum, quod poſtea publicatum fuit alia via, puta quia facta occultâ obſeruatione deprehenſus eſt reus in tali loco recidiſſe in crimen, non prohibetur iudex propter ea indicia publicata procedere: [r] cum ipſe nullam iniuriam reo aut confeſſioni intulerit.

3 Arctiori ſecreto quàm prædicti, & quod propius accedit ad ſigillũ, tenetur Doctor criminoſum agnoſcens, dum illum confeſſor imprudenti ſermone, uel de pœnitentis licentia rogat pro conſilio capiendo. [ſ] ſed adhuc arctius tenetur prælatus, à quo licentiam petijt confeſſor aut reus pro caſu reſeruato: [t] quia hic eſt perſona confeſſioni neceſſaria, & aliquo modo eſt confeſſor: aliàs confeſſio fieret odioſa: quámuis enim ad cautionem poſſit prædicta ſcientia uti, ob eam tamẽ non debet inquirere contra pœnitentem. [u] Reliqua ſecreta etiam iurata quæ ad ſacramentum confeſſionis ne indirecte quidem viam præparant, minus obligant, & licitè aperiuntur ut occurratur malo in proximos & Remp. impendenti. [x] præſertim dum per edicta excommunicantia rei inquiruntur, uel dum iudex teſtẽ iuridice interrogat, de quo poſtea dicetur.

4 Caueat autem confeſſarius ne indirecte infringat ſigillum uerbis, ſignis, [y] aut ſimulatis factis. [z] cum periculo ut alij ueniant in ſuſpicionem aut notitiã proditi peccatoris. eccleſia [a] enim declarat præceptum diuinum æque obligare ne ſic uel aliter infringatur ſigillum . 1. quod nouit ex confeſſione, & tamen antea per ſuſpiciones [b] uel coniecturas ſciebat, non licet certius affirmare quam prius ſciret. [c] 2. de publico peccatore non licet dicere, hic confeſſus mihi eſt ſuum ſtatum uſurarii, [d] uel meretricis. ſi tamen eucharistiam à parocho petat, à quo non fuit abſolutus, poteſt repellere [e] ex probans, quod antequam publico ſcandalo ſatisfaciat, non ſit admittendus. occultus tamen, peccator, ſi publice petat communionem, [f] uel ſi confeſſus occultum impedimẽtum, compellat parochum factis denũtiationibus ut illum matrimonio copulet, [g] uel ſi epiſcopo confeſſus irregularitatem occultam petat cum alijs initiari ſacris propter literas dimiſſorias quas iam habet, [h] admittendus eſt in publico ad hæc uel alia ſacramenta: ne repulſio ſit indirecta peccati confeſſi reuelatio. 3. Infringit ſigillum dicens, ille confeſſus eſt mihi caſum reſeruatum, [i] uel grauia peccata, uel excommunicationem maiorem: [k] uel qui incaute petit conſilium eo modo ut ex uerbis intelligatur criminis autor à iuriſconſulto. [l] ſi ex duobus ſocijs confeſſiones audit, vnum laudet, alterum illaudatum dimittat [m] cum ſuſpicione audientium, peccat.

5 Si confeſſarius audiendo Petri confeſſionem, fecit culpabilem errorem, quem non poteſt alteri confiteri ſine reuelatione confeſſionis ſibi factæ: deberet à pœnitente petere licentiam vt integram confeſſionem facere poſſet. ſi verò eam habere non poteſt, tenetur eo errore tacito confiteri reliqua, [n] quouſque habeat confeſſarium cui abſque ſigilli præiudicio confiteatur, quod ſi ſcrupuloſus non poſsit ſedare conſcientiam, maxime ſi ob id incurrit excõionem abſoluens ſine facultate à caſibus cœnæ: quibuſdam ſapientibus videtur probabile [o] non infringi ſigillum nec incurri pœnas, ſi confiteatur errorem vt dicens ſe quendam núc abſoluiſſe à ſimonia, cum non poſſet, licet ſciat reum per accidens agnoſcendum: præſertim in mortis articulo [p] ad confeſsionis integritatem: quia illud non aperit homini ſed miniſtro Dei, qui tenetur eodẽ ſigillo. nec videtur grauis infamia alterius, qui ratam haberet licentiam: nec periculum vt de ore in os per confeſſarios diuul-

& rel. memb. 3. q. 4. Maior. diſtin. 21. q 3. ad 5. Ledeſm. q. 10. art. 1. dub. 5. & art. 5. Bonau 21. vbi Carthuſ. q. 3. & Boo. in capitulo generali, agens de correctione fraterna. Victor. § 169. Caietan. verb. confeſſor. Syluest. confeſſ. 3. Altiſ. lib. 4 trac. 6. q. 4. & qui negant de licentia pœnitentis licitum vti ſcientia confeſſionis, inf. cap. 23. §. 1. [d] Nau. c. 8 nu. 16. §. 12. Ledeſ. q. 10. ar. 1. dub. 12. Medi. de conf. ca. 15da. f. 111. Altiſiod. ſup. Sot. Armil. confeſſor. ſi. Caiet. confeſſori neceſſaria ad ſi. Fr. Med. lib. 1. ca. 4. Gabr. d 21. q. 1. [e] f. Soto. ſup. ar. 6. & d. 21. q. 1. a. 6. cum D. Th. 3. p. q. 80. ar. 6. Maior. diſt. 21. q. 3. Nau c. 8. nu. 8. & 11. per c. ſi ſacerdos. de offic. or. & d. c. ll lib. de euchar. c. 56. [g] Nau c. 12. nu. 8. 83. & cũ multis Cou. 2. p. ſponſ. c. 8 §. 12. nu. 10. [h] Fr. Med. li. 1. c. 4. Soto de ſecr. mem. 2. q. 4. & d. 18. q. 4. art. 6. At ſi nondum habet aliquod ius, aut Reuerendas, poſſet Prælatus ſubditum à receptione ordinum ſuſpendere propter crimen occultum. Triden. ſeſſ 14 ref. cap. 1. fin. cap. ad aures. de temp ord ca. ex tenore c. quæſitum. Aſten. lib. 6. titu. 5. col. 5. fin. Sylu. ordo. 3. §. 9. Nauar. cap. 12. nu. 18. §. 3. addit Soto. ſup. prælatus ſic notum ex confeſſione diſſimulanter repellat, nec concedatur reuerendas, quæ ſunt gratia. Maiol. de irregul. lib. 3. capit. 19. num. 13. 23. ca. 20. num. 10. fin. ca. 23. num. 10. Et ab ea occulta ſuſpenſione non abſoluit alienus epiſcopus, aut Metropolitanus, inuito & inconſulto proprio prælato: quia Triden. ita intendit vt degradato dr. [i] [k] Nau. c. 8. nu. 8 14. cum gl. & in c. ſacerdos. n. 51.

At ſi pœnitẽs iactet ſe abſolutũ à peccato publico, vel ab excõ. cõfeſſarius taceat, aut dicat, feci officiũ meũ, & ſcio quis ſit abſoluẽdus. Vict. §. 169. [l] citat §. 3. lit. S. Nau. cap. 8. nu. 14. fin. Sot. Ledeſ. Pal. Ang. Syl. [m] Nau. c. 8. nu. 9. c. 18. nu. 37 ſi. Ant. 2. p. tit. 8. ca. 45. Pal. d. 21. q. 6. concl. 2. Pet. Sot. lec. 11. vid. Sotũ li. 5. q. 10. Led. 2. p. q. 18. art. 2. ſ. 247. Fr. Ludo. 2. p. c. 11. quod qui in occaſione tacet, cenſetur interdum detractor (qſi eo ſigno alij colligunt infamiam aut culpam.) Soto. diſt. 18. quæſtio. 4 artic. 5. Palac. diſtin. 21. q. 2. pag. 455. [n] ſup. cap. 19. § 6. X. [o] Soto. diſtinct. 18. quæſt. 4. art. 5. verſ. occurrit. & in publico actu Salmanticæ defendit valide hanc ſententiam, contradicentibus multis. de quo ſup. cap. 19. X. & hoc tenet Gab. & Maio. cit. ſup. pro quo faciunt Altiſ. Alexan. & quidam Canoniſtæ, qui admittunt caſum in quo, ſine præiudicio pœnitentis, pro bono aliquo liceat reuelare pec. [p] ſic Cano, Ledeſm. Victor.

Victor. Petr. Soto, & quidam Recent. aiunt quod in artic. mortis debet confiteri omnia peccata, & circunſtantias quæ ſpeciem mutant: quia id præceptum eſt certum (ex Trid. ſeſſio. 14. capit. 5. & cano. 7.) & quamuis hic tutus confeſſarius per accidens veniat in notitiam complicis. ſup. li. 2. c. 9. [q] Sup. lib. 2. de pœn. c. 4 & 12. Nauarr. cap. 10. nu. 4. & Hiſp. c. 27. num. 269. Adrian. So. & quidam alij. [r] ex communi Theolog. Nauarr. cap. 8. nu. 6. 10. ſup. c. 2. 19. § 6. X. [ſ] monet Antiſ. lib. 4 q. 3. cap. 5. ad fin. ſi id abſq; periculo ſigilli fieri poteſt. aliàs eo tacito ſit confeſſio per ſe integra formaliter. Ledeſ. 2. par. q. 8. articu. 2. dub. 13. ſup. lib. 2. de pœnitent. c. 12. [t] Petr. Soto de confeſſ. lect. 10. Tabien. cõfeſſio. 2. §. 32. Syluest. confeſſor. 3. §. 16. Nauar. cap. 8. num. 17. Ange. confeſſio. 10. §. 9. Palac. diſt. 21. q. 2. pag. 456. Ant. 3. par. tit. 14. ca. 18. §. 15. cond. 13. Armil. confeſſio. §. 20. vid. Nauar. cap. 17. num. 21. At Silueſ. dicit quod poteſt interrogare etiam in ſpecie, ſed caute procedens per alia mãdata roget. [u] [x] Doct. ſup. quia practicè bene agit vtẽs tanquam iudex externa tantum ſcientia illius fori, qua poteſt: iuxta generalem regul. pœnitenti pro ſe & contra ſe credendum eſt. [y] [z] quia in praxi hæc cauta monitio prodeſſe ſolet. [a] [b] Pet. Soto. & quidã ex cit. [c] Medin. de conf. q. 52. & multi Recent. videtur Palud. Nauar cap. 24. nu. 13. At ob onus additum confeſſioni, videri contra ſigillum, dicit Soto reliq. memb. 3. q. 4. dub. 4. poſt concl. 5. d. 18. q. 4. ar. 6. Led. q. 10. art. 1. dub. 9. Victor. §. 185. [d] ijdẽ autores. Ledeſ. q. 10. art. 4. dub. 8. ad fi. & ar. 5. dub. 2. conclu. 1. Ang. Flo. Theolog. tit de cõfeſſ. fol. 115. ſic ad baptiſmum aut matrimonium non ſatis eſt in adulto cõſenſus interpretatiuus, ſed expreſſus. At iuriſdictio acquiritur ex ratihabitione tacita. Nauar. c. 9. num. 5. & licet accipere rem amici, ex tacita licentia Nau. c. 17. num. 139. [e] Nauar. c. 24. num. 13. [f] eſt expreſſa licentia, licet confuſe declarata per id ſignum. Recent. [g] colligitur ex Nau. cap. 26. nume. 14. cum Palud. Anton. [h] colligitur ex. cap. ſi ſacerdos. de offic. ord. c. cum non ab homine, de ſent. excommun. Naua. c. 10. num. 3. in ca. ſacerdos. nu. 145. Conar. cap. alma. 1. p. §. 2. num. 2. Doct. d. 21. Duran. Palu. Rich. art. 4. q. 2. ad 4. Palac. q. 2. Ledeſ. q. 10. artic. 5. dub. 6. Armil. confeſſor §. 7. Soto. rel. mem. 3. q. 4. dub. 3. poſt concl. 5. Medi. quæſt. 51. [i] Medin. ſup. Ledeſ. contra Adria. quæſt. vlt. de conf. Nauar. dict. cap. ſacerdos. Roſell. confeſſio. 1. §. 10. Abulenſ. in Matth. 16. quæſtio. 57. quod problematicum putat Syluest. confeſſor. 3. §. 14.

getur, quia ſolus primus videtur habere ius, propter neceſſariam cõfeſſionis integritatem: neque eccleſia punit occultum cõfeſſionis etiã dimidiatæ defectum. [q] ſed ea ſententia, & ratio in praxi probanda non eſt: [r] cum ſit exceptio contra ſanam doctrinam, & receptam. qui vero ſic errauit, ſi non poteſt habere confeſſarium cui ſine periculo dicat, cõfiteatur peccatum & excõmunionem ſuam in genere, [ſ] tacita circunſtantia aut ſpecie ob quam alter pœnitens poſſet agnoſci: ſic enim ſit confeſſio formaliter & per ſe integra omnium quę poteſt confiteri.

6 Si confeſſarius ex audita vnius complicis confeſſione, videt Petrũ quem ſcit fuiſſe alterius complicẽ, non fateri id mor. roget caute in generali ſine vllius complicis nominatione [t] & neganti differat abſolutionem colore quæſuo: ſed tandem abſoluat [u] reputans fortaſſe alteri eſſe confeſſum, vel primum complicem fuiſſe mentitum, aut ex cauſa excuſante negare, quia timet ſibi vel alteri graue detrimentũ. & quãuis nihil horum æſtimet, debet abſoluere. [x] quia poſt audita peccata acquiſitum eſt ius abſolutionis: ſicut tenetur occulto peccatori communionem publice petenti miniſtrare. quod ſi ille qui. 2. confitetur, reuelat primum quem iam abſoluit fuiſſe complicem, confeſſor non poteſt ei dicere, quòd primus nihil eius peccati faſſus ſit: [y] nec hac ratione reuelet fictam fuiſſe confeſſionem primi: ſed rem totam Deo committat, & excuſet illum ex ſupradictis cauſis: vel aliquando moneat hũc vt primo dicat, ſe de tali re fuiſſe confeſſum huic ſacerdoti. [z] Quod ſi illud peccatum certo nouit extra cõfeſſionem, & rogatus reus negat dicẽns, ne tibi ſit cura de hac re, ſed mihi crede: non abſoluat indignum, [a] ſed propter alios circunſtãtes dicat orationem deprecatoriam: [b] quia in occulto foro abſque ſcandalo negatur iuſte abſolutio propter notitiam hanc de publico, aut ſecreto concubinatu.

7 Cum eodem pœnitente ſi de peccatis audĩns ageret verbis extra confeſſionem, non incurrit pœnas fracti ſigilli: [c] ſed non licet abſque ipſius expreſſa licentia petita & conceſſa: [d] certus enim eſſe debet pęnitens de miniſtri fideli ſilentio. aliàs ea improperatio peccati etiam ad correptionem, [e] exoſam reddet confeſſionem. ſi tamen pęnitens de peccatis loqui cœpit, cenſetur dediſſe licentiam, [f] vel ſi in alia confeſſione iteret peccata, poteſt confeſſor de prius auditis loqui intra ſecundam confeſſionem: [g] quia prima ſunt quaſi circunſtãtia iſtorum peccatorum. ſi ex ſola confeſſione huius aut alterius nouit iſtum eſſe publice de excommunicatione denunciatum, non debet vitare: [h] ne per hoc videatur exprobare peccatum ſic notum: etiam ſi ſolus eſſet cum illo, [i] nec ex vitatione ſequeretur ſcandalum.

CAP. XXI.

Quæ non cadant ſub ſigillo?

§. 1. *Quod nullo modo pertinent ad peccatum, aut ſi publice facta ſit confeſſio.*

2 *De peccatrice nota licet dicere, rectè confeſſa fuit. quid de ſcrupuloſo? aut ſi quid oblitus eſt ſtatim poſt confeſſionem.*

3 *Vnicus caſus datur, ſi pœnitens intendens præuertere confeſſarium. ſi quis dicat, hoc tibi narro in confeſſione.*

4 *Si quis peccatum reuelet pro conſilio, aut remedio, non vt ſe accuſet.*

5 *Ne dicas, non abſolui, ſed feci officiũ meum.*

6 *Ne dicas in tali vrbe fiunt hac peccata: ſic ſit cautus dum petit conſilium, ne laudet vnum è ſocus.*

NOn pertinent ad ſigillum virtutes, [a] dona Dei, propoſitum intrandi religionem, aut factum impertinens, aut contrahere matrimonium cum Maria in cõfeſſione obiter narratum. quia per hęc non detegitur aliquid, ex quo ſciri poſsit pœnitentem feciſſe peccatum aliquod: occultanda tamen ſunt ſecreto naturali [b] iuxta intentionem pęnitentis. 2. quando ex cauſa publice ſit cõfeſsio, vt olim mos erat de quibuſdam, [c] non tenetur cõfeſſarius ad ſigillum: vel quando morte præuentus ſolum dedit ſignum peccati in genere, [d] ob quod abſoluit illum ſub cõditione. nec reuelat qui in generali dicit, ille confeſſus eſt venialia: [e] vel dedi ei talem pœnitentiam leuem. [f] ſicut poteſt dicere abſolui illum, quæ abſolutio non niſi in peccata cadit. ſi tamen de viro profano & mũdano dicat, faſſus eſt peccatum mort. in genere: per quod ille nullam infamiæ notam incurrit, nec exprimit ſpeciem peccati, [redacted] incurrit pœnam fracti ſigilli, [g] ſed peccat mort. [h]

2 De publica tamen concubina licet dicere, rectè cõfeſſa fuit & abſolui illam ab omni peccato. [i] per hęc enim nihil damni, vel infamiæ ſed laus accreſcit pœnitenti: item

CAP. XXI.

SOto [a] relect. de ſecret. membr. 3. quæſt. 4. ante 2. concluſ. q. 10. artic. 1. Palac. diſt. 21. quæſ. 2. Recent. [b] Soto, Palac. ſup. Ledeſ. dub. primo, concl. 2. Victor. §. 171. Caiet. verb. confeſſori neceſſaria. Ant. 3. p. tit. 17. c. 22. §. 2. Adri. de ſigillo ad 2. fol. 289. licet dubitat Armi. cõfeſſor. §. 9. nec incurrit pœnas c. omnis, vt ait Vict. quia nõ manifeſtat peccatum formaliter, vel virtualiter: ſed ex gñe eſt mortal. [c] ſup. c. 2. & Tridẽ. ſeſs. 14. c. 5. [d] dictum eſt. lib. 1. de pœnit. cap. 9. fin. [e] [f] Nauar. cap. 8. num. 11. & 8. & cap. 18. num. 51. & tamen reuelans vnius venialis confeſſionem peccat. mort. ſup. c. 19. §. 3. K. quia eſt materia ſufficiens abſolutionis & ſigilli. [g] per hoc nullã infamiæ notam incurrit, vt ĩ caſ. ſeq. [h] quia qñ neſcit extra confeſſionẽ cadit ſub graui ſecreto Nau. c. 8. nu. 10. §. 12. Led. q. 10. art. 1. dub. 2. Soto, Caiet. verb. confeſſori neceſſaria ſi. Arm. cõf. fin. [i] Nau. num. 10. Ledeſ. & communis Medin. de confeſſ. celand. fol. 111. Caietan. Armil. Ledeſ. Victor. Polanc. in

non violat ſi dicat, vado vt audiam confeſſionem Petri, qui ſuis ſcrupulis & nenijs impertinẽtibus me ve-
k xat & occupat. [k] aliquando tamen non expedit dici, ille mihi confeſſus eſt, vel illum abſolui: qui ſi ex cauſa mutauit confeſſarium occulte, tenetur confeſſarius ſecreto na-
l turali [l] id tacere, ne ille in ſuſpicionem veniat. data abſolutione non prohibetur de rebus ad confeſſionem pertinẽtibus agere ſtatim cum pœnitente, ſi quid oblitus eſt mone-
m te: [m] aliàs ſileat omnino.

3 Hic vnus caſus add. excipitur, non cadere ſub ſigillo, quia vere nõ eſt confeſſio: ſi pœnitens ex artificioſa confeſſione deprehendatur accedere non animo accuſandi ſe, ſed
n præuertendi cõfeſſarium, [n] cui occulte argumenta proponit per modum tentationis: hic hæreticus dogmatiſta denuntiandus eſt. quod ſi priuato malo, vt inductione ad homicidium intendebat ſolum confeſſariũ illaqueare, quod ille ſe ſolo præcauet, obligat interdum caritas
o non prodere occultum. [o] 2. ſi facta generali confeſſione, vel poſt per ſignum crucis genuflexo dicat, hoc tibi narro in confeſſione, non tene-
p tur ſigillo: [p] ſed ſi iuridice in caſu periculi communis rogetur, debet
q reuelare. [q] ad ſigillum enim requiritur, vel animus accuſãdi ſe & manifeſtandi peccata vt abſoluatur: vel ſaltem quando impœnitens vt meretrix confitetur, vt impleat præce-
r ptum eccleſiæ [r] ad vitandam cenſuram & pœnas.

4 Nõ pertinet. 3. ad ſigillum ſiquis peccata dicat, non vt ſe accuſet ſed
ſ vt remedium cõſiliumq; accipiat. [ſ] propter vitandum tamen ſcandalũ, confeſſarius moneat illum nõ fuiſſe confeſſionem. 4. licet ſacerdos ei cuius non audit confeſſionem promittat, ſe perinde ſeruaturum ac ſigillum, non tenetur ex eo pacto ad
t ſigillum hoc. [t] ſi tamen improbus ſacerdos audiat exteriorẽ confeſſionẽ, ſed caret intentione, vel iuriſdictione abſoluendi & faciendi ſacra-
u mentum, tenetur ſigillo: [u] niſi moneat nolle ſacramentaliter audire.

5 Dicere nondum abſolui Petrũ:
x poteſt excuſari à fractione ſigilli, [x] quãdo vir moroſus & ſcrupuloſus habuit varia negotia, & p dies multos durat confeſſio generalis illius: ſi enim tũc roget ſacerdos alter vel ſacriſta, an ſit finita confeſſio? vt in miſſa addatur formula pro eo communicando: Reſpondeat vt à pœnitente quæratur. ſed nihil noceret di-
y cens, nondum abſolui, [y] quia necdum finijt confeſſionẽ. item ſi publicus peccator extra confeſſionem cognoſcitur manere quaſi obſtinatus, vt dum hæreticus ducitur vt viuus comburatur, & rogatur confeſſarius, cur illum abſoluit? cũ ipſe dicat ſe fuiſſe abſolutũ ab eo. Reſpon-
z deat feci officiũ meum: [z] ego enim cum Doct. ſentio obſtinatos abſolui non poſſe, nec peccat ſcientibus impœnitentiam iſtius dicat, ideo nõ abſolui, quia publicus peccator non eſt abſoluendus quouſq; ſatisfaciat publico ſcandalo. imo cum ex multis etiam cauſis ſtet differri abſolutionem (vt quia non erat ſuæ iuriſdictionis, nec habebat bullam, vel quia forte erat contrariæ opinionis, licet probabilis) non frangit ſane ſigillum qui etiam imprudens negat
a abſoluiſſe. [a] ſed ab huiuſmodi ver-
b bo maxime cauendum eſt, [b] quia generat magnam ſuſpicionem peccati mort. & occultæ impœnitentiæ, vel caſus reſeruati.

6 Narrare peccata etiam mort. audita in confeſſione quando nullo modo deueniri poteſt in cognitionẽ
c perſonæ, non eſt contra ſigillum. [c] nec ſi dicat Hiſpali, vel tali loco vbi conſtat eum audiuiſſe multorum
d confeſſiones, fiũt grauia crimina, [d] vel ſunt multi Sodomitæ. vel ſi de
e certa religione [e] in genere dicat, vendi officia, vel ſolitum fieri aliud peccatum. cauendum tamen eſt etiam quando nullius in particulari ſuſpicio eſſe poteſt: quia apud ſimplices generatur ſcandalum reuelatæ confeſſionis: & aliquando
f grauiter infamatur communitas. [f] nunquam dicat hoc audiui in confeſſione: niſi forte ſaluo ſigillo ne
g quærat à uiro docto conſilium, [g] &

k in Direct. Mant. & quidam Recent. [k] Nauar. c. 8. num. 12. Palac.
l diſt. 21. q. 2. [l] Nauar. c. 8. num. 11. c. ſacerdos, num. 71. [m] colligi-
m tur ex Nauar. cap. 26. num. 14. Palod. Medin. [n] vt de celebri caſu
n Card. cui alter Card. confeſſus eſt velle occidere Papam. Sot. diſt. 18. quæſt. 4. art. 5. & de ſecret. memb. 3. q. 4. concluſ. 2. & 5. dub. 5. Palac. ſup. Ledeſm. q. 10. art. 3. dub. 5. ar. 5. dub. 2. conclu. 2. fra. Medin. lib. 2. c. 4. Angles. titu. de confeſſ. Nauar. c. 8. num. 2. & in cap. ſacerdos. vide ca. 18. num. 54. & 55. Vict. Mancius. Peña, & omnes Recenti. de quo limita dicẽtes periculoſum peccatum quãdo dicitur vt futurum poſſe reuelari, vt Alexan. 4. par. q. 78. memb. 2. ar. 2. Angel. confeſſor vltim §. 7. caſ. 3. Sylu. confeſſor. 3. §. 6. & in cap. omnis. Pan. Hoſt. Io. And. Ancha. Ripa. de peſte. §. fin. num. 315. Anton. Gabr. to. 2. commun. in fin. de crimin. nu. 14. & 17. alij apud Syluã nu. 45. (quos infert Couar. 2. part. ſponſ. cap. 8. §. 12. num. 9. vid. in cap. alma. 1. par. §. 1. num. 6.) Anuſ. 4. p. tract. 6. c. 3. quæſ. 4. fo. 270. coi illud maxime tribuitur, dubitat, & declinat qđ non licet reuelare (vt refert Palac. q. 2. pag. 259.) quæ ſententia vt ſonat, eſt erronea, vt dictum eſt c. 16. cũ D. Tho. quod vero ait Gab. diſt. 21. quæſt. 1. art. 3. (propter vitã dum damnũ commune reipub. licuiſ reuelare cum damno vnius priuati) eſt ſententia periculoſa: quia licet damnum videtur priuatum, ea doctrina eſt publica, & in damnum perpetuum totius ſacramenti. At limitãdi ſunt de reuelatione in generali, qua confeſſarios aut Prædicator dicit Prælato, aut Prætori, vigila ſuper gregem & vrbem, quia timendum eſt de lu-
o pis. vt ait Ant. Gabr. & alij. [o] ordo correctionis fraternæ id petit, quando certus eſſet, quod ſua correctione efficaciter vitabitur pe-
p riculum impendens, D. Th. 2. 2. q. 33. art. 7. [p] Roſ. verb. confeſſio, §. 13. cum Scot. & Bonau. diſt. 21. Piſ. verſ. confeſſionis celatio. Ar. confeſſio. §. 9. Fr. Med. lib. 2. c. 4. ſentit Vict. §. 171. Nau. c. 8. nu. 10. §. 23. c. 18. nu. 55. cum Pan. & commun. in c. omnis. Caiet. 2. 2. q. 70. art. verſ. circa tertium Soto diſt. 18. q. 4. art. 5. ad 2. lib. 5. iuſt. q. 7. primo ad 1. vide q. 6. ar. 1. c. 3. & relect. mem. 2. q. 7. ar. 1. poſt concluſ. 4. vbi Cord. cum Bonau. diſt. 21. Palud. diſt. 19. q. vlt. Cordu. caſ. 94. vid. lib. 1. quæſt. q. 43. dub. 2. Frat. Med. lib. 1. c. 14. § 36. Ca-
q iet. opuſc. tract. 21. Simanc. de cathol. inſtit. c. 42. num. 15. [q] Nau. cap. 18. num. 55. fin. cum Soto. pro quo multi citati ſunt ſup. contra
r cit. inf. T. [r] cap. quod quidam. de pœnit. & remiſſ. quamuis confeſ-

ſio ſit abſque dolore & firmo propoſito emendæ ſup. c. 19. §. 8. R. quod vero Soto. lib. 7. ſuo de iuſt. q. 7. ar. 1. ad primum ait, ſi pœnitens non intendit confiteri integre omnia, ſed illud vnum peccatum de quo me conſulit, non eſt confeſſio. loquitur quando nõ dicit accuſans ſe tanquam iudici, ſed vt capiat aut det conſiliũ amico, Fr. Medio. lib. 1. c. 14. §. 36. ad finẽ. Aragon. 2. 2. q. 33.
ſ ar. 7. fin. [ſ] Soto. Aragon cit. R. ſed Fr. Med. addit, ſi id cõſilium petat reus emendatus, vt ſciat quomodo ſe præparare debeat ad dignam confeſſionẽ, non tenetur manifeſtare Prælato. etiã ſub excommunicatione iubenti: quia eſt via quantum remotior ad cõfeſſionem. Simanc. c. 42. nu. 7. Perez. l. 3. tit. 4. lib. 8. ordin. pag. 84. fin. & citant Victor. in lect. 2. 2. q. 11. art. 3. ſi hæreticus mentalis vt petat conſilium emẽdationis exprimat amico ſuam hæreſim, non ſit excommunicatus, aut punibilis, nec ille bonus act[9] dicitur hæ-
t reſis exterior. [t] colligitur ex Doctor. ſup. & tamen quidem falſo putant obligare ſigillum ſi quid dicat ſacerdoti ſuper ſignum crucis, & dicta generali confeſſione, vt Angel. confeſſio. vltima §. 14. & 22. Syluef. confeſſio. 3. § 5. fin. & 13. cum
u Richard. [u] commun. quia eſt valida confeſſio, ſi obtenta iuriſdictione abſoluat, vt dicit Soto. diſtinctione 18.
x quæſtio. 4. 5. [x y]
y Caietan. verb. confeſſor. vbi Armil. §. 14. Ledeſm. quæſtio. decima. articu. quinto. dub. 1. Victor. §. 166. Polanc. in director. Frater Medin. lib. 2. cap. 4. ad med. Mant. & alij Recentior. colligitur ex Antiſiod. Gabriel. quæſtio. 1. contra Nauarro. capit. octauo, num. decimo, ad finem, & num. vn-
z decimo, decimoquarto. & capit. ſacerdos. num. 64 & Sotum ſup. [z]
a Victor. §. 169. & communis. [a b] Doctor. ſup. maxime Nauarr. [c]
b Nauarr. capit. octauo, numero duodecimo. Petr. Soto. & Sot. diſt.
c artic. quinto, colum. 5. Anton. tertia par. titulo decimo ſeptimo. cap. decimo nono. § tertio. Ledeſm. quæſtio. decima, artic. quinto, dub. primo. Palæ. diſtinctio. vigeſima prima, quæſtio. 2. pag. 453. cum D. Thom. quodlib. quinto, quæſt. 13. Frat. Medin. lib. 2. capit. quarto, Armil. confeſſor. § 5. fin. Anton. Gabriel. tom. ſecundo.
d titu. de criminal. concluſ. vltima. fin. [d e] Nauarr. capit. octauo
e numero decimo ſexto, cap. ſacerdos, num. 54. Ledeſ. quæſtio. decima; artic. ſecundo, dub. ſecundo. Victor. Mant. & alij Recentior.
f [f] Nauarro, numero decimoſexto. [g] quia Doctor ſic conſultus
g à confeſſario tenetur ſigillo, ſup. capitulo vigeſimo, §. tertio, lit. S.

h lit. S. [h] Nau. cap. 8. nu. 10. §. 10. nu. 12. Victor. §. 172. Sot. relect. memb. 3. q. 4. Direc li. 1. tit. 15. § 166. fr. Alexand. lib. 1 tit. 7. c. 1. & id carpunt. [i] ſup. cap. 20. § 4. M.

CAP. XXII.

a Communis D. Th. [a] d 21. vbi Bonau. & cõm. Maior. queſt. 3. ad quintum. Alexan. ſupra Soto. diſt. 18. quæſtio. 4. artico. 2. Ledeſ. quæſt. 10. artic. 5. dub. 1. Nauar. ca. ſacerdos, a nu. 124. Recẽ cont Altiſio. & Henr. quodl. 8 q. 29 & 31. (quem alij falſo citant q. 15. aut 18) dicentes quod poſt cõfeſſionem ſacerdos teneatur perinde ſe habere vt ante illã: nec licere vti notitia cõfeſſionis (quod ſentit R ch. d 21. q. 2.) ita vt ſcienti periculum ſuæ vitæ ex cõfeſſione non liceat fugere, ſed pati mortem, ac ſi nihil ſciret. de quo ſtatim. [b] ſup. c. 20 §. 4. Maio. q. 3. ad 5. [c] monet Alex. & Mai. ſup. [d] Sot. ar. 6. Ledeſ. a. 5. dub. 1. conc. 2 & Recent. [e] citati. A. [f] Soto ar 6. Ledeſin. ar. 5 fr. Med. lib. 2. c. 4. Ant. Gab. to. 2. commu lib. 7. tit. de criminal. cõc. vlt. ad fin. Armi confeſſor. § 5. fin. cum D. Th: quodlib. 5. queſtio. 13. Palac. diſtinct. 21. quæſtio. 2 & alter Palac. 10 ca. per veſtras not. 3 § 26. nu. 9. cum Hoſt. & apod probatas religiones eſt praxis introducta cum ſapientum conſilio. ſic cõfeſſarius in genere monebit Inquiſitores, ſi nouit ad illorum tribunal acceſſiſſe multos falſos teſtes, Athẽ. li. 5. tit. 20. Cordu. caſ. 17. [g] hæc & ſimilia verba concedunt dici Doct. ſup. [h] [i] ſup. c. 20. § 4. monẽt Docto. & ſup. habetur. c. omnis. Sylu. confeſſio. 3. §. 14. D. Tho quodl. 5. a. 13. Henr. ſup. Richard. Med. Roſel. Angel. Palac. Nau. c. 8. nu. 12. in ca. ſacerdos.

quam pœnitentiam imponet. nec dicat hodie negaui abſolutionem tribus: [h] aut quędam virgo, vel miles confeſſus eſt hodie hoc, aut illud: hinc enim facile ſumi poſſet coniectura de peccato alicuius. ſi tres ſocij mihi confeſſi ſunt, periculum eſt laudare vnum, & dicere abſolui iſtum, dum cedit in aliorũ ſuſpicionem & detrimentum quos laudare omitto.

CAP. XXII.

De prudenti cautione confeſſarij.

§. 1. Ita ſe gerat poſt confeſſionem, ſicut ante. quid ſi pœnitens abſcidit ei crumenam?

2. 3. Si nouit proditiones, caute dicat Paſtori vigila, claude portas.

4 Det ſchedulam confeſſionis auditæ.

5 Quid ſi iudex mittat reos ad confeſſarium.

5 Pœnitens non tenetur ſigillo: ſed denunciet ſolicitantes.

SI aliquid ſciebam aut coniectabam extra confeſſionem, deinde ille id ipſum mihi cõfitetur, nõ prohibeor vti priori notitia, [a] dũmodo de ea ſe loquens, vel in teſtem vocatus nihil certius affirmet ꝑpter notitiam confeſſionis, [b] cauendum eſt tamen periculum veniendi in ſuſpicionem de teſte confeſſionis. [c] ſi ex inditio ſuo tali hora & loco abciſam mihi fuiſſe crumenam: & fur mihi confiteatur ſe clerico ſuſtuliſſe crumenam, licebit dicere tali hora & loco factum eſt id furtũ, & probare, quod tũc non aderat ibi alius, præter iſtum: & ob hæc indicia per iudicem petere crumenam. [d] in his caſibus ita ſe debet habere confeſſarius poſt confeſſionẽ, vt ante: [e] quamuis prudenter vti poſſit notitia confeſſionis.

2 Quando per confeſſionẽ agnoſcit imminere mala, vt proditiones in ciuitatẽ, vel principem, vel quod hæreticus praua doctrina molitur infectionem multorum: nec admonitus pęnitens vult reſipiſcere, aut denuntiare mala impẽdentia: poteſt verbis generalibus admonere eos quibus malũ præparatur, vt ſibi aut gregi conſulant. [f] vt ſi prælato dicat, vigila ſuper gregem, quia graſſantur lupi: & in hac vrbe prouide prædicatores ſanæ doctrinæ, quia ſunt quidam hętetici, vel multi Sodomitę. niſi periculum ſit quod ob id tantum dictum veniet in illorũ notitiam, & contra illos procedet in foro exteriori: item claude portas vrbis aut domus: caue à tuis inimicis: ne ſis circa tui curam negligens. [g]

3 Id licebit quando ignotus eſſet qui malum parat. ſi tamen quia vnicum habet inimicum, ſuſpicari poſſit, cautus ſit ne ad particularia deſcendat, vnde indirecte detegat ſigillum: [h] quia nõ tenetur ex caritate, nec licet impedire mala, quando id fieri non poteſt abſq; ſuo & ſacramenti præiudicio: [i] id enim mediũ non eſt tali fini proportionatum, vt nec mendacium vel adulteriũ, quia hęc ſunt intrinſecè mala cõtra præceptum negatiuũ. rarius dicat pręlato, vel prælatæ Monaſterij, claude hanc feneſtrã, [k] vel foramen, quia propter religionis decentiã non decet eſſe apertum. ſed ne dicat uigila ne hac uia exeant regulares: [l] monitio enim per confeſſarium facta uix caret ſuſpicione. poteſt tamẽ pręlatus dicere uigilatori, ut frequentius incedat uerſus hanc aut illam partem & locum monaſterij.

4 Si tempore præcepti, aut moris cõſueti in quo confratres, uel ſcholares aut alij ſimul communionem accipiunt, negauit abſolutionẽ uni qui ne in ſuſpicionem ueniat rogat ſibi dari ſchedulam cõfeſſionis, dare expedit, [m] licet ille forte non redeat ad recipiendam dilatam abſolutionem, poſſet tamen negare illã confeſſarius: [n] nec enim tenetur cooperari occultationi peccati. ut dum filiam matris indiuiduã comitem, non abſoluit ex cauſa neceſſaria, nõ debet pro illius diſſimulatione fingere, dando ei poſtea hoſtiam non conſecratam: [o] nec tenetur ſimulare ſe euchariſtiam in os illius mittere. [p] ſed qui ſponte peccat, ſibi prouideat quomodo peccatũ occultet. Parochus enim qui audiuit confeſſionem, utitur iure ſuo, dum monet, ne indignus communicet etiã in paſca: uel ſi imponat ieiunia etiã panis & aquæ, [q] & abſtinere à conſuetudine conſanguinei procacis, quamuis in ſuſpicionẽ ueniat: melius eſt enim prouidere neceſſariũ remedium ſaluti animę, quam famæ.

5 Si iudex præſertim eccleſiaſticus, ut ep̃s aut Inquiſitor, reos mitteret ad confeſſarium doctum, ut per illius hortationem & pręceptũ compellantur ſyncerè confiteri ueritatem debitam, detegendo peccata & impedimentum matrimonii, aut complices, quando tenentur: nihil fit contra ſigillum. [r] ſed caute eo remedio utendum eſt & cum magna prudentia confeſſarii. [s]

6 Pęnitens non tenetur ſub ſigillo ſilere conſilium, uel res graues ſibi à confeſſario dictas: [t] ſed ex ſecreto naturali quando per accidens cedunt in graue damnum alicuius, ut iuramento compellitur reus, aut teſtis tenere tacita, quę ſibi dicta aut facta ſunt per iudices ſancti officii: [u] cedunt uero in infamiam cõfeſſarii, ſi pœnitentes ſine cauſa dicant iſtum paſsim negare abſolutionem ſine cauſa: propter quod reputatur indoctus & officio indignus. Aliquando tamen tenetur pęnitens denuntiare confeſſarij crimen: ut ſi ille fęminas in cõfeſſione aut circi-

nu. 13?. Soto. ar. 5. col. 5. [k] [l] Doct. ſup. quia ſermones in particulari magis ſunt ſuſpecti. ſic ꝓdicator, aut cõfeſſarius iudicis poteſt ei dicere in generali, ſuſpẽde latrones qui graſſantur in vrbe: ſi tamen diceret ſuſpende iſtũ latronem, & ſuo cõſilio mouet, fit irreg. [m] fr. Med. li. 2. c. 2. an. 3e §. 1. & docti Recẽ. cõſulti. [n] fateẽ. fr. Med. [o] [p] monet Diuus Tho. 3. par. quæſtio. 80 artic. 5. ad 3. vid. lib. de euchariſt. capit. 56. [q] Nauarr. ca. 8. num. 16. §. 11. add. Hiſp. num. 10. c. 27. num. 17. Soto. rel mem. 1. quęſtio. 3. 10 probat. concluſ. tertia. vbi Cordub. cum Medin. de confeſſ. q. 54. Cano. relect. de pœnit. par. 5. Soto. diſt. 20. quæſt. 2. ar. 2. col. 6. Couarr. 1. Var. cap. 10. nu. 3. Conc. Trid. ſeſſ. 24. refor. ca. 8. renouat publ. pœnitentias peccatis proportionatas D. Tho. add. q. 28. (ſed prudens ſit ne publicas pro occultis imponat, ſup. lib. 2. de pœnit. ca. 22.) per hoc prudẽs confeſſarius nõ eſt occaſio ſcandali, ſed tollit ſcandalum peccati publici: nec prodit peccatum, ſed prodituũ iubet aboleri publica ſatisfact. [r] [s] Soto diſt. 18. q. 4 art. 6. colum. 3. & rel. ſeo membr. q. 4. concluſ. 5. lit. 5. iull. q. 6. ar. 3. Ledeſm. q. 10. art. 3. dub. 2 quamuis enim laxent iudices, qui nimio zelo inquirendi occultos, mittunt reos ad confeſſarios: non tamen dum moderate id committunt prudenti confeſſario, vbi non timetur periculũ quod reus mentietur in confeſſione, aut quod confeſſio fiet exola. [t] Sup. cap. 20. §. 1. lit. C. [u] ſic cenſores fidei exigunt iuratam promiſſionem a reis, ne manifeſtent ſibi dicta aut facta.

ter illam ſcilicet ad malum: vel vt fœmina vtet moleſtiam propriam, quam à confeſſario patitur, aut aliorum periculum.

CAP. XXIII.

An liceat uti notitia per confeſſiones habita.

§.1.2. *Licet de licentia pœnitentis: ſed cautè concedat pœnitens.*
3 *Prælatus, aut Prædicator quali notitia iuuabitur?*
4 *An liceat negare votum ob crimen in confeſſione notum?*
5 *At poteſt illum eligere. an liceat priuare officio, aut legato.*
6 *De Prælato, & magiſtro nouitiorum, cur in quibuſdam Relig. fiant confeſſiones prælato?*
8 *Quid circa peccatum complicis, & ne explores per alium.*
9 *Ne inquiras contra notum ex confeſſione etiam regularem.*
10 *Quid ſi peccatum ſit contra bonum commune.*
11. *Non tenetur pœnitens in confeſſione reuelare perſonam.*

QVia ſigillum ſtrictè obligat in reuerentiam ſacramenti, [a] quidam Doct. [b] videntur negare de pœnitentis expreſſa licentia, etiā in bonum ipſius poſſe cōfeſſarium illud peccatum detegere. [c] at reuera licet: [d] & perinde valet vnum verbū licentiæ, ac ſi reſpectu huius intelligentis, longa narratione extra confeſſionem pœnitens repeteret ſigillatim omnia. & dū ſic cedit iuri ſuo, nihil fit contra reuerētiam ſigilli & ſacramenti. & licitum eſt illa occulta ſcientia & licentia vti in bonum commune, aut pœnitentis, aut alterius. [e] cauendum tamen eſt ne petatur, vel detur hæc licentia circa peccatum proprium, vel cōplicis ſine cauſa honeſta & graui: [f] nec confeſſarius vtatur illa, niſi ſic detur abſque metu, ſponte, & expreſſa: [g] periculum enim eſſet vti tacita & præſumpta. [h] nec ſi licentia vergeret contra bonum pœnitentis ſpirituale, vel temporale, [i] aut cum periculo ſcandali. Alias redderetur confeſſio odioſa & oneroſa, ſi prælatus illa per metum etiam reuerentialem, vel fraudem aut importunas preces extorta abuteretur, vltra limites licentiæ datæ: quia hæc non extenditur vltra rationabilem voluntatem concedentis. [k]

2 In qua danda cautus ſit pœnitēs, ne forte data licētia quamuis abſq; cauſa, impune abutatur cōfeſſarius ſine periculo ſigilli, in damnum ipſius aut complicis. Expedit interdū vt pœnitens reſtringat licentiam in circunſtantiis: nec confeſſarius dicat, niſi vni, ſub eodem onere ſigilli: [l] nec manifeſtet quis ei dixerit, nec tempus vel locum, ſed nudū factum, quantum ſatis eſt pro capiendo conſilio, vel vitando periculo dāni. & ſane licentiam reuocare pœnitens poſſet, antequam illi dicat. [m] communiter ne dicat confeſſarius ſe in confeſſione audiſſe, [n] & cum licentia loqui: ſed vtatur notitia quam ex licentia habet extra confeſſionem. interdum tamen valet id dictum confeſſarij cum licentia, vt probetur reus eſſe emēdatus de crimine & ſcandalo, [o] & abſolutus ab excōmunione: [p] & prodeſt ēt apud iudicē benignū in foro exteriori. [q]

3 Confeſſarius non prohibetur fieri prudentior & cautior per confeſſionum auditarum experimēta. [r] hinc enim ſummus Pontif. vel epiſcopus poteſt promulgare legem vel edictum in communi etiam ſub excommunicatione, cōtra pernicioſa peccata, quæ nouit frequētari. ideo enim caſus reſeruantur, [ſ] vt ſaluo ſigillo prouideatur malis & meliori gubernatione conſeruetur bonum reipub. Prædicator & publicus prælector ſic ex cōfeſſionibꝰ inſtructus poteſt in generali carpere grauia peccata: [t] præcauens tamen ne puſilli perturbati ſcandalizentur, qui eidē confeſſi fuerant. ob quod decet vt ubi communiter quis prædicat, nō audiat confeſſiones, & confeſſarius Regis cauere debet corā eo prædicare de rebus ad eundem Regem pertinentibus. [u] 2. epiſcopus poteſt uti notitia confeſſionis, diſsimulata quadā dilatione, p quā indigno nō conferat literas dimiſſorias, quas reuerendas vocant: aut non admittat ad ordines ſacros. [x] ſimiliter decanus aut archidiaconus qui olim clericos ſibi ſubditos præſentabat ad ordines ne præſentet quos ex cōfeſsione nouit irregulares & ineptos, niſi cōpellatur. [y] & ubi paſtor ex cōfeſsione nouit occultū matrimonij impedimentum, neget licentiam faciendi

C A P. X X I I I.

SVp. [a] cap.19.§.3.E.concil.Lateranenſ.2.ſub Innoc.III.capit. omnis.de pœnitent.& remiſſ.c.ſacerdos.diſt.6. Tridē.ſeſſ.14. cap.5.ad fin.can 9.& 10.Doct. diſt.21. Soto.diſt.18.q.4.art.5.D. Thom.add. quæſt. 11. Ledeſm. q.10. Abulenſ.lib.5.tit.20. & alij ſup.citat. [b] Alexand. 4. par. q. 78 memb.2. art.3. Scot. diſtin.21.q.2. ad 1. Almain. q.1. in fi. Aureol. Durand. quæſt.4. Maior.q.3. argum. 3. Gabriel. q.vnic.art.3.dub.4. (ſed falſo tribuit Bonau. & Richar.) tenet Ang. confeſſio.8.§.5. collectar. in c.omnis, nu.63. Landulph. diſt.21. At illos exponit Sylu.confeſſ.1.§.24. quando eſſet formaliter fractio ſigilli. ſi tamē licentia pœnitentis ſit expreſſa & ſpontanea nō ita eſt: quia perinde eſt, ac ſi extra confeſſionem vno verbo repetat omnia ſup.lib.2.de pœnitentia. cap.10. [c] qa licet ceſſet vna ratio legis in particulari, nempe in fauorem pœnitentis, ſed non ceſſat lex, propter bonum cōmune ſacramenti: ac ſubinde tunc vt ſi opus ſit, roget pœnitentem vt finita confeſſione expreſſe & ſigillatim narret omnia. [d] ſup. lib.2. de pœnitent. cap.10. commu. & recepta ſentētia D. Thom. diſtinct.21. q.2.art.2.(ſeu add. q.11.4.vbi recent.) Bonauen. in 2.par. art.2.q.2. Richard. art.2.4. quæſt.1. ſupplement.quæſ.vnic. Palud. q.3. nu.42. Palac.q.2.Soto.diſ. 18. quæſt.4. art.6. & relect. memb.3. q.4.concluſ.5.dub. 4.vbi Cord. Adria. quæſtio.de ſigill.§. ſed probabilior Hērric.quodlib.7.quæſ. 26. Ledeſm.q.10. articu.quarto. Medin.de confeſſ.folio 124. Victor.§ 170. Angles. Flor.Theolog. de confeſſ. art. vlt.fr.Ludou.1.par.inſtruct.c.37.Bañes.2.2.q.33.art.8.fra. Med. lib.2.cap.4. Ant.3.par.tit.22.cap.d.§.1.Sylu.ſup.& confeſſor.3.§. & 5.ſupplem.Piſau.Roſel.Pet.Soto.de confeſſ.lect.11.Nauar.c.8. num.2.& 15.c.17.nu.23.c.18.nu.52.c.ſacerdos,num.127.151.& ſequent. Viguer. capit.16.§.quarto. verſicu.20. Abulenſ.libro quinto,titu. 20. Couarru.2.par. ſponſ.cap.8.§.12.num.11. cum Pan. Felin.cap.teſtimonium.de teſtib.Lapo.Ripa.Cald.Hippol.Anton. Gabriel. to.2. lib.ſeptimo,titulo de criminal.ad fin. Cardin.dicto capit: ſacerdos. Archidiac.cap.ipſi. Apoſt. 2.quæſt.ſeptima.Ioann. Andr. capitu.diſſecta.de renunt. [e] exempla ponit Nauarro. cap. ſacerdos.num.124. [f] Soto.Couarru.Victor. Frater Medin. Angles. Nauarr.cap.ſacerdos, num.158.cum D. Thom. Palud. Anton. [g] [h] ſup.ca.10. Medin.fol.115.fra. Medin.Ledeſm.artic. quarto, dub.8. & art.5. dub.2.concluſio.1.Angles. [i] [k] Doctor.ſup.ſic priuilegium, aut uotum quod eſt lex priuata inducit effectum, vel obligationem ultra intentionem vouentis, aut concedentis. [l] [m] Semper pendet ſicut & priuilegiū à concedente vt reuocari poſſit prohibito. ſic quia œconomo dedit pecunias diſtribuendas in opera pia poteſt reuocare, quia dominus eſt. [n] Nauar. cap. ſacerdos.num. 155.& c.8.nu.12. [o] Nau.cap.ſacerdos, nume.127. 151. [p] Nau.c.27.num.43. & 272. cum Ange. ad fin. quamuis iura quæ citat id non ſatis probent Frat. Medin.& Fr.Ludo. facit Syluest. excō.5.num.26. [q] Frat. Med.lib.2. c.12.ad fi. Fr.Ludou.& quidam Recent. ut D. Mich.Coſta & quidam Theologi. At ex rigore iuris prodeſt pro foro conſcientiæ tantū (qđ declarauerūt ī ſuis iubilæis Pius V. Gregor. XIII. anno.70.74.) Couar. ca.alma.1.par. §.11.num.16.lib.2. Varia.c.10.nu.3.& 6.facit in c. Rainut. num.16.de teſtam. Perez.l.1.tit.8.lib. 8.ordin.col.2. in addi Simanc. de Cathol. inſtit. c.8.nu. 4.& add.nu.18. Gomez reg. de non iudicando iuxta formam ſupplication. q.14.nu.3. Ledeſ.2. p.q.26.art.1.ad fi. [r] Doct. ſup. D.Tho. quodlib.ar.13.Sot. d.18. q.4.ar.5.rele. mem.3.q.4. Ledeſ. q.10. art.5. dub.4. Sylu. cōfeſſio.§.3. 14. contra Henric.quodl.8.q.29.& 31.(quē alij falſo citant q.18.) & aliter ſe gerere debet confeſſarius, ac ſi nihil audiſſet: quia neſcit vt homo. [ſ] Trid ſeſſ.14.c.7. [t] Soto.& praxis ſapientum Prædicatorum. [u] monet Soto. [x] [y] Trid.ſeſſ.14.ca.1.& d.eſt ſupra.Sylueſtr. ſibi autem imputent clerici indigni ſi non admittantur. quamuis ex repulſa crucientur etiam cum ignominia: quia ad dignitatem ſuæ ſaluti non neceſſariam, non debet accedere qui

agnoſcit repelli poſſe. [a] [a] ſup. [b] [c] Diuus Thom.q.11. artic.1. ad 5.quodlib.5.art.23.Soto.relect.mem.3.q.4.dub.1.poſt conc.5. Ledeſm.ar.5.dub.4.(ſed falſo citant Adr. in oppoſitum.fol.138. cum pro nobis ſit.fo 144)Bonau.d.21.Scot.q.2.Sylu.confeſſio.3. §.14.Palud.q 3.num.60. Nauarr.in ca.ſacerdos.num.146. addit Soto.nec curet de quacunq; ſuſpicione, quàm alij de ipſo habeāt,dum vtitur iure ſuo p Doctor.explicatoquia collatio beneficij eſt gratia,quæ non debetur huic particulari, niſi vt explicatur in tex.[d] atque ita poſt concurſum licebit epiſcopo vti occulta & ſacraſciétia. [e] Palud.in.q.3. nu.60.Soto,Ledeſ. & multi Recentio.(pro quo Nauar.c.ſacerdos,nu.148.falſo citat Adr.)at cō-perandas eſſe quaſdam ampliationes Sot.& Nau.monet bene Bañes. 2.2.q.33.ar.8.& Recét.[f] D.Tho.quodlib.5.ar.13.& diſt.21.q.3.ar.1.Scot.q.2 Rechar.ar.4.q.2. ad 4. Bonau in 2. p.ar.2.q.1.ad vlt.Palac.q.2.p 453.460. Soto.diſt.18.& rel.ſupra. Ang. confeſſio vlt. §. 12. Roſell. confeſſionis celatio. §. 2. Nau. c.8. nu.12. & c.ſacerdos,num.78.cum Palu. Adr. contra Panor. cap. omnis.Sylu.confeſ.3.§.14. fatetur Bañes, dub.vlt. [g] Soto.diſt.18. [h] ſignifi. Soto. diſtinc.18. ſed vid.ſup.cap.22.§.1.D. [i] D.Thom. & cit. F. [k] Diuus Thom. quodlib.5. art.13. & citati F. Palac. recent. fatetur Bañes.qua præxi dicuntur vti & ſapientes. prælati in ordine prædicatorum, vt noua videri nō debeat. quia prę latus eſt pater ſpiritualis regularium, in multis renunciat iuri ſuo in ſchola perfectionis & mortificationis. nec facit iniuriam ſubditis & ſacramento, qui prudéter vtitur iure ſuo.licet per accidēs addatur onus aliquod confeſſioni:cuius onera cum fructu ingenti compentantur. [l] ſignificat Sot.rel.mem.3.

Doct.cit.F.addit Soto memb.3.q.4.poſt 5.concluſ.quando electio fit per vota publica,elector confeſſarius indign(qui non eſt tantę autoritatis vt generet ſcādalum,ex eo quod negat votum tanquā iniuſtus perſonarum acceptor.) poſſet negare votum, permittens alios male ſuſpicari [o] electio ſuperioris regularis (iuxta Trid.ſeſſ. 25.regul.c.6. & ca. quia propter.de electio.)fit. 1.per vota ſecreta & nunquam publicanda. Sylueſ. electi.2.§.1. Perez. l.2. tit.6. lib.1.ord. pag. 259. & quolibet triennio, Trid. ca.8. deinde.2. iam tus ſuffragij nō habet abſens ex Trident.(ut olim habebat in capitulo prouinciali apud prædicatores ex dicto c. quia propter. & ca. pen.de electio.in 6. Sylu. elect.1.§ 3.) 3. elector debet eſſe profeſſus ſaltem tacite, & initiat. ſacris,c.ex eo.de elect. in 6. Syl. elect.1.§.2.(ut ad uocem in eccleſia cathedrali. Trid. ſeſ.24.c.12.) addit.4. Sylue.§.4. requiritur ętas certa,vt in quibuſd.relig.20.anni.5. ne ſit cenſura ligatus. Syl ueſt.etiam verb.ſacerd.1.nu.4. & Na.c.27.nu.21. in religione Societatis Ieſu, & Prædicatorū Generalis eſt perpetuus ſicut epiſcopus,aut parochus: olim omnes ſuperiores Regularium erant perpetui, qđ non expedit Nauar ro. de regul.in cap. nullam. num.3. & ſequ. addit congregat. Cardinal. poſſet epiſcopus cum Vicario, & Secretario, vel alio à ſe aſſumpto, uota monialium ore tenus expreſſa audire.[p] [q] ſup.lib.2.de pœnit. cap.17 & 16.[r] Gregor.in Paſtoral. Trident. ſeſſio.23. reform. in cap 1. ideo requiritur reſidentia perſonalis in paſtore. Bañes. 2. 2. quæſt.33. articu.8. dub.ult. [ſ] [t] colligitur ex communi (quia eſſet indirecte prodere ſigillum) Soto.diſtinc. 18.quæſtio.quarta, artic.quinto. ad fin. & relect. memb. 3. quæſt. 4. Ledeſm. quæſtione decima, artic. 1.dub.4. Recentior. [u] Sup. [x] Bañes ſup.& Diuus Thom. 2.2.quæſtio.72.articu.3.cum Gregor.homil.9. in Ezech. & Regularibus dicitur Eccleſiaſtici 41. Curam habe de bono nomine.

monitiones: [a] ſectis ſi quis iam habet reuerendas; aut fecit monitiones, & habet ius quæſitum, vt dictum eſt.[a]

4 Epiſcopus non conferat beneficia (quę ex beneuolentia cōferre ſolet cui vult:) ijs quos dicto modo nouit indignos: [b] niſi quando collatio,vel confirmatio debetur iā electo per concurſum,aut habēti præſētationis factæ ius. At ante electionem etiam in concurſu, epiſcopus, vel elector poteſt occultum ſuffragium negare indigno ſic noto, [c] dūmodo nō ſequatur vel colligatur reuelatio confeſſionis: vix vero ſequitur. nam & in collatione curatorū per concurſum & oppoſitionē, pendet electio huius inter multos ferè ęquales ex gratia epiſcopi. [d] ſecus vbi vnus ab omnibus creditur longe dignior cæteris,cuius repulſio ſuſpicionem afferret, id fieri propter confeſſionem eius auditam.

5 Qui tamen indignum ſola cōfeſſione notū eligit,qui exterius habetur dignus,non incurrit pęnas iuris, [e] quæ ſciēter eligenti indignum imponuntur,nempe ſi ſciat ſcientia humana. ſimiliter priuare poteſt epiſcopus officijs ad nutum amouibilibus [f] eos, quos ita nouit indignos, & nociuos. ſic qui alterum volebat inſtituere hæredem,vel dare legatū, poteſt ſecluſo odio, & ſuſpicionis periculo mutare voluntatem ob ea quæ nouit ex confeſſione. [g] non tamen priuare re etiam ſuſfurata alijs vel iure. quæſito, [h] niſi quatenus per exteriorem ſcientiam licet procedere ſecundum ordinem iuris.

6. In religione facilius ſaluo ſigillo fiunt ſimilia prædictis, vt vitetur non tantum cauſa,ſed occaſio relapſus. [i] 1.ut indignus qui timetur nociturus nō admittatur ad officia cōſueta quæ habent iuriſdictionem: uel ut admiſſus priuetur officiis ijs quæ quia ſine iuriſdictione ſunt,& ſolent abſque ratione pęnæ ad nutum amoueri [k] propter uarias cauſas,ut diſpenſatoris & ſacriſtæ munus:ſic Parochus, aut epiſcopus famulum quem ex confeſſione nouit ſuſfurantem, poſſet remouere ab officio prętexens cauſam aliam,& clā poſſet rem ab iſto ſibi ſublatam recuperare, [l] ſecluſo ſcandalo: poteſt etiam Generalis [m] prælatum inferiorem,ſi pernicioſus ſit,mittere in aliam regionē,ut ad Indos,ſub prætextu perfectionis. 2.elector aut magiſter nouitiorum poſſet ſuū notū occulte negare ei,quem nouit indignum [n] religione, profeſſione,aut ordinibus ſacris. nix tamen id fieri poteſt publice, quando per capituli, aut diffinitorum uota,uel per reuerendas ſuperioris habet ius in foro exteriori, ut admittatur ad profeſſionem uel ordines, aut officium prælati, [o].

7 Vt auferat peccati occaſionē negare poſſet prælatus uiro ſic noto licētiā exeundi domo:uel ut alius nocitus ad illum ingrediatur: poſſet claudere fores et feneſtras per quas mors intrat:erigere murum monaſterij, negare officium ei periculoſum. turpe enim eſt in religione ambire officia,& ex ambitu fit illis indignis. Rationem hortum iuuat cōſuetudo illa probata, qua prælatus ideo audit ſuorum confeſſiones ſaltem annales(ut ex ſtatuto pius mos à Pontificibus confirmatus uiget in quibuſdam religionibus; [p] & olim ſoli epiſcopi de reſeruatis abſoluebant, & ſoli parochi audiebant confeſſiones in paſcha [q])eo fine ut melius gubernet ſubditos in bonum ſpirituale ipſorum, conſolationem & directionem: & uultum ſui pecoris cognoſcat. [r] iuxta illud Io. 10. Ego ſum Paſtor bonus, & cognoſco oues meas.in quem finem boni ſpiritualis per ſe ordinatur confeſſio,tanquam medium ex inſtitutione Chriſti: ut fraterna correctio ordinatur in priuatum bonū fratris. nec illarum cōfeſſionum repetitio ordinatur per ſe in finem externæ, & politicæ gubernationis.

8 Similiter nō prohibetur pręlatus uti prædicta ſcientia, quam forte per alterius confeſſionem de cōplice percepit,cuius curam gerit, ut uigilātior fiat & cautior circa illū: & clam per ſeipſum exploret,repertumque in flagranti delicto ſatis eſt ſuffundere pudore.et corripere:nec licet procedere ad externam punitionem occulti. ſed non licet prælato parare inſidias per aliū: [ſ] nec uiſitatori licet ob hoc inquirere priuatū per ſecretos exploratores, uel indirecte per inſolitas uexationes [t] cōtra iſtum,aut eius complicé,qui nulla externa infamia, aut iudicijs notatus eſt: nec per repertam ſchedulam [u] peccatorum.

9 Pręceptum eccleſiæ de non inquirendo contra occultum, quādo non pręceſsit infamia,(quod eſt ualde conſentaneum diuino et naturali.)dat ius conſeruandi bonum nomen: cui iuri regulares non renunciant, [x] & Pręlatus etiam regula-

[m] q.4. dub.1. poſt 5.concluſ. [m] Generalis enim vniuerſale bonum religionis intendens, vt cuſtos boni communis, habet plures cauſas vt poſſit remouere ab officiis quoſdam, aut mutare perſonas. [n] ex

mine. Prouerb. 22. melius eſt bonum nomen. de quo D. Thom. 1. 2. q. 2. a. ad primum. & 2. 2. q. 73. 1. ad ſecundum. quæſt. 129. 1. ad 2. Caietan. verbo, contumelia. vbi Angel. Syluеſtr. Armil. ſin. Soto. lib. 5. iuſtit. quæſt. 9. artic. 3. Ledeſm. 2. par. quæſt. 18. art. ſecũdo. fol. 245. Simanc. de Cathol. inſtit. capit. 56. numero 1. & Nauarro cap. 18. num. 61. & Hiſpan. num. 60. ca. inter verba conc. 2. num. 38. Regularis in deſerto ſibi ſoli viuens poſſet contemnere iniurias, nec reſpondere pro fama. (Diuus Tho. quodlib. 10. articu. 12. quodlibet. quinto. artic. 26. Nauar. dicto cap. inter verba.) ſed prælatus durante officio tenetur ex charitate reſpondere pro ſuo bonu nomine, quãdo iniuſte infamatur, quia habet famam alligatã aliis pro bono exemplo: & ratione ſcandali permanentis nõ debet remittere iniuriam ſine ſatisfact. Nauar. cap. 18. nu. 46 61. vide nu. 28. Syluеſtr. iniuria. §. quarto. vbi Alberi. Tabien. verb. charitas § 10. Maiol. lib. quinto. de irregul. cap. 17. num. 7. Pet. Nauar. lib. ſecundo de reſtitut. capit. 4. num. 123. 389. & ſequen. At tamde quidam putant peccare contra iuſtitiam, Petrus, nomc. 392. cum Soto. lib quarto. iuſt. quæſtion. 6. 3. ad quartum. Angles. de reſtitut famæ. Maior. diſt. 15. quæſt. 16. Caiet. & Armil. verbo, detractio. propendet Pe

y ha. 7 de quibus Syluеſtr. & Summiſt. verbo, inquiſitio. Nauarro. capit. 18. numero 38. capi. uigeſimoquinto. nu. 46. cap. inter verba, concluſio. 6. Duch. regul. 298. D. Tho. 2. 2. quæſtio. 68. Caietan. quæſt. 69. Soto. releſt. memb. 2. quæſt. 6.

z [a] Auguſt. in Regul. capit. 23. tom. 1. fin. cum quo D. Thom. ſecunda ſecundæ quæſt. 33. artic. 4. ad tertium. Caietan ibi articulo. 3. (ſed addit Baões, artic. 3 dub. 2. concluſ. quarta. & articu. octauo. dub. ſecundo, ad quartũ prælatus temperate vti debet medijs proportionatis) qui-

a dam Doctor. exponunt Matth. 18. adhibe teſtes, ideſt exploratores, vbi D. Thom. Caietan. Lyra. Hugo Cardin. [a] colligitur ex dictis, & poſſet prælatus occulte per ſe ipſum explorare, vt occulte corripiat deprehenſum in periculo peccati: ſed hæc ſcientia, quia eſt priuata, & occaſione confeſſionis orta, non licet occulte deprehenſum punire: quidam Redam Recentior. Diuus Thom. quodlibet. quinto, articulo vndecimo. Soto. releſt. memb. tertio quæſtio. quarta, dubio primo, poſt 5. concluſionem, Baſhes. dicto artic. octauo, dubio vltimo. Niſi poſſet illa exteriori ſcientia procedere ſecundum ordinem iuris: ut Sotu bene ſignificat, ſecluſo ſcandalo.

b [b] Diuus Thomas ſecunda ſecundæ, quæſtio. 33. arti. ſeptimo, ad quintum.

c [c] quia correctio ſecreta ut non obligat in delictis publicis, ita nec in illis quæ ſunt contra bonum publicum, & minus in hæretico.

d [d] Nauarro capit. decimo octauo. num. 58. 59.

e [e] capit. cum in multis. capit. cum dilectus. de elect. Abba. in capit. primo, de offic. ordin. non tamen permittitur iure Canonico, aut Ciuili ea inquiſitio, quæ ordinatur ſolum ad puniendũ præteritum, Naua. capitulo inter verba, concluſio. ſexta. Corolla. 63. numero 179.

ris qui falſo infamatur tenetur arctius conſeruare bonum nomen. Quare etiã regulares ante infamiã ſunt immunes à rigore priuatę inquiſitionis, præterquam in paucis

y caſibus contra bonum cõmune. [y] Prælatus religionis cum ſit iudex, & cuſtos perfectionis (quæ pertinet ad bonũ commune religionis) poſſet generaliter inquirere per ſe-

z cretos exploratores: [z] & dum viſitat, habere ſpecialem attentionem

a ad illos [a] quos improbos nouit ex auditis in confeſſione: & cum deferuntur perpendat cauſas, & diligentius inuigilet ſuper gregem. temperate tamen vtendum eſt ea ſcientia, & medijs tantum proportionatis ad finem.

10 At quando peccata contra bonum commune ſciuntur extra confeſſionem, aut de illis prælatus coniectat per magna indicia & ſuſpicio-

b nes, [b] vt debet inquirere diligenter: ita ſcientes qui denuntiare iubentur, tenebuntur communiter abſque præuia correptione fraterna, iſtos nulla adhuc infamia notatos denuntiare principi, aut fidei

c cenſoribus. [c] & hic deprehenſus tenetur occultos complices mani-

d feſtare iudici. [d] quia omnes conſeruare debent bonum commune, quod diuinius eſt: quamuis priuatus impius detrimentum famæ patiatur.

11 At in foro pœnitentiæ nunquam pœnitens cõpellitur directe manifeſtare perſonam cõplicis, aut alterius delinquentis. ſup. lib. 2. pœnit. ca. 9. quamuis aliquando ea manifeſtatio liceret: quia confeſſarius nullum in eo foro ius habet coercẽdi, puniendi aut denunciandi reos illos: ſatis implet obligationem pœnitens, ſi per ſeipſum, vel per alium à confeſſario præſtet quod poteſt. fit etiã licite ſpecialis inquiſitio quando non agitur ad punitionem ſed ad cognoſcẽda merita hominis, cũ de illius promotione ad dignitatẽ,

e & officium agitur. [e]

CAP. XXIIII.

Vti ſciẽtia ſuperioris ordinis, quando non ſit contra præceptum.

§. 1. *Licet vti medio ſupernaturali ad finem naturalem, & §. 7. non præuertit ordinem rationis.*

2 *An liceat vti ſcientia ſaluo ſigillo.*

3 *Et interdum tenetur.*

4 *Factis quæ non ſunt ſigna, licet præuenire malum.*

5 *Vt in caſu de duobus latronibus.*

6 *At non licet verbis prodere.*

8 *Male conqueritur pœnitens quod prælatus vtatur iure ſuo.*

NOn vetuit Chriſtus, aut eccleſia, uti ſupernaturali re, aut ſcientia propter commune reipubl. bonum etiam temporale conſeruãdum (Chriſtus enim dum erat viator vtebatur ſcientia infuſa ad vitãda pericula temporalia: Eliſęus dono prophetiæ impediuit hoſtiũ bellicas inſidias) nec eſt illicita ordinis præuerſio, ſi ſupernaturalis cauſa, & ſpiritualis ordinetur, ſecundario fine in remedium efficacius boni temporalis. Sic Deus incarnationem filij ordinauit, vt cauſa eſſet noſtrę ſalutis ſpiritualis & corporalis: eccleſia miſſas, proceſſiones, & litanias dirigit propter pluuiã impetrandã, & in ſubſidium peſtis & belli. Paul. 1. ad Tim. 2. orandum docet vt trãquillam vitam agamus in hoc ſęculo: iuramentum diuini teſtimonij cõfirmat contractus etiam ciuiles: & pro temporali pace fit aliquando ſacramentũ matrimonij inter principes ſanguine cõiunctos: ſacramẽtum extremæ vnctionis ſecũdario ordinatur in robur & ſanitatẽ corporis, quam aliquando confert, vt badtiſmus contulit Conſtantino: gratia & charitatis iuuat ad temporalem miſerationem proximorum, & ad præcepta etiam natius alia efficacius implenda. nec enim prohibetur vllo præcepto vt inter fines inęquales, melior proxime dirigatur in minorem, quando vterque tandem ordinatur in bonum commune, & Dei gloriam.

a Sic in raro caſu (ne periclitetur commune bonum ſpirituale cõmunitatis) licebit cautiſſime ſaluo omnino ſigillo, & de licentia obten-

a ta pœnitẽtis, vt ſupra explicatum [a] eſt, vti notitia confeſſionis: bona enim totius gubernatio pendet ex priuatis ſingularium partiũ bonis, vt in dicto caſu proditionis & hæreſeos, vel ſi quis multas pœnitentes occulta intra confeſſionem ſollicitatione corrupit: ſi medicus pro medicamento venena propinet, vel ſi quod malum ſerpat ut cancer in ruinam religionis.

3 Tenetur ſimiliter confeſſarius ex caritate impedire ea mala omni modo quo abſque ſacramenti præiudicio poteſt, quando non ſatis eſſet monere pœnitentem, vt ceſſet aut denuntiet, nec in communi monere prælatum & principem ut ui-

b gilet ſupra gregem [b] & populum.

4 Perpendat ergo ſi quid poteſt iuuare utens ſacra notitia confeſſionis, non quidem verbis ſed fa-

c cto [c] aliquo, ad quod ius habeat.

CAP. XXIIII.

a b c SVpra [a b] capiten. 22. vid. 23. [c] factia & rebus externis, quia de ſe non ſunt ſigna, habet homo ius vtendi quando ſunt neceſſaria pro vitæ, aut honoris defenſione Diuus Tho. ſecunda ſecundæ, quæſtio. 111. Summiſt. verbo, ſimulatio. ſic Iudith ſimulauit dum ad Holophernem venit: & Iacob, indutus veſte primogeniti. quidam Patres quadam ſimulatione occultarunt pro tempore veritates aliquas: quos excuſat à mẽdacio, & peccatu Diuus Thomas

d 2.2.q.110.artic.3.cum Aug.& Patrib. [d] D.Thom.3.par.q.54.3.
e cum Greg.& Auguſt. [e] Bañes.2.2.q.3.artic.2.dub.1.vbi Peña,& Recent.Caietan.& Syluestr.verbo,habitus, Angel infidelitas.vbi Tabien.& Armil.Anton.2.par.titu.12.cap.6. Nauar.cap.11.num.
f 25.fin. [f] ſimulatio quæ fit factis,cum animo decipiendi eſt mendacium operis. D. Thom. 22.q.111. Summiſt. ver. ſimulatio Bonauent. 3. diſt.38. Nauar.cap. 18.num.8. Viguer.
g cap.5.§. 12.verſ.2.[g] D. Thom. 3.parte, q.83.artic.6. ad argum. Soto.diſt.13. quæſt.2.ar.3.Scot. diſt.21.q.2.artic.3. Gabr.q.vnic.art.3. dub.1.ad 4.Maior. q.3.ad 2.Soto.relect. memb.3.q.4. dub.1.caſ.2. Sylu. confeſſor.3.§.19. communior Recẽt. (aliàs ſumpto veneno occideret ſe, qđ eſt intrinſece malum.)At quod Soto.diſt.18.q.4.art. 5.trepidans monet petere licentiam à reuelante mihi periculum, quam ille tenetur dare (Led. q.10.art.1.& ſcrupuloſius. Richard. ar.4.q.2.ad 3.Henric.quodlib.8.q.19. & 31.)limitandum eſt, ſi non tantum mihi, ſed alijs immineret periculũ, quos monere non liceret niſi reuelato ſigillo: tunc enim petenda eſt licentia
h pœnitentis. [h] Scot. Gabr.Maio.diſt.21. Palac.q.:.Palud.q. 3.vbi D.Tho.q.3. 1.1.ad 3.Soto.diſt. 18.q.4.art.5.col.6. relec.memb.3.q.4. Ledeſ.art.1.dub.8. art.5.dub.4.&.Adr. de conſ.q.5.dubit. 10.Ang.cõfeſſio vl. §.7.caſ.5.& §.12. Syluеſ.confeſſio.3. §.14. Armil.confeſſor.§.12.Recentio, (cõtra Richar.ſup.) addit Bonau.quod dum nouit imminere periculum mortis alijs,licebit monere illos verbis generalibus,vt caueãt & fugiant. Frat.Alexan lib.1.tit.7.ca.2. Bañes.2.2.q.33.ar.
i 8.dub.vltim.[i] ſup. ſic prælatus factis (ſaluo ſigillo.) corripit ſubditos,quorum cõfeſſiones audiuit,remouendo ab officio ad nutum amouibili, & ab externis oc
k caſionibus,vt dictum eſt. [k] Ledeſm. & quidam Recent. [l m] Ari-
l ſto.1.perther.cap.9. nunquam licet mentiri verbis, & tamen licet
m ſimulare factis (vt ſi quis laicus dicat ſe eſſe monachum,mentitur: non tamen ſi ex cauſa ſe ſimulate occultet ſub habitu monachi.)addit Bañes 2.2.q.3.art.2.dub.1.con.4. apud Indos rogabãt hominem Chriſtianum priuata aut publica autoritate, (vt nanenem illius inueſtigarent)an eſſet Chriſtianus?(ideſt,an ſit Hiſpanus & hoſtis,) nec peccaſſe ita negantes,iuxta interrogantis inten-
n tionem. [n] Soto relect.mem.3.q.4.dub.1.poſt.5.concl.& quidam
o Recentio. [o] Cuius rei multa exempla affert Nauar.in ca. ſacerdos.num.124.
p & citat Doctor. [p] Sylueſtr. confeſſio. 3. §. 14. multi Recentio.fatetur Henric.quodlt.8.quæſt. 19. (ſed nimis extendit) colligitur ex D.Tho. quodli. 5.artic.13. At quia ad finem communiter id non eſt medium opportunũ, prælatus id facere non debet,ex quo pœnitens ſuſpicetur moleſtiam inferri ob notitiã cõfeſſionis. Ang. ſup. Roſel.cum Richar. diſt.21.ar.4.q.1.ad 4.& pœnitens iuſte cõqueritur.1.ſi prælatus licẽtia ſibi data abutatur contra complicem (vt ſi contra ordinẽ correptionis & caritatis illũ infamauit.) 2. ſi per metum & fraudem extorſit licentiam à viro ſimplici & ignorãte. 3. complex iuſte conqueritur,quod prælatus pœnitenti contra alium detrahenti crediderit: (cum reprehẽdere debuiſſet tentantem in cõfeſſione impune detrahere.) D. Tho. opuſc.12.c.6. Nau. c.7.nu.2. Bonau.d. 21.ar.1.q.3.fr.Med. li.2.c.4.Bañes 2.2. q.33.ar.8.dub.8.p. 1.& p.3. ratione 2. communis Recent.

ſic abſque mendacio. Luc.24. Chri-
d ſtus factis finxit ſe longius ire: [d] &
ſub veſte monachi, aut pagani licet
e ex cauſa laico occultare ſe [e] licet
alij ſuſpicione decipiantur: quia hic
permittens falſum, habet ius vtendi his rebus. quæ de ſe non ſunt
ſigna. (cauenda tamen eſt doloſa in
f tentio [f] frangendi indirecte ſigillum:)vt pro indemnitate propria,ficto caſu qui vix contingit, ſi quia
mihi celebranti dedit venenum in
g calice, [g] & facta conſecratione confiteatur mihi periculum, non debeo calicem ſumere: ſed conſueto
miſſalis remedio vti, quicquid ſuſpicentur aſtantes.

5 Si conueniant duo latrones vt
me iter facientem occidant in ſilua,
& ſocios meos, licebit fuga & con-
h ſilio euadere periculum. [h] neq; eo
facto quod mihi dat ius ad vitam,
dicor reuelare cõfeſſionem:quam-
i uis latrones factum intelligant. [i]
ſi nouit ſequenti nocte conueniſſe
quoſdam vt domum amici diripiant, & illum occidant, nec aliter
malum impedire poſſum,licebit vti
notitia confeſſionis,& amicos inuitare vt tota nocte ludamus in do-
k mo amici: [k] quamuis inde ſequatur, vt qui malum intentant comprehendantur in delicto.

6 At non licet confeſſario ver-
l bis, [l] quæ per ſe ſunt inſtituta, vt
ſint occultæ conceptionis, & affe-
m ctionis ſigna, [m] dicere prælato, vel
alteri indignitatem Petri etiam in
communi, quam ex ſola confeſſione ipſius aut complicis nouit, ut
impediatur malum etiam grauiſſimum, quod imminet in rempubl.
vel ne prælatus ei nocituro conferat beneficium,aut officium: vel ne
quis iam paratus,teſtamento vel donatione illum bonorum hæredem
n inſtituat, aut legatum ei faciat. [n]
quia quamuis re ipſa indignus ſit,
habet tamen iuſtũ acquirendi modum in foro exteriori,& bonam famam:qua ſi per verba priuetur contra ius & fas, redundat indirecte
contra ſigillum confeſſionis. factis
vero quæ per ſe non inſtituuntur
vt ſigna aliarum rerum, vti pro
tuendo iure proprio, vel proximorum, & reipubl. Chriſtus non vetuit, & in eccleſia admittit vſus
o ſapientum, [o] abſque ſigilli violatione.

7 Per hoc non præuertitur ordo
rationis & legis. nec per hoc ſententia abſolutionis, quam prælatus
confeſſionem audiens impendit,
ſubijcitur exteriori foro gubernationis aut denuntiationis: ut quidam falſo colligunt. manet enim
ſtabilis ea ſuprema abſolutionis ſententia, nec per vllam appellationem
alterius fori ſuſpenditur: ſed occulta & ſupernaturalis ſcientia quam
acquiſiuit confeſſarius uice Dei,ordinatur ſaluo ſigillo(vt & de licentia pœnitentis ordinari poteſt) in
bonum publicum gubernationis in
caſu raro: ſicut de ſcientiæ infuſæ,
& propheticæ ordinatione & directione dictum eſt.

8 Si forte pœnitens aut complex
conqueratur.& inſimulet confeſſarium de reuelata confeſſione per
huiuſmodi facta:cõtemnendus eſt:
p quia ſuo iure utitur confeſſarius: [p]
& ei magis credendum eſt, quàm
pœnitenti. ſi tamen reus teſtibus
apud prælatum comprobaret reuelantis confeſſarij culpam, debet hic
compurgare probans aliqua ratione ſe illud extra confeſsionẽ agnouiſſe,vel habuiſſe pœnitentis licentiam. ſup. capit.19.ad fin. aut nihil
uerbis reuelaſſe: ſed in factis uſum
fuiſſe iure ſuo. ſic dum pro officio
iudicis conſcientię, imponit graues
pœnitentias & cautiones, non ſibi
imputatur quod hinc alij ſuſpicantur malum de tali pęnitente: ſupra
lib.2.pęnit.c.21.

CAP. XXV.

Licet ſigillum extendatur ad aliena peccata: non tamen inquirendum eſt de perſona complicis.

§.1. *Peccatum complicis ſi forte agnoſcatur, cadit ſub ſigillo aut ſi detegat abiectum genus.*

2.3 *Prælatus non inquirat in confeſſione de alienis: & multo minus per exploratores.*

4 *Moneat, ne perſonam alterius nominet.*

5 *Prohibetur per confeſſionem inquirere, ſicut & per iudicium Aſtrologi.*

6.7. *An interdum liceat interrogare de alienis.*

8 *Dum opus eſſet, expedit ſibi dici extra confeſſionem.*

SVb ſigillo cadunt primum pœnitentis peccata, aut quæ ſua
a fiunt, licet ſimul aliena ſint, [a] ut

CAP. XXV.

a P Salm.17. [a] ab alienis parce ſeruo tuo (quæ homo interdum ignorat) & quamuis 1. Corinthio. quarto. nihil ſibi conſcius ſit, non in hoc iuſtificatus eſt. Triden. ſeſſio. 6. cap.nono, fin. capitu. 16. fin. Hæc aliena in ordine ad meam confeſſionem detecta, cadunt ſub ſigillo. Diuus Thom. diſt. 21. quæſtio.3.1.2. Soto.diſtinctione 18. quæſt.4. articu. quinto. con. 2. relecti.membro tertio, quæſtione quarta,con.3. Richard. diſtin.21.art.4.Palac.q.2.pag.453. Ledeſm.quæſt.10.articu.1.& quinto. Angel.confeſſio.vltim.§.17.Sylueſtr.confeſſio.3.§.ſexto. Frater Medin.lib.2.capitu.quarto,§.1. Bañes.2.2.q.33.articu.8. dub.

ſubditorum crimina; ſiunt etiam Paſtores negligentes. 2. quando aliena pertinent ad circunſtantias,[b] infamium; vel declarationem proprij peccati: vel ad ſtatum propriæ perſonæ, vt peccatum complicis, de quo ſupra:[c] ſi hæc prudenter in ſola confeſſione manifeſtentur, præſertim cum aliquo ordine ad peccatum magis declarandum, aut peccati periculum. vt ſi ſe frigidum, & matrimonio ineptum dicit, vel Petrum vendidiſſe gladium tali homicidæ. 3. ſi quis dicat abiectum & impurum genus parentis,[d] quod redundat in propriæ infamiæ circunſtantiam: Nam ſi complicis crimen infame detegeret cõfeſſarius, facile eſſet illo detecto agnoſci crimen pœnitentis: & poſito eo periculo excuſaretur pœnitens ab illius peccati, aut circunſtantiæ confeſſione. quod ſane ſuaue confeſſionis iugum redderet moleſtius: cum tamen Chriſtus poſito ſigillo velit neminem deterreri, ſed allici omnes ad confeſſionem.

2 Quocirca non licet prælato per exploratores inquirere de aliorum peccatis, quæ nouit ex aliena confeſſione:[e] nec poteſt à pœnitente exigere, aut illum iure compellere per præceptum, comminationem, vel ſuſpenſionem abſolutionis,[f] vt ſibi manifeſtet aliquam perſonam: quando nullo modo eſſet neceſſe, vel opportunum ad præſens iudicium & bonam pœnitentis conſcientiam. nec pœnitens tenetur ad mentem iudicis reſpõdere, dũ in generali inquirit de peccatis à quibus directe fuerat abſolutus,[g] nec debet quando quorundam confeſſio afferret ſibi, vel alijs probabile periculum grauis damni: ſup. lib. 2. de pœnitent. cap. 12. & multo minus rogatus de aliorum peccatis nihil ad integritatem huius confeſſionis pertinentibus. ſup. lib. 2. cap. 9. ad fin. quia in foro pœnitentiæ hic non magis eſt iſtorum iudex, quàm ſi quis ſine iuriſdictione contendat excommunicare & incarcerare aliquos, fingens ſe prælatum, aut viſitatorem, aut ſanctæ inquiſitionis iudicem, vel familiarem.[h]

3 Cauere debet confeſſarius ne rudes viros, aut inexpertas fœminas interrogatione & ſcrupulis[i] fallat. Simplices enim ſic rogati ne ex conſcientiæ ſcrupulo videantur incurrere mendacium, victi autoritate prælati confeſſionem audientis manifeſtant interdum incaute occultum complicem, vel aliud malum; quod ita manifeſtare re ipſa vergit contra charitatem proximorum. ſup. lib. 2. capit. 9. & ſane prælatus peccaret, ſi licentiam extra confeſſioné peteret, vt aboratur ea notitia, quam ab ignorante & inuito extorſit.[k] & forte continget vt per illum complicem data ſimili licentia prodator & iſte pœnitens, contra intentionem licentiæ à ſe datæ.[l]

4 Confeſſarius ergo tanquam doctor potius moneat,[m] ne alienam perſonam nominet, nec hiſtorias narret: ſed ſimplici & pura confeſſione dicat quæ pertinent ad propriam obligationem & peccata: vel non niſi quando opus eſſet ita explicare, vt à confeſſario capiat neceſſarium conſilium aut auxiliũ: ſuauis enim debet eſſe confeſſor, & abſtineat rogare difficilia, quæ nihil ad abſolutionem faciunt. difficilius vero aliquando pœnitenti videtur explicare eos complices qui sũt autoritate & fama potentes. & qui ſeipſos huic crediderunt ſecreto: quam prodere propriam infamiam & crimina, vtpote compenſanda beneficio abſolutionis.

5 Satis functus erit officio confeſſarius, ſi pœnitentem Deo reconciliet, & ad perſeuerantiam hortetur. reliqua occulta reſeruantur iudicio vniuerſali Chriſti permittentis interim inſcrutabili iudicio, multa impune fieri:[n] quæ mala nõ niſi via ordinaria per orationes, correctionem, aut denuntiationẽ præcedente infamia[o] medicanda ſunt (ſaluis eccleſiæ legibus, & communi lege charitatis, & miſericordiæ) quæ pertinent ad priuatum hominem, aut ad externum forum prælati. caueat prælatus ne ex falſo zelo videri uelit ante tempus efficacior Chriſto, qui etiam per miniſtros peccatores, & per Iudam proditorem ſalua fama ad exercitium officij utilis, ſinit tractari officia eccleſiaſtica:[p] nec licet facere malum etiam ueniale (quale eſt curioſe, & ſine cauſa inducere pœnitentem ad reuelandum quoſdam reos detractione occulta[q]) ut inde eueniant bona.

6 Malum eſt inquirere aliena occulta in eo foro pœnitentiæ, ubi nulla præceſsit illorum infamia.[r] ſic eccleſia prohibet explorare occulta liberi arbitrij per iudicium aſtronomicum,[ſ] quia ſi quando forte uera eſſent,[t] ſunt tamen contra bonos mores & famam proximorum, & contra illam generalem charitatis regulam Tobiæ. capit. quarto. quod ab alio oderis fieri tibi, caue ne tu aliquando facias alteri. & Matthæi ſeptimo. Quæcunque uultis ut faciant uobis homines, facite & uos illis. nec eſt medium magis ordinatum in remedium alieni peccati inquiſitio per banc uiam confeſsionis periculis plenam, ubi confeſſarius non eſt alienorum iudex, ſed priuatus homo: quam ſi quis mendacium dirigat in aliorum ſalutem & bonã gubernationem. ergo ſi quæ aliena prælatus nouerit ex imprudentia ſua, aut pœnitentis, perinde ſe habeat, ac ſi nihil ex confeſsione

dub. vlt. Nauar. c. 8. nu. 3. Victor. & Recen. & al. ſ cit. c. 23. A. qui negant licitum confeſſario vti licentia pœnitentis.
b [b] ſup. cit. c. 19. §. 4.
c O. [c] ſup. lib. 2. de pœnit. c. 7. & 10. ſi circunſtantia non mutat ſpeciẽ & ex illius confeſſione agnoſcetur infamia complicis, ſilenda eſſet cum probabili ſententia negantiũ
d has confitendas. [d] Soto d. 18. q. 4. ar. 5. ſed Recent. variãt: quia & D. Tho. ſit. & Ledeſ. q. 10. ar. 2. dub. 1. negant per ſe pertinere ad ſigillum. ſentit Nauar. c. 8. num. 3. c. 18. nu. 51. in ca. ſacerdos. num. 68. impudenter vero pœnitẽs id manifeſtat confeſſario, ſine cauſa neceſ
e ſaria. [e] ſup ca. 23.
f §. 9. A. [f] Quia ſine pœnitentis beneplacito non licet confeſſario auditis peccatis, differre abſolutionem, niſi ſubſit idonea cauſa in
g bonum pœnitẽtis. [g] ſup. vt nec reus tenetur reſpõdere ad mentem iudicis, in iudice non rogan
h tis. [h] Simanc. de ca
i thol. inſtit. c. 46. ſi. [i] Vt ſi medicus, qui leuare debet morbum, grauaret cum
k damno ægroti. [k] [l]
l ſu. c. 23. §. 1. K D. Th. opuſ. 12. c 6 ſecus quando confeſſarius etiam prælatus vtitur iure ſuo.
m ſup. ca. 24 Q. [m] ſu. lib. 2. de pœnit. c. 3. explicata eſt. 4. cond
n dit. confeſſionis. [n] D D. dum agunt de prouidẽtia Dei D. Tho. 1. p. q. 22. a. ad
o 2. & q. 49. [o] c. qualiter & quando. el 2. c. inquiſitionis. de accuſat. ſed in ſpeciali inquiſit. infamia habet vicẽ accuſatoris (atque ita nunquam proceditur ſine accuſatore) Act. 25. Ioann. cap. 5. D. Tho. 2. 2. quæſt. 68 art. 3. Nauar. ca. 18. num. 38.
p per c. 1. de accuſat. [p] D. Thom 3. par. q. 64. art. 5. Bellarmi. primo de ſacramẽt.
q capitu. 26. [q] Interdum detrahere etiã apud Prælatum eſt peccatum mortale. Nauar. capit. 18. nu. 33. & alij. contra Caietan. 2. 2. quæſ. 73 art. 2. [r] D. Th. 2. 2. q. 33. art. 8. ad 1. ſaſes cum Aug. ſerm. 16. de verbo
ſ Domini. [ſ] Ab anno 1582. in edicto. S. Inquiſitio. prohibetur iudicia aſtrolog. de rebus pendẽtibus à libero arbitrio nõ autem de re naturali pertinẽte ad artem medicam. aut ad nauigationem, cõtra aſtrologos Diuus Tho. 2. 2. q. 95. 5. & 1. 2. q. 9. 4. ad 3. vbi Fr. Medin. & opuſ. 26. Alexan. 2. p. q. 184. Caiet. ver. aſtrolog. Picus 12. libris contra aſtrol. maxime lib. 2. Michael Medin. lib. 2. de recta in Deum fide. c. 2. Perez. l. 3. tit. 1. lib. 8. ord. Simanc. de cathol. inſtit. cap. 21. & c. 63. Sixtus li. 5. Biblio. ca. 15. lib. 6. ca. 10. Viues lib. cõtra aſtrolog. Trite. lib. 12. de dæmoniacis artib. Cælius li. 14. antiq ca. 9. Gerſon. in trilogia aſtrologiæ, propo. 11. & ſeq. & tract. de reſpectu cœleſt. ſyderum. Caſſanæ. catalog. gloriæ mundi. par. 10. confid. vlti. Alciat. in l. 5. de verbor. ſignificat. Abulen. Exod. 12. quæſ. 15. Leuit. 16. q. 29. Ciruel in prolog. apolog. aſtrolog. & par. 2. capitu. 3. Caſtro verbo, fatum. Fr. Medin. 1. inſtructor. c. 14. §. 2. & 36. Alcuc. ca. 14. ex antiquis philoſophis damnant. Cic. 2. de diuinatate. Plutarc. de plac. Pytag. Plato. Ariſt. & B. Petr. Apoſt. apud Clem. lib. 9. recognit. in ſi. & lib 9. Euſeb. lib. contra Heronem. Chryſ. hom. 1. in. 2. Tim. Aug. 5. ciuit. ca. 7. lib. 12. c. 12. li. 11. c. 21. Greg. ho. 10. in Euang. Conc. Tolet. 1. ſi qs aſtrologiæ, vel matheſi exiſtimat eſſe credẽ
t dũ, anathema ſit. [t] Vt ex pacto dæmonis diuinant, quis ſecerit furtũ, & p cõiecturas quæ homines male propenſi

ſciret, [u] vt Deo committat remedium malorum, quod ipſe præſtare non poteſt.

7 In caſibus quos ſapientes opinantur pœnitentem obligari ad detectionem peccati, & circunſtantiæ: [x] quamuis per accidens inde ſequatur notitia complicis aut alterius, licebit confeſſario prudenter interrogare. [y] ubi vero pœnitenti non adeſt certa obligatio, & tamen licet inculpate ſine detractionis periculo reuelare alienum peccatum, confeſſarius non habet ius in eo conſcientiæ foro, vt præcepto vel retentione abſolutionis compellat ad id pœnitentem.

8. Interdum confeſſarius nullo iure diuino, vel humano prohibetur quædam interrogare de conſilio, [z] oblata occaſione ex confeſſione auditi peccati: qua elapſa, vix ſe offerret quomodo de periculo alieno roget. tunc vero abſque ulla cōpulſione illum amice roget, non animo curioſo, [a] ſed vt pœnitentem iuuet opportuno cōſilio & auxilio, ad melius implendas proprias obligationes circa proximos. Sicut pœnitentem inducere poteſt, & inuitando rogare ad alia opera conſilij: nempe vt dicat etiam venialia grauia, et an reſiſtit inſpirationibus Dei: vel vt faciat ſemel confeſſionem generalem totius uitæ, [b] in qua licite interrogat ea quæ pœnitens repetere nō tenetur. Hęc enim licent confeſſario, quia pertinent ad finem utilem ſacramenti.

9 Conſulunt tamen Doctor. ut petat potius explicari extra confeſſionem, [c] ea quæ cedunt in alterius auxilium & correptionem ſine ſigillo, aut ſimplicitati confeſſionis nocere uideatur. Ita iudici licet generali interrogatione inducere aliquando hominem occurrentem ſibi, ut dicat ſi quid nouit: puta cum crimen notoriè factum eſt in publico foro, ubi homo reperitur occiſus. [d] quia quamuis non teneatur ille reſpondere: cum forte reus eſt, imo nec tenetur ut teſtis manifeſtare alium reum occultum: [e] propter bonum tamen proximi aut commune, aut breuiorem cauſæ expeditionem poſſet licite id manifeſtare iudici, [f] ſi uelit ſponte: ut licet quædam accuſare, aut denūtiare ob promouendum bonum commune, aut ob priuatam denuntiantis utilitatem, ad quorum denuntiationem interdum nullo præcepto compellebatur. [g] & paterfamilias prudens quædam inquirit de filijs & familia, quæ ſibi licite, & tuto dicuntur [h] abſque obligatione. hactenus de bonitate confeſſarii, ad quam pertinet ut fideliter ſub ſigillo conſeruet arcana: nunc de ſcientia & prudentia qua præditum eſſe decet confeſſarium dicamus.

CAP. XXVI.

De qualitate. 3. confeſſarij, quæ eſt ſcientia.

§. 1. *Qualis ſcientia requiratur? & §. 3. 9.*
2 *Dubius de ſua ſufficientia obediat Prælato.*
3 *Sciat ſupplere defectum pœnitentis.*
5 *Ne ſit nimius vel diminutus. ſciat remedia & interdum ſe exoneret.*
6 *Quando conformare ſe debeat opinioni pœnitentis: aut relinquere illum in ſua ignorantia.*
7 *Quid ſi dubitet de peccatis, aut diſpoſitione pœnitentis?*
8 *Sciat iniungere pœnitentias.*
10 *Quando teneatur iterare qui confitetur ignorans.*

CONfeſſarius cum ſit iudex [a] medicus, aduocatus, doctor, & paſtor paterque pœnitentium, non debet huic muneri ſe ſponte ingerere ſine illius peritia. [b] qui generaliter diſcurrunt per multas & magnas orbis ciuitates, ut confeſſiones excipiant eorum qui habent uarios, implicatos & peculiares caſus, ut principum, mercatorum, militum, & ſacerdotum; debent eſſe magis inſtructi circa negocia, reſtitutiones, [c] & quando requiratur iuris cautio, [d] & circa ordinis, ac officii eccleſiaſtici impedimenta pro clericis [e] de cenſuris, & præſertim de excommunicatione, [f] cuius ablatio præcipitur ante peccatorum abſolutionem. ut iudex ad quem deferuntur multiplices cauſæ de uariis ſtatibus, medicus qui curat uaria, & difficilia morborum genera, doctor & paſtor (quem in Petro Apoſtolo Chriſtus examinandum uoluit de ſcientia fidei. Matth. decimoſexto. & cura hac charitate circa oues paſcendas. Ioan. uigeſimo primo.) debet tanto muneri habere conſentaneam ſcientiam, [g] & uirtutem.

2 Pro ratione regionis, ut pro oppido ruſticorum, minor ſcientia ſatis eſt ut confeſſarius cenſeatur idoneus: [h] præſertim quando multa nouit lectione, experimento & conſultatione peritorum: quales in religione ſunt frequentiores, non

ſacere ſolent, vt refert Auguſt. ſup. [u] In quo verum eſt quod ait Henric. quodlib. 8. quæſt. 29. 31. [x] [y] ſup. lib. 2. pœnit. cap. 9 ſi non reperto alio confeſſario, leue aut nullum damnum eſt vt hic confeſſarius veniat per accidens in notitiam alterius. [z] Nauar. cap 6. num. 8. Syluest. confeſſ. 1. §. 9. vid. Sotum. diſt. 19. q. 1. artic. 1. [a] Nauar. capit. 5 num. 1. cap. 10. num. 7. fin. cap. 23. nu. 24. cum glo. in cap. iudicantem. 30. quæſtio. 5. Caieta. & Summiſ. verbo curioſitas D. Thom. 2. 2. quæſt. 167. artic. 1. [b] [c] ſupra lib. 2. de pœnit. ca. 16. & c. 10. §. 5. [d] Quod licet generali interrogatione, ex parte iudicis 1 Nauar. cap. 18. nume. 38. 40. fin. 59. cap. 25 num. 26 fin. 31. cap. inter verb. corol. 49. nu. 214. corol. 50. & ita ſeruari ex iodicum cōſuetudine (quæ habet vim legis, & derogat legi prohibēti ſine infamia fieri inquiſitionem) per leg. primam, tit. 17. par. 3. vbi Gregor. & leg. 5. tit. 1. lib. 8. recop. Petrus Nau. lib. 2. de reſtit. ca. 4. num. 157. & refert D. Thom. Gerſon. Angel. Armi. Med. Cordub. idem Bartol. Alexan. Ioann. And. Caietan. opuſ. Areualo. de correctione frater. concl. 6. propo. 7. [e] Tenet mitior & probabilior ſententia (cui reus, & teſtis tuto adhærere poteſt.) Caietan. cum D. Th. 2. 2. q. 67. 2. Soto. 5. inſt. q. 5. ar. 1. q. 6. art. 2. & relect. ſecre. memb. 2. q. 6. concl. 5. dub. 4. vbi Cord. fatetur Nau. c 25. num. 37. Petr. Nauar. ſup. nu. 167. Palud. Adr. Sylueſ. Innoc. Hoſt. Panor. ſylua nuptial. (& in quodā capitulo Pariſieſ. cōtradixerūt omnes D. Tho. adhuc iuniori oppoſitum docenti) late Cord. lib. 1 q. 43. Iudex edicto, aut mādato generali ſi roget illum, habet ius ex probabili ſententia: ſed quia ea interrogatio habet dubium ſenſum, iuſtū vel iniuſtum, interpretanda eſt in ſenſu iuſto. Baſſes cū D. Th. 2. 2. q. 33. 7. ad 5. bene Nauar. c. 27. num. 115. c. 18. n. 40. c. inter verba, conc. 6. nu. 131. & melius corol. 66. nu. 194. fin. c. Quintaualliſ. de iureiur. c. 1. eod. tit. li. 6. gl. c. dilecto. de præben. Ant. 2. p. tit. 9. c. 6. §. 4. quod ſi amplius incēdat prælatus, non obligat, quia Act. 5. obedire oportet Deo magis, quam hominibus. quod affert D. Thom. ſup. [f] vt poteſt reus, ſed non tenetur. [g] Nauar. c. 25. nu. 31. c. inter verba, nu. 171. Ad. 4. de correct. col. 17. ad 2. Peña cum Caietan. 2. 2. q. 68. ar. 3. Couar. 1. Var. c. 11. ad fin. [h] Nau. c. 18. nu. 33. c. 12. nu. 21. c. iter verba, cōcl. 6. nu. 158. 258. Cord. ad Sotum, de ſecre. memb. 4. q. 2. poſt concl. 5. Caiet. 2. 2. q. 73. art. 2. vid. D. Tho ar. 1. ad 2. Angel. verb. familia. §. 8. Armil. §. 7. Sylu. §. 8. Tab. §. 5. cum Duran. Pedraza in 4. præcep.

CAP. XXVI.

DE [a] quo præcipuo cōfeſſarij officio Concil. Trident. ſeſſ. 14. c. 1. 6. can. 9 Bellarm. li. 3. de pœnit. c. 2. probat ex Patribus. [b] Inſ. ca. 31. c. omnes. 38. d. Trid. ſeſſ. 21. ref. c. 6. Toletan 8. c. 8. Ant. 3. p. tit. 17. c. 17. Caietan. verb. confeſſor. Sylu. confeſſor. 3. §. 2. Sot. d. 18. q. 4. ar. 3. fin. Petrus Soto tit. de cōfeſſio. lect. 2. 6. tit. de excommunicat. lect. 4. Nau. c. 4. nu. 2. & ſeq. c. 25. num. 133. c. 23. nu. 125. & in c. 1. §. caueat. de pœnit. diſt. 6. Fr. Med. lib. 1. c. 17. li. 2. c 7. & ſeq. Fr. Ludouic. 1. par. inſtru. c. 25. cum D. Tho. diſ. 21. in lit. & opuſcul. 65. Cord. caſ. 9. Diony. Carth. de regul. accuſ. ar. 6. Concil. Colonien. tit. de vita & moribus parochi. c. 1. 18. 21. & de ſciētia proordinibus Trid. ſeſ. 23. c. 1. 5. 7. 13. D. Th. ad dit. q. 36. 2. Doc. 4. d. 24. Alb. ar. 8. Sot. d. 25. q. 1. 4. col. 6. [c] Monent autores citati, obligari cōfeſſariū, vt ſciat ſaltē regulas cōes de reſtit. [d] ſup. c. 20. §. 11. Nau. c. 16. n. 2 & 7. c. 27 nu. 46. [e] Nau. c. 4. n. 2. §. caueat. n. 27. [f] Caiet. ver. confeſſor. [g] Sūmiſ. verb. aduocatus, iudex, medicus, & Nau. c. 25. dū explicat iſtorū oblōnes. [h] Nauar.

confeſſarius regularis[i] facile conſulit. idcirco religioſus ſacerdos per epiſcopum approbatus qui dubius de ſua ſufficientia iubetur a docto & pio prælato audire confeſſiones, deponens ſcrupulos obediat,[k] quando eſt mediocriter inſtructus: quia in dubiis potior eſt conditio prælati poſſidentis ſubditorum voluntates.[l] præſertim quando nouit opportune dubitare, & domi habet doctorem quem in dubiis conſulat: per quod non manet in periculo[m] probabili male abſoluendi pœnitentes. nec oportet ſcire exacte totam rationem peccatorum & circunſtantiarum, omnes excommunicationes vel irregularitates. ſed hic caueat ne ſit præceps dum rationabiliter dubitat, ſed conſulat libros & viros doctos. Sic enim Prætori nobili qui iura & leges neſcit, datur ſocius vice tenens, aut aſſeſſor vel coadiutor, cuius conſilio ritè præſtet officium. vbi penuria eſt ſacerdotum ſapientum ob tenuitatem curatorum beneficiorum & ſtipendij, vel quia habitat apud infideles, idoneus reputabitur parochus minus inſtructus[n] aut iunior ad audiendas etiam fœminarum cōfeſſiones: quia vrget officii neceſſitas.

3 Sciat in particulari quæ pertinent ad materiam & formam ſacramenti. 1. de materia pœnitentiæ, quæ ſunt peccata: ſciat regulas dignoſcendi quæ communiter ſunt mort. quot & quales ſint ſpecies & circunſtantiæ neceſſariç quæ cōmuniter occurrunt in quolibet prçcepto Dei, aut eccleſiæ: hçc enim ſunt materia neceſſaria abſolutionis. vt vero in genere dicamus, tūc eſt mort.[o] quando deliberate & in re graui fit contra prçcepta Dei vel eccleſię & maiorum: contra iotū vel conſcientiam: & generaliter contra caritatem Dei vel proximi. ſciat inſuper regulas quç docēt quibus modis fiat excuſatio à prçcepto & peccato mortali.[p] hoc enim eſt medicum ſcire diſcernere leprā à lepra, & ſpecies morborum: aut iudicem ſcire cauſas proprii fori: & qui alios docet, ne ignoret internū cōſenſum peccati mort. eſſe peccatum neceſſario confitendum:[q] & ſimiliter delectationem moroſam ob interpretatiuum conſenſum aut periculum: & alia ſimilia.

4 Pœnitens cum ſit non tantum reus accuſator & vindex ſui, ſed teſtis integer, credendum eſt pro ſe & contra ſe.[r] quod ſi non ſatis paratus accedat, tenetur confeſſarius ſupplere eius defectus interrogando[ſ] ſpecies peccatorum, numerū & circunſtantias neceſſarias peccati & peccatoris: ita tamen caute, vt interrogando pueros & ſimpliciores perſonas nō doceat facere ignota peccata.[t] deinde tenetur ſcire impedimenta abſolutionis quando ſit neganda vel differenda: quibus caſibus iteranda confeſſio:[u] quando reſtitutio & ſatisfactio proximis debeatur: quando defectu doloris & propoſiti taceat in ſtatu peccati & occaſione proxima recidendi.[x] quāta ſit eius iuriſdictio circa iſtum & caſus reſeruatos & excōionem.

5 Vt circa examen curare debet confeſſarius, ne ſit nimius neue diminutus in inquirendis peccatis: ita nec incautus in adhibendis remedijs:[y] aduertens quæ ſint capita præcipua & origo vitiorum, quibus pœnitens tenetur obſtrictus: ſciat infundere vinum iuſtitiæ, & oleum miſericordiæ: vt & ob vulnera doleat, & ſpe miſericordiæ cōfortetur. Si quando ei qui non eſt proprius paſtor occurrat pœnitens variis & difficilibus caſibus præpeditus, qui vix neceſſaria remedia ſuſtineat, ſciat prudenter ſe exonerare & ad alium confeſſarium cum beneuolentia & dexteritate mittat. & quamuis deinceps illius confeſſiones non excipiat, poſtquam tamen peccata audiuit, tenetur ſi non obſtet certum impedimentum, abſoluere,[z] vt ſacramētum perficiat, & ne pœnitens cogatur iterare cōfeſſionem habet enim ad hoc pœnitens ius.

6 Ne ſit nimis tenax in propria opinione: caueat facile dānare peccati mort. vbi in praxi ob validam rationem, vel autoritatem, probabilis eſſet pœnitentis opinio,[a] cui depoſita practice, ob aliquam circunſtantiam aut alterius poſſeſſionem propria ſentētia, confeſſarius ſe cōformare tenetur.[b] nec enim tenetur ſemper tutiorem ſententiam ſi rigidior ſit ſequi, ſed ſatis eſt tutam. at ſi parum tuta habeatur pęnitētis opinio, qui in propria cauſa cęcatus affectione, potius vult ſequi ſententiam ſibi fauentem: perpendat confeſſarius an interdum ſit relinquendus in ſua ignorantia cum bona fide: confeſſarius vero cū præter officium iudicis, ſit medicus, pater ſpiritualis, & pius aduocatus, debet benigniorem partem in dubiis ſequi in gratiam pœnitentis.

7 Si pœnitens dubitat de quibuſdam, an fuerint mort. & reſeruata: intendat confeſſarius abſoluere ab omni grauitate, quam re ipſa habent peccata: & in dubio, caſus nō præſumitur reſeruatus. ſi dubitat an pœnitens accedat recte diſpoſitus, puta cum integra confeſſione & debito dolore ac propoſito, non debet ſtante dubio abſoluere, niſi per diligentiam aut cōſultationem illud practice depoſuerit:[c] quod facile poteſt.

8 In pœnitentiarum iniunctione, poſtquam perſuaſerit magnas deberi ſuis delictis in præſenti, vel in purgatorio exoluendas pœnas: declinet in humaniorem partem,[d] ſecundum quod ratio perſonę, loci

---

Nauar. cap. 4. num. 4. & in ſimili. cap. 3. nume. 5. & 8. conc. Baſilien. ſeſſ. 31. & additio. citatio. ſeſſio. 32. pro differentia locorum requirit diuerſos confeſſores, cum maiori ſcientia citatio. B.
[i][k] In quo vera eſt regula Anton. ſupra Ledeſ. ſecunda parte, quæſtio. 8. articu. 2. dub. 18. Caiet. ver. confeſſor. Alber. diſtinct. 17. articu. 6. Frater Medin. lib. 1. cap. 5. & quamuis oppoſitum ſignificat Bonauen. diſtinct. 17. & Nauar. d. §. caueat. nu. 27. & c. 4. num. 5. vtrāque tamen ſententiam conciliat Syluest. confeſſor. 3. in in princ.
[l] Fatetur Nauar. cap. 4. num. 6. cum D. Thom. 2. 2. quæſtio. 104. 5. quæſtio. 73. 2. argum. 1. cum ſolut. Alexand. ſecunda par. quæſt. 183. m. 2. §. 2. Bonauen. in ſecunda diſtin. vlt. Areual. de correc. fol. 80. & 193. Anton. Paludan. Syluest. ſup. & ver. obedient. §. ſecundo. Cordu. caſu. 64. & lib. primo. qq. quæſtio. 43. dub. ſecundo, lib. 3. quæſt. 6. col. 3. facit Couar. ſecundo Variar. ca. 22. nume. 4. Pinel. ſecunda par. rubr. C. de reſcind. venditio. cap. 1. nume. 15. fin. ſic miles ſubditus dum manet dubius de iuſtitia belli, tenetur, militare pro ſuo principe. Recent. & Bañes. 2. 2. quæſtio. 40. primo, dubio quinto. Syluest. bellum. 3. Armil. § 4. 15.
[m] ſupra lib. 1. de pœnitent. capit. 24. §. 4.
[n] Nauar. cap. 4. nume. 4. Frater Medin. lib. primo. cap. 5. Concil. Baſileen. ſupra
[o]
[p] De quibus Diuus Thom. 1. 2. quæſtio. 74. quæſt. 88. articu. 5. & 6. & 2. 2. quæſt. 66. articu. 6. quæſtio. 59 artic. 4. quæ loca Mendoſe citat Nauar. cap. 11. num. 4. vid. cap. 17. num. 3. cap. 21. num. 2. cap. 25. num. 98. & late in præſud. 9. num. 10.
[q] Commun. Diuus Tho. 1. 2. quæſtio. 72. 7. quæſtio. 74. 7. Alexan. 3. par. in declarat. 10. Præcept. Bonauen. 2. diſt. 24. Nauar. cap. 11. num. 9. cap. 16. nu. 9. & 10. cum Anton. Maior. Caiet.
[r] Nauar. cap. 17. nu. num. 59. 250. fin. abij citat. ſunt. ſup.
[ſ] capite. 17. §. 5. lit. O.
[t] Gerſon. Nauar. ca. 5. num. 3. fin. Frater Medin. lib. 2. ca. 3. & lib. primo. ca. 18. Polan. Caietan. Tabien. & Angel. verb. interrog. §. 2.
[u] lib. 2. de pœnit. cap. 13. & 14.
[x] lib. primo. de pœn. capit. 24. §. 4.
[y] De his remediis conſule. ſum. virtutum & vitio. Polanc. in director. Nauar. c. 26. dictum eſt lib. 2. de pœnit. cap. 19.
[z] Medin. quæſt. de confeſſ. iterand. fol. 70. Syluestr. confeſſor. 3. § 7. Anton. 3. par. titu. 17. cap. 20. §. 2. Conrad. de cōtract. q. 100. diſtinguunt inter eum qui eſt paſtor, quia hic tenetur audire & abſoluere. ſecus ſi nō ſit paſtor. At auditis peccatis tenetur etiam non paſtor. infra fatetur Anton. 1. par. tit. 10. cap. 10. Soto. diſtin. 18. quæſtio. 2. articu. 5. Ledeſ. ſecunda par. q. 8. articu. 5. Nauar. edit. anni. 84. ca. 27. num. 280. 288. & in ca. ſi quis autem. de pœnit. diſt. 7. num. 16.
[a] Nauar. cap. 26. nume. 4. & d. eſt.
[b] Syluest. confeſſ. 5. §. 25. Cordu. caſ. 41. Nauar. c. 26. num. 5. c. 27. nume. 287. vt quia pęnitēs eſt poſſeſſor, aut habet aliam conditionem cui iura fauent.
[c] Deponit practice ſcrupulos vir prudens, dum agit contra illos.
[d] ſup. lib. 2. pœnit. cap. 19. Simanc. de cathol. inſtit. ca. 47. nu. 79. vid. c. 46. num. 84. c. 64. num. 60. Syluest. confeſſ. 4. §. 3. Medin. tract. 2. de confeſſ. fo. 99. Benaueote tract. de pœniten. & remiſſ. par. 4. Clemens lib. 2. cōſt. apoſtol. c. 12.

& temporis poſtulabe videtur, vt ſupra expoſitum eſt.

9 Si qui abſque decenti ſcientia ingerant ſe præter neceſſitatem ad audiendas confeſſiones, peccant mort.[e] ſicut & epiſcopus vel prælatus religionis qui illos exponit.[f] niſi forte pœnitens doctus ſit,[g] qui ſuppleat explicando rationem ſpeciei, reſtitutionis vel cenſuræ: aut ſi in periculo mortis excepit confeſſionem, cum non ſit alius.[h] vel ſi eos audiat, qui communiter nihil difficile habent. ſi quod vero difficilius incidat, nec per temporis anguſtias liceat diſcernere, aut conſulere ſapientem, ſatis eſt vt pœnitens ſit paratus facere, quod confeſſarius re melius expenſa & conſulta iudicauerit: vel quod vir ſapiens ad quem confeſſarius remittet, dixerit faciendum:[i] ſic enim diſpoſitus poteſt ſtatim abſolui. At qui ſponte ita ignorantem confeſſarium elegit, vt peccata eius & negotia quæ habet difficilia diſcernere nequeat, tenetur iterare confeſſionem:[k] niſi idonea cauſa excuſetur, vt ſupra dictum eſt.

CAP. XXVII.

De qualitate 4. Prudentiæ.

§. 1. *Vt iudex prudenter roget de circumſtantiis debitis.*

2 *De circunſtant. perſona, ſi nouit ſtatum coniugati, aut monialis, nihil roget.*

3. 4 *Moneat omnia honeſte dici: quando docebit veritatem, aut relinquet in ſua ignorantia.*

5 *Quid ſi fœmina ex ſcrupulo roget an reddet debitum?*

6 *Conformetur opinioni probabili pœnitentis.*

SEntẽtia iudicis abſque iuris prudentia fieri non debet. quã prudentiam virtutum parentem ſequi ſtudeat confeſſarius in eo foro, vbi eſt ſupremus vice Dei iudex, cuius ſententia per appellationem reparari non ſolet. petat à Spiritu ſancto[a] ea dona copioſius infuſa quibus illuſtratur intellectus, & diſcretionem ſpirituum: imprudẽs enim minus alium quam ſe gubernare poteſt. Primum circa examen peccatorum prudenter roget quæ veroſimiliter opinatur, aut dubitat omitti culpabiliter, iuxta cuiuſque ſtatum. Ne quærat anxie circunſtantias non neceſſarias, præſertim in ſexto mandato: & honeſtis vocibus curet obſcœna explicari,[b] rogans à longe gradatim: ne puer dicat, nec honeſta & inexperta fœmina pudefiat: non oportet explicare quæ comitantur principalem actum,[c] aut minutulos modos peccati, qui ſibi aut pœnitenti tentationem excitent. Fœminas communiter non blande ſed rigidius tractet: nec ſubtilem in ſingulis exquirat numerum,[d] ſed probabiliter æſtimatum, plus minus: & ſuperfluas narrationes reſecet.

2 Si ſtatum pœnitentis videtur noſſe, vt ex habitu religionis vel ordinis ſacri apparet vouiſſe continentiam: non oportet in ſexto mandato circunſtantiam voti explicari. Quare ſi nobilis virgo quæ matrẽ comitatur, vel ſi monialis confiteatur conſenſum ſolius voluntatis in actum turpem, præſumere prudenter poteſt eſſe virginem:[e] cuius peccatum mentis vel operis pertinet ad ſpeciem ſtupri: nec tenetur pudore illam afficere rogans an virgo hactenus permaneat? cum ex ſtatu & habitu illud ſatis coniectet: & periculum eſſe poſſit, vt illa erubeſcens mentiatur rogata: ſatius ergo videtur illam in bona fide ignorantiæ relinquere, quę nec mentitur, nec aliquid grauans ſcienter omittit: quàm cum periculo ſacrilegi mendacij lędere conſcientiam incauta inquiſitione.

3 Pręmoneat incautum pœnitentem, ne quid minus neceſſarium dicat, ex quo declaretur alienum peccatum etiam complicis, vt dictum eſt:[f] Nec aliena ab ętate, ſtatu, & officio cuiuſque roget:[g] vt monialem de rebus militum. Confeſſarius qui ſimul eſt pœnitentis doctor ex officio caritatis (vt generaliter Paſtor animarum epiſcopus, doctor eſſe debet) tenetur non tantum non decipere pœnitentes praua doctrina & malo conſilio, ſed ignorantes docere utiles veritates conſcientię: ſi tamen credat & ſperet ſe profuturum, & non ſequatur ſibi vel aliis aut pœnitenti graue incommodum.

4 Quando pęnitens in bona fide eſt ex ignorantia iuris pręſertim humani, vel ex ignorantia facti, nec malum vergit in damnum publicũ ſed priuatũ, nec eſt periculum ſcandali: vt quia putat ſe rite coniugatum abſque impedimento, vel non eſſe reſtitutioni obnoxium: tunc tacita veritate relinquendus eſt in bona fide,[h] quando veritatis detectio non prodeſſet,[i] ſed cum conſciẽtia exulcerata permanſurus pręſumitur in ſtatu damnationis: aut ſequitur graue ſcandalum.[k]

5 Quod ſi ex ſcrupulo fœmina roget an debitum reddet? quæ incerta eſt, de impedimento, quod tamen eſt notum confeſſario, ſic dicet ueritatem in generali, vxores tenentur reddere debitum maritis:[l] tu ergo ne ſine cauſa ſis ſcrupuloſa: vel dicat, reddere debitum:[m] quia per imperatiuum nihil falſi enuntiat, ſed mouet ad verum practice. nec ei mentitur ſi reſpõdeat, hic eſt tuus vir: nempe reputatione, vt Ioſeph dicebatur Pater Chriſti. At ſi ipſa mortaliter conſcien-

14. 22. vbi Turrianus: c. 18. & optime Chryſoſto. homil. 43. in Matth 13. habetur, cap. allegant. 26. quæſtio. vltima facit Gregor. Nazianz. orat. 16. Auguſt. epiſto. 159. ad Marcellinum. vid. Trident. ſeſſio. 14. capit. 8. cano 14. & 15.

e f [e f] Caiet. §. 1.

B. Nauar. cap. 4. nume. 2. & 5. Frater Medin. lib. primo

g cap. 5. [g] Nauar. ca. 4 num. 5. & 11 §. ca ueat. nume. 27. Ledeſ. ſecunda par. q. 8. articu. ſecundo, dub. 18. Caiet. ver. confeſſor. Albert.

h diſtin. 17. articu. 6. [h] Iidem autores, & Trident. ſeſſ. 14. capit. 7. in artic. mor. ait poſſe quemlibet ſacerdotem abſoluere ab omnib. peccatis, & cenſu-

i ris. [i] Nauar. capitu. 26. num. 5. Syluest.

k confeſſor. 3. §. 12. [k] ſupra lib. 2. de pœniten. cap. 14. Nauar. cap. 9. num. 9. Frater Alexan. lib. primo. tit. ſecundo, fin. cum Richar. diſtin. 17. arti. 3. quæſtio. 8.

CAP. XXVII.

a NAuar. [a] ca. 10. num. 1. Frater Medin. lib. ſecundo inſtruct. cap. 6. vt dicat in Pſal. 50. cor mũdum crea in me Deus. accedat in Spiritu Patris & lenitatis ad Galat. 6. & cap. 4 filioli quos iterũ parturio Roma. 9. optabam anathema eſſe à Chri

b ſto pro fratribus. [b] Nauar cap. 5. num. 9. cap. 11. num. 12. cap. 16. nume. 4. Caietan. verb. interrogat. in ſexto mandat. ibi Angel. Armil. Tabien Sylueſtr. confeſſor. 3. ad fin. Diuus Thom. quarta diſtinct. 16. quæſtio. 3. Bonau. diſtinct. 19. Polanc. in direct. Frater Alexan. lib. primo. titu. 4. ca. 5. ad finem Frater Medin. libro primo inſtruct. ca. 9. & bene catechiſ. Pij V. in ſexto præ

c cepto. [c] ſupra lib. 2. de pœniten. cap. 7.

d Nauar. c. 6. nu. 17. [d] Caiet. opuſc. tract. 5. de confeſs. quæſtio. 3. Victor. § 178 & ſequen. § 193. dicit pro numero no le ſa que eſ alma. Ledeſ. ſecunda par. quæſtio. 8. articu. 2. dub. primo, Nauar. capit. 6. num. 14. & tamen pœnitens tenetur per ſe confiteri omnia & ſingula peccata mort. vt ait concil. Lateran. cap. omnis. & Triden. ſeſſ. 14. cap. 5.

e & can. 7. [e] Vt dict. lib. 2. de pœniten.

f cap. 8. [f] ſupra lib. ſecundo de pœnit. cap. 8. Nauar. cap. 7. nume. 2. cum Bonauen. diſtinct. 21. quæſtio. 1. articu. 3.

g [g] Nauar. ca. 5. num. 3. Medi. lib. 2. ca. 3. Caietan Angel. & Tabien. verb. inter-

h rogat. [h] Sot. diſtin. 18. quæſtio. 2. artic. 4. fin. Petr. Sot. tit. de conf. lect. 10. Cano relect. de pœni. p. 5. Aug. c. ſi quis autem de pœniten. diſtin. 7, vbi Nauar. num. 66. & ca. 22. num. 83. (quod autem Innocen. in ca. quia circa de conſanguin. & affin. dicit: bene exponunt Nauar. & Couar. 2. par. ſponſ. ca. 6. §. 10. num. 15.) Cordub. lib. 1. qq. quæſt. 11. Adria. infra Medin. quæſt. de confeſ. di

i mat. fol. 70. [i] Correctio, cum per ſe ordinetur in priuatum bonum fratris, non obligat niſi ſit ſpes quod proderit hunc, & non oberit. Diuus Thom. 2. 2. quæſt. 33. articu. 2. Soto lib. 5. iuſt. quæſtio. 6. articu. 2. conclu. 4. & relect. ſecret. m. 2. quæſt. 2. con. 4. vbi Cordub. & quæſt. 4. conc. 6. Caiet. ver. correct. Adria. de correct. Gabrie. in cano. lectio. 74. Syluest. de nuntiatio. §. 4. Nauar. cap. 24. nu. 12. & Hiſpa. nume. 12. Aſten. lib. 2. titu. 6. articu. quarto, nec obligat cum periculo damni grauis proprij, vel alieni.

k [k] Doct. ſupra quia ſequitur damnum

l alienum. [l] Sot. diſt. 18. quæſt. 2. articu.

m 4. ad fin. [m] Pena,

&

tia, quærit ex ignorantia iuris culpabili: tenetur confeſſor dicere veritatem prudenter, [n] quantum ſatis eſt interrogationi: vt ſi coniugatus qui habet votum continentiæ roget an poſſit reddere debitũ? affirmet: nec addat ei, non licere petere debitum. Et tamen contingere poteſt, vt reſponſione Doctoris etiam falſa, conſtituatur pœnitens in bona fide, dum authoritate docti motus pœnitens adhæret opinionibus minus conuenientibus, [o] vt de pluralitate beneficiorum iure incompatibilium ſine cauſa diſpenſatus.

6 Conſulat cõfeſſarius tutiorem & viciniorem ſaluti ſententiam: præſertim circa ea quæ à doctis dicuntur media neceſſaria ad ſalutẽ. [p] ſed ſi pœnitẽs ſequatur opinionem in praxi probabilem, quamuis confeſſarius eam ſponte non debeat cõſulere, [q] quando oppoſitum opinatur eſſe longe probabilius: tenetur tamen opinioni pœnitentis conformari, [r] vt illum abſoluat.

& Recent. [n] [o] Caueat ne vt imperitus chirurgus, incaute magis ſauciet & noceat quã proſit. [p] Inf. lib. de fine homin. vide de fide explicita Chriſti, de formali dolore pœnitentiæ, cum formali propoſito emẽdationis, de recipiẽdo ſacramentum baptiſmi, pœnitentiæ, & euchariſtiæ, iure, ſi commode poteſt. & vt reſtituat & ſatisfaciat proximo & ſimilia. vide Petr. Nauar. lib. 1. de reſt. c. 1. dub. 2. 2. num. 8. [q] d. eſt ſup. ſi conſuleret idem vir doctus, cõtra id quod dum publice prælegit aut prædicauit, docuerat firmiter, vt longe probabilius, faceret cõtra conſcientiam: vt facit Iudex qui fert ſententiam in cauſa minus probabili pro amico Caieta. cum D. Tho. 2. 2. q. 60. art. 5. Sotu lib. 3. iuſt. q. 4. ar. 5. ſic conſultor in Capitulo, & in cenſura, & de qualitate propoſitionum, ſincere dicat, quod probabilius eſſe ſentit Cordu. lib. 3. qq. q. 9. ad tertium. Aduocatus tamen poteſt pro parte ferre patrocinium, quamuis reputet habere ius minus quidem, ſed vere probabile. Nauar. ca. 25. num. 19. relinquens reſolutionem ſententiæ iudici iuxta probationes quæ in proceſſu litis apparebũt. [r] Sot. d. 18. quæſt. 4. ar. 5. fin. Ledeſ. 2. p. quæſt. 8. art. 4. dub. 7. & 8. Victor. §. 177. Palu. Adria. Anton Mercad. li. 1. de contract. ca. 5. Frat. Medin. 1. 2. q. 19. ar. 6. propendet Sylu. Nauar. d. cap. ſi quis autem. num. 66. vid. nu 75.

CAP. XXVIII.

Quomodo ſapiens & prudens confeſſarius docebit ignorantes.

§. 1. *De quibus confeſſarius docebit pœnitentem?*

2 *Quomodo breuiter inſtruet de doctrina Chriſtiana.*

3 *Sciat accommodare remedia: & quãdo differenda ſit communio?*

4 *Sinat pœnitẽtem ſponte dicere etiam abſque ordine: & interſerat, de numero aut ſpecie peccati.*

5 *Et ſeq. Quomodo breui interrogatorio iuuabit memoriam pœnitentis?*

7 *In principio ne roget multa, ſed neceſſaria.*

SI ignoret pęnitens aliquid quod parat facere, & alias fecit, eſſe peccatum mortale communiter docẽdus eſt à confeſſario quia Doctor eſt: vt de reſidentia perſonali in beneficio curato, aut quando ſine ea obtinuit diſpenſationem non reſidendi, aut ſi ruſticus ignoret fornicationem eſſe contra ius naturæ [a] aut alia ex quibus ſequitur periculum ſcandali. [b] 2. eſt docendus quando ex conſcientia erronea putat aliquid eſſe peccatum mortale quod non eſt, [c] ob quod exponitur periculo peccati.

2 Si ignorat res neceſſarias, vt articulos fidei, præcepta decalogi & eccleſiæ, & obligationes quæ ad eius ſtatum & officium pertinent: debet confeſſarius tãquam doctor ſtatum inſtruere: niſi expediat pœnitentem mittere ad alium, vt ab eo doceatur.

3 Quæ pertinent ad doctrinam Chriſtianam poteſt hoc breui compendio docere ignorantem. ¶ Primum vt ſciat orare & quid teneatur operari & recipere: quod continetur in oratione dominica, mandatis & ſacramentis. 2. quæ quiſque expreſſe credere debet, his fere punctis continentur. 1. quod ſit ſanctiſſimæ Trinitatis myſterium? nempe Trinitatem eſſe tres perſonas diſtinctas, quarum vna non eſt alia: & tamen omnes ſunt vnicus verus Deus. id quod confitetur dũ ſeipſum ſignat. 2. quis ſit Chriſtus Ieſus Dominus noſter? nempe eſſe filium & ſecũdam Trinitatis perſonam, qui verus Deus eſt & homo: & qui natus & mortuus eſt, & reſurrexit, &c. propter noſtram ſalutem. 3. in diuino altaris ſacramento ſub ſpeciebus hoſtiæ & intra calicem ſub ſpeciebus vini, eſſe verum totum & integrum Chriſtum. 4. eccleſiam catholicam eſſe congregationem fidelium Chriſtianorum, qui tenent quidquid ſancta Romana eccleſia credit & tenet.

3 Si de rebus quoquo modo ad ſigillum pertinentibus etiam indirecte & a remotis rogetur: habeat cautiſſimam reſpõſionem, quæ nullam generet ſuſpicionem auditi peccati: & in ore habeat, nihil omnino ſcio, feci officium meũ. 2. abundet prudentibus remedijs pro qualitate morborum, non tantum ad excitandum contritionis dolorem de offenſis Dei præteritis propter Deum ſumme dilectum: ſed maxime vt prouidus curet futurã emendationem vitæ, & inducat vt firmo propoſito ſtatuat ſe cum Dei auxilio numquam amplius peccaturum mortaliter ꝙ vt re ipſa exequatur, curet præſcindere cum pœnitentia medicinali & præſeruatiua pro varia morborum, & perſonarum qualitate, capita hydræ, & vitiorũ principalium radices, ne renaſcantur, remouendo propinquas occaſiones, quamuis ſint ſibi in temporalibus perutiles: Chriſtus enim docet, oculum eſſe eruendum, & manum præſcindendam. differat interdum ſuauiter beneficium abſolutionis, vt interim probetur & aſſueſcat bonæ conſuetudini uirtutis: vel certe differat communionem ſacram, quouſque magis ſedato poſt peccatorũ vomitum ſtomacho, præparetur ut deuotius accedat ad puriſſimam Chriſti menſam. Hic confeſſarii ſcopus & fructus eſſe debet, vt iuxta Dan. 9. auferatur peccatum præteritum, & impediatur futurum: qui & fuit finis & fructus incarnationis, & paſſionis Chriſti, dum merita ſua nobis applicat per ſalutaria ſacramenta, & per bona opera noſtra, vt dictum eſt,

4 Ad prudentem praxim hoc fere ordine procedere poteſt, poſtquam nouit pœnitentem ad ſuam iuriſdictionẽ pertinere. 1. vt dicat peccata hortetur: & ſinat craſſo & modo & ſine ordine dicere peccata, quorum habet conſcientiam. ſolet enim dicere grauiora ex quibus confeſſarius coniectabit, de qua re magis inquirendum ſit, & quæ reo fuerit præcipua peccatorum radix. 2. dicentem ne moleſte & importune interrumpat: interdum tamen breuem interrogationem ſubiiciat, puta de numero, quoties fecerit: de ſpecie & circunſtantiis neceſſariis, an ſolutam vel coniugatam concupierit, ex quo tempore aſſuetus eſt tali peccato concubinatus vel inimicitiæ, &

quoties

CAP. XXVIII.

[a] SOto [a] lib. 1. iuſt. quæſt. 4. artic. 5. ad fin. & art. 4. & q. 3. ar. 4. ad primum. lib. 2. quæſt. 1. ar. 3. e. fin. lib. 5. q. 3. art. 3. col. 5. & ſuper id Roman. 7. ego autem viuebam ſine lege: admittit dari apud valde ruſticos excuſantem ignorãtiam de fornicatione ſimplici, vid. D. Thom. 1. 2. quæſt. 94. artic. 6. & quæſtio. 103. artic. 4. ad tertium. Specul. cõiug. 2. par. articu. 7. & 22. & 3. par. art. 15. At raro reperitur ea ignorantia. [b] De his quę ſunt cõtra ius naturæ negat excuſari, Adria. in 4. de confeſſio. quæſtio. 5. dub. 7. & quodlib. 5. artic. 2. admittit vero in iis quę pertinẽt ad ius diuinum poſitiuũ, de quibus exponit Ambroſ. ſermo. 83. Gregor. lib. 1. epiſt. 33. habetur. c. Epheſiis. 43. d. At interdum relinquendus eſt ĩ bona fide ignorantiæ, vt ſi natus in India veniens in Hiſpaniã duxit eã quam ignorat eſſe ſemi ſororem; aut fœmina quæ putauit priorem maritũ obiiſſe, nupſit alteri, eſt ſtatus contra ius naturæ, & tamẽ confeſſarios id ſciẽs debet interdum relinquere in bona fide: ita affirmarũt in hoc caſu conſulti multi Patres, dũ eſſent in Concilio Trident. [c] Vt ruſtici putant peccatum ſumere iẽtaculum in feſto ante miſſam, & ſimilia.

quoties eo tempore interrupit voluntatem. Hæc ideo addat ne peccata quæ vix præ verecundia reus ſemel expreſſit, faciat poſtea repetere noua interrogatione de numero, & circunſtantiis. vbi opus eſt præmoueat ne quid obiter dicat minus neceſſarium de aliis perſonis aut complicibus, quod illorum famam vel leuiter lædere poſſit. & multo minus licet curioſe id interrogare, vt explicatū eſt. ſi quid grauiſſimum audiet, ne oſtendat ſe mirari: ſed nec hoc vel aliud ſtatim carpat, quia forte deterritus pœnitens ſilebit alia peccata: ſed ad finem confeſſionis id præſtabit.

5 Habeat in memoria breue & ordine diſpoſitum interrogatorium de ſpeciebus & circunſtantiis quæ communiter contingunt in ſingulis decalogi præceptis: ita vt ſub ſexto & ſeptimo mandato comprehendat nonum & decimum, ad quæ facile reduci poſſunt præcepta eccleſiæ & Maiorum, & reliquæ obligationes ſtatuum cuiuſque.

6 Si forte adiutus per confeſſarii diligentem examinationem deprehendatur pœnitens indigere adhuc longiori tempore, vt recogitet multa peccatorum genera, & negotia, præſertim quæ habent annexas cenſuras inhabilitateſque beneficii aut officii & reſtituēdi obligationem, in hunc modum. Doceat pœnitentem diſcurrere ad memoriæ ſubſidium. Primum, per tempora ætatis ſi generalem confeſsionem inſtituat, ut pueritiæ & iuuentutis. 2. per varios ſtatus & officia, vt ſi fœmina coluit ante coniugium, vitam cœlibem virginum: ſi vir uxore mortua initiatus eſt ſacris, & obtinuit curatum, aut factus eſt religioſus. 3. conſideret diuerſam ſui diſpoſitionem quo tempore fuit ſanus uel infirmus, in proſperis, vel aduerſis. 4. loca, in qua regione verſatus eſt, cum quibus vicinis, & in qua domo conuerſatus. 5. ſpecialius recolat perſonas, ſi fuit in collegio, & in bona ſocietate, aut mala. tandem examinet quid cum pleriſque ex his perſonis tractauerit: & peccata cordis, oris, aut operis quæ deprehendit, reducat in ordinem decalogi, ſubiiciens ſingulis ſpeciebus probabilem circiter numerum.

7 Dum interrogat ordine pœnitentem, ne moretur in veſtibulo multa rogitans, quæ opportunius inter mandata quæruntur: vt de ſtatu peccati, & proxima occaſione, de doctrina Chriſtiana & ſimilibus: ſatis eſt vt ante mandata præmittat paucas præambulas interrogationes. Deinde in ſingulis mandatis breuiter roget ſpeciem generalem: quam ſi neget, non oportet deſcendere ad ſpecialia: vt ſi nunquam habuit turpem conſenſum, aut tactum ſui impudicum, longe abeſſe creditur a turpi opere: & tamen rudiores interdum confitentur peccata operis, qui negant peccata ſolius conſenſus.

CAP. XXIX.

Breue interrogatorium cum præambulis: & præcepta reduci ad octo capita.

DVm longi temporis confeſſionem audit, expedit à principio interrogare penitentem de quinque præambulis. [Summiſt. verbo interrogat. Caiet. Angel. Tabien. Nauar. c. 5. & c. 10. num. 3. cap. conſideret. de pœnit. diſt. 6. num. 6. Polan. in director. Frat. Medin. lib. ſecundo. cap. 7. lib. 1. cap. 18. Frat. Ludou. 1. par. inſtruct. cap. 39.] Primo, an ſe præparauit ad hanc confeſsionem: & ex quo tempore non fuit confeſſus. 2. an recepit ſacramentum confeſsionis & communionis in paſcha, impleuitque pœnitentiam iniunctam. 3. ſi habet excommunicationem aut caſum reſeruatum. 4. ſi habet ſcrupulum de præteritis confeſſionibus, vt propter defectum integritatis aut aliam cauſam eas repetere debeat. 5. quem ſtatum habeat: an ſit clericus vel coniugatus.

In primo præcepto decalogi quatuor inquiri poſſunt. 1. De parua præparatione. 2. De amore Dei & proximorum, & præceptis quibuſdam affirmatiuis in genere, quæ pertinent ad cultum Dei: & de ignorantia doctrinæ Chriſtianæ, obligationeque proprii ſtatus. 3. ſi quid habeat contra ea quæ fide credit, aut contra ſpem. 4. ſi habuit ſuperſtitionem aut abuſum contra religionem Chriſtianam.

In ſecundo præcepto alia quatuor. 1. ſi affirmauit cum iuramento aliquod mendacium contra veritatem quam nouerat: vel affirmans de quo dubitat vel promiſit bonum aut malum abſque intentione implendi. Deinde quærat an mendacium fuerit in proximi præiudicium, vel in iudicio. 2. ſi quid iuramento vel voto etiam pœnali promiſit de re bona & graui, an ſua culpa non adimpleuerit. 3. ſi iuramento vel uoto promiſit facere id quod eſt peccatum mort. commiſsionis vel omiſsionis: nempe facere malum, vel non facere bonum aliquod præcepti. 4. an blaſphemiam dixerit: vt nō credo in Deum, pœniteat Deum, per vitam Dei.

In tertio præcepto. 1. Si violauit feſta opere ſeruili, vel alio prohibito per eccleſiam, per notabile tempus. 2. ſi in feſtis miſſam ſine rationabili cauſa omiſit totam, aut partem eius notabilem, vel cum magna diſtractione confabulando. 3. ſi cauſa fuit vt alter labore, vel miſſæ omiſsione frangeret hoc præceptum. 4. de præcepto ieiunii, cum haberet viginti unum annos completos: ſubiiciat, an diebus ieiunii uſus eſt ouis & aliis cibis prohibitis abſque morbo, aut priuilegio. ſed in feriis ſextis per annum ubi iura non prohibent oua & lacticinia, perpendat an conſuetudo regionis obliget. Addat ſi in morbo comedit aliqua cum notabili damno: ſi quando inebriatus eſt.

In quarto præcepto. 1. ſi dehoneſtauit parentes, aut maiores: dixit eis graue uerbum: non ſuccurrit in graui neceſsitate. 2. ſi eis nō obediuit, cum præcepto aut lege aliquid graue iubebatur. 3. Pater & ſuperior, Rex, Epiſcopus, iudex habeat curam familiæ ſubditorum & proprii officii.

In quinto præcepto. 1. ſi optauit mortem, uulnera, infamiam, uel aliud graue malum ſibi ipſi: aut expoſuit ſe periculo illius. ſi hæc ipſa optauit aliis: ut ſi ex auara ſiti ſuccedendi in hereditatem, congauderet de morte patris uel fratris primogeniti: ut ex inuidia dolet de proſperitate alterius eiuſdem officii, ſi inimicitias geſsit: & quanto tempore cum ſcandalo negauit colloquium; & reſalutationē inimico: ſi delectationem moroſam habuit cogitans de uindicta facta uel futura. ſi ex ira protulit minas & uerba contumeliæ grauis, etiam per irriſionem. 3. ſi occidit, percuſsit, uel iniecit manus in alterum. ſi mater infantē quem lecto tenebat oppreſsit. ſi fuit cauſa aborſus ante animationem fœtus, uel poſtea. perpendat damnum illatum occiſo, qui familiam ſuſtentabat. ſi contra parentem, uel miniſtrum iuſtitiæ: ſeu in clericum etiam primæ tonſuræ, uel religioſum manum admouit, per quod ſit excommunicatus. 4. ſi ex omiſsione eleemoſynæ uel curationis, aut iudex quia non cuſtodiuit urbem, fuit cauſa mortis, uel grauis damni corporalis: iudex tenetur læſis ſatisfacere damna ab aliis illata, ob eius grauem negligentiam. 5. huc reducat, ſi ſcandalo fuit cauſa mortis ſpiritualis, per inductionem illius ad peccatum etiam indirecte, qui paratus non erat.

In ſexto præcepto. A longe incipiet quærere. ſi habuit turpem cogitationē cum cōſenſu: deinde an proceſſit ulterius ad tactum vel opera. ne ſit nimius circa minus neceſſaria, contentus ſcire ſubſtantiam ſpeciei, & circunſtantias neceſſarias: vtatur verbis honeſtis.

Cum

Cum ergo reperit opera, ſic incipiat. 1. ſi habuit rem cũ fœminis. ne ſigillatim permittat fœminas aut actus confiteri, ſed vno uerbo ita dicat: ter cognoui duas fœminas vel plures: ſemel ſolutam, & intra eccleſiam: bis coniugatam. Diſcurrat per ſpecies, ſi cognata, virgo, voto religionis aut caſtitatis conſecrata. Si contra naturam. 1. vir cum viro habet rem: fœmina cũ alta fœmina ſumpto etiam inſtrumento. 2. vir cum fœmina extra vas naturale: quamuis illa ſit propria vxor. ſed boc minorem horrorem incunt, ſi ab alus in lecto ſic coniungi videantur: ſolet enim vir fœminam à tergo cognoſcere, fed intra uas naturale. nec oportet deſcendere ad modum vel locum corporis in eo contactu. 3. ſi beſtialis factus eſt cum bruto animali, non exprimat ſpeciem animalis, vel locum corporis: cum in genere moris ſint eiuſdem ſpeciei commiſceri animalibus diuerſarum ſpecierum. 4. ſi cum diabolo incubo aut ſuccubo: quod vix fiet abſque aliquali pacto contra religionem. & contingit varijs modis, vt ſi vir cum diabolo habente figuram fœminæ, an viri, vel bruti commiſceatur. Si nocte integra dormiẽs cum fœmina bis aut ter eam cognouit, dicta ſubſtantia operis, ne explicet actus communiter ante aut poſteà opus principale comitantes, vt oſcula & tactus impudicos. 2. mollities in ſeipſo dicitur contra ordinem naturæ: au habuit uoluntariam pollutionem in vigilia: aut in ea vna pollutione concupiuit fœminam coniugatam, vel alterius ſtatus, vel multas ſimul. ſi pollutio ùirt facta eſt cum prouocatione & tactu alterius, & mutuo ſe prouocat unt. ſi in ſomnis paſſus eſt pollutionem ex præuia cauſa mortali: an experge factus complacuit de illa. 3. ſi habuit deliberatum conſenſum peccandi cum fœmina coniugata, vel virgine, &c. ſi tamen ſtatum fœminæ non aduertebat, ſatis eſt in generali numerum cogitationum fateri. ſi inſecutus eſt fœminam diu, quærat an peruenit ad tactum impudicum: vel ad verba, quibus cum ſcandalo induxit non paratam. ſi ornatu, muſica, muneribus, nutu, àſpectu, deambulatione in malum finem placendi & prouocandi ordinatis, vſus eſt. ſi memor occaſionis prætcritæ pœnitet non peccaſſe, aut aduertens cõplacet cum delectatione moroſa de turpi cogitatione. gaudet lectione librorum impudicorum, quia turpiter prouocatur. ſi optauit ſe concupiſci à fœminis: & in hũc finem ornauit ſe, &c. 4. ſi uir inter viros praua intentione complacet de ſermone turpi. ſi ſe iactauit de huiuſmodi peccatis. ſi vſus eſt internuntio, per quem miſit nuntium, epiſtolam, munera: & an hæc miſit pro coniugata vel virgine, &c. ſi dedit domum, fuit ſocius, conſiliarius uel internuntius pro alio. 5. à cõiugatis ne quærat minus neceſſaria, quæ prouocent tentationem. ſed 1. ſi negauit debitum coniugale abſque cauſa. 2. ſi petiuit debitum cum haberet impedimentum ſuperuenientis affinitatis, cognationis, vel uoti caſtitatis. 3. ſi eam cognouit præter modum ordinarium, & uas naturale. 4. ſi tactibus præſertim laſciuis & impudicis uxoris, ſe exponit frequenti periculo pollutionis, extra actum matrimonialem.

In ſeptimo præcepto. 1. ſi furatus eſt rem alienam grandioris quantitatis: quamuis à proprio parente, vel intulit notabile damnum. aduertat ſi ab alus confeſſarijs iuſſus eſt reſtituere, & differat abſolutionem communiter. Grauius eſt per rapinam & vim capere aliena: aut etiã ſua, à quieto poſſeſſore, quando aliter recuperare facile poſſet. 2. ſi non ſoluit debita uel damna illicita. ſi non reſtituit ordine debito ſecundum iura & conſuetudinem, præferens eum qui habet antiquiorem hypothecam. Huc reducitur ſoluere decimas & primitias integre: & tributa debita. adimplere teſtamenta parẽtis vel alterius. 3. ſi concupiuit ſuſſurari aliena, vel retinete cum domini damno. propenſus vero in furta, qui concupiuit uarias res diuerſi ualoris, ſat eſt ut confiteatur numerum mortaliũ non explicata quantitate rerum. ſed quando re ipſa nocuit, explicet quantitatem operum, propter obligationem reſtitutionis. 4. ſi verbo, conſilio, uel auxilio fuit cauſa damni notabilis. Huc pertinet fraus in emendo vel uendendo. 5. ſi ludo aſſuetus eſt in uotabili quantitate contra proprium ſtatum. ſi in ludo fraudibus vſus eſt, aut importunis precibus ſeu minis induxit ad ludum, præſertim filios familias, quales ſunt ſcholaſtici: vel induxit alios quibus non permittitur facere contractus.

In octauo præcepto. 1. ſi falſum teſtimonium dixit: & grauius eſt in iudicio, vbi ſub iuramento fit teſtificatio. ſi vocatus & rogatus ſpecialiter à iudice legitime, vel generaliter per edictum ſub excommunicatione tacuit: & fuit cauſa damni, tenetur ſatiſfacere niſi cauſa iuſta excuſet. vbi uero reus vel teſtis contra ius rogatur, ſub cautela reſpondere licet tacita ueritate: quamuis hinc decipiatur iudex. 2. murmurano cum pernicioſo mendacio, ſeu detractio de honore, vel infamiam occultam manifeſtans alterius: vel eſſe cauſam murmurationis, quando auſcultat ſine cauſa: ſi hac ratione ſeminat diſcordias & inimicitias. Huc pertinet, ſi ſe iactauit de peccato turpi, aut de vindicta: præſertim exprimendo perſonam. 3. ſi abſque cauſa aperuit ſecreta notabilia peccati, aut generis infamis, vel ſecretum Capituli aut collegii quod iuramento adſtrictus erat cuſtodire. ſi aperuit alienas literas reputans in illis contineri aliquid graue. qui uero infamiam ſed occultam contra ius & caritatem aperuit, prudenter ſatiſfaciat: nec tamen tenetur dicere ſe mentitum fuiſſe. ſecretum vero ſigilli confeſſionis ex nulla cauſa abſque pœnitentis licentia reuelari poteſt. Reliqua ſecreta quamuis iurata non obligant in præiudicium boni communis. 4. ſi temere iudicauit graue malum abſque cauſa de alio: maxime ſi alus reuelet cum damno proximi. Iuſpicio grauiſſima de exemplari & probatiſſimo uiro, interdum eſt mort. præſertim ſi alus qui eam credunt leuibus indicijs explicetur.

Vltimo, circa proprium ſtatum & officium quærat. 1. an ſciat neceſſaria: an ſit negligens ut proprias obligatiónes impleat, quæ ſunt uariæ pro ratione ſtatus. 2. an aliquid amplius in memoria teneat, quod grauet eius conſcientiá. generaliter ſe accuſet offendiſſe Deum ſuis ſenſibus & potentijs defeciſſe circa opera miſericordiæ, & multa præcepta affirmatiua uirtutum, quorum tempus in quo obligant facile non ſcitur, quæ omnia poſſent à principio confeſsionis referri, vt de actibus fidei, ſpei & caritatis: de humilitate, pœnitentia, conuerſione in Deum tempore uſus rationis, de religione qua debuit interius & exterius Deum reuereri, & gratias agere pro beneficijs, quibus ingratus ſæpe reincidit in peccata: De oratione qua petere debuit auxilium in graui tentatione. de periculo peccati cui ſæpe ſe expoſuit negligenter, uel fecit quædam de quibus dubitare debuit an eſſent mort. & quædam contra grauem remorſum conſcientiæ. addat tandem. me accuſo de omni alia re in qua Deum offendi, uel fui cauſa ut alter offenderet. De ijs omnibus peccatis & circunſtantijs me accuſo eo modo & ea grauitate ut Deus melius nouit me peccaſſe.

CAP. XXX.

Appendix interrogatorij pro ſtatibus circa præceptum. 3. 5. & 7.

§. 1. ¶ *De clericis, & beneficiarijs.*
2 *De alijs circa ſacramenta, officia diuina, & locum ſacrum.*
3 *Pro quinto præcepto, de miniſtris iuſtitiæ, de bello, & medico.*
4 *Pro ſeptimo præcepto de emptione & venditione, & alijs contract.*
6 *De tutore, teſtamentario, iudice, & cuſtode.*
7 *De dominis, & famulis, & venatione columbario, tributis.*

1. In tertio præcepto, pro clericis.

1. ſi miniſtrauit ſolenniter ſacramentum aliquod cũ conſcientia peccati mortal. 2. ſi parochus petẽtibus ouibus, opportunis anni temporibus non miniſtrauit ſacramenta confeſſionis, communionis, & vnctionis. 3. ſi non dixit tot, & tales miſſas, in tali templo & altari, ſicut tenebãtur ratione beneficij, capellaniæ, aut pitantiæ. 4. ſi nõ applicauit valorem debitum miſſæ ei quem debuit. 5. ſi fecit notabilem defectũ in celebratione miſſæ circa eius ſubſtantiam & ceremonias. 6. ſi omiſit recitare horas canonicas, & implere alias obligationes ſui officij. 7. ſi exercuit officia iure prohibita.

Circa reliquos. 1. ſi recepit aliquod ſacramentum vt cõfirmationis aut matrimonii cum conſcientia peccati mort. abſque præuia contritione. ſi ante communionem aut celebrationem non præceſſit cõfeſſio mortalium, dum habebat copiam confeſſarij, nec vrgebat cauſa excuſans. 2. ſi excommunicatus affuit miſſæ vel officiis diuinis, vel recepit aliquod ſacramentum cum eſſet ab iis prohibitus. 3. ſi quid fecit contra reuerentiam loci ſacri: nempe ſi in illo effudit voluntarie ſemen, vel ſanguinem humanum iniuſte, per quod de ſe polluitur eccleſia: ſi ſuffuratus eſt aliquid de loco ſacro, quod erat ſub eius cuſtodia, eſt ſacrilegium, vt furtum rei ſacræ: ſi contra eccleſiæ immunitatem extraxit reum eius priuilegio fruentem.

Pro quinto præcepto, de miniſtris iuſtitiæ. 1. vt iudex ſi per negligẽtiam ſit cauſa mortis, vel damni corporalis. 2. ſi abſque cauſa damnauit ad carcerem, aut pœnam corporalem. idem de aliis miniſtris iuſtitiæ, dux vel miles ſi iuit ad bellum ſcienter iniuſtum, vel damna intulit finitimis contra iura belli. ſi medicus in graui neceſſitate non medetur pauperibus gratis: ſi aduocatus pauperibus non præbet ſimile patrocinium.

Pro ſeptimo mandato. 1. mercator ſi fraudem fecit in emẽdo vel vendendo circa ſubſtantiam, vt fallaces merces pro veris: circa qualitatem, vt corruptas & cum defectu occulto. aut circa quantitatem rei, ſi vſus eſt falſo pondere vel menſura. 2. ſi fecit monopolion: & qui abſcondunt frumenta vt carius vendant. 3. ſi contractum de quo dubius erat an eſſet vſura, aut iniquæ ſocietatis: vt ſi vendens pecunia credita, mutuans vel per cambium illicitum recipit lucrum. huc reducitur prauus cõtractus de cenſu: vel de pretio ſimoniæ exterioris vtrinque completæ, cuius non transfertur dominium.

4. Emptor. Si ex fraude minuit pretiũ: ſi vſus eſt adulterina moneta, vel nimis diminuta, licet ab aliis fuerit deceptus. ſi hic aut debitor vel fideiuſſor fraudat creditorem, quia differt vel negat ſolutionem debiti. ſi emit quod videbatur furto ſublatũ à viro ſuſpecto, vt quando ille noctu clanculum vendebat: vel cum eſſet ſeruus vel filius familias: hic enim tenetur poſtea inquirere an res fuerit furtiua.

5. Si quid illicitum fecit in alijs contractibus. Vt depoſiti, commodati, locati, in pignore & hypoteca: adde ſi exactor pignus vitæ neceſſarium exigat ab impotente: de fideiuſſione, iure emphyteutico, feudo, tranſactione ſeu compromiſſione. denouatione, id eſt, quando accepiat vt unus pro altero debitore ſubrogetur æquali obligatione: de pactis, promiſſione & uerborum obligatione & ſimilibus.

De clericis & beneficiarijs. 1. de ſimonia exterius completa: quia tenetur reſignare beneficium, ſicut & alter reſtituere pretium. 2. ſi non fecit fructus ſuos, ex eo quod non reſedit perſonaliter in beneficio curato. vel quia non recitauit horas canonicas, cum haberet beneficium etiam patrimoniale, vel non recitauit horas B. Mariæ cum haberet penſionem titulo clericali. ſi excommunicatus manet in mora & contumacia, aut ſuſpenſus à beneficio quamuis in mora non ſit, recepit fructus beneficii: nec enim poteſt, ſi aliunde habet unde honeſte ſuſtentet ſe & ſuos. 3. ſi canonicus qui defuit debitis horis recepit diſtributiones amiſſas, quamuis ſocii faciant remiſſionem aut colluſionem. 4. confeſſarius ſi per craſſam ignorantiam cauſa fuit ut pœnitens alioquin paratus nõ reſtituat. 5. elector uel præſentator qui prouidet beneficium aut officium indigno noto, tenetur damnum ſatisfacere ſaltem eccleſiæ læſæ uel reipub. ſi uero dignum eligit præ alio notabiliter digniori, dum per concurſum prouidentur curata, uel canonicatus, elector eccleſiaſticus peccat mort. 6. ſi per uim uel fraudem impedit hominem à iure prætendendi beneficium, uel à libertate petendi eleemoſynam dari ſolitam, tenetur reſtituere damnum. ſicut & in ſeq.

Tutor vel curator. 1. qui pecuniam pupilli non auxit licito contractu. 2. teſtamentarius qui non ſoluit legata, & præſertim pia.

Iudex. 1. qui per negligentiam permittit fieri furta & damna. 2. ſi recipit pretium contra iuramentum lege præſcriptum. 3. ferre ſententiam iniuſtam in alterius damnum: uel concedere dilationem in partis præiudicium. 4. ſi damnat iniuſte ad pœnam pecuniariam. 5. ſi per miniſtros iuſtitiæ ſinit damna fidei. 6. qui uendit iudicia, uel præuertit pretio & muneribus.

Cuſtos. 1. carceris per cuius culpam uincti propter æs alienum fugiunt, cum damno creditorum. ſimiliter qui eos uinctos ſine cauſa iuuat ad fugam: ſicut & qui ſeruum iuuat ad fugam cum heri detrimento. 2. cuſtos qui à republica ſub iuramento conſtitutus ad cuſtodiendam ſyluam, & paſtum herbarum, uel uenationẽ: & tamen permittit fieri notabile damnum. 3. cuſtos ſeu œconomus priuatæ domus, qui infideliter ſeruat ſuo officio commiſſa.

Princeps. Qui imponit noua tributa. 2. ſi exigat à perſonis eccleſiaſticis. 3. ſi uſurpat bona communia. 4 ſi non eligit miniſtros idoneos. 5. huc pertinent omnia quæ ſpectant ad officium iudicis.

Dominus, qui prohibet ſubditis occidere ceruos, uel cuniculos inferentes notabile damnum iactis ſeminibus: cum tamen damnũ non reſarciat dominus. 2. generaliter qui artificio in ſuum columbarium trahit columbas cicures: uel aliena animalia, ut ceruos in ſuum nemus. 3. ſi omittit famulis ſoluere mercedem integram, uel non miniſtrat eis fideliter neceſſaria. 4. ſi operarius detinet mercedẽ debitam. 5. è contrario ſi famulus, operarius uel artifex, accepta mercede integra, non adhibet iuſtas operas: & qui accepto publici muneris ſalario, paruam aut nullam operam nauat. qui non ſoluit tributa æquabilia, ſicut & qui eccleſiæ non ſoluit decimas.

CAP. XXXI.

Finito examine, quid præſtabit confeſſarius?

§. 1 *Attendas an ex cauſa differenda ſit abſolutio.*
2 *Quæ hunc fuit præcipua radix peccatorum: & de pœnitentia præſeruatiua.*
3 *Vt aſſueſcat bonis operibus in futurum.*
4 *An aliquid commutandum, aut diſpenſandum ſit cum pœnitente.*
5 *Et ſeq. Quomodo excitabit ad dolorem & dilectionẽ Dei?*
8. 9 *Quomodo iuuabit ægrotum periclitantem, & de teſtamento curando.*

PRudenter aduertat poſt finitũ breuiter examen. 1. an egeat tempore, quo diutius præmeditetur peccata, & repetat cõfeſſiones dimidiatas. ſi habet caſus reſeruatos, vel excommunicationes. ſi clericus cum impedimento

retinet

retinet vſum beneficij & ordinum. ſi iacet in ſtatu peccati, propter conſuetudinẽ, periculum aut proximam occaſionem. ſi à confeſſoribus iuſſus potuit, nec dum tamen reſtituit, aut non ſatisfecit læſis. ſi retinet graue officium cui eſt inſufficiens: & habet craſſam ignorantiam de doctrina Chriſtiana, & obligationibus ad ſtatum ſuum pertinentibus. Ob hæc & ſimilia differenda eſt interdum abſolutio. ſed aliquando ſatis eſt vt mittatur per horam ante altare ad meditandam criminum grauitatem, excitandum pijs conſiderationibus pium & firmum propoſitum, quod impetrare contendat recitato roſario, aut alia oratione ad ſanctos & angelos quos patronos habet.

2 Si nullum reperit abſolutionis impedimentum, aduertat quæ ſit radix & præcipua cauſa, aut occaſio quæ iſtum in peccata incitare ſolet: vt in ea adhibeatur cautio & remedium efficacius. ſciat vero varia remedia cõtra vitia capitalia, & contra peccatum in communi, quibus præſcindantur occaſiones recidendi, & confirmetur homo in bono emendationis propoſito, & bonorũ operum perſeuerantia, & bonorum ſocietate. imponat faciliores quaſdam medicinas, vt ter Aue, aut Salue iuxta id Pſ. 54. veſpere, mane & meridie, vt impetret per interceſſionem B. Virg. donum continentiæ, & perſeuerantiæ à relapſu. conſulat frequentiorem ſacramentorum confeſſionis & communionis vſum, vt poſt menſem vel hebdomadam, iuxta arbitrium prudentis confeſſarij: vt audiat conciones, piorum & regularium precibus ſe commendet, meditetur nouiſſima.

3 Aſſuefiat vt occurrens importunæ tentationi ſtatim imploret Dei auxilium, & dicat nolo, non conſentio: vt ſub conditione proponat, vel interdum ſed rarius uoueat, ſe ſi reinciderit in abuſum iurandi, vel aliud peccatum conſuetum, ſtatim ſequenti die ieiunaturum in pane & aqua, vel dicturum roſarium, erogaturum pauperibus aliquid ſibi carum, vel intra triduum poſt peccatũ confiteri. non autem voueat vel iuret ſe id peccatum non admiſſurum, in quod procliuis eſt. aut religionem ingreſſurum, quod adoleſcentulis frequens eſt: ſup. li. 2. de pœnitentia, cap. 21. §. 1. iuuat lectio piorum librorum de uita Chriſti & ſanctorum, vnde hauriat uirtutum exempla quæ imitetur: in feſtis uiſitare hoſpitalia, vt infirmos verbis & eleemoſyna conſoletur, & ſimilia pia exercitia. excitet ad conflictum cum vno præſertim uitio, a quo magis tentatur, per examen particulare quotidianum: in quo aduertat quoties inciderit, petat ueniã, & ſæpius iteret emendationis propoſitum. Expedit vni infirmo uariare remedia ad leuandum tędium, & ſuauius perſeuerandum.

4 Si habet facultatem, commutet, vbi expedit, maxime in confeſſione generali totius vitæ pœnitentias iniunctas: maxime quando multarum eſt oblitus: uota aut iuramenta commutando cum facultate, & ex cauſa diſpenſetur, quibus forte nimis grauatur. diſpenſet cum clericis ex cauſa in irregularitate, inhabilitate vel alio officij impedimento.

5 Tandem ante abſolutionem, quam addius communiter precibus, impendet ſub conſueta eccleſiæ forma, curet diligenter, ut reus grauitatem peccati mortalis ſentiat per uaria motiua: ſupra lib. 1. de pœnitentia, c. 19. ut ex ſtricto Dei iudicio, quo puniit Luciferum & primos parentes ob unum peccatum: quippe quod priuat gratia adoptionis, & hęreditate regni, facit reum æternę pœnæ, pro cuius remedio Dei filius & incarnatus eſt, & acerbiſſimam mortem ſuſtinuit.

6 Hinc gradatim moueat ad amorem diuinæ bonitatis propter ſe ipſam, cum pręuentus ſit tot tantiſque beneficijs, quibus ingratus Deum offenſione indigniſſimum affecit iniuria. hinc etiã intime deteſtetur doleatque de peccatis, cum propoſito emendæ & ſatisfactionis, propter Deum ſumme dilectum: in quo ratio contritionis conſiſtit.

7 Conſoletur propoſita ſpe veniæ ex infinita Dei miſericordia, & inexhauſto meritorum Chriſti theſauro. Scrupuloſos & deiecti animi, vel eos qui ad amorẽ ſunt propenſiores, confidere magis iubeat quàm timore deterreat: nec nimis peccata exaggeret, ſed interdum excuſet: præſertim vbi eos uidet cum magna præparatione & animi dolore confiteri, & quaſi comprimi peccatorum pondere: exemplis diuinæ pietatis propoſitis, expedit aliquãdo diffidentibus dicere, vt pacato animo deinceps ſit, ſeque pro illius peccatis onerari, vt Deo reſpõdeat & ſatisfaciat: vadat in pace & amplius nolit peccare.

8 Aegrotis periclitantibus adhibeat ſummam diligentiam: (de quo Polanc. fecit utilem lib. 8. & Nauar. c. 26. nu. 26-36. Fr. Med. l. 2. c. penult. & vlt.) cum ex eo mortis puncto pendeat æterna ſalus aut dãnatio. in quo proinde poteſt quilibet ſacerdos, quamuis nõ expoſitus ſed cenſuris alioqui impeditus, pœnitentem à quibuſuis peccatis & cenſuris directe abſoluere: neque eſt in mortis articulo ulla reſeruatio caſus. ſi careat loquendi vſu, & ſigna peccati doloriſque in genere oſtendat, ne timeat abſoluere ſub conditione. Curet vt recipiat ſacramentum euchariſtiæ in uiaticum, & extremam unctionem, & vice pœnitentiæ toleret patienter morbi & mortis ærumnas. Concedat indulgentiam, ſi forte Bullam cruciatæ habet, aut calculos benedictos. Pręmiſſa debita diligẽtia, hortetur ut vehementer confidat de Dei miſericordia, Chriſti ſanguine, & efficacia ſacramentorum: cum nunquam ſera ſit pœnitentia facienti cum Dei auxilio quod in ſe eſt.

9 Si teſtamentum condere uelit cum neceſſaria ſolennitate & teſtibus, dimittat ei liberam voluntatem vt legata faciat pauperibus, præſertim ſi cognatione iuncti ſint: & alijs pijs operibus. & teſtamentum condat, uel ſaltem confirmet cum creditur eſſe in ſtatu gratiæ, vt pijs legatis tanquam operibus viuus peccata redimat, & comparet ſibi uitam æternam.

CAP. XXXII.

Epiſcopus & examinator quomodo approbare debeant confeſſarios.

§. 1. *Qualis eſſe debet examinator.*
2 *Quærat de officio ſacerdotis.*
3 *Quomodo epiſcopus ſe gerat cum valde docto, aut indocto.*
4 *Quærat de ſacramentis quæ ſacerdos miniſtrare ſolet.*
5 *Et de confeſſarij officio: vt de fine huius ſacramenti, forma, materia & caſibus reſeruatis.*
6 *Et ſeq. Sigillatim de tribus partibus materiæ.*
9 *Quærat de qualitatibus boni Miniſtri, & ſigillo.*

EXamen illorum, qui ad confeſſarij munus approbandi ſunt ab Ordinario tãquam idonei de quo ſup. c. 6. fieri deberet per examinatores in ſynodo Diœceſana cõſtitutos: qui iuramento iuxta decretum Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 18. aſtringuntur, ne quid cauſa examinis ante uel poſt accipiant, ne eſculenta quidem aut poculenta: & depoſita omni humana affectione curaturos digne adminiſtrare id graue munus: nec ſpe præmij, aut metu & nimia reuerentia inſignium virorũ habituros perſonarum acceptionem. Nec examen ab vno ſed à duobus vel tribus coram epiſcopo aut eius generali Vicario euocatis fieri deberet: nec ab eo, qui ſacerdotem examinandum docuit priuatim.

2 Aduertat examinator, vt ſciant quæ pertinent ad ſacerdotalis ordinis obligationem: qualis eſt, recitare integre horas canonicas, continentiã ſuſceptione ordinis ſacri implicite promiſſam ſeruare, cum bono uitæ exemplo. 2. quid ſit miſſæ ſacrificium: quæ partes illius, ut de oblatione, conſecratione & conſumptione. quis effectus pro uiuis & defunctis, quem accepta ſtipe ſacerdos offerre tenetur. quibus verbis fiat conſecratio: quæ veſtes induendæ ſint, quo loco & vaſis, & quo diei tempore celebranda miſſa. Qua præparatione, vt præmiſſa confeſſione ſi habet conſcientiam peccati mortalis. Quo modo ſi dubia aut defectus inciderint inter celebrãdum,

poſſit illis occurrere. Sciant explicationem trium ſymbolorum. Quod ſacramenta miniſtrare non debent abſque iuriſdictione: eamque in ſacramento pœnitentiæ eſſe omnino neceſſariam.

3 Inſpiciet qui examinat, vultum, habitum corporis, & alios geſtus, veſtitum decentem, & ſermonem eius conſideret, decentem ætatem. De his atque aliis Epiſcopus aut Vicarius ab aliis externis teſtimoniũ petat, vt in tanto officio dignos miniſtros eligat. Dum primus examinator interrogationem proponit, alter noua quæſtione aut argumento ne interrumpat, niſi de epiſcopi aut Vicarii petita licentia. Diſtribuant examinatores inter ſe rationem & partes examinis: ſilentio vtantur inter ſe, attendentes quid examinatus reſpondeat. nec ſeueritate aſpectus deterreant reſpondentem, ſed benigne auſcultent. Si quid reſponſione offendat, ne moneatur ſtatim, ſed peracto examine: nec examinetur tantum ſcientia, ſed prudens iudicium in rerum vſu, & ſolertia reſpondentis. Si quis de facilibus rogatus imperitum ſe oſtendat, non deberet in rerum difficilium interrogatione tempus deteri. ſi autem doctrina & vſu conſpicuus apparet, non eſt diutius immorandum.

4 Vt ſciat in ſacramentis, præſertim quorum miniſter futurus eſt, naturam & vim propriam & diſpoſitionem vt ſint cauſa gratiæ: quæ ſit neceſſitas aut vtilitas ex fine & effectibus ſacramenti: quæ forma, materia, miniſter, eiuſque intentio: & quo ritu & cæremoniis ſit miniſtrandum. Quæ ſint ſacramentalia præmittenda baptiſmo, aut aliis ſacramentis.

5 Quæ propria ſunt confeſſarii ſigillatim & explorate perquirantur. 1. de neceſſitate, & præcepto ſacramenti pœnitentiæ: in quem finem Chriſtus illud inſtituerit: quos effectus producat. 2. qua verborum forma fiat abſolutio, & de intentione miniſtri: quæ preces adhibeantur: & quãdo à cenſura ſit prius abſoluendus. 3. quæ ſit materia remota. Et ſciat caſus in ea regione frequentes, qui ſummo Pontif. aut Epiſcopo reſeruantur à iure, vel ab homine. Quibus peccatis annexa ſit cenſura: In quo caſu contrahatur irregularitas.

6 De materiæ proximæ tribus partibus, contritione, confeſſione & ſatisfactione. 1. Quid ſit contritio, quæ ad illam concurrant: quę ſigna ſint veræ contritionis: quibus actibus & cõſiderationibus exercendus eſt homo ad veram contritionem: quia fructus illius. & quod qui contritus ſibi videtur, teneatur nihilominus pręcepto diuino confiteri ſuo tempore. Quando obliget contritio.

7 De confeſſione quid ſit: quod verbis aut aliis ſignis fieri poteſt. quod teneatur confiteri omnia mortalia; quibus caſibus excuſari poſſit ab integritate confitendi omnia. Venialia eſſe ſufficientem materiam. 2. de circunſtantiis peccatoris & peccati: quæ mutent ſpeciem peccati, quæ grauent, & ſint in confeſſione explicandæ. Quibus regulis ſummatim ſciet caſus, quibus eſt reſtitutionis aut ſatisfactionis coniuncta obligatio: & de contractibus communi vſu in ea regione conſuetis. An ſciat in rebus dubiis, & ſuſpectis prudenter dubitare: & quo modo ſaluo ſigillo, conſulere debeat peritos, quid agendum ſit, quę conditiones ſint neceſſariæ aut utiles ad cõfeſſionem. De præcepto, quando debeat ſtatim confiteri, aut confeſſiones factas iterare.

8 De ſatisfactione quomodo ſit vtilis ex fine & fructibus: quod ſatisfactio iniuncta ſit ex præcepto implenda, quales & quantæ pro ratione perſonæ & peccatorũ ſint imponendæ: quando liceat commutare aut minuere.

9 De qualitatibus miniſtri, vt digne munus exerceat: qua pręparatione vt bonus ſit, & de illius ſcientia & prudentia, quæ & quanta ſit ſigilli obligatio: & quæ ſub illo cadant aut non cadant.

10 Hactenus de ſacramẽto pœnitentiæ, triplici libro dictum eſt: & de clauium vſu in foro pœnitentiæ. De vſu clauium extra ſacramentũ pœnitentiæ dicendum reſtat, vt de indulgentiis quibus homo ſoluitur à pęnis vel pœnitentiis iniunctis. at de cenſuris ſuis pęnis eccleſiaſticis quibus ligantur dicetur poſt omnia ſacramenta.

Sequitur ordine de Sacramento extremæ Vnctionis, de quo dictum eſt ſupra lib. 3. à cap. 7. poſt Sacramentum Confirmationis.

SVMMAE THEOLOGIAE MORALIS

Tomi Primi,

Doctore HENRICO HENRIQVEZ è Societate IESV Authore, in Academia Salmanticenſi Sacræ Theologiæ profeſſore,

LIBER SEPTIMVS.

De Clauibus quantum ad Indulgentias & priuilegia.

Doctores de hac materia tractantes.

Hieron. in Dan. 4. Aug. & Cypria. inf. c. 1. F. Alex. PP. III. ante 400. annos vtitur voce indulgentia in c. quod autem, de pœnit. & remiſs. Tertul. lib. ad martyres. & de pudicitia. Concil. Carthag. 4. c. 76. & facit c. 75. c. is qui in infirmitate. 26. q. 6. c. ſacerdos. 26. q. 6. ex Pontif. Clemens I. lib. 3. conſtit. Apoſt. c. 10. vbi Turrian. Clem. VI. in extrauag. Vnigenitus, de pœnit. & remiſs. Sixtus IIII. dum confirmat Conc. Complut. prop. 6. Innoc. III. in conc. Later. ad fin. Conſtantien. ſeſſ. 8. Trid. ſeſſ. vlt. ad fin. & in bull. Pij IIII. de profeſſione fidei. Leo. X. in extrauag. cont. error. Lutheri, quem refert Caiet. 3. p. q. 48. ar. 5. Magiſt. nihil egit de indulg. ſed Theolo. d. 20. vbi D. Tho. ar. 3. & ſeq. (ſeu add. q. 25.) Alber. ar. 16. Maior. Capre. & Hiſpal. q. 1. Dur. q. 3. Palud. q. 4. ar. 1. Bon. in 2. p. d. ar. 1. q. 5. Richar. ar. 3. q. 1. Carthuſ. q. 3. Palac. q. 2. Marſil. q. 12. Soto. d. 21. q. 1. Ledeſ. 2. p. q. 27. Alexan. 4. p. q. 83. Altiſ. lib. 4. fol. 281. Gabr. in Can. lect. 57. in add. & 58. Adr. IIII. de indulg. f. 158. vſque 165. Gerſ. 2. p. tract. de indulg. f. 189. Caiet. to. 1. in duplici opuſc. de indulg. tract. 8. 9. 10. 15. & 16. Exius enchir. loco. 24. Roffen. ab ar. 17. vſque ad 22. Ant. 3. p. tit. 10. c. 3. §. 2. Summiſtæ. Ang. Sylu. Tabien. Armil. ver. indulg. Caſtro. & Medices. de hereſ. ver. indul. Altenſ. lib. 5. tit. 40. Viguer. inſtit. Theol. c. 16. §. 6. verſ. 19. & ſeq. Pet. Sot. de inſt. ſacerd. ti. de indul. Michael à Med. de indulg. diſput. 1. & ſeq. Cord. toto lib. 5. q. Nauar. §. in Leuit. ſeu de indul. Angles. in flor. Theol. ti. de indulg. Felin. ſer. de indul. Panor. ſer. ſup. Concil. Baſilien. Argomenas. Hiſpan. de indulg. Turrecr. in c. ſi quem. 2. q. 3. Tubertinus & Latomus ar. 7. contr. Luther. Hoſi. inſt. c. 48. & lib. de hereſib. par. 197. Prateol. ver. Vuald. Vuiclef. Luther. Canoniſt. agunt de indulg. in omni lib. ti. de pœnit. & remiſs. vt in Decretal. c. 4. & 15. in li. 6. c. 1. & 3. in Cle. c. 2. in extrauag. Antiquorum, & Vnigenitus: inter communes.

CAPVT I.

CAP. I.

De indulgentiæ voce & definitione.

§. 2 *Explicatur definitio.*
3 *Differt à remiſſione pœnæ quæ datur in ſacramento.*
4 *Ex tribus quæ ſunt in opere bono, in quo conſiſtat ratio ſatisfactionis.*

De clauium poteſtate, quibus homo in foro interiori pœnitentiæ ſoluitur à culpis, & à quibuſdam pœnis: & ligatur pœnitentiis à confeſſario iniunctis, dictum eſt lib. 3. de pœnitentia. ſequitur vt ante cenſuras dicamus de indulgentiis, [a] ſeu de quadam poteſtate clauium quâ homo extra ſacramentum ſoluitur à quibuſdam pœnis coram Deo, & à pœnitentiis iniunctis: qui fructus ſpiritualis pertingit ad animam. [b] vox indulgentia ſignificat multa. [c] Primo gratiam, vel diſpenſationem. Secundo indulgere dicitur dum malum, aut minus bonum impune permittitur iure communi, [d] quod eſt fauor. 3. per condonationem gratuitam Deus dicitur indulgere peccata. [e] 4. in propoſito ſumitur pro condonatione temporalis pœnæ, quæ gratis relaxatur cōſequenti indulgentiam. [f] vocantur remiſsiones, venia, benedictio. [g] De antiquo indulgentiæ vſu inf. c. 3.

2 Definitur: indulgentia [h] eſt pœnæ pro peccato debitæ relaxatio, quæ fit extra ſacramentum, ex applicatione theſauri Chriſti & ſanctorum. Dicitur 1. relaxatio ex

a Sic [a] Ioan. 20. prius dicitur, quorum remiſeritis. & Soto. prius agit de indulgentijs d. 21. quam de excommunicatione: quia dignius eſt ſoluere quam ligare: & quia indulgentia magis accedit ad forum pœnitentiæ, cum per eá abſoluatur reus à pœnitentijs iniunctis & pœnis. Alij: quia Matth. 16. 18. prius dicitur quodcūque ligaueris. prius agſt de excommunicatione cum Magiſt. diſt. 18. quam de indulg.

b [b] Quidam hæretici putât confeſſarium in foro tantum externo ligare pœnitentijs iniunctis. contra quos Triden. ſeſſio. 14. c. 8. cano. 15. & late Bellar. 4. de pœniten. c. 10. 12. & 16. Alij ut negant cenſuram excommunicationis ligare in foro conſcientiæ (contra quos Couar. c. alma. in princ. nu. 9. lib. 2. variarum. c. 8. Caſtro. ver. excommun. Concil. Conſtantien. ſeſſ. 15. Soto d. 22. quæſt. 1.) ita negant indulgentiam coram Deo remittere pœnas ſpirituales, contra concil. & Patres ſup.

c [c]. Summiſt. verb. indulgent. Nauar. de indulgen. no. 8. num. 2. no. 20. num. 1. Archid. in cap. indulgentia. de pœniten. & remiſs. lib. 6.

d [d] Quintil. 1. inſtitut. c. 3. mollis educatio quæ indulgentia dicitur. Plin. lib. 17. cap. 10. indulgentior eſt nutrix, quam mater. Diuus Tho. in id. 1. Cor. 7. hoc dico ſecundum indulgentiam. & 4. d. 26. q. 1. ar. 4. ad tertium. c. interfectiones. 33. q. 2. cap. de inceſtis. 35. q. 3. Valla lib. 4. elegant. cap. 18. ait ſemper ſignificare illicitam licentiam. ſed falſo, quia Cicero. 1. de legib. & lib. 2. de orat. ad med. ſumit in bonam partem.

e inf. E. [e] Eſa. 61. prædicare indulgētiam. quod Chriſtus Luc. 4. exponit remiſſionem. & Patres citati à princ. Summiſtæ verb. indulg. Nauar. de indulgen. no. 20. nu. 2. Archid. d. c. indulgentia.

f [f] Theol. d. 20. Soto. diſt. 21. D. Tho. add. quæſt. 25. ar. 1. Cōc. Carthag. & Trident. ſeſſ. 25. ad fin. Hiero. in Daniel. 4. Auguſt. cōc. 1. in id Pſal. 101. & potum meum. Cypria. inf. & epiſt. 73. ad Iubaian. (poſt lib. ad Quirin.) & ſer. 5. de lapſis. lib. de pœnit. Turrecr. c. ſi quem. 2. q. 3. Summiſt. ſup.

g [g] Turria. in Clem. lib. 3. conſtit. Apoſt. ca. 10. à Clemente uocari benedictionem paruam vel magnam. & citat Eſa. 27. iuxta 70. auferetur iniquitas & hoc erit benedictio eius, id eſt remiſſio, & eo verbo ſæpe vti Beatus Gregor. Boniſ. VIII. extrauagan. antiquorum, de pœnitentia, & remiſs. vocat veniam. Cypr. ſer. de lapſ. vocat dare pacem pœnitentibus. & lib. 3. epiſto. 16. vid. epiſt. 15. vſque ad 20.

h [h] Soto. Le-

i miſericordia: [i] quia non debetur indulgentia ex iuſtitia diſtributiua, pro quãtitate meritorum (poſſunt enim duobus æque diſpoſitis concedi inæquales indulgentiæ) ſed hæc fit per claues iuriſdictionis, quibus Papa & quidam prælati aperiunt theſaurum cõtinentem bona communia eccleſiæ, & ſuos ſibi ſubditos abſoluit à pœnitentijs iniunctis. In quo differt à priuata
k ſatisfactione, [k] qua unus iuſtus tine hoc quod habeat theſaurum in præterito, applicat futurum opus, vt ſatisfaciat de iuſtitia pro alio: ſed abſque iuriſdictione, nec liberat à pœnitentijs iniunctis. Dicitur 2. pœnæ, nempe temporalis, vt poſtea dicetur: pro peccato enim debita eſt Deo pœna ante ingreſſum cœli, quæ niſi in præſenti uita ſoluatur, certe ſoluenda ſit in purgato-
l rio: [l] in quo quædam peccata, nempe uenialia poſt hanc uitam remit-
m tuntur, [m] per feruentem actum caritatis, quem anima elicit mox ut
n egreditur: [n] & ſoluuntur pœnæ tẽporales quæ iis peccatis aut mortalibus remiſſis quoad culpam reſpõdent, nec enim per contritionem tepidam aut per abſolutionem remittitur ſemper tota pœna peccati, vt lib. 1. de pœniten. cap. 14. dictum eſt.

3 In definitione dicitur extra ſacramentum: & differt à remiſſione quæ fit per ſacramentum. 1. cõ
o feſſarius non dat indulgentias, [o] vt
p quidam falſo concedunt: [p] ſed abſolutione directe & immediate de ſe remittit attrito peccatori culpas mortales ſimul omnes, quæ ſunt materia neceſſaria. idque agit præcipue per poteſtatem ordinis, & ex ſolo Chriſti merito: adiuncta tamen iuriſdictione. ſed indulgentia immediate remittit pœnam temporalem, per poteſtatem iuriſdictio-
q nis, nec facit de attrito contritũ: [q] culpas vero veniales tollit indire-
r cte: [r] hæc datur ex ſatisfactione nõ tantum Chriſti, ſed ſanctorum, vt c. 2. §. 3. dicetur. 2. ſacramẽtum eſt Chriſti inſtrumentum cum determinata uerborum forma: nec abſolutio datur niſi adulto præſenti, & petenti, qui habet intentionem recipiendi. 3. abſolutionem nemo poteſt ſibi ipſi miniſtrare, ſed alteri per modum ſententiæ: At indulgentias poteſt Papa ſibi applicare (inf. c. 32. §. 4.) vel alteri etiam abſenti, & nihil cogitanti: & abſque certa verborum forma, vt cap. 6. dicetus. 4. confeſſarius nõ taxat quãtitatem pœnæ, quam abſolute remittit (id enim pendet ex neceſſaria diſpoſitione pœnitentis) ſed Papa indulget certos annos indulgentiæ, aut plenariam gratis: & habenti magnam diſpoſitionem poteſt conferre paruam indulgentiã: & ex cauſa pro parua diſpoſitione, conferre magnam indulgentiam, inf. cap. 14.

4 Tria in opere bono hominis reperiuntur. 1. bonitas & rectitu-
ſ do cõformis regulæ rationis, [ſ] quæ facit bonum habentem, vel diſponit bonis operibus vt conualeſcat à morbo, & præſeruetur in futurũ.
t 2. eſt dignum laude [t] & gloria ſaltem humana. ſi vero procedat ex gratia, eſt meritum dignum gloria
u diuina: [u] quia iuxta Matth. 6. homines ob ea opera glorificant Deũ patrem. 3. habet ex uirtute pœni-
x tentiæ vt ſit ſatisfactorium, [x] pro pœnis debitis peccato. & hic fructus recipi poteſt abſq; merito proprio, dum vnus pro alio ſatisfacit. ſic poteſt applicari indulgentia ſine recipientis merito. ſic ergo opus bonũ eſt. 1. honeſtum mihi, deinde delectabile Deo in gloriam eius; 3. vtile etiam proximo in ſatisfactionem pro eo. His tribus opponitur malum opus. 1. eſt obliquum & pri-
y uat fine & regula rationis debita, [y] & reddit hominem morbidum, & ſic dicitur peccatum. 2. dicitur culpa, vt eſt in poteſtate libera voluntatis, & ſic opus eſt dignum uitu-
z perio, [z] ob quod blaſphematur nomen Dei. 3. eſt demeritum in ordine ad alterum: cui reſpondet iuſta retributio pœnæ.

def. Caieta. to. 1. de indulgen. ad Iulium. c. 2. fol. 46. Nauar. not. 8. num. 2. ſed Gabr. lect. 57. huic definitioni addit quædam minus
i neceſſaria. [i] Palud. diſt. 20. q. 4. nu. 14. Ant. 1. p. ti. 10. c. 3. §. 1. Nauar. no. 10. num. 22. aiunt quod Deus quædam gratis donat, aut condonat ſine applicatione ſatiſfactionis Chriſti. (fatetur tamen Palud. per indulgẽtiam prius applicari ſatisfactionẽ quãdam, qua reus liberetur à pęna) quaſi deceat Dei magnificentiã aliquid me re gratis dimittere. At Palud. bene reijcitur à Xuar. 3. par. q. 19. 4. dub. 41. §. 3. col. 7. hinc Capr. 3. d. 18. ad arg. Scoti. cont. 4. con. Mairo. 4. d. 19. q. 2. negant Chriſtum meruiſſe nobis fidem & diſpoſitiones primæ gratiæ. & Pal. ſup. & ex Louaniẽ. Driedo de captiu. & redempt. gener. hum. tract. 2. cap. 2. p. 3. ar. 4. p. 149. Taper. ar. 6. ante med. & ar. 7. p. 175. 243. Ferr. 4. cont. gent. c. 55. ad 7. ſentit Sylueſtr. indulgen. §. 1. Ant. 1. p. tit. 10. c. 3. §. 1. Nauar. de indulg. no. 10. nu. 22. Adamus in id ad Epheſ. 1. qui benedixit nos. & in Roma. 9. Sõnius. in demonſt. Relig. Chriſtianæ. lib. 2. tracta. 3. c. 12. Caſſalius lib. 1. quadripart. iuſti. c. 4. & ſeq. Cartag. de prædeſt. q. 11. ad 10. negat efficaciam applicationis tribus merito Chriſti. Palac. 3. d. 18. q. 2. negat Chriſtum meruiſſe generalem vocationẽ & generale auxiliũ gratiæ. horũ quoſdam refert Vega. lib. 4. in Trid. c. 7. & citant pro ſe Diuus Tho. 3. p. q. 49. ar. 1. ad 3. de verit. q. 29. ar. 7. ad 4. & vlt. At in hoc iſtorum ſententia eſt periculoſa & forte erronea contra loca ſcripturæ & Patres. Cyril. 9. in Io. c. 42. Ambr. in Epheſ. 1. Chryſoſt. in Epheſ. 4. Anſel. in Epheſ. 2. Hieron. in id Iſa. 53. ſi poſuerit pro peccato. & c. 55. quomodo deſcendit imber. Aug de bono perſeuer. c. 7. & Patres in id Io. 1. de plenitudine eius. Aug. Cyril. Chryſ. Theoph. Caieta. ex Concil. Mileuit. can. 4. Arauſic. can. 5. 7. 16. 21. Trid. ſeſſ. 6. c. 5. 6. & clare. ca. 7. ſeſſ. 21. can. 3. quod ſumpſit ex Bern. ſer. 13. in Cant. Vega lib. 4. c. 3. 5. 7. lib. 15. c. 9. 10. Hoſi. c. 41. 43. Lind. 3. panopl. c. 36. Ea remiſſio culpæ vel pœnæ debetur redemptioni Chriſti, ſed nobis datur gratis, Rom. 3. iuſtificati gratis, & per redemptionem. D. Tho. 3. par. q. 19. ar. 4. ad tertium. vbi Xuar. dub. 41. §. 2.
k [k] Sot. d. 21. q. 1. ar. 4. col. 2. & 6. [l] Ex ſcriptura & Patrum conſen-
l ſu colligunt recent. cont. Luth. damnatum à Leo. X. Trid. ſeſſ. 25. in prin. D. Tho. add. q. 69. ar. 2. q. 71. ar. 5. Theol. 4. d. 45. Soto. diſt. 19. q. 3. a. 1. Roffen. ar. 37. Caſtr. & Medic. ver. purgatoriũ. Ayala. 3. p. tradit. Lindan. 4. Panopl. c. 53. Hoſi. inſtit. c. 48. Eſtius. Enchiri. 25. Torren. lib. 4. conf. c. 1. direct. 2. p. q. 14. Iter. 13. Cord. lib. 5. q. 2. Bellar. lib. 1. de purgat. Barthol. Sibyl. in ſpecul. peregrin. qq.
m decade. 1. c. 3. q. 1. Nau. c. 26. nu. 17. [m] Ex Matth. 12. nõ remittetur in hoc ſæculo, nec in futuro colligitur. Mag. 4. d. 21. Bellar. 2. de pœniten. ca. 15. 16. Patres citati. lib. 1.
n de pœniten. c. 13. [n] lib. 1. de pœnit. c. 15. §. 8. ex D. Tho. &
o aliis. [o] Abulen. Matth. 16. q. 80. Sylue. indulg. §. 5. Nauar. not. 9. nu. 4. no. 14. nu. 1. Cord. lib. 5. q. 12. prop. 7. communis. d. 20. & D. Th. dum negant parochos concedere indulgẽtias inf. c. 32.
p [p] Card. Aluar. Ian. Arch. Pan. in c. quod autem. de pœnit. & remiſ. Marſil. q. 12. ar. 2. p. 2. dub. 2. concl. 3. Ang. indulg. §. 5. Roſel. Tabien.
q §. 7. [q] Nauar. no. 10. num. 19. no. 23. nu. 3. & 7. inf. c. 2. §. 5. & c. 9. §. 4. D. Tho. quæſt. 27. articu. 1. Duran. q. 4. nu. 10. Adria. concl. 3. Cor dub. quæſt. 7. art. 1. Caieta. to. 1. de indulg. quæſt. 4. pœna enim æterna gratiæ ſimul cum culpa remittitur cum ſacramento in re vel in voto: Triden. ſeſſ. 6. c. 14. At Alber. 2. 18. Carthuſ. quæſtio. 4. ſignificant remittere pœnã æternam. Richar. art. 4. q. 1. quodl. Palud. quæſt. 4. ad fin. limitat de indulgen. pleniſſima Papæ. ſed
r falluntur. [r] Sic priuata ſatisfactio indirecte & ex conſequenti tollit culpas veniales (ſup. lib. 1. de pœnit. c. 15. lib. 2. c. 19. §. 8.) indulgentia vero non remittit directe & per ſe culpas. D. Tho. addit. q. 25. artic. 1. ad 3. Supplem. diſtin. 45. quæſt. 3. artic. 2. propo. 11. corol. 9. Anton. 1. par. titu. 10. c. 3. §. 4. & 5. Sylueſtr. indulgen. §. 10. Roſel. §. 16. Tabien. §. 2. cum D. Tho. Nauar. not. 10. nu. 16. vid. num. 3. 11. & not. 21. num. 22. & cur di-
ſ citur indulgen. à culpa & pœna. [ſ] D. Thom. 1. 2. quæſt. 21. art. 1. Nauar. no. 13. num. 14. bonitas vero dicitur. 1. ſecundum genus vel ſpeciem. 2. ſecundum circunſtantias & finem. Diuus Thom. 1. 2. quæſtio. 18. articu. 4. & ſequen quæſt. 73. 7. ad 1. & in 2. diſtin.
t 36. ar. 5. [t] Diuus Thom. 1. 2. quæſt. 21. artic. 2. [u] Diuus Thom.
u 1. 2. quæſt. 21. artic. 4. q. 114. 1. Soto. lib. 3. de nat. & gratia. cap. 7. & 8. Veg. lib. 8. in Triden. cap. 13. 12. Peron. lib. 2. topicæ Theo-
x log. [x] Opus omne meritorium præſertim ut pęnale, eſt ſatiſfa-
y ctorium pro pœna. lib. 2. de pęnitentia. cap. 19. §. 4. [y] [z] D. Thom.
z 1. 2. quæſtio. 21. ar. 3. malitia uero moralis uel bonitas meſt primum in actu uoluntatis. Diuus Thom. 1. 2. quæſtio. 3. articu. 4. & quæſt. 88. 4.

CAP.

C A P. I I.

CAP. II.

Applicationem ſatisfactionis fieri tripliciter, & de communicatione religionis.

§. 2. *Materia theſauri eſt præcipue ſatisfactio Chriſti.*

3.4 *Et ſanctorum ſatisfactio, etiam eorum qui fuerunt in lege naturæ & veteri.*

5 *Pro pœna æterna & pro peccato mortali ſola Chriſti ſatisfactio applicatur per ſacramentum.*

Applicatio alienæ ſatisfactionis fit tripliciter. 1. dum priuatus homo ſuam, qua etiam indiget, cõfert gratis alteri.[a] & dun conuenire poſſent ut quod vni ipſorum ſuperfuerit, cedat alteri. 2. ſi prælatus cõmunitatis aut religionis admittat aliquos ad participationem bonorum & orationum quæ in futuro fient in ea communitate,[b] aut religione ſeu confraternitate. Poteſt enim prælatus pręcepto & intentione ſua quotam ſatisfactionis ſubditorum reſeruare, in ſuam diſpoſitionem: quamuis ſubditi ſibi indicerent,[c] atque ita iubet miſſas & alias ſatisfactiones offerre ſpecialiter pro aliis. 3. ſatisfactiones quæ ſuperfluæ fuerũt defunctis ſanctis, aut viuis abſque applicatione, nemo priuatus poteſt conſeruare in theſauro, vt in futuro applicet pro ſuis[d] aut aliorum peccatis. nec ſacerdos ſatisfactionem miſſarũ quas dixit, poteſt conſeruare ut applicet iis qui in futuro dabunt ſtipem.[e] ſolus Papa eſt caput eccleſię, conſeruat theſaurum, & tãquam Chriſti diſpenſator habet uniuerſalem clauem, qua variis modis applicet Chriſti, & ſanctorum ſatisfactiones: nempe tam per ſacramentum abſolutionis, quam extra ſacramentum[f] per indulgentias. ſic ſolus, quia caput eſt, habet ſpecialem à Chriſto clauem ſcientiæ, vt infallibiliter definiat dogmata fidei & morum.

2 Materia pręcipua ex qua conſtat theſaurus eſt Chriſti ſatisfactio: qui tanquam caput & uniuerſalis redemptor[g] pro membrorum culpis etiam venialibus, & pro pœnis etiam temporalibus ſatisfecit infinite, & de rigore iuſtitiæ ex propriis: nec ſibi indiguit ulla ſatiſfactione, cum non eſſet capax culpę. nec vero ſibi meruit gloriam eſſentialem animę:[h] ſed meritum glorię eſſentialis & ſatisfactionem totam ſuam tranſtulit in uos. Eam ſatisfactionem applicauit,[i] & applicari conceſſit abſque ſacramento, pro temporalibus pœnis & peccatis venialibus: vt per ſacramentum baptiſmi plene applicat quantum ad ſatisfactionem totius pœnæ. quamuis vero abſumeretur ſanctorum ſatisfactio, quæ eſt finita: timendũ non eſt exhauriendam per indulgentias ſatisfactionẽ Chriſti,[k] quæ infinita eſt.

3 Vt theſaurus eſt collectio, aceruuſq; bonorum[l] (qualis in ærario publico conſeruatur diſtribuendus ciuibus) ita in eccleſia eſt theſaurus,[m] qui conſtat ſimul ex ſanctorum ſatisfactionib. ſibi ſuperfluis.[n] Cõſtat multos ſanctorum eximiis pęnitentiæ operibus ſatisfeciſſe uberius

a Svpra [a] lib. 2. de pœnitentia, cap. 18. Soto. diſtin. 21. quæſtio. 1. artic. 2. [b] Nauar. lib. de orat. in Miſcel. nu. 28. ſeu nouo miſcel. 31. num. 5. Adria. quodlib. 8. artic. 3. Cord. lib. 5. quæſtio. 42. facit lib. 1. quæſtio. 3. & praxis religionum. Fra. Manuel in explic. bullæ. §. 7. nume. 14. & §. 12. Richard. 4. diſtin. 41. vbi Paludan. q. 1. artic. 1. quęſt. 2. art. 2.

c [c] Sic Papa de omnibus miſſis reſeruat portionem quandam quã applicat, vt ait Scot. quodlib. 20. & dum Rex imponit tributum, compelluntur contribuere etiam qui ſibi indigent.

d [d] Alias ſi hic peccans, aut manens in peccato ueniali decederet, euolaret ſtatim in cœlum, ob præteritas ſatisfactiones quas ſibi reſeruaſſet. quod nec baptiſmo, aut martyrio conceditur.

e [e] Sot. d. 21. q. 1. ar. 4. col. 5. Ledeſ. 2. p. q. 28. art. 3. fin. Cord. lib. 1. q. 4. dub. 6.

f [f] quia Matt. 16. claues ad ſoluendum promittuntur Petro, ſine reſtrictione intra aut extra ſacramentum pœnitentiæ. c. quodcũque. 24. q. 1. Caiet. de autor. Papę. c. 5. vid. Bellar. 1. de Roman. Pont. c. 12. dicetur inf. c. 31. Nauar. de indulg. not. 24. num. 5. & addit. nu. 2. cum Caiet. de indul. q. 4. & 3. p. q. 48. 5. ſic fuiſſe declaratum à Leo. Papa X.

g [g] Nec tam proprie diceretur vniuerſalis redemptor, ſi non redemiſſet ſimul à minori debito & peccato veniali. Xuar. 3. par. q. 1. ar. 2. dub. 4. §. 3. 4. & 9. quæſt. 19. 4. dub. 41. §. 3. verſ. ex quibus Luc. 19. in redemptionem pro multis. nempe quo ad efficaciam. Roma. 3. iuſtificati gratis per redempt. 1. Cor. 2. dedit ſemetipſum redempt. & in propoſito D. Tho. add. q. 25. in prin. Sot. d. 21. q. 1. 2. Nauar. no. 13. Vega. lib. 4. in Triden. c. 6. lib. 7. c. 7. lib. 15. c. 10. fauet Concil. Trid. ſeſſ. 14. ca. 8. Apoc. 7. dealbauerunt ſtolas in ſanguine agni. 1. Io. 2. ſanguis Chriſti emũdat ab omni peccato.

h [h] Mairo. 4. d. 19. negat in eccleſia eſſe theſaurum pro indulgentiis, & in nuit Taper. ar. 6. & Mich. Medin. de indulgen. diſp. 8. c. 40. 41. 44. (vt refert Cordu. q. 4.) ait non eſſe hæreticum negare theſaurum (& tamen c. 43. & ſeq. defendit eſſe theſaurum, vt opinionem probabilem. de quo inf. M.) fundatur Mairo quia 3. diſt. 18. quæſt. 1. ait Chriſtum actu præuio meruiſſe gloriam animæ (& in eo opera ipſius fuiſſe ita omnino præmiata, vt nihil ſuperſit ſatisfactionis) quod ſimiliter affirmant Guillel. de Rubion. q. 1. Baſſolis. artic. 3. Maior. q. 2. dicit problema. Marſil. 3. q. 12. ar. 1. dicit probabile. tenet Altiſiod. lib. 3. tract. 1. c. 7. & probabilem opinionem dicit diſcipulus noſter Xuar. 3. p. q. 19. 3. dub. 40. §. 2. immo D. Thom. 3. diſtin. 18. artic. 2. ad 2. At certa apud probatos Doctor. ſenten. negat meruiſſe ſibi Chriſtum uiſionem beatam (alias haberet viſionem infinitam ex merito infinito.) D. Tho. 3. p. q. 19. art. 3. ubi Caiet. Fr. Medin. & omnes Recent. Docto. 3. d. 18. ubi D. Thom. Bon. d. 2. q. 1. Rich. ar. 2. q. 1. Alber. ar. 4. dicit commun. & ſine calumnia. Paludan. q. 1. Durand. q. 3. Scot. Okam, Almai. & Gabr. q. vni. Capre. Hiſpalen. quæſt. 1. Carthuſ. q. vni. Palac. q. 1. Marſil. q. 12. artic. 1. concl. 3. idem reuera Alex. 3. p. q. 16. m. 3. art. 1. Sot. d. 21. quæſt. 1. ar. 2. Ledeſ. 2. p. q. 27. ar. 1. Cano. lib. 12 de loc. c. 14. ad ſextum. Dried. de redempt. tract. 2. c. 2. p. 3. ar. 3. Nauar. de indulgen. no. 13. nu. 10. Franciſ. à Chriſto. in 3. p. lib. 5. q. 8. ſentit Henric. quodlib. 6. q. 6. Cordub. lib. 5. q. 5. ad 1. quamuis vero Chriſtus ita ſibi meruiſſet, maneret tamẽ ratio ſatisfactionis infinitæ in theſauro, qua Chriſtus ſibi non indiguit. Quod vero alij dicunt Chriſtum, & Angelos recepiſſe præmium, & tamẽ illud meruiſſe per ſequentes actus, eſt improbabilis ſentẽtia: alias ſic meruiſſet incarnationem, quod eſt error contra conſenſum Patrum & Theol.

i [i] Sic abſque ſacramẽto Chriſtus remiſit Magdalenæ Luc. 7. & cap 22. latroni in cruce. Matth. 9. paralytico. Ioan. 7. totum hominem ſanum fecit. vt exponit Auguſt. & Diuus Tho. 3. par. q. 44. articu. 3. ad tertium. ſimilem autoritatem remittendi temporales pœnas extra ſacramẽtum reliquit Petro, & ſucceſſoribus eius Pontif. vt per baptiſmũ applicatur remiſſio totius pœnæ. Triden. ſeſſ. 6. cap. 14. ſeſſ. 14. c. 2. Diuus Tho. 3. par. quæſt. 86. 4. ad tertium. quam falſo Palud. 4. diſt. 21. uocat indulgẽtiam plenariam.

k [k] Clem. Papa VI. in extrauag. Vnigenitus, de pœnit. & remiſ. Caiet. 4. par. q. 84. 3. Cordub. lib. 5. q. 3. pag. 355. Nauar. no. 32. num. 14. Xuar. 3. p. q. 1. artic. 2. dub. 4. §. 3.

l [l] Caiet. 2. 2. quæſt. 66. artic. 5. Nauar. cap. 17. nu. 172. Couarr. reg. peccatum. 3. par. §. 2. Molina lib. 1. de primogen. cap. 23. Soto lib. 4. iuſt. q. 1. ar. 1. per l. nunquam. ff. de acquir. rer. dom. l. 1. C. de theſaur. lib. 10. & §. theſaur. Inſtit. de rerum diuiſ.

m [m] Hæreticum eſt contra Mairo. negare in eccleſia Chriſti eſſe hunc theſaurum probatur ex Pont. & concil. cit. à princ. Cordub. lib. 4. quæſtio. 3. dub. vltimo. & lib. quinto, quæſtio. 4. & 5. Sot. quæſtio. prima, articu. 3. ſupra H.

n [n] d. extrauag. Vnigenitus, Leo. X. cont. Luther. ut refert Caieta. 3. par. quæſtio. 48. articu. quinto, ad tertium, idem Caieta. tomo 1. tracta. 8. quæſtio. 6. tracta. 16. quæſtio. 1. Ruffen. articu. 17. Diuus Thom. additio. quæſtio. 25. artic. primo, & quodlib. 1. artico. 16. DD. diſt. 20. Bona. Richar. Carthu. quæſtio. 4. Albert. Tarant. Sot. diſtin. 21. quæſtio. 1. artic. 5. Ledeſ. quæſtio. 27. artic. 1. Pet. Sot. titu. de indulgen. lect. 1. Capr. Hiſpa. Vega ſupra Cord. lib. 5. quæſt. 5. & facit quæſtio. 3. & 4. Alexand. 4. par. tit. de indulgen. m. 1. artic. 1. Arm. indulg. § 7. Tabien. §. 1. Sylu. §. 1. Nauar. no. 13. num. 1. & hi colligunt ex Orig. hom. 10. & 24. in Num. Auguſt. in Pſal. 68. Hoſi. inſtitu. cap. 48. fatetur tandem Medi. de indulgen. diſput. 8. cap. 44. In quo errat Durand. diſtinct. 20. quæſtio. 3. (& licet, in cortice videatur dubius, ſed in probationibus. & ſolut. argum. plane negat.) cum quo errat Angel. indulgen. §. 9. Turrecrem. & Med. dicunt probabile, ſed oppoſitum eſſe probabilius. Addit falſo Medin. licet indulgentia communiter detur ex theſauro applicato per Papam, vt eſt diſpenſator, & iu-

quàm culpæ illorũ demeruiſſent: vt virgo ſemper intemerata, Ioã. Baptiſta, Apoſtoli & multi martyrũ, qui nihil aut parũ pœnæ pro culpis debuerunt, fecerunt ſuperabundãtem
o ſatisfactionẽ. [o] deinde nunc multis iuſtis, quales ſemper ſunt in eccleſia, ſuperſunt ſatisfactiones, quæ ſibi applicantur ex aliorum operibus aut ex miſſis pro ſe ſpecialiter oblatis, & ex proprijs pœnitentijs, & fla
p gellis à Deo inflictis. [p] tandem miſſæ & quædam iſtorum offeruntur pro iis viatoribus, qui ſibi capaces non ſunt, quia nihil debẽt: aut quia ſunt in peccato mortali, aut pro iis, qui mortui ſunt, quorũ animę ſunt in gloria. hæc reſeruantur in cõmuni theſauro eccleſiæ, vt per indulgẽtias applicentur. ſatisfactiones quæ ſuperſunt homini dũ iuſtus eſt, ſemper conſeruantur in theſauro, quã-
q uis ille poſtea cadat in mort. [q] aut damnetur in infernum: quia valor ſatisfactionis non videtur pendere in conſeruatione à gratia perſonæ operantis: ſicut pendet ratio meriti, quod ſi mortificetur ſequenti peccato, nemini prodeſt. diuerſa enim eſt ratio ſatisfactionis exuberantis quę prodeſt alijs, quam ratio meriti quod prodeſt ſoli operanti. quare ſatisfactio quæ ſemel ponitur in theſauro, ſemper manet in acceptatione Dei.

4 Porro iuſti quatenus membra Chriſti, & vnum corpus ex vnione caritatis ſe mutuo coadiuuant, & ſibi compatiuntur: & vt naturale mẽbrum, quod ſibi ſuperfluum eſt alimento communicat naturaliter alteri: ita ſancti habuerunt interpretati-
r uam voluntatẽ, [r] vt hæc ſibi ſuperflua applicarentur alijs membris indigentibus. quamuis vero hi dũ viuerent, non poterant alijs conſeruare ſuperabundantem ſatisfactionẽ à ſe applicãdam: habet certè à Chriſto vicarius eius claues theſauri bonorum, quæ quia habẽtur pro derelictis, pertinent ad ærarium ſeu bo-
ſ num commune reip. Chriſtianæ. [ſ] At reuera ſuccedit Chriſtus qui He
t br. c. 1. dicitur hæres vniuerſorum, [t] in ea bona incerta, & pia: ac ſi eſſet hæres ab inteſtato: quia noua inſtitutione ſua reliquit Petro & eccle-
u ſiæ claues pro indulgentijs. [u] nec erat hæc clauis in lege naturæ, aut
x veteri [x] cum tamẽ theſaurus ex ſanctorum operibus cœperit prius eſſe, quam ex Chriſti ſatisfactione realiter exhibita. quia Adam poſt pœni-
y tẽtiã (de qua Sap. 10. [y]) aut certe Abel primus (à quo cœpiſſe dicitur eccleſia) intulit ſuperfluam ſibi ſatisfa-
z ctionem in theſaurum. [z] maneťq;
a theſaurus eccleſiæ militantis [a] nõ in materiali loco, ſed in acceptatione
b Dei: [b] qui nullum bonum creaturę dimittit irremuneratum, ſaltem in alijs membris eccleſiæ: Quomodo autem concurrant ſancti cũ Chriſto, dicetur cap. 5.

5 Pro peccati mortal. remiſsione & pęnæ æternę ſatisfactione homini attrito ſacramentum recipienti, ſola Chriſti ſatisfactio & meritũ ap
c plicatur. [c] ſolus enim dicitur. 1. Timot. 2. mediator Dei & hominum. non tantũ quia eſt ſubſtantiale medium, quod participat vtriuſque extremi naturam, vt quidã patres ex-
d ponunt: [d] ſed quia Chriſtus vt homo eſt præcipuus intercеſſor noſter. ſancti vero non concurrunt niſi p modum exempli, exhortationis, & deprecationis. vt effectus ſacramẽti ſit in nobis efficax abſq; impedimẽ-
e to. [e] ſolus itẽ Chriſtus meruit alijs de condigno augmentum gratiæ &
f vitæ æternæ, [f] quod habet quandã infinitatem. Ad ſecũdarium effectũ pro pœna temporali, & lenius hoc redẽptionis genus, Chriſtus vt ſanctos ſibi amicos honorat tanquam Dei coadiutores, ita in oſtẽſionem potentiæ, & bonitatis ſuę communicare voluit iuſtus, vt in virtute Chriſti de iuſtitia ſatisfaciant pro pœna temporali alterius. quod non derogat, ſed illuſtrat potentiam, &
g ſatisfactionem Chriſti, [g] ut cauſas creatas faciat ſibi cooperantes.

CAP. III.

Theſaurus ex Chriſti, & ſanctorum ſatisfactione conſtat, in quem Papa habet claues à Chriſto.

§. 2 Vſus indulgentia eſt à tempore Apoſtol. non à Bonif. 8.

3 Viuis conceditur per modum abſolutionis, & ſimul applicatur ſatisfactio ex theſauro.

IN eccleſia ſecundum fidem, vt eſt poteſtas ligandi excommunione extra ſacramentũ, ita ſoluendi à pœ
a nis conferendo indulgentias [a] per

---

dex ordinarius legibus alligatus: non tamẽ oportet ſemper ita fieri, ſed poſſe Papã de plenitudine poteſtatis dare indulgentias gratis, ſine applicatione theſauri. quod tamen Cord. q. 4. reputat erroneum, quia remittere pœnam Deo debitam ſicut & diſpenſare in voto re iam Deo debitæ, non facit Papa vt dominus, ſed vt diſpenſator ex cauſa iuxta voluntatem, & inſtitutionẽ Chriſti. nec parum eſt vt Dominus concedat œconomo remittere debita, dum ſubeſt cauſa. cum tamẽ Papa non remittat quæ debentur alteri homini. Palud. 4.
o diſt. 15. q. 5. [o] Patres cit. & Iob. 1. vtinam appendaretur in ſtatera. 1. Corin. 2. parentes debent filijs theſaurizare: ego impendam, & ſuperimpendar pro animabus veſtris. Coloſ. 1. adimpleo ea quæ deſunt: pro corpore eius, quod eſt eccleſia. quod Aug in Pſal. 65. exponit, quæ deſunt membris. & hinc probant oẽs Scholaſ. Vega lib. 11. in Triden. c. 24. 36. & ſeq. li. 14. c. 2. Cord.
p lib. 5. q. 5. ad 4. [p] Tridẽt. ſeſſ. 14. c. 9. can. 13. ſup. lib. 2. de
q pęnit. c. 19. [q] Adr. 4. de clauib. q. de indul. poſt 3. concl. & omnes magiſtri in publico actu Salm: contra Sotũ.
r [r] Sic diſtinguitur. 3. opiniones, quis ſuccedat in bona temporalia, ignoti domini. inf. c. 33. §. 2. N. Nauarr. de indulg. not. 14. num. 4. cum communi. 4. diſ. 20.
ſ Rich. ar. 1. q. 3. [ſ] [t]
t Inf. c. 33. §. 2. O. P.
u [u] Ex cõmun. Theolog. Patribus & Cõcil. quia eccleſiaſtica reſp. claues indulgentiæ non habet à ſe ipſa nec ab ipſis ſanctis, ſed immediate à Chriſto: ſicut & claues excõmunicandi, aut ab-
x ſoluẽdi à peccatis. [x] Commun. Cordu. lib. 5. q. 7. ad 6. p. 564. Abulen. inf. quia nondum erat theſaurus ex Chriſti meritis exhibitis. nec clauis quæ poſtea fuit à Chri-
y ſto inſtituta. [y] li. 1.
z de pœnitent. ca. 35. §. 2. [z] Commun. quãuis pauci id exprimant. Aug. in Pſal. 61. col. 2. vbi habes hæc obſcura verba, in canonẽ (i. portionem) paſſionũ inferimus paratoria plenaria. paratoria ſignificat abacum, el parador, & ſenſus eſt quiſque de ſatisfactione paſſionum ſuarum quæ ſibi ſuperfuit, mittit in abacum & theſaurũ
a eccleſiæ portionem. [a] Theſaurus dicitur eſſe eccleſiæ milit. quia in illius vtilitatem datur ei clauis, ſeu poteſtas applicandi indul-
b gentias. [b] Manet theſaurus in acceptatione Dei: in qua etiã manent merita Chriſti quæ applicantur in ſacramenta & extra illa, ſic merita iuſtorũ quæ fuerãt peccato mortificata, manent in Dei acceptatione, vt ſublato per pœnitentiã impedimento reuiuiſcãt. lib. 1. de pęnit. c. 33. D. Tho. 3. p. q. 89.
c ar. 5. Ioan. XI. expedit vt vnus moriat homo. vbi Cyr. lib. 11. c. 34. & 1. Cor. 1. nunquid Paulus pro vobis crucifixus eſt, aut in nomine Pau. baptizati eſtis? Eſa. 63. torcular calcaui ſolus; & nõ eſt vir mecum. Sot. 4. 1. q. 5. ar. 4. Caiet. & D. Tho. 3. p. q. 48. ar. 5. ad 3. Tabie. indul. §. 2. & 5. & ver. Chriſtus. 1. Tim. 2. dicitur vnus mediator Dei & hominũ, nempe quaten' homo eſt. vt probant DD. 3. d. 19. Palu. q. 1. cõt. hæret. Baſſum & Abailar. de quibus Caſt. & Medic. verb. Chriſtus. hær. 8. Theoph. in Coloſ. 2. in religione angelorum. D. Tho. 3. p. q. 25. ar. 2. vbi Xuar. & Fr. Medin. Canis. lib. 1. de corrupt. verbi Dei. in procem. cũ Aug. & ex Patribus Bellar. contro. 2. in toto lib. 5. de Chriſto id probat Turr. in clem. li. 7. cõſt. c. 36. Ledeſ. 2. p. q. 16. art 10. in prin. vbi ſolus Chriſtus redemit nos. Aug. tract. 34. in Ioan. Hilar. can 14. in Matt. 12. Ambro. li. 7. ĩ Luc. Leo. ſer. 12. de paſſione & ſer. 33. & 34. de
d Epiph. [d] In 1. Timo. 2. Chryſ. ho. 7. Amb. Theod. Teophy. itẽ OEcum. in 1. Timot. 4. & bene Theoph. in Gal. 3. Aug. 9. ciuit. c. 15. epiſ. 120. in Pſ. 103. conc. 4. in Pſal. 134. lib. 10. cõf. c. 42. ho. de omibus, cap. 2. in 10. 9. Leo. PP ſer. 5. 12. & 24. de paſſio. ſi nõ eſſet Deus nõ afferret remedium. quos tamen interpretatur. D. Tho. 3. q. 26. ar. 2. ad 1. Bel
e lar. ſup. [e] Caiet. 3. p.
f q. 48. ar. 5. ad 3. [f] D. Tho. 3. p. q. 48. ar. 2. ad 1. & 1. 2. q. 114. ar. 6. & in 2. d. 27. in 4. d. 15. Amb. 1. de ſacr. c. 14. Aug. trac. 4. & 5. in Io. & li. 1. de pec. mer. c. 14. probat ex ſcriptura.
g Nau. de indulg. not. 13. [g] Trid. ſeſ. 6. can. vlt. ſeſſ. 14. c. 8. & can. 14.

C A P. III.

a ID [a] colligitur ex ſacra ſcript. Matt. 16. & 18. Patres à princ. cit. Trid. ſeſ. 21. refor. c. 9. ſeſ. 25. ad fin. Sot. cal. ver. indul. affert concil.

claues à Chriſto diuinitus datas ec cleſiæ. (Nam & per ſacramentalia, quæ eccleſia inſtituit poteſtate diuinitus data, liberat à venialibus[b] (quæ poteſtas colligitur Matth. 16. 18. & Ioan. 20. vbi cum non limitetur expreſſe poteſtas ligandi & abſoluendi ad vſum intra ſacramentum pœnitentiæ conſtat ex traditione ac more perpetuo eccleſiæ[c] licere vſum huius poteſtatis extra ſacramentum. qualis olim nō erat in lege veteri, cum nondum eſſent claues regni cœlorū[d] à Chriſto inſtitutæ, & vicario ſuo conceſſæ: nec ſatisfactio Chriſto reipſa erat exhibita, nec aperta ianua regni cœlorum: quamuis iam tunc eſſent ſanctorum ſatisfactiones abunſtantes: vt ca. ſecundo, dictum eſt.

2 Vſus conferendi indulgentias non eſt recens, vt Lutherus putat:[e] ſed reperitur antiquiſſimis temporibus, etiam Apoſtolorum;[f] ſacrorumque conciliorum autoritate comprobatur. B. Gregor. Papa I.[g] inſtituit indulgentias viſitantibus ſtationes Romæ. Eodem tempore Iſidorus Archiepiſcopus Hiſpal. ait, ſe de conſilio fratrum ideſt epiſcoporum conceſſiſſe quadraginta dies indulgentiarum. Bonifacius VIII.[h] extrauag. antiquorum, refert ut rem antiquam & fieri ſolitam à prædeceſſoribus, de anno iubilæi centeſimi. & tam erat in vſu, vt mox Bonifacius IX, nimietaté reſtrinxerit.[i] Clem. VI. extrauag. vnigenitus conceſſit iubilæum quolibet anno 50. Nunc ad annos 25. recurrit.[k]

3 Indulgentia viuis datur per modum abſolutionis:[l] qua quidam (vt refert Platin. in Boniſ. IX.) nimius pœnitentijs grauati abſoluebantur à pœnitentiis iniunctis: vt liberi fiant promptiores ad opera pietatis. Vſus iſtius à tempore Apoſtolorum fuit fere neceſſarius.[m] quia tunc duris & diutinis pœnitentiis pro uno etiam mortali ita prægrauabatur pœnitens iuxta cano. Apoſtol. & pœnitentiales, ut Pontifex ex cauſa deberet diſpenſationem: (diſpenſare vero poteſt Pontifex in omni lege eccleſiaſtica, vel præcepto prælati eccleſiaſtici, & in ſententia hominis pœnali, aut confeſſarij.) ſed quia noxium eſſet liberare à pœnis huius vitę, reſeruata pœnitentis ſolutione in duriorem ignem purgatorii: nunquam Pontifices extra ſacramentum abſoluebant à pœnitentiis iniunctis, quin applicarent de theſauro eccleſiæ iuſtam compenſationem pro pœnis debitis.[n] Cum vero neſciamus initium à quo primum cœpit vſus indulgentiæ pro viuis, referendus eſt ad conceſſionem Chriſti ex traditione perpetua eccleſię.[o] Antiquus etiam eſt uſus indulgentiarum pro defunctis per modum ſuffragii:[p] & error eſſet[q] contra receptum Romanæ eccleſiæ vſum, negare indulgentias concedi poſſe defunctis, qui ſunt in purgatorio.

cil. Nice. can. 11. Ancyr. can. 5. Laodic. can. 2. Cartha. 4. c. 75. 76. Later. ſub Innoc. 3. c. 62. Lugdū. ſub Innoc. 4. c. accedentibus. de exceſſo præla. Viennen. in Clem. vni. de reliq. & vener. ſancto. Conſtantien. ſeſſ. 8. ar. 42. ſeſ. 49. in bull. Mart. 5. ſeſſ. 25. err. 25. Leo. X. Roffen. ar. 17. Caſtr. & Medic. verb. indulg. Argomanas tract. de effectu indul. 6. con ſid. in 5. opinio. Coclęus & Hoſius cōtra Brent. At heretici Vualdēſes. Vvicleph. Hieron. de Praga eas vocant pias fraudes. Luth. 28. vocat fraudes impias. Coclæ. & Hoſ. referunt Lutherum cæptū præuerti, quia non fuit ſibi conceſſum ius & lucrum prædicādi bullas indulgentiarum.

b [b] Probatum eſt lib. primo, de pœnitent. capit. 13.

c [c] Traditio probatur ex regula Auguſt. quarto de baptiſ. contra Donat. cap. 24. quando eſt vſus antiquus eccleſiæ, cuius initium neſcitur, & aſſerit Trident. ſeſſio. 25. quod ex Patribus probant Soto. diſtin. 21. quæſtio. 1. artic. 3. Cordu. lib. 5. quæſt. 7. Micha. Medin. diſp. 5. c. 15. fin. & 24. Clemen. prima, lib. 3. conſt. cap. 10. vt ibi probat Turrian. & lib. quarto, de dogmat. charact. & ex. Matth. 19. cita. ſup. c. 2. F.

d [d] ſupra lib. 3. de pœnitentia, cap. primo.

e [e] Et falſo Roſen. articu. 18. concedit Lutherum oſum indulgen. eſſe poſt tempora Auguſt. nec olim tam notam fuiſſe fidem de purgatorio & de pœnis in conſcientia debitis. Caſtro. ver. indulgen. ait vſum indulgen. fuiſſe ſero introductum: de quo nōn meminit Mag. diſtin. 20. & 21. idem Caiet. opuſcu. 27. qq. q vlt. Nauar. not. 7. Duran. diſtin. 20. quidam recent. aiunt non eſſe temerarium negare viũm & praxim indulgentiarum eſſe ab Apoſtoli tempore. & cum Roffen. negant Paulum. 2. Corint. 2. loqui de his indulgent. dicetur F. quos Cord. quæſtio. 7. dicit errare.

f [f] Trident. ſeſſio. 25. definit poteſtatem indulgen. conceſſam fuiſſe Apoſtolis a Chriſto. Apoſtolis vero præ cæteris, nota fuerunt myſteria omnia fidei, ergo & hæc poteſtas: vt probant Sot. Ledeſ. Cord. quæſtio. 7. cum Medi. Complut. Nauar. not. 7. Clem. lib. 3. conſt. cap. 10. & Patres. in id 2. Corin. 2. ego ſi quid donaui (vbi Chryſoſt. Ambroſ. Theod. Oecum. Theoph. Hieronym. Lyra. & hunc locum citat Diuus Thom. addit. quæſtio. 25. articu. 1. argu. ſed contra Carthuſ. Micha. Med. diſp. 4. cap. 12. & ſeq. diſp. 5. c. 15. Cordub. quæſtio. 7. col. 2. de quo loco Soto. fecit relectio.) item Ambr. lib. de pœnitentia contra Nouat. Tertul. lib. de pudicitia vocat veniam, condonationem, relaxationem, clementiam, benignitatem, humanitatem, & pacem. Cypr. epiſto. ad Antonianum. & epiſt. 73. ad Iobaianum. lib. 1. epiſt. 2. lib. 2. epiſt. 12. lib. 4. epiſto. 2. Caiet. tracta. 15. cap. 1. Gabrie. addi. lect. 57. Pont. Clemen. I. Gregor. I. anno Domini 600. & Vrban. II. in conc. Claramont. vt refert Platin. & Genebr. dedit indulg. & bullam cruc. quod Sot. quæſtio. 1. articu. 3. dicit fuiſſe 50. annis ante Magiſtrum & alij poſteriores Pont. de quibus in textu. Chryſoſt. lib. 3. de ſacerd. vt omnifariam poteſtatem tradidit Pater Filio: ſic filius ſacerdotibus eccleſiæ.

g [g] Referunt D. Thom. addit. q. 25. 2. Duran. d. 20. Altiſiod. lib. 4. fol. 281. Caiet. de indulgen. ad Iul. cap. 1. Archid. tract. de indulgen. Genebr. Chron. par. 259. ex Gregor. lib. 7. epiſt. 63. Ant. ti. 12. c. 3. Platin.

h [h] Quare falſo Polydor. lib. 8. de inuentor. rerum. c. 1. ait iubilæum cæpiſſe à Boniſ. VIII. contra quē Caſtr. ver. indul. Nauar. no. 7. nu. 4. Cord. quæſt. 7. Caiet. tract. 15. c. 1. Soto. q. 1. artic. 3. Ledeſ. artic. 1. E eius enchir. c. 24. Mich. Med. diſput. 1. Latom. articu. 7. Lindan. 4. panopl. ca. 73. Tibertin. Gerſon. & alij.

i [i] Platin. & alii in Boniſ. IX.

k [k] Nauar. no. 4. nu. 2. de quo vid. not. 1. oome. 2. 6. 9. & ſeq. & no. 25 & 28. ſed melius not. 32. oume. 27.

l [l] Lib. 2. de pœnit. ca. 22. Caie. de indolgen. ad Iuli. cap. 6. ſeu to. 1. tracta. 15. c. 2. 5. 6. Alexan. Soto. q. 2. r. Per. Sot. lect. 2. Ledeſ. q. 27. 2. §. præterea. (qui tamen varie loquitur.) Rich. artic. 3. q. 1. ad 2. io ſolu. 1. & ar. 4. q. 3. Supple. d. 45. quęſt. 3. no. 2. (& hinc Mairo. diſtin. 19. infert, ſemper ita fieri gratis per abſolutionem: nec requiri theſaurum. contra quem ſup. ca. 2. M.) fatetur Medin. quia ex Matt. 16. 18. & Io. 20. colligitur interdum concedi per modum abſolutionis. Nauar. de indulgen. no. 2. vſque no. 25. & not. 21. à ou. 20. no. 20. nu. 10. fatetur eſſe immediate abſolutionem, quādo datur de pœnitentiis iniunctis: de quo in ca. 4. §. 4. Victor. & Recent. Thomiſt. Cord. li. quinto, quæſtio. 3. & dicit commu. quare huiuſmodi indulgentias non dat epiſcopus alienis, in quos non habet iuriſdictionem abſoluendi. c. quod autem. de pœniten. & rem.

m [m] Clem. VI. extrau. vnigenitus. citat Prouer. 7. infinitus eſt theſaurus: quo qui bene vſi ſunt, participes facti ſunt amicitiæ Dei. nempe quia ad perfectam gloriæ amicitiam requiritur remiſſio totius pœnæ. Caieta. opuſc. 27. qq. q. vlt.

n [n] Quæ ratio probat contra Mayron. & Angel. quod nunquam fit meræ abſolutio à pœnitentijs iniunctis: quia hæc noceret.

o [o] ſupra lit. C. F.

p [p] Tandem Gabr. lect. 57. adducit. refert Paſchalem PP. conceſſiſſe indulg. plen. pro animabus purgat. per modum ſuffragij eamque confirmari per 11. Pont. habetur ad portam Baſilicæ. S. Praxedis de Vrbe. Iſte non fuit Paſchal. V. (vt putat Gabr.) ſed primus qui ædificauit baſilicā. B. Praxed. dicit Platin. item Vuolphang. li. 12. comment. de Rep. Rom. citat epiſto. eiuſd. Epiſcopi ad Donum. PP. antiq. vbi fit mentio indolg. pro animabus Purgat. Sixt. IIII. & Innoc. VIII. cap. cum ex eo. de pœnitentia & remiſſ. Diuus Thom. addit. quæſtio. 71. articu. 10. ad primum. Ledeſ. quæſtio. 29. 3. Caieta. opuſcu. 27. qq. quæſtio. 5. & 6. Sot. diſtin. 45. quæſtio. 1. articu. 3. concl. 3. Nauar. no. 22. & paſſim vſus poſteriorum Pont. Calix. III. Leo. X. in Mon. Minorum. ſol. 65. 94. comp. Mendic. ver. indulg. Clau. §. 7. & 28.

q [q] Leo. X. Bull. cont. Luth. apud Caieta. 3. parte quæſt. 48. 5.) qui tamen quoſd. artic. Luth. ſolum damnat vt ſcandaloſos, & maleſonantes) communis. antiq. & recen. propter receptum vſum fidelium, & praxim Pont. At Gerſ. quarta par. ſermo. 12. de defunct. f. 144. Guill. de Rubion. 4. diſt. 19. q. 1. artic. 2. concl. 4. id negant, ſed temere.

CAP.

CAP. IIII.

Per indulgentiam fit. 1. gratuita donatio ex diſpenſatione theſauri. 2. iuſtæ ſatiſfactionis applicatio. 3. viuis fit abſolutio ab iniunctis.

§. 2. Papa cum ſit diſpenſator, non concedit indulgentiam niſi ex cauſa.
3 Concurrunt tria in indulgentia.
4 Pro defunctis non fit abſolutio: nec eſt neceſſaria commutatio. In indulgentia concurrit. 1. gratuita diſpenſatio theſauri: & completur per effectum liberandi à pœna.

INdulgentia vt uox ſonat, uidetur gratuita remiſſio. ſicut enim abſolutio à peccatis fit grans, ita applicatio theſauri per Papam fit gratis, & abſolutio à pęnitentus iniunctis & à pręcepto ſententiaque confeſſarij. Quidam [a] aiunt interdum indulgentias omnino gratis concedi, abſque ulla compenſatione, & applicatione ex theſauro Chriſti & ſanctorum (vt diſpenſatio in pręceptis & legibus eccleſiaſticis ac votis fit gratis.) cum indulgentia colligatur ex eiſdem locis ſcripturę. Matth. 16. 18. & Ioan. 20. in quibus cōceditur gratuita abſolutio à peccatis. atque ita valere putant ſi Papa pro ſua uoluntate abſolueret omnes fideles uiuentes ab omni pœna: quāuis peccaret abſque idonea cauſa ſic indulgens. ſicut diſpenſans ſine cauſa in lege humana & in collatione beneficiorum, peccat contra iuſtitiam diſtributiuam ſed ualet diſpenſatio & collatio. At vere negant poſſe Papam euacuare purgatorium pro libito: [b] quia id fit per modum ſuffragii, extra territorium Papę: & requirit cauſam iuxta intentionem Chriſti: ut diſpenſatio in uoto religionis, ſi pro libitō fiat abſque cauſa, non reddit tutum in conſcientia. 2. Quidam [c] uocant diſpenſationem in minus: quia putant in indulgentia miſceri partem ſolutionis (quia uiuis fit quędam commutatio in leuiora opera quę ſunt diſpoſitio ſubiecti, ſine qua homo eam indulgentiam non conſequetur,) partem remiſſionis gratuitę, abſque ſolutione & compenſatione ex theſauro. At cum hęc cōmutatio & diſpoſitio non ſemper requiratur, fit ut non pertineat ad eſſentiam indulgentiæ.

2 Papa aut alius pręlatus non poteſt concedere indulgentiam, ideſt, remiſſionem pœnę (quę in foro pęnitentiali uel purgatorio Deo perſonaliter debetur de iuſtitia) niſi tanquam diſpenſator alligatus legi, & intentioni ſuperioris domini. Solus Chriſtus retinet poteſtatem excellentiæ, ut pro uoluntate ſua, poſſit ſine ſacramento & indulgentia remittere gratis culpas, & pœnas: qui tamen non remiſit Petro, Magdalenę & latroni, ſine applicatione ſatisfactionis eiuſdem Chriſti, & his tribuebat proportionalem diſpoſitionem: vt Luc. 7. dimiſit multū, quoniam Magdalena dilexit multum. Sic enim decet ut cum opere ſummę miſericordię concurrat iuſtitia Dei: vtraque enim relucet, & mutuo ſe complectitur in omni opere Dei. [d] At Papa cum nō ſit Dominus theſauri, ſed diſpenſator, ut nō poteſt debitum ex religione uotum relaxare niſi ex cauſa, [e] iuxta intentionem Dei: ita pœnam ſeu debitum ex uirtute pœnitentiæ remittere non poteſt ſine cauſa, nec indulgentias concedere ſine applicatione theſauri.

3 Tria ſecundum rationem concurrunt in indulgentia. 1. prædicta diſpenſatio & diſtributio theſauri, [f] in quem Papa per claues habet iuriſdictionem. 2. ſolutio quæ fit Deo [g] per Papam applicantem theſaurū: nec enim concedit pœnitenti, ut ipſe pro ſe ſoluat. Vt in ſacramento ſacerdos ſoluit, uel abſoluit, applicando Chriſti merita: pœnitens uero nō ſoluit, ſed recipit effectum. 3. liberatio paſsiua pœnitentis ab obligatione debitæ pœnæ: [h] dum Deus tanquam creditor acceptat ſolutionem. hæc dicitur paſsiua relaxatio & remiſsio per abſolutionē, ſine qua indulgentia non eſſet efficax: pertinetque ad complemētum ut patet ex definitione indulgentię. At prima & uniuerſalis ratio indulgentiæ conſiſtit in actione, qua Clauicularius eccleſię, ex cauſa de qua infra ca. 14. diſpenſat bona communia eccleſiæ: ſeu in ſolutione efficaci & ſatisfactione quam Papa ex theſauro applicat conſequentibus indulgentias. quæ diſpenſatio bonorum communium pertinet ad Præſidentem communitas inf. cap. 31. receptio uero indulgentiæ tam in viuis quam in defunctis (quę eſt liberatio à pœna debita pro peccatis) fit per quandam commutationem, data ſolutione ex theſauro.

4 In praxi primitiuæ eccleſiæ uidetur prius fuiſſe iuriſdictio circa viuos ſubditos, cum abſolutione à pœnitentiis iniunctis [i] (quæ eſt relaxatio quædam & indulgētia) deinde ſimul fiebat applicatio indulgentiæ ex theſauro pro pœnis debitis. At quia ſæpe pro uiuis datur indulgentia de non iniunctis ſed iniungendis, & quia defunctis applicatur abſque abſolutione: vniuerſalis ratio indulgentiæ ſaluatur in diſpenſatione theſauri, completurq; per liberationem à pœna debita. [k] Nec repugnat reſpectu diuerſorū; vt indulgentia ſit abſolutio gratuita reſpectu hominis indulgentiam cōſequentis (quia fit ſine merito & ſatisfactione propria illius l. p.) & ſit ſolutio iuſta quæ fit à Papa ex ſa-

CAP. IIII.

a Mairo. [a] 4. diſtinct. 19. de quo ſupra cap. 2. H.
b M. [b] Cord. li. 5. q. 18. cum D. Thom. diſt. 45. ſeu addit. q. 71. ar. 10. Bon. diſt. 20. artic. 5. c. & ad quartum. Anto. A-ſten. ar. 5. fin. Gabr. lect. 17. Nauar. de indulgent. not. 32.
c num. 48. [c] Palud. d. 20. q. 4. Duran. q. 3. fauet Diuus Th. articu. 1. ad tertium Alexand. 4. par. q. 83. mem. 2. Adria. Capre. At Caie. de indul. ca. 7. dicit D. Thom. loqui ex aliorum ſententia.
d vid. cit. ca. 2. lit. L. [d] Vt probat D. Tho. 1. par. q. 21. artic. 4. vbi ad primum addit, Deus damnatos punit cum miſericordia citra condignum. communis. 4. diſtin. 46. ex Pſ. 76. numquid cōtinebit in ira miſericordias ſuas. vt exponit Auguſt. 21. ciui. cap. 14. & præmiat vltra condignum. vi. Caieta. & frat. Med. 1. 2. q. vlt.
e artic. 3. [e] Nauar. c. 12. num. 76. 57. Caiet. & Recent. cum D. Tho. 2. 2. quæſt. 88. articu. 10. ad ſecundum Fra. Med. 1. 2. q. 97. 4. Soto lib. 7. iuſt. quæſt. 4. artic. vlt. ver. ſed dubium. Syl. vot. 4. §. 6. vid. Couar. 2. p. ſponſ. c. 6. §. 9.
f [f] D. Thom. addit. q. 25. 1. arg. 2. cum ſolut. dicit in diſtributione theſauri conſiſtere indulgen. nempe primo, & præcipue (quia ſine applicatione theſauri non datur, & hunc Papa immediate attingit & aperit) Pa lud. quæſtio. 4. Sylueſt. indulg. Ledeſ. quæſtio. 27. artic. 1. conc. 2. §. 5. principaliter. Sot. artic. 2. cum Bon. Caieta. tracta. 8. quæſtio. 1. Nauar. not. 20. nu. 8. fauet Trid. ſeſſ. 25. de indulg. Cordu. quæſtio. 4. Capre. diſt. 20. Hiſpal. quæſt. vni. ar. 3. no. 5. & articu. 4. ad tertiū, ſignificat Abulen. tract. de indulgen. & obiter 1. par.

defenſor. c. 3. ad fin. & in Matt. 16. q. 90. At qui ex Mat. 16. & 18. colligunt eſſe abſolutionem, intelliguntur cauſaliter: quia ex conſequenti abſoluitur à pœnis, aut pœnitētiis (imo iuriſdictiū clauis, qua Papa aperit arcam theſauri, dici poteſt abſolutio: ex fine quem intendit) ſic Ale. III. vocat abſolut. vel remiſſionem. Clemen. VI. extrauag. vnigenitus (vbi cō mu. Canoniſt.) dicit indulgentias dari per modum diſtributionis & abſolutionis. idem Boniſac. VIII. extrauag. antiquorum. ait in hoc ſectari veſtigia prædeceſſorum.
g [g] Cord. lib. 5. q. 1. putat Duran. (qui vocat ſolutionem) differre à prędicta ſententia D. Thom. ſed reuera non differt, vt ait Ledeſ. ſup. quia diſtributio theſauri fit ſoluendo æquale pro pœnis, atque ita Dur. q. 3. ſuam ſententiam, ait eſſe communem. Sot. ar. 1 fin. fatetur eſſe D. Tho. videtur Alex. 4. par. q. 85. m. 2. Anto. 1. p. tit. 10. c. 3. in prin. Sylu. indulg. in princ. Iala
h dan. q. 4. [h] Caieta. to. 1. de indulgentia. 15. c. 2. in prin. & punct. 6. Soto. q. 1. articu. 1. Cordu. q. 3. ſignificant in hoc cōſiſtere indulgentiam. ſed diſtinguendum eſt: nam actio indulgentiæ eſt diſpenſatio bonorum commu. per præſidentem communitatis: ſed ut receptio cum fructu, includit abſolu à pœna debita, & vt actio baptiſmi & veræ abſolutionis, interdū recipitur abſque fructu, propter indiſpoſitionem recipientis. ſic datur conceſſio indulgentiæ, ſed interdum inefficax abſque effectu.
i [i] Caie. de ind. ca. 6. Cord. q. 3. opu. 3. Sot. q. 1. a. 2. ante 3. conc. & ſignificat Ledeſ. q. 27. 1. fin. Vict. Cano. & recē.
k in prælect. [k] Soto. Ledeſ.

tisfactione Chriſti & ſanctorum. Sic iuſtificatio dicitur Rom. 3. fieri gratis reſpectu impij, & tamen reſpectu Chriſti, per redemptionem iuſtam illius.[l]

CAP. V.

Sententiæ tres de modo quo concurrit ſatisfactio ſanctorum.

§. 3. Declaratur. 2. ſententia. ſed eligitur. 3. in §. 4.

Difficile eſt explicare quam rationem cauſæ habeat ſatisfactio ſanctorum applicata per indulgentias. Quidam putant ſatisfactionem dum applicatur conſumi, & fieri à cauſa particulari. Sicut enim Chriſtus vt cauſa particularis applicat per ſacramentum abſolutionis, vel per ſacrificium miſſæ limitatũ gradum ſatisfactionis ex operato:[a] præter illum qui reſpondet contritioni & diſpoſitioni recipientis ex operante, ita per indulgentias applicatur de Chriſti ſatisfactione limitatus gradus qui limitatur nón tantũ ex voluntate Chriſti pro quantitate diſpoſitionis, & ſeruata proportione operum recipientis, ſed ſimul ex intentione Papæ offerentis, & ex cauſa motiua. quod ſi in theſauro nulla eſſet ſatisfactio ſanctorum, tota quantitas applicaretur ex ſolo Chriſto ut cauſa particulari: at de facto ad honorem ſanctorum inſtituit Chriſtus applicari partem (puta dimidium, aut minorem partem prout Dei ſapientia diſtribuit) ex ſatisfactione ſanctorum, quæ tamen pars media re reducitur in Chriſtum tãquam in cauſam vniuerſalem: atque ita tota ſatisfactio redũdat in gloriam Chriſti:[b] ſic enim dum priuatus iuſtus ſatisfacit pro ſua pœna temporali, eſt quidem de ſe ſufficiens cauſa, quamuis à Chriſto nihil aliud haberet quam gratiam, quæ eſt radicalis cauſa ſatisfactionis.[c] ſed de facto & de lege ordinaria concurrit ſatisfactio Chriſti vice Dei, vt cauſa uniuerſalis, cum ſatisfactione iuſti, tanquam cauſa particulari. cæterum quamuis applicatio fiat ſimul de Chriſti & ſanctorum ſatisfactione per indulgentias, abſolutio tamen & liberatio efficax à pœnis debitis fit uirtute ſolius Chriſti[d] per prelatos eccleſiæ, quibus Chriſtus poteſtatem abſoluendi dedit & iuriſdictionem. quã tamen poteſtatem ſanctis ipſis non conceſſit. Hæc ſententia eſt ſatis probabilis.

2 Sic ergo Chriſtus inſtituit addi in indulgentia ſatisfactiones ſanctorum, vt honorentur ſancti tanquam adiutores Dei[e] quos Chriſtus in hac re ſocios & fratres habere vult, vt membra aſſimilentur Chriſto capiti, & ſint ſatisfactores pro alijs.[f] deinde ad ad confuſionem impiorum, qui legem Chriſti calumniãtur eſſe onus graue, cum tamen multi ſanctorum ſe extenderent ad vlteriores ſatiſfactiones quam deberent pro ſuis peccatis.

3 Sententia. 2. addit in concurſu ſatisfactionis ſanctorũ & Chriſti, applicari nobis quantum ad efficaciam[g] maioré ſatisfactionem, quã ſi ſola Chriſti ſatisfactio applicaretur. quia multiplicata cauſa, creſcit effectus. licet enim Chriſtus ſit intenſiue infinita cauſa quoad ſufficientiam: quoad efficaciam tamen operatur finite, iuuaturq; per opera ſanctorum:[h] ſic Chriſtus varijs meritis infinitis, diuerſiſque titulis (per modum meriti, ſatisfactionis, redẽptionis, ſacrificii, & impetrationis,[i]) confert de facto efficaciorem abundantioremque effectum.[k] & baptiſmus poſt paſſioné Chriſti eſt

l Ledeſ. & citat. F.[l] id Roma. 3. explicat Diuus Thom. 3. parte quæſtio. 19. articu. 4. ad tertium. At falſo Paludan. diſtinct. 20. quæſtio. 4. num. 14. ait per ſacramentum fieri abſolutionem gratis, at per indulgentiam ex parte: abſque applicatione ſatiſfactionis Chriſti. vid. litera C.

CAP. V.

a INſ.[a] lib. de miſſ. ca. 19. effectus ex re oblata in miſſa limitatur, vt ex prouidentia, ſapientia, & voluntate Dei decet.[b] Triden. ſeſſ. 14. c. 8. can. 14. ſeſſ. 6. cano. vlt. & addit c. 7 finem noſtræ iuſtificationis eſſe gloriam Dei & Chriſti.[c] falſo Tapenar. 6. pa. 177. putat nõ aliter communicari nobis ſatisfactioné Chriſti quam radicaliter, vt eſt cauſa vniuerſalis. At habet amplius. Vega. lib. 15. in Triden. c. 30. Caieta. 3. par. q. 1. ar. 2. & quidam recent. ſignificant poſt Chriſti paſſionem augeri gradum ſatiſfactionis noſtræ, ut plus valeat quã olim. Peſſa quod & ſignificat D. Tho. 3. par. q. 48. 1. Sot. d. 19. q. 1. 2. concl. 3. & multi recent. cõtra. Suar. q. 1. ar. 2. dub. 4. §. 10.[d] Recent. quidam putãt Chriſtum per claues ſolam ſatisfactionem ſuam applicare, vt de iuſtitia & infallibili lege acceptetur pro mẽbris ſuis, quib. applicat (quaſi ſatisfactio ſanctorum pro alijs nõ ita acceptetur infallibili lege.) ſed id non probant efficaci ratione, aut certa autoritate.[e] Cordub. lib. 5. quæſt. 5. ad 6.[f] Coloſſ. 1. adimpleo ea quę deſunt. ſic Chriſtus quædam nomina & officia ſua communicat alijs ad honorem, utnomen Paſtor, Petra, lux mundi, & quod edant miracula.[g] Soto. diſtinct. prima, quæſtio. 3. articu. 5. diſtinct. 21. quæſtio. prima, articu. ſecundo, Ledeſ. quæſtio. 27. articu. primo, Victor. & multi recent. Suar. 3. parte quæſtio. prima, articu. 2. dub. 4. § quarto, verſicu. addo. 4. cum Diuus Thom. 3. parte quæſtio. 48. artic. primo, ad argum. & quodl. 2. articu. 2. ex Dei ordinatione & Chriſti intentione ita ordinatum eſſe. in f. H. K. & colligitur ex Apoſtol. ad Hebr. 10.[h] Sic Chriſtus uno merito quod eſt infinitum abunde potuit ſatisfacere, & tamen multiplicatis per totam uitam meritis & paſſionibus voluit decenter & ſapienter fieri de facto efficacior cauſa (Diuus Thom. 3. par. quæſtio. 34. arti. 3. ad tertium. quæſtio. 48. articu. primo ad ſecundum artic. 5. ad tertium. idem innuit Marſil. quæſtio. 12. articu. 1.) quia ad efficaciam & maiorem effectum facit ut pluribus titulis fiat: ſignificat Soto. diſtin. 6. quæſtio. prima, articu. 6. Richar. diſtinct. 1. articu. 4. quæſtio. 3. Scot. diſtin. 2. quæſt. prima. Palud. quæſtio. 1. articu. 2. Capr. 3. diſtin. 18. quæſtio. 3. vbi Diuus Thom. articu. primo. Durand. quæſtio. 3. ad primum.[i] D. Thom. 3. par. quæſtio. 48. per totam, & articu. 6. ad tertium.[k] ſupra G. H. Marſil. ſup. explicat effectum dici meliorem ex titulis, ideſt quia Chriſtus non ſolum redemit & ſatisfecit: ſed obtinet effectum per modum impetrationis, ſacrificij & exempli per mortem. D. Thom. 3. d. 18. & hoc tantum ait. 3. par. quęſt. 34. ar. 3. ad 3. idem Aug. Nazian. Dam. Leo. ſerm. de paſſione. 2. per attributionem cauſæ exẽplaris. Chriſtus opere pœnali, & paſſione plene ſatisfecit: oratione impetrauit: ſacrificio quod cœpit offerre in ultima cœna & conſummauit in cruce, placauit iratum Patré, morte mortem deſtruxit, ut dicitur in quadam præfatione miſſæ & D. Th. 3. par. q. 46. 6. ad 6. Alij 3. quod tota Chriſti uita reputatur una operatio in genere moris (maxime quia dilectio Dei ex qua obtulit ſua opera, fuit in Chriſto una immutata & in fieri perſeuerans continuè) nec habuit effectũ donec tota actio cõſummaretur in paſſione (Io. 17. opus cõſummaui. & Math. 27. conſummatum eſt.) & obtulit non tantum actiones uitales & liberas, ſed ſubſtantialem vitã, & ſeipſum ſuperimpendit: vt qui donat arborem cum fructibus. Vt emptio, ſeu actio qua ſoluitur pretiũ, non ponit in numerum cum pecunia ſoluta quæ eſt pretiũ rei; ita Chriſti actio uitalis & meritoria totius uitę habet ſe vt ſolutio & emptio. ſed ſanguis & mors eius eſt pretium obiectiue oblatum & ſolutum. Quod uero ita ſemel emptũ eſt dato pretio, & conſummato contractu, non emitur vlterius nouo titulo. ſignif. D. Tho. 3. p. q. 48. ar. 1. ad 2 & 3. & in 3. d. 20. q. vnic. ad 4. d. 18. q. vni. ar. 5. ad 1. Adde 4. cum Marſil. & alijs ſup. Chriſtus poſterioribus meritis & morte ac uarijs titulis non obtinuit nobis dari maiorem effectum gratiæ, quam daretur ob ſolum primum eius meritum, quod fuit infinitum: per modum tamen exempli uirtutum. 3. p. quæſt. 47. articu. 2. ad primum & tertium, vbi Caieta. excitat homines, vt melius diſpoſiti ex imitatione Chriſti, recipiant maiorem gratiam: & quia ſic Chriſtus melius oſtendit caritatem ſuã in nos Rom. 5. moriens pro inimicis: & grauitatem peccati, vt remiſſio æſtimetur magis. ſcilicet quantum ad remiſſionem plenam pro culpa totius naturæ, & pro pœna illius ob quam hominibus occluſum erat regnum cœlorum, noluit Chriſtus tollere impedimenta cum effectu, (Caiet. cum Diuo Thom. quæſt. 49. 5. c. & ad 1. & 4. ar. 6. ad 2. & quæſt. 46. 5.) niſi per omne totius vitæ mortalis opus vſque ad mortem quaſi reputetur unum opus continuatum & omnino perfectum: vt ſatisfactio eſſet æqualis tum ex dignitate perſonæ, tum ex magnitudine operum. (Diuus Thom. 3. quæſt. 46. 6. quæſtio. 48. artic. ſecundo, ſic etiam ait ſæ-

pe

efficacior in ablatione pœnæ, cum
l introducat in gloriam. [l] & eo tempore quo in theſauro redundant plures ſatisfactiones ſanctorum, indulgentia eſt efficacior. quia Papa non confert indulgentiam quantam vult, ſed ſeruata proportione cauſæ, inf. c. 14. §. 3. & cooperationis recipientium, & ſatisfactionis ſanctorum: ex his enim omnibus integratur vna efficacior cauſa. Addit. 3. ſententia quod ſatisfactio Chriſti vt cauſa particularis applicatur pro tota pœna temporali in indulgentia plenaria, & cumulus ſanctorum ſimul ſumptus alio titulo ſatisfacit pro eadem tota pœna. Nec ſuperfluit altera ſatisfactio,
m ſed ſuperabundat ad honorem: [m] ita vt quælibet cauſa de ſe ſufficiẽs agat de facto totum effectum, ſed
n non totaliter. [n] iſtæ tres opiniones nihil improbabile continent.

4 Verius magis conſentaneum eſt, ſatisfactionem Chriſti concurrere, vt cauſam vniuerſalem (vt quando applicatur homini, per proprium contritionem, aut ſatisfactionem, ſatisfactio voto ſanctorum in theſauro, concurrit vt cauſa particularis: quæ mota à Chriſto & in virtute eius cauſat immediate totũ effectum indulgentiæ: & pars hęc conſumitur ea applicatione ſatisfactionis. ſi quando conſumeretur tota ſanctorum ſatisfactio, ſatis eſ-
o ſet ſatisfactio ſola Chriſti, [o] applicata per uſum clauium: ut ſola applicatur immediate per baptiſmum ad remiſſionem totius culpæ & pœnæ. Hæc ratio cauſæ vniuerſalis cum particulari auget efficaciam, vt docet præcedẽs opinio. Vt enim valor noſtræ ſatisfactionis dum cõiungitur ſacramento pœnitentiæ, creſcit ex ſatisfactione Chriſti: ita valor ſatisfactionis ſanctorum per claues & indulgentias coniunctus ſatisfactioni Chriſti, fit auctior & efficacior.

CAP. VI.

De varia forma concedendi indulgentias.

§. 2. & 3. Dum abſolute conceditur, extenditur ad non iniunctas. dum vero confeſſarius ait, quidquid boni feceris: ea opera cenſentur iniuncta in pœnitentiam.

4 Per bullam qua forma conceditur indulgentia in artic. mortis? An iuſ clericus eam conferet?

PApa vt concedat indulgẽtias nõ indiget certa verborum forma, ſicut nec vt abſoluat ab excommunicatione, ſed ſatis eſt quouis exte-
a riori ſigno [a] explicare intẽtionem ſuã. nec ſatis eſt interior actus: quia indulgentia pertinet ad forum externum extra ſacramentũ. eodem verbo aut ſigno põt epiſcopus uti, & cõfeſſarius, qui per bullam cõcedit indulgentiã, vt plenam ſemel in
b vita, & iterum in mortis articulo. [b]

2 Dupliciter concedi ſolet indulgentia, primum expreſſe de pœnitentiis iniunctis, vt communiter olim concedebantur: & has tantũ poteſt epiſcopus concedere, & non
c niſi ſubditis ſuis. [c] 2. poteſt ſolus
d Papa [d] & ſolet concedere etiam de
e non iniunctis ſed iniungendis. [e] dũ
f vero abſolute concedit, quidam [f] putant reſtringendas eſſe ad indulgentias de iniunctis: quia mens Papæ interpretanda eſt ſecundum ius
g commune [g] & antiquum vſum, quaſi indulgentiæ priuilegium ſit odium relaxatiuum iuris commu-
h nis, ac ſubinde reſtringendum. [h]
i ob quod quidam recte [i] monent, quod cum tutius ſit vt de iniunctis concedantur, deberet pœnitens rogare confeſſarium vt ſibi imponat magnas pœnitentias cum propoſito quãtum eſt ex ſe implendi illas, niſi Deus & eccleſia aliunde ſup-
k pleat. (licet quidam [k] id propoſi-

pe Chriſtum ſatisfeciſſe, vt homo eſt. q. 53. 4. ad ſecundum cum Aug. & quæſt. 51. 3. cum Chryſoſt. & quæſtio. 22. 3. ad primum. quæſtio. 48. 5. ad primum & ſecundum. ar. 6. ad primum & tertiũ. in 3. diſtin. 18. ar. 2. ad 3.) atque ita ſcriptura & Patres morti & paſſioni Chriſti tribuunt apertionem cœleſtis ianuæ, & efficacẽ effectum remiſſionis & ſatisfactionis pro peccato (quaſi vt homo ſatisfecerit per quantitatem & qualitatem operis.) Eſa. 53. quod citatur 1. et. 2. peccata noſtra pertulit in corpore ſuper lignum. Oſeæ 13. ero mors tua o mors. 1. Corin. 15. abſorpta eſt mors in victoria. Heb. c. 10. Vega, lib. 5. in Tridẽt. ca. 3. & ſequen. Nazian orat. 42. ad fin. Auguſt. 13. Trin. à cap. 12. Anſel. 1. cur Deus homo. cap. 6. Bernard. epiſtola 190. Suar. 3. par. quæſt. 1. articu. 2. dub. 4. §. 4. verſicu. addo. 4. & quæſtio. 19. 3. dubio 39 §. 3. verſicu.
l circa 2. [l] ſic Diuus Thom. 3. par quæſtio. 69. articu. 7. tribuit baptiſmo aperire ianuam cœleſtem, & ar. 2. liberationem ab omni pœna, ut tribuit paſſioni Chriſti. quæſtio. 49. artic. 5. ſed baptiſmus non confert nunc maiorem gratiam quam conferret ante paſ-
m ſionem Chriſti. [m] vt de varijs Chriſti operibus dicitur. quorum ſatisfactio fuit ſuperabundãs ad honorem Chriſti & theſauri infi-
n niti. [n] ſic quando multi baptizant unum, aut multi ſacerdotes cum epiſcopo cõſecrant eã dem hoſtiam, quilibet facit totum effectum, non tamen totaliter, ſed partialiter quia nemo excludit alteram cauſam eiuſdem ordinis.
o ſupra lib. de baptiſ. cap. 30. [o] In acceptatione Dei quaſi in theſauro, manet ſatisfactio Chriſti non tantum ut cauſa uniuerſalis, ſed vt particularis quæ interdum poſſit ſola per indulgentias immediate applicari abſque concurſu alterius ſatisfactionis.

C. A P. VI.

a ANton. [a] prima parte titu. 10. ca. 3. § quinto. Gerſon. Alpha. 33. lit. K. Syluestr. indulgen. §. 10. verſicu. quinto, nume. 28. Tabie. §. 23. cum Felin. Roſel. §. 24. Armil. fin. Nauar. ca. 26. num. 31. & de indulgen no. 30 num. 8 Cordub. lib. quinto, quæſtio. 38.
b [b] ſic Innocen. VIII. conceſſit confratriæ Roſarij, vt refert Nauar. de orat. Miſcel. 27 nume. 33. & Iulius II. Minimis. Claud. in Compen. ſociet. ver. indulgen. §. 4. 15. 16. comp. Mend. verb. indulgen. plenar. quo ad fratres. §. 23. 24 verb. abſolut. extraord.
c quo ad fratres. §. 9. [c] Alexand. III. cap. quod autem, de pœnitentia & remiſſio. cõminuis. capit. cum ex eo, cap. noſtro. Nauar. de indulgen. no. 31. num. 13. Caietan infra Cordub quæſt. 9. conclu. ſecunda, niſi conſuetudo habeat oppoſitum. Nauar. nu-
d me. 13. poteſt epiſcopus dare non ſubdito in tribus caſibus. [d] Caieta. tomo primo, opuſc. ſecundo, de indulgent. ad Iulia. tracta. 15. ca. 7. ſed Nauar. not. 21. numero 9. idem poſſe epiſcopum, quia nõ limitatur in hoc, quod Cordub. quęſtio. 9. conclu. ſecunda, dicit verum, ſi ita habeat conſue-
e tudo. [e] fatentur Caieta. Nauar. nume. 7. 10. 12. (quia facilius eſt quam de iniunctis, quæ debentur iudicio Dei & hominis.) Cordub. quæſtio. 9. Duran. quæſtio. quarta, num. 10. Petrus Soto. de indulgen lectio. ſecunda, Soto. quæſt. 2. 2. Ledeſ. quæſtio. 27. 2. cum Palud. Adria: ſupplem. & alij in-
f fra [f] Caieta. Pet. Sot. (Pro quo Ledeſ. falſo citat Adria. fol. 162. qui ſolum ait, quando exprimitur ab iniunctis, non extendi ad nõ iniunctas. idem Anton. prima parte titu. 10. capit. 3. §. 3. contra quoſdam innominatos) cum Caieta. ſenſit Antiſiod. Albert. Gerſo. Maior. fauet Palud. quęſtio. 4. articu. 3. & quod affert Nauar. not. 9 num. 4. & not. 22. nume. 5. Cordub. quæſtio. 9. argum. cont. 4. propoſit. pag. 377. & q.
g 33. [g] citant quidã Altiſiod. Alexand. Albert. Duran. quęſtio. quarta, qui loquuntur tãtum de iniunctis, quæ ſuo tempore erant in vſu. vid. Nauarr. not. vndecimo, nu-
h mero 15. [h] immo indulgentia non præiudicat iuri communi, & eſt tanquam fauor, ample interpretanda, quantum modus, & tenor verborum patitur, infra capite. 30. Angel. indulgent. princip. Syluestr. §. ſeptimo, verſicu. tertio, §. 8. verſicu, quarto, cum Ioann. Andr.
i Cordub. quæſt. 9. ad primum, poſt quartam concluſ. [i] ita conſulit Paludan. quæſtio. quarta, articu. ſecundo. Anton. Adrian. de indulgen. fol. 162. & fere Mai. quæſtio. ſecunda Nauar. cap. 26. numero decimonono, & de indulgent. not. 19. nume. duodecimo.
k Cordub. quæſtio. 30. fin. & multi recentior. [k] Caietan. dicto capitu. ſeptimo, Soto. quæſtio. ſecunda, articu. primo. Ledeſ. quæſtio. vigeſimaſexta, articu. ſecundo, aiunt videri rem ludicram: ut videtur illudere ſi habens uotum caſtitatis iurauit fœminæ ducere illam, ſed animo intrandi religionem. At neuter iſtorum illudit: ſed habet ſe ſic qui transfert beneficium in alterum & ſine pacto confidit de illo: aut transfert ſub penſione, per Papam conceſſa, ſed cum ſpe redimendi penſionem, ita pœnitens confidit alterum confeſſarium abſoluturum ab iniunctis, qui interdum fruſtratur ſpe, & qui ab illis ex cauſa non abſoluitur, de-

bet

l ber eas implere.[l] In dulgẽtia ſupplet ꝓ pęnis quas nó remi ſit pœnitẽtia imple ta ĩ peccato. Sed ꝓ babil.[a] eſt fructũ ta lis pœnitentiæ remi uiſcere per cõtritio
m nem. [m] commu. & recent. tandem fate tur Dur. quæſtio. 4. nu. 10. fi. Soto. q. 2. ar. 2. Ledeſ. q. 27. 2. a. ſupplem. Ang. in dulg. §. 1. ad fin. Ro ſel. §. 18. ad fi. Syl- ueſt. §. 2. (& dicit cõmu. Theol. & Ca noniſt.) Viguer. Nau. no. 12. nu. 7. & 12. Cordu. q. 9. pro poſ. 4. Io. And. Pan. Hoſt. in c. quod aũt late Mich. Med. de indulg. diſp. 4. c. 13. & 14. diſp. 16. c. 27. innuit D. Th. q. 25. art. 1. ad tertium. di cens per indulgen tiã ſolui pęnam de bitam: nec dicit pę nam iniunctam. An ton. c. 3. §. 3. & pro- babile dicit Palud. q. 4. ar. 3. fi. quia vbi lex & priuilegium non diſtinguit, nec nos diſtinguere de-
n bemus. [n] ſic limita
o cit. F. [o] dictum eſt lib. 2. de pœn. c. 18. Nauar. c. 26. nu. 12. & 23. Cord. q. 9. &
p multi recen. [p] Iſtos reijciunt Palu. An
q ton. Adria. cit. F. [q] Nau. c. 26. num. 30. Cord. q. 27. fin. con tra ſupplem. d. 45. q. 3. art. 2. propoſ. 8.
r [r] Nauar. ca. 27. nu. 170. §. 6. licet id ui detur negare. c. 26.
ſ nu. 31. [ſ] Nau. c. 26. nu. 31. & de indulg. no. 30. nu. 6. Cord. q. 38. fr. Manuel. §.
t 9. nu 40. [t] iudex de rigore non tenetur abſolutionem à cle rico datam admitte re: poſſet tamen ex benigna interpreta tione. Fra. Medin. lib. 1. inſtruct. c. 12.
u ad fin. [u] Couarr. c. alma. 1. p. §. 12. nu. 3 & 10. Nauar. cap. 27. num. 41. Perez. l. 1. tit. 5. libr. 8. ord.
x pag. 182. [x] ita licere tonſurato dictũ eſt lib. 3. de pœnit. c. 9. cum glo. Pan. Fel. Anto. Archid. quos refert Nauar. c. 26. nume. 26. & de in- dulgen. no. 3. nu. 9. Sylueſt. abſolutio. 1. nu. 8. fin. Armil. §. 39. & citat Diuus

tum & factum reijciant, quaſi ficti tium videatur.) Deinde pœnitens indulgentiam conſecuturus roget ſibi pœnitentias relaxari à confeſſario. ſi quis vero decedat in purgatorium impleta omni pœnitẽtia iniuncta, nihil ei profuturas indulgentias de pœnitentiis iniunctis [l] niſi pęnitentias impleuit iacens in
l peccato mortali. [l]

3 Probabilius eſt dum Papa abſolute concedit, non eſſe reſtringen-
m das ad iniunctas. [m] quod ſi in iubilæis & bullis Papa reſtringere vellet adiunctas, facile exprimeret: vt alias exprimere ſolet. ſi Papa aut Epiſcopus exprimat de iniunctis, cenſetur excludere eas quæ nullo
n modo ſunt iniunctæ: [n] quia indulgentiæ tantum valent quantum ſonant. & ita iuris interpretes exponunt iura, quibus tanquam in ſua facultate peritis credendum eſt. Sed per generalem clauſulam quã addit confeſſarius, quidquid boni feceris & mali ſuſtinueris: cenſentur opera quæ toto uitæ tempore
o faciet, iniuncta. [o] Quidam [p] pu-
p tant ſemper intelligi de pœnitentiis iniungendis. licet Papa explicet de iniunctis: quaſi indulgentia dicatur iniuncta, quia eſt taxata à Deo. ſed hæc extenſio eſt falſa.

4 Dum confeſſario per bullam committitur concedere indulgentias, poteſt quilibet ſacerdos concedere in mortis articulo, licet infirmus amiſſo rationis iudicio, nul-
q lum præbeat ſignum peccati: [q] vt poteſt abſoluere ab excommuni-
r catione, [r] ſi forte incurrit. nec pro indulgentiis oportet proferre omnia verba quæ ad finem bullæ ex-
ſ primuntur dicenda. [ſ] Quod ſi abſit ſacerdos, probabilis eſt multorum ſententia pro foro conſcien-
t tiæ, [t] vt minor clericus aut tonſuratus (cui ſolet eccleſia committe-
u re iuriſdictionem ſpiritualem. [u]) illum ſub ea conditione ab excom-
x municatio abſoluat, [x] ſi & inquantum poſſum: & concedat indulgentias, vt lib. 3. de pœnitentia. c. 9. dictum eſt. Quomodo intelligantur mille anni indulgentiarum, quadragena, indulgentia plena aut plenaria, iubilæus. dicetur, c. 15.

CAP. VII.

Animabus Purgatorij Papa concedit indulgentias.

§. 2. *Quid ſignificat per modum ſuffragij.*
3 *An applicatio fiat infallibiliter ex lege iuſtitia.*
4 *Concordantur Doct.*
5 *Sæpe applicanda ſunt indulgentiæ defuncto.*
6 *Differt indulgentia ab excõmunicationis abſolutione, defunctis data.*

ANimabus purgatorij proſunt indulgentiæ ad remiſſionem
a pœnæ. [a] Quidam putant illis prodeſſe per modum abſolutionis à
b pœna: [b] (vt defunctus abſoluitur ab excommunicatione, vt di-
o cetur. §. 6.) eo quod Papa ob plenitudinem poteſtatis exerceat iuriſdictionem in omnes fidelium animas: nam locus purgatorij uidetur via aliquo modo ſuper ter-
c ram, [c] cum illæ animæ adhuc per fidem & ſpem ambulent, & non per ſpeciem. 1. Corinth. 13. & defunctus ex loco delicti, quod in terra fecerat, nec plene purgauit videtur manere ſub iudicio Papæ, quamuis tranſierit, in aliud forum.

2 Alii per extremum putant indulgentiarum applicationem dici per modum ſuffragij: quaſi defunctis de theſauro non applicetur ſo-
d lutio iuſta & æqualis, [d] ſed interceſſio gratuita, vt nomine ſanctorum & illorum meritis & precibus impetretur de congruo remiſſio gratis à Dei miſericordia. Hinc aiunt dupliciter liberari animam à purgatorio. 1. applicata iuſta ſatiſfactione per miſſas, eleemoſynas & ieiunia viuorum. 2. per hoc quod iuſtus viuus id de congruo meretur apud Deum: aut quia homo etiam peccator precibus aſſiduis impetrat liberationem animæ
e à purgatorio. [e] vt lib. 1. de pœnitentia. cap. 15. citatum eſt. quod efficacius præſtat beatus meritis, & precibus ſuis apud Deum, meruit enim in via, ut quia amicus permanet, preces eius in cœlo exaudiantur, abſque vlla applicatione ſatiſfactionis. ſic enim mos eſt eccleſię & piorum hominũ orare ſanctos, vt precibus impetrent liberatio-
f nem animæ à purgatorio. [f] nec oportet inquiunt, vt his precibus prius impetret excitari uiuos ad applicandas ſatisfactiones pro ea anima, aut excitari Papam, vt indulgentiam pro ea applicet, quaſi neceſſe ſit de lege, vt in eo Dei opere ſimul reluceat & miſceatur miſericordia & iuſtitia. Nam B. Virgo & ſancti, quamuis à uiuis non excitentur, orant interdum ex officio pro anima ſibi deuota, & à Deo impetrant liberationem, dum offerunt infinitam Chriſti ſatisfactionem, quæ. 1. Ioan. 2. eſt propitiatio non ſolum pro viuis, ſed & pro defunctis capacibus, & pro peccatis totius mundi.

3 Cęterum duo ſunt conſideranda in liberatione animæ à purgatorio per indulgentias. 1. vt Papa de theſauro cuius claues habet, applicet iuſtam compenſationem. 2. vt Deus qui eſt iuſtus iudex & Pater etiã futuri ſeculi & purgatorij, acceptare gratis uelit ex miſericordia alienam ſatiſfactionem indulgentiæ. nam quamuis valor præ-

Thom. diſtinct. 20. Tabien. abſolut. 2. §. 5. Angel. abſol. 3. §. 17. Anton. 2. p. ti. 10. cap. 3. & 3. par. titu. 17. cap. 4. caſ. 7. Margar. confeſſ. fol. 139. Ledeſ. 2. part q. 24. artic. 1. col. 3. V ẽto. Mant. Pęña, & ſentit Palu. diſt. 17. quæſt. 3. caſ. 7. & pro foro conſcientiæ ſentit eſſe probabile Cou. d. §. 12. nu. 9.

CAP. VII.

a OPpoſitũ [a] eſt error contra viſum antiquũ Pontif. & eccleſiæ. ſup.
b c. 3. fin. [b] Mairo. generaliter. 4. diſt. 19. ſentit Gab. in Can. lect. 57. in add. Mich. Med. de indulg. diſp. 7. ca. 34. 37. At oppoſitum probat praxis Pontif. quia defunctis cum iam ſint extra uiam nõ concedunt indulg. niſi per modum ſuffragij. Cord. lib. 5.
c q. 16. ad tertium. [c] Mairo. Gabr. Med. ſup. vide inf. cap. 8. K. Vega. lib. 7. in Triden. cap. 18. Caiet. dicit mereri in termino viæ. D. Tho. 4. diſt. 45. q. 2. 1. 2. ad 3. eſt viatrix ſe-
d cundum quid. [d] Caiet. trac. 2. de ind. ad Iul. q. 5. ſeu opu. 27 qq. q. 5. Vig. c. 16. §. 4. verſ. 24. Cord. q.
e 13. & q. 17. fi. ad 2. [e] Caie. ſup. quod fatetur Nau. de ind. no. 22. à nu. 15. no. 20. nu. 46. iũcto. nu. 44. 49. fauet B. Greg. c. aĩæ. 13. q. 2. Bell. de purgat. lib. 2. ca. 15. Mag. Auila in quodã ſerm. & quidam & pro viuis aiunt ſola oratione impetrari ueniã, abſque formali pœnitẽtia, Mich. Med. diſp. 8. à c. 42. C. & Cord. q. 16. & in fi. (dicit ꝓbabile) & Vega li. 6. in Trid. c. 58. quę tñ ſunt falſa. Caie. 3. p. q. 68. ar. 2. & 11. ait orationẽ parentum pro puero periclitante etiã intra vterũ matris, impetrare gratiã puero. quod reiectum eſt
f li. de bap. c. 22. [f] quẽ morem fatetur D. Tho. 4. d. 45. q. 2. 2. 3. Bonau. q. 2. circa. 2. princ.

ſenti s pœnæ ex Chriſto & ſanctis applicatæ, ſit æqualis purgatorij debito,[g] forum tamen præſentis vitæ eccleſiaſticum, eſt multo mitius;[h] nam in purgatorio nuda anima ſine corporis veſte patitur ab igne, vt inſtrumento vindictæ diuinæ:[i] & fit pro criminali cauſa executio in perſona. vt Iudex propter oblatam pecuniæ aut ſatisſactionis alienæ redemptionem, non tenetur reũ de iuſtitia liberare. ſic Rex dupliciter redimit captiuos.[k] 1. eos qui ſub illius ditione tenentur, liberat per autoritatem & iuſtitiam. 2. qui tenentur vincti ſub alieno imperio, non ſic ſoluit, ſed precibus impetrat à liberali Imperatore, & offert compenſationem æqualem, ſi ille forte admittere velit.

4 Per hæc concordari poſſent Doctores: nam res per indulgentiam oblata ex Chriſti ſatisſactione, non eſt minoris valoris quam pœna in purgatorio debita: aliàs Chriſtus non redemiſſet de iuſtitia ab omni pœna, etiam purgatorij. ſed quia intercedit immediate ſatisſactio & meritum etiam ſanctorum, & applicatio theſauri per Papam, pro reo alieni fori durioris, non uidetur lege iuſtitiæ obligari Deus ut pro defuncto acceptare debeat ex infallibili promiſſionis pacto.[l] quare Pontifex offert Deo indulgẽtias per modum ſuffragij. (i. per modum deprecationis, & impetrationis) ut Deus ex miſericordia dignetur acceptare ſubſidium, quod pro anima applicatur, & ita concilia & Põtifices, viuis quidem aiunt indulgentias applicari per modum abſolutionis: ſed defunctis per modum ſuffragij, ſi modo Deus velit acceptare.

5. Quidam explicant, per modum ſuffragij. i. auxilij ſponte aſſumpti pro alio: & putant[m] indulgentias infallibili iuſtitiæ pacto applicari defunctis. vt in concurſu confertur beneficium gratis iuxta Matth. 10. gratis date; & tamen debentur digniori ſuffragia ex pacto & lege iuſtitiæ diſtributiuæ. At minus certa eſt hæc ſententia: Qua ratione expedit vt nõ ſemel, ſed ſæpius pro defunctis impetretur indulgentia etiam plenaria:[n] & præter indulgentias (quæ non ſemper in purgatorio habent infallibilem effectum de iuſtitia) dicantur miſſæ, quæ ex Chriſti opere operato immediate habent efficaciam, infallibilem de ſe,[o] & officia defunctorum, & iuſtus applicet ſatisfactiones ſuas pro defuncto:[p] vt multiplicata cauſa efficacius impetret veniã apud Deum per modum ſuffragij.

6 Abſolutio defuncti ab excommunicatione nõ eſt proprius actus iuriſdictionis directæ circa defunctum:[q] ſed viuis prohibitis participare cum decedente in excommunicatione, conceditur vt deinceps offerre liceat miſſas & orationes eccleſiæ pro eo defuncto.[r] At liberatio à pœnis per indulgentias fit directe & immediate circa defunctum alieni & rigidioris fori, per modum tamen ſuffragij: ſed à purgatorio non liberat Pontiſ. directa iuriſdictione, per modum abſolutionis: quo modo uiuos directe ſubditos, quibus applicat theſaurũ, per claues abſoluit[ſ] à pœnis Deo debitis in eodem foro præſentis vitæ, & à pœnitentiis iniunctis: vt Iudex reum ſibi ſubditum, ſua ſententia liberat à pęna carceris, quam debet Reipub. in eodem ſoro.

CAP. VIII.

Indulgentiam conſequens non transfert in alterum, vel in defunctum, niſi Papa ita cõcedat.

§.2. *Speciale ſuffragium plus prodeſt defuncto quam generale. An anima Chriſti ſuo deſcenſu liberauerit quoſdam à purgatorio?*

3 *Quæ diſpoſitio ſatis ſit, vt anima dicatur meruiſſe indulgentiam. An ſint oranda animæ purgatorij.*

INdulgentiæ conſecutio & fauor qui conceditur priuatæ perſonę, aut bulla ſibi applicata & acceptata, non poteſt pro ſola eius voluntate transferri in alterum:[a] & nihilominus data viuis poteſt applicari defunctis, niſi Papa expreſſe id concedat.[b] Sic conceſſit Leo Papa X. Minoritis,[c] vt omnes indulgentias à prædeceſſoribus conceſſas pro viuis aut à ſe uſque ad annum iiij. ſui Pontificatus (qui eſt annus Domini 1516.) poſſint applicare animabus defunctorum, per modum ſuffragij. In quo eſt attente perpendendum, quæ indulgentiæ fuerint Minoritis conceſſæ ante prędictum tempus.[d] plurimas alias religioſis Mendicantibus Pon

a princ. Rich. Argent. q. 1. art. 3. p. 3 ſignif. Carthuſ. q. 4. & fatetur ibi Soto q. 2. art. 3. ante 2. concl. Gabriel. lect. 57. Viguer. c. 16. §. 4. verſ. 33. Abulenſ. Matth. 6. q. 83. ad 4. B. Gregor. ſup. Aug. de cura pro mort. c. 5. ſacræ 4. & 18. Damaſc. ſerm. de defunct. Soto quæſtio 3. art. 2. ad fin. dicit ſanctos (niſi excitatos à nobis) non orare pro animabus purgatorij: (alias B. Maria euacuaret purgatorium.) At ſuſtulit in vlt. edit. vide D. Tho. diſt. 45. q. 3. 3. ad 6. ſeu add. q. 72. 2. & Dur. diſt. 45. q. 4. & in 3. diſt. 21. q. 4. [g] idem ſignif. [g] Communis Theolog. cõtra Caiet. & cit. D. vt meritum eſt in valore & virtute ęquale præmio gloriæ. D. Tho. 1. 2. q. 114. 3. [h] in reperi. vnus ſoluit pro debito pecuniam in alterius: non tamẽ pro perſonali iniuria, p. l. in ſeruorum. ff. de pœnis & clericiſ degradatus non liberatur per mitius forũ eccleſiæ, c. cum non ab homine. de iud. c. degradatio. de pœnit. lib. 6. [i] D. Th. 3. p. q. 46. ar. 6. ad 3. negat dolorem Chriſti fuiſſe æqualẽ dolori animæ ſeparatæ. Nauar. de indul gen. no. 32. nu. 8. de pœnit. d. 7. c. vlt. § ſi quis à nu. 16. [k] quo ſimili vtitur Caie. Viguer. Nauar. cit. D. E. [l] D. Tho. 4. d. 45. q. 2. 3. 2. Richar. ar. 1. q. 2. & d. 20. ar. 3. q. 3. vbi Bona. Tarantaſ. Duran. q. 4. nu. 11. Palud. q. 4. a. 3. concl. 6. & d. 45. q. 1. 2. 3. nu. 13. ſupple. d. 45. q. 3. no. 2. & propoſ. 5. vbi Albert. art. 18. Mai. d. 20. q. 2. ait ita ſenſiſſe ſenatum Docto. Pariſien. Alex. 4. p. q. 83. m. 5. Sot. d. 15. q. 2. art. 1. col. 11. d. 21. q. 2. ar. 3. Ledeſ. q. 29. a. 3. Roſel. I d. §. 14. Tabie. §. 19. ſenſit Sylu. §. 7. ver. 3. Nauar. de indulg. not. 22. nu. 5. & 22. no. 31. nu. 46. vid. li. de orat. no. 10. num. 44. Cordub. q. 13. vet. Caieta. Viguer. cit. D. & propendet Med. C. de orat. q. 19. col. 12. Cano, li. 12. de loc. c. 13. ad 9. Victor. & multi recent. addit. q. 17. & 71. ar. 3. ad vlt. a. 12. c. ad 2. contra cit. inf. M. [m] quidam recent. & Ledeſ. q. 29. ar. 3. cum Gabr add. lec. 57. Pet. Sot. titu. de purgator. lect. 3. Cou. c. alma. 1. par. §. 4. nu. 11. putant certum. & falſo pro ſe citant Bon. Richar. d. 45. ar. 3. q. 3. ad vlt. dicit probabile. vbi Scot. & retractans Soto d. 45. q. 2. ar. 3. fin. poſt concl. 3. Nau. de indulg. no. 22. à nu. 18. vſque 21. (& ait oppoſitam ſent. Caieta. eſſe nouam & contra commu. ſed fallitur) Nec Leo Papa X. apud Caie. 3. p. q. 48. 5. dicit, niſi quod defunctis valent quãtum ſonant. [n] Gabr. lect. 57. Cordub. q. 17. dub. 3. Nau. no. 22. nu. 50. Fr. Manoel. de bulla §. 14. num. 5. & mos eſt pro eodem defuncto ſæpe accipere bullas cruc. [o] Colligitur ex Trid. ſeſſ. 22. ca. 1. dicetur lib. de miſſa ca. 16. D. Th. 4. d. 45. q. 2. art. 1. 3. & ar. 3. 1. ad 3. contra Sotum. d. 13. q. 1. 2. 6. & q. 2. 21. 2. col. 11. [p] priuata ſatisfactio iuſtorũ prodeſt defunctis ex iuſtitia. Dur. 4. d. 45. q. 1. nu. 6. ſupplem. q. 2. concl. 2. Turrecre. in c. animæ. 13. q. 2. Pet. Sot. ſup. Viguer. c. 16. §. 4. verſ. 24. Couar. ca. alma, 2. p. §. 5. nu. 11. ſentit Gab. add. lect. 57 cont. dicentes applicari per modum ſuffragij, vt Caieta. d. opuſ. Med. C. de ſatisf. q. 5. f. 129. Cordu. li. 5. q. 15. 16. Soto. d. 19. q. 2. artic. 4. nec mirum quia Soto idem falſo negat de ſacrificio miſſę. [q] [r] Caſtro 2. de iuſt. hær. pun. c. 19. & 20. Cou. c. alma. 1. p. §. 11. nu. 8. Cord. li. 5. q. 16. ad 2. [ſ] c. quod autem. de pœnit. & remiſſ. & cita. ſupra ca. 3. L.

CAP. VIII.

[a] Diuus Thom. add. q. 17. ar. 3. ad 2. Adr. de indul. conc. 5. Soto d. 21. q. 2. ar. 3. Palud. d. 20. q. 4. a. 3. concl. 6. Ledeſ. q. 29. ar. 1. Nau. no. 3. num. 33. no. 22. nu. 2. & 29. Cord. lib. 5. q. 26. ſic explicat Sixt. IIII. experimento cõpertũ eſſe vt refert Gabr. add. lect. 57. Fra. Manoel. §. 8. nu. 13. Aſten. lib. 5. tit. 40. a. 3. col. 3. Bon. diſt. 20. art. 3. ca. & ad 3. quo modo autẽ Bullam nondum à me acceptatam poſſim transferre in alium. inf. c. 20. §. 7. [b] Sixtus IIII. vt refert Gabr. idem Bonau. Aſten. Tab. indulg. §. 18. & colligitur ex D. Thom. Soto. Cord. Nau. & alijs. [c] de hac indulg. Leonis X. habetur in ſupplem. Minorum. fol. 94. conceſ. 302. Claud. in Compend. ver. indulgen. §. 7. [d] inf. ca. 19. vt extenduntur ad defunctos indulgentiæ quas refert Claud. §. 2. 3. 5. 6. 12. 22. 26. (at quæ refert. §. 4. 11. 19. non expedit ſic applicari) & Compend. Mendic. verb. indulgen. ſtatio. qui ad fratres. §. 16. refert quod Clem.

tiſ.indulgent.offerri poſſe immedia
c te pro defunctis. [e]
2 Suffragia communia multum
f proſunt defunctis purgatorij: [f] &
magis quæ ſpeciali intentione pro
g illis offerũtur. [g] Orationes & miſ
ſæ quæ offeruntur à miniſtro eccle-
ſiæ etiam peccatore, impetrant & ſa
tisfaciunt vt dicetur cap. 9. ad fin. 2.
Chriſti anima verbo ſemper man-
h ſit vnita, [h] quæ poſt mortem vere
ſecundum ſubſtantiam deſcēdit ad
i inferos, [i] & Act. 2. ſolutis dolori-
k bus inferni, [k] liberauit animas ſan
ctorum Patrum quæ detinebantur
l in limbo: [l] & animas quaſdam pur
gatorij eripuit, nempe quę acciden
talis meriti ratione, habuerant ſpe-
cialem quandam deuotionem er-
m ga aduentum Chriſti. [m] At ne-
minem liberauit de limbo puero-
n rum: [n] nec de inferno damnato-
rum. vbi. 1. Petr. 3. incredulis, ętate
o Noe (ſumpta ſpecie pro genere [o] i.
infidelibus qui in inferno erant à
principio mũdi, & maxime in ſtatu
legis naturę vſque ad diluuiũ, prædi
cauit anima Chriſti. i. manifeſtando
p ſe conuicit & arguit. [p] Nec inſo-
litum eſt vocem Chriſtus, attribui
q operationi diuinę perſonę. [q] Ne-
minem tamē liberauit de inferno.
aut certe Pet. loquitur de iuſtis Pur
r gatorij & limbi [r] inter quos erant
quidam ex iis qui tempore Noe fue
ſ runt aliquãdo increduli. [ſ] Chriſtus

Clem. VII. confirmauit & de nouo conceſſit omnes indulgentias,
quæ vſque ad annum. 1527. continentur in libris impreſſis frat.
Minorum nempe in Monumen. Supplem. & Compend. Leo X.
confirmat & denuo concedit omnia priuilegia, & viuæ vocis ora-
cula. ait Compend·Mendic. verb. oracula. §. 1. verb. priuil. §. 20. idē
cõfirmauit Pius V.
proprio motu pro
Mendi. & viuæ voc.
orac. (vide Claud.
verb. concil. §. 3.)
& Grego. XIII. in
Bulla Socie. Clau.
verb. priuil §. 11 &
concil. Trid. ſeſ. 25.
de regu. c. 20. ſi. con
firmat. nec Grego.
XIII. anno 1573.
reuocat. Nauar. ca-
pit. 27. ſi. in edit. an
e ni 84. [e] Iul. II. cõ
greg. Lat. Inn. IIII.
congreg. Caſſinen.
Alex. VI. Clau. in-
dulg §. 17. Leo. X.
concedit regulari-
bus recitantibus ſe
ptem Pſal. pœnit.
aut certe quinque Pater, & Aue, ante ſacramentum altaris, aut
coronam B. Virg. vel officium defunctor. ſabbatho in Ramis vel
die S Ioan. Euangel. ſeu in feſto illius ante Portam Lat. vt libe-
rent vnam animam à Purgatorio toties quoties. Supple. Mino.
fo. 161. conceſ. 184. Compend. Mendic. verb. indulg. plen. quo ad
f fratres. §. 13. Claud. §. 6. [f] D. Tho. add. q. 71. art. 6. & mox artic. 9.
prodeſſe miſſas & eleemoſynas. Soto. d. 45. q. 2. ar. 1. & 3. Cordu.
lib. 5. q. 21. Triden. ſeſſio. 22. cap. 2. ſeſſ. 25. de purgat. Bellar. de pur
gato. lib. 2 cap. 15. & mox. cap. 16. explicat quot ſint genera ſuffra-
g giorum. & lib. 2. de miſſa. cap. 7. [g] Soto art. 4. Nauar. de indulg.
not. 22. num. 45. & fatetur Caiet. to. 1. tract. 16. q. 7. ſed falſo re-
quirit, animam habuiſſe deuotionem, & ſolicitudinem ſatisfacien
h di pro ſe infra c. 8. [h] D. Thom. 3. p. q. 50. ar. 3. & cum Mag. 3. d. 21.
vbi Palac. q. vn. Bon. ar. 1. q. 2. cum Aug. dial. contr. Felic. cap. 14.
i Carthuſ. q. 1. cum Alber. Tarant. Dur. Alex. Altiſiud. [i] D. Th.
3. p. q. 52. art. 2. Aug. 12. Geneſ. ad lit. c. 33. Dam. ſer. de defunct.
Soto. d. 45. q. 1. ar. 2. ad. 2. Palac. ſupra & Patres plane colligunt.
& Act. 2. Deus ſuſcitauit ſolutis doloribus inferni: Bellar. lib. 4.
de Chriſto. cap. 12. 14. ex mult. Patrib. Caſtr. & Medic. ver. infer.
hær. 3. probant eccl. 24. Ephe. 3. Pſal. 15. & in Symbo. Apoſt. de-
ſcendit ad inferos. c. 1. firmiter. de ſum. Trin. Hierony. in Ionæ. 2.
quod Chriſtus citat Matth. 12. deſcendit vero anima Chriſti etiã
in infernum damnatorum, non tantum ſecundum effectum (vt pu
tant D. Tho. ar. 2. Palac. 3. d. 22. q. 2.) ſed ſecundum ſubſtantia-
lem præſentiam: vt probat Bellar. cap. 16. ex eccle. 4. Auguſt. Ful
gent. Cyril. in Catech. Amb. Euſeb. Emiſſ. & Greg. Nyſſen. At
errant Duran. 1. d. 37. q. 2. ad arg. & in 3. diſt. 22. q. 3. & Picus in
apolog. dum negant animam Chriſti deſcendiſſe in limbum ſecun
dum ſubſtantiam, ſed ſecundum effectum. quod Caſtr. & Caiet.
3. p. q. 52. ar. 2. Bellar. c. 15. & recent. Palac. 3. d. 22. q. 2. col. 7. ſi.
k merito damnant erroris. [k] Mag. d. 18. propter locum Act. 2. dubi
tat, an anima Chriſti ab inſtanti ſeparationis fuerit plene impaſſi
bilis, ſaltem ob effectum mortis & ratione loci minus decentis,
ait D. Tho. 3. p. q. 52. 1. add. Caiet. in Act. 2. quia Chriſtus dicit,
non derelinques animam meam in inferno. At ea anima fuit in lo
loco pęnarum, ſed ſine pęna, vtpote inter mortuos libera. Bellar.
cap. 16. cum Bon. 3. d. 22. q. 4. Palud. q. 2. ar. 3. Fulgen. lib. 3. ad
Thraſimundum. cap. 30. item falſo dicit Caiet. 3. p. q. 50. 6. in in-
ſtanti ſeparationis meruiſſe vt in termino viæ. & Veg. lib. 7. in Tri
den. cap. 18. ait animam Chriſti in triduo mortis fuiſſe viatricem,
non vt mereretur, ſed vt ſatisfaceret, ſup. lib. 1. de pœnit. c. 13 §. 5.
A. Suar. 3. p. q. 19. ar. 3. dub. 39. §. 3. id aiſt Petri Act. 2. exponit D.
Tho. q. 52. ar. 4. & ar. 5. ad. 1. cum Aug. epiſt. 99. ad Euod. quia Pa-
tres ſoluit pœna, quam ex dilatione gloriæ patiebantur. At ſane
Petrus non de his patribus, ſed de gloria Chriſti loquitur. 2. Bel-
lar. exponit li. 2. de purg. c. 16. dub 3. & lib. 4. de Chriſto. cap. 8.
cum eod. Aug. doloribus irritis effectis, vt irriti ſiunt laquei, ne
teneant: non quia tenuerunt. 3. Græc. habetur, ſolutis dolorib.
mortis: vbi Chryſoſt. Oecum. quia reſurrectione deſtruxit mor
tem cũ effectibus, & doloribus ſuis: quaſi mors Chriſtum deuo-
rans eſſet in dolore partus, donec Chriſtum euomuit, vt ecce Io-
nam. Pater enim Chriſtum ſuſcitans & honorans declarauit diſſo
lutos iam effectus mortis 4. Arias Mont. in Act. 2. & D. Ribera de
corpore Chriſti exponunt (id enim ſuſcitauit quod per mortem
cecidit. de quo Io. 10. ego pono animam meam. Tho. 3. p. q. 47. 1.
ad. 1. q. 50. 3. ad. 1.) quod in ſepulchro de ſe adhuc erat corruptio-
ni obnoxium: ſed Deus per reſurr. diſſoluit dolores. 1. effectus oēs
mortis, & abſorpta eſt mors in victoria. 1. Cor. 15. & iuxta Pſ. 15.
non dabis ſanctum tuum videre corruptionem. D. Tho. 3. p. q. 51.
ar. 3. idemq; eſt ſen
ſus Vulgatæ, ſolutis
doloribus inferni. i.
ſepulchri, ſeu quia
dolor durus mortis
cum ſuis effectibus
dicitur dolor infer-
ni. Pſal. 17. dolores
inferni circundede-
runt me: quos ibid.
vocat dolores mor-
l tis. [l] Aug. tandē in
Pſal. 85. & lib. 20. ci
uit. c. 15. lib. de hæ-
reſ. c. 79. Bell. c. 16.
dub. 4. D. Tho. 3. p.
q. 52. ar. 2. 5. & add.
q. 69. ar. 6. q. 89. ar.
6. & addit limbum
Patrum fuiſſe eun-
dem ſitu cum lim-
bo decedentium in
peccato originali, qui patientur perpetuam pœnam damni abſque
pœna ſenſus & triſtitiæ. poſt diem vero iudicii non venient ſuper
terram vt philoſophentur. Soto diſt. 48. ſi. diſt. 45. q. 1. ar. 2. conc. 1.
& lib. 1. de natura & gratia. c. 14. concl. 1. Auguſt. c. nulla. de conſe.
diſt. 4. Ioan. PP. cap. ad lumina. 30. q. 1. (contra Cathar. in opuſ.)
hos pueros limbi non liberauit Chriſtus. D. Thom. 3. par. q. 52.
m art. 7. [m] D. Thom. tandem & Caiet. q. 52. art. 8. Bonauen. 3. diſt.
22. q. 5. Maio. (contra Palac. q. 2.) & Bellar. 2. de purgat. c. 18. ad
ſi. & lib. 4. de Chriſto. c. 16. ad ſi. colligitur ex Auguſt. d. epiſt. 99.
n ad Euod. & lib. 12. in gen. ad lit. cap. 33. Gregor. 13. moral. c. 20. [n]
o Sup. cit. L. [o] Martin. lib. 9. hyp reg. 10. ſed nullum Doctorem cit.
& in add. manu ſcripta, quam ipſe mihi oſtendit, ſic explicat hunc
loc. 1. Pet. 3. quem quidam hæretici conantur acutè exponere, vt
refert Bellar. lib. 4. de Chriſto. c. 13. cuius eſt triplex ſenſus ſe-
p quens. [p] ſenſus. 1. per incredulos intelligi infideles damnatos, vt
explicatur in tex. Athan. epiſt. ad Epictetum epiſcopum Corinth.
poſt princ. (quem refert D. Tho. 3. p. q. 52. ar. 2. arg. 3.) & lib. de
incarnat. Chriſti. Marti. add. Carthu. 3. d. 22. q. 6. vbi Palac. q 2. li-
cet linguam & inſtrumenta ſermonis reliquerit in ſepulchro cum
corpore: venit in Spiritu. i. in ſola anima ad inferos, & damnatis
qui in carcere erant prædicauit. idem Dam. li. 3. de fid. ca. vlt. hanc
expoſitionem D. Th. non reiicit: ſed dicit meliorem eſſe. 2. expoſ.
Aug. epiſt. 99. ad Euod. quam in 1. Pet. 3. ſequitur idem D. Tho.
Bed. Alber. & Carthu. idem fere Payua. lib. 2. defenſio. conci. Tri
q dent. [q] ſic quidam aiunt Chriſtum aſſumpta humana figura appa
ruiſſe immediate olim Adæ Gen. 3. & Abrahę qui Ioan. 8. dicitur
vidiſſe diem Chriſti, & aliis Patribus, Iſai. 52. ego ipſe qui loque-
bar, ecce adſum. vbi Leo Caſtri uffert Sotherem Pap. epiſt. 1. Cy-
rill. de incarn. cap. 2. & 16. Orig. ho. 1. in Eſai. 6. vidi dominum.
ho. 6. in Iere. lib. 8. in Rom. 10. Clem. lib. 1. recogn. fo. 13. lib. 5. con
ſtit. c. 21. Ignat. epiſt. ad Antiochen. Tertul. 4. contra Marcion. &
lib. contr. Iudæ. cap. de nati. Chriſti Athan. de fid. Trin. & vnit. Hi-
lar. 5. Trin. Ambr. de Iacob & vita beata. & in Coloſſ. 1. & lib. de
iis qui myſter. init. cap. 4. Leo epiſto. 13. ad Pulcheriam Augu-
ſtam. Euſeb. 1. hiſto. cap. 2. & 3. lib. primo. demonſtr. cap. 3. li. 6.
cap. 24. Nicepho. 1. cap. 2. 3. 5. Cantacuzen. Apol. 1. cont. Maho-
met. imperf. Chryſo. & Remig. in Matt. 3. & id ſub Anath. definit
conc. Syrmien. can. 13. tenet Alex. 2. p. q. 27. m. 2. a. 2. Mart. lib. 2.
hyp. c. 2. cum Euſeb. probat quia Exod. 20. dicitur Iehoua (quod
nomen nunquam tribuitur Angelis apparentibus) apparuiſſe Mo
ſi. hæc in gratiam Aug. cuius expoſitionem præfert D. Thomas
r quam Bellar. ſupra multis rationibus confutat. [r] ſenſus. 3. de ani
mabus purgatorij, eſt communis Bellar. & in id. 1. Pet. 3. Oecu.
Lyr. Caieta. idem Dam. orat pro defuncto. Epipha. hær. 77. Cy-
ril. de recta fide. & lib. 12. in Ioan. cap. 36. Hilar. in id Pſal. 118.
defecerunt oculi. Ambr. in Rom. 12. Rufin. in expoſ. Symbo. &
alii ſtatim citandi. Fr. Alphon. Mendoza. in ſuis quodlib. quæ-
ſ ſtio. 1. pag 84. [ſ] iuſti qui in ſtatu leg. naturæ fuerunt, vocantur
Petro, increduli. quia habuerunt quidem fidem, ſed non expli-
citam de Chriſto, eam vero explicitam tanquam medium neceſ-
ſarium ad ſalutem gloriæ prædicaſſe Chriſtum. ſic de quibuſd. phi
loſoph. fuiſſe ſaluatos (lib. de ſacr. c. 5. §. 10.) ex hoc loco Petri, Cle.
Alex. li. 6. Strom. & Iuſt. Parenеſi ad gentes. q. 8. refert de Socrate,
Heraclito, & aliis philoſ. qui ſine ea fide explicita deceſſerit, & ſal

vero morte ſua ſtatim reſerauit pa-
t radiſum etiam latroni Luc. 23.[t] & Patribus dedit beatitudinem eſſentialem: licet eo triduo manſerit in
u limbo.[u]

3 Indulgentijs per modum ſuffragij iuuantur animæ defunctorum piorum, ſup. cap. 7. §. 4. & capit. 3. fin. Nec tamen poteſt Papa pro libito euacuare purgatorium, ſup. cap. 4. §. 1. cum requiratur cauſa proportionata, infra cap. 15. ille vero defunctus magis dignus eſt acceptari, qui dum viueret curauit ſolicitus eſſe pro ſe, & fuit deuotus erga indulgentias, & miſericors ac diligens in iuuandis animabus purgatorij. At ſine his, ſatis idonea eſt anima quę in gratia perſeuerans deceſſit, vt dignetur Deus ſuſcipere indulgentias, vel ſuffragia ſpecialiter oblata pro ipſa: quamuis negligentius fecerit fructus dignos pœnitentię, & non impleuerit à confeſſario iniunctas, vt dicetur cap. 16.

4 Animę quę ſic per viuorum ſuffragia liberantur, ſunt memores beneficij, & non tantum dum beatę fuerint, ſed in purgatorio manentes orare poſſunt pro viuis apud Deum. ſibi enim per Angelum cuſtodem innoteſcit neceſſitas, vel
x oratio viuorum,[x] vt nota erat Patribus ſanctis, ad quos dum in limbo ſine Dei viſione detinebantur
y fundebatur oratio.[y] At quia anima purgatorij eſt ſitu & indigentia
z ſub nobis,[z] non oramus, nec veneramur illam cultu dulię, vt beatos: ſed rogamus, vt oret pro no-
a bis:[a] vt viuentem iuſtum rogare ſolemus. dum vero vna anima pro alterius ſocij anima in purgatorio patientis orat, fieri poteſt vt impetret apud Dei miſericordiam mitigari alteri pœnam, aut breuitatem
b illius.[b] quod tamen de lege ordinaria non fit, ſine applicatione ſatisfactionis & remedij ordinarij per
c viuos fideles,[c] vt lib. 5. de pœnitentia. c. 15. dictum eſt.

CAP. IX.

Quem effectum habeat indulgentia, aut iubilæus in peccatore.

§. 1. *Non cadit ſub præcepto indulgentia: nec tamen eſt opus imperfectis.*
2 *Indulgentias eſſe vtiles; ſed ob eas non eſſe ceſſandum ab operibus bonis.*
3 *An peccatori proſit vt remuiſcat?*
4 *Cur non remittat pœnam æternam. iubilæi anni centeſimi vel cruciata quibus proſit.*
5 *Non oportet omnia opera iubilæi impleri in gratia.*
6 *Qui capit bullam in mort. quando conſequatur indulgent.*

a INdulgentia non eſt res ſub pręcepto neceſſaria:[a] cum effectus proprius illius ſit ſatisfactio pro pęna tēporali quam homo poſſet reſer-
b uare in purgatorium.[b] eſt tamen

nati ſunt. Nicet. in Nazian. orat. 2. in Paſcha. & ſic pie interpretandi ſunt Patres. Vega lib. 2. in Triden. c. 9. Siſtus lib. 6. Biblio. c. 51. & 151. Abulen. parad. 5. q. 113. & probabile dicit Soto lib. 2. inſt. q. 1. art. 3. ad 6. Holcot. in 3. q. 1. ad 5. Specu. coniug. 2. p. ar. 23. ad 6 fauet D. Tho opuſc. 20. de regi. princ. li. 4. c. 4. ſic explicandus eſt Hiero in Epheſ. 2. & Iſidor. Clarius in 1. Pet. 3. At ſi intendant quidam ex dictis Patribus quòd Chriſtus quoſdam ex damnatis liberauerit, reijciendi ſunt. Bellar. cap. 16. dub. 4. Caſt. & Medices. verb. infern. hær. 2 cum Philaſt. ſimilem locū Eſdi. (ex quo Petrus videtur ſumpſiſſe) referunt Iuſti. dial. cū Trip. & Iren. lib. 3. c. 23. Bellar. c. 13. & idem Iren. lib. 4. c. 45. ean Chriſti prædicationem ait tantum auditā eſſe à Patriarchis & prophetis. 2. dicuntur increduli aliquando, vt ait Caiet. in 1. Pet. 3. non quod fide caruiſſent, ſed quia intuentes Dei miſericordiam, non ſatis credebant cōminationi Noe fabricantis arcam. ſed (vt ait Pet.) expectabant Dei longanimem patientiam ob quam ſpem hi meruerunt audire Chriſti prædicationem in limbo. & Hierony. qq. Hebraicis. in Gen. 6. non permanebit ſpiritus, ait multos quos Deus temporaliter puniuit aqs diluuij, (de quibus Petr. ait iudicatos ſecundum homines in carne. i. iudicio humano exiſtimantur damnati) hos Deus non puniuit in æternum. de quibus Petr. vt viuant ſecundum Deum in ſpiritu. 3. iuxta priorem expoſ. P. Chriſtus prædicatione ſua arguit infideles illos damnatos, quando expectabant patientiam Dei in diebus Noe. 1. qui ob. 120. annos, quos Noe promiſit fore ante diluuium: (vt exponunt in Gene. 6. Lipom. cum Hieron. qq. Hebr. Chryſ. ho. 20. Bed. Albin. Alcuin. Eucher. Vatabl. idem Hiero. in Dan. 9. Aug. 15. ciuit. c. 24. Sixt. lib. 5. bibl. c. 75. Mart. lib. 10. hypot. reg. 43. & paraphr. Cald. ac Græc. 70.) promittebant ſibi impunitatem augentes ſcelera: & tamen prærepti ſunt & ſuffocati aquis, ante illius temporis impletionem: quia Dei ira accelerauit vindictam, aliter quam conditionata promiſſio aut ordo cau-
t ſarum poſtularet. pro quo vide Martin. ſupra[t] Bellar. lib. 4. de Chriſto c. 16. dub. 3. dicit receptam ſententiam Patrū & Theol. 3. diſt. 22. D. Tho. 3 p. q. 52. art. 5. eccle. 24. penetrabo: illuminabo
u omnes.[u] D. Tho. q. 52. ar. 3. ar. 4. ad. 1. & 3. Bellar. c. 16. dub 2. & cit. ſup. K. Mag. & Caiet. Alij aiunt animas Patrum eo triduo. & per 40. ſequentes dies vſque ad Aſcenſionē Domini tranſlatas in locum decentem paradiſi terreſtris. Euthy. ex Luc. 23. hodie mecum eris in paradiſo. vbi Orig. & ho. 15. in Gen. Iuſti. qq. ad gent. q. 75. 76. 85. Aug. tom. 7. lib. 2. contr. Cęleſti. & Pelag. c. 23. Dam. lib 2. c. 11. Tertul. lib. de paradiſo. ad quem ſe refert lib. de anima. cap pen. & vlt. ſed Sinum Abrahæ, ſeu limbum eſſe ſuper terram, ſignificat Auguſt. epiſt. 99. alij e contrario, paradiſum eſſe ſub terra, Tertul. 4. contr. Marcio Victor. in Apoc. 6. Aug. ſæpe, nec auſus eſt retrac. li. 1. retrac. c. 14. quem explicat Torren. li. 4. conf. c. 2. §. 1. & c. 10. §. 6. & 8. Sixt. li. 6. bibl. c. 264. extare aūt etiam nunc paradiſum, vbi eſt Enoc & Elias, aſſerunt graues Patres propter eccle. 44. & Hebr. 11. D. Th. 1. p. q. 102. art. 2. ad 3. & 2. 2. q. 164. a. ad 4. & 3. p. q. 49. 5. ad 2. Doctor. 2. diſt. 17. ad Bonau. Richar. Scot. Durand. Palac. q. 2. Carthu. q. 5. Abolen. ſæpe, in Gen. 13. q. 88. Sixtus libr. 5. capit. 36. contra Eugub. in Geneſ. 2. & in Coſmopera. Geneb. in princ. Chron. Ianſen. concord. cap. 77. 143. videtur Bellar. lib. 4. de Chriſto cap. 16. lib. 1. de Sanct. beati. cap. 3.
x verſ. 4. teſtim.[x] ſic Beatus Paſchaſius in purgatorio exiſtens diuit & fecit miraculum, Grego. li. 4. dialo. c. 40. D. Tho. 4. diſt. 15. quæſt. 4. ſ. 2. ad. 3. idem de B. Seuerino refert Pet. Damia. & Ga-
y briel ſect. 58.[y] fatetur Soto diſtinctio. 45. quæſtio. 3. articu. 2. ad fin. & omnes qui admittunt orādas eſſe a-
z nimas purgatorij.[z] Doctor cum Magi. 4. diſtinct. 45. Diuus Thomas add. quæſt. 69. art. 7. & diſtin. 2 1. quæſt. 1. articu. 1. 2. c. & ad tertium. ait purgatorium eſſe coniunctum inferno damnatorum. D. Thomas ad. 1. Soto. Nauar. de pœnitentia diſtin. 7. cap. fin. § ſi quis. nume. 18. ignē purgatorii ſecundum ſubſtantiā eſſe æternum: ſed ſecundum effectum torquendi, ad tempus agere in animas: eodem enim inſtrumento paſſos varię diſpoſitos Deus diuerſi mode cruciat. Soto diſtinct. 45. quæſtione prima, articu. ſecundo. Vega lib. decimotertio in Tridentin. capitu. 38. ex Caſſian. collat. 23. capitu. decimoquinto. Auguſt. ſermo. Gregor. lib. quarto dialogo. capitu. 43. Dionyſ. Carthuſia. dialogo. de iudic particu. capitu. decimo nono. & 32.
a Bellarmen. libro quarto. de Chriſto. capitu. decimo.[a] Gabriel. lectu. 58. Medin. C. de orat. Bernar. Diaz. libro aureo de Curas. capit. 35. Nauarr. de orat. not. 20 numero vndecimo. Richard. diſtinctio. 45. articu. ſeptimo. quæſt. ſecunda & tertia. & probabile putat Soto diſtinct. 45 quæſtio. 3. r. ſi. ſed qui negant animas has eſſe orandas, ſunt pia interpretandi. Aleuand. Abulen. Syluestr. Ledeſm. ſecunda parte quæſtio. 16. articu. decimo tertio. Diuus Thomas ſecunda, ſecundę quæſtio. 83. articulo quarto. ad tertiū, articulo nono, ad 2. articulo vndecimo ad 3.
b Anton. Soto.[b] Aſten. libro tertio. titulo trigeſimooctauo. ar-
c ticulo tertio[c] cuius oppoſitum putant cita. capitulo ſeptimo. §. ſecundo.

CAP. IX.

a VT[a] conſequatur indulgentiam aut iubilæum neceſſe eſt confiteri ſi poteſt, aut facere alia quæ præſcribit indulgentia. 2. ſi quis cœpit tempore iubilæi facere diligentias, & abſolutus eſt à reſeruatis, aut diſpenſatus in votis, & tamen deſinit proſequi ſequentes diligentias non reincidit in priſtinam cenſuram aut votum, infra capit. vndecimo. ad fin. Benedict. X I. in extrauagan. Inter cunctas Nauar. de orat. Miſcel. 59. nume. 223. Cordubenſ. caſ. 21. nec enim iubilæus concedit abſolutionem ad reincidenciam: quia id pertinet ad iuriſdictionem ſuperioris, vt probat Soto diſtinctio. vigeſimaſecunda. quæſt. ſecunda. ar. 3. Nauar. cap. 27. nu. 15. Couar. cap. alma. 1. par. §. 11. nu. 6. Cordu.
b caſ. 20. contra quoſdam recent.[b] ſup. lib. 1. de pœniten. cap 8. & lib. 2.

valde vtilis [c] vt homini tollatur impedimentum perueniendi ſtatim in vitam æternam ſi decedat in gratia: nec eſt opus hominis imperfecti: [d] quaſi non deceat viros regulares, & perfectos, aut quod melius eſſet ſuſtinere pœnam & vindictam, vt in ſe impleatur Dei iuſtitia, ſed eſt magnæ dilectionis ſignum ſic, aut alijs modis exoluere pęnas, ne quid retardet pręſentiam & conſpectum Dei amici: [e] quem finem & effectũ curat qui deuote per pœnitentiam implet opera ſibi iniuncta vt conſequatur indulgentias, & per hoc fit etiam deuotus erga Chriſtum, & ſanctos, & eis gratias agit pro eo beneficio indulgentiæ.

2 Sed ob hoc non deberet ceſſare à pœnitentiis iniunctis: [f] quia ratio meriti implendo opera pœnitentiæ, eſt melior quam remiſſio pœnæ temporalis. 2. vtilis eſt indulgentia vt nimis grauatis pœnitentiis iniunctis, liberetur per confeſſariũ à tanto onere, ne ſuccumbat. 3. tollit per accidens culpas veniales in quarum complacentia homo non iacet, vt c. 1. §. 3. dictum eſt, quia ſublato omni reatu pęnæ temporalis, euolabit certe in cœlum, ac ſubinde nullam habet culpam quaſi reus pęnæ. at non liberat à pœnis capitula quæ dantur pro foro exteriori infra c. 13. §. 3. fi.

3 Si quis in mortali manens præſtet omnia opera iniuncta per iubilæum & indulgentiam, non conſequitur ſtatim remiſſionem pœnæ temporalis: [g] quia temporalis nunquam tollitur non ſublata pœna æterna. videtur tamen remoto obice peccati per pœnitentiam reuiuiſcere hic effectus, [h] quatenus pendet ex opere operato Chriſti & ſanctorum applicato per indulgentiam, licet dicatur concedi vere pœnitentibus, ſicut reuiuiſcit opus à confeſſario iniunctum in pœnitentia, quia vt eſt pars ſacramenti, pertinet ad opus Chriſti. certius eis reuiuiſceret, ſi Papa exprimeret, vt ſatisfactis talibus operibus, indulgentia effectũ habeat cum primum fuerit iuſtus. [i]

4 Indulgentia non remittit culpã mortalem aut pœnam æternam: [k] dum vero in iubilæo dicitur remitti omnem culpam & pœnam: [l] intelligitur. 1. de venialibus & temporali pęna: nam mortale non remittitur ſine ſacramento aut martyrio in re, aut contritione, cum voto ſacramenti. vel. 2. intelligitur concedere omnem culpam nẽpe abſolui à confeſſario quia iubilæus interdũ nullam relinquit reſeruatam ſuperiori. Abſoluiq; poſſunt etiam peccata, quæ quis commiſit poſt iter arreptum Romam, [m] vt lucretur iubilæũ anni centeſimi: vel poſt alias diligentias in alijs iubilæis præſcriptas. & peccata quæ fecit ex praua fiducia iubilæi, aut bullæ crucia. [n] lucratur vero in iubilæum qui arripuit iter in ſubſidium terræ ſanctæ, ſed morte aut alio impedimento præuentus, non iuit. [o]

5 Expedit ſingula opera quæ præſcribuntur pro lucranda indulgentia fieri in gratia, & ſine mala circũſtantia etiam veniali. id tamen neceſſarium non eſt, vt quidam putant: [p] aliàs pauci fruerentur indulgentijs. & quamuis cum opere bono admiſceatur alius actus venialis, vt inordinatus motus appetitus, quem per negligentiam non reprimit, forte non tollit valorem meriti à puro actu voluntatis. [q] quia opus ſecundum ſubſtantiam bonum licet ex incidenti circũſtantia ſit peccatum veniale, ſufficit ad conſequẽdum opus operatum indulgentię: [r] ſicut veniale admixtum attritioni non tollit efficaciam ſacramento, vel martirio: [ſ] cuius effectus eſt ex opere operato. communiter ſatis eſt hominem eſſe in gratia tempore operis principaliter iniuncti, vel potius operis finalis, [t] quo poſito conceditur effectus indulgentiæ. Priora enim opera iniunguntur, vt diſpoſitio remotè pręparans ad effectum: & vſus populi Chriſtiani in-

[c] lib. 2. cap. 18. [c d] Nauar. de indulg. no. 5. & not. 31. nu. 32. Adria. de indulg. in princ. D. Tho. add. q. 25. artic. 2. ad. 4. Soto diſtin. 21. q. 2. art. 1. fin. vt non eſt imperfectũ vti aqua benedicta & ſacramentalibus, quæ impediunt feruorem caritatis. [e] extrauag. vnigenitus. Nauar. not. 23. nume. 3. & 7. Caiet. opuſcu. [f] D. Tho. add. quæſt. 25. artic. 2. ad. 2. [g] cit. cap. 1. Q. D. Thom. add. quæſt. 27. artic. 1. & commu. Doct. quia extraua. vnigenitus explicat ſolum valere pro remiſſione pœnæ temporalis, ſed Mairo. 4. diſtinctio. 19. q. 2. & Rubion. q. 1. aiunt viatori exiſtenti in m. prodeſſe indulgentiam quia Scot. ait peccatorem ſatisfacere pro temporali pœna Alb. diſt. 20. artic. 18. valet non ad ſatisfactionem, ſed ut meritum cõgrui pro habenda gratia. At vtrumque falſum eſt, quia indulgentia ſimul fit de ſatisfactione hominum ſanctorum, ſolus vero Chriſtus exiſtentem in mor. liberat per modum meriti & ſatisfactionis. [h] tenet Palud. diſtin. 20. quæſt. 4. Syluest. indulg. § 7. verſ. 3. nume. 31. vt pęnitentia iniuncta (quia prodeſt ex operato in virtute Chriſti,) reuiuiſcit per contritionẽ pro ſatisfactione pęnæ. contra quoſdam recent. & Nauar. de indulgent. not. 17. nume. 2. not. 31. numero 29. quod autem extrauaga. vnigenitus ait concedi vere pœnitentibus. ſatis eſt, vt non proſit dum eſt peccator, ſed dum per contritionem pœnitet. [i] quidam ex recent. cum Palud. & Syluest. [k l] cit. cap. 1. Q. & Cordub. lib. 5. q. 7. 8. & quæſtio 41. propoſ. 2. [m] quia vbi lex & priuilegium non reſtringit, nec nos reſtringere debemus. (vt bene aiunt Tabien. priuileg. § 3. Corduben. libro quinto quæſtio. 9. propoſit. 4. Nauar. not. 27. num. 4. not. 34. nume. 4. quęſt. 5. late.) ita in propoſito affirmant. Soto lib. 7. iuſt. quæſt. 4. 3. Angles. titu. de confeſſ. artic. 5. diffic. 3. pag. 295. Cordub. lib. 5. quæſt. 37. conclu. 2. Palac. Ruui. in textæ. cap. per veſtras, in princip. §. 10. nume. primo. Baltanas in Margaritas confeſſ. fo. 269. Nauar. de indulgen. not. 31 nume. 46. & ſequen. no. 34. nume. 7. quæſt. 4. (& poteſt colligi ex illa quæ dicunt Nauar. in cap. placuit. nume. 166. cum Palud. diſt. 17. quæſt. 3. Henric. Boterus. tracta. de Synodo epiſcopi. 3. par. art. 5. nu. 11.) communis recent. Theolo. & Canoniſt. Salmant. Fr. Manuel in bull. §. 9. nu. 95. ſic regularis approbatus (qui prius ex priuilegio poterat abſoluere à reſeruatis epiſcopo) poteſt & ab illis quæ epiſcopus poſtea reſeruat Nauar. edit. anni 84. cap. 27. nume. 213. Frat. Medin. 1. inſtruct. cap. 10. § tertio. & praxis ſapientum. quamuis oppoſitum innuat Syluest. con-[illegible]

feſſ. 2. § 5. ſi epiſcopus reſeruet cum excommunicatione, & huic fauet Soto diſt. 18. quæſt. 4. art. 3. verſ. quo ergo Ledeſ. 2. p. quæſtio. 7. ar. 3. ſed interpretandi ſunt de his regularibus quibus iure, aut priuilegio Papæ non conceditur abſoluere à reſeruatis. [n] Syluest. indulgen. § 10. verſ. 8. putat non valere pro his. Palac. c. per veſtras. § Fel. ſerm. de indulgent. conclu. 3. verſ. 3. Balthanas. in Margar. confeſſ. f. 269. Oroſci. opuſc. difficiliũ dubiorum. videtur Archid. Anto. 1. p. tit. 10. c. 3. §. 4. videtur Cordubenſ. caſ. 22. quia priuilegium meretur amittere, qui ſpe priuilegii & immunitatis peccat: vt generaliter ꝓbat Couar. 2. var. cap. 20. nu. 15. quod limita, dum olim Bulla id exprimebat: vt frequẽs erat, teſte Nauar. de indul. not. 30. nu. 7. Nũc vero Bulla Lat. ſolum exprimit, ne quantũ ad indulgentiã, proſit in ar. mor. niſi in ſtatuto tpe fit confeſſus, & fiducia huius non fuerit negligentior. & ne proſit ijs, qui deliquerint contra huius Bullæ expeditionem. At iſtã valet etiã pro peccato ex confidentia Bullæ, aiunt Doct. Suar. trac. de indul. q. 5. Coro. 2. ad concl. 3. Curiel. de iubilæo. p. 91. Naua. ſu. & not. 34. nu. 4. & Sylu. indulg. §. 10. verſ. 5. Arm. fi. Tabi. nu. 24. Ledeſ. 2. p. q. 29 ar. 1. dub. vlti. & ſibi contrarius Cord. lib. 5. de ingent. q. 34. fi. q. 37. prop. 3. Manuel in expoſ. bul. §. 9. nu. 99. fauet i ſimili Soto d. 28. q. 4. art. 5. ver. indefinite: communis recent. quia vbi priuil. non diſtinguit, tũ valet quantũ ſonat. [o] vt explicat extrau. vnigenitus. ver. adiuuãtes. & Bul. lat. & Hiſpa Tab §. 25. Naua. no. 22. nu. 30. cum Rich. d. 20. ar. 3. q. 3. Palu. q. 4. Mai. q. 2. Fel. Anto d. c. 3. §. 2. [p] Adrian. de indulg. Caiet. de indulg. tract. 10. q. 2. tract. 15. c. 9. & 10. & olim Nauar. de indulg. not. 17. num. 11. not. 19. à nume. 6. Pet. Soto de indulg. lect. 6. Armil. indulg. §. 14. & probabile dicit Soto. diſt. 21. quæſt. 2. art. 3. tenuit Cano in lectura. [q] Nauar. not. 32. num. 45. & prælud. 7. nume. 21. cum Alman. & D. Thom. 2. diſtinct. [r] Anton. 1. par. titu. 10. cap. 3. §. 5. ad fi. Fel. ſermo. de indulgen. colum. 7. Tabien. nume. 4. Syluest. §. 10. ver. 5. nume. 32. Palud. diſtin. 20. q. 4. arti. 3. conclu. 2. Soto. diſt. 21. q. 2. artic. 3. Ledeſ. q. 29. artic. 1. fi. cum D. Thom. quodli. 2. artic. 16. ad 3. Cordub. quæſt. 21. propoſi. 2. & melius quęſt. 24. propoſit. 1. & Nauar. infra Penna. & communis recent. [ſ] ſupra lib. de baptiſ. cap. 26. §. quarto. [t] Nauar. not. 18. num. 11. & 17. cum Caieta. not. 19. nume. 16. & 22. & melius not. 32. nume. 46. & 49. ſentiunt cit. R. At cit. P qui oppoſitum ſignificant, exponit Nauar. not. 19. numero 12. quan-

do idem eſſet tempus exhibendi opus & conſequendi indulgentiam, oportet tunc eſſe in gratia, vt peregrinans Romam dum perueniens viſitat templum. [u] communis: quamuis oppoſitum falſo ſignificant Adria. Caiet. hinc Nauar. not. 19. nu. 6. & 20. 22. infert quod pauci fruuntur indulgentiis. & no. 32. nu. 46. [x] [y] Soto diſtin. 21. q. 2. art. 3.

idem concedit Leo X. vt refert Nauarr. lib. de orat. Miſcel. 37. numero 36. ſatis eſt viſitare oratorium deſignatum pro celebratione miſſæ, licet aram non habeat: quia in iure cenſetur eccleſia. [c] hæc oratio videtur tantum de conſilio. dict. Miſcel. 37. nume. 59. [d] Compend. Mendic. verſ. indulgen. ſtatio. quo ad fratres.

terpretatur eam eſſe intentionem Papæ, ut quamuis operibus admiſceatur indebita circunſtantia [u] (puta ſi homo fragilis dum uiſitat ſtationes ſæpe cadat, aut dum Romã peregrinatur in iubilæo centeſimo) ſatis ſit impleri in gratia opus fini proximum, ut ultimam uiſitationem iubilæo præſcriptam. Quod ſi confeſſionem ueram fecit ex ignorantia informem, aut communicauit in peccato, & ſine fructu, adhuc ſupereſt tempus lucrandi, ſi eo die per contritionem iuſtificetur, quaſi hæc ſit ultimum opus.

6 Si quis bullam, pro cuius acceptione datur indulgentia plenaria, accepit in mortali quidam [x] negant conſequi unquam aut reuiuiſcere eam indulgentiam: quod paulo ante reiectum eſt, & ſtatim declarabitur. & tamẽ omnes fatentur quod fruetur alijs priuilegijs bullæ, [y] ut pro tempore interdicti, & cibis prohibitis. 2. ſi peccator bullam ſumat pro alio iuſto, aut pro anima purgatorii, hic non impedit effectum: [z] quia agit nomine Chriſti ex operato: ſatiſque eſt illum pro quo offertur indulgentia uel miſſa, eſſe in gratia. 3. bulla dum concedit indulgentiam plenariam ſemel in uita, & iterum in uero mortis articulo: intelligitur ut ſit concedenda per confeſſarium, [a] cum pœnitens diſpoſitus fuerit.

CAP. X.

Bulla indulgentias ſtationum concedit ei qui quædam opera præſtat.

§. 2. *Stationum non plenas indulgen. ſæpe in die conſequi poſſe.*
3 *Pro iubilæo implenda eſſe omnia opera.*
4 *Dum imponit ieiunia an liceat veſci ouis.*
5 *Et qui non poteſt, quomodo commutentur opera iubilæi?*
6 *Et non oportet commutata opera impleri eodem die.*
7 *Quando non deſignatur certa quantitas eleemoſynæ, quid requiratur?*
8 *Confeſſarius an commutare poſſit opera in ultimo die? ſatis eſſe confiteri in dominica ſequenti.*

BVlla concedit alias ſtationum indulgentias: intra & extra muros tam pro ſe: quàm per modum ſuffragii pro defunctis, pro quibus uiſitauerint. ſi modo tria præſtet. 1. ut uiſitet quinque eccleſias, aut ſi maluit quinque altaria: [a] quod expedit cum aliquali corporis, & ſitus motu, ſi commode fieri poteſt. At non oportet moueri loco, aut exire de eccleſia & deinde reuerti, ut dicatur quinquies eam uiſitare: ſed ſatis eſt ut uno loco fixus preces fundat uerſus quinque altaria. quòd ſi tantum ſit in oppido unum altare, debet illud quinquies uiſitare [b] interpolatis uicibus, & preces fundere coram illo. 2. Vt uice peregrinandi Romam ieiunet eo die ex ſupererogatione: ſed in quadrageſima, ubi ieiunium eſt de præcepto non impeditur conſequi, & qui legitime impeditus eſt ieiunare ſatis eſt facere aliud opus pium, arbitrio cõfeſſarii, aut parochi, ut bulla etiam latina exprimit. 3. ut ad Aras quas uiſitat, fundat orationes pro uictoria contra infideles, & pro concordia principum Chriſtianorum. [c]

2 Indulgentiæ ſtationum Romæ per bullam conceſſæ intelliguntur de non plenis tantum. [d] Quidam aiunt unum nõ poſſe eas conſequi niſi ſemel in die. [e] At reuera ad maiorem etiam certitudinẽ, & efficaciã conſequi poteſt ſæpius in die: [f] ut põt iubilæum ſæpius in menſe, vel anno. 2. exprimit bulla Latina indulgentias ſtationum, uerum ſeruatis dictis tribus cõditionibus poſſe conſequi pro anima defuncti, per modum ſuffragii: vt pro defuncto conceditur, ſi pro eo viuus Romæ perſonaliter viſitet ſtationes.

3 Dum præſcribuntur certa opera pro conſecutione iubilæi ſeu indulgentiæ plenariæ, oportet omnia opera præſtari. [g] quod ſi unum ex quacunque cauſa omittat, vt ex impotentia vel ignorãtia aut ſcienter, nihil indulgentiæ lucratur. [h] liberalis, enim donatio non ſubſiſtit, niſi impleatur conditio, ſub qua fit. Nec fit iniuria ei qui non poteſt duplicatum argenteum offerre in ſubſidium [i] bullæ aut iubilæi, ſi excludatur à gratuiti doni & indulgentiæ participatione. Quędam pręſcribuntur, ſed non ut neceſſaria pro conſecutione indulgentię: vt quando in iubilęo ſimul Pontif. epiſcopum monet fieri publicas proceſſiones, & litanias pro intentione Papę.

4 Dum iubilęus ter in hebdomada ieiunare iubet, nõ prohibet (extra quadrageſimã) veſci ouis & lacticiniis ſine bulla: [k] quia id ſatis eſt ad ſubſtantiã ieiunii. & Pius V. Greg. XIII. & XIIII. ac Sixtus V. explicant in iubilęis à ſe datis (idẽque habetur in bulla cruc.) vt ieiunia poſſint infirmis & operariis cõmutari non quidẽ proprio arbitrio, ſed per electum confeſſarium, aut

Nauar. not. 19. ſimiliter ea priuilegia proſunt excommunicato infra c. 20. ſi. add. ibidem Naua. excõmunicatus contritus fruitur ſuffragiis & indulgentiis. & cap. 27. num. 18. & 36. §. 12. cũ Hoſtien. [z] Palud. 4. diſtin. 45. quæſt. 1. ſignificat D. Thom. addit. quæſt. 27. artic. 4. Bellar. lib. 2. de purgato. cap. 17. cum Soto. diſt. 21. ſup. Nauar. not. 17. nu. 4. no. 22. 30. 31. 46. 50. cum Augu. de Anchona. de poteſta. eccle. q. 32. artic. 4. Fel. de indulgent. col. 8. Cordu. quæſtio. 11. dub. 4. quæſtio. 22. propoſit. 3. Adrian. & recent. At quidam limitant, vt Caietan. tom. 1. tractat. 10. quæſt. 2. ad. 2. & Soto. diſtin. 45. quæſtio. 2. art. 3. ad ſi. Fr. Manuel. §. 8. nume. 13. quando indulgentia iubet vt viuens præſtet aliqua opera pro defuncto, non prodeſt ſi ille ſit peccator: prodeſſe tamen dũ conceditur ei, qui pro defuncto vt nudus miniſter dat eleemoſynam, aut accipit Bullam: tunc enim id apponitur, vt conditio. [a] Tandem Nauar. de indulgent. no. 19. nume. 16. & 19. communis recent. contra Sotum. diſt. 21. quæſt. 2. artic. 3. & olim Nauar.

CAP. X.

[a] COnſtat ex Bull. & recen. Fr. Manuel. §. 8. nume. 8. & add. nu. 12. viſitet altaria cum corporis & loci mutatione, ſi poteſt. Quod vero Pius V. ſuſtulit à Bulla cruciatæ ſummarium ſtationum: ſed Gregor. XIII. anno 73. reualidat & iubet deſcribi à commiſſario. [b] Fra. Manuel. §. 8. nume. 8. & patet ex Bulla.

§. 19. vide Claud. §. 2. Nauar. de indulgent. not. nono. ad fi. & videtur ſtylus curiæ cui ſauet Gomeſ. proœm. in regul. cancel. quæſtio. quinta. ad fin. Cordub. late lib. 5. quæſtio. 41. ad fin. (ſic anno iubilæi ceſſant indulgentię plenariæ infra capit. 12.) idem videtur quando per diuerſos calculos benedictos cõceditur indulgentia plenaria: quia fruſtrà eſſet bis illam conqui. [e] ulim Nauar. not. 15. ad. fin. cum Palud. diſtinct. 20. quæſt. 4. colu. 6. [f] Nauar. no. 34. numero quarto. §. 4. & ſe refert ad not. 32. num. 47. vbi latè id probat, qñ abſolute cõceduntur. Ang. indul. §. 4. Roſel. §. 12. an eſſe pra xim Tabi. §. 15. [g] Nauar. no. 19. nu. 1. per extrauag. vnigenitus. § ſtatuentes. facit Palud. [h] Naua. not. 19. nu. 2. cũ Anto. 1. par. tit. 10. c. 3. §. 4. [i] D. Tho. ad. q. 25. art. 3. Cordu. lib. 5. q. 21. Bonauẽ. diſt. 20. art. 4. Palud. & alii 2. no diſt. 21. q. 2. ar. 2. ſi. Aſten. lib. 5. tit. 40. art. 4. Palac. lib. 2. de contract. c. 7. Nauar. not. 31. nu. 47. dum datur pro ſubſidio temporali nõ eſt ſimonia, quia nõ datur ꝓ quota pretii, ſed in præmium pietatis. & Bonau. ait commutari maiorem pęnam in minorẽ, quæ eſt eleemoſyna. vid. D. Th. 2. 2. q. 100. artic. 1. ad 5. [k] Caie. q. 147. art. 7. F. Med. lib. 2. inſtruc. c. 14. §. 10. colligitur ex Sylu. ieiunium §. quinto. numero 15. Palud. diſt. 15. quæſtio. 4. articu. 4. Angles. tertu. de ieiun. quæſtio. 9. de abſtin. dubio 4. Fr. Manuel. in bull. §. ſexto. numero quarto. & conſulti Manna. Sancius. poſtea eſſe, & alii recentior. quia

iure

Parochum, in alia opera ſibi propor
l tionata: [l] vt in eleemoſynas, orationem etiam mentalem, aut flagellationem.

5 Propria autoritate homo non poteſt ieiunum iubilæi, aut eccleſię præuenire, aut transferre in aliū diem: quia datur vt onus diei. & ſatis implet, quamnis ieiunij dies ſit
m ſibi de præcepto [m] ex voto, vel quia iubilæus incidit in diebus ieiunij quadrageſimæ, aut quatuor temporum. nam vno opere ſatisfacere poteſt homo pluribus obligationibus. At ſatis non eſt vt ieiunium, & oratio præſcripta impleatur per aliū, ſicut nec licet in pęnitētiis iniūctis.

6 Dum iubilæus præſcribit eiſdem ieiunu diebus, fieri viſitationem templi, orationes & eleemoſy-
n nas ab his qui poſſunt, [n] iuxta cuiuſque deuotionem, concedit commutationem fieri poſſe in alia opera ſi ex propriis commode non habet vnde paruam eroget. ſatis eſt eleemoſynam dari ei cui debet de præcepto, vt parenti aut extreme indigenti. nec oportet dare per ſeipſum, ſed ſatis eſt per famulum, vel per amicum qui donet nomine ipſius, idē enim ſufficit quando elee-
o moſyna imponitur in pœnitentiā. [o] ſubrogatum opus vice ieiunii vel eleemoſynæ deberet fieri eiſdē diebus: ſatis tamen videtur ſi approbante confeſſario, vltimo die ſup-
p pleat hæc: [p] vt quòd poſt communionem, tribuat eleemoſynas, quas tribus diebus erat daturus. quia nō tam eſt ſubrogatio cum eadem qualitate, quam fauorabilis commutatio ex cauſa impedimenti: impleturq; præcipua intentio Papæ, vt leuetur eleemoſynis miſeria aliena. ſic dum fit commutatio voti aut ieiunii, non oportet rem ſubrogatam impleri eodem tempore: & ieiuniū totius diei commutari pōt in eleemoſynam, quæ breui tēpore datur.

7 Dū Papa non deſignat quantitatē eleemoſynæ, ſed pro cuiuſque deuotione dicit erogandā. expediret vt diues pro qualitate perſonæ id opus indeterminatum impleat a-
q bundanter. [q] At ſatis videtur ad conſecutionē indulgentiæ dare par-
r uam; [r] ſi hæc de ſe ſit cauſa ſufficiens & proportionata: quia impletur ſubſtantia operis iniuncti: & communiter iubilæus dandas eleemoſynas exprimit, pro cuiuſque deuotione, non pro facultate.

8 Dum ait, vt in ea hebdomada cōfiteatur & communicet, ſatis eſt in fine hebdomadæ, ſeu in domini-
ſ ca confiteri ante communionem. [ſ] ſi habet conſcientiam peccati mort. generaliter Gregor. XIII. conceſ-
t ſit [t] iis qui præmiſſa omnia implere nequiuerint, commutari in alia ab epiſcopo, vel parocho, aut à confeſſario virtute iubilæi electo. quāuis poſtea pœnitens huic non confiteatur ſed alteri ſacerdoti, aut multis ſucceſſiue per eos dies iubilæi: & vltimo etiam die commutari poſſet confeſsio, communio vero infirmis poſſet cōmutari, quibus differri commode nō poteſt euchariſtia: & pueris qui per ętatem ad illam non admittuntur: vel patienti vomitum: aut qui ex obliuione, & incuria bibit die deſignato com-
u munionis. [u]

CAP. XI.

Quanto tempore duret iubilæus pro abſolutione reſeruatorum.

§. 1. *Si iubilæus detur pro vna ex duabus hebdomadis: an quis poſſit illum bis conſequi?*

2 *Si tamen intra vnam hebdomadam præſtet omnia. quid ſignificat vere pœnitens.*

3 *Qui cœpit confiteri in fine iubilæi, poteſt inchoatiue abſolui à reſeruatis & excommunicatione.*

4 *Qui dimidiate vel incontrite confeſſus eſt, an maneat abſolutus à reſeruatione? non reincidere in excommun. aut votum commutatum ſi poſtea non præſtet omnia opera iubilæi.*

IVbilæus pro vna ex duabus hebdomadis datus concedere ſolet, vt iter facturus poſſit in itinere, vel ſi malit, poſtquam ad locum quietus peruenerit, pręſtare opera & lucrari indulgentiam, & abſolui à reſeruatis. 2. qui in prima hebdomada conſecutus eſt iubilęum, & abſolutus à reſeruatis: quidam negant poſſe iterum conſequi, & abſolui à nouis reſeruatis in ſecunda hebdomada; quaſi ſemel tantum concedatur indulgentia determinati tem-
a poris. [a] At vbi lex & priuilegium

ſure communi non prohibentur oua per annum niſi eſſet conſue-
l tudo. 40. annorum præſcripta, inf. cap. 13. [l] Fr. Manuel. in Bulla. §. 7. nu. 5. quæ autem cauſa excuſet à ieiunio explicat Nauar. c. 21, nu. 16. & quod opus dicatur pium. Nauar. de indulgent. not. 22.
m nu 33. Cor. lib. 5. q. 21. [m] eſt praxis, & colligitur ex Sotod. 19. q. 2. ar. 1. Cord. d. q. 21. propoſ. 3. Manuel. §. 7. num. 1. ſic enim ſæpe iubilęus cū ieiunijs datur in quadrageſima, aut alijs temporibus ie-
n iunij. [n] pauperi nō habenti non oportet eleemoſynā cōmutari in aliud opus. Nauar. de orat. Miſcel. 60. nu. 226. quod clarius explicuit Greg. XIIII. in iubilæo anni. 91. Item ſi curauit confiteri, ſed ob multitudinem confitentiū, aut ob aliā cauſam non potuit lucratur iubilæū Nauar. de indulg. not. 28. nu. 24. Aug. indulg. §. 17. Anto. dic c. 3. §. 5. col. 3. maxime quia confeſſio numeratur inter opera reſpectu eius qui poteſt, & habet peccatū mor. Naua. no. 32. § poſt iter. num. 49 Cord. q. 27 col. 5. & colligitur ex cap. qui in infirmitate. cap. 26. q. 6. & lucratur ſi ex rigore confeſſarij, ſine cauſa, negetur abſolutio tempore iubilæi: Manuel. §. 9. nu. 43. & Curiel. de iubilæo. fol. 33. gaudent indulgentiis quæ conceduntur intereſſentibus in eccleſia officio corporis Chriſti etiam illi qui ob multitudinē populi nō poſſunt ingredi eccleſiā. Cord. q. 21. lin. recent. & tandē Nauar. conſi. §. 9. fin. tit. 33. de priui. h. 5. cum Palu. diſt. 20. q. 4. Roſel. indulgen. § 22. Manuel.
o §. 8 nu. 12. [o] Soto, Bellar. li. 4. de pœn. c. 6. fauēt cum alius ēit. lib. 2. de pœnit.
p c. 19. [p] quidam recent. ſed vid. Naua. de orat. Miſcel. 58. nu. 221. facit c. 12. nu. 54. ſed cōmutatio voti fieri dēt pro qualitate perſonæ.
q Naua. c. 12. nu. 77. cū Ang. votū. 4. §. 2. [q] ſigniſ. Aluiſ. Alex. Bonau. diſt. 20. q. vlt. Rich. ar. 2. q. 2. Ant. 1. p. titu. 10. c. 3. §. 3. Gerſo. 2. par. de indulgen. Alph. 25. & 33. Aug. de Anchona de poteſta. eccleſiæ. q. 29. ar. 4. & q. 32. Gabriel. lect. 57. innuit D. Tho. add. q. 25. art. 2. ad. 3. Naua. de indul. no. 15. not. 31. nu. 34. & ſeq. Cord. q. 29. propendet Tabien. indulg. §. 13. quod limitatur inf. c. 13. §. 2. ſi indulgentia certæ quantitatis explicet opus indeterminatum: puta vt pro 100. annis indulgentiæ quiſque porrigat manus adiutrices pro cuiuſque facultate: ſecus de indulgen. plenaria pro certo ope-
r re. [r] colligitur ex Boniſac. VIII. extrauag. antiquorum. tenet Tabi. Ledeſ. 2. par. q. 27. ar. 2. dub. 2. Pet. Sot. de indulg lect. 2. at alij negant requiri cām nēpe vt valeat Argomanas. de indul. cōſi 9. Ant d. c. 3. §. 1. Pal. diſt. 20. q. 4. Duran. q. 4. Carth. q. 3. col. 5. vbi expreſſe Palac. q. 3. pag. 410. Manuel. § 7 nu. 4. Sot. di. 21. q. 2. ar. 2. concłu. 4. Guil. & Adr. Supplem. Mai. q. 2. col. 4. Caiet. opuſc. de cauſa indul. q. 5. & ad. Iul. c. 8. Ioan. And. & Panor. in c. quod ſit. Turrecre. in ca. quis aliqſi. §. item in Leui. de pęni. q. 1 nu. 22. & 87. Ang. indul. §. 2. Syl. §. 3. Arm. §. 10. & 11. tandem Cord. q. 20. opin 4. quam ipſe ſequitur. Mich. Medin. de indul. diſput. 9. c. 48. ad. 6. fo. 121. & ſentit D. Th. q. 25. ar. 2. corp. & ad. 1. & 4. & d. 45. q. 2. ar. 3. nam fere ij omnes aut nullā, aut leuem cauſam requirunt. vt valeat indulgentia ēt ampla conceſſa per Pa-
ſ pā. inſ. c. 14. § 2 R. [ſ] Sot. d. 21. q. 1. ar. 3. Naua. de indul. not. 19. nu. 19. de orat. Miſcel. 60. nu. 226. alias. 133. Penna, Sancius ēpi & communis recen. & praxis. & Greg. XIIII. ann. 91. in iubilæo adiecit vt cōio fiat in ſequ. dñica poſt Sabb. aut in alio die ſequ. hebdomadæ. quare qui in. 2. hebdomada fecerunt diligentias, pōt cōicare ēt alio die 3. hebdom. ita declarauit ēpi præmiſſa cōſultatione cū ſapientibus Salmant. At ſi habent iſta venialia non opus eſt confiteri pro indulgentia. Naua. not. 30. nu. 6. cū Anto. 1. p. tit. 10. c. 3. § 5. gl. in extrauag. c. de pęn. & remiſ. Cōpend. Bern. verſ. abſolu. quo ad
t monach §. t... [t] Grego. XIII. idemq; Pius V. anno 71. & Xiſtus V. anno 85. idq; in poſterū pro-
u deſſe pōt tanquam declaratio mentis Pontificū. [u] quia prædicti Pontifices id generaliter concedunt, vt omnibus liceat frui iubilæo. qui vero eſt omnino impotens ad aliquod opus & ad eleemoſynam non eget commutatione vt dictum eſt ſup. lit. L.

C A P. X I.

a DE qua [a] indulgentia determinati temporis aiunt, non niſi ſemel in die obtineri. D. Tho. add. q. 25. art. 2. ad 4. Palu. q. 4.

non diſtinguit & reſtringit, non eſt cur negetur poſſe per totum id tempus, & in ſecunda hebdomada abſolui repetitis in diligētijs. [b] vt poteſt qui ſumit ſecundam bullam, abſolui iterum ab alijs reſeruatis Papę: [c] de quibus ſemel tantum per vnam bullam conceditur abſolutio, infra cap. 20. §. 7.

2 Si quis prima hebdomada ieiunauit, & dedit eleemoſynas, nō ſatis eſt vt in ſecunda hebdomada ſolum communicet: ſed omnia opera intra vnam hebdomadā expleri debent. [d] 2. ſi ex ignorantia etiā culpabili tunc abſolutus eſt ſine fructu aut cōmunicet in peccato, & tamē poſtea fundens orationes pro intentione iubilęi ſit contritus lucrabitur: [e] quia vltimū opus implet in gratia. 3. dū requirit vt ſint vere pœnitentes & confeſſi: nō ſignificat vt pręter confeſſionem habere debeat veram & difficilem contritionem, [f] propter Deum ſumme dilectum. ſed ſatis dicitur vere pœnitens, qui attritus abſoluitur cum fructu ſacramenti: hic enim non tenetur alio pręcepto naturali ad contritionem, vt libro primo de pœnitentia. capit. 6. §. 5. dictum eſt.

3 Si quis ad finem iubilęi accedat facturus digne longam confeſſionē, & illum confeſſarius pre anguſtia temporis non poteſt integre tunc audire, quia forte vix vnquam integrè confeſſus, eſt pre pudore: aut habet varios caſus, qui indigent multo ſtudio: debetq; multas reſtitutiones, quas ſępe iuſſus non impleuit. poſſet illum confeſſarius intra tempus iubilęi abſoluere à cenſuris & reſeruatione caſuum, [g] differens abſolutionem peccatorū in ſequens tempus: in quo ab omnibus poſſet iam abſoluere, eo quod priores caſus non manent reſeruati: vt delegatus poteſt cauſas tempore delegationis cęptas finire. 2. qui ita cępit confiteri intra tempus iubilęi, & ex cauſa differtur ſequens confeſſionis pars & tota abſolutio poſt tempus pręſcriptum: fortè poſſet abſolui poſtea à caſu, & excommunicatione reſeruata: quia iuriſdictio ſemel habita, & re non integra, vt pote cauſa incepta, non expirauit quo vſque cauſa finiatur. [h]

4 Certe elapſo iubilęo poteſt abſolui. 1. ab iis cenſuris, & caſibus reſeruatis, quorum in confeſſione oblitus eſt: [i] & diſpenſari in pœna, aut commutari votum cuius tunc eſt oblitus. 2. ſi tempore iubilęi dimidiate, vel incontrite confeſſus eſt, & tamen dum haberet animum pręſtandi omnia neceſſaria abſolutus eſt à reſeruato caſu vel cenſura, videtur valere abſolutio in eum finem, ne caſus deinceps ſit reſeruatus: [k] quia à legitimo iudice qui eo tempore directe potuit, fuit abſolutus ab excommunicatione & reſeruatione. Vt cum quis à pręlato ſuperiore incontrite, abſoluitur à ſolis reſeruatis, [l] cui non confitetur reliqua peccata non reſeruata. Ex eo autem quod hic deinceps mutata intentione, nō pręſtat reliqua opera iubilęi, non reincidit in excōicationem, [m] nec in vota ſibi cōmutata: nemo enim habet facultatem abſoluendi ad reincidentiam, niſi exprimatur à iure vel Iudice. In articulo mort. (cui ęquatur probabile periculum imminens ſup. lib. 3. de pęniten. c. 11. §. 3.) ſi per quemuis ſacerdotum abſoluatur à reſeruatis ſine excomm. non tenetur pręſentari ſuperiori cōualeſcens, lib. 3. de pœnitentia. c. 9. §. 2. ſimiliter qui per bullam in foro conſcientię abſolutus eſt in mortis ar. ab excommunicatione Papę, nō tenetur conualeſcens ſe pręſentare [n] ſuperiori, aut Papę, ne reincidat iuxta Bonif. VIII. in c. eos. qui, de ſent. excom. lib. 6. quia directe per priuilegium fuit abſolutus: & per bullam poſſet tunc alium confeſſarium de expoſitis pręferre epiſcopo aut Legato Apoſtolico pręſenti. Huic abſolutioni per bullam ſatis eſt articulus mortis verus aut præſumptus, [o] in quo extrema vnctio cōferri poſſet, quia vbi lex aut priuilegium non diſtinguit, aut reſtringit, nec nos diſtinguere debemus. De indulgentia plenaria explicat Bulla, vt ſi euaſerit, reſeruetur pro vero art. mortis. At ſi id non explicaret, valeret pro art. mortis pręſumptio. [p] Et Bulla latina non explicat: [q] & niſi reſtringeret, vt ſemel detur, poſſet concedi quoties incideret in articulū pręſumptū. [r]

CAP. XII.

De confeſſione quæ ſolet in iubilæis exprimi.

§. 1. & 3. An debeat confiteri venialia?

3 Licet dicat ante omnia confiteatur, ſatis eſt poſt opera confiteri.

4 Qualem confeſſarium eliget? & 5. non eget licentia parochi.

5 Satis eſt ab epiſcopo alterius diœceſis probatus. quid pro regularibus?

SI iubilæus aut indulgentia non exprimat præmittendam eſſe cōfeſſionem, ſatis eſt tempore vltimi operis eſſe in gratia per contritionem: ſi indulgentiam concedat rite confeſſis & contritis, nec tamen dicit ore confeſſis: quidam putant ſatis eſſe confeſſionem in voto [a] q̄ includitur in vera contritione: quātis nec in pręcedenti quadrageſima, nec in ſequenti confiteretur. [b] Alij requirunt confeſſionem ſecundum ius fieri in aliqua anni parte, pręſertim in quadrageſima: qđ aiunt à Patribus concilii Con-

Durand. q. 4. Cordub. li. 5. quæſt. 23. alias 30. Nauarr. de indulgen. no. 31. nume. 36. vt ſi concedatur viſitātibus feria 6. aut à primis in ſecundas veſperas, tale templum, ſecus aiunt, ſi abſque temporis explicatione dicat, concedi uiſitantibus ecclesiam B. Petri. idē Anton. 1. par. p. tit. 20. cap. 3. §. 3. Syl. indulg. §. 8. verſ. 3. Tab. §. 13. Felin. de indulgen. [b] idē Nauarro retractans add. not. 34. nu. 4. §. 4. & ſe refert ad not. 32. numero 47. late. idem generaliter Angel. & Roſel. verb. indulgen. ſup lib. 3. de pœnit. cap. 16. [c] ſic exprimitur in bul. cruc. Fr. Manuel. §. 9 nume. 35. ſed falſo addit. §. 12. nume. 2. quod ſi amiſit bullā. 2. aut 3. poteſt accepta alia frui. [d] [e] ex dictis c. 10. §. 3. & 5. ſi. quia ita ſonant cō muniter verba iubilęi. [f] ſignificat Nauar. no. 27. dum explicat verbum extrauagan. vnigenitus, confeſſis, & contritis. & not. 32. nume. 40. [g] ex cit. infra L. [h] quia poteſtas delegati, ſi lis iam eſſet cōteſtata, non expirat elapſo tempore delegationis. Ant. Gab. to. 2. tit. de præb. con. 1. §. 35. & 41. Sylu. verb. conſeruator. §. 6. Palac. in tertia. ca. per veſtras. no. 2. nu. 48. Auēdanno. de exeq. mand. c. 1. num. 16. Aufrerius. in capel. Thol. q. 12. ſic in Bulla latina cruc. exprimitur, vt cauſæ pendentes q̄ ante finitum Bullæ tēpus cœperant tractari, perducantur ad finem. [i] [k] Sup. lib. 3. de pœnitent. cap. 16. [l] ſup. li. 2. de pœnit. cap. 2. §. 8. & cap. 12. §. 4. & li. 3. cap. 15. §. 4. [m] dictum eſt cap. 9. lit. A. nec obſtat quod Pius V. & Gregor. XIII. in ſuis iubilæis anno 70. & 74. declarāt pro ſuo tēpore abſolutionem excomm. datam ad effectū iubilæi non prodeſſe pro foro exteriori. Sed Gregor. XIIII. an. 91. li mitat niſi intra id tēpus parti ſatiſfecerit, aut cū ea concordauerit. [n] vide lib. 3. de pœni. c. 14. F. cap. 10. ſi. c. 16. ſi. frat. Medin. lib. 2. cap. 12. Manuel in Bulla. §. 9. n. 36. ſed falſo addit nu. 37. poſſe tunc præferre ſacerdotem non approbatum, ipſi et epiſcopo præſenti, & volenti audire cōfeſſionem vide Nauarr. cap. 27. numero 111. Supplemen. 4. diſtinct. 45. quæſtio. 3. art. 3. dub. 1. Gerſon. Alpha. 33. (dum agit de abſolut. ſacramentali.) Nauar. c. 2. nume. 8. cap. 26. num. 31. de indulgen. not. 18. nume. 16. Manuel §. 9. nu. 38. ſed ſi conualeſcens veniat iterū in artic. mortis, indiget alia bulla pro nouo caſu. [o] [p] Nauarr. de indul. ſup. Supplemen. Cord. quæſtione 38. cum Anton. Syluest. indulg. §. 10. Armil. §. 23. Tabien. §. 22. cum Roſel. Felin. Claud. in Compen. Societ. §. 15. 16. [q] quare per bullam latinam poſſet concedi in arti. præſumpto. Cordub. ſupra Nauarr. capit. 26. numero 31. de indulgen. not. 18. numero 16. not. 30. numero 6. Manuel. numero 40. [r] Supplemen. contra Nauar. cap. 26. numero 31.

CAP. XII.

a b PAlud. [a] [b] Gerſon. Angel. indulgent. §. 18. Syluest. §. ſeptimo. numero 20. Syluest. ait ita fuiſſe expoſitū à Patribus concilio Conſtantien. & probabile dicit Angel. §. 27. Roſell. §. 22. Turrecrem. Anton. cap. 3. §. quinto. Supplement. diſtinctio. 45. quæſtio. tertia articu. tertio. dubio primo. & olim Nauarro. & alii quos refert Cordub. libro quinto. quæſtione 27. opinio-

c ne 1. & 2. ᶜ Anton.d.cap.tertio. §. decimo. Nauarr. add. not. 18.
d numero 18.not.30. nume.6. ᵈ ſup. libro 2. de pœnitentia, cap. 4.
e §. primo. ᵉ quod vi clarum ſupponit Soto. diſtinct. 21.quæſt. 2.articulo tertio. col. 5. Caiet.tom. 1.tracta. 15. de indulg. ad Iulium. cap. 10. Adrian. de indulgen. Ledeſ. quæſt.29.articu. primo. Durand.diſtin 10. q. 4.

tari epiſcopo. & approbari vt cum Pio V. confirmat Greg. XIII.
n anno 75. Palac. 4.diſt. 17. quæſt.7.pag.258. 6. ⁿ praxis & commun. Sylueſt. confeſſor. 2. §. 4. verſ. 5. & §. vltimo cum Card. Roſel. confeſſ.3.§.19. cum alijs Soto. diſtinct. 18. quæſtio.4. artic.3. & poſt Triden. Nauar. cap.27.nume.262. cum glo. in clemen. dudum, de ſepultu. verſicul. ac deinde, verſic. conceſſerunt. Palac. 4. diſtinct.17.quæſtio. ſeptima, pag. 258. fra. Medin. & Nauarro iunct. ac alij conſulti Salmant. facit Compen. Mendic. verbo. abſolutio. quoad ſæcul. 1. §. quartodecimo, vbi Cordubenſ. & in verb. præſentatio confeſſorum. Manuel. §.nono numero quinto.31. & ſequent. vide ſupra libro tertio. de pœnitentia: capitulo
o ſexto. ᵒ ſupra libro ſecundo. de pœnitentia. capitul. decimotertio. omnes Theolog. ex familia Auguſt. & Dominican. Mantua. Gallo. frat. Medin. Bañes, & alij etiam iuriſperiti Salmaticenſ. Doctor. Moya. Nauarro iunct. Buſtos, Sahagun, colligitur ex Compend. Mendic. verſic. abſolutio quod ſæcular. primo, §. vndecimo, frat. Medin.prima ſecundæ, quæſtione decima nona. articulo ſexto. pag. 308. Corduben. caſ. decimo. Palac. quarta diſtinctione, decimaſeptima. quæſtio. ſeptima. pagina 165. & multi epiſcopi ſinunt impune. Quāuis quidam epiſcopi aliter ſenſerint, vt Delgado Giennen.& Ioan. Ribera archiepiſcopus Valentinus, quem aiunt, de hoc pro ſua diœceſi habuiſſe declarat. congregat. Cardin. & quidam Doctores Cōplutenſ. quos ſequitur Gutierr. quæſtionibus Canonic. capit. vigeſimo ſeptimo. Frater Manuel in Bulla §. nono, numero quinto. qui tamen fatentur alios Doctores tenere oppoſitum. & eſſe valde probabile: quia bulla latin. quoad regulares dicit ſemel tantum eſſe approbandos: & Pius quintus proprio motu. At vbi epiſcopi ægre ferrent, aut multi ex ſapientibus communi
p ſcandalo contradicunt, temperate agendum eſt. ᵖ Hoc tantum
q intendit Nauarr. capit. quarto, numero nono. ᑫ Frater Medin. & citat. N. Angel.confeſſio.3. §.vigeſimoquinto, contra Gutier. ſupra nume.19. & Manuel numero octauo, quem vide num. 3 t. de quo dicetur infra capitu. 28. & per priuileg. Gregor. XIII. Generalis Societa. Ieſu poteſt limitare iuriſdictionem confeſſario prout expedierit. Claud. in compend. verbo gratiarum vſus.
r §. 2. vbi compen. Bernard. ʳ Citati. N.

ſtantienſ. fuiſſe declaratum.

2 Sane qui tempore iubilæi non habet conſcientiam peccati mort.
c non obligatur confiteri: ᶜ quia iubilæus intelligitur (ſicut & præce-
d ptum annuæ confeſſionis ᵈ) ſi modo quis habeat conſcientiam peccati, licet tutior ſententia ſit, vt intra tempus publicationis confiteatur
e ſaltem aliquod veniale. ᵉ indulgentię enim ſunt explicandę vt ſonant, & Papa videtur inducere ad confeſſionem ſupererogationis: vt tutiori remedio in gratia conſtitutus, impetret efficacius finem, ob quem conceditur indulgentia. ſic enim præſcribit ieiunia etiam ſenibus, & minoribus 21. anno. & eleemoſynas, & orationes quæ alias ſunt de conſilio. Si in iubilæo exprimatur, vt ante omnia confiteatur: tutius eſſet præmittere confeſſionem ante reliqua opera iu-
f bilæi. ᶠ ſed intentio Papæ non videtur, niſi vt intra tempus iubilęi ante vel poſt cæteras diligen-
g tias fiat confeſſio ᵍ ab eo qui po-
h teſt ʰ tanquam res inter cæteras præcipua.

3 Bulla vel iubilæus exprimit vt ſacerdos ſæcularis vel regularis, quis eligendus eſt confeſſarius, ſit iuxta concilii Trident. ſeſſio. 23. reformat. capit. 15. declarationem ido-
i neus. ⁱ vt eſt approbatus iure, qui
k habet beneficium parochiale: ᵏ vel ab ordinario per examen, ſed vir doctus abſque examine eſt approbandus. Qui eſt in Theologia, aut in ſacris Canonibus Licētiatus aut Doctor, approbatur quidem à Papa Academiam confirmante, pro lectionibus aut concionibus: & tamen hic aut Lector Theologus etiam ex regularibus indiget pro cō-
l feſſionibus approbatione epiſcopi, ˡ vt reputetur idoneus ſcientia practica, & moribus: ſed cuius ſic perſpecta eſt ſcientia, examinandus non eſt regularis Theologię lector, aut de licentia ordinis graduatus, non eſt ab epiſcopo examinan-
m dus, ᵐ ſi à ſuo Prouinciali Mendic. approbatus ſit. quod ſi notorie dignos regulares reijceret epiſcopus ex odio, manent etiam nunc ip-
n ſo iure approbati. ⁿ

4 Non oportet vt ab epiſcopo diœceſis, in qua per bullam, vel iubilæum auditurus eſt confeſſiones, ſit approbatus: ſed qui à quouis epiſcopo approbationem ſimpliciter habet, hic (durante illa niſi reprobetur) eſt vbique terrarum idoneus, & per bullam aut iubi-
o lęum eligibilis. ᵒ quia poſita conditione expreſſa in concilio Trident. vt approbatus ſit ab epiſcopo nec (enim expreſſit ab epiſcopo eiuſdem loci) in reliquis manet diſpoſitio iuris antiqui. Quare approbatum vt idoneum pro vno oppido, aut monaſterio tantum, pro illo tantum habet iuriſdictionem ab
p Epiſcopo: ᵖ ſed eſt per bullam e-
q ligibilis vbiquè. ᑫ Poteſt tamen epiſcopus ex noua cauſa cognita reprobare eum qui alias fuerat ap-
r probatus. ʳ At regulares idoneos, & iam approbatos ſi reprobet Epiſcopus iniuſte: non valet reprobatio. pro regularium audiendis
i confeſſionibus nihil innouat concilio Tridentino & ſatis eſt (vt olim erat tempore iubilęi vel per bullam) vt confiteatur ſacerdoti ſæculari vel regulari per regularem prælatum deſignato, quamuis ab epiſcopo probatus non ſit. ſi vero regularis eligat per bullam aut iubilæū, oportet vt ibidem declaratur, eligere ab epiſcopo approbatum, iuxta conciliū Trident. vt dicetur capitulo 13. §. ſeptimo, 3. qui habet bullam, non eget licentia proprij paſtoris, vt confiteatur alieno ſacerdoti expoſito, quem eligit: ipſe vero ſua electione non dat iuriſdictionem confeſſario (laicus enim vel fœmina eam dare non poteſt) ſed facta per iſtum electione, Papa qui eſt primus & præcipuus parochus totius eccleſiæ, confert iuriſdictionem. de quibus dictum eſt libro 3. de pœnitentia capit. 6. & 13.

Cordub. quæſt. 27. quod eſſe tutius. ſatetur Nauarr. not. 28. à princi. & Angel. facit Cordub. quæſt. 28. At in articulo mortis Bulla Cruciatæ explicat ſatis eſſe contritionem pro indulgentia, q̄n
f confiteri non pôt. ᶠ Videtur glo. extrauag. 1. de pœniten. & remiſſ. ita exprimebat Iubilæus anni 1550. Nauarr. not. 32. numer. 39. & quidam ſapien-
g tes conſulti. ᵍ Ita frat. Freſneda epiſcopus Corduben. qui diu fuerat commiſſarius cruciatæ, poſt conſultationē cum viris doctis. fatet Nauar not. 19.
h num. 19. ʰ cit. ca-
i pit. 10.lit. M. ⁱ ſup. libro tertio, de pœ-
k niten. cap. 3. ᵏ qui curatū retinet, (cui æquatur qui in diœceſi Hiſpalenſ. aut Cordubenſ. habet rectoriam, aut Vicariatum perpetuū parochiæ) eſt iure idoneus, & vbique terrarum eligi poſſet per Bullam cruciatæ, aut iubilæū: (quæ praxis conſtat in confinio diœceſum, vbi vnus parochus alium inuitat pro confeſſionibus) Archiepiſcop. Blanco, & alij qui interfuerunt conci. Trident. & fere omnes Theolog & iuriſper. Salmant. conſulti. 2. de prælato monaſterii, qui eſt ſuorum ordinarius: inferunt Mant. Gallo. & Frat. Medin. Bañes. addit. quæſtio. 20.art.primo, eſſe iure communi (cui non derogat concil.) vbique eligibilem. 3. addunt, pro parochiis monaſterio annexis poſſe prælatum monaſterii abſque epiſcopi licentia deſignare parochum & vicarium. De quibus con-
l ſulenda eſt praxis. ˡ conſulti multi epiſcopi, qui concilio interfuerunt & iuriſper. & Pius V. proprio motu pro Mendic. anno 71. declarat regulares, quamuis ſint gradu inſignes & lectores Theologiæ non poſſe audire confeſſiones, aut prædicare, niſi præſentetur epiſcopo & obtineant ab eo licentiam. At Mant. Gallo. frat. Med. Bañes, Sebaſt. Perez epiſcopus Oxom. D. Petr. Martinez Compluten. contendunt Doctorem eſſe ipſo iure approbatum & idoneum. Mant. addit inualuiſſe conſuetudinem, vt dum Triden. aū, idoneum reputari: interpretandum ſit pro foro tantum exteriori. ſed re vera non eſt talis conſuetudo contra nouum concil. nec eam
m permittunt epiſcopi. ᵐ Pius V. d. propr. mot. quem refert. Meno. lib. 2. de arbit. centu. 5. caſ. 465. oportet tamen regularem præſen-

CAP.

CAP. XIII.

De Bullæ cruciatæ priuilegij circa peccata, cenſuras, ſacramenta, & diſpenſationem in uotis, cibis, &c.

§. 1. *De abſolutione à caſibus cœnæ ſemel.*

2 *Abſolutio à cenſuris quomodo fiet ſatiſfacta parte?*

3 *De abſolutione a ſuſpenſione & interdicto perſonæ, & tempore interdicti adeſſe poſſe familiares.*

4 *In priuato oratorio tempore etiam interdicti licet communio: & funus cum aliqua pompa. non prodeſt bulla cruciata pro ceſſatione.*

5 *Commiſſarius diſpenſat in quadam irregul. & affinitate ex fornicatione.*

6 *Nomine cenſuræ, vel pœna, non intelligi diſpenſationem irregul.*

7 *Circa communionem & electionem confeſſarij. & de diſpenſatione in votis & bulla compoſitionis.*

8 *Et cap. de diſpenſatione circa cibos prohibitos.*

BVlla cruciatæ concedit varia priuilegia. nemo tamẽ tenetur bullam ſuis expenſis accipere, ſupra c. 9. vt poſsit confiteri, alteri etiam eo caſu quo expediret: vt quia timet periculum damni, ſi quædam confiteatur parocho nolenti licentiam concedere confitendi alteri. quo caſu confitebitur parocho ea quæ licent, differens confeſsionem peccati de quo vrget damni periculum, quouſque reperiat alium cui tuto confiteatur. Interdum licentia iuſte petita, quam prælatus iniuſte negat habetur pro conceſſa ipſo iure à Papa. de his dictum eſt lib. 2. de pœn. cap. 9. 13. & 15. concedit bulla ſemel in vita, & iterum in mortis art. vt electus idoneus confeſſarius abſoluere poſsit à caſibus Papæ reſeruatis, etiam in cœna Domini. quod ſæpe Pontif. in iubilęis concedit. ſed ea generali clauſula non cenſetur concedere caſum hæreſis, quæ in externum opus aut ſignum prodiit: [a] niſi iubilæus aut priuilegiũ clare exprimeret ita concedi. [b] In alijs caſibus interdum periculum vrget, ob quod prudens confeſſarius non deberet abſoluere, vtens priuilegio pœnitentis, [c] ſed remittere ad ſuperiorem prælatum aut iudicem.

2 Concedit bulla abſolutionem à cenſuris à iure vel ab homine impoſitis, ſatisfacta tamen parte, vt dicetur cap. 11. ſi qui abſoluit abſque priuileg. à cœnę excommunicatione incurrit excommunic. quę iam nunc non eſt reſeruata in cœna. [d] Quidam aiunt abſoluentem in art. mortis à caſu cœnę fieri excommunicatum, ſi abſque debita iuris cautione abſoluat. [e] quę rigida ſententia non videtur vera. [f] dum enim ſic abſoluentem abſque cautione, excommunicat Sixt. IIII. in extrauag. aut abſolutionem eſſe nullius roboris: cum tamen in articu. mortis ualeat abſolutio, licet confeſſarius ex negligentia, aut alia culpa cautionẽ omittat. [g] 2. ablatiuus abſolutus, ſatisfacta parte, requirit pręmitti eam ſatisfactionem, quam pœnitens poteſt. & ſane ſi crimen occultum ſit (ut ſi excommunicatus ſit ob furtum, aut libellum) poſſet per bullam abſolui exhibens eã, quam tunc poteſt, [h] cum ſufficienti emendatione: & idonea cautione pignoris, aut fideiuſſoria: quam ſi non habet, pręſtare debet cautionem ſaltem iuratoriam. [i] ſi pars & iudex longe diſtent, ut apud Indos, & reus habet pecunias quibus ſatisfaciat, ſatis eſſet in depoſito apud fidelem uirum ponere ſolutionem, ut per bullam abſolui poſsit: [k] aut ſi obligatio ſatisfaciendi non eſt liquida, ſed dubia. [l] nomine partis non intelligitur ipſe iudex, [m] cui forte ex lege aut ſtatuto reus in pœnam debet ſatisfactionem pecuniariam: ut pro culpa clandeſtini matrimonij debetur pondus argenti. Nam eam pœnam reus non debet in conſcientia, antequam per ſententiam damnetur. 3. quidam aiunt per bullam, aut priuilegium quorundam regularium non eſſe reo concedendam abſolutionem excõmunicationis, niſi intra confeſsionem. [n] At quia iam bulla non addit eam conditionem, (ut auditis eorum confeſsionibus abſoluat ab excommunicatione) praxis, conſulto etiam commiſſario, habet ut id liceat extra confeſsionem, [o] (expediret tamen cœpta confeſsione ſic abſolui,) ut bulla concedit frui alijs priuilegijs abſque ordine ad confeſsionem. Et epiſcopus abſoluit & diſpenſat in occultis quibuſdam ſedi Apoſtolicę reſeruatis, pro foro conſcientię, iuxta conci. Trident. ſeſſ. 24. ref. cap. 6. & praxis ha

CAP. XIII.

a Lib. 2. [a] de penit. c. 11. §. 1. & Pau. IIII. ac Pius V. cum ampla derogatione id concedunt cenſoribus fidei pro Hiſpan. & cum Sixtus V. generalem iubilæum concederet anno 90. etiã pro caſu hæreſis, placuit ei ſupplicãte ſenatu cenſorum fidei Hiſpan. reuocare ne in ea publicaretur. quod ſi qui in mort. art. etiam cum bulla abſolueretur ab hæreſi, habet onus, vt conualeſcens ſe præſentet. b [b] Vt quidam Ponti. expreſſe conceſſerunt pro Germania, Anglia, & Gallia, vt Six. IIII. Carthuſi. & pro Societ. Ieſu Pau. III. anno 45. 49. Iul. III. anno 52. Gregor. XIII. viuę vocis orac. anno 83. Clau. in Compen. verb. abſolu. §. 3. 5. c & 7. [c] Manuel in bulla. §. 9. nu. 144. fin. & Angel. cum eſſet vicarius generalis, vt refert ſupplemen. Min. fo. 97. pag. 2. vt epiſcopum in caſibus quos habet ex commiſſione Papæ, non ſemper expedit vt diſpenſet. interdum tamen quodammodo debetur diſpenſatio, Trid. ſeſſ. 24. ref. c. 7. ſeſſ. 25. ref. d c. 18. [d] Naua. c. 27. nu. 74. 105. & nunc patet ex lit. Bullarum, & Mart. V. quam refert Anto. At tẽpore Pau. II. Sixt. IIII. extrauag. 1. & 2. inter commun. de pœni. & remiſ. erat reſeruata Papæ. de quo tempore loquitur Fel. Caiet. verb. excom. c. 77. Syluest. excomm. 7. nu. 34. Rebuf. ſuper bullam cęnæ, ſed reuera Sixt. IIII. extrauag. & ſi dominici, ſolum reſeruat dum per confeſſionale ab illo conceſſum abſoluit à paucis caſibus, quos exprimit. Tabien. excommun. 7. caſ. 13. & ſe refert ad verb. excommu. 5. caſ. 2. & 37. & in ſimili. Nauarr. capit. 12. nume. 75. Syluest. e verbo Xiſtus. [e] Caiet. verb. excommun. c. 77. & abſolutio. c. 4. Sylu. abſolutio. 1. §. f fina. [f] Quare nihil tale expreſſit Nauar. de hac re agens. c. 27. nu. 47. 113. c. 26. nu. 27. & ſermo de cautione præmittenda in articulo mortis eſt tantum admonitio iuris, vt ſentit Nauar. c. 27.

g num. 37. & colligitur ex Sixto IIII. [g] Ex Trid. ſeſſ. 14. c. 7. Nauar. c. 27 nu. 79. fin. nu. 270. § 7. & multi aiunt ſacerdotem iure diuino habere facultatem tunc abſoluendi. ergo Sixtus IIII. non lo- h quitur de artic. mortis. [h] Nauar. c. 27. nu. 47. 4 . c. 26. nu. 7. Ant. 3. par. tit. 25. c. 77. col. 3. Ange. abſol. 3. §. 9. Sylu. abſol. 3. § 2. not. 3. & §. 12. in princ. indulg. §. 10. verſ. 7. excomm. 7. num. 2. & 4. Caiet. abſolutio. §. Tabie. abſolut. 3. §. 1. verſ. 3. Arm. §. 48. 50. Fr. Medin. lib. 2. c. 12. Couar. c. alma. 1. p. §. 11. nu. 5. 7. & bene nu. 11. Cordu. caſ. 18. dub. 1. ſac. Perez. l. 1. ti. 5. h. 8. ord. p. 179. Fr. Manuel in bull. § 9. nume. 52. & recen. cõſulti putant rẽ certam, & Guerrero Archiepiſc. Gran. Cueſta epiſcopus Legio. Peña, & alij Dominic. & multi Canoniſtæ. Quare bulla Pij V. & Gregor. XIII. admittit in articulo mortis, ut dato impedimento fiat ſatisfactio p hæredes aut per a- i lios. [i] Doct. ſup. & tandem Cordubẽ caſ. 18. at hic proceſſus ſatiſfactionis quem Nauar. c. 16. num. 7. & de pœni. diſt. 6. c. 1. nu. 54. explicat ex iure requiri, videtur intelligendus pro foro exteriori: nam in foro conſcientiæ ſatis eſt credere pœnitenti, vt ait Nauar. capit. 27. nu. 272. ſeu in nono nume. 278. Comp. Bern. verb. k Nouitius. §. 5. [k] Ledeſ. q. 26. & quidam l recent. [l] Ledeſ. Na- m uar. c. 26. nu. 7. [m] Soto diſt. 22. q. 2. articu. 3. Ledeſ. q. 26. artic. 1. prope fi. Fr. Medin. lib. 2. c. 12. fin. Nauar. c. 23. nume. 66. & ad. Hiſp. Cordu. lib. 5. q. 43. dub. 3. fin. & ita cõmuniter dicimus, hoc negotium eſt ſine parte: quaſi iudex nullo modo dicatur pars commu- n recent. [n] Nauarr. cap. 26. nu. 31. Cordu. caſ. 19. & 187. Manuel §. 9. nu. 55. & nonnihil propendet Couar. c. alma. 1. p §. 11. nume. 10. o 16. [o] Recent. Theolog. & Canon. Victor. (Peña dicit certum.) Fr. Medi. Sancius epiſcopus & Archiepiſco. Guerrero. ſic Triden. ſeſſ. 24. refor. cap. 6. epiſcopo concedit abſolutionem pro foro conſcientiæ (ideſt, ne proſit pro exteriori) nec tollit. quin abſoluat, aut diſpenſet extra confeſſionem, fauet Tabien.

bet ut non prohibeatur ſic abſoluere à cenſura, aut diſpenſare extra confeſſionem. 4. ſi reus excommunicatus probet coram iudice eccleſiaſtico ſe impotentem ut tunc ſoluat debitam pecuniam, compellet iudicem in foro etiam exteriori, ut ipſum abſoluat. [p] quia eccleſia non uult tenere ligatum reum qui iam obedit, & facit quod poteſt. ſi tamen rigidus iudex negaret abſolutionem, nõ debet confeſſarius eo inuito, abſoluere per bullã: [q] quia perturbaretur ordo iudiciarius cũ ſcandalo. 5. olim ante Pium V. dum bulla abſolute dicebat, ſatisfacta parte, quidam aiebant neceſſarium eſſe vt præcederet realis ſatisfactio partis, [r] tanquam conditio requiſita ſub qua Pontif. & non aliter abſolutionem concedit. Alij per extremum putant, id pertinere ad confeſſarij inexperti admonitionem, vt ei explicetur conditio in iure expreſſa: & tamen ſi confeſſarius contra iuris præceptum abſolueret per bullam abſque ea ſatisfactione partis, valere abſolutionem. [ſ] At probabilior ſententia requirit præmitti aliquam partis ſatisfactionem: ita tamen vt confeſſarius contentus eſſe déat iuratoria cautione, ſi aliã pars præſtare non poſſit, vt dictum eſt. 6. ſi quis nominatim à iudice excommunicatus eſt, aut publice denuntiatus, & hic parti reipſa ſatisfacit, aut concordauit cum illa, vel ab illa habet licentiam vt abſoluatur: poſſet hic reus per bullam abſolui pro foro conſcientiæ: [t] & conſtitutio diœceſis Salmantinę cõcedit, vt valeat pro foro etiã exteriori. id quod ſimiliter conceſſit Pontif. in iubilæo. [u] aliàs ſecundum iuris rigorem abſolutio per bullam, aut iubilæum non iuuat pro foro exteriori: & cauere debet ſic abſolutus ſacerdos, ne in publico celebrans cum ſcandalo, arguatur irregularis, tanquam violator cenſuræ: vt illum, qui iniuſte defectu cauſæ iuſtæ fuit excommunicatus, monent Doctor. cautum eſſe ne publice celebret cum ſcandalo. [x]

3 Concedit bulla abſolutionem ab alijs etiam cenſuris quoties reus indiguerit: ſemel vero ſi Papę ſint reſeruatæ. [y] 1. abſolui poteſt à ſuſpenſione iuris, vel generali hominis, pro foro conſcientiæ. nec bulla requirit vt ea ſuſpenſio procedat ex delicto occulto: [z] cum tamen à reſeruatis Papæ epiſcopus non abſoluat, niſi proueniant ex crimine occulto, ſuſpenſio imponitur perſonis eccleſiaſticis tantum: & hæc aut interdictum ſi generaliter feratur, non includit epiſcopos. [a] Qui vero ad tempus ſuſpenſus eſt, ut qui cum defectu ætatis ſacris eſt initiatus, hic per bullam abſoluendus nõ eſſet (ut nec ab epiſcopo abſolui poterat iure antiquo [b]) quia bulla excipit, ne ipſe etiam cõmiſſarius abſoluere poſſit à ſuſpenſione, ſeu irregularitate ob ordines male ſuſceptos incurſa. [c] cum tamen in his poſſit epiſcopus per concil. Trid. ſeſſ. 24. refor. cap. 6. Deinde ſub nomine cenſuræ concedit bulla abſolutionem ab interdicto perſonæ. De qua cenſura conſulen-

Tabien. confeſſio. 2. §. 16. Arm. excommun. §. 20. Pedraza. lib. 2. cap. 2. & in mortis articulo, priuatum rationis vſu abſoluit confeſſor à ſola excommu. Soto diſt. 18. quæſt. 2. art. 5. col. 9. Naua. c. 27. nu. 270. §. 6 hanc ſententiã fatetur probabilem Cord. caſ. 19. 187. fauent Couar. c. alma. 1. par. §. 11. nu. 10. 16. & Sarmient. lib. 1. Select. c. 9. nu. 5. At ſatis eſt cępta confeſſione noſſe reũ eſſe iam obedientem eccleſiæ, & ſatisfeciſſe dicit Soto, & Recentiores, & pro cõtumacia iniũgatur ei aliqua pœnitentia. Sylueſt. abſolutio. 3 §. vlt. vbi notat. 3. in princ. (& Cordub. ac Manuel ſup.) ait quod parochus ab excommu. nõ reſeruata poteſt abſoluere extra cõfeſſionem. [p] Fere omnes cit. G. Couar. 2. Variar. c. 1. nu. 5. 6. & ſequent. Rota. antiq. deciſ. 566. ad fi. per cap. Odoardus. de ſolu. Authen. de fideiuſſor. §. fin. Colla. 1. in volu. & authen. hoc. C. de ſolutio. leg. 3. vel 4. tit. 14. P. 5. [q] Sylueſt. excommunic. 2. dub. 22. ver. pœna. §. 18. Cordub. lib. 5. quæſtio. 43. & caſ. 20. Manuel §. 9. nu. 58. fi. [r] Soto diſt. 22. q. 2. art. 3. Ledeſ. q. 26. art. 1. col. penu. Caieta. abſolu. c. 4. Tabien. abſolut. 3. §. 3. & 8. Arm §. 48. & videtur Sylueſt. excommunicat. 7. caſ. 20. (quãuis oppoſitum dicit ſup.) Corduben. caſ. 18. punct. 1. & lib. 5. q. 43. dub. 3. fin. Perez. l. 2. tit. 18. lib. 8. ord. pag. 349. ad fin. Gutier. qq. canon. cap. 5. nume. 29. Glo. per tex. c. venerabilibus. §. ſane. de ſenten. excommun. lib. 6. quę ſententia falſo tribuitur Nauar. [ſ] Sentit Nauar. c. 27. num. 37. c. 22. num. 44. Polanco in direct. Sylueſt. abſolut. 3. num. 2. & 6. indulg. §. 10. ver. in princi. Tabien. abſolutio. 2. §. 2. Arm. excommun. caſ. 35. fauet Couar. c. alma. 1 par. §. 9 fi. Nieua ſumma. titu. 14. Arm. abſolu. §. 48. Petrus Sot. titu. de excommunicat. lectio. 4. quia id quod exprimitur ipſo iure non eſt noua conditio. & abſolutio licet iniuſta contra ius tertij, valet ex d. c. venerabilib. & Caiet. ſupra Couar. §. 11. nume. 13. quæ ſententia non eſt improbabilis in praxi dum viget neceſſitas. [t] Pro ſolo foro conſcientiæ prodeſſe ait Couar. inf. & lib. 2. Variar. c. 10. nu. 3. & 6 Compend. Mendi. verb. abſol. quoad ſæcula. 2. §. 19. Simanc. inf. Perez. l. 1. tit. 8. lib. 8. ordi. col. 2. Gomez. reg. de non iudi. iuxta formam ſupplicat. q. 14. nu. 3. Cord. caſ. 20. Gutier. c. 2. & c. 3. n. 8. Manuel. nu. 55. 58. [u] Nauar. edit. anni 84. c. 26. nu. 26. & plane Greg. XIIII. in iubilæo anni 91. ait non prodeſſe pro foro exteriori abſolutionem denunciati: niſi parti ſatisfecerit, aut cum ea concordauerit. nec id negant Pius V. & Grego. XIII. in ſuis iubilæis anno 70. & 74. & ſic propendet Couar. c. alma. 1. par. §. 11. num. 16. & probabile dicit Gutier. capit. 2. nume. 18. quare ſi iudex eſſet benignus & amicus, poſſet eam abſolutionem admittere in foro exteriori, repellens accuſatorem, quod affirmat Fr. Medin. lib. 2. cap. 12. ad fi. Manuel §. 9. nume. 55. ad fi & quidam recent. vt D. Coſta & Licentia. Munoz. & ex Theolog. D. Martinez, & alij Recent. cum Nauar. aiunt eſſe in praxi receptum. fauent Deciſ. conſi. 137. nu. 3. Pau. Pariſ. conſi. 1. nume. 15. vol. 4. Barto. conſi. 67. Ferrar. caute. 55. & alios citat Simanc. de catho.

iuſtit. cap. 8. num. 18. Quidam conſulunt vt curet reus ſi publice ſit excommunicatus abſolui per bullam coram teſtibus, vt ſic euitet ſcandalum & periculum. Naua. cap. 27. nu. 43. 272. ad fin. cum Ang. & fauet Sylu. excom. 5. nu. 26. At ſatis eſt confeſſarium teſtari de abſolutione. Cald. conſi. 2. tit. de teſtib. cum Inn. glo. Fel. c. in pręſẽtia. n. 22. de ſpon. Card. apud Naua. contr. Ledeſ. & Gutie. c. 2. nu. 17. Item falſo Manuel nu. 55. cũ cõpen. abſol. quo ad ſæcul. 1. §. 19. negat per bullam abſolui denunciatos. Quod limitandum eſt, niſi pręmiſſa ſatisfactione partis. Ledeſ. & Fr. Med. cõtr. cõpen. [x] Caiet. 2. 2. q. 70. ar. 4. ad. 2. & 10. 1. opuſ. trac. 19. q. vni. ad 2. Adrian. quodl. 6. arti. 2. & in 4. de conf. q. 4. Dur. 4. d. 18. q. 4. Dried. lib. 2. de libert. Chriſtian. c. 8. Gerſ. alph. 15. lit. L. M. alph. 3. Y. alpha. 33. lit. Z. conſid. 5. & 7. Med. C. de reſti. q. 12. aiunt quod in occulto nõ tenetur ſeruare talem excom. iniuſtã. & ex illis inferunt Recent. quod quãuis publice celebret cum ſcandalo, non incurrit irreg. quod etiam ſignific. Ang. excom. 2. §. 18. Ledeſ. 2. p. q. 23. ar. 4. Fr. Med. lib. 1. c. 11. §. 2. reg. 3. Palac. 4. d. 18. q. 4. Cordub. caſ. 3. punct. 3. ſibi contrarius. videtur Soto relect. ſecret. m. 3. quæſtio. prima, conſi. quarto, Cordub. & d. 22. quæſtio. prima. articulo tertio. colum. ſexta, verſ. adde. At probabilius videtur & tutius, vt hæc iniuſta excommunic. non ſit nulla ipſo iure; ſed habeat aliquem effectum: ac ſubinde ſi hic publice celebret cum ſcandalo, & contemptu ſit irregu. quod plane fatetur Soto d. articulo 3. colum. 3. ante 3. conſil. Palud. d. 18. quæſtio. 1. articu. 3. Sylueſt. excommu. 1. num. 1. caſ. 8. nu 22. correp. §. 9. Cord. lib. 1. q. 43. col 3. Couar. c. alm. 1. p. §. 7. nu. 7. verſ. his equidem. & citat multos. Nauar. c. 27. nu. 38. fi. in add. vide nu. 3. & Recen. iuriſpe. D. Moya. Sabagun. Naua. iunior. [y] Fr. Medi. lib. 1. c. 11. §. 8. Cord. caſ. 144. Manuel. §. 9. nume. 62. Perez. lib. 1. tit. 1. lib. 5. ord. poteſt colligi ex Sylueſt. ſuſpenſio. §. 8. Nauar. c. 27. nume. 162. & conſului Banes & Complu. D. Balbas & D. Martinez, & alij, qui Recent. aiunt eum qui ſine ætate initiatus eſt abſolui poſſe per bullam à ſuſpenſione, vt ei liceat impleta ætate celebrare. idem Cano, Banes, & Ludo. Legion. [z] In hoc excedit commiſſarius, & bulla facultatem epiſcopi: quia hoc priuileg. non reſtringit ad cenſuram ex delicto occulto. [a] cap. quia periculoſum. de ſenten. excommunicat. lib. 6. vbi gloſ. Archidiac. Dominic. Ioan. Andr. Francus, Sylueſt. verb. epiſcopus. § vndecimo. Ange. §. 6. Arm. §. 12. Mandoſ. Cancell. reg. 8. quæſtio. 5. nu. 2. Nauar. c. 27. nume. 160. 165. [b] Pius II. & V. ſuſpendunt initiatum abſque ætate. vide Nauar. cap. 27. nume. 155. 162. & rigide Sixtus V. anno 89. proprio motu reſeruat ſibi ſi ordinetur ſæcularis abſque ætate, ne poſſit per Trid. abſolui ab epiſcopo, aut per iubilæũ. ſed Greg. XIIII. anno 91. huius abſolutionem plane conceſſit in iubilæo. nihil vero diſponit Sixtus V. contra regulares ſic ordinatos, ſciens multos regul. habere priuileg. pro ſupplemento ætatis. [c] Nauar. nume. 162. cuius oppoſitum eſt probabile iuxta recent.

[d] cene. cir.lit. Y. [d] Quia bulla dicit ab omni cenſura. de quo interdi. Chalde. Summiſt. verb. interdictum. Soto. d. 22. q. 3. ar. 1. Nauar. 27. nume. 174. Ledeſ. 2. p. q. 26. artic. 2. Couar. c. alma. 2. par. [e] §. 1. & lib. 2. Var. c. 8. nu. 10. Perez. l. 2. tit. 6. lib. 1. ord. [e] Ita bulla latin. at ſi illic ne alius celebret in eccleſia ſpecialiter interdicta, non poteſt adeſſe ratione bullæ. Manuel. §. 5. nume. 4. Cou. 2. p. §. 4. nu. 1. Cum Anto. 3 p. tit. 26. c. 1. §. 2. Sylu. interd. 5. §. 1. [f] Vt ait bulla latin. ſic familiares in religiona gaudēt quibuſdam priuilegiis & indul. monaſterii etiā pro tempore interdicti. compen. Mendic. & Claud. ver. familiares & interdictum. Sylue. & Summiſt. ver. familiares. ex c. licet vobis. §. cum cōceditur. de priui. in 6. Soto d. q. 3. articu. 1. col. 9. Ledeſ. d. art. 2. fo. 362. col. 4. Sylue. interd. 5. §. 1. verſ. 4. Ang. interd. 6. §. 4. Manuel §. 5. nu. 5. Duennas reg. 305. Naua. cap. 27. nume. 181. Felicia. trac. de interd. c. 7. p. 180. At falſo glo. d. c. licet, limitat vt ſoli Barones, & Matronæ illuſtres poſſint ſecum tempore interdicti ducere famulos, ſine quibus indecens eſſet aſſiſtere officijs. [g] Nauar. Manuel cū Calder. [h] Manuel d. §. 5. nume. 5. [i] Soto diſt. 13. q. 2. artic. 1. d. 22. q. 3. ar. 1. Frat. Medin. lib. 1. c. 14. §. 40. Ioan. Andr. c. ſi. de ſent. excom. in 6. ſumm. confeſ. fo. 189. Naua. c. 21. nu. 4. Manuel. §. 5. nu. 6. & huic fauent Syluest. verb. priuil. §. 10. verſi. 5. Coua. c. alma. 2. p. §. 4. nume. 3. & cōmunior Recent. Theolo. & Canoniſt. contra Victor. Cano, Mant. in lectura, & Sancium. [k] Couar. c. alma mater. 2. p. §. 4. num. 4. & oratoriū tale gaudet immunitate Arm. ver. immunitas. §. 19. ſumma confeſſion. fo. 199. Naua. c. 25. nu. 19. atque ita in eo oratorio licet celebrare miſſas. Coua. §. 3. nu. 1. Syluest. verb. priuileg. §. 5. verſ. 10. [l] concil. Tolet. anni 1583. act. 3. canon. 41. & citat alia concilia in explicationem Trid. ſeſſ. 22. de euitan. Soto diſt. 13. q. 2. art. 3. Ledeſ. 2. par. q. 29. art. 1. [m] Manuel §. 5. nu. 5. quia eſt conſentaneum intentioni bullæ. [n] Ledeſ. ſupra [o] Syluest. euchar. 3. §. 4. excommu. 7. §. 14. & ſic eſt limitandus Ledeſm. [p] Explicuit commiſſarius epiſcopus Lucenſis. & id ſatis colligi ex bulla Latina aduertunt conſulti Theologi. & iuriſperiti. Gallo, Bañes, Sancius, Lud. de Leon, Alphon. Deza. nam plus eſt quod bulla exprimit concedi, vt in oratorio communicet. [q] Communic. cum glo. in c. alma. verb. admittantur, vbi Couar. §. 3. nume. 1. & facit §. 5. nume. 6. illat. 11. cum Calder. & Ioan. Andr. Anton. 3. par. tit. 26. c. 4. col. 3. Compend. Mendic. verb. communicare, Soto d. q. 3. artic. 1. col. 8. Nauar. nume. 178. & add. Hiſpan. nume. 78. addunt Soto, & Nauar.

[d] di ſunt Doctor. [d] oportet tamen non abſolui niſi præmiſſa ſatisfactione partis, & lite non pendente: ne præuertatur ordo iuris. 2. concedit bulla in tempore loci generaliter interdicti etiam per Pontif. ut in eccleſiis in quibus aliàs permiſſum [e] fuerit celebrari, [e] poſsit intereſſe miſſæ, & alijs officijs diuinis. idem concedit familiaribus bulla carentibus, dum dominum ſuum co[f]mitantur. [f] quod licet non ſolum illuſtriſsimis Baronibus, & Matronis (qui abſque decenti comitatu in eccleſiam ire, & officijs adeſſe non ſolent) ſed cuicunque domino qui ex priuilegio bullæ cenſetur nobilitari: dummodo fraudulenter eo tempore famulos non accipiat in eum finem, ut ſecum in eccleſiam [g] deducat. [g] Addit bulla, ut hic eo tempore ſecum poſsit deferre in eccleſiam conſanguineos ſuos. quæ uerba ſonant extēdi uſque ad 4. gradum: ſed ex intentione Pontif. uidetur limitandum ad uxorem, quæ gaudere ſolet nobilitate & priuilegio uiri: & ad cognatos in primo [h] gradu. [h] ij omnes priuilegio proprio aut alieno gaudentes, tenentur diebus feſtis tempore interdicti au[i]dire miſſam: [i] ut tenetur etiam clericus. & ad finem anni eccleſiaſtici, qui non poteſt confiteri Parocho, tenetur urgente eccleſiæ præcepto confiteri ſacerdoti, quem poteſt ex priuilegio bullæ eligere: & incarceratus, cui iudex aut cuſtos concedit licitam licentiam eundi ad miſſam, tenetur in feſtis eā audire.

4 Concedit etiam bulla, ut in priuato oratorio per epiſcopum approbato (quod in iure uocatur ec[k]cleſia [k]) celebret per ſeipſum, aut per alium celebrare faciat miſſas. quæ tamen licentia priuatis perſo[l]nis raro eſſet concedenda. [l] 2. concedit ut interdicti tempore in eo oratorio celebrare liceat, in ſua & familiariū & domeſticorum, ac conſanguineorum præſentia: ut ait bulla Latina porro dominus qui bullā [m] habet huic miſſæ adeſſe debet, [m] ut prædicti familiares & cognati tempore interdicti poſsint ei intereſſe. 3. concedit eodem tempore interdicti, vt in eo oratorio liceat communionem recipere: quod ve[n]ro quidam negant expedire: [n] limitandum eſt, vt tempore Paſchæ communio qua impletur præceptū eccleſiæ, conferenda non ſit in ora[o]torio. [o] 4. potiori ratione concedit tempore interdicti, vt poſſit in eccleſia extra oratorium communio[p]nem recipere. [p] cum tamen ſacerdoti non liceat de manu aliena [q] communionem recipere, [q] etiam in iis feſtis ſolennibus, quibus interdictum ipſo iure aut ex priuilegio [r] ſuſpendi ſolet: [r] quia ea ſuſpenſio fit pro officijs tantum diuinis, non pro receptione ſacramentorum. 5. concedit vt eo tempore liceat recipere extremam unctionem à Parocho: cum tamen hæc (quia non cadit ſub præcepto diuino aut humano) non poſsit miniſtrari clericis etiam ſacerdotibus & regulari[ſ]bus, [ſ] abſque bulla, ſeu alio priuilegio. 6. inſuper concedit, ſepeliri [t] tunc in loco ſacro: [t] & ut funus fieri poſsit cum aliqua moderata pōpa: puta ut cum publico cantu in tono, cum triplici clamore campanarum ſolito, deferatur cadauer defuncti, & ſepeliatur ianuis aper[u]tis. [u] ſed abſque miſſa, niſi epiſcopus diſpenſet. at id priuilegium bullæ pro tempore interdicti, non extēditur ad tempus ceſſationis etiam [x] generalis. [x]

5 Commiſſarius generalis poteſt ut explicat bulla Latina, diſpenſare in quadam irregularitate etiam ſi proueniat ex delicto publi[y]co [y] (quia Pontif. non reſtringit: cum tamen reſtringatur epiſcopo in Concil. Trident.) ut cum eo qui cenſura ligatus celebrauit miſſam, & alia officia diuina: ſeu alias ſe immiſcuit diuinis. Et ſuper alia quumodolibet irregulari nēpe quæ [z] proueniat ex delicto. [a] nam conſtat eum non poſſe diſpenſare cum bigamo, cum quo uix unquam Papa diſpenſare ſolet. nec diſpenſat cum illegitimo, aut corpore uitiatis: cum hæc irreg. non procedat ex delicto. Deinde bulla excipit quaſdam irregular. in quibus commiſſarius diſpenſare non poteſt. 1. in ea quæ contracta eſt ratione homicidij uo[a]luntarij. [a] 2. ratione ſimoniæ: nempe complete in ordine, cum culpa & ſcientia eius qui ſic ordinatus

laici tēpore interdicti nō prohibentur videre eucharistiā, aut alios communicantes: & adeſſe dū datur extrema unctio cum recitatione Pſalm. quia id nō tam pertinet ad officium eccleſiaſticum, quam ad ſa[r]cramentum. [r] Soto col. 9. Nauar. nume. 184. Coua §. 5. num. 5 6. illat. 12. [ſ] Nauar. nume. 179. Couar. § 2. num. 7. Fr. Med. li. 1. inſtru. c. 11. §. 14. declaratum fuiſſe in ſenatu Salmant. Academiæ. Fr. Manuel in [t] bulla. §. 5. num. 8. [t] Cum tamen in loco ſacro generaliter interdicto prohibeatur ſepultura, neque prohibetur extra locum ſacrū fieri cum funere eccleſiaſtico & officio. Nauar. nume. 166. Calder. Anto. Felician. de interdi. c. 7. aliàs ſepeliens clericus fit irreg. Nauar. nu. 243. & ſeq. vide nu. 137. Sylu. interdict. 5. §. 8. verſ. 2. Couar. §. 3. num. 6. §. 4. nu. 5. nec vero licet ſepultura in feſtis quibus interdictū ſuſpenditur Maiolus lib. 3. de irregu. c. 23. nu. 8. cum Ioan. And. Gemin. & Ligna. & in fine li. Naua. nu. 184. & Couar. §. 5. At per bullam conceditur ſepultura loci ſa[u]cri. [u] Quam pompā explicat Iul. III. & Pius IIII. in bulla anni 1555. Cordu. lib. 5. q. 43. du. 5. vt fiat cum dimidio ſolennitatis aliàs ſolitæ: quæ tamen explicatio iam non obligat niſi ad dire[a]ctionem. [x] Naua. c. 27. num. 189. Couar. c. alma. 2. p. §. 4. nu. 7. ad 6. Fr. Med. lib. 1. cap. 11. §. 14. deciſum in congreg. Doctor. Salmant. Manuel. §. 1. nu. 8. licet quidam ſint decepti occaſione cle. 1. § in ceſſatio[y]nis de ſent. excommun. [y] Contra Manuel. §. 13. nume. 1. [z] [a] Irre[z]gularitas ratione fundamenti, eſt duplex. Prima contrahitur ſine [a] culpa, ſed non ſine cauſa, vt Bigamia, aut dum iudex & dux authoritate publica occidit iuſte malefactorem cum defectu lenitatis, aut ſi quis habet naturale vitium corporis aut animi. Secunda ex culpa voluntaria, vt ſi cenſura ligatus recepit ordines ſacros, aut miniſtrauit ſolenniter in illis. ex homicidio vero voluntario iniuſto, irregularitas non eſt mere pœna, ſed ſimul includit defectum [illegible] lenitatis.

eſt. Quidam enim hone ſimoniace
b or::inatum vocant irregul. [b] cum
ſit inhabilis vt promoueatur ad ſu-
periores ordines. 3. nec in irreg. ob
apoſtaſiam à fide, vel hæreſim.
quem apoſtatam quidam ſimiliter
c vocant irregul. [c] ſicut & hęreticum
ſi notorius ſit, aut per ſententiam
damnatus. Reuera tamen ſi pro-
prie loquamur, hi non ſunt irre-
d gular. ſed ſuſpenſi: [d] quia ob nul-
lum crimen occultum, etiam ne-
fandum ſodomiæ (excepto vnico
homicidio) incurritur immediate
e vlla irregularitatis pœna. [e] Qui
vero occulta cenſura ligatus cele-
brat, incurrit ſecundariam pœnam
irregul. 4. nec diſpenſat commiſſa-
rius in irregul. contracta ob malam
f ordinum ſuſceptionem. [f] vt ſi ex-
communicatus recepit ſacros ordi-
g nes. [g] & licet ius non exprimat
extendit ad ſuſpenſum, interdictum
quę ab officijs ſeu ſacramentis, qui
ſic ſacris initiatur: Doct. tamen ex
h ſimili ratione extendunt. [h] Aut ſi
quis vno die recepit duos ſacros or-
i dines. [i] Aut ſi ſcienter ſit ordina-
tus, etiam cum proprij prælati licen
tia & reuerendis, ab eo epiſcopo
qui renunciauit loco ſimul & di-
k gnitati. [k] Falſo tamen quidam ex-
tendunt irregular. ad illos qui ſine
licentia ſui epiſcopi ordinantur ab
alio epiſcopo qui tantum loco re-
l nunnauerat. [l] Aut tandem male
ſuſcipit ordines, qui ſcienter initia-
tus eſt ab eo epiſcopo, qui notorie
ſimoniacus, hæreticus, aut de ex-
communicatione denuntiatus or-
m dinat. [m] ſi vero per ſaltum initia-
tus eſt ſacris, aut abſque reueren-
dis, aut extra tempora, aut iam im-
pleuit ætatem ſine qua initiatus fue
rat, non prohibetur commiſſarius
cum iſtis (qui tantum ſunt ſuſpen-
ſi) diſpenſare, vt diſpenſat epiſco-
pus: quamuis hi in ipſa ordinatione
peccauerint: Poteſt item commiſſa
rius diſpenſare in impedimento af-
finitatis fornicariæ, etiam primi gra
dus: ſi modo hæc concurrant. 1. vt
id impedimẽtum cognitum ſit poſt
matrimonium, bona ſaltem alterius
contrahentis fide contractum in fa
ciæ eccleſiæ: quod eſt matrimoniũ
præſumptum. 2. vt admoneri debeat
innocens, ſaltem in generali de eo
impedimẽto: ita vt vtrique conſtet
matrimonium fuiſſe nullum, & in-
digere nouo contractu: quamuis
non oportet cauſam nullitatis ex-
primere coniugi ignoranti. Si vero
talis diſpenſatio à Papa obtineatur,
non oportet vt impedimẽtum vtri-
n que conſtet: [n] quamuis quidam
id generaliter requirere videan-
o tur. [o] 3. oportet habita impedimẽ-
ti diſpenſatione, vt inter ſe renoua-
tis conſenſibus expreſſis reualide-
tur contractus: Satis vero eſt id fieri
clam, etiam abſque parocho & teſti
p bus. [p] quos ſufficit præceſſiſſe,
dum præſumptum matrimonium
in facie eccleſiæ contractum fuit.
ſic reualidato matrimonio conce-
dit commiſſarius, vt ſuſcepta proles
cenſeatur legitima, & ſuccedat in
bona, poſſitque recipere ordines &
beneficia.

6 Dum bulla concedit abſolu-
q tionem ab omni cenſura: quidam [q]
eam vocem extendunt ad id genus
irregularitatis, quod contrahitur in
ſolam pœnam delicti. Quod falſum
eſt: cum rogatus Pontif. quid no-
mine cenſuræ veniat? explicet in
capit. quærenti, de verb. ſignif. tres
tantum eſſe cenſuras, excommuni-
cationem, & ſuſpenſionem, ac in-
terdictum. Quæ tum definitione,
tum proprijs effectibus multum dif
ferunt ab irregul. quę per ſe eſt im-
pedimentum recipiendi ſolos or-
dines: per accidens vero eſt ut oria-
tur ex culpa, aut vt priuet vſu ordi-
r num ſuſceptorum. [r] Nec vero om
nis pœna eccleſiaſtica (ut degrada-
tio & priuatio beneficij) uocatur
a. d. Pontif. cenſura à cenſendo: quę
eſt pœna medicinalis, quam cenſet
iudex, & per eam procedit con-
tra contumacem, ut de punitione
emendetur. ſic irregul. numquam
ſ uocatur cenſura. [ſ] Deinde cenſu-
ra tollitur abſque diſpenſatione per
abſolutionem: ſicut tollitur pecca-
tum, cuius illa eſt pœna: & ligatus
illa prohibetur ſacramenta recipe-
re. At irregul. non tollitur per con-
tritionem aut abſolutionem, ſed per
t diſpenſationem: [t] nec prohibet
alia ſacramenta recipere, pręter ſo-
lum ordinem. Tandem ligatus cen

lenitatis. nec conceditur epiſcopis per Triden. ſeſſ. 24. c. 6. & com-
b muniter excipitur etiam regularibus. inf. c. 28. [b] [c] Quidam aiunt
c ob hos caſus, non incurri irregular. ſed ſuſpenſionem: ac ſubinde
per bullam abſolui, niſi ſic ſuſpenſus celebrando factus ſit irregu.
vt in ſimili Trid. ſeſſ. 23. ref. c. 14. fin. Alij dicunt quod qui cum
ſimoniaca culpa re-
cepit ordines dici-
tur irregu. & eſt in-
habilis ad ſuperio-
res ordines. Soto.
lib. 9. inſt. quæſt. 8.
art. 1. cap. ſi. & arti
cu. 2. concl. 1. ſi. Co
uar. clem. p. 2. §. 3.
nume. 4. cum glo.
cap de his. in 1. 50.
diſt. Sylue. crimen.
§. 2. enorme. §. 1.
cum mali. caſus.
§. 1. verſ. 13. ſuſpen.
§. 7. Cordub. lib. 1.
quæſt. 35. in princ.
& opin. 4. Apoſta-
ta. à fide ſimiliter
dicitur irregul. So-
to diſt. 25. quæſt. 1.
artic. 3. cum Innoc.
capit. 1. de apoſtat.
Concil. Nicen. ex
Arabic. canon. 12.
& 18. Innoc. 1. epi-
ſto 22. Angel. irre-
gul. §. 27. bene &
Armi. §. 83. cũ Ho
ſtien. ſentit Naua.
cap. 27. nume. 205.
249. princi. Sylueſt.
crimen. & enorme
ſupra. Hæreticus ſi
notorius ſit, aut per
ſententiam damna-
tus. Innocen. I. epi
ſto. 18. & 22. Con-
cil. Nice. ſupra Soc
teal. verb. clero a-
ſcripti. §. 10. Ange.
irregu. §. 28. ſentit
d Nauar. ſupr. [d] Im-
proprie irregu. vo-
cant ſine expreſſo
iure: cum ſint ſu-
ſpenſi, vt ex Sylue.
irregul. §. 5. ordi 4.
§. 2. colligitur. Pe-
rez. leg. 3. tit. 4. li. 8.
e ord. pag. 98. [e] Na-
uar. c. 27. nu. 248.
Ledeſm. 2. p. q. 26.
artic. 2. Caſtr. 2. de
iuſta hæret. punit.
cap 9. Cordub. li. 1.
f quæſtio. 35. [f] Soto
d. 25. quæſt. 1. ar. 3.
Nauar. c. 25. nu. 72.
g cap. 27. à nu. 241. [g]
Cum quo ſolus Pa
pa diſpenſat. cap. 1.
de eo qui furt. ord.
ſuſcepit. c. cum illo-
rum. de ſen. excom
h mun. [h] Nauar. num. 241. Syluest. irregu. §. 13. Ang. Soto, & Le-
deſm. ſup. Anto. 3. p. tit. 28. Couar. c. alma. 1. par. §. 6. nu. 6. Maiol.
i lib. 4. de irregu. cap. 34. [i] Per c. 2. de eo qui fur. Nauar. cap. 27.
num. 241. §. 2. c. 25. nu. 71. Anton. 3. p. titu. 14. c. 16. §. 6. Syluest.
k irregu. §. 3. Maiol. cap. 11. [k] Nauar. num. 241. § 3. Soto Maiol.
l lib. 4. cap. 20. lib. 3. cap. 6. [l] Vt falſo extendunt Ange. irreg. §. 31.
m Sylu. §. 8. Arm. §. 79. Tabien. irreg. 4. §. 6. [m] Nauar. nu. 241. §. 4. [n]
n Soto diſt. 28. art. 2. concl. 2. Caiet. opuſcu. de matrimo. q. 2. & fa-
uent Corduben. lib. 1. quæſt. 11. artic. 2. princ. Specu. coniug. 1. p.
art. 39. dub. 2. fin. cum Richar. Archiepiſcopus Guerrer. D. Bal-
bas. & multi docti conſulti, ſed in diſpenſatione commiſſarij re-
o quiritur id quod bulla exprimit. [o] Requirunt Scot. 4. diſt. 35. q. 1.
vbi Richar. ſupplem. q. 1. art. 2. con. 12. Gerſon 2. par. in compen.
Theolo. conclu. 7. Abulen. in 1. Reg. cap. 8. q. 38 ſi Nauar. c. 22.
nume. 27. 80. Couar. 2. par. ſponſ. cap. 4. in princip. nume. 5. &
faciunt Innocen. Cardin. & Panorm. quos citat Couar. capit. 3.
princ. nu. 7. Perez.
lib. 1. tit. 1. lib. 5. or-
di. pag. 18. & 41. &
retractans Spec. 3.
p. ar. 8 & 12. & 1. p.
ar. 34. con. 8. ar. 36.
con. 6. ar. 44. con. 3.
& 2. p. art. 13. con-
cl. 3. & poſt con. 5.
cum Anton. & in
appendic. dub. 10.
con. 4. & Torres epi
ſcopus Canari. quæ
ſentẽtia eſſet in pra
xi ſequenda vbi nõ
eſſet graue pericu-
p lum. [p] Nauar. c. 22.
nu. 70. ex declarat.
Pij V. & dicetur li-
q bro de matri. [q] So-
to lib. 1. iuſt. q. 6.
art. 5. ad. 1. diſt. 3.
q. 1. art. 9. col. ante-
pen. & ar. 10. & late
d. 22 q 3. ar. 1. Frat.
Medi. 1. 2. q. 96. a. 3.
& lib. 1. inſtruct ca
pit. 11. §. 9. & 12.
lib. 2. cap. 12. Cor-
dub. li. 5. q. 43. dub,
4. & caſu 28. 37.
144. Gutierrez in
quæſt. canon. c. 3.
Magiſtri, Victor.
Cano, Bañes, &
idem à principio te
nuerunt Sancius e-
piſcopus, Mantius
Peña, & Soto maior
(qui tamen poſtea
mutarũt ſententiã)
& probabile fatetur
Manuel. §. 9. nu. 64.
& hæc pœna irreg.
dicitur abſolui laic
dum diſpenſatur.
r infra lit. T. [r] Doct.
4. diſt. 25. Scot. Pa-
lud. Carthuſ. Soto
q. 1. art. 2. Ledeſm.
ſup. Summiſt. verb.
irreg. in princ. Co-
uar. d. clem. princip.
Nauar. cap. 27. nu-
me. 191. D. Thom.
add. q. 39. Villad.
de irreg. Anto. 3. p.
tit. 28. cap. 1. irregu.
non imponitur ab
homine ſed à iure
per ſolum Papam,
ob docentem Dei
cultum, vt ordina-
ti & miniſtri diuini
cultus, ſint ſine ma
cula & defectu. interdum vero ſuperueniens irregul. non priuat
vſu ordinum, vt ſi ſacerdoti ſine eius culpa amputata ſit manus,
eſt irregul. ne celebret, ſed poteſt audire confeſſiones: quia non
prohibetur decenti vſu ordinum. Nauar. cap. 27. nume. 191. 249.
ſ nu. 200. §. 7. 206. §. 5. Felic. de irregu. cap 6. Villadieg. [ſ] Anton.
ſup. & titu. 30. cap. 1. Caiet. verb. excommun. c. 36. Nauar. c. 27.
nume. 1. 151. 194. & in cap. cum contingat. de reſcript. remed. 7.
Paul. Roma. de penſin. capti 8. nume. 18. Syluest. interdict. 1. §. 1.
t pœna. §. 2. Ang. Arm. verb. cenſura Ledeſm. artic. 2. pag. 363. [t]
Trident. ſeſſ. 24. refor. cap. 6. Syluest. irregul. §. 15. & fin. Nauar.
cap. 27. nume. 250. praxis & communis Canoniſt. Ac reſpondet

Soto d. 22. quæſt. 3. ar. 1. & quidam recen. Cordub. caſ. 26. Gerſon. 2. par. alph. 33. G. F. Manuel. §. 9. nu. 64. fin. quod quatenus eſt mere pœna dicitur abſolui. Sylueſt. abſolutio. 6. nu. 2. verſ. 5. & 6. quæ expoſitio eſt probabilis in raro caſu, de quo ſupra lit. F.
u H. [u] Nauar. c. 27. nu. 194. facit num. 112. 154. [x] Sic bullæ ante
x Pium V. concedebant abſoluere à cenſuris, & alijs pœnis eccle. & in priuileg.
y Socie. Ieſu. [y] Vt vrgēte neceſſitate baptizandus eſt puer moriens in aqua dubia, ſi non ſit alia: & propinquus morti, qui non potuit aliter confiteri quā oſtendens ſignum peccati in generali, eſt abſoluendus ſub conditione: nec tamen id licet extra neceſſitatem. ita nō eſt per bullam diſpenſandum in irregula. dum eſt facilis recurſus ad remedium certum epiſcopi.
z [z] Id genus irregul. vocatur pœna eccleſiaſtica in extrauag. 1. de priuil. Triden. ſeſſ. 24. refor. cap. 6. Scot. 4. d. 33. quæſt. 2. dum agit de bigamia. ſentit Gabr. lect. 9. in Can. Angles inu. de interd. fin. Caſtro. 1. leg. pœn. c. 3. Gerſon dialog. de poteſta. ligan & ſoluen. 2. par. alph. 33. lit. 5. Caieta. Sylue. & Tabien. verb. irregu. in princ. fauet Nauar. cap. 27 nume. 191. fin. & qui aiunt per baptiſmū tolli irregul. ex homic. volunt. (quia eſt pœna) non tamen ex iuſta occiſione quod tamen eſt falſum. Quidā limitant per bullā tolli irregul. ob peccatum notorium, puta concubinatus. Compend. Bernar. verb. abſolutio. quo ad Monach. §. 1. de quo Naua. c. 25. nu.

ſura ſi miniſtret ſolenniter in ordine ſacro, fit irregul. at irregularis, ut illegitimus aut homicida ſi celebret, non contrahit nouam irregu-
u larit. [u] Alii contendunt id genus irregular. concedi per iubilæum & priuileg. quorundam regularium, dum indulget abſolui non tantum à cenſuris, ſed ab alijs etiam pœnis
x eccleſiaſticis, [x] à iure uel ab homine impoſitis. Quod verbum olim erat in bulla cruciatæ: ſed à Pio V. & ſequentibus Pont. ſublatum eſt, ne eſſet deceptionis occaſio. aiunt vero eam irregul. abſolui, ſicut aliæ pœnæ aut culpæ dicuntur abſolui. Quæ ſententia ob auctoritatem grauium Doctorū, & probabiles rationes, admittenda eſſet in praxi vt
y probabilis, [y] ſi vrgente caſu non eſſet facilis recurſus ad epiſcopum aut Nuntium, pro diſpēſatione eius irregul. quę pœna proprie dici po-
z teſt. [z] at vera & certior ſententia eſt numquam concedi diſpenſationem prædictæ irregul. generali no-
a mine pœnæ [a] (vt nec conceditur nomine cenſuræ) & ſtylus Romanæ curiæ habet, ne cenſeatur diſpenſatio irregul. cōceſſa niſi exprimatur: vt olim explicabatur in quibuſdam
b bullis. [b] Porro nomine pœnæ ec-
c cleſiaſticæ, [c] præter cenſuras, intelligitur pœna qua confeſſarius vetuit ne intra menſem communicet: aut ſi pœnitens promiſit ſoluere certam pœnam, ſi intra menſem nō confiteretur, aut ſi incideret in tale peccatum, aut intelligitur de pœna, qua canones pœnitentiales arcent quoſdam delinquentes à communione intra certum tēpus. aut dum per conſtitutionem ſynodalem prohibetur peccatum ſub pœna ſoluendi certam eleemoſynam hoſpita-
d li. [d] Sic ſi iudex reum damnauit ad certa ieiunia, aut ad ſuſpenſionē per annum, poteſt ingreſſus religio-
e nem, abſolui à prælato illius. [e] Nō tamen ſi ante ingreſſum damnatus
f eſt pœna pecuniaria, [f] vt per religionis ingreſſum non abſoluitur ab alijs debitis. Nec ex eo quod cōmiſſarius diſpenſare poſſit cum irregul. & in quibuſdam alijs impedimentis, ſumitur efficax argumentū vt idem liceat confeſſario per bullam cruciat. electo.

7 Quia præceptum eſt ne quis Euchariſtiam, aut aliud ſacramentum recipiat niſi ab habente iuriſdictionem: concedit bulla licite recipi à quocunque ſacerdote digne miniſtrante: quamuis hic non ſit ap-
g probatus in confeſſarium. [g] ſæcularis tamen ſacerdos dum celebrat in monaſterio Mendic. poſſet eam alijs miniſtrare etiam tempore interdicti, de licentia Pręlati regula-
h ris, aut ſacriſtę, [h] vt poteſt quilibet ſacerdos ex Mendic. in ſuis eccleſiis omni tempore: pręterquam in ſolo reſurrectionis die ad implēdum pręceptū eccleſię. quo etiam die poſſet, de licentia parochi aut
i diœceſani. [i] At ſi religioſus abſque priuilegio miniſtret Euchariſtiam tempore pręcepti, ſit excommuni-
k catus: [k] aut ſi det extremam vnctionem, niſi ex tacita ratihabitione parochi abſentis. 2. concedit bulla eligere confeſſarium etiam regularibus, pręter quoſdā, inf. c. 22. At ſi regularis à ſuo pręlato habet licentiam eligendi, poſſet eligere etiam ex ſacerdotibus non approbatis ab
l epiſcopo. [l] 3. concedit commutare fere omnia vota paucis exceptis: quod extenditur ad commutationem ſimilis iuramenti. inf. c. 30. §. 5. & concedit. 4. circa legem iuſtitię de reſtitutione incertorū fieri compoſitionem intra certam quantitatem per bullas, aut cum commiſſario vt dicetur cap. 32. & ſeq. Tandem concedit diſpenſationem circa cibos prohibitos in quadrageſima. de quibus latius dicendum eſt.

1 8 Eccleſia impoſuit pręceptū de
a ieiunio quadrageſimę: [a] quod quidam patres vocant ius diui-
b num, [b] quia ad imitationem Chri-

ris verb. à cenſuris: nempe quando fertur per modum ſententiæ,
e & pęnæ. [e] Pau. III. in bull. ſociet. anno 43. & 49. [f] Palo. 4.
f diſt. 38. quæſt. 4. ar. 1. concl. 7. & 9. & Syluest. religio. 6. § 9. [g] Ita
g plane bulla poſt Pium V. vt aduertunt Recentiores ſed olim bulla dicebat vt confeſſarius poſſet miniſtrare euchariſtiam, & ita limitauit Ledeſ. 2. par. q. 29. ar. 1. dub. vl. at reuera Trid ſeſ. 23. c. 15. pro ſolo ſacro cōfeſſionis requirit approbari ab eſpo. pro alijs vero ſatis eſt licentia parochi iure cōmuni. Card. Clem. religioſi. de priuile. q. 21. & 23. Ant. 1. p. interrogatorij Sylue. conf. 1. §. 1. & 4. cum Palu. d. 17. & ita declaratum eſſe à Pontif. Alex. & Cle. idem Hoſt. in ſum. Dom. de S. Gemi. in c. per lect. 1. 25. d. cum Io. And. dicit, ita Bononiæ eſſe diſputatum & concluſum. Fr. Alex. ſum. li. 1. tit. 3. c. 9. p. 51. qui omnes cum loquantur ante Trid. aiunt parochum delegare licentiam ad audiendas cōfeſſiones ſubditorum. Mant. & Gallo, putant, quod ſubſiſtēte cauſa vt ſi fatigatus ſit parochus, aut infirmus, pōt nunc poſt Trid. delegare eandem licentiam viro docto, aut regulari ex ratihabitione epiſcopi abſentis, qa parochus eſt iure cōi ordinarius: cui Trid. non vſ derogaſſe niſi pro foro exteriori, dicens. c. 15. nec idoneum reputari. ſed hæc ſententia vix in praxi
h admittenda eſt. [h] Fra. Med. li. 1. c. 11. §. 3. fi. Cōp. Mend. verb. cōicare. §. 12. Soppl. Minor. f. 11. conceſ. 143. Cland.
i ver. Euchar. § 4. [i] Dicetur lib. de Euch. Nau. c. 21. n. 52.

a 76. c. 27. nu. 248. [a] Comm. Cano. quod tandem tenuerunt magiſtri Mantua. Penna, Soto maior. Sancius, Nauar. cap. 27. nu. 194. 250. cum Villadieg. Ledeſm. 2. par. quæſt. 26. artic. 2. ad fin. Frai. Ludou. apud Gutierrez. c. 3. Nicol. de Orbelio. 4. diſt. 18. quæſt. 2. §. 5. ex Canoniſt. Conſulto Couar. & cap. alma. 1. p. §. 6. nume. 6 Vera, Nauar. iun. Bullos. & Romæ aiunt eſſe certum in praxi Syluest. interd. 1. nume. 3. Soto lib. 5. iuſti. q. 1. art. 4. Domin. & Alexan. in cap. minor, 50. d. ex illo rex. quare Grego. XIIII. in iubilæo anni 91. poſt quam conceſſit abſolui à cenſuris & pœnis, negat con-
b cedi in vlla irregul. publica aut occulta. [b] Vt in bulla Pau. III.
c anni 1545. & in priuileg. regul. [c] Summiſt. verb. pœna. Syluest. §. 2. Glo. cap. ad reprimendam. de offic. ord. Nauar. expreſſe c. 27. nu. 250. §. 9. ſed ſi intelligatur de pœna pecun. ex iure aut ſtatuto non debetur ante ſententiam. Naua. c. 23. nu. 67. Caie. 2. 2. q. 62. art. 3. & verb. pœna. vbi Ange. §. 3. Soto diſt. 28. q. 1. artic. 2. poſt
d concl. 3. [d] At bulla non loquitur de pœna pecuniaria legis: quia hæc non dicitur pœna eccleſiaſtica. bene Soto, Nauar. cap. 27. nu. 250. hinc quidam aiunt. ly. & à pœnis, eſſe declarationem prio-

k Cland. Euch. §. 2. vid. Sot. d. 18. q. 4. ar. 2. [k] Naua. c. 27. nu 101. & ſeq. Cle. religioſi. de priui. Caie. excō. c. 64. Lede. 2. p. q. 33. ar. 3. So-
l to diſt. 23. q. 2. ar. 1. Victor. & Recen. [l] Quia Trid. ſeſ. 23. ref. c. 15. nihil innouat de iure & cōſuetudine antiqua circa reg. cōfeſſiones. Naua. c. 4. nu. 2. Mant. Gallo, F. Med. & alij conſulti Salm. Manuel in bul. §. 9. nu. 9. 13. 14. Angles ti. de confeſ. ar. 8. & id cōſtabat ante Trid. de quo ipſe Sot. d. 18. q. 4. ar. 2. col. 8. Ang. conſ. 4. §. 31. Syluest. confeſſ. 1. num. 13. & ita declarauit Leo X. in ſupplem. fo. 94. conceſ. 31. & Clem. VII. in Marimag. fo. 58. conceſ. 136.

a Diuus Th. [a] 2. 2. q. 147. 3. & ſatis eſt cōſuetudo eccleſiæ ad præceptū. Caſt. verb. ieiun. Sebaſt. Medices hær. 3. & in ſum. pecc. p. 2. ti. 7. q. 17. Palac. 4. d. 15. q. 8. Ledeſ. 2. p. q. 17. ar. 2. dub. 4. 5. Couar. inſ. nu. 10. Hiero. epiſ. ad Marcellā. probat ex Patribus, Bellar. lib. 4. Rom. Pont. c. 16. Ang. ieiun. §. 6. Syluest. §. 1. nu. 4. Tab. §. 8. Aſten. lib. 5. ti. 28. ar. 3. Doctor. 4. d 15. Naua. c. 21. nu. 11. cōis con-
b tra Caiet. verb. ieiu. Begard. & Beghinas. [b] Quia à tempore Apoſtolorū vſ traditio à Chriſto deriuata ait Hiero. in Ionæ. 2. epiſt. ad Marcellā. Chryſo. ho. 1. Gen. Ambr. conci. 39. & 36. quæ habe-

tur

tur apud Maxim. ſer. 1. in die cinerum Theophilus Alexandr. lib. paſchali. 1. & 3. Epiphan. hær. 80. Euſeb. in chron. & alij Patres. [c] Ioan. Arbor. lib. 15. Theoſoph. cap. 3. Cano. lib. 3. de loc. cap. 5. Couarru. 4. Variar. cap. 20. num. 2. & 4. D. Thom. 2. 2. q. 147. articu. 3. & commu. Theolog. & Recentiores. [d] Euſeb. 2. hiſt. cap. 17. Philo. de uita contempla.

epiſto. ad Lucinium ait Paulum diebus Pentecoſtes & Dominicis, cum alijs credentibus ieiunaſſe, ſed D. Thom. ait utandum eſſe ex conſuetudine Romanæ eccleſiæ, ne uideamur cum hæreticis conuenire. [k] Couarru. 4. Variar. cap. 20. numero 5. & 6. ex Socr. lib. 5. hiſt. cap. 22. Niceph. lib. 12. c. 34. Ignat. epiſto. 4. Ambro. de Elia capi. 10. Baſil.

c ſtli ſancitum eſt lege. [c] Eo tempore d prohibetur uſus carnium [d] (etiam iis qui per laborem aut ætatem ex- e cuſantur à ieiunio [e].) & iure communi uſus etiam, ouorum, lactis & f lacticiniorum: [f] quæ ortum, ſemi- g nàmque trahunt à carne. [g] Olim ſimul indicebatur abſtinentia à vi- h no. [h] 2. in dominicis quadrag. (cum Patres, in omni dominica prohi- i beant ieiunare [i]) licebat olim uſus k ouorum. [k] & in Græcis Orientis eccleſijs, & apud Armenos idem li- l cebat in ſabbathis quadrag. [l] quod in dominicis 3. nunc in regnis Caſtellæ, & in Catalaunia, ac Francia licet in ſabba. extra quadrageſ. veſci inteſtinis, & extremis animalium, m quod eſt priuilegium, [m] non autẽ perſonæ; quare exteri in Caſtella vtuntur iiſdem cibis: cum tamen Caſtellanus in Luſitania, aut Nauarra illis inteſtinis, &c. vti nõ poſ- n ſit. [n] 4. Poſtquam eccleſia iuſte prohibuit obſeruari ſabbatha, ne quid cõmune cum Iudæis haberemus: Innocen. Papa I. iubet omni ſabbatho ieiunare, vt etiam refert B. Au- o guſt. [o] At conſuetudo iuri derogat, vt in ſabbat. per annum ſatis ſit à carnibus abſtinere. 5. Quadrageſimale ieiuniũ olim pro laicis apud

Roman. incipiebat feria ſecunda poſt eam quæ nunc dicitur prima p Dominica quadrag. [p] ſed pro clericis erat quadraginta dierum intra q ſeptem hebdomadas. [q] 6. In diebus feriarum ſext. per annum & tribus diebus rogatio- r num. quidam aiunt [r] obligari fideles iure communi ad abſtinentiam ouorum & lacticiniorum: quia ſ his diebus olim ieiunabatur. [ſ] & putant abſtinentiam ouorum iure communi ex paritate rationis non minus præcipi in diebus ieiunij per annum, quàm in quadrageſima, niſi conſuetudo huic iuri derogauerit. vnde inferunt in nouo Indiarum orbe iura obligare ad abſtinentiam ouorum abſque conſuetudine alia. At tamen in terris vbi ferijs ſextis per annum non licet uſus ouorum, non prohibetur ipſo iure, ſed conſuetudi- t ne: [t] quam oportet eſſe præſcriptam 40. annorum ut habeat uim u legis, [u] & ſponte inductam animo obligandi. quare examinanda eſt conſuetudo regionis, aut vrbis 2. multi docti negãt obligare in mul- x tis Hiſpaniæ locis. [x] quaſi ea conſuetudo non ſit ſcienter & ſponte inducta, ſed ob frequentes bullas

Auguſt. 20. contra Fauſt. cap. 3. lib. 30. cap. 5. & 6. lib. 32. cap. 2. & 4. contra Adimant. cap. 14. & Hierony. 1. cõtr. Iouin. Chryſoſto. homil. 6. ad pop. & orat. 1. de ieiun. Baſil. orat. 1. de ieiun. apud Caniſ. catec. titu. de bonis operib. cap. 4. & homi. 22. in 1. Tim. Ambroſ. in 1. Tim. 4. Theodor. epit. diu. decret. c. de abſtinentia. Cyril. Hieroſ. catech. 4. Theophi. lib. 3. paſchal. Nicephor. 17. Hiſtor. c. 32. Clemens. Alexand. lib. 2. pedag. cap. 1. Bernard. ho. 66. Cant. Anſel. Petr. Lombard. Lyra. Hugo Card. & alij in 1. Timot. 4. Couarr. 4. Variar. cap. 20. nume. 15. & citat Clichto. in Angilun. Caſtro, & Medices verb. rib. Bed. doc. de hæreſ. titu. 25. Ayala de trad. par. 3. capit. de de-

homi. 1. & 2. de ieiu. Turrian. in Clem. lib. 1. Conſt. Apoſt. ca. 59. fin. [l] in Orientis eccleſijs nullo ſabbatho ieiunatur (excepto hebdomada ſancta) neque à carnibus abſtinent, in ſabbathis niſi in quadrag. & lib. 5. Atnon in fine citat Patres. & lib. 7. cap. 24. fin. & Apoſtol. can. 65. ſext. ſynod. can. 55. quod defendit Couar. ſupra licet Turrian. in ſext. ſynod. & Cano. lib. 5. lõc. cap. vlt. ad 6. reij ciat hunc & alios can. ſex. ſynod. & Armeni quia illi ſabbathis non ieiunant veſcuntur ouis & butyro; addunt aliam hebdomadam, ſed feſtũ ſabbathi mutatum eſt in dominicam. vide Bellar. li. 3. de cultu SS. cap. 11. V. Vald. de ſacramentis. 16. & 138. Couarru. 4. Variar. c. 19. [m] B. Anton. 2. parti. 6. c. 4. §. 2. Syl

lect. ib. Teleſphor. ſtatuimus. 4. diſt. 6. ſynod. canon. 56. Toleta. 4. c. 10. Tolet. 8. c. 9. Ancyr. c. 13. Bracha. 1. c. 13. 32. cap. de eſu carnium, de conſ. diſt. 3. Medin. C. de ieiun. Ledeſm. 2. p. quæſt. 17. ar. 6. D. Tho. diſt. 15. & 2. 2. quæſt. 147. ar. 8. Aſten. lib. 5. tit. 28. ar. 5. quæſt. 5. Ang. ieiun. §. 5. Syluest. §. 5. num. 15. Tabien §. 6 & 7. faciunt Patres quos citat Bellarm. 4. Rom. Pontiſ. cap. 16. & probat delectum ciborum etiam ſext. ſynod. canon 67. ex Act. 15. abſtin. à ſuffocato & ſang. (quem canon. reijcit Cano. lib. 5. loc. capit. vlt. ad 6.) Soteall. ieiunium. §. 1. Turrian. lib. 2. Conſtit. Apoſtol. cap. 59. doct. 4. diſt. 15. D. Thom. quæſt. 3. ar. 4. 2. (Paludan q. 4. ar. 4. con. 2. plus eſſe de ratione ieiunij abſtinentiam carnium, quam unam comeſtionem) Richard. ar. 3. q. 5. Alexan. 4. p. q. 99. mem. 1. D. Th. d. quæſt. 147. ar. 8. ad 1. colligit ex definitione ieiunij apud Iſid. lib. 2. de ſummo bono. Fr. Medin. lib. 1. cap. 14. §. 10. Fr. Manuel. in e bulla. §. 6. num. 4. [e] Comprob. & probat conſuetudo eccleſiæ. Syl- f ueſt. ieiun. §. 5. ver. 4. Aſten. art. 4. quæſt. 2. [f] D. Thom. q. 147. art. 8. Summiſt. ſup. Teleſphor. d. c. ſtatuimus. & cap. presbyter. 93. d. Grat. c. denique 4. d. ex D. Gregor. epiſt. reſponſ. ad Auguſt. Anglorum epiſcopum. cap. 29. apud Caniſ. tit. de bonis operib. c. 4. Concil. Toletan. 4. cap. 10. iubet vt piſcem & olus comedant. Toletan. 8. capitu. 9. & ſext. ſynod. can. 56. ſi quis oua, vel butyrum edat in quadrageſ. clericus deponatur, laicus excommunicetur: & tamẽ in dominicis & ſabbatis quadrageſ. videtur indulgere oua, ut exponit Ouando. 4. diſtin. 16. §. 52. Niceph. lib. 18. hiſto. cap. 34. quare Manichæus, vt prohibebat omni tempore eſum carnium, ita & g ouorum, refert D. Thom. in 1. Timot. 4. com. 2. fin. [g] Hæc eſt ra- h tio D. Greg. D. Thom. & aliorum ſup. [h] Chryſoſt. orat. 1. de ieiu. Baſil. orat. 1. de ieiun. Euſeb. & Philo. ſup. Soteall. ieiun. §. 3. conc. i Gerund. c. 3. Tolet. 4. can. 10. [i] Melchiad. apud Damaſum in Pontifical. vetuit dominica & feria quinta ieiunare: quod his diebus pagani quaſi ſacrum ieiunium celebrarent. vid. Auguſt. epiſt. 86. ad Caſulan. & 118. & contra Manich. dicentes neceſſarium eſſe in dominica ieiunare, id prohibuit eccleſia. cap. ſi. 30. d. ex concil. Gãgren. cap. 18. Carthag. 4. cap. 64. D. Thom. q. 147. art. 5. ad 3. Aug. ſup. Ignat. epiſ. 4. ad Philippen. qui ait, qui in dominica ieiunat Chriſti interfector eſt. Tertul. de coron. milit. Leo epiſt. 93. cap. 4. Ledeſ. q. 17. articu. 4. colum. 2. Syluest. ieiun. §. 1. num. 6. Soteall. §. 7. Armil. §. 2. Palac. diſt. 15. q. 8. & tamen D. Thom. ait laudabile eſſe ieiunare omni tempore. Origen. homil. 10. in Luc. Hierony.

ueſt. ieiun. §. 2. & 10. Ang. Tabien. Nauar. cap. 23. num. 120. cap. 21. num. 15. Manuel. in bulla. §. 1. num. 8. Ledeſ. quæſtio. 17. ar. 4. o Armi. §. 13. Mai. diſtin. 15. quæſt. 5. ad 2. Panorm. & Direct. Frat. Alexan. lib. 2. tit. 3. verb. gula. Nicol. PP. I. ad conſulta Bulgarorũ in Græcia. capitu. 4. Turrian. in Clem. lib. 7. conſt. cap. 24. fin. & colligitur ex Auguſtin. epiſto. 118. citat Ambr. dicentem cum Romæ ſum, ſabbatho ieiuno: cum Mediolani, non ieiuno. habetur c. illa 11. d. vbi gl. o. ver. vnenu & c. quia dicit, de conſ. d. 5. & contra Palac. 4. q diſtin. 15. quæſtio 8. poſt concl. 6. dicentes quod ſecluſo ſcanda- o lo Caſtellanus poteſt veſci inteſtinis in Luſitania. [o] Innocent. I. in epiſt. 1. cap. 4. Auguſt. epiſt. 86. cap. 19. epiſt. 118. cap. 2. Conc. Eliber. can. 26. Couar. d. capitu. 20. num. 6. Agathen. cap. 12. habetur p c. placuit. de conſ. diſt. 3. [p] [q] Theleſphor. qui fuit 7. à Petr. Ponti. q cap. ſtatuimus. & ſequenti. 4. d. Couar. d. num. 6. Duran. in Ration. r num. 6. cap. de dominica. & Euet c. in quadam. de conſ. diſtin. 5. [r] Couarru. d. capitu. 20. num. 15. ex paritate rationis capit. denique. 4. diſt. Richard. 4. diſtinct. 15. artic. 3. quæſtio. 5. idem ſentit, & additio ad Panorm. & add. ad Angel. verb. ieiun. Tabien §. 7. Ioan. Firmi. lib. 4. de epiſcopo. par. 2. caſ. 107. num. 131. Mandoſ. prax. ſ ſign. tit. licentia. [ſ] Innocent. 1. epiſt. 1. cap. 4. feria 6. propter paſſionem Domini ieiunamus. & ſabbatho quia eo die erat ſepultus. & de triduo rogationum ante Aſcenſionem ieiunabatur. cap. rogationes de conſ. diſtin. 3. ex Concil. Aurelian. can. 26. Couarru. t d. capit. 20. nume. 16. [t] D. Thom. 4. diſt. 15. q. 3. art. 4. 2. ad 4. & cum Caietan & Recent. 2. 2. quæſtio. 147. articu. 8. cap. & ad. 3. Sylue. ieiunan. §. 5. & decimo, cum Paludan. Archid. & commun. Angel. §. quinto, cum Innocen. idem Panormit. & Hoſtienſ. ſub. de obſeruat. ieiun. numero quinto, Armil. ieiun. in princip. & §. 13. Piſan. Roſel. Caietan. verbo ieiun. Pedraza in tertio præcepto. §. decimoquarto, Alcoc. capitu. 24. Abulenſ. in confeſſion. §. de gula. Palac. diſtinct. 15. quæſtion. 8. Nauar. capitu. 21. numero 15. u Cordub. caſ. 60. & 168. Frat. Medin. libro primo, capit. 14. § 10. [u] x Probat Nauar. ſupra, ex capitu. fin. de conſuet. [x] Abulenſ. ait oua licere in fer. 6. per annum argumen. capitu. poſt Paſcha. 76. d. ſicut etiam in Hiſpan. licent inter Paſcha & Penteceſten, ut ait Aug. epiſto. 119. capitu. 15. epiſto. 86. Soteall. ieiun. §. 2. Paludan. diſtinct. decimaquinta, quæſtio. 4. articulo 3. & licere oua feria ſexta, ait Ang. uerb. ieiun. §. 1. Palac. ſuper Caietan. uerb. ieiun. Richard. diſtinctione 15. articu. 3. quæſtione 5. Palac. quæſtio. 8.

quas ferè omnes capiunt, reputare ſimpliciores viros per errorem ſe obligare, cuius rei examinatio pertinet ad proprios paſtores: In oppidis pauperum ruſticorum vbi vix habere poſſunt piſces, cum facile domi habeant oua, & lac, expendenda eſt conſuetudo. y Oſtiatim mendicantibus ſi donentur fruſta ouorum aliis conſueta, aut lacticinia, non ſunt grauandi vt ſolo pane vtantur, aut commutent pro alijs cibis: z habet enim paupertas multa priuilegia: & vnum ouum, aut parum orizę cum lacte, vel fruſtum caſei eſt in his parua materia.

10 Quidam aiunt licere oua in Dominica quadrageſ. a Alij ſaltem licere nunc ſacerdotibus & regularibus per bullam Latinam, quę generaliter id concedit extra tempora ieiuniorum quadrageſ. b At probabilius eſt omnibus etiam laicis in quadrageſ. Dominicis prohiberi oua iure communi. Nec bulla in dictis Dominicis concedit ea ſacerdotibus, & regularibus: c niſi ſint ſenes ſexagenarij qui à ieiunio excuſari ſolent: aut laicis ordinis Militaris: qui ſicut alij laici per bullam poſſunt pro libito vti ouis, & lacticinijs abſque alia cauſa. d At ſi ſacerdos, aut regularis cauſam habeat, conſulat medicum, aut petat à prælato diſpenſationem: & confeſſarius conſuetus tanquam medicus ſpiritualis, poſſet cum his diſpenſare etiam præſente epiſcopo, ſi modo medicus, aut expertus vir explicet ſubeſſe cauſam: e quę tamen ſola à pręcepto non excuſaret. Si ſacerdos, aut regularis habeat aliud priuilegium edendi oua, etiam in ieiunijs quadrageſimę, non tollitur, ſed reualidatur accipienti cruciatam, & frui poſſet alterius priuilegio concedente oua commenſalibus.

11 Extenſio quædam bullę fieri poteſt. Primo vt cui licent oua, aut carnes, non prohibeatur ſimul veſci piſcibus: f ſecluſo ſcandalo aut ſpeciali ſtatuto alicuius vrbis. 2. dum bulla aut diſpenſatio prælati, aut medici concedit oua, extenditur ad lacticinium, g quod minus eſt. 3. in quibuſdam regionibus vbi eſt magna penuria piſcium, & olei, ſi reperiatur mos antiquus vtendi lardo, ſeu ſagimine, non eſt damnandus: & quidam autores cui conceduntoua, aiunt vti poſſe lardo: h quia pinguedo non eſt caro, ſed vbi ea conſuetudo non inualuiſſet, id permittendum non eſt: i cum ſagimen, & ius carnium magis pertineat ad carnem, quam oua.

12 Bulla concedit cum conſilio vtriuſque medici diſpenſari ex cauſa ad eſum carnium. k quod enim epiſcopus ex tacita cõmiſſione poteſt diſpenſare in iure communi de ieiunio & eſu carniũ: eo quod hic caſus ſit frequens (idemq; ex conſuetudine poteſt parochus, l quando non patet facilis aditus ad epiſcopum) concedit bulla confeſſarijs etiam præſente epiſcopo, vt cauſa per medicum probata, quæ tamen ſola non excuſaret a ieiunio, diſpenſet. m ubi vero morbus eſt notus, poteſt medicus, aut vir expertus etiã in cauſa dubia, n ſed probabili, concedere vſum carniũ abſque medico ſpirituali. 2. de diſpenſato ad vſum carnium, quidam diſtinguunt, o vt ſi cauſa ſit pro reſtaurandis uiribus, hic non teneatur ieiunare, ſed poſſet ſępius in die carnes edere: ſi tamen diſpenſatio detur uiro robuſto, eo quod piſces aut alij cibi ei nocere ſolent, non excuſari à ieiunio: p pręſertim quia bulla concedit hunc una carnis comeſtione contentum, conſequi meritum ieiunij, ut cui bulla concedit priuilegium pro tempore interdicti, tenetur audire miſſam in feſto. ſic vir etiam Carthuſien. qui in extrema neceſſitate non haberet alium cibum præter carnes, deberet illis vtens ieiunare, vrgente præcepto. q

13 Probabilius eſt utentem carnibus excuſari à ieiunij pręcepto: r

fol. 121. Corduben. caſ. 168. refert id multos tenere, & Quiroga Archiepiſcopus Toletan. facta conſultatione cum parochis, & ſapientibus ac ſenioribus declarauit licere in diœceſi Toletan. & Archiepiſcopus Franc. Blanco in Compoſtella, Epiſcopus Sarmiento in Giennen. Doct. Moya, & alij docti idem referunt de Salmantin. Ouando. 4. diſtin. 16. §. 2. de diœceſi Caurienſi, & Pacenſi, Coria & Badaioz licere lacticinia. Nauar. capit. 21. nu. 25. idem licere in ieiun. per annum Romæ, nõ tamen in Hiſpa. & bona parte Galliç. At de feriis ſextis per annũ nihil meminerunt. Ant. Nauar. Cotar. nu. 45. Syluest. ieiun. §. 10. Armil. §. 13. Tabi. §. 7. & alij, quaſi ſentiant licere iure & conſuetudine, præſertim quia nõ omnis conſuetudo obligat ſub mort. Syluest. conſuetudo. §. 13. vt de conſuetudine recitandi horas matutinas ante miſſam, Soto & alij Recent. dicunt non obligare y ſub mort. y Peña ait licere illis: addit. Nauar. nu. 35. alicubi ob inopiam piſcium conſuetudo derogauit iuri, vt liceat oua in quadrageſ. Syluest. ieiun. §. 5. verſ. 3. Tabien. §. 7. Arm. §. 1. cum Paluda. aiunt apud Britones licere lacticinia, & butyrum, idemq; videtur in Gallecia. ſed in Hiſpania negant licere in ieiun. per annũ Nauar. c. 21. nu. 15. Ledeſm. 2. par. quæſtio. 17. art. primo. Couarru. d. nume. ro 15. Corduben. caſ. 168. Palac. ſup. Angles. de de ieiu. z quæſt. 5. z Fra. Medin. conſultas, & Patres Dominicani Salmant. & alibi habent in more, vt pauperibus ad ianuam tribuant reliquias ouorum. Ang. §. 5. ait in ea conſuetudine abſtinendi ab oleis, ex dicta cauſa arbitrio homi- a nis excuſare ſolet, quem ſine cauſa carpit Syluest. §. 5. a Refert Corduben. caſ. 168. & fauent citat. ſup. K. quia ieiun. cum abſtinentia ouorum in quadrageſ. inducitur ad imitationem ieiunij Chriſti: conſtat autem in Dominicis nõ ieiunaſſe. At probabilius colligitur cum Cordub. ex d. capit. denique. 4. diſtinct. ab ouis abſtinendum iure communi in tota quadrageſ. etiam in dominicis. b idem Palac. Angles, & communior Recent. b Ita olim erat mos; & D. Moya retulit, à quodam commiſſario fuiſſe declaratum pro- c pter verba bullæ Latinæ c Fr. Manuel. §. 6. nume. 4. refert ab alio commiſſario cum Papæ conſultatione fuiſſe declaratum quia Põtif. vult vt ſacerdotes, & regulares ſeruent prohibitionem iuris d communis. d Pontif. ſatis habet pro cauſa diſpenſandi cum laicis, e dediſſe ſtipem in ſubſidium cruc. & expeditionis. e Colligitur potiori ratione, & eſt praxis, vt de diſpenſatione pro vſu carnium

f dicetur. f Cordub. caſ. 168. cum Victor. Fr. Manuel. §. 6. nu. 5. & idem plane Angles de ieiun. difficul. 6. ſed addit ſecluſo ſcandalo, aut ſtatuto prohibente, vt eſt Toleti, quod receptum eſt in praxi g etiam regularium. g Frat. Medin. lib. primo. capit. 14. §. decimo. h fo. 102. h Lardo, id eſt, manteca. Syluest. ieiun. §. quinto. verſ. 2. cum Hoſtien. & Panorm. Ang. §. 5. & Tabien. ieiun. §. 7. ſum. confeſ. fo. 111. Beretchin. tract. de epiſcopo 1. p. membr. 4. nume. 79. Auiles in prætor. capitu. 11. nu. 29. & citant duas glo. cap. presbyter. 82. dist. cap. admonere. 33. quæſtio. ſecunda; & Anan. ac Felin. in capit. conſuluit, aiunt licere eſum ſanguinis, vbi mendoſe legitur pro ſagiminis. Coſſetus in ſingul. verb. caro. Baltaſat. in confeſſional. & conſuluti Archiepiſcopus Blanco, & Victor. quia pinguedo non eſt caro, vt probat Ariſtot. 2. de Generat. finito enim naturali augmento animalis, augetur pinguedo: & hic mos reperitur in Gallecia, & regno i Peru. i Fra. Medin. cap. 14. §. decimo. ſic ius carnium prohibetur licet non k ſit caro. k Mandoſ. titu. licentia & bulla. l Nauar. capit. 21. num. 21. Diuus Thom. diſtinct. 15. q. 3. artic. 2. ad vlt. Caiet. 2. 2. q. 147. art. dub. 1. Recent. Victor. Cano, Peña, & alij. m Manuel. §. 6. & plane n conſtat ex bulla. n Nauar. de orat. no. 21. nu. 16. colligit ex Ambr. c. contraria. de conſe. diſt. 5. & no. 11. nu. 3. vide cap. 25. nu. 63. ſed alij aiunt medicum corporalem ſolum declarare cauſam aptam ſubeſſe. D. Thom. q. 147. ar. 4 Paludan. 4. diſt. 17. quæſtio. 2. artic. 6. nume. 28. Soto lib. 10. iuſtit. quæſt. 5. artic. 3. colum. 4. at ſane ſicut iudex in cauſa dubia profert o ſententiam pro altero litigantium, ita poteſt medicus. o p Corp dub. caſ. 143. 167. Manuel. §. 6. num. 4. Angles. de ieiun. quæſtio. 9. artic. 1. dub. 3. diſt. 9. & tribuit Victor. idem ſentit Soto, & Peña in prælect. Ledeſm. quæſt. 17. artic. 3. dub. 9. concl. 2. Medin. C. ieiun. tract. 4. q. 15. & 12. fo. 159. col. 3. Pedraza. in 3. præcep. cap. 14. ſic qui non poteſt recitare omnes horas, tenetur partem. Nauar. de orat. not. 11. num. 11. & ſequen. & idem de ieiunio ſen- q tit Corduben. d. cap. 20. nume. 13. q Abulen. in Matth. 6. quæ- r ſtio. 171. 173. r Nauar. Hiſpan. cap. 21. nume. 15. cum Caietan. quæſtio. 147. articu. ſeptimo. ad vlti. Armil. ieiun. §. 11. Honcala opuſ. fo. 113. Fra. Med. §. 10. Gabriel. diſtin. 15. quæſtion. quinta. Palac. quarſt. octaua, poſt conc. ſextam Abulen. in Matthæi. 6. ſup. Angles. tit. de ieiun. q. 9 Fra. Ouando. 4. diſt. 16. §. 52. con. 1. multi Recent. Soto maior, Gallo, Aguayo epiſcopus Dominica. & noſter

Deza.

ſicut cui licet bina in die comeſtio ampla (vt cęna, aut ientaculum præter prandium) non prohibetur ſæ-
f pius illo die comedere, [f] licet oppo-
t ſitum quidam falſo putāt.) [t] quia de eſſentia ieiunij eccleſiaſtici, vt eſt
u vnica in die comeſtio: [u] ita iure ex-
x primitur eſſe abſtinētia à carnibus. [x] & generale eſt vt qui excuſatur à parte præcipua & ſubſtantiali, excu-
y ſetur à toto opere præcepti: [y] & tamen hic vna comeſtione cōtentus, dicitur in bulla conſequi meritum
z ieiunij: [z] quia voluntas efficax illius, & affectus obedientiæ ita acceptatur ab eccleſia, ac ſi ieiunaret. Abſtinentia ab ouis, & lacticinijs non eſt de eſſentia ieiunij etiā qua-
a drageſ. [a] vt nec ieiuniorum per annum: & ſic diſpenſatus ad oua non eximitur à ieiunio. Quare dum iubilæus extra quadrag. pro ipſius conſecutione præſcribit, vt ter in hebdomada ieiunetur: ſatis fit intentioni, licet veſcatur ouis & lacticinijs abſ-
b que bulla: [b] quod ſatis eſt ad ſubſtantiam ieiunij. In diebus vero quibus monachi per B. Benedicti. Regulam c. 39. & ipſo iure interdicuntur carnibus. quidā extendunt prohiberi eis oua & lacticinia: præſertim in ieiunijs per annum, quæ præ-
c ſcribit regula religionis. [c] At ea prohibitio cum ſit pœnalis extendi nō
d debet ad oua: [d] & ſuperior facile di-
e ſpenſat in ieiunijs regulæ. [e] in ieiunijs vero eccleſiæ, & cibis prohibitis diſpenſare ei nō licet, niſi ex cau-
f ſa: [f] & conſulendus eſſet medicus, ſi commode haberi poteſt.

CAP. XIIII.

Qualis cauſa ex parte Pontif. concedentis requiratur.

§. 2. & 3. Leuior cauſa ſeu diſpoſitio ſatis eſt ex parte recipientis.

4 Præſumitur cauſa in Papa. in iubilæo viſitantibus limina Petri & Pauli, ſubeſt cauſa communis.

5 Certior eſt cauſa in iubilæo anni centeſimi: & quando imponit onera. regularibus ſatis eſt viſitare eccleſiam ſuam.

PRo indulgentiæ conſecutione, cum fiat diſpenſatio legis & pœnæ quæ debetur ſuperiori Deo, debet adeſſe cauſa ex parte Pontificia
a concedentis, [a] iuxta interpretatiuam Chriſti & ſanctorum voluntatem, ſicut & pro diſpenſatione vo-
b ti Deo debiti. [b] deinde etiam in te graui concurrere debet cauſa ex
c parte petentis diſpenſationem, [c]
d aut vtentis illa data, [d] & vt adſit
e intentio recta accipientis, [e] qua velit liberari a pœnis & impedimentis intrandi cœlum. In Papa vt iuxta Matt. 14. ſit diſpenſator fide-

f Deza. [f] Imo & qui illicite comedit bis, non peccat dum eo die addit vlteriores cibos Palud. diſt. 15. q. 4. art. 5. Gabriel. q. 5. Duran. q. 11. Palac. q. 8. pag. 132. Ledeſm. art. 5. Fr. Med. §. 10. & Recent. cum Caie. q. 147. 8 fi. & verb. ieiu. c. 4. Ant. 2. p. titu. 6. p. 2. §. penul. Nauar. c. 21. nu. 15. & 27. Ang. ieiun. §. 22. Tab. ſum. confeſ. f. 136. Syluest. §. 8. verſ. 4. §. 22. Armil. §. 14. Pedraz. in 3. præcept. Honcala opuſ. de ieiu. fo. 113. Perez leg. 1. tit. 1. li. 5. ord. pag. 14. quia præceptum ieiun. non eſt negatiuum, ſed poſitiuum morale, vt deſeruando depoſito, ſi commode poteſt. Sic qui contra votum ieiunij comedit bis, nō peccat ſæpius edendo Paludan diſtinctio. 38. quæſtio. 3. art. 4 Angel. vot. 3. §. 27 Sylue. vot. 2.
t §. fi. Armil §. 27. [t] Maior. diſtinct. 15. quæſtio. 6. Cordu-ben. lib. primo. quæſtio. 6. ad. 4. Couarru. d. capit. 20. nume. 13. Medin. C. de ieiun. fol. 136. quæſtio. de numero refectionum (& infert quod cui ex diſpenſatione conceditur bis comedere, non poteſt ter) Ioann. de Neapol. quodlibet. & probabile dicunt Gabriel. diſtinct. 16. quæſtio. tertia. dubio quinto. Duran.
u & Anton. ſupra [u] Diuus Thom. diſtinct. 15 & quæſtio. 147. articulo ſexto. Ledeſm. articulo quinto. Alten. libro quinto, titu. 28. articu. quinto. quæſtio. ſecunda. Ang. ieiun. §. 3. Syluest §. ſecundo. verſ. 3. Tabien. §. ſecundo Paludan.
x diſtinct. 15. quæſtio. 4. artic. 4. & cit. §. primo. D. [x] Cit. §. primo.
y D. [y] Vt qui ſolum poteſt ieiunare paucis horis, aut recitare ex horis vnum Pſalm. & qui caret ſacerdote, non tenetur confiteri laico. Qui habet reſeruata cum excommuni. poteſt vrgente ſcandalo communicare. ſine confeſſ. nec tenetur inferiori confite-
z ri tunc partem. [z] Quare Pius V. & ſequent. Pontiſ. abſtulerunt eam clauſul. de bulla, quaſi inutilem. at decet illam pie interpre-
a tari. [a] Quia eſſentiam ſemel conſtitutam non mutat eccleſia ex diſpenſatione. ſic eſſentialia ſacramentorum Chriſtus noluit mu-
b tare, licet poſſet. [b] Cita. ſupra capit. 10. K. [c] A ſimili. ex D. Gre-
c gor. capitu. denique. 4. d. Compend. Bernar. verb. carnium vſus. quia monachis prohibentur carnes. cap. carnem. de conſecrat. diſtinct. ſexta. cap. cum ad monaſterium de ſtatu monacho. vbi Panorm. nume. 18. & in cap. ſuper eodem nume. quarto. de regular. Caiet. cum D. Tho. 2. 2. q. 186. art. 9. D. Thom. quodlib. 9. artic. 4.
d Nauar. de regul. [d] Manuel in bulla §. 6. nu. 3. & colligitur ex cit. cap. 10. K. ſic qui vouit ieiunare ſerijs 4. per annum, poteſt edere
e oua. Anton. 2. par. titu. 6. cap. 2. § 3. Angles ſup q. 9 p. 428. [e] Eogen. IIII. & Iul. III. conceſſit monachis S. Hieron. Claud. in compend. Societ. verb. diſpenſatio §. 7. compen. Bernard. §. 20. & Generalis moderari poteſt ieiunia ordinis pro diuerſitate locorum, temporum, & complexionum. Marti. V. in Marimagno. f. 73.
f nu. 34. Syluest. Ang. Tabien. verb. abbas. [f] Eugen. IIII. monachis S. Hierony. Iul. III. ample Societ. Ieſu, etiam pro familiaribus. Claud. ſupra §. 7. & vide §. 4. compend. Minor. verb. ieiun. §. 7. infirmi fratres. §. 2. et Sixtus IIII. in ſupple. fo. 100. conceſſ. 384. Idem Iul. III. Neapoli confratribus. S. Mariæ de Ieſu, ex Redemptio. cap. oua & lacticinia de conſilio alterius, carnes de licentia vtriuſque medici confeſſarius ſuperioris diſpenſat cum illo. compend. Bernar. verb. diſpen. § 20.

a Q Vidam [a] ex Docto. cit. cap. 10. Q fere nullam cauſam requirunt. At commun. affirmat requiri. infra §. 3. ſatetur D. Th. add. q. 25. 2. ad. 1. Cordu. li. 5. q. 22. Soto repet. in id. 2. Cor. 2. ego ſi quid donaui. in 3. memb. princ. q. 1. & diſt. 21. q. 2. ar. 1. concl 1. & ar. 2. Palac. Rubi. de iuſta retent. Regni Nauarræ. 4. p. prin. §. 4. Ledeſ. q. 27. art. 2. Petrus Soto. de indulg. lect. 2. Nauar. de indulg. not. 15. num. 1. 3. & 13. & not. 31. num. 31. & ſeq. Adria. de indulgen. concl. 2. Maio. diſt. 20. q. 2. Fel. ſer. de indul. Gabr. lec. 57. lit. P. Caiet. de indul c. 7. ſeu opuſ. 27. qq. q. 4. & alii inf. Sylu. indul. § 3. nec dicit oppoſitū
b ver. Papa. § 6. [b] D. Thom. 2. 2. q. 88. ar. 10. ad 2. & ar. 12. Nauar. c. 12. nu. 76. & de indul. no. 15. nu. 2. 10. cum glo. cap. non eſt. de vo-
c to. [c] Plus peccat cō-cedens diſpenſationē ſine cauſa: quia ex officio diſtributiuæ tenetur reſpicere. bonum. commune, quod leges intendunt. Caie. cū D. Tho. ſup. & 2. 2. q. 97. ar. 4. ibi. Frat. Med. Soto lib. 1. iuſti. q. 7. art. 3. lib. 7. q. 4. ar. vl. Summiſt. verb. diſpenſatio. Nauar. cap. 12. nume. 57. & 77. & interdum eſt peccatum morta. ſcandali dare, aut petere talem diſpenſationem ſine cauſa vrgente, aut neceſſaria. Soto lib. 1. ſup. Anto. 1. par. titu. 17 § 10. & 2. par. tit. 11. c. 2. §. 9. Couar. 2. p Sponſa. c. 6. § 9. nu. 7. Cordu. lib. 5 q 9 & ponit exemplum. q 10. ſi puer, aut vir vxoratus ea diſpenſatione fieret Archiepiſcopus Tolet. quare Trident. ſæpe monet, ne diſpenſetur ſine cauſa ſeſſ. 24. de matri. c. 5. & ref. cap. 11. & 17. & generaliter ſeſſ. 25. refor. cap. 18. ſed quia de Papa non decet præſumere peccatum, cenſetur deſuiſſe intentio diſpenſandi, quando per ſubreptionem, vel obreptionem deſuit cauſa. quare ex Trident. ſeſſ. 22. cap. 5. cauſa ex qua datur diſpenſatio etiam Papæ, verificanda eſt ab ordinario. de quo Ioan. Bapt. Ferretus. conſi 82. p. 1. & 9. & conſi. 83. & in omni reſcripto iuſtitiæ ſubintelligitur clauſula, ſi preces veritati nitantur, per leg. vniuerſa. vbi Padilla num. 1. C. de diuer. reſcript. & oportet reſcriptum ſubſcribi à quæſtore ſeu cancellario, vt ait Padilla. num. 5. & ſeq. in reſcripto tamen gratiæ ſi apparet de certa ſcientia & intentione concedentis, nihil nocet deſuiſſe cauſam impulſiuam. Molinæus
d in conſuetud. 1. par. §. 1. nume. 7. [d] Diſpenſatione impetrata ſine cauſa vtens, peccat venialiter ex eo quod pars non ſe conformat concivibus & toti Naua. c. 12. nu. 58. c. 23. nu. 42. prælud 9. nu. 11. Corduben quæſt. 8. Gigas. de penſio. quæſt. 9. num. 9. Ioan. Bapt. de penſio. quæſt. 19. num. 24. Caiet. Ledeſm. 2. par. quæſt. 17. ar. 3. colum. 3. princ. colum. 4. fin. Et ſæpe contingit vt contra rationem diſtributiuæ fuerit peccatum in ipſa tantum impetratione (vt qui obtinuit plura ſimplicia beneficia ſine vrgente cauſa) & tamen retinere aut vti diſpenſatione non ſit peccatum Soto libro primo. iuſtit quæſt. ſeptima. artic. tertio. verſ. vlt. & quidam Summiſt. verb. diſpenſatio. ſic vir robuſtus ſine alia cauſa veſcens ouis in quadrageſima, non peccat: quia ſatis fuit pro cauſa commutationis dediſſem ſtipem in ſubſidium expeditionis contra Turcas (vetat tamen bulla extra Hiſpaniam veſci ouis.) Quintilian. Mandoſ. in praxi ſignaturæ. titu. licentia. & Theolog. conſulti
e contra quoſdam Canoniſt. [e] DD. diſtinctio. 20. Diuus Tho-

lis theſauri, cauſa pia [f] ſit in honorem Dei, in vtilitatem eccleſiæ, & bonum commune. [g] Interdum ſatis eſt bonum priuatum, quando in eo cui datur ſubeſt ratio boni communis: vt dum Papa concedit indulgentias ad inſtantiam Principis aut Generalis Ducis de eccleſia benemeriti: [h] vel ei viro docto qui defendit autoritatem Papæ: [i] aut qui multum laborauit in conuerſione animarum ad Chriſtum. quia cõcedere iis, aut filiis eius beneficia ſpiritualia pertinet ad gratitudinẽ, & citat alios vt bene mereantur de eccleſia. 3. ſatis eſt motiuum miſericordiæ, vt quando animabus indigentibus, [k] datur hæc elemoſyna per modum ſuffragii. ſupra capitulo octauo. & pęnitentibus quibuſdam feruoroſis, qui cœperunt facere quod poſſunt implendo pœnitentias iniunctas, ſubeſt cauſa, vt per indulgentias abſoluantur ab iniunctis, ne duro onere premãtur. [l]

2 Si indulgentia eſſet ſola abſolutio à pœnitentijs iniunctis, recte quidam negant requiri cauſam, [m] vt valeat (quia indulgentię valent quantum ſonant [n]) ſed ne Papa concędens peccet (ſic enim diſpenſatio in pluribus beneficiis, & in caſibus reſeruatis ac cenſuris, in impedimentis matrimonii vel ordinis valet ſine cauſa) præſertim quia per indulgentiam fit commutatio, & ęqualis ſolutio ex theſauro: vt dum voti materia mutatur in aliam ęqualem vel meliorem, non requiritur cauſa niſi leuior, [o] ne ſit indicium leuitatis facile mutare materiã promiſſam. At falſa eſt illorum ſententia qui aſſerunt eſſe ſolam abſolutionem à pœnitentijs, & pœnis, abſque applicatione theſauri: [p] Alij præter magnam cauſam in communi pro generali indulgentia, requirunt magnum opus diſpoſitionemque recipientis pro quãtitate indulgentiæ, præſertim quando Papa iniungit aliquid indeterminatum: [q] puta vt quiſque porrigat manus adiutrices pro fabrica eccleſiæ, aut expeditione contra Turcas. At ſanè iubileus pro deuotione cuiuſque imponens eleemoſynas vel orationes: non requirit maiorẽ pecuniam in diuite, aut longiorem orationem in religioſo: ſed ſubſtantiam operis pro indulgentia plenaria. [r] ſi tamen pro determinato opere detur vnus annus, aut mille anni indulgentiæ: ille plus lucratur qui id opus pręſtat deuotius, ſeruata proportione, & diſpoſitione cuiuſque, [ſ] vt dicetur cap. 15. §. 2. Vt miſſa ex opere operato plus prodeſt danti maiorem ſtipem, & deuotius offerenti per ſacerdotem: & ſacramentum ex opere operato cauſat maiorem effectum gratiæ in eo, qui melius eſt diſpoſitus.

3 Cauſa quæ ex parte concedentis requiritur debet eſſet ita proportionata, [t] ut ſecundum humanam prudentiam reputetur rationabilis. [u] qua diſpoſitione ex parte habentis claues præmiſſa: contentus eſt Deus (id enim implet rationem medij neceſſarii, ſine quo indulgentia non valeret) & ſupplet illud quod de præcepiò requirit: nempe vt Papa non concedat indulgentias ſine cauſa. Si dubium apud quoſdam eſſet, an in proportione & qualitate cauſæ, concedens erret practice: præſumendum eſt cauſam ſubeſſe in eo Principe, [x] cui Chriſtus commiſit clauem ſcientiæ, vt tanquam iudex perpenſis circunſtantiis prudenter æſtimet, quæ cauſa appareat rationabilis. Si uero Papa inuincibiliter putet ſubeſſe cauſam, cum tamen nulla ſit, is qui deuotè implet opera, ſupplet ex deuotione quod deeſt in cauſa: & ita præſumitur intentio Chriſti propter conſeruandam autoritatẽ ſedis Apoſtolicæ. [y] ſi quantitas indulgentiæ longe excedat paruam cauſam, & efficax non eſſet in toto: certe ualida eſt pro magna parte, iuxta proportionem cauſæ. [z] Quare carpendus non eſt, ſed probandus freques uſus ſanctiſſimorum & prudentiſſimorum Pontificum, qui pro facili ut uidetur cauſa (ut habenti calculos ſeu globulos à papa benedictos pro paruo opere, breui oratione, & leui diſpoſitione recipientis) cõcẽdit ſęcularibus magnam indulgentiam: aut per pri-

f mas add. q. 25. art. 2. Soto diſtinct. 21. q. 2. artic. 1. [f] Sic in communi Alexſ. lib. 4. tract. de relaxatione. q. 2. & 3. fol. 184. At falſo requirit cauſam fere æqualem, in quam commutetur indulgentia, & cum ſeptem conditionibus. quarum defectu Romundus, & Nauar. not. 27. nu. 11. dicunt raros conſequi indulg. & not. 32. nume. 28. & tamen eccleſiam, dum tacet has conditiones, nõ decipere: quamuis ſciant raros conſequi indulgentias. hanc ſententiam reprobat Sot. q. 2. Io. Andr. & Panor. de pœniten. & remiſſ. Item D. Tho. add. q. 25. art. 2. reprobat dicentes eſſe piam fraudem (eo modo quo pia mater infanti promittit aureum pomũ, vt prouocet ad ambulandum) & hæc fuit hæreſis Lutheri à princip. ſed poſtea vocat impiam
g fraudem. [g] Sic bulla datur pro bono communi expeditionis contra Turcas: vt diſpenſatio magni voti, requirit bonũ cõmune. D. Tho. 2. 2. q. 88. ar. 12. At ſi petitur indulgentia cũ manu adiutrice pro ludis publicis vrbis: eſt quidem honeſta cauſa non camẽ idonea, quia non pia & in cultũ Dei. Cordub. quæſt. 21.
h princ. [h] Nauar. de indulgent. not. 21. nu. 33 nam Apoſtolus 2. Corin. 2. propter aliorum preces condonauit inceſtuoſo. quem locum Patres exponunt de indulgent. ſic pater noſter Ignatius de Loyola inſignis inſtitutor Socie. Ieſu. cum eſſet bene meritus de eccleſia iam moriturus obtinuit ſibi indulgent. à Papa, vt in vita eius refert Ribadeneira. li. 4. cap. 16. & dantur calculi benedicti ad inſtantiã principis, aut religioſi de ec-
i cleſia bene meriti. [i] Sic quidam Pontif. doctori Pariſ. qui defenderat plenam indulgentiam concedi poſſe defunctis, conceſſit eam huic defuncto. Naua. de in indulg. no. 22. nu. 33. addit Naua. lib. de orat. u. p. in Miſcel. in beneficiis rite præ-
k ferri filios ducum & nobilium, qui bene meruerunt de eccleſia. [k] Corduben. libro quinto quæſtio. 16. Cano. quidam Recent. Nauar. de indulgent. not. 20. nume. 16. & not. 31. nume. 48. contra Mich. Medin. diſput. 7. de indulgen. nec tamen propter indulgentiam ſunt omittendæ miſſæ pro defunctis, vt bene Gabriel. lectu. 5. P. quia neſcimus quantum cauſa indulgentiæ fuerit à Chri-
l ſto probata. [l] Sic difficultas implendi votum eſt cauſa diſpenſan-
m di. Nauar. cap. duodecimo. nume. 77. [m] Nauar. indulgen not. 15. numero vndecimo, quod ſi Papa etiam abſque cauſa abſoluat à pœnitentijs iniunctis, valet. Vt dum abſque cauſa diſpenſat in lege humana, aut præcepto hominis, vt ait Nauarr. capitu. 19.
n nume. 74. capitu. 23. nume. 42. prelud. 9. nume. 11. Couarr. Corduben. Soto. & alij cita. hic. C. ſed ſi epiſcopus abſque cauſa ſic abſoluat, aut diſpenſet in lege ſuperioris vt Papæ, non valet. Nau. ſupra. & in capit. ſi quando. de reſcrip. Sylue. diſpenſatio. §. 3. Fr. Med. cum Caietan. 1. 2. q. 96. art. 5. & Couar. 2. p. ſpon. cap. 6. §. 9. nume. 8. & 11. Soto lib. 1. iuſti. quæſt. 7. artic. 3. diſtinct. 21. quæſt. 2. artic. 3. valet tamen ſi epiſcopus diſpenſet ſine cauſa in conſtitutione ſynodali. Soto lib. 1. iuſti. & Na
n uar. [n] Quod quaſi axioma dicunt D. Thom. addit quæſtio. 25. artic. 2. Soto diſtin. 21. quæſtio. 2. 1. Ledeſm. quæſt. 17. 2. Doct. diſtinct. 20. Nauar.
o not. 11. nu. 6. [o] Cit.
p F. [p] Maiſo. 4. diſtin. 19. q. 1. quem confutat Caiet. de indulgen. quæſt. 4. Cordub. quæſt. 17.
q ſup. cap. 1. M. [q] Cit. capit. decimo. P. & tenet Nauarro de indulgent. not. 31.
r numero 34. [r] cit.
ſ capit. decimo. Q. [ſ] Naua. not. vndecimo, nume. 19. cum Palud. diſtinct. 20. quæſtio quarta, co
t lumna quarta. [t] Alexſ. cita. F. Nauar. not. 15. numero tertio. & 13. fin. cum Auguſt. de Anch. de poteſt. eccle. quæſtio. vigeſima noua artic. quarto, quæſtio. 32. Felin. ſet. de indulgent. Gabriel. lectu. 57. P. Maior. diſtinct. vigeſima. quæſtione ſecunda. Caietan. de indulgent. capi-
u tulo octauo. [u] Dicetur infra. B. quia ad actus quoſdam clauium. præſertim fori externi (vt pro indulgent. & excommunicatione v aut definitione dogmatum fidei) requiris quidem Deus ex præcepto cauſam & diſpoſitionem: ſed contentus eſt ex quæ reputatur rationabilis: hæc enim eſt medium neceſſarium & ſufficiens, vt ait D. Thom. quæſt. 25. 1. ad 1. Corduben. quæſtio. 22. Syluest. indulgent. §. 3. Argomanas & ce.
x capit. 10. hic. Q. [x] In facto Principis præſumitur cauſa, niſi ſit in præiudicium tertij. Molina lib. primo. de primogen. cap. 8. nu. 38. cum Anton. Gabr. tom. 2. libro tertio, titu. de iure quæſito non tollen. conclu. 3. & ſe refert ad libro primo, titul o de probatio.
y conclu. 2. quod Papæ aſſerenti credatur. [y] Hanc cauſam in dubio eſſe idoneam, Ledeſm. quæſt. 17. 2. concl. 4. Nauar. not. 31.
z nu. 35. Cordub. quæſt. 21. Roſel. indulgen. §. 30. [z] Nauar, not. 15. num. 9. 14. 17. Sot. Ledeſ. Caiet. Ancho. Supple. Fel. Corduben. q. 20.

ulegium quod dicitur Mare magnum religioſis, aut principibus indulgentiam plenariam, aut liberationẽ animę à purgatorio. At aiũt quidam nõ eſſe inconueniẽs admittere a errorẽ facti in Papa. [a] quod falſum eſt, quia res hæc nõ apud vnum aut alterum male diſpẽſatum verſatur: ſed in tota eccleſia fidelium, qui pie credunt ſe conſequi effectum indulgentiæ. Et vt parua attritionis diſpoſitio dum adiungitur ſacramẽto, eſt idonea, vt impio virtute Chriſti & clauium remittatur pœna ęterna cũ innumeris ſimul culpis mort. ita cũ calculo benedicto parua oratio eſſe poteſt iuſto digna diſpoſitio, ob quã per claues Papa ex cauſa condonet b pœnam temporalẽ, etiam ingentẽ. [b]

4 Subeſt ratio præſumẽdi idoneã cauſam indulgentię in Papa concedente, non tantum dum dat in remuneratione hominis benemeriti de eccleſia, ſed dum pro eodem opere viſitantibus limina Petri & Pauli in horum Apoſtolorum feſto die, concedit indulgentiam plenariam. Adeſt enim publica cauſa conſeruãdi memoriam primi vicarij Chriſti, & ſedis Apoſtolicæ vt omnes venerentur auctoritatem Papæ, qui eſt horum Apoſtolorum ſucceſſor: quæ eſt magna in ſe cauſa pro omnibus, quamuis quidam ex proximis locis aut vicino domo veniant viſitare templum Apoſtolorum, cũ c paruo labore & ſumptu: [c] hi enim non minus digni ſunt conſequi plenariam indulgentiam, quam qui è longinquo cum magnis expenſis, & laboribus peregrinatus eſt Romam. in vtroque enim æque ſubſiſtit principalis cauſa recognoſcendi ſedem Apoſtolicam Petri, & venerandi Papam.

5 Quare iubilæus anni centeſimi cum onere peregrinandi Romam, & viſitandi quindecim diebus ſaltem interpolatis quatuor eccleſias (ita tamen vt ſingulis diebus d viſitet omnes quatuor [d]) habet tutiorem, raram, & proportionatam cauſam. In iubilæo centeſimi anni, aut breuioris temporis, exprimit moniales, & infirmos non teneri ad viſitandum perſonaliter deſignatas eccleſias. ſed ſatis eſſe, vt domi ſuæ viſitent, aut recitent coram quatuor altaribus. quod priuilegium ferè omnibus poſtea religioſis conceſe ſum eſt: [e] ſimiliter dum ingens indulgentia datur in gratiam defuncto-

rum, ſubeſt cauſa non tantum eleemoſynæ in animas valde indigentes, ſed quia nimis nunc expedit, vt contra nouos hæreticos proteſtemur fidem de purgatorio, & de ſuf f fragijs, & poteſtate eccleſiæ. [f] Pro conceſſione cruciatę ſufficiens cauſa eſt ſubſidium taxatæ ſtipis relatũ g in bonum commune. [g]

C A P. X V.

Indulgentiæ valent quantum ſonant.

§.1. *Cur parua diſpoſitio ſit ſatis? vt eleemoſyna in ſubſidium cruciatæ.*

2 *Si opus indeterminatũ imponat Pontif. plus indulgentia finita conſequitur qui præſtat cum meliori diſpoſitione.*

4 *Mille anni, &c. quid ſignificant?*

5 *Quadragena plus videtur quam annus indulgentia.*

6 *Iubilæus quid ſit? olim anno centeſimo, nunc anno ſeptimo dari, & frequentius.*

7 *Indulgentia plena vel pleniſſima differt a iubilæo.*

8 *Anno iubilæi centeſimi ſuſpendi indulgentias plenas. cur cum plenaria interdum ſimul dantur mille anni?*

INdulgentiæ valent quantum ſonant. ſatis enim eſt præſumi cauſam rationabilem ex parte Papæ: nec Pontifices aut prædicatores declarant requiri ex parte recipientis proportionatã cauſam aut magnam diſpoſitionem operum, quando Papa omnibus deſignat aliquid detera minatum: [a] Et pro temporali ſubſidio cruciatæ datur plenaria indulb gentia: [b] quia redũdat in bonum commune pro defenſione terræ ſanctæ, vel expeditione contra Hoſtes fidei. ſic interdum datur præbentibus manus adiutrices, non quidem in pretium, ſed in eleemoſynã pro ædificatione Baſilicę ſanctorũ, aut monaſterij: quia hæc redundant in communem vtilitatem eccleſiæ, & ſanctorum gloriam. ſed Pius V. extrauag. & ſi dominici, reuocat omnes indulgentias quæ habẽt manus c adiutrices, [c] & quęſtores eleemod ſynarios. [d] ſub quibus tamen non comprehenduntur fratres Mendie cantes. [e]

2 Si Papa imponat aliquid inde-

a q.20. [a] Nauar. not. 15. num. 18. cum Adrian. in quo male loquitur Caiet. de indulg. tract. 9. q. 2. & peius Soto q. 2. art. 2. dicens non eſſe contra religionem diſſuadere populo non liberari animam à purgatorio, dum quis cum calculo benedicto recitat vnum Pater noſter. idem Pet. Soto de indulgen. lect. 2. & audacius Ledeſm. quęſt. 27. art. 2. con clu. 2. oblatrant contra calculos benedictos. & fere Nauar. not. 15. nu. 6. arg. 4. de his calculis. & ſolut. nu. 6. tepide. & lib. de orat. 2. p. Miſcel. 36 nu. 56. & no. 19. num. 163. & tamẽ fatentur lucrari partem aliquã b indulgentiæ. [b] Hæc eſt congrua ratio: quia vt ex parte miniſtri pœnitentiæ concurrunt multa (nempe ordo ſacerdotalis, approbatio, iuriſdictio, non impedita) ita in miniſtro indulg. requiritur tonſura, poteſtas hęc clauium: & quod pendenti diligentia examinet, vt adſit, aut rationabiliter præſumatur adeſſe idonea cauſa. At ex parte recipientis abſolutionẽ parua diſpoſitio attritionis ſatis eſt: ſimiliterque ex parte recipientis indulgentiam. ſic quando Papa definit dogma fidei, aut Canonizat ſanctos, quia agit per clauẽ ſcientiæ ſibi propriæ, aſſiſtit infallibiter Sp. S. ſi modo præmittat diligentiam quæ videatur prudens. & in eo qui bona fide cõmunicat attritus, ſupplet Deus eam diſpoſitionis perfectionem, quæ aliàs ex præcepto diuino requirebatur, vt eſſet contritio. Ita Deus ſupplet per claues indulgentię, quando cauſa reputatur rationabilis ſupra V. de calculis vero Cordub. lib. 5. quæſt. 21. ad fin. Mich. Med. do indulgent. bene loquuntur. & praxis fidelium etiam ſapientum, ac Pont. quia concurrit cauſa generalis, de qua c ſupra H. [c] Nauar. de indulg. not. 31. nu. 35. cum D. Th. d d. 20. q. 3. art. 4. [d] Naua. no. 32. nu. 41. & ſatis eſt viſitare noctu, vt patet ex iubilæo anni 1555. Atq; indulgẽtia datur pro certo die e feſto, intelligitur à primis veſperis vſque ad ſecũdas, vt dicit Mãd. f in praxi ſignaturæ, titulo gratia. [e] Mandoſ. ſup. [f] Nauar. not. 21. g nu. 33. [g] Fr. Manuel in bul. §. 12. nu. 14.

C A P. X V.

a Supra [a] cap. 4. lit. Q. §. 3. B. & cap. 10. P. [b] ſupra cap. 10. b lit. I. [c] Pius V. dicit, reuocamus, caſſamus, & irritamus omc nes indulg. pro quibus conſequendis manus ſunt porrigendæ adiutricea: & (pro aut) quæ quæſtuandi facultatem quomodolibet cõtinẽt. ſatis eſt indulgentiam habere manus adiutrices, ut habet praxis in Caſtella. quia Pius V. hoc fortiori remedio intendit reuocare abuſum quorundam: ne improbis detur occaſio murmurandi, quaſi indulgentiæ ſint venales & pręter hoc cum Trid. ſeſſ. 21. refor. c. 9. ſeſſ. 5. c. 2. ſi. imponit modum quæſtoribus, qui ſumpto habitu ſ. B. Antonij, aut Io. aut Bernar. mendicant, & habent offi d cium quæſtuandi. [d] De his Trident. & Pius V. ſup. ca. cum ex eo de pœnit. & remiſſ. Clem. II. eodem tit. vbi Imo. Pan. in cap. tuarum de priui. Aſten. li. 5. titu. 40. articu. 3. ad finem. Frater Alexand. ſum. li. titu. 3. §. auaritia. pagi. 385. Summiſt. Ang. Syluest. Tabi. Armil. verb. quæſtuarius. Mando. in praxi ſignatur. titu. confirmationes. Nauar. de orat. no. 22. nu. 77. & ſeq. de indulg. no. 31. nu. 46. e no. 25. nume. 18. [e] Ex declaratione Pii V. in alio proprio motu pro fratribus Mendicant. quia generale eſt vt priuilegia Mendicant. non reuocentur generali clauſula odioſa, niſi de illis fiat expreſſa mentio: vt conceſſit Eug. IIII. & Leo. X. Comp. Mendic. verb. priui. vbi Claud. §. 7. add. Nauar. ſup. nu. 79. per Bullam cruciatę non tolli quęſtores canonicorũ Rõceuallis, nec cõmendatarios S. Antonij, qui oſtiatim mendic. add. Trid. reuocationem quã etiam fecerat Clemens IIII. dictæ clemen. 2. de quo Aemilius. & vt ordinarius adhibitis 2. de capitulo faciat publicari indulgentias. idem olim concilio Colonien. c. 16. in reformatione cleric. Aſten. quod clericus non tenetur hoſpitio admittere quæſtores, nec conuocationem populi procurare. repertum vero in tabernis, aut publice

delinquentem licet exemptus ſit, poteſt epiſcopus punire. c. tuarum, de priuileg. Triden. ſeſſ. 7. refor. c. 14. quod tamen moderatur ſeſſ. 6. cap. 3. ſeſſ. 25. reg. c. 14. [f] ſup. c. 14. lit. Q. c. 10. P. & tenet Nauar. de indulg. not. 31. [g] Nauar. ſup. Aſten. li. 5. tit. 40. ar. 2. col. 2. ſentit D. Tho. addit. q. 26. ar. 3. ad. 3. ſeu d. 20. ar. 3. 2. ad. 3. vbi Richar. artic. 2. q. 3.

omnia ad libertatem, vt in initio. Magiſt. hiſto. in Gen. 14. interlin. in Leuit. 25. Iſid. ſup. Ant. §. 6. Nauar. not. 1. [p] Ioan. Monachi col. 4. in glo. 9. ad d. Extrauag. antiquorum. Soto. diſtinct. 21. q. 2. 1. Nauar. not. 7. nu. 4. (contra Polydorum lib. 8. de inuentor. dicentem cępiſſe à Boniſ. VIII.) Michael. Med. de indulg. diſput. 4.

terminatum, puta vt quiſque pro facultate ſua det eleemoſynas, pro indulgentia non plenaria (vt pro remiſſione tertiæ partis peccatorũ inſ. capit. 17. fin.) videtur intendere ne totam indulgentiam conſequatur niſi qui plene (ſeruata proportione perſonæ & loci) implet opus in quod partim commutatur indulgentia. [f] quare ſi diues donat paruas eleemoſynas, vel ſi religioſus paucas fundat orationes non conſequetur tam plene effectum: vt ſi concedatur vnus annus, aut mille anni indulgentiæ etiam pro determinato opere, valet quidem indulgentia quantum ſonat, ſed habet gradus. [g] Nam vnus annus iuxta Canones Apoſtolicos pœnitentiæ iniunctæ (puta vt qualibet anni hebdomada ieiunet vno die, & det magnam eleemoſynam, vel recitet pſalmos pœnitentiales) plus prodeſſet & ſatisfaceret, ſi diues delicatus ieiunet: aut cum magna afflictione ieiunet, & det magnam eleemoſynam: vel ſi vidua pauper, vt illa Luc. cap. 21. conſerat duo minuta, quæ ſit tota ſubſtantia eius. Ac ſubinde vnus annus indulgentię plus de intenſiori pęna purgatorij remittet vni feruoroſo, quam alteri tepido, qui facile ieiunat ſaturatus, aut ſi diues minimam eleemoſynam conferat.

3 Hęc videtur intentio Papæ, vt ſeruata proportione ſecundũ quandam commutationem operum, grauiori pœnitentię reſpondeat efficacior indulgentia vnius anni: & id eſt ſecundum interpretatiuam ſanctorum intentionem, vt eorum vltima voluntas & theſaurus à Pontiſ. per claues cum aliqua commutatione applicetur conſequentibus indulgentiam. quare non ſemper tepidus conſequitur integre totum effectum indulgentiæ temporalis, aut plenarię, quando imponuntur opera indeterminata iuxta qualitatem & proportionem perſonarum: vel quãdo pro vno anno, aut mille annis indulgentię imponitur opus vnum, quod tamen ſecundum varios gradus impletur à conſequentibus indulgentiam.

4 Mille anni indulgentię non ſignificant moram tanti temporis futuram in purgatorio, inſ. c. 16. §. 4. ſed vnus annus dicitur ille gradus ſatisfactionis, qui proportione ſeruata reſponderet pœnitentię iniunctę, [h] vel iniungendæ iuxta canones pœnitẽtiales (in quibus ab Apoſtolis & Pontiſic. pro vno mortali publico taxabantur ſeptem anni, pro grauiori vndecim anni) puta vt per deſignatum annũ ſemel in hebdomada vteretur ieiunio, flagello, eleemoſyna, vel pſalmorum recitatione, aut alio pœnitentiæ genere. cum enim Apoſtoli per ſcientiam infuſam & propheticam noſſent grauitatem peccati, & quantitatem pęnæ in purgatorio reſpondentis peccato, taxarunt id quod communiter cuique peccato debetur: & tamen multis annis indulgentiæ forte reſpondet vnus dies purgatorij: quidam vero cum leui pęna diutius morantur in igne purgatorij: [i] alij breuius, ſed cum maiori afflictione puniuntur, vt iuxta Dei vindictam, criminis qualitas petit. ſic prope diem iudicij qui longi temporis pęnas debent, purgabuntur breui, ſed durius: [k] & ſeta Dei vindicta tarditatem ſupplicij grauitate compenſat. [l]

5 Quadragena erat continuis 40. diebus (vt nunc fit in quadrageſimali ieiunio) pœnitentiam ieiunij uel alterius rei pręſtare: [m] quod plus uidetur quam unus annus indulgentiæ, qui eſt dierum interpolatorum. [n] Septena dicitur per continuam hebdomadam. tertia pars remiſſionis peccatorum ſatis ex uoce ipſa intelligitur.

6 Iubilæus (quem Ioſephus lib. 3. antiq. c. 10. uocat Iobelum à Iobel [o]) non cępit concedi à Boniſ. VIII. Papa (qui tamen in extrauag. Antiquorum. De pœnit. & remiſſ. rem hanc antiquam primus mandauit literis) nam ab eodem Boniſ. & eius temporis uiris doctis refertur, ut res antiqua: [p] & tempore Apoſtolorum in uſu erat indulgentia pleniſſima ſup. cap. 3. fin. quæ æquatur iubilęo. [q] poſt Paulum II. & Sixtum IIII. annus iubilęi recurrit. 25. quoque anno: [r] & nunc anno ſeptimo datur: imo quolibet fere anno. [ſ] iubilęus concedit eligere confeſſarium idoneum ſupra c. 12. §. 3. qui poteſt abſoluere à fere omnibus reſeruatis: etiam quæ tempore iubilęi, [t] & cum illius fiducia committuntur. [u]

7 Indulgentia, plena à quibuſdam dicitur, quando fit pro pœnis peccatorum mort. à quibus homo abſolutus eſt: [x] plenior pro pęnis etiam uenialium, ſed male addunt quidam, pleniſſimam fieri pro ipſis etiam culpis uenialibus: [y] cum culpę non remittantur directe per indulgentiam, ſed ex conſequenti ſublatis pœnis. At pleniſſima uidetur quę fit etiam de pœnitentiis non iniunctis, & pro peccatis etiam à quibus nondũ eſt abſolutus à ſacerdote. [z] Pro hac indulgentia non oportet concedi priuilegium eligendi confeſſarium, qui abſoluat à re-

Pet. de Taran. q. 3. ar. 2. ſic miſſa ex opere operato plus ſatisfactionis communicat offerenti maiorem ſtipem, & cum maiori deuotione. [h] Cordu. lib. 5. q. 11. 32. Anton. 1. p. titu. 10. c. 3. §. 3. Sylu. indulg. § 4. Tabien. §. 13. Ang. § 3. Roſel. §. 19. Arm. §. 17. Palud. d. 20. q. 4. Maior ſupplemen. Adria. Soto diſ. 21. q. 1. art. 3. Ledeſm. q. 27. art. 2. dub. 5. Nauar. not. 11. nume. 8. & 18. not. 10. nu. 20. not. 31. nume. 39. & ſeq. Calder. de indulg. Manuel in bul. §. 7. nume. 7. & ſequent. [i] D. Tho. d. 21. q. 1. 3. 3. ad. 1. diſtin. 46. q. 1. 3. [k] Vide recen. ſupra D. Tho. add. q. 89. ar. 6. Sot. diſt. 47. quæſt. 1. 3. [l] Ita ait Lactã. quod ſumit ex Valer. Maxi. in princ. [m] Nau. not. 31. nu. 39. 40. [n] Nauar. nu. 40. quando de iniunctis. ſed falſo addit. nu. 42. quod annus de iniungendis intelligitur continuus omnium dierum: & ſic plus eſſe quam quadragenam. imo intelligitur cum interpolatione dierũ, iuxta pœnitentias imponendas per canones pœnitentiales. Sylueſt. indulg. §. 8. Cordo q. 19. [o] De Iubilæi anno quinquageſimo, & Hieron. in Eſa. 58. in Ezec. 46. in Gal. 1. Iſid. 5. etymolo. c. 37. gl. interlin. in Leuit. 25. vbi Abulen. Sabellic. lib. 3. hiſtor. Viues ſuper Augu. lib. 12. ciuit. c. 19. Sixtus lib. 2. Bibliot. verb. Moſes. fin. Anton. 1. p. tit. 10. c. 3. §. 6. & 7. Cordub. lib. 5. q. 9. q. 11. Nauar. not. 1. num. 4. not. 4. 7. 25. 26. 28. 32. vocatur Leu. 25. iubilæus à Iobel, id eſt, buccina qua clangebatur in anno iubilæi: aut à Iobel, i. initio, quia eo anno redibant

cap. 12. 13. diſpu. 5. cap. 14. diſpu. 8. caput. 42. Cordubẽ. quæſt. 11. [q] Nauar. no. 26. nu. 1. [r] Nauar. not. 24. nu. 1. not. 4. num. 2. [ſ] de quo ſine cauſa murmurat Soto di. 21. quæſt. 2. ar. 1. [t] Supplem. Cord. quæſt. 11. Ledeſ. q. 27. articu. 2. conclu. 2. [u] ſup. cap. 9. N. [x] Soto diſt. 21. quæſt. 1. articulo tertio, Ledeſm. q. 27. artic. 1. dub. 5. conclu. 1. Victor & Recent. aiũt plenam, plenariã, & pleniſſimam idẽ ſignificare. (& ita nunc habet praxis) fuiſſe vero inuentum cõcionatorum ad exaggerationẽ. idem Anto. cap. 3. ſed communis ſententia varie diſtinguit hæc. [y] ſic diſtinguit Palud. diſtin. 20. q. 4. & tandem Ant. ſed Adri. de indulg. col. 10. differt in vna re. Maior. q. 2. col. 8. differt in omnibus: vide Cordub. lib. 5. q. 9. ad fin. q. 11. & 41. Nauar. de indulgent. not. 9. num. 4. no. 22. nu. 50. Manuel. §. 8. nu. 7. [z] Nauar. not. 9. nume. 5. plena, includit omnes pœnitentias iniunctas pro peccatis, quæ confeſſus eſt, & ideo quidam tempore iubilæi faciunt generalem confeſſionem: (quod tamen non eſt neceſſarium. Nauar. not. 18. nume. 17. not. 17. nu. 3.) 2. plenior includit omnẽ pœnitentiam quæ pro peccatis confeſſis eſſet iniungenda (quod Palud. tribuit etiam indulg. pleniori.) 3. pleniſſima, eſt reſpectu totius pęnæ etiam pro peccatis quæ confeſſus non eſt. (ſic Stephanus Act. 7. & Beata Maria. Luc. 1. & Chriſtus Dominus Io. 1. dicitur plenus gratia, ſed diuerſa ratione. D. Thom. 3. p. q. 7. art. 10. ad. 5.) hæc pleniſſima vocari ſolet.

let, pleniſſima omnium peccatorum, aut plenaria iubilæi. Nauar. not. 9. num. 8. & 15. not. 26. num. 1. reuocata autem indulgentia pleniſſima, non cenſetur Papa reuocare plenas. Nauar. not. 9. nume. 4. [a] de quo Nauar. not. 9. nume. 8. [b] Nauarr. no. 9. nume. 2. & 10. [c] Nauar. not. 25. num. primo. not. 28. nume. 1. vt declarat Xiſt. IIII. in extrauagan. quemadmodum. de pœnit. & remiſſ. [d] Nauarr. not. 25. nume. 3. [e] Nauar. not. 8. nu. 1. in ſummario ſtationum, interdum vno die ſimul datur remiſſio omnium peccatorum in vna eccleſia, & indulgentia plenaria in altera. Cordu. li. 5. q. 9. ad fi. dum poſt plenã addit ur mille anni indulgent. ſi ut ex varijs titulis ſit efficacior cauſa conſequendi indulgentias. [f] Nau. add. de orat. 2. part. Miſcell. 28. nu. 38. quamuis 50. Aue Maria. ſint tertia pars Roſarii: & Corona contineat 63. Aue Maria. Compen. Mend. verſ. indulg. plenaria. quo ad fratres. §. 13. ubi Claud. § 6. [g] Nauar. ibidem nu. 42. & ſequent. & de indulgen. not. 18. nume. 12. 13. [h] Naua. Miſcell. 28. deinde nu. 41. explicat 15. myſteria Roſarj cõtemplanda.

cap. 112. Caſtro infernus hæreſ. 2. Xiſtus lib. 6. Bibliot. capit. 47. Diuus Thomas add. quæſtio. 71. artic. quinto. Docto. 4. diſtin. 45. vbi Soto. quæſtio. 2. artic. ſecundo. conclu. 1. & diſtinct. 50. articu. 1. conclu. 4. Bonauentu. diſtinct. 46. quæſtio. prima. Ledeſm. ſecunda parte. quæſt. 16. art. 13. conclu. 3. [d] Diuus Thomas ſup. ſeu diſtinctio. 45. quæſtione ſecunda, articulo quarto vbi Soto. quæſtio. ſecunda, articulo ſecundo. [e] ſupra capit. octauo. Soto, diſtinct. 21. quæſt. prima, articu. tertio. ad fin. diſtinctio. 45. quæſtio. ſecunda, artic. tertio. ad fin. qui oppoſitam ſententiam vocat ſingularem, & Diuus Thomas ad quæſtio. 71. articulo decimo. Cordubenſ. libro quinto. quæſtio. 30. Bellar. lib. 2. de purgator. capit. decimo octauo. ad fin. cum Auguſtin. de cura pro mort. capit. quarto. Recent. Thomiſt. nam & eccleſia interdum orat pro omnibus defunctis in genere: ut auxilium commune ferat iis, quibus deſunt parentes, vel amici, qui pro eis orent. [f] Caietan. Adrian. Nauar. no. vndecimo. ad fin. de quo ſup. [g] Antiſiodor. & Nauar. cit. capitulo 14. F. [h] [i] Soto. diſtinct. decimanona. quæſtio. tertia, articulo ſecundo. quod impugnatum eſt libro de miſſ. capitulo decimo ſexto. (vide Maioren. diſt. 20. quæſtio. ſecunda. dub. vlt. Palud. quæſt. 4. Adrian. de indulg. quæſtio. 5. Ledeſm. quæſtio. 27. artic. 2. dub. vlt. Micha. Medin. de indulgent. diſput. 9.) ſed contra Sotum agit Bellarm. lib. 2. de Purgato. c. 9. fi. Cordu. lib. 5. quæſtio. 22. Fr. Manuel in bul. §. ſeptimo. numero ſeptimo. quare pdicator quidã Minorita de ea re compulſus eſt per cenſores fidei retractare. Beda. libro quinto. hiſto. Angl. cap. 13. Adam. in ſerm. pro defuncto. ait quoſdam detineri. 100. annis, aut 300. Surius in vita S. Luzbergæ, quod quidam Innocent. Papa eſt in Purgatorio detinendus, vſque ad diem iudicij.

ſeruatis, vt conceditur in iubilæo. quod ſi habeat manus adiutrices, finitur certo tempore. [a] Interdum in dulgentia non plena, vt decem annorum aut quadragenarum, remittit per accidens omnem pœnam, ſicut pleniſſima. [b]

8 Anno iubilæi centeſimi (aut eo qui nunc datur ſeptimo quoque anno) ſuſpenduntur tantum indulgentiæ plenariæ: [c] (vt ſic omnes fideles incitētur adire Romam) ſed non ſuſpendit minores indulgentias. [d] Interdum cum vna plenaria cõceduntur mille anni, [e] & quædam quadragenæ indulgentiarum: quia diuerſis locis ob varias cauſas diuiſim conceſſæ, per communicationem conceduntur vni loco, aut perſonæ: & prodeſt vt multiplicatis titulis certior ſit fructus indulgentiæ. dum conceditur indulgentia recitantibus Roſarium Beatæ Virginis: ſatis eſt recitare. 50. Aue Maria cum quinque Pater noſter. [f] quamuis non contempletur myſteria, [g] quæ tunc viri pij contemplari ſolent. [h]

CAP. XVI.

Vtilem eſſe diſpoſitionem, ut ſit ſolicitus ſatisfacere pro ſe.

§. 2. *Expedit deuotio erga claues indulgentia.*
3 *Quod ſi tutius?*
4 *An. 10. tantum annis detineantur animæ?*

CAP. XVI.

[a] [b] Cit. [a] [b] ſup. c. 8. §. 2. M. Caiet. to. 1. tract. 16. q. 5. & 3. par. quæſt. 12. art. 8. ad. 1. cui fauet ibi D. Thom. dum explicat Aug. epiſt. 93. [c] ſic eſt interpretandus Aug. dict. epiſt. 99. & de cura pro mortu. capit. 1. Enchy. c. 109. habetur capit. non æſtimamus. c. tempus. 30. q. 2. Soto diſtinct. 21. quæſt. 2. art. 3. fi. diſt. 45. q. 1. 2. fi. & ar. 3. fi. quæſtio. 3. art. 2. ad fi. Auguſt. de 8. quæſtionib. ad Dulcitium. quæſtio. 2. & 4. facit D. Thom. add. quæſtione. 71. artic. 2. ad 1. art. 3. ad vlt. artic. 12. ad. 2. aut interdum Auguſtin. loquitur de his qui in peccato deceſſerunt, de quibus negat meruiſſe vt aliorum ſuffragia ſibi prodeſſent poſt mortem. Auguſt. 12. ciuit. cap. 10. lib. 19. cap. vlt. lib. 21. à capit. 17. vſque 24. Enchyr.

VT olim non iudicabatur dignus indulgentia & abſolutione ab iniunctis, niſi qui correctus non indigebat tam acri medicina, & ſolicitus fuerat ſatisfacere pro ſe ipſo: [a] ita quidam putant indulgentias non prodeſſe niſi ſolicito pro ſe ſatisfacere quo ad poteſt. quæ probabilis ſententia digna eſt vt prædicetur, & vtilis vt excitētur pœnitentes ad opera ſatisfactionis. quare proximus morti honorandus eſt vt concipiat firmum propoſitum ſatisfaciendi in præſenti vita ſi ſuperuixerit, atque ita tutius conſequetur indulgentias vice illarum pœnitētiarum ſuccedentes, quæ erant ipſis iniungēdæ, & ab illis adimplendæ quoad poſſet. Item aiunt indulgentias per modum ſuffragij oblatas pro defunctis, non prodeſſe de facto, niſi ijs qui dum viuerent meruerũt vt ſibi poſt mortem prodeſſent: [b] quiá ſoliciti fuerũt pro ſe ſatisfacere, ſed ex impotētia nõ plene ſic ſatisfecerũt.

2 At reuera indulgentia licet indiſcrete data, valet iis etiam viuis & defunctis qui negligenter fecerunt fructus pœnitentiæ, & male impleuerunt iniunctas à confeſſario. ſatis vero illa dignus eſt iuſtus, qui omnia opera indulgentiæ complet, & deuotus eſt erga claues indulgētię: ſatisq; meruit ſibi poſt mortem prodeſſe indulgentiam, qui ex Dei prædeſtinatione in gratia deceſſit. [c] vt enim anima purgatorii, quia eſt coniuncta caritate cum corpore eccleſiæ, proſunt ſuffragia & miſſæ, [d] ita & indulgentię per modum ſuffragij: [e] nec Pontif. requirunt aliam conditionem pro defunctis, quam vt nomine illorum fiant quę ſunt in indulgentiis præſcripta.

3 Ex varijs & apud nos incertis ſapientum opinionibus, eligat homo tutiorem. 1. dum viuit, curet imponi ſibi condignas pœnitentias, [f] cum propoſito implendi quoad poteſt: & ſolicitus ſit facere fructus dignos pœnitentię. 2. diligat minutiores etiam indulgentias, pro quibus per commutationē quandã imponũtur dura opera. 3. curet ea opera implere in gratia & feruenter, pro quibus datur indulgentia pro viuo aut defuncto. 4. vt cauſa & finis boni cõmunis ſubſiſtat, dirigat opera indulgentiæ ut proteſtetur autoritatem Papæ, fidem purgatorij, aut vt petat pacem reipublicæ, contra hoſtes fidei. ſic tutiori via concurrent quæ ſcrupuloſi etiam Doctores [g] putant neceſſaria ad integram conſecutionem indulgentiæ.

4 Quidam prædicant nullam animam detineri in purgatorio vltra decem. aut viginti annos: [h] cum pœnæ ſint multo grauiores quam huius vitæ, & ſemper intenſæ circa animas iuſtas quæ fide & ſpe viua anhelant ad viſionem Dei. At hi non ſine temeritate quadã ex leuibus rationibus loquũtur contra morē eccleſię, quę pro defunctis, & pro certa anima celebrat anniuerſarias miſſas & officia vltra 200. annos. Nec rigor Dei eſt iniuſtus, ſi ab anima, quæ propriè nõ ſatisfacit ſed ſatis patitur, exigat lõgas pœnas: vt pro vno mor. exigit æternas. Quare illam ſentētiam, quidam inſignis pdicator à ſacro Inquiſitionis ſenatu cõpulſus eſt retractare: eo quod retrahat viuos ab operibus ſatisfactorijs & miſſis offerendis pro ſuis defunctis. & quidam Patres ſignificãt quarundam animarum pœnas duraturas ad diem uſque iudicij. [i]

CAP. XVII.

De abſolutione ab iniunctis per indulgent.

§. 1. *Indulgentia eſt vtilior quæ datur cum abſolutione ab iniunctis.*
2 *Confeſſarius ne ſine cauſa liberet ab iniunctis.*
3 *Pœnitens ob indulgentiam ne ſe eximat à pœnitentiis.*
4 *Preceptum, confeſſarii cur obligat?*
5 *An pro vna oratione dentur variæ indulgentiæ? regulares lucrantur multas ſimul.*
6 *Quando ſæpe intra diem vel horam liceat lucrari: & dum conceditur tertia pars remiſſionis.*

INdulgentia de pœnitẽtiis iniun-
ctis quæ confeſſionem requirit,
a eſt vtilior: [a] vt confeſſarius pœni-
tentias (ſeruata proportione anno-
rum, aut quadragenarũ indulgẽtiæ)
cõmutet in leuiores: & liberet a iu-
ſto præcepto implendi opera, quæ
prior confeſſarius iniunxerat. Nam
eo ipſo quod iubilæus aut indulgen
tia requirit confeſſionem, cenſe-
tur Papa in eo foro committere con
feſſariis facultatem abſoluendi ab
b iniunctis: [b] ſicut Papa per claues
extra confeſſionem abſoluit com-
c mutans in leuiora opera [c] & tan-
quam ſupremus Iudex in foro ex-
teriori generaliter temperat ſenten-
tiam inferioris, & reum abſoluit
ab illa. Idem confeſſarius, ſi pœni-
tens intra 8. circiter dies ad ipſum
redeat poſſet ex cauſa minuere pœ-
d nitentiam a ſe iniunctam. [d] quod
ſi cauſa vrgentior ſit, poſſet epiſco-
pus pœnitentiam à Papa datam mi-
nuere: & parochus datam ab epiſco
e po. [e] Nec in eum finem reus tene
tur iterum huic confiteri ea pecca-
f ta directe abſoluta. [f] Cauſa ido-
nea commutandi pœnitentias eſt,
quando pœnitens difficile implere
poteſt: vel ſi ex fragilitate ſubeſt pe
g riculum male implendi. [g] Olim bul
la cruciatæ concedebat confeſſario
abſoluere à pœnitentiis non imple-
tis: Nunc concedit quolibet die in
quindecim annos & totidem qua-
dragenas de pœnitentiis iniun-
h ctis: [h] ſi modo præſtet ieiunium ſu
i pererogationis: [i] & orationem
contra infideles, & pro concordia
Principum Chriſtianorum.

2 Confeſſarius qui liberare poſ-
ſet ab iniunctis, caueat prudens ne
k auferat pœnitentias medicinales, [k]
quibus fragilis indiget ne facile re-
incidat, & vt aſſueſcat bonis operi-
bus contra prauos habitus, & ne te
mere audeat delinquere ex facilita
te veniæ. 2. audita generali confeſ-
ſione, quam cum magna contritio-
ne & præparatione facit vir ſpecta-
tæ virtutis, qui præſumatur conſe-
cuturus totam indulgentiam plena
riam: debet confeſſarius imponere
aliquam pœnitentiam, ut ſacramen
l tum ſit perfectum: [l] & ut medici-
na tanquam ſacramenti pars ſit ef-
ficacior, & maioris meriti propter
obedientiam Iudicis.

3 Conſequens indulgentiam abſ
que confeſſione quæ nihil exprimit
de iniunctis, non debet proprio iu
dicio ſe exemptum putare a præce-
m pto pœnitentiæ iniunctæ. [m] At ſi
indulgentia expreſſe detur de in-
iunctis: quidam putant quod Papa
etiam abſens, tuis (ut poteſt ſine
n cauſæ etiam cognitione [n]) libera-
o re à præcepto implendi iniunctas: [o]
licet forte eneruet indiſcrete pœni-
p tentiales ſatisfactiones. [p] quia ſi
Papa diſpenſet in lege ſua, aut præ-
cepto hominis ſine cauſa, factum te
net. At ſane non ita præſumitur vel
le, ut quiſque ſit iudex in propria
q cauſa: [q] niſi id colligatur expreſſe
ex intentione eius. Nec etiam epi
ſcopus intendit per ſuas indulgen-
tias, indiſcrete ſine ulla cauſæ co-
s gnitione, [s] eximere ab impletione
pœnitentiarum.

4 Interdum ceſſante uno fine in-
iunctæ pœnitentiæ, ut eſt ſatisfacto
ria pro pœna temporali: manet alii
fines, propter quos obligat præce-
ſ ptum confeſſarii: [ſ] quos fines & ra
tiones exprimit concil. Triden. ſeſſ.
24. cap. 8. ut punitio præteritorum
ſit remedium præſeruatiuum & me
dicina futuri: ut exerceatur piis
operibus propter meritum: quod eſt
longe præſtantius, quam liberatio
pœnæ: ut ſeruetur iudici & ſenten-

a Nauar. [a] de indulgen. not. 31. nume. 38. not. 18. numero quar-
b to not. 21. [b] ſic D. Thom. add. q. 26. ar. 2. & alij ſunt intelli-
gendi, vt Alb. d. 20. art. 17. ad. 5. Ledeſm. q. 27. ar. 2. dub. 4. & &
dub. 5. Supplemen. diſtin. 45. q. 3. art. 2. concl. 12. Alten. libro 5. tit. 40. ar. 2. col. 3. ad fin. cum Hoſti. Caiet. verb. indulgent. & opuſ. de indulgen. ad Iulium. tract. 15. c. 6. opuſc. 27. qq. q. 4. Pet. Sot de indulg. lect. 4. Fr. Michael. Med. de indulgent. diſpu. 5. c. 25. Ang. indulgen. §. 1. Syln. § 9. cum Pan. Tab. §. 11. cum Fel. & Landen Arm § 17. Marga. confei. 1. 49. Nauar. de indulg. not. 14. num. 2 §. 4. not. 21. num. 12. no. 32. num. 20. & 43. communis recent. id putat eſſe rem
c certam. [c] Soto diſtinct. 20. q. 2. art. 3. §. in calce. Ledeſm. q. 20. art. 4. fo. 301. col 2. fi. Med. de cõfeſſ. quæſt. de pœnitentia iniuncta acceptanda. Victor. de clauibus. §. 13. & de confeſſ. §. 211. Fr. Alex. Tum. lib. 2. tit. 6. cap. 5. Angel. confeſſio. 6. § 4. Armil. §. 29. Nauar.
d cap. 26. num. 22. [d] Soto dicit, ſi intra tres dies redeat Mãtu. ſi intra octo, aut plures. videtur Le
e deſ. [e] quando Papa vel epiſcopus ſpecialiter ſibi non reſeruauit, quia vt peccatum à Papa abſolutum manet tam non reſeruatum: ita pœnitentia iniuncta à Papa. nam in foro pœnitentiæ circa caſus non reſeruatos parochus videtur æqualis Papæ, cum vterque abſoluat à peccatis, & ſi get pœnitentiis vice Chriſti. tenet Nauar c. 26. nu. 22. Ledeſ. Medin. ſup. Victor. §. 211. Angel. Tamen. Margar. Armil. confeſſ. §. 30. Sylue. confeſſio. 1. §. 27. cum Monal. & Rayner. ſed addunt Ange. & Tabien. quando non eſſet recurſus ad ſuperiorem: tunc enim iudex inferior per Epijkeiam diſpenſat in lege, & mandato ſuperioris, vt probat Nauar. præludio nono, nume. 14. at falſo addunt Syluest. Armil. & Margar. quod ad eam commutationem pœnitentiæ oportet vt pœnitens repetat confeſſionem Syluest. confeſſio. 1 §. 3. 25. 27. Angel. confeſſio. 1. §. 13. Ant. 3. par. tit. 14. cap. 19. §. vlt. & inferunt quod oblitus pœnitentiæ iniunctæ tenetur iterum confiteri peccatorum ſpecies ſaltem in generali. pro quo falſo citant Diuum Thomam. Richard.
f & Palud. [f] Diuus Thomas ſignificat diſtin. 16. quæſt. 3. artic. 3. 5. ad. 4. Paludan. diſtinct. 17. quæſt. 5. Richar. art. 2. quæſt. 8. Maior. Soto. diſt. 20. quæſt. 2. articul. 2. ad 3. Ledeſ. q. 20. art. 4. dub. ſecundo. Victor. §. 167. Caietan. confeſſ. 2. fin. Adrian. de confeſſ. col.
penul. fin. Nauar. cap. 9. nume. 14. cap. 21. nume 43. Diuus Tho-
g mas, quodliber. 1. art. 12. & omnes recent. magiſtri. [g] Medin. Sylue. confeſſ. 2. §. 27. cum Monal. & Rayner. Armil. §. 30. Ang. Tabi. Margar. per cap. latorem. 33. quæſt. 2. dum vero Vrban. c. placuit. de pœnitentia. diſt. 6. negat æqualem commutare poſſe pœnitentias ab alio iniunctas: quia par in parem non habet imperium. & Victor. de clauibus. §. 13. Reſpondet Sotus, Vrbanum loqui de pœnitentia ſolenni, vel de alieno paro-
h chiano. [h] confeſſarius per bullam cruciata. poteſt commutare iniunctas, ita vt vice illarum obtineat indulgentiã in bulla conceſſam. ſed ob hoc pœnitens ceſſare non deberet à pœnitentijs iniunctis. ſup. c. 9.
i lit. F. [i] at in quadrageſima cõſequitur indulgentiam licet ieiunium ſit de præcepto. ſup. cap. 10.
k §. quinto. L. [k] ſup. lib. ſecundo. de pœ
l nitentia. cap. 22. [l] Sup lib. 2. de pœnitentia. c. 22. § quin-
m to. [m] ſignificat Diuus Thomas add. quæſt. 25. artic. 2. ad. 4. Supplemen. diſtin. 45. quæſt. 3. Adrian. de indulg. §. ad arg. viæ. 3. & Guillel. Pariſien. in Sacramen. Alten. libro quinto, titulo 40. articulo quinto. cum Hoſtienſ. Bernar. & Specul. Syluest. §. 9. Roſel. 15. fauet Nauar. de indulg. not. 31. nu. 20. hæc ſententia eſt in praxi ſe-
n quenda vt tutior. [n] probat Nauar. cap. 25. nu. 74. & relec. de ſimon. nume. 4. Dueñas. regu. 43. ratione 2. & regu. 186. ampli. 8. facit Bernar. Diaz. regu. 68. Maiol. lib. 4.
o de irreg. c. 10. nu. 3. & cap. 3. nu. 5. fi. [o] ita ſignificant Albert. Caietan. Ledeſm. Angel. Tabien. Armil. Pet Soto. cit. lit. B. Nauar. not. 31. nume. 20. & 43. & multi recen. Theolog. quia indulgentia de iniunctis cum ſit fauorab. videtur ſic amplè interpretanda. & cauſam iubilæi eſſe idoneam, vt Papa velit pœnitentias iniun-
p ctas commutare in eam indulgentiam. [p] ſic cap. cum ex eo. de pœnit. & remiſſ. ait per indiſcretas indulgentias eneruatur pœnitentialis ſatisfactio.
q [q] per Doctor. citat. lit. M. [r] nec epiſcopus di-
r ſpenſat in lege ſuperioris niſi ex tacita commiſſione. & cauſa
ſ cognita ac probata. citat. N. [ſ] Cordubenſ. libro quinto. quæſtione decima. columna tertia. Corollar. quarto. per indulgentias non liberatur à pœnitentijs medicinalibus. Bonauentu. & alij

alij ſupra. [t] Caiet. 2. 2. quæſt. 147. art. 3. ad 2. Victor. relect. de poteſt. ciuili nu. 22. Soto lib. 1. inſtitiæ q. 6. art. 8. ad fin. Syluest. lex. § 9. ver. 8. Nauarro in c. non inferenda. nu. 9. Sylua nuptia. lib. 1. nu. 205. Couar. 2. par. ſponſal. cap. 6. § 9. nu. 8. & in cap. cum eſſes. de teſtamen. nume. 9. regu. poſſeſſor. par. tertia. § 2. eſſe nullam. Nauar. cap. 27. nu. 21. § 8. num. 270. § 8. imo minor excommunicatio facit incapacem beneficii. Nauar. nume. 24. & cap. 25. nume. 133. valet tamen profeſſio licet ſequatur beneficio regulari. Nauar. in cap. ſtatuimus. de regu. nu. 25. Abbas. c. cum illorum de ſenten. excommun. Couarr. 2. par. ſponſal. capit. ſexto. in

tię illius debita obedientia: ut impleatur pars pertinens ad integritatem ſacramenti prius recepti: vt cõ patiens conformetur Chriſto paſſo per imitationem: tandem vt multiplicata cauſa, tutius & efficacius conſequatur liberationem à duris pœnis purgatorij: ſic lex ieiunii quæ reſpicit varius fines, obligat potentem ieiunare in legitima ætate: quamuis in homine deficiat vnus aut alter finis: [t] licet tunc non egeat carnis maceratione.

5 Si uariç indulgentię diuerſis titulis ab eodem, aut à diuerſis Pontificibus concedantur homini pro uno opere aut oratione: hic poteſt dicta ſemel oratione illa, conſequi uarias indulgentias, [u] quamuis in diſpenſatione odioſa requiratur in foro exteriori, mentionem fieri de altera diſpenſatione prius obtéta. [x] At circa indulgentias, cum non cedant in prędicium alterius aut ſcandalum, Papa memor prioris non retardaretur à conceſſione ſecundę: nec id beneficium Principis reſtringendum eſt ſine cauſa: ſic confert Pontifex regularibus & confirmat plurimas ſimul indulgentias pro eodem opere, & qui habet uarios calculos benedictos aut unum à diuerſis benedictum, poteſt una oratione aut opere ſimul conſequi omnia illis conceſſa. ut homo vna recitatione horarum ſatisfacit obligationi quam habet uariis titulis, ratione ordinis ſacri, & profeſſionis ad chorum, & ob plura beneficia, & quia etiam tenetur ratione uoti & iuramenti. una attritio remouendo obicem baptiſmi cum abſolutione, diſponit ad gratiam duorum ſacramentorum, & ſimul uno verbo abſoluitur homo à multis peccatis & cenſuris. nam ſi utraque indulgentia exigat confeſſionem & communionem certo die, non debet bis in die recipere hęc ſacramenta, ut utramque indulgentiam conſequatur.

6 Dum indulgentia conceditur abſolute, & in longum tempus (quę reputatur perennis) qui intra diem uel horam repetit opera aut orationem, poteſt eã conſequi toties quoties uoluerit. [y] ſed cauendum ne tam frequenter in hora repetat, ut ridiculum uideatur. multo magis iterari poteſt in die, ſi uiſitantibus certam eccleſiam concedatur ad paruum aut longum tẽpus. [z] 2. ſi dicat quoties viſitauerit eccleſia. N. conſequatur tertiam partem remiſſionis pecatorum, quamuis ter aut millies in die vel menſe eam viſitet, nõ cõſequetur omnium pœnarum indulgentiam: ſed ſecunda uice uiſitans, intelligitur conſequi tertiam partem eius, quod reſiduum eſt. [a]

CAP. XVIII.

De ſuſcipientibus.

§. 1. *Subiectum capax indulg. eſt Chriſtianus.*

2 *An excommunicato ſi contritione iuſtificatus ſit, profit? quadam priuilegia valente excommunicato.*

3 *Prodeſt cathecumenis.*

SVbiectum indulgentiæ capax, eſt homo fidelis uiator: præſertim Chriſtianus & ſubditus epiſcopo, [a] aut alteri indulgentiam cõferenti. nam clauis & iuriſdictio ſoluendi per modum abſolutionis, ad eos extenditur ad quos clauis ligandi & excommunicandi: nec prodeſt ſtatim niſi ut dictum eſt ca. 9. homini iuſto. 2. oportet ut impleat omnia opera quæ proponuntur ut conditio, ſup. cap. 10. § 3. ſine qua indulgentia non applicatur.

2 Excommunicato non ualet collatio facta beneficii, [b] aut alterius gratiæ: [c] & generalis abſolutio (quam Papa ſolet ante collationem præmittere) non prodeſt inſurdeſcenti per annum. [d] ſi tamen excommunicatus accipiat Bullam cruciat. prodeſt ſibi: [e] cum concedat abſolutioné ab excommunicat. (ſicut ualet priuilegium quod excommunicatus impetrat pro abſolutione eiuſdem excommunicationis. [f]) & ex conſequenti hic per Bullam poteſt edere oua, & petere commutationem uotorum: ſup. capit. nono ad fin. eo quod iſtorum conceſſio eſt acceſſoria, & ſequitur naturam priuilegii principalis: ſicut è contrario ſublato principali, tollitur & acceſſorium. 2. excommunicato, ſi non ſit in mora, ut proſunt ſuffragia, [g] ita uidetur prodeſſe indulgentia: [h] quia hic nullo præcepto prohibetur præſtare opera pro quibus datur indulgentia: poteſt enim orare in eccleſia, & recitare horas Canonicas: per quod non recipit ſacramentum, nec aſſiſtit publicis officijs eccleſiæ, à quibus excommunicatus prohibetur.

3 Indulgentia uidetur prodeſſe etiam cathecumenis, [i] qui per contritionem cum uoto baptiſmi ſunt iuſtificati: quia ſunt membrum Chriſti uiuum, & dicuntur Chriſtiani, nõ quidem numero ſed merito, & pro illis offerri poſſunt miſſæ [k] & ſuffragia eccleſiæ, cum participent communionem ſanctorum, ut de cõmuni cibo ingeſto in

nu. 2. Aſten. tit. 40. artic. 3. col. 2. cum Hoſtien. Cordub. q. 31. 35. cõtra Supplemen. [x] Molina. lib. 2. de primogeni. cap. 4. nu. 51. per cap. ſi. de fil. presb. lib. 6. cum Bald. Palac. cap per veſtras. not. 4. nom 11. Couar. 1. Var. cap. 20. num. 8. [y] Infra capit. 19. T. Cordob. lib. 5. q. 35. & vide quæſt. 33. Nauar. de indulg. not. 31. nume. 37. not. 34. no. 4. & 7. & ſe refert ad not. 32. nume. 47. cum Palud. diſtin. 20. quæſt. 4. Felin. Lyra. ſupplemen. diſtin. 45. q. 3. dub. 4. D. Thomas diſtinct. 20. art. 3. 2. corp. & ad 4. Ang. indulgen. § 4. Roſel. § 14. quamuis oppoſitum dixerat Nauar. not. 15. fin. Duran. diſtinct. 20. q. 4. art. 3. Syluest. indulg. § 8. ver. 3. [a] D. Tho. ſup. [a] Cordub. lib. 5. quæſtio. 34. Adrian. de indulgen. quæſt. 1. ad arg 4. viæ ad. 3. & in inconuenientibus contra. 4. viam Supplemen. diſtin. 45. q. 3. dub. 3. & dicit cum Thom. de Argent. diſt. 20. id declaratum fuiſſe à ſeptem Pontificibus.

CAP. XVIII.

[a] ANton. [a] 1. par. tit. 22. cap. 5. § 6. Auguſt. de Anchon. de poteſt. eccleſ. Cordub. lib. 5. quæſt. 13. Naua. de indulg. ſaſ. per cap. quod autem de pœnit. & remiſ. Aſten. lib. 5. tit. 40. arti. 3. Soto diſt. 21. q. 1. artic. 4. D. Thom. add. quæſt. 26. artic. 3. & opuſc. 20. de regim. Princip. lib. 1. cap. 10. & tamen dum epiſcopus concedit indulgentiam ſubditis intra diœceſim, prodeſt etiam extraneis in eum locum cõfluentibus. Aſté. & communis. infr. cap. 32. § 2. [b] collationem beneficij

princ. numero tertio. [f] Nauar. c. 27. nume. 22. § 13. Caietan. excommuni. ad fin. § vbi ſcito. Syluest. excommunic. 3. § 1. verſ. 16. & reſcrip. § ſecundo, & ſeptimo non valet reſcriptum à Papa obtẽtum per excommunicatum etiam occulté, aut per eius procuratorem. Soto diſt. 22. quæſtio. prima. artic. 4. [d] ſi anno continuo inſordeſcat. Nauar. cap. 27. nume. 10. & num. 23. § 16. Ant. Gabriel. tomo primo, commun. ex Viuio opinio. 103. Iulius Clarus in practi. crim. quæſt. 73. Simanc. de cath. inſtit. c. 2. nume. 9. & cap. 14. nume. 2. & ſequen. Conrad. Brunus libro quarto de aſſertio. hæret. cap. vndecimo. [e f] ſup. cit. li. C. Ang. excom. vlt. § 14. reſcript. § 1. vbi Syluest. § ſecundo. [g] tenet Nauar. cap. 27. numero 18. & 36. & lib. de oral. not. 22. numero ſecundo, cum Hoſti. quamuis oppoſitum videtur communis ſententia. Sot. diſt. 22. quæſ. 1. ar. 1. dub. 2. colu. 12. Ledeſm. quæſt. 23. art. 1. & multi recent. [h] colligitur ex Nauarr. not. 22. ſupra. & clare not. 18. numero 14. contra Roſell. verbor. indulgen. § decimoquarto ex eo, quod excommunicato nulla gratia valet. [i] tenet Nauar. de indulgen. not. 18. nume. 28. not. 19. numero 10. no. 30. nume. 13. not. 31. nume. 48. & bene no. 32. nu. 8. contra Anto. & Anch. cit. A. [k] Dicetur lib. de miſ. c. 15. miſſas his prodeſſe ex opere operantis, & ſic eccleſia per octauam Paſchæ, aut Pentecoſtes orat in Canone miſſæ pro cathecumenis. & ſæpius in Lyturgia Chryſ.

CAP.

ſtomachum participiant omnia ho-minis membra uiua. ſed ijs non ap-plicatur indulgentia per modum ab ſolutionis tanquam ſubditis eccle-ſiæ (quia ut non poſſunt ligari aut excommunicari ab eccleſia, ita nec abſolui) ſed per modũ ſuffragij appli catur eis abſolutio de theſauro cõ-muni. ſic animabus catechumeno-rum, & illorum qui ante mortem Chriſti migrarunt, & manent in purgatorio nõ minus applicatur in-dulgentia, ſup. c.8. quam baptizato rũ animabus: oẽs enim animæ iu-ſtæ ſunt æque extra forum & iuriſ dictionem Papæ, ut digni ſunt ca-techumeni indulgentia, cum ex il-lorum abundantibus ſatisfactioni-bus, ſicut & ex ſanctis qui fuerunt ante Chriſti aduentum, conſtet com munis theſaurus, in utilitatem om nium qui capaces fuerint.

CAP. XIX.

De regularium indulgentijs.

§. 2. *Religioſis etiam Societatis Ieſu conceduntur varia indulgentia, vt ratione miſſæ.*

3 *Si dicant Pſalm. miſerere, vel quaſdam alias orationes.*

4 *In articulo mortis.*

5 *Prouincialis dat in viſitatione, & con feſſarius omnibus ad generalem congregationem.*

6 *Nouitij gaudent hoc fauore, & fami liares, ac quidam alij.*

Religioſis non eſt indecens nec imperfectio frui indulgẽtiis, [a] quæ conceduntur omnibus an la-icis: ſed per illas non liberãtur à pœ-nitentiis in capitulo impoſitis. quę-dam priuilegia concedit Pontif. in Bulla cruciæ ſecularibus (ut de ouis & lacticinijs ueſcendis in quadra-geſima) quæ merito negat regulari-bus & presbyteris; [b] quos decet abſtinentiæ eſſe amatores. ſi tamen ſacerdoti uel regulari per aliud ſpe-ciale priuilegium aut confeſſionale cõcedatur ueſci cibis prohibitis in quadrageſima, non reuocatur per bullam cruciatæ: ſi modo ea accepta reualidetur priuilegium. Regula-ribus merito Pontifices concedunt multas indulgentias & magna pri-uilegia, [c] & ad Regulares clericos Societatis Ieſu per communicatio-nem extendunt conceſſa alijs regu-laribus aut ſæcularibus [d] non ſo-lum ad inſtar, ſed æque principali-ter, & eadem ſæpe confirmant ex certa ſcientia. Qui regulares eligant ſibi confeſſarium per Bullam cruc. infr. capit. 22. expedit uero quaſdam priuilegiorum indulgentias non ex tendi ad quoſdam Regulares. [e]

2 Iis qui profeſſionem expreſſam aut tacitam faciunt: uel qui in reli-gione Societatis Ieſu per uota ſim-plicia cum approbatione eccleſiæ fiunt ſimpliciter religioſi conceduntur indulgentiæ magnæ: [f] 1. ſi quis illorum dicat, uel audiat miſſam cõceptionis B. Virginis, [g] ſi modo ſi mul oret pro anima Leonis PP. X. id concedentis, & pro uniuerſali eccleſia. 2. qui celebrat miſſam quin que plagarum. [h] 3. qui celebrat, uel celebrare facit Romę in eccle-ſiis ſocietatis Ieſu (aut ſaltem in uno altari deſignato Romę per ge-neralẽ pro animabus purgatorij) li-berat unam animam. [i] Item uenien tibus ad primas miſſas regularium Mendicantiũ datur indulgentia triũ annorum & duorum dierum. [k] Et regularis qui celebrat in Dominica uel ſolẽni feſto Chriſti, uel B. Marię uel quando cõmunicat, conſequi-tur indulgentiam plenariam. [l]

3 Si quis ex Mendicantibus dicat ſemel Pſal. miſerere, conſequitur in dulgentiam plenariam. 2. ſi unũ mi-ſerere dicat in quodlibet altari, ob-tinet pro uiuis indulgentias illius diei. [m] 3. ſi in ſua eccleſia quouis die pręter Pſalmũ miſerere, addit ora-tionem pro Pontif. (Deus omniũ fi delium Paſtor, uel omnipotens ſem piterne Deus miſerere famulo tuo) lucratur omnes & ſingulas indulgẽ tias conceſſas eccleſijs & locis to-tius orbis. [n] 4. qui in ſua eccleſia, uel alia ubi pro tẽpore ex obedien-tia eſſe contigerit, ante altare maius quinquies deuote dixerit Pater no ſter & Aue, conſequitur indulgen-tias ſtationum Romę, [o] ac ſi uiſi-taret omnes eccleſias & ſtationes.

CAP. XIX.

a Diuus Thomas [a] addit. quæſt. 27. art. 2. Palu. diſt. 20. quæſt. 4. Aſten. lib. 5. tit. 40 tandem art. 5. Cordu. lib. 5. q 31. & 40. Angel. indulg. §. 22. Tabi. §. 20. quod autem alij negare videntur, limitandũ eſt. Naua. de indulg. not 5. Soto. diſ. 21. b [b] dictum eſt cap. 3. §. 6. c [c] vt patet ex Compen. Mendic. & Claud. in Compend. Societ. verb. priuil. inſ d c. 24. & ſeq. [d] Pius V. in bull. anni 71. Claud. verb. communicatio §. 2. ver. primi. §. 7. quod immediate, & æque principaliter gaudet religio Societ. Ieſu priuileg. aliorum ordinum: maxime quia fit communicatio in omnibus, & per omnia. quod eſt eadẽ amplum, vt aduertit Horat. Mandoſius tract. de priuileg. ad inſtar. quæſtio. & glo. 8. cum Natta. conſil. 43. 2. lib. 2. Felician libr. de cenſur. tit. de priuileg. cap. 19. Item 2. Pius V. expreſſe cõcedit extenſionem cõmunicationis ad futura etiam aliorum priuilegia, vt Clem. VII conceſſit Minor. Horat. glo. 8. nu. 60. & 9. & glo. 14. nu. 14. Oldr. conſ. 300. Claud. verb. excommunica. §. 2. & 5. (quod nõ aduertit Hora. glo. 2. num. 66.) Extenditur. 3. ad aliorum priuilegia quæ non erant in uſu apud alios, aut erant con ſuetudine derogata. Claud. priuileg. cap. 2. & 5. Horat. glo. 14 num. 71. glo. 15. à num. 2. 49. (ijs) 66. & quæſt. 7. contra Patrem ſuũ Quintil. Mandoſ. in cancellar. reg. 21. q. 2. & 1. Extẽditur. 4. ad quædam priuilegia ſolorum Mendicant. Horat. q. 4. num. 82 cũ Natta conſ. 43. 2. lib. 2. ſed olim Minores non fruebantur priuilegio Monialium: nec Moniales S. Claræ, priuilegio Minorum, quæ tamen iam communicantur illis per conceſſionem Bonif. VIII. & Sixtus IIII. Horat. cum Bald. & Card. in Clemen. dudum, de priuil. §. verum. quæſtio. 12. Item 5. dum Papa priuilegia Minorum confirmat, extendit eam confirmationem gratiam ad Societ. Ieſu. Horat. quæſt. 7. cum Quintil. in e cancel. regul. 22. q. 10. vide Nauar. de indulgen. not. 26. nu. 8. [e] ita ſunt limitandi qui negant indulgentias, id eſt, priuilegia valere Religioſis. Alber. diſtin. 20. art. 18. dubio 1. Bonauen. art. 4. c. & ad quartum. Aſten ſup art. 4. fin. propendet Syluest. indulgent. §. 5. f verſ. 4. num. 14. [f] de quibus late Compend. Mendican. & Clau. verb. indulgen. qui intrant Societ. in ingreſſu & morte, habent in-g dulgen. plenar. Claud. §. 4. [g] Compend. Mendic. indulg. plenar. h quo ad fratres. §. 18. & 19. Claud. §. 14. [h] Paul. III. Minor. vi i voc. habetur in Ara cęli. [i] Pau. III. conceſſit confraternitati Orpha. de vrbe anno 47. & Hoſpitali S. Rochi, confirmaturq; per Pium IIII. Iul. III. Pau. IIII. pro monaſterio cathecumenorum de vrbe, vt qui Romæ in illarũ eccleſia celebrat, liberet vnam animã à purgatorio. videtur non communicari Societati niſi in vno altari, quod à Generali deſigne k tur Romæ. [k] Compend. Minor. indulgen. quo ad fratr. §. l §. 28. [l] Claud. §. 9. vide etiam §. 14 & 20. idem Leo X. anno 1515. Compẽ. indulg. plenar. quo ad fratres. §. 6. 10. 22. cum Supplem. fo. 42. concel. 133. hæc poteſt applicari defunctis quia data eſt anno tertio Pontif. Claud. §. m ſeptimo. [m] Claud. §. 13. & cõiungatur cum §. 17. conceſſit Sixtus IIII. habetur Romæ in conuentu de la Paz. n [n] Claud §. 12. & 17. idem dedit Inno. 8. congreg. Caſſinen. anno 1492. vid. Cõpend verb. communicatio. §. 6. Suppl. f. 101. concel. 402. quod dicens orationem, Deus omniũ fidelium paſtor, habet indulgentiam 100. dierum toties quoties Eug. IIII. Minor. addit Innocen 8. quod confirmat Alexan. VI. & Iul. II. in prima nuſcript. quod regularis viſitans ſuam eccleſiam principalem, vel annexam vel ſubditam, recitans ſemel Miſerere, flexis genibus, aut qui neſcit, quinquies Pater & Aue. & pro Papa concedente, Deus qui inter apoſtolicos conſequitur omnes indulg. Romæ & totius orbis. impedito vero, ſat eſt dicere ſemel Pater & Aue. ſi nec id poſſet, ſufficit ſola intentio. hæc applicari poteſt pro defunctis per communicationem Pij IIII. & Clem. VII. infra V. ad finem adiuncto 678. §. 1. at id non eſt tam certum, quia communicatio facta Minoribus per Clemen. VII. fuit poſt o Leonem X. [o] Claud. §. 2. Supplem. fo. 104. declarat ſtationes. & fol. 115. §. ſequuntur ſtationes. Iul. II. Ciſtercienſ. Caſtellæ in illorum priuil. 23. nu. 6. conceſſit vt ij vel illorum Donati & officiales eligant duo, aut tria altaria ſui monaſterij vel alterius eccleſiæ: quæ ſi viſitent diebus ſtationum, conſequentur eaſdem indulg. Not. Compend. Mod. in prima impreſſ. verb. indulgen. quo ad fratres. not. 2. & in. 2. impreſſ. not. 7. falſo reſtringit concedi indul. ſtationum & non aliorum locorum Romæ Fr. Manuel. §. 8. nu. 6.

At con-

At concedi etiam plenarias, Manuel cum Cord. q.41. cont. Naua. hanc Onuphr. poſt comment. in Platin. fecit tract. de ſtationibus vrbis Romæ, & probat ex Tertul. lib. de coron. milit. lib. 2. ad vxorem. & in apologet. & de orat. & lib. de ieiun. ſtationem fieri die dominico per tempus inter Paſcha, & Pentecoſt. ob gaudium: quo nefas erat in dominica ieiunare, aut geniculis adorare. ſtatio dicitur actus, quo Chriſtiani ſtantes orabant cũ Baſilica aut ſepulchro Martyrum, ſicut dicuntur milites ſtationarij qui ſtantes ſtationem & excubias ad præſidiũ faciebant. qui modus orationis diſtinguitur cõtra orationẽ flexis genibus, & abiectione ſuper terrã. de quibus Tertul. lib. ad Scapulã. & lib. de coron. milit. Clem. Alex. lib. vlt. Strom. Origen. ho. 4. in num. Cyp. de orat. dominica. ſtamus ad orationem. & qui ſcripſit acta Damaſi Papæ Anaſthaſ. Biblioth. in vita Hilarij Pap. ſed ſtationes poſtea S. Greg. I. limitauit certo numero per quoſdam anni dies. & ſeq. Pontif. adiunxerunt quaſdã ſtationes. Manuel. §. 8. nu. 2. Onuphr. ſup. Io. Diacon. lib. 2. de vita Greg. & Petr. Malſius. lib. hiſt. ſacræ. Die ſtationum fit proceſſio in hãc aut illam deſtinatã eccleſiam: quæ poſtea p quoſdã Põt. mutatæ ſunt ab eo indice quẽ ex Grego. I. refert. Io Diacon. li. 2. Bonif. VIII. confirmauit indulgentias ſtationũ.

Romæ. & præter hoc conſequitur indulgentias quotidianas quæ conceduntur viſitanti eccleſiam regularium. [p] infirmus poteſt hæc recitare in cella aut lecto, [q] & impeditus neceſſitate aut itinere, ſatis eſt alibi dicere orationes. [r] 5. ſi dicat quinquies Pater & Aue, & ad finẽ vtriuſque gloria Patri, orans pro felici ſtatu eccleſiæ: & ſextum Pater & Aue, pro intentione concedentis, cum gloria Patri, vbicunq; conſequitur indulgentia Vrbis, [ſ] & Ieruſalem, & ſancti Iacobi in Compoſtella, & quæ datur ſecunda die Auguſti viſitanti eccleſiam Sanctæ Mariæ de Portiuncula. ſed hanc indulgentiam (quæ præ multis eximia eſt & cum magna cauſa conceſſa) ſecundum quoſdam lucratur ſemel tantum in die, [t] & licet Leo X. hanc conceſſerit anno 6. Pontificatus vt ait Supplem. Minorum. f. 60. poſſet tamen applicari defunctis. [u]) illam vero de quinq; Pater & Aue iuxta verborum tenorem & commu. ſententiam, poteſt conſequi ſæpius in die 6. qui dixerit coronam Domini Ieſu, quæ continet 33. Pater & Aue, vel Coronam B. Mariæ 63. Aue, vel ſeptem Pſalmos pœnitentiales, vel officium defunctorũ pro defunctis, toties quoties conſequitur plenariam indulgentiã pro ſe, vel pro defuncto. infirmo aut valdeſeni ſatis eſt dicere vnum Pſal. vel Hymnum B. Virginis, aut Domini noſtri. [x] 7. dicens Canticum graduum habet indulgentiam plenariam. [y]

4 In articulo mortis ſi pœnitens ſeu contritus dicat nomen Ieſu, vel faciat ſignum crucis, vel caput in cælum leuet, vel animũ cum Deo ha-

[p] Supplem f. 115. §. ſequuntur ſtationes. Claud. §. 12. 23. 24. 26. [q] Cõpen. Mendic. verb. indulg. ſtatio. quo ad fratres §. 8. infirmi. §. 3. Clau. indulg. §. 2. & 6. [r] Clau §. 2. cũ Supple. & Momm. [ſ] Clau. §. 3. ſed Inno. VIII. in Supple. f. 40. conceſ. 131. iſta cõceſſit indulgẽtias Romæ, ſed Leo X. extẽdit, dicẽdo 5. Pater & Aue. Nec addunt requiri, ut oretur pro fœlici ſtatu eccleſiæ, vt additur apud Claud. [t] Quia conceditur cum explicatione tẽporis determinati, ac ſubinde ſemel tantum in eo die prodeſt iuxta doctrinam D. Tho. d. 20. Adr. de indulgen. Compend. Mendic. verb. indulg. not. 6. ad fi. fol. 96. Cord. lib. 5. q. 34. Nau. de indulg. not. 15. fi. ſed nos ſup. c. 17. diximus, etiam tunc perennem indulg. poſſe conſequi ſæpius eodie niſi expreſſe reſtringat. quod tandem [u] ſequitur Nau. cum Palu. Felin. & Lyra. [u] quia non fuit noua conceſſio Leo X. ſed declaratio eius conceſſionis quam prius fecerat anno 3. Pontiſ. vt aduertit Supplem. fo. 42. conceſ. 131. ac ſubinde conceſſio retro trahitur vt poſſit defunctis applicari iuxta ea quæ habentur in Supplem. fo. 94 conceſ. 302. & Claud. §. 7. præſertim quia priuilegia Religionis in communi ſunt ample interpretanda, ut fauorab. ex Alex. 6. Claud. ver. declaratio. verb. priuil. § 4 vt cõceſſit Iul. II. Prædicator. in illorum priuil. p. 173. & Xiſt. IIII. Canonicis regul. ſancti Saluatoris. in manuſcrip. fo. 50. Euerard. in priuil. Societ. ver. genera. §. 10. dicit quando noſtri redduntur ancipites ſup priuil. aut gratijs cõceſſis, vel concedendis: conceſſit Põt. interpretationem fieri latiſſime ſecundum æquitatem in ſalutem animarum: non autem ſecundum iuris rigorem. & Doct. ſubtilitas. & Pius IIII. conceſſit Archicõfraternitati Charitatis frui omnibus gratiis & priuil. quæ conceſſæ ſunt aliis directe vel per cõmunicationem ab anno 3. Leo. X. die 14. Kal. Auguſti vſque ad annum 1. eiuſdem Pij IIII. idque quamuis aliorum priuilegia non eſſent in vſu, aut eſſent reuocata. Compend. Mend. verb. concil. ſi. priuil. §. 33. Cordu. ſup. Compend. verb. abſolutio quo ad ſeculare. 1. §. 19. facit Roſel. verb. abſol. 1. §. 122. 123. Euerar. in priui. ſocie. verb. priuil. §. 15. Claud. priuil. §. 11. & Clemen VII. cõfirmat & de nouo cõcedit oẽs indulg. vſq; ad annum 1527. cõtentas in lib. impreſſis F. Minorũ, ſin Supple. Monu. & Cõpendij Comp. Mẽdi. verſ. indulg. ſtatio. quoad fratres §. 16. [x] Claud. §. 6. Cõp. Mendi. verb. indul. plenar. quo ad fratres. §. 13. & hæc poteſt cõicari defunctis. addit Euerard. poſſe conſequi hãc toties quoties, ſi dicantur 7. Pſal. pœn. aut officium defunctorum pro defunctis. [y] Claud. §. 8. ex Leo. X. & Compẽ. Mend. indulg. plen. quoad fratres. §. 20. [z] Clau §. 16. qđ latius refert Euerard. §. 7. & Cõpẽ. Mẽd. verb. indulgẽ. plen. quoad frat. ex Leo. X. non ſolũ confraternitati charitatis: ſed addit Confr. S. Mariæ de Cãpo ſancto, de vrbe (vt habetur in illius erectione) vt decedens cõfeſſus & cõtritus habeat indul. ple. [a] ſic Six. IIII. Ciſter. (quod non expreſſit Claud. §. 16. quẽ vid. verb. diſpenſare. §. 6.) & clarius

beat, vel decedat confeſſus & contritus, habet indulgentiam plenariam. [z] 2. confeſſarius poteſt abſoluere ſemel in vita [a] & iterum in articulo mortis cum indulgentia pleniſſima regularem: & in feſto B. Catharinæ martyris: reſeruaturq; pro vero mortis articulo. [b] 3. oẽs indulgẽtias plenarias & non plenarias, quæ ſunt Romæ in ſingulis eccleſiis lucratur regularis in ſua eccleſia. [c] 4. ſi ante altare euchariſtiæ in ſua eccleſia fundat preces pro S. Rom. Eccleſiæ exaltatione, hæreſum extirpatione, & inter principes Chriſtianos fouenda pace, conſequitur omnes indulgentias etiam plenarias, ac ſi eo die viſitaret eccleſias & pia loca, quibus eo tempore conceduntur indulgentiæ. [d]

5 Prouincialis peracta viſitatione monaſterij, vel viſitator poteſt concedere indulgentiam plenariam. [e] 2. confeſſarius euntibus ad generalem congregationem poteſt concedere indulgentiam plenariã [f] tunc, vel infra 20. dies ſequentes: & inſuper eunti ad Capitulum generale datur indulgẽtia vnius anni, & 40. dierum: eunti vero ad Capitulum prouinciale centum dies [g] plurimæ indulgentiæ conceduntur ſecularibus uiſitantibus eccleſias regularium, uel illorum ſermonem audientibus. [h]

6 Eiſdem indulgentiis frui poſſunt. 1. Nouitij religionis, [i] quia gaudent fauore propter communẽ vitam qua diſcunt ſtatum profeſſionis: cum tamen in odioſis nõ aſtringantur: & in ingreſſu religionis & morte, datur indulgentia plenaria, [k] parentibus defunctis alicuius regularis etiam defuncti applicari poteſt

Iul. II. Innocẽt. VIII. Auguſtinianis, & Leo X. Compend. Mend. verb. indul. plen. quoad fratres. §. 23. 24. abſolu. extraordi. quoad fratres. §. 9. & extenditur ad artic. mort. ẽt præſumptũ (in quo licite datur Vnctio) quia priuil. nõ reſtringit. ſup. c. 11. O. & c. 13. K. [b] Claud. §. 15. & ex Six. IIII. ſicut & indul. ple. bullæ cruc. exprimit. [c] Clau. §. 11. facit. §. 1. & 2. Xiſt. IIII. & Leo. X. in Supple. f. 97. Cõp. Mendic. indulg. ſtatio. quo ad fratres, not. 4. & §. 7. & add. §. 17. & Manuel. §. 8. nu. 10. qđ idẽ Xiſt. IIII. Carthuſ. conceſſit eas indul. quas alii conſequuntur ſine manu adiutrice: ſi cõfeſſi uiſitẽt altaria quæ ſunt in ambitu eccleſiæ. recitãdo Miſerere ante qđlibet altare. illiterati vero recitent 7. Pater & Aue. addi. §. 4. & verb. indul. non plen. & f. 119. §. notãdũ eſt inſuper, conſequi ẽt eas indulgentias, q habẽt manus adiutrices: ſi dicant 5. Pater & Aue. quia aũt ob pprĩũ motũ Pij V. reuocẽtur indul. cũ manu adiutrice, nõ tñ derogatur hæc cõicatio in favorẽ relig. Claud. priuil. §. 2. & 5. [d] Pius IIII. Archiconfraternitati charitatis, vt cit. eſt ſupra, [d] [e] Claud. indulgen. §. 11. [e] Claud. indulgen. §. 10. & verb. viſitator. [f] [g] Claud §. 9. & coniungatur cum §. 19. Compen. Mendic. [g] indulgen. non plen. quo ad fratres. §. 1. [h] Claud. §. 27. item Pau- [h] lus III. Societ. Ieſu, ut prædicans poſſit concedere auditoribus 100. dies indul. & ordini S. Hierony. in Hiſpan. in illorum priuil. tit. 12. f. 41. prædicãs in ſua eccleſia quouis die cõcedit annos 18. dies 322. ſi vero alibi pdicet annos 18. & dies 22. At in quadrage. ſi prædicet domi ſuæ fer. 2. 4. & 6. ultra prædicta, concedit annos [i] 138. dies 202. & in ſũma in pdictis feriis ſũt anni 156. & dies 524. [k] Cõpẽ. Mẽd. indul. quo ad ſecul. 5. §. 6. ad fi. [i] Clau. §. 30. [k] Claud.

§. 4.

l indulgentia plenaria.[l] 2. fruuntur familiares ſ. famuli qui intra monaſterium ſeruiunt, & commenſales etiam ad menſam conducti. 3. medicus & tonſor monaſterij: procurator regularium, & illius ſubſtitutus: parentes, filij, vxores, & fra-
m tres;[m] aduocati ac benefactores: conſeruator monaſterij capitulariter electus: tutor alicuius regularis & fundator monaſterij: & alij quos Generalis aut Prouincialis tanquã fratres admittit ad participationem
n bonorum:[n] quomodo indulgentiæ proſint etiam defunctis, ſup. cap. 5. fin. 4. & 16. Indulgentia confratriæ corporis Chriſti pro illius feſti die
o requirit confeſſionem.[o]

CAP. XX.

De reuocatione indulgentiæ, & priuilegij, & publicatione Bullæ cruc. moderate fit reuocatio legis quando eſt irrigatoria.

2 *Bulla cruc. reuocatur elapſo anno. qui durante iubilæo cœpit confiteri, poteſt abſolui.*

3 *Publicatio Bullæ, vel iubilæi fieri debet ab habente authoritatem. An ob notitiam priuatam poſſet quis conſequi fauorem iubilæi?*

5 *Non oportet bullam ſecum ferre: ſi inculpate amiſit, valet. olim ſatis erat conſcribi.*

6 *Quibus bulla prodeſt, vt viris etiam exteræ nationis ſi intra Hiſpaniam ſint.*

7 *Poteſt eodem anno frui duplici bulla. An poſſit in alium trãſferri bulla?*

a EXpedit Papam interdum reuocare priuilegia[a] & indulgentias à ſe vel à prædeceſſoribus conceſſas: quia nimia indulgentia parit abu-
b ſum,[b] & longo tempore habita reputatur à vulgo debita: cum tamen ſit gratia. Nunc Bullæ cruciatæ expirant finito anno: olim triennio, vel alio tempore. Donatio tamen rei tẽporalis quę fit priuilegio Principis, & præſertim ſi tranſijt in vim
c contractus,[c] non eſt reuocanda ſi-
d ne cauſa.[d] 2. priuilegium non amittit vim ante certificationem reuoca-
e tionis[e] ſeu ſuſpenſionis: quare ſi ante tempus reuocetur bulla, & ignorans reuocationem elegit confeſſarium, à quo abſolutus eſt à peccatis
f etiam reſeruatis, valet abſolutio[f] ex præſumpta intẽtione Papæ: ne alias reuocatio & lex irritatoria afferat periculum illaqueandi animas ignorantium. Ab aliarum legum obligatione & pœnis (quando leges non ſunt irritatoriæ aut reuocatoriæ, & tamen de ſe obligant elapſis duobus
g menſibus à promulgatione[g]) excuſatur homo per ignorantiam inuincibilem promulgationis: aut ſi lex propter difficultates non ſit vſu po-
h pulorum acceptata,[h] vel non tran-
i ſijt Pyrenæos[i] cum fide publica, &
k ſubſcriptione[k] quæ probent authẽticè fuiſſe promulgatam. At priuile-

l §. 4. [l] Claud. §. 28. ex Monum. fol. 87. & Compen. indulg. quoad ſæcul. 8. §. 1. ſed oportet explicari per quas preces applicetur hæc
m indulgentia parentibus defunctis. [m] Claud. §. 29. cum Supplem. fol. 99. Compend. Mendic. indulg. pro ſæcul. 8. §. 3. conceſſit Iul.
n II. Minimis. [n] addit Xiſt. IIII. fratribus Mendican. S. Hieronyvt de conſenſu Prouincialis cum conſultoribus ibidẽ degentibus, poſſint eligi duodecim benefactores 1 quolibet collegio aut conuẽtu, qui eiuſdem religiõis indulgẽtiis gaudeant etiã plenarias. idem Xiſt. IIII. ſub teſtimonio Cardin. S. Xiſt. anno 1472. in tota religione eligi poſſunt 70. benefactores qui fruantur indulgentiis etiã plenariis. adde ex Euerard. §. 14. qđ Clemen. 7. cõceſſit Minor. vt ſuperior vel ſocius ei⁹ antiquior religione, celebrãs 2. vel 4 feria pro anima, conſequatur omnes indulgen. ac ſi in altaribus Romæ priuilegiatis intra & extra muros celebraret: in quibus ſingulæ miſſæ liberant vnam ani-
o mã à purgatorio. [o] Nauar. de indulgẽ. not. 18. num. 32.

CAP. XX.

a [a] SYlueſt. priuileg. §. 10. Cordub. lib. 5. quæſtio. 33. propoſi. 2. &
b quęſtio. 36. [b] Concil. Lateranen. capitulo 62. Trident. ſeſſ. 21. refor. cap. nono, ſeſſ. vigeſimaquinta, re-
c for. cap. 18. [c] quia contractum ſeruare eſt de iure gentium; & ſic tenetur etiam Papa ſeruare contractum. Palac. Rub. de donatio. §. 69. num. 16. Pinel. 1. par. Rubr. de reſciſ. vend. cap. 1. nume. 35. Gomez. de infirm. reſign. quæſtio prima, Anto. Gabr. tom. 1. verb. Princeps. & ex Viuio, opin. 235. tom. 2. titu. de non tollen. iure quæſito. concl. 5. tomo 3. ex Baldo. conc. 321. Nauar. capit. 27. numero 73. & de indulg. not. 28. nume. 7. addit Anto. Gabr. d. tomo 2. cono. 7. & Viuius, quod Papa non poteſt reuocare priuilegium
d remuneratorium, aut quod tranſit in contractum. [d] Syluest. do-
e natio. 1. §. 18. [e] Domin. & Gemin. in cap. 1. numero 8. de conceſ. præben. in 6. Cordubenſ. quæſtio 86. propoſit. 3. Nauar. de indulgen. not. 32. numero 28. Tabien. indulgen. §. 29. vbi Sylueſt. §. 5. &
f lex. §. 8. gratia. 2. §. 2. Angel. gratia. vbi Roſel. §. 6. [f] tenet Mant. add. quæſtio. nona & multi recent. colliguntur ex Medin. C. de confeſſ. quæſtio. 26. Frat. Medin. 1. 2. quæſt. 90. articu. 4. ſenſus Soto. lib. 1. iuſt. quæſtio. 1. artic. 4 Caietan. verb. excommu. poſt capitu. 31. fin. Cordub. lib. 5. quęſtio. 36. ad fi. & cal. 144. facit Sylueſt. gratia. num. 4. Armil. §. 6. Manuel. in Bulla §. nono, num. 24. verſ. 5. & num. 25. ſic valet ſententia eius qui communi errore populi habetur iudex ordinarius (præſertim ſi præceſſit titulus aliquis coloratus cum ſcientia & patientia Principis.) Nauar. capitu. nono, num. 8. cum Sylueſt. & Caietan. Anton. Gab. tom. 2. tit. de probation. concl. 8. num. 20. aut ſi reputetur iudex delegatus. Anto. Gabr. num. 3. & 31. ſatiſque videtur pro titulo retinere Bullam, quã non conſtat expiraſſe: ſat. Nauar. ſupra, & Sylueſt. indulgent. §.
g quinto, ver. 8 Authen. ut factæ nouæ. collat. 5. titu. 16. in volum. Nauar. cap. 23 num. 44. capitu. 27. num. 16. & idem ſeruandum eſſe in lege Canonica (ne Papa intendat obligare niſi poſt duos mẽſes à die promulgationis) declarauit Pius V. proprio motu Nauar. cum commu. Barto. in l. omnes populi. numero 37. ff. de iuſt.

& iur. Turrecrema. in 4. diſtin. Perez. l. 2. titu. 15. lib. 8. ordin. & in fin. Rubr. tit. quarto, lib. 7. & l. 2. tit. 7. lib. 5. ordin. Gomez. proœmio. reg. cancell. fol. 11. Anton. Gabr. tomo 2. tit. de legib. conclu. 4. titu. de clauſul. conclu. 3. Bernar. Diaz. regul. 418. Couar. pract. cap. nono, num. 7. Alij falſo tenent legem Papę latam ac Romæ publicatur in campo Floræ, obligare totum orbem. in quo dubius eſt Sylueſt. lex. §. ſeru. Aug. §. 12. Armil. §. 21. nec Soto audet determinare. lib. 1. iuſtit. quæſt. 1. art. 4. Frat. Medin. 1. 2. quæſtio. 90. artic. 4. ſed Caſtro, lib. 1. leg. pœn. cap. 2. Specul. coniug. in appẽdic. dub. 14. aiunt mox obligare etiã irritatoriam. propendet Soto. diſtinctio. 27. quæſtio. 1. articu. 2. ita ut ex tunc non valeat cõtractus etiam matrimonij, poſito decreto irritante. ſed prior ſententia eſt vera ex declaratione Pij V. prop. mo-
h tu. [h] bene Nauar. cap. 23. nu. 41. 48. fin. 62. & capit. 17. nume. 149. 249. & 271. §. 13. ſpoliat. reddit. quæſt. 2. mon. 26. ad fi. & de orat. not. 22. numero 5. Caſtro ſupra Cordu. cal. 28. opinio. 3. Sylueſt. lex §. 9. cum Pan. & Domin. & ibi. conſuetudo. §. 6. & 13. inobedientia §. 3. Armil. lex. §. 12. Couar. 2. Var. cap. 16. numero quinto, Anton. Gabr. tomo 2. titu. de clauſul. conclu. 2. numero
i octauo, nono, decimoſexto, 102. Perez. lib. 2. titu. ſeptimo, libro quinto, ordin. pag. 202. Anton. 1. part. titu. 18. capitulo primo ante §. Died. 2. de libert. Chriſtiana, capitulo ſecundo, parte tertia, Mexia pragma panis. conſ. 3. numero 18. colligitur ex Soto, libro 1. iuſt. quæſtio. ſeptima, articu. 2. libro 6. quæſtio. 1. articulo ſexto, dum agit de monte pietatis, & libro 10. quæſtio. quinta, articu. ſexto, de concil. Lateranen. circa beneficiarium non reſidentem. [i] Nauar. capitulo 27. numero 249. §. 5. de proprio motu Pij V. contra Sodomitas & Simoniacos. & numero 271. §. 24. de lege noua quæ habet pœnas exorbitantes, quæ addit verba ad terrorem, & non intendit illaqueare conſcientias, ac ſubinde pro foro conſcientiæ reſtringenda eſt quantum verba patiuntur. Aymo de antiquita. 4. part. capitu. 2. numero 49. capitu. 3. numero 41. & in quæſtio. poſt hunc tracta. numero 25. Alciat. libro 1. de verborum ſignificat. numero 32. 41. cum multis. Valle conſ. 26. numero 6. & decimo, Bellon. libro 4. ſupput. capitu. vlt. numero 8. contra quoſdam apud Tiraquel. tracta. de mort. 2. par. declar. 2. numero 2. & quidam dubitarunt, an in Hiſpan. receptus eſſet propr. motus Pij V. cum conditio. de conſtitutione cenſus, de quo Nauar. capitulo 17. numero 234. & ab anno 88. interpoſita eſt in curiis Matriti ſupplicatio Regis qua ſuſpenſa eſt vis & executio illius: nec admit-
k titur in prætoriis & ſenatu Regis. [k] ſic proprij mot. Pontif. in fine addunt, tunc fidem adhibendam eſſe, ſi tranſumptum ſit ſubſcriptum, & munitum ſigillo Notarij & alicuius perſonæ in dignitate conſtitutæ. Antonius Gabriel. tomo ſecundo, commun. libro ſexto, titulo de clauſul. concluſ. ſecunda, §. centeſimoſecundo, motum proprium ſubſcribendum eſſe manu Principis. Socin. Reg. ſigillis, & literis ignotis. facit Tridentina, ſeſſione vigeſimaquarta, reform. capitulo vigeſimo, ut reſcriptum auocet cauſam ab Ordinario, debet ſubſcribi manu Papę. Mexia in pragpanis.

l panis.concluſ.2.num.18. [l] Claud.in Compend. Societ. §.6.& 7. m ex Iul. II. Leo. X. [m] vt colligitur ex principio & prope fi.o.Bullæ cruciat. Gregor. XIII. ab anno 76. & ſequent. Pontif. dicit, à die publicationis vſque ad finem expeditionis eiuſdem anni. & ita n reſpondit Soto de Salazar cum eſſet commiſſarius. [n] ſentit Soto libro 1. iuſt.quæſt. primà, articolo 4. Frat.Medin. 1.2.q. 90.artic. 4. Penna, Soto maio. & alij recent. & declarat conſuetudo in pra- o xi. [o] tunc prodeſt Bulla pro tempore interdicti, eſu ouorum, & ut eligat cōfeſſarium qui abſoluat etiam à reſeruatis. ita anno 82. conſolti Salmanticenſ. Doct. Moya, Vera, Sahagun. Nauarr.iunior.& multi Theolog. docti ex varijs Religion. aliâs enim cederet in periculū animarum: & ea eſt plana intentio Papæ bullam per ſexennium concedentis, & commiſſarij, ut qui quolibet anno, tempore publicationis accepit ſex Bullas, nullo die ſexennij priuetur priuilegijs illius. nec vero omnes in ingenti vrbe tenētur primo publicationis die, accipere: ſed ſatis eſt intra triduom, aut hebmomadam. ſic dies artificialis pro recitādis horis eſt longior, vt à præcedēti veſpere, vſque ad ſequentis diei mediam noctem Caietan.verb.horæ. & pro matrimonio cēſetur annus ætatis 14. quamuis deſint aliquot dies, aut menſes, ſi malitia ſupplet ætatem. ſecus pro ordinibus ſacris, aut benefi- p cijs. [p] Dictum eſt lib. 1. de pœnitentia, q cap.4. [q] Bulla lat. ſic delegatus. & conſeruator datos ad annum, poteſt cauſam prius cœptam proſequi, & lite conteſtata coram eo, poteſt ſubdelegare. Syluest. conſeruator. §. ſexto. Palac. in text. capitu. per ueſtras. not. ſecundo, numero vigeſimooctauo. Auendano. de exeq. manda. capitulo primo, numero decimoſexto, Aufrer. io Capel. Tholoſa. quæſtio. r duodecima, [r] [ſ] colligitur ex Soto libro primo, iuſtit. quæſtione ſ prima. artic. quarto. Anton. Gabriel. to. 2. libro ſexto, titu. de legibus concluſio. quarta, & Doct. dum agunt de promulgatione legis. ſic decretum de clandeſtin. debet in parochia publicari de mandato epiſcopi, aut certe parochi: prælatus monaſterij cenſetur Ordi- t narius vt promulget ſuis ſubditis exemptis ab epiſcopo. [t] colli- u gitur plane ex intentione Papæ. [u] ſic expreſſit Gregor. XIII. anno 74. & 83. Xiſt. V anno 85. in iubilæis à ſe datis. Nauarro de in- x dulgent. not trigeſimoſecundo, [x] Syluest. & commun. uerb. priuileg. ſed Bulla declarat, ne extra Regna Hiſpaniar. liceat uesci y ouis & lacticinijs tempore prohibito. [y] in bulla magna originali, monet Papa, ne exigant ſtipem à paupere: cui proinde com- z miſſarius deberet gratis dare. [z] Bulla ait exigendam ſtipem pro qualitate perſonarum, & deſignat commiſſarius ſatis communiter eſſe duos argenteos. ſed à domino qui vaſſallos habet, aut ingentes redditus, exiguntur ſemel octo argentei: ſi tamen hic capiat. 2. bullam eodem anno, ſoluet duos tantum argenteos. ex præſumpta intentione commiſſarij. At uxor quæ non habet bonorum adminiſtrationem (quamuis ratione dotis eſſet domina vaſſallorū) ſatis eſt ut tribuat duos argenteos. Fr. Manuel. §. duodecimo, numero de- a cimoſexto. [a] colligi poteſt ex Sylueſter priuileg. §. duodecimo, & decimoquarto. Armi. §. decimo. Tabien. §. decimo. cum Innocen. capit. conſtitutis, de reſcript. & in ſimili Maodoſ. in cancell. regul. vigeſimaſeptima, quæſtio. ſexta. numero primo, contra Manuel. in expoſit. Bullæ. §. duodecimo, numero decimoſe- b ptimo, [b] ſic ſatis eſt in alijs priuilegijs, ut aiunt Summiſt. citat. per hoc enim obligatur accipere poſtea bullam, & habet quendam titulum: ut de titulo colorato parochi. ait Nauar. capitulo nono, nume- c ro octauo. [c] Nauarr. de Orat. Miſcella. trigeſimoſeptimo, nume. quin- d quageſimonono. [d] Leo. X. conceſſit Minor. ot in Supplem. fol. quinquageſimooctauo, con ceſ. 161. & ualet in perpetuom, cum ſit gratia Papæ nomine dignitatis conceſſa. prodeſtque etiam in publico, ut tempore interdicti & ceſſationis. Compen. Mendicantiū Societ. & Bernard. uerb. oracula, & uerſi. generalis. §. octauo, ut tamen Oraculum fidem faciat in foro exteriori, oportet de illo atteſtari Cardinalem coram quo conceſſum eſt. & generaliter gratia ſtatim ut uerbo Papæ conceditur per fiat. ualet in conſcientia literis non expeditis: ſed niſi expediantur poſtea literæ: cenſetur inualida pro foro exteriori. Molina, libro ſecundo, de primogenit. capitulo ſeptimo, numero quinquageſimoſecundo, quinquageſimoquinto, quinquageſimoſexto, & ſequentib. e Baldus io leg. falſus. oumero vigeſimoprimo, C. de furt. [e] Ci- ſ tat. Z. & conſtat ex uerbis Bullæ, & praxi. [f] communis. uel eſt ſimonia pro ſubſidio temporali ot eſt opus pietatis concedere bullam & indulgentiam. Diuus Thomas additio. quæſtione vigeſimaquinta, articulo tertio, Bonauen. diſtinctio. vigeſima, articulo quarto, Palac. libro ſecundo, de contract. capitulo ſeptimo, Soto diſtinctio. vigeſimaprima, quæſtione ſecunda, articulo ſecundo, fin. Allen. libro quinto, titulo 40. articu. quarto, Cordub. libro quinto, de indulg. quæſt. a 1. Nauar. de indulgen. not. 31. num. 47.

gia Religionis habent vim & efficaciam in iudicio vel extra, per ſolam ſignaturam, ac ſi ſigillo plumbeo eſſent obſignata. [l]

2 Bulla cruciatæ quæ ad annum concedi ſolet, non cenſetur reuocari ante expletum annum: [m] nec paulò poſt per hoc quod noua bulla promulgetur in Metropoli eiuſdem diœceſis, ſed in eodem oppido principali, [n] vbi promulgari ſolet. imo ſi elapſo anno & paucis diebus, non promulgetur ſecunda bulla (quam conſtat paulo poſt promulgandam) fruetur quis prima bulla, [o] ex pia interpretatione Pontificis, & commiſſarij: quia annus vnus computatur more eccleſiaſtico, à prima vſque ad ſecundam promulgationē circiter: vt confeſſionis, & communionis præceptum obligat intra eccleſiaſticum annum, ab uno Paſcha in alterū, & habet nunc plures dies, nunc pauciores. [p] An uero aliter expiret aut ſuſpendatur Bulla cruciat. quàm elapſo publicationis anno, dicetur. c.21. Si intra annum quo bulla durat, cœperunt tractari cauſæ, poſſunt perduci ad finem cauſæ ſic pendentes: [q] ſicut ſi conſeruator aut delegatus iudex cœpit cauſam poteſt eā finire, quamuis tempus ſuę commiſſionis expiret. Quare ſi quis durante iubilæo aut bulla, cœpit confiteri, & tamen confeſſio longa finita eſt poſt elapſum tempus, poteſt abſolui, ac ſi adhuc iubilæus duraret, ſi modo præſtitit omnia neceſſaria: ſic enim hoc beneficium principis & fauor extendi debet.

3 Quædam requiruntur ut Bulla aut iubilæus proſit, vt promulgatio, receptio cum acceptatione intra certum locum, & cap. 1. publicatio bullæ vel iubilæi fieri debet ab habente autoritatem promulgandi, [r] ſic enim iubilæus vel indulgentia quæ Romæ datur, iubetur promulgari in ſingulis diœceſibus aut oppidis per epiſcopum, vel alium ordinarium, aut parochum: prælatus religionis poſſet prius publicare ſuis regularibus: [ſ] 2. ſi quis pridie, aut paulo ante publicationem ſibi priuatum notam iter faciat, ſatis uidetur ea notitia promulgationis, ut in itinere poſſit præmiſſis diligentijs cōſequi iubilæum. [t] aut in aliud oppidum ſe conferēs vbi publicatur, poſſet audita publicatione conſequi. ſæpe vero conceditur iubilæus, vt finito itinere [u] liceat præmiſsis diligentijs conſequi & abſolui: ſic enim iter faciens ſolet alibi extra diœceſim accipere bullam ibi publicatam, qua ubique fruitur: cum ſit Papæ priuilegiū perſonale, quod perſonam ubique comitatur: [x] nec bulla aliud requirit quàm vt data ſtipe [y] deſignata, accipiat de manu Depoſitarij per ſe ipſum, aut per alium bullam ſcriptā ſignatam. [z] Quod vero Bulla Latina addit, ut receptam penes ſe retineat: ſatis eſt ut domi licet longe nunc diſtet ab illa, conſeruet. quod ſi inculpate eſt amiſſa aut combuſta bulla, non deſinit frui illa: [a] finis enim ob quem conſeruanda eſt, explicatus in eadem bulla, ſaluatur. ne circa granas ſibi conceſſas erraret, neve alius illas ſibi vſurpare poſſit. At vt indulgentias grani benedicti conſequatur, oportet ut granum ſaltem alienum penes ſe habeat: nec tamen requiritur, vt ipſum digitis tangat. Nec per bullam crucia. ſuſpenditur gratia conceſſa ſuperiori ex Mendican. pro ſuis etiam ſubditis. olim ſufficiebat conſcribi in libro depoſitarij [b] proprium nomen ſuſcepturi bullam: atque ita fruebatur priuilegijs bullæ. ut in confratria Roſarij, ſatis eſt conſcribi nomen: [c] & alijs gratijs Papæ gaudent Regulares per ſolam conceſſionem viuę uocis oraculo, etiam literis non expeditis. [d] Nunc uero vt fruatur priuilegijs bullę, ſatis nō eſt intentio ſumendi & cōſcriptio: niſi bullam receperit ſaltem dato pignore, aut facta obligatione. [e] At vt olim in iubilęis exigentib. manus adiutrices, neceſſaria erat realis ſolutio eleemoſynę [f] ita ad conſequen-

dam indulgentiam plenariam bullæ. [g] ſi pater vel amicus mihi abſenti mittat Bullam, ego vero quia alia fruor, non acceptem: licebit transferre in aliam. [h] Non tamen ſi bullam ſemel mihi iam acceptaui & applicaui. [i] Non oportet vt nomen proprium ſit eidem bullæ inſcriptum: [k] quod tamen expedit.

6 Bulla cruc. conceditur in fauorem, ſubſidiumque regis Hiſpaniarum, pro illis qui intra Hiſpan. ſunt, vbi bullæ promulgantur: & prodeſt etiam viris exteræ nationis, qui ad Hiſpaniam deflectunt, vel in illa forte conſiſtunt. [l] Greg. Pap. XIII. anno 1573. extendit bullam confeſſionem pro Indiis regi Catholico ſubiectis. ſi intra Hiſpaniam caperem bullam pro amico etiam Hiſpano apud Galliam commorante, non prodeſt ei: [m] quia conceditur regioni; & natione illius, viris qui intra illá habitant, aut obiter adſunt. ſumpta vero ſemel bulla prodeſt ei quamuis recedat in Italiam: quia priuilegium perſonale ſequitur vbique perſonam, præterquam ne liceat in Italia prohibito vti ouis: vt Latina reſtringit. At ſi diuertat in Indiam, poteſt ouis veſci: quia bulla æquè conceditur pro Indis, ac pro Hiſpania: quomodo valeat excommunicatio, ſup. cap. 18. §. 2.

7 Si quis in eodem anno promulgationis velit accipere duas bullas concedit Pontif. etiam pro reſeruatorum abſolutione, vt poſſit bis vtriuſque priuilegiis uti vel frui, [n] cum tamen indulgentia ad tempus conceſſa ſecundum quoſdam nemo frui poſſit, niſi ſemel [o] vt in qua dicitur, qui tali die viſitauerit eccleſiam N. conſequatur indulgentiam: ſi vero abſque temporis determinatione: poſſet quoties in die viſitauerit, conſequi indulgentiam.

8 Iis qui vſu rationis carent, [p] vt phrenetico prodeſt ad hoc quod tempore interdicti miniſtrentur ei ſacramenta etiam vnctionis. & his ac pueris vt eo tempore decedentes ſepeliantur in loco ſacro, & cum quadam pompa [q] ſepelitur enim infans cum miſſa in gratiarum actionem vt dicetur lib. de miſſæ ſacrific. cap. 13. & cum matre adſint in Miſſa tempore interdicti. [r] 2. catechumenis fidelibus prodeſſe poteſt pro indulgentia. [ſ] & forte vt commutatione facta diſpenſentur vota aut iuramenta quæ fecit: [t] & fiat compoſitio pro debitis incertis. [u] ſic enim in fauoribus pertinent ad fauorabilem iuriſdictionem Papæ: vt Nouitu. [x] 3. defuncto prodeſt plus ſi viuus acceperat, vel ſi teſtamento legat ſtipem vt bis in anno pro illius anima accipiatur bulla. [y] poteſt etiam alius ſponte accipere bis in anno, & applicare defuncto indulgentiam. [z]

CAP. XXI.

Quando expiret Bulla, aut gratia conceſſa, & quomodo confirmaret alia priuilegia?

REuocare aut ſuſpẽdere priu. Regularium vt Pontifex poteſt cũ ſit gratia ex eius beneplacito pendens, ita & bullam cruc. quam ſexto quinque anno denuo cõfirmat. [a] Pius V. in anno 71. poſtremo ſui Pont. reuocauit & caſſauit [b] bullas crucia. vſque ad id tempus conceſſas, inhĩbens amplius non concedere. ſecutus tamen Greg. XIII. ampliſsimè denuo conceſſit.

2 Per bullam Cœnæ vetat Pontif. abſoluere à caſibus illius, derogans omni priuileg. etiam ſpeciali. quare prælati regularium per ampla ſua priuileg. non poſſunt abſoluere ſuos à caſibus cœnæ. quam intentionem Pontif. [c] ſtylus curiæ ita interpretatur in praxi. ſed non vide-

g num. 47. Fr. Manuel. in Bulla. §. 12. num. 14. fin. [g] id non eſt certum. & quibuſdam ſatis videtur dato chirographo aut pignore, accepiſſe bullam [h] Fra. Manuel. §. 10. & multi recent. quia quamdiu non acceptaui applicationem eſt in pendenti vt liceat, accepta etiã ſæpe transferre in alium. vt ſi abſenti facta eſt donatio aut collatio beneficij nõ eſt efficax, nec obligat ſe citare, donec acceptet. c. ſi tibi abſenti. de præben. in 6. Nau. c. 25. nu. 103. lib. de orat. no. 7. nu me. 29. & Miſcel. 61. nume. 136. ſeu. Nou. Miſcel. 97. nu. 3. & in cap. acceptã. oppol. 5. nu. 21. Couar. 3. Var. c. 16. nu. 2. & 3. Mandol. in cancel. reg. 32. q. 15. num. 6. At ſi ſemel mihi bullam applicaui per acceptationem. ſup. cap. 8. §. 1. non poſſum transferre in alium. [k] quia ſæpe dantur multæ Bullæ pro magna familia, ſine nominũ inſcriptione, aut puer depoſitarij ſcribit. nec cẽſetur falſarius qui ſcribit aut mutat nomen in eo tranſumpto, y por quanto vos N. dileci. ſimo & in Bulla Apoſt. mutatio literæ ad correctionem ignorantiæ, non eſt culpa falſi. Nauar. cap. 27. nu. 62. cum Gerſo. 2. p. alph. 32. fol. 118. & 1. par. in mat. de excomm. & irreg. in fin. Ang. excom. 16. caſ. 3. nume. 3. Tabie. excom. 5. caſ. 5. Richar. d. 18. ar. 12. q. 4. Ant. 3. p. tit. 24. c. 18. & colligitur ex cap. ex coſſcientia. de crimine falſi. At in antiqua Bulla cœnæ habebat ur inter excõ. ſi punctum aut (quo de inualida fit Bulla valida) aut ſi corrigat, poſtquam literæ ſunt ſignatæ à notario ut tenet Hoſt. Aſten. Caiet. verb. excom. c. 18. Rebuf. ſup. Bull. cœnæ. & Mich. Thomaſius ſup. eandem bullam. ſed nunc ſublatum eſt (ly aliquid) mutauerit. [l] Manuel. in bull. §. 1. num. 8. & patet ex uerbis bullæ in princ. deinde anno 1580. circiter. conceſſa eſt pro regno Luſitaniæ. & Greg. XIII. anno 73. conceſſit pro Indijs regi Catholico ſubiectis. [m] patet ex uerbis bullæ à tempore Pij V. ann. 71. vſque nunc Man. §. 1. num. 7. vide ſup. hi. Xt. [n] ſup. cap. 11. §. 1. fin. Manuel. §. 11. & confeſſi Grego. XIII. vt per 2. bullam eodem anno fruatur alia indulgen. plenar. & poſſit iterum abſolui a caſibus. in certis Domini. [o] ſup. capit. 17. ad fin. ex D. Thom. Palud. Ant. Felin Durand. Syl. Roſt. Cordub. lib. 5. quæſt. 30. at probabilius eſſe dixi etiam tunc ſæpius in die conſequi poſſe indulgen. cum Angel. Roſel. Nauar. [p] quia bulla generaliter loquitur ſine diſtinctione ætatis. & puer vel amens cenſetur interpretatiue petere. quæ ſunt ſibi vtilia, & phrenetico qui Chriſtianè uixit, datur Eucharistia, & extrema Vnctio. & in mortis articulo poteſt ei per bullam concedi abſolutio ab excommunica. & indulgent. plenar. [q] quod obligatorium putat Nauar. cap. 27. numero 168. Corduben. caſu 60. §. 10. Felician. titulo de interdict. capitulo ſeptimo, pagina 187. Armil. interdict. §. decimoſeptimo, (ſicut paruulis defunctis tempore interdicti non poteſt dari ſepultura ſacra vt generaliter Nauarr. numero 176. & 243.) At re uera infans & amens non prohibetur tunc intereſſe officijs cum matre: quia non dicitur præſens humano modo vt probat Rebuf. de verbor. ſignificatione. l. 209. §. vigeſimoprimo, fauet Angel. interdictum primum, §. quinto cum Ioann. de Deo. nec contradicit Syluest. interdict. ſecũdo, §. decimoſeptimo. (in cuius litera deeſt ly non) pueros tamen doli capaces, vt poſt ſeptennium, negat admittendos tunc ad officia abſq; priuileg. idem Rebuf. fauet Couarru. capitu. alma. ſecunda parte, §. quarta. numero quinto. illæ duodecima, quare falſo Corduben. pro ſe citat Syluest. & Couarruu. item Bulla prodeſt pueris pro ſe ſuorum poſt ſeptẽnium. [ſ] ſupra capitulo decimoocta uo, §. tertio, [t] hinc quia numeratur inter fideles, merito, ſed nõ numero, Pontif. commutat ex cauſa obligationes Deo factas, vt ait Paluda. quarta diſtinctio. decimaquinta, quæſtione quinta, [u] nam rex vice Reſpub. poſſet in lege naturæ facere compoſitiones pro debitis incertis. [x] ſupra capitulo decimonono. §. ſexto. ſic cathecumenus comparatur Nouitijs in religione Chriſtiana. [y] [z] ita explicat Bulla lat. Manuel poſt. §. decimotertio. ut ſi quis pro defuncto excommunicato, aut tempore interdicti capiat Bullam, poſſet defunctus abſolui ab excommunicat. reſeruata, & ſepeliri in loco ſacro.

CAP. XXI.

a Vide [a] Nauar. de indulgent. not. vigeſimaoctauo, Manuel in explicat. Bull. §. quinto, & duodecimo, & conſtat ex Bulla magna Latina. [b] quare Bulla hæc non reualidat priſtinas Bullas cruciatas ſi quis eas accepit ante annum 1571. in quo Pius Quintus omnino caſſauit Bullas præteritas. [c] Nauarr. capitulo vigeſimoſeptimo, numero ſeptuageſimotertio, Compend. Mendican. & Claud. verb. Bulla cœnæ. ſed Xiſtus Quartus, Pius Quintus, & Gregorius Decimustertius, pro tempore ſuæ vitæ quiſque declarauit, ſuæ intentionis non eſſe reuocare priuilegia religionum & Societatis, & Generalis Procurator Ordinis monet Papam noviter electum, ut dignetur confirmare ad uitam priuilegijs religionis. (Nauarr. add. Hiſpaniar. capitulo vigeſimoſeptimo, numero quinquageſimoquarto, cum Compend. Mendicant. verb. abſolutio quo ad fratres. §. duodecimo,) aliàs ea mente

tur interitio Pōtif. réuocare priuileg. cruciat. quo concedit eodem anno abſolutionem à quibuſdam cœnæ caſibus, [d] & ob id poſt reuocationem in Bulla cœnæ poſitam Six. V. anno 90. excêpit niſi etiam hi caſus in eis præſentibus literis expreſſi comprehendantur.

3 Nec videtur ſuſpendi bulla cruciat. in anno iubilæi etiam centeſimi: [e] in quo Sixtus IIII. hæc 4. ſuſpendit, [f] primo reliquas indulgentias plenarias. [g] 2. commutare vota, aut diſpenſare in illis quæ ſiut reſeruata Papę. [h] 3. compoſitiones facere ſuper male ablatis incertis: [i] vel ea certo modo remittere. 4. deputare confeſſarium cum priuil. abſoluendi à caſibus ſedi Apoſtol. reſeruatis. [k]

4 Bulla cruc. cum ſit gratia nō expirat morte Papæ concedentis: mādatum tamen re integra expirat mādantis morte, [l] depoſitione aut translatione: & expirat cum autore inhibitio artis exercendę: & excommunicatio lata ab homine. [m] 2. Gratia ab ordinario conceſſa (ut priuil. quod eximit regulares) valet à tempore quo bullata eſt: [n] & à tempore ſignatæ ſupplicationis & viu. vocis oraculo: literis etiam non expeditis. [o] 3. ordinarius concedit gratiam nomine perſonæ aut nomine dignitatis & officij, ſi nomine perſonæ, (ut dicens, ad bene placitum noſtræ voluntatis) expirat cum autore: [p] niſi ad certum tempus gratia eſſet conceſſa. [q] quare bulla cruciat. licet eſſet gratia ad beneplacitum data, non expirat mortuo concedente, ante lapſum termini in ea deſignati. [r]

5. Vt iuriſdictio ordinaria parochi aut prælati ſæcularis non expirat morte conſtituentis: [ſ] ita neque gratia nomine dignitatis conceſſa. [t] Decet enim priuileg. principis eſſe permanens, [u] maxime quod negatiuum eſt, [x] vt de exemptione. [y] ſic communiter concedi ſolet regularibus & communitati, quæ non moritur [z] dum datur indefinitè abſque expreſſa temporis limitatione: [a] & multo magis ſi priuilegio addatur vox in perpetuum. [b] in qua duratione eſt ample interpretādum. Olim bulla cruc. dabatur in perpetuum, ſed triennio ſequenti publicationis aut biennio ſuſpendebatur pro ijs qui bullam non caperent. priuil. exemptionis non amittitur ex non uſu: nec regulares huic renunciant tacite per vſum contrarium, vt dicetur cap. 28.

6 Mortuo cōcedente durāt ſequētes gratiæ. 1. facultas quam epſ. aut prælatus religionis cōceſſit abſolute eligendi confeſſarium. [c] & hac uti licet quoties indiguerit. [d] 2. ſacerdo-

mente Pontif. & ſtylo Curiæ derogantur per Bullam cœnæ, vt affirmat Paſarellus. lib. de priuileg. Minim. capitulo 8. 12. 13. & folio quinquageſimo, cum Federico conſilio 48. Compend. Mendicant. ſupra §. decimotertio, Manuel. §. nono, numero 68. & §. 12. numero 4. & 12. & hi aiunt conſulenm Cardinal. Alexandr. dixiſſe ita eſſe ſtilū curiæ. [d] Manuel. §. 9. numero 69. ut conſuetudo interpretatur: ne Pontif. in eodem anno videatur ſibi contrarius. in ſimili Nauar. not. 33. numero 11. [e] Xiſt. IIII. extrauagan. quemadmodum. de pœniten. & remiſſ. extendit, ut unicuique iubilæus recurrat, u 5. quoque anno. Nauar. not. 24. & licet ſuſpendat. 4. nō videtur ſuſpendere cruciatam, tum ob rationem. Naua. de indulgent. not. 28. quia nomine uniuerſitatis, cuius priuilegia ſuſpendit, non comprehendūtur priuatæ perſonæ, quibus Bulla cruciatæ. conceditur: tum quia quāuis Grego. XIII. in iubilæo anni 1575. reuocauit conceſſa, etiam priuatis perſonis: non uidetur intendiſſe derogationē cruciatæ. Manuel. §. 12. numero 13. fin. vid. Nauar. not. 33. nu. 2. [f] Nauar. & Manuel. ex Xiſt. IIII. in dict. extrauagan. [g] ſupra capit. decimoquinto. §. 8. Frat. Manuel. §. 12. Nauarr. ſup. not. 25. 28. & 33. ſed lib. de orat. Miſcell. 27. numero 33. falſo ait iubilæum omnino ſuſtuliſſe omnes indulgent. plenar. conceſſas confratrijs, niſi poſtea ſint reualidatæ. dum vero Papa nouiter electus ſuſpendit indulgent. ab alijs conceſſas. (vt Paul. IIII. in ſua regula 74. cancellar.) intelligitur, ne abſque ipſius noua licentia gratia confraternitatis communicetur alijs, vt in ſimili Ancharan. in capit. ſi ſuper gratia, de officio legati in ſexto. [h] Nauarr. not. 27. 28. probat quod ſub ſuſpenſione commutandi uota nō includitur ſuſpenſio diſpenſandi in illis, nec è contrario. Frat. Manuel. §. 12. numero 13. [i] Nauar. & Frat. Manuel. ſup. & late. §. 15. numero 6. at non uetat fieri compoſitionem bonorum incertorum, quæ quis ſine peccato habet, ut quia inuenit: & epiſcopus poſſet etiam facere. [k] Nauar. Frat. Man. ſed per hoc iubilæus non reuocat, quin eo anno liceat per Bullam cruc. aut per ſpeciale priuilegium quarundam religionum abſoluere ab illis caſibus. [l] cap. gratiam. cap. relatum. de offi. deleg. l. mandatum. C. mandati. Anto. 3. par. titu. 17. cap. 9. § fin. Palud. 4. diſt. 17. quæſt. 4. artic. vlt. Perez. l. 2. titu. 2. lib. 2. ord. at ſi mandatum acceſſorium ſit actui per mortem irreuocabili non expirat. Anton. Gabriel. 10. 2. & de procurator. concl. [m] de inhibitione artis Nauar. apol. de redditibus quæſt. 3. mon. 8. quod tamen limitat Ant. Gab. ſup. concluſ. 3. §. 27. 28. & de excommunicatione. cap. à nobis. 1. de ſent. excommun. ubi communis Soto diſt. 22. quæſtio. 2. artic. tertio, Nauar. cap. 27. numero 2. 54. & 74. [n] in capitu. primo, de priuileg. libro ſexto, Ioan. And. numero quinto, Anchar. not. 8. numero quarto, Archid. numero ſecundo, Hoſtien. uer. indultum. Dominic. §. in eos. numero ſecundo, Petrus not. 1. numero primo, & habetur. capitu. primo, §. ex parte. de conceſ. præbend. in 6. ubi Dominic. numero quarto, poſt Ioan. Andr. Rot. antiq. 33. titu. de teſt. & eodem titu. Noua. deciſ. quarta, poſtquam litera. & deciſ. 12. numero primo, uerſ. arg. eorum quæ dicuntur de præbend. in Nou. & Caſſad. deciſ. quarta, numero quarto, in reg. cancel. Ang. l. fin. nu. 14. de conſtit. Princ. & facit quod de priuileg. bullato dicit Bald. l. litem lapil. lect. 2. num. 5. uerſ. ego dico. De rerum diuiſ. [o] ſup.

cap. 20. §. quinto, D. (& priuileg. exemptionis à tempore quo bullatum eſt ualet. inf. cap. 25.) Molina. libro 2. primogen. cap. 7. nu. 55. Sylueſt. priuileg. §. fin. Bald. l. falſus. numero 21. C. de furt. ſic quòd Papa conceſſit & literis non expeditis obijt, confirmatur à ſequenti Pontiſ. & expediuntur literæ ex ſtylo curiæ. Anto. Gabr. to. 2. tit. de præben. concl. 1. §. 2. [p] Couar. ſup. Ant. Gab. §. 20. & commun. de utroque probatur. cap. cui. de præben. in 6. extrau. inter cūctas. §. duos, de priuil. gl. Clem. dudū. §. ſtatuimus. de priuileg. [q] Ant. Gabriel. §. 31. ut ſi Papa aut epiſcopus dicat, approbo te ex beneplacito ad annum: illo mortuo non expirat gratia ante lapſum anni. [r] ex Anto. Gab. ſup. & patet ex conſuetudine interpretante. [ſ] per l. more. &. ſeq. ff. de iuriſd. iudic. ubi Iaſ. nume. 28. & communis. Sylueſt. gratia. §. 2. vbi Ang. Tab. Ant. Gabr. 32. Feder. in conſ. ſic in Societ. Ieſu congr. 3. cano. 310. declarat mortuo Generali non expirare officium Prouincial. & Rectorum; bene tamē Viſitatoris. Officiū proepiſcopi, ſeu generalis Vicarij (qui dicitur Ordinarius. Rebuf. prax. benefic. tit. deuolut. numero 64. Nauar. de orat. not. 21. nume. 59. cum Felin. Cou. 3. uar. cap. 20. num. 4.) non expirat de ſe mortuo Epiſcopo, ſed per Capitulum ſede uac. deponitur. quare ſi hic Vicarius ignorans epiſcopi longe diſtantis mortem dedit Reuerendas pro ordinibus, ualēt utroque foro vt conſulti iuriſp. dicunt. [t] cap. ſi gratioſæ, de reſcrip. in 6. ubi Doct. & c. quoniam Abbas. Cou. 3. uar. cap. 15. num. 2. Naua. ca. 27. num. 262. in c. placuit num. 35. 162. de pœnit. d. 7. Apol. de reddit. q. 2. mon. 8. num. 4. Ang. confeſſio. 4. §. 25. cum Cardin. Syl. confeſſor. 1. §. 7. Tab. uoluntas. num. 1. ubi Arm. §. 1. Auiles. in prætorum. c. 9. num. 7. Ant. Gabr. ſup. de præben. con. 1. §. 4. 18. 20. 26. (quamuis limitat §. 10. & 44.) Caſſan. in conſuetu §. 5. verb. S'il ne ha grace. nu. 177. p. 61. Molinæ in reg. de publican. reſignat. nu. 207. 271. Perez. l. 2. tit. 2. l. 2. Ord. p. 336. Turrec. in Leuit. de pœn. d. 1. nu. 92. Sarm. de Red. eccleſ p. 4. c. 4. num. 2. Summiſtæ verb. gratia. Syl. & Ang. §. 2. Arm. §. 4. Tab. nu. 5. [u] ca. decet de reg. iu. in 6. Acuſta. de ſucceſ. regni Port. p. 26. uer. 5. [x] [y] dr priuil. negatiuū de exēptione, quia cōcedit ne regulares ab ordinarijs cōueniri, aut iudicari poſſint, imo nec cōparere corā eis, aut reſidere teneantur. idem priuil. dr exceptiuū, quia iure exceptionis declinare pñt. iuriſdictionē Ordinarij, at priui. affirmatiuū non ſemper eſt ita perpetuū. c. cū eſſent ubi Doct. De conſt. l. 42. ti. 18. p. 3. [z] l. proponebatur. l forma. §. quamquā. ff. de cenſ. gl. ſum. 25. q. 2. c. cū ueniſſent. de inſt. Bar. l. Pater n. 5. de ſeriu. leg. Bal. l. uectigalia. p eū tex. C. de uectigal. & Com. Cald. conſ. 8. ſi. de priuil. quem ſequitur Ripa reſp. 31. num. 17. Greg. l. 27. tit. 9. P. 6. gloſ. 1. Mar. Soci. rub. de priuileg. nu. 26. Nat. conſi. 160. nu. 25. Corn. conſi. 11. nu. 5. lib. 3. [a] l. falſum. C. de diuerſ. reſcr. l. ſeruus. C. de pœn. l. 3. ff. de excep. l. ſine præfinito. cum glo. ff. de pœn. [b] d. l. ſeruus. & inſt. de perpet. & tempor. act. §. fi. Bar. ad l. certi condictio. nu. 11. ff. ſi certu pet. Paris conſi. 70. nu. 29. li. 2. conſ. 52. nu. 24. lib. 3. [c] Syl. confeſſ. 1. § 7. indulg. §. 5. uerſ. 6. Pan. & innuit Ang. conf. 3. §. 15. indul. § 7. confeſſio. 4 §. 25. facit Cordub. lib. 5 quæſt. 36. Anto. 3. p. tit. 17. c. 9. ſub fi. Palud. d. 17. q. 4. art. ult. con. 7. quidam recent. & praxis. [d] Palu. d. 17. q. 3. ar. 2. con. 2. ſub finem. Anto. c. 2. §. 2. ſi Nauu. cap. placuit. numero 169. cum Ioan. Andr. c. non poteſt. de præben. in 6. in quo trepidat

tis approbatio in confeſſarium etiã cum iuriſdictione abſoluendi à caſibus reſeruatis [c] aut diſpenſandi. Neque amittit delegatam ab epiſcopo iuriſdictionem, ex eo quod poſtea epiſcopus denuncietur excommunicatus. [f] 3. literæ dimiſſoriæ pro ordinibus conceſſę [g] quia his ſolum deeſt executio. 4. indulgentiæ conceſſæ. [h] 5. gratia teſtandi: [i] vt ſi conceſſa ſit epiſcopo, aut viro regulari, cui iure aut voto prohibetur teſtari. Cui tamen hæc conceſſa eſt, poteſt codicillum facere, & donare cauſa mortis, [k] quod minus eſt quam teſtamentum facere. & licentia non reſidendi in beneficio. [l] 6. precarium [m] i. quod alteri commodatum eſt abſque temporis limitatione.

7 Si Papa aut delegatus eius conceſſam à ſe diſpenſationis gratiam committat ordinario, vt uerificata narratiua, diſpenſet (quod fieri concil. Trid. ſeſſ. 22. ref. c. 5.) non expirat morte Papę concedentis. [n] quãuis epiſcopus nondum diſpenſauerit. aut necdum gratiam acceptauerit quia ea diſpenſatio quantum eſt ex parte Papæ iam plene facta eſt in gratiam & fauorem petentis: epiſcopis vero potius mandatur executio gratiæ iam factæ huic priuato quam delegata commiſſio, [o] quanuis quidam id ſine cauſa negent. [p]

8 Ad finem bullæ commiſſarius reualidat priuilegia gratias ſimiles aut diſſimiles [q] & indulgentias: quas facta bullę promulgatione ſuſpenderat. [r] dum modo in reualidatione non comprehendantur priuilegia, facultates, & indulta contraria expreſsis in bulla. quare ſi ſacerdos habet aliud priuilegium pro cibis prohibitis in quadrageſima, & pro tempore interdicti & ceſſationis (quod extendatur ad familiares & comměſales ſuos) poſſent hi abſque bulla frui aut ſuo alieno priuil. per bullam confirmato. [ſ]

e Syl. confeſſor. 3. §. 1. & ait poſt factum valere abſolutionem. [e] Palud. Soto. Victor. § 139. Med. C. de confeſ. colligitur ex ſupradict. Ant. Gabr. tit. de præben. conc. 1. §. 33. & melius Rebuf. ſup. nume. 44. quod ait eſſe valde notandum. Sylueſt. diſpenſatio. §. 11. [f] Palud. d. 17. q. 3. Soto. d. 18. q. 4. art. 3. verſ. quo ergo. Victor. §. 139. ſi. Med. C. de pœniten. & communis. [g] Card. receptus in clemen. ſi. de elect. q. 5. Nauar. apol. de reddit. q. 3. mon. 8. num. 2. & in c. placuit. nu. 35. Perez. l. 2. tit. 2. lib. 2. Ord. p. 199. l. 6. ti. 12. lib. 3. Ord. quæſt. 36. cũ mult. Syluеſ. diſpenſatio. §. 6. & poſt multa Rebuf. prax. benef. titul. de forma dimiſſoriarum. num. 43. [h] Palu. d. 20. q. 4. nu. 25. Sylu. indulg. §. 5. uerſ. 6. Ang. § 6. Tab. Armi. Roſel. § 6. Nauar. de indul. not. 31. num. 25. Cord. lib. 5. q. 36. [i] Nauar. d. apolog. q. 3. mon. 9. Sarmient. 4. p. de reddit. c. 4. num. 2. & oppoſitum retractauit in vlt. edit. Cou. c. in officijs. de teſtam. num. 8. [k] Nauar. d. q. 3. mon. 10. [l] Io. And. Card. Pan. & gloſſ. penult. in c. ſi. de cler. non reſid. Nau. d. q. 3. mon. 8. nume. 4. & Perez. d. l. 6. & addit, nec expirare officium à Rege datũ. [m] Cou. 3. Var. cap. 15. nu. 1. [n] Maiolus lib. 5. de irregul. c. 51. nu. 6. Sylu. gratia. §. 2. Tab. §. 5. Arm. §. 5. facit Ant. Gabr. to. 2. tit. de præben. con. 1. §. 35. & hi omnes citant Federic. conſi. 68. D. Moya. & alij Doct. [o] Epiſcopo nõ committitur ſubſtantia cauſæ & an expediat, quaſi iudici delegato, ſed an extendat quædam facti præteriti conditio. qua extante iniuſtus eſſet epiſcopus ſi non diſpenſaret. executio uero gratiæ iam factæ non expirat morte concedentis, Cou. pract. cap. 11. num. 2. col. 3. Hiero. Paulus in prac. cancel. fol. 37. uerſ. 1. Mandoſ. tit. de anatis. num. 4. nec obſtat. cap. ſi cui. de præben. 6. quia ea gratia fuit, ſi in vita eiuſdem Papæ vacaret præbenda in communi, quam ipſe iure ordinario conferre poſſet. At in propoſito hæc ſingularis diſpenſationis gratis iam à Papa facta eſt, & huic priuato. [p] Naua. edit. anni 84. cap. 27. nume. 253. reprobans Maiol. cuius locum mendoſe citat. [q] Frat. Manuel. §. quinto, num. ſecundo, ut pro tempore ceſſationis, diſpenſatione irreg. relaxatione iuramenti. vel ſi presbyter aut regularis habet ex alio priuileg. licentiam utendi ouis & lacticinijs in quadrag. quia Pius V. & alij ſequentes Pont. licet per ſuam Bullam id non concedant, non tamen tollunt alias diſpenſationes præſenti bulla reualidatas. vt in ſimili Corduben. caſu 34. Frat. Man. in bul. §. 9. numero 129. Anton. Gabr. to. 2. tit. de legib. concl. prima, [r] Fr. Man. in bull. §. 12. at facultates regularium quæ non ſuſpenduntur per bullam, non egent illius reualidatione. nec reualidat priuil. quæ iam omnino irritata erant, ut pro ingreſſu in monaſteria Monialium, pro recitatione in breuiario trium lect. quod Pius V. in procem. ſui Breuiar. irritat. & anno 1571. irritauit retrodatas bullas cruc. [ſ] ſic bull. cruc. concedit Domino ferre ſecum famulos ad miſſam tempore interdicti. de quo alieni priuilegij effectu quidam ſine cauſa dubitabant.

CAP. XXII.

An bulla reuocet priuilegia Religionis?

BVlla cruc. derogat alijs priuil. ſibi contrarijs ob eam cauſam finalem, [a] quam explicat, ne impediatur id pium opus ſubſidij pro expeditione contra infideles: vt impediretur ſi forte multi bullam accipere prohibeantur per priuil. aut per conſtitutiones etiam à ſede Apoſt. confirmatas. Suſpendit & derogat quorumcunq; ordinum etiam Mendic. & Militarium priuil. etiã quod Magnum appellatur: & alijs priuil. datus ſub quocunque tenore, & decretis, etiam motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de Apoſt. poteſtatis plenitudine conceſsis, confirmatis, & innouatis: & habet illorum tenores pro expreſsis, ad effectum præmiſſum, motu, ſcientia, & poteſtate ſimilibus. Quibus omnibus (præter facultates conceſſas. Mendic. ordinũ ſuperioribus, quoad ſuorũ ordinũ fratres) ſpecialiter & expreſſe derogat: cęteriſq; cõtrarijs quibuſcũque.

2 Ea quæ expeditioni huius bullæ contraria non ſunt, non intendit ſuſpendere: ut gratiam teſtandi, diſpenſationem in matrimonij impedimentis, aut in uoto. Neque priuilegia quib. fruuntur qui in generali Academia ſtudent, aut laurea gradu que ſunt inſignitę. [b] 2. non eximit Regulares ab obligatione votorum, & a pręceptis regulæ per Papam cõfirmatæ & ab obedientia Prælati. ſic in ord. Mendic. conc. Lateran. extrauag. inter cunctas. de priuileg. uetat Regulares ſine expreſſa prælati licẽtia confiteri alteri, quam confeſſario deſignato eiuſdẽ monaſterij: [c] idem ſeruari iubet Leo X. apud Minoritas ſub excom. lata. & Alex. VI. Ciſterc. & derogãt bullis cruc. non ſolũ hactenus conceſsis, ſed in futurũ concedendis [d] niſi ratione itineris abſque fraude. [e] Pius V. idem con-

CAP. XXII.

a A Cauſa [a] finali ſi explicetur lege aut priuilegio limitatur intẽtio & diſpoſitio illius nec extenditur obligatio, & derogatio ultra cauſam ſic expreſſam. c. ex multa. de uot. l. ſin. ff. de hæred. inſt. Nauar. cap. 23. numero 109. & ſuper extrauag. de datis pro gratia. nu. 6. & 36. Ant. Gab. to. 1 uer. procemium. Molin. 1. de primog. c. 5. n. 4. 7. & ſeq. Auendano. de exeq. mand. c. 4. nu. 26. Mexia prag. panis con. 1. nu. 84. Mandoſ. in cancell. reg. 28. q. 2. reg. 31. q. 2. reg. 33. q. 1. nu. 2. Pan. c. ſi. de reſcri. ex ratione ſumitur intentio & anima legis. & Bal. in l. nõ dubium. C. de legibus. [b] Frat. Man. §. 12. & ideo poſtea Bulla ait ſe reualidare ea tantũ quæ ſub ea ſuſpenſione ſunt comprehenſa. [c] Compen. Mendic. uerb. confeſſarius. §. ſexto. ubi Claud. § 4. ex bulla Societ. Paul. III. & Greg. XIII. anno 75. & in Societ. conſtit. 3. p. c. 1. nu. 11. Comp. Bernar. confeſſor §. 3. priuileg. §. 89. & Alexand. VI. Prædicat. millorum priuileg. fol. 33. Gregor. XI. Mont. Oliuet. priuileg. duodecimo, Celeſtin. V. ſuæ congregat. priuileg. quinquageſimoprimo, [d] Priuileg. Mendic. & Bernar. uerb. cruciata. [e] Compend. Mend. uerb. abſol. quoad fratres. §. vigeſimoſexto, ex Xiſto, IIII. & Leo. X. idem Innocen. VII. Prædica. in illorum priuileg. folio 101. refert Felician. tracta. de cenſuris. titu. de priuileg. capitu. tertio, ad finem, 15. 16. pagin. 551. 607. 688. & ſequent. & poteſt Regularis externo ſacerdoti confiteri, ſi de licentia Prælati manet extra monaſterium. Sed ſi abſoluatur à reſeruatis ratione itineris, tenetur iterum confiteri reſeruata ſuperiori præſenti, nec requiritur ad eam abſolutionem ut tollet neceſsitas celebrandi, aut ſcandalum: nec enim id exprimunt. Diuus Thomas add. quæſtio. nona, articu. ſecundo, ad 4. ſeu diſtinctio. decimaſeptima, quæſtio. tertia, quæſtio. tertia, articu. 4. 2. ad 3. & commun. diſtinct. decimaſeptima, Gabriel. quæſtio. prima, articu. tertio, dubio ſecundo. Roſel. confeſſor. nono, §. quinto. Augel. confeſſor. quinto, §. nono, Syluеſt. confeſſor primo, §. decimoſexto, Tabien. abſolutio. primo, §. nono, Anton. tertia parte titulo decimoſeptimo, capitulo decimonono, § 16.

f ceſſit Ordini Prædicat.[f] (quod &
priores Pontif. conceſſerant Men-
g dic.[g]) & vt omnibus innoteſceret
adiecit Pius V. in bulla cruc. dero-
gari quidem Religionum priuil. præ-
ter facultates conceſſas ordin. Men-
dic. ſuperioribus quoad ſuorum or-
h din. fratres.[h] quæ clauſula in fine
poſita refertur ad omnia ſuperiora.
alicubi priuilegia Relig. concedun-
i tur immediate Generali.[i] & præ-
ſertim priuilegium ſpeciale, ne ſub-
ditus eligat confeſſarium ſine ſupe-
rioris licentia: quod plane cedit in
k gratiam ſuperioris.[k]

3 Id priuil. Pontif. acceptarunt, &
ad tempus obſeruarunt ord. Præ-
dic. & Minorum. applaudentibus
prælatis & ſapientibus præcipuiſq;
viris ord. quo tempore generalis de-
rogatio bullæ etiam poſterioris non
ſuſpendebat id ſpeciale horum Men-
l dican. priuilegium etiam anterius.[l]
quod æquatur legi & iuri commu-
ni, tanquam fauor conceſſus in bo-
m num totius religionis.[m] vt lex vna
generalis non derogat diſpoſitioni
alterius legis ſpecialis, etiam anterio-
n ris,[n] ſed limitatur per ſpecialem.[o]
o ita priuilegium poſterius non reuo-
cat ſpeciale priuil. prius quod corpo-
p ri iuris inſertum eſt,[p] aut quod ei
æquatur. Pontif. iubet reuerenter
deferri priuilegio religionis (vt de
exemptione) & à cunctis impleri
q cum debito honore,[q] & integre in-
r uiolabiliterque cuſtodiri.[r] & hor-
tatur principes, dominos tempora-
les, ac prælatos, ne hæc priuileg. in
ſ aliquo violari permittant.[ſ] idem
confirmat & hortatur Concil. Tri-
t dent. ſeſſ. 25. reg. ca. 20. fin.[t] Neque
tamen illa clauſula in derogatione
addita, tenores pro expreſſis haben-
tes, eſt inutilis & ocioſa: quia dero-
gat anterioribus priuileg. quæ tan-
quam odium iuris conceduntur pri-
uatis perſonis, aut vni monaſterio
u tantum.[u]

4 Poſtea apud quoſdam Ordin.
Mendic. permiſſu prælatorum, cum
ſapientum Ordinis conſilio, factum
eſt ex tacita prædicti priuil. renun-
ciatione, vt accepta bulla liceat re-
gularibus eligere confeſſarium etiã
x pro abſolutione reſeruatorum.[x]
Eodem gaudent Ordin. non Men-
y dic.[y] quia bulla cruc. ſolum exci-
pit facultates conceſſas prælatis Mẽ-
dic. Nam ita iudicant expedire, vt
indulgeant quibuſdam infirmiori-
bus, qui elapſo anno ſtatim profeſſi
ſũt, vt mos eſt: quales in numeroſa
familia eſſe ſolent infirmi. Religio
cler. Societ. Ieſu, non admittit ad
profeſſionem niſi poſt longi tempo-
ris probationem.) ex Pontif. appro-
batione, quam confirmat & com-
mendat Concil. Triden. ſeſſ. 25. reg.
c. 16.) & cum paucos habeat alum-
nos, conſeruat iſtud priuileg. illæ-
z ſum,[z] ne quis poſſit ſine ſuperio-
ris licentia eligere confeſſariũ, præ-
ter deſignatum, idque habet om-
nibus fere ſuis ſponte acceptatum,
& ſpeciali ratione huic Societati

§. 16. Nauar. cap. 9. numero ſexto, & 11. fin. cap. 26. numero ſex-
to, & 12. Medin. C. de pœnit. tract. 2 Caietan. At ſi abſque priui-
legio confiteretur, quidam requirunt vt inſit ſcandalum, aut alia
neceſſitas celebrand, vt per inferiorem abſoluatur à reſeruatis. So-
to diſtin. 18. quæſt. 4. artic. 2. Victor. § 146. ſeu nouo. 162. Ledeſ. 2.
part. quæſt. 8. artic.
2. dub. 5. concl. 6.
Can. relect. de pœn.
par. 3. Alcoc. ſum.
cap. 12. Angl. flor.
Theolo. tit. de con-
f ſeſ. pag. 294. [f] re-
fert Paſarel. de pri-
uileg. Minim. c. 10.
fol. 127. 175. Frat.
Man. § 9. num 15.
24 ſi. & id obtinuit
quidã Prouincialis
Caſtellæ, & vi. voc.
orac. Generalis Iu-
ſtinian & poſtea cõ
firmationem obti-
nuit Fr. Ioan. Gal-
lo. addit Frat. Man.
num. 24 congregat.
Cardinal. reſpõdiſ-
ſe Ioanni à Ribera
Archiepiſcop Va-
lentin. Moniales ei
ſubiectas non poſſe
per Bullam aliũ cõ-
feſſarium eligere,
quam deſignatum
g à prælato illarum.[g]
Vt Xiſt. iiij. Innoc.
viij. Iulij. & iã cit.
Alexan. vj. & Leo.
x. idẽ Cordub. ſup.
regul. Minor. cap. 6.
quæſtio. 3. refert &
Compen. Mendic.
ver. cruciata. Frat.
h Man. nu. 24. ver. 5.[h]
eandem exceptio-
nem in Bulla cru-
ciatæ poſt Pium V.
addit Gregor. xiij.
& Xiſt. V. nec loquũ-
tur de ſolis indulgẽ-
tijs vt patet, ſed clauſula in fine poſita refertur ad omnia ſuperio-
ra: vt probant Bernard. Diaz regul. 85. 86. Anton. Gabrie. tom. 2.
tit. de clauſu. concl. 9. Menoch. de arbit. caſ. 64. num. 23. 24. Syluest.
i verb clauſul. Tabien. §. 2. [i] Claud. in priuil. Societ. uerb. communi-
catio §. 5. quod expreſſit Gregor. xiij. in bull. anno 75. & verb. gra-
tia. §. 2. cuius meminit Felician. cap. 19. pag. 636. & 667. & cap. 15.
19. & 17. idem Leo x. Camald. Iul. ij. congregat. S. Saluat. & in Præ-
k dic. priuil fol. 173. 212. [k] quare exceptio Bullæ cruciat. præcipue
intelligitur de hac gratia eligẽdi confeſſarium cui dicti Pontif. pro-
pter bonum commune Religionis, maxime intendunt derogare:
ne Bulla contra votum & præceptum regulæ ſit occaſio peccati, &
l relaxet rigorem religioſæ diſciplinæ. [l] quia Papa ita declarat in-
tentionem ſuam: Bernard. Diaz Regul. 596. derogatio uero Co-
miſſarij non excedit intentionem Papæ, & eſt ſtricte interpretan-
da, ne noceat bono communi religionis. ita in propoſito tenet Le-
deſm. 2. part. q. 29. artic. 2. Compend. Mendicant. uerb. abſolut. or-
din quo ad fratres §. 13. & 16. uerb. cruciata. fin vbi Cordubenſ. in
annot. Frat. Man. § 9. num. 24. Leo. x. id conceſſit pro foro conſcien-
tiæ tantum. Supplementum. 2. par. fol. 60. conceſſ. 177. & Pius V.
m pro utroque foro. [m] Duplex eſt genus priuilegij. 1. quod priuatis
conceditur, & eſt odium iuris, de quo inſ. 2. quod à Principe con-
ceditur in perpetuum in bonum alicuius communitatis aut reli-
gionis & hoc æquatur legi, ac ſi inſertum eſſet in corpore iuris, &
tanquam fauor eſt ample interpretandum. bene Oldrad. conſ. 300.
compend. Mend. uerb. priuil. ad ſi. D. Th. opuſ. contr. impugnantes
relig. cap. 4. colum. penult. Grat. c. ſi. 25. q. 1. §. ſeq & §. fin. Iaſ. l. fin.
num. 19. 20. ff. de conſtit. Princip. fauet Bald. tract. de exemptio. c.
1. & 2. Sic enim priuileg. poſterius non reuocat alterum quod cor-
pori iuris inſertum eſt. Felin. in cap. nonnulli. de reſcript. & Fr. Ma-
nuel. in bull. §. 9. nu. 145. vid. 131. Horat. Mandoſ. de priuil. ad in-
n ſtar. glo. 14 quod autem ſit ample interpretandum. ſup. c. 19. inf. c.
o 23. §. 4. [n] [o] Vt probatum eſt lib. 3. de pœnitent. c. 6. §. 4. [p] Nauar.
in cap. placuit. de pœnitent. d. 6. num. 147. Anton. Gabr. tom. 2.
titu. de legib. con. 1. & titu de clauſul. con. 5. Bernard. Diaz regul.
p 596. [p] Horat. Mandoſ. de priuil. ad inſtar gl. 14. Felin. Fr. Manue.
q in explic. bullæ. §. 9. num. 145. §. 12. num 4. & 12. [q] cap. recepi-
mus. cap. porro. de priuileg. cap. cum capella. cap ex ore. fin. vbi gl.
2. fin. Panormita.
nu. 2. cap. per exce-
ptionem. fin. & to-
to tit. de priuileg.
lib 6. cap. ex parte
de conceſſ. præb.
lib. 6. dicit, tenor
eſt inſpiciẽndus &
& ad vnguem ob-
ſeruandus. leg. 2.
titu 1. §. 2. Cal-
der. conſil. 7. fin.
de iudic. & alia ci-
tat Tira. uel. l. ſi
vnquam, verb. li-
bertis. num. 8 Ri-
minal. conſil. 37.
nu. 7. Valle. conſi.
96. num. 8. lib. 3.
Bero. conſ. 14. nu.
7. 10. lib. 1. prœm.
cõcordat. uerb. re-
uerentia. verb. te-
nor. Hippol. Rimi-
nal. conſi. 232 nu.
r 16. [r] l. priuil. C.
de ſacroſanct. eccl.
l. omnia priuileg.
C. de epiſc. & cler.
cap. 1 & 2. cap. in-
ſtitutionis, cap. pri-
uileg. 1. & 2. c. cum
piæ. cap. quæcun-
que. §. priuil. per
tot. 25. q. 2. cap. ut
priuileg de priuil.
c. 1. eod. titu in 6.
leg 4. titu. 2. & leg.
4. fin. tit. 3. lib. 1. Re
copil. in qua ſunt
memoranda verba.
cap. fin § hoſtilita-
tis. fin. 25. q. 2. c. fin.
§ oportet. 25. quæ-
ſ ſtio 1. [ſ] Sic Paul. III. in bulla Societ. Ieſu anno. 49 §. 48. & in alijs
t bull. ord. Mendic. [t] Trident. ſeſſ. 25. reg. c. 20. ſi confirmat priuil. re-
ligionum exceptis paucis quibus ſpecialiter derogauerat, & iubet,
ne quis regularibus exemptis aut eorum priuileg. inferat graua-
men & præiudicium. ſimiliter Conc. Viennen. cle vnic. §. quædam.
§ vetum. de exceſ prælat. cle. fin § ſi. de priuileg. confirmant ea-
u dem priuilegia regul. [u] Sic bene limitat clauſ. tenores pro expreſ-
ſis. Anton. Gabrie. tom. 2. titul. de clauſ. con. 5. §. 15. cum Gomet.
x Sarnen. prolog. in regul. Cancell. quæſt. 6. numero octauo. [x] Ita
conſului Salmant. & alibi magiſtri Theolog. & ex omni fere mo-
naſterio B. Dominici. Franciſ. Auguſt. & cæt. doctiſſimi ac Præ-
y lati ipſi: & conſuetudo per ſuperiores tolerata ita interpretatur. [y]
Frat. Manuel. § 9. nume 24. quia licet hi per communicationem
fruantur priuilegijs Mendic. ſed non in iſto caſu: quia eſſet contra
intentionem Papæ & Commiſſarij. & exceptio (qua ſoli Mendi-
z cantes declarantur) firmat regulam in contrarium. [z] Prob. 1. quia
derogatio generalis non tollit hoc ſpeciale priuil. quod ſuperiori
Mendic. conceſſum eſt in bonum commune, & ſemper conſerua-
tur, acceptatum ab omnibus. ſup. L. deinde quia Prælatus Societ.
non ſolet prohibere acceptionem bullæ, ſed reſtringit, quantũ ad
hanc facultatem: ſic Gregor. XIII. conceſſit poſſe reſtringi. Com-
pend. Societ. & Bernard. verb. gratia. §. ſecundo, fin. quare hoc
priuileg. Societ. habet vim ſaltem in principali conceſſione. licet
non haberet in omnibus, ut probat Anton. Gabriel. titu. de clau-
ſul. con. quinta. Item Societas communicat priuilegijs aliorum
Mendican. quamuis apud illos non ſint in uſu, ſi tempore con-
ceſſionis erant in potentia vtendi. Nicol. iiij. Carthuſ. compend.
Mendic. verb. priuileg. §. ult. Claud. §. quinto, Corduben. ſup.
compend. verb. abſolut. quoad ſæcular. primo, §. 19. Pius iiij. Ar-
chiconfraternitati Caritatis, in manuſcript. folio 81. Horat. Man-
doſius tractat. de priuileg. ad inſtar. gloſ. 15. numero 42. & Na-
uar. de indulgent. not. 26. numero octauo, & contra priuileg. So-

[a] Gregor. XIII. id priuil. conceſſit: [a] anno 75. & confirmauit viuæ vocis oraculo anno 84. quæ conceſſio non tam vt nouum priuilegium datur, quam vt declaratio Papæ etiam in futurum. [b] Neque id nocet fini & intentioni bullæ cruc. [c] deinde ſi bulla cruc. dicatur à quibuſdã poſterior, eo quod 6. quoque anno confirmatur à Pontif. cum derogatione aliorum priuileg. priorum: certe priuilegia Mendic. poſterius confirmari ſolent. [d] 3. ſi priuatus ex ord. Mendic. vt ex Societ. Ieſu impetret à Papa priuileg. contra conſtitutiones & mores ſuæ religionis, Pontif. alibi declarat eſſe ſubreptitiũ & irritum: niſi impetretur cum ſuperioris licentia. [e]

5 Certe ſi cauſa hæc eſſet dubia, ſequenda eſſet tutior pars, ut reus qui indiget, impetret per amicum licentiam abſolutionis aut diſpenſationis à proprio prælato. nam Pont. ita ſibi reſeruat interpretationem priuil. quæ Mendic. ſunt conceſſa [f] aut concedenda, vt interdicat iudicibus aut ſapientibus, ea interpretari in dubijs. vrgente uero caſu ait teneri iudicẽ, aut iuriſperitum in dubio præſertim facti, interpretari illa in fauorem eiuſdem religionis. [g] & latiſſime ſecundum æquitatem in ſalutem animarum, non autem ſecundum iuris rigorem, aut doctorum ſubtilitates. [h] qua ratione prudentiſsime cauet Commiſſarius. S. Cruc. ne in gratiam illius noceat priuilegijs Mendic. & Societ. Ieſu. nec licet dubitare de ſtatuto aut confirmatione Papę, quãdo ex certa ſcientia fit, [i] & pro multis orbis communitatibus aut collegijs. vbi uero prælatus Societ. Ieſu, concedit licẽtiam fruendi facultate eligendi confeſſarium per bullam aut iubilæum etiã pro reſeruatis, eligendus eſt approbatus per epiſcopum, ſimulq́; illeq́uẽ ſuperior deſignat pro ſubditorum confeſsionibus audiendis. [k]

7 Nouitij antequam per vota fiãt ſimpliciter religioſi, non conſtringuntur oneribus præceptis & cenſuris religionis, [l] & tamen à reſeruatis peccatis & cenſuris abſolui poſſunt per prælatum religionis. [m] 2. diſpenſari in irregularitate, & in votis: [n] & in voto ſtrictioris religionis diſpenſet prouincialis cum eo, qui vult intrare in Societat. Ieſu. [o] aut cum eo qui poſt profeſſionem tale votum emiſit. [p] idem poteſt non ſolum Pœnitentiarius Papæ, [q] ſed epiſcopus cum ſibi ſubditis. [r] 3. ſacerdoti nouitio non minus quam profeſſo communicari poteſt facultas abſoluendi externos, &cæt. [ſ] 4. nouitius abſolui & diſpenſari ſimiliter poteſt per proprium epiſcopum, [t] & frui omni priuilegio bullæ cruc. aut iubilæi, abſque licentia ſuperioris, ut abſol-

ciet. requiritur præſcriptio ſexagenaria. Eugen. IIII. Benedictin. Hiſpan. Iul. II. congr. S. Saluator. & Mont. Oliu. Sixt. IIII. canonicis Lateran. Leo. X. Camaldul. & in Prædic. libr. fol. 253. E. Claud. verb. præſcriptio. Compend Bernard. verb. priuileg. §. 2. ſup. lib. 3. de pœnit. c. 16. [a] Greg. XIII. ann. 75. in bull. Societ. Ieſu. Claud. verb. abſolutio. §. 11. gratia. §. 2. ne ſine prælati expreſſa licentia vtantur facultate eligendi cõfeſſariũ data in iubilęis aut bullis cruc. quæ huc vſque conceſſæ ſunt, aut in poſterum concedẽtur. etiam ſi in illis expreſſe indulgeatur, vt omnes regulares etiam Mendic. eiuſmodi facultatib. vti poſſint. ſecuſque facta ſciẽter aut ignoranter eſſe irrita & inania. (quod vlti. ligat etiam ignorantes, ut probat Ant. Gabriel. tom. 2. lib. 6 titu. de clauſul. con. 3. §. 2. & 56) anno 1590. viſo priuileg. Societ. & clauſula deroga. bullæ cruc. ſubſcripſerunt Salmãt. primarij Iuriſp. nõ derogati priuil. hoc Societat. D. Moya, Solis Didac. Enriquez, Buſtos Sahagun. & quidã Theologi. [b] Lex declaratoria habet in propoſito maiorem vim quia trahitur etiam ad præterita. Sylu. lex. § 23. Mandoſ. in Cancel. reg. 9. quæſt. 3. nu. 2. reg. 32. quæſt. 12. num. 7. Anton. Gabriel. to. 2. lib. 6. tit. de regul. iur. con. 3. num. 10. ſic extrau. Boniſac. II. inter cunctas. de priuileg. reuocatur partim per cle. dudum. de ſepult. & tamen in alijs manet, vt eſt declaratiu Papæ. Tabien. diſpenſat. ad fin. ſup. lib 3. de pœnitent. cap. 6. lit. S. fin. [c] Quia hæc declaratio & priuileg. Gregor. XIII. non extenditur ad alios regulares etiam per viam communicationis, vt explicat Gregor. XIII. quod in alijs non communicantur priuileg. quæ refert Claud. verb. apoſtata. §. 11. fin. Ordines §. 3. fin. profeſſi. §. 2. fin. religioſus. fin. & quia ceſſante cauſa finali & ratione legis, (de qua ſup. lit. A.) ceſſat eius diſpoſitio. cap. cum ceſſante. de appell. vbi Tiraquel. nam bulla vetat impediri ſubſidium pro expeditione: nempe ab his qui poſſunt dare pecuniam in opera pia. ſed regul. præſertim ex Mendic. & Societ. non licet cõtrà mandatum, aut voluntatem prælati accipere per ſe vel per aliũ pecunias, vt ſuo nomine expendat etiam in opera pia. cap. non dicatis. 12. q. 1. vbi Nauar. & Clem. 2. de vita & honeſt. Cuet. Bañes, & Recent. cum D Thom. 2. 2. quæſt. 32. art. 8. ad 1. & facit. q. 104. art. 5. & quodlib. 10. ar. 16. Syluest. relig. 6. §. 6. contra Fr. Manuel. §. 12. num. 15 & id probat Compend. Mendic. & Bernar. uerb. cruciata. §. 4. [d] Nauar. add. Hiſp. cap. 27. nu. 54. cum compend. Mendic. verb. abſolu. quoad fratres. §. 13. præſertim confirmari ſolent priuilegia à Papa nouiter electo. & dum per ſexennium confirmat cruciatam. [e] Claud verbo priuil. §. 3. ex Vrbano IIII. Præmonſtraten. fol. 53. Clemen. VI. Ciſtercien. Leo X Auguſtinia. fol. 47. [f] idem Claud. verb. abſol. §. 11. confeſſionale indultum. gratia. §. 2. Claud. priuil. § 1. Generalis. §. 5 ex Paulo III. anno 49 Societat. [g] Clem. IIII Prædic. & Minor. in priuil. Auguſtin. fol. 97. [g] Claud. priuileg. §. 4. Declaratio. conceſſit Alexand. VI. Benedictin. Hiſp. folio 39. [h] Sixt. IIII. Canonicis S. Saluat. in manuſcrip fol. 50. Euetar. ver. general § 10. [i] Anton. Gabriel. tomo ſecundo, titu. de clauſul. con. 1. § 28. Cord libro primo, quæſt. 54. Pet. Nauar. lib. ſecundo, reſt. cap. 4. numero 450. Simian. de cath. inſt. cap. 47. nume. 84 Fiat. Med. 1. 2. quæſt 105. 3. ad 1. [k] Quia bulla & iubilæus expreſſe præſcribunt vt ſit per ordinariũ approbatus. quod autem ſit à prælato religionis, vid. cit. §. 3. c. Claud. uerb. abſolu. §. 21. uerb. gratia. §. 2. [l] Sed ſi delinquat in monaſterio caſtigatur à Prælato, quia tunc eſt Prælatus illius in cuius territorio exempto delinquit. Nau. edit. anni 84. cap. 12. num. 65. Ioan. And Dominic. Francus. & alij in cap. beneficium. de regul. lib. 6. compen. Bernar. verb. nouitius § primo, [m] Claud. uer. abſolu §. 6. 9. 10. Paul III. Societ. Ieſu. anno. 46. 49. ſed à cenſura reſeruata abſoluitur nouitius ad reincidentiam, quia ſi recedat aut dimittatur reincidit. Paſſarel. de priuil. Minim. c. 33. cum Panorm. Ang. Syluest. Tabien. Felician. uid. de excommun. cap. 14. 15. idem conceſſum eſt congr. S. Iuſtinæ. Cordub. lib. 1. q. 30. [n] Claud. uerb. diſpenſatio §. 2. ex Paul. III. Societ. compend. Mẽdic. uerb. abſolut. extraord. quoad fratres. §. 3. compen. Bernar. uer. diſpẽſ. §. 1. Eugen. IIII. Minor. & Ciſterc. priuileg. 5. & 9. Celeſtin. V. ſuę congr. nume. 58. [o] Qui religionem ſtrictã vouit ſatis implet ſi intret & perſeueret in Socie. aut Ciſtercien. Clau. uer. commutatio. §. 3. fin. diſpenſ. § 2. fin. ex conceſſione Pœnitentiarij. Compen. Bernar. uerb. nouitius. §. quinto. Leo. X. Camaldul. numero 63. Iul. II. congreg. Mont. Oliuet. priuileg. 3. Eugen. IIII. congreg. S. Iuſtinæ. priuileg. 49. 50. Alexan. IIII Carthuſ. folio octauo, & Gregor. IX. fol. 19. [p] Nauar. in cap. ſtatuimus. de reg. numero 22. colligitur ex Soto libro 7. iuſt. quæſt. 4. art. 3. tenent Recent. Mancius Penna. nec Caietan. 2. 2. quæſt. 88. art. 8. id negat de diſpenſatione: ſed quod Prælatus non poteſt id irritare. item Prælatus cum conſenſu Capituli diſpenſat, ut profeſſus tranſeat ad laxiorem. Claud. uerb. profeſſus. §. ſecundo, Syluest. uerſ. 6. Palud. diſtinct. 38. quæſt. 4. 4. ſed ex priuileg. Innocen. VIII. & Sixt. IIII. Gregor. XIII. compend. Mendic. uerb. apoſtat. §. duodecimo, Nauar. comm. 4. de regul. numero decimo, [q] Syl. uot. 4 §. tertio, uerſi. octauo, & ſic Pœnitentiarius conceſſit Societ. & inſuper habet per viam communicationis. Itẽ Generalis Societ. poteſt cum ſuis circa omnes caſus ſummo Pœnitentiario reſeruatos. Compend. Bernard. uerb. abſolutio. § 15. Boniſ. VIII. congreg. Mont. Oliuet. priuileg. 17. [r] Sylu. ſupra uerſi. ſexto, cum Palud. 4. d. 38. quæſt. quarta, artic. quarto, con. 5. quidam Recent. cum Caietan 2. 2. quæſtio. 189 a. 8 & ſignif. Soto ſup. & Naua. d. cap. ſtatuimus. numero 22. fin. quia hi duo negant per hoc diſpenſari in ſubſtantia uoti religionis, ſed in qualitate illius. ſed falſo Naua numero 10. ſi. dicit reſeruari Papæ. & multi negant peccare hunc ſi intret laxiorem cum animo perſeuerandi & profitendi in ea Palud quæſt. quarta, a. 3. Ant. ſecunda parte titu. 11. cap. ſecundo, §. octauo. Syl. uot. 4 §. 7. uerſi. 3. Arm. relig. §. 3. niſi uouiſſet perſeuerare in ſtrictiori. nec obſt. cap. qui poſt uotum. de reg. in 6. Naua. cap. 12. num. 48. cum D. Tho. 2. 2. q. 189. a. 9. ad 3. quia d. c. agit de illo cui in pœnitentiam fuit iniunctum perſeuerare in ſtrictiori. & conſtat uota ſimplicia commutari in profeſſionem, cap. peruenit. de uot. ſed tutius eſt petere epiſcopi diſpenſationem. [ſ] Claud. uer. communicatio. § quinto, ſi. compend. Bernar. ver. gratia. §. 3. Felicia. tract. de cenſur. tit. de priuileg. cap. 15. 16. 19. Horat. Mandoſ. de priuil. ad inſtar. glo. 2. ſi. glo. 7. nume. 36. & additio. numero 32. quod abſque priuileg. non extenditur ad Nouitios. [t] Angel. Tabien. Arm. uerbo nouitius. Syl. relig. 5. §. 10.

§. 10. vt epiſcopus poteſt nouitium initiare ſacris: non ſic prælatus religionis etiam Abbas c. monaſterijs. 19. q. 3. Triden. ſeſſ. 23. cap. 10. Tiraquel. retract. tract. 1. §. 1. glo. 8. num. 29. olim tamen Gelaſ. epiſt. 1. c. ſi 77. d. concedit Abbati regulari initiare minoribus ſuos nouitios.[u] ſup. li. 3. pœn. c. 16. §. 3. F. Manuel in bull. §. 9. nu. 27. & ſignificat. cit. N. cont. Cord. lib. 1. q. 30.[x] Colligunt ex bull. cruc. Recent. & Fr. Manuel. § 6. nu 9 § 12. n. 6. ſed ĩ Societ. Ieſu diſpẽſat ſuperior. Claud. verb. diſpenſat. §. 7. comp Ber. §. 20. Eugen iiij & Iul. iij. monachis S. Hiero.[y] Vt exprimit bull. cruc.[z] Sot. lib. 7. iuſt. q. 5. ar. 3.[a] Claud. ver. reſtitut. §. 1. Celeſtin. v. ſug cõgr. nu. 43. & Minorib. at fine priuil. id fieri poſſet, per c. cum tu. de vſur. Nauar. c. 17. nu 92.[b] Claud. verb. cõmutatio. §. 4.[c] Claud. verb. alienat. §. vlt.

fol. 113. Felin. c. fin. num. 9. de maior. & obed. vt Papa non diſpenſat vt vnus habeat plures vxores, vel vt dato libello repudij ſoluatur matrim. in quo tamen Deus olim diſpenſauit: nec vt liceat frangere ſigillum confeſſionis, nec mutuum dare ſub vſuris. 2. Papa non poteſt vniuerſali lege ſtatuere, vt liceat non ſeruare vota, aut promiſſionem iuratam: quia ſeruare hæc in communi, eſt de iure diuino. Exod. 20. addit Felin. ſup. non poteſt legẽ tollere omne ieiuniũ, omnes decimas, feſtorum obſeruationẽ, vel quod ſtetur dicto vnius teſtis: ſimiliter nec poteſt tollere omne votum, cap. ſunt quidam, 25. quæſtio prima, bene glo. in Ioan. 22. extrauag. inter nonnullos. verſ. declaramus, de verb. ſignif. quia hoc eſſet diſſipatio de plenitudine tempeſtatis, non diſpenſatio de plenitudine poteſtatis. dicis Abb. c. extirpandæ verb. ſi vero. de præbend. Molin. lib. 2. de primogen. cap. 7. num. 33. quomodo autem diſpenſet in voto aut iuramento, inf. Z.[i] Ad claues pertinet. 1. iuriſdictio pro foro pœnitentiæ. 2. extra ſacramentum pœnitentiæ vt abſoluat per indulgentias, vel à cẽſuris.[k] ſup. E. & inf. §. 5. E.[l] ſup. cap. 10.[m] cap. 13. §. 3.[n o] capit. 13. § 6.[p] capitu. 13. § 6 I.[q] capitu. 13. §. 7.[r] capitu. 13. §. 5.[ſ] capitu. 13. §. 5.[s] capitu. 13. §. 7.[u] capitu. 13. §. 5.[a] capitu. 13. § 5.[y] Tempore interdicti ſacerdoti non datur extrema vnctio nec ſepultura cum pompa.[z] D. Thom. ſecunda ſecundæ quæſtio. 88. artic. decimo ad 2. & bene in 4. diſt. 38. quæſt. 1. ar. 4. 1. c. & ad 2. in 3. d. 37. ar. 4. eſſe proprie diſpenſationem in voto quod alias obligabat iure naturæ. Soto. lib. 7. iuſt. q. 4. ar. 1. ſi. q. 1. ar. 2. Caiet. & ſentit Bon. d. 38. ar. 2. q. 3. Rich. ar. 4. q. 1. Supplem. q. 1. art. 5. ad 3. ſentit Palud. q. 4. art. 4. Ledeſ. 1. p. q. 5. art 6. dub. 1. §. 3. dico Scot. 3. d. 37. q. vnic. Heruæ. 1. d. 47. q. 3. ar. 2. vbi Duran. q. 4. num. 6. & 15. Nauar. prælud. 9. num. 11. & ſæpe contra quoſdam dicentes in voto non fieri proprie diſpenſationem, ſed quod Papa authentice declarat, eam materiam eſſe impeditiuam maioris boni, quod quidam tribuit Caiet. verb. votum. Palud. & Bonau. ſed falſo id autem tenent Ferr. 3. contra g. c. 124. fin. Sylueſt. votum. 4. §. 3. verſ. 2. diſpenſatio. §. 4. Arm. votum §. 13. Pedraza in 2. præcep. §. 8. Couar. c. quamuis pactum. §. 3. nu. 4.[a] Quia votum aut promiſſio iurata pendet ea libera hominis voluntate, conceſſit Chriſtus Papæ facultatem diſpenſandi dum non cedit in præiudicium tertij. hæc D. Tho.

u uatur[u] & veſcatur in quadrageſ.
x ouis & lacticinijs:[a] vt liceant hæc
y ſæcularibus ordinis militaris:[y]
quos quidam negant eſſe plene re-
z ligioſos.[z] 5. ſi intrans religionem
habebat incerta debita vniuerſitati aut priuatis, nec dominus certo agnoſci poteſt: iſtorum bonorum æſtimatio conuerti poſſet in vſum
a monaſterij.[a] 6. legata aut donata monaſterio in certum vſum poſſet ſecluſo ſcandalo, prælatus commu-
b tare in alium magis neceſſarium:[b] & Generalis cum quorundam cõſilio bona quędam vnius monaſterij poteſt transferre in alterum in-
c digens.[c]

CAP. XXIIII.

Summa eorum quæ ex priuilegio conceduntur regularibus, aut per Bullam.

AD hanc fere ſummam reuocantur priuilegia regularibus conceſſa, & eodem fere modo quę in bulla cruc. conceduntur. 1. regulares in perſona & bonis eximuntur ab ordinariorum iuriſdictione, viſitatione & lege diœceſa-
a na.[a] 2. diſpenſantur in quibuſdam
b legibus iuris communis,[b] quę imponunt onus minus conueniens ſtatui & diſciplinæ regulariũ, quæ diſpenſatio per prælatum datur ex cauſa, vt liberius & libentius ſuſtineant iugum perfectionis, & conſilia voto confirmata ſuauius ſeruiens. Circa priuilegia, indulgentiaſque, bullæ cruc. concurrit tam
c autoritas concedentis ex cauſa:[c] quam indigentia Hiſpanorum, qui
d ſponte acceptant.[d]

2 Rurſus diſpenſatio aut abſolutio ab obligatione legis aut iam contracta eſt: aut illius executio, vt voti, aut reſtitutionis pendet in fu-
e turum facienda.[e] Deinde lex ſub reatu culpę adultos obligat ſub tri-
f plici gradu.[f] 1. cum ſub præcepto cadit id quod eſt medium ſaluti neceſſarium, vt quorundam ſacramentorum receptio. 2. quod ſola præcepti obligatione contentum eſt. 3. ſi præter obligationem ſub
g peccato contra legem Dei,[g] includat obligationem reſtituendi proximo læſo.

3 Circa quędam quę ad hæc pertinent. Pontif. cõcedit ex priuileg. quaſdam diſpenſationes (qui tamẽ diſpenſare non poteſt in eo quod eſt mere de iure diuino & natura-
h li.[h]) Præcipue circa quorundam ſacramẽtorum vſum, quantum ad claues in ſacramento pœnitentiæ;
i atque extra illud:[i] & circa Euchari-
ſtiam: circa obligationem culpę aut
k pœnæ iam contractam,[k] concedit quandam exemptionem ab Ordinario vt reus eligat confeſſarium: aut vt regularis confeſſarius abſoluat ſæculares à quibuſdam etiam reſeruatis. 2. per vim clauium & in-
l dulgentias[l] etiam de iniunctis, ſoluit à pœnis temporalibus, & abſoluit extra ſacramentum à pœnitentijs iniunctis. 3. concedit abſolui à
m cenſuris,[m] quæ impediunt digne recipere ſacramenta, de tempore interdicti dicetur ſtatim, vt diſpen-
n ſetur in irregul.[n] aut inhabilitate,[o]
o quę impedit recipere ordines, beneficium, aut officium eccleſiaſticum: & in quibuſdam quæ impediunt receptionem aut vſum ſacra-
p menti matrimonij.[p]

4. Circa ſacramentum Euchariſtiæ. 1. vt eam dare aut recipere li-
q ceat ſine licẽtia proprij paſtoris,[q]
r etiam tempore interdicti.[r] 2. vt eodem tempore liceat intereſſe di-
ſ uinis,[ſ] & celebrare etiam in priua-
t to oratorio[t] 3. vt eo tempore morti vicinus licite recipiat extremam
u vnctionem:[u] 4. vt decedens ſepeliatur cum quadam pompa in loco
x ſacro.[x] Quorum quædam ſæcula-
y ri etiam ſacerdoti interdicuntur,[y] niſi habeat priuil.

5 Diſpẽſat autoritate Chriſti Põtif. circa legem quę partim pertinet
z ad ius diuinum,[z] & concedit. 1. di-
a ſpenſationem voti aut iuramenti:[a] quod non incurritur abſque libera hominis voluntate. 2. circa ſcrupu-

CAP. XXIII.

a DE[a] priuil exẽptionis in perſona agitur c. 24. & de vtilibus effectibus huius exemptionis c. 25. deinde quomodo bona illorũ exẽpta ſint à decimis & tributis c. 26. quæ res cũ ſit quotidiana nõ tractatur à iuriſperit. niſi breuiter & ſparſim in varijs locis, imo parũ & male, vt ait Mart. Soc. in c. recepimus. n. 12.
b de priuil.[b] Vt de cibis prohibitis, & de alijs de quibus ſtatim.
c [c] Inf. c. 31. c. vbi agitur an epiſcopus poſſit bullas cõcedere, & ſubeſt cauſa boni cõmunis de expeditione contra infideles. ſup. & de indigentia nationis Hiſpanæ & Indicæ.
d c. 31. c.[d] De bullis quæ per bonã orbis partẽ acceptantur cũ pio vſu & vtilitate fideliũ, non licet dubitare quin ex-
e pediãt ſup.[e] Ad hæc duo capita reduci poſſunt res in quibus bul-
f la diſpenſat.[f] Vel ad hæc tria capita de quibus, lib. de ſacram. c. 1.
g E. & Iõ enim eſt peccatũ mortale. quia cõtra legẽ æternã Dei. Auguſt. 22. contra Fauſt. & D. Tho. 1. 2. q. 71. art. 6. & ideo pſal. 50.
h dicit, tibi ſoli peccaui quamuis ſimul proximum offendiſſet.[h] Nauarr. prælud. 9 num. 13. D. Tho. 1. 2. q. 97. art. 4. ad 3. & quodlibet 4. art 13. Mai. 4. d. 24. q. 12. Turrec. lib. 2. ſumm. eccle. c. 107. Alma. de pote. ecclc. cap. 13. Driedo. de libertat. Chriſtianã. pa. 204. Cathar lib. 6. cont. Caieta. cap. 2. Syluest. verb. Papa. §. 16. vbi Angel. & Tabien. Mandoſ. in cãcell. reg. 2. q. 2. nu. 6. & 14. Couar. 2. p. 1 ponſ. c. 6. §. 9. nu. 2. & 4. cap. quamuis pact. 1. p. §. 3. nu 4. Taper. artic. 12. Cano. lib. 2. de loc. cap. 17. ad 4. Michael. Medin. lib. 5. de ſacro. hom. contin. cap. 50. 56. 95. 102. Cord. lib. 4. q. 8. ad fin. Ferr. 4. contra g. c. 6. fin. Medin. tractat. 2. de pœnitent. quæſt. 52.

D.Thom. atque alii ex ſup. cit. aiunt potius diſpenſari in lege hu-
b mana quam vouens ſibi imponit, quam in iure diuino. [b] Pro re-
gularium ſcrupulis in dubio facti poteſt Prouincialis cum ali-
quorum eiuſdem monaſterii conſilio determinare auctoritate
Apoſtolica Leo.X. Minor. in Supplem. fol. 59. conceſſ. 172. Com-
pend. Mēdic. verb. declarare. §. 5. priuil. §. 11. compend. Societ. & Bernard.
c verb. ſcrupuli. [c] Inſ.
d cap. 30. [d] De bulla compoſitionis, & qđ liceat cum Pōt. aut cum Commiſſario generali componere pro bonis incertis. inf. c. 35. & ſequ. & pro his qui religionem intrant compend. Mendic. verb. bona. §. 4. nouiſsimi. § 15. cōp. Societ. & Bern. verb. reſtitutio Naua. cap. 16. nu. 29. ſi. ſi quis tamen legat huic monaſterio vel perſonæ 100. aureos, & iubet multa bona expendi in opera pia, non poteſt teſtamentarius illi monaſterio aut perſonæ aliquid amplius de illius bonis donare in Hiſp. per l. 3. titu. 20. p. 6. quæ
e in vtroq; foro obli-
f gat, vt aiunt prima
g rii iuriſperiti [e] ſup.
h §. 2. E. [f] ſup. c. 23.
i §. 8. [g] ſup. capit. 29.
k § 3. O. [h] c. 32. C. [i] 4
l c. 20. & ſeq. [l] c. 29.
m §. 3. & 4. [m] capitu.
n 30. [n] capit. 18.

go liberi. Boniſ. VIII. c. quanquam de cenſ. in 6. conc. Aquiſgran. c. 9. Trid. ſeſſ. 25. reſ. c. 20. dicit hanc immun. eſſe Dei ordinatione, & Canonicis Sanctionibus conſtitutam, vt bene Bellar. ſup. & ſic ipſum Aug. lib. 1. qq. Euang. q. 23. exponit D. Tho. 2. 2. q. 104. artic. 6. & Caiet. & in cauſis mere eccleſiaſticis ſunt iure diuino exempti Ledeſ. &
e alii ſup. [e] d. c. quanquam. de cenſ in 6. Couarru. 2. p. ſpōſ. c. 7. §. 6. nu. 8. c. 8 §. 12. num. 1. Bellar. matrim. capit. 32. [f]
f Duplex eſt lex epiſcopi. 1. diœceſana. 2. iuriſdictionis. c. dilectus filius de officio ord. vbi glo. verb. de lege, explicat quid vtrique legi cōueniat. Panor. nu. 4 poſt Innocen. c. 1. num. 2. de ſtat. regul. Bald. l. ſi qs. § in omnibus nu. 3. C. de epiſc. & cler. Corne. conſil. 343. lib. 1. & l. 1. tit. 12. p. 1. vbi Greg. Sylu. verb. epiſcopus. §. 7. Ang. Tabie. omnes vero regul. eſſe liberos à lege diœceſ. probat c. quam ſit fin. iuncta gl. 18. q. 2. & c. 1. 10. q. 1. c. & inter cætera 10. q. 3. vbi glo. 2. & Arch. nu. 2 Bald. d. §. in omnibus. Pariſ. conſ. 22. num. 4.
g lib. 4. [g] Per iura quæ citant gl. mag. d. c. dilectus. Panor. num. 4 Innocen. d. c. 1. nu. 4 Turrec. d. c. quam ſit fin. Gregor. d. l. 2. glo. 1.

b los timoratæ conſcientiæ: [b] conce-
dit quędam, quæ Doctores ſcru-
puloſi probabiliter opinantur pro-
c hiberi iure communi. [c] 3. vt reſti-
tutio bonorum incertorum, quo-
rum ignotus eſt Dominus, per di-
ſpenſationem conuertatur in opus
d pium. [d] In quibus reus voti aut re-
ſtitutionis liberatur ab executione
e obligationis pendente in futurū. [e]
4. diſpēſat circa vſum ciborum iu-
f re prohibitorū in quadrageſimā, [f]
aut alicubi conſuetudine per vigi-
lias aut ferias ſextas totius anni.

6 Ante bullæ explicationem præ-
mittenda eſſent hæc præambula. 1.
de nomine bullæ cruc. & antiqui-
g tate illius. [g] 2. quis, & qua auctori-
h tate bullas concedat. [h] 3. qualr pro-
mulgatione reuocet aliorum pri-
i uilegia: [i] & quanto tempore du-
k ret: [k] 4. cui liceat interpretari bul-
l lam in dubiis: [l] & an ſit ample in-
m terpretanda. [m] 5. quibus ſuſcipien-
n tibus proſit: [n] & qualem diſpoſi-
tionem requirat, & an aliqui obli-
gentur accipere bullam.

CAP. XXIIII.

De exemptione regularium in generali.

EXemptio quædam perſonæ, vt
ſummi Pontif. à poteſtate ſęcu-
a lari, eſt de iure diuino: [a] quia nemi-
nem in terris habet ſuperiorem. at
perſonę eccleſiaſticę vt regulares
& clerici, iure diuino [redacted] ſunt
exempti in perſona ſeu cauſa cri-
b minali: [b] cum ſubiiciantur foro ci-
c uili in quibuſdam, [c] ſed Pontif. iu-
re ſuo potuit eos eximere & in
multis exemit à poteſtate principis
d ſæcularis. [d] & fecit ſibi & delega-
tis ſuis ſpeciali ratione ſubiectos.
determinatio vero cauſarum in
quibus eximuntur, pertinet ad eū-
e dem Pontif. [e]

2 Sic potuit Pont. regulares om-
i nes facere omnino liberos ab epi-
f ſcoporum lege diœceſana. [f] nec
tamen omnes ſunt exempti à iuri-
g bus legis iuriſdictionis. [g] niſi ex-
h preſſo Pontif. priuil. [h] ſe exemptos
i ab ea iuriſdictione probent: [i] &
intra terminum ſibi præfixi oſten
dant epiſcopo priuileg. integrali-
k ter. [k] ſic Pontif. ait ſe eximere &
liberare ipſam Societ. Ieſu religio-
nem & vniuerſos illius ſocios &
perſonas, illorumque bona quęcū-
que, ab omni ſuperioritate iuriſ-
dictione, & ab omni correctione
l quorumcunque ordinariorum. [l]
hęc vero omnia & ſingula integre
& inuiolabiliter ab omnibus eſſe
obſeruanda in perpetuum, & ab
omnibus implēda cum debito ho-
nore & reuerentia: ſecus facta, ir-
q rita & inania eſſe decernit: ſubla-
ta quauis aliter interpretandi au-

CAP. XXIIII.

a OMnes [a] fere catholici qui tractant de poteſtate Papæ, & hinc ſaltem indirecte habet poteſtatem temporalem ſuper omnes principes Chriſtianos, & ex cauſa eos priuat regno & imperio, vt probat Bellar. lib. 5. de Rom. Pontif. à c. 6. D. Tho. add.
b q. 20. ar. 3. q. 40. art. 3. Caſtro verb. Papa. [b] Compiun. inf. contra Ioan. Igneum. in l. 1. ff. ad Syllanian. Dried. Pighium & alios apud Couar. inf. num. 1. vbi refert immunitatem perſonæ eccleſiaſticæ & loci ſacri eſſe de iure diuino, quod impugnat Soto. diſt. 24. q. 2. art. 2. con. 5. Ledeſ. 2. p. q. 20. art. 4. fol. 305. Couar. pract. cap. 31. con. 3. num. 5. Bellar. lib. 1. de cleric. cap. 28 prop. 1. Sixt. lib. 6. bibliot. cap. 75. Patres in Matth. 17. Rom. 13. Theol. 4. diſt. 44. Turrec. lib. 4. ſumm. eccle. p. 2. c. 37. Caſtro verb. eccleſia. hær. 4. Menoch. de arbit. caſu 430 nume. 1. ſic plebs ſubdita principi infideli per ſuſceptionem baptiſmi non eximitur ab obedientia principis infidelis, aut ſchiſmatici. niſi Papa eximat. D. Tho. 2. 2. q. 10. art.
c 10. nec ſeruus fit iure diuino liber per hoc quod ſacris initietur. [c] De quibus Couar. pract. cap. 35. 36. & patet de clerico degradato
d qui traditur brachio ſæculari torquendus & occidēdus. [d] Vt probabitur de exemptione regularium. inf. §. 3. quia Papa, vt à Chriſto habet poteſtatem excommunicandi & ferendi leges quibus ligat in vtroque foro: ita poteſtatem eximendi clericos & regulares, at lex Pontificia vel exemptio eſt de iure humano. Soto, Ledeſ. conc. 5. Couar. ſup. per c. quanquam, de cenſib. in 6. c. ſi Imperator. 96. d. vbi glo. & Turrec. Chryſo. ho. 85. in Ioan. 20. ſicut miſit me Pater, ita mitto vos, ſemper cum poteſtate regendi & mittendi alios. abſurdumque eſſet epiſcopos & clericos ſiſti ante ſæcularem, & flagellari à iudice laico. vid. Rufin. lib. 10. hiſt. cap. 2. c. continua. 11. q. 1. quod Conſtantinus Imperator in Conc. Nicen. combuſſit libellos de crimine epiſcoporum ſibi oblatos: qđ quia in generali habet principium & decentiam à iure diuino, quidam vocant de iure diuino quod tantum intendunt Dried. de libert. eccleſ. fol. 109. Pigh. lib. 4. eccle. hier. c. 2. Hieron. in Matth. 17. er-

Corne. num. 2. Bertach. de epiſcopo. in 2. p. quartæ p. num. 15. 17. à quo tranſcripſit Lancel. Conrad. in templo omnium iudic. lib. 2. c. 5. §. 4. nu. 4 Marcus q. 341. & q. 1240. num. 2. p. 1. Beroius c. 1.
h num. 3. de reb. eccl. & conſ. 24. num. 13. lib. 1. [h] c. cum venerabilis verb. illis 100. diſt. c. cum dilectus, de rel. dom. & optime. c. cum perſonæ, de priuileg. num. 6. vbi Peruſ. nume. 3. & extollit Palac. Rub. c. per veſtras. not. 2. §. 1. num. 43. Syluest. exemptio §. 5. Tabien. §. 7. Angel §. 2. quibus Anton. 3. p. titu. 16. c. 9. princ. & 1. p. tit. 29 cap. 1. § 4 gloſ. in cap. 3. fin. de rel. dom. Panor. cap porro. num. 1. de priuil. vbi gloſ penult. fin. Deci. nu. 4. Panorm. c. 1. num. 13. de offic. ord. Pauſ. conſ. 331. num. 1. lib. 1. Pariſ. conſ. 34. num.
i 1. conſ. 35. num. 9. 13. lib. 4. [i] Debet exhibere priuilegium. c. cum olim. 2. de priuileg. & onus probandi incumbit regularibus d. c. cum perſonæ. §. 1. vbi datur forma oſtendēdi priuilegium, & vulg. l. ſicuti. poſſidetis. C. de probationibus, quia priuilegium conſiſtit in facto Summiſt. verb. priuileg. & arg. c. 1. de conſt. in 6. l. conſ. ſi. ff. de curatore furioſ. quæ autem conſiſtunt in facto non præſumuntur niſi probentur. c. cum in iure, de offic. deleg. l. in bello §. 8. factæ, de captiu. Dec. d. c. porro. num. 4 Peruſ. d. c. cum perſonę.
k in princip. Pariſ. conſ. 95. nu. 9. [k] Gloſ d. c. perſonæ. verb. integraliter, vbi omnes, Innocen. Panorm. Fel. num. 1. & omnes in c. contingit de fid. inſtrum. vbi Bald. & Abb. leg. 1 13. tit. 18. p. 3. vbi Gregor. verb. todo. Compend. priuileg. Bern. verb. priuileg. §. 5. aliàs priuilegiatus non debet amplius audiri, & cadit cauſa: vt deciſum eſſe in Rota refert Tho. Fallo. poſt deciſ. Rotæ. dub. 29. quamuis oppoſitum tenet Ang. exemptio. §. 5. Syluest. §. 5. Tabien. §. 5. cū Ioan. Andr. & Panorm. id quod conceſſit Papa Canon. Lateran. Sixt. IIII. Leo X. Camald. in priuileg. Prædic. fol. 153. Compēd.
l Societ. & Bernar. verb. priuileg. §. 2. atque ita non perdit cauſam. [l] His fere verbis eximunt ord. Mendic. Innocen. IIII. Alex. Clem. & Sixt. IIII. pro Minor. vt refert Compend. Mendic. verb. conſeruatori. verb. exemptio. §. 1. 8. 10. 11. 13. vſque 17. 23. & 25. Mandoſ. praxi ſignatur. verb. exemptio. & pro Ord. Prædic. vt refert Ant. 3. p. tit. 16. c. 9. §. 1. Pan. c. nimis el 2. nu. 4. vbi Marian. Soc. nu. 12.

de

torìtate. His verbis ita clare indi-
m cat exemptionem hanc, [m] vt non oporteat exprimere ordinarios ex-
n cludi priuatiue. [n] conſulenda tamen ſunt loca Concil. Trident. ob quæ non obſt. his priuil. regulares in quibuſdam caſibus ſubijciūtur
o epiſcopo. [o]

3 Solus Papa ſic poteſt eximere vniuerſaliter ab ordinarij iuriſdi-
p ctione, [p] epiſcopus vero oues à
q proprijs parochijs probatis: [q] aut legatus a latere à iuriſdictione pro-
r prij epiſcopi [r] eximere non poteſt generaliter. in Ord. Mendic. hæc
ſ exemptio eſt notoria: [ſ] & incurrit excommun. epiſcopus ſi fratres Mendic. monitus inquietare præſumat, contra, aut præter ſuorum
t priuil. tenorem. [t] Potius enim obediendum eſt Papę eximenti, quam
u epiſcopis contraria iubentibus. [u]

4 Non fit iniuria epiſcopis vt qui-
x dam falſo putarunt. [x] dum Pont. pro iure ſuo, vt caſus grauiores ſibi
y reſeruat, [y] aut ſpeciali priuileg. concedit licere id, quod aliàs generali
z decreto prohibetur, [z] ita perſonas quaſdam ſibi immediate ſubijciat & illorum cauſas priuatiue reſer-
a uet ſuo iudicio: [a] ſic ſibi ſubijcit & reſeruat, quoſdam regulares, præſertim ex Ord. Mendic. eo quod ſibi ſint arctius ſubiecti, & illorum
b eſt generalis pater: [b] & religionū omnium confirmator. hos ita eximit, vt inhibeat epiſcopos & ordinarios, priuetque eos vſu iuriſdictionis quam aliàs Pontif. in illos
c cumulatiue deriuabat. [c] quod facit perpetuo quodam exemptionis ho-
d nore. [d] & priuilegio Principis, qd̄ cum ſit in fauorē religionis, ęqua-
e lem iuri communi [e] & in bonum animarum, eſt ample interpretan-
f dum. [f] imo & in priuilegio priuatis conceſſa licet late interpretari, quatenus verba patiuntur. Et multo magis quod toti religioni datur: vt priuil. exemptionis regularium

de priuil. habetur in præd. priuil. f. 63. 75. ex Nicol. 3. & Bened. 11. & pro Ciſter. Innoc. IIII. priuil. 23. Innoc. VIII. priuil. 108. vid. Comp. Bern. & ample pro religione Societ. Ieſu. Paul. III. ann. 40. & 49. nu. 13. & Pius IIII. cuius bullam expediuit Pius V. anno 71 & confirmat Greg. XIII. anno 75. 76. & ample anno 84. §. 32. 33. Claud. in comp. Societ. ver.
m exemptio. §. 1. [m] Hęc verba inducere plenā exēptionē probat Sylu. exemptio. num. 1. & § 4. Tabien. Ang. Ant. 3. par. ſup. §. 2. & prob. ex cap. ſi Papa de priuileg. in 6. §. ſi autem. §. & eſt idem. Anchar. cap. cum olim. 1. nu. 8. de priuileg. vbi gl. verb. diœceſani. Panor. nu. 6. & c. cum dilectus, de rel. dom. c. Frater noſter. ver eximit. vbi Arch. 16. q. 1. Dec. conſ. 151. nume. 1. conſ. 123. num. 7. Marian. Socin. d. c. recepimus. nu. 32. Calder. conſ. 3. fin. verb. de priuil. Pa. riſ. conſ. 22. num. 5. lib. 4 Natta conſil.
n 257. num. 1. lib. 2. [n] Couarru. prac. cap. 25. nu. 3. Tiraquel. retract. tit. 1. §. 1. gloſ. 7. nu. 23 & per iura quæ citat Oldrad. conſ. 306. num. 6. Syl. exemptio. §. 1. ſed falſo addit idem Oldra. conſ. 72. num. 13. requiri, vt priui-
o leg exprimat excluſionem ordinariorum. [o] Loca Conc. Trident. vbi regulares ſubijcit epiſcopo citat Claud. verb. exemptio. §. 1. Compend. Bernard. verb. concilium. Nauar. cap. 25. num. 13. & de regul. comm 2 num. 63. vt ſeſ. 6. ref. cap. 2. ſeſ. 24. c. 4. ne regularis prædicet abſque epiſcopi approbatione ſeſſ. 6. c. 3. ſi degens extra monaſterium delinquat & ſeſſ 7. cap. 7 & 14. & cap. 15. confirmat Clem quia contingit de rel. dom. de quibus vid. Claud. uerb. familiar. §. 5. at qui degit extra monaſterium ex licentia Prælati cenſetur manere intra. Nauar. de reg. comm. 4. nu. 74. aduerte. 3. ſi autem degens in monaſterio delinquat extra illud quomodo ſit puniendus ſeſſ. 25. reg. c. 14. item ſeſſ. 21. c. 2. & Pius V. ne ſine tit. profeſſionis ordin. item ſeſſ. 22 de euitand. vt celebrent miſſas debitis horis: & non in oratorio, &c. ſeſſ. 23. cap. 8. & 13. ne regularis ordinetur ſine diligenti examine: nec extra tempora: nec ſine reuerendis proprij epiſcopi; & cum ætate iuris. cap. 13. ſi. ne vno die recipiat duos ordin. ſacros. c. 15. ne confeſſiones ſæcularis audiat, niſi approbatus. cap. 16. ne abſque commendatitijs ordinarij literis ad celebrandum admittatur. ſeſſ. 24. ref. matrim. c. 1. ne coniungat matrimonio ſine parochi licentia. cap. 2. nec benedicat ſponſos. cap. 4 10. & 11. de ref. generali. ſeſſ 25. de regul. c. 4. ſine mandato ſcripto prælati, repertus extra monaſterium punitur ab ord. cap. 5. ordinarius cogit ad clauſuram moniales etiam ſibi non ſubiectas. cap. 8. cap. 11. monaſteria vbi imminet cura animarum, viſitat epiſcopus, cap. 12. Regulares ſeruent cenſuras & interdictum Ordinarij. cap. 13. compelluntur ad proceſſiones & quo ad præcedentias. cap. 14. intra clauſtra delinquens. cap. 16. ſin. ſinito anno admittat ad profeſſionem, & de bonis incrantis. c. 11. & 20. ſi regularis habet beneficij curati curam, aut ſolum ſeruitium, viſitatur ab epiſcopo. c. 19. tranſitus ad laxiorem religionem. ſeſſ. 25. ref. cap. 1. ſin. ne bona monaſterij dent cognatis. In quibus au-
p tem ſit derogatum concilio, inf. in ſine huius cap lit. Y. [p] Grat. c. decimas. 16. q. 1. & hoc iure vti Papam teſtātur D. Gregor. lib. 2. epiſt. 46. cap. frater noſter. 16. q. 1. & alij Pontif. c. conqueſtus. ſi. 9. q. 3. vbi gloſ. c. 1. c. priuil. de verb. ſign. in 6. c. 1. (vbi gloſ. verb. exēptionis. Anchar. ante num. 1. Franc. num. 4.) & communis in c. cū perſonæ. c. per exemptionem c. ſi Papa. de priuil. in 6. c. cū olim. 1. (vbi gl. & Pan. num. 6.) c. cum capella. de priuil. c. ad abolendam, de hæret. cle. 2. de ſtatu Monach. vbi gl. verb. alia. l. 5. tit. 5. p. 1. vbi Gregor. verb. ſacra. & Conc. Trident. ſeſſ. 14. ref. cap. 5. ſin. ſeſſ. 25. Reg. cap. 8. 9. 12. 13. & id probant Doct. Turrecrem. lib. 2. ſumm. eccle. cap. 52. colum. 5. verſ. 8. & glo per tex. c. duo ſimul verb. ſpeciali, de off. ord. vbi Pan. nu. 4. poſt Hoſt. Pan. c. venerabilis. nu. 4. de cenſ. & conſ. 101. lib. 1. conſ. 57. lib. 2. DD. cum glo. c. conſtitutus, de rel. dom. cap. omnes Baſilicæ. 9. q. 7. Guido Papæ. conſ. 65. num. 6. Anchar. conſ. 132. num. 6. Mari. Soci. c. recepimus. num. 5. de priuileg. & in tract. Bald. de Periglis. tit. de exemptio. c. 1. & 2. Mādoſ. in praxi ſignaturæ. & Summiſt. verb. exemptio. vbi Sylueſt. num. 1. Anton. 3. p. tit. 22. c. 7. caſ. 5. & c. 5. §. 22. affert multas rationes cum Augu. de Anchon. de poteſt. eccle. Pelag. de planct. eccl. lib. 1. c. 45. caſ. 11. D. Tho. 2. 2. q. 186. art. 5. ad
q 3. & artic. 8. ad 3. [q] Glo. in c. 1. 16. q. 2. Panor. c. cum venerab. num. 3. de cenſ. c. cum inter. nu. 13. de re iud. Peruſ. c. 2. num. 4. de priuil. in 6. Mandoſ. ſup. & poſt multa concludit Probus. add. ad Monach. c. per exemptionem, de priuileg. in 6. quia Parochi iure communi habent à Pa-
r pa iuriſdictionem. [r] Mar Socin. d. c. recepimus. nume. 23. Gambar. de off. legati. lib. 2. c. de vanis Ordinar. nomi-
ſ nib. num. 180. [ſ] Vt ex bullis quas Pōtiſ. conceſſerunt Societat. Ieſu, & aliis Mendic conſtat, de quibus ſup. lit. L. fruitur autem religio Societ. Ieſu (quam Pius iiij. & v. ac Gregor. xiij. declarant eſſe proprie ex ord. Mendic.) priuileg. Mendic. per viā communicationis, & ea priuil. Mendic. eſſe notoria, probat de iure Hieron. Gabr. conſ. 28. per l. omnia. vbi Bald. C. de epiſc. & cler.
t & Roman. conſ. 383. nu. 2. [t] Compend. Mendic. verb. exemptio.
u §. 18. 22. Claud. §. 12. compen. Bernar. ex Nicol. v. & Sixt. iiij. [u] Rom. 13. qui autem reſiſtit. c. qui reſiſtit. 11. q. 3. vbi Præpoſ. & Turrecrem. ad 2. & lib. 2. ſumm. c. 48. c. 49. ad 4. Auguſt. ſerm. 16. de verb. Domin. DD. in 2. d. 44. vbi Bonauent. D. Thom. & 2. 2. q. 104. art. 5. q. 105. art. 2. Anton. 3. p. tit. 22. cap. 6. §. 6. Sylueſt. obedientia §. 10. Pelag. lib. 2. cap. 69. Nauar. de reg. c. nullam. num. 18. & facit Afflictus deciſ. 265 nu 106. Valle conſ. 1. num. 8. lib. 2. ſic
x Act. 5. obedire oportet magis Deo quam hominibus. [x] Vt arguit Card. d. c. recepimus in princip. de priuileg. & alij qui murmurāt de prudentia Pont. quod tam eximia priuilegia regularibus con-
y ceſſerint. de quibus inf. §. 7. lit. V. [y] Trident. ſeſ. 14. de pœnitent. cap. 7. can. 11. ſeſſ. 24. ref. c. 13. Soto. d. 18. q. 2. artic. 5. Cano. rel. de pœnit. p. 5. qui tamen falſo citat Cyprian. lib. 3. epiſt. 16. 17. vbi nihil dicit ad propoſitum. Ledeſ. 2. p. q. 8. art. 2. DD. 4. d. 17. ſic Rodulph. epiſcopus miſit matricidam ad Nicol. PP. I. c. latorem. 33. q. 2. & de reſeruatis Papæ agit Innocent. iij. in ſermo. de B. Petro. Sixt. iiij. extrau. & ſi dominici. extrau. quemadmodū. Nauar. capit. 27. nume. 254. c. conſideret. §. cautus. num. 10. de pœnitent.
z diſt. 5. [z] Grat. c. ſin. §. oportet. 25. q. 1. [a] Et nemini facit iniuriam
a Papa qui in hoc vtitur iure ſuo, vt colligitur ex d. cap. qui reſiſtit. 11. q. 3. cum cit. lit. V. & Grat. c. ſin. §. oportet. 25. q. 1. l. 1. C. de off. præfe. vrb. D. Tho. opuſ. cōtra impug. relig. c. 4. col. pen. Caiet. 2. 2.
b q. 186. art. 5. ad 3. [b] Hinc Papa quia eſt proprius Generalis cuiuſque religionis & monaſterij, habet eam poteſtatem dominatiuam in voluntatem ſingulorū regularium, vt illorum vota præter tria ſubſtantialia irritare poſſit. Caietan. 2. 2. q. 88. art. 12. dub. 4. ad 2. quæſt. quem ſequuntur omnes Recent. Summiſtę. Soto. 7. iuſt. q. 3. art. 1. col. 4. Nauar. c. 12. nu. 76. ad ſin. Alcoc. ſumm. c. 16. contra Duran. 2. d. vlt. ad ſin. quare regulares etiam facti epiſcopi, tenentur ex voto obedire Papæ, ſicut & Prælato regulari: irritare enim pertinet ad poteſtatem dominatiuam. D. Thom. 2. 2. q. 88. art. 9. Caietan. verb. votum. §. de irritatione. Arm. §. 12. Nauar. ſup. Bonauent. opuſc. apol. pauperum. pla. 2. in 4. reſponſ. artic. 1.
c Carthuſ. 2. d. 44 q. 5. [c] Iuriſdictio epiſcoporum deriuatur à Papa.
d ſup. lib. 3. de pœnit. c. 5. lit. Z. [d] Pertinet enim ad honorem & fauorem, hæc exemptio. vt ait Bald. d. tract. de exemptio. c. 1. & 2.
e ſicut nobiles eximuntur à tributis. [e] Vt cit. eſt ſup. c. 22. §. 4. M. ex d. Bald. Grat. compend. Mendic. verb. priuileg. ad ſin. D. Tho.
f contra impug. relig. capit. 4. colum. penult. [f] l. beneficium. ff. de conſtit. princip. eſt etiam in præiudicium principis concedentis

ample

eſſe ample extendendam affirmant Doct.[g]

5 Obijciunt quidam vulgatã regulam, priuil. ita eſſe accipiendum vt ſit abſque graui præiudicio tertij,[h] & præſertim ordinarij.[i] quod ſi parum præiudicaretur iuriſdictioni epiſcoporum, ſatis eſſet damnum compenſari vtilitate per regulares exemptos allata eccleſiæ.[k] At quia nimis creuit monaſteriorum & regularium numerus, videtur magnum præiudicium Ordinarijs inferri.

6 Quibus reſpond. t. ea reſtrictio non habet locum, quando conſtat de mente Pontif.[l] qui Ordinarijs in eo iure præiudicare poteſt, quod deriuabat in illos:[m] & ita intendit, quando aliàs inutile & fruſtratorium eſſet priuileg.[n] quod non poteſt operari ſine præiudicio etiã graui aliorum,[o] atque ita derogat iuri cõmuni quod notum eſt, quamuis expreſſe non addat clauſulam derogatoriam:[p] ſed non valet priuileg. vt neminem recognoſcat, nec ipſum Papam.[q] tunc vero ob præiudicium alterius adhibenda eſt reſtrictio: quando non ſatis conſtat de Pontif. intẽtione,[r] & præſertim ſi poſterius priuileg. tollat ius quæſitum in illis rebus, quæ non tam plene ſubduntur liberæ diſpoſitioni Pontif.[ſ] At iuriſdictio ſpiritualis epiſcoporum deriuatur & pendet à Pontif. ſup. §. 4. & ius ſpirituale ad percipiendum quo tam decimarum, vt dicetur capit. 27. §. 3.

7 Quidam putant Papam in pœnam iuſtam priuaſſe epiſcopos ea iuriſdictione: eo quod regularibus, quos fouere debuiſſent[t] vt in adiutorium ſibi gratis datos,[u] varia grauamina intulerint,[x] abutẽtes poteſtate ſibi per Pontif. data. In qua pœnali priuatione Pontif.

ample interpretãdum: ſed in eo quod vergit in præiudicium tertij, eſt ſtricte interpretandum. Mandoſ. in cancell. reg. 12. q. 15. num. 4. Catell. Cotta in memo. iur. verb. priuileg. Bero. Diaz. reg. 65. Anton. Gabr. tom. 1. commu. lib. 14. & ex Capra verb. priuil. Sylu. beneficium. 3. §. 7 diſpenſatio. §. 5. verſ. 4. quia priuil. Principis accipiendum eſt ſine alterius præiudicio. l. 2. ff. ne quis in loco pub. c. ex tuarum de autor. & vſu pallij. c. ſuper eo, de off. deleg.

g Pro his citantur Doct. cap. 30. §. 1. A. & quod priuilegium religionis æquetur iuri communi, & ſit fauor, capit. 22. §. 4. M.

h Inf. capit. 27. §. 4. fin. Anton. Gabr. tom. 2. tit. de iure quæſ. non toll. & tom. 1. ex Capra. verb. priuileg.

i Inf. cap. 27. §. 3. præiudicare Papam Ordinario in decimis, & generaliter probant Doctor. ex c. propoſuit. de conceſſ. præb. c. innotuit. de elect. cap. in his, de priuil. c. ſuper eo de off. deleg. c. ex tuarum, de autoritat. & vſu pallij. l. 2. §. merito. §. ſi quis. ff. ne quis in loco pub. & in priuileg. exemptionis, & ædificandi eccleſias, audiendi confeſſiones ſæcularium, & prædicandi etiam inuito parocho, &c. quæ ſubijciuntur liberæ diſpoſitioni Papæ. ſecus infra R. S.

k In qua tamen re frigide ſoluit Bald. d. tract. de exemption. c. 2. nume. 19. quem citat Turrecr. lib. 2. ſumm. eccle. cap. 52. col. 5. verſ. 8. plenitudo, ſed melius ſoluit D. Tho. cit. inf. §. 7. A.

l Cit. inf. capit. 30. §. 1. C.

m Cit. ſup. §. 4. C.

n Cit. cap. 27. § 7. fin. de decim. nam iura reputant inconueniens, vt priuileg. & conceſſio Principis ſit fruſtra & ſine effectu. c. in his de priuileg. cap. 1. cap. ſi Papa, de priuileg. in 6. leg. 1. ſi. ff. ad municipal. leg. ſi quando, de leg. 1. quam legem ex multis ornant Roman. conſ. 130. nume. 5. Rip. cap. 1. num. 41. de reſcript. Rebuſ. prax. titu. differentia inter priuileg. & reſcript. nu. 11. quæ res multum prodeſt pro intellectu omnium priuileg. & de exemptione à decimis. c. cum olim. 1. §. nos autem, de priuileg. cap. 1. §. ex parte, de conceſ. præb. in 6. vbi Peruſ. num. 2. c. multiplici. ad ſi. de decim. c. dudum. & ibi gl. de priuil. ſecũdum intellectum Boatini quem ſequitur Panorm. num. 1. Xuar. allegat. 28. nume. 23. & in propoſito Hoſtien. quem ibi ſequuntur Anton. numo. 17. 19. Henric. num. 5. 6. Ioan. Andr. num. 10. Card. oppoſ. 7. Socin. num. 29. & hic in capit. recepimus, numero quadrageſimoſexto, Archid. cap. non ſeruatis. numero ſecundo. 25. quæſtio. 2. Deci. conſ. 113. numero ſeptimo, conſ. 153. numero primo, & in leg. 2. num. 21. de ſecund. nup. Iaſ. leg. quod in rerum. §. ſi quis poteſt, de leg. 1. num. 11. Natta conc. 340. num. 4. conſ. 257. nume. 6. lib. 1. & late Pariſ. conſ. 70. anũo 10. vſque 18. lib. 1. conſ. 22. anũo. 6. lib. 4. Menoch. conſ. 376. num. 10. lib. 3. Turrecrem. c. quem pœnitet. de pœniten. diſtin. 5. nu. 19. verſ. 5.

o Hoſtien. & alij ſup. cit. qui eum ſequuntur d. c. dudum, de priuileg. & ex veriſimili & præſumpta mente concedentis extenditur ad graue præiudicium Ordinarij iuxta Doct. cit. & Pariſ. conſ. 90. num. 12. lib. 1. Gomez. reg. de nõ toll. iur. quæſi. quæſt. 1. col. vlt. cum Corneo. Alciat. reſp. 9. nu. 25. lib. 2. tom 3. & cum alijs Cephal. conſ. 96. num. 11. lib. 1. & cit. inf. capit. 27. §. 3. maxime ſi priuileg. addit ex certa ſcientia, quod denotat concedi de plenitudine poteſtatis, at iure communi priuileg. non derogat iuri ordinario niſi paruum ſit præiudicium Panormit. in c. quia circa Rip. leg. 1. num. 3. delegat. 1. Menchaca cõtrouerſ. illuſtri. cap. 87. num. 9. de quo inf. cap. 27. §. 7.

p Bald. leg. item lapilli. lect. 1. nume. 5. verſ. ego dico. ff. de rerum diuiſ. quem ſequitur Felin. c. nonnulli. in princip. de reſcript. num. 11. verſ. 2. fallit vbi Dec. ad Rubric. num. 23. & c. 4. num. 52. Ripa. num. 52. eodem titul. Dec. c. ex parte. 2. nume. 35. c. ſuper eo. nu. 20. de off. deleg. quamuis dubitet Xuar. allegat. 28. num. 18.

q Ioan. Andr. c. cum inſtantia. nu. 9. de cenſ. Panormit. c. cum tempore. num 1. de arbitris. Felin. c. cum non liceat. num. 14. & alij apud Mandoſ. de ſignatura gratiæ. verb. exemptiones. verſ. non tamen. Caſtald. de imperator. quæſt. 35. num. 3. Balbus, de præſcript. 1. p. in 5. p. princip. quæſt. 12. Mari. Soc. c. recepimus. nu. 19. de priuileg. Gomez. regul. de infirm. reſig. quæſtio. 5. quia iure diuino oportet omnes ſubijci Papæ Chriſti vicario. Caietan. cum D. Thom. 2. 2. q. 186. artic. 5. ad 3. quia Ioan. 21. Petro committuntur paſcendæ omnes oues & agni. alias acephala eſſet eccleſia. contra capit. non liceat, de præſcripti capit. nulla. 93. d. & tamen contra Principem temporalem obtinere poteſt præſcriptio Ducis, ne recognoſcat ſuperiorem in temporalibus. Balbus Maria. Socin. ſup. Couarru. reg. poſſeſſor. ſecundæ part. § 2. numero 8. verſic. ex hp.

r Quia in dubio non præſumitur intentio Pontif. vt velit tollere ius quæſitũ alterius, cap. ex tuarum de autoritate & vſu pallii. c. ſuper eo. de off. deleg. c. in his, de priuileg. atque ita dicta regula vulgata intelligitur de alio quã de expreſſo ſaltem tacite ex mente Papæ. Oldrad. conſ. 330. nu. 9. Iaſon. leg. fin. num. 23. ff. de conſtit. Principum. Gratus. reſp. 61. numero ſexageſimotertio, Bero. conſ. 65. numero 106. conſil. 76. numero 113. libro primo, Pariſ. 70. numero 12. libro primo, & conſil. 76. num. 16. libro ſecundo, Socin. 285. num. 4. lib. ſecundo, Gomez. reg. de non toll. iur. quæſit. quæſtio. 1. colum. vlt. Rebuſ. prax. titul. forma nouæ prouiſ. ſuper clauſula dummodo tempore datæ num. 6. facit. c. in memoriam. 19. d. citat Panorm. c. accedentes. nume. 9. de præſcrip.

ſ Bene. Pinel. rub. de re cind. vend. 1. part. capit. 2. per tot.

t Quòd grauiſſimis verbis ait Innocen. IIII. cap. inter cætera, de off. ord. cap. in nouo. 21 diſtin.

u Concil. Melden. cap. 3. Rhotomagen. 3. ca. 11. apud Burcar. lib. 1. cap. 88. 90. 127. lib. 2. cap. 55. dict. cap. in nouo. 21. d. Turrecre. Hoſtien. d. c. inter cætera, dicit valde dolendum quòd epiſcopi non agnoſcant regulares eſſe coadiutores ſuos. vbi Ioan. Andr. nume. 10. Card. num. 1. & 5. Sylueſt. epiſcopus. §. 9. D. Thom. 2. 2. quæſtio. 187. artic. 1. argum. ſed contra. & quæſt. 1. 88. artic. 4. vbi Caietan. ait non omnes capiunt verbum illud, ſic Num. 11. electi ſunt. 70. ſeniores qui Moſem iuuarent. quod affert Clem. V. in Concil. Viennen. clem. dudum: §. cæterum, de ſepul. viol. Bonifa. c. VIII. extrauag. ſuper cathedram. ſin. de ſepul. nemo enim melius & promptius præſtat officium miniſtrandi ſacramentum pœnitentiæ & communionis, & prædicandi, quam regulares qui iuuãt epiſcopum in eo quod ſolus non poſſet, diſcurrentes per amplam diœcaſim, docendo, conſulendo, conſolando, &cæt. D. Thom. contra impug. relig. capit. 4. Turrecrem. capit. placuit. 16. quæſtio. 1. nume. 3. 16. 18. Caietan. ſecunda ſecundæ quæſtio. 188. artic. 4. ad 3. cum D. Thom. ad 2. & 5. Soto diſtinct. 18. quæſtio. 4. artic. 3. con. 3. verſ. experientia. Bonauent. tract. contra impugnantes ſuam relig. tom. 2. capit. 10. & 22. & tract. quare fratres minor. prædicent. & apolog. pauperum. 3. parte in 4. reſponſio. artic. 1. tom. 1. pag. 304.

x Quia epiſcopus. 1. exemptos (quorum ſolus Pontif. erat iudex) trahebat inuitos ad inferiora & aliena tribunalia. 2. ex clericorum & laicorum inuidia, & calumnia, ſe pro arbitrio ingerebat in regularium cauſas. 3. inexpertus inſtituti regularis, turbabat regularem diſciplinam, pacem quietemque prælatorum, quos officiis aut monaſterio priuabat ſine cauſa & autoritate. (Atque ita poteſtatem & priuilegium à Papa deriuatum meruit epiſcopus amittere, abutens illo. cit. ſup.) de his Clemen. V. in Concil. Viennen. Clem. 1. de exceſſ. Prælat. clemen. 2. de cenſ. & Grego. IX. cap. nimis iniqua, cap. nimis praua. De exceſſ. prælat. (quæ iura innouat Alex. IIII. in Monumen. Minor. conceſſ. 497) numerat 24. grauamina, & corrigit. & l. 18. 19. titul. 22. p. 1. Pelag. de planct. lib. 2. capit. 20. tranſcribit varios abuſus ex Hoſtienſ. ſumm. de pœnitent. & remiſ. §. cui epiſcopus. num. 20. Oldrard. conſ. 225. Frias de viſitat. 1. par. quæſt. 10. nume. 2. caſ. 5. 40. 57. Pius V. prop. motu. pro Ord. Mendic.

videtur vſus iure defenſionis, [y] & protectionis pauperum innocentum. [z] At non opus eſt confugere ad pœnalem ſententiam priuationis. Nam ea ſubiectio regularium non ordinabatur præcipuè in vtilitatem, fauoremque epiſcopi, [a] ſed in bonum ſubditorum: atque ita potuit & voluit. Pontif. pro iure ſupremæ iuriſdictionis [b] à Chriſto datæ (quæ eſt inſeparabilis à Principe, [c] & cui manens Papa renunciare non poteſt) eximere, & ſibi ſoli ſubiicere ſuiſque delegatis, & expediens fuiſſe oſtendit experientia antiqua à tempore etiam Beati Gregorii Papæ primi. [d] eo his vtilius eſt plene poſt Papã qui religionis Generalis [e] eſt ſubdi prælatis ſolum regularibus tanquam Papæ delegatis (vt qui in via perfectionis & regula ſunt exercitati) quàm ſi manerent ſimul cumulatiue ſubiecti epiſcopo ſæculari: ſic vt efficacius erudiantur in ſchola perfectionis, Papa conſulit quieti & tranquillitati regularium, & vt liberius Deo & propriæ perfectioni, ac ſaluti animarum vacarent.

8 Porro alibi B. Greg. [f] exemptionem nimiam taxat, non regularium, ſed clericorum quorundam. Martinus [g] & poſtea Leo X. in Concil. Lateranenſi, reuocant ſane quandam exemptionem & priuilegia regularium. Nam quidam prudẽtiã principis taxabant, [h] quod tam multa & magna priuileg. relig. conceſſa conſeruarent. at ſane hi duo Pontif. & plurimi alii Pontif. ampliſſime exemptionem & priuilegia conceſſerunt regul præſertim ex ordio. Mendicãt. ſic & Pius V. proprio motu pro Mendic. iterum confirmauit pro vtroque foro non obſtant. derogatione Concil. Trident. fertur ſucceſſor illius Gregor. XIII. pro foro tantum exteriori abſtuliſſe ea in quibus Pius V. per modum conſtitutionis derogauerat Concilio Trident. per quod tamen non abſtulit ea quæ Pius V. viuę vocis oraculo [i] pro foro tantum conſcientiæ conceſsit Mendic. [k] imo vero ea reuocatio Gregor. XIII. non videtur fuiſſe promulgata [l] & vſu recepta.

CAP. XXV.

Quos effectus vtiles operetur hæc exemptio regularium.

Pontif. interdum ait in genere, ſuſcipimus hos ſub noſtra & ſedis Apoſtolicæ protectione: [a] quod non ſatis eſt vt cenſeatur eximere à iuriſdictione Ordinariorũ, [b] niſi dicat, & immediate nobis

[y] Mendic. [y] Quia officium ſedis Apoſto. & Principis eſt defendere pauperes & miſerabiles perſonas. ſimile in extrauag. 1 de pœniten & remiſſio. extrauag. 1. de priuileg & 2. quæſtio. 6. capit. ad Roman. el 2 c. Regum. 25. quæſt. 5. c. cum & plantare religionem. de priuileg. Couarru pract. cap. 35. ne male tractentur regulares ab Ordinariis. quæ eſt ratio. l. 1. C. de offic. Comit. ſacri patrim. leg. 1 §. illo. C. ſi quocunq; prædi. poteſt. facit c. dilecti de priuileg. vbi Deci. nume. 4. Roman. conſil. 37. Guido. Pap. deciſ. 32. dicit ſeruari de ſtylo Gramat. ad Afflict. deciſ. 265. ad fin. Guillelm. c. Raynut. verb. condidit. clem. 1. num. 56. Valle conſ. 18. nume. 14. 30. lib. 3. conſ. 40. nu. 23. 31. libro 4. [z] Bald. d. tract. de exempt. c. 1. & 2. Paul. conſil. 431. num 3. lib. 1. Auguſt. de Ancho. apud Anton. 3. par. titu. 22. cap. 5. §. 22. Mandoſ. prax. verb. exemptio. [a] Sic ſoluit D. Thom cõtra impug. rel. capit. 4. colum. penult. & 4. diſtin. 17. quæſt. 3. 3. 5. ad 1. vt refert Turrecrem capit. placuit. 16. quæſtio. 1. ad 8. nu 11. Soto diſtinct 18. quæſt. 4. artic. 3. ad 1. Anchon. apud Anton. ſup. Bonauent. apolog. contra impug. ſuam relig quæſtio. 10. & prob. Ezech 34. væ paſtoribus, qui paſcebant ſe. Auguſt. d. c. qui reſiſtit. 11. quæſtio. 3. Gregor. in gloſ. Numer. capit. 12. quid æmularis per me. Grat. cap. fin. § licet. §. ſequen. 25. quæſtio. prima. [b] ſup. B. per capit. dudum, §. nos igitur, de præbend. in 6. quem tex. notat Bald. conſ. 326. fin. libro primo. Afflictus, & alij quos refert Valle. cõſ. 1. nu. 135. lib. 2. Dec. to. 1. tractat. quare fratres Minor. prædicent. cap. 1. colum. 2. & 4. Brunus Aſten. cõſ. 47. vid. Bonauent. in expoſ. regul. fratrum Minor. [c] Vt probat Bald in leg. qui ſe patris. num. 10. & de Papa. Bellar. lib. 2. de Concil. autorit. c. 14. ad fin. & ſequen. [d] D. Gregor. lib 2. epiſ. 46. c. frater noſter. 16. quæſt. 1. lib. 4. epiſ. 85. 87. lib. 7. epiſ. 18. & in quodam decreto Concil. Lateran. cui Gregor. præſuit cœpit primus partim eximere regulares & libro primo, epiſ. 22. c. Agapitus. 16. quæſt. 1. c. quam ſit. c. luminoſo. c. Abbas, & ſequent. 16. quæſtio. 2. vbi c. Eleuter. ex Concil. Toletan. & cap. 1. de ſtatu regul. & ex hac antiqua eccleſiæ conſuetudine arguit expedire exemptionem hanc D. Thom. contra impug cap. 4. Anton. 3. par. titu. 22. cap. 6 §. 15 Turrecrem. cum Bald. dict. cap. 2. num. 19. & nemo debet improbare quod ſedes Apoſtolica approbat. c. ſi Romana. c. enimuero. 19. diſtinct. [e] Sup. §. 4. A. quare Papa vt religionum Generalis. ſup. §. 3. A. decenter in fauorem, maioremque vtilitatem ſubditorum reuocauit id quod iure communi, aut priuilegio conceſſerat epiſcopis circa regulares. & Conc. Triden. ſeſ. 25. reg. cap. 11, 21. iubet ſuperiores non eſſe niſi regulares, & cap. 20. ſi. confirmat priuil. regularium, vt ait Paſſarel. de priuileg. Minim. fol. 22. in marg. [f] D. Gregor. c. peruenit, fin. 11. quæſtio. 1. loquitur de ſæcularibus clericis qui declinantes epiſcopi iuriſdictionem peruertebant eccleſiaſticum ordinem, & litigabant coram defenſore Apoſtolico, vt in d. c. peruenit, exponunt Archid. Præpoſ. Turrecr. Gemin. idem Archid. Præpoſ. Gemin. in capit. 3. 2. quæſtio. 6. Hoſtienſ. ſumm. delegato. num. 3. §. quid pertinet, ad ſi. verſ. expectat. Speculat. eod. titu. § ſupereſt. num. 2. Anto. nu. 12. Panor. num. 3. Card. num. 1. oppoſ. 3. Henric. nu. 4. in d. c. 1. nu. 1. de off. legat. Villadi. de legato. 1. par. quæſtio. 8. nu. 2. & quamuis ſpontaneos licet conuenire coram legato capit. 1. de off. legat. ſed trahere inuitos, eſt contra iura c. gallinarum. 25. quæſtio. 2. c. conqueſtus. 9. quæſtio. 3. c. duo ſimul, vbi Panor. de off. ordin. num. 5. c. ſignificaſti. de for. compet. [g] Martin. V. in Concil. Conſtantien. ſeſſio. 43. (de cuius intellectu Gemin. conſil 35.) reuocauit tantum quæ à tempore Gregor. XI. vſque ad ipſum conceſſa ſunt per dubios Pontif. & tamen poſtea cõfirmauit quod Bonif. IX. conceſſerat ordin. Prędicat. cõpend. Mendic. verb. exemptio. §. 5. Monum. conceſſ. 682. Supplem. conceſ. 240. [h] Vt ſine cauſa iniicit ſcrupulũ Rebuſ. to. 1. ad ll. Gallic. tract. de auocatione, & rep. l. quod iuſſit. nume. 60. de re iudic. Pelag. planct. libro 2. cap. 14. 61. & ſequ. acrius taxat. ſed modeſtius Bellarm. & & Præpoſ. in cap. 1. fin. 22. d. Anto. cap. tuarum. nume. 20. de priuileg. Couar. pract. cap. 9. Nauar. Hiſpa. cap. 27. num. 190. [i] Quia oracula non dicuntur cõſtitutiones. [k] Multum iuuat dum in priuil. Pontifex derogat ſpecialiter cõcilio generali, & nouiſſimo Triden. ne vlla ſit dubitandi occaſio. cap. nonnulli. de reſcript. ſic vt derogetur conc. Lateranenſ. oportet fieri illius mentionem. c. penult. & cap. vlt. de ſtatu Monarch. Aſten. libro ſexto, tit. 4. artic. 7. colum. 2. Pius V. anno 66. ſupplicante Generali Puteo, ſeu de Burgo nouo coram Card. Aræ cœli Anton. Monilia. (vt habetur Romę in monaſterio Aræ cœli) conceſſit pro foro conſcientiæ toties quoties opus ſit vt omnibus gratis per anteceſſores ipſius conceſſis ordin. Minor. etiam quo ad illas quæ ſunt reſtrictæ ſeu derogatæ per Trident. refert Claud. in Compend. Societ. & Bernard. verb. concilium. §. 3. Veracruz. in Specul. coniug. ad ſi. Frat. Manuel. in expoſ. Bull. §. nono, numero trigeſimoſecundo. 132. §. decimotertio, numero nono, ſimilem derogationem Concil. Lateranen. reuocantis, fecit pro foro conſcientiæ Leo. X. Minor. Compend. Mendic. verb. concil. §. ſeptimo, verb. abſolut. quo ad ſæcular. 1. §. 15. Frat. Manuel §. 9. nu. 138. nec vero per priuilegia antiqua denuo confirmata derogaretur nouo Concil. Trident. niſi Pius V. ita exprimeret. & poſt Tridentin. quędam conceſſa ſunt Societat. Ieſu cum ſpeciali derogatione illius, de quibus Claud. verb. ædificia. §. 2. fin. Altare portatile. confeſſarius. §. 2. conſeruator. §. 10. diſpenſatio. §. 6. fin. §. 10. exemptio. §. 1. laic. & §. 10. Familiar. §. 5. interdict. §. 7. miſſa §. 2. oratoria, ordines. §. 2. de quo Trident. ſeſſion. 21. cap. 2. & §. 3. de reuerendis & extra tempora pro ſeſſio. 23. c. 8. 12 Prędicator, proceſſio, profeſſus, ſi. tranſlatio. vniones. Gregor. XIII. bull. derogat Concil. generali de duabus dietis, dos iornadas, dieta continet. 7. leucas. & facultas tranſeundi ad aliam religionem ſtrictiorem. (Claud. verb. profeſſ. §. 2.) reuocatur (excepta Carthuſ. cum modificatione) & derogat capit. licet. de regular. Claud. verb. exemptio. §. 5. fin. in exemptione à ſolutione decimarum: reuocat capit. nuper, de decim. de recitando horas illud vſe, derogat capit. dolentes, de celebr. miſſ. Claud. verb. horæ. §. 5. & addit §. 6. ne teneantur dicere horas in communi. [l] Vt refert Nauar. edit. anni 84. cap. 27. fin.

CAP. XXV.

Cap. [a] [b] ex parte. 2. recepimus. ibi Panorm. nume. 3. Sorin. nu. 10. De priuileg. Corne. Conſ. 343. in princip. & nu 3. lib. 1. quia oportet vt ſimul eximat ab omni iuriſdictione Ordinariorum.

ſubijcimus. tuoc enim Pooōf. ſe conſtituit immediatum ſuperiorem, iudicemqne ordinarium, qua ſi eſſet epiſcopus diœceſanus. quo dato oon licet regularibus ſine liceotia Papæ renunciare huic priuilegio dato in honorem ſtatus: [c] vt clericus ſine proprij epiſcopi licentia non poteſt ſubijcere ſe alieno, & eius iuriſdictionem prorogare, [d] quia ex conſequenti nocet iuri ac fauori proprij epiſcopi: [e] nec regularis in vna cauſa poteſt renunciare etiam indirecte exemptioni. [f] Nec valet tacita renunciatio qua permittit, vt Ordinarius proceſſum faciat, ferat ſententiam, & eam mandet executioni cum tamen regularis non opponat declinatoriam fori. [g] dum vero quædam iura innuunt oppoſitum, intelliguntur quo ad poſſeſſionem & io caſu particulari vbi interuenit conſenſus capituli. [h] quæ tamen iura habent aliam magis cōmodam interpretationem. [i] Si ex negligentia regulares patiantur fieri cōtra ſe præſcriptionem. [k] poſſunt tamē ſe tueri ex iure quod competit Papæ. [l]

2 In fauorabilibus poſſet ex æquitate quadam iuris. [m] prælatus monaſterij ſponte ſeipſum, aut regularis priuatus de licentia prælati, [n] ſubijcere ſe epiſcopo ad vnum aut alterum effectum vtilem. (vt clericus ex proprij epiſcopi licentia poteſt ſubijcere ſe alieno ordinario [o]). ſic regularis per epiſcopum abſoluetur à caſu occulto ſeu cenſura reſeruata ſedi Apoſtolicæ, [p] diſpenſabiturque in occulta irregul. aut inhabilitate: in qua forte eius prælatus non poteſt, [q] aut non audet ſe intromittere. Epiſcopus enim late dicitur Ordinarius exemptorum, non actu, ſed habitu, cum ſit Paſtor in tota diœceſi, [r] & tamen abſque prælati regularis licentia impeditur indulgere exemptis, non tam defectu prædictæ iuriſdictionis, quam ex perſonarum fauorabili priuileg. [ſ] qui tamen fauor nocere oon debet homini indigenti. [t]

3 Additur huic exemptioni ſignum vniuerſale, quo excluditur iuriſdictio quorumcunque ordinariorum. Ordinarius dicitur epiſcopus, Abbas ſæcularis exemptus, Archiepiſcopus, dum viſitat ſuffraganeos eſt etiam illorum Ordinarius: Legatus, ſeu Nuncius Apoſtolicus, eſt Ordinarius extraordinarie. ij omnes etiam in priuilegio exemptionis vocantur Ordinarij: [u] extenditur exemptio tam ad præſentes Ordinarios quam ad futuros: [x] nec oportet ſingulos ordinar. expreſſe, & ſpecialiter excludi, cum excluſionem ſatis explicet vox exemptio.

4 Eximuntur regulares ab omni ſpecie iuriſdictionis, & cauſarum ac iurium, tam in rebus aut perſonis, quam in cauſa mixta ex re & perſona, [y] quia ſit exemptio vniuerſalis, [z] vt clare exprimitur in

c rum. [c] c. cum tempore. §. fin. de arbit. dicit Papa in damnum tam noſtrum quam monaſterij, cap. cum olim. 2. de in integ. reſtitut. §. nos. vbi Pan. à num. 9. & alij inf. quamuis vero Federic. conſil. 14. num. 2. & 6. innuit oppoſitum: ſed mox in add. retractat. [d] c. ſignificaſti, de foro compet. Ang. in l. fin. num. 14. de conſt. Princip. Socin. poſt Innocen. Arclid. & alios, conſil. 87. nu. 3. lib. 3. Marant. de ordine iudic. 4. par. 12. d. nume. 20. nec inferior iudex poteſt ſe intromittere Bero. conſil. 176. num. 16. lib. ſecundo, conſi. 146. num. 53. lib. 3. [e] Panor. c. ſignificaſti, nume. 9. [f] Quia cauſa eſt indiuiſibilis in ſuū ſimulque prelati ꝓprij præiudiciū, Socin. d. c. ſignificaſti, num. 40. & ca. recepimus. nu. 69. 100. de priuil. cap. mulieres. num 31. de ſenten. excommunic. Felin. cap P. & G. num. 13. de offi. delega. cap. cum olim, nume. 3. de præſcr. Boer. ſingul. verb. renunciatio, nu. 24. Guiller. c. Raynut. verb. in eodem teſtam. nume. 6. Dec. c. 1. de iudic. 1. lect. num. 86. & 2. lect. num. 64. c. ſi de terra, num. 15. poſt Panor. num. 5. de priuileg. Syluest. verb. priuileg. §. 10. verſ. 5. §. 11. Natta, conſil. 160. nu. 47. Mandoſ. ſignat. gratiæ, verb. exemptio. col. 3. & ſilius eius. Horat. Mandoſ. ad Roman. conſi. 369. nu. 18. Perez. l. 2. ti. 1. lib. 3. ord. glo. 1. q. vlt. [g] glo. & communis in leg. ſi conuenerit. de iuriſdict. omn. iudic. Maran. 4. p. 12. d. num. 15. Gomez. c. 1. num. 59. de reſcriptis. quidam tamen aiunt in foro exteriori tunc valere ſententiam, quaſi exempti tacite renunciauerint iuri ſuo: nempe valere quo ad poſſeſſionem tantum, aut quaſi poſſeſſionem. Panorm. d. cap. dilectus. num. 3. Felin. d. c. ſignificaſti, num. 4. verſic. item limita. & cap. cum olim. num. 3. glo. fi. c. cum tempore. Bero. c. 1. num. 117. de iud. ex d. c. ſuborta. Gregor. l. 3. ti. 12. p. 1. verb. obedientia, quod colligūt à contrario ſenſu. & tamen hi autores varie loquuntur, vt refert Anto Gabr. to. 2. com. lib. 6. titu. de clau. conc. 3. à nu. 18. [h] c. dilectus. de relig. dom. quamuis non agat de conſenſu capituli. in quo quo ad poſſeſſionem admitti poteſt dicta ſententia Panormit. Felin. Beroi. & Gregor. reuera tamen in reliquis præter poſſeſſionem non valet argum. à contrario ſenſu, cum ſit contra alias expreſſe in iure communi. in leg. ſcienti, de condit. inſer. & totus proceſſus, ſententia, & omnia acta ſunt irrita, quando agitur de fauore eccleſiæ aut ſaltem mixto, ſecus in fauorem vnius priuati ſine præiudicio communitatis: quia priuatus poteſt renunciare priuileg. pro ſe introducto. leg. ſi quis in conſcribendo. C. de pact. Iaſ. l. ſi vnus. §. pact. nume. 9. ff. eodem. additio Panorm. cap. veniens. num. 22. de præſcript. Syluest. exempt. §. 10. vt quod abſoluatur pro foro conſcientiæ. [i] Vt c. ſuborta. de re iudic. tacite renunciat qui non produxit priuil. in iudicio nec vſus eſt illo extra iudiciū: nempe ſi eſt vir priuatus, vel ſi coram Papa produxit in iudic. & tamen eo non obſtant. protulit ſententiam, quia cenſetur reprobare priuil. vt ſolus Papa poteſt. in quo vera eſt ſenten. Panorm. ſup. 2. ſi forte valet tacita renunciatio ad prorogationem iuriſdictionis ex contractu, vel delicto, certe non habet ex miniſterio hominis ſed iuris, vt ait Ioan. Andr. d. l. ſcienti. Anchar. c. 1. num. 6. de priuileg. in ſexto. [k] Tunc præſcriptio habet vim non ex renunciatione priuileg. ſed ex iuris diſpoſitione, cap. 2. num. 4. de donat. cap. ſi de terra, num. 10. de priuil. Oldrad. conſil. 172. num. 9. Pinel. auth. niſi tricennale, de bonis mater. num. 25. 29. 30. per c. cum olim, de præſcript. cap. 1. cum gloſ. penult. de capell. monach. vbi tamen abb. non renunciauit exēptioni ſuæ, ſed iuri quod competebat in quaſdam capellas. Panormit. dicto cap. cum olim, nume. 8. Felin. nume. 13. [l] Quia contra Papā non præſcribitur niſi 100. annis. Panorm. ca. ad audientiam, nume. 12. de præſcript. quod extollit Felin. cap. cũ olim, num. 3. eod. & cap. ſignificaſti, num. 4. de foro compet. [m] Federic. conſil. 14. nume. 15. ſecus ex rigore iuris pro foro exteriori. [n] At non poteſt ab epiſcopo abſolui ſine prælati licentia. Paul. III. Societ. anno 1545. Claud. verb. confeſſarius. §. 4. [o] At ſi abſque diœceſani licentia prorogaret alieni epiſcopi iuriſdictionem, noceret iuri ſui epiſcopi per cit. ſup. D. E. [p] Feder. ſup. & cit. lib. 3. de pœniten. c. 16. §. 7. P. [q] Vt iure communi prælatus regularis nō abſoluit ab excommunic. reſeruata Papæ Fed. conſil. 14. nume 4. Nauar. c. 27. nu. 83. bene tamen ab excommun. per conſtitutiones religionis incurſa Calder. conſil. 6. de ſenten. excommunic. Felin. in cap. paſtoral. cap. Monach. num. 3. ſed epiſcopus per Triden. ſeſſ. 24. ref. cap. 6. poteſt. idemque conceſſit Pius V. & Greg. XIII. vt ait Claud. verb. prælat. §. 3. [r] cap. licet. vbi Panorm. num. 3. de for. c. 2. de pœnit. & remiſ. in 6. Couar. c. alma. 1. p. §. 12. num. 4. & clarius Oldrad. conſ. 172. num. 13. vid. Nauar. & alios cit. lib. 3. de pœnit. c. 5. 8. & 11. de iuriſdictione in habitu: quæ tamen in epiſcopo per reſeruationem aut exemptionem Papæ impeditur ab vſu: vel ſi epiſcopus ſit nominatim denuntiatus de excommun. [ſ] Couarru. Bald. l. quoties. num. 1. C. vbi ſenat. vel cla. [t] Bald. ſup. per l. diuus. ff. de teſtam. mil. vbi Angel. Rip. in l. 1. num. 7. de leg. 1. Dec. l. nemo qui condemnare, num. 2. & 4. Mayne. num. 4. ff. de regu. iur. vid. Dec. conſil. 457. nume. 13. Syluest. abſolut. 1. num. 2. & 3. [u] ſup. lib. 3. de pœniten. cap. 7. Dec. conſi. 113. num. 4. Rube. 135. num. 3. Socin. 297. num. 6. lib. 2. Valle. 5. nume. 36. 40. lib. 1. & conſil. 2. num. 15. lib. 4. per cap. 2. verſ. quorumcunque Ordin. de conſtit. in ſexto. vbi Arch. in prin. Domin. nu. 3. Peruſ. nu. 7. Gomez, num. 63. 65. ſed falſo Soc. conſi. 285. num. 1. lib. 2. in ſimili priuil. tenet oppoſitum contra tex. & glo. [x] Vt dum conceditur exemptio in bonis extenditur ad futura & noualia. inf. cap. 26. [y] Triplex eſt exemptio rei, perſonæ, & vtriuſque, glo. nu. 25. q. 2. verſ. datur. Hoſt. ſum. de priuileg. §. quot ſunt ſpecies. Cotta ver. priuil. nu. 39. vt ratione perſonæ ſi parochus eſſet doctor, aut ſtuderet in Academia exempta. ſic exemptus eſt qui eſt de Ordin. milit. S. Ioan. de quo Trid. ſeſſ. 24. ref. cap. 11. adde 4. exemptio ratione loci, vt reus gaudet immunitate eccleſiæ ad quam confugit. interdum exemptorium habet ex priuileg. peculiarem iudicem. vel ſi beneficium, aut parochia vnitur monaſterio exempto, quamuis ſit alienæ diœceſis, viſitatur ab epiſcopo loci. Trid. ſeſſ. 7. cap. 7. cap. conquerente. de offic. Ordin. clem. 1. de iure patron. Remig. de Gonn. de caritati. ſubſid. quæſtio. 36. [z] cap. ſi Papa. §. 1. de priuileg. in ſexto,

priuileg. Ordin. Mendic.[a] quamuis per accidens inferatur damnũ iuriſdictioni Ordinarii. hinc ſequitur 1. excludi omnem illius iuriſdictionem, puta mediatam vel immediatam, principalem vel acceſſoriam in regulares,[b] per mandatum, ſtatutum aut punitionem: quia vt aliqua relinqueretur ordinario, deberet ea ſpecialiter & nominatim excipi ab vniuerſali exemptione.[c] 2. in lite circa ſolutionem debiti non poteſt ordinarius ſe intromittere contra regularem aut exemptum,[d] (qui comparatur alieno & extraneo.[e]) & perinde eſt ac ſi in alieno territorio ius diceret:[f] quia paria ſunt extra locum territorii agere, ac in perſonam alieni territorii.[g] 3. poſita negligentia prælati regularis, non deuoluitur poteſtas ad epiſcopum, vel Archiepiſcopum vt ſuppleat illius negligentiam.[h]

5 Effectus 2. ita inhibetur Ordinarius, vt ſi de facto tentet procedere in iudicio, vel extra ſeſe immiſcere contra perſonas regulares, aut contra res monaſterii in quauis cauſa ciuili, criminali, ſpirituali, &c. Proceſſus, ſententia, & inde ſecuta ſunt ipſo iure irrita[i] defectu iuriſdictionis, (quæ irritatio afficit iudicem etiam ignorãtem,[k] cum geſtum ſit ab eo quaſi à perſona priuata[l]) & nullum parat præiudicium, nullumque effectum operatur, quare ſi priuilegio religionis notorio in iudicium producto[m] iudex nihilominus protulit ſententiam, non tranſit in rem iudicatam:[n] nec debet mandari executioni.[o] ſi vero mandata ſit, cogetur totum reponere tanquam attentatum.[p]

6 Exemptus dupliciter ſe defendit. 1. per declinatoriam fori exhibens in iudicio priuilegium. 2. ſi iudex agat de iure & viribus priuilegii producti,[q] & eo reprobato ferat ſententiam: eſt tertius effectus vt non valeat cum ſit iudex incompetens (niſi Papa ſententiam proferret non obſtant. priuileg. producto:[r] quia cenſetur reprobare illud, ſicut ſolus poteſt) quia in dubio an iuriſdictio contra regulares pertineat ad epiſcopum, non poteſt cognoſcere de cauſa[ſ] (ne ſit iudex in propria cauſa,[t]) ſed durante lite debet tueri regularis in poſſeſſione ſua:[u] quia exemptio eſt notoria, cum vero priuil. non eſt notorium in titulo

ele. vnic. ad finem, de exceſ. prælat. c. frater noſter. 16. quæſtio. 1. alia iura citat Oldrad. conſil. 300. num. 6. Syluest. exempt. §. primo, & in ſpeciali leg. fin. C. vbi quis, decur. quam expendit Angel. leg. fin. num. 13. ff. de conſtit. Princip. Cephal. conſ. 96. num. 8. lib. 1. Mari. Soc. cap. recepimus, nume. 84. de priuil. [a] Compend. Mend. verb. exẽpt. §. 8. 11. & eodem verb. Claud. & Bernard. [b] Panormit. c. quia circa, de priuileg. nu. 4. 8. poſt Io. Andr. cam quẽ text. vocat optimũ Card. conſ. 47. nume. 1. c. luminoſo. 18. quæſtio. ſecunda, ibi, quamlibet poteſtatem glo. 1. recepta intelligit de exemptis, vt per Feder. conſ. 14. nume. 5. & in d. capit. frater noſter. Archid. Turrecr. 16. quæſt. 1. cap. vnic. §. fi. verſic. per hoc, de reg. in 6. cap. 2. §. diœceſam, de decim. in 6. clement. vltim. § & generaliter, de exceſ. prælator. vbi Imol. num. 6. clem. vltim. §. fin. de priuileg. quam notat Aretin. conſ. 190. fin. [c] c. cum olim. 1. §. nos vero, de priuil. vbi gloſ. verb. diœceſiani, Panormitan. nu. 6. & communiter omnes, & capit. 2. de exceſ. prælat. vbi gl. verb. tua & Hoſtienſ. idem Hoſtien. ſumm. §. fin. num. 2. verb. in contrarium, verſ. quando quæritur, quod vt indubitatum tradunt Panormit. cap. nimis, 2. num. 4. de exceſ. prælat. c. ſignificaſti, num. 11. de for. compet. Maria. Socin. d. cap. recepimus, nume. 53. Syluest. exemptio. §. 11. abſolut. 5. num. 2. Socin. conſ. 285. nume. 4. lib. 2. Gemin. 35. num. 6. & 7. Corne. 343. num. 2. lib. 11. Bertrand. 53. lib. 2. p. 2 Berot. 24. num. 8. & 24. lib. 1. [d] gloſ. cle. dudum, ad fin. §. vltra, verſ. coerceri, de ſepult. quam ſequuntur ibi Card. Anch. num. 36. Imol. num. 69. 70. Bonifac. §. ſacturi, num. 9. & expreſſe Nauar. in cap. non dicatis, de reg. nume. 96. [e] gloſ. cap. 1. § in eos, verſ. nunquid, de priuileg. in 6. recepta ſecũdum Domin. & omnes ibi. & conſil. 35. num. 6. Calder. conſ. 13. de for. comp. Paul. 431. nu. 3. lib. 1. Panor. d. c. ſignificaſti, nu. 11. de for. comp. [f] c. cum epiſcopus, de off. ordin. in 6. d. c. luminoſo, ver. nec audeat. 18. q. 2. Iaſ. d. l. fin. num. 5. & receptum probat Gomez. cap. 2. §. ſtatuto, num. 85. de conſtit. in 6. Valle. conſ. 23. à num. 23. 26. 45. dicit communem æquiparationem lib. 3. gloſ. d. §. in eos, de priuileg. in 6. cui ſubſcribit Natta. conſ. 643. lib. 4. [g] gloſ. recepta dict. leg. fin. de iuriſdiction. omnium iudic. Alber. Angel. Paul. Iaſon. nu. 1. Orozco. nume. 8. & communiter omnes, & leg. 7. titu. 4. par. 3. [h] Gloſ. penultim. verb. corrig. de Offic. Ordin. vbi Panormitan. nume. 6. Dec. c. ad hæc, num. 8. de priuileg. niſi in caſu Concil. Trident. ſeſſio. 25. de reg. cap. 14. quod de iure communi erat in eo caſu negligentiæ. Capra. quæſt. 84. quem ſequitur Anton. Gabriel. tom. 1. common. ex Capra verbo epiſcopus. verb. Monachus. [i] Federic. conſ. 14. numero quarto in quæſtio. 2. Calder. conſ. 13. de iudic. Paul. 431 num. 2. lib. 1. Deci. & omnes, in c. cum ordinem, fin. de reſcript. & bene Ancha. clem. 1. num. 4. de offic. ordin. cap. ex parte, num. 6. de priuil. cap. 1. not. 8 num. 4. eod. titul. lib. 6. & expreſſe pro ſocietate conceſſit Paulus III. in bull. num. 47. cuius verba conſtant inducere nullitatem: vt in c. dilecto, verb. clauſule, vbi gloſ. de præbend. cap. penult. verſ. 1. eodem tit. lib. 6. Roinus conſ. 76. nume 9. libro 5. Pariſ. conſ. 5. nume. 133. & conſ. 38. nume. 7. lib. 4 Mandoſ. in Cancell. regul 7. de reſcript. nu. 2. & cum mult. Anton. Gabriel. tom. 2. com. lib. 6. titu. de clauſ. con. 3. num. 56. 70. 73. item hæc clauſ. affert annexam inhibitionem omnium iudicũ ex d. c. penult. verſ. 1. de præb. in 6. & ex aliis probat Caſſad. dec. 2. num. 6. de reſt. ſpoliat. Mandoſ. de inhibit. quæſtio. 4. num. 1. Lancel. de Atten. 2. p. capit. 20. nu. 16. Bero. conſ. 146. num. 53. lib. 3. [k] c. dudum. §. conſiderantes, & d. cap. dilecti, & cap. penultim. gloſ. in cap. 1. §. ſubiunctum, verb. referri, de conceſſ. præben. recep. vt per Anton. Gabriel. ſup. num. 1. Couarru. pract. capit. 9. numero ſeptimo, Antiq. conſil. poſt Oldrad. conſ. vlt. num. 14. ſi tamen epiſcopus ex ignorantia proceſſit non damnabit illum in expenſis conſeruator. Aſten. libro 6. titu. 48. artic. 7. dub. 1. ad fin. [l] l. 2. §. fin. ff. de pœnis, leg. priuatorum, C. de iuriſdict. omn. iud. l. 7. titu. 4. leg. 12. titu. 22. p. 3. quia ſententia à iudice non ſuo, eſt nulla. c. at ſi clerici, in princ. de iud. l. 3. §. hæc verba, ver. & ideo, ff. quod quiſque iur. l. vlt. C. ſi à non cõpetent. iud. c. ex literis cum gloſ. fi. de off. deleg. [m] Quia talo priuil. facit rẽ notoriam l. empto rem, in princip. ff. de actionib. empti. [n] Paul conſ. 342. numero ſecundo, lib. 2. vt ſententia lata contra alterius ſententiam, de qua ex cap. in iud. non tranſit in rem iud. l. 1. C. quando prouoc. Felin. cap. cum inter. monaſt. nume. 15. 23. 30. de re iudic. quamuis Pan. inſ. & Felin. dicunt oppoſitum, [o] Paul. d. conſ. nec hoc negaret, Panorm. vt ſi epiſcopus iubeat exemptum ſoluere debitum, ſup. §. 4. D. niſi in cauſa mercedum (id eſt, ſoluendi operariis ſtipendium) & miſerabilium perſonarum, per Triden. ſeſſ. 7. ref. capit. 14. & confirmat, capit. volentes, de priuil. in ſexto, Couar. pract. capit. 6. & 7. Perez. leg. 2. tit. 1. libro 3. ord. ver. pobres, & l. 14. tit. 2. eod. libro tertio, at derogatur per priuileg. d. cap. volentes, derogatur ex conſequenti, & Triden. Nauar. de reg. c. non dicatis, nu. 35. fin. & add. Hiſp. capit. 25. nume. 13. [p] Extrauag. pen. de priuileg. inter commun. Panorm cap. dilect. 2. num. 3. de præben. Felin. c. ex parte, num. 3. de conſt. Hier. Gabr. con. 66. nume. 6. Lancel. cum aliis, d. cap. 20. num. 7. 14. [q] Aſten. lib. 6. tit. 48. artic. 7. du. 5. quia Papa ſibi reſeruat interpretationem priuil. regul. vbi dubium eſt Claud. verb. priuil. §. 1. & 4. generalis, §. 5. inſtit. §. ſecundo, ex Clem. IIII. & Greg. XIII. in bull. Societ. ann. 84. §. 39. ſic Nic. III. cle. exiit de verb. ſignif. vetat interpretari regulam B. Franciſ. vt ipſe vetuit, vid. Nau. cap. 27. nu. 147. ſic vbi cauſa agitur de viribus matrimonii apud laicos, remitti debet ad eccleſiaſticum. [r] Sic limitandus eſt Pan. cap. 1. num. 15. & 18. de re iud. cap. ſuborta nu. 4. c. cum inter monaſt. nu. 21. eod. tit. Felin. capit. ſignificaſti, nu. 4. de for. comp. cap. cum olim, num. 3. de præſcrip. de quo plane loquitur, cap. 2. § nos igitur, de capell. Monach. at re vera plus intendunt Panorm. & Felin. iuxta d. c. ſuborta. quod ſi exhibito in iudicium priuil. iudex eo non obſtante ferat ſententiam, tranſit in rem iudicatam, & nocet priuilegiato quantum ad poſſeſſionem, de qua inf. c. 26. § 4. ſed non nocet iuri Papæ per quod monachi ſe poſſunt defendere. [ſ] Hic effectus eſt valde vtilis, Claud. verb. priuileg. §. 1. & 4. gloſ. Hoſtien Panorm. c. olim, de accuſat. quando epiſcopus cum ſubditis litigat, habet in eo tantum caſu ſuſpenſam iuriſdictionem, & Papa in ſignatura ſolet durante lite eximere ſubditum. Caſſad. deciſ. 6. de priuileg. Lancelot. de attentat. 2. p. cap. 4. num. 4. [t] leg. qui iuriſdictione, ff. de iuriſdict. omn. iud. [u] Innoc. c. ex publico. 1. nu. 3. verſic. ſed dicere, de verb. ſignif. & in c. venerabili, de cenſ. vbi Panorm & cap. ſuper literas, nu. 10. verſ. 4. caſus Amor. Felin. nume. 24. fallen. 4. dicit communiter teneri. Bero. num. 83. caſu 4. Alexandri. c. ad audientiam, numero octauo, de appell. Archid. d. capit. cum perſonæ. verb. ordinarius, & poſt Angel. & alios, Iaſon. leg. 2. ff. ſi quis in ius, numero 25.

& poſſeſſione, tenetur exemptus exhibere priuilegium,[x] non quidem ſponte, ſed monitus.[y] ſi oſtendat cum poſſeſſione titulum ſaltem coloratum,[z] non eſt durante lite ſpoliandus priuilegio exemptionis:[a] nec tamen releuatur ab onere probandi exemptionem. ſatis vero eſt ſine poſſeſſione probare verum & legitimum titulum, quia hic tribuit plenum ius in proprietate & quadam poſſeſſione, quod habet vim etiam in viro priuato,[b] quamuis hic ſit aliàs ſubditus eiuſdem epiſcopi.[c]

17 Effectus quartus, ſi Ordinarius procedat per cenſuras contra perſonas regulares, vt per excommunicationem & ſuſpenſionem, aut imponat interdictum in eccleſia regulari (quamuis ignoret id exemptionis priuileg.[d]) cenſura eſt ipſo iure nulla,[e] & ſine effectu: & in neutro foro ſeruanda,[f] vt patet ex priuileg. Ordinis Militaris de Alcantara,[g] & quorundam regularium,[h] ob quamcunque cauſam feratur etiam contra ipſum priuileg. exemptionis: quia iuriſdictio ad quam pertinet poteſtas ligandi cenſuris,[i] deficit hinc iudici circa exemptos.[k] Nec poteſt per cenſuras procedere contra horum regularium ſubditos, cauſa ipſorum regularium,[l] ſi tamen conſtet regularem incidiſſe in excommunicationem iuris aut Papæ, poteſt ex cauſa Ordinarius illum publice declarare ſeu denunciare.[m] Hinc ſequitur Ordinarium contra regulares exemptos, licet citati non compareant, & vocati non veniant ad publicam proceſſionem, non poſſe procedere per cenſuras, ſed per alias pœnas eccleſiaſticas.[n] Effectus 5. non poteſt Ordinarius per ſe aut per alios procedere ad capturam religioſi,[o] etiam Nouitij, niſi ob delictum in ſeculo factum præſumatur in fraudem intraſſe religionem, ſi autem capiat, aut manus iniiciat, incidit in excommunicat.[p]

lim. 1. Socin. nume. 20. 30. lim. ſecunda, Corſetus ſingul. verb. iuriſdictio. Capitius, Deciſ. 124. num. 11. expreſſe gloſ. c. ſtatutum, princip. verb. ſancimus, verb. copia. fin. de reſcript. in 6. ibi Gemin. numer. 15. Peruſ. num. 20. Bero. c. congruente, numero 15. de reſtitut. ſpol. & gloſ. fin. dict. c. ad audientiam, de appellat. ſed regulam c. ſuper literis, de reſcript. non habere locum in propoſito, aduertunt ibi Panormit. poſt Ant. & omnes, Felin. nume. 25. Deci. nu. 45. caſ. 5. Bero. nume. 83. à caſ. 4. Corſetus ſupra, verſic. adde: 7. gloſ. c. ſi duobus, de appell. Socin. dict. leg. 2.

x c. cum perſonæ, de priuileg. in 6. quod de priuilegio hominis priuati exponſit ibi Monach. num. 1. Dominic. & Peruſ. num. 4. Anchar. numero ſecundo, gl. verb. ordinariis, Iaſon. per leg. 2. nu. 35. ff. ſi quis in ius vocatus, leg. 2. tit. 7. par. 3. Perez. leg. 1. tit. 2. libro tertio Ordin. gloſ. 1. quæſtio. 6. Marant. de ord. iud. 6. p. memb. 2. à num. 39.

y Ioan. Andr. & omnes, d. cap. cum perſonæ, verb. requiſiſti.

z Doctor. dict. ca. cum perſonæ. Balbus, de præſcript. 1. par. in 5. p. principali quæſtio. 12. numero decimoquarto, Molina libro ſecundo, primogen. capit. 6. nume. 51. 52. (ſat eſſe titulum coloratum: aliàs enim verus titulus abſque probatione poſſeſſionis ſufficit.) Capicius, Deciſ. 189. 209. ex Panormit. capit. cum veniſſet, numero octauo, verb. vlterius, de inſtitut. vid. Anton. Gabriel. tomo ſecundo, lib. 5. titul. de acquiren. poſſeſſ. con. 6. à nume. 5. quod intelligitur, quando agitur iudicio petitorio: imo & iudicio poſſeſſorio: ne aliàs ſine cauſa limitetur dict. cap. cum perſonæ. Couarru. pract. capit. 17. numero ſexto, Menoch. de retin. poſſeſſ. remed. vlt. nume. 21. 24. contra quoſdam, ſecus forte, ſi agatur de interdicto interim:

a non eſt ſpoliandus priuilegio, imo nec ipſa poſſeſſione, per leg. cum qui. ff. de iureiurand. licet alter appellet. dict. cap. cum perſonæ. §. ſi vero, Gemin. fin. Peruſ. numero tertio & omnes,

b Cit.

c Mulin. ſup. Couarru. reg. poſſeſſor. 2. part. §. quinto, num. 1. Balbus. 1. part. membr. 3. pagin. 93. Menchaca tandem controuerſ. illuſtr. capitulo octuageſimoſeptimo, numero nono, & duodecimo, quamuis dubitauerat, capit. 85. nume. 12.

d ſup. §. 5. K.

e Sat eſſet generalis clauſula irritatoria, aut quæ includitur in exemptione vniuerſali ab Ordinarijs, & tamen ex abundanti additur exemptio à cenſuris, vt cap. cum capella, de priuileg. cap. ex par. cum gloſ. verb. ſpecialiter de priuileg. vbi Hoſtien. verb. pertinere, & capitulo primo, §. in eos, verb. penitus, de priuileg. vbi Gemin. Dominic. numero ſexto, Peruſ. numero primo, Hoſtien. verb. præſumat. cap. ne aliqui. de priuileg. & Panormit. in capit. penultim. nume. 3. cum gloſ. vltim. de offic. ordin. c. cum ad quorundam, de exceſ. prælat. vbi glo. fin. Panorm. num. 3. & c. ſignificaſti, nume. 12. de for. compet. Calder. conſ. 9. de ſententia excommun. & 13. fin. de for. compet. Gemin. conſ. 35. nume. 5. Natta. 257. nume. 7. lib. 3. & receptum dicit Mar. Soc. capit. recepimus, num. 10. de priuil. c. mulieres, nume. 32. de ſentent. excommunicationis.

f capit. per tuas, de ſentent. excomm. cap. ſane ſi epiſcopus, de exceſ. prælat. Couarru. c. Alma. 1. p. §. 7. numero quinto, Nauar. cap. 27. num. 3. & 4. Sylueſt. excommun. 2. num. 1. Sot. diſtinct. 22. q. 1. art. 3. Ledeſm. 2. par. quæſtio. 23. artic. 4. Cordub. lib. 1. quæſt. 43. colum. 3. & caſ. 3. punct. 3. Caietan. 2. 2. q. 70. artic. 4. ad 2. fin. Adrian. 4. de conſ. quæſtio. 4. & quodlib. 6. artic. 1. Dried. 2. libert. Chriſtian. cap. 8. p. 68. Palac. 4. diſt. 18. quæſtio. 4. Frat. Medin. lib. 1. cap. 11. §. 2. reg. 3. quia exemptio religioſis eſt notoria populo & Ordinarijs, capit. ex parte. 1. de priuil. At vbi priuatus excommunicatur etiam ſententia iniuſta & ſine cauſa, abſtinere debet in foro exteriori donec conſtet nullitas ſententiæ, & ab ea excommu. petitur abſolutio ad cautelam d. cap. per tuas, Couar. §. 12. num. 7. Nauar. capit. 27. num. 272. colum. penult. Cordu. ſup. ſed quia priuilegio quod non eſt inſertum corpori iuris epiſcopus ob ſolam conſuetudinem, aut multorum atteſtationem non tenetur credere niſi probetur (vt probat Naua. c. placuit, de pœnit. diſt. 6. à num. 181. cum commu. Bald. Alexand.) quia priuilegium eſt, quod facit, attendant regulares quantum proſit priuil. exemptionis: quod in ord. Mend. eſt notorium d. cap. ex parte. Pan. in c. ordinem, num. 6. de reſcr. P. ul. conſil. 431. num. 4. lib. 1. Aſten. lib. 6. tit. 48. art. 7. dub. 8.

g Caualca. deciſ. 18. nu. 47. & refert alios idem Roman. conſ. 369. nu. 20. Maria. Soc. d. c. mulieres, nu. 33. de ſentent. excomm. &

h ſimile priuil. quod Paul. 3. conceſſit Societ. Ieſu in bull. nu. 18. quod conſtat operari effectum nullitatis in cenſura ordinarij. iuxta capit. quoniam, de priuil. capit. 1. §. ex parte vbi omnes, de conceſ. præben. in 6. c. priuileg. de verb. ſignif. in 6. capit. 1. §. in eos. (ibi Hoſtienſ. verb. præſumant, & communiter omnes,) c. ne aliqui de priuileg. in ſexto extrau. penultim. de priuileg. inter commun. Hoſtienſ. c. nimis. 2. fin. de exceſ. prælat. leg. 9. titu. 9. p. 1. vbi Gregor. ver. por razon. verb. pero ſi el tal. priuileg. Claud. excommun. §. 3. ex Nicol. IIII. & verb. prælatus, §. 2. Compend. Mendic. exemptio vbi Bernard. §. 2. aliàs eſſe irritum & inane Gregor. IX. congreg. Mont. Oliu. priuileg. 9. & in Marimag. Seruorum. fol. 7.

i Coua. §. 21. numero primo, Nauar. cap. 27. num. 5. Syluest. excommun. 1. num. 5. D. Tho. add. quæſtio. 22. Soto. diſtinct. 22. quæſtio. 2. art. 1. & paſſim Doct.

k c. tranſmiſſa, cum gloſ. fin. cum ſuffraganeis, de elect. cap. ex literis, de off. delega. c. cum eccle. cum gloſ. 1. cap. penult. de off. ordin. leg. 8. titu. 9. p. 1. quia à non ſuo iudice nemo poteſt ligari ſicut nec ſolui cap. 4. de pœnitent. & remiſſ. cap. cum inferior. de maior. & obedien. leg. 8. & 22. tit. 9. pag. 1.

l Claud. verb. familiaris, §. 5. compend. Minor. §. 11. ex Alexand. IIII. Bernar. verb. excomm. §. 3. ex Innocen. IIII. Ciſterc. priuil. 19. Leo X. congreg. Camald. de familiari, benefactore, ſeruientibus, & de venientibus ad molendina & furna regularium, ne ex eo quod illi communicant poſſint excommunicari, quia aliàs indirecte epiſcopus fraudaret priuileg. religionis, contra leg. fraus. ff. de legib. l. non dubium. C. eodem, & hinc infert Nauar. cap. 21. numero 5. quod epiſcopus excommunicare non poteſt eo, quod confluant ad eccleſias regul. in feſtis, cum Syluest. miſſa. 2. §. 1. Angel. §. fin. Tabien. §. 51. Frat. Medin. libro primo, capit. 14. § 40. & declaratum eſt in congregat. Cardin. poſt Trident. & conſulti DD. Salmant. Complut. & in tota fere Hiſpania, non obſt. Trident. ſeſſio. 24. ref. capit. 4. ſeſſio. 22. de euitand.

m Couar. add. c. alma. 1. par. §. 10. num. 4. Nauar. cap. cum contingat, de reſcript. cauſa. 6. 14. 15. quæ declaratio grauat vt viſitandi ſint, & difficilius detur abſolutio.

n Ioan. Andr. de regul. iur. in 6. reg. ſcienti. & num. 7. ad fi. verſ. non obſtat. cap. quia in cunctis, Peruſ. in d. regul. nume. 4. Maria. Soc. c. mulier. num. 34. de ſentent. excommun. Ioan. Andr. capit. 1. num. 8. de conceſ. præbend. in 6. vbi Gem. §. ex parte, num. 4. Anchar. num. 6. quod tamen eſt contra Innocen. d. §. num. 3. quem ſequitur Gemin. cap. cum perſonæ, §. ſi vero. fin. Peruſ. num. 3. de priuileg. in 6. hinc contra exemptos qui vocati ad proceſſiones non venerunt, non procedit epiſcopus per cenſuras, ſed per alias pœnas, capitulo primo, de priuileg. in 6. Gambara de off. legat. libro 8. capit. vlt. num. 77.

o Clemen. vnic. §. 1. §. nonnulli, de exceſ. prælat. vbi Imol. nume. 4. Natta. conſilio 257. num. 7.

p Colligitur etiam à contrario ex c. ſi clericos, de ſentent. excommun. in 6. verb. ſubiectos: quia ſi epiſcopus excedit modum in captura ſubditi clerici, incurrit excommun. vt dicit gloſ. recepta verb. excedat. Nauar. capit. 27. num. octuageſimotertio, quia facit ei iniuriam.

riam. quod ad eum qui capit exemptum dicit extendi Paul. de La. d. cap. num. 51. & glo. clemen. vnic. §. 1. verb. capiunt. de exceſſ. prælat. vbi Card. no. 5. num. 1. Imo. num. 4. Guido. ſing. 307. & facit Nauar, num. 36. & de capiente nouitium, num. 79 & Apolog. q. 1. mon. 55. & non valet citatio aut proceſſus contra Nouitium.

priuilegium allegauit. [x] Supra. §. 7. E. & ſequen. [y] Innocen. Mar. Socin. d. c. ſi clericus. num. 8. de foro compet. vbi docet praxim proponendi. [z] Cit. ſup. T. [a] Card. poſt Paul. clemen. 1. quæſtio. 9. de ſenten. excommun. vbi Anchar. not. 3. nu. 3. Imo. 8. Boniſac. 92. 98. quos ſequitur Natta, conſi. 257. num. 7. 9. lib. 2. per c. ea literarum. ca. ſignificaſti. 2. de homicid. c. fin. de ſtatu Monach. iubet puniri per Abbatem iuxta regulam B. Benedicti. c. 23. 24. 25. 28. 44. quam reg. citat Archid. c. Abbates. 18. quæſtio. 2. Hoſtien. c. fi. de reg. Abbas. cap. cum contingat, de foro compet. nume. 22. Innoc. III. in Concilio Lateranenſi, ca. 22. quod refert Gregor. IX. c. in ſingulis, de ſtatu Monach. [b] Loca Concil. Triden. citata ſunt ſupra c. 14. O. vide Trident. ſeſſ. 25. regu. ca. 14. Aſten. lib. 6. titu. 48. articu. 8. [c] Supra. c. 24. glo. 1. capit. fin. de ſtatu monac. gloſ. cap. 4. verb. ſi prælati. de offic. Ordin. cap. de perſona. 11. quæſt. 1. quas receptas ſequuntur Abbas c. cum ab eccleſiarum prælatis, num. 10. c. quanto. c. Paſtoral. de offic. Ordin. Felin. d. ca. Paſtoral. verſ. 7. limita. Roma. conſi. 375. facit Trident. ſeſſ. 25. regu. cap. 8. & 14. [d] Calder. conſi. 2. Anton. Cucchus inſtit. Mai. libro 2. titu. 6. de epiſcopo. & lib. 3. titu. 3. de Abbate. Anton. Gabriel. tom. 2. lib. primo, commun. titu. 11. de foro compet. [e] cap. in ſingulis. de ſtatu monach. cap. viſitandi. cap. ſequen. 18. quæſtio. ſecunda. le. 18. titu. 7. leg. 4. titu. 22. par. prima, Hoſtien. ſumma. de cenſ. num. 18. Pariſ. conſi. 90. num. 4. Bero. conſi. 24. lib. primo. Marcus, quæſtio. 191. par. 1. Aſten. lib. 6. titu. de cenſibus. [f] c. ſopitæ. cap. cum olim. cap. venerabili. de cenſibus. clemen. 1. eodem leg. 1. & 2. titu. 22. parte prima, Felin. cap. cum ex offic. num. 4. de præſcriptio. Aufrer. capella Tholoſ. 132. Bero. conſi. 25. num. 18. lib. primo. Menoch. conſil. 297. nume. 22. lib. primo. [g] dicto cap. venerabil. §. primo, cap. procurationes. §. porro. de cenſibus. cap. dilectus filius, de reſcriptio. vbi Panormit. num. 5. Felin. num. 2. l. 6. titu. 22. par. prima, Sarmiento, lib. 3. ſelect. capit. vlt. nume. 2. Panimus, de viſitat. prima par. quæſtio. prima. [h] Pro quo ſatis eſt priuileg. exemptionis. cap. cum inſtantia. de cenſi. & clemen. prima, eodem, quod priuileg. eximit à procuratione. & de exemptione viſitationis. glo. ſumm. cap. 1. 16. quæſtio. 2. clemen. 2. uerb. alia. de ſtatu Monach. Cald. conſi. 10. 14. & melius, 11 de cenſ. & receptum dicunt Marian. Socin. tracta. de viſitatio. cap. 1. 4. 11. 16. 35. 37. 46. Pauin. d. prima parte, quæſtio. 3. nume. 27. Card. conſi. 112. fin. Marc. quæſtio. 696. parte prima, [i] Trident. ſeſſio. 25. regu. capitu. 8. 20. & vlt. verſ. quod ſi Abbas. & ad fin. verſ. ſi qui uero. excipiuntur tamen quidam caſus. Compend. Societ. & Bernard. verb. viſitator. [k] [l] Compend. Bernard. verb. correctio. §. 5. 9. ex Ioan. 23. Ciſtercien. priuileg. 64. & de grangia priuilegiata Nicol. V. & Eugen. IIII. [m] Compend. Bernard. ex Eugen. IIII. Ciſtercien. priuileg. 8. num. 10. & 20. [n] Vt iubet Trident. ſeſſ. 6. cap. 3. ſeſſ. 24. capitu. 3. [o] cap. graue. de offic. Ordin. vbi omnes, Felin. cap. licet, nume. 1. eodem titu. Marc. q. 391. final. & alij quos refert Catalin. in milleloq. 242. [p] ſic Trident. ſeſſ. 25. reg. cap 9. confirmat cle. attendentes. de ſtat. Mon. & patet ex. l. 3. ff. vbi ſenat. vel cla. ſic etiam Trident. ſeſſio. 7. cap. 15. confirmat cle. quia contingit. de rel. dom. vide ſeſſ. 6. cap. 3. ſeſſ. 24. capitu. 10. 11. ſeſſ. 25. regu. cap. 5. 8. & de reformat. c. 2. finem. Claud. verb.

ſuadente, præterquam, ſi capiat in caſu permiſſo. [q]

8 Effectus 6. ſi regularem citans iubeat comparere in iudicio: citatio etiam abſque ope exceptionis, eſt ipſo iure irrita, cum ſit à iudice non competente, & contra notorium priuilegium. [r] ſecus ſi quis citatus ſit à iudice per ſe competente, & habet priuatum & occultum priuilegium. [ſ] regularem ita citatum non oporter venire vt litiget, aut priuilegiũ oſtẽdat: [t] quãuis permitteret vt Ordinarius pronunciet ſe iudicem, [u] decet tamen exemptum citatum comparere (vt fieri ſolet: nec tamen cenſura ligat hunc non comparentem [x]) & allegans priuileg. proponat declinatoriam fori, & ſic recedat. [y] interdum exemptus tenetur comparere, vt ſi in citatione exprimatur cauſa, quæ fundat iuriſdictionem Ordinarij. [z] Effectus. 7. multo minus poteſt Ordinarius procedere ad punitionem regulariũ delinquentiũ [a] niſi vbi per Concil. Tridẽt. ſeſſ. 25. de reg. ſubijciuntur ei. [b] vt ſi vocati ad publicam proceſſionem non venirent, iuxta cap. 12. Trident. aut ſi extra Monaſterium degens notorie cum ſcandalo deliquit. vt apud Ciſterc. iuxta regulã punit Abbas, cui à Pont. delegatur plena iuriſdictio priuatiue. [c] quod omnino in iudicando & conſulendo ſeruandum eſt. [d]

9 Circa viſitationẽ regularium epiſcopus habebat ius iure communi [e] cum iure exigendi procurationes ab ipſis viſitatis [f] ratione iuriſdictionis ordinariæ & cauſa, correctionis, [g] ſed in regulares exemptos iam non habet iuriſdictionis vſum. quare eos non viſitat, [h] niſi prælatus regularis. [i] à cuius viſitatione & correctione ſubditus non eximitur per hoc quod ſit capellanus, aut familiaris Papæ, aut Cardinalium: [k] nec quia habitet in villa quam vocant grangiam, ſeu in eremitorio ita priuilegiato, vt ad ſui derogationem requirat fieri illius ſpecificam & expreſſam mentionem. [l] viſitator regularis poteſt prælatum, aut prælatam monaſterij ab officio ſuſpẽdere ad tempus, ſed non priuare: & viſitat monaſteria vtriuſque ſexus etiam quæ filiationes vocantur. [m]

10 Si Papa per ſpeciale reſcriptũ mandet ordinario viſitare & coercere clericos, [n] non extenditur ad clericos exemptos? [o] ſed excitat curam illius circa ſubditos. 2. ſi committat viſitare etiam perſonas exẽtas, vt Regulares aut Moniales, nõ procedet autoritate propria ordinarij, ſed tanquam delegatus [p] ſedis Apoſtolicæ ex ſpeciali commiſſio-

[q] Vt t. ſi in graui delicto timeatur de fuga capit exemptos, vt remittat ad ſuum iudicem intra 20. horas. Panorm. ca. fin. nu. 11. de foro compet. Felin. num. 7. Cell. ad Gemin. c. 1. §. illum. nume. 3. de verborum ſignific. & conſonat Trident. ſeſſ. 25. ref. cap. 6. remittere autem tenetur intra viginti horas. glo. 1. cap cum non ab homine, de iud. per l. capite de adulter. Mar. Socin. cap. peruenit, nu. 299. de ſenten. excommunicat. Perez. l. 17. titu. 14. lib. 2. ordin. glo. 1. verſ. quæramus. ſicut clericus capitur à iudice laico, vt reouitetur ad eccleſiaſticum. Nauar. ca. 27. nume. 79. Panorm. d. c. cum non ab homine vbi add. refert alios Caualca. conſil. 646. num. 7. Perez. leg. 15. titu. 3. lib. 1. ti. l. 17. contra Dec. c. cum. non, nume. 41. item cũ prælatus inuocat auxilium ordinarij aut brachij ſæcul. Docto. per ca. 1. de offic. ordin. item ſi eſt fugitiuus Apoſtata, aut habitans extra monaſterium, delinquit. Trident. ſeſſio. 6. c. 3. ſeſſ. 25. Regul. cap. 14. à contrario ſenſu. [r] Claud. ver. exemptio. §. 1. & 2. Paul. III. anno 45. Sixtus IIII. Carmelit. in Monum. fol. 183. conceſſ. 448. Regulares vero habent priuileg. notorium populo & ordinarijs. Panormit. d. cap. cum ordine, num. 6. & ſup. lit. F. & ſequen. [ſ] Sic limitatur regula le. 2. vbi Iaſon, num. 35. ff. ſi quis in ius vocatus. l. 2. titu. 7. par. 3. facit c. cum perſonæ. de priuil. in ſexto. vbi Monach. num. 1. Dominic. & Peruſ. nume. 4. Anchar. nume. 2. Perez. l. 1. titu. 2. lib. 3. ordin. glo. 1. quæſtio. 6. Maran. de ordin. iud. 6. par. mem. 1. num. 39. [t] Panor. d. cap. cum ordine. nu. 6. de reſcript. vbi Dec. num. 17. 27. & bene ſoſſitit Felin. num. 10. dicens communem. & Corne. conſil. 203. num. 6. lib. 2. Pau. 341. num. 2. & 4. lib. 1. Sylueſt. verb. exemptio. §. 7. maxime quia in citatorio dicitur, citari regularem N. ac ſub inde notorium eſt non eſſe de iuriſdictione Ordinarij. ſic citatio clerici per iudicem laicum etiam ignorantem eſt ipſo iure nulla, & proceſſus contra non comparentem citationi: quia clericus nec tacite, nec expreſſe poteſt prorogare iuriſdictionem laici: communem probat Perez. l. 1. titu. 3. lib. 1. ordin. glo. 1. col. 12. l. 1. titu. 2. lib. 3. glo. 2. quæſt. 6. & generaliter nemo qui habet notorium priuilegium, tenetur comparere citatus à iudice non ſuo. glo. Magiſtra. c. ſi epiſcopus. verb. conuocari. 3. quæſt. 2. ubi Gem. num. 6. & Præpo. & omnes, in c. cum ordinem. de reſcr. vbi Panorm. num. 5. Dec. 17. 21. Fel. 10. & in cap. ſi duobus, de appel. Felin. num. 8. 13. Dec. 16. Peruſ. 15. Alexan. 17. Bero. 20. & Ioan. Andr. d. reg. ſcienti, num. 7. Peruſ. 4. Aufrer. ad capel. Tholoſ. Deciſ. 163. Ber. conſi. 38. num 65. lib. 3. Couarru. reg. poſſeſſor. 2. par. §. 10. nu. 9. [u] Proceſſus & ſententia eſt nullius momenti, ſi poſtea quomodocunque conſtet de priuilegio exemptionis quamuis notorium non eſſet. Felin. d. cap. ſi duobus, num. 13. Dec. 36. 40. Peruſ. 15. Alexand. 21. Dec. d. cap. cum ordin. num. 21. Anchar. cap. 1. num. 5. de priuileg. 6. Aufrer. & alij ſup. Corne. d. conſi. 203. num. 7. lib. 2. dicit communiter teneri. addit Pau. conſi. 431. lib. 1. num. 2. multo magis ſententiam eſſe nullam quando exemptus comparuit &

Ii a exempt.

ne, ſine qua nihil poteſt in exemptos,[q] & tamen epiſcoptis large vocaturOrdinarius exemptorum, vt §.2.fin. dictum eſt. 3. regulares non eximuntur à viſitatione, & ſoluenda procuratione Legato ſedis Apoſtolicæ aut Nuncio, ex ſolo generali exemptionis priuilegio:[r] niſi habeant ſpeciale priuilegium, ne quis prætextu liter. Apoſtolicarũ quãuis impetratæ ſint ad inſtantiam Regis? vel Imperatoris, contendat eos viſitare, niſi ſit deſignatus à Papa, aut à Generali Ordinis:[ſ] & ratione prætenſæ viſitationis prętextu lit. Apoſtol. non tenentur ſoluere procurationem, aut cenſum Legato, niſi literæ Apoſtolicæ faciant de verbo ad verbum mẽtionem iſtius ſpecialis priuilegij.[t]

11 Dum epiſcopus parochiam monaſterio annexam viſitat iuxta concil. Trident. debet id facere abſque grauamine & impenſa monaſterij[u] à quacumque præſtatione & ſolutione. 2. ſi monachus curam animarum habens reperiatur deliquiſſe, non debet epiſcopus illum punire ſed puniendum tradere ſuo prælato iuxta proprias conſtitutiones: ſupra §.8. quia hic ex licentia prælati reſidens in curato, reputatur quaſi eſſet intra ſepta monaſterij,[x] nec in correctione ſubiacet vlli prælato ſæculari, imo nec congregationi generali, ſed ſoli prȩlato Generali:[y] cenſor tamen fidei, & commiſſarius S. cruciatæ, poteſt ob quædam delicta, Regularem inuito ſuperiore extrahere de monaſterio, & punire.[z]

CAP. XXVI.

De exemptione à quibuſdam rebus.

Regularis exemptus eſt & circa bonum & promotionem ſui. 1. ne poſſit initiari ſine literis proprii prælati:[a] qui ob crimen & defectum etiã occultum, poteſt arcere à ſuſceptione, aut miniſterio ordinis.[b] 2. epiſcopus ex monacho creatus ex Regularibus eiuſdẽ ordinis (præſertim non exemptis) poteſt inuito prælato aſſumere ſibi ſocium, & cubicularium.[c] prælatus vero ex magna cauſa, vt pro vtilitate monaſterii, aut Religionis, põt talem ſociũ deputare epo eiuſdem Religionis: imo & Principi ſæculari, ſeu Magnati.[d] ſed quibuſdam Reg. conceſſit Pont. ſpeciale priuil. ne compellãtur dare ſociũ:[e] & vt ſic datus in ſocium ad tempus, imo & Regularis à Papa miſſus, poſſit etiam inuitus reuocari à prælato:[f] idque eſt iuri conſentaneum.[g]

2 Iure communi Regularis profeſſus eligi, aut aſſumi poteſt ad epiſcopatum:[h] ſi tamen ante acceptationem obtineat ſui prælati licentiam.[i] ſed in Societate Ieſu profeſſus aut coadiutor formatus ex ſpeciali voto ſimplici[k] renunciat iuri acceptandi electionem dignitatis ſæcularis etiã epiſcopalis[l] (niſi ſub peccato à Pontif. aut à prælato

---

q exempt.§.primo, fin. [q] cap vnic.de ſtatu regu. cle.2.eod. clemen. vni.de ſupple.negl. cum concord. per glo. ver. Apoſtolica.cap.ad abolend. vbi glo.de hæret. Hoſtien. ſum. de priuileg. §.fin.nume. 12.verſ.præterea Pap.ver.& hoc quidem.clem.vlt. vbi glo. fin.de ſent.excommun. quam ſequitur Peruſ. ca.2.num.6. de pœniten. & remiſſ. Syluestr.

r abſol.5.§.3. [r] c.cũ inſtantia. de cenſ. clem. 1. eodem vbi glo.verb. exemptionem. Card. & Imo. num.8. Feli.cap.accedentes, num.3.de præſcrip. Menoch.

ſ conſil.297.nu.22. [ſ] vt Minor. conceſſit Clemen. IIII. Xiſtus IIII. in Monum. ſol.142. conceſſ.341. Compen. verb. exemptio. §. ſeptimo. Claud. §. primo, & ſecundo. ex Bulla Pau. III. pro Societa. anno

t 45.nu.23. [t] Claud. exempt. § 4. quam autem vim habeat clauſula niſi de verbo ad verbum fiat mentio. Syluestr. exemptio.§.11.Panorm.dicto cap. cũ inſtantia.num.5.Socin. de viſic. nume. 45.Villadieg. tract. de leg. 1.par. quæſtio. ſeptima, num. 22.Gambar.de off. leg lib.8.cap.1.nume.78.cap.vltimo. onm.10.quibus tamen contradicunt quæ ex Federic.referunt Anchar. capit. primo, num.8. ver iuxta prædicta. de conſtit. in ſexto, Peruſ.num.12.Car

u din.conſi.52. [u] quia Monaſterium eximitur à quacunque præſtatione & ſolutione facienda etiam legatis de latere & Nuncijs Compend. Bernard. verb.legatus.§.5.

x [x] Leo.X. Prædicator.in eorum priuileg. fol.177.Compen.Mendic.verb.eccleſia.§.ſexto, Bernar.verb. correctio.§.primo, idque etiam iure commum probat Nauar.de reg.comm.4.nu.74.ver.3. aduerte. Bernar. ſup.ex Eugen.IIII. Ciſtercien. priuileg.4.nu.6.

y priuileg.6.num.8.[y] [z] ita à congre. Cardin. declaratum eſt & pa

z tet ex praxi.

CAP. XXVI.

a Trident. [a] ſeſſ.14.refor.cap.1.fin.ſeſſ.23.cap.8.& 12. & à contrario colligitur c.10.& ſeſſ.14.c.2. Compen. Claud & Ber

b nar.verb.ordines. ex Paolo III. & Gregor. XIII. [b] Triden. ſeſſ. 14.refor.cap.1.fin.cap.ad aures.de temp.ord.c.ex tenore.c.quæſitum.eod.item. Allen.lib.ſexto, tito.5.col.5.fin.Sylue.ordo.3.§.9. Nauar cap.vigeſimoſecundo, num.18.§.3.Maiol.de irreg. capitu. 19.num.13.& 23.cap.20.num.10.cap.23.nume.10.quia Triden. ſtatuit reſtitutionem fieri à proprio tantum prælato ſuſpendente: addit Soto. rel. ſecr.mem.2. quæſtio.quarta, etiam ſi ex confeſſione agnoſcat occultum crimen poteſt prælatus occulte repellere à receptione ord. ſecus vero ſi iam approbatus petat publi

c ce ordines, aut communionem. Frater Medi. lib.2. ioſtr.cap.4. [c] Glo.cap. cum paſtoris, ſecunda quæſtio.7. verb. vt quidam. vbi propendent Archidiac. Præpoſ. Dominic. in princ. & Dominic. cap.religioſus. fin.de cler. in ſexto, Marc.quæſtio.duodecima, diſtin.3.num.2.parte 1. Lambert.de iure patron.articu.19.in ſexta quæſtio. princ.10 prima parte, lib.primo, num.21 nec differt Pan. ca.ex reſcripto.ver.obſides.de iureiur. num.6. ſed Felin.cap.cum lege, num.13.de re iud.nihil reſoluit. ſic epiſcopus de ſuis canonicis etiam regul.(quales ſunt Cæſarauguſtȩ, & Pampilonæ) poteſt duos ſuo ſeruitio deputare. quidam tamen negant poſſe epiſcopum compellere eos qui generali priuileg.ſunt exempti. Bald. Rubr.de maior.& obed.num.8.Gambara. de off.legat. lib.ſecundo, cap.vlt. num.252. quod eſſe ſecurius dicit Syluest. obed §.2. fin. & Hoſt. d.rubr. quia nec Papa ſolet aſſumere ſibi ſocium inuito prælato regulari in D. Gregor. capitu. 1. fin. [?] §. d. vbi Gloſſ.

d [d] Hoſtien. & Pan. cap. quanto. Hoſt. ſumma. de maior. & obed. § ad quid. nume. 7. Pelag. de planct. lib.2. ca.69. par.179.col.4. ãtũ ne fiat ſine magna cauſa ob periculũ. Gregor. lib.4. Regiſt. ca.88.& lib.12. habetor, d.cap.cum paſtoris. Panor.& Anchar.d.ca.ex reſcripto. quod extol in Roma.ſing.106. Decius, cap. determinior, num.73.de iud. c. Nauar.de regu.in ca.ſtatuimus.

e nume.15. [e] Claud. exemptio. §.3. ex Pau. III. in Bull. nume.6. & ſeruandum eſſe monet 16 greg 2. Societ. ca.

f 38. [f] eadem Bulla Societ. & continuatio, par.9. cap.3. § 2.& 9.Claud.ſupra Corſet. ſingul. ver.

g obſeſ. [g] Glo. cle.1. § ad hæc. verb. ad clauſtrum de ſtatu Monac.& in cap.de Monachis.16.quæſtio. 1. ca.4. de capel. Monach. Feder.conſi.114. Panor.ca.2.num.9.de ſtatu monac.late Iaſ.conſi.77.nume.1.lib.1.

h Hyppoly.Riminald.conſil.341.nume.36.& 12.lib.3. [h] patet ex praxi, & cap. per principalem. 1.quæſtio.1.& 9. quæſtio.3. quia ſtatus epiſcopi eſt perfectior quam religionis. & poſſet Papa compellere. Diuus Thom. 2.2.quæſtio.185.articu.1.ad ſecundum, in 4.diſt.29.artic.4.ad tertium cap ſtatorum. 18.quæſtio.1. c.quam ſit.§ nullus. 18.quæſt 2.clem. 1.de elect.c.2. (glo.& Turrecrem. q.1.num.1.) 58. d.ca.ſi Abbatem. ca.nullus. cap.quorundam, de electio.in ſexto.& ibidem.cap ſi religioſus. de profeſſo Prædicat.

i Couar.rub.de teſtam.2.par.num.9 & c.2.num.3. [i] per dicta in cle. in pleriſque de elect. & d.c.quam ſit. vbi Turrecrem. nu.3.& cap.nullus.58.diſtin.num.1.ad primum d.cap.ſi Religioſus clem. 1.de elect. cap.ſi quis monach. ca.legi. 16.quæſt. 1. Couar.rubr. cit. Syluest. relig.7. §.9.electio.1.§.17. Cord.ſuper regu.Minor. ca.1.quæſt.20.Nauar.de Reg. ca.non dicatis, num.13.15.16.19.

k cap ſtatuimus, num.24.verſ.7. [k] [l] votum ſub prædicta conditio

l ne & moderatione, licet. Caietan.cum D.Thom.2.2.quæſti.185. ar.2.ad tertium. Soto, lib.10.iuſt.q.2.ar.2.ad tertium. Mai. d.38. q.1.Hoſt ſumm.2.p.lib.6.ti.43.ar.1.q.6.Roma. Anc. 3.p.iurs.20. ca.2.§.6.Cord.caſ.154.Palud.4.diſt.19.q.1.Syluest.ordo.3.§.10. Tabie.ordo.2.§.16. quia humiliter quiſque de ſe præſumet non eſſe digniorem cæteris vt præficiatur, & quia Regularis tenetur non petere epiſcopatum. Simac. Papa.epiſc. cap.5.cap.nullus.1. quæſtio.1. Bonif.VIII. cap.quorundam, de elect. in 6.clem.5.de electio. vbi Cardin. quæſt.7. dicit peccare mort. Regularem qui appetit.& bene Bon.in Regul. Min.ca.2.col.6. imo qui in ſæculo habet votum Religionis tenetur non acceptare epiſcopatum, ca. per tuas, de voto. Caiet.cum D.Thom.2.2.q.189. art.3. ad 1. vt in Societ. Ieſu qui emittit vota ſimplicia promittit ulterius ingredi in Societ.per profeſſionem.& quia vt res nunc habent, melius

eſt

m ſuo obligetur acceptare) [m] quia
hac ratione præcluditur via ambi-
tioni,& omnes ſtudẽt propriæ hu-
militati: & io bonum & obſequiũ
religionis cõſeruantur vtiles ſub-
diti. 2. epiſcopus monachum de li-
centia Abbatis poteſt præficere ec-
n cleſiæ parochiali ſæculari: [n] & com
o pellere niſi ſit exemptus. [o]

3 Pontif. quoſdam Regul. qui
clauſuram ſeruant, vt Benedicti-
nos,& Ciſtercien. eximit ne inuiti
compellantur ab epiſcopo aut ab
alijs quauis dignitate ſulgentibus,
intereſſe publicis funeralibus etiã
Principum,aut publicis proceſsio-
p nibus, ſeu ſupplicationibus [p] niſi
pro cauſa publica: & ne ſuper hoc
permittant eos ab alijs inquietari.
At generaliter eximit Greg. XIII.
anno 76. priuilegio perpetuo, Or-
q dinem Societ. Ieſu: [q] & in proœ-
mio explicat cauſam,ne diſtrahan-
tur à ſtudijs & lectionibus,quibus
incumbũt, & ab alijs ſpiritualibus
r miniſterijs. [r] quamuis vero Gre-
gor. XIII. in derogatione non fe-
cit expreſſam mentionem Triden.
(cum tamẽ aliàs requiratur, vt de-
rogetur decreto Concil. Genera-
ſ lis, [ſ] vt oſtendit praxis) ſatis colli-
t gitur ex proœm. [t] & ex plana mẽ-
u te Pontif. ſcientis: [u] cum hæc quæ-
ſtio non ſit poteſtatis, ſed volunta-
tis: & in re non leui,ſed in qua in-
teruenire ſolet magna Pontif. deli-
x beratio. [x] & interdum derogatio
Concil. Generalium habetur pro
y ſpeciali, [y] vt extendatur ad Conc.
Trident.

4 Regulares hi dum ſponte acce-
dunt ad proceſsiones & funeralia,
(vt ob grauem neceſsitatem,aut ob
honorem debitũ Principi defun-
cto) nõ renunciant tacite huic pri-
z uilegio. [z] nec hi actus qui ſine com
pulſione epiſcopi ſponte fiunt, cẽ-
a ſentur contrarij priuileg. [a] Expedi-
ret tamen, vt publico inſtrumen-
b to coram Notario proteſtentur [b]
c in forma collegij [c] ſe accedere ſal-
uo priuilegij iure. Nec pauci actus
etiam contrarij vnius conuentus
inducunt præiudiciũ priuilegio in
d bonũ totius Religionis conceſſo. [d]
nec præſcribitur niſi Religio eos
e actus cõtrarios permittat per 40. [e]
f aut ſexaginta annos. [f]

5 Non poteſt epiſcopus aut alius
prælatus in eccleſiam exẽptam, in-
uito prælato & Regularibus, con-
uocare proceſsiones, celebrare Or
dines, aut publicas Miſſas aut alia
g officia. [g] 2. Iudex non poteſt in ta-

eſt non acceptare oblatum epiſcopatum. D.Thom.quæſtio.185. artic.2.quodlib.5.artic.22.ad 2.Soto.lib.10.q.2.artic.6.colum.6. Auguſt.19.ciuit.cap.19.capit.qui epiſcopatum.8.quæſtio.1.cap. qui in ſcripturis. ex Gregor. lib.6.epiſt.5. & 1. par. Paſtoral.c.7. & 8.ob pericula,onus,& honorem,& probat quia Hierem.& Iſa. humiliter detrectarunt officium prædicationis, quidam tamen putant, iuramentum non acceptãdi epiſcopatum eſſe illicitum, aut non obligare. Nauar.cap.12.nu.16. putat eſſe veniale, & citat quoſdam ſummiſt. verb.iura. Angel. Syluest An to. adde Armil.in-ram.§.15.Palud.4. d.38 q.1. conc.4. (vbi Palac. quæſt. 1. pag. 826. idem falſo dicit de voto.) Cather. contr. Caiet. Couar. cap. quamuis pactum. 1. p.§ 6. nu.7. imo Maiol. de irregul. lib.3.cap.17. lib.5. cap.24. ait ſi iurãs non fieri epiſcopus,
m ſit irreg. [m] Paul.3. Bull.4. Societ §.4. 47.ſic approbat Societ.conſtit.5.p.c.3. & 9. p.cap.3. §.13. nec generalis Societ. poteſt accepta re ſibi dignitatem ſine cõſenſu Socie. quem illa non dabit.9.par.conſt.c.4. §.5.& cap.5.§ 6.fin. congre.1. Societ.& can.2. nec vero pro alterius electione dabit licentiam Generalis,niſi præcepto Papæ cõpellatur,aut ſi multum conferret ad obſequium Dei. Conſt.p.10. lit. A.vt conceſſit pro Patriarcha & epiſcopis Aethiopiæ: ſemper enim autoritas Papæ intelligitur excepta in voto, aut iuramento. Cou. reg.peccatum.§.3.nu.2.4.& 11.Nauar.cap.12. nu.76. verſ.
n nemo.Cord.lib.4.q.8.ad fin. [n] Couar.de teſtamen.cap.2.num.3. Turrecr.58.d.c.2.Sylu.Relig.7.§.3.& 9 Greg.l.15.verb.igleſias. tit.7.P.1.Gambara,de off.legat.lib.8.cap.vlt.num.23.44.contra Bellamer. Abbas vero cogitur conſentire pro vtilitate eccleſiæ, vt aiunt prædicti,& Dominic.d.cap ſi Religioſus.nume.9. Hoſt. ſumm.titu.de maior.& obed.§.at quid, num.7 cap. quod Dei ti-
o morem de ſtat.Mon.vbi Pan.num.12.Henric.num.5. [o] Sylu.re-
p ligioſ.7.§.3.per cap.quorundam.§.fin.de elect.in 6. [p] Greg. IX. c.nimis praua.de exceſ.prælat. compellit etiam Prædicat. & Minor.exemptos ad proceſſiones,ex cauſa publica. Trident ſeſſ.25. Reg.cap.7. & vt compellat At Pius V. proprio motu pro Mend. ann.67.ne conuocentur niſi pro cauſa publica.Compend.Mend. verb.exemptio.§.5. Compend. Bernard. verb.proceſſio,Calder.
q conſ.8.de Regul. [q] Greg.XIII. in Bull.Societ.anni 76.Claud.&
r Bernard. verb. proceſſio. [r] ob hanc cauſam Pius V. ſup. exemit collegia Ord.Mendic. ne diſtrahantur ab ſtudiis, & Iuſtinian. in l.generaliter.2.C.de epiſc. & cler.quem Grat. vocat Auguſtum, ideſt Imperatorem,citans id illius priuil. conceſſum Regul. cap.
ſ generaliter.19.quæſtio.1. [ſ] cap. Monachi. capit.nonnulli, de reſcript. vbi gloſ. verb. fecerint, nempe nominatim per cap.eam, de ætate,& qual & hanc communem probat Padilla.l.vlt.nume. 57.C.de diuerſ.reſcrip.Archid.cap.nonnulli,num.2. vbi Feli.nu. 3.dicit totus mundus ſequitur Archid.vt dicit Bald.l.humanum, num.1.C.de leg.Gem.conſ.36.Sarmiento.lib.3. ſelect. capit.14. num.3.6.11.Gutierrez.l.nemo poteſt.num.161.de legat.1.Mandoſ.in cancel.regul.19.quæſtio.17.nume.12. & filios eius Horat. Mandoſ.ad Rom.conſ.436.num.11.Menoch.conſ.294. num.11. 32.lib.3.& ſeruari in praxi dicit Padill.Oldra.cõſ.326.328. Gomez.& Paul.l.fin.numero tertio, vbi Iaſ.num.4. C.ſi contra ius.
t ſed ſalſo aiunt quidam ex his id non dicere Archid. [t] quia Gregor. XIII. in proœm. Bullæ Societ. præmittit, quidam forſitan moti autoritate Concil. Trident.& poſtea ex certa ſcientia addit derogationem etiam Concilij Generalis: quod æquatur ſpeciali derogationi Trident. quia aliàs ad nullum alium effectum prodeſt, vt in ſimili Gemi.num.26.in cap.1.de conſt.in 6.verb.naſcitur vbi gloſſ.Peruſ.& communiter alij.Imol.clem.1.fin.de ſepult. Hoſtien.d.c.cap.nonnulli,verb.mentionem. Felin. nume.6.verb. addatis.Vlp.§.1.de excuſat. tutor.dicit ex præſcripto Imperatoris ſcientis & expreſſe concedentis, quod ſingulare dicunt Bart.& omnes ibi Suar. alleg. 12.num.24.26.30. Deci.cap.porrecta, num.12.15.de cõfir.vtili. & cap.cum inter,nume.20. de except. Rom. conſ. 327. vbi Mandoſ. aduertit corrupte
u citare Oldr. [u] aliàs fruſtratorium eſſet priuileg. vt in l. ſi quis. verb.ſpecialiter,de legat.3.Gomez.cap.1.de conſt. in 6.num.184.195. Socin.capit.ſi mihi & tibi §.in legatis, colum. fin.de leg.1. Peralta.l.ſi quis, in princ.de lega.3.nu.
x 122.123.ſi. [x] vt aduertit Sarmien. 3. Select.cap.decimo quarto, nume.3.&
y ſequent. [y] Iacobat. de concil. lib.5.art. 28. Alaua. de concil 1.par.cap.2.Couar.2. p. ſponſ.cap. 8.§ 9.num.5. & eſt ſtylus curiæ.Cord.lib.4 quæſtio.9 §.3.pars, qui tamen falſo citat
z Archid.& Feli. [z] Calder.conſ.8.de regul.Feli.cap.dilectus,num. 7.de off.Ord.Aufrer.ad capell. Tholoſ.deciſio.485. Anto.Gabr. 10.2.lib.5.tit.de iure immunit.concl.1.num.6.quia datur fauore totius religionis vt patet ex proœm. Greg.XIII. in bull.Societa.
a anni 76. [a] l.2.vbi Cinus.Bartol.Gloſ.& omnes,C.de excuſ.tuto. & C.de his qui ſponte publicis muner.lib.10.Bart.l.vlti. fin. ff.de conſtit. Princ.Iaſ.num.53.Orozco.nume.26. Alexand. conſ.33. nu.3.& ſequent.lib.5.Felin.d.cap.cum acceſſiſſent, num.17.Dec. num.82.& conſ.476.nume.4.13. dicit receptum Gozadin.conſil. 23.num.1.& 9.Menoch.conſil.75.num.70.74.lib.1.Iaſ.conſ.23. num.2.lib.3.Aymo.de Antiq 4.par.c.5.nu.101. Gratus,reſponſ.
b 61.num.44.lib.1.Greg.l.42.gloſ.1.tit.18.par.3. [b] Anton. Gabr. to 2.ſup.num.4.per l.at ſi quis,§.plerique,de relig. & ſumpt.funeral.l.qui in aliena.§.ſi. de acquir. hæredit.l.Neſennius, de negoc. geſtis. & in ſpecie.l.1. vbi Bart. C. de his qui ſponte mun. pub.lib.10.Bald.conſ.337.num.3.lib.4.commun.d.c.cum acceſſiſſent,vbi Feli.nu.30.verſ.limit.5. Deci.nu.85.Iaſ.l.fin.nu.58.de conſt.Princip.Ripa.reſp.179.num.27.Menoch.conſ.75.num.68. lib.1.Gozadin.conſ.23.num.7.Probus ad Monach.cap.1.nu.15. de priuileg.6.& in propoſito Cald.conſ.8.de Reg. & vt id fiat publico inſtrumento monet Bart.l.non ſolum.§.morte, num.15. de
c noui oper. nunt. [c] quia communitas poſſet renunciare priuileg. conceſſo ordini, non ſic ſingulares perſonæ.Innoc.c.cum olim.2. num.7.de priuileg.Bald.d.conſ.337.Corn.conſ.15.num.5. lib.3.
d Natta conſ.160.num.46. [d] Claud. verb. priuileg.§.2. & cit.C. [u]
e expreſſe,cap ſi de terra.cap.accedentibus,de priuil.vbi gloſ.Inno. Pan.Deci.num.21.Mari.Soci.nume.23.27. & communiter omnes,& in d.cap acceſſiſſent,verb.contrauenerint, gloſ. Pan Imol. num.6.7.& 9.Dec.num.94.Feli.num.27.29.limit.3.Greg.gloſ.1. d.l.42.& receptum dicit Alexand.conſ.190.num.23.lib.3. conſil. 33.lib.5.Soc.295.num.7.lib.2.Ruinus.222.nu.11.lib.1. Gozad. 23.num.2.10. Iacob.Puteo. in Rotæ deciſ.252.num.4.libro tertio,alij apud Bald.de præſcr.5.in 5.par.principali, quæſtio.quarta,Hyppol.rub.de fideiuſſ num.335. Menchaca. controuerſ. frequent.capit.2.num.6.10.Padilla.l.2.num.7.C.de diuerſ.reſcript.
f vbi Iaſ. nume.4. & nemo in hoc diſcrepat vt ait Rip.reſponſ.52.
g nume.10.11. [f] Claud.& Bern. verb. præſcriptio. [g] Compend.

Bernar.verb.diuina.§.quarto, ex Leo. X. Camaldulen.num.46. & Celeſtin. nume. 31. 32. facit Claud. verb. exemptio. §.10.[h] Compend. Bernard. verb. index. ex Leo. decimo, & Celeſtin. nume. quadrageſimotertio. [i] Compend. Bernard. verb. incarceratus ex Leo. X. Camald. nume. 46.

Degraſſal.lib.2.Regal.Franc.iure.7.Moline.& Rupellan.& refert ſe Couar.ad lib. 1.var.c.17.nu.8.verſ.9.facit Nau.c.21.nu.30.de his vero laicorum nobilium decimis non cognoſcit epiſcopus,ſed laicus iudex.Couar.d.c.35.cum Degraſſal.Rebuf.de decim.q.10 ait ita ſeruari in Hiſpa.& Gallia.Boer.in conſuet.Bituric.titu.de conſuet.§.10. Bellug.rubr.13.de decim.§.reſtat. fo.75.

li Monaſterio exercere iudicia. [h] 3. nec poteſt compellere inuitum prælatum Monaſterij, vt in eo retineat reum, etiam eccleſiaſticum vice carceris. [i]

CAP. XXVII.

Exemptio à ſolutione decimarum, & ſubſidij.

Decimarum ſolutio eſt de iure eccleſiaſtico quantum ad quotam. [a] (de ſuſtentatione tamen congrua miniſtrorum, vt epiſcopi & parochi eſt lex moralis, & naturalis: quia Luc.10. dignus eſt operarius mercede ſua) ſed à quibuſdam vocatur de iure diuino apud fideles: [b] quia olim Deus Exo.22. & ſæpe iuſſit fideles ex 11. tribubus Iſrael, ſoluere decimam leuitis, & ſacerdotibus cultui diuino mancipatis. Quæ lex cum eſſet poſitiua & iudicialis, abrogata eſt, [c] ſicut & lex ceremonialis olim Diuina: nec nunc obligaret, niſi Pontif. ad imitationem illius humana lege ſtatueret decimas prædiales eſſe ſoluendas: perſonales vero decimæ nunquam ſolutæ ſunt in lege veteri: [d] & conſuetudine moderari aut tolli ſolent. ſimili conſuetudine vbi lex Canonica, vt in Italia [e] non fuit recepta, excuſantur fideles à decima prædiali, & eximũtur quidam circa quoſdam fructus: [f] dummodo parochus habeat commodam ſuſtentationem.

2 Laicus nullo tempore præſcribit ius ſpirituale capiendi decimas ab alijs: [g] poteſt tamen ex titulo per tanti temporis lapſum [h] retinere exemptionem, ne ipſe teneatur ſoluere decimas alteri, ſed fructus ſui proprij agri faciat integre ſuos. [i] & paſſim olim ante Concil. Later. dabantur laicis iuſta de cauſa in feudum perpetuum: [k] & in illis permanet, ſi prædicto anno ante dictum concil. completa fuit præſcriptio. & in Regno Granat. conceſſæ ſunt Regi Cathol. Ferdin. priuileg. decimas recipiendi ab alijs; [l] & Pius V. Regi Philippo II. conceſſit ſubſidium, vt uocant excuſatũ. (i. vt præcipuus quem in ſingulis beneficijs elegerit, ſoluat Regi decimas) ſimile ſubſidium & ius colligendi decimas & primitias ex terris quæ olim fuerant Saracenorũ, cõceſſit Clemens VII. Carolo V. Imperat. [m] & alij Pontif. vt Alexand. VI. Gregor. VII. Vrba. II. conceſſerunt Regi Aragonum & ſucceſſoribus. [n] quod ius interdum rex transfert in alios viros benemeritos. [o] poteſt enim Papa laicum facere capacem iuris ſpiritualis, [p] vt decimarum ex priuileg. cui æquatur immemorialis conſuetudo, [q] quam in dubio quis præſumere poteſt, ſe bono titulo, nempe ex priuileg. Pontif. cœpiſſe poſſeſſionem, [r] & bona fide continuaſſe.

3 Pontif. bona omnia quorundã regularium dato priuileg. Reali [ſ] fecit exempta à decimis prædialibus, & ne teneantur ſoluere decimam perſonalem, nec quartam, medietatem aut aliam fructuum partem, [t] aut canonicam portioné epiſcopo parocho, aut alijs: aut vniuerſitati, quamuis haberet poſſeſſionem cum titulo etiam ex immemoriali conſuetudine. Id potuit concedere Pontif. [u] quamuis ex conſequenti redundet in præiudicium ordinariorum: nec enim eis facit iniuriam vtens iure ſuo, [x] vt & perſonas quaſdam, & illarum terras & poſſeſſiones illuſtrat priuileg. exemptionis. [y] Nam circa futuros fructus decimarum prædialium, antequam parocho aut alteri ſit quæſitum ius & dominiũ, [z] poteſt ita Papa ex cauſa diſponere:

CAP. XXVII.

[a] Nauar. [b] c.21. nu.28. D.Th. 2.2.q.87. Alc. 3.p. q.51.Soto.li.9.iuſt. q.4.a.1.Cou.1.var. c.17.ſummiſ.ver.decimæ.Bell.lib.1.de cler.ca.25. & ſeq. [c] Nau. Soto. Couar. nu.8.Caiet.in Leu. c.14.Caſtro.de hæreſ.ver.decimæ.Hõcala. opuſ. de decimis.Cord.li.4.q.3. ad 5.Abul.in Matt. 18. q. 90. facit Simanc.de Cath.inſt. c.35.Molina.2.primog.c.5.nu.63. cũ Tiraq.præf.tract.lignagier.nu.8. [d] & perſonales facile tolli tur conſuetudine. Balb.de præſcr.5.p. q.7. [e] D.Th.2.2.q. 87.a.1.ad 5.& quod lib.2.ar.8.corp.fi. [f] Nau.c.21.num.29. Caſtro. conſil. 17. lib.2. [g] cap.cauſam quæ. de præſcr. qa præſcriptio non eſt ſine poſſeſſione.c.ſine poſſ. de reg.iur. in 6. vbi not. Doct. præſertim poſt cõc. Later.ſub Iuo. III. ann. 1179. vt ait Io. Andr.& commu.d. c.cũ Apoſtolica. Platina.i vita Ale.III. Cou.1.var.c.17.nu. 4.quia id concil.laicos fecit incapaces decimarũ in poſterum. [h] ſic Balb.1.p. de pſcr.in 5.p.prin. q.7. num.21. [i] quia hoc multo minus eſt q̃ accipere decimas ab alijs, & expreſſo iure nõ prohibetur. Coo. d. c. 17. nu. 10. & Nau. in alleg. iuris Romæ facta in gratiam nobilium Catalauiæ, quos probat præſcriptione exẽptionis legitima, exemptos eſſe à decimis ſuorũ agrorum: quæ præſcriptio cõpleta fuit ante Conc. Latera. in c.cũ Apoſtolica. [k] D.Th.2.2.q.87.a.3.ad 3.& facit q.100. a.4.ad 3.Couar.Bellug.rub.de decimis.nu.34.refert Vrb.& Gregor. dediſſe laicis ius accipiendi decimas ab alijs.Rebuſ.ti.de decim.q.13.nu.110.uã Papa laicũ poteſt facere capacem iuris ſpiritualis,vt eligat prælatos eccleſiaſticos,aut excõicet. glo. c.præter hoc.verb.ducibus.32.d.c.Adr.63.d.& Abbatiſſa ex priuil.Papæ, vt in monaſterio Burgenſi de las Huelgas habet quendam uſum clauiũ, prouidet beneficia, deſignat confeſſarios pro Monialibus & ſæcularibus ſibi ſubditis,abſque epiſcopi confirmatione. Sylu. Abbatiſſa.§.3.cũ Pan.Soto.d.20.q.1.a.4.D.Th.add. q.19.a.3.ad 4.vbi Recent.Victor.relect.2.de poteſta.eccleſiæ. q.2.cum tñ iure eccleſiaſtico fœmina ſit incapax iuriſdictionis ſpiritualis,vt aſſit prædicti.& Doct.in 4.d.19.Palud.q.2.ar.1.Dur.q.1.ad 2. Ledeſ. 2.p.q.20.ar.4. Ant.3.p.ti.17.c.2.§.2.Nau.c.27.nu.6. Caſtro.ver. mulier. ver.abſol.hær.2.Couar.c.alma.1.p.§.11.num.2.Summiſ. ver. Abbatiſſa. Turrecr.li.1.ſumm.eccleſiæ.c.96.concl.10. [l] Cou. pract.c.35.nu.2.& eſt vnum ex iuribus Regalibus Franciæ, vt ait

[m] Refert Io.Duc. Cardin. an.1524. [n] refert Rex Martin. anno 1407. habetur in Archiuio Barchinonæ & Cæſar auguſt. Marinæus Sicul. in vita Regis Petri.1. fol.43.col. 2. Zurita.li.1.chro. cau.32.fi.& melius Beuter.lib.2. c.9.fi. refert tenores priuil. Belluga.d.rubr. 13.de decim.§.tractemus. à num.19. fol.71. [o] ſatis probat laicus ius decimarum, ſi habeat à rege: cum rex ſatis fundatã habeat ſuã intentionem, & priuil. Papæ addit Rebuf. d.q.13. nu.76. ſatis eſt laico probare immemorialé,& quod ratione decimarũ recognoſcit eccleſiam. [p] cit. & [q] Couar.1.var.c.17. nu.5. ex frequentiori ſent. Doct.ſed vt ſit exemptus ne ſoluat decimas facilẽ excuſat cõſuetudo. 40.annorũ. Couar. nu.8. §.10. Nau.in d.alleg. nec requiritur alium titulum probari, puta emptionis in perpetuũ aut infeudationis, quia forte fuit contractus innominatus do, ſ.facio vt facias, qui contractus eſt iuſtus. item potuit Papa ex cauſa prædia eccleſiæ ſublata à titulo beneficij, aut retẽto dominio directo uendere laicis quo ad fructus etiam decimales in perpetuum, quæ eſt emphyteuſis perpetua,aut feudum. Nau.edit.anni 84.c.23.nu.108.ad 11. & §.9. contra Caiet.& ea alienatione bona fiunt profana.ſed non poſſet manẽte curato vendere omnia bona illius. ait Pan.quia parocho iure naturæ debetur congrua ſuſtentatio. [r] probant Ang.ver.decima.verſ.vtrum laicus.Alber.& Milis.verb decima.Rebuſ.de decim.nu.70.Capici.deciſ.267.lib.1.Ant.Aug.in Repert.deciſionũ verb.decimæ.& in ſimili Nauar.c.non dicatis.de Regul.nu.76.ad fi.vbi ait,quod eſt quæſibile per priuil. poteſt regulariter quæri per præſcriptioné uel conſuetudinem.Couar.1.var.c.17.num.5. [ſ] probat in propoſito Horat. Mandoſ.tract. de priuil. ad inſtar.glo. 15.nu.40.& terra cum eodem priuileg.tranſit ad colonos. [t] Clau. verb.exemptio.§.4.& 5. [u] c.à nobis. vbi glo. recepta. de decimis. Hoſt.Io.Andr.& receptam dicit Soc.conſi.297.nu.4.lib.1.l.2.ti. 20.P.1.Anto.Gabr.lo.1. commun.ex Viuio opin.237. opin.74. num.5. vt conſtat minori ratione dediſſe laicis aut Regibus. [x] ſup. c.24.cit. [y] ſic Rex pro iure ſuo quoſdam facit nobiles & à tributis exemptos,licet ex conſequenti grauentur alij. [z] ſic Pontif.lege ſua impedit ne parochus qui non reſidet, aut beneficiarius qui horas non recitat,acquirat dominium futurorum fructuum: non

tam

eo quod parochis ſeu epiſcopo ſub
eo modo & conditione conceſſit
ius decimarum, quamdiu ipſe non
a reuocaret.[a]

4 Quibuſdam Regul. Pontif. id
bonorum priuileg. reale tribuit ex
certa ſcientia & proprio motu (cui
b nullus defectus opponi poteſt.[b])
c & de plenitudine poteſtatis.[c] per
quod cenſetur ſupra ius diſpone-
re: etiam ſi ob præiudicium tertij
d requireretur alia clauſula.[d] Dein
de derogat. 1. iuri communi quod
epiſcopis parochis aut alijs compe-
e tit.[e] & per clauſulam geminatam[f]
f (perpetuo liberamus, & eximi-
mus) derogat priuilegijs (vt facile
reuocare poteſt.) quæ conceſſa
ſunt vnicuique priuato aut vniuer
g ſitati.[g] in genere, vel in ſpecie, ſub
quibuſcunque tenoribus, etiã mo
tu proprio, & ex certa ſcientia,
de plenitudine poteſtatis, aut per
viam generalis legis & ſtatuti per-
petui. 3. Ius derogat, & ſi pro illo-
rum derogatione, de illis expreſſa
mentio habenda eſſet ſpecialis:
h quorum tenores pro expreſſis[h] ha
bet. quibus verbis iuxta quoſdam
Docto. & ſtylum curiæ Pontif. in-
tendit reuocare omne priuileg. an
i terius æquale.[i] 4. concedit non ob
ſtante quacunque cancellariæ Apo
ſtolicæ Regula, præſertim illa de
k non tollendo iure quæſito,[k] aut
quibuſuis conſtitutionibus, &c.

5 Addit, non obſt. quibuſ. con-
ſuetudinibus. 1. hoc ſignum vni-
uerſale derogat non tantum con-
ſuetudini 20. aut 30. aut & cen-
l tum annorum: ſed immemoriali:[l]
vt in propoſito de decimarum ex-
m emptione aſſerunt Doct.[m] quia
ſignum uniuerſale valet, ac ſi ſin-
n gulas expreſſiſſet[n] nam dum gene
o rale verbum eſt (vt quibuslibet.[o])
exceptio dicetur reſtrictiua priui-
legij contra uerborum proprieta-
p tem,[p] vt ipſo iure exprimitur.[q] ſi
q obijciat Vniuerſitas, & opponat
ſe, præter priuileg. Papæ, habere
ius ex immemoriali poſſeſſione,
& 300. annorum (cui Pontif. ex-
preſſe non derogat.) Et ex poſſeſ-
ſione ſe defendat ante ſpoliationẽ,
& curet vt ſubditi aut coloni ſol-
uant ſponte vniuerſitati aut paro-
r cho.[r] Huic ita reſpon. cum vniuer
ſitas habuerit dominium vno titu
lo ex priuileg. Papæ, non potuit
idem dominium acquirere alio ti-
ſ tulo.[ſ] quare reuocato per Papam
titulo priuileg. tollitur poſſeſſio ab
illo dependens. deinde quãuis poſ
ſeſſio non reuocaretur, non tamẽ
debetur reſtitutio ſpoliato: quia
per exceptionẽ obſtat notorius de-
t fectus tituli reuocati.[t] nec vniuer
ſitas iuſte cõqueri poteſt de ſpolia-
tione: qui enim autoritate princi-

tam in pœnam, quam quia dantur ſub ea conditione ſi modo re ſideat aut recitet. Nauar. cap. 25. num. 122. & ſi maritus vxori viduæ reliquit vſumfructum bonorum quo ad caſte vixerit, aut tutelam filiorum, ſi ad ſecundas nuptias non tranſeat: deficiente ea conditione & modo, amittit vtroque foro vſumfructum in futurum abſque alia ſententia etiam declaratoria criminis, quia ceſſat totus titulus acquirendi, & intentio donantis ſub eo modo. Nauar. cap. 23. nu. 67. & c. 25. num. 67. Pal. 4. diſt. 38. quæſt. 4. Anton. 2. p. titu. 51.
a c. 2. §. 6. [a] l. non ſolum. §. ſi verba. ff. de liber. legat. declaratur ex c. 1. Z. nã ſuprema Principis autoritas ſemper cẽſetur excepta. ſupra cap. 24. §. 5. O. P. Rip. reſpon. 26. 21. reſp. 64. num. 3. obſtat, exceptio cum Abb. ca. querelam,
b nume. 2. de elect. [b] Anton. Gabr. to. 2. tit. de clauſ. concl. 2. de propr. mo. Menoch. de arbitr. caſ. 201. num. 81. & ſequen. 242. Itẽ caſ. 202. nume. 12. De clauſu. ex certa ſciẽtia. caſ. 52. num. 9. Anton. Gabr. ſupra concluſ. 1. Molina. lib. 2. primogenit. cap. 7. à nu. 16. lib. 3. ca. 3. num. 11. De clau. irritatoria. Anton. Gabr. concl. 3. Menoch. caſ. 1. nume. 7. de quo amplo priuileg. Societ. Pau. III. anno 49. & Gre-
c gor. XIII. anno 78. Claud. verb. exempt. §. 4. 5. [c] gloſ. magna. ca. ad hæc. de reſcript. Mandoſ. cum mult. in cancell. reg. 16. quæſtio. 7. num. 3. Anto. Gabr. to. 2. titu. de clauſul. ſed cauendum eſt ne plenitudo poteſtatis, vertatur in plenitudinem tempeſtatis: de quo Molin. lib. 1. primogen. c. 8. num. 32. lib. 2. c. 7. à nu. 29. lib. 4. c. 3. à num. 21. Anto. Gab. to. 2. ti. de iure quæſito. concl. 1. Pinel.
d rub. de reſcin. vend. 1. p. c. 2. num. 4. [d] Mandoſ. d. reg. 16. nume. 7. Innocen. ca. niſi cum pridem. ad finem, de renunc. Dec. conſi. 191. num. 6. & cum mult. Pariſ. conſi. 30. à num. 46. vol. 4. Socin. con-
e ſil. 87. num. 13. 17. volum. 3. [e] Couar. 1. Var. cap. 17. num. 14. per clauſulam generalem ſatis derogatur iuri communi parochorũ:
f quando alias eſſet inutile priuileg. [f] clauſula geminata excludit omnem interpretationem in contrarium. l. Balliſta. vbi omnes. ff. ad Trebel. Ripa, lib. 1. reſpon. 130. de hæred. inſtit. num. 18. Socin. conſi. 297. num. 6. lib. 2. Natta, conſi. 340. nu. 3. lib. 2. quamuis nulla mentio fiat de poſſeſſione aliorum. Couar. ſup. per c. accedentibus. de priuileg. At priuileg. 2. regularium, non derogat priori priuil. aliorum regularium, ad quos decimæ pertinent non iure
g commun, ſed ſpeciali priuil. Oldr. d. conſi. 268. nu. 3. [g] Pius IIII. in Bull. Societ. expreſſe derogat priuileg. etiam vniuerſitatis, & ſi requirat expreſſam mentionem: cuius tenorem habet pro expreſſo. quare non manet vlla difficultas, vt probatur. cap. 1. verb. vires pleniſſimæ. de tranſac. & expreſſe ca. illa. de elect. Anton. Butr. cap. 1. de præſcript. Rot. nou. titu. de præſcrip. deciſ. 20. & ti. de præben. dec. 1. nume. 2. & plura referens Socin. conſil. 297. nu-
h me. 7. [h] l. omnes, de præſcrip. 30. annorum, vbi Bald. & Angel. Rebuf. de forma mandati Apoſtolici verb. pro expreſſis. Tiraquel. de iure mariti. glo. 5. ad fin. & plures referens Nauar. cap. ſi quando. de reſcr. except. 1. num. 1. (quod verum eſſe de iure probant Rebuf. & Tiraquel.) Dec. conſi. 165. 363. Rot. nou. deciſ. 1. de præben. nume. 2. & communem dicit Iaſ. Mandoſ. in cancell. reg. 11. q. 9. num. 2. reg. 19. quæſtio. 19. num. 13. & late Anto. Gabr. to. 2.
i lib. 6. titu. de clauſul. concl. 5. [i] Ludouic. Gomez. procem. in regu. cancell. quæſtio. 6. num. 8. Staphil. de liter. gratiæ. fol. 103. col. 2.

Dominic. conſi. 95. col. 6. conſi. 130. col. 2. Probus. & Collectan. quos ſequitur Nauar. ſup. num. 3. Federic. conſi. 46. & retulit rogatus Cardinal. Alexand. eſſe ſtylum curiæ. vt refert Paſſarel. de priuileg. Minim. c. 8. 12. 13. & fol. 50. Compen. Mend. verb abſol. ordin. quo ad fratres. §. 13. fra. Manuel. in expoſ. Bullæ cruc. §. 9. nu. 68. 69. §. 12. num. 4. fin. & 12. At de tali ſtylo curiæ dubitat Fel. ca. nonnulli. de reſcr. nu. 4. & 6. Decius, conſi. 165. verſicu. non obſtat vlt. aut ſtylum hunc eſſe probandum à litigante. Anto. Gabr. to. 2. titu. de clauſu. concl. 5. num. 13. & ſequen. negat eſſe talem ſtylum cum Pariſ. conſi. 42. vol.
k 4. & Ripa. [k] Gom. in reg. de non tollẽdo iure quæſito. q. 15. num. 3. vbi Mandoſ. Anto. Gabr. to. 2. lib. 3. titu. de iure quæſito non tollen
l do. [l] glo. magiſtra. per tex. clemen. fin. verb. quãuis. de rebus eccl. glo. cle. 1. ver. quantumcũque de for. comp. glo. c. non putamus. verb. quantocunque. de conſuetud. in 6. Io. Andr. cap. cum inſtantia. de cenſ. ibi Abbas. num. 3. & in cap. ſoper eo. de paroch. Innoc. c. cum ex officij. not. 3. de præſcript. vbi Ant. col. 3. ſic dum conc. Triden. ſeſſ. 24. ref. ca. 20. fin. derogans quibuſcunque conſuetudinibus (& ſeſſ. 21. ca. 3. 8. 9. ſeſſ. 23. c. 15. ſeſſ. 25. c. 14.) videtur derogaſſe etiam immemoriali, quam forte Archidiaconus haberet cognoſcẽdi de cauſa matrimonali. & quidam aiunt ita declaratum eſſe in prętorio Rom. & Rota. facit Menoch. conſi. 43. num. 7. Siluan. conſi. 1. nu. 1. 5. At re vera oppoſitum declarauit congreg. Card. anno 75. & 80. refert Couarru. in
m not. manuſcript. in concil. Triden. [m] Aretin. l. cum lege. ff. de teſtament. Calder. conſi. 1. verſ. ſed poſſint. de conſanguin. & affinit. Socin. iun. conſi. 297. colum. penult. num. 6. lib. 2. per cap. ad au-
n dientiam. de decim. & clare. cap. ſi Romanorum. 19. d. [n] Oldra. conſi. 322. num. 1. Barto. l. hoc artic. ff. de hæred. inſtit. & cũ mul-
o tis Tiraquel. l. ſi unquam. verb. omnia, vel partem. num. 5. & 41. [o] glo. clem. 1. de re iud. verb. quauis. vbi Cardin. & Imo. Angel. l. fin. verb. 3. quæritur. ff. de conſtit. Princip. Dec. conſil. 113. nume. 6. Alexand. conſi. 95. num. 3. lib. 7. Socin. conſi. 3. num. 10. lib. 1. Co-
p uarru. pract. cap. 25. nume. 3. dicit ita Romæ iudicatum. [p] Bald. conſil. 371. colum. 2. volum. 1. Aymo. conſi. 294. par. 2. per totum. Rebuſ. praxi. titu. differentia inter priuileg. & reſcriptum, num. 8.
q Angel. ſup. [q] cap. porto. de priuileg. verb. quod totum Gregor. l.
r 42. verb. coſas. titu. 18. P. 3. per illum text. [r] Oldra. conſi. 268. quare enitendum eſt, vt colonus ſponte ſoluat decimas collegio religionis. infra, §. ſeptimo, ne alias parochus ſe defendat titulo poſſeſſionis ſolitę & antiquæ: à qua non deijciatur niſi poſt dif-
ſ ficilem & longam litem circa poſſeſſorium. [ſ] l. 3. cum Vulgar. ff. de acquiren. poſſeſſio. ſed alij Reſpon. quod poſſeſſio non dat titulum præſcriptionis niſi continuata ſit per quadraginta annos poſt priuileg. conceſſum religioni. ſi autem ſit ante dicto priuileg. quo Papa reuocat quæcunque alia priuilegia & conſuetudines. ex conſequenti reuocat titulum præſcriptionis. quod poteſt colligi ex cap. accedentibus. de priuileg. & lib. 42. titu. decimo-
t octauo. P. 3. [t] Franc. cap. ad decimas, de reſtitutione ſpoliat. lib. ſexto, colum. penult. Abbas. cap. in literis, nume. 18. de reſtit. ſpoliat. Rota. nou. titu. de reſtitut. ſpol. deciſ. decimaſexta, num. 1. eſſe commun. aiunt Gregor. l. 18. verb. queſon. titu. decimo. P. 7. Couar. ſecunda par. ſponſ. ca. 7. §. quinto, num. 10. & pract. c. 23. num.

pis accepit poſſeſſionem, non dici-
u tur ſpoliator. u
6 Conceſsio decimarum quæ fit
x regularibus ample intelligitur. x &
y includit. i. præterita omnia. y ma-
xime dum additur ſignum vniuer-
ſale cum clauſ.geminata & prægnā-
z te, z licet nulla mentio fiat de poſ-
a ſeſsione aliorum. a & licet priuil.
loquatur ſimpliciter & indefinite:
b intelligitur de omnibus decimis. b
2. extenditur tanquam fauor ad no
c ualia. c ideſt ad decimas ex terris
quæ nondum ad culturam redactæ
erant. 3. priuileg. extenditur ad loca
d cohęrentia: d præſertim dum ſunt
e intra ſepta monaſterij. e 4. eximun-
tur bona non tantum particulariū,
vt quę habent ſinguli Canonici Re
gulares: ſed etiam bona vniuerſalia
f monaſterii aut eccleſiæ. f
7 Pontif. id priuileg. ſolet tunc
concedere monaſterio aut religioni
quando nimis eget, paruumq; pręiu
g diciū infert parochis g aut eccleſiæ
Cathedrali & vniuerſitati. ſi vero
exēptio incipiat eſſe nimis nociua,
(quia monaſterium nimis ditatum
eſt) iura iubent ceſſare priuileg. Niſi
Pontif. cōceſſerit ſpeciale & rarum
h priuileg. vni religioni h eo tempo-
re, quo habere conſtat multa col-
legia cum multis redditibus dota-
ta. tunc enim ex intentione cupiens
eorum regularium numerū indies
augeri in obſequium Dei & eccle-
ſiæ, poſſet Pontif. extendere priuil.
ad terras prius habitas & ad quaſcū
que poſtmodum obtinendas: & cū
expreſſa derogatione. c. Nuper. De
decim. & non obſt. aliorum priuile
gio & præiudicio: quia nec de pote-
ſtate principis dubitari poteſt, nec
de voluntate illius qui præcogitauit
& aduertit, ſubeſt ratio dubitandi:
cum verba priuil. abſque tali præiū-
dicio nihil operentur, & aliás fru-
ſtraneū eſſet priuil. & ſine effectu.
8 Si collegium ſic exemptum ha-
beāt terras, vineas, aut hortos in lo
co alienæ parochiæ, coloni qui con
ducunt eas terras. tenētur decimas
ſpōte ſoluere collegio ſic exempto,
non autem parocho aut epiſcopo,
i quia id priuil. eſt reale. i quo Pon-
tif. eximit bona quæcunque: & pri
k uil. reale iure communi k tranſit in
colonum cū uſufructu agri. Ex abū
danti tamen quidam Pontif. expri-
mere voluerunt id ſpeciale alicuius
religionis priuileg. extendi etiam ad
l colonos: l pro conſeruanda tamen
pacifica poſſeſsione enitendum eſt,
vt coloni ſponte ſoluāt decimas col-

num. 4. probat id habere locum etiam in profanis (ut etiam dicit Menoch. de recuper. remed. primo, num. 131.) quanto magis in decimis quæ ſunt ſpirituales. Couar. 1. Var. cap. 17. numero
u 5. peccaret etenim qui petit aut retinet eam rem ſine vero titu. u Cepol. conſilio 60. dub. 2. colum. 4. Deci. conſilio 191. numero 9. Menoch. ſup. num. 232. cū mult. quod autem Oldr. conſi. 268. ſupra lit. R. ait per priuileg. nō ſoluendi decimas, non tolli á poſſeſſore titulum iuris communis, loquitur de ſimplici & generali priuil. cum verb. indulgemus (quod ſtricte eſt interpretandum. glo. & Bar. l. fin. C. de ſententiam paſſis. Deci. conſilio 113. num. fin.) ſecus de priuil. religionis cum clauſula ſpeciali. ut ipſum Oldr. exponunt Dec. ſup. Bertrand. conſi. 7. col. pen. lib. tertio, parte 2. conſi. 13. col. pen. & fin. libro 2. Crotus conſil. 94. numero 12. 13. 27. Rebuſ. quæſtio. 13. de decim. num. 32. Caſſador. Deciſ. 1. de priuil. per totā & plane Couar. 1. Var. cap. 17. nume-
x ro 14. x ſic dum clericis conceduntur decimæ ſit ampla interpretatio, ſe-
y cus dum laicis Aſten. libro 6. titulo 49. articulo tertio, y De quo exponunt cap. dudum. de decim. vbi Ioan. And. poſt Boatin. & Abb. nume. 1. cap. 2. de decim. lib. 6. Card. conſ. 92. col. 2. num. 5. Miliſ. in Repert. uerb. priuileg. impetratum ſuper decimis, & alij in præd.
z conſil. z ſup. §. 4. F. O. & de ſigno uniuerſali Tiraquel. retrac. tit. 2. §. 1. glo. 7. numero 21. 27. Caccialup. de vſufruct. mulier. nume-
a ro 105. a Couar. ſup. colligit plane ex cap. accedentibus. de priuil. quia non eſt veriſimile tantum loqui de futuris noualibus ſtri-
b cte. b nec benigna interpretatione & mente concedentis, vt in c. quia circa, de priuileg. vtitur enim propoſitione indefinita, ne ſonet odium ſed fauorem, quæ tamen æquiualet vniuerſali. Couar. u. 1. Var. cap. 13. num. 9. verſ. 5. & 12. per l. ſi ſeruitus. ff. de ſeruit. orban. Pariſ. conſ. 73. num. 22. 29. lib. 4. Anch. d. cap. quia circa numero 9. cum Bart. Tiraq. l. boues. §. hoc ſermone. lim. 25. num. 4. Rimin. §. 1. de donat. num. 291. Guid. Papæ Dec. 489. num. 1. Menchaca. controuerſ. frequent. cap. 30. num. 37. expediret tamen ut Pontif. adderet ſe eximere á decimis etiam ex agris antiquitus cultis nempe in quibus alter habet ius quæſitum & poſſeſſionem: & duas Papa ſciebat alteri ſolui ſolitas. ſic enim ceſſaret periculum reſtringen-
c di priuileg. de decimis noualium. c Aſten. ſup. Oldr. conſil. 268. & colligitur ex ipſo iure Imol. l. damni. de damno infecto. & late Alexand. conſ. 178. numero 8. libro 2. Iaſ. l. ex toto. numero 11. vbi Rip. num. 14. Afflict. ad conſtit. Siciliæ. libro 3. Rub. 4. numero 10. Natta conſilio 66. numero 13. & 160 numero 23. & 340. Marc. q. 425. num. 7. par. 2. Gratus reſponſ. 130. numero 16. lib. 1. ac ſubinde habet locum in priuil. religionis quod eſt fauor. ſup. cap. 22. §. 4. M. imo & in priuil. priuato & odioſo ex proprietate uerborum. Bald. l. omnia priuileg. num. 6. C. de epiſcopis & cler. Valle conſ. 5. num. 40. lib. 1. conſ. 54. num. 35. lib. 3. Dec. conſ. 113. num. 4. 7. & pro utraque parte Mereſ. de Maiorat. 1. par. quæſt. 10. Sarmien. ad l. 2. num. 9. ff. de lib. & poſth. vbi negat ly. omnia bona in priuil. priuato extendi ad futura, cum tamen oppoſitum colligatur ex doctrina. l. in delictis. §. ſi extraneus, ff. de noxal. l. Titius. de teſtam. milit. cum vulgar. & hinc ſit manifeſta inductio, ut ait Bart. conſ. 160. nume.
d 26, libro primo, Auto. per cap. porro. num. 4. de priuil. d vt priuil. Monaſterij ſeu eccleſiæ extēditur ad cœmeterium, domum, atriū, hortos, & areas quæ ſunt prope eccleſiam. gloſ. c. 1. §. nunquid. uer. exemplo, de priuileg. ubi Innoc. & communiter omnes. Alex. conſ.

145. num. 3. lib. 7. Maria. Socin. cap. recepimus. num. 47. de priuil. Syluest. verb. exemptio. §. 2. ſic interdicta urbe interdicuntur ſuburbia & loca cohærentia. Nauar. cap. 27. nume. 167. & donato aut vendito Caſtro ſeu arce extenditur ad iuriſdictionem cohærentem Caſtro Fabianus tract. de empt. & uend. quæſt. 6. num. 12. uide num. 9. & ſeq. & numero 14. 29. Palac. lib. 2. de contract. c. 5. Guilel. Bened. rep. in c. Raynu. ad fi. q. de uendítione.
e & l. 28. tit. 5. P. 5. e ita limitant in c. dudum, de ſepult. Imol. num. 19. Anchar. num. 3. Iaſ. l. fi. num. 14. ff de cō-
f ſti. Princip. f Rebuf. ad l. bonorū. de uerb. ſignifi. nu. 49. 203. Dec. c. ſedes. num. 8. de reſcript. Pinel. Rub. de bon. mater. 1. par. num. 1. & 2. facit Cou. 1. Var. c. 13. num. 4. & alij ex ſup. cit. cōt. Card. c. recepimus. numero 2. de pri-
g uil. dum agit de bonis Homiliatorū. g cap. nuper. capitulo ſuggeſtum. de decim. Pan. in capitu. quia circa. de priuileg. Rip. l. 1. nu. 3. de legat. primo, Aſten. libro ſexto, titu. 49. at ceſſante cauſa, ceſſat priuilegium iuris commu-
h nis. h Religioni Societat. conceſſit Bullam Paulus III. anno 49. eximens á decimis etiam dum ſuas terras colit etiam per colonos aut conductores. & colligitur ex Bulla Pij IIII. anno 61. numero ſeptimo, eximimus bona quæcunque. in quo ſignificat eſſe priuilegium reale, & non perſonale tantum, ſed ample Gregorius XIII. anno 78. de quo iudicet & peritiſſimi iureconſulti miſati ſunt, & fatentur concedere plenum ius exemptionis etiam colonis qui conducunt agros Societa. ita enim plane explicat Pontiſ. intentionem ſuam & expreſſe derogat. dict. capitulo Nuper. & cum cauſa hæc fuerit agitata Romæ & apud multa eccleſiaſtica tribunalia in Hiſpania (ad quæ ſenatus Regius ſupplicatus, ſemper cauſam remiſit) ita ſemper pronunciatum eſt in fauorem Societ. & colonorum ut Salmantic. anno 83. & Baezæ, & Tuderti, ſeu Murciæ adductiſque executorialibus Pontiſ. mandatum eſt executioni. atque ita id ſpecia-
i le priuileg. confirmatur ſententia rei iudicatæ. i eſſe priuileg. reale, in propoſito probat Horat. Mandoſ. tract. de priuileg. ad in-
k ſtar. gloſſ. decimæquintę, numero quadrageſimo, k gloſſ. probat per clem primam, uerſi. ad excolendas, de decim. ubi Anchar. numero ſexto, Cardinal. numero vigeſimoprimo, quæſtione vigeſimatertia, Imol. numero decimoquarto. & Rot. antiqua. deciſ. quarta, titu. de priuileg. Montalu. gloſſa magna. in lib. quarto, titulo vigeſimoprimo, P. 3. Gregor. lib. quarto, titulo vigeſimoſexto, P. primo, uerſic. en las huertas. & eſt commun. ſecundum Socin. iun. conſilio 268. eleganter columna prima, libro ſecundo, & melius conſilio 296, verb. priuileg numero ſexto, Pan. capitulo ex parte, primo, numero quarto, de decim. & capitulo ſequent. numero tertio, Boniſac. de Vitalinis. clemen. prima, numero trigeſimoprimo, de priuileg. Corduben. libro de caſibus. caſu 101. fauent Guido Papæ deciſio. 207. Oldra. conſilio vn-
l decimo, Roman. ſingula. 597. 613. l vt Paulus III. & Gregorius XIII. citat. H. nec dubium quin Papa poſſit derogare aliorum priuileg. etiam ſpecialib. (quorum tamen memoriam non habet cum conſiſtant in facto) aliàs indirecte minueretur eius poteſtas Syluest. exemptio. §. vndecimo, cum Abb. capitulo cum inſtantia, numero quinto, de cenſ. referente Federic. conſilio 46. Claud. uerb. priuileg. §. octauo, Bernard. §. 7. Princeps derogare poteſt priuileg. á ſe aut á prædeceſſore datis, cap. innotuit. de elec. l. ille á quo, ff. ad Trebell. ſatiſque eſt ut conſtet de intentio-

na

m ne Papæ. gloſ. cap. expoſita verb, intentionis, de arbitr. [m] vt uitetur periculũ ne parochus titulo poſſeſsionis ſolitę, & antiquæ ſe
n defendat. ſupra §. 5. R. [n] Claud. verb. priuileg. §. ſecundo, & 9.
o & cit. ſup. cap. 26. §. 4. Z. [o] Claud. verb. præſcriptio. Compend. Bern. verb. priuil. §. 2. Eugen. IIII. anno 1439. de plenitudine poteſtatis Benedictinus Valliſoletan. Iulius II. congregat. Sancti Saluator. ſeu Mont. Oliuet. Xiſt. IIII. Canonic. Regul. Lateran. anno 1477. & Leo. X Camaldul. anno 1513. quãuis minoris tẽporis præſcriptio ſecundum ius tranſtuliſſet dominium in poſſeſſorẽ. & id priuil. trahitur ad præterita. Claud. uerb. reſtitutio. aliàs vero præſcriptio. 40. annorum currit etiam contra ignorantem. Pan. cap. vigilanti. de præſcrip. & contra priuileg. eccleſiæ. cap accedentes, de priuil. Couar. regul. poſſeſſor. & tamen ignorans poteſt petere reſtitutionem. Bartol. l. 1. ff. de itinere actuque priuat.
p [p] Claud. exemptio. §. 4. ex Paul. III pag. 37. & 84. Compend. Mendic. verb. decimæ. & exemptio.
q [q] Claud. §. 4. Paul. III. & per communicationem cum Mendi. ex Pio V. Compen. Mend. & bernard. uerb. decimæ exemptio.
r [r] Claud. exemptio. §. 5. & 6. Compend. Bernar. § 8. ex Pio IIII. & Greg XIII. Societate Ieſu.
ſ [ſ] Claud. exemptio. §. 6. & 8. Compen. Bernar. §. 7. & uerb. Talia. ex Clemen. VII. Eugen. IIII. Leo. X. Iul. II.
t [t] Claud. §. 7. & 8. Bernar. §. 7. & ex Clemen. VII. congreg. S. Saluat & Leo. X. Camald.
u [u] Claud. exemptio. §. 8. Bernar. §. 6.
x [x] Claud. exemptio. §. 9. Bernar. §. 8.
y [y] Compen. Bernard. exemptio. §. 8.

m legio religionis ſic exẽptæ. [m] quod ſi coloni moleſtentur à parocho, etiã per cenſuras Ordinarij: reſpondere debent ſe iam ſoluiſſe poſſeſſori, & parochum remittat ut cum eo litiget, ſi contendat ſe habere ius repetendi?

9 Si ex negligenti omiſſione aut ignorantia Regulares ſic exempti non fuerunt vſi ſuo priuileg. aut ex cõmiſſione permiſerunt actus quoſdam contrarios non præiudicant
n huic iuri ex priuilegio [n] niſi elabatur legitimum præſcriptionis tem-
o pus 60. annorum. [o] licet non petatur reſtitutio.

10 Pont. eximit quoſdã Regul. à varijs oneribus. 1. ne Ordinario aut etiam legato vtſitanti teneantur ſoluere procurationes nec dum viſitat parochiales eccleſias collegio regulari annexas. ſup. cap. 25. §. 9. deinde eximit ab exactione collectarũ,
p aut prouiſionem quarumcunque. [p] eoſdem regulares. Quod ſi ſedes Apoſtolica alteri operi & cauſæ piæ, aut non piæ applicet certam partem aliquam, ex quibuſcunque pijs legatis aut relictis, aut alias in ipſorum fauorem diſpoſitis: non debent hi re-
q gulares ex his quę ſibi relicta ſunt, [q] vllam portionem 2. Pius V. eximit collegia & monaſteria Mend. à contributione pro ſeminarijs quæ ab epiſcopo exiguntur iuxta conc. Triden. ſeſ. 23. cap. 18. deinde. 3. hic & alij Pontiſ. eximunt à ſubſidijs etiã caritatiuis & alijs ordinarijs oneribus etiam pro expeditione contra infideles, defenſione patriæ, ac alias quomodolibet etiam ad imperatorum, & inferiorum Principum inſtantiam impoſitis: quamuis in ipſa impoſitione caueatur, nullam exem-
r ptionem cuiquam ſuffragari [r] aduerſus illorum eximia priuilegia. 4. eximit à gabellis (quamuis priuilegium habeat inſignes clauſulas ne poſſit derogari) & ne quibuſuis perſonis eccleſiaſticis & ſęcularibus, etiam Regi, ſoluere teneantur Pedagia, telonea, talias, datia, aut alias
ſ exactiones, onera ſeu grauamina [ſ] etiam Regibus quibuſuis, ſeu alijs perſonis eccleſiaſticis ſeu ſæcularibus. 5. nec collectas, aut contributionem ratione perſonarum aut rerum etiam ſi petatur ad refectionẽ pontium, fontium ſurnorum, mu-
t rorum, ſeu eccleſiarum. [t] quamuis forſitan eatenus ob alterius priuilegium, ſeu ex abuſu, aut negligentia per longiſſimum tempus hæc exemptio ſeruata non fuiſſet. 6. nec tenentur ad angarias, aut alias impoſitiones, vel ad alia quæuis damna.

11 Non licet prędicta onera inferre, indicere, vel imponere: nec licet indicta & impoſita, exigere, aliàs incurrit excommunicationem ipſo facto, niſi pręſentis priuilegij habita notitia & monitus prorſus deſtite-
u rit, [u] à ſupradicta moleſtia, & ſi contumax poſt monitionem perſe-
x ueret, à ſolo Papa poteſt abſolui [x] ab ea excommunicatione. 2. extenditur non ſolum ad laicos etiam nobiles, Barones, Marchiones, Duces, ſed ad Principes & Regem. deinde ad communitates, uniuerſitates, Magiſtratus, Rectores, & officiales ciuitatum, terrarum, caſtrorum, & diœceſum quarumcunq́ne. 3. Pontiſ. mandat omnibus & ſingulis iudicibus etiam epiſcopis, aut Archiepiſcopis in quorum diœceſi ſunt hæ perſonæ Regulares & bona illorum, & Patriarchis, ac Nuntijs, ut illorum bona ab omnibus defendant etiam per cenſuras eccleſiaſt. & appellatione poſtpoſita. non obſtantib. literis etiã Apoſtolicis non facientibus expreſ-
y ſam mentionem de hoc indulto [y] plenam & omnino. Hactenus de priuilegijs Regularium quantum ad exemptionem conceſſam in perſonis & bonis temporalibus. Nunc ad propoſitum dicemus de ſpiritualibus facultatibus ſuperiorum regularium circa proprios ſubditos, & miniſtrorum atque confeſſariorum regularium circa externos etiam ſæculares, ut illos abſoluant à peccatis & cenſuris, & in illis diſpenſent.

CAP. XXVIII.

Prælati Regulares, & confeſſarij regulares ab his expoſiti quid poſſint?

CIrca ſpiritualia conceſsit Pontiſ. Prouinciali aut Generali quædam priuileg. tam circa regulares ſibi ſubditos, quam vt confeſſarius regularis abſoluere poſsit ſæculares. 1. circa regulares habent quaſi epiſcopalem poteſtatem delegatam: qualem habent quidam ſæ-
a culares Abbates exempti. [a] poteſt Prouincialis regulares ſubditos. 1. abſoluere ab omni cenſura à iure aut generali ab homine: licet eam incurrerint ante ingreſſum Re-
b ligionis. [b] 2. diſpenſat in omni irregularitate ſecuta, aut prius con- +
c tracta etiam ob occiſionem iuſtam, [c]
d aut iniuſtam, [d] & ob homici-
e dium voluntarium. [e] & cum ille-
f gitimis [f] qui iam ſunt religioſi. Dum vero Pontiſ. addit concedere & in quauis alia: includit maio-

a [a] Quidquid habet Prælatus regularis circa ſubditos, eſt ex priuileg. infra cap. 31. §. quinto, cum non ſit iure diuino, aut communi Paſtor cõſecratus, ut eſt epiſcopus. & procedit in utroque foro cum vi coactiua contra ſubditos delinquentes: excepta cauſa fidei, aut alia ſimili, quæ reſeruatur cenſoribus fidei Comp. Bern. ſic Abbas ſæcularis habet ex priuilegio quæ in illo ſunt expreſſa Pincianus, Metynæ, & de Alcala
b Regia. vid. Trident. ſeſſ. 23. refor. c. 19. [b] Claud. in Comp. Societ. verb. abſolutio. §. 6 9. 10. Frat. Manuel. in explicat. Bullæ cruc. §. 9. nu. 127 & Clem. IIII. in Ma-
c rimagno. [c]. Claud. diſpenſatio. §. 2. & de homicid. dubio.
d §. 3. Fr. Man. [d] cum homicida uoluntario diſpenſat, citra altaris miniſteria. Xiſt. IIII. Carthuſ. Claud. diſpenſatio. §. 4. Comp. Mend. §. 4. & Bern. §. 6. & addũt quod poteſt committere. ſuperioribus pro tempore nominandis, ut noſtros pſonaliter abſoluant, & cum illis diſpenſent pro foro conſcientiæ in omnibus caſib. nullo exceptio. in quo videtur includi irregular. ex bigamia. quæ vero procedit ex homicidio uoluntario diſpenſatus citra altaris miniſte-
e rium. [e] Claud. abſolut. §. 10. diſpenſ. §. 5. Compen. Mend. uerb. abſolut. quo ad fratres. §. 40. diſpẽſat. §. 24. & utrobique Cord. in annot. & lib. de caſib. q. 34. Fr. Man. §. 9. nu. 129. Comp. Bernard. diſpenſatio. §. 5. & 9. uer. capitulũ §. 7. dummodo nõ ſit notoriũ inter externos propter ſcãdalũ. Cord. Caſtro. 2. leg. pœn. capit. 2. Man. videtur cõtra Naua. c. 27. nu. 250. id quod nõ conceditur epiſcopis in concil. Trid. ſeſ. 14. ref. c. 7. ſeſſ. 24. ref. c. 6. nec uero Xiſt. IIII. id uoluit concedere prælatis Regul. de quo Claud. abſolu. §. 6. diſpenſatio. §. 1. nec Pau. III. Socie. aut Eug. IIII. & Celeſt. V. Cõp. Mend. uerb. abſolut. extra ordin. quo ad fratres. §. 3. & Bern. diſpenſatio. §. 1. nõ tamen abſtulit, aut reſtrinxit facultatem ab alio Pontiſ. conceſſam, nẽpe a Martin. V. pro Bened. Hiſpan. ut aduertit Cordub. ſup. & Ma-
f nuel. nume. 130. [f] Claud. uerb. diſpẽſatio.

ea privilegia non videntur hactenus

ſatio. §. 2. & ampliat. § 4. Bernar. §. 10. & ſequent. Nauar. c. 17. num. 201. de regul. commen. 2. num. 60. lib. de orat. not. 19. num. 84. Felician. de cenſur. titu. de priuil. c. 14. 15. in quo Sixtus V. anno 88. ſtricte diſponit circa illegitim. ex inceſtu in 3. gradu aut ex ſacrilegio. [g] glo. clem. 1. de re iudic. quam commendat Pan. conſi. vlt. in 2. par. num. 5. Barb. c. in tertio loco, de probatio. [h] ſup. li. 3 de pœniten. cap. 13. dicitur prælatus Religionis exēptæ diſpenſare Sylueſt. Religio. 6. §. 10. & addit Religiu. 7. §. 10. quod beneficiarius monachus ſecum diſpenſat. idem Angel. monachus. §. 9. Armil. §. 9. ſed intelligitur ut ea abſolutio, ſeu diſpenſatio fiat per confeſſarium à ſe electum. Sylueſt confeſſor. 1. §. 8. quod cōceſſum eſt Auguſtin. Prædicat. & Mino. ut refert Felician. de cenſur. tit. de priuileg. cap. 12. 15. & 16. ſic epiſcopus uel Prælatus Religionis nō poteſt ſecum immediate diſpenſare in voto aut ieiunio ſed eius confeſſarius diſpenſat in his, in quibus epiſcopus & prælatus poteſt cū ſubditis diſpenſare. Palud. 4. diſtinct. 38. q. 4. art. 4. Sylueſt voto 4. §. 3. uer. 11. Angel. uotum 4 §. 7. Roſel votū 5. nu. 2. Pan. cap. magnæ de uoto. Frat. Man. §. 9. num. 128. Compend. Mendic. uer. abſolutio ord. & extraord. quo ad fratres. nec epiſcopus ſibi immediate concedit indulgent. nec ſe abſoluit à pœnitentijs iniunctis, & idem quidam dicūt de Papa. ſentit Diuus Th. id q. 27. arti. 4. ad 3. ſed reuera Papa quia ſuperiorem in terra nō habet, poteſt hac iuriſdictione fauorabili uti in ſeipſum. ſentit Diu. Tho. addi. Ledeſ. 2. p. q. 29. art. 4 Richar. diſt. 20. art. 4. q. 3. Soto diſt. 21. quæſt. 1. artic 4. Palud. diſtinct. 20. quæſt. 4 & diſtin. 38. quæſt. 4. artic. 4. vid. Cordub. lib. 5. quæſt. 3. pag. 343. quæſtio. 13. dubio 3. & q. 30. [i] quia Trid. ſeſſ. 23. ref. c. 15. nihil reliquit circa pœnitentes regulares, Nauar. c. 4. nu. 2. Fr. Medin. & recent. quod cōceſſit. Sixtus IIII. Mendic. etiam dum iter agunt. Leo. X. & Gregor. XIII. Societ anno 75. Compend. Mendic. uerb. abſolut. ordin. quo ad fratres. §. 26. [k] c ne pro dilatione. de pœnit. & remiſ. Soto d. 18. q. 4. a. col. 8 dicit uſu confirmatum. Ledeſ. 2. p. q. 22. t. dub. 19. Victor. §. 145. Syl. confeſſor. 1. § 8 & ſeq. abſolut. 5. §. 4. Arm. abſol §. 14. Nau. c. placuit. de pœnit d 6. nu. 29. 38. Cord. Compen. Mend. ver. abſol. ord. quo ad fratres, §. 5. barbar. c. fi nu. 74 de ind. ibi Fel. num. 14. & ſeq. Palac. in c. per ueſtras. §. 27. nu. 9. Probus ad Monac. in c. decernimus. nu. 2. de ſent. excomm. [l] [m] Frat. Manuel. §. 9. nu. 17. cum Card. ſup. dub. 3. [n] Frat. Alex. in ſumm. conf. lib. 1. tit. 3. c. 9 cum Card. cle. rel gloſſ. de priuil. q. 21. 23. Paul. Ioan. Imol. Abb. Sicul & Io. And. in c. omnis. Syl. confeſſor. 1. §. 1. & 4. cum Palud. diſt 17. [o] quia Bull. cruc. excipit facultates datas ſuperioribus Mendic. circa regulares ſuos. & expreſſe Iul. II. conceſſit Ciſterc. priuil. 19. num. 6. Comp. Bern. uer. indul. §. 6. [p] cle. dudum. de ſepult. ſup. lib. 3. de pœni. c. 6. § 4. Fr. Manuel. §. 9. nu. 145. §. 12. nu. 4. Menoch. de arbit. caſ. 495. [q] ſup. lib 3. de pœnitentia. c. 6. d. cle. dudum, excipit, præterquam à reſeruatis epiſcopo iure communi. Nauar. c. 27. nu. 262. Man. nu. 131. fi. ſed Vrb. V. conceſſit Carmel. abſoluere ab omnibus reſeru. epiſcopo (licet apud illos non ſit in uſu. Claud. uer. priuil. §. 6. (Manu. nu. 132. & ſeq. cum Cord. cont. Comp. & Eugen. IIII. congr. S. Iuſtinæ. & Benedict. Comp. Mend. in 2. impreſſ. uer. abſol. quoad ſæcul. 2. §. 16. & ſeq. [r] Sixtus IIII. Compend. Mendic. uer. abſolu. quo ad ſæcula. 1. §. 17. Paul III. Societati Ieſu. Claud. uerb. abſolut. §. 1. Bern. §. 7. Manu. §. 9. nu. 66. 132. 140. At caſus occulti Papæ (qui per Trident. ſeſſ. 24. refor. c. 6. iure ſpeciali conceduntur epiſcopo) non cenſentur caſus epiſcopales, ut ab illis per bull. cruc. liceat ſæpius abſoluere. Manuel. nu. 135. fin. idemque de uoto Papæ reſeruato in quod ex ſpeciali & tacita cō miſſione poteſt in neceſſitate epiſcopus. nu. 118. [ſ] Eugen. IIII. Minor. & Paul. IIII. Societati Claud. uer. confeſſarius, §. 1. Felic. titu. de priuil. cap. 26. pagina 652. [t] quod autem Angel. ait, cum eſſet Generalis Vicarius Minorum in Supplem. fol. 97. parte 2. Fra. Manuel. nu. 144. ſi non obligari confeſſariū, ſed poſſe in grauiorib. remittere ad Ordinarium. limita de diſpenſatione uti, abſolutione cenſuræ. ſed epiſcopus cui iuxta Trid. ſeſſ. 22. c. 5. committitur diſpenſatio, tenetur diſpēſare verificata narratione, quia ita iubet aut vult. Pont. [u] in quo falſo limitat Man. cit. P. uid. Horat. Mandoſ. de priuil. ad inſtar. gl. 14. & addit Sixtus IIII. confeſſiones ſubditorū epiſcopi poteſt audire etiam extra diœceſim: ut poteſt parochus. Felic. c. 15. pag 653. [x] cit. c. 22. §. 4. M. [y] Greg. XIII. Societ. Claud. uer. cōfeſſarius §. 2. refert Manuel. nu. 144. Gutierr. in qq. can c. 27. nu. 21. Mantua & Frat. Med. addunt quod in foro conſcientiæ ſemel approbatus poteſt audire ubique terrarum. ſanet quod Pius V. conceſſit. Claud. uerb concil. §. 3. ſup. cap. 23. fin. Y. [z] ſup. c. 13. Claud. uerſ abſolu. 1. Comp. uerb. abſolut. ord. quo ad ſęcul. 2 §. 19. in 2. impreſſ. Manuel nu. 55. 139. [a] quia in foro conſcientiæ credendum eſt pęnitenti. & Nauar. c. 27. nu. 272. ad fin. putat in eo foro ſatis eſſe propoſitum pęnitentis. quia cautio iuratoria. c. ſolet. de ſenten excommunic. lib. 6. requiritur pro foro exteriori in caſibus expreſſis. ſic limitat quod dicit c. 26. nu. 2. & 7. Manuel. ſup. [b] at quidam contendunt abſolutionem etiam inuite datam per Bullā ſine ſatisfact. partis ualere. & Polanco in Direct. probat quia priuileg. religionis non addit ſatisfacta parte: quod pertinet ad monitionem depi accepto iuris. uid. ſup. c. 13. [c] Compend. Mend. uerb. abſolut. quo ad ſæcul. 1. §. 14. ex Leo. X. Claud. uerb. excommunic. §. 2. Bernard. §. 4. Supplem. ſolio 58. conceſſ. 174. Felician. de priuileg. cap. 14. At reuera non opus eſt priuileg. quia capit. à nobis. el 2. de ſent. excommunicat. agit de abſolutione publica fori externi. ut bene Caietan. uerb. abſolut. cap 4. Polanc. uid. Nauar. cap. 26. num. 8. [d] ſup cap. 13 § 6. Frat. Manuel. §. 9. numero 140. [e] cit. inf cap. 30. §. 5. T. [f] [g] Claud. uerb. commutatio. §. 1. ex Greg. XIII. nec cenſetur præiudicium tertij ſi quis uoueat, aut

ra ipſis expreſſis. [g] 3. Per electum à ſe confeſſarium poteſt Prælatus ſimiliter abſolui & diſpenſari. [h] 4. poteſt delegare ſacerdoti alterius Ordinis, aut ſeculari etiam per epiſcopum non approbato vt abſoluat ſuos aut diſpenſet cum alijs. [i] 5. Guardianus ſeu ſuperior monaſterij aut collegij regularis exempti, idē habet vt ſuos abſoluat à reſeruatis, & diſpenſet cum in illis: eligatque ſibi confeſſarium. [k] At à prouinciali habet ex conſuetudine vt deleget alteri in particulari caſum ſibi reſeruatum: [l] quæ non reuocantur per Bull. cruciat. vt capit. 22. dictum eſt. ſed non poteſt generaliter committere alteri caſus reſeruatos. [m] vt nec parochus poteſt ſe exonerare delegans alteri omnes vices ſuas. [n] 4. poteſt indulgentias Ordinis vel alicui ſuperiori per Papam conceſſas pro ſubditis & familiaribus, promulgare. Neque reuocantur vlla generali derogatione ſimilium, vel diſſimilium, etiam in fauorem Baſilicæ Principis Apoſtolorū de vrbe, aut Cruciatæ, aut alterius [o] priuilegij.

2 Sacerdos regularis ex Ordine Mend. (poſtquam à prælato ſuo præſentatus & per epiſcopum approbatus eſt ad audiendas confeſſiones ſęcularium,) habet à Papa. [p] iuriſdictionē in illos. & quidam poſſunt abſoluere a reſeruatis epiſcopo [q] aut etiā Papæ [r] (præter caſus in cœna Domini) idque etiam inuito parocho: [ſ] quia inferior non poteſt limitare facultatem conceſſam à ſuperiore & præſertim à Papa. audita peccatorū cōfeſſione debetur abſolutio etiam reſeruatorum [t] ne aliâs teneatur bis confiteri. 2. pœnitentes non egent Bulla cruc. vt ſic abſoluantur per regularem confeſſarium a reſeruatis huic cōceſſis tam ipſo iure [u] quam ex priuileg. Papæ perpetuo: quod cū ſit fauor Principis in vtilitatem animarum, æquatur iuri communi: [x] 3. ſacerdos hic regularis ab aliquo Ordinario approbatus, quando terra aut mari iter facit, poteſt (non repugnante tamen parocho illius eccleſiæ) vbique prædicare, & omniū confeſſiones audire: non obſtant. concil. Trident. ita tamen ut ſi in eo loco Ordinarius adſit, obtineat illius licentiam. [y]

3 Abſoluere poteſt ab excommunicatione iuris aut hominis generali. [z] ſatiſque eſt in eo conſcientiæ foro præmitti ſatisfactionem partis ſaltem iuratoriam, [a] ſi pœnitens aliā commode dare non poteſt. ſed ſi quis nominatim à iudice propinquo eſſet excommunicatus, cauendum eſt ne præiudicetur parti, [b] aut offendatur ordinarius, dum illicite perturbatur ordo iuris. dum abſoluit ab excommun. poteſt abſque ritu & alijs orationibus proferre formam ſolā qua abſoluat a cenſura. [c]

4 Huic confeſſario præter abſolutionem à peccatis & cenſuris conceditur, ideſt commutare in rem ſere æqualem uota omnia: [d] excepto uoto vltramarino, id eſt, in ſubſidium terræ ſanctæ, & B. Petri & Pauli in Vrbe S. Iacobi. in Compoſtella, caſtitatis, & Religionis. 2. extenditur hæc facultas ad commutanda ſimilia iuramenta, quæ principaliter fiunt Deo: [e] non tamen ſi id cedat in præiudicium tertij. [f] commutat uota etiam iurata: [g] quæ

aut iuret Deo dare calicem huic monaſterio: poteſt enim ex commutatione epiſcopi dari alteri monaſterio, aut pro oper. Nau. c. 12. num. 78. & multi Doct. quia hinc non eſt quæſitum ius monaſterio, ſed Deo & poteſt Dei Vicarius moderari reſtitutionem Deo debitam, non ita debitam homini. Palud. 4. diſtinct. 15. quæſtio. 5. Supplem. Mend. 2. par. fol. 103. in dub. in ſimili Nauar. not. 33. nu. 2. cont. Manuel. §. 9. numero 145. §. 12. nu. 4. qui tamen fatetur oppoſitum tenere viros doctos. & §. 12. num. 12. non derogari priuil. inſertis in corp. iuris, & §. 9. num. 145. quia ſunt ample interpretanda ut fauor. Bart. extrau. ad reprimendum, verb. non obſtat. numero

h ex duplici vinculo ſunt firmiora. [h]

5 Eidem confeſſario conceditur pro foro conſcientiæ diſpenſare cum externis. 1. in quadam cenſura aut
i pœnis eccleſiaſticis [i] ſub quibus quidam Docto. aiunt comprehendi id genus irregul. quæ contrahi-
k tur vt mere pœna pro culpa [k] 2. ex indulto Xiſti IIII. Prælatus Minimorum (ſeu qui communicat illorum priuilegijs) ita poteſt
l per ſe ipſum ſuos aut externos [l] ab occultis caſibus abſoluere, diſpenſareque in irregul. ſicut poteſt epiſcopus circa clericos & laicos ſibi ſubiectos.

6 Ex commiſſione Prouincialis confeſſarius doctus diſpenſat cum coniugatis ad petendum debitum ideſt ſi ſubſequatur impedimentum
m affinitatis fornicariæ. [m] At ſi præcedat matrimonium non concedit
n diſpenſare vt reualidetur. [n] 2. conceditur ſi impediatur exigere ob uo-
o tum ſimplex continentiæ [o] diſpenſare ex cauſa in eo effectu voti ut liceat exigere. 3. confeſſarius regularis generaliter diſpenſat cum externis dum cauſa ſubeſt, non tantum in voto peregrinationis citra duas
p dietas [p] (ſeu 14. leucas) ſed in om-
q ni uoto epiſcopis reſeruato. [q] 4. hic ab epiſcopo approbatus ſimulque à ſuperiore Societatis Ieſu, licet non ſit gradu Academiæ inſignitus poteſt ex indulto Greg. Pap XIII. aperire Breuia ſacræ Pœnitentiariæ clauſa, quæ committuntur Doctori, aut Magiſtro in Theologia.

7 Hæc & alia priuilegia præcipuè
r conceduntur Generali [r] ex Ordin. Mend. vt eam deriuet in regulares
ſ ſibi ſubditos, [ſ] quos preſentat in confeſſarios. & ſemel approbati ab epi-
t ſcopo, ſemper retinent [t] hæc princi-
u pis priuilegia legi æqualia, [u] quæ Pontif. declarat eſſe ample interpre-
x tanda in fauorem animarum. [x] Quare non derogantur in anno iubilei
y etiam centeſimi [y] vt conſuetudo in-
z terpretatur: nec per bullas S. Cruc. [z] in quibus expreſſe excipiuntur facultates quas Prelatus ex Ord. Mendic. communicat ſuis regularibus.

8 Prouincialis exponit Prędicatores ſicut & confeſſarios vt approbe-
a tur ab Ordinario [a] (pertinet autem ad epiſcopum, & non ad capitulum
b eccleſ. Cath. diſtribuere ſermones [b]
c & deſignare dies [c] & perſonas) nec debet regularis & Prelatus etiam doctus prędicare & in ſua eccleſia abſ-
d que epiſcopi Benedictione. [d] nec ēt in ſua poteſt epiſcopo contradicente
e aut predicare volente. [e] Parochus poteſt virum doctum aut regularē admittere vt bis aut ter prędicet
f in ſua parochia. [f] dum regularis Societ. ab vno epiſcopo ſemel approbatus iter agit, poteſt vbique terra & mari prędicare non contradicēte pa-
g rocho. [g] (niſi in loco vbi affuerit pro-
h prius epiſcopus) & in plateis [h] licet
i ſacris initiatus non eſſet, [i]

h colum. 2. [h] Diuus Thomas 2. 2. quæſt. 89. artic. 8. Soto libro octauo, quæſt. 1. articu. 27. Nauar. capum. 27. nu. 272. §. 16. addit Claud. verb. confeſſor. §. 6. Bernard. §. 11. confeſſarius poteſt non ſtris (quaſi eſſent cōfratres) relaxare iuramenta ex priuile. Clem. VII. confrater Sanct. Saluator. idem pro externis concedit Bulla de Confraternitate iuramenti. idem Leo. X. Confratribus B. Mariæ de Campo Sancto in vrbe. & quidam Pontif. fabricæ Sancti Petri addunt relaxari in contractu iuramentum ad effectū agendi: niſi facta ſit obligatio in forma Cameræ, nec relaxatio ſit in præiudiciū tertij.
i [i] k Vt Tri-
k dent. ſeſſ. 24. refor. capit. 6. vocat in ſuſpenſione diſpenſatio, puta quæ precedit ex notorio concubinatu. dict. eſt c. 23. Manuel. §. 9 nu. 237. Compend. Bernar. verb. abſol. quo ad Monach. §. 1. Nauar. cap. 25. numero
l 76. c. 27. num. 248. [l] Claud. Prælatus §. 3. reſtringit vt diſpenſet cū ſubdito tantum Regulari ſed ex Supplem. fol. 5. conceſſ. 8. Comp. Mendic. verb. abſolu. quo ad ſæcul. 1. §. 19. Compen. Bernard. §. 12 Fr. Man. §. 9. nu. 141. extendunt ut idem poſſint circa externos pœnitentes ex Xiſt. IIII. qua praxi vtuntur Minimi Romæ. & habetur in eorum priuileg. fol. 127. ut epiſcopus etiam per Trid. ſeſſ. 24. c. 6. diſpenſat quoties opus eſt in irregul. ex delicto occulto. idem Iulius II. Canonic. S. Saluator. anno 1512. & Bened. XIII. dedit Benedictin. Hiſpan. in illorum Compend. num. 3. Felician. de priuileg.
m cap. 14. [m] Pius V. Minor. Alexan. VI. & Martin V. ut declarauit Iul. II. Benedictin. anno 1503. in illorum Compen. fol. 46. Claud. diſpenſat. §. 8. Bernar. abſolut. §. 4. & Manuel. §. 9. num. 143. Veracroz in Specul. coniug. 1. p. ar. 23. ad fin. idem poteſt epiſcopus Na-
n uar. cap. 22. num. 75. [n] Manuel. §. 9. num. 136. ad fin. cum Vega. & praxis declarat. quod autem dicitur Leo. X. conceſſiſſe Auguſtinian. vt diſpenſent pro reualidando matrimonio. forte fuit in caſu vno priuato. de quo limitandus eſt Roffen. tract. de matrimonio
o reg. Angl. fol. 2. quem ſequitur Specul. coniug. addit. 2. par. art. 27. [o] Claud. diſpenſatio. §. 9. Pius V. Minor. ſupplicante Fra. Ioan. de Aguilera commiſſario. & Paul. IIII. anno 1558. dedit Prouinciali del Peru. Specul. 1 par. artic. 15. dub. 1. Frat. Manuel. nume. 143.
p Palac. 4. diſt. 32. quæſt. 2. idem poteſt epiſcopus Nau. c. 16. nu. 30. [p] Innoc. VIII. Minor. Nauar. c. 12. nu. 79. Compen. Mend. uer. abſol. quo ad ſæcul. §. 11. Manuel nu. 141. quia aliàs non exciperet leuius
q votum vltra duas dietas. [q] Claud. diſpenſ. §. 10. ubi Comp. Mend.
r §. 22. 29. & uer. abſol. ſæcul. 2. §. 29. Nauar. ſop. & in ſuo Compend.
ſ Hiſpan. Felician. de priuileg. c. 14. Martin. V. Benedictin. Hiſpan. in
t eorum priuil. num. 48. par. 45. Eugen. IIII. congregat. S. Iuſtinæ. [r]
u Claud. uerb. communicatio. §. 5. [ſ] Claud. uerb. gratia. §. 2. priuil.
x §. 3. [t] lib. 3. de pœnit. cap. 6. 13. [u] [x] ſup. cap. 22. §. 4. M. N. [y] con-
y tra Nauar. de indulg. §. 28. qui tamen fatetur oppoſitum eſſe valde
z probabile, ut dicetur ſtatim. Z. [z] multi Doct. Salmant. conſulti anno. 76. Fr. Gallo, Fr. Med. Bannes, ex Minorit. Vzeda, Alcocer.

12. cum Cino. Alexan. Vitalin. tracta. de clauſul. pag. 20. Bald. ot quod clericus tempore interdicti, &c. Nauar. c. 27. nu. 173. Item Pius V. ſpecialiter cōſultus, dixit nunquam fuiſſe ſuæ intenſionis ut derogentur per Cruc. & id expreſſit idē Pius V. in priuil. Prædic. anno. 71. quod refert Manuel. ad fin. explica. & Paſſarel. de priuileg. Minim. fo. 175. pro quo citati ſunt ſup. c. 22. & lib. 3. de pœniten. ca. 16. lit. Q. & ſeq. mult. Doct. adde, Comp. Mend. verb. abſolu. ord. quo ad fratres. §. 5. 12. 19. 28. uerb. cruciat. §. 5. Comp. Bernard. ver. cruc. poſt §. 4. Claud. abſolut. §. 11. gratia. §. 2. Paſſarel. ſup. Manuel. §. 9. dubio 8. Cordub. ſuper Reg. Mino. cap. 7. quæſt. 3. punct. 2. & citat. Generale Minorū Capitulum Burdegalen. ann. 1520. Ledeſ. 2. par. quæſt. 19.
a art. 2. [a] conc. Triden. ſeſ. 24. cap. 4. & addit ſeſ. 5. cap. 2. vt Regularis prædicet in alienis eccleſijs, egere epiſcopi non tantum benedictione, ſed
b licentia, Nauar. cap. 25. nu. 143. [b] vt ad epiſcopum ex officio pertinet eligere & approbare confeſſarios pro ſua diœceſi, ita aſſumit prædicatores, Trid. ſeſſ. 24. cap. 4. idem Later. ſeſſ. 10. cap. inter cætera. de offic. Ord. epiſcopus aſſumit prædicatores & conſ. pro ſua diœceſi. & quamuis conſuetudo alicubi erat, ut Capitulum eccleſ. Cathedralis aut collegiatæ diſtribueret ſermones de tabula ut aiunt (& ita in d. cap. inter cætera. Hoſt. Ioan. Andr. & commun. & facit. cap. excommunicamus. §. quia vero, de hæret.) ſed congreg. Card. ſæpe declarauit vt ad Card. Paleotum, ad Archiep. Neapo. ad epiſcopum Segobien. id pertinere ad epiſcopum: quia Triden. d. cap. 4. fin. derogat priuileg. & conſuetudinibus. & clarius ſeſſ. 5.
c cap. 2. & ita habet praxis in Hiſpan. [c] Triden. d. cap. 4. refor. & ſ capit. 7. & ſeſſ. 22. de euitan. [d] Trident. ſeſſ. 5. cap. 2. ſed id reuoca-
d tum eſt à Pio V. proprio motu pro Mendic. anno 67. ubi confirmat Clem. dudum, verb. eccleſijs de ſepult. nec uero id reuocatum eſt per Gregor. XIII. quia non fuit promulgatum, vt ait Nauar. cap. 27. fin. in ult. edit. ſed addit. d. cle. & Tridens. ſeſſ. 5. niſi epiſcopus
e in eccleſia regulari prædicare uoluerit. [e] Triden. ſeſſ. 24. cap. 4. at conc. non exigit licentiam epiſcopi ſed proprij prælati vt in ſua eccleſia prædicet. & Pius V. ut approbatus à prouinciali prædicet in ſua eccleſia etiam contradicente epiſcopo, niſi epiſcopus uelit
f prædicare. [f] Manuel, & plerique Theolog. conſulti. ſecus de approbatione in confeſſarium quæ petitur ab epiſcopo, ſeſſio. vigeſima tertia, refor. capitulo decimoquinto, [g] Claud. uerb. confeſ-
g ſarius, §. ſecundo, Bernard. uerb. prædicare. conceſſit Gregorius Decimustertius, Societat. Ieſu. & qui à Papa approbantur tanquam prædicatores Apoſtolici poſſunt vbique prædicare abſque
h epiſcopi licentia. [h] Claud. & Bernard. verb. prædicare, ex Paulo III. clemen dudum, de priuileg. Syluest. prædicare §. tertio, verſiculo tertio, Armil.
i §. ſeptimo. [i] Paulus III. Societatis Ieſu.

CAP.

CAP. XXIX.

Quomodo publicandæ, & interpretandę ſint indulgentiæ & priuilegia.

PRopter vitandum abuſum, ve-
tat conc. Trid. ſeſſ. 21. ref. c. 9. in-
dulgentias aut alias ſpirituales gra-
tias publicari populo, niſi debitis
temporibus per Ordinarium loci,
a adhibitis duobus de Capitulo. [a] &
ne quis quæſtor indulgentias alias
prædicet, niſi quæ literis bullæ con
b tinentur: [b] & viuat cum bono exē-
plo. aliàs epiſcopus illum quamuis
exemptum in tabernis repertum
aut publice delinquentem punire
c poteſt. [c] 2. regularis quamuis nec
d profeſſus nec exemptus ſit, [d] pro-
hibetur ſub mortali in clem. religio
e ſi de priuileg. [e] detrahere prælatis
eccleſiæ in ſermonibus: aut indul-
gentias à prelato datas pronuntiare
f indiſcretas. [f] ſi regularis ſcienter
præſumat abſoluere ab omni culpa
& pœna. i. concedere plenar. indul
g gen. fit excommunicatus. [g] non ta-
men ſi abſque præſumptione id fa-
cit putans ex ordinis priuilegio id
poſſe: aut credens pœnitenti dicen-
h ti ſe habere priuilegium. [h]

2 Bulla cruciatæ uetat abſque li-
centia commiſſarij, durante toto
promulgationis anno, prædicare
aliàs indulgentias emanatas à ſede
i Apoſtolica, etiam in monaſterijs [i]
& vniuerſitate. Excipit tamen con-
ceſſas ſuperiori Mendicantium pro
ſuis regularibus. 2. Non prohibetur
epiſcopus, aut eo ſuperior publica-
re paruas indulgentias, quas iure
communi & poteſtate ordinaria cō
k cedere poteſt. [k]

3 In dubijs grauibus ſi indulgen-
tia aut priuilegium ſit extēdendum
vltra verborum proprietatem, recur
l rēdum eſt ad Papā: [l] ut de interpre-
tatione priuileg. Ordin. Mendican.
m dictum eſt. [m] quia eius eſt legem
aut priuilegium interpretari, cuius
eſt condere. in dubijs circa Bullam
crucia. concedit Pontifex Commiſ-
ſario Generali tanquam Iudici de-
legato, vt præmiſſa ſapientum con-
ſultatione ea interpretetur: cui ſtan-
n dum eſt. [o] & hinc vox Bulla ſe-
cundum quoſdam deriuatur à buli,
o ideſt conſilio: [o] quia vt cum ma-
gno conſilio conceditur à Pontif.
ita non ſine tali eſt interpretanda.

4 Licet viris in theologia aut iu-
re Canonico peritis (& præſertim
laurea Licētiatus aut Doctoratus in-
p ſignitis [p]) explicare dubium ſen-
q ſum Bullę, [q] aut priuilegij Apo-
r ſtolici, [r] iuxta planiorem verborū
contextum: quamuis in eodem pri-
uilegio prohiberetur fieri interpreta-
tio. interdū tamen vetat Pont. inter-
pretari aut diſputare de aliqua re, cū
ſ intentione impugnādi. [ſ] theologus

C A P. XXIX.

a IDem [a] olim conc. Colonien. in refor. cler. cap. 16. [b] Trid. &
b cap. cum ex eo, de pœnit. & remiſſ. clem. 2. eod. tit. ubi Imol. Pan. c. tuarum de priuil. Mandoſ. prax. ſignat. tit. confirmationes. Nauar. de orat. not. 22. nu. 77. & ſeq. lib. de indulgen. not. 31. nu. 46. Aſten. libro 5. titu. 40. artic. 3. ad fin. Angel. Syluest. Tabien. Armil. uer. quæſtuarij Fra. Alexand. in ſumm. lib. 2. tit. 3. §. de auaritia. ſed Triden. dum reuocat priuileg. priuati monaſterij, nō comprehendit fratres Ordin. Mendic. quia ij non cōprehenduntur niſi exprimantur ut etiam declarauit Pius V. proprio motu pro Mendic. anno 67. & Pius V. proprio motu & ſi Dominici, reuocat & caſſat omnes indulgent. quæ habent manus adiutrices. [c] c. tuarum. de priuileg. & Clemen. IIII. cap. tedn. vbi gloſ. de pœnit. &
d remiſſ. [d] Nauarr. cap. 27. nume. 101. 145. ſed clericus ſæcularis id faciens, non incurrit excom-
e mun. [e] Nauarr. c. 25. num. 142. c. 27. num. 145. Syluest. miſſa 2. §. 5. uerſ. 3. Armil. Religio. §. 26. Ang. §. 66. ſumma conſeſſ. fol. 255. Anto. Gabr. lib. 1. commun. ex Capra. regul. 98. num. 3. & 6. & id ſerio monet Societas
f Ieſu in prædicatorum. reg. 12. [f] de hac re loquitur. d. clem. ut ibi notat Pan. quaſi hic detrahat epiſcopo cum ſcandalo. 2. alij exponunt prohiberi regularem, prædicare in fauorem ſui monaſterij aut alterius indiſcretas falſaſque indulgentias. Cardin. & comm. in d. cle. Syluest. Angel. Tabien. Armil. ſup. Cordub. lib. 5. quæſtio. 41. ſic ait prohibetur prædicare miracula falſa & incerta, aut nouas Prophetas in concil. Lateran. de quo Nauar. cap. 25. num. 142. & tamen addit. cap. 27. num. 120. cenſuras huius concil. non fuiſſe uſu
g receptas cum Caietan. & Carranca in ſumm. concil. [g] d. cle. Religioſi de priuil. Nauar. cap. 27. num. 145. & in ſimili. nu. 102. Cord. lib. 5. quæſt. 41. ut ſi dicat pœnitenti ſe illum reducere ad innocent.
h baptiſmalem. [h] Syluest. excommu. 9. §. 4. dub. 13. contra Cordub. quæſt. 41. quia hic non dicitur præſumere: & de ſolo præſumente
i loquuntur iura. [i] At Prælatus ex Ord. Mend. poteſt ſubditis prædicare indulgentias quas Religioni & Generali illius Papa conceſſit. Iul. II. Ciſter. priuil. 19. num. 6. Compend. Bernar. uerb. indulg. §. 6. fin. quia Bulla cruciat. ita excipit. & dictum eſt cap. 28. §. 1. fin. nec Bulla ſuſpendit priuileg. toti Religioni conceſſum quod æquiparatur iuri communi. ſup. cap. 22. §. 4. M. ualentque abſque Bulla indulgentiæ, calculi benedicti conceſſi ſuperiori Mendican. pro ſubditis
k Fr. Manuel. in explicat. Bullæ. §. 12. numero 11. [k] quia Bulla ſolum vetat prædicari eas quæ immediate manant à ſede Apoſto-
l lica. [l] Sic concil. Triden. ſeſſ. 25. refor. capitu. ſecundo, & ad fin. remittit declarationem ad Papam quod Pius V. confirmat prop. mot. & tamen dict. capit. ſecundo, monet vt Doct. in vniuerſitatibus interpretentur hos Canones ut paſſim fit Salmant. & alibi. Perez. in procem. Ordin. quæſtio. ſecunda, & tamen ad Papam pertinet certa declaratio. capit. nec licuit. 17. diſt. colligitur ex doctrina Bartol. l. ſecunda, ff. de optione legata. gloſſ. clem. 1. uerb. ſepelire de ſepult. Præpoſ. in ſum. 17. diſt. Bero. in capitulo tertio, de rebus eccleſ. Auguſt. de Ancho. libro de poteſta. Papæ. quæſtio. 67. articu. primo. Syluest. verb. interpretatio. §. primo, Angel. in princ. Armil. §. tertio, Tabien. §. quarto, quia eius eſt legem interpretari cuius eſt condere de regul. iur. in 6. Bartol. l. in ambigua. numero ſecundo, ff. de rebus dubijs. Mandoſ. in cancella. regu-
m la vigeſimaſexta, [m] dictum eſt capit. 22. §. ſexto, capitulo 24. §.
n quarto, [n] quia pro ſententia etiam declaratoria iuris præſumendum eſt. ſed commiſſarius id facere iubetur cum conſi-
o lio ſapientum. [o] Bulla proprie ſignificat rumorē aquæ. ſeu ampullam quæ facile ſoluitur Eraſ. prouerb homo bulla. Rebuf. prax. titu. nouæ bullæ declaratio. numero tertio, deinde pro ſigni rotundo quod apud Romanos geſtabant collo appenſum filij Patritiorum. Plin. libro 33. hiſt. c. 2. Alexan. ab Alexan. 5. Genial. dierum. cap. 18. Macrob. Calep. 3. transfertur ad rotūdum ſigillum quod pendet in Bullis Papæ: & ſumitur pro tota bulla. capit. licet. & ſequen. de crim. falſi. gloſ. clem. 1. de reſcr. Gomez. Compen. ſignaturæ folio 161. Rebuf. nume. 20. & quia expeditur cum ſummo cōſilio poteſt deduci à buli, ideſt conſilio. hinc virtus Eubulia ideſt bene conſiliatiua quæ eſt annexa prudētiæ de qua Ariſto. 6. Ethic. ubi Diuus Thom. lect. 8. & 2. 2. quæſt. 48. fin. quæſtio. 49. 4. ad 2. quæſtio. 51. & ſæpe. Dicitur Cruciata quia ſimiles indulgen. dedit Vrban. II. inſignitis cruce rubea euntibus ad recuperandam terram ſanctam. vt olim habebatur in cap. ad liberandum. de Iudæis & Sarracenis. refert Platin. in Vrban. II. Illeſcas. Anton. Genebr. chron. par. 352. Aemyl. libro quarto, hiſt. Fucher capitulo quarto, & ſequen. Blon. dec. ſecunda, libro quarto, Guillel. Tyri. libro primo, de bell. ſacro cap. 17. Ritius libro 3. de regno Neapol. & affert Alfon. VI. rex Caſtellæ. Iouius libro 1. virorum illuſtr. Abb. Vſpergen. Soto diſtinct. 21. quæſt. 1. articulo 2. & 3. & poſtea Pius II. refert Platin. Genebr. chron. par. 395. Cromerus & Herburtus. libro 16. hiſtor. Polonicæ. cap. 14. & Iu-
p lius II. cuius occaſione inſurgit Luther. ait Genebr. par. 435. [p] Perez. in procem. Ord. quæſtio. Caſtillo. in l. 2. Tauri. folio 15. aliàs Ioan. Lup. numero ſexto, Hiero. Gratus reſponſ. 116. cum Ripa l.
q ſi negotiorum. ff. de priuileg. creditorum. [q] Syluest. interpretatio. §. ſecundo, iudex 2. §. octauo, priuileg. §. 3. Tab. Perez. d. quæſt. 2. cum Socin. Ioan. Andr. Bart. Alberic. 1. par. ſtatutorum. quæſtio. 10. Anton. 1. par. tit. 17. §. 7. Anton. Gomez. in l. 30. Tauri. numero 11. § 8. Burgos: Prol. in ll. Taur. numero 239. & in l. 1. numero 438. Conſtantius Roger. 2. par. de interpret. iuris. Aurel. Claud.
r de uerb. ſignif. cap. 9. [r] vt cle. exiui. de uerb. ſignif. reſeruat Papæ interpretationem regulæ B. Franciſci. Claud. uerb. declaratio. & priuileg. §. 4. Generalis. §. 5. & 6. inſtitutum. §. 2. & tamen uiri docti apud eoſdem Regul. & ſæculares interpretantur cum opus eſt. Cordub. in expoſit. Reg. Minor. in introduct. q. 5. & 6. & in l. 12. quæſt. 3. Nau. cap. 27. num. 147. ubi ait deceptum fuiſſe Ant. 3. par. tit. 24. cap. 69. Syluest. & Tab. uerb. excomm. putantes eam clem.
ſ fuiſſe ſuſpenſam per quandam extrauag. Ioan. XXII. [ſ] Gregor. XIII in Bulla Societ. anni. 84. §. 37. & 39. ut præcludat viam impugnandi tacite & reuocandi in dubium quandam declarationem de inſtituto Societate Ieſu, vetat ſub excommunicat. latæ ſententiæ & alijs pœnis, ne quis audeat etiam indirecte impugnare, quouis etiam diſputandi, vel veritatis indagandæ quæſito colore.

ſimile

præfertur iuriſperitis [t] in interpretatione dubiorum quæ tangunt cõſcientiæ forum: debet tamen theologus eſſe inſtructus canonum & legum peritia. [u] ſic ſenſus dubius concil. Trid. à Papa petendus eſſet, vel à congregatione Cardinalium deputatorum: & tamen ipſum interpretantur in tribunalibus Iudices & in Academijs lectores, [x] pro cauſæ utilitate. Regni legum interpretatio reſeruatã Regi aut regio Senatui, quas tamen interpretantur iuriſperiti: [y] & per æquitatem ſeu per epijkeiam temperant legum rigorem iuxta intentionẽ præſumptã legiſlatoris. [z] Alioquin multa ſine quibus reſpublica gubernari non põt, penderent in ancipiti: ſi ſub generali prohibitione vetentur iudices & Doct. Academiæ interpretari concilia, leges, & priuilegia, iuxta planum verborum ſenſum. quod ſi dubium fuerit de intentione: præſumitur Princeps accõmodare illam ſecundum iura, [a] & ſecundum ſenſum qui vulgo & cõmuni vſu receptus eſt, [b] & iuxta cõſtitutiones eius prouinciæ, & conſuetudinem Patriæ. [c]

CAP. XXX.

In quibus ampliãda aut reſtringenda ſint priuilegia etiam Bullæ?

PRiuilegia Bullæ cruciatæ, imo & quæ priuatis conceduntur, licet dicantur odium iuris, ampla interpretatione extendere licet, quantum verborum proprietas patitur. [a] & generaliter in materia etiam ſtricta, poteſt extendi ad omne id quod ex uerbis concipi poteſt: [b] aut quod ex mente concedentis colligitur. [c] ſed ſi magna extenſio iuriſdictionis & priuilegii fiat, recurrendum eſt ad Pontificem aut Iudicem delegatum. [d] 2. priuilegium interdum nihil concedere uidetur, præter ius commune (ut dum bulla concedit participare orationes omniũ fidelium. [e]) ſed confert interdum ad tollendum ſcrupulos [f] inter uarias Doctorum opiniones: vt olim concedebat diſpenſationem in irregularitate mentali. [g] & quibuſdam ſuperioribus regularium, conceſſit amplam facultatem pro ſcrupuloſis. [h] & tamen ne priuilegium videatur inutile & fruſtratorium, conandum eſt ita interpretari, ut aliquid in caſu operetur præter ius commune. [i] 3. Priuilegium aut concedit poteſtatem diſpenſandi, de quo infra §. 10. aut actum vnius diſpenſationis. rurſus aut conceditur religioni in communi, ut fauor: [k] aut uiris priuans.

2 Priuatum priuilegium tanquã odium iuris, dato aliquo quod operetur, eſt in reliquis ſtricte interpretandum. [l] vt priuilegium,

ſimile edictum Alexand. IIII. promulgauit in gratiam Prædic. & Minor. contra Guillel. de Sancto amore. vt refert Spec. Minor. 2. part. tract. 1. fol. 15. & facit Gregor. I. lib. 7. epiſt. 115. c. dum pię. 25. quæſt. 2. & Iul. I. epiſto. 1. cap. 4. cap. maiores. 24. quæſtio. 1. & l. 3. C. de ſumma Trinit. de diſputante de myſterijs fidei, non ſyncera intentione ut melius intelligat, ſed reuocandi in dubium. ſic enim inquiſitor ſi procedat ex occulto odio excommunicatur Nauar. cap. 27. numero 100. [t] quia ad Theolog. pertinet fons legum & examen (ſic de legibus agit Diuus Thom. 2. 2. quæſtio. 90. Soto lib. 1. iuſt.) & de lege diuina poſitiua quæ eſt de fide explicita & ſacramentis: & iudicare de omnibus caſibus & contractibus ut pertinent ad forum conſcientiæ aut peccatum: & de caritate & iuſtitia erga proximos, de reformatione, &c. id uero colligit non tantum per lumen naturę & philoſophiã moralem, quæ eſt ancilla Theologiæ: ſed per lumen infuſum fidei, per dona ſpiritus Sancti, & Sanctorum exempla. ab hoc enim fonte Põtifices ſua decreta & Canones deriuant. Cano. libro 8. de loc. cap. 6. Palac. in princip. lib. de contractibus. Caſſan. Catal. glor. mund. par. 10. conſid. 10. atque ita theologus pro epiſcopatu & parochia præferendus eſt Canoniſtæ. [u] Perez. procem. Ordin. quæſtio. 11. Palac. ſup. Caſſane. p. 10. conſid. 23. quia ex ſolo diſcurſu rationis Theologus ſcire non poteſt quid circa uarios caſus diſponant iura pro foro et am conſcientiæ: quorum decreta pendent ſæpe à libera Principis uoluntate. & præter lectionem librorum qui ſunt magiſtri muti, deberet conſulere utriuſque iuris peritos: quibus auditis theologus tanquam ſuperior iudex adhibeat moderamen pro foro conſcientiæ. [x] Triden. ſeſſio. 25. reform. capitulo ſecundo, & in praxi ita fit. [y] Perez d. procem. quæſtio. ſecunda, [z] Perez d. quæſtio. ſecunda, Couar. reg. poſſeſſor. ſecunda parte, §. 6. numero ſecundo, Caietan. cum Diuo Thom. 1. 2. quæſtio. 97. & 2. 2. quæſt. 60. arti. 5. & ex profeſſo. quæſtio. 120. Nauar. cap. vigeſimoſeptimo, numero 282. Soto libro primo, iuſt. quæſtio. 7. articulo 3. lib. 3. quæſt. 4. artic. 5. & tangit lib. 7. quæſt. 4. artic. 1. agens de uoto Ferdin. Mendoza. libro 1. diſput. iur. capitulo tertio, [a] Alcia. præſumpt. 4. facit Duennas reg. 56. Molinæ add. ad Alexan. conſilio 15. numero 1. uolum. 4. Menchaca. libro tertio, de ſucceſſ. creatio. §. vigeſimotertio. numero 41. 44. 74. [b c] Couarru. 3. Var. capitulo quinto, numero 1. capit. quamuis pact. par. 1. §. 5. Nauar. de indulgen. not. 11. nume. 18. cum Alciat. & Aret. Pinel. rub. de reſcinden. vend. par. 2. cap. 1. nu. 3. fin. c. 2. num. 2. & 11.

CAP. XXX.

SVpra [a] cap. 9. M. cap. 24. §. 4. fin. Nauarr. de indulgent. not. 11. numero 18. cum Alciat. & Aretin. not. 34. numero 4. relect. de ſimonia, numero tertio, & de priuil. exemptionis, quod toti religioni datur, dicunt Angel. l. fin. numero decimotertio, quæſtio. tertia, uerſic. breuiter. ff. de conſtit. Princip ubi Iaſ. numero 33. Calder. conſilio primo, in princip. de conſang. & affinit. Dec. conſilio 123. numero ſexto, capitulo ſane, numero decimo, de priui-

leg. cap. cum ordinem. numero 13. de reſcrip. Natta conſilio 63. numero 17. conſilio 160. numero 18. 32. libro primo, conſilio 257. nu. 5. lib. 2. Rebuf. prax. tit. differentia inter priuileg & reſcripi. num. 8. quia datum religioni eſt fauor, ſup. cap 22. §. 4. M. [b] l. Gallus. §. 1. de libe. & poſthum. l. cum lege ubi notabiliter Aretin. de teſtamen. Couar. 1. Var. cap. 20. nume. 7. lib. 3. capit. 5. fin. Deci. l. ſemper in obſcur. numero 11. Cagnol. nume. 21. de regul. iur. & conſil 128. num 3. Aymo. de antiq. 4. par. cap. 1. nu. 63. 156. [c] quia mens ſemper præualere debet & attendi. Syluest. priuil. §. 3. cap. 1. § ex parte de cõceſſ. præbend. in 6. ubi Peruſ. nume. 2. Arch. numero 3. capitulo quanto. de priuil. ubi gloſſ. uerb. ſola uerba Pan num. 3. Anchar. numero 4. Mar. Socin cap. ex ore, numero 2. eod. titu. gloſſ. cap. ſuper eo uerb intentionis. de uffi. do legat. Arch. cap. ſecuantes. num. 2. 25. quæſtio. 2. Pariſius conſi. 4. nu. 22. lib. 2. Tiraq l. ſi unquã uerb. libertas. num. 55. 56. Capic. dec. 4. numero 2. Mand. in cancel. regul. de nõ tollen. iur. quęſ. quæſt. 8. numero 1. facit regul. de non indi. iuxta formam ſupplic. quæſtio. 5. numer. 3. & reg. 16. quæſtio. 29. numero 8. [d] ſup. c. 19. ex doctrina Bart. & Mandoſ. reg 26 fin. [e] Cordub. libro quinto, quæſtio 39. Nauar. de orat 2 part. Miſcel. 25 & 37. Miſcel. 26 nume. 27 & not. 20 num. 53. forte tamen Bulla cruc. inter eos qui Bullam capiunt facit confraternitatem quandam & ſibi inuicem communicant ſpeciali intentione ſatisfactionum, & orationum impetrationem. [f] Nauar capit vigeſimoquinto, numero 85 fin. Hiſpan add cap 22 numero 84. & de orat. not. 19 numero 84 86. Syluest. priuileg § 4. cum Hoſt. [g] Nauar. cap 27. num. 210. quod quia nihil erat dicit ſublatum de bullis. ſed quia de irreg. mentali fit mentio extrauag. 1. de priuileg. concil. Baſileenſ. ſeſſ. 14. ut epiſcopus abſoluat ab irreg. mentali ratione homicidij, uel bigamiæ. Hippolyt. l. is qui cum telo. C. ad l. Cornel de ſicarijs Adrian. quodlib. 8. art. 1 Pigh lib. 6. eccleſ. hier. cap. 16. ideo quidam exponunt. 1 peccatum quod habet annexam irregul. eſſe reſeruatum epiſcopo. Nauar cap. 27. numero 256. cum Syluest. Piſan. & ſummiſt. uerb. caſus. Felician. de cenſur. titu. de priuileg. cap. 14. pag. 259. at ex conſuetudine iam abſolutio illius culpæ non reſeruatur. 2 intelligitur quando irregularitas tanquam pœna procedit ex delicto occulto Couarru. clem. ſi furioſus. 1. par. numero quarto, Cordub. lib. 5. quęſtio. 43. dub. ſecundo. explica. 1. & 3. & ita Soto. & quidam aiunt per Bullam nomine pœnę aut cenſure concedi diſpenſationem illius irregul. ut expreſſe conceditur epiſcopis in concil. Trident. ſeſſio. 24. reſur. cap. 6. de quo dictum eſt ſupra cap. 13. [h] Compend. Mendic. uerb. declarare. §. 5. priuileg. §. undecimo, Comp. Bern & Societ. uerb. ſcrupuli ut autoritate Apoſtolica prouincialis determinet in dubio facti, aut ſcrupulis conſcientiam tangẽtibus. at de dubio iuris non committitur ei definire certu dogmata fidei & morum. [i] Rebuf prax. 11. prin. nu. 9. Ang. priuil. §. 3. Tabien. §. 3. Armil. §. 5. Syluest. §. 6 & uerſ. 4. concl. 1. Nauar. Apolog. de reddit. quęſtio. tertia, mon. 6. nu. 3. Horat. Manduſ. de priuileg. ad inſtar. gloſſ. decimęquintę, numero 44. cum Baldo. Vuald. & Pariſ. per c. in his, de priuil. & l. 1. ff. ad municipalia. [k] ſup. cap. 22. §. 4. M. [l] l. ſi quando, de inoffic. teſtamen. cap. porro. de

priuileg.cap.1.de reſcrip.vbi Deci.colum.5. Ioan. And. & Butr. capit.olim de verborum ſignificat. Socin.regul.381. Rebuſ.praxi.tit. diſpenſatio ad plura numero 64. Mandoſ.regul.de idiom. quæſtio. 7.num.5.regul.18.quæſtio.7.num.1. Palud.4.diſtinct.20.quæſtio. 4.fin. Nauar.cap.12.num.79.de indulgen.not.9.num.8.add. Hiſp. capit. 27.nume.78.

quod continet actum diſpenſationis. ſic diſpenſatus ad ordines, intelligitur ad minores: [m] diſpenſatus vt tempore interdicti interſit diuinis aut clericus, non ideo diſpenſatur vt tunc recipiat communionem: [n] nec vt interſit diuinis tempore ceſſationis. [o] diſpenſatus in affinitate, non eſt in publica honeſtate. [p]

3 Interdum actus diſpenſationis eſt late interpretandus. 1. priuilegium principis eſt contra ipſum latiſſime interpretandum, [q] quantum proprietas uerborum patitur: ſed quatenus vergit in aliorum detrimentum eſt ſtricte interpretandum. [r] 2. diſpenſatio in priuato ſtatuto aut conſuetudine populi, quæ erat contra ius commune; eſt ample interpretanda: quia reducit homines ad ius commune, [ſ] quod eſt fauorabile. 3 cui ob infirmitatem conceditur vſus carnium diebus prohibitis, poſſet ad excitandum appetitum admiſcere ſuillam. conceſſio ouorum extenditur ad lac aut caſeum, quod minus eſt. [t] 4. ſi vir aut fœmina, præſertim nobilis, habet priuilegium aſſiſtendi diuinis tempore interdicti, poteſt ſecum ferre famulos & familiares, [u] ſine quibus decenter ire & adeſſe non ſolet: quia diſpenſatio extenditur ad acceſſoria. [x] 5. vt auditor aut lector theologiæ ſi habeat curatum, excuſatur à reſidentia perſonali per priuilegium Academiæ Salmant. ita excuſatur, nec fructus beneficii amittit, qui diſcit aut docet ſacros canones. [y]

4 Id quod ius aut priuilegium diſponit in vno ex correlatiuis extenditur ad aliud correlatiuum: [z] vt quod conceditur viro coniugato extenditur ad vxorem, quare ſi vir tempore prohibito poteſt ex priuilegiis recipere benedictiones nuptiales, extenditur ad vxorem [a]

Cordub. libro 5.q.9. Angel. indulgen. io princ. & §. 2. ubi Armil. §.4. Tabien. §.1. Syluest. priuileg §.3. verſ. Anto. Gabr. tom.1. commun ex Capra.verſ. priuileg. [m] Sylu. Angel Tabien. Armil.ſup. [n] dictum eſt. cap. 13. Nauar. cap. 27. nume. 178. Couar. cap. alma. § 3. num. 1. facit §. 5. num. 9. Anton. 3. par. tit. 16. capitu. 4. Compend. Mend. verb. communicare. [o] Nauar. num. 189. Couar. §. 4. ad fin. contra quoſdã. [p] Syluest. uerb. priuileg §. 3. [q] Anton. Gabr. uerb. priuil. ex Capra Mandoſ. reg. 11. quæſt. 15. numero 4. [r] ſup. & tamen Papa potuit Regularib. concedere exemptionẽ in perſona & bonis etiam cum præiudicio Ordinariorũ. [ſ] ſup. cap. 27. §. 4. [t] Sylueſt. priuileg. §. 3. concl. 2. cum Io. Andr. Mandoſ. regul. de idiomat. q. 19. num. 12. & cum mult. late Molina libro 3. de primogen. cap. 4. num. 25. côtra alios relatos. numero 28. Gutier. de iuram. confirmat cap. 51. numero 8. cum Couar. 3. Var. cap. 6. nume. 4. Anton. Gomez. tomo Var. de delict. cap. 5. numero 12. col. 2. Sylua nuptial. libro 6. num. 23. Gomez. regul. de iure quæſ. non toll. quæſtio. 16. Gregor. l. 12. titu. 33. P. 7. Nauar. de pœnit. diſtinct. 9. c. 1. §. labores. num. 16. & cap. 27. num. 162. al. as 264. [u] colligitur à ſimili ex prædictis & eſt praxis, apud doctos, & timoratos. [x] ſup. cap. 27. numero 181. Couar. cap. Alma. §. 4. numero 5. quod falſo limitat gloſſ. capit. licet nobis. §. cum conceditur. de priuileg. in 6. ad ſolos Barones, & Matronas nobiles. Soto diſtinct. 21. quæſt. 3. artic. 1. Ledeſ. ſecunda parte, quæſtio. 27. artic. 2. [y] Mandoſ. regu. 18. de idiom. quæſtio. ſeptima, num. 3. [z] Nauar. cap. 25. nume. 58. cum Felin & eſt praxis Salmanticæ. [a] Nauar. capit. 24. nume. 74. Perez. l. 3. & fin. colum. penult. tit. 1. libro 5. Ord. [a] ſed priuileg. tale pro tempore interdicti non extenditur ad tempora iure prohibita niſi exprimat olim, ut Bulla Crucifixi Oxomenſis. [b] Vt de priuilegio & lucro ſocij in contractu ſocietatis, aiunt Summiſtæ verb. ſocietas. Allen. lib. 3. tit. 12. [c] At Sylueſt. lex §. 18. Nauar. c. 22. numero 74. Sarmiento. 1. ſelect. capit. 12. num. 7. pro foro exteriori, aiunt etiam in pœnis fieri extenſionem ad ſimiles caſus. ſecus tamen eſt in foro conſcientiæ. Soto lib. 4. iuſtit. quæſt. 4 art. 1. Caſtro 1. leg. pœn. cap. 7. Couar. Perez leg. 3. titu. 1. lib. 5. Ordi. [d] [e] Dicetur lib. 2. de matrimon. [f] Perez. proœmio. ordin. q. 2. Anton.

Gomez. in l. 2. Taur. num. 70. & paſſim Doct. [g] Ang. uotum. 3. §. 26. Sylueſtro. uo. 4. priue. & §. 3. uerſ. 2 §. 8. fin. Frat. Medin. lib. 1. inſtitu. c. 14. §. 7. Manuel. bull. §. 9. numero 107. Penna, D. Vera, & multi Recentiores. ſignuſ. Soto libro 7. iuſtit. quæſt. 4. 3. colum. 7. Cordub caſu 149. bis. & 150. fin. ſic in concurſu paruus exceſſus ſi

aliàs priuilegium eſſet inutile. priuilegium eius qui olim poterat Breuiario breui vti, aut nunc poteſt ante tempus recitare horas, extenditur ad ſocium. [b] 2. in diſpoſitione pœnitentiali non fit extenſio ad ſimiles caſus [c] pro foro conſcientiæ; extenditur tamen ad correlatiuum. vt quia uxoricida impeditur contrahere matrimonium, impedietur & mariticida: [d] ut raptor fœminæ ſic impeditur, ita extenditur ad robuſtam fœminam quæ ſit raptrix adoleſcentis meticuloſi. [e] & generaliter priuileg. extenditur ad ſimiles caſus. [f]

5 Dum bulla aut iubilæus circa vota quædam, de quibus tactum eſt ſup. cap. 13. §. 7. concedit confeſſario electo commutare vota non reſeruata, intelligitur licitum in aliquid paulo minus: [g] quod tamen cenſeatur moraliter æquale. nam ſine priuil. homo ſibi in plane æquale poſſet commutare. [h] Dum vero quidam in hoc requirunt autoritatem Prælati: [i] limitandi ſunt in praxi de uotis quæ facta ſunt in utilitatem determinati loci aut perſonę, ut ſi calicem dare uouit huic monaſterio. [k] 2. cauſa commutandi aut non requiritur (cum eadem obligatio maneat circa ęquale bonum, in quod transfertur) aut modica, [l] puta ut pœnitens ſuauius & hilarius votum impleat: ne leuitatis arguatur qui ſine cauſa mutat. Si confeſſario Papa cõmittat diſpenſare in votis grauibus (qualia ſunt quę Papę reſeruãtur: aut epiſcopus dũ hęc ſunt pœnalia) adiiciet commutationem quandam diſpenſationi. [m] & vbi maior eſt cauſa, ſit leuior commutatio. 3. Dum cõmutat peregrinationis longæ votum: habenda eſt ratio de expenſis, quas in eundo ſolus eſſet facturus: non autem de illis quas faceret in redeundo, & in comitatu famulorum faceret: [n] quia hę per acci-

eſt oppoſitores eſſe moraliter ęquales, ut aiunt Doctor. [h] Soto, Frat. Medin. Recentior. Victor. Man. Penna, Manuel numero 106. Caiet. uerb. uoti commutatio. fin. & cum Diuo Thoma 2. 2. quæſtione 88. artic. 11. Nauar. capitulo 12. numero 63. Angles tit. uot. pagina 123. Angel. uot. Armil. §. decimoquarto. Pedraz. in 2. præcept. Alcoc. capitulo 16. colligitur, ex cap. peruenit 2. de iureiuran. cap. ſcripturæ. de uot. leg. 8. titu. octauo, parte prima, [i] Sylueſt. vot. 4. §. ſeptimo, uerſic. 2. cum Diuo Thoma, 4. diſtinctio. 38. quæſt. 1. 4. 3. ad quintum, vbi Richar. artic. 8. quæſtio. prima, Palud. Couar. c. quamuis pact. 1. par. §. 3. nu. 4. Cordub. lib. 5. quæſt. 37. con. 2. Innocent. cap. licet. de uot. & Archid. apud Sylueſt. Pan. Imol. Felin. d. c. peruenit. [k] Nauar. c. 12. numero 78. & refert ſe ad apolog. de reddit. quæſt. 1. mon. 71. nume. 1. & quæſt. tertia, mon. 2. numero octauo, & in propugnaculo apolog. cum Diuo Thoma diſtin. 48. quæſtione 1. & 2. quæſtio. ult. Caietan. tomo ſecundo, opuſ. tract 11. quæſtio. tertia, & ſuper 2. 2. quæſt. 88. artic. 12. Angel. uot. 1. § 26. fin. uot. 4 §. 3. Sylueſt. uot. 4. §. 7. uerſ. 4. epiſcopus poteſt diſpẽſare, ut calix uoto promiſſus uni eccleſiæ detur alteri: quia licet illi eccleſiæ ſit quæſitum ſecundario ius aliquod petendi, ſed reuocabile. idem Roſell. vot. 5. §. 6. ad med. Armil. diſpenſatio. §. 22. vbi Tabien. § 14. cum Rayn. & Durand. Anton. 2. par. tit. 11. cap. 1. §. 3 qui tamen rem diſputat in utramque partem. (eſt contra Sarmient. de reddit. eccleſ. par. 4. capit. 3. & 4. & in defenſio. 1. parte contra mon. 71.) facit pro commun. Cordub. libro primo, quæſt. 30. addit Palud 4. diſt. 15. quæſt. 5. colum. 5. reſtitutionem quæ debetur Deo poteſt eius Vicarius moderari, (ut patet per bullam compoſitionis infr. cap. 32.) ſed non debitam homini. quæ autem ſit cauſa commutandi vide Sylueſt. uer. Papa. §. 13. Ang. §. 16. [l] Vt quod ſuauius pœnitens impleat: quia 2. Corinth. 9. hilarem datorem diligit Deus. Sylueſt. uot. 4. § 6. fin. 7. 8. cum Diuo Thoma, diſtinct. 38. q. 1. 4. 3. Soto lib. 7. quæſtio. 4. 3. Manuel. nu. 107. Angles. pag. 125. Nauar c. 17. nu. 77. 79. & de indulg. not. 27. nu. 5. Cordub. caſ. 149. [m] Nauar. c. 12. num 63. Caietan. quæſt. 88. art. 12. & uerb. diſpenſatio. Soto libro 1. iuſt. q. 7. 3. Alcoc. capit. 16. Penna & Recent. [n] Caietan. quæſt. 88. 12. Nauar. cap. 12. numero 77 Frat. Medin.

dens ſe habent ad votum. 4. Rem illam in quam Pontif. votum reſeruatum commutauit, poſſet epiſco- o pus ex cauſa commutare: ° quia illa res non eſt ex uotis ſpecialiter reſeruatis. 5. Bullæ aut iubilæi priuileg. circa commutanda vota, ſicut & circa abſoluenda peccata reſeruata, extenduntur etiam ad futura p quæ fecit poſt ſuſceptam bullam. p (quamuis olim bullę Iul. III. & Pauli IIII. videntur reſtrinxiſſe ad præ- q terita. q). ſimiliter extenditur & r diſpenſatio. r ſic enim quædam priuilegia concedunt diſpenſatio- ſ nem. ſ 6. priuileg. voti extenditur ad commutanda iuramenta fa- t cta Deo t (vt ſi iurauit ieiunare, vel peregrinari, vel alia quæ non ſunt in præiudicium tertij) quia cui conceditur maius vinculum ex virtute religionis ſoluere, cenſetur concedi quod ex eadem virtute minus eſt: votum vero maius eſt quam iu- u ramentum. u 7. qui poteſt etiam ex priuilegio diſpenſare in voto; ad quod requiritur cauſa: poteſt & modo cauſa ſubeſt, ob quam commiſſa ſibi eſt gratia diſpenſandi,

x commutare votum: x quod eſt minus. At cui alterum tantum conceditur, non poſſet commutare votum iuratum, quod conti- y net duplex vinculum. y

6 Dum Papa concedit omnia vota per bullam, excepto voto religionis & caſtitatis: quidam negant concedi commutationem in voto z religionis pœnali. z At quia exceptio intelligitur de eo quod ſimpliciter eſt religionis votum aut continentiæ perpetuæ: poſſet per bullam hanc commutari votum religionis pœnale etiam impleta con- a ditione: a aut aſſumendi habitum beatarum: quæ non ſunt religioſæ. aut votum continentiæ coniugalis, b vel ad tempus. b puta ad menſem: c aut ſuſcipiendi ordinem ſacrum, c d vel non nubendi. d quia exce- e ptio firmat regulam, e & generalem conceſſionem in contrarium: atque ita poſſet commutari in ſecularibus votum ſimplex pauperta- f tis. f (de cuius obligatione conſu- g lendi ſunt Doct. g) & votum nunquam petendi diſpenſationem, & h petita non utendi. h commutatio

Media lib. 1. cap. 14. §. 7. Angles pagin. 124. Manuel. §. 9. numero o 107. ° Syluest. vot. 4. §. 7. fin. Cordub. caſu 150. quidam Iuriſper. Recent. ſic pœnitentiam à Papa impoſitam quam ſibi non reſer- p uat, poſſet epiſcopus ex cauſa commutare. p Nauar. de indulg. not. 27. num 4. not. 32. num. 49. not. 54. numero 4. Fr. Manuel. ſentit Cordub. inf. cōmun. Recent. ſicut & vota quæ quis facit poſt publicatum iubilæum. gloſ. extrauag. 1. de pœnit. & remiſ. Quintalia. Mendoſ. in prax. ſi- q gnatur q Ita ſunt limitandi. Soto lib. 9. iuſt. quæſt. 4. art. 3. Cordub. caſ. 149. fin. (qui tamen lib. 5. quæſt. 37. col. 2. remiſit ſe ad praxim.) Angles. in flor. tit. de uoto pagin. 125. Fr. Ludouic. Lopez. 1. part. inſtruct. cap. 50. co- r lum. 2. r Nau. ſupra & Recē. ſeutit Cordub. cont. Fr. Manu. in explic. bull. not. 9. nume 118. 116. ſ cum Sot. Angles. ſ Soto. At Manu. nu. 314. falſo tribuit Soto quod priuil. cōmutandi extendatur ad diſpenſationem. & Cord. lib. 5. quæſt. 37. prop. 2. impugnat Sotum quod dicat per bullam aliquando concedi facultatem diſpenſandi. At Soto non loquitur de his bull. cruc. ſed de alijs priuileg. ut re- t gularium de quibus Nauar. c. 12. num. 80. & dicetur inf. cap. 28. t Soto lib. 8. iuſtit. quæſt. 1. art. 9. & ſentit Anton. 2. par. tit. 11. c. 2. §. 2. per cap. peruenit. 2. de iureiuran. Penna, Gallo, Saucius, & noſter Francis. Gomez, D. Martinez. Manuel. §. 9. num. 110 & 142 cum Director. curatorum. c. 15. & licet olim Paul. III. & Pius IIII. diuerſo modo in bull. conceſſerunt vota & iuram. ſed Pius V. & ſequen. Pontif. ſub voto comprehendunt ſimilia iuramenta. quod tamen eſt contr. Nauar. cap. 27. num. 271 § 16. & Caietan. 2. 2. q 89. u art. 9. u D. Thom. & Recent. 2. 2. q. 89. 8. Soto lib. 8. q. 1. art. 8. Syluest. iuramen. 4. §. 5. Armil. §. 19. Tabien. §. 17. Syluest. uot. 2. §. 20. verſ. 2. Tabien. uot. 3. princip. Aſten. 1. par. tit. 20. art. 7. quæſt. 9. licet multi dicunt eſſe æqualem obligationem. Nauar. c. 12. numero 32. cum Mai. 4. diſt. 38. quæſt. 5. Cordub. caſ. 136. fi. Mich. Medin. x lib. 5. de ſacrorum hom. contin. c. 23. 23. x Palud. 4. d. 38. quæſt. 4. art. 3. Soto lib. 8. iuſt. q. 1. art. 9. Syluest. uotum. 4. §. 3. uerſ. 2. Recent. Penna, Frat. Gallo, Sancius contra Nauar. cap. 12. num. 79. de indulg. uot. 27. num. 7. apol. de reddn. q. 3. mon. 10 & facit mon. 6. num. 3 cum Hoſtien. Deci. Felin. videtur Caieta. 2. 2. quæſt. 89. ar. 9. quia priuileg. eſt ſtricti iuris & debet reſtringi ad caſum expreſſum. fatetur tamen Nauar. quod epiſcopus qui habet ordinariam facultatem diſpenſandi, poteſt commutare, ſed ait bene Palud. y cui ex priuil. conceditur commutare, non ideo poteſt diſpenſare. y Sed Gregor. XIII. conceſſit Societ. Ieſu, vt confeſſarius commutet ſæcularibus vota etiam iurata. Claod. verb. commutatio. §. 1. quæ ex duplici vinculo ſunt firmiora. D. Thom 2. 2. q. 89. art. 8. Nauar. z c. 27 num. 271. §. 16. z Soto lib. 7. q. 4. art. 3. Alcoc. ſumm. c. 15. & lib. de ludo. cap. 13. conc. 9. Couar. c. quamuis pactum. 1. par. §. 3. a numero 12. Cordub. caſu 152. a Tcouit Victor. (ut refert Alcoc. & Palac. ſuper Caietan. uerb. votum verſ. 6.) ubi ſentit Caiet. Palac. 4. diſtio. 39. Cordub. caſu 152. & olim Soto in 1. impreſſione. & fauet libell. de abuſu iuramen. 1. par. cap. 9. Frat. Medin. lib. 1. cap. 14 §. 6. & in 1. 2. quæſt. 96. artic. 4. ad 2. Perez leg. 37. titu. 19. lib. 8. ordin. pagina 388. (& in praxi probabile fatentur Angles. titulo de uoto, dubio ſexto, Alcoc. etiam conſultus, Manuel. in bull. §. 9. numero 124 & probant rationes Couarru.) tenet commun. Recent. in praxi. Cano. Chaues. Mant. Gallo, Bannes, Doctor Peralta, & Eſpinar. Salman. & multi alij etiam Iuriſperiti D. Solis, & Moya primarij iuris, ob quorum autoritatem multi epiſcopi frequenter diſpenſarunt, præſertim cum iunioribus ſcholaſticis ſæpe ita vouentibus, quia quando caſus eſt frequens, poteſt

epiſcopus diſpenſare, ut aiunt Caietan. Frat. Medin. 1. 2. quæſt. 97. Soto lib. 1. iuſt. quæſt. 7. art. 3. Cordub. lib. 1. quæſt. 11. item de uoto ſtatus Beatarum, Soto libro 7. quæſt. 5. 3 fin. at ordo milit. B. Ioan. eſt religio. Nauar. de reddit. eccleſ. Fr. Manuel. numero 123. Cordub. caſu 184. contra Sotum ſupra, & diſt. 27. q. 1. 4. Bulla excipit tria vota quæ Papæ reſeruantur. 1. religionis. 2. continentiæ. addit Soto lib. 7. quæſt. 4. art. 3. hæc ipſo iure cenſentur excepta: licet non exprimantur. 3. vltramarinū. id eſt in ſubſidiū Ieruſalem. Nauar. c. 12. nume. 75. Soto Manuel. §. 9. nume. 104. Syluest. uot. 4. §. 3. concedit alia tria quæ ſimiliter ſunt reſeruata Papæ 1. eundi Romā. 2. in Do. Iacobum Compoſtellæ 3. nu per Greg XIII reſeruat votum Dominæ noſtræ Lauretanæ. Nauar. cap. non dicatis. de reg. num. 18. Manuel. ſu- b pra b Soto d. 27. q. 1. artic. 3, (quamuis lib. 7. iuſt. q. 4. artic. 3. ad dixit cum formidine) Palud. d. 38. q. 4. art. 4. con. 5. Anto. 2. par. tit. 11. c. 2. §. 9. Ang. uotum. 4. §. 8. Syluest. uot 4. §. 3. uerſ. 8 Marg. conf. fol. 137. Armil. diſpenſatio. §. 18. Pedraza in 6. præcepto. uerſ. 10. Nauar c. 12. nume 76. Caiet. uer. uot. diſpenſat. Angles tit. de uot. art. 8. diff. 9. Manuel in bull. §. 9. num. 120. & bene addit num. 118. non poſſe commutari votum contin. ſimpliciter: licet, epiſcopus ex tacita commiſſione Papæ poſſet urgente periculo diſpenſare, ut tenet Nauar. c. c 12. num. 78. cum Ang Syluest. c Colligitur ex Soto lib. 7. quæſt. 4. art. 3. uerſ. ex his fit. epiſcopus diſpenſat in omni voto quod expreſſe non reſeruatur, quia votum futuri ſacerdotij non includit continentiam in præſenti, neque omnes habentur digni tali dignitate. Penna, Recentio. Theol. & iuriſperiti Salmant. Manuel. nu- d me. 122. d Soto d. 38. q. 2. ar. 1. d. 32. q. 2. 1. Arm. Pedraza Anto. Ang. vot. 4. §. 9. Syluest § 4. cum Archid. & Nauar num. 76. retractans ait ita deciſum fuiſſe in ſacra pœnitentiaria. Roſel. impedim. 4. §. 12. Angles ar. 2. diſt. 12. Manuel. nume. 121. At Caietan. to. 3. opuſ. de voto non nubendi, putat reſeruatū eſſe Papæ, quia eſt perpetuum, & reducitur ad votum caſtitatis. ſed falſo, quia fornicans contra tale votum, non peccat contra caſtitatem. Nauar. nu. 43. & commun. nec obſtat D. Thom. 2. 2. q. 184. art. 6. diſt. 38. q. 1. ar 4. 2. dicens, omne votum perpetuum reſeruari Papæ Nam loquitur de votis natura ſua perpetuis, ut continentiæ, & religionis, quæ per ſe diriguntur in ſtatum perfectionis. imo quidam Recent. Penna, Gallo, Gueuar. Ludou. à Leon. negant eſſe uotum niſi fiat animo e vacandi liberius Deo. e Quamuis quædam ex prædictis uotis eſſent Papæ reſeruata, vt quidam putant, conceduntur per bullam cruc. quia non excipiuntur cum alijs. idem eſt de uoto induendi habitum Beatarum: quia non eſt uotum religionis ſimpliciter. Soto lib. 7. q. 5. artic. 3. fin. fauet Naua. c. 27. nu. 79. Mant. Penna, & multi Recen. At non cōcedit bulla in uoto ſtrictioris religionis (in quo tamen diſpēſat epiſcopus. ut tranſeat ad laxiorē ſup.) quia bull. ſo- f lū cōcedit cōmutare. f in quo pōt epiſcopus. Nau. de reg. in c. nō di- g catis, nu. 18. g Quæ aūt ſit obligatio uoti paupert. explicat Nau. c. 17. nu. 105. c. 19. nu. 12. lib. de reddit. q. 1 nu. 82. 84. Apolog. de reddit. q. 1. mon. 80. 61. 62. vid. mon. 10. 30. Mai. 4. d. 38. q. 2. Monum. Ord. Minor. tract. 3. f. 162. D. Th. 2. 2. q. 186. art. 3. opuſ. 18. c. 7. Bonau. tom. 2. opuſ. lib. Specul. diſcipl. cap. 4. ad fin. & 10 reg. Nouit. cap. 14. Gerſon. 1. par. alphab. 23. Anton. 3. part. tit. 16. cap. 1. §. 12. Syluest. relig. 6. § 7. & verb. eleemoſyna. numero 7. Armil. Religio. §. 27. cum Scoto Dionyſ. Carthuſ. opuſ. de profeſſ. Monaſt. cap. 11. de reform. clauſtral. cap. 8. 9. 15. colligit ex Patribus, Ba- h ſil. Hieron. & Benedicto. h Quia poteſt per bullam commutari vtrumque in melius. Angles. 2. impreſſ. ut. de uoto. par. 188. ſeu

hæc de re promiſſa certo monaſterio aut perſonæ, ſi fiat per ordinarium, prodeſt pro vtroque foro, [i] per bullam vero pro foro conſcientiæ: per quam aut per priuileg. regularium fieri poſſet extra confeſſionem. [k] ſicut de abſolutione à cenſuris dictum eſt capitu. 13. Bulla eos qui fuerint in bello contra hoſtem fidei, eximit à ieiunijs eccleſiæ aut ex voto, ſi per bullam fiat commutatio, applicanda eſt pars quædam in ſubſidium eiuſdem bullæ, [l] ſed abſque eo ſubſidij onere fieri poſſet diſpenſatio per epiſcopum, aut per quarundam religionum priuileg.

7 Si epiſcopo vel monacho concedat Papa gratiam teſtandi, extenditur ad codicillum: [m] vel donationem cauſa mortis, [n] quod minus eſt. 2. priuilegiũ militis aptum clericis vel aduocatis, extenditur ad illos. [o] quia verſantur in militia ſpirituali vel legali. 3. facultas eligendi confeſſarium qui abſoluat etiam à reſeruatis prælato: extenditur toties quoties indiguerit, etiam ad regulares, qui contrario priuilegio non reſtringuntur. Aliàs uero ſic interpretandum eſt inti priuilegiũ, vt per illud non tollatur cõtrariũ priuilegium cõceſſum prælato [p]

8 Indulgentiæ actus quatenus per abſolutionem liberat à præcepto pœnitentiæ iniunctæ, eſt ſtrictè interpretandus, [q] & in quantitate aut duratione temporis, ut non plus valeat quam ſonat. 1. dum explicat, ne fiat niſi per confeſſarium electum [r] & quæ conceditur de iniunctis pœnitentijs non extenditur ad iniungendas. [ſ] 2. cõceſſa plena, non extenditur ad pleniſſimam & iubilæum, [t] in quo conceditur facultas abſoluendi ab omni reſeruato. 3. qui non præſtat totum ſed partem eorum quæ præſcribuntur pro conſequenda indulgentia, nihil indulgentiæ lucratur. [u] 4. ſi conceditur tali loco aut in tali feſto indulgentia ſimpliciter reſtringitur pro viginti ſequen. annis: & niſi tunc reualidetur, expirat: ſicut expirat minor, dum eidem loco conceditur alia maior indulgentia. [x]

9 At circa commutationem liberalem de theſauro (quæ nihil habet contra ius commune, nec cedit in præiudicium tertij) indulgentia eſt ample extendenda. [y] 1. quoad perſonas, dum abſolute conceditur, intelligitur pro ſecularibus & regularibus [z] vel catechumenis. [a] 2. extenditur ad omnia peccata & pœnas non tantum quæ ante iubilæũ & bullam, ſed poſt bullæ receptionem homo fecit: [b] quia tantum valent quantum ſonant.

10 Cui committitur ex priuilegio facultas diſpenſandi eſt ample interpretanda. [c] 2. extenditur (ut quando Pontif. iuxta Concil. Trid. ſeſſio. 22. cap. 5. committit Ordinario. de quo c. 21. §. 7. dictum eſt.) ad ſimiles caſus, [d] vbi ſubeſt eadem, aut etiam minor quædam ratio. 3. ad acceſſoria, [e] ſine quibus principale definiri non poteſt.

CAP. XXXI.

De ſubiecto harum clauium, ſeu miniſtro conferente indulgentias.

CLaues in tota plenitudine Chriſtus immediate conceſſit Petro & ſedi Apoſtolicæ: & nunc Papæ [a] mox vt legitime electus eſt, concedit immediate & iure diuino eaſdem claues, ut poſſit extra ſacramentum pœnitentiæ ſoluere de theſauro pœnas temporales peccato debitas, & abſoluere à pœnitentijs iniunctis quoſcunque fideles. In quo omnes baptizati ſubijciuntur immediate Papæ tanquam vniuerſali Paſtori, vt ſoluat: ſicut & extra ſacramentum poteſt per excommunicationem omnes hos pro peccato inobedientiæ ligare. [b] ſolus Pontif. concedit bullas cruc. cum varijs indulgen. & priuileg. de quorum ſumma, ſupra capit. 23. & ſolus vniuerſaliter concedit priuilegium exemptionis, ſupra cap 24. §. 3. At quia in Hiſpa. & Indijs ob frequentem neceſſitatem diſpenſationis vrget cauſa: ſi Papa (ad quem diſtantem non poſſet ingens & indigẽs hæc Natio recurrere paſſim) non concederet, poſſent Epiſcopi ea ad quæ illorum facultas

in 2. pag. 166. Manuel. §. 9. numero 112. alij negant obligare id notum: quia derogat poteſtati diſpenſantis. Richar. 4. diſtin. 38. art. 9. quæſt. 3. Mai. quæſt. 1. Supplem. ſeu Vuendelin. q. 1. Soto lib. 8. de iuramento. quæſt. 1. art. 9. Angel. not. 3. §. 20. Syluest. not. 2. §. 14. Anton. 2. parte titu. 11. capit. 2. §. 9. Alcoc. de ludo. cap. 13. Quintil. Mandoſ. prax. ſignaturę. tit. notum. Felin. cap. ceterum. cap. conſtitutus. de reſcript. Staphileus ſuper ſignatur. fol. 167. [i] Manuel. numero 117. [k] Colligitur ex intentione Pontif. contr. Manuel. nume. 113. [l] Soto lib. 7. q. 4. art. 3. aduertit ita limitari in eadem bulla. Nauar. capitulo 52. num. 80. Cord. caſu 140. Fr. Man. in explic. bullæ §. 9. numero 109. Fr. Ludouic 1. p. inſtruct. cap. 50. [m] Nauarr. apolog. de reddit. q. 3. mon. 10. Quintilia. Mandoſ. praxi ſignaturæ, verb. licentia teſtandi. [n] Quare quamuis epiſcopo, aut beneficiario regulari non liceat facere teſtamentũ aut legatum, non cẽſetur facere in fraudem, ſi prope mortem donet irreuocabiliter, quia ius id nõ prohibet. Nauarr. d. apol. quæſt. 2. mon. 81. & ſeq. & quæſt. 3. mon. 1. & 5. lib. de reddit. q. 7. numero 85. quæſt. 3. numero 8. & ſeq. Couarr. cap. cum in officijs. nume. 5. de teſtam. & rub. 3. p. nume. 6. in ſimili facit Syluest. uerb. clericus. 4. num. 7. ſentit Soto lib. 10. inſt. quæſt. 4. art. 4. col. 3. late Molina lib. 2. de primog. cap. 10. à num 40. colligit ex Barc. Alexand. Guillel. facit Sarmiento. de reddit. 2. p ca. 8. num. 1. & tamen addit num. 7. quod cap. ad hæc. de teſtamen. & Doct. citati per Couarr. id non permittunt epiſcopo, niſi ad opera pia & in parua quantitate. idem repetit. 3. p. c. 3. nu. 5. & 6. & 4. p. c. 4. num. 7. quaſi in foro exteriori donatio tunc facta cenſeatur cauſa mortis, & in fraudem iuris. ſed oppoſitum eſt in vtroque foro verum, vt aiunt conſulti in vtroque iure periti Salmant. præter Doct. cit. [o] Anto. Gomez. in l. 2. Tauri. numero 70. extendi ad clericum, & in l. 77. numero 30. extendi ad aduocatos. [p] ſupra cap. 13. & 22. vid. Bernard. Diaz regula 596. [q] Diuus Thom. additio. quæſt. 25. artic. 2. Soto diſtinct. 21. quæſt. ſecunda, Angel. indulgen. in princ. Caiet. opuſ. de indulgen. Palud. diſt. 20. quæſt. 4. artic. 3. conc. 6. Nauar. de indulgen. no. 34. numero 4. colum. 2. [r] Nauar. cap. 29. numero 30. & de indulgen. not. 30. numero 16. ſed addit numero 12. cum Anto. Felin. & Sylu.

vt quamuis infirmus confiteri non poſſit, applicetur ei indulgentia bullæ, & abſolutio ab excommunicatione. & cap. 27. numero 270. §. 7. [ſ] ſup. cap. 6. Nauar. de indulgent. not. 11. numero 12. & commu. [t] ſup. cap. 15. Nauar. not. 9. num. 7. & ſeq. Supplem. d. 45. quæſt. 3. art. 3. not. 1. & 3. & art. 2. conc. 9. 10. Syluest. indulg. §. 10. verſ. 1. Cordub. lib. 5. quæſt. 10. opi. 1. [u] ſup. c. 11. Nauar. no. 11. num. 2. not. 19. num. 2. D. Th. add. q. 27. 3. Paluda. d. 20. q. 4. art. 3. Rich. arti. 3. q. 3. Sot. diſt. 21. q. 2. artic. 3. Ledeſ. q. 29. 3. Sylu. §. 7. verſ. 4. Anton. 1. par. tit. 11. c. 3. §. 3. Cordub. q. 23. At extrauag. vrgentus, concedit indulgent. arripientibus iter in ſubſidium, & cet impediãtur morte aut aliter. [x] Nauarr. not. 9. numero 8. & ſequen. Cordub. lib. 5. q. 41. & [y] Nauarr. not. 11. nu. 7. & 12. Syluest. indulg. §. 3. & 4. Armil. Cordub. quæſt. 9. in probatione. 4. propoſ. & ad 1. nec contradicunt qui aiunt ſup. lit. Q. indulgentiam eſſe ſtrictè interpretandã. [z] D. Thom. addit. q. 27. artic. 2. ad 2. q. 25. artic. 1. ad 4. Soto diſtinct. 21. quæſtio. 2. artic. 1. & Caietan. opuſ. 27. quæſtion. q. 2. de indul. [a] ſupra capitulo 18. 19. & 20. fin. [b] ſupra capitu. 13. & ſecetur Soto libro ſeptimo, iuſti. quæſtio. 4. artic. 3. cap. & fin. & commun. [c] Nauar. rel. Hiſpan. de ſimonia. num. 3. de indulgent. not. 27 nu. 4. cum Pa. Felin. Card. Rauen. Sylu. diſpenſatio. §. 5. Ang. §. 9. & cum multi. Couar. 2. par. reſponſ. cap 8. §. 8. numero ſexto, [d] Perez in proœmio Ordin. quæſtio ſecunda, Anton. Gomez. in leg. ſecunda Tauri. numero ſeptuageſimo, ut poteſtas commutandi uota extenditur ad iuramenta ſimilia. [e] Mandoſ. in Cancellar. regula 18. de idiom. quæſtione ſeptima.

CAP. XXXI.

a b SVp. [a b] lib. 3. de pœnit. c. 5. §. 5. c. 14. §. 8. D. Tho. add. q. 26. ar. 1. & 3. Doct. 4. d. 20. Bonau. in 2. p. art. 1. q. 3. Durand. q. 5. Palud. q. 4. ar. 2. Soto d. 22. q. 1. art. 4. Suppl. d. 45. q. 3. ar. 2. Alber. art. 22. Rich. art. 5. q. 3. Alex. 4. par. q. 85. memb. 3. Naua. de indulg. no. 31. Aſten. lib. 5. tit. 40. Viguer. c. 16. §. 6. uer. 23. Pet. Sot. tit. de indulg. lect. 3. Sylu. indul. §. 5. Ang. §. 6. Roſel. §. 2. Armil. §. 3. Tab. §. 16. Michael Medin. de indulg. diſpu. 6. Cordub. lib. 5. quæſt. 12. Auguſt. de Anchon. de poteſtat. eccleſ. quæſt. 29. D. Th. opuſ. 20. de regim. Princip.

extenditur, indulgere data bulla. [c]

2 Fœmina aut vir non baptizatus incapax eſt iſtarum clauium, ſup. lib. 3. de pœnitentia. cap. 2. Chriſtianus vero laicus poſſet dare indulgentias ex facultate Papæ, [d] ſicut poteſt qui habet tonſuram ab eccleſia inſtitutam. ſed nunc dum laicus ex conceſſione indulgentiæ, applicat alteri indulgentiam quam ſibi conſequi poſſet, non concedit indulgētiā: ſed poſita ea cōditione, Papa alteri indulgētiā cōmunicat.

3 Epiſcopi, & alij inferiores non habent immediate a Chriſto: ſed per Papam iure communi participant facultatem aperiendi theſaurū & dandi indulgentias [e] (quamuis quidam putant eos iure diuino id habere: [f] ſed ſubordinatam Papæ) poſſunt vero epiſcopi has concedere, & publicare non obſt. cruc. quæ ſolum ſuſpendit eas indulgentias, quæ immediate conceduntur ex commiſſione Papæ, & priuilegio. 2. concilium generale a Papa congregante, conſeruante, & confirmante, habet infallibilem autoritatem definiendi dogmata fidei; & claues circa reliquos actus. [g] dū vero ſine autoritate Papæ congregatur legitime (vt tempore ſchiſmatis totam eccleſiam repræſentat) habet à Chriſto poteſtatem ligādi per excommunicationem, & ſoluendi per indulgentias: [h] ſic enim Cōcil. Baſileen. ſeſſ. 24. conceſſit indulg.

4 Poteſt Epiſcopus, quia ordinarius eſt, delegare Vicario ſuo hanc facultatem concedendi indulgentias. [i] quod ſi Epiſcopus tentet cōcedere vltra 40. dies quidā aiunt nihil omnino valere. [k] ſed reuera valent intra quantitatem ſibi iure permiſſam; [l] quia utile per inutile non vitiatur. ſed non ualent quantum ad exceſſum, in quo per Pontif. reſtricta eſt Epiſcoporum facultas. Eaſdem indulgētias 40. dierum poteſt concedere Concil. Prouinciale. [m] ſed Capitulum cathedralis Eccleſiæ ſede vacante non poteſt. [n] nec Cardinalis non Epiſcopus, [o] niſi ex cōſuetudine, & praxi concedere ſoleat: conſuetudo enim dat, ſeu potius arguit datam iuriſdictionem. [p] quare ex conſuetudine præſcripta poſſet magnus Abbas exemptus, [q] qui habet quaſi Epiſcopalem poteſtatem fori contentioſi ad excommunicandum, & ad diſpenſandū in votis, uel iuramentis.

5 Nec ipſo iure poteſt Prælatus religionis, ut Prouincialis, aut Generalis, [r] quamuis habeat quaſi epiſcopalem poteſtatem in regulares ſibi ſubditos: nec vero ex ſubditis habet indubitatum theſaurum, quem diſtribuat. 2. dum Pontifex pro die feſto aut ſancto proprio alicuius religionis concedit iubilæum uiſitantibus eccleſiam regularium, & ut pro indulgentiæ conſecutione abſolui poſſit a reſeruatis aut commutari uota quædam Papæ reſeruata: ſuſpenditur hæc gratia tempore iubilæi centeſimi. [s] nec publicari poteſt in Hiſpania extra dictum tempus abſque licentia commiſſarij: [t] & quia hæc ſuſpenſio eſt per ſe circa indulgentiam, fit vt ex conſequenti ſuſpendatur facultas abſoluendi a reſeruatis & commutandi uota quatenus datur vt gratia acceſſoria ad plenius conſequendam indulgentiam. ſed habita commiſſarij licentia, publicari poteſt hic iubilæus regularium cum acceſſorijs facultatibus. [u] & fruuntur tali iubilæo etiam ij qui carent bulla cruciatæ ſolent fratres Trinitatis ex priuileg. Clemenstis VII. concedere quaſdam bullas confratribus ſuis. (ſi modo appenſum collo geſtent paruum habitum ſeu inſigne ſui ordinis) pro tempore interdicti & ceſſationis. qua tamen aiunt nō gaudere mir habentes bull. cruc.

6 Prælatus admittere poteſt confratres, ut dum iuſti ſunt participent fructum ex futuris ſatisfactionibus ſuorum regularium. [x] conſtat vero ſatisfactionem ſic applicatam eſſe tinuam; nec ita prodeſſe ſingulis ac ſi pro uno offerrentur, vt putauit Præpoſitiuus. [y] 4. poteſt

Princip. libro 3. capit. 10. colligitur ex Pontif. in extrauag. vnigenitus. ubi dicit, ſolus Papa eſt diſpenſator theſauri eccleſiæ. Doctor. in cap. quod autem. de pœniten. & remiſſionibus Concil. Baſileen. ſeſſione 24. [c] Sic anno 1571. epiſcopi Hiſpaniæ ad regis inſtantiam conceſſerunt bullas quaſdam fere ſimiles bullæ cruciatæ, circa peccata & cenſuras epiſcopo reſeruatas, & ut fieret cōpoſitio quædā pro incertis. vide fratrē Manuel. § 15. numero ſexto. [d] Cit. ſupra cap. 27. § ſecundo, in fin. [e] D. Th. add. quæſt. 26. artic. 3. & cit. A. & libro 3. de pœnitent. capit. 5. Durand. Richar. Viguer. & epiſcopis reſtricte concedit Pontif. concedere 40. dies de cōmuni theſauro. cap. cum ex eo. de pœnitentijs & remiſſio. [f] Quod tenet Mich. Medin. diſpu. 6. Palud. quæſt. 4. art. 2. Ledeſ. quæſt. 28. art. 3. & expreſſe Cordub. quæſt. 12. prop. 2. (licet alibi. quæſt. 5. ad fin. quæſt. 10. & lib. 4. quæſtio. 4. ad 7. quæſtio. 14. ad fin. dicat omnem iuriſdictionem epiſcoporum eſſe à Papa.) [g] Nauar. not. 31. num. 2. cum Panorm. Felin Soto q. prima, artic. 4. Recent. [h] Quidam tamen putant tunc ſolum habere poteſtatem ex ſingulis epiſcopis congregatis de quo libro de poteſt. Concil. [i] Alexan. 4. part. quæſt. 85. Supplem. Diuus Thom. Nauar. not. 31. num. 7. & cit. F. & ſic poteſt committere ſuo vicario generali, præſertim dum epiſcopus longe diſtat, & alicubi eſt cōſuetudo ut id habeat vicarius. [k] Colligunt ex cap. indulgentiæ. de pœnitent. & remiſ. tenet Ledeſ. Cordub. lib. 5. quæſtio. 10. 12. prop. 2. ad fin. q. 14. prop. 6. (ſed falſo pro ſe citat Sylu.) Nau. not. 31. nu. 16. Suppl. Gerſon. Soto q. 1. ar. 4. Roſel. § 4. alij, qui putant epiſcopum id habere iure diuino, aiunt ualere etiam quo ad exceſſum. Innoc. Hoſt. & Panor. apud Supplem. & Cordub. [l] Sic moderanda eſt utraque ſententia & d. c. indulgentiæ, negat ualere, ſcilicet, quo ad exceſſum dicit glo. id tantum intendit D. Tho. add. q. 29. ar. 3. Soto. Gerſon. in regul. moral. Syluest. § 5. Ang. § 3. tenet Aſten. lib. 5. tit. 40. artic. 3. cum Ioan. Andr. & probabile dicit Roſel. § 4. [m] Commun. contr. Cordub. q. 12. conc. 9. quia ab epiſcopis congregatis habet facultatem in ea taxatione iuris. [n] Niſi id habeat ex conſuetudine. Nau. not. 32. nu. 6. & 7. Panor. Selua de beneſ. 2. p. q. 12. nu. 4. Soto q. 1. art. 4. Ledeſ. q. 28. art. 5. Cordub. q. 12. conc. 9. Arm. indulgent. § 5. at ſecluſa conſuetudine non poteſt, ut aiunt prædicti, & Præpoſitus. § in Lent. ar. 5. quia quod eſt iuriſdictionis omnino voluntariæ non transfertur in capitu. ſede uacan. cap. 1. de inſtit. in 6. & ſentit Franc. Fauinus tracta. de poteſt. ſede vacan. 1. par. quæſt. 4. principali. nume. 5. [o] Communis Cordub. quæſt. 12. conc. 4. [p] Nauar. not. 31. num. 7. cum glo. Syluest. indulg. § 5. verſ. 2. Cord. q. 12. conc. 4. vid. q. 6. & 7. & Recen. alij negant conſuetudinem etiam præſcriptam dare hanc iuriſdictionem Ledeſ. art. 3. con. 2. Turr. Cord. quæſt. 10. ad 6. ſed Sot. q. 1. artic. 4. limitat niſi eſſet cōſuetudo immemorialis ex qua præſumi poſſit priuilegiū à Papa datum. at re uera ſatis eſt cōſuetudo præſcripta 40. annorum in hoc in re ſpirituali. [q] At ſine conſuetudine non poteſt Abbas. D. Thom. art. 1. Soto q. 1. artic. 4. facit Nauar. Syl. colligitur ex c. accedētes. de exceſ. prælat. [r] ſupr. c. 9. § 7. Cord. q. 12. prop. 6. quia non eſt Paſtor proprius & conſecratus eccleſiæ, ſed id habet ex priuileg. expreſſo Papæ. cont. Mich. Med. diſp. 6. c. 28 & cum Roſ. dicēte id poſſe iure diuino ut epiſcopū. [s] Nau. de indulg. no. 28. num. 13. 14. no. 33. num. 2. ſi. dum exponit iubil. Gregor. XIII. dicentis, quod ad imitationē prædeceſſ. Pont. de plenitudine poteſtatis ſuſpendit pro eo anno iubilæi oēs indul. plen. etiā ad inſtar iubilæi & addit (circa acceſſorias facultates) ſuſpēdi cōceſſiones, indulta, & facultates, quæ cauſa harū indulg conceſſa ſunt à ſede Apoſt. & Nau. d. not. 33. nu. 2. refert ſe cōſuluiſſe Card. Contarellū. At anno iubilæi nō uidetur ſuſpendi facultas quā alias habent regulares, ut auditis confeſſionib. abſoluant à reſeruatis & commutent aut diſpenſent in quibuſdā votis. quia cū cedat in bonū cōmune animarū nō ſtricte ſed ample eſt interpretanda, ac ſi eſſet priuilegiū inſertum in corpore iuris, ut dictum eſt c. 22. contr. Man § 12. nu. 14. & Nau. no. 28. nume. 33. [t] [u] Vt oſtendit praxis, nunquam enim audent regulares publicare iubilæum ſuo ordini conceſſum. niſi habita commiſſarij licentia, quam ſolum confert ad annum. [x] ſup. c. 2. § 1. Soto q. 1. art. 4. col. 5. Ledeſ. q. 28. art. 3. fin. Alexand. 4. par. q. 85. memb. 3. ad 5. Cord. lib. 5. q. 39. q. 42. punct. 3. dict. 8. & pūct. 4. differ. 3. & lib. 1. q. 4. dub. 6. Nau. de orat. Miſce. 26. nu. 28. de indul. no. 31. n. 18. & ſeq. Cōp. Mend. uer. participatio, & pōt colligi ex Dist. 4 d. 45. Rich. a. 2. q. 3. Palud. q. 2. ar. 2. Suppl. q. 2. dub. 6. Sco. quodl. 20. D. Th. add. q. 26. ar. 3. Bonau. d. 20 q. 3. Adr. quodl. 8. ar. 3. Syl. indul. § 5. Roſ. § 3. Coua. c. Alma. 1. p. § 1. nu. 7. [y] Præpoſitiuū refert Rich. & Adri. putat p hāc cōicationē bonorū ipſi alium ex caritate (quę pfectior eſt quo in plures extēditur) prodeſſe ita ſingulis, ac ſi omnia bona religionis pro uno offerrentur. quod de miſſa quidam dicunt, ut anima quia ſpiritualis, eſt tota in qualibet parte. At de ſatisfactio-

ſubditos compellere ex obedientia, vt alijs nempe benefactoribus & ſtipem contribuentibus applicent ſatisſactiones, vel miſſas primaria intentione etiam ſi forte ſibi indigerent. [z] per harum tamen ſatisſactionũ participationẽ (quia aut etiam laicorum priuatæ ſunt, aut ſine clauium autoritate) confrater non liberatur à pœnitentiis iniunctis, [a] 4. ſi prælatus regularis compellat ſubditos etiam inuitos alijs applicare eas ſatisfactiones ſuas, quæ valent ex opere operantis: videntur prodeſſe aliis.[b] Quia in his prælatus eſt quodammodo dominus voluntatis regularium ſubditorum: cum tamen nec epiſcopus nec Pontifex reſpectu ſæcularium ſit ita dominus voluntatis, ſi autem ſacerdote regulari inuito applicaret prælatus aut Pontifex alteri miſſam, quæ valet ex opere operato: nihil ſtuctus videtur accreſcere alteri ex opere operato:[c] quia Chriſtus non conceſſit eum fructum applicari niſi iuxta liberã intentionem offerentis miniſtri. [d]

7 Quidam putant epiſcopum electum & confirmatum antequam ſit conſecratus, non poſſe cõcedere indulgentias, præſertim à pœnitentiis iniunctis per modum abſolutionis: At praxis & vſus eccleſiæ declarat poſſe: [e] quia non requiritur poteſtas ordinis epiſcopalis aut ſacri ad actum concedendi indulgentias. Nam Generalia verba Matth. 16. & 18. & Ioan. 20. explicantur diuerſo modo. [f] quamuis applicata poteſtan abſoluendi à peccatis in foro pęnitentiæ, intelliguntur vt requirant ordinem ſacerdotalem.

8 Parochus indulgentias dare nõ poteſt, vt nec excommunicate. [g] nec ſacerdos confeſſarius audita confeſſione per quandam diſpenſationem ex cauſa minuit pœnitentiam ab alio confeſſario æquali iniunctam, deberet per bullæ indulgentias de iniunctis ſupplere remiſſionem pœnæ, quæ reſpondet grauiori pęnitentiæ, [h] Poſſet item parochus vel alius confeſſarius pœnitentias commutare ab epiſcopo vel etiam Papa iniunctas, quam ſibi non reſeruauit ſpecialiter, poſſetq; minuere, ſed ex grauiori cauſa vergentis neceſſitatis, quando pœnitens non poteſt commode & fructuoſe implere, vel ſi vtilitas perſuadeat per Epiikeiam, nec patet facilis recurſus ad epiſcopũ aut Papam, Ad quam commutationem non requiritur vt pœnitens repetat peccata, à quibus directe fuit abſolutus, [i] ſic in caſu neceſſitatis aut magnæ vtilitatis iudex inferior diſpenſat in lege & mandato ſuperioris. [k]

CAP. XXXII.

Quas indulgentias, & quibus concedat Epiſcopus, Archiepiſcopus, &c. & an excommunicatus poſſit eas concedere.

EPiſcopus circa immediate ſubditos. 1. concedit 40. tantum dies de iniunctis, [a] in die anniuerſario dedicationis eccleſiæ. 2. in die conſecrationis Baſilicæ, concedit vnum annum, [b] etiam in foro pœnitentiali: licet vero plures epiſcopi cum Archiepiſcopo concurrant in ea conſecratione, non poſſunt omnes concedere plus quam vnus epiſcopus. [c] 3. ſi epiſcopus conceſſit 40. dies in perpetuum, nihil amplius poteſt ſucceſſor eius pro eadem cauſa concedere: [d] quia reputantur vnus prælatus, ſed ſuperueniens Archiepiſcopus ex cõmiſſione Pontif. [e] poteſt, dum viſitat diœceſim ſuffraganei, concedere alios 80. dies, præter 40. datos ab epiſcopo: totidem enim poteſt Archiepiſcopus dare in ſua diœceſi: idem poteſt Primas, aut Patriarcha: plures vero dies concedit Legatus Papæ in ſua Prouincia. Cardinalis epiſcopus, aut Pœnitentiarius Papæ concedit centum dies. [f]

2 Quando epiſcopus cõcedit indulgẽtiã loco intra diœceſim ſito, prodeſt etiam externis ibidem moram facientibus: [g] nã & hi poſſent per eum epiſcopum abſolui à peccatis etiã reſeruatis ꝓprio epiſcopo, [h] ex tacito illius conſenſu: quaſi ratione habitationis diuturnę contrahant forum, 2. epiſcopus extra propriã diœceſim morãs, [i] poteſt ſuos ſubditos abſoluere à peccatis, & cẽſuris in foro pęnitentiali: & à pęnitẽtus iniunctis, conceſſa indulgentia: [k] quia id fit ex iuriſdictione voluntaria abſque ſtrepitu iudicii, & ſine tribunali erecto: & non cedit in præiudicium alienæ iuriſdictionis: ſed nõ poteſt ibi alienis ſubdi-

---

ne eſt omnino falſum. Scot. Richard. Paludan. Adrian. Cordub. eſt tamen verum de merito congrui & vi impetratoria pro aliis, Hieron. c. non mediocriter, de conſ. d. 5. Paludan. Adrian. Cordub. Caietan. Nauar. Soto. Couarr. contra Richard. & Scot. & ita confratribus proſunt, quia pro eis tanquam pro membris coniunctis ſpeciali intentione offeruntur ſuffragia & ſatisfactiones religionis: ita: vt quod ſupereſt religioſis nõ reponatur in theſauro eccleſiæ, ſed diſtribuatur confratribus, vt ſi iuſtus dicat, quidquid mihi ſuperfuerit ex nũc applico pro Petro amico, quod eſſe vtile definit Conc. Conſtant. & probat Vuald. to. 3. de ſacr. tit. 10. c. 94. & extat literas Iuon. & Anſelmi, quibus ſic cõmunicarunt, addit Cordub. valere hãc communicationem vt impetret alteri peccatori efficaciorem conuerſionem liberationemque à malis tẽporalibus: & ad obtinenda bona temporalia, iuſtis vero inſuper ꝓdeſt ad profectum virtutis, vt dicetur lib. de miſſa oblata pro aliis. [a] Doctor. ſup. Ledeſm. art. 3. fin. Soto. Cordub. Recent. Nauar. not. 31. nume. 20. facit D. Tho. add. q. 26. art. 2. ad 3. quia Prælatus eſt dominus voluntatis regularium circa opera quę valẽt ex opere operantis: & circa miſſas poteſt præcepto obligare: vt etiam aiunt Scot. quodlib. 20. Honcal. opuſcul. de valor. miſſ. art. 2. & 28. Petrus Nauar. lib. 3. reſti. c. 1. nu. 183. Fr. Manuel in explicat. bull. §. 15. de compoſitione nume. 50. & §. 7. nu. 18. [a] Nauar. ſup. D. Tho. add. quæſt. 25. ar. 1. ad 4. item dum ſuſpenduntur indulgentiæ non manet ſuſpenſa iſta cõmunicatio ſatisfactionis. [b] Quidã Recẽ. [c] cõtra paucos alios. [c] Colligitur ex Soto. Ledeſm. art. 3. fin. Cordub. lib. 1. q. 4. dub. 6. [d] Quamuis miniſter peccaret contra obedientiã: ſed quia nomine Chriſti offert & applicat, ei tantũ valet pro quo ſponte offert: ſicut ſacramentum Baptiſmi, & pœnitentiæ non valet alteri ſine intentione miniſtri agentis nomine Chriſti. [e] D. Thom. additio. quæſtio. 26. 2. quodlibe. ſecundo, articu. decimoſexto, Recentior. Theolog. Cordub. quæſtio. 12. propoſ. 10. Nauar. not. 31. nu. 2. 4. & ſeq. cum Panor. & communi. Alexand. mem. 3. Soto. Ledeſm. Aug de Anchon. q. 29. contra Hoſtien. Ioan. Andream. Aſten. art. 3. Durand. q. 5. [f] Ita explicant Patres & Theologi ſupradicta loca, ſic Vicarius Epiſcopi ſola tonſura initiatus concedit interdum indulgentias, & confert beneficia, & excommunicat, Nauar. capitu. 27. nu. 41. quę quia pertinet ad forum externum non requirit ordinem ſacri. At falſo Caiet. in prælect. dixit, dum indulgentia datur per modum abſolutionis, requiri ord. ſacerd. [g] D. Thom. add. q. 26. ar. 1. Cordub. q. 12. prop. 5. & fere omnes cit. A. (quia Parochus nõ habet iuriſdictionẽ pro foro exteriori qualẽ habet epiſcopus, ſed pro foro cõſcientiæ vt abſoluat à peccatis & cenſuris.) dum vero quidã aiunt cõfeſſarium dum abſoluit cõcedere indulgentias Marſ. Innoc. Panor. Aug. Roſel. Arm. §. 2. quia indulgentia eſt abſolutio, & cõcedũtur claues Ioã. 20. Reſp. loquitur impropriè. Sylu. in dulg. §. 5. Abulen. Matth. 16. qu. 80. Cord. ad 2. [h] [i] De his dictũ eſt lib. 2. de pęnit. cap. 22. & ſup. c. 17. §. 7. [k] Soto lib. 2. iuſt. q. 7. ar. 3. Nau. præl. 9. nu. 14.

CAP. XXXII.

COncil. [a] Later. in c. indulg. de pœnit. & rem. Nau. de indulg. not. 31. nu. 12. vbi excipit tres caſus in quibus epiſcopus concedit etiã non ſubditis, Cordub. li. 5. q. 14. prop. 1. D. Tho. add. q. 26. art. 3. [b] ſup. c. 31. Cord. q. 14. prop. 1. [c] Nauar. Cord. & Sylu. [d] Cord. q. 14. prop. 3. cũ Gemi. & Ioã. Andr. Roſel. in dulg. §. 5. [e] Nau. 31. nu. 17. ſup. lib. 3. de pœnit. c. 7. & id autẽ habet Archiepiſcopus ex cõmiſſione Papæ. c. noſtro, de pęnit. & remiſ. ſententia D. Tho. q. 26. ar. 3. Palud. d. 20. q. 4. n. 29. 37. 39. Caiet. to. 1. tract. 15. c. 8. Soto d. 21. q. 1. ar. 4. Ledeſ. q. 28. ar. 2. cũ Cald. Pan. in c. accedẽtes, de exceſ. pręla. & cõm. Recẽt. ſed Altiſ. putat dignitatẽ Archiepiſcopi eſſe de iure diuino, idẽque dicẽt de hoc, ac de epiſcopo Doct. cit. c. 31. §. 3. F. [f] Nauar. not. 31. nu. 17. de legato vero Bonau. d. 20. ar. 3. ait non habere hãc facultatẽ ex iure cõi, ſed ex priuileg. [g] Nau. not. 31. n. 12. [h] ſup. lib. 3. de pęn. c. 14. §. 7. [i] eod. lib. 3. c. 7. §. 1. D. Th. add. q. 20. art. 2. [k] Cord.

tis dare immediate indulgentias,[l] ſiue licentia proprii epiſcopi. At iure expreſſo non impeditur epiſcopus dare indulgentias de nõ iniunctis.[m] Quidam aiunt concedere etiam pro defunctis.[n] At reuera non poteſt,[o] quia nullo iure conceditur ei.

3 Epiſcopus dum ex cauſa communi indulgentiam concedit aliis, poteſt frui eadem:[p] non quidem per modum abſolutionis, ſed de theſauro ſibi applicãs ſolutionem, ſicut & aliis, ſolus Papa, qui eſt ſupremus iudex & caput, & ſuperiorem in terris non habet, poteſt ex cauſa concedere ſibi indulgentiã,[q] abſoluens ſe etiam ab iniunctis,[r] Quia vt per claues ſcientiæ leuat ſe ſupra ſe, & definiens propoſitionẽ fidei, ligat omnes & ſeipſum ſua declaratione infallibili. Ita liberare poteſt omnes & diſpenſare etiam ſecum in voto, vel in ſententia quã iudex arbiter ab eodem deſignatus pronunciauit contra ipſum Papã.[ſ] Quia hęc fauorabilis iuriſdictio in ſeipſum non requirit vllam vim coactiuam in ſe: qualis requiritur vt abſoluatur à peccatis:[t] Tutius eſſet[u] Papam confeſſario committere facultatem concedendi ſibi indulgentias, & abſoluendi ipſum à pœnitentiis iniunctis, ac diſpenſandi in votis, quæ ipſe Papa emiſit.

4 Epiſcopus ex eo quod ſit in peccato mortali, non impeditur cõcedere indulgentiam[x] aliis iuſtis: nec peccat, ſecluſo ſcandalo, ſi ligatus coram Deo ſoluat alios pœnis temporalibus, vel liget excommunicatione:[y] quia hic actus non pertinet per ſe ad ordinem ſacrum, ſed ad iuriſdictionem[z] 1. excommunicatus denuntiatus priuatur vſu iuriſdictionis in ſubditos, nec poteſt abſoluere à cenſuris, vel dare indulgentias:[a] ſed ſi occulta ſit excommunicatio, aut ipſe communi errore populi ſit toleratus, valet ſententia eius, & abſolutio in vtroque foro, & cõceſſio indulgẽtiæ.[b]

CAP. XXXIII.

De Compoſitione bonorum incertorum per bullam Cruciatæ.

IN bulla Cruciatæ quæ dicitur Compoſitionis, explicantur tria 1. quis illam concedat: & cauſam pro foro etiam conſcientiæ componendi in generali, eſſe indigentiam hominis bullam accepturi:[a] quando verus bonorum incertorum dominus aut hæres, poſt factam diligentiam pro qualitate rei agnoſci non poteſt,[b] vel ſi tam longe abſit, vt debitor non teneatur rem modicam mittere domino magnis illius expenſis,[c] aut ſi quantitas debiti eſt ignota, licet creditor ſit notus[d] 2. de quibus bonis fieri poteſt, nempe de prædictis incertis, quorum dominus eſt ignotus: ſiue iniuſte & mala fide[e] cęperit poſſidere, vt per furta & vſuras: ſiue bona fide, vt per inuẽtionem:[f] aut quia bona fide accepit alienum ab altero ex titulo donationis, aut emptionis. 3. quibus proſit bulla compoſitionis? & vna non vltra quinque millia dipondia.[g] Inſtructio tamẽ Commiſſarii habet, extendi ad centum mille, acceptis. 20. bullis: ita vt cuique bullæ reſpondeant quinque mille: ſi debitum excedat eam quantitatem, facienda eſt pro exceſſu compoſitio cum Commiſſario generali:[h] & ſoluitur decima pars debiti: quæ tamen diſtribuitur in duas partes.[i] Tãdem datur inſtructio priuatis Commiſſariis, de quibus rebus in particulari admittenda ſit compoſitio.

2 De titulo, & quis poteſt concedere compoſitionem? quidã putãt ſecluſa omni lege humana & con-

l Cord.q.14.prop.5.[l] Nauar.d.num.12. D.Thom.q.26.art.3.& q.20.art.1. at cum licentia proprij epiſcopi poteſt alienis & in aliena diœceſi dare indul. Cord.q.12. Naua.d.num.12. Sylu.& Ang. §.1. Paludan.art.2.con.4. Roſe.§.9.& 13. ſed §.31. falſo negat liberare ſibi non ſubditos à pœnitentiis iniunctis.[m] Nauar. not.11. nu.9. Frat.Manuel. in expli. bul. cruc. §.7.nu.10.ſi.[n] Supplem.d.45.q.3.art.2.prop 6.& contendit D Th.& Palud. eſſe huius ſententiæ, & putat iuriſdictioné epiſcopi eſſe circa indulgẽtias eſſe de iure diuino, & poſſe in defunctos, quia Papa expreſſe non reſtringit, Cor dub. in vet. impreſ. q.13. ait attendendæ praxim & refert Siliceum Archiep. Tolet. anno 1551. conceſſiſſe bullam pro defunctis. At errauit niſi habuit commiſſionem Papę.[o] Cordub.q.19. com Mich. Medin. diſp.7.cap.32. diſp.9.c.42. Nauar.not.22.num.4. dicit eſſe ſententiam omnium. Innocen.cap. quod autem de pœnit.& rem. Card.§. in Leuit. nume.71. ſentit D.Tho. add. q.26.artic.1. Gabr. add. lect.57. refert Sixt.IIII. declaraſſe indulgentias tãc valere defunctis quã Papa declarat extẽdi ad ipſos. quia ſolus Papa habet in plenitudine claues à Chriſto promiſſas Petro, Matt.16. per quas diſpenſat vniuerſalem theſaurum, & vt per modum ſuffragii extẽdatur ad alterius vitæ forum.[p] D.Th. add.q.27.art.4. ſed epiſcopus per indulgentiam ſibi ſoli datam non poteſt ſe abſoluere ab iniunctis, nec ſecum diſpenſat in voto aut iure communi, ſed id committere debet confeſſario per ipſum electo. vt cit. eſt ſupra c.28.H.[q] Vt cit. eſt c.28.H.[r] Quia Princeps & Pontif. non poteſt renunciare ſupremę auctoritati quam habet ſuper omnes iudices & eorum ſententias, ſup.cap.24.§.1.P.& tamen de iure gentium tenetur ſtare contractui. Anton. Gabr. com.1. verb. Princeps & ex Viuio opin.235.10.2. tit. de non tollen. iure quæſi. con.5.10.3. ex Balbo. con.321. Palac. Rub. rubr. de don 1.§.69.nu.16. Gomez. reg. de infirm. q.1.& 14. Sarmient.1. ſelect. cap.8.& 9. lib.4. de reddit. cap.3.& in defenſio.1.p. mon.70. Couar. c. Alma.1.p.§.1.num.3. Princeps alligatur ſuis legibus quantum ad vim directiuam, vt aiunt prædicti, per l. digna vox, C. de legib. D.Tho.1.2.q.96.art.5.ad 3. Soto lib.1. iuſtit.q.6.art.1.& 6.[t] Quia Papa ex præcepto Chriſti indiſpenſabili ſi habet conſcientiam peccati mortalis, tenetur ſe ſubiicere alteri confeſſario in quem Papa deriuat iuriſdictionem, ſup. lib.3. de pœnit.c.5.[u] Propter quorundam opinionem qui negant Papam ſibi immediate concedere indulgentias per modum abſolutionis, ſentit D.Tho. add.q.27.artic.4.ad 1.& 3. Richard.d.20. ar.4.q.3. Palud.q.4. Caietan. de indulg. cap.5. quod ſi quando Papa ſibi immediate conferat indulgentiam, aiunt quidã, eſſe per modum ſuffragii & diſpenſationis, vt ſignificant D.Tho. ad 3. Palud. Duran.q.5. Hiſpalen.q vn.art.3.not.5. Cordu.lib.5.q.3.p.343.q.83.dub.3. non autem per modum abſolutionis ab iniunctis, ſed probabilior eſt prior ſententia, vt Papa quia ſupremus eſt conferre ſibi poſſit p modũ abſolutionis, tenet Supplem. Led. q.29.ar.4. ſentit Soto.d.21.q.1.art.4. Cord.q.30. D.Th. ad 1.& quidã alii.[x] D.Tho.q.26.art.4. Bon. Palu. & cõm. d.20. Alb.art.2. Rich.art.2.q.1. Cord. q.12.ſi. Nauar.not. 17.nu.4.not.22.nu.30.31.46. Adr. de indulg. Alex.4.p.q.85. Aſten.art.3.col.4. Soto. Ledeſm.& cõis Rec. imo ſi peccator accipiat bullã p defuncto aut applicet ei indulg. cõceſſam prodeſt ei: pręſertim ſi defunctus iuſſit pro ſe accipi Gabr. lect.57. Garnica, de indulg. ſi.F.Man. in bull.§.14.nu.6. imo & quidã aiũt, quod ſi peccator bona fide fecit diligentias vt ſibi applicet indulgẽtias, reuiuiſcere effectum ſatisfactionis per pœnitentiã ſubſecutam. Palud. q.4. Sylu. indulg.§.7. verſ.3. nu.32. & amplius ait Mairo. d.19.q.2. Rubio.q.1. quod peccatori ſtatim prodeſt pro pœna tẽporali quia Scot. ait peccatorẽ ſatisfacere pro tali pęna. ſed Albert.d.20.art.18. ait, nõ valere ad ſatisfactionẽ, ſed per modum meriti de congruo impetrare auxiliũ pro habẽda gratia, & ſane Papa ita poſſet cõcedere vt qui fecerit talia opera etiã in mortali cõſequatur effectũ indulgentiæ cum primum fuerit iuſtus, neque id ſufficienter impugnat Nau. de indulg. not.17.nu.2. not.31.nu.29. de facto tamen extrauag. vnigenitus, ait indulgẽtias concedi vere pœnitentibus, de quo dictum eſt ſup.[y] Colligitur ex D. Tho. & aliis cit. X.[z] ſup.c.31.§.6.A.[a] [b] Cordub.q.12. prop.51.& q.13. quia Concil. Conſtantien. ita excipit: idem Nauar.c.27.num.35. vt dicemus lib. de excommunicatione.

CAP. XXXIII.

SVp.[a] c.13.ſin. Fr. Manuel. in explic. bullæ, §.15.nu.1. Doct. inf. quia reſtitutio proximis debita in eo qui poteſt, cõputatur inter media ſaluti neceſſaria. Aug. epiſ.54 reg. peccatum non dimittitur, vbi Couar.& hãc cauſam explicat bulla cõpoſ.[b] Quis dicatur ignotus inf.c.35.§.1.& pro qualitate rei debetur maior diligẽtia. Caie.2.2.q.62.ar.1.ad 3. Soto.lib.4. iuſt.q.7.ar.1. Rec. & cõm. Man.n.10.[c] Inf.c.34.§.2. Cou. reg. peccat.ſi.3.p.§.1. Angles flor. Theol. tit. de reſt. dub.16. Man.n.3.& videtur cõtra Sotũ ſup.& d.21.q.2.a.4.[d] Vt bulla explicat: ſed pars quædã debetur dño ſic no 10.[e] Inf.c.35.[f] Inf.c.34.[g] [h] Explicat bull.& Man.n.1.19.20.[i] Dicetur

ſuetudine, hæc incerta male parta non deberi pauperibus [k] nec pro animabus dominorum defunctorum: [l] ſed retineri poſſe à poſſeſſore, quaſi habita pro derelicto. [m] quia nemo habet melius ius in re, quam iſte poſſeſſor. ſed ex lege, aut Chriſtianorum conſuetudine. Prima ſententia ſit deberi Chriſto. [n] (id eſt, pijs operibus, aut pauperibus qui ſunt membra Chriſti, & recipiunt illius nomine) Chriſtus enim Hebr. 1. dicitur hæres vniuerſorum. In idem redit quod alij aiunt, [o] hæc incerta redire in dominium reipublicæ cuius pars ſunt ciues ignoti ex dominorum interpretatiua voluntate, ad quos ea bona de ſe pertinent. 3. aut quia apud Chriſtianos Papa, vice Chriſti (qui eſt ſupremus ſpiritualium diſpenſator, & Pater pauperum) lege, aut conſuetudine interpretante applicauit ea bona in obſequium Chriſti: [p] & ea præſumitur voluntas dominorum Chriſtianorum.

3 Apud Gentiles reſp. aut rex poſſet iſtorum bonorum facere compoſitionem, [q] condonans partem poſſeſſori. quidam negant apud Chriſtianos principem ſæcularem id poſſe: [r] præſertim de rebus iniuſte quæſitis (quaſi hoc excedat finem reipub. ciuilis, id eſt, pacem & iuſtitiam publicam [ſ]) ſed pertinere ad principem eccleſiæ & clauës, vt tanquam iudex conſcientiarum, exoneret eas & bene componat cum Deo. At re vera poſſet Rex [t] vice totius reipub. quæ eſt domina bonorum ad ciues pertinentium. ſed ſacilius poteſt componere in rebus inuentis: vt lege ſtatuit in Hiſpania res viuas inuentas (quod dicitur Moſtrenco) applicari vrbi, aut quibuſdam religionibus. 2. ſi vrbs bello dubio aut iniuſto læſa ſit, tenetur dux damnis ſatisfacere, etiam pro militibus ſuis. ſi tamen quidam milites belli iniuſtitiam ſcientes venerunt ſponte, & iam pro ſe ſatisfecerunt, non tenetur dux his refundere ex rigore iuſtitiæ: [u] quia conſortes fuerunt in pari cauſa turpitudinis, poteſt tamen rex læſus, ſeu dominus vrbis læſæ nomine ſuorum ciuium (quamuis inuiti eſſent) admittere pro communi pace compoſitionem aduerſarij. [x]

3. Hiſpani quidam qui apud Indos iniuſto bello contra Regis catholici inſtructionem obtinuerunt bona, aut retinent oppida: poſſent retinere permiſſu Regis cum quo fecerunt compoſitionem. [y] quia cum iam illorum certus dominus, aut hæres agnoſci non poſſit, ſuccedit reſp. aut rex: nec enim Pontif. diſponit de bonis incertis infidelium Indorum: magis tamen expedit vt ſimul fiat compoſitio cum Pont. [z] cui ſubduntur Chriſtiani, qui ea bona incerta occuparũt mala fide.

4 Quidam negant epiſcopũ poſſe concedere compoſitionem hãc; [a] etiam dum creditores ſeu domini, & debitor incertorum pertinẽt ad ipſius diœceſim. quaſi Papa ex conſuetudine ſibi reſeruet diſpenſationem bonorum communium (vt ſibi reſeruat concedere plenas indulgentias ex communi theſauro) niſi alicubi conſuetudo præſcripta concederet epiſcopo eam facultatem. [b] At ſane poſſet; [c] quia nec iure naturali, nec humano probatur id eſſe reſeruatum Papæ: & epiſcopus diſpenſat quaſdam indulgentias & beneficia quę pertinent ad bonum commune: & pro foro exteriori, reſtitutio incertorum eſt caſus reſeruatus epiſcopo, [d] quia præſumit, voluntatem creditorum eſſe, vt epiſcopus conſulat conſcientijs ſubditorum incerta debentiũ, ſic iura quoſdam caſus committũt epiſcopo: qui ſaltem in re magni momenti & difficili (præſertim, vt applicetur res incerta eidem poſſeſſori pauperi [e]) conſulendus eſſet. in foro tamen conſcientiæ ſi pœnitens ante confeſſionem diſtribuit incerta in opera pia, abſolui poteſt a parocho ſine recurſu ad epiſcopum. [f]

5 De his bonis incertis quidam negant, [g] poſſeſſorem poſſe ita inſtituere capellam, hoſpitale, aut monaſterium, vt ipſe cum ſucceſſoribus ſuis habeant ius patronatus laicorum: quod ſolum acquiritur ob

[k] cetur, cap. 35. §. 1. [k] ex reg. Vernecilli quam acceptat Angel. reſtit. 1. verſ. turpe lucrum. Sylu. reſtit. 2. §. 3. Anton. 2. par. titu. 2. ca. 5. princ. Nauar. c. 17. num. 30. §. 3. Hiſpa. num. 35. & in propugnac. apol. de reddit. nu. 12. Syl. reſt. 4. in prin. Med. C. de reſtit. q. 2. & melius. quæſtio. 3. cauſa 12. Couar. regu. peccatum. 2. parte princ. num. 6. & 3. par. §. 1. num 3. reg. poſſeſſor. 2. par. §. 11. colum. penul. Alcoc. de ludo, ca. 23. 26. finem facit Cordub. lib. 5. quæſtio. vlt. & Innocen. in c. quia plerique, de immun. eccle. & l. 1. & 2. ff. pro derelict. ſic retinere poteſt pretium beneficij dati per ſimoniam mentalem, quia lex non irritat. [l] Soto. lib. 4. quæſt. 6. art. 3. ad tertium, quia animæ Paganorum defunctorum ſunt extra ſtatum ſalutis, & nihil eis prodeſt ſi pro illis applicentur ſuffragia ea [m] bonis incertis. [m] Colligitur ex Nauar. cap. 17. nu. 93. 171. cap. 25. nume. 122. Ange inuentũ. §. 3. Syluestr. §. 1. verſ. 2. Arm §. 1. ſed Sot. lib. 4. quæſt. 7. art. 1. ad tertium. & Ledeſ. inf. loquuntur ſcrupuloſe; & murmurant de hoc. & Syluest. 8. §. 8. vi[n]detur reprobare. [n] Caie. ver. reſt. ca. 4. recen. 2. 2. q. 62. art. 5. ad tertium, Angln ſup. q. cui reſtit. diſt. 4. Cord. lib. 5. quæſt. 44. vid. lib. 1. q. 32. pa 194. Nau. de indulg. no. 29. & cit inf. P. [o] Sot. lib. 4. iuſt. quæſt. 7. ar. 1. ad tertium. diſt. 21. quæſt. 1. artic. 4. Ledeſ. 2 par. quęſt. 18. ar. 5. dub. 14. ſentit Couar. inf. num. 6. & Med tenet Petr. Nauar. de reſtit. lib. [p] 4. cap. 2. num. 44. [p] Hæc 3. ſententia non differt à 1. ſententia D. Thom. 2. 2. q. 62. artic. 5. ad 3. ubi Caiet. & ver. furtum, vbi Armilla 8. Sylu. ver. compoſitio. verb. inuentum. §. 1. verſ. 2. ubi Roſel. Angel. §. 3. dicit communem omnium & additio. Angel. ver. naufrag. [illegible] Med. C. de reſtitut. q. 3. cauſa. 11. Argoman. de indulg. Ant. 2. par. titu. 1. c. 15. §. 2. vid. titu. 2. c. 6. Paluſ. diſtin. 15. quæſt. 3. artic. 5. ita affirmant (& approbant Pet. Nauar. nu. 40. 44. & Ledeſ.) Nau. in c. cum ſit. de Iudæ. c. 17. num. 93. fin. 171. 275. vid. illum de indulg. no. 14. num. 4. cum communi. d. 20. Richar. ar. 5. quæſtio. 3. Cou. peccatum 3 p. §. 1. num. 3. fin. Manuel bull. de compoſit. §. 15. num. 5. & Recent. & de compoſitione Papæ colligitur, cap. cum ca. de vſur. cap. qui habitat. cap. cum ſint. [q] 14. quæſt. 5. [q] Colligitur ex ſententia Soti ſup. Man. num. 7. vt circa moſtrencum valet lex regni, quæ applicat Præfecto artium.

[illegible]

vt vigilet pro defenſione reip. Cordub. lib. 5. quæſt. vlt. & ita habet conſuetudo, quare falſo Couar. leges regni quæ diſponunt de [r] Moſtrenco, ait eſſe iniuſtas. [ſ] vt Couar. [ſ] Caiet. cum D. Thom. [t] 1. 2. quæſt. 99. artic. 2. & ſeq. q. 100. ar. 2. [t] cita. q. & dicetur. c. 36. [u] §. 5. [u] Colligitur inſt. de mandato. §. illud. Sylu. Bellum. 1. §. 10. verſ. 1. fauet Diuus Thom. 2. 2. quæſt. 62. art. 7. ad ſecundum Sylu. reſt. 3. §. 6. verſ. 1. & Peña dicit probabiliſſimũ, at quia d. §. illud loquitur pro foro exteriori, ut dicit Barto. ex æquitate quadam deberet princeps pro his militibus ſatisfacere Caiet. d. ar. 7. Peña, Fr. Med. & quidam Recent. Baſñes. 2. 2. q. 40. 2. 1. dub. 7. & 9. fi. Med. C. de reſt q. 8. Roſel. Supple. Piſan. Archid. Hoſt. & ſentit. D. Thom. & Syl. vid. Sot. lib. 4 q. [x] 7 ar. 3. ad 2. [x] Sylu. Bellum. 1 §. 12. reſt. 7. §. 2. verſ. 5. vbi Ar[y]mi. §. 17. [y] Sentit Cordu. li. 1. q. 39. & ſe refert ad lib. 5. q. vlt. fauet Sot. lib 4. q. 7. art. 1. ad 3. & ſu[z]pra lit. O. [z] Cord. Sot. epiſcopus [illegible] pr tract. de reg. cõfeſſorum Indiæ pp. 3. & ſeq. & quidam putant Papam ſibi reſeruaſſe ius com[a]ponendi. [a] Fr. Alex. lib. 1. titu. 3. c. 15. colum. 4. (ſed addit poſſe componere cũ paupere, cui reſiduum applicet per modum eleemoſynæ) tenuit Anton. 2. par. titu. 2. cap 6. Syluest. reſtit. 8. §. 8. Manuel, nume. 6. quaſi Papa id ſibi reſeruet. Nauar. de Orat. no. 21. nume. [b] 62. fin. [b] cap fin. de [c] conſuet. [c] Soto. lib. 4. iuſt. q. 5. artic. 6. epiſcopus ex natura ſua poteſt componere. nec Papa expreſſe ſibi reſeruat: at parochus non poteſt componere pro minori. Frater Alexand. lib. 1. titu. 6. cap. 6. [d] Nauar. ca. 17. num. 92. fi. in 4. caſibus poſſe epiſcopum diſtribuere incerta, & cap. 27. num. 258. [e] Soto, lib. quarto, quæſtio. 7. art. 1. ad tertium. Peña & quidam Recen. facit Nauar. [f] cap. 17. num. 93. [f] Quia iura quæ in ſpeciali caſu committunt epiſcopo diſtributionem incertorum, capitu. cum ſit. de Iudæis, cap. quamquam, de vſur. in ſexto, videntur iam per conſuetudinem abrogata. colligitur ex Scot. 4. diſtin. 15. quæſtio. 2. Richard. articu. 5. quæſtio. 4. Soto, ſupra Medin. de reſtitut. quæſtio. 3. cauſa 16. Sylueſt. reſtitut. 8. §. 5. & 6. Nauar. cap. 17. nume. 92. dicit communem. Peña, & Recent. ſic interpretatur conſuetudo, quæ [g] poteſt derogare iuri, ſi quod ſunt. [g] Lambertin. de iure patron. 1. par. lib. 1. quæſt. 8. ar. 10. & 32. & Vuald. de ſacramental. c. 123.

col.

h fundationem ex bonis propriis, [h]
i atque ita monent [i] vt ſaltem occul
te petat à Papa id ius patronatus.
At re vera nemini fit iniuria, ſi hic
qui ex his bonis quodāmodo ſuis
& quorum eſt diſtributor, acqui-
k rat ſibi ius patronatus.[k] 2. ſi incer-
ta debens religionem intret, poteſt
prælatus monaſterio, aut aliis pijs
vſibus applicare indiſtincte, prout
l ſecūdum Deum viderit expedire.[l]
3. hic mos bullarum videtur cœpiſ
ſe ab Alexand.6. PP. qui Regi ca-
tholico conceſſit ius in orbem In-
dicum. Pontif. enim tanquam ec-
cleſiæ Princeps, habet præ cæteris
autoritatem componendi pro in-
m certis.[m] 1. quia hæc iure Canoni-
co debentur Chriſto, cuius nomi-
ne vicarius eius diſpēſat in minus,
n & in ea lege eccleſiaſtica:[n] præſer
tim quia habet ius indirecte in tē-
poralia totius orbis quatenus refe-
runtur in finem ſupernaturalem:
nempe vt in propoſito conſulat cō
o ſcientiis debitorum:[o] ſic in rebus
quæ ex voto debentur Deo, Papa
p vice Dei diſpenſat in minus.[p]

CAP. XXXIIII.

De quibus bonis, & quibus hominibus proſit compoſitio, & pro quo foro.

DE bonis incertis qui reis illici-
te accepit, aut iniuſte retinet,
dicetur cap. 35. bona vero inuenta
in ſuperficie terræ, qui bona fide cu
ſtodit, vt dominum quærat & ei
reddat: ſi reperiri non poſſit, qui-
a dam[a] valde probabiliter aiunt, poſ-
ſe inuentorem ſibi retinere, quaſi
habeātur ꝓ derelicto: nemo enim
agnoſcitur habere maius ius ad eā
rem quam iſte poſſeſſor, ſi tamen
non reddat dominū agnitū, aut
b quærere recuſet, cenſetur furiū.[b]
2. ſi quædam bona accepit per viā
depoſiti, commodati, aut pignoris,
quorum domini poſt factam dili-
gentiam ſunt omnino ignoti: per-
tinet actio ex lege ciuili ad Princi-
c pem ſæcularem:[c] & Papa pro tu-
tiori conſcientia poſſet ſuper his
d bonis componere.[d] 3. bona incer-
ta, quæ ſub nullius vnquam domi-
nio fuerunt, vt lapilli precioſi, &
margaritę ad littus maris repertæ,
poteſt inuentor tutiori conſcien-
e tia retinere,[e] quam inuenta in ter
ris, littora enim ſunt iure gentium
f omnibus communia,[f] quod ſi lex
alicubi applicet has margaritas re-
g gi, non obligat in conſcientia[g] an-
tequam per ſententiam regi appli-
centur ſolū enim prohibet ne quis
iſta inquirat. De theſauro inuen-
h to,[h] aut vena mineralium, conſu-
lendi ſunt Doctores.

2 Sed quia tutius eſt vt bona, ſi
magni pretij ſint amiſſa, debeant ex
interpretatiua ignotorum domino
rum voluntate expendi in bonum
commune eiuſdem vrbis, aut po-
i tius in opera pia[i] curet inuentor
k facere compoſitionem.[k] 2. ad do-
minum & creditorem longe diſtā-
tem res magni valoris debet tranſ-
l mitti.[l] At ſi poſſeſſor bonæ fidei,
vt depoſitarius ſine magnis expen-
ſis domini ab eo loco recedentis
m mittere non poſſet.[m] non licet cō-
n poſitio per bullam,[n] ſed omnia de-
bent expendi in opus pium, iuxta
interpretatiuam domini volunta-
tem. 3. de illo qui vſuras acceptas
debet, quidam aiunt, non ſuis, ſed
expēſis creditoris noti debere mit-
o tere pecuniam:[o] ac ſubinde huic
licitā eſſet compoſitio cum Pontif.
p ſicut & poſſeſſori bonæ fidei.[p]
4 qui ſuis expēſis tenetur rem fur-
tiuam mittere, vt dominus ſerue-
q tur indemnis:[q] excuſatur, quando
ſumptus æquant aut ſuperant ſum
r mam ipſius rei.[r]

3 Quibus proſit, explicat bulla:
nempe Hiſpanis, aut externis in
Hiſpaniam cōfluentibus, & habi-

col.6. carpit ędificantem monaſterium & capellam de bonis iniu-
ſte quæſitis, & citat Hierony. in Matt. 23. ędificatis ſepulchra Pro
h phetarum. [h] c. præ mentis. 16. q. 7. Conc. Tolet. c. nouerint. 10. q.
i 1. Trident. ſeſſ. 25. ref. cap. 9. [i] Nauar. lib. de orat. not. 22. num. 23.
k conſulit. [k] Nauarr. ſup. à nume. 18. & not. 18. nume. 9. ſed Hie-
ron. loquitur quando hęres aut dominus incertorum poteſt agnoſci.
l [l] Conceſſit Iul. II. Minor. in Monum. fo. 141. conceſ. 334. cōpen. Mendic. verb. bona § 4. verb. Nouitius, §. 15. & in priuileg. Prædic. fol. 153. & Sixt. 4. Canonic. Lateran. Celeſtin. 5. congreg. Celeſtin. & confirmat expreſſe Eugen. 4. anno 1400. Claud. in cōpend. Societ. ver. reſt. vid. Nau. c. 16.
m num. 29. fi. [m] Soto. lib. 4. q. 7. artic. 1. ad 3. d. 21. q. 2. ar. 4. Ledeſm. q. 18. artic. 5. fol. 266. Sylu. verb. compoſitio. Medin. de reſtit. 3. cauſ. 12. q. Argomanas. Hiſpan. tract. de indulgen. Anto. 2. p. tit. 2. c. 6. & citat alios. Nau. c. 17. nu. 93. de indulg. not. 29. in c. cum ſit, de Iudęis. Cord. lib. 1. q. 32. p. 194. & latius lib. 5. qu. vlt. Man. §. 15. num. 1. fi. & 5. & alij omnes cit. ſup. §. 2.
n [n] N. P. [o] Quidam Doct. ex cap. cum tu. de vſur. c. quanquam de vſur. in 6. colligunt incerta reſtituenda eſſe pauperibus iure eccle-
o ſiaſtico. [o] D. Tho. cit. §. 3. S. [p] Palu. 4. d. 15. q. 5. cum tamen Papa non diſpenſet vt quod debetur homini noto non reſtituatur.

CAP. XXXIIII.

a SOto. [a] lib. 5. iuſt. q. 3. ar. 3. ad 2. F. Medi. lib. 1. c. 14. §. 4. cabeça. Mercado. lib. 2. de contratos. cap. 15. fauet Nau. c. 17. nu. 92. 98. 170. Ledeſm. 2. p. q. 18. art. 5. dicit probabile Palac. ad Caie. verb. inuenta. Petr. Nau. de reſtit. lib. 4. c. 2. num. 46. 75. Victor. Mant. & multi Recent. & Peña, dicit probabile: iura autem quæ oppoſitum innuunt, agunt de poſſeſſore malæ fidei, propter quæ tamen quidam aiunt inuenta eſſe pauperibus reſtituenda. Sylu. & Summiſtæ verb. inuentum. Nauar. cap. 17. nu. 92. 171. Anton. Gom. to. 3. Varia. de delict. c. 9. nu. 2. Couar. reg. peccatum. p. 3. §. 1. num. 2. Anto. Gabr. to. 1. verb. inuentum, & alij apud Petrū. ſup. nu. 74. quod ſane eſt tutius ſi inuentor rei precio
b ſæ ſit diues. [b] Aug. epiſ. 54. & ſer. 11. de verb. Apoſt. c. ſi quid inuenisti. 14. q. 5. Caieta. cum D. Tho. q. 62. art. 5. ad 3. fatetur Soto &
c alij ſup. [c] [d] ſup. c. 33. §. 3. Q. Z. [e] De lapillis maris y ambar. quod
d fertur eſſe ſemen ceti. Soto. lib. 4. iuſt. q. 3. 1. con. 4. lib. 5. q. 3. 3. ad
e 2. col. 2. F. Lud. Lopez. 2. p. inſtr. c. 1. Victor. rel. 2. de Indis, nu. 4. fi. Nau. c. 17. nu. 170. Cou. peccatū. 3. p. §. 1. n. 1. fi. Sylua nuptial. li. 5. nu. 58. Ant. Gabr. to. 1. ex Capra ver. inuentum. Inſt. de rerum diuiſ. §. lapilli. ff. eod. tit. l. item lapilli. Caieta. verb. furtum, & cum D. Tho. 2. 2. q. 66. 5. ad 2. Palud. 4. d. 15. q. 3. art. 5. con. 1. Ant. 2. p. tit. 1. cap. 15. §. 2. Ang. inuentum, num. 1. Syluest. §. 1. verſ. 2. & 3. Arm. §. 1. furtum, §. 6. Tabien. reſtitut. §. 26. Nider in 7. præcept.
f cap. 4. fin. Turrec. c. ſi quid inueniſti. 14. q. 5. [f] L. in tantū. ff. de rerum diuiſ. vbi Bald. in rub. Iaſ. l. 1. ff. de nou. oper. Segur. l. Imperator. ff. ad Trebell. fol. 1. col. 2. hinc Venetias: quia ſuper mare ędificantur aiunt quidam eſſe exemptas
g ab Imperatore. [g] Mercad. lib. 6. de cōtrat. c. 23. vt inf. de
h theſauro. [h] leg. 7. tit. 22. lib. 6. ord. detur 4. pars inuentori. L. 1. tit. 13. li. 7. recop. detur 5. pars. Couar. 3. p. §. 2. nu. 4. Molina lib. 1. de primogen. c. 21. num. 15. Nauar. c. 17. n. 175. debetur totum regi in vtroque foro. Caiet. 2. 2. q. 66. 5. ad 2. Gregor. l. 45. tit. 28. p. 3. Auendan. de exeq. Mand. c. 4. num. 33. nec eſſe expectādam ſententiā iudicis: quia non ſit in pœnam. Alij Recent. cū Soto negāt prædictas leg. applicare regi (quia ſolū aiunt vt ſciens theſaurū eſſe in locis Regis manifeſtet) ac ſubinde non deberi ei in cōſcientia. Sot. lib. 5. q. 3. 3. ad 2. Mercat. lib. 6 de cōtrat. fol. 217. F. Medin. lib. 1. c. 14. §. 33. F. Ludo. 2. p. inſtruct. cap. 2. pag. 17. Mā. Peña, Fr. Philip. de Meneſes, & ſentiunt Summiſt. Syluest. inuēt. §. 6. num. 13. Armi. §. 2. Tabien. reſtitu. §. 26. quare Palud. diſt. 15. q. 3. artic. 5. & Anton. 2. p. tit. 1. cap. 15. §. 2. vt non damnant conſuetudinem applicandi Regi, ita nec appro
i bant. [i] cit. A. ad fi. & ca. 33. lit. O. &
k ſeq. [k] Bull. & Manuel nu. 1. & 5. [l] in
l Caiet. cum D. Th.
m 2. 2. q. 62. 5. ad 3. Soto. lib. 4. q. 7. ar. 1. & ſignificant quod recedente creditore ſibi imputet dilationem debiti, quia non teneor facere expenſas vt illum quæram, ſed ille me debet quærere.) Syluest. reſtit. 4. §. 4. & addit, ſi neſcitur vbi dominus habitat, nec veriſimiliter creditur rediturus, non oportet vagari quærendo, ſed dari poteſt pauperi-
n bus. [n] Soto. ſup. & diſtinct. 21. quæſt. 2. art. 4. quia bulla ſolum cōcedit compoſitionem quando dominus eſt ignotus, inf. capit. 35.
o §. 1. [o] Quia qui mutuum petit, ſoluit vſuras ſine coactione & in ſuam vtilitatem. Sylu. reſt. 4. §. vlt. fi. & ſe refert ad verb. reſt. §. 8. videtur Ang. reſtit. 1. §. 7. Armil §. 25. Ant. 2. p. tit. 2. c. 3. §. 1. Gloſ. c. cū tu. de vſur. vbi Pan. Anan. Rauen. Bapt. Lup. de vſur. Comm.
p 4. num. 47. Frater Medin. lib. 1. cap. 14. §. 33. [p] In quo eſt vera ſen-
q tentia Couar. 3. p. § 1. Angleſ. tit. de reſt. dob. 16. Man. num. 3. [q] D. Tho. d artic. 5. ad 3. Soto. d. quæſt. 7. artic. 1. ad 3. Ledeſm. 2. p. quæſt. 18 art. 5. fol. 266. Medin. de reſtit. quæſt. 2. Bapt. ſup. Couar. reg. peccatum. 1. p. in princip. num. 7. Frater Med. Syluest. Angleſ. Nauar. cap. 17. num. 25. 42. Anton. Gabr. to. 2. lib. 2. tit. de expenſis. Petr. Nauar. lib. 4. reſt. cap. 3. num. 2. & 6. D. Tho. diſt. 15. q. 1.
r art. 5. quæſt. vlti. ad 2. [r] Sylu. reſtit. 4. §. 4. cum Rodor. Bern. idem Panor.

tatoribus Indiarum, [ſ] niſi iniuſte bona occupauerit ex confidentia huius bullæ [t] tanquam ex immediato motiuo, aut ſine principali; At non prohibetur compoſitio, ſi iam decreuerat furta facere, aut ea diutius retineat: & praua fiducia remouet prohibens, & aufert ſcrupulum ac timorem, vt facilius id præſtet, & iaceat in ſtatu peccati; 2. Cathecumenis fidelibus, qui ſe ſponte ſubijciunt eccleſiæ, & petunt baptiſmum, valent indulgentiæ, [u] & cum his epiſcopus, aut Pontif. forte diſpenſare poteſt in votis, & admittere illorum compoſitionem de rebus incertis. 3. vt defuncto prodeſt indulgentia bullæ, ita ſi iuſſit hęredem cum conſultatione ſapientum exonerare ipſius conſcientiam, poſſet hæres pro debitis incertis iuuari bulla compoſitionis. [x]

4 Pro quo foro proſit hæc compoſitio? quidam [y] rem ſuſpectam & ſcrupuloſam putant pro duplicis argentei ſtipe, remitti quinque millia dipondia; ſic enim plus nimio defraudantur opera pia, quorum Papa non eſt dominus ſed diſpenſator, iuxta voluntatem tam primorum dominorum interpretatiuam, [z] quam pauperum & piorum operum, quibus lege & more debentur incerta. 2. aiunt, ſi facta compoſitione compareat verus dominus, huic concedi actionem in vtroque foro [a] in ea tantum bona in quibus poſſeſſor factus eſt ditior. (Hic vero ex quo cœpit per compoſitionem bona fide poſſidere, poſſet præſcribere ſeu vſucapere legitimo tempore,) nec tenetur reſtituere bona, aut illorum fructus bona fide conſumptos, ſed in quantum factus eſt locupletior.

5 Tutius cum Commiſſario fit compoſitio pro decima parte debiti. [b] At ſi iam de præterito facta ſit pro duobus argenteis tutus in conſcientia eſſe poteſt: [c] quia nemini habenti ius certum præiudicatur, nec vllus pauperum ad ea incerta habet ius in re: & ſubeſt cauſa publica, vt expedita ſit collectio pecuniæ in ſubſidium contra infideles: & præmiſſa domini inquiſitione coram iudice [d] transferri res poteſt. aliàs de re graui diceretur fieri deceptio & fraus in magna eccleſiæ parte, circa has bullas quas prædicant docti & religioſi viri, & approbant experti confeſſarij.

6 Poſſeſſor rem bona fide ſic præſcriptam, aut iuſta compoſitione habitam, non debet domino poſtea comparenti: [e] quia reſpub. & Papa ex prædicta cauſa donare, remittere, & transferre potuit dominium abſolute in poſſeſſorem bonę fidei, ſicut ſi hic ea incerta diſtribuiſſet minutatim in pauperes, aut ſi confeſſarius ſeu epiſcopus huic poſſeſſori tanquam pauperi applicaſſet; non debetur reſtitutio domino cõparenti: nec per iudicem compellet dominus quamuis probet Petrum res illas habuiſſe & diſtribuiſſe, ſic enim omnes intelligunt non eſſe piam fraudem, [f] ſed compoſitionem fieri abſque conditione, vt poſſit rem illam conſumere & donare, tanquam proprius dominus, durum enim onus eſſet quod hic obligaretur eam rem intactam cuſtodire in perpetuum. At qui imprudenter ante debitam diligentiam curauit fieri eam applicationem & compoſitionem, ſibi imputet ſi comparenti domino reddere teneatur: [g] quia bona fide poſſidere non cœpit nomine proprio tanquam dominus. Quæ ratio probat licitum & tutum eſſe, vt preſſus debitis incertis, capiat bullas compoſitionis: [h] quamuis quidam docti trepident & obmurmurent. [i]

7 Quidam incerta iniuſte quæſita retinentem damnant mali ſtatus, [k] quamuis animum habeat quærendi compoſitionẽ: eo quod præceptum reſtitutionis, quod negationem quandam includit, obligat ſtatim eum qui poteſt. At excuſari poteſt qui breui ſperat bullam compoſitionis, aut parat adire Cõmiſſarium: [l] & eſt in ea animi præparatione, vt velit omnia reſtituere, ſi non impetret iuſtam compoſitionem: præſertim ſi adſit quędã impotentia, aut alia iuſta cauſa quæ excuſat ne ſtatim reſtituat, ſic excuſantur quidam expectantes iubilæum, aut Pontif. gratiam, vt abſoluantur à reſeruatis & pœnitentiis iniunctis, aut diſpenſentur in voto, aut in occulto impedimento beneficij habitu, [m] aut matrimonij

Pano. Anan. Rauen. Con. 1. p. princ. nu. 7. Polanc. fol. 61. Manu. §. 15. num. 4. fi. & citat Scot. d. 15. q. 2. Caſtro. 2. l. pœn. cap. 11. & quidam Recent. quia dominus eſſet irrationabiliter inuitus qui me cogeret, rem leuem, aut paruam famam cum grauiori damno reſtituere. [ſ] Bulla, de qua generaliter ſup. cap. 20. §. 6. Manuel. §. 15. nume. 12. [t] Ita explicat bulla, & Manu. nu. 75. & tamen à peccatis quę fecit ex confidentia bullæ licet abſoluere per illam. ſup. c. 13. [u] ſup. cap. 18. & 20. [x] inf. c. 37. [y] [z] Quia vix eſt. 70. pars debiti Sylu. reſti. 8. §. 8. fin. cum Anto. alios citante. 2. p. tit. 2. cap. 6. fin. negat licere quando dubium eſt an debitor poſſit reſtituere totum. Soto aliquantulum obmurmurat. & plus Ledeſm. & quidam Recen. Naua. capit. 17. numero nonageſimotertio, valet compoſitio ſi nõ ſit indiſcreta vt remittere 20. pro 4. & citat Caieta. ſecunda ſecundæ, quæſt. 100. artic. 1. ad 7. vſurarius non manet tutus in conſciẽtia qui cum Papa componit 15. pro 4. Peña vult diuitem non abſoluerẽ pro tam parua compoſitione niſi reſtituat medietatẽ vel amplius. [a] Cord. lib. 5. quæſtio. 41. dub. 1. ante ſolu. arg. Man. & compoſitionem fieri ſub conditione quamdiu dominus nõ apparet. Couar. reg. peccatum. 3. p. §. 1. num. 5. §. 2. nu. 4. idem ait de Monſtrenco, non applicari per legem niſi ſub conditione, ſi dominus non appareat: (aliàs dominus ſine eius negligẽtia priuaretur iniuſte re propria) & hic eſt conſenſus interpretatiuus domini in quo fundatur iuſta compoſitio. Soto. Peña. At in foro exteriori dari actionẽ domino comparenti, ſic ſtricte videtur interpretandus hic actus diſpenſationis, ne cedat in præiudicium tertij noti. At falſum videtur nec receptum in praxi. Abſolutio tamen à peccatis & cenſuris per bullam non liberat à pęnis fori exterioris, [b] fatentur etiam cita. Y. [c] cit. capitulo trigeſimotertio, §. quinto, M. ſic Victor. ſæpe dicebat reſpectu præteritorum excuſandos eſſe homines ob probabilem ſentent. hæc vero habet bonos autores, & praxim: & in dubio eſt præſumendum pro iudice, præſertim ſupremo, circa ea quæ in magna eccleſię parte acceptantur. [d] Sic in cauſa & lite dubia, tutum reddit ſententia rei iudicatæ qua poſſidet, & vt circa bona communia theſauri ſpiritualis ſatis eſt publica cauſa ex parte Papæ indulgentiam concedentis, licet parua ſit diſpoſitio recipientis: ita circa temporalia incerta, quæ pertinent ad bonum commune: & in diſtributione beneficiorum ſimplicis, licet peccauerit omittens digniores, aut concedens vni multa: ſed circa hęc bona communia factum tenet in præterito. Secundo, vt portionem quartã bonorũ quæ in primitiua eccleſia aſſignabatur pauperibus, conuertit Pontif. in beneficia aut hoſpitalia, quia nullus pauperum habebat ius ad illa: ita in propoſitu. 3. vt lege præſcriptionis transfert dominiũ, ita cõpoſitione bullæ: quando dominus negligens fuit aut ignoratur poſt diligentiam factã. [e] Tandem Soto. diſt. 21. q. 2. a. 4. Mercad. li. 6. de cõtrat. Sylu. reſtit. 3. §. ſeptimo, verſicu. quinto, reſtit. 6. §. 5. verſ. 1. reſtit. 8 §. 4. Nauar. c. 17. nu. 97. multi Recentior. Victor. Ledeſm. quæſt. 18. 5. 6. Fra. Medin. §. 33. Petr. Naua. ſup. nu. 50. 56. quod Peña dicit probabile. vid. Ant. Gabr 10. 2. tit. de ſolutio. con. 11. ſic quando votum fuit autoritate eccleſię diſpenſatum, non tenetur ad illud, licet ex impotentia aut negligentia omiſſa implere id, in quod commutatum eſt. [f] Vt quidam errant in ſimilibus, dicentes, quod indulgentiæ niſi concurrant multa, ſunt piæ fraudes. [g] Sic temperãdi ſunt cit. §. 4. A. & Caietan. 2. 2. qu. 62. 5. ad 3. Sylueſt. ſup. Soto, aut ſi quis pauper non publica autor. per bullam aut epiſcopum, ſed priuata ſibi applicet rem quam tenet in indiuiduo, compelletur reddere domino cõparẽti. Soto. [h] Cit. cap. 33. §. 5. M. [i] [k] Citat. ſup. §. quarto, Y. [k] Soto. libro quarto, iuſt. ad fin. Ledeſmin. quæſtio. decimaoctaua, 4. fol. 266. columna prima, Nauar. capitulo decimoſeptimo, nu. 93. vid. num. 77. & Manuel. num. 11. [l] [m] Nauar. capit. 27. num. 194. §. 6. addit. Hiſpan. nume. 28. §. 2. & bene Anton. 2. p. titul. a. capit. 5. §. 11. cum Hoſtien. tit. de Simon. Frat. Medin. lib. 1. cap. 14. §. 21. fin. Cordub. caſ. 4. & 41. Sylueſt. benef. 3. in princip. & §. 20. & c9. renunciatio. §. 3. fin. Tabien. benef. 3. §. 5. Armi. §. 59. facit Perez. leg. fin. tit. 9. lib. 2. Ord.

quia

quia dum facit diligentias non eſt in mora, & addit Antoni. cum Hoſtienſ quod hic pauper Simoniacus poteſt interim ſuſtentari ſtricte ex fructibus, quamuis D. Thom. 2. 2. quæſt. 200. articul. 5. ait, quod tenetur mox renunciare, nempe quando non ſperat diſpenſationem. [n] Cordub. caſ. 4. Nauar. capitu. 3. numero quinto, lit. L. [o] Caieta. 2. 2. quæſtio. 62. articul. 5. ad 3. Nauar. cap. 57. num. 93. 171. c. 25. num. 122. Ang. inuentum. § 3. Syluest. § 1. verſ. 2. Armi. § 1. licet ſcrupuloſe loquatur Soto. lib. 4. q. 7. artic. 1. ad 3. [p] Quia ſine actu externo non exercetur iuriſdictio, nec fieret applicatio alteri. Ledeſ. epiſcopus Chiapæ in reg. confeſſio. In diæ propoſ. 7. fin. [q] Nauar. cap. 17. nu. 93. & tamen Hiſp. num. 171. & Ledeſ. art. 5. pag. 265. col. 4. monent vt orationibus pro domino ignoto cōpēſet.

dare ſolet beneficiarius dum abeſt à beneficio. Nauar. cap. 17. nu. 93. cap. 25. num. 115. & Hiſpan. 121. fin. Apol. de reddit. q. 1. mon. 77. num. 3. quæſt. 3. mon. vlt. & ſignificat Syluest. Perez. & Couar. ſup. & alij cit. c. [e] Cynus. Anton. Panorm. apud Nauar. capit. 17. nume. 34. fin. Syluest. & videtur Couar. reg. peccatum. 2. par. §. 2. ſed oppoſitum eſt probabilius cū Nauar. Caiet. & Recē. 2. 2. q. 62. art. 5. ad 2. Soto lib. 4. q. 7. ar. 1. ad 2. Manuel. §. 15. à num. 62. [f] Soto. [g] [h] Sic poſſet iudex præſumere, ne reddat donanti, ſed pauperibus. [i] Med. C. de reſtit. q. 3. cauſa. 10. & q. 2. ad 2. Manuel. nu. 21. Nauar. cap. 17. nu. 30. verſ. 4. capit. 23. nu. 102. ad fi. 103. 111. ad 15. Sylu. Simon. §. 20. Soto. Palud. d. 15. q. 3. artic. 3. con. 3. Petr. Nauar. lib. 4 reſtit. cap. 2. num. 14. Peña, & Recen. Cordu. lib. 1. q. 32. dict. 5. & caſ. 35. qa dominus non abdicauit dominiū niſi ſub conditione cauſæ ſecuturæ. [k] refert Medin. ſupra, & probabile ſentit Nauar. tenet Cou. reg. peccatum. 2. p. §. 2. nu. 7. fi. [l] Man. num. 29. at qui bona fide rogat iudicē vt mitiget aut remittat pœnam reo, non peccat: quia intendit de his quæ arbitrio illius iura relinquunt. [m] Soto (etiam in ſimonia completa iubet pretium reddi domino) lib. 4. q. 6. ll. 7. 1. ad 2. [n] Communis, Manuel nume. 21. Paludan. diſt. 15. q. 3. art. 5. Adrian. de reſtitutio. quæſtio. 19. Sylueſt. reſt. 2. §. 2. Medin. de reſt. quæſtio. 26. & 27. ad 4. Couarru. ſup. num. 6. Cord. lib. 1. quæſtio. 32. Ledeſ. 2. par. quæſtio. 18. 5. fol. 264. Mercad. libro 6. de contract. capit. 16. Nauar. c. 25. nume. 12. & in extrauagant. de Datis pro gratia. not. 9. numeru decimoquinto, not. 32. nume. 46. At cap. 17. num. 30. & 95. excuſat iudicem à reſtit. pretij pro iniqua ſentēt. vtili, ſicut & pro alia cauſa turpi: quia iure non ſit incapax, vt acquirat à ſponte dante (vt de ſimonia

contracti: [n] ſi modo curent breui diſpenſationem obtinere.

8 Si poſſeſſor ſit pauper pro ratione ſtatus, aut prolem & parentes habeat indigentes, curet vt autoritate epiſcopi (qui vicem Dei & ignoti domini ſupplet) fiat ſibi applicatio, [o] qua de non domino fiat verus dominus: aut certe id fiat per doctum & prudentem confeſſarium, aut cum conſilio alterius ſapientis: ſi tamen vir timoratus & prudēs ſibi actu quodam externo [p] applicauit eam partem qua pro ratione ſtatus indiget, ſecurus eſt in foro conſcientiæ: cum non ſit deterioris conditionis hic quam alij pauperes, quãuis iniuſte acceperit, quo ita facto non tenebitur domino poſtea reperto ſatisfacere ratione acceptionis iniuſtæ (cum culpa ſit purgata per diligentiam & applicationem legitime factam) nec ratione rei acceptæ, in qua factus eſt dinor: quia eo facto acquiſiuit dominium rei: nec magis tenetur compenſare fuſis orationibus pro domino ignoto, [q] quam alij pauperes quibus ea res applicaretur.

C A P. XXXV.

[a] Soto 4. inſtit. q. 7. art. 1. ad 3. Manuel. §. 15. nu. 9. [b] Propendet Soto. ſup. & quidam Recēt. epiſcopus Chiapæ. ſup. [c] Fatetur Soto Victor. & Thomiſ. cum Caietan. 2. 2. q 62. art. 1. ad 3. & verb. reſti. c. 4. Ledeſ 2. p. q. 18 art. 5. fol. 266. Syl. reſtit. 8. § 3. & 7. Nauar. cap. 17. nume. 93. cap. 26. nu. 29. fi. Frat. Alexand. lib. 2. tit. 3. c. 15. colum. penult. cum Feder. conſil. 32. Hoſtien. Anch. Butrio. Ioã. Anan. c. cum tu. de vſur. & colligitur ex dictis Boer. dec. 127. nu. 14. Ducha. reg. 366 ampli. 6. ſic qđ legatur pauperibus in communi poteſt dari fabricæ eccleſiæ pauperis. Sylu. Nauar. Perez. l. 1. tit. 2. lib. 5. Ordio. pag. 81. facit Cou. reg. peccatum. 3. p. §. 1. nu. 2. [d] Bulla, & ſic Trident. ſeſ. 23. reſ. c. 1. iubet vt fructus amiſſos defectu reſidentiæ, reſtituat fabricæ aut pauperibus loci eſt beneficium, ſed pro foro conſcientiæ, ſatis eſſet, eam partē compoſitionis, aut fructuum dare cuicunque operi pio alterius regionis: vt

C A P. XXXV.

Quando iniuſte quæſita dicantur incerta? & de caſibus. 19. in quibus inſtructio Commiſſarij concedit fieri compoſitionem.

INcerta dicuntur bona, ſi dominus poſt diligentiam quæſitus, ſit omnino ignotus: ne aliàs priuileg. compoſitionis cedat in præiudicium tertij. quare ſi quis nouit ſe uni ex duobus aut tribus viris debere, quem certus eſt defraudaſſe iniquo contractu, aut vſuris, nō poteſt fieri compoſitio: [a] quia probabiliter notus eſt dominus: & debet pro ratione dubij in iſtos, aut eorum hæredes diuidere reſtitutionem. 2. quidam putant, ſi quis ſurripuit bona ex hac vrbe, nec poſt diligentiam agnoſci poteſt dominus aut hæres illius, reſtituendum eſſe ciuibus eiuſdem vrbis; [b] vt quædam portio contingat domino læſo. At quia tutum eſt ſatisfieri ſi hæc incerta diſtribuantur quibuſuis operibus pijs alterius etiam regionis: [c] prodeſt pro his incertis compoſitio: ſed vbi pro redditibus beneficij cum commiſſario fit compoſitio, bulla iubet dimidium decimæ (pro qua decima parte fit cō-

poſitio debiti centum mille dipondiotum) diſtribui in fabricam aut in pauperes eius loci [d] vbi eſt beneficium.

2 Vna ex tribus cauſis acceptio fit illicita. 1. ſi turpis cauſa ſit monuum, vt meretrix publica, turpiter agit, ſed non turpiter accipit. 2. vt turpitudo ſit ex parte danis & accipientis, vt ſi detur iudici pro iniuſta ſententia. 3. ex modo ſi per iniurioſum metum, aut fraudem, aut aliter intulit damnum.

3 Quod meretrici promiſſum eſt temperate, ſecuto actu turpi, datur actio in vtroque foro, quia vendidit uoluptatem aut locauit operas corporis, & bulla exprimit de bis non fieri compoſitionem, quia non tenetur reſtituere, ſed quia pretium fœminæ non publicæ (præſertim dum actus lege ciuili punitur, ut ſtuprum, adulterium, inceſtus, aut ſacrilegium) ſecundum quoſdam Doctor. debetur pauperibus, [e] nec poſt actum datur actio petendi promiſſa: quidam monent pro his fieri compoſitionem: ſed reuera non obligat. 2. in cauſa temporali, (id eſt, non ſpirituali) quod iudex accepit à litigante pro ſententia iuſta, tenetur reddere eidem dāti: [f] quia vt vexationem redimeret ſic dediſſe videtur, nec magis transferre dominium quam in vſura. At ſi in lite omnino dubia dedit animo ſubornandi iudicem, vt pro ſe omnino ſententiam ferat, cenſetur cō ſors in pari turpitudinis cauſa: [g] ſecus ſi muneribus etiam pecuniariis intendit amicitiam iudicis conſeruare: [h] quamuis in re notabili iudex prohibeatur munera accipere.

4 Si ob promiſſionem ſententiæ iniuſtæ recepit pecuniam, non debet conditionem implere, ſed pretium domino reſtituere: [i] quamuis quidam ob parem turpitudinis cauſam dicant diſtribui poſſe pauperibus: [k] ſicut acceptam pecuniam pro precibus, [l] quæ reſoluuntur in precium dum rogat iudicem pro iniuſta ſententia. 2. impleta conditione ſententiæ iniquæ, quidam aiunt reſtituendum eſſe domino, [m] At quia hic indignus eſt, aiunt alij pauperibus: [n] quia turpitudo opere completa eſt vtrinque, & quia iniuſta quatenus eſt efficax & vtilis ſententia, nō minus profertur ex officio iudicis, quam iuſta ſententia: ac ſubinde pro his facienda eſſet compoſitio: 3. de aduocato patrocinium iniuſtum ferente quando clientulus iniuſtitiã

o nouit, ° & de teſte iniquo & ta-
bellione, aliiſque miniſtris iuſtitię
p iniuſtam cauſam fouentibus, p tu-
tius eſt ut pauperibus reſtituant
pretium iniqui officii. At qui pre-
tium recipit vt alterius inimicum
occideret, non eſt in conſcientia
q obnoxius reſtitutioni pretii: q quia
nihil fecit autoritate publica quod
gratis facere ex officio teneretur.
Cęterum in his caſibus poſſet pre-
tium retinere ex libera domini uo-
r luntate pro re vtili: r ſicut & adul-
tera iniquę accipit pro illiulla uo-
luptate: quia lex iſtos non fecit in-
capaces. 4. iudex eccleſiaſticus non
poteſt componi in pecuniis acceptis
pro ſnia aut cauſa ſpirituali in ordi-
ne vel beneficio: quia ſimonia cō-
ſ pleta in his expreſſe facit incapacē. ſ
& in bulla excipit caſū ſimonię in
diſpenſatione aut compoſitione.
5 Acquiſita per fraudem ſunt re-
ſtitutioni obnoxia. 1. ſi quis diues
paupertatem ſimulans à multis ac-
cepit tenues eleemoſynas: non te-
t netur ex rigore reſtituere: t quia
ſubſiſtit principalis cauſa ut illi
dederint nomine Chriſti: ut ſi vir
doctus ficta per hypocriſim ſan-
ctitate recepit beneficium, quod
digne adminiſtrat poteſt retine-
u re. u 2. ſi tamen fingens ma-
gnum morbum corrogauit pingues
eleemoſynas. quidam aiunt reſti-
x tuendum eſſe primis dominis: x
ſicut qui fingens ſe cognatum ac-
cepit ingentem pecuniam. At ſa-
y tis eſt reddi pauperibus: y quia
illi intenderunt donare Chriſto
in paupere, non tamen huic im-
poſtori. 3. habens iuſtam licentiam
& ius vno anno petendi eleemo-
ſynas per ſe, vel per alios: ſi id ius
locauit alteri, quidam cogunt id
quaſi turpe lucrum reddi paupe-
z ribus, z aut componi pro ea re.
Quæ ſententia non eſt certa: quia
expreſſo iure non prohibetur loca-
re, nec ſit inhabilis ut pretium loca-
tionis recipiat.
6 Qui ludo fortunæ prohibito
abſque fraude lucratus eſt quidam
a aiunt non poſſe ſibi retinere. a At
nulla lege Hiſpan. aut etiam Im-
periali iuris communis ſit incapax
b vt dominium acquirat. b ſed lex
in pœnam concedit actionem re-
petendi per iudicem intra certum
c tempus: c nec tamen poteſt ſine
iudice clam accipere in recom-
d penſam. d Secundo tenetur reſti-
tuere ſi quid notabile lucratus eſt
e ab his qui alienare non poſſunt, e
vt ſunt filij familias, ſeu ſcholares
regulares, vel minor pupillus &
coniugata (poſſet vero eiſdem re-
f ſtituere damnum f) aut in Ca-
ſtella ſi à milite quamdiu eſt in bel-
lo in regis ſeruitio, tabulis, aut teſ-
g ſera lucratus ſit. g aut ſi ludere
nolentem incitauit in unum vt lu-
h deret metu infamiæ. h cum tamen
i filiusfamilias i aut ſic inuite tra-

o nię mentalis pretio) quod affirmant quidam Recentiores. ° Soto lib.5.q.8.3. Caietan.2.2.q.71.3. Nauar cap. 25. numero 28. §. 2. Manuel.numero 24 Syluest.aduocat.§.10 ubi Caietan. Angel. Tabien. Armil. Alcoc.cap.26. Anton.3.par.tit.6.cap.2.§.5.cap.3. §.7. Pelag.2. de planct. eccleſ. colum.35. Matienz. dial. relator. & aduocati. Perez l.2. colum.7.fin.tit.19. libro 2. Ordin. l.4. colum. 2.tit. 19.lib. p octauo, p Bulla & Manuel. nume.25. de teſte. Nauarr. c. 25. nume. 41. Soto libro 5.q.7.artic.1. D. Tho.2.2. quęſt. 70. de Tabellione. Naua. numero 52. Syluest. Caietan.& Summiſt. uer. Notarius. Frat.Medin. q lib.1.cap.16.§.5. q Nauar.cap.17.nu- r me.30.& ſeq. r Affirmant multi Re- ſ centior.& Penna. ſ Quia bulla excipit. Manuel.nu.27.vid. Nauar. de Dat.pro gratia.not.9. nume. 14. pretium uero ſimoniæ niſi ſit com pleta in ordine aut beneficio, poteſt retinere. Nauar. c.23. num. 103.& ſeq c. 25.num.113.capit. 27.num. 106.vid.c. t 17.num. 32. t Soto lib.9.iuſt. q.7.ar.3. ad 4. Angel. reſtit. §. 8. Victor. Mant. Sotomai. Penna. Cueuas. & communiter Magiſtri. Caietan. 2.2.quæſtio. 187.artic.5. Fr.Medin.lib.1.cap.14.§. 35. Nauar. apolog. de reddit.q.1.mon.34.& quęſt.2.mon. 25.num.1. nec reuera differt.cap.17.num.107.contra Manuel.num.49.cum Adrian. de re- u ſtit.q.15. u Alex.4.par.q.86.mem.3.Adrian.Medin. C.de reſtit. q.2.fol.7.Soto ſup. & tract.in cauſa pauperum.c.9.10.fauet Chryſ. hom.37.ad popul.Victor.Mant.Penna,& Recent. 2.2.q.100.5.ad x 4.Manuel.num.48. x Soto Frat.Medin. Caietan. Victor. Mant. y Penna.ſup. y Nauar.apolog.q.1.mon.28.cap.17.numero 107.dicit commun.addit Caietan.qui finxit morbum & plagas ut prouocet ad eleemoſynas, non peccat mort. licet poſſet labore victum quærere, ſed eſt ocij amicus. imo & diues vt ait D.Thom.poſſet peregrinari mendicans ratione humilitatis & pœnitentiæ iniunctæ, z nec tenetur reſtit. Soto contra Sotum & Maior.& Meneſes. a Cor a dub. caſu 98. Manuel. numero 51. fin. a Vt de ludo aleæ, teſſeræ, & tabularum, putant etiam pro laicis fieri per leges ciuiles Imperatoris inhabilem ut acquirat dominium, ubi leges non ſunt conſuetudine derogatæ, Diuus Thomas 22.quæſtione trigeſimaſecunda, articu. ſeptimo, ad ſecundum, (ubi vide Bannes) & in quarta diſtinct.15.quæſtio. ſecunda, articulo quarto, Richard. articulo quinto, quæſt.octaua, Palud.queſtio.tertia, artic.quinto, Abulenſ.Matth.6. quæſtio.56. Anto.prima parte, titu.primo, capitulo 23.§. tertio, Armil. ludus.§. quarto, & ſpecialiter de clerico in ſacris, aut beneficiario (quia expreſſius prohibetur ſub mortali, ludere aleia notabilem quantitatem. cap. clerici 2.de vit.& honeſt. capit. epiſcopus, 35. diſtin. vbi Turrecr. quæſt. prima, quod renouat Triden. ſeſſio. 22. reform. capitulo primo, Nauar. capit. 19. numero 9.) quod teneatur lucrata reſtituere pauperibus, aiunt Nauar. ſupra, & apolog. de reddit. quæſtio. prima, mon. 27. Syluest. ludus. §. 11. & 13. Stepha. Aufrer. de ludo. articulo tertio, numero ſeptimo, Pariſ. de ludo. numero trigeſimoprimo, Baptiſt. de ludo. quæſtio. decima, B Bernardin. de reſtit. ſer. 37. articulo ſecundo, capitulo tertio, & refert Alcoc. de ludo capitolo.26. & b ſequen. Manuel. in bulla. §. decimoquinto, numero 45. b Bannes, Alcoc. Frat. Medin. libro primo, inſtruct. capitulo decimo-

quarto, §. 18. Ludou. Lopez ſecunda parte, cap. 33. Soto libro quarto, iuſtit. quæſtio. quinta, articulo ſecundo, Penna & com- c mun. Recentior. c Docto. ſup. d Soto articulo ſecundo, colum. d 10. Frat. Medin. Ludouic. Lopez ſupra. Manuel. numero trigeſimoſecundo, Couar. reg peccatum. ſecunda parte, §. quarto, numero octauo, Recentior. quia ius repetendi ex lege partim datur in pœnam ludi prohibiti non tam in fauorē perdentis, quam in odium ludentium. Couar. d. nume. 8. & num. 2.& 3. Med. C. de reſt. q.22.fol. 71. pœna autem nō debetur in conſciētia ante iudicis condemnationē, & ea actio repetendi datur etiam extraneo ſi tamen alter iniuſte lucratus eſt, ut per fraudem, aut quia inuitum coegit ad ludum, licebit clam compenſare Ludouic. cap.35. Manuel. nume. 35. fin. & conſtat ex generali doctrina Nauar. cap. 17. nume. e 122. & ſeq. e De quibus Nauar. cap. 17. num. 105. Soto ſup. Couar. Alcoc. de ludo. c.14. Bannes cum D. Thom. 2.2.quæſt.32.artic. 7. Abulen. Matth. 6.q. 56. & generaliter quis non poſſit donare, Summiſt. verb. donatio. Syluest. donatio. 1.§. 2. Angel. don. 1.§. 5. & ſeq. Arm.§.3. Frat. Garcia 1. par. de contratos. capit. quarto, & de ludo Nauar. f cap. 19. nume. 12. f Alcoc. de lud. cap. 18. Manuel. numero 34. vt ex cauſa depoſitum redditur furi deponenti. Nauar. cap 17. numero 29. etiam recuperato pretio rei furtiuæ quam bona fide ab illo emeram. Caiet. verb. furtum. Armil §. 4. Penna & quidam Recentior. 2.2.quæſt.62.artic.5. Soto libro quarto, quæſt. 3. art. 1. uide Pet. Nauar. libro 3. reſt. capitulo quarto, numero 200. libro quarto, capitulo ſecundo, numero 19. ſed communiter tale lucratum à filiis familias reddendum eſt parenti, & res furtiua domino; ſed monito fure ne iterum reſtituat. Soto. Pet. & Nauarr. idem Anton. Gabr. Caietan. d. articulo 5. Syluest. Angle a de reſtit. g 8 l. prima, & 7.titu.10. de los tahures. libro 8. ord & l. 10. & 11. tit. 7. libro octauo, Recop. Alcoc cap. 29. & Soto libro 4. q. 5. articulo ſecundo, Manuel numero 45. obligant reſtituere militi intra Caſtellam tantum, quando eſt actuale prælium: qui caſus quia raro incidit non derogat legi per non uſum. ſed non obligat in Aragonia quæ non ſubditur legibus Caſtellæ. facit Nauar. cap. 19. numero 13. concedit tamen tum milite ludere duobus argen- h teis ad eſculentas uel crumenam, non quidem taxillis, ſed aleis. h Bannes & Recent cum Caietan.& Diuus Thom. quęſt. 32. artic. 7. Sot. ari.2. Couar. nu.7. Caſtro lib.2. leg. pœnal. cap. 2. verſ. 3. Alcoc. e p.21.con.4. Fr. Garcia. 2.p. cap. 19. Fr. Alexan. lib.2. titul.3. cum Bal. rub. C. de cond. ob. turp. cauſ. Dominic. cap. epiſcopus. 35. Fr. Medin. libr.1. cap.14 §.33. Nauar. capit. 19. numer. 12. Manuel. §. 15. numero 39. at qui precibus etiam importunis rogat ludere, non cogit & pōt lucrari ab eo. Alcoc. Fr. Garcia, Penna, Bannes & i Recent contr. Adrian. i Nauar. nume. 12. Gabr. 4. d. 15. q. 13. dub. 6. Sylu. ludus, §. 17. Armi. §. 9. Bannes dub. 1. con. 5. Fr. Garcia. Medin. q. 22. Sarmiento de reddit. p. 1. cap. 2. num. 19. & quidam Recent quia claudicare poteſt contractus ludi in fauorem Minoris maxime quia finis ludi eſt recreatio, vt in ſponſione poteſt vnus triplum perdere pro vno alterius: quamuis oppoſitum tenet Soto. q.5. ar.2. col.8. ver. aliud. dub. ſed cum trepidatione & variat Autor.

k ton.prima parte, titu.primo. capit 23. §.6. [k] Diuus Thom. ſignificat quæſtio. 23. articu.7. ad ſecundum Manuel, numero 40. & colligitur ex cit. ſupra cum Angles & Ludou. ſecunda par.capitu.34. contra Alcoc. capitu.vigeſimoprimo, [l] cit. ſupra §.ſexto. D. fin. [m] l.8.§.9. titu.7. lib.8. recop. quaſcunque promiſſiones, obligationes, & fideiuſſiones in ludo eſſe irritas Nauar. c.19. num.17.& add.Hiſpan. num.15. (ſed falſo citat Sotum artic. ſecundo fin.) Caſtro. c. ſecundo. Cordub caſ.94. Fr. Medin. & Recent. Manuel nu. 41. & ſequen. Alcoc.c 31. Couar. reg peccatum. ſecunda parte §. tertio, numero 5.§.quarto, numero 8. Ludouic. ſecunda parte, capitu.34. Adria. de reſtitutio. quæſtio. duodecima. [n] Quidam limitant ſtando in iure naturæ & communi: Soto, Caſtro, Alcoc. At locum habet etiam in Caſtella dum ſoluit ex vi promiſſionis de ſe licitæ, & renunciat priuilegio legis, quod ſi forte dict. l. 8. aliquando obligauit in conſcientia ne quis reciperet ſolutum : eſt tamen interpretante conſuetudine ſenſus eius, vt det ius irritandi contractum, & promiſſionem, ſed non vt faciat incapacem dominio acquirendo : vt de teſtamento minus ſolemni dicitur, tenent Recent. Man. Peña, Bañes quæſt. 32. artic.7 pag.1184. Medin. de reſtitut.quæſtio.22. verſ. Corollarij, colum.14.ſentit Alcoc. capit. 30. dicit ſe non auium obligare ad reſtitut. & ita tenere viros doctos, quos conſuluit, & facit cap. 33.34.ſentit Couarru.§.4.num.8.fin. ſi attente cum præcedentibus legatur, & Caſtro capitulo ſecundo, quia referens dict. leg. ait contractum promiſſionis eſſe inualidum, ſed nihil expreſſit, de tranſlatione dominij. Nauarro cap.19.num.17.& verbo conſultus. Pedraza in ſeptimo præcepto. §. 32. Gutierrez, de iurament.confirmat.capit.53.numero ſecundo, cum Auendan.ſecunda par. in prætorum, capit.nono, numero quarto. Tello in ll. Tauri, Soto vero loquitur cum formidine, non ſolum in foro exteriori dicens, vt reor lex hæc obligat. [o] Gutierrez ſup.& commun. vt iurans tenetur ſoluere vſuras, capit. 1. c.debitores, de iureiurand. Cordub. caſ. 94. [p] Omnes pro vtraque ſententia citati. Nauar. numero decimoſeptimo, & Hiſpan.numero decimoquinto, quia poteſt renunciari iuri priuato ſoluens, & deinde vti beneficio legis. [q] Nauar. Cordub.Soto.articiculo ſecundo, fin.Recent.ſentit Peña, vt qui metu redimendam vexationem iurauit dare precium, aut ſoluere vſuras, poteſt petere relaxationem · nec cenſetur præiudicium partis, vti priuilegio abrogante omne ius alterius. [r] Eſt communis. Naua. Manuel, nume. 37. vt quando dolus dedit totam cauſam contractui. qui falſis taxillis, aut chartis vtitur, aut ſibi notis, aut admonetur nutu ab inſpectore. [ſ] Nauar. capitulo decimonono, numero decimoquinto, Medin. quæſtio. vigeſimaſecunda, ſentit Frater Medin. fol. 151. iuncto. 152.fin. Manuel, numero trigeſimo octauo, Frater Lopez. capit. trigeſimoquinto, [t] Medin. Nauar. Ludou. Manuel. contra Alcoc. capitulo decimonono. [u] cit.§.6.A. Naua.cap.19.nu.9. cum

k ctus [k] lucrum retinere poſſit ab
alio ſtatum illius ſciente : quia hic
contractus periculi (cui vterque ſe
exponit in lucro vel damno) claudicare
poteſt in fauorem minoris,
ſi vero ſtatum neſciebat, poſſet clam
compenſare damnum ſibi illatum
l à filio familias. [l] 3. iure communi
qui ſub fide credita amiſit ludo
etiam licito poſſet tuta conſcientia
m non ſoluere, [m] licet chyrographo
aut pignore dato fateatur ſe debitorem
quia poteſt ſe eximere exceptione:
& priuilegio legis: conſuetudo
tamen interpretatur, vt alter
retinere poſſit ſolutum ſponte
n etiam à milite : [n] quia ſoluens, tacite
renunciat priuilegio legis: &
vult ſeruare promiſſionem & contractum
iure naturæ & communi
obligantem. Qui amiſit ſub iura-
o mento ſoluendi, tenetur ſoluere: [o]
p poteſt tamen ſoluta repetere : [p] aut
relaxato per epiſcopum iuramento
abſque citatione etiam partis,
q non ſoluere. [q] 4. ſi per fraudem
r contra legem ludi lucretur: [r] ad
quam reducitur nimius exceſſus
peritiæ: & dexteritatis ignotus colludenti:
ſ [ſ] nam ſi nouit, cedit iu-
t ri ſuo, [t] vt qui ludit cum filio familias
noto. 5. quidam aiunt lucra
ta ludo à beneficiario obnoxia eſſe
u reſtitutioni in pauperes: [u] ſed pro-
x babilius eſt retineri poſſe: [x] quamuis
beneficiarius peccet prodigens
in vſus profanos & luxum. In
his fiet compoſitio ab his, qui
volunt tutiorem ſententiam ſe-
y qui. [y]

Syluest.ludus §. 11, quia putat beneficiarium non eſſe dominum redditus ſuperflui, ſed de iuſtitia deberi pauperibus. [x] Sarmient. in defenſione de reddit. contra Nauarr. Soto. Couarr. & commun. [y] Manuel, nume. quadrageſimoſexto, [z] Nauar. capitulo decimoſeptimo, à numero 120. Soto. 4. iuſt. quæſtio. ſexta, articu. quarto, Medin. de reſtit. quæſt. duodecima, Manuel, num.52. [a] Manuel, numero quinquageſimoquarto, Nauar. num. 128. Syluester, & ſummiſt. ver. venatio. [b] de columbis.l.7. tit.8. libro ſeptimo, recop. Nauar. numero 128. cum Mai. Medin. Manuel, nu. 55. Soto. libro quarto, quæſtio.5. articulo quarto, Perez, l.40.tit.19. libro 8. ord. Cord. caſ.119. ſed falſo caſ. 125. pu pendet quod vltra leucam occidens tenetur reſt. ſed ipſum non obligaret, quia commun. iſtis excuſat Peña addit Sotum limitãdum quando fecit ſtragem columbarum: ſi tamen paucas aucupatus eſt, de non cicuribus intra leucam, non obligari ad reſtit. [c] quia oppidum, Syluam cedens vendit priuato domino, aut donat cum eo onere. aut ſi dominus plantauit & ſepiuit videtur conuentio, vt ligna vilia quæ tellus ſponte profert, & conſeruat cũ modica hominis induſtria & ſine illius expẽſis, capiãt vicini pro neceſſario vſu ſub pœna, &c ſi. Med. Peña, Mercado, libro quinto, de contract. capit. decimoſexto, & quidam Recent. Manuel, numero quinquageſimo octauo, quamuis Soto. libro quarto, quæſtio.6. artic.4. Ledeſm. 2. par. quæſtio. 18, articulo tertio, fin. Medin. de reſtit quæſtio. duodecima, Cordub. caſ.71. & alij quidam obligent ad reſtitutionem capientes ligna etiam de proprio oppido, niſi capiant modicum quid pro neceſſitate Nauar. capitulo decimoſeptimo, nume. 122. [d] Nauar. capitulo decimoſeptimo, numero 125.& ſequent. Manuel, numero ſexageſimo, Cordub. caſ. 120. [e] vt exprimit Bulla & Manuel, numero quinquageſimoſecundo, Nauar. capitulo decimoſeptimo, numero 121. & 27. 211. 227. Cordub.71. cum Medin de reſtit. quæſtio.31. Soto. libro quarto, quæſtione ſexta, articulo quinto, Ledeſm. articulo quarto, [f] Caietan. cum Diuo Tho. ſecunda ſecundę. quæſtio.77. Soto. libro ſexto, quæſtio.3. articulo ſecundo, Medin. quæſtione trigeſimaquarta, Cordub. caſ.91. Syluest. emptio. §. vigeſimo, Nauar. capitulo decimoſeptimo, numero 169. capitulo vigeſimotertio, numero octuageſimonono, Couar. reg. poſſeſſor. 2. par. §. 11. nume. 5. Pinel. l. 2. de reſcindend. vendit. 3. par. capitulo quarto, numero decimonono, Manuel, numero ſexageſimo octauo. [g] Nauar. capitulo decimoſeptimo, numero 169. Manuel, numero trigeſimoſeptimo, contra Sotum qui in caſu permittit decurtari menſuram vini, aut aquam miſceri. [h] Manuel, numero ſeptuageſimoquarto, vid. Cordub. caſ.91. [i] k citat. F. & Manuel. numero ſeptuageſimoſecundo, & ſeptuageſimoprimo. [l] Nauar. capit. 23. numero 77. & paſſim Doct. [m] Manuel. numero 61.

7 De illo qui dãnum intulit in-
dulgens venationi prohibitæ. 1. lex
quæ prohibet venationem aut pi-
ſcationem certi temporis aut mo-
z di: [z] aut in nemore certi domi-
ni non concluſo, non obligat reſti-
a tuere. [a] 2. ſi in nemore concluſo
occidit animalia, vt cuniculos, aut
feras, vel columbas (niſi à colum-
bario diſtent per leucam) tenetur
b domino reſtituere: [b] 3. ſi incidit
ligna priuati nemoris concluſi: ni-
ſi conſuetudo interpretetur per-
mitti ſub reatu pœnæ, ſi capia-
c tur. [c] 4. ſi dum venatur infert
damnum ſegetibus aut vineis,
d quas equis conculcat. [d] aut cu-
ſtos gregis ſinit paſcere ſegetes,
e aut vineas alienas. [e] 5. in vendi-
tione, ſi fraus facta ſit & defe-
f ctus ignotus ſit emptori. [f] 1. in
ſubſtantia rei venditæ. 2. in quan-
titate, numero aut pondere & mẽ-
ſura: vt ſi tabernarius ſolitam vi-
g ni menſuram decurtet, [g] aut lim-
phatum pro mero vendat (ſecus ſi
in muſti decoctione addatur vtilis
aqua: ſicut & argentarius pro ra-
tione ponderis addit ligam ſolitam
h argento. [h]) 3. in qualitate tolera-
bilior eſt ignorantia defectus, quã-
do iuſto pretio venditur res de ſe
i vtilis emptori. [i] eadem fraus in-
terdum accidit ex parte emptoris
k decipientis, [k] & generaliter in om-
ni contractu iniquo, & uſurario
l fraus inducit reſtitutionem. [l] In
his ergo ſi dominus ignore-
tur, curanda eſt com-
m poſitio. [m]

C A P. XXXVI.

CAP. XXXVI.

Et circa bona beneficiis annexa: & de Moſtrenco.

QVædam bona dicuntur ſpiritualia, eo quod ſint annexa titulo ſpirituali vt beneficio, in quibus male perceptis ſecurior fit cōpoſitio & remiſſio per Pontif. [a] quia ab eo pendet horum diſpenſatio, non autem à ſæcularium etiam patronorum interpretatiua voluntate id eſt, ſi habens verum titulum impeditur ab acquiſitione fructus futuri: vt ſuſpenſus à beneficio, [b] aut iacens in excommunicatione denunciatus & contumax: [c] ſi nō recitauit horas, [d] aut canonicus nō interfuit choro, [e] in his Pontif. poteſt remittere pœnam aut diſpoſitionem legis. 2. ſi ob occultum crimen aut factum priuatus eſt ſecundum quoſdam titulo beneficij [f] 3. qui contraxit matrimonium, [g] 4 qui adeptus eſt poſſeſſionem pacificam alterius beneficij incompatibilis: [h] ſed quia non priuatur iure poſſeſſionis ante ſententiam, percipit fructus. [i]

2 Si beneficio obtinuit abſque vero titulo intruſus. [k] (vt excommunicatus, irreg. illegitimus, aut carens gradu & qualitatibus eius beneficij [l]) oportet à Pontif. obtinere Breue per inde valere, [m] (& ſic conſolidat titulum cum fructibus, ac ſi à principio titulus eſſet legitimus;) aut vt noua collatione titulus reualidetur ab epiſcopo: [n] vt gaudeat fructibus prioribus, quia reſeruantur ſucceſſori. ſic cōmiſſario concedit Bulla Latina diſpenſare etiam cum retentione, t. reualidatione beneficij, & fructuum ex eo perceptorum: [o] & cum infamiæ ac inhabilitatis inde peruenientis abolitione, & executione ordinum non male ſuſceptorum: [p] excepto ſi completa ſimonia facta eſt in ordine aut beneficio. [q]

3 Parochus vel epiſcopus ſi vltra tempus à concil. Trident. ſeſſ. 23. refor. capit. 1. indultum, non reſideat perſonaliter, non facit fructus ſuos abſque alia declaratione. & concil. vetat pro his fieri compoſitionem. [r] 2. diſtributiones quotidianæ debentur alijs qui horis interſunt, c. 1. de cleric non reſid. lib. 6. quare qui eas amiſit, & retinet non poteſt dare pauperibus: [ſ] cum dominus non ſit ignotus, accreſcūt enim alijs intereſſentibus. 3. quidam negant fieri poſſe compoſitionem quando fructus male percepti ex ſtatuto alicuius eccleſiæ applicantur certo operi pio: [t] aut ſi corpus (quod vocant groſſam canonicatus) ita conuerſum ſit in diſtributiones per dies aut menſes, vt pars illius nō lucrifacta ab vno, accreſcat alijs. [u] 4. Remiſſio (quam pro more ſibi mutuo faciūt Canonici in fer. 5. Hebdomadæ Sanctæ) nō prodeſt in conſciētia: [x] quia pertinet ad colluſionem & inducit detrimentum cultus diuini, valet tamen remiſſio pro rebus dubijs, retineat groſſam [y] dum exterius videtur expleuiſſe neceſſaria: præſertim quia hæc communiter non accreſcit alijs canonicis,

[a] Soto. lib. 9. iuſt. quæſt. 8. artic. 1. capit. fin. Mandoſ. prax ſignatur. tit. ſimonia. Manuel. §. decimoquinto, nume. 13. [b] Nauar. cap. 25. num. 124. cap. 17. nume. 94. ſummiſt. verb. ſuſpenſio. imo ſi occulte ſuſpenſus ab omni officio ordinum exercuit indigne id quod pertinet ad officium beneficij, vt parochus homicida tenetur reſignare titulum beneficii, & indignus eſt, vt fructus capiat. Couarr. 2. part. ſponſal cap. 6. §. 8. num. 7. [c] Nauar. cap. 25. nume. 124. cap. 27. nume. 21. §. 10. Manuel. num. 17. communiter in c. Paſtoral de appell. Pan. num. 18. Hoſt. Henr Collectar. Franc. Couar. 3. Var. capit. 13. nu. 8. verſ 12. Perez. l. 1. tit. 5. lib. 8. Ord. pag. 174. Palud diſtin. 18. quæſtio. 4. col. 12. Gabr. qu. 2. artic. 3. dub. 1. Adr. de clau. quæſtio. 3. Syluest. clericus. 4. §. 24. Armil. § 28. Victor. de excommun. § 16. & multi alij quamuis textus ſolum explicat, hunc eſſe priuandum fructibus: quod quidā limitant quādo fecit totum officium, vt Capellanus recitauit horas, & dixit Miſſas, quæ valent ex opetato. [d] concil. Latera. ſub Leo X. ſeſſio 9. & Pius V. propr. mot. Nauar. cap. 25. nu. 122. de orat. not. 21. à numero quinquageſimooctauo, Menoch. de arbitr. libro ſecundo, caſ. 429. numero 11. Simanc. de Cathol. inſtit. capit. 9 Rebuſ. de priuileg. Scholar §. 100. Sarmien. defenſ. Apol. ad fin. Frat. Medin. libro primo, cap. 14. §. 11. Frat. Ludouic. 2. part cap. 95. Franc. Blanco in ſua Synodo Malacitana, & in ſuo confeſſionali. Petr. Nauar. libro ſecundo, reſtit. cap. ſecundo, num. 173. 183. 196. quamuis Soto lib. 10. iuſt. quæſtio. 5. artic 6. Cordub. lib. 5. quæſtio. 40. dub. 2. & caſ. 186. negant tam ſtricte obligari ad reſtitutionem, ſi triduo omittat horas, contra quos Nauar. de orat. not. 21. num. 62. [e] Trident. ſeſſio 24. refor. cap. duodecimo, Nauar. capit. vigeſimoquinto, num. 123. ſummiſtæ, verb. hora. Frat. Medin. & Ludouic. ſup. [f] Nauar. cap. vigeſimotertio, num. 67. Simanc de Cathol. inſti. vet capitulo nono, nume. 43. Perez. l. fin. titulo nono, libro ſecundo, ord. Couar. cle. ſi furioſus. 2. par. §. tertio numero ſexto. At melius Caſtro. 1. leg. pœnal. capitulo octauo, lib. 2. capitulo primo, Soto. libro primo. iuſt. quæſtio. ſexta, articulo ſexto, Frat. Medin. 1. 2. quæſtio. 96. articulo 4. Couarr. 2. part. ſponſ. capitulo tertio, §. nono, numero 11. 12. capitulo ſexto, §. octauo, numero decimoſeptimo, Caietan. verb. pœna & alij aiunt ob nullum crimen occultum amitti titulum beneficij ante ſententiam iudicis, & tamen vt pro tutiori ſententia diſpenſaro epiſcopus poteſt, ita Bulla concedit commiſſario diſpenſare vt retineat titulum & fructus beneficii, facta compoſitione pro fructibus. [g] per matrimonium ratum, ſi verum ſit amittit titulum beneficii, commeritus, capitulo primo, de cler. coniugat. Nauar. capitulo vigeſimoquinto, numero 120. Couar. 2. par. ſponſ. cap. ſexto, §. 3. numero quarto, Frat. Ludou. 2. par. cap. 106. Maiol. libro primo, irregul. cap. 34. Angel. Syluest. Armil. Aymo. Gregor. Lopez. Perez. l. 1. tit. 1. libro quinto, Ord. ſed ſi initiatus ſacris contraxit de facto, non amittit, ſed venit priuandus Nauar. Gregor. l. 41. tit. 6. P. 1. Iul. Clarus, practic. crimin. cum quo Ant. Gabr. tom. 1. verb. beneficium, videtur Simanc. capit. 40. numero decimotertio, Mandoſ. cancell. reg. 3. quæſtio. decimaſeptima, numero tercio, contra quoſdam, vt Pan. Loazes, Imola, Iaſon, apud Perez ſup. Couarr. nume. quarto, fin. & videtur Soto, diſtinctio. 38. quæſtio. prima, articulo primo, ad ſi. corp. [h] qui ſcienter contendit retinere incompatibilia, perdit prius per cap. de multa, de præben. & ſimul. 2. per extrau. execrabilis, eod. tit. Naua. capit. 25. num. 115. § 6. Duen. reg 31. Bern. Diaz. pract. cap. 42. Syluest. beneficc. 4. §. 6. Armil. § 44. Frat. Ludou. 2. par. capit. 104. [i] quia intra aliquod tempus dubitari poteſt an poſſeſſio beneficii 2. ſit pacifica. Nauar. de orat. not. 21. num. 51. 57. contr. Sotum. libro decimo, iuſt. quæſt. 5. a. 6. [k] [l] Manuel, numero decimotertio, & quo remedio vtetur intrulus. Nauar. capit. 27. num. 194. §. 6. vt per ſimoniam completā non recipitur tit. Nauar. c. 15. nume. 113. de illegitimo, numero 117. ſi caret ætate aut qualitatibus, numero 216. & cap. 17. numero 107. fin. Trident. ſeſ 21. ref. capit. 5. [m] Rebuſ. prax. de gratia. perinde valere. [n] Nauar. capit. 17. num. 196. §. 6. cum Felin. add. Hiſp. num. 28 cum Pan. Soto. lib. 9. iuſtit. quæſtio. 8. artic. 1. capit. fi. Ang. benefic. §. 44. Sylu. benefic. §. 20. cum Innocen. tit. de renunt. vt ſi excommunicatus receperat titulum ab epiſcopo. [o] conſulit D. Moya & alij iuriſp. vt plene ſonat bull. quod commiſſarius (ſicut & epiſcopus) reualidare poſſunt titulum, ſic diſpenſat in affinit. fornicaria, vt reualidetur matrim. cont. Manuel. numero 16. [p] [q] hæc excipit bulla Laur. Manuel. nume. 18. quia expreſſe Trident. vetat compoſitionem. [r] Nauar. cap. 25. num. 123. Manuel. num. 16. Trident. ſeſſ. 24. refor. capitulo 12. Nauar. Hiſ. cap. 25. num. 123. 133. lib. de orat. not. 7. numero 34 [ſ] cit. capitu. 33. §. 1. D. ſic aiunt pecus amiſſum ſiue Moſtrencum eſſe omnino ante petitionem reddendum eis quibus lex applicat, infra, §. 5. [u] Naua. capit. 25. num. 113. & de orat. not. 7. nume. 35. ſic eſt limitandus vt canonici regulares habent. At apud ſæculares ſi canonicus tēpore deſignato abſuit in cathedrali, non accreſcit alijs groſſa ſeu veſtuarium, niſi damnetur in pœnam, tunc eſſet excommunicatus, vel quia nunquam recitauit in eccleſia, nec domi. vid. Naua. Apol. de reddit. q. 1. mon. 79 nu. 3. Frat. Ludouic. 2. par. cap. 95. Fra. Medin. lib. 1. cap. 14. §. 11. [x] Trident. ſeſ. 24. ref. capit. 12. & primo Ancha. & commun. cum gloſ. c. 1. de cleric. non reſid. in 6. Nau. Hiſp. c. 25. nu. 133. cum Gabr. diſt. 17. q. 8. art. 2. concl. 2. Honcal. opuſc. 1. tract. 4. de diſtribut. quotid. Nau. de orat. not. 22. nu. 48. & id confirmat concil. Tolet. anni 1566. Act. 3. c. 16. Sandoual. de offic. eccl. 6. p. c. 17. & addit. 5. p. c. 4. Trident. derogare conſuetudine oppoſitæ quæ olim excuſabat, de qua Selua. 4. p. de benef. quæſtio. 2. addit. Nauar. de [y] not. 22. nume. 90. poſtquam tamen capitulo ſolutæ ſunt diſtributiones

buriones ab alijs perditæ, poſſet huic canonico ſi pauper ſit do
nare: quia in hac lege odioſa & rigida verbum Remiſsio non ex
y cludit donationem.[y] [z] Selua, & ſentit Sandoual. ſup. [a] Manuel.
z §.12.num.10. [b] l.6.& ſeq.ti.13.lib.6.recop. l.1.tit.12.lib.6.Ord.
a l.2.ti.13.lib.4.fori. Fr.Med.lib.1.cap.14.f.168.frat.Ludou.2.par.
b cap.2.§.igitur Ledeſ.2.p.quæſt 18.artic.5.fol.123.fi. Recen.1.1.q.66.artic.5.ad tertium Petr. Nauar.lib.4.teſtit. cap.2.num.82. ſed Couar.reg.peccatũ 3.par.§.1.nu.5.has leges non putat eſſe iuſtas niſi actio il
c larum tẽperetur.[c] Nauar.cap.17.nu.93.c.27 num 259.
d & commun.[d] Nauar.cap.23.nu.60. Syluest.Gabella.3.§.8.nu.21.Ang.Pedegium,§.1.Vectigal.§.6.Socin.reg.208.verb.Gabella. Caie.ver.vectigal. Parladorius.libel.rerum quotid.ca.3.num.13.Frater Me
e dio.1.2.q.96 ar.6.[e]
f cit.cap.35.§.6.c.[f] ſic in cauſa mixti ſori datur locus præ-
g uentioni.[g] ita prædicti fratres promulgant quãuis in prima conceſsione ſolũ habeatur, de lo Moſtrenco, y La
h Res.[h] Couar.murmurat de tam breui tempori præſcriptione, vt l.9.ti.15.lib.4.Recop.ſalariũ famuli expulſi præſcribit dominus triẽnio, niſi famulus intra id tẽpus petat. quod non prodeſt pro ſoro conſcientiæ & iure canonico, ſed negat actionem in ſoro ciuili, vt ait Couarru.reg.poſſeſſor.2.par.§.11.nu.3.fin.& lib.5.var.cap.9.nu.5. Dueñas regu.6.& 306.Perez l.3.tit.13.lib.3.Ord.Caſtro.2.leg.pœn.ca.10.verſ.5.Medin. C.de reſtit.quæſt.16.Peña & recent. quamuis Dueñas, & alibi Perez eam
i legem defendant.[i] Mos eſt Tabellionum in teſtam. itẽ mando à la Merced y Trinidad para ayuda de redempcion de captiuos à cada vna, dos o qua
k tro marauedis.[k] Septimæ Hiſpaniæ quæ dicuntur, conſuetę obligatoriæ & ordinariæ ſunt 35.dipondia, ex quibus 20.dantur Mercedi.15.Trinitati, 5.eccleſiæ maiori, & alia quinque B.Antonio aut Lazaro, ſi modo vous alium præueniat. item his fratribus adiudicatur 5.pars bonorum morientis ab inteſtato abſque hærede intra quartum gradum, ſed deducto eo quod pro anima datur. Alij dicunt totum deberi Monaſterio Trinit. deducto quinto pro anima. item bona naufragorũ quæ reperiuntur in mari aut flumine abſque certo domino. los Algarinos, & quod in dominicis & feſtis petitur per eccleſias, aut includit
l in cippo eccleſiæ.[l] excõicatio non confirmat aliud iusquã quod ex lege ciuili conceſſit Rex. vid. Cord.caſ.63.&ſeq.

niſi poſtquam reus in pœnam dam
z natus eſt.[z]
4 In fine Bullæ iniungit Pontif.
in virtute ſanctæ obedientię epiſco
pis & eorum vicarijs, vt omnes pœ
nas pecuniarias applicent in ſubſi-
a dium directæ expeditionis:[a] & ex
nunc pro tunc ait ſic applicari, &
appropriari: id enim potuit Pontif.
cum ſit ſupremus iudex, & imme-
diatus Paſtor totius orbis. de quan
titate vero pœnarum propter vitan
das lites iubet ſtari dicto & conſciẽ
tiæ epiſcopi aut vicarij.
5 Pecus perditum (quod dicitur
Moſtrenco) à Rege per legem re-
gni applicatur in vtilitatem vrbis.
quæ lex tantum videtur Prætori cõ
b cedere actionem exigendi,[b] & de-
tentor ſi vno teſte probetur detine-
re pecus, debet fateri & reddere. ſi
vero occultum ſit & expendit hæc
aut alia inuenta in opera pia præter
tim de conſilio epiſcopi aut parochi
vt mos habet, manet tutus in con-
c ſcientia:[c] aut pro his ſacere poſſet
compoſitionem, ſic in durino tri-
buto pro tranſuectione mercium
in aliud regis eiuſdem regnum vt à
Caſtella in Aragoniam debetur ſi
d petatur,[d] & qui ludo prohibito a-
e miſit habet actionem repetendi.[e]
6 Ius petendi pecus, ſeu Moſtren
cum quod ex lege competebat Prę
tori, tranſtulit Rex in Fratres ex
Ordine Mercedis, aut Trinitatis
f (quibus datur locus præuẽtionis,[f])
pro Redemptione captiuorum: &
quidam extendunt ad quoduis ani-
mal perditum aut aliam rem quæ
g pro derelicta habeatur:[g] ſi modo
quæſitus diligenter dominus non
compareat intra annum & diem,
h quo frater depoſitarius retinet:[h] &
vt ſemel in menſe intra eum annũ
voce præconis proclametur. reper-
tn autem domino reddi debet, de-
ductis expenſis. 2. habent hi Mo-
nachi in oppidis ſæcularem quem
vocant fratrem aut ſyndicum qui-
buſdam priuilegijs gaudentem, cui
incumbit Moſtrencum retinere in
depoſito: & colligere legata, aut
quæ voto aut promiſſione manda-
ta ſunt in redemptionem captiuo-
rum in teſtamento aut donatione:
i & quinque blancas[i] vt aiunt, qui-
bus tabellio in teſtamentis exhære
dare ſolet debitum in opera pia &
redemptionem captiuorum: & ſe-
k ptimas conſuetas, &c.[k] 3. omnia
quę prædictis fratribus ad effectũ
redemptionis debentur iure, iuxta
priuilegia Apoſtolica & Regalia cõ
firmata, vſitata & cuſtodita, rurſus
confirmauit Philip.II.Rex Hiſpan.
& id ipſum cõprobauit Greg.XIII.
anno 1582. & per Nuncium Apo-
ſtolicum Hiſp. obtinentur excom-
mu. Paulinæ, vt facilius per cenſu-
l ras colligantur ea bona,[l] quæ pro
derelictis habentur.

CAP. XXXVII.

De compoſitione circa legata in teſtamento.

Circa legata in teſtamento reli-
cta.1.ad Pontif. aut epiſcopum
pertinet curare vt voluntas deſun-
cti & teſtamentum mandetur exe-
cutioni, & ſupplere elapſo anno ne
gligentiam teſtamentarij aut lega-
tarij: nec poteſt teſtator ab eo pio
a officio repellere epiſcopum.[a] ſi quis
fecit legatũ Petro qui ſimul eſt hæ-
res, uel teſtamentarius, & tamen
per annum à die monitionis per iu
dicem ſit negligens implere teſta-
mentum & alia legata, hic legata-
rius in pęnam negligentiæ priuatur
eo ſpeciali legato, & applicatur pro
b anima defuncti:[b] 3. ſi quis legata-
rius per annum à die ſcientiæ ſit ne
gligens in petendo legatum, aut ſi
procurator pauperum, ut epiſcopus
aut parochus ſciuit quædam legari
operibus pijs, & tamen per annum
neglexit petere: habet locum diſpo
c ſitio huius Bullæ circa legata.[c] 4.cõ
tra legatarium negligentem hæres
præſcribit 30. annis actionem pe-
d tendi legatum,[d] ut præſcriptio, lege
inducitur partim in pœnam negli-
gentiæ domini rem ſuam non peten
tis. 5. monitione facta in ſynodo
contra executores teſtamentorum
negligentes intra annum exequi,
eo ipſo deuoluitur ius executionis
ad epiſcopum ſine alia monitio-
e ne.[e]
2 Si legata ſint pia, ad epiſcopum
pertinet executio teſtamenti, iuxta
concil. Trident.ſeſſ.22.reſ.ca.8.aut
ſi uoluntas teſtatoris commode nõ
poſſit in ſpecie adimpleri, poſſet epi
ſcopus, cum hæredis conſenſu (qui
perſonam defuncti repræſentat) al-
terare & commutare in caſu, eam
f ultimam uoluntatem.[f] & in lega-
to aut donatione facta eccleſię aut
pijs operibus antequam executioni
mandentur, multum poteſt Pontif.
g & eius autoritas cenſetur excepta.[g]
& multo magis ſi teſtator pro exo-
neratione ſuę conſcientię, & dam-
norum incertorum ſatisfactione,
h mandat diſtribui certam pecuniã,[h]
aut calices in pauperes, aut etiã in
uirum certum, & in quoddam Mo
naſterium, aut Hoſpitale: quia Pon
tif. habebat ius in ea bona incerta,
nec ei pręiudicat voluntas defun-
cti, ante quam talium bonorum di
ſtributio ſit executioni mandata.

CAP. XXXVII.

a Triden.[a] ſeſſ.22.reſ.c.6.ſeſſ.25.reſ.ca.4.Couar. c.tua nos.nu.6.de teſtam. Sarmien.4.par.de reddit.eccl.
b c.3.nu.2.[b] Perez.l.4.ti.2.lib.5.Ord.pag.141. Ant.Gabr.to.1.ad fi.verb.teſtam. Sylu.teſtam.2.§.6. Pet.Nauar.lib.3.reſt.c.4.num.
c 166.[c] Manuel.§.15 nu.19. cum Garnica ſuper Bullã Cõpoſitio. ita explicaſ ſe cõmiſſarium ge
d neralem.[d] Couar. reg.poſſeſſor.1.par.§.11.num.5.& ſe refert ad lib.1.var.ca.9.num.5.quod non præſcribit mala fi-
e de contra Ancha.[e] Palac. in ca. per veſtras, in prin.tex.§.18.nu.21.Perez.ſuper Ant.Gab.to.3. commun. ex Kirco uio.cõcl.42.pag.48
f [f] Nau. de orat. no.3.nu.71.cũ Fel.ca. cum acceſſerint.de conſtit.col.8.nu.19. Pan.num.5. Rebuſ.3.par. ſignatur,nu.46. quod dicit mirabile Palac. rubr. de donat.§.7.num.10. ad finem. cum Imol.Felyn.Hippolyto.idem Couarr. cap.tua nos. de teſtam.num.7. & eſt receptum in praxi Salmant. aliás commutatio vltimæ voluntatis pertinet ad Papam.cle.quia cõtingit, de reli.dom. vbi Ancha.Triden. ſeſſio. vigeſimaſecunda.refor.cap.6.
g [g] Anton. Gabr.to. primo. ad fin.verb.
h legatum.[h] cit. ca-

 pit.

i pit. 33. ad fin. M. i
k cit. C. [k] Couar. capit. Rainald. §. 1. nume. primo, de teſtamen. ſic enim Papa ex cauſa commutat vltimam voluntatem.
l [l] Bulla, & Ma
m nuel. num. 20. [m] ſu
n pra cap. 34. [n] Bulla, & Manuel, num.
o 20. [o] Manuel per l. à Titio. ff. de verb. obligat.

3 Bulla Latina ſic diſponit. Commiſſarius poſſit compoſitionem facere ſuper medietate legatorum, quæ propter male ablata facta ſunt: ſi modo legatarij etiam noti per annum in exactione negligentes fuerint. verbi gratia, ſi teſtator legauit Petro aut Monaſterio decem aureos, pro reſtitutione incertorum & exoneratione animæ: & tamen Petrus vel Monaſterium intra annum à die notitiæ neglexit petere, ſuccedit hæres defuncti, aut epiſ-
i ſcopus in medietatem eius legati,[i] vt per Bullam compoſitionis liberetur à ſolutione: altera vero medietas debetur legatario. ſi vero legatum excedat centum mille dipondia, fit pro medietate compoſitio cum commiſſario. legatarius enim quamuis à die mortis teſtatoris abſque alia acceptatione acquirat ius
k vtile legati: [k] non tamen perfectum ius, ſed reuocabile à Papa ex cauſa, ob annualem negligentiam legatarij. hic caſus non reſtringitur ad tempus publicationis, ſeu ante
l publicationem Bullæ: ſed generaliter conceditur cōpoſi
m tio,[l] niſi quis in fraudem & fiduciam Bullę id fecerit.[m]

4 Concedit Bulla ut legata quæ fient durante dicto publicationis anno (& Bulla Hiſpania addit, vel quæ prius ante publicationem facta ſunt) ſi legatarij inueniri non poterunt, fieri compoſitionem: ſed præſtito per reſtituentem iuramento, quod facta diligentia non potuit inuenire legatarium ſeu creditorem. hic caſus loquitur in omni legato quamuis non ſit propter male ablata, &
n in exonerationem animæ.[n] & huic in iure æquatur fi-
o deicommiſſum.[o] 2. reſtringit tempus, vt non extendatur ad legata facta elapſo publicationis tempore. Sed quia publicatio durat toto anno, niſi Papa reuocet, poſſet dicta compoſitio ſemper fieri. ſi tamen excedit centum mille dipondia, facienda eſt cum commiſſario.

In hoc libro multa inſeruimus quæ ad iuriſperitos pertinent, quorum iudicio, hæc, & cenſuræ Sanctæ Eccleſiæ Romanæ omnia noſtra humiliter ſubijcimus.

SVMMAE THEOLOGIAE MORALIS

Tomi Primi,

Doctore HENRICO HENRIQVEZ è Societate IESV Authore, in Academia Salmanticenſi Sacræ Theologiæ profeſſore,

LIBER OCTAVVS,

Qui eſt de Sanctiſſ. Euchariſtia, quatenus Sacramentum eſt.

Auctores de Euchariſtia tractantes.

PAtres in quatuor Euang. Matth. 26. Mar. 14. Luc. 22. Io. 6. & in Pau. 1. Corin. 11. Dionyſ. eccleſ. hier. c. 2. & 3. Clemens de conſt. Apoſt. præcipue lib. 8. à c. 13. vbi Turrian. Iren. lib. 5. Orig. lib. 8. cont. Celſum. Hilar. 8. Trin. & ſæpe Cypr. Chryſ. vterque Cyril. quos paſſim citant Recent. Auguſt. apud Torrenſ. lib. 3. conf. cap. 8. de his & alijs Patribus fiet paſſim ſermo. ex Recent. Turrian. de euchariſt. cont. Volanum Claud. Sainctes. ſcribit. 10. repet. de rebus euchar. controuerſis. Lindan. 4. Panopliæ. à ca. 37. Hoſi. inſtit. c. 39. Dried. 4. de eccleſ. dogm. c. 5. p. 2. & 5. Roffenſ. in defenſ. regia. à c. 3. & lib. de verit. corporis Chriſti in euch. Ioan Dauante. lib. Chriſtianę verit. in 5. verit. Stephan. Vinctonius contra cauillationes euch. Tonſtalus. de verit. euchar. Pighius controu. 4. & 7. Anton. Democares. de ſacriſ. Miſſæ. Taper. ar. 13. & ſeq. Ioan. Heſſels. de pręſentia corp. Chriſti in euchar. Alanus de euchar. & diſcipulus noſter Greg. de Valentia duplici tom. de euchar. Bellar. ſex lib. de euchar. Vualdenſ. to 2. c. 17. Gerſon. Samonas. Nicol. Methonenſis, Nicol. Cabaſilas, Marc. Epheſius, Beſſarinn Card. Ioan. Garet. de quibus Bellar. lib. 2. cap. 38. & in c. 39. argum. ex Patribus ſumpta redigit in Compendium. Turrecrem. Beauxam. & Eſpenceus. de euchar. ex Scholaſt. D. Tho. 3. p. à quæſt. 73. & cum Magiſt. 4. diſt. 8. vbi Soto, & alij Ledeſ. 1. p. à q. 14. Alex. 4. p. a q. 29. Guillel. Pariſ opuſ. de euchar. Frat. Tapia de euchar. Summiſt. verb. euchar. & communio. Nauar. c. 22. num. 10. Aſten. lib. 4. tit. 8. Gabr. in Can. & Cano. lib. 12. de loc. cap. 13. Victor. in Sum. à §. 52. Petr. Soto, de inſtit. Sacerd. tit. de euchar. Caſtro, & Medices. verb. euchar. Catechiſtę. Pius V. Caniſ. Sonnius, Arbor. 5. Theoſoph. c. 13. 14. Clictou. lib. 2. Antiluth. c. 20. Ecius enchyrid. Concil. antiqua, & recent. Florent. Conſtantien. ſeſſ. 8. Trid. ſeſſ. 13. de ſacramento. ſeſſ. 21. de communione ſub vna ſpecie. ſeſſ. 22. de ſacriſ. Miſſæ.

GL. IN PROOEM.

a SVp.[a] lib. de ſacramen. capitu. 7. §. 5.

b [b] infra cap. 35. & de vnione Chriſti cum iuſto communicante. cap. 36. & ſequen.

c [c] Dionyſ. de diuin. nom. &

d probat experientia [d] Caiet. 3. par. quæſtio. 1. artic. primo. vbi recent. diſtinguit triplicem cõmunicationem Dei ad extra, ideſt dum creauit res naturales. 2. per dona creata gratiæ, & gloriæ. 3. infinita communicatio per vnionem hypoſtaticam. vid. Caiet. & alios in Ioan. 3. ſic Deus dilexit mundum vt

e filium ſuũ daret. [e] Sic vocant Latini. Hilar. 4. Trin. vid. lib. ſeptimo, ca. 23. quem ſequitur Diuus Thomas, prima parte, quæſtio. 42. articu. quinto, Ambroſ. in 2. Corinth. 13. Auguſt. 6.

PROOEMIVM.

ALma Euchariſtia à Patribus tertio loco inter eccleſiæ ſacramenta numeratur.[a] Sed in Theologiæ parte quæ homini viatori accõmodatur, principem locũ obtinet: cũ ſit finis hominis iuſti habere in ſe, cũ mirabili quadã vnione Dei hominis ſubſtantiã. Huic enim per dignam cõmunionem ſe diuina bonitas quãtum fas eſt ſummo modo cõicat augens habitũ caritatis, & per ipſum Chriſti corpus excitans ardenté & deuotũ dilectionis actũ, quo viator vnitur & aſſimulatur Deo, & Chriſtum inducit ac circũfert animo & corpore, & ab eo tanquam à capite accipit vitam abundãtius, directioné, & Deiformes quaſdã operationes, vt cũ Apoſtolo dicere poſſit, viuo & operor iam non ego, ſed viuit & operatur in me Chriſtus: vt explicabitur cum de effectibus b euchariſtiæ ſermo fiet.[b] eſt autem beatitudo vnione quadam Dei, & aſſimilatione habere ſummum bonum humanæ vitæ. qua digna cõmunione præparãtur animæ in clarã Dei cõicationem, vbi ſubſtantia Dei vnietur intellectibus illarũ per lumen gloriæ diſpoſitis, vt videant Deum ſicuti eſt. Corpus vero ex digna cõmunione pręparatur in reſurrectioné vitę immortalis, vt fiat totius hoĩs cõſummata beatitudo.

2 Bonum ẽm ſuę perfectionis gradũ ſe cõuenienter cõicat ac diffun- c dit[c] in aliũ. Nec ſummũ bonũ de- d cebat, ſe ſũmo modo nõ cõicare.[d] Deus ergo intra ſeipſum ab ęterno naturam eandem numero cõicauit ſummo & neceſſario modo: Pater quidem Filio per generationé, & vterque ſummo amicitiæ nodo naturã cõicat ſpiritui ſancto. & ij tres non vniti, ſed vnũ ſunt. & cũ perſonatũ diſt. Filius in Patre, & Pater in Filio eſt, & vterque in ſpiritu ſancto per mirabilé circumince- e ſſioné,[e] quæ à Græcis Patribus Pericoriſis dicitur. Deinde cũ naturã amplius Deus cõicare nõ poſſet, de cuit Spiritum ſanctũ, cui bonitas ſua diffuſiua, communicatio & gratia. 2 Cor. 13. tribuitur, nõ eſſe abſque infinita quadam cõicatione, qua diuina perſona Filij alienæ naturæ, & abiectæ etiam carni ſe infinito modo cõicare, conceptus in f tempore de Spiritu ſancto,[f] & natus ex B. Maria Virg. Eſt quidẽ perſonę proprietas incommunicabilis alteri perſonæ, ſed eadem increata perſona alteri naturę communicari potuit, & ſubſiſtit in natura diuina atque humana: & diuina attri- g buta huic homini cõcedit,[g] vilia au

Trinit. cap. vlt. alij Patres in id Ioan. 14. ego in Patre, & Pater in me eſt. ex Græc. Damaſc. lib. primo, cap. 11. vid. lib. 3. ca. 18. libro 4. ca. 19. Theophil. in Ioan. 10. Theolog cum Magiſt. 1 diſtinct. 19. Bon. Richar. Carthuſ. quæſt. 2. Henric. ſumma. articu. 53. quæſtio. vlt. Picus Mirand. Apol. quæſt. 4. Bellar. lib.

f 2. de Chriſto, c. 5.[f] Matt. 1 & in Symb. ſed per appropriationé opus eximij amoris tribuitur ſpiritui ſancto cuius tamen Chriſtus non dicitur filius. Diuus Thom. 3. par. quæſtio. 32. Xuar. quæſt. 23. articu. 1. dub. 49. §. 1. fin. concil. Tolet. 11. in cõf. fid. Auguſt. 2. Trin. cap. 11. in Enchyr.

g c. 38. & D. Tho. 3. p. q. 16. per totam, maxime art. 4 Bellar. lib. 3. de Chriſto, c. 9. verſ. 2. cum Ambroſ. 2. de fide, c. 4. & lib.

tem prædicata hominis cum corporis defectibus Deus ſponte aſſumpſit, ſine vlla naturarum confuſione. Nec inter naturas ſit idiomatũ communicatio: [h] & tamen propter eximia dona quibus aſſumpta humanitas fuit decorata Patres ei tribuunt gloriam quandam, & adorationem latriç, cum quadam efficacia diuinitatis. [i] Hæc fuit ſumma inter Deum, & hominem vnio, & amicitia, qua Spũs ſanctus de quo Chriſtus conceptus eſt, ex duobus fecit maxime vnum non in ſola uoluntate, & bonis externis: [k] ſed in duabus, & ex duabus naturis vnũ mirabiliter compoſitum, [l] ita ut vtraque natura in eadem ſubſiſtentia diuinæ perſonæ ſubſiſtat. Quo bono & dignitate nihil maius huic humanitati, aut ulli creaturæ communicari, nihil melius concipi poteſt. Res ſanè digna infinita Dei potentia, ſapientia, bonitate, & dignatione.

3 Sunt quidam gradus inferioris vnionis, quibus Deus ſe homini viatori, ſi iuſtus ſit, communicat. i. vt præter creatum donum caritatis, & gratiç detur ſecũdum attributionem [m] iuſtis ipſa perſona Spiritus ſancti [n] intimo illapſu, [o] cum quadam applicatione virtutis paratus, ut tanquã immediatus motor [p] ſpeciali auxilio hominem excitet in ardẽtem amicitiæ, & caritatis actum, in quo conſiſtit ſpiritualis vnio: qui eſt immediatus effectus ſolius Dei, [q] abſque ſui mutatione habitãtis in anima iuſta, [r] quam mirabiliter mutat, & ſibi unit. Rurſus iuſtus manet in Deo, quem immediate amat ex caritate, [ſ] & immediate vnitur Deo, dum eum diligit quatenus eſt in ſeipſo: cum tamẽ intellectus noſter in via Deum immediate non attingat ſicut eſt in ſeipſo. hic gradus ſuperior eſt eo quo Deus Sap. 11. dicitur diligere res naturales, ad extrinſecam manifeſtationem gloriæ, & ſapientiæ ſuæ. [t] ſed iuſtos diligit efficaci amore diuini ordinis propter ipſorũ bonum, & in gratia decedentibus communicat ſe, & omnia bona ſua, tanquam amico filio, & hęredi.

4 Id ſummum beneficium quod in finem ſalutis humanæ ſingulari humanitati collatũ eſt, Patres aiunt Chriſtum quodammodo extẽdiſſe ad ſingulos homines digne Euchariſtiam manducantes, [u] per quam fit mirabilis vnio, quam cum vnione hypoſtatica cõparare ſolent. Hęc tamen longe excellit, quæ non eſt ad operationem, ſed ut vnicam humanitatem traheret ad ipſum eſſe diuinę perſonæ. At communicatio per Euchariſtiam fit multis (vt & iuſtis datur perſona Spiritus ſancti) & ſinguli manducant totum Chriſtum, non ut fiant vna perſona cum illo, ſed ad varios gradus amicitiæ, & operationis: ſicut & SS. maiori gradu ſe communicat ijs iuſtis, quibus maiora dona concedit. [x]

5 Theologus ſupponere deberet Euchariſtiã eſſe, ut illius myſteria, vſum, & cultum doceat: ſed oĩa hęc probat, ut aduerſarijs reſiſtat, & fideles confirmet. Et quia myſteria cõtinet præ ceteris ſacris ſupernaturalia, probat ex ſacris ſcripturis, ex traditione, & conſenſu Eccleſię, aut cõciliorum definitione. [y] multum defert Patrũ autoritati, & B. Tho. qui

& lib. 5. cap. 8 cum Auguſt. 1. Trinit. capit. 4. 13. Cyrill. in defenſor. anathem. 4. Damaſc. libro 3. capit. 4. 6. & 11. adde Origen. in Matth. cap. 13. & lib. ſecundo, Periarch. capitu. 6. Theophil. in Ioan. capit. 3. 6 & 8. Cyrill. 10. theſauri. capit. 2. & 3. & in multis opuſc. & epiſtol. quæ habentur in Concil. Epheſ. Hieronym. ad Ruffin. de iudicio Salomon. Leo epiſto. 10. & in ſermo. de natiuit. & paſſion. commu. Theolog. 3. diſtinctio. 7. Palac. quæſtione 3. Franc. à Chriſto. libro 5. de Incarnat. quæſtione quarta, vid. Conc. Epheſ. in cap. 4. Chalcedon. Act. 4. contra Neſtorianos. Niceph. libro 14. hiſtor. cap. 35. cum Euſeb. [h] D. Thom. 3. parte, quæſtione 16. art. 5. Bellarmin. lib. 3. de Chriſto, cap. 15. Conc. Chalcedon. Act. 5. & ſexta Synod. Act. 4. & 17. vbi refert epiſtolas Agathon. Pap. concil. Martin. Pap. Cano. 9. & ſequen. Auguſtin. ſermo. 191. de tempor. & lib. contra Felician. capit. 11. Rufin. in expoſit. Symbol. Cyrill. 10. theſauri. ca. 20. Baſil. in Pſalm. 21. [i] Sic Origen. 2. Periarch. capitu. 6. Baſil. orat. de natal. Domini. Theoph. in Ioan. 10. comparant Chriſti humanitatem ferro candenti, quod ex coniunctione ignis lucet & vrit, ut ignis. Bellarm. 3. de Chriſto, capit. 10. & ſic loquuntur Leo epiſto. 83. Cyrill. 12. theſaur. cap. 15. libro quarto in Ioan. cap. 24. Damaſc. libro 2. cap. 21. Theodoret. Dialog. 2. cum Niſſen. libro de Anima. Xuar. 3. par. quæſtione 16. artic. 1. dubio 35. §. primo fin. [k] vt ex Ariſtoph. citat. D. Thom. 12. quæſtione 28. artic. 1. ad ſecundum. [l] Recent. cum D. Thoma 3. part. quæſt. 2. artic. 4. commun. cum Magiſt. in 3. diſtinctione 6. & 7. citat Patres. Leo epiſt. 11. Nazianzen. Damaſc. lib. 3. capit. 3. 6. & 7. 8. 19. & maxime, capit. 5. Auguſt. lib. ſentent. Proſperi. Petr. Diacon. libro de Incarnatio. Chriſti, capit. 4. Synod. 5. General. capit. 4. & 7. & ſexta Synod. in epiſtn. Agath. Act. 4. & 11. 13. in confeſſ. Caij, Concil. Epheſin. epiſtol. ad Neſtor. & capit. decimo tertio, & ex Latio. Concil. Lateranenſ. 1. ſub Martin. I. can. 8. [m] commun. Scholaſt. cum Magiſt. prima diſtinctione 14. ſed Aegid. & Palac. diſtinct. 15. quæſtione prima, D. Thom. 1. part. quæſtione 43. artic. 3. Ferrar. 4. contra gent. cap. 21. vt in Symbolo, & in Spiritum ſanctum viuificantem. 1. Corinth. 13. Spiritus Dei habitat in vobis. Roma. 5. & tamen dari iuſto tres diuinas perſonas conſtat Ioan. 14. ad eum veniemus, ſed quia eſt effectus amoris tribuitur Spiritui ſancto. [n] Theolog. ſup. Auguſtin. 15. Trinit. c. 26. colligit ex Rom. 5. caritas Dei diffuſa eſt per Spiritum ſanctum qui datus eſt nobis, & tract. 74. 110. in Ioan. diſtinguit Spiritum ſanctum Apoſtolis datum contra dona creata caritatis, & gratiæ, & epiſt. 57. id explicat ex effectibus. Ambroſ. 1. de Spiritu ſancto, cap. 4. Didym. lib. 1. de Spiritu ſancto. Leo, & Beda ſermo. Pentecoſt. quare D. Thom. ſup. oppoſitum damnat erroris. [o] hanc Spiritus ſancti præſentiam in anima iuſti vocant circumince ſſionem. Damaſc. libro tertio, capit. 18. libro quarto, cap. 19.

Theophil. in Ioan. 10. Picus Apolog. quæſtione quarta, (ad imitationem eius qua Pater eſt in filio. ſupra lit. E.) vt in ferro candente adeſt intime ſubſtantia ignis, ita per gratiam adeſt Spiritus ſanctus, intimo illapſu in eſſentia animæ. vid Palac. in 4. diſt. 49. quæſtione 1. Carthuſ. 4. diſtinctio. 4. & ita ſe explicat Henric. in ſumm. ar. 49. quæſtio. 5. & tamen aſſirmat beatitudinẽ eſſe. in operatione qua beatus videt, & diligit Deũ, nec amplius intendit, quod lib. 13. quæſtio. 12. [p] ſic intelligentia adeſt in coelo cęli, cuius partem mouet immediate. [q] quamuis ſæpe Deus impios immediate moueat per auxiliũ ſpeciale nõ dicitur ſpeciali ratione inhabitare Spiritus ſanctus niſi in ſolis iuſtis, quos mouet ad actum amicitiæ & caritatis. D. Th. 2. 2. quæſt. 23. ar. 2. Doctor. 1. diſt. 17. atque ita ſacræ literæ, & Patres iuſtum vocant habitaculum Spiritus ſancti, ſeu ſacrarium, ciuitatẽ ſanctam, domum, & templum Dei, eo quod ſit ſedes immediata Dei parati ad mouẽdum voluntatem prędicto modo. 1. Ioann. 4: qui manet in caritate in Deo manet, & Deus in eo. amans enim dicitur eſſe in re amata, quę ut ſua quaſi magnes ad ſe trahit amantem, & rurſus res amata dicitur eſſe in amante, ſicut cognitum in cognoſcente. Recent. cum D. Thom. 1. part. quæſtione 27. artic. 3. vbi Torres, Bahes, Zumel. Angelus vero non poteſt efficaciter mouere voluntatem alterius, ſed ſolus Deus. D. Thom. 1. part. quæſtione 111. articu. 2. quæſtione 115. artic. 4. Frater Medin. cum D. Thom. 1. 2. quæſtione nona, artic. 6. D. Fulgent. quem ſequuntur Philipp. Cancell. Pariſ. & Albert. prima diſtinctio. 7. Carthuſ. quæſtione quarta. [r] Recent. cum D. Thom. 1. part. quæſtio. 8. articu. 3. ad quartum, neque id negat. quæſtio. 43. artic. 3. quia apud iuſtos adeſt Deus tum per effectum ſupernaturalem: tum per amorem amicitiæ immediatum, ut dictum eſt, quæ ratio ſatis eſſet ad pręſentiam Dei in anima iuſta, ſecluſo etiam effectu: ut verbum adeſt in humanitate aſſumpta ratione vnionis, & ſub ſpeciebus Euchariſtiæ dicitur adeſſe, & manducari ratione unionis cum humanitate: quamuis uerbum nihil ſpeciale operaretur in ea: actio enim eſt communis Trinitati, & tamen Pater & Spiritus ſanctus non dicitur incarnatus, nec manducari ſub ſpeciebus panis: infra cap. 27. vide Xuar. 3. part. quæſt. 3. artic. 2. dubio 12. §. 1. [ſ] Vid. citat. lit. Q. [t] quod agnouit Ariſto. 8. Ethic. cap. ſeptimo, libro ſecundo. magn. moral. capitulo 11. D. Thom. 1. part. quæſtio. 44. artic. 4. quæſtio. 65. 2. Carthuſ. 2. diſtinct. 1. quæſt. 6. Prouerb. 6. omnia propter ſemetipſum operatus eſt. [u] ſup. B. & inf. cap. 31. & ſequen. [x] Spiritus ſanctus communicat obiectiue, & effectiue maiora dona ijs, qui habent maiorem gratiam, aut beatitudinem. At ſi unio hypoſt. communicaretur multis, non haberet gradus, ſed in unoquoque eſſet ſimpliciter infinita. [y] at D. Thom. 3. part. quæſtione 75. art. 1. & 4. diſputat de poſſibilitate Euchar. de argum.

multa in hac re didicit ex reuelatione & peculiari inſpiratione Dei,[z] hanc partem diuidimus in duos libros de euchariſtia: in priori agitur de ea vt ſacramentum eſt: in poſteriori de ſacrificio Miſſę. in hoc ergo dicemus de euchariſtię nominibus: cap. 1. de quadruplici cauſa: de effectibus verborum & communionis: de ſuſcipiente, & miniſtro. 1. De cauſa effectiua ſeu inſtitutione. ca. 2. de cauſa finali, ex qua ſumitur neceſſitas & præceptum. c. 3. & ſeq. De definitione. c. 6. & vnitate ſacramenti. c. 8 Item. 2. de materia. cap. 9. & forma. cap. 16. de effectibus. formę, à c. 20. ſine mutatione in Chriſto, quod Chriſti corpus adſit præſens & adorandum ſit. c. 32. & quando incipiat aut deſinat adeſſe ſub ſpeciebus. 3. à c. 34 de effectibus huius ſacramenti. 4. de ſubiecto. c. 40. & quo inſtāti te cipiat effectum ſacramenti. c. 43. & in c. 44. de communione ſub altera ſpecie. 5. de diſpoſitione mentis. cap. 45. vſque 52. de corporis mundiţia. cap. 49. vſque 51. & de frequentando vſu. cap. 53. item 6. de Miniſtro. cap. 54. & tandem à c. 56. & quando peccatorem aut excommunicatum repellere debeat à communione, vel admittere. Contra horum ſingula diabolus per improbos miniſtros ſuos vires exercuit, vt innumeros errores inuenitet, qui ad hæc ſere capita ſummatim reuocantur.

6 Ex hæreticis quidam reiiciunt euchariſtiam à numero ſacramētorum.[a] Alii negant adultis eſſe neceſſariam ex præcepto. Alii aūt neceſſariam paruulis.[b] 2. de materia nouatiani negāt cōfici ex alio corpore[c] vt pane & vino: quaſi omne corpus ſit factum à malo quodam Deo. Gręci illicitum aut inane putant confici in azymo.[d] Alii materiam potus aiunt non eſſe vinum, ſed aquam.[e] Alii negant aquam miſcendā vino.[f] 3. de forma quidam negant requiri verba, aut certe determinata verba in hoc aut aliis ſacramētis.[g] Et quia quidam ex Patribus aiūt ſolis Chriſti verbis perfici conſecrationem (qui in ſano ſenſu exponēdi ſunt.[h]) colligunt ſolum Chriſtum in cœna cōſecraſſe:[i] deinceps nullam à ſacerdotibus fieri conſecrationem: à quibus parum differunt qui quibuſdā precibus, vt oratione dominica ſepties dicta conficiunt:[k] aut aliis verbis.[l] Nam hi ex conſequenti negāt verum Euchariſtiæ ſacramentum. 4. Quidam Græci verba quæ præcedunt aut ſubſequuntur formam in eccleſia Latina cōſuetam, eſſe ita neceſſaria, vt ſine illis nō cōficiatur,[m] Kēnitius imponit Catholicis quod dicāt, multas alias preces & ritus eſſe de neceſſitate huius ſacramenti.

7 De ſenſu verborum, iuniores hæretici in varios errores abierunt.[n] & tempore Apoſtol. quidam negarunt verbis effici, vt corpus & ſanguis Chriſti adſit realiter ſub ſpeciebus conſecrans,[o] ſed adeſſe tanquam in ſigno & figura.[p] vt Matth 3. columba vocatur ſpiritus ſanctus, quia ſignum fuit illius. Alii adeſſe corpus Chriſti, ſed in vſu tantum dum manduca-

de argum. Theolog. ſup. lib. de ſacr. cap. 2. §. 3. Cano. lib. 1. de loc. cap. 2. & per totum lib. & de autorit. Patrum circa euch. [z] Chryſ. hom. 60. ad popu. Cyril. lib. 4. in Ioan. cap. 17. catechi. Pii V. de autoritate D. Th. ſup. de ſacr. capit. 1. lit. C. & Pius V. in bulla qua illum creauit S. Doctorem eccleſiæ. quod autem ex reuelatione didicit. Ant. 3. par. hiſto. & Garzo in vit. eius. Breuiar. die 7. Mart. in 5. lectio. [a] refert Pet. Cluniac. lib. cōtra Petrū Bruſian. ſed Sander. lib. 7. viſibil. Monarch. hær. 103. probat ex Lutheranis qui admittūt duo vel tria ſacramenta numerare euchariſtiam. Bellarm. libro primo de ſacram. cap. 1. hær. 3. lib. 2. cap. 23. [b] At eſſe præceptum adultis & non eſſe neceſſariā paruulis, Trident. ſeſ. 13. can. 9. ſeſ. 21. c. 4. inſ. c. 3. & 42. [c] Caſtro, & Medices, verb. euchariſt. hęr. 1. & uerb. creatura. [d] inſ. c. 10. Caſtro, & Medic. euchar. hær. 2. Bellar. 4. de euchariſt. cap. ſeptimo, [e] Prateol. verb. Aquarii. Caſt. & Medic. hær. 6. & cap. 1. de ſumm. Trinit. cap. fin. 24 quæſtio. 3. verb. Aquarii. etiam falſo quidam, negat reperiri expreſſum in euangelio Chriſtum cōſecraſſe vinū, quia verb. (non bibam de hoc genimine vitis) quæ Matth. 16. & Marc. 14. referūt poſt conſecrationē calicis & apud Luc. 22. videntur nō intelligi de vino conſecrato ſed cœnæ communis, quia præmittuntur de primo calice ante conſecrationem panis. At omnes Theolog. d. rationi apud Lucam dici per anticipationem, & intelligi de vino conſecrato. D. Thom 3. par. quæſt. 74. art. 5. quæſt. 81. art. 1. ad primum, & in Matth. 26. Hilar. Theoph. Chryſoſt. hom. 83. & inde confutat hęret. Aquarios. Auguſt. 3. quæſt. euang. cap. 43. Ianſen. Concord. cap. 131. Hieron. epiſt. ad Hedib. Innoc. lib. 4. de Miſſa. Soto diſtinct. 12. quæſt. 2. artic. 2. colum. 3. & 5. d. 9. quæſt. 1. art. 5. Ledeſm. 1. par. quæſtio. 15. art. 5. & tandem fatetur Bellar. [f] de quo Triden. ſeſſ. 22. cap. 7. can. 9. Caſtro, Medic. hær. 7. Bellar. 4. de Euchar. cap. 10. ſed falſo Vvald. de ſacramental. tit. 4. cap. 32. col. 7. contendit Chriſtum non miſcuiſſe aquam vino contra Patres, & Theol. cap. ſcriptura. de conſ. d. 2. Trid. cap. 7. Chriſtus creditur ita feciſſe. inſ. cap. 12. [g] inſ. cap. 16. & lib. de ſacram. capito. 8. Bellarm. lib. 1. de ſacram. cap. 19. & ſequent. [h] ut exponit. Bellar. 4. de euchariſt. cap. 13. [i] contra quos Petr. Cluniac. tract. de ſacriſ. Euthym. 2. par. Panopl. titu. 23. ait Bogomiles dicere euchariſtiam nihil aliud eſſe quam Pater noſter. Bellar. 1. ſacramental. c. 2. hær. 3. & lib. 1. euchar, cap. 1. §. 5. & idem ſentiunt citati ſtatim lit. K. [k] Guido Carmel. de hæreſ. capitulo nono, Prateol. uerb. pauperes de Lugdun. §. duodecimo, Medic. hær. 3. at Caſtro euchar. hæreſ. 3. negat illos id tenuiſſe. & Claud. de euchariſt. repet. ſeptima, capitulo quinto, quia id iſtis non tribuunt D. Thom. Siluius in hiſto. Bohæ. capitulo vigeſimoquinto, Anton. 4. parte, hiſt. tit. 11. capitulo ſeptimo, direct. inquiſ. 2. par. quæſt. decimaquarta, ſed hoc argum. non eſt efficax: fuit tamen antiquior hæreſ. de qua Euthy. ſupra. [l] de antiquorum errore circa formam Iren. libro primo, capitulo nono, Cypr. epiſ. 75. Auguſt. hæreſ. 27. de Ophitis. Epiph. hæreſ. 34. At recent. Anabaptiſtæ ut referunt Claud. utuntur his uerbis: Accipe, ede, memento Domini. Alii ut referunt Claud. & Hoſi. lib. primo, contra Brent. ſic, hic es panis meus. Alii, accipite, comedite: hoc facite in meam commemorationem. Alii legunt ex Ioan. cap. 6. Alii ex Paulo 1. Corinth. 11. [m] Quod tenuerunt Græci. Cabaſil. in expoſi. Liturg. capitu. 29. 30. Marc. Epheſius. de uerb. conſecrat. Ieremias Patriarcha Conſtantinopol. in cenſuris contra Luther. capitulo vigeſimo, Catharin. opuſc. de uerb. conſecrator. ait deprecationem aliquam eſſe neceſſariam ante, uel poſt uerba Chriſti. At contra iſtos infra capitulo decimoſexto. ad fi. Bellarm. lib. quarto, de euchariſt. capitulo decimoquarto, & in capitulo decimoquinto refert ſententiā Kemnitii. concil. Floren. ſeſſione 25. ſolis Chriſti uerbis fieri conſecrationē fatentur Græci. & Beſſar. libro de uerborum cōſecratio. quia etiam in Liturg. Græc. poſt ea verba ſtatim proponitur euchariſtia adoranda. Trident. ſeſſione decimatertia, capitulo tertio, & quarto. cū Chriſtus dixit, hoc facite: ſupponitur facta conſecratio. [n] Hoſi. libro ſecundo, contra Brent. Bellarm. 1. de euchariſt. capitu. primo, §. quinto, & ſequent. libro quarto, capitu. decimo quarto, & decimoquinto Caſtro hęreſ. 3. [o] vt ſimoniaci, & Menandriani, qui primum in eccleſiam errores inſerere conati ſunt, de quo infra capitulo vigeſimo, vbi explicatur Trident. ſeſſ. 13. capitulo primo, Caſtro, & Medices, hæreſ. 4. Lindan. quarta parte, Panopl. capitulo 43. Hoſi. libro ſecundo, contra Brent. EKius Enchirid. titulo vigeſimonono. Bellar. 1. ſacram. capit. primo, & eum errorem cōfutat tribus lib. & Theodoret. dialog. 3. hæret. Fab. affert Ignat. epiſt. ad Smyrn. apud quem nunc non extat. & non exercent illicitam Anthropophagiam. Claud. repet. ſecunda, capitulo octauo, [p] De quo infra capitulo vigeſimoprimo, Caſtro, & Medic. hæreſ. 4 Bellarm. 1. de euchariſt. capitulo primo, & octauo, Iconomachi primum explicarunt panem eſſe figuram & imaginē corporis Chriſti, & damnantur in 7. Synod. Act. ſexta, Dam. libro quarto, capitulo decimoquarto, Theoph. in Matth. 26. & in 1. Corinth. 11. Taper. articulo decimotertio, Triden. ſeſſione 13. capitulo primo, can. 1. deinde fertur Bertramus. de quo dubitat Sander. libro ſeptimo, hær. 136. quia non ſatis explicuit errorem contra quem ſcripſit Paſchaſ. vide Bellarm. libro primo, de euchariſt. idest Alanus. de euchariſt. capitulo vigeſimo, Claud. repet. ſecunda, capitulo tertio, & de arg. hæret. in repet. tertia, cap. quarto, & ait à Marcione ortas hæreſes contra verit. corporis Chriſti in Euchar. item quidam Scotus de eodem errore damnatus eſt in conc. Vercellen. ſcripſit vero bene Laufrancus de Henricianis. vide Bellarm. libro primo, capitulo primo, §. quinto, Prateol. eo. uer. Sander. hær. 142. Et Valeramo tribuit Sotus diſt. 9. quæſt. 2. arti. 2. Chriſtum dici impanatum, quaſi non adſit corpus Chriſti ſumptum ex matre, ſed panem aſſumptum hypoſtatice. At hoc tribui falſo, aiunt Alanus, Claud. Bellarm. ſed ille error fuit Ruperti abb. vt ait Bellarm. lib. 3. cap. 11. 15. error. 3. ex Rupert. libro 6.

in

tur. [q] Alii dubitant an ſimul adſit anima & diuinitas Chriſti. [r] 2. vbiquetarii ſeu vbiquetii aiunt à puncto Incarnationis carnẽ Chriſti ex Verbi coniunctione Deificatam, habere portentoſam vbiquitatem [ſ] & (tamen apparere in certo loco vbi operatur per ſpecies) ac ſubinde non magis adeſſe præſentẽ ſub ſpeciebus, nec ibi magis adorãdam, quam in aliis rebus & cibis. Et quidam aiunt Angeli ſubſtantiam eſſe vbique. Quidam generaliter negant adorandum ſacramentum euchariſtiæ. [t] Alii negant reliquias ex fractione hoſtiarum relictas in altari eſſe reuerenter cuſtodiendas. [u] Quidam dicunt cum corpore Chriſti manere ſubſtãtiam aut ſaltem materiam panis [x] quod cedit contra reuerentiam euchariſtiæ: nam & ille panis Deo non vnitus adoraretur latria.

8 Contra effectus huius ſacramẽti, Meſſaliani aiunt nihil prodeſſe. [y] Armeni putant corpus Chriſti prodeſſe tantum corpori noſtro. [z] Quidam Græci aiunt cõfectum die in cœna Domini eſſe maioris virtutis [a] atque ita conſecratum ſolo die cœnæ conſeruabant toto anno pro infirmis, Alii vtraquiſtæ negant laicis vtiliter conferri niſi ſub vtraque ſpecie, [b] quaſi ſub altera non adſit totus & integer Chriſtus. Alii manducationem ſpiritualem (id eſt, votum ac deſiderium deuotum recipiendi) æquauit manducationi ſacramentali. [c]

9 Contra præparationem recipientis, quidam aiunt ſatis eſſe ſolam fidem ſeu confidentiam: & illum dignius accedere, qui ſentit conſcientiam peccatis grauatam & perturbatam, dummodo credat ſibi propter Chriſtum non imputari, abſque alia præmiſſa pœnitentia, aut confeſſione peccatorum. [d] Alii negant peccatorem cum ſpeciebus ſumere corpus Chriſti, [e] & dum mus deuorat, [f] aut ſi ſpecies cadant in lutum, deſinere ibi eſſe corpus Chriſti. [g] Alii ſumptis ſpeciebus nõ manducari corpus Chriſti, niſi ſpiritualiter tantum. [h] Alii quod communio prodeſt etiam catechumenis, ſaltem vrgente neceſſitate. [i] Alii conferendam eſſe etiã infantibus. [k]

10 Contra Miniſtrum, quidam aiunt, laicos conficere & miniſtrare poſſe ſi modo à populo eligantur tanquam miniſtri. [l] Alii quod peccator ſacerdos non conficit: [m] aut non conſecrari eam materiam quæ eſt indignis conferenda: [o] Alii putant illicitum eſſe celebranti, ut ſe ipſum communicet. [o] contra has hæreticorum fabulas & monſtra, pugnant Catholici antiqui, & recentiores, & conſenſus eccleſiæ damnat, proponens ſanam doctri-

in id Ioan. 6. panis quem ego dabo & lib. 2. diuino. offic. cap. 2. ex quo libro (ſub nomine Amb. aut Iſid.) ſumit Vuiclef. arg. apud Vualdenſ. to. 2. c. 47. 65. 93. Trid. ſeſ. 13. can. 1. ſi. [q] inf. c. 29. Caſtro & Med. hær. 12. Bellar. 4. de euch. c. 1. & ſeq. Trid ca. 4. Claud. rep. 4. c. 12. [r] refert Bellar. 1. de euch. c. 1. §. denique, & lib. 4 cap. 20. de quo infra capit. 27. Trident. ſeſſio. 13. cap. 2. ca0. 2. Simoniaci de quibus ſupra O. negabant verbum aſſumpſiſſe verã carnem: ac ſubinde negãt corpus Chriſti adeſſe in Euch. & ſimili errore Neſtorius ut negauit unionẽ verbi cum carne, negat in Euchar. eſſe corpus niſi puri hominis: contra quẽ Cyrill. to. 4. ad fin. At Irenę. Tertul. Ephiphan. Aug. de hæreſ. nõ fecerunt mẽtionem huius erroris circa euch. contenti probare Chriſtum habuiſſe verã carnem cõtra Manich. & vnitam verbo, cont. Neſtor. vide Bella. ſup. Clau. repet. 2. cap. 12. repet 9. cap. 3. imo & Rabini fatentur adeſſe ſimul diuinitatem Chriſti Galatin. lib. 4. de arcan. ſcript. cap. 6. [ſ] inf. capitulo 20. Bellar. libro de ſacram. in procem. & lib. 3. de eucha. capitulo 17. Claud. repet. 4. capit. 8. & citat Ieſuitarũ concluſiones. Auguſt. epiſt. 57. ad Dardan. quæſt. 1. apud Torrenſ. lib. 1. confeſſ. cap. quarto §. 4. fin. §. 14. negat Chriſtum vt homo eſt, eſſe vbique, ſed in parte mundi determinata Theulog. in 3. diſt. 22. vbi Diuus Thom. quæſt. 1. artic. 1. ad 6. & art. 2. cap. ad 5. Bona. Alber. Richar. & alij apud Carthuſ. quæſt. 2. Alexan. 4. part. quæſt. 40. mon. 3. artic. 6. §. 3. & Beza ac Melancthon. ſcribunt contra hanc vbiquitatem Brentij, Lindan. dialog. 2. ſui Dubitantij Prateol. verb. vbiquetij, Canif. in peol. lib. 1. contra Centur. Natal. Bed. lib. contra propoſ. Fabri, Sander. lib. 7. hęr. 105. Ioan. Heſſels. de corporal. Chriſti pręſentia in euchariſt. addit Claud. proprium eſſe Dei, ut ſit vbique. D. Thom. 1. par. quæſt. 8. arti. 3. & Claud. probat ex Tertul. Theod. dialog. 3. Polym. Cyrill. 6. Ioan. cap. 14. Ambroſ. 1. de fid. cap. 4. Niſſe. to. 12. in Funom. Maximus diſ. cum Pyro Dam. lib. 3. cap. 7. Auguſt. dum vero Magnetes antiquiſſimus lib. 3. Apolog. euangel. ait poſt aſſumptionem humanitatem Chriſti Deificatam, eſſe in omni loco præſentem, exponendus eſt, quia poteſtate & viſu dicitur præſens, eo quod contactu virtutis poteſt ut uerbi inſtrumentum immediate agere in res etiam diſtantes. Caietan. 3. par. quæſt. 53. art. 2. Vega lib. 7. in Trid. c. 14. & quia coram oculis habet omnes res præſentes & in uerbo videt omnia etiam futura. ſic Sanctos & Angelos eſſe nobis præſentes ait Alger lib. 1. de euch. cap. 14. Quod uero quidam aiunt angelorum ſubſtantiam, ſicut & idæam Platonis eſſe ubique, vt Durand. 1. diſt. 37. quæſt. 1. num. 33. 36. & hinc q. 2. negat Angelum proprie moueri loco. idem Herue. ead. d. quæſt. 1. c. & ad 3. & tract. de motu Angelorum. quam ſententiã tenuit Rabbi Moſes & Philoſophi Hebræi ut referunt Alber. ead. d. art. 4. Carthuſ. q. 3. & Vdalr. lib. 4. ſumm. de quo ſtatim. lit. X. [t] de quo infra cap. 32. Triden. ſeſſ. 13. ca0. 6. Bellarm. 4. de euchar. c. 19. Claud. rep. 9. c. 3. [u] ſic decentiſſime eccleſia in ſacrario iubet conſeruari euchariſtiam. Trid. ſeſſ. 13. c. 6. ca0. 7. & citat Conc. Nicen. Caſtro, hær. 12. Medic. hær. 14. Eſpence 2. de ador. euchar. c. 9. Hoſi. 1. contra Brent. Taper art. 13. [x] Berengar. ab anno Chriſti 1050. qui ter coactus eſt retractare ſententiam. 1. dicit euchariſtiã eſſe tantum figuram. deinde retractans, ait adeſſe corpus Chriſti,

ſed ſimul cum ſubſtantia panis. de quo. Bellar. 3. de euchar. c. 8. Claud. rep. 5. cap 3. ſed ex Catholicis Dur. 4. diſt. 11. quæſt. 3. ait probabile, ſed abſque aſſertione quod in Euchariſtia manet eadẽ materia panis (quæ dicitur ſubſtantia, quia ſubſtat cæteris ut primum ſubiectum) & eam vniri animæ Chriſti, nec tamen corpus Chriſti augeri, qa diſt. 10. quæſt. 2. negat in euchariſtia adeſſe quãntatem corporis Chriſti. idẽ tenuit Aegid. Theorem. 1. & 2. de euchariſt. Sylueſt. euchar. 4. §. 1. verſi. 4. Euiym. in Panopl. titu. 21. apud Caniſ. in Catech. de euchariſt. cap. 5. item Duran. 1. diſt. 37. q. 1 nu. 38. ait animam ſeparatam nullo loco eſſe limitatam: ac ſubinde eſſe ubique vt de Angelo ex ipſo relatum eſt lit. S. hinc Durand. 3. diſt. 22. q. 3. negat animam ſeparatam Chriſti deſcẽdiſſe ad inferos ſecundum motũ ſubſtantiæ, ſed per effectum: ut uerbum dicitur deſcendiſſe de cœlo per incarnationem, ſed abſque mutatione loci. vnde inſinuat quod ſola anima Chriſti in cœlo exiſtens dicit reſpectũ quendam vnionis & præſentiæ ad materiam panis ſub ſpeciebus relictam cui unitur. & ſane errat Durand. nec ſaluat veram præſentiam ſubſtãtialem corporis Chriſti in Euchariſtia. nec conuerſionem totius ſubſtantiæ contra Trident. ſeſſ. 13. cap. 4. can. 2. Caietan. 3. par. quæſtio. 75. artic. 1. Soto diſt. 9. quæſt. 2. artic. 3. Caſtro & Medic. hæreſ. 5. Bellarm. 1. de Enchar. capitulo duodecimo, libro tertio, capitulo decimo tertio, [y] [z] de quo inf. cap. 34. & ſequen. Concil. Florent. Trident. cap. 2. can. 5. Hoſi. inſtit. cap. 42. Caſtro, & Medic. hæreſ. 8. Bellarm. libro 1. de euchar. capitulo primo, Theodoret. lib. 4 hæret. fabul. capitu. 20. [a] Caſtro, & Medic. hær. 9. Prateol. uerb. Græci §. quarto, uerb. pauperes de Lugd. §. 23. Bellarm. 1. de euchar. capit. 1. [b] Caſtro, & Medic. hæreſ. 15. Bellarm. 4. euchar. cap. 10. Trident. ſeſſ. 21. nos inf. cap. 44. [c] refert Hoſi. lib. primo, contra Brent. ſed contra D. Thom. quæſtio. 80. art. 2. Trident. ſeſſ. 13. cap. 8 & can. 8. Alexand. 4. parte, q. 41. memb. 3. articu. 3. At Soto diſt. 12. quæſtio. 2. artic. primo, & Ledeſ. quæſtio. 22. artic. 4. innuunt, dum adoratur ab infirmo, qui ob vomitum impeditur communicare, impleri præceptum & augere gratiam ex operato: at falſum eſt. [d] Trident. ſeſſ. 23. capit. 7. can. 11. Caſtro, & Medic. hęr. 10. Claud. repet. 10. cap. 2. Bellarm. 4. de euchar. capitulo 17. & nos infra cap. 45. 1 & ſequent. [e] in quo errat Origen. in Math. 15. ſed bene loquitur in Pſalm. 37. hom. 2. Caſtro, & Medic. hęreſ. 11. ſed contra 1. Corinth. 11. qui indig. mand. & bib. ubi communi. Gręc. & Latin. Chryſoſt. Ambroſ. Anſel. D. Thom. atque ita ſumpſit Iudas. [f] [g] damnat Gregor. XI. in direct. 3. part. quæſt. 10. & 1. parte, folio 17. Diuus Thom. 3. par. quæſtio. 80. art. 3. Caſtro & Medic. hær. 13. [h] Caſtro, & Medic. hær. 19. Trid. ſeſſ. 13. capitulo 8. can. 8. Taletan. in deſenſ. Trident. 2. par. cap. 6. fol. 322. [i] tenet Marſil. ſolut 4. quæſtio. ſexta, artic. 3. unde infra cap. 41. [k] infra cap. 42. Trident. ſeſſio. 21. capitulo 4. [l] Bellarm. 1. ſacram. capitulo 24. libro 4. euchar. cap. 16. & dictum eſt libro de ſacrament. cap. 26. [m] [o] Bellarm. 1. de ſacramen. capitulo 16. & nos ſupra, & de ſacram. c. 28. refert Guidmund. libro 1. & 3. de euchariſt. & quia peccator dum celebrat intendit communicare ſe: ſequitur ex hoc prædictus error ne peccator conficiat. [o] de quo Trident. ſeſſio. 13.

ſeſſio. 13. capitulo octauo, can. decimo, Medic. euchariſt. in
p fin Tiletan. in deſenſion. Trident. folio 322. [p] Claud. repet.
quinta, capitulo tertio, ex Tertull. contra Marcion. Chryſoſto.
homil. 60. 61. ad popul. & 83. in Matth. & homil. quadrageſima-
quinta, in Ioan. & 24. in 1. Corinth.

n Agathen. c. 5. Claud. repet. 10. capitulo 2. Soteal. uerb. communio.
m §. 9. & 10. [m] D. Thom. quæſt. 73. ad 2. qua ratione dicitur etiam
n euchariſtia. [n] Euſeb. 5. hiſtor. cap. 24. ex Victor. PP. Nicephor. lib.
o 4. capit. 39. Taper. art. 14. Soteal. verb. euchariſt. §. 9. miſſa. §. 4. [o]
Valer. Maxim. lib. 2. cap. 1. Ouid. 2. Faſto. proxima cognati dixere
p chariſtia chari. [p]

C A P. I.

a DE [a] varijs Dei
nominib. quę
maieſtatem Dei, cũ
infinita ſit, non ſatis
nobis explicant D.
Thom. 1. par quęſt.
13. Dionyſ. lib. de
diuin. nom. Martin.
lib. 2 hypot. c. 2. Lu
douic. à Leon Hi-
ſpan. lib. de nomini-
b bus Dei. [b] D. Th.
quæſt 73. articu. 4.
Ledeſ q. 2æſt. 14 ar.
4. Soto diſt. 8. quę-
ſtio. 1. 4. Cano. lib.
12. de loc. capit. 13.
Alten. lib 4. titu. 8.
c artic. 2. & 4. [c] D.
Thom. quæſt. 73. 4.
reducit nomina ad
tria, cum Dam. lib.
4. cap. 14. iuxta tres
differentias tempo-
ris id eſt miſſa & ſa-
crificium Græc. ly-
turgia. de qua ſeq.
lib. 2. Euchar. quia
in præſenti confert
bonam gratiam 3.
viaticũ reſpectu fu-
turi Lind. libro 4.
d Panopl. cap. 37. [d]
hoc nomen Græc.
retinet eccleſia in
Latino & vulgari
ſermone & paſſim
Patres & concilia:
colligitur Hebr. 10.
12. 13. & 1. Petr. 2.
ut probat Turrian.
tracta. 2. de euchar.
cap. 11. 13. 14. 19. ex
Chryſoſt. Theophy
la. Ambroſ. Caiet.
in Hebrę. 10. Cyril.
Orige. 8. cõtra Cel
ſum. Tertul. Cypri.
lib. de Lapſis. Iuſti.
Apolog. 2. ad Antoni. Ambroſ. 5. ſacramen. capitulo tertio, Diuus
e Thom. articulo quarto, [e] Roman. 6. gratia Dei uita æterna. Ec-
cleſia in antiph. ò ſacrum conuiuium: futuræ gloriæ pignus datur.
f Ambroſ. 5. ſacramen. capitulo 3. D. Thom. quæſtio. 60. 3. [f] Chry-
ſoſt hom. 83. Matth. & 45. Ioann. & ad popul. hom. 61. Alber. tra-
cta. de corpore Chriſti. cap. quid autem. 2. quæſt. 1. DD. cum Ma-
giſt diſtinct. 8. Lindan. quod Bellarm. probat libro primo, & ſecun-
g do, de euchariſt. [g] Budæ. in theſau. linguæ Græc. Turrian. tract.
2. cap. 8 & 10. quia euchariſtia, eſt gratias agere. in quo ſenſu ſumit
Dionyſ. eccleſ. hierar. cap. 8. Origen. 8. contra Celſ. Hierony. in id
Amos. 4. ſacrificate in fermento. in Epheſ. 1. magis gratiarũ actio.
in Hebrę. 12. Triden. ſeſſ. 22. can. 3. & Chriſtus inſtitutione euchar.
Matth. 26. Marc. 14. 1. Corinth. 12. dicitur gratias egiſſe. Roffen.
libro 2. de euchar. in prooem. Catechiſ. Pij V. Hoſ. capit. 41. Soto
h diſt. 8. quæſtio. 1. 4. ad 4. [h] Triden. d. can. 3. ex Pſal. 110. confeſſio.
nempe gratiarum & ſubdit, memoriam fecit. Turrecrem. cap. ni-
i hil. de conſ. d. 2. [i] Dionyſ. capitulo 8. eccleſ. hierar. Baſil. quem
citat Dam. libro 4. cap. 14. Cyprian. lib. 2. epiſt. 2. Hug. libro de ſa-
cramen. fidelium. cap. quia paſſus. de conſ. d. 2. cap. firmiter. de ſum-
ma Trinit. colligitur Ioan. 6. qui manducat: in me manet, & ego in
k illo Hoſ. cap. 39. Lindan. 4. Pano. cap. 37. [k] Patres in id 1. Co-
rinth. 10. panis quem frangimus, communicatio corporis Domini
eſt: vnum corpus & vnus panis ſumus, omnes qui. 2. quia Bellarm.
l 2. ſacram. cap. 3. & lib. 1. euchar. cap. 12. [l] conc. Toletan. 4. cap. 17.

nam de hoc ſanctiſſ. & neceſſario ſacramento: quam nos præſenti libro cum Dei gratia explicabimus. nec inutile eſt fuiſſe hæreſes, ut probatum eſt in prooem. lib. de pœnitentia. dum enim hęretici aiunt nos in euchariſt. admittere abſurdas, & hyperbolicas locutiones: non eſt deſerenda veritas & modus loquendi Patrum. cum hæc ipſa potius cedant in Chriſti gloriam, & excitent noſtram pietatem, ac deuotionem: quòd pro nobis Deus abiectas res, ac denominationes ſuſci-
p pere dignatus ſit. [p]

C A P. I.

De nomine & figuris Euchariſtiæ.

a VT Deus, [a] ita & Diuina myſteria qualia in ſanctiſſ. Euchari-
b ſtia continentur, [b] nõ poſſunt uno nomine explicari, propter ſummam illius perfectionem ac uarios effe-
c ctus. [c] 1. dicitur Græce euchari-
d ſtia. [d] 1. bona gratia, qua replet ani-
e mã, & quia eſt pignus vitæ æternę, [e]
f & quia continet gratiam vnionis, [f] Chriſtum plenum gratiæ & veritatis. ſic maiorem præ cæteris ſacramentis gratiam confert, tanquam vberrimus gratiarum fons, & opulentiſſimum donorum cœleſtium copiæ cornu: in quo eſt auguſtiſſima Dei maieſtas. Item dicitur euchari-
g ſtia quaſi gratiarum actio. [g] quia per hoc vt eſt ſacrificium, reddimus Deò ſummum cultum, & gratiarũ
h actionẽ pro ſuſceptis beneficijs. [h] reſpectu temporis præſentis ù Dionyſ. capitulo 3. eccleſ. hierarch. dicitur
i Græcè ſynaxis id eſt communio, [i] collecta, ſocietas (ſic enim à Latinis dicitur) quia per hoc ſacramentum cum Chriſto capite, & inter nos ipſos tanquam vnius corporis membra, & vnus panis ex multis
k granis coniungimur. [k] hinc diſtinguitur triplex communio, laica, cle-
l ricalis, & peregrina. [l] & per excellentiam dicimur communicare: plus enim vnit euchariſtia, quæ eſt ſacramentorum finis, quam baptiſ-
m mus. [m] Hac ratione datur in vinculum pacis, & amicitiæ. & olim Pontif. epiſcopis Romam venienti-
n bus euchariſtiam mittebat, [n] in ſignum fœderis: & apud gentiles in ſacello Viriplacæ Deæ conuiuium chа-
o riſtia dictum, [o] inſtruebatur ad reconciliandam inter coniuges ami-
p citiam. dicitur viaticum, [p] pro his qui morti vicini ſunt: quia viam parat ad gloriam quam præfigurat ea mirabili vnione, qua Chriſti ſubſtantiam vera manducatione ſuſcipimus communicantes. Ideo aſſer-
q uatur in ſacrario, [q] vt infirmantibus facile miniſtretur quauis diei hora: & ijs, qui ſani communionem frequentant, conſetant horis debitis, etiam extra miſſæ celebrationẽ, à Damaſ. lib. 4. c. 14. dicitur metalepſis i. aſſumptio, eo quod cõmunicans ſumit quidquid boni concupiſcit, aſſumiturque ad excellentem digni-
r tatẽ. Epiphan. uocat latriam [r] œconomiæ, cultum Chriſto exhibitum pro diſpenſatione aduentus ſui in
ſ carne. à Punicis dicebatur vita, [ſ] vt baptiſmus dicitur ſalus. myſte-
t rium fidei [t] dicitur in conſecratione calicis per antonomaſiam. quod ſit occultiſſimum. dicitur conuiuiũ
u dominicum: [u] ſed cœna dominica vocanda à nobis non eſt, nec ita 1.
x Corinth. 11. Apoſtolus uocat. [x] vt fugiamus cũ eo nomine vſum quẽ-

Turrian. tract. 2. ca-
pit. 10. probat in He
br. 10. uocari uiam
ut ibi aiunt Theo-
doret. D. Thom. &
in liturg. Iacob. Pſ.
49. ſacrificium lau-
dis, & illic iter. 1.
via ſeu viaticũ. Am-
broſ. orat. de obitu
fratris Satyri. cap.
7. docet nauigantes
in periculoſo mari
ſolitos ferre ſecum
euchariſtiã pro uia-
q tico. [q] Concil. Ni-
cen. can. 12. quod ci-
tat Triden. ſeſſ. 13.
c. 6. can. 7. Carthag.
4 cap. 77. Eſpenc.
lib. 2. de adorat. eu-
char. cap. 9. Claud.
repet. 4. de euchar.
cap. 12. Auguſt. lib.
2. de uiſita. infirmi
capit. 4. D. Thom.
quæſt. 76. ad 2. Cy-
ril. epiſt. ad Coloſy-
rium. Torren. 3. con
feſſ. Auguſt. cap. 6.
§. 2. Hoſi. lib. 1. con-
tra Brẽtium. Taper.
articulo 13. & 14. c.
de his uero, 26. quæ
ſtio. 6. Et aſſeruatur
1. ut uiaticum pro
infirmis. 2. ut cõſer-
uetur Chriſtus ut
homo eſt, ſecũdum
veram præſentiam
in eccleſia; Trident.
capitulo primo, Do
ctor. cap. ſane, de ce-
lebr. miſſ. & ideo re
nouãtur ſpecies ne
corrumpantur Diu.
Thom. quæſtio. 77.
4. Soto diſt. 11. quæ
ſtio. 1. art 4. & pro
ea renouatione fie-
ri poteſt etiam tem
pore interdicti ſpecialis & ceſſationis una miſſa ſemel in hebdo-
mada Doct. 4. diſtin. 13. Scot. quæſtio. ſecunda, articu. ſecundo, Ri-
chard. art. 4. quæſtio. prima, Palud. quæſtio. ſecunda, artic. 3. Soto
quæſtio. 2. artic. 3. & diſtinct. 22. quæſt. 3. artic. 1. Margallo tub. de
celebr. miſſ. §. ex quibus infertur. Couar. cap. alma. §. 2. 4. & 5. Na-
uar. capitulo 27 num. 173. 179. cum Hoſtien. uel ſi neceſſitas infir-
morum, ut tempore peſtis, id poſtulet. 3. in cuſtodia decente, ne à
brutis comedatur cap. qui bene. de conſ. d. 2. aliàs parochus in eo
negligens deponitur. nunc autem ſuſpenditur tribus menſibus ab
officio. capitulo primo, de cuſtod. euchariſt. Bernar. Diaz. pract. ca-
r pitulo 40. Frias de viſitat. cap. 3. [r] Epiphan. in epitome de fide Ca-
tholica. Bellarm. lib. 1. de miſſa. c. 11. colligit Ioan. 4. adorate in ſpi-
ritu, ut ibi Chryſoſt. Cyril. Euthym. item Theodoret. & Ruper. in
Malach. 1. Euſeb. 1. de monſt. c. 6. citat id Ioan 4. pro ſacrificio miſ-
ſ ſæ. Bellar. 2. de ſacramen. c. 32. argum. 7. [ſ] Aug 1. peccat. mer. cap.
24. colligit ex Ioan. 6. panis vitæ qui manducat hunc panem. ut ba-
t ptiſmus dicitur ſalus, Tit. 3. ſaluos nos fecit per lauacrum. [t] per an-
tonomaſiam dicitur myſterium: quia oportet occludentes intus
cuſtodire, ut ait Celius. lib. 9. antiq. cap. 9. Lindan lib. 4. c. 37. & li-
cet myſterium fidei non habeatur in euangelio in conſecratione ca
licis: habetur tamen ex traditione, D. Th. q. 78. 3. ad 6. Inno. c. cum
u Marthæ. de celeb. miſſ. Bellar 4. de euch. c. 13. Soto d. 11. q. 1. 3. [u]
x Tertul. de corona militis. [x] monet Enchyrid conc. Colonien. Pet.
Soto de euchar. lect. 1. Claud. repet. 6. cap. 1. Bellarm. lib. 2. de miſſ.
cap. 10.

dam hæreticorum: quamuis à vetuſtiſſimis quibuſdam patribus ita interdum dicta ſit. [y] Dicitur & Dominicum [z] abſolutè. Item reſpectu ſacerdotis celebrantis dicitur proprie ſacrificium, [a] hoſtia, Græcè liturgia, & ex Hebræa voce vſurpator vulgato etiam ſermone vt dicatur miſſa. eſt enim verum ſacrificium: tùm quia in eo fit rememoratio præteriti ſacrificij, qood Chriſtus cruente obtulit in cruce: [b] tùm quia id ipſum viuum Chriſti corpus tanquam res oblata [c] immolatur. pro alijs myſtica quadam occiſione pro peccatorum expiatione, & in gratiarum actionem pro beneficijs. cur adhuc retineat nomen panis ideſt cibi: & dicatur antitypon. inf. Continet vero eminenter [d] quidquid fructus & boni per omnia vetera ſacrificia figurabatur.

2 Propter eandem excellentiam euchariſtia varijs figuris [f] apud veteres patres, quibus. 1. Corin. 10. omnia in figura contingebant, fuit præſignata decenter: ut intellectus noſter ad tam difficile myſterium capeſſendum diſponeretur. 1. materiã panis, & vini retulit oblatio Melchiſedech, [g] & oblatio aliorum panum præſertim. 1. Reg. 21. propoſitionis. 2. rem contentam Chriſtũ, qui in paſſione oblatus eſt: & in miſſa, expreſſit ſolenne ſacrificium expiationis: & reliqua quæ dicuntur holocauſtum, victima, vel hoſtia. [i] 3. effectum varium & ſuauiſſimum expreſſit manna [k] (cuius eſu patres dicuntur 1. Corinth. 10. eandem eſcam ſpiritualem manducaſſe. [l]) 1. Reg. 19. panis Eliæ robur. [m] hordeaceus qui caſtra Madian euertit. Iudic. 7. victoriam contra hoſtes. lignum vitæ, [n] Gen. 2. mel Ionatę 1. Reg. 14. & pleraque alia. Sed agnus paſchalis [o] præcipuè adumbrauit, & effectus, & rem contentam. Quidam putant Chriſtum (quem Ioan. 1. Baptiſta uocat agnum Dei) ſub figura agni depingi [p] fuiſſe olim prohibitum, ne Iudæi putarent figuram agni veteris adhuc manere cum veritate, & vmbram cũ luce: vt aliquando prohibitum videtur ſpiritum Sanctum figurari ſub ſpecie columbæ, [q] Magosquè ſub ſtella. ceſſante tum iam periculo, ſi forte fuit, non ſolum pingitur ſed fingitur ex cera candida agnus Dei. [r] qui cum Pontificis benedictione & mixtura olei ſancti habetur in veneratione, & ſicut ſacramentalia habet vtiles fructus. [ſ] In canone miſſæ poſt conſecrationem fit mentio ſacrificii Abel, Melchiſedech & Abrahæ. [t] Et in liturgia Iacobi, & Baſilii, oratur ſuſcipi tali offerentium deuotione, quali obtulit Abel, Noe, Aaron, Samuel ac reliqui ſancti ſacrificia, quæ fuerunt figura Euchariſtiæ.

CAP. II.

De inſtitutione, quando decenter facta ſit, aut fieri potuit.

AD articul. fidei, quo Chriſtum cũ Patre & Spiritu ſancto cõfitemur omnipotentem, reducunt Doctor. [a] myſterium euchariſtiæ.

cap. 10. & ita in 1. Corint c. 11. exponunt Athanaſ. Ambroſ. Theoph. œcum. Lyr. Caieta. idem Chryſoſt. to. 3. hom. ſuper id 1. Corinth. 11. oportet hæreſes eſſe. [y] ita in 1. Corinth. 11. dominicam cœnam manduc exponunt de euchariſt. & cœna dominica, Anſel. Beda, D. Thom. Hiero. gloſ. Lyr. Theod. & ſimiliter in Luc. 14. fecit cœnam magnam exponit ibi de euchariſt. Cyril. Theophyl. Ianſen. cap. 91. Nazan. ora. 2. cœnam euangelicam. Aug. lib. 2. de ſermo Domini in mont. cap. 12. cœnã dominicam. & epiſ. 118. capit. liquido. conſ. d. 2. ſerm 33. de verb. Domini exponens Luc. 14. Baſil. breuior reſpon. 310. ob quod Catech. Pij V. ait, à vetuſtiſſimis Patribus uocatam fuiſſe cœnam dominicã. Tertul. lib. 2. ad uxorẽ, conuiuium dominicum. [z] Cyprian. lib. 2. epiſt. 3. & ſer. in cœna. [a] Triden. ſeſſ. 22. cap. 1. & 2. can. 1. D Thom. q. 73. 6 q. 83. Cano. lib. 12. de loc. c. 13. de quo dicetur lib. ſequen. [b] Triden. ſeſſ. 22. cap. 1. Chriſtum autem obtuliſſe verum ſacrific. in cruce probat Diuus Thom. 3. par. q. 22. 2. add. 2. q. 47. 2. c. ad 1. q. 48. 3. [c] Epheſ. 5. D. Thom. q. 73. art. 4. ad 3. & tamen baptiſmus qui repræſentat paſſionem Chriſti, non eſt ſacrificium: nec offertur pro alijs quam pro ijs qui baptiſmũ accipiunt quæſt. 79. 5. [d] Cano. lib. 12. c. 13. ad vlt. vt anima rationalis eminenter continet omnem animam, imo ad omnem formarum perfectionem. [e] D. Thom. 1. 2. q. 101 4. ad 1. q. 102. 3. ad. 8. Cano. ſup. Taper. art. 16. Gab. in can. lec. 85. Trid. ſeſſ. 25. cap. 1 fin. cum Aug 17. ciuit. ca. 20. inf. lib. de miſſ. [f] D. Th. q. 73. 6. Gabr. lect. 55. 81. Clicto. lib. 2. Antihit. cap. 18. Claud. rep. 1. de euchar. cap. 7. (& ſe refert ad lib. 1. de ſacrif. quem tamen nõ edidit.) & repet. 4 c. 1. Vualden. to. 1. de ſacram. cap. 19 Soto d 8. q. 1. 6. Bon. d. 8. late per tres qq. Rich. art. 1. quæſt. 3. Durand. quæſt. 1 Bellarm. lib. 1. de miſſ. cap. 6. & ſequen. Rationale. lib. 6. c. 69. [g] D. Thom. Soto Bellar. d. lib. cap. 6 dicetur lib. de miſſ. cap. 10. [h] Turrian. tract. 2 de euchar. D. Thom. artic. 9. Richard. diſt. 1. artic. 3. q. 2. Gabriel. Dam. libro 4. cap. 14. [i] D Thom. quæſt. 73. artic. 6. ad 3. & 1. 2. quæſt. 102. 3. ad 8. & patet Hebr. 9 [k] D. Thom. dict. articu. 6. ad 2. de quo manna Ioan. 6. non ſicut manduc. manna, ubi Auguſt. tract. 26. Chryſ. Theophyl. Cyril. Bed. Alcuin. Raban. D. Thom. Ambroſ. Hilar. PP. cap. retiera cap ubi pars, de conſ. d. 2. Innoc. lib. 4. de myſt. miſſ. cap. 14. & ut manna in parua quantitate ſatiabat, conſeruabaturque feria ſexta pro ſequenti die, & in arca teſtamenti: ita euchariſtia conſeruatur in particula & in eccleſia. [l] Irenæ apud Euſeb. 5. hiſtor. capit. 23. Sixtus lib. 6. bibli. cap. 196. 1. Corinth. 10. omnes eandem eſcam ſpiritualem manducauer. quia in figura erat eadem nobiſcum, qui in re manducamus euchariſtiam: ita exponunt omnes Theolog. cum Auguſt. 16. ciuit. cap. 17. tract. 26. Ioan. & in Pſalm. 77. quamuis Græci, ut Chryſoſt. Theoph. & alii in 1. Corinth. 10. exponant, eſcam eandem inter ſe manducarunt & Bellar. 2. de ſacram. cap. 17. lib. 1. de euchariſt. c. 4. cap. 14. argumen. 12. contendit hunc tantum ſecundum ſenſum quadrare literæ. ſed primus ſenſus eſt aptior. [m] D. Thom. quæſt. 79. 2. ad 1. Soto diſtio 8. quæſt. 1. 6. [n] Innocen. lib. 4. de offic. miſ. cap. 44. [o] D. Thom. q. 73. 6. Soto, Ledeſ. fatentur agnum fuiſſe ſacramentum, id eſt, ſacræ rei ſignum. ſed D. Thom 1. 2. quæſt. 101. artic. 4. ad 2. negat in lege uet. aliquid fuiſſe ſimul ſacramentum & ſacrificium. atque ita agnus ab omnibus ſumebatur, & à fœminis quas cõſtat non fuiſſe circũciſas: & ſine peculiari miniſtro. cæterũ non eſt negandum agnum fuiſſe ſacrificium ex ritu Exo. 12. quia per carnẽ & ſanguinem referebat ſacrificiũ cruẽtum Chriſti, ut aiunt Lipom. cũ Rupert. Exod. 12. Gregor. homil. 22. in Euan. quod Taper. articul. 16. probat ex Orig. Auguſt. Leo Papa Turrian. in Cleor. lib. 8. de conſti. Apoſt. cap. 13. Caſtro miſſa. hær. 2. Sebaſt. lib. de ſacrificio. cap. 1. 8. 16. catechiſ. Pij V. Bellarm. 1. de miſſ. cap. 7. Claud. repet. 1. de euchar. cap. 7 repet. 4. cap. 4. & refert ſe ad repet. 11. de ſacrificio. Pagnin. uet. agnus. [p] Carranza in ſumma Concil. 6. Conſtantinop. canon. 82. Syluest. uer. imago Prateol. ver. Armeni. §. ſin. hi hæretici vice euchariſtiæ edebant agnum. At Cano. 5. de loc. capit. 6. ad 6. ob hoc male reijcit canones 6. ſynod. in Trullo. Nam integer can. 82. non prohibuit pingi Chriſtũ ſub figura agni, ſed ait huic figuræ agni præferri imaginem Chriſti in humana figura. & illum in eo ſenſu citat Adrian. Papa, c. ſextam. de conſ. d. 3. & ſynod 7. act. 2. 4. 6. ex Elia, Epiphan. Dam. libro 3. apologet. pro imaginibus. [q] Imaginem Spiritus ſancti in figura columbæ approbat. 7. ſynod. act. 5. Bellarm. lib. 2. de reliquijs & imag. cap. 8. [r] Caietan. 3. par. quæſt. 25. 3. Cordub. lib. 1. quæſt. 5. [ſ] Tempore Gregor. Papæ I. anno 591. fuit uſus benedicendi cereos agnus Dei & ipſe inſtituit miſceri in eo oleum ſanctum. Rationale lib. 6. cap. 69. Leo Papa III. miſit agnum benedictum Imperatori Carolo Magno. Vrban. V. miſit tres Imperatori Conſtantinop. cum uerſibus quod munus excepit clerus cum proceſſione. [t] Aduertit D. Thom. q. 83. 4. ad 8. Soto diſt. 13. q. 2. 4.

CAP. II.

AD [a] articulum omnipotentiæ reducitur myſterium euchariſtiæ, Patres, Cyrill. Chryſoſt. Amb. Theoph. Euthy. apud Bellar. lib 2. euch. cap. 39. §. 4. fin. lib. 3. à cap. 1. Claud. rep. 4. cap. 4. D. Thom. 2. 2. q. 1. art. 8. ad 6. in 3. d. 25. q. 1. 2. ad 10. Capreol. 4. d. 11. ad 3 contra primam con. Soto d. 9. q. 2. 1. ſicut reducuntur miracula. nam Pſal. 110. euchariſtia dicitur memoria mirabilium. & eius confectionem dici miraculum, probat Turrian. tract. de euch. cap. 6. & 7. cum D. Thom. ſup. & d. 11. q. 1. 3. ad 3. de poten. q. 6. ar. 2. ad 9. Ledeſm. 1. par. q. 36. art. 4. dub. 6. ſic incarnationem uocat maximum miraculorum, Auguſt. 10. ciuit. cap. 12. & ſignificat lib. 21. cap. 4. Ephren. Gaudent. Iſich. Iuſtin. apolog 2. fin. Chryſ libro 3. de ſacerdotio, ò miraculum. Amb. 4. ſacr. cap. 4. & de ijs qui myſter.

b id enim (ſicut & incarnari [b]) non c fuit Deo impoſsibile: [c] & vtrumque numeratur à patribus inter Dei miracula quæ fecit omnipotens. quamuis vero repugnaret idem numero corpus localiter adeſſe in duobus ſimul locis coæqualibus, ut d multi opinantur [d] (cuius oppoſi- e tum alij magis probant [e]) ſed non repugnat ut corpus Chriſti quod ſecundum modum exiſtendi connaturalem, adeſt localiter in cœlo, ſimul adſit alijs in locis ſacramen- f taliter præſens ſua ſubſtantia. [f] nec g indecens fuit, ſed decentiſſimũ, [g] vt Chriſtus immediate id inſtrue- h ret, tum vt ſacramentum [h] ſumen- i tibus vtile [i] per modum cibi: tum vt ſacrificium quod ſacerdos vice Chriſti offerret in aliorum etiam vtilitatem.

2 Conuenienti tempore in ulti- k ma cœna [k] Luc. 22. inſtituit Chriſtus euchariſtiam fer. 5. in qua nocte tradebatur. 1. Corint. 11. inchoante iam paſcha Iudæorum ſecundũ legem, in plenilunio Martij, in quo panes azymi cum agno comedebantur, ut dicetur capitulo vndecimo, longe prius Chriſtus Ioann. ſexto, inſtitutionem & huius cibi neceſſitatem futuram prædixit. quidam negant fuiſſe in vſu vllam cœnam communem, & conantur omnia quæ in euangelio dicuntur accommodare cœnæ agni. quia hic ſatis videtur fuiſſe pro familia: in qua ſi pauci eſſent, uocabantur vicini, ne quid agni remaneret non conſumptum. & in ſucco pingui agni aſſati potuit Chriſtus intingere offam panis, quam dedit Iudæ. quod vero Luc. 22. diſtingui videtur duplex calix Beat. Auguſtin. libro tertio, de conſen. Euangel. capitulo primo, putat dictum per recapitulationem: & vnum tantum fuiſſe calicem, colligi ex Matth. & Marco. qui ſimilia verba ſemel tantum referunt. aut intelligi in cœna agni bibiſſe communem potum vini: deinde vocari alium calicem, ſeu potum, dum vinum conſecrauit, poſtquam cœnauit. ut ait Luc. & Paul. 1. Corinth. 11. Quæ ſententia falſa eſt, & ſine probato autore. nam vnicus agnus in ampla familia non erat cœna ſufficiens in feſtiuo die Paſchæ: ſed præparatorius & breuis ritus, vbi quiſque bolum vnum, aut alterum agni ſumeret cum feſtinatione. Nec Chriſtus intinxit panem in diſco agni aſſati, ſed iuxta Matth. in paropſide, & Marc. in Catino, ſeu ſcutella iuris ex carnibus elixatis. videtur autem ſoli Chriſto appoſitum Catinũ in quo ſolus Iudas intinxit ſiue hortatu Chriſti in ſignum beneuolentiæ, ut ait Chryſoſt. ſiue ex audaci impudentia quaſi æqualis eſſet Magiſtro, vt aiunt Hierony. in Matth. 26. & Leo Papa ſerm. ſeptimo, de paſſione: aut à principio vt ait Euthym. in ſuo capitulo 64. Matt. omnes, ſeu ij qui ſedebant prope Chriſtum, ut Petrus & Ioannes, ſimul intinxerant: & ideo cum timore rogaunt nunquid ego ſum. & ideo Petrus ſibi timens, accuratius rogat per Ioannem quis eſſet proditor, ut ait l Origen. tract. 35. in Matth. [l] Nec m vero Chriſtus bis, ſed ſemel [m] ſignum proditoris dedit inter cœ-

ſter init. cap. 9. ſed quia euchariſtia conficitur communi lege gratiæ, non eſt proprie miraculum. Albert. diſt. 11. art. 5. Carthuſ. quæſtio. 1. Recent. cum D. Thom. 3. par. quæſt. 75. 8. ad 3. & colligitur ex Caiet. 1. par. quæſt. 105. art. 8. nec Auguſt. 3. Trinit. cap. 10. inter varia genera miraculorum numerauit illam, miraculum enim dicitur quod eſt rarum & inſolitum ex modo quo producitur Augu. de vtilit. credendi, c. 16. D. Th. 1. par. q. 105. 7. c. ad 2. & 3. par. quæſtio. 29. 5. ad 2. Ferrar. 3. contra gent. c. 100. nec creatio mundi & animæ rationalis, aut incarnatio, vel iuſtificatio per ſacramenta, aut uiſio beatifica dicitur miraculum item datur in ſacerdote poteſtas ad conficiendam euchariſtiam. quæſt. 63. 5. ſed ad miracula dari non poteſt, 1. par. quæſt. 105. 4. nec ad prophetias. 2. 2. q. 172. artic. 2. Alij 2. myſterium euchariſtiæ reducunt ad articu. credo ſanctã eccleſiam (ſicut in ſymbolo Niceno poſt hunc dicitur, confiteor vnum baptiſma) quia omnia ſacramenta vt ſanctificant, reducuntur ad artic. ſanctam eccleſiam. fatetur D. Thom. ſup. Scot. d. 10. Durand. quæſt. 2. nume. 27. Gabr. lectu. 79. Vel 3. ad ſanctorum communionem. Palud. Sot. diſt. 9. Vuald. de ſacram. c. 95. ſed Ledeſ. quæſt. 16. 1. & Clicto. Sco. Duran. Gabr. aiunt eſſe de b fide (ſed non articulum fidei quia non continetur in ſymbo. [b] Quam quæſt. omiſit D. Thom. in princip. 3. par. ſed egit in 3. diſt. prima, quia Luc. 1. non erit impoſſibile apud Deum omne Verbum Marc. 14. Pater omnia tibi poſſibilia ſunt. potentiæ enim actiuæ Dei ſubijcitur potentia obiectiua entis. id eſt, omne quod ex parte obiecti non implicat contradictionem D. Thom. 1. parte, quæſtio. 25. artic. 3. Soto diſtinct. 9. Bellarm. libro tertio, capitulo c ſecundo, [c] Probat D. Thom. quæſtio 75. 1. ad 3. Bellarm. lib. 3. de euchariſt. à cap. 1. Vuald. tom. 2. de ſacramen. cap. 72. 73. Soto. d diſtinct. 9. Claud. repet. 4. cap. 4. [d] Videtur Cyrill. libro ſecundo, Ioan. cap. 3. 21. 22. lib. 9. cap. 21. D. Thom. quæſt. 75. 5. & 8. & art. 2. ad 3. diſt. 10. quæſt. 1. 1. ad 5. & apertius, diſtinct. 44. quæſt. 2. 2. 3. quodlib. 3. artic. 2. Paludan. diſt. 10. quæſt. 1. fin. Capreol. quæſt. 3. artic. 3. Richard. artic. 2. q. 2. Durand. quæſt. 4. & diſt. 11. quæſt. 1. (quem Soto falſo citat in oppoſitum.) Henric. quodli. 9. quæſt. 31. Aegid. Theor. 3. de euchar. & quodlib. 1. q. 1. quodlib. 2. quæſt. 27. Gofred. quodlib 3. q. 4. Heruæ. quodlib. 11. q. 13. Carthuſ. diſt. 13. q. 3. dub. 2. Ledeſm. q. 16. artic. 1. dub. 3. Victor. & multi Recen- e tior. [e] Quæ oppoſita ſententia eſt ualde probabilis, & multum iouat pro declaratione huius myſterij: quam tenet Alex. 4. parte, q. 44. mon 7. Scot. diſt. 10. q. 2. Maior. q. 4. ubi Gabriel. dub. 3. & lectu. 46. can. Okam quæſt. 4. & tract. de euchar. cap. 6 Marſil. late. q. 7. artic. 3. uidetur Hug. lib. 2. ſacramen. par. 8. cap. 2. Soto libro 4. phyſ. q. 2. (& ſentit d. 9 q. 2. artic. 5. quia in fine ait quædam Corol. non eſſe creditu facilia.) Claud. rep. 4. de euchariſt. cap. 7. Bellarm. lib. 3. de euchar. cap. 3. & probabile dicit. Taper. art. 15. ſignificant Cyrill. lib. 12. in Ioan. cap. 32. Chryſoſt. Primaſ. Anſel. Amb. in Hebr. 10. Theophil. in Ioan. 19. (in quo hæret Auguſt. de cura pro mort. cap. 16.) addit Maior. quod forte de facto anima B. Dionyſ. quando manibus geſtauit caput abſciſum erat in duabus partibus diuiſis. & Ambroſ. dum raptus eſt ad funus Beat. Martini & dum 1. Corinth. 15. Chriſtus uere apparuit Paulo, ut colligitur Act. 9. & 22. & 26. & 1. Cor. 9. ſic idem Chriſtus apparuit Petro cui dixit uado Romam iterum crucifigi, ut referũt Ambro. Aegeſip. Atha. & plerique Patres apud Bellar. d. cap. 3. & Cano. lib. 6. de f de loc. 2. [f] Sic Trident. ſeſſ. 13. cap. 1. loquitur, nõ de modo quo exiſtit ĩ pluribus locis. ſed de tranſubſtãtiatione & de modo quo tota quantitas Chriſti adeſt ſub qualibet hoſtiæ particula, dicit uix exprimi poſſe. quia hæc non habet ſimilem mutationem, nec eſt nimis curioſe inquirendum de illa, vt ait Dam. libro 4. capitulo 14 Magiſ. 4. diſt. 12. D. Tho. q. 75. 1. Catech. Pij V. Caniſ. tit. de euchar. cap. 4. Bellar. lib. 3. de euchar. c. 11. & ſequen. cap. g 18. 23. [g] Rationes affert D. Th. q. 73. 5. Triden. ſeſſ. 13. c. 1. & 2. Emiſſen. ſerm. de euchar. c. quia corpus. & Alexand 1. ca. nihil. de conſecrat d. 2. Pius V. in catechiſ. Caniſ. cap. 4. Sonnius. cap. 3. Alan. de euchariſt. capit. 8. & 9. Pet. Grego. ſyntag. de euchariſt. lib. 2. cap. 5. theſaurus ſacerdotalis. 1. par. titu. de euchariſ. Bellarm. libro tertio, de euchariſt. capitulo decimo, cum Guidmund. libro ſecundo, de euchariſt. Alger. libro ſecundo, capitulo primo, ſic Diuus Thomas. contra Gentiles probat non fuiſſe indecens ſed decentiſſimum Deum incarnari. tertia parte, quæſtio. prima, articulo primo, ubi Frat. Medin. & Xuarez. Tertull. libro de carne h Chriſti. Bellarm. ſupra. [h] Non ſolum ex tribus euangelijs Matth. Marc. Luc. ſed ex Paul. primo Corinth. 11. conſtat Chriſtum immediate inſtituiſſe euchariſt. Diuus Thomas, quæſtio. 73. articulo quinto, Trident. ſeſſione 13. capitulo primo, ſeſſio. 22. capitulo primo, can. ſecundo, & generaliter de omni ſacramento ſeſſione 7. can. 1. DD. diſtinct. 8. Soto articulo 5. ut dictum eſt lib. de ſa- i cramenti. capitulo 3. [i] Vtilitates euchariſtiæ colliguntur ex effectibus, de quibus infra capitu. 34. Bellarm. libro 3. de euchariſt. c. 9. ſoluit 21. g. hæret. Chryſoſt. hom. 24. in 1. Corinth. & tamen docuit Chriſtum ſecundum viſibilem præſentiam & connaturalem modum exiſtendi recedere in cœlum. Ioan. 16. expedit vobis. ut tanquam infantes ablactarentur Auguſt. tract. 94 Ioan. Bernard. ſerm. 3. de Aſcenſ. At Græci aiunt, corporalem Chriſti præſentiã de ſe nihil obeſſe ad plene recipiendum Spiritum ſanctum: ſed ita expediſſe, quia Deus ita ſtatuit non mittere Spiritum ſanctum niſi Filius in cœlum aſcendens mitteret cum patre, Cyrill. 10. in Ioan. c. 32. Theoph. in Ioan. 16. quo facto Chriſtus oſtendit ſe Deum, k à quo Spiritus ſanctus procedit & mittitur. [k] Concil. Trident. ſeſſione 13. 21. 22. 23. ubique, c. 1. in cœna nouiſſima qua nocte tra l debatur. [l] Cum Orig. tenet Caiet. Matt. 26. ubi Hiero. Chryſ. Euthym. Eraſm. idem Beda & Eraſm. in Marc. 14. vnumquemque ex Apoſtolis timuiſſe, quia plus credebant Magiſtro quã propriæ cõ m ſcientiæ. [m] Ianſen. c. 131. & commun. cont. Auguſt. 3. de conſen. euang.

a euang. c. 1. [h] D. Tho. 2. 2. q. 33. art. 7. ad 2. & Recen. 3. p. q. 80. art. 6.
o Doct. 4. d. 9. Soto d. 12. q. 1. art. 6. [o] Quia Luc. 22. in plano ſenſu, ſit mentio duplicis calicis. 1. profani, deinde Græce cum art. to potirion. id eſt illud poculum, nempe eximium & ſacrum vt aduertit Bellar lib. 4. de euchar. cap. 10. lib. 1. capit. 11. fin. colum. 3. & ſuper Luc. Beda, Theophil. gloſ. interlin. & Caietan. idem Hierony. in Matth. 26. & probabile dicit Ianſen. ſupra, & Euthym. in Matthæum fatetur bis ſumptum eſſe calicem, quamuis Auguſt. ſup. putet vnicum eſſe apud Lucam qui per recapitulationem, ante panis conſecrationem refert verba, non bibam de hoc genimine vitis: quæ tamen Mat. & Marc. referunt poſt conſecrationem panis, de quo ſup. in

p proœmio. §. 6. E. [p] Quia Exodo. 12. agnum edebant feſtinantes & calceati quaſi iter facturi, & tenentes baculū in manu, & tamen id decenter fieri nō poſſet à recūbente ſuper latus & manum Tolet. in Ioā. 13. & commun Recent. quamuis Ianſen. c. 129 fin. probabile putet, diſcūbentes ediſſe agnū, quia Chriſtum bis diſcubuiſſe, nempe in prima cęna agni, & in 2. communi, ſignificat Ioan. 13. & cum iterum recubuiſſet. At re vera vterque recubitus refertur ad 2. cœ

q nam. [q] Vt aduertunt Ianſen. & To-

r letus. [r] Eraſm. annot. in Luc. 7. & colligitur Eſther. 1. Tobiæ. 2. & de more lauandi ante conuiuium. Iāſen. c. 130. Cæſar Baronius in

ſ annalib. anno 34. [ſ] in Ioan. 13. cœna facta, id eſt parata & inſtructa cibis appoſitis, vt exponunt Latini. Aug. Beda. D. Tho. Tolet. idē

nandum, quod ex Luc. conſtat qui ordinem rei geſtæ ſimul deſcribit. potuit Chriſtus peccatum Iudæ reuelare: cum iam apud Phariſeos emptores eſſet publicum, & mox

n erat inuulgandum: [n] ſed vni tantū Ioanni ſub ſecreto commiſit, vt Petrus eſſet de ſe tutus: & vt conſtaret quod filius hominis vadit ad mortem nō inuitus & inſcius, ſed ſponte & miniſtris non reſiſtens vt implerentur ſcripturæ.

3 Pręter legalem cęnam agni aſſati conſtat ex more Hebræorum ſubſecutam alteram cœnam com-

o munem [o] carnium etiam elixatarum cum iure, in quo Chriſtus offam intinxit: quę differunt, nam priorem edebant ſtantes, vt ex ritu

p Exod. 12. colligunt Patres, [p] quam-

q uis ſcriptura id non exprimat. [q] in poſteriori cœna cōmuni mos erat

r recumbere: [r] & Chriſtus bis in ea recubuit. 1. vt diſcipulos faceret ſimiliter diſcumbere cęna commu-

ſ ni facta Ioan. 13. id eſt parata, [ſ] ſeu

t potius incepta. [t] ſurrexit vero ſolus Chriſtus à cœna, id eſt à loco cęnę paratę ſeu inceptę: & pro more inuitantis ad inſigne conuiuiū,

u lauat pedes conuiuantium, [u] & quidam aiunt primum lauit Iudā

x nihil reſiſtentem, [x] ſed credibilius eſt primum veniſſe ad Simonem

y Petrum. [y] Tandem Ioan. 13. cum iterum recubuiſſet, facta lotione cuius meminit ſolus Ioannes, redit ad cœnam communem. Nec probabile eſt, quod ait B. Cyprian. ſerm. de ablu. pedum communicaſſe quidem Iudam, ſed Chriſtū nō lauiſſe pedes eius: putat enim ablutionem fuiſſe non tantum poſt inſtitutionem euchariſtię, ſed poſt finitam omnem cœnam & receſsū

z Iudę: [z] nec id ſētit Chryſoſt. hom. 82. in Matth. dicēs, lauiſſe pedes, & inſtituiſſe euchariſtiam ante cęnā. intelligit enim quod ante cœnam communem finitam cępit inſtituere, & panem cōſecrauit: & deinde calicem poſtquam cœnauit, vt aiūt Luc. & Paul. cum tamē id factum ſit poſt cęnam agni, in qua B. Am-

a broſ. [a] ſignificat Ioan. decubuiſſe

t Aug. lib. 3. conſen. euang. 1. Ianſen. c. 130. [t] Eſt planus ſenſus ex lit. Græca in qua habetur participium de præſenti Gignomena. id eſt, cum fieret cęna. ita Chryſoſt. hom. 69. in Ioan. & ſignificat hom. 82. Matth. & alii Græci. Euthym. fatetur Ianſen. Tol. not. 3. Cæſar Baronius, & idem Aug. in Ioan. prius expoſuerat cęna facta, id eſt, nondum finita: adhoc enim cœnabatur cum dominus

u ſurrexit ad lauandum. [u] Cæſar Baronius, ſed falſo ſolus addit quod poſt buccellam datam Iudæ, ſed ante cœnam communem ſit inſtituta euchariſtia & affert librum Hebræorum morem fuiſſe, vt in cœna agni daretur intinctus panis vini in ſignum maioris

x beneuolentiæ. [x] Chryſo. Theoph. Euthymius, in Ioan. 13. [y] Au-

y guſt. tract. 56. in Ioan. 13. vbi Beda. D. Tho. Ianſen. & commun.

z ſententia. [z] Chryſo. homil. 69. in Ioan. & 82. in Matth. & paſſim

Patres aiunt ante euchariſtiam lauiſſe pedes etiam Iudę in ſignū quod ante communionem ſit lauandus affectus. Tolet. Ioan. 13. not. 7. Euthym. Lyra. ſentit Aug. Ianſen. c. 130. Dam. lib. 4. c. 14. Ambr. de his qui myſt. init. c. 6. li. 5. ſacram. c. 5. Bern. ſerm. in Cœna. colligitur ex Patribus qui aiunt euchariſtiam datam eſſe Iu-

a dæ. inf. ca. 58. §. 1. [a] Ambr. in Luc. vid. Tolet. in Ioan. 13.

b not. 3. Ianſ. [b] Cōm. Patrum, & tamē ex Luc. 22. quidam cō tendunt colligere

c oppoſitum. [c] At Iāſen. c. 130. & Tolet. putant euchariſtiā inſtitutā cęptatantum cœna communi, ſed reuera calix conſecratus eſt poſt omnem cœnam & cōmunem ex Luc. & 1. Corin. 11. ſimiliter & calicē poſtquam cœnauit, fatet Trid. ſeſſ. 13. c. 1. ſeſſ. 22. ca. 1. & in hymno. poſt agni typicū expletū epulis. Hier. Mat. 26. & quod ait repræſentare ſuum corpus ſignificat præſens facere, vt idē Hiero. fatetur in Pſal. 109. & plane Beda & Theoph. in Luc. 22. Bellar. lib. 1. de euchariſt. c. 11. & D. Th. 3. p. q. 73. art. 5. quod vero Matth. 26. dicitur cœnantibus illis, intelligitur, antequā à mēſa recederent: id placet D. Riberę & multis doctis, quidam tamen ſignificant poſt cœnā ſępe agni, & facta ablutione inſtitutam euchariſtiam ante

d cœnam cōmunē. [d] Qui negāt Chriſtū communicaſſe Iudam, vt Clem. lib. 5. conſt. cap. 16. vbi Turrian. Tatian. Alexandr. in Harm. Euangel. Hilar. canon. 30. in Matt. Innoc. lib. 4. de myſt. altar. c. 13. ſed oppoſitum probatur inf. c. 58. Aug. tract. 62. in Ioan. Chryſo. Beda, D. Thom. Leo, ſerm. 3. & 7. de paſſion. Nicep. 1. hiſt.

deflexo capite ſuper pectus Chriſti ſtantis, ſed veroſimilius eſt, declinaſſe caput in pectus Chriſti iā recumbentis in cœna communi:

b patres indicant. [b] Inter cœnandū Chriſtus ſemel tantum dixit, cui ego intinctum panem porrexero. necdum erat inſtituta euchariſtia, cum apud Matth. & Marc. tunc dixerit, qui intingit mecum manū in paropſide hic me tradet, & ſtatim ſubditur, cœnantibus autem eis, accepit Ieſus panem. nempe durante cœna communi, deinde calicem

c ea cœna finita [c] iuxta Luc. & Paul. vt indicaret eum calicem non pertinere ad cœnam profanam.

4 Quidam aiunt in dimidio cœnę ante inſtitutā euchariſtiā Chri-

d ſtum dediſſe offam intinctā Iudę [d] (quam conſtat ex Patribus nō fuiſ-

e ſe euchariſtiam [e]) deinde Iudam, cum aliis Apoſtolis factum fuiſſe participem myſteriorum & initiatum ſacerdotio & epiſcopatu, accepiſſe indigne euchariſtiam, & ſtatim exiiſſe nōdum aliis notū: quia quod Chriſtus ei reſpōdit, tu dixiſti: aut ſolus Iudas audiuit, aut hoc reſpōſo Chriſtus interrupit ſermo-

f nem: [f] ſed probabilius videtur vt poſtquam Chriſtus dedit Ioanni ſignum futuri proditoris, acceperit Iudas euchariſtiam, ex Matth. & Marc. & deinde offam in iure in-

g tinctam, [g] & ſtatim poſt eam buccellā Ioan. 13. introiuit in eū Satanas, & exiuit Iudas de cœnaculo, & tamen poſt datam euchariſt. dixit Chriſtus Luc. 22. veruntamen ecce manus tradentis me, mecū eſt in mēſa. Hęc ita fuiſſe geſta conſtabit, ſi uerba Ioan. 13. componātur cum aliis Euangel. Porro quod ad rem noſtram pertinet Chriſtus panē & uini calicē in manibus ſuis acceptum prolatis uerbis conſecrauit: & diſertis perſpicuiſque uer-

h bis [h] conuertit in corpus ac ſanguinem ſuum, ut c. 20. & ſeq. oſtendetur, & ſacerdotes per ſingulos totius anni dies (excepta fer. 6. in Paraſceue) iiſdem uerbis conſe-

i crant, quibus Chriſtus uſus eſt, [i] inf. c. 26. nec uero euchariſtię con-

c cap. 30. [e] Omnes pro vtraque ſententia cit. lit. C. contr. Cyril.

f lib. 9. in Ioan. cap. 16. [f] Euthym. in Ioan. 13. Aug. 3. conſen. euāg.

g cap. 1. Clem. lib. 5. conſt. cap. 15. [g] Auguſt. tract. 62. in Ioan. & alii cit. pro eo lit. D. imo omnes Patres qui aiunt Chriſtum dediſſe

h Iudæ euchariſtiam, de quibus inf. ca. 58. §. 1. & omnes Theolog. [h] Ita perſpicuis verbis dictum eſſe à Chriſto docet Trident. ſeſſ. 13. cap. 1. Epiphan. in Anchorat. Cyrill. catech. 4. Chryſoſt. hom. 83. Mat. Leo. ſer. 6. de ieiun. Bellar. de euchar. c. 1. Caniſi. tit. de euch.

i cap. 4. inf cap. 20. & ſeq. [i] Triden. ſeſſ. 22. cap. 1. ſignificat D. Th. quæſtio. 78. artic. 1. ad 1. Soto. diſtinctio. 11. Ledeſm. p. 30. Iulius Pflug. epiſ. ad Eraſm. Taper. art. 14. Hoſi. inſti. cap. 39. & libro 1. contra Brent. Ayala. de tradit. p. 3. Clicto. lib. 2. Antilut. capit. 19. Tilman. Bredembachius lib. 5. Antiperiſtaſis. At impie Eraſm. in 1.

ſecratio, quæ fit in die cœnæ, habet maiorem vim [k] quam in reliquis diebus confecta.

5 Potuit Deus antequam uerbi incarnatio manifeſtaretur in modo eſſendi naturali, ponere miraculoſa quadam creatione idem corpus anima viuificatum verboque vnitum. ut eſſet vere in ſolo ſacramento euchariſtiæ: [l] quod ſecundum proprietates non penderet ab aliquo eſſe naturali [m] id tamen nō tam deceret. ſic potuit Apoſtolis miniſtrare ſacramentum euchariſtiæ & ordinis, antequam eſſent baptizati: [n] ſed decentius fuit, vt ante vltimam cœnam in qua de manu Chriſti communicarunt, & ſacris, epiſcopalique quodam ordine initiati ſunt, vt dicetur lib. de ord. fuerint, ut uerè fuerunt abluti baptiſmo Chriſti [o] 5. conuenienie item loco Chriſtus euchariſtiam inſtituit in cœnaculo grandi ſtrato [p] in monte Sion, ubi ſoli cum Chriſto duodecim Apoſtoli fuiſſe ſcribuntur, & inter eos Iudas proditor. [q] quos omnes Chriſtus communicauit, & cum illis celebrauit primā miſſam, inſtituitque ſacrificium incruentum, quod obtulit, ſimulque ſumpſit cum actuali mentis refectione. tunc etiam Chriſma conſecrauit [r] pro ſacramento confirmationis, vt fuſius dictum eſt lib. de confirmat.

CAP. III.

Communionem Euchar. eſſe neceſſariam neceſſitate finis & præcepti.

Doctores qui aiunt cōmunionem cadere ſub præcepto tantum eccleſiaſtico: [a] non uocant eam medium ſaluti neceſſarium, niſi late ratione rei contentæ, & ob manducationē Chriſti ſpiritualem de qua quidam Patres explicant c. 6. Ioan. [b] qualem habent Angeli, qui pane angelorum Chriſto fruūtur: [c] aut qualem habuerunt ueteres patres qui in nube baptizati. 1. Corint. 10. eandem eſcam ſpiritualem manducauerunt in figura manna: [d] quæ tamen manducatio erat abſque vllo uoto euchar.

2 Sed reuera ex uerbis Chriſti, Io. 6. niſi manducaueritis, &c. colligitur 1. promitti [e] futuram inſtitutionē. vt multi Patres & cōcilia de reali manducatione euchariſtię

in 1. Corinth. 11. dicit vtinam tradidiſſet nobis Paulus verba quibus Chriſtus panem illum conſecrauit, nam uerb. hoc eſt corpus meum. potius ſunt porrigentis quam conſecrantis. [k] Caſtro. euchar hær. 9. Prateol. verb. Græci. § 7. uerb. pauperes de Lugduno. §. 13. referunt. ex Guid. quoſdam Græcos conficere euchariſtiā tantum in feria 6. cœnæ domini, & cō ſeruare toto anno pro infirmis: ſicut agnus immolabatur ſemel in anno (ut de communione ſub præcepto, ſemel in anno inſ. capit. 5.) contra hos Ambroſ 5. de ſacramen. cap. 4. Auguſt. lib. 2. de ſerm domini in monte. capitulo 12. [l] Scot. diſt. 10. quæſtio 4. Gabriel lect. 47. D. nec ſane de potentia abſoluta id negat D. Thom. quæſt. 75. 5. ad ſecundum. Soto diſtinct. 8. artic. 5. Ledeſm. quæſt. 14. Victor. & Recent. contra Caieta quæſtione 76. 2. & Durand. [m] At nunc ex inſtitutione Chriſti ſacramentale eſſe (ut Paludan. uocat & Trident. ſeſſ. 13. capit. 1.) ita pendet ab ipſo eſſe naturali extra ſacramentum, ſicut umbra & imago ſpeculi pendet à corpore obiecto, D. Thom. quæſtio. 81. 4. Caietan. quæſtio. 76. 2. Soto. Ledeſ. Durand. Palud. & commun. Theolog quare ſi per impoſſibile annihilaretur corpus Chriſti in ſuo eſſe naturali, ex conſequenti deſineret eſſe in euchariſtia. inf. c. 25. ad fin. [n] D. Thom. q. 73. 5. ad 4. ſolutione 1. cum Chryſ. & Tertull. qui putant baptiſmum, ſicut & formam eius permanentem non fuiſſe inſtitutam, niſi poſt reſurrectionem Matth. ult. baptizantes eos. de quo D. Thom. q. 66. art. 2. c. 3. art. 5. c. ad 2. ſup. lib. de bapt. ca. 2. ſic quidam aiunt Marci 6. Apoſtolos miniſtraſſe ſacramentū extremæ vnctionis ex diſpenſatione Chriſti, cum nondum eſſent ſacerdotes. vtrumque falſum eſt de facto, vt dicetur ſuo loco. [o] D. Tho. locis cit. [p] Matth. 29. ite ad quendam loquitur de viro noto, quem forte Chriſtus nominauit, ut ait B. Hieron. Aug. 2. conſenſ. euang. vlt. Martin. lib. 6. Hypot. c. 1. & cęnaculum erat in domo Simonis Leproſi (qui dicitur pater Lazari, ait Theophilac. Matth. 26.) alij dicunt fuiſſe domum Patris Io. euang. Niceph. lib. 1. hiſt. c. 28. lib. 2. c. 3. 21. lib. 8. c. 3. 30. Hippoly. in chron. Turrian. in Clem. lib. 7. conſtit. Apoſt. c. 36. alij putant fuiſſe domum Priſci ex diſcipulis Chriſti. Petrus de Natal. lib. 8. catalog. ſanctorum. c. 7 Sandoual. de offi. eccl. 4. p. c. 12. ſed re uera erat domus Io. Marci. de quo Act. 5. probat Caniſ. lib. 5. Marial. c. 1. ex Alex. in vita Barnab. Apoſt. [q] D. Tho. q. 81. 2. Soto d. 12. q. 2. DD. d. 11. Ledeſ. q. 22. & ſic Iudas Act. 1. ex Pſ. dicitur fuiſſe initiatus epiſcopatu in ultima cęna cum cæteris. de ſacrificij inſtitutione dicetur lib. ſeq. Cano. lib. 12. de loc. c. 13. probat contra Cornel. Epiſcopum Biton. Chriſtum in cęna obtuliſſe uerum ſacrificium, & eſt certa Patrum ſententia. [r] Fabian. Papa epiſt. 2. ad epiſcopos Orient. c. literas, de conſ. d. 2. & de chriſmate meminit Dionyſ. c. 4. eccl. hierar. Cyprian. ſer. de chriſma.

C A P. III.

Alex. [a] 4. par. q. 51. m 14. q. 11. memb. 2. olim D. Th. d. 9. q. 3. 1. 2. Duran. q. 2. Palac. q. 2. col. 4. Carthuſ. q. 1. § circa hęc. Bonau. d. 12. art. 3. q. 1. diſt. 14. art. 1. q. 4. Gabr. in can. lect. 81. Caietan. uerb. communio. Sylu. euch. 3. nu. 1. (videtur Tab. communicare nu. 2. fin. & conc. 5. & §. 16. Ang. euch. 3. §. 1.) Ferrar. 4. contra gen. c. 61. quam ſententiam dicunt probabilem Victor. Caieta. q. 80. ar. 9. Soc. Ledeſ. infra, quaſi Chriſtus homini qui iam eſt in gratia nihil præcipiat iure diuino poſitiuo: quod priuatim, omnibus ſit neceſſarium, dicit Sot. d. 12. quæſt. 1. art. 8. & tamen eccleſiæ in communi eſſe præceptum, & prælatis offerendi ſacrificium, & miniſtrandi ſacramenta, Luc. 22. Hoc facite. vt tenetur paſtor miniſtrare ſacramenta confirmat. vnction. ord. & matrimonij: ad quę tamen ſuſcipienda nemo priuatus obligatur. vide Naua. capitu. 15. numero 131: [b] Quidam Recent. (ut facilius reſpondeant hæreticis contendentib. ex Ioan. 6 niſi manducau. & biber. colligi præceptum cō munionis ſub vtraque ſpecie.) Gabr. can. lect. 84. 85. Maior. diſt. 23. ubi Palac. quæſtio. 5. cōc. octaua. ad ſecundum. Ekius enchy. Conrad. lib. 4. locorum communi. cap. 13. Vualdenſ. c. 19. Gerſon. tract. de eucharist. Nicol. de Cuſa. epiſt. 7 ad Bohæmos. Clicto. lib. 1. Antilut. capi. 29. Taper. artic. 15. Io. Heſſels lib. de communione ſub unā ſpecie. Ianſen. concord. capit. 59. quos partim refert Bellarm. 1. de euchar. capit. 5. tenet Caietan. quæſtione 80. articu. 12. dub. 1. (ubi dicit, ſecluſa eccleſiæ autoritate hæc uerba non ſufficere ad probandam veritatem Chriſti in euchariſt. quæ verba Pius V. in editione Roman. iuſſit auferri.) videtur Aug. Alcuin Theophil. Caietan. in id Ioan. 6. niſi manducau. Hieronym. in id Pſal. 77. Panem angelorum. Bernard. ſerm. 3. in Pſal. 98. Bed. 1. Corinth. 10. citat Auguſt. ſerm. ad infantes. idem lib. 21. ciuit. cap. 25. Origen hom, 7. & 9. in Leuit. Torren. 3. conſ. Auguſt. cap. 6 & 7 Sixtus lib. 5. Bibliot. cap. 120. libro 6. c. 196. in quem ſenſum de ſpirituali communione, ſeu incorporatione cum Chriſto interpretandus uidetur Auguſt. epiſt. 23. ad Boniſ. & alij Patres, dum aiunt nec infantes baptizatos ſaluari ſine euchariſt. quam habet ſaltem in uoto. vide Claudium de euchar. repet. 10. cap. 2. Clemen. libro 8. conſtitut. Apoſtol. cap. 20. ubi Turrian. & hanc Patrum expoſitionem de loco Ioan. 6. admittendam cenſet conc. Trident. ſeſſ. 21. cap. 1 & 4. D. Thom. q. 73. art. 3. cum Auguſt. c. ſi qui, de conſ. d. 4. catechiſ. Pij V. Alan. de euchar. lib. 1. cap. 31. Eſpence. lib. 2. de euchar. c. 12. cæterum hic vnus ſenſus Patrum non debet excludere alterum verum ſenſum, quem eccleſia cum alijs Patribus, & ijſdem alio loco ſequitur de ſacramentali receptione euchar. vt dicetur: nam quædam Ioan. 6. plane intelliguntur ſpiritualiter (ut probat Bellar. lib. 1. de euch. c. 7. arg. 9. & 10. vt nemo poteſt uenire ad me, niſi Pater traxerit eum. verba quæ loquor ſpiritus & uita ſunt id eſt ſpiritualiter intelligenda. Ego ſum panis vitæ, qui uenit ad me non eſuriet. Quod ſtatim exponit: qui credit in me, non ſitiet in æternum.) ſed falſo Taper ſibi parum conſtans. & Ioan. Heſſel. lib. de ueritate euchar. negat eo. cap. 6. diſſeri proprie & principaliter de ſacramento euchariſtiæ. [c] D. Thom. q. 80. art. 2. Pſal 77. panem angelorum. [d] Vt dictum eſt cap. 1. R. Ambroſ 6. de ſacramen. cap. 1. & alibi Iſych. libro 6. in Leuit. capit. 22. Euſeb. Emiſſ. hom. 5. de paſcha (qui duo Græci ſcripſerunt Latinę) Hieron. epiſtol. ad Hedibiam. q. 2. in Epheſ. 1. Leo ſermon. 6. de ieiun. Caſſiodor. in Pſal. 109. fin. Haym. Sedul. Primaſ. Anſel. in 1. Corinth. 10. & 11. Gregor. 7. Moral. c. 4. Iſid. 1. de offic. c. 18. Bernard. ſerm. 1. de vigilia natiuit. ſer. 1. de paſcha. [e] Loquitur de uera manducat. ſicut dicit patres manducaſſe manna. Adelman. in epiſtol. Euthym. in Ioan. 6. Vualden. de ſacramen. c. 92. 94. Gerſon libro de commun. laicorum. Cyprian. ſer. in cęn. promiſſionem factam Io. 6. impletam eſſe in cęna ultima. Chryſoſt. homel. 83. Matth. ideo in cœna non ſunt mirati

Apoſtoli·quia Ioan. 6. fuerant ſatis inſtructi. Torren. 3. confeſ. c. 6. & 7. Claud. rep 6 de euchar. cap. 5. Roffen. duplici lib. de veritate euchariſt. Sander. de euchar. Beauxam. to. 1. Harmon. euang. ſolio 554. & retractans Caiet. to. 3. opuſ. de corn. Domini. c. 1. f Late probat Bellar. lib. 1. de euchar. cap. 6. quia Chriſtus agit de uera mãducatione carnis ſuæ cum dicit, amen amen. de qua quidam litigabant, quomodo pōt hic. (qui autem eſſent hi Martin. libro 9. Hypor. reg 29. lib. 10. regu. 38.) ſicut ait Patres uere mãducaſſe manna. & ita intelligunt. coo. ei. Alexand. approbarum conc. Cabilonen. capit. 46. in conc. Epheſ. epiſt. contra Neſtor. & in 7. ſyn. actione 6. vbi Iconomachos rejicit dicentes intelligi quod non tanquam in ſigno. Trident. ſeſſ. 13. cap 2. ſeſſ. 21. cap. 1. eccleſia in miſſa de corpore Chriſti affert hoc in euang catechiſ. Pij V. Vrban. Papa extrauag. de reliq. & uenerat ſanctorum, & id probant in Ioan. 6. Chryſoſt. Cyril. lib. 3. Io. c. 37. Theophil. Euthy. Baſil. lib. 1. de bapt. c. 3. Athan. lib. 4. de ſynopſi. Theodoret. dialog. 1 & 3 Orig. hom. 7. in Num. Cyril. Catech. 4. Theophilus. Alexand. lib. 2. paſchali Epiph. hær. 55. Dam. lib. 4. cap. 14. vide Hieron. epiſtol. 150. quæſt. 2. Patres Latini in Ioan. 6. Auguſt. & optime in Pſal. 98. & lib. 2. contra aduerſ. leg c. 9. Rupert. Thom. Lyran. gloſ. ordin. Carthuſ. in Ioan. 6. Cyprian. de oratione Dominica. ſer. de cœna Domini lib. 1. contra Iudæ. cap. 21. Hilar. 8. Trin. & can. 5. in Matth. referens ſe ad Cyprian. ait. ex hoc loco Ioan. 6. nullum relictum eſſe ambigendi locum. Paſchaſ. de ſacramen. cap. 14. Adelmanus epiſt. ad Bereng. Guitmund. lib. 3. de euchar. Alger. lib. 1. cap. 10. 12. 17. Theolog. cum Magiſt. 4. diſtin. 10. hac ratione quidam Patres aiunt detinuiſſe, Chriſtum longe prius promiſiſſe, ne dum rem tam nouam exhiberet, horrerent Apoſtoli. Chryſoſt. homil. 83. in Matth. Cyrill. lib. 3. Ioan. cap. 37. addit Auguſt. 3 de conſenſu euang. cap. 1 ideo Ioan. hiſtoriam cœnæ non deſcripſit, ut alij tres euangel. quia prius cap. 6. de corpore & ſanguine ſuo Chriſtum vberius locutum teſtatur. Bellarm. cap. 5. ſin. indignum eſſet ut ſolus Ioan. omiſiſſet. ſed falſo quidam in oppoſitum citant Auguſt. quia plane de euchariſt. explicat id Ioan. 6. dict. lib. 3. cap. 1. ſermon. 2. de uerb. Apoſt. q. 57. Leuit. 10 Pſal. 23. & interdum videtur ex hoc loco inferre etiam paruulis neceſſariam eſſe euchariſtiam ut epiſtola 23. ad Boniſac. & lib. 1. de peccat. mer. cap. 20. 23. quia Chriſtus Ioan. 6. generaliter loquitur lib. 3. cap. 4. habetur cap. nulli. de conſ. d. 4 c. quia paſſus de conſ. d. 2. & ex illo Magiſt. diſt 9. & Grat. imo & Bed. 1. Corinth. 10. de quo dicetur ſtatim, ſed ſe explicat Aug. d. cap. 29. & ſæpe quia per baptiſmum fit de corpore myſtico eccleſiæ, & pertinet ad vnitatem illius: euchariſtia uero eſt huius unitatis ſignum, & ſit ſacramentum hoc modo aliquo participant, ſcilicet, quo ad rem ſignificatam, idem Innocen. 1. epiſt. ad conc. Mileuit. quæ eſt 92. Auguſt.

g Toled in Ioan. 6. no. 28. D. Thom. quæſt. 65. 4 ad 2. q. 80. 9 ad 3. g ſentit plane D. Thom. q. 80. art. 11. Durand. d. 9. q. 2. num. 7. Paludan. q. 1. num. 15. Maior. q. 3. Richar. d. 12. art. 6. q. 1. propendet Adrian. in 4 de euchar. Gabriel. lect. 87. Cathar. lib. 5. contra Caietan Bellarm. lib. 1. de euchar. cap. fin. Pet. Soto titu. de euchar. lect. 9. Soto d. 12. q. 1. art. 11. Ledeſ. q. 21. art. 11. Victor. §. 85. & Recent. Catech. Pij V. Taper. artic. 15. Roffen. lib. 4. de verit. corp. Chriſti in euchariſt. & in prolog. lib. 5. cõtra Oecolamp. Hoſi. lib. 3. contra Brent. Claud. repet. 7. cap. 5. Nauar. cap. 21. num. 57. ſentit Ang. euchar. §. 3 Ferrar. 4. contra gen. c. 61. Democar. lib. 4. de ſacrificio altar. c. ultimo. Quare ſaltem in mort. artic. id præceptũ & neceſſarium morem ſeruandum iubet conc. Trident. ſeſſio. 13. cap. 6. citans euoc. Nicen. can. 13 (At conc. Eliberi. can. 3. 47. 78. quod fuit paulo poſt Nicen. quibuſdam negabat communionem in art. mortis. & Innocent. I. quia præſumebat non habere veram pœnitentiam.) & non obſtante interdicto & ceſſatione quæ pertinet ad præceptum humanum datur viaticum infirmis Nauar. c. 27. num. 173. 178. quia præualet præceptum diuinum, & ex Ioan. 6. niſi mãducauer. colligunt ſolis adultis eſſe præceptum. B. Chryſoſt. homil. 45. 46. 47. Cyril. lib. 3. in Ioan. c. 13. 14. 37. Orig. hom. 7. Numer. Cyprian. ſer. 9. oration. dominic. Hilar. 8. Trinit. & quia Luc. 22. hoc facite, iubet miniſtrare alijs, probat D. Thom. ſubinde obligari alios accipere. (Nec enim tantum myſterium Chriſtus reliquit ſine præcepto) ſicut ex præcepto prælati poſito Io 20. quorum remiſeritis colligunt Patres obligari omnes Chriſtianos confiteri ſacerdoti. falſo dicit Palod. quod niſi eſſet præceptũ Chriſti, forte non poſſet eccleſia id omnibus præcipere. nec eſt idonea euaſio. Taper. ſup. Ianſen in id Ioan. 6. Claud. rep. 6. c. 7. Ioan. 6. non imponi præceptum, cum nondum inſtituta & nota eſſet euchariſtia. (& citant Hilar. Cyril. Chryſo. Baſil. & DD. citatos qui aiunt tantum eſſe præceptum humanum) atque ita ſenſum Ioan. 6. eſſe, ſine euchariſtia non habebitis eam rationem & proprietatem vitæ & mirificæ unionis, quæ datur nobis, dum ſubſtantia Chriſti capitis manet in manducante, & illum incitat in actum uitalem deuotionis. At hic ſenſus excludere non debet receptum eccleſiæ ſenſum, ut dictum eſt. h Ita plane Auguſt. & alij Patres infra, dum putant etiam paruulis communionem euchariſtiæ, ſaltem in uoto eſſe neceſſariam (vt ſacram. bapt. & pœnitentiæ eſt medium neceſſarium poſito tali Chriſti præcepto) D. Thom. q. 73. art. 3. cap. ad 1. cum Auguſt. epiſt. 23. ad Boniſ. lib. 1. contra Creſcon. c. 24. 25. q. 79. 1. ad 1. q. 80. 11. ad 2. etiam de infantibus. & in Ioan. 6. lect. 7. q. 75. 4. & clarius d. 12. q. 3. 2. 1. ad 1. lib. 4. cont. gent. cap 61. Chryſoſt. ho. 24. in 1. Corint. de quo Sixtus libro 9. bibliot. cap. 264. catech. Pij V. Iacob. Minor apud Abdiam. lib. 6. hiſto. Apoſt. Dionyſ. eccleſ. hier. cap. 2. & 7. Cyprian. ſer. 5. de lapſis & ſtrictius ſer. 6. in orat. dominic. Innoc. 1. epiſt. ad conc. 1. Carthag. & in reſcripto eiuſdem concil. Cabilon. 2. cap. 46. bene Beat. Vincen. Ferrer. ſer. in 8. corp. Chriſti dicit omnia ſacramenta etiam baptiſmum, habere virtutem ab euchariſtia, ut ſtellæ habent lumen à ſole. & Recen. Claud. citat Patres. rep. 6. c. 7. in de rep. 10. c. 2. Roffen. lib. 5. contra Oecolam in procemio Naclantus de communione Theorem 4. Eſpence. 2. de adorat. euchar capitulo 12. Hoſi. lib. 3. contra Brent. Pet. Sot. tit. de euchariſt. lect. 8. & 12. Ledeſ. quæſt. 16. artic. 3. quæſt. 21. artic. 11. Vict. §. 77. ſed nouo 85. Tabien. communicare. §. 18. uidetur Soto ſibi contrarius diſtinct. 11. quæſt. 2. 1. ad 3. diſt. 12. quæſt. 1. art. 11. Frat. Medin. & Recentior. & neceſſitas medij ſatis colligitur Ioan. 6. niſi manduc. ſicut de baptiſ. Ioan. 3. niſi quis renatus. i Caietan. deludit uim præcepti, dum ait proponi per modum finis (quia euchariſt. eſt finis ſacramentorum, ſicut idem Caiet. 2. 2. quæſt. 184. artic. 3. at modom in præcepto dilectionis proponi per modum finis, nec tamen violare præceptum qui toto mentis conatu non diligit.) verum eſt quod cum finis ſit, prima cauſarum præceptum euchariſtiæ quæ eſt finis, primo datum eſt, ut ait D. Th. 3. p. q. 73. 5. ad 4. & probatur in textu. k Præceptum communionis affirmatiuum obligat pro perſonis loco & tempore, nec danda eſt phreneticis, & patientibus periculum uomitus, ut nec infantibus, ob reuerentiam ſacramenti. At ſecluſis alijs circunſtantijs (ſine quibus alia præcepta obligare non ſolent) non licet omittere communionem ante mortem. ſed præceptum de honore parentum, aut eleemoſyna, non obligat ita ante mortem, niſi poſita indigentia aut alia circunſtantia proximi. l Quod ſignificat D. Th. q. 65. 4. q. 73. 3. d. 9. q. 1. 1. 2. Soto d. 1. q. 6. art. 4. d. 8. q. 1. artic. 3. diſt. 12. quæſt. 1. artic. 11.

f intelligunt: f de qua Chriſtus loquitur dicens, hoc eſt opus Dei, vſque ad finem fere illius cap. ubi ait, panis quem ego in futurum dabo, caro mea eſt. & inquirentib. quomodo poteſt hic nobis carnem ſuã dare ad manducandum? reſpondit Chriſtus: niſi manducaueritis carnem &c. & pluſquam ſepties repetit, caro mea vére eſt cibus. & tandem ſicut ego viuo propter Patrẽ qui miſit me, id eſt, quia accipio ſubſtantiam Patris in me: ita qui manducat me, uiuet propter me nempe quia recipit in ſe ſubſtantiam corporis mei in euchariſtia. quam promiſſionem Chriſtus fideliter impleuit in ultima cœna. 3. ex eodem loco Ioan. 6. niſi manducaueritis: colligitur diuinum præceptum poſitiuum g de reali communione euchariſtiæ poſitum ſolis adultis baptizatis, qui ſunt præceptorum capaces. quia ſub eadem verborum forma proponitur ut diuinum præceptum de baptiſmo.

Ioan. 3. niſi quis renatus fuerit: & ſicut præceptum de ſacramento pœnitentiæ pro his qui mortaliter peccarunt poſt baptiſmum. Luc. 13. niſi pœnitentiam egeritis. ex eodem cap. 6. videtur colligi communionem euchariſtiæ ad certum tẽpus aut ante mortem ſi commode haberi poſſit in re, aut ſi non poſſit communionem in voto eſſe adultis poſito tali Chriſti præcepto, medium neceſſarium ſpiritualis vitæ m

h conſeruandæ, h idq; non tantum per modum finis vt eſt in inuentione,

i i ſed per modum cibi animæ, quem præcepto ſuo Chriſtus uo- n luit eſſe ita neceſſarium, ſicut cibus ad vitam corporis diu conſeruandã neceſſarius eſt. quod ſi omittat omnino, cum poſſit ante mortem adultus ſine graui ſuo diſpendio, & ſalua ſacramenti reuerentia

k digne recipere, k peribit vita animæ: ut defectu cibi homo peri-

l re ſolet. ſed aiunt quidam l de communione tantum eſſe ſingula-

re præ cęteris præceptum diuinum Christiano etiam iusto: & ad effectum conseruandi vitam animę esse institutam vt medium peruile, & moraliter necessarium: sed non simpliciter vt medium. quia ille necessarius effectus conseruandi uitam, datur per alios etiam actus liberos. Cōseruatur enim iustus in uita gratiæ habitæ per alia bona opera (ut per merita, per orationem, quia impetrat donum etiam perseuerantiæ, per deuotam receptionem aliorum etiam sacramentorum quæ non cadunt sub præcepto) quæ uim conseruandi, augendique gratiam habent ex Dei gratia, & non in uirtute sacramenti eucharistiæ quasi sint votum illius.

3 At sane præter hæc subsidia, quia eucharistia ex Christi institutione habet, ut aliquando libero hominis actu sumenda sit per modum cibi, est medium necessarium ad huius vitæ conseruationem, ut adulto Christiano per fidem Christi implicitam & per contritionem iustificato est medium necessarium si ante mortem possit habere fidem explicitam Christi & sacramentum pœnitentiæ in re: [m] aliàs enim excludat uotum huius non saluabitur: quamuis sint alia etiam media per quæ iustus conseruatur in gratia: quæ licet non includant, non tamen debent excludere sacramentum necessarium pœnitentiæ. ita Christianus qui excludit uotum eucharistię saltem implicitum, non habebit vitam & salutem vltimam. ob quod eucharistia datur morituris ut uiaticum & pignus gloriæ. Sic Adam præter reliquos cibos quibus uitam conseruaret, habuit speciale pręceptum sumendi ad tempus optimum illum cibum ligni vitæ [n] (qui fuit secundum Innocent. III. typus eucharistiæ) ut vitam in eo statu innocentiæ conseruaret immortalem: sine cuius usu tanquam medij necessarij, uitam non perpetuaret: sed periret & corpore & anima. hanc necessitatem eucharistiæ colligunt Beat. Patres vt Augustin. & Thom. ex simili verborum forma qua Christus sua institutione proponit præcepta trium sacramentorum: ut sicut homini peccatori etiā per contritionem iustificato baptismus, uel sacramentum pœnitentiæ in re est medium necessarium ante mortem seclusis omnibus alijs circunstantijs, si modo possit recipere ante mortem: ita communio. quia tanquam medium necessariū quod pendet ex uoluntate adulti Christus instituit necessarium sacramentum, sine quo in re aut in voto saltem implicito noluit sua merita communicare adulto.

4 Paruulis baptizans communio eucharist. in re non est medium salutis necessarium: [o] sed nec in proprio uoto [p] cum usum arbitrij non habeant: nec indigeant eo cibo ad persistendum firmiter in uita spirituali contra tentationes. neque enim uotum proprium sacramenti dicitur necessarium, nisi ei, cui realis susceptio est necessaria. Dicitur tamen puer in uoto ecclesiæ habere eucharistiam, [q] quia ex professione legis Christianæ facta in baptismo, tenetur cum adultus fuerit communicare secluso omni pręcepto humano, [r] quia inchoatio vitę quę habetur regeneratione baptismi ordinatur ad perfectionem vitę qua per communionem fit mirabilis vnio cum Christo, quę est consummatio. & finis aliorum sacramentorum, & totius uitę Christianę: ut qui intentionaliter nititur cum fine (qualiter per gratiam baptismi hic vnitur cū Christo) optat eundem finem pręsentem possidere realiter: [s] quo modo qui manducat Christum, habet illum realiter in se manentem, sicut cibum in comedente. Reliqua pręcepta tam naturalia quā supernaturalia, ut de fide etiam explicita Christi, spe, caritate & pœnitentia obligant adultos etiam ante baptismum. Sacramentum uero pœnitentiæ non obligat nisi posito peccat. mort. post baptismum: pręcepta humana possent humana autoritate auferri, ne includerentur in baptismo. At sola communio per se includitur in baptismo, qui est professio nouę legis, de qua adiecit Christus pręceptiuum positiuum, tanquam necessarium baptizatis omnibus etiam ijs, qui nunquam peccarunt. quare singulari ratione adultis eucharistia, in re uel in uoto dicitur medium necessarium. in cuius figuram Ioan. 19. exiuit sanguis & aqua: quod baptismus & eucharistia sint ex institutione media per se necessaria ad salutem: nam & baptismum tenetur suscipere etiam qui in utero sanctificatus esset sine uoto & ordine ad baptismum: ut suscepit B. Virgo & Ioannes Baptista.

5 Quod si priuata consuetudine antiquissimi patres ex Gręcis, [t] leguntur communicasse infantes ex probabili sui facti causa, eos certe nulla salutis necessitate id fecisse credendum est, quia ut est in Conc. Tridentin. gratiam quam baptismo susceperunt, non possunt illa ætate amittere, in qua nouę culpæ & prę-

artic. 11. Victor. §. 53. Caietan. debilitans rationes & sensum D. Thom. quæst. 79. 1. ad 1. quæst. 80. 11. Mancius & Victor. idem dicunt de baptismo & pœnitentia solū esse præceptum adultis. Durand. dist. 9. quæst. 2. Paludan. q. 1. num. 6. Ledes. q. 14. 3. Hosi. lib. 3. contra Brent. post princ. [m] Hinc soluitur infirma ratio DD. supra. A qui dicunt homini iusto nullum esse mediū iure diuino necessarium, saluetur quod dicit Soto dist. 11. quæst. 2. art. 8. quia decedens in gratia post Christi passionem si nihil habet purgandum mox intrabit gloriam, nam prædestinatio, uel donum perseuerantiæ quo īfallibiliter saluantur electi. non tam dicitur mediū quam causa salutis: nec uidetur mediū necessarium, id est, sine quo præscitus non posset. nam simpliciter homo qui præscitus est, potest saluari. quæ potentia fundatur in merito Christi, & auxilijs sacramentisque præparatis, & libertate arbitrij, qua potest homo his remedijs uti. sed sane homo iustificatus per contritionem & fidē implicitā Christi, tenetur ante mortem ad fidem explicitam & sacramentum pęnitentiæ si potest. sic qui potest integre confiteri omnia mortal. est medium necessariū saluti, sine quo tamen qui non potest sic integre confiteri saluabitur. sic communio eucharistiæ in re numeratur inter media necessaria ei, qui potest. vt bene probatur in textu. [n] D. Thomas prima parte, q. 97. artic. 3. & 4. [o] Definit. de fide Trident. sess. 21. cap. 4. can. 4. capit. nulli de consecr. dist. 4. D. Tho. quæst. 80. 9. [p] Sic infans nō potest habere baptismum in proprio uoto & tamen martyrium ex Christi priuilegio supplet in eis uicē baptismi. [q] Sic acute contendit Augustin. qui tamen in sano sensu est interpretandus epist. 23. ad Bonif. lib. 1. contra duas epist. Pelag. c. 22. etiam paruulos recipere eucharistiam. Diony. Clemens. Cyprian. Euagr. Niceph. inf. & ita se exponit August. tract. 26 in Ioan. lib. 21. ciuit. cap 25. lib. 3. de peccat. mer. c. 4. serm. ad infantes in altari, quem citat Beda. 1. Corinth. 10. Torren. lib. 3. confess. c. 6. §. 3. & exponit D. Thom. q. 73. 3. ad 1 q. 80. 1. ad 3. & artic. 11. expresse & alij statim citandi. [r] Sed eucharistia aut baptismus in re non esset homini iusto medium necessarium saluti, nisi de illo esset præceptum aliquod, ut sane est præceptum diuinum pro adultis. nam si omittens non peccaret contra præceptum, nō amitteret gratiam, in qua decedens saluabitur, qua ratione vtitur conc. Triden. sess. 21. c. 4. Taper. art. 14. facit D. Th. q. 79. 1. ad 1. & q. 65. 3. præter loca supra citat. Bergom. cōcord. §. 584. Caiet. q. 80. art. 12. Pesā. uidetur Sot. d. 8. q. 1. art. 3. & plane August. lib. 3. de peccat. mer. cap. 4. [t] Dionys. eccl. hier. c. 3. parte 3 Clemen. lib. 8. constit. Apostol. c. 20. ubi refert reliquias eucharistiæ solitas dari paruulis. & epist. 2. quā etiam ait Euagr. li. 4. hist. c 36. Niceph. lib. 17. c. 25. conc. 2. Matiscon. c 6. Cyprian. serm. 5. de lapsis. li. 3. ad Quirin. c. 25. quem citat August. epist. 23. & lib. 1. de peccat. mer. c. 20. epist. 106. 107. quatenus consuetudinem Græcorum refert D. Tho. q. 80. 9. Claud. repetit. 10. c. 2. Taper. artic. 15. Hosi. lib. 3. contra Brent. Clicto. 1. Antilu. cap. 24. Pighi contro. 7. Vvalden. to. 2. de sacrament. c. 140. Pet. Sot. tit. de euch. lect. 8. Torren. lib. 3 confess. c. 9 §. 3 & Bohemi putabant paruulos nō saluari sine receptione eucharistiæ. Taper. ait in Hispania, communicasse paruulos. cuius oppositum habetur in magno tom. concil. Toletan. 11. cap. si quis per mentis alienationē, uel per infantiā reiecerit eucharistiam perceptam, &c. & addit aliquando sub utraque specie tantum sanguinis communicasset infantes. Triden. sess. 21. capitu. 4. ait ueteres Patres id fecis-

cepti ſine libertate capaces nō ſunt: & tamen iis euchariſtia conferret gratię augmentum, [u] ſicut confirmatio, uel ſi ſacramentum ordinis eis daretur.

6 Vt paruulis neceſſaria non eſt euchariſtia ad primam gratiā, (hæc enim non eſt proprius effectus euchariſtiæ) ita dum adultus baptizatur non habet primam gratiam ex virtute euchariſtiæ, [x] vt quæ per ſe ordinatur tanquam cibus ad vitæ iam habitæ conſeruationem. Sic olim cum Apoſtoli baptizabant ante euchariſtiæ inſtitutionem, baptiſmus propria vi à Chriſto data conferebat primam gratiam, & nunc confert ſine dependentia ab euchariſtia. At contritio ſine voto incluſo baptiſmi, vel pœnitentiæ non confert primam gratiam.

7 Nec iuſtis qui inculpabiliter ſine communione decedunt differtur gloria ad diem vſque iudicii: [y] quaſi tunc Chriſtus ſit eos communicaturus: nec enim euchariſtia adulto eſt tam neceſſaria ſicut ſacramentum baptiſmi, aut pœnitentiæ in re. [z] quod tamen in neceſſitate ſuppletur contritione cum voto ſacramenti: [a] atque ita adultis à communione impeditis, ſat eſt euchariſtia in voto. legimus tamen quoſdam ſanctos, quos Deus antequam reciperent augmentum gratiæ in quod erant prædeſtinati, mori non permiſit quouſque euchariſtiam re ipſa ſuſciperent: [b] non quod effectus euchariſtiæ voto ſuppleri nō poſſit incluſo in aliquo hominis adulti actu, qui fide viua accedens manducat ſpiritualiter Chriſtum, vel in ipſa baptiſmi ſuſceptione. errabant vero qui olim ita communionem putarunt neceſſariam, vt chriſtiani defuncti ori infunderent, ſaltem ſpeciem ſanguinis, [c] ſi caſu præoccupatus morte ſumere viuus non potuit. qui mos eſt merito à conciliis improbatus tanquam inutilis mortuo, & cum irreuerentia ſacramenti.

C A P. IIII.

Quando obligat præceptum diuinum.

PRæceptum diuinum baptiſmi affirmatiuum adultos ſtatim obligat. [a] quia eſt inchoatio uitæ: ſed præceptum euchariſt. non ſtatim. [b] qua proponitur vt finis: at ſaltem ad mortis, etiam violentę articulum [c] obligat tanquam viaticum eius, qui peregrinaturus eſt per ignotam regionem. Tunc uero ceſſant quædam eccleſiæ præcepta, vrgente diuino iure. quia ille morti vicinus (quamuis ſanus, morti adiudicatus) poteſt, & de ſe tenetur communicare, quamuis ieiunus non eſſet. [d] & infirmus poſſet non ieiunus per dies ſępius in eodem morbo communicare. [e] poteſt a miniſtro diacono ſuſcipere, [f] ſi abſit ſacerdos. ſed parochos ſi in ſacrario aſſeruata non ſit, non debet celebrare vt miniſtret, niſi ſaluis eccleſiæ pręceptis [g] ieiunus, non excommunicatus & cum omnibus veſtimentis ſacris, in utraque ſpecie, & azymo: nec infirmus recipere deberet ob ſcandalum à ſacerdote hæretico [h] ſchiſmatico, uel de excommunicatione nominatim denunciato, aut a viro laico, ſeu non diacono: nec cum periculo euomendi ſuſceptam euchariſtiam. excuſabantur etiam olim quidam, quibus etiam in artic. mort: iubetur negari communio: [i] eo quod præſumerentur non digne pœnitere. ſic quoſdam ſacerdotes etiā parochos per degradationem priuat eccleſia celebratione & cura, ad quam tamen non impeditus tenebatur iure diuino. in Hiſpania paucis ex his qui nuper ex Mauris ſunt conuerſi datur, ob periculum irreuerentiæ. ſine his circunſtantiis, quæ ex eccleſię inſtituto pertinent ad reuerētem ſumptionem aut celebrationē euchariſtię, non obligat pręceptum affirmatiuum communionis. 2. eodem iure diuino obligatur non in ſolo articul. mort. vt quidam [k] dicunt, ſed aliquoties in vita, [l] vitalem cibum capere: ut ſatis colligitur ex inſtitutione euchariſtię per modum cibi neceſſarii. vt Adam in ſtatu Innocentię per quędam ſtatuta tēpora, teneretur edere de ligno vitę, quod fuit typus euchariſtię. reliquit vero Chriſtus facultatem eccleſię, ut circa actus exteriores [m] recipiendi neceſſaria ſacramenta determinaret tēpora & loca: nō ita determinat de actibus fidei, ſpei, uel charitatis, quia interiores ſunt. atq; ita quidā aiūt quod qui eo anno cō-

ſe ob probabilem cauſam illius temporis. [u] Significat plane Trident. ſeſſio. 21. capit. 4. & patres Græci & Latini ſupra dict. catechiſ. Pij V. Claud. repet. 6. capitulo ſeptimo, folio 237. 239. Alan. 1. de euchar. capitulo 31. articulo quarto, Eſpencæ. libro 2. de euchar. cap. 12. Soto diſt. 8. quæſt. 1. artic. 3. & refert Patres. ſed male dubitat. diſtinct. 12. quæſt. 1. artic. 9. colum. vltim an daret gratiam paruulis. [x] Vt putat Beat. Vincent. ſupra ſed non probat. [y] Sic quidam Græci antiqui infundebant potum ſanguinis ori infantium quaſi lac, refert Vualden. c. 140. Concil. Toletan. 11. cap. 11. Armach. libro 11. cap. 4. & alij ſup. de quo ſtatim. [z] Quia baptiſmus, & pœnitentia, ut ait Triden. ſeſſ. 14. cap. 2. per ſe ordinātur vt auferant peccatum, quod eſt impedimentum ſalutis. de neceſſitate baptiſmi. Triden. ſeſſ. 7. can. 5. de neceſſitate penitentiæ, ſeſſ. 14. can. 6. quare D. Thōm. quæſt. 65. 4. quæſt. 73. 3. ait hæc duo eſſe magis neceſſaria, quam euchariſtiam, de qua Trident. ſeſſio. 13. can. 9. ſolum expreſſit eſſe de neceſſitate præcepti. [a] Trident. ſeſſ. 14. cap. 4. ſed incarnatio, & paſſio Chriſti fuit medium ſimpliciter neceſſarium ex ordinatione Dei: quia ſine eo nec Patrib. antiquis data eſſet gratia: nec iuſtus in limbum deſcendēs, preueniret in gloriā, ſi Chriſtus pro peccato naturę non ſatisfaceret. In ſacramentis tamen Deus voluntatem cū uoto ſacramenti, reputat pro facto. [b] Vt B. Lucia transfixa gladio non expirauit ante delatam ſibi communionem, & B. Magdalena, ad quod alludit Chryſoſt. hom. 24. in 1. Corint. de quo Siatus libro 6. bib. cap. 264. [c] Sic Grego. 2. dialog in vita B. Benedicti poſitam fuiſſe euchariſtiam ſuper ſepulturā defuncti qui ſępius apparebat, & mox quieuiſſe tumulum, quem errorem abrogauit concil. 3. Carthag. capitulo ſexto, Antiſio. can. 12. ſyo. ſexto. Conſtantinop. can. 83. quod etiam refert Bed. quadam hom. in Matth. mortuis datam communionem vtriuſque ſpeciei. Iuo 2. parte, decret. capitulo 40. ſimilis erat error Marcionis, ut pro defuncto mortuo ipſe aut alter baptizaretur. & colligebant ea 1. Corinth. 15. vt quid baptizantur pro mortuis. vbi Ambroſ. Theodor. Calu. Bapt. Hær. 3. Bellar.

C A P. IIII.

Supra. [a] libro de bapt. capitulo quarto, D. Thom. quæſt 68. 3. Trident. ſeſſio. 14. capitulo ſecundo, [b] D. Thom. quæſtio 73. 3. cum Aug. 1. contra duas epiſ. Pelagia. c. 22. unius hæc ram falſo citat deceptus à Grat. cap. in eccleſia de conſ. diſtin. 4. quia Auguſt. dicit non cogitantes. & aperte dicit euchariſtiam neceſſariam etiā paruulis ſcilicet in uoto & ſpirituali manducatione: ut exponit tract. 26. in Io. & D. Thom. ad 1. & art, 5. ad 4. addit poſt inſtitutum ſacramentum prius poſitum eſt præceptum euchar. quia eſt finis & 1. cauſarum, quam baptiſmi. idem quæſtio. 66. 2. capit. ad 3 artic. 5. capit. ad 2. [c] Quidam in mort. art. putant communioné obligare ſub veniali tantum. Paludan. diſtinctione nona, quæſtio. prima, numero decimoſexto, Caietan. ver. communio. Armil. Ledeſ. quæſt. 21. artic. 11. fin & citat Sylueſt. (qui putant eſſe præceptum tantum eccleſiaſticum quod c. 3. reiectum eſt) & obligare in eo articulo præceptum diuinum, plane ſignificat Triden. ſeſſ. 13. cap 6. citans concil. Nicen. can. 13. D. Thom. ſentit, tenet Soto diſtin. 12. art. 11. Rich. Durand. Gabriel. d. 9. Tab. cōmunicare. §. 16. Naua. c. 21. nu. 45. 57. Recent. [d] Colligitur ex D. Tho. q. 80. 8. & dicetur infra C. 49. [e] Tabien. uerb. communicare. [f] Bellar. D. Thom. q. 82. 3. & dicetur li. de ord. [g] Sot. d. 9 q. 1. art. 4. Ledeſ. q. 15. ar. 4. & Recen. cont. Maio. d. 9. q. 3. ad 5. dicentē pro cōicando infirmo licitū celebrare in fermentato. [h] D. Th. q. 82. ar. 9. [i] Inno. I. epiſt. 3. c. 2. conc. Eliber. can. 3. 47. 78. ſed ea prohibitio quaſi dura, ſuit paulo poſt reuocata, & datur communio etiā reconciliatis ab hæreſi. [k] Palud. d. 9. q. 1. nu. 16. Ledeſ. q. 21. ar. 11. [l] Colligitur ex D. Tho. q. 80. 11. Soto d. 12. ar. 11. Petrus Soto lect. de euchar. lect. 2. Gabriel. diſt. 9. ſentit Duran. [m] Taper. art. 15. D. Th. & alij ſup. & colligitur in ſimili ex Trid. ſeſſ. 21. c. 2. Conſtantien. ſeſſ. 13. etc.

municauit in paſcha , ſat impleuit
præceptũ etiã diuinum de commu-
nione in artic. mort. ſi tunc contin-
n gat. [n] At reuera iterum tenetur ac-
cipere prope mortem per modum
uiatici: vt probant concilia & con-
o ſuetudo fidelium : [o] niſi paulò ante
exitum, vt per 8. dies communicaſ-
p ſet. [p] 3. prohibentur omnes præce-
pto negatiuo contemnere hoc diui-
num ſacramentum, multo arctius
quam reliqua: cõtemptus enim im-
mediate Chriſti hic contenti vel il-
lius indigna tractatio, vt ſumptio
aut celebratio in pec. mor. eſt grauiſ-
q ſimum ſcelus. [q] 4. præcepto Chriſti
tenetur quilibet ſacerdos non impe
ditus celebrare, idque fortaſſe bis
r vel ter in anno. [r] ne gratiam Dei in
vacuum receperit, quam tenetur ad
miniſtrare etiam in aliorum, & ec-
cleſię vtilitatem. 5. eodem iure Chri
ſti poſitiuo conſcius peccati mort. te
netur vt digne recipiat, præmittere
ſ confeſſionem, [ſ] ſi habeat copiam
confeſſarij idonei, alioquin indigne
recipit, quamuis ex reuelatione ſci-
ret, ſe contritione eſſe iuſtificatum.
ita enim Chriſtum præcepiſſe pro-
bant concilia, vſus eccleſiæ & pa-
tres, qui tamen in peccato ſciens ce-
t lebrat, non niſi ſemel [t] & in una pec
cati ſacrilegij ſpecie peccat, ſed gra-
uiſſima: ut quia tempore præcepti
offert vt miniſter eccleſiæ, conferri,
& ſibi indigne ſuméti, indignus mi-
niſtrat ſacramentum.

cit. ſup cap. 3. §. 4. [n] Palud. Sylueſt. ſup. Caietan. & Arm. verb. cõmunio Soto, Victor. Ledeſm. & quidam Recent. ſed ſalſo. [o] Colligitur ex Trident. ſeſſ. 13. c. 6. & citat Nicen. can. 13. ſignificat id haberi ex traditione dicens, lex antiqua regulariſque. habetur c. de his vero. 26. quæſt. 6. cap. ſi quis de corpore, idem Innoc. lib. 4. cap. 42. cap. cum infirmitas de pœnit. & remiſ. & fideles magis ſcandalizãtur ſi qs omittat communicare in articu. mort. quam ſi in Paſcha. [p] Fatetur Soto & cõmunis Recentior. [q] D. Thom. quæſtio. 80. art. 5. Alber. d. 9. arti. 9. Alex. quæſt. 46. mon. 4. Gab. lectu. 87. Duran. q. 4. Nauar. cap. 21. numero 46. & colligitur ex ſanctis in 1. Corinth. 11. reus erit corporis, ubi glo. ordinaria Chryſoſt. Phocius & alij Patres Baſil. ſum. 2. de baptiſ. cap. 3. Madrid. lib. de frequen. eſu euchar. c. 2. ſed licet grauius ſit quã occidere Papam de ſe, non tamen ob id incurrit excommunioni. cano. ſi quis ſuadent. ſi quis hoſtiam percuteret: quia corpus Chriſti non adeſt paſſibili & cõnaturali modo Gabr. ſup. Caietan. 22. quæſt. 99. 3. dub. 3. & Recentio. ſed grauius eſt peccatum immediatũ contra Deum, ut odium vel hæreſis. deinde contra Chriſtum in propria ſpecie, ut illorum qui Chriſtum crucifixerunt quos concil. Epheſ. vocat deicidas. D. Thom. 3. par. quæſt. 47. 6. in tertio vero loco peccatum contra euch. in 4. contra Chriſti imaginem. [r] Colligunt Luc. 22. hoc facit. Sot. lib. 9. iuſt. quæſt. 3. art. 1. Durand. d. 13. Gab. 87. rational. lib. 4. c. 54. Nau. c. 25. num. 88. 134. Ant. de mocares. lib. de ſacrif. alt. 1. vlt. Sylueſt. miſſa. 1. §. 7. uerſ 4. Maiol. de irregul. lib. 3. cap. 27. num. 2. D. Thom. quæſt. 82. art. 10. d. 13 q. 1. 2. 3. Palud. q. 2. Durand. q. 2. Maior. Cano. & Recen. in prælec. Catarinus. lib. 5. cont. Caiet. Canoniſtæ cum Archid. c. ſufficit. de conſ. d. 1. Richar. d. 13. art. 2. quæſt. 1. & poteſt colligi ex Trid. ſeſſ. 23. c. 14. quamuis quidam negant peccare mort. ſacerdotem qui non eſt beneficiarius, ſi nunquam celebret Alexand. 4 par. q. 51. memb. 2. Bonauen. diſt. 12. quæſt. 4. Anton. 3. par. titu. 13. cap. 6 §. 12. Speculum conſcient. tract. 3. cap. 13. §. 10. Ledeſ. 1. par. q. 23. art. 10. Soto diſt. 12. q. 2. art. 10. non audent damnare mort. Victor. §. 85. Roſel. Caietan. quæſt. 82. art. 10. ubi Peña Panor. c. ut laici, de celebr. miſſ. at prior ſententia eſt probabilior & tutior in re morali, ne ſacerdos. Corinth. 6 in vacuum recipiat gratiam Dei. & Matth. 25. talentum abſcondat ocioſe quamuis id exponant de paſtore habente curam docendi in Matth. Hieron. Euthym. Chryſo. hum. 79 Origen. trac. 33. Ambroſ. in Luc. 19. & ſer. 80. Gregor. hom. 6. in euang. de quo dicitur lib. de ſacrificio. c. 13. §. 2. [ſ] Trid. ſeſſ. 13. c. 7. can. 11. Soto d. 12. q. 1. 1. Victor. vete. §. 134. Cano. 5. de loc. c. 5. Cathar. 5. contra Caiet. Cordub. lib. 1. qq. q. 16. Nauar. c. 2. nom. 10. cap. 21. numero 46. 49. [t] Quia omnes illæ rationes pertinent ad vitium contra reuerentiam ex virtute religionis debitam.

CAP. V.

De præcepto Eccleſiæ, quæ tempus determinat.

IN præceptis affirmatiuis iuris na
turalis vel diuini ubi nõ ſunt cer-
to deſignatũ tempus : iuſte ſuo præ-
a cepto eccleſia [a] obligat oẽs Chriſti
fideles ut poſtquam ad pleuũ diſcre
b tionis vſum peruenerint [b] quando
ſciunt hunc ſacrũ cibum diſcernere
à profano, communicent ſtato cuiuſ
libet anni die paſchę reſurrectionis,
in propria Parochia. quod tempus
prorogatum eſt iure cõi à fer. 5. in cę
na Domini, vſque ad diem octauũ
c paſchæ: [c] conſuetudoque extendit à
dominica in ramis, & in plurimis
d diœceſibus [d] a principio quadrageſi
mæ, vſque ad 15. diem poſt paſcha.
poteſt in longius tẽpus, ex epiſcopi
aut cõfeſſarij diſpenſatione rationa-
e bili, cui iura id committũt. [e] elapſo
toto illo tempore, quod pro paſchæ
f die ſubſtituitur, ceſſat illo anno [f]
per ſe obligatio huius affirmatiui
g præcepti. [g] vt ceſſat in alijs præce-
h ptis eccleſiæ, [h] ſed per accidens ra-
tione dilationis datæ a confeſſario,
vel ratione excommunicationis &
ſcandali, reus compellitur poſtea,
i paſtore communicare, [i] ut eo ſigno
proprium ouium ſtatum diſcernat.
quare qui ob longum iter uel mor-
bum fuit impeditus communicare,
non tenetur poſt longũ tempus ſup-

CAP. V.

COncil. [a] Lateran. cap. omnis utriuſque Triden. ſeſſio. 13. cano. 9. [b] Caietan. quæſt. 80. 9. Sotu d. 11. q. 1. 11. Ledeſm. q. 21. & quæſt. 13. Nauar. bene cap. 21. num. 57. Cordub caſu 60. Couar. 1. Var. capitulo 20. numero quinto, Victo. §. 53. Caniſ. titu. de euchar. §. quarto, Alan. libro primo, de euchar. capitulo 3. ut communiter anno 11. ætatis, aut maiori. ſed ad confeſſionem ſatis eſt minor diſcretio in puero nec præceptum eccleſiaſticum obligat ante ſeptennium, vt nec ſponſalia. [c] Eugen. Papa IIII. ut refert Nauar. cap. 21. num. 45. Sylueſt. euchar. 3. §. 15. uerſ. 3. Caietan. & Armi. uer. communio. Tabien. §. 4. ſed Anton. 1. par. tit. 9. cap. 9. putat non impleri præceptum communionis niſi ſolo die paſchæ: quia nõ vidit conceſſionem Eugen. IIII. [d] Nauar. refert hunc morem eſſe Conymbricæ. idem in diœceſi Valentiæ. [e] capit. omnis Nauar. ſupra Soto d. 12. ar. 11. [f] Annus eccleſiaſticus uidetur incipere à dominica in albis quando poſt ſolennem baptiſmum compellebantur fideles ad præcepta eccleſiæ, & uidetur finiri in præcedenti tempore ut ad finẽ 40. ut docentur pueri in rudimentis. ſignificat Triden ſeſ. 14 cap. 1. can. 8. fin. morem confitendi in 40. retinendum Burchar. lib. 19. decret. à princ. & cap. 16. ex conc. Agath. cap. in capite 50. d. quod aduertit Renan. & Pamel. in Tertul. de pœniten. cap. primo, Siſt. Papa IIII. ti. de treug. & pace uetat Mendicantes prædicare, parochianos non teneri ſaltem in paſcha confiteri parocho Medin. C. de confeſ. tract. 2. quæſt. 20. fol. 67. Victor. §. 192. D. Thom. diſtinct. 17. quæſt. 3. t. 4. & clarius quodlib. 1. art. 11. Nauar cap. 2. num. 10. cap. 21. numero 35. Palac. diſt. 27. quæſt. 8. conc. 3. Soto diſtinct. 18. quæſt. 1. art. 4. conc. 1. putat quod ſecunda confeſſio aut communio non debet intra annum diſtare à prima, ita ut non liceat iacere in peccato ſine confeſſione vltra annum integrum de quo dictum eſt lib. 1. cap. 4. de pœnitentia. & ſane dies eccleſiaſticus pro recitandis horis & annus eccleſiaſticus pro recipienda cõfeſſione & communione, aut pro bulla cruciatæ ſtatim, continet plus temporis: ut à Paſcha in paſcha interdum currunt 13. menſes. [g] Soto diſtin. 18. q. 1. 4. fin. Vict. §. 135. ſeu nou. 148. Anton. 2. par. tit. 9. cap. 9. §. 3. Sylueſt. euchar. 3. §. 15. uer. 3. Tabien. communicare. §. 7. Medin. ſupra Armil. communio. §. 6. vbi Caietan. & Augel. Ledeſ. 2. par. q. 7. art. 5. dub. 2. Fr. Medin lib. 1. cap. 14. §. 42. Alcoc. c. 17. Alij tamen putant elapſo anno obligare per ſe præceptum communionis: quaſi eccleſia in hoc determinet obligationem præcepti diuini. Paludan. diſtinc. 17. quæſt. ſecunda, numero 18. & 29. Nauar. capitulo 21. numero 45. Viguer. capit. 16. §. tertio. uerſic. 19. & fauet ratio D. Thom. diſtinctione 17. quæſtio. 3. t. 4. ideo eccleſiam obligaſſe ad confeſſionem ſemel in anno quia obligat ad annuam communionem. ſed horum ſententia non eſt uera niſi per accidens, ut ſtatim dicetur. [h] Vt de recitandis horis, audienda miſſa feſti & ieiunio. quia non tenetur præuenire tempus iſtorum uel communionis: licet credat ſe tempore præcepti habiturum impedimentum. Nauarr. capitulo 25. numero 100. cap. 2. num. 8. Cano. relect. de pœnit. par. 5. & Recent. [i] Quia c. omnis iubet ut qui non communicauerit, uiuens arceatur ab eccleſia, nempe quouſque communicet. & ita praxis epiſcoporum per edictum excommunicat omittentes. Soto ſupra, & diſtinctio. 12. quæſtione prima, articulo quarto, Victor. §. 135. ſeu 145. cum Paludan. Maior. diſtinctio. 12. quæſtione ſexta, §. ſexto capit. Tabien. ſupra. Frat. Medin. cap. 14. §. 41. 42. Medin. C. de confeſſione. quæſtione 20. Nauarr. ſed ceſſante dicta excommunica-

plere, [k] confeſſionis vero præceptum per ſe obligat pro toto anno, cui ſatis fit in principio quadrageſimæ, & includit negatiuum ne vltra annum legalem maneat in peccato mort. ſed exeat per ſacramentum pœnitentiæ in re ſi commode poteſt. [l]

2 Per quarondam religionum priuilegium [m] licet laicis communicare in illorũ eccleſiis ſine parochi licẽtia omni tempore, excepto ſolo primo die paſchæ. in quo die quãuis non intendant implere præceptum eccleſiæ, non licet communicare extra parochiam (niſi de parochi vel epiſcopi licentia) etiam per bullam vel per aliud priuilegium quorundam Mendicantium. nec tamen qui ante vel poſt illum diem communicat, liberatur à precepto communicandi ſemel in propria parochia. priuilegium enim cum ſit iuris oditum eſt ſtricte interpretandum, ſaluo iure parochi & communi, cui Papa derogare nõ intendit, niſi id expreſſa derogatione explicet.

3 Ex præcepto diuino, poſtquam iam determinatũ eſt tempus paſchę & articulus mortis per eccleſiam, non tenetur quidam ſæpius in anno ob occurrentes neceſſitates ſpirituales communicare. [n] quia eccleſia pro temporum varietate potuit determinare tempora, ut olim quotidie, deinde 8. die, aut ter in anno [o] fuit præceptum: nunc tandem ſemel ſaltem in anno. 2. in religione moniales ſunt hortandæ vt iuxta conſtitutiones ſuas communicent quolibet menſe, [p] præmiſſa confeſſione. ſed nec monachi nigri, ideſt Benedictini compelluntur ſub mortali communicare vel celebrare ſemel quolibet menſe, [q] aut confiteri, [r] ſed ex honeſtate, ut monẽt ſtatuta religionis, quæ non obligant ſub mortali. 3. qui viaticum in periculoſo morbo nuper acceperat, licet peccet poſtea mortaliter, non tenetur iterum eodem die accipere: [ſ] eſſet enim graue ſcandalum. 2. ſi tũc aut in paſcha communicauerat cũ læſa conſcientia peccati mort. non tenetur iterum eo anno communicare: quia ſat impleuit præceptum ſecundum ſubſtantiam actus. lib. t. de pœnit. c. 16. §. 5. Et Chriſtus hoc præcepto poſitiuo non arctius intẽdit obligare, quam vt eo tempore impleatur ſecundum ſubſtantiam. 3. ſi pridie vel ante octo dies communicauerat, non tenetur iterum in eodem periculo morbi, licet poſt communionem mor. peccaſſet. [t] 4. tenetur quidem homo ante mortẽ confiteri omnia mort. quia id præceptum includit negatiuum ad compenſationem & ſatisfactionem quã dam offenſæ Dei. At qui omiſit eo articulo communionem ſi conualeſcat, non tenetur ſupplere noua cõmunione: ut de paſchali communione omiſſa dictum eſt.

4 Iudex reo ad mortem damnato tenetur ſub mort. cõcedere tempus cõmunicandi. [u] putà vt pridie ante mortem: niſi facinus ingens vrgeat, vt ſine dilatione facinoroſum debeat ſuſpẽdere. [x] Illis etiam qui poſt relapſum hæreſis recõciliantur à Patribus hæreticæ prauitatis Inquiſitoribus, iubetur cõmunio miniſtrari. [y] Olim erat in Gallia & Hiſpania cõſuetudo prætextu reuerentiæ, vt reo negaretur cõmunio illo die quo ſuſpenditur, nec pridie dabatur, ne quis reus de ignominioſa ſententia monitus mortem impia ſui occiſione præueniret. Quæ conſuetudo non excuſabat, [z] cum his incommodis raro & per accidens contingentibus facile occurri poſſit: conſuetudo enim non præualet contra ius diuinum, [a] de communione in articulo mortis. merito ergo Philippus II. Hiſpaniarum rex per pragm. [b] anni 1569. iubet communicari reos iuxta proprium motum quendam Pij V. quem citat.

CAP. VI.

In quo conſiſtat eſſentia Euchariſt. ſeu cauſa formalis, & de illius definitione.

EVchariſtiam eſſe ſacramentum & fides docet, [a] & ii hæretici negare non audent, qui vel vnum, vel duo ſacramenta aut plura concedunt: [b] & impius etiam Mahumetus piè veneratur. Huic vtraque

k municatione epiſcoporum aut quod ex licentia Paſtoris aut confeſſarij diſtulit in aliud tempus ſubrogatum vice primi: non tenetur omittens communionem paſchalis temporis communicare vſque ad futurum paſcha. [k] Vict. & colligitur ex alijs ſup. dictis contra Syluest. [l] Soto. Nauar. & alij ſup. dicetur lib. de pœnitẽ. cap. 2. [m] Nauar. c. 21. num. 52. dicetur inf. c. 10. §. 4. [n] In hoc uera eſt ſententia Palud. Nauarr. Viguer. cit. lit. C. & eſt communior cõtra Sotum diſt. 12. art. 11. & quoſdam Recent. [o] D. Th. quæſt. 80. artic. 10. ad 5. & dicetur inf. cap. 19. [p] Nec Tridẽti. ſeſſ. 25. reg. c. 10. imponit nouum præceptum monialibus. [q] Nauar. in vlt. edit. retractans cap. 2. num. 9. c. 21. nume 41. & multi Recent. docti etiam ex Benedict. quia Clem non in agro. §. ſane de ſtatu monach. non habet uerba præceptiua. nec ſtatuta Benedict. obligant ſub mor. conſuetudo uero non fuit acceptata niſi de honeſtate. [r] Nauar. d. c. 2. num. 9. & dicetur lib. 1. de pœnit. c. 2. §. 8. [ſ] Dicetur lib. 2. de pœnit. c. 16. §. 5. [t] Vt bene quidam Recent. cõtra Sotum & Tabien uer. communicare. §. 16. 48. [u] cap. quæſitum 13. q. 2. Taper. art. 15. citat Dionyſ. Alex. apud Euſeb. 6. hiſt. c. 34. Innoc. 1. epiſt. 3. c. 2. ad Exuper. uide epiſt. 1. c. 7. Molan. in quodlib. poſt lib. de imagin. quæſt. 3. ſeu c. 7. & citat Damhuderium in enchyr. rerum criminal. cap. 150. gloſ. c. ſi quis de corpore. 26. q. 6. gloſ. 3. in clem. 1. de pœnit. & rem. Turrec. cap. de his. 26. q. 6. concil. Vuormat. c. 8. Triburien. cap 31. Ancyr. cap. 6. ſi. Agath. cap. 14. & authores ſtatim citandi. [x] Nã caſus repentinus, ut ſuſpendio vnius terreantur multi, excuſat iudicem, in quo habet uerum quod aiunt cit. inf. Z. [y] Simanc. de cath. inſtit. cap. 56. num. 16. per Alex. 4. in cap. ſuper ea, de hæret. in 6. Palud. diſt. 9. q. 4 artic. 1. conc. 9. Sylu. euchar. 3. §. 5. uerſ. 8. num. 7. ſi. Pet. Rauen. tract. ualere. in fin. Alphab. aurei. colum. 29. Anton. 3. par. titu. 14. cap. 12. §. 3. [z] Quidam olim excuſabant iudices à pec. mor. propter conſuetudinem, quamuis eam laxarent, ut Victo. §. 85. Sot. diſtinct. 12. q. 1. articulo 11. §. ex his primum. Ledeſ. 2. par. q. 34. art. 2. fin. Penna Nauarr. c. 25. num. 23. Couar. 2. Var. cap. 1. num. 11. Scot. d. 23. q. 1. articu. 2. quod probabile reputat Palud d. 22. quæſt. 3. cui fauet Steph. PP. cap. admonere. 33. quæſt. 2. Perez. l. 8. tit. 1. lib. 1. ord. l. 12. titu. 19. lib 8. Iul. Clar. pract. crim. §. 99. & qui putant in art. mor. non eſſe præceptum diuinum, ſed humanum ſed eam conſuetudinem omnino reprobat Pius V. in proprio motu. quem citat & ſequitur noua pragm. Philippi II. Madritij anno 1569. menſe Mart. quæ extat extra lib. recop. Rauen. ſup. Rober. Gaguinus in vit. Ludouic. 11. Simanc. Anto. Taper. artic. 15. Eſpencæus. lib. 1. de eucha. c. 12. Molin. ſup. & late Anton. Gom. proprio trac. de hac reprobat. in fundamentis & aliis conſiderationibus. Palud. diſt. 23. q. 3. & melius retractãs Nauar. lib. de orat. noc. 22. num. 11. Maiol. de irregul. libro 3. capitulo 24. numero 15. Angel. eucharist. 3. §. 23. Syluest. euchar. 3. §. 5. uerſ. 8. Iudex. 1. §. 51. fin. §. 12. fin. Armil. communio. §. 27 & hæc ſeruatur in praxi. apud Hiſpaniam. [a] Quia præceptũ diuinum obligat in art. mort. ſupra capitulo 3. §. 3. qua ratione licet tẽpore interdicti & ceſſationis, dare cõmunionem his, qui damnantur morte. Syluest. interd. 5. §. ſeptimo, uerſ. quarto, Couar. 2. Var. c. 2. num. 11. cum Calderin. colligitur ex Nauar. cap. 27. numero 178. quia præceptum diuinũ præualet prohibitioni humanæ. [b] Non extat inter proprios motus Pij V. quem tamen citat prædicta prag. uid. & l. 7. tit. 13. lib. 8. recop.

CAP. VI.

[a] OMnia [a] concilia, quæ de euchariſtia agunt. expreſſius Tridẽt. ſeſſ. 13. cap. 2. 3. 6. can. 7. ſeſſ. 21. & 22. & de omni ſacramẽto ſeſſ. 7. can. 7. Florentin. Alexand. 1. epiſt. 1. cap. in ſacris. de conſ. d. 2. Later. c. firmiter de ſumma Trinit. Innoc. c. cũ Marthæ. de celebr. miſ. DD. & Magiſt. d. 8. ubi D. Th. & q. 73. 1. Sot. ar. 1. Ledeſ. & omnes Recen. à prin. huius lit. cit. Alan. li. 1. de euch. c. 2. Bellar. li. 2. ſacram. c. 24. li. 4. de euch. à c. 2. Claud. rep. 4. c. 12. & Bellarm. c. 4. citat Patres, morem fuiſſe ut fideles reuerẽter ſuſciperent communionem tanquam ſacramentum, & Græci, qui rarius celebrabant, ſeruabant hoſtias conſecratas, ut ſequentibus diebus communicarent. Bellarm. cap. 5. [b] Probat Bellarm. 2. de ſacramen. cap. 1. lib. 2. cap. 23. libro 4. de euchar. cap. 1. Lindan. 4. Panop. cap. 6. omnes vero hæretici, qui de dignitate huius ſacramenti digniſſimi indigne ſenſerunt, habuerunt infœlicem exitum. Refert Caſtr. euch. in princ. Prateol. uerb. Mahomet. prope fin. refert Saracenos. c. 4. alcorani, fateri euchariſtiam eſſe dignam reuerẽ-

definitio recepta ſacramenti communis eſt, nempe ſymbolum rei ſacræ. Aut inuiſibilis gratiæ forma viſibilis.[c] Nam ipſæ ſpecies ſacramétales panis & vini ſunt ſacramentú id eſt, ſignum ſenſibile, quod ſignificat contineri pręſens corpus, & ſanguinem Chriſti. Nec oportet, vt materia propinqua pro qua ſacramentũ ſupponit, ſit ſubſtantia,[d] in baptiſmo enim materia eſt ablutio. plus habent ſpecies, quę exiſtũt per ſe, & inſtrumentaliter agunt, vt agens quod. Definitur[e] euchariſtia eſſe ſacramentum, quod ſub ſpeciebus panis, & vini continet corpus, vel ſanguiné Chriſti, ad nutritionem ſpiritualis vitæ per baptiſmum datę, quæ explicabitur. §. 6. tria conſiderantur in vno ſacraméto, ſacramentum vel res tantum, aut vtrumque ſimul, ſup. lib. de ſacram. cap. 12.

2 Quidam ipſum Chriſti corpus vocant ſacramentum euchariſtię.[f] in recto vt quod: & connotat ſpecies in obliquo, vt quo (ratione enim illarum dicitur videri & frangi, licet per accidens inf. c. 20. fin. & 30. & integer hic cibus proprie mãducatur Io. c. 6. quia in ſtomachum vitaliter trajicitur.) Alij ipſas ſpecies vocant corpus Chriſti, quia ſunt ſignum & figura[g] ſub qua id corpus vere continetur. Neutra locutio eſt admittenda, & dum apud Patres reperitur dici figuram, explicandi ſunt, vt inf. cap. 21. In euchariſtia: 1. ſacramentum tantum ſunt ſpecies ſenſibiles[h] quæ deſinente ſubſtantia panis manent exiſtentes per ſe, & ſunt cauſa refectionis ſpiritualis. 2. res tantum in euchariſtia eſt gratia, aut etiam actualis refectio quam confert animæ. 3. res & ſacramentum ſimul eſt corpus Chriſti ſub ſpeciebus contentum.[i]

3 Sic interpretandum eſt dum à Patribus corpus Chriſti dicitur ſacramentum[k] & Io. 6. panis viuus nempe quia eſt res & ſacramétum ſimul res quidem, quia per verba fit & ſignificatur per eadem verba, & per ſpecies, & ab illis conſeruatur ſecundum ſubſtantialem præſentiam, quam in hoc ſacramento habet. Dicitur vero analogice ſacramentũ ſimul, quia corpus Chriſti per ſpecies aliquo modo fit ſenſibile ſignum refectionis ſpiritualis, quã corpus Chriſti per eas ſpecies ut per inſtrumentũ cauſat: at ſecluſo ordine ad ſpecies nullo modo corpus Chriſti dicitur ſacramétum.[l] Nec impeditur, vt corpus Chriſti dicatur res ſacramenti, quã uis eſſet ante ſacramentum: nam non erat eo modo quo ſub ſacramento adeſt ſubſtantialiter, & totũ ſub qualibet parte. ut in ſacraméto pœnitentiæ cõtritio, quæ prius erat ſecundum entitatem ſuam, fit res ſacramenti per abſolutionem, quatenus per eam in ualore ſecundum modum eleuatur, ut ſit melior diſpoſitio ad maiorem gratiam, ſupra lib. 1. de pœnit. c. 17. §. 4.

4 Euchariſtia ut ſacramentum ſignificat ordine tria, de quibus lib. de ſacram. cap. 12. §. 1. ut 1. gratiam qua formaliter iuſtificatur & reficitur anima: deinde uirtutem diuinam, quę per corpus Chriſti & per ſpecies actiue in actu excito ſacrat animam, & eccleſiam. 3. hæc in futuræ gloriæ pignus datur: & unio huius diuini cibi cum comedente, mirabilem unionem Dei cum beatis ſignificat.

5 Definitio materiam & remotam, & propinquam explicat, pané & ſpecies. ſufficit uero ad rationé huius ſacramenti, ut diuiſiue aut ſolum corpus Chriſti ſub ſpecie panis, aut ſolus ſanguis ſine coniunctione cadaueris, & animæ contineretur, ut in triduo mortis Chriſti:[m] & tamen ſub alterutra ſpecie etiam tunc dicebatur contineri totus Chriſtus[n] ratione ſuppoſiti uniti: ſicut totus Chriſtus fuit in ſepulchro in quo corpus Verbo unitum affuit: totiſque fuit in inferno[o] ſeu limbo ratione animæ coniunctæ. Ideo in definitione diſiunctiue ponitur corpus uel ſanguis: & quia ex ui uerborum ac ſacramẽti & expreſſa ſignificatione, corpus adeſt ſub ſpecie panis; reliqua adſunt per cõcomitantiam, aut unionem cum corpore,[p] & de facto adeſt ſub alterutra non ſolum totus ſed integer Chriſtus. 3. in definitione explicatur finis & per ſe effectus iſtius ſacramenti, quod uirtute & fructu excellit reliqua.

CAP. VII.

Pro quo ſupponat: & in quo differt à ratione ſacrificij, & ab alijs ſacramentis.

SAcramentum euchariſtiæ in facto eſſe differt ab alijs ſacramentis. 1. quia eſt res per ſe exiſtens, & conſtat ex ſenſibilibus ſpeciebus panis,[a] uel uini tanquam materia proxima, & ex ſignificatione completa ſeu habitudine permanente quę ex præcedenti uerborum forma[b] relinquitur in ijs ſpeciebus quaſi

---

reuerentiã. At impius Auerr. Chriſtianos accuſat antropophagiæ, & vocat impios, quod Chriſtum Deum ſuum in euchariſtia deuorent. vid. Claud. repet. 5. cap. 3. [c] Triden. ſeſſ. 13. c. 3. admittit vtramque definitionem ſacramenti, & probat competere euchariſtiæ. At male ſecundam definitionem inuertit Vuald. to. 2. de ſacram. cap. 21. nempe eſſe inuiſibilem gratiam inuiſibilis formæ, de quo dictum eſt, lib. de ſacram. capit. 2. §. 4. [d] Bellar. 2. de euchar. c. 9. lib. 3. cap. 23. ad 4. lib. 4. ca. 6. [e] Hæc definitio colligitur ex Patribus & Triden. ſeſſ. 23. capit. 2. DD. d. 8. Alan. lib. 1. cap. 2. & explicabitur. infra §. 6. [f] Quia corpus Chriſti demõſtratur per Ly. hoc eſt corpus meum, & ſacramentum (per quod intelligitur corpus domini adoratur latria Trid ſeſ. 13. c. 5. Claud. rep. 2. cap. 4. citat Aug. 1. de bapt. paruulorum. ca. 25. Theoph. Ambr. 5. ſacramen. cap. 2. Iuſtin. Iren. (Caiet. q. 80. art. 12. ait qđ ſolum corpus Chriſti immediate cauſat gratiam, & vtrãque ſpecié eſſe vnicum ſacramentum, quia continet idem corpus) ſic loquitur Greg. cap. multi. 1. quæſtio. 1. ait ſacramenta ſunt baptiſmus, chriſma corpus Chriſti. Vuald. tom. 2. de ſacram. c. 21. Victor. §. 51. Ledeſm. q. 14. art. 1. ſi. Peña. & [illegible] differt Capreo. d. 8. q. 3. ad 1. contra 1. conc. ſacramentum in facto eſſe ſupponere pro corpore Chriſti (& hoc eſt quod & materia) ſed connotare eſſentialiter ſpecies, vt quo: idem videtur Soto d. 1. quæſt. 1. art. 4. col. 4. nec mirum quod idem corpus ſit res & ſacramentum ſimul: vt cõtritio eſt pars pœnitentiæ, quæ tamé vt euelata eſt res & ſacramétum ſimul, vt ait D. Tho. q. 84. 1. ad 3. [g] Sic loquitur Aug. epiſt. 23. & præfat. in Pſalm. 3. Tertul. lib. 4. contra Marcio. Theod. dialog. 2. qui dicitur incõfuſus. [h] Recepta ſententia, & communiorum Magiſt. d. 8. vbi D. Tho. & q. 73. 1. ad 2. & 3. & ar. 6. Gabriel. q. 1. art. 1. Soto q. 1. 1. Ledeſ. q. 14. Barto. Ledeſm. ſum. ti. de euchar. diſſ. 1. Aureol. Bonau. art. 1. q. 2. & clarius art. 2. quæſt. 1. Richard. ar. 1. q. 1. Palud. q. 2. Scot. Durand. Maior. q. unic. Hugo. lib. 2. p. 3. c. 6. lib. 2. p. 8. c. 7 Altiſiodor. lib. 4. tt. de euchariſt. à c. 7. Alex. 4. p. quęſt. 31. mem. 3. Taper. artic. 13. Alan. lib. 1. de euchar. cap. 4. 5. Bellarm. 4. de euchar. c. 6. Et Triden. ſeſſ. 13. c. 3. ait in definitione, commune eſt euchariſtiæ, cũ alijs ſacramentis eſſe ſymbolum; nẽpe per ſe ſenſibile. & c. 1. canon. 1. 4. & 6. in ſacraméto hoc contineri corpus Chriſti: quod Patres paſſim aſſerũt, nemo vero dicit corpus Chriſti contineri in corpore Chriſti. Item c. hoc eſt. de cõſ. d. 2. viſibilis elementorũ ſpecies eſt ſacrum. c. cũ Marthæ. de cele. miſſ. ſacrum iſtã eſſe ſpecies. plane Aug. epi. 23. ad Boniſ. ſi. Anſel. de ſacro altar. c. 10. Quare negare ſpecies eſſe ſacrum videtur temerariũ, nec corpus Chriſti ſeu verbũ corporatũ tam habet rõné materiæ, q̃ formæ, & uirtutis actiuæ. adorãtur vero ſpés, quia ſacramétaliter coniuncta Chriſto, vt veſtis tegens: ſic humanitas qua Verbũ occultatur adoratur. [i] 3. p. q. 2. ar. 6. ad 1. [k] D. Tho. q. 73. 1. ad 2 Bell. 4. de euch. c. 6. ſic ſũt interpretãdi cit. lit. F. [l] Cuius oppoſitũ ſig. Vual. c. 21. & inuertit definitioné ſacti in euchariſtia, népe eſſe inuiſibilé grãm ſub viſibili ſigno. At eſt certa & cõis ſent. vt ex Patrib. pbat Bel. & cõc. Tri. ſeſ. 13. c. 3. [m] D. Th. q. 81. 4. [n] Tri. ſeſ. 13. c. 1. 3. ca. 3. ſeſſ. 21. c. 3. can. 3. D. Th. q. 76. 1. [o] D. Th. 3. p. q. 52. art. 3. ſic ſi panis conſecraretur in triduo diceretur cõtinere totum Chriſtum. non tñ integrũ cum aĩa & ſanguine ob q. Tri. ſeſſ. 13. c. 3. ſi. ſeſ. 21. c. 3. c. 3. definit nũc ſub altera ſpecie cõtineri totum & integrum Chriſtum. [p] Trid. ſup. D. Th. q. 76. 2. inf. c. 20. dicetur de his.

CAP. VII.

[a] Sup. cap. 6. §. 1. [b] Inf. c. 16. §. 1. lib. de ſacram. c. 8. §. 6. vt in aliis ſacramentis quæ in ſucceſſione conſiſtunt, forma ſunt uerbum fluidum ſenſibile: ita in euchar. quæ perma-

ex quadam ratione formæ: relin-
quitur autem ex ea ſignificatione
corpus Chriſti, vt contentum ſub
his ſpeciebus: quod contentum per
tinet ad eſſentiam huius ſacramen
c ti. [c] & habet uirtutem permanen-
tem, cum ſit ſacramentum perma-
d nens, [d] ſed in alijs quæ conſiſtunt
in fieri, inſtrumentalis virtus eſt
quaſi intentionaliter & tranſeun-
ter. deinde differt in materia remo
ta, quæ per confectionem huius
e expellitur & deſinit eſſe, [e] dum ex
pane fit corpus Chriſti, vt ſubſtan-
tialiter præſens, quod ſupplet quan
dam vicem prioris panis. inf. c. 22.
ſic per abſolutionem pœnitenti da
tam à confeſſario expelluntur pec-
cata, quæ ſunt materia remota, in
quorum locum, & ſubiectum ſuc
cedit gratia, quæ eſt naturæ diuinę
participatio. 3. forma ſeu verborũ
prolatio in alijs (vt & nutus in eo
qui poſterius explicat conſenſum
matrimonii) componit intrinſece
f ſacramentum cum materia: [f] & cõ
poſitum ex tali materia & forma
cauſat gratiam, quam ſignificat:
ſed verba dicuntur quidem forma
g euchariſtiæ, [g] ſed quaſi extrinſeca
forma efficiens ſacramentum: quę
verba immediate non cauſant effe
ctum, id eſt, gratiam in manducan
te, vt efficiunt verba abſolutionis.
quia verborum prolatio tranſiens
non componit cum materia intrin
h ſece: [h] permanet enim integrum
ſacramentum, ceſſante verborum
prolatione. 4. euchariſtię ſacramen-
tum ſupponit non pro toto compo
i ſito quod eſt vnum per accidens,
nec pro corpore Chriſti naturali,
ſup. c. 6. §. 3. ſed pro materia proxi-
ma ſeu ſpeciebus cõnotando deter
minatam ſignificationem in ſpecie
bus ex verbis relictam, & conti-
nentiam corporis Chriſti. ſic enim
nomen concretum, & res artificia
lis ſupponit pro materia, vt album
pro corpore: & ſicut aurea ſtatua
dicitur aurum, ita euchariſtia eſt
ſpecies corpus Chriſti cõtinentes.

2 Inſtituere potuit Chriſtus, vt
ſpecies eſſent ſacramẽtum per mo
dum cibi, quamuis non contine-
rent corpus Chriſti, ſicut baptiſ-
mus non continet: at ſua inſtitu-
tione dedit propriã eſſentiam huic
ſacramento, ad cuius rationem per
tinet eſſentialiter continere verbũ
k Dei ſenſibile ſeu corpus Chriſti [k]
in quo tamen conuenit cum ſacri-
ficio vbi res oblata eſt corpus Chri
ſti & ſanguis vt continetur ſub ſpe
ciebus ſenſibilibus ob quas fit viſi-
l bile ſacrificium. [l] At differunt nam
ratio ſigni in ſacrificio ſignificat im
mediate & principaliter Chriſtum
& oblationem eius: ſed ratio ſacra
menti ſumitur ex eo quod imme-
diate & principaliter ſignificat gra-
tiam qua formaliter iuſtificamur:
in quo conuenit cum alijs ſacramẽ
tis. excellit tamen euchariſtia quæ
ſimul ſignificat gratiã vnionis ſub
ſiſtentem, quæ eſt finis ſpecierum,
& gratiæ noſtræ. Hæc vnionis gra
tia ſicut actiue conſeruat ſpecies ex
multis granis factas: ita conſeruat
eccleſiam ex varijs membris con-
ſtantem, vt ſignificat Apoſtolus.
1. Corin. 10. quæ dum in ſacrario
quaſi in ſpirituali ſtomacho ſeruat
euchariſtiam, fide uiua ſpirituali-
m ter manducat, [m] & influxum par-
ticipat a capite, vt dicetur. c. 39.

3 Differt, quia ſumptio euchari-
ſtiæ (extra quã manet corpus Chri
n ſti ſub ſpeciebus [n]) nullo modo eſt
o ſacramentum [o] nec cibus, nec per-
tinet ad perfectionem ſacramen-
p ti, [p] ſed eſt applicatio ſacramenti &

permanet, ipſa ſignificatio permanens ex verbis relicta dicitur forma. & quidam dicunt verbum Incarnatum. ſeu corpus Verbi per ſpecies ſenſibile dici aliquo modo formam: quia complet intrinſece ſignificationem ad modum formę: & ex coniunctione huius formæ habent ſpecies vim productiuam gratiæ & refectionis ſpiritualis (virtus autem in inſtrumẽto pertinet ad formam) vt anima dat calori cõiunctõ vim producendi carnem viuam. item prototypum & idea dicitur de ratione Imaginis, & obiectum de ratione potẽtię aut actus. quia ex ordine ad obiectũ aut prototypon ſumitur differentia & ratio formalis. Ita in euchariſtia inſinuat D. Tho. quæſtio. 73. primo, ad ſecundum, clarius, diſt. 8. quæſt. 1. prima, ad ſecundum. Capreol. quæſtio 1. ad primum. contr. 1. conc. Soto. diſtin. 1. quæſt. 1. articu. 4. col. 4. Item vt forma eſt in materia, & potentia viſiua in pupilla, cum qua cõponit: ita virtus ſpiritualis dicitur eſſe in ſacramento, vt complemẽtum formale illius: & ratio ſigni (ſignificando autem cauſas) pertinet ad formam. hinc ſpecies panis, & vini non habent plenam rationem ſacramenti, niſi vt cõtinent corpus Chriſti, Bellar. 4. de euchar. c. 6 prop. 3. ſic enim cibãt animã, Ioan. 6. & adorantur latria.

c [c] Corpus Chriſti pertinet ad eſſentiã huius ſacramenti, colligitur ex Patribus & inf. K. Irenæ. li 4. c. 34. euchar. conſtat ex re terrena & cœleſti. Augu. 1. de peccat. merit. c. 24. ſacramentum euchar. dici vitam: quia eſt panis viuus, qui de cœlo deſcendit. Iuſtin. apolog. 2. hic cibus dicitur euchar. Tertul. de reſurrect. carn. veſcimur corpore & ſanguine Domini. Auguſt.

d 20. contra Fauſt. c. 13. ſacramentum uocat panem conſecratum. [d] Bellar. 4. de euchar. c 3. Trid. ſeſſ. 13. c. 3. quare euchariſtiam vocant Patres panem benedictum ſeu conſecratum. Iren. li. 4. c. 34. Auguſt. 20. contra Fauſt. c. 13 & quidam Patres conqueruntur de hæreticis, qui euchariſtiam canibus dederunt, aut pedibus conculcarunt. Optat. lib. 2. Victor. Vticenſ. lib. 1. hiſt. c. 3. & multi Patres euchariſtiam, qua Chriſti corpus coniungitur cũ ſpeciebus, comparant cum myſterio Incarnationis, vt Chryſoſt. hom. 60. ad popul. hom. 83. in Matth. Iuſtin. Ambr. Emiſſ. Theodoret. Gelaſ. quos ſine locis refert Bellar. c. 39. & euchariſtia à ſacerdote conſecrata defertur, vt res permanens per diaconum, qui eam conficere non poteſt, & conſeruatur in ſacrario, vt ex patribus probat

e Bellar. lib. 4. c. 4. Trid. ſeſſ 13. c. 6. Nicen. can. 13. [e] Inf c. 9. Bellar. c. 3. fin quia non manet ſubſtantia panis poſt conſecrationem, Triden. cap. 4. can. 2. D. Thom. q. 75. 2. & ex pane tanquam ex termino à quo, & materia remota (ait Ambr.) fit corpus Chriſti. quem

f exponit D. Tho. quæſt. 75. 8. [f] Dictum eſt de ſacram. c. 8. contra

g Sotum. d. 3. ar. 1. [g] Soto. 8. q. 1. 1. Ledeſ. q. 24. 1. dub. 2. Vict. §. 52. Recent. imo D. Thom. d. 8. q. 1. 2. 1. innuit verba eſſe intrinſecam formam: quia loquitur in hoc vt in alijs. & ita tenet Marſil. q. 6.

h ar. 2. [h] Quare ſi Chriſtus ſine verbis conſecraſſet euchariſtiam, vt dixit Innoc. refutatus. inf. c. 16. §. 3. eſſet uerum ſacramentum, vt nunc, ſine vlla verborum forma non ſic de alijs ſacramentis, vt de effectu confirm. in die Pentecoſtes. quare conc. Flor. cæte di- verba eſſe formam, qua conficitur hoc ſacramentum. ſic loquitur Auguſt. 20. contra Fauſtum. capite. 13. Nyſſen. cap. quia paſſus. ca. quia corpus. conſ. diſt. 2. Ambroſ. 4. ſacram. cap. 4. de iis qui myſter. init. cap. 9. Trident. cap. 1. poſt cõſecrationem manere ſacramentũ. quare verba eſſe formã vt cauſam efficientem dicunt Sco. d. diſtinct. 8. q. 1 ad tertium Gabr. q. vni. & lect. 38. Catarin. opuſ. 2. de verb. quibus Chriſtus conſecrauit. Claud. rep. 4. cap. 12. Alan. lib. 2. euchar. c. 3. & ſequen. fatentur Ledeſ. Victor. imo Soto poſtea dicit verba ſunt quid ſacramentale, vt chriſmatis conſecratio.

i [i] At D. Tho. d. 8. q. 1. 1. ad 2. eſſe compoſitum ex corpore Chriſti, & ſpeciebus. Capre. quæſt. 1. ad primum Bellar. lib. 4. c. 6. prop. 3. uidetur Caiet. q. 75. 1. fin. Ledeſ. q. 14. 1. fin. Victor. §. 32. Fona. d. 8. in litera. pro qua multa citat Claud. rep. 4. c. 12. iſde c. 3. & re pe. 2. c. 4. Alan. ſup. habetur c. hoc eſt. conſ. d. 2. quod non reperitur in Aug. ſed apud Lanfrãc contra Bereng. c. 21. Damaſc. lib. 4. c. 14. Iren. lib. 4. c. 34 videtur Iſich. lib. 6. Leuit. Alger. c. 5. videtur Ambr. ſup. At in patres potius loquuntur de ſ. crif in quo intrinſece includitur Chri-

k ſtus qui eſt res oblatã. [k] Hoc probant Patres citati. ſed quia corpus Chriſti ſeu uerbum corporatum includitur in obliquo ideo Sot. d. 1. q. 1. art. 4. d. 8. quæſt. 1. 1. Marſil. quæſtio. 1. art. 1. quæſt. 6.

l ar. 2. negant componere cum ſpeciebus. ſup. cit. B. C. [l] Bellar. 4. de euchar. cap. 6. fin. & lib. 1. de miſſ. c. 2. dicetur infra lib. de ſacrif.

m miſſ. c. 1. [m] D. Thom. quæſt. 74. 1. c. fin. & q. 80. articu. 4. & tamen quia uerba in diffinitione non dicunt actum ſed aptitudinem, factus eſt ut euchariſtia de ſe ſit cauſatiua gratiæ: ſicut baptiſmus cum obice receptus eſt ſacramentum, quia de ſe efficax eſt, licet

n ob impedimentum de facto non cauſet gratiam. [n] Bellar. lib. 4. c. 1. & 3. Triden. ſeſſ. 13. can. 4. Taper. ar. 13. & 14. Caſtro, euchar. hær. 12. Claud. repet. 4. c. 12. repet. 9. c. 8. Lindan. to. 1. apolog. Clictoue. lib. 2. antilut. c. 18. Hoſi. inſtit. c. 39. Cocleu. Miſcel. tract. 8. & 9. probant euchar. non eſſe tantum in uſu, & conuicti hæretici fatentur durare, ſed ad triduum ut aſſeruetur pro infirmis. contra

o quos Cyril. epiſto. ad Caloſyrium. [o] Prædicti autores Bellar. 4. de euchar. c. 6. propo. 2. D. Tho. quæſt. 73. 1. ad ſecundum ibi Caiet. Sot. Ledeſ. Bonauen. d. 8. p. 2. ar. 2. quæſt. 1. ad ult. ſed abſque autore, nam applicatio cibi non nutrit, ſed eſt conditio ſine qua non, ſic ſacramentum, id eſt, ſpecies conſecratæ agunt & nutriũt

p animam. [p] Actionem exteriorem ſacramenti, quæ eſt vitalis comeſtio,

cibi, conditioque ſine qua euchariſtia non cauſat gratiam: ſed in cęteris paſſiua receptio baptiſmi eſt ſacramentum: quamuis enim una aſperſione, & forma multi ſimul baptizentur, multiplicatur numero baptiſmus ex paſſione, & ſubiecto recipiente. Sed nec conſecra-
q tio materię eſt ſacramẽtum, [q] quia immediate non ſignificat aut cauſat gratiam iuſtificantem: ſed eſt quid ſacramentale, & prę uium: ut chriſma conſecratum non eſt ſacramentum, nec in eo aliter eſt uirtus iuſtificandi, quam in aqua ante baptiſmum: ſed eſt ſacramentale prę uium confirmationi, ſupra lib. de confirm. c. 3. At conſecratio materię dum à quibuſdam uocatur ſa-
r cramentum [r] quod conſtat ex ſenſibili materia & forma uerborum: ordinaturque in eundem finem ut reficiatur homo, ſumitur cauſali-
ſ ter pro ipſa materia conſecrata: [ſ] nam ſpecies, ut ſubſtant prę uię per uerba conſecrationi ſunt ſacramentum.

CAP. VIII.

Eſſe vnum ſacramentum ſub vtraque ſpecie, & verum ſub altera. differt ab unitate aliarum rerum.

Panis & vini ſpecies habent materialiter diuerſam materiam & formam: ſed ex utraque reſultat u-
a num in ſpecie atoma perfectum [a] ſignum refectionis, & conuiuii per modum cibi & potus & ex hoc fine proximo dici debet ſimpliciter vnum ſacramentum, niſi quis te-
b meritatis notam incurrere uelit. [b] Nec tamen omnes ſpecies dicun-
c tur vnum numero ſacramentum, [c] nec omnes miſſę vnum numero ſacrificium ob id quod contineant idem numero corpus Chriſti: quin potius Patres vere vocant ſacramẽta & ſacrificia in plurali: quia euchar. non ſupponit pro corpore Chriſti, ſed pro ſpeciebus, ſupra capitu. 6. & tamen alterutra ſpecies
d dicitur verum ſacramentũ: [d] quia non minus quam utraque continet totum Chriſtum. licet enim ſpecies panis nõ dicatur integrum
e perfectumque ſacramẽtum [e] in ratione ſigni (quia dum imperfectè reficit corpus, non tam clare ſignificat perfectam refectioné animę) ſans tamen illam ſignificat, quamuis minus explicite: quia dum ſpecies panis ſignificat corpus Chriſti prout eſt in re (nempe vinum cum anima & ſanguine) ſignificat ſane & animam refici non ſolum cibo corporis, ſed potu ſpirituali ſanguinis, quamuis per concomitantiam contenti: hic enim cibus vitalis cum humore ſimul ſanguinis reſpectu animæ, eſt perfecta refe-
e ctio. [e]

2 Laicus recipit verum ſacramentum euchariſtiæ, & ex ſpecie panis non minorem gratię effectum quã ſi vtramque ſumeret. inf. cap. 44. vt trina ablutione baptizatus, & ablutus meliori corporis ablutione (licet ſignificetur clarius ablutio animæ) & triduum mortis Chriſti, non plus gratiæ recipit, quam baptizatus vnius guttæ aſperſione: & matrimonium verbis contrahentium, & parochi explicatum, eſt clarius ſignum quam ſi nutu aut taciturnitate puellæ contrahatur: nec tamen eſt perfectius ſignum ratione rei ſignificatæ, nec perfectius in ratione cauſæ inſtrumentalis, nec confert maiorem gratiam.

3 Ordines. 7. conſtituunt vnum
f numero ſacramentum, [f] vtpote ad vnum finem proximum miniſtrandi cum ſolennitate in ſacrificio altaris. At excellit vnitas euchariſtiæ, & pars eius: quia altera ſpecies idem quod vtraque continet, & æqualem effectum cauſat adæquate: & vtraque ſpecies ęqualis eſt in ratione partis componentis. formę verborum uidentur diſtinctę, ſed hę non tam componunt intrinſecè ſacramentum, quam ſunt effectiua cauſa extrinſeca ſacramẽti. ſed ſuprema pars ordinis, quę conſtituit ſacerdotem, & epiſcopũ, eſt reliquis partibus, & ordinibus perfectior, confert meliorem effectum ac maiorem poteſtatem, & eſt reliquorum ordinum finis proximus: quare ordinis nomen & ratio non diceretur de acolytho aut diacono, qui habet propriam ſpeciem, poteſtatemque, ſed minus perfectam, niſi ſecundum analo-
g giam, ordinentur ad ſacerdotem [g] vt ad finem, nempe, vt ei miniſtrẽt in altari. in ſacerdote aut epiſcopo eſt plenitudo ſacramenti ordinis, cui datur melior effectus gratiæ & maior poteſtas. non quod ſacerdos contineat eminenter perfectioné, poteſtatemque reliquorum ordi-
ana-

---

meſtio, qualis etiam abſque ſenſu & guſtu eſt in plantis, & in infirmo dum prope mortem communicatur, quidam vocant ſacramentum, tanquam ſi actio illius & perfectio vt Gabr. d. 8. q. 1. ar. 3. dub. 2. Aureol. Sot. d. 1. q. 1. art. 2. col. 7. vt in matrimonio vſus & conſummatio pertinet ad quandam perfectionem ſigni, & ſic omnino inſolubile. At male loquũtur: quia Trid. ſeſſ. 13. cap. 3. & Patres (maxime qui nunc ſcribunt contra hæret.) negant omnino vſum pertinere ad perfectionem ſacramenti. D. Th. q. 78. 1. ad 2. ſecus de baptiſ. q. 73. 1. ad 3.

q Bellar. lib. 4. c. 3. [q] Bellar. ſup. prop. 1. D. Th. q. 73. 1. ad 3. Scot. cõmun. & colligitur ex differẽtia huius ſacramẽti pmanentis, ab aliis quæ conſiſtunt in fieri: quam ponit Tridẽ. ſeſſ. 13. ca. 3. & c. 1. poſt conſecrationẽ continetur in hoc ſacramento corpus Chriſti, c. 6. aſſeruatur ſacramentum. c. ego Berengarius: de conſe. d. 2. peracta conſecratione,

r &c. [r] Ita vt conſecratio non ponat in numerũ cum re conſecrata. Caie. innuit q. 63. 6. ſi dicens actio ſacramentalis euchar. cõſiſtens in conſecratione materiæ, eſt ſacramentũ. Sot. d. 1. q. 1. 2. sol. 3. conſecrationes panis & vini eſſe ſignũ vnius refectionis ſpiritualis. Maior. idẽ Marſil. q. 2. 1. q. 6.

ſ 2. [ſ] D. Tho. d. 8. q. 1. 1. c. ad 4. & q. 79. 1. Caie. q. 63. 6. fin. Marſil. ſi bene expẽdantur. Soto. ſed ſolus Gab. d. 8. 2. 3. dub. 2. cum formidine, & ſub correctione dicit ſacramentum: ſed reduci ad eucha. melius tamẽ loquitur le. 35.

CAP. VIII.

a Dictum [a] eſt li. de ſacram. ca. 2. §. 6. colligitur ex Trid. ſeſ. 13. in prin. & poſt capita. & in generali dũ numerat tantum 7. ſacr. ſeſſ. 7. c. 1. ſimiliter Flor. D. Tho. q. 73. 2. vbi bene Caiet. DD. d. 8 Bon. in 2. p. d. 2. 2. q. vl. Rich. 2. 1. q. 2. Dur. q. 2. ad 1. Alb. Pal. q. 1. Cape. & Hiſp. Heruæ. q. 1. 2. 1. Marſ. q. 6. 2. 2. Sot. q. 1. 2. 2. Ledeſ. q. 14. Alex. q. 31. Turrecr. c. 1. de conſe. d. 1. & videtur tandem Gab. lec. 53. ad fi. Vict. §. 51. Taper. ar. 3. Caniſ. ri. de euch. c. 1. §. 1. Sonnius. c. 4. Alan. li. 1. de euch. c. 2.

b Bella. 2. de ſacr. c. 24. [b] Aureo. Mai. Gab. d. 8. q. 2. 2. 1. aiunt eſſe plura ſimpliciter, ſed poſſe dici vnum in genere ſubalterno, eccleſia in oratione miſſæ, Alex. 1. in epiſt. (quam ref. conc. Flor. & cõc. 3. Cartha. c. 26.) habetur, c. in ſacra de conſecr. d. 2. vocat plura. intelligit materialiter plura. D. Th. 2. 2. ad 1. Sot. cõmu. & ſi ut vna domus aut veſtis ex variis reb. confecta eſt ſimpliciter una,

c ita euch. ſacr. formaliter eſt unum. [c] Vt beatitudines ſunt plures, licet obiectũ, & ſpecies intelligibiles ſit una numero: & peccata originalia multiplicantur numero in ſingulis infantibus, q̃quis non ſint voluntaria niſi per unius Adæ uoluntatẽ & actũ, qui ſolus tanq̃ naturę caput potuit libere uitare illud peccatũ, in quo Ro. 5. omnes peccauerunt.

d [d] [e] Colligitur

e ex Tri. ſeſſ. 21. c. 3. à laico ſumi uerũ ſacrum at non eſt integrũ, & cũ no perfectũ in ratione ſacramẽti, & ſigni explicitii ſub altera ſpecie D. Th. q. 80. 2. 2. q. 82. 4. ſed clarius. q. 78. 3. ad 2. & 3. cõcil. Tole. 16. c. 5. hſ. c. relatũ. de cõſ. d. 2. facit D. Th. q. 79. 7. ad 3. & d. 8. q. 1. 1. 2. ad 1. So. 2. 2. Ledeſ. q. 2 licet ſub ſpecie panis adſit Chriſti corpus perfectum cũ anima, & ſanguine ex cõcomitãtia, ſed hæc ſpecies eſt imperfectũ ſignum: quia nõ ſignificat ſanguinẽ, nec perfecte reficit per corpus per modũ potus: ac ſub inde non ſignificat explicite perfectam refectionem animi. Idem intendit Bonau. di. 11. ar. 2. q. 2. dicens, laicũ recipere totũ ſacrum quo ad efficaciã, & rem contentã, ſed nõ totũ quo ad ſignificationẽ, nẽpe explicitã. Ala. 1. de Euch.

e c. 42. [e] Caie. q. 80. a. 12. ait in ſpiritualibus idem eſt cibus & potus, & ſicut humidus cib[9] ſupplet uicem cibi & potus ita ſpecies panis ſub qua continetur humor ſanguinis, quãuis per cõcomitantiã non minus reficit menti é, q̃ ſi adeſſet formaliter potus ſanguinis. Inno. lib. 4. de ſacram. altar. c. 1. Tolet. in Io. 6. no. 26. fin. & probat quod id uiſi manduc. & pro uel ſu

f matur diſiunctiue, ut ſumitur. 1. Cor. 11. uel biberit calicem. [f] Nã

g ſic numerantur ordines à concil. vt unum ſacramẽtum. [g] ſic ordo

analogicè dicitur de inferioribus reſpectu ſacerdotis, ut ibi proba-
b tur. [h] D.Thom.add.quæſt.35.5.quæſt.37.1.ad 2. habet locum in Apoſtolis qui vna Chriſti actione ſimul acceperunt omnes ordines: nec enim ordinati ſunt per ſaltum.2.eget explicatione dum ait, in ſacerdotali ordine contineri inferiores ordines, vt ratio vegetatiui & ſenſitiui contineri inferiores ordines, vt ratio uegetatiui & ſenſitiui continetur eminenter in anima rationali. Vt enim in homine omnis cognitio ſenſus ordinatur ad perfectam cognitionem intellectus, & partes inferiores ordinantur ad ſalutem perfectionêque capitis, ita ordines inferiores in finem miniſteriumque ſacerdotis. differt.1.quiâ pars ut caput hominis non eſt homo, ſed inferior vt Diaconatus eſt uerus ordo & ſacramentum: Vt multæ priuatæ eccleſiæ conſtituũt vnam numero eccleſiam Catholicam, & tamen ſingulæ dicũtur eccleſiæ. Itẽ virtutes quæ dicuntur partes potentiales iuſtitiæ, ut liberalitas & religio, diminute participant æqualitatem debiti ad alterum, quæ plene reperitur in iuſtitia: Syneſis, & aliæ partes potentiales ordinantur ad prudentiam, cui ſobſeruiunt: potentiæ ſeu partes potentiales ordinantur ad animam: embryo hominis vt ſpecies incompleta & uia ordinatur ad hominis ſpeciem, & occiſio embryonis pertinet ad homicidium. ſic ordines inferiores dicuntur partes potentiales reſpectu
i ſacerdotis. [i] ſic loquitur Trid.ſeſſ.13.can.3.& Florent. & tamen certum eſt ſub parte etiam coniuncta adeſſe totum Chriſtum Soto diſtinct. 10. q. 1. artic.2.col.3.& commu. ſed pars coniuncta ut non habet eſſe per ſe, nec ſola deuoratur, ita non dicitur ſacramẽtum, ſed pars illius.

h num, [h] ſed quia finis illorum eſt.

4 Magis differt euchariſtiæ unitas ab una extrema vnctione: quę conſiſtit in fieri, & ex una materia ſimilibuſque vnctionibus: & ex partialibus formis quæ fere in verbis conueniunt, nec partialis vnctio & forma, eſt ſacramentum, aut gratiam confert, vſque ad ultimam vnctionem, ſupra lib. de confirm. c. 12. ſed altera ſpecies eucha-
i riſtiæ, & diuiſa hoſtiæ particula [i] quia eſt ſacramentum confert integrum effectum. Ex utraque vero componitur vna ratio ſigni expreſſioris, & completi. tandem euchariſt. differt à cæteris ſacramentis: quia hanc ſolam offerre poteſt ſacerdos in ſacrificium pro aliorũ etiam peccatis, & confert alijs ex opere operato effectum ſacrificij ad ſatisfactionem. Sed nec baptiſmus (qui refert paſſionem & mortem Chriſti, ſicut euchariſtia) nec alia ſacramenta proſunt ex operato, niſi ſoli ſuſcipienti, ut dicetur lib. de miſſa cap. 12. & 17.

C A P. IX.

a COlligitur [a] ex conc. Floren. Triden. ſeſſ. 13.c.1. 3.& ſæpe D. Th.3.par.q.74.art.1.& Mag.d.11 ubi Duran q.4. Palud.q.1.art.2. Carthuſ. quæſt.3. Richar. art. 2. Bon. art. 1. Soto diſt. 9. q.1. Ledeſm. quæſt.15. Alexan. 4. par. q.32. Soteal. uerb euchar. §.
b 2. Gabr. lect.35.& alij infra. [b] D.Th.q 74.3. Doct. ſup. de quo eccleſ.39 initium vitæ hominis panis & aqua. Alex.1.epiſt.1. Iul.1. habentur. cap. in ſacramentorum. c. cum omne. de conſ. diſt.2 uocant panem abſolute. ſicut Matth.26. Marc. Luc. aiunt, accipiens Ieſus panem. Dam. lib.4. cap.14 conc. Brachar.3. cap.1. & Synod. quam Martin. epiſcopus Brachar. collegit ex Græcis. cap.55. habetur. c. non oportet conc. Vuormatien. c.4 Florent. Trid. ſeſſ. 13. & Patres qui probant materiam fuiſſe præſignatam per ſacrificiũ quod obtulit Melchiſedech in pane & vino Geneſ. 14. Hebræ. 7 idque fateri Hebræos, ait Galatin. libro 10. de Arcan. ſcript. c. 5. & hæreticos, ait Bellarm. 4. de euch. c.7. in princ. & alij inf. alluſio eſt quod Gentiles Græci uocant Deum Pan (ideſt totius naturæ Deum) cuius meminit ex Plutarch. Euſeb.5. præparat. c.9. tempore Tyberij, ſub quo Chriſtus paſſus eſt, auditam uocem per orbem, magnus Pan interijt, unde Aug.18. ciuit. c.12.17. Niceph. li.
c 8.c.35. li.9.c 19. [c] Hanc regulã ut materia unius ſacramẽti ſit ſpecies atoma, ut aqua in bapt. ſtatuit D.Th.art.3.ad 2. Richar. d.11. art.2.ad 2. Scot.q.6. Carthuſ.q.3. Argent. propendet. ar. 11. Heruæ.q.2.& quodl. 11. quæſt. 15. (ſed ſub dubio Sylueſt. euchar. in princip.) Angel Tabien. euchar. 1.§.5. Armil. Aſten. lib. 4. titu.9. Gerſon. in comp. Theol. ſeu de floribus cap. de euchar. Alex. q. 32. mon.3. Ledeſ. art. 3. Victor. §.55. Taper. art.15. Pet. Sot. tit. de euch. lect. 2. ſic panes propoſitionis Leuit. 24. erant ex ſimila, ſeu ex flore tritici: quos Dam. lib. 4. cap.14. uocat figuram euchariſt. Exod. 29. aliæ oblationes ex ſimila, & c. 12. azymis. Hiero. in Pſ. 71. legit, erit frumentum. Orig. tract. 35. Matth. & aiunt hinc panem (1. euchariſtiam) factum de tritico. Alij Patres in Ioan. 12. niſi granum frumenti. & plane conc. Colonien. & Floren. materiam eſſe panem triticeum. Turrecr. & Bellamer. de conſ. d.2. c.1. & 2. ubi uide c.12.34.55.83. c. eſt Marthæ. de celeb. miſſ. Caniſ. tit. de euchar. cap.2.& 3. Sonnius. cap.4. Cuchus. lib.5. inſtit. tit. de euch. nume.12. Petrus Greg. in ſyntagm. de euch. libro 2. cap. 6. numero 3. Alan. lib.1. de euchariſt. capitu. 10. Anton. 3. par. titulo 13. c. 6. Innoc. lib. 4. de officio miſſæ 24. Et Catechiſ. Pij V. ait id haberi ex traditione Apoſtolica. At Caietan. dicit ſufficere quædam frumenta, quæ differunt ſpecie Phyſica à tritico. uide inf. lit. O. tenet Alber. d. 11. art. 7. Palud. q. 1 Gab. q. 2. & lect. 35. ſed cum formidine. (Alan. c.11. dicit probabile) Caietan. addit cõc. Flor. ſolum loqui de materia præcepti quæ eſt cõmunior & apud omnes certior: non de materia neceſſaria, & licet Chriſtus in tritico cõfecerit, nõ inferi: illi tuiſſe eẽ neceſſariã materiã: nã cõfecit in azymo, & i uino fortaſſe albo & limphato: & tñ panis fermentatus vinũ rubeum & ſine aqua, eſt materia. Hæc tñ ſent. Caie. vr temeraria, cõtra torrẽ-
d tẽ, & uſum eccleſiæ Latinæ ac Græcæ. [d] in tipha ſeu centeno fieri poſſe, tenet Vict. Soto vř Syl. §.2. Tab. Fr. Med. & quidã Thomiſ. & putant qđ Plinius ſilig. nẽ i. tiphã uocat ſpẽm tritici. & Victo. §.54. ait, D.Th. noĩe ſiliginis intelligere tiphã: ex qua fit panis niger. ſed Ang. euch. 1. Roſel. negant eſſe materiã. Gerſon d. trac. de euch. c.2. Palac. d. 11. q.3. col. 10. Ledeſ. & quidã recent. Et ſanè ſiligo de qua Plin. lib. 18. c.20. & D.Th. art.3. ad 2. non eſt tipha, ſed optimũ triticeũ, & candidũ, parui ponderis, & facilis digeſtionis, qđ Hiſp. di: Candial. inf. lit. M. idẽ Iſid. 17. Etym. c.3. Columel. lib. 2. At de tipha ait Plin. c. 10. Græc. dici ziam, & eſſe eiuſdẽ generis cũ trago & bromo: & ſimilẽ orizæ quæ (Hiſp. di: arroz.) & ex tipha fieri orizã, & alibi fieri frumentũ. fatetur tñ Plin. eo. c. 10. in Sicilia & Bœtica eſſe triticũ, quod centeſimo reddet, & di: cẽtigranum. Nebriſſenſ. Tiphã ſeu ſigalum eſſe centenũ. quare peccatũ eſſet pp dubias opiniones, celebrare in pane nigro tiphaceo, niſi
e neceſſitas vrgeat. [e] Far ſeu ſcandiã D.Th. ar.3. ad 2. negat eſſe materiã, cũ ſit alterius ſpeciei: quamuis prę cæteris frumentis ſit ſimilius tritico. idẽ Syln. Vigner. c.16.§.3. uer. 1. Vict. §.55. ait temerariũ cõſecrare in farre. i. ſcãdia. Fer.4. cõt. Gẽt. c.69. Pli. c.8. & Virg. dñt far eſſe duriſſimũ, & cibũ iumentorũ. Led. ait far. & ſpeltã eſſe ſimilẽ orizę. Reſp. far. ſeu ſcãdia (de qua abũdat Principatus Aſturiæ in Caſtella) eſt materia ſufficiens. & cõſueta apud Aſtures de qua Nebriſ. ita affirmãt Palu. d.11. q.1. Caie. a.3. Sot. Alan. & doctiſſimi Hiſpani Recent. cõſulti certũ putãt eſſe materiã aptã: cũ ſit triticũ. Vt apud Cãpos in regione Caſtellę triticũ qđ uocãt Alborinũ & eſt rotundũ ſicut ſcãdia, eſt materia. At D.Th. & alij ſumũt farrẽ p auena (ut aiũt multi ex recẽt. ſed alij eſſe ſiliquas, Hiſp. Garrobas) de qua Verg.1. Geor. farra uocat flaua, & robuſta. Colum. li. 8. c. 5. far adoreũ diſtinguit à farre triticeo. & lib. 11. far uernaculũ ſeu ſemẽ adoreũ. Nebriſ. & Sot. dñt eſſe la ſcãdia. itẽ far gñaliter ſumi: pro oĩ frumẽto, inde farina: & ador procedor
f ab edẽdo. quare far adoreũ eſt flos tritici in farina. [f] in ſpelta ſeu zia ſolẽt Angli in regione Auſtrali cõficere euch. ut refert D.Th. à 3. arg. 2. Alb. a.7 ait Papã quẽdã cõſultũ reſpondiſſe ſpeltã eẽ ſpẽm hordei, ut auenã. ſed deceptũ fuiſſe in Philoſophia. quare D.Th. ſup. ad 2. & d. 11. q.2. a.1. ad 3. Rich. a.2. q.2. ad 2. Carth. q. 3. Soto. Syl. Tab. §.7. Ang. Vict. §.55. Vigui. c.16. §.3. uer. 1. negãt eſſe materiã. Ant c.6.§.1. & Marſ. q.6. a.1. dubitãt. ſed eſt alia ſpelta, q̃ Plin. uocat pabulũ, li. 18. c.8. Dioſc. li. 2. c.80. i qua nõ ualet, de qua Alb. Carth. & Sot. dñt ita iudicatũ fuiſſe à ſede Apoſtolica. ſpelta tñ q̃ eſt apud Anglos, eſt materia. Alex. Alb Pal. Arg. a.1. Gab. Caie. Soto. Ledeſ. recẽt. & Cano. in ꝓlect. quidã Doct. Pariſ. refert Papã approbaſſe cõſuetudinẽ eccleſiæ Lugd. quæ in ſpelta cõficiũt. Dioſc. lib.
g 2. c. 113. & Nebriſ. & Lexicon ſpeltã uocant ſpeciem tritici. [g] de

C A P. IX.

Euchariſtiæ materiam remotam eſſe panem & uinum.

MAteria remota ex qua ſolus ſacerdos cõficit corpus Chriſti in euchariſtia, eſt id quod vere & ſimpliciter dicitur panis commu-
a niter humano vſui accõmodatus. [a]
b qualis eſt ſolus panis triticeus, [b] in quo & Chriſtus conſecrauit: & B. Thom. pro Regula ſtatuit, ſolũ confici ex granis tritici, uel ex his frumentorum ſpeciebus quæ ex triti-
c co ſeminato generantur, [c] vt ex ti-
d pha ſeu centeno, [d] farre ſeu ſcan-
e dia, [e] ſpelta delicata, [f] græc. Zea.
f At Amylon in propria ſpecie non
g eſt materia, [g] niſi ex ipſo toſto & in farinam redacto fiat nouus panis, ut fit ex maſſa.

1 Frumentum eſt quid commune ad multa genera tritici, & hordei: h quare nō ex quolibet frumēto conſtat materia. ut panis hordeaceus non ſufficiet, i cum non ſit vſualis cibus hominum. dum uero Chriſtus Ioan. 12. ſe comparat grano frumenti: intelligitur de nobili frumento tritici. k ſic frumentum communi vſu ſcripturæ & noſtro ſumitur pro tritico. l Siligo ſat eſt, m qua eſt triticum ſelectū: & alcaſtrum quod dicitur ſpecies farris eſt triticum trimeſtre. n Nihil vero nocet ad materiam, ſi grana mixta tritici, aut vuæ, vinaque ſpecie phyſica differant. o in maicio non fit conſecratio: p quia licet apud Indos ſit panis vſualis, nō tamen ſimpliciter. & multo minus in milio, & panicio vel auenna.git, ſeu lolio, nec vulgato farro quod fit ex hordeo, nec farro duro ſeu oriza q nec in pane ex legumine aut ex fructibus arborum: ut ex cicere, fabis, lente, caſtaneis, amygdalis. r ſi tritico admiſceantur pauca granā hordei, vel milii aut puluis manet verus panis triticeus ex grano prædominante: ſ vt aqua uino admiſta & in illud conuerſa eſt materia conſecrationis, inf. c. 12. At ſi vera mixtione æqualis quantitas reddatur medium quid etiā in colore & ſapore, non eſt materia: t vt nec panis qui apparet omnino corruptus ex ſapore & diſcontinuitate. dum uero panis uergit in corruptionem, & vinū dū incipit aceſcere, eſt materia: u ſed indecēs: ſicut nec decet niger panis ex tipha niſi neceſſitas urgeat, ut dictum eſt.

2 Requiritur qualitas panis, ut ſit ſubactus cum aqua naturali, & coctus igne. x Hæretici quidam pani miſcebant caſeum, ſanguinem pueri, aut ſemen virginis. a ſi tamē ſubigeretur cum aqua roſacea, lacte, vino, aqua ſtillata, uel ſanguine, in tanta quantitate ut non dicatur panis vſualis, ſed deliciæ mutato omnino ſapore, & odore, non eſt materia: b vt patet ſi miſcetur multum mellis, olei, ſaccari fluidi, et lactis, ex quibus fiunt placentæ cū butyro: c conſtat enim ex ſenſu eū liquorem non exhalari, ſed conuerti in ſubſtantiam panis: Si minor eſſet mixtio liquoris cum aqua naturali, eſſet materia, ſed indecens propter dubium: quia in ea parte liquoris quæ aliquo modo manet in pane, non fieret conſecratio, d ut nec in parte panis & vini corrupta,

Amylo. D.Thom. ar. 3. ad 4. procedit opinante Scot. q. 9. Carth. q. 3. dub. ult. Alan. c. 11. Syl. Tabien. §. 11. Ang. Caiet. Soto. Vigu. Victor. §. 54. fin. Ledeſ. ar. 1. & 3. Recent. quia non dicitur ſimpliciter panis. & aiunt ſi forte non differt ſpecie phyſica à pane cocto, vt nec maſſa: ſatis eſt differre ſpecie morali: vt in paſta cruda, pultibus aut laganis (quamuis ſole aut igne torreantur) cōſecratio nō fit: quia non eſt panis ſimpliciter, quod uero alij putant eſſe materiam, ut Albert. Palud. q. 1. artic. 4. conc. 5. & Maior. interpretandi ſunt, ſi ex amylo in farinā redacto fiat nouus panis. Caie. Sot. Palac. col. 8. & 13. Recentio. Cano. Guetar. Fr. Ambr. ſed dubitat D. Tho. d. h 11. q. 2. 2. a. ad 3. h Iſid. lib. 17. c. 3. Varro de re ruſtic. c. 48. frumentum genera. Inter dicitur, quod habet ariſtam Plin. lib. 18. c. 7. D. Tho. art. 3. ad 1. Sot. Ledeſ. Alex. q. 32. m. i 4. ad 3. i D Th. Alex. Soto, Ledeſ. Victo. k Syl Tab §. 6. k ſic frumentum ſumitur pro tritico in ſcriptura, & condiſtinguitur ab hordeo Deut. 8. Ierem. 41. Ioel. 1. & aduertit Hier. Ierem. 31. Beda in Marc. 14. conc. Carthag. 4. c. 24. Africa. c. 4. (c. in ſacramento) ait de frumento & vuis fieri conſecrationem. & in id Pſal. 71. erit firmamentum Hebræ. bar, legit Hiero. & Ianſen. & tranſlat. Chald. erit frumentum. & Hiero. exponit memorabile triticum. ſic Barniam. libro de præſentia Chriſti in euch. Galatin. lib. 10. c. 4. & id Ioan. 12. niſi granum frumenti. græc. ſitos exponunt pro tritico, Aug. Glo ord.
l D. Th. Ianſen. l vt probant Iuriſperit. glo. in l. triticum. ubi Iaſ. num. 17. Alciat. & Rebuſ. ad l. frugem. de uerb. ſignif. §. frumenti. ſic Oſeæ 14. viuent in tritico. bar. 1. frumento, legunt. 70. & Vulg. triticum vbi Hiero. & Cyril. Ribera exponunt de euch. Turrian.
m tract. 1. de euch. c. 33. ſic Hiero. in Zachar. 9. in Pſal. 71. & alibi. m in ſiligine dictum eſt ſup. D. per quam D. Thom. ar. 3 ad 2. non intelligit tipham (vt putant Vict. Sot. Ledeſ. & quidam recent. cum hæc non extet Pariſijs ubi erat D. Tho.) ſed triticum candidum ſelectum Candial. de quo Plin. lib. 18. cap. 8. Iſid. aiunt de ſiligine in terra forti fieri biennio triticum (ut in oppido Ledeſmio prope Salmanticam) Columel. lib. 2. ē contrario de tritico in ſolo vliginoſo fieri triennio ſiliginem, Candial. & in Luſitan. dicitur Anaſil. de hoc multi negant eſſe materiam vt D. Tho. Alber. Palud. Palac. Caiet. Sylueſt. euch. 1. §. 2. uerſ. 2. Angel. Roſel. Alex. q. 32. m. 4. ad vlt. quia putant differre ſpecie á tritico communi: quamuis ex tritico generetur, ſicut & auena (vt ex equo & aſina fit mulus tertiæ ſpeciei.) At re vera eſt triticum, & ſufficiens materia ut ſa-
n tentur Recent. & conſuetudo eccleſ. probat nec Rich. iu negat. n Alicaſtrum ſeu trimeſtre dicitur alica ab alendo. Columel. lib. 2. vocat trimeſtre, quia ſerotinum eſt, & tribus menſibus colligitur
o apud Gallecos dicitur curricaz ſerodio tremeſino. o Caiet. art. 3. Alber. Soto Ledeſ. & Recent. ſic vinum album & rubeum, & vuæ diuerſarum vitiuoi forte differunt ſpecie phyſica, & panis differt á vino (ſic chriſma fit ex oleo & balſamo, materia diuerſorum ordinum differt ſpecie. & peccata quæ ſunt materia confeſſionis, differunt ſpecie) & tamen omne quod dicitur panis triticeus, cenſetur vna ſpecies moralis, quaſi ars applicando actiua paſſiuis mutet ſpeciem granorum D. Thom. ar. 3. ad 3. q. 75. 6. ad 1. & in 2. d. 7. quæſt. 3. 1. E contrario licet maſſa non differat ſpecie phyſica à pane cocto, differt tamen ſpecie morali, nec eſt materia. quam-
p uis obſtet regula poſita ſup. lit. C. p Maicium Victor. §. 54. Can. Fr. Ambroſ. dubitant an ſit materia ſufficiens. ſed reuera non eſt.

Palac. & communiter Recent. propendet Soto. ſic apud Aethiopes Igname eſt cibus communis, nec tamen eſt materia pro eu-
q char. q ſic DD. qui de his ſpeciebus frumenti mentionem faciunt. Soto Victo. Ledeſ. auena eſt ſpecies hordei, ſed minutior. lolium neguilla. ioyo, ſalomona eſt como cominos blancos, & triticū cum quo ſeminatur reddit mali coloris & ſaporis. Hæc nunquam generantur ex tritico etiā diuiſo, ſed terra non poteſt horū ſemina producere in lucē ſi ſola ſint, niſi foueantur á tritico, cum quo id ſemen aut radix anni præteriti obtinet vim ut protrudatur Plin. lib. 18. c. 10. ait ex tipha fieri orizam. de farro. d. eſt
r ſup. r Soto d. 9. q. 1. art. 3. Ledeſ. Vict. & Recen. eſt certa ſententia. quia licet fiat panis pro pauperibus, ſed non eſt hominis uſualis ci-
ſ bus. ſ D. Th. art. 3. ad 3. & d. 11. q. 2. a. 2. Richar. ad 2. Herue. quæſt. 2. Palud. quæſt. 1. art. 4. conc. 3. Bachon. d. 8. q. 2. Miſſale Pij V. Tabien. Alex. q. 32. aliàs. quæſt. 10. mon. 4. artic. 4. fin. Bon. d. 11. artic. 2. quæſt. 4. Maior. q. 3. Caiet. Soto Ledeſ. ſic dum additur parum fermenti. quod eſt maſſa corrupta, non impedit quin totū fiat ſimpliciter panis, in quo bene conſecrant Græci, ut eis conce-
t dit conc. Floren. D. Thom. q. 74. 4. ad 3. t Palud. Tabien. D. Tho. art. 3. ad 3. Alex. Bon. Maior. ſup. Miſſal. Pij V. vt ſi fiat æqualis miſtio aquæ & vini. nihil poteſt conſecrari, niſi partes quædam retineant formam vini. ſine plena miſtione, ut de pane corrupto ne-
u gat Scotus Sylueſt. Tabien. §. 9. Soto Ledeſ. & Recent. u D. Th.
x art. 3. ad 4. Soto Ledeſ. & fere omnes Theol. Miſſ. Pij V. x D. Thom. q. 74. art. 6. ad 3. & clarius. art. 7. ad 3. &. q. 75. 6. ad 1. d. 11. q. 2. 1. 2. ad 2. negat in paſta ſeu maſſa ante coctionem poſſe fieri conſecrationem. Richard. art. 2. quæſt. 1. ad 3. Scot. q. 6. Caiet. art. 3. Soto Vict. Ledeſ. art. 1. Pet. Soto. lect. 2. Sylueſt. euch. 1. §. 1. Alchimia. §. 5. Victor. & Recent. quod ſi mica panis digitis compreſſa fieret maſſa, non eſſet materia. ſed reuera non ſit, cum retineat proprietates ueri panis, ut hoſtia cum ſaliua oris aut ſtomachi non fit maſſa, ſed conſeruat corpus Chriſti. Soto, & Petr. Sot. addunt quod quamuis maſſa non differat ſpecie phyſica à pane ut probabiliter Scot. Mai. & Gabr. non eſt materia, ſicut nec liquor intra vuam eſt conſecrabilis, quamuis forte non differt à muſto expreſſo de vuis. vnde falſo Maior. quæſt. 2. ait maſſam eſſe ſufficientem materiam. quod probabile dicit Scot. quæſt. 6. ibi Gabr. & lect. 35. & inſinuat Dam. lib. 4. cap. 5. At reuera differunt ſpecie. Soto Caietan. com D. Thom. art. 6. ad 1. addit Soto, Palac. recent. lagana ſrixa fruta de ſarten & pulies non eſſe materiam, quia licet fiant ex tritico, non ſunt panis coctus, ſed friguntur, uel eli-
a xantur. a Antotyritæ hæretici caſeum cum pane miſcent, Cataphrygæ ſanguinem infantis. contra quos Auguſt. de hæreſ. capit. 26. Manichæi & Gnoſtici ſemen humanum, refert Aug. cap. 36. Epipha. Caſtro euchar. hær. 1. D. Thom. quæſt. 74. Soto. Vualden. c. 19. Sixtus lib. 2. biblio. verb. Mariæ interrogationes de Aquarijs
b ſup. in proœm. & inf. c. 12. b Hugo. Alex. q 32. m. 4. ad vlt. Bachon. diſt. 8. q. 2 D. Th. art. 6. ad 3. art. 7. ad 3. Palud q. 1. art. 6. con. 4. Rich. ar. 2. q. 2. & ad 3. Sylueſt. propendet Soto art. 6. ad 3. fin. Viguer. Cano. & Recent. Gloſſ. cap. ſicut. de conſ. d. 2. nempe quando fit magna miſtio alterius liquoris, ut de miſtione æquali hor-
c dei cum tritico dicit D. Thom. artic. 3. ad 3. c Soto Palac. recent.
d ſup. X. hæ placentæ Hiſp. dicuntur ojaldres. d At interdum manet aliqua pars quæ dicatur panis ſimpliciter (ut dum panis ſub

igitur

quæ manet adiuncta uero pani &
vino. Illud tamen extraneæ ſubſtā-
tiæ quod in hoſtia eſſet inconſecra
bile, occaſio eſſet irreuerentiæ: totū
enim contentum ſub uiſibili ſpecie
e adoramus latria, [e] tanquam Chri-
ſtū indutum humanitate, & accidē
tibus ſacramentaliter coniunctis.

CAP. X.

Qualitas materiæ eſt panis azymus.

QValitas in pane ut ſit azymus
non eſt de neceſſitate ſacra-
menti. Conueniēter tamen omnes
a in Eccleſia Latina, [a] imo & Arme-
b ni [b] conſecrant ex pręcepto in azy-
mo, ad imitationē Chriſti. Qui pri-
die quā pateretur, in poſtremæ no-
c cte cœnæ. [c] fer. 5. [d] ad occaſum
d celebrauit vltimam cœnam agni
e Paſchalis cum azymo: [e] nempe in
f primo die azymorum [f] quando fer
mentatum inueniri non poterat in
omnibus finibus Iſrael, iuxta legem
Exod. 12. & 13. Id factum eſt dum
inciperet ſolenne feſtum Paſchæ,
in feria 6. inchoante: feſta enim a-
pud Hebræos Leuit. 23. incipiunt
à primo ueſpere & occaſu ſolis ad
g ſecundam ueſperam. [g] Poſt agnum
h typicum [h] Chriſtus inſtituit diui-
num ſacramentum ſacrificiumq́ue
euchariſtiæ. imo & fere poſt omnē
i cœnam etiam communem [i] quia
Luc. 22. dicit ſimiliter & calicem
poſtquam cœnauit. & 1. Cor. 11.
At quod Matt. 26. dicit cœnantib.
illis communi vſu dici fieri in cœ-
na, quia factum eſt antequam à mē
ſa recederent. & Ioan. 13. cœna fa-
k cta. i. parata [k] Chriſtus lauit pedes
diſcipulorum & poſtea inſtituit, ut
dictum eſt. c. 2. & Luc. duos calices
& duas cœnas diſtinguit ſic Chri-
ſtum in azymo conſecraſſe, ſine
controuerſia fuit per annos 1053.
vt ait Leo Papa. IX. epiſt. ad Mich.
l capitu. 5. [l] etiam apud eos Patres
Gręcos, qui putant Principes Iu-
dæorum morte Chriſti occupatos
diſtuliſſe eſum agni in ſequentem
diem fer. 6. Paſcha azymorum E-
xod. 12. incipiebat celebrari poſt fi-
nem 14. lunæ, nempe in nocte, &
incipiente feſto lunæ. 15. comede-
m batur agnus cum azymis, [m] & per
n 7. dies [n] vſque ad diem 21. menſis
veſcebantur ſolis azymis, nec inue-
niebatur fermentatum in domibus
illorum. Hebræi enim habent mē-
ſes lunares dierum 29. cum dimi-
dio, & primam lunam ſeu nouilu-
nium uocāt illum diem qui eſt pri-
o mus in menſe lunari: [o] & diem
decimum quartum menſis uocant
lunam 14.

p 2 Quidam Græci [p] aiunt Chri-
ſtum iuſtis de cauſis & occulte abſ
que ſcandalo anticipaſſe cōſuetum
diem Paſchæ communem populo
Iudęorum, & cœnaſſe agnum cum
diſcipulis 13. luna, ſimul cum pane
azymo: ſed mox poſt cęnam paſcha
lem rediſſe ad panem communem
fermentatum, in quo aiunt confe-
ciſſe euchariſtiam. & quidam Græ
corum ita excedunt vt dicant erra-
re Eccleſiam Latinam: quia in azy-
mo putant irritam eſſe conſecratio
q nem. [q] Alij omnes recte aiūt Chri
ſtum cœnaſſe 14. luna. quod bene
probant ex tabulis Aſtronomicis
retrogrediendo hunc diem incidiſ-
ſe in annum ætatis Chriſti. 33. ex-
pletum. nam per tabulas conſtat in

igitur, ſi cum aqua admiſceatur aliquid vini aut lactis) quæ para eſt materia ſufficiens, Hugo. Alexand: Bachon. & quidam putant aquam ſeu humorem alium exhalari calore ignis, atque ita panē cum lacte aut vino ſubactum totum eſſe materiam ſufficientem, Caieta. art. 7. Alten. Durand. Angel. Ledeſ. quæſt. 15. artic. 7. dub. 1. Palac. Nec obſtare D. Thom. quia in multis loquitur opinatiue tantum: eo quod materia eſt indecens, ut art. 3. ad 4. & art. 7. ad 3. At prior ſententia eſt vera. [e] Diuus Thomas quęſt. 74. artic 8 q. 75. a. ubi Caietan. artic. 2. Soto, Ledeſ. Recent. contra Scot. diſtinctio. 11. quæſtio. 3. ſic i Hymno: tantum ergo Sacramentū ueneremur. Trident. ſeſſio. 13. can. 5. Bellarm. 4. de euchariſt. capitulo 6. 29. dicetur infra cap. 32.

CAP. X.

a INfra. [a] cap. 11. §. 7. Bellarm. libro 4 de euchar. à cap. 8. & ait ſe accepiſſe à Marcello Francolino lib de horis canonicis. ca. 51. conſtat ex praxi videtur conc. Florent. & alia concil. Patres de quibus b infra. [b] Niceph. lib 18. hiſt. cap. 53. quibus Armenis falſo tribuitur oppoſi c tum. [c] conc Vienenſ. Clem. vni. de reliquijs. 1. Corint. 11. in qua nocte tradebatur. Eccleſia in verbis quæ dicuntur ante conſecrationem. Triden. ſeſſio. 13. cap. 1. & 2. ait eſſe traditionem ſanctorum ſeſſ. 21. capit. 1 ſeſſio. 22. cap. 1. can. 2. ex Luc. 22. Aug. epiſt. 118. c. liquido. de conſ. d 2. D. Tho. q. 73. 5. Sot. d 8. q s. 5. nec alibi legimus impletam infallibilem Chriſti promiſſionem factam Io 6. Panis quem ego dabo caro mea eſt. quare falſo quidam putant cæpta agni cœna inſtitutam euchar.
d vide Ianſen. c. 130. [d] fer. 5. ut patet ex communi traditione eccleſiæ, & conſuetudine. ſed quia quidam Græci aiunt Chriſtum præueniſſe diem Paſchæ, ideo Armeni (qui aiunt Chriſtum ſurrexiſſe die ſabbathi ut refert Caſtro. reſurrectio hær. 4.) dicunt fer. 4.
e inſtituiſſe euchariſtiam in ultima cœna, in quo errant. [e] D. Tho. d. 11. q. 2. a 3 & Mag. in hiſt. Scholaſt. c. 149. aiunt, quod etiam data hypotheſi falſa quod Chriſtus anticipaſſet paſcha, dicendum eſt Chriſtum inſtituiſſe euchariſtiam in azymo. at hæc illatio nō eſt certa, ait Bellar. 4. de euch. c. 7. quia Euthy. & Niceph. inf. tenētes Chriſtum præueniſſe celebrationem in 13. luna, aiunt poſtquam cœnauit agnum cum azymo, rediſſe Chriſtum ad panem
f fermentatum in cœna communi, in qua inſtituit euchariſtiam. [f] quod Matt. 26. primo die azymorum. & Mar. 14 uenit dies azymorum, quando Paſcha immolabant, exponit Ethym. Ruper. Burgen. & ſequaces, non quando Iudæi communiter immolabāt: ſed quando Chriſtus cum Apoſtolis. & primum azymorum dici diē primum ante azyma quod Ioan. 13. dicitur, ante diem feſtum paſchæ. quamuis enim Exod. 12. Num 28. ſolum 7. dies azymorum numerentur. ſed Ioſeph. 2. antiquit. c. 5. uocat 8. dies azym. ut aduertit Toler. in Ioan. 13 not. 4. fin. quia primus numeratur fer. 5. dum præparabatur azyma, quod poſt ſolis occaſum, incipiente feſto ſequentis iam diei, comedendū erat cum agno. ſed fallitur Euthym. quia Matth. 26. primo die azym. quando neceſſe erat occidi
g paſcha. nempe neceſſitate legis omnibus poſitæ. [g] quod aduertit paſſim omnes Soto diſt. 9. q. 1. art. 4. Couarru. 1. Var. cap. 12. Bel-
h lar. c. 7. ex Leuit. 23. [h] in hymno corporis. Chriſti, poſt agnum typicum concil. & Patres cita. C. & Druthmar. in Matt. 26. Demora lib. 4. cap. 25. quare qđ Chryſoſt. ho. 82. Matth. ait lauiſſe pedes & inſtituiſſe euchariſtiam ante cęnam: intelligit ante communem cœnam finitam, in qua recli bebant proſtrati, & diſcumbentib. illis inſtituit euch. ut cō ſtat ex Matth. Mar. Luc. An ſtātes edebant agnū feſtinanter, aiūt Phyl. li. de ſacrif. Cain. & Abel. ad med. & Nyſſe. li. de vita Moſi, & paſſim oēs, quod pōt colligi Exo. 12. qa calceati, ſuccincti cū baculo & feſtinā tes iubentur edere. quāuis ſcriptura nō exprimat qđ ſtātes ederent, ut aduertit Tolet. in Io. 13. no. 7. & putat inſtitutā euch. cępta cęna cō muni. & citat Aug. tra. 55 in Io. qa Io. 13. Chriſtus d. bis recubuiſſe, de quo
i ſup. c. 2. [i] Cæſar Baronius annal. anno 34. Claud. rep. 1. c. 7. rep. 6. c. 1. deinde accepta cōione Io. 13. poſt buccellam intrauit Satanas in Iudā, & cōtinuo exiuit. Cyril. li. 9. c. 19. Orig. li. 2. cōt. Celſ.
k Tolet. no. 27. [k] At quōd ſtatim poſt agnū inſtituit ſignificat Aug 3. conſenſ. euang c. 1. Dam. li. 4. c. 14. uid. Iāſen. c. 130. & ſeq. quāuis Aug. nō diſtinguit aperte ſecundā cęnā qđ aūt dū cęnantib. illis id factū, intelligit diſcumbentib. præparata iam cęna. quaſi nō deceret inter alios cibos fieri inſtitutionē, & lotionē pedū præuiam ſed uid. ſup. c. 2. M. & Luc. 22 diſtinguuntur duo cali-
l ces, & duæ cęnæ, qđ fatetur Euthy. Niceph. & multi ex Grȩcis. [l]
m Aduertit Bellar. c. 7. ac de Patribus Græcis dicetur ſtatim. [m] vt fatentur ex ſcripturæ plano ſenſu Patres & Doct. & aiunt Chriſtū paſſum in die feſto Paſchæ, qđ incidit 15. luna quare aſſerendum nō eſt qđ Fr. Ludo. de Leon nunc ann 90. in opuſc. de die paſchæ cōtendit Chriſtū & Iudęos ex lege cęnaſſe agnū incipiente, 14. luna: & qđ tunc ſimul reperiebantur domi panes fermentati: & qđ paſſus ſit non in feſto paſchæ ſed luna 14 & dicit ita cōcordari difficultates alias inextricabiles.
n [n] vt plane dr Ex. 12. Deut. 16. Num. 28. & Patres qđ uero Ioſeph. 2. antiq. c. 5. Ruper. Exo. 12. dīt dies azymorū fuiſſe 8, numerant primū diē 14. lunæ quo ſubigebatur azyma, & di primus dies azymorū Matt. 26. 1. ante azyma, ut exponunt Chryſ. patres: quia ea nocte, dū inciperet luna 15. comede-
o batur azyma. [o] aduertunt Sot. Couar. Bellar. c. 7. Tolet. not. 4. &
p plerique. [p] plane Cyril. lib. 12. in Ioan. c. 2. Euth Matth. 26. Nicepho. 1. hiſt. c. 28. & recent. Græc. ut Ierem. Patriarch. Conſtantinop. lib. cont. confeſſionem Luther. c. 10. Nicetas & Mich. epiſcop. Conſtantinop. & colligunt ex 6 Synod. Trull. Can. 11. ubi vetat Iudaicum azyma edere. refert Tolet. not. 5. Bellar. c. 7. & c. 9. col. 7. & cum Græcis tenet Fr. Ludou. de Leon opuſc. de die paſchæ
q ad Grialem amicum. vide ſup. M. [q] referunt Anſel. epiſt. de fermentato.

annis huic proximis ante aut poſtea, non incidiſſe paſcha inchoan- r te 15. luna in fer. 6. [r] in qua cõſtat Chriſtum paſſum fuiſſe.

s 3 Addunt quidam Latini. [s] ex quadam traditione Hebræorum quam diligenter obſeruatã ferunt, quod iuxta vulgare Kalendarium eo anno quo paſcha in fer. 6. incidit & ubicunque incidiſſet in fer. 6 fuiſſe ſemper tranſlatum embolyſmo in ſequentem diem ſabbathi. Rupertus ſolus ait nunc & nunc more ſeruari, vt ſolennitas Paſchæ à fer. 6. transferatur in cæteris omnibus, præter ritum de eſu Agni cum azymis. Alij vero omnia aiunt transferri ſolita: quaſi eſſet inconueniens celebrari ſimul duos dies feſtos, nempe paſchæ & ſequentis ſabbathi, in quibus nihil liceret operari. hinc inferunt ob hanc obſeruationẽ licite cęteros Iudæos, præter Chriſtum cum Apoſtolis, poſtpoſuiſſe vno die feſtum paſchæ. Quæ ſententia eſt omni- t no falſa. Quidam patres [t] de principibus Iudæorum aiunt morte Chriſti occupatos diſtuliſſe negligenter paſcha, ideſt eſum agni paſchalis in ſequentem diem: ſed intra tempus lege præſcriptum: nempe in mane ante ortum ſolis. Hinc u inferũt quidam ex Græcis, [u] Chriſtum confeciſſe Euchariſtiam in fermentato: quod dicant agnum comediſſe pridie ante communem diem feſtum paſchę, ante quod ſub mortis comminatione lex Exo. 12. & 13. præcepit, ne in domibus inueniantur azyma: & Chriſtum legem ſeruaſſe, vt agnũ quidem ederet cum azymis: ſed mox in 2. cœna communi rediiſſe ad panem fermentatum, ne ſcandalum hoſpiti, & occaſionem accuſationis Iudæ daret. Diem feſtum Paſchæ de eſu agni non licebat præuenire ante finem lunæ 14. ſicut nec dies octauus circunciſionis Geneſ. 17. x præueniri potuit: [x] vt figura adæquate reſponderet rei figuratæ. At vt ex cauſa diem circũciſionis poſtponere licuit, ſic feſtum paſchę, interdum dilatum eſt. Nume. cap. 9. in aliam 14. lunam menſis ſequentis poſt Martium. atque ita aiunt licite Iudęos iuxta ſuum vulgare Kalendarium eo anno diſtuliſſe celebrationem paſchę in ſequentem diem poſt 15. lunam. vtraque ſententia tam quę aſſerit Chriſtũ pręueniſſe ſolitum diem, quam quę ait Principes poſtpoſuiſſe, negat Chriſtum cœnaſſe agnum Paſchalem eadem nocte, qua aut populus Iudęorum, aut certe illorum Principes celebrarunt paſcha cum cœna y agni. [y]

4 Hos autores, quaſi attendentes Iudaicis fabulis, vt de quibuſdam ait Apoſtolus Tit. 3. quas in Synagogis nunc feruntur Iudęi ſequi, merito recentiores Theolo- z gi [z] ex more Latinę Eccleſię & Patrum doctrina cõfutant: eo quod illi ſine probata autoritate aut certa ratione contra Sacras ſcripturas loqui videantur. Quidam ex Doctor. iunioribus noua opinatione putat acute in hunc modum concordari difficultates, quas ait alioqui eſſe inextricabiles. Et vere admittit eodẽ die ſeu nocte eadẽ Chriſtum ac Iudęos cœnaſſe agnum cũ azymis, iuxta legis mandatum, & tamen vt Latinus contra morem Eccleſię Latinę Gręcis faueat, in fermentato conficientibus, aſſerit eadem nocte qua agnum cœnabant, reperiri in domibus Iudęorum panes fermentatos pro cœ- a na communi. [a] Nec prohiberi niſi pro ſeptem diebus ſequentibus, qui dicuntur azymorum. Deinde ad concordiam probandam aſſumit, eam fer. 6. in qua crucifixus b eſt Dominus, non fuiſſe 15. lunã, [b] ſed 14. & generaliter quod agni cœnam lex fieri non iubeat poſt ſecundam veſperam lunę 14. ſed in primo veſpere eiuſdem lunę 14.

mentato. Leo IX. epiſt. ad Mich. Caſtro. eochar. hær. 2. in quo errant Euthym. & Ierem. citati ſup. ſicut errat gl. c. literas, de celeb. miſſ. dicens Græcos ſi in azymo tentent conficere, nihil facere:
r quia præceptum illis eſt in fermentato celebrare. [r] probat Abulen. 2. p. defenſorij. à c. 51. & addit quod anno Chriſti 47. aut 48. contigit Paſcha ſimiliter in fer. 6. in quo tamen anno cõſtat Chriſtum non
s fuiſſe paſſum [s] Rupert. in Leuit. 23. & Matt. 26 ſingularis eſt (vt refert Bellar. ca. 7.) tenens feſtũ paſchæ quod cõmuni lege tunc incidit fer. 6. dilatum quidem fuiſſe in ſabbathum, ne duo ſimul feſti dies celebrarẽtur: & tamen celebrationẽ paſchæ de agni eſu cum azymis, nunquam differri ſolitam. atque ita fatetur Chriſtũ & Iudæos comediſſe paſcha fer. 5. ad veſperam iuxta legem. At Burgen. in Matth. 26. add. ad Lyram, ex lib. Seder Olam, & Gamaliel, ad cuius pedes eruditus eſt Paulus Apoſtolus, probat omnia & eſum agni ſolita ſic tranſferri. idem Pau. Foroſempron. 2. p. ſuę Panimæ, lib. 8. c. 4. lib. 9. c. 3. Io. Lucid. lib de uero die paſſionis Chriſti. c. 9. Onufr. ſup lib. 2. faſtorum Rom. Gerard. Mercator. lib. 2. Chronol. ca. 3. Iãſen. concord. c. 129. pro eadem ſentẽtia citat Claud. ep. 1. de euch. c. 7. Niceph. & hæreticos Mũſterum in Kalẽdario Hebræo, Oſiand. Caluin. Bezam. quam ſententiã Salmanticæ magiſtri in publico cõſeſſu ann. 1571 reputarunt probabilẽ. & huic fauere Patres inf. dum aiunt principes negligenter tranſtuliſſe feſtum Paſchæ in ſequentem diem. Tolet. in Io. 13. no. 5. fatetur etiam nunc Iudæos ſeruare eã conſuetudinem tranſferendi feſtum. At ſane Patres non tenent hanc ſententiam, nec nitũtur uera traditione, ſed nuper inuenta, aut ex Thalmud multis annis poſt Chriſti paſſionẽ. quare illam ſenten Burgen. bene impugnant Soto. Tolet. Bellar. cap. 7. multis argumen. quæ tamen habent probabilem ſolutionem aut euaſio-
t nem. [t] Chryſoſt. hom. 82 in id Ioan. 18. ipſi Principes non introierunt prætorium. vbi Theophyl. & plane idem tenet Chryſoſt. in Matth 26. hom. 85 & ibid. Theophyl. & Hieronym. Augu. epiſt. 86. ad Caſulanum, & quæſtio 106. nou. & vet. teſtam. Anſelm. epiſt. de ferment. cuius meminit D. Thom. 3. par. quæſtio. 46. 9. ad primum. idem Caiet. falſo autem inſertum eſt ab aliquo Græco quod in Anſelm. Matth. 27. dicitur Chriſtus cœnaſſe agnum. 13. lunæ ut aduertit Bellarm. cap. 9 argumen. 4. in eundem ſenſum cum Chryſoſt. trahi poteſt Niceph. Augu. tract. 120. in Ioan. 19. vbi Bed. acceleratam fuiſſe Chriſti ſepulturam propter paraſceuen, nempe vt principibus liceret intra tempus legis comedere
a agnum paſchalem, ſummo mane ante ortum ſolis, propter quod mane non introierunt prætorium Pilati Ioan. 19. ut poſſent manducare paſcha. contra quod non procedit impugnatio D. Thom.
u quæſtio. 49. articu. 9. ad primum. [u] Euthym. Nicepho. Ierem. Ni-
x cetas & Mich. ſup. cit. [x] D. Thom. 3. par. quæſtio. 70. 3. ad tertium. Chryſo. hom. 1. cõtra Iudæos, ſupra lib. de ſacramen. ca-
y pitu. 6. [y] Burgen. Matth. 26. & alij illum ſecuti. ſupra li-
z te. S. [z] hoc bene reprobat Bellar. ca. 8, col. 5. cap. 9. argu. 8. Toletus. in Ioã. 13. not. 5. Soto. & alij: nã non ſeruari prædictam traditionẽ fictitiam conſtat ex Thalmud. ut refert R. à Benezra. & R. Iſaac. in lib. de ligatione Iſaac. epiph. etiam Hebręus hęret. 30. & 51. ait celebraſſe quolibet die hebdomadæ & fer. ſexta, idem colligitur ex Ioſeph. 13. antiquit. ca. 16. Euſeb. 5. hiſtor. capitu. 22. Auguſt. de hæret. cap. 29. nemdum. 3. præceptum decalogi explicant Ioſeph. 3. antiquit. cap. 13. lib. 3. cap. 1. & ult. Philo. lib. 3. de uita Moſi. & lib. decalog. aiunt inuiolabiliter obſeruatum, ut agnus 14. luna immolaretur ad ueſperam, incipiente luna 15. ſeu feſto paſchæ celeberrimo. quos duos Hieronym. ait fuiſſe Hebræorum doctiſſimos. & mirum eſſet quod nec illi, nec Hieronym. aut Lyra. (cum eſſent diligentiſſimi in perquirendis traditionibus Hebræorũ) nullam fecerint iſtius mentionem. ſane non ob aliud, niſi quia ficta eſt à quibuſdam Recentioribus, quibus ſine cauſa citati autores nimis creduli fuerunt. & Burgen. fatetur eodem die quo Chriſtus, cœnaſſe plurimos Iudæorum. aliàs Deus explicaſſet tranſferri, ſicut & minora explicuit, hæc obſtat illud Nume. capitu. 9. quia ut ait Ioſeph. 2. antiquit. capitu. 13. dilatum quidem fuit feſtum paſchæ per menſem, idque licuiſſe quando populus impeditus eſſet ex repulſis, ſeruatum tamen eſt, ut ſequenti menſe poſt 14. lunam comederetur agnus. quare dies plenilunij nun-
a quam mutatur. [a] [b] Plus nimio hæc ſententia fauet Græcis in fer-
b mentato conſecrantibus. & ideo probanda non eſt, vt dicetur capitu. undecimo, ſed Frater Ludouicus eam uerbo accepit à Docto. Hieronym. Muñoz profeſſore Hebraicæ linguæ & Aſtrolog. in Acad. Salmantic. qui nobis librum ſuum de Kalendario dum typis excuſum oſtendit: & refert Iudæos etiam nunc obſeruare in ſynagogis, vt decimaquarta luna incipiente immolent & comedant agnum. Hanc ſententiam innuit Stefleri propoſitio. decimatertia, & ſequentibus. Et re ipſa eſt quam Euthym. in Matth. 26. & Nicephor. libro primo hiſtor. cap. 28. ſed diuerſa ratione: quod putent Chriſtum in cœna agni præue-

Probat, quia in prima veſpera lunæ 14. videtur Hebræi ex Aegyto exituri immolaſſe agnum, & ſequentem diem inſumpliſſe in conuocandis Hebręis ex vicinis oppidis, & pręparandis neceſſarijs itineri, deinde altero die, cum eſſet nox lunę 15. profectos eſſe ex vrbe Ra-
c meſſes. c 2. Nam ut aliàs ab exordio mundi Sacra ſcriptura inchoat
d primum diem, d menſem, aut annum à prima veſpera: ita diem 14. plenilunij in cuius nocte edebatur agnus aſſatus, & cum lactucis agre-
e ſtibus. e Exod. 12. inchoat à veſpe-
f re primo. f Et eo die 14. lunę aiunt
g incidere primum Paſcha, g de quo ſolo fit mentio Exodi 12. Alij negant noctem qua manducabatur
h agnus pertinere ad feſtum. h & indignum crediti aiunt, quod Chriſtus fuerit die feſto Paſchę crucifi-
i xus. i Quod vero Leuitic. 23. & Numer. 28. poſt Phaſe, ſeu Paſcha in 14. die primi menſis additur, & 15. die ſolennitas azymorum eſt. k aiunt ab Hebræis vocari 2. Paſcha azymorum, cuius dies primus, & 7. eſt celeberrimus. Atque ita Ioſephus numerat 8. dies Paſchæ, ſeu
l azymorum: l nempe à primo paſcha agni vſque ad diem 7. azymorū. Dum vero Euangeliſtę Matth. Marc. & Luc. diem 14. qua agnus comeditur, vocāt primum azymorum. Intelligi, eo quod tunc agnus
m cum azymo ederetur. m

5 Hæc ſententia ideo non pla-
n cet, quod ſit cōtra veteres patres. n & hiſtoricos. Dum uero quidam, ut B. Cyrill. aiunt Chriſtum anticipaſſe horam: alij verò patres, ut B. Chryſoſtom. & Aug. principes poſtpoſuiſſe cœnam agni: non fauent prædictis: ſed interpretandi
o ſunt; o ut intra tempus lege præſcriptum, vtrorumque cœna facta ſit: & Chriſtus quidem cœnauit ſtatim à principio noctis, ſed principes diſtulerūt ad finem eiuſdem noctis ſeu veſperę, antequam mane ſol illuceſceret.

niſſe diem ſolitum, & cœnaſſe, ut illi falſo vocant in decima-
e tertia luna. x Huic fauet Ioſeph 2. antiqui. capitu. quinto, ut ait Frater Ludou. Ribera infra. § 35. ſed interpres male vertit ſenſum ex Græco, ut bene probat Ribera Societ. lib. quinto, de templo. capito. 3 §. vigeſimoprimo, & conſtat ex Ioſeph. lib. 3. cap. 10. agnum immolari in ſecunda veſpera poſtquam immediate ſequitur luna. 15. & plane Numer. 33. vbi Caietan. cōſtat immolato agno ſtatim occiſos primogenitos Aegypti, & coactos exire ſummo mane, ſeu poſt medium noctis, ut aduertit Hieron. & Oleaſt. in Deuter. 16. Beda de ratione temporum. cap. 61. Rupert. 2. de Trinit. cap. 18. Ribera. ca. 3. § 14 16. Alia vero loca in gratiam prædictæ falſæ ſententiæ affert Ribera. §. 14. 18. 21. 26. 30. quæ doctè & verè explicat pro communi, & vera patrum ſententia. Quare Fr. Lud. pag. 11. & 22. preſſus loco Deuteron. 16. negat agnum de quo ibi fit mentio, eſſe paſchalem, &
d in fine oſtendit ſe loqui cum trepidatione. d Ludou. citat Abulenſ. & quoſdam Hebræos in Geneſ. 1. ut poſt veſpertinum chaos ſecuta ſit lux matutina. Nec differre quod quidam aiunt, 1. diem cœpiſſe à luce meridiana. 2. cadente iam ſole 10 veſperam, ut tenet Lipoman. in Geneſ 1. vbi Eugob. de mundi fabrica, Magiſt. 2. diſtinct. 13. cap. 4. Hog. lib. 1. ſacrament. 1. par. cap. 9. Aegid. 2. diſtinct. 6. quæſt. 1. Marſil. Ficio. libel. de lumine. Hinc Lira cum Hebræis in Exod 12. ait veſperam in qua potuit incipere immolatio agni, cœpiſſe à 7 hora diei. 1. à prima poſt meridiem: immolatusque ante ortum ſtellæ veſpertinæ, potuit quauis ſequentis noctis hora comedi. idem Abulenſ. Leuit. 23. quæſt. 6. Deut. 16. quæſt. 1. & fatetur Ribera, d. cap. 3. §. 6. Sed occa ſententia eſt. 1. mundi diem cœpiſſe à luce matutina. D. Thom. 1. par. quæſt. 74. art. 3. ad 6. Caietan. in Geneſ. 1. Ribera §. 9. & 12. cum Beda de ratione temp. Ambroſ. 1. Examer. cap. 10. cum Baſil. hom. 2. Examer. Pererius. lib. 1. in Geneſ. verſic. 5. & communiter in ſcriptura: veſpera ſumitur pro fine diei. Geneſ. 30. Exod. 18. & Pererius citat præter Baſil. & Ambroſ. Chryſoſtom. in Geneſ. hom. 3. & 5. Auguſt. 1. in Geneſ. contra Manic. capit. 10. & lib. imperfect. Geneſ. cap. 7. Hugo in Geneſ. 6. ſimiliter ab ortu ſolis diem numerabant Babylonij, & Chaldæi, ut refert Plini. lib. 2. hiſtor. cap. 77. Gellius lib. 3. cap. 2. Cenſorin. in lib. de Natali die Iſid. 5. Etymolog. cap. 3. Couar. 4 Variar. cap. 19. num 9. Tiraquel. 7. de re-
e tractu. §. 1. gloſ. 11. e Muñoz refert ſe uidiſſe in Synagogis ritū, ut incipiente 14. luna, quæ Hebr. dicitur Chol. 1 dies laboris, ſit præparatio ad eſum agni futurum in nocte eiuſdem lunæ 14. & per horas ante noctem voce præconis iubentur delere omne fermentum: & intra 6. horas ſequentes delent eum panem, & mactant agnum. Deinde ab hora 6. prope occaſum incipit aſſari (ut iubet lex Exod. 12. vbi Abulenſ. q. 12. probat quod Deuter. 16. coquet agnum: intelligitur ex adiuncto, pro aſſabis, ut 2. Paralip. 35. aſſauerunt phaſe, ſicut in lege ſcriptū eſt.) Tandem à prædicta 6. hora vſque ad ortum ſtellarum comedi agnum cum acetario ex picride oō enſalada de eſcarola, & id ſignificare Exod. 12. Numer. 9. cum Lactucis agreſtibus comedent. Sed Ruellius in Dioſcorid. lib. 2. cap 130. Lactucam agreſtem ait vulgo dici endiuiam vide Abulenſ. Exod. 12. quæſt. 21. Ritus, ut agnus tollatur luna 10. Claud. reper. 1. cap. 7. cum Ioſeph. antiq. cap. 45. contra Abulenſ. quæſt. 4. Riber. d. cap. 3. §. 36. at non manet ritus tingendi poſtes ſanguine agni. Abulenſ. quæſt. 4. Ribera. §. 38. At ſi ita nunc impij Iudæi comedunt in 1. veſpere lunæ 14. errant, ut in multis alijs: & contra præceptum Deuter. 16. quo prohibetur immolari phaſe extra locum quem elegerit Dominus. 1. extra
f Hieruſalem. Ribera §. 36. f ita putant Muñoz, & Frat. Ludou.

g ſed contra veteres Patres. g Muñoz ait diſtingui duplex Paſcha, nempe agni, & azymorum, cuius primus dies & 7. eſt ſolen-
h nis. h veſperum Paſchæ, in quo mactabatur agnus dicebatur quidem Phaſe, ſeu Paſcha: ſed non erat dies feſtus in quo prohiberetur opus ſeruile: nec ſcriptura vocat ſolennem diem, ut patet Leuit. 23. vbi feſta numerantur, & Ioan. 13. ante diem feſtum Paſchæ Ioſeph. lib. 3. antiqu. cap. 10. Innoc. li. 4. de Miſſa. c. 4. Abulenſ. 2. p. defenſ. c. 8. & in Num. 9 q. 11. Riber. §. 31. & id bene probat Frat. Ludou. pag. 7. 19. 22. ſed falſo addit in eo Chriſtū fuiſſe crucifixū: quaſi Iudæis illicitum eſſet in feſtis iudicia agere, & curare occiſionem hominis. hoc enim eſt cōtra
i patres inf. i Frat. Ludouic. cum 14 Græc. qui putant Chriſtum præueniſſe ſolitum diem cœnæ agni. Euthy. in Matth. 26. Nicephor. lib. 1. cap. 28. ſed hoc eſt plane falſum, contra conſenſum patrum, & omnium Recent Theolog. D. Thom. opuſc. 1. cont. err. Græc. ad fin. & 3. p. quæſt. 46. art. 9. vbi Fran. Med. communis in 4. d. 11. vbi D. Thom. quæſt. 2. & citat Chryſoſtom. in Matth. hom. 82. 86. & addit hom. 85. Chriſtum vſque ad mortem ſeruaſſe legem Moſi, & paſcha ſuo tempore legitime celebraſſe, (ac ſubinde non anticipauit diem cœnæ contra Euthym.) ſentit Dionyſ. epiſt. ad Polycarp. & Phleg. apud Euſeb. in Chron. referont miraculoſam eclipſim ſolis factam in plenilunio, ac ſubinde in 15. luna, ſeu in feſto Paſchæ. Id ex Apoſt. traditione probat Epiph. lib. 3. hær. 50. Turrian. cum Clemen. lib. 5. conſtitut. Apoſtol. cap. 13. Ianſen. concord. cap. 138. citat Cyrill. Tatianus & Amoni. vterque Alexand. in ſua concordia euang. & in Matth. 26. Anſelm. Oecumen. Claud. vbi Beda, & in Marc. ac Luc. & lib de temp. cap. 45. Leo ſerm. 7. de paſſione. Iſich. in Leuit. 23. Innoc. lib. 4. de Miſſa. ca. 4. Abulenſ 2. p. defenſ. cap. 7. & 8. & in 2. Paralip. cap. 2 quæſt. 16. & paſſim ſermonarij. idem ex Hebræorū traditione refert Eugub. in Exod. 12. & Galatin. vide Vergar. quæſt. 8. Hiſpan. ad ducem
k Infantatus, & qui ſcribunt de vita aut ætate Chriſti. k ſed Fr. Ludou. exponit, quod 15. dies eſſet. 1. & feſtiua dies Paſchæ, in cuius initio fiebat ſacrificium. ſed negat in ea fieri ſacrificiū agni (hoc enim putat fieri in 14. tantum luna inchoante,) ſed fiebat Phaſe, ſeu hoſtia pacifica Deuteron. 16. ex vitulis ſeu bobus, aut ouibus. Nam & hoc dicitur Phaſe, ſeu Paſcha, & ſacrificium agni, de quo exponit Ioan. 18. mane non introierunt prætorium, ut manducarent Paſcha. de quo infra in quo vero nituntur quædam falſa, ut de agni die. & eorum animalium ſacrificium non ſolo 1. die, ſed per 7. dies azymorum fiebat Deuteron. 16. vbi Lyr. Numer. 28. Abulenſ. Exod. 12. quæſt. 5. Frat. Ludou. Bellarm. To-
l letus in id Ioan. 18. ſed ut manducarent Paſcha. l Ioſeph. 2. antiquit. capit. quinto. Rubert. in Exod. 12 Frat. Ludouic. Ribera
m d. capit. 3. § 4. m Vt patet Exod. 12. & ob id Ioſeph. ſupra numerat 8. dies azymorum, & de fine lunæ decimę quartæ. Matth. 26. Marc. 14. dicitur primus dies azymorum, & Luc. 22. venit dies azymorum, in qua neceſſe erat occidi Paſcha. Sed Chryſoſtom. Euthym. & alij Græci in Matthæ. primam azymorum exponunt proximam diem ante feſtum azymorum, de quo infr.
n cap. vndecimo. n Præter citatos ſup. L. dicentes Chriſtum occiſum in feſto Paſchæ, plane ſentiunt agnum comedi veſpera 2. lunæ 14. quia veſpera ſignificat finem diei, ut ex Baſil. Ambroſ. Beda. Anſelm. dictum eſt. & de ſecunda veſpera plane intelligit Ioſeph. 3. antiquit. cap. 10. & in Exod. 12. Hugo. Victorin. Lyran. Caietan. Lypom. Abulenſ. quæſt. 10. & 19. & in ſecunda parte defenſ. cap. 7. & 8. in 2. Paralipom. 2. q. 15. & 16. in Deuter. 16.
o q. 1. Innoc. lib. 4. cap. 4. Ribera. a §. octauo, & 31. o Quam tamen probabilem interpretationem nos propter veritatem, & commu-

neas

p nem patrum ſententiam non ſequemur infra c. vndecimo, §. 3. ᵖ
q ᑫ Munoz in lib. citato de Kalendar. Steflerin. à propoſitione 35. & Muñoz carpit Lilium Aloyſium, qui de mandato Greg. XIII.
r correxit Kalendarium. ʳ Nam Pontif. non eſt ſecutus vnius tantum Lilij ſententiam, ſed per multos annos cum ſapientibus cuiuſque fere academiæ conſultatum eſt, vt dicetur c. 11. & in praxi rectè inuenitur plenilunium iuxta Epactam deſignatam in Kalendario Eccleſiaſtico
ſ Lilij. ˢ Aſtrologi, qui medium punctum coniunctionis non habent fixum (latet enim luna ſub ſole biduo aut interdum triduo, vt experimento cõſtat, de quo Plin. libro ſecundo, ca. 9) inuenire facile non poſſunt plenilunium in decimaquinta luna. Sed aſtrologi tres motus lunę fingunt primum peragrationis ab vno puncto Zodiaci du nec redeat ad idem punctum (quod cõficitur. 27 diebus & octo horis) ſecundum coniunctionis quo viuntur Hebræi, & initium eſt à die quo luna apparet vſque ad ſecũdum apparitionem habet 29. dies & 12. horas, & hic eſt motus tardus. Tertium illuminationis eſt motus medius poſt cõiunctionem à prædicta apparitione lunæ, donec apparere deſinat: Quod fit 28. diebus. de quo Beda. de temp. ca 43. Abulen. Exod 12. quæſt. 3. & ſecunda parte defenſor. ca. 14. Dionyſ. abbas cognomento exiguus, & poſteriores computiſtæ Ribera. lib 5. de templo. capitu. ſecun-
t do, §. quinto. ᵗ Ribera. d. cap. 2. & Lexicon dict. ſinim. i. menſe, non à menſe, id eſt defectu, vt putant Lyra. Num. 28 & ibi Abulenſ.
u quæſt. 9. ᵘ Ribera. cum Beda, Abulẽſ.
x & copiſtis. ˣ Doctor Muñoz, & cõputiſtæ. aliquã ſi paſcha transferretur in ſequentẽ mẽſem, qui eſt immundorum, ſole manente in ſigno Tauri, eſſet ab
y ſordium. ʸ Lyr. in Num 28. in Kalendis. D. Thom. 1. 2. q. 102. art.
z 4. ad 10. Arias Montanus in apparatu. ᶻ Patres ſunt citati ſup. li. de baptiſm. cap. 2 §. 8 lit. K & idem tenet Baſil. homil 6. examer. in fin. quem ſequitur Ambr. lib. 4. examer. cap. 4. ad fi. Carthuſ.

p 6 Alii concordare nituntur: ᵖ ex eo quod Neomenia ſeu nouilunium (quod incipit à coniunctione lunæ cum ſole & à quo initium lunaris menſis ſumitur) diuerſimode numeretur ab Hebræis in Sacra ſcriptura, quã a profanis Aſtrologis. Nam ſcriptura menſem inchoat à luna primum apparẽte, ſed quia ſub radiis ſolaribus luna communiter latet biduo, aſtrologi initium ſynodicum id eſt, coniunctionale menſis ſumunt a puncto medio coniunctionis Hinc quod ſcriptura uocat. 14. lunã in plenilunio, aſtrologus ſaltem reiicit in 15. aut ulteriorem diẽ lunę. Propter quod
q aiunt quẽdam recentẽ autorem, ᑫ non ſatis attentè deſignare in unoquoque menſe Epactam, quæ nouiluniũ ſeu neomeniam deſignat: & hinc ſtatuit regulam inueniendi plenilunium: ut à prædicto die Epa-
r ctæ deſcendatur per 14 dies, ʳ cum tamen ſi à puncto coniunctionis numeremus, deſcendẽdum ſit per
ſ 15. dies. ˢ 2. aiunt eundem autorem erraſſe in affigendis Epactis dum inchoat ætatẽ lunæ a Kalendis Ianuarii, cum inchoãdum eſſet à Kalendis Martii: ne aliàs contingat ut in ætate lunę per unũ aut duos dies erretur. Sed hæc concordia patrum ſcruit pro ea ſententiarum diuerſitate, quę inter ipſos Hebręos, aut patres ſcripturam interpretantibus apparet. Et rectè ſanè de mãdato Gregor. XIII. correctum eſt Kalendarium.

t 7 Neomenia id eſt nouus mẽſis, ᵗ ſumitur ab Hebræis & eccleſiaſticis in primo menſe Niſan, ab æquinoctio verno, in quo primum ſol intrat ſignum Arietis: ea enim eſt noua luna, & initium menſis, quæ propinquior eſt prædicto æquinoctio. Quod initium non poteſt eſſe citius quam primo die noſtri Martii, nec tardius quam vigeſimooctauo circiter illius die: eo q luna ab eo æquinoctio diſtare non poteſt, quam per quatuordecim dies. Et dum menſis Niſan incipit ante æquinoctium, maior eius pars pertinet ad noſtrũ Martium: ſi vero incipiat poſt ęquinoctium maior pars ipſius Niſan pertinet
u ad Aprilem. ᵘ Si plenilunium incidat in punctum ęquinoctii, eodem die celebratur paſcha ab He-
x bręis, ˣ alias paſcha ſumitur 14. luna poſt neomeniam pręd ictam: quod feſtum neomenię, in quo tamen laborare licebât, inſtitutum
y eſt ob beneficium cõſeruationis. ʸ Exo. 12. menſibus lunaribus (quorum vnus continet 29. dies, alter 30. alternatiuè) Hebręi conſtituũt annum lunarem: de quo Africanus & quidã patres exponunt heb-
z domadas Danielis breuiatas: ᶻ qui annus continet 354 dies. Et vt adęquetur anno ſolari in ſecundo quoque anno, & deindè in tertio quoque alternatim, addunt mẽſem decimumtertiũ, atque ita peractis 19. annis, additur annus integer, ex his intercalationibus reſultans.

in Dan. 9. & Græcos fuiſſe vſos his annis lunaribus ait Baſil. & multo magis Hebræos, vt ait Beda, & Ruper. ibidem citati. Idem Ruper. lib. 1. de Trinit cap. 45. vbi ait annum lunarem vocari naturalem, ſolarem vero dici artificialem. Quare exceſſit Hieron. Oſorius. lib. 1. de vera ſapientia dicens Africanum nimis licenter, & inconſideratè numeraſſe annos.

CAP. XI.

Quo die Chriſtus confecit: & crucifixus eſt.

VEra ſententia colligitur ex Eccleſię Latinę more, ex Patribus etiam Gręcis, quam & Ruper. ipſe fatetur, cum alioquin in aliis rebus liberius loquẽs, decipiatur, & ſic habet. 1. certum eſt Chriſtũ Dominum & communem Iudęorum populum circa eſum agni nõ anticipaſſe debitum ex lege, ſoluiſ̃que diem feſtum Paſchę. Nec obſtat figura, quod agnus typicus Ex.
a 12. inter duas veſperas ᵃ (vt in Hebręo habetur) immolabatur ſeu occidebatur ante ſolis occaſum. Cũ tamẽ Chriſtus agnus immaculatus in poſteriori veſpere eiuſdem Paſchę, & ad mundi veſperam ſit immolatus. Nam figurã non oportet in omnibus accommodari rei figu-
b ratę. ᵇ ſatis eſt in eo reſpondere qđ vterq; agnus intra idem feſtum pa-
c ſchę ſit conſumptus ᶜ deuoratione,
d morte aut ſepultura. ᵈ Item agnus erat inſuper typus ſacrificii incruẽ-
e ti, ᵉ quod conſecrata & oblata Euchariſtia Chriſtus in eadem nocte agni typici inſtituit. Et ut de agno Exo. 12. dicitur, os non comminuetis ex eo: ita dum Chriſtus agnus immolatur, & fractis ſpeciebus euchariſtię, conſumptiſque, dicitur frangi, & deuorari, hic tamen abſque vlla oſſium aut carnium fractione integer perſeuerat.

2 An uero quidam ex impiis Iudęis diſtulerint eſum agni? eſt valde probabilis quorundam Patrũ Gręcor. ſententia. Chryſoſtom. Cyril. Theophyl. quibus accedit B. Au-
f guſtinus, ᶠ vt principes Iudęorum qui ea nocte ſub pręteẋtu religionis occupati ſunt circa mortẽ Chri-

a QVia ᵃ Hebr. Exod. 12. habetur vt agnus occidatur inter duas veſperas (vt i Chaldæo. habetur vt aduertunt ibi Lipom. Ianſen. cap. 129. Tolet. Io. 13. Vatabl. Riber. lib. 5. de templo. c. 3 §. 11.) nempe ante occaſum ſolis, & diem paſchę. ſic agnus Chriſtus ad mundi veſperã, dicunt Iren. li. 4. c. 34. Cypr. lib. 2. epiſtu 3. Ambr. epiſt. 83. Bellar. ca. 9. col.
b 3. ᵇ Martin. lib. 7. hyppot. c. 4. lib. 10. reg. 50 & in propoſito Bellar. ca. 7. & 8. Agnus enim refert euchariſtiã, vt eſt ſacrificium rememoratiuũ in gratiarum actionem, non ut propitiatorium, vel impetra-
c torium. ᶜ ſic ſatis eſſe putant. Iren. ſupra Tertul. 4. cont. Marcion. Bellar. ca. 9 ſi Beda. Marc. 14. F. Ludou. de die pa-
d ſchæ. ᵈ Claud. rep. 1. c. 7. Fr Med. 3. p. q. 46. a1. 9. ad primũ cum Bed. ſup. & citatis lit. C. nã Chriſtus eadem nocte dum ſponte fudit ſanguinẽ in oratione horti, in verberibus & corona ſpinea, cœpit occidi & immolari, & dum ſanguinẽ obtulit in
e euchariſtia. ᵉ Aug. 17. ciuit. c. 20. lib. 1. contr. aduerſar. leg. ca. 18. Leo. ſer. 8. de paſſione Chryſ. in Pſal. 95. Bellar. c. 8. col. 3. aiunt rationẽ cruenti non impedire quin ſit figura incruenti: nam 1. Cor. 5. paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, quod de euchariſtia exponit Amb. in Luc. 1. fatentur Ruper. libro 2. in Exo. c. 6. Nazianz. orat. 2. de paſcha probat agnum fuiſſe figuram euch. Bellar. lib 4. c 9. & lib. 1. de miſſa, c. 7. Claud. rep. 1.
f c. 7. ſi. Orig. in Matt. 26. vbi D. Th in caten. cũ Euſeb Emiſſe. ᶠ citati. c. 10 T. idem ſentit lit. Nicep. 2. hiſto. c. 28. ut ei tribuit Clau. rep. 1. c. 7. & conſtat licitum fuiſſe differre cęnã uſque mane ante

ſti procurandam, diſtulerint quidem eſum agni vſque mane ante ſolis ortum. In quo quamuis negligentes fuerint circa obſeruationem legis, vt ait B. Chryſoſtom. & Theophyl. videntur tamen obſeruaſſe literam legis: quia à feria quinta poſt ſolis occaſum vſque ad ortum ſolis feriæ ſextæ vocatur veſpera; [g] atque ita in quauis hora illius veſperæ ante ſolis ortum, licebat edere agnum paſchalem, iuxta legem Exo. 12. ad veſperam immolabunt & nocte illa comedent agnum. [h] Et propterea feſtinarunt principes adduci Chriſtum à Caipha ad Pilatum, cum adhuc eſſet mane ante ſolis ortum. Huic ſententiæ nihil Sacræ ſcripturæ repugnant, & fauet quod ait Ioan. c. 18. & ipſi non introierunt prætorium ne coinquinarentur, ſed vt manducarent paſcha i. agnum: nempe eo adhuc mane ante ſolis ortum. At alia eſt potior expoſitio loc. Io. 18. vt principes timuerint inquinari: non quidem ne manducarent agnum paſchalem, quem præcedenti nocte manducauerant, ſed ne ſequentibus 7. diebus feſti paſchalis impedirentur manducare paſcha id eſt panem azymum: [i] & licite immolare & manducare poſſent per eos dies quædam animalia. [k] aut ut manducarent in paſcha, nempe azymum panem, & prædicta animalia, oues, & boues, iuxta ritum legis. [l] Quamuis enim vox phaſe ſeu paſcha dum abſolute dicitur, nõ ſumatur in ſcripturis Sacris niſi pro die primo ſolenniſſimo: Num. 28. & manducare paſcha ſimpliciter non dicatur de azymo. [m] ſumitur tamen aliquando pro alijs animalibus, quæ per ſequentes dies paſchæ immolata edebantur N. L. 18. ſexta Deut. 16. Num. 28. & 2. Paralipo. 35. & his non licebat veſci niſi iuxta legem Exod. 12. & Nume. 28. eſſent mundi: qualis non erat reus homicidij, aut conuerſans in Prætorio cũ gentili.

3 Chriſtus cruci affixus eſt feria ſexta contra omne ius & fas in die feſto ſolenni paſchæ, [n] quod tunc omnis populus & Principes ac Põtifices celebrabant. Occiſus eſt, vt agnus [o] ad ueſperam poſtremã paſchæ, ad mundi ueſperam. [p] Idcirco quod apud Matth. 26. quidã clamoribus contendebant, ne non in die feſto Chriſtus crucifigeretur, non obtinuit. [q] nec id curabant religionis cauſa, ſed ne forte tumultus fieret à populo, ut Matth. explicat, & Chriſtus præriperetur, quem ſæpe ſunt experti effugiſſe manus eorum. ſatiſque fieri legi putarunt abſtinere ne Chriſtum ſuis manibus lapidarent, dũ aiunt Ioan. 18. nobis non licet interficere quenquam: nempe proprijs manibus in eo ſolenni feſto. [r] ideoque curarunt per Pilatum & milites Gentiles legi & feſto non obligatos, Chriſtum occidi eo etiã ignominioſo crucis tormento, cuius inflictio ſoli Preſidi Imperatorum reſeruabatur. [ſ]

4 Poſtquam Chriſtus Dominus N. in cruce emiſit ſpiritum, refert Ioan. cap. 19. erat autem paraſceue: non quidem ſabbathi, ſed Paſchę: [t] & ideo iubentur tolli corpora de cruce, quia erat magnus dies ille ſabbathi. Nõ dicitur magnus quod eſſet primus dies paſchę, ſed quia pręter rationem ſabbathi incidit intra ſeptem dies paſchę. [u] Paraſceue autem paſchę quam uocat Ioan. nunquã dicitur reſpectu ſolius pa-

ortum ſolis, vt fatetur Lyr. in Exo. 12. cum Hebræis & D. Muñoz dixit praxim. recentium iudæorum. plane Ioſeph. 2. antiq. c. 5. Riber. 5. de templ. c. 3. ſi. ſic exponi poteſt id. Matt. 28. veſpere ſabbathi quæ luceſcit in prima ſabbathi (ſed reuera potius loquitur de veſpere poſt occaſum ſolis, vt Luc. 23. dies erat paraſceue, & ſabbathum illuceſcebat. Riber. lib. 5. de templ. cap. 1. §. 17.) & ſaltem dies feſtus numerabatur à primo veſpere durabatque vſque ad ortum ſolis Leuit. 27. à veſpere vſque ad veſperam. numerab. ſabba. vbi Abul. q. 28. Iſych. c. 23. & 26. Rodulph. li. 16. in Leui. c. 2. Origen. hom. 23. Num. Riber. d. c. 1. §. 18. Quam Chryſoſt. expoſi. ſequitur Calui. & probabilem dicit D. Th. 3. par. quæſt. 46 ar. 9. ad primum, q. 74. art. 4. ad primum, & multi recent. Atque ita ceſſat ſententia Burgen. de qua ſupra lit. T. quæ & ea ratione omnino eſt reijcienda, quod eam libenter ſequantur Thalmudiſtæ, & hæretici recentiores. ſic etiam quod Interdum Chryſ. & Nicepho. (ſicut & Euthy.) aiunt Chriſtum anticipaſſe cœnam, interpretandi ſunt, quia à principio ſtatim vt licuit iuxta legem fecit præparari & cœnari agnum. [g] Leuit. 23. à veſpere vſque ad veſperam computabitis ſabb. veſtra Gen. 1. factum eſt veſpere & mane dies vnus. & Matth. 28. veſpere autẽ ſabbathi, quæ luceſcit in prima ſabbathi. [h] refert Theophyl. Ioan. 18. & ſentit ibi Chryſoſtom. homil. 82. dixit Caluin. (quem inſufficienter in hoc impugnant Claud. repet. 1. cap. 7. D. Thom. & alij ſi admittamus id quod Chryſoſt. Cyril & Auguſt. Anſel. Beda. aiunt) Principes negligenter diſtuliſſe paſcha. i. eſum agni paſchalis, ſeruata tamen litera legis. & ſane ſi per legem licuiſſet transferre feſtum ne Chriſtus die feſto occideretur, vt populus clamabat, id eſſent facturi: vt ait Victor. Antiochen. [i] in Mar. 14. Bellar. cap. 8. col. 3. [i] Innocen. lib. 4. cap. 4. Diuus Th. cum Chryſoſt. hiſt. Scholaſt. cap. de paſcha. Fr. Medin. 3. par. quæſtio. 46. 9. ad 5. Sixtus lib. 6 cap. 110. At quia manducare paſcha non ſumitur pro azymo nec eſus azymi requirit puritatem legalem: explicantur infra L. [k] Tolet. Ioan. 13. not. 5. & cap. 18. Chryſoſto. in Ioan hom. 82. Auguſt. glo. ordin. D. Thom. Lyr. in Ioan. 18. Beda. in Marc. 14. Mag. hiſt. cap. de cœna Domini Frat. Ludou. lib. de die paſchæ. Riber. lib. 5. de templo. cap. 3. Beda. in Luc. 23. Irenæ. lib. 1. cap. 10. lib. 5. cap. 23. Bellarm. lib. 4. cap. 9. argum. 5. ſi. & dictum eſt, cap. 10. §. 5. K. [l] Innoc. lib. 4. cap. 4. ſed hic ſenſus non debet excludere, quin per 7. dies (qui omnes uocantur paſcha, vt ait D. Thom. 3. par. quæſtio. 46. artic. 9. ad primum, vbi Frat. Medin. cum Chryſoſt. hom. 82. in Ioan. ut ſumitur Acto. 12. volens poſt paſcha producere eum) ideo requirebatur puritas legalis, vt cum azymis ederent de hoſtia pacificanſiorum animalium, quæ per id tempus comedebantur cum azymis, vt di-

[m] ctum eſt lit. I. K. [m] Beda. in Ioan. 18. Burgen. Matth. 26. Tolet. Ioan. 13. no. 3. ſi. manducare paſcha nunquam ſumitur pro manducatione azymorum. [n] At ſumitur pro alijs animalibus, vt oue & boue, quæ tempore paſchæ immolabantur. quare Chryſoſt. hom. 82. in Io. dicit paſcha Io. 18. ſignificare totam celebritatẽ. Tolet. ſup. no. 3. & 5. Bellar. ca. 8. & 9. probat ex Clemen. lib. 5. conſt. cap. 14. aliàs 16. Iren. lib. 4. cap. 23. Tertul. lib. contra Iudæos. & citat Amos 8. occidet ſol. in meridie. Epiph. hær. 70. (nec que id negat hær. 50. nec Augu. 3. de conſenſu euang. ca. 13. dum refert aliorũ ſententiã quod paſcha tunc incidit in ſabbatho, at nõ probat illam.) Anſel. Matt. 26. cui tamen mendum quidam impegerũt in c. 27 vt refert Bellar. c. 9. arg. 6. idem Orig. ho. 23. Num. nec contradicit ita ſecta 36. Matt. vbi gl. ord. Matt. 26. apud te hodie facio paſcha. i. paſcha meũ nouum cõſtituo, nẽpe euchariſtię ſacrificium. (nec dicit Orig. Chriſtũ præueniſſe diem feſtũ, vt ei imponit Burgen.) idẽ Theophylus Alex. ſup. Cyril. catech. 13. Vict. in Mar. 14. Leo. ſer. 7. de paſcha. Socra. 5. hiſt. ca. 21. [o] [o] Iren. Tertul. inf. intelligunt, intra eundem diem paſchæ, qui durat à primo veſpere ad ſecundum, fuiſſe occiſum agnũ & Chriſtum. [p] [p] Iren. ſup. Cypr. lib 2. epiſto. 3. Amb. epi. 83. [q] Bellar. c. 9. col. 3. [q] quod petebãt Matth. 26. non in die feſto: non fuit impletum & id ſubdunt timentes ne in feſto fieret tumultus; & Chriſtus præriperetur à populo: quem ſæpe experti ſunt effugiſſe manus eorum. Bellar. c. 9. Hinc Fr. Med. 3. p. q. 46. 9. ait eſſe errorem negare Chriſtum in feſto ſolenni paſchæ fuiſſe crucifixũ. Quo die facta eſt eclipſis in plenilunio, vt refert Dionyſ. epiſt ad Polycarp. & probatur ex communi fere conſenſu patrum cit. ſup. c. 10 § & Bellarm. lib. 4. cap. 8. & citat Theophilum Alex. & Cyril. catech. 13. Leo. ſerm. 7. de paſſione. Auſbi. lib. 10. [r] epiſt 83. Victor. Antiochen. in Mar. 14. Socrates. lib. 5. hiſt. c. 21. [r] Ioan. 18. dicunt, nobis non licet interficere. nempe in feſto per ſententiam à ſe datam, & tamen dicẽtes periculum eſſe in mora, vrgebant Pilatum, vt damnaret. Cyril. lib. 12. in Ioan. cap. 6. Euthym Auguſt. tracta. 124. Chryſoſtom. homil. 82. ſed Tolet. ibi. [ſ] not. 23. putat licuiſſe eis etiam in feſto. [ſ] Chryſoſtom. ſupra [t] [t] hoc loco. Ioan. 19. triumphat Burgenſ. & innititur Auguſtin. tr. cta. 120. & Beda. ibi ut principes poſſent cœnam puram illius diei facere, acceleratam fuiſſe ſepulturam Chriſti, & magnum fuiſſe illum diem ſabbathi, quod in eo incidiſſet paſcha. Bellarm. cap. 9. argumen quinto. fin. putat non loqui Auguſtin. de cœna agni paſchalis, ſed de alia, quam ſolebant facere ante ſabbatum, vt dicit idem Beda. Lucæ. 23. ſed hæc ratio non eſt neceſſaria pro Auguſtino. vide ſupra §. quarto, capit. 10. lit. P. Sotus diſtinct. 9. ait, [u] quod non ſatis intelligit Auguſtinum. [u] Mag. hiſtor. Innocen.

D.Tho-

ſchæ, ſed reſpectu ſabbathi [x] ut in propoſito explicant Marc. & Luc. erat paraſceue, quod eſt ante ſabbathum. in ſolo enim ſabbatho requirebatur, vt præparatio ciborum fieret pridiè: cum tamen in omni die feſto etiam paſchæ liceret Iudæis præparare cibos, & aromata cum labore etiam ſeruili. [y]

5 Ex eo quod Ioan. 13. ait ante diem feſtum paſchæ ſciens Ieſus, &cæt. colligunt impie quidam ex Græcis Ioan. qui poſtremus ſcripſit, correxiſſe reliquos tres euangeliſtas. [z] Quidam aiunt Ioannem computare diem artificialem, qui incipit à media nocte, aut potius ab ortu ſolis [a] ut cap. 10. §. 5. dictum eſt. & Chriſtum fer. 5. ante diem ſeu lucem feſti Paſchalis hæc dixiſſe: ſed tres alios euangeliſtas computare more Hebræorũ Leuit. 23. die feſti principium à veſpere ſeu ſolis occaſu, in quo incipit feſtũ paſchæ: dum aiunt Chriſtum cœnaſſe prima die azymorũ, eo nempe veſpere quo iam paſcha cæperat. Et ſane pro explicatione Ioannis, ſatis eſſet quod Chriſtus feria quinta id dixiſſet ante ſolis occaſum: tunc enim erat pridie ante feſtum paſchæ, quòd à ſequenti nocte incipiebat. [b] ſed quia uidetur poſt ſolis occaſum dixiſſe (cum Ioan. 13. ſubdat, cœna facta; & dictum eſſe Iudæ, quod facis fac citius) melius explicatur ante diem feſtum, id eſt ante lucem, [c] & auroram ſequentis feſti. De correctione anni & Kalendarij facta tempore concil. Nicen. [d] anno 322. & deinde per Gregor. Papam XIII. anno 1582. [e] dicetur §. 8. & ſequent.

6 In eccleſia Latina ex præcepto non diuino, ſed eccleſiaſtico forte ab Apoſtolorum tẽpore, [f] ſub mortali non licet conſecrare in pane niſi azymo. [g] i. ſine fermento, in quo ritu non errat eccleſia. [h] quia certo conſtat Chriſtum feria 5. incipiente paſcha, & 14. luna cœnaſſe, quando communiter Iudæi celebrabant paſcha, nec apud eos inueniebatur panis niſi azymus, licet Chriſtus ponatur anticipaſſe diem vulgarẽ paſchæ, aut Principes poſtpoſuiſſe: certum eſt Chriſtum conſeciſſe in azymo. [i] Græcis tamen in eccleſia Orientali ſinit eccleſia inculpate conſecrare in fermentato: [k] quia quamuis fermentum habeat aliquid corruptionis, adiunctum, tamen magnæ maſſæ, fit totus panis incorruptus. [l] & uſualis, & materia omnino apta, peccaretque Græcus ſaltem propter ſcandalum, ſi publice in ſua eccleſia cõſecraret in azymo. [m] Et Latinus dum obiter per Græcorum eccleſias tranſit poteſt utriuſ conſuetudini conformari. [n]

7 A principio eccleſiæ etiam Latini conſecrarunt in fermentato, propter uitandam hæreſim Hebionitarum [o] dicentium legalia etiam de azymo ſeruanda eſſe ſimul cũ euãgelio. ſimili ratione inſtituit Eccleſia, ne Chriſtiani celebrarent ut olim paſcha, eodẽ die quo Iudæi, ſed transferrent in Dominicam proximam poſt plenilunium [p] Martij: in cuius confirmationem tẽpore Regis Leuuigildi Hiſpani contigit miraculum, & diſparuit aqua baptiſmi: ut intelligerent Hiſpanos non celebrare Paſcha uero die, ſed Gallos. [q] ſi quis tamen Latinus in eccleſia Latina etiam urgente neceſſitate (ut parochus cauſa communi-

D. Thomas quæſtio 74.4. [x] Nam ſubditur Ioan. 19. quia paraſceue paſchæ erat, vt non remanerent in cruce corpora ſabbatho. & clarius Marc. 15. quia erat paraſceue, quod eſt ante ſabbathum. idem Luc. 23. Soto. Tolet. in Io. 13. no. 5. [y] vt aduertit in Marc. 16. Theoph. Beda. Vatab. Tolet. ſup. nam fœminæ præpararũt aromata in paſcha feria 6. ante occaſum, [z] refert Diuus Thom. diſtinct. 22. quæſtio. 2.2.3. Bellarm. lib. quarto, c. nono, Toled. Ioan. 13. no. 4. [a] D. Thomas Bellarm. cap. nono. refert etiam D. Thom. ad 1. & quæſtio. 46. 9 ad primum, ſecundũ alios fuiſſe ante illud feſtum paſchæ, & ortum ſolis, in quẽ principes occupatione detenti tranſtulerunt eſum agni. ſed Ianſen. cap. 130. ante paſcha ſabbathi, in quem cum Burgenſ. dicit tranſlatũ feſtum ex traditione maiorum. [b] Chryſoſtom. hom. 82. Matt. 26. Theophyl. Euthym. Sot. nempe inſtante Paſcha, ſed nondum cœpto. [c] Tolet. Ioan. 13. no. 13. no. 4. fin & capitu. vlt. & probat Hebræos diem feſtum nõ uocare, niſi poſt lucem. [d] tempore concil. Nicen. æquinoctium vernũ fuit fixum. die vigeſimo primo. Martij, ſed quia ex eo tempore retroceſſit annis. 10. fere diebus locabatur prope diem vndecimum. Martij. & multi ſcripſerunt de uarijs modis reducendi annum, vt paſcha celebretur in prima Dominica poſt decimã quartam lunam Martij: ſicut à principio eccleſiæ. de quo Paul. Foroſempronienſ. libro tertio, parte ſecunda, Nicol. de Cuſa Cardinal. libro de uero die paſchæ, & modo reducendi annum. eius Lucid. de vero die paſſionis Chriſti cum Sreſlerin. libr. Calendar. Hieronym. Chaues in Repertor. tracta. tertio, titulo decimotertio, Vanegas libro naturali. capitulo 39. Philipp. Anton. de modo reducendi annum. Cirnel. [e] Poſt longam conſuetudinem cũ Principibus, & præcipuis Academijs Gregorius Decimuſtertius anno 1582. die quarto Octobris iuſſit auferri decem dies ab eo menſe & anno, & deinde quolibet centennario intercalari diem. Quæ correctionis ratio eſt diuturnior. & facta eſt à Lilio Aloiſio lib. de ratione decimæquartæ lunæ, & reductione anni. quamuis & hæc ratio non nihil habeat incommodi. [f] Quia Chriſtus celebrauit in azymo, & Luc. vigeſimoquarto, quos diſcipulos communicauit in azymo die tertio paſchæ, ut aiunt Chryſoſtom. Auguſtin. Theophylact. Beda, & alij. & Leo Papa Nonus. epiſtol. ad Michael. Imperat. ait traditum à Petro. habetur tom. tertio, concil. Innocent. libro quarto, capitulo quarto. [g] Quia eſt materiã grauis. colligitur ex cap. literas. de celeb. Miſſ. concil. Florent. D. Thom. quæſt. 74.4. Soto diſtinct. 9. Ledeſ. communis Scholaſtic. & recent. [h] quare Leo IX. ſententiam græc. (de quibus capit. 10. §. 3. dictum eſt) uocat hæreticam. Innocent. D. Thom. diſtin. 11. Aleſand. quæſt. 32. Gabriel. lect. 34. concil. Florent. Triden. ſeſſione vigeſimatertia, in princip. & generaliter de omni ritu ſacramenti. ſeſſione ſeptima cano. 13. ad abolendam. de hæretic. [i] dictum eſt capitulo 10. E. quamuis dictum non ſit omnino certum. [k] Leo. IX. Innocen. libro 4. capitulo 4. D. Tho. art. 4. Caiet. Soto Ledeſm. catechiſ. Pij V. Caſtr. euchariſt. hæreſ. ſecunda, Palud. diſtin. 11. quæſtio. 1. art. 4. conc. 6. ſed non clare conc. Florent. quare falſo Scoto diſt. 11. quæſtio. 6. & Gabriel. lect. 34. damnant Græcos: quaſi illos eccleſia ſolũ permittat impune. Ang. euchar. 1. §. 6. & uidetur Caſtr. gloſſ. cap. literas. de celebrat. miſſ. [l] D. Thom. artic. 4. ad 3. Innocen. lib. 4. Soto Caietan. Ledeſ. Bellar. libro quarto, euch. capitu. 9. colum. 7. probat bene, tam fermentatum quã azymum dici ſimpliciter panẽ uſualem. [m] quia concil. Floren. iubet ut quiſque ſeruet in hoc morem ſuæ eccleſiæ Innocen. D. Thom. Caietan. Soto Ledeſm. catech. Pij V. Taper. artic. 14. Abulenſ. 1. par. defenſorij. capitulo 9. ſummiſt. uer. euchar. Tabien. Alan. lib. 1. de euchariſt. cap. 10. Bart. Ledeſ. tit. de euchariſt. numero decimoſexto, recent. contra Scot. & Gabriel. ſed Paludan. negat peccare Græcum ſi celebret in azymo. [n] Leo. Papa IX. dict. epiſtol. ad Michael. capitulo vigeſimonono. Caietan. Soto Ledeſm. Recent. & loquens de hoc facto Chriſti in azymo ait Auguſt. epiſtol. 118. capitulo primo, ex facto Chriſti non colligi præceptum. aliàs deberet homo communicare poſt cœnam, & poſt ablutionem pedum, ut fecit Chriſtus & generaliter licitum eſſe ſequi conſuetudinem patriæ ait ex Ambroſ. Auguſtin. epiſt. 119. capitulo decimooctauo. [o] refert Leo. Papa I. ſer. 4. capit. 4. quem citat D. Thom. diſtinctio undecima, quæſtio. 2.2.3. Maior. diſtinctio. decimatertia, quæſtio. prima. Caſtr. euchariſt. hæreſ. ſecunda. [p] de quo fuit olim ingens concertatio tempore Victoris Papa & citant antiquos Caſtro & Medices uerb. paſcha Soteal. in ſumm. concil. uerb. paſcha. Sander. de uiſibili Monarch. libro ſeptimo hær. 22. Hoſi. tom. 2. inſtit. capitulo 31. Couarr. 1. Var. capitulo 17. Abulen. 2. part. defenſorij cap. 20. & Doctor. citati pro emendatione Kalendarij. Bellarm. 4. Euchariſtiæ. capitulo octauo. colum. decimaſexta, id fuit etiam tempore Apoſtolorum, ut refert Turrian. ſuper Clemen. libro quinto. conſtitu. Apoſtolic. capit. decimoſexto. quare una ex præcipuis cauſis congregandi Concil. Nicen. fuit ut omnes in eodem die paſchæ conuenirent, ut refert Euſebius libro tertio. de vita Conſtantin. & lib. quinto, hiſtor. capit. 23. 25. 27. Socrat. Sozomen Theodoret. in ſua hiſtor. & habetur libro ſecundo. Tripar. capitulo vigeſimoſecundo, libro nono, capitulo trigeſimoſeptimo, & ſequent. Niceph. lib. quarto, capitulo trigeſimoſexto. Ruffin. libro primo, hiſtor. additio. capitulo ſexto, qui refert ſynod. Nicen. can. uigeſimoſecundo. [q] referunt id miraculum hiſtorici Galli, Illeſcas in vita Zozimi Papæ Ambroſ. de Morales. lib. undecimo,

candi infirmum) conficeret in fer-
r mentato peccat mort. [r] contra re-
ctam ſuæ, & vniuerſalis eccleſiæ
conſuetudinem. potius enim infir-
mus permittẽdus eſt decedere abſ-
que viatico, quàm ut parochus in
eum finem celebret in fermenta-
ſ to, [ſ] uel in altera tantum ſpecie, uel
ſine neſtibus, & uaſis ſacris, aut nõ
ieiunus. quia Chriſti præceptum
non ligat niſi saluis ijs legibus quę
ad reuerentiam huius ſacramenti
inſtituuntur ex pio ritu eccleſiæ.

8 Iulius Cæſar, qui primus apud
Roman. creatus eſt Dictator per-
petuus & Imperator, cum eſſet in
aſtrologia inſtructus per AEgy-
t ptios, [t] correxit varium anni ſo-
laris errorem, qui erat apud pri-
ſcos, ſecundum menſes lunares.
u & ante natum Chriſtũ annis 45. [u]
x intercalari fecit dies 67. [x] & con-
didit cyclum decem nouennalem,
qui aureus numerus dicitur. Et
collegit annum ſolarem dierum
365. cum quadrante. Eo poſt ſe-
y re quadriennium imperij. [y] mor-
tuo, ſucceſſit Auguſtus Cæſar O-
ctauianus, & poſt 30. annos à pri-
ma correctione, errorem qui ex
emendatione Iulij intercalatione-
que malè percepta ortus eſt, ſuſtu-
z lit. [z] Quæ correctio permanſit
vſque ad concil. Nicen. anno Chri
ſti 322. imo & uſque ad annum
1582. ſub Gregor. XIII. Pap. Con
cil. vero Nicen. nullum diem ex
menſibus ſubtraxit, ſed præmiſſa
diſputatione iuſſit retineri corre-
ctionem Auguſti ex ſententia pe-
a ritiſſimorum aſtrologorum. [a] Sed
quia quidam Aſiani celebrabant
b paſcha eodem die cum Iudæis, [b]
contra prohibitionem Victoris Pa
c pę I. [c] Alij in prima ſtatim Domi-
nica poſt ęquinoctium vernum pri
mi menſis Niſan ſeu Martij: cum
tamen præter dictum æquinoctiũ
expectandum eſſe pleniluniũ eiuſ-
dem menſis, iubet concil. Nicen.
in c. celebritatem, de conſ. d. 3. ut pa
ſcha celebretur à 14. luna ad 21.
menſis Niſan, in ea Dominica quę
proximè ſequitur pleniluniũ poſt
æquinoctium. Quod ſi plenilu-
nium incidat in Dominicam, dif-
fertur paſcha per 7. dies in ſequen-
tem Dominicam, ne quid commu-
ne cum Iudæis habeant Catholici:
ſed nunquam differtur vltra 7. dies
à plenilunio. Eo tempore concil.
Nicen. æquinoctium vernum inci
debat die 21. Martij, calculo ueto-
ri, needum ſubtractis. 10. diebus,
quos ſuſtulit Gregor. XIII. Eadem
emendatio propoſita & probata
d fuit per cycliſtas in conc. Baſil. [d]

9 Id ipſum ſecutus Lilius de mã
dato Gregor. XIII. repoſuit æqui-
noctium uernum eodem die 21.
e Martij. [e] detractique ſunt 10. dies
de menſe Octobris anno 1582. &
inſuper præſcribit Pontifex in ſin-
gulis annis centeſimis intercalari
diem vnum. inſuper vt ab anno
1590. ad annũ 1721. locetur æqui-
f noctium. die 20. Martij circiter [f]
eo quòd in ann. 131. decurſis ęqui
noctium vno die retrocedat. tanta
mutatio contingit ex eo quod ſol
annali curſu non exæquat curſum
primi mobilis, deficientibus qui-
buſdam minutis præter quadran-
tem. Qua ratione periti Aſtrono-
mi aiunt 28. quoque anno interca-
g landum alterum diem. Alij aiunt [g]
ſingulis 106. annis intercalandum
fuiſſe unum diem, & à tempore
correcti per Auguſtũ Kalẽdarij ſu
pereſſe nunc 15. dies intercalãdos.

10 Sed ſane exacta emẽdatio exi
git curioſam rationem, quæ non fa
cile inuenitur. Nam æquinoctium
h veris (in quo mundus creatus [h]

r Chron. Hiſpan. cap. 12. fin. Rationa. lib. 6. cap. 86. [r] Palud. Soto Ledeſ. Angel. & Bernard. Diaz pract. cap. 31. cum Pan. & communi per cap. literas. de celebra. miſſ. Recent. Theolog. addit Bernar. Diaz cum Pan. contra Palud. non ideo eſſe deponendum clericũ quia celebret in fermentato: vnde falſo Maior. diſtin. 9. quæſt. 3. ad quintum ait pro communicando in firmo licitũ conſecrare in fermenta-
ſ to. [ſ] Sueton. Mexia, & alij qui ſcribunt vitas Imperatorum. Bellarm. nuper ad tom. 1. adiecit tres lib. de Im-
t perat. [t] Appianus lib. 2. bell. ciuil. ad finẽ. in anno vrbis 708. Macrob. 1. Saturnal. cap. 14. Pli. libro deciomoctauo, 18. capitu. 15. Onuphr. Caſſiod. Bellarm. & Genebrard. Chronic. pa-
u gina 172. [u] Steflerin. in ſuo Kalendar. propoſ. 34. Lucid. lib. 7. de emendat. tempor. Genebrard. contra Paulũ Foro ſempron. in ſua Paulina. 2. p. lib. 12. putantem quod correctio Kalendarij facta ſit ipſo anno Natiuita-
x tis Chriſti. [x] Genebrard. cum Dione. lib. 43. hiſt. Plutarch. in Cæſar. Macrob. Sueton. & tūc vltimus annus conſtitit 15. menſibus lunaribus, ſeu die-
y bus 443. [y] Iulio poſt deuictum Põpeium tribuūt triẽnium Imperij Ioſeph. 1. belli. c. 10. libro 14. capit. 19. Egeſip. lib. 1. capit. 27. Clemens Alexand. 1. Strom. Genebrar. pagin. 173. Nec obſtat quod in ſuis chronic. Sulpit. Caſſiodor. Beda. Herman. huic tribuant quatuor annos cum dimidio. imo alij tribuunt quinque vt Euſeb. & Iſidor. in chron. & fere Eutrop. lib. 7. quia Iulio aſcribunt duos ferè annos inter regni, quo poſt eius mortem uacauit
z imperium. [z] Macrob. Lucid. Onuphr. ſupra Genebrard. pagi-
a na 176. [a] Steflerin. prop. 34. & ſequent. & alij citati §. quin-
b to, D. [b] quod nunc ſeruant multi ex Anglis & Scotis ac Centu
c riatores hęretici. refert Genebrar. pagina 201. anno Chriſti 196. [c] Euſeb. 5. hiſtor. cap. 23. num. 24. Niceph. & paſſim hiſtorici refe-
d runt. [d] refert Steflerin. prop. 39. lit. H. [e] quare Gregor. XIII.
e & ex illius decreto Lilius in correctione Kalendarij ſecutus eſt correctionem concil. Nicen. & Baſileenſ. Idemque Nicol. Coper-
f nicuſ. lib. 3. de reuolutionibus. cap. 12. & 13. [f] Cuius regulæ meminit Ribera. lib. 5. de templo, capitulo ſecundo, §. quarto. Per
g quam occurritur difficultati, de qua in fi. huius capit. [g] id putat Genebrar. pagina 176. ut ita Ianuarius ſit cum Capricorno, quando ſol ad nos rediens, incipit dies facere longiores: & ſimul incedant menſes & ſigna Zodiaci, beneque conſtituantur æquinoctia
h in 1. gradu Arietis & libræ. [h] Pererius libro 1. in Geneſ. poſt uer. 11. pagina 85. refert communem ſcriptorum eccleſiaſticorum & Theologorum. Euſeb. in magno Chron. Athan. quæſt. 17. ad Antioch. Cyril. catech. 14. Leo ſerm. 9. de paſſio. Nazianzen. oratione in nouam Dominicam. Iſidor. quinta, Etym. capit. de tempor. Dam. libro ſecundo, capitulo ſeptimo, (Strabus, & Raban. in Exod. duodecimo, gloſſ. interlin. in Geneſ. 35. aiunt creatum die decimooctauo Martij.) Bed. de tempor. capitulo vigeſimooctauo ſynod. Paleſtin. e mandato Victoris Papę, cuius meminit Beda, libro de ſex ætatibus mundi, & ep. de uerno æquinoctio. & addit lib. de tempore, capit. 40. creatam eſſe lucem die decimooctauo Martij, Solẽ vero die uigeſimoprimo. Ambroſi. 1 examer. c. quarto. Theodoret. quæſtio. 72. in Exo. hiſtor. Scholaſt. ait mundum creatum in Martio, eſſe dogma eccleſiæ. adde Hieronym. quæſtionibus in Gene. (licet in Ezech. 1. refert apud Oriental. menſem primũ anni eſſe Octobrem.) Baſil. in principio examer. Raban. & alij in catena. Exo. duodecimo. Auguſ. quæſtio. noui, & ueteris Teſtament. quæſtio. 106. Druthmar. in Matth. capit. ſuo 61. ait eſſe traditionem maiorum. Gloſ. in id Geneſ. trigeſimoquinto. egreſſus è Iſrael de Aegypto verno tempore. Galterus libro de ætate mundi. Paul. Foroſempron. prima parte, libro octauo, Ioan. Luci. libro primo, Chron. capitulo ſecundo, Sacrobuſto. 2. de regulari ſolari. Seruius cum Virgilio 2. Georg. crediderim ver illud erat. Lincon. in Geneſ. Elpacus lib. de Aſtrologia. Ioan. in ſumma Angliana. Martinez 3. Hypotypoſ. capitulo primo, idem ſentiunt Hebræi, vt R. Abraham in Daniel ſeptimo, quod annus ſacer ſeu eccleſiaſticus incipit ab æquinoctio verno in Martio, quem ſequitur Genebrard. in principio Chron. & Ioſeph. 1. antiquit. & libro ſecundo, capitulo, ſexto, libro ſexto, belli. capitulo quarto, ait Aprilem (in quem menſem partim incidit Niſan) eſſe primum menſem totius anni apud Hebræos. idem Hieron. in Zachar. octauo, Mexia in Silua, & ſentiunt Aſtrologi Ptolome. Alcabitius, Albatecni, & Ariſtotel. libro ſecundo, cœli. quod Ariete tanquam à dextro incipit motus cœli. & tamen Pererius in tertia ſententia, quam ſequitur, ait ferè omnes Hebræos putare mundum conditum in æquinoctio autumnali, ut Lyr. Geneſ. ſeptimo, Abulenſ. Geneſ. 1. quæſtio. vigeſimaprima, & prima parte, defenſor. capitulo decimoquarto, Picus Mirand. libro ſeptimo, contra Aſtrolog. capitulo ſexto, declinat. uidetur Borgenſ. cum Lyr. Exod. duodecimo, Bachon. Arias Montan. in apparatu, titu. de ſæculis. & quidam recentiores propter locum Luc. primo, in menſe ſexto, miſſus eſt Angelus Gabriel. & Zacharias miniſtrabat vice octaua Abiæ, aiunt Chriſtum in eo æquinoctio fuiſſe natum die vigeſimoquinto, Septembris. quod tenet Gerard. mercator in Chronolog. & ſuper eundem Matthæus Beroald. & Ioſeph. Scaliger in chron. Addit Mercator mundum fuiſſe conditum menſe Iulio quæ tamen ſunt contra conſenſum totius Eccleſiæ. nam Chriſtus, etiet ſeptemeſtris in ventre

eſt, & Chriſtus Dominus incar-
i natus, [i] & iuxta graues patres
k paſſus eſt,) [k] erat dies 25. Mar-
tij. ſed poſtea tempore concil. Ni-
cen. dies 21. nunc vero facta obſer-
uatione à peritis Mathematicis, ac-
cidit 20. die (iuxta ueterem calcu-
lum, nec ſubtractis 10. diebus, quos
ſuſtulit Gregor. XIII.) & inter-
dum incidit inter diem 19. ac 20.
Martij, nempe ſubtractis 18. aut
l 19. horis [l] ab eo die, quo incide-
bat tempore concil. Nicen. Alio-
qui contingit re ipſa, ut paſcha quę
iuxta concil. Nicen. differri non
m debet ultra ſeptem dies [m] à ple-
nilunio menſis Niſan ſeu Mar-
tij, differatur elapſis ſingulis 19.
annis (quo tempore completur
aureus numerus) per dies 28.
poſt dictum plenilunium Martij,
n vt plane contigit hoc anno 1590. [n]
celebrari paſcha die vigeſimoſecun
do Aprilis: cum iuxta Aſtrologos
celebrari deberet die 25. Martij,
cui tamen rei ſatis ſubueni-
tur in Kalendario Gre-
o goriano. [o]

i ventre matris. [i] Hinc eccleſia in more habet computare annos integros Chriſti ab eo die Incarnationis, qui dicuntur caſuales ſeu emergentes, de quo Dionyſi. Exiguus abbas Romanus, & Blondus ſecretarius Eugenij IIII. fecit in bullis Pontif. deſcribi annos ab incarnatione. Qua ratione vtuntur Piſani, & Florentini. & Rota in nouis 108. idem ſeruari apud Gallos & Anglos. Lucid. de die paſſionis. capitulo 3. & 5. Couar. 1. Variar. capitulo duodecimo, numero ſecundo, Vergara Hiſpan. quæſtio. octaua, ad Ducem Infantatus. & hinc in bullis ad Genuęſes, pauciores uno anno numerantur ab Incarnatione, ſi expediantur à primo Ianuarij uſque ad 24. Martij) quã anni à Natiuitate qui ſunt vſuales, & primus annus Natiuitatis Chriſti cõtentus fuit ſeptem diebus. quod quia non aduertunt quidam vt Steflerin. prop. 37. Foroſempron 2. parte, libro quarto, & libro decimotertio, capitulo ſexto, Sigebert. in chron. Renerius, & Campanus libro de computo Maiori) explodunt falſo prædictam rationem computationis. quæ videtur cœpiſſe ab anno Chriſti 600. nam antea per Imperatorum annos numerabant. dicit Ge-
k nebrard. Chron. pagina 220. in anno Chriſti 338. [k] Chriſtum die 25. Martij fuiſſe paſſum, cum haberet annos 33. completos ab Incarnatione, eſt communis ſanctorum. Auguſt. 18. ciuit. capitulo vltimo. & libro quarto, Trinit. capitulo quinto, putat pertinere ad fidem propter conſenſum Eccleſiæ. Cyrill. epiſtol. ad ſynod. Carthagin. & ſcriptum fertur in ſententia Pilati. Chryſoſt. Beda Albert. Mag. Gerlandus Campanus & Ioan. de Monteregio. Luc. Gauricus Martyrologium, & ante hos Tertullian. libro contra Iudæos. ſentit Lactant. qui tamen uocat diem 26. Martij. Genebrard. chron. libro ſecundo, parte 113. & fatetur eſſe communem ſanctorum Abulen. ſecunda parte, defenſor. capitulo 55. & 77. vide Pererium libro vndecimo, in Daniel quæſtione ſeptima. De annis tamen non conueniunt omnes prædicti, quia Tertull. Lactant. & Auguſt. non tribunnt Chriſto ultra 31. annos. de quo dictum eſt ſup. Sed Ioan Lucid. Abulen. & Muñoz, Frat. Medin. tertia parte, quæſtione quadrageſimaſexta, articulo nono, fin. putant Chriſtum obijſſe die 3. Aprilis. quod uero quidam aiunt Chriſtum cœnaſſe agnum die 22. menſis Dyſtron, ut vocant Macedones, ut Euſeb. in magn. Chron. cum Anatholio Alexand. (quem refert Euſeb. 7. hiſtor. capitulo 28. Nicephor. libro ſexto, capitulo trigeſimoſexto,) idem Anaſthaſi. Nicen. quæſt. 92. ex uariis in ſcripturam, Onuph. 2. Faſtorum. pag. 310. id refert ex Theophilo Cæſarien. & ſynodo Palæſtina Nicetas & eccleſia Græcanica. Beda refert eam fuiſſe aliquando ſententiam Eccleſiæ Gallicanæ. Idem Clemens libro quinto, conſtitut. Apoſt. capitulo decimoſexto, fin. Sed reſpondet ibi Turrian. menſem Dyſtron cõuenire diei 3. noſtri Martij, atque ita concor-
l dar. [l] [m] ex dictis capitulo decimo, ad finem. Docto. Muñoz ſu-
m pra. [n] idem continget 19. quoque anno, dum finitur aureus nu-
n merus. vt annis 1609. 1628. 1647. 1666. &c. [o] per regulam Ka-
o lendar. Lilij, de qua ſup. lit. F.

C A P. XII.

Quale uinum ſit materia? & de mixtione aquæ.

PRo cõſecratione potius Aquarij
hęretici in calice aquã ſine vi-
no reponunt: cum tamen & Genti
les libamen vini in ſuis ſacrificiis
adhibeant. Nõ omnis ſuccus ex vi-
te eſt materia ſed quod dicitur ſim-
a pliciter vinum [a] genti polyticę con-
ueniens, & quod naturaliter ſolet
ex vite maturiſque vuis cõpreſſis
b fieri. [b] de quo Chriſtus Luc. 22. an
te conſecrationẽ dixit, non bibam
de generatione vitis, donec regnũ
c Dei veniat. [c] Venit autem & cœ-
pit regnum Dei. i. noua eccleſia in
qua Chriſtus regnat, ſtatim in ea-
dem cęna, quando veri & noui Pa
ſchæ manducatio ſactà eſt, cum no
uo ſacrificio incruento, & nouo ſa
cerdotio, ac legis tranſlatione. ſatis
tamen eſt factum miraculo, vt Io.
2. in nuptiis Canaa vinum, ex aqua
non ex vite, ſed per vitę, & vitis au
torẽ. vel dũ naturaliter modicum
d aquæ ut ſexta pars, [d] per mixtionẽ

C A P. XII.

a [a] Contra [a] hæreticos Aquarios, Caſtr. inſra Prateol. uerb. aquarij. Cyprian. libro ſecundo, epiſtol. tertia, capitu. ſicut. de conſecra. diſtinctio. ſecunda. Ex. 6. ſynod. can. 32. citat Chryſoſtom. in Matth. vide ſopra in procem. Requirit vinum, capitulo firmiter. capitulu cum Marthæ. concil. Florent. Trident. ſeſſione decimatertia. capitulo 1. 3. 4. can. 2. ſeſſione vigeſimaſecunda, capitulo 1. & 7. Patres quos refert Grat. de conſecr. diſtinct. ſecunda capitulo primo, & ſequen. Iuſtin. Apol. 2. Clement. Alexand. lib ſecundo, pedag. capitulo ſecundo, Cyprian. libro ſecundo, epiſto. tertia, Epiphan Matth. vigeſimoſexto, non bibam de hoc genimine uitis. ubi Hieron. Chryſoſtom. homel. 83. Theophil. Beda in Luc. 22. D. Tho. quæſtio. 74. 5. Soto diſtinctio. nona, Ledeſm. quæſtione decimaquinta, Caſtro, & Medices, eucharist. hæreſ. ſexta, Anton. de Mocaris. libro quarto, de ſacrific. altar. capitulo vigeſimoquinto, Taper. articulo decimoquarto, Claudius repet. octaua, capitulo primo, catechiſ. Pij V. Ayal. de tradit. Hoſi. Caniſ. Sonni. Alan. ſupra Cuchus. libro quinto, titu. de euchar. capitulo uigeſimotertio, Petrus Gregor. ſyntag. lib. ſecundo, capitulo ſexto, Bart. Ledeſ. de euchariſt. difficult. 6. Alexand. 4. parte, quæſtio. 32. memb. octauo, Doctor. diſtinctio. undecima. Et in figura Geneſ. 14. Melchiſedech obtulit etiam uinum. Sylueſt. euchar. 2. §. decimoquinto, & mos fuit in ſacrificijs Gentil. libare vinum, Girald. de Dijs Gent. ſyntag. 17. Plin. libro 14. capitulo 19. Alexand. ab Alexan. libro tertio, Ge-
b nial. capitulo duodecimo, Briſo. libro primo, fol. 81. [b] quod dicatur vinum naturale aut fictitium, declarat Plin. libro 14. capitulo ſexto, gloſſ. in capitulo ſecundo, de conſ. diſtinct. prima, Alciat. libro 9. Parergon. capitulo ſecundo, Bertatulus in penu legali.
c cap. 8. & 9. [c] quia Luc. 22. præmiſit ſimiliter de paſcha. i. agno, non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei. i. in noua eccleſia, aut poſt reſurrect. quia nunquam amplius Chriſtus legitur ediſſe agnum paſchalem (iam enim conſummauerat omnes cæremon. legales: & tamen edit piſces poſt reſurrect.) comedit tamen euchariſt. poſtea in eadem cęna, & Luc. 24. poſt reſurrectio. cum duobus diſcipul. in qua eſt nouus agnus & caro Chriſti nouo modo editur ſine conuerſione in ſubſtantiam comedentis. Beda Theoph. Caietan. in Luc. Claud. repet. 8. capitulo 1. Chryſoſt. Hierony. & alii ſupra. At Matth. 26. poſt traditum calicem uini conſecrati repetuntur ea uerb. non bibam amodo de hoc genimine uitis, uſque in diem illum, cum illud bibam (Græc. bibo, de præſenti: nempe nunc in cœna. & bibam poſt reſurrect. Luc. 24.) vobiſcum nouum in regno Patris mei. quod de euchariſt. exponunt Orig. in Matth. tracta. 35. Hilar. can. 30. Hieron. ad Edib. quæſt. ſecunda, Theodoret. dialog. 1. Eucher. qq. in ſcript. Claud. ſup. At aliter. Chryſoſt. & videtur Theophy. in Matth Euthy. in Lucam Auguſt. 1. qq. euangel. capitulo 43. Ianſen. capitulo 131. Roffen. libro quinto, contra Oecolamp. Claud. cum Cypr. ſerm. de cœna Ambroſ. de ſacramen. Nazian. orat. de Paſc. Hierony. q. ſecunda, ad Edib. quare triplex eſt ſenſus 1. de vino naturali 2. de vino conſecrato & agno, qui eſt Chriſtus in euchariſt. ſectus 3. poſt reſurrectionem ubi homo particeps fiet, noui paſchæ & noui vini, quia ſine ſacramento & velamento ſpecierum erit particeps carnis & ſanguinis Domini. ſic per regnum Dei explicant tẽpus reſurrectionis Chriſti, quando cœpit nouum phaſę ideſt tranſitus à ſeruitute in libertatem. ſic Matthæ. 26. donec videant in regno ſuo. & complebitur in reſurrectione uniuerſali, de qua. 1. Corinth. 15. cum trad. regnum Deo. Et in Chriſto, ut in uirtute, & exemplari, completa eſt omnium reſurrectio. tunc fiet nouum paſcha cum Chriſtus ſuper menſam ſuam inuitabit ele-
d ctos. [d] quidam recent. ut Frat. Ambroſ. arbitrantur ſextam partem aquæ nihil nocere, concil. Triburien. capitulo 19. ex Alexan. Papa I. permittit miſcere 3. partem aquæ. ſed ſane id relinquitur arbitrio prudentis ſacerdotis dicit Rationale libro 4. cap. 36. nec Chriſtus videtur tam parum miſcuiſſe quin diceretur temperatum.

cum uino intra breue tempus alteratur, & in uinum conuertitur. uinum eligendum eſt optimum. [e] ſatis eſt muſtū recenter expreſſum: [f] cum dicatur ſimpliciter vinum potabile ex vite, & inebriare ſolet, ſic enim in feſto Transfigurationis ad ſignificandam innouationem reſurrectionis admiſcetur uino calicis recens expreſſio vuarum, [f] & vinum nouum: ſed extra id feſtum, aut neceſſitatem non decet, quia cōmuniter exprimitur ſimul denſior vuarum pars, quæ non eſt uinum. [g]

2 Parua corruptio vini aceſcētis minus decens eſt. [h] ſed non manente vera vini ſpecie acetum licet ſit ex vite non eſt materia: [i] quod guſtu & frigiditate conſtat non eſſe vinum, vt nec eſt ſapa ſeu defrutum factum ex vino cocto cum vuis: [k] nec vinetum, lora ſeu acinaceum, vbi compreſſis bene vuis additur multa aqua: [l] nec aqua quæ diſtillatur ex uitibus: & multo minus valet humor adhuc intra vuas latens, [m] cum nondum ſit potabilis: nec agreſta [n] ex vuis immaturis, quia frigida eſt ut acetum. Minus ualēt genera uini quæ non ſunt ex uite: ut ſicera ex pomis: [o] nec enim comprehenditur ſub legato vini, [p] quæ tamen ratio ad propoſitum non eſt efficax. [q] nec ceruiſia, & potus ex moris, aut malis granatis [r] aut quod vocamus aloia.

3 Minus ſufficit vt conſeruetur corpus Chriſti ſub ſpeciebus rite conſecratis, quam vt de nouo conſecretur materia: nā ſi cōgelentur ſpecies, manet in illis Chriſtus, [ſ] cum facili liquefactione fiant potabiles: ut manet cum particula hoſtiæ miſcetur ſanguini Chriſti, licet uideatur maſſa: aut ſi mica conſecrata digitis cōpreſſa fiat forte maſſa: cum tamen in maſſa ſeu paſta cruda non fiat cōſecratio: & forte nec in vino congelato: [t] vt in aqua congelata non poteſt fieri baptiſmus. nec in uino, cū melle, ſaccaro vel aliis ſpeciebus aromaticis & floribus condito & decocto, quando mutatur ſpecies: [u] quamuis vino vendito aut legato, comprehendi iure ſoleat uinum, ita confectum, quod claretū vocant: [x] ſed id ex cōiecturata potius mēte teſtatoris, quàm ex proprietate uocis, & rei.

4 Ex Chriſti præcepto diuino [y] à tempore Apoſtolorum permiſceri vino debet aqua (quamuis quidam putent eſſe de præcepto tantum eccleſiæ, [z] quod tamen non ita eſt) quæ mixtio fit decenter [a] ante conſecrationem [b] cum aqua naturali. [c] in figuram eius ueræ aquæ, quæ de latere Chriſti mortui aperto per miraculum fluxit. [d] ſic & Chriſtus in ultima

tum.conc. Floren.ait modiciſſima aqua D. Thom.quæſtio.74.8. Alexand. quæſt.32. mon.5.art.3.mon.6.art.1.Palud.diſtin.11.q.1.Gabr lect.35 Soto.& dicunt ſufficere guttam aquæ.quod falſo negat Pan cap perniciosus.num.2.de celebr.miſſ. vide gloſſ. cap. 1.fin.de conſ.diſtinct.2. [c] D. Thom. artic.5.ad 3. Iul.Pap.capit. cum omne. vbi glo. communiter recepta. Innocen. c.30. fin.Soto artic.5.colum penult. Ledeſ. quæſt.15.Bart. Ledeſ.Sylueſt.§.3. Tabien.num. 17. quia ſatis eſt in muſto digeſto ſacta in vite. & Ariſt.4. Meteor. capitulo 10. probat muſtum eſſe vinū. Plin.lib 23. cap. 1. Iſid.li.20. & Etym. cap.3. Act.2.muſto pleni ſunt.nec oppoſitum dicit gloſſ. c. ſic in ſanctificando. de conſ.diſt.2. [f] Rational.lib.7.cap.22. Soto Ledeſ. Iul.Papa,& cōc. Brachar. diſt.3. cap.1. capit. cum omne. capit.ſi neceſſe de conſecr. diſt.2. Tabien.§.17. ſed extra feſtū trāſfigurationis non licet Soto, Ledeſ Recent. [g] ſic Innocen.lib.4.c.24. monet quærendū optimum vinum. [h] Soto Ledeſ. Victor.§. 59. Nauarr.cap.25. num.81. Sylueſt.euchariſt.1.§.8. Tab. num.15. Richar.d. 11. art. 2. quæſt. 2. & quæſt.5.ad 1.Palud.quæſt.1. Gabr. lect.35.L.T.Bertacolus ſup.cap.8.per l.2.ff de optio.legata. [i] prædicti autores & D. Thom. artic.5.ad ſecundum. Et quod quidam aiunt acetum eſſe materiam (ut Innocen.lib.4.cap.10. Alexand. quæſt.32.memb.8.Iſidor.lib.20.cap.3. Gloſſ.cap.2.de conſec. diſtinct.ſecunda,) exponendi ſunt cum Gabriel.de vino acido. Miſſale Pij V. iubet repeti materiam, ſi reperiatur fuiſſe acetum. Et Gregor. XIII.iubet deleri prædictam glo.nam Ariſtot.8.meteor. capit.5.ais acetum ſe habet ad vinum,ut cadauer ad animal. [k] Supa.arrope. Ariſtot.4. meteor.cap.9.10.negat eſſe vinum,licet vocat uinum paſſum,uel coctum,nec ſufficit aqua vitę,aguardiente, quæ diſtillatur ex uino. nec in balſamo quod diſtillatur ex quodam genere uitium in Paleſtina. Palud.Tabien.§.18. [l] Palud.Tabien.§.18.Soto Ledeſ. Recen. Plin. lib.14.c.10.negat eſſe vinum, ſecus ſi parum aquæ infunderetur vuis male compreſſis. [m] Soto Ledeſ. Tabien.§.17.fin.Caietan. & ita intelligunt D. Thom.art. 5. qui taotum dicit noo debere. Richar.art.2.quæſt.4.ad 3. Recent.ſicut nec maſſa,quia nondum eſt cibus viualis.cap.cum omne.de conſ.diſt.2. conc. Brach. Vuormat.& 6.ſyn.can.28. [n] D.Th. art.5. Soto Ledeſ. Tabien. §.16. miſſal. Pij V. & commun. [o] D. Thom.art.5.ad 2.Soto Ledeſ. Democar.lib.4.c.26. ait oppoſitum eſſe hæreticum. Apoſt. can.3. ne ſicera pro uino.conc. Antiſiod. can.8. non mulſum aut aliud poculum extra vinum. [p] DD.l. uinum. ff.ſi certum pet. l. ſi quis vinum.ff de vino tritico,&c. Caſſane.Catal.2. par. conſid. 83. vide Plin.libro.14. cap.6.libro 23. capit.1. [q] Nam aliquando ſub legato vino, intelligitur id quod ſimpliciter iam non eſt vinum: ſic l. in uenditionib. ff de contrahē da emptio. vendito vino comprehenditur acetum, (ut ibi aiunt quidam DD.) ſi tempore uenditionis adhuc erat vinum: quia ſtat periculo emptoris. At alii negant comprehendi, vide Forca. in penu.iuris ciuil.capitulo 9. Cuiac.libro decimoquinto, obſeruat.capitulo vigeſimoſeptimo, Briſſo.de formul.libro 6. fol.555. §.quod ad vini uenditionem. comprehenditur etiam nomine uino legati, uinum melle & flore decoctum, de quo infra. [r] DD. lit. O.& in dicta l.vinum. Plin.Caſſane. [ſ] Commun.Ledeſ.art. 5.Armil. euchariſt.quare Sylueſt. bene infert & Miſſal. Pii V.ſi in miſſa uinum iam conſecratum congeletur, non eſſe conſecrandum aliud.in quo errat Alan. capitulo decimoquarto, [t] Ledeſ. quæſtio.decimaquinta, articulo quinto, dubio primo, Armil.§.19. Alan. capitulo duodecimo, communiter Recent. contra Sotum, articulo quinto, & Sylueſt. euchar. 2. ad fin. Angel. miſſ. §.23. [u] De clareta ex melle & aliis rebus, Cælius libro quarto, antiquit. c. decimotertio, & hoc dicitur Nect. [x] Explicat d. l. ſi quis vina. l. 2. & ſeq. ff. de optione legata. Forca. Briſon. ſupra Cuiac. libro 11. capitu. 30. Vertucius de uerborum ſignificat. libro 19. verſi. vino legato. At ſi mutata eſt ſpecies, id legatum non iā comprehenditur ex proprietate uerborum, quàm ex coniecturata mente teſtatoris. [y] Soto diſtinctio. 9. quæſtio. prima, articu. ſexto, poſt cōc. 2. cum Armach. libro 9. capitulo 9. Hoſ. capitu. 40. Alan. libro primo, capitulo 13. fauet Cyprian. libro 2. epiſto. 3. aliàs 63. vocat diuinum mādatum concil. Carthag. 3. capitulo 24. Aurel. 4. capitu. 4. African. capitulo 4. & ſynod. 6. can. 32. dicit diuinitus traditum per Iacobū in liturgia, & per alia mundi luminaria. Alexand.quæſt.32. Caſtr. euchar.hær.7. [z] Innuit conc.Brachar.3.c 1.Vuormat. cap.4.inf. Iul.Papa,c.omne.de conſ. d.2. Et ita affirmat Mag.d.11.c 7.Durand.quæſt.10.5.Scot.q.7.ſi.Palac.q.2.fin. Sot.ar.6.ante arg. Gab. lect.35.Ledeſ.art.7. Baſſo.Ledeſ.difficult.9. videtur D.Thom.d. 9.Cuchus lib.5.num.24.Caniſ Sonni.Alan.tit.de euchar imo gl. cap.perniciosus.de conſ.d.2.ait obligare ex conſuetudine tantum. hunc morem cæpiſſe ab Alex. Papa I. habetur in Breuiar. Plat. Rationali. Roffen.art.16.ad med.qui Alex.& conc. Tribur.capit. 19.ſolum dicunt traditum à Patribus. Ex uero & communis ſent. eſt, eccleſiam ſua conſuetudine aut precepto declarare ius diuinum,quod non conſtabat omnibus. [a] De ſide ex conc.cit.& Patribus. Alexan.I.Iul.I. Iuſtin. Apol.2. Ambr. 4.ſacr.cap.4. Iſid.1. offic.cap.18. Anicl Matth.26 alii.inf. D. Niſſen.oratione catech. c.36.Bellar.lib 4.euch.cap.10.11. [b] Cyprian. Iuſtin.Iren.Tertull. 22.c.7.D.Tho art.6.c.ad 3.Sot. Ledeſ. Tabien. § 20.alii ſup. quare Græci reprehendūtur ab Eugen.IIII.in conc. Floren.quod aquam calidam miſceant poſt conſecratum vinum,infr lit.S.cum ſit periculum vt ſpecies corrumpantur.idem 6.ſyn.can.32.de quibus Græcis Caſtro euchar.hær.7. Prateol.lib.7.c.15. Gabr.lect. 35.Innoc.lib.4.Palud.Dur. quæſt.5.num.7. Soto quæſt. 1.art.6. Tabien. §.20. id etiam tenet propter Chryſo. Liturgiam. Nicol. Cabaſilas de euchar. cap. 37 At Caj.art.6.dicit non Græcos ſed ſolos Armenos id ſeruare. quod colligitur ex conc. Flor. Theoph. Ioan. 19. Niceph.18 hiſt.cap.53.uide inf.R.quod ſecutus eſt Caluin. ſed Lutherus dubitauit. refert Sander.lib.7 uiſib.monar.anno 1549.Bellarm. cap. 11. [c] D. Thom.art.6.ad 3.Alex.q.10.in 4 § 5.ad ult. bene Caietan.quem ſequitur Ledeſm.Cano & Recent.idem Gabr. lect. 35. Innocen.libro 4. cap.32. licet Soto impugnet Caietan.ſine cauſa. [d] D.Thom.q.74.art.7.ad 3.q.66.ar. 4.ad 3.de fide definit Innoc.3.cap.in quadam.de celeb.miſſ. quia Ioan. 19.dicitur exiuit ſanguis,& aqua. Leo epiſt.4. fauet Clem. vn.de ſumma Trinitat. & 1. Ioan. vlt. tres ſunt qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, aqua & ſanguis, & ex Ioan. 19. probant

aquam

cœna confecit in vino aqua deli-
e buto. [e] Aqua admixta non eſt de
f neceſſitate materiæ, [f] & ſine qua
valet cõſecratio: ſed omittens pec-
g cat mortaliter. [g] ſuperſtitioſe vero
Gentiles vinum dilutum putabant
h ineptum ſuis ſacrificijs. [h] Nec hęc
in ſanguinem Chriſti conuertitur
niſi ante conſecrationem ſit plene
i verſa in vinum. [i] (nec enim ſuffi-
cit imperfecta mixtio ex qua aqua
participaret quaſdam vini qualita-
k tes, ut quidam putant, [k]) & proin
l de tam modica [l] eſſe debet aqua,
ut tempore conſecrationis repute-
tur in vinum conuerſa. quidã per-
m mittunt addi vino tertiã partem [m]
aquæ, aut certe ſextam: ſatis tamẽ
eſt gutta aquæ. Non debet miſceri
in ampulla, aut amphora vini, ſed
n poſt cœptã miſſam intra calicem: [n]
quod expedit fieri per eundem ſa-
o cerdoté qui celebraturus eſt. [o] 3. ſi
alius liquor conſecrando vino illi-
citè miſceretur, ut gutta aquæ roſa
ceæ, nihil nocet conſecrationi to-
tius, ſi iam erat in vinum conuer-
p ſa: [p] ſic enim claretum retinet ſpe
ciem vini cõſecrabilis ex parua mi
q xtione aromatum, [q] aut mellis: ut
quando grana pauca hordei miſcé-
tur tritico fit panis omnino aptus
r conſecrationi. [r] An in præcepto
de mixtione aquæ, liceat diſpenſa-
ſ re, [ſ] dicetur ſtatim.

CAPVT XIII.

An Papa diſpenſet, ut conficiatur in altera ſpecie?

IN graui neceſſitate fortaſſe lice-
ret vinum conſecrare ſine aquæ
mixtione: præſertim ex diſpenſa-
tione Papæ, ſeu iuris diuini inter-
pretatione: vt in frigidiſſima ſub
polis regione ſolet vinum congela
ri ob mixtionem aquæ etiam par-
næ, & calidæ. Rarius, & ex graui
& diuturna cauſa diſpenſaſſe legi-
a tur Innocent. [a] VIII. Pontif. ut
in ſpecie tantum panis ſacerdos cõ
b ſecret, & miſſam celebret: [b] Quod
c falſo quidam negãt poſſe [c] Papam.
ſaluatur enim ſubſtantia ſacrificii,
dum ſpecies panis ex vi ſacramẽti
repræſentat corpus exangue, &
d mortem Chriſti: [d] præſertim dum
frangitur, & ore conſumitur: ſi-
mulque adeſt re ipſa ſanguis Chri
ſti ex concomitantia ad potum ſpi
e ritualem: [e] nec eſt minus efficax
ob concomitantiam, quam ſi biba
tur ſub ſpecie vini. Cauſa ſufficiẽs
diſpenſandi uidetur, quando in re
gione ampla deeſſet omnino uinũ,
in quam aſportari uix poteſt, aut a-
ſportatum conſeruari: ne ingens
prouincia, aut multa illius oppida
priuentur neceſſaria, & utiliſſima
f euchariſtiæ communione, [f] & iu-
gi pręſentia corporis Chriſti: quaſi
pro illis id ſacramentum non ęſſet
inſtitutum.

2 Chriſtus enim commiſit Ec-
cleſiæ, ut pro temporum, & loco-
rum ratione ſalua ſacramentorum
ſubſtantia, poſſet quædam mutare,
& diſponere in diſpenſatione illo-
g rum. [g] Sic in feria ſexta hebdoma
dæ ſanctæ celebratur officium ſa-
crum in ſpecie panis abſque ſpecie
h bus uini conſecrati: [h] & Chriſtus
Luc. 24. duos diſcipulos euntes in
Emaus cõmunicauit ſub ſpecie tã

aquam illam fuiſſe figuram baptiſmi Chryſoſt. Cyril. Theophi-
lact. idem Dam. 4. cap. 10. Auguſt. de ſymb. capitu. 6. & tract. 9.
in Ioan. de eccleſ. dogm. cap. 75. Bellarm. 2. ſacram. cap. 27. Beda.
e etiam in Marc. 14. & Luc. 22. [e] Clem. lib. 8 conſtitut. Apoſt. c. 12.
aliàs cap. 17. & in Liturg. Iacob. & Baſil. Dam. lib. 4. cap. 14. Ire-
næ. Hieronym. in Marc. 14 & qq. Hebr. æ. in Paralip. ca. 21. Paſchaſ. lib. de myſt. corp. & ſang. Chriſti. colligit 6. ſynod. can. 32. Aurelian. 4 cap. 4. Carthag. 3. c. 24. Conc. Florent. & Triden. ſeſſ. 22. ca. 7. ea Patribus, & Rabbi Samuel lib. de aduentu Meſſiæ. cap. 20. habetur tom. 5. Biblioth. ſanct. D. Th. art. 7. & oẽs Scholaſtici. Petrus de Hiſtorica aſſertione miſſæ. part. 37. Amalar. de officio miſſę. cap. 19. Gemma animæ, cap. 28. in ſpeculo antiquæ deuotionis. Caſtro hære. 7. Auguſt. 4. Triort. ca. 21. Iren. lib. 4 cap. 5 1. lib. 5. c. 1. Theod. dial. 1. ad med. & videtur iam res certa: Trid. ſup. dict. quod ita Chriſtũ feciſſe credatur. At falſo negant Chriſtum miſcuiſſe aquã Vualdenſ. de ſacrament. cap 32. & Roffenſ. articu 16. & citant Chryſoſt. hom. 83. Math. Paſchaſ. de corp. Chriſti. c. 11. Rab ſimili li. c. 18. & D. Tho ſolũ ait probabiliter teneri Chriſtũ miſcuiſſe. Dur. q. 5. dicit rem
f eſſe incertam [f] Bel
lar. lib. 4. euch. c. 10. Alex. q. 32. mem. 5. art. 2. & mem. 6. D. Tho.
art. 7. Innoc. lib. 4. c. 32. omnes cum Mag d. 11. c. ſcriptura de con
ſecr. d. 2. & plane colligitur ex Florent. & Trid. Idem qui putant
eſſe præceptum tñ eccleſiæ de mixtione aquæ contra Armach.
lib. 9. c. 9 putantem eſſe de neceſſitate ſacramẽti, ſed Cypr. lib. 2.
epiſt. 3 aliàs 63. & Iul. Pap. qui ei videntur fauere, explicantur à
D. Tho ad 3. ſic Bern. epiſt. 69. qui tñ inclinat non eſſe de neceſſi
g tate. [g] Bart. Led. Cuchus. eſt certa, & cõis, ex Conc. Flor. & Trid.
h dicunt eſſe præceptum. [h] Plin lib. 14. c. 12. 19. vnde Prouer. per-
didit vinum aqua infuſa. Bertatulus ſup. Budæ, in l. ſi ſeruus. ff.
i ad leg. Aquil. [i] Cõmunis colligitur ex D. Tho. art. 8 Scot. Palud.
d. 11. q. 1. Alex. q. 32. Gabr lect. 35. Sylu. euch. 1. §. 3. Tab. 1. §. 22.
Soto, Led. Recent. Theol. putant rem certam, qa Conc. Flor. &
Trid. ſeſſ. 13. c. 1. & 4. aiunt vinum conuerti in ſanguinẽ. de aqua
autem ſi ita maneat, nunq̃ dicunt conuerti. Quod ſi poſt mixtio-
nem longi tpis videtur cum lana, aut medulla iunci ſeparari aqua
à vino, ſane ei à vino puro ſeparatur humor quidã, ait D. Thom.
k d. 11. in fi. [k] Videtur ſentire Iani. concord. c. 131. in id ſimiliter,
& calicẽ. fauet 6. ſynod. can. 32. nam & Innoc. c. cum Marthæ pro
babile putat vinum in ſanguinẽ, aquam vero (quæ non eſt de ge-
mine vitis) conuerti in aquã, quæ fluxit cũ ſanguine de latere
Chriſti. Negant tñ ſolam aquam eſſe conſecrabilẽ: quia oportet,
ut cõi vſu dicatur vinum ex colore & ſapore: ſic ſolum balſamũ,
niſi miſceatur oleo, non eſt materia conſecrabilis. fertur Cano, in
prælect. & quoſdã Recent. id tenuiſſe, ſed vt temerarium contra
l torrentem. [l] Dictum eſt §. 1. D. [m] Quod ſi tpe conſecrationis
m pars quędã aquæ nondũ eſſet conuerſa, nõ peccat ſacerdos, qui id
n fecit autoritate Conc. cum ſenſui ignota ſit mixtio & cõuerſio. [n]

Miſſale Pij V. Alex. q. 32. m. 4. §. 5. ad vlt. mem. 5. art. 2. Mai. q. 3.
princ. Dur. q. 1. Rich. art. 3. q. 6. vbi & D. Thom. & q. 74. 8. ad vlt.
Gabr. q. 2. art. 3. dub. 4. Led. ar. 7. dub. 3. 4. & vlt. Soto, & praxis ec
o cleſię. [o] Led. q. 15. art. 7. dub. 3. putat pceptum, ſed falſo. ſatis eſt.
p alius ſacerdos. Rationale lib. 4. c. 3. [p] Caiet. artic. 6. ad 3 Ledeſ. Tab. §. 21. Cano. & Recent. Palud. Soto. art. 6. ad fin. At in pane ſubacto cũ ſola aqua roſacea non fit conſecratio ſm quoſdam: quia aqua eſt de neceſſitate panis. ut aiunt Syl. Soto. Gloſ. c. 2. de conſecr. d. 2. vbi Card. nu. 6. & ſane ſub ea parte ſubſtãtiæ q̃ fuit aqua roſacea, nõ fit cõſecratio. id tñ quod df panis triticeus ſimpliciter tranſeunte aqua, vt materia, vt
q ait Caiet. [q] Vt dictũ eſt, & affirmat Palud. Sot. Led. Ta
r bie. §. 10. Recent. [r]
ſ Dictum eſt c. 9. [ſ] Licet Pontifici ſic diſpenſare. Led. ar. 7. & quidam Recent. aiunt colligi ex doctorib Nã & Græci quidã cit. ſup. B. omittunt aquã, & miſcent poſt conſecrationem ex liturgia Chryſ. vt eis tribuit. gl. ord. 1. Cor. 11. Innoc. li. 4. c. 32. Durand. Gab. Sot. Guid. Prateol. ver. Græci. Alan. c. 13. cuius myſteriũ exponit Cabaſ. c. 37. Caſtro, euch. hær. 7. Balſam. in 6. ſyn. can. 32. dat rõnem cur populo propinaretur cũ vino cõſecrato aqua calida eo admixta, quam
rationẽ Eug. IIII. in fi. Conc. Flor. quæſiuit à Græcis. at Cabaſ.
c. 8. fatetur etiam ante conſecrationem Græcos miſcere aquam.

CAPVT XIII.

a DE [a] diſpenſatione Innoc. VIII. cũ Nouergianis anno 1490.
refert eruditus ſcholiaſtes additione ad chron. Euſeb. f. 152.
Volat. lib. 7. c. 4. fol. 80. Onufr. in ſuo breui Chron. Genebrard. in
Chrono. Claud. repet. 10. de euch. c. 3. & 4. ad fi. Taper. ar. 14. Io.
Heſſel. de cõione ſub utraque ſpecie. ſed Alan. 2. de euch. c. 20. fi.
dicit ab Innoc. IIII. diſpenſatũ. & Claud. addit diſpenſaſſe cũ Da-
nis quãuis Bellar. lib. 4 de euch. non facile credit fuiſſe diſpenſa-
b tum. vid. inf. c. 44. [b] Quidam vigẽti ea cõi neceſſitate non audẽt
definire, an liceat ſub altera ſpecie celebrare? nec D. Tho. memi-
nit huius caſus. Alber. d. 11. ait tunc conſulendũ eſſe Papam. & p
pendit id licere, ſi Papa diſpẽſet. idẽ Gab lect. 53. Adr. de euch. §.
viſo cõſulendũ Papã. & ſane in eo Papa põt diſpẽſare, ut pter ſup.
citatos affirmãt Mai. d. 9. q. 3. ad 5. Palac. 1. 11. q. 3. Turrec. c. cõpe
rimus de cõſ. d. 2. Ant. 3. p. tit. 13. c. 6 §. 1. Ang. euch. 1. §. 20. Piſan.
c euch. 2. §. 12. Tab. euch. 1. §. 19. fi. miſſa. §. 29. [c] Soto d. 9. ar. 1. ad 3.
ppendet nõ poſſe diſpẽſare: cũ in cõſecratione integritas vtriuſq;
ſpeciei ſit de iure diuino: & ait nunq̃ id auditũ eſſe, qđ ſi de facto
diſpẽſaret, diceret errare in facto: vt ait dũ diſpẽſat cũ pfeſſo. idẽ
d Palud. d. 11. Led. q. 15. ar. 1. Sylu. euch. 1. §. 5. ſignat Hoſt. c. 40. [d]
e Dicetur lib. de Miſſa. c. 23. §. 5. fi. [e] Caiet. q. 80. ar. 12. Inn. lib. 4. [f]
ſ Quia ex fine inſtitutionis in vtilitatẽ fideliũ ſumi rõ pręcepti: p
g ſeruum interpretante, aut diſpẽſante Pont. [g] Vt in ſimili ait Trid.
h ſeſſ. 21. c. 2. Conſtant. ſeſſ. 13. [h] Soto, & quidam putant id offi-
cium

i eium ſub ſpecie tantum panis eſſe ſacrificium. [h] Affirmant Aug. Chryſoſt. Theoph. Beda Hoſ. Claud. Tolet. in Ioan. 6. not 7. ex quo probat etiam à tempore Apoſtolorum morem fuiſſe communicandi ſub altera ſpecie: quia 1. Corinth. 11. ſub diſiunctione dicitur quicunque manducauerit, vel biberit, & ſic ad Ioan. niſi manducaueritis, & biberit, interpretādū diſiunctiue, ſumpto, &, pro uel, ut ſæpe ſumit in ſcripturis. k [k] Quidam in iure diuino licet partim pendeat ex volonrate hominis (vt in voto, & profeſſione) negāt Papam diſpēſare proprie. videtur Paludan. d. 38 quæſt. 4. art. 4. Bonau art. 2. q. 3. Syluest. voti. 2. § 3. verſi 4. Ferrar. 3. contra gent. cap. 124. ad fin. Couarr. cap. quamuis pactum. 1. par. § 3. num. 4. & 2. p. ſponſal cap. 6. § 9. nu. 2. & 4 cum D. Tho. quodlib. 4. art. 13. facit. 1. 2. q. 97. 4. ad 3. At ſane diſpēſat pprie: quia tollit eam obligationem ex cauſa rationabili, quæ ſine diſpenſatione aderat: idque facit autoritate, & commiſſione Chriſti, ut bene D. Thom. 4. d. 38. quæſt. 1. art. 4. 1. c. 2 & 3 diſt. 37. art. 4. vbi Scot. diſt. 37. q. vni. Heruæ. 1. d. 47. quæſt 3. 1. ibi Durand. q. 4. nu. 6. & 15. Richar d. 38. art. 4 quæſt. 1. vbi Palud. Caiet. 2. 2. q 88. ar. 10. Nauar. prælud. 9 num. 1 r. Soto. lib 7. iuſtit q. 2. artic. 2. quæſt. 4. artic. 1. ad fin ſed DD. in contrarium adducti ſunt interpretandi: quod nō poteſt Papa tollere omne votum ſine cauſæ cognitione, aut pro libito abrogare legē voti, quæ eſt de iure naturali. gloſ. in Ioan. 22. in extrauag. inter nōnullos. verſ. declaramus. de verb. ſignif. habetur capit. ſunt quidā 25. q 1. quia non eſſet diſpenſatio de plenitudine poteſtatis, ſed diſſipatio de plenitudine tempeſtatis, dicit Abbas. c. extirpandę, verſ. ſi vero, de præbend. Molin. lib. 2. de primog c. 7 num 33. qui enim proprie diſpenſat, tollit totam obligationem. in voto autem tutius eſt diſpenſationi admiſcere quandam commutationem in minus, ut
l ait Nauar. & Recent. cum Caietan. d. quæſt. 88. artic. 12. [l] Vt di-
m cetur in propria materia ſingulorum. [m] Sed Papa non poteſt diſpenſare in integritate confeſſionis, dum tamen reſeruatur caſus, ſatis eſt Papæ confiteri ſola reſeruata, & abſolui ſacramentaliter ab illis quæ tamen confeſſio ex intentione pœnitentis debet eſſe integra ſup. lib. 2. de pœnitent. capitu. 12. Quidam ut Nauar. in

i tum panis à ſe conſecrata: [i] per
hoc enim nil additur, uel tollitur,
quod pertineat ad ſubſtantiam ſa-
cramenti, aut ſacrificii, ſed fit uaria
tio in vſu, & integritate, dum una
tantum ſpecies conſecratur, & ſu-
mitur. ſic Pontifex per quandam
interpretationem diuini iuris, po-
k teſt in quibuſdam diſpenſare, [k] vt
in voto, iuramento, & fortaſſe ob
publicam pacem regni in matrimo
nio rato, ut ſuo loco dicetur, aut cū
profeſſo: & in reſidentia perſonali
paſtoris, in miniſtro confirmatio-
nis, quando ſacerdoti committit,
ut confirmet, uel ordines conferat
etiam ſubdiaconatus. In quibus ta
men niſi adſit cauſa proportiona-
l ta, non eſſet tuta diſpenſatio. [l]

3 In propoſito concurrunt duo
præcepta Chriſti, alterum de ne-
ceſſaria communione ordinata in
bonum noſtrum: alterum de inte-
gritate ſacramēti, quod ſalua illius
reuerentia, præiudicare non debet
bono communi magnę prouincię.
Integritas confeſſionis quæ occul-
ta eſt, interdum ſecluſa diſpenſa-
tione non obligat, ut cum magno
m pœnitentis detrimento. [m] At in
hac ſacrificij integritate diſpenſan-
dum non eſt ſine cauſa boni com-
munis: & abſque diſpēſatione ob
bonum unius, priuatamque neceſ-
ſitatem ſacerdos in mortis etiam
articulo, non debet ſub altera ſpe-
cie celebrare (quando vtramque
non habet) ut ſeipſum communi-
n cet [n] propter diuinum præceptū:
puta ſi peſte aut hauſto veneno ſen
tiat inſtantis mortis periculum:
Nec licet parocho ſub altera, aut
in fermentato celebrare, ut ſubdi-
o tos in eo articulo communicet: [o]
etiam ſi alterius ſacramenti copia
non adſit. At defectus occurrens
in miſſę celebratione interdum ex
cuſat ab ea integritate: ut ſi conſe-
crato pane deficiat ſacerdos impe-
ditus morte, aut morbo: aut ſi mi-
raculum ſemel, aut bis contingat
p in altera ſpecie: [p] aut forte propter
vitandum ſcandalum populi, dum
aquā reperit in calice, nec vinum
à longe afferri poteſt. de quibus de
fectibus dicetur lib. de Miſſa. cap.
36. & ſequent.

conſil de ſacram vnct. putant diſpenſare poſſe, ut fiat confirmatio in oleo abſque balſamo, (ut quod conſecretur vinū abſque aqua)
n quod reiectum eſt lib. de confirmat. cap 2. [n] In quo vera eſt ſententia Caietan. cum D Thom. quæſt 74. 1 ad 2 Soto. Ledeſ ſup.
o Paludan d. 11. quæſt. 1. Innocent. lib. 4. cap. 23. Syluest. [o] Soto, diſtinc. 9. artic. 4 & communis contra Maior. diſt. 9. q 3. ad quintum, vid. ſupra cap 11. fin. ſi. enim abſque diſpenſatione non licet in genere etiam neceſſitate, ut cognatus, aut profeſſus cōtrahat matrimonium. quia poteſtas mutādi aliquid in materia ſacramēti, aut ſacrificij, commit-
p titur Pontifici. [p] D. Tho. quæſt. 83. artic. 6.

• CAP. XIIII.

De præſentia, & quantitate materiæ, ac intentione conſecrantis.

MAteriam celebranti ſacerdoti
oportet eſſe moraliter præſen
tem. at exiſtēs in Hiſpania panem
Romæ diſtantem non poteſt actio
a ne inſtrumētali conſecrare: [a] Nec
tamen requiritur, ut ſonus verbo-
rum formæ contingat phyſico ſitu
b ipſam materiam: [b] ſed obiectū di-
citur præſens, quaſi pręſens, quādo
c ſenſu percipitur: [c] ſenſus enim ex-
terior non niſi ſibi pſentia ſentire
d pōt. [d] Vt præſens dr̄ qui à tergo eſt
e panis ſi manu tangatur: [e] & pœni-
tens eſt pſens qui p cācellos parie-
tis peccata audiēti cōfeſſario aperit.

2 Magis præſens dr̄ quod eſt prę
f oculis, & vr̄: [f] Angelo enim in cœ
lo exiſtēti præſentes ſunt hoīes ter
ræ quos cuſtodit, & Deus ab æter-
no res futuras videt ſuo oculo præ
ſentes, ut explicabitur libro de fine
hominis. Satis vero eſt obiectum
propinque præ oculis propoui, tan
quam de ſe viſibile ſacerdoti ēt cę-
g co: [g] vt ſi ante illius faciem ſit pa-
nis per viginti paſſus diſtans, quem
h audit eſſe coram ſe, [h] licet nec pa-
nem illum videat nec tangat: ſic
enim more ſeruatur, ut ſacerdos
formulas in cuſtodia ēt clauſa in-
cluſas, aut ſub alijs formulis occul-
tatas, ſimul conſecret: ut pōt viniī
i in calice cooperto. [i] ſolum ſacramē
tum mr̄imonij, quia eſt cōtractus,
& nutu ſine verborum etiā forma
contrahitur, pōt inter abſentes ce-
k lebrari per procuratorem, [k] aut per
epiſtolam. Baptiſmus, confirmatio,
vnctio, requirunt contactum phy
ſicum: ordo contactum quendam
moralem vaſorum.

3 At ſine contactu abſolutio à
peccatis hominem, & conſecratio
hoſtiæ requiret materiā dicto mo-
l do ſenſui præſentem. [l] In alijs ſa-
cramentis inter materiam propin-
quam, & formā debet inſuper eſſe
m quędam moralis coniunctio: [m] &
multo maior in Euchariſtiæ conſe
cratione, ui à principio prolationis
n verborum [n] adſit tota materia præ

CAP. XIIII.

a [a] DIuus Thom. quæſt. 74. 2. d. 11. quæſtio. 2. 1. 3. DD. diſtinctio. 11. Paludan quęſtio. articu. 3. concluſ. 3. Durand. quęſtio. 6. Soto. diſtinct. 9. artic. 2. Ledeſm quæſtio. 15. 2. Viguer. cap. 16. § 3. verſ. 2. Tabien. § 23. Roſell. Syluest. Gabr. quæſtio. 2. artic. 3. dub. 1. lect. 35. omnes Recent. Victor. § 16. Palac. d. 13. quæſt. 4. quare falſo Marſi. quæſt. 11. art. 2. putat conſecrari poſſe abſentē panem, ſi deſignetur per intellectū præſens: Maior d. 11. quæſt. 2. art. 2. ut matrimonū contrahitur licet abſentes. & probat quia Scot. ait verba conſecratoria proferri materialiter, & recitatiue tantum nomine Chriſti, cum oculo præſens eſt panis. ſic quidā putant abſolutionem à peccatis valere data abſenti: cum tamen baptiſmus, uel vnctio requirat cōtractum. hæc ſententia videtur temeraria contra Torrētem: & ratio eius
b falſa eſt, nam uerba ſumuntur etiam formaliter, inf. cap. 18 [b] Colligitur ex optimis Doct. & eſt communis Recent. contra Vigue-
c rum. [c] Doct. cit. cont. Marſil. & Maiorem. [d] Ariſt. 2. de anima D.
d Tho. 1. p. q. 78. 4. c. ad 6. q. 81. 3. ad 3. & ſæpe. [e] Soto. in quo vera
e eſt ſententia Maior. q. 1. Marſil. Ledeſ. art. 2. [f] Ita habet commu
f nis vſus & viſus ſumitur pro omni ſenſu, ut ait Auguſt. [g] [h] Vt
g patet, dum ſacerdos cæcus audit cōfeſſiones, aut ex diſpenſatione
h celebrat. Soto art. 2. [i] Sed nunc iuxta Miſſale, calix vini dum con
kl ſecratur, & eleuatur, debet eſſe diſcoopertus. [k] Infra lib. de ma
m trim. [l] [m] Supra lib. de ſacram. cap 9. [n] Si quis inuerſis verbis
n dicat, corpus meū eſt hoc (ita ut in principio panis non ſit pſens)

ſens, & coniuncta moraliter formæ, ut quæ oſtenditur per pronomen; Hoc.

4 Præter quantitatem extrinſecam loci præſentis, conſiderãda eſt magnitudo, aut paruitas in quantitate materiæ. ſi tota materia ſit debite præſens, habet ſacerdos poteſtatem conſecrandi totã ſimul quãtacunque ſit, [o] vt plurimorum panum, & calicum ingentium; quia ex fine hominum quibus tam præſentibus quam futuris poſſet præparari communio, non limitatur numerus hoſtiarum, aut quãtitas. Peccet tamen grauiter qui abſque cauſa ultra modum conſecraret ingentem quantitatem. [p] Circa paruitatem ſub quacunque quãtitate conſeruari poteſt ſubſtãtia veri panis ſeparata, [q] vt in minimo naturali ſi forte datur, aut in quadam parte alijs coniuncta, ut in hac medietate minimi naturalis, ſi modo determinate deſignetur, [r] putà ea pars media, quæ eſt verſus dexteram meam: ſic enim oportet deſignari, quia actiones ſunt ſingularium, & circa ſingularem materiã. Quãuis enim ea pars minimi oculo mortali communiter non ſentiatur, eſt tamen ſignum de ſe ſenſibile oculo beato, [ſ] cum habeat colorem, & quantitatem, aut tactu tenetur, uel certe intellectu demonſtrari præſens homini, & videri poteſt. Adeſt enim Chriſti corpus indiuiſibiliter totũ ſub qualibet particula ſpecierum panis, aut vini; [t] maneteque ſi gutta conſecrata vino ſimili coniuncta diuidatur in partem minimi. [u] inf. cap. 28. Conſeruaturque tota quantitas continua ex ſpeciebus, & vino ſimili, perinde ac ſi ſolum adeſſet ſubſtantia vini ſub tota quantitate. & econtrario ſi gutta vini ſpeciebus cõſecratis admixta diuidatur, manet ſubſtantia vini minor minimo naturali, ſed continuata quantitati ſpecierum, perinde ac ſi totum eſſet vinum. [x] qua ratione reliquias hoſtiæ ſub quibus manet Chriſtus, aut quæ hærent calici, cum magna reuerentia cõſeruari, & ſumi oportet: [y] & prima ablutio cum vino fit, [z] ne ſpecies corrumpantur.

5 Quantitas determinãda eſt ex intentione. qui habet coram ſe hoſtias quas detulit conſecrandas, & tamen tempore oblationis, aut cõſecrationis illarum oblitus eſt, conſecrat omnes, [a] ex intentione virtuali: vel ſi habet decem, & tamen ex errore ſpeculatiuo reputat eſſe octo; aut ſi duas hoſtias, quia omnino coniunctæ ſunt, reputat vnã, conſecrat omnes, [b] ex virtuali intentione conſecrandi quidquid habet coram ſe: niſi oppoſitum explicet dicens, nolo niſi octo, aut vnã conſecrare confuſe. Tunc enim nullam conſecrat, [c] quia non habet, & materiam, & intentionem determinatam, ut oportet, nec maior eſt ratio, ut hæc potius quam illa maneat conſecrata. Non conſecrat ſi intendat omnes partes partes hoſtiæ, [d] quæ ſunt infinitæ proportionales, conſecrare, relictis imparibus: quia nihil determinate ſignabile oſtendit.

CAPVT XV.

De defectibus circa hæc occurrentibus.

DVm probabile dubium occurrit, an vere facta fuerit conſecratio: debent ſpecies reuerenter conſeruari, [a] & à ieiuno ſumi, ut à ſacerdote poſtquam in miſſa conſumpſit ſacrificium, ſed ante ſumptam ablutionem. hic enim honor debetur hoſtiæ vbi probabiliter reputari poteſt conſecrata, vt ſi dubitat, an materia fuerit ſatis præſens: uel de materia, an ſit verus panis triticeus, de vino an ſit acetum? [b] aut ſi forte intẽdebat inducere nouum ritum contra eccleſiam. [c] ſi dubitet, an ipſius intentio ſaltem virtualis ſe extenderit ad formulas quaſdam in altari longius poſitas, quas forte ipſe non detulit, ſed alter. [d]

2 In his dubijs poſſet alio die dũ ipſe celebrat, aut alter ſacerdos de ea re monitus, conſecrare quidem determinate hoſtiam, quam manu tenet: reliquas vero ibi repoſitas intendat ſub conditione mente retenta conſecrare. Intentio conſecrantis debet eſſe humana, & ſeria [e] prout Chriſtus inſtituit, & eccleſia Chriſti tenet: ad eam enim debet ſe ſacerdos referre.

3 In verbis quibus vinum calicis conſecrari ſolet, ſacerdos ne in-

non ſiet conſecratio. uel ſi ante auditam confeſſionem dicat, ego abſoluo. & poſt audita peccata dicat, te. [o] D.Thom. vtroque loco Durand. d. 12. q. 6. Soto. Ledeſ. Scot. Gabriel. Caietan. Roſell. Tabien. §. 23. commu. Recent. quamuis id videntur negare Alex. & alij mox citandi. [p] Palud. Soto, & alij ſupra. & ita ſunt interpretandi, qui videntur negare valere conſecrationẽ niſi in ea quanti tate quæ rationabiliter põt ſumi. Alex. q. 34. mem. 1. ar. 3. alias q. 10. mem. 4. art. 2. §. 6. ait cum ſupportatione dico. Hug. Taranta. Supplem. imo & Paludan. q. 1. art. 3. concl. 1. Angel. euchariſt. 1. §. 25. & olim D.Tho. opuſ. 59. cap. 4. dixit probabile. At intelligunt non poſſe licite. Clem. PP. epiſt. 2. tanta holocauſta offerantur quanta populo ſufficiant. [q] Commun. Doct. d. 11. D.Thom. ar. 1. cuius oppoſitũ ait Palud. q. 2. Maior. q. 3. Capreol. d. 13. Et quidam minimum naturale negant dari niſi in viuẽtibus, de quibus agit Ariſt. 2. de anima, tex. 41. At illo generaliter loquitũ, omnium natura cõſtantium dari terminum, ubi id affirmat etiam in ſubſtantia homogenea mixta dari p ſe terminũ paruitatis in quantitate, ſicut & in alijs diſpoſitionibus requiſitos pro formæ conſeruatione: & ut reſiſtat cõtrario agenti: habeatque operationem virtutis extenſæ, ne aliàs ſubſtantia ſit fruſtra in vniuerſo. & in viuente requiri maior extenſio organica, propter nobiliorẽ operationem, ut experientia patet cum Ariſt. ſup. & lib. 4. de generat. animal. cap. 4 lib. 7. Polyt. cap. 4. & generaliter dari minimum aſſerſit interpretes Ariſto. in 2. de anima. vbi D.Thom. Sebaſt. Perez. Palac. idem Ægid. 2. animæ tex. 4. lib. 1. de generat. q. 24. quodlib. 4. q. 7. Idem Ariſt. 1. Phyſic. tex. 36. 38. vbi D. Tho. Soto. q. 4. (quamuis concl. 5. ait id non eſſe tam certum in elementis:) Tolet q. 9. Iauel. q. 19. Veracruz. & alij. Soncin. 8. Metaph. quæſt. 3. & paſſim Theolog. 10 propoſitio de materia euchariſtiæ. Idem Greg. Arim. 1. d. 17. q. 2. art. 3. Capr. 2. d. 10. q. 7. vbi Hiſpalen. & Soncin. Durand. 2. d. 18. q. 1. At in homogeneis, aut elementis per ſe non datur (niſi propter bonũ vniuerſi) terminus magnitudinis. Soto. Tolet. Valles. & Burleus. 1. Phyſic. cum Scoto. 2. d. 2. q. 2. Quod vero alij rõne formæ conſtituunt terminum intrinſecum cum Ariſto. 2. animæ. vbi Iauel. q. 7. Iandun. q. 2. Altudillo. 1. Phyſic. q. 7. Caietan. cum D. Tho. 1. p q. 7. art. 3. interpretandi ſunt, ſi maneat eadem forma abſque additione ſui, corrumpetur ſi nimis extẽdatur, ut per rarefactionem. Secus ſi nouæ parti materiæ addatur noua pars formæ. [r] D. Tho. art. 2. arg. ſed contra facit. q. 76. 3. Alber. Richard. artic. 7. q. 2. Palud. q. 2. Durand. q. 4. Maior q. 2. Soto. d. 9. art. 2. fin. & bene d. 10. q. 2. artic. 8. & artic. 4. Palac. d. 13. q. 4. ſi. & bene Led. art. 2. Victor. §. 56. Sylu. euchar. 2. §. 5. omnes Recent. At Palu. Maior. Capr. intelligunt, de parte, tanũ ſi ſeparata. [ſ] D.Thom. q. 77. 8. [t] Colligitur ex Cõc. Flor. & Trid. ſeſſ. 13. c. 3. ſeſſ. 21. c. 3. D. Thom. q. 76. 3. Hilar. c. vbi pars, de conſec. d. 2. [u] Led. art. 2. Soto, diſt. 10. q. 2. art. 8. [x] Colligitur ex D. Thom. q. 77. 8. Soto, d. 10. q. 2. art. 8. [y] Monet Miſſal. Clem. lib. 8. conſtitut. Apoſtolicarũ c. 20. concl. 2. Mauſc. c. 6. Claud. repet. 10. c. 2. aiunt olim reliquias fuiſſe datas paruulis, ſed reuerẽter. [z] Sic iubet Miſſal. non ſine cauſa. [a] Nauarr. cap. 25. num. 91. [b] [c] Soto, diſt. 9. art. 2. Led. Durand. d. 11. q. 7. Syluest. euch. 2. §. 6. Nauar. ſup. & dictum eſt de ſacram. cap. 10 & 29. [d] Soto, Ledeſ. Recent. contra Maior.

CAP. XV.

[a] PEtrus Soto, tit. de euchar. lect. 1. & colligitur ex Miſſal. [b] Si forte materia nõ eſſet conſecrata, non fit iniuria Chriſto, ut ſub conditione reuerenter adoretur in honorẽ Chriſti. Vt qui Angelũ forte Satanæ ſub ſpecie crucifixi apparẽtem, poſt factam probationem adoraret, ſub conditione, reputans eſſe Chriſtum: in quo tamen oportet nimis cautum eſſe. [c] Dictum eſt de ſacrament. capit. 9. [d] In qua re etiam viris doctis incidunt interdum ſcrupuli. vide Nauar. cap. 25. num. 91. [e] Lib. de ſacrament. cap. 10. & 29. & lib. 3. de pœnitent. cap. 17. Trident. in generali ſeſſ. 7. can. 12. & de baptiſm. can. 4. de pœnitentia. ſeſſ. 14. cap. 6. can. 9. D. Thom. quæſt. 64. artic. 9. Soto. diſt. 1. quæſt. 5. artic. 8. Ledeſm. quæſt. 5. artic. 8. & tamen in eo qui miniſtrat alteri euchariſtiam

tendat primis tantum verbis conſecrare, aut non niſi omnibus omnino prolatis: ſed reiectis opinionibus intendat in communi id, quod eccleſia Chriſti intendit.[f] ſic monent Docto. qui neutram partem audent certo definire, an omnia verba calicis ſint de eſſentia, ut dicetur cap. 17. an ſola prima perficiant? Nam ſi Chriſtus reuera inſtituit omnia, aut fere omnia requiri vt medium de neceſſitate ſacramenti, opinio ſanè contraria ſi excuſat culpa, non ſatis eſſet vt fieret conſecratio ſanguinis. Dum multi ſacerdotio initiantur, aut Epiſcopus ab alijs conſecratur, & ſimul celebrant conſecrantque in miſſa: habere debent eam intentionem vt ſe referant ad communiorem eccleſiæ intẽtionem, quæ huiuſmodi ritum non tantum tolerat, ſed probat, vt dicetur cap. 18.

CAPVT XVI.

De forma ſacramenti Euchariſtiæ, & conſecrationis panis.

DE neceſſitate huius ſacramenti eſt forma ore prolata[a] (ut contra hæreticos in prooemio dictum eſt) ijs verbis quibus Eccleſia vtitur:[b] Ita tamen vt quæ apud uarias eccleſias catholicas (ut communiter apud Græcam in ſanctorum liturgijs) adduntur, aut detrahuntur verbis formæ, non pertineant ad intrinſecam eſſentiam ſacramenti, & conſecrationis,[c] verba fluida non tantum ſucceſſiuæ conſecrationis,[d] ſed ipſius etiã permanentis ſacramenti Euchariſtiæ dicuntur forma,[e] non quidem permanens & intrinſeca, nec verba ſunt pars euchariſtiæ[f] tranſeunte enim verborum prolatione manet integrum ſacramẽtum) ſed ſunt forma efficiens extrinſeca, vt ſupra explicatum eſt.[g]

2 Si fiat verborum mutatio diminutio, additio, vel tranſpoſitio quæ variet ſenſum formæ, non fit ſacramentum,[h] vt in cæteris ſacramentis contingit. Sicut ſi dicat, hoc fit, fiat, aut ſit corpus meum:[i] conſecro, ſeu conficio corpus meum ex pane.[k] Quia huius ſacramenti quod conſiſtit in facto eſſe, Chriſtus decẽter inſtituit formam ſignificare conſecrationem, non ut in fieri ſed in facto eſſe,[l] Minus ualet ſi dicat, hoc eſt corpus Chriſti:[m] ſed aptiſſime dicitur, Meum: quia ſacerdos proferre debet verba ſignificatiue in perſona Chriſti, ſimulque recitatiue, vt cap. 18. dicetur. Nec ualet ſi ablato uerbo, eſt, dicat: accipite & comedite, Hoc corpus meum.[n] Nõ nocet ea mutatio, iſtud pro hoc: caro pro corpus:[o] ſed apte dicitur corpus, quod & includit oſſa & partes heterogeneas: & diſtinguitur contra ſanguinem ſeorſim conſecratũ. valet ſi corrupte proferat corpum meum, vel corpus meus,[p] retento tamen ſano ſenſu.

3 Quidam aiunt Chriſtum ſine verbis conſecraſſe[q] per poteſtatem excellentiæ, addito ſigno ſeu benedictione: poſt conſecrationem vero dixiſſe ea uerba, quæ tres Euangeliſtæ, & Paul. 1. Corinth. 11. referunt. At reuera Chriſtus iiſdem uerbis conſecrauit, quibus Eccleſia Latina utitur,[r] ut habentur in omni Miſſali Romano: & eo ritu

---

charistiam iam conſecratam, non requiritur intentio interna.[f] Monet Soto d. 11. q. 1. art. 3. & diſt. 13. q. 1. art. 2.

CAPVT XVI.

[a] De ſacram. cap. 8. ſop. in prooem. §. 6. contr. hæret. in propoſito D. Tho. q. 78. 1. vbi Caiet. & Recent. conc. Florent. in omni ſacramento requirit formam verb. præter matrimoniũ. Ledeſm. q. 19. Soto d. 11. q. 1. Alex. 4. p. q. 33. Victor. §. 74. DD. diſt. 8. Scot. q. 2. Duran. q. 2. Gabriel. lec. 38. Petr. Soto. tit. de euchar. lect. Cathar. opuſ. 2. de verb. quibus Chriſtus conſecrauit. Claud. repe. 7. cap. 5. de eucha. Hoſi. inſti. cap. 34. 40. & lib. 1. contra Brent. Clicto. 2. Antidot. cap 19. Caſtr. & Medic. euchar. hær. 3. Taper. a. 14. 16. Bellar. lib. 4. de euchar. c. 12. & 13. Bart. Ledeſm. ſum. titu. de eucha. diffi. 9. Petrus Gregor. ſyntag. lib. 2. cap. 6. nume. 4. Cochus in ſtitu. Maior. li. 1. tit. 2. de eucha. nu. 58. Alan. de ſacramen. c. 21. & lib. 1. de euchar. c. 16. & ſeq. Caniſi. tit. de eucha. §. 4. Sonnius c. 4. referunt hær. qui alijs verbis, aut alijs precationibus putãt ſe conſecrare. de Ophitis Augu. de hær. c. 17. [b] Conc. Floren. & c. cum Marthæ. de cel. miſſ ſed non explicat tam in particulari q̃ ſint verba omnino neceſſaria. quia Græci Patres etiã in Liturg. quędam addũt aut detrahunt. [c] Quia non licet ſanctiſſimos & ſapientiſſimos Patres eccleſię Græcæ damnare. [d] Quod tantum putat Scot. q. 2. Gabriel. lect. 38. Catharin. ſup. (Soto. Ledeſm. & quidam Recen. aiunt forte quæſtionem eſſe de nomine) concil. Florent. ſolum ait verba quibus conſecratio efficitur: & ita loquuntur Antiqui.[e] Sic loquitur D Thom. quæſt 78. 1. Doctor d. 8 Soto. diſtin. 11. q. 1. 1. Ledeſm. q. 19. art 1. & omnes Recen. quia forma dicitur in ſacramento id, quod complet & perficit: ut unitas ultima in numero, quia ſecum affert formam: & charitas dicitur a Patribus forma uirtutum. D. Thom. quæſt 2a quæſt. 23. arti. 8. quia effectum & uigorem præbet uirtutibus.[f] [g] Sup. cap. 7. §. 1. At Soto & quidam, generaliter negant in omni ſacramento prolationem uerborum & formam dici partem ſacramenti (ut figura non eſt pars domus) & tamen eſſe de eſſentia ſacramenti. contra quos ſupra lib. de ſacram. cap. 8. §. 6. [h] De ſacramen. cap 9. D. Thom. q. 60. artic. 7. & 8. quodlib. 7. art. 13. Alexan. quæſt. 10. memb. 4. artic. 2. §. 3. quæſt. 8. mem. 1. ar. 3. Innocen. lib. 4. cap. 13. Rational. libro 4. cap. 4. Soto diſt 1. quæſt. 1. ar. 7. 8. Ledeſm. quæſt. 1. ar. 7. & 8. Turrecrem. cum gloſ. cap. ſi non ſanctificetur de conſ. diſt. 4. & in propoſito de euchariſt Gabriel lect. 38. cum Alexand. quæſt. 33.[i] [k] Contr. cit. inf. cap. 19. G.[l] Infra, cap. 19. §. 2.[m] D. Thom. diſt. 8. quæſt. 2. 1. 4. ad 4. Soto & communiter quia ſi coniungatur cum præced. Qui pridie: falſa eſſet hæc forma.[n] Quod tamen Eraſ. 1. Corint. 11. ſignificat ita Chriſtum conſecraſſe: & ita in Græco legi. At errat contra conſenſum totius eccleſiæ. nec ly accipite & comedite, pertinet ad formam.[o] Illud, Soto, diſtin. 1. quæſtio. 1. artic. 8. Recent. at ſi dicat, hic, ſcilicet cibus: aut ſimul, hic cibus non eſt omnino idem ſenſus. Eſſet tamen (licet peccat & contra regulas grammat.) hic eſt corpus meus: ut de baptiſ. in nomine Patria iiẽ hæc res. ſed cum ly illud, nõ ualeret: quia non oſtendit rem ut præſentẽ. Caro pro corpore Cypr. ſerm. 1. in cœna ex Ioan. 6. dicit Chriſtum ſic conſecraſſe, hæc eſt caro mea colligitur ex communi Theolog. Beſſario de euchariſt. & Claudius rep. 7. cap. 5. ex Auguſt. ſer. 28 de verb. Domini. At negant ſatis eſſe ut fiat conſecratio Gabri. lect. 38. cum Alexan. q. 33. memb. 3. arti. 3. quaſi caro non ſignificet idem quod corpus, ſed falſo.[p] Soto diſtio. 1. quæſt. 1. artic. 8. ut in ſimili de baptiſm. definit Pont. c. retulerunt. de conſecrat. diſt. 4. ego te baptizo in nomine patria, & Filia.[q] quod Chriſtus non niſi poſt conſecrationem factã dixerit, Accipite & manduc. hoc eſt corpus meũ. aiunt Arch. cap. qui celeb. de conſ. diſt. 2. ubi Innocen. & lib. 4. cap. 6. (cuius oppoſitum ipſe definit. ca. cum Marthæ. de celebr. miſſ.) Gofre Mayro, Eraſ. annot. 1. Mat. 14. & in 1. Corint. 11. (ſed retractat in quadam epiſt.) Cathari. opuſ. de verb. conſec. quod probabile dicunt Armac. lib. 9. cap. 5. Gabriel. lect. 36. 48. Aliac. 4. q. 5. qui falſo id tribuit Scoto. hanc ſententiam reiicit D. Thom. artic. 1. ad 3. & omnes alij inf. nec id ſenſit Iuſtin. apolog. 2. ad fi.[r] Conc. Floren. ait forma ſunt uerba quibus Chriſtus conſecr. vbi quidam male legunt quibus Chriſtus conficit. Trident. ſeſſ. 13. 4. Inſtituit cum poſt benedictionem panis. c. 3. & 4 Chryſ hom. 2. in 2. Timot. hom. 83. Matth. ſerm. de proditione Iudæ. hom. 60. ad Pop. Innocen cap. cum Marthæ. Alexan. quæſt. 33. mem. 2. Scot. Duran. Gabr. D. Thom. quæſt. 78. 1. ad 1. ait oppoſitum eſſe contra Euangelium. & lect. 5. ſup. Matth 26. Caietan. quæſt. 75. 1. Soto. artic. 2. probat, quia in canone Miſſæ dicitur. Qui pridie quam pateretur, &c. dicens, Hoc eſt, (in canone autem nullus eſt error, ait Trident. ſeſſ. 22. cap 4. can. 5.) Caſtro. euchar. hær. 3. dicit eſſe rem certam. Bellar. lib. 4. de euchar. cap. 13 Iren. lib. 5. cap. 1. Tertul. 4. in Marcio. c. 40. Iuſtin. apolog. 2. ad fi. Cyril. Ieroſoly. Cate. 4. Cyprian. ſerm. in cœna. Nyſſen. orat. catech. cap. 37. apud Euthym. Panop. tit. 21. Chryſo. ſup. quem falſo detorquere conatur Cabaſil. in explica. Liturg qui tamen cap. 30. uere fatetur Chriſtum ſolis illis conſecraſſe, hoc eſt corpus meum. Ambroſ. 4. ſacram. cap. 4. 5. de his qui myſter. init. tom. 9. Auguſt. ſerm. 28. de uerb. Domini. c. utrum. de conſ. diſt. 2. & lib. 20. contr. Fauſt. cap. 13. Euſeb. Emiſſen. ſer. 5. de paſcha. Iſich. lib. 6. in Leuit. cap 22. Paſchaſ. de corp. Domini. cap. 12. habetur tom. 9. apud Hieron. Hiero. epiſto. 1. ad Heliop. epiſ. 1. ad Pontian. PP. & 3. ad Damaſ. Alcuin. Amalar. Adelman. Dam. lib. 4. cap. 14. qui tamen citat

Baſil.

& verbis inſtituit in vltima cœna
f hoc ſacramentum, ſ docens Apo-
ſtolos, quos ſacerdotes tunc fecit,
quibus verbis ipſi, & illorum ſuc-
t ceſſores conſecrare debeant. t no-
ſtra uero conſecratio quę fit in per
ſona Chriſti, non eſt aliud quam
repetitio illius quæ à Chriſto facta
u eſt, ut ait B. Chryſoſt. u nec uerba
hęc dicuntur populo, ut concione
x inſtituatur: x ſed ſuper panem qui
benedictione hac myſtica conſecra
y tur. y Hanc conſecrationem quidã
z Patres uocant benedictionem: z
a alij precem myſticam. a Non quod
ſimul precibus fiat, ut quidam Græ
b ci putant: b ſed quia cum quadam
diuinæ uirtutis inuocatione ſacri-
ficium, & conſecratio fit in cultum
c Dei. c ſed non pendet conſecratio
ab ulla ex orationibus quę eccleſia
adiecit: fit enim in perſona Chri-
d ſti, & ſolis illius uerbis. d Hoc or-
dine res ab Euangeliſtis narratæ ge
ſtæ ſunt: cum Chriſtus frangeret
panem, & diſcipulis diſtribueret
e dixit, e Accipite, & manducate,
Hoc eſt corpus meum: & tamen
Chriſtus benedicens dixit, id eſt,
f conſecrauit f his uerbis dicens,
Hoc eſt corpus meum, deinde ſta
tim concomitanter, & ſine inter-
ruptione fregit, deditque diſcipu-
g lis dicens, g accipite & manduca-
te. ſic enim calicem primo conſe
crauit verbis, deinde dixit diſcipu
lis, accipite & diuidite inter uos,
h vt dicitur Marc. 14. h At quidam
aiunt benedictionem fuiſſe ante
conſecrationem: & quod Chri-
ſtus primum benedixit panem, id
eſt, gratias egit pro cibo: deinde
fregit, & fractum panem conſe-
i crauit verbis, i vt in re tanti mo-
menti ita eo dicamus ordine fa-
ctum, quo omnes Euangeliſtę re
ferunt: quamuis in calicis conſe-
cratione aliter geſtum eſſet, ut di
ctum eſt. At reuera benedictio il
k la ſignificat conſecrationem k uer
bis Chriſti factam. Quare ut ui
ni, ita & panis conſecratio uerbis
l facta eſt prius quam diuideretur: l
ut eccleſia nunc facit.

4 His tantum quatuor uerbis, Hoc eſt corpus meum. conue-
m nienter fit conſecratio panis. m
Quia forma hęc practice exprimit
conſecrationem materiæ per tranſ
ſubſtantiationem panis in corpus

Baſil. Liturg. vocantem panem euchariſtiæ antitypa corporis Chriſti, id eſt, figuram de quo inf. c. 21. §. 5. ſed & Dionyſ. c. 3 eccleſ. hier. non intendit explicare quibus uerbis fiat conſecratio dum ait hoc facite. de his duobus Bellarm. lib. 4. cap. 14. argum. 2.
ſ & 3. ſ Trident. ſeſſ. 22. ca. 1. & can. 2. & ſeſſ. 13, ca. 3. & 4. t Sic Mat
t th. 28. docuit formam Baptiſm. At cum Luc. 7. ſine verbis abſoluit Magdalenam, non inſtituit ſacramentum pœnitentiæ, ſed Ioan. 20. cum docuit for-
u mam. u Chryſoſt. hom. 83. Matth & fatentur Græci, vt ait Beſſarion. lib. de verb. conſecratio.
x cont. Cabaſil. x y Vt
y cõtra hæreticos Recent. probat Bellar. lib. 4. cap 13 col. 3. verſic. 2. (ex Liturg. Iacob. Clem. Baſil. Chryſoſtom. Ambroſ. & Miſſa Romana, quæ à B. Petro creditur ordinata ſecundum ritum & orationes, & generaliter, lib. primo, de ſacram. cap. 19. verba quibus fit ſacramentum, non eſſe concionatoria, ſed cõſecratoria, de quo dictum eſt lib. de ſa-
z cram. cap. 9. z Benedictio ſumitur p conſecratione. 1. Corinth. 10. calix benedictionis cui benedicimus. vbi Bed. citat locum Auguſt. Cypr. ſermo. in cœn. Ambr. de ijs qui myſter init. cap 9. ſic id Luc. 24. Benedixit panem, pro conſecrauit, exponunt Chryſoſt. Theoph. Euthym. Augu. Bed. Torren. 3. confeſſ. Auguſt cap. 6. § 6. glo. cap. ante benedictionem, de conſec. d 2. Guillelm. lib. 3. de geſtis Anglo. Ordo Camerac. in can. Miſſæ. Nicepho. lib. 1. cap. 28 Rupert. Calinconien. in Diony. c. 3. eccle hier. Baldnin. Cantuar. ſer. de euchar. Gilber. Abb. ſer. 7. in Cantica quæ affert Claud. ſup. Liturg. videtur Trident. ſeſſ. 13. c. 1. poſt benedictionem, &c. Quod agnouit D. Thom. quæſt. 78. 1. ad primum. Soto, d. 11. arti. 1. col. 3. ſed Claud. rep. 7. cap. 4. putat hanc benedictionem uocari, Luc. 22. &
a 1. Cor. 11. gratiarum actionem. de quo ſtatim. a Iuſtin. apol 2. vocat prece fieri euchariſtiam. Auguſt. 3. Trin. cap. 4. myſtica prece. epiſt. 59 quæſt. 5. Cyprian. lib. 2. epiſt. vlt. Cyril. catech. 3. & 4. alter Cyril. lib. 11. in Ioan. cap. 24. Emiſſ. ſermo. 5. de paſcha. Iacob. in Liturg. de quo inf. § 4. T. & in confeſ. Berengar. ſub Grego. 7. Iren. lib. 4 c. 34. Hiero. epiſt. 85. ad Euagr. Proclus Conſtantinop. de tradit. miſſæ. Samonas in dipticis, de corp & ſang Chriſti. quia conſecratio, vt fit in uirtute Chriſti ſeu Spiritusſancti, quẽ inuocat ſacerdos præcedentibus orationibus, vocatur oratio. & quia oratio eſt de præcepto. & tamen addunt Chriſtum non indiguiſſe precibus. 2. totum miſſæ officium quaſi vnam actionem, vocant orationem. Et tamen idem Iuſtin. in fi. fatetur, verbis, hoc eſt corpus meum, fieri conſecrationem. & prædicti Patres alibi id
b ipſum explicant. b Ita deprauate Nicol. Cabaſi. in explicat. Li-
c turg. c. 30. Marc. Epheſ. c Bellarm. lib. 4. c 14. argu. 5. nam Iuſtin. ſup. Amb. 4. de ſacram. cap 4. Auguſt. 6. de baptiſ. contr. Donatiſt. cap. 25. & alij paſſim, docent, non precibus, ſed dictis verbis conſe
d cratorijs, etiam iniquos ſacerdotes conſecrare. d Dicetur, capit.
e 18. e Vox dixit, aut dicens, importat continuationem cum tota ſententia præcedenti: nam Euangeliſtæ explicant quidem formam, quæ habetur etiam ex traditione in Liturg. Græc. & Latin. ſed non texunt in hoc ordinem rei geſtæ, ait Remig. in id. 1. Corint. 10. calix benedict. conc. Tolet. 16. cap. 6. Diuus Thom. quæſtio. 78. 1. ad 1. Beſſar. ſup. fol. 187. & ſignificant DD. cum Magiſt.
f d. 8. c. 3. Tabie. euchar. 1. §. 25. inf. lit. H. f Vt ex patribus allatum
g eſt lit. Y. g Sic in Matth 26. Græc. & in vulgat. neque habetur per participium benedicens dixit, id eſt, conſecrauit his verbis. D. Th. q 78. 1. ad 1. Vigue. cap. 16. §. 3, verſ. 2. & hunc modum potius ſequuntur DD. Scholaſtici cum Magiſt. d. 8. cap. 3. Pius V. catech.

Durand. q. 2. ad primum. Marſil. q. 6. artic. 1. Gabr. lect. 36. Alanus. lib. 1. de euchar. ca. 23. Beſſar. ſup. Remig. in 1. Corin. 10. *Lyran.* & Bruno. 1. Corin. 11. Hug. Card. in Marc. 14. eccleſia ante conſecrationem ait, qui pridie gratias agens benedixit. & in Lyturg. Iaco. Chryſoſt. Baſil. gratias agens ſanctificauit. Claud. repet. 7. c. 4. putat id quod Matt. & Marc. vocant benedixit: Lucam & Pau. qui Grǽce ſcripſerunt, vocare gratias egit: & vtrumque ſignificare conſecrationem ut fere omnes aiunt, pręter cit. inf. quæ ordinatur in gratiarũ actionem. At & Marc & Eccleſia dicit gratias agens, & Liturg. Græc. Bellar. 1. de euchar. ca. 10. cum Ianſen. & Alanus fatentur. 2. diuerſa eſſe, vt Patres explicant, & Bed. Luc. 22. Theoph. Euthy. & Anſelm. in Matth. 26. & 1. Cor. 10. vtrobique Chryſoſt. ho. 83. Matth. ho. 28. in 1. Corint. Iuſtin. apolog. 2. ad finem. Orig. tract. 35. Matth. & ſignificat Niceph. 1. hiſt. ca. 28. 2. dicunt ſub benedictione intelligi ſimul gratiarum actionem, quæ explicatur ab alijs, & e contrariu: quia eccleſia utrumque coniunxit, & ſane benedixit quod habet Matt. Latine, Syriace & in Græc. Complut. & Marc. in pane: non ſignificat Chriſtum gratias tantum egiſſe Deo, nomine cibi, vt volunt hæretici: quamuis id ſupponat, ſed benedixit panem, quem fregit & dedit. vt plane Mar. 14. & 1. Cor. 10 calix cui benedicimus: Græce quem. & *Lucæ* 9. benedixit eos, nempe panes. ſic Cyprian. lib. 2. epiſt. 3. aliàs 63. à Domino calicem benedictum. Iuſtin. apolog. 2. ad fin. illud gratias agens, refert ad panẽ, quem uocat cibum euchariſticum, id eſt, benedictum. & quia dixit, & facta ſunt, benedicere ſumitur pro mirabili mutatione ex virtute ſuperaddita: vt Gene. 1. benedixit animantibus. *Lucæ* 9. Marc. 7. benedixit panes, id eſt, multiplicauit. quod ad propoſitũ expendit Chryſoſt hom. 83. Matt. & Ambroſ. de his qui myſter. init. ca. 9. quod benedictio conſecrauit. Quare diuerſa eſt dictio apud eccleſiam, & apud Marc. in conſecratione calicis: gratias a-
h gens, (nempe Patri) benedixit panem, id eſt, conſecrauit. h ut omnes confitentur de conſecratione calicis: ſed diuerſimode loquuntur de conſecratione panis. D. Thom. & fatetur Caiet. Soto. Ianſen. ſed Marc. 14. prius dicit bibiſſe omnes, quam referat uerba conſecr. & alij Euang. prius ſcribunt dediſſe eis, quam explicẽt dicta uerba. cum ex Triden. ſeſſ. 13. cap. 3. conſtet prius Chriſtum perfeciſſe uerba, quam diſtribueret Apoſtolis. At loquuntur per anticipationem: ne ſeries orationis interrumperetur, vt ait Diuus Tho. art. 1. ad 1. cum Auguſt. 2. de conſ. euang. cap. 30. 31. 44.
i cit. ſup. E. i Hanc. 2 explicat. ſequuntur Bed. Marc. 14. Bonauen. diſtin. 8. art. 2. q. 3. ad 1. Armach. lib. 9. c. 5. fauet Triden. ſeſſ. 13. c. 1. inſtituit cum poſt panis & vini benedict. glo. ordin. Titelm. & Caietan. in Matth. 26. Ianſen. concord. c. 131. Soto. d. 11. q. 1. d. 12. q. 2. art. 1. ſic in Miſſa & liturgijs Græc. ante conſecrationem præmittitur quædam benedictio. & probabiliter colligitur ex 1. Corinth. 11. vbi non ponitur benedixit, ſed gratias egit pro cibo. ſic enim mos fuit Hebræis, vt præcipuus in conuiuio benediceret cibum, id eſt nomine cibi gratias ageret Deo: & hic deinde panem frangeret alijs. vt aduertit Caietan. Matth. 26. Robert. in Luc. 24. ſed probabilior eſt prior ſententia, ut in pane non al-
k ter geſtum ſit quam in calice. k Vt dictum eſt ex Patribus.
l lit. I. l Ita fere cita. lit. G. & Bonauent. fauet Clemen. libro 8.
m conſtitut. Apoſtol. cap. 12. m Diuus Thomas. quæſtio. 78. 2. Soto. diſtin. vndecima. Ledeſ. DD. diſtinct. 8. & patet ex uſu eccleſiæ Romanę, quia ſola hæc in Miſſali ſcribuntur literis maiuſcu-

lis. Chryſoſt. hom. de prodit. Iudæ. Damaſ. libro 4. capitu. 14. paſſim Patres. at D. Thom. diſtinc. 8. Soto. quæſ. 1. art. 3. innuunt quod ly enim, nullo modo pertinet ad integritatem, nec concurrit ad conſecrationem. ſed nec ita aſſerunt, nec ita eſt. [n] D. Tho. artic. 2. ad 5. & diſt. 8. q. 2. 1. 2. ad 2. Soto Ledeſm. fatetur Scot. & omnes Innocen. libro 4. Leo IX. epiſtol. ad Michael. capit. 5. Bellar. lib. 4. cap. 14. col. vlt. Tabien. §. 28. [o] Diuus Thom. arti. 2. ad 4. Sot. diſt. 11 q. 1. 8. Ledeſ. q. 19. 2 dub. 5. Victor. §. 74. Alexan q. 33. ſignificat Syluestr. euchariſti. 1. num. 7. Maio. diſt. 8 q. 3. argum. 5. Recent. quidam ſolum explicant eſſe peccatum omittere (Gabr. ſolus dicit eſſe mort. diſt. 8. q. 2. artic. 3. & lect. 38.) Viguer. c. 16. §. 3. verſ. 2. Armil. euchar. §. 13. Holcot. 4. q. 3. Ang. euchar. 1. §. 22. Gerſ. in Floreto c. de euchariſt. Ploue. f. 14. Albert. Caſtellan. lib. ſacerdotali tracta. 4. de euchariſt. c. 3. Ioan. de lapid. lib. de dubijs miſſæ capitu. 8. dub. 2. Richard. d. 8. art. 3. q. 2. Victoria. §. 74. Petr. Soto. titu. de euchariſt. lectio. 2. addunt Ledeſm. q. 19. art. 2. dub. ult. Marſil q. 6. artic. 1. in 2. par. dub. 3. eſſe mort. ſi omittatur ex cōtemptu: cum ſit res grauis in materia tanta. de quo tamen Soto. diſt. 1. q. 1. art. 5. dubitat. [p] Colligunt ex Luc. 22. & 1. Corint. 11. Iacob. Baſil. Chryſoſt. in liturg. quæ habetur in Chryſoſto. to. 5. & Dama. lib. 4. c. 14. Clemē. lib. 8. conſt. ca. 17. Ambr. li. 4. ſacr. c. 5. Beſſar. Cabaſil. & Marc. Epheſ. ſup. Alex. PP. I. epiſt. 1. c. 4. [q] Nam Miſſæ ordinatio Latina habet à Petro, ait Bellar. cap. 14. argu. 9. ſignificat Innoc. caeſi Marthę. Leo IX. epiſt. ad Mich. D. Tho. ar. 2. ad 4. [r] d capeum Matthæ. concil. Floren. Ambroſ. & Cypria ſup. cap. panis. conſ. d. 2. nec ex Græc. habent id Iuſtin. apolog. 2. Cyril. catech. 4. Emiſ. ho. 5. de paſch. D. Tho. ar. 2. ad 9. Palud. d. 8. q. 3. Capr. quæſt. unica. ad 2. Durand. & ad arg. Aureo. contra 6. conc. Petrus Sot. lectio. 2. At Luc. & Paul. non fuerunt ſolliciti de explicanda præciſe forma, ſed de texenda hiſtor. D. Thom. Petrus Soto. Bellarm. cap. 14. colum. penult. argum. 9. [ſ] ſed propter reuerentiam Luc. & Paulus, & Patrum Græcor. Soto. ar. 2. ad 2. cum Durand. Aureo. ait id eſſe de quadam integritate formæ. ſupra. de ſacrament. capitu. 9. idem ſignificat Claud. rep. 1. cap. 19. [t] Sup. de baptiſmi. capitu. 10. ex Abdia in vita Matth. [u] Diuus Thom. quæſtion. 78. 6. Soto, Ledeſm. commun. conſenſus eccleſiæ: quia mox hoſtia proponitur adoranda: & Chriſtus Apoſtolis prius dedit hoſtiam, quam conſecraret ſanguinem. [x] Vt citatum eſt ex Patribus. §. 5. A. Bellarm. cap. 33. colum. 4. & eos explicat capitu. 14. argum. 5. 7 [z] Auguſt. 20. contra Fauſt. capit. 13. Cabaſ. & Marc. Epheſ. Clemen. libro 8. conſtitut. capitu. 20. vbi Turrian. Bonius ibi. capit. 17. Claud. rep. 7. cap. 5. Sixtus lib. 6. cap. 511. & apud concil. Florentin. ita explicuit Beſſar. tract. de euchariſt. D. Thomas quæſtio. 83. artic. 4. ad 7. [a] Vt patet ex Clemen. etiam in liturg. & Iacob. Dionyſ. capit. 3. eccleſiaſt. hierar. [b] Baſil. de Spiritu ſancto. cap. 12. [c] Auguſt. epiſtol. 59. ad Paulin. Ambroſ. 4. de ſacramen. capit. 4. 5. ſup. §. 3. lit. B. [d] Præcipue propter rationem conſecrationis, quæ pertinet ad eſſentiam ſacrificij, præcepit Chriſtus ne una ſpecies ſine altera conſecretur. [e] Dictum eſt cap. 13. [f] Concil. Tolet. 11. ca. 5. [g] Quia ſicut Chriſtus libera voluntate inſtituit ut verba quæ expreſſe ſignificant, ſint de eſſentia ſacramenti: ita voluit de præcepto ſacrificij eſſe vtramque ſpeciem, vt expreſſius repręſentaret mortem Chriſti, qua totus ſanguis ſeparatus eſt à corpore. [h] Supra, de ſacrament. cap. 9. de confirma. cap. 22. & de baptiſ. cap. 9. & 30. Diuus Thom. q. 66. 9. ad 4. q. 68. 7. ad 2. art. 11. ad 4. Bergomē. in Concor. §. 583. [i] Id monet Innocen. lib. 4. ſed ſcrupuloſius quam par ſit. [k] D. Thom. quæſt. 78. 1. ad 4. Sot. Ledeſ. quæſt. 30. Durand. quæſt. 2. Bonauen. 2. par. diſtinct. 8. ar. 1. quæſt. 2. Richard. artic. 3. quæſtio. 1. Alexand. quæſ. 36. m. 9. Gabriel. lect. 38. fatetur Maior. quæſtio. 4. ſed falſo addit ibid. & diſt. 9. quæſt. 3. ad quintū. quod ut infirmum qui animam agit, licet abſoluere cū uerbis tantum neceſſarijs: ita pro illo communicando liceret ſacerdoti conſecrare cum ſolis verbis neceſſarijs, & in fermentato. At Scot. diſtin. 8. quæſtio. 2. articu. ſecundo, licet non ait ea priora uerba eſſe eſſentialia, ſed neceſſaria, ut forma proferatur ſignificatiue: addit tamen ſine illis confici ſacramentum, quod repetit diſtinctio decimatertia, quæſtio. ſecunda. idem Angel. euchariſt. primo. §. 24. ſed errant, quia per intentionem ſacerdotis tribuuntur formaliter. [l] Diuus Thomas ſup. communis. diſtinctione octaua. Durandus, quæſtione ſecunda. Richardus articulo tertio, quæſtione prima. Alexand. quæſtione trigeſimatertia, membro tertio, articulo primo. Gabriel lect. 38. Soto. Ledeſm. Caietan. Victoria. §. 74. Petr. Soto. lection. ſecunda. Syluestr. euchariſt. primo, numero ſeptimo cum Roſel. Tabien. §. 26. 27. Beſſario. ſupra, quia Concil. Florentin. dicit euchariſtiam confici ijs uerbis, quibus Chriſtus confecit. & Cabaſil. capitulo trigeſimo. fatetur Chriſtum ſolis dictis uerbis confeciſſe: nam ubi adſunt omnia neceſſaria (nempe materia, forma, & intentio miniſtri) ſit ſacramentum. hæretici aiunt ſolum Chriſtum uerbis conſecraſſe: & citant Patres. ſed illos exponit Bellarminus libro quarto, de euchariſtia, capitulo

Chriſti, & id in quo ſubſtantia huius ſacramenti conſiſtit. in hac forma Petrus Apoſtolus addidit dictionem enim, [n] vt fieret continuatio cum præcedentibus: ſed nō pertinet ad formam: nec qui ſecluſo ſcandalo omitteret, peccat mortaliter, quia non eſt res grauis. [o] Græci addunt, quod pro vobis tradetur, vel frangitur in remiſſionē peccatorum. [p] ſed ex vſu vniuerſalis Eccleſiæ Romanæ, quæ à Petro Apoſtolo accepit, [q] & ex Matth. & Marc. Euangeliſtis conſtat, Chriſtum ea verba in conſecratione panis non addidiſſe. [r] Paulus tamen, & Lucas Græce ſcribentes, inſpirante Spiritu ſancto, ad maiorem ſubiecti explicationem prædicta addūt: Hoc (nempe quod vidètis frangi vt vobis diſtribuatur, vel quod in cruce tradetur) eſt ipſiſſimum corpus meum. Quæ additio ex parte ſubiecti ptinere poteſt, ad quandam formæ integritatem: [ſ] & conſecratio ex intentione eccleſiæ Græcę Paulum, & Lucam ſequentes, ſuſpendetur quouſque omnia uerba finiantur. ſicſicuit Apoſtolis ex inſpiratione, & quadam diſpēſatione Chriſti, in forma baptiſmi olim addere, in nomine Patris, & Ieſu Chriſti Filij eius, [t] &c. ad maiorem formæ explicationem.

5 Finitis uerbis formæ panis, conſequitur ſtatim effectus conſecrationis, antequam proferatur forma uini. [u] Quod uero græci poſt uerba calicis iuxta liturgiam Beati Iacobi, oratione petunt [x] panem hunc fieri corpus Chriſti, & uinū fieri ſanguinem eius; ſenſus eſt, ut per effectum utilem ſpecies panis & uini (quæ ſunt ſignum unitatis eccleſiæ & caritatis) tranſeant, tanquam tritalis panis in corpus myſticum, id eſt, ita uniant caritate membra eccleſię, ſicut ſunt ſignum caritatis. [y] ſic in eccleſia Latina poſt conſecrationem fit oratio, iube hęc perferri per manus Angeli, & poſtea, fiat commixtio, & conſecratio. Quod Pius Papa V. in Miſſali ita tranſpoſuit, hæc commixtio, & conſecratio fiat, nempe, utilis, accipientibus nobis in uitam ęternam. [z] Atque hic ſenſus conſtat ex Clemente lib. 8. Conſtitut. Apoſtol. cap. 12. & 17. & ex liturgiis Baſil. & Chryſoſt.

6 Preces alię, continentur in ſacro Canone Miſſę in eccleſia Latina, & Gręca ab ipſo principio eccleſię. [a] quę ſunt omnino retinendę, & plurimum ualent, [b] ad pręparationem animę: quamuis non ſint de neceſſitate ſacramenti. [c]

7 Nunquam licet ſecluſa impotentia in ſacrificio miſſę conſecrare [d] ſolū panē ſine uino (niſi aut Deus miraculo, aut ex graui cauſa Papa diſpenſaret [e]) ſed tenetur celebrans pręcepto diuino ſub vtraque conſecrare, & ſumere ad integritatem ſacrificii. [f] ut expreſſius [g] referat mortem ſacrificiumq; cruentum Chriſti. Quod ſi forte prolata formę medietate moriatur ſacerdos, non ſatis eſſet, quod alter ſacerdos proferat reliquam medietatem formę: [h] ſed debet ſuper eadem hoſtia, & calice unus proferre omnia uerba à principio: uel conſeruetur prior hoſtia cū reliquiis, ne uideatur indecens ſi uerba repetantur, [i] & prior hoſtia ſumatur poſt ſacramentum.

8 Verba præcedentia (qui pridie quam pateretur: uſque accipite, & manducate ex hoc omnes) dicenda ſunt ex pręcepto: [k] ſed non ſunt neceſſaria ad conſecrationem panis. [l] Item inter uerba conſecratoria in liturgia B. Iacobi, Baſil. Chryſoſto. & in Aethiopum Miſſa, quę ab Apoſtol. Matth. compoſita dicitur, & apud B. Euſeb. Emiſſen. & Ambroſ. libro 4. de ſacramen. capit. 5. ponitur, Accipite, & comedite, hoc eſt corpus meū.

m pitulo decimotertio. [m] Nam Marc. & Luc. non ponunt illud verbum, Accipite, & manducate, item Matth. & Marc. omittunt id, hoc facite: & tamen certum eſt, non omittere quæ ſunt de neceſſitate ſacramenti, aliàs erraret eccleſia Romana, quæ hæc non profert tanquam formam, ſed ſola verba quibus Chriſtus confecit, vt dicit concil. Florẽt. ſeſ. 25. quod confeſſi etiam ſunt n Græci. [n] Triden. ſeſ. 13. capit. 3. dicetur infra ca. 29. ſup. o capit. 7. [o] Id ponderat Diuus Tho. quæſt. 78. art. 6. in ſimili. & Soto. Le- p deſ. [p] Idem Doctor. cit. ſup. Diuus Thom. art. 1. ad 4. Durand. q 2. Soto, Ledeſ. Gabrie. lec. q 38. [q] D. Thom. q. 78. 1. ad 3. Soto, r Ledeſm. [r] ſup. de ſacram. c. 9.

Aureo. Carth. quæſtione ſecunda, & ſexta. ſed cum formidine. Aliaco. quæſtion. quinta. Ciſtere. quæſtio. tertia, par. 3. Albert. de ſacrificio miſſ. capit. vltimo, apud Gabriel. inf. idem Marſil. quæſtione ſexta, articulo primo. Kuſbroch. in ſpeculo ſalutis. capitu. ſexto. & alij apud Beauxam. libro de euchariſt. Bellarm. libro 4. euchariſt. capitulo decimoquarto, argumen. 9. Victoria dicit eſſe commun. & probant quia cõſtant quædam non eſſe de neceſſitate formæ. infra, L. O. Q. Maxime, quia ly effundetur, &c. dicitur recitatiue tantum vice Chriſti. infra ca. decimo d nono, §. quarto. [d] Problema dicunt Sco. diſ. 8. q. 2. Alia co. quæſ. 5. artic. 1. Gabriel. diſtinctio. 9. quæſt. 3. ar. ſecundo, & lection. 55. e & 53. [e] D. Thomas quæſtio. 78. articulo tertio, argumento ſecundo, cũ ſolutione, dicit priora verba ſine ſequ. non eſſe efficacia ad perficiendũ conſecrationem. & ad 9. negat Euangeliſt. tradidiſſe formam. & plus dicit f alibi, infra. T. [f] [g] g Innocent. ſic ait capitu. cum Marthæ. de celebratio. miſſar. & ſubdit rationem, licet ab Euangeliſtis non referantur omnia integre, Apoſtolos tamen qui à Chriſto acceperunt ita tradidiſſe. idem Diuus Thom. articu. tertio, ad 9. Alexand. h Bonauent. Rich. [h] Fatetur etiam Soto. & Victor. quod plane colligitur ex D. Thom. articulo i primo. [i] Diuus Thom. articu. tertio. & ad arg & infra T. & ſignif. Innocent. dict. cap. cũ Marthæ. Bonauen. diſtinct. 8. Albert. Richard. Aſten. ſatetur Sco. quare eccleſia ante conſecrationem calic. dicit id Chriſtum dixiſſe. Ale. 4. p. q. 33. membro 4. articulo 1. de quo male

Hæc quidem verba Chriſtus dixit: At non omnia dixit tanquam m de eſſentia, [m] vt nec illa quæ dixit. Hoc facite in meam commemorationem, ' Conſtat vero ex vſu Romanę Eccleſiæ, quę errare non poteſt, id (Accipite & manducate) non pertinere ad ſubſtãtiam, ſed ad vſum ſacramenti iam facti: vſus autem non eſt de neceſſitate n huius ſacramenti. [n]

9 Multo minus pertinet ad ſubſtantiam, hoc facite: (quia non ſignificat effectum formæ, ſed poteſtatem ordinis cum præcepto conficiendi & offerẽdi.) Et Matthęus & Marcus id omittunt immediate poſt panis conſecrationem: cum tamen nemo illorum omittat, quæ ſunt de neceſſitate ſacramenti: & eccleſia vtramque ſpeciem proponit adorandam, antequam profe- o rantur hæc verba. [o] Ex intentione ergo ſacerdotis ſola verba (Hoc eſt corpus meum) abſque præcedentibus, & ſubſequentibus, ſatis eſſent ad conſecrationem: ſi modo p proferat in perſona Chriſti. [p] Nec oportet in forma, & conſecratione euchariſtiæ explicari actum mi- q niſtri [q] per verba præcedentia (vt quæ non conſiſtit in vſu materiæ, quo celebrans ſibi, aut alteri miniſtrat ad effectum gratię) cum tamẽ in baptiſmo etiam ſecundum formam Græcorum, & in alijs ſacramentis requiratur vt verba exprimant actum miniſtri circa vſum r materiæ. [r]

CAP. XVII.

Quibus verbis conſtet ſubſtantia formæ, qua uinum in calice conſecratur: & explicatione formæ.

Forma qua vinum calicis conſecratur, in ſenſu una eſſe debet apud omnes catholicos: vitanda vero ſunt extrema. 1. Illorum ſententia qui omnia uerba aiunt, a ita eſſe de eſſentia formæ [a] (ſecluſa fortaſſe ad tempus diſpenſatione Chriſti,) ut negent in eccleſia Gręcorum, ubi paucioribus uerbis ſemper uſi ſunt uiri etiam ſanctiſſimi, fuiſſe validam conſecrationẽ b ſanguinis. [b] Sic enim aiunt Chriſtum inſtitutione ſua dediſſe hanc eſſentiam: ut in forma baptiſmi, & confirmationis, præter ſignum effectus inſtituit inuocationem Trinitatis ſub proprijs nominibus relatiuis eſſe de neceſſitate formæ. 2. vitanda eſt ſententia eorum qui putant ſola prima (Hic eſt calix ſanguinis mei, uel eſt ſanguis meus) ita eſſe de forma, & de neceſſitate formę, & pręcepti, ut ſemper illis fini- c tis ſtatim fiat conſecratio: [c] nec ex ulla ſacerdotis intentione differri ad finem aliorum uerborum. Noſtrum nõ eſt ante tempus damnare hanc ſententiam, quam quidã ſe probabiliter putant opinari, aut d problema eſſe. [d] Sane Diuus Tho- e mas, [e] in poſteriori ſumma non ait omnia ita eſſe de eſſentia formę, factiuaq; conſecrationis, ut ſublato aliquo ex his verbis, fieri cõſecratio non poſſit, etiã apud Gręcos Pr̃es.

2 In eccleſia Latina ex uſu, & f traditione Chriſti & Apoſtolorũ, [f] forma eſt: Hic eſt enim calix ſanguinis mei, noui, & ęterni teſtamenti myſterium fidei: qui pro vobis, & pro multis effundetur in g remiſſionem peccatorum. [g] Et proferre hęc omnia, quę habentur in omni Miſſali Romano, eſt de neceſsitate pręcepti ſaltem eccleſiaſtici ſub mortali. [h] pręſertim propter aliquale periculum non conſecrandi, cui forte ſe exponeret, qui uerba quędam præcipua illius formę omitteret, & quia om- i nia hæc dicta ſunt à Chriſto [i] domino in ultima cœna. 2. ea omnia de facto pertinent ad ſubſtantialem quandam integritatem for- k mæ, k non quidem formaliter, l ſed materialiter [l] (ut in forma diuiſibili animalis infecti ſunt partes extenſę, & materiales, quæ ſalua formæ, & uitæ ſubſtantia detrahi poſſunt) atque ita olim Patres & nunc Græci in ſuis eccleſijs licite conficiunt ſanguinem ſublatis quibuſdam, quæ non pertinent ad eſſentiam formæ, nec ad præceptũ diuinum: temeratium enim eſſet uiros ſanctitate & doctrina excel- m lentes. [m] & totam Græcorum eccleſiam hac in re damnare: quos

a De [a] quibus infra lit. T. ut D. Tho. quem tamen explicamus. ſed Capreo. inſ. dicit di- b ſpenſatum fuiſſe. [b] Paludan. & Bartol. c de Spina inſ. [c] Quia Patres ſæpe dicunt Chriſtũ conſecraſſe his verbis. Hoc eſt corpus meum. Hic eſt ſanguis meus. Iuſtin. apolog. 2. ad fin. Dam. li. 4. capitu. 14. & refert Chryſoſt. Cypria. ſerm. in cęna. & epiſto. ad Cecilium. Cyril. Catech. 4. & 5. Ambroſ. lib. 4. ſacram. cap. 5. Euſeb. Emiſſen hom. 5. de paſcha. de quibus inſ. Q. Claud. repetit. 7. cap. 5. Bellar. lib. 4. de euchariſt. cap. 14. arg. 9. At hi ſolum intẽdunt cõtra hæret. quod ex his verbis plane ꝓbatur adeſſe corpus & ſang. Chriſti. & quod præcedentia verba, aut ſubſequentia quæ pertinent ad vſum, non ſunt de neceſſitate formæ. 2. Alij aiunt de ſe ſufficere hæc (Hic eſt calix ſanguinis mei) & tunc his ſolis fieri conſecrationem, quando ita eſſet expreſſa ſacerdotis intentio. ſed de facto fieri per omnia, vſque ad illud in remiſſionem peccatorum. Innuit Innocent. libro quarto. de ſacrific. miſ. capit. ſexto. & 17 & tenet Ledeſm. quæſtion. 19. 3. Soto. diſtinct. vndecima, quęſt. prima. articulo tertio. Victor. §. 74. quod probabile putant, Scot. Marſil. Gabriel. 3. Alij Recentior. Peña. Frat. Medin. Ludouic. de Leon. Andre. Martinez. putant ſemper conſecrationem fieri primis tãtum verbis, Hic eſt calix ſanguinis mei, & putant id colligere Patres ſup. citat ex Matthæo, & Marc. ſentit Magiſt. diſtinctio. octaua. & Magiſt. hiſtor. Durand. quæſtio. ſecunda. Maio. quæſtione vnica.

k dubitat Palac. q. 1. [k] Sot. ar. 3. ad 2. Ledeſ. q. 19. art. 3. & multi ex Thomiſt. Rec. & ſic explicant D. Th. q. 78. 3. quia quæ ſequuntur ſunt determinatio prædicati, & explicãt ſenſum propoſitionis, ut l ſignum ſit magis expreſſum. [l] Bonau. Dur. vñ Vict. eſſe de integritate formę nõ formaliter ſed materialiter. itẽ So. & Led fatentur, de facto non perfici conſecrationẽ vſq; ad finẽ, in remiſſionẽ peccatorum. quia ly pro vobis determinat ſenſum de ſe dubium, ut non pro Angelis. ſic in forma pœnitentiæ additur de integritate, à peccatis, id eſt, non à cenſuris, aut pœnis tantum. [m] m Nam iſtæ voces (calix, æterni, myſterium fidei) non habentur in

tamen concil. Florent. ſeſ. vlt. non damnat, ſed ſupponit ritè conficere pro more ſuę eccleſiæ.

3 Ad conſecrationem vini ſat videntur verba quæ ab vnoquoq; ex Euangeliſtis referuntur, [n] vt apud Luc. 22. Hic eſt calix nouum teſtamentum in meo ſanguine: qui pro vobis effundetur. Quibus tantum verbis diu vſa eſt Hiſpania in miſſali Mozarabo, [o] edito à Beato Iſidoro Hiſpal. Archiepiſcopo: In miſſa Aethiopum [p] cuius autor dicitur fuiſſe Matth. Apoſtolus, ſic habetur, Hic eſt calix ſanguinis mei, qui pro vobis effundetur, & pro redemptione multorũ. Apud Clement. lib. 8. conſtitut. Apoſtol. cap. 12. aut. 17. habetur, ſimiliter & calicem, dicens: bibite ex eo omnes. Hic eſt ſanguis meus, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum. idem fere apud Marc. Chryſoſt. hom. de prodit. Iudæ, Hic eſt ſanguis meus, qui pro vobis effundetur. quem refert Damaſc. lib. quarto. cap. 14. Origen. hom. 9. in Leuitic. Hic eſt ſanguis meus, qui pro vobis effundetur in remiſſionem peccatorum. ſufficere videntur, & verba Pauli. 1. Corinth. 11. Hic calix nouum teſtamentum eſt in meo ſanguine. [q] Nã quæ ſequuntur hoc facite, quia pertinent ad vſum, nõ ſunt de ſubſtantia, vt dictum eſt. [r]

3 Ex omnibus Euangeliſtis, & Paulo ex vſu eccleſiæ Latinæ, & Græcæ, & ex fere communi Theologorum conſenſu [ſ] conſtat, præter illa verba (Hic eſt calix ſanguinis mei) ex neceſſitate addenda eſſe verba, quæ ſignificent expreſſe effectum paſſionis [t] Chriſti, & huius ſacramenti. Qui ſatis explicari videntur, aut voce, nouum teſtamentum, [u] (vt quod morte teſtatoris confirmatum conceſſit nobis ius & hęreditatem gloriæ,) aut voce, qui pro vobis effundetur, cum tamen in conſecratione panis, quod Græci addũt, quod pro vobis tradetur, non pertineat ad formam: vt ſtatim dicetur. Id tantum videtur Diuus Thomas [x] intendiſſe, dum ait, alia etiam uerba eſſe de neceſſitate formę: ſimulque intendit, in eccleſia Latina, omnia eſſe de præcepto. Dum enĩ manet idem formę ſenſus, nihil impedit ſi multis, aut paucis uerbis explicetur. Quare hæc verba (enĩ, æterni, myſterium fidei) non ſunt de eſſentiali neceſſitate formæ, & à Patribus Gręcis omittuntur, abſque ulla diſpenſatione Dei. [y] ut patet in liturg. Beati Iacobi, Clementis, Baſil. & Chryſoſtom. & Concil. Colonienſ. part. ſeptima, capitu. 14. & pro uerbo, Calix ſanguinis mei: ſatis eſſet quod alii dicunt, ſanguis meus: cum ſenſus idem ſit.

4 Omnia uerba quę exprimuntur in Miſſali Romano iuxta vſũ Eccleſiæ Latinæ concurrunt de facto ad cõſecrationem uini: [z] quia ſingula pertinent ad integritatem quandam ſubſtãtialem formę. Hęc omnia tanquam forma ſcribuntur diuerſis literis, & in Miſſali Ambroſiano erant aureis literis deſcripta: formam vocant Innocen. III. cap. cum Marthę, de celebratione Miſſarum. concil. Florent. B. Tho. & vox totius eccleſię Latinę. & per hęc omnia, uſque in remiſſionem peccatorum, fit de facto conſecratio: [a] ſi quis recta intentione intendat idipſum quod Eccleſia Latina, iuxta pręceptũ, aut uſum Chriſti: qui omnibus illis uerbis reuera uſus eſt, [b] dum hoc ſacramentum inſtituit. Ideo iubet eccleſia omnia proferri tenendo calicem manu: nec eleuari adorandum uſque ad prolationis finem. Quibus uerbis finitis, proponit adorandum, quaſi reliqua quæ ſequuntur non pertineant ad ſubſtantiam conſecratio-

Euangel. & Luc. Græcus. c. 22. omittit quædam. Baſil. formã ſuæ liturgiæ accepit ab Angelis, vt referunt Dorand. Soto. Taper. artic. 15. cum Damaſ. lib. 4. cap. 24. Bellarm. lib. 4. euchariſt. cap. 14. arg. 9. vnde temere Paludan. negat Græcos Patres qui aliquod omittebant conſecraſſe: cum tamen de hoc nunquam ſint moniti ab eccleſia Capre. ait illis licuiſſe ex diſpenſatione Chriſti ad tempus. At id nulla ratione probat. [n] Scot. Marſ. & cit. C. D Quidẽ Armach. Henric. Richard. Aſten. ſed Bonaoent. dicit quis præſumet aſſerere, aut quis audeat negare? At D. Tho. artic. 3. ad 9. Alex. Alber. & citat. inf. T. negant. [o] De quo miſſali Mozarabo accidit miraculum, vt igne non cõbureretur. [p] De qua Damian' Goez libell. de rebus Aethiopum. [q] Soto. ar. 1. Richard. artic. 3. q. 2. ad 1. Marſil. q. 6. 1. generaliter aiont ſufficere verba Pauli. 1. Corinth. 11. dicentis ſe tradere quæ accepit à Domino: vel quæ ab vnoquoq; ex euangeliſtis expreſſa ſunt, & id Pauli 1. Corin. 11. explicatur apud Lucæ. 22. qui fuit Pauli ſocius. Armachan. lib. 9. ca. 3. & 4. dicitur pręter verba (hic eſt ſanguis meus) eſſentiale tantum eſt (ly noui teſtamenti.) Alij adduut, etiam (ly myſteriũ fidei.) vt Gabr. lectio. 53. Marſil. quæſtio. 6. art. 1. referunt. At in Græca liturgia omittitur, myſterium fidei. ſed Clemẽs ante verba cõſecratoria etiam panis, ponit myſteriũ noui teſtamenti. [r] Supra cap. 16. § 6. fin. [ſ] [t] Paloda. Capreol. Hiſpalen. Viguerius. capit. 16. §. tertio. verſic. ſecundo. plane D. Thom. art. 3. argum. 2. cum ſolut. & ad 9. Caietan. quia fatetur Græcos alia verba habere quam calix ſanguinis mei. Ledeſ. quæſt. 19. art. 3. & Henric. ſup. tandem. & Recentior. quidam. Angel. euchariſt. primo. & plane Alexand. quarta par. quæſt. 33. membro 4. art. 3. §. 1. alias. q. 10. art. 2. §. 4. Bonaoen. diſtin. 8. memb. 2. part. 1. q. 2. Richard. art. 3. q. 2. ad 1. Alber. artic. 7. dob. 1. & 6. fin. (contra alios modernos, vt vocat.) Bacbo. q. 3. art. 2. & alij cit. inf. T. & prob. quia hi omnes citant Innocent. in cap. cum Marthæ. & non audent aſſerere, quod verba quæ apud Euangel. leguntur, ſufficiant. Aſten. Beſſar. tract. de euchariſt. apud Claud. in liturg. fo. 169. Armachan. lib. 9. cap. 3. & 4. Taper. art. 15. cum Damaſ. Euſeb. Emiſſen. hom. 5. de paſcha. c. quia corpus. vbi gloſ. de conſec. diſtinct. 2. c. panis ex Ambro. 4. ſacrament. cap. 5. licet dicat formam eſſe, hic eſt calix ſanguinis mei. in Miſſal. tamen Ambroſiano ſunt plura verba, & omnia aureis literis ſcripta. Cyrill. catech. 4. Cæſarius apud Garet. de euchariſt. fol. 100. Quare non omnia ſunt de neceſſitate formæ: cum pauciora ſint apud Græcos, & Paulum primæ Corinth. 11. qui ad Hebr. 9. citans Exod. 24. dicit. Hic eſt ſanguis teſtamenti. [u] Vt in Paulo, & Luc. dictum eſt liter. Q. [x] At quia D: Thom. in ſumma non dicit eſſe omnia de eſſentia, & neceſſitate formæ. ſed articu. 3. cap. & ad 2. eſſe de ſubſtantia formæ. Quidam aiunt temperãdum eſſe, dum diſtinct. 8. quæſt. 2. a. 1. & ad. 3. vocat eſſentialia. & magis lectio. 6. in primæ Corinthio. 11. ait omnia eſſe de neceſſitate formę, & factiua conſecrationis: Cæterum, quod non ita pertinet ad eſſentiam ſacramenti, nuſquã Diuus Thom. vocat de ſubſtantia formæ, vt patet q. 60. artic. 8. quæſt. 69. quinto capit. & ad primum, quare omnia hic eſſe de eſſentia videtur Diuus Thom. ſumpſiſſe ex Innocent. cap. cum Marthæ. de celebratio. miſſ. fauet Concil. Florent. catechiſ. Pij Quinti Miſſale Ambroſianũ, vbi omnia ſunt ſcripta literis aureis, eo quod pertinent ad ſubſtantiam formę. ſic omnia eſſe de eſſentia formæ, ſignificant, Innocent. libro quarto, cap. 5. Caietan. artic. primo, ad finem. Petrus Soto. lect. ſecunda. dicit eſſe certam, & tutam ſententiam. Bartolo. Ledeſm. difficult. to. Sylueſter. euchariſt. 1. §. 6. Tabien. §. trigeſimo. Armil. §. 14. Taper. artic. 16. Anton. tertia part. tit. decimotertio. cap. 14. §. quarto. Viguer. cap. decimoſexto. §. tertio. verſ. ſecundo. Aſten. libro quarto, titulo decimo, artic. 2. Hoſius, cap. 40. Caniſ. §. quinto. Sonnius capit. quinto. Alan. primo de euchariſt. cap. vigeſimoſeptimo. Cuchus. libro quinto inſtitution. Maio. titulo ſecundo, numero ſexageſimonono. videtur Gerſon. Alphab. vigeſimo ſexto, ad finem. Beauxam. libro de veritate corporis Chriſti. & refert Baptiſtam in ſumma. Heruæ. diſtinct. octaua, quæſt. ſecunda. idem Paludan. diſtinctio. octaua, quęſtio. tertia. Capreol. quæſt. unica, conc. 4. & ad argum. contra 3. conc. & Hiſpalen. ſic omnia habentur in Miſſali Latinæ eccleſiæ, & Mirand. in ſumma concion. refert omnia haberi in Concil. Florentin. (licet nunc non ita habeantur,) & in Concil. Colonienſ. par. 7. capit. 14. & in enchyrid. Gropperi. catechiſm. Pij Quinti, qui fecit auferri in Part. Romæ impreſſ. id in quo Caieta. art. 2. deſerit D. Thom. Quare Fr. Barto. de Spina de euchar. c. 3. dicit oppoſitum eſſe ſchiſmaticum & hęreticum. ſed nimis excedit cõtra Patres Græcos. [y] Capr. ſine autore dicit Chriſtum diſpenſaſſe cum Græcis. [z] Hoc affirmant nẽs cit. lit. X. pro vtraque ſententia. [a] Innoc. c. cum Marthæ. D. Tho. ſup. latentur Victor. Ledeſ. Soto. & multi Recent. [b] Nec enim Chriſtus præcepit omnia, (vt patet de Patribus Græcis, qui quædã omittunt)

& tamen

nis aut præceptum. Hanc ergo intentionem habere debet ſacerdos in eccleſia Latina,[c] aut ſi malit rem non diſcurere, in confuſo & in vniuerſali ſe referat ad intentionem eccleſiæ & Chriſti.[d]

5 Circa conſecrationem panis, Græcorum eccleſia cum ſanctiſſimis illius Patribus addit (ex Luca & Paulo qui Græce ſcripſerunt) hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur. quæ omnia ſunt de facto apud illos de ſubſtantiali quadã integritate formæ:[e] & id quod additur eſt quædam determinatio ſubiecti, ſeu explicatio.[f] Sed quia virtute includitur in forma eccleſiæ Latinæ, nulla neceſſitate, præcepto, aut vſu obligatur Latinus addere ea verba. D. Baſil. in ſua liturgia adiecit, quod vobis, & pro multis frangitur, & diuiditur in expiationem culparum, remiſſionemque peccatorum, ac vitam ſempiternam. Nec credibile eſt huic priuato epiſcopo eam additionem factam gratia maioris explicationis licuiſſe, niſi ex ſpeciali Dei reuelatione.[g]

CAP. XVIII.

Verba conſecrationem cauſare vt ex intentione miniſtri ſunt vera practicè. Explicantur ſingula uerba formę.

SAcerdos verba conſecrationis profert in perſona Chriſti, & partim recitatiue[a] narrat quæ Chriſtus geſſit, dum ait, qui pridie quam pateretur. (vt in feſtis Chriſti & B. Virginis eccleſia recitatiue ait, Chriſtum natum hodierna die, aut in cœlos aſcendiſſe:) ſed quæ ad formam pertinent, neceſſe eſt principaliter accipi non tantum recitatiue, vt quidam putant[b] ſed ſimul ſignificatiue & perſonaliter,[c] vt ſi quis dicat, ingreſſus angelus ad Mariam dixit, Aue gratia plena: ſimulque continuet animo orandi: hic profert recitatiue & formaliter. At ſatis eſſet, vt ſacerdos Chriſti perſonam ſuſtinens, formaliter verba exprimeret: vt olim angelus in perſona Dei loquẽs dixit: ego Deus.[d] Cæterum ſi quis priuata opinione deceptus reputet recitatiue tantum proferre, conſecrat ex eo quod in generali virtualiter intendit facere quod facit eccleſia:[e] At ſi expreſſe eam intentionem excludat, negans ſe velle proferre ſignificatiue, hic non conficeret euchariſtiam.[f]

2 Multi nouo ſacerdotio initiati conſecrant cum epiſcopo vnam hoſtiam (ſi in eodem inſtanti verba finiant[g]) & dicuntur vnus moraliter miniſter,[h] inter quos vnus eſt præcipuus, nempe epiſcopus qui ſacerdotes, vel alium epiſcopum conſecrat, & tanquam dux & pædagogus alios in ea prima celebratione inſtruit. Et illa dicitur vna Miſſa:[i] quæ præcipue conſiſtit in vna per omnes offerentes & circunſtantes oblatione actiua[k] vnius Chriſti in vna hoſtia contenti, vbi Chriſtus eſt qui generaliter conſecrat & offert: per accidens vero eſt quod multi concurrant, quiſque intentione ab aliis independente,[l] & de ſe ſufficiente ad plenam rationem conſecrationis, & ſacrificij. Poſſent ſacerdotes referre ſe ad epiſcopi prolationem, ſub ea conditionata intentione, vt ſi qui forte ante illum verba finiãt, nolint perficere conſecrationem: atque ita qui prius quã epiſcopus verba finiunt, non conſecrant: eũ non ualeant effectũ ſuſpendere,[m] ſed quia res dubia eſt, an ſemper epiſcopus conſecret licet poſterius prolationem perficiat: curent initiati qui concelebrant, ut generali intentione[n] uelint facere, quod facit eccleſia, & Chriſtus faciendum inſtituit. In ſolenni miſſa plures qui ſacerdotiq; miniſtrant & chorus qui reſpondet, non tollunt unitatem[o] ſacrificij.

3 Formam dum nude proferunt quidam[p] ſignificant ex ui uerborum non eſſe ueram: ſed ex intentione proferentis, qua ſe accommodat certo inſtanti. Alij diſtin-

---

& tamen vſus eſt omnibus verbis, quæ habentur in Miſſali Romano.[c] Vt intendat in eccleſia Latina conſecrare per omnia verba, vt mos eſt: propter autores & rationes factas.[d] Ita conſulunt Soto. Ledeſ. & quidam Recent.[u] Ait Soto ar. 3. ad 2.[f] Illud apud Græc. (quod pro vobis tradetur) perinde ſe habet ac ſi intra verba formæ ponatur: ſicut interponitur, ly enim.[g] Duran. Soto. Taper. ar. 15. Dama. referunt Baſilium accepiſſe cũ formam ab Angelis. & cit. ſup. L.

CAP. XVIII.

VT[a] fatentur omnes. quia quod præmittitur (pridie quam pateretur: & ly meum: & ſanguis qui pro vobis effundetur) intelligitur recitatiue. D. Tho. q. 78. 5. Sot. d. 11. q. 1. 5. Ægid. Theor. 48. Ledeſ. q. 19. Gabr. lect. 48. Alexan. 4. par. q. 33. memb. 3. artic. 2. §. 1. DD. d. 8. Bonau. 2. p. art. 1. q. 1. Rich. art. 3. q. 1. Scot. q. 1. art. 5. Paludan. Capreo. Hiſpal. Marſil. q. 6 art. 3. in 2. par. dub. 6. Okam, quodlib. 2. q. vlt. Cano lib. 12. de loc. c. 13. Lind. in 4 Panopl. capit. 41. Claud. rep. 7. cap. 5. Bellar. 4 de euchar. c. 14. arg. 6. & idem fatentur cit. B. qui aiunt omnia dici tãtum recitatiue etiã verba conſecra. nõ à ſacerd. dicuntur ſimul recitatiue, vt ex ly enim probãt.[b] Dici tantum recitatiue aiunt Innocen. lib. 4. c. 17. Durand. diſt. 8. q. 2. ad 1. nu. 18 Mai. q. vnic. ad 2. Okam. quodlib. 2. q. 9. Picus apol. q. 10. Catharin. opuſc. quibus verb. Chriſtus conſecrauit. Glo. cap. Timore. Conſe. d. 2 quod probabile dicit Ledeſ. q. 19. ar. 5. & Gabriel. lec. 48. in princip. (& exponit lectio. 53. qui effundetur, id eſt, ſanguis ſub ſpeciebus contentus olim dum Chriſtus hæc protulit, erat effundendus.) ſed hæc ſententia eſt periculoſa, & temeraria, & falſo tribuitur Scoto, quod ſi quis ea vtens excluderet ſenſum formalem (quod tamen nemo facit) non conſecraret.[c] Doctores cit. A. & plane idem tenet Sco. q. 2. qui tamen addit neceſſarium ex præcepto, vt priora (qui pridie, &c) dicantur recitatiue. quem Soto ſine cauſa carpit. Conc. Floren. ait ſacerdotem dicere in perſona Chriſti. Triden. ſeſſ. 13. cap. 3. can. 3. ait ex vi verborum adeſſe corpus. ergo verba ſumuntur ſignificatiue & vt verba aliorum & ſacramentorum faciunt quod ſignificant Chryſ. ho. 2. in 2. Timot. ho. 60. pop. ho. 83. Matth. Chriſtus eſt qui nunc conſecrat, & per os ſacerdot. verba profert. Amb. 4. ſacr. c. 4. dum peruenitur ad ſacr. non iam ſuis ſacerdos, ſed Chriſti ſermonibus vtitur. Emiſſe. ho. 5. in paſcha. Iſich. lib. 2. in Leuit. c. 8.[d] Iuſtin. ad gent. q. 141. vt angelus dicitur Deus qñ voce Dei loquitur Exo. 3. & 20. vbi Orig. ho. 8. Aug. in Pſal. 3. lib. 10. ciuit. c. 13. 15. lib. 2. Trin. c. 6 & ſeq. putat de fide epiſt. 111. citat Athana. Naz. & Ambroſ. D. Tho. 1. 2. q. 98. 3. ad 1. & 2. Io. Arbor. 4. Theo. c. 2.[u] [f] Monet Soto. Ledeſ. & Recent.[g] Dictũ eſt de ſacr. c. 10. §. 3. at qui poſterius quam Epiſcopus verba finiunt, vt cõiter contingit, non cõſecrãt: quia F ſũ intentio recta nõ debet ab aliorum intentione pendere.[h] Sic D. Tho. q. 82. a. Innoc. lib. 4. c. 25. DD. di. 13. Albert. Palu. q. 4. Capreo. Sylu. Euch. 2. §. 3. cum Roſel. Alc. q. 33. mem. 8. Rich. ſed cum formidine. ar. 2. q. 1. Sic qñ multi vnum baptizant, cenſetur vnus miniſter. D. Th. q. 67. ar. 6 ſup. li. de bap. c. 30[i] [k] Sacramentum cõſiſtit in receptione, ſed ſacrificiũ eſt oblatio actiua.[l] DD. cit. H. propter conſuetudinẽ eccleſiæ putant oẽs qui ordinantur habere intẽtionem conditionatam, & referre ſe ad inſtans, in quo eps finit. D. Th. ar. 2. Alex. Soto, Ledeſ. Victor. §. 11. Palu. Syl. euch. 2. §. 3. in quo partim conueniunt Rich. Aug. Caie. inf. quia indecens eſſet, vt eps ordinans qui eſt præcipuus miniſter non cõſecraret, ſi alius prius verba finiat. ſed melius videtur, vt nemo pendeat ab alterius intẽtione, neque inconueniens quod dictum eſt: quod ex omnib. reſultat unum ſacrificium. Vnde ſine cauſa Caiet. q. 82. 2. videtur damnare cõſuetudinem eccleſiæ: & audacius Durand. d. 13. q. 3. imo & Soto. q. 1. ar. 2. Palac. q. 4. Gabr. lect. 6. Ang. euchariſt. 2. §. 3. Victor. Nã eccleſia ſalua ſacramentorum ſubſtantia, habet circa vſum facultatem à Chriſto, ut dicit Triden. ſeſſ. 21. cap. 2. ſaltem epiſcopi intentio non debet pendere ab alijs: ne dum eleuat hoſtiam adorandam, non ſit forte conſecrata, quod aliquis nondum verba finierat. At Ang. cum Richard. artic. 2. quæſt. 1. & Caiet. art. 2. ſolus epiſcopus profert uerba formaliter & conſecrat. alij vero materialiter.[m] Id videtur certum, quia ſacramentum de ſe eſt efficax ad modum cauſæ naturalis, niſi adſit fictio ex parte recipientis: materia vero euchariſtiæ non reſiſtit, neque eſt fictione impedibilis, ſupra lib. de ſacram. cap. 7. fin.[n] Caietan. d. artic. 2. Soto, quæſtio. 1. art. 2. Ledeſ. & Recent.[o] Inf. lib. de ſacrif. cap. 8. §. 1. & cap. 20. §. 3.[p] Scot. diſt. 8. quæſt. 2. articu. 3. §. aliter ergo. Marſil. q. 6. art. 1. Mai. quæſt. unic. Gabriel. lect. 48. vid. inf. T. At de ſententia. Richar.

guunt de veritate propoſitionis ſpeculatiuæ & practicæ. ut ſtatim dicetur. At in hac re. [t] certum eſt fuiſſe omnino ueram cum in ultima cœna prolata eſt, aſſertiuè à prima ueritate Chriſto, qui mentiri non poteſt. Nec dum de illius manu Apoſtoli ſuſceperant, cum uerè ipſe affirmaret corpus ſuum eſſe quod prębebat. [q] 2. In rigore, & proprietate ſermonis ea propoſitio dum à ſacerdote profertur, eſt uera non minus, quàm formę aliorum ſacramentorum quę per indicatiuum enuntiatur. [r] Vt enim in quibuſdam alijs propoſitionibus uocalibus ueritas non eſt ante finem prolationis, in quo intelligitur connexio extremorum: [ſ] ita in hac datur ultimum & poſitiuū inſtans, [t] in quo adhuc manet & uerificatur propoſitio. quamuis enim oratio in quolibet continuationis inſtanti dicatur eſſe, ſicut & tempus: manet tamen uox (id eſt, locutio humana, & articulatus ſonus) in poſitiuo & ultimo prolationis inſtanti: in quo hæc propoſitio eſt uera: Et ſicut uox realiter immutat auditum intelligentis propoſitionem eſſe ueram, ita aſſumitur à Deo, ut reale inſtrumentum, quo fit conuerſio panis in corpus Chriſti, ut lib. de ſacram. cap. 18. dictum eſt.

4 Quidam aiunt hanc propoſitionem ſeu formam eſſe quidem ſignificatiua in priori naturę (in quo cauſa pręcedit effectum) ſed nondum intelligi ſpeculatiue ueram [u] cum nondum intelligatur res per illam facta & ſignificata. (Ab eo autem quòd res ita eſt, propoſitio dicitur uera) ſed nec eſſe falſam ſpeculatiue, cum non habeat poſitiuam difformitatem intellectus ad rem: ſed uocant propoſitionem de ſe indifferentem & neutram. [x]

5 At reuera debet ſimpliciter dici uera, [y] præſertim practice: [z] quia ex ui uerborum efficaci, fit infallibiliter conuerſio & res, qua poſita uerificatur propoſitio. ut dum peccatori attrito ſacerdos dicit, ego te abſoluo, eſt efficax ueritas practica, & facit id quod dicit. [a]

CAP. XIX.

Explicantur uerba formæ.

Singula verba quæ in forma continetur ſic explicātur [a] Hoc [b] oſtendit corpus confuſe, & indiuiduum vage cōceptum ſecūdum rationem communem panis & corpori Chriſti, quod tamen demonſtratur eſſe contentum ſub his accidentibus ſingularibus. [c] ſic uox corpus quod ponitur in eadem forma, ſignificat confuſe eſſe corporeum: [d] ſiue detur ab anima Chriſti, ſiue a forma cadaueris in triduo, nam & materia panis ſecundum adaptationem conuertitur in talem materiam Chriſti, & forma in formam. [e] in eundem ſenſum

q ly eſt, id eſt, fit aut ſtatim fiet, inſ. capitu. 19. G. [q] Trident. ſeſſ. 13. cap. 3. [r] Sup. de ſacramentis. cap. 9. 19. & dum baptiſmus ficte recipitur ex indiſpoſitione ſubiecti, eſt vera forma, quia de ſe eſt efficax, vt abluat animam. Trident. ſeſſ. 7. can. 7. ſed forma ordinis, aut extremæ vnctionis, quia non eſt modi indicatiui, non requirit veritatem ſpeculatiuam, ſed practicā. At differt forma eucha. quia ſi à debito miniſtro circa veram materiam propinquā applicetur, impoſſibile eſt non ſequi effectum, vt forma verificetur. [ſ] Vt de nigro qui tantum habet dentes albos vere dicitur hic eſt albus ſecundum dentes & Ioā. 14 Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem. Et ego taceo, & delineās ſi dicat, hic eſt circulus. quamuis D. Thom. hunc modum non probet. [t] D. Tho. quæſt. 78. 4. ad 3. quæſt. 75. 7. ad 3. diſtin. 8. q. 2. 3. ad 6 & 7. Caiet. Capreo. & quidā Thomiſtæ admittūt dari poſitiuum inſtās, in quo adhuc eſt verborum, vox, & ſonus tanquam ſubiectum propoſitionis: & per realem vocem tāquam per inſtrumentū fit conuerſio, dictum eſt de ſacram. cap. 19. & hoc deſignat forma per ly eſt: nec ſumitur ſonus materialiter, ſed vt formaliter eſt vox ſignificatiua. [u] Explicat Sco diſt. 8. quæſt. 2. ante ſolution. argum. Gabriel. lec. 48. Aliaco. quæſt. 5. Ocam, quodlib. ſecundo, quæſt. vlt. (vide Tolet. lib. 1. Perihermen. cap. 4.) & re ipſa id fateri videntur Caiet. Soto. Ledeſm. quæſt. 19. art. 5. dub. vlt. Paludan. diſtin. 8. quæſt. 3. artic. 1. con. 3. Capreo. quæſt. 3. ad 1. Durao. quæſtio. 2. Carthuſ. diſtin. 19. quæſt. 5. Ferr. 4. contra gent. cap. 63. & quidam Recentior. quia vt prius natura eſt ſacramentum, (id eſt, ſignum efficax) quam efficiat, ſeu effectus illius (quædam enim adſunt ex vi verborum) ita videtur prius natura eſſe hæc propoſitio, quam ſit vera ſpeculatiue: nec contradicit ſed fauet D. Tho. quæſt. 78. 5. ad 3. [x] Ita propoſitionem ſpeculatiuam vocat neutram Scotus, & alij. Vt in priori ſigno, quo nondum intelligitur determinata diuina voluntas, ſaltem permiſſiua, aut humana, hæc propoſitio Petrus peccabit, non intelligitur vera: quia res contingens nondum eſt in ſe, nec in vlla cauſa determinata. [y] Capr. Carth. Caiet. Soto. Ledeſ. contr. Scotum. quia vt ſit ſpeculatiue vera, ſat eſt in eo temporis inſtanti intrinſeco, ita eſſe in re, vt per illam ſignificatur ſup T. Nec id negat Sco. Gabr. [z] Quod bene docet D. Tho. Caiet. & alij ſup. nec id negat Scotus. & vt ſacramentum eſt de ſe efficax, ſic verba conſecratoria euchariſt. Trid. ſeſſ. 13. c. 3. [a] vt D. Tho. 1. 2. q. 110. 1. c. ad 1. dum Deus diligendo facit dignū amicitia, prius intelligitur dilectio, vt cum imperio practico facit gratum, quam vt eſt dilectio amicitiæ. & D. Th. 1. p. q. 27. 1. prius ſecundum rationem eſt ipſum dicere (id eſt, producere verbum) quam intelligere in verbo: licet vtrumque ſit eadem actio. addit Soto, vt hæc propoſitio ſeu forma euchariſtiæ intelligitur prior in genere cauſæ efficientis quam veritas rei: ita in alio genere cauſæ obiectiuæ aut formalis, prius intelligitur rem ita eſſe, quam ſit formaliter propoſitio; quia ab eo quod res eſt, dicitur propoſitio vera. quod tamen eſt dubium & difficile.

CAPVT XIX.

[a] Diuus Thom. quæſt. 78. 5. ad argum. explicat verba formæ. Claud. rep. 3. c. 7. Turrian. tract. 1. de euchar. c. 25. Gabriel. lect. 36. 48. 52. Alex. 4. p. q. 33. memb. 3. art. 2. §. 1. Marſ. q. 6. art. 1. dub. 7. Soto. d. 11. Ledeſ. q. 19. DD. diſt. 8. Victor. §. 66. aliàs 75. Caietan. opuſc. de euchar. to. 2. tract. 1. cap. 7. Vigner. ca. 16. §. 3. verſ. 2. Ianſen. concord. c. 131. Catech. Pij V. Taper. art. 16. Alan. lib. 1. de euchar. cap. 34. Hoſi. ca. 40. Bain. Ledeſ. tit. de euch. diff. 10. Caſtro. contra hær. 3. Gabr. lectio. 35. Bellarm. lib. 1. de euchar. c. 10. 11. lib. 3. ca. 23. ad 3. Aegid. de euchariſt. Theor. pp. 31. 32. 41. [b] In forma, Hoc, & in calice, Hic, ita explicat gl. Interli. Luc. 22. Gabr. lect. 48. Okam. quodlib. 2. q. vlt. Aliac. q. 5. art. 1. ſententia Scot. q. 2. art. 3. hoc caſ. Beſſar. tracta. de euch. Vintonien. epiſcopus contra nonas Capharnait. ad argu. 84. D. Tho. art. 5. ad 2. & diſt. 8. q. 2. 1. ad 1. Antiſiod. lib. 4. tracta. 5. c. 2. Paluda. diſt. 8. q. 3. Duran. q. 2. ad 1. Capr. ad arg. 1. Scoti contra. 1. concl. Richar. art. 3. q. 1. Aegid. prop. 31. & 42. Bellar. cap. 11. col. 2. fin. Guidmund. lib. 2. contra Bereng. Anton. 3. par. tit. 13. cap. 5. §. 4. uidetur Angel. euchar. 1. quia dum dicit Chriſtus manducate vel bibite ex Hoc, id eſt, de contento ſub his ſpeciebus. & quia id efficit quod ſignificat, nempe vt hoc, id eſt, contentum ſub his ſit corpus Chriſti. bene Sot. diſtin. 11. q. 1. 5. Ledeſ. q. 19. 5. Victor. §. 75. Ferr. 4 contra gen. ca. 63. colligitur ex Parab. Quaſi ad interrogationem manna, id eſt, quid eſt Hoc? (vbi non quærebatur de re nota ſecundum ſubſtantiam: ſed quid communi conceptu confuſo contineatur ſub accidentibus his & ſapore) Reſpondet Chriſtus, hoc eſt, &c. [c] Quidam hæretici dicunt Ly, Hoc, oſtendere corpus ſuum in propria ſpecie. Alij (ut refert Ianſen. cap. 59.) oſtendi corpus myſticum, id eſt, Apoſtolos, ſcilicet, uos eſtis corpus meum. At re probatur ex 1. Cor. 11. & neuter ſenſus poteſt aptari formę calicis. At D. Thom. ar. 2. ly, hoc, oſtēdit determinate hęc accidentia quæ ſola manent. & artic. 5. ad 1. non quod ſupponat pro accidentibus, ſed pro ſingulari uago, ut uocat Soto. q. 1. art. 5. ſeu ut Scotus. q. 2. uocat, hoc ens, quod re ipſa eſt corpus Chriſti, pro quo ſupponit. idem ſentiunt alij cit. licet parum differunt Alexand. Richar. Maio. Marſ. Gabriel. [d] Diuus Thom. q. 76. 6. ad 2. Caiet. Palud. Capreo. Heruæus. at hæretici dicunt ly corpus ſumi poſſeſſiue, ſcilicet, ſumitur quoddam corpus quod creaui cuius ſum dominus. At errant, quia 1. 6 dicit corpus eſt meum. ſed ſumitur ſubſtantiue & ſignificat materiam primam ut ſubſiat formæ, & ab ea habet eſſe corporeum: & ſic eſt pars compoſiti. Soto. Taper. ar. 14. Aegid. Theor. 32. Duran. Gab. d. 11. q. 1. & lect. 42. & parum differunt Henric. quodl. 9. q. 8. fin. & Scn. inf. Quare ly corpus non ſumitur, ut eius complexum quod ponitur in recta linea prædicamentali, (id eſt, corpus qui ſum ego: nec enim recte dicitur, hoc eſt meus Chriſtus) ſed per ly, Meum contrai, oſtendi corpus, ut partem compoſiti. Bellar. c. 11. [e] Caiet. cum D. Tho. q. 75. 4. ad 3. & art. 6. ad 2. aut, ex adaptatione, mate-

redit, ſi ponatur in homine corpus cum forma corporeitatis: [f] vt quidam falſo poſuerunt, [g] & tamen vox, hoc, determinatur à prædicato, vt (non tantum ex intentione proferentis, ſed ex natura & proprietate propoſitionis) in fine prolationis ſupponat pro corpore Chriſti: [h] atque ita forma eſt propoſitio practicè vera.

2 De verbo, eſt, quidam aiunt ſignificare idem quod fit[k], aut etiam & pronomen Hoc, ſumi non ſubſtantiue ſed tranſitiue pro pane. [l] ſenſumque eſſe, Hic panis tranſit in corpus Chriſti. At ſane hęc propoſitio eſt impropria & de ſe falſa, de pane fit corpus Chriſti. [m] panis fit corpus Chriſti, [n] immo nec hæc eſt propria, Hoc (ideſt contentum ſub his ſpeciebus) fit corpus Chriſti: quia cum ſubiectum accidat corpori, dicendum potius eſſet, corpus Chriſti fit contentum. At verbum, eſt, ſignificat vt aiunt Patres conuerſionem, non quidem formaliter vt eſt actio in fieri & tranſeunter: ſed ſignificat in praxi & actu exercito: [o] quia ex factione & conuerſione prouenit vt, Hoc, ideſt, contentum ſub his ſpeciebus ſit corpus Chriſti: & è contrario vt corpus Chriſti ſit cibus ſub his ſpeciebus contentus. Quod verbum breue & ſubſtantiuum de præſenti, apte (vt ait D. Thomas) explicat ſubſtantialem hanc & momentaneam conuerſionem, ſacramentumque per modum permanentis. Quamuis enim extrema propoſitionis ſignificent dum proferuntur, finita tamẽ prolatione fit verificatio propoſitionis, vt dictum eſt: atque ita pronomen Hoc, & corpus meum, quæ ſunt extrema propoſitionis, ſupponunt pro eadem re demonſtrata, quamuis ſecundum diuerſum modum ſignificandi. [p] Nam vox Hoc, nõ demonſtrat corpus Chriſti abſolutè ſed ſecundum quod ſubſtantiali præſentia adeſt contentum ſub his accidentibus: id enim fit per conuerſionem vt corpus Chriſti ita adſit.

3 Copula eſt, non ſatis explicatur per tropum, [q] ut illud, Petra erat Chriſtus. [r] quaſi ſpiritualiter tantum manducetur, vt Patres eandem non tantum apud ipſos eſcã, ſed eandem ac nos ſpiritualem mãducarunt. [s] ſed ſignificat re vera eſſe corpus Chriſti, [t] quod Ioan. 6. diſcipuli etiam ij quibus ſermo durus uiſus eſt, plane intellexerunt: & illis (cum ſoli adeſſent in cœna, & nihil de hoc plano ſermone interrogarent quaſi de figura, aut parabola, vt explicabatur. c. 20.) verũ corpus exhibuit ita perſpicuis & diſertis uerbis, [u] ut uel infeſtiſſimi hæretici [x] ſint conuicti.

materiam panis conuerti in materiam Chriſti (quæ ſemper fuit eandem etiam in triduo) formam panis in formam Chriſti, vt dat eſſe corporeum idem repetit D. Thom. quolib. 5. ar. 11. ad 1. d. 11. q. 1. 3. 1. c. & ad 2. Palud. d. 8. q. 3. ad 4. Duran. Rich. & Bon. d. 11. Marſil. q. 8. ar. 2. Aegid. propo. 32. ita vt interueniat duplex [d] partialis conuerſio (ſit verbum aſſumpſit partes humanitatis duplici aſſumptione partiali. 3. p. q. 6. ar. 5) nec vrgẽt cõtra hoc arg. Sot. d. 9. q. 2. ar. 6. ad 2. Lede. q. 16. 4. d 2. Bergom §. 577. [f] At Scot. & Henric. aiũt ly corpus ſignificare compoſitum ex materia, & formã corporeitatis. & quã in homine ſit peculiaris forma corporeitatis, quã habet animam indiuiſibilem: & tenet Aurc. fatetur D. Th. opuſc. 32. c. 8. & 9. [g] & nõ dari eã formã corp. probat D. Tho. 1. p. q. 76. Sot. 1. phyſ q. 7 Ferr. 2. cont gen. c. 58. Heruæ: tract. de vnitate formarũ, q. 12. & quodli. 6. q. 9. Sonc. 8. meta. q. 12. 13. Alb. ſum. de homine. 2. 3. q. 1. Greg. 2. d. 26. q. 2. Durã. 4. d. 11. q. 3. [h] Hæc propoſitio eſt vera, non ex ſola intentione proferentis vt putat Sco. ſed ex natura & ꝓprietate propoſitionis, Caiet. Sot. Ledeſ. recent. contr. Scot qa ly eſt, ſignificat connexionem extremorum. nec oportet dum profertur ly, hoc, vt ſit præſens ſubſtantia quæ oſtenditur: ſed neco oſtendit rem quæ futura eſt. ſed nunc oſtendit præſentes ſpecies: verba tamen non ſupponunt niſi in inſtante terminatiuo propoſitionis, in quo ly hoc ſupponit pro corpore Chriſti D. Tho. a. 2. & art. 5. ad 2. Bellar. cap. 11. [i] ſup. cap. 18. D. Thom art. 5. Caie. Soto Ledeſ. duplex enim eſt veritas 1. formalis & ſpeculatiua (quæ ſupponit ita eſſe in re ſicut per propoſitionem ſignificatur: de qua bene negat Scot. & Caietan) 2. practica & cauſalis, ad cuius veritatem non ſupponitur ita eſſe in re: ſed ſatis eſt quod propoſitio faciat ita eſſe, ſicut ipſa ſignificat. Vt ſi Deus daret mihi facultatem faciendi aurum his uerbis, hoc eſt aurum (ut rex Midas fingitur tactu res in aurum conuertiſſe) tunc ly hoc eſſet quid commune in confuſo vtrique extremo: & propoſitio eſſet vera in fine prolationis. [k] Dam. lib. 4. ca. 14. Bon. diſt. 8. in 2. p. q. 1. Holcot. q. 3 & ſignif Vvald. tom. 2. cap. 50. poterit enim Chriſtus inſtituere vt forma eſſet, hoc fit corpus Chriſti. At non decuit, quia forma debet ſignificare rem non ut in fieri, ſed ut in facto eſſe: cum id ſacramentum conſiſtat in facto eſſe permanente, poteſt tamen exponi, Hic panis (nempe mutatus & ſanctificatus) ſeu hic cibus fit corpus Chriſti (ut Ioan. 6. è contra dicitur, caro mea eſt ꝗs ſit cibus) Bellar. 3. euchar cap 24. arg. 8 panis ſumitur pro cibo [l] ſic exponũt, ly, Hoc, (ideſt id in quod conuertetur panis) paulo poſt erit corpus Chriſti. Marſil. q. 6. Mai. d. 8. q. unic. & citat Richard. ar. 3. q. 1. ad. 5. Ocam quodlibet. 2. quæſt. ult. quia quod proximè erit, reputatur eſſe moraliter præſens. & aiunt ly Hoc, oſtendere corpus Chriſti in propria ſpecie. [m] D. Thom. quæſt. 75. articu. 8. etiam minus proprie loqui Ambr. 4. de ſacram. cap. 4. de pane fit corpus Chriſti. ſimiliter loquitur Gaudent. tracta. 2. in Exod im proprium dicunt Bona. diſtin 11. quæſt. 6. Gabr. quæſt. 1. & lect. 49. Alexand queſt. 33. mem. 3. art. 2. Soto d 9. quæſt. 2. art. 8. Ledeſ Bellarm. 3. de euchariſt. cap. ult. [n] D. Thom quæſt. 75. 8. ad. 1. Alexand. memb. 3. art. 2. §. 2. Soto. Ledeſ. Bonauent. diſtinct. 8. in 2. par. articu. 1. quæſt. 1. recent. & uidetur communis. Alij exponunt, Hoc (ideſt ens commune ſubſtantiæ & accidenti, ita ut oſtendat accidentia ſenſibilia) ſit corpus Chriſti, ideſt figura & ſignum quod continet corpus Chriſti præſens. uidetur Rich. ar. ſupra Scot. & quidam falſo tribuunt D. Thomæ, articu. 2. At ita ſane exponit Auguſtinus, contra Adimantum. cap. 12. Tertull. 4. contra Marcio. & uidentur Baſil. Liturg. ut refert Damaſce. libro 4. capit. 14. & Clemen. lib. 3. conſtit. cap. 16. dum antitypa myſteria uocant. At hæc figurata locutio non eſt communiter admittenda, ut dicetur capitu. 21. iuxta reg. Auguſt. 3. doctrin. cap. 10. quando verba ad literam poſſunt intelligi, non eſt confugiendum ad metaphoras. alibi ſic dixiſſet baptiſmum. I. agnum eſſe corpus ſuum, quia fuit figura illius. [o] acute Diuus Thom. artic. 2. Caietan. Soto. Ledeſ. Bellar. ſic Luc. 13. ſumitur, mulier dimiſſa es, & Ioan. 4. filius tuus uiuit. ſic explicanda ſunt Patres, & Trident. capitu. 4 uid. cit. K. [p] tenet Scot. diſtin. 8. quæſt. 2. artic. 3. Du eand. quæſtio. 2. ad. 2. fin. neque id negat D. Tho & Caietan. [q] concil. Triden. ſeſſ. 13. cap. 1. & 7. ſyn. Act. 6. contra primos hæret. Iconomachos, ſup. procem §. 7. P. qui aiont panem eſſe figuram & imaginem corporis Chriſti. (quod Tertull. & Auguſt. ſup. interdum admittunt) de qua phraſi hæretici damnantur a Patribus Græcis, & in 7 ſynod. Act. 2. Dam. lib quarto. cap. decimoquarto Theophy. in Matth. 26. & in 1. Corinth. 11. Bellarm. 1. de euchariſt. cap. primo, & nono, Taper. ar. decimotertio. [r] Nam 1. Corinth. 10. mox explicat, petra erat Chriſtus: quia omnia in figura contingebant illis. Bellarm. libro quarto, cap. 4. 10. & 11. argumen. 6. ſed dum Chriſtus dicit, hoc eſt corpus meum. nihil adiecit per quod intelligatur loqui in figura. [s] Chryſo. Theoph. 1. Corint. 10. & Bellar. 1. de euchar. cap. 4. ca. 14. arg 12. affert explicans Patres eandem inter ſeipſos eſcam manducaſſe. ſed Aug & omnes ſcholaſtici Claudi. rep. 6. cap. 8. diſt. 39. col. 1. 10. & 12. manducaſſe in figura eandem quam nos in ueritate manducamus, & ideo Ioã. 6. explicat, non ſicut manducauerunt Patres veſtri manna, ſed panis quẽ dabo eſt uere caro mea & cibus. Caſtro. euchar. hær. 2. Ruſſen. lib. 2. de uerit. corpor. Chriſti. cum Chryſoſ. in Ioan. 6. & ho. 41. ad populum. Orig. ho 7. Num. Aug. 21. ciuit. capit. 25. Trident. ſeſ. 13. capit. 2. ſeſſ. 21. cap 1. [t] ut Ioan. 1. uerbum caro factum eſt non intelligitur per tropum, contra Manichæ. [u] ſic ait Trident. capit. 1. & fatentur Patres Chriſtum clariſſimis uerbis locutum eſſe, quos affert Claud. rep. 2. cap. 1. Turrian. tract. 1. de euchariſt. Sonnius titu. de euchariſt. Soto. diſtin. 9. quæſt. 2. 1. Bellar. toto libro 2. de euchariſt. ſic aiunt Cypr. ſerm. in cęna Hilar. 8. Trin. Cyrill. catech. 4. Epiph. in anchorato Baſil. reg. breuis. 172. Emiſſe. ho. 5. de paſca. Nazian. orat. in Paſcha, & eius diſcipulus. Iſich libro ſecundo, Leuit. capitu. octauo, Chryſoſ. homil. 85. Matth. hom 60. ad popul. Auguſtinus, Pſal. 33. concl. 2. Gauden. tract 2. in uigiliam paſchæ. Deinde Claud. cap. 2. pro ueritate ſumat 26. rationes. quod ſi quando. Auguſt. obſcure loquatur, alibi ſe explicat apud Torrenſ. tertia confeſſ. capitulo ſexto, & recent. ſupra, [x] ut de Luthero & Bucero, quos ſequuntur ſacramentarij, referunt Taper. articulo decimotertio, Hoſi. 1. contra Breni. Bella. 1. de euchariſt. capitulo primo, & octauo, Prateol. Sander. Alan.

&

y &c alij recent. y In forma ſanguinis explicantur 4. beneficia eximia, de quibus Patres & D. Th. q. 78. ar. 3. Bart. Ledeſ. ſum. difficultate. 10. Cuchus lib. 5. inſtit. Mao. tr. 8. de euchar. nu. 79. Alan.
z lib. 1. c. 34. Hoſius c. 40. Caſtro. euchar. hær. 3. Taper. a. 16. z Bell. lib. 1. c. 11. col. 1. vel eſt ſenſus, hic (nēpe potus) eſt ſanguis meus; vt hoc, nempe eduliū eſt corpus meū.

f primum vere litteralem. lib. X. f D. Th. q. 78. Inno. ar. 1. c. cum Marthæ. Bellar. lib. 4. c. 14. ad fin D. Tho ar. 3. ad 6. quis aliud credi-
g mus quam cernamus. Soto. g D. Tho ar. 3. ad 4. & c. cum Marthę Soto. Ledeſ. Palud. Petrus Sot. lect. 8. Viguer. c. 16. §. 3. verſ. 3 Bel-
h lar. lib. 2. de euchar. ca. 11. & lib. 1. miſſ. c. 8. h ſed Luc. 22. hic calix nouum teſtamētum eſt: ſumitur pro inſtrumento promiſſionis. Bellar. & ly. in ſanguine ſumitur, pro, per ſanguinem, vt frequēs eſt in ſcriptura. Roma. 3. 5. Epheſ. 2. Martyn. hypot. quia per ſanguinem uiſibiliter in croce effuſum, tanquā per inſtrumentum datur nobis im teſtamenti & hæreditas.

4 In conſecratione vini verba
y (Hic eſt calix, &c.) ſic exponūtur y Articulus Hic, non ſumitur ſubſtā-
z tiue ſed adiectiue z Luc. 22. & 1. Cor. 11. hic calix nouum teſtamentum eſt: vt ſit ſenſus, hic calix eſt calix ſanguinis mei. dicitur calix ſanguinis. 1. potus ſanguinis, aut contentum in calice & vaſe eſt ſan-
a guis. a Effundetur de futuro, aut ſumitur recitatiue: quia fit in memoriam paſſionis, in qua effuſus eſt totus Chriſti ſanguis (quamuis alia verba ſumantur etiam forma-
b liter b) aut reſpectu temporis quo Chriſtus protulit, ſumitur forma-
c liter: c tunc enim Chriſtus ſanguinem erat effuſurus: aut 3. futurum
d pro præſenti, d non vt ſignificet cruentam effuſionem in paſſione factam, ſed incruentam qua nunc ſanguis ex vi ſacramenti effunditur in potum, ſic enim Græci le-
e gunt, Effunditur aut datur: e quia virtus ſanguinis ita efficaciter prodeſt, ac ſi nunc ſanguis pro nobis effundatur.

5 Sequentia tria nō ſunt expreſſa in euangelio, ſed habentur ex tra-
f ditione. f 1. Myſterium fidei. quod ſignificat aliud nos fide credere,
g quam cernamus oculis. g 2. noui teſtamenti apud Matth. & Marc. non pro ſcriptura, ſed pro repro-
h miſſione h Hebr. 12. quam Chriſtus teſtator ſuo ſanguine & morte confirmauit, vt hæredes faceret. dicitur Noui: quia non in figura, vt in veteri teſtamento, ſed datur verus Chriſti ſanguis. Aeterni, quia participes facit æternę glorię. At Luc. 22. hic calix nouum teſtamentum eſt: ſumitur pro inſtrumēto promiſſionis, ideſt ſanguis ſub ſpecie uini contentus eſt teſtamentum ſancitum in ſanguine meo. 3. qui pro uobis, nempe Apoſtolis: & pro multis nempe electis,
i quoad efficaciam i datur cum effectu in remiſſionem peccatorum. uel multis ſumitur pro multitudi-
k ne: k quia pro omnibus effuſus eſt. Nam & in præſcitis dum iuſtificātur, habet ſuam efficaciam id ſacrificium. Ritus expreſſi uerbis ante conſecrationem poſitus. (Accepit panem in manus, benedixit fre-
l git, &c.) habentur ex euangeliſtis. l Et eleuatis oculis habetur ex tra-
m ditione. m alios ritus addit Eccleſia ad ſolennitatē Miſſæ, de quibus late dicetur li. de Miſſa. c. 26. & ſeq.

6 Vt ſacramentorum uerba coniuncta materię ſunt, uera cauſa inſtrumentalis; & habent uim effecti-
n uam gratię: n ita uerba ſacerdotis
o coniuncta characteri o (qui eſt poteſtas actiua circa materiam panis & uini,) habent diuinitus datum
p uigorem & actiuam uirtutem, p qua fit hoc ſpeciale ſacramentum, ideſt ut ſub eo ſigno, & ſpeciebus contineatur uere & ſubſtantialiter corpus & ſanguis Chriſti. nec impoſſibile eſt ut Deus eo uerborum inſtrumento corpus Chriſti coniungat ſacramentaliter cum his ſpeciebus (Vt baptiſmus coniungit animam cum gratia, & homo generans diſponendo materiam, coniungit corpus cum anima ſpirituali.) Nā uerba quæ præuia actione multiplicant ſpecies, & excitant audientem, eleuantur ut denuncient imperium Dei, cui panis quaſi ſenſum haberet, obedit ad
q nutum, q ut tranſmutetur in corpus Chriſti. ſic humanitas eſt inſtrumentum coniunctum Verbi ad opera ſupernaturalia & miraculoſa. Hæc uirtus addita uerbis aut humanitati, non eſt qualitas re diſtincta, ſed modus & uigor formaliter additus ex coniunctione Inſtrumenti cum Deo: cui obedit creatura ſecundum potentiam actiuam aut paſsiuā obedientialem, in omnem effectum qui non implicat fieri per creaturam. ſup. lib. de ſacram. c. 17. De hac reali præſentia Chriſti ſub ſpeciebus, quę eſt uerborum effectus: & de actione ſubſtantiali qua panis conuertitur in corpus Chriſti, ſtatim dicendum eſt.

CAP. XX.

De effectu uerborum, ideſt pręſentia corporis & ſanguinis Chriſti in hoc ſacramento.

EFfectus uerborum formæ eſt conſtituere ſpeciale ſacramentum permanens, ab alijs omnibus quæ in ſucceſsione conſiſtunt, diſtinctum: atque ita ſpecies panis & uini poſt uerborum prolationē ſunt ſpeciale ſignum rei ſacræ, ſup. cap. 7. De hoc uerborum effectu ſynodus Trid. ſeſſ. 13. c. 1. ueritatem cathol. in hunc modum aperte &
a ſimpliciter profitetur. a 1. in almo ſanctæ euchariſtiæ ſacramēto poſt

a a D. Th. ar. 3. ad 1. & di. 8. vbi Bonau. in 8. p. ar. 1. q. 2. Richar. ar. 3. q. 2. ad 5. Palu. q. 1. Soto. Ledeſ. Gabr. lect. 52. Anton. 3. p. tit. 13. c. 5. §. 4. Titel. in explicat. Cano. Bell. ſic cum dicit bibite ex hoc, ideſt ex eo quod in calice continetur ſub ſpeciebus vini, & ſic hanc figuratam metonymiam, vt continens ſumatur pro contēto, explicant plane Matth. & Mar. hic eſt ſanguis meus. quare hinc non licet arguere, vt corpus per tropum ſumatur pro figura corporis. calix pro potu, Mat. 11. 20. & 1. Cor. 10. 11. at pro vaſe, Matt. 26. accipiens calicem. c. 23 Mar. 7. Luc. 11. A-
b poc. 14. b ſup. c. 18.
c §. 1. A. B. c Gabr. lect. 53. D. Thom. Sot. Ledeſ. cum D. Th. a. 3. Baſil. Chryſoſt. Damaſ. & theo-
d log. cit. c 18. A. B. d vt morem eſſe in prophetis & ſcripturis probat Martin. li. 5.
e hypot. c. 3. e c. ſi quotieſcunque, de conſe. d. 2. ex Ambr 4. ſacr. c. vlt. Cano, li. 12. loc. c. 13. Bellar. lib. 1. c. 10. col. 9. ſic Luc. 22. habet, corpus quod pro vobis datur. & Matth. ſanguis qui effunditur vt legunt Chryſo. Theop. Euth. Ambr. Bellar. Claud. repe. 1. c. 9. Turr. li. 1. pro can. Apoſt. cap. 54. & in 7. ſynod. Act. 6. & ſenſus eſt virtus ſāguinis mei ita efficaciter ad vos perueniet, ac ſi nunc ſanguis effunderetur, vt exponit Aug. Chryſ. ho. 61. ad popul. ſic 1. Cor. 11. Græc. habetur eſt corpus quod pro vobis frangitur. & c. 10. panis quē frāgimus. Act. 2. in fractione panis, Bellar. c. 12. frangi ſumitur pro immolare. & c. 10. aut pro dare & diſtribuere, vt Eſa. 58. frāge eſuriēti panem tuū. At ex Luc. 22. Græc. conſtat ly. qui effunditur, referri ad calicem. i. calix ſanguinis mei effundetur, nempe in ora ſumētium. Bellar. c. 10. addit Ianſen. concord. c. 131. effundi eſt offerri & libari in ſacrificium Deo. At hic ſenſus non debet excludere

i i D. Tho. art. 3.
k ad octauū. Soto k Martin. lib. 6. hyp. c. 3. Theoph. Matt. 26. & aliās. Aug. 6.
l contra Iulia. cap. 13
m m D. Tho. art. 1 c. ad quartum. diſt. 8. q. 2. a. 5. Alexan. q. 33. ar. 3. Soto. q. 1. art. 3. col. 8. Inno. li. 4. c. 5. catech. Pij v. c. cum Marthæ. Fedlinger. lib. 7. de Cathol. inſt. par. 268. Trid. ſeſſ. 22. can. 7. & in generali de ritu ſacramētorum,
n ſeſſ. 7. ca. 13. n ſup. lib. de ſacr. ca. 16. &
o ſequen. o character principalius cōcurrit, ſed verba proprius. D. Th. d. 8. q. 2. & 3. Richar. ar. 3. q. 3. Alexand q. 34. mem. 8. vt quod calor hominis ſit uirtus nutritiua habet principaliter ex cōiūctione animæ o-
p perantis. p q lib. de
q ſacr. c. 18. §. 1. colligitur ex Trid. ſeſſ. 13. c. 3. Clau. repet. 7. c. 4. & ſeq. & Patres efficaciam tribuunt ſimul uerbis his, & Luc. 22. hoc facite. quiaminiſter vere conficit. Chryſoſt. hom. 1. de prodit. Iudæ. hom. 83. Matth. Damaſ. lib. 4. c. 14. Ambr. 4. ſacram. c. 4. Aug. 20. contra Fauſt. cap. 3. D. Tho. q. 78. art. 4. Soto. Ledeſ. Caiet. Ale. 4 p. q. 34. mē. 1. ar. 2. Albert. diſt. 1. art. 5. communis recent. Bellarm. li. 4. euchar. cap. 13. Iren. optimè, lib. 5. cap. 1. Damaſc. lib. 4. c. 14. panem obedire præcepto Dei. Bellar. lib. 4. c. 13.

CAP. XX.

a LIcet concilia a antiquiora declarauerint plene corpus & ſanguinem Chriſti adeſſe in ſacramento euchariſtiæ. ſed ad reprimendas

panis & vini cõſecrationem Chriſtus verus Deus & homo vere realiter, ac ſubſtantialiter totus de nouo adeſt & cõtinetur ſub ſpecie panis & vini, 2. corpus Chriſti præter locũ cœli adeſt nobis in multis alijs locis ſacramentaliter præſens ſua ſubſtantia: ea exiſtendi ratione quã verbis exprimere vix poſſum[a]: & tamen per fidem conſtanter credimus. 3. Ita Maiores omnes nři [b] qui in vera Chriſti eccleſia fuerũt, & de hoc ſacramento diſeruerunt, apertiſſimè profeſſi ſunt. At hæretici dicũtur nouatores: quia ſemper in eccleſia illorum impia doctrina agnoſcitur noua, [c] & eum initio poſt doctrinam Catholicam.i. vniuerſalem tẽpore & loco, quę ſemper in eccleſia fuit nota. Et contra hãc veritatem obloquuntur illi hæretici, qui primum errores in eccleſiam inſerere ſunt conati, vt Simoniaci, [d] & Menãdriani: qui ſimul negabant verbum Dei aſſumpſiſſe veram carnem. [e] Qui admiſſa fide de myſterio incarnationis primum negarunt adeſſe vere corpus Chriſti ſed in figura & imagine panis tãtum, fuerunt iconomachi [f] apud Græcos, qui damnãtur in 7. ſyn. Act. 6. Deinde fertur Bertramus (quod autem quidam tribuunt Valeramo) vt Chriſtus dicatur impanatus, quod putet non adeſſe in euchariſtia humanum, ſeu carneum Chriſti corpus ſumptum ex B. Virgine matre, ſed corpus panaceũ aſſumptum hypoſtaticè a verbo. hic ſane error fuit Ruperti abbatis. [g] ſed præcipuus fuit Berengarius [h] anno Chriſti prope. 1050 (de quo ſ.c.21.§ 2.) qui ter retractãt. Deinde recentiores Lutherani [i] mille figmentis & fictitijs tropis contra vniuerſum eccleſiæ ſenſum detorquent verba Chriſti quibus diſerte & perſpicuè [k] docuit ſe poſt panis & vini benedictionem [l] ſeu conſecrationem præbere ſuum corpus & ſanguinem. Qualis ſit hæc præſentia Chriſti declarabitur ex Dei præſentia in rebus.

2 Deus in creaturis adeſt per præſentiam, eſſentiam, & potentiam [m] vbique. quæ tres rationes in rege finitę ſubſtantiæ & virtutis omnino diſtinguuntur: adeſt enim præſens in domo in qua videtur, adeſt per potentiam in toto regno quod ſibi obediens gubernat: ſed per eſſentiam & ſubſtantiam continetur æquali tãtum loco. ita corpus Chriſti conſiderari poteſt primo vt ſola præſentia obiectiua adeſt oculis intuentium ſenſu aut fide, [n] & eſt ſignum excitans in ſui cõſiderationem & deuotionem. ſecũdo adeſt per realem potentiam & virtutem etiam in locis diſtantibus [o] in quibus Chriſtus per inſtrumẽtum ſuę humanitatis confert gratiam & dona ſpiritualia, per ſubſtãtiam adeſt non tantum in cœlo ad dexteram patris, iuxta modum exiſtendi naturalem: ſed ſimul idem numero Chriſti corpus adeſt contentum in ſpeciebus panis, & vini in multis locis ſacramẽtaliter præſens ſecundum ſubſtantiam, vt explicat conc. Trident. ſeſ. 13. cap. 1. & ſæpe.

3 Propter hæc tria concil. Trident. ait in euchariſtia adeſſe corpus Chriſti, idest vere, quia habet verum corpus, & non phantaſticũ. nec ſolum ratione ſuppoſiti Chriſtus qui eſt De⁹ & homo adeſt ſub ſpeciebus panis cõſecrati (ſic enim Chriſtus vbique adeſt, [p] & fuit ab æterno Hebr. 13. Chriſtus heri & hodie ipſe & in ſæcula) ſed corpus Chriſti finitum quod non eſt vbique, [q] neque aderat ſub ſpeciebus ante conſecrationem, adeſt ſub illis facta conſecratione. & per communicationem idiomatũ Chriſtus dei filius ex vnione ad corp⁹ [r] adeſt nouo titulo ſub iiſdem ſpeciebus.

4 Adeſt non tantum in ſigno & figura, [ſ] ſed vere & in veritate ſub eo quod eſt peculiare ſignum corporis Chriſti cõtenti: ſicut eædem ſpecies prius erant ſignum ſubſtantiæ panis ſub illis contentę ſubſtantialiter. 2. adeſt corpus Chriſti realiter. i. nõ ficte per imaginarium tropum, quo veritas carnis eius n. gatur adeſſe: [t] quaſi ſola imaginatione ficta aut pręſentia obiectiua adſit apprehenſus per fidem, quæ illo ſigno excitetur: ſed adeſt realiter quæ præſentia eius indiſtantia eſt effectus realis, & veræ mutationis terminus: & in corpore Chriſti ponitur relatio propinqui [u] & præſentis: adeſt enim de nouo vbi pri⁹ nullo modo aderat ſubſtãtialiter. [x] Nec tamẽ mutatur ſimpliciter corpus Chriſti, ſed fit per mutationem panis in ipſum. 3. adeſt per potentiam & realem virtutẽ ſub ſpecie-

primendas varias hæreſes plenius declarat concil. Trident. ſeſſio. 13. cap primo quod ſæpe repetit eadem ſeſſ & ſeſſ. 21. 22. [b] Trident. colligũt ex Patrum conſenſu & traditione. [c] Soto. diſtinctio. 9 quæſtio. 2. 1. quod in generali contra hæreticos aiunt Vincent. Lyrinenſ. contra profanas vocum nouitates. Tertul. de præſcript. hære. & libro 1 contra Marcio. Iren. lib. 3. c. 4. Epiphan in anacephaleoſi. Cano. libro 12 de locis. capit. 8. [d] in procem. §. 7. lit. O. [e] Bellarm. ſic ſimili errore Neſtorius vt negauit veram vnionem verbi cum carne: ita dixit in euchariſt. eſſe quidẽ corpus Chriſti ſed puri hominis. contra quem Cyrill. tom 4 ad fin. At de his hæreticis circa hũc errorem de euchariſtia non faciũt mẽtionem antiqui Irenæ. Tertul. Epiphan. Auguſt. de hæreſ quia ſatis putarunt confutaſſe illorum fundamentũ, & probare Chriſtum habuiſſe veram carnem cõtra Manichæos. & veram vnionem cum carne, contra Neſtor. [f] ſup. cap decim. nono. lit. Q. Bellar. lib. 1. de euchariſt. cap. 1 [g] ſupra in proœ. §. ſupra. ... P. de Bertramo, Valeramo, & Ruperto abb. [h] Leo Papa IX epiſtol. ad Michael. ait vſque ad Berenga. eccleſiam per annos 1050. quieuiſſe abſque hac hæreſi. H. c Berengar. dixit 1. euchariſtiã eſſe tantum figuram deinde retractans dixit, adeſſe vere corpus Chriſti, ſed ſimul cum ſubſtantia panis. de quo inf. & Bellar. lib 3. cap 8 ſup in proœm § 7. lit. X [i] Luther. ſic ſcripſit, optaui negare veritatẽ corporis Chriſti in euchariſt. niſi ex ſcripturis conuinceretur. ſed Zuinglius, & præcipue Caluin (qui fingit ſubtile myſterium) negant adeſſe etiã in vſu. de Caluin. myſterio refert Bellarm. libro primo, capit primo, & octavo. Et contra illos diligenter ſcribunt Recentiores Soto. Petrus Soto. lect. in tertia. & quarta. Driedo. libro quarto. eccleſiaſtic. dogmat. capit. 5. & 6 Caiet. opuſc. de informando Nuntio contra libel. Oecolampad. Hoſi inſtit. cap. 49 & lib. 1. contra Brent. Caſtro. euchariſt. hær 4 Ekius Ench. rid. tit. de verit. corporis Chriſti. Taper. art. 13. Ayala 3. par. tradit. conſiderat. 5. Ioan. Arbor. libro 5.

Theoſoph. cap. 13. Sixtus. lib. 6. Biblio. capit 66. 196. Martin. 10. hypot. reg. 38. Torren. 3. confeſſ. Auguſt. capit. 6 §. primo, & quarto. Ioann. Heſſel de verit. corp. Chriſti Claud. à repet. prima. de euchariſt vſque ad repetio. ſextam. Garet. de euchari. Claſ. prima, vſque ad quartam. Alan. lib. primo. de euchariſt. Eſpence. de adorat. euchariſti. Correſius de verbo Domini, hoc eſt corp⁹ meum. Pighi. controuer. quarta. Vincelius de euchariſ. ca. 7. Tonſtalus epiſcopus lib. de veritate. corpor. Chriſti. Stephan. epiſcopus Vintoniẽ. Albanus Leodaſius quos refert Taper & Decan Vintonienſ. Io. Homeinſter. de locis commun. c. 12. affert 80. Patres. Garetius lib. nono Claſſiũ affert 458. teſtimonia Patrũ. Vvaldenſ. to. 2. ſacram. cap. 19. vſque 23. Turrian. trac. 5. de euchariſ. [k] Trident ſeſſ. 13. cap. 1. & Patres cit. ſup. c. 19. §. 3. V. [l] vt ex Patribus probatũ eſt ca. 16. lit. G. [m] D. Tho. 1. par. q. 8. art. 3. corp. & ad. 4. vbi addit ex vnione incarnationis ſingulari modo Deũ eſſe in humanitate. omiſit vero hũc modum mirabilem, quo Chriſtus adeſt in euchariſt. [n] quẽ tantum modum agnoſcunt Lutherani & Caluiniſtæ. de qbus ſup. [o] dictũ eſt lib. de ſacram. c. 16. cum Caiet. 3. par. q. 13. art. 3. Vega. lib. 7. in Trid. c. 14. & ſane Duran. diſt. 1. 1. q. 1. ſolũ hanc pręſentiam ordinis videtur ponere. vid. ſup. in proœm. [p] D. Thom. 3. par. q. 16. ar. 9 Bellar. li. 3. de Chriſto. c. 3. [q] Bellar. in proœ. lib. de ſacra & lib. 3. de euch. c. 17 cõt. Vbiquiſtas. vide ſup. in proœm § 7. [r] Trid. ſeſ. 13. c. 3. diuinitas adeſt propter mirabilẽ vnionẽ hypoſtaticã cũ corpore, & aĩa: non dixit per concomitantiã: qa deitas non infinita non dr̃ contineri, nec fit terminus trãſubſtantiationis. [ſ] Trid. ſeſ. 13. c. 1. can. 1. dãnat dicentes adeſſe tanquã in ſigno tm̃. ſed non eos Patres vt Aug. Tert. qui interdũ aiunt eſſe in tali ſigno, ſub quo tñ cõtinetur corpus Chriſti pſ̃ens de quibus inf. [t] Trid. c. 1. & ſimili ſenſu dãnat explicantes per tropũ, quo neg. ẽ veritas carnis adeſſe: vt negãt Luth. & Cal. [u] Vt fatetẽ Sc. d. 10. q. 1 d. 11. q. 3. a. 2. & collig ẽ ex Tr. ſeſ. 13. c. 1. can 1. at Sco. ibi. & d. 11. q. 1. 1. ait eſſe relationẽ extrinſecus aduenientẽ. [x] at

Verbum

bus,per quas tanquam per inſtrumentum ſacramentaliter coniunctum confert gratiam & ſpiritualem refectionem ſumenti. at licet ſimilem virtutem Chriſti & repręſentationem paſſionis eius habeat ſacramentum baptiſmi,numquam tamen dicitur ibi eſſe corpus Chriſti.[y]

§ Tandem concil. Triden. præter vere & realiter, adiecit corpus Chriſti adeſſe in multis alijs locis ſubſtantialiter præſens. qua noua voce ſignificat ſubſtantiam corporis Chriſti adeſſe pręſentem, quia immediate ratione ſubſtantię ſuccedit ſubſtantię panis: ſed differt, quia panis aderat quantitatiue in loco, ſcilicet pars ſubſtantię in parte loci: ſed corpus Chriſti ſubſtantialiter: non quidem,vt dicat reſpectum immediate ad locum,[z] ſed immediate ad accidentia panis ſub quibus ſacramentaliter continetur: & ratione ſpecierum adeſt in loco illarum., vt ſubſtantia panis aderat ſubſtantialiter pręſens in eo loco ratione ſpecierum ſub quibus continebatur. quare denominatio quę reſpicit locum aut motũ localem,tribuitur Chriſto ratione ſpecierum. ſic enim à Patribus dicitur videri & tangi. & dum ſpecies mouentur dicitur moueri corpus Chriſti licet per accidens.[a] ſed vere manducatur[b] ſenſibiliter hic cibus & panis viuus: Patres cum confeſſione Berengar. admittunt (per communicationem quãdam idiomatum) vt corpus Chriſti ratione ſpecierum dicatur frãgi dentibus.[c] quę communicatio non fit in omnibus rebus:[d] Vt hoc album vel hoc rotundum non dicitur corpus Chriſti, nam hoc album ſupponit pro quantitate panis relicta, quę tanquam ſubiectum accidentium denominatur alba & rotunda. nec corpus Chriſti dicitur rotundum,album,aut calefieri:[e] nec circulariter moueri,dum hoſtia in eodem ſitu mouetur in orbem: quia corpus Chriſti non unitur hypoſtaticè cum ſpeciebus, vt ſup. dictum eſt.

CAP. XXI.

Quibus verbis Patres explicent hunc effectum: nec adeſſe Chriſtum in figura tantum.

Modus quo Chriſti corpus adeſt pręſens in euchariſtia, eſt ſupra captum rationis naturalis. quod ſi nobis eſſet ignotus, nõ erubeſcamus fateri ignorantiam noſtram.[a] certa tamen fide credendum eſt, ex conuerſione fieri, vt corpus Chriſti uere,realiter,& ſubſtantialiter adſit ſub ſpeciebus panis & vini, poſt factam conſecrationem. Quam ueritatem ſatis indicant uaria nomina[b] quę Patres tribuunt euchariſtię, ob uarios effectus: & pręſignarunt in ueteri teſtamento figurę,[c] & oracula prophetarum.[d] hanc veritatem in cõcilijs[e] declarant Patres, non tanquam nouum dogma nuper cognitum: ſed quod expreſſe colligatur ex ſacris ſcripturis, dum Chriſtus id myſteriũ inſtituit, Matt.26. Marc.14. & clarius dum Luc. 22. habetur, hoc eſt corpus meũ quod pro uobis datur. & Apoſt. 1.Corint.11.[f] quod pro vobis tradetur.[g] Ex quibus locis definiunt Patres, dici diſertis & perſpicuis uerbis,[h] eſſe ipſiſsimum corpus Chriſti, quod in cruce traditum eſt. Errant qui negant ex eo literę contextu haberi, vt accipiatur in proprio ſenſu, niſi eccleſia ita explicaret:[i] quaſi verbum tradetur, accipi poſsit ut determinatio prędicati. & Paulus inſuper explicat pręceptum Chriſti, ut probet ſeipſum homo antequã de pane illo edat: ne indigne ſumens,iudicium mãducet,non diiudicans corpus Domini.[k] ut explicabitur cum ſermo

Verbum diuinum dum nouo modo adeſt in humanitate ſine mutatione ſui (1.p.q.8.3.ad 4.& 3.p.q.2.a.7.) iam aderat ubiq; præſens ſubſtantialiter: ſed corpus Chriſti adquirit intrinſece nouũ modum quo ſit præſens: ſed non ſit in ipſo mutatio ſimpliciter. y inf.cap.22. y vt bene Bellarm.lib.4.ca.3.[z] D.Tho.q.76.5.Soto.

z d.10.q.1.ar.5.Led. q.17. Docto. d.10. Alexã. q.40 mem. 3.ar.6.& 7. Richar. ar.2. q.1. Palud.q. 3.Bonau. Carthuſ. q.2.Aegid. Theor. de euchar. propoſi. 5.& 42. (Henric. quodlib.1.q.5. dicit falſo imaginari vulgus quantitatẽ corporis Chriſti tangere quantitatem ſpecierum, & eſſe in pfundo hoſtię quaſi contectum externa panis ſuperficie.) Capreo. q.1. ad 5. contr.1.concl. colligit ex D.Thom. Richar.ar.4 q.2. Cartuſ.q.5.ſed Scotus, Orã, Aliaco, Holcot. Gabr. di.10 q. vni. & lect.43. putãt corpus Chriſti adeſſe hic immediate in loco per ſubſtantialem præſentiam: & diffinitiue ſed inadæquate: & reponi hic per actionem adductiuam (q̃ admittit quidã) ſed falſo: quia ut ſubſtantia ſpiritualis,i Deus vel Angelus, non adeſt immediate in loco, ut ſi quia agit,patitur, aut vtitur loco, & anima ſpiritualis, quia unitur corpori. Ita corpus Chriſti, quod adeſt ad modum ſubſtantiæ ſpiritualis,dicit immediatum reſpectum agentis aut ſacramentaliter vniri ad ſpecies panis: & ratione illarũ adeſt ſubſtantialiter in loco ſpecierum.[a] D. Tho q.76. 6 Soto. Ledeſm. Recen. Maior. q.6. Durand.q. 3.Richar. ar.4.q.1. Alex.q.40.mem.3. art.4.Palud.q.3.Bonau. Albert. Marſil.q.7.ar.3.concl.4. Victor. §.60.quare quod Gabr.lect.47 negauerat corpus Chriſti moueri & comedi ratione ſpecierum: retractat.d.10.q.vnic.dub.4 ſi. Bellar.lib.3.ca.2.t 2.24.[b] Bellar.lib.3.ca.11.arg.5. quia ſic loquitur Chriſtus Io.6.niſi manducaueritis carnem. Matth.26.accipite & comedite.interdum enim cum ſenſu vitaliter deuoratur integer cibus ſine maſticatione (& euchar.confert gratiam quando vitaliter t aijcieur) quomodo Angelus non comedit vitaliter in corpore aſſumpto. D.Tho.1.par.q.51.ar.3.Chriſtus vero poſt reſurrectionem vere comedit uitaliter in ſignum uitę D.Tho. 3.par. q.55.ar.5.Beda in Luc.24. Bellar.lib.3. c.13.cum tamen cibum nutritione non conuerterit in ſubſtantiam aliti ſed in aerem præiacentem contra Ioan.Louanien.lib.de corp.Domini.dicentem, quod fuit conuerſus omnino in corpus Chriſti præextans, ita tamen ut nil cibi maneret, nec materia, nec accidentia.[c] ita admiſſa eſt confeſſio Berengar. in concil.Rom.habetur c.ego Bereng. de conſ.d.2.Bellar.lib.1.de euchar.c.2.reg.5.lib.3.c.8.12.& 14. col.5.cum Chryſoſt.hom.83.Matth.hom.45.in Ioan.hom.24.in 1.Corinth.Cyril.lib.12.in Ioan cap.58.Claud.repet.5.c.3.frangi.& repet.4.cap.6.dicitur Chriſtus uideri ratione ſpecierum.[d] Præter locum & motum rectum,tribuuntur corpori Chriſti quę pertinẽt ad effectus ſpirituales,vt quod per ſpecies nutrit, reficit animã & cauſat gratiam. Bochinus hæret.ait ly.eſt io forma ſignificare communicationem idiomatũ, propter vnionem corporis Chriſti cum pane: refert Bellarm. lib. 1.ca.8.verſ.5.& illã confutat. c.10. col. 7. quædã enim nõ tribuuntur corpori ratione ſpecierum, niſi per tropum, ut quod corpus frangitur Bellar. c.2.reg. 5. cum Petr. Soto lect.6.[e] ut Angelus ſi eſſet in toto cœlo præſens,nõ dicitur moueri circulariter Maior.q.6. Vuald. to.2.c.52. Sot.diſt. 10.q.1.art.4.col.7. & art.6. Ledeſ.Victor.Mant. Recent. idem ob aliam rationem Sco.q.6.& Durã.q.3. Item ob ſpecies quæ ſunt inanimatæ, corpus Chriſti non dicitur expers vitæ & ſenſus,Bell.lib.1.ca.1. reg.5.cum Petr.Soto ſup. & lib.3.euchar.cap.19.contra Luther.

CAP. XXI.

a Sic[a] Augu.agens quæſtio originale in pueris ſit peccatũ, non erubeſcit fateri ignorantiã.vid Fra. Med.1.2.q 81.mol ta.n.põt L.eus operari Eph.3.ſupra q̃ petimus,aut intelligimus.1.Io.3.maior eſt Deus corde noſtro. Hilar.3.trinit. Aug.22.ciu.ca.11. lib.21.c.5.6.7.Bell. lib.3.euch. c.2.col. 3.c.4.col.4 fin.[b c d] ſup.c.1.& inſ.de Miſſa.c.2.& 10.Bellar lib.1. euch.c.3.& 4.li.4 c.25.[e] Synod.7. Act.6.concil.Vercell.& Rom. contra Bereng.i.Flor.Trid.ſeſſ.13.c.1.& ſeq.refert Bellarm li.3. c.8.col.5.[f] In 1.Cor.11.Chryſ.Theoph.Oecum.Ambr.Theod. D.Tho.Anſel.& alij expoſitores.& de eodem loco Baſil.2.Bapt. c.3.Chryſ.hom.83.Matth.hom.45.Io.Origen.hom.2.in Pſ.37. Iſych.lib.3.in Leuit.c.36.Hieronym in Malach.1.apud Bellarm. lib 1.c.13.In quo loco ſanguis & caro non ſumitur per tropum,vt ait Chryſoſt.hom.24.in 1.Corint.11.Cyril. lib.10.in Ioan.c.13. Ad eandem rem facit.1.Corin.10. Panis,quem frangimus (id eſt communicatio panis conſecrati) nonne eſt communicatio corporis Chriſti!, vt exponit Chryſoſt.d.homil.24.& Cyril. Bellarm. cap.11.& 12.[g] [h] Dictum eſt,cap.19.lit.S.V.[i] Caietan.quæſt.80. artic.12.dub.1.quod tamen iuſſu Pij V. in impreſſione Romana ſublatum eſt.[k] 1 Corint.11. non dicit figuram ſed corpus Domini.de munditia animæ ante communionem inf.c.45. Trident. ſeſſio.

fiet de vſu & cultu euchariſtiç. Io. Apoſtolus, cap. 13. de cœna agens, non expreſſit verba conſecratoria: quia cap. 6. præmiſerat promiſſionem Chriſti de hoc myſterio: quod Chriſtus fideliter impleuit in vltima cœna, vt Patres inde colligũt. [l]

2. Ea aſſertio tot & tantorum teſtium, nõ permittit verba interpretari, vt panis & vinum dicantur eſſe tantum figura, ſeu configuratio corporis Chriſti. Quem ſenſum olim 7. ſynod. Act. 6. damnauit contra Iconomachos. & in concil. Vercellen. damnatus Berengar. retractauit in Concil. Turonen. & Roman. ſub Gregor. Septimo, reuerſuſque ad uomitum, iterum ſe correxit in alio concil. Rom. ſub Nicolao Secũdo, & libros coram ſynod. combuſſit. [m] quo tempore ſcripſerunt lib. contra Berengar. Lanfran. bene, Guidmundus melius, & Algerus optime. [n] Hæc veritas probatur à Patribus ex Matth. 6. dum hic panis dicitur ſuperſubſtantialis, in oratione dominica: [o] quã eccleſia in Miſſa cantari iubet ante ſumptionem euchariſtiæ, inf. lib. de Miſſa. cap. 34. §. 4.

3 Probatur ex communi conſenſu Patrum per omne tempus, qui id clariſſime affirmant: & interdum aiunt uerum Chriſti corpus vniri cum eo qui digne mãducat, [p] ut ſuo loco explicabitur, commendant Chriſtum Paſtorem, qui oues ſuo corpore paſcit, & ſanguine ſuo potat. [q] & quia hæc veritas naturali ratione probari nõ poteſt, quotidie confirmatur conteſtante Deo ſignis & prodigijs: vt id miraculorum maximum [r] declaretur per minora miracula, quę referunt paſſim recentiores [ſ] & veteres Patres. [t] per quæ id difficile myſterium fit euidenter credibile [u] etiam apud infideles, qui miracula experti sũt. & his theologus ſoluens argumenta, oſtendet nihil impoſſibile probare: decuiſſeque Dei bonitatem, vt non tantum vniuerſo, ſed ſingulis hominibus, qui digne recipe rent, ſe ſummo modo communicaret. [x]

4 Patres euchariſtiam vocãt pretioſum corpus & ſanguinem Chriſti, tremenda myſteria, pretium ſalutis noſtræ. [y] Multum differre à figuris & vmbris legis veteris: cũ contineat rem cœleſtem, & inconſumptibilem. [z] 2. euchariſtiam cõparant cũ myſterio incarnationis: [a] quaſi coniunctionem humanitatis extendat quodammodo ad iuſtos, quibus cõmunicat mirabilem vnionem poſtea explicandam. [b] 3. aiunt myſterium ita difficile eſſe, ut ſine fide intelligi aut retineri indubitanter non poſſit, cum ſit ſupra humanum captum. [c] 4. ſenſus externos falli, non quidem circa proprium obiectum debitè approximatum: ſed quia ſpecies occaſionem præbent errandi intellectui, ſi ſenſum ſequatur, [d] & per fidem non corrigatur. Nec tamen Deus dicitur homines decipere: ut nec Chriſtus, dum Luc. 24. finxit ſe longius ire. 5. Mutationẽ hanc vocant ſingularem, & quę requirat omnipotentiam Dei. [e] quam tamen explicant per alias mutationes miraculoſas. [f] 6. iubent adorare euchariſtiam latria: [g] videri a ſolis fidelibus excluſis etiam catechumenis. [h] Angelos demiſſo capite aſtare corã altari dum fit ſacrificium. [i] hæc, & traditionem ex Patribus per tẽpora diligenter probant recentiores [k] qui contra hæreticos huius temporis ſcribunt.

5 Quidam Patres qui euchariſtiã vocant ſymbolum, & figurã corporis Xpi, vno ex 4. modis, & iuxta tres temporis differẽtias exponẽdi ſunt. [l] 1. de pręterito, figuras fuiſſe vetera ſacramenta, & panẽ Melchiſe-

ſeſſio. 13. ca. 7. hinc probat præmittendam confeſſionem, & Oecum. in eum locum. Cyprian ſerm. de lapſ. Baſil. regul. mor. 21 capit. 1. & 2. lib. 2. de Baptiſ. capit. 3. Chryſoſt. hom. 83. Matth. homil. 45. in Ioann. Ambroſ. in Hebr. æ. 10. Bellarm. lib. primo. c. 13. [l] lib. 2. cap. 39. §. 1. infra cap. 45. lit. S. [l] de loco Ioan. 6. dictum eſt. cap. 3. lit. 3. E. B & tamen quædam illius cap. exponi ſpi[m]ritualiter [m] Plat. io Leo. IX. Vualdenſ. capit. 19. Bellarm. lib. 1. capit. 1, ſup. cap. 20. §. 1. H, [n] & in proœm. §. 7. [n] de his tribus, qui cont. Bereng. ſcribũt, ita meliori gradu refert Petrus Cluniac. lib. de ſacrif. 10 princ. Bell. [o] in Matth. 6. Panem ſuperſubſtantialem græc. hyperuſion. exponunt de eucha riſt. ibi Hier. Chromat. Theophy. Euthy. cum Chryſoſt. hom. 20. Lyr. gloſ. ordin. & alij expoſitores. Hierony. io Tit. 2. Cypr. ſerm. de oratio. Dominica. ad quem ſe refert Hilar. can. 5. in Matth. Caſſian. collat. 9. Aug. ſer. 28. de verbis Domini. Amb. 5. de ſacram. cap. 4. habentur ta pit. iſte panis. ca. in calice. c. ſi quotieſcunque. de conſ. diſtin. 2. & hos duos citat D Tho. q. 80. ar. 10. Bed. Luc. 11. Dam. lib. 4. cap. 14. Innoc. lib. 5. ca. 17. Gab. lec. 71. & alios affert Vuald. c. 28. Sixt. lib. 6. Biblio. c. 31. Ledeſ. 2. part. q. 16. ar. 13. ca 7. P. us V. & alij catechiſtę. uid. Claud. rep. 8. cap. 1. Martinez. lib. 1. hypot. cap. 6. [p] ad fin. [p] Chryſoſt. ho. 5 de Philogon. homil. 60. & 61. ad popul. Cyr. catech. Hilar. 8. trinit. dice[q]tur. c. 34. de effectibus. [q] Chryſoſ. ſup. & hom. 83. Matt. hom. 45. Io. ho. 24. in. 1. Cor. Aug. epiſt. 120. c. 27. Bellar. lib. 2. c. 39. §. 1. & [r] 6. [r] ſup. c. 2. A. [ſ] Quædam miracula refert Bell. lib. 3. c. 8. col. 9. [ſ] lib. 4. cap. 4. c. 21. col. 5. c. 24. Alex. 4 par. q. 53. aliás, q. 12. memb. 2. Amon. 1. par. hiſt. tit. 5. c. 19 & 1. par. tit. 9. c. 9. & 3. par. tit. 14. c. 5. tit. 13. c. 1. & c. 6. §. 16. Vinc Beluac. lib. 29 hiſt. ca. 24. Faſcic. tẽp. in vita Greg. 4. Claud. rep. 2. Conrad. Polic. de conſtit. Carthuſiorum Eſtrada de ſacramento altar. Reyner. de viris illuſtri Suar. in Martyrolog Vualden. to. 2. de ſacram. c. 46. 62. de dubitante. Illeſ, in Pontiſic. Leo. I. cum Sigibert. & Naucle. & in Paul. 4. Guihel. Tocanus. lib. 3. fortalitium fidei conſid. 7. Tauler. ſer. Dñic. 1. poſt Trinit. Rusbroch. trac. de principalibus virtutibus. c. 3. de obedientia Thomas de Kempis. 3 p. de nouitijs, & in vita Henrici Beanx. c. 7. Buſto. 2 par. ſer. 13. ſumma prædic. tit. euch. Gabr. lect. 15. E. Thomas a Villanoua. ſer. 2. de ſpũ ſancto. Vig. c. 16. verſ. 7. Cruel. in Miſſal. de offi. ſpiritus ſancti. Caſt. verb. euch. Chron. B. Fran. 2. par. lib. 4. c. 14. Mooton. in promptuario iuris verbo mirabilis. glo. c. reuera. de conſ. diſt. 2. gl. cle. vn. de reliq. & vener. ponit duo[t]decim mirabilia. Garet. lib. de euchar. claſ. 4. & 5. [t] ex Patribus antiquioribus referunt miracula Greg. lib. 2. dial. c. 24. lib. 3. c. 3. (de B. Benedic. & Agap.) & lib. 4. c. 55. 56. Io. Diacon. in vita Gregor. Chryſ. li. 4. & 6. de dignitate ſacerd. Optat. cont. Donatiſ. Cyprian. ſer. de lapſ. Amb. io vita fratris Satyr. Paulin. in vita Ambr. Amphiloch. in vita Baſil. Proſper. de dimidio temporis. ca. 6. Paſchaſ. de ſacram. c. 14. Guidmund. lib. 3. ad fin. Ruper. lib. 12. in Matth. Aug. 22. ciu. de quodam Heſperio. Ber. ĩ vita Malachiæ Arnal. ĩ vita Ber. Pet. Damian. de miraculis ſui tẽpis. Bed. li. 4. hiſt. Angli. c. 22. Niceph. lib. 13. c. 7. li 8. c. 25. Sozo. li. 8. c. 5. li. 6. c. 26. Euag. lib. 4. c. 3. D. Bernar[u]din. ſerm. 55. c. 1. [u] de myſterijs fidei, ſi proponantur debite motiua, & miracula, quæ ſint euidenter credibilia, Caie. & Bañes. 2. 2. q. 1. ar. 4. ad 2. & 3. facit D. Th. 4. cont. [x] gen. c 61. [x] Hos Patres in compẽdium colligit Bell. lib. 2. de euch. c. 39. quorum loca prius citauerat, & rõ decẽtię probatur à D. Tho. 4. cõt. gent. c. 61. & de myſterio icarnationis. D. Th. 3. p. q. 1. ar. 1. (vbi ex Pribus Sua. dub. 3. §. 3. probat) ex Ioã. 3. ut filium ſuũ vnigenitũ daret. cũ Dam. lib. 3. c. 1. Aug. 10. ciu. c. 29. quia non potuit gratia magis commendari quam facta incarnatione, & in Manna. ca 26. De ſumma cõicatione quæ fit per cõionem dignã euchar. ſup. in proœ. §. 4. & inf. c. 36. & ſe[y]quen. [y] Bell. lib. 2. c. 39. §. 1. ex. Chryſ. Ephrem. Optato, Aug. & horum ac ſequentium Patrũ loca prius late cita[z]uerat. [z] Bellar. §. 2. ex Ori. Cyp. Amb. Hiero. Chryſ. Aug. [a] Cyril. Alexan. [a] Iuſtin. Amb. Theodor. Gelaſ. Dam. Remig. Chryſ. ho. 60 ad popul. [b] Bell §. 2. Clau. rep. 8. c. 4 inf. c. 24. G. [b] inf. c. 36. & in c. 37. exponũ[c]tur Patres, de quib⁹ Bell. § 6. [c] Bell. §. 3 ex Cyr. catech. 4. Chryſ. Nyſſe. Epiph. Hilar. Amb. Gaud. Emiſſ. D. Tho. q. 75. 5. ad 2. & 3. Mag. diſt. 12. q. 2. de illo Luc. 24. finxit D. Tho. q. 55. 4. ad 1. cum [d] Aug. 22. q. euang. q. 51. [d] Bellar. §. 3. ex Patrib. Cyril. catech. Am[e]broſ. Gaudent. Chryſ. Niſſen. Euſſeb. Hilar. Epiph. [e] ſup. c. 2. A. [f] Bellar. §. 4. fin. ex Cyril. Theoph. Euthy. [f] Amb. lib. 4. de ſacram. [g] vterque Cyril. Aug. Emiſſ. Damaſ. Bellar. §. 3. inf. c. 22. §. 1. [g] infra cap. 32. Bellar. d. c. 38. §. 5. & lib. 4. c. 29. conſtit. Apoſt. c. 61. Auguſt. epiſ. 120. cap. 27. aptat huic Pſal. 21. manducauerunt, & ado[h]rauerunt. Cyril. catech. Nazian. Chryſoſt. Theodoret. Ambroſ. [h] [i] D. Thom. q. 80. art. 4. ad 4. Bellar. §. 5. ex Baſil. & Auguſt. [i] Bellar. lib. 2. euchariſt. c. 39. §. 5. lib. 2. de miſ. c. 21. ex Chryſoſt. lib. 4. & 6. [k] de dignitate ſacerd. Ambroſ. Gregor. inf. lib. de miſſ. c. 34. §. 2. [k] Bellar. toto lib. 2. Claud. per ſex primas repet. Sander. lib. 7. viſibilis monarch. Genebrard. in Chron. per ſecula, ſeu cẽtenos annos, [l] probat. & alij Recent. ſup. [l] hos patres exponit Taper. articu. 13. Claud. repet. 2. cap. 3. rep. 3. c. 4. Petr. Soto. lect. 4. Turrian. tract. 1. de euchar. ca. 16. & 22. Roffen. lib. 1. de veritate Chriſti in euchar.

cont.

cont. Oecolamp. Turren. lib. 3. confeſ Auguſt. ca. 6 § 2. fin. & §. 5. Sixtus, lib. 5. Biblio. ca. 164. lib. 6. c. 66. Vvaldenſ. cap. 21. ſic Trid. ſeſſ. 13. capit. 1. loquuntur, Chriſti corpus adeſſ ſacramentaliter in
m moltis locis. [m] ſic ipſum Tertul. lib. 4. contra Marcio. cap 40. explicant. Taper. Turrian ca. 21. Pamel. in eum loc. Tertul. nã ſubdit panem. & corpus ſuum fecit, & libro 3. c. 19. fatetur adeſſe corpus Chriſti. Bellar. lib. 2. ca-
n pit. 7. [n] ita poſt cõſecrationem cũ Baſil. Nazian. orat. 11. Epiphan. in 7. ſyno. Act. 6. Bellar. lib 4. cap. 14 arg 3. probat contra Beſſar.) poſita fuiſſe poſt conſecrationem, vt nunc quia Grȩci in conc. Floreo aiunt ſe illum ritum à Patribus Grȩcis accepiſſe. & apud Clemen. in Liturg. ponuntur eodem ord. poſt conſect. & Germanus in theoria rerum eccleſiaſtic. quod exponit Bellar. 1. loqui præciſiuè, quia ſpecies panis præciſe (vt abſtrahit à re contenta) eſt typus & figura corporis contenti 2. Turrian ſupra. Clem lib. 6. ca. 16. (vbi vocat anentypa myſteria poſt cor poris) ait diſtingui contra veterem typum (qui erat figuratiuum) ſed euchar. dici antitypõ, quia contraponitur typo, cum ſit ipſa res figuris adũbrata qȩ continet gratiam, veritatem, & corpus Chriſti. Claud. repet. 3. c. 4 fol. 7. (& addit repet. 4. c. 2. Patres agnoſcere quod multum differt euchar.
o à figur. veter. teſtamenti) aliter exponetur inſ. fin. [o] ſup. c. 16. §. 4. At Damaſ. lib. 4 cap. 14. exponit Liturg. Baſil. quomodo euchar. vocet antitypa myſteria, ante ſanctificationem. idemque ait Beſſario. lib de ver. conſecratorijs. idem ſuſpicatur Bellar. inſ ly antitypa, & alias preces, fuiſſe ante conſecrationem. Sixtus ſup. Torrē. Petr. Soto. Claud. repet. 2. capit. 3. repet. 3. cap. 4. repet. 8. capit. 2.
p quia panis eſt typus euchariſtiæ. [p] ſic dum Auguſt. contra Adimantum capit. 12. & in Pſal. 3. epiſtol. 23. de catech. rud. capitu. quarto. Hieronym. 2. contra Iouin. vocat typum ſanguinis, ſunt interpretandi cum Guidmun. lib. 2. contra Berengari. Alger. libro 1. cap. 18. Raban. de euchariſt. cap. 12. Vvaldenſ. capit. 21. in quo ſenſu citat Grat. cap ille panis. de conſecr. diſt. 2. Magiſt. diſtinct. 10. Claud. repet. 2 cap. 3. repet. 3. cap 4. & probat etiam ex Damaſc.
q capit. 14 fin. Anſelm. lib. de diuin. offic. Paſchaſ & alijs [q] Amb. 4. ſacram. cap 4. lib. 6. cap. 1. Cyrill. epiſt. ad Caloſyr. Dam. lib. 4. capit 14. Theophyl. & alij in Ioan. 6. Auguſt. cap. utrum. conſecrat. diſt 2. Bellarm. 3. eochariſt. cap. 22. fin. D. Thom. q. 75. alij Theo-
r log. [r] Auguſt. lib. 3. Trinit. cap. 4. differentiam plane conſtituit inter hoc ſignum (quod eſt ſpecies euchariſtiæ) ab alijs ſignis. infra lit. Y Z & 2. quia in ſacrificio cõſecratur ſanguis ſeparatus à corpore: ſed non adeſt noua mors Chriſti, niſi in repræſentatione. D.
ſ Tho. q 78. artic. 3. ad 7. [ſ] ſic interpretandus eſt Orig. in Mat. 15. euchariſtiã vocat typicum Chriſti corpus: quia & ſpecies, & corpus Chriſti repræſentant corpus myſticum, quod eſt eccleſia vnita ex multis membris. Clem. Alexan. lib. 1. pædago. cap. 6. libro 2. cap. 2. lib. 1. Strom. & ſimiliter loquuntur, Chryſoſto. hom. 17. ad Hebræ. lib. tertio de ſacerdot. quod fuit figura ſacrificij cruenti. Theodoret. dialogo primo. Cyprian. ſermo. unctio. & de vnctio.
t Chriſmat Tertullia. 4. contra Marcion. [t] Claud. repe. 2. cap. 3. re-
u pet. 3. ca. 4. cum Dam. Anſel. Paſchaſ. & alijs, ſup. in procem. §. 2. [u]

De hoc loco Auguſt. 3. de doctrina cap. 16. Claud. repet. 3. cap. 1. Turrian. tract. 1. cap. 3. Martin. lib. 6. hypot. cap. 1. Roffen. 2. cont. Oecolampad. Bellar. lib. 2. de euchariſt. cap. 24. §. 2. & lib. 2. de re-
x liquijs ſanctorum. cap. 4. ad 2. [x] Auguſt. in alijs locis ſe declarat,
y de quibus Bellar. lib. 2. de euchariſt. cap. 24. [y] Auguſt. eodem libro 3 doctr. ca. 28. monet, quando ſcriptura exponi poteſt plano ſenſu ad literam, ſine inconuenienti, non eſſe confugiendum ad tropos, & libro 2. cap. 9. & lib. 2. contra Creſcon. ca. 13. ait, quæ ad fidem, & mores viuendi pertinent, eſſe perſpicue poſita i ſcriptura. idem Tertul. de reſurrect. ibe carnis. Claud. repet. 1.
z cap. 3. [z] Sic Auguſtin. 3. doctr. ca. 16. intẽdit corp⁹ Chriſti non eſſe edendũ ſecundum quod habet eſſe connaturale: ſed vt adeſt in ſacramento ſine horrore. nec ſumendũ eſſe ſacramentaliter tantum, vt peccator ſumit, ſed ſpiritualiter ſimul, &
a digne. [a] Auguſtin. tracta. 3. in Ioann. Bellarm. lib. 2 cap. 39. §. 4. fin. nec catechumeni admittebãtur in Miſſa, niſi ante conſecrationem. Diuus Tho. quæſt. 80. 4. ad 4. cum Dionyſ. ca. 7. eccleſiaſt. hier. par-
b te 3. [b] Tertullian. apol. capit. 7. Euſebius 4. hiſtor. ca. 8.
c lib. 5. cap. 1. de quo Iuſtin. apol. 2. defendit Chriſtianos. [c] pro-
d bat Bellarm. 2. euchariſt. cap 39. [d] Sup. capit. 16. §. 4. & lib. 2. de miſſ. cap 33. ad fin. ſic exponendus eſt Baſil. cit. ſup. M. quod clarius dicit Clem. lib. 8. conſtit. cap. 12. 17. nec ait (vt Baſilius) panem efficiat corpus Chriſti: ſed oſtẽdat panem hunc corpus Chriſti eſſe (ſcilicet in effectu) vt qui eum participauerint, in pietate firmentur. Clarius Chryſoſt. & plane Iacob. (ſi totum legatur) in ſuis Liturg.

m dech. [m] Baſil. in Liturg. vocat antitypa myſteria: idq; poſt factam con-
n ſecrationem in miſſa: [n] quem tamẽ Dam. lib. quarto, cap. 14. ait dixiſſe
o ante conſecrationem. [o] 2. de præſenti ſpecies exteriores quȩ manẽt dicuntur figura paſſionis & mortis Chriſti: dum ſanguis ex vi ſacramẽti adeſt quaſi ſeparatus à corpore: & externum ſacramentum eſt ſpeciale ſignũ Chriſti ſub eo ſigno
p latentis. [p] ita enim decebat, ne viuam Chriſti carnem in propria ſpecie homo dẽtibus impie laceraret,
q aut cum horrore ſumeret, [q] ſed velatam ſub ſigno & ſpecie panis. in quo differt à ſtatu gloriæ, vbi clare Chriſtus apparebit beatis, qui eſt Angelorum panis. ita ſe exponit B.
r Aug. [r] ſic etiam Græci vt Orig. [ſ]
ſ Clemens Alexan. Chryſ. Theodoret. Oecum. ſunt exponendi: & ex Latinis Cyprian. & Tertull.

6 Dicit. 3. figura de futuro: quia eſt pignus & ſignum futuræ vnionis: vt enim nunc nobis datur ſubſtantia Chriſti, ita cũ claro lumine
t gloriæ fruemur pane angelorum. [t] portò Aug. lib 3. doct. cap. 16. dum Io. 6. iubemur manducare carnem filij hominis, ait eſſe locutionem fi-
u guratam: [u] ne aliàs videatur flagitium. Agnoſcit tamẽ idem B. Aug.
x alibi id præceptum ſimpliciter: [x] de manducatione corporis Chriſti, & ſæpe docet ſcripturas eſſe inter-
y pretandas vt litera ſonat. [y] Vocat tamen figuratum, quãtum ad modum comedendi: quia caro Chriſti in ſuo modo connaturali, non eſt
z lanianda in macello more ferarũ, [z] vt Capharnaitæ apud Io 6. intellexerant. Interdum Patres coram Paganis, aut catechumenis, nõ loquebantur palam, ne myſteria irriderẽtur: vt cum Aug. ait, norunt fide-
a les. [a] prȩſertim obſcure locuti ſunt apud eos, qui chriſtianos accuſa-
b bant de eſu carnis humanæ. [b] Alibi tamen Patres perſpicue loquun-
c tur de veritate corporis Chriſti. [c] 4. Eſt figura corporis miſtici: atque ita in Liturgia Iacobi poſt verba cõſecratoria inuocatur Spiritus ſanctus, qui panem hunc ſanctificet,
d & corpus Chriſti efficiat: [d] nempe vtile nobis, vt ſimus vnum corpus viuum in Chriſto.

CAP. XXII.

Præmittitur aliquid pro declaratione tranſſubſtantiationis.

MVtatio eximia & ſingularis qua tota panis ſubſtantia in totam ſubſtãtiam corporis Chriſti conuertitur, requirit omnipotentiã
a Dei [a] comparatur à patribus cum
b miraculoſis conuerſionibus. [b] longe differt à nutritione, qua homo cibum panis in ſuam carnem, & potum vini in ſuum ſanguinem con-
c uertit. [c] varijs nominibus nuncupa-
d tur à Patribus, [d] & vix verbis

CAP. XXII.

a BEllarm. 2. [a] de euchar. capit. 39. § 3. ad fin. ad hanc mutationem requiri omnipotentiam Dei. Iuſtin. Iren. Cyprian. Hi-
b lar. Ambroſ. Nyſſen Gaudent. Proclus. [b] Vt cum mutatione miraculoſa aquæ in vinum. Ioann. 2. & virgarum in veros ſerpentes. Exod. ſeptimo. Ambroſ. Cyrill. catech 4. Auguſt. Cyril. Alexand. Emiſſe. Damaſc. libro quarto, cap. 14 nec mirum, quod Chriſtus panem mutet in carnem ſuam, & vinum in ſanguinem: nam homo per nutritionem panem quem comedit, conuertit in ſub-
c ſtantiam ſuæ carnis, & vinum in ſuum ſanguinem. [c] Hoc exemplo vtuntur Nyſſen. Damaſc. Theophyl. ſed differt: quia in nutritione manet materia cibi, & vini, cum homo ſit agens particulare, ſed Deus quia eſt primum ens, prima ac vniuerſalis cauſa totius entis, vt creat ex non ente, ita potuit totum ens totamque ſubſtantiam panis (id eſt, materiam, & formam) conuertere in totam ſubſtantiam corporis Chriſti, quæ dicitur tranſſubſtantiatio, quia eſt conuerſio totius ſubſtantiæ: ſicut generatio, vel nutritio dici poteſt transformatio: quia vna forma ſuccedit alteri formæ in eadem materia; qua voce, & exemplo Pius V. in catechiſ.
d explicat hoc. [d] Bellarm. §. tertio. Claud. repet ſeptima, & octaua. Cyprian. ſermo. in cœna. Panis iſte non effigie, ſed natura mutatus, factus eſt caro. Emiſſe. hom. 4. in Paſcha terrena commutari,

tranſire,

hanc exprimere poſſumus.[e] Quæſierunt curioſi apud Io. 6. à Chriſto, quomodo poſſet carnem ſuá dare ad manducandum.[f] ſed deficiet, qui fide illuſtratus non credit quod ſancta eccleſia per omnes ætates tenuit,[g] temere quidam aiunt ita adeſſe corpus Chriſti, vt vna pars introrſum ſit penetratiue intra aliam partem.[h] Pro explicatione notandum in termino producto per quem actio ſeu mutatio definiri & intelligi ſolet, concurrunt. 4. ſecundum quæ Doct. catholici variis viis eam conuerſionem declarant. 1. adeſt uera præſentia corporis Chriſti ſub ſpeciebus ubi prius nullo modo fuerat:[i] quæ præſentia in re creata reduci poteſt ad prædicamentum ubi.[k] deinde ſi fieri potuit corpus præſens, ita ut panis ſubſtantiam non excluderet[l] (quod de lege ſalua veritate ſcripturarum impoſſibile eſt.[m] non tamen de potentia abſoluta[n]) de facto tamen ſeruatus eſt connaturalis ordo ut ſuccedente Chriſti corpore in officium panis repugnet ſimul adeſſe ſubſtantiam panis.[o] 3. mutatio abſoluta non fit circa corpus Chriſti, ut ſtatim dicetur,[p] ſed circa panem. Tandem non eſt ſola præſentia ſed corpus Chriſti habet unioné quãdam ſacramentalem cum ſpeciebus ſub quibus continetur. Quærendum eſt in qua re ex iſtis conſiſtat terminus ſubſtantialis, qui per tranſſubſtantiationem, quæ eſt ſubſtantialis actio, producatur? cũ tamen acquiſitio præſentię, aut vnio quędam cũ ſpeciebus uideatur accidentalis corpori Chriſti.

2 Hęc declaranda ſunt ex ſubſtã tiali officio, quod panis immediate per ſuam ſubſtantiam exercebat circa quantitatem hanc, & proprietates naturales: in quod officium ſuccedit corpus Chriſti. Quędam immediata unio quę eſt relatio, fundatur in genere cauſę materialis & effectiuę inter ſubſtantiam panis & quantitaté, ratione cuius ſunt unũ indiuiduum phyſicum[q] nec incõuenit ut aliquid de nouo adueniat ſubſtantię per ſe ſubſiſtẽti, quod licet non ſit de eſſentia illius pertineat tamé ad ſubſtantialé rationé, quia trahitur ad cõtionem prioris ſubſiſtẽtię.[r] nam huic ſubſtantię ſeu materię hominis inhęret immediate quantitas,[ſ] & eam perficit. deinde immediate per ſubſtantiam panis ſimplici quadã emanatione, quę reducitur ad cauſam effectiuam, conſeruat hanc quãtitatem cum naturalibus accidentibus: ſecluſaque inhęrentia & concurſu cauſę materialis, panis ex officio cauſę effectiuę habet nomen, & rationem ſubſtantię circa quantitaté & propria accidentia: ſubſtãtia enim dicitur à ſubſtando & ſuſtentando (ideoque prima ſubſtantia, à Phil. dicitur maxime ſubſtantia quia in propoſitione magis ſubiicitur prędicatis & accidentibus.) Et panis eſt id quod ſubſtat immediate quantitati, ſub qua continetur: & eſt id quod ſuſtentat actiue, & ratione formę conſeruat eam quantitatem cum naturalibus

tranſire, conuerti in ſubſtantiam corporis Chriſti. Hiero. in Matth. 16. transfigurans panem in corpus ſuum. Ruper. in Io. 6. panis tranſit in corpus. Augoſt. in tr. Pſal. 33. Dauid cum mutaret vultum. Ambroſ. de iis qui init. myſt. cap. 9. conuertitur & mutatur. Cyril. catech. c. 4. tranſmutat uinum in ſanguinem. Et in ſpecie panis & vini dat corpus ſanguinem ſuũ. Gaudent. ſermo. de euchar. Chryſoſto. hom. de euchariſt. in Encemiis. Theophyl. in Io. 6. transformatur panis in carnem, Baſil. Niſſen. Ambroſ. Damaſc. Iſich. Gelaſ. Concil. Lateranen. ſub Innocen. III. can 1. cap. firmiter de ſumma Trin. vbi tur primum nomine tranſſubſtantiationis panis in corpus Chriſti, & in e. cũ Marthę, quam vocem laudat Triden. ſeſſ. 13. c. 4. can. 2. de qua Beſſario lib. quibus uerbis trãſſubſtantiatio pficitur. Taper. art. 13. Claud. repet. 7. c. 1. & cap 4. Matthias Bredembachius. lib 4. hyperiaſt. c. 16. Stephan. Vintonien. ad argu. 227. & ſequen. Bellarm. lib. 3. cap. 20. 23. Hoſ. tracta. de expreſſo Dei verbo Concil. Flor. panis trãſmutatur in corpus. Berengar. in ſua cõfeſſione apud Concil Roma. ſub Gregor VII. Panis conuertitur. De uoce tranſſubſtantiatio Clictoue. lib. 1. de euchar. cap. 21. Henric. Rex VIII. Angliæ in aſſertione de 7. Sacram. Roſ. Apologia pro tranſſubſt. Vuald. to. 2. Alban. Arch. Ciceſtrien. Anglus. li. 2. de euch. Vnde Guidmund. aduertit negata trãſubſtantiatione ſtatim negari veritaté corporis Chriſti, vt fecit Vuiclef. de hoc dãnatus in cõc. Cõſtantien. ſeſſ. 8 et 2. & patres citat Grat. de conſe. d. 2. [e] Tri. ſeſ. 13. c. 1. Bell. li. 2. c. 39 § 4. non põt intelligi ſine fide, Andr. Apoſt. Ephrem. Gauden Aug. Dam. li. 4. c. 14 Et addunt Ephrem. Gaud. Aug. Chryſ. Iſich. eſſe miraculũ ſupra captum humanum Theo. inf. [f] Dam. & Magiſt. 4. d. 11. in prin. D. Th. q. 75. 1. Soto. d. 9. q. 2. 1. Led. q. 16. 1. Caniſ. li. de euch. c. 4. & óptime Pius v. catech. [g] Bel. § 4. ex Hilar. & vtroq; Cyr. Ambr. Naz. Epiph. Ephrem Gaud. Chryſ. Emiſſ. Doct. cũ Mag. d. 11. D. Th. q. 75. 1. Bon. d. 10. a. 1. q. 1. Altiſio. li. 4 tr. 5. c. 4. Ale 4. p. q. 40. m. 3. & 4. [h] Oxam. 4. q. 1. ad 2. diffic. & q. 4. & tract. de euch. c. 29. cũ Autiſiod. (quia negat quãtitaté diſtingui ab entitate cuiuſque rei.) Antiſiod explicat exẽplo imaginis in ſpeculo, q ſumit ab Aug cũ Oxam tenet Pet. de Aliaco. vt Gab. lect. 43. So. nec multũ differt Soto. d. 10 q. 1. a. 4. poſt argom. Oxam: & ait, audiui eſſe ſuſtentabilem. Victor. & Ledeſ. quæſt. 17. ar. 4. dicunt eſſe probabilem & facilem intellectu. at facilitas in tam difficili myſterio eſt ſuſpecta. Et quamuis Alexand. q. 40 Bon. & D. Thom. q. 76. 4. id referentes non damnent vt erroneam ſed vt falſam: videtur pluſquam temeraria, quia vix ſaluat quomodo per ſolam diuiſionem hoſtiæ adſit totum Chriſti corpus ſub particula diuiſa. & quomodo in pane qui eſſet longior & groſſior corpore Chriſti, adeſſet? vbi nõ eſſet ea penetratio, ſed potius rarefactio partium. [i] Hanc præſentiã ſubſtantialem probant ex Patribus per omnes ætates eccleſiæ Sander. lib. 7. viſibili monarch. Genebrard. in Chron. Vuald. cap. 67. & ſeq. Caſtro. euchar. Clictou. 2. Antiluth. ca. 20. Claud. repet. 1. & ſeq. de euchar. maxime rep. 4. ca. 1. Caniſ. ca. 4. Bellar. toto lib. 2. de euch. & c. 38. refert Scholaſticos. lib. 3. c. 11. & ſeq. refert uarias ſententias quibus ſaluant hanc nouam præſentiam ſub ſpeciebus, vbi prius corpus Chriſti nullo modo aderat. [k] Sic olim D. Tho. d. 10. q. 1. 3. 1. ad 3. Capr. q. 1. ad argu. cont. 1. concl. Ferra. 4. cont. gent. c. 63. & magis ex profeſſo Sco. d. 11. q. 1. & 2. vbi uocat relationé extrinſecus aduenientem. alii in eundem ſenſum cõparant quaſi corpus Chriſti adeſſet in pluribus locis. & ita loquitur Trid. ſeſſ. 13. c. 1. in aliis locis multis adeſt ſacramentaliter præſens ſua ſubſtantia. Hugo. lib. 2. p. 8. ca. 11. Bon. d. 11. 2. 1. q. 1. 2. & 3. Palo q. 1. Maior q. 4. Gab. q. 3. & lect. 43. 46. & probat Ala. 1. de euch. c. 38. ex Chryſ. ho. 24. in 1 Cor. ho. 17. in Heb. [l] Multi ex illis qui nihil aliud putant neceſſarium ad ſaluandum hoc myſterium quã pręſentiam ſubſtantialem, & Scot. aiunt, non ſequi inconueniens ſi maneret ſimul ſubſtantia panis. [m] At D. Th. q. 75. ar. 2. dicit eſſe impoſſibile, ſi ſaluétur quæ ſcriptura docet de euchar. & clarius d. 11. q. 1. 1. 1. c. & ad 3. Palu. d. 11. q. 2. au. 38. Herue. d. 10. q. 1. art. 1. Ferra. cum D. Tho. 3. cont. gent. ca. 63. (eamque eſſe ſententiam D. Tho. fatentur Sco. & Dur. qui tamen ſine cauſa impugnant rationes optimas illius.) Hinc Sco. diſt. 11. quæſt. 4. infert per accidens annihilari ſubſtantiam panis. [n] Potuit de potentia Dei abſoluta, & ſub alia proprietate uerborum fieri, ut panis maneret præſens cum corpore Chriſti: ut cum Sco. probat Caieta. quæſt. 75. a. Soto. diſtin. 9. quæſt. 2. 2. Ledeſ. q. 16. ar. 2. col 11. quia corpus beatum per donum ſubtilitatis dum ſimul adeſt penetratiue cum alio corpore impedit tantum actionem qua naturaliter ſe excludunt loco. vt ſi Deus calorem & frigus in ſummo ponat in vno ſubiecto, non tollit effectum formalem cuiuſque, ſed impedit actionem qua naturaliter ſe ſolent excludere. D. Tho. add. q. 83. a. Bellar. lib. 3. c. 6. [o] vt ex uerbis cõſecratoris Patres & Theologi deducunt tanquam cõcluſionem Theologicam, quam de fide definiunt conc. Conſtantien. ſeſſ. 8. err. 1. Trid. ſeſſ. 13. c. 4. can. 2. & probat Taper. ar. 14. Vuald. c. 35. 65. Clicton. 2. Antilut. a c. 20. Linda. 4. Panop. à c. 43. Caſt. euch. hær. 5. Torren. 3. cõfeſſ. c. 6. § 6. Cano. li. 6. de loc. c. 8. ad 9. Clau. rep. 8. ca. 1. Turria. tract. 1. de euch. c 4. Alan. 1. de euch. Bellar. 3. euch. c. 12. & ſeq. D. Thom. q. 75. 2. Soto. Ledeſ. omnes Theolog. cum Mag. d 10. [p] Dicetur infra. [q] Sic quando fit unum integrale licet continuum, vniuntur partes uno termino communi, puta puncto aut ſuperficie. [r] D. Thomas declar. 3. par. quæſt. 2. art. 1. & deinde art. 6. ut animæ per reſurrectionem aduenit corpus, aut homini reuniri pars integralis: & Verbo acceſſit humanitas. [ſ] Aſtudillo. lib. primo, phyſico. tenet quod quantitas (præſertim in homine qui habet animam indiuiſibilem) inhæret materiæ primæ; ita tamen vt prius informetur per animam quã per quantitaté: & hic ordo tranſcendentalis ſeu potentia ad quãtitatem non diſtinguitur ab ipſa ſubſtantia aut materia panis, vt probat Soto in Logica, quæſt. de proprio. aliàs fieret proceſ-

proprietatibus : [t] quamuis poſito miraculo ſibi non inhærerent, vt non inhærerent corpori Chriſti in euchariſtia. Id officium cauſæ effectiuæ ſatis eſt vt (ſeruato ordine naturali [u] de quo infra cap. 24 §. 6.) panis adſit ſub quantitate præſens verè, realiter, & ſubſtantialiter: [x] vt Deus, qui per ſubſtantiam ſuam immediate operatur, adeſt intime in creaturis per eſſentiam. [y] ſubſtantiale eſt ſic immediate ſuſtentare, [z] vt nomen & ratio ſubſtantiæ indicat, nec accidenti competit, vt ſit id quod ſuſtentat quãtitatem, aut èmanatione conſeruat accidentia propria rei. ſic poſſet Deus unum panem in alterum panem tranſmutare per conuerſionem, ita ut alter in alterius accidentia, officium & locum ſuccederet : Et corpus Chriſti ſuccedit in officium ſubſtantiale panis, ſecluſa accidentium inhærentia.

3 Panis ex hoc officio cauſæ actiuæ non perficitur : cum abſque inhærentia quantitatis nihil recipiat à quantitate, nec partes eius extendantur, ſed potius ſubſtantia perficit quantitatem cui confert eſſe actiuè [a] dum eam conſeruat cum ſolo concurſu cauſarum uniuerſalium. poſito autem miraculo ut expulſa panis ſubſtantia cõſeruetur, & deinde vt re unita ſuſtentet proprias ſpecies abſque inhærentia : acquireretur in re nouus modus : [b] qui tamen modus non dicitur produci, ſed ſubſtantia ſecundum modum producitur. [c] eo poſito, ſubſtantia panis conſeruaret iterum actiue ſua accidentia ſub quibus continetur, & operaretur per ea accidentia tanquam per inſtrumentum coniunctum. item actio qua eadem accidentia propria conſeruarent ſubſtantiam panis, dici poteſt à termino actio ſubſtantialis, ut actio qua ignis per calorem qui eſt uirtus generatiua generat ignem, aut actio qua anima per calorem naturalia generat carnem viuam, [d] dicitur actio ſubſtantialis à termino quem per ſe intendit : nec denominatur accidentalis à principio immediato agendi, quod eſt potentia & accidens.

4 Ad hũc modum corpus Chriſti circa ſpecies panis exhibet triplex officium ſubſtantiale : & fit terminus ob quem actio conuerſiua dicitur ſubſtantialis. 1. corpus Chriſti immediate per ſubſtãtiam eſt id quod actiue conſeruat perinde quantitatem & propria panis accidentia, ac ſi eſſent ſibi connaturalia, ut erant pani. 2. corpus Chriſti ſubſtantialiter præſens eſt id agit per ſpecies tanquam per inſtrumentum ſacramentali vnione ſibi coniunctum, vt dicetur c. 24. & per eas reficit corpus & animã hominis digne recipientis. 3. tamdiu corpus Chriſti cõſeruatur ſubſtantialiter præſens contentũ ſub his ſpeciebus, quãdiu naturaliter conſeruaretur ſubſtantia panis, ſi adeſſet. quæ tria pertinent ad ſubſtantiale officium [e] vt dictum eſt. ratione primi officij adeſt corpus Chriſti, ut ſit præſens res oblata, quæ apte offeratur in ſacrificium miſſæ : ratione tertij adeſt pro ratione ſacramenti, vt vere manducetur tanquam uere cibus Ioan. 6. vt manducaret ſubſtantiam panis, ſi adeſſet coniuncta ſuis accidentibus.

5 Panis in officio circa quantitatem & accidentia propria differt à corpore Chriſti. 1. quantitas nõ exiſtebat in ſe ipſa, ſed inhærebat pani : cum tamen decenter non inhæreat corpori Chriſti incorruptibili. 2. dum coniunguntur pani, conſeruant ipſum in eſſe ſimpliciter : (quia ſine accidentibus ſuis & illorum unione naturaliter non conſeruatur panis, cum ſolo generali concurſu cauſarum uniuerſalium.) At non decebat à ſpeciebus corruptibilibus nouo titu. ſimpliciter conſeruari immortale corpus: ita vt ab illis conſeruetur, ſi per impoſſibile deſinat eſſe ſecũdum modum eſſendi connaturalem. 3. partes panis adſunt quidem ſubſtantialiter : ſed non ad modũ ſubſtantiæ, cuius eſt eſſe totã ſub qualibet parte : ſed adſunt ad modum quantitatis, vt pars ſubſtãtiæ ſit ſub parte quantitatis & loci: extenduntur enim loco per quantitatem inhærentem. In euchar. vero ſubſtãtia corporis Chriſti adeſt ſubſtantialiter, & ad modum ſubſtantiæ ſpiritualis, [f] ita ut totum & integrum corpus Chriſti ſit ſub qualibet parte ſpecierũ & loci illarum. [g] 4. in reb. aliis ubi una actio eſt terminus alterius actionis, vt generatio eſt terminus alterationis, & illuminatio terminus motus localis, actio ſecunda ordinatur in vlteriorem terminũ vt generatio in genitum eſſe. At hæc unio actiua inter corpus Chriſti & ſpecies quas conſeruat, fit quidem à prolatione uerborum ſeu ab actione conuerſiua: & ſiſtens ibidem aſſimilatur actioni formali, etiã in eo quod forma intime unitur materiæ, & illam cõſeruat. Nec prius intelligitur corpus Chriſti adeſſe ibi, quam vniri

[t] ſus infinitum. [t] Secundum hoc officium cauſæ effectiuæ immediate, competit ei nomen & ratio ſubſtantię. [u] At ſi non ſeruetur naturalis ordo, fieri poſſet, vt ſubſtantia loco diſtans conſeruaret ſua aut aliena accidentia : vt Chriſtus per humanitatem quæ eſt in cœlo efficit gratiam in hominibus qui iuſtificantur in terra, vt fatetur Caie. 3. p. q. 13. art. 2. innuit D. Tho. q. 56. 1. ad 3. & 2. 2. q. 178. 1. tenet Vega. lib. 7. in Trid. c. 14. & commun. Recent. Thomiſt. [x] Ad quẽ modum corpus Chriſti quĩ immediate per ſubſtãtiam ſupplet officium panis excluſi (eſt enim id quod erat panis, vt forma cõſecratoria ſignificat) adeſt vere realiter & ſubſtãtialiter præſens ſub his accidentibus panis, ſi modo ſeruetur connaturalis ordo & proprietas verborum formæ. [y] Diuus Thom. 1. p. q. 8. art. 3. & inde infert art. 2. & 4. propriũ Dei eſſe, vt per eſſentiam adſit vbique: quia immediate per ſubſtantiam operatur in omni creatura. [z] Quæ ratio ponderanda eſt: vt ſimplici emanatione quantitatem & frigiditatẽ aquæ naturalem conſeruat ſubſtantia aquę vt quod : non ſic cõſeruat calorem innaturalem. [a] In modo loquendi ſeruanda eſt proprietas, ne videamur concedere corpus Chriſti ſupplere officiũ cauſæ materialis circa accidentia panis : cum ad præſentiã ſubſtantialem ſatis ſit dictum officium cauſæ effectiuæ. [b] Eo poſito ſubſtãtia panis (facta adductiua mutatione) ſolum agit conſeruando quantitatẽ : nec in ſe acquireret aliquid ſubſtantiale. ſic corpus Chriſti ex conuerſione panis in ipſum, non acquirit aliquid ſubſtantiale quo mutetur in ſe ipſo: quia agere & conſeruare non ponit aliquid in agente, ſed in paſſo. & e contrario dũ deſinit eſſe ſub ſpeciebus corruptis nullo modo corrũpitur corpus Chriſti, nec amittit aliquod eſſe ſubſtantiale, quod haberet

in ſe. Vt ſi Verbum diuinum dimitteret humanitatem, non mutaretur, ſicut eam aſſumpſit abſque mutatione ſui : habetque uerum eſſe humanum, quod eſt ſubſtantiale, non quia recipit, ſed quia communicat humanitati ſuum eſſe ſuamque perſonam. differt à gratia quæ ab extrinſeco producitur in eſſentia animæ, à qua non conſeruatur actiuè. [c] Sic dũ per intenſionem calor fit perfectior, nõ dicitur produci modus, ſed corpus fit magis calidum ſecundum, modũ perfectiorem calorem. [d] colligitur ex bona philoſop. qua probatur quod nulla creatura producit aliquid extra ſe ipſam, niſi per potentiam ſuperadditam quæ eſt accidẽs (vt probat Soto in Logica q. de proprio) & tamen generatio vel nutritio dicitur actio ſubſtantialis à termino quẽ per ſe intendit. Ita cõuerſio panis in corpus Chriſti eſt ſubſtantialis actio, qua corpus Chriſti & conſeruat ſpecies panis vt d. eſt. & conſeruatur ſub præſentia ſubſtantiali quãdiu manent ſpecies ſacramẽtaliter cõmixtę. [e] ſic plane DD. cit. inf. c. 25. §. 5. B. [f] D. Thom. d. 10. q. 1. 3. 3. ad 2. & 3. ait corpus Chriſti participare modũ Angeli, quo indiuiſibiliter adeſt totus in qualibet parte loci: vt ſi corpus aut forma panis conuerteretur in animam, quæ adeſt tota ſub qualibet parte loci : quia quantitas Chriſti priuatus ſecundario effectu, at ſi nõ impediretur, extenderet partes loco. Vnde ſi Deus corpus priuans tota quantitate reponeret in loco extenſo, nullas haberet partes actu, ut anima .l. Angelus adeſt, in loco extenſo: ſed differt ab illo corpore quia nec habet partes actu, nec potentia. [g] in quo errat Ocam citatus H. & qui eum ſequuntur, dũ putant, quod ſi panis corporis Chriſti æqualis conuertatur in ipſum, eſſet corpus Chriſti quantitatiue extenſum in loco ſibi æquali, in quo fue-rat

b rat panis. [h] ſic non prius intelligitur adeſſe ſpecialiter Verbum in humanitate vel e contrario, quam vniri, & dari eſſe humanitati. & hæc vnio non ſuppone extremum puta humanitatem eſſe. imo nec Angelus prius eſt in loco, quam operationem late dictam habeat in eo loco. tota enim ratio, vt ſic adſit, eſt vnio Verbi, aut operatio angeli.

ho. in Matt. vlt. Doct. 4. d. 49. vbi Rich. a. 4. Vario. Tarant. Scot. q. 16. Sot. q. 6. ar. 4. Bell. lib. 3. de euch. c. 6. Guitmund. lib. 3. c 61. Bereng. Iuſtin. q. 117 ad Orthodox. Amphil. apud Theod. dial. 2. Epiph. hæreſ. 64. Hiero. epi. ad Pammac. Leo epi. 10. Hilar. 3. Trin. Ber. ſer. 1. reſur. Maxim. ho. 2. de natali Dñi Naz. traged. Chriſtus patiēs io quo errat

CAP. XXIII.

a SCot. [a] diſt. 10. q. 6. & q. 1. §. quantum ergo ad illud argu. & d. 11. q. 3. §. quantum ergo. & q. 4. & quodl. 10. ſed plus ſane concedit Scot. cit. inf. G. At tenet Mai. diſt. 10. q. 1. Argent. q. 2. articu. vlt. Gabr. lectic. 2. concl. 10 & lect. 47. cū Ouam. q. 6. Aliac. q. 5. art. 2. Marſil. q. 8. art. 2. concl. 7. & 8. innuit Palu. d. 11. q. 3. art. 2. nu. 24. terminus actionis eſt modus corporis Chriſti in altari: nec panis cō uertitur in eſſe intrinſecum corporis Chriſti, ſed in modum quo adeſt in ſacramento. quod ſequitur Capr. diſt. 11. ad c. Dur. conc. 2. conc. & ad tertiū. Sco. conc. 1. & ad 2. & 3. Aureol. contra 3. & ſentit Alexan. q. 34. mem. 3. art. 1. & 2. q. 39. m. 2. art. 2. Bon. d. 10. arti. 2. q. 1. & huc trahi poteſt D. Tho. q. 78. 5. per conſecrationē fit ut cōtentum, ſub ſpecieb⁹ fit corpus Chriſti, idem contra hæret. tenet Bellar. lib. 3. ca. 18. & ſeq. Claod repe. 7. ca. 6. Mai. q. 4. & Gab. q. 1. aiunt corpus Chriſti eſſe definitiue in euchariſtia, & dum acquirit nouum ubi, mutari de cœlo. quod vltimum eſt nimis falſum, contr. D. Thom. q. 75. 1. ad 3. Ledeſ. q. 16. 1. Sot. d. 9. q. 2. 1. & fere omnes Theol. quia ex modo, quo ſacramentaliter adeſt hic non repugnat. imò neceſſe eſt ſimul eſſe extra locum euchariſtiæ, & ſine nouo miraculo adeſſe poteſt in pluribus locis ſpecierum. Trid. ſeſſ. 13. ca. 1.

h ſpeciebus & illas cōſeruare. [h] 5. magis differt ab ea conuerſione ſpecierum (vt quidam uocant) in materiam vermis, qui ex ſpeciebus corruptis generatur. inf. c. 31. lit. Y.

CAP. XXIIII.

Referuntur quorundam ſententię de termino conuerſionis.

HAnc mirabilem mutationem qua corpus Chriſti fit præſens ſubſtantialiter, quidam Theologi opinantur eſſe tantum adductiuam [a] corporis Chriſti: nec acquirere per ſubſtantiam, niſi nouam præſentiam ſeu intimam [b] propinquitatem realem in loco ſpecierum, in quo id corpus omnino non aderat. [c] Ad eam præſentiam (quæ à quibuſdam dicitur ubicatio & relatio extrinſecus adueniens) non terminatur hæc mutatio: [d] relationes enim non ſiunt immediate & per ſe, ſed conſequuntur: ſed in concreto terminatur ad corpus Chriſti, vt adeſt ſubſtantialiter præſens ſub ſpeciebus: [e] & ita fit, vt una ſubſtantia ſuccedat alteri, nempe Chriſti corpus pani: & vna ſubſtantia tranſeat in aliam. nec panis conuertitur in relationem præſentiæ, ſed in ſubſtantiam corporis Chriſti præſentem.

2 Hæc ſententia non ſeruat eam proprietatem, quam Patres & concilia tribuunt mirabili conuerſioni panis in corpus Chriſti, idest quia concipit prius ratione corpus Chriſti fieri præſens huic loco: & deinde ſecundario aut per accidēs contineri ſacramentaliter ſub ſpeciebus. 2. quia admittit non requiri, vt ſubintrante corpore Chriſti (quod eſt glorioſum & ſubtile) expellatur ſubſtantia panis: [f] At hæc ſententia eſt falſa: quia ſi maneret ſubſtantia panis ex nouo miraculo, neutrum corpus diceretur continere aliud, quod eſt in eodem loco: nec cum eo haberet colligationem quandam, ut deſinat ibi eſſe, nempe corpus Chriſti, corrupto altero nempe pane, & ſpeciebus eius: nec unum moueretur ad motum alterius. [g] cum tamen Patres ex ui conuerſionis aſſerant corpus Chriſti colligari cum ſpeciebus, contineri ſub illis, moueri ad motum illarum, & corruptis ſpeciebus deſinere ibi eſſe, & ex vi verborum excludit ſubſtantiam panis. 2. ſi actio eſſet tantum adductiua, & per accidens adiungitur deſitio panis, ſequitur mutationem hanc non eſſe ſubſtantialem [h] ſed accidentalem ad nouum ubi. quod uidetur contra Patres. 3. Indecenter admittit corpus Chriſti mutari: eo quod ſecundum præſentiam acquirat nouum locum, [i] ac ſi per motum localem poneretur ſimul in alio loco, ſecundum modum eſſendi connaturalem. [k] aiunt enim corpus Chriſti habere immediate in ſeipſo proprium ubi, & motis ſpeciebus mutari in ſeipſo adquirens nouum vbi. cum tamen ſatis ſit moueri per accidens: & eſſe in loco ratione ſpecierum tantum.

3 Ex his quidam admittunt panem à Deo annihilari, per negationem actionis conſeruatiuæ. cum tamen tota ratio præſentiæ proueniat ex ſacramentali unione cum ſpeciebus, ut ex Patribus oſtendetur: [m] quibus ſpeciebus corruptis, & deficiente unione cum illis, ceſſat tota præſentia corporis Chriſti abſque ipſius ſubſtantiali mutatione. [n] nec excluſio panis dici poteſt annihilatio. [o] eum

g Duran. d. 44. q. 6. [g] Scotiſtæ ſic intelligūt Scot. d. 11. q. 4. & quodl. 10. Mai. q. 1 Rubion. q. 1. ar. 3. Gab. q. vni. & lect. 40. 41. in ca. Ouā. 4. q. 6. dub. 7. Ange. euch. 1. §. 31. quod etiā ſignificat Pala. d. 11. q. 2. fi. & fauet D. Th. in locis quæ citāt Capr. q. 1. cōc. 3. Fer. 4. cont. gēt. c. 63. Ledeſ. q. 16. a. 4. dub. 3. [h] Sco. d. 10. q. 1. §. quantū ergo ad illud arg. & d. 11. q. 3 negat doctrinā de conuerſione, & trāſſubſt. eſſe antiq. (idē Gab. lect. 41.) addit Sco. d. 10. q. 1. art. 2. & quodl. 10. (cui cōſentit Caie. 3. p. q. 2. a. 1.) q̄ duplex interuenit actio. 1. cōuerſiua, quæ reſnō terminat ad nihil, ſed deſinit in aliā (& ſic pōt panis terminari ad corpus Chriſti, vt eſt i cœlo, ſine hoc q̄ ponat aliquid in illo. ſic explicāt Scotiſtę imo tenet Capr. d. 11. q. 1. ad arg. 1. & an. 82. fuit in Acad. Salm. publ. defenſa tū præſidēte Bañ.) 2. actio addoctiua qua corpus Chriſti fit præſens hic, primā actionem uocat ſubſtātialem. ſed ſecundā accidentalē, & per accidens coniungi: At ſane illa prior actio uſ fictitia: quia licet ex intentione agētis liberi ordinet, vt terminetur i corpus Chriſti in executione tñ nō magis terminat i ipſum, (q̄a nil ponit in illo) q̄ in aliud quoduis. & falſo Cai. admittit q̄ poſſet terminari in Deum, de quo bene Sonc. d. 11. cōcl. 1. ad 4. vid. inf. c. 25 §. 5. B. [i] Fatetur Sco. & quidā alij ſed falſo, vt dicetur, [k] quo exēplo ſe declarat Hug. li. 2. p. 8. c. 11. Bonau. d. 51. a. 2. 1. q. 1 & ſeq Pal. q. 1. Mai. q 4. Gab. q. 3. & lec. 41. & 43. 46. Alan. li. 1. de euch. c. 38. qui tñ authores nō ſentiunt id quod Sco. [l] Sco. d. 11. q. 4. Mai. Oxam. Gab. cit. G quaſi p̄ accidens cōcurrat deſitio panis ad præſentiā corporis Chriſti: & tñ Sco. prudenter tēperat uocem ne vocet annihilationē Inn. li. 4. c. 2. admittit vt opi. probabilē. [m] quare ſi corpus Chriſti adeſſet penetratiue in loco panis (vt quidā fingūt eſſe vbique) fieri poſſet cōuerſio qualis nūc, per hoc quod ſacralitet vniretur ſpecieb. expulſa ſubſtātia panis. & q̄ ibi iam aderat, inciperet nouo modo adeſſe: vt Deus adeſt nouo modo in aīa & humanitate Chriſti p̄ gratiam & vnionē hypoſtaticā [n] ſic Deus deſinit eſſe in creatura per corruptionem creaturæ, & in anima iuſta ſi peccet, vel ſi deſerat humanitatē aſſumptam non eſſet eā ſpeciali ratione qua nunc eſt in illa. [o] Mag d. 11. eam ſententiā refert tanquam reprobam Bonau. q. 3. Palu. q. 3. art. 2 Capr. c. ad arg. Dur. contra 2. concl. Alber. Rich. Hug. Alex. q. 38. m. 3. Altiſio. lib. 4. tract. 5. c. 2. Hug. lib. 2. p. 8. c. 9. Henr. quodl. 9. q. 9. quodl. 11. q. 4.

b [b] Scot. putat conuerſionem eſſe viam & rationem fundandi: qua deſinere manet terminus cum præſentia ſubſtantiali, vt tenet Angelum eſſe definitiue in loco per ſubſtantiam, ſecluſa omni actione vel paſſione. [c] In quo differt ab incarnatione; Verbum enim quod eſt vbique, iam aderat in eo loco humanitatis aſſumptæ, ſed per unionem cū humanitate adeſt nouo modo. Differt. 2. quia humanitas poſt vnionē nō exiſtit per ſe ſed in alio: quantitas vero euch. exiſtit per ſe. [d] ſic loquitur Scot. & eius aſſeclæ. [e] ſic modum loquendi corrigit Bellar. lib. 3. de euchar. c. 18. 23. 24. vt per intenſionem non dicitur fieri modus caloris, ſed res fit magis calida cum nouo modo, & perfectione caloris. quæ tamē correctio non uidetur ſatis. [f] D. Th. add. q. 83. ar. 2. & lect. 6. in 1. Cor. 15. ſurget corpus ſpirituale. & 3. p. q. 54. 1. ad 1. & q. 28. a. ad 3. Dam. lib. 3. c. vlt. Chryſ. Theoph. Euthy. Cyril. in Io. 20. clauſis ianuis intrauit. vbi Aug. tract. 121. & ſer. 140. de tempore Chryſ. & Amb. in Luc. 24. inuenit reuolutum lapidem. Greg. ho. de 8. reſur. Bed.

Pp 2 quodl.

[p] ſit actio poſitiua, [p] & completa, ex qua per ſe intenditur introducere corpus Chriſti: cui introductio dum ſeruatur ordo naturalis, cedit ſubſtantia panis expulſa. [q] Ex natura rei non requiritur, ut res quæ per mutationem expellitur, corrumpatur aut annihiletur (manet enim corrupto homine anima rationalis expulſa, quæ eſt immortalis: & poſſet Deus miraculo in eodem aut alio loco conſeruare eam panis ſubſtantiam excluſam ab accidentibus) naturaliter tamen non conſeruatur ſubſtantia panis expulſa, ſine proprijs accidentibus: atque ita tota per accidens deſinit eſſe. [r] nec oportet fingere nouã actionem qua Chriſtus ſeparet accidentia à pane, aut quod tribuat eis per ſe exiſtere in eum finem, vt corrumpatur panis. ſane Chriſtus ſubintrans in officium panis, ſatis excludit panem, & ſeparat ab illo propria accidentia. Porro forma panis non conſeruatur in unione cum materia ſine proprijs diſpoſitionibus: nec in eam materiam præcedit prę uia alterius agentis diſpoſitio, ut ad aliam formam ſigilletur: nec manet prior quantitas panis in materia, ſine cuius extenſione eſset materia ocioſa: ſic ergo priuatur forma & quantitate, ne poſſit per ſe ſola ſubſiſtere, nec apta ſit admittere aliam formam: ſed materia panis deſinit eſſe, & conuerti dicitur in materiam Chriſti, forma vero in formam.

4 Eſt. 2. ſententia quæ admittit manere materiam panis, [ſ] & vniri animæ Chriſti ſine quantitate. [t] Atiſti in Theolog. errant, [t] quia admittunt (id quod in bona philoſophia certius eſt) dari ueram materiam, quæ ſit pars ſubſtantiæ. In euchariſtia autem nihil de pane manet præter ſola accidentia, vt definiunt concilia. 2. Non manet forma panis hæc enim nõ eſt [u] accidens & artificialis forma [u] ſed pars ſubſtantiæ. 3. Non manet ſuppoſitum ſeu ſubſiſtentia, qua panis [x] exiſtebat in rerum natura. [x] quia hæc pertinet ad ſubſtantiam: cum tamen in euchariſtia de pane nihil maneat, præter ſola accidentia: id que ſignificat in forma conſecratoria pronomen, Hoc, nempe totum ſingulare vagum, ſeu omne quod ex ui verborum eſt cõtentum ſub his accidentibus, eſse humanum [y] corpus Chriſti. [y] Id autem uerum non eſset, ſi quid de ſubſtantia panis maneret, quamuis panis eſſet Verbo vnitus, vt quidam fingunt ex eo quod ſpecies poſt conſecrationem, retinẽt priſtinum nomen [z] panis. [z] nam in triduo mortis anima Verbo vnita non adeſset ſub ſpecie panis conſecrati, cum non pertineret corpus humanum Chriſti: atque ita panis ſi Verbo vnitus eſset, non diceretur corpus humanum Verbi.

5 Eſt noua tertia ſententia, quæ negat produci terminum nouum formaliter, productio enim ſeu creatio includit in termino à quo, priuationem ſeu negationem, ſimpliciter: quia eſt eductio de non eſse ad eſse, ſed aiunt actionem dici ſubſtantialem ex eo tantum, quia conſeruat corpus Chriſti no- [a] uo titulo, [a] per uerba conſecratoria, & per ſpecies panis: nam præter influxum connaturalem quo conſeruatur in cœlo, requiritur nouus & maior influxus vt conſeruetur modo alio: nempe eo quem in ſacramento habet, prę̈ter

quodl. 12. q. 10. Aegid. Theorem. de euch. propoſi. 1. 34. Ledeſ. quæſtio. 16. Sot. d. 9. quæſt. 2. articu. 4. dicit neſcio quomodo ſententia Scot. de annihilatione panis ſine errore ſuſtentari poteſt. in qua tamen cenſura exceſſit. Tabien. euchar. §. 34. Innoc. lib. 4. c. 21. Claud. rep. 8. ca. 1. cum Ioan. Heſſel. Taper. articu. 14. Alan. lib. 1. de euchar. Bellar. lib. 3. ca. 23. Inno. ſup. & inclinat ipſe Scot. q. 4. fin omnes recent. [p] hæc eſt ratio D. Thom. q. 75. 3. vt explicat Caiet. Soto. Ledeſ. vt corruptio ſequitur ex generatione qua intenditur terminus poſitiuus. ad dit Caiet. art. 4. fio. Aegid. propoſ. 11. & 34. Palud. d. 11. q. 3. num. 23. vbi Capre. ad 1. Scot. cont. 2. & d. 1. ad primum Duran. con. 2. quod panis vel vinum nõ annihilatur: quia manet in potentia, & aptitudine ſubiecti (ex ſpeciebus enim vini poteſt per interſecationem generari vinum: aut ſaltem ex ipſo eſſe ſacramentali tanquam ea potentia obedientiali poſitiua poteſt Deus reproducere panem vel vinum) quare non eſt annihilatio & negatio, ſed priuatio in ſubiecto apto, ſic lumen non annihilatur quia manet in potentia ſubiecti priuati. quamuis Ferr. 4. cont. gẽt. cap. 63. impugnat [q] hoc. [q] forma quæ ſubintrat expellit formam (vt clauus clauum) non ex intentione & per ſe, D. Tho. 1. p. quæſt. 104. ar. 3. ad primũ. ſed quia ſeruato ordine naturali, non poſſunt duæ cauſæ in eodem genere totales terminare dependentiam vnius rei, & illam conſeruare: nec ergo duæ formæ ſimul adæquatæ informare eandem materiam. ita corpus Chriſti & panis non poſſunt [r] per ſuam ſubſtantiam immediate conſeruare illas ſpecies. [r] ſic infert concil Trid. ſeſſ. 13. cap. 4. D. Thom. Caiet. q. 75. 4. Soto. d. 9. q. 2. 4. Ledeſ. quæſt. 16. ar. 4. communiter recent. Thomiſt. Capreol. d. 11. ad argum. Sco. contra 3. concl. & D. Thom. etiam. diſt. [ſ] 1. q. 1. 4. 1. ad 6. & diſtin. 8. quæſt. 2. 3. ad 5. [ſ] Durand. diſtin. 11. q. 3. ait eſſe probabile, ſed abſque aſſertione, in euchariſtia manere eandem materiam panis abſque quãtitate. idẽ tenet Aegid. theor. 1. & 2. Sylu. euc. 4. §. 1. verſ. 4. idem ſignificat Euthy. Panopti. a 1. ſup. in proœm. §. 7. lit. X. C. Nec fauent Patres qui conuerſionem hanc comparant cum nutritione, qua Chriſtus panem à ſe manducatum conuertebat in carnem ſuam, vt Dam. li. 4. c. 14. Nyſſen. ſerm. catech. de euchar. Theophyl. in Ioan. 6. refert Bellarm. lib. 2. cap. 39. §. 3.) hanc ſententiam refert Bonau quæſt. 2. & dicit oppoſitam eſſe magis catholicam. Paludan. Soto. artic. 4. Caieta. articu. 2. aiunt hanc ſententiam Duran. eſſe erroneam, ſed poſt Tridens. videtur hæretica. Fr. Med. & Fr. Ambroſ. item falſo Durand. quæſtio. 1. num. 16. dicit poſſe verificari verba, licet maneret panis. idem Palud. q. 2. nu. 24. Sco. q. 3. §. hic duo. ſed cõ [t] tra concil. & D. Tho. q. 75. 2. & 4. [t] colligitur de fide conc. Later. c. firmiter, Florent. Conſtant. ſeſ. 8. Trid. ſeſſ. 13. c. 4. can. 2. ſit conuerſio ſit totius ſubſtantiæ panis manentibus duntaxat ſpeciebus. & ita loquuntur Patres Aug. ſerm. 28. de verb. Domini. & alijs apud Torren. li. 3. conſ. ca. 6. §. 6. Ambroſ. 4. ſacramen. cap. 3. & 4. Soto. diſtin. 9. quæſt. 2. 4. Ledeſm. quæſt. 16. 2. Bellarm. 3. de euchar. cap. 39. §. 3. Cyril. Ieroſol. catech. 4. Ambr. Gauden. Chryſ. Nyſſen. Emiſſen. [u] Scot. diſt. 11. quæſt. 6. Mai. quæſt. 1 Gabriel quæſt. 2. & lec. 35. putant formam panis eſſe accidens artificiale: atque ita manere cum cæteris accidentibus panis. ſed errat D. Th. quæſt. 75. ſexto ad 1. vbi Caieta. dicit contra fidem. Soto. diſt. 9. quæſt. 2. art. 6. Ledeſm. quæſtio. 16. art. 6. & communis quia ures per applicationem ignis inducit formam ſubſtantialem in panẽ. [x] colligitur ex Triden. c. 4 can. 2. Conſtantiẽ. Act. 8. & ex Patribus. Palud. diſtin. 12. quæſt. 3. ait inauditum eſſe, & impoſſibile vt in accidentibus maneat ſubſiſtentia panis. vnde errat Goffre. quodlib. 8. q. 17. Picus Mirand. Apol. ti. de euchar quæſt. 9. dicit ꝓbabile manere ſuppoſitum & exiſtentiam panis in quo ſuſtẽtetur quãtitas. ſed Romę per Thomiſt. damnatus eſt erroris. Bahes. 1. p. q. 4. a. 1. ad 3. id defendit: ſed retractans in ſecunda editione tantum dicit eſſe ꝓbabile, quod exiſtentia panis ſit quid accidentale, & per illam exiſtere accidentia: ſicut per quantitatẽ qua corpus extenditur, extenduntur & accidẽtia. ſed hĩc errorem philoſophiæ reijcit D. Th. 3. p. q. 17. 2. q. 77. 2. & in 1. diſt. 3. & 20. & 4. cont. gent. ca. 14. Caie. 1. p. q. 28. 2. & tum D. Tho. de ente & eſſent. c. 7. Soncin. 7. Metaph. q. 5. ibi Flander. q. 1 ar. 5. Sco. 2. diſt. [y] 12. q. 1 & omnes Philoſophi ac Theolog. [y] ſup. cap. 19. §. 1. [z] pro [z] pter tria dicitur manere panis. 1. quia retinet denominationem antiquam. Martin. 9. hyp. reg. 11. probat Exo. 7. ſerpens dicitur virga quæ deuorauit uirgas Magorum. Rom. 7. concupiſcentia dicitur peccatum: quia effectus peccati. 2. quia ita vulgo apparet ſi conſulas experientiam ſenſuum: & ob effectum nutriẽdi, ſpecies habent uicem panis. Martin. lib. 9. reg. 2. Turrian. tract. 1. de euchar. c. 3 vt 1. Reg. 21. Dauid dicitur inſanus, quia immutauit vultum vt ita appareret inſanus. quod adaptat Aug. in 1. Pſ. 33. Chriſto in euchar. 3. panis ſumitur pro cibo Soto. ar. 2. Hoſ. Claud. repet. 8. cap. 1. & 4. Cano. lib. 7. de loc. cap. vlt. ad 9. Turrian. lib. 1. de euchar. cap. 18. Bellarm. lib. 3. cap. 21. & 24. & addit intelligi de pane ſanctificatio ſeu conuerſio. ea Lanfrango, Guidmund. Anſelmus, vt ſi dicas homo (nempe mutatus) fit cadauer. in quo tamen falluntur ſenſus, vt aiunt Hilar. Epipha. & alij apud Bellarm. lib. ſecundo, capitu. 39 §. 3 Claud. 2. ſic explicantur. cit. in [a] fra, cap. 24. §. ſecundo, G. [a] 5. conſeruatio eſt continuatio actionis creatiuæ. Diuus Thomas, prima par. quæſtio. 104. primo ad quartum. Ferrar. 2. contra gent. cap. 75. Quare Durand. 2. diſtin. 1. quæſtio. 2. num. 19. ait nunc de facto Deum creare mundum,

dum, quia continuat influxum conſeruationis, eſſe probabile. Quod ſi mundus eſſet ab æterno, non datur primum, & indiuiſibile inſtans creationis, ſed perpetua conſeruatio. Filius tamen qui ſemper generatur à Deo patre, non dicitur conſeruari ab eo, nec habet eſſe receptum & dependens, ſed eſſe diuinum quod habet à patre. Hic quidam Recentio. fundant ſuam ſententiam. [b] Supra capitulo 22. §. 8. nam corpus beatũ ſine dependẽtia ab alia cauſa conſeruatur totaliter à ſolo Deo. Quare corpus Chriſti nullo modo pendet à ſpeciebus panis, tanquam à cauſa ſimiliter totali: nec vt à cauſa partiali, quaſi deinceps Deus modificata actione concurrat partialiter. [c] Gabr. diſt. 10. quæſtio. prima, articu. 3. dub. 2. & lect. 40. idem ſignificat Paludan. q. 3. Ledeſm. q. 19. ar. 4. idemque cum Gabriel. admittit Sot. diſt. 9. q. 2. art. 4. P. Deza, & quidam recentio. vid. ſimile ſup. lib. de ſacram. cap. 25. lit. D. F. Sic ante vnionem humanitatis cum verbo intelligitur actio creatiua animæ, & generatio ad quam B. Virgo tanquam mater concurrit, diſponendo materiã, vt anima vniatur. Quæ tamen actiones includunt dependentiã ab vnione verbi, ſine qua creatio, & generatio non confert eſſe. D. Tho. 3. parte quæſt. 6. articu. 3. vbi Suarez. dubio 17. § primo. ait. animam in nobis pri⁹ natura ſubſiſtere, quam vniatur corpori cũ Caietan. prima parte quæſtio. 76. a. ad quintum. Ferra. 2. cont. gent. ca. 68. ſed meli⁹ retractat Caietan. 3 par. q. 6. vt in Chriſto anima non habuit ſubſiſtere à creatione, ſed à verbo. [d] ſic loquitur Hugo, & alij citati ſupra lit. H. [e] vt res quas Deus ſe ſolo à principio creauit, conſeruat per cauſas ſecundas, ſic aiunt ſubſtantiam corporis Chriſti vt eſt in cœlo, conſeruari à ſolo Deo: & tamen eandem ſubſtantiam ſecundum diuerſam rationem, & locum in euchariſtia fieri, & conſeruari per verba, & ſpecies panis. quod tamen reprobatur inf. §. 9. P. [f] D. Thom. 3. par. quæſt. 75. 2. aſſumit ad probationem, rem quæ alicubi non eſt, non poſſe ibi de nouo conſtitui, niſi aut per localem mutationem ſui: aut per mutationem, conuerſionemque alterius in ipſum (nempe ſeruato connaturali ordine, & ſecluſis miraculis non neceſſarijs vt aiunt Caiet. Soto. diſtinct. 9. quæſtio. 2. 5.) & Diuus Thom. articu. 3. ea & ad tertium. in quam ſententiam trahi poteſt Paludan. diſtinctio. vndecima, quæſtio. 2. t. numero decimoſexto. (quem tamen explicat Capreol. ad ſecundum. Durand. contra ſecundam concluſionem.) idem innuunt Patres dum varijs exemplis oſtendunt panem, & vinum conuerti in corpus, & ſanguinem Chriſti. item Theologos dum negant corpus Chriſti adeſſe per motum localem, ſed per conuerſionem. Diuus Thom. Caietan. Soto. Ledeſm. ſupra Paludan. diſtinct. decima, quæſtione tertia. Capreolus, Alexander quarta parte, quæſtione trigeſima octaua, membro quarto, artic. quarto, de quo infra cap. vigeſimo quinto. A. & §. 5. B. [g] videtur Maior. diſtinct. vndecima, quæſtio. prima. Soto diſtinct. nona, quæſtio. ſecunda, artic. quarto, vt in Chriſto generatio temporalis ex matre de ſe produceret perſonam niſi impediretur, & anima Chriſti daret ſubſiſtentiam. ſol. ſi lumen à candela productũ reperiat, de ſe producit, ſeu potius cõſeruat ſua actione. Hi autores, quia vident mutationem ad vbi & ſolam præſentiã eſſe accidentalem, confugiunt ad hãc fictam actionem, vt ita dicant eſſe ſubſtantialem. [h] in eo priori, quo iſti fingũt corpus Chriſti acquirere ubi (perinde ac ſi deus reponeret idẽ corpus localiter in alio loco) nondum concipi modum quo adeſt (nẽpe totum corpus in qualibet parte loci, ut adeſt Angelus.) quia putant hunc modum ſequi poſterius natura aliunde. [i] ſi tantum acquireret ubi, non excluderet ſubſtantiam panis, ſupra §. ſecundo. F. [k] Vt in generatione prior ratione, ſeu in genere cauſæ materialis, & diſpoſitiuæ eſt expulſio formæ contrariæ, quam introductio nouæ formæ. Sic aiunt prius expelli ſubſtantiam panis, quam introducatur corpus Chriſti: ſed quia in contrarium vrget argumentum, aiunt per verba, & per corpus Chriſti, non tam formaliter expelli ſubſtantiam panis, quam actiue. [l] [m] Quod tamen rejectum eſt. §. tertio, ad finem. [n] Imo tota ratio præſentiæ corporis Chriſti in euchariſtia, eſt, quia ſupplet ſubſtantiale officium panis, dum ſacramentaliter vnitur accidentibus. ſupra

modum corporum, puta ſine extenſione locali, & connaturalib. diſpoſitionibus. At hi diminute loquuntur: conſtat enim ex conuerſione reperiri nouum effectum in mũdo qui prius non erat, vt corpus Chriſti adſit ſubſtantialiter præſens ſub his ſpeciebus: & eſt noua actio qua Deus per verba conſecratoria nunc agit: quare iſtius actionis aſſignandus eſt nouus effectus ab ea pendens in fieri, & à ſpeciebus in conſeruari, vt reipſa contingit. nec vero ſubſtantia corporis Chriſti in ſe ipſa pendet ab his ſpeciebus cum ſit immortalis: [b] ſicut nec anima eius pendere poteſt ab illis vt nouo titulo conſeruetur. nam in triduo mortis euchariſtia non conſeruaſſet corpus Chri viuũ, vt prius: ſed quale ſecundum eſſe naturale tunc erat morte corruptum: quod ſi annihilaretur corpus Chriſti in ſuo eſſe naturali, deſineret omnino eſſe ſub his ſpecieb⁹: quare ſpecies non habent ſufficientem vim conſeruandi nouo titulo corpus Chriſti ſecundum ſubſtantiam. dum vero corruptis ſpeciebus deſinit ibidem adeſſe, non corrũpitur corpus Chriſti: ſed amittit relationem cauſæ actiuæ, qua ſpecies conſeruabat ſibi ſacramentaliter coniunctas.

6 Alii ex his qui præſentiam tãtum ſubſtantialem admittũt (quam reducunt ad prædicamentum. ubi) vt oſtendant ex termino producto hanc conuerſionem eſſe actionem ſubſtantialem, aiunt Deum per verba conſecratoria nouo modo reproducere illud eſſe ſubſtantiale [c] totum, quod corpus Chriſti habet ſub ſpeciebus panis. nec repugnare quod Deus ſubſtantiam iam exiſtentem reproducat in alio loco. [d] ſic ſubſtantia quæ nunc à ſolo Deo conſeruatur, poteſt noua alterius agentis actione conſeruari in eodẽ, aut alio loco: ut lumen in aere productum ab vno igne, conſeruatur inuariatũ noua alterius ignis actione. [e] Quæ conſeruatio paſſiua nõ addit aliud quam reſpectum ad nouum agens à quo pendet. Eo poſito aiunt Chriſtum dum corporali ore uerba conſecratoria protulit, fuiſſe cauſam reproductiuam eiuſdem ſui corporis & oris, quo uerba protulit. In eam ſententiam conantur trahere B. Thomam, [f] & antiquos, in eo quod negant corpus Chriſti incipere eſſe ſub ſpeciebus per motum localem: negantq; conuerſionem hanc immediate terminari ad acquiſitionem noui loci: in quo ſignificant terminum illius eſſe ſubſtantialem.

7 Sic putant ſe vitare id, quod alii aiunt, hanc actionem dici ſubſtantialem, non quod de facto producat corpus Chriſti, ſed quia in habitu eſt de ſe ſufficiens producere illud. [g] quia tamen iam productũ reperit, non producit cum innouatione eſſendi, ſed nouo titulo conſeruat in eſſe. At fruſtra tribuitur uerbis quæ tranſeunt ea magna virtus, de qua lib. de ſacramen. capitulo decimoctauo dictum eſt, vt ſufficiant producere immortale corpus & animam Chriſti, quem tamen nunquam actu exercent. Sic generatio hominis non eſt de ſe ſufficiens producere animam rationalem. Sane Patres oſtendunt terminum huius cõuerſionis ſubſtantialem, non confugientes ad id, quod verba poſſẽt in habitu de ſe facere, ſed propter id quod verba reipſa producunt.

8 Hæc ſententia admittit multas actiones ordine quodam cõcurrentes in eodem inſtanti. Prima eſt, noua, & ſubſtantialis reproductio aut cõſeruatio corporis Chriſti. 2. adductiua actio, qua corpus Chriſti conſideratur ut præciſe acquirit nouũ vbi, [h] in eo loco ubi erat panis. [i] 3. actio qua expellitur ſubſtantia panis, eamque priuat proprijs accidentibus: [k] idque non aliter fieri, quã quia poſitiua actione tribuitur accidentibus modus poſitiuus, ut per ſe exiſtant abſque inhærentia. hãc aiunt eſſe primariam & per ſe actionem, [l] ut ita fiat ſacramentum, quod eſt ſpecies per ſe exiſtentes 4. actio, qua expulſa ſubſtantia deſinit omnino eſſe quo ad materiam & formam. [m] 5. uerba cauſant ut corpus Chriſti, quod adductiua actione intelligebatur adeſſe præſens, uniatur accidentibus panis. [n] Tandem uere addunt corpus Chriſti conſeruare ſpecies, & rurſus præſentiam eiuſdem corpo-

tis conſeruari ab eiſdem ſpeciebus.

9 Hæc ſententia non habet antiquum aſſertorem, ſed miſcet & cōfundit quæ ab autoribus contraria opinantibus aſſeruntur. Et fruſtra multiplicat actiones ſine neceſſitate. Nam prima actio & 2. non pendet à verbis, aut ab ipſo pane (ut creatio animæ rationalis non pendet à materia) atque ita ponitur præuia actio à ſolo Deo ſine verborum concurſu: quaſi iterum de nouo creetur immortale Chriſti corpus, & beata illius anima. Et actionem adductiuam, quam corpus Chriſti acquirit nouum vbi, tribuunt ſoli Deo, vt deinde per verba conſecratoria corpus præſens cō iungatur cum ſpeciebus panis. Cū tamen Patres in hoc difficili myſterio nihil amplius fieri affirmēt, quam quod virtute verborum, & ſalua illorum proprietate, circa panem fit, vt tranſmittetur in corpus Chriſti. 2. vice reliquarū quatuor actionū, quas acuta ratione diſtinguunt, ſatis eſt vna completa actio, quia per ſe intenditur terminus poſitiuus, nempe vt corpus Chriſti adſit ſacramentaliter vnitum ſpeciebus. 3. fruſtra quærunt terminū confictum de nouo productum: cum ſatis ſit in termino complexo etiam ſubſtantiali, vniri extrema

o quæ præexiſtunt, [o] vt dicatur totus terminus noua actione produci. Quare vt ſine temeritate dici non poteſt Chriſtum dum deſinit adeſſe ſub ſpeciebus corruptis, mutari in ſeipſo ſubſtantiali quadam

p corruptione: [p] ita falſum eſt quòd dum de nouo adeſt corpus Chriſti per conuerſionem panis, mutetur ſubſtantiali acquiſitione: vtrumq; enim fit per ſpecierum, aut panis mutationem, corruptionemque, abſque ſubſtantiali mutatione corporis Chriſti.

CAP. XXIIII.

An ſit ſacramentalis vnio inter corpus Chriſti & ſpecies?

INſtitutio Euchariſtiæ in eum finem dirigitur, ut in Eccleſia adſit ſemper corpus Chriſti præſens;

a quod tanquam dignam hoſtiam [a] Patri offerre poſſemus in ſacrificio miſſæ. Quæ præſentia ſine conuerſione, & expulſione panis

b fieri poſſet: [b] ſimul inſtituit vt corpus Chriſti eſſet ſacramentali-

c ter ſub ſpeciebus per modum cibi, [c] & vt ſpecies ex vnione quadam tanquam inſtrumentum coniun-

d ctum haberent permanētem vim [d] conſeruandi & augendi vitam ſpiritualem fidelibus, qui digne id ſacramentum reciperent.

2 Patres declarant eam vnionem ſacramentalem varijs modis, & exemplis, quæ tamen non ada-

e ptantur in omnibus. [e] Quidam

f eam vocant ineffabilem, [f] & ſingularem, & comparant cum hypoſtatica vnione humanitatis ad Ver-

g bum: [g] (in vtroque enim myſterio Deus omnipotentiam, & largitatem ſuam maxime manifeſtat) quæ tamen excellit, & non eſſet

h ſingularis, ſi haberet exemplum. [h] ſicut enim ex viſibili natura, & ſuppoſito diuino reſultat vnus ho-

i mo mirabiliter compoſitus: [i] ita cum iuſto digne communicante, quidam Patres aiunt fieri ſuo modo mirabilem vnionem,

k vt paulo poſt dicetur: [k] nam & per gratiam cum iuſto vnitur Deus, & fit vnus ſpiritus: cum beatorum intellectu vnitur in ratione ſpeciei:

o c. 22. [o] Vt in reſurrectione hominis non producuntur partes, & tamen ex illarum vnione reſultat terminus ſubſtantialis, qui eſt homo. Aut ſi humanitas præexiſtens vniretur verbo, produceretur totum complexum, nempe Deum eſſe hominem. (D. Tho. 3. par. q. 2. 6. vbi Caie. art. 8. dub. 5. D. Thom. 3. d. 2. quæſt. 2. art. ſecundo, tertio. Paludan. diſtinctione quinta, quæſtione prima, articulo tertio. & communis. Nec re ipſa differt Scotus, & Durand.) ita terminus conuerſionis explicatur hoc complexo, corpus Chriſti eſſe id, quod erat panis. Caietanus. quæſt. 77. 1. col. 4. nec oportet partes de nouo produci, ſed ſuccedere in officium alterius: ut forma cibi dicitur conuerti in formā hominis qui nutritur: eo quod anima præexiſtens ſuccedit in materiam cibi, vid. inf. capit. 24. G. myſterium euchariſt. eſſe ſimile termino incarnatio-

p nis. [p] Infra ca. 25. fine.

CAP. XXIIII.

a PRo [a] re oblata in ſacrificiū ſatis eſſet corpus Chriſti adeſſe i modo eſſendi naturali, quod offerretur, vt in cruce per fideles, qui tunc aderant, oblatum eſt Patri. In quo habet verum ſententia Scoti, ſecus vt

b ſacramentum eſt. [b] Vt cum Scot. tenet Caietan. quæſtio. 75. ſecundo Soto. Ledeſm. & ſupra

c capit. 21. [c] Euchariſtia eſt ſacramentum. id eſt, ſignum ſenſibile rei occultæ: & tale ſacramentum, nempe quod continet corpus Chriſti ſacramentaliter præſens cum quadam vnione, & habitudine ſigni ad ſignatum, Trident. ſeſ. 13. c. 1. vocat ſacramentaliter præſens. D. Thom. q. 75. 2. Auguſtin. 3. Trinit. cap. 10. eſſe habitudinem ſignati ad ſignum & Patres cit. capit. 21. admittunt corpus Chriſti adeſſe in hoc ſacramento tanquam in ſigno, & figura: & in forma exponunt ly, hoc, (id eſt, ſpecies quæ per ſe exiſtunt) ſunt ſignum Chriſti præſentis, & latentis ſub illis Paludan. diſt. 11. q. 3. 2. ad 2. q. 2. num. 19. terminum conuerſionis eſſe corpus Chriſti, vt eſt in altari, & q. 2. num. 19. vt adeſt ſacramentaliter. Palac. q. 1. conc. 2. & diſtinc. 10. q. 2. Claud. repet. 9. c. 6. fo. 339. colum. 2. hæc vnio non eſt inhærentiæ, nec hypoſtatica, ſed ſacramentalis. & repet. 5. capit. 3. Alanus lib. 1. de euchariſt. c. 34. Bellar. lib. 3. de euchar. cap. 13. acquirit eſſe ſacramentale. & cap. 12. & 14. col. 5. verſ. 3. pars. cum Chryſoſt. Cyril. & cum confeſſione Berengarij admiſſa à Patribus. De qua vnione ſtatim lit. F. M. & de vnione cum iuſto communicante, inf. cap. 36. [d] Bonauent. di-

d ſtin. 11. art. 1. q. 3. D. Thom. (qui in alijs ſacramentis ponit virtutem fluidam quia habent eſſe ſucceſſiuum. q. 62. artic. 4. ſup. de ſacramen. capit. 17.) in euchariſt. admittet virtutem permanentem per modum habitus: vt humanitas Chriſti ea vnione ad verbum habuit omnipotentiam quandam permanentem ad opera mira-

e culoſa. 3. par. q. 13. art. 2. [e] De quibus ſtatim. ſic de ſimilitudine habetur Philip. 2. pro incarnatione dicit D. Tho. 3. q. 2. 6. ad 1. & de alijs pro euchariſt. q. 76. 6. ad 1. Dama. lib. 3. c. 26. Maxen. li. 6.

f cap. 1. add. lib. 7. cap. 1. & 4. lib. 10. reg. 59. ex patribus. [f] Sic vocat Caiet. q. 75. art. 1. col. 5. & admittit vnionem. q. 76. ar. 6. Taper. art.

g 13. pag. 260. §. intelligitur, vocat ineffabilem vnionem. [g] Bellarm. lib. 2. capit. 39. §. 2. Clau. rep. 2. c. 5. repe. 8. c. 4. vid. rep. 9. cap. 6. ca. Iuſt. Ambroſ. Chryſ. ho. 60. & melius. 83. in Matth. Teodor. Gelaſ. Remig. Damaſ. lib. 4. c. 6. Chriſtus aſſumit panem: cui coniugaut & vniuit diuinitatem. & c. 14. Dionyſ. ca. 3. eccleſia. hierar. aſſumit noſtra, vt communicet ſua, quos exponit D. Thom. q. 75. 2. ca. ad 1. per conuerſionem corpus Chriſti fit ſacramentaliter præſens, id eſt, vt ſpecies ſint ſignum ipſius coniuncti, ut prius erant ſignum panis ſibi vniti. & q. 75. 1. ad 2. aſſumitur ſpecies non hypoſtatice, ſed vt inſtrumentum quod ſacramentaliter vnitur corpori. ſic loquuntur Ruper. li. 2. in Exod. cap. 10. 12. vt filius Dei non deſtruxit humanitatem, ſed aſſumpſit, ſic Chriſtus in euchariſt. aſſumit, & vnit ſibi panem, nō deſtruit. & loquitur de ſpeciebus, ut ipſe explicat in lo. 6. & lib quinto, de Trinit. cap. 12. nam poſt conſecrationē retinet nomen panis, ut explic. c. 23. §. 4. Z. Claud. repe. 8. cap. 4. vt vnio Incarnationis explicatur per vnionē perſonæ cum inſtrumentu coniuncto inf. §. 4. E. ita Caieta. q. 77. 1. col. 4. corpus Chriſti operatur per ſpecies ſibi ſacramentaliter vnitas. 2. ſicut adoratur humanitas ratione vnionis hypoſtaticæ, ita totum ſacramentum euchariſt. quod includit ſpecies ſacramentaliter coniunctas Chriſto. 3. ſicut Pater, vel Spiritus ſanctus non eſt incarnatus, ſed ſolus filius ratione humanitatis: ita motis ſpeciebus, & traiectis in ſtomachum, nō mouetur aut comeditur Pater, vel Spiritus ſanctus, ſed Filius ſeu Chriſtus. q. 76. 6. & dicitur corpus Chri. q. 77. 7. frangi, & c. ut. M. 4. vt Verbum impedit perſonam exiſtentiáq; creatam humanitatis: ita corpus Chriſti ex vnione ſacramentali quæ habet officium panis, excludit ſubſtantiam panis: quam ta-

h men ſola præſentia corporis glorioſi non excluderet. [h] Auguſtin. epiſt. 3. ad Voluſianum, ſi ratio quæritur, non erit mirabile: ſi exemplum poſcitur, non erit ſingulare. & Incarnatio excellit myſterium euchar. D. Tho. q. 75. ar. 8. ad 3. diſt. 11. q. 1. Gabr. ar. 3. Innocent.

i lib. 4. c. 7. Alexan. q. 34. memb. 3. Bonau. diſt. 10. ar. 1. q. 1. [i] Vt explicat D. Tho. 3. p. q. 2. ar. 4. vbi Caiet. Fe. Med. Suar. dub. 7. §. 4. ex ſyn. 5. act. 8. can 4. 7. ſynod 6. act. 4. 11. 13. Lateran. ſub Mart. 1. An-

k tioch. & ex Patrib. [k] Inf. c. 37. quod explicatur c. 36. & 38. & ſup. in prom. nec oportet in alijs quæ dīr vnū rōne alicuius vnionis, quærere cōpoſitionē ex actu & potentia (qualis inter partes eſſentiales materiā & formā reperitur) nam vnio continui ex partibus integrantibus id non habet, nec ea qua coniugati dicuntur vna

caro,

ita aiunt Patres ex re terrena, & cœ
l leſti: [l] id eſt, ex ſpeciebus, & cor-
pore Chriſti fieri vnum ſacramen-
tum cum quadam vnione ſacramé
m tali, [m] quæ ordinatur, ut Chriſtus
mirabiliter cum digne manducan-
te vniatur.

3. Inter corpus Chriſti, & ſpecies
non eſt vnio in natura, (nam nec
per Incarnationé facta eſt vnio in
n natura, ut fingunt hæretici [n]) qua-
o lis eſt inter animá, & corpus: [o] aut
cum partes copulantur vno termi-
no cómuni, & fit unum continuũ
p integrale. [p] & ſi forte Deus poteſt
unire ſibi quantitatem per ſe exi-
q ſtentem: [q] de facto tamen inter
corpus Chriſti, & ſpecies non eſt
r vnio hypoſtatica: [r] nec enim acci-
dentia ſubſiſtunt per Verbi ſubſi-
ſtentiam, ſed habent creatam exi-
ſtentiam, qua ſunt per ſe ſine vllo
ſ ſubiecto. [ſ] 3. hæc ſingularis vnio
cum accidentibus panis abſque in-
hęrentia videtur habere aliquid ac
t cidentale, [t] non tamen eſt acci-
dẽtalis: quia in termino complexo,
& producto eſt aliquid principali-
ter intentum, vnde dicatur termi-
nus ſubſtantialis. nam deſitio panis
u eſt mutatio ſubſtantialis: [u] & con
uerſio, id eſt, mutatio, non fit in cor
x pore Chrĩ, ſed in pane, [x] qui eſt ma
teria remota, & terminus à quo.
At vltra hoc oportet in termino ad
quem (in eo quod corpus Chriſti

caro, & iuſſus cui datur perſona Spiritus ſancti dicitur vnus ſpi-
ritus cui Deo. imo in Incarnatione neutrum ex componentibus
ſe habet proprie, ut actus & potentia, nec Verbum dicitur pars
l Chriſti. [l] Dictum eſt de ſacram. c. 16. & ſeq Bellarm. lib. 1. c. 3 2.
§. 1. Claud. repet. 2. c. 4. & repet. 8. cap. 3. citant Patres. Origen
Cypr. Ambroſ. Hie
ronym. Chryſoſto.
m Auguſt. Cyrill. [m]
Verum in creaturis
habet partes aliqua
vnione coniunctas;
& inter corpus Chri
ſti ac ſpecies dicitur
vnio ſacramentalis,
vt vocant Taper,
Claud. repet. 4. c. 4.
p. 8. rep. 5. ca. 3. rep.
7. c. 6. p. 2. rep. 9. c. 6.
p. 2. Alan. c. 35. 37.
Bellarm. ſup. & om
nes qui hoc tempo-
re ſcribunt contra
Recent. hæret. So-
to, diſt. 10. q. 1. ar. 6.
d. 9. q. 2. 1. ad ſecun
dũ, & 4. Scoti. & la
te à 4. §. igitur poſt
quartam opinio. Palac. diſt. 1 1. q. 1. poſt concl. 2. a. Ledeſ. q. 16. ar. 2.
dub. 4. & art. 4. dub. 5. Caietan. q. 75. 1. col. 5. quæſt. 76. artic. 6.
Viguer. ca. 16. § 3. verſ. D. Thom. q. 75. 2. & artic. 8. c. ad 3. ita il-
lum intelligunt, & ſequuntur Thomiſtæ, & citati lit. C. F. Ferrar,
4. cont. gent. cap. 63. ad 6. Scoti cont. 8. concl. cum Capreol. d. 11.
ad 2. & 3. Scoti cont. 1. conc. & ad 2. Scot. cont. 3. & ad 1. Dur.
cont. 2. ad 1. cont. 3. ad 1. 2. & 6. Aureol. contr. 3. Guilhelm. Pa-
riſien. tract. 1. de euchar. fol. 14. Paludan. d. 11. ſup. & d. 10. q. 3.
& plane D. Thom. diſt. 1 1. q. 1. 1. ad primum, & dum ſupra ex
plicat Damaſc. q. 79. 2. cap. ad ſecundum, & ar. 8. argum. ſed con
tra q. 77. 1. vbi Caietan col 4. explicat per calorem qui tanquam
inſtrumentum cóiunctum animæ producit carnem viuam. Cano.
lib. 5. de loc. c. vlt. ad fin. Vualdenſ. tom. 2. de ſacrament. cap. 42.
cum Paſchaſ. libro de corpore Chriſti. & de ſacramental. titu 4.
c. 41. cum Dionyſ. cap. 3. eccleſ. hierarch. Item Chryſoſt. hom. 60.
& 83. in Matth. ratione vnionis ait corpus Chriſti videri, contre-
ctari manibus, moueri, frangi, & comedi: quod Patres admittũt
in confeſſ. Berengar. c. ego Berengar. de conſecr. d. 2. ſup. cap. 10.
fin. Claud. repet. 4. cap. 6. repe. 5. cap. 3. Bellarm. 1. de euchariſt.
cap. 2. & 8. Item ſola præſentia: abſque vnione ſacramentali non
excluderet naturaliter ſubſtantiam panis à ſpeciebus: ſoluta vero
unione, dum ſpecies corrũpuntur, deſinit ibi adeſſe corpus Chri-
ſti (ſed abſque vlla ſui mutatione,) vt panis deſinit adeſſe corru-
n pta unione cum ſpeciebus. [n] Quidam diſtinguunt tres, aut qua
tuor modos quibus de Chriſto aiunt hæretici factam eſſe vnio-
nem in natura. Caſtro, & Medices ver. Chriſtus, hær. 2. & ſequen.
Suarez. 3. p. quæſt. 2. 1. dub. 7. §. 1. ſed melius Bellarmin. lib. 3. de
Chriſto. cap. 1. 2. & 8. reducit ad vnam rationem. Hi omnes hæ-
retici dicuntur Monophyſitæ, id eſt, vnius naturæ aſſertores in
Chriſto. ſed differunt ratione: nam tripliciter intelligitur compo
ſitio in natura ex duobus extremis. Primo quando vtrumque mu
tatur, aut alteratur, & fit tertia natura perfectior quouis extre-
mo: vt mixtum ſecundum Auerr. in quo manent formaliter ele-
menta diuiſa in partes minimas. 2. vt in extremum dignius cũ qua
dam ſui mutatione deprimatur. ut anima ſpiritualis ex coniun-
ctione ad corpus habet, ne intelligat ſine phantaſmate. & ſubiici
tur agenti corporali, & dolori. 3 quando pars inferior cum muta
tione ſui perficitur, & eleuatur: ut corpus hominis ex vnione ani
mæ recipit gradum viuentis, & rationalis, quia per corporalem
cogitatiuam ratiocinatur. Sic quidam hæretici. 1. aiunt in Chri-
ſto ex utraque natura reſultare tertiam, ut ex anima, & corpore.
Dicuntur Acephali, quia degebant abſque epiſcopis. Sander. 7.
viſib. Monar. hær. 106. cum Nicephor. 18. hiſtor. cap. 45. Suarez.
err. 1. & 4. contr. Caſtr. hęr. 4. iſti aiunt deitatem paſſam fuiſſe, &
carnem Chriſti deificatam eſſe. 2. quidam dum conſiderant eue-
ctionem tantum partis inferioris, & aiunt, corpus Chriſti, (præ-
ſertim poſt Aſcenſionem ait Gaſpar) eſſe ubique, honorari latria,
& habere quandam omnipotentiam. quia per communicationem
Idiomatum, attributa quædam diuina vniuntur carni ſeu huma-
nitati. contra quos Caſtr. hær. 4. Suar. err. 2. Bellarm. cap. 1. & 8.
citant Patres, & Concilia, ubi id explicatur, & damnatur. idem
Faber. Luther. Brent. Illyricus. Alij quod Verbum adeſt vice ani
mæ. Caſtr. & Medices. hær. 5. 3. alij hęretici conſiderant dignio
rem naturam, ſeu diuinitatem Chriſti, quod ſe exinaniuit: &
aiunt paſſam fuiſſe, ut anima ex coniunctione corporis patitur in
ſeipſa. Huius erroris præcipuus propugnator fuit Euthyches, ſed
prior Apollinaris fuit autor: & nunc Anabaptiſtæ, refert Caſtr.
& Medic. hære. 2. Suarez. error. 3. Bellarmin. qui ex Ioann. 1.
Verbum caro factum eſt, colligunt deitatis particulam cœleſtem
conuerſam eſſe in
carnem: ut aqua p
Chriſtum conuer-
ſa eſt in uinum, &
panis cõuertitur in
corpus Chriſti. Sed
quia indignum eſt
diuinitate vere ſic
conuerti, aut con-
cludi intra vterum
fœminæ, & in cru-
ce mori: ait non ue
re, ſed ſimulatorie,
& phantaſtice Chri
ſtum habuiſſe cor-
pus, & paſſum fuiſ
ſe. In quo ſequitur
Valentinum Mani-
chæum, vide Bellar
min. cap. 2 & 4. fin.
Atque ita Cyrill,
epiſt. 30. & refertur
in 7. ſynod. actione 5. & 6. & alij hiſtorici cõfundunt autores iſto
rum errorum, ſed ſimili ratione, & autoritate confutant, & per-
inde exiſtimant Verbum dici conuerſum in humanitatem, quod
humanitatem conuerſam eſſe in Verbum. Athan. in ſymbol. do-
cet quod Deus, & homo, vnus eſt Chriſtus (uempe mirabiliter
compoſitus ex duabus, & in duabus naturis.) Non confuſione
ſubſtantiæ, nec conuerſione Diuinitatis in carnem, ſed unitate
o Perſonæ in duabus naturis. [o] Claud. repetit. 4. cap. 6. & eſt cer-
p ta Patrum, & Theologorum ſententia. [p] Eſt recepta ſententia:
& tamen dum vinum conſecratum cum non conſecrato miſcetur,
fit unio ſecundum continuitatem. quæſt. 77. 8. ſed hæc nihil facit
q ad rem præſentem. [q] Almain. 3. diſtinct. 2. quæſtio. 2. Gabriel.
diſtinct. 1. quæſt. 2. artic. 1. ad 7. & propendet Marſil. quæſtio. 3.
articul. 1. vt quantitas quę exiſtit per ſe, uel albedo ſic unita ob
quam diceretur albus, aut quantus. ſic in triduo fuit unitus ani-
mæ: & potuit aſſumere animam equi, uel ſolam materiam, quæ
non eſt ſubſiſtens. Marſil. Victor. Soto, & multi Recentior. in prę
lect. quod multi negant poſſibile ſuper 3. part. quæſt. 4. vbi Suar.
dub. 14. § 4. cum Baſſol. 3. diſtinct. 2. quæſt. 1. artic. 2. Palar. quæ-
r ſtio prima. [r] Claud. repet. 9. cap. 6. & eſt communis Patrum, &
Theolog. Durand. diſtinct. 10. quæſt. prima. Paludan. diſtinct. 1 1.
quæſtio. 2. artic. 3. contra Ioan. Pariſienſ. & Picum apolog. q 6.
dicentes poſſe ſaluari veritatem formæ per unionem hypoſtaticã
ſ cum pane. [ſ] D. Thom. quæſtio. 77. 1. & omnes Patres. [t] Nam
t corpus Chriſti unitur cum accidentibus panis. nec tamen dicitur
ſimilis mutationi accidentali: in illa enim ſemper intenditur, ut
acquiratur forma accidentalis cum inhærentia, ut qualitas, quan
titas, aut ubi, ad quæ eſt per ſe motus. 5. phyſ. & ut per illam for-
mam perficiatur ſubiectum. quod tamen non contingit in propo-
ſito, quia non producitur noua quantitas, nec inhæret Chriſto,
aut perficit corpus eius, aut mutat. Item mutatio quæ fit in
quantitate, ut per ſe exiſtat, non pertinet ad accidentalem, &
per ſe mutationem. At qui ſolam præſentiam etiam intimam
tantum ad ubi, & propinquitatem ponunt, via ſaluant quomo-
do fiat conuerſio, cum mutatione ſubſtantiali: ut Scot. Maior.
Argent. Gabriel. Okam. Aliaco, & Nominales. quos partim ſe
quitur Bellarmin. 3. de euchariſt. capitul. 18. cum tamen bene ad
mittat unionem ſacramentalem qua expellitur ſubſtantia panis:
& comparationem cum unione Incarnationis, & hinc fieri com
u municationem quandam idiomatum. infra B. [u] Hæc ratio pla-
cuit Bellarmin. libro 3. capit. vigeſimotertio, & quibuſdam Re-
centioribus, ſed non debent hanc ſolam admittere, cum ſit inſuffi
ciens: poteſt enim Deus expulſum panem conſeruare. ſupra ca-
x pitulo 22. [x] Sic Patres aiunt, panem ſubſtantialiter conuerti,
aut mutari in corpus Chriſti, quod ſuccedit pani; ut anima præ
exiſtens ſuccedit in materiam cibi conuerſi in ſubſtantiam aliti.
Bellarmin. capit. 24. bene explicat cur conuerſio ſeu mutatio non
accipiat nomen corruptionis, ſed tranſſubſtantiationis à termino
poſitiuo. quia tunc tantum mutatio uocatur corruptio, quando
ſequitur forma deterior, (vt de homine fit cadauer, de vino acetũ)
ſed dum aqua Ioan. 2. mutata eſt in uinum, & virga Moyſis in ſer
pentem uiuum, non dicitur corruptio: quia mutatur in melius.
ſed addendum eſt, quod ex intentione Chriſti hæc mutatio per
ſe intendit terminum poſitiuum ſubſtantialem, ſicut generatio, &

creatio

ſuccedit in ſubſtantiale officium panis) admittere aliquid ſubſtantiale productum.[y]

4 Vt unio inter Verbum, & humanitatem non eſt inter actum, & potẽtiam: & tamen humanitas per modum formæ tribuit Chriſto veram denominationem hominis, & occultatur Verbum ſub habitu humanitatis.[z] ita corpus Chriſti denominatur videri tangi, & manducari cõtectum veſte accidentium[a] cum quadam cõmunicatione idiomatum.[b] nec tamen corpus Chriſti eſt ſubiectũ, & materia, ſed magis pertinet ad actum:[c] quia vim tribuit ſpeciebus, ut inſtrumento coniuncto: ut Verbum diuinum non recipit ab humanitate, ſed ei effectiue communicat ſuum eſſe,[d] terminatque dependentiam humanitatis, & vtitur humanitate tanquam inſtrumento coniuncto.[e]

5 Hæc ſingularis vnio inter corpus Chriſti, & ſpecies ab vnione inter agens corporale, & inſtrumentum differt: quia corpus Chriſti nõ tantum ſitu coniungit inſtrumentum hoc, ſed intima ſubſtantiali pręſentia adeſt intra entitatem totius inſtrumenti.[f] deinde magis vnitur quam Angelus cum corpore aſſumpto,[g] aut intelligentia motrix cum cœlo[h] eni ex coniunctione tribuit virtutem producendi viuẽtia.[i] ſed corpus Chriſti perpetua colligatione ita adeſt, ut inſtrumentum in ſuo eſſe,[k] & in ſua actione dependeat ab ea coniunctione cauſæ effectiuæ:[l] vt lumen pendet à perpetuo influxu ſolis. Quamuis ergo nõ ſint in unico eſſe vnitum corpus Chriſti, & ſpecies, dicuntur tamen vnum quantum ad operationem cum prædicta dependentia.

6 Potuit Chriſti corpus è cœlo diſtans agere per has ſpecies tanquam per inſtrumentum ſeparatũ, & eas actiue cõſeruare,[m] vt nunc præſens conſeruat. ſed id non eſſet ſecundum ordinẽ naturalem, quo creatura corporea non ſolet niſi intime præſens immediatè per ſubſtantiam conſeruare propria accidentia ſimplici quadam emanatione.[n] Imo & Angelus virtute naturali non poteſt mouere, aut continere corpus, niſi adſit præſens eũ ſubſtantia:[o] ita hæc vnio ſacramẽtalis cum ſpeciebus, vbi corpus Chriſti ſuccedit in officium panis & requirit ſeruato ordine naturali ſubſtantialem pręſentiam corporis Chriſti: & hæc unio eſt tota ratio ob quam adeſt pręſens. pręſertim quia adeſt ad modum rei ſpiritualis: ſubſtantia vero ſpiritualis non dicitur præſens loco corporali niſi ratione actionis late dictę,[p] (vt quia applicat virtutem ſuam loco, aut ob paſſionem, quia dęmon alligatus eſt igni, à quo tanquam ab inſtrumento Dei patitur dolorem,[q] ſeu triſtitiã.) Et Deus ante rerum creationem non erat propriè in loco, ſed in ſeipſo:[r] quia nihil agebat in creaturam, & locum: ita cor

creatio intendit: per accidens vero eſt, quod expulſa ſubſtantia panis deſinat eſſe. [y] Sup. cap. 12. §. 4. explicatur, quòd vox ſubſtantia dicitur. 1. quia ut ſubiectum denominationis ſubſtat accidentibus, & ſtat ſeu latet ſub illis. 2. quia actiue ſuſtentat accidentia. 3. dici poteſt, quia ſuſtentatur, ſeu conſeruatur ab accidentibus ſecundum præſentiam ſubſtantialem, & ratione illorum adeſt in loco. Ita corpus Chriſti ſecluſa inhęrẽtia accidentium, habet hæc tria. [z] Philip. 2. habitu inuentus, vt homo, id eſt, quaſi veſte carnis tectus, quod explicat ibidem Chryſoſto. Ambroſ. D. Thom. 3 par. q. 2. 6. ad primum, cum Auguſt. lib. 83. qq. quæſtio. 73. aut quaſi vnus ex popolo, ſed quia Græcè habet ſchemati, Theodor. exponit in natura fuit verus homo. ſed Chryſoſt. Theoph. Ambroſ licet ſupra homines eſſet, ſed conuerſatione, & paſſionibus probatus eſt uerus homo. [a] Sic Ferrar. 4. contra gent. ca. 63. cum Capr. diſt. 10. q. 3. ad argum. Scot. explicat hanc vnionem per habitudinem in prædicamẽto habitus, ad quod reducitur eſſe ſacramentale: ſicut eſſe veſtium. differt tamen, quia homo nõ denominatur veſtis: nec verbum dicitur humanitas vnita: & tamen corpus Chriſti dicitur cibus, & panis viuus. ſic ſpecies tanquam cibus per ſe exiſtens nutrit corpus, & reficit animam tanquam inſtrumen. quod. [b] dictum eſt, cap. 10. ad fin. D. Thom. q. 76. 6. q. 77. art. 7. Bellarm. lib. 1. de enchar. cap. 2. reg. 5. lib. 3 c. 19. & 24. §. 4. pars. ex Chryſoſtom. & Cyrill. & confeſſ. Berengar. [c] ſupra cap. 16. §. 1. [d] D. Thom. 3. p. q. 17. artic. 2. ipſum eſſe exiſtentiæ (quod eſt vnicum in tribus perſonis) ait communicari humanitati. non quod inſit immediate humanitati, ſed ſuppoſito diuino, quod ad ſui communionem trahit humanitatem: ut anima ſuum eſſe ſpirituale communicat corpori. id autem habet actio diuina, quæ eminenter continet omnem actionem creaturæ non ſolum effectiuam, ſed eam quæ in creaturis ſolet eſſe formalis ſecundaria, ut dare eſſe exiſtentiæ. D. Thom. 3. p. q. 2. artic. 5. ad 3. q. 50. 2. ad tertium, ſic actio vnitiua humanitatis cum Verbo eſt communis Trinitati. q. 2. art. 8. q. 3. 2. ad primum, & ea ſemper conſeruat humanitatem unitam cum Verbo. At differt in propoſito, quia corpus Chriſti non communicat ſuum eſſe ſpeciebus panis: & tamen ſua præſentia, & unione ſacramentali conſeruat actiue, ſicut panis eas ſpecies conſeruaret actiue. [e] Sic vocat D. Thom. 4. cont. gent. c. 41. vbi Ferr. Damaſc. lib. 3. c. 15. Cyril. epiſt. 1. ad Monach. Aegypti. ſup. lib. de ſacram. c. 16. §. 1. B. & tamen Caieta. 3. p. q. 4. art. 6. ad 4. ait quod D. Thom. proficiens, melius vocat vnionem naturæ cum ſuppoſito, quam unionem inſtrumenti coniuncti. vtitur tamen hac phraſi, & explicat idem Caiet. to. 3. opuſc. tract. 1. orat. 2. ad Alex VI. PP. ſic Ariſtot. ſeruum uocat inſtrumentum domini. & cauſæ ſecundæ dicuntur inſtrumentum Dei. ſic Incarnationem comparant ferro candenti. Dam. lib. 3. c. 11. Baſil. hom. de Natiuit. Orig. 2. periarch. c. 6. Bellarm. 3. de Chriſto. cap. 8. [f] Quia corpus Chriſti adeſt ad modum ſubſtantiæ ſpiritualis, & ut agens ſpirituale. [g] Sic Angelus colligatur cũ corpore aſſumpto, & mouetur ad motum eius, & per illud quaſi per inſtrumentum

formas voces humanas, & traijcit cibum ad modum comedentis, ſed abſque vitali actu, D. Tho. 1. p. q. 51. 3. [h] Ob hoc Ariſt. 2. cœli dixit intelligentiam. i. motricem vniri cœlo ad modũ formę. D. Tho. 2. cont. gent. c. 70. vbi Ferr. quia immutabili electione coniuncta cœlo, tribuit ei viuificam uim conſeruandi res inferiores, & producendi uiuentia. [i] D. Thom. 1. p. q. 70. 3. ad 3. inde q. 105. 1. ad 1. Carthuſ. 2. diſt. 15. q. 1. differt tamen, quia Angelus nõ unitur toti cœlo, nec per ſubſtantiam, & illa ipſum; ſed contactu uirtutis adeſt in parte Orientis, in ſola ſuperficie extrinſeca cœli, nec mouetur ad motum cœli. [k] [l] Quia corpus Chriſti cõſeruat ipſum eſſe ſpecierum, & per illas agit, & nutrit corpus & animam. quæ tamen coniunctio nõ excedit rationem cauſæ effectiuæ immediatæ: ut bene Claud. repet. 4. ca. 4. 6. fol. 114. & affert Aug. Guilhel. tract. 1 de euchar. Palac. d. 11. q. 1. concl. 2. ut ſæpe dictum eſt. [m] [n] Vt ſubſtantia panis nõ conſeruabat hęc propria accidentia, niſi intime pręſens, ſup. c. 12 R. [o] Plane D. Thom. 1 p. q. 52. 1. ubi Zumel. dub. 3. conc. 3. & cõmunis Recent. D. Thom. quodlib. 6. artic. 2 ad primum, quodlib. 9. artic. 10. ad ſecundum, de malo q. 16. artic. 5. ad 15. Ferr. 3. contra gent. c. 68. 102. Egid. 1. diſt. 37. q. 7 Capreol. & Hiſpalenſ. 2. ad 2. Soto. 4. Phyſic. quæſt. 2. & communis antiq. & Recent. Nec oppoſitum tenet Caietan. imo nec Durand. 1. d. 37. q. 1. Heru quæſt. 2. nam potius ſignificant ſubſtãtiam ſpiritualem eſſe ubique, quia ſine mutatione loci poteſt in quouis loco diuiſione operari. At quidam Nominales aiunt, quod poteſt intra ſpheram limitatam ſuæ actiuitatis agere in locum diſtantem, quia idem facit ordo ſuperioris uirtutis in ſpiritualibus, quod ſitus in corporalibus. Gabriel. 1. d. 37. q. 1. cum Ocam, & Scot. ibid. & in 2. diſt. 6. q. 2. Sed falluntur. Anima uero Chriſti ex ſupernaturali uirtute agit in locum diſtantem ſup. lit. M. Angelus ſuperior poteſt illuminare inferiorẽ loco diſtantem: quia id fit locutione uerbi mentalis. D. Thom. 1. p. q. 107. artic. 4. q. 89. 7. Alexand. 2. p. q. 27. memb. 7. & q. 40. Albert. 2. d. 9. artic. 15. fin. contra Bonau. 2 diſt. 10. artic. 3. q. 1. [p] D. Thom. 1. p. q. 52. 1. & alij ſup. contra Scot & citatos inf. lit. V. ſed Ferrar. Zumel, & multi Thomiſtæ putant requiri operationem, quæ extrinſecus trãſeat in locum, & paſſum, ut Angelus dicatur eſſe propriè in loco. At Caietan. ſatis putat, ut applicatione uirtutis contineat locum, ita ut ſuperior Angelus impediat illuc ſubintrare inferiores Angelos. quæ eſt ſententia D. Thom. q. 52. 3. quodlibet. 1. artic. 4. Dum uero Angelus cuſtodit clientem, aut pręſidet, poteſt eſſe diſtans loco. 1. p. quæſt. 113 6. ad 3. Quod ſi nihil operetur, nec ſe applicet loco, eſſet nullibi. ſatetur Ferrar. D. Thom. 1. d. 37. q. 3. 1. cap. ad quartum, & artic. 2. ad tertium, cum Nazianz. & eam ſententiam referunt. Scot. Durand. Gabr. propendet Henricus quodlib. 2. q. 9. & tamen quia id damnat Pariſienſ. artic. 218. negat poſſibile eſſe de lege, quod Angelus qui eſt pars uniuerſi, maneat abſq; ulla operatione circa locum. [q] Caietan. 1. p. quæſt. 52. art. 1. D. Thom. addit. quæſt. 97. art. 1. & 5. [r] Aug. 22. contra Fauſt. cap. 4. & lib. 1. contra Maximinum. cap. 11. lib. 3 ca. 21. D. Thom. 4. p. quęſt. 8. art. 2.

commun

pus Chriſti, quod adeſt totum in qualibet parte ſpecierum, & loci ad modum ſubſtantiæ ſpiritualis,[ſ] dicitur adeſſe ratione actionis, & habitudinis quam habet immediate ad ſpecies.[t]

7 Si quis ratione ſacramentalis vnionis (quam intelligit in termino tranſacta actione) cōtendat corpus Chriſti adeſſe in loco ſpecierū, nihil impoſſibile aſſerit.[u] ſic enim ſecluſa ratione vnitiuæ actionis, Verbum diuinum dicitur in termino eſſe unitum humanitati, & in loco illius, & moueri ac pari ratione humanitatis, cui unitur. Ad quem modum conuerſio tāquam actio corpus Chriſti ſacramentaliter unit cum ſpeciebus panis: & reſultat ex utroque unum indiuiduum mirabiliter compoſitum, qđ fundat relationem realem unionis inter vtrumque extremum, ſecluſa tamen inhærentia accidentis,[x] ſed reuera ſecluſa actione qua corpus Chriſti immediate conſeruat[y] ſpecies, non intelligitur, alia unio formalis ratione cuius excludat ſubſtantiam panis, ut ſeruato naturali ordine manere ſimul ſub eiſdem accidentibus non poſſit:[z] Quia idem effectus naturaliter dependere non poteſt à duabus cauſis totalibus, & proximis eiuſdem ordinis.

commun. cum Mag.1.d.37. Bonauent.quæſt.3. Scot.q.vnica. Capreol.q.vnic. Alexand.1.p.q.9. Altiſiod.lib.1.q.vlt. contra Zumel. artic.1. [ſ] D.Thom 4.diſtinct.10.quæſt.1.3.3.ad 2.& 3. & paſſim DD. [t] Sic D.Thom.q.76.art.5.6. & Auguſt. in Pſalm.54. negant corpus Chriſti dicere habitudinē immediate locum.(imo de ſe non habet relationē propinquitatis ad locum, ut ſignificat Capr.d.10.q.1. ad quartum. Durand. ſed cū dubitatione cōtra Paludan.diſt.10.q.3.) ſed dicit habitudinem immediate ad ſpecies quas conſeruat, & ſub quibus continetur. Quare licet motis ſpeciebus dicit moueri.q.76.articulo 6. non tamē mutatur corpus Chriſti in ſe: quia nō acquirit in ſe nouum vbi, ſed ratione ſpecierum quibus motis mouetur. [u] [x] Id facile concedent qui aiunt Angelum ſecluſa omni operatione, adeſſe in loco per ſubſtantiam, ſiue tamque virtutem indiuidualem, non ut reſpicit ſubiectū (ſic enim non dat quantum, ſed quale.) ſed ut reſpicit obiectum, definitur loco maximo: & ex conditione indiuidui Angelus adeſt hic, ſcilicet, in tanto aut tali loco. tenet Scot. 2. diſt.2. q.6. Gabriel. q.2. con.4. Grego.q.2. artic.2. Maior. q.1. Marſil. q.2 Okam.quodlibet.1. q.4. Bonau. d.2.art.2.q.2. propendet Carthuſ. q.3. fin. Bachon. d.3. q.2.art.3. & ſignificat Richard.2.d.37. Tarant. Alex. Hug. lib.1. de ſacrament. p.3. cap.13. Henr. quodlib.2.q.9. & in propoſito ſancti Patres dum admittūt unionem ſacramentalem, & inſeparabilem colligationem cum ſpeciebus. [y] vt cit. eſt liter. K. [z] dictum eſt cap.22. ſic enim Theolog. & Patres in Trident.ſeſſ.13. cap.4: dicunt, quoniam Chriſtus corpus ſuum dixit, perſuaſum eſt in eccleſia. & can.2. certa fide deducunt ex tali præſentia corporis Chriſti qua unitur ſpeciebus, non adeſſe ſubſtantiam panis: nec poteſt ſimul adeſſe propter repugnantiam naturalem, ſicut nec duo corpora ſine miraculo, aut dote ſubtilitatis, poſſunt ſimul eſſe in uno loco.

CAP. XXV.

Explicatur mirabilis actio conuerſionis, quid fiat circa panem, & ſpecies remanentes?

MVtatio hæc qua panis conuertitur in corpus Chriſti dici poteſt miraculoſa ſup. cap.2. & fit in eo inſtanti quo finita verborum forma generat perfectum ſenſum in animo audientis, ut lib. de ſacrament.cap.9. dictum eſt. & primum eſſe corporis Chriſti ſub ſpeciebus eſt primum non eſſe panis.[a] Differt ab alijs mutationibus: ut à creatione,[b] qua producitur totum ens de nihilo, ad quam aſſumi non poteſt inſtrumentum creatum cum propria actione præuia circa nihil. Sed conuerſio fit inſtrumentaliter per uerba ſacerdotis, & ex pane: nec fit ſimpliciter corpus Chriſti, cum iam ſit. & tamen quidam Patres conuerſionem hanc comparāt cum creatione:[c] alij cum myſterio Incarnationis.[d] alij cum alijs ſubitis actionibus quæ miraculoſæ ſunt.[e] Extrema in creaturis dum vniuntur, recipiunt mutationem, & Angelus dum ſe transfert in nouum locum.[f] At corpus Chriſti obiectiua denominatione aliter ſe habet quam prius: & tamen ſubiectiue non mutatur in ſubſtantia:[g] ſatis enim eſt alterū extremum, ut panē mutari. nam corpus Chriſti dum acquirit nouum modum ſubſtantialem, & realem relationem[h] ad ſpecies panis, non recipit in ſe aliquid abſolutum: ſed agendo cōmunicat cōſeruationem ſpeciebus ſacramentaliter vnitis,[i] (expulſa panis ſubſtantia quæ immediate conſeruabat: nec enim vnius effectus poſſunt ſimul eſſe duæ cauſæ immediatæ proximæ, & totales) & in facto eſſe, durat conſeruatio ſpecierum cum relatione depēdentiæ à Chriſti corpore: ut & humanitas pendet à verbo conſeruante. Nec tamen hinc ſequitur, ut terminus productus ſit ſola relatio dependētiæ, ſed eſt complexum quid, ſupra cap.23.§.9.

2 Ex eo quod in nouo ſpecierū loco, aut in multis hoſtijs de nouo adſit præſens per cōuerſionem corporis Chriſti, non habet in ſeipſo, mutationem localem:[k] (cuius oppoſitum quidam aiunt[l]) nec dicit immediatum reſpectum ad locum,

CAP. XXV.

Diuus Thom.[a] q.75.7.q.78.4.ad 3. Doctor.d.11. Soto.d.9.q.1.7. Ledeſm.q.16.7. (falſo autem tribuitur Altiſiod.li.4.tract.5.cap.2. quod dicat fieri ſucceſſiue.) Alexand.4.par.q.38.memb.7.communis. d.11. Richard.q.4. Bonau.q.5. Maior. q.1. Gabr.q.1. & lect.42. Scot d.8.q.2. artic.3.d.13. quæſt.1. artic.3. c.& ad vlt.inf.§.5. [b] D.Thom.inf. Ambr. Innoc.lib.4.c.7.Richar. Bonauent. Capr. Palud.Soto. Alexand.inf. [c] Confectio corporis Chriſti in euchariſtia aſſimilatur iuxta Patres creationi: fit in eo-tum ens, & de nullo ſubiecto. Beſſarion.lib. de Verbis conſecrat. Gaudent.tract.2. Exod. Adelmanus epiſt. ad Berengar. Ambr.4. ſacram.c.4. Auguſt.cap.vtrum de conſecrat.d.2. D.Thom.q.75.8.c.& ad 2.& d.11.q.1.2. Bonauent.diſt.10.ar.2.q.1. Alexand.4.p.q.34.memb.3.artic.1. Henric.quodlib.9.q.9. [d] Ex vtroque Cyril. Ambr. Aug. Emiſſ. Damaſc. de quibus ſup.cap.24.§.2. G. & Bellarm. lib.2. de euchariſt. cap.39.§.3. [e] Subita, & miraculoſa cōuerſio in rem meliorem, abſque præuia diſpoſitione, ut Ioan.2. aquæ in vinum. Cyrill.catecheſ.4. Cypr. epiſt.63. & dum Moſes virgam uertit in ſerpentem uerum, & uiuum, Ambroſ.ſupra, de quo Aug.18. ciuit.cap.18. differt à præſtigijs dæmonis. D.Thom.1.p.q.110.4. Auguſtin. tract. de corp.Chriſti apud Vualdenſ. 10.2. cap.83. utitur exemplo, dum vxor Loth, conuerſa eſt in ſtatuam ſalis: vel dum Chriſtus cibū conuertebat in ſubſtantiam aliti. Niſſen. oratio. catech. cap.37.Theoph. in Ioan.6. alia affert Iræn.lib.4.cap.34. Innoc.lib.4.de myſter.miſ.c.7. [f] Nam & in reſurrectione mutatur anima, & perficitur, quia informat. & de Angelo D.Thom.1.p.q.53.quia Angelus p motum acquirit nouum ubi, & eſt definitiue in loco. [g] D.Tho.expreſſe.d.11.q.1.1.1. Scot.q.1.artic.3 in princ.eſſe mutationem obiectiue non ſubiectiue. Richard.ar.1.q.3.& 6. Maior.q.1. Paludan. d.10.q.3 ibi Gabriel. q.vnic. artic.2. conclu.8. & lect.40. Alex.q.10. memb.5. art.3.§.3. ad vlt. & §.4.q.2. Albert.diſtin.10. artic.7. & in.d.11. artic.1. contra Palac.diſt.10.q.2. ad argument. Scot. & Durand. aientem fieri mutationem in corpore Chriſti. [h] In Verbo dum unitur humanitati in tempore, non acquiritur relatio realis, quia eſt incapax D.Thom.1.p.q.13.art.7. In corpore tamen Chriſti eſt relatio agentis, id eſt, conſeruantis ſpecies: at eſſe ſacramentale ſeu præſentia, & propinquitas ſubſtantialis, non ponit in corpore Chriſti relationem prædicamentalem. Capr. d.10 q.1. ad quintum. Durand.contra 2.concl. nec id negat Durand.d.11.q.1. dum ponit præſentiam ordinis, idem ſentit Caietan.q.76.6. contra Scot. diſt.10.q.1.1.d.11. q.1.1. ait eſſe relationem extrinſecus aduenientem, & acquiri ex mutatione adductiua. [i] Sic Verbum diuinum videtur recipere eſſe humanum, quia dicitur, & eſt homo. ſed reuera potius dat ſuum eſſe humanitati. [k] D.Thom. q.76. art.6.& art.4. ad 1. & 2.d.11. quæſt 1.3. 1.cap. ad 3. Capr. quæſt.1. concl.3. Richard.art.1 q.5. & 6. Alexand.4.p.q.34.m.3. commun.d.10. vbi Soto.q.1. art.6. Bonau.art.2.q.1. & 2. Marſil. q.8.art.1. idemque Sot.d.9.q.2.artic.4. ante argum. Ledeſ.q.17. & videtur cont. Bellarm.lib.3. cap.18.Vict.§.60. [l] Scot.d.10.q.1.

§.quan-

m niſi ratione ſpecierum: [m] nec deſerit locum cœli, in quo abſque ulla amiſſione manet ſicut prius: [n] nec ex nouo modo quo adeſt totū ſub qualibet parte ſpecierum, adquirit aliquod in ſe, [o] ſed retinet, id quod eſt proprium ſubſtantiæ, ſecluſo quantitatis officio in ordine ad locum. nam ex ui conuerſionis ponitur hic nuda ſubſtātia corporis, quantitas uero, & reliqua adſunt per concomitantiam ad modum ſubſtantiæ.

3 Si quis importune quęrat, quę ſit illa actio poſitiua, ex qua per ſe reſultat nouus hic effectus in mundo (corpus Chriſti ſubſtantialiter adeſſe ſub ſpeciebus panis) ille quęrat quæ ſit actio baptiſmi, qua infans regeneratur, & iuſtificatur? Hæc enim in Deo principali agente eſt immanens actio: [p] in inſtrumento eſt ipſa ablutio quæ ſignificando, intimandoque Dei imperium, cauſat eundem effectum principalis agentis, & abluit iuſtificatque totum hominem, educitq; gratiam de potentia ſubiecti obedientis voci Dei, & imperio: obedit enim homo, ut transformetur in Dei filium per regenerationem. ſic prolationi uitali verborū ſacerdotis obedit panis pręſens, ut tranſmutetur in corpus Chriſti. [q]

4 Vt panis per cōuerſionem mutatur ſubſtantialiter: [r] ſic ſi corpus Chriſti ſeruato ſimili ordine conuerteretur in panem per Dei potentiam, mutaretur ſubſtātialiter: [ſ] qua ratione Deus nullo modo conuerti poteſt in creaturam, quia ex parte ſua mutari non poteſt. [t] At ſi à proprijs accidentibus excluſus panis cōſeruaretur à Deo, minus quidem mutaretur: & tamen mutaretur, cum quadam ſui imperfectione, quia perderet proprias paſſiones, quibus perficitur, & naturaliter conſeruatur. mutantur item accidentia in hac cōuerſione: quia adquirunt nouum modum exiſtēdi per ſe, & ſine inhærentia ſubiecti: [u] vt humanitas Chriſti, ſi à Verbo dimiſſa fieret per ſe ſubſiſtens, mutaretur adquirēs nouum eſſe, nouamque perſonam.

5 Hęc mutatio ſeu cōuerſio non habet unum commune ſubiectum ſub vtroque termino, [x] ſicut habet generatio, uel alteratio. Et tamen ſpecies, quia manent ſub vtroque extremo dicuntur aliquo modo ſubiectum. [y] ſed re uera potius eſt ordo ſubſtantiarum ſibi ſuccedentium. ſub iiſdem ſpeciebus: & ordo eſt in vtraque, quaſi in ſubiecto. [z] Vt in inſtanti fit iuſtificatio impij virtute Spiritus ſancti, cui nihil poteſt reſiſtere: & naturalis generatio, & illuminatio completur in inſtanti. ita hęc conuerſio, ut in principio dictum eſt: nec Chriſtus aduenit per motum tranſitumque medij: [a] ſed per inſtantaneam panis conuerſionem in ipſum, quæ fit in inſtanti poſitiuo [b] quo verba conſecrationis eſſe deſinunt, manente tamen ſono vocis.

6 Conuerſio unius materialis ſubſtantiæ in aliam materialem bene intelligitur, in eo quod ſuppleat officium ſubſtantiale alterius, ex quadam vnione cum accidētibus, & proprietatibus alterius. [c] ſic conuerti poteſt ſubſtantia ſpiritualis in

§. quantum ergo ad iſtum artic. & ad 1. Oxam. 4. q. 6. & quodlib. 6. q. 4. Gabr. d. 10. artic. 2. concl. 8. & lectio. 40. 46. Bellarm. 3. de euchar. cap. 18. imo & Paludan. d. 10. q. 3. num. 14. 15. 16, Capr. q 3. ad 4. & 5. Durand. cont. 2. concl. & alij Nominal. & præſertim quia Oxam tenet partes corp. Chriſti ſeipſas penetrare, & quod inde mouere ſe poteſt, & videt, ac audit corporaliter. [m] D. Thom. art. 5. Sot Ledeſm. Auguſt. in pſal. 54. addit D. Thom. ad primum, quod nec ſanguis qui in euchariſt. eſt intra venas Chriſti extenſus intrinſece dicitur eſſe in loco definitiue: quia venæ non extēduntur in ordine ad locum, & ſitum vniuerſi: & tamen corpus Chriſti in euchariſt. magis proprie eſt in loco ratione ſpecierum quam ſi ſubſtātia Angeli adſit abſque vlla applicatione virtutis, ut agat ac patiatur à corpore; quem D. Tho. ait eſſe nullibi tanquam in loco. [n] Ex Marc. vlt. Epheſ. 4. & ſymbol. D. Tho. 3. p. quęſt. 57. 58. & dum Chriſtus apparuit Paulo, aut Petro Apoſtolo, non deſeruit locum cœli. Acto. 3. ſuſceptus eſt in cęlo vſque ad tempus reſtitutionis omnium. Bellarmin. lib. 3 cap 3. columm. 3. Claud. rep. 4. cap. 7. quod tamē intelligi poſſet, ut palam omnibus appareat. [o] Sed id prouenit ex eo, quod quantitas Chri priuatur ſecundario effectu quem naturaliter habere ſolet in ordine ad locum. [p] Vt creatio actiua eſt imperium quod ab æterno fuit in Deo, quo dixit, fiat lux, &c. & tamen effectus ſecutus eſt in tempore quando Deus voluit. Caiet. cum D. Thom. 1. p. q. 46. 1. ad 10. [q] ſup. cap. 24. & lib de ſacram. cap. 18. D. Thom q. 78. art. 4. [r] D. Thom. q. 75. 2. ſup. ca. 23. §. 2. Bellarm 3. de euchar. cap. 18. [ſ] Fatetur D. Thom. q. 77. 5. & diſt. 12 q 1. 3. 4. vbi loquitur de potentia ordinaria, ut explicant Paludan. diſt. 11. q. 3. num 23. Capreol. ad 1. Scot. ad 1. & 7. Durand. contra ſecundam. Caiet. q. 75. 4. ad 3. q. 77. 5. Soto. d. 9. q. 2. ad ſi. & d. 10. q. 2. ar. 5. Ledeſm. q 18. Aegid de euchar Theor. 1. & 34. qui aiunt quod de potentia abſoluta poſſet Deus illud eſſe ſacramentale, quod corpus Chriſti habet reconuertere in panem abſque corruptione corporis Chriſti. vt nūc deſinit adeſſe corruptis ſpeciebus, ſine mutatione ſua. inf § 7. [t] Libro de fine hom. c. 3. imo addit D. Thom. 1. p. q. 13. art. 7. q. 19. ar. 7. Caiet. cum D. Th. 1. 2. q. 113. 2. Ferr. 1. cont gent. cap. 83. & lib. 2. c. 81. fin quod denominatio qua ea tempore Deus dicitur fieri amicus hominis, aut vnitus humanitati, fieri non poteſt per mutationem etiam relatiuam ex parte Dei, ſine vlla mutatione creaturę: ſed fit per mutationem hominis. [u] D. Thom. q. 77. 1. DD. cum Magiſt. diſt. 12. Soto. d. 10. q 2. Ledeſm. q. 18. Alan. lib. 1. de euchar. c. 37. Innoc. lib. 4. cap. 34. Tapet. art 14. Petrus Sot. lect. 6. Turrian. tract. 1. de euchar. can. 4. cap. 14. ad 9. Claud. repet. 8. ca. 1. & circa ſanctos. Conc. Conſtant. ſeſſ 8. ait accidentia manere ſine ſubiecto, nempe ſubſtantiali, nam qualitates inhærent quantitati. Trid. ſeſſ. 13. cap 4. & can. 2. & Patres. [x] D. Thom. q. 75. 4. ad 2. ar. 7. artic. 8. ad 2. & 4. Soto. diſt. 9. q. 2. Ledeſm. q. 16. [y] D. Thom. q. 75. 5. ad quartum, & lib. 4. cont gent. c. 63. quia ſi nil commune maneret, non diceretur conuerſio. ſignificat D. Thom. art 4. ad 3. Soto. d. 9. q. 2. a. ad 3. Ledeſm. q. 16. 2. ad 11. Scott. & art. 4. dub. 1. & 4. Durand. d. 11. q. 2. quamuis ex falſo fundamento. Bellarm lib. 3. ca. 18. At Capreol. d. 11. q. 1. ad argu. ſignificat quod panis poſſet conuerti in corpus Chriſti, ut eſt in cœlo: nempe vt id corpus (abſque vlla ſui mutatione, & acquiſitione) terminet extrinſece eam actionem ut obiectum terminat viſionē. Id præſidentem Baſiet de ſenſarū eſt publice Salmāt. anno 1582. ſed id paradoxum nihil facit ad declarationem iſtius conuerſionis. & falſum ſuppoſitū: nam generaliter in omni vera mutatione ſupponitur aliquid cōmune vtrique termino: ita ut terminus ad quem ſuccedat, & inde expellat terminum à quo. [z] Inf. C. vt motus differetur Angeli, & oratio quæ eſt tempus diſcretum enim ponitur ex duplici mutato, aut inſtanti, & dicitur ſecundum partem eſſe in vtroq; extremo ſucceſſiuè. Hinc quidam putant ſatis eſſe, ut actio In fieri dicatur ſubſtantialis, nō per inceptionem, aut deſitionē mutationem q; ſubſtātialem exiſtenti: ſed quia una ſubſtātia immediate ſuccedit alteri ſubſtantię. At nec hoc ſufficit, ut cum ſubſtantia angelica ſuccèdit In locum alterius Angeli expulſi, ſed requiritur, ut quæ ſuccedit, ſuppleat ſubſtantiale officium, ſubſtantiæ expulſæ. inſ § 5. B. ita ut ly ſubſtantialis dicat terminum, & ſpeciem conuerſionis, non ſubiectum. [a] Vt fingit Caluin. apud Bellarm. 1. de euchariſt. cap. 1. & 8. [b] D. Thom. q. 78. 4. ad 3. Ledeſm. & dictum eſt de ſacram. c. 19 § 1. [c] Vt corpus Chriſti ſuccedit in officium panis excluſi. D. Thom. d. 11 q. 1. 3. 1. ad tertium, obſcure: & q. 75. 4. ad primum, conuerſio dicit ordinem ſubſtantiarum quarum una conuertitur in alteram. Capreol. diſt. 11. ad 1. & 3. Scott cont. 1. concl. & ad 1 Durand. contra 2. & ad argum. cont. 3. & idipſum intendit Palud. q 2. 1. ſi attente totus legatur. Richard. art 1. q. 1. & 2. Albert. Bonauent. art. 1. q. 1. & 2. negant terminum huius actionis eſſe aliquid de nouo factum, ſed præexiſtens. Altiſiod. lib. 4. tract. 5. c. 2. Alexand. 4. p q. 38 memb. 4. & plane D. Thom. 4. contra gent c 63. conuerſio ſubſtantialis eſt ſubſtantiarum ſucceſſio. vbi Ferrar. & idem Soto, diſt. 9. q. 2. 2 ad ſecundum. Scoti, & ar. 4 §. igitur conuerſio. Palac d. 11. q. 1. & ſignificat Claud. repet. 4. c. 4. repet. 5. cap. 3. & clarius Alan lib. 1. à cap. 34. tenet Ledeſm. q. 16. 1. ad 9. Scot. & art. 4. dub. 3. & 5. & ſe ſatis explicauerat art. 1. dub. vlt. Recent. Thomiſt. & idem tandem Scot d. 11. q. 3. art. 2. §. quantum ergo ad iſtum ar. innuit Oxam. 4. q 6. dub. 6. ſic in voce tranſſubſtantiatio, ly trans denotat tranſitum. Marſil. q 8. artic. 1. concl. 1. & ad 2. & 4. de quo Scot. varius videtur. fatetur veram conuerſionē panis in corpus Chriſti: ſed quia putat hanc non ſatis eſſe, ut fiat præſens ſub ſpeciebus panis (quod pie interpretari licet, ſi addatur

ſpiritualem, ut anima in Angelum.
d Imo & homo in Angelum, [d] ſi
præſens conſeruet, & ſuſtentet an
gelica accidentia: vt ſi corpus Chri
ſti (quod adeſt indiuiſibiliter ad
modum ſubſtantiæ ſpiritualis) ſua
præſentia conſeruaret effectiuè in-
tellectum, aut gratiam Angeli in ip
ſum conuerti. Nulla creatura po-
e teſt in Deum [e] conuerti: quia ad
conuerſionem pertinet, ut termi-
nus illius cóſeruetur ſaltem in tali
loco ab accidentibus, & illis motis
f moueatur: [f] poſſitque terminus
ſeruato ordine naturali, per ſui mu
tationé reconuerti in priorem ſub
ſtantiam. quare in euchariſtia ſup
poſitum panis non conuertitur im
g mediate in ſuppoſitum diuinum, [g]
nec ſuppoſitum diuinú poteſt con-
h uerti aliquo modo in creaturam: [h]
quia creatura non poteſt ſuccedere
in officio ſubſtantiali Dei, quaſi cō
ſeruet aliqua accidentia Dei, quæ
i tamen nulla ſunt in Deo. [i]

7 Dum corpus Chriſti deſinit ad
eſſe hic, fit abſque vlla ipſius muta
k tione, [k] ſed per ſolam ſpecierum
mutationem, & corruptionem: ut
Deus abſq; ſui mutatione deſinit
ſpeciali modo adeſſe in anima iu-
ſtorum dum peccant: aut ſi creatu-
ra, & totus orbis annihiletur, deſi-
net adeſſe omnino in eo, ui prius
l aderit. [l] Quod vero quidam impro
prie dicunt, corpus Chriſti euolare
m in cœlum: [m] nullo modo admit-
tendum eſt, ut aliquid in loco cœli
n adquirat, [n] vt quidam finguni. At
ſi corpus Chriſti etiam glorioſum
reconuerteretur per Dei potétiam
in panem, aut aliam ſubſtantiam,
o mutaretur. [o]

8 Sobrie, & verbis proprijs in
hac mirabili mutatione loquédum
eſt, ut lib. de ſacrament. capit. 1. §. 4.
dict. eſt. 1. eſi quidem aliquid com-
mune ſub vtroque termino ſupra
§. 3. (vt ſere in alijs mutationibus
contingit manere ſubiectum com-
p mune [p]) ſed in eo ſenſu propoſi-
tio quæ id commune denotat, veri
ficatur, ſi accidentia panis quæ ma
nent, nó ſumantur in abſtracto, ſed
confuſe: puta, id quod erat panis,
q nunc corpus Chriſti. [q] confuſe
contentum ſub his ſpeciebus. 2. ſi
autem propoſitio ſignificet ſubie-
ctum aliquod iſtius conuerſionis,
(vt de pane fit corp. Chriſti: quia
r præpoſitio De, denotat cauſam [r])
ſ eſt falſa in rigore, [ſ] quæ ſi apud
Patres reperiatur, indiget pia in-
t terpretatione. [t] 3. ſed vera eſt cum
u præpoſitione. Ex, [u] quę non ſem-
x per denotat cauſam, [x] ſed termi-
num à quo. vt ex pane fit corpus
Chriſti, ut Angelus dicitur factus
ex nihilo. & quia ſignificat habi-
tudinem, ſeu ſucceſſiuum tranſi-
tum vnius termini in alterum: in
quo ſenſu hęc etiam vera eſt, pa-
nis conuertitur, aut tranſit in cor-
pus Chriſti.

ſur nouum miraculum: de quo ſup. cap. 24. §. 6.) addit aliam ſi-
mul actionem quam vocat adductiuam. ſic exponenda ſunt illo-
rum dicta, & aliorum cit. c. 23. §. 5. A. F. idque eſſe officium ſub
ſtantiæ explicatum eſt c. 22. §. 4. & de vnione ſacramentali corpo
ris Chriſti cum ſpeciebus. c. 24. nec differt ſent. Caiet. q. 75. 4. ſi
ſano modo intelligatur, ut in termino fiat quid cóplexum. ſ. vt id quod
erat panis (nempe in diuiduũ vagum ſub ratione contẽti ſub ſpeciebus) nunc
ſit corpus Chriſti: quod cum Ambro. fatetur D. Tho. q. 75. 8. q. 78. 5. d. 11.
q. 1. 4. 3. ad 1. quia per hanc actionem ſit vt corpus Chriſti vice panis cõuer
tatur ſub his ſpeciebus præſens. Dum vero D. Thom. Bonau. & alij negant
hanc actionem terminari ad locum. ſe explicant, quia corpus Chriſti non di-
cit immediate ordinem ad locum, ſed ratione ſpecierum, ſub quibus contine
tur: immediate vero dicit ordiné ſubſtantiæ ad accidentia quibus ſacramẽ
taliter vnitur, ſupra
d §. 1. K. [d] D. Thom. q. 75. 4. ad 3. generaliter ait quamlibet creaturam poſ-
ſe conuerti in aliam à Deo habéte actionem in totum ens. vbi Caiet. Sot. d. 9.
Ledeſ. q. 16. Palud. d. 11. q. 3. num. 13. Cape. ad 1. Durand. contra 2. Palac. q. 2. Scot. q. 1. art. 2. & q. 2. in
princ. quodlib. 10. art. 1. & 2. Maior. q. 1 Richard. d. 10. art. 3. q. 1.
Gabr. q. 1. & lect. 40. quamuis videtur contra Augo. 7. in Geneſ.
e c. 9. & 12. [e] D. Tho. 3. p. q. 2. art. 1. vbi Caiet. aduertit Palud. d. 11.
q. 2. num. 16. Capr. q. 2. ad 2. Scot. contra 3. Gabr. q. 1. artic. 1. &
lect. 40 lit. D. Henr. quodlib. 11. q. 4. Scot. quodlib. 8. art. 1. & 2.
& d. 11. q. 2. in princip. nec obſtat quod creatura conueniat cũ Deo
in ratione analoga entis, quod tantum pro hac conuerſione requi
rit D. Tho. q. 75. 4. ad 3. & ob id Caiet. d. q. 1. art. 1. cum Maior.
d. 11. q. 1. contendit creaturam poſſe conuerti in Deum. ſed falſo,
f & contra communem. [f] Simili ratione D. Tho. 1. p. quæſt. 51. 3.
ad 3. negat Deum aſſumere corpus, eo modo quo Angelus: qui
diffinitiue eſt in loco corporis, & mutatur in aliũ locum, in quo
g prius non aderat. [g] Adeſt tamen in euchar. ſuppoſitum Chriſti
ex unione ad corpus. Trid. ſeſſ. 13. c. 3. vbi noluit vocare per con-
comitantiam, quaſi ſuccedat ſuppoſito panis, quia Deitas non di
h citur contineri, nec vllo modo eſt terminus conuerſionis [h] D.
Thom. 3. p. q. 2. art. 1. & 4. contra gent. cap. 31. DD. d. 11. Maior.
i q. 1. [i] D. Tho. 1. p. q. 3. art. 6. & Patres dum agunt de ſimplicitate
Dei, qua eſt purus actus. actus vero liberi quibus Deus ab æter-
no voluit creare, aut prædeſtinare, nó ſunt accidens, ſed idem for
k maliter cum ſubſtantia Dei, D. Tho. 1. p. q. 19. ar. 2. 7. & 10. [k] Cō
mun. D. Thom. q. 76. 6. Sot. Ledeſ. q. 17. art. 6. dub. 5. & 6. Alex.
l 4. p. q. 45. m. art. 2. Marſil. q. 7. ar. 1. ad 6. Recent. & alij inf. [l] At
dum forma vnius rei corrumpitur, manet in eodem loco Deus cō
ſeruans eandem materiam, & nouam formam. Si tamen abſque
vlla creaturæ mutatione Deus deſineret adeſſe, vbi prius aderat,
mutaretur (ex cit. ſup §. 4. T.) ita ſi abſque ſpecierum mutatione
deſineret adeſſe corp. Chriſti, haberet in ſe mutationem ſaltem lo
m ci. [m] Inf. c. 28. & gloſſ. in cap. in tribus, de conſecr. d. 2. [n] Ledeſm.
n dub. 5. ad 1. Palud. d. 9 q. 1. Gabriel lect. 84. Maior. d. 10. q. 6. dub.
o vlt. Marſil. q. 7. art. 1. fin. nec oppoſitum dicit art. 2. [o] Totum hoc
admittit Palud. d. 11. q. 1. num. 23. Capr. q. 1. ad 1. Scoti, & ad 2.
& 7. Durand. Aegid. theol. 1. & 34. Caiet. q. 75. ar. 4. ad 3. Durand.
& q. 77. ar. 5. dum vero D. Tho. ea. q. 77. art. 5. & Richard. d. 11.
art. 2. q. 2. negant poſſe conuerti: intelligunt de potentia ordina-
p ria. ſup. §. 4. lit. S. [p] Hæc conuerſio conuenit cum creatione. D.
Tho. 3. p. q. 75. 4. ad 1. art. 5. c. & ad 2. & 4. (quæ proprie non eſt
mutatio, quia nullũ ſubiectũ ſupponit. D. Tho. 1. p. q. 45. 2. ad 2. & 3. & q. 46.
3. ad 2.) & ſic Patr. cit. §. 1. C. cõuerſione aiũt creari corp. Chriſti hic. ſed dif
fert, quia conuerſio retinet aliquid commune vtrique extremo. ſup. §. 5. &
D. Tho. q. 75. 5. ad 4. & tamen ratio naturalis magis aſſentit creationi (quam
quidam phyloſophi agnouerunt) quam cõuerſioni huic. D. Th. d. 8. q. 2. 3. ad 2.
q d. 11. q. 1. 3. 3. ad 1. [q] Aug. 4. trinit. corp. Chriſti dicimus, quod ex frugibus terræ ac
ceptum eſt. ſic loquuntur Ambr. 4. ſacra. c. 4. Inn. lib. 4. de ſacrific. altar. c. 6.
D. Tho. q. 75. 8. d. 11. q. 1. ar. 4. Bonau. art. 1. q. 6. Alber. ar. 6. Gabr. q. 1. & lect.
49. Palac. Scot. q. 5. Sot. d. 9. q. 2. artic. 8. Led. q. 16. ar. 8. & licet Alex. 4. p. q. 39.
m. 3. vocet impropriã: præſtat loqui cum Patribus. ſic Tert. 4. cont. Marc.
dicit Chriſtus accepto pane corpus ſuũ fecit, quod antea erat
panis, dicens hoc eſt corpus meum. i. figura corporis mei. ſup. c. 21.
r ad fin. [r] DD. cum Mag. 1. d. 36. ly de, ſignificat principium cóſub
ſtantiale, ut Filius dicitur genitus de ſubſtantia Patris, ut de prin-
cipio actiuo, & formali conſubſtantiali, & in ſymb. Nicen. Deum
de Deo. Aug. de natura bon. cont. Manich. c. 26. 27. D. Tho. 1. p.
q. 41. 3. ad 2. & 3. p. q. 75. 8. Soto. d. 9. q. 2. art. 8. Dried. lib. 3. eccl.
ſ dogm. tract. 2. c. 1. [ſ] D. Tho. q. 75. 8. Soto. Led. Bonau. & vtroque
t loc. Gabr. & Alex. ſup. m. 2. [t] Amb. 4. ſacram. c. 4. de pane fit corp.
Chriſti: pro ex. & ſimile eſt Ioan. 2. vidit aquam vinum factum. &
hymn. corp. Chriſti, fitque ſanguis Chriſti merũ. & Damaſc. lib. 4.
c. 14. & quidam Epiph. in 7. ſyn. act. 6. corpus fit panis, ut Ioan. 6.
caro mea vere eſt cibus. Explicatur. i. quia ſpecies, quæ manent di
cuntur panis. i. cibus, (quia apparet panis, & nutrit corpus, & eſt
vere cibus animæ) D. Th. ar. 8. ad 1. Sot. Alex m. 2. ar. 1. ſic loqui
videtur Cypr. ſerm. in cœna. Aug c. non omnis. de conſecr. d. 2. Ex
ponitur 2. tranſitiue, panis fit (i. tranſit in) corpus. ſic Dam. ſup.
Cyril. catech. 4. & c. ego Bereng. Quem ſenſum facere verba for-
mæ. Hoc eſt. i. fit aiunt Bonau. d. 8. q. 1. poſt longã diſput. & Orã
quodl. 2. q. vlt. Exponitur 3. Hoc. i. hæc accidentia ſunt per con-
ſecrationem figura, ſeu ſignũ corporis ſub illis contenti: quod pro
babile dicit Taper. ar. 13. cum Aug. cont. Adimantũ c. 12. Tert. 4.
cont. Marcion. & d. eſt. c. 21. ad fi. ſed hic ſenſus cauendus eſt pro
pter hæreticos: ne figuratus ſenſus videatur excludere veritatem
u corporis Chriſti. [u] D. Tho. Sot. Led. & alij cit. K. Mart. lib. 8. hy
po. c. 9. vt ex nocte fit dies. ſed aliquãdo ly Ex, ſumitur pro extra,
Theoph. in Ioan. 13. vnus ex vobis. ſed tres perſonæ diuinæ non di
cuntur ex eadé eſſentia (quia ly ex, requirit diſtinctionem realé)
x D. Tho. 1. p. q. 39. 2. ad 5. cum Aug. 5. Trin. c. 9. [x] At ly ex, inter-
dum ſumitur pro De, & ſignificat principium effectiuum, Ioan. 1.
ex Deo nati. vbi Chryſoſt. hom. 4. Martin. ex Ambr. & Baſil. de
S. S. Ro. 3. iuſtificati ex fide. i. per fidem. Veg. lib. 8. in Trid. cap. 9.
D. Thom. in Ro. 11. ex ipſo, aut ſignificat principium materiale,
ut ex ferro fit gladius.

CAP.

CAP. XXVI.

De modo quo Chriſti corpus continetur integrum ſub altera ſpecie; & eius particulis: facta aut non facta ſeparatione. & quæ adſint per concomitantiam.

NOn ſolum Chriſti corpus ſed totus & integer Chriſtus,(qui eſt ſuppoſitum naturæ diuinæ & humanæ [a]) cum integra natura humana corpore anima & ſanguine, adeſt ſecundum fidem in hoc ſacramento: & in altera ſpecie, totus: [b] quia licet ſub ſpecie panis ex vi verborum & ſacramenti adeſt ſolum corpus Chriſti, [c] ſed quia adeſt vt in re eſt, oportet ſeruato ordine naturali adeſſe per concomitantiam [d] quæ ei ſunt in re coniuncta. [e] Eſt vero in re corpus Chriſti viuum per animam,& ſeruato naturali ordine etiam cum ſanguine & alijs humoribus: in cuius confirmationem, interdum miraculoſe de hoſtiâ conſecrata exiuit ſanguis, vt dicetur infra. 2. ſimul adſunt illæ partes hominis ſine quibus corpus quidem humanum & vita conſiſteret, vt capilli, dentes & vngues Chriſti: quia pertinent ad illius corporis ornatum. [f] Tranſſubſtantiatio eſt per ſe ad ſubſtantiã corporis vt humanum eſt, viuum aut mortuum, ac ſubinde ad partes eterogeneas ſubſtantiæ, carnem, oſſa, & neruos, [g] quæ habent diuerſam rationem denſi, & rari. Adſunt tamen. 3. ex concomitantia quantitas, vt dicetur cap. 27. & alia intrinſeca Chriſti accidentia, quæ in ratione carnis vel oſſium extrinſece connotantur, [h] & ſine horum reali coniunctione non dicitur in re caro. Vinum conuertitur immediate & per ſe in totum ſanguinem, qui extrinſece cõnotat diſpoſitionem, [i] ob quam materia ſanguinis eſt magis rara & fluida, ſi quid vero corporis Chriſti eſſet conuerſum in cinerem, aut quod in excrementa naturæ per nutritionem diffluxit (vt ſaliua oris, cera aurium, & quæ egeri ſolent, vt ſudor) non adeſſet ſub ſpeciebus: [k] quia nulla reali vnione coniungitur cum corpore Chriſti. Sic nec veſtis qua Chriſtus erat indutus, [l] dum in cęna conſecrauit: nec cibus qui in illius ore, aut ſtomacho erat nondum digeſtus, [m] nec vbicatio qua erat extrinſeco loco contentus, aderant ſub ſpeciebus conſecratis.

4. In diuinitatem nullo modo fit tranſſubſtantiatio: & cum infinita ſit non dicitur contineri ſub ſpeciebus. Hæc ſpeciali modo adeſt in hoc ſacramento propter admirabilem eius cum corpore & anima in vna hypoſtaſi vnionem. [n] atque ita manducamus totum Chriſtum,

a Dicunt Tho. [a] 3.p.q.17.ar.1.Aug.3.cont.Maxim. cap.10. Dama.lib.3.cap.3. & adeſt Verbum ratione vnionis. Triden. & Patres inf. cont. Neſtorium, qui ait adeſſe carnem ſine vnione Dei: & Verbum aſſumpſit omnes partes quæ ſunt de integritate naturæ: Dama. cap. 3 & 6. Leo ſerm. 7. Natiuit. cap. 2. [b] Trid. ſeſſ. 13.cap.3 can.5. ſeſſ.21.cap.3.can.3. Florẽ. Conſtan.ſeſ. 13. & Patres referuntur de conſ.d.2. D.Tho. q.76 1. & 2.DD. cum Magi. d.10.Soto.q.1.Ledeſ.q.17 conc. Baſil.ſeſ.30. Hilar.8. Trinitat. (c. vbi pars) Ambr. 6.ſacram.c.7.de his qui myſt.init.cap.9.Innoc.li.4.c.8. Gropper.lib.de communione ſub altera ſpecie. c.7.ar.4. Dura. q.2. Scot. quæſt.3. Bona.q.4. Richar. Gabr. quæſt. 1. & lect 42.vid 39.Marſil q 8 art.2. Alex. 4.p.q 38.m.5.q.40. m.3.art.3. Claud. rep. 10. de euchar. cap.3. probat ex Paſchaſ. Alger. (qui aiunt colligi ex cõc. Epheſ.nec caro ſine ſanguine, nec ſanguis ſine carne communicatur.) Iren. lib.5.Tertul. lib.4. contra Marcio.Cypr.ſerm. de cœna. Cyril.lib.4 Ioan.c. 17.Aug.ho.apud Bed.in 1.Corin.10.Euſe.Emiſ. ho.5. de paſcha. Cyril catech.4.Bellar.lib.3.de euchar.c.5.& ſeq. colligitur Ioan. 6. ego ſum panis (propter corpus) viuus (propter animã) qui de cœlo deſcendi; propter Deitatem. ſic fidelium mos habet alloqui Chriſtum in euch. vt audientem nos: quia viuus audit ratione perſonæ & animæ præſentis. ſic Dionyſ.cap.3.eccle.hier. p.3. Nazian.orat.ad Gorgon. ſororem. Orig. hom.6.in diuerſos. & dum in miſſa dicitur Agnus, & Domine non ſum dignus. [c] Colligitur ex eiſdem locis. [d] Scot.d.10. quæſt.4. ad ſecundum, putat probabile ſub ſpecie panis contineri omne ex vi verborum ſanguinem, vt partem inadęquatam termini primarij ſeu corporis humani. Luther irriſit hanc phraſim per concomitantiam. At certum eſt 1. aptum eſſe hunc loquendi modum omnium Theolog. quem acceptat Triden.ſeſſ.13.cap.3.D.Thom. art.2.ad 2.& cum Magiſt.diſt. 10. Vuillel.de Rubion. quæſt. 3. Soto & fere omnes. Ledeſ.quæſt.17.Bona.diſt.11.art.1.q.4.Alex.4.p.quæſt.38.m.5. Marſil.q.8.ar.2.Gabr.lect.42. Taper. art.15. Cochlæus lib.2. Miſcel.cap.9.Bellar.lib.4.cap.21.Abul. in ſecundis paradox. cap.37. deinde ſub ſpecie vini incipit alio modo adeſſe corpus, nempe ex concomitantia venarum & corporis, in quibus tanquam in vaſe continetur ſanguis) quam erat ſub ſpecie panis ex vi ſacramenti vt terminus primarius. D. Thom. art.2. ad 3 Soto. Taper.Rubion.Abulẽ.3. decuit ita fieri, vt repræſentaretur paſſio & mors Chriſti in ſacrificio miſſæ, per vtramque ſpeciem: quaſi ex vi ſacramenti ſanguis ſit ſeparatus à corpore, niſi ratione connexionis ſub ſpecie panis adeſſet anima & ſanguis. quare Ioan. 6. vocat carnem.i.corpus tantum: & in triduo mortis ſaluatur veritas formæ cuius ſolo corpore exangui. [e] Hanc rationem D. Thom. artic. 1 acceptat Triden. ſeſſ. 13.cap. 3. & omnes DD. quamuis Dur. diſt.10. quæſt. 2. illam impugnat. quidam hæret.aiunt ſub ſpecie panis contineri tantum corpus: ſub vini, ſanguinem: quos refert Bellar.ſup. Vuald.to.2.c.87. Alan. lib.2. c.41. & id tenuit aliquando Lutherus, vt ait Ekius to.4.hom.32.contra quos hæret.adaptatur id. 1.Ioan.4. qui ſoluit Ieſum. (ſ. ſeparans etiam in euchar.carnem ab anima,ſanguine, vel Verbo) ex Deo non eſt. [f] Sot.d.10.q.1.ar.2.Ledeſ.quæſt.17. 2. omnes Recen. ſimiliter aer quo homo ſolet reſpirare, & quo partim replentur exta & venæ, videtur adeſſe in euchar. quaſi complementum naturale corporis humani: fauet D.Tho.q.76. 5. ad 3. adſunt omnia intrinſeca. [g] D. Thom.ar.1.ad 1.& 3.ar.3.c.ad 2.art.5. ad 3. Alex 4.p.q. 38. m.5. Gab. lec. 41. Aegi.Theor.pp. 30. DD. d. 10. Sot. Ledeſ.Palæ. diſt.8. quæſt.4. dicitur vero caro, licet includat accidentia, quia caro ſignificat ſignũ aptum eſui, non ſic oſſa. Amb.4. ſacr.c. 4.panis conuertitur in carnem Chriſti. Cypr. ſer. in cœna ait Chriſtus conſecrauit dicens, Hæc eſt caro mea, imo Ioan. 6. caro ſumitur pro toto homine & c. nos autem. e.panis de conſe. d. 2.Ledeſ.a.1.du.5. [h] Differt caro ab oſſe nõ ſin accidentia que actu inhæreant, ſed partes eterogeneæ differūt ſubſtantialiter ex ſitu, & denſitate materiæ quæ ſunt in potẽtia proxima ad diuerſas diſpoſitiones accidentales.ait D Tho.ar. 1.Sot.Lede.Aegid. Theor. 31. tenet Trid.c.4. fit conuerſio in ſubſtantiã Chri. ſed Nomin.& Gabr.d. 11.q.1.& lec.42. falſo putant ſub carne, & oſſe includi intrinſeca accidentia, quibus actu diſponuntur,& hęc potuiſſe inhærere materiæ.at falſo Ledeſ.ar.1.ſi putat D. Tho. ſui oblitum includere accidentia in partibus eterogeneis. Nã D. Tho.ar.1.& d.10.q.1.a. ad 3. Aegid.pp.28.& ſeq.negãt accidẽtia per ſe pertinere ad rationẽ huius corporis indiuidui, niſi vt cõnotantur extrinſece quomodo quãtitas adſit. inf.c. 27. [i] Qui dicunt ſanguinem in homine habere propriã formã,quã retinet dũ ſeparatus eſt:aiũt vinum cõuerti in ſanguinẽ cũ ſuis accidẽtibus fluidis: atq; ita in triduo cõuerteretur in ſanguinẽ cũ eadẽ forma, & diſpoſitionibus,panis vero in corpus cum diuerſa forma cadaueris. Addit Victo. Ledeſ. Pet. quia ſanguis in triduo videtur totus corruptus, nõ poſſet eo tẽpore fieri cõſecratio vini. Reſpõ. Non adſunt ex vi ſacramẽti accidentia ſanguinis, ſed ſubſtantia.i.materia cum propria forma, vt intelligit in potentia proxima ad eas diſpoſitiones,& temere negatur in triduo potuiſſe conſecrari vinum,cõtra torrentẽ, & D. Th. q.81.4.nã & ſanguis qui poſt mortem exiuit de latere cõſeruatus eſt ſine corruptione. aut certe vinum conuerteretur in ſubſtantiã ſanguinis corrupti,qui à Chriſto reſurgente reſumẽdus erat, nec ſeparatus eſt à Verbo. [k] Videtur colligi ex Cat.cũ D.Tho.3.p.q. 50.ar.2.ad 5.de partibus,quę per nutritionẽ diffluxerant. Sic nec aer incluſus in corp. Chriſti adeſſet:nec pellicula Chriſti circũciſi quæ ſibi iam vnita non erat,adeſſet in ſacramento:& tamen reſurgens eã videtur reſumpſiſſe ad integritatẽ. Theo.in Luc.2. Mart. li.9.hypot.reg.40. [l] [m] Eſt certa ſententia,quãuis pauci de hac re ita ſẽtẽt,Sot.ar.2.Ledeſ.q.17.ar.2.& 4.ſi. omnes Recent. [n] Sic loquitur Trid.ſeſ.13.c.3. quia perſona verbi cum ſit infinita non dr cõtineri ſub ſacramento, nec ſuppoſitum panis conuertitur in diuinum ſuppoſitum. Dum in forma dr corpus meũ, ſaluari poſſet,ſi id corpus adeſſet nõ vnitum verbo. (vt ſi haberet aliam exiſtentiã (vt aiunt Scot.Duran.Sot.Ledeſ.& Recent.) ſicut nec anima adeſt

ex vi

ex vi ſacramenti.& ſine illius vnione in triduo ſaluatur veritas for mę. D. Thom ar. 1.ad 1. At Caiet. ibi.& q. 80.ar. 12. male admittit deitatem adeſſe per concomitantiam & ſacramentaliter. Non ita loquitur conc. Trid. ſed adeſſe ob vnionem hypoſtaticam: qui mo dus loquendi magis pertinet ad reuerentiam Deitatis. [o] Cyril. li. 4. in Ioan. c. 18. lib.

s. ad 3.& præter Thomiſt. idem tenet Scotus. d. 10. q. 1. ar. 2. d. 11 q. 4. Mairo. d. 43. Richar. 3. d. 2. art. 5. q. 2. Abulen. parados. 2. c. 40. 40. 43. Fernel. lib. 2. de element. c. 2. Galen. lib. 4. de vſu partium. & dicitur communis medicorum. fatentur tamen quidam, ſanguinem iam decoctum & ſalubrem eſſe partem hominis. D. Thom. quodlib. 5. ar. 5. Caietan. 3. p. q. 54. 2. & ſignif. q. 5. ar. 2. Syl. inf. q. 31.

o & Verbũ Dei. [o] At verbũ nõ adeſt ex vi verborũ: [p] nec ſuppoſitũ Verbi ſuccedit ſuppoſito panis ex vi ſacramẽti: cũ verbũ nõ ſuſtentet vice panis, ſpecies, tanquam ſibi immediate vnitas ſacramẽtaliter, ſed id pręſtat immediate corpus Chriſti. Corpus quod ex vi ſacramẽti adeſt, non eſt materia cum quãtitate & accidentibus diſpoſita, vt quidam putãt. [q] Sed neq; anima Chriſti, vt exercet rationẽ animę dando vitam, adeſt ex vi ſacramẽti, ſed per concomitantiam. [r] ex vi tamen ſacramẽti dicitur adeſſe anima ſecundum eã pręciſam rationẽ, qua materię dat formaliter eſſe corporeũ. [ſ] s. vt ſit capax quantitatis. Conſtat enim ex vi ſacramẽti adeſſe corpus vt eſt pars compoſiti: [t] eſt autem pars & viua non per aliam formã corporeitatis [u] aut ſenſitiuam quã per animã rationalẽ, [x] quę propter eminentem vim pręſtat gradũ corporis, ſẽſitiui, & rationalis. Nec vero omne corporeum Chriſti adeſt ſub ſpecie panis ex vi ſacramenti: nam ſanguis adeſt quidem per concomitantiam, [y] quia eſt pars viui corporis humani, & puri humores adſunt, quia pars hominis: nec tamen adſunt ex vi ſacramenti, quia in triduo adeſſet ſub ſpecie panis corpus ſine ſanguine. Quidam negant ſanguinem nutrimentalem informari anima, aut eſſe actu partẽ hominis ſed potentia. [z] Et tamen certo fatendum eſt, vnitum immediate Verbo hypoſtatice, [a] & probabilius eſt informari anima ſecundum gradum uegetatiuum: [b] Adeſt ergo ex ui ſacramenti tantum corpus Chriſti exiſtens in re cum aliqua forma & exiſtentia reali, ſed ex ui ſacramenti non requiritur ut per animam exiſtentiamque diuinam, [c] ſit corpus tale. An uero forma ſuccedat formæ, & materia materiæ dicetur. cap. 27. §. 3.

3 Tota Trinitas quę ubiq; adeſt per eſſentiam & præſentiam, dicitur ſpecialiori modo præſens in euchariſtia, ob ſingularem aſſiſtentiam qua efficit & conſeruat hoc myſterium cum inſignibus effectibus in eo concurrentibus. [d] nam inhabitat animam Chriſti plenitudo gratiæ, gloriæ & diuinitatis corporaliter, id eſt, realiter: & tota Trinitas cauſat conſeruatque unionẽ hypoſtaticã Verbi cũ corpore Chriſti, ita ut ſi per impoſſibile Pater & Spiritus ſanctus alia ratione non adeſſet in rebus pręſens: adeſſet re uera in humanitate Chri, cui diuinitas Verbi unitur: in eadem enim perſona uniuntur diuinitas & humanitas Chriſti. Ob hoc quidam concedũt B. Trinitatem eſſe ſpeciali modo præſentẽ in hoc ſacramento. [e] cæterum Pater & Spiritus ſanctus nõ dicuntur adeſſe in hoc ſa-

11. c. 23. in euch. ſuſcipimus Filiũ Dei. Theodor. dial. 2. cũ Ignat. & conc. Eph. can. 11. ſuſcipimus carnem Verbi, ſeu carnem Verbum. Hilar. 8. ſ Trin. Theo. in Ioan. 6. per communicationem idiomatum, &c. quod Innoc. lib. 4. c. 19. reliquit inſolutum. [p] D. Tho. q. 76. 1. & d. 11. vbi cõmunis. Dora. d. 10. q. 2. Soto. & Ledeſm. ar. 1. Marſi. q. 8. ar. 1. Innoc. ſup. [q] Gabr. d. 15. q. 1. ar. 7. & lect. 42. Marſi. q. 8. ar. 2. ſi. videtur Maior. d. 10. q. 5. in princ. Aegid. Theor. 31. & parum differſit Soto, & Ledeſm. ar. 1. dum aiunt eſſe corpus, vt extrinſece connotat formam & quantitatem. [r] Caiet. ſup. lit. T. cõtra Lothe. Trid. ſeſ. 13. ca. 3. communis Doct. D. Tho. ar. 3. Soto. Ledeſm. Nec decet vt corporalis forma panis aliter conuertatur in formam ſpiritualem, niſi quia anima vt dat eſſe corporeum ſuccedit formę panis. videtur cont. Herue. de vnit. form. q. 12. [ſ] D. Tho. q. 75. ar. 6. ad 1. q. 76. 1. Cai. Sot. d. 10. ar. 1. Ledeſ. q. 17. 1. dub. 4. Capr. d. 10 q. 2. ad 1. Scoti cont. 1. conc. vbi Hiſp. Palud. d. 11. q. 3. ſi. Pala. d. 8. q. 4. conc 4. omnes Recen. Thomiſt. Idem intẽdunt Herv. & Aegid. dũ dĩ homo componi ex anima & corpore, ly corpus non ſignificat nudam materiam, ſed vt habet eſſe corporeum. D. Tho 1. p. q. 76. 4. & 6. ad 2. Sic vinum conuertitur in materiam cum aliquo effectu formę, vt abſtrahat à ſanguine corporis viuentis aut mortui Nec mirum ſi verba conſecratoria vi Dei inſtrumentum attingant vt adſit totum Chriſti corpus verbo vnitum. Marſ. q. 8. ar. 5. ſup. lib de ſacram. c. 18. [t] Sup. c. 19. cont. Picũ apolog. q. 6. dicentem ly corpus, eſſe quod ponitur in recta linea prædicament. At ſane Chriſtus non diceret eſt corpus meum: vt de ſe non dicit, ego ſum homo meus vel animal meum. [u] Qui ponunt formam corporeitatis in homine habente animam indiuiſibilem, aiunt panem conuerti in compoſitum ex materia & forma corporeitatis. Scot. d. 10. q. 4 d. 11. q. 3. ar. 2. vbi Richar. art. 2. q. 2. Ocam. 4. q. 6. idem fere Henric. quodlib. 3. q. 6. quodlib. 9. q. 8. & 9. ſed differt, quia ait adeſſe formam mixti corpoream. [x] Iuxta Ariſt. quem ſequitur D. Tho. 1. p. q. 76. ar. 6. & opuſc 45. Soto. 1. Phyſ q. 7. & paſſim Thomiſt. [y] Sanguinem adeſſe per concomitantiam ſub ſpecie panis. ſup. D & definit Trid. c. 3. D. Tho. art. 2. & colligitur, quia totus Chriſtus Deus & homo viuus adeſt ſub ſpecie panis, ex cont. Trid. c. 3. can. 1. & 3. ſeſſ. 21. c 3. can. 3. Conſtan. ſeſſ. 13. Baſil. ſeſ. 30. Floren. & colligitur ex Epheſ. cont. Neſtori. c. ſinguli, de conſ. d. 2. quod probant moderni, dum agunt de communione laicorum ſub ſpecie panis tantum. Ioan. Heſſel. de communione ſub altera. Latomus. ar. 16. [z] Quidam ſanguinem nutrimentalem in venis, negant informari anima, & eſſe partem hominis, niſi in potentia, vt per nutritionem fiat pars actu. Alexa. 2. p. q. 29. m. 7. Capr. 4. d. 10. q. 1. ad 4. cont. 1. conc. Conrad. 1. 2. q. 54. 1. Soto d. 10. q. 1. 2. d. 44. q. 1. ar. 3 Ledeſm q 17. 2. Duran. d. 44. q. 2. fin. vbi Bonau. ar. 1. q. 1. ad 2 Richa. ar. 1. q. 2 Palud. quæſt. 2. ar. 2. con. 2. Victor. Cano. Soto maior. cum D. Thom. 1 p. q. 119.

[a] Sanguinem cum propria forma fuiſſe vnitũ hypoſtatice Verbo. D. Thom. inſ. & quodli. 5. ar. 5. Sot. d. 10. Mai. 3. d. 3. q. 2. Alber. de ſacrif. miſſ. Syluest infra. Turrec. ca. inuitat. de conſ. d. 2. cum ſit pretium redemptionis: nec tamen verbum dicitur ſanguis, qui eſt pars ordinata ad integritatem corporis: & in corpore beato etiam Chriſti eſt ſanguis non vi nutrimẽtum, ſed quia replet venas, ad ornatum, vt definiſſe Pont. Clem. 6. refert Syl. in Roſa aurea. q. 30. Direct. Ia quiſ. 2. p. q. 10. cont. Durand. Mairo. Gabrie. lect. 53. & ſupplem. Abulen. [b] D. Thom. 3. p. q. 5. 2. vbi Fr. Medin. & Xuar. dub. 15. §. 6. & q. 31. 5. ad 3. q. 54. 1. ad 3. cum Ariſt. 2. de generatione animal c. 3. aiũt ſãguinem eſſe actu partem, & ex anima informante habere quandam vitam vegetatiuam, & continuari ex iecore. Innocen. ca. in quadam, de celeb. miſſ. tenet Trident. ſeſſ. 13. ca. 3. eſſe partem Auguſt. in Leuit. q. 17. quæ ſententia eſt aptior pro myſterio incarnationis & euchariſtiæ. & facilius ſaluat ſanguinem vniri Verbo, quod non aſſumpſit corpus niſi mediante anima. At quia ſanguis non eſt pars neceſſaria, & in triduo ſeparatus eſt ſanguis à corpore, non adeſt ſub ſpecie panis ex vi ſacramenti. Trident. D. Thom. ar. 2. ad 2. communis Doct. cont. Victo. quod Scot. dicit probabile. Oſſa tamen licet ſeparari poſſint à carne, in qua ſaluaretur veritas formæ, adſunt ex vi ſacramenti: quia de facto, iuxta connaturalem ordinem ſunt pars corporis etiam mortui, & ſemper manſerunt vnita carni Chriſti. [c] Dictum eſt ſup. conſecratio enim terminatur directe ad corpus: ſed per concomitantiam ad animam vt anima eſt: & per vnionem adeſt verbum. ſic creatio animæ & generatio humana in Chriſto requirit ad ſubſiſtentiam: ſed illam non dat. in Chriſto enim non eſt alia, quam diuina D. Thom. 3. p q. 17. 1. [d] Vt D. Thom. 1. p. q. 8. 3. c. & ad 4. q. 43. 5. ad 3. ait Deum ſpeciali ratione adeſſe in anima iuſta: & in humanitate vnita. Auguſt. epiſt. 112. ad Paulinum. ca. 12. & apud Torren. 1. conſeſ. c. 1. §. 6. & Auguſt. 1. Trin. ca. 4. 5. 12. D. Thom. etiam. 3. p. q. 2. art. 4. arg. 1. & ar. 2. ad 1. exponens id. Coloſ. 2. in quo inhabitat plenitudo diuinitatis corporaliter. [e] D. Thom. opuſ. 63. de beatit. ca. 2. p. 3. §. eſt ibi aliud. Suar. 3. p. quæſt. 3. ar. 2. dub. 12. §. 1. col. 5. fin. & affert Auguſt. ſer. 3. de tempore. Cyril. lib. 9. in Ioan. ca. 47. Tertul. lib. cont. Praxeã. c. 29. 30. fauet Baſil. epiſt. 43. idem Ant. de Rampegulis ſer. de corp. Chriſti, citat Bern. dicentem, o ſacramentũ ſacramẽtorũ, in quo Pater, F. & S.S. datur. Viguer. c. 16. §. 3. verſ. 4 Gab lec. 42. Lãſp. tract. de euchar. Alf. de Orozco regla de vida Chriſtiana. docu. 5 & quidã Recentiores conſulti vt Peña, qui dixit idẽ ſentire Scotũ, & Soto maior. à ſe cõſultos. item quia ratione eiuſdẽ eſſentiæ dicitur in filio eſſe totus Pater. D. Thom. 1. p. q 42. 5. Hilar. lib. 3. & 7. de Trin. Dami. lib. 3. c. 6. & maxime ſi Scotũ & alios admittamus dicẽtes Angelum (& ſimiliter Deum) eſſe immediate ratione ſubſtantiæ præſentem

f ſacramento ſacramentaliter, [f] & ex vi vnionis cũ corpore Chri, ad eũ modũ quo vere adeſt Dei Filius ratione ſubſtantialis vnionis q̃ habet cum corpore: cũ tamẽ Pater nõ ſit ita vnit⁹, ac ſubinde nec incarnatus g aut paſſus. [g] non adeſt ergo in hoc ſacramẽto, id eſt, ſacramẽtaliter niſi h totus Chriſtus: [h] cui ſoli communicãtur idiomata ſacramẽti. ſup. c. 20. ad fin. vt dicamur comedere filium Dei, cũ ſpecies panis edimus: videre, mouere loco, & dentibus frãgere: ad eum modum quo filius Dei per humanitatẽ dicitur videri, & ſe loco mouere, frãgi, pati, & mori in cruce. Patrem tamen vel Spiritum ſanctum, nullo modo dici- i mur manducare [i] frangere aut bibere, aut loco mouere motis ſpeciebus. & in ſacrificio miſſæ offeri- k mus Filium Patri in ſacrificium, [k] non autem offerimus ipſum Patrẽ aut Spiritum ſanctum, quia hæc idiomata non ſibi communicãtur ratione alicuius vnionis cum corpore Chriſti.

CAP. XXVII.

Quæ adſint per concomitantiam?

IN triduo mortis Chriſti poterãt Apoſtoli, cum eſſent in cœna initiati ſacerdotio, conficere Euchari- a ſtiam: [a] cum nihil ex requiſitis deficeret, nec vllo p̃cepto prohiberẽ- b tur conficere aut miniſtrare alijs [b] euchariſtiã. ſic ĩ triduo euchariſtia prius à Chriſto cõſecrata potuit cõſeruari, & ſub ſpecie panis adeſſet tantum corpus cũ forma cadaueris c ſicut erat in re. [c] ſi vero conſecraretur dũ cadauer Chriſti in cruce adhuc retinebat partem ſanguinis, adeſſet & ille ſanguis ſub ſpecie pa- d nis: [d] ſub ſpeciebus autẽ vini poſt effuſum totum ſanguinem adeſſet totus ſanguis in paſſione effuſus ſemperq; vnitus Verbo, non autẽ, e adeſſet corpus & anima. [e] At ſi cõſecratio fieret ante lateris apertionem, adeſſet & ſanguis qui latebat in corpore, vtpote de quo in forma calicis dicitur, ſanguis qui pro multis effundetur: nẽpe totus. quo dato, videtur cum eo ſanguine per cõcomitãtiam aſſumptum cadauer f illi ſanguini vnitum. [f] ſi quid autem ſãguinis effuſi maneat nũc in g terra (ut quidam dicunt, [g] nõ iam unitum Verbo) illud non contine- h tur in hoc ſacramento: [h] nec illæ partes quæ naturali nutritione à i corpore Chriſti ſunt reſolutæ. [i]

2 Res ad Chriſtum pertinentes ita ſunt ſub ſpecie panis uel uini, ſicut extra ſacramentum in modo k eſſendi naturali, [k] adſunt in Chriſto. id enim ſacramentum eſt in ueritate ſigni præſentis Chriſti, ſicut ipſe eſt à parte rei, qua eſſet actio adductiua corporis Chriſti in ſacramentũ. & eſſe ſacramentale pendet ab eſſe naturali corporis Chriſti, ſicut imago umbræ aut in ſpeculo obiecta, pendet à corpore l præſente. [l] Quare dum Chriſtus in cęna cõſecrauit, ſub ſacramento eſſet corpus mortale, cui quãdo in ſe addebatur calor, aut pars materię per nutritionem acquiſita: eadẽ adderetur ſub ſacramẽto. In triduo eſſet corpus mortuum: nũc eſt cor- m pus viuũ, & immortale. [m] Quod ſi per impoſſibile annihiletur in ſuo eſſe naturali corpus Chriſti, eo ipſo n deſineret eſſe in euchariſtia, [n] quo dato, corrumperẽtur etiam ſpecies, quę actiue conſeruantur à corpore Chriſti pręſente. Itẽ ſi Verbũ omnino dimitteret à ſe corpus, nõ ma- o neret in euchariſtia: [o] quia exinde nõ diceretur uere, Hoc eſt corpus meum, quod tamen in forma explicatur: ſicut neque manerent ibidẽ partes quę per nutritionem à corpore Chriſti defluxerant. Atq; ita abſq; immediata ſpecierum corruptione, deſineret ibi adeſſe corpus Chriſti. dum uero apparet miraculum, ut puer, ſanguis, aut caro rubea, quid agendum & ſentiendum ſit, dicetur lib. de miſſa. c. 38.

f ſine operatione. [f] Quia nemo Theolog. ita loquitur. & D. Thom. q. 76. 1. ad 1. dicit non adeſſe ſacramentaliter, niſi quod eſt realiter vnitum corpori Chriſti: at Pater non eſt vnitus, nec incarna- g tus etiam mediate. [g] Sic Patres negant Patrem eſſe incarnatum aut paſſum etiam mediate. D. Tho. 3. p. quæſt. 3. artic. 2. vbi Suar. dub. 12. Auguſt. de hæreſ. c. 36. 41. Cyril. epiſt. ad conc. Chalced. & 5. ſynod. collat. 8. can. 4. & 10. Lateran. ſub Martin. 1. & Innocen. 3. ca. firmiter. contra Petr. Gnaphæum & Patripaſſianos, de quibus Socr. 2. hiſt. ca. 19. & contr. illos qui dicunt vnionẽ factam fuiſſe in natura, de quibus ſup. h cap. 24. H. [h] Hug. Cardin. tract. ſpeculum conſcientię. part. 6. & Trident. ſeſſ. 13. c. 3. ſoli Deitati vt eſt idem cũ perſona Verbi, id tribuit, quare nec ex parte Dei eſt aliquod nouũ: nec humanitas dicit aliã relationem realem pręſentię quã vnionis ad ſolum Verbum ita loquitur D. Thom. d. opuſ. Alber. diſt. 13. ar. 10. & ar. 12. prope fin. & clarius D. Tho. q. 79. 7. ad 3. in euchariſt. non eſt niſi ſolus Chriſtus. ly, ſolus, dum additur termino perſonali excludit alias perſonas. 1. p. q. 31. 4. ad 3. & q. 43. art. 3. Deus aliter non adeſt quam per eſſentiam, præſentiam, vel potentiã. item adeſſe ſacramentaliter, eſt eſſe tanquam in ſigno: at ſpecies non ſunt ſpeciale ſignum Pa- i tris. [i] Vt fatentur omnes Theologi licet enim ad intra Pater ſit in Filio: ſed quia eſſe in ſacramento euchar. dicit reſpectum ad extra, non competit Patri manducari aut eſſe in ſacramento, vt adeſt Filius ratio- k ne vnionis ad corpus, vt ait Trident. ſeſſ. 13. ca. 3. [k] Sic loquuntur Theologi in quo ſobrie ſeruanda eſt proprietas: ne ex verbis inordinate prolatis incurratur error.

b quia ſunt partes humani cadaueris, cui ſemper manſerunt vnitę. [b] Nam cur Ioan. Euang. vir innocens non potuit eo triduo ſibi & c B. virgini miniſtrare euchar. ſicut & baptiſmum? [c] Fatentur om- d nes Theolog. [d] Quia illa pars ſanguinis eſſet adhuc vnita corpori mortuo neq; id negat D. Thom. q. 76. 2. quia loquitur quando iã aperto latere effuderat totum ſanguinẽ: de quo Chris in forma, & ſacerdotes dicit, q effunditur. & totum effuſum reſumpſit reſurgens. poſt quem fluxit aqua, quaſi nihil in venis, iecore, aut cerebro maneret, quod eſſet ſimpliciter ſanguis fluidus. rubea vero ſuperficies quæ hærebat venis, non dicitur ſanguinis potabilis: nec vero quod eſt commixtum carnibus. vt humor intra vuam non eſt materia conſecrabilis, quia non e eſt potabilis. [e] Trident. c. 3. & Theo- f log. ſup. [f] Ita ratione Theologica recte colligitur. quãuis de hac re Doct. non fecerint men- g tionem. [g] Quod tamen negat D. Tho. h 3. p. q. 54. 3. [h] [i] Poi teſt colligi ex Caiet. cum D. Thom. 3. p. q. 50. artic. 2. ad 5. de pellicula Chriſti circuncisi. vid. k ſup. ca. 26. K. fin. [k] D. Thom. q. 76. 2. q. 81. ar. 3. Innoc. & communis cum Mag. 4. d. 11. ca. 12. Bon. q. vlt. Carth. q. 6. Alber. d. 12. ar. 13. Alexand. q. 44. memb. 3. Marſil. q. 8. artic. 3. Aegid. propo. 46. contra Hog. lib. 2. p. 8. cap. 3. qui tamen exponendus eſt, vt corpus Chriſti, tanquam ex modo eſſendi in euchariſt. non poſſet pati ab agente extrinſeco. Soto. d. 12. q. 2. Ledeſm. l q. 22. ar. 1. [l] Quare D. Thom. q. 73. 5. ad ſecundum: negat ſacramentũ euchariſtiæ potuiſſe inſtitui ante incarnationem Verbi. ſi ponatur corpus Chriſti ita eſſe ſacramentaliter, vt nunc eſt. Caietan. quæſt. 76. 2. Palud quæſt. 3. diſt. 8. quæſt. 8. ar. 3. Dur. Soto. diſtinct. 8. quæſt. 1. 2. Ledeſm. q. 14. 5. neque id eſt, contra Scot. diſtinct. 10. quæſt. 4. & Gabr. lect. m 4. D. [m] Doct. ſup. hæc omnia colligunt, [n] Colligitur illatione n theologica: at tunc deſinerent eſſe ſpecies, quia Chriſti corpus ſupplet officium panis, qui immediate per ſubſtantiam conſeruabat actiue proprietates connaturales per quandam ſimplicem o emanationem. [o] Sicut ſi pars corporis eſſet redacta in cinerem, vt non eſſet unita Verbo, ita nec adeſſet in euchariſt. ut anima deſinente eſſe in digito abſciſo, digitus nõ eſt pars hominis, quod ſi Chriſtus nõ haberet aliud eſſe naturale extra euchariſt (ut poſſibile fuit ẽt ante incarnationẽ ſ c. 2. § 1) quidã dicunt, q̃ corruptis ſpeciebus deſineret corp⁹ ẽt glorioſũ, & aĩa de ſe immortalis: qa deſuit cõſeruãs: nec. n. vĩ cõ cur aĩa potius remaneret in terra, quam

CAP. XXVII.

a VT [a] ſupponit Trid. ſeſſ. 13. c. 3. Pet. Sot. tit. de euchariſt. lect. 6. ait certiſſima fide id tenendum. & Recen. At Ledeſm. 1. p. q. 16. ar. 2. & 2. p. q. 19. ar. 1. Vict. relect. de poteſt. eccle. q. 4. ad fin. Peña aiunt in triduo non potuiſſe Apoſtolos conſecrare, aut certe id eſſe probabile, quia non eſſet verus ſanguis: vid. ſup. c. 26. § 1. lit. I. Quidam Recent. aiunt ſaltem fuiſſet Apoſtolis illicitum, ſed non probant. Nam ideo anima & ſanguis definitur adeſſe per concomitantiam, quia ſine illis potuit aliquando conſecrari panis. oſſa tamen & alij humores adſunt ex vi ſacramenti, vt d. eſt,

3 Diximus modũ quo adeſt ſub altera ſpecie integra: nunc quomodo ſub particula ſpeciei. corp⁹ Chriſti ex vi ſacraméti adeſt totum ſub ſingulis ſpecierum panis particulis. 1. poſtquam pars diuiſione eſt à toto ſeparata. [p] vt de manna in figura dictum eſt. ſic enim fractis panis ſpeciebus fit communio, [q] qua totus & integer Chriſtus ſingulis datur, & reliquiæ ſeruantur. neq; immortale Chriſti corpus diuidi [r] poteſt in partes. 2. ante factam diuiſionem adeſt corpus Chriſti indiuiſibiliter (ad modum ſubſtantiæ perinde ac ſi nõ haberet quantitatem) non ſolum totum ſemel ſub toto, ſed totum ſub qualibet parte ſpecierum, [ſ] quamuis eſſet minor minimo naturali: ſeparatio enim quæ fit etiam à laico, dum ore frangit & comedit, non facit vt de nouo ſit totum vbi nõ erat totum. licet autem ignota nobis eſſet huius ratio: [t] ſatis eſt non eſſe rationẽ cur magis hic, quam illic adſit pes aut caput Chriſti. Aliàs, qui inuerteret hoſtiam, mutaret ſitum membrorum Chriſti ſuſque deque. Poſſet vero quis ex intentione conſecrare deſignatam medietatem minimi naturalis: & in ea adeſſet integer Chriſtus (falſo enim quidã aiunt ſolum adeſſe in minimo ſeparabili [u]) quę tamen ſi diuideretur, vt nõ conſeruaret ſubſtantiam panis, ita corrupta quantitate ſpecierum deſineret ibi adeſſe corpus Chriſti. [x] Nec tamen in vna hoſtia adeſt Chriſtus bis, ter, aut infinities. (hęc enim includũt actualem interruptionem) ſed ſemel in actu: [y] vt aqua continua eſt vna actu, ſed plures in potentia. In conuerſione qua corpus Chriſti ſuccedit pani; per accõmodationem quandam materia Chriſti dicit ſuccedere materiæ panis, & forma formæ: [z] non tamen hæc aut illa deſignata pars materiæ ſuccedit deſignatæ parti panis, ſed tota toti. nec ſuppoſitum Chriſti ſuccedit ſacramentaliter ſuppoſito panis, conuerſio enim fit immediate in corpus Chriſti, quod eſt pars, non in ipſum Chriſtum. [a]

4 Quantitas qua corpus extenditur, eſt accidens re diſtinctum à ſubſtantia. [b] Tota quantitas corporis Chriſti adeſt in euchariſt. [c] ſed indiuiſibiliter ad modum ſubſtantiæ, ita vt tota adſit ſub qualibet parte hoſtię Hęc quantitas non occupat locum, [d] quia non adeſt modo ſibi connaturali, ſed ratione ſubſtantię. Nec impedit quin ſimul in eodem loco adeſſe poſſit quan-

quam in cęlo. At probabilius videtur, quòd ſicut humanitas à Verbo dimiſſa acquireret quaſi ſimplici emanatione proprium eſſe, & perſonam creatam: ita poſito eo caſu & corruptis ſpeciebus, maneret corpus Chriſti & anima in eodem loco ſpecierum. ſed falſo Okam & quidam Nominal. dicunt, quod maneret contractum cũ partibus corporis ſe penetrantibus: ſicut putat nunc ſe penetrare in ſacramẽto, de quo ſup. c. 22. D. At Mai. diſt. 10. q. 2. Ledeſm. q. 17 ar. 6. nil audent definire de modo quo maneret: nec Marſil. q. 7. ar. 1. ſi. & tamen certum putãt, quod maneret incorruptum. [p] Quia vt per diuiſionẽ quantitatis ea pars minima panis ſeparata nõ corrumperetur, ita nec deſinit ibi adeſſe corpus Chriſti. Cum hac limitatione (nempe facta ſeparatione) id de fide definit cõc. Floren. Trid. ſeſ. 13. ca. 3. & patres apud Caniſi. Catec. tit. de euchar. § 8. Ambr. præfat. miſſæ dñicę quintæ poſt Epiphan. vt patet in ei⁹ Miſſali. vt refert Guidmundus lib. de euchar. habetur c. ſinguli de conſ. d. 2. (quòd falſo tribuitur Aug.) & c. vbi pars c. qui manducat. Baſil. epiſt. ad

[q] Cęſariam Patriciam. Emiſſen. hom. 5. paſc. [q] Act. 2. frangentes panes. 1. Corinth. 10. panis quem frangimus. Luc. 24. cognou. in fractione panis (quod de euchar. exponunt Chryſ. Aug & alii. Patres. Claud. rep. 10. c. 1.) Matth. 26. fregit & dedit. Eccleſia in hymno ſeu proſa miſſæ de corp. Chriſti tãtum eſſe ſub fragmento quãtum toto tegitur c. vbi pars de conſ. d. 2. c. ſinguli. 77. 4. D. Tho. q. 76. 2. & diſt. 10. vbi communis. & Sot. ar. 2. Ledeſm. q. 17. 2. Caſtr. hær. 3. Bart. Ledeſm. difficul. 11. cum ſeq. Gabr. lec. 39. Cani. tit. de euch. §. 4 & lib. 3. Marial. c. 17. ſi. Sonnius Cathe. c. 4. & 5. Alan. lib 1 de euchar. c. 20. 27. & ſequen. Cucchus lib. 5. inſtit. Mai. tual. 2. nu. 34. Petr. Greg. ſyntag. lib. 2. c. 6. num. 4. ſic Euſeb. Emiſ. hom. 5. paſch. colligit ex manna (quæ Ioan. 6. dicitur figura euch. vt citatum eſt ſup. c. 1.) quia qui minus de manna parauerat, non minus reperit, nec minus ſatiabatur. Exod. 16. vbi dicitur fuiſſe ſimile ſemini Coriãdri, de quo ſemine Philo. lib. 2. Allego. ad ſi aut ſi comminuatur, portiunculæ eius ſeminatæ ita germinant, ac integrum Coriandrum. Item non minus habet pars diuiſa quam dum multæ formulæ pro multis communicaturis cõſecrantur ſub vna verborum forma: & tunc ly. Hoc, non deſignat collectionem tan-
[r] tum, ſed ſingulas hoſtias. late Claud. rep. 1. c. 9. quid ſit frangere. [r]
[ſ] D. Thom. q. 77. 7. Soto diſt. 12. q. 1. 7. Ledeſm. q 18. 7. [ſ] D. Thom. q. 76. 3. Ledeſm. q. 17. ar 3. dub. 4. Doct. d. 10. Richar. Scot. Palud. Mai. Sot. q. 1. ar. 3. col. 3. Palac. Gabr. lect. 43. Henric. quodlibet. 1. q. 5. Aegid. quodlib. 1. q. 4. Herueæ quodlib. 1. ar. 3. Alexand. 4. p. q. 40. mem. 3. ar. 5. Hog. lib. 1. p. 8. c. 12. nam ſublato officio, & ſecundario effectu quantitatis, quo extendere ſolet in ordine ad locum, manet tota ſubſtantia, in qualibet loci parte. Hæc res eſt certa: Alexand. dicit eſſe veram & ſanam ſententiam. c. vbi pars. de conſ. d. 2. Innoc. lib. 4. de miſſa. c. 8. Triden. ſeſſ. 13. c. 3. abſolutè id aſſerit abſq; addito (quamuis. can. 3. addat facta ſeparatione) Soto ait non minus eſt error negare totum Chriſtum eſſe ſub qualibet parte ante ſeparationem, quam poſt illam. Ledeſm. & Palud. aiunt eſſe de fide. Videtur contra Okam. [t] Bene probat D. Thom. q 76.
[t] 3. cuius rationem defendit Capr. d. 10. q. 2. ad arg. cont. 2. conc. in qua ratione laborant Cai. & Sot. ar. 3. & Scot. d. 10. q. 1. & tandem
[u] illam impugnat diſt. 13. q. 2. & Okam. in 4. q. 4. & Gabr. lect. 43. [u] Alex. q. 40. m. 3. ar. 5. videtur Bonau. d. 10. ar. 2. q. 1 ad argu. & pro-

pendet Gabr. lect. 80. dub. 2. fin. quia id minimum non videtur manere in ratione cibi, & ſigni ſenſibilis, & ideo negant manere in ratione huius ſacramenti. ſic Ariſtot. lib. de ſenſu c. 9. fatetur dari
[x] partem quæ ſenſu percipi non poſſit. [x] Quod tantum intendit
[y] Bonau. d. 10. p. 1. ar. 1. q. 5. [y] Hoc tantum intendit Altiſio. 4. p. tract. 5. c. 4 Albert. diſt. 13. ar. 11.: & ſic exponi poteſt Okam. 4. q. 4. & tract. de euchariſt. c. 29.) idem affirmat D. Thom. q. 76. 3. & diſto q 1. 3. 3. ad 2. Soto. Ledeſm. & alii ſup. citati. vt indiuiſibilis anima hominis aut equi eſt ſemel tantum in toto
[z] corpore. [z] D. Thom. q. 75. 4. ad 3. ar. 6. ad 2. diſt. 11. q 1 ar. 1. Scot. q 3. ad fin. Rich. ar. 1. q. 2. Palud. q. 1. ar. 1 q. 3. art. 2. Capre. q. vnic. ad 1. Durand. cõt. 1. cõc. Marſil. q. 8. ar. 2. Hẽric. quodlib. 9. q. 9. (forma tamẽ Chriſti ſuccedit præciſe, vt dat eſſe corporeum. ſup. cap. 17. & 19.) ſed reuera totus panis conuertitur in totum corpus Chriſti, & proprie forma non ſuccedit formæ panis in proprium officiũ illius, niſi ſecundũ quandam accommodationem. Innoc. lib. 4. c. 8. Alex. 4. p. nou. q. 10. m. 5. art. 3. §. 6. Soto. d. 9. q. 2. ar. 6. ad fin. Ledeſm. q. 16. ar. 4. dub. 2. & Recent. & ita plane ſe explicat D. Thom quodlib. 5. ar. 11. ad 1. vt ſuppoſitum Chriſti non ſuccedit ſuppoſito panis ex vi ſacramen-
[a] ti. [a] Marſil. quæſt. 8. ar. 2. & explicatum eſt c. 26. §. 2. [b] Commu-
[b] nis Doct. 4. diſt. 10. vbi Soto. & in Logic. quæſt. 2. de quantit. D. Thom. quæſt. 77. 2. & ſuper 5. Metaph. lect. 14. vbi Soncin. q. 19. Carthuſ. in 4. diſt. 13. quæſt. 3. dub. 2. Rich. d. 12. art. 1. vbi Durãd. quæſt. 2. Aegid. Theor. 39. de euchar. Argentin. Capre. 2. diſt. 18. q. 2. Scot. 4. diſt. 12. q. 1. dicit eſſe probabilius, & hanc communem cont. ſuos Nominal. ſequitur Gregor. qua ratione Ariſt. poſt ſubſtantiam mox agit de quantitate, quæ licet diſtinguatur ab illa, eſt vicinior ſubſtantiæ, & eam conſequitur ratione materiæ cont. Nominal, vt Okam & Godfred. qui aiunt quantitatem & exiſtentiam eſſe modum imbibitum in vnaquaque re, & quod albedo eſt ſua quantitas, & materia vel forma diuiſibilis eſt ſua quantitas. idem tenet Mai. diſt. 12. q. 2. & 4. Gabr. d. 10. quæſt. vn. Marſil. q. 9. ar. 2. & id defendit Scot. diſt. 12. q 4. quamuis oppoſitum ſen-
[c] tit. quæſt. 1. & 2. [c] Eſt certa & communis ſententia. Innoc. lib. 4. de miſſa. c. 8. D. Thom. q. 76. 4. & diſt. 10. q. 1. 2. 3. vbi Doct. Bonau. q. 2. Scot. q. 2. ar. 1. Richar. ar. 1. q. 2. Palud. q. 2. Soto. q. 1. art. 4. Capr. Hiſpal. Ledeſm. q. 17. 4. & bene Marſi. q 7. ar. 2. Altiſio. lib. 4. tract. 5. c. 2. Henr. quodlib. 1. q. 5. addit Alexand. 4 par quæſt. 40. memb. 3. ar. 4. oppoſitum eſſe erroneum: omnes Recent. In hoc conueniunt Nominales, quamuis falſo putent quantitatem eſſe modum intrinſecum ſubſtantiæ corporeę ſeu materiæ, nec diſtingui ab illa & addunt Okam. 4. q 4 Gabr. diſt 10. q. vni. & lect. 43. quantitatem corporis Chriſti in euchariſt. non facere quantum, quod probabile dicit Mai. q. 2. ſed ſunt interpretandi, quod non facit extenſum in ordine ad locum. ſimiliter interpretãdi ſunt qui aiunt adeſſe quantitatem, ſed ſine proprio effectu & officio. Alber. diſt. 13. ar. 10. & ſeq. Aegid. Theor. de euchar. propoſitione. 2. & 33. & ſępe. Carthuſ. diſt. 10. q. 3 quos ita refert Ledeſ. ar. 3. dub.
[d] vlt. late Bellarm. lib. 3. de euchar. c. 5. 6. & 7. cont. Dur. iuſ. [d] Probat Bellarm. lib. 3. de euch. c. 6. & c. 7. ad 8. an difficillimũ eſſe quomodo maneat quãtitas, & nõ tribuat vt pars ſit extra partẽ, ſed poteſt quãtitas priuari ſecundario effectu, quẽ naturaliter habere ſolet in ordine ad locum extrinſecum, vt album deſinit eſſe ſimile

titas ex pane relicta: in quo errat Durand. [e] nam Matth. 19. apud Deum eſt poſſibile, quod vi naturali impoſſibile eſt: vt quod camelus grande animal intret per foramen acus. [f] & in ſymbolo profitemur corpus Chriſti exiſſe naturali via de vtero Virginis, cum illa etiã in ipſo partu Virgo permaneret, abſq; vlla clauſtri dilatatione. [g] & Chriſtus Ioan. 20. clauſis ianuis ingreſſus eſt ad diſcipulos. [h] Hæc quantitas priuatur quidem ſecundario effectu extendendi partes circa locum, ſed intrinſece confert primarium effectum, vt in euchar. partes corporis Chriſti ſunt in ſeipſis diſtinctæ. [i] & caput diſtat à corpore per interiectũ collum, & manus humero coniungitur per interpoſitum brachium in ſeipſo extenſum. Adeſt ergo totus cum omni quantitate ſua, & integer [k] Chriſtus cũ omnibus mẽbris intrinſece diſtinctis, vt cũ carne, oſſibus, & neruis ſub qualibet parte hoſtiæ. Retinet hic ſemper figura Chriſti eandem poſitionem ſitus, quam habet in cęlo. [l] Vt ſemper ſtat rectus cum capite ſurſum & pedibus deorſum. Sed non adeſt hic tanquam in loco circumſcriptiue, [m] ratione proprię quantitatis, nec adeſt definitiue ratione propriæ ſubſtantiæ. [n] vt ſolet ſubſtantia Angeli definiti loco per applicationem virtutis ſuę finitæ. Sed corpus Chriſti nõ dicit immediatum reſpectum realem ad locum, [o] ſed ad ipſas ſpecies panis quas immediate conſeruat, & ratione illarum dicitur ſacramentaliter adeſſe in pluribus locis [p] finitis, nempe in locis ipſarum ſpecierum: conſtat enim corpus Chriſti in eſſe connaturali aut ſacramẽtali non eſſe vbique [q] vt fingunt vbiquetarij hæretici. Motis ſpeciebus mouetur per accidens corpus Chriſti ſub illis cõtentum, & ratione illarum adquirit nouũ locum: [r] per ſe vero moueri nõ poteſt etiam ab angelo. [ſ] nec anima Chriſti in euch. poteſt naturali vi mouere propriũ corpus, [t] nec corpus alienũ [u] quia motus fit, ita vt vna pars loco extẽſa per aliam partem per ſe motam vt per neruos moueat aliã partem. ut tamen eſt Verbi inſtrumẽtum, quidam [x] probabiliter aiunt quod humanitas mouere poſſit ſuũ in Euch. aut alienum corpus.

5 Corpus & quãtitas Chriſti adeſt indiuiſibiliter, [y] & à nulla creatura diuidi poteſt in partes. Deus tamen diuidere, augere, aut alterare poſſet. [z] Sed corpus Chriſti in ordine ad locum & ſpecies non adeſt in puncto indiuiſibili: [a] cum ſuccedat ſubſtantiæ panis, quę nõ erat in puncto, ſed ſub quantitate aliqua: corpus enim ſubſtãtiale eſt id quod tanquam ſubiectum ſubſtat quantitati extenſæ, nõ autem puncto, ut quidam falſo admittunt: [b] Nam ſi corpus Chriſti inadæquate eſſet in puncto, non eſſet totum in.

e ſi corrumpantur reliqua alba. [e] Dur. d. 10. q. 2. d. 42. q. 6 ad 5. negat in euch. eſſe formaliter quantitatem corp. Chriſti: & tamen id corpus eſſe quantum ea quantitate quam habet in cęlo, quia tenet implicare duo corpora etiam beata eſſe ſimul in eodem loco.

f & hinc inferuntur multi errores, de quibus ſtatim. [f] Ita pro myſterio euch. aſſerũt ex patribus Bellar. li. 3. c. 6. Claud. rep. 4. c. 4. p. 112. in id Matth 19. facilius eſt Camelum. i. funẽ nauticum. Orig. tract. 8. in Matth. Hilar. Hieronym. Remig. Chryſ. in Matth. idẽ Ambr. in Luc. Aug. 2. qq. Euang. q. 47. Greg. 35. moral. c. 17. quamuis Theoph. in Matth. Camelũ ſumit pro rudente ſeu fune nautico, & tamen cum penetratione poteſt camelus per acum tranſire, vt aiunt Orig. & Aug.

g ſup. Nazian. [g] Probant paſſim patres ex Eſa. 7 ecce virgo concipiet, vbi Leo. Caſſian. Caniſ. lib. 2. Marial. c. 6. & ſeq. Bellar. lib. 3. de euch. c. 6. Claud. rep. 2. cp. 12. applicans myſterio euchariſt. D. Thom. 3. p. q. 28. vbi Fr. Med. directorium Inquiſ. q. 6. nu. 46. Sixt. lib. 6. bibl. ca. 137. quare errant qui aiunt in partu abſq; fractione membranulæ dilatatam fuiſſe partem, & apertam vuluam dum peperit Chriſtum (& ſic in ſtatu originali fuiſſe pariturat fœminas ſalua virginitate vt ait D. Thom. 1. p. q. 98. 4 ad vlt. cum Aug. 14. ciuit. cap. 26.) & huic fauet Orig. hom. 14 ad Luc. Amb. & Eraſ. annot. in id Luc. 2: ea Leuit. 12. omne maſculinum adaperiens vuluam. Tertul. lib. de carne Chriſti Dur. diſt. 44 q. 6. ſed prædictos exponunt aut reiiciunt. D. Thom. diſt. q. 28. 2. ad 1. ar. 4. ad 2. & 2. 2. q. 102. 3. ad 4: Bellarm. Siar. & Complut. per ſenatores fidei compulſus eſt concionator cum reprehenſione retractare. & optime Caniſ. c. 9. quare Durand. ad 1. & 3. ait, quod forte corpus Chriſti tranſiuit de extremo ad extremum motu diſcreto. At hic motus non ſaluat peperiſſe Chriſtum: ſicut ſi per caput aut brachium exiret de vtero virginis. 3. innuit Dur. quod per locum naturalem exiuit Chriſtus comprimens carnem ſuam. At hoc minus decet: vt tanta mutatio fieret in corpore Chriſti. quamuis potius admittenda ſit condenſatio & conſtrictio in corpore Chriſti, quam dilatatio in B. Virg. Poſtea ait quod per ſolum locum naturalem exiuit, ſed ita vt partes corporis Chriſti penetratiuè ſe haberent cum clauſtro B. Virginis, & paulatim exiret. Abul. paradox. 1. c. 56. & 66. 30. ait. ſup. Matth. ait quod penetratiue ſe habuit cum partibus ſolidis & non ſolidis B. Virginis, quia patres hoc myſterio comparant quod ſimiliter de monumento exiuit ſine fractione lapidis vt ait Greg. hom. 26 in Euangel. Iuſtin. quæſt. 117 ad gent. & quod Chriſtus aſcendens penetrauit cœlos de quo exemplo Bellarm. dicto c. 6. verſic.

h quintum. & in reſurrectione vt ſtatim dicetur. [h] In Ioan. 20. patres, Chryſoſt. Euthym. Theoph. Iuſtin. ſup. Epiph. hær. 64. Theodor. 2. dial. & citat Amphiloch. Hieronym. epiſt. ad Pammach. Leo. epiſt. 10. Greg. 21. hom. 26. Ber. ſer. 1. reſurrect. Nazian. tragedia Chriſtus patiens, & alij, quos referunt Claud. rep. 4. c. 4. Caniſ. c. 9. Bellarm. c. 6. & id probant Cyrill. Hilar. 3. Trinit. & Hieronym. cont. hæret. negantes veram reſurrectionem. Item hæc duo miracula coniungunt de natiuitate ex virgine, & de ingreſſu ianuis clauſis. Hieron. Nazian. Bern. Gregor. Theodor. Maximus

i hom. 2. de natali. Fulgent. ſerm. de laud. B. Mariæ. [i] Communis doct. cit. ſup. lit. C. & ſeq. cont. Durand. & videtur cont. quoſdam

k Nomin. [k] Trid. ſeſſ. 13. c. 23. can. 3. ſeſſ. 21. cap. 3. can. 3. quia integritas includit intrinſecam extẽſionem partium diſtinctarum. [l]

m Communis doct. ſup. [m] Quia non adeſt ratione proprię quantitatis, nec replet locum etiam imaginarium, nec loco excẽditur. imo quãtitas adeſt ratione ſubſtantiæ. omnes Doct. ſup. & D. Thom. q. 76. 5. Soto. d. 10. Ledeſm. q.

n 37. 5. [n] D. Thom. ar. 5. ad 2. d. 10. q. 1. 3. 2. Bonau. 1 2. p. d. 10. q. 3. Scot. q. 1. Durand. d. 11. q. 1. Alexand. 4. p. q. 10. m. 3. art. 3. §. 6. Aegid. Theo. 3. & ſeq. Quæ ex modo eſſendi ſacramentaliter oportet ſimul eſſe alibi extra ſacramentum, & de lege ſimul adeſt in varijs hoſtijs quæ ſunt in

o diuerſis locis. [o] D.

p Tho. Soto. Ledeſ. [p] Dicitur corp' Chriſti eſſe in locis ſpecierum per communicationem idiomatum, de qua ſup. ca. 20. ad fin. ſic vocat Tridẽt. ſeſ. 13. c. 1. Chryſoſt. hom. 24. in 1. Corinth. 10. homil. 17. in Hebr. Greg. hom. paſchal. doct. d. 10. Scot. q. 1. Palud. q. 1. Bonau. 1. p. q. 4. ad 3. Mai. q. 4. Gabriel. q. 3. & lec. 43. 46. 84. Dur. diſt. 11. q. 1. & plane D. Tho. q. 76. 6. ad 2. Soto. Palac. Ledeſm. Alan. lib. 1. de euchar. c. 38. Bellarm. lib. 1. de euchar. ca. 2. & ſic corpus Chriſti dicitur moueri loco ratione

q ſpecierum. [q] De fide Matth. 27. ſurrexit non eſt hic. ſup. in proœmio. §. 7. lit. S. Claud. rep. 4. c. 8. Torjen. lib. 1. confeſ. c. 4 §. 4. & 14. Bellarm. lib. 3. de Chriſto c. 3. ſic Ioan. 11. quia non eram ibi. Act. 1. vidiſtis euntem in cœlum. & tamen Chriſtus ratione perſonæ

r dicitur eſſe vbique & ab æterno, Heb 13. Chriſtus heri & hodie. [r] D. Thom. ar. 6. Sot. Ledeſm. & communiter doct. cont. Dur. d. 10.

ſ q. 3. vt dicitur manducatione frangi dentibus. [ſ] Cai. & Recent.

t cum D. Thom. ar. 7. Sot. ar. 1. & 7. Ledeſm. quamuis Scot. Ochl. Gab. lect. 47 aiunt quod anima Chriſti poteſt naturaliter mouere ſuum corpus hic, ſicut & poteſt agere in paſſum extrinſecum, de

u quo ſtatim: [u] DD. ſup. cont. Scot. Gabr. Ocam & Mai. dicentes, quod ſicut Angelus vi indiuiſibili mouet cęlum, & perfecte ſphæricum puncto impellens planum poteſt mouere illud, ita corpus Chriſti agere & mouere extrinſecum paſſum. quod licet falſum ſit, non eſt improbabile, & ſentit Soto. diſt. 10. artic. 5. & 7. ſed eſt

x cont. D. Thom: quem ſequuntur Ledeſm. & Recent. [x] Nec id negat D. Thom & fatentur Scot. & alij, in corpus Chriſti tanquam inſtrumentum verbi per ſpecies agit reficiendo corpus & animam

y manducantis. [y] D. Thom. diſt. 10. q. 1. 3. 4. vbi Bonau. in 1. q. quæſt. 2. Scot. quæſt. 1. ar. 2. Rich. ar. 1. q. 1. Soto. q. 1. ar. 2. Ledeſm. q. 12. 5. recent. cum Caietan. q. 76. 3. Aegid. Theor. 10. Ferr. 4. cõt. gent.

z ca. 64. [z] Soto. ar. 7. Scot. quæſt. 1. nam ex diuiſione aut alteratione circa corpus Chriſti in eſſe naturali & mortali, per naturalem ſequelam poniter idem effectus in eodem corpore Chriſti vt eſt

a in euchariſt. D. Thom. quæſt 81. 4. [a] communis Theolog. Caietan. Scot. diſtinct. 10. quæſt. 4. & quæſt. 11. diſtinct. 11. quæſt. 4. Richard. diſt. 10. ar. 8. quæſt. 2. fauet Albert. diſt. 13. ar. 10. Aluſior.

b lib. 4. tract. 5. c. 4. Aegid. Theor. 11. & 20. [b] Soto. d. 10. q. 1. ar. 3. admittit corpus beatum poſſe eſſe in ſolo puncto ſicut poteſt eſſe Angelus, & d. 49. q. 4. ar. 6 ad argum. Dur. & in logica. ca. de quantitate.

illo ſed parsque dato non eſt ratio cur hæc pars adeſſet potius quam illa. Diximus quomodo corpus Chriſti ratione ſpecierum ſit in loco, & totum in qualibet loci parte. nunc dicendum eſt de alijs actionibus alteratiuis, aut paſſionibus, ſi quæ in illo fiant.

6 Corpus Chriſti in euch. nõ poteſt de lege pati alterationem aliquã ab agente creato: [c] nec exterior ſenſus illius vt oculus poteſt ab obiecto extrinſeco immutari & recipere ſpecies. [d] Sed non impeditur anima Chriſti habere ibidem volitionem liberam, aut intellectionẽ præſertim ſine conuerſione ad phãtaſmã. [e] 2. nec poteſt naturali vi corpus Chriſti inde immutare actione alteratiua extrinſecum corpus: [f] quia res corporalis vt patiatur, aut vt in aliud agat per contactum phyſicum, habere debet quãtitatem & vim. loco extenſam, vt ratio & experientia monſtrat. 3. oculus noſter aut beatorum non poteſt videre in corpore Chriſti colorem aut ſplendorem eius. [g] Quod ſi quidam viderunt in euch. miraculo tribuendum eſt. [h] quia quantitas & color Chriſti non adeſt extenſus loco, ſed indiuiſibiliter ad modum ſubſtantię, nec producit in medio ſpeciem viſibilem, cum non ſit debitè approximatus loco, nec contactu phyſico ei immediate adhęreat: nec poteſt alterius viſionẽ terminare. 4. Angelus naturali acumine intellectus per ſpecies quas habet infuſas, vt videt habitum, ita & priuationem illius, puta lucem & tenebras, atq; ita quidã aiunt qđ in euchar. videre poſſet abſentiam panis: [i] quãuis hæc nõ ſit propriè priuatio cum appetitu, ſed negano. nam panis & eius priuatio pertinet ad obiectũ naturale. Alij addũt quòd dæmon ibidẽ cernere poſſet ſubſtantiã corporis Chriſti præſentem, [k] niſi ſpecialiter à Deo impediretur, vt impeditus nunquam aduertit Beatiſſ. Mariam poſt partum permanſiſſe ſemper virginem, [l] quæ res de ſe naturaliter cognoſcitur.

7 Cæterum ita ſe res habet. 1. in verbo & viſione beata intuentur beati & hoc, & cętera fidei myſteria. 2. dęmõ ſępe audit q̃ bonus Angelus alijs reuelat, & inde diſcit quędã futura aut myſteria fidei, [m] quæ vel coactus credit. 3. probabilius eſt quod intuitiuè non videt abſentiam panis in euchar. [n] Sed hæret eo quod habeat varias rationes dubitãdi, an forte De' ei occultet latentem ſubſtantiam panis. [o] Nam aduertit ſpecies panis nõ habere appetitum ad propriam ſubſtantiam, quaſi violenter priuatas: vt homanitas Chriſti non habet appetitum ad ſuppoſitum creatum. Et quia ſupplente corpore Chriſti & quantitate panis id quod ſubſtãtia panis præſtare ſolet, experitur dæmõ ſpecies nutrire & habere alios effectus vt prius. 4. ſi fortè dæmon non impeditus cerneret abſentiam panis: certe hęret dubius & videre non poteſt corpus Chriſti, [p] eo

---

tate. q. 1. ar. 1. conc. 1. & lib. 4. Phyſ. q. 2. ar. 3. cui ſententiæ fauet D. Thom. & alij, dum corpus Chriſti comparant modo quo adeſt Angelus in loco. & planius ſentit Capreo. diſt. 10. q. 4. ad. 2. Scoti cont. 1. concl. & eam ſententiam olim in prælectionibus defendimus, ſed falſa eſt & contra torrentem, atq; ita in publico actu Salmã. ab omnibus magiſtris merito repulſa eſt ſententiã Soto. [c] D. Th. q. 76. ar. 6 q. 8 1. 4. in quẽ ſenſum interpretandus eſt Hugo ab eo citatus. idem Capr. d. 10. q. 4. ad argum. cont. 2. conc. Palud. q. 4. Scot. q. 9. Richar. ar. 5. q. 2. Carthuſ. q. 4. Soto q. 2. ar. 6. Marſil. q. 8. ar. 3. Ledeſm q. 17. ar. 6. Henric. quodlib. 5. q. 6. Aegid. Theo. 56. & 46. Anto. 3. p. tit. 13. c. 6. §. 13. & Capreo. citat. alia loca D. Thom. Sed eſt cont. Nomin. Ocã. 4. q. 4. Mai. d. 10. q. 5. Aliaco. 4. q. 5. art. 6. Gabr. lect. 45. [d] Oculus Chriſti ex ſacramento non videt nos, nec auris audit quia organa non habet loco extenſa vt recipiat ſpecies ſenſibiles. D. Thom. Henri. Aegid. Anto. Soto. recent. & alij ex ſup. citatis cõt. Mai. & Ocam. At ſatis eſt quod Chriſtus inde audiat nos intellectu, & quod vt inſtrumentum verbi per potentiam ſupernaturalem audiat nos etiam ſenſu. [e] Citati. C. imo videtur quod poteſt intelligere cum conuerſione ad phantaſma & qđ ſenſu interno habente ſpecies poteſt phantaſiari & cogitare, cum hic ſenſus in ſe ipſo ſit extenſus quantitate, nec patiatur ab extrinſeco. [f] D. Thom. q. 76. art. 5. ſentit, & Soto. Scot. diſt. 10. q. 7. cont. Maior, & Ocam, vide ſup. lit. V. [g] D. Tho. ar. 7. Soto. Palud. diſt. 10. quæſt. 4. Capreo. quæſt. vlt. Hiſpal. q. 1. art. 3. ad 6. Henric. quodlib. 5. q. 6. Aug. cap. hoc eſt. de conſ. d. 2. & hi ſignificant quod nec de potentia abſoluta oculus beatus videt corpus Chriſti in euchariſt. Sed quia id ſatis non exprimunt, temperandi ſunt cum ſeq. Doct. [h] Poſſe ex miraculo fatentur D. Thom. d. 10. q. 1. 4. 1. & ſentit d. 11. q. 3. 2. ad 4. Soto. ar. 7. & Palac. Scot. d. 10. q. 9. Bon. q. vlt. Ledeſm. q. 17. at. 7. Victor. §. 70. Vuald. to. 2. de ſacram. ca. 55. & communis recent. Alexan. 4. p. q. 40. mem. 3. ar. 8. §. 2. & ad vlt. & ait B. Virginẽ ex priuilegio ſic vidiſſe, quia color qui adeſt in corpore Chriſti de ſe eſt viſibilis, & Deus eleuare poteſt potentiam vt agat aut recipiat ſpeciem abſq; eo vt ſit extenſa loco. [i] Communis recent. 1. p. q. 57. artic. 1. vbi Zumel. dub. 2. atq; ita in humanitate Chriſti potuit dæmon videre carentiam propriæ perſonæ creatæ, niſi impediretur à Deo & Doct. inf. K. [k] Tenet Caiet. quæſt. 76. ar. 7. ad. 2. Scot. Aegid. theor. 16. (ſed addit theor. 29. non videre modum quo corpus Chriſti adeſt) idem Scot. diſt. 10. q. 8. Mai. q. 5. Palac. quæſtio. vnic. concl. 7. fin. Ocam. 4. quæſt. 4. Gabriel. lec. 45. & quidam alij. Quæ tamen ſententia eſt falſa. [l] Sic patres aiunt decuiſſe Chriſtum naſci ex deſponſata (præter alias cauſas quas refert Hieronym. in Matth. 1. & Caniſi. lib. 2. Marial. c. 11.) vt partus eius celaretur diabolo, quia Deus impediuit ne aduerteret concipi, & naſci ex virgine. Ignatius. epiſt. ad Epheſ. & alia ad Philadelph. quem refert & ſequitur Hieronym. in Matth. 1. vbi Theoph. Euthy. & Ruper. idẽq; Ruper. lib. 12. de Victoria verbi. cap. 19. Orig. ho. 16. in Luc. Baſi. hom. de humana Chriſti natiuit. Bernar. hom. 2. de B. Virgin. Bed. Amb. in Luc. 1. Dam. ora. 3. de natiu. Mariæ. & lib. 4. cap. 15. ſentit Chryſoſt. orat. de Annunciat. & ſimili orat. Petrus Damia. Caniſi. lib. 2. cap. 2. D. Thom. 3. part. quæſt. 29. art. 1. ad 3. vbi Fr. Med. Mag. 4. diſt. 30. Zumel. ſup. dub. 2. con. 1. & tamen acumine naturali virginitatem dæmon noſſe poſſet. Aug. 3. Trinit. ca. 8. Ambr. Bernar. D. Tho Zumel. ſup. [m] Auguſt. lib. de diuinatione dæmon. ait dæmonem prædicere quædam futura aut myſteria gratiæ, quia audiuit ex reuelatione boni angeli. [n] Quidam recent. & Pater Deza. ſicut enim humanitas Chriſti nõ appetebat propriũ ſuppoſitum, ac ſubinde non dicitur priuata re debita in eſſe, quia ſuppletur per aliquid melius: ita ſpecies panis nõ dicũtur priuari propria ſubſtantia, ac ſubinde dæmon nõ cognoſcit priuationem rei naturalis. [o] Non ſolum eo modo quo Deus per accidens dæmoni occultauit Virginitatem B. Marię, ſed quia corpus Chriſti vt inſtrumentum Verbi, ita apte ſupplet officium panis, & vnione ſacramentali ſupplet vnionẽ ſpecierum quas immediate conſeruat, ſine appetitu ad propriam ſubſtãtiam: vt dæmon deludatur, nec diſcernat myſterium ſupernaturale quod eſt natura ſua occultum: nempe an maneat panis, necne? Sic verbum quia continet eminenter omnem perſonam creatam, ita ſe habuit vt dæmon hæreret, non diſcernens an humanitas haberet propriam perſonam, an alienam. ſtat enim vt aliquis videat effectum quaſi formalem, nec tamen videat ipſam formam, quia ſupernaturalis eſt: vt homo vel dæmon videbat Chriſtum eſſe perſonam humanam, & corpus eius exiſtere extra cauſas, nec tamen vidit perſonam, exiſtentiamque diuinam à qua quaſi formaliter habuit eſſe: & nos videmus accidentia euchar. eſſe, non tamen modum quo per ſe exiſtunt. Quod ſi anima noſtra eſſet forma ſupernaturalis (vt Deus dicitur forma intellectus beatorum) videret homo aut dæmon hominem corporeum, nec tamen videret formam quæ ſupponitur ſupernaturalis & incorporea. In reliquis tamen priuationibus dæmon habet euidentiam naturalem, quia nulla ſubeſt ratio dubitandi: qualem experitur in abſentia propriæ perſonæ in humanitate Chriſti, aut quod panis ab ſit à proprijs ſpeciebus. & vt humanitas Chriſti, habet entitatem, modum eſſendi & operationes connaturales, ita ſpecies panis quæ manent in euchariſt.) & ſic vtrũque naturaliter cognoſcatur, & vt humanitas occultat verbum, ita ſpecies occultent corpus Chriſti. modus vero vtriuſque cum ſit ſupernaturalis, non cognoſcitur naturaliter. Sic viſus cęco reſtitutus & vita hominis ſuſcitati eſt res naturaliter nota, ſed modus & actio, qua miraculoſe fit, eſt naturæ ignota. [p] D. Thom. q. 76. 7 communis d. 10. vbi D. Thom. art. 4. 1. 2. Soto art. 7. Bon. q. vlt. Richar. art. 5. q. 1. Duran. q. 4. Palud. & Capreol. q. 1. Heruæ. q. 2 Ledeſm. q. 17. art. 7. Alexand. 4. par. quæſt. 40. memb. 3. artic. 8. §. 1. & in. 2. p. quæſt. 26. memb. 1. & 5. Henric. quodlib. 11. quæſt. 12. Anto. 3. par. tit. 13. cap. 6. §. 13. Zumel. 1. p. quæſt. 57. ar. 5. dub. 2. & Thomiſtæ recent. cont. Scot. diſtinct. 10. quæſt. 8. qui quoniam tenet Deum clarè viſum eſſe finem na-

quod hęc ſubſtantia corporis, ut habet eſſe in euchariſt. eſt quid ſuper naturale, [q] ex ipſo modo quo fit, & quo terminus cõplexus, ſeu myſterium factum eſt. Nec enim producitur, aut cõſeruatur per ſpecies ipſum eſſe corporis Chriſti, ut cap. 23. dictum eſt. Sed manet ſubſtantialiter præſens, & tota ratio præſentiæ pendet ex ſacramentali quadam vnione cũ ſpeciebus, quæ eſt res ſupernaturalis. Quare ſi alibi ex nouo miraculo non adeſſet corpus Chriſti, ſed tantum in euchar. non poſſet ab vlla creatura naturaliter cognoſci, an ſit in rerum natura. Anima Chriſti vi naturali intellectus non agnoſcit hanc ſuam pręſentiam in euchariſt. nec vero modum ineffabilem quo eſt vnita Verbo. hęc tamen myſteria per ſpecies infuſas, & lumen ſupernaturale nouit ita eſſe. [r] Multo minus corporalis oculus Chriſti videt ſuum corpus in euchar. [ſ] nec enim corpus introrſum immittit ſpeciem viſibilem ſui, in oculum Chriſti: ut quidam falſo putant. [t] Dicitur tamen Chriſtus in euchar. videre ſe ipſum: eo quod viſio ſui quam habet in cœlo, cõmunicatur eiuſdem oculo, [u] habet verum eſſe in euchariſt. ſicut & communicãtur reliqua accidentia abſoluta. inf. cap. 30. Interdum leguntur factę reuelationes, quibus Deus homini viatori dicitur oſtẽdiſſe corpus Chriſti in euchariſt. [x] ſed id communiter fit per viſionem imaginariam, aut aliam ſimilem, nec videtur fieri ingens miraculum, ut mortalis oculus videat colorem, ſplendoremque corporis Chriſti, vt eſt in euchariſtia.

...turalem, ait myſteria gratiæ, & qualitates ſupernaturales, ut caritatem, naturaliter cognoſci cum ſint ens finitum, & putat omne ens eſſe obiectum proportionatũ intellectui naturali: pręſertim Angeli, ut omne lumen etiam ſolis eſt de ſe viſibile. Quare myſterium gratiæ non dicitur ſupernaturale quaſi ſit ſupra cognitionem naturalẽ, ſed quia eſt ſupra vim naturæ, & ſupra meritum, ſeu debitum naturæ: ut eſt reſtitutio viſus, & ſuſcitatio mortui. quæ ſententia eſt valde falſa, ut probatur Epheſ. 3. ſecundum reuelationem notũ mihi factum eſt ſacramentum, ut innoteſcat principibus, & poteſtatibus in cęleſtibus per eccleſiam. Quia ex pdicatione, & miraculis Apoſtolorum Angeli didicerunt quaſdam conditiones incarnationis, & myſteria, ut exponunt Hieronym. Anſelm. D. Thom. gloſſ. ord. Lyran & clarius Gręci ibidẽ Athan. Chryſoſto. Theophyl. Theod. Oecum. cum Poncio. Gagneius, Caietan. Eraſm. idem Niſſ. orat. 8. in cant. Aug. in Gen. literam. cap. 19. Bern. epiſtol. 77. Henric. quodlib. 6. quæſt. 4. non inconuenit Angelos quædam diſcere ab homine in gratia ſuperiore, & probatur 1. Cor. 2. ſapientiam loquimur abſconditam, quam nemo princ. nouit. quod de dæmonibus ignorantibus myſterium incarnationis, & crucis exponit Orige. hom. 4. Matt. Aug. quęſt. 66. noui, & vet. Teſtam. Hieronym. in Dan. 10. & in eum locum Beda. gloſſ. ord. D. Thom. & approbant Chryſoſt. & Ambr. Sed maxime probatur. 1. Timoth. 3. magnum ſacramẽtum, apparuit Angelis, &c. vbi Hieronym. Ambr. Beda. D. Tho. & idem ſignificant Chryſ. Theophyl. Theodor. Oecum. qui citat Clemen. lib. 7 hypoth. & Cyril. lib. de recta fide ad Reginas, & in propoſitio Patres aiunt ineffabile eſſe myſterium euchar. (quod comparant cum myſterio Incarnationis) ita ut fidem exerceat. Auguſt. 1. Trinit cap. 9. Bellarm. 2. de euchar. c. 39. §. 1. probat ex Apoſtolo Andr. Ephrem. Gaudent. Damaſc. & plane Trident. ſeſſ. 13. c. 1. [q] Differt corpus Chriſti, ut adeſt in euchar. ab eo, ut habet modum connaturalẽ, quia in euchar. eſt naturaliter occultum: eo quod corpus, & quãtitas non habent connaturalem modum eſſendi. nec ullam operationem connaturalem in paſſum extrinſecum: ſed adeſt ad modum ſubſtantiæ ſpiritualis: qui modus facit ipſam ſubſtantiã corporis hic eſſe miraculoſam, & per ſe occultam (non autem per accidens occultam, ut erat virginitas B. Mariæ) quia tota ratio, ut ſic adſit, eſt unio ſacramentalis, qua poſita ponitur, & ea ſublata per corruptionem ſpecierum, deſinit adeſſe corpus Chriſti. Nec enim hic producitur, ſed acquirit nouum eſſe ſacramentale, ut dictum eſt c. 23. & 24. qui modus eſt omnino ſupernaturalis ſecundum ſubſtãtiam. 2. dum creatura naturali viſione intuitiua videt corpus quantum, oportet, ut uideat prout eſt hic, & nunc. i. ut pręſens in hoc tempore, & loco. At corpus Chriſti non poteſt videri à dæmone in euchariſt. tanquam in loco, quia non dicit immediate ordinem ad locum, ſed ad ſpecies quas unione ſacramentali immediate conſeruat. [r] D. Tho. 3. p. quæſt. 12. artic. 4. animam Chriſti per ſpecies infuſas videt quædam myſteria gratiæ, ubi Caiet. & Recent. [ſ] Communis, diſt. 10. vbi D. Tho. art. 4. ad ſecundum. (& q. 76. 7. ubi Caietan. & Recent.) Paludan. q. 4. Capr. quæſt. 4. Scot. q. 9. Richard. art. 5. q. 2. Marſil. q. 7. artic. 1. ad 4. Aegid. Theod. 16. Anton. 3. p. tit. 13. ca 6. §. 13. [t] Vt falſo putant Marſil. diſtin. 10. quæſt. 5. Okam. Gabriel. & Nominal. quos malo ſequitur Soto. d. 10. art. 9. Ledeſm. quæſt. 17. art. 7. [u] Sic Diuum Thom. q. 76. art. 7. ad 2. & d. 10. art. 4. 2. ad 1. interpretãtur bene Caietan. & Capr. ad 6. & 7. cont. primam concluſ. Tab. euchar. §. 39. [x] D. Thom. d. 10. art. 4. 2. & dicetur lib. de miſſa cap. 38. an vero ea notitia dicatur intuitiua, uide in generali Durãd. in prolog. ſentent. quæſt. 3. vbi Gabr. quæſt. 1. art. 3.

CAP. XXVIII.

Quando incipiat, aut deſinat adeſſe corpus Chriſti ſub ſpeciebus.

CVm primum circa præſentem materiam panis finitur prolatio, ſenſusq; verborum, ſtatim adeſt ſub ſpeciebus corpus Chriſti, [a] ſine motu locali. [b] quia non deſerit locum in quo erat, nec ſit immediata per mutationẽ adductiuã, ut quidam falſo putant, [c] nec adquirit immediate realẽ reſpectum ad nouũ locũ: ſed ad ſpecies panis [d] ſub quibus vnione quadam cõtinetur: & abſq; intrinſeca mutatione corporis Chriſti, ſup. c. 22. per ſolam mutionem panis in ipſum. Id ſit in inſtanti vltimo poſitiuo, cum completur ſenſus verborũ: nec ſuſpenditur effectus cõſecrationis ex eo qđ ſcrupuloſus moroſe proferens conſeruet ſonũ vltimæ ſyllabę, aut literæ. [e] Tamdiu conſeruatur corpus Chriſti præſens ſub ſpeciebus panis quamdiu ſubſtantia panis conſeruaretur. [f]

2 Deſinit adeſſe corpus Chriſti ſub ſpeciebus, abſq; ſui mutatione intrinſeca. [g] Nõ deſinit adeſſe per hoc quod hoſtia cõſeruetur in craſtinum: vt cõtra hæreticos conſtat ex more eccleſię aſſeruãtis in ſacrario. [h] At deſinit adeſſe. 1. dum cum mutatione ſpecierum corrũpitur hoc numero indiuiduum, ut dicetur §. 4. per nutritionem comedentis, aut per generationem alterius, ut vermis ex ſpeciebus. [i] 2. per quãdam miſtionẽ, & coniunctionẽ cũ liquore alterius ſpeciei corrumpũtur ſpecies vini (poſſunt enim ſic miſceri naturaliter, [k] ſed nõ miſce...

CAP. XXVIII.

[a] Citat. inf. [b] E. vt iuſtificatio impij ſit inſtanti. [c] In corpore Chriſti non eſt motus localis etiam diſcretus, ut mouetur Angelus 1. p. q. 53. deſerens locum in quo erat, aut deſinitur occupans maiorem locum continuum cum pręcedẽte. Et falſo conuerſionem panis vocant immediate adductiuã corporis. Scot. d. 10. q. 1. art. 3. Gabr. quæſt. vnic. art. 2. concluſ. 8. & lect. 40. & quia putant corpus Chriſti immediate adeſſe in loco, reducunt hanc mutationem ad motum localem Gabr. lect. 46. & 84. vide ſup. cap. 23. [d] D. Thom. 3. p. quæſt. 76. 5. Soto. diſt. 10. Ledeſm. quæſtio. 17. communis. [e] Supra de ſacrament. capitulo 19. [f] Infra c. 29. Turrian. tract. 1. de euchar. c. 25. 26. Claud. repet. 5. cap. 4. Cyrill. 3. contra Iulian. Tertull. de carn. Chriſti. Conc. Arelat. cap. in tribus. conſecrat. d. 2. Gregor. Pap XI. apud Direct. Inquiſit. 3. p. q. 10. eſt regula recepta à Theolog. D. Tho. quæſt. 76. 6. ad 2. q. 80. art. 3. ad 3. Soto, d. 10. q. 1. 6. Ledeſ. q. 17. & ex Concilijs citandis. contra Maior. diſtinct. 11. quæſt. 3. dicentem, quod ſub particula quæ nobis non eſt ſenſibilis, manet ſubſtantia panis, ſed non corpus Chriſti, quia non eſſet nobis ſacramentum, id eſt, ſignum ſenſibile. At ſat eſt, ut ſecundum ſe ſit ſenſibilis, ſed explicatur infra R. T. [g] Citat. & commun. ſupra capit. 25 §. 7. [h] Tridem. ſeſſio. 13. capit. 6. & can. 4. Caſtro. euchariſt. hær. 12. Taper. artic. 13. Hoſi. libro primo contra Brent. Cocleus. tract. 4 Miſcell. libro 3. Bellarmin. lib. 4. de euchariſt. capit. 1. & ſequent. Eſpencæ. libro ſecundo de adorat. euchariſt. cap. 9. [i] Concil. & Doctor. ſupra D. Thom. quæſt. 77. 4. ſpecies corrumpi, & artic. 5. vermis generatur ex illis. & art. 6. nutriunt comedentem. [k] D. Thomas, quæſtio. 77. 8. At Ariſtot. primo de generat. capit. 10. quia non agnouit huiuſmodi accidentia per ſe exiſtere, negat accidentia miſceri ſubſtantiæ. Soto, diſt. 10. q. 1.

Ledeſm.

tur liquor cum ipſo ſanguine, vel corpore Chriſti [l] incorrupto) quâ mixtione fit non tantum ſpecierum alteratio, ſed noua generatio alterius miſti. [m] corrumpitur breui vinum ſi adiungatur copia aquæ, aut alterius liquoris: ſi vinum etiã conſecratum imbibatur panno, aut terra, & ſiccatum ſit. At dum fit miſtio rerum æqualium, ſpecie diuerſarum, conſeruantur in principio (teſte Ariſtot.) res miſtæ in propria ſpecie: & manebit interim corpus Chriſti ſub ſpecie vini ſic miſti, [n] antequam perficiatur tertij generatio, quæ fit à cœli influentia, & autore naturæ, iuxta exigẽtiam diſpoſitionum:

3 Si miſceantur duo vina quæ differãt ſpecie [o] ſaltẽm accidentali (vt album, forteque, & odoriferũ, ſiccum, & valde calidum differt à vino rubeo habẽte diuerſas qualitates.) Tunc vinum album magnæ quantitatis, & virtutis, præmiſſa alteratione conuertet in ſe paruum, & debile rubeum, ut patet ex colore medio ſapore, & alijs qualitatibus, aut fit ex vtroque tertium miſtum, [p] dum mutua reactione, & interſecatione debilitatur vtriuſq; virtus reſiſtiua, & diſpoſitio cõſeruatiua: & vtroque indiuiduo corruptio fit tertium ab autore naturæ per cœli influentiam. ſed quia nobis ignotum eſt, an miſtio ſit perfecta, & corruptiua: ſi duo vina conſecrata diuerſæ quantitatis miſcerẽtur, reputantur ſemper, continere Chriſtum: [q] & ſunt omni veneratione digna.

4 Si eiuſdem ſpeciei, & qualitatis eſſent vina, & gutta unius perfecte miſceatur cum multo vino, aut ſi æquales partes commoda interſecatione miſceantur, videtur philoſophis ex vtroq; reſultare aliud numero indiuiduum vini: [r] quia quęlibet pars miſti, eſt miſtum. Ex hoc moraliter impoſſibili (quod tamen ab Angelo fortaſſe fieri poſſet) ſi ſpecies vini conſecrati plenè miſceantur cum ſimili vino conſecrato: quidam inferunt, ut per ſolam diuiſionem, & interſecationem partium deſinat corpus Chriſti eſſe ſub his ſpeciebus: [s] quia ex vtriſque producitur aliud numero vinum miſtum: & multo magis ſi gutta conſecrata ſic miſceatur cum ampliora vini, nam amittit proprium eſſe individui. Mirabile enim, & inauditum videtur quod ea gutta ſanguinis perpetuo conſeruaretur in dolio vini. Pertinetque ad Dei prouidentiam ne ſub ea gutta tam permixta maneat corpus Chriſti, quia iam non eſt ſacramentum, ideſt ſignum ſenſibile refectionis ſpiritualis. [t] Certe vinum illius dolii non oportet ſeruari pro miſſarum celebratione, ſed ſine ſcrupulo bibent laici, [u] cum nemo ſe exponat morali periculo bibendi guttam conſecratã in minora minimo diuiſam, cũ nulla tam ſit, aut omnino ignota ſit: nec abſque certa ratione priuandus eſt Dominus iure bibendi vinum illud ſuum. ſimili ratione ſi particula hoſtię, uel vini conſecrati cecidit in aureum tapetem pretioſiſſimũ, nec diſcerni poteſt ubi ſit, non tenetur Dominus comburere totum tapetem. [x] de alijs dictum eſt cap. 25. ad fin. de miraculoſa apparitione. quando corrumpat ſpecies, inf. lib. de Miſſa. cap. 38.

CAP. XXIX.

Manet ante, & poſt vſum ſacramenti ſub ſpeciebus corpus Chriſti.

NEgant hæretici quidam, adeſſe in euchariſt. extra vſum: [a] aut ſaltem non conſeruari in craſtinũ. alii coniuncti fatentur conſeruari, ſed triduo [b] tantum pro infirmis. At non deſinit corpus Chriſti eſſe in hoſtia per ſolum vſum [c] quamuis manducetur à peccatore. [d] ſi caſus contingat (qui moraliter eſt impoſſibilis,) ut ſpeciebus diu maſticatis in ore fieret perfecta prima digeſtio cum ſaliua, & demum contritione, corrumperentur ſpecies; [e] nec corpus Chriſti traiceretur in ſtomachum.

2 Hæc ſit prima interpretatio eorum Doctor. qui dicunt quod licet ſpecies (nempe corruptæ) deſcendant in ventrẽ, corpus tamen Chriſti (nempe ſpirituali mãducatione, & ſecundum effectum) potius diuertit in cor, cum melius ſit, ut procedat in mentem, quam in ventrẽ. [f] 2. interpretatio, quia corpus Chriſti non dicitur conuerti in ſubſtãtiam hominis (quæ ei ſuccedit) ut conuertitur alii cibi, ſup. c. 25. fin.

[l] Ledeſm. quæſt. 18. Alan. libro primo de euchar. cap. 37. [l] Diuus Thomas, artic. 8. ad ſecundum. Soto. Ledeſm. [m] Id patet ex Ariſtot. 1. de generat. text. 88. lib. 2. text. 48. & hinc Theolog. inferſit ſub ſpeciebus miſtione corruptis non manere corpus Chriſti. D. Thomas. artic. 8. ad ſecundum. Doct. d. 12. Richard artic. 4. q. 1. Durand. quęſtio. 3. Paludan. quæſt. 5. Capreol. diſ. in. 13. q. prima ad argum. cont. 2. concluſ. Soto. Ledeſ. [n] Diuus Thomas, art. 8. Soto. Ledeſ. [o] Soto. diſtinc. 9. q. 1. art. 3. Ledeſm. quæſt. 15. artic. 3. putant probabile differre ſpecie vinum album, & rubeum, dũ valde differunt in virtute, & qualitatibus (& forte grana quædam tritici differre ſpecie,) & vinũ poſt multas trãſmutationes generari ex alio vino: ut acetum fit ex uino. At probabilius eſt ſpecie non differre vina, aut grana tritici D. Thom. quæſt. 74. 3. & commun. ſupra capit nono. [p] Plane D. Thom. articulo octauo, & diſtinctione duodecima; quęſtio. prima, a. 5. quodlibet. 10. artic. tertio. quem quidam falſo limitant, quando minimum diuiſũ miſcetur uino craſſo: cui non magis continetur, quam admixtum illi quod alterius ſpeciei. Quos Soto, impugnat. [q] Soto, diſtinctio. decima, quęſtione ſecunda, artic. 8. Ledeſm. [r] D. Thom. citat. P. & Soto. idem Maior. diſtinctio. vndecima, quæſtione 3. Paludan. & multi Recentior. ut probatur in text. [s] Videntur citat. R. ſed temperandi ſunt, ve infr. T. [t] Hæc ratio eſt in praxi ſufficiens pro communis ſententia: ne ſub gutta ſic diuiſa, & mixta adſit corpus Chriſti, cũ partes eius alijs cõiunctę reddãt aliud numero indiuiduũ. at ſi ſpecies conſecratæ miſceãtur cũ alijs conſecratis etiam diuerſæ qualitatis, manet ſignũ ſenſibile, & ſacramentum. [u] Sot. diſtinct. 10. quæſt. 2. artic. 8. [x] Soto, diſtinct. 10 q. 2. art. 6.

CAP. XXIX.

[a] Dictum [a] ca. 7. Bellarm. lib. 1. c. 1. lib. 4. ca. 1. tribuit Caluiniſtis cuius erroris autor fuit Bucerus. ait Cocleus. libro 3. Miſcel. tract. 8. ſed Kemnic. ait manere dum diſtribuitur, & fertur ad ægrotos etiam abſentes, [b] refert ex quibuſdam ſine nomine Claud. repet. 4. capit. 12. cum Lindan. Bellarm. ſupra cap. 28. §. 1. H. [c] Trid. ſeſſ. 13. can. 4. Claud. ſup. D. Thom. q. 78. 1. ad 2. q. 76. 6. ad 3. & addit q 80. 3. tamdiu manere quamdiu durant ſpecies, duraſſetq; ſub illis ſubſtantia panis. Soto. d. 10. q. 1. 6. d. 11 q. 1. 2. col. 7. Gabriel. lectio. 38. Paludan. diſt. 9. q. 1. Durand. q. 3. Carthuſ. q. 2. Caſtro. euchar. hær. 4. Taper. artic. 13. Alexand. q. 45. m. 1. artic. 2. Syluest. euchar. 3. §. 3. Iren. lib. 5. c. 2. Chryſoſt. hom. de prod. Iudæ. Ambr. de ijs qui myſti. ini. cap 9. Emiſſ ho. 5. de Paſché. Nyſſen. orat. catech. Cyr. epiſt ad Coloſyr. vbi dicit Neſtoriũ docuiſſe corpus Chriſti non eſſe in euch. extra vſum: quod refert Lindan. claſſ. 4. Turrian. li. 4. pro epiſt. Pontif. ca. 19. Sander lib. 7. hære. 205. Bellarm. lib. 4. à cap 2. & c. 3. lib. 2. cap. 39. probat ex Patrib. manere extra vſum, & dicetur inf. cap. 32. de ador. euchar. [d] D. Tho. q. 80. art. 3. & communis cum Magiſt. d. 9. 1. Corinth. 11. qui manducat indigne. & Iudas impiè vere manducauit. D. Thom. dicit oppoſitum eſſe erroneum. inno. diſt. 9. q. 1. 2. 1. dicit hæreticum. Quod vero Aug. 21. ciuit. c. 25. tract. 59. in Ioan. capit. qui diſcordat de conſecrat diſt. 2. (vbi gloſ. & Bonau. ac Vuald. inf. F.) negat peccatores manducare carnem Domini, ſed ſacramentum: explicat D. Tho. quia non manducat ſpiritualiter, & cum fructu. Torren. lib. 3. confeſſionis. c. 6. § 3. Bellar. 1. euchar. c. 13. col. 5. probat quod ſæpe Aug. ſumit tantũ pro effectu. [e] Admiſſo caſu q vix contingit, fatetur D. Th q. 77 8. ad 1. Alex. ſup. art. 2. ad ſecundum. Sylu. glo. cap. tribus gradibus. cap. non iſte, de conſecr. diſt. 2. [f] Sic loquuntur Innoc. lib. 4. cap. 15. cum Hug. lib. 2. p. 3. c. 13. glo. ſup. cap. in tribus cap. non ille panis. cap. & ſi Iudæos de conſecrat. d. 2. & ex Patribus Ambr. 5. ſacram. ca. 4. Aug. 2. de peccat. merit. ca. 26. negat etiam in infirmo ſpecies indigeſtas enutri in ſeceſſum Chryſoſt. ho. de euchar. in encen. ſenili Clem. epiſt. 2. cap. tribus. quod Bonau. d. 13. art. 2. q. 2. Taper. artic. 14. dicunt proba-

probabile. ſed interpretandi ſunt cum D.Thom.q.80. 3.ad 3. Soto,d.12. Ledeſm.q.1. Taper. Claud.repet.5.c.3. Turrian.tract. 1. de euchariſt. cap.2 §.24. vel ita loquuntur, quia virtus, & efficacia corporis Chriſti non eget virtute nutritiua digerente ſpecies, id eſt, quia cibus euchariſt. non ordinatur ad reficiendum, & nutriendū corpus, ſed corpus & animam.

& tamen ſi de ſtomacho debili per morbum, aut ebrietatem euomantur ſpecies integræ, cauſarunt quidem effectum gratiæ, & refectio-
g nis: ſed iubet eccleſia conſeruare [g] tanquam adhuc continentes corpus Chriſti: grauiterque punitur, qui ultro euomit.

3 Si in ſacrario mus arrodat ſpe-
h cies euchariſtiæ, quidam [h] negant comedere corpus Chriſti, & ſacramentum. at pie ſunt interpretandi: quod nõ comedit formaliter ſacramentaliter, & cum fructu, ſed ma-
i terialiter: [i] ſicut dum brutũ bibit aquam, quia homo baptizatus eſt, non bibit formaliter ſacramentum baptiſmi, ut ſignum ſanctificatiuũ eſt. Nec Chriſtus indignum reputat adeſſe in ſtomacho peccatoris, aut bruti animalis, quãdiu ſpecies non ſunt digeſtæ: ut qui pro nobis nõ exhorruit virginis uterum, cru-
k cem, [k] & ſepulchrum. Nunquam corpus Chriſti recedit, ut ſpecies maneant uacuæ, ſed ſemper ſucce-
l dit alia ſubſtantia, [l] (vt ſuccederet ſubſtantiæ panis corruptæ) nec poſ
m ſunt accidentia manere vacua, [m] cum non conſeruentur ſine influxu corporis Chriſti præſentis.

CAP. XXX.

Manent accidentia per ſe abſque ſubiecto.

DEcenter inſtituit Deus, ut deſinente pane maneant in euchariſtia eadem numero accidentia pa-
a nis intacta, [a] quæ ſenſibus euidenter percipiuntur: ut Deus occulta vi, & fide myſterii confirmet cor hominis. Non manet ubi, aut relatio diſtantiæ, quæ pendet ab extrin-
b ſeco, [b] ſed accidentia abſoluta, tam quæ aliis rebus ſunt communia, ut quãtitas, color, & ſapor: quàm quæ
c propria [c] videntur panis. Deo impoſſibile non fuit, ut accidẽs quod eſt imperfectum ens, & naturaliter eget ſuſtentaculo, impediret à connaturali proprietate, & modo eſſendi in ſubiecto, & faceret, ut
d per ſe exiſtat. [d] nã & phyſici agnoſcunt actualem præſertim quantitatis inhærentiam non eſſe de eſſen-
e tia accidentis. [e] (& quidam patres opinati ſunt lucem primo die factã
f fuiſſe abſque ſubiecto, [f]) & multo minus materiam extrinſecam.

2 Vt humanitatem Chriſti fecit Deus imitari modum accidentis,
g qui eſt eſſe in alio: [g] ita è contrario quantitati in euchariſtia tribuit, ut
h in ſe exiſtat negatiue. [h] id eſt nõ in alio, quia ſine ſubiecto, & inhærentia
i tia manet: [i] ſed non ſubſiſtit poſitiue, ut ſubſtantia completa, cui ratione ſuppoſiti repugnat eſſe in
k alio. [k] Quantitas in euchariſtia nõ habet à ſe tale eſſe, quo ſufficiat ſu
l ſtentare ſe: [l] nec retinet eſſe per quod panis ſubſiſtebat ſup. cap.27. §.3. illud enim eſt ſubſtantiale in ſuppoſito: ſed nec aliud eſſe omni-
m no nouum creatur in quãtitate. [m] ſed acquirit modum eſſendi forma

g [g] cap. ſi quis per ebrietatẽ, de conſecrat. diſt. 2. Optat. lib. 2. contra Donat. communis Theolog & Cano-
h niſt. [h] Gloſſ. ordin. 1. Corinth. 11. Innoc. lib. 4. ca. 11. 15. 53. Mag. diſt. 13. fin. ubi Bonau. par. 2. 2. dicit eſſe communiorem ſententiam. Vuald. c. 60. gloſ. c. bene quidem. 96. d. hæc tamen ſententia tanquam error damnatur à Greg. XI. habetur in director. Inquiſit. 3. p. q.
i 10. & 2. p. fol. 17. [i] D.Thom. q. 80. 3. ad 3. Soto. Ledeſm. Alex. ſupra Caſtro. euchariſt. hæreſ 1. Claud. Turr. Alan. ſup. Optatus Bern. & alij Patres. conc. Arel. Card. Clem. vnic. de reliq. & venerat. Bernar. Dieæ
k pract. c. 36. ad fin. [k] Nec indecens reputauit, ut in triduo Deus eſſet vnit' cadaueri. quod ſi aſſumpſiſſet naturam belluæ, aut infimã, non eſſet indecens: aiunt Cyrill. lib. 3. in Iulian. Tertullia. li. de carne Chriſti. Claud. repet. 5. ca. 4. vide ſupra in fine
l proœm. [l] D.Thom. quæſt. 76. artic. 6. q. 80. artic. 3. diſtinctio. 9. quæſt. 1. 2. 1. Albert. artic. 5. Scot. diſt. 12. quæſt. 6. Durand. q. 3. Richard. artic. 2. quæſtio. 1. Paludan. quæſtio. 1. Gabriel. quæſt. 1. artic. 3. dub. 3. & 5. lectio. 84. Capreol. diſt. 13. quæſtio. prima ad
m argum. & ſentit Alexand. 4. p. quæſt. 45. memb. 1. art. 2. [m] Commun. cum Magiſt. diſtinct. 13. Innocent. lib. 4. cap. 11.

C A P. XXX.

a PAtres [a] Cyprian. Ambroſ. Chryſoſt. Damaſc. Cyrill. Alex. ſup. & multi citati à Grat. cap. quia corpus. quia paſſus. ſanguis. vtrum, & cap. forte vbi gloſſ. veri. hoc dicerent. de conſecrat. diſt. 2. D.Thom. quæſtio. 77. 1. quæſt. 75. 5. & bene. lib. 4. contra gentes. cap. 63. Doctor. diſt. 12. Soto, diſtinct. 10. quæſt. 2. Ledeſ. q. 18. Alan lib. 1. de euchariſt. cap. 37. affert. 5. rationes. Hugo. lib. 2. p. 8. c. 7. Alexand. 4 p. quæſt 40 Gabriel. lect. 44. Conc. Lateran. cap. firmiter. Conſtantienſ. ſeſſ. 8. Florent. Trident. ſeſſ. 13. can. 2. Quare errat qui dubitat, an ſenſus fallantur hic, ut Aliac.
b 4. q. 6. artic. 3. vide Claud. inf. [b] Durand. Gabriel. Scot. & com-
c munis diſtinct. 12. [c] Quidam putant panem, & vinum habere accidentia tantum communia: quaſi propria paſſio non poſſit ſeparari à ſubiecto, Caiet. quæſt. 77. 1. Claud rep. 8. cap. 2. cum Ioan. Heſſel. de euchar. poſt med. At oppoſitum eſt certum. Soto. d. 9. quæſt. ſecunda, damnat erroris eam ſententiam, quia indefinita propoſitio apud Concil. æquiualet vniuerſali. Ledeſm. quæſt. 16. artic. 6. Ferrar. 4. contra gent. cap. 63. Recent. Thomiſt. quia ſola fit tranſſubſtantiatio, ergo manent in quantitate omnia panis accidentia: & experimur vini in ſpeciebus vini, ut prius ut occulte-
d tur myſterium. hanc rationẽ eneruat Claud. ſed inſufficienter. [d] Eſt certa ſententia D.Thom. artic. 1. Vualdenſ. cap. 76. Bellarm. lib. 3. cap. 24. argum. 7. Soto, Ledeſm. ſic forma equi quæ indiget materia ſuſtentante, poſſet à Deo conſeruari, ut per ſe exiſtat per
e ſuum eſſe incompletum abſque informatione materiæ. [e] Probat Vualdenſ. & Bellarm. nam quidam Philoſophi ſpecies viſibiles, & lumen putant manere in aere idem numero, quamuis mutetur ſubiectum. Anaxagoras apud Ariſtot. 1. Phyſic. poſuit omnia etiam accidẽtia eſſe permixta, & ſeparabilia. & lib. 4. Phyſ. refert quõd Pythagoras dixit vacuum eſſe dimẽſiones ſeparatas & poſuit numeros ſeparatos: quales Mathematici abſtractiue cõſiderant. Plato poſuit formas & accidentium ſeparatas à ſingularibus. & contra illum arguens. Auerr. text. 9. dicit maiorem eſſe connexionẽ vniuerſalis cum ſingulari, quam accidentis cum ſubiecto. Quare cum dicit Ariſtot. 7. Metaph. accidẽtis eſſe eſt in eſſe: intelligitur aptitudine, D.Tho. artic. 1. ad 2. Caiet. de ente, & eſſent. Ferrar. 4. cont gentes, ca. 63. & omnes
f Theolog. [f] Baſil. hom. 2. & 6. Examer. Lincolnien. in Geneſ. 1. ſunt luminaria, & defendit ibi Burgenſ. Damaſ. lib. 2. cap. 7. immo Auguſt. 82. contra
g Fauſtum. [g] E contrario quidã Theologi probant myſterium Incarnationis ex ſimili de euchar. 3. diſt. 1. ubi Scot. Gabr. & citat Ocã in 1. diſt. 30. de quo in 3 p. q. 2. artic. 6. vide. Bellarm. lib. 3. de Chriſto. cap 8. vt humanitas ſuſtentatur in Verbo, cui ſubſtantialiter vnitur: ita quantitas panis conſeruatur à corpore Chriſti, cui coniungitur vnione ſacramentali. ſupra cap. 24.
h [h] Bellarm. lib. 3 de euchar. cap. 24. argum. 7. communis. cit. in l. K. quantitas enim priuatur actuali inhærentia, & vnione qua informabat.
i [i] Trident. ſeſſ. 13. can. 2. Conſtantienſ. ſeſſ. 8. art. 3. Auguſt. cap nos in ſpecie Ambroſ. cap. forte, de conſecrat. diſt. 2. & contra Volanum hæret. negantem id reperiri apud Patres, probat Turrian. tract. 1. de euchariſt. cap. 4. & 14. ad 9. cap. 19. Claud. repet. 8. cap. 1. ex Auguſt. apud Proſper. lib. ſenten. ante conſecrationem eſt panis, & vinũ, poſt conſecrat. ſunt ſpecies panis, & vini. Cyprian. panis hic non effigie, ſed natura mutatus eſt Cyril. Catech. 4. in typo panis, & vini datur tibi corpus & ſanguis Chriſti. Machar. Aegypt. ho. 27. qui ſumunt de eo qui videtur eſſe panis, carnem Chriſti comedũt ſpiritualiter. i. inuiſibiliter. Cyril. Alexand. hom. de cœna Dom. corpus ſuum diſtribuit, veluti panem. Theophyl. Ioan. 6. ſpeciem panis, & vini ſeruat. Innocent. lib. 4. cap. 34. Petrus Soto. titu. de euchar. lect. 6. Taper. artic. 14. Alanus cap. 37. Vualdenſ. cap. 76. & omnes Scholaſt. D.Thom. artic. 2. Altiſiodor. lib. 4. Carthuſian. diſtinct. 12. quæſtio. 1. cum Tarant. Argentin. & alii Bonauent. q. 1. Paludan. Alber. art. 16. Richard. art. 1. (qui ait oppoſitũ eſſe errorem cõtra id quod tenet eccleſia.) Durand. q. 1. Capr. Palac. Marſil. q. 9. art. 1. Heru. q. vnic. & quodlib. 4 q. 9. ar. 2. Alex. 4. p. q 46. m. 1. Aegid. theor. 35. Soncin. 7. Metaph. q. 1. Ferrar. ſup. Ca-
k ietan. Sot. d. 10. q. 2. Ledeſm. q. 18. [k] Perſona diuina, uel humana eſt poſitiuus terminus, & vltimus, cui repugnat eſſe in alia perſona: ſicut homini impio ratione peccati repugnat ſimul eſſe in
l gratia, at nihil haberet repugnant, homo in puris naturalibus. [l]
m Sic interpretandus eſt D.Thom. q. 77. 1. ad 4. [m] Vt falſo putat Caiet. art. 5. Capr. d. 12. ad argum. Aureol. cont. 5. Henr. quodl. 4. q. 7.

4.q.7.16.3 & quodlib. 8.q.36. quodlib. 10.q.8. Vualdenſ. fauet D. Thom. artic. 1. ad 4. ar. 2. ad 1. diſt. 12. quæſt. 1. 1. 3. Ferrar. 4. cont. gent. cap. 66. Taper. art. 14. p. 205. & in ſimili Caietan. 3. p. q. 4. ait in anima ſeparata acquiri nouam ſubſtantiã re diſtinctam, ob quã
n vocat eam ſemiperſonam, cuius ſententia refutatur ibi à Recent. [n]

accidẽtia naturaliter agunt. Bellarm. de euchar. c. 24. col. 6. verſ. 5. Chryſ. hom. 83. Matth. non ſunt ſigna falſa. Cyril. catech. 4. Aug. ſerm. 33. de verb. Domini. ſic non fuit falſum fallens de ſe q̃ Chriſtus Magdalenæ viſus eſt hortulanus, & Angeli in figura humana
u apparuerũt multis. vid. Claud. cep. 8. c. 2. [u] Gen. c. 27. vbi Lipom. in cathena. in quo tamen Iacobus habens à Deo ius primogenituræ nõ eſt mentitus, dicens ſe primogenitũ Eſau: quia iure habuit vicem ipſius Eſau primogeniti.

Paludan. d. 12. q. 1. & 3. inclinat. Rich. artic. 1. quæſtio. 2. Marſil. q. 9. art. 4. ad 4. Soto. q. 2. artic. 4. Ledeſm. idem fatetur Scot. q. 1. & 4. Bellarm. lib. 3. c. 24. argum. 7. Nominal. & commun. Recen. Victor. dum explicat diſtingui re à
o quantitate. [o] bene Caietan. q. 77. ar. 1. At quia concep p̃ēte Chriſti corpore fit conſeruatio, ſ dicere D. Thom. art. 1. conſeruari ſine ſubiecto ex diuina virtute ſuſtentante, nempe q̃ a corpus Chriſti, ut Dei inſtrumẽtum ſupplet non ſolum cauſalitatem agentis, ſed ſubiecti
p abſque inhærẽtia. [p] D. Thom. artic. 2. &
q ſeq. Soto. Ledeſ. [q] D. Thom. art. 2. & probat triplici ratione, & li. 5. metaph. lect. 14. vbi Soncin. quæſt. 19. Capreol. 4. d. 18. q. vnic. Greg. pr. 2. diſt. 12. q. 2. Heruæ q. vnic. Palud. q. 3. Bonauent. art. 1. q. 3. art. 2. q. 3. Durand. q. 1. Carthuſ. d. 13. q. 3. dub. 2. Soto, art. 2. Led. Argentin. Alexan.

n liter diſtinctum, [n] per quod deinceps quantitas ſine miraculo con-
o ſeruatur communi influxu cœli: [o] ſed concurrente Chriſti corpore actiue ſimul conſeruante, ut panis actiue conſeruat proprietates, has ſibi connaturales, ſup. cap. 22.

3 Quantitas naturaliter patitur rarefactionem, diuiſionem, & mixtionem in ſeipſa, & alterationem
p in qualitatibus, [p] quas ſuſtinet tanquam ſubiectum quod: Albedo. n. & ſapor non exiſtunt per ſe, ſed inhærent quantitati, ut prius, abſque vlla ſui mutatione, & in quantitate
q miſcentur inter ſe. [q] non tamen repugnat, ut Deus extenſam albedi-
r nem conſeruet ſine quantitate. [r]

4 Quãtitas, ut quod, per has qualitates agit realiter, & intentionali-
ſ ter: [ſ] ut ſpecies vini in virtute ſubſtantiæ ſunt cauſa generationis, dũ admiſtã aquã in vinum vertunt, & mouẽt oculos ad viſioné ſui. Intellectũ nõ mouẽt ad falſum iudicium panis, qui vere nõ adeſt, ſed ad apprehenſiuã tm̃ notitiam: [t] vbi fides co-
t hibet intellectũ ne erret: ſicut Iſaac in oĩ ſenſu præter auditũ fidei decep-
u tus eſt circa cibũ à filio oblatum. [u]

CAP. XXXI.

Ex quantitate quomodo fiat generatio, & nutritio.

Circa paſſionem, quantitas in ipſo fieri, habet vicẽ ſubiecti; & mutatur loco, aut alteratione naturali, ſufficienter eſt quomodo ſe gerat in mutatione ſubſtantiali. Quãtitas exercet nutritionem corporis
a in ſtomachõ comedentis: [a] & quo melliores qualitates habet, melius actiue nutrit. Sed in puncto corruptionis Deus concreat nouam
b materiam [b] ſigillatam vice quantitatis: & illam intrat anima, dum fit nutritio hominis manducantis, aut accretio.

2 Ex ſpeciebus corruptis panis, & vini generatur vermis, Deo cre-
c ante nouam materiam [c] ſigillatam, & quaſi diſpoſitionibus prævijs coaptatam, de qua agens naturale virtute præuiæ diſpoſitionis in quantitate receptæ, educit formas, & ge-
d nerat totum. [d] fingendum non eſt nouum miraculum ſine neceſſitate in his quæ ſequuntur ex hoc myſterio, ut 1. quod quidam aiunt redire corruptis ſpeciebus priorem
e materiam panis. [e] 2. per actionem ipſius agentis naturalis, quantitas non conuertitur in ipſam mate-
f riam de nouo productam, [f] ut fal-
g ſo quidam aſſerunt, [g] nam id eſſet miraculum ſimile tranſſubſtantiationi: & maius quod accidens conuertatur in ſubſtantiam: nec ſaluatur propria ratio conuerſionis: quia materia non ſupplet proprium officium prioris quantitatis. 3. falſo quidam aiunt quantitatem in ipſa productione vermis an

CAP. XXXI.

a Diuus Thom. [a] q. 76. 6. Soto. Led. & Argent. id probat experimento quod quidã ſola euchar. nutritus vixit diu. faſciculus temporum in vita Greg. IIII. refert quod virgo quædã cum cõione ſemel ſuſcepta, vixit ieiunia, & B. Cath. de Senis. At Guill. Pariſ. ait, quendam ſacerdotem (qui in magna quantitate cõſecrabat, & id tm̃ comedebat obijſſe breui, abſque vllo morbo. quia nõ nutriunt vere, ſed apparenter. idem ſign. Vuald. tom. 2. c. 62. Guidmund. lib. 2. Alger. li. 2. de euch c. 1. & addit quoſdã hære. dixiſſe, ex materia Chriſti educi formas. At non eſt contra D. Thom. &

4. p. q. 40. m. 1. & 2. Henr. quodlib. 8. q. 16. Aegid. theor. 45. Ferr. 4. cont. gent. c. 63. tandem Scot. d. 12. q. 24. 6. ait eſſe probabilius quare Ariſtot. poſt ſubſtantiam agit ſtatim de quantitate: quia tanquam ſubiectum accidentium eſt vicinior ſubſtantiæ. ſed Nominal. vt Ocam. 4. p. q. 7. & tract. de euchar. c. 28. Maior. d. 12. q. 2. Aliaco. q. 5. Gabr. lect. 44 & ſentit Marſil. q. 9. art. 2. cum Godefredo, aiunt albedinem, & qualitates ſenſibiles in euchar. eſſe ſubſiſtentes: & negant ſubiectari vnquam in quantitate, ſed immediate in ſubſtantia: ordine tamen quodam, ut intellectus, & voluntas in anima quod probabile ait Scot. & inf. q. 5. ſaltem accidẽtia non conſeruantur à quantitate, ſed à Deo ſupplente cauſalitatem ſubſtantiæ conſeruantis. Maior. q. 2. Gabr. d. 10. q. vnic. in
r princip. quæ tamen falſa ſunt. [r] Fatentur Nominales, Soto. Led. art. 2. cum D. Thom. art. 2. & 3. ad 3. Capr. 1. d. 44. q. vnic. concl. 2. & ad arg. Maior. q. 1. Palud. Durand. Marſil. Scot. q. 2. ſed falſo Capreol. & Ferr. negant q̃ albedo ſic ſeparata eſſet indiuidua, & falſo Herue. d. 12. quodl. 11. q. 29. Aegidius, theor. 36 negant ſepara-
ſ bilem. [ſ] D. Tho. ar. 3. ad 3. Sot. Ledeſ. Caiet. Doct. d. 12. Carth. q. 2. Richard. ar. 3. q. 2. D. Tho. q. 1. 1. 3. Capr. & Hiſpal. q. 1. ar. 3. Maior. q. 3. dicit probabile. Alex. Palac. q. 2. concl. 3. & 4. Pet. Sot. lect. 6. Taper. art. 14. & alij Recent. ſup. Viguer. c. 16. §. 3. verſic. 9. Ant. 3. p. tit. 13. c. 6. §. 16. fin. q̃ ſola qualitas agit, immediate, & eſt virtus generatiua: ſubſtantia vero, & forma agit, quia ſuſtinet, & conſeruat, hanc virtutẽ. idem Aegid. propoſ. 43. 48. Ferr. 4. cont. gent. c. 66. At Maior. cum Aliaco. ar. 3. Ocam. 4. q. 7. Gabr. lect. 45. Alexand. 4. p. q. 40. m. 2. ar. 2. Scot. diſt. 12. q. 1. Durand. q. 2. Taper. ar. 14. dicunt, quod qualitas non imprimit immediate, niſi ex ſpeciali Dei auxilio, quo concurrit, ut cauſa particularis, & ſupplet vicem formæ in idem propendet Bonau. ar. 2. q. 3. Palud. q. 4. & poteſt trahi D. Tho. ar. 3. ad 2. quæ 2. ſent. limitanda eſt quando ſpecies vini agunt in ſeipſas in virtute generantis, aut formæ,
t ut quia ſe reducant in connaturalem frigiditatẽ, & denſitatem. [t] vid. D. Th. q. 77. ar. 4. & opuſc. de corp. Chri. Scot. Vuald. c. 45. 46.

commun. id quod Alex. q. 40. m. 2. art. 2. §. 2. & Bonau. art. 2. q. 3. Aliaco. q. 6. art. 3. aiunt ſpecies proprie non nutrire: nempe quia prius conuertuntur in aliam ſubſtantiam chili, & ſanguinis, antequam fiat nutritio: quia re nutritio. i. conuerſio in ſubſtãtiam aliti
b ſemper fit immediate de alia ſubſtantia. [b c] Videtur inf. & Aegid.
c theor. 43. Durand. d. 12. q. 2. Argent. Henric. quodlib. 8. q. 36. ait eſſe æque probabile. Capr. diſt. 1. q. 1. ad argum. Bellarm. 3. euch. cap. 24. argum. 6. Dam. ſentit lib. 4. cap. 14. quem citat D. Thom. q. 78. 4. argum. 1. & q. 75. 6. ad 2. & d. 12. art. 2. q. 2. creatura quæ corrumpit quantitatem non contrariam nec quantitatis, & diſponentis vnicam formam, ut diſpoſito embryone hominis ſolus Deus
d creat animam. [d] Multi Doct. ex ſup. citat. ſic in prima rerum productione ſolus Deus creauit materiam informem (.i. imperfecta, & confuſa elementa) quam cœli, aut alterius agentis congenerant
e formas corruptibiles. [e] quod tamen tenuit Innoc. lib. 4 cap. 11. Alex. q. 40. memb. 2. art. 2. §. 1 fin. art. 4. §. 2. & q. 43. 3. mem. 5. propendet Bonau. d. 12. art. 2. q. 1. & q. 3. dub. 2. quod D. Thom. dicit probabile. at ſemel corruptum nõ poſſe redire per potentiã Dei, quod Ariſtot. 2. de generat. tex. 70. tenet Durand. 4. d. 44. quæſt. 3. (& citat D. Tho. quodl. 4. ar. 5. Heur. quodl. 7. q. 16.) ſed fallitur: quia in reſurrectione reparabuntur eadem accidentia: & Deus poteſt ſpeciem Angelicam annihilatam reparare in eodem Angelo. Soto, d. 44. art. 1. Alex. Bonauent. Scot. Ferr. 4. cont. gent. cap. 81. ſed in propoſito ſatis eſt, non reproduci materiam, ne ſuperflue ponatur nouum miraculum. D. Tho. Scot. q. 6. Richard. art. 2. q. 2.
f Soto, q. 2. art. 5. Ledeſm. & commun. [f] D. Thom. d. 12. Scot. q. 3. Durand. q. 2. Maior. q. 4. Argent. Gabr. & lect. 45 Marſil. q. 8. ar. 4. Aliaco. Ledeſm. art. 5. fin. Alber. ar. 16. ad 4 Aegid. propoſ. 45. ſed Caiet. q. 75. art. 4. fin. ait illud eſſe ſacramẽtale, quod corpus Chriſti acquiſiuit, poſſe ſine Chriſti corruptione reconuerti in mate-
g riam panis, ſed de facto ita non fit, ut Soto. Capre. & commun. [g] Aegid. refert quoſdam magnos dicere, quantitatẽ conuerti in ſubſtantiam materiæ, id plane tenet Caiet. q. 77. 5. Palud. d. 12. q. 2.

materia

materia fit ex potentia obedientiali quantitatis. Richard. artic. 2. q. 2. Capreol. quæſtio 1. ad argum. Scoti contra vlt. concl. Hiſpal. quæſtio. 1. artic. 3. not. 4. totum compoſitum generari ex conuerſione quantit. in ipſum, fauent Soto, Ledeſm. quidam Recent. Corpus tamen Chriſti non ſic conuerti: quia non corrumpitur, ut ſuccedat alterum. Et differre à tranſſubſtantiatione, in qua manet aliquid commune vtrique termino: & unum corpus ſuccedit in officium alterius. Reſpon. proprie non eſt conuerſio, & hi, maxime Hiſpal. putãt materiam comproduci ab agente naturali, poſito primo miraculo. idem Soto, diſtinctio 10. quæſt. 2. art. 6. quia vniẽdo dat eſſe materiæ. At falſum eſt: dicitur tamen creatio illius materiæ connaturalis ſtatu de lege: ut creatio animæ. [h] Onã. 4. quæſtio. 7. [i] Gofred. quodlib. 11. q. 3. dicit totam quantitatem de nouo ꝑduci. vide Caietan. 2. 5. 6. Aegid. theor. 44. Marſi. 1. de generat. quæſtio. 15. concluſ. 4. Burid. 4. Phyſic. at id reprobant Ariſto. 4. Phyſic. text. 84. Auerr. tex. 86. Diuus Thomas quæſtione 77. 2. ad tertium. & 2. 2. quæſtio. 24. 5. ad primum. Scot d 12. quæſt. 4. cap. ad tertium. Gregor. 2. d. 12 q. 2. artic. 1. Soto diſt. 10. q. 2. 2. Soncin. 8. Methaphyſ. quæſt. 27 Niphus. 1. de generat. text. 130. ſed Scot. ait produci nouã partem quãtitatis per rarefactionem: & in ſpeciebus vini liquefactis eam partem creari. [k] Vt putat Capr. 4 diſt. 12. ad 4. & 1. d. 18. ad argum. Greg.

Hiſpal. Scot. q. 6. quare nec vera eſt, nec Thomiſt. niſi ſolius Ferr. ſed quia quantitati ſuccedit materia creata, dicitur aliquo modo manere quantitas ob quod D. Tho. negant ſimpliciter creari materiam. q. 77. 5. c. ad 3. & art. 6. Heruæ. Palud. Capreol. ad argum. Scoti, contra 3. concluſ. Soto, Led. Recent. Victor. Cano. [t] Vt ex Guilhelm. & alijs cit. A. [t] Vide Bellarm. lib. 3. de euch. c. octauo, & nono. Hęc oĩa cum Deus potuerit ita facere, decẽter voluit. nec aliter, nec diutius adeſſe corpus Chriſti ſub ſpeciebus ꝙ prędicto modo, nec id fuit inutile, ſed commodiſſimum.

h nihilari, [h] vt alij falſo dixerant panem in cõuerſione annihilari. Nã annihilatio per ſe tẽdit in nihil: & eſt ceſſatio conſeruationis pendentis à Deo. Quantitatis vero huius conſeruatio pendebat ſimul ab accidentibus panis, & à corpore Chriſti ſupplente vicem panis: & Deus ex lege, & prouidentia ſua ordinat, ut deſinenti quantitati ſuccedat noua quantitas, & materia. 4. quidam putant dum ſpecies vini conſecratæ rareſiunt, produci nouam quanti-

i tatem. [i] Alij generaliter aiunt in rarefactione quantitatis, aut in intenſione qualitatis produci nouũ

k eſſe exiſtentiæ [k] ſatis eſt per rarefactionem comproduci modũ realem, qui tamen re non diſtinguitur

l à præexiſtente quantitate. [l] & id melius ſeruit præſenti myſterio, aliàs quantitas quæ ſic de nouo acquireretur, non contineret corpus Chriſti, quia ſub ea tantum quantitate continetur quę fuerat in pane.

3 Agens naturale ijs modis cor-

m rumpere poteſt naturali vi [m] quantitatem, quibus & ſubſtantiam panis: nam corpore ſuo Chriſtus nõ vult maiori ui cõſeruare actiue ea accidentia, quam panis conſeruaſ-

n ſet. [n] corrumpuntur. 1. per mutationem in ipſa quantitate, ſi nimis rarẽfiant, aut diuidantur in partes minutiſſimas, aut miſtione partes

o interſecentur. [o] 2. per alterationẽ in qualitatibus panis conſeruati-

p nis. [p] quod enim diſpoſitiue, & phyſice corrumperet panem, corrumpit, & quantitatem hanc.

4 Iſta quantitas non eſt mathe-

q matica: [q] quaſi incorrupta maneat

r vice materiæ, ut quidam fingunt [r] aliàs ſi per varias tranſmutationes, ſpecies conſecratæ conuertitur in vinum, (ita ut uinum conſtet ex quãtitate hac pro materia, & ex forma vini) ſequitur quod ſi id vinũ denuo conſecretur, non fiet tranſſubſtantiatio totius. item manente

quantitate eadem panis, manet, & corpus Chriſti in manducante: ac ſubinde maneret in eo per totam vitam corpus Chriſti. Alij negant ſpecies nutrire hominem, niſi ſe-

ſ cundum apparentiam. [ſ] Quantitas ergo tamdiu gerit officium panis, ut id quod expelleret formam panis à materia, inducendo nouam formam ſit cauſa, ut corpus Chriſti ſponte ex lege deſinat conſeruare has ſpecies, & cedat ſubſtantiæ, quæ generatur ex illis. Harum rerum ſpeculatio referri poteſt ad praxim, ut ſciamus quamdiu corpus Chriſti in pyxide, & ſacrario cu-

t ſtoditum adſit ſub ſpeciebus conſecratis. [t]

CAP. XXXII.

De adoratione exhibenda ſacramento euchariſtiæ.

VT explicetur propria reuerentia, quæ ſacramẽto euchariſtiæ debetur, & cultus, ad quem homo

a obligatur: [a] voces quædam ſunt explicandæ, ut reuerentia, & honor qui latius extenditur quã adoratio: & latria, laus, & glorificatio.

b Reuereri [b] eſt actus doni timoris interior, ſi quem ob excellentia illius bona cum animi ſubiectione

c ſuſpicimus. Honoramus [c] apud homines cum teſtificamur illius præſẽtis præſtantiam, & honeſtatem ſigno exteriori; vt inclinatione capitis, genuflexione, oblatione munerum. Dum honor voce exhi-

d betur dicitur laus, [d] quæ tamen laus dicitur tribui etiam rebus uti-

e libus, [e] quæ non honorãtur. Ado-

f ratio [f] ſupponit actum intellectus, quo aduertit excellẽtiam alterius, ut recognoſcat, ſed conſiſtit precipuè in interiori affectu quo voluntas ſe inclinat excellenti: & perficitur actione, uel ſigno honorifico quo profitetur, ſe eſſe ſubditum al

CAP. XXXII.

DE reuerentia Chriſti in euchariſt. & adoratione etiam ſacramenti, agunt D. Thom. quæſtio. 7. art. 2. ratione 3. quæſt. 80. 6. ad 2. Conc. Trid. ſeſſ. 13. cap. 5. can. 6. ſuper quod Tileta. fol. 283. Claud. repet. 9 c. 3. Turrian. 1. euchariſt. cap. 21. Clictou. 1. de euch. ca. 19. lib. 2. capit. 3. 10. Eſpence, lib. de euch. adora. Taper. art. 14. Victorienſ. de euchar. ad argu. 38. Lindan. 4. Panop. cap. 45. & Apolog. 2. p. c. 18. Anto. Democar. lib. de ſacrificio altar. Vualdenſ. de ſacramentis. cap. 26. Cano. 5. de loc. cap. 5. lib. 12. cap. 11. Bellarmin. lib. 4. de euchariſt. cap. 29. & lib. 3. de ſanctorum beatit. cap. 11. & ſequent. Cordob. lib. 1. q. 5. Soto, li. 2. iuſt. q. 4. artic. 2.

a OBligatio [a] tam quam effectus conſequitur ex baptiſmo, ordine, uel matrimonio, & ex inſtitutione euchariſtiæ obligamur ad cultum illius, & Dei, honorat omnis qui ado-

b rat, non è contrario, dicit Auguſt. lib. cont. ſerm. Arrian. cap. 23. [b] D. Thom. 2. 2. q. 81. 2. ad 1. q. 103. 1. ad 1. communis. 3 d. 9 vbi D. Tho. Bonau. art 1. quæſt. 1. Gabr. quæſt. vnic. Palac. q. 1. Scot. Du-

c rand. [c] Ariſt. 8. Ethic. c. 8. ubi D. Tho. lect 8. & 1. 2 q. 2 ar. 1. & 2 2. q. 63. art. 3. q. 71. 73. 103. 145. Soto lib. 5. de iuſt. & iur. quæſtio. 9. Viguer. ca 6. § 4. verſ. 5. Nauar. c 18. num. 12. c. inter verba conc. 5. num. 106. honoris cauſa eſt virtus: non quod illa honoretur, ſed homo propter uirtutem Caieta. 3 p. q. 25. 1. Datur uero & nobili diuiti & ſapienti, quia per hæc velut inſtrumenta inclinatur ad opera ſtrenue virtutis. 2. 2. q. 63. 3. Honor differt à fama, quæ abſenti tollitur per detractionẽ, ſed honori contraria eſt præſentis contumelia: & Deus aut rex interdum honorant infamem uirum. Audi-

d tum nomen Ieſus honoramus detectione capitis, quod non pertinet ad famam. [d] Laus eſt ſpecies honoris. Ariſto. 1. Rhetor. c. 5. [e]

e D. Tho. cum Ariſto. 1. de anima. & 1. Ethic. c 12. D. Th. 2. 2. q. 103.

f 1. ad 3. [f] De uoce adorare, quæ Græc. dicitur proſcynis & dulia. i. ſeruitus, Dam. de imagin orat. 1. & 3 & ſynod. 7. act. 4. & in fi. latria utraque tribuitur Deo, Deuter. 6. ibi glo. Aug. q. 94 Exo. Amb, Rom. 1.

l [l] D Tho. & alij cit. lit. l. [m] Plane D. Tho. q. 77.

m 4. vbi Caiet. & Recent. Soto, Ledeſ. art. 4. Palud. diſ. 12. quæſt. 4. art. 2. Capr. quæſt. 1. Richard. art. 2. quæſt. 2. art. 4. q. 2. Carthuſ. q. 2. Petrus Soto, lect. 6. Viguer. c. 16. § 3 verſic. 9. Anton. 3. p. tit. 13. cap. 6. § 16. Alexan. quæſt. 40. memb. 2. art. 4 § 1. Aegid. theor.

n 43. 44. [n] At falſo Scot. q. 4. Durand. q. 1. quod deſinit ex pacto Dei. conſeruantur enim ea accidẽtia ſimul actiue e corpore Chri-

o ſti ſupplente vicem panis. [o] Sicut his modis corrumperetur ſubſtantia panis, ita corrumpuntur ſpecies ac ſubinde ſub his deſinit

p eſſe corpus Chriſti. ſup. c 28. [p] D. Tho. art. 5. & commun. Theol.

q d. 12. vbi D. Tho. q. 1. 2. 3. ad 1. [q] Si eſſet quantitas mathematica, ut idea Platonis, non haberet contrarium, ſed eſſet incorruptibilis: nec haberet denſitatem, aut aliud temperamentum quali-

r tatum. vid. Aegid. theor. 44. [r] Ferr. 4. cont. gent. c. 66. & citat D. Tho. q. 77. 5. (qui ſane eget explicatione) Viguer. tit. de euchar. art. 9. Taper. ar. 14. Item Soto, & Ledeſ. aiunt idem tenere Aegid. Theor. 44. & ſeq. & in lib. 4. Phyſic. text. 15. & eſſe communem priſcorum Thomiſt. ſed vterq; fallitur, nam Aegid. Theor. 45. illam impugnat, & Heruę. d. 12. q. vnic. art. 3. Palud. q. 4. Capreol,

terius. A Theologis vſurpatur pro excellenti cultu, qui ſoli Deo ob ſummam ipſius excellentiam
g debetur. Gloria: [g] eſt clara cũ laude notitia: Vndè glorificare eſt effectus honoris, & adorationis, quo diuulgamus excellentiam alicuius, & bonũ illius nomen extẽ-
h dimus in alios. Colere: [h] eſt quid ſuperius ad prædicta. Diſtingui-
i tur aũt triplex adoratio: [i] ſeu cultus, latriæ, duliæ & hyperduliæ, de quorum differentia dicetur poſtea.

2 Adorationem latriæ non licèt vlli creaturę ſubſiſtenti propter ſe
k ipſam exhibere, [k] cum eſſet idololatria: ſed debetur ſoli beatiſ. Tri-
l nitati vnica hæc adoratio: [l] pro-
m pter tria. [m] 1. ob vnius Deitatis excellentiam ſupremam, quamuis nihil nobis cõmunicaret. Diuinæ verò relationes ſeu perſonę ab vna eſſentia habent, quod ſint infinitæ, & adorandæ. 2. Eadem adoratio debetur Deo, eo quod ſit
n principium creationis: [n] & gubernationis noſtrę, & rerum omniũ: tum maximè quia per autoritatẽ eſt principium redemptionis, & glorificationis noſtræ. 3. Humanitas ſub qua perſona Chriſti occultatur, eſt excellens inſtrumentum redemptionis, coniunctum diuinæ perſonæ (cum tamen articulus Redemptoris, & Saluatoris
o ad totam B. Trinitatẽ pertineat, [o]) atque ita vna adoratione Deus vt
p ſub vili corpore: [p] ita ſub humili ſpecie panis adoratur: qui honor
q ad humanitatem ſpecieſque: [q] aliquo modo coniunctas ex conſequenti extenditur. Aſſiſtunt An-
r geli in Miſſa adorantes Chriſtũ: [r]
ſ [ſ] de qua Patres exponunt Ioan. 4. adorabunt in ſpiritu & veritate. Non tantum adorant, ſed oratione ſupplicant erga hoc ſacramen-
t tũ: [t] & mos eſt antiquus vt prius adoretur Euchariſtia quam ſuma-
u tur. [u] Quare qui iniurius eſt humanitati, aut ſpeciebus, quæ ſunt ſacramentum, ita peccat contra latriam Chriſto debitam, ſicut qui
x purpuram: [x] qua rex induitur, commaculat contra læſam regis maieſtatem. 4. Non ſolum mentis affectu, & ſine conſcientia peccati mort. accedimus ad commu-
y nionẽ cum timore ac tremore: [y] ſed externa etiam corporis adora-

Rom. 1. Valla in Matth. 4. de adoratione. Hierony. epiſt. ad Ripar. contra Vigilant. ſumi pro latria, vt Eſter. 13. Act. 10. 14. Apoc. 19. ſimiliter vtrumque nomen tribuitur creaturis. Auguſt. 10. ciuit. cap. 1. at Theol. appropriant vocem latriæ ſoli Deo: quãdo vero ſanctis datur dicitur dulia. Bed. Luc. 4. & Doct. cum Magiſt. 3. d. 9. & ſignificat August. 10. ciuit. capi. 1. quia Eph. 6. & Gal. 5. Græc. voce duliã. licèt ſine eã Ayal. de traditio. 3. p. conſid. 7. dicit ſibi diſplicere. Lactant. lib. 4. c. 4. Bellar. lib. 1. de ſanct. beatit. cap. 11. 12. Suar. 3. p. q. 25. 2. dub. 51. Vt religio virtus eſt in voluntate. D. Thom. 2. 2. q. 83. 3. ad 1. q. 88. 5. & habet actus exteriores. q. 81. 7. qualis eſt adoratio q. 84. 2. & addit adorationẽ præcipuè eſſe in affectu, & deuotione. de qua deuotione ideſt promptitudine voluntatis. q. 82. art. 1. at ſola exterior proteſtatio ſine interno cultu eſt fictio irriſoria. Nõ pertinet ad virtutem Theologicam (licet reſpiciat Deum vt obiectum cui. q. 81. 5. ſicut & virtus pœnitentiæ) quia obiectũ quod ſunt actus creati, quibus Deum colimus, & honoramus aliũ, differt ab humilitate quæ moderatur affectũ
g proprij honoris. 2. 2. q. 160. 2. q. 161. 8 Ambroſ. in Rom. 2. Aug lib. 83. q. q. 32. hinc gratia, q eſt effectus diuini amoris in nobis (quia cogniti ſumus à Deo, ſc. ſcientia approbationis, Galat. 4.) ſi ſit cõſummata dr gloria. vid D. Tho. 1. 2. q. 2. a 3. & 2. 2. q. 103. 1. ad 3. q. 132.
h 1. [h] D. Tho. 2. 2. q. 81. 1. ad 4. & ad cultũ internum Dei pertinẽt õęs actus virtutũ Theologarũ, vt reſficiat cõcipiuntur tãquãm obiectũ, & his imperat religio. D. Thom. q. 81. 5. ad 1. & 3. d. 9. quæſt. 1. 1. 3. ad 1. & Aug. enchyrid. c. 3. & 6. lib. 12. Trini. c. 14. Chriſtiana religio Deum maxime colit fide, ſpe, & charitate. Catechiſ. Pij V. in explicatio. primi mandati. & generaliter religio imperat actibus omnium virtutum, maxime ſi fiant ex voto. q. 88. art. 5. vid. q. 82.
i 1. 4. & 8. ſemper ad 1. [i] D. Th 2. 2. q. 84. Caiet. 3. par. q. 25. Tiotius Malni. de oblationibus imagini factis 1. p. num. 5. Perez. in 3. 3. tit. 1. lib. 1. ord. gloſ. & communis. cap. Venerabiles. de conſe. diſt. 4. Doct. 3. d. 9. Alber. in rubri. de hæret. q. 2. Simanc. de catho. inſtit. cap. 32. Bellar. lib. 1. de ſanctor. beatit. cap. 12. addit. Suar. q. 25. dub. 51. § 2. cum D. Tho. 2. 2. q 94. 1. ad 2. has ſpecies conuenire vnivoce in nomine & ratione generica cultus ſeu adorationis. contra
k Bergom. § 3. [k] Syno. 7. per totam. Aug. 10. ciuit. cap. 1. D. Tho. 2. 2. quæſt. 84. 1. ad 1. q. 94. art. 2. ad 3. & 3. p. q. 25. ar. 5. & 6. Matth. 4 Dominum adorabis & illi ſoli ſerujes. in Symb. Nicæn. de Spiritusſancto. qui cum Patre & Filio ſimul adoratur. Aug. 1. Trinit. c. 6. Torren lib. 1. Confeſſ. c. 5. § 1. & Chriſtus cum ſit Deus adoratur latria. D. Tho. 3. par. q. 25. Suar. dub. 51. § 3. dub. 53. quare Act. 14. Paulus, & Barnabas. & Act. 19. 21. angelus prohibuit ſe adorari. Aug. in Geneſ. q. 61. lib. 20. contra Fauſt. cap. 21. Torren. lib. 4. cap. 2. § 8. & addit. § 5. cum Aug ſerm. 25. de temp. & alibi, interdum dicimur adorare ſanctos. Bellar. d. c. duodecimo ex Hierony. epiſt.
l ad Ripar. Suar. dub. 52. [l] D. Tho. 2. par. quæſt. 28. 2. & in Symb.
m Spiritus ſanctus cum Patre & Filio ſimul adoratur. [m] Ob hos titulos non diſtinguitur ſpecie adoratio Dei: communis. Alexan. 3. par. quæſt. 30. memb. 1. artic. 3. D. Thom. 3. diſtin. 9. quæſtio. 1. Corduben. lib. 1. quæſtion. in quæſtio. 5. dub. 2. Gabr. lect. 49. imò
n Damaſ. orat. 3. de imagin. colligit. 5. titulos. [n] D. Tho. 2. 2. quæſt. 84. 1. ad 3. quæſt. 81. 1. ad 3. & 4. Scot. Cord. ſup cõmunis. 3. diſt. 9.
o [o] D. Thom. 3. p. q. 48. & 5. & inter articulos fidei eſt 6. Saluator. [p]
p Sic Matth. 2. Magi & paſtores adorarunt infantem, & cap 28. Apoſtoli in Galilæa. Suar 3. p. q. 25. dub. 53. § 2. adoratur Chriſtus etiam vt homo. At falſo Vvicleph. dixit, ſic adorandum latria, licet

q non eſſet Deus. contra quem Vvald. 1. doctrinal. fid. cap. 24. [q] Qui aiunt ſacramentum hoc ſupponere pro corpore Chriſti, hinc probant quia adorandũ eſt. Sed probabilius eſt ſpecies externas (quæ ſunt ſacramentum, ſup cap. 7. ſignificat Tridẽ. ſeſſ. 13. c. 3.) adora-
o ri: quia de ſacramẽto iubetur. Trid. c. 5. & can. 6. adorãdum cultu latriæ. Suar. ſup. in § 2. Damaſ. lib. 4. cap. 14. Grego. ho. 22. in euang. Theodor. dialog. 3. adorari ſpecies quia ſunt ſigna Chriſti contenti. & dialog. 2. Chryſoſt. ho. 45. Ioan. ho. 24. in 1. Corinth. intimus. vniri ſpecies quam purpurã regi. ho. 5. & 7. Matt. ho. 61. ad pop. Nazian. orat. funeb. pro Gorgonia. Orig. & Aug. inf. Petr. Rauen. ſeu Chryſolog. ſer. 33. & 34 o adorandũ ſacramentum. hym. Tantum ergo ſacramentũ venere. Bellar. 4. de Euchariſt. c. 29. ſi. lib. 2. de Euchariſt. c. 30. § 2. 1. & § 5. ex Tert. Cyp. Baſil. Cyril. Ieroſol. Nazian. Chryſoſt. Aug. Theodor. idẽ. Bellar. lib. 3. de Ro. Pontif. c. 11. ad fin. ex Ambro. 3. de Spiritusancto. c. 12. citante Pſa. 98. adorate. vbi Aug. Taper. ar. 14. Tiletan. to. 2. in Trid. Caſtro. adoratio hær. 2. Caniſ. c. 6. Eſpence. li. 2. de adorat. Euch. c. 8. Cano inf. glo c. venerabilis de conſe. d. 4. citant Aug. epiſ. 118. 120. c. 17. in Pſa. 1. 98. & Syno. 7. act. 6. Vienẽ. c. fi de reliq. Emiſſ. ho. 5. paſ. hę. Alger. lib. 2. c. 3. Claud. ep. 9. c. 2. 6. qđ. Patres id Pſa. 21. edẽt pauperes: adorauerunt oẽs, exponũt de Euch. Arnob. Hier. Baſil. Theod. Aug. D. Tho q. 75. 2. ratione 3. Sot. d. 9. q. 1. art. 2. fin. contra Duran. d. 11. q. 1. In quo differt ab adoratione analogica, q exhibetur imag. Chriſti: non quia habeat formaliter in ſe aliquid diuinum, ſed quia repræſentat D. Tho. 3. p. q. 25. 3. Eaius enchyr.
q art. 16. Vvald. de ſacramental. à c. 150. Quod explicat Gabr. 3. d. 9. q. 1. con. 3. Cord ſup. qua rõne. 7. Syno. act. 7. & 10. & act. 2. 3. 4. 6. negat imaginẽ adorari vera latria, q Syno. citat Trid. ſeſſ. 25. ad fi. c. 2. & 8. Syno. act. 10. q. licet latria terminetur ad imaginẽ, nõ tñ pp ipſam, ſed, q. honor eius refertur ad prototypa, dicſit concil. cũ
r Baſil. lib. de Spũſancto. c. 18. inf. § 3. P. [r] Bellar. lib. 2. c. 39. § 5. citat Ambr. 3. de Spũſancto. c. 12. Greg. 4. dialog. c. 58. Chryſoſt. lib. 6. de dig. ſacerd. ho. 31. in act. ho de Euch. in Encẽ. ho. 4. de natura Dei. orat. de S Philog. & ho. de nõ contẽnẽda eccl. ho. 40 60. 61. ad pop. ho. 74. Matth. ho. 3. & 14 Epheſ. ho. 27. & 36. in 1. Corinth. Ambro. orat. 1. in Miſſam c. quid ſit ſanguis. de conſec. diſt. 2. Innoc. lib. 2. c. 24. lib. 5. c. 6. & citat Greg. Baſil. dialog. de dignit. Sacerdot. Cyril. Eremita, in vit. S. Euthym. Hilduin. Abb in vita Dionyſii. Gerard. tract. contra ſacerdot. fornicar. Hildegardis. lib. viſionum. cap. 6. de quibus loc. Garet. lib. de præſentia Chriſti in Eucha. claſſ. 7. & 16. Claud. ep. 9. c. 4. Rational. lib. 1. in prin. præſ. ipſale. c. 199. Amalar. c. 15. Quare in Miſſa dicitur, iube perferri per manus ſancti Angeli tui. de quo Magiſt. d. 13. ait non licèt de hoc dubitare. Alexan. q. 35. memb. 1. Gab. lect. 55. Q. cum Alber. D. Tho. q. 83. 4. ad 9. & opuſc. 58. c. 25. citat Greg. quod corpus Chriſti dum conſecratur, mox per Angelos præſentatur coram beatis vt Deum glorificent.
ſ Baſil. & Chryſ. in Liturg. pręſta Domine Angelum pacis. [ſ] Bellar. lib. 1. de Miſſa. c. 11. ex Chryſ. Cyril. Euthy. in id Ioan. 4. adorabũt. Theodor. & Ruper. in Malach. 1. Euſeb. 1. demonſt. c. 6. qui id Ioan.
t 4. citant de adoratione Euchariſtiæ. [t] Diony. c. 3. eccle. hierar. & patet ex Liturgijs. Baſil. de Spiritusancto. c. 27. dicit. id haberi ex
u traditione, Bellar. lib. 2. c. 39. § 5. ex Orig Naziã. Chryſ. [u] Chryſ. ho. 21. ad pop. adora & cõica. Aug in Pſal. 98. nemò manducat, niſi prius adoret. Orig. ho. 5. in diuerſos, cõparat cũ adoratione Centu-
x rionis. [x] Chryſ. ho. 24. in 1. Corin. & ho. Matt. intimus vniri Xpo
y ſpẽs quã purpurã regi. Naz. & Pet. Rau. apud Clau. ep. 9. c. 6. [y] Clemens

tione, & genuflexione debemus adorare Euchariſtiã procidentes: [z]

3 Quamuis Apoſtoli quando in cœna a Chriſto ſuſceperunt, nõ legantur adoraſſe: nec dum Chriſtus in mortali carne cum illis æqualiter: [a] In primitiua eccleſia ob periculum metumque tyrãnorum per quingentos primos annos, quidam patrum permiſerant laicis deferre in domum Euchariſtiam: [b] ac in proprijs manibus ſumere. quòd tamen tam diu merito eccleſia prohibuit [c] ob reuerentiam. Ad huius venerationem ipſa eccleſia inſtituit publicas proceſſiones: [d] præſertim in feſto corporis Chriſti: [e] Pietas eſt pro pietate facere ſumptus, maiorque ratio habenda eſt honoris Euchariſtiæ cum magnis etiã ſumptibus: [f] quàm pauperum, dum neceſſitas non vrget. Expedit tamen ne frequẽtes fiant proceſſiones delata palam Euchariſtia, ne ſint minoris tenerentur occaſio ob cõſuetudinẽ: [g] Aſſeruatur tñ in ſacrario eccleſiæ, vt preſto ſit pro cõicaturis præſertim infirmis: [h] & Deo noſtro iã appropinquãti offeram' preces fiducialiter: [i] Cauendũ eſt nedum ſit cõio aliqd reliquiarũ cadat ĩ terrã: [k]

4 Si humanitas, quæ eſt in Xp̃o & habet à Verbo infinitã quandã dignitatẽ meriti, conſideretur præciſè vt creatura, exhibebitur ei cultus hyperduliæ: [l] ſed lõge dignior ea hyperdulia q̃ datur B.V. [m] quatenus eſt vera Xp̃i mater, quæ illũ genuit ac aluit. ſed ſpeciebus Euchariſtiæ, q̃ ſunt ſacramentũ, quia pp ſe ipſas non honorantur, ſemper datur latria: [n] propter Chriſtum, quẽ continent: ſicut imagini Chriſti & ſigno Crucis: [o] (quod eſt ſignum, & imago Chriſti) datur latria quædam non propter ipſam rem inanimem, ſed propter Chriſtum prototypum cuius eſt imago. & in nomine Ieſu omne genu flectitur, vt dicitur ad Philipp. 2. & reliquijs ſanctorum datur idem cultus duliæ: [p] qui ipſis ſanctis exhibetur.

5 Cõuenit cultus imaginis & Euchariſtiæ: nam & imago Chriſti adoratur in ſeipſa vt terminus quidam: & aperimus caput, eamque exoſculamur. At numquam adoratur vt terminus ultimus, licèt oleo aut Chriſmate ſancto, & benedictione Pontiſ. eſſet conſecrata: & ad illius præſentiã Deus edat miracula: [q] nec adorada eſt pp ſeipſam vera & perfecta latria: q. ſerio & ſæpe definit S. Sin. 7. Gen. & Patres: [r] dũ

[z] mens lib. 2. conſti. Apoſt cap. 61 Auguſt. epiſt. 120. cap. 27. [z] Cur debetur Deo & corporis reuerentia Augu. 10. ciuit. cap. 4 Damaſ. lib. 4. cap 13. cont hær (de quibus D. Tho. 2. 2. quæſt. 81. 7. quæſt. 83. artic. 12 oratio vocali) & in propoſito, Augu. Pſal. 98. Chryſ. aiunt adorare capite inclinato Cyril. Catech. 5. Nazian. & Patres ſup Claud repet. 9. à cap 4. vſque. 4. Coclæus lib. 4 de Huſſitarũ hiſtor. Eſpencæ lib 2. de adorat. Euchar. ca. 9. Cano lib. 12. de loc. ca. 13. Rational lib. 4. cap. 41 Honor. III cap. ſane. de celeb. Miſſ. Vvalfrid. de rer. eccl. cap 22. conc Turonen. & Aug. Claud. cap. 7. ſt. Et quædã externa exhibentur ſoli Deo, vt ſacrificiũ inf. lib. de Miſſ. cap 1. vt patet Exo. 22. addit Cordub. lib. 1. quæſt. 5. dub. 6. forte tunſio pectoris, cum miſerere, datur ſoli Deo. [a] Bellar. lib. 4. cap. 30. contra. Calum. [b] Dicetur. c. 14 §. 3. [d] Triden ſeſſ 13. c. 5. can. 6 Brach. 3 cm. 5. anno. 6 4. Claud. repe. 9 cap. 4. & 8 Toletan. 10. 2. in Triden cap. 5. Nata de orat. not. 1. num. 26. Lindã. Apolog cap. 19. fol. 159 Eſpenç. lib. 1. cap. 8. [e] Trid. & Brachar ſup. Cano. lib. 5. cap. 5. ſed lib. 12. capitu 11. Triden. non diffinire de fide faciendas proceſſiones, niſi quatenus intendit contra hæret. quod Euchar. ſit adorãda. Id feſtum corporis Chriſti inſtituit Vrban. IIII. anno. 1261. & tunc D Thom. fecit officium huius feſti. deinde Clamens V. in concil. Vienan. id confirmauit, in cla. vnic. de reliquiis. refert Onuf. ſup. Platio in vit. Vrban IIII. & tandem Martin. V. confirmat in concil. Conſtantiẽ. dicit Naucler. generat. 45. [f] Tertul. Apolog. cap. 39 Theoph. & alii in Matth. 26. vt quid perditio hæc? facit Chryſoſt. hom. 17. Gene. [g] Ob quod Nicol. de Cuſa Card. Legatus Colonien. fecit conſtitutionem, & mos eſt in Hiſpania ne ſæpe fiant proceſſiones cum Euchar. ſine cauſa. aiunt Gropperus & Eſpence lib. 2. cap. 4. Lindan. ſup. Taper. artic. 14. [h] Triden. ſeſſ. 13. cap. 6. can. 7. & citat concili Nicen. can. 3. aliàs 18. Caſtro. Euchar. hære. 12 Taper. Claud. Hoſi. lib. 1. contra Bren. Torren. lib. 3. confeſſ. cap. 6. §. 2. D. Thom. quæſt. 76 6. ad 2 & citat Cyril. epiſtol. ad Coloſyr. quem citat Turrian. lib. 4 pro epiſt. Pontif. cap. 19. Aug. lib. 2. de viſit. infirm. cap 4. Bellar. lib. 4. cap. 4. [i] vt eccleſia conſecrata excitat deuotionem D. Thom. 3. p. quæſt. 83. 3. ad 3. ita magis præſens Euchariſtia. [k] Bellar. lib. 2. cap. 29 §. 1. lib. 4. cap. 4. ex Tertul. de coron. milit. cap. 3. Orig hom. 13 Exod. Chryſoſt. epiſt. 1. ad Innoc. cap. ſi per negligentiam. de conſec. diſt. 2. Cyril. catech. 5 cauta accipiatur, ne quid decidat. [l] D. Thom. 3. p. quæſt. 25. 2. ad 3. Doct. 3. d. 9. vbi omnes Theolog Lyra in Pſa. 98. in moral. Caiet. arti. 2. ſed addit. art. 3. quod Patres Aug. Ambro. Damaſ. lib. 4. cap. 3. & glo. in Pſal. 98 & eccleſia in exteriori adoratione nolunt vt diſtinguamus humanitatem à Verbo (nec dicimus Chriſte ora pro nobis ſed miſerere. & Domine non ſum dignus) Cordub. lib. 1. quæſt. 5. dub. 3. ſed in actu interiori licebit diſtinguere: quia Chriſtus vt homo gerit officium aduocati & interpellat pro nobis. addit Alexan. 3. p. quæſt. 30. mem. 2. poſſet humanitas ob vnionem ad Verbũ, quæ in ipſa concipitur, adorari reſpectiua latria. [m] D. Thom & Caietan. artic 5. vbi Fr. Med. ait Henric. quodlib. 10. q. 6. ait B. Dei genitricem forte adorari latria: quia eſt mater non tantum hominis ſed Dei. Caiet. arti. 5. admittere videtur, ſecluſo periculo. & fauet D. Thom. 3. diſt 9 fauet quod affert Bellar. lib. 1 de ſanct beatitud cap. 17 & eccleſia in Hym. Maria mater gratiæ, & vitam præſta puram. item quia homo vt Dei imago poſſit ſecluſo periculo & ſcandalo adorari latria. in [f] 6. huius cap. ergo B. Virgo, præſertim dum Chriſtum in vtero geſtabat. Reſp. re vera nõ licet cum D. Thom. & Patribus. & conſulit Theolog. per ſenatũ cenſorum fidei: de quo ſine cauſa, quidam occultat ſuam ſenten. Bonauen. 3. diſt. 9. quæſt. 3. Caniſi. lib. 5. Marial. cap. 16. Tabie. ver. adorat. nume. 13. Syluest. latria. §. 3. [n] Dictum eſt lit. Q. [o] D. Tho. & Caietan. artic. 5. Cordub. dub. 5. Catharin. lib. 5. contra Caietan. Vvalden. tom. 3. de ſacramentali. cap. 158. 160. Caſtro verbo adoratio. Damaſc. libr. quarto capitu. tertio Cordub. quæſt. 5. dub. 5. Hierony. epiſto. ad Marcellam. & Apolog. cõtra. Rufin. Euagr. libr. quarto hiſto. capitul. 26. Serg. Pap. Tertull. Apolog capitu. 16. Minutius in vit. Octauii. Lactan carm. de Cruce. Cyril 6. in Iulian. Leo. ſer. de Paſſio. Gregor. lib. 7. epiſtol. 5. vid. Synod. 6. can. 73. Synod. 7. act vltim. Synod. 8. act. vltim. Athan. in quæſtionib. ad Antiochũ Principem. quæſtio. 16. & 38 (quia Crux eſt ſignũ & imago Chriſti. Matth. 24. vbi Origen. Chryſoſtom. Hilar. Hieronym. Theoph. Euthym. Bed. Bellar. lib 2. de imagin. capitu. 29. & ſequent. Quare male id negat Maro, Henric. quodlib. 10. quæſt. 6. Durand Capr. 3. diſtinctio. 9. & videtur Bonauent. & olim D. Thom diſtinctio. 9. quæſtio. 2. Gabr. lect. 50. Picus Apolog. quæſt. 3. quæ ſententia videtur periculoſa contra vſum Euchariſt. De honore latriæ audito nomine Ieſu. D. Thom. opuſcu. 60. articu 6. Ireo libr. 4 capit. 36. Abulenſ. Exod. 20. quæſtio. 6. & 7. contra Sotum libr. 2 viſit. quæſtio 4. articu. 2. & Cordub. libr. 1. quæſtio. 5. dub. 4. [p] D. Thom. 3. p. quæſtio. 25. 6. vbi Suar. dub. 55. Ioan. Arbor libr. 1. Theoſoph. capit. 37. Bellar. libr. 2. de cultu ſanctorum. capi. 2. vſque ad 4. ſed reliquiæ ſanctorum non adorantur latria, de qua Hieronym. epiſto. contr. Vigilant. De ſanguine Chriſti, qui in terra ſeruatur Gabrie. lect. 50. Syluest. 10 Roſa aurea quæſtio. 34. in euangel. aiunt ſolum adorari hyperdulia: quia non eſt vnitus hypoſtatice. & D. Thom. 3. par. quæſtio. 54. 2. ad 3. ait ſanguinem, qui in quibuſdam eccleſiis ſeruatur, non fluxiſſe ex Chriſto, ſed ex quadam imagine. At re vera adorandus eſt latria ſaltem vt imago & res quædam ad Chriſtum pertinens. Cordub. dub. 5. [q] Definit ſæpe Synod. 2. act. 6 & 7. & Synod. 8. act. vltim. can. 3. capit. venerabiles. de conſecratio. diſtinctio. 3. Triden. ſeſſ. 25 & ſæpe Patres, quos affert Bellar. inf. capitu. 21. 23. 25. & capitu. 9. Damaſ. orat. 1. de imag. Ionas Epiſcopus. libr. 1. ad medi. Nec concil. Franckfordien. (quod fuit generale & paulo poſt 7. Synod. & in vtraque præfuit per legatos Adrian. Pap. I.) errauit, nec reprobauit dicta. Synod. 7. circa vſum imaginum: vt falſo putant Genebr. libr. 3. Chron. & fere Bellar. 2. de imag. capitu. 14. ſed damnauit aliam impiam Synod. quam quidam Græci vocabãt ſeptimam: vt bene probat Suar. 3. part. quæſtio. 25. articu. 3. dub. 54. §. 3. cum Alan. dialog. 4. capitu. 18. 19. dialog. 5. capitu. 12. Surius tom. 3. præfat. ad concil. Francfordien. [r] Adrian. Pap. I. lib. de imagin. ad Carol. in reſp. ad act. 6. imagines vngi chriſmate ſancto. Suar. §. 4. verſicu. ſed dicunt. [s] In Synod. 7. act. 1. dum Baſil. quidam, & act. 3 dum Conſtantinus abiurant. & 8. Synod. ſup. concil. Senonenſ. & Moguntin. infr. Auguſtin. Gregor. apud Bellar. capitu. 22. & 24. Damaſc. libr. 4. capitu. 8. non adoramus imaginem, ſed illum quem per illam recolimus. & capitu. 17. idem Orig. hom. 1. Gene. & Hieronym. in Dan 3. Bon. 3 diſtin. 9. articu. 1. quæſtio. 2 citat Auguſt. 3. doctr. capit. 9. non Veneramur hoc ſignum, ſed illud ad quod refertur. ſed Durand. diſtinct. 9. quæſt. 2.

Maior.

negare videntur imagines eſſe adorandas, interpretatur concil. Trident. ſeſſ. 25. in principio non adorari quaſi imaginibus credatur ineſſe diuinitas vel virtus, propter quàm ſint colendæ: vel quaſi ab eis ſit aliquid petendum, vel quòd fiducia in imaginibus ſit figenda. velut olim fiebat à Gentilibus, qui in idolis ſpem collocabant, & ab iis oracula audientes ut refert Ezechi. capitu. 21. Zachar. 10. numen in ipſis 10 eſſe putabant. [t] Excellit tamen adoratio Euchariſtię, quę non tantum eſt ſignum Chriſti, ſed continet realiter Chriſtum verum Deum & hominem, & adoratur perfecta latria. [u] deinde differt ab ea adoratione hyperdulię, quæ humanitati Chriſti præciſè conceptæ datur: quæ non eſt res per ſe ſubſiſtens. At ſpecies Euchariſtiæ adorantur vt quid per ſe exiſtens, & quę per ſe ipſas non adorantur, ſed propter Chriſtum quem continēt.

x dum Patres [x] vnam aiunt eſſe adorationem imaginis & prototypi: non excludunt quin Chriſti imago in ſe ipſa adoretur quadam latria: ſed imperfecta & analogica, [y] eo quòd ſecundum ordinem cauſę finalis refertur in prototypon. ut tota bonitas medii pure utilis refertur in bonitatem finis. falſo quidā recent. [z] negant imagini Chriſti deberi latriam, ſed hyperduliam. de qua re quidam in Hiſpania p cenſores fidei compulſus eſt retractare dictum. [a] Alii videntur negare imaginem ſe ſola adorari latria, ſed vt intellectu apprehenditur cōiuncta Chriſto: [b] vt purpura coniuncta Regi, & ſpecies ſacramentales coniunctæ corpori Chriſti. At reuera adoratio imaginis diſtinguitur ratione ab ea, qua prototypon pp ſeipſum adoratur, [c] vt terminus vltimatus, et tota ratio adorationis.

6 Angelo dum olim apparebat in perſona Dei, aut dum in cor-

Maior. quæſt. 1. Holcot. quodlib. 10. quęſt. 6. & in ſapien. capit. 13. lect. 157. non ſunt digni ut eos interpretemur: quia in rigore negant imaginem in ſeipſa eſſe adorandam, ſed excitare intellectū, vt conſideret Chriſtum quem adorat voluntas. idem ſignificant Clictou. in Damaſ. lib. 4. capitu. 12. & 17. Alber. Pius lib. 8. contr. Eraſm. male ſentiētem. Picus Mirand. in Apolog. quæſt. 3. con. de imagine. Gerſon. 2. p. Alpha. 25. ad fin. & citat Bedam & Alpha. 17. lit. X. Alph. 87. H. fauet. 7. Synod. act. 2. & 3. concil. Senon. capit. 14. Moguntin. capitu. 41. Grego. lib. 7. epiſtol. 55. 109. vid. Suar. t §. 3. ad fin. [t] Hactenus Trident. & ſic interpretatur Synodum. 7. dum negat imagines etiam ſanctorum adorandas vera latria. Quia gentiles, eos homines, quos erectis ſtatuis putabāt Deos, adorabant propria latria: Dan. 5. & ſap. 13. Exod. 32. Iudic. 17. Ioſue. vlti. Deuter. 32. lib. 3. Reg. capit. 12. & Et ab iis petebant remedium malorum. Felicia. infr. Grego. lib. 7. epiſt. 53. imago Chriſti non eſt colenda, quaſi Deus. Nau. cap. 11. num. 23. & 32. At ab imagine non eſt petendum, quaſi à perſona intelligente, quæ aures habet. Triden. Scot. 3. diſtin. 9. §. vlti. Bellar. capitu. 13. & cap. 9. ex Nyſſen. orat. in Theodorum. & Gregor. lib. 7. epiſto. 53. & lib. 9. epiſto. 9. ait ſimplicibus eſſe pro libris: & eſſe erudiendos. Item imagini non offertur ſacrificium, ſed ſoli Deo. Epiphan. ex Deutero. 32. hæret. 27. 29. Auguſ. hær. 7. Iren. lib. 1. capitu. 24. Et addit Epiph. hære. 79. multo minus offertur imagini B. Virginis. Bellar. capitu. 16. Damaſ. lib. de hære. ad fin. ſic exponendus eſt Auguſt. epiſto. 119. capitu. 11. Suar. u §. 3. ad fin. [u] Sup. lit. N. [x] Fauet. 7. Synod. act. 4. vb cum Baſil. x de Spiritu ſancto. capitu. 18. Ioan. legatus Orient. dicit eſſe vnam adorationem. nempe vnam ſpecie, vt dilectio Dei & proximorum pertinet ad eandem rationem formalem caritatis. In quo exemplo bene Caietan. explicat aliquando diligitur imago bene depicta materialiter: & tamen odio habetur ut imago eſt hominis inimici. [y] Niceph. Conſtantinop. dialog. orthodoxus, de imagin. imago cum prototypo communionem nominis habet, & honoris ac adorationis: non tamen æqualiter, ſed reſpectiue, & citat Athanaſ. infr. qui imaginem aſpicit, in ea regem aſpicit. ſic analogicam adorationem vocat Cordub. lib. 1. quæſ. 5. dub. 4. par. 78. Maior. 3. diſtin. 9. concl. 5. idem ſed non ſatis explicant cur dicatur analogia, Gabri. quæſtio. 1. articu. 2. concluſ. 1. & 6. & in can. lect. 49. 50. Almain. diſtin. 9. quæſt. 1. concl. 5. facit Hurantes. libr. 2. de loci. commun. capitu. 25. Bellar. capitu. 25. & tamen ut ens aut ſapientia dicitur analogice de Deo & creatura ſecundum ordinem cauſæ & cauſati, ſimpliciter tamen dicitur de utroque: ita honor datus imagini Chriſti, dicitur abſolute latria: cum tamen referatur prorſus ad Chriſtum, tamquàm ad exemplar & finem: vt homo pictus refertur ad viuum, & ſanum dicitur de medicina z & urina ex relatione ad ſanitatem animalis, tamquàm ad finē. [z] Viguer. inſtit. cap. 5. §. 5. verſic. 12. Nauar. capitu. 11. nume. 32. ſin. Cathar. opuſc. de imagin. Ayal. de traditio. 3. par. capitu. de cultu imagin. Hoſi. inſtit. capit. 77. & lib. 2. contr. Brent. Caſtro. adoratio hære. 1. ad fin. & verb. imagin. Henric. quodlib. 10. quæſt. 6. quia imago, ait repræſentat ſolam humanitatem. Ioan. de Garro, magiſter. Scotu. Alber. in Marial. capitu. 81. & fauent autores cit. lit. S. Duran. Bonauen. quæ ſententia fuit communis in academ. Complutens. Ioan. à Medin. in prælect. ut refert Cordub. Petrus Martinez. libell. de adorat. imagin. vid. Sixtum lib. 5. biblio. capit. 247. & citant pro ſe. 7. Synod. quæ negat imaginem adorari vera a latria in locis cit. §. 2. Q. ad fin. [a] Aegid. vir doctus qui combuſtus eſt, conuictus eſt à Dominic. Soto. Hiſpali, & per iudices ſancti officii compulſus eſt retractare hanc propoſit. inter alias imaginem Chriſti & eius crucem nō adorari latria. Quare male qui-

dam negant prædicandum populo, quod imago Chriſti ſit adoranda latria: eo quod ſit periculoſum, & offendat aures catholi- b corum: & hæreticis præbeat occaſionem blaſphemandi. [b] Refert Suar. dict. 1. cum Capreo. Hiſpal. Alexan. Bonau. Ferr. ſup. & Ioan. legatus Orient. in Synod. 7. act. 4. colligit ex Baſil. & Athanaſ. eſſe unam utriuſque adorationem. fauet Act. 6. 7. ad finem. & Tridentin. At hæc utriuſque adoratio ſimul, non debet excludere illā imaginis, quam ſimpliciores adhibēti. & tamen uirtualiter ſemper refertur in prototypon, vt in terminum ultimum: ut opera meritoria referuntur uirtualiter in finem caritatis. [c] Cōmun. Theolog. & Recen. Diuus Thomas. 3. parte, quæſtio. 25. articu. 3. & in 3. diſtinctio. 9. quæſtio. 1. articu. ſecundo, vbi Capreo. quæſtio. vnic. ad primum. Durandus contra ſecunda concluſ. ſolutio. 3. Hiſpalen. quæſtio. prima, articu. quarto, ad ſecundum Ferrar. tertio contra gent. capitu. 120. fatetur tandem Suar. pub. quinquageſimoquarto. §. 4. dict. 2. Anton. tertia parte, titu. duodecimo, ca. 9. §. quarto, & 20. Turrecrem. ca. Venerab. de conſecratio. diſtinct. 3. Thomas Eliſius in Clipeo piorum, homil. quęſtio. 49. Syluestrina verb. adoratio. nume. ſecundo, & in Roſa aur. tracta. 3. qq. impertinent. caſ. vndecimo, Armill. Adoratio, Tabien. nume. decimo, Angel. §. 3. Alleuſ. libro primo, titu. 6. dub. ſexto, Frat. Alexand. de Ariost. ſum. lib. ſecundo, titu. 2. Soto, lib. ſecundo, iuſt. quæſtio. quarta, articu. ſecundo, in primo præcepto. & præter Thomiſtas Alexand. 3. parte quæſtio. 30. m. 2. articu. 3. § penult. commun. 3. diſtinctio. 9. vbi Bon. artic. primo, quæſtio. ſecunda, Albert. Richar. articu. ſecundo, quæſtio. ſecunda, Palac. quæſtio. 1. par. 114. Alexand. Lombard. Almain. & Gabriel. ſupra Marſil. 3. quęſtio. 8. articu. ſecundo, dub. 1. conclu. 1. & 3. & dub. ſecundo, concluſio. 3. Vualden. to. 3. de ſacramental. titu. 19. ca. 119. 155. 156. & titu. 23. cap. 19. & 20. in princ. Turrian. lib. primo, pro canu. Apoſt. cap. 25. Sander. lib. ſecundo, de imagin. capitu. vlt. Pagn. Iſagoge. lib. 8. Burgen. in Exo. 20. addit. 2. Ioan. Faber epiſcopus Viennen. diſput. contra Balthaſarem Anabaptiſtam. cap. 9. & lib. de euchariſt. ſermo. 24. 25. Pighius, primo eccleſ. hierar. capitu. ſexto, & late controuerſ. 13. Sonnius, lib. decimotertio, demonſtr. tracta. ſecundo, de cultu vnius Dei. Lindan. lib. 3. Panopl. capitu. 23. Simanc. de cathol. inſtitut. titu. 33. nume. 9. Alan. copuſ. lib. 3. dialog. Bellarm. ſecundo, de imagin. capitu. 20. 25. Felician. Ninſguarda de imagin. Conrad. Brun. libro de imagin. capitu. vigeſimo, Ioann. de Gandauo, in Compend. titu. vigeſimoquarto, Cordub. lib. primo, quæſtio. 5. dub. quarto, Eckius enchyrid. titu. vigeſimoquarto, & omnes Recent. Thomiſt. Caietan. frater Medin. 3. parte quæſtio. 25. articu. 3. & plane Dam. Apol. de adorat. imagin. lib. primo, & 3. Photius, lib. de ſynod. Origen. hom. primo, in Geneſ. qui videt imaginem Regis, videt Regem: & qui eam adorat, adorat regem, idem fere Athanaſ. lib. quarto contra Arian. Chryſoſt. orat. in Pelumum. Auguſt. ſecundo, ad Simplician. prope finem, lib. vigeſimo contra Fauſt. Baſil. de ſpiritu ſancto, cap. 18. imago Regis dicitur Rex: & honos imaginum refertur ad prototypa: & qui adorat imaginem, adorat id cuius eſt imago. quare ex Patribus ſumpſit Caietanus, articu. tertio, dicens imago Chriſti eſt ipſe Chriſtus: tum quia ad rationem formalem terminandi: tum quia Chriſtus ſimul eſt ultimus terminus. Non eſt Chriſtus in eſſe reali, ſed intentionali: ut uerbum dicitur terminus, & dicitur ipſa res cognita in eſſe intentionali: & eiuſdem ordinis cum re: ſic imago Chriſti eſt eiuſdem ord. diuini: ut ſi daretur ſpecies Dei in beatis. Falſo autem Catharin. d. opuſc. & quidam alias aiunt ſi Diuus Thomas, uidiſſet Synod. 7. (quæ tunc forte non erat verſa in Latinum) non

pore aſſumpto præſignabat futurã Verbi Incarnationem, quidam Patres aiunt fuiſſe exhibitum cultum
d latriæ. [d] At poſt Chriſti Incarnationem; Aſceuſionemque in Cœlos (à quibus raro aut numquàm ipſe Chriſtus deſcendit in propria & naturali ſpecie, vt hominibus appareat) Angelus bonus quamuis in perſona Chriſti appareat. nõ
e eſt adorandus latria. [e] Quod ſi peteret ſe adorari latria, aut diceret ſe reuera eſſe Chriſtum muhercu lis quantumuis pius, quamuis ali-
f quãdo, credulitas eius rei eſſet pia, [f] impia tamen eſſet religio ſi illum abſque conditione exterius etiam
g expreſſa adorauerit latria: [g] ob periculum ne forte Sathanas ad viuũ ſe transfigurauerit in Angelum lucis, vt fœminam ſimplicem & credulam ſuperbe ſe ducat: qui primã fœminam ſapientia, & dono iuſtitiæ præditam ſerpentino aſtu decepit:
h [h] Adam vero nõ eſt ſeductus.
i Et hac miſera tempeſtate [i] conſtat experimento multas pias perſonas apparitionibus deluſas, quibus dæmon viam ſternit Antichriſto. Sic decepit à principio eccleſiæ quoſdam a iudaiſmo conuerſos, vt crederent Angelos latria eſſe adoran-
k dos, [k] potius quam viſum hominem etiam Chriſtum: & hi dicti ſunt Angelici hæretici, à religione Angelorum quos adorabant: quia lex vetus per angelos data eſt. hi
l ſacrificabant [l] & templa B. Mi-
m chaeli, [m] & Angelis quaſi Diis erigebant, contendentes veterem legem per Angelos datam adhuc eſſe, arctiuſque ſeruandam, quam legem Chriſti: Hominẽ, qui Gen. 1. & Epheſ. 5. dicitur ad imaginem Dei factus, non licet adorare la-
n tria: [n] quia eſt res capax proprii honoris.

eſſet conceſſurus imaginem Chriſti adorari latria, ſed hyperdulia. D. Thom. probat ex fundamento Ariſtot. lib. de memor. & reminiſc. capitu. 2. idem eſt motus in imaginem & in rem cuius eſt imago. fatetur Bellar. capitu. 24. ad 5. cum D. Thom. & capit. 25. fatetur cultum imaginis licet minor ſit, reduci ad cultum ſimilem prototypo. & capitu. 23. imaginem adorari per accidens. 1. per aliud, id eſt.
d [d] Sic Patres quidam in Exo. 20. ego ſum Deus (Hebtæ. Iehoua) aiunt Deum immediate apparuiſſe in figura humana, qui dicitur Angelus teſtamenti & magni cõſilii. & D. Thom. 2. 1. quæſt. 84. 1. ad 1. quæſt. 103. 2. ad 1. Cordub. libr. 1. quæſtio. 5. dub. 3. punct. 3. dicunt probabile adoraros Angelos Gen. 18. tres vidit & vnum adorauit. At ſi erant Angeli (vt eſt probabilius ex D. Tho. 1. part. quæſt. 51.) nõ adorabantur latria, ſed dulia: vt in Geneſ. 18. aiunt Origen. Chryſoſt. Caiet. Abulen. idẽ Abulen. in Ioſue 5. quæſt. 76. D. Tho. 2. 2. quæſt. 94. 2. ad argu. in 3. diſt. 9. q. 1. 2. 6. ad 1. Alexan. 3. par. quæſt. 30. m. 3. arti. 3. §. 2. Marſi. quæſt. 8. 2. dub. 5. Horantes. libr. 3. de loca. capitu. 15. nec cõtradicũt in Gen. 18. Ambroſ. gloſſ. ordi. Auguſt. 16. ciuit. capitu. 29. quia Abraham ex Angelis viſis concepit Deum, quem adorauit. Torren. libt. 4. confeſſ. capitu. 2.
e §. 8. cum Auguſt. [e] Sic Apocal 19. 21. prohibuit Angelus Ioan. ne illum adoraret, ibi Anſel. Beda. Richard. Rupert. & in Apocal. 22. ſcholia Græca. Grego. 27. mor. capitu. 18. homil 8. in Euang. Bellar. lib. 1. de ſanctorum beatit. capitu. 14. ad 4. Patres in Coloſſ. 2. in religione Angelorum
f infr. Z. [f] Auguſt. Enchy. capitu. 60. & lib. 12 in Geneſ. ad lit. cap.
g 14. Bañes. 2. 2. quæſt. 10. 2. ad 3. vbi Caietan. [g] Comm. Doct. 3. diſt. 9. Bonauen. artic. 1. quæſt. 6. Palac quæſt. 1. pag. 115. Marſil. quæſt. 8. artic. 2. dub. 2. D. Thom. quæſt. 1. 2. 6. ad 3. & in 4. diſt. 30. in princ. liter. Alexand. 3. par. quæſt. 30. mem. 3. artic. 1. §. 3. Gabr. lect. 50. Caieta. & Bañes. d. quæſ. 10. cum Auguſt. lib. 12. in Gene. capitu. 14. Caietan. verb. idololatria. Angel. adoratio. §. 10. Tabie. §. 15. ad fin. Armil. §. 3. Syluestr. latria. §. 5. Nieua ſum. cap. 6. Cordub. lib. 3. qq. quæſ. 5. colum. 5. & quæſt 8. ad 2. quia Matth. 24. ſurgent pſeudo Chriſti. & 2. Corint. 11. Sathanas ſe transfigurat in
h Angelum lucis. [h] Sic Apoſt. 2. Corinth. 11. & 1. Timoth. 2. ait
i Adam non fuiſſe ſeductum, ſed Euam [i] De qua re hoc anno 1589. ſcripſit Frat. Luis de Granada. & Petr. de Ribadeneyra lib. quibus narrant multas dæmonis deceptiones contigiſſe circa fœ-
k minas. Caiet. & Bañes. 2. 2. quæſt. 10. artic. 2. ad 3. [k] De quibus hæret. & Simone Mago dicitur ad Coloſſ. 2. in religione Angelorum ibi Oecum. Theophy. Chryſoſt. hom. 7. Ambroſ. Iren. lib. 1. cap. 20. Bellar. lib. 1. de ſanctorum beatitud. capitu. 14. cap. 20. ad
l 3. Tertul. lib. de præſcr. Epiph. hære. Simonis. Prateol. [l] Theod. Aymo. in Coloſſ 2. concil. Laodic. c. 35. Hierony. epiſto. ad Algaſ.
m quæſt 10. [m] Theodor. in Coloſſ. 2. & tamen templa gentilium quæ impia intentione erecta erant pro idololatria, conuerſa ſunt in templa ſanctorum. Theodo. lib. 8. de marty. Grego. 2. dialog. cap. 8. lib. 10. epiſto
n 71. [n] D. Th 3. par. quæſ. 25. 3. ad 3. vbi Suar. dub. 54. §. 5. Caieta. 2. 2. q. 103. 3. ad 3. Vuald. de ſacramen. ca. 154. cum Grego. Nyſſe. libr. de creatio. hominis. cap. 4. Cyril. catech. 12. Nũquã expedire ob periculum aut ſuſpitionẽ erroris, & ob ſcãdalũ. innuunt tñ qđ ſecluſo periculo vt ſpũalis q diſtinguer et, poſſet ſic adorare. Reſp. non licere, quia de ſe eſt periculum, vt eſt periculũ adorare agnũ aut ſolem, qui repræſentat Chriſtũ Aug. in id Pſa. 113. ſol cognouit. cõc. 3.

CAP. XXXIII.

An interdũ ſit addenda conditio adorationi.

QVando in Euchariſtia cum ſpecierum mutatione apparet caro permanentet aut ſanguis rubro
a colore, adorãda eſt latria vt prius, [a] quia ſit mutatio tantum accidentalis, quæ panem ſi adeſſet, non corrumperet. quamuis tanta eſſet mutatio, vt probabiliter dubitari poſſet corrumpendum panem, vel vinũ; adorari ſimiliter debet tamquàm
b imago miraculoſa: [b] & ſemper in habitu latet ea tacita cõditio, ſi cor-
c pus Chriſti ſub ſpeciebus manet. [c] Hoſtia quæ latet in ſtomacho communicantis, digna ſemper eſt adoratione: quàm tamen circunſtan-
d tes non exhibent, [d] ne hominem reuerentiæ capacem adorare videantur.

2 Chriſti Euchariſtiam ſimpliciter adorant, dum in miſſa eleuatur ab eo, qui habetur legitimus ſacerdos & apparet cum intentione protuliſſe verba cõſecrationis: nec debent addere vllam conditionem
e expreſſam ſi tu es Chriſtus: vt nec additur conditio in forma abſolutionis, vel baptiſmi, quia creditur efficax. Negare in tali hoſtia adeſſe Chriſtum, (niſi ex circunſtantiis occurrat vrgens & rationabilis
f ratio dubitandi. [f]) ſapit hæreſim: quia Eccleſia & Paſtor eam hoſtiã proponit omnibus adorandam: & fides, facta debita obiecti propoſi-
g tione, [g] inclinat vt credat & adoret. quamuis vero fidei lumen nũquam inclinet ad falſum ſpecula-
h tiuum, [h] virtus tamen religionis & ſpes certa non errat, dum voluntatem inclinat ſub ratione formali: quia licet iudicii de obiecto mate-

CAP. XXXIII.

a h INſ. [a] h li. de Miſſ. cap. 38. D. Thom. q. 76. ar. 8 Sot. d. 16. q. 1. ar. 8. Led. q. 17. ſi eſſet magna alteratio (vt ſi parua ſpecies vini repleret calicem colore ſanguineo) qua corrupta videtur ſpecies adorandum eſt latria, vt ſignum (vt miraculoſa imago Chriſti.) Soto. Cordub lib. 1. quæſt. 5. dub. 5. idem Aegid. Theor. 23. & addit (cont. omnes.) licet alteratio corrupiſſet panẽ ſi adeſſet, Deus miraculo cõſeruat ſibi corpus Chriſti: quia non ex
c pedit fini miraculi. [c] infra ſacerdotẽ qui
d K. [d] nec adoramus geſtat Euch. vt nec Dei matrem dum in vtero habebat Verbum.
e ſup. cap. 32. M. [e] recent. Bañes cum D. Tho. & Caiet. 2. 2. q. 1. ar. 3. ad 4. Victo. ait oppoſitum forte eſſe hæreticũ. Sot. diſ. 12. q. 1. 4. colum. 14. ait de fide eſſe in hac hoſtia adeſſe Chriſtũ: & ſuſpectum eſſe qui id negaret. Claud. rep. 9. cap. 4. cum Ioan. Heſſel. de Euch Turrecr. lib 4. ſum. eccleſ. par. 2. cap. 12 Gerſ. Alph. 14. C. L. Gab. lect. 50. Med. C. de confeſ. q. 4. Siman. Cath. inſtit. c. 51. Cordub. lib. 1. q. 17. §. 2. & 8. vid. lib. 4. q. 12. fin. & Abulen. 2. p. defenſoru à c. 83. Cano. lib. 12. cap. 11. Caſtro. 1. de ſtit. hær. punt. ca. 3. D. Tho. lect. 6. in 1. Corint. 11. & in 4. diſ. 9. quæſ. 1. 2. 6. ad 3. non addi conditionem ſed ad 2. innuit, ſi exprimatur conditio, nõ eſſe peccatum mortal. eſt tamen veniale otioſum, quia dubium conditionis retardat deuotionem. at eſſet peccat. mort. cum ſuſpicione erroris: niſi ſimplicitas excuſet Recent. Mart. Peña. Victo. Cord.
f Sot. [f] Vt ſi cui probabile eſſet hunc qui celebrat non eſſe ordinatũ à vero Eṗo, aut cũ vera Eṗi intẽtione: aut quod impius caret intẽtione conſecrãdi: aut quia nouit materiã Panis eſſe corruptã, aut dubiã, & in calice infuſam eſſe aquã aut acetum pro vino. ſed vbi nõ ſubeſt probabilis cã dubitandi, ſuſpectus eſt qui addit con-
g ditionem. [g] Sic dum Eṗs prædicat omnibus ſuis ea q nuper ſunt
h definita in conc. inclinat fides ad credendũ. [h] D. Th. 2. 2. q. 1. art. 3. vbi

i 3. vbi recent. [i] Doct. ſup. & bene Bellarm. libr. 4. capit. 30. contra
k hæret. [k] Doct. ſup. Gabriel. Caietan. Cordub. Recent. [l] D. Tho.
l 3. par. quæſt. 80. 6. ad 2. Caietan. recent. Richard. diſtin. 9. artic. 3. quæſt. 1. ad vlt. Palud. quæſt. 4. Soto diſt. 12. quæſt. 1. art. 6. Ledeſ. quæſt. 21. art. 6. Alexan. 4. par. quæſt. 49. memb. 6. Angel. Armil.

ſel. de euchariſt. cap. 1. fin. Cathar. lib. 5. cont. Caietan. Claud. rep. 5. cap. 3. de communione ſpirituali etiam in infante baptizato.
b infra. lib. I. [b] Trident. ſeſſ. 13. cap. 3. Diuus Thom. quæſt. 65. 3. [c]
c Concil. Florent. Trident. cap. 3. Vienen. clemen. vn. de reliq. Lateran. c. firmiter. c. cum Marthæ. de celebr. miſſ. ex Ioan. 6. qui

verb. communio §. 26. Tabie. § fin. Sylueſt. §. 5. fin. definitur. cap. de homine:
m de celeb. miſſ. [m] Ve ex Patribus citatum eſt. c. 32. V.
n [n] Sic limitandi ſunt qui in caſu raro (ꝑ vitanda infamia pœnitentis & ſacrilegio) admittunt dari hoſtiam non conſecratã. Aliſ. lib. 4. tit. de euchariſt. ca. 5. quæſt. 4. Albert. diſt. 13. artic. 20. Bonauent. diſt. 9. artic. 2. quæſt. 4. 6. Adria.
o quodlib. 3. art. 3. [o] Albert. diſt. 23. art. 31. habetur ca. de homine, de celebr. miſſ. D. Thom. quæſt. 80. artic. 6. ad. 2. & quodl. 5. ar. 12. ad
p 3. [p] Doct. citati. Quamuis celebrare in peccato mortali ſit ex grauiſſimis peccatis. D. Thom. quæſt. 80. art. 5.

CAP. XXXIIII.

De effectibus quoq; Doctores & D. Thom. 3. part. quæſt. 79. agunt: de gratia tripliciter nempe quare minuatur per accidens mortale. D. Thom. art. 3. de augmento gratiæ, artic. 1. de ſpirituali refectione ſeu delectatione, deinde in ſtudio, artic. 1. & datur. adeptio gloriæ. artic. 2. deinde 3. in artic. 4. remiſſio venialium. Item 4. in artic. 5. remiſſio pœnæ, etiam pro alijs vt ſacrificium eſt. artic. 7. [illegible] præſeruatio à peccatis, art. 6. Ledeſm. quæſt. 14. Bonau. d. 12. in. 2. p. quæſt. 1. Durand. quæſt. 4. vbi Diuus Thom. & opuſc. 58. cap. 20. & Richard. art. 3. quæſt. 2. & Vigner. cap. 12. § 3. verſ. [illegible] enumerant 12. effectus vt lignum vitæ, Apoc. 22. ferebat 12. fructus. Gabr. lect. 85. 86. Roffen. Bulla. 2. par. lect. 14. Soto diſt. 12. q. 2. numerat 6. fructus. Alexand. 4. par. quæſt. 41. Gerſon ſerm. 9. in magnificat. Aſten. lib. 4. tit. 29. Tabien. communicare § 16. 24. euchariſt. 3. Sylueſt. euchar. 4. Claud. rep. 6. cap. 16. Caſtro. euchar. hær. 8. Ayala de tradit. 3. part. Aldo. Dreuec. lib. 4. de ſacrif. altar. c. 21. Turrian. tract. 1. de euchar. cap. 3. & 10. Caniſ. tit. de euchariſt. c. 9. Suarius, Roffen. Alan. & Sander. de euchar. Tapetar. t. 5. Bellarm. 4. c. 17. breuiter ſine citatione & lib. 2. cap. 39. § 6. refert Patres ſuos locos.

a INſ. [a] ca. 9. Trident. ſeſſ. 13. cap. 8. & ſignificat can. 8. ſeſſ. 21. ve 6. catech. Pij V. Auguſt. tract. 26. & 27. in Ioan. cap. credere. cap. vt quid paras. c. qui diſcordat. cap. ſanctum de conſ. diſt. 2. & libr. de verbis Apoſt. ſerm. 2. cap. quidem. Et lib. 16. ciuit. cap. 17. Beda & gloſſ. in 1. Corinth. 10. eandem eſcam manduc. (quem loc. Bellarm. libr. 1. de euchariſt. cap. 4. & capit. 14. argum. 12. cum Chryſ. & Theoph. exponit Patres manducaſſe eandem interſe eſcam, quæ dicitur ſpiritualis in figura.) De his 3. modis D. Thom. q. 80. 92. Doct. cum Mag. d. 9. Albert. Bonau. Rich. Dur. q. 1. Argentin. Palud. Soto. Ledeſm. Tabien. communicare § 20. epiſcopus Vreſtonien. de euch. contra nouos Capharnaitas, ad arg. 144. & in confutatione ſecundæ regulæ. Clictou. lib. 3. de euch. c. 14. Ioan. Heſ-

riali aliquãdo eſſet falſum ſpeculatiue, ſẽper eſt verũ practicè: ſi nõ ex fide, certe ex prudentia quæ eſt vir-
i tus moralis. [i] Si quando accidat hoſtiam non eſſe conſecratam, qui adorat retinet habitu implicitã con-
k ditionẽ: [k] nec eſt idololatria, quia latriam formaliter non defert niſi Chriſto.

3. Sacerdos non debet hoſtiã nõ
l conſecratã dare peccatori occulto:[l] ob eum finem, ne eius peccatũ detegatur: quia hoſtia prius proponi-
m tur adoranda, quam ſumẽda. [m] Vrgente tamẽ caſu poſſet ſimulare ſe homini prius monito, ſimulare ſe, cum tamen occulte recondat ho-
n ſtiam in cuſtodia. [n] Grauius peccaret ſacerdos, prætextu reuerẽtiæ ſimulans ſe celebrare, cum ſine intẽ-
o tione celebret, [o] ſumatq; hoſtiam non cõſecratam: hic enim quãtum eſt ex ſe, proponit alijs adorantibus materiam idololatriæ, & peior eſſet illis, qui ſcienter celebrant in mor-
p tali. [p] Euchariſtia antequam ſumatur, multum prodeſt in eccleſia, vt dicetur cap. 38.

CAP. XXXIIII.

De effectibus euchariſtiæ.

a PAtres diſtinguũt tres modos mãducãdi Chriſtũ in euchariſtia. [a] 1. ſacramentaliter tantum, vt ſumit peccator. 2. ſpiritualiter tantũ, & in voto. 3. vtroq; modo, dũ digne ſumitur ab hoĩe baptizato cui cõfert ex opere operato mirabiles effect9,
b præ cæteris ſacramentis [b] quia continet in ſe fontem, & autorem

gratiæ Chriſtũ. 1. & præcipuus eius effectus eſt gratia gratum faciens,
c & nutrit caritatem, [c] cuius augmentum (quod eſt alijs ſacramen-
d tis viuorum [d] communis effectus)
e præbet vberius. [e]
f 2. Quidam [f] innuunt vim euchariſtiæ, ita includi in alijs ſacramẽtis & baptiſmo, vt nec paruulis detur prima gratia per baptiſmum, niſi virtute euchariſtiæ, quam habent in voto. quia Ioan. 6. dicitur, niſi manducaueritis carnem, &c. nõ habebitis vitam in vobis. quod
g B. Auguſt. [g] interdum putat generaliter extendi etiam ad paruulos. At reuera Ioan. 6. agitur de præcepto pro adultis: qui niſi debito tẽpore, aut certe ante mortem communicent, non habebunt vitam, id eſt, eo peccato perdent vitam gra-
h tiæ, quam habent. [h] & his euchariſtia ſaltem in voto, eſt mediũ neceſſariũ ad ſalutem vltimã vitæ æternæ: qa ex Chriſti inſtitutione ſine fructu euchariſtiæ in re vel in vo-
i to, nõ perſeuerabit, vt ſup. [i] explicatum eſt. At infans qui ex baptiſmo contrahit ſolam eam, quã obligationem iure diuino, vt adultus
k ſuo tempore communicet, [k] dicitur in voto eccleſiæ habere eucha-
l riſtiam: [l] ſicut & dicitur credere & ſaluari in fide eccleſiæ: verumq;
m enim ſimul aſſerit B. Aug. [m] quod quidem magis pertinet ad vſum, quam ad neceſſitatem ſacramenti, vt in alieno voto credat, & commu-
n nicet. [n] Quare paruulis vt euchariſtia in re non eſt neceſſaria, ita nec, quæ votum proprium euchariſtiæ; ſiquidem per baptiſmum Chriſti

manduc. Chryſoſt. homil. 45. in Ioan. & libro 6. de ſacerd. Baſil. libr. 2. de baptiſ. ca. 3. ſup. lib. de ſacr. c. 7. commun. Doct. vt in cæteris ſacramentis, quæ tanquam medicina ſunt inſtituta vt cauſent gratiam: ſic euchariſt. ſacramentum inſtituitur vt per ſe efficiat vnionem cũ Deo per gratiam. Quare falſo Durand. diſt. 12. q. 4. Aliaco. q. 5. artic. 1. Petrus Sot. lect. 3. & 12. aiunt primũ effectum non eſſe gratiam, ſed continere corpus Chriſti præſens. At hic eſt effectus verborum, & conſeruatur quamdiu ſpecies conſeruarent
d panem. [d] Sacramẽta 5. ſunt per ſe viuorum (licet baptiſmus & pœnitentia digne detur [illegible] nota) & potiori iure cibus euchariſt. requirit & gratiam, nec effectus eius præcipu[e]
e eſt remiſſio peccatiuſ. §. 3. P. [e] Caietan. [illegible] q. 79. 2. quamdiu durant ſpecies, in ſtomacho, auget gratiam, ex opere op. [illegible] falſo, niſi intelligat de deuotionis actu quem de ſe excitat.

f [illegible] [f] B. Vincent. Ferrer. in ſerm. [g] Auguſtin. epiſt. 106. &
g epiſt. 25. vbi citat Cyprian. ſerm. de lapſis; & libr. 3. ad Quirin. ca. 25. Innocent. epiſt. 26. habetur in Auguſtin. epiſt. 91. quod captiuum [illegible] 3. §. 2. Et
h [h] Sic 1. Ioan. 3. homicida dicitur non habere vitam in ſe: quia per homicidium perdit vitam gra-
i tiæ. [i] Sup. cap. 3. & colligitur ex Auguſtin. dict. epiſtola 23. libr. [illegible] 3. cap. 4. Bed. 1. Corinth. 10. citat Auguſtin. ſerm. ad infantes, quia effectum eius per ſe, eſt perpetua ſanitas mentis cum vigore animæ. Trident. ſeſſ. 13. ca. 8. ad fin.
k Diuus Thom. quæſt. 6. 73. primo cum Ambroſ. 5. ſacram. c. 4. [k] Nam abſque baptiſm. habet obligationem de præceptis naturalibus & ſupernaturalibus ut de fide etiam explicita, ſpe & caritate: de confeſſione vero non eſt præceptum niſi poſita conditione, ſi habeat peccatum mortale poſt baptiſmum ergo peculiare eſt, ut baptizatus licet nunquam peccet mortaliter, teneatur iure diuino ad communionem, vt in Ioan. 6. colligit Diuus Thom. lectio. 7. & quæſtio. 80. articulo 9. Ianſen. concordan. ca. 59. Laurent. Iuſtinian. libro de obedient. capitulo 14. ſic ſi infans ſacris initiaretur, hoc in adulta ætate retractet, contrahit onus continentiæ, & recitandi horas ſuo tempore. Vid.
l gloſ. c. ſi quis. de conſecr. diſtinct. quarta, catechiſ. Pij. Quinti [l] Diuus Thomas quæſtio. 80. articulo vndecimo, expreſſe, & articulo primo ad tertium, cum Auguſtin. tertio de pec. mer. capitulo quarto, manducat infans ſpiritualiter in voto eccleſiæ (vt articulo duodecimo, ad tertium ait, omnes bibere potum ſan-
m guinis, ſed per os ſacerdotis.) [m] vide ſupra capitulo tertio: [n]
n Auguſtin. epiſtol. 108. ad Vitalem [illegible]. Expoſitum eſt lib. de ſa-

Re a cram.

o cram capitu. 11 §. 2. ° Quæ verba ſunt Trident. ſeſſ. 21. capit. 4. & can. 4. Soto diſtin. 8. quæſt. 1. 3. diſtin. 12. quæſt. 1. 9. colum. penu. Claud. repet. 6. capito. 7. Alan. libr. 1. de Euchariſt. capitu. 31. artic. p 4. Eſpenæ. lib. 2. de adorat. Euchar. capit. 12. ᵖ Trident. ſeſſ. 13. capitu. 7. ſupponit viuum, ut digne recipiat. Et can. 5. ac D. Tho. quæſt. 79. articu. 1. effectus præcipuus nō eſt remiſſio peccatorum. capitu. 1. & concil. Floren. ordinator ad nutrimentum ſpirituale viuentis. Innocent. lib. 4. capit. 44. Soto diſtin. 8. quæſt. 1. 3. D. Thom. quæſ. 80. 11. & 12. (Vbi tamen Caieta. det orquet mētem eius.) idem colligitur ex concil. Lateran. cap. firmiter, datur ad perficiendum myſterium vnitatis. & capit. cum Marthę de celebrat. Miſſ. Docto. diſtin. 9. ſed communiter diſtin. 11. Scot. Bonauent. Richr. Palud. Dur. & Marſil. quæſt. 8. artic. 2. q Innuit Triden. ſeſſ. 13. can. 5. remiſſio peccat. non eſt pręcipuus effectus, ergo eſt ſecundarius. & in forma calicis dicitur in remiſſionem peccatorum. facit conci. Florentin. Cyril. 4. in Ioan. capitu. 17. depellit mortem & ab omni cæſu erigit. Damaſc. lib. 4. cap. 14. Cypria. ſerm. de lapſis. ſerm. in cęna Domini. Iuſtin. ad gent. quæſt. 4. Antonin. 3. parti titu. 14. capitu. 12. § 6. & 1. p. tit. 13. cap. 6. §. 7. Vega. lib. 9. in Trid. capitu. 54. Petr. Soto lect. 11. Soto diſtin. 11. quæſt. 1. 3. diſtin. 12. quæſt. 1. 4 ad 5. colum. 12. Summiſt. Sylueſt. Euchariſt. 4. Ledeſma quæſt. 20. articu. 3. Victo. §. 76. Recen. Viguer. capitu. 16. §. 5. verſ. 18. Gabriel. lect. 85. (vbi exponit Bonauent. & Alexan. quæſ. 46. m. 2. articu. 3. ſin licet quæſt. 4 1. m. 3. articu. 2. ad vltim. temperet.) Nauar. capitu. 17. num. 47. Claud. repet. 6. cap. 10. Bellar. & ex antiquis Alber. diſt. 13. articu. 16. propendet Palud. diſtin. 9. quæſt. artic. 1. Scot. innuit. quæſt. vnic. Duran. quæſt. 4. Eucharistia. 4. q. 1. diſtin. 12. artic. 5. quæſt. 2. Adrian. quæſt. de Euchariſt. & [illegible] tertia ſententia. ſed D. Thom. quæſt. 79. 3. capitu. ad 2. qui non tam clare loquitur, explicabitur infr. Y. A. B. ſ Alij cibi non conſeruant vitam niſi corrumpantur: ſed hic panis viuus [illegible] minuitur in ſe, & Chriſtus manet incorruptus ut ait Auguſt. cui Chriſtus dixit non tu mutabis me, ſicut cibum carnis tuæ, ſed mutaberis in me, Ioan. 6. qui manducat me. viuet propter me. ᵗ Colligitur ex Trident. ſeſſ. 6. can. 6. D. Thom. quæſt. 62. 1. & d. eſt de ſacram. capitu. 2. Hi [illegible]. Hoc ſimili vtitur Iuſtin. Apolo. 2. Damaſ. lib. 4. capit. 14. ᵘ Sacrificium impetrat donum contritionis, quo remittuntur peccata mortal. Trident. ſeſſ. 22. capitu. 2. can. 3. cap. cum omne crimen, de conſecra. diſtin. 2. ex Iulian. Pap. & concil. Brachar. de quo Diuus Thom. quæſt. 79. 3. ad 2. Alexan. quæſ. 10. m. 8. artic. 1 §. 2. explicat collectam miſſæ, qua petitur fieri remiſſio peccati. Soto diſt. 13. quæſ. 2. artic. 1. Cano. lib. 12. capit. 13. x ad 9. dicetur lib. de Miſſa cap. 19. ˣ Trident. ſeſſ. 14. capitu. 4. nec contritio remittit ſine voto ſacramenti pœnitentiæ, quia ſic iuſtificatus tenetur confiteri ea peccata mort. ſi memor fuerit. ʸ Signi y ficat D. Tho. quæſt. 80. 4. ad 1. Caie. quæſt. 79. 1. Alexan. & alij infr. lit. Z. D. Thom. diſt. 9. quæſt. 1. 3. 2. Bonauent. diſt. 9. par. 2. quæſt. 3. Maior. Gabriel q. 2. & lect. 85. Marſ. quæſt. 6. artic. 4. Adrian. q. 1. de z Euchar. communiter Recen. contr. Sotum diſt. 12. q. 2. art. 8. ᶻ Alex. 4. p. quæſt. 10. m. 8. art. 1. §. 1. ſeu quæſt. 41. m. 3. artic. 1. adult. q. 46. m. 2. artic. 3. cap. & ad 7. ait Euchar. remittere mort. ex opere operantis: quia impetrat & paulatim diſponit ad donum contritionis. & articu. 3 §. 1. ad vlti. (quam ſententiam innuit D. Tho. q. 79. 3 cap. ad 1. & q. 80. 4. ad 5. & Marſi. q. 6. articu. 4. Bonauen. diſt. 12. p. 2. artic. 1. q. 2 & tamen diſt. 9. ar. 2 q. 3. art. [illegible] nec peccat, nec recipit gratiam) Duran. diſt. 12. q. 4 Maior. diſt. 9. q. 2. Gabriel q. 2. ar. 1. Altiſ. & Taſt. quos ſequitur Corduſ. diſt. 9. q. 4. vbi tanquam ſententiā D. Thom. ſequitur Capreol. Palud. licet cum dubio, q. 2. artic. 1 & ita eſt intelligen. Caiet. q. 79. 3. Gerſ. tract. 9. ſuper Magnificat. & ſic intelligit D. Thom. Alpha. 37. R. Alph. 26 fin. nec multum differt Adrian. q. 1. de Euchar. recipit gratiam ſi contritioni ſit certa perſuaſio cōtritionis. Ang. Euchar. 4. & mirum eſt quod catechiſ. Pij V. expreſſe negat Euchariſtiā dare primam gratiam, ex ratione D. Tho. quia qui non viuit ſpiritualiter, nō recipit eam ſructuoſum viuentium. & ideo communi [illegible] ait § principio. Miſſæ ſpe ſiber confeſſionē, & Kyrie eleyſon. Iſti addunt qd tunc ſibi conſcius, accedens bona fide attritus, excuſatur à peccato mortali ſi [illegible] ſacramenti cum diſpoſitione [illegible] vt in fin. dicit Caiet. q. 79. & hæc ſententia inducit vt cum timore & reuerentia accedat homo, & curet bene preparari. ᵃ Sic interpretandum eſt D. Tho. quia hic cibus viuus continet Xp̄m, qui per deuotam ſumptionē connectit hominem ſibi, ut ait D. Thom. q. 73. 3. ad 2. & peccator iuxta Luc. 10. ſi ſemiuiuus relictus [illegible] fidei, ſpei & attritionis, ex auxilio habet vitalem quādam [illegible] quibus aliquo modo viuit Chriſto capiti. D. Thom. 3. par. q. 8. 3. ad 2. [illegible] per ſacramentum recipiat plenam vitam [illegible] ſecundo loquitur D. Thom. & alij in caſu lit. X. ᵇ D. Thom. quæſt. 79. 3. ad 1. quæſt. 80. 4. ad 2. Soto diſtin. 18 quæſt. [illegible] 3. cap. fin. dictum eſt lib. de ſacramen. cap. 12. ᶜ Sup. de ſacramen. capi. 13. fin. Trident. ſeſſ. 7. can. 9. ſeſſ. 23. capitu. 4. D. Tho. quæſt. 80. 2. ad 3. articu. 10. ad 2. & in generali. quæſtion. 63. 6. Soto. Ledeſm. ᵈ D. Thom. q. 73. 1. ad 2. & Patres. ſup. cap. 6 §. adde 3. ᵉ D. Tho. q. 80. artic. 10. diſtin. 13. q. 3. 2. nam in multis [illegible] ſemel ſacerdos ſolemnes lebrare Miſſam. D. Thom. q. 83. 2. ad 2. Tabiſ. [illegible] §. 15. cum D. Thom. diſt. 13. quæſtio 3. 2. & dicetur lib. de Miſſa. ᶠ D. Thom. 4 diſt. 1. quæſt. 1. 1 ad 1. quia Euchariſt. finis q. 65 3. ᵍ Diony. capitu. 3. in D. Thom. diſt. 8. q. 1. 2. 3. ad 4. ʰ Gabr. lect. 81. 85. Gerſon in magnificat tract. 9. ſentit Richar. diſt. [illegible] quæſt. 1. Soto diſt. 11. q. 2. 8. Viguer. cap. 16. §. 3. verſ. [illegible] tam efficax remedium et [illegible] contra tentationem carnis Antonin 3. par. titu. 14. capitu. 4 §. 2. Lauren. Iuſtinian. libr. de diſciplina monaſt. conuerſatione. capitu. 19. Cyrill. libr. 4. in Ioan. capit. 17. Pius V. catechiſ. Bernard. ſerm. in cœna Domini. [illegible] tenebræ, & vt illæ ſunt aquæ retrorſum Pſalm. 75. & multæ quæ

incorporati adeptam iam adoptionis gratiam in illa ætate amittere o non poſſunt. °

3 Vt cibus prodeſt viuenti, nec per ſe datur ad ſuſcitandum mortuum: ita ad effectum per ſe Euchariſtiæ, ut ſacramentum eſt, nō pertinet prima gratia, ᵖ qua mortuus ſuſcitatur. Interdum tamen attrito peccatori, qui bona fide ſe reputat contritum, confert primam gratiam: ᵠ hæc enim reputatio licèt non mutet obiectum attritionis; excludit tamen conſcientiam peccati mort. in quo cibus hic viuus & vitalis differt à corporali, & mortuo cibo. ʳ Et commune eſt ſacramentis Chriſti ut iuſtificent, & gratiam efficaciter conferant non ponentibus obicem, ˢ id eſt, accedentibus bona fide cum ea diſpoſitione quam Chriſtus inſtituit, vt prodiuini. ſic carbo ignitus, ᵗ mundatur labia immunda Eſaiæ. cap. 6. hic effectus Euchariſtiæ tribuitur non tantum alijs pro quibus ſacerdos offert ſacrificium, ᵘ ſed ei cui datur in ſacramentum: efficacior enim eſt & propinquior in eo qui recipit, quam in non recipiēte pro quo offertur: & tamen hæc remiſſio fit cum voto ſacramenti pœnitentię, ˣ quod in illa includitur. fieri tamen poteſt, ut oblitus peccati mort. accedat abſque vlla pœnitentia excuſatus a culpa, nec tamen gratiam vllam recipiat: ʸ habet enim obicem quendam negatiue; cum eum gradum diſpoſitionis nō afferat quem Chriſtus neceſſarium eſſe inſtituit ad effectum ſacramenti, vt tollatur obex habitualis peccati.

4 D. Thom. non negat Euchar. z conferre primam gratiam: ᶻ nec ait deuota communione excitari ſemper contritionem in nobis, per b quam perficiatur ſcelerū remiſſio: ſed attrito confert gratiam, quia in puncto iuſtificationis ille dolor ex auxilio & habitu caritatis, fit re ipa ſa propter Deum, ᵃ quem iuſtus ſummè dilectum habet. Quamuis actus attritionis non fiat contritio, mutato obiecto. Differt à ſacramento baptiſmi & pœnitentiæ: ad qđ digne accedit impius cū attritione b nota. ᵇ Differt & à ratione ſacrificij, quod in actione conſiſtit: & offertur etiam pro alijs in remiſſionem peccatorum, vt dicetur lib. de Miſſa cap. 7. & 14.

5 Res & ſacramentum non eſt vllus character per Euchariſtiam c collatus: ᶜ ſed in facto eſſe ante ſumptionē corpus Chriſti ſub ſpeciebus interior res, & ſacramentum d ſimul. ᵈ Nec expediret vt impreſſo charactere non poſſet iterari Euchariſtia, cum expediat ſæpius per e annum ſumi, ᵉ & vno etiam die in Natali Domini ſacerdos ter Miſſam celebrat.

6 Conferri ſolet Euchariſtia ſimul cum alijs ſacramentis, vt dum quis initiatur ſacramentis, uel matrimonio copulatur, uel recipit extremam vnctionem, quia eſt ſacramentorum finis, & illorum effectus f perficit. ᶠ Ac proinde Euchariſtię g tribuit D. Diony. cap. 3. ᵍ effectus aliorum ſacramentorum: Nam cōnexionē habet cum baptiſmo, vt h nutrimentum fomitis: ʰ quia Zachar. 9. dicitur frumentum electorum, &

tetigit fimbriam veſtimenti Chriſti, ſanata eſt D. Thom. quæſtio. 79.6.ad 3.opuſcu.58.capitu.6. & deinde à capitu. 21. probat eſſe
i contra 12 langores animæ. ⁱ Sic de Euchariſt.exponit Hierony. in Zachar.9. D.Thom.opuſcu.58.capitu.26. Paſchaſ. de corpore
k Chriſti capitu. 21. ᵏ Ait Cyril. Catech. 4. & ex quædam proportione corpus offertur pro ſalute corporis, ſanguis Chriſti pro ſalute animæ. D. Thom. quæſtio.79.1.ad 3. quæſtio.74.2.quæſ. 76.2.ad 2. Soto,diſtinct.11.quæſt.2.1. quare concil. Nicę. Iren. Hilar. Ambro. Opta. Niſſen. Gauden. Chryſo. Cyril. aiūt corporibus imprimi quaſdam qualitates pro reſurrectione, & vnire cū corpore Chriſti. Bellar.lib.2.capitu.39. fin. vt explicabitur capit.36. & ſequen.
l ˡD. Thom. quæſt. 79.1.ad 1.fin. Igna. epiſtol. ad Epheſ. Auguſtin. libe. 83. qq.quæſt.36.Chryſoſto. late hom. 61. ad popul. hom. 45. in Ioan. tamquàm leones ignem ſpirantes ab hac menſa recedamus, facti diabolo terribiles. Cyril.lib.3. in Ioã. capitu. 37. ſic præſente arca domini
m cecidit Dagon. ᵐ D. Thom. quæſtio. 79. 4. quęſt. 89. 3. commun. cum Magiſt.diſtin.12.Inno. lib.4.capit.44. Trident.ſeſſ.13.capi.2. capi.ſi quotieſcomque.capit.quotidie. capitu. quid ſit ſanguis.capitu.ſpecies. cap. iteratur,de cōſecra. diſtin. 2. quæ ſunt Ambroſ. Auguſt.Grego. Paſch. idem Soto, artic. 4. Ledeſm. quare oppoſitum eſt ſaltem
n temerarium. ⁿ Colligitur ex Soto diſt. 18 quæſt. 2. artic. 3. Ledeſ. quæſtio. 28. articu. 3. quod omne ſacramentum ex operato tollit culpas veniales. Et tollit etiam aliis ut ſacrificium eſt. Trident.ſeſſ.22.capitu.2.can 3. D. Thom.quæſtio.79.7.ad 2. Cano.libr.12.capitu.13.quamuis Caietan. artic. 4. putet id fieri
o ex opere operantis tantum. ᵒ dictum eſt de ſacrament. c. 11. &
p libr. 2.de pœnitent.capitu.15. ᵖ D Thom.quæſt.79.5. Soto Le-
q deſ.commun.colligunt ex Trident. ſeſſ. 13. capitu. 2. ᵍ Dicetur lib.de Miſſ.capitu.14.15. Trident.ſeſſ.22.capitu.2.cano.3. Diuus
r Thom.quæſt.79.7.vid. quæſt.51.8.ad 2. ʳ quæſt.79.6.Trident. ſeſſ.13.capitu.2.Claud,repet 6 capitu.1.ad medi. probat ex Igna. epiſto.ad Ephel Chryſoſto.hom.61.ad popul. Ambroſ. in Pſalm.
ſ 118.ſerm.8.ſic lignum vitæ præſeruabat à morte. ſ d eſt L. &
t de Angelorum pręſentia, ſupra capitu.32 R. ᵗ concil. Florent. & catechiſ. Pij V. colligitur ex Patribus apud Bellar. 2. de Eu-
u chariſt.capitu 39. ad fin ᵘ D.Thom. in Ioan.6.lectio.6.fin.& 4.
x diſtin.45.quæſt.2.3.1.ad 3. ˣ D.Thom.quæſt.79.7.ad 3.quæſt. 82.1.capitu.ad 2.articu.4.ad 2. & in Ioan.6. lectio. 6. fin. oppoſitum damnat erroris: quia ſolus ſacerdos offert ſacrificiū pro aliis quæſt.82.3.Soto.diſtin.13.quæſt.1.articu.2.colum.7. & 12. At ſi laicus Miſſam quam audit & in qua cōmunicat, offerat pro alio, communicat ei ſuam ſatisfactionem ex ſacrificio prouenientem,
y ſed non ex operato: vt falſo quidam putarunt. ʸ Definit Trident.ſeſſ.22. can.2.

i vinum germinans virgines: ⁱ adeſt enim corpus Chriſti ad ſanctifica-
k tionem etiam corporis: ᵏ cum cōfirmatione roborat & confirmat, ac repellit dęmonis tyranni impu-
l gnationes: ˡ qui fugit Chriſti inhabitantis pręſentiam. Cum extrema vnctioné delet reliquias peccati & venialia, ſine formali pœniten-
m tia: ᵐ licèt illorum memoriam habeat, ſi modo nō habeat virtualem illorum complacentiam, idque ex
n operato: ⁿ licèt non excitet actum feruentem charitatis: nam & id
o præſtant ſacramentalia: ᵒ vt aqua benedicta ex operato. Delet pœ-
p nas proportione deuotionis: ᵖ multo efficacius quàm ſacramentum pœnitentiæ, vel extremæ vnctionis: qua dignius eſt, & in hunc etiam finem ordinatur.

7 Liberat à pœnis purgatorii, vt ſacrificium, quod prodeſt etiā aliis
q viuis, & defunctis: ᵍ Et genera-
r liter præſeruat à futuris peccatis: ʳ Depellit omnes tentationes dæmonum, qui fugiunt Chriſtum præſentem, & Angelorum ſocietaté,
ſ qui Chriſtum hic comitantur: ſ Generaliter cauſat omnem effectū vitæ ſpiritualis, quem cibus corporalis efficit in ordine ad vitam cor-
t poralem: ᵗ Sed ſola cōmunio abſque ratione ſacrificii, quàm iuſtus laicus offert pro altero, prodeſt quidem alteri ut bonum opus operan-
u tis: ᵘ ſed non confert alteri gratiam, aut alium effectum ex opera-
x to: ˣ ſacramenta enim ſolum conferunt perſonalem gratiā recipienti: ſacrificare vero non eſt ſolum
y manducare: ʸ ſed ſimul Chriſti corpus offerre tamquā eccleſiæ miniſtrum conſecratū qui conſecrat, ac cōſumit.tnſ.lib.de Miſſ.c.1.& 8.

CAP. XXXV.

De proprio effectu gratiæ ſacramentalis.

Difficile eſt explicare gratiam ſacramentalem, quę eſt proprius & mirabilis effectus Euchariſtiæ, pręter cōmunem fructum gratiæ,
a quem ſupplet uorum ſacramenti: ᵃ Differt à proprio aliorum ſacramétorum habituali effectu, quia confert actum. Nam & Chriſtus dum in ultima cœna ſacramentum ſu-
b ſcepit: ᵇ non materialiter aut ſacramentaliter tantum accepit vt
c quidam dicunt: ᶜ ſed habuit ex illo vitali cibo actum ſpiritualis re-
d fectionis: ᵈ Et qui dignatus eſt circuncidi, & ablui baptiſmo Ioãnis, nullum ſacramentum ſuum rece-
e pit, præter Euchariſtiam: ᵉ Cum tamen ſit abſque charactere baptiſmi, caput Chriſtianorum homogeneum: ſine charactere ordinis, verus ſacerdos: ſine matrimonio,
f ſponſus eccleſiæ. ᶠ

2 Cibus corpori cōicare ſolet, 1. ſuas, aut ſibi ſimiles qualitates, & reali tactu, & coniunctione cū guſtu refectionem, & delectationem; vt manna habebat omnem
g ſaporis ſuauitatem. ᵍ 2. quòd ſapit, nutrit, & cibus nutriendo ſuſtentat & reparat, quod nociuo calore abſumptum fuerat. 3. auget vſque ad debitum ſtatum incrementi. Similes effectus proportione quadā
h pręſtat uitalis cibus Euchariſtiæ. ʰ Nam dum traiicitur reficiendo guſtum corporis, præbet animæ non ſolum habitum auctum, ſed effe-
i ctiue excitat & impellit in actum deuotionis delectabilis. ⁱ Vt enim Spirituſancto qui animam iuſti inhabitat ſpirituali impulſu & auxilio excitat uoluntatem ſalua hominis uitali, & libera cooperatione, & mouet actiué ad exercitiū actus & feruentem dilectionem, ita verbum per corpus ſuum, & per ſpecies, ſub quibus totus Chriſtus cōtinetur, tamquàm per inſtrumentum coniunctum ſacramentaliter
k & eleuatum, ᵏ mouet effectiue deuotam, & attentam uoluntatem in actum ſuauem. Deuotio enim eſt promptitudo uoluntatis in his, quæ pertinent ad ſeruitium

CAP. XXXV.

a Dicetur ᵃ c.39.
b ᵇ D. Thom. quæſtio. 81. 1.ad 3. Doctor. diſtin. 12. Clictouæ.lib. 2. de Miſſa.capitu.21 ex Hieronym. capitu. neque Moyſes. de conſecrat. diſtin. 2. Chryſoſt. hom. 83. Matth. Iſich.in Leuit.8.gloſ. in Ruth. 3. colligitur. Luc. 22. deſideraui hoc paſcha manducare vobiſcum, quod de paſcha Euchariſt. intelligunt Tertul. Emiſſ. hom. 5. de paſcha. & Hebræ. 2. quia pueri communicarunt carni & ſanguini, & ipſe ſimiliter participauit de eiſdem. Soto.diſ. 12.quæſt.2. Ledeſ. quæſt.22.Bonauēt. diſt.11.Alien.lib.4. art.19. Tabien. Eucha.4.Turriā.tract.
c 2.de Eucha. ᶜ Alexan.4.par.quęſt.11. non.m.2.art.2.§.2. Marſil.quæſt 8.art. 4.dub. 5. Gabriel. lectio.87.L. ſed falſo.
d ᵈ quæſt. 81.1. 3.diſt.11. quæſt.2. 1.ad vlti. Palu q.1. artı.7.num.55. Sot. diſt. 12. quæſt. 2.1.
e Recen. ᵉ D.Tho. quæſt. 84. 7. ad 4.
f ᶠ Et de charactere ordinis D. Thom. addi.quæſt.35.arti. 2. At Chriſtus non recepit ſacramentū pęnitentiæ & extremæ vnctionis, cum eſſet peccati incapax: recepit Eucha. & æquat illius dignitatem (eius .n. cōſumptio pertinet ad integritatem ſacrificij. 1. Cor. 10. Hebræ. 2.) & in cœna obtulit ſacrificium. vt probat Cano,lib.12.capit.13.contr. Cornel. Epiſcopum Bitontin.
g ᵍ Sapient.16.& Ioan 6.vbi Chryſoſto.Cyrill.Euthy. Theophyl. tract.11.Ambroſ.5.ſacram.capit.1.Bellar.1.de Euchar.capitu.3.
h ʰ concil. Florent. & Pius V. catechiſ. ⁱ Docto.cit.D. & D.
i Thom.quæſt.79.1.ad 2.articu.4.& 7. Tabien.communicare,§.18.
k 26.& colligunt ex 2. Corin.5. charitas Chriſti urget nos. ᵏ Sic Chriſtus per humanitatem ut per inſtrumentum illuminat & agit in Angelos. D. Thom. 3. part. quæſtio. 8. 4. capitu. ad 3. vbi Caietan. & quæſtio. 19. 6. & in 3. diſtinct. 13. quæſtio. 2. 2. 1. diſtinct. 14 articu. 3. quæſtio. 2. & 6. Caietan. affert ſimile, ut intellectus agens per corporale phantaſma, quód eſt in eadem anima coniunctum, tamquàm per inſtrumentum facit ſpeciem intelligibilem. Tabien. ſup. ſic Deus inſtituta utitur igne inferni vt inſtrumento, quo & neceſſitas intellectum in continuam cogitationem ignominioſi carceris, & mouet uoluntatem in triſtitiam

l ſitiam & dolorem. [l] m D. Thom. 2. 2. quæſtio. 82. [n] Donum perſeuerantiæ, ſine quo nemo adultorum ſaluatur, inſtituit Chriſtus non concedere ſine euchar. in re uel voto (vt nec primam gratiam ſine ſacramento baptiſmi vel pœnitentiæ: quia non applicat Chriſtus ſua merita pro effectibus neceſſariis ſaluti, niſi per aliquod ſacramentum ſaltem in uoto) vt colligunt Patr. ex Ioan. 6. Trid. ſeſſ. 13. ca. 8. fin. D. Thom. q. 79. fi. cum Ambro. 5. ſacram. c. 4. [o] Auguſt. lib. 8. Gen. c. 5. & de omni ſacramento aptat lignum uitæ gl. ord. Gen. 2. Innoc. lib. de miſſ. [p] ſupra c. 34. lit. S. [q] Diuus Thom. q. 79. 1. ad 2. ſed hoc augmentũ differt ab eo quod confert ſacramentum confirmationis, in quo ſimul datur corpori, vt lingua ſit expedita pro confeſſione fidei. [r] Supra cap. 34. H. K. & cogitatiuam eſſe cuiuſdam prudentiæ capacem, appetitũ vero ſenſitiuum tẽperantiæ & fortitudinis, ait Ariſto. 5. Ethic. D. Tho. 1. 2. q. 50. 3. [ſ] Sic ait Cyril. catech. 4. quem citat Breuiar. in feſto corporis Chriſti Holl. milit. cap. 39. Bellar. lib. 2. de eucharist. cap. 13. [t] Sic quidam ſancti diu cum ſola euchariſt. ſunt ſuſtentati, ut B. Maria Aegyptiaca, & B. Catharina de Senis. [u] De 4. dotibus beatorum Doct. cum Magiſt. 4. d. 44. D. Thom. addi. à q. 82. & q. 95. art. 1. Soto. d. 49. q. 4. Patres in 1. Cor. 15. ſic euchar. conferre corpori vigorẽ & quaſdam qualitates, quæ reuera non ſunt aliud, quã prædicti actus potẽtiæ ſenſitiuæ, & appetitus, cum uigore virtutum ex ſpeciali & præparato auxilio per quas quaſi per dotes inchoatas aptatur corpus pro reſurrectione, probant ex Patribus. Vuald. tom. 2. de ſacram. ca. 24. Clictou. lib. 2. contra Oecolamp. cap. 12. ad med. c. 18. Beauxam. to. 2. Harmo. in Ioan. 6. fo. 562. vſque 564. Natal. Beda contra Fabrum propoſit. 49. Roffen. lib. 5. de euchar. contra Oecolam in procœm. c. 2. 30. lib. 4. c. 22. Turrian. tracta. 1. de euchar. c. 59. Claud. rep. 5. c. 1. ad fi. Bellar. 2. de euchar. c. 39. ex conc. Nicen. Iren. Hilar. Amb. Optat. Niſſen. Gaud. Chryſ. Cyril. lib. 4. in Io. c. 14. Garet. claſſ. 5. de eucha. ſignificat D. Tho. q. 79. 1. ad 3. & opuſc. 58. de corpore Chriſti c. 13. Alber. tract. de corp. Chriſti. Ignat. euchariſtiam vocat medicamentum immortalitatis. concil. Nicen. ſymbolum Reſurrectionis noſtræ. Itẽ Mantua. 3. p. q. 8. Fr. Ludou. Legionen. & multi Doct. Complutẽ. conſulti à Michaele Mendozio Card. Burgen. aiunt eſſe probabile quod euchar. infundi corpori quaſdam qualitates ob quas aptatur reſurrectioni. quod late probat ex Patribus dict. Cardin. libell. de effectib. euchar. Reſpon. ſatis eſt ponere prædictos actus ſenſus & appetitus. vnde D. Tho. q. 79. 1. ad 3. indirecte per redundantiã cauſat puritatẽ corporis, &c. bene Soto. d. 12. q. 2. artic. 5. Turrecr. cum ca. in Chriſto. de conſ. d. 2. Petrus Martinez ſuper epiſto. lac. de. loco 23. fo. 320. Ita prædicto Mendozio Card. reſponderunt Academiæ conſultæ. [x] Diuus Thom. 1. par. q. 97. 4. cum Auguſt. 13. ciuit. c. 23. & de maiori uirtute gratiæ in Adam. 1. 2. quæſtio. 109. art. 3. & 8. [y] D. Tho. 3. p. q. 28. 2. ad tertium. quæſtio. 45. 2. cap. & ad primum. [z] ſup. cap. 34. H.

Dei: [l] & eſt præcipuus actus religionis. [m]

3 Præter deuotionis guſtum, euchariſtia 2. dicitur panis vitæ: quia de ſe conſeruat uitam, & perſeuerantem ſanitatem animæ, [n] & reparat uires quas calor noxij fomitis debilitat: vt Elias. 3. Reg. 19. virtute typici panis perſeuerauit in lõga via vſque ad montem Dei: & lignum vitæ præſeruabat à corruptione. [o] Fugat Chriſtus ſua præſentia dæmones, [p] ne tentatione incitent ad peccati mortem: & experimento patet eos qui frequenter ac deuote communicant, facile pro Dei benignitate perſeuerare in uita, & ſanitate animæ. 3. cibus euchariſtiæ facit hominem creſcere in gratia [q] & bonis operibus, dũ durat præſentis uitæ ſtatus, in quo homo ſemper creſcere, & proficere poteſt.

4 Quia in euchariſt. Verbum & anima eius ſpiritualis adeſt, & corpus ac ſanguis prodeſt non tãtum animæ manducantis, ſed corpori, [r] & potentiis illius, (quales ſunt cogitatiua & appetitus ſenſitiuus virtutis capax.) & utriuſque partis munditiam requirit, vt fiat totus homo concorporalis, conſanguineuſque Chriſti, [ſ] & unum corpus, vnuſque panis, vt dicitur 1. Corint. 10. fiat cum cæteris membris eccleſiæ. Vt confert animæ ex ĩ effluentia gratiæ, in ipſis virtutibus, & donis cum gratia infuſis ſpecialem vigorem: ita corpori [t] vigorem ad ieiunia, & labores: vt eo nouo titulo vnionis cuiuſdam corporis noſtri cũ corpore Chriſti dignius præparentur corpora communicãtium ad dotes corporales in reſurrectione futuras [u] in communicatione quadam, & quaſi in ſemine.

5 Datur quædam extenſio virtutis ad corpus: vt iuſtitia originalis extendebat effectum ſuum ad uires corporales, habituſque illarũ, vt ad cogitatiuam & appetitum: & ad ipſum corpus, quod per eſum ligni uitæ præſeruaretur à fatigatione, tædio, & corruptione: [x] præter effectum ſpiritualem quo conferebat gratiæ & virtutibus cum quadam extenſione vigorem, ut homo vitaret omne peccatum etiam veniale, & facile perſeueraret ſi vellet. Chriſtus in vita mortali aſſumpſit interdũ aliquid ſimile dotibus per modum tranſeuntis [y] (vt claritatem Matth. 17. in transfiguratione: agilitatem, dum ambulauit ſuper aquas: ſubtilitatem dum de intacto virginis utero exiuit) id enim ex cõiunctione Verbi corpori debebatur. Ita ob coniunctionem digne communicantis cum corpore Chriſti, datur iuſtis agilitas quædam, & uigor ad ſtudioſa opera ex aſſiſtentia diuini auxilii: & aliud quid ſimile dotibus: per quod caro, diminuto in dies fomite, [z] promptius obediat ſpiritui, atque dicatur ſpiritualis. Vt 1. Corin. 15. corpus dicitur fore ſpirituale ab effectu: quia perfecte obediet ſpiritui. Propter quod concil. Florent. effectum euchariſtiæ docet & augere gratiam, & incorporare nos Chriſto. Quæ ſimilitudo exprimitur Ioan. 6. dicente Chriſto, ſicut ego uiuo propter Patrem qui miſit me, accepta ab illo ſubſtantia mea: ita qui manducat me, accepta corporis mei ſubſtantia, viuet propter me. & de manna in figura euchariſtiæ dicitur Sap. 16. ſubſtantiam tuam, & dulcedinem, quam in filios habes, oſtendebas. Quæ omnia ſatis explicãtur de actibus, quos iuſtus habet per potẽtias etiã corporales: ut dictum eſt.

CAP. XXXVI.

An fiat quædam vnio Chriſti cum iuſto communicante.

Comparare ſolent Patres myſterium effectumque euchariſtiæ cum myſterio incarnationis: [a] ſed qui aiunt per communionem dignam uniri iuſtis Chriſtum corporaliter: [b] pie ſunt interpretandi. Differt hæc coniunctio multum ab ea unione ſubſtantiali qua Verbum vnitum eſt & animæ, & corpori aſſumpto ad vnum eſſe per ſe: vbi diſpoſitio & dona gratiæ non præcedunt unionem, ſed ſequuntur ad ornatum. [c] At communio & unio qua digne datur iuſto corpus Chriſti, non ordinatur ad vnum eſſe, ſed propter operationem: ad quam proinde præcedit diſpoſitio, quæ iuuat potentiam vt bene cooperetur Chriſto: qui ſi-

a Sup. [a] cap. 24. §. ſecundo. G. Ex Patribus Iuſtino. Ambroſ. Chryſoſto. Theodor. Gelaſ. Remig. Damaſ. refert Bellarm. lib. primo, euchariſt. capit. 2. regu. 5. & lib. ſecundo, capit. 39. §. ſecundo, & tam unionem incarnationis quã iuſti cũ corpore Chriſti explicant, per ramum inſitum arbori, Iacob. 1. ſuſcipite inſitum uerbum. Diuus Thom. 3. diſtinctio. 2. quæſt. 1. Bonauen. quæſt. 1. Duran. quæſtio. 1. & 5. Alexand. 3. parte, quæſt. 1. Bellarm. lib. 3. de Chriſto, capitu. 8. quia ramus habet integram naturam, uim & operationem propriam & in radice ſeu ſuppoſito alieno ſuſtentatur. at excellit Incarnatio. Suar. cum Diuo Thom. 3. quæſtio. ſecunda. artic. 9. fin. [b] Vt Hilar. Niſſen. Chryſoſto. uterque Cyrill. apud Bellarm. lib. ſecundo, cap. 39. ad fin. de quibus Recentior. ſupra, ſed eos interpretamur infra, cap. 37. [c] Verbum unitum eſt etiam carni Ioan. 1. & explicat Diuus Thom. 3. par. quæſtio. ſecunda, articu. 10. ad ſecundum. ſicut unitum eſt animæ: ſed gratia & dona infuſa animæ ſequuntur unionem ad ornatum. 3. par. quæſt. 7. articu. 13. ad ſecundum, ut propria

d pria paſſio ſequitur formam. [d] Sup.c.35.K. [e] Hinc Auguſt. pec- e catorem in eo ſenſu negat manducare corpus Chriſti quia non recipit effectum, vt citatum eſt c.34.A.& ab hæretico negant Patres recipienda eſſe ſacramenta: quia adulus inducens peccat, f nec recipit fructum. [f] Diuus Thom. 3.par. quæſtio.70. ar.3.vid. ſup. lib. de ſacram. ... ctus cum experimento ſuaui contemplatur Dei amici præſentiam in ſeipſo, & excitatur in utroque appetitu feruens amor cũ delectatione, qui amor dicitur actualis vnio cum amico præſen o te. hic effectus interdum fit per euchariſtiam digne receptam. [o] p Supra cap. 35. R. T. V. [p] Sic Ioan. 6. qui manducat uiuet. & ego reſuſcitabo eum.

mul cũ homine tanq̃ vnum principium, & caput cũ uiuo mẽbro cõmunicat & diſpoſitionem, & actũ d deuotionis uitalem.[d] Vt bona qualitas cibi ſalubris fit cũ calore uitali vnũ principium bonę nutritionis: Et Spiritusſanctus cũ voluntate iuſti per caritatem & dona diſpoſita, aut Deus in ratione ſpeciei unitus beatorũ intellectui per lumen gloriæ diſpoſito, cõcurrit, ut unum cũ homine principium ad actum uitalem dilectionis & uiſionis beatæ.

2 Non eſt in hoc myſterio, ut nec in dictis exemplis, concipiẽda alia unio, q̃ inter mobile, & motorem intime aſſiſtentem, tanquam actu immediatã cauſam immediatione ſuppoſiti: ſic adeſt corpus Chriſti homini iuſto, ut motor a- e ctu [e] qui mãducat uiuide & ſimul ſpiritualiter, reficiturque in conuiuio: non ita in peccatore ſacramentaliter tantum manducante. ſic ab Ariſt. lib. 2. de cœlo, intelligẽtia motrix dicitur immediate & intime ad modum formę uniri cęlo, & ei, ſecluſa informatione, concedat uiuificam uim producendi uiuentia f [f] quædam in terra. ut matrimonio conſummato uir & uxor coniũcti g fiunt una caro [g]. i. unum principiũ h ad unam prolem procreandam, [h] eam enim uim uir cõicat uxori ex coniunctione & ſeminum commiſtione: trũcus cõicat ſurculo inſerto uim & ſuccum ad productionẽ fructus utriq; cões, & dicitur una i arbor, [i] propter communem utrique cibum, fructum, & operationem. Apoſtolus Epheſ. 5. comparat unionem Chriſti cum eccleſia, & membris eius, deſpõſationi in qua Chriſtus corpus ſuum transfert in k animam ſibi deſponſatã, [k] & fiũt duo in carne una, tanquam membra de carne, & de oſſibus Chriſti formata, & qui ſic adhęret Deo, hic 1 Cor. 6. in animo fit unus ſpiritus cũ eo, & in corpore ſimul dicitur membrum Chriſti & tẽplum eius. Ita qui digne cõicant, fiunt iuxta Apoſtol. 1. Corin. 10. unum corpus, & unus panis in Chriſto.

3 Nõ oportet fingere naturalem aliquam unitatem, aut unionem inter corpus Chriſti, & corpus l manducantis, [l] aut infundi iuſto m nouas quaſdam qualitates [m] quibus tanquam pręuiis diſpoſitionibus uniantur, præter habitus infuſos, & dona Spiritus ſancti, quæ ſemper gratiam comitantur. Satis eſt ut corpus Chriſti per ſpecies inclinet tum uoluntatem caritatemque hominis cum pondere, & uigore ad feruentem actum deuotio n nis, & amoris qui dicitur unio [n] ...tum in proprios etiam actus ſtudioſos inclinet potẽtias ſenſitiuas corporis, ut cogitatiuam & appetitum & alias uires, vigore quodam ut mitigato fomite ſup. c. 34 perſeuerent in uirtutis officio, uincant tentationes, & promptius obediãt rationi, & ſpiritui mouenti ad opera uirtutum. Atque hi actus ex uirtute euchariſtiæ & noſtra volũtate ſimul effecti dici poſſunt no- o uę qualitates, [o] per quas indirecte, & per redundãtiam animæ in corpus euchariſtia dicitur cauſare puritatem corporis in hac uita, tranſformare carnem in ſpiritum, id eſt ſpiritui obedientem facere, & præparare ad immortalitatem futurã in reſurrectione corporis: quatenus ratione huius dignę communionis, & cõiunctionis cum Chriſto debetur ſpeciali iure reſurre- p ctio, [p] ubi 1. Cor. 15. ſurget corpus ſpirituale, id eſt, ſpiritui plene ſubiectum & obediens. ſic Dionyſius c. 3. eccl. hierar. ait euchariſtiam habere perfectiuam uirtutem. Et ſicut cibus humidus humidam imprimit qualitatẽ, ita hic diuinus cibus ad noſtrę naturę honorem, dignitatẽ, & utilitatem datus, cõicat diuinas quaſdam proprietates, & qualitates, quantũ ad operationes & incrementa uirtutum. Vt enim Deus immediate hominem creauit ac redemit ita dignatus eſt per cibum, qui continet Deum, & hominem, totum hominẽ in corpore, q & anima reficere, & ſuſtentare. [q] & per actus animę, & corporis ad quos inclinat pręparare ad utriuſque gloriam. Hęc ergo unio cũ iuſtis digne cõicantibus non tantum oſtendit carnẽ Chriſti uere & rea- r liter eſſe in manducante: [r] ſic enim adeſt & in mure hoſtiam corrodente, & in peccatore indigno, qui ſacramentaliter tantum manducat: ſed declarat ſupradictos mirabiles effectus, quos Chriſti corpus communicat ex opere operato iuſtis, qui digne manducant ſacramentaliter, & ſpiritualiter ſimul.

CAP. XXXVII.

Explicantur Patres.

IVxta pędictum ſenſum ſunt interpretanda quorũdam Patrum loca, qui audent dicere digne communicantes nõ per dilectiones tãtum, ſed re ipſa commiſceri carni, a & ſanguini Chriſti. [a] B. Hilar. [b] b ait, cõmunione perfici naturalem quandam unionem aut unitatem c noſtri ad Chriſtum. D. Cyril. [c] uocat naturalem unionem corpora-

g c.16. [g] Sic in Geneſ. 2. Lipome. cum Patribus erunt duo in carne vna. quæ verba Deus dixit per os Adæ, vt in Math. 19. notãt Theop. Euthy. Eraſ. Caiet. Auguſtin. 2. de nup. & concup. cap. 4. Diuus Thom. lect. 10. in Ephe. 5. adhęrebit uxori ſuæ Benedic. PP. c. lex, 27. quæſtio. 2. Trident. ſeſſ. 24. in princ. & vocat indiſſolubilẽ vnitatem Chryſoſto. imperf. in Math. 19. ait fieri vnam carnem, ſicut Act. 4. dicuntur vna anima: ex mutua caritate, quod totum adaptat euchar. In glaphiris. lib. 2. in h Geneſ. [h] Sic in Math. 19. exponit Hierony. Chryſoſt. & i Taper. ar. 18. [i] Citatum eſt lit. A. [k] Ber k nard. Ephem. tract. de die iudicij. ca. 3. & optime Auguſt. contra aduerſar. legis. cap. 9. [l] Sic conl ſultæ Academiæ Salmant. & Complut. Soto. & Soto maior, Mancius, Peña, Sancius, Guevar. & plerique alij. & id ſatis eſt pro interpretandis Patribus, vt dictum eſt. cap. 55. V. iuxta preceptum Auguſtin. 20. ciuitat. cap. vndecimo. nobis non licet liberis verbis vti, vt fecerunt philoſophi, & alii qui autoritate præſtãt. m vide inf. cap. 37. [m] Quidam Recentiores. vt probabile admittunt infundi corpori per euchariſtiã, quaſdam qualitates, ſed non neceſſarias ad ſalutem: vt per quædam ſacramenta infunditur character animæ, ſine quo catechumenus contritus ſaluatur. [n] Din uus Th. 1. 2. quæſt. 28. arti. 1. cum Dionyſ. ca. 4. eccleſiaſt. hierar. ſic in ſupremo gradu contemplationis ponitur vnio quædam, qua illuſtratus intelle-

Diuus Thom. quæſtio. 79. primo ad q tertium. [q] Sic Io. 7. totum hominem ſanum fecit in ſabbatho eccleſia in hymno, ut duplicis ſubſtantiæ, totum cibaret hominem. Patres cit. cap. 6. 15. ſecundo, aiunt euchariſt componi ex re terrena, & cœleſti ſeu ſpirituali, vt fit totius hominis cibus in corpore & r animæ. [r] Hæc eſt intentio Patrum, qui contra hæreticos probant carnem Chriſti non in figura, ſed vere & realiter mãducari; & eſſe in homine iuſto cum fructu.

CAP. XXXVII.

a Chryſoſ. [a] hom. 83. Matth. homil. 43. Ioan hom. 24 in primam Corinth homil. 60. 61. ad popul. homil. de ſacramẽtorum perceptione. Theoph. & Clau. Guillan. in Ioan. 6. Cyril. catech. 4. apud Clau. repet. 5. cap. ſecundo, Bellarm. lib. 2. b cap. 22. [b] [c] Hilar. c libro 8. Trinit. (qui valde eget explicatione, Bellarm. lib. 2. cap. 12. refertur. c. in Chriſto Pater. de conſ. d. 2.) & Cyril. lib. 10. in Io. ca. 13. 15. vide lib. 2. c. 26. 27. vocant naturalem unionem. & lib 4. cap. 12. 14. 16. fin. lib. 12. cap. 16. & in Pentateu. cap. de Adam. in Eſai. c. 56. quem citat D. Thom. q. 79. 1. Bellar. cap 25. Propter hos duos Alber. tracta. de corpore Chriſti. Guitmund. lib. 3. de euchariſt. Ayal. de tradit. 3. par. Turrecrem. cap. in noſtrum. de conſecrat. diſt. 2. cum Albert. admittunt dicendam unionem naturalem inter nos & corpus Chriſti: vt etiam uocat Cyril. epiſto. ad Concil. Epheſin. idem confeſſio. Polonica

lem & ſubſtantialem cum carne Chriſti. & vt cera miſcetur alteri ceræ, plumbum miſtione purificat argentum reprobum: ita Chriſtum in nobis eſſe participatione naturali. Alij [d] vocant naturalem coniunctionem, conglutinationē, commiſtionem. Tertul. [e] vocat indiuiduitatem à corpore Chriſti. Greg. Niſſen [f] comparat fermento quod totam maſſam ſibi ſimilem reddit. Auguſtin. [g] inducit Chriſtum dicentem. Non tu me in te mutabis, ſicut cibum carnis tuæ: ſed tu mutaberis in me.

2 Non intendunt Patres ex corpore Chriſti in euchariſtia, & noſtro fieri vnionem hypoſtaticam: [h] aut continuationem ſubſtātialem, vt partes metalli cereque liquidæ, aut aquæ continuantur inter ſe, [i] aut ſpecies vini ſacramentales & vinum continuantur, vna quantitate: & materia cibi & potius in nutritione continuatur homini, & informatur anima. At ſubſtantia corporis Chriſti per ſe ipſam non tangit immediate ſubſtantiam manducantis, [k] ſed per ſpecies ſacramentales tanquam per inſtrumentum cauſat ſupradictos effectus in anima & corpore.

3 Hilar. vocat vnitatem naturalem, id eſt, realem, & corporalem participationem per veram ſumptionem corporis Chriſti: [l] quod homini vnitur modo explicato, vt cum homine fiat vnum principiū mirabilium operationum. Et ait, Chriſtum eſſe in nobis naturaliter, id eſt, ſecundum veritatem naturæ carnis. vt Apoſtol. Coloſſ. 2. ait, in Chriſto inhabitat plenitudo diuinitatis corporaliter, id eſt, vere & realiter.

4 Ita exponendus eſt Cyrill. vt participatio naturalis dicatur vera, & corporalis ſumptio corporis [m] Chriſti. Iren. [n] carpit dicentes per euchariſtiam fieri vnionem tantum ſpiritualem, cum ſpiritus carnem, & oſſa non habeat, vt habet corpus Chriſti.

CAP. XXXVIII.

Non eſſe imitandam locutionem quorundam.

Nobis nō expedit has Patrum locutiones imitari abſque adiuncta ſtatim declaratione: [a] ne videamur phyſicam vnionem, & naturalem vnitatem quaſi hypoſtaticam ponere inter corpus Chriſti, & corpora iuſtorum digne communicantium. Cum nec ea ſit futura in reſurrectione, vbi maior quā nunc per euchariſtiam, erit coniunctio corporum, & animarum cum Chriſto: non tamen alia quam myſtica vnio participata per dona [b] ex Chriſti merito, & ipſius præſentia.

2 Non tamen fugiendæ ſunt locutiones, quibus ſacra ſcriptura ait 1. Corinth. 10. & 12. Eph. 4. nos eſſe vnum corpus cum Chriſto, & vnā carnem de carne, & oſſibus eius, & ſimilia, quibus indicatur ea amoris affectione Chriſtum velle ſe digne manducari in cibum, vt ſicut ex cibo & manducante fit vnum, & amici optant ex ambobus fieri vnum: ita Chriſtus, ex cibo ſui corporis, & manducante voluit in cauſa ſufficiente quantum expedit, fieri unum, quod Ioan 17. petijt à Patre ut ſint unum, ſicut & nos unū ſumus. ſed in effectu non expedit unum eſſe [c] niſi conſenſit uoluntatum, & communicatione operationum, qua amicorum omnia ſūt communia.

3 Sic in ſacrificio miſſæ offertur uerum, & unum Chriſti corpus, quod occiſum fuit, tanquam uera hoſtia: ſed in miſſa nō fit uera mors Chriſti, ſed typica, quæ repræſentatur quoad ſufficiētiam in eo quod ex ui uerborum conſecratur corpus, & deinde ſanguis quaſi ſeparatus à corpore exangui. [d] & mortuo: cum tamen ex concomitantia in corpore ſit ſanguis & anima. Sic Abraham Geneſ. 22. ex uoluntate efficaci, & præparato gladio, & igne dicitur in cauſa de ſe ſufficiente immolaſſe filium, & ei fit promiſſio, quia feciſti hanc rem, & nō pepercisti filio tuo propter me.

CAP. XXXIX.

An euchariſtia in ſacrario habeat aliquem effectum?

Corpus Chriſti cum ſit ſacramentum ante ſumptionem, affert multas utilitates dum in ſacrario conſeruatur 1. ijs qui in templo coram euchariſtia adorant, excitat deuotionem: [a] & manducatur ſpiritualiter cum fide uiua: [b] (præſertim dum homo ita cum Dei gratia ſe diſponit & gratias agit, ac ſi re ipſa communicaret) ſed ex hoc ſacramenti uoto non datur gratiā ex operato, etiam ſi infirmus adoret, qui ob periculum uomitus nō permittitur in articulo mortis cōmunicare. [c] 2. poſita in communi ſtomacho eccleſiæ, conſeruat de ſe in fidelibus in communi (qui ſunt corpus myſticum ſemper uiuum) unionem cum ipſo Chriſto, & mēbrorū inter ſe in fide uiua, [d] &

ea habita Petricouiæ tempore Martini Quinti, Papæ, non ſpirituali tantum coniunctione, ſed naturali quadam & arctiſſima copulamur, vt dicunt Hilar. & Cyrill. Ioan. Gropperus, Inſtitut. cathol. cum Hilar. & Caniſi. titul. de euchariſt. capit. 9. At Hilar. ponit alias vniones, quas ſimiliter vocat naturales, vt nos ſumus naturaliter in Chriſto, quia habet carnem noſtram: & ille in nobis per ſacramentum: omnes fideles eſſe vnum naturaliter per fidem & regenerationem baptiſmi, ſcilicet, quia participamus eandem Dei naturam, tāquam filij Dei. [d] Cyrill. catechiſ. 4. de quo Bellarm. c. 13. Roffen. libr. 4. & 5. de euchariſtia, cont. Oecolampad. vide Taper. art. 13. Leo. epiſtol. 22. habetur c. in quibuſdam. [e] Tertul. de oratio. vocat indiuiduitatem à corpore Chriſti de quo Bellarm. capit. 7. [f] Gregor. Niſſen. ho. de euchariſtia de quo Bellar. c. 16. [g] Auguſtin. libro 7. confeſſ. capit. 10. de quo late Bellarm. capit. 24. [h] Quamuis Patres vnionem euchariſtiæ comparent cum hypoſtatica, vt citatum eſt capit. 36. A. [i] Cyrillus ita loquitur: ſed non oportet ſimilitudinem tenere in omnibus, vt probat Martio libro ſeptimo. hypote capit. quarto. libro 10 regul. 50. [k] Dictum eſt ſup. cap. vigeſimo ſeptimo. [l] Ita explicant Recent. & Turrian. tract. 1. de euchariſt. ca. 8. tract. 2. ca. 5. & 9. & eam vnionem ſeu contactum à Græcis vocari ſynaphetam. [m] Turrian. tract. 1. ca. 9. [n] Iren. lib. 4. c. 26. lib. 5. ca. 2. de quo Bellarm. ca. 6. quem loc. expendit Clictou. lib. 4. de euchar. ca 23. 25. 26.

CAP. XXXVIII.

Dictum eſt. [a] c. 36. L. quod monent Patres, & Recent. Claud. repet. 5. ca. 2. Natal. Beda contra Fabri propo. 49. [b] Sic Patres contra hæret. aiunt nos iuſtificari non formaliter per iuſtitiam Chriſti aut Dei, ſed per eam quæ nobis formaliter inhæret ex dono Dei, & participata ex meritis Chriſti. Trident. ſeſſ. 6. cap 7. can. 10. & 11. nec beatificari nos per eam increatam viſionem qua Deus ſe videt, ſed per eam quam vitaliter elicit noſter intellectus adiutus lumine gloriæ. & tamen ioſtis datur perſona Spiritus ſancti, & intellectui beatorum vnitur Deus in ratione ſpeciei; ita tamen vt præcedat diſpoſitio gratiæ vel luminis. ita corpus Chriſti cauſat in nobis dona & operationes, per quas vt dictum eſt vnimur cum illo. [c] D. Thom. 1. 2. quæſt. 28. artic. 1. ad 2. refert ex Ariſtophane. & per Incarnationem ex duabus & in duabus naturis reſultat vnus Chriſtus mirabiliter compoſitus D. Thom. 3. p. quæſt. 2. ar. 4. [d] D. Thom. quæſt. 78 arti. 3. ad 7. dicetur libro de Miſſa cap. ſeptimo.

CAP. XXXIX.

Bellarm. [a] lib. 4. ca. 5. ad 4. Trident. ſeſſ 22. c. 6. D. Thom. q. 80. 1. ad 3. Soto d. 1. q. 3. art. 5. diſt. 1 t. q. 2. 1. ad x. diſt. 13. q 1. art. 3. col. 4. vbi monet, ne parochus ſit contentus quod infirmus adoret: quia non recipiet gratiam ex operato. Ledeſm. q. 23. art. 4. communis DD. Archid c. 1. 17. q. 4. Alten. lib 4 tit. 17. art. 2. Gabriel lect. 87. M. & eſt certa ſententia contra Abb c. omnis, m 7. de pænit. & remiſſio. Irem euchariſtiam ſolitam eſſe ſub ſpecie panis aſſeruari in ſacrario ſup. c. 7. Trid. ſeſſ 13. cap. 6. cano. 7. cum conc. Nicen. Eſpen. lib. 2. de ador. euch. ca. 9. Caſt. hær. 12. Bell. li. 4. euch c 4. addit c. 24. col. 7. ſub ſpecie iſti panis & Greci ad annum ſeruabāt. Sophr. in prato ſpirit. c. 79. [b] Aug. & Patres cit. ca. 34. A. & de adoratione. ca. 32. [c] Soto. ſup [d] In ſymb. fatemur ſanctorum cōmunionem, quæ magna ex parte tribuitur euchariſt. quam Tridem. ſeſſ. 13. in procem. & c. 8. vo-

a. vocat ſymbolum vnitatis & caritatis, cum Auguſt. tract. 26. in Ioan. Diony. c. 3. eccle. hier. Dam. lib. 4 ca. 14. conc. Narnienſe. de euchariſt. & conc. Mediolanen. e Bellarm. ſup. Gorgonia pro ſanitate. vt Nazian. in orat. de obitu eius refert. Ambroſ. orat. de fratre ſatyro. pro tempeſtate. Augu. 22. ciuit. c. 8. contra dæmones. Chryſoſt. hom. 61. ad popul & 45. in Ioan. Ambr. Pſal. 118 ſer. 8. f Dictũ eſt cap. 1. T. cum Euſeb. 5. hiſt. c. 14. ex Irenæ.

dentia. Athana. apol. 2. Maximus monach. in expoſitione liturg. cap. 16. Clement. lib. 8. conſtitut. cap. 12. vbi Turrian. annota. Iſid. ſecundo, offic. eccleſiaſ. cap. 21. Albert. diſtinct. 13 artic. 18. Toren. 3. conſeſ. cap 6. §. 7. Diuus Thom. quæſtion. 80. 4. ad quartum. Soto diſtin. 12. quæſtione prima. 4. Ledeſm. quæſtione vigeſima prima. Tabien. §. 41.

CAP. XL.

a Conc. a & Patres. b D. Thom. d. 23. q. 2. a. 3. ad 2. vt in confirmatione & extrema vnctione in qua de neceſſitate ſacramenti eſt materiam eſſe conſecratam ab epiſcopo. benedictio vero aquæ pro baptiſmo eſt tantum de bene eſſe eccleſiæ. c Trident. ſeſſ. 23. ca. 3. Bellarm. lib. 4 c. 3. bene probat in hoc differre ab alijs ſacramentis. d Trident. ſeſſ. 13. can. 4. quia vſus eſt tantum applicatio ſacramenti. e Et tamen Deus incarnatus excedit infinitè ſalutem hominum ſic ſpes diligit Deum propter ſe tanquam cauſam propter effectum. Caiet. & Recent. 2. 2. q. 17. 5. ſup. lib. 3. de peniten. c. 11. q. f Trident. ſeſſ. 13. ca. 3. c. ſacrificium. de conſ. diſt. 2. ex Auguſt. 10. ciuit. c. 4. ſup. lib. de ſacrament. ca. 2. §. 4. g Durand. diſt. 9. q. 2. ait per ſacramentũ & communionem in voto, datur effectus ex opere operantis. h D. Thom. q. 80. ar. ad 4. diſt. 9. art. 3. 6. Tabien. communicare §. 41. Claud. ex collectis Chryſoſt. ca. 16. fol. 192. Alber. diſt. 13. ar. 6. i Trident. ſeſſ. 22. de cuitand. Alber. ar. 18. k Claud. ſup. Nauar. ca. 27. num. 24. ſic diaconum tempore incendiis expellit impedimento epiſcoporum. depſ mieg. in 6 Palud. d. 18. q. 1. quod autẽ

ne ſint ſchiſmata, quæ corpus diuidant ab vnitate, & obedientia ſummi Pontificis, qui vice Chriſti eſt caput myſticum eccleſiæ. Nam corpus Chriſti cõſeruat actiue ſpecies panis ex multis granis confectas, quę ſignificant vnum corpus eccleſię ex varijs membris adunatis cõpoſitum. Atque ita ea conſeruatione ſpecierum ſignificat, & ſignificando cauſat conſeruationem eccleſiæ in vera fide, caritate atque vnitate. rurſus ſpecies conſeruant præſentiam corporis Chriſti in euchariſtia: & ſignificant eccleſiam quæ conſeruat religionem & caritatem Chriſti. 3. quidam probati viri per euchariſtiam impetrarunt bona temporalia, e vt ſalutem, & remedium contra tempeſtatem & dęmonis infeſtationem. 4. Pontifex in ſignum beneuolentiæ mittebat epiſcopis Romam venientibus. f In quo inſtanti communio conferat gratiam, inf. cap. 43.

CAP. XL.

De ſuſcipientibus euchariſtiam & vſu illius.

IN alijs ſacramentis fit ad ſuſcipientem applicatio, & vſus ſimul cum ipſius ſacramenti confectione: a conſiſtunt enim in quodam fieri ſucceſſiuo: & vſus eſt potior quam cõſecratio materiæ. b Sola euchariſtia permanet perfectum ſacramentum ante vſum, c & eſt longe pręſtantior quã vſus: d in quem corpus Chriſti ſub ſpeciebus ordinatur vt cauſa excellentior in effectum. ſicut & incarnatio ordinatur, ut cauſa propter ſalutem hominum. e ſubiectum in quo immediate ſacramentum recipitur nõ eſt idem in omnibus: quamuis effectus præcipuus ſacramentorum id eſt, gratia fit in eadem anima. quædam ſacramenta requirunt determinatam hominis partem, vt confirmatio frontem: aut unius ſenſus organum quo percipitur materia ſacramenti, ut confeſſio uel matrimonium dum fit per uerba, percipitur auditu: dum per ſignum uiſibile ſine uerbis dicitur uiſibilis forma inuiſibilis gratiæ. f quamuis & hic uiſus ad omnem ſenſum referatur. Baptiſmus, confirmatio, extrema unctio, & ordo accipitur reali contactu materię. Nullũ ſacramentum percipitur ſolo odoratu: extrema unctio tangit omnia organa ſenſuum exteriorum, aut partes illis organis propinquas. Euchariſtia omni ſenſu ſentiri poteſt, uſus uero & fructus illius ex operato non habetur niſi dum guſtu manducatur, g & intra hominem recipitur: cum reliquorum uſus ſit cũ externo tantum tactu.

2 Alijs ſenſibus percipitur quidam fructus euchariſtiæ, ut ex deuota auditione miſſę qui interſunt participant ſatisfactionem, quamuis nihil videant, ut cæci. Aſſiſtere miſſæ, & uidere euchariſtiam non prohibetur Chriſtianus peccator: h notorius tamen, ut concubinarius, eſſet de eccleſia eiiciendus. i ſicut & denunciatus de cenſura excommunicationis uel interdicti expellitur ne audiat miſſam, & officia diuina. k Catechumeni non admittuntur ad viſionem euchariſtiæ l quãuis ſint fideles & iuſti: & ideo ſecunda pars dicitur miſſa ab emiſſione catechumenorum. m Tãgere euchariſtiam non licet niſi ſacerdoti. ſi quis tamen de terra, aut luto reuerenter leuaret, quãuis ſit laicus, & in peccat. mort. non peccat, n cum non ſit actus ordinis ſacratus. In articulo mortis ſi infirmus propter periculum uomitus non poteſt digne recipere; debet o ſine conſcientia peccati reuerenter adorare, & oſculari patenam.

3 Ex creaturis uiuentibus bruta, ut mures ſi caſu corrodant ſpecies, non dicuntur ſacramentaliter manducare euchariſtiam, p quia ſpeciebus non utuntur tanquam ſigno: ut ſi bibat aſinus aquam baptiſmi, non bibit baptiſmum. ſi hoſtiam celebrantis abſtulit, exenterandus eſt mus, & ſpecies extractæ reſeruandæ in ſacrario: q Conſecrante ſacerdote aliam hoſtiam, ut ſacrificium perficiat. Angelus cognoſcit quidem ſacramentum, ſed ſi in corpore aſſumpto traiceret euchariſtiam, non manducat ſacramentaliter: r quia ille non utitur tanquam ſigno ipſius ſanctificationis, nec ea ſumptio eſt uera, & uitalis manducatio. & tamen angeli qui uniuoce nobiſcum dicuntur filii Dei per gratiam, ſ dicuntur manducare Chriſtum ſecundum diuinitatẽ, & humanitatem: quia Chriſtus tãquam angelorum caput illos perficit, & illuminat, & dicitur Pſal. 77. panis angelorum:

m Concil. Ilerden. cap. 4. Valent. capit. primo. Agathen. cap. 66. Coloniẽ. ſub Carol. III. Imperat. capit. 6 c. perlectis. 25. diſtinction. ca. cleros. 11. diſtinct. n Diuus Thom. quæſt. 82. 3. ſacri quæſt. 64. 6. tertium Doct. diſt. 5. Palud. Gabriel. lect. 1. Victor. §. 18. Soto diſtinct. 1. q. 5. artic. 6. diſtinct. 13. quæſt. 1. 3. col. 3. Ledeſm. quæſt. 5. art. 6. Duran. 1. diſt. 23. quæſt. 3. fin. Nauar. capit. 25. num. 71. Recent. contra Adrian. de bapt. quæſt. 3. o Sup. ca. 39. V cit. Soto diſt. 11 quæſt. 1. 4. diſt. 13. q. 1. 3. col. 3. ſed ea obligatio vt infirmus tũc ſit in gratia, non prouenit ratione adorationis & præcepti euchariſtiæ, ſed pœnitentiæ, quæ obligat in articulo mortis. p D. Tho. q. 80. 3. ad 3. d. 9. ar. 2. 3. opuſ. 59 capit. 9. Alexan. quæſt. 45. m. 1. art. 1. Gabr. lect. 87. Soto d. 12. Ledeſm. q. 11. Paludan. q. 1. 2. Tabien. §. 24. addit D Thom. id pertinere ad veritatem ſacramenti & fidẽ. & de oppoſito Gregor 11. damnauit quẽdam. refert Di rect. Inquiſ. 3. par. q. 10. q D. Thom. q. 83. 6. ſup. cap. 18. dicetur. libro de miſſa. c. 36. miſſale Pij 5. r D. Thom. q. 80. 2. d. 9. art. 2. 5. ad 1. Tabien §. 20. Soto Ledeſ. ſ Chryſoſt. hom. 22. in Geneſ cap 6. cum vidiſſent filij Dei negat per filios Dei intelligi angelos, ſed filios Seth (idem to. 1. ad fi. in Paralip) & ait: nunquam in ſcriptura (nempe Græc. apud 70. interp.) angelos fuiſſe appellatos filios

re epiſcopum ille dicit diſt. 1. ait, nullum eſſe prohibendum ingredi eccleſiam, & c. ait, glo. derogatum eſſe quoad excommunicatos & hæreticos & gloſ. d. c. perlectis gloſ. c. non iceat, 1. quæſt. 1. l Auguſtin. tracta. 11. & 96. in Ioan. Baſil. de Spiritu ſancto c. 27. Chryſoſt homil. 24. & 55. in Matth. Proſper Synodus libr. 2. de proui-

Dei. nam Iob. 2. his in Græc. habetur angeli Dei, pro eo quod Vulg habet, filij Dei. vid Diuum Tho. 3. p. q. 23. 3. ad 1. Sixt. lib. 5. Biblio. c. 72. quidam pro cauſa aſſignant, quia adoptio eſt illius qui prius carebat adoptione ſeu gratia (filius enim legitimus non adoptatur.) & Chriſtus nullo modo dicitur filius adoptiuus) angelus

gelus vero creatus eſt in gratia,& bonus ſemper fuit filius. ſic Magiſt.3.diſt.10. Alexan.3.p.q.10.mem.4.fin. D.Thom.3.p.q.3.art.5.ad 2.in 3.diſt.10.q.2.1.t.ſ.ad 2. Soto.diſt.42.quæſt.2.art.1.Iuriſper.Inſtit.& ff.de adoptio.eſt extraneæ perſonæ. Reſp. in ſpiritualibus ſat eſt quod creaturæ non debeatur adoptio. ſic Angelus, Adam & B. Virgo creati in gratia ſunt filij adoptiui. Alij aiunt quod ſicut mundus qui cõtinet omnem gradum entis dicitur magis ad imaginẽ Dei quam homo, vt ait Philo. lib. de opificio mũdi. Sixt. lib. 5. cap. 32. imo homo Gen.2.dicitur quadam ratione ad imaginẽ magis quam Angelus:quia homo continet omnem gradum: quare Verbum aſſumpta humanitate honorat totum mundum. Ioan.3.ſic Deus dilexit mundum. ibi Caietan. & 3. p. q. 1.ar. 1. vbi Suar. ſi. cum Irenæ. lib. 3. ca. 18. Hiero.in Epheſ. 1. inſtaurare omnia Græc. recapitulare. Gregor. hom. 29. in Marc. vlt. prædicate euãg. omni creaturæ. & lib.6.Moral.c.7. & 8. Dama.lib.2. ca. 22. vid. D. Thom. 3.p.q.4. art. 1. libr. 4. cont. gent.c. 44. Caietan. 3.p.q.46. 5. etiam mala aſſumens Chriſtus, dignificat ea. t At valde probabile eſt angelos (ſicut & Adam iuſtitiam originalem) obtinuiſſe de facto in executione eius titulo meritorũ Chriſti,d.eſt lib.3.de pœnit.ca.2.G. Suar.3. p.quæſt.19.artic.4. dub.42. cum Rupert. Bern. Catharin. Galatin. Ioan. Arbor. Viguer. Iacobo de Valentia, Naclanto & Flauio. u ſup libr.de ſacr.c.15.§.8. Suar. 3.p.q.23.ar.3. x August.in pſal.77. tract.26.in Ioan.16.ciuit.c.17.& omnes ſcholaſt.vid.Bellarm.1.de euchar.c.4.c.14.arg.12.

quamuis angeli gratiam, perſeuerantiam aut ſubſtantialem gloriam non obtinuiſſent ex merito Chriſti præuiſo. t Veteres patres, qui gratiam adoptionis habuerunt eiuſdem ſpeciei cum noſtra u non manducauerunt ſpiritualiter hoc ſacramentum, cum nondum eſſet inſtitutum: ſed manducato manna dicuntur x 1.Corinth.10. in figura manducaſſe eandem eſcam ſpiritualem. nunc vero pluribus titulis homo recepit adoptionem perfectam per Chriſtum.Rom. 8. vt regeneratus baptiſmo, & nutritus regio filiorum cibo euchariſtico,intret purgatis pœnis ſtatum in hæreditatem gloriæ.

CAP. XLI.

Quis dicatur manducare ſacramentaliter?

IN lege euangelica ſolus homo baptizatus manducat ſacramentaliter; a & corpore ac ſpiritu præditus vtitur euchariſtia quaſi ſigno quod de ſe reficit & ſanctificat animam & corpus ſumentis. De homine ex patrum ſententia diſtinguuntur tres rationes b manducandi ſacramentum euchariſtiæ. Prima ſpiritualis tantum: & ex voto participant fructum: c ut & prodeſt ſacramentum baptiſmi & pœnitentiæ in uoto. Secunda ſacramentalis tantum: ſic peccator Chriſtianus formaliter ſumit uerum ſacramentum & uerum Chriſti corpus, d ut qui alia ſacramenta cum obice recipit. Tertia ſacramentalis ſimul & ſpiritualis, quæ tantum competit iis qui ex reali,& digna receptione euchariſtiæ participant fructum.

2 Homo paganus ſi forte euchariſtiam recipiat, non manducat ſacramentaliter, e imo nec proprie fidelis catechumenus: f qui ante baptiſmum recepta euchariſtia nõ confert effectum ex operato: g proſunt tamen orationes, & ſacrificia oblata pro catechumenis, h & ex opere operantis i impetrant eis bona ſpiritualia. Eccleſia enim quæ pro Chriſtianis excommunicatis, k (quamuis ex contritione ſint iuſti, & membra uiua Chriſti, & eccleſiæ) uetat offerri miſſam, non uetat pro catechumenis.

3 Solus Chriſtus ſine ſui baptiſmi receptione,& charactere recepit euchariſtiam cum fructu actualis refectionis, l & illius infinitam dignitatem ſolus æquauit, ut ſatisfactione, religione,ac gratiarum actione ſolus ad iuſtum reddidit Patri æqualia pro peccatis noſtris,ac beneficiis, ac cultum latriæ Deo debitũ exoluit. Apoſtoli erant baptizati antequam ſumerent in ultima cœna communionem de manu Chriſti. Quod vero quidam patres probabile putant Chriſtum diſpenſaſſe vt ſine baptiſmo communicarent, m & ſacerdotali, epiſcopalique dignitate inſignirentur: admittendum non eſt. n Chriſtianus qui neſciens hoſtiam eſſe conſecratam ſumit, propric non manducat ſacramentaliter, niſi per accidens; o & tamen quia fortaſſe cum fructu recipit (ſicut & phreneticus, p & olim infans) propinquius ſe habet, ut dicatur accepiſſe formaliter ſacramentum.

CAP. XLII.

De antiqua infantium communione.

NVnquam fuit vniuerſalis conſuetudo eccleſiæ; ſed in quibuſdam Græcorum eccleſiis, ut infantes acciperẽt communionem a aut reliquias dum certo die purificabatur cuſtodia: b ſed B. Dionyſ. cap.2.& 7.eccl. hierar. dum ait eſſe communicandos ſtatim poſt baptiſmum: loquitur de adultis baptizatis. c nec otioſe dabatur infantibus, ſed cum fructu gratiæ, d quamuis nondum ſciant diſcernere cibum hunc ſacrum à profa-

g ſin. & tamen probabile putant manducare ſacramentaliter: quia mediate tenetur poſt baptiſmum. g Concil. Carthag.3.c.5. Diuus Thom.quæſt.79.7.ad 2. Caietan. quæſt.68.6.ad 3. Soto diſt. 11. quæſt.2.2.diſt.12.quæſt.1.3. ad 2.diſt.39.artic.2. Auguſt. tracta. 21.& 96.in Ioan.lib.2.de peccat.merit.c.20. Torren.lib.3.confeſ. c.7.§.1. fin. Auguſt. de Ancon. de poteſt.eccleſ. q.32.ar. 3. Democlis libe. 4.de ſacrif.alt.c.18. Anton.3.p.titu.22. ca.5.§.6. quia licet recipiat verum ſacramentum euchariſtiæ, non ſupplet diſpoſitionem ei, nec facit de attrito contritum. At Dionyſ. Alexand. apud Euſeb.7.hiſtor.cap. 8. putauit hominem ab hæreticis baptizato contra formã eccleſiæ, ſuffeciſſe ad ſalutẽ quod euchariſtiam, ſuſcepit. h Sup. de baptiſ.c.6. §.4. & inf. de miſſa.c.11.§.7. i Sic orat eccleſia etiam in miſſa pro viuis catechumenis: vt patet in communicantibus tẽpore paſchæ, & in Liturg. Chryſoſt. Tridẽt.ſeſſ.22.cap.2. & 6. id plane ſignificant Clemen. lib. 8.conſtitut. Apoſt. cap.6. 12.15. Chryſoſt.ho.2.in 2. Corinth. Aug. de eccl. dogm.cap.30.tradi tum ab Apoſtolis, orati pro catechumenis.& epiſt.109. ad Vital. ſignificat D. Thom. q.80.4. ad 4. Gabr.lect.1. 3 abien.miſſa.§.35. Recent. k Naua. a 7ch.2.8.30. l Sup. m cap.3.p.E. Vt Cam. & Tertul. quod probabile dicit D.Tho.q.73.5. ad 4. Soto d.8.q.1. o 5. o D.Tho.q.80. p 13. ad.9. p De phrenetico & infante dicetur cap.42.

CAP. XLII.

a SVp. a de ſacramente c.21. Trid. ſeſſ.21.c.4. fuiſſe morẽ in qbuſdã locis aliquãdo, Claud.rep.6.c.7. rep.10.c.2. Alan.li. 1.ar.4.c.37. Eſpẽce.li.2.de ador.euch.c.12. Tolet. in Ioã.not.28. Bel.li.4. de euch.c.5.§.4.catech. Pii.V.& referũt Patres.Soto.d. h 8.q.1.ar.3.& alii, ĩ.ĩ c.3.§.2.E & §.8. b Hic mos erat in eccl.Cõſt. refert Niceph.li.17.hiſt.c.25.Euag.li.4.c.35.Greg. Turon.lib.1. de gloria Marty.c.10. Clem.li.8.conſt.c.20.& de eccl.Latina idẽ refert conſuetũ alicubi Aug.epiſt.23.& citat Cypr.ſer.de lapſis addit Bellar.cũ conc.Matiſc.2.c.6.id ſolitum fieri feria 4.aut 6.quã- c do renouabat ſacerdos euchariſt.& reliquias dabat paruulis: c Ita exponit Dionyſ.c.7.p.3. D.Th.q.73.3. Claud.Alan. Eſpẽce.& alii. 3.& colligit ex Cypr.li.2.epiſt.1.Ioſt.apol.2.ad Ant.Amb.de his q init.myſt.c.8.lib.5.ſacra.c.4.Emiſ.Inno.I.Aug.epi.25.& alii Patrẽs.Trid.ſeſſ.21.c.4.addit Clem.li.8.conſt.c.20.qđ eſſe ſub vtraq; d ſpecie communicabãtur paruuli,& repetit epiſt.2. d Doct. Patres citati

CAP. XLI.

a DIct. a eſt.c.34.A. b 6.59.T. d Trident.ſeſſ.13.c.8.can.8. ſeſſ. b 21.ca.6. ſed Aug. dum id videtur negare, interpretandus eſt. c quia peccator non ſumit cum fructu. Bellarm. 1.de euch.c.13.ex- d ponit Auguſt.in Ioan.tract.59.& lib.21.ciuit.ca.25. ſer.2.de ver. Apoſ.& late Bellarm.lib.1.c.24.col.9.Turria.tract.1.c.13. Clau. e rep.5.c.3. e D.Thom.q.80.3.ad 1.d.9.ar.2.5.& 3.ad 3. Soto Ledeſm. & grauius peccat infidelis communicans, quàm Chriſtia- f nus peccator. D.Thom.ar.5.ad 2. f D.Thom.artic.3.ad 2.diſt.9. quæſt.1.a.4. Soto.diſt.12.quæſt.1.3. Tabien. communicare.§.2.

citati ita plane ſentiunt. nec enim communicarent paruulos, niſi putarent conferri illis gratiam. Victor. §. 84. Taper. ar. 15. Hoſi. c. 40. Palud. diſt. 9. fin. & colligitur ex c. puniuntur. 50. d. Ledeſm. quæſt. 21. ar. 9. tandem Petrus Soto. lect. 8. ad fin. catech. & Recentiores ſentit Sot. diſt. 7. q. vn. ar. 8. ad 4. & diſt. 8. quæſt. 1. art. 3. quam tis ſine cauſa dubitat diſt. 12. q. 1. 9. col. vlt. at falſo Mai. diſt. 9. quæſt. 1. ad 2. poſt arg. Gab. q. 2. ar. 1. Caie. quæſt. 79. 1. D. Thom. d. 9. ar. 5. fin. Tabien. communicare. §. 3. & propendet Alexand. quæſt. 49. m. 3. aliàs queſ. 11. ar. 3. §. 1. negant infanti, aut phrenetico qui petijt, dare gratiam. quia non habet actualem deuotionem prodeſſe tamen vt ex præſentia Chriſti infirmus cuſtodiatur contra

e dæmonem. [e] Dictum eſt de ſacrament. capitu. 21.

f [f] Dictum eſt libro de confirmatione. cap. 11. §. 9.

g [g]

h [h] Trident. ſeſſio. 21. cap. 4. ſenſit ſeſ. 13. can. 9. catechiſ. Pij V. Roſar. Boſti. 2. p. ſerm. 14. Victor. §. 83. D. Tho. quæſt. 80. 9. Soto. Ledeſ. Claud. & alij ſupra. vt de conſuetudine ſub altera ſpecie dicit Triden. ſeſſ. 21. capit. 2. fin. habendam eſſe pro lege. idem concil. Conſtantien. ſeſſion. 13.

i [i]

k [k] Triden. de fide. ſeſſ. 21. cap. 4. cano. 4. Docto.

l ſup. [l] Claud. excuſat rep. 6. capit. 10. quia his non videtur prohibitum ab eccleſia Romana. At reuera conſuetudo generalis ſanis prohibet.

m [m] Côcil. Arauſ. 1. capitu. 14. Carthag. 4. cap. 76. catechiſ. Pij V. D. Thom. q. 80. ar. 9. arg. ſed contra. per c. his qui in infirmitate. 26. q. 6. Soto. diſt. 12. art. 9. d. 25. art. 2. Ledeſ. q. 21. art. 9. Tabien. cômunicare. §. 55. contra Gabr. d 9. q. 2. artic. 3. dub. 4.

n [n] Non eſt neceſſariũ vt petierit. Palud. d. 9. fin. d 23. q. 3. art. 2. Sylueſt. euchariſt. 3. §. 5. verſic. 9. vnctio. §. 5. At falſo Victor. §. 75. Ledeſm. articu. 9. dub. 1. aiunt neceſſarium, vt formaliter petierit. de baptiſmo tamen qui eſt profeſſio totius legis, oportet vt adultus expreſſe petierit.

o [o] Quia in hoc nulla eſt irreuerentia ſacramenti: ſic pueri confirmantur quamuis reſiſtant cum fletu.

p [p] D. Thom. art. 9. Palud. Caie. Soto. Ledeſm. commun.

q [q] Concil. Elibert. cap. 37. Arauſic. 1. cap. 14. quod citat D. Thom. q. 80. 9. ad 2. & arg. ſed contra. d. 9. q. 5. 4. 3. ad 2. Palud. q. 4. Alex. nouo. q. 11. ar. 3. ſeu vet. q. 49. Soto. art. 9. ad 2. Ledeſm. Sylueſt. euch. 3. §. 5. verſ. 10. Tab. §. 56. Armil. communio. §. 25. Claud. in collectis c 16. ex Chryſ. ho. 83. Matth. hom. 3. de natura Dei. Caſſian. col. 7. c. 30.

r [r] Conc. Elib. c. 29. Ancyr. c. 17. Dionyſ. c. 3. eccl. hierar. Armil. ſup. alij Patres.

no: nec indiget vt probet ſeipſum, qui iuſtificatus baptiſmo nondum peccare nouit: nec requirit in his actualis deuotio & intentio, ſupplente pro illis intentione eccleſiæ: vt ſupplet in alijs ſacramentis, quę nõ requirunt actum ſuſcipientis, vt in baptiſmo & confirmatione: imo & ordine, ſi infãti de facto

e conferatur. [e] pœnitẽtię ſacramento (quo non indiget) aut matrimonij, aut epiſcopatus infans capax non eſt: vt quæ requirant propriũ actum ſuſcipientis: nec extremæ vnctionis eſt capax, qui libero actu

f peccare non potuit. [f]

2 Nunc ob ſacramenti reuerentiam eccleſia Latina ex recepta cõ-

g ſuetudine, quæ vim præcepti [g] habet, prohibet communicare infan-

h tes, [h] dum neſciunt hunc cibum diſcernere à profanis. Neque illis

i euchariſtia in re eſt neceſſaria: [i] gratiam enim baptiſmo adeptam illa ætate qua non peccant & præcepti non ſunt capaces, amittere

k non poſſunt. [k] ſed conſuetudinem vigentem apud Armenos commu-

l nicandi infantes, quidã excuſant, [l] quaſi eis prohibitum non ſit.

3 Si quis antequam in amentiam aut phreneſim incideret, oſtẽdit cum rationis vſu; aut in lucidis interuallis ſigna deuotionis ad communionem, conferri ei debet

m in mortis articulo, [m] ſi abſit periculum vomitus, & ſputionis. & ſi erat excõmunicatus, abſoluendus prius eſt à cenſura. ſatis eſt vt prius

n etiam ante annos petierit: [n] & ſatis videtur, qđ Chriſtianè vixerit: (nec conſtat proxime ante amentiã fuiſſe in notorio peccato) per quod interpretatiue petere cẽſetur vtilia ſacramenta, vt communionem, & extremã vnctionem: quo caſu vnctio, aut baptiſmus quẽ ante phreneſim petiit, conferendus eſt, eo

o colligato ſi reſiſtat. [o] At de perpe-

p tuo amentibus [p] eadem eſt ratio quę de infantibus. 2. energumenis, ſeu dæmoniacis conceditur eucha-

q riſtia, [q] quando abeſt periculum irreuerentiæ, non tantum in mortis articulo, ſed alias. ſi tamen ob ingens peccatum traditi ſunt Satanæ, & in mora ſunt, nec curant de ſua purgatione, prohibet eccleſia eorum nomina ad altare recita-

r ri; [r] olim enim nominatim recitabantur ſoli communicaturi. Tertio, qui habent vſum rationis ſed debilem, & imperfectum, vt Aethiopes quidam & ſemiſatui, ſecluſo irreuerentiæ periculo admittendi ſunt ad communionem pręcepti [ſ] in paſcha & mortis articu-

ſ lo: non tamen decet ad frequentem communionem.

4 Pueros non ſtatim vt peruenerint ad rationis vſum obligat eccleſia ſuis præceptis: & in puero maior eſt expectanda diſcretio

t ad communionem, [t] quam ad

u confeſſionem, [u] vt diſcernat quod Chriſti corpꝰ puro corde ieiunus, & præmiſſa confeſſione, & cum alijs per eccleſiam inſtitutis debeat recipere. Cura hæc penes parentem, tutorem, & patrinũ eſſe debet,

x aut penes parochum. [x] ſed puer ſi aduertat, deberet conſulere confeſſarium quãdo ſit cõmunicaturus. eos pueros qui nunquam communicarunt, ne vrgeat confeſſarius, vt ſtatim communicent: ſatis enim eſt vt hos qui videntur idonei ſequenti paſcha iubeat cõmunicare, quando eccleſia determinat tẽpus diuino præcepto affirmatiuo. nec ante duodecimum annum ætatis & plenam aduertẽtiam incurrunt excõ-

y municationem [y] edicti epiſcopalis latam contra non communicantes in Paſcha, aut aliud præceptum humanum. ſi Pater & parochus in mortis articulo vbi maxime vrget præceptum diuinum, aut in Paſcha communicare puerum nõ permittat, excuſatur quando eſt dubium de ſufficienti diſcretione: & tamen interdum expediret morienti aut in iubilæo indulgere.

ſ [ſ] Soto. ar. 9. dicit receptũ ab omnibus: quia dict. côcil. phreneticis dare iubent, dum habẽt lucidum interuallum. nec in hoc eſſe ſcrupuloſe agendũ, ſi habet aliquam deuotionis imaginẽ: quamuis ratio caducare videatur. Ledeſ. cum D. Th. art. 9 Alex. ſup. Gabriel. q. 2. Carthu. q. 6. Victor. Sylueſ. euch. 3. §. 5. verſ. 9. Tabien. §. 55. nam & paruulis olim dabatur.

t [t] Conc. Lateran. c. ols vtriuſque ſexꝰ. Tri. ſeſ. 13. c. 9. ſeſ. 21. c. 4. ca. 4. relatum de conſ. 2. D. Th. ar. 9. ad 3. Soto ar. 9. Ledeſ.

u [u] Dicta conc. vidẽtur æquare præceptũ cõfeſſ. & cõionis: ſed pp reuerẽtiã euch. conſuetudo & Patres interpretantur, ut puer primo ſeptennio confiteatur, nec tunc cõicet, ait Soto. ar. 9. addit ar. 11. nõ obligari ante 12. annũ. Cord. caſ. 60. Nauar. c. 21. nu. 33. de conſ. num 57. de cõione. Tab. cõicare. §. 3. ex D. Th. d. 9. ar. 5. fin. in anno. 10. ætatis. ſed Pala. vel anno. 9. At Zeph. PP. d. c. relatũ. qđ anno 12. Soto tñ permittit puero viuaciſſimo cõicare. 10. anno. qđ tþs cõmuniũ, arbitrio viri prudẽtis & cõſ.

x [x] D. Th. Cai. ar. 9. Soto. Led. Alex. nu. 5. Paln. q. 4. Syl. verſ.

y [y] 7. catechiſ. Pij V. Soto. Cord. & Recent. at ſi puer poſt ſeptennium cum vſu rationis percutiat clericum, ſciẽs latã ab eccleſia excõmunicationem, incurrit eam Soto d. 22. q. 1. 2. lib. 5. iuſtit. quęſt. 1. artic. 4. col. penult. Nauar. cap. 27. nu. 76. Sylueſt. excommun. 6. §. 1. Couar. c. alma mater. 1. p. §. 7. num. 2.

CAP. XLIII.

Quo in inſtãti euchariſtię ſumptio conferat gratiam.

EVchariſtia ante ſumptionem non confert gratiam: ex operato, ſup. cap. 39. Nec dum ore ſumi-

a tur: [a] in quo dicitur fieri prima digeſtio cibi: ſed determinatum gradum ſimul confert, dum iuſtus deglutit, nempe in vnico inſtanti in quo verum eſt dicere, deglutitum

b eſt: [b] aut ſi primum ſpecies vini ſumeret, in quo uere dicitur, potatũ eſt. Differt à receptione aliorum ſacramentorũ, quæ ſolo externo tactu fit: communio autem interno

CAP. XLIII.

a COmmunis [a] contra Caie. q 79. 1 ad 2. quia Ioan. 6. ſæpe dr, qui manducat me, viuet manducatio vitaliter nõ dr tactus oris, aut guſtus, niſi traiiciatur: aliàs nõ eſſet ieiunus qui aquam vel vinum ore tenuit vt lauetur ante communionem.

b [b] Sic omne ſacramentum

guſtu intra hominem fit. [u] ſi mora, li interruptione fiat noua communio (ut in die natali Chriſti, in quo dicuntur tres miſſæ) confertur d nouus effectus gratiæ, [d] etiā intra eandem horam. at dum per modum vnius communionis paulatim etiam cum mora ſumit vnam ſpeciē panis, aut plures formulas, ſeu formularum reliquias, confertur tota gratia in vnico deglutionis e inſtanti, [e] ſtatim cum prima hoſtię deuotæ pars (in qua totus Chriſtus, totaque virtus & efficacia ſacramenti adeſt) peruenit ad locum gutturis, diuiſibilem: aut potius dum pars ſaltem hoſtiæ totam gulam tranſiuit, in quo dicitur libere ediſſe: quamuis ex morbo euomat f ſtatim ſpecies, [f] aut moriatur ante plenam illarum deglutionem. At cum incipit impulſus ſpecierum in principio gutturis, non dicitur manducaſſe, nec dum cibus vllum effectum habet: aliás in illo in principio motus inciperet gratia aut gratiæ augmentum per vltimum non eſſe, contra ſolitum modum inceptionis.

2 Si peccator communicans bona fide non eſſet ſatis diſpoſitus: & tamen creſcente deuotione intra tempus deglutionis, aut intra quod durant ſpecies in ſtomacho, digne diſponatur: quidam aiunt conferri huic attrito primam gra- g tiam ex opere operato. [g] ſane gradus gratiæ per euchar. aut per alia ſacramenta ex operato datur auctior, pro quantitate præſentis diſpoſitionis, quam eo puncto reperit, vt lib. de ſacram. c. 14. dictum eſt. Ex quo quidam falſo inferunt augeri gratiam ſucceſſiue ex opere operato, per hoc quod reliquę partes eiuſdem hoſtiæ, aut aliæ formulæ, aucta deuotione traiician- h tur: [h] Alii inferunt [i] augeri etiam i toto tempore quo naturali vi ſtomachi attrahunt ſpecies, & in pectore manent: quæ ſententia propter periculum abuſus eſt iam de k errore ſuſpecta, [k] in eundem abu- l ſum incidunt dicentes, [l] ſi quis inculpate accedat, differri effectum in ſequens tempus durantis ſpeciei, quo homo melius fuerit diſpoſitus. At vera ſententia ſic habet.

3 Per ſequentium partium aut hoſtiarum continuam deglutionem non augetur gratia ex operato: ſed ſacramentum vno tantum inſtanti cauſat, nempe cum primum applicatum ſignificat, & ſi- m gnificando cauſat [m] hunc effectum proxime & practice ſignificat euchariſtia, cum Chriſtus vt hoſpes intrans ſub tectum hominis, digno hoſpitio excipitur, quia vt ait B. Cyrill. corpus Chriſti viuificat nos, per ſequentem uero deglutionem nihil noui de tanto hoſpite uenit, quia iam aderat totus Chriſtus. alioqui ſi in eo qui paulatim deglutit, aucta deuotione continue augeretur gratia ex operato: expediret multas & magnas hoſtias moroſe deglutire: & in habente debilem ſtomachum daretur maior gratia ex operato: & huic ſi ſacrilege communicauit, reſtitueretur gratia poſt longius tempus quo durant groſſiores ſpecies in debili ſtomacho illius. Quod tamen non legimus apud ſanctos expedire, nec uſu piorum comprobatum: qui nuſquam explicant hinc pendere copiam fructus, ſed ex deuotione mentis.

4 Sacramentum baptiſmi, aut pœnitentię informe ſortitur remoto obice eum gratię gradum quem n diſpoſito prius conferret: [n] ita ei qui inculpate ſumpſit euchariſtiam, reputans ſe habere ſufficientem diſpoſitionem quam tamen non habebat, ſi diſponatur etiam abſumptis ſpeciebus uidetur conferri, ut pie creditur, effectus im- o peditus. [o] qui tamen indignus communicat ſacrilege, iudicium ſibi manducat: & Patres aiunt huic euchariſtiam eſſe inutilem, & mortem ſeu mortiferam: & indignus eſt, ut in tanto myſterio ex ui receptionis ſacrilegæ, ullius ei gradus gratiæ poſtea confera- p tur. [p]

mentum in quodam inſtanti determinato confert gratiam Diuus Thom. quæſt. 79. 7. ad 3. & bene quæſt. 80. 8. ad 6. Soto diſt. 11 q. 2. 1. Ledeſm. quæſt. 20. ar. 1. Victor. §. 5. Maior. diſt 9. quæſt. 1. Taper ar. 15. Tabien. euchariſt. 3. fin. Aſten. libro 4. tit. 19. Caniſi. ca. 9 ſignificat Auguſt. tractatu 26. Ioan omnes Recent. Quare ſi accepta prima hoſtiæ parte moriatur homo, anteqꝫ deglutiat reliquas partes coniunctas, hic recepit totam gratiam ſacramen- c ti. [c] Durand. diſt. 9. quæſt. 1. ſup. lib. de ſacramen. cap. 2. d §. 4. [d] Doctor. citati. nec enim fruſtra aut ſine effectu ſacramenti dicuntur tres miſſæ intra eandem horam in die natalis Domi- e ni. [e] Sentit plane Diuus Thom. q. 80. 8. ad 6. Victor. § 76. Ledeſ. quæſt. 20 artic 1. omnes Recent. Thomiſt. Maior. inf. Soto. diſtinct. 11. quæſt. 1. 1. dum eſt actio humana: non autem dum naturaliter tātum agit virtus nutritiua circa ſpecies. vt baptiſmus cauſat effectū cum, ideſt homo finita illius forma dicitur ablutus: nec ſonus verborum aut lotio etiam trina poſtea pſeuerans cauſat vllum effectum gratiæ: ita in eo motu deglutionis datur inſtans in quo cibus tranſit vt dicit Frat. Medin. vel potius tranſijt gu- f lam. [f] Vt alia ſacramenta agunt de ſe ad modum cauſæ naturalis, ſecundum totam vim effectiuam quam habent de lege, ſi non ad ſit obex, ut ſignificat Trident. ſeſſ. 7. cano. 7. & in vno tantum puncto temporis quo elapſo iam non eſt ſacramentum. ſupra, lib. de ſacram. capit. 19. libro de confirmation. cap. 12. quare debet pro eo puncto curare neceſſariam, aut etiam eximiam diſpoſitionem ante communionem: quia quo maior eſt tunc, eo plus gratiæ datur ex operato. D. Thomas. g quæſt. 80. 8. ad 6. lib. de ſacramen. c. 14. [g] Fra. Medin. in prælect. Cano. Fr. Ambroſ. Salazar. & quidam Recent. aiunt, qui traiiciens partem primam hoſtiæ nondum habebat diſpoſitionem neceſſariam, quam habet dum deglutit aliam particulam ſeparatam aut ſpecies vini recipiet gratiam ex operato. fauent Diuus Thom Bonau. Alexand. citati ca. 34. Z. dum aiunt euchariſtiam interdum iuſtificare: quia excitat contritionem. At falſo: nam quod confert gratiam primam, augeret gratiam ex operato, per h continuum tempus ſumptionis. [h] Nemo id ſolum aſſerit: & i tamen poteſt colligi ex cit. I. [i] Maior. diſt. 9. q. 1. poſt conc. 3. ad 5. rationem Rich. 1. ar. 5. Bonau. 2. p. diſt. 12. ar. 1. Caiet. quæſt. 79. 3. Taper. ar. 15. (quidam Recent. & Guerrer. Archiepiſcopus di-

cunt probabile) & poteſt trahi quod ait Soto diſtin. 11. q. 2. ar 8. quia Caiet. & alii ad effectum communionis requirunt actualem deuotionem, ſup. 34 Q. quare ſi poſtea ſuppleatur deuotio, aut continuetur, aiunt augeri effectum gratiæ: quia continuatio au- k get meritum & diſpoſitionem: vt auget intenſio. [k] De quare damnati ſunt multi publica ſententia cenſorum ſido in Hiſpania & probe citati B. & alii qui negant ſub duplici ſpecie dari maiorem gratiam, de l quibus inf. ca. 44. [l] Maio. ī dubius eſt, & ex duobus quæ dicit eſſe probabilia, ponit hoc primo loco, negat tamen plus gratiæ dari per plurium hoſtiarum moroſam deglutionem: ſed vnico inſtanti conferri totum effectum. At reuinſcit inf. O. etiam conſumptis iā diu ſpeciebus. & potiori ratione dum durat manducatio (quæ eſt vna actio moralis) habet enim totam vim & efficaciam in qualibet ſui parte, ergo vbi ſubiectum fuerit diſpoſitum, cauſabit effectum ſuū. aut etiam dum ſpecies manent in pectore cauſabit actiue gratiam, ablato m obice. [m] Alan. lib. 2. de euchariſt. ca. 43. quia corpus Chriſti per ſpecies cauſat gratiam tactu ſuo, ait Cyrill. lib. 4. in Ioan c. 14. 23. Cyprian ſerm. in cœna: vt olim tactu Chriſtus ſanabat Marc. 5. Luc. 8. & cęcum poſito luto ſanat. Ioan. 9. n & propter rationes in tex. [n] Cit. L. Caietan. 10. 1. tract. 5. de confeſſ quæſt. 5. de ſatisfact. quæſt. 2. Pet Sot. ut de baptiſm. lect. 4. titul. o de ſatisfactio. lect. fin. [o] Sup. de ſacram. cap. 25. & §. 7. videtur D. Thom diſt. 17 quæſt. 3. 4. generaliter. Palud. quæſt. p 8. Capreo. quæſt. 2. & ad 4. Duran. Caiet. & Pet. Sot. ſup. [p] Diuus Thom. 4. diſt. 4. quæſt. 1. 2. 3. ad 3. Duran. quæſt. 4 Maior. quæſt. 2. Bonau. artic. 2. quæſt. 3. princip & ad penult. & diſt. 12. p. 2. artic. 1. quæſt. 2. ad vlt. Alexand. 4 p. quæſt. 10 m. 7. artic. 3. §. 11. in & artic. 3. §. 1. Soto. diſt. 6. quæſt. 1. artic. 8. diſt. 12. quæſt. 2. 1. §. ſubdit. Med. C. de pœnitent. tract. 2. quæſt. 46. de pœnitentia inuncta impleta extra gratiam. Cano. relect. de pœnitentia p. 5. Sylu. baptiſm. 4. fin. Corduh. lib. 1. qq. quæſt. 1. pagin. 22. commun. Palud. diſt. 12 quæſt. 4. quia ſolum videtur reuiuiſcere ſacramentum, quod eſt medium neceſſarium, vel quod non poteſt iterari. quod vero D. Thom. diſtinct. 17. dicit indefinite, & in aliis ſacram. poteſt limitari de iis, quæ ob ſpecialem rationem habent eum effectum. ſup. lib. de ſacram. cap. 25. §. 7.

CAP.

CAP. XLIIII.

Non licet laicis communicare ſub vtraque ſpecie.

a Olim etiam ætate Apoſtolorũ [a]
in quibuſdam locis fuit ad
tempus non infrequens vtriuſque
ſpeciei vſus ex conſuetudine, & ad
tempus Leo Papa. I. ex cauſa prohi
buit communicare ſub altera tan-
b tum. [b] progreſſu tamen temporis
mutata eſt conſuetudo propter pe-
riculum effundendi ſanguinis po-
tum. Nullo diuino præcepto ob-
ligantur laici, aut ſacerdotes non
conficientes ad communionem
ſub vtraque ſpecie. quod præce-
c ptum quidam [c] ex Ioan. 6. niſi
manduc. & biberitis: falſo colli-
gebant.

2 Secundum fidem ſatis eſt lai-
d cis ſpecies panis, [d] ſub qua totus
e & integer Chriſtus [e] verumque
f ſacramentum [f] ſumitur ſufficiens
ad vitæ ſpiritualis conſeruationem
dicente Chriſto Ioan. 6. ſi quis mã
ducauerit ex hoc pane, viuet in æ-
ternũ. Et panis quem ego dabo, &
qui manducat hunc panem. Hic
g mos viguit tẽpore Apoſtolorum, [g]
quando fideles erant perſeuerãtes
in fractione panis Acto. 2. & tem-
h pore etiã D. Ambroſii. [h] in huius
figuram Elias pane ſubcinericio
refectus eſt abſque vino. & cum a-
gno paſchali quidã vt Nazaræi nõ
i bibebant vinum. [i] interdum in-
firmis qui ſpeciem panis traiicere
non valebant, dabatur ſolus potus
k ſanguinis. [k]

3 Vetus illa quorundam conſue
tudo neminem tam laicorum obli-
gat: ſed contrarius mos induxit le-
l gem [l] eccleſiæ, quam ſine ipſius
autoritate mutare non licet. poteſt
enim eccleſia autoritate Chriſti di-
ſponere ac mutare quæ pertinent
ad cultum & vſum ſacramentorũ,
m ſalua illorum ſubſtantia. [m] Quare
iam tenetur laicus, & ſacerdos non
n conficiens [n] contentus eſſe com-
munione ſub ſpecie panis: & ſacer
o dos ſub excommunione [o] prohi-
betur miniſtrare laicis vtramque:
quia altera eſt ſufficiens ad uitam.
Chriſtus etiam interdum, ut duos
diſcipulos. Luc. 24. ſub altera ſpe
p cie communicauit, [p] & B. Iaco-
q bus [q] frater Domini & Paulus A-
r poſtolus. [r] Et in Hiſpania quæ fe-
re in omnibus imitata eſt ſemper
morem eccleſiæ Romanæ, non ni-
ſi breui tempore, permiſſus eſt lai-
ſ cis vſus calicis: [ſ] & in pœnam ſa-
cerdoti ſuſpenſo imponitur vt con
tentus ſit communione laica.

4 Iure vetuit eccleſia laicis ſum-
ptionem calicis ob graues cãs. 1. ob
periculũ effundẽdi reliquias ſangui
nis: qđ multum noceret reuerẽtiæ
ſacramenti. 2. ſi in ſacrario calix ſpe
t cierũ vini aſſeruaretur, [t] vt hoſtia,
vix eſſet abſque ſpecierum corru-
ptione. & hyeme alicubi cõgelaren
tur. 3. quibuſdam abſtemiis uinum
nauſeam prouocaret: & in quaſdã
regiones vix aſportari poſſet ſine
magno ſumptu copia vini, vt ſuffi-
ceret omniũ communioni. 4 quã-
uis de ſe liceat laicis potare ſangui-
nem (in quo differunt ab vſu uete-
ris legis, ubi libamina uini, & olei,
u ac adeps licebant ſoli ſacerdoti, [u])
decuit tñ excellere ſacerdotes in sũ
ptione utriuſque ſpeciei: & in his
cum ſint ſapientiores non eſt igno
rantia, ut putent ſub altera ſpecie
x totum Chriſtum non contineri. [x]
Alias rationes pie cumulãt catho-

CAP. XLIIII.

a Probent [a] Recentiores. Bellarm. lib. 4. de euchariſt. à capit. 20. 24. 28. lib. 1. cap. 7. arg. 10. Tolet. in Ioan 6. not. 27. Soto. diſt. 12. q. 1. artic. 12. Ledeſm. quæſt. 21. Abulen. paradoxa. 25. Gaſpar. Caſſalius libr. 3. de cœna & calice Domini. cap. 12. Taper. artic. 15. Ioan. Heſſels. tract. de communione ſub vna. & tract. de communione ſub vtraque. Claud. rep. 10. c. 1. & 4. Alan. libr. 1. c. 43. Roffen. libel. de fenſio regiæ aſſertio. contra captiuit. Babylon. Ianſen. concord. capit. 131. Catharin. lib. 5. contra Caiet. tit. de euchariſt. nota. 1. Hoſi. inſtitut. ca. 40. Caniſi. iit. de euchariſt. c. 8. §. 4. lit. G. Turrian. in Clemen. lib. 8. conſt. ca. 31. Caſtr. euchariſ. hær. vlt. Ayala libr. 3. tradit. Palac. diſt. 13. q. 5. Clictou. li. 2. Antiluth. cap. 28. Roffen. ar. 16. contra Luth. alii infra §. 5. colligitur 1 Corinth. 10. qui de vno pane & vno calice participamus. c. 11. probet ſe, & ſic de pane illo edat, & calice bibat. fatetur conſuetudinem antiquam ab initio Chriſtianæ religionis Tridenti. ſeſſ. 21. cap. 2. Conſtantien. ſeſſ. 13. Baſilien. ſeſ. 30. Dionyſi. eccleſ. hier. cap. 3. p. 3. Cypria. ſerm. de lapſis. Ambroſ. apud Tri-
b part. lib. 9. cap. 30. [b] Leo PP epiſto. ad Maioricam & Ioã. epiſcopos prohibuit fieri ſub altera, ad tempus propter vitandum errorem quorundam Manich. negantium Chriſtum habere ſanguinem, cum tamen conc. Epheſ. anno 433 præceperit, ne quis etiam ſacerdos communicaret, niſi ſub ſpecie panis, quod pro ſacerdotibus ſuſtulit Leo ſerm. 4. qua-
c drag. Gelaſ. c. comperimus de conſ. d. 2. [c] inf. §. 9. lit. F. Cypria. lib. 2. epiſt. 3. ad Cecil. fuit rigidior exactor calicis. (quem tamen in hoc non probauit eccleſia Africana, vt neq; in rebaptizandis iis qui fuerant ab heretico baptizati) Clau. rep. 10. c. 4. putat fuiſſe præceptum diuinum ad tẽpus de vtraq; (ſicut & de trina merſione baptiſmi, & de forma in nomine Chriſti. & tamen eccleſiã autoritate Chriſti interpretari ius diuinum, & diſpenſare vt fiat ſub altera: vt Innocen. 8. diſpenſauit ad celebrandum ſub altera ſpecie, ſup. c. 13. ſic Pont. diſpenſat in voto & iuramento. At eſt conc. Trid ſeſſ. 21. c. 1 non inſtituit vt omnes fideles ſtatuto Domini ad vtramque aſtringantur: nec ex Ioan 6 colligitur à Domino præceptam eſſe. & ita omnes fere Patres. Petrus Sot. lect. 10. Ludo-
d ui. Bologni. conſ. 42 Bellarm. lib. 4 c. 24. [d] Trid. c. 1. 2. 3. & can. 1.
e 2. 3. Conſtantien. Baſilien. & Patres ſup. [e] Trid. ob hanc rationem
f repetit ſeſſ. 21 c. 3. can. 3. quod definierat ſeſſ. 13. c. 3 can. 3. [f] Trid. ſeſſ. 21. c. 3. D. Thom q. 78. 3. ad 2. & 7. q. 80. ar. 12. q. 82. 4. conc. Tolet. 16. c. 5. habetur c. relatum. de conſ d. 2. alteram ſpeciem eſſe ve
g rum, ſed non integrum ſacramentum. [g] Nunquam fuit generalis vſus ſub vtraque, ſed vſus ſub altera ſpecie viguit tempore Apoſtolorum. Claud. repet. 10. c. 20. fol. 369. Ekius tom. 3. homil. 33. contr. Sotum & Taper. artic 15. quibus fauet Leo & Gelaſ. ſup. Et Chriſtus ita vſus eſt Luc. 24. & 1. Corinth. 10. dicitur qui de vno pane participamus. & c. 11. ſub diſiunctione quicunque manducauerit, vel biberit calicem Domini inf § 9. D. conc. Nicen. ca. 14. ne diaconus miniſtret corpus Domini præſente ſacerdote. cõc. Remen. c. peruenit. de conſec. diſtinct. 2. Et infirmis qui pr͠e morbo deuorate non poſſent, infundebatur ſola ſpecies ſanguinis, cõc. Tolet. 11. ca. 11. & ſignificat Carthag. 4. c. 76. c. de his. 26. q. 6. in cuius figurã Ioan. 19. de latere Chriſti fluxit ſanguis. vbi Auguſtin. Theoph. Chryſoſt. Cyril. Euthy. Bed. ſup. lib. de baptiſ. c. 6. §. 1. lit. L Bellar. 2. ſacr. c. 27. libr. 4. euch. c. 24. col. 3. de quo more (vt ſub alterutra panis vel vini, vel ſub vtraque communicẽt) meminit Cyprian. ſerm. de lapſis. Tolet. in Ioan. 6. not. 27. & alii Recent.
h ſup. Claud. Taper. [h] Euſeb hiſt. c. 36. [k] Ambroſ apud Tripar. lib. 9. c. 30. Ambroſi. oratione de
i obitu Satyri. [i] Nume. 6. Amos. 2. ſic 1. reg. 4. ait comedã buccellam panis. Act. 2. & 20. erant communicantes in fractione panis, vbi Lyra. & vtraq; glo. exponunt de com-
k munione. [k] inf. G. [l]
l Trid. ſeſſ 21. c. 2. ad fi. Conſtantien. ſeſſ. 13. & quod eam legem non licet ſine eccleſiæ autoritate mutare. catech. Pii
m V. [m] Trid. c. 2. Cõ
n ſtantien. & Baſil. [n] Trid ſeſſ. 21 can. 2. Pius V. & DD. cit. deberet tamen ſacerdos, qui de manu alterius communionem recipit, habere ſtolam ad collum. c. eccleſiaſtica. 23. d. Angel. ſacerd. §. 4. ſed re vera non tenetur. Sylue. ſacerd §. 4. Nauar. capitu. 21. num. 54. quia d. c. eccleſiaſtica, loquitur de cele-
o brante tantum. [o] Conc. Conſtantien. ſeſſ. 13. [p] In Luc. 24. Bed.
p Strabus. Theoph. Euthym. idem Chryſ. ho. 17 imperf in Matth. Auguſt. 3. de conſenſu euang. c. 15. & alibi vt epiſt. 59. 99. & ſerm. 140. apud Torren. lib. 3. conſ. c. 6. §. 13. ſignificat Hieronym. epiſt. de peregrinat. Paulæ. Bed. tract. 2. in canonic. Ioan. ex recen. Tolet. Ioan. 6. no. 27. Caniſ. Hoſi. Ioan. Heſſel. Clau. rep. 10. ca. 1. ſed Bellarm. ſine cauſa lib. 4. c. 24. col. 3. cum Ianſ. dicit id problema eſſe, & neminem citat in oppoſitum contra tot Patres. At bene ait contra Melanct. & Kemnit. quod tunc Chriſtus non dedit vtram-
q que ſpeciem. [q] Referunt prædicti Recent. [r] Vt citatum eſt ex 1.
r Corinth. 10. & 11. [ſ] Vt patet in magno conc. Tolet. 11. c. 11. To
ſ let. 4. c. 17. in quo deceptus eſt Taper. ar. 15. negans fuiſſe vnquã vſum in Hiſpania de communione laica Bellar. lib. 4. c. 24 §. 5. So-
t teal. ſum. conc. ver. communio. §. 9. & 10. [t] Bellar. lib 4. de euch. c. 4. id colligit ex Nicephor. lib. 13. c. 19. quod hoſtes Conſtantin. effuderunt ſanguinem Chriſti de ſacrario, ut conqueritur Innocent. primo. epiſtol. At communiter ſola ſpecies panis aſſeruabatur etiam ad annum, Sophro. prat. ſpiritua. c. 79. Bellarm. c. 24.
u col. 7. vid. ſup. c. 39. A. [u] Leuit. 4. 6. 16. Ezech. 44. quod expendit
x Chryſ. ho. 18. in 2. Cor. [x] Propter quẽ errorẽ vitandum eccleſia

lici, qui ſcribunt contra nouiores hæreticos, propter quas expedit cum Bohemis non diſpenſare, [y] vt omnes ſequantur conſuetudinẽ eccleſiæ vniuerſalem. Nec ſemper ſeruandum eſt, quod olim apud quoſdam primitiuæ eccleſiæ vſitatum eſt. [z]

5 Quidam [a] opinantur per potum vini conſecrati addi nouum gratiæ gradum: quia eſt diuerſa ratio ſigni expreſſi cũ diuerſa materia & forma. fatentur tñ hunc gradum non eſſe huic homini neceſſarium ad ſalutem: [b] vt nec præcipitur accidere gratiam quæ datur ex cõfirmatione, vel matrimonio. At uera & ſana doctrina eſt. Nullũ detrimentum inferri laicis, ex eo quod priuentur communione vtriuſque ſpeciei: quia per potum ſanguinis non confertur ex opera to nouus gratiæ gradus, [c] præter illum qui reſpondet ſpeciei panis, ſub qua cum corpore adeſt totus ſanguis, [d] & integer Chriſtus ad perfectã refectionem animæ, in ſpiritualibus enim pro anima idẽ eſt potus & cibus: [e] Dei enim cibus cuius perfecta ſũt opera Deut. 32. reficit plene animam: ut cibus humidus ſupplet officium etiã potus in corpore. Nec minus efficax eſt ſanguis qui ſub ſpecie panis latet cõcomitantes ad humectãdam ſpiritualiter animã p modum potus, quam ſi adeſſet ex vi ſacramenti: [f] licet caro Chriſti dicatur data pro ſalute corporis, ſanguis uero pro ſalute animæ. [g] Nã deitas & anima Chriſti non adeſt ex ui ſacramẽti, & tamẽ principaliter cauſat gratiã. Et ut in figura non plus reficiebat maior materia ipſius mannæ: ſic ſecunda, aut tertia hoſtia paulo poſt ſumpta, aut potus calicis nõ cauſat maiorem gratiam vt dictum eſt: [h] quia ſub omnibus idem numero Chriſtus continetur, cuius non eſt maior virtus ſub multis, quàm ſub vna ſpecie.

6 Excedit vtraq; ſpecies in ratione ſigni expreſſi, [i] & perfecti reſpectu paſſionis Chriſti, cuius virtute cauſat effectum proprium: & reſpectu materialis conuiuij: ſed altera ſpecies ęquatur quo ad rem ſignificatam, & efficaciã virtutis. [k] ſacerdoti tamen celebranti maior fortaſſe gratia cõfertur non ratione ſacramenti ſub duplici ſpecie, ſed quia ſolus cõſecrat, & offert ſacrificium pro ſeipſo, ac ſolus conſumere tenetur ex præcepto Chriſti vtramque, [l] dum celebrando conſecrauit vtrãque: quę ratio perfecti ſacrificii habet ſuam vim præter rationem ſacramenti.

7 Licet Papę aut concil. generali ex honeſta cauſa cõcedere id alicui nationi, [m] Clemens Papa VI. Legitur conceſſiſſe regi Galliæ quoties vellet [n] ad cuius imitationem mos fluxit apud quoſdam è Gallis nõ publicè, ſed in priuatis ſacellis communicandi ſub vtraque. [o] Imperator dum coronatur ſumit vtramq; ſpeciem: [p] apud quoſdam corpus ſanguini miſtum ſeu iniunctum datur omnibus in cochleari ut apud Moſchouitas, [q] & apud eos qui habitãt ſub precioſo Ioãne imperatore Aethiopię Abiſſinorũ: [r] & apud Aegyptios, quibus tamen Syluest. Pap. in epiſt. ad illos id prohibuit. [ſ] quidam autẽ buccellam intinctam quam Chriſtus dedit Iudæ Io. 13. fuiſſe euchariſtiam. [t] quod verum non eſt. [u] in Gręcia olim infirmo non potenti hoſtiam deglutire, infundebatur ſola vini ſpecies. [x] Dũ Papa ſolẽniter celebrat ſumpto cor

præcepit communicare ſub altera, ait Vualden. de ſacramen. capit. 87. [y] Quare maior pars concil. Trident. ſeſſ. 21. poſt cano. 4. propendit (vt referunt epiſcopi qui ei interfuerunt) ne concederetur Bohemis: ſed ne illos offenderent, remiſerunt negotium in aliud tempus, an ſub certis conditionibus eſſet concedendum: nempe ſub quibus conc. Baſilien. ſeſſ. 30. id conceſſerat laicis. De rationibus alijs vid. Taper. ar. 15. Ioan. Heſſel. Soto. diſt. 12. q. 1. art. 12. & de his attigit Trident. ſeſſ. 15. in princip. ſimiliter de matrimon. quod petebant Bohemi. ſeſſ. 22. fin. Claud. rep. 10. c. vlt. Huſi. tract. de communione ſub vtraque. Bellarm. lib. 4. capitu. 28. & ſoluit arg ex ratione cap. 27. [z] Vt quod Actor. 15. Apoſtoli ad tempus præcipiunt abſtinere à ſuffocato & ſanguine, de quo Bellar. lib. 2. de concil. c. 8. ad 3. & olim feria 5. ante Paſcha communicabant poſt cœnam. & Paulus circuncidit Timotheum: & purificatus eſt. præſertim quia etiam in primitiua eccleſia fuit mos cõmunicandi ſub altera, ſupr. lit. G. [a] Alexan. 4. p. q. 11. art. vlt. §. 3. & in vet. q. 53. m. 1. Gaſpar. Caſſal libro. 2. de cœna & calice Domini Ioan. Arbor. in Ioan. 6. cuius ſententiæ fuerunt multi epiſc. in concil. Trident. vt retulit Franciſ. Blanco Archiepiſc. Compoſtellan. & id eſſe probabile problema, ait Soto. Taper. Peña. Fr. Ambroſ. nam Clemens. PP. VI. anno 1341. in Bulla ad Regem Galliæ dicit, concedimus vt quotieſcunque volueritis, liceat communicare ſub vtraque ſpecie, ad augmentum gratiæ addit Vualden hinc fluxiſſe morem apud Gallos, ut in priuatis ſacellis cõmunicent ſub vtraque. ſed Pont loquitur de augmento ex opere operantis. [b] Definit de fide Trid. ſeſſ. 21. c. 3. & Conſtan. ſeſſ. 13. [c] Caiet. q. 80. art. 11. vbi ad 3. fauet D. Thom. Ledeſm. q. 21. ar. 12. Sot. d. 12. q. 1. ar. 12. d. 24. q. 1. 4. col. 6. Vict in vet. § 77. (quod ſine cauſa ſuſtulit Chaues in nou. § 86.) Petr. Soto. titu. de euchar. lect. 10. Ioan. Fab. lib. 3. de ſacrificio c. 1. Pigh. controu. 7. Ekius. ho. de ſacra. Aeneas Syluius epiſt. 30. cenſura Colonien. ar. 27. Payua lib. 7. qui eſt de cœna Domini. Alan. lib. 1. de euchar. c. 39. & ſeq. Tiletan. apolog. pro concil. Trident. Bulinger. lib. 5. de euchar. fol. 181. Abulen. Caſſal Tolet. Taper. Heſſel. Clau. rep. 10. cap. 4. Roffen. ar. 16. Catharin. Hoſ. Caniſ. Turrian. Caſtro. Ayala. Palac. Clictoue. Turrecrem. c. comperimus de conſ. d. 2. ad 9. Gab. lect. 84 fin. & huc detorquet Alex. ſup tenet Bonau. d. 11. p. 2. ar. 1. q. 2. Richard. ar. 4. q. 8. communiter Recent. Maur. Peña. Gallo. Bañes. addit veru Heſſelien. & Claud. c. 3. fol 380. quod licet olim videretur problema, iam poſt prædicta concil. non eſt integrum dubitare. Bellarm. lib. 4. c. 23. 24. & 28. & cap. 20. fin citat Recent. ſed Trid. noluit omnino definire, propter quoſdam. addit Bellarm. c. 26. quoſdam Patrum qui ſuo tempore loquebantur de vtraque ſpecie agere, quan

tum ad conſecrationem vtriuſque, dum fit ſacrificium miſſæ. [d] Hæc eſt ratio Caietan. Ledeſ. q. 14. ar. 1. fin. Victor. §. 51. & quorundam. & hinc inferunt quidam, quod in triduo mortis ſola ſpecies panis ſub qua nullo modo erat ſanguis, non conferret tantam gratiam, ut nunc. At quia hæc non eſt tota ratio, contuliſſet corpus æqualem ac nunc: quia eſt inſtrumentum verbi diuini cõiunctum, à quo habet infinitam dignitatem & coæqualem efficaciam. [e] Aug. tract. 25. in Ioan. ſic Matth. 5. eadem beatitudo eſt ſedare famem & ſitim iuſtitiæ. & epiſtol. 105. colligit ex illa doctrina Dionyſ. quæ ſunt diuiſa in inferioribus, ſunt vnita in vna virtute ſuperiori. Qua ratione vtitur Caiet. Soto. & alij Recẽtiores. [f] Caietan. & alij et citatis. [g] D. Thom. q. 79. 1. ad 3. & ſæpe. quod ait Ambr. 1. Corinth. 11. Tertul. libr. de reſurrectio. carn. Bellarm. lib. 4. cap. 26. quod Soto ait dici per quandam accommodationem: nam & corpus Chriſti in triduo reficeret ſimul animam. [h] Sup. cap. 43. [i] [k] Sic loquitur Bonauen. ſup. Alan. & alii, vt trina ablutio, quæ expreſſius repræſentat triduum mortis Chriſti, & fuit olim in pręcepto, non plus gratiæ confert in baptiſmo quam vna ablutio aut aſperſio. [l] Gelaſ. ca. comperimus de cõſecr. diſt. 2. concil. Toletan. 16. cap. 5. dicetur lib. de miſſ. cap. 23 § 3. [m] Aeneas Siluı. de Orig. Bohem. c. 35. Sander. lib. 7. de viſib. Monarch. Taper. ar. 15. §. 4. [n] [o] Citatum eſt lit. R. & refert Vuald Gaſpar Caſſal. lib. 3. de Cœna & calice Domini. c. 11 fol. 237. rex Galliæ bis communicat ſub vtraque, dum vngitur, & in articulo mortis. [p] Refert Aug. Patric. de aduentu Fred. 3. Imp. ſub Paul. II. Pap. Turrian. in Clem. libr. 8. conſt. Apoſt. c. 31. [q] Petrus Comeſtor in hiſt. Scholaſt. ca. 151. & ſignificat de Serapione Euſeb. 5. hiſt. c. 35. & ſuo tempore concil. Tolet. 5. & Turon. apud Iuon. in ſuo decret. 2. p c. 85. & Iul. Pap. cap. cum omne. de conſ. diſt. 2. & de Imperat. Aethiopiæ refert Damian. Goez in hiſt. del Preſte Ioan. Claud rep. 10. c. vlt. ſed conc. Brach. 3. prohibet dare intinctã euchariſtiam & Monachi B. Bernard. tingunt hoſtiam ſanguine antequam ſumant: vt nos particulam hoſtiæ miſcemus ſanguini. de quo D. Thom. quæſtio. 83. 5. ad 8. [r] Damian. Goez. ſup. [ſ] Vbi Carranca in ſumm. conc. falſo corrigit, ne in panno tincto. quia pręmiſit ne ſacrificiũ in ſerico fiat. [t] Origen. tom. 32. in Ioan. 13. ſignificat Cyril. in Ioan. lib. 6. capit. 19. Auguſt. 5. de baptiſ. contra Don. capit. 8. habetur cap. ſicut Iudex. de conſ. diſt. 2. [u] D. Tho. quæſt. 81. 2. ad tertium. ait eſſe rem ſine dubio. commun. cum Magiſt. d. 11. Hugo. Richard. Sino. Led. Aug. tract. 72. Ioan. 13. vbi Beda. Gloſ. ord. & ſignificat Chryſoſt. Theoph. idem Euthy. in Mat. 26 c. ſuo 64. d. Leo. ſer. 7. de paſſio. Iuſtin. q. ad gen. q. 83. Innoc. lib. 4. c. 13. Iul. Pap. cap. cum omne. de conſ. diſt. 2. [x] Sup. G. ex concil. Toletan. 11. capitu. 11. Carthagin. 4.

gin.4.cap.76.cap.de his.26.quæſt.6.Cyprian.ſerm.in Cœna Tolet.in Ioan.6.not.27. [y] Cit.ſup.lit.P. Durand.diſtinct.13. quæſt. 4. [z] Claud.repet.10.cap.20. [a] Probatum eſt.cap.3.§ 3. [b] Diuus Thomas, quæſt.80.articul.duodecimo. ad ſecundum, & tertium. Soto.diſtinct.12.quæſt.1.artic.12. Ledeſm. quæſt.21. & ſatis innuit Trident. ſeſſ. 21.capit.1. dicit, vt cumque id Ioan. 6. iuxta varias Patrũ & Doct. interpretationes intelligatur. Bellarm. lib.4. cap. 25. in explicatione. 3. ſic quædã præcepta imponuntur eccleſię in communi, ſeu Prælatis, ait Auguſt. 3. doct. capi. decimo ſeptimo. ſic eſt præceptum vt in eccleſia ſint miniſtri qui & vtramque ſpeciem, & alia ſacramenta conficiant. aliàs periret fructus ſacramentorum. [c] Quæ verba ſumpſit cõc. Trident. capit. 2. & Conſtantien. ſeſſ. 13. ex Auguſt. epi. 118. & addit. 3. doct. capitu. 17 alia præcipi omnibus in communi, alia ſingulis. [d] Vt probat Martin. libr. 8. hypot. cap. 9. & ſumi pro vel. act. 10. 27. Exod. 21. vbi Vatab & huic propoſito aptat Tolet. in Ioan. 6. not. 27. ſup.cap.8 §.1. E.ſi. vid. Claud rep. 6. cap 7. Bellarm. lib. 4. de euch. cap 25. col. 2. [e] Caietan. quæſt. 80.ar. 12. & tamen Aug. Claud. repet. 10.cap.2. vocant ius diuinum. ſed ad eum modũ quo noſtri Patres ieiunium quadrageſimæ vocant præceptum diuinum: quia eccleſia à tempore Apoſtolorum autoritate Chriſti & exemplo eius, ita iubet. [f] ſup.§.1.lit.C. ad quod alludit Trident. capit. 3.can. 3. & Conſtantien. Caietan. ſup & D.Thom. in Ioan.6.comm. Theol.d.11.Gab. lect.84. ſic enim facta ſit præcepto Chriſti, vt etiam laicus ſumat ſanguinem ſub ſpecie Panis. nam Patres quidam de corpore, & ſanguine ſumendo aiunt eſſe pręceptum, quod Chriſtus facto & verbo impoſuit Cyprian ſermo. in Cœna. Orig. homil. 16. Nom. Chryſoſt. hom. 18. in 2 Corinth. Hieronym & Theoph. in 1. Corinth. 11. Aug. quæſt. 57. Leuit. & probant ex figura Manna, & aquæ de petra: de quibus. 1. Corinth. 10. omnes eandem eſcam & eundem potum ſpiritualem biberunt. Ambroſ. de his qui myſt. init. ca. 9. Chryſoſt. hom. 26. in 1. Corinth. Aug tract. 26. in Ioan. Greg. ho. Sabbati poſt paſcha. Claud. repetitione. 10.c.4. Bellarm. c.24. & 25. in 3. explicatione. [g] ſic acute D.Thom. quæſt.80.12. ad 3. Bellarm. lib. 4. cap. 25. id Ioan 6. intelligitur. 1. vt teneantur omnes ſumere totum & integrum Chriſtum. at ſic ſumitur ſub ſpecie panis, vbi integre adeſt cum ſanguine, & plene reficit. In eo duo ait mortis nõdũ vrgebat pręceptũ. 2. ly & pro vel. ĩ. D. 3. ſi ly. Et, cõiunctim ſumatur, ponitur pceptũ eccleſiæ in communi. ĩ. B.

pore Chriſti ſedet, & diacon⁹ Cardinalis defert ei calicem bibẽdum: deinde miniſtrat illum alijs cardinalibus etiam diaconus. [y] quod ẽt nũc ſeruatur Pariſijs apud monaſteria Cluniacẽſe & Dionyſianũ. [z] Porro ex Ioan. 6. colligitur quidẽ 1. pręceptum diuinum de ſacramẽtali cõmunione. [a] 2. præcipit Prælatis eccleſiæ [b] curare vt ſemper in eccleſia ſit ſacramẽtum ordinis, & receptio vtriuſque ſpeciei. nihil tamen pręcepit Chriſtus de modo & ordine ſumendi: ſed id commiſit eccleſiæ, vt ait B. Auguſt. [c] eccleſia vero pro data ſibi facultate de ſacerdotibus ſacrificantib. interpretatur obligatos ad vtriuſq; cõſecrationẽ & ſumptionem. de alijs vero nõ cõficientibus, explicat in loco Ioann. coniunctionem & pro vel: [d] niſi manducauer. vel biberitis. qđ expreſſit Apoſtolus. 1. Corinth. 11. & ita Chriſtus præceptũ temperauit, vt ſi eccleſia iubeat, omnes ſub vtraque communicare teneantur, iure per eccleſiæ legem & vſum determinato. [e] dũ vero iubet altera contentos eſſe: ſatis impleant, qui ſub ſpecie panis ſumunt ſimul ſanguinem, [f] & per os etiã ſacerdotis celebrantis dicuntur laici bibere calicem ſanguinis. [g]

CAP. XLV.

De recipientis intentione & diſpoſitione.

INtentio vt adultus cum fructu euchariſtiam recipiat, [a] ſatis eſt virtualis: vt ſi ante quàm incideret in phreneſim aut amẽtiam viuebat Chriſtiane, [b] aut ſi cũ deuotione accedit ad ſacramẽtum euchariſtię, vel extremæ vnctionis: quãuis id formaliter nõ petierit. Tenetur pręcepto diuino explicato. 1. Cor. 11. probare ſeipſum, non tãtum an ſit in fide, & fiducia conſequendi ſalutem per hoc ſacramẽtum: ſed ita vt probabiliter ſe reputet eſſe in gratia: [c] nam qui accedit cũ conſcientia peccati mort. etiam attritus, peccat mort. [d] licet manducet ſacramẽtaliter. [e] Eo grauius eſt ſacrilegium immediate contra Chriſtũ, quo quis manens in grauiore peccato recipit. [f] peccata carnis præter culpam, habent magnam indecentiam, vt corpus Chriſti locetur in fœdo corpore. [g]

2 Qui indigne celebrat, vnũ numero peccatum ſacrilegii admittit: ſed multis titulis, in eo quod conſecrat, offert ſacrificiũ, miniſtrat ſibi, accipit ſacramẽtũ, & abſq; cõfeſſione. [h] ſed iſtæ rationes vnũ efficiũt, quia procedunt ex eadem ſpecie irreuerentiæ, qua indigne cõtrectat hoc ſacramẽtum. 2. grauius peccat qui canibus, aut in locum immundum proijceret euchariſtiã, [i] quia directius fit iniuria Chriſto. 3. Qui accedit cum affectu peccatorũ venialium aut cum actuali diſtractione nõ peccat. mort. nec impedit quin ſtatim cõferatur habituale augmentum gratiæ [k] quia quãuis tã digne vt deceret non accedat, non tamen indignè: peccata enim venialia vt non minuunt caritatẽ, ita nec impediunt opus operatũ, [l] quod ex virtute Chriſti per ſacramẽtũ vel per martyrium datur. quãuis quidã falſo putent actualem diſtractionẽ impedire effectum. [m] 4. ſi quis pręmiſſa cõſcientię examinatione accedat bona fide abſque vlla pœnitentia, qa nõ recolit peccatũ. mort. qđ re ipſa habet: quidã aiũt [n] iuſtificari: quia ſic excuſatus à pcepto Chri-

Caſtr. euch hæreſ. 10. Torren. lib. 3.c. 6 §.9. ex Aug. epiſ. 98. Cyril. lib. 12. in Ioan. ca. 50. libr. 3. c. 37. Chryſoſt. ho. 51. & 83. Matth. ho. 45. Ioan. Dam. lib. 4. ca. 14. Clem. lib. 8. conſt. c. 12. vbi Turrian. Claud. ex collectis. c. 16. & 24. & 25. ex Chryſ. Baſil. lib. de bapt. cap. Niſſen. de vita Moyſi. Ephrem. de die iudic. c. 3. Theodor. & Ruper. in Exod. 12. de præparatione mandocandi agnũ. Proſper de pmiſſionibus p. 1. ca. 37. 39. Gregor. ho. 22. in Euang. Caie. opuſ. de euchar. Soteal. euchar. §. 7. & generaliter de receptione indigna ſacrorũ. D. Th. q. 64. 6. & ſupr. libr. de ſacr. c. 22. Quare temerariũ eſt quod quidã Doct. Complut. fertur in prælect. tenuiſſe, ſatis eſſe attritionẽ notam cũ euchar. aut ordine vt ſatis eſt cũ ſacro pęnitentiæ & baptiſmi. [e] Supr. cap. 41. [f] D. Tho. q. 80. 21. 5. Caie. bene explicat rationem D. Thom. quam male impugnat Duran. d. 9. q. 4. artic. 2. ſic quo quis cum turpiore fictione recipit verum baptiſmum eo grauius peccat. q. 69. 9. [g] Alex. q. 46. m. 4. & 5. ſic pollutio impedit à communione. q. 80. 7. ĩ e 51. [h] Soto. & videtur communis. quamuis Cano. relect. de pœnitentia putat eſſe duo peccata: quia pceptũ diuinũ obligat ad cõfeſſ. ſimul & cõtionẽ. [i] D. Th. q. 80. 5. ad 3. Soto Led. q. a directius ſit iniuria Chſo, quare pie exponendus eſt Aug c. interrogo. 1. q. 1. oã liber ſacræ ſcript. & euang. dũ canitur in Miſſa adoratur, ſicut & imago Chſi, ait ſyno. 7. act. 4. & ſynod. 8. act. vlt. c. 3. quare ſacerdos oſculatur euang. & audientes ſtant aperto cap. Suar. 3. p. q. 25. 3. dub. 54. §. 5. ad ſi. ĩ. li. de Miſſ. c. 32. §. 8. F. [k] [l] D. Th. q. 79 8. corp. & ad 1. & 2 Alex. q. 41. m. 1. ar. 1. ſi. Alb. d. 13. ar. 25. Scot. d. 12. q. 1. Adr. q. 1. de euch. Soto. d. 11. q. 2. 8. Led. q. 20. ar. 1. dub. 4. ar. 8. D. Th. d. 16. q. 2. 1. 1. ad 3. Gab. lect. 85. Vict. §. 76. Cord. li. 1. qq. q. 8. fauet Trid. ſeſ. 13. c. 7. & cõis Recent. quare phreneticis iubet conſ. Carth 4. ca. 76. dari euch. cum tñ non habeãt actualẽ deuotionẽ. At Mar. q. 6. art 4. ad ſi cui fauet Aug. tract. 26. in Io. & de eccl. dog. c. 53. ſentit qđ accidens ẽt abſq; diſtractione, ſeu cũ actu veniali nõ recipit gratiã [m] Cai. q. 79. ar. 1. & 1 2. q. 113. at. 3. Bon. d. 12. in p. 2. ar. 2. q 1. Dur. q. 4. ad 2 & olim D. Th. ibi q. 1. 1. 3. Palo. q. 1. ar. 2. & d. 4. q. 5. Syl. euch. 4. ſi. Cano in plect. Alex. 4. p. q 42. m. 3. art. 2. Ant. tit. 13. c. 6. § 8. [n] Cor. d. 9. q 4. Palud. q. 2. Ant. 3. p. tit. 2. c. 6 §. 7. fauent Soto. Led. & Cathar. in 1. Cor. 11. dicẽtes eũ q accedit aut recipere gratiã aut peccare qđ vlt. reprobant Alex. 4. p. q 41. m. 3. ar. 1. ad vlt. Bon. d. 9. art. 2. quæſt. 3. Adrian. Gabr. & alii inf. Marſil. Caietan. quia li-

CAP. XLV.

SVp. [a] cap. 41. O. [b] ſup. cap. 42 N. [c] Sup. cap. 34. Q. quia euchariſt. eſt cibus viuorum. & lib. 1. de pœnitentia. cap. 26. [d] D. Thom q. 80. 4. Soto. d. 12. Led. q. 21. Chryſ. ho. 60. ad popul. Ant. Democar. lib. 4. de ſacriſ altar. c. 1. & 15. Trid. ſeſſ. 13. c. 7. c. 5. 11. Clictou. in Antiluth. c. 23. Roffen. ar. 15 & 1. Cor. 11. qui manducat indigne vbi Chryſ ho. 24. Theoph. Theodoret Oecũ. in cuius ſignũ Chſs Io. 13. lauit pedes Apoſtolorũ ante communionem.

cet non ponat obicem peccati actualis, (dum per ignorantiam excuſatur à præcepto) ponit tamen habitualis peccati, de quo non o dolet. o Cit. ſup c. Thom. quæſt. 79. 3. Caietan. Sot. diſt. 10. quæſt. 14. Ledeſm. quæſt. 20. 3. quæſtio. 21. art. 4. Victor. §. 76. Adrian. de euchariſt. quæſt. 1. Petr. Sot. de euchariſt. lect. 12. Gabriel lect. 85. cum Alexand. quæſt. 46. membr. 3. artic. 2. & Bonau. diſt. 12. art. 4. queſt. 2. p Probabilis conſcientia dicitur, ſi quis dubitet de peccato, an ſit mort. vel veniale. Alex. 4. p. q. 18. aliàs q. 77. m 4. ar. 2. q. 2. Bonau diſt. 13. ar. vlt. q. 1. Palud. q. 5. Adria. 4. de confeſſ. q. 4. ad 2. Angel. confeſſio. 1. §. 11. Tabien. §. 12. Syluest. confeſſio. 1. num. 6. 14. confeſſio. 2. nu. 3. Anto. Medin C. de confeſſio. fol. 50. Cordub. caſ. 9. Ledeſm. 2 p q. 5. ar. 4. Nauar. cap. 1. num. 16. cap. 10. num 7. cap. 14. num. 26. ca. 21. num. 34. addit tamen Palud. Anton Tabie. id verũ eſſe, quando magis declinat id fuiſſe peccatum. mor. aut non feciſſe illius cõfeſſionem. aliàs in dubio æquali, vt nõ tenetur ad votum & onus præcepti, ita nec ad confeſſionem illius: contra Gerſon Alphabet. 41. lit. F. qui obligat in æquilibrio, imo Nauar. obligat licet ſibi minus probabile videatur; quaſi in rebus neceſſarijs & ſine præiudicio teneatur ſequi quod certum eſt. At re vera hic poteſt practice deponere dubiam conſcientiam: & ſic excuſatur à præcepto. ſed in mortis art. expediret confiteri, ſi facilem non habet contritionem, aut aliud ſacramentum: ne ſe exponat periculo damnationis. q Commun. & certa ſenten. Trident. ſeſſ. 13. cap. 7. can. 11. addit, ſi quis præſumat contrarium docere, vel pertinaciter aſſerere, ſeu publica diſputatione defendere: ſit excommunicatus. Nondum tamen damnat hæreſis ſub anathemate Patres & Doctor. inſ. quod circa Trident. aduertunt Soto diſt. 12. q. 1. 1. col. 14. Petrus Soto. tit. de confeſſ. lect. 12. Cano. lib. 5. de loc. cap. 5. pag. 189 Nau. cap 21. num. 10. fin. Cordub. lib. 1. quæſt. 16. p. 145. & r epiſcopi qui interfuerunt concil. Trident. r Sub ea limitatione definit Trident. Doct. ſup. D. Thom diſt. 16. in lit. d. 17. quæſt. 2. 5: 2, ad 3. quæſt. 3. 1. 4. ſeu addit. quæſt. 6. artic. 5. gloſſ cap. de homine. de celebr. miſſ. Richar. at ſi cœpta miſſa recordetur noui peccati, non tenetur cum periculo ſcandali vocare confeſſarium ad altare, D. Thom. quæſtio. 83. artic. 6. 2. Bonauent. Palud. diſt. 13. Soto diſt 13. quæſtio. 2. art. 6 Nauar. capt. 21. num. 49. cap. 25. nu. 76. Syluest. euchariſt. 2. § 7. Tabien. miſſ. §. 31. Maiol. libr. 3. de irreg. cap. 19. 21. 27. Victor. §. 101. Aſten. lib. 4. tit. 15. dicetur inf. de miſſ. at Syluest. cum D. Thom. ſi recordetur ante orationes ſecretas, melius faceret confitendo. quod falſo Anton. putat neceſſa- ſ rium. ſ D. Thom. diſt. 17. quæſt. 3. 1. 4 & quodlib. 1. articu. 11. ait præceptum de confeſſ in quadrageſi. obligare præter communionem paſchæ ex concil. Agathen. c. in capite. 50. d. cap. omnis vtriuſque. de pœnitent, & remiſſ. ſed multo antiquius eſt, quamuis non t eſſet iure canonico expreſſum. t Caietan. quæſtio. 80. 4. & verb. communio opuſ. de euchariſ. ad articulos Pariſienſ. ſibi impoſ. fol 63. & in 1. Corinth. 11. ait eſſe præceptum eccleſiæ ex ſola conſuetudine inductum. ſignificat Richard. diſt. 17. art. 3. quæſt. 6. videtur Palud. quæſt. 5. quem ſequitur Adrian. quæſt. 3. de euchariſt. Armil. communio. §. 1. & vlt. Tabien. §. 30. propendet Medin. C. de confeſſ tract. 2. dicit, conſuetudo obligat: cum tamen apud antiquos non reperiatur præceptum diuinum vel humanum. videtur Roffen. articul. 15. Abb. cap. de homine. de celeb. miſſ. u Eſt certa ſententia Trident. ſeſſio. 13. cap. 7. can. 11. Cabilon. c. 46. tempore Carol. Magn. eſſe præceptum diuinum quod eſt 1. Corinth. 11. colligunt Patres ibi Oecum. Theophy. Ambr. Hieronym. Anſel. Cyprian. lib. 3. epiſt. 14. 15. 26. 18. ſerm. de lapſis Niſſen. de perfecti Chriſtiani forma. Greg. in 1. Regum. libr. 2. cap. 1. Orig. in Pſalm. 35. Ambroſ. in Hebr. 10. Baſil. reg. moral. cap. 1. & 2. libr. 2. de baptiſmo. cap. 3. epiſt. 73. Chryſoſt. hom. 10. & 83. Matth. homil. 45. Iom. hom. 60. ad popul. hom. 30. in Geneſ. hom. de ſpectacul. apud Claud. in collectis c. 26. fol. 208. Aug. de eccle. dog. cap. 53. lib. de ſalutar. monit. cap. 33. to. 4. (licet Eraſm. hunc lib. neget eſſe Aug.) ſed epiſt. 118. ait Auguſt. nõ proprio iudicio ſed ſacerdotis accedendum ad euchariſt. lib. 80. homi. hom. vlt. Euſeb. 6. hiſtor. Philip. Imper. non eſt permiſſus communicare ante confeſſionem. Iſichius lib. 7. in Leuit. cap. 16. Clem. libro 7. conſt. cap. 27. lib. 8 ca. 20. ibi Turrian. ca. 12. Diaconus dicit communicaturis, qui non eſt ſanctificatus, fiat per pœnitentiam. Baſil. & Chryſ. in Liturgiæ ritu dicunt, ſacerdos myſterium peracturus ante omnia cõfeſſus ſit peccata: Græc. exomologimen. Democaris, lib. 4. de ſacr. altar. c. 15. 32. Curba lib. 5. contra Calci. Bell. lib. 4. c. 18. lib. 1. de euch. c. 13. & c. 14. arg 10. Sot. d. 12. q. 1. 4. d. 18. q. 1. 4. Caniſi. c. 10. Taper. ar. 15. Alan. lib. 1. c. 30. lib. 2. c. 38. Caſt. euch. hær. 10. Cord. li. 1. q. 16. Led. q. 11. 4. Victor. §. 78. 133. Cano relect. de pœnitentia p. 5. Nau. c. 2. nu. 7. c. 21. nu. 35. 49. Bart. Ledeſ. difficul. 2. Angles, Cucchus inſt. maior. lib. 5. tit. 2. de euch. a nu. 96. Frat. Lud. Lopez. 1. p inſt. c. 31. D. Thom. q. 80. 4. Alex. q. 46. m. 3. Doct. d. 9. Scot. q. 1. Durand. q. 4. Alber. Bonau. Palud. q. 2. Palac. q. 3. Gabr. q. 1 & lect. 7. & fere omnes. & traditio colligitur ex illa regula Aug. 4. de baptiſmo contr. Donat. c. 24. quod vniuerſa tenet eccleſia, nec in concilijs inuenitur ſtatu- x tum, colligitur traditum eſſe ab Apoſtolis. x Nau. c. 2. nu. 6. c. 23. nu. 3. Soto. d. 7. q 1. art. 7. d. 18. q. 1. art. 4. Ledeſ. 2. p. q. 2. nu. 3. q. 5. ar. 5. dub. 3. & art. 6. Couar. c. alma, 1. p §. 1. num. 7. Cano. & multi ex ſup citatis Medi. C. de confeſſ. q. 6. dub. vlt. Syluest. confeſſio. 1. §. 2. At quidam, ut refert Anton. 3. p. tit. 14. c. 19. §. 3. putant, quod tenemur confiteri ante quodlibet ſacramentum. vt Angel. cum Landulpho, Marſil. 4. q. 12. Quod falſum eſt: dum vero quis initiatur ſacris, communicaturus eſt, & debet cõfiteri propter commu- y nionem. y Dicetur c. 46. z De ſacerdote id decernit cõc. Trid. ſeſſ. z 13. c. 7. Nau. c. 2. nu. 10. & quidam putant eſſe præceptum poſitiuũ à conc. ſed reuera declarat ius diuinũ: vt declaratur in textu. Quare bene Nau. putat eandem eſſe rationem de laico, qui contritus cõicauit, quod ſine cauſa negant quidã Recent. vid. lib. 1. de pœnit. a. c. 3. & 4. a Soto. d. 12. q. 1. 4. d. 18. q. 1. 4. Cano. relect. de pœnitentia. p. 4. Vict. §. 147. Cord. li. 1. q. 16. Led. q. 5. a. 5. dub. 7. ex qua ratione So. ſup. & d. 17. q. 26. d. 18. q. 2. 5. ad 3. fi. infert bonas cõcluſiones. ſic D. Th. 2. 2. q. 62. 8. Caie. to. 2. opuſc. 27. qq. q. 7. cõparat præceptũ b pœnitẽtiæ cũ reſtitutione. vid. ſup. lib. 1. de pœn. c. 3. b d. eſt. lit. Z.

ſti per ignorantiam, aut per ſapiẽtis dictũ videtur accedere abſq; obice. At ſane præter rationem præcepti (à quo homo interdum inculpate excuſatur) Chriſtus inſtituit quendã ſupernaturalis attritionis gradũ eſſe medium neceſſarium, vt ſacramenta impio cõferant primã o gratiam. o nec vult ſine aliqua formali pœnitentia iuſtificare.

3 Ad dignam communionẽ qui p habet probabilem p conſcientiam peccati lethalis, tenetur pmittere ſa- q cramentalem cõfeſſionem, q ſi ad r ſit copia idonei confeſſarii: r aliàs nõ recipiet effectũ, & peccat mort. Quod præceptum licet tam expreſſum non reperiatur in iure canoni ſ co, ſ non eſt recens & humanum: t vt quidã putant. t ſed conſuetudo & Patres declarant diuinum præceptum colligi ex Apoſtolo, 1. Corin. u 11. probet autem ſeipſum homo, u vt quantumuis homo ſibi cõtritus videatur, probatio fiat per iudiciũ eccleſiæ, & confeſſarii, vt conc. Tri dent. ſeſſ. 13. c. 7. & can. 11. ex eo loco colligit. Solum id ſacramentum requirit hanc confeſſionis diſpoſitionem: ad reliqua ſacramenta ſatis x eſt contritum accedere x niſi eſſet ſimul communicaturus.

4 Si neceſſitas vrgeat, nec adſit copia idonei confeſſarii, licitum eſt ſacerdotibus celebrare miſſam, nel laico propter vitandum ſcanda- y lum communicare, y ſi modo contritos ſe reputent. quo facto tenetur ſacerdos quam primum poteſt habita confeſſarii copia con- z fiteri. z præceptum enim diuinum de confeſſione, ſicut & præceptum reſtitutionis includit quandam ne a gationem, a vt impleto ſemel termino, & ceſſante excuſatione obliget ſtatim Deo per cõfeſſionem ſatisfacere: vt obligatur elapſo termino, ſtatim creditori reſtitutionẽ facere aut ſolutionẽ. Nec minus obligat laicum cum contritione communicantem, quam ſacerdotem ſi- b ne confeſſione celebrantem. b

CAP. XLVI.

Quæ neceſſitas deficiente confeſſario, excuſet à præmittenda confeſſione ante communionem.

NEceſſitas ſequens ſatis eſt, ut deficiente copia confeſſarii liceat cõtrito communicare abſque cõfeſſione. 1. in probabili periculo a mortis aut articulo, a vbi arctius obligat diuinũ præceptum ad cõ-

CAP. XLVI.

a Dious Th. a q. 80. ar. 4. Doct. d. 9 Alb. Tarantaſ. Palu. q. 2. An- tio. Nauar. Sot. Ledeſm. Victor. & plerīq; ex ſup. citatis. quia Trid. ſeſſ. 13. cap. 7. fin. dicit ſic neceſſitate vrgente, &c. quamuis id non

b id non expreſſit can. 11. ſed tantum habita copia confeſſarij. [b] Ve
c phrenetico datur euchariſtia, [c] [d] Sed ſacerdos non ieiunus non
d debet celebrare, vt tunc ſe aut alios communicet conc. Conſtant. ſeſſ. 13. communis cum D. Thom. generaliter loquente. quæſt. 80. 8. quæſt. 83. 6 ad 4. Soto. diſt. 12. q. 1. artic. 8. col. penult. Ledeſ. quæſt. 21. Victor. §. 82. Heruæ. Palud. diſt. 9. quæſt. 2. Nauar cap. 21. nu. 53. Syluest. eucha iſt. 3. §. 6. quãuis Mai. diſtinct. 9. quæſt. 3. ad 5. Gab. rel. lect. 10. col. 4. oppoſitũ putent. Qui non ieiunus celebrat, priuandus eſt officio & beneficio. Cardin. cap. ex parte de celebr. miſſ. & poteſt excommunicari Bernard. Diaz. pract. ca. 29. per ca. nihil 7. quæſt. 1. vide Boerium deciſ.

1. col. 2. quæſt. 1 Medin. C. de confeſſ. quæſt. 17. fol. 62. 66. Cano. relect. de pœnitentia p. 5. Recent. Mãtius Peña. quia communiter ſequitur nota, dum exhibet ſignum de conſcientia peccati mort. & qui ſcrupulis agitatus ſæpe redit ad confeſſarium, impeditur à fiducialis deuotione. Addit Bonauent. diſt. 13. antequam accedas, fiat dilig a probatio: poſtea ne cogites de propria diſpoſitione ſed de altitudine myſterij. & id cedit in maiore in reuerentiam

e 4. [e] Inf. lib. de Miſſa. cap. 37. Palud. d. 23. quæſt. 2. col. 3. Anto. 3. part. titu. 13. cap. 6. §. 4. Ang. Miſſa 1. §. 42. Syluest. §. 6. cum Roder. & Verucell. Ad di Nauar cap. 25. num 85. non requiri licentiam epiſcopi diſtantis. Poteſt etiam infirmo, imo & ſano dari particula hoſtiæ, cum qua ſacerdos celebrat. Angel. Miſſ. §. 27. Syluest. euchariſt. 3. §. [f] Doct. cit. ſup.
g cap 45. P. 8 Diuus Thomas quæſt 83. 6. ad 2. Sot. diſt. 13. quæſt. 2. 6. ad 2. diſtinct. 12. quæſt. 1. 8 Ledeſ. quæſt. 21. 8 dub. 2. Victor. §. 83. Syluest. euchariſt. 2. §. Bonauen. diſt. 13. Nauar. cap. 25. num 71. 86. Pio ue. de ſacramentis. ut de euchariſt. ca. de cautelis §. 3. Hug. cap. nihil 7. q. 1. Nauar. de orat. not. 16. numer. 58. Maiol. de irreg lib. 3. cap. 19. num. 17. & cap. 21. num. 16. Tabien communicar. § 30. Roſel. euchariſt. cap 26. cum
h Aureol. [h] Idem Doct. ſup. Sot. Ledeſm. Victo. Diuus Thom. Angel. § 6. Maiol. & tamen Bonauent. iubet cœptã proſequi, quod probabile dicunt Angel. & Sot. quia

munionem, quàm ad præmittendã cõfeſſionem: puta ſi ſolus adſit diaconus qui miniſtret euchariſtiam, aut ſacerdos mutus, vel ſi pœnitens loquelam, & rationis vſum
b amiſerat: [b] atque ita adſit miniſter communionis & non cõfeſſionis: vel ſi ſacerdos potato ueneno ſentit ſe morti propinquare, poſſet cõtritus celebrare: aut etiam non
c ieiunus, [c] vel excommunicatus ſacerdos poſſet de ſacrario ſumere, quando non hẽt à quo abſoluatur. Non tamen licet celebrare non ie-
d iunum, vt alios communicet. [d]

2. In ſequentibus caſibus quando peccati ſcandalum non eſt publicum, nec homo eſt excommunicatus: liceret parocho contrito celebrare, etiam ſecundam miſſam ſi opus ſit, & ante lucem, vt morientẽ
e ſubditum communicet. [e] At ab eo præcepto diuino communicandi alios parochus excuſatur, ſi non ſit ieiunus, aut ſit excommunicatus, aut non habet veſtes ſacras, utramque ſpeciem cum pane azymo, & reliqua ad celebrationem per eccleſiam inſtituta: aut ſi iaceat in ſcandaloſo peccato.

3. Excuſatur à præmittenda confeſſione, ſi uitare non poſſit periculum magni ſcandali, uel infamiæ, niſi ſic cõmunicet, aut celebret: ut qui in altari cœpta miſſa recordatur peccati mort. Hic uero memor etiam ante conſecrationem, non tenetur uocare confeſſarium, quãuis
f commode, & ſine ſcandalo poſſet. [f] At, ſi ſe excõmunicatũ meminit an-
g te conſecrationem, [g] aut non ieiu-
h num, dimittat miſſam cœptam, [h] niſi ſequatur ſcãdalum, poſt conſecrationem tamen memor perficiat contritus propter integritatem ſacrificij. Laicus uero qui ad limitem altaris aſtat paratus communicare cum alijs, & cõfeſſionem præmiſerat excuſatur propter reuerentiã ſacramenti, ne ſtatim redeat ad confeſſariũ, ut directe abſoluatur a pec-
i cato cuius fuerat oblitus, [i] etiam
k ſecluſa nota, & ſcãdalo: [k] cum iam accedat iuſtus, & probatus per confeſſionem, expeditque cõmũniter ne ſacerdos ad altare audiat recõci-
l liationes uolentium cõmunicare. [l] Pœnitens tamen non ſi peccati memor ante quàm ad altare accedat, tenetur quæſito confeſſario id aperire, antequam communicet.

4. Laicus, aut ſacerdos ut impleat præceptum eccleſiæ de com-munione Paſchæ, ſi caret confeſſario, poſſet contritus communi-
m care [m] aut celebrare. eo enim tempore eccleſia determinat præceptũ iuris diuini, quod non obligat præmittere confeſſionẽ in neceſſitate, niſi ubi adeſt copia confeſſarij. non tamẽ liceret nõ ieiuno dum ſanus eſt cõmunicare propter præceptum
n Paſchę, aut Iubilęi: [n] quia facile põt cõmunionem differre in diẽ.

5. Quãdo in monaſterio omnes fratres ex ſtatuto & conſuetudine cõmunicant certo cuiuſq; mẽſis diẽ, nec haberi poteſt confeſſarius, pro oblitis, liceret cõtritum communi-
o care: [o] quia ſiquis quod uſu receptum eſt, publicè omitteret, præſumitur fore cum ſcãdalo & admira-
p tione aliorum, [p] & incurret notam & ſuſpicionem criminis: & hic habet ius communicandi pro more, quamuis ſine nota abſtinere poſſet à communione, quæſito colore.

5. Parochus ſi urgeatur neceſſitate celebrandi die feſto, ut ſubditi
q audiant miſſam: [q] quia pro his paſtor in communi obligatur ipſe diuino ad orationem & ſacrificiũ certis diebus. Vel ut celebret, ad communicãdum ſubditos, periclitãtes, aut in ſolennitate conſueta, uel tẽpore Iubilęi: habent enim oues ius exigendi à parocho paſtum ſacramentorum, etiam extra tempus p̃cepti. Alijs item ſacerdotibus dum in feſto iter faciunt, licebit contri-
r tus celebrare, propter miſſam præcepti: [r] Ergo diuinum præceptum de præmittenda confeſſione, niſi adſit copia confeſſarij, non iam ſtricte obligat. In quibuſdam ex his caſibus datur optio, & reputare poteſt ſe ſatis excuſari à præcepto Miſſę, aut à ſuæ religionis conſueta cõmunione, quãdo deficiẽte cõfeſ-
ſ ſario, cõmode celebrare nõ datur. [ſ]

6. Facilius cõceditur licentia celebrandi in neceſſitate abſque confeſſione, quam cõmunicandi, miſſa enim p̃deſt uiuis, & defunctis ex opere operato. Quidam extendunt licen-
t tiã celebrandi abſque confeſſione [t] 1. quando pauper ſacerdos hẽt ius, præter finẽ boni communis, ut accepta ſtipe ſuſtẽtetur ex miſſa: quæ uidetur neceſſitas finis. 2. dum parochus celebrare ſolet p̃ defuncto præſente, aut pro benedictione nuptiali. 3. Sacerdos q; ex obligatione capellaniæ tenet̃ dicere miſſas, uel
u ex trentanario. [u] in his tamen cauẽda eſt nimia licentia, & quæren-

k euchariſt. [k] De ct. ſup. ſed Medin. cũ Scot Ledeſm. Cano, Syluest. confeſſio. 1. §. 3. Caſtr. 2. leg. pœn. capitu. vlt. Nauar. cap. 21. nu. 49. capit. vigeſimo quinto nu. 76. ſcrupuloſe monent, ut communiter differant communionẽ: quia iam non ſequitur nota, ſi recedãt à linteo. At prior ſententia eſt ſatis tuta, & probabi-
l lior. [l] Quia experimento conſtat incidere caſus à quibus difficile ſe ex-
m pediet. [m] Palud. d. 9. quæſt. 1. artic. 2. num. 8. Richard. ar. ſecundo. quæſt. 2. Adrian. Tabie Caietan. Armil. & alij. cit. cap 45. R. videtur contra Soto. d.
n 12 quæſt. 1 4. [n] Eſt certa & communis ſententia vt dicetur cap. 49 D. Th. quæſtio. 80. 8. quia tantum infirmo ob viaticum concedũt iura communicare non ieiunum. & de Iubilęo; qui pro cõſecutione indulgentię requirit confeſſionem & communionem intra tempus publicationis id certum eſt, quia nõ obligat vid. Nau. §. in Leui. not. 18 Sot. d. 21. q. 2 3. Cord. lib. 5. qq. in q. 27. & 28 requiri cõfeſſionẽ in eo ſi qui hẽt conſcientiam pecca-
o ti mor. [o] [p] Mãtius,
p Peña, & qdã recẽt.
q & cit. c. 45 R [q] Soto Ledeſ. Vict. Syl. Ang § 5. Tab. cõm. §. 30 Roſel. euch §. 26. cũ Aur D. Th.
r d. 16. & 17. [r] Sot d. 12. artic. 4 fin' Palud. diſtin. 9. quæſt. 2. Syluest. Angel. Tabien. Roſel. nam

i alias communiter ſequitur ſcandalum. [i] Scot. diſtinct. 9. Ledeſm. 1. p. quæſt. 20. 3. fin. 2. p quæſt. 5. artic. 5. dub 3. Victor. § 70. 174. Soto. diſt. 12. articu. 4 fin. Syluest. ſup. Angel. euchar. 3. §. 25. Tabien. Roſel. Aureol. Cordub. lib. 1 quæſt. 16. Nauar. cap. 21. num. 49. fin. Richard. Bonauent. diſtinct. 13 Archid. 27. quæſt. 1. capitu.

ſ Trident. can. 21. nihil expreſſit de neceſſitate. [ſ] Sot. Ledeſm. Peña. Gueuar. & recent. Diuus Tho. diſtin. 16. ſeu add. q. 6. art. 5. Caſtr. 2. leg. pœn. c. vlt. quia Trid. c. 7 dicit. ſi vrgenti neceſſita-
t te, & pro ſeruando præcepto diuino de præmittenda confeſſione,
u excuſat à præcepto eccleſiaſtico Miſſæ. [t] [u] Pro quo eſt ſententia

Richar. Angel. Tabien. Roſel. Aureol. & aliorum cit. cap. 45. R. & expreſſe tenet Syluest. euchariſt. 2. §. ſeptimo. [x] Syluest. Diuus Thomas. diſtinct. decimaſexta. in lit. diſtinct. decimaſeptima. q. ſecunda. 5. prima, ad tertium. quæſt. tertia. t. 4. ſeu add. quæſt. ſexta. artic. quinto. loquuntur copulatiue, ſi deſit confeſſarius, & vrgeat neceſſitas, idē Sot. Ledeſ. Palud. quæſt. ſecunda. Piſan. Tabien. § 30. & alij Doct. Trident. ſeſſio. decima tertia. c. ſeptimo. [y] Cano. relect. de pœnitentia. p. 5.

vt excommunicatus participet in ſacramentis contra ius diuinum) Frat. Medin. lib. 1. capit. 11. §. 3. de quo ſtatim. [z] Fatetur Soto ſup. & diſtinct. 18. quæſt. 2. 5. ad 2. & generaliter lib. 1. iuſt. quæſt. 6. artic. 4. lib. 5. quæſt. 6. artic. 2. Cordub. ſuper Sotum relect. ſecret. m. 1. fin. & caſu 41. 142. & lib. 1. qq. quæſt. 16. 6. quæſt. 43. Felician. tracta. de irreg. cap. 16. Nauar. ca. 27. nu. 238. Rich. diſt. 18. art. 9. quæſt. 4. Angel. confeſſio 1. §. 10. Angles. Florib. Theo. [ſ] Nauar. & fatetur Soto tandem diſt. 58. Syluest. euch. 2. §. 7. cum Angel. euchar. 2. §. 6. cum quo tranſit Ledeſ. 2. p. quæſt. 26. 2. fol. 366. col. 1. Victor. §. 146. 162. Cord. caſ. 142. Angles. Felician. Quidam monent vt communicet, aut celebret ſine abſolutione ab ea excōmunicatione reſeruata, dum vrget ſcandalum, Sot. diſt. 13. quæſt. 2. 6. ad. 2. diſtin. 18. Cordub. ſup. & lib. 1. quæſt. 16. 6. q. 35. Syluest. confeſſ. 3. §. 8. Ca. abſolutio. c. 2. Victor. ſed Angel. cōfeſſio 1. §. 10. cū Rich. & Angles aiunt quod vrgēte periculo, abſolui pōt ab inferiori, cū onere præſentandi ſe ſuperiori, per c. eos qui. At ſolum eſpm vrgente ea neceſſitate abſoluere ab excōmun. papali ait. Nau. ca. 27. nu. 89. & 121. de quo ſup. libr. 3. de pœnit. c. 10. [t] Syl. euch. 2. §. 7. Tab. mi. §. 32. Nauar. c. 25. num. 75. recent. ſent. D. Thom. q. 83. 6. ad 2. Angel. Victor §. 501. Maiol. libr. 3. de irreg. cap. 19. & 21. (contra Roſel. cui fauet Palud. d. 12. q. 1. col. 2.) Nā præceptū humanū vt excōmunicatus celebrās fiat irreg. nō ligat cum tanto rigore, niſi peccet. mort. q celebrare pſumit. c. cleri. cic. fraternitati. de cler. excommun. miniſtrant. [u] Diuus Thom. q. 83. 6. ad 2. Sot. diſtinct. 13. quæſt. 2. 6. ad. 2. [x] Sot. diſt. 1. quæſt. 5. arti. 6. [y] Sot. diſtinctio. 13. Roſel. quamuis dubitat. Syluest. euchariſt. 2. §. 7.

dus confeſſarius etiam per leucā,[x] ne ſæpius ſine confeſſione celebret: quia concil. Trident ſeſſ. 13. c. expreſſit vt vrgeat neceſſitas, & deſit copia confeſſarij.[y]

CAP. XLVII.

Quaſdam alias cauſas non eſſe ſatis vt liceat communicare abſque confeſſione.

IN ſequentibus caſibus non licet deficiente confeſſario communicare de manu aliena. 1. ob ſolam hominis deuotionem etiam magnam ad communionem:[a] tunc enim nulla finis neceſſitas vrget, aut cauſa boni communis ſed priuata tantum communicantis vtilitas, quæ non videtur ſatis excuſare à præcepto diuino præmittendæ confeſſionis. 2. multo minus ſi pręſens in eccleſia, vel in vrbe ſit confeſſarius ſatis idoneus, & tamen vult communicare, aut celebrare etiam vrgente pręcepto, dilata confeſſione donec veniat alius quē expectat ſibi magis notus, magiſq; idoneus cōfeſſarius.[b] 3. Si adſit tpe ēt præcepti cōfeſſarius talis, cui pp periculū ingētis dāni non licet ad cōfeſſionis integritatem aperire certā peccati ſpeciem, aut neceſſariā circunſtantiā: Aut quamuis pęnitenti liceat cum periculo proprij honoris, habet tn̄ naturale ius occultandi huic id peccatum ob periculum damni: tunc quidam aiunt[c] licere cum ſola contritione communicare, quaſi omnino deſit copia idonei confeſſarij. ſed probabilius eſt teneri præſenti ſacerdoti ante communionem confiteri omnia, illo vno caſu excepto,[d] cum propoſito id confitendi cum periculum damni ceſſauerit.

2. Si habet caſum ſine excommunicatione reſeruatum pręlato abſēti, non licet cū ſola cōtritione communicare, aut celebrare:[e] ſed debet integrè omnia peccata tam reſeruata quam non reſeruata cōfiteri præſenti confeſſario:[f] & hic abſoluet ab omnibus: ſed indirectè à reſeruatis, ex præſumpta ratihabitione abſentis prælati, aut ſaltem Papæ:[g] cum onere tamen iterum confitendi reſeruata prælato cum præſens fuerit, vt ab illis directè abſoluatur. Sed id confeſſarius facere non debet, niſi vrgeat neceſſitas[h] vitandi ſcandalū, aut implendi pręceptū, aut ſimilis cauſa, quæ ius cōcederet celebrandi abſque confeſſione, ſi deeſſet cōfeſſarius. Propter ſolam vero pęnitētis deuotionem, qui optat frui confeſſionis & communionis remedio, non eſt admittenda ea confeſſio:[i] quæ non eſt omnino integra, cum confeſſarius extra neceſſitatem nihil directe poſſit in reſeruata.[k]

3 Caſus ratione excommunicationis reſeruatus abſolui poſſet. 1. directe in mortis articulo (vbi nulla eſt reſeruatio peccati, aut cenſurę[l]) abſoluitur p quēlibet ſacerdotem etiam non expoſitum, ſi deſit alius:[m] tunc vero abſolutus ſi euadat, tenetur ſe pręſentare ſuperiori, non vt reſeruata reconfiteatur, à quibus directè abſolutus eſt,[n] ſed propter obedientiā recognitionēque ſuperioris. 2. ſi vrget neceſſitas, & liēt impedimentum recurrēdi ad ſuperiorē pro abſolutione, cōcedit ius in. ca. eos qui. de ſentē. excommun. in 6. vt indirectè abſoluatur,[o] cum onere vt conualeſcens, aut ceſſante impedimento, iterum confiteatur ſuperiori. In vtroq; caſu ſi ſe non præſentet aliàs data mora, vterq; reincidet in excommunicationem.[p] eam abſolutionem cōcedit ius, quia nullum præiudiciū fit ſuperiori, qui ſi rogatus negaret, eſſet irrationabiliter inuitus.

4 Si impedimentum & neceſſitas non eſt talis vt confeſſario concedat ius abſoluendi ab excommunicatione: quidam autores[q] videntur dicere illicitum ſemper eſſe communicare, vrgente etiam ſcandalo, antequam per ſuperiorem abſoluatur ab excommunicatione: quia excommunicatio directè priuat communione. Et ſane ſi de excōmunicatione publice cōſtare poteſt, maius ſcādalum timendum eſt ex eo quod ſic celebret, q̄ ſi propter ſcandali, & dāni periculum à celebratione ceſſet. Si tamen premat periculum vitæ aut grauis infamię, ſeu ſcandali (vt quod in ſuſpicionem criminis occulti veniet, niſi celebrans purget ſuſpicionem) licebit homini irregulari,[r] imo & excommunicato[ſ] ſemel aut bis celebrare cum contritione, & tremore: nec humanum præceptum, hūc qui tam vrgente cauſa celebrat, ligat: & excōmunicatus ſic celebrās non fit irregularis:[t] vt qui nihil temere pręſumit. Sic enim qui poſt cęptam miſſam recordatur excommunionis, & propter vitandū ſcandalum perficit, nō fit irregularis.[u] Parochus tn̄ occulte excōmunicatus non peccat, ſi cū non ſit in mora & cōmitus ſit, ratione officii miniſtret ſacramenta ſubditis petentibus.[x] peccat tn̄, & fit irregularis, ſi propter ſolius officii obligationē, vt ſubditi in feſto miſſam audiant, celebret excommunicatus.[y]

CAP. XLVII.

[a] COmmunis Doct. cit. contra Caietan. Armil. Tabie. [b] Communis & certa contra Richar. diſtinct. 17. artic. 3. quæſt. 6. qui ait expectari poſſe per aliquot dies confeſſarium magis gratum, quaſi præceptum intelligatur communiter, ſi adſit copia ſacilis ſoliti confeſſarij. [c] Vt de habente reſeruatum, quando ſuperior pręſens non vult licentiam committere confeſſario, affirmant Victor. §. 145. quod Soto. diſtinct. 18. quæſt. 2. 5. ad. 3. probabile dicit & Ledeſm. 2. p. quæſt. 7. articu. quinto. concluſ. 3. & refert Nauar. capitu. ſeptimo numero. ſexto. [d] [e] Maior. diſt. 17. q. 5. Nauar. cap. 7. num. 3. & 6. Ledeſm. Soto, & eſt communior ſententia. [f] [g] Sot. Ledeſ. Maio. Nauar. & cōmun. [h] Quia ius, & prælatus nō cenſetur cōmittere vices ſuas, vt indirectè abſoluat, niſi cauſa vrgeat. Soto. Cano, Victo. ſup. [i] Vt de communione dictū eſt lit. A. [k] Triden. ſeſſ 14. cap. 7. fin. [l] Trid. ſup. Doct. [m] [n] Nauar. communis, de quo ſup. lib. 3. de de pęnitentia. ca. 9. & ſequent. [o] [p] Nauar. cap. 26. num. 2. & 7. ca. 17. num. 47. 89. 111. [q] Soto. diſtinct. 12. quæſt. 1. articu. 4. Syluest. excommun. 3. ca. 3. Roſel. & late Couar. capit. Alma. 1. part. §. 2. num. 11. (quia ipſe falſo tenet §. 1 num. 3. nec Papam diſpenſare

C A P. X L V I I I.

a b s Sup. [a] [b] cap. 14 §.3.lit.Y. [c] D.Thom.q 80.4.ad.5. Palud.diſt. 9.quæſt.2.Tabien. communic.§.29. imo Sot. etiam in confeſſione requirit vt attritio reputetur contritio, quod falſum eſt, cont. Trident. ſeſſ.14. c. 4.& communem vt dicitur lib. de pœ-
d nitentia. ca.26. [d] [e]
e Sup.cap.45.K cont.
f cit ibid.M. [f] Soc. 8
g Tabien. §. 2 . cum
h Palud. [h] D.Thom. diſt.9. articu.4 2.2. diſt. 16. in lit. cum Auguſt. Tabien.ex cõmunicare. §. 30. Nauar.ca.21.num.
i 51. [i] c. ſi celebrat, de cler excom. Nauar.cap 27. num. 1.
k & 24. [k] Soto. [l] Na
l uar.cap.8.num.11. Bartol. Ledeſm. ſum. difficultate. 22. Cucchus lib 5. Maio. inſtit. titu.2. de euch. num 100. Med C. de confeſſione quæſt de cõſ. celanda fol. 111. Ledeſm.quæſt.10.art. 1. A mil. confeſſor
m ad fin. [m] ſup.cap.2. §.3.lit. Z.

par.quæſt.80 8.ad 4.Clement. epiſt.2.cap.tribus § tanẽ de conſ. diſtinct.2. Abbas.ca.ex parte. de celebra. miſſ Martin. epiſcopus Brachar.in collectione ſynod Græc.capit 66.ſpeculum conſcientiæ lib.3.tit.13.capit.7.Chryſoſt.homil.27.in 1. Corinth.11.nec tamen eſt præceptum: nam apud regulares qui facit vltimam miſſam ſolet ſtatim prandere Sot. diſtinct. 12. quæſt. 1.articu. 8. col. penult. Ledeſ. quæſt. 21.8.dub.1. qui falſo citat Albert. tenet D. Thom. diſt. 8.q.1. 4. 3. Richar. arti.2.q.4. Cathu. q.4. Angel.miſſa.§.
i 55 Armil.communio. §. 10. [i] Ledeſ. ſup.libr. de indulg. ca.13.§.4. vid. So-
k teal.ver miſſ § 7. [k] Tabien. communi-
l cate §.4.fi. [l] Aug. epiſtol. 118 ad Ianuar. c. liquido. de conſec.diſt. 2. Tertul. lib. 2. ad vxorem. Clemens epiſt.2.ſe recepiſſe à Petro. Abdias lib. 7. de vita Matth. Ambroſ. Pſal.118. ſerm 68. Chryſoſ. homil.27.in 1.Corinth.11.ibi Anſel. Theophy. Oecumen.Sedul. Diuus Thom. Nicepho. lib.17. cap.25. vid. Democar.lib 4. de ſacrif.altar.capit.4. Conrad. Brun. lib. 6. de cerem. eccleſ. cap 1. Ianſen.Concord.capit. 131.fin. Torren.lib.3. conſ. capit.8 §.7. Sotealſum.concil.verb.euchariſt §.6. Miſſ.§. 8 Clictou. lib.2.de officio miſſæ.capit. 30 hunc morem eſſe à Chriſto per Apoſtolorum traditionem, dicit Soto.diſt.11.q.1.artic. 8.Bellarm. lib.2.de miſſa.cap. 14 col.7. conc. Conſtantien. ſeſſ. 13.Carthag.3. cap 29.48.c Sacroſancta conſ diſt. 1. Tolet.7.cap.2.c. nihil.7.q 1.c. ex parte de celebra. miſſ. contra hæret. Priſcillianiſtas. ſic Leuit. 10. ſacerdos ad altare accedebat ieiunus. hoc præceptum obligat ſub mort.ex conc.cit & DD. etiam lit. H. D. Thom. artic. 8. ad 4 Mag. diſtinct. 8.Duran.q.4.Scot. quæſt. 3. Palud. q. 2.Richar.artic.2.q. 1.Bonau.art.1.Carthu.quæſt.4.Palac. quæſtio.5. Albert. ar.10.

C A P. XLVIII.

Quæ alia præparatio præmittatur ad fructum ſacramenti, præter gratiam & confeſſionem: An deuotio? de qua etiam. cap.52.

IN caſu in quo homo licitè cõmunicat abſq; confeſſione, non ſem-
a per recipit gratiam: [a] vt ſi reputet quidem ſe dignè diſpoſitum, cú tamen non habeat cũ attritionis gradum ex inſtitutione Chriſti neceſſariũ, ſine quo ſacramentũ nõ ope-
b ratur: [b] & ante communionem attritio dirigenda eſt in obiectum cõtritionis tale, quod bona fide re-
c putet eſſe contritionem. [c]

2 Homo præter gratiam & confeſſionem non requirit actualem deuotionem: nec venialis diſtractio ex negligentia impedit efficaciam ſacramenti ſed ſtatim recipit
d augmentum gratiæ habitualis, [d] quo non eſt indignus: conc. enim ſatis præparatum putat eum qui facta probatione accedit ſine conſcientia peccati mort. quia operatur efficax virtus Chriſti. ſic olim pueris, & nunc phreneticis communio prodeſt abſque actuali deuotione: & Patres monent ne ſacerdos ceſſet à celebratione miſ-
e ſæ [e] propter peccata uenialia, quæ experitur in ſe.

3 Interdum qui iuſtus eſt gratiã amittit eo ipſo quod communicat. 1. quia non præmittit peccati mort. confeſſionem, ut poteſt. 2. ſi poſt cibum, aut bis in die communicat. 3 ſi cum conſcientia erronea pecca-
f ti quam practicè non depoſuit. [f] 4. temerè accedat abſque ulla conſcientiæ diſcuſſione, poſt longa tempo-
g ra. [g] Nam & qui longam confeſſionem multorum criminum fe-
h cit, expedit ne ſtatim cõmunicet, [h] niſi neceſſitas vrgeat. 5. ſi iuſtus ligatus eſt minori excommunicatione. hęc enim ſub mort. impedit participationem paſſiuam ſacramento-
i rum. [i] 6. ſi iuſto prælati præcepto prohibetur ne tam frequenter cõmunicet: interdum enim prælati edictum ſub excommunicatione promulgant propter quarundã perſonarum abuſum, ne quis laicus ſine expreſſa prælati licentia quotidie communicet. 7. ſi à ſacerdote peccatore, qui non eſt paratus miniſtrare, nec Paſtor ipſius, petat cõmunionem, quam credit indigne
k miniſtraturum: [k] niſi eſſet in mortis articulo. Quia cẽſetur inducere ad peccatũ, vt cauſa moralis virtũ, ad quem non habet ius. 8. Qui fuit in publico peccato, quamuis rite ſit abſolutus, non eſt admittendus, vt publicè communicet, antequam
l ſatisſaciat publico ſcandalo. [l]

4 Attente ergo curandum eſt ut cum magna probatione, & ſumma reuerentia accedat homo ad tremendum altaris ſacramentũ, ne reus iudicem introducẽs iudicium mãducet & bibat. 1. Corin. 11. nã mors eſt malis. qua ratione Chriſt' Apoſtolos non niſi lotis pedibus in ſignificationẽ baptiſmi, cõfeſſionis,
m & puritatis [m] admiſit ad euchariſtiam, lõgo & diuino ſermone prẹparatos. Nam ad nuptiale cõuiuiũ intrandum eſt ſine caritatis ueſte nuptiali, Matth. cap. 22. ne alioquin repulſam patiatur, & olim Exod. 30. Aarõ, & filii eius ſacerdotes ante ingreſsũ ſanctuarii iubebãtur in labio ęneo aqua lauare manus & pedes: panes ꝓpoſitionis edere nõ licebat. 1. Reg. c. 21. niſi mũdis. quãto minus licebit illotis manibus & immundo corde panẽ uiuũ, & angelorum manducare, ante quem Iob 25. ſtellæ non ſunt mundæ.

C A P. X L I X.

De munditia corporali per ieiunium.

COmmunicantẽ munditia quędam corporis decet, ut in quo mundiſſimũ Chriſti corpus ſit recepturus. Nõ horret Chriſt' leproſum, aut eũ qui inuitus patitur fluxum ſeminis aut ſanguinis, aut mẽ-
a ſtruatam. [a] Prohibetur tamen leproſus propter horrorẽ celebrare
b miſſam publice: [b] ſed coram leproſis ceſſat ratio horroris. Ante ſumptionẽ lauat manus & faciem. fœ-
c mina afferat nitida linteamina; [c]
d dũ ſumit caueat ne quid decidat [d] aut maſticare, ſed reuerenter trai-
e ciat, nequid dentibus hæreat. [e] ſi palato hæſit, uel calici particula hoſtię, decentius eſt ut cum ablutio-
f ne, etiam iterata traiciat, [f] quam tactu, digiti ſacerdotalis. Ne mox
g poſt communionẽ expuat, [g] propter reliqas: Decet ne ſtatim alios
h cibos ingerat, [h] qui miſceantur cum ſpeciebus euchariſtię in ſtomacho ſeruentur etiam circunſtãtię loci: communiter enim non decet ꝑ bullam aut priuilegiũ cõmunicare ſine honeſta cauſa in priua-
i to ſacello domus ſecularis. [i] nec horis indebitis, quib' nõ celebratur, quãuis iure nulla hora determine-
k tur, [k] ſi modo homo ieiunus ſit.

2 Rite ſub.in.uetatur ex antiqua
l ab Apoſtolis [l] conſuetudine & ꝑcepto eccleſiæ cõmunicare aut ce-

C A P. X L I X.

a DIuus Thom. [a] diſt.9. artic. fi: Tabien. communi-
b car.§.29. [b] quaſi leproſus ſit irreg. Nauar. capit.27. num.
c 202. [c] Aug ſermo. 252. de tempore: Caniſi.ca decimo. Diuus Thom. q. 83.5.ad 1. & decimum. Tabi. Miſſ §. 52. 26. olim enim dabatur euchariſt. in manu communicãtis ſuper linteum Cornel. Papa apud Euſeb. lib.5. hiſto. ca.35. Dionyſ Alexand. apud Nicephor.lib.6 cap.nono.& ob id Auguſ. ſupr. iubet lauare
d manus. [d] Quod monent Tertul de coro. mil.capitu.3. Orig. hom. 13. Exod. Chryſoſt epiſ. 3.ad Innocen. ca. ſi per negligentiam de conſ.diſt.2. Cy-
e ril.catech.5. [e] Tabien. §.27. cum Durand. diſtinct. 8. q.
f 4. [f] Tabien. §. 27. miſſ. Pii V. Angel. miſſa. 1.§. 47. Syl-ueſt. euchariſt. 3 §. 8. Gabriel. lect. 10. Nauar. cap. 25. nu
g 89. [g] Tabi.§ 27 [h]
h Tabien. §. 27. 50. cum D. Thom. 3.

lebrare eum, qui omnino ieiunio naturæ ieiunus non eſt, à tempore mediæ noctis: [m] nec conſuetudo prouinciæ, quæ pro negotiorum expeditione horas aliter computat quam à media nocte, id tempus poteſt inuertere. Quod ſi rem etiam paruam etiam non nutritiuam, vt papyrum, per modum cibi aut potus traiecisſet, [n] etiam per ignorantiam, ieiunus non cenſetur, quamuis totam ſtatim euomat. In aliis caſibus iuris, quæ tam ſtrictè non exprimunt, de minimis curãdum non eſt. [o]

3 Olim ad Chriſti imitationem mos fuit apud quoſdam communicandi poſt cœnam fer. 5. in cœna Domini: [p] quod ſeruabant Corinthij. & ad illorum imitationem Achaici. [q] Quidam Græci, ut chriſma, ita & euchariſtiam ſola fer. 5. in cœna conſecrabant, reſeruantes pro toto anno ad communionem: [r] quaſi eſſet maioris uirtutis. Et olim illa fer. 5. non ieiunabatur. [ſ] In eo Chriſtus imitandus non eſt, vt poſt cœnam celebretur, [t] qui id fecit poſt agni eſum ad finem vitæ, vt finem imponeret ſacramentis ueteribus: vt nec imitandus eſt in circuncisione, [u] aut obſeruatione legalium, nec poſſumus imitari in miraculis & ſacramentorum inſtitutione. Caueat ſacerdos nedum in Natali Domini conſumit in prima, vel ſecunda miſſa, accipiat ablutionem, [x] nec digitos abluros lambat: aliàs non liceret ſequẽtem miſſam celebrare. Non oportet vt qui cœnauit, cibum digeſſerit, [y] vel poſt cœnam dormierit. [z]

C A P. L.

Quando non ieiunis liceat ſumere euchariſt.

INfirmo non licet accipere aliquid ante communionem, etiam per modũm medicinæ, [a] ſi facile, & ſine periculo alio die ieiunus poteſt communicare. In morbo de ſe periculoſo, non oportet ſcrupuloſe differre communionem, eo quod non ſit ieiunus. [b] quia eccleſia ſimpliciter excipit, & concedi iubet infirmis non ieiunis viaticum: [c] nec tantum ſemel, ſed ei qui nõ ieiunus ante hebdomadam communicauit, licebit iterum, atque iterum non ieiuno euchariſtiam dare, [d] cum ſemper babeat rationem uiatici: Et iura, concilia, & doctores exceptionem de infirmo non ieiuno communicando, non limitant vt ſemel fiat: ſed potius concedunt vt fruatur tanto beneficio quoties expedierit. Pro euchariſtiæ tamen reuerentia non decet, vt ſic quotidie communicet, ſic licet conferre homini damnato ad mortem, quamuis ſanus ſit, quando iudex non ſinit differre executionem ſententiæ, vt alio die communicet ieiunus. [e] nam hic dicitur eſſe in articulo mortis, licet uiolentæ, & abſolui poteſt ab omnibus caſibus: & eidem conceditur communio etiam tempore interdicti, non obſtante communi prohibitione eccleſiæ: & intra eccleſiam ſpecialiter interdictam, quando non eſſet alia: huic tamen ſano nihil prodeſſet ſacramentum extremæ vnctionis. At propter communicandos infirmos, vbi nõ ſunt hoſtiæ aſſeruatæ in ſacrario, non licet parocho celebrare, niſi ſeruatis præceptis eccleſiæ, ſi ieiunus ſit, & habet azymum & uinum: & ueſtes omnes ſacras, & alia, quæ pro reuerentia ſolennitate miſſæ ſunt inſtituta ab eccleſia: vt capit. quadrageſimoſexto, dictum eſt.

2 Si celebrans poſt ſumptã ablutionem aut dictas orationes, reperit reliquias conſecratas, debet eas continẽti accipere, [f] uel dare com

---

ar.10. & d.13.ar.26. Alex.4.p.q.52. Soto, Ledeſ. ſup. Aſten.lib.4. tit.18. Ang.euchar.2.§.6. Syluestr.euch.2.§.7. Tab. communicare.§.42. Armil. Anton.3.p.ti.4.c.5.§.4. Gabr.lect.10. [m] Communis. At Soto d.12.ar.3. ſecus dicit, ſi in aliqua prouincia dies nõ computaretur à media nocte. Reſp. id tantum ſeruiret pro aliis negotijs, non pro ieiunio ante cõmunionem fatetur So. diſt.13.q.2.art.2. Nau.ca.25.nu.88. ca.21.nu.12. Cou.4.Var.ca.20.ca.eũ Marthæ, de celeb. miſſ. Palu. Syl.miſ.1.§.7.ver.3. Armil.§.25. Demochar. li.4.c.5. [n] ca.nihil. iũcta glo.verſ. minimum.1.q.7. Soter. Pap ca. vt illud. de conſec. d.1. D.Th. q.80.ar.8. commu. [o] Tiraq.tract.de iudicio in rebus exiguis non ferendo. Corſet.tract de minimis. ſed pro communione eſt ſtrictũ etiam in minimo præceptum: licet ex ignorãtia deglutijt, & ſtatim uomat, c.ex parte, de celeb. miſſ. Recen. etiã rem quæ nihil nutrit vt papyrum aut aquam: Palud. D.Th. Ant. Tab cõmunicar §.42 [p] Cõcil. Carthag.3.c.29 c.ſacramenta, de cõſecr. d.2. conc Matiſcon.2.ca.6. quod tamen abſtulit.6.ſyno. Conſtantin. in Trullo, ca.29. & id renouat conc. Laodicen.c.50.c.non licet.33.q.4. Sot cal. ver. miſſ.§.8. fin. [q] Aymo & D.Tho. in 2. Cor.11. & q.89.art.8. argu.3. & innuit Hieron. contra Iouin. Vualden. c.81. Clictou.2. Antiluth. ſeu de miſſ. cap.20. [r] Caſtro, eucha.hær.9. Prateo. ver. Græci.§.7.ver. pauperes de Lugduno.§.13. Bell.4.de euch.ca.24.col.7. [ſ] Melchiad Pap. ita iuſſit, vt refert Damaſ.in Pontifical. vid. Aug. epi.86.ad Caſulan. Cou.4.Var.c.20.at Conc. Laodic. c.50. iubet ieiunare etiam illa fer.5. [t] Nazian. orat. in S. Lauacrum Druthmar. in Matth. 26. non bibam amodo. Iſid. lib.2. eccleſ.offic.c.18. Bed. Luc.22. ſimiliter & calicem. Paſchaſ. de corpore Chriſti. ca.39. ſic enim pro data facultate potuit eccleſia diſponere: ut in ſimili ait conc. Trid.ſeſſ.21.c.2. Conſtantien.ſeſſ.13. [u] D.Th.3.p. q.37.1.ad 2.cum Orig. in Luc.hom.14.& lib.2.in Rom. Sot. li.2. iuſt.q.5.a.vlt.col.85. Cou.1.Var.c.17. nu.1.fi. quare male Caiet. 3.p. q.37. excuſat Indos del preſte Ioan, qui circumciduntur, ut Chriſtum imitentur. [x] c.ex parte, de celebr.miſſ. ubi omnes Nauar.c.25.nu.88. [y] Nau.c.21.nu.53.commu.contr.glo.c.nihil.7.q.1. vt ſi quis prope mediam noctem cœnauit in dominica, quæ eſt vigilia Natalis, poſſet ſtatim poſt mediam noctem celebrare. [z] D.Tho.q.80.8.ad 5. Sot. Ledeſ. Nauar. ſummiſt. Specu. conſcientiæ.lib.3.tract.19.§.4. Doct. d.c.nihil. c.liquido. de conſ.d.2. Bern. Diaz. pract.c.29. nec obſtat.c.ſi conſtiterit. de accuſ. vid. Sot. d.12. q.1.ar.8.col.5.

CAP. L. Comm. [a] Sot. Ledeſ. Palu. Vict. Sylu. euch.3.§.6. Nauar. glo. & Pan.c.ex parte, de celeb.miſ.& in d.c.nihil. And. Chiteles de nobilit.q.31.num.274. vt Chriſtus iacuit in ſepulchro nouo. Tab. communic.§.42. cum Ant. quare ab omnibus reijcitur oppoſita ſent. Goffr. & Ioan. Pariſ. [b] D.Thom.3.par.quæſt.80.8. Soto.d.12.quæſt.1.8. Ledeſ. quæſtio.21. Nauar.c.25.nume.83. vid.c.21.nu.53. Victor.§.82. Eutichian. Pap. apud Iuon.2.par.ca.42. c.presbyter. de conſecr d.2. cap. de his vero. cap. ſi quis de corpore 26. quæſt.6. concil. Conſtantien. ſeſſ.13. [c] Concil. Cõſtantien. ſeſ.13. c.liquido, c.ſacramenta, de conſecr. d.2. D.Thom. artic.8. ad tertium, & Doct. diſtin.8. loquuntur ſine limitatione. Paluda. q.2. Gabr. lec.4. Victor §.82. conc. Salengulſad.c.4. & late ius loquitur Maior. diſtin.9. quæſt.3. ad quintum. & q.32. col.6. [d] Hoc fatentur Goffred. & Ioan. Pariſien. apud Sylueſtr. euchar 3.§.6. & tenet ſumma confeſſ. concedit quotidie, fol.194. Tab. ca. communicare.§.48. ſeu nume.54. dicit de hoc ſe interrogatũ ſæpe, ita conſuluiſſe: ſi tranſierint 6. dies, ſentit Armil. communio.§.18. & plane Maior. ſupra fauet Palud. quare concil. & Patres euchariſtiam paſſim vocant uiaticum. ſupra cap.1. & Soteal. euchar.§.9.& in praxi utuntur multi regulares repetito uiatico, poſt conſultationem cum ſapientibus. quamuis Soto. quæſtio. prima, articu.8. Syluestr. ſupra & Herue. diſtin.8. quæſtio.5. negant licere, niſi ſemel uiaticum. Frat. Medin. lib.1.ca.14 §.41. [e] Satis colligitur ex Docto. citatis. & ita in praxi fecit ſeruari Guerr. Archiepiſcopus Granaten. vir doctiſſ. poſt conſultationem. Item non obſtante tempore interdicti etiam ſpecialis, aut ceſſationis, poteſt huic dari communio, colligitur ex Nauar.ca 27.num.178.fin. per ca. quod in te, de pœnitentia & remiſſ. Soto diſtin.22. quæſtio.3. articu.1. Frat. Medin. lib.1.cap.21.§.13.& citat congreg. Doctorum Salmant. Palu. diſt.18. quæſtio.8. artic.2. Anton.3.par.ti.26.cap.3. Couarr. cap. alma mater. 2.par.§. ſecundo, num.7.§.3.num.2.& 3.& lib.2. Var. cap. primo, nume.11. [f] Diuus Thom. quæſtio.80. 8.ad quartum, Palud. diſtin.9. quæſt.1.fin. Caieta.to.2.tract.2.opuſc.de celebr.miſſ. quæſtio.1.fol.74. Syluest. euchariſt.7.§.8. Angel. euchar.3.§.47. miſſ.§.47 Roſel. Nauar.ca.23.num.89. Victor.§.82. Soto diſtinct.12. quæſt.1.8.fin. facit. diſtin.13.q.2.2.ad quintum. Ledeſ quæſt.23.8.dub.4. Sylueſt. miſſ.1.§.3. Armill.§.26. Tabi.ca. ibi.§.42.fin. communis

municantibus ieiunis: [g] non tamé illis poſt ablutionem, [h] quia non ſacrificant. Reputatur enim totum vna ſacrificii conſumptio, idemq; conuiuium, quod pro maiori parte ſacerdos ſumit ieiunus. ſi particula in ſumptione hæſit calici, melius é vt iniecta ablutione ſuſcipiatur, [i] ſed Miſſale concedit, vt digito trahi poſſit ad labrum calicis. ſi hæſit palato hoſtia, ſumat nitus ablutionem; [k] nec debet laicus digito admoto extrahere. ſi ſacerdos poſt horam à tempore ablutionis, reperit reliquias vel formulas aliis præparatas, reſeruet in ſacrario. [l] ſi id fieri non poteſt, vt dum celebrat in eremitorio, licebit ſacerdoti ſumere etiam poſt interuallum, dum manet in altari. [m]

3 Si pro vino conſecrauit aquã & conſumpſit, conſecret aliud vinum, & ſumat etiam non ieiunus. [n] ſimiliter miſſam alterius ſacerdotis, qui defecit poſt conſecrationé, poſſet perficere ſacerdos nõ ieiunus [o] ſi non ſit alius. ſi poſt canonem defecit ſed ante conſecrationem, põt alius ieiunus perficere ſed non tenetur. [p] ſi non ſit ſacerdos, perfici non poteſt per laicũ, aut diaconum [q] ſi tamé epiſcopus dum in põtificali celebrat ordines deficiat, nec reperitur alius põtifex: perficiet ſacerdos ſine pontificali: [r] quia ſolennitas pontificalis non pertinet ad ſubſtantiam miſſæ, & miniſtri, ſi celebrans obiit ſacta conſumptione, nihil debet ab alio perfici: [ſ] cum nihil deſit de neceſſitate ſacrificii. ſi poſt conſecrationem meminit ſe non ieiunum perficiat. [t]

4 Si ex ipſo homine aliquid traiiciatur, præſertim ad modũ ſaliuæ, non tollit ieiunium naturæ; [u] quia comeſtio ſignificat ſumptionem cibi omnino exterioris. dũ aqua aut vino abluit os, ſi effluxit parum, & imperceptibile in guttur ſiccũ non impedit communionem: [x] quia non ſumitur vt potus, ſed ad modum ſaliuæ: vel ſi coquus ore deguſtauit brodiũ, nec traiecit: aut muſca ſeu aliquid minimum intrauit in os apertum, [y] hic non dicitur comediſſe. Diaconus dum ſolenniter miniſtrat altari ſit ieiunus: ſed ex conſuetudine non tenetur. [z]

CAP. LI.

De munditia ſine pollutione corporis.

QVi corpus fornicatione, aut ſpontanea pollutione fœdauit quod peccatum eſt magnæ adhærentiæ vt ait B. Gregor. [a] non deberet intra diem naturalem. 24. horarum communicare: [b] & graues autores referunt olim præcepto eccleſiæ fuiſſe prohibitum: [c] vt olim in lege vet. pollutus abſtinebat à pane propoſitionis. poſſetque auſterus confeſſarius differre abſolutionem huic fornicario: ut olim fiebat ob varias cauſas. [d] ſed præceptum eccleſiæ eſt iam conſuetudine derogatum. [e]

2 Interdum pollutio in ſomnis eſt in ſe peccatũ mort. [f] dũ proce-

communis cum Magiſt. d. 8. [g] Monet Soto art 8. fin. ſi particula ſit grandis. olim reliquiæ dabantur paruulis ieiunis, dicit Clem. epiſt. 2. conc. 2. Matiſc. 6. c. 6. & d. eſt c. 42. [h] Armil. ſup. Syluest. miſſ. 1. §. 6. Caiet. opuſ. Ledeſm. [i] Nauar. cap. 25. num. 89. 90. cum Syluest. Angel. Roſel. Syluest. euchariſt. 3. §. 9. verſ. 8. miſſ. 1. §. 2. verſ. 6. Tab. miſſ. §. 44. Angel. §. 20. [k] Vt fer. 6. hebdom. ſanctæ ſumitur particula cum vino nõ conſecrato: quamuis forte prius deglutiatur ablutio. Nauar. [l] Syluest. eucha. 3. §. 8. Roſel. euchar. 3. §. 13. 22. Angel. miſſ. §. 20. Palud. d. 9. q. 1. fin. Caiet. opuſ. q. 2. Nauarr. c. 25. num. 89. Gabr. lect. 10. Specul. conſcient. §. 13. colligitur. c. tribus gradibus, de conſ. d. 2. ob quod Miſſale Pii V. vetat ablutionem capere antequam alios communicet. In quo tamen Greg. xiij. diſpenſauit cum religioſis Societ. Ieſu. [m] Significant Doct. cit. F. facit c. ex parte. de celebr. miſſ. Recét. quidã. [n] Doct. ſup. ſed monét Angel. miſſ. §. 17. Roſel. §. 50. Tab. §. 33. ad fi. Direct. libr. 1. tit. 7. Syl. euchar. 2. §. 10. verſ. 4. vt extracta particula aquam ore receptã euomat, vt ieiunus poſſit aliud vinum conſecratum ſumere. At q2, id eſt indecens, alii DD. abſolute admittūt vt miſſam perficiat nõ ieiunus. colligitur inſ. de miſſ. c. 37. §. 3. ex D. Thom. q. 83. 6. ad 4. Sot. d. 13. q. 26. Aſten. li. 4. tit. 15. Tab communicare. §. 42. Nau. c. 25. nu 91. Taper. art. 17. Vict §. 101. recé. [o] inſ. lib. de miſſ. cap. 40. F. Sot ſup. Gabr. lect. 8. Na. at. cap. 25. nu. 86. §. 3. Peña, Doct. Vera, & quidam Recent. putant huc eſſe præceptum perficiendi miſſam alterius; faciet in ſimili D. Thom. q. 83. 6. ad 4. At nec Miſſal. Pii V. nec D. Thom. ad 1. in hoc caſu expreſſit eſſe præceptum: nec conc. Tolet. 11. ca 14. ca. nihil 7. q. 1. & ſic loquuntur Syluest. §. 8. num. 12. Angel. euchar. 3. §. 1. miſſ. §. 26. Albert libr. de miſſ. Maiol. de irreg. lib. 3. ca. 15. lib. 4. cap. 30. nu. 2. Miſſale addit, ſi non reperiatur alius ſacerdos præſens, expectetur in craſtinum. & indicetur eſt unde debeat incipere. [p] Albert. Angel. euchar. Supplemen. euchariſt. 3. §. 4. Syluest. cum Anto Nauar. de orat. not. 16. nu. 86. [q] Nauar. cap. 25. num. 86. fi. & colligitur ex c. plerumq; 2. q. 7. & Diuus Thom. q. 82. 3. [r] Nauar. de orat. ſup. Maiol. lib. 3. cap. 16. num. 5. lib. 4. cap. 30. [ſ] Gloſ. d. c. nihil. Syluest. §. 10. verſ. 8. cum Anton. [t] D. Thom. q. 83. 6. ad 2. Soto, Nau. de orat. 1. Maiol. ſup. recent. [u] D. Thom. ar. 8. & d. 8. q. 1. 4. Tabien. communicare. §. 43. Soto. art. 8. col. 5. Ledeſm. Recent. Nauar. cap. 21. num. 53. quamuis Palud. dicit, ſi hæc traiecit ſponte & ex intentione abſtineat. quod Tab. exponit, de conſilio. At nec eſt conſilium: vt de reliquiis inter détes ex præcedenti cœna, vel ſi quid eructans peruenit ad os, vel ex naſo in os intus deſtillat, non prohibetur communicare. [x] Tabien. §. 44. cum D. Thom. ar. 8. ad 4. Caiet. Armil. communio. Sor. Ledeſm. Rich. ar. 2. q. 3. addit Tabie. Ang. miſſ. § 5. cum D. Thom. d. 8. q. 2. 4. vbi Palud. q. 2. non impedire, ſi quid traiecit abluens in parua quantitate quia in moralibus parum pro nihilo reputatur. idem Syluest. euch. 3. §. 8. Nauar. c. 21. nu. 53. ſed falſo addit Tabie. §. 43. 44. 45. non impedire, ſi præter intentionem traiecit notabilem quantitatem aquæ. [y] Tab. §. 44. 45. & alii ſup. [z] Concil. Antiſiodor. cap. 19. Iuo. 2. part. decret. cap. 119. ex Auguſt.

CAP. LI.

[a] Greg. 31. moral. c. 31. D. Thom. 1. 2. q. 73. 5. [b] Aug. epiſt. 118. ad Ianuar. c. 6. & abſtinendum eſſe per 24. horas. dixit olim D. Thom. d. 9. q. 1. ar. 4. opuſc. 64. &c. 17. q. 80. 7. ad 3. Alex. q. 47. m. 1. ar. 2. Alber. d. 9. ar. 10. Rich. ar. 2. q. 3. Carth. q. 5. Palu. d. 14. q. 2. ar. 2. Gab. lect. 10. Adr. q. 4. de euch. fol. 25. ſignificat Bonau. d. 12. q. vlt. tenet Coua. Clem. ſi furioſus. 3. par. in princ. nu. 7. & olim Nau. c. 21. nu. 50. c. 25. nu. 93. quod ſumitur ex D. Greg. reſp. ad Augu. epm Anglorum. habetur lib. 12. epiſt. 11. apud Grat. d. 6. cap. 2. vbi Turrecr. Iuo. 2. p. c. 52. quia peccatum carnis præter fœditatem corporis, affert communiter diſtractionem mentis. Dionyſ. c. 3. eccleſ. hierar. magis arcet à cõmonione & miſſa carnales quam energumenos. Climac. Grad. 15. citat ca. Apoſtol. ut poſt pœnitẽtiam de peccato etiam hæreſis, liceat mox communicare. non ita poſt pœnitentiam de peccato carnis. vid. Clem. libro. 8. conſt. cap. 38 de leone. Greg. Turon. lib. de miraculis. c. 85. Palad. de vita ſanctorum. c. 75. & videtur ſcandalum. ſi coram conſciis peccati carnalis celebret. [c] Alex. & quidam ex prædictis, ſignificant Syluest. euch. 3. §. 10. fin. D. Tho. ar. 8. ad 4. [d] Quia habet graues autores: ne corpus Chriſti reponatur in corpore immũdo. ſic olim ob minores cauſas (præſertim cum periculo reincidentiæ) differebatur communio & abſolutio. Aug de eccleſ. dogm c. 53. enchyr. c. 65. ſerm. de pœnitentia. concil. Carthag. 3. c. 31. Carthag 4. c. 76. 77. habetur. c. ſufficit. c. quamuis. de pœnitentia. d. 2. conc. Laodic. ca. 2. Turo. ſob Carol. c. 22. Innoc. I. epiſt. 1. c. 7. Soteal. ſum. concil. ver. confeſſio. §. 3. Taper. ar. 15. p. 343. & ob quaſdam cauſas (vt propter fucum, & ornatum capilli adulterini, aut quia hiſtrionis aut infame officium exerceret) remouebant Patres à communione, Cypria. lib. 2. epi. 10. ad Euagr lib. 3. epiſt. 14. & per ſex epiſt. ſequent. & ſerm. de lapſis. [e] Communior Theolog. d. 9. Soto. d. 12. q. 1. 7. ad 4. Ledeſm. q. 21. & ſatis indicat D. Thom. q. 80. 7. Caie. ver. communio. ad fi. Gerſon. tract. de pollutione noctur. tandem Gabr. lect. 10. Adria. Syluest. Victor. Abulen. Matth. ca. 4. q. 75. Cord. lib. 1. q. 7. Turrecremat. ſup. Panor. in cap. ſignificatom. de præbend. num. 4. Viuius in commun. opin. 2. p opinio. 228. apud Anto. Gabr. tom. 1. Raulin. tract. de euchar. ſer. 8. & retractans Nauar. cap. 21. nu. 51. & id ſane ſentit Bonau. Palud. q. 3. Durand. Et Syluest. addit quod D. Thom. locutus eſt non ex propria, ſed ex aliorum ſententia Maio. Specul. coniug. 3. p. art. 17. colligitur ex. d. Greg. libr. 12. epiſt. vlt. reſp. 10. 11. c. ad eius 5. d. c. teſtamentum. 6. d. De continentia veterum ſacerdotum tempore miniſterii Mich. Med. lib. 1. de ſacr. hom. cont. Eſpencæ. lib. de contin Bellarm. lib. 1. de cleric. cap. 29. [f] D. Thom. q. 80. 7. & 1. 2. q. 20. ar. 5. q. 76. 4. & 1. & 4. & 2. 2. q. 79. 3. ad 3. Caiet. opuſc. de pollutio. fol. 57. Soto. d. 12. q. 1. 7. & libr. 5. iuſt. q. 1. 3. Ledeſm. q. 21. 7. Cord. lib. 2. q. 18. Vega. opuſcu. de iuſtific. q. 13.

dit ex incitante cauſa mort. in qua homo illam præuidit, & indirecte uoluit. ſed nec hæc, nec voluntaria pollutio, aut fornicatio, conſuetudine ita interpretante, impedit ſub præcepto [g] quin liceat facta confeſſione fornicationis aut pollutionis exterioris, [h] celebrare præſertim dum cauſa ſubeſt: cum miſſa cedat in bonum commune. ſed rarius permittatur accipere priuatam communionem: uidetur enim peccatum ueniale, [i] ſine cauſa communicare: quia fit quædã irreuerentia ſacramento huic, ob coporis & uaſis immunditiam culpabilem.

3 Concubitus coniugalis ob prolis procreationem aut debiti redditionem, non impedit communionem ſub mort. [k] nec enim licet exigenti negare debitum [l] etiam pridie ante communionem, ſi coniugem precibus diuertere nõ poteſt. Decet [m] abſtinere à communione eo die quo quis pollutionem paſſus eſt ſine peccato mort. magiſque ſi fuit uoluntaria, ut in coniugali actu: quia frequenter manet quædam mentis euagatio, & corporis impuritas, in quo Chriſtus ſuſcipitur: & facile eſt in ſequẽtem diem differre communionem: niſi ſubſit cauſa, ut quia urget præceptum paſchæ, aut quia regulares ex regula & conſuetudine communicare ſolent in ea dominica aut feſto, vel vt conſequatur iubilæum, aut in feſto ſolenni. decetque pœnitentem, ſi conſilium petat, moneri, ut ſit ſanctus & impollutus propter euchariſtiæ reuerentiam: niſi cõmode non poſſit in alium diem differre communionem: aut ſi probabiliter credat pollutionem proueniſſe ex illuſione dæmonis [n] conantis conſuetam communionem impedire. Nullum tamen uidetur peccatum, ſi quis cõmunicet poſt pollutionem inculpatã aut uenialem,

q.13. conc.5. Couar. Cle. ſi furioſus. 2.p. prin. nu.8. & §.2. & 4. nu.10. & 3.p. prin. nu.3. & 7. Nau. etiam, c.17. nu.232. Anton. Gabr. to.1. com. ex Viuio, ſup. Addunt tamen D. Tho. & prædicti quod pollutio in ſomnis, aut homicidiũ ebrij aut dormientis præuiſum nõ addit nouã culpæ grauitatẽ moralem ſupra culpam cauſæ, ob q̃ ſit acrius puniendus à Deo: & tñ homicida ſit irregul. [g] Docto. citati E. ſed D. Gregor. Bon. D. Th. a.8. ad 2. Rich. & alii aiunt relinquendũ eſſe ſuo arbitrio, ne impediatur eum deuotio & pietas poſcit. [h] So. d.12. art. ſi quis præcedenti nocte confeſſus eſt ſe dediſſe cauſam culpabilem pollutioni, quam ſiinet in ſomnis: tenetur eã, ſi ſequatur exorbitãs confiteri tanquã peccatũ operis. At ſi ea cũ per pœnitentiã fuerit cauſa interciſa, iam opus exterius q́ eſt ſine iniuria ꝓximi, nõ imputatur in culpam. [i] Soto, Caiet. commonio. ſi. Nau. c.21. nu.51. ſignificat Augu. & multo frigidius Docto. cit. lit. B. quãdo pollutio ꝓcedit ex pec. mor. [k] D. Greg. ad Aug. Anglorum epm, c. vir cum propria. 33. q.4. Pal. d.9. q.3. Soto, diſt.12. D. Th. ar.7. ad 2. citat Hieron. 1. cont. Iouin. & Apol. contra eundẽ, quod cõiugale commerciũ reddit ineptum cõmunioni. conc. Eliber. 6. c. omnis homo de conſ. d.2. idẽ conſuluit Augu. ſer. 244. de tẽpore. ut reddebat olim ad edendos panes propoſitionis, qui erãt figura euchariſtiæ. 1. Reg. 21. Lyra. in 2 reg. 6. refert dicẽtes Ozam ideo percuſſum ob tactũ arcæ, quia præcedenti nocte cognouerat uxorem. idem Humber. lib.4. de erud. religioſorum, apud Garet in Claſſ. de euch. f.109. Alex. ſup. in 2. Rich. 2. 8. q.3. nã & ſacerdos, leg. vet. tpe miniſterij abſtinebat ab oxore, ut hinc probat Smarad. in diadem. monach. c.49. apud Garet. ſed Hiero. d. Apol. ait ſcio Romæ hanc eſſe conſuetudinẽ, ut fideles cõicent oĩbus diebus etiam poſt coitũ coniugalem, quod nec laudo nec reprehendo. D. Greg. d. c. ſi uir. ait relinquendũ eſſe ſuo arbitrio D. Th. a.7. ad 8. Bon. d.12. q.3. Dur. q. vlt. Rich. d.9. ar.8. q.3. Pal. Maior. q.2. Gab. lect.10. Gerſ. de celeb. cõſid. 7. Alpha. 37. Z. Caie. cõio. Soto, Ledeſ. Vict. §.72. Syl. Nau. ſup. licet uero coniugatus poſt cõgreſſum ſpõtaneum cum quadã diſtractione mentis cõicet, non excedit peccatũ ueniale. [l] Nau. ca.16. nu.24. cũ D. Greg. cõis Theol. quia ſine cauſa negare debitum eſt de ſe pecc. [m] Propter Doct. citatos D. Th. ar.7. Soto & lib.9. iuſt. q.2. a.2. col.13. & tamen de ſe non eſt peccatum. [n] Pal. d.9. q.3. Caſſian. 10 collatione quem citat D. Tho. ar.7. & cõis. ſed in l. vet. ob uiolatum hoc ceremoniale præceptum, durius agebatur; vt cũ Oza. De quo tamẽ Oza D. Th. 4. d.19. q.2. a.3. ad 3. ait illicitum fuiſſe ei tactum arcæ, quia erat leuita, & non ſacerdos.

CAP. LII.

De deuotione mentis, & ſup. cap. 48.

VAlde expedit ut tempore cõmunionis homo attendat dignitati huius myſterij, & deuotioni per pias conſiderationes. [a] indignum ſe reputans cum Centurione Matth. 8. ex timore reuerentiæ, & profunda humilitate. [b] 2. iuuat cognitio propriæ indigentiæ cum fame quadam vitalis cibi ut confortẽtur debilia membra, & creſcant in omnem uirtutem. [c] 3. oratione petat à Deo præparatorem. [d] qui ruſticam & uilem domum componat regiis virtutum aulæis pro aduentu regis. firmet cor uiua fidei conſideratione, [e] & ſpe firma in Deũ, qui eſt diues in miſericordia nec tantum poteſt Chriſtus ſed vult effundere dona, ut qui aduenit plenus rore gratiæ, & onuſtus donis, Ergo anima expandat ſinus, petat uaſa vacua, vt 4. Reg. 4. quæ repleantur oleo miſericordiæ. Cupiat uniri Chriſto tanquam ſponſo præſenti Matth. 25. vt ſint non tã vna caro, quam unus ſpiritus. 1. Corinth. 6 & ſup. cap. 37. hoc pignore gloriæ optet uidere faciem Domini ſine uelo. [f] Memor eſto paſſionis, quæ per euchariſtiam, & memoriale ſacrificium hoc repræſentatur. [g]

2 Poſt communionem, & ſacrificium ſequitur gratiarum actio pro recepto beneficio: & Chriſtus ut ſuppleret noſtram inſufficientiã dum illud inſtituit in cœna, gratias egit Luc. 22. & 1. Corinth. 11. dignas tanto munere. [h] Aſſiſtunt ſacrificio, & euchariſtiæ angeli [i] tãquam miniſtri ad apparatum, & reuerẽtiam Chriſti Domini, quos inuitare debet celebrans, ut per manus ſancti angeli perferatur oratio noſtra, [k] & gratiarum actio.

CAP. LII.

[a] Patres dum agunt de ueneratione huius tremendi myſterij. ſup. cit. c.32. Miſſal. Pij V. de conſiderationibus ante & poſt miſſam. præcipue de propria indignitate, & de excellentia myſterij & beneficij erga nos. Baſil. lib. de bapt. Niſſen. de uita Moſi, vt mãna poſt aſſumptum uiaticũ Aegypti. Ephrẽ de die iudic. c.3. pura mẽte, vt ſponſa pro corpore thalamum ſponſi intrat. Theodo. Ruper. & Lipom. in Exo. 12. de figorali præparatione manducandi agnũ, de quo & Proſper. p.2. de ꝓmiſſ. c.37. 39. Greg. ho. 28. in euãg. Chryſ. 38. Matt. hom. 3. in Ephe. ho. 60. 61. ad pop. Amb. orat. ante miſſam. D. Tho. q.79. 8. Alexan. 4.p. q.52. DD. d.9. Sot. d.11. q.2. Gabr. lec. 87. Ant. 3.p. tit.13. ca.6. §.16. contẽpt. mundi. lib.4. Nau. de orat. no 52. nu.104. gl. clem. vni. de reliq. & uener. Fr. Luis de Gra. tract. 3. de commu. ca.7. Caniſ. de euch. ca.10. [b] Vt Petr. Luc. 5. exi a me domine, quia peccator ſum. Ioan. 13. tu mihi lauas pedes? Io. 1. uidit Ieſum uenientẽ ad ſe, & ait, ecce qui tollit peccata: ego à te debeo bapt. & tu uenis ad me? nõ ſum dignus ſoluere corrigiam Luc. 1. B. Maria turbatur, dũ audit q̃ in pectore ſuſceptura ſit verbũ incarnatũ. terra ſepulchri exceptura corpus Xpi mortuũ tremuit. Orig. ho. 5. in diuerſos expẽdit id Cent. Mat. 8. dñe non ſum dignus. [c] Sicut deſiderat ceruus ad fontem uiuũ: qui irrigat paradiſum aĩæ. & oẽs uirtutes. caueat ne nauſeet aĩa ſuper manna: q̃a Xps faſtidioſum dimittit inanẽ. [d] Act. 2. erãt pſeuerantes in fractione panis & oratione. [e] In hymn. ad firmandũ cor ſincerũ fides ſufficit: ſed ſola nõ ſufficit ad ꝓparationẽ. Tri. ſeſ. 13. c.11. ubi Tilet. f.325 Baſi. reg. breuior q.172. Caniſ. c.10. c. q̃ ſcelerate. de cõſ. d.2. D. Th. q.80. 4 So. d.12. q.1. 4. [f] Interim ſub uelo abſcondit faciẽ ſplẽdentẽ nr̃ legiſlator Xps. & ut Ioſeph in cõuiuio, Gen. 43. quaſi ignotus alloquitur fratres: ſed nõ pôt ſe cohibere, q̃n ſe manifeſtet, vt Luc. 24. Io. 20. peregrinus & hortulanus ignotus, ſe tandẽ declarat, uid. Aug. 1 in Pſ. 33. Dauid immutat vultũ corã Achis, & ferebatur in manib. ſuis. [g] Arnob. tract. de 7. verbis Chriſti in cruce apud Garetiũ. fo. 97. [g] Quia Luc. 22. & 1. Cor. 11. iubemur in ſacrificio miſſæ facere memoriã paſſionis Chriſti. Baſil. reg. mor. 21. c.3. Cyril. li. 12. in Io. c.58. Turr. in Cle. li. 6. cõſt. Apoſt. c.18. Chryſ. ho. 5. in 2. Cor. quod Abrahã in oblatione filij uidit myſteriũ Chri. [h] Quia hoc ſacrificiũ ſimul inſtituitur in gratiarũ actionẽ: & hinc habet nomẽ euchariſtiæ, ut d. eſt. c.1. & colligitur 1. Cor. 11. Tri. ſeſ. 22. c.3. D Th. 3.p. q.83. 1. Soto d.13. q.2. 1. col. 3. [i] Sup. cap. 32. R. [k] Quod de

in

ut Tobias pro receptione angeli gratias egit tribus horis proſtratus.

3 Quanto cũ maiori gratia, deuotione, & diſpoſitione iuſtus cõmunicat, tãto maiorẽ gratię gradũ participat ex operato: [l] & durãte Chriſti pręſentia ſub ſpeciebus in pectore, expedit ut oratione iugi, & gratiarum actione colatur: ſic enim augebitur gratia ex opere operãtis. [m] Tẽpore ſumptionis per diſtractionem impeditur actualis & ſuauis deuotio: ſed licet culpabilis eſſet uenialiter non tollitur quin ſtatim detur augmentum gratiæ habitualis, [n] ſumptio enim eſt conditio, & applicatio, qua poſita ſacramentũ ex efficacia & uirtute Chriſti cauſat gratiã in eo q ſatis eſt diſpoſitus abſq; obice peccati mort. At qui negant cum ueniali infundi ſtatim augmẽtum gratiæ negant huic peccare mort. quia dabitur poſtea, [o] cum perferuentem actum fuerit diſpoſitus. Non augetur ſtatim charitas p actus remiſſiores uirtutis, [p] per ſacramenta tamen quę ex Chriſti feruentiſſimo merito habent efficaciã ſtatim cõferendi effectum. At peccatũ ueniale in quo quis cum affectione actuali uel uirtuali iacet, nõ [q] remittitur per ſacramẽtũ, [q] uel martyrii receptionem, nec per ſacrificii oblationem aut indulgentiarum ẽt plenarum conſecutionem & in eo peccato decedens, eſt pœna purgatorii dignus.

CAP. LIII.

Frequentatio communionis quæ expediat laicis?

Quotidie communicare quantum eſt ex parte ſacramenti
a utilius eſſet: [a] ſi quis ſe ſemper
b paratum inueniat. [b] ſed non omnibus expedit puta iis qui habent corporis aut etiam animæ indiſ-
c poſitionem. [c] in primitiua eccleſia, quando uigebat fidelium deuotio, erat pręceptum aut conſuetudo eccleſię de quotidiana communio
d ne, ut probat Anaclet Pap. [d] qui
e fuit IIII. à Petro [e] (quamuis qui-
f dam [f] illum de miniſtris altaris limitent) & probant antiqui Pa-
g tres, [g] & recentiores. Hic eſt enim quotidianus & ſuperſubſtantialis panis quem Matth. 6. Chriſtus in oratione dominica ſemper
h petendum docuit. [h] Olim Diaco-

in miſſa exponit D.Thom.q.83.4.ad 9.Gabr.lect.55.Q.cum Alber. Innoc.lib.2.c.24.lib.5.c.6. Greg.4. Dial.c.16.58.habetur.ca. quid ſit ſanguis.conſ.d.2.quem Greg.citat D. Thom. opuſ.58.c.
l 25.& Garet.ſup citat Greg.Ambr.Cyril. Chryſoſt. [l] D.Thom. generaliter.q.64.1. ad 2.& colligitur ex Trident. ſeſſ.6.c.7. iuſtitiam recipientes ſecundum cuiuſque diſpoſitionem & loquitur de iuſtitia data etiam per ſacramentum, cuius cauſa inſtrumentalis eſt baptiſmus, vt ſtatim ſubdit Tri-
m dent. [m] Peña, quidam Recent.& Taper.ar.15. ſic putãt explicandos Caietan. q 79.1. ad 2.& Maior.d.9.q.1. poſt conc. 3. ad 5. rationem, dicẽtes euchariſtiam, dum ſumitur in ore, & toto tempore quo Chriſtus manet ſub ſpeciebus in pectore ſumentis, cauſare maiorem gratiam deuotionis in actu. vt de eccleſia cõtracta ait D. Thom. 3. p.q.83. 3.ad 3. qđ efficiat deuotionẽ quandam: & miſſa impetrat alteri etiã ex operato deuotionem & contritionem, vt ſignif. Trident.ſeſſ.22 cap.2. Bellarm. libr.2. de miſſa.c.4.vεr.3. At non ſignificant quod toto eo tempore euchariſtia augeat habitum gratiæ ex operato: ſed in vno inſtanti con-
n fert totum eff. ctum, vt d.eſt.c.44. [n] Vt d eſt.c.:4.§.8 cont.Caie. ſup. nam & pueris & phreneticis confert gratiam: ſatis enim probat ſe ipſum homo per confeſſionem, dum accedit abſq; peccato, mort vt plane Aug.tract 26.in Ioan. & epiſt.118.habetur c. panem.c.ſi non tanta.de conſ.d 2. ſed idem Aug. 1. quotidie. explicandus eſt de peccato mort.impediente.ſimiliter Baſil.ſerm.2.de bapt.c.2.& 3.& maxime ſerm.1.c.2. vbi tepidum vocat, qui in m. communicat.tenet D.Thom.q.79.8.d.16.q.2.1.3.ad 3. Soto.d. 21.q.2.8.Ledeſm.q.20.ar.1.dub.4.& ar.8. Alexan.q.41.m.1.ar.1. Alber.d.13.ar.25.Scot.d.12.q.1.Adrian.q.1.de euchariſt. Cord. lib.1.q.:.& 8.Tabie.communicare.§.26.verſ.4.Victor.& Recent. Gabr.lect.85.& poteſt colligi ex Trid.ſeſſ.13.c.7.can.11. Nauar.
o cap.21.num.40. [o] Olim D.Thom.d.12.q.2.2.3.Duran.q.4.ad 2. Bonauent.diſt.10.p.2.art.1.Sylueſt.euchariſt.4.fin. Caiet. quæſt. 79.1.ad tertium.& 1.2.quæſt.113.3.Alexand 4.p.q.10.memb.3. art.3.§.2.Palud.diſt.4.quæſt.5.num 4. Marſil.quæſt.6.artic.4. ad fin. Anton.3.p.tit.13.capit.6.§.1.Angel.euchariſt.4.§.2. Viguer. ca.16.§.3.verſ.11.ſignificat Petrus Soto.de euchariſt.lect.12. addit Cano. & quidam Recent. timendum eſſe ne forte ſit vera hæc
p ſententia. At re uera eſt falſa contra citatos. N. [p] Caietan.cum Diuo Thoma.1.2.quæſt.114.8.ad tertium.ſup.lib.1.de pœnitentia.cap.33.§ quinto. [q] Sup.lib.de bapt.cap.26.§.3. capi..36.§.3.
q fin.& ſic eſſent limitandi Doct.cit.O. quod ueniale in actu impediat quendam effectum euchariſt.

C A P. LIII.

a Diuus Thom. [a] quæſt.80.10.c.ad 5.cum Ambr.4. ſacram.c.a vlt. eccleſia in orat. cum frequentatione myſterii creſcat noſtræ ſalutis effectus DD.d.9.Soto.diſt.12.art.10. Ledeſm. quæſt. 21.Tabien.communicare.§.5. Trident. ſeſſ.22. cap.6. Patres inf. multo magis expedit frequentatio miſſæ, quæ tanquam ſacrificiũ
b prodeſt aliis viuis & defunctis, inf.lib.de miſſ.cap.14.& ſequent. [b] D.Thom.art.10.c.ad 1.cum Aug.de verb. Domini ſerm.28. Am-
c broſ.1.ſacram.ca 4.ca.non iſte panis de conſ.diſt.2. [c] D.Tho cum Auguſt.de eccleſ dogm.cap.53 Torren. 3.confeſſ.ca.6.§.8. Hiero
d nym. Apologo contra Iouinian. [d] Anaclet.epiſt.1.ad med.tom.1. concil.cap.peracta.de conſ.d.2.quem Grat.ibid.omnes Canoniſt. & omnes Scholaſt.Theolog.d.12.vbi Durand. quæſt.5.num.6.intelligunt, de quotidiana communione omnium qui miſſæ aſſtabant ex præcepto, idem præceptum ſignificat Clemens.lib.8. conſtit.Apoſt.ca.18.alias 20.& Apoſt.can.8.aut.10.quem citat Anaclet.D.Thom. quæſt.80.10.ad 5.ait, idem præceptum fuiſſe poſtea limitatũ vt ter in anno: & tandem vt ſemel ſumeret. Taper.ar.15. Et ex pœna d. c. peracta. (vt excludatur limitibus eccleſiæ) colligitur præceptum. Alii, qui dictum Anacleti limitant adminiſtros tãtum altaris fatentur his fuiſſe præceptum. At paulo poſt Anaclet.ceſſant obligatio præcepti: quia multi propter impedimentum excuſabantur facilẽ mãſit tamen conſuetudo apud multos.colligitur ex Ignat.epiſto.ad Epheſ.Aug. epiſt.118.vt quotidie communicarẽt
e infr. G. [e] Euſeb.in chron. & lib.3.hiſt. c.12 omittit Anacletum: quia putat fuiſſe eundem cum Cleto, quem ponit 3.loco poſt Petrum, & Linum. & Hieronym.de viris illuſtr. verb. Clemens. Alii Anacletum numerant 5.loco, ut Damaſ.in Pontifical. Sabellic. Lucidus,
f & communis.nempe poſt Petr Lin.Cletum,& Clemen. [f] Ex epiſt. 1.integra Anaclet. uidetur loqui de his qui in ſolennibus diebus miniſtrabant epiſcopo, de quibus etiam c.epiſcopus.ca. omnes fideles.de conſ.d.1.ex Apoſt.can.10. Rational.lib.4.ca.54. Innoc. lib.4.c.23.lib.6.ca.7.& 9.Ioo.lib.de diuin.offic. Igmarus Remen. lib.de uariis capitul.eccleſ Hoſi.inſtit.cap.42.Petrus Soto in confeſſ.Cathol.de euchar.fol.54.Taper.art.16.Cano.3. de loc.12. 5. prope fin. Ayal.de tradit. 3.par.§ an neceſſarium ſit aſtantes communicare. Turrian.lib.1.pro canonibus Apoſt.c.22.catech.Pii V. Bellarm.lib.2. de miſſa.ca.10. argum.8. & de his miniſtris loqui-
g tur Trident.ſeſſ.23 cap.13.vid.cap.11 [g] Omnes Theolog.& Canoniſt.colligunt ea Anaclet. citante Apoſt. can. 10. quem citat. conc. Antiochen.can.2.propter quem Bellarm. ſup. fatetur fuiſſe olim decretum eccleſiæ de quotidiana communione: ſed abrogatum conſuetudine. Iacobus in Liturg. Clem. 2. conſtitutionum Apoſtol.ca.57. & in id Act. 2. erant perſeuerantes in fractione panis: Beda. Lyr. vtraque gloſſ.& Carthuſ. Ionas epiſcopus Aurelianen.lib. 3.in Claud.ait eum vſum fuiſſe in Ieruſalem. Apolloni. Abbas inſtituit, vt ſui quotidie communicarent. Diony.eccl.hier. cap.3.par.2 Iuſtin. Apolog. 2. ad gentes: Clem. Alexand.lib.1. Strom.poſt princip. Innocent.I. epiſto.1.capitu.1. quem morem fatetur apud eccleſ. Rom.& Hiſpan. Hieronym. Apolog. contra Iouin. & epiſto. ad Lucinum: & quod Hippolytus & alii in huius approbationem fecerint tract. Chryſoſtom.& Baſil. in Liturgiis. & homil.61. ad popul.homil. 28.in 2 Corinth. homil.5.in 1.Timoth. optime. hunc morem apud Africanos agnoſcit Auguſt. epiſto.118. ad Ianuar.capitu.2.& tract.26. in Ioann. & apud monachos Palad.hiſto. ſanct. capitu. 53. & in uita Hor.Abbatis. Paulin. epiſcopus Nolæ epiſto. de pœnitentia. Petrus Rauennas Chryſolog. de filio prodigo, ſerm.5. & 67. facit Gregor. libr.4. dialog. capitu.vltimo. habetur. capit. quid ſit ſanguis. de conſ. diſtinctio.2. Pachom. Abb. idem ſignificat in ſua regul. monach. quam è cœlo attulit ei Angelus. habetur ad fin. Caſſiani, & eam regul.referunt Sozome.lib.3.hiſt. cap.decimoquarto. Nicephor. lib.nono.cap.14.Hieronym.in regul.ad Euſtoch.cap 19.hunc morem fatentur ex Recent.Vualdeo Hoſi. Anton. 1.part.hiſt. tit.ſexto.capitu ſecundo.§.1.Innocen.lib.4.capit.42.Ambroſ.5.ſacram.
h capitu.4.Hilar.Pap.apud Iuo.2.p.capitu.28. [h] In Matth.6.panem quotidianum, aiunt Hiero.Chryſ.Theophyl. Fortunatus Chromatius.

matius Diuus Tho glo.ord.Lyra.Cyprian.ſerm.de orat domini-
ca.& ſer.io cœna ad qocm Cypriao.ſe refeti Hylar.in Mat.can.5.
Auguſt 4.cont.duas epiſto.Pelag. c.9.citat Cypr. & d.eſt.ca.21.
i §.2.ad fin. [i] conc. Africa.3.cap.3. Rational.li.4.cap.53. Clictou.
lib 2.Antiluth. Pius Papa I. epiſt.c.4.de eulogia.i. pane benedi
cto. Bellar.lib.3.de
k cultu ſanct.cap.3.[k]
Idem Triden. ſeſs.
2.& ſeſſ.13.c.8.mo
net ad frequentem
communionem ex
l hortari fideles.[l] Baſil.epiſto.ad Cæſariam Patriciam, nos
quater in hebdomada communicamus, fer.4.6. ſabbato & dominica: ac
io alijs diebus, ſi qua memoria ſuo-
m rit ſancti. [m] Diuus Thom 2.2. quæſt.
n 47. [n] Epiph .lib.3. contra hæret. tom. 2. ad fio Synaxes ordinatæ ſunt ab Apoſtolis fer. quarta, & ſexta, ad horam 9. & dominica poſt matutinas, & tunc ieiunari feria
o quarta, & ſexta. [o] Refert Auguſt tract. 26. in Ioan. & epiſto. 118. ad Ian. cap. ſecundo. colligitur ex ſynod. 6. can. 52. 55. Laodi-
p cen.ca. 49. [p] Theodoret. Balſam. & Carran. ſuper 6.ſynod.ca.52. Leo Tuſcus ſuper Liturgiam Chryſoſtom. fin. Onuphrio Angelos deſerebat euchar. omni dominica & ſabbato i vtraque ſpecie, refert Sozomen.li.6.hiſt. ca.29. & in vit.Pa-
q trum. [q] Iuſtin. Apolog.2.pro Chriſtianis ad Antonin. D.Thom.q.80.10. ad quintum ſi.cum Augu.epiſt.118.& conſulit de eccleſ. dogm.cap.53. Hieronym. in Gala. 4. & epiſt. ad Eolloc. Syluerius Papa,ca. 3.apud Burchar lib.5. ca.8.ſingulis dominicis Quadrageſ. Fab. Pap.epiſt.3.Innoc.lib 2.cap.29.concil.Matiſcon.2.c.4.Bonauen. lib.2.de profecto relig c.78.& miniſtris altaris conſulit Trident
r ſeſſ.23.cap.13. [r] De dominica ſit mentio Apoc.1.& hæc dicitur prima aut una ſabbati Marc.15.& 1. Corin. 1.de qua Torren. 4.cõ ſeſſ.cap.9.§.decimoquarto, Cano.lib.duodecimo, capitu.decimo tertio Caniſi. lib.quarto, Marial. cap. decimo. & in catechiſ. de tertio præcep. Decalog Couarr.4. Var.capit. 19. num.ſexto, Soteal. verb.dominica. Ignat. epiſto.ſecunda, Tertul. Apolog.contra gent.cap.decimoſexto, vocat diem ſolis, Auguſtin. de tempore, ſermo.254. 252. epiſto.119. ad Ianuar. capitu.duodecimo,
ſ decimotertio, Leo epiſto.81. [ſ] Auguſtin. de tempore ſerm.251.
t ſummiſt.de tertio præcep. [t] Concil. Lateranen. ſub Innocen. III. cap.uigeſimoprimu, cap.omnis utriuſque. Tridentin.ſeſſ decima ſeptima, cano 9. ſeſſ.vigeſimaprima, cap.quarto, nec eccleſia uetat, ſed faſtidioſos inuitat ut ſaltem ſemel, & urget præcepto. quam tamen moram carpit Auguſt. de uerb. Domini. ſermo.28. Ambroſ.5.ſacramen. cap.quarto, & prius Fabian. Papa, cap.& ſi non.de conſecrat.diſtin.2. præcepit ter ſaltem in anno: niſi quis

grau i crimine impediatur. Diuus Thomas, artic.10. ad quintum. concil. Turonen.ca.50. Agathen.cap.2. Elibertin capit.omnis homo.de conſ.diſt.2. Chriſtus, Luc.14. ad conuiuium.i.communionem, iubet compelli præcepto debiles & claudos. i. peccatores &
u ſegnes: ſed præmiſſa præparatione. [u] Citat.lit.Q. [x] Hieronym.
x in reg. monial. ad
y Euſtoch.cap.19. [y] Hortator Triden. ſeſſ.25.de reg. cap. 10 pro monialibus & ſeſſ.23. capit.18 pro his qui ſunt in ſeminario Palad.in vita Machar.cap.2. Fœmina incidit in morbum quia quinque hebdomadis abſtinuerat ab euchariſt. & de 12.fructibus Spiritus Sancti, Apocaly. vlt.D. Thom. 2. 2. quæſt. 70.3. quæſt.101.ar
z tic.2.& 4. [z] Patres cit. Ignat. epiſto.ad Epheſ. Chryſoſto. hom.5.in 1.Timoth. & orat.de Philogon. ho. 3 ad Epheſ.homil 17. ad Hebræ. Cyprian & Bernard.ſerm in cœna Domini. Greg. VII lib.1.epiſt.31. ad Mariſ. Innocen. lib.4. capitu 42.D. Thom. quæſt. 80. art.10. Bonau.to.1. opuſc. de proceſſu relig. p.7.c.21.Cyril. lib. 4. in Ioan. ca.17. dicit minus diſpoſitos accedere qui raro, quam qui frequenter communicant, P. Madrid. lib. de frequenti cõmunione. Auila. epiſt.2.& ſæpe Trid. ſeſſ 2.ſeſſ.13.cap.8.
a ſeſſ.22.ca 6. [a] Sup. cap.54. Trid. ſeſſ. 13. cap.8. ad fi. D. Thom.q.79.1.cum Ambr. 5. ſacram.ca.
b 4. [b] Optime Chry. homil. 17. ad He
c bræ. loquitur. [c] Auguſt. & Gregor. 7. ſupr. Theoph.in 1. Corinth. 11. in re dubia dimittunt id iudicium ipſis communicatoris, pro ratione famis & deuotionis propriæ. vt Greg.lib.12.epiſt.vlt.ad Aug.epiſcopum Anglor.de illo qui paſſus pollutionem: de quo etiam D. Tho art.7. ad 2. Rich. Durand. Bon.& alij relinquunt ſuo arbitrio & deuotioni. ſupra
d cit.c.51. [d] [e] Clem.epiſt. 3. Aug.ho.vlt.ex.50. quæ eſt de pœniten
e tia: optime Cypr. lib.2.epiſto.14.lib.4 epiſto.7 Taper. artic.16.
f Madrid.& Auila. ſup. D. Tho.opuſcu.88.cap.15. [f] Caiet cum D.
g Tho.2.2.q.84. [g] Cyril.lib.4.in Ioan c.17. Bon.d.12.& opuſc.in.
h Gerſo. & ſæpe Patres. [h] Vt falſo Caiet. verb. communio damnat præſumptionis laicum, qui communicat quotidie.nã D. Tho. ar. 10.Bon.d.12. Aug de ver.Dñi.ſer.28. Amb.5. ſacram.c.4.Hier. Apol.cõtra Iou.& epi.ad Lucin. Beticũ.cõicantes quotidie abſque læſa cõſcientia laudãt: & eccleſia nõ prohibet.c.nõ prohibet.de conſ. d.2.ex Aug.trac 6.in Io.1.q.a ex initio. hic eſt cibus & panis quotidianus, ſi adſit diſpoſitio.in qua re conſulẽdus eſt cõfeſſarius doctus. B. Catharina de Senis (vt in eius vita refert Ant.) obiicienti cur quotidie cõicaret:cũ Aug.dicat ſe id nõ laudare. Rñdit, cur tu
i vituperas, quod ille non auſus eſt reprehendere. [i] Mong. Bonau.
k opuſc.tom. 2. de proceſſu religionis in proceſ.7.c.18.20. [k] Aug & Hier-

nus dicto euangelio aut Symbolo, eijciebat ab eccleſia ad fores publice pœnitentes (& catechumenos) quia non erant communicaturi: ſed diſtribuebatur eis eulogia, id
i eſt panis benedictus: [i] vt nunc ſolet à parochis ruralibus diſtribui in Dominicis, reliquos Diaconus vocat ad communionem, oſculum pacis tribuit, & ait, accedite cum timore & tremore. Hunc morem quotidianæ communionis optat S.Synod. Trident. ſeſſ.22. cap.6.re
k nouari apud fideles. [k] Deinde mos
2. inualuit, vt fideles quater in heb
l domada communicarent: [l] & in his diebus ieiunabant uſque ad no
m nam, [m] quæ eſt tertia poſt meri-
n diem. Poſtea ter in hebdomada [n] fiebat miſſa: alicubi bis, nempe in dominica & ſabbato, vt apud Græ
o cos: [o] in aliis vero diebus hebdomadæ fiebat tãtum ſacrificium præ
p ſanctificatorum. [p] Poſtea in Dominicis tantum dabatur commu-
q nio: [q] quod nunc conſtitutio Religionis clericorum Societãtis Ieſu ſuis præſcribit. quia dies dominicus
r in figuram reſurrectionis [r] & ſacrificij paſchalis eſt communioni aptiſsimus: in quo ex Apoſtolorũ traditione impoſitum eſt præceptũ
ſ audiendi miſſam [ſ] Tandem ad ſolum diem aut tempus paſchæ limitatum eſt præceptum communio-
t nis. [t] Patres conſulunt commu-
u nicare ſemel in hebdomada, [u] aut
x bis in menſe [x] iuxta prudentis cõfeſſarii arbitrium: aut ut monachi
y nigri ex ſtatuto, quolibet menſe [y] communicant vt Apoc.vlt.lignum vitæ, quod erat figura euchariſtię, afferebat fructus duodecim, per ſingulos menſes reddens fructum ſuum.

2 Prędicatoris officium eſt generaliter hortari ad frequẽtiam communionis, ut in more habent Pa
z tres: [z] ſicut ad fiducialem, & frequentem orationem, & ad alia pietatis opera, quæ ſunt præcipua Chriſtiani hominis arma, & ſubſidia, per quæ obtineat maiorem
a perſeuerantiam in bono. [a] ex iis qui dignè & deuotè communicãt, nimium aut ſuperfluũ cenſeri non debet, ſi quidam probatiores ſumant quotidie, ut mos erat in primitiua eccleſia. Qui accedit indigne, nimis eſt ſi vel ſemel in uita cõ
b municet. [b] Laici non proprio iudi
c cio, [c] ſed ex confeſſarii ſapientis &
d experti monitio [d] ſemel in menſe vel hebdomada communicent: nã in re tanta, non decet hominem eſſe arbitrum in propria cauſa. Prudens confeſſarius à laico homine ne exquirat diuinam aut angelicã puritatem, ſed ſatis eſt ea probatio, vt de prætetitis habeat iuſtam accuſationem, nec de præſenti iniuſtam delectationem, de futuro vero in
e ſtam uoluntatem. [e] ſic deuotius accedet, deuotio enim non eſt dulcis delectatio appetitus, ſed promptitu
f do ad opera diuini cultus: [f] & euchariſtia etiam tepidis auget deuo
g tionem: [g] prope enim eſt dominus omnibus inuocãtibus eum. Porro tibi qui falſam excuſationem prætexis dicitur, ſi non es hodie cras minus aptus eris.

3 Sit confeſſarius fidelis diſpenſator & prudens, vt det cibum in tempore iis qui ſine proxima occaſione recidendi communiter uitãt mortalia. Rigidus uero eſſet cenſor, qui laico etiam uitæ probatiſſimæ non permittat quotidianam
h communionem. [h] ſumat tamen experimentum de humili obedientia ad probationem, iubens aliquãdo abſtinere: [i] ne hac occaſione
i Sathanas ſe transfiguret in angelũ lucis. Si quis cum humili Centurione Matth. 8. ad tempus abſtineat, non audent illum reprehen-
k dere D. Auguſt. & Hieron. [k] & qui manducat non manducantem non ſpernat. Rom.14. ſi regnat pec

l Hieron. ſup. [l] ſup. ca. 51. D. [m] [n] Sic Luc. 14. compelle claudos &
m cæcos intrare ad conuiuium. ſignificat. Aug. de eccleſ. dogm. c. 57.
n tract. 26. Io. Adr. de euchar. facit D. Thom ar. 10. ad tertium. & d.
22. q. 1. t. 2. ſic Chriſtus præſciens Petrum & Apoſtolos eadem
nocte grauiter offenſuros, non priuauit communione. interdum
tamen abſtinēdum eſt cum Centurione. Aug. de verb. domini, ſerm. 6o. Caſſian. collat. 22, ca. 7. & c. omnis, ut confeſſarius probet ne admittat indignos Matt. 6. ne ſanctum det canib', aut margaritas porcis. Diuus Thom. quæſt.
u 8o. art. 6. [o] Laurentius Iuſtin. ſerm. de
p euchar. [p] Quia recipere euch pertinet ad meliorem actum caritatis & piæ confidentiæ: & datur gratia ex opere operato: redundat in cultum Dei. ſed abſtinere eſt licitum per accidens, ex tepiditate & conditio
q ne recipientis. [q]
r [r] Bona. opuſc. cit. ca. 18. 20. ait cum ſenſibili deuotione fieri in fœminis titillationem carnis, & pollutionem, quæ omnino fugiēda eſt quamuis non audet
ſ prorſus damnare. [ſ] Trident. ſeſſ. 21. capit. 2. Conſtant. ſeſſ.
t 13. Baſil. ſeſſ. 30. [t] Caiet. & Bañes, 2. 2. quæſt. 10. ar. 2. Ribadeneyra lib. de re
u bus Angliæ. [u] Alexan. 4. par. quæſt. 11. m. 2. artic. 4. §. 1. D. Thom. quæſtio. 80. 10. ad quartum, diſtin. ca quæſt. 3. 1. vlt. ad quartum. Soto. diſtin. 13. quæſt. 2. 2. Tabien. communic. §. 15. Card. c. quotidie. num. 3. de conſec diſtin. 2.

catum in mortali corpore (vt ſi frequenter uincitur uoluntaria pollutione) expedit abſolutionem dif-
l ferre[l] etiam vrgente præcepto de communione paſchæ. Quos vero iudicat idoneos abſolutione (vt qui habet attritionem dignam, quę
m affectum peccati excludit,[m] nec in ſordeſcit peccato publico cuius ſcádalum ante communionem auferendum ſit) poteſt incitare ad communionem: quamuis facile recidat non ex habituali conſuetudine ſed propter extrinſecas cauſas quæ
n forte teniant:[n] habet enim homo ius ad medicinam ſacramentorum vt exhilaret faciem in oleo, & panis cor hominis confirmet, Pſ. 103. Non oportet ut homo experiatur proprium profectum ex frequenti
o communione:[o] minus enim experimur incrementū ſpirituale quod fit inſenſibiliter, quàm corporale quod in arbore dum creſcit & pullulat, non cernitur ſtatim, ſed poſt longum tempus apparet creuiſſe.

4 Laudabilius & utilius opus eſt de ſe communicare quam abſtine-
p re[p] ex humili ſui reputatione, & pro timore. & tamen temperandus eſt quarūdam perſonarum nimius & imprudens feruor, ac intempe-
q rata ſitis communionis,[q] dum accedunt abſque mortificatione paſſionum: ſi ſenſibilis deuotio fiat cum quadam carnis titillatione & pollutione, omnino fugienda eſt: quamuis quidam Patres damnare
r non audeant:[r] ideo merito quidá prælati prohibent ne quis abſque eorum licentia laicus communicet quotidie habenda enim eſt magna
ſ ratio reuerentiæ ſacramenti,[ſ] & vt impediatur periculum abuſus, ne obrepat in perſonas minus pronidas præſertim fœminas, quæ ſa-

c. ſufficiat. vbi pro ratione datur, quia eſt memoriale mortis Chriſti, qui ſemel mortuus eſt. & colligitur à fortiori. cap. conſuluiſti: de celebrat. miſſ Specul. conſcien lib. 3. ca. 3. §. 6. ſum. confeſs. lib. 3. titu. 24. q 1 20. Margallo rubr. de celebratione miſſa. ſed Palud. & Armil. aiſt tunc licere ſumere. 2 hoſtiam, quando ſuperuenit
x periculum corruptionis, niſi ſumatur. [u] Dicetur lib. de miſſa. cap. conſuluiſti, de celebr. miſſ. d. cap. ſufficiat. & cap. duo ſunt 96. diſt.
y Soto. diſtin. 13. quæſt. 2. 2. [y] Refert Rational. lib. 4. c. 1. num. 26.
z Renan. ſuper Tertul. de coron. mil. col. 6. [z] Sylu. euchar. 3 §. 15. num. 5. Angel. euchar. 3. §. 36. Tabien. miſſ. num. 6. cum Palud. Armil. §. 26.

C A P. LIIII.

a LVc. [a] 22. hoc facite de quo Triden. ſeſſ. 22. cap. 1. ſeſſ. 23. ca 1. dicit, inſtituit Apoſtolus ſacerdotes, & eorum in officio ſacerdotali ſucceſſores. Quod adiecit, quia ſucceſſores ſimpliciter Apoſtolorum non dicuntur, niſi epiſcopi ſeſſ. 23. cap. 4. d. eſt. lib. 3. de pœnitentia. cap. 5. & lib. de ordine. ca. 7. ſed falſo addit Soto. quod in eadem cœna Apoſtolos fecit miniſtros abſoluendi: cum tamen poſt reſurrectionem Ioan. 20. inſtituerit ſacramentum pœnitentiæ. & loquitur contra Trident. ſeſſ. 14. cap primo, & ſupra lib. primo, de pœnitentia, cap. 12. lib. 2. cap. 1. §. 4. & 6. lib. 3 in

b princ. & cap. 1. & 4. [b] In eadem cęna inſtituit euchar. ut patet ex Matth. 26. Marc. Luc. & Palud. c. Corint. c 1. Trident. ſeſſ. 13 ca-
c pitu. . ſeſſ. 22. & 23. cap. primo, [c] [d] dictum eſt de ſacramen. c. 26.
d §. 3. G. & quomodo laici iuſti dicantur. c. Pet. 2. regale ſacerdo-
e tium. ibi litera P. [e] Trident. ſeſſ. 22. cap. primo, ſeſſ. 23. cap. 4. canon. 7. concil. Nicen. 1. cano. 14. Lateranen. capit. firmiter. Florent. olim vero in ſtatu legis naturæ creabantur ſacerdotes electione populi aut principis: & tamen Pontiſ. erat maior rege. Bellarm. 2. de Roma. Pont. ca. 19. argum. 4. quorum poteſtas non extendebatur in effectum ſupernaturalem. ſupra lib. 3. pœnitentiæ. capit. 4. §. 4. Bellarm. lib. primo, de miſſ. ca. ſexto. Chryſoſto. lib. 3. de ſacerd. Clemen. lib. 2. conſtit cap. 28. lib. 8. cap. vlt. Cyprian. epiſto. 77 Iuſtin. A-
f polog. 2. [f] Supra de ſacram. cap. 26. Diuus Thomas, quæſtio. 82. concil. Lateranen. cap. firmiter. Florent. Trident. ſeſſ 22. cap. 1. cano. ſecundo, ſeſſ. 23. cap. primo, 4. cano. 1. Vualdenſ. 10- mo ſecundo, de ſacramentis. cap. 20. 28. quia ſolis Apoſtolis & eis qui his ſuccedunt in ſacerdotali officio dixit Chriſtus, Luc. 22. hoc facite. At ſolus Palac. diſtinct. 13. quæſtio. ſecunda, ait probabilius eſſe ex primo Corinth. 11. Apoſtolis bis dixiſſe Chriſtum, hoc facite: & illis diuiſim dediſſe poteſtatem in panem tantum, deinde in uinum.

cilius ſeducuntur illuſione dæmo-
t nis,[t] vt Eua ſeducta eſt à ſerpente. 2. Corin. 11.

5 Nemini etiam ſacerdoti extra celebrationem licet in die bis com
u municare[u] vetante id eccleſiæ vniuerſali conſuetudine: celebrare vero ter datur in die natalis Domini omnibus ſacerdotibus: & in quibuſdam caſibus iure & conſuetu-
x dine conceditur bis celebrare,[x] vt quado pauper parochus habet duo oppida annexa. Leo Pont. fertur ſe
y plies aut nouies in die celebraſſe,[y] potuit enim ſecum diſpenſare, ut ex iterato miſſarum ſacrificio uberiores fructus participaret. Nulla diei hora etiam poſt meridiem pro
z hibetur ieiunus communicare.[z]

C A P. LIIII.

Miniſter quis ſit? laico non licet tangere euchariſtiam, aut vaſa ſacra.

a NOn prius Chriſtus inſtituit miniſtrum euchariſtiæ[a] ut ſacramētum aut ſacrificium eſt, quá inſtitueret ipſam euchariſtiam in
b vltima cœna.[b] Miniſter euchariſtiæ etiam ab alio conſecratæ non
c eſt Angelus,[c] niſi ex diſpenſatione Dei. nemo ſacerdote inferior quantumuis iuſtus, poteſt euchari
d ſtiam conſecrare.[d] Sacerdos vero ex poteſtate ordinis quæ non eſt
e temporalis[e] ſed perpetua, vere con
f ſecrat:[f] quamuis eſſet præciſus ex communicatione, hęreticus aut de
g gradatus:[g] licet iſti illicite conficiant. ſingulare eſt, vt id tantum ſacramentum poſſit homo ſibi etiam
h ſoli miniſtrare:[h] quod tantum ex ſuis ſacramētis Chriſtus dignatus

num. Sed hæc noua ſententia eſt contra omnes Theolog. & Patres: cui enim datur poteſtas in corpus Chriſti ſub una ſpecie, datur ſub utraque. Nunquam vero ob neceſſitatem poteſt hæc conſecratio committi non ſacerdoti: nec id unquam legimus, quia ſacerdos eſt non tantum ordinarius ſed neceſſarius mini-
g ſter. Bellarm lib. quarto, euchar. cap. decimoſexto, [g] Supra de Sacramen. capit. vigeſimooctauo. de hæret. Diuus Thomas, quæſt. 82. 7. Soto. diſtinct. 13 quæſtio. prima. Ledeſm. articu. ſeptimo, & generaliter quæſtio. 69. q quia character eſt indelebilis & poteſtas propter bonum commune eſt inamiſſibilis, quæſtio. 63. quinto. addit. quæſt. 39. ſecundo. Barto. Ledeſm. de ſacramentis. difficult. 31. & ſequen. Torren. 3. confeſſ. cap. primo. §. 9. & 11. cap. ſexto, §. 11. & 12. Sixtus, lib. quinto, Biblio. ca. 258. concil. Conſtantien. ſeſſio. octaua, & decimaquinta. Trident. ſeſſio. ſeptima, cano 9. 12. ſeſſio. 23. cap. quarto, can. 3. 4. Grat. capit. multi. cap. quod quidam. prima, quæſtio 1. At Cyprian. & Leo. cap manus. 1. quæſtio. 1. negant extra eccleſiam eſſe rata ſacerdotia, & uerum ſacrificium. & cap. audiuimus. 24. quæſtio prima, quod exponit Diuus Thomas de non rite conſecratis, quæſtio. 82. 7. ad primum, & ibidem de ſchiſmatico, & articu. 8. de degradato, ab iſtis non licet accipere euchariſtiam, articu. 9. bene tamen in neceſſitate Baptiſmum vel abſolutionem. ſupra de ſacramen. cap. 9.
h §. quinto. [h] De ſacramen. cap. 26. §. 7. at in matrimonio contra-

i eſt ſuſcipere. [l] Diaconus miniſtrans ſolemniter ſacerdoti tangit ſa-
k cra vaſa euchariſtiam cõtinentia: [k] & Papæ ſolemniter celebranti Diaconus Cardinalis miniſtrat potum
l ſanguinis: [l] olimq́; dum fideles ſub vtraque ſpecie communicabãt, diaconus miniſtrabat laicis per fiſtulam argenteam ſorbentibus potum
m ſanguinis ex calice. [m] quod officium fecit B. Leuita Laurentius, qui & legitur baptizaſſe in neceſſitate. Neutrum tamen miniſtrat Diaconus ex officio, ſolus enim ſa-
n cerdos [n] iure diuino [o] eſt ordina-
o rius miniſter. In uno miſſæ ſacrificio, & cõſecratione, miniſter principalis debet eſſe unus per ſe, ut di-
p ctum eſt alibi. [p]

2 In neceſſitate infirmis Diaco-
q nus miniſtrat corpus Chriſti, [q] de licentia epiſcopi, uel parochi impediti, quãuis manus conſecratas non habeat. ſi parochus ſit abſens ſatis eſt illius interpretatiua ratihabitio,
r ut ſacerdos etiã regularis [r] non obſtante generali prohibitione miniſtret baptiſmum, & euchariſtiam vicinis morti: & utilem extremam vnctionem, quamuis hæc in præcepto non ſit. in qua neceſſitate ſacerdos, aut diaconus poſſet dare communionem, quamuis improbus pa-
ſ rochus prohiberet: [ſ] cenſetur enim epiſcopus, aut certe Papa iure communi ratum habere, cum hic ſit miniſter ſufficiens. ſi tamen præſens parochus reſiſtat, non debet diaconus cum eo litigare, ut cum ſcãdalo miniſtret, eo inuito. Nullo modo licet diacono offerre ſacrificiũ miſ-
t ſæ [t] etiam in feria ſexta Paraſceues, ubi celebratur officium cum hoſtia pridie per ſacerdotem conſecrata: nec deficiente poſt conſecrationem ſacerdote, poteſt Diaconus miſſam perficere. Soli enim ſacerdoti dum initiatur concedit epiſcopus poteſtatem offerendi ſacrificium: quæ ſimul coniuncta eſt cũ poteſtate conſecrandi. nec poteſt Diacono committi conferre extremam vnctio-
u nem [u] cum oleo per epiſcopum cõſecrato, ut lib. de confirmat. cap. 13. dictum eſt.

3 Legimus olim permiſſum à vi-
x ris pijs, [x] propter imminens periculum tyrannorum, ut abſentibus ſacerdote, & diacono, laicus deferret euchariſtiam: & ut communicantes illam prius in manus accipe-
y rent: [y] ad quod fœminæ vtebãtur
z linteolis quæ dominicalia vocant. [z] At iã id nullo modo licet laicus, aut etiam ſubdiaconis prohibente eccle-
a ſia, [a] quę & punit ſacerdotes minus
b reuerenter tractãtes: [b] habenda eſt enim maior ratio reuerẽtiæ in hoc admirabili ſacramento, quam fructus infirmi, cui impedito ſatis eſt, ut ſpiritualiter accipiat in uoto. ſi hoſtia in terra iaceat, nec adſit ſacerdos, licebit laico reuerenter eleua-
c re: [c] nec ad hanc contrectationem tenetur eſſe in gratia, quia non eſt miniſtratio ſacramẽti. In laicorum etiam nobilium priuata domo conſeruari non debet euchariſtia in ſacratio (vt olim mos erat apud Aegy-
d ptum, & Alexandriam, [d]) ſed in publica eccleſia. Nec tempore Epidimię decet ſacerdotem dum contagionem timet ponere euchariſtiam in loco etiam decenti, ut inde infir-
e mus proprio ore capiat. [e] ſed nec debet laicus tangere conſecratum calicem vacuum, patenam, uel cor-
f poralia, [f] vt dicetur lib. de miſſa.

i hens non miniſtrat ſibi uni, ſed vtrique. [i] Diuus Thomas quæ-
k ſtione 81. 1. quæſt. 84. 7. ad quartum. [k] De ſacrament. capit. 26.
l §. 4. [l] [m] Supra capitu. 44. §. octauo. Clem. libro 8. conſtitut.
m capit. vigeſimooctauo, ad fin. Durand. diſtinct. 13. queſtio. quarta, & de B. Laurent. refert Ambroſ. 1. offic. cap. 41. D Thom. diſtio. 13. quæſtio. prima, 3. 2. ad primum, & quæſtio. 67. primo ad tertium. Ledeſ. prima parte queſtio. 8. artic. 4. dub.
n tertio. [n] conc. citata cap. peruenit, de conſecratio. diſtinctione ſecunda. Dionyſ. cap. eccleſiaſt. hierar. Clem. lib. 8. conſtitutio. cap. 20. D. Thom.
o quæſt. 80. 3. [o] Colligit Soto, diſtinct. decimatertia, quæſtio. prima, artic. 2. ex 1. Corinth. 4. ſic nos exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti. Ledeſm. quæſtio. 23. 3. Re-
p cent. [p] Supra capit. 18. § ſecundo, & de ſacrament. ca-
q pit. 27. [q] De ſa-
r cramenti. cap. 26. [r] Sic Clement. vnic. de priuileg. moderatur Nauar. cap.
ſ 27. nume. 101. [ſ] Soto artico. 4 contra Syluest. §. ſecũdo. & Petrum à Soto,
t infra. [t] [u] D. Tho.
u quæſt. 82. 3. & colligitur ex concil. & de unctione, libro de confirmat. cap. 13. §. ſecundo. D. Thom. add. queſt. 31. Nauar. cap. 22.
x num. 12. [x] Euſeb. 6. hiſtor. ca. 33. Niceph. lib. 6. ca. 6. Serap. m moriturо ſacerdos miſit hoſtiam per puerum, & c. 34. ita iuſſiſſe Dionyſ. Alexandr. citat Iuo. p. 15. c. 37 Claud. repet. 10. c. 2. refert Tertul. lib. de orat. Cypr. ſerm. 2. de lapſis. Clem. Alexand. 1. Strom. Ambroſ. orat. de obitu Satyr. Baſil epiſt. ad Cęſariam patritiam. Bellarm. libro 4. de euchariſt. cap. 4 Gregor. lib. 4. dialog. & euchariſt. portari in ca-
y niſtro viminco refert Hieronym. epiſt. 4. ad Ruſtic. [y] Auguſtin. de tempore ſerm. 252. Claud. d. repet. 10. ca. 2. concil. Antiſiodor. cap. 36. 49. Cornel. Pap. apud Euſeb 5. hiſtor. ca. 35. Nicephor. lib. 6. cap. 6. 9. ex Dionyſ. Alexand. in epiſt. & libro 13. ca. 7. fin. ſignificat Ambroſ. dicens Theodoſio: quomodo tu pollutis manibus poteris accipere ſanctiſſimum Chriſti corpus, ut referunt Theodoret. 5. hiſtor. ca. 18. Tripart. libro 9. cap. 30. Paul. diacon. lib. 13. rerum Romanorum. Nicephor. libro 12. cap. 41. At potius intelligitur: quia Theodoſ. multos iniquo imperio occiderat, quam quod manu recepturus eſſet euchariſtiam Ambroſ. ſermo. de obitu Fratris Satyri. ca. 7. hic in procella maris ligauit collo euchariſtiam in ſtola, ut ſe communicaret. 6. Synod. can. 58. nemo laicus præſente diacono, diuina ſibi myſteria impertiat. & can 101. communicaturus componat manus in formam crucis: nec accipiat pro manu, in vaſculo aureo, quaſi materiam inanimẽ præferat homini, qui eſt imago Dei. Diacon. in vita Mariæ Aegypciacæ, Ignat. epiſcopus. Niceo. in vita Tharaſiæ. Metaphraſ. in vita B. Theoctiſtis, quòd in caniſtro habebat euchariſtiam, ut ſu-
z meret. [z] Concil. Antiſiod. ca. 42. fœmina dum communicat, habeat domioicalem. & Clemens, li. conſtitut. Apoſtol. fœmina accedat cooperta, ut habetur 1. Corynth. 11. addit tamen 6. ſynod. can. 101. non curandum eſſe de veſte ſerica, cum non accedat ad
a nuptias profanas. [a] Recipere laicum in manu non prohibet d. Concil. Antiſiodor. ca. 36. ſed ſolum, dicit, ne nuda manu ſumat, ſed cum domioicali, prohibet tamen Concil. Cæſarauguſt. can. 3. Toletan. cap. 14 Rothomagen. ca. 2. apud Borchar lib. 3. decret. capit. 76 ne laico, aut fœminę ponat ſacerdos in manibus, ſed in os eius. Anton Democar. lib. 3. de ſacrific altar. cap 9. Soto, diſtinct 13 quæſt. 1. articu. 3. Epiphan. lib. 3. contra hær. ad finem, carpit Zacheum laicum, qd myſteria contrectaret. Caſſiodor 4. Tripart. ca. 24. & Nicephor. libro 8. c. 49. ad fin. Athanaſius inſignatus eſt cõtra Iſchiron laicum, quod licet dotalia munia obiret Iuo. 2. p. ca. 29. 129. ex d. Concil. Rothomag. Grat. ca. peruenit, de cõſecrat diſtin. 2. vbi falſo vocat Conc. Rhimenſ. Paluda diſtinct. 13. quæſt. 1. artic. 4 Durand. quæſt. 4. Ledeſm. queſt 23 art. 4. Taper. artic 13. Caſt. euchariſt. hęr 4. iſte eccleſia id prohibere potuit (ut de cõmunione ſub vtraque, & particulorum, ait Triden. ſeſſ 21. cap. ſecundo.) Honor. 3. cap. ſane. de celebratio. miſſ. Illud factum Serapionis non debet in exemplũ trahi: quia non quod fit ab vno, ſed qd bene fit debet adduci ad probationem. Paludan. Democar. Soto Vinctonienſ. contra nouos Capharnaitas, ad argum. 55. Lindan 4. Panopl capit. 56. Gaiet. de verit. corp. Chriſti Centur 3. quod vero Caiet. in id Matth. 26. accipite, & comedite, cõcedit tempore Epidimiæ ſeu peſtis licitum, ut laicus proprio ore capiat. bene carpit Catharin. lib. 5. contra Caiet. c. 4. Soto Ledeſ. & Recent & ſimile dictum Henrici Boic. carpit Syluest. euchar. 3. §. 4. Decius, & Ri-
b pa, in cap. a deludicijs. Armil. Tabien. [b] Clem PP. epiſt. 2. c. qui non bene. c. ſi per negligentiam, de conſecr. d. 2. c. ſane, de celebr.
c miſſ. [c] D. Thom. q. 82. 3. Soto, d. 13. q. 1. 3. Ledeſ. q. 23. Durand.
d q. 4. Nauar. cap. 25. num. 72. [d] Baſil. epiſt. ad Cæſariam, Cyprian. lib. de ſpectaculis, num. 4. Hieron epiſt. 50 ad Pammach. Auguſtin. ſerm. 252. de temp. refert Claud. repet. 10. cap. 2. Bellarm. lib 4 de euchar. cap. 4 Tertul. lib. de orat. & lib. 2 ad vxorem Metaphraſ. & Niceph. ſup. ſed id prohibitum eſt in Concil. Cæſarauguſt. can. 3. Tolet. 1. can. 11. imo nec ſeruari debet in choro monialium. Trid. ſeſſ. 25. reg. c. 10. fin. Tolet. anni 1583. act. 3. c. 37. ſed non prohibet quin de licentia prælati in feſto corporis Chriſti moniales habere poſſint in choro euchariſtiam ſub vitro publice expoſitam: ut ait Couarr. epiſcopus conſultus, & quidam Recent. & prauis
e Salmant. & alibi. [e] Sup. A. contra Caiet & Henr. [f] c. non liceat.
f c. ſacratas. 23. d. c. in ſancta, cum duobus ſeq. de conſec. d. 2. Syluest. uerb. corporalia, ſed per priuileg Sixti IIII. poſſunt regulares quidam etiam laici tangere calices, & lauare corporalia, compend. Mend. verb. corp. §. 1. ver. laici fratres. §. 2. Pater Claud. in cõpend. priuileg. Societ verb. ſacra. Nauar. c. 25. num. 84.

CAP.

CAP. LV.

Vt digne miniſtret, requiritur licentia Paſtoris : & qualis præparatio? Quando phreneticis & infirmis miniſtrare debeat?

IVriſdictio, qua miniſter applicat euchariſtiam, non eſt de neceſſitate huius ſacramenti: eſt tamen de præcepto, vt fiat per ſacerdotem &
a cum licentia Paſtoris proprii. [a]
Religioſi qui abſque licentia Paſtoris communionem aliis præbent,
b excommunicantur in iure: [b] ſed
per priuilegia quarundam religionum poſſunt regulares per ſeipſos vbique, quouis anni die miniſtrare
c eam etiam ſæcularibus, [c] excepto
d ſolo die paſchæ reſurrectionis. [d]
illo enim die peccat regularis, ſi abſque epiſcopi aut parochi licentia miniſtret etiam ei qui non in-
e tendit implere præceptum. [e] quod
ſi priuilegium concedat de manu alterius ſacerdotis communicare
f etiam die paſchæ, [f] ſic communicans non implet præceptum paſchalis communionis, niſi id fiat de li-
g centia Parochi aut ordinarii: [g] Caueat regularis exemptus ne priuilegio abutés incurrat excommun. ſi contra priuilegii intentioné præſumat miniſtrare communioné in Paſcha, vel extremam vnctionem,
h inuito parocho præſente. [h] At ſacerdotes conſuetudine interpretante, ſatis implent præceptum communionis paſchæ, ſi tunc celebrent
i extra parochiam. [i]

2 Tenetur parochus habere in
k publico ſacrario [k] aſſeruatas formulas euchariſtiæ, ut ad infirmos
l opportune deferat, [l] etiam tempo-
m re peſtis cum proprio periculo. [m]
& tenetur miniſtrare extra tempora præcepti etiam ſanis ſacramenta communionis, confeſſionis, vnctionis & matrimonii: quamuis ij tunc nulla obligatione recipere te-
n neantur. [n] Nec excuſat parochum
o quod iaceat in peccato, [o] quia poteſt facile pęnitere, vt digne miniſtret. nec excuſat excommunicatio de qua non eſt denunciatus, quia dum exigitur à ſubditis, nõ peccat,
p ſi contritus miniſtret: [p] nec ob id fiet irregularis: quia Conc. Conſtãtienſ. dum ijs indulſit licite petere, conceſſit conſequẽter vt parochus excommunicatus qui ex officio tenetur, licite miniſtret, ne aliàs priuilegium dicatur fruſtratoriũ. Tenetur vero quicunq; ex officio ſacramenta miniſtrat, vt debita probatio
q ne reputet ſe eſſe in gratia. [q]

3 Interdum cauſa ſubeſt ut parochus neget communionem petentibus, ut phreneticis qui reuerenter capere non poſſunt, & aliis
r de quibus dictum eſt ſup. [r] ſed patienti uomitum infirmo debet deferre, ut pia adoratione & expreſ-
ſ ſiori uoto præceptum impleat. [ſ]

CAP. LVI.

Peccatori publico neganda eſt communio: non eſt conferenda ad probationem innocentiæ.

EX peccatoribus communionem petentibus, neganda eſt quibuſdam, etiam cum illorum infamia, quibuſdam permitti debet & illos excludere non licet à communi beneficio: circa quoſdam relinquitur miniſtro libera optio, propter probabiles cauſas & circũſtantias utrinque concurrentes. peccatoris occulti, aut publici ſunt gra-
a dus quidam. [a] t. quidam eſt omnino occultus, cuius crimẽ ſacer-

CAP. LV.

a NAuar. [a] c.21.nu.52.c.27.num.102. Soto diſt.13.q.1.3. Ledeſm q.23. Tabien. communi §.52. Tertul. lib. de coron militis. euchariſt. non eſt ſumenda, niſi de manu præſidentium. concil. Carthag. 2. Mileuit. c.28. c. omnis vtriuſque Floren. D.Th. q.82.3. communis cum Magiſt. d.13. Bartol. Ledeſ. ſumma. diffic.31. Taper. art. 17. Caniſ. §.6. Alan. de ſacrament. in genere. c. 50. Caſtro. ſacerdos. hær. 1. Vuald. tom. 2. de ſacram. c. 7.28. Cucchus. lib. 5. titu. 2. de euchar. nu.43. Hoſius. c.40. vide Bellarm. lib. 4.
b de euchar. ca.16. [b] Clem. dudum. de ſepul. cle. religioſi. de priuil. quod Nauar. c.27. num.102. de religioſo etiam non exempto, nec profeſſo ſi præſumat. cum Card. d. cle. religioſi ſi modo nõ ſit rector aut parochus eccleſiæ. Caiet. verb. communio. & verb. excom. ca. 64. Syluest. euchar. 3. §. 4. excom. 7. caſ. 14. Tabien. excom. 5. caſu. 11. Cordub. caſ. 24. fin. ſed ſi miniſtret ex ignorantia, vel quia credit parochum aut epiſcopum ratum habere, non incurrit. Caietan. Soto. Ledeſm. 2. p. q.33. ar. 3. Victor. Nauar. & Recent. nec ſi miniſtret euchariſtiã alteri religioſo ex-
c empto. Nauar. contra Syluest. [c] Compendium Mendicant. verb. communicare. §. 5. ex Iul. 2. Claud. euchar. §. 4. addit Fr. Medin. lib. 1. cap. 11. §. 13.
Sacerdos ſęcularis dum celebrat in monaſterio, poteſt de licentia ſacriſtæ miniſtrare alijs euchariſt. etiam tempore interdicti, Angel. interdict. 2. §. 10. Compend. communicar. §. 12. Claud. euch.
d §. 4. [d] [e] Leo X. Minor. in ſupplemen. conceſ. 100. compend. com-
e munic. §. 4. 5. 9. ex Nicol. V & Sixto IIII. Claud. euchar §. 2. & 3. Quare præter vnicum diem reſurrectionis, poſſunt regulares dare communionem omnibus etiam in aliena eccleſia, dum ibi religioſus concionatur. Claud. verb. miſſ §. 1. At expedit in aliena nõ fieri, abſque licentia parochi Nauar. c.21. num.52. Claud. verb.
f euchar. §. 2. fin. [f] Priuileg. Paul. III. anno. 1549. datum Societati Ieſu, iuxta conſtitut. Societat. 7. p. cap. 4. D. ſi modò qui communicat prius aut poſtea ſit communicaturus in propria parochia, ut
g ſatisfaciat præcepto. c. omnis vtriuſque. [g] Declarat conc. Tolet. anni 1566. act. 3. ca. 24. nec oppoſitum conceſſit Leo X. aut Paul. II. Loec Nauar. ſed aduenis qui non habent proprium parochum, licebit etiam ipſo die paſchæ pro impletione præcepti dare communionem, Soto. d. 18. q. 4. art. 2. quia ceſſat totus finis prohibitionis, ut in ſimili Nauar. capit. 16. num. 36. quæ ratio probat de alijs
h qui iam in parochia ſatisfecerunt præcepto. [h] Sup. B. At in art. mortis ſi abſit parochus poſſet regularis miniſtrare euchar. & vnctionem: quia adeſt interpretatiua ſaltem Papę, ut mucetur infirmus, Sot. d 23. q. 2. ar. 1. ver. vtrũ. Arm. ex cõmun. §. 49. & id cõceſſit Prædicatoribus Sixtus IIII. ſi parochus ſe difficilẽ oſtdat, aut malitioſe differat. & Leo X. in Conc. Later. ſi modo cã, aut denegatio ꝓbetur corã Notario. addit tñ vt liceat vti oĩbus priuilegiis ꝓ foro cõſcientiæ, non obſtante limitatione facta per conc. Later. refert Felici. lib. de cẽſur. tit. de priuil. p.648.654.670. & ſimile conceſſit Minoribus Pius V. nõ obſtãt. Trid. ſuppli cante gñali Aloſio Puteo ꝓſente Cardin. de Araceli, vbi id priuilegiũ ſeruatur. Clau. verb. cõc. Trid. §. 3. in qua re id negant Nauar. c. 27. nu. 102. cũ Cardin. & Sylu. & verb. vnctio. §. 4. Caie. ex commun. c. 64. Soto. diſt. 4. art. 3. con.
i 2. [i] Nam. c. oĩa. loquitur de his qui ſuſcipiũt cõionem de
k manu aliena. [k] Nõ in priuatæ domus oratorio, vt d. eſt. c. 54. §. 3. A. imo Trident. ſeſ. 22. de euitand. ꝓhibet celebrare in priuatis domibus. & conc. Laodicen. c. 58. Pariſié. ca. 47. Tolet. anni 1583. act. 3. c. 41. ne ęps det facultatem celebrandi ẽt in capella priuatæ domus, Petrus de Bollo in œconom. Canonica claſſ. 3. ca. 4. §. 18. Nau. c. 25 nu. 81. Maiol. libr. 3. de irreg. c. 23. nu. 4. At ſane non aufertur quin ẽps ex cã diſpenſet: cum id poſſit iure cõi, cui cõc. non derogat. Nau.
l n. 82. & eſt praxis [l] Vt hẽt conſuetudo gñalis eccleſ. ca. ſane. de celebrat. miſſ. Trid. ſeſſ. 13. c. 6. ca. 7. cum conc. Nicen. Eſpence. libr. 2. de adorat. euchar. c. 9. Caſtro. eucha. hær. 12. Hoſ. lib. 1. contra Brent. Tiletan. to. 2. c. 6. in Trid. fol. 302. Soto. d. 13. q. 2. 5. D. Tho. q. 83. 5 ad 11. Hoſi. lib. 5. contra Brent. Taper. art. 13. & 14. Torrenſ. lib. 3. confeſ. c. 6. § 2. Aſten. lib. 4. tit. 15. ad fi. Tabien. miſſa §. 27. Soteal. ver. euch. Bellar. li. 4. de euch. c. 4.
m & c. 24. col. 7. [m] Nauar. c. 25. nu. 131. & c. 24. num. 11. Soto. d. 12.
n q. 1. ar. 6. conc. Compoſtellan. anno 1566. act. 3. c. 37. [n] Nauar. ſup. & c. 7. nu. 5. c. 26. n. 4 ſi. c. 21. nu. 57. Sot. ſup. & d. 1. q. 5. ar. 6. col. 11. d. 18. q. 4. ar. 2. ad 2. Vict §. 145. fin. Adrian. de confeſſ. q. 1. dub 5.
o q. 5. dub. 8. Recent. & cõis Doct. d. 9. contra Medin. C. de pœnit. [o] Soto. d. 1. q. 5. art. 6. Ledeſm. q. 5. cum D. Tho. q. 64. 6. ad 2. q. 82. 9.
p Recent. Nauar. c. 29. nu. 76. [p] Soto. d. 1. ſup. & d. 24 q. 1. ar. 4. Caie
q tan. q. 64. 6. q. 82. 9. Couar. c. Alm. 2. p. §. 2 nu. 7. [q] Sup. de ſacram. c. 26. D. Th. q. 82. 5. ſed clarius. q. 64. 6. ad 3. Soto. d. 1. Ledeſm. q. 5. Cano. de pen. p. 5. Vict. §. 29. Henric. quodlib. 6. q. 4. Doctor. d. 5.
r Scot. q. 2. Paludan. Durand. q. 2. Adrian. de baptiſ. quæſt. 3. Na-
ſ uar. c. 22 nu. 3. cap. 25. num. 72. [r] Sup. cap. 42. [ſ] Sup. cap. 39. V.

CAP. LVI.

a DIuus Th. [a] q. 80. ar. 6. Sot. d. 12. q. 1. ar 6. Led. q. 21. Doct. d. 9. Richar. art. 3. q. 1. Carthuſ. q. 6. Paludan. q. 4. Albert. d. 13. artic. 17. & 10. Adrian. quodlib. 3. artic. 3. Alexan. 4. p. q. 46. Syluest.

dos ex ſola confeſſione nouit. minus occultum dicitur, ſi ſub ſecreto naturali ſibi commiſſum eſt, aut ſolus vidit, vel cum vno altero, aut paucis viris nouit, qui teſtes eſſe poſſent, ſed tacent rem, quæ nec dum deducta eſt, nec timetur deducenda ad forũ contentioſum. 2. quidã dicitur peccator publicus, quando factum eius notoriè conſtat in maiori parte viciniæ [b] (vt quod ſciunt decem vicini, vel pro quantitate oppidi plures, aut interdum pauciores) ita vt nulla poſſit tergiuerſatione cælari. deinde publicum dicitur ex infamia facti: ſed quia interdum falſo ſparſa eſt ab iniquo viro, ob hanc ſolam factum non dicitur notorium. [c] 3. notoriũ eſt, ſi in foro exteriori crimen conſtet iudiciali confeſſione rei, ſine vlla iam excuſatione. peius eſt ſi iuſta iudicis ſententia damnatus [d] cum duplici teſte, priuatus eſt iure famæ pro omni loco, etiam vbi poſtea ignota per obliuionem ſentẽtia, acquiſiuit bonum nomẽ. At non dicitur publicum ex eo tãtum, quod ſit probabile per teſtes. [e]

2 Communiter eſt peccatũ mortale ex genere cõtra caritatem proximi, [f] prodere hominis crimen & infamiam eo loco, vbi ignotus habet bonum nomẽ. interdum peccat contra iuſtitiam [g] cum obligatione ſatisfaciendi, qui occultum crimen reuelat, quando omnino emẽdatus eſſe creditur, nec per ſententiam fuerat famę iure priuatus. 2. interdum ſubeſt licita cauſa reuelandi infamiam, & ignotum alius crimen: [h] vt pro tuendo iure proprio aut alterius, quod ille ex malitia lædere perſiſtit, & correptione ſecreta monitus non deſiſtit: [i] Ita in propoſito licet interdum negare communionem, pro defendendo honore Chriſti & reuerentia ſacramentorum, [k]

3 Si peccator petat communionem in eo loco vbi manet publicum ſcandalum de peccato eius, (quia notorium eſt, aut laborat publica infamia per maiorem viciniæ partem) tenetur ſub mortali, Parochus aut alius ſacerdos negare cõmunionem: [l] vt ita ſit diſpenſator fidelis, qui non dat ſanctum canibus, Matth. 6. nec communicat peccatis alienis. Imo quamuis hic videretur ſecrete emẽdatus, & in foro pęnitentiæ ſit forte rite abſolutus, ſi maneat adhuc publica de crimine infamia & ſcandalum, tenetur ſacerdos in publico negare, [m] & ad tempus differre petitam cõionem, donec ſcandalo fiat ſatis, & conſtet de emendatione vitæ. Huic ſcandalo interdum ſatis fit, ſi parochus cũ rei licentia, [n] publice moneat populũ de vera iſtius pęnitentia. in ſecreta tñ capella vbi ceſſat ſcandalũ, poſſet communicare, [o] ſicut & abſoluitur in occulto foro.

4 Inter publicos peccatores numerantur. 1. hiſtrio, nempe ille qui recenſet ex officio turpes comœdias, & ſpectantes prouocat ad peccatum: qui non niſi dimiſſo officio abſoluendus [p] eſt, & multo minus admittendus publice ad communionem. 2. paraſitus qui cum aliorum pręiudicio vtitur mordacibus dicteriis & facetiis, [q] iuxta illud vulgatum, licet perdere amicum, ne taceatur falsũ dictũ. 3. qui exercet tyrocinia, id eſt, torneamẽta in equo, quæ iure prohibentur [r] ex eo, quod vt plurimum ex illis reportãtur cædes & grauia vulnera: niſi cum tali moderamine fiant, vt ceſſet periculum, licet raro & per accidẽs ſequatur alicuius mors aut vulnus. 4. aleator ſacris initiat' aut beneficiarius: quia his clericis iura ſub mortal. prohibent [ſ] officium, ſeu conſuetudinem ludendi notabilem quantitatem aleis & taxillis. & Rufus 18. annorum adoleſcens legitur damnatus quod ludis delectaretur. [t] 5. qui communiter & cũ periculo noto exercet choræas cum fęminis: [u] de quibus Diuus Greg. ait melius eſt die dominica arare, quàm chorȩas ducere. 6. fęminæ quæ utuntur fuco nimio & ornatu alienorum capillorum, ſi id faciant prauo fine alliciendi amatores & procos. [x] At hæc & ſimilia dum abſq; periculo mortali, & intentione praui finis exercentur, [y] non impediunt accedere ad ſacramenta cõfeſſionis & cõmunionis.

5 Suſpicio item de crimine habet gradus. 1. qui probabili & leui ſuſpicione laborat, admittẽdus eſt ad ſacramenta, [z] cum retineat poſſeſſionem boni nominis, & in dubiis melior ſit conditio poſſidentis. 2. ſi ſuſpicio ſit publica & uiolenta propter uehementia indicia, repellendus eſt à communione: [a] niſi ſuſpicionem legitime purgauerit. quia ſic ſuſpectus parum aut nihil diſtat à peccatore publico. olim quædam iura iubebant ad experimentum probationis conferri homini ſic ſupecto euchariſtiam: [b] fortaſſe non tentando Deum ut ab illo miraculum expectaretur (ut tẽtabatur probatione antiqua aquę feruentis, vel ferri candentis [c]) ſed ſicut reus iuramento compellitur aperire occultam ueritatem timore periurii, ita hic eã manifeſtaret, metu ſacrilegii ex indigna communione. ſed ea iura omnino ſunt abrogata [d] contrario iure ſimili, uel certe conſuetudine per ſapientes interpretata.

6 Publico uſurario parochus prohibetur miniſtrare abſolutionem [e] uel communionem, etiam vrgente mortis periculo, niſi præſtita prius cautione iuris, quam pro eo tempore dare poteſt. 2. hæretico ſacramenta conferri non debent, niſi facta apud legitimum iudicem

euchar. 3. §. 5. Nauar. c. 21. nu. 56. & ſacit c. 25. nu. 73. c. 27. num. 248. 250.

b ſi. [b] Doct. ſup. præſertim Sot. Nauar. Sylu. verb. notoriũ

c per c. tua nos. [c] Soto. Nauar. c. 25 nu.

d 73. p d. c. tua nos. [d] D. Tho. Soto. Ledeſ. Nauar. c. 25. nu. 73. cũ Aug. c. mul-

e ti. 2. q. 1. [e] Nauar. c.

f 25. nu. 73. [f] Soto. ſup. & lib. 5. iuſt. q.

g 10. arti. 2. [g] Soto vtroque loco. Recẽt. cum D. Thom. 2. 2. q. 73. 2. cõtra Caie-

h tan. ibi. [h i] Varias

i cauſas refert Gerſ. alpha. 34. lit. E. & ſeq. Cordub. add. ad Sotũ de ſecret. m 4. q. 2. poſt cõ. 4. Adria. quodlib. 11. dub. 5. & 6. Naua. c. inter verba. con. 6. nu 350. vid. nu. 143.

k c. 18. nu. 32. [k] Sot. d 12. colligitur ex c. ſacerdos, de offic.

l ord c. ſi tñ 6. q. 1. [l] Patres colligunt ex Matth. 6. nolite ſanctum dare canibus. Cypr. li. 1. epi. 10. c. dilectæ. de conſ. d. 2. Clem. li. 8. conſt. Apoſ. c. 22. vbi Turrian. Chryſ. ho. 83. Mat. & lib de compũct. D. Th. ar. 6. Soto. Led. & alii cit ſic dãs indigno in prouiſione beneficiorũ peccat cont. iuſt. diſtrib. conc. Trid. ſeſ. 24. c. 1. dicit cõicare peccatis alienis, &

m peccare mort. [m] c. 1. de pœn. & remiſ. Aug. c. ſi peccauerit. 2. q. 1. Syl euch. 3. §. 5. verſ. 2. Caie. verb. confeſſ. ſi. Nauar. c. 8. nu. 11. c 21. nu. 55. quando aũc ſit differenda abſolutio & cõio dictũ eſt. c. 51. D. & lib. 1.

n de pęn. c. 8. & 29. [n]

o Nauar. Caie. [o] Syl

p ueſt. Soto. Naua. [p] Alex. 4. p. q. 48. colligitur ex Patribus

q lib. 1. de pęn. ſup. [q] c. tres ſunt, de pęn. d. 1. vbi Nauar. nu. 16. & ca. 14. nu. 31.

r § 8. c. 23. nu. 123. [r] Nauarr. c. 15. nu. 9. Summiſ. ver. torneam. Ang. Sylueſ. Tabie. Arm. vbi Caiet. & verb. haſtiludium. Alcoc. de ludo. c. 52. per c. 1. de torneam. Abulen. Matth. 6. quæſt. 52.

Bañes. 2. 2. q. 40. ar. 1. ad 4. vid. Petr. Nauar. de reſt. lib. 2. c. 3. dub. 13. de duel-

ſ lo. [ſ] Nau. c. 19. nu. 5. & 8. ſi. Alcoc. de ludo. c. 10. 12. Caſtro. 1. leg. pęn. c. 12. Abulenſ. Matth. 6. q. 53. Turrecr. c. epi. 35. d. q. 1. Couar. c. cum eſſes, nu. 9. de teſtam. & reg. peccatum. 2. p. §. 4. nu. 1. per leg. 2. tit. 7. lib. 8. recop. addit Nauar. c. 19. nu. 11. nec laicus luſor deberet accedere ad eucha.

t ſine graui pudore. [t]

u Referũt quidam. [u] Nau. 23. num. 123. Bonau. 4. diſt. 16. in lit. At quidam choræas excuſãt, ſi moderate fiant Naua. c. 14. num. 31. lit. l. Caiet. Angel. Sylu. Armil. verbo choræa. Angel. ludus.

x §. 2. [x] Nauar. c. 23. nu. 20. & 90. Abulenſ. Matth. 11. Simanc. de catholic. inſt. c. 46. nu. 59. Summiſt. verb. ornatus. Armil. Fucus. Hoſcala. opuſ. 15. cum Alex. & Turrec. At cõiter non excedit veniale, ſecluſo malo fine. ſed Cypr. c. fucare. de cõſ. di. 5. dure loquitur: quẽ expoỹit D. Thom. 2. 2. q. 169 art. 2. ad

y 3. [y] Sic ludos & tẽpla, quæ olim i cultum idolorũ erant, retinent Chriſtiani mutata intentione finis: vt ex Patribus probat Bellar. lib. 3. de ſanctorũ cultu.

z c. 12. [z] Sot. d. 12. [a]

a D. Th. d. 9. q. 1. 3. 2. Rich. ar. 3. q. 3. Ant. 3. p. tit. 14. c. 11. §. 2. Sylu. euchar. 3. nu. 3. Tabie. cõmunic.

b §. 54. [b c] D. Tho.

c q. 80. art. 6. Soto. d. 12. q. 1. ar. 6. c. ſi. de purg. vul. c. Mennã. c.

d conſuluiſti. 2. q. 5. [d] D. Thom. q. 80. ar. 6. ad 3. & 2. 2. queſ. 95. 8. ad 3. Syluest. homic. 3. §. 5. ver. 9. duellum. §. 7. & 8. Angel. purgatio. & ſors Nauar. cap. 11. nu. 40. Soto ſup. & rel. ſecret. m. 2. q. 6. ad 1. ubi Cordub. Adria. quodl. 11. ad 5. Petr. Naua. de reſtit. li. 2. c. 3. du. 13.

e nu. 281. aliàs 301. [e] Nauar cap. 27. nu. 279. ca. 26. num. 2. & 28

f abiuratione hæreſum. [f] 3. licet vir aut fœmina improba dicat confeſſario, ſe ad occultandũ impune peccatũ in quo occulte iacet, paratum cõicare: nõ dẽt ſacerdos hoſtiã non
g conſecratã miniſtrare [g] ei quãtumuis præmonito: quia hoſtia proponi
h tur prius adoranda populo, [h] & datur peior occaſio idololatriæ, q̃ eſt grauius malum, quam ſi reus permittat indigne cõmunicare. Multo minus licet celebranti peccatori
i ſimulare conſecrationem factam. [i]

CAP. LVII.

Peccatori cuius crimen eſt occultum, permittet parochus accipere communionem.

SI peccator petat publice cõionẽ in loco vbi reputatur bonus, (licet in alio loco crimẽ eius eſſet notoriũ, aut ſit de illo publice infamatus, vel parochus hẽt duos teſtes q. bus de crimine poſſet illũ cõuincere) cõiter deberet parochus huic
a dare communionem, [a] cum in eo loco ſit occult° peccator, habeatq; in foro exteriori eccleſiæ, ius ratione baptiſmi cum poſſeſſione bonæ reputationis ad ſacramenta: & præſumitur emendatus: quia reus poteſt ſponte per contritionem tollere id impedimentum peccati: quod opus licet fiat, non vergit in alterius iniuſtum præiudicium.

2 Vt iudex in cauſa poſſeſſorii non deturbat hoiem à poſſeſſione, nec punit reũ, ex eo qd poſſet accuſatus conuinci: ſed quando conui-
b ctus eſt legitime: [b] ſic nec paroch° deberet priuare iure ad cõionẽ, & poſſeſſione famæ reũ hunc, ex eo qd p teſtes poſſet illũ cõuincere de infamia alterius loci, vel de crimine occulto: nec.n. debet inquirere contra volentes communicare. cæterum perpenſis circunſtantiis parocho licebit interdum hunc indi-
c gnum repellere à communione, [c] quando monitus ſecrete non vult recedere: quia non cenſetur occultus, nec iuſte conqueritur de negata cõmunione, q poſſet in vtroq; foro conuinci de cauſa & crimine: et habet parochus ius tuendi reuerentiam externam ſacramenti, ab homine tentante indigne recipere: vt debet negare ei, quem ſciret velle impie abuti euchariſtia, vt proiiciat
d in lutum [d] & conculcet, aut ad incantationes. ſic ad vitandum periculũ dãni mihi aut proximo impendentis, licebit pro tuendo iure indemnitatis, prodere occultum crimen defectumq; accuſatoris, & iniqui teſtis, vt ea detectione & defenſione repellatur calũnia illius, at ſi peccatum non ſit cõtagioſum, & locus infamiæ valde diſtet, ut Italia ab Hiſpania deberet dare pe-
e tenti in publico, ne infamet. [e] Interdum datur parocho libera optio admittendi uel repellendi, iuxta circumſtantias occurrentes.

3 Dum Paſtor animarũ inuitat, aut tpe paſchæ cõpellit in cõi præcepto & cenſuris ſubditos ad cõionẽ, non dẽt inducere illum, quem in peccato occulto nouit iacere, &
f putat indigne ſuſcepturum: [f] ſi tñ hic petat publice communionem, præſertim tempore præcepti vt in paſcha, non licet parocho, nec alteri qui publice aliis miniſtrat communionem, negare huic cum nota infamiæ, propter crimen occultum quod ſolus parochus nouit ſcien-
g tia priuata. [g] quia vt iudex priuet iure quod ex baptiſmo hẽt ad commune beneficium communionis, priuetq; in foro publico exteriori hunc poſſeſſione bonæ famæ, qua reputatur dignus cõmunione, non licet vt ſcientia priuata, ſed publica ad ſententiam priuationis feren-
h dam. [h] aliàs ſi ſub prætextu curandi reuerentiam ſacramenti, liceret excludere reos occultos à cõione, præberetur anſa iniquis ſacerdotibus infamãdi impune multos, fingendo eos habere crimẽ ſibi notũ.

4 Non cooperatur moraliter pec-
i cato recipientis parochus [i] huic miniſtrans, quia non eſt iudex ad impediẽdam exteriorem illã Chriſti & euchariſtiæ irreuerẽtiam: imo illicite impediret priuãs reum poſſeſſionẽ famæ & iuie petẽdi. quod habet in foro exteriori publico: nec ex negatione impedit efficaciter ſpiritualem mortem peccatumque
k proximi, [k] quod iam in actuali animæ præparatione præfuit. quare peccatum exterius communicatis non imputatur parocho, dum facit officium ſuum publicum, & permittit malum fieri, utens malitia hominis parati: nec impedire debet cum periculo maioris mali & ſcandali, & ut carens probatione peccati alieni puniatur tanquam criminator & infamator. Recte ergo ex duobus malis permiſit quod mi-
l nus eſt [l] ſibique non uolũtarium: minus enim eſt pati illam exteriorem ſacramenti irreuerẽtiam, quã agere iniqua actione, infamando occultum, & priuando eũ iure quo dam iure petit. Sic Chriſtus faciendum docuit dictis & factis, ut ſtatum oſtendetur: & Matth. 9. ait ſe malle miſericordiam caritatemq; proximi, qua uita & fama illius conſeruatur, quam ſacrificii cultum & reuerentiam.

CAP. LVIII.

Chriſtus etiam Iudæ dedit ſacramentum Euchariſtiæ & ordinis.

CHriſtus Iudæ, quem priuata ſcientia infuſa nouerat eſſe
a proditorem, ſed adhuc occultum [a] in conuentu Apoſtolorum, dedit

& 28. ad fin. capitu. 37. num. 136. per c. cum tu. de vſur. Syl ueſt. vſur. 9. §. 4. Ar mi. § 53. Soto libr. 6 iuſtit. quæſtio. 1. articu. 1. Petrus Na uar. de reſtitut. lib. 4. capit. 4. num. 74. 82. Couar. rubr. de teſtam 3. par. num.
f 11. [f] Dictum eſt
g capitu. 5. §. 4. [g] ſup. capitu. 33. §. 7. c. cum non ab homine. de celebrat. miſſ. Soto diſtinct. 12. quæſt. 1. articu. ſexto. ad 2. Caietan. cum Diuo Thom. artic. ſexto. ad 2. Richard. art. tertio, quæſtio. 1. ad vlt. Paludan. q. 4. Durand. quæſt. 5. Ledeſm. Syl ueſt. euchariſt. 2. §. 3. euchariſt. 3. §. 3. cont. Altiſio. Adrian. de euchariſt. quæſtio. 3. ad 3. Alexan. q. 46. memb. ſexto. Ang. communio. Tabien. §. vltimo. Armil. §. 26. ſed Bonauent. Albert. Altiſio. Adrian. admittunt id in raro
h caſu. [h] ſup. capit.
i 32. [i] Diuus Tho. quæſtio. 80. articu. ſexto, ad tertium. Albert. diſtinct. 13. articu. 35. per diſt. c. cum non ab homine.

CAP. LVII.

a SOto. [a] diſtinct. 12. quæſtio. 1. articu. ſexto. Ledeſm. quæſtio. 21. Recent. Cano. Pe-
b ña. Fr. Ambroſ. [b] Per dictum c. tuanos. de cohabit.
c cleric. & mulier. [c] Soto. quamuis cũ formidine: præſertim ſi peccatum ſit contagioſum. ſupra. capitu. 56. lit. K. Durand. diſtinctione 9. quæſtio-
d ne ſexta. [d] Quia ita eſt grauius peccatum, quam communicare indigne. D. Thom. quæſt. 80. quinto, ad ter-
e tium. Sot. Ledeſ. [e] Sentit plane. D. Thom. articu 6 ad ſecundum Caieta. & Recent. Cano.
f Peña. Fr. Ambro. [f] Parochus licet non debeat ita præſumere communiter, vt qui ſimul eſt iudex in foro exteriori, poteſt tamen ex caritate proximi, & ob reuerentiam ſacramenti nõ
g inducere. [g] Eſt certa & communis c. non prohibeat. de cont. d. 2. c. ſi ſacerdos. de offic. ord. D. Tho. artic. 6. Sot. d. 12. Ledeſ. q. 21. Alexan. q. 46. aliàs q. 11. m. 2. ar. 3. communis. d 9. vbi Bona Rich. Palu. Carthu. q. 6. Nau. c. 21. nu. 56. Adr. quodl. 3. ar. 3. Sylu. eucha.
h 3. § 5. [h] D. Thom. 2 2. q. 60. 5. q. 64. 6. ad 3. Sot. libr. 5. iuſt. q. 10. articu. 2. Petr. Nauar. libr. 2. de reſtit. c. 3. dub. 6. nu. 202. 177. Alcoc. ca. 26. verſ. y no baſta. Cord. libr. 1. q.
i 37. [i] Vt qui petit mutuum ſub vſuria parato, non inducit moraliter, ſed mittit peccatum alterius, pro tuendo iure & fama. nec vrget aig. q vultis, vt faciant vobis, facite illis: ſed ego rationabiliter vellem, vt mihi indigne petenti negetur, ergo. Rñdet Sot. ad min. vellem id in foro Dei, non in foro eccleſiæ. 2. Adr. licite volo vt alteri occulto, ſi publice petat detur: hoc enim eſt rectum dictamẽ. Sed aliunde mihi velle debeo nõ eſſe in
k peccato. [k] Sic ceſſat finis correptionis, & vitandi pec-
l catum alienum. [l] c. duo mala. 13. d.

CAP. LVIII.

a VT colligitur [a] Ioan. 13. quod facis fac citi°. quod Apoſtoli non intellexerunt, ſed ſolus Ioan. cui Chriſtus ſub ſecreto reuelauit. D. Tho. 2. 2. q. 33. 7. ad 2. Eugen. PP. c. ſi ſacerdos. de offic. ord. quod autẽ Chriſtus dixit, qui intingit mecũ manum. i. qui mecum ſolet ſumere cibum, & dum Iudas dixit: numquid ego? & Chriſtus ait: tu dicis. non ſemper ſignificat id affirmari: aut eſt ſenſum non ad-

b uerterunt Apoſtoli. [b] Diuus Thom. quæſt. 81. ſecundo, vt ſtatim
c probabitur. [c] Eſt communis regula & cauſa reuelandi ſecreta in
d alio loco. [d] Ioan. c. decimo tertio ſciens quia venit hora eius. [e] In-
e de probant Patres, quia Marc. 14. dicitur. & biberunt omnes. Bed. Ioan. 13. ait euidentiſſime colligi ex Luc. 22. ecce manus trad. me mecum eſt in menſa. Chryſoſt. to. 4. ſer. de fide ſpe & carit. tom. 3. ſerm. de latrone. & in Matth 26. hom. 83. vbi Euthym. Remig. & in 1. Corinth. 11. Aymo. & gloſ. ord. Hierony. in Marc. 14. & in Pſal. 54. in hunc ſenſum trahendus eſt Hieron. lib. 2. cont. Iouin. & epiſto. 156. ad Hedib. q. 2 Laurent. Iuſtinian. de triumph. Chriſti agon. ca. 5. Orig. tract. 35. Matth. Leo. ſer. 3. & 7. de paſſione Domini. Eugen. d. c. ſi ſacerdos. Auguſtin. tract. 50. 62. in Ioã. epi. 163. & in Pſal. 10. habetur. c. Chriſtus. 1. q. 1. & alia citat Torren. 2. conſ. ca 6. § 11. Niceph. lib. 1. c. 30. & alij citandi R. S. ſup cap.

b euchariſtiam. [b] Nam Iudas inter Apoſtolos ad commune beneficiũ cęnæ & communionis præparatos diſcumbens cenſebatur publica & interpretatiua ratione petere, ne excluderetur cum infamia. Poſſet Chriſtus peccatum Iudę prędicere, cum ſciret alibi eſſe publicum, &
c cito inuulgandum: [c] ſed noluit, vt vel ſic improbum ad pęnitentiã alliceret. & tamen vni Ioanni reuelauit, vt poſtea conſtaret quod ſpõ-
d te paſſus eſt, cũ omnia præſciret. [d]

2 Iudas manducauit cum aliis euchariſtiam ſacramentaliter: & bibit de calice ſanguinis, de quo dicuntur oẽs Apoſtoli bibiſſe, quod poteſt certo colligi ex Luc. 22. adiũcto Marc. 14. quod ſerio affirmat
e communis Patrum [e] fere omniũ
f ac Theologorum [f] conſenſus: & D. Dionyſ. c. 3. eccl. hier. (ſi Græca litera recte intelligatur,) id tantum negat Iudam participaſſe myſteria ſpiritualiter & ſancte, vt participarunt alii Apoſtoli: & ait ſubtractũ à myſterijs, id eſt, tum à fructu
g myſteriorum [g] ſeu ſacramenti: tum à notitia eorum myſteriorum quæ Chriſtus recedẽte Iuda docuit longo ſermone, dum irent in hortum. In quem ſenſum ſi locus Clemen. lib. 5. conſtit. Apoſtol. c. 13. non trahitur, certe corruptus fuit ab hęre-
h ticis: [h] vt de pleriſque illius lib. locis refert ſexta ſynodus. can. 2. ex quo forte loco quidam graues autores ſuum errorẽ ſumpſerũt, quo negant Iudam communicaſſe. &
i qui [i] non admittunt aliam cœnam quam agni, aiunt tunc fuiſſe datam offam intinctam Iudę: & cõtinuo exiiſſe ante inſtitutionem euchariſtiæ. quod c. 2. & 11 reiectum eſt. & ea intincta in iure bucella panis, non erat euchariſtia.

k 3 Hoc ordine [k] res tota videtur geſta fuiſſe: de qua Ioan. 13. & Luc. 22. perfecta agni aſſi cœna legali quam non diſcumbentes ſed ſtantes edebant, Exod. 12. Chriſtus quaſi cœnaturus communem cœnam cum diſcipulis diſcumbentibus reſedit pauliſper. deinde ſurrexit ſolus à cœna, id eſt, à loco cęnæ paratæ, ac lauit pedes diſcipulorum ſignificãs ante communionem præmittendam eſſe ablutionem baptiſmi, & lauandos eſſe meotis affectus. tãdem inſtituit euchariſtiam, ſumpſit primus, ac dedit omnibus diſcipulis & Iudę. Et durante com-

f 2. § 4. D. [f] D. Tho. q. 81. 2. communis cum Magiſt. d. 11. Richar. ar. 4 q. 2. Bonauent. Carthuſ. q. 4 Sot. d. 12. q. 2. art. 2. Ledeſm. q. 22. ar. 2. Albert. d. 9. artic. 8 Hugo. lib 2. part. 8. capi. 4. Gabriel. lect 37. Caſtro euchariſt. har. 11. quẽ Ledeſ. tranſcripſit ad verbum. Tolet.
g in Ioã. 13. not. 18. [g] Ita locum Dionyſ. eccleſ. hierar. cap. 3. p. 3. poſt princip. intelligit D. Thom. quia dicit: ſacerdos renouat memoriã illius cœnæ in qua ſignorum autor eſt, qui ſecum non pie nec concorditer ſacra in cœna perceperat. ſeparauit, &c. & omnes Scholaſt.
h ita intelligunt. [h] Et tamen Turrian. in eum locum Clemen. lib. 5. conſtit. cap. 13. aliàs 16. cõtendit Iudam non communicaſſe. Tenet Hila in Matth. 26. Tacianus Alexandri. in harmonia. Rupert. magis propendet in Matth. 26. Innocen. lib. 4. cap. 13. ſed ait abſque præiudicio. probabilem dicit Theoph. in Matth. 26. Marc. 14. Ioan. 13. quod referens vtramq; ſententiam neutram reijcit. Euſeb. lib. 10. demonſtr. cum per. 5. capit. tractet de Iuda, non meminit huius communionis, & ſuper Diony. c. 3. Maximus monachus, & Georg. Pachymeres idem aiũt. Nam euchariſtia inſtitu[ta] poſt ablutionem pedum & cœnam agni. durante vero cœna dedit offam intinctam in ſignum proditionis: & continuo Iudas exiuit,
i nempe ante finitam cœnam, & inſtitutam euchariſtiam. [i] Auguſt. lib. 3. de conſenſu euang. c. 1. Richar. d. 11. art. 4. q. 5. ait Chriſtum buccellam tinxiſſe in iure lactucarum agreſtium, cum quibus edebatur agn⁹. Cæſar Baron. annal. anno 34. tinxiſſe in ſucco agni aſſati. Cypr. ſerm. de ablutione pedum, non lauiſſe Iudã. quia ablutio fuit poſt inſtitutionem euchar. ſed Oſiander apud Ianſen. concord. cap. 130. Lauiſſe omnes ante eſum agni: cœna facta, id eſt, præparata, quia mos erat abluere pedes conuiuarum ante cœnam. de qua inurbanitate Luc. 7. arguitur Simon, a quam pedibus meis non dediſti. Sed hæc omnia ſatis refutantur ex ordine quo ſup. capit. 2. lit. M. probatum eſt rem totam in ea cęna tranſactam fuiſſe. & Cyprian. fatetur Iudam communicaſſe, conſtat autem eam buccellam non fuiſſe euchariſtiam, vt dictum eſt cap. 44. § 8. lit. V. c. 2. § 4. E. Auguſt. tract. 62. in Ioan dum vero lib. 5. de baptiſm. cap. 8. & Cyril. lib. 9. in Ioan. cap. 19. ſignificant oppoſitum. & habetur c. ſicut Iudas. de conſ. d. 2. interpretandi ſunt, quod paulo ante Iudas cõmunicauit, & illa ſequenti offa indicaſſe Chriſtum quod ſibe
k communicaſſet. [k] Sup. cap. 2. lit. M.

munice͡na de more facta, dedit vni Iudæ offam intinctã in paropſide ſeu ſcutella iuris elixarũ carnium: non in diſco agni, aut in ſucco ex lactucis. Poſt buccellã introiuit in Iudã Sathanas, & continuo exiuit.

CAP. LIX.

Occultum crimen habenti, ſi occulte petat communionem, quando neganda ſit.

SI occultus reus extra tempus pa-
a ſchæ [a] petit communionem occulte à parocho, vel non parocho
b ſciente crimen: quidam [b] non diſtinguunt de notitia, an ex ſola confeſſione ſacramentali, vel aliter habeatur. At ita eſt diſtinguendum. 1. ſi nouit crimen extra confeſſio-
c nem, debet negare; [c] propter vitandam exteriorem irreuerentiam ſacramenti: quando ex negatione cum cauta diſſimulatione non ſequitur infamia petentis præmoniti vt deſiſtat, vel periculum ſcandali. ſibi autem imputet reus ſic præmonitus, ſi parum infamię incurrat coram eo qui ſacerdoti celebranti miniſtrat. Ita negare conſulit com-
d munis ſententia. [d]

2 Interdum poſſet ſacerdos huic occulto miniſtrare. cur enim non liceat dare ei, qui in foro exteriori, dum non probatur reus, habet ratione baptiſmi ius petendi commune beneficium? firmius eſſet ius, ſi publice petat. Qui vero omnibus & huic parato miniſtrat, vtens ſciẽtia non priuata ſed publica. pro officio ſuo, non cooperatur peccato. ſed permittit externum opus alterius, qui forte iam de peccato acce-
e dit contritus. [e] petitioque exterior communionis eſt de ſe publica, & coram eo qui miniſtrat celebranti, quamuis per accidẽs fiat oc-
f culte. & D. Thom. [f] docet generaliter, occulto eſſe miniſtrandum ſacramentum; nec diſtinguit an occulte vel publice petat? ſic repetẽti pro iure ſuo pecuniam reddere licet etiam ante terminum, quamuis debitor non teneatur ſtatim ei, quem nouit velle abuti pecunia in ludum & luxum.

3 Si ſacerdos ex ſola confeſſione iſtius vel alterius complicis, nouit vice Dei occultum crimen, non licet negare communionem petenti
g etiam occulte: [g] & multo minus

CAP. LIX.

a SOto [a] diſtin. 12. artic. 6. ait: quod etiam tempore paſchæ ſi occultus re⁹ petat occulte, poſſet parochus negare, & Durand. diſtinct. 9. quæſtione
b quinta. [b] Vt D. Thom. artic. 6. Durand. diſt. 9. quæſt.
c 5. Maior. q. 3. [c] Soto. Durand. Palud. q. 4. Syluest. eucha. 3. § 5. [d] Soto. Durand. Palud. Maior. Syluest. & olim D. Thom.
d d. 9. art. 5. 1. Ledeſm. q. 21. art. 6. dub. 3. Tabien. communicar. § 53.
e commun. Recent. [e] Quia ita præſumere poteſt hunc accedere
f contritum. [f] D. Thom. art. 6. c. ad 2. Palud. Syluest. [g] Soto. d. 12.
g (quamuis refert ſe olim tenuiſſe oppoſitum.) Syluest. & ita interpretandi ſunt Durand. & Maior. qui non diſtinguunt. quamuis oppoſitum

licet à parocho ſi petat tẽpore præcepti, vt in paſcha, quando eos qui probantur non communicaſſe, parochus defert ad epiſcopũ, vt illos cum publica excommunione & in
h famia denuntiet. [h] Qui in occulto negaret cum cauta diſſimulatione, non eſt reuelator ſigilli, onus tamen confeſſionis reddit de ſe odioſum: ſicut & qui illicite de rebus in confeſſione notis pœnitentem oc-
i culte corripit. [i] quod quia cedit in periculum ſigilli, potius vitandum eſt, quam occultum vnius peccatum, qui indigne communicat.

CAP. LX.

Excommunicatus quãdo poſſit miniſtrare, aut recipere euchariſtiam.

SI excommunicatus petat à parocho communionem, diſtinguere
a oportet. 1. poſt concil. Conſtant. [a] nec parochus nec alius tenetur vitare etiam in sacris & ſacramentis excommunicatũ, niſi ille ſit nominatim & publice denuntiatus, vel notorius clerici percuſſor, ſi tamen excommunicatio non denunciata conſtet publice, & ratione moræ p̃ſumptę cenſeatur iacere in peccato mort. negãda eſt communio: vt de
b publico peccatore dictum eſt. [b] 2. licet occultus excommunicatus petat etiam bona fide contritus, & occulte abſque ſcandalo, ſacerdos qui extra confeſſionem nouit cenſuram, tenetur negare communio-
c nem: [c] quando licet impune abſque ſcandalo & nota infamię: quia excommunicatus eſt ipſo iure priuatus receptione ſacramentorum.

2 Si petat publice in eo loco vbi ignota eſt eius excommunicatio, et tamen ſacerdos ita nouit, vt teſtibus conuincere poſſit reum de excõmunicatione, de qua alibi publice & nominatim eſt denũtiatus: ne-
d gãda videtur cõiter communio, [d] propter reuerẽtiam de ſe publicam ſacramenti: quia reus per ſententiam iuris & iudicis priuatus eſt communione. At ſi ſacerdos eas probationes non habet, nec habere poteſt ſine ſuis expenſis, & periculo honoris, permittat illum com-
e municare. [e]

3 Si quis in eodem loco in quo conſtat illum eſſe publice denuntiatum, petat communionem, tenetur ſacerdos non obſtante periculo mortis comminatæ ab improbo & feroci viro, negare commu-
f nionem, [f] quia id peccatum cedit in contemptum religionis Chriſtianæ & fidei: ſecluſo tamen periculo iſtius contemptus, vt excommunicato occulto interdum licet communicare ac celebrare pro vitando
g periculo vitæ & grauis infamiæ: [g] ita ſacerdoti pro vitando propriæ uitæ periculo licebit participare cum huiuſmodi excommunicato, & miniſtrare homini parato, permittendo externum illius peccatum. nec enim Chriſtus aut eccleſia obligat, ut cum tanti damni periculo debeat obſtare alieno
h peccato. [h]

4 Nominatim denuntiatus põt ſatisfacta parte abſolui per bullam cruc. vel per aliud priuilegiũ: quod pro occulto foro conſcientiæ pro-
i deſt. [i] ſi ita abſolutus petat communionem in loco, ubi ceſſat omnino periculum ſcandali, licebit
k miniſtrare: [k] quia uere abſolutus eſt, & abſolui poſſet ſine ſynodalis
l pœnæ exactione per bullam, [l] qua Papa abſque reſtrictione concedit hanc facultatem: Iudex enim non
m intelligitur nomine Patris, [m] cui ſatisfactio præmittenda iubetur. poſſet tamen rigidior parochus pœ-
n nam ſynodalem exigere [n] ad aliorum terrorem ante quàm communioné miniſtret. Hactenus de Euchariſtia vt ſacramẽtum eſt. Sequitur de ſacrificio Miſſę, in quo offertur corpus Chriſti in eadem Euchariſtia contentum.

---

oppoſitum tenet Tabien. communica §. 53. Ledeſm. ſicut indigno per confeſſionem noto, poteſt prælatus negare ſuffragium, dum petit admitti ad beneficium aut monaſterium, vt fatetur Soto.
h diſt. 18. Peña & Recent. ſup. lib. 3. de pœnitentia. cap. 23. [h] quod Syluest. euchar. 3. §. 5. & Palud. fatentur Soto. diſt. 12. Caiet. art. 6. Nauar. c. 21. nu. 56.
i ſentit. [i] Nauar. ca. 24. num. 13. Bonau. diſt. 21. Richar. diſt. 17. art. 4. q. 2. Fr. Alex. ſum. lib. 1. titul. 4. capit. 3. ſio. tit. 7. cap. 2. Ledeſm. 2. p. q. 10. ar. 4. Per hoc tamen quod ſecreto corriperet pœnitentem, non frangeret ſigillum, Palud. diſtinct. 20. ad fin. Medin. q. de confeſſione celanda. Angles Flor. Theolog. titu. de confeſſ. art. vlt. vide Nauar. cap. 18. num. 18.

lebrare ſine veſtibus ſacris: nec comedere carnes feria ſexta; quando Tyrannus comminatur mortem in contemptum religionis Chriſtianæ. de quo caſu limita r. ſacris. de his quæ vi. Caietan. & Fr. Medin. 1. 2. quæſt. 96. 4. Soto. lib. 1. iuſtit. quæſt. 6. artic. 4. col. pen. verſ. ſupremum. Maior. 4. d. 18. q. 4. Nauar. c. inter verba. nu. 51. c. 25. nu. 84. c. 27. num. 36. §. 11. Syluest. excómun. 5. dub. 74. Couar. c. alma. 2. p. §. 3. num. 9. facit Perez l. 3. tit. 4. lib. 8. ord. pagin. 102. Ledeſ.
g 2. p. q. 25. art. 4. 8 d. eſt ſup. lib. 3. pœnitent. c. 10. §. 4. lit. Z. c. 12 §. 2. capit. 15. §. 7. Richard. Ang. Angles. tandem Soto. Nauar. capit. 27.
h num. 239. [h] Ex ci-
i tatis. O. [i] Couarr. c. alma. 1. par. §. 11. num. 16. Perez. leg. 1. tit. 8. libr. 8. ord. Ledeſm. 2. p. q. 26. art. 1. ad fi. Simanc. de cathol. inſtit. c. 8. num. 18. Gometius regul. de non iudicando iuxta formã ſupplicãt. q. 14. nu. 3. & ita in ſuo iubilæo declarat Pius V. anno. 70. Greg. XIII. anno. 74. Six. V. Greg. XIIII. anno. 90. 91. At ſi Iudex ſit benignus, poſſet liberare ſic abſolutum etiam in foro exteriori: quod probabilius putat F. Medin. lib. 2. inſtruct. c. 12. ad fi. quidam Recen. vt D. Coſta. ſup. lib. 7. de indulg. ca. 13. §.
k 2. [k] Colligitur ex
l cõmuni DD. cit. [l] [m]
m Soto. d. 22. quęſt. 2. articu. 6. Ledeſm. 2. p. quæſt. 26. art. 1. prope fin. Fr. Medin. ſupr. Nauarr. capitu. 23. nume. 66. Cordub. libr. quinto. qq. quæſt. 43. dub. 3: & Re-
n cent. [n] Quia parochus non ſemper tenetur vel alieno priuilegio, quod datur pro occulto foro:

CAP. LX.

a DE [a] quo Nauar. ca. 27. nu. 35. Conarru. c. alma mater. 1. p. § 2. num. 7. Caiet. abſolutio. c. 3. Soto. diſt. 1. q. 5. art. 6. diſt. 22.
b q. 1. ar. 4. [b] ſup. cap.
c 56. [c] Colligitur ex
d Soto, & Durand. [d] Soto. Durand. quia vbi parocho licet negare, conſulunt vt neget peccatori: propter reuerẽ-
e tiam ſacramenti. [e] Quia correptio aut impeditio peccati alieni non obligat cum tanto detrimento proprio. Nauar. capit. 24. num. 12. cum D. Thom. 2. 2. q. 33. articu. 2. Cordub. caſ. 56. Soto releſt. ſecreti. q. 2. mem. 3 con. 6. vbi Cordub. & memb. quarto. quæſtio. quarta. conc. 2. Lyran. in primæ Ioan. tertio, & nos debemus pro fratribus: nempe, in neceſſitate extrema: ſecus quando ſine damno meo ille poteſt reſipiſcere. vide Caietan. ſecunda, ſecun-
f dæ. quæſtio. 26. articulo quinto ad tertium. [f] Sic tenetur non ce-

ſed poteſt agere pro lege & vtilitate epiſcopi, vt pœnam exigat. ſup. lib. 3. de pœniten. cap. 16.

SVMMAE THEOLOGIAE MORALIS

Tomi Primi,

Doctore HENRICO HENRIQVEZ è Societate IESV Authore, in Academia Salmanticenſi Sacræ Theologiæ profeſſore,

LIBER NONVS.

DE VERO MISSAE SACRIFICIO.

Auctores qui de Miſſæ ſacrificio ſcribunt.

CORpus Chriſti in Euchariſtia contentum offerri Deo in ſacrificium probant Patres varijs locis. Theologi cum Magiſt. 4.diſt. 13. ſed hoc ſæculo late Catholici ſcriptores contra hæreticos. Soto diſt. 13. q. 2. & lib. 9. iuſtitiæ. q. 2. art. 1. D. Thom. 3. par. q. 78. 5. & 7. q. 83. Palacios d. 8. q. 1. ad 4. Sebaſt. Perez, epiſc. Oxnmenſ. lib. de ſacrif. Cano. lib. 12. de loc. c. 13. Pet. Soto. ti. de Miſſa. Caſtro & Medices, de hereſ. verb. miſſa. Caiet. opuſ. de ſacrific. miſſ. contra Luther. Anton. de Mocar. 4. lib. de ſacrif. miſſ. Claud. promiſit 10. 2. de ſacrif. miſſ. Clictou. lib. 2. Antiluth. ſeu de ſacrific. Ekins tribus lib. de ſacrif. & enchyr. c. 17. Taper. art. 16. Roffen. de viſibil. ſacerdotio. & axiom. 10. congreſſ. 2. Pighius controuerſ. 5. & lib. 2. eccleſ. hierar. c. 5. Io. Bunder. in compend. Matth. Galenus, de ſacrif. miſſæ. Coclęus. lib. 1. Miſcellan. tract. 4. Lindan. 4. panopl. cap. 37. Torrenſ. lib. 3. confeſ. Aug. cap. 7. Caniſ. catech. 11. de euch. §. 7. Bellar. duob. lib. de miſſ. & lib. 1. c. 5. citat Doct. Turrian. tract. 2. de euchar. Et in lib. 8. Clem. de conſt. Apoſtol. c. 5. 12. 14. Vualdenſ. to. 2. de ſacram. c. 31. Gabriel. in can. lect. 13. & ſeq. Couarr. 4. Variar. cap. 22. Vega lib. 13. in Trid. cap. 39. Tiletan. apol. pro Triden. Hoſi. inſtit. c. 41. Conrad. Elinguius lib. 4. de loc. communib. c. 23. Io. Faber. de miſſa lib. 2. 4. & 5. Alan. lib. 2. de euchar. ſeu de miſſa. Ayal. de tradit. 3. par. conſid. 4. Dried. lib. 4. dogm. eccl. c. 5. p. 4. Cathar. de verit. ſacrificij noui teſtam. Caſſalius de ſacrif. miſſ. Gregor. de Valent. tract. & Apol. de ſacrif. miſſæ. Ioan. Heſſels. tract. 2. de utraque ſpecie, a fol. 77. Caſſander in Liturgia. Io. Garci. de euch. claſſ. 9. Pamel. lib. Comes. Radulphus de canonic. obſeruat. c. vlt. Beletius de ratione diuinorum. Berno de miſſa. Alij apud Genebrard. in Chrono. anno Domini 383. 604. & alibi.

PROOEMIVM.

a IN ſra [a] cap. 7 de euchariſt. c. 3. effectus ſacrificij differt ab effectu ſacramenti inf. c. 14. Bellar. 1. miſſ. c. 22. & c. 24. ſoluit arg. hæret. [b] [c] Inf. c. 8. & ſeq. & ſcriptores præſertim Recentior. à principio citati, id ex profeſſo tractant contra hæret. qui miſſam reijciunt à ratione ſacrificij. Caſtro & Medices verbo miſ. hereſ. 2. Bellar. 1. de miſſ. cap. 5. (vt quidam hæretici euchariſtiam reijcerunt à ratione ſacramenti. de quib. in proœ. euchar. § 6. A.) alij negant adeſſe rem oblatione dignam: nempe corpus Chriſti: aut adeſſe animam & diuinitaté eius. ſup. proœm. de euchar. §. 7. De hac re eſt tota intentio huius libri quamuis hæc non ita plane proponãtur per modum probationis, ſed ordine ad doctrinam accommodato. [d] Definitur ſacrificium. c. 3. ex definitione probat. c. 4. fuiſſe in lege vet. & quomodo tunc Deo placuerit, c. 11. deinde prob. fuiſſe in lege naturæ. c. 5. & nũc eſſe in lege Chriſti, à c. 8. [e] [f] inf. c. 20. [g] inf. c. 6. Caſtro miſſ. hęr. 2. Bellar. 1. miſſ. c. 5. ex Luth. & Kemnitio. & c. 12. Cano. li. 12. de loc. c. 13. quidam hæretici aiunt non offerri aliam rem á ſacerdote quam ritus & orationes ab eccleſia inſtitutas, aut memoriam ſacrificij cruenti. [h] c. 4. & 12. [i] c. 8. & 9. adiunctoe. 1. de materia uero dictum eſt in proœmio euchar. §. 6. F. & aquam eſſe miſcendam uino, lib. de euch. c. 12. [k] De fructibus in genere inf cap. 12. quæ frequẽtatio expediat. ca. 24. de auditione miſſ. c. 25. [l] inf. c. 13. adiunctio c. 2. § 4. & ca. 12. fin. Bellar. lib. 2. miſſ. c. 5. verſ. præterea, c. 19. lib. 2. c. 6. an vero proſit excommunicatis hære. catechum. & infideli. c. 15. [m] inf. c. 16. Bellarm. 2. c. 7. [n] inf. c. 30. Tri. ſeſſ. 22. cap. 7. ca. 8. [o] c. 14. Caſtro. hęre. 4. Bellar. 2. miſſa. c. 8. [p] inf. c. 18. & 21. de euchariſt. in proœm. §. 10. & c. 54. de ſacramen. c. 26. [q] De euchar. in proœ. §. 6. lit. L. Bellar. 1. de euchar. c. 1. §. 5. & 11. de Heretico & Caluino: qui Caluinus fingit ſuam ſententiam eſſe myſterio difficillimo plenam. [r] Eſſe 4. offerentes inf. c. 17. & de eccleſia offerente. de ſacerdote, & de laicis coofferentibus. c. 20.

PROOEMIVM.

EVchariſtia ſanctiſs. ordinatur in ritum eximium diuini cultus ſecundum rationem alijs ſacramẽtis communem, de qua late præcedẽti lib. dictum eſt. Nunc oſtendendum eſt in eundem finem diuini cultus hanc ſolam ex ſacramentis ſub diuerſa ratione [a] offerri Deo in verum & iuge ſacrificium, [b] ex propria inſtitutione & natura, per actionem ſacram ſacerdotis, qua corpus & ſanguinem Chriſti ſub viſibili ſpecie panis & vini contentum offert in Miſſa.

2 Præmittimus quædam, vt de nomine ſacrificii & ſacerdotis, qui illius miniſter eſt: de tribus partibus ſeu actionibus ſacerdotis, quę concurrunt in omni ſacrificio: de illius definitione. His poſitis, miſſam eſſe uere & proprie ſacrificiũ, [c] per totum hunc lib. probatur. 1. ex definitione communi ſacrificiis in omni legis ſtatu. [d] Ex nominibus, [e] quæ ſacra ſcriptura & Patres tribuunt Euchariſtię. Ex figuris, ac prophetarum oraculis. [f] 2. ex inſtitutione huius unici ſacrificii per Chriſtum: [g] qua aboleuit & continet omne genus ſacrificii, quod uarium fuit ab orbis principio. [h] Ex eo quod conſtat apta materia, & omnibus partibus, [i] quę ad ſubſtantiam, integritatemque ſacrificii pertinent.

3 Probatur ex fine & propriis effectibus ſacrificii, [k] in aliorum etiam utilitatem pro quibus offertur. Eſſe propitiatorium pro peccatis viuorum: [l] prodeſſe etiam piis defunctis. [m] licitam eſſe miſſam priuatam, [n] in qua ſolus ſacerdos communicat. In ſanctorum honorem offerri Deo. [o] 4. Ex miniſtro ſacerdote, [p] qui uere conſecrat prolata verborum forma: [q] & offert nomine etiam aliorum offerentiũ, [r] quorum ſtipe & pitantiis

cap.10. an à Chriſto offerente per ſacerdotem habeat infinitum
ſ valorem? c.19. vnde limitetur effectus? c.20.21. ſ De ſtipe ſeu pi
t tantia.c.22. t Inf.c.23.& proœm.euchar.§.9. u Inf.c.18.de ſacra-
u men.c.28. Caſtro & Medic. verb.miſſ. x De ſacramen.cap.11. Ca-
x ſtro & Medic.hær 6. Bellarm.1.miſſ.c.16.lib.2.c.13.& ſeq.& in ſpe
ciali de ritu temporis.inf.cap.24. & ne quis in die niſi ſemel celebret,& abſque interruptione cap.30.de variis officijs miſſarum ſeu liturgijs inf. ca.26 Bellarm.1. miſſ.ca.28. De ara & vaſis ſacris cap.28.de veſtibus ſacris ca. 29. de pijs cæremonijs
y cap.35. y Inf.capit.
z 32.33.& 34. z Inf. cap.33. Caſtro. hæreſ.5. Bellar. 2.miſſ.
a cap.18. a b Cap.31.
b Bellarm.2. miſſ.ca. 11. Caſtro. hæreſ.
c 8. c capit.36. vſque ad.39.& dum miraculum cōtingit circa ſpecies euchari-
d ſtiæ cap.38. d cap. 10.§.2. Bellarm.1. miſſ. capit. primo,
e e Cit. ſupra §. primo, B. & de argum. Luther. quia eſt ſacramentum, & teſtamentum, ergo non ſacrificium. §. 1. A. Bellarm. 1.
f miſſ.c.24.26. f Su-
g pra.§.2. G. g cap. duodecimo.§.quarto.Bellarm.1.miſſ. cap. vigeſimoquinto.ex Calui. & quomodo differt cruēto ca.3. & 19.& qđ Chriſtus in cœna obtulit, contra Luther.inf. cap.19. de euchariſt. capit.58. Cano.lib.duodecimo, capit.13. Bellarm.1.miſſ. ca.24.
h ad ſecundum. h Proœm.de euchariſt.§. ſexto.lit.I. ſupr.lit.
i Q. i Et ſequent.literæ habentur ſup.
k l §.3.L. k l m u Vide
m n M.& ſic de cæteris. o Vide Q. p q Vi
o
p de §.tertio.litera S.
q pro Q. vide T. pro
r X.vide X. ſ Vide §.
ſ tertio. liter. Y.& de ordine officij quem
t ſeruant hæret. Bel-
u larm. primo, miſſ. capitulo quinto, t Vide litera Z. u Vide
a §. tertio, B. a Vide §. tertio, A.

ſ ſuſtentatur. ſ Ex miniſtri præpara-
t tione debita: t & tamen peccator
ſacerdos vere ſacrificat in aliorum
u vtilitatē. u Tandē probatur miſſam
eſſe ſacrificiū ex proprijs ritibus ſa
x crificij. x explicātur partes quæ vo
y ce recitantur, y & canon Miſſæ. z
z non eſſe dicendā vulgari lingua: z
a nec omnia uoce alta, ſed quædam
b ſubmiſſe. b Demum, quo modo
defectibus ſi inter celebrandum
c incidant, occurrendum ſit. c

4 Aduerſus hæc debacchātur hæretici. 1. quod uox miſſa ſit ea quæ
d Dan.11. dicitur Mahuzim, d id eſt,
idolum quod colit Antichriſtus. 2.
conſpirant ut in miſſa negent offerri uerum ſacrificium, cum ſit ſacramentum. item negant adeſſe rem oblatione dignam, nempe corpus Chriſti uiuum & Verbo coniun-
e ctum. e 3. aiunt eſſe inuentum humanum: nec fuiſſe à Chriſto inſti-
f tutum id ſacrificium incruētum: f
cum uideatur derogare dignitati ſacrificij quod cruente obtulit in cru-
g ce. g Luther. negat Chriſtum in
cęna obtuliſſe. 4. de erroribus circa materiam: & circa formam, aut poteſtatem miniſtri quidam aiunt ſolum Chriſtum conſeciſſe in cœna: nunc ſacerdotes non conſecrare, ſed recolere factam tunc conſecra-
h tionem. dictum eſt ſup. h

5 Circa effectum 5. quidam negant eſſe propitiatorium pro pecca-
i tis: aut offerendum pro alijs uiuis, i
ſed pro ſeipſo celebrante. aut certe
k aiunt nihil prodeſſe defunctis. k
l Alij damnāt miſſas priuatas. l nec
offerri in memoriā & honorē ſan-
m ctorum. m 6. alij aiunt laicos etiam
n eſſe miniſtros. n quidam negant
iam nunc ſacerdotem prolatis uer-
o bis conſecrare: o aut certe aiunt
iniquum ſacerdotem non poſſe cō-
p ficere. p alij non obligari ad aliam
præparationē & puritatem mentis
q aut corporis, præter ſolam fidem, q
r 7. alij irrident ritus pios, r negant
templum, aram, calicem, aut ueſtes
debere conſecrari. 8. minuunt aut
ſ inuertunt partes quæ recitantur: ſ
aiunt factum miſſæ canonem con-
t tinere errores: t hunc & omnia
quæ dicuntur in miſſa proferenda
u eſſe alta uoce, u & uulgari lin-
x gua, x ut ab omnibus etiam idiotis plane ſenſus illorum intelligatur. Hos errores damnant Patres communi conſenſu, & ſacra ſynod. Trident.

CAP. I.

De ſacrificij antiquitate: & quibus partibus conſtet?

SAcrificii religioſus cultus externus pertinet ad latriam ſoli Deo debitam, ut oſtendetur, cap. 5. §. 2. uſus illius fuit ab orbis initio, nam
a & Adam obtulit ſacrificia, a licet
non legatur in ſacra ſcriptura: & docuit filios ſuos ſcientias, & cultum Dei. Offertur Deo non per quemuis laicum & profanum, ſed per miniſtros publica autoritate
b deſignatos, b qui ſunt ſacerdotes
& Pontifices inſtituti ut offerant Deo dona & ſacrificia. Quales
c in eccleſia ſua inſtituit Chriſtus. c
creari ordinatione per epiſcopos, non electione ſola populi, aut ſucceſſione: ut in ſtatu legis naturæ à Noe uſque ad Aaron, filius primogenitus & natu maximus fungebatur ſacerdotij officio, ex traditione Hebræorum, quam Patres
d admittunt. d quod in illum ſucceſ-
ſione deriuabatur cū dupla ſimul
e portione temporalis hæreditatis. e
Primogenitus Regis, ut à principio mundi inſtinctu quodam natu-
f ræ, erat ſucceſſor regni, f ita erat
Pontifex maximus. & hic modus ſuccedendi in regnum eſt aptiſſimus. ſic Melchiſedech, (qui propter myſterium ab Apoſt. Hebr. 7. explicatū introducitur ſubito Geneſ. 14. nulla parentum facta mentione ſub eo nomine cum tamen mos ſit ſcripturæ in Geneſi referre Patrem, matrem, & genealogiā ſub præcipuo nomine inſignium
uirorum) erat ſacerdos Dei ſuc-
g ceſſione. g cum eſſet Sem primoge-
h nitus Noe h qui poſteros habuit,

a Diuus Tho. a 2.2. q.85.artic.1.ad 2. & Magiſt.hiſtor.ſcholaſt.
Ditem Egub.de Peren.philoſophia, probat omnes ſcientias deriuatas per manus traditionem ab Adam ſacrificiū vero eſt actus
b externus elicitus à uirtute religionis. D.Th.d.q.85. b Varius fuit
modus eligendi miniſtros cultus diuini in lege naturæ, vt per electionem reipublicæ gubernantis ſe, aut principis, aut per ſucceſ-
c ſionem. c De ſupernaturali poteſtate quām Chriſtus conceſſit ſa-
d cerdotibus. inf. c.18. § 2. d In id Geneſ. 25. vende mihi primogenita Eucher. Lipom. gl.ord. idem Hiero.to.3.epiſt.126.ad Euagr.

& qq.Hebr. agens de Melchiſedech. & iterum de ueſtibus Eſau odoriferis. addit Lipom.in Geneſ.27. cum Iſid.abb.& gl.ord.qđ primogenitis debebantur tria: regnum, ſacerdotium & patriar-
e chalis dignitas. D.Th.ſuſ. e Lipo.& Iſid.in id Gen.27 & benedicat ubi anima mea. vbi Theodor.& ideo Gen.49 Ruben primogenitus dicitur, primus in donis & maior in imperio. vbi Lipom. D.Tho. in Hebr. c.7. & 12.& 1.2.q.103. art.1.ad 3.& 2.2.q.87.ar.1. ad 3.glo. in c.denique.7.q.1. tranſibat vero ius ſacerdotij cum temporali hæreditate, vt nunc tranſitius patronatus, D.Tho.2.2. q. 100. art.4.ad 3.obi Caie.Sot. li.9. iuſt.
f q.7 ar.1.ad tertiū. f Viues ſup. Aug.4. ciuit.capit.6.Onuphrius lib.1. faſtorum pag.151. olim paterfamilias, dicebatur rex à rego, id eſt, rem ago: in quod regnum ſuccedebat primogenitus. deinde multis familijs aut ciuitati, & regno cœpit unus imperare. & primum nomē imperij fuit rex (vt patet ex ſcriptura, Herodoto, Diodoro, Salluſ. Iuſtin. in biſtor.) patria poteſtas tanquam regia olim extendebatur vt filium pro delicto occideret.l.2 ff. de orig. iur. Pinel. in 1.par. Rub.C.de bon. mater. nu.17. Nauar. in ca nouit. Corol.25. vid. Couar. lib.pract.cap.1. nu.4. Io. Cirier. tractā. de primogenitura, lib.2.q.13 quod iure naturæ aut gētium filius ſuccedit in ius & hæreditatem patris & regnū (de quo Soto li.4. de iuſt.q.3.ar.unic. c. fin d.33.q 2.artic.1.) Interdum in vita patris primogenitus dicitur rex, c. cępit.24 q.1. Dueñas.reg.55.lim.10. & conſulatus interdum datus eſt per ſucceſſionem, vt de Fabio refert Valer. & D.Thom. lib.3. de regim. Princip.cap.20.& Imperium ſucceſſione datum eſt poſteris
g Theodoſij Senioris. g Dicetur, c.10.§.4.H ſup.lib.de ſacram.c.6. §.6. atque ita Melchiſedech fuiſſe ſacerdotem communi ratione (vt erant alij primogeniti) aiunt in Gen. 14. Chryſoſt. gl.ord. Lyra. Abulen.ſi. Eugu. Hieron.qq. Hebr. in Gen.14. fatentur etiam Rabini apud Genebra lib.1.chron.p.10.& Suar.3.p.q.22. ſu.46. §.4.col.6. Soto.d.8.q.1.art.6. & alij citati. D.& L. contr. Epiph.
h hær.67. h Citati D.G. idem Hieron. d.epiſto.126. ad Euagr. & qq.Hebr.& in id Eſai 41. ſerui mei.& in Gen.14. Lyra. Abulen. (quod probabile dicit Caiet.) Lipom. addit in ea traditione Hebræos ſequi Ionathan autorem translationis Ieroſoly. ſeu Chaldaicæ. Galatin. 2. de arcan. ſcrip. c.8. Martin. 6. hypoth. c.1. Iſidor.
de

nec virgo permanſit: [i] nec fuit genere gentilis, & Cananæus, ut quidam falſo aſſerunt. [k] Sem vero nõ obijt ante Abraham, ut quidam putarunt: [l] ſed finito diluuio habebat annos ætatis centum: & dum occurrit Abrahæ annos 390. [m] ſimili ſucceſſione Abraham fuit ſacerdos [n] enim fuerit primogenitus Thare. [o] interdum quibuſdam ætate minoribus inſpirauit Deus gratum ſibi officiũ ſacerdotis. Vt Abel ſacerdos [p] Gen. 4. legitur obtuliſſe primus ſacrificium Deo gratum de primogenitis gregis ſui, & de adipibus eorũ. ſimiliter Iſaac, & Iacob obtulerũt, repulſo primogenito fratre: ut deſignaretur myſterium quod primogenitus populus Iſrael eſſet à Deo repellendus. [q] immolabat vero caput familiæ, & per ipſum dicebatur populus & ſinguli de illa familia immolaſſe Deo, [r] qui ſacrificij participes efficiebantur. In lege veteri ſoli filij, & poſteri Aaron ex tribu Leuitica fungebantur officio ſacerdotis & Pontificis, ex Dei inſtitutione; & Moſes qui Aaronem fratrem ſuum conſecrauit, videtur fuiſſe dignitate ſacerdotali inſignitus: ut dicetur lib. de Ordine. c. 21. §. 1. Præcipue in lege euang. inſtituit Chriſtus cum poteſtate ſupernaturali ſacerdotem, qui ſit presbyter aut epiſcopus, [s] in miniſtrũ diuini ſacrificij, quod in Miſſa offertur. Et generaliter in omni ſtatu legis ſacrificiũ, & ſacerdos, qui ſacrificus dicitur, ſemper fuerunt coniuncti: [t] in qua ſignificatione vox ſacerdos ſumitur à Patribus: [u] quamuis in ea non reperiatur in nouo teſtam. Græce ab eodem verbo thyin, id eſt, ſacrificare, deducitur altare, & ſacrificium [x] quod dicitur thyſia.

2 Sacrificium eſt quidam à virtute religionis actus elicitus externus, per quem homo Deum colit animo, & corpore. Decenter Deus ſiue inſtinctu quodam inſpirãs, ut in ſtatu legis naturæ, ſine expreſſa inſtitutione voluit, ut homo ſenſibilis, qui cognitionem ex rebus ſenſibilibus per ſenſus accipit, vtatur in ſacrificio cæremonijs religionis, cum ſenſibili ſigno, [y] ſicut & in ſacramentis, ut natura hominis poſtulat. Ad cuius ſubſtantiam, & perfectionem pertinent tres actiones ſacerdotis. 1. conſecratio rei noſtræ quæ offerenda eſt. nec enim fit gratum ſacrificium de re aliena. 2. oblatio in cultum Dei quam ſacerdos applicat in finem, effectumq; vtilem ſacrificij. 3. cõſumptio eiuſdem rei. quas tres partes neceſſarias eccleſia non inſtituit, & minuere non poteſt: cum tamen pie adiecerit quædam ad ornamentum accidentariũ & ſolemnitatem ſacrificij, de quibus inf. cap. 6.

3 Vox ſacrificium licet proprie ſignificat actionem, oblationemq; ſacerdotis: interdum ſumitur pro ipſa re, quæ tanquam materia remota offertur. [z] olim non quæuis res etiam ex viuentibus, ſed quædam determinatæ erant materia apta ſacrificio, inf. c. 5. §. 2. & differt à uoto in Dei cultum ordinato: quia ſacrificium requirit donationem rei propriæ, ut eam transferre poſsit in dominium Dei (vt olim anathema id eſt, donarium appenſum transferebat [a]) & inſuper ut donatio compleatur cum externo ſigno acceptãtis: qualem requirit traditio, ſeu profeſsio religionis, quæ aſsimilatur holocauſto. ad votum vero ſatis eſt promiſsio rei in futurum offerendæ: & poteſt votum fieri actu interno, abſque externa acceptatione. 2. differt à publicis precib. quas ex officio ſacerdos tanquam publicus eccleſię miniſter offert Deo cũ ſolemni ritu: nam has ſecundum ſubſtãtiam offert Deo etiam laicus. hęc materia remota ſacrificij fit proxima, & magis apta per quandam conſecrationem, ſeu ſanctificatio-

de vita prophetarum. cap. 5. & lib. 15. etym. Ambroſ. lib. 10. epiſt. 80. Suid. in Lexicon. Ruper. lib. 5. de Trinit. & operibus eius, in Geneſ. 11. D. Thom. & Lyran. in Hebr. 7. idem in ſuis chron. Iſidor. Bed. Herman. Lucid. lib. 2. de emend. temp. cap. 3. & 6. Pagn. lib. 10. Iſago. cap. 28. Sander. lib. 7. viſib. Monarch. pag. 224. Sylua Allegor. ver. Melchiſedech cũ Georgio Veneto Cant. 2. tom. 3. capit. 10. vid. Sixt. lib. 5. bibliot. c. 90. At Genebr. chron. ait probabile quod quidã Hebr. dicunt Sem fuiſſe minimum natu filium, tenet Beroald. lib. 3. chron. ſed contra citatos, & Augu. 16. ciuit. cap. 2. [i] Ignat. epiſto. 9. ad Philadelphiẽſes falſo dixit fuiſſe virginem. [k] Ignat. ſup. Ioſeph. 2. antiquit. cap. 11. lib. 3. belli. cap. 18. Egeſip. 3. Excid. capit. 9. Procop. Geneſ. 14. ubi Theod. quæſt. 63. Epipha. hęreſ. 55. & refert nomina parẽtum. pro qua ſent. Hieronym. dict. epiſto. refert Apollinar. Euſtath. Irenæum Hippolyt. Euſeb. Cæſarienſ. & Emiſſen. idem Philaſtr. apud Biblio. ſanct. tom. quinto, pagina 55. & ſignificat Nazianz. oratio. in Natal. Dñi. idem in Hebr. cap. ſeptimo. Chryſoſtom. Theodor. Oecum. Anſelm. Catharin. (vbi & Claud. dicit probabile Ioſ. Arbor. lib. vndecimo. Theoſ. capit. 2. quod Ferus in Geneſ. 14. dicit incertum. Beroal. lib. 3. chrono. [l] Quo falſo argum. Procop. Geneſ. 15. & Epiphan. impugnant veritatem dicẽtes, Sem obijſſe ante Abraham. cum tamen oppoſitum conſtet. [m] Colligitur ex Geneſ. 11. Lyran. & gl. ordin. in Geneſ. 14. & patet ex chron. probatis. Hieron. d. epiſt. Genebrar. Lucid. lib. 2. cap. 6. fin. probat Sem ſuperuixiſſe Abrahæ, annis 35. quia Sem poſt diluuium vixit annis 502. ſed Abraham annis 292. poſt diluuium natus, vixit 175. annis, ex Geneſ. 25. Iſidor. chron. ex illo Geneſ. 11. Sem cum eſſet centum annorum genuit Arphaxat, biennio poſt diluuium infert quod genuit anno ætatis 102. At in chron. Euſeb. Bedæ, Herman, Lucid. cum genuit, fuiſſe centum annorum, ac ſubinde tempore diluuij habuiſſe 98. annos. Sem dum occurrit Abrahę habebat annos 390. per quod corrige quod D. Thom. & Lyran. in Hebr. 7. dicunt habuiſſe 309. Noe peruenit vſque ad 50. annum ætatis Abrahæ. Genebrard. [n] Communis. D. Thom. 3. p. quæſt. 31. art. 2. contra Abulenſ. Geneſ. 13. quæſt. 5. & 7. dicentem quod non erat magis ſacerdos quam alij: & cum lege nemo prohiberetur, omnibus licuiſſe ſacrificare. [o] Hebræi colligunt ex Geneſ. 11. Communis. & Genebrard. chron. p. 12. confutat eos qui ex Acto. 7. contendũt Abraham fuiſſe natu minimum, ut Beroald. ſup. ſicut & quidam de Sem falſo dicunt fuiſſe poſtremum filium. [p] Auguſt. 1. de mirabil. ſcript. cap. 3. & Patres qui aiunt ab Abel cœpiſſe eccleſiam. Ioan. Arbor. 1. Theoſoph. cap. 15. & tamen prius obtulit Adam, ſup. A. [q] Martin lib. 1. hypot. cap. 1. & lib. 9. reg. 17. ex Hieron. in Ezech. 27. in Eſa. 1. in Ierem. cap. 31. [r] Vt de agno Paſchali Exod. 12. dicitur, immolabit illum multitudo, &c. Bellarmin. 1. miſſæ cap. 7. ad fin. & vnus agnus iubetur comedi in una familia. addit Ioſeph. 5. antiquit. capit. 45. prius agnus in templum ad ſacerdotem de more ſacrificandus ferebatur: & ſub uno ciue opulẽto in ampla domo in ſingulis cubiculis, ſeu manſionibus conueniebant familiæ: ita ut deni, aut viceni conferent una familia: & ſolebãt trecenta millia agnorũ immolari. hæc ex Ioſepho Claud. de euchar. repet. 1. capit. ſeptimo, vide Riberam libro 5. de templo capit. tertio. §. 39. [s] Bellarm. 1. miſſ. capit. ſecundo, colum. quarta, fin. Dionyſ. eccleſ. hierarch. cap. primo, 3. 5. Iuſtin. ſupra. Tertullian. de præſcript. vltra med. De velan. Virgin. Cyprian. libro primo, epiſt. 4. Conc. Nicen. canon 14. Trident. ſeſſio 23. can. 1. & ſeptimo. [t] Trident. ſeſſio 22. cap. primo, ad fin. ſeſſ. 23. cap. primo, colliguntur Hebræ. 5. & 7. Pontifex conſtituitur, ut offerat. Auguſt. 10. ciuitat. cap. nono. D. Thom. 2. 2. quæſtio. 85. primo. Soto. 9. iuſtit. quæſtione 2. 1. Bellarm. 1. miſſæ. capit. 1. colum. 4. [u] Vox ſacerdos à Patribus ſæpe ſumitur pro presbytero. Bellar. primo, miſſ. cap. 17. Auguſtin. 20. ciuit. cap. decimo. Chryſoſtom. de ſacerd. Gaudent. tractat. 2. in Exod. Hieronym. dialog. contra Lucifer. ad fin. Ambroſ. in Pſalm. 38. Euſeb. 5. demonſt. capit. 3. & ſic vocat Ioannem Apoſtolum ſacerdotem. Policrat. apud Euſeb. 5. hiſtor. capit. 23. Cyprian. ſæpe in epiſt. Tertullian. de præſcriptione, & de velan. Virgin. & ante hos Dionyſ. eccleſiaſt. hier. capit. primo, 3. & 5. nec Auguſtin. 2. contra Parmen. cap. octauo, negat epiſcopum dici ſacerdotem, ſed mediatorem, ſcilicet, per modum redemptionis quod eſt proprium Chriſto. [x] Bellarm. 1. miſſ. capit. ſecundo, colum 4. Sebaſtian. de ſacrific. capit. primo Lexicon. [y] Trident. ſeſſio. 22. capit. primo, & 5. Auguſtin. 10. ciuit. cap. quarto. Damaſc. libro 4. cap. 17. D. Thom. 2. 2. quæſt. 85. 1. Caſtro verb. miſſa. Recentior. contra Luth. negãtem externum ſacrificium, ut negat neceſſitatem ſacramẽtorum, & externorum operum. ſupra libro de ſacrament. cap. 11. [z] D. Thom. 2. 2 quæſtio. 85. 3. capit. ad 3. ex Hebr. 7. vt offerat ſacrific. Cano. 6. 13. at pro actione accepit Cicer. d. præbere hoſtias ad ſacrificium. [a] Debet offerre ex proprijs bonis. D. Thom. in Hebræ. 8. Bellarm. 1. miſſ. cap. 6. anathema. 1. donarium appenſum in Dei cultum, ita

erat

nem, cum mutatione quadam, generaliter enim ſacerdos circa rem quæ offerenda proponitur, facit aliquid, [b] nempe ſacrum, quo res ſanctificatur antequam immoletur. olim manus imponebat ſuper victimam, aut rem eleuabat in altum coram Deo, inf. cap. 9. §. 11. in ſignum ſanctificationis: & nunc panis, & vinum conſecrantur in miſſa. hæc de prima materiæ parte, in qua conſecratio per ſacerdotem facta aptat materiam, quam homo ex proprijs donare intendit, & offerre Deo.

4 Oblatio rei conſecratæ, quæ eſt 2. pars, non eſt ſola inuiſibilis conſecratio euchariſtiæ, & cõuerſio panis, ſed oportet eſſe externam cæremoniam, & in religione permanentem, quod etiam requirit ſacramentum, tum in Dei cultum, tum qua nobis ſacerdos applicet proprium effectum vulem ſacrificij: ex quo ordine ad finem ſumitur forma ſacrificij: ut forma ſacramenti, aut inſtrumenti ſumitur, ſic ſacerdotem offerre ſumitur ſæpe in ſcripturis pro ſacrificare. [c] Oblatio q̃ Græc. proſphora dicitur, eſt generalius nomen: [d] nam oblatio de auro, uel argento, Exod. 25. & 35. & qua vidua Luc. 21. obtulit duo minuta in templo: & Deuter. 29. oblatio de primitijs frugum: de panibus propoſitionis: de primogenitis Hebræorum, non erat ſacrificium. Nunc etiam & olim donaria cum quadam ſanctificatione offerũtur in altari, quæ non ſunt ſacrificium, quia nulla mutatione conſumuntur.

5 Pars 3. ſacrificij eſt conſumptio rei Deo gratæ, quæ ſpeciem mutat: ut animalis gladio mactati ſaltem pars, ut adeps igne abſumebatur: oblatum triticum mutabatur cõtuſione, & frixione, Leuit. 2. & 6. Iſaac. Geneſ. 22. quærit à Patre vbi eſſet victima? oſtẽdens adeſſe ignem, & gladium quo erat conſumenda. Ea conſumptione fit plenior rei conſecratio, dum res tota dedicata ſegregatur ab omni alio uſu, & conſumitur ſubſtantia illius. Quo ritu proteſtamur Deum habere non ſaltem vſum ſalua ſubſtantia eius rei, ſed ſupremum, & uniuerſale dominiũ totius eſſe, & vitæ: [e] vtpote in cuius cultum ſubſtantia, & vita rei oblatæ conſumitur. 2. conſumptio ſignificat acceptari à Deo ſacrificium. [f] dum ſacerdos vice Dei, aut ſolus, aut cum alijs conſumit. [g] aut ex ſacerdotis imperio, [h] & morali applicatione holocauſtũ, aut adeps, abſumebatur igne interdum cœleſti. [i] Hęc pars quæ comeſtione ſacerdotis, aut etiam populi conſumitur, ſignificat fructum ſacrificij à Deo acceptati participari à nobis. ſic 1. Corinth. 10. qui edũt hoſtias, participes ſunt altaris. 3. cõſumptio veteris ſacrificij pręcipue erat Deo grata, quod ſic fieret proteſtatio fidei de Chriſto mediatore, & de ſacrificio illius. [k] nam ſacrificium immediate ſignificat Chriſtum, (ut dicetur infra cap. 7.) eiuſque ſacrificium cruentum, per quod peccata expiantur. 4. dum res per mortem conſumpta iterum tota, aut ſecundum partem conſumitur igne, aut deuoratione, ſignificat reſurrectionem Chriſti. [l] ſuffitus vero ſignificat corpus iam ſpirituale (ut vocatur 1. Corinth. 15. ſeu glorioſum) aſcendiſſe in cœlum. [m] In ſacrificio miſſæ, manducato, & digeſto ſpecierũ cibo, deſinit corpus Chriſti habere eſſe ſacramentale, [n] & rationem cibi, quam prius habebat: nihilque illius manet in homine præter effectum ſacrificij, ſeu ſacramenti. quæ ſpecierum conſumptio ſimul ſignificat Chriſti reſurrectionem, & aſſumptionem. has tres partes conſecrationem, oblationem, & conſumptionem, per ſacerdotis miniſterium oſtendemus capit. 4. habuiſſe ſacrificium in omni ſtatu legis: & capit 8. & 9. habere nunc in lege Chriſti.

CAP. II.

Varie diuiditur, quædam vetera cruenta fuiſſe figuram incruenti ſacrificij.

VEtus ſacrificiũ variè diuiditur. 1. ratione materię: ut ex re viua, aut ex inanimata ſolida, aut ex re liquida. [a] Dum offertur res viua dicitur victima ſeu hoſtia: ut olim in lege hæc tantum animalia dicebantur munda, & apta ſacrificio, ouis, capra, bos, columba, paſſer, turtur: nec aliud genus animalis licebat occiſione cõſumere in ſacrificium. Geneſ. 22. Abraham iuſſus ſacrificare filium, parabat gladio occidere, & deinde igne conſumere in holocauſtum. dum uero Aaron, Num. 8. obtulit Deo Leuitas: non fuit proprie ſacrificium: quia non in illorum occiſionem ordinabatur, ſed ut eos dedicaret in miniſterium templi. 2. dum offertur res inanimata ſolida dicitur immolatio: ut ex ſimila pane, ſale, thure, Leuit. 2. & 6. far offerri docuit primus Ianus. [b] 1. Noe: mel uero Meliſſa. has res ſacerdos in ſanctificationis ritum eleuabat in altum, deinde offerebat Deo, & tandem conſumebat contuſione, comeſtione, aut igne. dicitur mola à molendo: ſed in ſcriptura, & apud profanos autores immolare ſumitur pro offerre quoduis ſacrificij genus: res inanimis ſatis de ſe ſignificabat corpus Chriſti exanime, & exangue, deinde conſumptio eius rei ſignificat conſumptionem mortis factam reſurrectione Chriſti. 3. dum offertur res liquida, ut ſanguis, vinum, aut aqua, dicitur libamen, ſeu libamentum: & ſignificat ſanguinem Chriſti effuſum in paſſione. conſumitur per libationem vini, aut per effuſionem ſanguinis, aut aquæ. Perfectior ratio ſacrificij erat in occiſione ſanguinolenta rei viuentis: quæ clarius referebat Deum eſſe autorem vitæ: & adumbrabat mortem Chriſti, qua mors peccati erat expianda: Præſtantiſſimaque materia ſacrificij fuit viuum Chriſti corpus: de quo Hebr. 10. exponit Pſal. 39. corpus aptaſti mihi.

2 Deinde vetus ſacrificium ex fine, à quo ſumitur forma, triplex fuit. [c] 1. hoſtia pro peccato. 2. holocauſtum. 3. pacificorum victima. At pro peccato ſolius mẽtis, aut

erat ſub ſpeciali dominio priuatiue, ut non poſſet tãgi, nec uſui ferri in profanos vſus. ita dum ſacerdos rẽ ſuã offert. & mactat ſuper altare, q; eſt locus Dei, cẽſetur dominiũ rei oblatæ trãſferri id domini Dei acceptãtis, inf. c. 10. §. 4. D. [b] D Tho. 2. 2. q. 85. art. 3. ſed mutatio perficitur conſumptione, inf. [c] §. 5. Bell. 1. miſſ. c. 2. col. 9. Cano lib. 12. loc. c. 13. vt Gen. 4. & 8. Abel, & Noe obtulit. Heb. 5. oĩs Pontifex conſtituitur, ut offerat. & c. 7. 9. 10. Tertull. de veland. Virg. & libro de exhort. caſtitatis, & Græc. Proſphora, id eſt, oblatio ſumitur p̃ ſacrificio. [d] D. Th. 2. 2. q. 81. art. 5. & in Hebræ. 10 vbi Theophil. Chryſ. hom. 18. idem Anſel. in Hebr. 5. & 8. vbi plane Apolloſius. Sebaſt. cap. 20. Bellarm. lib. 1. miſſ. c. 2. col. 6. ſed ſacrific. Græce Thiſia dicitur quando mactatione, vel iugulatione perficitur. quamuis Theoph in Hebr. 8. & Euſe. 3 præparat. c. 6. cũ Porphyr. putãt dici à ſuffitu, q̃ a igne ardet Thyſia, & Thymia. [e] Aug. 8. ciu. c. 28 li. 20. c. 4. Bellarm 1. miſſ. ca. 2. fi. [f] Sic profeſſio nõ fit ſine ſigno externo: quia eſt traditio acceptata à Deo per prelatũ. [g] Sic Melchiſedec panem, & vinũ obtulit Deo, & conſumpſit ſimul p̃ Abrahã, & ſocios eius. & Melchiſed. ſumpſit. licet ſcriptura non explicet: quia ſeruauit morẽ ſolitum ſacerdotũ. Cano lib. 12. c. 13 Bellar. 1. miſſ. c. 2. col. 7. c. 6. ad 7. ex Ambroſ. & Chryſo. [h] apud Gentiles miniſtri laici qui mactabant victimã ex imperio ſacerdotis dicũtur Agones, victimarij, victimatores, cultrarij, popæ. Girald. Syntag. 17. de ſacrif. [i] Sic Geneſ. 4. Deus igne cœleſti acceptauit, & conſumpſit ſacrificiũ Abel. vt vertit Theodotio, & aiunt Hieron. qq. Hebr. Bed. Gen. 4. Albin. qq. Geneſ. Theop. & Oecum. ĩ Hebr. 11. in prin. Mart. lib. 8. Hyp c. 6. idẽ de ſacrificio Abrahę. Hierony. Aug. 10. ciu. c. 8. ſed reijcit. 2. retract. c. 43. q̃a Gen. 15. fuit ignis ille in viſione tm̃: & non vere inflãmauit. [k] Bellar. li. 1 miſſ. c. 2. col. 4. fin. Aug. epiſt. 120. c. 18. & vid. epi. 26. Seb. c. 20. ſic Apoc. 13. Chriſtus dicit̃ agnus occiſus ab origine mũdi, q; in figura immolabat̃ ut dicet̃ c. 2. §. 6. [l] [m] Inf. cap. 9 §. 5. [n] Bell 1. miſſ. c. 27. p̃ poſ 4. q̃d fit abſq; mutatione intrinſeca corporis Chri, p̃ ſolã mutationẽ ſpecierũ. item ob hoc petit eccleſia ĩ miſſa, iube hæc p̃ferri p̃ manus angeli: quaſi res oblata deferatur in cœlũ: nempe ſm̃ effectũ.

CAP. II.

[a] SEbaſt. [a] de ſacrificio. Rib lib. 4. de tẽplo, c. 1. [b] Girald. ſyntag. 17. de ſacrif. pag 144. [c] D. Tho. 1. 2. q. 102. 3. ad

negligētiæ, quia occultū eſt, nullum erat inſtitutū ſacrificium, [d] ſed pro peccato cōmiſſionis. Quidam autē non offerri niſi pro peccato contra pcepta ceremonialia de cultu Dei: At aliud, [e] & diuerſa erat oblatio ꝓ peccato nempe ignorantiæ, quā pro delicto, nempe ſcienter commiſſo. [f] hæc hoſtia partim cremabatur, partim à ſacerdotibus in atrio templi māducabatur. Variantur aīalia pro rōne peccati Leuit. 4. 5. & 6. vt pro periurio: & pro viliore peccato offerebatur vilius animal: in quo fiebat quędā manifeſtatio, & cōfeſſio peccati. itē variatur rōne perſonæ, ut pro peccato Pontificis, regis, aut Synagogæ, aut pro priuato peccato alterius. [g] In lege naturæ Iob. Gentilis c. 1. offerebat quotidie ſacrificium pro peccatis filiorū, & c. vlt. dicit Iob, iuſſu Dei ſacrificarunt pro peccato ſuo. de virtute veteris ſacrificii pro alieno peccato in c. 11. dicetur. 2. holocauſtū Leu. 1. & 22. in reuerentiā diuinæ maieſtatis cremabatur totū: & in ſignum quod quidquid habemus ſit Dei, tota res in fumū, & ſuffitum reſoluta aſcendebat ſurſum. 3. in victima, ſeu hoſtia pacificorū Leu. 3. & 7. vna pars crematur, altera māducatur à ſacerdotibus, & tertia pars ab his qui donauerant. hęc offertur, aut in gratiarum actionē pro beneficio accepto, & eodē die ſacrificium cōſumitur: aut in voto ꝓ beneficio expectato, & hęc differri poterat in craſtinum manducāda. ad hoc reducitur ſacrificium cōſecrationis, de quo Leuit. 6. & 7. quod quidā numerant quarto loco: alij diſtinguunt hæc in ſex genera ſacrificiorum legalium. [h]

3 Holocauſtum tenebat primum locum: [i] quia maxime obligatur hō Deum honorare, ob ipſius diuinā maieſtatē. 2. loco ponitur ſacrificiū pro peccato, & offenſa cōtra Deum cōmiſſa. 3. hoſtia pacifica, ob beneficium acceptū, aut ſperatū. huic triplici generi ſacrificij rñdet triplex ſtatus. nam ſacrificiū pro peccato, ſignificat ſtatū incipientis, & pęnitētis: hoſtia pacifica, ſtatum proficientiū, vt gratiis agantur pro accepta remiſſione peccati, & impetrent perſeuerātiam in bono. Holocauſtum deſignat ſtatū perfectorum, qui ſe totos dedicāt cultui Dei: & profeſſio religionis aſſimilatur holocauſto: [k] offertur pro peccato totius populi, aut ſacerdotū: & totum cōburitur, ne qd peccati, aut ſcādali remaneat. ſed in aliis pars adurebat, pars cedebat ſacerdoti: quia expiatio fit à Deo per miniſterium ſacerdotis.

4 A fine, & utili effectu, à quo ſumitur ratio formæ, & ſpeciei, diſtinguitur triplex ſacrificium in omni ſtatu legis: [l] propitiatorium, eucharisticum, & impetratorium. 1. propitiatoriū eſt pro præteritis peccatis, & illorū pęnis. 2. eucharisticum, qd etiam Græci vocant Latreuticon, id eſt, honorariū, & gratiarū actionis pro beneficiis in cōi: quia Deo dētur latria, rōne creationis, & redēptionis. ſic erat holocauſtum qd totū in honorem Dei crematur, & agnus. Exod. 12. immolatus in memoriā ſpecialis beneficii: & hoſtia pacifica ad agendas gratias pro ſpeciali beneficio accepto. ſic adoratio Ioan. 4. ſumitur ꝓ ſacrificio. [m] eucharistia enim in memoriā ſummi beneficii, (id eſt, cruenti ſacrificii quo redēpti ſumus.) ordinatur ēt in gratiarum actionē: quod neq; hæretici negare audēt. 3. impetratorium in futurum. vt olim quędam hoſtia pacifica: [n] & nunc pter orationes vocales adiunctas, p ipſum miſſę ſacrificiū, tāquam per quandā operis orationem, qua Chriſtus interpellat, [o] impetrat ſacerdos ēt alia noua beneficia ſpiritualia, uel tpalia, aut ut impediātur mala imminētia, & impetrat donum cōtritionis quo peccata, & crimina, etiā ingentia dimittantur. [p] at prius ſecundum rationem ſaluatur ſubſtantia ſacrificii, vt per ſe ordinatur in cultum Dei. [q] quam conſiderentur hi effectus, in quos ordinatur, ut illorum cauſa.

5 Per hæc ſacrificia ex virtute religionis, exhibetur Deo cultus latrię, dum agnoſcit homo tum excellentiam Dei, propriamq; vilitatem: tum diuitias diuinæ miſericordiæ, & propriam inopiam. [r] vt homines inferiores honorāt ſuperiorem, offerentes rem ſenſibilē, qua & agnoſcant intellectu propriam infirmitatem, & indigentiam, & dñi poteſtatem, cuius opem, & auxiliū implorant oblato munere: & ea humili ſubiectione voluntas, & muneris externi oblatione proteſtantur ſuperioris dominium. ſic finis cuiuſque ſacrificii, eſt tum ut homo per conſumptionem ſubſtantię, & vitę reddat Deo quaſi tributa in recognitionem propriæ ſubiectionis cū profeſſione diuinę maieſtatis, & ſupremi, ac vniuerſalis dominii: tum vt utilibus effectibus ſacrificii ſuſceptis homo indigus Deum honoret autorem: quia in defectibus quos in ſe experitur, proteſtatur indigere directione intellectus: & ut adiuuetur voluntas, & vires à Deo totius boni autore, & Domino. Sic inferiores à ſuperiori, milites à Duce, ſerui à Domino, ſubditi à rege potentiori ſummam illius vim, & maieſtatem agnoſcentes, humili recognitione implorant opem, & auxilium.

6 Nihil vero eſt Deo ita gratum munus, ac Dei filius incarnatus, in quo Patri bene cōplacuit, quem in miſſa tanquā donum noſtrū [s] offerimus Patri, ut ſacrificiū propitiatorium, & in gratiarū actionē, & ut impetremus dona. Hoc vnū, & ſingulare [t] a Chriſto inſtitutum ſuccedit oībus ſacrificiis [u] ſtatus legis naturæ, & veteris, & cōtinet lōge ma-

ad octauum, & ſequent. Auguſt. 10. ciuit. capit. quinto. Ruper. in Leuit. libro primo, cap. ſecundo. quidam expoſitores in id Pſa. 39. ſacrificium. Soto 2. iuſtit. quęſt. 6. diſtinguunt triplex genus ſacrificij. At Sebaſtian. cap. ſecūdo, diſtinguit 4. Democaris. lib primo de ſacrific. altaris. c. nono, diſtinguit ſex genera quæ reducuntur ad prędicta tria. [d] D. Tho. 2. 2. quæſtio. 54. 3. ad tertium, in 3. diſtinc. 40. artic. 2. ad quartum. [e] Ribera cap. 6. §. quarto, contra Abulenſ. in Leuitic. 4. q. vndecima. [f] Democaris ꝓbat diuerſum fuiſſe ſacrificium ꝓ peccato, ſcilicet, ignorantiæ, de quo fit mentio Leuit 4. & 6. Num. cap. 15. Et ſacrificium pro delicto, de quo Leuit 5. 6. & 7. Ribera capite 6. § 26. [g] D. Thom. 1. 2. quęſtio. 102. artic. 3. ad octauum. [h] Sebaſtian numerat 4. genera. Democ. ſex. dum diſtinguit ſacrificium pro peccato, & pro delicto. [i] [k] D. Tho. 1. 2. quæſtio. 102. artic. 3. cap. ad octauum. Bellarmin. 1. miſſ capite. 4. cum Gregor. [l] Inf. capit. 12 §. 5. colligitur ex Tridentino ſeſſio. 22. canon. 3. Soto, diſtinct. 13. quæſtio. 2. artic. 1. colum. 3. Bellarminus 2. miſſæ. capit. quarto. [m] Bellarminus, primo miſſ. capit 12. probat ex Chryſoſtom. Cyr. Euthym. in Ioan. quarto, ſic cap. 12. Gentiles aſcenderunt, ut adorarent die feſto. Act. 8. eunuchus venit adorare in Ieruſal. Geneſ. 22 poſtquam adorauerimus, id eſt, obtulerimus ſacrificium. [n] Bellarmin. 2. miſſę. capit. tertio. ex Leuit 3. 7. ſic pro vita oblatū eſt. primo Eſdr. 6. lib. 2. Machab. 3. & Dauid pro vitā da pelle. ſecundo Regum vlt. [o] Bellarm. 2. miſſæ, cap. quarto, propoſit. tertia, nunc Chriſtus eſt per ſacerdotem offerens, infra cap 17. 19. nec tamē meretur, aut ſatisfacit, ſed impetrat: cum tamen per ſacrificium crucis viator meruerit & ſatisfecerit. [p] Bellarm. ſup. cum Trident. ſeſſio. 22. capitu. 2. [q] Subſtantia ſacrificii ſaluatur in triplici parte, & actione conſecrationis, oblationis, & conſumptionis in cultum Dei: quamuis nullus effectus vtilis inde nobis proueniret. [r] Statim declaratur duplex finis ſacrificij. primo in Dei cultum. ſecundu in noſtram vtilitatē. [s] Vt Verbum incarnatū dicitur Eſa. 9. datum nobis à Patre: ita corpus Chriſti, qd libera actione ſacerdos conficit, dicitur nobis donari. ut tanquam noſtrū offeramus Patri. ſupra cap. 1. §. 3. A. [t] Sic vocat Augu. 1. cōtra aduerſar. leg. cap. 20. de ſpiritu, & lit. cap. 11. lib. 1. cont. Creſcon. cap. 25. Leo. ſerm. 8. de paſſione. Bellarm. 1. miſſ. c. 2. & 8. ad fi. c. 27. col. 6. & ex Chryſoſt. Ambro. Primaſ. in Heb. 10. vetera erant multa: ſed miſſæ dicuntur vnum, & ſingulare ſacrificiū eiuſdē rei oblatæ. Gregor. 35. mor. c. 6 in ſola Eccleſia Catholica eſt ſacrificium Deo acceptū & Apoſt. can. 3. prohibet offerri aliud quam quod Chriſtus obtulit. D Th. 3. p. q. 83. 5. ad 2. & 1 2. q. 2. a. 3. ad 7. ſic citatus infra, & Bellarmin. 1. miſſ. c. 1, 8. & 27. Angl. tit. de miſſ. p. 186. [u] Auguſtin. ſupra, & 17. ciuit. capit. 20. lib. 6. contra Fauſt. cap. quinto, & melitus lib. 20. cap. 21. lib 22. c. 17. lib. 10. ciuit. cap. 20. Leo ſupra, & habetur in oratione ſecreta miſſę dom. 7. poſt Pentec. Deus qui lega-

legalium. Chryſoſt. in Pſal. 95. Vrban. II. extrauag. de reliq. & ue ner. colligitur Hebr. 10. D. Tho. 1. 2. q. 102. 3. c. & ad 8. ar. 4. ad 3. ar. 5. ad 4. & 3. p. q. 47. 2. ad 1. q. 48. 3. Trid. ſeſſ. 22. c. 1. fin. Cano.
x lib. 12. c. 13. ad vlt. Bellar. 1. miſſæ. c. 2. col. 4. arg. 4. [x] Quo exem
y plo utitur Cano. ſup. [y] Inf. cap. 3. §. 6. [z] Ita exponunt in id 1. Re-
z gum 2. Greg. Bed. Eucher. item Cyprian. 1. contra Iudæos. c. 17. Euſeb. 4. demonſt. cap. 26. Aug. 17. ciuit. ca. 5. Bellar. 1. miſſ. ca. 9. & 20. ſimiliter 2. Paralip. 15. tranſibunt multi dies abſque ſacerdote, & lege Hebr. 7. trãſlato ſacerdotio, quod citat Trident. ſeſſ.
a 22. ca. 1. [a] Patres in Hebr. 10. ſacrif. & oblat. (nempe veterem) noluiſti corpus autem aptaſti mihi: nempe pro nouo ſacrificio. & ſubdit, aufert primum (ſcilicet uetus) vt ſtatuat ſequens ſcilicet nouũ
b ſacrificium. [b] Perer. in Dan. 8. & 12. cũ. Hippoly. li. de conſummatione ſeculi Bellar. c. 9. & col-
c ligitur. Apoc. 13. [c]
d [d] Bellar. 1. miſſ. c. 8. ad fin. inf. c. 10. §. 5.
e lit. Q. R. Bellar. d. c. 8. col. 3.

1 Petr. c. 2. Cyril. epiſt. ad Neſtor. anath. 10. [l] Chriſtus ut homo dicitur ſacerdos. Aug. lib. 7. qq. iudic. quæſt. 54. Diuus Thom. 3. p. q. 22. 1. vbi Suar. Patres ſupr. Bellar. lib. 5. de Chriſto. c. 6. vid. 1. 2. quæſt. 102. 3. ad 8. & tamen per communicationem idiomatum verbum dicitur ſacerdos & Pontifex, Heb. 4. 5. 7. Athan. li. de humanitate Verbi. Cyrill. epiſt. ad Neſtor.
m anath. 10. [m] Ioſ. T. D. Thom 3 p q. 47. ar. 1 & 2. Io. 10. ego pono animam meã. Io. 17. ſanctifico, id eſt, ſacrificio meipſum. vbi Chryſoſt. Cyrill. Rupert. D. Thom. Lauſen. Tolet. Leo epiſto. 83. c. 4. & citat Hebr. 7. & 9. ſemetipſum obtulit Suar. dub. 46.
n §. 1. [n] Sed in Pſalm. 30. in Heb. & Græc. habetur de futuro, commendabo ſpiritum meum, Torria. lib. 4. pro epiſt. Põt.
o c. 1. [o] Hilar. in Math. 26. exponit exauditam fuiſſe orationem Chriſti in horto, tranſeat á me calix, ſcilicet, in aliorum fructum Diuus Tho. 3 p. q. 21. 4. ad primum idem fere Hieron. Math. 26. & Orig. lib. 2. cont. Celſ. petijt tolli peccata, & ruinam Iudæorum. quia non videtur decere Chriſtum ſola uelleitas conditionata & inefficax, quæ eſt imperfecta, ut fatentur Capr. Durand. Mai. 3. diſtin. 17. & uidetur D. Thom. de quo uid. Suar. 3. par. quæſt. 18. dub.
p 38 §. 2. [p] Quia plus honoris Patri contulit ſacrificiũ Chriſti, quam homo abſtulerat peccato 3. p. quæſtio. 1. articu. 2. vbi ex Patribus
q Soar. [q] D. Thom. 2. 2. quæſt. 24. 3 ad ſecundum per tria exhibet cultus Deo 1 per martyrium. 2. per auſteritatem. 3. per opera iuſtitiæ, & diuini cultus, præſertim quãdo actus exterior non habet aliam bonitatem, quam quia refertur in cultum Dei. Augu. epiſt. 120. ca. 18. epiſt. 16. lib. 12. Trinit. c. 14. de una ſolitar. c. 5. lib. 10. ciuit. cap. 6. Baſil. de Spiritu ſancto. cap. 27. Cano. libro 12. de loc. cap. 5. Sebaſt de ſacrific. cap. primo, & 28. Bellar. 1. miſ-
r ſæ. c. 3. [r] Bellar. cum

iorem vim & fructum quam reliqua ſimul omnia: vt anima rationalis propter ſui perfectionem continet eminenter omnes gradus formarum. [x] Non eſt iam aliud, quod vere habeat eſſentiam ſacrificij: [y] vetera enim tranſlato ſacerdotio, tanquam vmbra tranſiens ceſſarũt quę adumbrabant hoc nouum corporis Chriſti ſacrificiũ: vt 1. Reg. 2. propheta quidam ceſſatura prædixit. [z] & Heb. 10. aufert primum, vt ſequens ſtatuat. [a] Hoc autem durabit uſque ad finem ſęculi Math. 28. in quo impius Antichriſtus conabitur auferre, ne publice celebretur hoc iuge ſacrificium, [b] ut ait Dan. cap. 8. & 12. & ſignificatur Apoc. 13.

7 Vetera quantum ad mactationem cruentam fuerunt quidem figura ſacrificii cruenti quod Chriſtus in cruce obtulit. Multa tamen includunt figuraliter, quæ cruẽto tã apte non conueniunt; [c] in quibus figura ſunt incruentæ euchariſtiæ, [d] quæ in miſſa offertur. nam ſacrificium Chriſti cruentum factum eſt extra vrbem & caſtra etiã pro infidelibus: ſed agnus Exo. 12. immolabatur intra domũ: & quędam ſacrificia in tabernaculo, pro populo tantum fideli, & cum pia impoſitione manus ſacerdotalis ſuper victimam in ſanctificationem: & hæc ſtatim manducabantur. Ita euchariſtia ĩ domo eccleſiæ & per ſacerdotem pie conſecrata inſtituitur, vt à Chriſtianis manducetur. Victima pacifica Exo. 24. imolata eſt: deinde Moſes aſperſit ſanguine populum dicens, hic eſt ſanguis teſtamenti, [e] Heb. 9. ita poſt conſecratam hoſtiam panis, quæ repræſentat corpus exangue & aptum ſacrificio, dicitur: hic eſt ſanguis noui teſtamenti, qui pro uobis effundetur.

C A P. III.

Definitur ſacrificiũ. Vnicum eſt in Eccleſia: quod differt à ſacrificio cruento crucis, & à morte martyrum.

EX ſubiecta definitione ſacrificii conſtare poteſt in miſſa offerri uerum ſacrificiũ cum tribus partibus, & nullum aliud præter hoc unũ supereſſe ſacrificiũ: quia vetera ceſſarunt, ut dicetur cap. 4. §. 6. definitur ſacrificium [a] eſt externa ceremonia, qua res per legitimum miniſtrum conſecrata cum quadam conſumptione offertur ſoli Deo in cultum, ad eũ placãdum.

Porro ſacrificium non eſt ipſa res oblata, ſed actio & ceremonia noſtra ſacratur ritu aliquo [b] non niſi per miniſtrum publicum, qui eſt ſacerdos: [c] idque ſuper altare, quaſi dominium rei oblatæ transferatur in locum & domum Dei acceptantis. [d] ſi quando abſque ara lapidea [e] legatur celebratum, ſupplebat uicẽ altaris locus vbi victima conſecrata collocabatur. differt ab olatione etiam ſanctificata cum ritu eleuationis in altum quia ſacrificiũ non fit ſine quadam cõſumptione mortem Chriſti repræſentante: [f] quãuis offerre interdum ſumatur pro ſacrificare: [g] oblatio & conſecratio quæ eſt pars ſacrificii non eſt ſola inuiſibilis actio qua panis conuertitur in corpus Chriſti, ſed quæ ſenſibili uerbo [h] fit ab homine ſenſibili. In definitione declaratur finis, dum dicitur ſoli Deo [i] offerri in cultum, & præcipuus effectus, ut offeratur ad Deum placandum.

2 Hæc definitio conuenit ſacrificio crucis: [k] Chriſtus enim in mortali uita obtulit ſe uitamque ſuam infiniti ualoris, cum lachrymis, & clamore ualido Hebræ. cap. 5. cum eſſet ſacerdos ſummus, [l] & dominus propriæ uitæ humanæ. [m] & per uitæ conſumptionem proteſtatus eſt diuinam excellentiam, & ſupremum dominium uitæ: in quo exhibuit patri ſummum cultum & honorem. & oratione quę eſt religionis actus, commendauit ſpiritum in manus patris [n] Math. 27. deinde ea oratione & ſacrificio nobis obtinuit vt fructus calicis & paſſionis ab eo tranſiret in noſtram utilitatem: [o] quo fructu honor patris illæſus manſit, [p] & pater nobis placatus.

3 Martyres per metaphoram dicuntur ſe Deo offerre in ſacrificium, [q] & cultum religionis per modum ſpontaneæ acceptationis, qua proteſtantur Deum eſſe autorem & Dominum uitæ. de cuius priuilegiis dictum eſt lib. de baptiſ. c. 34. At quia martyrem non oportet eſſe ſacerdotem, nec in paſſione exercet ſacerdotis officium in ritu & forma ſacrificii, non eſt proprie ſacrificium. [r] cum enim non ſit dominus propriæ vitæ, nullo modo etiam indirecte eſt moralis cauſa effectiua ſuę mortis, (nec uero poterat mortem, aut tormenta impedire, ut Chriſtus potuit) ſed urgente tantum neceſſitate patitur, & permittit ſe occidi: vt tanquam martyr, id eſt, teſtis perhibeat teſtimonium ueritati. & tamen in

a [a] Hæc definitio colligitur ex D. Tho. 2. 2. q. 85. 4. ad 1. & 3. p. q. 22. 2. q. 43. 3. At Bell. 1. miſſ. c. 2. col. 8. longa oratione definit, vt explicet omnes cauſas & conditio-
b nes ſacrificij. [b] D. Thom. 2. 2. q. 85. 3. vt in lege ſanctificabatur impoſitione manus ſuper uictimam, uel eleuatione in altum, inf. c. 9.
c §. 11. [c] [d] ſup. ca 1. §.
d 2. & 7. [e] Dicetur in-
e fra cap. 28. [f] Supra
f capitu. ſecundo V.
g [g] Cit. ſup. c. 1 §. 4.
h lit. C. [h] inf. cap. 9. in miſſa oblatio fit verbo.
i bo. [i] Cap. 5. §. 2. [k]
k Inf. cap 12. Aug. 1. contra aduerſa. leg. c. 18. lib. 5. conſenſ. Euang. c. 3. D. Tho. 3. p. quæſt. 22. 2. vbi Suar. dub. 46. §. 2. [l] quo Chriſtus fuit hoſtia ſimul, & ſacerdos. Sebaſt. de ſacrificio miſſ. cap. 5. & 6. Bellar. 1. miſſ. c. 3. Ambr. 3. de fide. c. 5. Fulgent. ſeu Auguſt. de fid. ad

nus dicto euangelio aut Symbolo, eijciebat ab eccleſia ad fores publicè pœnitentes (& catechumenos) quia non erant communicaturi: ſed diſtribuebatur eis eulogia, id eſt panis benedictus:[i] vt nunc ſolet à parochis ruralibus diſtribui in Dominicis, reliquos Diaconus vocat ad communionem, oſculum pacis tribuit, & ait, accedite cum timore & tremore. Hunc morem quotidianæ communionis optat S. Synod. Trident. ſeſſ. 22. cap. 6. renouari apud fideles.[k] Deinde mos inualuit, vt fideles quater in hebdomada communicarent:[l] & in his diebus ieiunabant uſque ad nonam,[m] quæ eſt tertia poſt meridiem. Poſtea ter in hebdomada[n] fiebat miſſa: alicubi bis, nempe in dominica & ſabbato, vt apud Græcos:[o] in aliis vero diebus hebdomadæ fiebat tãtum ſacrificium præſanctificatorum.[p] Poſtea in Dominicis tantum dabatur communio:[q] quod nunc conſtitutio Religionis clericorum Societãtis Ieſu ſuis præſcribit. qui dies dominicus in figuram reſurrectionis[r] & ſacrificij paſchalis eſt communioni aptiſsimus: in quo ex Apoſtolorũ traditione impoſitum eſt præceptũ audiendi miſſam[ſ] Tandem ad ſolum diem aut tempus paſchæ limitatum eſt præceptum communionis.[t] Patres conſulunt communicare ſemel in hebdomada,[u] aut bis in menſe[x] iuxta prudentis cõfeſſarii arbitrium: aut ut monachi nigri ex ſtatuto, quolibet menſe[y] communicant vt Apoc. vlt. lignum vitæ, quod erat figura euchariſtię, afferebat fructus duodecim, per ſingulos menſes reddens fructum ſuum.

2 Prędicatoris officium eſt generaliter hortari ad frequẽtiam communionis, ut in more habent Patres:[z] ſicut ad fiducialem, & frequentem orationem, & ad alia pietatis opera, quæ ſunt præcipua Chriſtiani hominis arma, & ſubſidia, per quæ obtineat maiorem perſeuerantiam in bono.[a] ex iis qui dignè & deuotè communicãt, nimium aut ſuperfluũ cenſeri non debet, ſi quidam probatiores ſumant quotidie, ut mos erat in primitiua eccleſia. Qui accedit iudigue, nimis eſt ſi vel ſemel in uita cõmunicet.[b] Laici non proprio iudicio,[c] ſed ex confeſſarii ſapientis & experti monito[d] ſemel in menſe vel hebdomada communicent: nã in re tanta, non decet hominem eſſe arbitrum in propria cauſa. Prudens confeſſarius à luteo homine ne exquirat diuinam aut angelicã puritatem, ſed ſatis eſt ea probatio, vt de præteritis habeat iuſtam accuſationem, nec de præſenti iniuſtam delectationem, de futuro vero iuſtam uoluntatem.[e] ſic deuotus accedet, deuotio enim non eſt dulcis delectatio appetitus, ſed promptitudo ad opera diuini cultus:[f] & euchariſtia etiam tepidis auget deuotionem:[g] prope enim eſt dominus omnibus inuocãtibus eum. Porro tibi qui falſam excuſationem prætexis dicitur, ſi non es hodie cras minus aptus eris.

3 Sit confeſſarius fidelis diſpenſator & prudens, vt det cibum in tempore iis qui ſine proxima occaſione recidendi communiter uitãt mortalia. Rigidus uero eſſet cenſor, qui laico etiam uita probatiſſimæ non permittat quotidianam communionem.[h] ſumat tamen experimentum de humili obedientia ad probationem, iubens aliquãdo abſtinere:[i] ne hac occaſione Sathanas ſe transfiguret in angelũ lucis. Si quis cum humili Centurione Matth. 8. ad tempus abſtineat, non audent illum reprehendere D. Auguſt. & Hieron.[k] & qui manducat non manducantem non ſpernat. Rom. 14. ſi regnat pec

matius Diuus Tho glo. ord. Lyra. Cyprian. ſerm. de orat dominica. & ſer. in cœna ad quem Cyprian. ſe refert Hylar. in Mat. can. 5. Auguſt 4. cont. duas epiſto. Pelag. c. 9. citat Cypr. & d. eſt. ca. 21.
i §. 2. ad fin. [i] conc. Africa. 3. cap. 3. Rational. li. 4. cap. 53. Clictou. lib 2. Antiluth. Pius Papa I. epiſt. c. 4. de eulogia. i. pane benedicto. Bellar. lib. 3. de
k cultu ſanct. cap. 3.[k] Idem Triden. ſeſs. 2. & ſeſſ. 13. c. 8. monet ad frequentem communionem exhortari fideles.
l [l] Baſil. epiſto. ad Cæſariam Patriciam, nos quater in hebdomada communicamus, fer. 4. 6. ſabbato & dominica: ac in aliis diebus, ſi qua memoria fuerit ſancti.
m [m] Diuus Thom. 2. 2. quæſt.
n 47. [n] Epiph. lib. 3. contra hæret. tom. 2. ad fin Synaxes ordinatæ ſunt ab Apoſtolis fer. quarta, & ſexta, ad horam 9. & dominica poſt matutinas, & tunc ieiunari feria
o quarta, & ſexta. [o] Refert Auguſt tracta. 26. in Ioan. & epiſto. 118. ad Ian. cap. ſecundo. colligitur ex ſynod. 6. can. 52. 55. Laodi-
p cen. c. 49. [p] Theodoret. Balſam. & Carran. ſuper 6. ſynod. ca. 52. Leo Tuſcus ſuper Liturgiam Chryſoſtom. fin. Onuphrio Angelus deferebat euchar. omni dominica & ſabbato ĩ vtraque ſpecie, refert Sozomen. li. 6. hiſt. ca. 29. & in vit. Pa-
q trum. [q] Iuſtin. Apolog. 2. pro Chriſtianis ad Antonin. D. Thom. q. 80. 10. ad quintum ſi. cum Augu. epiſt. 118. & conſolit. de eccleſ. dogm. cap. 53. Hieronym. in Gala. 4. & epiſt. ad Euſtoc. Syluerius Papa, ca. 3 apud Burchar lib. 5. ca. 8. ſingulis dominicis Quadrageſ. Fab. Pap. epiſt. 3. Innoc. lib 2. cap. 29. concil. Matiſcon. 2. c. 4. Bonauen. lib. 2. de profecto relig. c. 78. & miniſtris altaris conſulit Tridene.
r ſeſſ. 23. cap. 13. [r] De dominica ſic mentio Apoc. 1. & hæc dicitur prima aut una ſabbati Marc. 15. & 1. Corin. 1. de qua Torren. 4. cõ ſeſſ. cap. 9. §. decimoquarto, Cano. lib. duodecimo, capitu. decimo tertio Caniſi. lib. quarto, Marial. cap. decimo. & in catechiſ. de tertio præcep. Decalog. Couarr. 4. Var. capit. 19. num. ſexto, Soteal. verb. dominica. Ignat. epiſto. ſecunda, Tertul. Apolog. contra gent. cap. decimoſexto, vocat diem ſolis. Auguſtin. de tempore, ſermo. 154. 251. epiſto. 119. ad Ianuar. capitu. duodecimo,
ſ decimotertio, Leo epiſto. 81. [ſ] Auguſtin. de tempore ſerm. 251.
t ſummiſt. de tertio præcep. [t] Concil. Lateranen. ſub Innocen. III. cap. uigeſimoprimo, cap. omnis utriuſque. Tridentin. ſeſſ decima ſeptima, cano 9. ſeſſ. vigeſimaprima, cap. quarto, nec eccleſia uetat, ſed faſtidioſos inuitat ut ſaltem ſemel, & urget præcepto. quam tamen moram carpit Auguſt. de uerb. Domini. ſermo. 28. Ambroſ. 5. ſacramen. cap. quarto, & prius Fabian. Papa, cap. & ſi non. de conſecrat. diſtin. 1. præcepit ter ſaltem in anno: niſi quis graui crimine impediatur. Diuus Thomas, artic. 10. ad quintum. concil. Turonen. ca. 50. Agathen. cap. 1. Elibertin. capit. omnis homo. de conſ. diſt. 2. Chriſtus, Luc. 14. ad conuiuium. i. communionem, iubet compelli præcepto debiles & claudos. i. peccatores &
u ſegnes: ſed præmiſſa præparatione. [u] Citat. lit. Q. [x] Hieronym.
x in reg. monial. ad
y Euſtoch. cap. 19. [y] Hortatur Triden. ſeſſ. 25. de reg. capito pro monialibus & ſeſſ. 23. capit. 18. pro his qui ſunt in ſeminario. Palad. in vita Machar. cap. 2. Fœmina incidit in morbum quia quinque hebdomadis abſtinuerat ab euchariſt. & de 12. fructibus Spiritus Sancti, Apocaly. vlt. D. Thom. 1. 2. quæſt. 70. 3. quæſt. 102. ar-
z tic. 2. & 4. [z] Patres cit. Ignat. epiſto. ad Epheſ. Chryſoſto. hom. 5. in 1. Timoth. & orat. de Philogon. ho. 3 ad Epheſ. homil 17. ad Hebræ. Cyprian & Bernard. ſerm in cęna Domini. Greg. VII lib 1. epiſt. 31. ad Matil Innocen. lib. 4. capitu 42. D. Thom. quæſt. 80. art. 10. Bonau. 10. 2. opuſc. de proceſſu relig p. 7. c. 21. Cyrill. lib. 4. in Ioan. ca. 17. dicit minus diſpoſitos accedere qui raro, quam qui frequenter communicant, P. Madrid. lib. de frequenti cõmunione. Auila. epiſt. 2. & ſępe Trid. ſeſſ 2. ſeſſ. 13. cap. 8.
a ſeſſ. 22. ca 6. [a] Sup. cap. 54. Trid. ſeſſ. 13. cap. 8. ad fi. D. Thom. q. 79. 1. cum Ambr. 5. ſacra. ca.
b 4. [b] Optime Chry. homil. 17. ad He-
c bræ. loquitur. [c] Auguſt. & Gregor. 7. ſupr. Theoph. in 1. Corinth. 11. in re dubia dimittunt id iudicium ipſi communicaturis, pro ratione famæ & deuotionis propriæ. vt Greg. lib. 12. epiſt. vlt. ad Aug. epiſcopum Anglor. de illo qui paſſus pollutionem: de quo etiam D. Tho. art. 7. ad 2. Rich. Durand. Bon. & alii relinquunt ſuo arbitrio & deuotioni. ſup.
d cit. c. 51. [d] Clem. epiſt. 3. Aug. ho. vlt. ca. 50. quæ eſt de pœniten
e tia: optime Cypr. lib. 2. epiſtin. 14. lib. 4 epiſto. 7 Taper. articu. 16.
f Madrid. & Auila. ſup. D. Tho. opuſcu. 88. cap. 15. [f] Caiet cum D.
g Tho. 2. 2. q. 84. [g] Cyril. lib. 4. in Ioan. c. 17. Bon. d. 12. & opuſc. cit.
h Gerſo. & ſæpe Patres. [h] Vt falſo Caiet. verb. communio damnat præſumptionis laicum, qui communicat quotidie. nã D. Tho. ar. 10. Bon. d. 12. Aug de ver. Dñi. ſer. 28. Amb. 5. ſacra. c. 4. Hieron Apol. cõtra Iou. & epi. ad Lucin. Beticũ, cõicantes quotidie abſq; lęſa cõſcientia laudãt: & eccleſia nõ ꝓhibet. c. nẽ ꝓhibet. de conſ. d. 2. ea Aug. trac 6. in Io. t. q. a ca inſtit. hic eſt cibus & panis quotidianus, ſi adſit diſpoſitio. in qua re conſulẽdus eſt cõfeſſarius doctus. B. Catharina de Senis (vt in eius vita refert Ant.) obiicienti cur quotidie cõicaret? cũ Aug. dicat ſe id nõ laudare. Rñdit, cur tu
i vituperas, quod ille non auſus eſt reprehendere. [i] Mon. Bonau.
k opuſc. tom. 2. de proceſſu religionis in proceſ. 7. c. 18. 20. [k] Aug & Hie-

catum in mortali corpore (vt ſi fre
quenter uincitur uoluntaria pollu
tione) expedit abſolutionem dif-
l ferre[l] etiam vrgente præcepto de
communione paſchæ. Quos ve-
ro iudicat idoneos abſolutione (vt
qui habet attritionem dignam, quæ
m affectum peccati excludit,[m] nec in
ſordeſcit peccato publico cuius ſcã
dalum ante communionem aufe-
rendum ſit) poteſt incitare ad com
munionem: quamuis facile reci-
dat non ex habituali conſuetudine
ſed propter extrinſecas cauſas quæ
n forte tentant:[n] habet enim homo
tus ad medicinam ſacramentorum
vt exhilaret faciem in oleo, & pa-
nis cor hominis confirmet, Pſ. 103.
Non oportet ut homo experiatur
proprium profectum ex frequenti
o communione:[o] minus enim expe
rimur incrementũ ſpirituale quod
fit inſenſibiliter, quàm corporale
quod in arbore dum creſcit & pul
lulat, non cernitur ſtatim, ſed poſt
longum tempus apparet creuiſſe.

4 Laudabilius & utilius opus eſt
de ſe communicare quam abſtine-
p re[p] ex humili ſui reputatione, &
pro timore. & tamen temperandus
eſt quarũdam perſonarum nimius
& imprudens feruor, ac intempe-
q rata ſitis communionis,[q] dum ac-
cedunt abſque mortificatione paſ-
ſionum: ſi ſenſibilis deuotio fiat
cum quadam carnis titillatione &
pollutione, omnino fugienda eſt:
quamuis quidam Patres damnare
r non audeant:[r] ideo merito quidã
prælati prohibent ne quis abſque
eorum licentia laicus communicet
quotidie habenda enim eſt magna
ſ ratio reuerentiæ ſacramenti,[ſ] &
vt impediatur periculum abuſus,
ne obrepat in perſonas minus pro
nidas præſertim fœminas, quæ fa-
cilius ſeducuntur illuſione dæmo-
t nis,[t] vt Eua ſeducta eſt à ſerpen-
te. 2. Corin. 11.

5 Nemini etiam ſacerdoti extra
celebrationem licet in die bis com
u municare[u] vetante id eccleſiæ vni
uerſali conſuetudine: celebrare ve
ro ter datur in die natalis Domini
omnibus ſacerdotibus: & in qui-
buſdam caſibus iure & conſuetu-
x dine conceditur bis celebrare,[x] vt
quãdo pauper parochus habet duo
oppida annexa. Leo Pont. fertur ſe
y pties aut nouies in die celebraſſe,[y]
potuit enim ſecum diſpenſare, ut
ex iterato miſſarum ſacrificio ube-
riores fructus participaret. Nulla
diei hora etiam poſt meridiem pro
z hibetur ieiunus communicare.[z]

C A P. LIIII.

Miniſter quis ſit? laico non licet tangere euchariſtiam, aut vaſa ſacra.

NOn prius Chriſtus inſtituit
a miniſtrum euchariſtiæ[a] ut ſa
cramẽtum aut ſacrificium eſt, quã
inſtitueret ipſam euchariſtiam in
b vltima cœna.[b] Miniſter euchari-
ſtiæ etiam ab alio conſecratæ non
c eſt Angelus,[c] niſi ex diſpenſatio-
ne Dei. nemo ſacerdote inferior
quantumuis iuſtus, poteſt euchari
d ſtiam conſecrare.[d] Sacerdos uero
ex poteſtate ordinis quæ non eſt
e temporalis[e] ſed perpetua, vere con
f ſecrat:[f] quamuis eſſet præciſus ex
communicatione, hęreticus aut de
g gradatus:[g] licet iſti illicite conſi-
ciant. ſingulare eſt, vt id tantum ſa
cramentum poſſit homo ſibi etiam
h ſoli miniſtrare:[h] quod tantum ex
ſuis ſacramẽtis Chriſtus dignatus

l Hieron. ſup.[l] ſup. ca. 51. D.[m] [n] Sic Luc. 14 compelle claudos &
m cæcos intrare ad conuiuium. ſignificat. Aug. de eccleſ. dogm. c. 57.
n tract. 26. Io. Adr. de euchar. facit D. Thom ar. 10. ad tertium. & d.
12. q. 1. 1. 2. ſic Chriſtus præſciens Petrum & Apoſtolos eadem
nocte grauiter offenſuros, non priuauit communione. interdum
tamen abſtinẽdum
eſt cum Centurio-
ne. Aug. de verb. do
mini, ſerm. 10. Caſ-
ſian collat. 22, ca. 7.
& cõmnis, ut cun-
feſſarius probet ne
admittat indignos
Matt. 6. ne ſanctum
det canib[9], aut mar
garitas porcis. Di-
nus Thom. quæſt.
o 80. art. 6.[o] Laurentius
Iuſtin. ſerm. de
p euchar.[p] Quia reci
pere euch. pertinet
ad meliorem actum
caritatis & piæ con
fidentiæ: & datur
gratia ex opere ope
rato: redundat in
cultum Dei. ſed ab
ſtinere eſt licitum
per accidens, ex te-
piditate & conditio
q ne recipientis.[q]
r [r] Bona. opuſ. cit. ca.
18. 10. ait cum ſen-
ſibili deuotione ſie
ri in fœminis titilla
tionem carnis, &
pollutionem, quæ
omnino fugiẽda eſt
quamuis non audet
ſ prorſus damnare.[ſ]
Trident. ſeſſ. 21. ca-
pit. 2. Conſtant. ſeſſ.
s 13. Baſil. ſeſſ. 30.[t]
Caiet. & Bañes, 2.
2. quæſt. 10. ar. 2. Ri
badeneyra lib. de re
u bus Angliæ.[u] Ale-
xan. 4. par. quæſt. 11.
m. 2. artic. 4. §. 2. D.
Thom. quæſtio. 80.
10. ad quartum, di-
ſtin. 12 quæſt. 3. 1.
vlt. ad quartum. So
to. diſtin. 13. quæſt.
2. 2. Tabien. com-
munic. §. 15. Card.
c. quotidie. num. 3.
de conſec. diſtin. 2.
c. ſufficiat. vbi pro ratione datur, quia eſt memoriale mortis Chri
ſti, qui ſemel mortuus eſt. & colligitur à fortiori. cap. conſuluiſti:
de celebrat. miſſ. Specul. conſcien lib. 3. ca. 3. §. 6. ſum. confeſſ. lib.
3. titu. 24. q. 120. Margallo rubr. de celebratione miſſæ. ſed Palud.
& Armil. aiũt tunc licere ſumere. 2. hoſtiam, quando ſuperuenit
x periculum corruptionis, niſi ſumatur.[x] Dicetur lib. de miſſa. cap.
conſuluiſti, de celebr. miſſ. d. cap. ſufficiat. & cap. duo ſunt 96. diſt.
y Soto. diſtin. 13. quæſt. 2. 2.[y] Refert Rational. lib. 4. c. 1. num. 26.
z Renan. ſuper Tertul. de coron. mil. col. 6.[z] Sylu. euchar. 3. § 15.
num. 5. Angel. euchar. 3. §. 36. Tabien. miſſ. num. 6. cum Palud.
Armil. §. 26.

C A P. LIIII.

a LVc.[a] 22. hoc facite de quo Triden. ſeſſ. 22. cap. 1. ſeſſ. 23. ca. 1.
dicit, inſtituit Apoſtolus ſacerdotes, & eorum in officio ſacer
dotali ſucceſſores. Quod adiecit, quia ſucceſſores ſimpliciter
Apoſtolorum non dicuntur, niſi epiſcopi ſeſſ. 23. cap. 4. d. eit. lib. 3.
de pœnitentia. cap. 5. & lib. de ordine. ca. 7. ſed falſo addit Soto.
quod in eadem cœna Apoſtolos fecit miniſtros abſoluendi: cum
tamen poſt reſurrectionem Ioan. 20. inſtituerit ſacramentum pœ
nitentiæ. & loquitur contra Trident. ſeſſ. 14. cap. primo, & ſupra
lib. primo, de pœnitentia, cap. 12. lib. 2. cap. 1. §. 4. & 6. lib. 3. in

b princ. & cap. 1. & 4.[b] In eadem cœna inſtituit euchar. ut patet ex
Matth. 26. Marc. Luc. & Palud. 1. Corint. 11. Trident. ſeſſ. 13 ca-
c pitu. . ſeſſ. 22. & 23. cap. primo,[c] [d] dictum eſt de ſacramen. c. 26.
d §. 3. G. & quomodo laici iuſti dicantur. 1. Pet. 2. regale ſacerdo-
e tium. ibi litera P.[e] Triden. ſeſſ. 22. cap. primo, ſeſſ. 23. cap. 4. ca-
no. 7. concil. Nicen.
1. cano. 14 Latera-
nen. capit. firmiter.
Florent. olim vero
in ſtatu legis natu-
ræ creabantur ſacer
dotes electione po-
puli aut principis:
& tamen Pontif.
erat maior rege.
Bellarm. 2. de Ro-
ma. Pont. ca. 29. ar-
gum. 4. quorum po
teſtas non extende-
batur in effectum
ſupernaturalem. ſu-
pra lib. 3. pœniten-
tiæ. capit. 4. §. 4. Bel
larm. lib. primo, de
miſſ. ca. ſexto. Chry
ſoſto. lib. 3. de ſa-
cerd. Clemen. lib. 2.
conſtit. cap. 28. lib.
8. cap. vlt. Cyprian.
epiſto. 77 Iuſtin. A-
f polog. 2.[f] Supra de
ſacram. cap. 26. Di-
uus Thomas, quæ-
ſtio. 82. concil. La-
teranen. cap. firmi-
ter. Florent. Tri-
dent. ſeſſ. 22. cap. 1.
cano. ſecundo, ſeſſ.
23. cap. primo, 4. ca
no. 1. Vualdenſ. to-
mo ſecundo, de ſa-
cramentis. cap. 20.
28. quia ſolis Apo-
ſtolis & eis qui his
ſuccedunt in ſacer-
dotali officio dixit
Chriſtus, Luc. 22.
hoc facite. At ſolus
Palac. diſtinct. 13.
quæſtio. ſecunda,
ait probabilius eſſe
ex primo Corinth.
11. Apoſtolis bis di
xiſſe Chriſtum, hoc
facite: & illis diui-
ſim dediſſe poteſta-
tem in panem tan-
tum, deinde in ui-
num. Sed hæc noua ſententia eſt contra omnes Theolog. & Pa
tres: cui enim datur poteſtas in corpus Chriſti ſub una ſpecie,
datur ſub utraque. Nunquam vero ob neceſſitatem poteſt hæc
conſecratio committi non ſacerdoti: nec id unquam legimus,
quia ſacerdos eſt non tantum ordinarius ſed neceſſarius mini-
g ſter. Bellarm. lib. quarto, euchar. cap. decimoſexto,[g] Supra de Sa-
cramen. capit. vigeſimooctauo. de hæret. Diuus Thomas, quæſt.
82. 7. Soto. diſtinct. 13 quæſtio. prima. Ledeſm. articu. ſeptimo, &
generaliter quæſtio. 69. q quia character eſt indelebilis & pote-
ſtas propter bonum commune eſt inamiſſibilis, quæſtio. 63. quin
to. addit. quæſt. 39. ſecundo. Barto. Ledeſm. de ſacramentis. diffi-
cult. 31. & ſequen. Torren. 3. confeſſ. cap. primo. §. 9. & 11. cap.
ſexto, §. 11. & 12. Sixtus, lib. quinto, Biblio. ca. 158. concil. Con
ſtantien. ſeſſio. octaua, & decimaquinta. Trident. ſeſſio. ſeptima,
cano 9. 12. ſeſſio. 13. cap. quarto, can. 3. 4. Grat. capit. multi. cap.
quod quidam. prima, quæſtio 1. At Cyprian. & Leo. cap manus.
1. quæſtio. 1. negant extra eccleſiam eſſe rata ſacerdotia, & ue-
rum ſacrificium. & cap. audiuimus. 24. quæſtio prima, quod ex-
ponit Diuus Thomas de non rite conſecratis, quæſtio. 82. 7. ad
primum, & ibidem de ſchiſmatico, & articu. 8. de degradato, ab
illis non licet accipere euchariſtiam, articu. 9. bene tamen in ne-
ceſſitate Baptiſmum vel abſolutionem. ſupra de ſacramen. cap. 9.
h §. quinto.[h] De ſacramen. cap. 26. §. 7. at in matrimonio contra-

eſt ſuſcipere. [i] Diaconus miniſtrans ſolemniter ſacerdoti tangit ſacra vaſa euchariſtiam cōtinentia: [k] & Papæ ſolemniter celebranti Diaconus Cardinalis miniſtrat potum ſanguinis: [l] olimq; dum fideles ſub vtraque ſpecie communicabāt, diaconus miniſtrabat laicis per fiſtulam argenteam ſorbentibus potum ſanguinis ex calice. [m] quod officium fecit B. Leuita Laurentius, qui & legitur baptizaſſe in neceſſitate. Neutrum tamen miniſtrat Diaconus ex officio, ſolus enim ſacerdos [n] iure diuino [o] eſt ordinarius miniſter. In uno miſſæ ſacrificio, & cōſecratione, miniſter principalis debet eſſe unus per ſe, ut dictum eſt alibi. [p]

2 In neceſſitate infirmis Diaconus miniſtrat corpus Chriſti, [q] de licentia epiſcopi, uel parochi impediti, quāuis manus conſecratas non habeat. ſi parochus ſit abſens ſatis eſt illius interpretatiua ratihabitio, ut ſacerdos etiā regularis [r] non obſtante generali prohibitione miniſtret baptiſmum, & euchariſtiam viciniis morti: & utilem extremam vnctionem, quamuis hæc in præcepto non ſit. in qua neceſſitate ſacerdos, aut diaconus poſſet dare communionem, quamuis improbus parochus prohiberet: [s] cenſetur enim epiſcopus, aut certe Papa iure communi ratum habere, cum hic ſit miniſter ſufficiens. ſi tamen præſens parochus reſiſtat, non debet diaconus cum eo litigare, ut cum ſcādalo miniſtret, eo inuito. Nullo modo licet diacono offerre ſacrificiū miſſæ [t] etiam in feria ſexta Paraſceues, ubi celebratur officium cum hoſtia pridie per ſacerdotem conſecrata: nec deficiente poſt conſecrationem ſacerdote, poteſt Diaconus miſſam perficere. Soli enim ſacerdoti dum initiatur concedit epiſcopus poteſtatem offerendi ſacrificium: quæ ſimul coniuncta eſt cū poteſtate conſecrandi. nec poteſt Diacono committi conferre extremam vnctionem [u] cum oleo per epiſcopum cōſecrato, ut lib. de confirmat. cap. 13. dictum eſt.

3 Legimus olim permiſſum à viris pijs, [x] propter imminens periculum tyrannorum, ut abſentibus ſacerdote, & diacono, laicus deferret euchariſtiam: & ut communicantes illam prius in manus acciperent: [y] ad quod fœminæ vtebatur linteolis quæ dominicalia vocant. [z] At iā id nullo modo licet laicus, aut etiam ſubdiaconis prohibente eccleſia, [a] quę & punit ſacerdotes minus reuerenter tractātes: [b] habenda eſt enim maior ratio reuerētiæ in hoc admirabili ſacramento, quam fructus infirmi, cui impedito ſatis eſt, ut ſpiritualiter accipiat in uoto. ſi hoſtia in terra iaceat, nec adſit ſacerdos, licebit laico reuerenter eleuare: [c] nec ad hanc contrectationem tenetur eſſe in gratia, quia non eſt miniſtratio ſacramēti. In laicorum etiam nobilium priuata domo conſeruari non debet euchariſtia in ſacrario (vt olim mos erat apud Aegyptum, & Alexandriam, [d]) ſed in publica eccleſia. Nec tempore Epidimię decet ſacerdotem dum contagionem timet ponere euchariſtiam in loco etiam decente, ut inde infirmus proprio ore capiat. [e] ſed nec debet laicus tangere conſecratum calicem vacuum, patenam, uel corporalia, [f] vt dicetur lib. de miſſa.

hens non miniſtrat ſibi uni, ſed vtrique. [i] Diuus Thomas quæſtione 81. 1. quæſt. 84 7. ad quartum. [k] De ſacrament. capit. 26. §. 4. [l] [m] Supra capitu. 44. §. octauo. Clem. libro 8. conſtitut. capit. vigeſimooctauo, ad fin. Durand. diſtinct. 13. quęſtio. quarta, & de B. Laurent. refert Ambroſ. 1. offic. cap. 41. D Thom. diſtin. 13. quæſtio. prima, 3. 2. ad primum, & quæſtio. 67. primo ad tertium. Ledeſ. prima parte quæſtio. 8. artic. 4. dub. tertio. [n] conc. citata cap. peruenit, de conſecratio. diſtinctione ſecunda. Dionyſ. cap. eccleſiaſt. hierar. Clem. lib. 8. conſtitutio. cap. 20. D. Thom. quæſt. 80. 3. [o] Colligit Soto, diſtinct. decimatertia, quæſtio. prima, artic. 3. ex 1. Corinth. 4 ſic nos exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti. Ledeſm. quæſtio. 23. 3. Recent. [p] Supra capit. 18. § ſecundo, & de ſacrament. capit 27. [q] De ſacrament. cap 26. [r] Sic Clement. vnic. de priuileg. moderatur Nauar. cap. 27 nume. 101. [s] Soto articu. 4 contra Syluest. §. ſecūdo. & Petrum à Soto, infra. [t] [u] D. Tho. quæſt. 82. 3. & colligitur ex concil. & de unctione, libro de confirmat. cap. 13. §. ſecundo. D. Thom. add. quęſt. 31. Nauar. cap. 22. num. 12. [x] Euſeb. 6. hiſtor. ca. 33. Niceph. lib. 6. ca. 6. Serapioni morituro ſacerdos miſit hoſtiam per puerum, & c. 34. ita iuſſiſſe Dionyſ. Alexandr. citat Iuo. p. 15. c. 37 Claud. repet. 10. c. 2. refert Tertul. lib. de orat. Cypr. ſerm. 2. de lapſis. Clem. Alexand. 1. Strom. Ambroſ. orat. de obitu Satyr. Baſil epiſt. ad Cęſariam patritiam. Bellarm. libro 4. de euchariſt. cap. 4. Gregor. lib. 4. dialog. & euchariſt. portari in caniſtro vimineo refert Hieronym. epiſt. 4. ad Ruſtic. [y] Auguſtin. de tempore ſerm. 252. Claud. d. repet. 10. ca. 2. concil. Antiſiodor. cap. 36. 49. Cornel. Pap. apud Euſeb 5. hiſtor ca. 35. Nicephor. lib. 6. cap. 6. 9. ex Dionyſ. Alexand. in epiſt. & libro 13. ca. 7. fin. ſignificat Ambroſ. dicens Theodoſio: quomodo tu pollutis manibus poteris accipere ſanctiſſimum Chriſti corpus, ut referunt Theodoret. 5. hiſtor. ca. 18. Tripart. libro 9. cap. 30. Paul. diacon. lib. 13. rerum Romanorum. Nicephor. libro 12. cap. 41. At potius intelligitur: quia Theodoſ. multos iniquo imperio occiderat, quam quod manu recepturus eſſet euchariſtiam Ambroſ. ſermo. de obitu Fratris Satyri. ca. 7. hic in procella maris ligauit collo euchariſtiam in ſtola, ut ſe communicaret. 6. Synod. can 58. nemo laicus præſente diacono, diuina ſibi myſteria impertiat. & can 101. communicaturus componat manus in formam crucis: nec accipiat pro manu, in vaſculo aureo, quaſi materiam inanimē præferat homini, qui eſt imago Dei. Diacon. in vita Mariæ Aegyptiacæ, Ignat. epiſcopus. Nicen. in vita Tharaſiæ. Metaphraſ. in vita B. Theoctiſti, quód in caniſtro habebat euchariſtiam, ut ſumeret. [z] Concil. Antiſiod. ca. 42. fœmina dum communicat, habeat dominicalem. & Clemens, li. conſtitut. Apoſtol. fœmina accedat cooperta, ut habetur 1. Corynth. 11. addit tamen 6. ſynod. can. 101. non curandum eſſe de veſte ſerica, cum non accedat ad nuptias profanas. [a] Recipere laicum in manu non prohibet d. Concil. Antiſiodor. ca. 36. ſed ſolum, dicit, ne nuda manu ſumat, ſed cum dominicali, prohibet tamen Concil. Cæſaraugust. can. 3. Toletan. cap. 14 Rothomagen. ca. 2. apud Burchar lib. 3. decreti capit. 76 ne laico, aut fœminę ponat ſacerdos in manibus, ſed in os eius. Anton Democar. lib. 3. de ſacrific altar. cap. 9. Soto, diſtinct 13 quæſt. 1. articu. 3. Epiphan. lib. 3. contra hær. ad finem, capiti Zacheum laicum, qui myſteria contrectaret. Caſſiodor 4. Tripart. ca. 24. & Nicephor. libro 8. c. 49. ad fin. Athanaſius indignatus eſt cōtra Iſchiram laicum, quod ſacerdotalia munia obiret. Innoc. 2. p. ca. 39. 129. ex d. Concil. Rothomag. Grat. ca. peruenit, de cōſecrat. diſtin. 2. ubi falſo vocat Conc. Rhemenſ. Paluda. diſtinct. 13. quæſt. 1. artic. 4 Durand. quæſt. 4. Ledeſm. quęſt 23 art. 3. Taper. artic 13. Caſſ. euchariſt. hęr 4. illa eccleſia id prohibere potuit (ut de cōmunione ſub vtraque, & paruulorum, ait Triden. ſeſſ 21. cap. ſecundo.) Honor. 3. cap. ſane. de celebratio. miſſ. Illud factum Serapionis non debet in exemplū trahi: quia non quod fit ab vno, ſed qd bene fit debet adduci ad probationem. Paludan. Democar. Soto Vinctonienſ. contra nouos Capharnaitas, ad argum. 55. Lindan 4. Panopl capit. 56. Garet. de verit. corp. Chriſti Ceratur 3. quod vero Caiet. in id Matth. 26 accipite, & comedite, cōcedit tempore Epidimiæ ſeu peſtis licitum, ut laicus proprio ore capiat. bene carpit Catharin. lib. 5. contra Caiet. c. 4. Soto Ledeſ. & Recent. & ſimile dictum Henrici Boic. carpit Syluest. eu. hær. 3. §. 4. Decius, & Ripa, in cap. 2 de iudicijs. Armil. Tabien. [b] Clem PP. epiſt. 2. c. qui non bene. c. ſi per negligentiam, de conſecr. d. 2. c. ſane, de celebr. miſſ. [c] D. Thom. q. 82. 3. Soto, d. 13. q. 1. 3. Ledeſ. q. 23. Durand. q. 4. Nauar. cap. 25. num. 72. [d] Baſil. epiſt. ad Cæſariam, Cyprian. lib. de ſpectaculis, num. 4. Hieron epiſt. 50 ad Pamach. Auguſtin. ſerm 252. de temp. refert Claud. repet. 10. cap. 2. Bellarm. lib. 4 de euchar. cap. 4 Tertul. lib. de orat. & lib. 2 ad vxorem. Metaphraſ. & Niceph. ſup. ſed id prohibitum eſt in Concil. Cæſaraugust. can. 3. Tolet. 1. can. 11. imo nec ſeruari debet in choro monialium Trid. ſeſſ. 25. reg. c. 10. fin. Tolet. anni 1583. act. 3. c. 37. ſed non prohibet quin de licentia prælati in feſto corporis Chriſti moniales habere poſſint in choro euchariſtiam ſub vitro publice expoſitam: ut ait Couarr. epiſcopus conſultus, & quidam Recent. & praxis Salmant. & alibi. [e] Sup. A. contra Caiet & Henr. [f] c. non liceat. c. ſacratas. 23. d. c. in ſancta, cum duobus ſeq. de conſec. d. 2. Syluest. uerb. corporalia, ſed per priuileg Sixti IIII. poſſunt regulares quidam etiam laici tangere calices, & lauare corporalia, compend. Mend. verb. corp. §. 1. ver. laici fratres. §. 2. Pater Claud. in cōpend. priuileg. Societ verb. ſacra. Nauar. c. 25. num. 84.

CAP.

CAP. LV.

Vt digne miniſtret, requiritur licentia Paſtoris : & qualis præparatio? Quando phreneticis & infirmis miniſtrare debeat?

IVriſdictio, qua miniſter applicat
euchariſtiam, non eſt de neceſſi-
tate huius ſacramenti: eſt tamen de
præcepto, vt fiat per ſacerdotem &
a cum licentia Paſtoris proprij. [a]
Religioſi qui abſque licentia Paſto
ris communionem alijs præbent,
b excommunicantur in iure: [b] ſed
per priuilegia quarundam religio-
num poſſunt regulares per ſeipſos
vbique, quouis anni die miniſtrare
c eam etiam ſæcularibus, [c] excepto
d ſolo die paſchæ reſurrectionis. [d]
illo enim die peccat regularis, ſi
abſque epiſcopi aut parochi licen-
tia miniſtret etiam ei qui non in-
e tendit implere præceptum. [e] quod
ſi priuilegium concedat de manu
alterius ſacerdotis communicare
f etiam die paſchæ, [f] ſic communi-
cans non implet præceptum paſcha
lis communionis, niſi id fiat de li-
g centia Parochi aut ordinarij: [g] Ca-
ueat regularis exemptus ne priui-
legio abutẽs incurrat excommun.
ſi contra priuilegij intentionẽ præ-
ſumat miniſtrare communionẽ in
Paſcha, vel extremam vnctionem,
h inuito parocho præſente. [h] At ſacer
dotes conſuetudine interpretante,
ſatis implent præceptum commu-
nionis paſchæ, ſi tunc celebrent
i extra parochiam. [i]

2 Tenetur parochus habere in
k publico ſacrario [k] aſſeruatas for-
mulas euchariſtiæ, ut ad infirmos
l opportune deferat, [l] etiam tempo-
m re peſtis cum proprio periculo. [m]
& tenetur miniſtrare extra tẽpo-
ra præcepti etiam ſanis ſacramenta
communionis, confeſſionis, vn-
ctionis & matrimonij: quamuis ij
tunc nulla obligatione recipere te-
n neantur. [n] Nec excuſat parochum
o quod iaceat in peccato, [o] quia po-
teſt facile pœnitere, vt digne mini-
ſtret. nec excuſat excommunicatio
de qua non eſt denunciatus, quia
dum exigitur à ſubditis, nõ peccat,
p ſi contritus miniſtret: [p] nec ob id
fiet irregularis: quia Conc. Conſtã
tienſ. dum ijs indulſit licite petere,
conceſſit conſequẽter vt parochus
excommunicatus qui ex officio te
netur, licite miniſtret, ne aliàs priui
legium dicatur fruſtratoriũ. Tene-
tur vero quicunq; ex officio ſacra-
menta miniſtrat, vt debita probatio
q ne reputet ſe eſſe in gratia. [q]

3 Interdum cauſa ſubeſt ut pa-
rochus neget communionem pe-
tentibus, ut phreneticis qui reue-
renter capere non poſſunt, & alijs
r de quibus dictum eſt ſup. [r] ſed pa-
tienti uomitum infirmo debet de-
ferre, ut pia adoratione & expreſ-
ſ ſiori uoto præceptum impleat. [ſ]

CAP. LVI.

Peccatori publico neganda eſt communio: non eſt conferenda ad probationem innocentiæ.

EX peccatoribus communio-
nem petentibus, neganda eſt
quibuſdam, etiam cum illorum in-
famia, quibuſdam permitti debet
& illos excludere non licet à com-
muni beneficio: circa quoſdam re-
linquitur miniſtro libera optio, pro
pter probabiles cauſas & circũſtan
tias utrinque concurrentes. pecca-
toris occulti, aut publici ſunt gra-
a dus quidam. [a] 1. quidam eſt om-
nino occultus, cuius crimẽ ſacer-

CAP. LV.

a NAuar. [a] c. 21. nu. 52. c. 27. num. 102. Soto diſt. 13. q. 1. 3. Ledeſm q. 23. Tabien. communi §. 52. Tertul. lib. de coron mi-
lit. euchariſt. non eſt ſumenda, niſi de manu præſidentium. concil.
Carthag. 2. Mileuit.
c. 28. c. omnis vtriuſ
que Floren. D. Th.
q. 82. 3. communis
cum Magiſt. d. 13.
Bartol. Ledeſ. ſum-
ma. diffic. 31. Ta-
per. art. 17. Camſ.
§. 6. Alan. de ſacra
ment. in genere. c.
50. Caſtro. ſacer-
dos. hæc. 1. Vuald.
tom. 2. de ſacram. c.
7. 28. Cucchus. lib.
5. titu. 2. de euchar.
nu. 43. Hoſius. c. 40.
vide Bellarm. lib. 4.
b de euchar. ca. 16. [b]
Clem. dudum. de
ſepul. cle. religioſi.
de priuil. quod Na-
uar. c. 27. num. 102.
de religioſo etiam
non exempto, nec
profeſſo ſi præſu-
mat. cum Card. d.
cle. religioſi ſi mo-
do nõ ſit rector aut
parochus eccleſiæ.
Caiet. verb. commu
nio. & verb. excom.
ca. 64. Syluest. eu-
char. 3. §. 4. excom.
7. caſ. 14. Tabien. ex
com. 5. caſu. 11. Cor
dub. caſ. 24. fin. ſed
ſi miniſtret ex igno
rantia, vel quia cre-
dit parochum aut
epiſcopum talum
habere, non incur-
rit. Caietan. Soto.
Ledeſm. 2. p. q. 33.
ar. 3. Victor. Nauar.
& Recent. nec ſi mi
niſtret euchariſtiã
alteri religioſo ex-
empto. Nauar. con
c tra Syluest. [c] Com
pendium Mendi-
cant. verb. commu-
nicare. §. 5. ex Iul.
2. Claud. euchar. §.
4. addit Fr. Medin.
lib. 1. cap. 11. §. 13.
Sacerdos ſęcularis dum celebrat in monaſterio, poteſt de licentia
facultate miniſtrare alijs euchariſt. etiam tempore interdicti, An-
gel. interdict. 2. §. 10. Compend. communicar. §. 12. Claud. euch.
d §. 4. [d] [e] Leo X. Minor. in ſupplemen. conceſ. 100. compend. com-
e munic. §. 4. 5. 9. ex Nicol. V. & Sixto IIII. Claud. euchar. §. 2 & 3.
Quare præter vnicum diem reſurrectionis, poſſunt regulares da-
re communionem omnibus etiam in aliena eccleſia, dum ibi reli-
gioſus concionatur. Claud. verb. miſſ. §. 1. At expedit in aliena nõ
fieri, abſque licentia parochi Nauar. c. 21. num. 52. Claud. verb.
f euchar. §. 2. fin. [f] Priuileg. Paul. III. anno. 1549. datum Societati
Ieſu, tuetur conſtitut. Societat. 7. p. cap. 4. D. ſi modò qui communi
cat prius aut poſtea ſit communicaturus in propria parochia, ut
g ſatisfaciat præcepto. c. omnis vtriuſque. [g] Declarat conc. Tolet.
anni 1566. act. 3. ca. 24. nec oppoſitum conceſſit Leo X. aut Paul.
III. nec Nauar. ſed aduenis qui non habent proprium parochum,
licebit etiam ipſo die paſchæ pro impletione præcepti dare com-
munionem, Soto. d. 18. q. 4. art. 2. quia ceſſat totius finis prohibitio
nis, ut in ſimili Nauar. capit. 16. num. 36. quæ ratio probat de alijs
h qui iam in parochia ſatisfecerunt præcepto. [h] Sup. B. At in art.
mortis ſi abſit parochus poſſet regularis miniſtrare euchar. & vn-
ctionem: quia adeſt interpretatiua ſaltem Papę, ut mouetur infir-
mus, Sot. d. 23. q. 2. ar. 1. ver. vtrũ. Arm. ex cõmun. §. 49. & id cõceſ
ſit Prædicatoribus Sixtus IIII. ſi parochus ſe difficilẽ oſtẽdat, aut
malitioſe differat. & Leo X. in Conc. Later. ſi modo cã, aut dene-
gatio ꝓbetur corã Notario. addit tñ vt liceat vti oĩbus priuilegiis
ꝓ foro cõſcientiæ, non obſtante limitatione facta per conc. Later.
refert Felici. lib. de
cẽſuc. tit. de priuil.
p. 648. 654. 670. &
ſimile conceſſit Mi
noribus Pius V. nõ
obſtãt. Trid. ſuppli
cante gñali Aloiſio
Puteo pſente Car-
din. de Araceli, vbi
id priuilegiũ ſerua-
tur. Clau. verb. cõc.
Trid. §. 3. in qua re
id negant Nauar. c.
27. nu. 102. cũ Cae-
din. & Sylu. ẽt verb.
vnctio. §. 4. Caie. ex
commun. c. 64. So-
to. dist. 4. art. 3. con.
i 2. [i] Nam. c. oĩs. lo-
quitur de his qui ſu
ſcipiũt cõionem de
k manu aliena. [k] Nõ
in priuatæ domus
oratorio, vt d. eſt. c.
54. §. 3. A. imo Tri-
dent. ſeſ. 22. de euι-
tand. ꝓhibet cele-
brare in priuatis do
mibus. & conc. Lao
dicen. c. 58. Pariſiẽ.
ca. 47. Tolet. anni
1583. act. 3. c. 41. ne
epſ det facultatem
celebrandi ẽt in ca-
pella priuatæ do-
mus, Petrus de Bol
lo in œconom. Ca-
nonica claſſ. 3. ca. 4.
§. 18. Nau. c. 25 nu.
81. Marol. libr. 3. de
irreg. c. 23. nu. 4. At
ſane non auſertur
quin epſ ex cã di-
ſpenſet: cum id poſ
ſit iure cõi, cui cõc.
non derogat. Nau.
l n. 82. & eſt praxis [l]
Vt hẽt conſuetudo
gñalis eccleſ. ca. ſa-
ne. de celebrat. miſſ.
Trid. ſeſſ. 13. c 6. ca.
7. cum conc. Nicen.
Eſpence. libr. 2. de
adorat. euchar. c. 9.
Caſtro. eucha. hær.
52. Hoſ. lib. 1. contra Brent. Tiletan. to. 2. c. 6. in Trid. fol. 302. So-
to. d. 13. q. 2. 5. D Tho. q. 83. 5 ad 11. Hoſi. lib. 5. contra Brent. Ta-
per. art. 13. & 14. Torrenſ. lib. 3. confeſ. c. 6. § 2. Aſten. lib. 4. tit. 15.
ad fi. Tabien. miſſa §. 27. Soteal. ver. euch. Bellar. li. 4. de euch. c. 4.
m & c. 24. col. 7. [m] Nauar. c. 25. nu. 131. & c. 24. num. 11. Soto. d. 12.
n q. 1. ar. 6. conc. Compoſtellan anno 1566 act. 3. c. 37. [n] Nauar. ſup.
& c. 7. nu. 5. c. 26. n. 4 fi. c. 21. nu. 57. Sot. ſup. & d. 1. q. 5. ar. 6. col. 11.
d. 18. q. 4. ar. 2. ad 2. Vict. §. 145. fin. Adrian. de confeſſ. q. 1. dub 5.
o q. 5. dub. 8. Recent. & cõis Doct. d. 9. contra Medin. C. de pœnit. [o]
Soto. d. 1. q. 5. art. 6. Ledeſm. q. 5. cum D. Tho. q. 64. 6. ad 2. q. 82. 9.
p Recent. Nauar. c. 29. nu. 76. [p] Soto. d. 1. ſup. & d. 24 q. 1. ar. 4. Caie
q tan. q. 64. 6. q. 82. 9. Couar. c. Alm. 1. p. §. 2 nu. 7. [q] Sup. de ſacram.
c. 26. D. Th. q. 82. 5. ſed clarius. q. 64. 6. ad 3. Soto. d. 1. Ledeſm. q. 5.
Cano. de pen. p. 5. Vict. §. 29. Henric. quodlib. 6. q. 4 Doctor. d. 5.
r Scot. q. 2. Paludan. Durand. q. 2. Adrian. de baptiſ. quæſt. 3. Na-
ſ uar. c. 22 nu. 3. cap. 25. num. 72. [r] Sup. cap. 42. [ſ] Sup. cap. 39. V.

CAP. LVI.

a DIuus Th. [a] q. 80. ar. 6. Sot. d. 12. q. 1. ar 6. Led. q. 21. Doct. d. 9.
Richar. art. 3. q. 1. Carthuſ. q. 6. Paludan. q. 4. Albert. d. 13. ar-
tic. 17. & 20. Adrian. quodlib. 3. artic. 3. Alexan. 4. p. q. 46. Syluest.

Tt 2 euchar.

dos ex ſola confeſſione nouit. minus occultum dicitur, ſi ſub ſecreto naturali ſibi commiſſum eſt, aut ſolus vidit, vel cum vno altero, aut paucis viris nouit, qui teſtes eſſe poſſent, ſed tacent rem, quæ nec dum deducta eſt, nec timetur deducenda ad forū contentioſum. 2. quidā dicitur peccator publicus, quando factum eius notoriè conſtat in maiori parte viciniæ [b] (vt quod ſciunt decem vicini, vel pro quantitate oppidi plures, aut interdum pauciores) ita vt nulla poſſit tergiuerſatione cælari. deinde publicum dicitur ex infamia facti: ſed quia interdum falſo ſparſa eſt ab iniquo viro, ob hanc ſolam factum non dicitur notorium. [c] 3. notoriū eſt, ſi in foro exteriori crimen conſtet iudiciali confeſſione rei, ſine vlla iam excuſatione. peius eſt ſi iuſta iudicis ſententia damnatus [d] cum duplici teſte, priuatus eſt iure famæ pro omni loco, etiam vbi poſtea ignota per obliuionem ſentētia, acquiſiuit bonum nomē. At non dicitur publicum ex eo tātum, quod ſit probabile per teſtes. [e]

2 Communiter eſt peccatū mortale ex genere cōtra caritatem proximi, [f] prodere hominis crimen & infamiam eo loco, vbi ignotus habet bonum nomē. interdum peccat contra iuſtitiam [g] cum obligatione ſatisfaciendi, qui occultum crimen reuelat, quando omnino emēdatus eſſe creditur, nec per ſententiam fuerat famę iure priuatus.' 2. interdum ſubeſt licita cauſa reuelandi infamiam, & ignotum alius crimen: [h] vt pro tuendo iure proprio aut alterius, quod ille ex maliтia lædere perſiſtit, & correptione ſecreta monitus non deſiſtit: [i] Ita in propoſito licet interdum negare communionem, pro defendendo honore Chriſti & reuerentia ſacramentorum, [k]

3 Si peccator petat communionem in eo loco vbi manet publicum ſcandalum de peccato eius, (quia notorium eſt, aut laborat publica infamia per maiorem viciniæ partem) tenetur ſub mortali. Parochus aut alius ſacerdos negare cōmunionem: [l] vt ita ſit diſpenſator fidelis, qui non dat ſanctum canibus, Matth. 6. nec communicat peccatis alienis. Imo quamuis hic videretur ſecrete emēdatus, & in foro pęnitentiæ ſit forte rite abſolutus, ſi maneat adhuc publica de crimine infamia & ſcandalum, tenetur ſacerdos in publico negare, [m] & ad tempus differre petitam cōionem, donec ſcandalo fiat ſatis, & conſtet de emendatione vitæ. Huic ſcandalo interdum ſatis fit, ſi parochus cū rei licentia, [n] publice moneat populū de vera iſtius pęnitentia. In ſecreta tñ capella vbi ceſſat ſcandalū, poſſet communicare, [o] ſicut & abſoluitur in occulto foro.

4 Inter publicos peccatores numerantur. 1. hiſtrio, nempe ille qui recenſet ex officio turpes comœdias, & ſpectantes prouocat ad peccatum: qui non niſi dimiſſo officio abſoluendus [p] eſt, & multo minus admittendus publice ad communionem. 2. paraſitus qui cum aliorum prǫiudicio vtitur mordacibus dicteriis & facetiis, [q] iuxta illud vulgatum, licet perdere amicum, ne taceatur falsū dictū. 3. qui exercet tyrocinſa, id eſt, torneamēta in equo, quæ iure prohibentur [r] ex eo, quod vt plurimum ex illis reportātur cædes & grauia vulnera: niſi cum tali moderamine fiant, vt ceſſet periculum, licet raro & per accidēs ſequatur alicuius mors aut vulnus. 4. aleator ſacris initiat⁹ aut beneficiarius: quia his clericis iura ſub mortal. prohibent [ſ] officium, ſeu conſuetudinem ludendi notabilem quantitatem aleis & taxillis. & Rufus 18. annorum adoleſcens legitur damnatus quod ludis delectaretur. [t] 5. qui communiter & cū periculo noto exercet choræas cum fęminis: [u] de quibus Diuus Greg. ait melius eſt die dominica arare, quàm choręas ducere. 6. fęminæ quæ utuntur fuco nimio & ornatu alienorum capillorum, ſi id faciant prauo finę alliciendi amatores & procos. [x] At hæc & ſimilia dum abſq; periculo mortali, & intentione praui finis exercentur, [y] non impediunt accedere ad ſacramenta cōfeſſionis & cōmunionis.

5 Suſpicio item de crimine habet gradus. 1. qui probabili & leui ſuſpicione laborat, admittēdus eſt ad ſacramenta, [z] cum retineat poſſeſſionem boni nominis, & in dubiis melior ſit conditio poſſidentis. 2. ſi ſuſpicio ſit publica & uiolenta propter uehementia indicia, repellendus eſt à communione: [a] niſi ſuſpicionem legitime purgauerit. quia ſic ſuſpectus parum aut nihil diſtat à peccatore publico. olim quædam iura iubebant ad experimentum probationis conferri homini ſic ſuſpecto euchariſtiam: [b] fortaſſe non tentando Deum ut ab illo miraculum expectaretur (ut tētabatur probatione antiqua aquę feruentis, vel ferri candentis [c]) ſed ſicut reus iuramento compellitur aperire occultam ueritatem timore periurii, ita hic eā manifeſtaret, metu ſacrilegii ex indigna communione. ſed ea iura omnino ſunt abrogata [d] contrario iure ſimili, uel certe conſuetudine per ſapientes interpretata.

6 Publico uſurario parochus prohibetur miniſtrare abſolutionem [e] uel communionem, etiam vrgente mortis periculo, niſi præſtita prius cautione iuris, quam p eo tempore dare poteſt. 2. hæretico ſacramenta conferri non debent, niſi facta apud legitimum iudicem

euchar. 3. §. 5. Nauar. c. 21. nu. 56. & facit c. 25. nu. 73. c. 27. num. 248. 250.
b ſi. [b] Doct. ſup. præſertim Sot. Nauar. Sylu. verb. notoriū
c per c. tua nos. [c] Soto. Nauar. c. 25 nu.
d 73. p d. c. tua nos. [d] D. Tho. Soto. Ledeſ. Nauar. c. 25. nu. 73. cū Aug. c. multi. 2. q. 1.
e [e] Nauar. c. 25. nu. 73.
f [f] Soto. ſup. & libr. 5. iuſt. q.
g 10. arti. 2. [g] Soto vtroque loco. Recēt. cum D. Thom. 2. 2. q. 73. 2. cōtra Caietan. ibi.
h [h] [i] Varias
i cauſas refert Gerſ. alpha. 34. lit. E. & ſeq. Cordub. add. ad Sotū de ſecret. m 4. q. 2. poſt cō. 4. Adria. quodlib. 11. dub. 5. & 6. Naua. c. inter verba. con. 6 nu 350. vid. nu. 143.
k c. 18. nu. 32. [k] Sot. d 12. colligitur ex c. ſacerdos, de offic.
l ord. c. ſi tñ 6. q. 1. [l] Patres colligunt ex Matth. 6. nolite ſanctum dare canibus. Cypr. li. 1. epi. 10. c. dilectæ. de conſ. d. 2. Clem. li. 8. conſt. Apoſ. c. 22. vbi Turrian. Chryſ. ho. 83. Mat. & lib de compūct. D. Th. ar. 6. Soto. Led. & alii cit. ſic dās indigno in prouiſione beneficiorū peccat cont. iuſt. diſtrib. conc. Trid. ſeſ. 24. c. 1. dicit cōicare peccatis alienis, &
m peccare mort. [m] c. 1. de pœn. & remiſ. Aug. c. ſi peccauerit. 2. q. 1. Syl euch. 3. §. 5. verſ. 2. Caie. verb. confeſſ. ſi. Nauar. c. 8. nu. 11. c. 21. no. 55. quandd aūt ſit differenda abſolutio & cōio dictū eſt. c. 51. D. & lib. 1.
n de pœn. c. 8. & 29. [n]
o Nauar. Caie. [o] Syl
p ueſt. Soto. Naua. [p] Alex. 4. p. q. 48. colligitur ex Patribus
q lib. 1. de pœn. ſup. [q] c. tres ſunt, de pœn. d. 1. vbi Nauar. nu. 16. & ca. 14. nu. 31.
r § 8. c. 23. nu. 123. [r] Nauarr. c. 15. nu. 9. Summiſ. ver. torneam. Ang. Syłueſ. Tabie. Arm. vbi Caiet. & verb. haſtiludium. Alcoc. de ludo. c. 52. per c. 1. de torneam. Abulen. Matth. 6. quæſt. 53.

Baheſ. 2. 2. q. 40. ar. 1. ad 4. vid. Petr. Nauar. de reſt. lib. 2. c. 3. dub. 13. de duello.
ſ [ſ] Nau. c. 19. nu. 5. & 8. ſi. Alcoc. de ludo. c. 10. 12. Caſtro. 1. leg. pęn. c. 12. Abulenſ. Matth. 6. q. 53. Turrecr. c. epiſ. 35. d. q. 1. Couar. c. cum eſſes, nu. 9. de teſtam. & reg. peccatum. 2. p. §. 4. nu. 1. per leg. 2. tit. 7. lib. 8. recop. addu Nauar. c. 19. nu. 11. nec laicus luſor deberet accedere ad eucha. ſine graui pudore.
t [t] Referūt quidam.
u [u] Nau. 23. num. 123. Bonau. 4. diſt. 16. in lit. At quidam choræas excusāt, ſi moderate fiant Naua. c. 14. num. 31. lit. L. Caiet. Angel. Sylu. Armil. verbo choræa. Angel. ludus.
x §. 2. [x] Nauar. c. 23. nu. 20. & 90. Abulenſ. Matth. 11. Simanc. de catholic. inſt. c. 46. nu. 59. Sūmiſt. verb. ornatus. Armil. Fucus. Hoſcala. opuſ. 15. cum Alex. & Turrec. At cōiter non excedit ueniale, ſecluſo malo fine. ſed Cypr. c. fucare. de cōſ. di. 5. dure loquitur: quē exponit D. Thom. 2. 2. q. 169 art. 2. ad
y 3. [y] Sic ludos & tēpla, quæ olim 1 cultui idolorū erant, retinent Chriſtiani mutata intentione finis: vt ex Patribus probat Bellar. lib. de ſanctorū cultu.
z c. 12. [z] Sot. d. 12. [a]
a D. Th. d. 9. q. 1. 3. 1. Rich. ar. 3. q. 3. Ant. 3. p. tit. 14. c. 11 §. 1. Sylu. euchar. 3. nu. 3. Tabie. cōmunic.
b §. 54. [b] [c] D. Tho.
c q. 80. art. 6. Soto. d. 12. q. 1. ar. 6. 1. ſi. de purg. vul. c. Mená. c.
d conſuluiſti. 2. q. 5. [d] D. Thom. q. 80. ar. 6. ad 3. & 2. 2. queſ. 95. 8. ad 3. Syłueſt. homic. 3. §. 5. ver. 9. duellum. §. 7. & 8. Angel. purgatio. & ſors Nauar. cap. 11. nu. 40. Soto ſup. & rel. ſecret. m. 1. q. 6. ad 1. ubi Cordub. Adria. quodl. 11. ad 5. Petr. Naua. de reſtit. li. 2. c. 3. du. 13.
e nu. 281. aliās 301. [e] Nauar. cap. 27. nu. 279. ca. 26. num. 2. & 28

abiuratione hæreſum.[f] 3. licet vir aut fœmina improba dicat confeſſario, ſe ad occultandú impune peccatú in quo occulte iacet, paratum cõicare: nõ dẽt ſacerdos hoſtiá non conſecratá miniſtrare[g] ei quãtumuis pręmonito: quia hoſtia proponitur prius adoranda populo,[h] & datur peior occaſio idololatrię, q̃ eſt grauius malum, quam ſi reus permittaẽ indigne cõmunicare. Multo minus licet celebranti peccatori ſimulare conſecrationem factam.[i]

CAP. LVII.

Peccatori cuius crimen eſt occultum, permittet parochus accipere communionem.

SI peccator petat publice cõionẽ in loco vbi reputatur bonus, (licet in alio loco crimẽ eius eſſet notoriũ, aut ſit de illo publice infamatus, vel parochus hẽt duos teſtes q̃bus de crimine poſſet illũ cõuincere) cõiter deberet parochus huic dare communionem,[a] cum in eo loco ſit occult⁹ peccator, habeatq́; in foro exteriori eccleſiæ, ius ratione baptiſmi cum poſſeſſione bonæ reputationis ad ſacramenta: & præſumitur emendatus: quia reus poteſt ſponte per contritionem tollere id impedimentum peccati: quod opus licet fiat, non vergit in alterius iniuſtum præiudicium.

2 Vt iudex in cauſa poſſeſſorii non deturbat hoiem à poſſeſſione, nec punit reũ, ex eo q̃d poſſet accuſatus conuinci: ſed quando conuictus eſt legitime:[b] ſic nec paroch⁹ deberet priuare iure ad cõionẽ, & poſſeſſione famæ reũ hunc, ex eo q̃d p teſtes poſſet illũ cõuincere de infamia alterius loci, vel de crimine occulto: nec. n. debet inquirere contra volentes communicare. cæterum perpenſis circunſtantijs parocho licebit interdum hunc indignum repellere à communione,[c] quando monitus ſecrete non vult recedere: quia non cenſetur occultus, nec iuſte conqueritur de negata cõmunione, q poſſet in vtroq; foro conuinci de cauſa & crimine: et habet parochus ius tuendi reuerentiam externam ſacramenti, ab homine tentante indigne recipere: vt debet negare ei, quem ſciret velle impie abuti euchariſtia, vt proiiciat in lutum[d] & conculcet, aut ad incantationes. ſic ad vitandum periculũ dãni mihi aut proximo impendentis, licebit pro tuendo iure indemnitatis, prodere occultum crimen defectumq́; accuſatoris, & iniqui teſtis, vt ea detectione & defenſione repellatur calũnia illius, at ſi peccatum non ſit cõtagioſum, & locus infamiæ valde diſtet, ut Italia ab Hiſpania deberet dare petenti in publico, ne infamet.[e] Interdum datur parocho libera optio admittendi vel repellendi, iuxta circunſtantias occurrentes.

3 Dum Paſtor animarũ inuitat, aut tpe paſchæ cõpellit in cõi præcepto & cenſuris ſubditos ad cõionẽ, non dẽt inducere illum, quem in peccato occulto nouit iacere, & putat indigne ſuſcepturum:[f] ſi tñ hic petat publice communionem, præſertim tempore præcepti vt in paſcha, non licet parocho, nec alteri qui publice alijs miniſtrat communionem, negare huic cum nota infamię, propter crimen occultum quod ſolus parochus nouit ſcientia priuata.[g] quia vt iudex priuet iure quod ex baptiſmo hẽt ad commune beneficium communionis, priuetq́; in foro publico exteriori hunc poſſeſſione bonæ famæ, qua reputatur dignus cõmunione, non licet vti ſcientia priuata, ſed publica ad ſententiam priuationis ferendam.[h] aliàs ſi ſub prætextu curandi reuerentiam ſacramenti, liceret excludere reos occultos à cõione, pręberetur anſa iniquis ſacerdotibus infamãdi impune multos, fingendo eos habere crimẽ ſibi notũ.

4 Non cooperatur moraliter peccato recipientis parochus[i] huic miniſtrans, quia non eſt iudex ad impediẽdam exteriorem illã Chriſti & euchariſtię irreuerẽtiam: imo illicite impediret priuãs reum poſſeſſione famę & iure petẽdi. quod habet in foro exteriori publico: nec ex negatione impedit efficaciter ſpiritualem mortem peccatumq́ue proximi,[k] quod iam in actuali animæ præparatione præfuit. quare peccatum exterius communicatis non imputatur parocho, dum facit officium ſuum publicum, & permittit malum fieri, utens malitiá hominis parati: nec impedire debet cum periculo maioris mali & ſcandali, & ut carens probatione peccati alieni puniatur tanquam criminator & infamator. Recte ergo ex duobus malis permittit quod minus eſt[l] ſibique non voluntarium: minus enim eſt pati illam exteriorem ſacramenti irreuerẽtiam, quã agere iniqua actione, infamando occultum, & priuando eũ qui quodam iure petit. Sic Chriſtus faciendum docuit dictis & factis, ut ſtatim oſtendetur: & Matth. 9. ait ſe malle miſericordiam caritatemq́; proximi, qua uita & fama illius conſeruatur, quam ſacrificii cultum & reuerentiam.

CAP. LVIII.

Chriſtus etiam Iudæ dedit ſacramentum Euchariſtiæ & ordinis.

CHriſtus Iudæ, quem priuata ſcientia infuſa nouerat eſſe proditorem, ſed adhuc occultum[a] in conuentu Apoſtolorum, dedit

---

& 28. ad fin. capitu. 27. num. 136. per c. cum tu. de vſur. Syl ueſt. vſur. 9. §. 4. Armi. § 53. Soto libr. 6 iuſtit. quæſtio. 1. articu. 1. Petrus Nauar. de reſtitut. lib. 4. capit. 4. num. 74. 82. Couar. rubr. de teſtam. 3. par. num. 11. [f] Dictum eſt capitu. 5. §. 4. [g] ſup. capitu. 33. §. 7. c. cum non ab homine. de celebrat. miſſ. Soto. diſtinct. 12. quæſt. 1. articu. ſexto. ad 2. Caietan. cum Diuo Thom. artic. ſexto. ad 2. Richard. art. tertio, quęſtio. 1. ad vlt. Paludan. q. 4. Durand. quæſt. 5. Ledeſm. Sylueſt. euchariſt. 2. §. 3. euchariſt. 3. §. 3. cont. Altiſio. Adrian. de euchariſt. quæſtio. 3. ad 3. Alexan. q. 46. memb. ſexto. Ang. communio. Tabien. §. vltimo. Armil. §. 26. ſed Bonauent. Albert. Altiſio. Adrian. admittunt id in raro caſu. [h] ſup. capit. 32. [i] Diuus Tho. quæſtio. 80. articu. ſexto, ad tertium. Albert. diſtinct. 13. articu. 35. per diſt. c. cum non ab homine.

CAP. LVII.

[a] SOto. diſtinct. 12. quæſtio. 1. articu. ſexto. Ledeſm. quæſtio. 21. Recent. Cano. Peña. Fr. Ambroſ. [b] Per dictum c. tuanos. de cohabit. cleric. & mulier. [c] Soto. quamuis cũ formidine: præſertim ſi peccatum ſit contagioſum. ſupra. capitu. 56. lit. K. Durand. diſtinctione 9 quæſtione ſexta. [d] Quia ita eſt grauius peccatum, quam communicare indigne. D. Thom. quæſt. 80. quinto, ad tertium. Sot. Ledeſ. [e] Sentit plane. D. Thom articu 6 ad ſecundum Caieta. & Recent. Cano. Peña. Fr. Ambro. [f] Parochus licet non debeat ita præſumere communiter, vt qui ſimul eſt iudex in foro exteriori, poteſt tamen ex caritate proximi, & ob reuerentiam ſacramenti nõ inducere. [g] Eſt certa & communis c. non prohibeat. de conſ. d. 2. c. ſi ſacerdos. de offic. ord. D. Tho. artic. 6. Sot. d. 12. Ledeſ. q. 21. Alexan. q. 46. aliàs q. 11. m. 2. ar. 3. communis. d 9. vbi Bona Rich. Palu. Carthu. q. 6. Nau. c. 21. nu. 56. Adr. quodl. 3. ar. 3. Sylu. eucha. 3. § 5. [h] D. Thom. 2. 2. q. 60. 5. q. 64. 6. ad 3. Sot. libr. 5. iuſt. q. 10. articu. 2. Petr. Nauar. libr. 2. de reſtit. c. 3. dub. 6. nu. 202. 177. Alcoc. ca. 26. verſ. y no baſta. Cord. libr. 1. q. 37. [i] Vt qui petit mutuum ſub vſuria aparato, non inducit moraliter, ſed mittit peccatum alterius, pro tuendo iure & fama. nec vrget arg. q vultis, vt faciant vobis, facite illis: ſed ego rationabiliter vellem, vt mihi indigne petenti negetur, ergo. Reſ det Sot. ad min. vellem id in foro Dei, non in foro eccleſiæ. 2. Adr. licite volo vt alteri occulto, ſi publice petat detur: hoc enim eſt rectum dictamẽ. Sed aliunde mihi velle debeo nõ eſſe in peccato. [k] Sic ceſſat finis correptionis, & vitandi peccatum alienum. [l] c. duo mala. 13. d.

CAP. LVIII.

[a] VT colligitur Ioan. 13. quod facis fac citi⁹. quod Apoſtoli non intellexerunt, ſed ſolus Ioan. cui Chriſtus ſub ſecreto reuelauit. D. Tho. 2. 2. q. 33. 7. ad 2. Eugen. PP. c. ſi ſacerdos. de offic. ord quod autẽ Chriſtus dixit, qui intingit mecũ manum. i. qui mecum ſolet ſumere cibum, & dum Iudas dixit: numquid ego? & Chriſtus ait: tu dicis. non ſemper ſignificat id affirmari: aut eũ ſenſum non ad-

b eucharistiam. [b] Nam Iudas inter
Apoſtolos ad commune beneficiũ
cęnæ & communionis præparatos
diſcumbens cenſebatur publica &
interpretatiua ratione petere, ne
excluderetur cum infamia. Poſſet
Chriſtus peccatum Iudę prędicere,
cum ſciret alibi eſſe publicum, &
c cito inuulgandum: [c] ſed noluit,
vt vel ſic improbum ad pęnitentiã
alliceret. & tamen vni Ioanni reue
lauit, vt poſtea conſtaret quod ſpõ-
d te paſſus eſt, cũ omnia præſciret. [d]

2 Iudas manducauit cum aliis
eucharistiam ſacramentaliter: & bi
bit de calice ſanguinis, de quo di-
cuntur oẽs Apoſtoli bibiſſe, quod
poteſt certo colligi ex Luc. 22. ad-
iũcto Marc. 14. quod certo affirmat
e communis Patrum [e] fere omniũ
f ac Theologorum [f] conſenſus: &
D. Dionyſ. c. 3. eccl. hier. (ſi Græca
litera recte intelligatur,) id tantum
negat Iudam participaſſe myſteria
ſpiritualiter & ſancte, vt participa-
runt alii Apoſtoli: & ait ſubtra-
ctũ à myſterijs, id eſt, tum à fructu
g myſteriorum [g] ſeu ſacramenti: tum
à notitia eorum myſteriorum quæ
Chriſtus recedẽte Iuda docuit lon
go ſermone, dum irent in hortum.
In quem ſenſum ſi locus Clemen.
lib. 5. conſtit. Apoſtol. c. 13. non tra-
hitur, certe corruptus fuit ab hęre-
h ticis: [h] vt de pleriſque illius lib.
locis refert ſexta ſynodus. can. 2. ex
quo forte loco quidam graues au-
tores ſuum errorẽ ſumpſerũt, quo
negant Iudam communicaſſe. &
i qui [i] non admittunt aliam cœ-
nam quam agni, aiunt tunc fuiſſe
datam offam intinctam Iudę: & cõ
tinuo exiuſſe ante inſtitutionem eu
chariſtiæ. quod c. 2. & 11 reiectum
eſt. & ea intincta in iure bucella
panis, non erat euchariſtia.

k 3 Hoc ordine [k] res tota vide-
tur geſta fuiſſe: de qua Ioan. 13. &
Luc. 22. perfecta agni aſſi cœna lé-
gali quam non diſcumbentes ſed
ſtantes edebant, Exod. 12. Chriſtus
quaſi cœnaturus communem cœ-
nam cum diſcipulis diſcumbenti-
bus reſedit pauliſper. deinde ſurre-
xit ſolus à cœna, id eſt, à loco cęnæ
paratæ, ac lauit pedes diſcipulorum
ſignificãs ante communionem præ
mittendam eſſe ablutionem bapti-
ſmi, & lauandos eſſe mentis affe-
ctus. tãdem inſtituit euchariſtiam,
ſumpſit primus, ac dedit omnibus
diſcipulis & Iudę. Et durante com
muni cęna de more facta, dedit vni
Iudæ offam intinctã in paropſide
ſeu ſcutella iuris elixatũ carnium:
non in diſco agni, aut in ſucco ex
lactucis. Poſt buccellã introiuit in
Iudã Sathanas, & continuo exiuit.

CAP. LIX.

Occultum crimen habenti, ſi occulte petat communionem, quando neganda ſit.

SI occultus reus extra tempus pa
a ſchæ [a] petit communionem oc-
culte à parocho, vel non parocho
b ſciente crimen: quidam [b] non di-
ſtinguunt de notitia, an ex ſola con
feſſione ſacramentali, vel aliter ha-
beatur. At ita eſt diſtinguendum.
1. ſi nouit crimen extra confeſſio-
c nem, debet negare: [c] propter vi-
tandam exteriorem irreuerentiam
ſacramenti: quando ex negatione
cum cauta diſſimulatione non ſe-
quitur infamia petentis præmoniti
vt deſiſtat, vel periculum ſcandali.
ſibi autem imputet reus ſic præmo
nitus, ſi parum infamię incurrat co
ram eo qui ſacerdoti celebranti mi
niſtrat. Ita negare conſulit com-
d munis ſententia. [d]

2 Interdum poſſet ſacerdos huic
occulto miniſtrare. cur enim non
liceat dare ei, qui in foro exteriori,
dum non probatur reus, habet ra-
tione baptiſmi ius petendi commu
ne beneficium? firmius eſſet ius, ſi
publice petat. Qui vero omnibus
& huic parato miniſtrat, vtens ſciẽ
tia non priuata ſed publica pro of-
ficio ſuo, non cooperatur peccato.
ſed permittit externum opus alte-
rius, qui forte iam de peccato acce-
e dit contritus. [e] petitioque exte-
rior communionis eſt de ſe publi-
ca, & coram eo qui miniſtrat cele-
branti, quamuis per accidẽs fiat oc-
f culte. & D. Thom. [f] docet genera-
liter, occulto eſſe miniſtrandum ſa
cramentum: nec diſtinguit an oc-
culte vel publice petat? ſic repetẽti
pro iure ſuo pecuniam reddere li-
cet etiam ante terminum, quamuis
debitor non teneatur ſtatim ei,
quem nouit velle abuti pecunia in
ludum & luxum.

3 Si ſacerdos ex ſola confeſſione
iſtius vel alterius complicis, nouit
vice Dei occultum crimen, non li-
cet negare communionem petenti
g etiam occulte: [g] & multo minus

b uerterunt Apoſtoli. [b] Diuus Thom. quæſt. 81. ſecundo, vt ſtatim
c probabitur. [c] Eſt communis regula & cauſa reuelandi ſecreta in
d alio loco. [d] Ioan. c. decimo tertio ſciens quia venit hora eius. [e] In-
e de probant Patres, quia Marc. 14. dicitur. & biberunt omnes. Bed.
Ioan. 13. ait euidentiſſime colligi ex Luc. 22. ecce manus trad. me
mecum eſt in menſa. Chryſoſt. to. 4. ſer. de fide ſpe & carit. tom. 3. ſerm. de latrone. & in Matth 26. hom. 83. vbi Euthym. Remig. & in 1. Corinth. 11. Aymo. & gloſ. ord. Hierony. in Marc. 14. & in Pſal. 54. in hunc ſenſum trahendus eſt Hieron. lib. 2. cont. Iouin. & epiſto. 156. ad Hedib. q. 2. Laurent. Iuſtinian. de triumph. Chriſti agon. ca. 5. Orig. tract. 35. Matth. Leo. ſer. 3. & 7. de paſſione Domini. Eugen. d. c. ſi ſacerdos. Auguſtin. tract. 50. 62. in Ioã. epi. 163. & in Pſal. 10. habetur. c. Chriſtus. 1. q. 1. & alia citat Torren. 2. conſ. ca. 6. § 12. Niceph. lib. 1. c. 30. & alij citandi. R. S. ſup cap.
f 2. § 4. D. [f] D. Tho. q. 81. 2. communis cum Magiſt. d. 11. Richar. ar. 4 q. 2. Bonauent. Carthuſ. q. 4 Sot. d. 12. q. 2. art. 5. Ledeſm. q. 22. ar. 2. Albert. d. 9. artic. 8 Hugo. lib. 2 part. 8. capit. 4. Gabriel. lect. 37. Caſtro euchariſt har. 11. quẽ Ledeſ. tranſcripſit ad verbum. Tolet.
g in Ioã. 13. not. 18. [g] Ita locum Dionyſ. eccleſ. hierar. cap. 3. p. 3. poſt princip. intelligit D. Thom. quia dicit: ſacerdos renouat memoriã illius cœnæ: in qua ſignorum autor eſt, qui ſecum non pie nec concorditer ſacra in cœna perceperat. ſeparauit &c. & omnes Scholaſt.
h ita intelligunt. [h] Et tamen Turrian. in eum locum Clemen. lib. 5. conſtit. cap. 13. aliàs 16. cõtendit Iudam non communicaſſe. Tenet Hila in Matth. 26. Tacianus Alexandri. in harmonia. Rupert. magis propendet in Matth. 26. Innocen. lib. 4. cap. 13. ſed ait abſque præiudicio, probabilem dicit Theoph. in Matth. 26. Marc. 14. Ioan. 13. quod referens vtramq; ſententiam neutram reijcit. Euſeb. lib. 10. demonſtr. cum per. 5. capit. tractet de Iuda, non meminit huius communionis, & ſuper Diony. c. 3. Maximus monachus, & Georg. Pachymeres idem aiũt. Nam euchariſtia inſtituta eſt poſt ablutionem pedum & cœnam agni. durante vero cœna dedit offam intinctam in ſignum proditionis: & continuo Iudas exiuit,
i nempe ante finitam cœnam, & inſtitutam euchariſtiam. [i] Auguſt. lib. 3. de conſenſu euang. c. 1. Richar. d. 11. art. 4. q. 5. ait Chriſtum buccellam tinxiſſe in iure lactucarum agreſtium, cum quibus edebatur agn'. Cæſar Baron. annal. anno 34. tinxiſſe in ſucco agni aſſati. Cypr. ſerm. de ablutione pedum, non lauiſſe Iudã. quia ablutio fuit poſt inſtitutionem euchar. ſed Oſiander apud Ianſen. concord. cap. 130. Lauiſſe omnes ante eſum agni: cœna facta, id eſt, præparata, quia mos erat abluere pedes conuiuarum ante cœnam. de qua inurbanitate Luc. 7. arguitur Simon, aquam pedibus meis non dediſti. Sed hæc omnia ſatis refutantur ex ordine quo ſup. capit. 2. lit. M. probatum eſt rem totam in ea cęna tranſactam fuiſſe. & Cyprian. fatetur Iudam communicaſſe, conſtat autem eam buccellam non fuiſſe euchariſtiam, vt dictum eſt cap. 44. § 8. lit. V. c. 1. § 4. E. Auguſt. tract. 61. in Ioan dum vero lib. 5. de baptiſm. cap. 8. & Cyril. lib. 9. in Ioan. cap. 19. ſignificant oppoſitum. & habetur c. ſicut Iudas. de conſ. d. 2. interpretandi ſunt, quod paulo ante Iudas cõmunicauit, & illa ſequens offa indicaſſe Chri-
k ſtum quod ſibi communicaſſet. [k] Sup. cap. 2. lit. M.

CAP. LIX.

a SOto [a] diſtin. 12. artic. 6. ait: quod etiam tempore paſchæ ſi occultus re' petat occulte, poſſet parochus negare, & Durand. diſtinct. 9. quæſtione
b quinta. [b] Vi D. Thom. artic. 6. Durand. diſt. 9. quæſt.
c 5. Maior. q. 3. [c] Soto. Durand. Palud. q. 4. Sylueſt. eucha.
d 3. § 5. [d] Soto. Durand. Palud. Maior. Sylueſt. & olim D. Thom. d. 9. art. 5. 1. Ledeſm. q. 21. art. 6. dub. 3. Tabien. communicar. § 53.
e commun. Recent. [e] Quia ita præſumere poteſt hunc accedere
f contritum. [f] D. Thom. art. 6. c. ad 2. Palud. Sylueſt. [g] Soto. d. 12.
g (quamuis refert ſe olim tenuiſſe oppoſitum.) Sylueſt. & ita interpretandi ſunt Durand. & Maior. qui non diſtinguunt. quamuis oppoſitum

licet à parocho ſi petat tẽpore præcepti, vt in paſcha, quando eos qui probantur non communicaſſe, parochus defert ad epiſcopũ, vt illos cum publica excommunione & infamia denuntiet. [h] Qui in occulto negaret eum cauta diſſimulatione, non eſt reuelator ſigilli, onus tamen confeſſionis reddit de ſe odioſum: ſicut & qui illicite de rebus in confeſſione notis pœnitentem occulte corripit. [i] quod quia cedit in periculum ſigilli, potius vitandum eſt, quam occultum vnius peccatum, qui indigne communicat.

CAP. LX.

Excommunicatus quãdo poſſit miniſtrare, aut recipere euchariſtiam.

SI excommnnicatus petat à parocho communionem, diſtinguere oportet. 1. poſt concil. Conſtant. [a] nec parochus nec alius tenetur vitare etiam in ſacris & ſacramentis excommunicatũ, niſi ille ſit nominatim & publice denuntiatus, vel notorius clerici percuſſor, ſi tamen excommnnicatio non dennnnciata conſtet pnblice, & ratione morę p̃ſumptę cenſeatur iacere in peccato mort. negãda eſt communio: vt de pnblico peccatore dictum eſt. [b] 2. licet occultus excommunicatus petat etiam bona fide contritus, & occulte abſque ſcandalo, ſacerdos qui extra confeſſionem nouit cenſuram, tenetur negare communionem: [c] quando licet impune abſque ſcandalo & nota infamię: quia excommunicatus eſt ipſo iure priuatus receptione ſacramentorum.

2 Si petat publice in eo loco vbi ignota eſt eius excommunicatio, et tamen ſacerdos ita nouit, vt teſtibus conuincere poſſit reum de excõmnnicatione, de qua alibi publice & nominatim eſt denũtiatus: negãda videtur cõiter communio, [d] propter reuerẽtiam de ſe publicam ſacramenti: quia reus per ſententiam iuris & iudicis priuatus eſt communione. At ſi ſacerdos eas probationes non habet, nec habere poteſt ſine ſuis expenſis, & periculo honoris, permittat illum communicare. [e]

3 Si quis in eodem loco in quo conſtat illum eſſe publice denuntiatum, petat communionem, tenetur ſacerdos non obſtante periculo mortis comminatæ ab improbo & feroci viro, negare communionem, [f] quia id peccatum cedit in contemptum religionis Chriſtianæ & fidei: ſecluſo tamen periculo iſtius contemptus, vt excommunicato occulto interdum licet communicare ac celebrare pro vitando periculo vitæ & grauis infamiæ: [g] ita ſacerdoti pro vitando propriæ uitæ periculo licebit participare cum huiuſmodi excommunicato, & miniſtrare homini parato, permittendo externnm illius peccatum. nec enim Chriſtus aut eccleſia obligat, nt cum tanti damni periculo debeat obſtare alieno peccato. [h]

4 Nominatim dennntiatus põt ſatisfacta parte abſolui per bullam cruc. vel per aliud priuilegiũ: quod pro occulto foro conſcientiæ prodeſt. [i] ſi ita abſolutus petat communionem in loco, ubi ceſſat omnino periculum ſcandali, licebit miniſtrare: [k] quia uere abſolutus eſt, & abſolui poſſet ſine ſynodalis pęnæ exactione per bullam, [l] quia Papa abſque reſtrictione concedit hanc facultatem: Iudex enim non intelligitur nomine Patris, [m] cui ſatisfactio præmittenda iubetur. poſſet tamen rigidior parochus pœnam ſynodalem exigere [n] ad aliorum terrorem ante quàm communionẽ miniſtret. Hactenus de Euchariſtia vt ſacramẽtum eſt. Sequitur de ſacrificio Miſſę, in quo offertur corpus Chriſti in eadem Euchariſtia contentum.

---

oppoſitum tenet Tabien. communica §. 53. Ledeſm. ſicut indigno per confeſſionem noto, poteſt prælatus negare ſuffragium, dum petit admitti ad beneficium aut monaſterium, vt fatetur Soto. diſt. 18. Peña. & Recent. ſup. lib. 3. de pœnitentia. cap. 23. [h] quod Syluest. euchar. 3. §. 5. & Palud. fatentur Soto. diſt. 12. Caiet. art. 6. Nauar. c. 21. nu. 56. ſentit. [i] Nauar. ca. 24. num. 13. Bonau. diſt. 21. Richar. diſt. 37. art. 4. q. 2. Fr. Alex. ſum. lib. 1. titul. 4. capit. 3. fin. tit. 7. cap. 2. Ledeſm. 2. p. q. 10. ar. 4. Per hoc tamen quod ſecreto comperet pœnitentem, non frangeret ſigillum, Palud. diſtinct. 20. ad fin. Medin. q. de confeſſione celanda. Angles Flor. Theolog. titu. de confeſſ. art. vlt. vide Nauar. cap. 18. num. 18.

CAP. LX.

a DE [a] quo Nauar. ca. 27. nu. 35. Couarru. c. alma mater. 1. p. § 2. num. 7. Caiet. abſolutio. c. 3. Soto. diſt. 1. q. 5. art. 6. diſt. 22. q. 1. ar. 4. [b] ſup. cap. 56. [c] Colligitur ex Soto, & Durand. [d] Soto. Durand. quia vbi parocho licet negare, conſulunt vt neget peccatori: propter reuerentiam ſacramenti. [e] Quia correptio aut impeditio peccati alieni non obligat cum tanto detrimento proprio. Nauar. capit. 24. num. 22. cum D. Thom. 2. 2. q. 33. articu. 2. Cordub. caſ. 56. Soto relect. ſecreti. q. 2. mem. 3 con. 6. vbi Cordub. & memb. quarto. quæſtio. quarta. conc. 2. Lyran. in prima Ioan. tertio, & nos debemus pro fratribus: nempe, in neceſſitate extrema: ſecus quando ſine damno meo ille poteſt reſipiſcere. vide Caietan. ſecunda, ſecundæ. quæſtio. 26. articulo quinto ad tertium. [f] Sic tenetur non celebrare ſine veſtibus ſacris: nec comedere carnes feria ſexta, quando Tyrannus comminatur mortem in contemptum religionis Chriſtianæ. de quo caſu limita c. ſacris. de his quæ vi. Caietan. & Fr. Medin. 1. 2. quæſt. 96. 4. Soto lib. 1. iuſtit. quæſt. 6. artic. 4. col. pen. verſ. ſupremum. Maior. 4. d. 18. q. 4. Nauar. c. inter verba. nu. 51. c. 25. nu. 84. c. 27. num. 36. §. 11. Syluest. excõmun. 5. dub. 14. Couar. c. alma. 2. p. §. 3. num. 9. facit Perez. l. 3. tit. 4. lib. 8. ord. pagin. 102. Ledeſ. 2. p. q. 25. art. 4. & d. [g] eſt ſup. lib. 3. pœniteni. c. 10. §. 4. lit Z. c. 12 §. 2. capit. 15. §. 7. Richard. Ang. Angles. tandem Soto. Nauar. capit. 27. num. 239. [h] Ex citatis. O. [i] Couarr. c. alma. 2. par. §. 11. num. 16. Perez. leg. 1. tit. 8. libr. 8. ord. Ledeſm. 2. p. q. 26. art. 1. ad fi. Simanc. de cathol. inſtit. c. 8. num. 18. Gometius regul. de non iudicando iuxta formã ſupplicãt. q. 14. nu. 3. & ita in ſuo iubilæo declarat Pius V. anno. 70. Greg. XIII. anno. 74. Six. V. Greg. XIIII. anno. 90. 91. At ſi Iudex ſit benignus, poſſet liberare ſic abſolutum etiam in foro exteriori: quod probabilius putat F. Medin. lib. 2. inſtruct. c. 12. ad fi. quidam Recen. vt D. Coſta. ſup. lib. 7. de indulg. ca. 13. §. 2. [k] Colligitur ex cõmuni DD. cit. [l] [m] Soto. d. 22. quęſt. 2. articu. 6. Ledeſm. 2. p. quæſt. 26. art. 1. prope fin. Fr. Medin. ſupr. Nauarr. capitu. 23. nume. 66. Cordub. libr. quinto. qq. quæſt. 43. dub. 3. & Recent. [n] Quia parochus non ſemper tenetur vti alieno priuilegio, quod datur pro occulto foro: ſed poteſt agere pro lege & vtilitate epiſcopi, vt pęnam exigat. ſup. lib. 3. de pęniten. cap. 16.

SVMMAE THEOLOGIAE MORALIS

Tomi Primi,

Doctore HENRICO HENRIQVEZ è Societate IESV Authore, in Academia Salmanticenſi Sacræ Theologiæ profeſſore,

LIBER NONVS.

DE VERO MISSAE SACRIFICIO.

Auctores qui de Miſſa ſacrificio ſcribunt.

CORpus Chriſti in Euchariſtia contentum offerri Deo in ſacrificium probant Patres varijs locis. Theologi cum Magiſt. 4.diſt.13.ſed hoc ſæculo late Catholici ſcriptores contra hæreticos. Soto diſt.13.q.2.& lib.9.iuſtitiæ.q.2.art.1.D.Thom. 3.par.q.78.5.& 7.q.83.Palacios d.8.q.1.ad 4.Sebaſt.Perez,epiſc.Oxomenſ.lib.de ſacrif.Cano.lib.12. de loc.c.13.Pet.Suto.ti. de Miſſa. Caſtro & Medices, de hęreſ.verb.miſſa.Caiet. opuſ.de ſacrific.miſſ.contra Luther. Anton.de Mocar.4.lib.de ſacrif. miſſ.Claud.promiſit 10.2.de ſacrif miſſ. Clictou.lib.2. Antiluth. ſeu de ſacrific. Ekius tribus lib.de ſacrif. & enchyr.c.17.Taper.art.16.Roffen.de viſibil.ſacerdotio.& axiom.10. congreſſ.2.Pighius controuerſ.5.& lib.2. eccleſ.hierar.c.5.Io.Bunder. in compend.Matth.Galenus,de ſacrif.miſſæ.Coclęus.lib.1.Miſcellan.tract.4.Lindan.4.panopl. cap.37.Torrenſ. lib.3.confeſ. Aug.cap.7.Caniſ.catech.ii.de euch.§.7.Bellar.duob.lib.de miſſ.& lib.1.c.5.citat Doct.Turrian.tract.2. de euchar. Et in lib.8. Clem.de conſt.Apoſtol.c.5.12.14.Vualdenſ.to.2.de ſacram.c.31.Gabriel.in can.lect.13.& ſeq. Couarr.4. Variar.cap.22.Vega lib.13.in Trid.cap.39.Tiletan.apol.pro Triden.Hoſi.inſtit.c.41. Conrad. Elinguius lib.4. de loc.communib. c.23.Io.Faber. de miſſa lib.2.4.& 5.Alan.lib.2.de euchar.ſeu de miſſa.Ayal.de tradit.3.par.conſid.4.Dried.lib.4.dogm.eccl.c.5.p.4.Cathar. de verit.ſacrificij noui teſtam.Caſſalius de ſacrif.miſſ.Gregor.de Valent.tract.& Apol.de ſacrif.miſſæ. Ioan.Heſſels,tract.2. de utraque ſpecie, a fol.77.Caſſander in Liturgia. Io.Garet.de euch.claſſ.9.Pamel.lib.Comes. Radulphus de canonic.obſeruat.c.vlt.Beletius de ratione diuinorum.Berno de miſſa.Alij apud Genebrard.in Chrono.anno Domini 383.604.& alibi.

PROOEMIVM.

Infra [a] cap.7 de euchariſt.c.3.effectus ſacrificij differt ab effectu ſacramenti inf.c.14.Bellar.1.miſſ.c.22.& c.24.ſoluit arg.hæret. [b] [c] Inſ.c.8.& ſeq. & ſcriptores præſertim Recentior. à principio citati, id ex profeſſo tractant contra hæret. qui miſſam reijciunt à ratione ſacrificij. Caſtro & Medices verbo miſſ. hęreſ.2.Beſſar.1.de miſſ.cap.5. (vt quidam hæretici euchariſtiam reijcerunt à ratione ſacramenti. de quib. in proœ. euchar.§ 6.A.) alij negant adeſſe rem oblatione dignam: nẽpe corpus Chriſti: aut adeſſe animam & diuinitatẽ eius.ſup.proœm.de euchar §.7.De hac re eſt tota intentio huius libri quamuis hæc non ita plane proponãtur per modum probationis, ſed ordine ad doctrinam accommodato. [d] Definitur ſacrificium.c.3. ex definitione probat.c.4. fuiſſe in lege vet.& quomodo tunc Deo placuerit, e.11.deinde prob.fuiſſe in lege naturæ.c.5.& oñe eſſe in lege Chriſti, à c.8. [e] [f] inf.c.20. [g] inf.c.6.Caſtro miſſ. hęr.8.Bellar.1.miſſ.c.5.ex Luth.& Kemnitio.& c.12.Cano.lib.12. de loc.c.13.quidam hæretici aiunt non offerri aliam rem à ſacerdote quam ritus & orationes ab eccleſia inſtitutas, aut memoriam ſacrificij cruenti. [h] c.4.& 12. [i] c.8 & 9.adiuncto c.1.de materia uero dictum eſt in proœmio euchar.§.6.F.& aquam eſſe miſcendam uino, lib. de euch.c.12. [k] De fructibus in genere inf cap.12.quæ frequẽtatio expediat. ca.24. de auditione miſſ.c.25. [l] inf.c.23. adiuncto c.2.§ 4 & ca.12.fin.Bellar. lib.2.miſſ.c.5.verſ. præterea, c.19.lib.2.c.6. an vero proſit excommunicatis hære.catechum. & infideli. c.15. [m] inf.c.16.Bellarm.2.c.7. [n] inf.c.30.Trid. ſeſſ.22.cap.7.ca.8. [o] c.14.Caſtro.hęre.4.Bellar.2.miſſa.c.8. [p] inf.c.18.& 21. de euchariſt. in proœm. §.10.& c.54. de ſacramen.c.26. [q] De euchar. in proœ.§.6.lit.I.Bellar.1.de euchar.c.1. §.5.& 11.de Henrico & Caluino: qui Caluinus fingit ſuam ſententiam ei ſe myſterio difficillimo plenam. [r] Eſſe 4. offerentes inf.c.17.& de eccleſia offerente. de ſacerdote, & de laicis coofferentibus. c.10.

PROOEMIVM.

EVchariſtia ſanctiſſ. ordinatur in ritum eximium diuini cultus ſecundum rationem alijs ſacramẽtis communem, de qua late pręcedẽti lib. dictum eſt. Nunc oſtendendum eſt in eundem finem diuini cultus hanc ſolam ex ſacramentis ſub diuerſa ratione [a] offerri Deo in verum & iuge ſacrificium, [b] ex propria inſtitutione & natura, per actionem ſacram ſacerdotis, qua corpus & ſanguinem Chriſti ſub viſibili ſpecie panis & vini contentum offert in Miſſa.

2 Præmittimus quędam, vt de nomine ſacrificii & ſacerdotis, qui illius miniſter eſt: de tribus partibus ſeu actionibus ſacerdotis, quę concurrunt in omni ſacrificio: de illius definitione. His poſitis, miſſam eſſe uere & proprie ſacrificium, [c] per totum hunc lib. probatur. 1. ex definitione communi ſacrificiis in omni legis ſtatu. [d] Ex nominibus, [e] quæ ſacra ſcriptura & Patres tribuunt Euchariſtię. Ex figuris, ac prophetarum oraculis. [f] 2. ex inſtitutione huius unici ſacrificii per Chriſtum: [g] qua aboleuit & continet omne genus ſacrificii, quod natum fuit ab orbis principio. [h] Ex eo quod conſtat apta materia, & omnibus partibus, [i] quę ad ſubſtantiam, integritatemque ſacrificii pertinent.

3 Probatur ex fine & propriis effectibus ſacrificii, [k] in aliorum etiam utilitatem pro quibus offertur. Eſſe propitiatorium pro peccatis viuorum: [l] prodeſſe etiam piis defunctis. [m] licitam eſſe miſſam priuatam, [n] in qua ſolus ſacerdos communicat. In ſanctorum honorem offerri Deo. [o] 4. Ex miniſtro ſacerdote, [p] qui uere conſecrat prolata verborum forma: [q] & offert nomine etiam aliorum offerentiũ, [r] quorum ſtipe & pitantiis

cap.20. an à Chriſto offerente per ſacerdot[...]n habeat infinitum
f valorem? c.19. vnde limitetur effectus? c.20.21. [f] De ſtipe ſeu pi
t tantia.c.22. [t] Inf.c.23.& proœm.euchar.§.9. [u] Inf.c.18.de ſacra-
u men.c.28. Caſtro & Medic.verb.miſſ. [x] De ſacramen.cap.11.Ca-
x ſtro & Medic.hær.6.Bellarm.1.miſſ.c.16.lib.2.c.13.& ſeq.& in ſpe
ciali de ritu tem po
ris.inf.cap.24. & ne
quis in die niſi ſe-
mel celebret,& abſ
que interruptione
cap.30.de variis of-
ficijs miſſarum ſeu
liturgijs inf. ca.26
Bellarm.1. miſſ.ca.
18. De ara & vaſis
ſacris cap.28. de ve
ſtibus ſacris ca.29.
de pijs cæremonijs
y cap.35. [y] Inf.capit.
a 32.33.& 34. [z] Inf.
cap.33. Caſtro. hæ
reſ.5.Bellar.2.miſſ.
a cap.18. [a] [b] Cap.31.
b Bellarm.2.miſſ.ca.
31. Caſtro. hæreſ.
c 8. [c] capit.36.vſque
ad.39.& dum mira
culum cõtingit cir-
ca ſpecies euchari-
d ſtiæ cap.38. [d] cap.
10.§.2. Bellarm.1.
miſſ. capit. primo,
e [e] Cit. ſupra §. pri-
mo, B. & de ar-
gum. Luther. quia
eſt ſacramentum,
& teſtamentum, er
go non ſacrificium.
§.1. A. Bellarm.1.
f miſſ.c.24.26. [f] Su-
g pra.§.2. G. [g] cap.
duodecimo.§.quar
to.Bellarm.1.miſſ.
cap. vigeſimoquin-
to.ex Calui. & quo
modo differt cruẽ-
to ca.3. & 19.& qđ
Chriſtus in cœna
obtulit, contra Lu-
ther.inf. cap.19. de
euchariſt. capit.58.
Cano.lib.duodeci-
mo, capit.13. Bel-
larm.1.miſſ ca.24.
h ad ſecundum. [h] Pro
œm.de euchariſt.§.
ſexto.lit.I. ſupr.lit.
i Q. [i] Et ſequent.li-
teræ habentur ſup.
k l § 3.L. [k] [l] [m] [n] Vide
m n M.& ſic de cæte-
o ris, [o] Vide Q. [p] [q] Vi
p de §.tertio.litera S.
q pro Q. vide T. pro
r X.vide X. [r] Vide §.
ſ tertio. liter.Y.& de
ordine officii quem
t ſeruant hæret.Bel-
u larm. primo, miſſ. capitulo quinto, [t] Vide litera Z. [u] Vide
a §. tertio,B. [x] Vide §. tertio, A.

ſ ſuſtentatur. [ſ] Ex miniſtri præpara-
t tione debita: [t] & tamen peccator
ſacerdos vere ſacrificat in aliorum
n vtilitatẽ. [u] Tandẽ probatur miſſam
eſſe ſacrificiũ ex proprijs ritibus ſa
x crificii. [x] explicãtur partes quæ vo
y ce recitantur, [y] & canon Miſſæ. [z]
z non eſſe dicendã vulgari lingua: [a]
a nec omnia uoce alta, ſed quædam
b ſubmiſſe. [b] Demum, quo modo
defectibus ſi inter celebrandum
c incidant, occurrendum ſit. [c]

4 Aduerſus hæc debacchãtur hæ
retici. 1. quod uox miſſa ſit ea quæ
d Dan. 11. dicitur Mahuzim, [d] id eſt,
idolum quod colit Antichriſtus. 2.
conſpirant ut in miſſa negent offer
ri uerum ſacrificium, cum ſit ſacra
mentum. item negant adeſſe rem
oblatione dignam, nempe corpus
Chriſti unum & Verbo coniun-
e ctum. [e] 3. aiunt eſſe inuentum hu-
manum: nec fuiſſe à Chriſto inſti-
f tutum id ſacrificium incruẽtum: [f]
cum uideatur derogare dignitati ſa
crificii quod cruente obtulit in cru
g ce. [g] Luther. negat Chriſtum in
cęna obtuliſſe. 4. de erroribus circa
materiam: & circa formam, aut po
teſtatem miniſtri quidam aiunt ſo
lum Chriſtum conſeciſſe in cœna:
nunc ſacerdotes non conſecrare,
ſed recolere factam tunc conſecra
h tionem. dictum eſt ſup. [h]

5 Circa effectum 5. quidam ne-
gant eſſe propitiatorium pro pecca
i tis: aut offerendum pro alus uiuis, [i]
ſed pro ſeipſo celebrante. aut certe
k aiunt nihil prodeſſe defunctis. [k]
l Alii damnãt miſſas priuatas. [l] nec
offerri in memoriã & honorẽ ſan
m ctorum. [m] 6. alii aiunt laicos etiam
n eſſe miniſtros. [n] quidam negant
iam nunc ſacerdotem prolatis uer-
o bis conſecrare: [o] aut certe aiunt
iniquum ſacerdotem non poſſe cõ
p ficere. [p] alii non obligari ad aliam
præparationẽ & puritatem mentis
q aut corporis, præter ſolam fidem, [q]
r 7. alij irrident ritus pios, [r] negant
templum, aram, calicem, aut ueſtes
debere conſecrari. 8. minuunt aut
ſ inuertunt partes quæ recitantur: [ſ]
aiunt ſacrum miſſæ canonem con
t tinere errores: [t] hunc & omnia
quæ dicuntur in miſſa proferenda
u eſſe alta uoce, [u] & uulgari lin-
x gua, [x] ut ab omnibus etiam idio-
tis plane ſenſus illorum intelliga-
tur. Hos errores damnant Patres
communi conſenſu, & ſacra ſy-
nod. Trident.

C A P. I.

De ſacrificij antiquitate: & quibus partibus conſtet?

SAcrificii religioſus cultus exter
nus pertinet ad latriam ſoli Deo
debitam, ut oſtendetur, cap. 5. §. 2.
uſus illius fuit ab orbis initio, nam
a & Adam obtulit ſacrificia, [a] licet
non legatur in ſacra ſcriptura: &
docuit filios ſuos ſcientias, & cul
tum Dei. Offertur Deo non per
quemuis laicum & profanum, ſed
per miniſtros publica autoritate
b deſignatos, [b] qui ſunt ſacerdotes
& Pontifices inſtituti ut offerant
Deo dona & ſacrificia. Quales
c in eccleſia ſua inſtituit Chriſtus. [c]
creari ordinatione per epiſcopos,
non electione ſola populi, aut ſuc
ceſſione: ut in ſtatu legis naturæ
à Noe uſque ad Aaron, filius pri-
mogenitus & natu maximus fun
gebatur ſacerdotii officio, ex tradi
tione Hebræorum, quam Patres
d admittunt. [d] quod in illum ſucceſ
ſione deriuabatur cũ dupla ſimul
e portione temporalis hæreditatis. [e]
Primogenitus Regis, ut à princi-
pio mundi uiſtinctu quodam natu
f ræ, erat ſucceſſor regni, [f] ita erat
Pontifex maximus. & hic modus
ſuccedendi in regnum eſt aptiſſi-
mus. ſic Melchiſedech, (qui pro-
pter myſterium ab Apoſt. Hebr. 7.
explicatũ introducitur ſubito Ge
neſ. 14. nulla parentum facta men
tione ſub eo nomine cum tamen
mos ſit ſcripturæ in Geneſi refer
re Patrem, matrem, & genealogiã
ſub præcipuo nomine inſignium
uirorum) erat ſacerdos Dei ſuc-
g ceſſione. [g] cum eſſet Sem primoge
h natus Noe [h] qui poſteros habuit,

C A P. I.

a DIuus Tho. [a] 2.2. q.85. artic.1. ad 2. & Magiſt. hiſtor. ſcholaſt. item Egub. de Peren. philoſophia, probat omnes ſcientias de
riuatas per manus traditionem ab Adam ſacrificiũ vero eſt actus
b externus elicitus à uirtute religionis. D.Th.d.q.85. [b] Varius fuit
modus eligendi miniſtros cultus diuini in lege naturæ, vt per ele
ctionem reipublicæ gubernantis ſe, aut principis, aut per ſucceſ-
c ſionem. [c] De ſupernaturali poteſtate quàm Chriſtus conceſſit ſa
d cerdotibus. inf.c.18. § 2. [d] In id Geneſ. 25. vende mihi primoge-
nita Eucher. Lipom. gl. ord. idem Hiero. to.3. epiſt.126. ad Euagr.
& qq. Hebr. agens de Melchiſedech. & iterum de ueſtibus Eſau
odoriferis. addit Lipom. in Geneſ. 27. cum Iſid. abb. & gl. ord. qđ
primogenitis debebantur tria: regnum, ſacerdotium & patriar-
e chalis dignitas. D.Th. inf. [e] Lipo. & Iſid. in id Gen. 27 & benedi
cat tibi anima mea. vbi Theodor. & idem Gen 49. Ruben primo-
genitus dicitur, pri
mus in donis & ma
ior in imperio. vbi
Lipom. D.Tho. in
Hebr. c.7. & 12. &
1.2.q.103. art.1. ad
3.& 2.2.q.87.ar.1.
ad 3. glo. in c. deni-
que.7.q.1. tranſibat
vero ius ſacerdotii
cum temporali hæ
reditate, vt nunc
tranſitus patrona-
tus, D.Tho.2.2. q.
100. art.4. ad 3. ubi
Caie. Sot. li.9. iuſt.
f q.7 ar.1. ad tertiũ. [f]
Viues ſup. Aug.4.
ciuit.capit.6. Onu-
phrius lib.1. faſto-
rum pag.151. olim
paterfamilias, dice-
batur rex à rego,
id eſt, rem ago: in
quod regnum ſuc-
cedebat primogeni
tus. deinde multis
familijs aut ciuita-
ti, & regno cœpit
vnus imperare. &
primum nomẽ im
perij fuit rex (vt pa
tet ex ſcriptura, He
rodoto, Diodoro,
Salluſ. Iuſtin. in hi
ſtor.) patria pote-
ſtas tanquam regia
olim extendebatur
vt filium pro deli-
cto occideret. l.2. ff.
de orig. iur. Pinel.
in 1. par. Rub. C. de
bon. mater. nu.17.
Nauar. in ca nouit.
Corol.25. vid. Co-
uar. lib. pract. cap.1.
nu.4. Io. Cirier. tra
cta. de primogenitu
ra, lib.2.q.13 quod
iure naturæ aut gẽ
tium filius ſuccedit
in ius & hæredita-
tem patris & regnũ
(de quo Soto li.4.
de iuſt. q.3. ar. unic.
c. fin. d.33. q 2. ar-
tic.1.) Interdum in
vita patris primoge
nitus dicitur rex, c.
cępit. 24 q.1. Due-
has. reg.55. lim.10.
& conſulatus inter
dum datus eſt per
ſucceſſionem, vt de Fabio refert Valer. & D.Thom. lib.3. de re-
gim. Princip. cap.20.& Imperium ſucceſſione datum eſt poſteris
g Theodoſij Senioris. [g] Dicetur, c.10.§.4. H. ſup. lib. de ſacram. c.6.
§.6. atque ita Melchiſedech fuiſſe ſacerdotem communi ratione
(vt erant alij primogeniti) aiunt in Gen. 14. Chryſoſt. gl. ord. Ly
ra. Abulen. fi. Eugu. Hieron. qq. Hebr. 10 Gen. 14. fatentur etiam
Rabini apud Genebra lib.1. chron. p.10. & Suar. 3.p.q.22. ſu. 46.
§.4. col.6. Soto. d.8. q.1. art.6. & alij citati. D. & L. contr. Epiph.
h hær.67. [h] Citati D.G. idem Hieron. d. epiſto.126. ad Euagr. &
qq. Hebræ. & in id Eſai 41. ſerui mei. & in Gen.14. Lyra. Abulen.
(quod probabile dicit Caiet.) Lipom. addit in ea traditione He-
bræos ſequi Ionathan autorem tranſlationis Ieroſoly. ſeu Chal
daicæ. Galatin.2. de arcan. ſcrip. c.8. Martin.6. hypoth. c.1. Iſidor.
de

de vita prophetarum.cap.5.& lib.15. etym. Ambroſ.lib.10.epiſt. 80. Suid. in Lexicon. Ruper.lib.5. de Trinit. & operibus eius, in Geneſ.11.D.Thom. & Lyran.in Hebr.7.idem in ſuis chron.Iſidor.Bed.Herman. Lucid.lib.2.de emend.temp.cap.3. & 6. Pagn. lib 10. Iſago.cap.28.Sander.lib.7.viſib.Monarch. pag.224.Sylua Allegor. ver.Melchiſedech cũ Georgio Veneto Cant. 2.tom.3. capit.10. vid.Sixt. lib.5. bibliot.c.90. At Genebr.chron.ait probabile quod quidã Hebr. dicunt Sem fuiſſe minimum natu filium, tenet Beroald.lib.3.chron. ſed contra citatos, & Aug.16. ciuit. cap.2. [i] Ignat epiſto.9. ad Philadelphiẽſes falſo dixit fuiſſe virginem. [k] Ignat. ſup. Ioſeph 1.antiquit.cap.11. lib.3. belli.cap.18. Egeſip.3. Excid.capit.9. Procop Geneſ.14.ubi Theod. quæſt.63 Epipha. hæret.55. & refert nomina parẽtum. pro qua ſent. Hieronym.dict.epiſto. refert Apollinar. Euſtath. Irenæum Hippolyt. Euſeb. Cæſarienſ.& Emiſſen. idem Philaſtr. apud Biblio. ſanct. tom.quinto, pagina 55. & ſignificat Nazianz.oratio.in Natal. Dñi. idem in Hebr.cap.ſeptimo. Chryſoſtom. Theodor.Oecum. Anſelm.Catharin. (vbi & Claud. dicit probabile Ioã. Arbor. lib.vndecimo.Theoſ.capit.2. quod Ferus in Geneſ.14.dicit incertum. Beroal.lib.3. chrono. [l] Quo falſo argum. Procop. Geneſ.15. & Epiphan. impugnant veritatem dicẽtes, Sem obiiſſe ante Abraham.cum tamen oppoſitum conſtet. [m] Colligitur ex Geneſ.11.Lyran.& gl. ordin. in Geneſ.14. & patet ex chron. probatis. Hieron.d epiſt. Genebrar. Lucid.lib.2.cap.6.fin. probat Sem ſuperuixiſſe Abrahæ, annis 35. quia Sem poſt diluuium vixit annis 502.ſed Abraham annis 292. poſt diluuium natus, vixit 175.annis, ex Geneſ. 25. Iſidor.chron. ex illo Geneſ.11. Sem cum eſſet centum annorum genuit Arphaxat, biennio poſt diluuium: infert quod genuit anno ætatis 102. At in chron.Euſeb.Bedæ, Herman.Lucid. cum genuit, fuiſſe centum annorum, ac ſubinde tempore diluuij habuiſſe 98. annos. Sem dum occurrit Abrahę habebat annos 390. per quod corrige quod D.Thom.& Lyran.in Hebr.7. dicunt habuiſſe 309. Noe peruenit vſque ad 50. annum ætatis Abrahæ. Genebrard. [n] Communis. D.Thom.3.p.quæſt.31. art.2. contra Abulenſ.Geneſ.13.quæſt.5. & 7. dicentem quod non erat magis ſacerdos quam alij: & cum lege nemo prohiberetur, omnibus licuiſſe ſacrificare. [o] Hebræi colligunt ex Geneſ.11. Communis. & Genebrard.chron.p.12. confutat eos qui ex Act.7.contendũt Abraham fuiſſe natu minimum, ut Beroald.ſup. ſicut & quidam de Sem falſo dicunt fuiſſe poſtremum filium. [p] Auguſt.1.de mirabil.ſcript.cap.3. & Patres qui aiunt ab Abel cœpiſſe eccleſiam. Ioan Arbor.1. Theoſoph. cap.15. & tamen prius obtulit Adam, ſup. A. [q] Martin.lib.1. hypot.cap.1.& lib.9.reg.17. ex Hieron. in Ezech.27.in Eſa.1. in Ierem. cap.31. [r] Vt de agno Paſchali Exod. 12. dicitur, immolabit illum multitudo, &c. Bellarm.1. miſſæ cap.7.ad fin. & vnus agnus iubetur comedi in una familia. addit Ioſeph.5.antiqua capit.45.prius agnus in templum ad ſacerdotem de more ſacrificandus ferebatur: & ſub uno ciue opulẽto in ampla domo in ſingulis cubiculis, ſeu manſionibus conueniebant familię: ſed ut deni, aut viceni conlereni una familia: & ſolebãt trecenta millia agnorũ immolari. hæc ex Ioſepho Claud de euchar. repet.1.capit.ſeptimo, vide Riberam libro 5.de templo. capit.tertio.§.39. [s] Bellarm.1.miſſ.capitu ſecundo, colum. quarta, fin. Dionyſ.eccleſ hierarch. cap. primo, 3.5. Iuſtin. ſupra. Tertullian. de præſcrip. vltra med. De velan. Virgin. Cyprian.libro primo, epiſt.4. Conc. Nicen. canon.14. Trident. ſeſſio.23. can 1.& ſeptimo. [t] Trident. ſeſſio.22. cap.primo, ad fin. ſeſſ.23.cap.primo, colliguntur Hebræ. 5. & 7. Pontifex conſtituitur, ut offerat. Auguſt.10. ciuitat. cap. nono. D.Thom.2.2.quæſtio.85.primo. Soto.9.iuſtit.quæſtione 2.1. Bellarm.1. miſſæ. capit.1.colum.4. [u] Vox ſacerdos à Patribus ſæpe ſumitur pro presbytero. Bellar. primo, miſſ cap.17. Auguſtin.20.ciuit. cap.decimo. Chryſoſtom. de ſacerd. Gaudent.tractat.2. in Exod. Hieronym. dialog.contra Lucifer.ad fin. Ambroſ. in Pſalm.38. Euſeb.5. demonſt.capit.3. & ſic vocat Ioannem Apoſtolum ſacerdotem. Policrat.apud Euſeb.5. hiſtor.capit.23. Cyprian.ſæpe in epiſt. Tertullian.de præſcriptione, & de velan.Virgin. & ante hos Dionyſ.eccleſiaſt hier. capit.primo, 3.& 5. nec Auguſtin.2. contra Parmen. cap.octauo, negat epiſcopum dici ſacerdotem, ſed mediatorem, ſcilicet, per modum redemptionis quod eſt proprium Chriſto. [x] Bellarm.1. miſſ. capit.ſecundo, colum 4. Sebaſtian. de ſacrific. capit.primo Lexicon. [y] Trident.ſeſſio.22. capit.primo, & 5. Auguſtin.10.ciuit. cap.quarto. Damaſc. libro 4.cap.17. D.Thom.2.2.quæſt 85. 1.Caſtro verb.miſſa. Recentior.contra Luth. negãtem externum ſacrificium, ut negat neceſſitatem ſacramẽtorum, & externorum operum. ſupra libro de ſacrament. cap.11. [z] D.Thom.2.2 quæſtio.85.3. capit.ad 3. ex Hebr.7. vt offerat ſacrific. Cano.c.13.at pro actione accepit Cicer.d.præbere hoſtias ad ſacrificium. [a] Debet offerre ex proprijs bonis. D.Thom.in Hebræ.8. Bellarm.1. miſſ.cap.6.anathema.1. donarium appenſum in Dei cultum, ita

nec virgo permanſit: [i] nec fuit genere gentilis, & Cananæus, ut quidam falſo afferunt. [k] Sem vero nõ obijt ante Abraham, ut quidam putarunt: [l] ſed finitó diluuio habebat annos ætatis cẽtum: & dum occurrit Abrahæ annos 390. [m] ſimili ſucceſſione Abraham fuit ſacerdos [n] cum fuerit primogenitus Thare. [o] interdum quibuſdam ætate minoribus inſpirauit Deus gratum ſibi officiũ ſacerdotis. Vt Abel ſacerdos [p] Gen.4. legitur obtuliſſe primus ſacrificium Deo gratum de primogenitis gregis ſui, & de adipibus eorũ. ſimiliter Iſaac, & Iacob obtulerũt, repulſo primogenito fratre. ut deſignaretur myſterium quod primogenitus populus Iſrael eſſet à Deo repellendus. [q] immolabat vero caput familiæ, & per ipſum dicebatur populus & ſinguli de illa familia immolaſſe Deo, [r] qui ſacrificij participes efficiebantur. In lege veteri ſoli filij, & poſteri Aaron ex tribu Leuitica fungebantur officio ſacerdotis & Pontificis, ex Dei inſtitutione: & Moſes qui Aaronem fratrem ſuum conſecrauit, videtur fuiſſe dignitate ſacerdotali inſignitus: ut dicetur lib.de Ordine.c.21.§.1. Præcipue in lege euang. inſtituit Chriſtus cum poteſtate ſupernaturali ſacerdotem, qui ſit presbyter aut epiſcopus, [s] in miniſteriũ diuini ſacrificij, quod in Miſſa offertur. Et generaliter in omni ſtatu legis ſacrificiũ, & ſacerdos, qui ſacrificus dicitur, ſemper fuerunt coniuncti: [t] in qua ſignificatione vox ſacerdos ſumitur a Patribus: [u] quamuis in ea non reperiatur in nouo teſtam. Græce ab eodem verbo thyin, id eſt, ſacrificare, deducitur altare, & ſacrificium [x] quod dicitur thyſia.

2 Sacrificium eſt quidam à virtute religionis actus elicitus externus, per quem homo Deum colit animo, & corpore. Decenter Deus ſiue inſtinctu quodam inſpirãs, ut in ſtatu legis naturæ, ſine expreſſa inſtitutione voluit, ut homo ſenſibilis, qui cognitionem ex rebus ſenſibilibus per ſenſus accipit, vtatur in ſacrificio cæremonijs religionis, cum ſenſibili ſigno, [y] ſicut & in ſacramentis, ut natura hominis poſtulat. Ad cuius ſubſtantiam, & perfectionem pertinent tres actiones ſacerdotis. 1.conſecratio rei noſtræ quæ offerenda eſt. nec enim fit gratum ſacrificium de re aliena. 2.oblatio in cultum Dei quam ſacerdos applicat in finem, effectumq; vtilem ſacrificij. 3.cõſumptio eiuſdem rei. quas tres partes neceſſarias eccleſia non inſtituit, & minuere non poteſt: cum tamen pie adiecerit quædam ad ornamentum accidentariũ & ſolemnitatem ſacrificij, de quibus inf. cap.6.

3 Vox ſacrificium licet proprie ſignificat actionem, oblationemq; ſacerdotis: interdum ſumitur pro ipſa re, quæ tanquam materia remota offertur. [z] olim non quæuis res etiam ex viuentibus, ſed quædam determinatæ erant materia apta ſacrificio, in f.c.5.§.2. & differt à uoto in Dei cultum ordinato: quia ſacrificium requirit donationem rei proprię, ut eam transferre poſsit in dominium Dei (vt olim anathema id eſt, donarium appenſum transferebat [a]) & inſuper ut donatio compleatur cum externo ſigno acceptãtis: qualem requirit traditio, ſeu profeſsio religionis, quæ aſsimilatur holocauſto. ad votum vero ſatis eſt promiſsio rei in futurum offerendæ: & poteſt votum fieri actu interno, abſque externa acceptatione. 2.differt à publicis precib. quas ex officio ſacerdos tanquam publicus eccleſię miniſter offert Deo cũ ſolemni ritu: nam has ſecundum ſubſtãtiam offert Deo etiam laicus. hęc materia remota ſacrificij fit proxima, & magis apta per quandam conſecrationem, ſeu ſanctificatio-

nem, cum mutatione quadam, generaliter enim ſacerdos circa rem quæ offerenda proponitur, facit aliquid, [b] nempe ſacrum, quo res ſanctificatur antequam immoletur. olim manus imponebat ſuper victimam, aut rem eleuabat in altum coram Deo, inf. cap. 9. §. 11. in ſignum ſanctificationis: & nunc panis, & vinum conſecrantur in miſſa. hæc de prima materiæ parte, in qua conſecratio per ſacerdotem facta aptat materiam, quam homo ex proprijs donare intendit, & offerre Deo.

4 Oblatio rei conſecratæ, quæ eſt 2. pars, non eſt ſola inuiſibilis conſecratio euchariſtiæ, & cõuerſio panis, ſed oportet eſſe externam cæremoniam, & in religione permanentem, quod etiam requirit ſacramentum, tum in Dei cultum, tum qua nobis ſacerdos applicet proprium effectum vtilem ſacrificij: ex quo ordine ad finem ſumitur forma ſacrificij: ut forma ſacramenti, aut inſtrumenti ſumitur, ſic ſacerdotem offerre ſumitur ſæpe in ſcripturis pro ſacrificare. [c] Oblatio quæ Grece proſphora dicitur, eſt generalius nomen: [d] nam oblatio de auro, uel argento, Exod. 25. & 35. & qua vidua Luc. 21. obtulit duo minuta in templo: & Deuter. 29. oblatio de primitiis frugum: de panibus propoſitionis: de primogenitis Hebręorum, non erat ſacrificium. Nunc etiam & olim donaria cum quadam ſanctificatione offerũtur in altari, quæ non ſunt ſacrificium, quia nulla mutatione conſumuntur.

5 Pars 3. ſacrificij eſt conſumptio rei Deo gratę, quæ ſpeciem mutat: ut animalis gladio mactati ſaltem pars, ut adeps igne abſumebatur: oblatum triticum mutabatur cõtuſione, & frixione, Leuit. 2. & 6. Iſaac. Geneſ. 22. quærit à Patre vbi eſſet victima? oſtẽdens adeſſe ignem, & gladium quo erat conſumenda. Ea conſumptione fit plenior rei conſecratio, dum res tota dedicata ſegregatur ab omni alio uſu, & conſumitur ſubſtantia illius. Quo ritu proteſtamur Deum habere non tãtum vſum ſalua ſubſtantia eius rei, ſed ſupremum, & uniuerſale dominiũ totius eſſe, & vitæ: [e] vtpote in cuius cultum ſubſtantia, & vita rei oblatæ conſumitur. 2. conſumptio ſignificat acceptari à Deo ſacrificium. [f] dum ſacerdos vice Dei, aut ſolus, aut cum alijs conſumit. [g] aut ex ſacerdotis imperio, [h] & morali applicatione holocauſtũ, aut adeps, abſumebatur igne interdum cœleſti. [i] Hęc pars quæ comeſtione ſacerdotis, aut etiam populi conſumitur, ſignificat fructum ſacrificij à Deo acceptati participari à nobis. ſic 1. Corinth. 10. qui edũt hoſtias, participes ſunt altaris. 3. cõſumptio veteris ſacrificij pręcipue erat Deo grata, quod ſic fieret proteſtatio fidei de Chriſto mediatore, & de ſacrificio illius. [k] nam ſacrificium immediate ſignificat Chriſtum, (ut dicetur infra cap. 7.) eiuſque ſacrificium cruentum, per quod peccata expiantur. 4. dum res per mortem conſumpta iterum tota, aut ſecundum partem conſumitur igne, aut deuoratione, ſignificat reſurrectionem Chriſti. [l] ſuffitus vero ſignificat corpus iam ſpirituale (ut vocatur 1. Corinth. 15. ſeu glorioſum) aſcendiſſe in cœlum. [m] In ſacrificio miſſæ, manducato, & digeſto ſpecierũ cibo, deſinit corpus Chriſti habere eſſe ſacramentale, [n] & rationem cibi, quam prius habebat: nihilque illius manet in homine præter effectum ſacrificij, ſeu ſacramenti. quæ ſpecierum conſumptio ſimul ſignificat Chriſti reſurrectionem, & aſſumptionem. has tres partes conſecrationem, oblationem, & conſumptionem, per ſacerdotis miniſterium oſtendemus capit. 4. habuiſſe ſacrificium in omni ſtatu legis: & capit 8. & 9. habere nunc in lege Chriſti.

erat ſub ſpeciali dominio priuatiue, ut non poſſet tãgi, nec trãsferri in profanos vſus. ita dum ſacerdos rẽ ſuã offert, & mactat ſup altare, q eſt locus Dei, cẽſetur dominiũ rei oblatæ trãsferri id donũ Dei acceptãtis, inf. c. 10. §. 4. D. [b] D Tho. 2. 2. q. 85. art. 3. ſed mutatio perficitur conſumptione, inf. [c] §. 5. Bell. 1. miſſ. c. 2. col. 9. Cano lib. 12. loc. c. 13. vt Gen 4. & 8. Abel, & Noe obtulit. Heb. 5. oĩs Pontifex conſtituitur, ut offerat. & c. 7. 9. 10. Tertull. de veland. Virg & libro de exhort. caſtitatis, & Græc. Proſphora, id eſt, oblatio ſumitur p ſacrificio. [d] D. Th. 2. 2. q. 81. art. 1. & in Hebræ 10 vbi Theophil. Chryſ. hom 28. idem Anſel. in Hebr. 5. & 8. vbi plane Apoſtolus. Sebaſt. cap. 20. Bellarm. lib. 1 miſſ. c. 2. col. 6. ſed ſacrific. Græce Thiſia dicitur quando mactatione, vel iugulatione perficitur. quamuis Theoph in Hebr. 8. & Euſe. 5. præparat. c. 6. cũ Porphyr. putãt dictã à ſuffitu, q a igne ardet Thyſia, & Thymia. [e] Aug 8. ciu. c. 28 li. 20. c. 4. Bellarm 1. miſſ. ca. 2. fi. [f] Sic profeſſio nõ fit ſine ſigno externo: quia eſt traditio acceptata à Deo per prelatũ. [g] Sic Melchiſedec panem, & vinũ obtulit Deo, & conſumpſit ſimul p Abrahã, & ſocios eius. & Melchiſed. ſumpſit. licet ſcriptura non explicet: quia ſeruauit morẽ ſolitum ſacerdotũ. Cano lib. 12. c. 13 Bellar. 1. miſſ. c. 2. col. 7. c. 6. ad 7. ex Ambroſ. & Chryſo. [h] apud Gentiles miniſtri laici qui mactabant victimã ex imperio ſacerdotis dicũtur Agones, victimarij, victimatores, cultrarij, popę. Girald. Syntag. 17. de ſacrif. [i] Sic Gene. 4. Deus igne cęleſti acceptauit, & conſumpſit ſacrificiũ Abel. vt vertit Theodotio, & aiunt Hieron. qq. Hebr. Bed. Gen. 4. Albin. qq. Geneſ. Theop. & Oecum. ĩ Hebr. 11. in prin. Mart. lib. 8. Hyp c. 6. idẽ de ſacrificio Abrahę. Hierony. Aug. 10. ciu. c. 8. ſed reijcit. 2. retract. c. 43. q a Gen. 15. fuit ignis ille in viſione tñ, & non vere inflãmauit. [k] Bellar. li. 1 miſſ. c. 2. col. 4. fin. Aug. epiſt. 120. c. 18. & vid. epi. 26. Seb c 20. ſic Apoc. 13. Chriſtus dicitꝰ agnus occiſus ab origine mũdi, q i n figura immolabatꝰ ut dicetꝰ c. 2. §. 6. [l] [m] Inf. cap. 9 §. 5. [n] Bell 1. miſſ c. 27. p poſ 4. qđ fit abſq; mutatione intrinſeca corporis Chri, p ſolã mutationẽ ſpecierũ. item ob hoc petit eccleſia ĩ miſſa, iube hæc pferri p manus angeli: quaſi res oblata deferatur in cœlũ: nempe ſm effectũ.

C A P. II.

Varie diuiditur, quædam vetera cruenta fuiſſe figuram incruenti ſacrificij.

VEtus ſacrificiũ variè diuiditur. 1. ratione materię: ut ex re viua, aut ex inanimata ſolida, aut ex re liquida. [a] Dum offertur res viua dicitur victima ſeu hoſtia: ut olim in lege hæc tantum animalia dicebantur munda, & apta ſacrificio, ouis, capra, bos, columba, paſſer, turtur: nec aliud genus animalis licebat occiſione cõſumere in ſacrificium. Geneſ. 22. Abraham iuſſus ſacrificare filium, parabat gladio occidere, & deinde igne conſumere in holocauſtum. dum uero Aaron, Num. 8. obtulit Deo Leuitas: non fuit proprie ſacrificium: quia non in illorum occiſionem ordinabatur, ſed ut eos dedicaret in miniſterium templi. 2. dum offertur res inanimata ſolida dicitur immolatio: ut ex ſimila pane, ſale, thure, Leuit. 2. & 6. far offerri docuit primus Ianus. [b] 1. Noe: mel uero Meliſſa. has res ſacerdos in ſanctificationis titulum eleuabat in altum, deinde offerebat Deo, & tandem conſumebat contuſione, comeſtione, aut igne. dicitur mola à molendo: ſed in ſcriptura, & apud profanos autores immolare ſumitur pro offerre quoduis ſacrificij genus: res inanimis ſatis de ſe ſignificabat corpus Chriſti exanime, & exangue, deinde conſumptio eius rei ſignificat conſumptionem mortis factam reſurrectione Chriſti. 3. dum offertur res liquida, ut ſanguis, vinum, aut aqua, dicitur libamen, ſeu libamentum: & ſignificat ſanguinem Chriſti effuſum in paſſione. conſumitur per libationem vini, aut per effuſionem ſanguinis, aut aquæ. Perfectior ratio ſacrificij erat in occiſione ſanguinolenta rei viuentis: quæ clarius referebat Deum eſſe autorem vitæ: & adumbrabat mortem Chriſti, qua mors peccati erat expianda: Præſtantiſſimaque materia ſacrificij fuit viuum Chriſti corpus: de quo Hebr. 10. exponit Pſal. 39. corpus aptaſti mihi.

2 Deinde vetus ſacrificium ex fine, à quo ſumitur forma, triplex fuit. [c] 1. hoſtia pro peccato. 2. holocauſtum. 3. pacificorum victima. At pro peccato ſolius mẽtis, aut

[a] SEbaſt. [a] de ſacrificio. Rib lib. 4. de tẽplo, c. 1. [b] Girald. ſyntag. 17. de ſacrif. pag 144. [c] D. Tho. 1. 2. q. 102. 3. ad

negligẽtiæ, quia occultũ eſt, nullum erat inſtitutũ ſacrificium,[d] ſed pro peccato cõmiſſionis. Quidam aiũt non offerri niſi pro peccato contra ꝓcepta ceremonialia de cultu Dei: At talio.[e] & diuerſa erat oblatio ꝓ peccato nempe ignorantiæ, quá pro delicto, nempe ſcienter commiſſo.[f] hæc hoſtia partim cremabatur, partim à ſacerdotibus in atrio templi mãducabatur. Variantur aĩalia pro rõne peccati Leuit. 4. 5. & 6. vt pro periurio: & pro viliore peccato offerebatur vilius animal: in quo fiebat quedã manifeſtatio, & cõfeſſio peccati. itẽ variatur rõne perſonæ, ut pro peccato Pontificis, regis, aut Synagogæ, aut pro priuato peccato alterius.[g] In lege naturæ Iob. Gentilis. c. 1. offerebat quotidie ſacrificium pro peccatis filiorũ, & c. vlt. amici Iob, iuſſu Dei ſacrificarunt pro peccato ſuo. de virtute veteris ſacrificii pro alieno peccato in c. 11. dicetur. 2. holocauſtũ Leu. 1. & 22. in reuerentiã diuinæ maieſtatis cremabatur totũ: & in ſignum quod quidquid habemus ſit Dei, tota res in fumũ, & ſuffitum reſoluta aſcendebat ſurſum. 3. in victima, ſeu hoſtia pacificorũ Leu. 3. & 7. vna pars crematur, altera mãducatur à ſacerdotibus, & tertia pars ab his qui donauerant. hęc offertur, aut in gratiarum actionẽ pro beneficio accepto, & eodẽ die ſacrificium cõſumitur: aut in voto ꝓ beneficio expectato, & hęc differri poterat in craſtinum manducãda. ad hoc reducitur ſacrificium cõſecrationis, de quo Leuit. 6. & 7. quod quidã numerant quarto loco: alij diſtinguunt hæc in ſex genera ſacrificiorum legalium.[h]

3 Holocauſtum tenebat primum locum:[i] quia maxime obligauit hõ Deum honorare, ob ipſius diuinã maieſtatẽ. 2. loco ponitur ſacrificiũ pro peccato, & offenſa cõtra Deum cõmiſſa. 3. hoſtia pacifica, ob beneficium acceptũ, aut ſperatũ. huic triplici generi ſacrificij rñdet triplex ſtatus. nam ſacrificiũ pro peccato, ſignificat ſtatũ incipientis, & pęnitẽtis: hoſtia pacifica, ſtatum proficientiũ, vt gratis agantur pro accepta remiſſione peccati, & impetrent perſeuerãtiam in bono. Holocauſtum deſignat ſtatũ perfectorum, qui ſe totos dedicãt cultui Dei: & profeſſio religionis aſſimilatur holocauſto:[k] offertur pro peccato totius populi, aut ſacerdotis. & totum cõburitur, ne qd peccati, aut ſcãdali remaneat. ſed in aliis pars adurebat, pars cedebat ſacerdoti: quia expiatio fit à Deo per miniſterium ſacerdotis.

4 A fine, & utili effectu, à quo ſumitur ratio formæ, & ſpeciei, diſtinguitur triplex ſacrificium in omni ſtatu legis:[l] propitiatorium, eucharisticum, & impetratorium. 1. propitiatoriũ eſt pro præteritis peccatis, & illorũ pęnis. 2. eucharisticum, qđ etiam Græci vocant Latreuticon, id eſt, honorariũ, & gratiarũ actionis pro beneficiis in cõi: quia Deo dẽtur latria, rõne creationis, & redẽptionis. ſic erat holocauſtum qđ totũ in honorem Dei crematur, & agnus. Exod. 12. immolatus in memoriã ſpecialis beneficii: & hoſtia pacifica ad agendas gratias pro ſpeciali beneficio accepto. ſic adoratio Ioan. 4. ſumitur ꝓ ſacrificio.[m] eucharistia enim in memoriã ſummi beneficii, (id eſt, cruenti ſacrificii quo redẽpti ſumus,) ordinatur ẽt in gratiarum actionẽ: quod neq; hæretici negare audẽt. 3. impetratorium in futurum. vt olim quędam hoſtia pacifica:[n] & nunc ꝑter orationes vocales adiunctas, ꝑ ipſum miſſę ſacrificiũ, tãquam per quandã operis orationem, qua Chriſtus interpellat,[o] impetrat ſacerdos ẽt aliis noua beneficia ſpiritualia, uel tpalia, aut ut impediãtur mala imminẽtia, & impetrat donum cõtritionis quo peccata, & crimina, etiã ingentia dimittantur.[p] at prius ſecundum rationem ſaluatur ſubſtantia ſacrificii, vt per ſe ordinatur in cultum Dei.[q] quam conſiderentur hi effectus, in quos ordinatur, ut illorum cauſa.

5 Per hæc ſacrificia ex virtute religionis, exhibetur Deo cultus latrię, dum agnoſcit homo tum excellentiam Dei, propriamq; vilitatem: tum diuitias diuinæ miſericordiæ, & propriam inopiam.[r] vt homines inferiores honorãt ſuperiorem, offerentes rem ſenſibilẽ, qua & agnoſcant intellectu propriam infirmitatem, & indigentiam, & dñi poteſtatem, cuius opem, & auxiliũ implorant oblato munere: & ea humili ſubiectione voluntas, & muneris externi oblatione proteſtantur ſuperioris dominium. ſic finis cuiuſque ſacrificii, eſt tum ut homo per conſumptionem ſubſtantię, & vitę reddat Deo quaſi tributa in recognitionem propriæ ſubiectionis cũ profeſſione diuinę maieſtatis, & ſupremi, ac vniuerſalis dominii: tum vt utilibus effectibus ſacrificii ſuſceptis homo indigus Deum honoret autorem: quia in defectibus quos in ſe experitur, proteſtatur indigere directione intellectus: & ut adiuuetur voluntas, & vires à Deo totius boni autore, & Domino. Sic inferiores à ſuperiori, milites à Duce, ſerui à Domino, ſubditi à rege potentiori ſummam illius vim, & maieſtatem agnoſcentes, humili recognitione implorant opem, & auxilium.

6 Nihil vero eſt Deo ita gratum munus, ac Dei filius incarnatus, in quo Patri bene cõplacuit, quem in miſſa tanquã donum noſtrũ[s] offerimus Patri, ut ſacrificiũ propitiatorium, & in gratiarũ actionẽ, & ut impetremus dona. Hoc vnũ, & ſingulare[t] a Chriſto inſtitutum ſuccedit oĩbus ſacrificiis[u] ſtatus legis naturæ, & veteris, & cõtinet lõge ma-

ad octauum, & ſequent. Auguſt. 10. ciuit. capit. quinto. Ruper. in Leuit. libro primo, cap. ſecundo. quidam expoſitores in id Pſal. 39. ſacrificium. Soto 2. iuſtit. queſt. 6. diſtinguunt triplex genus ſacrificij. At Sebaſtian. cap. ſecũdo, diſtinguit 4. Democaris. lib primo de ſacrific. altaris. c. nono, diſtinguit ſex genera quæ reducuntur ad prędicta tria. [d] D. Tho. 2. 2. quæſtio. 54. 3. ad tertium, in 3. diſtinc. 40. artic. 2. ad quartum. [e] Ribera cap. 6. § quarto, contra Abulenſ. in Leuitic. 4. q. vndecima. [f] Democaris ꝓbat diuerſum fuiſſe ſacrificium ꝓ peccato, ſcilicet, ignorantiæ, de quo fit mentio Leuit. 4. & 6. Num. cap. 15. Et ſacrificium pro delicto, de quo Leuit. 5. 6. & 7. Ribera capite 6. § 26. [g] D. Thom. 1. 2. quęſtio. 102. artic. 3. ad octauum. [h] Sebaſtian numerat 4. genera. Democ. ſex. dum diſtinguit ſacrificium pro peccato, & pro delicto. [i] [k] D. Tho. 1. 2. quæſtio. 102. artic. 3. cap. ad octauum. Bellarmin. 1. miſſ. capitu. 4. cum Gregor. [l] Inf. capit. 12 § 5. colligitur ex Tridentino ſeſſio. 22. canon. 3. Soto, diſtinct. 13. quæſtio. 2. artic. 1. colum. 3. Bellarminus 2. miſſæ. capit. quarto. [m] Bellarminus, primo miſſ. capit. 12. probat ex Chryſoſtom. Cyr. Euthym. in Ioan. quarto, ſic cap. 12. Gentiles aſcenderunt, ut adorarent die feſto. Act. 8. eunuchus venit adorare in Ieruſal. Geneſ. 22. poſtquam adorauerimus, id eſt, obtulerimus ſacrificium. [n] Bellarmin. 2. miſſę, capit. tertio. ex Leuit 3. 7. ſic pro vita oblatũ eſt. primo Eſdr. 6. lib. 2. Machab. 3. & Dauid pro vitãda peſte, ſecundo Regum vlt. [o] Bellarm. 2. miſſæ, cap. quarto, propoſit. tertia, nunc Chriſtus eſt per ſacerdotem offerens, infra cap 17. 19. nec tamẽ meretur, aut ſatisfacit, ſed impetrat: cum tamen per ſacrificium crucis viator meruerit & ſatisfecerit. [p] Bellarm. ſup. cum Trident. ſeſſio. 22. capitu. 2. [q] Subſtantia ſacrificii ſaluatur è triplici parte, & actione conſecrationis, oblationis, & conſumptionis in cultum Dei: quamuis nullus effectus vtilis inde nobis proueniret. [r] Statim declaratur duplex finis ſacrificij. primo in Dei cultum. ſecundu in noſtram vtilitatẽ. [s] Vt Verbum incarnatũ dicitur Eſa. 9. datum nobis à Patre: ita corpus Chriſti, qđ libera actione ſacerdos conficit, dicitur nobis donari. ut tanquam noſtrũ offeramus Patri. ſupra cap. 1. § 3. A. [t] Sic vocat Augu. 1. cõtra aduerſar. leg. cap. 20. de ſpiritu, & lit. cap. 11. lib. 1. cont. Creſcon. cap. 35. Leo ſerm. 8. de paſſione. Bellarm. 1. miſſ. c. 2. & 8. ad fi. c. 27. col. 6. & ex Chryſoſt. Ambro. Primaſ in Heb. 10. vetera erant multa: ſed miſſæ dicuntur vnum. & ſingulare ſacrificiũ eiuſdẽ rei oblatæ. Gregor. 35. mor. c. 6 in ſola Eccleſia Catholica eſt ſacrificium Deo acceptũ & Apoſt. can. 3. prohibet offerri aliud quam quod Chriſtus obtulit. D. Th. 3. p. q. 83. 5. ad 2. d. 11. q. 2. 2. 3. ad 7. ſacit citatus infra, & Bellarmin. 1. miſſ. c. 1. 8. & 27. Angl. tit. de miſſ. p. 186. [u] Auguſtin. ſupra, & 17. ciuit. capit. 20. lib. 6. contra Fauſt. cap. quinto, & melius lib. 20. cap. 21. lib 22. c. 17. lib. 10. ciuit. cap. 20. Leo ſupra, & habetur in oratione ſecreta miſſę dom. 7. poſt Pentec. Deus qui lega-

legalium. Chryſoſt. in Pſal. 95. Vrban. II. extrauag. de reliq. & ne ner. colligitur Hebr. 10. D. Tho. 1. 2. q. 102. 3. c. & ad 8. ar. 4. ad 3. ar. 5. ad 4. & 3. p. q. 47. 2. ad 1. q. 48. 3. Trid. ſeſſ. 22. c. 1. fin. Cano. lib. 12. c. 13. ad vlt. Bellar. 1. miſſæ. c. 2. col. 4. arg. 4. [x] Quo exemplo utitur Cano. ſup. [y] Inf. cap. 3. §. 6. [z] Ita exponunt in id 1. Regum 2. Greg. Bed. Eucher. item Cyprian. 1. contra Iudæos. c. 17. Euſeb. 4. demonſt. cap. 26. Aug. 17. ciuit. ca. 5. Bellar. 1. miſſ. ca. 9. & 10. ſimiliter 2. Paralip. 15. tranſibunt multi dies abſque ſacerdote, & lege. Hebr. 7. trāſlato ſacerdotio, quod citat Trident. ſeſſ. 22. ca. 1. [a] Patres in Hebr. 10. ſacrif. & oblat. (nempe veterem) noluiſti corpus autem aptaſti mihi: nempe pro nouo ſacrificio. & ſubdit, aufert primum (ſcilicet uetus) vt ſtatuat ſequens ſcilicet nouū ſacrificium. [b] Perer. in Dan. 8. & 12. & Hippoly. li. de conſummatione ſeculi Bellar. c. 9. & colligitur. Apoc. 13. [c] [d] Bellar. 1. miſſ. c. 8. ad fin. inf. c. 10. §. 5. lit. Q. R. Bellar. d. c. 8. col. 3.

Petr. c. 2. Cyril. epiſt. ad Neſtor. anath. 10. [l] Chriſtus ut homo dicitur ſacerdos. Aug. lib. 7. qq. iudic. quæſt. 54. Diuus Thom. 3. p. q. 22. 1. vbi Suar. Patres ſupr. Bellar. lib. 5. de Chriſto c. 6. vid. 1. 2. quæſt. 102. 3. ad 8. & tamen per communicationem idiomatum verbum dicitur ſacerdos & Pontifex, Heb. 4. 5. 7. Athan. li. de humanitate Verbi. Cyrill. epiſt. ad Neſtor. anath. 10. [m] inf. T. D. Thom 3 p q. 47. ar. 1 & 2. Io. 10. ego pono animam meā. Io 17. ſanctifico, id eſt, ſacrificio meipſum. vbi Chryſoſt. Cyrill. Rupert. D. Thom. Ianſen. Tolet. Leo epiſto. 83. c. 4. & citat Hebr. 7. & 9. ſe metipſum obtulit Suar. dub. 46. §. 1. [n] Sed in Pſalm. 30. in Heb. & Græc. habetur de futuro, commendabo ſpiritum meum, Turria. lib. 4 pro epiſt. Pōt. c. 1. [o] Hilar. in Matth. 26. exponit exauditam fuiſſe orationem Chriſti in horto, tranſeat à me calix, ſcilicet, in aliorum fructum Diuus Tho. 3 p. q. 21. 4. ad primum idem fere Hieron. Matth. 26. & Orig. lib. 2. cont. Celſ. petijt tolli peccata, & ruinam Iudæorum. quia non videtur decere Chriſtum ſola uelleitas conditionata & inefficax, quæ eſt imperfecta, ut fatentur Cape. Durand. Mai. 3. diſtin. 17. & uidetur D. Thom. de quo uid. Suar. 3. par. quæſt. 18. dub. 18 §. 2. [p] Quia plus honoris Patri contulit ſacrificiū Chriſti, quam homo abſtulerat peccato 3. p. quæſtio. 1 articu. 2. ubi ex Patribus Suar. [q] D. Thom. 2. 2. quæſt. 24. 3 ad ſecundum per tria exhibet cultus Deo 1 per martyrium. 2. per auſteritatem. 3. per opera iuſtitiæ, & diuini cultus, præſertim quādo actus exterior non habet aliam bonitatem, quam quia refertur in cultum Dei. Augu. epiſt. 120. ca. 18. epiſt. 16. lib. 12. Trinit. c. 14. de uita ſolitar. c. 5. lib. 10. ciuit. cap. 6. Baſil. de Spiritu ſancto. cap. 27. Cano. libro 12. de loc. cap. 5. Sebaſt. de ſacrific. cap. primo, & 28. Bellar. 1. miſſæ. c. 3. [r] Bellar. cum Leon.

iorem vim & fructum quam reliqua ſimul omnia: vt anima rationalis propter ſui perfectionem continet eminenter omnes gradus formarum. [x] Non eſt iam aliud, quod vere habeat eſſentiam ſacrificij: [y] vetera enim tranſlato ſacerdotio, tanquam vmbra tranſiens ceſſarūt quę adumbrabant hoc nouum corporis Chriſti ſacrificiū: vt 1. Reg. 2. propheta quidam ceſſatura prædixit. [z] & Heb. 10. aufert primum, vt ſequens ſtatuat. [a] Hoc autem durabit uſque ad finem ſęculi Matth. 28. in quo impius Antichriſtus conabitur auferre, ne publice celebretur hoc iuge ſacrificium, [b] ut ait Dan. cap. 8. & 12. & ſignificatur Apoc. 13.

7 Vetera quantum ad mactationem cruentam fuerunt quidem figura ſacrificii cruenti quod Chriſtus in cruce obtulit. Multa tamen includunt figuraliter, quæ cruēto tā apte non conueniunt: [c] in quibus figura ſunt incruentæ euchariſtiæ, [d] quæ in miſſa offertur. nam ſacrificium Chriſti cruentum factum eſt extra vrbem & caſtra etiā pro infidelibus: ſed agnus Exo. 12. immolabatur intra domū: & quędam ſacrificia in tabernaculo, pro populo tantum fideli, & cum pia impoſitione manus ſacerdotalis ſuper victimam in ſanctificationem: & hæc ſtatim manducabantur. Ita euchariſtia ī domo eccleſiæ & per ſacerdotem pie conſecrata inſtituitur, vt à Chriſtianis manducetur. Victima pacifica Exo. 24. imolata eſt: deinde Moſes aſperſit ſanguine populum dicens, hic eſt ſanguis teſtamenti, [e] Heb. 9. ita poſt conſecratam hoſtiam panis, quæ repræſentat corpus exangue & aptum ſacrificio, dicitur: hic eſt ſanguis noui teſtamenti, qui pro uobis effundetur.

C A P. III.

Definitur ſacrificiū. Vnicum eſt in Eccleſia: quod differt à ſacrificio cruento crucis, & à morte martyrum.

Ex ſubiecta definitione ſacrificii conſtare poteſt in miſſa offerri uerum ſacrificiū cum tribus partibus, & nullum aliud præter hoc unū ſupereſſe ſacrificiū: quia vetera ceſſarunt, ut dicetur cap. 4. §. 6. definitur ſacrificium [a] eſt externa ceremonia, qua res per legitimum miniſtrum conſecrata cum quadam conſumptione offertur ſoli Deo in cultum, ad eū placādum.

Porro ſacrificium non eſt ipſa res oblata, ſed actio & ceremonia noſtra ſacratur ritu aliquo [b] non niſi per miniſtrum publicum, qui eſt ſacerdos: [c] idque ſuper altare, quaſi dominium rei oblatæ transferatur in locum & domum Dei acceptantis. [d] ſi quando abſque ara lapidea [e] legatur celebratum, ſupplebat uicē altaris locus vbi victima conſecrata collocabatur. differt ab olatione etiam ſanctificata cum ritu eleuationis in altum quia ſacrificiū non fit ſine quadam cōſumptione mortem Chriſti repræſentante: [f] quāuis offerre interdum ſumatur pro ſacrificare: [g] oblatio & conſecratio quæ eſt pars ſacrificii non eſt ſola inuiſibilis actio qua panis conuertitur in corpus Chriſti, ſed quæ ſenſibili uerbo [h] fit ab homine ſenſibili. In definitione declaratur finis, dum dicitur ſoli Deo [i] offerri in cultum, & præcipuus effectus, ut offeratur ad Deum placandum.

2 Hæc definitio conuenit ſacrificio crucis: [k] Chriſtus enim in mortali uita obtulit ſe uitamque ſuam infiniti ualoris, cum lachrymis, & clamore ualido Hebræ. cap. 5. cum eſſet ſacerdos ſummus, [l] & dominus propriæ uitæ humanæ. [m] & per uitæ conſumptionem proteſtatus eſt diuinam excellentiam, & ſupremum dominium uitæ: in quo exhibuit patri ſummum cultum & honorem. & oratione quę eſt religionis actus, commendauit ſpiritum in manus patris [n] Matth. 27. deinde ea oratione & ſacrificio nobis obtinuit vt fructus calicis & paſſionis ab eo tranſiret in noſtram utilitatem: [o] quo fructu honor patris illæſus manſit, [p] & pater nobis placatus.

3 Martyres per metaphoram dicuntur ſe Deo offerre in ſacrificium, [q] & cultum religionis per modum ſpontaneæ acceptationis, qua proteſtantur Deum eſſe auctorem & Dominum uitæ. de cuius priuilegiis dictum eſt lib. de bapriſ. c. 34. At quia martyrem non oportet eſſe ſacerdotem, nec in paſſione exercet ſacerdotis officium in ritu & forma ſacrificii, non eſt proprie ſacrificium. [r] cum enim non ſit dominus propriæ vitæ, nullo modo etiam indirecte eſt moralis cauſa effectiua ſuę mortis, (nec uero poterat mortem, aut tormenta impedire, ut Chriſtus potuit) ſed urgente tantum neceſſitate patitur, & permittit ſe occidi: vt tanquam martyr, id eſt, teſtis perhibeat teſtimonium ueritati. & tamen in

[a] Hæc definitio colligitur ex D. Tho. 2. 2. q. 81. 4. ad 1. & 3. p. q. 22. 2. q. 43. 3. At Bell. 1. miſſ. c. 2. col. 8. longa oratione definit, vt explicet omnes cauſas & conditiones ſacrificij. [b] D. Thom. 2. 2. q. 85. 3. vt in lege ſanctificabatur impoſitione manus ſuper uictimam, uel eleuatione in altum, inf. c. 9. §. 11. [c] [d] ſup. ca. 1. §. 2. & 7. [e] Dicetur infra cap. 28. [f] Supra capitu. ſecundo V. [g] Cit. ſup. c. 1. §. 4. lit. C. [h] inf. cap. 9. in miſſa oblatio fit verbo. [i] Cap. 5. §. 2. [k] Inf. cap. 12. Aug. 1. contra aduerſa. leg. c. 18. lib. 5. conſenſ. Euang. c. 3. D. Tho. 3. p. quæſt. 22. 2. vbi Suar. dub. 46. §. 2. in quo Chriſtus fuit hoſtia ſimul, & ſacerdos. Sebaſt. de ſacrificio miſſ. cap. 5. & 6. Bellar. 1. miſſ. c. 3. Ambr. 3. de fide. c. 5. Fulgent ſeu Auguſt. de fid. ad

martyribus à ſanguine Abel iuſti vſque ad ſanguinē Zachariæ, quorum meminit Chriſtus Matth. 23. tanquam in membris ſuis electis, dicitur Chriſtus Apoc. 13. agnus occiſus eſt ab origine mūdi, [s] quia cœpit occidi in ſanguine clamante Abel, à quo incœpit viſibilis eccleſia, cum uiſibili & grato ſacrificio.

4 At Chriſtus ſponte vt Dominus vitę ſe obtulit in cruce, & fuit ſpontaneæ paſſionis ac mortis ſuæ aliquo modo cauſa [t] indirecte, nolens fugere & reſiſtere: cum poſſet in ipſis etiam tormentis uitam illæſam cōſeruare: qui Io. 10. ſponte poſuit animam ſuā: nempe, dum clamans emiſit ſpiritum. Et tanquam ſacerdos cum ritu ſacrificij in lignea ara crucis expanſis manibus, in feſto Paſchæ & extra portam paſſus eſt, [u] Hebr. cap. 13. idque ob finem ſacrificii, vt honorem patris læſum repararet, & eū placaret eo munere, [a] ſatisfaciens pro offenſa illata contra Dei honorem. Præter hunc finem, dedit in cruce exemplum eximium omnium uirtutū, [y] vt caritatis in proximos etiam ſibi inimicos offerēs in utile bonum redemptionis humanæ, ut directe explicat B. Leo Papa epiſt. 83. c. 4. dedit item exemplum patientiæ, fortitudinis, humilitatis, obedientiæ, & iuſtæ ſatisfactionis. In multis tamen differt cruentum ab incruento miſſæ ſacrificio, vt dicetur c. 12. & 19. ſi.

5 D. Aug. lib. 10. ciuit. c. 5. diſtinguit inuiſibile ſacrificium mentis, & externum operis. definitque ſacrificium eſt inuiſibilis ſacrificii ſacramentum, id eſt, ſacrum ſignum. & cap. 6. internum uocat uerum ſacrificium: non quidem ſecundū eſſentiam, ſed ratione effectus & finis, ut Ioan. 15. Chriſtus ait, ego ſum uitis uera: [z] nempe ſecūdum ſimilitudinem & effectum. Interdum per tranſlationem & metaphoram opera aliarum uirtutum, quatenus ſunt actus imperati à religione, dicuntur ſed non ſine addito, ſacrificium: [a] puta ſpirituale & laudis, & orationes dicuntur Oſeæ 14. & Heb. 13. vituli labiorum noſtrorum. quia per eos actus homo in anima tanquam in templo & altari, occidit in Dei cultū, & comprimit motus animi rationi minime obtemperantes, & ſe ac res ſuas offert Deo cōſummandas, mortificans corpus, ut fiat hoſtia uiuēs, ſicut uocat Apoſt. Rom. 12. & Heb. 5. quaſi pugnantibus uerbis. [b] Patres diſtinguunt decē genera operū, [c] quæ late uocant ſacrificium, & nomen cauſæ tribuūt effectibus. ſic internum quod eſt mentis deuotio & promptitudo in Dei cultum, dicitur à B. Auguſt. d. c. 5. excitari per ſacrificium externum tanquam per ſignum, & cauſam deuotionis. Opera item miſericordiæ quæ Iac. 1. dicuntur religio munda, & Hebr. 13. uocantur hoſtię: quia pars quædam ſacrificii ſæpe cedebat in vſum pauperum. ſed nullum horum operum etiam ſi à uirtute religionis eliciatur habet eſſentiam ſacrificij: [d] & ſcriptura actus miſericordiæ, obedientiæ, pœnitentiæ, & aliarū uirtutum etiamſi à religione dirigantur in Dei cultum, diſtinguit contra ſacrificium proprie dictum, Oſeę 6. miſericordiam volo non ſacrificium. [e]

6 Olim crematio thuris erat ſacrificium: [f] quia figura futuri per Chriſtum ſacrificii. nunc autem retinetur ab eccleſia ad ritum tantum ſolennem ſacrificii [g] orationis, non ut ſit ſacrificium. [h] Quidam panis & uini ſubſtantiā, dum ante conſecrationē offertur in miſſa, aiunt uocari ab eccleſia immaculatam hoſtiam: [i] & patres aiunt Chriſtum & nos offerre ſacrificiū panis & uini aqua miſti. qua locutione admiſſa, id nō ponit numerū cum euchariſtię ſacrificio, [k] quod fit ex pane & vino, tanquā ex materia tranſeunte. alioquin Patres vnicum in eccleſia & ſingulare ſacrificium aiunt permanere, quod reliquis omnibus ſucceſſit. [l] Sic Chriſtus prius obtulit panem [m] & vinum cum ritu, eleuatis oculis in cœlum & gratias agens. Et in omni ver. ſacrificio prius erat res profana & communis, quæ benedictione & mutatione quadam fiebat ſacra, & apta ut offerretur. & panis profanus myſtica benedictione & conſecratione mutatur in panem viuum: & id quod manet quantū ad ſpecies ſenſibiles videtur materia, quę ſimul offertur in ſacrificio, & Gen. 14. Melchiſedech obtulit verum ſacrificium panis & vini. In hunc modum quidam loquuntur: ſed proprie eo modo qui ſequitur loquendum eſt.

7 Eſt quidem ſubſtantia panis materia remota cuius nihil ſubſtātiæ manet [n] poſt conſecrationem: ſed pręcedit ut terminus à quo, & diſpoſitio neceſſaria, [o] qua res fiat apta oblationi. ſic eadē verborum prolatio non eſt ſacramētum euchariſtię, ſed pręuia actio et diſpoſitio: niſi quis conſecrationem eo nocet ſacramētum aut materiā ſacrificii. Quia cōſecrationem ſumit pro re

r Leon. epiſt. 83. [s] Sixtus libro ſecundo biblio. verb. agnus. [t] Supra M. D. Tho. 3. par. q. 47. 1. Caietan. ientacul. 3. & colligunt Eſa. 53. ſi poſuerit pro peccato animam. oblatus quia uoluit. Io cap. 13. ſciens quia uenit hora eius, proceſſit. c. 17. pro eis ſanctifico meipſum, id eſt ſacrifico, ut ibi exponunt Chryſoſt. homil. 81. Cyril. lib. 11. in Ioan. cap. 25. [u] Hebr. 13. quorum animalium ſanguis. propter quod Chriſtus extra portam paſſus eſt. Leo epiſto. 83. Bellar. 1. miſſ. cap. 3. [x] Diuus Tho. 3. par. quæſt. 48. Coloſſ. 1. pacificās per ſanguinem crucis. [y] Chriſtus 1. exemplo uitæ vt cauſa moralis & exemplaris. 2. ut cauſa effectiua. 3. per orationem ut cauſa impetratoria, efficit in nobis effectus ſacrificij. inf. cap. 12. Diuus Thom. 3. p. quæſt. 48. art. 6. ad tertium. [z] Vt exponit Euthy. Ioan. 15. Bellar. 1. miſſ. ca. 2. col. 5. fin. [a] cit. §. 3. Q. ſic Pſal. 50. ſacrificium Deo ſpiritus contribulatus. Pſal. 104. ſacrificate ſacrificium iuſtitiæ. Baſil. in Pſal. 115. dirupiſti uincul. tibi ſacrifi. Orige. ho. 9. & 18. in Leuit. Lactan. lib. 6. de uero cultu. c. 1. Cyprian. lib. 3. epiſt. 25. Ambroſ. lib. 5. epiſt. 28. Auguſt. 10. ciuit. c. 4. & 6. Gregor. 25. moral. ca. 7. D. Th. 3. p. q. 82. 2. q. 82. 4. & 2. 2. quæſt. 85. 2. vbi Caiet. art. 3. Cano. lib. 12. c. 13. Bellarm. lib. 1. cap. 2. At quod Oſeæ 14. vocat uitulos labiorum. poteſt intelligi uerum ſacrificiū uitulorum quod fiebat ſimul cum gratiarum actione, ait Cano. ſic quod Malac. 1. de oblatione munda euchar. dicitur, quidam Patres vt B. Hieron. & Auguſt. 2. contra Liter. Petil. ca. 86. vocant ſacrificium laudis: quia uocali ſimul laude fit. & utramque coniungit Iren. lib. 4. ca. 32. 34. Cano. ſup. & Bellar. 1. miſſ. c. 10. [b] [c] Aduerti Cano. lib. 12. ca. 13. [d] [e] Quod Oſeæ 6. citat Chriſtus Matth. 9. & 1. Reg. 15. melior eſt obedientia quā uictima. Pſalm. 50. ſacrificium dediſſem.

f Bellarm. d. c. 2. [f] D. Tho. 1. 2. q. 102. 3. ad 3. vt Eſai. 1. & D. Gregor. in benedictione cerei Paſchal. thus uocat ſacrificium veſpertinū. g Cano. lib. 12. c. 5. [g] Quia Chriſtus morte ſua, vt aboleuit antiqua ſacra, ita & reliqua ſacrificia. Aug. 18. ciu. c. 35. Optat. lib. 6. cōtra Donatiſt. D. Th. 2. 2. q. 103. 3. q. 105. 4. & in eccleſia Chriſti, ut eſt unū ſacerdotiū, Tri. ſeſſ. 23. c. 1. pbat ex Heb. 7. tranſlato ſacerdotio) ita vnicū & ſingulare ſacrificiū euch. ſup. c. 2. §. 6. T. [h] Cōn ex Patrib. citatis. quare falſo Caie. 2. 2. q. 85. 3. cui fauet D. Th. q. 85. ar. 3. ad 3. & Cano. li. 12. c. 13. putant thuris ſuffitum & nunc dici ſacrificiū, & panē dū benedicitur, frangitur & cōſumitur in Dei cultum, licet non contineret corpus Chriſti. & Cano ait id fateri etiā hæreticos. At D. Tho. cit. G. probat reliqua dicta fuiſſe ſacrificia quia figura & umbra ſacrificij euch. umbra uero ceſſat præſente luce. [i] Bellar. 1. miſ. ca. 27. prop. 1. & 4. Sixt. lib. 6. biblioth. c. 118. quia in miſſa dū offertur panis, dicimus ſuſcipe ſācte Pater. & in ſi. ſuſcipe S. Trin. hanc immaculatā hoſtiā. & orate fratres, vt hoc ſacrificiū. idē in Liturgijs Græcis, ſic Patres uocāt ſacrificium panis & uini. Aug. de ſi. ad Pet. c. 19. & in Pſ. 31. Baſi. in liturg. vt exponit Dam. li. 4. c. 14. Euth. in Mat. c. ſuo 64. Druthmar. Mat. 16 Ire. li. 4. c. 32 Cypr. li. 2 epi. 2. [k] Bel. pp. 3. cōtra Gaſpar Caſſal. li. 2. de ſacri. c. 20 docētem & nunc in eccleſia eſſe duo genera ſacrificij. [l] Sic Bell. exponit Patres cit. c. 2. V. addit pro po. 4. hāc panis materialis oblationem ptinere ad integritatē, nō ad eſſentiā ſacrificij. [m] Vt patet ex euang. & in Can. ante conſecr. q. pridie q̄ pateretur. Cypr. epi. 3. [n] At in aīali oblato poſt ſanctificationē & occiſionē, manet nomē & materia prior cū accidētibus, dū. n. caro agni aut arietis q̄uis mortua ſit. [o] Si crearet De' corpus Xpi ſub ſpeciebus panis, eſſet materia ſacrificij:

crificij: quamuis non præfuiſſet ſubſtantia panis. aut mutatio illius: hæc enim non eſt neceſſaria, niſi de lege communi, ut dicetur. c. 9. §. 2. [p] ſic eucharistia poſt conſecrationem retinet nomen panis nempe mutati, Bellar. 1. de euchar. cap. 14. §. 13. [q] id Eſa. 1. non offeratis ſacrificium vltra. 70. interpr. vertit Siliginem. Heb. Mencha. unde quidam Miſſam dici putant. Hebr. 10. aufert primum ut ſequens ſtatuat. [r] Quia ſacerdos & ſacrificium ſunt correlatiua. [ſ] Martin. lib. 9. hyp. reg. 2. & 51. [t] Sup. cap. 1. ad fin.

ad primum Theodor. & Procop. & Hieronym. in Eſa. 19. Euſeb. 1. demonſtr. cap. 4. Clem. lib. 6. conſt. cap. 24. Pererius in Dan. 3. & non eſt iam tempore hoc. Euthym. ad finem. Pſal. 55. Bellar. ſup. §. 5. hinc Cyprian. contr. Iudæ. arguit quod deſtructo unico templo, conſtare debet Iudæis abrogatam eſſe legem & ſacrificia vetera. [n] Euſeb. 4. hiſt. cap. 6. Iudæi duce Barcochebas arripuerunt arma ſperantes ſe liberandos à ſeruitute Romanorum: ſed deſtructi ſunt. Appian. li. 2. de bellis ciuil. c. 13. Iuſtin. Apolo. 2. Genebr. Chron. lib. ſecundo. [o] Chryſoſtom. orat. 2. aduerſ. Iudæ. Socra. lib. 3. hiſto. c. 17. Chryſoſt. ora 2. & 3. Ambro. epiſt 29. ad Theodoſ. Rufin. lib. 1. ſuę hiſt. cap. 27. Cantacuz. orat. 2. contra Mahomet. Amell. Marcell. lib. 23. Genebr. Pererius lib. 10. in id Dan. 9 non erit eius populus. [p] Rufin. Socr. Nicep. lib. 10 cap. 32. Genebr. Perer. Chryſoſt. orat. 2. [q] Hero. in Eſa. 19. refert ea Ioſeph. duodecimo, antiqu. ca. 6. lib. primo Bellarm. ca. primo, lib. 7. ca. 30. Ægeſip. lib. ſecundo, cap. 13. Nicephor. li. primo, hiſtor. c. 6. Perer. lib. 3. in Dan. ca 3. & non eſt in tempore. Genebr. Chron. p. 79. 154. [r] Ioſeph. Hieron. Perer. [ſ] bene probat Perer. libro 3. in Dan. & tamen quia tunc uilis, & paruus erat cultus Dei in templo per paucus uiros, diebus Ierem. 44. 52. reputatur pro nihilo. Ierem. 42. [t] Montan. in apparatu. & verb. téplum. Riber. lib. primo, de templo. [u] Sup. ca primo, §. 3. lit. Y. [x] Bellarm. 1. Miſſ. cap. 20. § quinto, & ex hiſtoriis probat. lib. quarto, de eu. char. ca. 16. [y] Quia Agg. cap. ſecundo, ſecundum planum literæ, & hiſtoriæ ſenſum, loquitur de reædificatione, ſeu templo ſecundo quod tunc fiebat. ubi Hieronymus, Ruper. Riber. Chryſoſtomus. homil. trigeſimaquarta, in primam Corinth. Lyran. & paſſim

CAP. IIII.

[a] Vid. in Leuit. 7. Radulph. lib. 2. in Leuit. Ribera. li. 4. de templo. per totum Iſich. in Leuit. Orig. in Leuit. ho. 23. 24. Procop. in Leuit. & in Numer. vt uetera fuerunt propriè ſacramenta ſup. de ſacr. c. 2. 5. & 20. ita propriè ſacrificia. [b] concil. Florent. diſtinguit tria prima. ſed & communis addit 4. & Diuus Thom. 2. 2. quæſtio. 101. 4. vbi Fra. Medin. Soto. 2. inſt. quæſt. 5. artic. 1. [c] ſup. c. 2. §. 2. Diuus Tho. 1. 2. quæſt. 102. 3. ad 1. & 8. [d] Regnabat mors & peccatum, donec Chriſtus morte & reſurrectione ſua deleuit utrumque & uicit eum qui habebat mortis imperium, ideſt diabolum Hebr. cap. 2. & tunc ceſſarunt ſanguinolenta ſacrificia. [e] [f] Sup. cap. 2. § 2. & 4. [g] Diuus Thom. ſupra artic. 3. ad 12. colligitur etiam Matth. 21. vbi Orig. & Luc. 1. [h] [i] Lilius Girald. de Dijs Gentium Syntagm. 17. de ſacrificio. tit. de Poticijs. p. 407. D. Thom. ar. 3. ad 2. 7. vid. art 5. ad primum. [k] Muſes Aegyptius lib. 3. ductoris dubiotũ. c. 47. Ribera. lib. 4. de templ. c. 1. D. Thom. 1. 2. q. 102. 3. ad ſecundum. & 7. Bellarm. 1. Miſſ. ca. 20. Philo. lib. de victimis. [l] Diuus Thom. articu. 3. ad 11 cum R. Moſe. [m] Diuus Thom. ſup. & articu. 4. ad tertium. & quæſt. 101. 3. ad tertium, art. 4.

conſecrata. proprie tamen panis offertur Deo, non ut ſacrificium, ſed vt cõſecratus & mutatus [p] fiat materia apta ſacrificio, aut quia panis eſt materia in fieri. Reuera tamen deſitio panis per conuerſioné non eſt pars ſacrificii: nec ea conſumptio repręſentat morté Chriſti: aliàs in actione conuerſiua conſiſteret ratio ſacrificii, quod nemo concedit. panis vero & vinũ Melchiſedech, ideo fuit ſacrificiũ, quia figura panis vini & cruenti ſacrificii, ꝙ Chriſtus erat oblaturus. nũc aũt ceſſant omnia ſacrificia figuratiua, vt thuris & panis materialis: [q] vt pote ad quæ iã non requiritur vlla poteſtas ſacerdotis. [r] porro D. Aug. & quidam patres late vocãt ſacrificium panis: quia ſpecies ſub quib. adeſt corpus Chriſti, retinent priſtinũ nomẽ panis. [ſ] Ex mutatione panis fit materia apta, quia corpus Chriſti ꝙ eſt res oblata, fit ſubſtantialiter præſens & contentum ſub ſpecie uiſibili, & abſq; mutatione corporis Chriſti. atque ita per ſe cõcurrũt accidentia panis ſanctificata, quæ manent, quia ſunt cauſa vt res oblata ſit uiſibilis: ſimulq; ut ratione ſpecierum dicatur conſumi ſacrificium in figuram mortis, & ſicut reſurrectionis Chriſti. [t]

CAP. IIII.

Apud veteres fuit verum ſacrificium & templum: ſed ceſſauit per Chriſti mortem & reſurrectionem.

DEfinitio prædicta conuenit veteribus, quæ olim ante Chriſti paſſionem erant uere & proprie ſacrificia. [a] In lege, & ad ceremoniã religionis & Dei cultũ pertinebant [b] 4. diuerſo gradu. 1. ſacra. 1. inſtrumenta ad Dei cultum ordinata vt uaſa, altare, & templum. 2. ſacra, quibus cultores Dei conſecrabantur: vt olim populus in circuncisione & eſu agni, miniſtri vero quadã cõſecratione. 3. ſacrificiũ externũ, in quo cõſiſtit præcipua ſubſtãtia diuini cultus. tandé infimo gradu dicũtur cõi voce cæremonię circa ueſtes ſacerdotis, aut cibos legis. His religionis inſignibus & notis, veteres fideles diſcernebantur ab externis.

2 Pro illis ſacrificiis erat. 1. apta materia, cũ cõſecratione per ſacerdoté ſacta: vt de animalibus mũdis fuit triplex ſanguinolentũ ſacrificii genus, [c] quo deſignabatur morté adhuc regnare: [d] & diuerſa materia pro uarietate peccati aut perſonæ. [e] 2. fiebat oblatio cũ applicatione ſacrificii in hunc aut illũ finẽ & effectũ: ſecũdum qué diſtinguitur triplex ſacrificium. [f] 3. fiebat occiſio aĩalis aut alia cõſumptio ſacrificii. ob cauſas. c. 1. dictas. In quib. partibus cõſiſtit ſubſtãtia ſacrificii.

3 Ante legem erat quædã diſcretio animalis mundi ab immundo Gen. 8. & qui non poterat quadrupedé offerre, dabat auẽ, [g] apud gẽtiles nõ licebat animal mancum aut monſtruoſum offerre: [h] nec litare. i. perficere ſacrificiũ per ignem aut comeſtionem, ſi ſacerdos cultro rimãs uiſcera aĩalis oblati, repiſſet eſſe pallida, aut maculis ſuffuſa & tabida: aut ſi pulmoni fibrę deeſsét. [i]

4 In lege facta eſt maior diſcretio: nã erant quinque ſpecies aĩalis mũdi aptæ ſacrificio: [k] vitulus, capra, ouis, turtur, colũba: pro uiliori peccato offerebatur vilius animal. [l] deinde oportebat animal eſſe abſque defectu integrum, ſanum, & poſt 8. dies natiuitatis: vt circũciſio nõ dabatur ante 8. diem Gen. 17. & Luc. 1. Nõ licebat offerre ſacrificiũ de aliis animalibus nec in omni loco, ſed in unico tẽplo Ieruſalem: [m] quo per excidiũ Titi deſtructo, cõſtat ceſſaſſe omnino Iudæorum ſacrificium & legem. fruſtra aũt ſub Adriano, [n] ſub Conſtantino, [o] & tandem ſub Iuliano Imp. apoſtata [p] conati ſunt urbem aut tẽplum reædificare. Olim tempore Machabæorum Ananias ſeu Onias filius Oniæ Pont. fugiens tyrannidé Antiochi Epiphanis, fecit in Aegypto de licẽtia Ptolomæi in tractu Heliopolitano tẽplum ſimile Hieroſolymitano, ubi ſacrificia ſunt oblata per 338. ann. [q] quaſi id prædixiſſet Ierem. c. 19. ſed ſane contra legem fecit, [r] vt Ioſeph. 7. belli. c. 30. ſatis indicat. porro Elias in monte Carmeli in nouo altari obtulit 3. Reg. 18. ſed miraculũ probauit id feciſſe ex inſtinctu & diſpenſatione Dei. qui vero captiui ex Aegypto miſerunt uaſa & alia pro ſacrificiis ad fratres in Ieruſalem Baruc. c. 1. ſacrificarunt quidem poſt euerſum templum: ſed erecto altari in eodé loco, vbi ruinæ quædam eiuſdem templi extabant. [ſ] in 2. parte tẽpli quæ dicitur ſancta poſt primum atrium, occidebantur animalia immolanda, [t] lauabantur in piſcina, de qua Io. 5. reponebantur in altari: ad ſanctificationẽ uictimę ſacerdos imponebat manũ ſuper caput hoſtiæ, & illam eleuabat in altũ. [u]

5 Quando ob captiuitaté Iudęorum deerat ſacerdos, tẽplum aut altare, ceſſabat ſacrificium: [x] vt prædicitur 3. Reg. 19. & 2. Paral. 15. Dan. 3. Bis tantum, [y] tẽplum ſuum

agnoſcunt fuiſſe ædificatum ex Aggæi. cap. 2. Primum a Salomone 3. Reg. 6. quod 4. Reg. vlt. fuit à Chaldæis exciſum: deinde à Zorobabel quod Agg. dicit poſt modicum tempus fore maioris gloriæ quamprimum: non tam propter externum apparatum [z] (excelluit enim illud primum Salomonis quinque rebus [a]) quam quia Chriſti ingreſſu [b] ſermonibus & miraculis illuſtratum eſt gloria: tum quia iſtud 2. à Zorobabel inſtauratũ reputatur idem numero [c] cũ illo externo quod Herodes, illo à fundamentis euerſo, [d] eodem loco inſtruxit [e] cum maiori ſplendore, quam primum illud Salomonis. [f] fruſtra vero Iudæi expectant iſtius reædificationẽ quã nec impius & potentiſſimus Iulianus perficere potuit: tranſiitq; illud modicum tempus ab Aggæo prædictum: cum poſt ipſum duret deſolatio, pluſquam bis mille annis elapſis.

6 Vetera à Deo inſtituta, dũ ante paſſionem Chriſti fuerunt licita & vtilia & Deo placita, habebant ueram rationem ſacrificii, & vtilem effectum ex opere operantis, [g] ſi per iuſtos offerrentur. Nũc per Chriſti mortem & Reſurrectionem ſunt non tantum mortua & inutilia, ſed mortifera obſeruantibus. Illorũ loco [h] inſtituit Chriſtus digniſſimum & puriſſimum miſſæ ſacrificium incruentum in viuo pane & vino, efficax inſigniũ effectuum, & fructuum ex opere operato, vt c. 12. & ſeq. dicetur. ſicut & diruto in perpetuum Iudęorum templo, ſtatutaque illius deſolatione (iuxta Dan. cap. 9. & 11. & Eſa. capitu. 66. quæ eſt iſta domus, &c. [i]) ædificauit Chriſtus nouum ac ſpirituale templum [k] eccleſiæ cathol. Rom. in finem uſque ſæculi duraturæ, in qua ſola manet uerum ſacrificium, verumque ſacerdotium. Illud uero quod nouiſſimis diebus ædificabit Ieroſolymis Antichriſtus non templum latrię ſed antitemplum erit ſibi & diabolo dicatum: quod tam breui diſſoluetur, [l] vt uix nomen templi agnoſcatur.

C A P. V.

Ante legem in ſtatu naturæ erat ſacrificiũ cum partibus neceſſarijs, & ritibus.

EAdem definitio conuenit iis ſacrificiis quæ in ſtatu legis naturæ fuerunt ex Dei inſtinctu inſtituta [a] ut ſimili inſtinctu inſtituta erant quædam ſacramenta: [b] quibus ante diluuium pii homines Abel, Seth, Enos, Enoc, Noe, ſpõte ſine iuſſu & præcepto. [c] proteſtabãtur fidem in Chriſtum redemptorem: & Iob 1. & amici eius. c. vlt. cum eſſent gentiles, & Geneſ. 14. Melchiſedech. Quo ſigno practico vtiliter impetrabant à Deo auxiliũ gratię & remedium peccati. At falſo quidam [d] de gẽtilium ſacrificiis interpretatur locum Malach. 1. cõtra Patrum ſenſum. [e]

2 Debetur ex religione ſecundũ lumen naturę ſacrificium Deo, ut unus eſt & finis naturalis hominũ. [f] Offertur & in honorem memoriamq; ſanctorum ſacrificium, ſed non ipſis ſanctis [g] Exo. 22. qui ſacrificat Diis occidetur, pręterquã Domino ſoli. Act. 19. Pau. & Barnabas reiecerũt eos, qui ſibi tanq̃ Diis contendebant offerre ſacrificiũ. & in miſſa non dicimus offero tibi ſanctæ Petre [h] ſed offerimus Dei filium incarnatum non tantũ ęterno Patri & Spiritui ſancto, ſed ipſi filio: [i] quia quorum vna eſt ſubſtãtia, & vna ratio principii rerũ ad extra, illis trib. exhibetur una adoratio latriæ & ſacrificiũ. potuit reſpub. ciuilis, & princeps publica eius autoritate fungẽs, eligere quoſdam in ſacerdotes, deſignare materiam & cęremonias pro tali ſacrificio: [k] ſed ſine auxilio gratiæ virtus naturalis nihil ualebat in remediũ peccati ad placandũ Deum: nec gẽtes plenam peccati notitiam habebant, [l] vt includit priuationẽ gratię & obicem beatitudinis, vt remedium peccati curarent.

3 Dęmon in Idolis cępit uſurpare ſibi diuinũ honorẽ ſacrificii. [m] nam Romani orbis dominatores ſua poteſtate abuſi, ut noua numina quotidie aſciſcebãt & adoptabãt

z ſimalij. [z] Quia 1. Eſdræ 3. inſpecto hoc 2. templo, plorabant ſenes quod non pertingeret ad dignitatem primi templi. vt probat Galat. lib. 4 de arcan. ſcript. c. 9. [a] Lyra in Eſa. 35. & in 1. Machab. 6. Genebr. lib. 2. chron. p. 94 Galat. lib. 4. cap. 9. & 17. Montan. in apparat. ver. templum. Bellar. lib. 4. de Rom. Pont. ca. 3. fin. Pererius. lib. 10. in Dan. & non erit populus. Chryſo. oratione 3. aduerſ. Iudæ, & id referunt ex lib. authentico Hebr. Zanedrin. 1. habuit ignem continuum, qui in atrio ſubdio nec pluuia, nec uento extinguebatur vnquam. 2. habuit arcam teſtamenti. 3. Vrim, & Thumim. quæ erãt in rationali ſacerdotis. 4. gloriam diuinę, præſentiæ quæ aliquando apparebat in ſancta ſanctorum. S. ſpiritũ propheticum. quas res Rib. in Aggæi. 1. num. 11. ſine cauſa irridet, ut fabulã. [b] In Aggęi. 2. Rupertus. Lyr. Burg. add. 3. Riber. nume. 36. Exius Palat. idem. Galat. lib. 4. ca. 10. Porchetus. 1 p. Victo. ca. 7. Adria. Finus. lib. 5. flage. Iudæ. capitu. 2. [c] vt ex Thalmudiſtis probat Galat. lib. 5. ca. 20. Ruper. in Agg. 2. Riber. ibi, nume. 37. [d] Ioſeph. 15. antiquit. cap. 14. & alter Ioſeph. Gorion. lib. 5. hiſtor. capit. 25. [e] Herodes. 17. anno regni ſui reædificauit templum: aiunt uterque Ioſeph ſup. Ægiſip. li. primo, ca. 35. Hieronym. in Zachar. 11. Ruper. in Agg. 2. vbi Riber. nu 42. late de quo Ioſeph. 15. antiquit. cap. 11. lib. primo. bel. cap. 17. quamuis Nicepho. lib. 1. hiſto capitu. 9. ſolum refert Herodem diripuiſſe templum, & uaſtaſſe urbem: eo q̃d Ioan. 2. dicatur templum 46. annis ædificatum. ob quod Exius ſalſo negat Herodem reædificaſſe templum: contra Patres cit. [f] Ruper. Riber. late Aggæ. 2. num 45. & ſatis colligitur ex Ioſeph. ſup. quare diſcipuli Chriſti. Matth. 24. Luc. 21. Marc. 13. mirati ſunt ſtructuram illius templi & politos lapides. [g] Dicetur c. 11. q. .. ſed Bellar. 2. Miſſ c. 2. & lib. quarto. de pœnitentia, cap. 15. §. quinto, contendit uetera ſacrificia expiaſſe temporales pœnas ex operato, vt innuit Leuit. 4. 5. & 6. & Iob ult. dici poſito ſacrificio expiari peccatum. non quidem quo ad culpam & pœnam æternam, ergo quoad temporalem, Reſpon. quantum ad legalem immunditiam ſic expiabat: ſed pœnas non niſi ex opere operantis. [h] Supra ca. 2. V. ca. 12. [i] Pererius, & Patres in Dan. 9. & in Iſa. 66. quæ eſt iſta domos. Hieronym. Cyril. Procop. item Chryſoſtom. in Act. 7. homil. 17. [k] Quidam Hebræi id Aggæ. 2. quem ſenſum, ſed per allegoriam agnoſcunt ibi Hieronym. & Ruper. Riber. nume. 36. cum Ambroſ. lib. 3. ca. 12. Auguſt. 18. ciuit. ca. 45. 48. Cyril. libro 5. in Gen. de hoc loquitur Zachar. 6. & Ezech. ult. Thobiæ. cap. penult. & ult. [l] Bellarm.

C A P. V.

a Plato [a] libro. de legib. ad fin. Gregor. 4. moral. ca. 2. pro adultis virtus ſacrificij. D. Tho. 3. p. q. 70. 4 & 2. 2. q. 85. Bellar. 1. miſſ. c. 17. 20. & addit c. 19. offerri etiam pro rebus temporalibus, vt dicunt Chryſ. & Aug. epiſt. 49. q. 3. & lib. 10. ciuit. c. 4. & ſeq. lib. 18. ca. 23. 47. ſer. 1. in uig. Natiu. [b] D. Tho. 3. p. q. 60. 5. ad tertium, ſupra de ſacram c. 5. [c] Clem. lib. 6. conſtit. Apoſt. ca. 20. lib. 8. cap. 5. ſubi Turrian. Anſel. epi. 2. Sotal. ver. ſacerd. §. 4. 5. [d] Arias Mont. in Malach. 1. [e] Probat Ribera in Malach. 1. Bellar. 1. Miſſ. c. 10. cum Iuſt. Dialo. cũ Tripho. Irenæ. Tertullia. Cypr. Euſeb. Chryſ. Hiero. Aug. Theodo. Damaſc. quos etiã citat Cano. lib. 12. de locis c. 13. [f] cit. A. 8 inf. c. 14. Augu. 1. cont. aduerſ. leg. ca. 18. libro 10. ciuit. cap. 4. D. Th. inf. Torren. 3. confeſs. ca. 7. §. 9. Caniſi. 5. Marial. c. 16. Bellarm. 1. Miſſ. c. 7. col. 9. §. 3. lib. 2. cap. 8. Caſtro. miſſ. hęr. 4. [h] Exo. 12. Iudi. 13. Act. 14. Auguſt. 8. ciuit. cap. 27. lib. 22 1. c. 10. quod tranſcribit Trident. ſeſſ. 22. ca. 3. Diuus Thom. 1. 2. q. 102. 3. & 2. 2. q. 84. 1. ad 1. q. 85. 2. Augu. 3. de bapt. cap. vlt. lib. 20. cont. Fauſt. ca. 21. Theodoret. lib. 8. de Gręcarum affect. curatio. Hunc honorem ſacrificij concedunt hæretici, & Antichriſtus auferre Chriſto refert Auguſt. 10. ciuit. ca. 19. Baſil. epiſt. 70. 72. Nazian. orat. de laud. Heronis. Claud. præfat. Liturg. Suar. 3. p. q. 25. dub. 51. ad fin. Sebaſt. de ſacrific. Bellarm. lib. 1. miſſ cap. 2. §. 3. lib. 1. de ſanctorum beatit. cap. 12. [i] Fulgen. lib. 15. ad Monimom. ca. 2. & 5. Caniſi. lib. 5. Marial. c. 7. ſic Chriſtus non ſolum Patri ſed ſibi ipſi etiam ſatiſfecit. Recent. 3. p. q. 1. artic. 2. ubi Suar. dub. 4. §. 5. Fr. Med. [k] inf. lib. de ordin. cap. 21. lib. 2. de pœnitentia, cap. 4. §. 4. ſup. cap. 1. §. 2. vid. Bellarm. 1. de miſſ. cap. 2. [l] Diuus Tho. in id Rom. 1. non cognouerunt. Soto. diſtin. 5. queſt. vnic. artic. 2. [m] Auguſt. 1. contra aduerſar. leg. ca. 18. epiſt. 49. quæſt. 3. & paſſim Patres. Soto. lib. 2. iuſt. q. 2. artic. 2.

con-

ita leges & ſacra dabant & exteris de ritu ſacrificij: puta ut offerretur quædam materia apta iuxta varios fines.[n] & vice ſãctificationis Deos ſuos colebant fœdis & immanibus ſacris, vt hominũ immolatione facta Saturno & Ioui.[o] cum tamen in leg. vet. nõ liceret ſacrificare carnem aut ſanguinem hominis: nec in lege euang. contra quam quidã hæretici ſacrificio altaris miſcẽt ſanguinẽ infantum.[p] Sola Chriſti mortalis caro ab ipſo decẽter oblata eſt in verum ſacrificium cruentum.[q]

4 In ſacrificio gentilium concurrebant 3. prædictæ partes, vt quędã ſanctificatio materiæ, oblatio cũ applicatione in certum finem, & conſumptio. hoc fere ordine fiebat.[r] 1. ſacerdos ſacrificat. i. ritu aliquo rẽ facit ſacram. & eam reponens in altari quaſi anathema cõſecrat Deo Deinde immolat ſeu dedicat. i. dicendo tradit quaſi ſolutionẽ debiti pro beneficiis. interdũ voto offert cũ petitione dicens, offeram arietẽ ſi dederis victoriam. 3. litat mactatam hoſtiam, quando rite & plene ſacrificabat. i. conſumit hoſtiã igne ſuper altari ſuccẽſo. ſine igne quod erat figura Dei,[ſ] & inſtrumentum eius quo res oblata deuorabatur, non fiebat ſacrificiũ.[t] ſic Gen. 4. oſtendit Deus acceptaſſe ſacrificiũ Abel: & Iudic. 13.[u] quia miraculoſo igne inflammauit. Interdum cõſumebatur pars à ſacerdote, Dei nomine: q̃ comedebat cũ panibus rotũdis,[x] et placentis quæ gręcè dicuntur pelanos. Ad eam menſam non admittebantur exteri ſed domeſtici, interdum tamen abſentibus pars quędã mittebatur, quæ dicitur Miſſa.

5 Si quid in hoſtia indecens appareret, non litabat nec conſumebat ſacerdos: vt ſi cultro rimans viſcera et exta. i. cor pulmonem, lienem, & iecur, ſeu præcordia, videret pallere uel maculoſa eſſe, aut ſi victima eſſet abſque corde vel præcordiis. ſi tamẽ omnia approbata apparerẽt in extiſpicio vel auſpicio: ſupponitur victima aræ & dicuntur reddi exta.[y] dũ crematur victima aruſpex obſeruat flammã: ante immolationem libat ſanguinem Dijs, & ſacrificulus vinum ſympullo circunfert ut aſtantes ſimul libent.

6 Præco ſilentium indicens omnibus clamat, hoc age:[z] arcebãtur profani, & monet puros & pios intereſſe. ſacerdos ſacrificaturus carere debebat decem aut 30. rebus, ob quas cæremoniæ dicuntur denarię vel trecennariæ: vt expiat ſe, abſtinet venere, vſu carnium & vini: lotis manibus circumpurgat ſe ſacra aqua: fruges cereales inſpergit capiti victimæ, & inde dicitur immolare à mola[a] triticea, qua aſpergebatur hoſtia & adolebatur. poſtea precibus notiſque nũcupatis & factis collectis, iubet miniſtros agones immolare, id eſt occidere victimam. Piaculum erat interrumpere ſacrificium, vel dimittere inchoatũ: niſi quando ob rem quæ appareret indecens, litare & perficere non licebat.[b] has cęremonias & ſacrificii partes diabolus per miniſtros ſuos inſtituit ad imitationem eorum, quibus Deus colitur.[c] Vocatur hoſtia[d] quę offerebatur antequam ad hoſtem expugnandum pergerent, vt uotum pro obtinenda victoria: vel quia fiebat ad hoſtium tabernacula.[e] victima dicitur poſt victum hoſtem, quaſi granarum actio pro victoria: vel quia animal dicebatur vinctum ad ſacrificium.[f]

n conci. 2. ſi.[n] De his ſinib. Valer. Max. in prin. Cice. orat. de aruſpicũ reſp. Giral. o Syntag. 17. p. 408.[o] p Girald. p. vlt.[p] Refert Aug. hære. 26. 28. Epiph. hære 49. Sebaſt. de ſacrif. c. 3. col. 6. addit Aug. ca. 46. Manichæi ſemẽ humanũ miſcẽt. addit Epiph. apud Sixtũ li. 2. Bibl. ver. Mariæ interrogationes q̃ Gnoſtici turpiſſime ſumunt ſemen hominis pro corpore. ſemẽ vero fęmi- q næ pro ſanguine.[q] Sup. c. 3. §. 3. & plura D. Tho. 3. p. q. 48. 3. ad 1. cũ Augu. uide q. 82. 4. c. ad 1. Trid. ſeſſ. 22. c. 1. & can. 4. Sebaſt. de ſacrif. c. 2. r col. 3. & c. 4.[r] Giral. Syntag. 17. ti. de Po- ſ titiis. p 407.[ſ] Sup. c. 1. §. 5. ítẽ. L. de igne Abel. Mart. li. 8. hypot. c. 6. ſic Chaldęi igni tanq̃ Deo dicabant tẽplum, & Perſæ Magi, referunt Curt. Euſeb. ſeu Ruſin. 1. 1. hiſtorię, c. 26 Niceph. lib. 14. c. 18 29 lib. 18. c. 2. Heraclitus & Empedocl. Deum dicunt ignẽ intelligibilem. & in ſcriptura Deus pp effectus cõparatur igni, Hiero. in Eſa. 66. D. Th. in Eſa. 10. & 33. ſic Act. 2. Spiritus ſanctus deſcendit in figura ignis. & ſic deſcẽdebat ſuper baptizatos, ait Cryſoſt. ho. 29. i. 1. Cor. Hector. in Ezec. 20. Chaldæi ignẽ pro Deo colunt, & ideo vt placarent idola, traducebant filios p ignẽ, vt fecit Manaſſes. 4. Reg. 17. & 21. & Achaz. 2. Paralypo. 28. vid. D. Th. 2. t 2. q. 102. ar. 3. ad 8.[t] Girald. Syntag. 17. u p. 342.[u] Iudi. 13. ſi in ſacrificio Manue, ignis & Ang. (Heb. Pele. i. Deus) ſimul aſcẽdit in cœlũ, ut exponit Aug. lib. 7. x Iudic. q. 54.[x] Giral. pag. 445. 429. & q̃ pars mitteretur abſentib. p. 446. & inf. y c. 10.[y] Giral. ex Seru. in Virg. 2. Georg. & q̃ aſtantes libabant. z Girald. pag 441. ſi.[a] Girald. p. 430. 437. cũ Euſeb. 4. præparat. Porph. lib. 2. ſi ſorum Frat. Lui. de.

a orat.[a] Girald. pag. 441. ſed alij deducũt à molẽdo: quia in mola altaris cędebatur victima. vide Lexicon. & non interrumpi ſacrificiũ. Girald. ſup & dice- b tur inf. c. 30.[b] Sup. c c. 4. H.[c] Sup. M. Bel- d larm. 1. Miſſ. cap. 2.[d] Ouid Faſt. Hoſtib. à victis hoſtia vin- e cta cadit.[e] [f] D. Th. f in Eſa. 1. & in Ro. 12. Girald. pag. 409. Sebaſt. c. 2. Bellarm. 1. Miſſ. c. 2. & 4.

CAP. VI.

An eccleſia de ſe poſſet inſtituere ſacrificium. De facto ſolus Chriſtus inſtituit: & eccleſia adiecit pios ritus.

ECcleſia inſtituit pios ritus, quibus in oblatione euchariſtię quędã ſanctificatio deſignatur, vt quod offeratur certo diei tempore & in loco ſacro, vt in eccleſia & ara in vaſis ſeu calice, & corporalibus ſacris: ſacerdos qui conſecrat utitur ueſtibus ſacris, libro Miſſali, & lumine ceræ: additis pijs orationib. quæ uoce alta aut ſubmiſſa dicantur: & cum miniſtro uno aut multis qui ſeruiãt celebrãti, & vt piis cęremoniis & geſtib. ſacerdos in celebratione utatur: de quibus à c. 24. hoc ordine dicẽdũ eſt. Quibuſdã ritibus, & orationib. utitur ſolus ſacerdos in Miſſa, aut dũ officiat cantũ in choro: aliis ueſtib. & cãtu Euãgelii aut epiſt. utũtur inferiores miniſtri ex officio.

2 In ſtatu legis naturę reſp. fideliũ ſeu eccleſia inſtinctu Dei inſtituit ſacrificiũ cũ piis cęremoniis religionis, & a nũc inſtituere potuiſſet eccleſia,[a] ſi Chriſtus inſtituens ſacrã, non inſtituiſſet iure diuino eſſentiã ſacrificii, cũ ſuis partibus neceſſariis: quæ inſtitutio in rebus poſitiuis, ut in ſacro & ſacrificio, confert talem eſſentiã rei qualẽ uult qui cũ autoritate inſtituit. Quo caſu Chriſtus reliquiſſet eccleſiæ eã inſtituendi facultatẽ: ut eccleſia autoritate di- b uinitus data inſtituit ſacramẽtalia quędã,[b] quæ per eccleſiæ miniſtrũ applicata aliis, proſint ad ſatisfactionẽ pęnæ temporalis, & contra uenialia & ad abiiciendos dęmones morboſq; pellendos. quã uim habent ex opere opera- c to:[c] non à miniſtro, qui cũ interdum ſit peccator, offert & ſacramentalia applicat non ſuo, ſed Chriſti & eccleſię nomine, in quo infallibiliter mouet Deũ ad eos effectus producẽdos. ut ſi rex promiſiſſet ſe daturũ, quidquid in nomine uiri amici aut filii petatur rectum: ſane uir ignotus regi & ingratus eo nomine petens, impetraret infallibiliter, & petitio vim haberet ex promiſſione regis in eo, cuius nomine petit. ſic horæ canonicæ, & orationes Miſſæ additæ per eccleſiã habent uim ſatisfaciendi, & impetrandi pro alio ex operato, quia fiunt nomine eccleſiæ Deo gratæ: & ex coniunctione ad ſacrificium ſimul fiũt nomine Chriſti: nec fructus tollitur, ſi recitentur à ſacerdote peccatore.

3 De facto Chriſtus ſibi reſeruauit, & eccleſia non põt d inſtituere nouum ſacramentum,[d] nouũ ſacrificium, aut nouum ſacerdotium, quod eſt correlatiuum veri ſacrificii: Nec poteſt partes ſacrificii minuere aut mutare. Nullum ex aliis ſacramentis offertur ut ſacrificium, nec proſunt oblata pro aliis, ſed ſolis ſumentibus. quidam pii Ritus ab eccleſia inſtituti, quibus utitur ſolus ſacerdos aut diaconus, poſſent quantũ ad ſubſtantiã fieri à laico abſq; ſupernaturali poteſtate, & per ſe ſumpti etiam ſi addatur oblatio panis materialis, aut adolere incenſum, ſatis non ſunt ad rationem ſacrificii, ut c. 3. §. 6. dictum eſt.

CAP. VI.

a Citati[a] c. 3. §. 6. b H. I.[b] [c] De ſa- c cram. ca. 20. §. 2. de d pœnit. lib. 1. c. 15.[d] De ſacram. c. 3. Triden. ſeſſ. 7. can. 1.

CAP.

C A P. VII.

Sacrificij ratio in Euchariſtia differt, & dignior eſt quam ratio ſacramenti,

EVchariſtia ut ſacramentum cõuenit cum ratione ſacrificii. in vtriuſque enim ratione adeſt totus Chriſtus ſub ſigno ſenſibili ſpecierum: fit in memoriam & repræſentationem Paſſionis & Reſurrectionis Chriſti: quod etiam repręſentat baptiſmus. [a] At differunt. 1. quia ſacramentum præcipue cõſiſtit in ſpecie ſenſibili panis & vini, pro qua ſupponit. [b] ſed ſpecies, aut corpus Chriſti non eſt ſacrificium, quod in actione conſiſtit. [c] eſt tamen res oblata ex qua ſacrificium habet infinitum quendam valorem quo excellit reliqua ſacrificia. [d] ſed quia ſacrificium à ſacerdote niſibili oblatum, debet eſſe viſibile, [e] ut natura hominis exigit, res oblata in obliquo includit ſpecies corpus Chriſti continentes, ratione quarum dicitur ſenſibile, & ſpecies ſimul cum corpore Chriſti offeruntur, franguntur, conſecrantur, ac conſumuntur. deinde ſacramentũ manet in facto eſſe, [f] dum ſpecies conſeruantur in ſacrario abſque uſu ſacramenti: ſed ſacrificium, quod conſiſtit in actione circa rem oblatam, includit etiam uſum & conſumptionem tanquam partem ſui: [g] atque ita prior eſt ratio ſacramenti quam ſacrificii. [h]

2 Effectus ſacramenti ex operato prodeſt tantum ſumenti: [i] & laico uel ſacerdoti celebranti ſi cũ attritione ſit diſpoſitus confert interdum primam gratiam. [k] ſed ſumptio ut pars ſacrificii prodeſt etiam aliis pro quibus ſacerdos offert: nõ tamen confert eis ſola attritione diſpoſitis primam gratiam. [l] Item ſpecies dici poteſt ſacramentum, non tantum ut eſt ſignum & cauſa gratiæ quam confert ſumenti: ſed ut ſignum gratiæ unionis, [m] dum per verba fit, ut adſit ſub his ſpeciebus, eamque conſeruant hic quãdiu conſeruarent panem. Sed ſacrificium eſt ſignum & imago ſacrificii cruenti, [o] quod Chriſtus in cruce obtulit, cum inſtitutum ſit in memoriam & repræſentationem illius. [o] & cum imago dicatur quæ ab aliquo exemplatur, [p] hæc imago adæquat perfectionem exemplaris: cum vtrobique ſit eadem res oblata, ſed ſub diuerſo modo: ſic Verbum diuinum eſt adæquata imago Patris.

3 Ad ſacrificium pertinet quod ex ui uerborum & conſecrationis ſub ſpecie panis adſit pręciſe & formaliter ſolum corpus Chriſti, ſub ſpecie uero vini ſolus ſanguis. [q] atque ita immolatur Chriſtus, non tantũ quia recolitur memoria mortis eius: [r] ſed quia (ſecluſa concomitantia, quæ per accidens concurrit) adeſt ſecundum cauſam de ſe ſufficientem quædam uiua mortis imago. [ſ] quaſi ſanguis eſſet à corpore ſeparatus, & ſine anima corpus eſſet exangue, inf. c. 8. §. 4. anima enim & uita in ſanguine eſt. Leu. 17. Deut. 12. Sed ad rationẽ ſacramenti iuuat, ut ſub ſpecie panis quam ſolam ſumunt laici, adſit de facto ſanguis & anima: atque ita etiam laici bibunt etiam ſanguinem, & illius effectu reficiuntur dum ſub ſpecie panis ſumunt integrum Chriſtum.

4 In Euchariſtia ratio ſacramenti quam ſolus Chriſtus potuit inſtituere, habet ſummam inter ſacramenta dignitatem, quorum finis eſt: [t] quia continet Chriſtum fontem gratiarum, & gratiam copioſam efficit. ſed ratio ſacrificii quæ in uſu actioneque noſtra tranſeunte conſiſtit (cum ſit oblatio rei cõſecratæ, & conſumptio) æquatur, dum eundem Chriſtum continet, vt rem oblatam, & ſumenti dum celebrat, ſumptio quæ eſt pars ſacrificii confert gratiam aut illius augmentum. in eo autẽ excellit, quod cedit in ſummum Dei cultum ad quem diſponunt ſacramenta [u] & alii ritus, quos eccleſia in Miſſa inſtituit: & hunc cultum, ſeu honorem ſuum Deus magis intendit, [x] quam hominis utilitatem, quæ prouenit ex ſacramenti ſuſceptione.

5 Hoc ſacrificio expiationis, & gratiarum actionis, [y] tanquam re noſtra ex dono Dei, reddimus Deo æquale tributum, penſionemque quotidianam tam pro peccatorum debito, quam pro eximia natura nobis data, & pro naturæ & gratiæ ſuſceptis beneficiis propriis & alienis: atque ita proteſtamur Deũ bonorum noſtrorum eſſe autorem & conſummatorem. in hunc etiã finem colendi latria Chriſtum Miſſa inſtituitur, [z] & in ea adorandus oſtenditur. In eum finem facta ſunt à principio eccleſiæ loca ſacra & templa, ut fideles conueniant, [a] concionis audiendæ, & orationis cauſa, atque ita Miſſa

C A P. VII.

a Licet [a] baptiſmus Rom. 6. ſit typus mortis & Reſurrectionis Chriſti (dum puer mergitur, & emergit ex aqua) ſi tamen vnus baptizetur pro alio, nihil remiſſionis ei cõfert. & ritus quos eccleſia adiecit baptiſmo aut aliis ſacramentis (de quibus Trid. ſeſſ. 7. de ſacram. can. ult. ſeſ. 21. ca. 2. ſup. lib. de ſacramen. cap. 11.) non pertinent ad vllam ſolemnitatẽ ſacrificii: cum tamen ritus miſſæ de ara, templo, calice & veſtibus ſacris, p tineant ad ſolennitatem ſacrificii, infra cap. 28. & ſeq. Bellarm. 1. miſſ. ca. 16. de ritu altaris.

b [b] Sup. lib. de eucha
c riſt. c. 3. [c] lib. de euchar. c. 3. § 3. probatum eſt ex Chriſo. hom. 17. ad Hebr. Augu. de gratia noui teſtamenti. cap. 34. Triden. ſeſſ. 22. ca. 2. can 2. Bellar. 4 de euchar. cap. 6. propoſ. 4. De aliis differentiis inter ſacramentum & ſacrificiũ Bellar. 1. miſſ. c. 22. c. 24 argum. 1 Sebaſt. c. 14. ad fin. c. 20. D. Tho. 3. p. q. 79. 5. & in lege vet. diſtinctum ſaltem ratione, erat ſacrificium & ſacramentum. 1. 2. q. 102 4. ad 2. & tamen agnus paſchal. fuit ſimul ſacrif. & ſacramentum. & in effectu differt. inf. cap.
d 14. [d] Trid. ſeſſ. 22. cap. 2. & dicetur in
e fra c. 11. 12. [e] Trid. ſeſſ. 22. ca 1. & dic.
f eſt. c. 1. [f] De euch.
g c. 3. [g] inf. ca. 8. & 9. Sebaſt. c. 20. Cano. lib. 12. c. 13. ſumptio euchariſtiæ, ut ſacramenti & poſt ſacramentum, & pertinet ad uſum & operationem illius: ſed conſecratio pręcedit ut præuia actio, quæ eſt effectiua ſacramenti, quæ conſecratio eſt pars
h ſacrificii. [h] Taper. art. 16. licet oppoſitum tenet Sebaſt.
i c. 14. col. 3. [i] Sup.
k A. [k] De Euch. ca.
l 34. [l] inf. c. 14. [m] De
m Euchar. ca. 3. [n] D.
n Tho. 3. par q. 73. 4. & clarius. q. 83. 1. cum Aug. epiſt. 23. lib. 2. ad Simpl. q 3. Torren. lib. 3. conſ. c. 7. § 8. Trid. ſeſſ. 22. c. 2. ſic imago Chriſti eodem nomine & adoratione gaudet, ut ſupra de
o euchar. cap. 32. [o] Luc 22. hæc quotieſcunque fec. in mei memo. 1. Cor. 11. quotieſcun. mãduc. mortem Domini annunc. & in Miſſ. poſt factam conſecrationem dicitur, hæc quotieſcunque fec. &
p mox, vnde & memores domine. [p] D. Tho. 1. p. q. 93. 3. cum Aug.
q lib. 83. qq. quæſt. 74. [q] D. Tho. 3. p. quæſtio. 76. 2. ad 1. q. 78. 2. ad primum, art. 3. c. & ad 2. & 7. Bellarm. 4. eucha. c. 21. col. 2. Sebaſt. c. 9 c. 14. § 2. ex Patrib. Chryſoſt. ho. 24. in 1. Corin. 10. Cyr. catech. 5. Niſſen. ſer. 1. Reſurrec. Greg. 4. Dialog. c. 58. hom. 37. in euãgel. Paſchal. lib. de corpor. & ſanguin. Chriſti. cap. 18. Iſich. 2. in Leuit. c. 8. Raban. lib. 1. inſtit. cler. ca. 31. & ſignificat Leo ſerm. 7. de paſſione. Atque ita nõ fruſtra dixiſſe Patres, quid adſit ex vi ſacramenti in ſpecie panis vel uini. Concil. Florent. Conſtantien. ſeſſ. 13. Trid. ſeſſ. 13. ca-
r pit. 3. [r] Propter q Tertul. Aug epiſt. 23. ad Boniſ. Greg. Guitmund. Lancfrãg. Alger. Sixtus lib. 6. Bibl. ca. 195. Torren. lib. 3. conſ. c. 6. §. 5. aiunt Chriſtum in euchariſtia & ſacrificiu eſſe tãquam ĩ ſigno: quia ſpecies ſunt ſignũ Chriſti præſentis, & duplex ſpecies, & illarum fractio eſt ſignum mortis
ſ typicæ. inf. c. 9. [ſ] Vt Geneſ 22. Abraham dicitur immolaſſe filium: quia feciſti hãc rem. Quia in cauſa iam præparata & de ſe efficaci occidit. in quo & in ſacrificio miſſę fit proteſtatio excellentiæ diuinę q ſit autor vitæ ſibi oblatæ. Sic Beata Virgo dicitur fuiſſe mortua in Adã: in quo omnes mortui ſunt Rom. 5. & 1. Corinth. 5. tanquam in cauſa. & tamen gratia impediuit, ne contraheret illius cauſæ præparatę effectum id eſt
t peccatum. [t] Trid. ſeſſ. 13. cap. 3. ſupra
u de euch. ca 1. [u] D. Tho. 3. p. q. 63. 6. Sebaſt. c. 14. & 20. qa vt alia ſacramenta ordinãtur ad euch. q. 65. 3. ad 3. ita cõſecr. euch. q̃ pręmittit ſacerdos ordinatur ad oblationẽ ſa
x crificij. [x] D. Th. 1. 2.
y q. 101. ar. 4. [y] Quia eſt ſacrificiũ gratiarũ actionis ut dicetur inſ
z c. 14. [z] De adoratione eucha. ſup. de euch. c. 32. Sebaſt. de ſacriſ. c.
a 20. 29. [a] Dion. eccl. hier. c. 3. de ſynaxi. Iuſtin. A pol. 2. ſi. id ſolitum

fieri

Ioan. 4. & alibi vocatur adoratio,
inſtituitur in templo menſa, & alta
b re pro ſacra communione. [b] Qua-
re, ut cruenti ſacrificij fructus, qui
in alios et infideles extēditur, eſt di
gnior & vniuerſalior, quā ſacri: ita
& ſacrificii in cruēti, per quod, ut
ait Conc. Trid. ſeſſ. 22. c. 2. omnem
fructum cruenti participamus.

CAP. VIII.

Referuntur ſententiæ, quod in una actione ſit eſſentia noſtri ſacrificij.

IN Euchariſtia ſub ſpeciebus pa-
nis, & vini continetur corpus,
& ſanguis Chriſti, res aptiſſima ſa
crificio: & in Miſſæ actione ſi rite
celebretur, offertur Deo vere, &
a proprie ſacrificium, [a] iure diuino
inſtitutum. Nam huic competit de
finitio ſacrificij ſup. cap. 3. explica-
ta: & omnia quæ neceſſaria ſunt
ad veram rationē ſacrificii. Quam
veritatem Theologicis argumētis
oſtendemus. 1. ex tribus partibus
quas diximus concurrere in ſacri-
cio. Et variis nominibus & figu-
ris, inf. c. 10. quas partes huic aptāt.
Ex veteri, ac nouo teſtam. iuxta
Patrum traditionem, & definitio-
nem Conciliorum. Atque ita de-
cuiſſe in religione noua Chriſti p-
manere, & iterari nouam hanc in-
cruentam hoſtiā, quæ in modo eſ-
ſet diſtincta à cruento crucis ſacri-
ficio non iterato, c. 3. & 12. Ex effe
ctibus propriis, c. 12. & ſeq. & tan-
dem ex ritibus ſacrificii, de quibus
c. 24. & ſeq. quæ huius lib. inten-
tio explicata eſt in proœmio.

2 Conſtat in miſſa adeſſe tres il-
las actiones ſacras & partes, quæ
b in aliis ſacrificiis reperiūtur. [b] 1. ad
eſt res digna, quæ Deo offeratur,
& hęc materia panis, & vini fit ap-
ta per conſecrationem ſacerdotis:
atque ita ſub pane conſecrato, ſeu
ſub ſpeciebus panis & vini, adeſt,
corpus & ſanguis Chriſti, quo ni-
hil aptius, & Deo gratius pro ſacri
ficio, ſup. c. 5. §. 3. Huius muneris
donatio quędam fit Deo cū ſigno
externo: & iſtius habet ſacerdos
ius quoddam, aut dominium, quia
libero conſecrationis actu rē hanc
c fecit quodāmodo ſuam: [c] nec licet
rem omnino alienā offerre inuito
dn̄o. 2. adeſt externa oblatio quæ
Chriſti autoritate inſtituta eſt, ut
cęremonia in lege permanens in
Dei cultum: ſicut ab eodē Chriſto
d inſtitutū eſt viſibile ſacerdotium, [d]
quod ſacrificii correlatiuū eſt. Of-
ferens applicat fructum, & effectū
ſacrificii etiā aliis perſonis pro qui
bus offert quem effectū ſola eucha
riſtia habet præ cęteris ſacramētis.
3. concurrit, & mors vera quæ fue
e rat in corpore Chriſti: [e] & inſuper
cōmemoratio eiuſdem mortis, cū
viua mortis imagine in vtraq; ſpe-
cie: nā ſi adeſſent tātum quæ ex vi
verborū ſignificantur, eſſet ſub ſpe
cie panis corpus Chriſti defunctū,
& ſeparatum à ſanguine. tandē ex
eadē inſtitutione cōcurrit vlterius
& plenior conſumptio rei immola
tæ inf. §. 5. ſeu mors ipſius mortis,
in ſignū reſurrectionis Chriſti, &
f viuę acceptationis: [f] ſine qua ſacri
g ficium non eſt perfectū, [g] nec aliis
cōfert plenū effectum ex operato.

3 Sunt qui negent ad neceſſita-
tē, aut eſſentiā ſacrificii requiri tres
prędictas partes ſub rōne explici-
h ta. Quidam putant totā, [h] aut pręci
i puam eſſentiam [i] in ſola conſecra-
tione materiæ cōſiſtere, ut vox ſa-
k ficare. i. ſacramentū facere ſonat, [k]
quod fit cum benedictione quadā
ſacerdotis qui ſua libera actione rē
l hanc facit ſuam, ut rem propriam [l]
Deo offerat, & donet. Nam in cō
ſecratione ſecundum confuſam rō
m nem continetur reipſa oblatio [m]
nēpe exterior actus religionis, qui
ex Chriſti inſtitutione cedit in cul
tum Dei, & in proteſtationē diui-
næ excellentię: & id intendit ſacer
dos. Nec videtur requiri, ut expreſ
ſis verbis fiat oblatio, cū ſatis ſit ſi-
gnis, & factis fieri: nec. n. legimus
Chriſtum in vltima cęna obtuliſſe
aliis verbis, quā benedictione cōſe
n cratoria: [n] de qua Io. 17. dixit, ego
ſanctifico. i. ſacrifico meipſum, ut
Cyrill. & patres exponūt: & in cru
ce ipſa perpeſſio mortis qua ſe, &
vitam ſuam donauit in honorem
Dei, proteſtans eſſe autorem vitæ,
fuit oblatio. In ſacrificiis vet. leg.
aut naturæ ſacerdotes non offere-
o bant verbis neceſſariis: [o] ſed ſace-

fieri in die ſolis: q Cyr. li. 11. in Io. c. 58. explicat de die Dominica.
b Bell. li. 3. de cultu Sanct. c. 4. propoſ. 2. [b] 1. Cor. 10. vbi Amb. Item in Hebr. 13. Chryſ. Theoph. Theod. Ocumen. Sedul. Et Apoſto. cano. 3. Irenæ. libro quarto, cap. vigeſimo. Auguſtin. epiſtola 50. Athan. Optat. Tertullian. Euſeb. Nazianzen. Niſſen. Lactant. Saluianus. Hieron. apud Bellarm. ſup.

CAP. VIII.

a Probant [a] Patres à princ. cit.
b contra heret. [b] De quibus, cap. 1. quas partes cōcurriſſe in ſacrificio ver. & leg. naturæ probatū eſt.
c c. 4. & 5. [c] Sacerdos debet habere aliqd ſuum quod offerat. D. Tho. in Hebr. 8. vbi Apoſtolus id docet. Bellarm. 1. Miſſ. cap. 6. col. 2. & ar-
d gum. 8. [d] inf. de ordin. c. 32. 1. Caſtro verb. ſacerdotium. Ayal. 3. p. tradit. tit. de ordin. quia ſacerdos, & ſenſibile ſacrificium ſibi correſpondent, ut correlatiua, Trid. ſeſſ. 22. c. 1. ad fin. ſeſſ. 23. ca. 1. Aug. 10. ciuit. c. 9. & patet Heb. 7. D. Tho. 2. 2. q. 85. 1. Soto. 9. iuſtit. q. 2. 1. Bellarm. 1. miſſ. c. 2.
e col. 4. [e] vt olim in lege ſi quis agnum pridie occiſum, & rediuiuum offerret, hodie Deo, eſſet hodie verum ſacrificium, quo proteſtatur Deo deberi vitā. hinc Patres aiūt ſacrificiū Miſſæ eſſe rememoratiuū, reſpectu mortis, & paſſionis Xpi. Quidam Patres aiunt cruentum, & incruētum eſſe idē numero ſacrificium: quia eſt eadem res oblata, & eadem numero fuit mors, quæ nūc in imagine ſortitur nomen effectus: & idem principalis offerens nēpe Chri-
f ſtus inf. c. 19. [f] Supra c. 1. §. 5. L. ca. 7. Q. R. quæ eſt commemoratio, & figu-
g ra eiuſdē mortis. [g] Sup. ca. 1. quia conſumptis ſpeciebꝰ deſinit prorſus ibi adeſſe corpus Chriſti, nec iam eſt cibus viſibilis, quāuis vero ſola deuoratione non conſumantur ſpecies, ſed poſt digeſtionem ſtomachi, & interdum caſu euomantur, ſatis eſt quod deuoratio eſt via,
h & cauſa ſufficiens, conſumptionis. [h] Sebaſt. de ſacrificio cap. 11. Taper. art. 16. videtur Bellarm. 1. miſſ. c. 12. col. penult. Et tamen Sebaſt. cap. 14. falſo infert contra Taper. priorem eſſe rationē ſacrificij. 1. conſecrationem, quam rationem ſacramenti in euchari-
i ſtia. [i] Videtur D. Tho. q. 79. 7. ad 3. q. 82. 4. ad 1. expreſſius, & 83. 4. c. ad 6. dicit per conſecrationem peractum eſt hoc ſacrificiū: deinde eccleſiam petere huius ſacrificij fructum. & 2. 2. q. 85. 3. c. ad 3. videtur Cano, lib. 12. cap. 13. ad 3. Palac d. 8. quæſt. 1. ad 4. & id tātum ait Taper. art. 16. fol. 279. cum Ioan. Heſſelen. de vtraque ſpecie. tract. 2. fol. 77. Hoſ. inſtitut. cap. 41. Caſtro verb. Miſſ. hær. 1. Tiletan. in defenſ. Conc. Tridem. cap. 15. Gaſpar. Caſſalius lib. 1. de ſacrific. ca. 20. & 25. Alan. lib. 2. de euchar. c. 15 Greg. de Valent. de ſacrificio Miſſ. ca. 2. Turrian. in Clem. lib. 8. conſtitut. cap. 5. 12. 14. Bellarmin. 1. de Miſſa. c. 12. propoſ. fin. c. 2. ad fi. & c. 27. propoſ. 8. & fin. (& tamen propoſ. 7. addit cōſumptionem ſacramenti, ut ſit a ſacerdote eſſe eſſentialem partem ſacrificij quæ pertinet ad deſtructionē victimæ) Claud. de euchariſt. repet. 4. c. 14. ſauct. lib. 47. tit. 4. p. 1. Simeon Archiepiſc. Theſſalon. lib. de myſterijs eccleſ. c. 3. ait eam eſſe ſententiam Orientalium eccleſiarum. ſentit Soto, diſt. 13. q. 2. artic. 1. videtur Maior. d. 9. quæſt. 3. ad 5. dum admittit pro communicādo infirmo licite parochum conſecrare alteram ſpeciem abſque ſumptione. plane ſignificat Magiſ. d. 13. circa princ. & poſtea cum agit de nomine Miſſę. Iren. lib. 4. c. 32. Cypria. ſerm. cęnæ. Rupert. in Exod. 12. Gregor. 4. Dialog. c. 58. ſed clarius Græci Patres, ut Chryſoſ. hom. de proditione Iudæ. Nazianzen. oratio. 2. de Paſcha. Niſſen. oratio. 1. de Chriſti reſurrectione. item Diony. c. 3. eccleſ. hier. & Aug. c. ſemel. de conſecr. d. 2. Iſidor. 6. Etym. cap. 19. aiunt quod ſacerdos dum conſecrat, dicitur ſacrificare, & immolare. At hi Patres, & Doctor. non excludunt alias eſſe partes ſacrificij, ſed aiunt pcipue requiri conſe-
k crationē materiæ. [k] Iſidor. 6. Etym. c. 19.
l & Lexicon. [l] Sup.
m c. 1. § 3. [m] Ambr. in Pſalm. 38. Chriſtus ſe offert: quia ſermo eius ſanctificat ſacrificium. Sebaſtian. ca. 11. 13. ſic in ſacramento pœnitentiæ ſat eſt materiam exprimi
n ſignis vice verborum, & in matrimonio etiam formam. [n] Cano lib. 12. cap. 13. ſed Beauxam. lib. 9 de myſter. paſſio. hom. 9. probat Chriſtum in cœna obtuliſſe cum vocali benedictione, & gratiarum actione, ut ex euang. & 1. Corinth. 11. colligitur, quamuis verba non legamus, & in cruce ſeipſum obtulit, ut dicitur Heb. 5. cum clamore valido verborum commendans ſpiritum in manus
o Patris. [o] Sic verba precatoria, quæ ſacerdos in circunciſione, aut aliis vet. ſacram. proferebat, non fuiſſe neceſſaria tenet Hugo.

lib. 1.

re.i.ſacrificare, [p] erat animal ex uiuo facere mortuũ in Dei cultum. In fer.6. Paraſceues fit quędã celebratio miſſę, ſine uerbali oblatione.

4 Deinde cõſecratio ſignificat cõſumptionẽ ſeu occiſionẽ rei uiuentis, & ſatis repręſentat ſacrificium cruentũ, & mortem Chriſti: [q] dũ ſub ſpecie panis cõſecratur corpus ex ui uerborum ſeorſum à ſanguine, [r] quaſi ſanguis, & aïa ſeparata ſit à corpore, ſic ex Luc.22. mos eccleſiæ habet, ut facta conſecratione ſtatim impleatur Chriſti mandatũ, & recolatur memoria paſſionis, & mortis eius. [ſ] vt ſicut euchariſtia ante uſum habet rationem ſacri, [t] & in ſacrario quaſi in ſtomacho eccleſiæ operatur quendam fructũ, conſeruet illius uiuitatem: [u] ita ante uſum, & conſumptionẽ cõſecratio vĩ habere quãdam rõnem ſacrificij, & conferre fructum illius. [x] deinde ſolam cõſecrationem uidetur ſacerdos facere plenius, & planius in perſona Chriſti, & uerbis illius. [y] dum uero offert, aut conſumit, nõ ita uidetur in perſona Chriſti agere. Ad eum conſecrationis actũ omnio ſupernaturalẽ neceſſarius eſt ſacerdotalis character. [z] In eo Chriſtus ſacraliter mactatur, & immolatur, ut patres uocant: [a] immolatio uero animalis cum fructu erat occiſio, & cõſumptio, [b] etiam abſque manducatione ſacerdotis, ut conſtat de holocauſto. [c] Melchiſedech non legitur de ſuo ſacrificio panis & vini manducaſſe: [d] & quidam negãt Chriſtum dum celebrauit in ultima cœna, manducaſſe euchariſtiam: [e] Quod ſi quis optet expreſſiorem mortis Chriſti repręſentationem, ſatis uidetur dum hoſtia eleuatur, & frãgitur in tres partes, [f] & miſcetur ſanguini: quibus rebus Chriſtus uſus eſt, & illis cõpletur ſacrificium [g] cum expreſſiori ſignificatione ſic Gręci in forma conſecrandi panem, addunt, quod pro nobis traditur: quod ſumũt ex 1.Cor.11. [h] At reuera Patres agnoſcunt alias partes præter cõſecrationem eſſe neceſſarias pro ſacrificio. Nam ſi celebrans (dũ ex calice reperit ſe bibiſſe aquã, aut acetum) conſecret, ut tenetur, aliam hoſtiam, & vinum, ea noua conſecratio nõ eſt noua miſſa cum nouo effectu, nec põt pro illa recipere nouã ſtipem.

5 Alij ſolam cõſumptionem rei (quã præceſſit conſecratio, & oblatio etiam per aliũ facta, ut ita, & requiſita conditio) putant eſſe totam eſſentiam ſacrificij [i] dum fit à ſacerdote ex officio: [k] & per eam tantum aiunt alijs conferri fructum ſacrificij ex operato, pro quibus ſacerdos ſpecialiter obtulit. Quia ſola cõſumptio ſatis ſignificat mortẽ Chriſti perfectam [l] (dum dixit Matt.27. cõſummatum eſt, nempe ſacrificiũ cruentum crucis) ſimulq; ſignificat reſurrectionẽ, inf.c.9.§.5. ſic in leg. veteri præter immolationem occiſionemq; animalis, fiebat conſumptio ſaltẽ ex parte per ignẽ, aut per ſacerdotẽ deuorantem: [m] quaſi eo ſigno ſenſibili Deus per miniſtrum acceptaret præſentẽ donationem ſacrificij, ſine acceptatione n. externa non fit donatio ſimpliciter. [n] hinc putant in fer.6.S.hebdomadæ celebrari ſacrificiũ [o] per ſolã conſumptionẽ ſacerdotis (diſpenſante antiqua eccleſiæ cõſuetudine) abſq; noua cõſecratione materię, & oblatione, & cum altera tm̃ ſpecie, de quo inf.c.9.§.6. celebrans enim nõ pręcipitur ſumere vtrãque ſpeciẽ, niſi dum ſolus conſecrat, [p] quia tenetur vnam ſine altera non conſecrare: in ea autem miſſa impletur p̃ceptũ audiẽdi miſſam ſi illa die fer.6. incidit feſtum Annunciationis: & ſacerdos dicit: orate fratres, ut hoc ſacrificiũ, &c. & in fine, placeat tibi hoc ſacrificiũ. ſic apud Græcos in Quadrageſima mos erat fieri ſacrificiũ pręſanctificatorũ: [q] pręterquã

lib 1. ſacram. p.11.c.10. Durand. d.1.q.3. ſed probabilius uidetur in ſacrificio fuiſſe verba quædam & preces, quam ſacerdos, & populus proferebat. Num.6. Deut.26. tenet Abulenſ. in Leuit.16. q.31. D.Thom.3.p.q.60.6. ad 3. Soto.d.1.q.1. art.6. ad 3. [p] Sic ſumitur Luc.22. hæc quotieſc. fecer. Virg. cum faciam vitula pro frugibus. Vnde D. Tho.2.2.q.85.3. ad rationem ſacrificij ptinet, ut circa rẽ oblatã aliquid fiat, quo conſecretũ Deo. [q] Probat Bellarm. 1.miſſ.c.27. ad 6. ex D.Tho. in general. 2.2.q.85.3 & ſpecialiter. 3.p.q.80. artic. 12. ad 3. quare eccleſia ſtatim facta conſecratione dicit ex Luc.22. hæc quotieſcunque. & 1.Corin.12 quotieſc. mãduc. panem. 1. manducare paratis, mortẽ Domini annunc. Aug. c. cum frangitur. de conſec.d.2. & clarius lib.20. cõtra Fauſt c.18. Bed. hom.2. in octauam Epiph. item probat Bellarm. conſiſtere in ſola conſecratione ex Irenæ. lib.4. c.32. Cypr. ſerm. in cœna. Chryſ. hom. de prodit. Iudę. Gregor.4. Dialog. cap. 58. [r] Sup. c.7. Q. quia rei viuẽtis quę offertur, occiſio, & cõſumptio eſt de eſſentia ſacrificij, ut agnoſcunt etiam hęret. vide Bellarm.1. miſſ c.25. arg.3. ad fin. [ſ] Quia in miſſa dicitur, hæc quotieſcunque, vnde & memores Dñe. Quaſi memoria paſſionis recolatur in ſola cõſecratione. [t] Supra lib de euchar. ca.3. Trid. ſeſſ.13. cap.3. can.4. D.Tho.3.p. q.82.1.c. ad 2. art.4. ad 2. Bellarm.4. de euch. à c.2. Claud. de euch rep.4.c.14. [u] Lib. de euchariſt. cap.39. [x] Gaudent. tract.2. ſuper ſcriptur. poſt princ. dicit, panis immolatus reficit, & conſecrantes ſanctificat conſecratus. [y] Fatentur Patres ex euang. quod ſacerdos nõ ſuo, ſed Chriſti nomine profert verba conſecratoria, in ſenſu formali: & partim recitatiue. lib. de euchariſt. cap. 18.§.4. [z] Quare Trid. ſeſſ.22.c.4. ex eo infert, non omnes eſſe ſacerdotes ad offerendum ſacrificium: quia non omnes habent hãc poteſtatem conſecrandi. cum tamen actus offerendi, & conſumendi ſecundum ſubſtantiam poſſet fieri à laico: ſicut & cantare epiſtolam miſſæ, aut euangelium. [a] Sacrificium miſſæ vocant immolationem Chryſ. hom.83. Matth. Aug. epiſt.23. & Boniſ. Fulgent. lib.2. ad Monimum. cap.2. Trident. ſeſſ.22. cap.1. atque ita ipſam conſecrationem vocant immolationẽ, quæ eſt ſacrificatio, Conc. Toletan.12. cap.5. habetur cap. relatum. de conſecr. diſt.2. Gregor. lib.4. Dialog. cap.18. in hora immolationis ad ſacerdotis vocem, cęlos aperiri. [b] Giraldus ſyntag.17. Abulenſ. in Exod.12. fol.172. col.3. in Leuit. fol.19. [c] [d] At hoc ſoluitur ex dictis, c.1.§.5. quia de mandato ſacerdotis applicabatur ignis holocauſto. & Melchiſ. vere comedit pro more ſacerdotum, qui participant de ſacrificio, inf. cap.30. [e] Cornel. ep̃s Biton. de quo tamen illum bene carpit Cano. lib.12. cap.13. cum communi Patrum Bellarm.1. miſſæ. c.24. [f] Fractio in tres partes, ſignificat paſſionẽ qua Chriſtus vulneratus eſt manibus pedibus, & latere, inf. cap.34. [g] Tenet Cano. c.13. ad 4. & fauet D.Tho.2.2.q.85.3. Vualfrid. de reb. eccl. c.22. Humbert. contra Nicetam, & quidam Græcorum Ration. lib.4. c.51. Innoc. lib.6. de offic. miſſ. ca.23. & ſimili tract. Raban. Iſid. Alcuin. Remigius Amalar. apud Caniſ. de euchariſt. c.10. lit.K. Democ. lib.4. c.34. quia in miſſa dicitur quotquot ex hac altaris participatione ſumpſerimus: & ſacramenta quæ ſumpſimus. Reſp. non ſignificat qđ fractio hoſtię (qua diſtribuitur cõmunio in laicos aſtantes) pertineat ad ſacrificium, niſi quia paſtor in miſſa conſecrare ſolet formulas, qbus populos nutriatur, eſt tenetur, aut vult communicare. ſic 1. Corinth.10. panis quẽ frangimus, vbi Chryſ. hom.24. & Act.2. & 10. At fractionẽ pertinere ad integritatem ſacrificij probat Cano, & Cland. in Liturg. & citat Chryſ. German. Cabaſil. c.7. & 8. cui fauet, ſed non dicit D.Tho.3.p.q. 78.1. ad 2. & q.83. 5. ad 7. [h] 1. Corint. 11. corpus quod p̃ vobis traditur. & Luc.22. Græc. de pſenti habetur Clemenon. 1. quod frãgitur, ubi Ambroſ. idem Chryſoſtom. Baſil. in Liturg. Clemens lib.8. conſtit. cap.17. quia fractio hoſtiæ ſignificat fractionem, & mortẽ Chriſti. At reuera fractio nõ pertinet ad ſubſtãtiam ſacrificij probat Bellar. 1. miſſ. c.27. ad fin. & li.2.c.10. obiect.9. nam in Miſſa priuata (vbi ſolus celebrans communicat nec adduntur formulę) nihil deeſt ad integritatẽ ſacrificij. idem Sebaſt. c.11. inf. c.10. fin. [i] Albert. d.13. art.24. Ledeſ.1.p.q.23. art.4. ad fin. Quidam Recent. Vict. Peña, Bañes. [k] At conſumptio, & cõio quæ fit à laico, non eſt pars ſacrificij: nec prodeſt alijs ex operato, quam ſoli cõicanti. [l] 1.Cor.11. quotieſc. manduc. panem. mortem Dñi annunciab. quod tamen quidam exponunt quoties manducare paratis. [m] Cit.§.2.F. [n] Cap.1.§.3. A. vt profeſſio eſt traditio perfecta: quia cum ſigno ſenſibili acceptatur à Prælato vice Dei. [o] Autores cit. I. ſed plane contra Innoc. I. epiſt.1.c.4. D.Tho. & alios cit. inf. & oppoſita ſnĩa admittit ſine cauſa multas diſpenſationes. hic mos Paraſceues durat à plus mille annis. Innoc. I. Gregor.1. in offic. Paraſc. Ordo. Rom. Raban. lib.2. inſtit. cler. c.37. Micrölog. de eccleſ. obſeru. c.19. Bellar.4. euchar. c.24. col.10. [p] Sic qui ſacerdotio initiantur (quia quiſque non conſecrat ſolus, ſed cum ep̃o principali) non ſumunt vtramque, ſed alteram ſpeciem. in ea enim nulla quæ eſt moraliter una, ſatis eſt in cõi quod fiat per aliquem conſumptio vtriuſque ſpeciei. [q] Apud Græcos dicitur ſacrificium præſanctificatorum; quando in multis diebus con-

ſumit

in ſabbatis & dominicis, & feſto Annunciationis: in quibus populus tenebatur audire miſſam.

6 Alii putãt oblationem abſque noua conſecratione (quæ uidetur
r præparatio materię [r]) eſſe totam eſ
ſ ſentiam ſacrificii. [ſ] (ſacerdos enim
t à Deo conſtituitur vt offerat, [t]) & cõferre præcipuum fructum ex o-
u perato ante conſumptionem: [u] nã in ſcripturis, & apud Patres idem
x eſt offerre & ſacrificare. [x] quare dum in miſſa fit oblatio rei conſecratæ (dicente ſacerdote unde &
y memores domine offerimus [y]) ſtatim ea res cum ſit Deo gratiſſima, acceptatur à Deo in ſatisfactionẽ, & quandam impetrationem pro illis, quibus ſacerdos applicat miſſam ex intentione: quamuis ſtatim obiret celebrans: aut ob caſum incidentem, vt ueneni deprehenſi,
z ſeu miraculi, non ſumeret. [u] Hactenus de aliorum ſententiis.

CAP. IX.

Ad ſacrificij ſubſtãtiam & fructum pertinent hæ tres partes: conſecratio materiæ, oblatio, & conſumptio: & quæ ſit potior? Alia quæ concurrunt, non pertinent ad eſſentiam.

VEra ſententia eſt quod prædictę tres actiones conſecratio, oblatio, & conſumptio ſacerdotis in miſſa, pertinent intrinſecè ad rationem ſacrificii vt partes neceſſariæ, non tantum integrales, ſed eſ
a ſentiales. [a] Chriſtus enim, qui in rebus poſitiuis libera inſtitutione tribuit eſſentiam rei, inſtituit ut expreſſa & diſtincta ratione adeſſent omnes hæ partes, quibus expreſ-
b ſe [b] ſignificaretur myſterium ſacrificii cruenti, mors, & reſurrectio ipſius. ſic inſtituit ad eſſentiam baptiſmi puerum non tantum mergi, in ſignum mortis, ſed emergere in ſignum reſurrectionis: & per verba quę clarius indicant ablutionem ſpiritualem, fieri inuocationem in nomine P. F. & SS.

2 In ſpeciali noua materiæ conſecratio eſt de lege pars una neceſ-
c ſaria noui ſacrificii, [c] quod in actione ſacerdotis conſiſtit: vt bene pro
d bat prima ſententia: [d] & pro cõſecratione neceſſarius eſt character. ſi vero hoſtia eſſet per alium ſacerdotem aut pridie conſecrata, adeſt quidẽ ipſiſſimũ Chriſti corpus tan
e quã res apta pro ſacrificio, [e] (vt Incarnatio & ſanctificatio humanitatis Io. 17. tanquam materia oblata, pertinuit ad ſubſtantiam ſacrificii cruenti) at ſine libero conſecrationis actu non haberet ſacerdos ius
f in rem oblatam quaſi propriã, [f] ne de alieno ſacrificare uideatur: quare requiritur noua materiæ conſecratio pro nouo ſacrificio, vt pro noua abſolutione requiritur noua aut eiuſdẽ aut alterius peccati confeſſio, quæ ſit materia proxima ſacramẽti. In fer. 6. Paraſceues nõ fit proprie ſacrificium, vt §. 6. dicetur, cum non fit noua hoſtiæ conſecratio. quod ſi. 2. ſacerdos pficiat Miſſam alterius, qui poſt conſecrationem defecit, ex utroque celebrãte fit unus miniſter, & unum ſacrifi-
g cium. [g] ſi parochus dum renouat euchariſtiam, cõſumat hoſtiam ab alio conſecratam, eam uero quam conſecrauit reponat in ſacrario, fit
h integra miſſa [h] ex eo, quod celebrans in eo officio utitur triplici actione, qua cõſecrauit, obtulit, ac ſumpſit corpus Chriſti. ſi parochus carens pane quẽ conſecret, oſtẽdat populo hoſtiam ſacratã pridem cõſecratam (quãuis eam eleuaret, frãgeret & ſumeret etiã ſub utraque ſpecie, ea intentione ut populus audiat miſſam in feſto) non eſt ſacrifi
i ciũ [i] quod aliis proſit ex operato.

3 Expreſſa oblatio facta per ſacerdotem, qui in ea miſſa conſecra
k uit [k] panem & uinum, nõ eſt tota

ſomit ſacerdos, & offert hoſtiam quæ alio die fuerat conſecrata: habetur in 6. ſynod. can. 52. 55. vbi Balſam. Apoſt. can. 65 & in ſynod. Laodicen. can. 49. idem. Leo Tuſcus ſuper Litorg. Chryſoſt. ſin. Bellarm. 4. euchar. c. 24. col. 7. At reuera illud non erat ſacrificium miſſæ, ſed ſola communio data etiam ſacerdotibus ex ſacrario: nam in dominicis Quadrageſimę, & feſto Annunciationis Græci celebrabant cum noua conſecratione & oblatione, vt populus audiret miſſam. & alicubi ſemel in anno, & ſeruabant ſpeciem panis pro toto anno. Sophr. prat. ſpiritual. c. 79. Bellarm. lib. 4. euchar. cap. 24. col. 7.
r & 10. [r] Vt conſecratio chriſmatis eſt præparatio pro ſacramento confirmationis, & olim ſegregatio agni quinque diebus ante immolationem, erat præ
ſ paratio ſacrificij. [ſ] Tenet Clictou. lib. ſecundo, Antiluther. cap. 16. Roſſenſ. in defenſ. aſſertioonum. Henric. viij. Ekius. lib. 3. de ſacrificio miſſæ. cap. 9. ſignificat Diuus Thomas. 3. parte quæſtio. 82. quarto, ad primum, & ſecundum. & quæſt. 83. 4. cap. ad ſextum. ſumptionem pertinere ad uſum ſacrificij. & Pius V. in catechiſ. tit. de miſſ. ait ſacramentum euchar. cõſecratione perficitor, omnis autem ſacrificij uis in eo eſt
t vt offeratur. [t] Heb. 7. & 10. & in ſacerdotis conſecratione dicitur, accipe poteſtatem offerendi. ex concil. Flor. & uſu eccleſ. Triden. ſeſſ.
u 23. c. 4. [u] Vt ſupra
x §. 4. C. D. [x] Supra
y cap. 1. §. 3. [y] Aduertit Innoc. lib. 5. de miſſ. cap. 4. Diuus Thomas 3. parte quæſtio. 83. 4. ad octauum. Gabriel. lectio. 53. idem in Liturg.
z Iaco. & Baſil. [a] Inf. cap. 37. & ſequen.

CAP. IX.

a VT [a] in homine caput, cor, & iecur ſunt partes integrales neceſſariæ, ſed anima & corpus ſunt partes eſſentiales, ita in ſacrificio miſſę non ſola conſecratio & oblatio, ſed conſumptio pertinet ad complementum eſſentiæ. Magiſt. diſtin. 13. facit D Th. q. 80. artic. 12. ad tertium. quæſt. 82. 4 (quod uero addit articu. 4. ad primum. vſum non pertinere ad rationem: mox explicat ad ſecundum. de vſu euchariſtiæ ut ſacramentum eſt.) Gabr. lect. 15. lit. G. lect. 26. G. Viguer. cap. 16 §. 3. verſ. 11. Caſtro. miſſ. hær. 2. col. 8. §. præter iſtam. Soto. diſt. 13 q. 1. art. 6. art. 8. §. dubium ergo. quæſt. 2. art. 1. col. 7. § quo circa. & artic. 2. §. ſed rogas. Ledeſ. queſtio. 23. 4. Cano. cap. 13. ad quartum. Victor. & communis Recent. ſic beatitudo eſſentialis non ea ſola uiſione Dei ſed ſimul in Dilectione Dei neceſſaria cõſiſtit eſſentialiter, ut fatetur D. Thomas. 1. 2 quæſt. 4. articu. 8. ad tertium, nec mirum ſi in re artificiali (quæ conſtat ex accidentibus ut beatitudo, uel ut ſacrificium conſtat ex actionibus) complementum pertineat ad eſſentiam. ut forma uerborum ad eſſentiam ſacramenti, quia Chriſtus inſtituit ne ſit ſacramentum, niſi adſit expreſſior ſignificatio per uer
b ba. [b] Sic ſat eſſe ſpecies panis ad repræſentandam mortem Chriſti: & tamen Chriſtus ſub præcepto uoluit utrãque ſpeciem conſecrari, vt expreſſius ea
c mors ſignificetur. [c]
d [d] Communis ſententia, & cit. cap. 8.
e § 3. [e] Perſpicuis verbis Chriſtus dixit eſſe ſuum corpus. Trident. ſeſſio. 13. cap. primo, ſup. lib. de euchariſt. capit. 19. §. 3. V. ſic ſtatim poſt conſecrationem in miſſa uocat hoſtiam ſanctã, ſcilicet rem oblatã. ſed falſo infert prima ſententia, ſatis eſſe ad ſacrificium, ſi Deus crearet corpus Chriſti ſub illis accidẽtibus, nec vnquam præfuiſſet ſubſtantia panis vel vini. At ſane ſi deſit actio conſecrationis per ſacerdotem, non eſſet plena ratio ſacrificij noſtri, in quo offeramus Deo rem noſtram, ut Apoſtolus dicit Hebr. 8.
f vbi Diuus Thom. [f] Supra cap. primo, §. tertio. ca. 2. §. ſecundo. lit. C. ſic nemini licuit uitam ſuam, aut alterius hominis etiam ſerui innocentis offerre ſacrificio cruento, bene tamen uitam animalis: quia non eſt Dominus vitæ humanæ, vt eſt brutorum, quorum ſubſtantiam in ſuum vtilem cibum homo conſumit tanquam Dominus: cibus enim etiam apud Minoritas dominij permanentis incapaces, magis eſt meus, quam pes, manus, aut oculus: & magis utilis, quia cibus in omnes partes hominis conuertitur, & cum oculo fit oculus, &c. nec cibum conſeruo in externa arca, vt numos, aut ueſtes meas, ſed intra meipſum totum, & ſimul conſeruor à cibo. Ita Chriſtus, iuxta hymn. ſe naſcens dedit ſocium, conueſcens in edulium, ſe moriens in pretium, ſe regnans dat in præmium. & dum ait Ioan. 6. caro mea uere eſt cibus. dedit nobis dominium quoddam aut ius, vt hunc cibum tanquam rem noſtram Deo offerre
g poſſemus. [g] Inf. cap 36. & 40. [h] Sic faciunt interdum quidam
h parochi. [i] [k] Alias dum ſacerdos de manu alterius recipit com-
i munionem, ſi eam offerret abſque ueſtibus ſacris, eſſet ſacrifi-
k cium, quod aliis prodeſſet ex operato: & poſſet accipere pitantiam. uel ſi diaconus tanquam miniſter eccleſiæ id faceret, aut laicus. Quod omnino eſt falſum, quia non offert niſi ſacerdos qui conſecrat, Trident. ſeſſione 22. cano. primo. & facit

cit ſeſſ. 23. c. 4. dicit non offerre quoſdam, quia non ſunt ſacerdotes, Diuus Thomas, 3. par. quæſt. 82. tertio. nec Diaconus miſſam ſacerdotis deficientis poteſt perficere. [l] Diuus Thom. quæſt. 83. quinta ad tertium, & ſeptimum. [m] [n] Supra cap. 8. §. 6. dum dicit, vnde & memores domine offerimus. [o] Supra cap. 8. §. tertio. N.

eſt in Diuinit atē. de quo li. de euch. c. 24. §. 3. N. in ſecūda ſentētia hoc ſignificat ritus dū attollitur hoſtia. [e] Id Matt. 27. conſummatū eſt, ſignificat conſummata eſſe prophetarum oracula de omnibus pœnis quas paſſurus erat uſque ad finem uitæ. Chryſoſto. Auguſt. Cyril. Theophyl. & alii. Bellarm. 1. Miſſ. cap 25. col 6.

eſſentia [l] ſed pars diſtincta ſacrificij: [m] & oblatio fit ſimul uerbis, [n] ſicut & Chriſtus in cruce & cœna obtulit cum prolatione uerborum: [o] quia uerba expreſſius ſignificant ſacrificium cruentum. nam ſola conſecratio panis (& olim mactatio, animalis) habet de ſe uartam ſignificationem, niſi per uerba & intentionem ſacerdotis determinetur: vt ſacramentorum materia determinatur per intentionem & verba miniſtri, tanquam per formam. Circa oblationem diſtinguūtur. 4. offerentes, [p] inf. c. 17. Chriſtus, eccleſia, laici qui aſſiſtunt Miſſæ, & ſacerdos per quem omnes offerunt. vt per miniſtrum Chriſti ex officio. [q] quæ oblatio ſacerdotis determinat miſſam in hunc aut illum finem & effectum, & applicat iis vel illis perſonis: & hinc ſacrificium ſumit quandam rationem formæ, vt inſtrumentum habet formam ex ordine ad finem. Laicorum oblatio materialiter ſe habet, & non pertinet ad rationē ſacrificii, vt pars illius, & laicus qui non eſt miniſter, non poteſt portionem miſſæ ſibi ex operato prouenientem applicare alteri: [r] miſſam tamen quam ſtipe data pro ſe petiit, applicabit alteri per manū ſacerdotis. Sic populus dicebatur offerre ſacrificia Exo. 5. Leuit. 22. Num. 28. aut immolare agnum paſchalem. [ſ] Exo. 12. quia per manū ſacerdotis offerebat. Saul vero laicus. 1. Reg. 13. arguitur ſtultitiæ, quod per ſe ipſum obtulerit ſacrificiūm, & Vſias Rex adolens incenſum. 2. Paralyp. 26. (qui Matt. 1. vocatur Ozias) punitus lepra obiit: eo quod præſumpſerit uſurpare ſacerdotis officium.

4 Conſumptio quæ fit per ſacerdotē [t] (qui aliorum ēt offerentium nomine bibit potum ſanguinis, [u] tanquā os corporis myſtici) eſt pars & complementū ſacrificii. [x] hinc ſacrificiū Græc. dicitur thyſia. i. mactatio, & theleti. i. conſummatio. nec datur ex operato fructus effectuſque ſacrificii niſi facta cōſumptione, [y] quæ eſt ſignū diuinæ acceptationis. [z] in quo fit realis applicatio ſacrificii ex Chriſti inſtitutione. Vt eucharistiæ ſacrum non cōfert proprium effectū ſine uſu & ſumptione. quare ſi celebrans decedat ante conſumptionē, vt ſibi non recipit gratiā, aut alium fructū ex operato, ita nec aliis pro quibus offerre cœpit, cōfertur ex operato fructus ſatisfactionis aut impetrationis. Sic merita Chriſti ſine cōſummatione ſacrificii cruenti per mortē (de qua Matt. 27. conſummatum eſt) non ſunt de facto acceptata à Deo, tanq̄ efficacia ad apertionē cœli. [a] & apud Gētiles facta libatio, & deinde immolatio ac dedicatio ſeu redditio, nō cēſebatur ſacrificiū, ſi propter impedimentū & defectum in victima repertum, non liceret litare, id eſt, conſumere ſacrificium, vt dictū eſt. [b] in leg. vet. præter immolationē occiſionemq; animalis, fiebat quędam cōſumptio per ignē, aut per ſacerdotem deuorantem: [c] per quem vt per miniſtrū ſuum cēſebatur Deus acceptaſſe ſacrificiū.

5 Conſumptio clarius ſignificat mortem & occiſionem rei immolatæ: quam etiam deſignat conſecratio vtriuſque ſpeciei, infr. §. 10. Deinde cōſumptio rei mortuę per ignem aut deuorationem, ſignificat conſumptionem mortemque ipſius mortis quę facta eſt per Chriſti reſurrectionem [d] vbi abſorpta eſt mors in uictoria. 1. Corinth. 15. & quod Matth. 27. dixit, cōſummatum eſt: [e] ſignificat plenā conſummationem ſacrificii per reſurrectionem, quando expirauit lex vetus, & cœpit obligare noua. ſup. lib. de bapt c. 2. ſic Luc. 3. dixit, tertia die cōſumor. Quare ſacerdos in Miſſa (dum offert panē, & iterū facta conſecratione [f]) dicit, ſe offerre in memoriam Paſſionis, Reſurrectionis, & Aſcenſionis Ieſu Chriſti. quod etiam habetur in Liturg. Iacobi, Baſil. & aliorum Grę. Nam Patres ex Euchariſt. probant Reſurrectionem, & Aſcenſionem Chriſti: vt in ſacrificio adeps aut thus ī ſuffitū magis ſpūalem cōuertitur & aſcēdit in cęlū. [g] & Eſa. 55.

[p] Inf. cap 13. & Bellarm. 1. Miſſ. cap. 9. [q] Diuus Thom. q. 80. 12. ad tertium. Sacerdos bibit ſanguinem nomine totius eccleſiæ ſi uero nō eſſet eccleſia puta ſi nemo eſſet in mundo præter vnum ſacerdotem peccatorem hic fructuoſe offerret ſacrificiū nomine Chriſti: & cum fructu baptizaret infantem vice Chriſti, intendēs quod Chriſtus inſtituit, licet negaret eccleſiam. De facto tamen ſacerdos ſimul eſt miniſter eccleſiæ reſpectu orationum, & piorum rituum miſſæ, quos eccleſia adiecit ad augendum cultum Dei: ut qui contribuunt ſuas ſtipes celebranti participant & augēt fructum ſacrificii. [r] Diuus Thomas, ſupra Soto, diſtin. 13. quæſtio. 2. 1. col. 11. vt laicus ſatisfactionem, quæ ſibi prouenit per ſuſceptionem baptiſmi, aut per impletionē pœnitentiæ iniunctæ à confeſſario, non poteſt applicare alteri, quia eſt actus perſonalis. [ſ] Bellarm. 1. Miſſæ. ca. 7. ad fin. [t] Sup. R. ſecus de laico: vel ſi diaconus de facto offerret hoſtiam ab alio conſecratam, & conſumeret eam. [u] Supra Q. [x] Soto. diſt. 13. quæſt. 2. 1. Cano. lib. duodecimo, ca. 13. ad quartum. Recen. Thomiſt. & plane Diuus Tho. 2. 2. quæſtio. 85. 3. ad tertium. quæſt. 86. 1. & 3 par. quæſtio. 80. 12. ad tertium facit. quæſtio. 82. 4. (vbi tamen ad 1. & 2. negat uſum pertinere ad ſubſtantiam ſacramenti.) Bell. 1. miſſ. c. 27. propoſit. 7. & id fatetur eſſe D. Th. Sebaſt. c. 11. (ſed male impugnat. c. 12.) Et cit. ſup. c. 8. §. 5. I. vt Viguer. Led. q 23. 2. 4. Caſtro Miſſ. hæ. 2. col. 8. §. preter iſtā Gab. lect. 15. & 26. G. [y] Soto, Cano, Ledeſ. Recen. Angles. in flor. Theolog. ti. de miſſ. pag. 185. & cit. ſup. c. 8. §. 5. lit. I. Conc. Tol. 12. c. 5. c. relatum. cōſ. d. 2. & in miſſa dicitur, quotquot ex hac altaris participatione. [z] Sup. c. 1. §. 5. [a] D. Tho. 3. p. q. 48. 5. [b] Sup. c. 5. §. 5. [c] colligit Aug. 16. ciuit. c. 5. fin. ſup. c. 1. §. 5. E. [d] Sup. c. 1. §. 5. L. & inf. §. 12. T. Patres. Ambr. Augu. Alger. lib. penult. cap. 14. ex myſt. euchariſt. probant carnem Chriſti ſurrexiſſe immortalē, & Aſcenſionē quos affert Clau. rep. 2. c. 12. rep. 4. c. 9. & 10. & cont. Eutych. dicentē quod ſaluā poſt Reſurr. & Aſcēſio. caro cōuerſa

[f] Suſcipe ſancta Trinitas. Et, unde & memores domine offerimus. [g] Claud. rep. 2. ca. 12. rep. 4. ca. 9. & 10. probat ex patribus, quod in Euchariſtia, & Miſſa repræſentantur omnia fere myſteria, quæ continē tur in Symbolo: vt Incarnatio, partus ex Virgine, Paſſio & mors: deſcenſus ad inferos & reſurrectio. De Aſcēſione Chriſti probat repręſentari per ſuffitum ſacrificij, ut thuris, quod mutatum in ſubtiliorem ſubſtantiam aſcēdit in cœlum. Cyril. libro 12. in Ioan. cap. 57. & cum Synod. Epheſin. in epiſt. ad Neſtorium, ubi id probat, quia Chriſtus Ioan. 6. mirantibus, de myſterio euchar. dicit, ſi ergo videritis filium hominis aſcendentem vbi erat prius. ibi Cyril. & Aug. ſerm. 2. de uerb. Apoſt. Athan. epiſt. contra Gregales Sabellij. Chryſoſt. ad popul. hom. 55. 61. ſed magis ad rem hom. 2. & Leo epiſt. 40. ca. 1. & ſer. 1. de Aſcen. fuiſſe argum. Deitatis, quod ut deſcendit de cœlis, non deſerens illos, ita aſcēdens de terra, maneret ſimul nobiſcū in euchar. ſanct Bernard. ſer. in cœna. Et quia in Chriſto fuit duplex priuatio, nempe uitæ & honoris (Sap. 2. tormento & contumelia interrogemꝰ eū. Pſ. 40. quando morietur & peribit nomen eius) vt deſtruxit mortem morte ſua per reſurrectionem conſummata (Luc. 3. & 3. die conſumor) ita cōſumpſit ignominiam crucis Aſcenſione honorifica, qua ſedet ad dexteram Patris. Caietan. bene opuſc. de error. circa ſacriſ. miſſ. c. 9. 2. ut refricat memoriam mortis, ita & ignominiæ quam ſuſtinuit: quaſi paratum ſe oſtendat iterum mori pro ſingulis, ſi opus eſſet. Chryſoſt. Theophyl. in id Galat. 2. qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me. & ſic reuelauit Chriſtus Carpo, vt refert Diony. epiſt. 8. ad Demophilum. Suar. 3. p. quæſt. 1. artic. 4 dub. 5. fin. ſic Luc. 15. pro una oue perdita uenit bonus Paſtor. At quia probabilius eſt quod pro unico peccante non ueniſſet ut pateretur pro illo (Diuus Thom. & recent. 3. p. q. 1. 4. ad primum.) certe in euchariſtia ita totum ſe donat ſingulis cum myſtica morte, & ita quoad ſufficientiam mihi proficit mors eius, debeoque ei gratias, ac ſi pro

me

dabo uobis ſancta Dauid fidelia. [h] quod de reſurrectione exponit Paul. Act. 13. & particula quæ miſcetur ſanguini, ſignificat reſurrectionem, in quo corpus reunitum eſt animæ. De hac mortis conſumptione dicitur Oſeæ. 13. ero mors tua ò mors. [i] numeraturque una lux & dies inter duas noctes in triduo mortis Chriſti, eo quod inter mortem peccatumq; fuit plenum ſacrificium. i. mors Chriſti per reſurrectionem conſummata, quę illas duas mortes cōſumpſit. [k] ſic ergo ſacrificium incruentum eſt ſimul ſignum Reſurrectionis: & Miſſa ex præcepto fit in Dominica, in memoriam reſurrectionis. [l] ſic baptiſmus (qui Hebr. 10. vocatur hoſtia pro peccato) eſt typus mortis & Reſurrect. & ſignificat ac efficit eum fructum, qui nō eſt ſola remiſſio peccati per non imputationem, ſed renouatio per vitam gratiæ & donorum, ut probat concil. Trident. ſeſſ. 6. cap. 7. ex Rom. 6. mortuus eſt pro peccatis: ſed reſurrexit propter iuſtificationem noſtram. Ita ſacrificium ordinatur nō tantum ad deſtructionem peccati, ſed ad reſurrectionem animæ, conſeruationem gratię, & adeptionem gloriæ, [m] ut reſurgens aſcendat in cęlum, ad imitationem Chriſti. (ſic ſacrificium olei ſignificat gratiam: ſalis uero pręſeruationem à corruptione, & ſapientiam. [n]) Atque ita plena conſumptio ſacrificij & mortis ſignificando cauſat in toto homine plenum effectum ſacrificij, [o] nempe deſtructionem mortis & mortalitatis per corporis reſurrectionem. [p] Nam & Chriſtus ex conſumptione ſui ſacrificij, particeps extitit effectus & ſecundum animam per actualem quandam refectionem: [q] & quendam ſacrificii effectum ſecundum poſſibilitatem carnis habuit. [r]

6 Sola conſumptio hoſtiæ pridiè conſecratæ, quæ fit in fer. 6. Paraſceues, non habet rationem ſacrificii, [ſ] (niſi lata ſignificatione, ut cap. 8. §. 5. dicitur) quia eo die quo pręſens fuit uerum Chriſti ſacrificiū in cruce, decenter noluit eccleſia adeſſe ſacrificiū memoriale, & uetat ſacramenta euchariſtiæ penitus celebrari: [t] vt præſente luce ceſſat vmbra & figura. tunc enim ſacerdos nullum dicit uerbum quo oſtendat ſe offerre, non facit memento, nec dicit orationes poſt communionem: & ſumit abſque ulla diſpenſatione ſpeciem tantum panis, cum tamen ius diuinum præſcribat ſacrificium non fieri niſi ſub duplici ſpecie. Sic quod apud Gręcos dicitur præſanctificatorium [u] non eſt nouū ſacrificium: ſed pertinet vt pars ad ſacrificium præcedentis temporis. vt ſi hodie in medio miſſæ deficiat ſacerdos, & cras alter conſumat & perficiat, fit vnū ſacrificium ex vtroque. dicitur tamen Dan. 12. ſemper offerri iuge ſacrificiū miſſæ. & Matt. 6. panis quotidianus: [x] quia vnius diei defectus pro nihilo reputatur.

7 Conſumi dicitur in miſſa res oblata: non quod corpus Chriſti ſecundum ſe conſumatur, ſed quia conſumptis ſpeciebus, ob quas id ſacrificium dicitur viſibile, corpus Chriſti quod manducatur, quatenus eſt cū his ſpeciebus ſacramentaliter colligatū, denominatur frangi & conſumi, lib. de euchar. c. 20. fin. Et vt cibus dum intrat ſtomachum (licet non ſtatim abſumitur) dicitur eo vſu conſumi, [y] quia eſt in via corruptionis per ſe ordinatæ, fit nutritio: ita ſpecies ſacramentales manducatione dicuntur conſumi in cauſa, quia deinceps, nō apparent vt ſenſibiliter offerantur, nec manent aptæ, vt iterum ſumantur: & ſunt in via vt iis corruptis deſinat ibi eſſe corpus Chriſti. Per accidens vero eſt quod poſt uomitum ſumentis expulſæ poſſint iterum manducari: nam prima ſumptione, quamuis in ſtomacho non conſumantur, datur effectus ſacramenti & ſacrificii. Nec vitalis manducatio requirit vt cibus conuertatur in ſubſtantiam aliti: ut conſtat de cibo quem Chriſtus poſt reſurrectionem vere comedit. [z]

8 Si ſacerdos ſumat ſigillatim plures hoſtias aut particulas, quas vna verborum forma conſecrauit, & deinde obtulit, non facit multa ſa-

me ſolo mortuus eſſet, incarnatus, & ſe in euchariſt. pro me ſolo inſtituiſſet. Diuus Thomas ſup. ad 2. Auguſt. ſoliloq. cap. 14. Anſelm. in Galat. 2. & ita ſe explicat Chryſoſt. lib. 2. de compunct. cordis. & hom. 33. 34. 39. in Geneſ. & ſer. 2. in Rom. & Dionyſ. loquitur de ſalute totius generis humani, vt Luc. 13. [h] Sic exponitur in Acto. 13. & Tertull. 3. contra Marcio. capit. 14. & Eſa. 55. ſenſus eſt dabo ſancta Dauid (ſumitur pro ſingulari) id eſt ſanctum Chriſti corpus de ſemine Dauid ſumptum, fidelia, id eſt incorruptum & firmum. Hieronym. & 70. interpr. & præmiſit Eſa. 55. venite, emite uinum & lac. 1. pinguedinē: comedite bonū &c. (ſic Zachar. 9. vocatur bonum ſine addito, id eſt optimū, de euchar. quod eſt bonum eius) & id Eſai. de Euchar. exponit Hieron. Leo Caſtri, & citat Ambroſ. de inſtit. virg. c. 13 lib. 1. de ſi cap. 7. lib. 3. de Spiritu ſancto. c. 18. fin. [i] in Liturg. Iaco. Gabr. lect. 8 cum Innoc. facit D. Thom. 3. par. quæſt. 83. 5. ad 9. Amalar. lib. 3. offic. c. 31. Bellar. lib. 2. miſſ. c. 27. inſ. cap. 34. §. 4. fin. [k] Diuus Thom. 3. p. q. 51. 4. [l] Turrian in Clem. lib. 7. conſt. cap. 37. ad fin. [m] D. Thom. 3 par. q. 22. art 2. [n] D. Tho. 1. 2. quæſt. 102. artic. 3. ad 13. & 14. [o] colligitur ex Aug. epiſt. 23. ad Bonif. ſacrificium ſignificat ad modū ſacramenti, quia ſignificando cauſat. & lib. 10. ciuit. c. 5 ſacrificium uiſibile definit eſſe ſignum inuiſibilis ſacrificij. [p] Sup. de euchar. cap. 35. § 4. & 5. & colligitur Ioan. 6. qui manducat meā carnē, & bibit meū ſanguinē habet vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum. Vt ex vnione diuini ſpiritus, cum anima noſtra efficimur vnus ſpiritus cum Deo: ſic ex vnione hac corporis noſtri ad corpus Chriſti unum corpus efficimur. 1. Corint. 10. quia utrumque concurrit ut unum principium ad unum actum corporeæ potentiæ, vt explicatur de euchar. c. 36. §. 2. [q] De euchar. cap. 36. 58. Diuus Thomas. 3. par. quæſtio. 81. primo, ad tertium. [r] Expreſſe D. Thom. 3. par. quæſtio. 22. 4. ad primum. & in horto orauit pro ſe, addit D. Thom. cum concil. Epheſin. can. 10. quod Chriſtus non eguit ſacrificio ſimpliciter pro ſeipſo, cum ſit innocens, & licet angelis meruiſſet gratiam, proprie tamen non obtulit ſacrificium, & mortem ſuam pro angelis. Augu. enchyr. cap. 65. & ſeq. Suar. 3. par. q. 19. dub. 42. ad fin. ſacerdos Hebræ. cap. 5. & 7. offert etiam pro ſe ipſo, cum ſit circundatus infirmitate. inf. cap. 14. F. [ſ] Inf. cap. 24. §. 4. Diuus Thom. 3. par. quæſt. 83. 2. ad 2. vbi Cano, & recent. Hug. to. 3. lib. quinto. Miſcel. cap. 43. Richar. diſtinct. 13. artic. 2. quæſt. 4. Palud. q. 2. art. 2. Maior. diſt. 12. quæſt. 2. fin. Ledeſ. 1. par. quæſt 24. 2. fin. Soto. diſtinct. 13. q. 2. artic. 2. ad 2. Taper. art. 16 Bellarm. 1. miſſ. c. 1. ad fin. Sebaſt. & alij cit. ca. 8. § 3. Faius lib. 1. de ſacrificio. c. 10. Vualden tom. 2. de ſacramen. c. 83. 89. colligitur ex Innocen. I. epiſt. 1. c. 4. cap. Sabbatho. de cōſecrat. diſtinct. 2. vbi gloſſ. Turrecrem. Imo ex concil. Arauſican. 2. cano. vlt. & apud Burchar. lib. 13. c. 9. dicit ex traditione eccleſiæ in Paraſceue, ſacramenta penitus non celebrari. Syluest. & Summiſtæ verb. miſſa. Nauar. ca. 25. num. 88. Maiol. lib. 3. de irregul. cap. 24. num. 6. Guillel. in Rationali. Raban. de inſtit. cler. cap. 67. & probat quia in leg. vet. quando ſemel in anno ſummus ſacerdos intrabat in ſancta ſanctorū (Leuit. 16. fin. Exo. 30. quod citatur ad Hebræ. ca. 9.) reliqui ſacerdotes abſtinebant ab omni ſacrificio. Alan. lib. 2 de euchar. capitu. 15. Hoſt. inſtit. cap. 41. vid. l. 47. titu. 4. P. 1. quia noua conſecratio pertinet ad nouum ſacrificium cōtra ſumm. confeſſ. ſol. 225. dicentem, ſecluſo ſcandalo bene facere uiros timoratos qui ea fer. 6. & Sabbato ſancto celebrant, quando ob occupationes nō poſſunt officium integre. Addit. d. cōc. Arauſic. quod fer. ſexta datur cōmunio. uno Paſſa, & quidam recent. qd parochus ea fer. ſexta. aut Sabbato ſancto celebrare poſſet ad communicandū infirmum. [t] Innocen. I. & d. cap. Sabbato. Burchar. & concil. Arauſic. ſup. [u] Supra cit. cap. 8. §. 5. Q. [x] Et Dan. 11. iuge ſacrificium. & in orat Dominic. quæ cantatur in miſſa, uocatur panis quotidianus, vt exponit Cypria. [y] Cibi dicuntur primo vſu conſumptibiles: vt apud Minoritas cum vſu ciborum tranſit dominium: pecunia vero uſu dicitur diſtrahi, non conſumi. [z] Auguſt. lib. 3. de mirabil. ſcrip. c. 16. lib. 13. ciuit. ca. 22. lib. 22. ca. 22. Bed. ho. fer. 3. Paſchæ. idem Bed. in Luc. 24. D. Thom. 3. par. quæſt. 54. 3. ad tertium quæſt. 55. 6 ad primum. vt radius ſolis aliter conſumit aquam quam terra ſitiens. Soto. diſtin. 44. art. vlt. ad fin. generaliter, & D. Thomas. 2. diſt. 8. art. 4. ad primum. quodlib. 5. art. 3. lib. 4. contra gent. cap. 83. de potentia.

crificia cum diſtincto fructu, [a] nec poteſt plures pitantias accipere: qa cenſetur moraliter unius conuiuij tefectio, quamuis per interſtitia temporis hoſtias aut reliquias ſumat in eadem miſſa. In die tamen Natalis Domini fiunt tres miſſæ, inf. cap. 30. cum diſtincto effectu & fructu, & ſunt dignæ tribus ſtipendus: quia multiplicantur omnes partes ſacrificii, cum diuerſa conſecratione oblatione & cōſumptione, quamuis una celebretur ſtatim poſt aliam.

6 Vna ergo ex his tribus partibus non ſatis eſt ad rationem fructumq; ne ſacrificij. [b] Quod ſi conferantur inter ſe principalior res videtur conſecratio, ad quam neceſſarius eſt character, & per eam adeſt corpus Chriſti vt fiat res oblata: ſicut in ſacrificio cruento principalius ſe habet Incarnatio, ſeu verbum Dei incarnatum, quam paſſio & mors Chriſti. Oblatio tamen qua ſacerdos, ex officio offert nomine Chriſti, pertinet formalius ad rationem ſacrificii: [c] ſicut paſſio & mors formalius pertinet ad ſacrificium cruentum. conſumptio propinquius & principalius ſe habet circa effectum ſacrificii. [d] ſacrificio legis naturæ & uet. ſatis erat habere has partes confuſè ſine tanta diſtinctione, [e] & in rebus etiam inanimatis. quod ſi uetera meruerunt nomen ſacrificii, vbi erat mors uera animalis, cum tamen res oblata non eſſet Chriſtus, niſi typicus & in figura: multo magis dicetur ſacrificium miſſę, in quo verè Chriſtus offertur qui fuit mortuus, & nunc mactatur & immolatur cum typica ad uiuū repræſentatione mortis per utrāque ſpeciem, & ipſarum ſpecierum fractionem & conſumptionem. Hactenus de tribus ſacrificii partibus neceſſariis & eſſentialibus: nunc de aliis dicendum eſt.

10 Vtriuſque ſpeciei conſecratio & ſumptio (ad quam Chriſtus obligat eum qui celebrat, dum cōmodè fieri poteſt [f]) non uidetur pertinere ad ſacrificii eſſentiam, ſed ad integritatem: [g] quia in eſſentialibus non fit diſpenſatio. ſi tamen ob caſum miraculi ſacerdos ſumat alteram tantum ſpeciem infra c. 38. aut ſi Papa ex graui & utili cauſa diſpenſet [h] miſſam fieri ſub ſpecie tantum panis: ſatis ſola panis ſpecies ex vi ſacramenti repræſentat ſacrificium cruentum & corpus Chriſti mortuū & exangue, [i] vt ſi conſecraretur in triduo mortis: nec enim ſuperueniens conſecratio vini addit nouam ſignificationem ſpeciebus panis prius conſecratis. expreſſius tamen repræſentatur conſumptio aut occiſio rei oblatæ per utriuſque ſpeciei cōſecratiuam actionem, ſup. c. 8. §. 4. Quod ſi ſola ſpecies panis nō tam plene id repræſentet: ſuppletur in eo quod hoſtia frangitur & conſumitur. ſic Melchiſ. obtulit uerum ſacrificium, & ex ſimila & thure conſumpto fiebat vetus ſacrificiū abſque tam expreſſa mortis repræſentatione. Indiſpenſabile vero eſt vt ſacrificium poſt factam conſecrationem, ſponte dimittatur inchoatum [k] (quod & apud Gentiles ſeruabatur [l]) ſi perfici poſſit ab eodem, aut certe ab alio ſacerdote in eodem aut ſequenti die: qui inchoare debet ab eo loco ī quo poſt conſecrationem utriuſque ſpeciei defecit primus ſacerdos: ne ſacrificium maneat imperfectum contra Chriſti præceptum, & ne ſpecies vini ſi diu reſeruentur, poſſint effundi, aut inutiliter corrumpi.

11 Eleuatio hoſtiæ in altum ſignificat Chriſtum in cruce exaltatum, aut ſecundum quoſdam patres Reſurrectionem & Aſcenſionem Chriſti. Hic ritus eleuandi hoſtiam etiam olim Leuit. 23. pertinebat ad quandam ſanctificationem materiæ: [m] ſed non eſt pars neceſſaria in ſacrificio miſſę. [n] Iſtē fractio hoſtiæ ſuper calicem in tres partes, ſignificat paſſionē qua Chriſtus vulneratus eſt manibus, pedibus & latere. ſed non pertinet ad integritatem ſubſtantiamq; ue ſacrificii. [o] Vt nec calix diuiditur, niſi cum conſecratur epiſcopus. quamuis Luc. 22. & Marc. 14. de calice dixit Chriſtus, accipite & diuidite inter uos. Ex quo tamen Paulus Samoſaten. inferebat ſanguinem Chriſti tanquam puri hominis, in ſacramēto diuidi & corrumpi. quem Dionyſ. Alexandr. epiſt. ad illum confutat. [p] nam interdum cibus integer ſine diuiſione deuoratur, & habet effectum delectationis, licèt non conſumatur. Et hoc modo in deuorata ſpecie Chriſtus integer ſumptus habet ſuum effectum, licet infirmus ſtomachus eam euomat, nec conſumat. Chriſtus uero ideò Matt. 26. fregit, ut diſtribueret diſcipulis: & Luc. 24. frangens cōmunicauit ſub ſola panis ſpecie duos diſcipulos euntes Emaus. de calice ait accipite, & diuidite inter uos. Nec tamen fractio panis & diuiſio calicis, & quædam alia quæ Chriſtus fecit, pertinent ad ſubſtantiam ſacrificij.

12 Commiſtio particulę fractę ex hoſtia cum potu ſanguinis minus pertinet ad ſubſtantiam ſacrificii. [q] Quod vero ſacerdos ait, hæc commiſtio & conſecratio fiat nobis ad ſalutem, intelligitur, fiat utilis: in quem ſenſum Pius V. in Miſſali uerba tranſpoſuit: [r] & ita ſunt interpretandi Iacobus, Baſil. & Chryſoſto. in ſuis Liturg. & alii Græci ac Syri: qui poſt verba conſecrationis petunt panem iſtum effici corpus Chriſti, & calicem hunc fieri pretioſum ſanguinem eius. Non enim petunt fieri nouam conſecrationem, vt falſo quidam Græci [ſ] interpretantur: ſed orant ut facta conſecratio fiat nobis utilis ad ſanctificationem corporis myſtici. Ea commiſtio ſignificat reunionem animæ Chriſti cum corpore per reſurrectionem. [t] aut ſignificat corpus myſticum, ſeu uiatores ſpecie panis ſignificatos, egere adhuc ſatisfactione ſanguinis Chriſti. & ei uniri ut eam participent. [u] Diſtributio in circunſtātes fiebat olim in ſingulis fere Miſſis, [x] quando Act. 2. erant perſeuerantes in oratione & fractione panis. idem mos ſeruatus eſt apud gentiles, [y] ut aſtantes fierent participes ſacrificii & libarent vinum: & Geneſ. 14. de ſuo ſacrificio Melchiſedech poſtquam in gratiarum actionem pro uictoria, nomine Abrahæ

tia quæſt. 6. artic. 8. ad 8. contra Duran. 4. diſt. 11. quæſt. 3. dicētem quod Chriſtus conuertebat in ſubſtantiam ſuam, ſine quantitate, de quo Bellarm. 3. de euchar. ca. 13. ad 2.

a [a] At propter abuſum uetat ſigillatim conſumi formulas, concil. Toletan. 12. ca. 5. & relatum. de conſec. diſt. 2. Diuus Tho. q. 79 7. ad tertium

b [b] Contra quoſd. DD. cit. c. 8.

c [c] Sup. c. 1. ca. 8 § 6.

d [d] Sup. §. 4. Y.

e [e] Supra c. 2. & 4. vt olim ſatis erat fides implicita Chriſti.

f [f] Vt præcepto diuino tenetur præmittere confeſſionē ante miſſam, ſi habeat copiam confeſſarij. ſic tenetur ad miſcendam aquam vino, & conſumere vtramque ſpeciem. quæ tamen nō ſunt de eſſentia. excuſatur tamē ob caſum incidentem ab integritate. inf. c. 30. 36.

g [g] Sup. ca. 7. Q. Angles. 11. de miſſ pag. 186.

h [h] lib de euch. cap. 13. 44. ſic Luc. 24. Chriſtus ſub altera ſpecie cōſecrauit ſacrificium.

i [i] Fatetur Sebaſt. ca. 11. & 14. Angles. cit. ſup. c 8. § . 4.

k [k] Inf. c. 36. 40. vid. ca 30.

l [l] Girald. ſyntag 17. de ſacrif. p. 441.

m [m] Sup. c. 1 §. 3. ex Leuit. 23 D. Th. 3. p. q. 102. ar. 3. Bellar. 1. miſſ ca. 2. § 7.

n [n] Sebaſt. ca 11. Bella. 2. miſſ. c. 17. contra Canum. lib. 12. ca. 13. ad 4.

o [o] Sebaſt. Bellar. communis recens contr. Chem. & citatos, ca. 8. §. 4.

p [p] Q. Ant. epiſto. Dion. ex H eron de viris illuſtr. refert Turrian. lib. 4 de can. Apoſt cap. 19. Claud. rep 2 c. 10. ad fin.

q [q] Sebaſt. Bellar. ſup.

r [r] In quo ſenſu explicat D. Tho. q 83. 4 ad 7 Gabr. lect. 81. cum Inno. Democar. lib. 4. ca. 28 & ſic Græcos exponit Claud. in Liturg. & li. de reb euch. repet. 7. ca. 5. Beſſar. opuſc. de euch. habetur poſt conc. Flor. Sixt. lib. 6. bibli. ca. 112. Bonus in Clement. lib. 8. conſti. Apoſto. c. 17. vbi Turrian. lib. 5. conſt. cap. 13. col. 7. fin.

ſ [ſ] Quos cum adeſſet in concil. Floren. ſecutus eſt Marcus Epheſius libell. de euchariſt. cap. de ſanctificatione diuinorum bonorum. & Cabaſil. de interpretatione Miſſæ. cap. 29. & 30. ut refert Claud. in Liturg.

t [t] Quia ſanguis ſeu anima unitur corpori. ita Iacob. in Liturg. Gabr. lectio. 80. cum Inno. ſed expreſſius ſignificatur reſurrectio per conſumptionē, vt dictum eſt: per quam ſpecies corporis & ſanguinis reuniuntur intra ſtomachum.

u [u] D. Thomas 3. par. q. 83. 5. ad 9. Soto diſtinct. 13. quæſt. 2. 5. ſicut ſpecies panis participat odorem, colorem que ex ſpeciebus vini, & mollificationem.

x [x] Supra de euchar. cap. 40.

y [y] Sup c. 5. ſic Deut. 32. de quarū uictimis

mis comedebant adipes, & bibebant vinum libaminum. quod Act. 15. vetuerunt Apoſtoli veſci idolothytis iſtis. Virgil. 8. Aeneid. interea ſacra, &c. Veſcitur Aeneas, ſicut & Troiana iuuentus.
z [z] Fatentur Rabini, quos citat Galatin. lib. decimo. de Arcan. cap. quinto. Genebr. lib. primo. Chronic. pagin. 13. idem Clemen. Alexan. 4. Strom. ad fi. Damaſ. lib. quarto. capit. 14. & generaliter Ioſephus, 8. antiqui. c. ſecundo, quare idem ſentit de Melchiſe. dum dicit obtuliſſe Abrahæ. li. antiquit.
a cap. 11. [a] 1. Reg. 9. venit in ciuit. quia ſacriſ. & hodie. & cap 16. & li. tertio. Reg. 8. Ioſeph. 8. an
b tiq. c. 2. [b] Inf. c. 26.
c & ſequen. [c] Inf. ca. 36. vſque ad 40.

CAP. X.

a Sup. [a] lib. de eucharist. cap. 1. ſic Deus explicatur va
b rijs nominibus. [b] Sup. capit. 5. 6. 8. Bellarm. 1. Miſſ. ca. 15. laic, Andreas Apoſto Ambroſi. Niſſen Chryſoſto. Auguſt. Cyril. Leo. Fulgen. Cyprian. lib. 2. epiſto. tertia.
c [c] quia Apoſt. 1. Corinth. 11. carpit non permittentes pauperes ſecum manducare cœnam Dominicam: cum tamē Chriſtus cum Apoſtolis ſimul cōmunicauerit, Anſel. Bed. Theodore. in 1. Corinth. 11. quia & Luc. 14. eucharistia dicitur cœna magna, vt ibi exponit Cyrillus. Theophyl. Augu. de verb. Domini, ſermo. 33. Ianſen. concor. capit. 91. Baſil. in regul. breui Reſpon. 310. ob quod catechiſ. Pij V. dicit, à vetuſtiſ. Patribus vocatam cœnam Dominicam. Fatetur Bellar. lib. 1. de Miſſ. c. 15. Auguſt. epiſto. 59. ſic 1. Corinth. 10. diſtinguit menſam Domini, contra menſam Dæmoniorum: de quo Bellarm. capit. decimo, ad fin. At Bonauent. in id Luc. 14. exponit
d de eccleſia ſeu gloria, ad quam Chriſtus omnes inuitat. [d] In id. 1. Corinth. vndecimo. cœnam Dominicam Chryſoſtomus, & alij multi exponunt, taxare priuatam cœnam, à qua excludebant Pauperes: cum deberet eſſe Dominica, id eſt, commune conuiuium in eccleſia, in ſubſidium pauperum; idem Athanaſius, Ambroſius, Theophylactus, Oecumen. Lyra. Caietanus idem Chryſoſtomus, tom. tertio, homil. in id. 1. Corinth. vndecimo. oportet hæreſes eſſe, cap. liquido de conſecr. diſtinct. ſecunda,
e & Recent. mſ. lu. S. [e] Bellar. 2. miſſ. cap. 10. obiect. 4. Groppeius in enchyr. ex conc. Colonien. Petrus Soto. titu. de euchar. lect. prima,

obtulit Deo, deinde ad participationem ſacrificii inuitauit Abrahā
z & milites eius: [z] & generaliter fiebat conuiuium, poſt abſolutū ſacri-
a ficium: [a] & Chriſtus in vltima cœna poſt oblatum Patri ſacrificium, inuitauit diſcipulos ſacro conuiuio vt de illo participarent. At non pertinent ad integritatem ſacrificii inf. cap. 20. quia Miſſa priuata in qua ſolus ſacerdos communicat, eſt perfectum ſacrificium. inf. c. 30. porro Doct. præter tres partes conſecrat. oblationem & conſumptionem, nō agnoſcunt reliqua quæ concurrunt pertinere ad ſubſtantiam ſacrificii. Quare ſacerdos qui ſolicitus eſſe debet, ne quem ex ritibus ab eccleſia
b obſeruatis omittat, [b] ſi ad finem miſſæ deprehendat defuiſſe eleuationem hoſtiæ, fractionem aut cōmiſtionem particulæ: non oportet
c aliquid iterare aut ſupplere. [c] Hactenus probatum eſt miſſam eſſe ſacrificium quia habet non tantum tres partes eſſentiales, ſed reliqua omnia quæ cōcurrere ſolent ad perfectionem ſacrificii. nunc idem oſtendendū eſt ex varijs nominibus, figuris, & vtriuſq; teſtamēti autoritatibus.

CAP. X.

De varijs nominibus: & cur dicitur miſſa? De figuris. & probatur hoc ſacriſ. ex vtroque teſtamento.

FRuctus, & myſteria huius ſacrificii, Patres negant ſatis explicari
a vno nomine. [a] Vſitata voce voca-
b tur hoſtia, victima, libamen. [b] In-
c terdum cœna Dominica: [c] qua voce (quæ non ſatis colligitur ex ſacra
d ſcriptura [d]) abſtinendum eſt, quod
e illa hæretici abutantur. [e] nec ita vocant Patres qui ſermones ſuos in-
f ſcribunt in cœna Domini: [f] ſed ſignificant tempus feriæ quintæ in cœna, in quo ſunt habiti. 2. dicitur teſtamentum Matth. 26. Hebræ. 9. dum citat Exod. 24. non quidem vt ſignificat legem nouam Chriſti,
g [g] in qua miſſa eſt proprium ſacrificium: ſed teſtamentum dicitur iuſta voluntatis ſententia de eo quod

f Claud. repetit. 6. de euchar. capit. primo. [f] Socher. capit. in cœna.
g conſ. d. 2. Cypria. Bernar. & alij ſerm. in cœna Domini. [g] Poſſet ſic dici per metonimiam (vt Matth. 26. dicitur calix noui teſtamenti. & ſumitur continens pro re contenta) vt miſſa dicitur lex,
h & nouum teſtamentum: quia contenta in lege noua. [h] Sic iuris periti vtuntur voce teſtamenti. & ſumitur pro miſſa vel ſacrificio cruento, quo confirmatur mutua obligatio inter Deum & hominem. Cano. lib. 12. can. 13. Bellar. 1. de euchariſt. capit. 11. & libro 1. de miſſ. cap. octauo. Leo Caſtri in id Eſai. 55. dabo ſancta Dauid. Tertull. lib. quarto, in Marcio. Chryſoſto. & Theophil. in Matth 26. & primo, Corinth. 11. Hic calix nouum teſtamentum eſt, vbi Ambroſ. Bed. in Marc. 14. & conſtat vetera ſacrificia ſuiſſe figuram non ſolum cruenti ſed incruenti ſacrificij.
i [i] Probant Cano & Bellar. ex Geneſ. 25. 26 Exod. 12.
k 24. [k] Cano ca. 13. Bellarm. 1. de miſſ. cap. primo. Sebaſt.
l de ſacrificio. [l] Bellar. cap. primo, ſic Iacob. Baſil. Chryſ. ſcribunt ſuas liturgias, ſeu officium
m miſſæ [m] 2. Theſſalon. cap. ſecundo. Bellarm. 1. de miſſ. cap. 1. confutat & lib. de Roman. Pon
n tif. [n] Eſſe vocem Hebræ. dicunt concil. Colon. Senon. cap. 14 Pagnin. theſaur. verb. mizza. Can. Faber in princip. Roffen. in defenſio. regiæ aſſert. Lindan. 4. Panopl. cap. 37. Claud. præfat. liturg. capit. 4. Torren. lib. 3. conſ. cap. 7 6. Democar. lib. 2. cap. 1. lib. 4. c. 32. ſic Deuterono. 16. Latina vulgata vertit ſpontaneam oblationem. quod habetur Hebræ. Mizzah Couar. 4. Var. c. 22. cū Alcia. ſed Bella. c. 1. negat ſumi ab Hebr. ſed eſſe vocem Latinam: nam
o Hebr. dicendum eſt miſſah. [o] Deuter. 25. aperiens manum in opi. quo eum indigere perſpexeris. in Chald. pro indigere habetur
p mizza. Democar. [p] Bellar. ca. 1. col. 4 Geneb. chron. p. 259. Caniſ. de eucha. c. 7. lit. T. ſic Latini paſſim vtuntur voce Miſſa, Teleſph. Papa. c. ſufficit de conſ. diſt. 1. Igin. Pius I. apud Burchar. lib. 3. cap. 27 libro 5. c. 17. & alij apud Grat. de conſec. d. 1. concil. Agathen. c. 21. Mileu. cap. 12. Carthag. 2. cap. 3. Carthag 4. cap. 84. Ambroſ. lib. 5. epiſtol. 33. Rufin. hiſtor. Auguſt. ſerm. 51. 91. 237. de tempor. Victor. 2. hiſto. Caſſian. lib. 3. de horis. Leo epiſt. 81. 88. Felix. 4. epiſt. 1. Gregor. lib. 1. epiſt. 12. libro quarto, epiſtol. 10. Hieronym.

h quis poſt mortē fieri vult. [h] Atque ita teſtamentum confirmatur morte teſtatoris, & dicitur pactū, quod effuſione ſanguinis & morte confirmatur: & apud antiquos pactum confirmabatur ſacrificio, quaſi re-
i ciproca obligationis teſſera. [i] ſic Chriſtus vtraque ratione ſacrificii cruenti & incruenti confirmat tū obligationem hominis ad Deum, vt ei ſubiciatur & præſtet obedientiam. tum Dei ad homines, vt illis quaſi ex debito reddat gloriæ coronam.

2 Communi voce Hebræa, Chaldaica, Latina & vulgata, dicitur miſ-
k ſa à Patribus: [k] Græce Liturgia, [l]
l id eſt, munus ſeu miniſterium publicum, nempe ſacrificii: quo memoria ſacrificii cruenti renouatur. Miſſam fingunt hæretici congruere cum voce Mahuzim, per quam Dan. 11. ſignificatur Antichriſti idolum & diabolus, quem in loco ſuo occulto, (id eſt, in occulta & munita arce quā ſignificat vox Mahuzim) colet Antichriſtus: cum tamē ſe oſtēdat in publico quaſi ipſe ſolus ſit Deus ab omnibus colēdus.
m [m] At errant dicentes Papam cū Romanis eſſe Antichriſtū qui miſſam colit: conſtat enim Pontifices Roman. à principio eccleſiæ Chriſtum ſemper coluiſſe vero miſſæ ſacrificio, quod Antichriſtus Dan. 9. contendet deſtruere. Plane apud Hebræos & Chaldæos mizzah, ſeu miccah cum camez ſignificat Deu-
n tero. 16. ſpontaneam oblationem [n] Deo factam de fructibus terræ, in gratiarum actionem: qua poſt liberationem à ſeruitute Aegyptiaca veſcebantur in templo, in illius memoriam. Deinde ſignificat ſubuen-
o tionem indigentiæ Deuteron. 25. [o] ſic miſſa eſt & in gratiarū actionē, & in ſubuentionē indigentis, dum liberatur à peccato & alijs malis.

p 3 Vox miſſa eſt plane Latina: [p] & illa nunquam vtuntur Apoſtoli, qui Hebraicè aut Græcè ſcripſerūt: nec vllus ex Patribus Græcis aut Syris, vt Origen. Iuſtin. Epiphan. cum tamen multas voce Hebræas Apoſtoli & Græci Patres retinuerint. Latine dicitur miſſa à verbo mitto, etiam apud Gentiles, vbi pars

quædam hoſtiæ immolatæ quę mittebatur abſentibus [q] in ſignum amicitiæ dicitur miſſa. Græce meri deus. differt ab Agape [r] Græce, id eſt, conuiuio, quod Chriſtiani pauperibus facere ſolebant. [ſ] Apud Chriſtianos miſſa dicitur: [t] quia per conſecrationem mittitur nobis Chriſtus à Patre: per oblationem vero aut conſumptionem nos rurſus Chriſtum transmittimus ad Patrem, [u] per manus Angeli & ſacerdotis. ſic per Incarnationem Filius à Patre miſſus & datus eſt nobis: ſed ſacrificio incruento per paſſionem aſcenſionemque à nobis tranſmiſſus eſt ad Patrem. 2. dicitur miſſa ab emittendo ſeu dimittendo, [x] nempe populum: quia apud gentes peracto ſacrificio populis dicebatur I licet, [y] id eſt, ite licet: quod Gręci & Aegyptij dicunt, laïs apheſis, id eſt, populis miſſio. Apud Chriſtianos in ſacrificio altaris vocatur duplex miſſa, [z] altera vſque ad oblationem in qua admittuntur catechumeni, & illis alta voce diaconus ait ante oblationem, ite miſſa eſt, id eſt, dimiſſio: altera ab offertorio, [b] ad cuius finem in feſtis quibus canitur Gloria, dicitur, Ite miſſa eſt. [c] Græci liturgiam vocant miniſterium publicum, quo peracto populus dimittitur.

4 Vt varijs nominibus, ita varijs figuris adumbratur ſacrificium miſſę. [d] Ab his quę figuratè dicuntur per typum, non ſolet ſumi efficax argumentum: [e] quia figura variè explicari poteſt, vt ait B. Auguſtin. [f] ſequentes tamen faciunt fidem, quia explicantur de euchariſtia alibi in ſcripturis ſacris, aut per Patrū conſenſum. [g] 1. ratione materię figuratur in ſacrificio panis & vini quod obtulit Melchiſedech. [h] Geneſ. 14. qui ędificauit templum celeberrimum: & dicitur fuiſſe Hebrę. cohem, id eſt, non Princeps ſolum, [i] ſed in eo officio ſacerdos Dei, dum protulit, id eſt, obtulit Deo, [k] panem & vinum deinde dedit Abrahę ſimiliter ſacerdoti (à quo Hebrę. 7. decimas nempe ſpoliorum acceperat [l] tanquam ſuperior Pontif. ab inferiore ſacerdote) & militibus eius, [m] non quaſi famelicis (cum ibidem narretur milites prius ſumpſiſſe cibos: nempe quos cum ingenti pręda ceperant) ſed vt ſecum participes fierent de ſuo ſacrificio: [n] erat enim [o] vt ſcriptura ſubdit, ſacerdos Dei, ſaltem iure ſucceſſionis, cū hic ſit Sem primogenitus Noe, vt ca. 1. ex Patrib. dictū eſt. At Chriſtus (cuius perfecta ſunt opera Deutero. 32. [p]) inſtituit panē viuū [q] (.i. viuū Chriſti corpus ſub ſpecie panis) & vinū offerri cum typica ratione mortis: ſacrificiū enim de re viuente, & cū morte erat perfectius quam de re inanimata, [r] eo quod clarius referret Chriſtum qui Apocalyp. 13. dicitur agnus occiſus ab origine mundi: nempe in membris ſuis. [ſ] Porro Melchiſedech fuiſſe typum Chriſti, conſtat ex Pſalm. 109. Tu es ſacer-

q ronym. prouerbiorum. 11. [q] Girald. Syntag. 17. de ſaccif. pag. 446. r [r] Bellarmin. cap. 1. col. 4. fin contra Melanct. [ſ] De Agape Tertull. ſ Apolog. cap. 39. Auguſtin. 20. contra Fauſt. capit. 21. Ianſenius Concord cap. 134. 10 id, in hoc cognoſcent. Clemens ſecundo, cōſtitut. Apoſtol. cap. 32. Tertull. Apolog. contra gent. cap. 39. cœna noſtra nomine agape (id eſt, dilectione oſtendit rationem ſuam. Oecumen & Eraſ. in Iudæ epiſtol. capitulo ſecundo, in epulis conuiuātes. Græc. agapis & de hoc conuiuio quod Chriſtiani pauperibus exhibebant loquitur 1. Corinth. 11. Auguſt. 20 contra Fauſt. cap 4 & 20. Differt à pane benedicto quem Cathecumenis dabār, & ab euchariſt. Cōcil. Gangren. cap. 1. Turrian. lib. 1. pro canonib. Apoſtol. c. 14. Torren lib. 3. confeſſ. ca. 6. § 1. fi. Couar. in capit. fin. de teſtam nume. 2. t [t] Quare falſo Betno lib. de miſſ. putat à D Greg dum recognouit Gelaſianum miſſale vocari primum miſſam. quod Geneb. reijcit. u [u] Mag d. 13. vbi D Tho. q 2 & 3. p. q. 83. 4. ad 9. Soto d. 13. q. 2. 4. ad 9. Hugu. lib. 2. p 8. ca. 29. Turrecre. ca Iacobus de conſ. d. 1. Alciat lib. 7 paret. c. 10. l. 58. tit. 4. p. 1. Gabriel. lect. 89. Innocen. li. 3. de miſſa. c. 12. lib. 5, cap. 6, Bonauen. epiſt. de myſter. miſſ Taper. art. 16. Tabien & Summiſt. x verbo miſſ. in principio Ioan Faber. inf. [x] Bellar. c. 1. Soto, q 2. art. 1. Ledeſ. 1. p. q. 23. ar. 6. Sander. de ſacrificio miſſæ c. 3. D. Thom. facit q. 83 4 ad 4. Gabriel. lect. 15. G. Vvalden. de ſacramental. ca. 33. Ioan Faber. de ſacrificio miſſ. ſ. 30. & lib. 2 de miſſa euang. c. 1. y & alij inf. [y] Vt colligunt prædicti Plutar. Serui. 6. Aeneid. Beroal. in Apul. de Aſino aur. lib. 11. Renan. & Pamel. in Tertul. lib. 4. con z tra Marcion Girald. ſyntag. 17. p. 446. [z] Bellar. c. 1. atque ita bis dicebatur, ite miſſa eſt. D. Thom. 3. p. q. 80. 4. ad 4. Soto inf. cap. 32. a [a] Coius meminit concil. Carthag. 4. can. 84 concil. Ilerden. can. 4. Auguſt. ſerm 237. de tempore. concil. Valent antiq ca. 1. Alcuin. b de offic. eccleſ. c. de miſſa. [b] Alcuin. Ambroſ. lib. 5. epiſt. 33. ſed cōmuniter miſſa ſumitur pro toto officio, vt includit miſſam catechum. & fidelium, vt Gregor. Leo Felix. 4 cōcil. Agathen. can. 47. c Aurelian. 1. can. 28. & paſſim. [c] Inf. c. 34. ad fin. [d] Patres inf. [e] Bel d lar 1. de miſſa c. 7. col. 5. ad fin Martin. 9. hypot. D. Thom. 1 p q. 1. e art. 8. [f] Auguſtin. de vnitate eccleſ. ſeu contra lit. Petil. cap. 16. 19. f quare c. 13. probat ex parabola zizaniæ & retis, eccleſiam conſtare ex bonis & malis. [g] Bellar. cap 8. col. 3. ex Tertul. lib. contra Iudæos. ca 1 Sacrificium Abel fuiſſe figuram ſacrificij euchariſtiæ. Iuſtin, in Tripho. idem de oblatione ſimilæ. Iſich. lib. 5. Leuit. Damaſ. lib. 4 cap. 14 Iſid. 1. de offic. c. 17. & generaliter de omni veterum ſacrificio Chryſoſt. in Pſalm. 95. Auguſt 17. ciuit. cap. 20 Leo h ſer. 8. de paſſione. [h] De ſacrificio & ſacerdotio. Melchiſedech. Recent. citati à princip. & inf. lit. T affert Patres. Cano lib. 12. ca. 13. Bellar. 1. de miſſa. c. 6 Martin li 6. hypot. c. 1. & eccleſia in canone, ſicut accepta habere dignatus es, & quod tibi obtulit ſumm. ſacerdos tuus Melchiſed. ſanctum ſacrificium. Trident. ſeſſ. 22. c 1. Genebr chron. pag. 13. affert etiam Rabinos id confitentes; & quod Melchiſ. ædificauit templum toto orbe celeberrimum, vt ait Ioſeph. 6. bello. c. vlt. Caſtro & Medices ver. miſſ. hære. 2. Clictouæ.

lib. 2. Antiluthe. Ekius de ſacrif. miſſ. Roffen. in defenſio. aſſert. regiæ Pigh. controu. 5. Taper. art. 16. Hoſius in lib. cap 41. Sixt. lib. 5. bibl. c. 90. Sebaſtia. de ſacrific. cap. 19. Soto d. 13. q. 2. 1. lib. 9. i tit. q 2. art 1. [i] At Olcaſter in Gen. 14. propendet quod Hebræ. vox cohem ſumitur ibidem pro Principe. ſed fallitur, & male fauet eneruantibus vim huius figuræ k & ſacerdotij. [k] Sic verb. protulit, ſumitur, p offerre Deo, Iudic. 6. & Melchiſ. poſtea obtulit ſimul Abrahæ, vt de ſacrificij conuiuio participaret; quod fatetur Ioſeph. 1. antiq. c. 11. 18 & in Geneſ. 14. Chryſo. Theodor. Cat. Euſeb. 1. hiſt. c. 1. Epiph. hęr 55. videtur Auguſt. q. 109 ex nou. & vet. teſtamen. fauet Clem. Alex. 4. Strom ad fi. At hi non negant quin prius obtulerit panem & vinum Deo in ſacrificij ritum imo Epiph & alibi Aug. id affirmant. & Clem. Alexand. ait obtuliſſe panē benedictum. Et de fide eſt cōtr. Recēt. hæret. quod Melchiſ. obtulit Deo ſacrificium, vt ex Patribus probant Cano Bellar. 1. miſ. c. 6. ad 7. Suar. 3. p. q. 22 dub. 46. § 4. verſ. diffi. illius & ci l tati inf T [l] D Tho. tangit. 3. p. q. 31. ar. 8. Hieron to 3. d. epiſt. 126 ad Euagr. Ioſeph. ſup contra. Caiet. in Gene 14. & autorem phraſium ſcripturæ. [m] Vt plane habetur Geneſ. 24. Ioſephus & alij cit. K. At falſo fingit Lyran. Gene. 14. milites Abrahæ tunc fuiſſe n famelicos quia hoſtes fugientes abſtulerant ſecum cibaria. [n] Et Melchiſedech comedit de ſuo ſacrificio, vt ſeruaret modum conſuetum ſacerdotum quamuis ſcriptura id non explicet ſupra citato capitulo primo, § ſecundo. F. & obtulit rem propriam, & Deo gratam; oportet enim offerri ex proprijs, vt ait Apoſtol. Hebræ. octauo, vbi D. Thom. aduertit. Bellar. primo, miſſ. cap. o ſexto, columna ſecunda, & argum 8. vid. inf. capit. 19. [o] In Hebræ. habetur, & erat ſacerdos. vbi coniunctio ſumitur pro cauſali, & pro quia, vt ſæpe in ſcriptura ſumitur Geneſ 20. & 30. Bellarmer. capitulo ſexto, columna quarta, Martin. libro octauo, hypot. capitulo nono. Pagnin. libro primo. Iſag. capitulo 14. p [p] Sic vinum quod Chriſtus immediate conuertit ex aqua Ioan 2. q erat optimum, D. Thom. 1. 2. quæſt. 98. 2. ad 1. [q] Quare vt oblatio Melchiſedech eſſet perfectum ſacrificium, fuit figura panis viui: ut ait Baſil. in liturg. & illum exponit Damaſ. libro 4. cap. 14. Euthym. Matth in cap. ſuo 64. ſic Druthmarus. Matth. 16. exponitur à Siato libro ſexto. Biblioth. cap. 102. & Auguſt. in r Pſalm. 37. vocat ſacrificium panis & vini. [r] Vt patet per totum Leuit. & Dan 7. Paul. Hebræ. nono, 10. 11. 13. quare Roman. 12. vocat hoſtiam viuentem, hac ratione in templo erat ſecunda pars quæ dicitur ſancta, in qua occidebantur animalia Euſeb. 1. præparat. capitulo ſexto. Orige. tracta 25 in Matthæ. 21. ibi Theophil. in templo vendebantur columbæ pro ſacrificio D. Thom. de triplici genere ſacrific. ſanguinolenti. prima, ſecundę, quæſtione 102 tertio, ad octauum, ſecunda, ſecundæ, quæſtione 85. tertia, ad ſecundum, in Roman. 12. H. hinc Geneſ. 22. of ſ feres illum, id eſt, mactabis. [ſ] Quod aduertit Diuus Thomas in Hebræ. 12. lectio quarta, à ſanguine Abel, à quo cępit eccleſia, occiſus eſt Chriſtus in figura & membris ſuis. & tertia,

parte

parte quæſt. 83. artic. 1. Caſtro. verb. euangel. fin. Sixt. lib. 2. bibliot. verb. vitæ lib. 3. de quo Angles in flor. Theolo. titu. de miſſ. p. 184. cum Alex. [t] Vid. cit. ſup. H. K. quod Melchiſ. obtulit Deo ſacrific. panis & vini, & deinde dedit Abrahæ & ſocijs ad refectionem, vt participes fierent ſacrificij. Cano citat Ambro. 5. ſacr. c. 1. Auguſt. Pſal. 33. & ſæpe. Caſſiod. in Pſ. 109. tu es ſacerdos (vbi etiam Arnob. Hieron. Auguſt. & Eugubin.) Cype. lib. 2. epiſt. & ſerm. in cœna. Dam. libr. 4. c. 14. Hierony. in Matth. 26. & d. epiſ. 129 ad Euagr. tom. 3. & epiſ. 17. ad Marcell. tom. 1. adde in Geneſ. 14. Chryſo. hom. 35. Hierony. qq. Hebr. Eucher. Lyran Burgē. Abulen. Lipom. Theod. q. 63. Et in Hebr. 5. Ambro. Theodor. Aym. & in Hebræ. 7. Chryſo. Theoph. Primaſ. Anſel. & in Heb 9. Oecum. Epiph. hær. 55. Clem. Alex. lib. 4. Strom. obtulit panem bene dictum & tamē addit ſimul obtuliſſe Abrahæ ad reſurrectionem. Euſeb. 5. demon. c. 3. lib. 8. c. 2. Emiſſen. ſerm. 5. de Paſcha ſeu Cæſarius ho. 5. de paſch. habetur to. 7. bibl. ſanct. Ruper. 5. Trinit. c. 12. Remig. Matth. 26. Iſid. 7. etym. c. 6. & lib. allegor. Tertull. Leo. Gregor. Gelaſ. to. de vincul. anath. Caiet. de euchar. D. Tho. 3. p. q. 22. ar. 5. vbi Frā. Medin. Suar. & Recent. & q. 61. 3. ad 3. q. 73. 6. ad 1. Idem fatentur ex Hebræis multi. vid. Ioſeph. 1. antiq. c. 11. lib. 7. bell. c. 18. & alios citat Galatin. lib. 10. de arcan. ſcript. c. 4. & ſeq. Genebr. lib. 1. chrō. p. 13. [u] D. Tho. 3. p. q. 22. ar. 5. & Patres in Hebræ. 7. vbi citat Pſ. 109. tu es ſacerd. in æternum. [x] Cur Heb. 7. Melchi. vocatur ſine Patre, matre, & genealogia. Et nec initium dierum habens, nec finem? Reſp. 1. ad literam, quia ſcriptura ſub eo honorifico nomine & officio introducit eum ſubito, & quia erat ante diluuium, ex quo cœpit nouus mundus. Et tamen ſcript. præſertim in Geneſ. ſolet ſub præcipuo & noto nomine referre parētes & genealogiā. Patres fere omnes. D. Thom. in Hebreo. 7. ubi Chryſo. Theophi. Theodo. D. Tho. 3. p. q. 22. ar. 6. ad 3. Quare Moſes non ſine myſterio ita introduxit tacēs parentes eius. quod myſterium expreſſit Apoſtolus tota fere epiſt. ad Hebræ. quam ſcripſit ad fideles, vt in illius argum. dicūt Chryſo. Theoph. quod eſſet figura Chriſti: typus vero non per omnia conformis eſt veritati, vt in propoſito ait Oecum. in Heb. 9. quare multa eximia quæ de typo dicuntur, non reperiuntur plene in illo, ſed complentur in re figurata, & in Chriſto, vt aiunt Chryſo. Matth. 2. ho. 8. vbi late Euthy. & Marti. lib. 6. hypot. c. 1. verſ. annotatio. Nam Pſal. 109. in quo habetur, tu es ſacerdos ſecundum ord. Melchiſ. exponit Chriſtus Matt. 22. de ſeipſo. ſic Apoſt. ob myſterium vocat ſine Patre, &c. vt ait Hiero. epiſt. 126. ad Euagr. & citat Apollin. Euſtach. Hippol. Ire. & vtrique Euſeb. Cæſari. & Emiſſ. idem Theod. in Gen. 14. q. 63. vbi trāſlatio Chald. Chryſo. & Theoph. in Hebr. 7. [illegible] ho. ſup. Epipha. hær. 55. vbi reijcit dicentes, dici ſine Patre, &c. quia ex ignotis & ignobili ſcorto ſit procreatus. At ſola ratio literæ (quia ſcript. non referat) non eſſet idonea: nam quorundam aliorum inſignium parentes nō refert ſcript. vt bene aduertit Epiph. vt ipſius Iob, Eliæ, Danielis & trium puerorum ſociorum eius. item Ælianus lib. 12. variæ hiſt. ait Catonis & Marij parentes fuiſſe ignotos. Martin. li. 3. hyp. c. 4. [y] Vt dixit Hierax hęre. videtur Aug. q. 109. nou. & vet. teſt. (quem li conſtat non eſſe Aug.) quod tamen Auguſt. de hæreſ. c. 34. Epiph. hær. 67 & 55. referunt inter errores. Sixt. lib. 5. bibl. c. 91. idem tenuit Theodorus, vt refert Tertul. de præſcr. ad fin. [z] Orig. ho. 1. Gen. Didym. & alij apud Hiero. to. 3. epiſt. 126 ad Euagr. Sixt. li. 5. biblio. c. 90. & probabile dicit Eugub. in Gen. 14. quem confutant citati A. [a] Hiero. Aug. ſup. & li. 16. ciuit. cap. 22. Ambr. lib. 3. de fid. c. 5. Epiph. Sixt. & commun. [b] Caie. in Gen. 14. & in Pſal. 109. Abulen. Geneſ. 11. q. 35. & in c. 14. ad fi. Andr. Maſius in Ioſue. 10. [c] Quod innuit Apoſtol. Hebræ. 7. ſine patre. vbi Chryſ. ho. 12. Oecum. in Hebr. 9. Nazian. orat. 38. in prin. Ambr.

dos in æternum, ſecundum ordinē Melchiſedech. vt Apoſtolus explicat Hebræ. 7. & Patres [t] ac concil. Trident. ſeſſ. 22. cap. 1. & Aquiſgranen. cap. 17. & 18. Dicitur ſacerdos in æternum: [u] quia Chriſtus à principio mundi per Abel. Noe & alios ſacerdotes tanquam per membra ſua obtulit ſacrificium. Ideo ſubito ſub hoc nomine introducitur in ſcriptura Gene. 14. quaſi ſine patre, ſine matre & genealogia [x] non quaſi fuerit Spiritus ſanctus, [y] aut Angelus in corpore aſſumpto [z], (fuit enim purus homo, [a] & id nomen erat proprium viri, vt Patres fatentur: non commune Regibus, vt quidam putant [b]) ſed myſterium explicāt Patres cur ab Apoſtol. Hebręo. 7. dicatur ſine Patre in figuram Chriſti, qui in terris ſecundum humanam generationem, Patrem non habet: nec vero ſecundum diuinam generationem habet matrem: [c] aut Melchiſedech ita dici potuit, quaſi illius ſacrificium in pane & vino videatur cum morte eius extinctum, [d] cum eſſet parētum notorum ſubſidio, & genealogia deſtitutus. At ſacrificium in tritico notum fuit à principio orbis [e] in figuram euchariſtiæ: & figuratum eſt in lege, quamuis obſcure, in eo quod Aaron Pontif. ſacrificijs cruentis ſimilam oleo conſperſam & libamen vini adiungeret, quaſi condimentum: [f] cum tamen Chriſtus non dicatur ſacerdos ſecundum ordinem Aaron. [g] Reuera tamen quod in Melchiſed. nō fuit, completum eſt in Chriſto, id eſt, ratione nominis, & dignitatis, vt Apoſtol. ad Hebræo. 7. probat. [h] Deinde quia Chriſtum in cruce offerentem vocat Hebræ. 5. ſacerdotem ſecundum ordinem Melchiſe-

lib. 10. epiſt. 80. aliàs 82. [d] Quia in leg. vet. nō permanſit diſtinctè ſacrificium in ſolo pane ſimplici & puro, ſed in laganis ſeu ſimila conſperſa oleo: idque vt condimentum alterius ſacrificij principalis. ſic in cruce Math. 27. Chriſtus videbatur derelictus à Patre: nempe in pœnis, & ſine conſolatione appetitus vt ſacrificium perficeretur: cum poſſet Pater eum eripere. Origen. tract. 35. Matt. Leo ſer. 17. de paſſio. Cyril. lib. 1. de fid. ad Reginas. Bellar. lib. 4. de Chriſto. c. 8. arg. 4. & iuxta vulgi opinionem (Pſal. 70. Deus dereliquit eū quod Pſal. 21. prędixit, vt quid dereliquiſti me) qua phraſi vtitur ſcriptura iuxta vulgo receptam opinionē. Martin. lib. 6. hyp. c. 1. lib. 9. reg. 1. hoc dixit. Chriſtus vt oſtenderet ſe verū hominē (contra hęret. negātes habuiſſe corpus paſſibile: aut vere paſſū fuiſſe ſed apparenter, de quibus Suar. 3. p. q. 14. ar. 4. du. 32. § 1. Turrian annot. in Clemen. lib. 5. conſtit. c. 7.) & poſtea cū poteſtate ſubiunxit, Pater dimitte eis; ne putaretur homo ſine diuinitate, vt aduertit Turrian. cum Theoph. & Leontio Eutholio, à quo pleraque ſumpſit Theoph. hos vero defectus naturaliter ſuſtinebat Chriſtus, quos tamen nō contraxit ſed ſponte aſſumpſit, vt cum D. Tho. art. 3. & Doctor. 3. d. 15. probat Suar. ſup. §. 3. quia potuit impedire, vt ait Sophron. in ſexta ſyno. act. 11. Dam. lib. 3. c. 20. Bellar. ſup. c. 5. quod vero Hilar. can. 33. in Matth. & Ambr. lib. 10. in Luc. innuunt diuinitatem tunc fuiſſe ſeparatam ab humanitate. intelliguntur opinione vulgi, quia non protexit humanitatem. Sixt. lib. 6. biblio. c. 126. 164. & vt deſignet deitatē ex ea vnione non fuiſſe paſſam, & participem pœnæ, vt dicit Tertull. libro contra Praxeam. num. 21. quare blaſphemat Luther. dicens Chriſtum tunc ex impatiētia deſperaſſe, refert Cochlęus, Hoſius, Suar. q. 15. dub. 33. §. 1. Bellar ſup. c. 8. col. 2. ob hæc Melchiſedech dicitur ſine Patre Hebræ. 7. in figuram Chriſti paſſionum. [e] Geneſ. 4. Cain qui erat primogenitus inter omnes homines, obtulit de frugibus terræ, id eſt, de tritico ſacrificium. & Gentiles offerebāt placentas & panes rotundos, ſup. c. 5. [f] Bellar. 1. miſſ. cap. 6. arg. 4. col. 14. & vt alia ſacrificia vet. fuerunt figura ſacrificij etiā incruēti. ſup. c. 2. ad fi. ita ſacrificium cruentum Chriſti dici poſſet ſecundum ordinem Aaron, ait Oecumen. in Hebræ. 7. Auguſt. 16. ciuit. c. 22. & panis ab Aaron oblatus fuit figura euchariſt. [g] Hebræ 7. negat Chriſtum dici ſacerdotem ſecundum ordinem Aaron, nec conſeruat, ſed abrogauit illius propria ſacrifi cruenta probat Bellarmin. & Suar. q. 2. dub. 46. § 3. cum Aug. in Pſal. 109. & libro. 83. qq. q. 61. [h] In nomine, quia Melch. interpretatur rex iuſtitiæ. ſed in illo fuit nomen vacuum, in Chriſto completum, ait Oecum. in Hebræ. 9. Martin. lib. 6. hyp. c. 1. deinde rex Salem, id eſt, pacis. 2. fuit ſimul rex & ſacerdos, vt Chriſtus. At multi apud Gentiles ſic erant reges ſimul & ſacerdotes ſup. citat. c. 1. & ait Gelaſ. PP. tom. de anath. vinculo. & Paganus imperator Ro. in titulo prius ſe inſcribebat Pontif. Max idem refert Nicol. PP. epiſtol. ad Mich. imperat. & addunt, cum ventum eſt ad Chriſtum regem & Pontif. nec Imperator Pontificis nomē ſibi impoſuit, nec Pontifex regale faſtigium vendicauit 3 aſſimilatur quia ſine Patre, &c. nec initium dierum habens, nec finem. vt lit. C. explicatum eſt. 4. Melchiſ. non electione hominum creatus eſt Pontif. nec externo ritu vnctionis vt Aaron: ſed quaſi naturali iure primogeniti, (vt Chriſtus ex ſe habet ius offerendi gratū ſacrificiū, quia primogenitus eſt. fabula enim eſt q̃ Suid. verb. Ieſus. & VValden. to. 2. ſacr. c. 116. dicunt Chriſtū à ſacerdotibus fuiſſe electū in Leuitā) ſed Melchiſedech fuit interno inſtinctu vnctus: quo modo & Moſem fuiſſe ſacerdotem interna vnctione dicūt quidā Patres citat. inf. li. de Ord. c. 21. Melchiſ. nō fuit de vna peculiari tribu, vt nec Chrs de tribu Leui ſed Iuda ait Apoſt. Heb. 7.) ſed ex illo ꝓceſſerūt uēs trib. p Iac. & fuit maior q̃ Abrahā, cui bñdixit, & bñfecit, ait Apoſt. At hęretici

i decli, non ratione perſonæ tantum [i] (ſic enim & multi alij geſſerunt figuram Chriſti) ſed ſecundum rationem ſacerdotij, quod Chriſtus exer
k cuit in cruce: [k] præſertim vero iuxta Pſal. 109. dicitur ſecũdum ipſius Melchiſe. ordinem, id eſt, ritum pro
l prium, [l] materiamq́ue ſacrificij. cũ omnis Pont. conſtituatur Hebr. 7. vt offerat Deo ſecundum ritum aliquem. & Chriſtus vocatur eo Pſal. ſacerdos in æternum, vt Apoſtolus, exponit Hebr. 7. quia etiam nunc & vſque ad finem mundi offert vt principalis Pont. ſacrificium panis & vini cõſecrati per miniſtros ſuos. quod in Melchiſedech adumbratũ, in ſolo autem Chriſto & ipſius in
m cruento ſacrificio completum eſt. [m] Nec mirum ſi Apoſtolus eam epiſt.
n ad Hebræ. fideles ſcribens, [n] contentus videatur probaſſe Chriſtum ex figura Melchiſedech eſſe filium Dei ab initio, ſine matre ĩ cœlis: quia ſi oblitus ſit ſimilẽ fuiſſe in ritu ſacrificij panis & vini. Nam id tacite
o inſinuat eod. c. 5. vt ait B. Hieron. [o] & ſcientibus legẽ ſcribens, reliquit vt per ſe notum Hebræis Geneſ. 14. & Pſal. 109. fuiſſe ſacerdotẽ Dei: & quia omnis Pontif. Hebræ. capit. 5. conſtituitur vt offerat Deo ſecũdũ ritũ aliquem: cõſtat in officio ſacerdotis obtuliſſe panem ſimplicem & vinũ (cũ nihil aliud legat obtuliſſe) & in eo aſſimilatum fuiſſe Chriſto.

5 Figura item euchariſtiæ fuit tũ iuge ſacrificium agni Exod. 29. & Numer. 28. tum qui ſemel in anno in plenilunio primi menſis offerebatur cum azymis (vt lib. de euchariſt. c. 10. & 11. dictum eſt, agnus paſchalis Exod. 12. qui erat proprie ſa
p crificium, [p] quatenus per carnem, ſanguinemq́ue poſtium & immolationẽ referebat ſacrificium cruentũ Chriſti: & erat memoriale agni cuius ſanguine poſtes in Aegypto liniti ſunt pro liberatione, & ad oſtiũ tabernaculi mactabatur. Agnus ſimul erat proprie ſacramentum le
q gis. [q] quatenus ordinabatur vt ab omnibus fidelibus viris & fœminis comederetur intra domum. cuius multa non aptantur cruento Chri
r ſti ſacrificio, ſed incruento: [r] ſicut & quod Geneſ. 22. Abraham tentauit immolare filium, qui tamen illæſus & integer permanſit. & generaliter intẽtio & actio qua immolantur ſacrificia (cum eſſet ſacra & Deo grata ceremonia in religione permanens:) non figurat actionem directam circa cruentum crucis ſacrificiũ, quæ fuit impia, nec iterãda: ſed qua immolatur incruenter cum pia & permanente religione. Tale decuit præter cruẽtum, inſtitui incruentum & nouum ſacrificium, quod cum nouo ſacerdotio permaneret, & ſæpe iteraretur in cultum
ſ Dei. [ſ] Quare Apoſtolus Heb. 7. negat in hoc Chriſtum fuiſſe ſacerdotem ſecundũ ordinem Aaron, quia ſubſtantia præcipua ſacrificiorum Aaron erat cruenta cum effuſione ſanguinis animalium: licet panem & vinum adiecerit ſuis ſacrificiis, quaſi cõdimẽtũ Exo. 29. Num. 28.

6 Typum euchariſtiæ geſſerunt panes propoſitionis ſuper menſam & altare poſiti: quos mãducare nõ
t licebat niſi mundis. [t] 1. Reg. 21. & plurimæ aliæ figuræ huius ſacrificij explicantur a Patribus. Gentiles item comedebant carnes ſacrificij cum panibus & placentis rotundis
u [u] in honorem Dei: ſignificantes Deum ſicut & rotundum circulũ, carere principio & fine.

7 Ex prophetis probatur hoc ſacrificium nouum, Græce thyſia, & cum nouo altari, quod Græc. dici
x tur thyſiaſterion [x] à ſacrificio inſtituendo per Chriſtum. Malach. capit. 1. vocat oblationem mundam, quæ offertur in omni loco. quia incruentum ſacrificium fit ſine effuſione ſanguinis: & ab effectu, quia emundat cõſcientias noſtras. Quo
y ſingulari loco Patres [y] conuincunt Iudæos: & B. Auguſtin. epiſt. 49. q. 3. ait hanc veritatem nõ ſolum euãgelicis, ſed propheticis libris fuiſſe demonſtratam. De eodem prophe
z tat Eſai. cap. 25. [z] faciet Dominus, (id eſt, ſacrificabit) in monte hoc conuiuium (pro conuiuio. 70. legũt vnguentum, id eſt, Chriſtum in ſacrificio oblatum) & bibent in latina. & Iudic. 13. ad fin. in ſacrificio Manue, vbi dicitur Angelus cum flamma ignis aſcendiſſe in cœlum: legunt. 70. Angelum oblatum eſſe

in hac ſolũ benedictione aiũt fuiſſe ritum ſacerdotij: q̃ falſum eſt.
i [i] Puta quod eadem ſit perſona quæ obtulit cruẽtum ſacrif. & quæ incruẽtum panis: vt putat Bellar. 1. miſſ. c. 6. arg. 5. fin. ſic & Apoſt.
k dicit Hebræ. 7. [k] Chriſtus in cruce fuit figuratus per oblationẽ, qua Melchiſed. conſumpſit panem & vinum: quia quod eſt imago imaginis (nẽpe miſſæ in qua recolitur paſſio & cõſumptio Chriſti ſup. c. 9 §. 5. & ſeq.) eſt imago rei repræſentatæ. Sic omnia ſacrificia vet. fuerunt imago ſacrificij cruenti Chriſti. ſup. cap. 2.
l [l] Hieron. in Pſ. 109. ſecũdum ordinem. Hebr. dedran, i. ritũ quod Hebr. 7. dicit ſecundum ſimilitudinem Melchiſed. ſic poſtquam de ritu agni egit Exod. 12. ſubdit, iuxta quẽ ritum tolletis & hędũ, & c. 29.
m [m] Cita. X. quædam dicitur per figuram de vno, quæ in illo non implẽtur, ſed in poſteris, aut in re figurata. de hoc ſacrif. euchar. dicitur Matt. vlt. vobiſcum ſum vſque ad cõſummationem. Dan. 12. iugeſacrificium quod vero Dan. prædicit ceſſaturum tẽpore Antichriſti: intelligitur quod tunc ob perſecutionem non fiet tam publice, & tñ ſemper fiet. vt in Dan aduertũt Hiero. Ruper gloſ ordi.
n & Pererius. [n] Vt in præfatio. epi. ad Hæbr. aduertunt Chryſoſt. & Theophila. Dried. lib. 1. eccleſ.
o dog. c. 2. p. 3. [o] Hieron. to. 3. epi. 126. ad Euagr. quia Apoſt. de hoc ſolido cibo euchar. intellexit q̃ Hebr. ca. 5. dicit de Melchiſ. de quo nobis grandis ſermo, & interpretabilia. ſed noluit clare exprimere, ne ea epiſ. (ſi forte veniret in manus aliorum Iudæorum adhuc non credentium) offenderet illos hoc myſterio. Bellar. 1 miſſ. cap. 6. col. 10. Suar.
p dub. 46 ad fin. [p] De agno quod ſit figura euchariſtiæ lib. de euchar. ca. 1. §. 6. D. Tho. 3. p. q. 73. 6. Ribera, lib. 4. de templo c. 9. Claud. rep. 1. cap. 7. & alij iuſ erat proprie ſacrificium duplici ratione tunc verum tunc memoriale: & vtraque ratione miſſa eſt verum ſacrificium. Pius V in catech. titul. de miſſa. Abulenſ. Exod. 23. q. 27. Sebaſt. de ſacrif. c. 8. & 16. Bellar. 1. Miſſ. cap. 7. D. Thom. 1. 2. q. 101. 4. ad 2. Sot. d. 8.
q ar. 6. [q] Probat Sebaſt. cap. 1. Bellar. cap. 7. Soto. & fatetur D. Tho. 3. p. q. 76. ar 6. quamuis ſine cauſa. 1. 2. ſup. negat in lege vet. ali
r quid fuiſſe ſimul ſacramentum & ſacrificium. [r] Sup. cap. 5. ad fin. Bellar. 1. miſſ. capit. 8. ad fin. vt de agno quædam non competunt

ſacrif. cruento 1. quia agnus immolabatur Exod. 12. intra domum vel in tabernaculo. ſed Chriſtus extra caſtra paſſus eſt. 2. oblatus eſt agnus 10 nocte incipiente. 15. luna; ita euchariſtia ſimili nocte inſtituta eſt: ſed Chriſtus in meridie crucifixus eſt. 3. vt agnus in memoriam tranſitus domini & liberationis populi ſic euchariſtia, ſed in cruce non fuit memoriale tranſitus. 4. agnus manducabatur à viris tãtum circumciſis aut fœminis fidelibus, q̃ tamen non circumcidebãtur, & à mundis in Hieruſalem. ſic euchariſtia à baptizatis & mundis, & intra eccleſiam exiſtentibus ſumitur. ſed Chriſtus cũ fuit crucifixus vt manducaretur: & tamen ſacrificium crucis fide manducant etiam infideles à Deo vocati ante baptiſmum. Item quædam erãt in ſacrificiis alijs cruentis, quæ non competunt ſacrificio crucis ſed euchariſtiæ. Vt quod manus imponerentur ſuper victimam in ſanctificationem, & victima flamma
ſ manducaretur [ſ] Bellarminus, primo de miſſa, cap. ſecundo,
t & 20. [t] De panibus propoſitionis D. Thom. quæſtio 73. 6. Richard. diſtinct. 11. articul. 3. quæſt. 1. Dama. libro quarto, capit. 14 Gabr. in can. Turrian. in Clemen lib. octauo conſtitut. Apoſtol.
u capit. 13. [u] Sup ca. 5. Giral. Syntag 17.
x de ſacrif. [x] Prob. Sebaſt. capit nono, ſiu Bellar. lib. 1. de miſſ. capit. 1 § 6 & 16. ex 1. Corinth. 10. Apoſt. cano. 3. Clement epiſt. 2. Ignat. epiſt. ad Trallianos. Martial. ad Burdegall. Cypria. libro quarto, epiſt. nona. Fœlix. PP. epiſtola quarta. Patres Græci in ſuis liturg. concil. Laodi. cap. 19 Chalcedon. act. 1. Illerden. cap.
y primo. [y] Patres affert Cano, lib. 12. capit. 13. Sebaſt. capit. 3. Bellar. 1. miſſ. capit. 10. Garet. de euchar. claſ. 9. Trid. ſeſſ. 22. capit. primo. Iuſtin. contra Tripho. Iren. 4. cap. 32. Euſeb. 1. de monſtra. cap. 6. Tertul. 3. contra Marcio. Cypria. 1. cont. Iudæ. capit. 16. Chryſoſt. in Pſalm. 95 & hom. 2 contra Iudæ. Dam. libr. 4. cap. 14. Hierony. in Malac. 1. vbi Theodo. Rupert. Ribera, & Palac. Auguſt. 1. cont. aduerſ. leg. cap. 20. & ſæpe. idem intelligunt Rabini, vt refert Garet. ſup. Burgen. 2. p. ſcrutin. cap. 7. Galatin libro 10. de Arcan. capit. quarto. Genebr. libro primo, chron. p. 13. Suar. 3. par. quæſtio. 22. dub. 46.
z [z] In Eſai. vigeſimoquinto. Leo, Caſtri, citat Cyril. & Procop. in

cum

a eum loc. & alibi Cypria. & Euſeb. [a] Ita exponit Auguſt. lib. 7. In
b die. q. 54. [b] Id Pſal. 71. exponi à Rabinis de hoc ſacrificio, probã.
c Galatin. Burgen. Gareti. & alij ſup. [c] Ex Luc. 22. probat Trident. ſeſſ. 22. c. 1. can. 2. Dionyſ. c. 3. eccle. hier. Cyprian. Irenæ. inf. Alc. PP. 1. epiſt. ad omnes fidel. Chryſoſt. hom. 24. in 1. Corinth. Hiero. dialog. 3. cont. Pelag. Euſeb. Emiſſe. ho. 5. in paſcha. Leo. I. ſer. 7. de paſſione. Iſich. lib. 6. in Leuit. c. 22. Bellar.
d 1. miſſ. c. 12. [d] ſic facere pro ſacrificare ſumitur etiã apud profanos autores. Macrob 3. Saturn. cap. 2. Bellar ſup. & ter in ſcript. 3. Reg. 18. & bis Leuit. 15. & c. 23. Numer. ca. 6. Iudic. 17. Ezech. 37. quod ꝓbat Clictoua. 2. Antiluth. c. 14. Num. 28. offeres. Hebr. facies. ſic Græce pijn, id eſt, facere, pro ſacrificare, dicit Budæ. comment. Græc. ex Athenæo. lib. 14. c. 3. Caieta in id. 1. Corinth. 11. hoc facite, ly. Hoc, oſtendit totum quod præceſſit. Dionyſ. ca. 3. eccl. hier. hoc facite, exponit, cœleſtẽ hoſtiam litate. Cypr. lib 2. epiſt. 3. id eſt, ſacrificate & offerte, vt Chriſtus fecit. Seruius in id Virgil. cum faciam vitula pro frugibus ipſa venito. Cano.
e lib. 12 c. 13. [e] Videtur de fide colligi ex Trid. ſeſ. 22. c. 1. obtulit Patri. Cypri. ſup. habetur ca. ſcriptura. conſ. d. 2. Nyſſ. orat. 1. de reſurr. Chriſti. Euſe. 1. demõ. c. 10. Ire. ſup. Aug. 10. ciui. c. 20 idẽ dicũs in Hebr. 7. tu es ſacerdos. Chryſ. ho. 17. Photius, Theod. Theophi. D. Tho. 3. p. q. 81. Sot d. 11. Cano. li 12. c. 13. cõtra Curne. Bitõti. & eſt cõmunis Bella. 1. miſ. c. 12. prob. Luc. 22. hoc facite nẽpe ꝙ ego; & inſ. ꝙ pro vob. datur. i. frangitur, vt habetur 1. Corin. 11. ibi Chryſ. ho. 24. in ſacramento patitur fractionem. & de calice dicit, ꝙ effunditur, de præſenti. i. libatᷓ ſanguis ſub ſpecie vini. Nec obſt. quod Vulg. & canõ miſſæ legit de futuro, effundetur. q̃a intelligi
f tur non ſolũ in cruce, ſed in ſacrif. miſſarum. [f] Trid. ſup. & ſeſ. 23.
g c. 1. Dama. 4. c. 14. Chryſ. ho. 17. in Hebr. 7. [g] D. Tho. Sot & alij
h ſup. [h] Vt bene deduxit Turria. li. 4. pro epiſt. decret. c. 1. Bellar. 1.
i miſſ. c. 25. [i] Chry. ho. de ieiunio primi paſchæ. Ambr. i Luc. 1. Bellar. 1. miſſ. c. 7. Turria in Clem. lib. 5. conſti. c. 18. fin. quia Apoſt. 1. Cor. 5. loquitur de ſacriſ. lætitiæ; quale non fuit in cruce, ſed in vl
k tima cœna. [k] act. 13. miniſtrantibus Græc. liturgũton ſic Iacob. Baſil. Chry. inſtituerũt liturgias. i. propria officia miſſę. ſic ſumit liturgin pro ſacrificare, Apoſt. in Hebr. c. 2. 8. 9. 10. Ignat epiſt. 6. ad Smyrnen. Eraſ. act. 13 Bella. 1. miſſ. c. 13. Ayal. de tradit. 3. p. cõſid.

l 5. expendit hunc loc. Act. 13. [l] Sup. de euch. cap. 32 Cyrill. in Io.
m 4. [m] Apoſt. can. 3. 4. 10. Clemen. 2. conſtit. Apoſt. cap. 25. li. 8 cap.
n 46. & melius lib. 6. cap. 23. [n] Conc. Nicen. 1. can. 14. Epheſin. in epiſt. & Chalce. act. 3. Laodic. & ſyno. 6. can. 28. 32. ſynod. 7. act. 6. Later. c. firmiter. Conſtantiẽ. ſeſſ. 8. Toletan. 1. c. 51. Tolet. 11. c. 4. Senonen decre. 11. Trident. ſeſſ. 22. ca.
o 1. can. 1. 2. 3. [o] Quos Patres referſit. Cano. lib. 12. c. 13. Caſtro miſſ. hær. 2. Caſſal. de ſacrif. miſſ. 2. ca. 15. Bella. 1. miſſ. c. 15. & ſępe.
p [p] Sup. cap. 2. § 6. & colligitur Hebr. 7. translato ſacerdotio; ergo trãslatum eſt & ſacrificium; quia Hebræ. 7. ſacerdos aſſumitur ad offerendum ſacrificium viſibile.

a in ſacrificium. [a] Pſalm. 71. erit firmamentem in terra in ſummis mõtium: alia litera habet, erit frumen
b tum [b]: D. Hieron. uertit memoriale triticum: in Chaldęo, erit ſubſtãtificus panis in capite mõtium ſeu ſacerdotum.

8 Clarius in nouo teſtamento propriam rationem ſacrificij indi-
c cat Chriſtus Luc. 22. hoc facite, [c] id eſt, ſacrificate: ita enim facere ſu
d mitur pro ſacrificare. [d] & id ſacrificium inſtituit Chriſtus in memoriam paſſionis & mortis: quia ea nocte in qua tradebatur, cœpit pati & mori cũ ſanguinis effuſione: &
e tunc verè obtulit hoc ſacrificium [e] expiandi virtutem habens: & in gratiarum actionem, dum gratias egit. ijſdemque verbis Apoſtolos
f fecit ſacerdotes, [f] vt id ſacrificium offerre poſſent, & cõſecrare: ſicut tunc ipſe conſecrauit, obtulit
g & ſumpſit, [g] vt ſuo facto Apoſtolos inſtrueret. Hæc ratio ſacrificii colligitur ex Apoſtolo He-
h bręo. 9. 10. 13. [h] & 1. Corinth. 5. paſcha noſtrum immolatus eſt Chri-
i ſtus: [i] itéque epulemur in azymis.
k Actor. 13. [k] miniſtrantibus illis. Gręc. lyturgunton, id eſt, liturgiam ſeu ſacrificiũ celebrãtibus. & Ioan.
l 4. adorare ſumitur pro ſacrificare. [l]

9 Tandem miſſam vocant pro-
m prium ſacrificium nouę legis Apo-
n ſtoli, [m] concilia, [n] & concors Pa-
o trum, [o] fideliumque vox & ſententia, qui referuntur de conſecrat. d. 1. & 2. & aiunt vnicum miſſę ſacrificium ſucceſſiſſe vice aliorum om-
p nium ſacrificiorum. [p] Reſtat vt ex effectibus proprijs ſacrificii quod prodeſt etiam alijs pro quibus offertur, probemus miſſam eſſe vere & proprie ſacrificium.

CAP. XI.

De fine ſacrificij quale præceptum fuerit, & quis effectus veterum ſacrificiorum?

a Finis ſacrificii ſicut & ſacramenti, [a] includit mutuum pactum
b [b] inter Deum & homines: vt homo corpore & animo Deum religioſe honoret cultu latriæ, qua-
c lis pręcipue exhibetur ſacrificio. [c] Ex parte Dei ſimul inſtituitur in honorem vtilitatemque hominis, tãquam cauſa inſignium effectuũ quibus hominem ſanctificet. Ex quibus nunc probandum eſt, miſ-
d ſam eſſe verum ſacrificium. [d] Cultus & honor debetur Deo, propter ſeipſum & excellentem eius maie-
e ſtatem; [e] quãuis nullum effectum vtilem nobis conferret. Deinde ob recepta beneficia homo iure creationis ſeruus, in recognitionem ſupremi dominii offert Deo vitam ſuam, & conſumit ſacrificio vitam & ſubſtantiam irrationabilium ho-
f ſtiarum quarũ eſt dominus: [f] Maxime vero Deum colit, dum in ſacrificio offert Deo gratiſſimam vi-
g tam capitis ſui, [g] qui eſt Chriſtus. Et vt Chriſtus ſemper viuens in eccleſia triumphante ſuam vitam ac ſeipſum in honorem patris offert hoſtiam viuentem, ſanguiſque Chriſti ſemper melius clamat quã
h ſanguis Abel: [h] ita inſtituit nobis ſacrificium miſſę nouum, in noua eccleſię militantis religione à ſe inſtituta: quo iterato ſemper vſque ad finem mundi dignum cultum Deo exhibeamus: atque ita ex amore Deo reddamus quidquid boni amico donare poſſumus.

2 Omnis ſecta & religio in Republ. bene inſtituta inſtituit inuio-
i labile ſacrificium: [i] non propter imperitum tantum vulgus, vt qui-
k dam putarunt, [k] ſed ducti vi naturę, aut ſupernaturali Dei inſtin-
l ctu ſapientumq; autoritate [l] & maiorum traditione deducta ab Adã
m & Abel. [m] 2. Ante legem ſcriptam non erat pręceptum expreſſum de ſpeciali re & ritu ſacrificii, ſed de
n ſacrificio in communi: [n] vt Abel, Noe & Abraham nõ ſunt communiter iuſſi ſacrificare vno ritu om-
o nibus promulgato. [o] Nec à principio legis expreſſum erat præce-

a Sup. [a] lib. de ſacra. cap. 4. & 11.
b [b] Citan. c. 10. §. 2.
c H. c. c. 5 § 2. & excedit omnem cultum datum creatu-
d ris. [d] Supra in proœm. & cap. 8. § 1.
e [e] Virtus religionis in hoc aſſimilatur virtuti Theologicæ, D. Tho. 2. 2. q. 81. art. 5. vbi Caie. & caritati quæ diligit Deum propter ſeipſum. ſed reuera religio dum dicit, colo Deum, non attingit Deum (niſi grammatice, vt ait Caie.) ſed exhibet creatũ cultũ Deo. & dũ oratione petit, Dñe da mihi teipſum; deſideriũ eſt à caritate; ſed præſentatio deſiderij & oratio, habet ipſum actum ꝓ obiecto. D. Tho 2. 2. q. 83. 3. ad 2. vbi Caieta. ar. 1. ad 2. & oratio fit vt honoretur & recognoſcatur victus Dei, & placet Deo prima iõ ſacrificij in cultum Dei, licet non eſſet cauſa nobis vtilis. ſup. c.
f 2. §. 4. Q. [f] c. 9. §. 2.
g F. [g] c. 3. [h] Rom. 12.

h hoſtiã viuentẽ. Et miſſa eſt memoriale ſimul reſurrectionis, & Chri-
ſti viuẽtis. ſup. c. 9 §. 5. hinc Hebr. 9. acceſſiſtis ad ſang Chriſti, melius
i loquentẽ quã Abel. [i] D. Tho. 2. 2. q. 85. 4. alij inſ. [k] Senec. & Auer-
k roes, vterque Corduben. vt refert Caiet. 2. 2. q. 85. 1. & tribuitur Socrati impia vox illa; quæ ſupra nos, nihil ad nos; vt refert Lact.
l lib. 3. de Religio. c. 20. [l] Ariſtot. 7. polyt. c. 8. lib. 8. ethic. c. 9 Cicero. li. de natura deorum. Plato, lib 8. de legib. Giraldus ſyntag 17.
m [m] Magiſt hiſt. collig. ẽ ex Greg. 4. mor. c. 4. D. Th. 3. p q. 70. 2. ad 1.
n [n] D. Tho. 1. 2 q. 103. 1. & 2. 2. q 85. 3. & 3. p. q 60. 5. ad 3. [o] Dicit
o Clẽ. li. 6. cõſt. Apoſt c 20. Anacl. epi. 2. dicit, Melchiſe. & Abrahã prius obtulerunt quam Aaron: ſed ſpontanea voluntate, non ſacerdotali autoritate. i. non præcepto aut externa vnctione vncti. quia ſubdit, ſacerdotium in vet. leg. cœpit ab Aaron nẽpe cum vnctione; nam prius fuit ſacerdos Moſes ſine vnct. inf lib. de ord c. 21.)

in noua à Petro Apoſtolo. At prius Chriſtus ſacerdos. Gregor. PP. I. epiſto ad Auguſt. epiſc. Anglo. 1 concil. Aquiſgran. c. 9. gloſſ. in Ierem. 7. præceptum de ſpecialibus ſacrificijs non fuit, niſi poſt adorationem vituli. At de vna aut altera re fuit interdum ſpeciale præceptum poſitum vnus vt Abrahę Geneſ. 15. ſume tibi vaccã, & c. 22. iuſſus eſt im-

p molare filiũ. p D. Tho. 1. 2 q. 102 ar. 3. vbi Fr. Medin. Soto lib. 2. iuſt. q. 5 ar. 2. Hieron in Matt. 5. non iurare omnino probant expreſſo loco Ierem. 7. nõ præcepi eis: vbi idẽ Hiero. & Glo Sixt. PP. I li. de diuitijs.
q q De quibus ſup. c. 4. D. Thom. 1. 2 q. 102. 3. c. & ad argu.
r r Adducit Hieron.
ſ in Matt. 5. ſ Quod colligiſit ex Ierem. 7. non præcepi eis. ibi gloſ & Hieron ibi. & in Matth. 5. in Eſaia primo, & 60. in princip. & 66. Chryſoſt. homilia 6. Matth hom. 18. in Hebr. Clemens lib. 6. conſt. Apoſt. c. 20. Arnob. lib. 7. contra Gent. Tert. 2. cõtr. Marcio. Cypria. 1. contra Iudę. cap. 16. Theodor. 1. de Græc. affect. cozatio. c. 7. & li 7. de ſacrif. Iren. 4. c. 28. Cyril. lib. 4. & 9. cõtra Iulian. Euthy. in id Pſal. 50. vtiq; holocauſtis nõ delectaberis. Rupert. in Eſa. 6. Auguſt. 18. contra Fauſt. ca. 2. D. Thom. ſup. & in Pſal. 39. ſacrificium & oblationẽ noluiſti. & in Hebræo. 10. lec. 1 Gra
t iar. in Oſeę 6. t Sixtos PP I. l b. de di-
u uitijs. u Hunc loc. Clem. lib. 6. conſt. Apoſt. ca. 20. refert Ribera in Oſeæ. 6. & tamẽ bene probat non fuiſſe tantum permiſſionem cum peccato, ſed Deum indulſiſſe, vt ſacrificia licerent, mutato fine in Dei cultum, quod fatetur plane Sixtus I. D. Tho. Soto & Auguſt. 22. contra Fauſt. c. 17. dicit iãdem ordinatiſſima ſacrificia accommodauit Deus: non quia ſanguine delectetur, ſed quæ melius exprimerent Chriſti futurum ſacrificium. Sic Comœdias & ſpectacula, quæ communiter fiebant in idolorum cultum prohibuit 1. eccleſia Chriſtianis omnibus: ſed poſtea conceſſit mutato fine fieri coram laicis tantum: vt Pius V. prohibuit taurorum ſpectacula, ſed hæc conceſſit laicis Gregor.
x XIII. vid. Nao. c. 15. nu. 18. x De quibus exacte D. Thom. 1. 2. q.
y 102. 3. & ad arg. y Conc. Bellar cit. ſup. c. 4. N. dicentem profuiſ-
z ſe ex operato, z Colligitur Hebr. 10. impoſſibile eſt ſanguine hircorum & vitul. auferri peccata. D. Thom. d. art. 3. & art. 5. ad 4. & 2 2. q. 30. 4. ad 1. q 81 7. Iren. Auguſt. 10. ciuit. c. 5. & probat ex Pſal. 39. 49 50. Eſai. 1. Riber. in Oſeæ. 6 col. 4. in quo excellit ſacrifi. miſſæ, quod oblatum à peccatore cauſat effectus ex opere
a operato. a D. Tho. d. art. 3. probat ſeq. rationibus. & patet Leuit. 1. oblatio erit acceptabilis, atque in expiationem eius proficiens. inf. in holocauſtum, & odorem ſuauiſſimum domino. Riber. in Mich. 6. probat ex Matth. 5. ſi offerens munus. Iren. 4. c. 32. Auguſt.

p ptum p de tot & tam varijs rebus
q & ritibus ſacrificiorum, q nec in tabulis inter præcepta decalogi Moſi explicatum eſt præceptum de
r ſacrificijs. r Poſt idololatriã vituli promulgato præcepto, populus Hebræorum iubetur, ea omnia quæ ſolebant alijs offerre, non niſi Deo ſa
ſ crificare ſ (difficile enim erat populo relinquere veterem conſuetu
t dinem) atque ita Petrus Apoſto-
u lus apud Clemen. u ait permiſiſſe Moyſem tot ſacrificiorum genera, probaſſeque ſi recto animo fierent: vt illorum onere & multitudine occurreret periculo idololatriæ in populo ad ſacrificia prõpto: adiecitque prohibitionem multarum rerum ac rituum gẽtibus conſuetorum, vt & in quibuſdam rebus & in modo offerendi fidelis populus à gentibus differret: adiecit & præcepta de quibuſdam riti-
x bus, x quos quia in ſacrificio omiſerant filij Aaron, peccarunt & puniti ſunt. Leuit. 10.

3 Hæc olim non diſplicebant Deo, quamdiu lex vetus non erat per Chriſti mortem abrogata: & dicũtur Leuit. 4. 5. & 6. ꝓpitiatoria nõ tantũ quia figura eius propitiatorij quod Chriſtus cruente & incruẽte erat oblaturus: aut quia maculas legales irregularitatis purgarent: ſed quia ipſas peccatorũ temporales pœnas auferebant non ex
y opere operato, y ſed ex opere ope-
z rantis z & deuote oblata place-
a bant, a vt obtulit Abel, Noe, Abraham, & alij iuſti. Nam erant inſtituta. 1. in cultum Dei autorem vitæ, recognitionẽ beneficiorum, & ad excitandum internæ deuotionis ſacrificium. 2. per Allegoriam præſignabant futuram mortem & ſacrificium cruẽtum Chriſti: ſine cuius fide ſaltem implicita nunquam facta eſt expiatio peccati: & prote-

20. ciuit. c. 5. lib. 20. contra Fauſt. c. 16. lib. 22. c. 17. Chryſoſt. & Euthy. in id Matth. 23. de decimatione mentæ, hæc oportuit face-
b re. Claud. rep. 4. de euchar. c. 3. b ſup. lib. de ſaccam. cap. 5. & 15. D. Thom. 3. p. q. 70. 4 ad 2. cum Greg. 4. mora c. 2. ſic Iob 1. & vlt.
c offerebant ſacrificia. c Aug. 14. ciuit. cap. 5. D. Tho. 1. 2. q. 102. 3.

ſtatio fidei in Chriſtum cum ſacrificio, erat paruulis & adultis attritis ſacramentũ in quo Deus delebãt ſemel peccatum originale &
b actualia apud Gẽtiles. b ſicut apud Hebræos delebatur: per fidem in Chriſtum in ſacramento circunciſionis proteſtatam. 3. per tropologiam illis ſacrificiis fiebat inſtru-
c ctio quædam de moribus: c vt ſub figura explicaretur quid pie & prudenter agendum eſſet. ſed tãta Deo cura erat de proximorum dilectione, vt diceret Matth. 9. ex Oſeæ 6. miſericordiam volo, non ſacrifi-
d cium. d Quaſi mallet in neceſſitate fieri proximis miſericordiam, quam effundi pecunias in holocauſta igne abſumpta, quorum nihil in
e pauperes erogabatur: e nec enim tam delectatur multitudine holo-
f cauſtorum, f quàm miſericordia pauperũ: nec illis placabatur dum à peccatore & impœnitente popu-
g lo offerebantur. g Tandem quia illa fuerunt, vt figura ad tempus tantum data, tam completa luce ve-
h ritatis diſplicent Deo, h & ſunt homini obſeruanti mortifera. de quo tẽpore legis euãgelicæ loquuntur interdũ prophetę, & Eſai. 1. ſolẽ-
i nitates veſtras odiuit anima mea. i

C A P. XII.

Effectus miſſę in generali. Non derogat vtrique ſacrificio ꝙ Chriſtus obtulit, ſuperat effectus veterũ ſacrificiorum.

DEus inſtituto eucharistiæ ſacrificio voluit oſtendere ſummũ erga homines amorẽ & dignationẽ: dum ſingulis communicare aut offerre volentibus, ſi digni ſint, donat corpus Chriſti, & totum Chriſtũ, vt habeat homo eximiã cũ illo quãdam vnionem, & inſignem ho-
a norem. a qua re ex parte rei dona-

d d In Hebręo Oſe. 6. habetur, potius miſericordiam volo, quam ſacrif. ſic in id Matt. 9. Chryſoſt. hom 31 & tandem Euthy. Ribera. in Oſeę 6. col. 5. fin. vbi Hieron. non delector multitudine holocauſt. & Marc. 12. diligere proximum, maius eſt omnibus holocautomatibus & ſacrificijs. Augu. 10. ciuit. c. 5. hoc vnum ſacrificio anteponitur: quia & miſericordia eſt ſacrificium, iuxta Habręt 3. beneficentiæ: talibus enim hoſtijs promeretur Deus.
e e Sic apud Gentes Prometheus, facta ad deos oratione, mutauit holocauſta conſueta: & oſſa tantum cremari iuſſit, carnes in eſcam reſeruari: & ſtatuit partem illarum in pauperes, refert Giral. ſyntag. 17. pag. 409. Viues in lib. 18. ciuit. c. 8. ex Euſeb. chron. Heſiod. Diodor. li. 5.
f f Quare errabat populus putans, Deum ſacrificiis illis externis placari, potius quã interna pœnitentia, Eſai. 1. quo mihi multit. victim. mea enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt. ibi Leo Caſtri ex Euſeb. 1. demonſtr. ca. 4. lib. 2. ca. 36. & ca alijs Patribus. Pſa. 49. nunquid manducabo carnes taurorum. Iren. & Augu.

ſup. Hieron. in Eſai. 66. Apoſtoli apud Clem. 6. conſtit. cap. 12. D. Thom 1. 2. q 102. 3. & 2. 2. q. 30 4 ad 1. Riber. in Oſeæ. 6 col. 4 ſi.
g g Sup. Z Vatabl. in id Eſai. 1. ne offeratis ſacrificium vltra. Hebr.
h Mincha. h Patres cit. ca. 4 §. 4. M. Leo Caſtri in Eſai. 1. quo mihi multitudo victimarum. Euſeb 1. demonſtr. c. 4. lib. 2 cap. 36. Cypria. 1. contra Iudæ. cap. 13. vid. illum. cap 6. 16. Tertull. cõt. Iud. c. 1. ad fin. lib. 1. cont. Marcio. c. 6. & lib. 5. Chryſo. ſer. 20. in Rom. 12. in princ. Iren. lib. 4. c. 32. Ambr. lib. 3. 10 Luc. ca. 1. de ingreſſu Zachar. in templum. Aug. tract. 28. in Ioan 7. manſit in Galilæa Cyril. lib. 9. cont. Iulian. Claud rep. 4. c. 2. Theop. in Eſai. 56 domus mea domus orationis, quod Chriſtus citat Matth. 21. vbi Orig. tract. 25. excluſit vendentem columbas, id eſt, vetera ſacri-
i ficia. i Orig. to. 3. 10 Ioan. & melius to. 10. aliud eſt paſcha Dei ſecundũ legẽ, quòd amat: aliud ſolemnitas & paſcha Iudæorũ: quo impleuerũt vaticinia occidẽdo Chriſtũ: & hoc Deus aut. e odiſſe.

C A P. XII.

a DE a caritate Dei, qua ſingulis donat Chriſtũ vt ſpiritus eius cũ ſpiritu noſtro, corpuſq; cũ corpore noſtro cõiũgat, vt vnũ principiũ operationis vitalis cũ potẽtia ſpũali aut corporali ſit.

vid.

tę nullum eſt maius & honorificẽtius donum. [b] Vt oſtendit dilectionem ſuam erga unam humanitatem, & uniuerſum, [c] dum dedit donũ diuinæ perſonæ æquale infinito amori: [d] & in paſſione Chriſtum humiliatum honorat collocans in cœlis ad dexteram Patris, vt adoretur ab angelis: & eleuari iubet in ſacrificio miſſæ, vt adoretur ab hominibus. [e] 2. præter finẽ diuini honoris & cultus, [f] inſtituit vt id ſacrificium ſit cauſa in nobis totius boni honeſti, vtilis, ac delectabilis, [g] ac depelleret omne malum non ſolum pęnæ ſed culpæ, & miſeriæ, ac indigentiæ noſtræ.

2 Glorioſum honorem in pace, ac robur in bello datum homini per hoc ſacrificium, cõiunxit cum vtilibus diuitijs. [h] in ſpeciali concedit iuſtis tanquam filijs hunc cibum regium filiorum, vt augeat filijs patrimonium, & ius hæreditatis cum augmento gratiæ, & perſeuerantia in bono: & datur tanquam pignus futuræ gloriæ æquale. [i] Impetrat inſuper bona, & ſubſidia tẽporalia. 2. indigentibus concedit liberationem à malis, & per ſe inſtituitur ad ſatisfactionẽ pro temporali pœna: quomodo prodeſt & pijs defunctis, vt fiat perfecta placatio: & reconciliatio cum Deo pœna vero æterna non tollitur abſque remiſſione culpæ: [k] & pro utriuſque remedio impetrat impio auxilia, & donum etiam cõtritionis. aut ſacramentum cum tali diſpoſitione attritionis, vt per illud impius iuſtificetur cum gratia & donis infuſis. [l]

3 Modo eximio ſacrificiũ eſt moralis cauſa iſtorum effectuũ: nempe ex infallibili lege iuſtitię, vt ſatisfactionis pro viuis iuſtis aut defunctis: & ex opere operato, [m] quãuis ſacerdos qui offert ſit peccator. Deinde ab effectu diſtinguitur triplex ratio ſacrificij. [n] dicitur 1. ſatisfactorium pro pœna temporali. 2. propitiatorium pro culpa. 3. impetratorium, non ſolum pro remiſſione pœnæ aut culpę, ſed pro nobis futuris quę ſaluti expediunt, aut in gratiarum actionem pro acceptis beneficijs.

4 Per totius uitę opera, & cruentum crucis ſacrificium Chriſtus multiplicatis titulis [o] operatus eſt ſalutem noſtram. Primum titulo ſatisfactionis, à quo ſacrificium dicitur ſatisfactorium: quatenus per pœnas in paſſione toleratas, & virtute ſacrificij nobis applicatas, liberat nos à pœnis debitis: At quia pœna ęterna non tollitur niſi ſimul cum culpa: [p] ſequitur vt 2. titulo Chriſtus ſacrificio propitiatorio per modum redẽptionis nos liberauerit à ſeruitute culpę, & captiuitate diaboli. Pręter eam liberationem à malis. 3. adiecit Chriſtus titulum ob quem confert eximia bona: nempe per modum meriti de rigore iuſtitię, obtinet conferri nobis gratiam cum remiſſione culpę & pœnę, & perſeuerantiam, ac glorię conſequutionem. Item per modum orationis impetrat, [q] & exauditur pro ſua reuerẽtia Hebræo. 5. & in cœlo poſitus extra ſtatum merendi (ſi proprie non orat ſupplex petitione etiam vocali, [r] vt in via orabat) eſt aduocatus noſter. 1. Ioan. 2. & opere ipſo orat, dum pręſentat Patri vulnerum cicatrices, & memoriam paſ-

vid. lib. de euch. in proœm. & c. 36. cum ſeq. vbi explicantur patres. de honore & dignitate ſacerdotis præ angelis, vt conſecret corpus Chriſti, & abſoluat à peccatis, aperiatque regnum cœlorum. Chryſo. lib. 3. & 6 de dignit. ſacerd. [b] Ex parte modi vnio beati cũ Deo inamiſsibilis, eſt melior: non tamẽ ex parte rei donatæ: & ideo Chryſoſt. & quidam patres hanc unionem Chriſti cum digne manducãte, comparant cum myſterio incarnationis: ſup. de euchar. cap. 36. [c] Perpendit Caiet. in id Ioan. 3. ſic Deus dilexit mundum, vt filium daret, & quę admittunt futuram fuiſſe incarnationẽ in Dei gloriam ob bonum uniuerſi, licet Adam non peccaſſet. Alex. 3. par. q. 8. m. 13. Albert. 3. d. 10. art. 4. Scot. d. 7. quæſt. 3. d. 19. Cathar. Suar. 3. p. q. 1. ar. 3. diſ. 5. §. 2. & 4. fauent quidem Patres, quia incarnatio eſt bonũ melius uniuerſo. D. Tho. 1. par. q. 20. 4. ad 1. q. 25. 6. ad 4. [d] D. Tho. 1. p q. 38. 2. ad 1. Deus primum dat amorem, deinde donum: nec humanitati aſſumptæ minus datum eſt, quam habeat tota deitas. Augu. li. 3. cont. Maxim. ca. 10. nihil maius ſunt tres perſonæ quam vna, nempe in qua ſubſiſtit humanitas Chriſti. Torren. li. 1. conſ. c. 2. §. 1. ſi. & §. 4. [e] Chriſtus Phil. 2. humiliauit ſe, propter quod Deus exaltauit illum. & in eccleſia cœleſti, & militanti proponitur adorãdus Angelis, & hominibus ſup. de euchar. c. 32. [f] ſup. c. 11. §. 1. [g] De bono honeſto, ſeu hõnorifico d. eſt, & quod nutrit cibo filiorum ſuper menſam ſuam. De bono utili dicetur c. 13. & ſeq. ex effectibus eucha. & ſacriſ. de delectabili. Sap. 16. manna habuit omnem ſaporem ſuauitatis. Iob. 31. quis det carnibus eius. vbi D. Tho. (quòd eccleſ. affert pro eucha.) quia videntes Iob ſuauiſſimum virum, dicebãt, o quis virum hunc manducaret. [h] Pſal 111. gloria, & diuitiæ in domo eius. & de honore in pace Pſal. 147. poſuit fines tuos pacem. & adipe frumenti ſatiat te. de honore autem in bello ſeu in eccleſia militante contra hoſtes. inf. c. 13. [i] Illi effectus ex eucha. reperiuntur etiam in eo qui caret peccato. ſic B. Virgo ex quotidiana communione nimis profecit in gratia, & fortitudine contra aduerſarios. [k] Trid. ſeſſ. 6. c. 14. pœna æterna ſimul cum culpa remittitur. [l] De quibus effectibus inf. c. 13. & de euchar. c. 34. & ſeq. [m] Satisfactio ex miſſa applicatur etiam defunctis ſecundum legem iuſtitiæ. inf. c. 16. & ex opere operato. inf. c. 18. § 7. lit. T. [n] De triplici ratione ſacriſ. ſup. c. 2. § 4. D. Tho. q. 79. 5. & 7. Scot. diſt. 11. q. 2. ar. 5. d. 13. q. 2. 1. li. 9. iuſt. q. 2. & 3. Lede. 1. par. q. 14. Cano. lib. 12. c. 13. Taper. a. 16. Gabr. lec. 85. Cathar. opuſ. de miſ. Naal. Bed. cont. Fabr. in Luc prop. 113. Honcala opuſ. de valore miſ. Cord. lib. 1. q. 3. & 4. Pet. Sot. tit. de eucha. lect. 7. Sebaſt. de ſacriſ. c. 10. & 21. Summiſt. verb. miſſ. Allen. lib. 4. tit. 29. ar. 2. [o] De his varijs tit. D. Thom. 3. par. q. 48. quos ſummat ar. 6. ad 3. & quod per modum ſatisfactionis effecit noſtram ſalutem art. 2. per modum redemptionis à peccato, & captiuitate art. 4. per modum ſacrificij artic. 3. & 6. ad 3. per modum meriti artic. 1. [p] Trident. ſeſſ. 6. c. 14. [q] Si Chriſtus etiam nunc in cœlo fundat proprie orationem, & petitionem mentalem aut etiam vocalem: non tamen dicimus, Chriſte ora pro nobis, ſed miſerere nobis: tum ob vitandum periculum erroris ne credatur creatura. D. Tho. 4. diſt. 45. q. 3. a. ad 3. tum quia magis honoramur, dum petimus, vt ipſe donet cum Patre. Sic Regẽ qui ſimul eſt Comes, & Dux nõ vocamus amplitudinem, ſed maieſtatem. ſic dix. in prælect. noſtris. 3. p. q. 21. ar. 1. Chriſtum vt homo eſt nunc orare, id eſt, explicare deſiderĩ noſtræ ſalutis. D. Tho. expreſſe in Heb. 7 lec. 4. & ſignificat. 3. p. q. 21. 2. & 2. 2 q. 83. art. 10. ad primum, & clare 4 d. 15. q. 4. 6. ſ. ad 1. & diſt. 45. Bonauent. tom. 1. opuſc. de uita Chriſti. c. 98. de aſcenſ. Abulen. Matt. 4. q. 15. & melius Matt. 14. q. 142. Tolet. inf. Nauar. lib. de orat. not. 1. nu. 24. Ianſen. concordan. cap. 135. ſignificat So. diſt. 45. q. 3. art. 1. ad 3. Ioan. Arboreus, li. 3. theoſoph. c. 15. expreſſe Orig. hom. 7. in Leuit. Et in id Ro. 8. interpellat pro nobis Ambro. Primaſ. Athan. ſeu Theophilact. Theodoret. & Grã diſ. item in id Hebræo. 7. ad interpellandum pro nobis. Chryſ hom. 13. D. Tho. Theophilact. Theodoret. Bernar. de natiu. Virg. Iuſtin. q 105. ad Orthodox. Auguſt. & Claud. in id Ioan. 14. rogabo Patrem, nempe in cęlo. nec id negat Ioan. 16 non dico quia ego rogabo Patrem. vt ibidem aduertunt Auguſt. & Cyril. & clare Aug. præfat. in Pſal. 85. qui etiam regulam adhibet lib. 3. doctr cap. 27. ſcripturas accipiendas eſſe ut ſonant (nempe etiam in hoc quod aiunt Chriſtum orare & interpellare) modo non ſequitur aliquid indecens. ſic ſpiritualis vir qui in meditatione diſtinguit quę ſunt propria humanitatis in Chriſto, poſſet ad Chriſtum fundere orat. Anima Chriſti ſanctifica me, & pater noſter Ignat. id docet in Exercit. 3. hebdomad. 1. & exercit. 4. hebdomad. 2. [r] In via Chriſtus orauit ſupplex & proſtratus & in cruce cũ lachrymis, & clamore ualido Hebræo. 5. & Luc 6. pernoctabat in oratione propter exemplum, ut ait Ambr. 5. in Luc. c. 6. Quæ ratio ceſſat in cęlo. Damaſ. lib. 3. c. 24. Iuſtin. ad Orthodox. q. 105. Auguſt in Ioan. 17. quare negat nunc proprie orare in cœlo. Frat. Medin. 3. par. q. 21. art. 1. dub. 3. Sp. Rothæus Inquiſitor Tholoſæ libell. de oration. Chriſti. Nazianz. Theol orat. 4. ratione. 9. ſeu oration. 36. num. 55. indignum eſt Chriſto, ut nunc oret. &c. Cypria. lib. 4. epiſt. 4. Ruper. lib. 9. de offic. cap. 3 & in id 1. Ioan. 2. aduocatum Ioan. Heſſel cum Beda. (vbi exponit loca Augu. & aliorum Patrum in oppoſ. citata) & Rupert. probat ex Ioan. 16. non dico, quia ego rogabo Patrem de vobis, & cum Martha Ioan. 11. dixit, ſcio quia quæcunque popoſceris, arguitur modicæ fidei, cum Chriſtus Ioan. 12. dicat, volo

volo Pater. Hilar. lib. 10. Trinitat. ad med. Item in uia explicauit decenter ſe eſſe hominem, & deſiderium naturale euadendi mortem (oratio enim eſt explicatio deſiderij.) Pſal. 21. clamabo, & non exaudies. Bellarm. lib. 4. de Chriſto. c. 5. fin. at hoc non decet in cęlo: quia nunc per omnia apparet Deus: Ambro. tom. 3. orat. de fid. reſur.

z ad 1. Soto. diſt. 11. Gabriel. lect 85. K. L. Bellar. 2. miſſ. c. 6. [z] D. Tho. 3. par. q. 49 & ſæpe. Sebaſt Bellar. 1. miſſ. c. 25. [a] Triden. ſeſſ. 22. c. 2. can. 4. Sebaſt. c. 17. & 21. Auguſt. ad art. ſibi falſo impoſ. artic. 1. & generaliter noſtra ſatisfactio non derogat ſatisfactioni Chriſti. Triden ſeſſ. 6. c. 16. & 7. fin. cao. vlt. ſeſſ. 14. c. 8. fin. can. 14.

ſionis, [f] & orationes quas viator fudit: & nunc interpellat apud patrem Rom. 8. (vt & ſpiritus, poſtulat pro nobis, id eſt, poſtulantes & orantes nos facit [t]) quia Chriſtus per mēbra & miniſtros ſuos orat & offert, præbens vim & efficaciā illorum orationibus. Id meritum & impetratio fit pro futuris beneficiis: ſimulque offert per ſe & per miniſtros ſuos in gratiarum actionem pro acceptis beneficiis.

5 Interdum contingit ut dominus rem ſuam vendibilem nolit vendere oblato pretio: aut ut uir offenſus iniuria, placari nolit ſatiſfactione, redemptione, aut merito alienæ perſonæ, quare præter prædictos titulos, accedit oblatio per modum ſacrificii, [u] quæ ultimo loco numerari ſolet, ut tanti muneris oblatione placatus Deus, dignetur plene reconciliari nobis: & ſatiſfactionem redemptionemq́; aliquo modo alienam, pro nobis indigentibus acceptans, [x] liberet à debito. Quæ ratio ſacrificii differt à ſupradictis, & eas complet ac perficit. ſic ſacrificio placatus Deus, gratis concedit impio donum contritionis aut ſacramentum digne recipi, quo impius iuſtificatur. hæ rationes ſimiliter concurrebant in eo miſſæ ſacrificio, quod Chriſtus in ultima cœna obtulit, [y] tāquam expiatorium, impetratorium, & in gratiarum actionem.

6 Sacrificium cruentum fuit in ordine cauſæ uniuerſalis ita omnino perfectum, vt nihil ei deſit: [z] & infiniti ualoris quoad ſufficientiam. Cuius dignitati & ualori nō derogat, [a] quod ſacerdos vice Chriſti ſimilibus titulis ſit quoad efficaciam cauſa ſimilium effectuū [b] per miſſas, aut per ſacramenta, tanquam per cauſas particulares [c] ab eodem Chriſto inſtitutas. Et maius eſt per baptiſmum aut per contritionem iuſtificari impios etiam infideles, quam per miſſam concedi fidelibus ex operato finitam ſatiſfactionem pro pœna temporali. Hæc efficacia cauſę particularis cedit in maiorem gloriam Chriſti auctoris, [d] & ſacrificii cruenti: ex cuius virtute & participatione totus hic fructus per miſſas, aut per ſacramenta deriuatur.

7 Miſſa iuxta titulum primum ſacrificii ſatisfactorii, reſpondet ueteri ſacrificio expiatorio & holocauſto. [e] 2. titulo meriti de cōgruo & impetrationis miſſa eſt ſacrificium propitiatorium, quo impetratur donum contritionis, & liberatur impius a culpa mort. & redimitur à captiuitate diaboli, reſtituiturq́; in amiſſam libertatem filiorum Dei. [f] 3. eodem titulo meriti de congruo & impetrationis per miſſam, ſacerdos applicat orationem meritumque quod Chriſtus, in ſacrificio crucis, & ultimæ cœnæ, ac per totam uitam habuit: & impetrat futura dona ſpiritualia & temporalia: & offert in gratiarum actionem, [g] vt uox euchariſtia ſonat, nempe in memoriam dominicæ paſſionis, & reſurrectionis, [h] quæ fuit cauſa noſtræ ſalutis. & reſpondet veteri hoſtiæ ſeu victimæ, quæ deſignabat ſtatum perfectorum: in qua una pars incendebatur in Dei honorem, altera cedebat ſacerdoti, tertia ipſis offerentibus. [i] Tandem per modum ſacrificii inclinat Deum, vt id efficaciter acceptare dignetur cū fructu hominis. [k] Præter id officium, quod ſacerdos, vice Chriſti gerit, tanquam aduocatus apud Deum: offert ſimul ut miniſter eccleſiæ orationes nomine illius: [l] quę coniunctæ miſſis habent magnā vim impetrandi nobis dona.

CAP. XIII.

Effectus per ſe ſacrificij in ſpeciali eſt expiatio pœnæ. Offertur etiam pro culpis: & ad augmentum gratiæ.

Miſſa eſt expiatorium ſacrificium, ſeu ſatisfactorium ab immediato effectu in quem per ſe ordinatur: quia ex opere operato aliis pro quibus ſpecialiter offertur, prodeſt ad ſatisfactionem pęnarum temporalium: [a] quas iuſtus

f D. Thom. 3. par. q. 57. art. 6. D. Thom. & Caie. Theophil. in Hebr. 7. ad interpellandum pro nobis. vbi Chryſo. hom. 13. & cap. 9. aſcēdit, vt appareat vultui Dei pro nobis. cap. 12. acceſſiſtis ad ſang. melius loquentem quam Abel. D. Thom. in Iacobi. 5. Nazianz. Rupert Bed. & Io. Heſſel. ſup. Cyrill. in Ioan. 7. mediatoris officiū exercet, quia meritum paſſionis interponit. Item id Rom. 8. interpellat pro nobis: exponunt quia præſentat orationem, non quam nunc facit in cœlo, ſed quā viator fecit in terra, ibidem Ambro. D. Tho. Sedulius. Anſel. Aymo glo. ord. Bruno. Chryſ. ſerm. 15. Tolet. in Ioan. 16. not. 35 dicit hanc ſentent. eſſe improbabilem.

t Nazian. Ruper. & alij ſupr. ſignificat Auguſt. in Pſal. 81. Chriſtus in perſona pœnitentis, & in Pſal. 83. ſup. Bern. ſer Penteco. Chriſtus in corde noſtro interpellat pro nobis. ſic id Rom. 8. Spiritusſanctus poſtulat, id eſt, poſtulare facit: exponūt ibid. Hiero. Ambr. Anſel. Chryſoſto. hom. 14. & alibi Baſil. Gregor. D. Tho. 2. 2. q. 83. art 10. ad 1 Bellarm lib. 2. de Chriſto, ad fi. cum Augu. 1. contr. Maximin. poſt princip. quare eccleſia finit orationes, Per Chriſtum dominum noſtrum. Imo & in cęlo ſancti nihil impetrant, niſi per Chriſtum, Triden. ſeſſ. 25. de inuocat. Sanct. Et ex Patrib. probat Bellarm. 1. de ſanct beatitud. c. 17 fin. & 20. ad 1. 2. & 4. atque ita ſolus Chriſtus dicitur mediator per modum redemptionis. D. Tho. 3. par. q. 26. 1. Bellarm. 5. de Chriſto. c. 1.

u D. Tho. 3. par q. 48. art. 6. ad 3. numerat vltimo loco, & ar. 3. explicat cum Augu. 10. ciuitat. c. 10. 11. lib. 4. Trinit. c. 14. idem Docto. inf. c. 13. §. 1. B.

x Saluatur meritū Chriſti de rigore iuſtitiæ, quamuis id creatum non neceſſitat uoluntatem patris ut acceptet. Suar. 3. par. q. 1. artic. 2. dub. 4 §. 5. ad fin q. 19. dub. 39. §. 1. fin Infallibile tamen eſt ut filio cum uoluntate efficaci offerente per humanitatem, pater libere acceptet meritum ſatisfactionemq́; Chriſti.

y Triden. ſeſſ. 22. c. 2. can. 3 Tap. ar. 16. Cano. c. 13. D. Tho. q. 79. 7.

Taper. artic. 6. Soto lib. 3. de nat. & grat. c. 8.

b Triden. & citati.

c d Citati lit. A.

e Omnibus vet. ſacrificijs, de quibus D. Tho. 1. 2. q. 102. 3. ad 8. ſuccedit, & eminentius confert effectus illorum ſup. c. 2. Eccleſia in orat. Deus qui legaliū hoſtiarum. Triden. ſeſſ. 22. c. 1. fin. Leo PP. ſer. 7. de paſſio. Augu 20. cōtra Fauſt. c. 21 fin. quod explicat Cano. li. 12. c. 13. exemplo animæ rationalis, quæ eminēter continet omnem gradū formę. vid. Claud. rep. 4. c. 2.

f Triden. ſeſſ. 22 c. 2. vid D. Th. 3. par. q. 48. art. 4.

g Inf. c. 32. Trid. can. 3. & ſacerdos dum cōſumit, ait id Pſal. 115. quid retribuā domino. Augu. euchy. c. 109. de hoc exponit Pſal 49. ſacrificium laudis. & Pſal. 28. afferte Domino gloriā: tollite hoſtias & li. 1. cōtr. aduerſar. leg. c. 18. de ſpir. & lit. c. 11. & ſignificat Orige. li. 8. cōtra Celſum. Chryſo. hom. 6. in Heb. in memoriam paſſionis, id eſt, vt pro illa gratias agat, & clarius hom. 24. in 1. Cor. Irenæ. li. 4. c. 33. Patres in 1. Tim. 2. de partibus miſſę expoſit. quarum unam uocat Apoſto. gratiarum actionem, & Chriſtus dum inſtituit gratias egit, ut ait Eccleſia, qui pridie. & Luc. 22. & 1. Cor. 11. ex Recent. Caniſi. tit. de euch. c. 13. Bellar. 2. miſſ. c. 3. Sebaſt. c. 9. ad 6. & 20. & nos euchar. ſup. lib. de euchar. c. 1. deducitur à ver. ſignificante gratiarum actionem: vt eulogia ſignificat benedictionem: de qua ſup c. 53. I. Claud. repet. 7. c. 4 ex Pio papa. Hier. Paul. Aug. 2 peccat. mer. c. 26. Chry. hom. 17. imperf.

h Sup. c. 9. §. 5. quod ſignif. Luc. 22. in mei memoriam. 1. Cor. 11. mortem Domini annunciabitis. Chryſ. hom. 17. in Heb.

i Orig. ho. 13. in Leuit.

k D. Th. 1. 2. q. 102. 3. ad 8. Ribera lib. 4. de templo.

k Sup. V.

l Sup. c. 17.

C A P. XIII.

a Diuus Thom. 3. par. quæſt. 79. 5. ſignificat primum & per ſe ordinari in ſatisfactionem pœnæ, nam pro expiatione culpæ non eſt efficax immediate ſe ſolo, ſed quia impetrat donum contri-

remiſſa culpa interdum Deo debet. Ad quod iuuat ratio ſacrificij, ut ex infallibili promiſſione Deus tanto dono placatus accepter [b] applicatam pro nobis Chriſti ſatisfactionem. quo etiam modo prodeſt defunctis quibus ſola ſatisfactio per miſſas ex lege iuſtitiæ applicatur, [c] vt poſtea dicetur contra quoſdam. [d] At ſatisfactio priuata, vt proſit alteri, oportet utrumque eſſe iuſtum: eum tamen celebrans etiam peccator conferat ſtatim ſatisfactionẽ iuſto, pro quo offert: quod ſi pro peccatore offerat, reuiuiſcit ei ſatisfactio miſſæ aut pœnitentiæ [e] tanquam opus Chriſti.

2 Quo modo impiis proſit ut propitiatorium pro culpis, dicetur cap. 15. nec enim attrito remittit peccatum mort. inf. c. 14. Pro culpis uenialibus quidam negant immediate prodeſſe: ſed per accidẽs, quia pœnis ablatis ceſſat culpa: aut quia impetrat bonum motum feruentis caritatis, quo tolluntur culpæ veniales, [f] vt impio impetrat contritionem. At ſane prodeſt immediate cõtra culpas [g] bas, non minus quam ſacramẽtalia ex operato. Nec ideo dicetur ſacramentum: quia venalia & pœnæ temporales tolli ſolent, abſque vlla infuſione gratiæ. ab iſto fructu alienus non eſt homo præſcitus, [h] dũ in via iuſtus eſt: non tamen eſt efficax in eum finem ut ſaluetur. [i] 2. Impetratorium dicitur non ſolum pro futuris bonis, ſed quia cõſeruat gratiam & perſeuerantiam, dum impetrat ne veniãt tentationes, aut ne occurrentes vincant, [k] aut certe ne victus ſub onere iaceat ſed reſurgat. Hic effectus impeditur peccatis & reſiſtentia hominis. 3. Vt eſt in gratiarum actionem impetrat etiam hęc & alia dona ei qui gratus eſt beneficiis receptis: & iouat ad bonos motus quibus augetur gratia. 4. ſacrificio tribuitur adeptio gloriæ: [l] quia plene purgat à pœnis & culpis quæ retradant: ſic ſacrificii cruenti effectus fuit aperire ianuam cœli, & ut ſuo naturali corpori, [m] ita & myſtico meruit conſecutionẽ gloriæ. 5. præſeruat à peccatis, & de congruo impetrat donum perſeuerantiæ, & omnia bona neceſſaria ad ſalutem.

3 Pro rebus temporalibus prodeſt miſſa efficacius. quã alię orationes eccleſię, & iuſtorum (vt uetera ſacrificia offerebãtur pro temporalibus, [n] quibus rudis populus inhiabat: & pro aliis neceſſitatibus quæ ex peccato naſcuntur: vt hoſtia pacifica pro pace) ſic eccleſia offert pro fructibus terræ & maris: [o] pro infirmis, & in canone miſſę pro ſpe ſalutis, & incolumitatis. ſeu pro vita. 1. Eſdr. 6. & 2. Machab. 3. item pro liberatione à peſte epidimiæ. vt Dauid. 2. Reg. vlt. & liberat ab hoſtium obſidione. hoc ſacrificio leguntur interdum fugati dæmones, [p] extincta incendia, & varia miracula facta: & eccleſia in miſſa habet peculiares orationes pro temporalibus, & litanias. Hæc temporalia peti oratione poſſunt, [q] ſed ſub implicita conditione, ſi expediant ſaluti animæ: [r] quo modo cadunt ſub merito iuſtorum, [ſ] cum ordinentur tandem in Deum propter ſeipſum: qui nos ad honeſta opera inuitat propoſito brauio retributionis æternæ, [t] & promiſſione præmij etiam temporalis. [u] Et ex mirabili quadam vnione qua adeſt corpus Chriſti in corpore noſtro, [x] tribuitur piis quibuſdam viris vigor in corpore de ſe debili, vt hoc ſolo cibo per multos dies ſu-

b contritionis. [b] Significat Trid. ſeſſ. 22. c. 1 & 2. can. 3. D. Tho. q. 79. 5. & 7. Sot. diſtin. 13. q. 2. 1. Led. q. 23. 5. & 7. Cano. c. 12. ad 9. Dur. diſtin. 12. q. 4. Cordu. lib. 1. q. 3. Ayal. de tradi. 3. par. conſ. 5. Linda. 4. panop. c. 51. Caſſal. 2. de ſacrific. c. 8. Vigu. c. 16. §. 3. verſ. 55. Seba. c. 10. & 21. Hoſi. inſti. c. 41. Petr. Sot. de euchar. lect. 7. Ioan. Fabe. 3. de ſacrif. c. 9. Bellarm. 2. miſſ. c. 4. & 7 Cani. de euchar. c. 7. Caſtro. Miſ. hęr. 3. Tape. artic. 16. & alij

c inf. [c] Iuſ. c. 16. D. defunctis prodeſt infallibi lege iuſtitiæ. Canil. Taper. Hoſi. Ayal. Pet. Sot. Linda. Ioan. Fab. Sebaſ. c. 24 Bellarm. 2. li. c. 7. Nauar. §. in Leui. not. 25. Couar. c. alma. 1. par. §. 5. Caſt. hær. 3. D. Th. 3. par. quæſt. 82. 6. & addit. q. 71. 3. ad vlt. & clarius ar. 12. c. ad 2. & retractaui Sot. diſt. 21. q. 2. ar. 3. ad 5. commu. Recent. Alber. 4. diſt. 45. art. 2. ad 6. ſignificant Sancti dum ſimpliciter aſſerũt miſſam prodeſſe defunctis Clem. epi. 3 Iren. lib. 4. c. 32. Cypr. epiſt. 66. Auguſt. ſępe apud Torren. li. confeſſ. Chryſoſt. hom. 3. ad Philippen. hom. 41. in 1. Cor. Epiph. hær. 75. contr. Aerium. de quo Auguſt. de hær. c. 53. Dam. lib. de 100. hær. dam. ſer. de deſunc. vid. lib. de indulg. c. 7. 8.

d 16. [d] Cano. d. c. 13. ad 9. Cord. lib. 1. q. 3. opin. 4. & olim Sot. diſt 13. q. 1. art. 6 quęſt. 2. 1. col. 11. & vid. Sebaſt. c. 24. vt de indulg. quæ dicũtur prodeſſe defunct. a per modum

e ſuffragij. [e] Lib. de ſacram. c. 25. lib. de bapt. c. 27. lib 1. de

f pœnit. cap. 16. [f] Sic putat Dur. diſt. 12. q. 4. num. 5. Ayal. ſup. 21 ſic miſſa eſſet cauſa

g parum efficax reſpectu iuſtorum. [g] Signif. D. Tho. q. 79. 7. arg. 2. cum ſolut. tenet Palu. diſt. 12. q. 1. num. 14. Sot. diſt. 12. q. 2. ar. 7. Seba. c. 21. col. 6. Recen. Cano. Cord. ſup. colligitur. cap. vtcum. conſ. diſt. 2. fauet Trid. c. 1. & 2. dicit prodeſſe contritis, ideſt, iuſtis pro peccatis, nempe venialibus. ſic deuota cõmunio. & aqua

h benedicta remittit venial. ex operato. ſup. lib. 1. de pœnit. c. 15. [h] Sebaſt. c. 24. ſi. quia Chriſtus eſt caput omnium iuſtorum, & meruit omnem gratiam quæ datur hominibus. Suar. 3. par. q. 8. du.

i 23. §. 1. q. 19. du. 41. §. 1. cont. Gabriel. [i] D. Tho. 3. par. q. 21. 4 ad

k 2. [k] Lib. de euchar. c. 34. §. 6. L. habet quidem eccle. multa arma, (orationes, ieiunia, &c. Cant. 4. mille clypei. 2. Corint. 6. & 10. Epheſ. 6.) at præualet euchar. ſic panis, viſus cuidam Iudic. 7. dicitur gladius Gedeon, quo vicit Madian. Pſal. 22. paraſti in conſpectu meo menſam aduerſus. 1. Reg. 17. gladius Goliath (ideſt, caro & cibus) erat inſtrumentum quo diabolus terrebat & vincebat: ſed idem gladius coniunctus Dauidi victori (id eſt, caro coniuncta Chriſto & data in cibum) vincit. & adeſt in tabernaculo. 1. Reg. 21. datus à ſacerdote: de quo Dauid ait, non eſt huic al-

l ter ſimilis. [l] Sup. c. 9. §. 5. D. Tho. 3. par. q. 22. 2. & de multis effectibus, lib. de euchar. c. 34. Clau. repet. 6. c. 10. (ſic bapt. tribuitur aperire ianuam cœli) & euchar. eſt pignus gloriæ, æquale ei. 3. par. q. 79. 2. ſic effectus ſacriſ. cruenti fuit aperire ianuam cœli. q. 49. 5. colligit ex Heb. 2. 9. 10. vt Num. 35. mortuo Sum. Pont. redibant homicidæ in domum ſuam. atque ita per mortem Chriſti ſumus complete redempti. Eſa. 53. ſi poſuerit pro peccato. Rom. 3. & 5. reconciliati ſumus in ſanguine ipſius Apoc. 1. lauit

m nos in ſanguine. [m] Philipp. 2. propter quod & Deus exaltauit. Luc. 24. oportuit Chriſtum pati, & ita intrare. Pſal. 109. de torrente in via bibit, propterea &c. D. Tho. 3. par. quæſt. 49 6. q.

n 59. 3. [n] Bella. 2. miſ.

o c. 3. [o] Trid. ſeſſ. 22. c. 2. can. 3. Tertul. de coron. milit. dicit offerri pro natalitijs Chryſo hom. 18. & 21. in Act. & hom. 77. in Ioan. offerri pro infirmis: & pro fructibus terræ & maris. Sebaſt. c. 19. 20. 21. In Bætica & Gallecia, tẽpore ſolitæ piſcaturæ halecũ &, Thynnorũ additur in collecta miſſæ, & fructum terræ & maris dare & conſeruare digneris. Tertul. li. ad Scapulam. Cyril. catec. 5. Gregor. 4. dial. c. 57. Bed. li. 4. Angl. hiſtor. c. 22. Augu. 22. ciuit. c. 8 & epi. 121. in Pſal. 53. & 76. Bern. ſer. 40. Caniſ. de eucha. c. 10. colligitur ex D. Tho. q. 79. & uſu eccleſiæ. ſed directò quidem & de condigno miſ. impetrat pro bonis ſpiritualibus, ſecundario autem & de congruo pro tẽporalibus ſi expediãt. Bellar. 2. miſ. c. 3. Claud. rep.

p 6 c. 10. [p] Augu. 22. ciui. c. 8. Proſper. ad prædictio. c. 16. Sebaſt. Bellarm. 2. miſſ. cap. 3. & 6. Claud.

q [q] D. Thom. 2. 2. quæſt. 83. 6. cum Auguſt. epiſt. 121. Bernar. ſup. D. Thom. 4. diſt. 15. q. 4. 4. Ledc. 2. par. q. 16. art. 9. Canon. Adria. quodlib. 5. art. 1. Med. C. de orat. Nauar. de orat. not. 19. nu. 161. Recent. & exempla quædam

r affert Grego. & Bed. ſup. [r] Vt extrema vnctio de ſe ex operato cauſat ſanitatem corporis: ſi tamen expediat animæ, & ſimul homo utatur medijs ac medicinis opportunis. Trid. ſeſſ. 14. fin.

ſ D. Thom diſt. 28. q. 1. 2. 3. ſup lib. de confirm. c. 9. [ſ] D. Thom. 1. 2. q. 114. art. vlt. & 2. 2. q. 122. 5. ad 4. vbi plane ſignificat temporalia cadere ſub merito condigni, vt bene Fr. Med. d. quæſt. 114. & Recent. quia hæc bona ſunt inſtrumenta virtutis: & opus iuſti or-

t dinatur etiam in hæc bona, cum quibus habet æqualitatem. [t] Patres in id Pſal. 118. inclinaui cor meum, &c. propter retribut. & in Matth. 6. docuit Chriſtus petere panem quotidianum, id eſt, temporalia D. Thom. 2. 2. q. 26. 3. ad 3. q. 27. 3. & in 3. diſt. 21. q. 1. 4. Triden. ſeſſ. 6. cap. 11. can. 26. 31. DD. 3. diſt. 29. vbi Capre. Gab. Almain. ſic eccleſia inſtituit quaſdam orationes in miſſa, & litanias etiam pro temporalibus, & tempore Innocent. VI. damnatus eſt contrarius error, Raimun. Catalani, vt refert Direct.

u inquiſ. 2. par. q. 9. & 10. [u] Vt patet Exod. 23. Deut. 28. D. Thom.

x 1. 2. q. 114. art. 10. ad 1. q. 107. 1. ad 2. [x] Sup. de euchar. cap. 36. ad fin. ea

y ſtentati legantur multi. [y]
4 Quidam aiunt miſſam prodeſ-
a ſe alijs iuſtis ad augmentum gra-
tiæ, ex opere operato, abſque alia
z diſpoſitione. [z] quia operatur res
oblata quę eſt Chriſtus infiniti va-
loris. At ſanè, id eſt, ſacramentorũ
proprium, per quæ omnis iuſtitia
a incipit, & augetur ex operato. [a]
b iuſtis tamen miſſa impetrat con-
b ſeruationem gratiæ, [b] bonoſque
motus caritatis & virtutum, qui-
bus ex opere operantis augetur
c gratia. [c] ſacerdoti tamen celebran-
c ti ob ſolam ſumptionem utriuſq;
ſpeciei non datur maior gratia, ſed
ex eo quod ſimul conſecrat & ex
officio offert, eleuatur opus & di-
ſpoſitio, vt ei reſpõdeat maior gra-
d tia. [d] (vt æqualis labor Ducis eſt di-
gnus maiori ſpoliorum parte, quã
operatio priuati militis) laicus ve-
ro pro quo miſſa offertur nihil ta-
le habet: quia non conſecrat nec
offert ex officio, nec conſumit ſa-
crificium. Alioquin ingens quoti-
d die ſingulis iuſtis etiam dum dor-
miunt, daretur augmentũ gratiæ,
qui ſemel in vita pro ſeipſis obtu-
e lerũt omnes miſſas quæ quotidie
in tota eccleſia offeruntur.

CAP. XIIII.

Refutatur duplex ſententia. 1. quod miſſa offeratur pro ſanctis explicatur. 2. quod peccatori cum attritione cõferat primam gratiam.

NVnc dicendum eſt pro qui-
bus miſſa cum proprio fru-
ctu offeratur? reiectis falſis quo-
rundam ſententijs, dum aſſerunt
prodeſſe etiam nimia bonis ut bea-
tis, & nimis malis vt iuſtificẽtur,
cum ſola attritione diſpoſiti. qui-
dam aſſerunt, offerri pro ipſis etiã
ſanctis, vt illorum gloria accelere-
tor: quaſi vſque ad diem iudicij
nondum fruantur clara Dei vi-
a ſione. [a] nam mos eccleſiæ habet vt
pro infantibus cum baptiſmo de-
cedẽtibus fiat miſſa exultationis.
Et in oblatione & canone miſſæ
ante & poſt conſecrationẽ fit com-
memoratio de quibuſdam ſanctis
martyribus etiam in liturgiis Græ-
b cor. [b] Et Chriſtus pro ſuo mortali
corpore cum animam haberet bea-
tam, obtulit in cœna ſacrificium.
Interdum pro iis defunctis quos
ignoramus eſſe beatos, vt re uera
c ſunt, offerimus miſſas. [c]
2 Ex ſententia ut ſonat falſa eſt.
& miſſa non offertur ipſis ſanctis
ſed ſoli Deo in cultum latriæ: in
memoriam tamen ſimul ſancto-
rum. ſup. cap. 5. §. 2. ſed ea honoris
refricata memoria excitantur vi-
ui vt ad ſanctorum imitationem
ita ſe diſponant vt participent fru-
ctum ſacrificii. Ita exponẽdi ſunt
quidam Patres dum aiunt miſſam
offerri pro ſanctis, id eſt, ad illorũ
d honorem. [d] Aut fortaſſe prodeſt
vt ſanctis animabus acceleretur
gloria & reſurrectio corporũ eo
e nouo titulo. [e] & Chriſtus titulo
etiam meriti & ſacrificii in cœna
& cruce oblati ex deuotione offe-
rentis obtinuit corporis gloriam li-
beratus à paſſibilitate & pœnis car-
f nis. [f] non tamen ex propria vi ſa-
g crificii aut ſatisfactionis. [g] neque
enim ſeipſum redemit, aut pro ſua
h cauſa mortuus eſt. [h] Pro infanti-
bus baptizatis fit miſſa exultatio-
i nis ad ſolatium uiuorum, [i] & ut
oſtendatur eos ad unitatem eccle-
ſiæ pertinere.
3 Quidam aiunt miſſam ſi ſpe-
cialiter offeratur pro alio impio ſo-
la attritione diſpoſito, obtinere
k primam gratiam [k] cum remiſſio-
ne æternæ pœnæ: cum ſit ſacrifi-
cium propitiatorium pro peccatis
etiam ingentibus, & impetrato-
rium veniæ. Quæ ſententia pro-

y ſin. ex Patribus Turria. tract. 2. de euchar. [y] Paluda. in vit. Eronis & Io. Anachoretæ. Theod. in vit. S. Nazian. de funere patris. Antonin. in vit. B. Cathar. de Senis. Clau. repet. 6. de euchar. cap. 10.
z par. 256. col. 2. [z] Vt Sot. diſt. 11. q. 2. 5. poſt conc. 4. & art. 7. col. a. & refert ſe ad diſt. 13. q. 2. 1. col. 10. ante §. 2. Cord. lib. 1. q. 3. par. 4; quod eſſe probabile fatentur quidã recen. Mant. Sancios eo quod oblatio miſſæ pro laico iuſto ſimul offerente eleuat opus meritorium, vt ſit dignior diſpoſitio ad augmentum gratiæ dicunt Med. C. de orat. quæſt. 19. col. 10. Adria. quodlib. 5. art. 1. Nauar. de orat. not. 20. nu. 47. & id augmentũ gratiæ, quod alteri datur per miſſam, reduci aiunt ad ſacramentum euchar. vt quod datur per martyrium, reducitur ad bapt. nam per ſola ſacramen. omnis noſtra iuſtit. incipit & augetur: nempe ex operato, vt ait Trident. ſeſſio. 7. in prooem. & cano. 8. ſeſſ. 13. c. 8. at phreneticis iuſtis & pueris baptizatis nõ ſic prodeſt ſacrific. ad augmẽtum gratiæ: quia non ſunt offerẽtes cum libero & meritorio actu. hęc
a illi. [a] Trid. ſup. [b] D.
b Tho. 3. par. quæſt.
c 22. 2. [c] Cano. c. 13. ad 9. commu. Recent. quia dare gratiam ex operato eſt priuilegium ſacramentorum, & martyrij, & quod ita cõfert, dat primã gratiam et qui ſe reputat contritũ, ac ſubinde probabiliter infertur, peccatoribus Chriſtianis pro quibus vna miſſa offertur, conferri primã gratiam, ſi attriti eſſent, quod refutatur inf. cap. 14. nec ſatisfactio iniuncta à confeſſario auget gratiam ex operato: aliàs faceret de attrito contritum. quia dum impletur, non eſt totale
d ſacramentum. [d] Sic limitandi ſunt cit. Y.

d ſis miſſa, vt patet ex liturg. Iacob. [d] Cit. c. 5. §. 2. Trident. ſeſſ. 22. c. 6. Auguſt. D. Tho. ſic 2. exponit Patres (vt Chryſoſt. Baſil. in liturg.) dicentes offerri pro ſanctis, id eſt, pro honore illorũ Anton. 3. par tit. 13. cap. 16. §. 13. Syluest. miſſ. 1. §. 8. olim in collecta dicebatur, vt animæ famuli tui Leonis II. hæc proſit oblatio (vt refert Innoc. cap. 3. in d. cap. cum Marthę.) ſed mutatum eſt, vt interceſſione B. Leonis hæc proſit nobis oblatio: quia (vt dicit Inno. d. cap. & Augu. ſer. 17. de verb. Apoſt.) iniuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre. & Augu. enchyr. cap. 110. habetur. cap. tempus quod inter. 13. q. 2. oblata pro valde bonis, eſt tantum gratiarum actionis. D. Thom. diſt. 12. q. 2.
e 1. 2. ad 1. [e] Sic innuit Sebaſt. c. 24. & ait Bellar. 2. de miſ. c. 8. quia per corpus completur extenſiue gloria animæ & totius hominis vid. D. Thom. 1. par. q. 86. 4. ad 3. & ſic ſancti in gloria impetrant accelerari gloriã corporis, Apoc. 6. quouſq; ſanctus. D. Tho. 4. diſt. 12. quæſt. 2. 1. 2. ad 2. Et Patres accelerationem Incarnationis meruerunt. 3. p. quæſt. 2. art. 11. & B. Virgo accelerationem reſurrectionis Chriſti, dicit Petrus Chryſol. ſer. de
f reſurr. [f] [g] Hæc D.
g Tho. uno ſingulari loco 3. par. q. 21. ar. 4. ad 1. & 2. expreſ-
h ſit. [h] Licet admittamus Chriſtum meruiſſe gratiam angelis. ſed non dicitur mortuus, vt pro illis ſatisfaceret. Suar. 3. par. q. 8. dub. 23. q.
i 19. dub. 42. [i] Officium quod pro pueris fit refert Nauar. de orat. not. 19. nu. 65. not. 20. nu. 37. not. 22. num. 24. & Miſcel. num. 5. ſeu in nott. miſ. c. 53. num. 1. Alex 4 par. q. 42. art. vlt. Gabr. lect. 57. Canon.
k Fra. Manuel. in explicat. bullæ Cruc. § 14. de defunctis. num. 5. [k] Catharin. opuſc. de ſacrific. miſſ. & in Heb. 10. ait, per baptiſmum deleri quidem peccata cum ordine ad ſacrificium crucis, per ſacrificium tamen miſſæ, deleri ſine tali ordine (in quo errat contra id Rom. 3. quem propoſuit Deus propitiat. in ſanguine.) Et innuit Gabriel. lect. 85. H. I. Natal. Bed. annot contra Fabrum in Luc. prop. 113. & probabile dicit Taper. (nec tamen audet affirmare.) & probabile dicunt Mantius, Sanctius, fauent Soto. & Cor dub. dum admittunt per miſſam conferri alteri augmentum gratiæ ex operato. Item ut ſacrificium quod Chriſtus obtulit in cruce, & oblatum in ultima cœna dicitur ſatisfeciſſe pro pœna æterna. Ita dicunt de noſtra miſſa, quæ à Patribus dicitur valoris infiniti, eſſetque idem cum ſacrificio Chriſti. Et Patres inf. cap. 15. aiunt, miſſas offerri pro peccatis etiam ingentibus. At indulgentia non ſatisfacit pro pœna æterna ſed temporali, cum non ſit immediatè à Chriſto, ſed per claues: & ſimul ex ſatisfactionibus ſanctorum. Argumenta contra hanc ſententiam, ſolui poſſunt: quamuis

C A P. XIIII.

a NAm [a] reuera ſunt beati in cœlo, vt ex 2. Corin. 5. colligitur conc. Florent. Cano. lib. 6. loc. cap. 8. Caſtro. beatitudo
b hære. 6. [b] Dionyſ. c. 3. eccl. hier. Clem. lib. 8. conſt. c. 18 Cypr. lib.
c 3. epiſt. 62. lib. 4. epiſt. 5. Tertul. Chryſo. Auguſt. & alij inf. [c] Sic intelligendi ſunt Patres, Cyril. catech. 5. Cypria. lib. 4 epiſt. 5. Auguſt. de hære. c. 53. Epiph. lib. 3. hære. 75. citans liturg. Græc. Clem. lib. 8. conſtitu. cap. 10. Tertul. de coro. Milit. Innoc. c. cum Marthæ. de celebr. miſſ. Linda. 4. Panop c. 53. 54. Cabaſil. liturg. c. 33. 44. Sebaſt. c. 24. 28. Bellarm. 2. de miſſ. c. 8. & lib. 1. de purga. c. 5. ſi & lib. 2. c. 18. Torren. lib. 4. conſt. cap. 2. §. 11. Chryſo hom. 21. in Act. & hom. 5. in 1. Timot. & in liturg. Auguſt. tract. 84. in Ioan. 15. Gabriel. lect. 30. Democar. lib 4 de ſacrif. c. 18. Nauar. de orat. not. 19. num. 75. at dum Apoſtoli viuebant, fiebat pro ip-

l quamuis falſa ſit. l D. Thom. q. 79. 7. ad 2. vbi Recent. Thomiſt. Ledeſ. Soto. diſt. 11. q. 2. 7. Cano. c. 13. ad 9. Taper. art. 16. Cordu. lib. 1. q. 3. pag. 41. 43. Sebaſt. de ſacriſ. Bellarm. 2. miſſ. c. 2. & videtur communis antiq. colliguntur ea illo Hebræo. 10. voluntarie peccantibus nobis, poſt notitiam veritatis (ideſt, poſt baptiſmū) iam nō relinquitur hoſtia pro peccatis id eſt, non prodeſt alius baptiſm⁹, aut non ſufficit hoſtia, (id eſt, ſacrificium,) vt tollat peccata ſine Sacramento pœnitentiæ ſaltem in
m voto. m Lib. de ſacram. c. 16. ſacramēto propriom eſt attritis remittere peccata, etiam quatenos caoſa moralis
n eſt. n Huic argu. reſpondent, ſimiliter habenti vulnus lethale pro fide Chriſti, remitti peccatū: & tamen ex præcepto Chriſti poſitiuo, tenetur ad ſacramentom pœnitentiæ, ſi poteſt recipe-
o re. o Quia miſſa eſt actiua oblatio: vt una actiua baptizatio vel abſolutio, poteſt extēdi ſimul ad multos: ita una oblatio miſſæ ſi ſpecialiter fiat pro quibuſdam baptizatis, de quo infra capit. 20. §. 5. ſed reſpon. unam miſſam generaliter oblatam pro omnibus Chriſtianis, non eſſe ita efficacem: quia oportet, ut ſacerdos ſe exhibeat miniſtrū circa determinatas
p perſonas. p Reſpondent non peccare. ſicut & peccatores pro quibus ſic offert, non peccant. ſic Caiet. admittit phreneticis aut diſtrictis licite dari euchar. nec tamen recipere fructū, quia non ſunt diſpoſiti ad effectum. Dabitur autem poſtea vt ei qui meruit per actus remiſſos. At hæc argumen. ſunt valde efficacia, nec ſatis ſoluuntur. & de communicante cum diſtractione lib. de euchar. capitu. 48. 52.

l batur falſa, l cum id ſit proprium
priuilegium ſacramētorum Chriſti, quæ ſunt Dei inſtrumentum
m phyſicum, & morale m ad efficiendam iuſtificationem in eo attrito, qui reputat ſe accedere digne diſpoſitum. alias ſufficeret attritio nota, quia miſſam pro ſe offerri, peccator digne & inculpate petit: vt cum attritione nota fructuoſe accedit impius ad ſacramentum baptiſmi, vel pœnitentiæ, quod ſi ita per ſe iuſtificatur per alienam miſſam, non egeret difficili remedio contritionis, aut Sacramento pœniten-
n tiæ. n Imo excelleret ſacramenta, quia vna pro omnibus oblata, impetraret impiis ſingulis etiam ignorantibus qui attritione eſſent diſpoſiti, primam gratiam:
o cum miſſa ſit actiua oblatio, o cuius virtus non minus ad hunc quam ad illum aut ad omnes attritione diſpoſitos extendatur: & circa iuſtificationem impii, (quæ tota fit aut nihil, ad modum rei indiuiſibilis) non eſſet infirmior virtus miſſæ pro multis oblatæ, quam ſi pro uno offerretur. at circa ſatisfactionem pro temporali pœna ſi miſſa pro multis offeratur, diuiditur & minus utilis eſt quam ſi pro uno ſpecialiter dicatur. 3. Miſſam offerre licet pro Paganis, aut catechumenis, cum eccleſia non prohibeat etiā his attritione diſpoſitis impetrare iuſtificationem, ſicut & fidelibus. 4. Sequitur peccare ſacerdotem, qui
p miſſam offert pro peccatoribus, p niſi probabiliter reputet eſſe attritos: vt peccat qui ſacramenta miniſtrat iis quos nouit ponere obicem gratię. Quomodo autem miſſa impetret impio donum contritionis & gratiam, ſtatim capit. decimoquinto, explicabitur.

CAP. XV.

Quomodo proſit peccatori fideli, & excommunicato cōtrito? an hæreticis, & catechumenis, ac paganis?

VEre & catholice dicitur miſſa dimittere crimina: vt ſcri-
a ptura & Patres a loquuntur, non tantum quia remittit pœnas temporales, quæ dicuntur peccatum, quia ſunt effectus peccati (quo modo prodeſt etiam animabus Pur-
b gatorii b) ſed quia huius oblatione placatus Dominus dimittit pec-
c cata etiam ingentia c ideſt, mortalia. nam in conſecratione ſanguinis Matth. 26. Luc. 22. dicitur effundi in remiſſionem peccatorū pro vobis & pro multis: eccleſia in canone miſſæ de aliis etiam pro quibus offertur ait, eſſe pro redemptione animarum ſuarum: & in collecta miſſę, ſit ablutio ſcelerum & remiſſio omniū peccatorum: & in liturg. Dom. Iacob. Baſil. & & Chryſoſt. petitur, vt hoc ſacrificium ſanctificet animas noſtras. non tantum quia ſaluat ab ęterno
d interitu, d dum præſeruat à peccatis, & conſeruat gratiam: ſed quia per hoc incruentum communicatur remiſſio peccatorū & omnis
e effectus ſacrificii cruenti. e quæ omnia ſatis ſignificant peccata remitti non ex opere operantis per meritum iuſti ſacerdotis offerētis pro alio, ſed quia celebrans etiam peccator offert in virtute meritorum Chriſti, & res oblata, id eſt, Chriſtus ſemper à Patre exauditur, ita ualet apud Patrem, vt propter applicata Chriſti merita & orationem in miſſa ex opere opera-
f to, f impetret Chriſtus quantum eſt de ſe infallibiliter, vt Deus infiniti doni oblatione placatus cōcedere dignetur opportuna auxilia quibus niſi reſiſtat, diſponitur, &
g obtinet donū contritionis g cū or

C A P. XV.

a HEbræ. 5. a omnis Pontiſ. vt offerat ſacrific. pro peccatis. capitu. 10 vbi eſt horum remiſſio, iam non eſt oblatio pro peccatis. Trident. ſeſſ. 22. cap. 2. can. 3. dimittit peccata etiam ingentia. non tamen dicit ex operato. concil. Brachar. 3. can. 1. Alexan. 1. epiſt. ad omnes cathol. Iul. 1. capit. omne. de conſecr. diſtin. 2 ſignificat concil. Epheſin. can. 10. dnni negat Chriſtum pro ſe obtuliſſe: quia peccatum non habuit. & tamen Diuus Thom. 3. par. quæſt. 22. 4. ad 1. admittit ſecundario obtuliſſe pro ſuo paſſibili corpore. B Martial. epiſt. ad Burdegalen. can. 3. hoc ſacrificio vitam nobis præſtandam, & mortem effugandam. Orig. hom. 13. in Leuit. Iuſti. cum Tripho. Athan. ſer. de defunct. Dam. ſimili ſerm. Cyril. catech. 5. Chryſoſtom. lib. 6. de ſacerd. Dam. libro quarto, capit. decimoquarto, & ex Latin. Cypria. ſerm. de cœna Domini. Ambroſ. primo offic. capitu. 44. Hieronym. in Titum. primo Auguſt. 20. ciuit. capitu. 25. 26. enchyr. capitu. 110. libro quarto, Trinit. capitu. decimoquarto, & ſæpe Gregor. quarto dialog. capitu. 58. & homil. 37. in euangel. Bed. 4 hiſtor. Anglicæ. capit. 22. Sot. Cano. Sebaſt. capitu. decimo, & vigeſimoprimo. Bellarm. ſecunda miſſ. capitulo ſecundo, Claud. repetitio. 6.
b cap. 10. b quare authoritates, quæ probant ſic offerri pro peccatis defunctis, (id eſt, pro pœna temporali purgatorii) non conuincunt viuis remitti peccat. mort. de quibus Bellarm. cap. 2 fin.
c & 7. c Triden. ſup. d
d quod tantum ſignificat Gregor. 4 dia-
e log. c. 58. e Triden. ſup. & tamen multum differt à ſacriſ. cruento, vt dicetur
f capitu. 19 ad fin. f Quod plane ſignificat Trident. capit. ſecundo, hac oblatione placatus Diuus Thom. diſtinct. duodecima, quæſt. ſecunda ſecundæ, ad Duran. quæſt. quarta, ou. 5. (& tamen hic negat venialia remitti infallibili lege) idem Soto. diſtinct. 13. quæſtio. 2. 1. & DD. cōmuniter innuunt Cano. capit. 13. ad 9. Cordu. Viguer. Caſſal. Lindan. ſupra Sebaſt. cap. decimo, & vigeſimoprimo, fin. nam omnis effectus per ſe ſacrificij datur p miſſam ex operato, vt plane ſignificat D. Thom. quæſtio. 79. 7. quæſtio. 83. prima, tenet Caiet. quæſtio. 79. 5. & 10 mo tertio, opuſco. de valore Miſſę. Gabriel. lect. 85. Soto etiam diſtinct. 11. quæſtio. ſecunda, 5. & lib. 9. iuſtit. quæſtio. 2. 2. (vbi fallo tribuit Caietan. oppoſitum quod tamen tribuit Syluest. qoi n::ß₂. 1. §. 9. nihil expreſſit) idem dari ex opere operato. tenet Cano. capitu. 13. Petr. Soto. de euchar. lectio. 7. Roffen. articu. primo. Taper. articu. 16. Ioan. Arbor. lib. ſecundo, Theoſoph. capitu. ſeptimo. Smytheus contra Melanct. in princip. Cordub libro primo, quæſtio. tertia, Viguer. capitu. 16. §. 3. verſic. 18. Couar. capitu. alma, prima par. § quinto, num. ſexto. Lanſen. in con-
g cordan. capitu. 131. & citati infra capitu. 19 § 7. T. g Plane Trident. capitu. ſecundo, explicat hanc uim ſacrificij ex ſe. ſic ſacrificium crucis de ſe meruit remedium peccati omnibus: & ſacramenta ut cauſa moralis ſunt de ſe efficacia, Trident. ſeſſ. 7 cano. 6 & confirmatio confert infallibili lege & pacto Dei auxilium de ſe efficax, vt homo intrepidus fidem confiteatur coram tyranno. At hic effectus miſſæ impeditur ex indiſpoſitione recipientis; quia peccator motioni Dei reſiſtit nec digne cooperatur. & Trident. ſeſſ. 22. capitu ſecundo, non ſolum dicit impetrari donum pœnitentiæ: ſed ut per pœnitentiam recipiamus gratiam:

nempe

h nempe efficaciter niſi homo reſiſtat, [h] Trid. ſeſſ. 6. can. 28. c. veniens de presbyt. non bapt. Pighius libr. 2. eccle. hier. c. 1. Caſtro ver. eccleſ. hær. 1. Turrecrem. libr. 1. ſumm. eccleſ. c. 3. & ſequen. Vega. lib. 7 in Trident. c. 28. Petr. Soto de inſtitut. ritu de eccleſia. Horant. lib. 5. de loc. 1. Couar. c. alma. 1. p. §. 6. num. 3. & quoſdam citat §. 4. num. 11. ſenſit Bellar. 3. de eccleſ. c. 2. 9 10. D. Tho. 3. p. q. 8. art. 3. ad 2 vbi Fr. Med Peña Recent. imo dicitur etiam membrum Chriſti, quia eſt pars eccleſiæ quæ eſt corpus Chriſti: ſētit Vega. D Th ſup Turrec. ſup. c. 57. 78. & bene Caiet de poteſta te eccl c. 24. Bañes. 2. 2 q 1. art. 10. At male Cano lib. 4. c. 1. & vlt. arg. 9 cum ſolutione concedit peccatorē dici partem eccleſiæ: non autem membrum Chriſti cum ab eo diuiſus ſit per peccatū. i Non quod fides det vitam ſimpliciter (cum abſq; caritate ſit mortua Iacob. 2.) ſed quia eſt initiū & fundamentum vitę, Trid. ſeſſ 6. c. 8 c. 9. Aug. de fide ad Pet. c. 1. D Th 1. 2. q. 114. 5. ad 1. Taper. art. 8. vt membrum aridum & paralyticum hēt ab anima imperfectum gradum vitæ vegetatiuæ, ne fœtore corrumpatur: ſic in peccatore motus fidei eſt aliquo modo vitalis, ex influxu capitis. Bañes, Peña, Recent. Pigh. Caſtr. Turrec. ca. 3. 4. & 5. Sonnius demonſt tit. de eccl. c. 5. hinc Rom. 2. & Hebr. 10. citat id. Abac. 1. iuſtus ex fide viuit, ſimtiatiue. Cano. lib. 4. c. vlt. ad 12. fin. quare Aug. peccatores compa rari dicit paleis, quę habent cum tritico cōmunē radicem, & principium vitæ. [k] Cano. c. vlt. ad 9. nō dicitur membrū ſine aliqua vita. [l] Caietan. opuſc. 17 qq. q. 13. Couar. §. 6. num. 3. conc. 4. & 8. Hoſius, inſtitut. c. 31. [m] Libro de ſacram. ca. 25. lib. 1. de pœniten. c. 16. [n] D. Tho. opuſcu. de ſymbol. c. 6. & 3. par. quæſt. 8. 1. ad 1. Auguſt. 1. contra duas epiſt. Pelagiano. c. 7. & in Pſal. 85. Turrec. libr. 1. c. 9 Sebaſt. de ſacrific. c. 10. 21 Bellar. 2. de miſſa. c. 6. Bañes, Peña, & Recentio. 2. 2. quæſt. 1. ar. 10. [o] Excommunicati dum retinent fidem, aut etiam gratiam, dicuntur membra eccleſiæ: vtpote vniti per baptiſmum & fidem aut caritatem. Pighius libr. 2. cap. 2. Sonnius tit. eccleſia. cap. 5. Cordub. lib. 4. quæſt. 1. prop. 11. Fra. Gaſpar axiomat. Chriſtian. lib. 2. artic. 3. cap. 14. ſi. contra Hoſi. cap. 31. & Bellarm. lib. 3. de eccleſia. cap. 6. [p] At ſi ſacerdos ſpeciali intentione offerat pro denuntiato, peccat: ſed prodeſt ei, quatenus offert nomine Chriſti; non vero nomine eccleſiæ. vt prodeſt ſi excommunicatus celebret pro alio. inf. c. 18. §. 5. & dū ſacerdos generali intentione offert pro omnibus, non intendit illicite contra prohibitionem eccleſiæ offerre pro excommunicatis. Nauar. de orat. not. 13. 14. 20. & 21. & cap. 27. num. 18. 14. & 36. Couar. §. 6. num. 2. cum D. Tho. d. 18. q. 2. 1. 2. Dum vero c. epiſcopus. de conſec. d. 1. concedit ex communicatis aſſiſtere primę par. miſſæ, ſicut & catechumenis. correctum & reuocatū eſt, vt ibi glo. dicit per t. perfectis. verſ. infidelis. 25. d. & glo. ca. non liceat. 1. q. 1. [q] Supponitur ca. quod in te de pęniten. & remiſſ. Nauar. c. 27. nu. 19. 36. Soto d. 22. q. 1. art. 4. Palac. d. 18. q. 3. D. Tho. ſup. articu. 1 1. ad 1. & 2. Alan. 2. de euchar. cap. 31. [r] Nauar. de orat. not. 19. nu 72. Couar. §. 6 num. 4. conc. 7. Sylueſt. excommun. 1. num. 2. miſſ. 1. §. 8. Angel. miſſ. §. 52. Tabien. excommun. Armil. §. 4 ſignificat Palac. diſtin. 18. q. 3. nec id negat Soto. diſt. 22. q. 1. 2. ſed ait non carere ſcrupulo. [ſ] Quidam recent. qa eſt in vtilitatem celebrantis. ſentit Nauar. c. 27. nu 36. inf. c. 21. K. L. [t] Nauar. c. 27. nu. 18. 36. Couar. nu. 4. conc. 9. Palac. q. 3. pag. 336. Richard. d. 18. art. 7. q. 2. Antoni 3. par. tit. 15. c. 76. Turrec ca. ſi quis epiſcop' aut Abbas. 11. q. 3. Sebaſt. de ſacrif. ca 13. nume. 3. fin. contra Adrian. de claub. quæſt. 3. fol. 157. & Sotum. diſt. 22. q. 1. art. 1. dub. 2. [u] Cn. §. 1. F. [x] Probat Cano. 4. de loc. capi. 1. Bañes. 2. 2. q. 1. art. 10. & communis recent. [y] Auguſt. 1. de orig. animæ. cap. 9. Miſſam tantum offerri pro mēbris eccleſię in Can. miſſæ, pro eccleſia tua ſancta cath. & pro omnib' ortodoxis. & in 2. memento, qui nos præceſſerunt cū ſigno fidei. in liturg. græcis, dicitur, ſancta ſanctis. Trid. ſeſſ. 22. c. 1. hoc viſibile ſacrificium relictum eſſe ſponſæ eccleſiæ. c. 2. & 6. offertur pro fidelibus. Leo Pap. epiſt. ad Anatol. negat nomina hæreticorum recitanda eſſe ad altare. (ſed intelligit pro communione: recitabat enim diaconus eos qui erant communicaturi.) Gabr. lect. 24. Sebaſt. cap. 22. 23. Bellarm. 2 miſſ. capitu. 6. At quia hæc videntur probare non eſſe offerendum pro paganorum conuerſione: explicantur inf. § 6. [z] Apud Græcos licebat offerre miſſas pro hæreticis & ſchiſmaticis. Chryſoſt. hom. de Adam & Eua. Chryſ. & Baſil. in Liturg. orant, errantes reuoca, diſperſos congrega. Et tamen hæc loquuntur de Chriſtianis per orbē diſperſis, Sebaſt. c. 23. Bellarm. d. ca. 6. [a] Temperatur ſententia Soti, qui diſt. 1. q. 5. artic

dine ad ſacramentum pœnitentię.

2 Fideles peccatores ſunt vere Chriſtiani, [h] habentq; aliqualem vitam per veram fidem [i] & ſpem, tanquam vera mēbra eccleſię coniuncta. [k] Hi licet in peccato habituali maneant, participāt magnam vtilitatē ex miſſis oblatis pro eis, [l] dicūtur enim ſpeciales orationes in miſſa ꝓ peccatorū expiatione: idque efficacius quam ex alijs publicis aut priuatis orōnibus, quas miniſter eccleſiæ pro his peccatoribus offert. hinc habent qđ conſeruentur in fide & ſpe, & iuuentur auxilijs ad cōuerſionem. nec tamē tenentur pęnitere eo fine vt iuſtificati participent plenioré ſacrificii effectum. item vt vitēt noua peccata dum vincunt tentationes: & præcepta Dei eccleſięque ac maiorum implēt, per has miſſas & orationes excitantur ſancti, & Angelus illorum cuſtos, vt intercedant pro peccatore: impeditur diabolus ne illum plus nimio teneat: & ne vincens noceat, & ligatum teneat in continuo peccati affectu. itē fructus ſatisfactionis ex miſſa licet ob peccati impedimentum non prodeſt ſtatim: quia tamen eſt opus Chriſti, reuiuiſcet cum impius iuſtificabitur. [m] per miſſas obtinet etiam peccator bona temporalia, vt ſalutem, pluuiā, liberationem à peſte: Nā peccatores Chriſtiani includuntur in illo articulo ſymboli, credo ſanctorum communionem, & pertinēt ad ſanctam eccleſiam, [n] quia retinent ſanctam, integramque fidem, ſacramenta, & legem, ſuntque omnes tincti baptiſmo & ſanguine Chriſti.

3 Excommunicati retenta fide manent membra eccleſiæ, ſed ſecundum quid præciſa, [o] quantum ad publica eccleſiæ ſuffragia, ſacramenta & beneficia eccleſiaſtica. Et miſſæ publicæque orationes pro omnibus oblatæ à publico miniſtro cum cōmuni intentione eccleſiæ, [p] non proſunt iis excōmunicatis qui contumaciter manent in mora culpabili petendi abſolutionē. licitè tamen priuata oratione, [q] & ſacerdos in memento miſſæ [r] orat pro quouis excommunicato. imo ſi publice & nominatim denuntiatus non eſt (qualem vitare iubet conc. Conſtantien.) poſſet pro illo ſacerdos. accepta ſtipe offerre miſſam. [ſ] ſi denūciatus faciat quod in ſe eſt, vt exeat ab excommunicatione, nec per illū ſtet quin abſoluatur, & per cōtritionē ſit iuſtificatus videtur ex præſumpta eccleſiæ intentione frui communibus ſuffragiis & miſſis: [t] cū ſit viuū Chriſti mēbrum ex vnione caritatis, & filius eccleſię re ipſa iā obediens quantū in ſe eſt. Si obiit ita denuntiatus, etiam cum ſignis pęnitentiæ nō gaudet ſepultura eccleſiaſtica antequam defunctus abſoluatur, iuxta. c. à nobis. 2. & c. ſacris, de ſenten. excōmu. Hos effectus circa fideles miſſa de ſe cauſat ex opere operato, [u] & ex pacto & lege iuſtitię infallibili, niſi effectus impediantur ex indiſpoſitione recipientis. nam miſſa ex re oblata habet quandam infinitam virtutem participatam à ſacrificio Chriſti cruento, & infinito illius merito.

4 In hæreticis & ſchiſmaticis ſacramenta quædam, vt cōfirmatio, ordo & matrimoniū habent quēdam effectum. Sed quia hęreticus non eſt membrum eccleſiæ [x] (cū inius ſit pręciſus ſine fide: & qui ſigno expreſſit, præciſus ſimul eſt externa excommunicatione) indignus eſt fructibus miſsā, quā fere oēs hæretici abominātur, nec uolūt cum eccleſia offerre, ut participes illius fiant. Ob excommunicationem priuātur fructu ex miſſis generaliter oblatis: [y] & pro iis hæreticis uetat eccleſia Latina offerre, [z] qui ſunt nominatim & publice per ſententiam declarati de hæreſi: [a] cum æquentur iis qui ſunt nominatim denunciati de excommun. ſecluſa eccleſiæ prohibitione prodeſſet iſtis oblata miſſa (& pro hæreticis ac ſchiſmaticis orat eccleſia feria 6. hebdomadæ ſanctę) nam utilis eſt miſſa omnibus

artic.6.diſt.13.quæſt.1.art.9.diſt.18.quæſt.4.art.3.diſt.25.quæſt. 1.artic.3.col.9.ait hæreticos reputari nominatim excommunicatos, & vitandos eſſe: quia his nihil fauet conc. Conſtantien. idem ſentit Petr.Soto, tit. de excommun. pag. penult. vitandos ſaltem in diuinis. Perez.lib.3.tit.4.libr.8 ord.p.113. Quod limitat Sylueſt. excom.5.§ 4.

b pro quibus offertur: [b] & ipſis etiã
c Paganis, [c] vt dicetur §.6.

5 Tandem prodeſt fidelibus competentibus ſeu catechumenis, quã-
d tum ad impetrationem [d] bonorum ſpiritualium: & vt priuatus poteſt his dum ſunt iuſti & mẽbra Chriſti viua, applicare ſuam ſatisfactionem, ita forte ſacerdos ex opere operãtis poteſt ſatisfactionem miſſæ quæ ſibi reſpondet applicare: ſatisfactio vero miſſæ ex opere operato, & impetratio illius ex lege iuſtitiæ pertinet ad baptizatos tan-
e tum: [e] nam Catechumeni vt excõmunicati ſeu communione eccleſiæ priuari non poſſunt, ita nec ad-
f mittuntur ad communionem [f] propriam Chriſtianorũ, qualis fit per miſſarum fructum ex operato, & per ſacramentã. Catechumeni (qui ex negligentia nondum petunt baptiſmum, nec dicuntur competentes) ſi abſq; baptiſmo decedant præſumuntur deceſſiſſe in mort. &
g pro his offerre miſſas [g] prohibet eccleſia; vt prohibet pro Chriſtianis qui decedunt in notorio concubi-
h natu. Pro competentibus [h] ſi caſu abſque baptiſmo decedant, licebit
i offerre Miſſas: [i] & videtur prodeſſe ex opere operato illorum animabus, quia extra viam poſitæ nihil minus habent, quam animæ baptizatorum, præter characterem: & pro omnibus fidelibus defunctis eccleſia & concilia æquè concedunt offerri miſſas.

6 Pro Paganis non prohibetur ſacerdos offerre miſſas, vt ad fidem
k & pœnitentiam conuertantur: [k] nam 1. Timot. 2. iubet Apoſtolus orare pro Regibus, qui tunc erant
l infideles. [l] & his profuit ſacrificiũ cruentum crucis, cuius virtus per

dict.1.num.8.quando vna prouincia eſt damnata de hæreſi. Reſpond. vt teneamur vitare, oportet iuxta concilio Conſtantien. perſonam ſaltem nomine publici officij noti (vt prætorem) eſſe publice & nominatim denuntiatam: fatetur tandem ſibi contrarius Soto. diſtinct. 22.quæſt.1. arti.4. verſ. teneor. Nauar. de orat.not.22.nu. 6.& decimo. Peña, & recent. & colligitur ex ijs qui exponunt decret. Conſtantien. ſatis tamẽ eſſet, publica voce eccleſiæ eſſe notũ, vt Caluinum, Brentium. Addit Nau. ſup. quod non tenemur vitare damnatos de hæreſi: quia illorum excommunio eſt quidem publica de iure, ſed nõ de facto: & apud ruſticos, qui ignorant hæret. eſſe ipſo iure excommunicatos. at falſum
b eſt contra citatos. [b] Chryſoſtom. ſupr. & ho.77. in Ioann. Ambroſi. ſeu Proſper. libr. de vocat. gent. cap. quarto in Can. Miſſ. pro omnibus orthodoxis. pro eccleſia tua ſancta, vt eam pacificare cuſtodire & adunare digneris toto orbe terrarum in conſecrat. calicis; qui pro vobis ſcilicet fidelibus, & pro multis.i. pro multitudine gentium, vt exponit D.Thom. quæſtio.78.3.ad 8. Tridene. ſeſſ. vigeſimaſecunda. capit. ſecundo. offertur pro omni
c neceſſitate, delet crimina etiam ingentia. [c] Infr.§.ſexto.K. & ſe-
d quent. [d] Auguſt. eccleſ. dogm. cap.30. ab Apoſtolis traditor orare etiam pro catechum. epiſt.107.ad Vital. Chryſoſtom. hom.2. in 2. Corinth. ſic in Liturg. Chryſoſtom. & per octauas Paſchæ. & Pentecoſt. in canone fit oratio pro catechum. Clem.libr.8.conſt. Apoſt.cap.6.12.15. fauet Trident. ſeſſ.22.capitu.2. virtus ſacrific. cruenti communicatur per incru. cap.6. miſſas celebrari pro om-
e nibus fidelib. Sebaſt.cap.23.num.3. Bellarm.2. Miſſ.cap.6. [e] Cit. §.14 Y.& de euchariſt.capit.14.§.5. At indulgentiæ per modum ſuffragij datæ proſunt etiam Catechumenis. Frat. Manuel. in explicat. bullæ.§.14.num.6 Nauarr.§. in Leuit.not.18. num.10.18. not.30.num.13.not.31.num.47.fin 48.not.32.num.8. contra An-
f ton.& Ancbon. [f] Colligitur ex D.Thom.quæſt.79.7. ad 2. (vid. quæſt.68.6.ad 3.) Soto.diſtinct.11.quæſtio.2.2. diſtin.12. quæſt. 1.3.ad 2.diſtinct.39.artic.2. Tabien. Miſſ.§.55.vt communio non
g prodeſt catechumenis ex operato. [g] De his intelligitur Auguſt.
h enchyr.capitu.109. Chryſoſt.hom.3. ad Philipp. [h] [i] Competen-
i tes dicuntur qui iam petunt baptiſmum & ſunt Chriſtiani merito. Turrian. ſuper Clemen. de conſtit. Apoſto.lib.2.capit.20.lib.8. cap.nono, & gloſſ. magna. in cap primo. 30.quæſt.1. Auguſt. ſerm. 116. de tempore Raban.1. de offic. cleric. Alcuin. de offic. eccleſ.§.

heſterna die. Leo. epiſtol.4.& agnoſcit Bellarm. de baptiſ. cap. vigeſimo quinto. Vnde quod Sebaſtiao. cap.24.& alij quidam aiunt illicitum, fundere orationem publicam pro nondum baptizatis 1 eſt contra Patres cit.N. & his catechumenis defunctis applicantur indulgentiæ Nauar. de indulgent. not.31.num.47.ad fin. Frat. Manuel in explicat. bullę circ.§.14. num.ſexto. vid cit.

ſacrificia incruenta communica-
m tur: [m] & in lege vet. legimus ſacri-
n ficia pro gentilibus fuiſſe oblata: [n] Quamuis adeſum agni Paſchalis Exod.capit.12. non admittebantur exteri, eo quod erat figura euchariſtiæ: & apud Gentiles excludebantur exteri & profani à participatio-
o ne eiuſq; ſacrificij. [o] Dum vero eccleſia in Canone Miſſæ ſignificat fructum Miſſæ ad fideles baptiza-
p tos pertinere. [p] loquitur de pleniori participatione ex opere opera-
q to: [q] præſertim dum fideles in ea-
r dem miſſa communicant. [r] Hactenus de fructu Miſſę circa viuentes viatores.

CAP. XVI.

Defunctorum animę quæ ſunt in purgatorio iuuantur Miſſis. Quid de anima Traiani liberata dicant Doct.

NOn ſolum viuis, ſed animabus defunctorum proſunt ſacrifi-
a cia miſſarũ. [a] 1. quia impetrãt vt excitẽtur viui & beati ſpiritus ad orãdum pro defunctis. qui ſancti interdum ſponte orant pro quibuſdam
b defunctis. [b] 2. applicatio quæ defunctis fit per miſſas, multum illis
c prodeſt [c] & fit infallibili lege iuſti-
d tiæ applicatio certæ ſatisfactionis [d] hic fructus ex Chriſti merito qui eſt viuorum & mortuorum redemptor & iudex, certior eſt quam priuata alterius ſatisfactio, aut quæ ſolet per indulgentias ex theſauro ſimul ſanctorum concedi: quia applicatio indulgentiæ pro defunctis fieri non videtur ex lege iuſtitiæ infal-
e libili: [e] cum fiat à Pont. circa alienum & rigidiorem forum alterius

k ſupr.§. quinto.E. [k] Baſil. in ſua Liturg. vbi Chryſoſtom. & homil. de Adam & Eua. homil. 77. in Ioann. Iuſtin. Apolog. 2. pro Chriſt. fin Auguſt. de eccleſ. dogm. cap.30. epiſt.107.ad Vital. Bellarm 2. miſſ.ca. 6. Sebaſt. de Sacrif. capi.23. Alan.2. de euchariſt.c.31. Soto. libro nono iuſt. quæſtio.2. artic. 2. ad 2. dicit ſtatui poteſt in fundatione capellæ, vt in miſſa dicatur oratio pro conuerſione infidelium: non autem vt tota miſſa fiat pro
l illis. [l] In 1. Timot. 2. aduertunt Chryſoſt. homil.6. Theophyl. Oecum. Anſel. & id de oblatione miſſæ exponit
m Auguſt. epiſt.59. [m] Trident. ſeſſ.22. ca. quinto. Euſeb.1. de monſtr. cap. vlt. Diuus Thomas. q.79. 7.ad 2. Bellar. ſup.
n [n] vt 1. Machab.12. obtulerunt Ionathas, & Onias, & 2. Machab.3. pro Heliodor. Bellarm. Sebaſt.
o [o] Refert Gyrald. ſyntag.17. de ſacrif. pagin.445. Virgil. procul. hinc, procul eſte profa-
p ni. [p] Sot. ſup. ait errat qui inſtituit capellam pro infidelibus, aut illorum conuerſione & d.11.q.2. reprobat morem ſic offerentium. D.Th. q.79.7.ad 2. Pet.So.in de Purg. lect.3. Hoſi. inſt.c.41. fauẽt Patres & Tri.cit.§.4.Y.& eccleſia in Can. & in vig. Paſchę & Pẽt.& per
q 8. pro his quoq; quos regenerare dignatus es. [q] Cu.§.1.E.F. [r] Vt
r in Miſſa dr, vt quotquot ex hac altaris participatione J.c.20.§.3.

CAP. XVI.

a QVia [a] miſſa impetrat nobis fauorem Dei ergo & aliorum in-
b ſtorum. [b] Quidam videntur negare beatos orare ſponte p̱ animabus Purg. (aliàs oratio B.Virg. euacuaret ſæpe purgatoriũ) ſentit in prima edit. Soto. d.45.q.3.ar.2. ad fi. D.Th.4.d.45.q.3.3. ad 6. ſeu add.q.72.fi. Duran.ead.d 45.q.1.& in 3.d.22.q.4. ſed fal-
c ſo tribuitur Med.C. de orat.q.5.& Led.2.p.q.16.ar.13.col.4. [c] 1. Mach.c.12. Patres cit.c.13.§.1.C.D.Bel.2.Miſ.c.7.Seb.c.24.Hoſi. c.41. Ayal. de trad. Trid. ſeſ.22.c.2.c.3.ſeſ.25. de purg. cuius mentio in conc. fit primũ in Car.3.c.29.Car.4.c.79 Brac.1.ca.34.39. Mart.eps Brac. in coll. Græc ſyno.c.69. Traditio à tẽpore Apoſt. colligitur ex Liturg. Iacobi, & Clem. idẽ Clem.li.8.conſt.Apoſt. c.19.& ex tradit. illorũ fluxiſſe dicũt Dam. ſer. p̱ defunct. Chryſ. ho.69.pop.ho.3.Phil. Iſid.1.off.c.28.Rab.2.inſt. cler.c.44.Bellar. citat Græc. Euſeb. Epiphan. Cyril. catecheſ 5. Theophyl. Loc.12. Niſſen ex Latin. Tertull. Cyprian. Ambr. Auguſt. Greg. Ephrem.
d Bed. [d] Sup.lib. de indulgent. capit.7. §.5. lit.O.& cit. ſupr. ca-
e pit.13. lit. C. [e] Supr. de indulgent. capit.7. §.3.& 4. contra

vitæ: & cui Matth. 16. & 18. legata
eſt poteſtas ſuper terram. & qui-
f dam [f] ſignificant, nec ipſam miſſæ
ſatisfactionem applicari ex lege iu-
ſtitiæ. quod falſum eſt & gradus
certus datur ex opere operato. inf.
cap. 18. §. 7. 1. quod vero D. Augu.
ait iis prodeſſe, qui dum uiuerent,
meruerunt ut ſibi proficerent iu-
g norum ſuffragia [g] ſatis cenſentur
id meruiſſe, qui ex Dei prædeſti-
natione ita uixerunt, vt in gratia
h deceſſerint. [h]

2 Si de aliquo conſtaret deceſſiſ-
ſe impœnitentem in notorio pecca
to morta. non debet pro eo offerri
i ſacrificium: [i] vt nec pro iis damna-
k tis qui ſunt in inferno, [k] aut limbo
l puerorum. [l] Dum bona fide pro eo
qui ignoratur damnatus, offerun-
tur miſſæ, non mitigatur ei vlla pœ
m na ſenſus: [m] quia in inferno nulla
h eſt redemptio. Dum D. Auguſt. [k]
ait per ſacrificia & ſuffragia fieri
defunctis tolerabiliorem damna-
tionem: intelligit de animabus pur
i gatorii, quæ ad téporalem carceré
damnatæ ſunt iuſte, eo quod deceſ
ſerint cum uenialibus, aut cũ debi
to temporali pœnarum. ſi quis ex-
k ponat de damnatis: [k] ideo minori
pęna puniuntur, quia propter ſacri
ficia & ſuffragia quæ Deus præui-
dit offerri aut offerenda, quidam
præſeruati ſunt á multis peccatis,
l ob quæ durius forent puniendi. [l]

3 De anima Traiani, quidam pu
tāt ex Dei diſpenſatione poſt mor-
tem detentam alicubi fuiſſe ad tem
m pus, [m] vt poſtea lachrymis & ora-
tionibus B. Grego. a Deo præuiſis
n ſuſcitatus, [n] pœnitentiā ueram age
ret & ſaluaretur. Nam B. Mechtil-
di quærenti a Deo quid actũ eſſet
de anima Sampſonis, Salomonis
& Traiani? Scribitur reuelatum,
Deũ velle incognitũ eſſe quid eius
o liberalitas cũ his egerit. [o] In quo ſi
gnificat Traianum fuiſſe ſaluatum
ex Dei liberalitate ſupra legẽ. Nam
Sampſon ab Apoſto. laudatur tan-
quam Sanctus quod Deo placue-
p rit: [p] & non de ſola fide, vt quidam
q interpretantur. [q] miraculoſa enim
r virtute vitā finiuit [r] vt comprime-
ret Philiſtæos Dei virtutem irridẽ-
tes. De Salomonis ſalute quidā Pa
ſ tres affirmant: [ſ] licet alii damnatũ
t putent. [t] Nec ſolus Traianus ſuſci-
tatus eſt in ſalutem: nam multi alii
Gentiles per Apoſtolos ex ſtatu dā
nationis leguntur ſuſcitati; qui po-

f quoſdam. [f] Soto, Cord. Cano. & videtur Sebaſt. cit. cap. 13. D. 8
g Augu. 21. ciuit. cap 15. enchyr. cap. 109. & ſeq. De cura pro mort. cap. 1. & 4. cap. tempus quod inter. 13. q. 2. Caietan. 3. par. quæſt.
h 52. 8. ad 1. & opuſc. 21. qq. q. 5. [h] Diuus Thomas, & Soto, ſic exponunt ipſum Augu. cit. de indulgen. cap. 16. c. & cap. 8. §. 3. idem Ledeſ. 2. par. q. 29. art. 1. & Recent. Richar. 3. diſtinct. 22. Nauar. de indulg. not. 22. nu. 39 46. 48. Cord lib. 5. de indulgen. quæſt. 30. Fra. Manuel. in explicat. bull. §. 2. nu.
i 6. [i] Greg. 34. moral. cap. 12. 13. c. obeuntibus. 13. q. 2. Dam. lib 2. cap 4 homini eſt mors, quod angelo fuit caſus. Auguſt. epiſt 99. lib. 1. de orig. animæ ad Renatum. c. 9. nec datur his ſepultura Nauar. cap. 25. nu.
k 80. [k] Cypria. lib. 1. epiſt. 9. & ſerm. de Aſcenſio. Chriſti. Abulen. 4. Reg. 4. q. 57. Soto. diſt. 45. q. 2. a. concil. 1. Ledeſ. 2. par. quæſtio. 16. artic. 3. fol. 163. concl. 3. & citat Auguſt. de ver. Apoſt. Greg. epiſt. ad Boniſ. & li. 24. moral. lib. 4 dialog. c. 58. Alex. Bonauen. D. Thom Richar. Duran. Alber. 4. diſtin. 45. fatetur Ioan. Diacon. lib. 2. de vit. B. Gregor. §. 44. Nauar. de
l orat. not. 19. num. 63 & late not. 22. num. 46. [l] Auguſt. lib. 3. de orig. animæ ad Vincen. cap. 10. 12. & facit D. Thom. 3. par. q. 52. 7. Doct. 3. diſt. 22. Sebaſt. cap. 24. Bellarm. 2. Miſſ. cap. 6. lib. 2. de purgat. cap. 18. lib. 4. de Chriſto. cap. 8 & 13. & cap. 14 dub. 4. cum
m Philaſtr. Aug. Chryſoſt & explicat loc. 1. Petr. 3. [m] D. Tho. 3. par. q. 52. 6. addit. q. 14. 5. q. 71. 5. Duran diſt. 45. q. 2. ibi Soto. q. 2. 2. Palac. Anto. 3. par. tit. 31. c. 2. § 2. Status. 6. biblio. cap. 47. At poſt tempus D. Grego. aiunt quidam ex Catholicis per orationes mitigari pœnas damnatis, ſaltem ad tempus: tenet Præpoſitiuus in Compend. Theolog. Gilber. Pictauien. in qq. Theolo. Lincomienſum. Theolog ad fin. Antiſiod. lib. 4. ad fi. Cantor Pariſien. Stephan. Cauthuarien. & alij, quos ſequitur Auguſt. de Anchon. lib. de poteſt. eccle. Hanc ſententiam referunt D. Tho. Gilber. Duran. nec tamen eam damnant erroris quod ſi illicitum eſſet, quia prohibitum ab eccleſia potuit Gregor. ſecum diſpenſare: aut præſumere illum qui tantis iuſtitiæ, & virtutis operibus fulſit, deceſſiſſe cum fide implicita & pœnitentia. Sot. Ledeſ. Cord. Medin. C. de orat. fol. 166. Item Scot. 4. diſtin. 15. quæſt. 1 art. 2 Richard. Maior. Gabr. & multi tenent, pro pœna peccati remiſſi, aut uenialium, prodeſſe ſuffragia damnatis, ad ſatisfactionem. Quæ ſententia licet falſa, potuit excuſare Gregor. orantem: contra Abu-
h len. inf. [h] Auguſt. enchyr. cap. 109. [i] Sebaſt. cap. 24. fin. Bellarm. 2.
i de purgat. cap. 18. & lib. 2. de Miſſ. cap. 6. contra Vvalden. [k] Vval-
k den. [l] Bellarm. Sebaſt. in quo errat Glo. cap tempus quod inter.
l 13. quæſt. 2. [m] [o] D. Thom. 4. diſtinct. 45. quæſt. 2. 2. ad 5. ſeu ad-
m dit. quæſt. 71. 5. ad 5. cenſet probabile. & 1. diſtinct. 43. quæſt. 2. 2.
n ad 5. Duran. 4. diſtinct. 45. quæſt. 2. ad argum. Richard. art. 2. q. 1. Nicol. Orbelius. quæſt. 1. Carthuſ. 3. diſtinct. 31. quæſt. 6. diſt. 43. quæſt. 1. Gabriel. lect 56. V. Caſſanæ. Catal. gloriæ mundi. pag. 10. conſid. 27. Nauar. de orat. not. 22. num. 43 45. cum Frat. Alfon. Chacon. dominicao. libel. de ſaluatione Traiani. Cord. lib. 1. quæſt. 51. fin. Rebuf. in concord. io prioc. & citat alios. Altiſiod. li. 4. ad fin. Medin. de orat. ſup. Alber. 1. par. ſum. de homine. quæſt. 77. Abulen. ſup. Ledeſ. 2. par. quæſt. 16. artic. 13. & quæſt. 3. artic. 2. Viguer. titu. de pœniten. cap. 16 § 4. verſ. 35. & dicit eſſe communem Docto. Illeſcas in vita D. Gregor. de Peña, Ioan. Faber. idem Benedict. in cap. Rainutius de teſtamen. quod Soto, ait probabile; eo tamen admiſſo dicit, Traianum poſtea damnatum eſſe: ne prædeſtinatio dicatur mutata. Quare non eſt incredibile quod tantis authoribus videtur factũ aut probabile. Præuit Deus ex orationibus futuris aliorum, vt Gregor. quas præuidit, tanquā ob meritum congrui cõferre hoc donum at mitius punitur aut ne ſententiam proferret vltimam: vt de meritis Chriſti præuiſis dicit D. Thom. 3. par. quæſt. 52. 5. Bellarm. lib. 1. de Chriſto. cap.
n 8. 11. [o] Refertur in illius reuelationibus. & Bellarm. lib. 2. de Purgator. cap.
p 8. [p] Heb. 11. ſi Apoſtol. de ſola fide intenderet laudare etiā reprobos quoſdam, non diceret placuiſſe Deo; quare D. Tho. in Hebr. 11. putat probabile omnes ibi relatos fuiſſe ſaluatos cum digna pœnitentia; licet aliquando fuiſſent peccatores. & dicit defunctos iuxta fidem, nondum acceptis promiſſionibus: nempe gloriæ ante aduentum
q Chriſti. [q] Chryſo. & Theophyl. in Hebræ. 11. aiſt ſolum laudari de fide. & probabile putat D. Thom. At plus certe intendit Apoſto. nam de Raab licet fuit meretrix, Iaco. 2. ex operibus iuſtificata eſt. & Chryſ. in Matth. 1. Gedeonem defendit Lyr. in Iudic. 8. Ioan. Arbor. lib. 7. Theoſoph. c. 1. quia filius Iſrael in vero Dei cultu continuit, & mortuus eſt in ſenectute bona. quod de electis dici probat Martin. lib. 10. hyp. reg 6. Hierony. in Eſai. 38. Grego. 35. moral. cap. 24. De quo typo Chriſti loquitur Eſai. 9. Sicut in die Madian. vt exponit Theodoret qq. in Iudic. cap. 15. Orig. homil. 3. & 6. in Iudic. Auguſt. de temp. ſerm. 108. De Iephte ſaluatum fuiſſe ſentiunt qui excuſant factum immolandi filiam, ex ignorantia: vt Abulen. Iudic. 11. quæſt. 48 cum Hebr. vbi Theodor. quæſt. vlt. Chryſoſt. hom. vnic. Iudic. & propendet Hieronym. in Ierem. 7. ad fin. Augu. 1. ciuit. cap. 21 & in Iudic. quæſt. 49. Ambroſ. 3. off. cap. 12. Hieronym. epiſt. conſolator. ad Iulianum. to. 1. Clemens lib. 7. conſtitut. cap. 38. Iuſtin. ad gent. quæſt. 99. Bed. & Anſel. in
r Heb. 11. vbi D. Tho. lect. 7. vid. 2. 2. quæſt. 88. artic. 2 ad 2. [r] Sampſonem dicunt ſaluatum, & inſtinctu Dei deteciſſe columnas, Augu. 1. ciuit. cap. 21. 26. vid. illum act. 15. vſque 27. Lyr. & Hug. Cardin. in Iudic. 16. vbi Abulen. quæſt. 54. dicit commun. Hebræorum ſentit Hierony. Ionæ. 1. vbi glo. ord. D. Thomas, 2. 2. quæſt. 64. 5. ad quartum. Soto, lib. 2. iuſt. quæſt. 3. artic. 8. lib. 5. quæſt. 1.
ſ artic. 5. [ſ] Simanc. de Cathol. inſtit. capit. 30. num. 6. citat multos Iſidor. de obitu Patriarch. & citat Hierony. in Eccle. 1. quod Hebræi dicunt hunc lib. eſſe Salomon. agentis pęnitentiam Ambro. libel. de Salom. & Apol. de Dauid. cap. 3. vocat ſanctum Salom. Chryſoſto. ad Ianuar. de Machario. Orig. in expoſit. Arcæ Noe Leo Pap. ſerm. de Aduentu. D. Thomas, lib. 3. de regim. Princip. cap. 8. Aluar. Pelag. lib. 1. de planctu eccleſiæ. artic. 45. Pigh. lib. 7. eccle. hierarch. cap. 2. Hieronym. epiſt. ad Saluinam, de morte Nebrid. & in lib. 2. Machab. cap. 4. ſcribere Hebræos quod Salomon tractus eſt per plateas, cauſa pœnitentiæ. & in Ezechie. 43. quia prouer. 24. dicit nouiſſime ego egi pęnitentiam Clarius in Græc. Vincent. lib. ſecundo. Specul. hiſtorial. capitu. 84. lib. opuſc. regale titu. de Salom. Caſtillo. ſuper. ll. Taur. Martinez lib. decimo hypot. reg. 25. quia libro tertio, Regum undecimo, dicitur
t appoſitus eſt ad Patres. vt de aliis Sanctis dicitur. [t] Simanc. refert alios. Auguſtio. decimoſeptimo, ciuit. capitu octauo, & uigeſimo ſermo. de Incarnatio. epiſtol. ad Elipium. & innuit libro uigeſimoſecundo, contra Fauſt. capit. 81. Chryſoſtom. ſerm. de pœnitentia. & homil. 68. Matth. Raban. quarto Regum 23. gloſſa tertia, Regum undecimo, vbi Bed. quæſtio. uigeſimanona. Lyr. ſecundo, Regum ſeptimo, vbi Raban, & Abulen. quæſtio. decimatertia, vbi ſoluit argum. Gregor. 2. moral. capit. ſecundo, ha-

betur

ſtea cum fide uiua & pœnitentia
decedentes ſalutem ſunt conſecu
u ti, & prædeſtinati [u] erant per tale
medium miraculoſum ſupra legẽ.
Et quorundam iudicium particu-
lare ſeu ſententia iudicis refertur
x dilata (vt de ſocio B. Brunonis [x])
de quibus intelligi poſſet quod in
miſſa defunctorum dicitur, libera
animas fidelium de pęnis inferni.
Aut quia eccleſia conſiderat quaſi
infirmus adhuc agonizaret, aut a-
nima eius tunc egreſſa corã Chri-
ſto iudice ſiſteretur: aut refertur
oratio ad tempus iudicii uniuerſa
lis, ubi etiam iuſti pręſertim recen
ter defuncti pauebunt, vultũ tre-
y mendi iudicis contemplantes.[y]

4 Probabilius eſt animam Traia
ni non fuiſſe penitus liberatam à
damnatione, quaſi poſt tot anno-
z rum numerum ſuſcitatus [z] pœni-
tuerit. nec Chriſtus aut Apoſtoli
ſuſcitare uoluerunt, niſi quoſdam
poſt paucos dies, in quos nondum
Deus finalem iudicii ſententiam
pronũtiauerat. Fortaſſe tamen (ut
a quibuſdam placet [a]) quædam pęna
ſenſus fuit ex diſpenſatione Dei
b Traiano ſuſpenſa ad tempus [b] (pu
ta dum uixit D. Gregor. aut uſque
ad diem iudicii) & in eius uicem
facta quadam cõmutatione Deus
D. Grego. infixit acrem dolorem
c ſtomachi [c] & pedum. cum tamen
de lege ordinaria damnatis ſuffra-
gia etiam ſpecialiter oblata nihil
d proſint. [d] nec Gregor. legitur fu-
diſſe orationem pro liberatione
Traiani (cum idem affirmet illi-
citum eſſe & inutile orare pro iis
quos damnatos eſſe ſcimus) ſed ui
ſa Traiani iuſtitiam amantis hiſto
e ria, effudit uberes lachrymas: [e]
Deus autem non tam orationem,
quam deſiderium deflentis exau-
diuit, adiiciens quod oratio non
præſumit. ſic Gene. cap. 21. dicitur
Deus exaudiſſe uocem & lachry-
mas pueri Iſmael, qui nondũ ora-
re nouerat: & mater exaudit in-
fantis, dum plorat uagitum, ut il-
lius miſereatur. Atque ita D. Gre
f gor. non peccauit.[f]

5 Quidam ſine cauſa reiiciunt
hanc hiſtoriã de liberatione Traia
g ni, quaſi fabulam: [g] & negant illũ
ſer. pro defunctis eſſe B. Ioan. Da
maſceni, quem falſo putant fuiſſe
h antiquiorem B. Gregorio [h] cum
conſtet Damaſ. floruiſſe tempore
ſynod. Nicen. 2. ſub Theodoſ. III.
i Imperat. [i] in qua ſynodo hic uoca-
k tur Ioan. Manzuri. [k] & uixit tem
pore Leon. Imperat. III. & IIII.
uſque ad Leon. Papa III. quando
l fuit ſchiſma Græcor. [l] poſt Gre-
gor. Papa I.

CAP. XVII.

Per 4. offerentes creſcit valor & effectus finitus unius Miſſæ. 1. per Eccleſiam, quæ iuxta inſtitutionem Pontificum eſt offerens.

VT oſtendamus valorẽ & quã
titatẽ vnius miſſæ eſſe finitũ
in effectu ſatisfactionis, & creſce
re ex uariis titulis: In oblatione
(quæ formalius pertinet ad ſacrifi
ciũ, ſup. c. 9. §. 9.) cõſiderãtur. 4. of
a ferẽtes. [a] 1. Chriſtus ut cauſa uni-
uerſalis, p ſacerdotẽ ut p miniſtrũ

---

berũt cap. Salomon. 13. q. 4. Cyril. 7. contra Iulianum. Veg. lib. 12 in Triden. cap. 2. quia eccleſ. 47. refert bona quæ fecit iunior.
u & deſinit in malis. & 4. Reg. 23. non deleuit idolorum templa. [u] Vt referunt qui ſcribunt vitas Apoſtolorum. D. Tho. addit q. 71. 5. ad quintum. verſ. q. 6. 6. ad quartum. Cordub. Ledeſ. ſupra. Nauar. not. 22. nu. 43. cum Anguſt. de cura pro mort. cap. 56. & alij. 4. diſtinc. 45. ſupra. At falſo Abulen. q. 56. Soto. diſt. 45 quæſt. 1. artic. 4 q. 2. artic. 2. negant. 1. vllum ex ſuſcitatis fuiſſe in inferno. ſed in Purgatorio aut Limbo. Secũdo Admiſſo eo, quod fuerint ſemel in inferno, dicit eos poſtea in infernum deſcendiſſe ne uideatur mutata prædeſtinatio. quod ſoluit Diuus Thom. d. artic. 5. ad quintum. Damaſc. ſermo pro defunct. ait hanc hiſtor. de liberatione Traiani fuiſſe ſuo tempore, per totum orbẽ vulgatam. & refert ex hiſt. Palludij. quod Machar. orauit pro anima alterius damnati, cuius cranium reperit: & B. Tecla pro Falconilla dam
x nata. [x] Bellarm. 2. purga. c. 4. Genebr.
y in Chron. [y] Bellar. ſup. cap. 5. ſed teme re dicit Ledeſ. 2. p. q. 16. artic. 13. pag. 164. ſi. inepte fieri
z talem ora tionem. [z] Elapſis annis pluſquã 490. qa Traianus obiit anno. 118. ſed B Grego. anno. 604 hæc ſuſcitatio non refertur à Damaſ. ſup. nec ab alio antiquo hiſtorico. Bellarm. 2. de purgator. cap. 8. Quare Ledeſ. 2. par. q. 3. art. 2. dicit & innuit Sixtus lib. 6. bibl. c. 47 fin. aſſerendum potius, quod ex priuileg Deus ab inferno tranſtulit in gloriam. At hoc bene reiicit Soto & communis: quia Deus ſtatuit ſeruari legem, ne cui re-
a mittatur peccatum ſine pœnitentia viæ. [a] Ioan Diacon. lib. 2. de vita B. Gregor. §. 44. (qui floruit anno. 872. & habetur apud Lipom. & Surium in vit. Sanct) & B. Birgitta in reuelatio. dicit Traianum fuiſſe his precibus eleuatum ad gradum altiorem, id eſt, ad limbum puerorum. B. Mecthildis ſup. At. Bellarm. 2. de purgat. c. 8. negat id reperiri in uita Gregor. quæ habetur in Vaticano ex Ioan. Diacon. & Petro Diacon. & autore innominato: & huius hiſtoriæ non meminiſſe Latinos (vt Paul. Diacon. Anaſtaſ. bibliothecar. Marian. Scotum, Adon) imo nec Bedam Anglicum (qui fuit ſtudioſiſſimus B. Grego.) cum tamen Ioan. Diacon. referat eam hiſtoriam repertam in eccleſia quadam Anglo-
b rum. de quo ſtatim. [b] D. Thom. diſt. 45. ſeu addit. q. 71. 5. ad 5. [c]
c Significat Ioan Diaco. dum ait, Traianum liberatum ſolum pro tempore quo uixit Grego. idem Abulen. & fatetur Bellar. & fere omnes citati: præter Medi. Cordub. Nauar. negantes dulorẽ fuiſ
d ſe Gregor. inflictum ob cauſam Traiani, ſed ob alias cauſas. [d] Si ſuffragia pro damnatis non eſſent prohibita ex cit. ſup. M. ſunt ta
e men inutilia ex cit. lit. L. [e] Ioan. Diaco. [f] Fere omnes, contra Abu-
f len. quæſt. 57. qui ſolus timere ait, Gregor. peccaſſe. m. orantem pro Traiano. cum tamen excuſari poſſet hoc modo. vel iuxta di-
g cti lit. M. [g] Bellarm. 2. de purgat. cap. 8. & 18. Abulen. quæſt. 57. dubitat de fide huius hiſtoriæ. Medin. C. de orat. fol. 166. dicit

illa hiſto. vel non eſt omnino certa: vel ſuſcitatus eſt. Huius non meminerunt hiſtorici Latini, neque ex Scholaſt. Bon. 4. diſtinct. 46. q. 1. vbi hanc quæſt. verſat. nec Scot. Capreo. Hiſpalen. diſtin. 45 nec Marſil. aut Alexan. 4. par. q. 93. m. 2. artic. 7. nec Sebaſt. de ſacrif. c. 24. At Victoria. 1. dixit hiſtoriam non eſſe authenticam & fide dignã: deinde vocat fabulam ſi de indignam. Soto. diſt. 45. q. 2. a. fieri ſibi creditur duriſſimũ & q. 1. art. 4. ſi quis ab inferno ſuſcitatus eſt, poſtea deſcẽdit in infernũ. Ledeſ. 2. p. q. 16. ar. 13. fol. 163. ad fi. & q. 3. art. 2. negat authenticã: licet reputat probabilẽ. & q. 7. 3. art. 1. col. 3. ait quoſdã dicere, eſſe fabuloſam. Canon. lib. 11. de loc. c. 2. quoſdam uocare fabellã & inſ. ſint ergo fabulę, nõ repugno: Mexia en los Ceſares in Traiano irridet peiori nota
h [h] Aiunt Damaſ floruiſſe ſub Theodoſ. Imper. Volaterr. li. 16. Antropolog Vincen. Beluacẽ. & Antonin. in hiſto. ſed Sabellic. Enead. 8. lib. 2. ſecundum quoſdã floruiſſe ſub Felice Pap. III. tẽpore Greg N zianz. ſecundum alios ſub Conſtant. tempore ſyno. Nice. quia Suidas (qui floruit tẽpore illo) in ſuo Lexicon. infert uitam Ioan. Damaſc. hæc tamen vita ab aliis huic Lexico inſerta eſt, ſicut & multa alia: vt refert Volater. li. 19. Alii aiunt quod nominis æquiuocatio peperit hunc errorem, quia Tritem. in vit. Damaſ. fol. 39. Caſtro. ver. Chriſtus. hær. 6. fi. Staphilus & Lindan. in tabel. de autoribus. 4 ſęculi aiunt, fuiſſe duos Damaſcen. vnum antiquiſſimum ante Gregor. Reſpon. vnus tantum fuit, & poſterior Grego (cuius ſunt omnia opera, quæ nunc ſub eius titulo extant) vixit ſub alio Theodoſ. 3. & tempore ſynod. 2. Nicen. tempore Irenæ Imperatricis, & Leon. Pap. III. contra Iconomachos. quo tempore Damaſc. ſcripſit lib. de imaginũ veneratione, ſeu de hæreſibus. vbi imaginum ſubuerſores uocat Thymoleontes, a Leone III. Imperat. qui eam hæreſim excitauit: Vt agnoſcit Caſtro ſup. & Cland de eucbar. reper. 3. cap. 4. qui liber eſt eiuſdem Damaſcen. cuius eſt liber de fide Orthod. ex ſtylo: & quia lib. 4. cap. 17. lib. 3. c. 14. & 15. inuehitur contra Iconomachos, & damnatos in 6. ſynod quod bene probat Cano. lib. 11 c. 1. cum Pau. Diacon. lib. 2. Ioan. Patriar. in vita. Damaſ. (quæ extat apud Surium die 6. Maij) Zonar lib. 3 annal. in uita Conſtantin. III. Copronymi (qui fuit filius & imitator Leonis III.) Niceph. lib. 12. c. 30. fin lib 20. in argu. ſentit Sander. lib. 7.
i monarch eccle. ſub Leon. Pap. III [i] Occaſio erroris fuit, vt pro ſynod. 2. Nicen & pro Conſtantin. III. poſita eſt Nicen. 1. & Con
k ſtantinus. I. [k] Beſſario orat. ad concil. Floren. Iouer. ſuper ſynod.
l 7. [l] D. Tho. 1. diſt. 11. q. 1. 1. ad 3.

CAP. XVII.

a DE ſingulis [a] ſtatim dicetur Bellar. 2. miſſ. c. 4. Sebaſt. c. 27. in præſenti c. ag. ſ. 1. de Eccleſia offerẽte. & ſup. c. 6. de Chriſto & an ex ipſo ut eſt offerens & res oblata habeat ualorẽ infinitũ,

inferiorem offert. 2. Sacerdos eſt proximus & ſolus per ſe miniſter ex officio: & in illius actionibus conſiſtit ſubſtantia ſacrificij quia offert conſumitque ſuo & aliorũ nomine b & cum finito effectu. c 3. laici qui aſſiſtunt miſſæ aut ſtipem contribuunt, dicuntur offerẽtes, d ſed per manum ſacerdotis, tanquam per ſuperiorem. 4. Eccleſia militans ex inſtitutione Pontificum ſimul offert.

2 Minimus ſatisfactionis gradus datur iuſto quando pro illo offert miniſter excõmunicatus, e & ipſe iuſtus ignorans & abſens nullo actu ſuo eã miſſam pro ſe offert: f Vt minimus effectus baptiſmi datur infanti abſque vlla ipſius diſpoſitione. baptiſmi effectus non creſcit ex cauſa actiua, ſeu bonitate miniſtri, ſed ex ſola meliori diſpoſitione adulti recipientis, quia baptiſmus non conſiſtit in actione ſed in paſſione. ſed miſſa conſiſtit in oblatione actiua, g & creſcit ex illa valor ſatisfactionis. 1. iuxta meliorem diſpoſitionẽ eccleſiæ offerentis. 2. ex meliori miniſtro ſacerdote. h 3. ſi vni duas portiones intentione ſua applicat. i ex tribus portionibus, quæ in effectu miſſæ diſtinguũtur. k 4. ex deuotione laicorum dum ſunt coofferentes, aut ſtipem contribuunt, inf. ca. 20. Nunc dicẽdum eſt, quomodo valor creſcat ex eccleſia offerente. & quantum ad gradum ſatisfactionis, & quantum ad meritum congrui & impetrationem.

3 Vniuerſalis eccleſia militans dicitur offerens. 1. quãtum ad generalem portionẽ, quam ſacerdos ex præcepto Pontif. aut conc. aut implicita quadam cõuentione, vt cõſuetudo interpretatur, applicat pro tota eccleſia: & maxime pro iuſtis omnibus k (cibus enim cõmuni ore in ſtomachum ingeſtus prodeſt ſingulis membris viuis) & ſpecialiter pro quibuſdam pręcipuis mẽbris, Papa, Antiſtite, & Rege, quos in Canone miſſæ nominat. l Hunc fructum ſacerdos (licet iniqua intentione tẽtet) nõ impediet. m 2. Eccleſia dicitur offerens quia de proprijs bonis, adiecit orationes & pios ritus. o (quos olim Apoſtoli minus addebant: quia breuiter cum triplici parte ſubſtantiali, & dicto tantum Pater noſter ſecũdum quoſdam peragebant ſacrificium. o) Et ita augetur valor miſſæ (licet accidentaliter per has orationes piuſque ritus: vt eo die vel hora, qua ſunt plures & ſanctiores iuſti in eccleſia militante, magiſque exuberant illorum ſatisfactiones, reſultet maior deuotio in eccleſia offerente, & detur auctior portio ſatisfactionis accidentalis. p

4 Ex eccleſia ratio meriti de cõgruo quod fundatur in gratia: & rõ impetrationis, auget valorem miſſæ. Vt. n. ſi B. Virgo vel Petrus Apoſt. oret. aut multi ſimul ſãcti, obtinebunt ex merito cõgrui ꝑ pluribus & efficacius, quam ſi priuatus iuſtus oret: & plures iuſti dũ intercedunt congregati Matt. 18. in nomine Chriſti obtinẽt ꝑ pluribus. Ita plus impetrabit oratio miſſæ quę offertur nomine totius eccleſiæ militantis & triũphantis, dũ plures & ſanctiores ſimul concurrũt ad eã oblationem. 5. In Canone miſſæ inuocantur ſancti nõ fruſtra ſed vt per illorum quos in celebratione ſpecialiter honoramus & inuocamus, antiqua merita & pręſentẽ interceſſionẽ, fiat impetratio efficacior in miſſa ex opere operantis. q & Angeli iuxta Patrum ſententiam, aſſiſtunt in celebratione miſſæ, vt corpus Chriſti pſens venerabundi comitẽtur, & intercedant ꝑ nobis. 4. Orationes vero à miniſtro eccleſiæ dictæ licet peccator ſit, retinẽt vim ꝑ aliis ſatisfaciendi ex opere operato, r quia offerẽs eſt tum eccleſia Deo ſemper grata: tum Chriſtus cuius nomine cõſecratur & offertur oblatio munda. ſ Et baptiſmus p iniquũ ſacerdotem, ut per Iudam, nõ erat minus efficax, t quam à B. Petro Apoſt. aut ab ipſo Chriſto collatus. 5. Ad augmentum ualoris & impetrationis iuuat formula precũ per eccleſiam inſtituta, ad excitandam deuotionem, ut dum una miſſa cum pluribus miniſtris aut ſolenni cantu, aut de Pontificali celebratur: & ſpeciales orationes cum expreſſione neceſſitatum, ut pro caſtitate, ſalute, aut pluuia: & quod quidam nominẽtur in canone & memento. Miſſa de Requiem ob ſpeciale officiũ, eſt utilior defunctis. u eſt & ſpecialis miſſa pro pace, iter agẽtibus, uel de B. Trinitate in gratiarum actionẽ; uel de Spirituſancto ad petenda dona Dei. Nec eſt uolũtas teſtatoris in his mutãda ſine

inf. cap. 19. b Sup. cap. 1. & 9. & late cap. 18. c Ioſ. capit. 19. & ſequent. & fatentur omnes effectum eſſe finitum, etiam ij qui dicunt virtutem & valorem miſſæ eſſe de ſe infinitum. d Ioſ. cap. 20. e infr. cap. 18. § 6. Q. f g Cap. 20. §. 3. h Cap. 18. §. 5. i Soto, ſup. & diſt. 11. q 2. 5. diſt. 13. q. 2. 1. col. 14. Cordub. lib. 1. quæſt. 3. At fructus miſſæ ex merito & inſtitutione Chriſti applicatur à ſacerdote pro voluntate ſua. k Cord. ſup. k inſ. ca. 21. quę portio pendeat ex libera applicatione ſacerdotis. & capit. 18. §. 3. hic triplex valor ſeu portio ſumitur ex Scot. quodl. 20. art. 9. quę ſequitur Adria. quodlib. 8. arti. 3. Nauarr. de orat. not. 20. nume. 52. & ca. 25. num. 92. 111. Vigue. capi. 16. §. 3. verſ. 16. Gabr. lect. 25. 26. Gerſon 3. p. Alpha. 77. Palud. 4. diſt. 45. quæſt. 2. fin. Ma. quæſt. 2. quamuis Soto. 9. iuſt. q. 2. dicit ſibi non placere hanc diuiſionem quia non reperitur in antiquioribus. & tamen eam admittit Soto. diſt. 11. & 13. inſr. Cord. lib. 1. q 3. & 4. Honcal. opuſ. de valore miſ. ar. 11. & 16. & Recẽt. Ledeſ. 1. p. q. 20. art. 5. & ſe refert ad 2. par. q. 16. art 14. fol. 189. At iuſti q nullum actũ habent circa hãc miſſam, non numerãtur inter offerentes illã. infr ca. 20. §. 3. diſt. fin. l m Cord. ſup. vt ſi qs alteri miniſtret euchariſtiam, non impediet fructum, licet contraria intẽtione intendat impedire infr. ca. 21 § 2. addit Augu. qq. vet. teſta. q. 46. licet ſacerdos proprio officio fungatur: ille dicitur offerre, cuius nomine agit; & ipſi imputatur, cuius munera offerentur. n Citatur D. Tho. 3. p. q. 82. 6. Gab. lect. 29. Innoc. li. 3. c. 15. Rupert 2. diuin. offic. c. 6. Raba. 1. inſt. cler. c. 32. facit Trid ſeſſ. 22 c. 1. dilectæ ſponſæ hoc viſibile ſacrificiũ relictum eſt. c. 6. miſſas etiam priuatas fieri à publico etiam miniſtro qui nomine Chriſti & eccleſiæ offert, pro omnibus fidelibus. & dum offertur in miſſa panis & vinum, dicitur offerimus. & in canone pro quibus tibi offerimus, hanc igitur oblationem noſtrã, & cunctæ familiæ, nos & plebs tua ſãcta offerimus. & poſt agnus Dei, ne reſpicias peccata mea, ſed fidem eccleſiæ tuæ. facit Aug. qq. vet. teſtamen. quæſt. 46. ille offerre dicitur, cuius nomine agit ſacerdos, agit vero nomine eccleſiæ. At beati non pertinent iam ad eccleſiam militantem, nec offerunt hoc ſacrific. pro vlla expiatione ſordium (quas non habent, vt putauit Orig.) pro bonorũ vero impetratione aut gratiarum actione, nõ egent ſigno hoc ſenſibili. Animæ tamẽ purgatorij (quę egẽt expiatione pœnæ, nec dum ſunt in termino viæ) dicuntur offerentes ſimul cum eccleſia: vt ſignificant Chryſoſt. tom. tertio. hom. de euchariſt. Paſchaſ. libr. de corp & ſangui. Domini. cap. nono. o Inſ. cap. 34. refert Bellar. 2. Miſſ. c. ſeptimo. Genebr. Chro pag. 259. fauet Gregor. libr. ſeptimo. epiſtol. 63. Hieronym. 3. contr. Pelag. ad fin. p Gabriel. lectio vigeſima ſexta. Cordub. lib. primo. quæſt. 3. Sebaſtian. cap. vigeſimoſeptimo. recẽt. q Sebaſtia. de ſacrif. capit. 27. col 4. fin. r Inſ. ca. decimo octauo. § quarto. ſup. c. decimoquinto. M. vt eleemoſyna iuſti quæ phyſice datur per famulum iniquum prodeſt, quia moraliter procedit à domino per inſtrumentum vile. Sat eſt alios pro quibus offert eſſe iuſtos licet non ſint offerentes D. Tho. quæſt. 79. 7. ad ſecundum. ſ Malach. 1. ut citatum eſt. ca. decimo. Trid. ſeſſ. vigeſima ſecunda. cap. primo. Chryſoſt. hom. 2. in 2. Timoth. Alger. 1. euchariſt. cap. decimoſexto ait, nihil habet iſta oblatio per peccatorem facta minus, quã illa Chriſti oblatio. D. Thomas, quæſtio. 82. 6. Soto. diſtinctio. 13. quæſtio. 1. 6. Ledeſm. quæſt. 23. articu. ſexto. Victor. §. 90. capit. contra eccleſiam. 1. quæſtio. 1. t Sup. de Sacram. capit. 26. Trident. ſeſſ. 7. can. 11. Diuus Thomas. 3. p quæſt. 64. 5. u D. Thomas diſtin. 45. quæſtio. 2. articu. 3. ſeu add. quæſtio. 71. 3. Sylueſt. miſſ. 1. §. octauo. verſicu. quinto. Angel. §. 34. Tabie §. 52. Sebaſtian. cap. 27. Nauar. conſil. At in feſto duplici dicens de die, compenſat vt ait Sebaſtia. eam vtilitatem, cum deuotione proprij feſti in honorem ſancti. ſic de feſto diei iubet Miſſal. in Regul. & Conc. Triburien. habetur c. 2. de celebr. Miſſ. & quod addit ibid. Hoſt. vtramque miſ-

ſam

cauſa, dum tales vel certo loco iu
x bet miſſas [x] fieri. 6. Creſcit valor p
pios ritus & cæremonias myſte-
rijs plenas per cõſumptioné cereo
rum & thuris. vt eoim qui contri
buit ſtipem vt fiat miſſa in cultum
Dei, honorat Deum de ſua ſubſtá
tia, & opus ſit magis ſatisfactoriũ
& impetratorium: ita dum expeo
dit magnos ſumpt⁹ in miſſa in Dei
cultum, & in eccleſiæ militãtis &
triumphantis ſplendoré, auget ac-
cidentalem ualorem in ſacrificio
miſſæ. Hos fructus eccleſię nõ cõ
municat ille ſacerdos pro alio ce-
lebrans, q eſt præciſus ab eccleſia
nec toleratus, quia per iſtũ eccle-
y ſia non dicitur offerens, [y] tanquã
per miniſtrum ſuum. ſ. ca. 15. §. 3.
Hæc de bonis eccleſię addita ſatiſ
factio ex opere operato & de iuſti
tia, differt à titulo impetrationis
& meriti de congruo per eaſdem
orationes & pios ritus, qui magis
ſumitur ex opere operantis.

5 Valor eius ſatisfactionis nõ ſe
hét ut cauſa vniuerſalis, ſed in plu
z res diſtributa minus, pdeſt cuiq; [z]
At valor impetrationis & meritũ
congrui, ad modum cauſæ vniuer
ſalis non minus prodeſt ſingulis
unam miſſam offerentibus, quá ſi
unus tãtum offerret: ut D. Hiero-
nym. c. nõ mediocriter. De conſ.
d. 5. docet, & commuois ſentẽtia
a Doct. [a] licet aũt oõ haberet ratio-
oé cauſæ uniuerſalis, oratio miſſæ
cõiuncta ita prodeſt cuiq; ex mul
b tis ac ſi uni applicaret. [b] Oratio
ſi habeat. 4. conditiones, impetrat
c infallibiliter à Deo ſecundũ fidé: [c]
quia ita Chriſtus in 4. Euágeliſtis
expreſſit. 1. cõditio ut fiat pie, id eſt
ut pro fine habeat cultum & ho-
d noré Dei, [d] quia elicitur ex uirtu-
te religionis, & ut reuerenter fiat
cũ attentione debita & ex fide ac
e fiduciali ſpe. [e] Quidam explicant,
ut ex caritate ſeu pietate filij erga
f Deũ Patré fiat. [f] 2. de neceſſarijs
ſeu conducentibus ad ſaluté aiæ.
1. Ioao. ult. quodcunque petieritis
ſecundũ uolũtaté eius. 3. pſeuerá-
g ter fiat. [g] Luc. 11. declaratur exéplo
ei⁹ qui ob importunitaté obtinuit
panem. Perſeuerantia hęc excitat
actu, uirtutũ, & bonos mot⁹ quos
Deus uult eſſe media ad conſecu
h tioné rioꝛs poſtulati. [h] 4. Vt pro ſe
i ipſo oret: [i] nã orans pro alio ioter
dũ non obtinet, qa ob alterius indi
ſpoſitionem impeditur. ſola uero
k oratio nunq̃ iuſtificat impium. [k]
Impetratio oritur principaliter ſi
dei, qua credimus Dei infinitá po
l teotiam & miſericordiã: & ſpei, [l]
qua cõfidimus Deum uelle (ſicut
Chriſtus Marc. 11. & Ioan. 16. ex
preſſis uerbis declarauit) p libera-
li miſericordia cõcedere digne po
ſtulata: fides uero de vna petitione
& ſpes de una liberali miſericor-
dia obtinẽda, non minuit fidé aut
ſpem de re alia: ſed ita ſolicitat plu
rima multorũ negotia apud Deũ
ut nõ indigeat longa perſuaſione,
qua ſacerdos i oratione ſigillatim
exprimat Petrũ aut Paulũ. imo ſuf
fragium ut pro pluribus oblatum
creſcit io merito condigni pro ſe-
ipſo, pp extenſionem caritatis: ita
in merito congrui pro alijs: com
enim ea oratio ſit Deo gratior, ſit
utiq; efficacior ad impetrandum

ſam eſſe æqualis valoris: intelligitur in fructu ex opere opera-
x to. [x] Inf cap. 11 §. 2. Nauar. cap. 15. num. 134. [y] Sup. c. 15. G. c.
y 18. § 6. [z] Inf. cap. 20 contra citatos ibid. §. 4. [a] Cum D. Hiero.
z c. mediocriter. D. Tho. d. 45. q 1. 3. ſeu add. q. 71. ar. 13. & ar. 14.
a ad 1. quem ſequitur Sylueſt. miſſ. 1. §. 9. Palu. d. 45. q. 2. Bonau. ar.
2. q. 1. Richard. ar. 2. q. 1. Vuendelin. ſeu Supplemen Gabr. q. 1. Ang Miſſ. §. 51. Archid. Cordu. lib. 5. q. 3. opin. 5. con. 1. 51. 58. 61. Soto. diſ. 53. q. 1. 1. col. 8. Cano. lib. 12. ca. 13. ad 10. Petr. Soto. de eu chariſ. lect. 7. Medi. C. de orat. q 30. Nauar. de orat. uot. 19. nu. 98. 120. not. 20. nu. 48. Ledeſm. 1 p. q. 16. a. 14. pag 186. Tabie. verb. reſtitu. §. 32. Gabr. lect. 27. (& dicit id tantum ſẽtire Prępoſituũ) Adria. quodli. 8. ar. 3. Caieta. q. 79 5. & opuſ. de celeb. miſſ. cap. 1. ſacit Abulen. Matth. 16. q. 47. ſic peccatum Adæ q a à capite & cauſa vniuerſali (vt cõcurſus cęlorũ) extenditur ad infinitos qui con curſum cauſæ vniuerſalis participãt:
b nec minuitur. [b] Oratio à miniſtro eccleſiæ habet hãc infinitatem extenſiuam, non ſolum vt pcedit à cauſa quadam vniuerſali, ſed vt eſt impetratoria. quod quidam infr.
c E. limitant. [c] Peña, & recentio. magiſtri aiunt eſſe de fide, aliquod genus orationis efficaciter impetrare: & licet Docto. varient in explicandis conditionibus, in quo tamen omnes communi conſenſu concordant explicantes ſacram ſcript. faciunt fidem. D. Tho. 2. 2. q. 83. art. 7. ad 2. art. 15. ad 2. in 4. d. 15. q. 4. 7. 3. vbi communis Richard. ar. 4. q. 7. Ianſe. concord. capitu. 135. Ledeſm. 1 p. q. 16. art. 14. col. 7. Gabr. lect. 63. Medio. C. de orat. q 17. Nauar. lib. de orat. not. 19. num. 162. not. 20. nu. 34. Alex. 4. par. quæſt. 93. mem. 3. ſummiſt. ver. oratio. Syloeſt. §. 6 fio. Tabien. §. 14. poſt med. Angel. §. 19. Armil. ſin Aſtenſ. lib. 5. tit. 27. art. 7. Quare erat ſolus Abulen. Matth. 18. quæſt. 135. negans orationem (pręſertim peccatoris) exaudiri ſemper, licet habeat 4. conditiones: quas Docto. ſumunt ex glo. ord. in Luc. 11. ſed ille impetrat, qui petit quod Deus infallibiliter dare decreuit. 1. Ioan. 5. quodcunq; pet. ſecundum eius voluntatem quo modo interdum decernit quaſdam pœnas. Et ut Iaco. 1. petat iu fide oihil hæſitans. i. ex fiducia quæ non eſt habitus ſed donum ſpeciale etiam pro miraculo petendo: de quo Chriſtus loquitur Marc. 11. diceris monti huic. & 1. Cor. 13. ſi dem, ita vt montes tranſferam. Matth. 21. ſi habuer. fidem, & nõ
d hæſitaueritis. [d] Caiet. 2. 2. q. 83. art. 15. & communis. quia etiã oratio peccatoris impetrat D. Tho. art. 16 de potent. q. 6. art. 9. ad 5. Ledeſm. ar. 13 fol. 179. Doct. ſup. Aug. tom. 1. lib. 1. contr. epiſt. Parmen. capit. 8. fin. libr. 50. homil. ho. 43. & affert Luc. 18. quod publicanus fuit exauditus. & Luc. 15. filius prodigus. & miſericordia Dei ſuperat amicitiã & moré hominũ, qui non exaudiunt niſi amicos. Quod vero Ioan. 9. cæcus dixit, ſcimus quia peccatores Deus non audit. ait Aug tract. 44. adhuc cęcutiebat. & D. Thom. ibid. Aug. 1. retract. c. 3. & Patres negantes exaudiri, loquuntur de peccatore formaliter, qui petit in finem pecca-

ti vel temporalem. 2. id Ioan. 9. plane loquitur circa miracula, quia peccatore petente non edit Deus miracula in approbationem vitæ: vt exaudiuit Chriſtum Chryſoſt. Theoph. D. Thom. ibid. Clictouæ. ſuper Cyril. in Ioan. Ianſe. Toler. Gabrie. lect. 59. B. Cordub. lib. 1. quæſt. 50. p. 403. vid. Auguſt. in Rom. 5. ſi Deus confugientes ad ſe non admitteret, eſſet in eo iniquitas contra promiſſio-
e nem. [e] Iaco. 2. Abulen. ſupr. etiam pro miraculis impetran
f dis. [f] Abulen. colligit ex Ioan. 14. 15. ſi petieritis Patré. nempe vos Apoſtoli, qui eſtis filij Matth. 7. quanto magis Pater veſter dabit. Ioan. 15. ſi manſeritis in me. 1. Ioan. 3. ſi cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus. D. Thom. 3. contr. gent. cap. 96. 55. fin. Pſal. 55. iniquitaté ſi aſpexi Eſa. 1. cum multipl. orationes. Cyprian lib. 1. epiſ. 4. 7. 12. Chryſ. hom. 24. Matth. Greg. li. 1. epiſt. 24. Auguſt. de ſerm. Domini in mont dum explicat Matth. 7. Reſp. ſup. D. & pluribus titulis eſt efficax oratio iuſti Iaco. 5. quia ſimul eſt meritoria, & cum fiducia filij. Peccator tamen late dicitur filius, & petit vt prodigus Luc. 15. admitti à Patre. Dum vero D. Tho. 2. 2. quæſt. 83. art. 15. ait orationem habere efficaciam ex gratia. intelligit ex auxilio & gratuita Dei voluntate ac miſericordia. Aug. 1. retrac. c.
g 19. exponens Matth. 7. petite, quærite, pulſate. [g] Diuus Thom.
h articu. 14. Patres ex Luc. 18. oportet ſemper orare. [h] Matth. 7. quare dicitis Domine Domine, & non facitis quæ dico ca. 20. taxantur filij Zebed. quia petunt finem gloriæ, ſine medio quod
i eſt bibere calicem. [i] Citati. c. Diuus Thom quæſtio. 83. 7. ad 2. ex Ioan. 15. credite quia accipietis, & fiet vobis. At quia ſæpe peccator caret diſpoſitione debita & perſeuerantia, orare debet ſanctos vt intercedant: Iob vlt. Geneſ. 20. Ezech. 20. Bellarm. libro primo, de Sanct beatitu. capitu. 20. argum. quarto. Peccatoribus offert Deus ex infallibili miſericordia auxilium ſi orent. iuſtis vero tanquam filijs promittit ex pacto iuſtitiæ Diuus Thomas. artic. 15. ad primum, art. 16. cap. ad ſecundum, libro tertio, cont. gent. capitu 96. vid. 1. 2. quæſtio. 114. tertio, ad primum. Vega. lib. ſexto, in Trident. capitu ſeptimo, & ſequen. libro decimotertio, capitu. 26. opuſcul de iuſtific. quæſtio. 5. Taper. articu. ſeptimo, ex Auguſtino, & Patribus. ſic iuſtis antiquis orantibus promiſit Incarnationem: quam meruerunt de congruo. Diuus Thomas. 3. part. quæſtio. 1. articu. 11. & ex iuſtitia quadam legali debet Deus ſibi promittenti. cum tamen pecca-
k tori nihil debeatur. [k] Caſtro, & Medices. verb. oratio hær. 1. contr. Adelphum. Med. C. de orat. quæſtio. 19. in quo male loquitur Vega. libro ſexto, io Trident. capitu. 38. vid. ſupr. libr. de
l baptiſ. c. 35. fin. Caſtro, & Medices verb. bapt. hær. 4. [l] Bernard. ſer. 1. de Aſcenſ. Auila in Audi filia. c. at non requiritur aſſenſus certus intellectus qđ in particulari impetrabit. vid. Trid. ſeſſ. 6. cap. 9 & can. 13. cum ſequent. ſpes vero eſt certa. D. Tho. 2. 2. q. 18, art. 4. & q. 1. art. 3 ad primum. circa proprium obiectum ſu-

pernaturale, circa finem & media: nempe ſpero auxilia & merita ex Dei miſericordia. & credo. 1. beatitudinem eſſe nobis poſſibilem ex Dei auxilio ſemper parato. 2. quod ſeruanti mandata m & bene vtenti auxilijs dabitur infallibiliter. [m] Quia ut creſcit meritum iuſti pro ſeipſo, ita creſcit meritum congrui pro alijs D. Tho. art. 12. 13. Ledeſ. Adrian. Medin. Nauar. Tabien. facit Abulen. ſupra [n] n Doct. cit. quamuis Nauarr. not. 19 & 20. cum Adrian. & Medin. ſup. limitát dictum Hierony vt pro pluribus ideo oratio dicatur melior: quia eſt maioris caritatis, & magis meritoria. vnde Turrecre. d. c. mediocriter. & Couar. cap. alma mater. 1. par. § 5. num. 9. negant Hieron. dicere quod æquali quantitate valeat ſingulis: ſed in communi prodeſſe omnibus. o [o] Sic quidam dictū Hierony. ſine cauſa limitant ad caſum particularem: vt ex opere operantis aliquãdo vna deuoti viri oratio vt illa Eliæ, ſeu miſſa plus & efficacius impetret, quam aliorū multæ indeuotæ. Præpoſ. quem ſequitur Gabrie. lect. 27. Scot. quodlib. 20. Honcal. art. 11. At plane Hieronym. & alij cit. A. generaliter loquuntur. p [p] Cōcil. Conſtantien. ſeſ. 8. 10 errore 19. damnato contra Vvicleph. Vvaldenſ. de ſacramen. c. 105. Sebaſt. c. 26. q [q] D. Tho. diſt. 45. q. 2. 4. 1. Soto. 9. iuſt. q. 2. art. 2. r concl. 2. ratione. 4. [r] Quia concurrūt. 4. conditiones, de quibus ſup. C.

& c. 28. lib. 3. de pœnitentia c. 2. inf. lib. de ord. c. 6. & 21. D. Tho. 3. par. q. 82. 1. Soto. diſtin. 13. q. 1. 1. Ledeſ. 1. par. q. 23. Caſtro, & Medices, ver. ſacerdotium. hær. 1. concilia & Patres inf. B. Bellar. 1. ſacra. c. 24. Soteall. ver. euchar § 3. & 4. concil. Trid. ſeſſ. 7. can. 10. ſeſſ. 23. c. 4. can. 2. 7. Flor. Nicen. 1. c. 14. Lateran. 2. ſub Innoc. d III. c. 1. [d] Cit. A. D. Thom. Soto quare dum prima poteſtate epiſcopus initiat ſacerdotem, profert hanc formā, accipe poteſtatem offerendi, &c. Iuſtin. cont. Triphon. ad fin. Augu. epiſt. 49. q. 3. lib. 8. ciuit. c. vlt. lib. 22. c. 10. alia citat Torren. lib. 3. conſ. c. 11. § 4. & 7. Turrian. li. 5. pro Cano. Apoſt. cont. Magdaburgē. cap. 20. 21. & ſuper Clem. lib. 6. conſtit. c. 15. lib. 8. c. 2. 17. Bellar. 1. de miſſa c. 2. & 15. col. 4. probat ex Patribus. & li. 4. de euchar. c. 16. ad fin. ex vſu & hiſtoriis. Claud. de euchar. repet. 7. cap. 6. Vvalden. tom. 2. ſacra. c. 9. 28. Sebaſt. li. de ſacrif. c. 3. Taper. artic. 17. col. 2. Pigh. cōtrouer. 11. Hoſi. inſtit. c. 53. Sixtus lib. 2. biblio. ver. Clemens. lib. 6. cap. 111. Doct. cum Magiſt. 4. diſtin. 24. vbi Soto, Palac. quæſt. 1. Diuus Thomas, ſup. & addit. q. 36. art. 3. Ayala de tradit. 3. par. tit. de ordine. Roffen. ar. 9. & ſeq. concil. Floren. non expreſſit aliam facultatem dum initiatur ſacerdos, quā offerendi. Trid. ſup. & ex profeſſo ſeſſ. 22. c. 1. can. 2. Carthag. 4. Conſtantiē. in bull. Marti. 5. Remen. c. 20. Laodicē. e c. 13. [e] Concil. Laodicen. c. 13. Triden. ſeſſ. 23. cap 4. ad fi. ca. 7. Torren. & Turrian. ſup. f [f] Inf. c. 30. ſup. de ſacram. c. 27. g & de euchar c. 18. [g] Inf. capit. 30. 36. & h 40. [h] Inf. cap. 20. [i] i Citati c. 17. § 2. [k] k qui Doct. aiunt etiā ea quæ ſequūtur vſque N. l [l] [m] Ijdem m Doct. & inf. cap. 21. At qui nullum actū habuit circa hanc miſſam non dicitur offerens. cap. 20. § 3. ad fin. n [n] Ijdem Doct. o [o] Dictum eſt. cap. primo, & 5. Diuus Thomas, prima ſecundæ, q. 102. p 3. ad 8. [p] Tangit Sa diſtinct.

m pro alijs [m] ex opere operãtis. Non ſemper æquali quantitate & vi valet ſingulis, ac ſi pro vno offerretur: communiter tamen æquè valet ſingulis. [n] n 1. Vnius oratio ſpecialiter applicata eſt magis impetratoria quā alterius: vt oratio B. Virginis intra horam plus impetrat, & pluribus conuerſioné, perſeuerantiam in bono, aut aliud donum quā oratio B. Franciſci intra menſem pro paucis: ſeruata proportione meritorū inter ſanctos qui offerunt, & in modo inſtãter offerendi orationé. Sic vna ſacerdotis deuoti miſſa vel oratio eccleſiæ ſpecialiter oblata, vt Eliæ, efficacius impetrat, quam multæ in- o deuotæ. [o]

7 Oratio vnius generaliter oblata pro alijs (vt pro eccleſia, pro collegio, parochia, benefactoribus in communi, aut omnibus circunſtãtibus: ſiue in ea communitate ſint plures vt mille, ſiue pauci ut duo) non minus impetrat ſingulis ex multitudine quam ſic generaliter oblata dum tantū ſunt duo. At dū ſacerdos orationem offert ſpecialiter pro uno, plus ei prodeſt, quā ſi hic vnus ſub generali oratione & intentione includeretur: vt plane p aſſerit Conc. Conſtantien. ſeſſ. 8. [p] præſertim quia pro eo vno ſacerdos aut priuatus homo ſe applicat cōmuniter cū maiori caritatis affectu & conatu, magiſque mouet q Deum: [q] Priuatæ orationi nō confert Deus infallibilé vim, niſi quãdo homo petit pro ſeipſo iuſto ré ſaluti neceſſariam, pie. t. reuerēter ob finem religionis: & cum perſeuerantia. At eccleſia, quæ eſt ſponſa Deo gratiſſima, dū generaliter offert orationem, exauditur infallibiliter: quia offert pro ſe ipſa dū pro membris ſuis petit perſeuerã- r ter, quæ expediunt ſaluti. [r] quod ſi vnius iuſti oratio multū valet Iac. 2. quanto magis oratio quæ fit à tota eccleſia, & eius nomine offertur per miniſtrū eccleſiæ. De miſſa ſpecialiter oblata pro vno quid amplius conferat, ſtatim dicetur.

CAP. XVIII.

De miniſtro per ſe offerente, & diſtribuente tres portiones. Ex bonitate iſtius augeri quendam valorem Miſſæ. Non ita prodeſt Miſſa ſacerdotis excōmunicati aut hæretici.

Ex miniſtro ſacerdote dū ſponte & ſpecialiter offert pro alio iuſto totam miſſam, datur. 1. finitus gradus ſatisfactionis ex opera- a to: [a] qui etiam applicari poteſt defunctis. deinde pro viuis adultis ſacerdos per meritum congrui & per orationis impetrationem obtinet donum contritionis, aut alia bona ſpiritualia, aut temporalia, impetrat ſupra cap. decimotertio. In utroque effectu Miſſa excellit effectum, quem vetus ſacerdos olim oblatione ſacrificij impetra- b bat. [b]

c 2 Qui euchariſtiam conſecrat, [c] & qui ex officio & per ſe offert ſa- d crificium, eſt ſolus ſacerdos [d] etiã peccator: cui poteſtas nō datur per e electionem aut ſucceſſionem [e] (ut olim in ſtatu legis naturæ aut veteris conferebatur deputatio per electionem populi aut regis: aut per generis ſucceſſionem, ſup. cap. 1.) ſed ex Chriſti inſtitutione per conſecrationem rite factam ab epiſcopo confertur. In una miſſa adeſt f unus per ſe miniſter. [f] quod ſi poſt conſecrationem deficiat ſacerdos, ex illo & alio ſacerdote ſupplente in eodem aut ſequenti die, reſultat formaliter unus miniſter, & g una miſſa. [g] Adeſt etiam unus miniſter principalis, licet in miſſa ſolenni concurrant inferiores coof- h ferentes, ut Diaconus [h] & alij miniſtrantes ſacerdoti, chorus reſpōdens, & circunſtantes.

i 3 Triplicem portionem, diſtinguunt Doct. [i] in effectu Miſſæ: generalem, ſpecialiſſimam, & ſpecialem ſeu mediam, ſacerdos qui miſſam offert pro alio, ſolum applicat ei portionem mediam, quæ k dicitur ſpecialis. [k] At non excludit. 1. quin ex generali eccleſiæ intentione & Pontificum inſtitutione applicetur generalis quædã l portio [l] Papæ, Regi, antiſtiti & quibuſdam alijs. item omnes iuſti (quãuis abſentes ſint, nec actu offerant) fiunt participes fructus m miſſarum & aliorum bonorum [m] ex ſanctorum communione: interpretatiue enim acceptant & petunt ea, quæ ſibi ſunt utilia. 2. qui pro alio ſtipem conſuetam dante offert, non excludit quin ſibi ſi iuſtus ſit, tanquam membro indigenti reſeruet portionem ſpecialiſ- n ſimam. [n] Vt in ueteribus ſacrificijs præter holocauſtū, melior pars animalis ſeruabatur in ſuſtentatio- o nem ſacerdotis. [o] Hanc etiam portionem poſſet expreſſa intenſione p ſacerdos alteri ſponte applicare, [p] priuans ſe omni ſatisfactione propriæ miſſæ. Dum ſacerdos pro ſeipſo iuſto offert, applicat ſibi finitum miſſæ fructum ſpecialem,

CAP. XVIII.

a [a] Dari ex opera to citati, inf. c. 19. § 7. T. datur finitus, & quando minimus gradus detur per miſſam. ſup. c. 17. § 2. ſic per ſacram. ex inſtitutione Chriſti datur finitus effectus: & minimus dator puero qui nullā habet diſpoſitioné. de miſſa b melioris inf. § 1. [b] Sup. c. 11. & 12. & li. 3. de pœnitentia. c c. 4. § 4. [c] Doct. cit. à princip huius lib. & lib. euchar. c. 54. lib. de ſacram. c. 53. § 9.

q & ſpecialiſſimum ſimul: q qui duo
ſunt gradus eiuſdem rationis. ſed
non auferet generalem portionem
alijs debitam. An vero teneatur ſa-
cerdos ſuam portionem transferre
in illum qui tribuit et conſuetam
ſtipem? inf. cap. 21. §. 3.

4 Si ſacerdos peccator offerat pro
alio iuſto neuter effectus impedi-
r rur: r ſed ſatisfacit & meretur de
congruo pro alio, quia cõſecrat no-
mine Chriſti, & eccleſiæ etiam no-
mine offert quę ſemper iuſta eſt &
grata Deo ſponſa: atque ita ſaluatur
ea conditio vt meritum de cõgruo
requirat gratiam in perſona meren
ſ te: ſ vt dum iuſtus eleemoſynas
erogat per iniquum ſeruum: ora-
tio priuata quam peccator offert
pro ſe ipſo non exauditur infallibi-
liter: ſed vt & iuſtus infallibiliter
exauditur ſi oratione perſeuerante
petat pro ſe ipſo rem ſaluti neceſſa-
t riam. t ita eccleſia (licet per mini-
ſtrũ peccatorem offert) exauditur,
quia iuſta offert pro ſe ipſa ſeu pro
membris ſuis & petit perſeuerãter
quæ expediunt ſaluti: atque ita ſa-
cerdos peccator licite retinet ſtipẽ
pro miſſa vtili acceptã, in hoc enim
myſterio nihil à malo ſacerdote mi
nus, nihil à bono & meliori maius
u perficitur: u quia non fit in merito
conſecrantis, ſed in verbo creato-
x ris. x & vt ſubſtantialis effectus ſa-
cramenti, non minuitur ex malitia
miniſtri: ita nec ſubſtantialis gradus
y ex ſacrificio proueniens. y

5 Oblatio miſſæ conſiſtit in actio
ne, & meritum impetrantis conſi-
ſtit in actione vitali & libera, ideo
creſcit vterq; fructus miſſæ ex ope-
rato in alium iuſtum, quanto maior
z eſt diſpoſitio & deuotio offerẽtis. z
vt creſcit effectus baptiſmi ex ope-
rato, quanto melior eſt diſpoſitio
a adulti recipientis. a & inſuper ex
b opere operantis b multum valet Ia
cob. 5. Oratio ſacerdotis iuſti, &
meritum, vt impetret alteri alios
effectus ſacrificii. Quare expedit da
tis ſtipendiis, quærere probatos & re
ligioſos ſacerdotes qui ſancta ſan-
ctè tractent, vt deuotius offerentes
applicent integre vberiorem fructũ
c miſſæ, quem de iuſtitia debet c con-
ferenti integram & conſuetam ſu-
ſtentationis ſtipem & pro defun-
ctis oblatio iuſti & deuoti ſacerdo-
tis confert copioſiorem ſatisfactio-
nem, agit enim. 1. vt eſt miniſter
Chriſti effectum ſubſtãtialem, quẽ
Chriſtus ſua inſtitutione taxauit:
qualem ſacerdos etiam peccator ap
plicat alteri. & hic maior eſt, pro di-
d ſpoſitione meliori ſacerdotis iuſti, d
& illius coofferentis laici pro quo
offertur ſpecialiter miſſa. 2. agit vt
miniſter eccleſię, & confert de bo-
nis eccleſiæ gradũ accidẽtaliter ad-
iunctũ miſſę: qui ſimiliter creſcit. 3.
e ex bonitate ſacerdotis offerẽtis. e &
facile coniectari quis poſſet, quan-
tus ſit cumulus graduum es miſſa
boni ſacerdotis: quam & laicus iu-
f ſtus ſimul pro ſeipſo offert. f Ex to
to cumulo operis operati qui ad ſa-
cerdotẽ pertinet tribus titulis prędi
ctis, videtur diuidi ſatisfactio æqua
g portione g inter ipſum & illũ pro
quo ſpecialiter offert. Ex his conſtat
Miſſam pro uno ſpecialiter oblatam
plus ei cõferre ex parte ſacerdotis,
h & illius portione: h quam pro mul-

diſtinct. 11. quæſt. 2. 5. diſtinct 13. quæſt. 2. art. 1. col. 14. fin. (nec re-
tractat hoc in fin. totius. 4. ſed non expreſſit lib. 9. inſt. quæſt. 2. ar.
2.) Maior. & Nauarr. ioſ. Ledeſ. 1. part. quæſt. 20. art. 5. & ſe refert
ad 2 part queſt. 19. art. 14. fol. 185. commun. antiquor. & recent.
Victor contra Scotum. quodlib. 20. artic. nono. putantem ita eſſe
inapplicabilem, vt effectus qui ex opere operato datur per baptiſmum. falſo uẽ Nauar. cap. 25. nu. 98. 111. cum Mai. 4. diſtinct. 45. quæſtio. 2. putat hanc ſpecialiſſimam portionem prouenire ex actu reflexo, quo miſſam applicat, & ipſam applicationem. q Si. 10. diſt. decima tertia. quæſt. 2. 3. Cano li. 12. cap. 13. Ledeſ. 2. par quæſt. 16. art. 24. fol 190. probant ex D. Thom. 4 diſtinct. 49. quæſtio. prima. primo. & tertio. ad quartum. Sebaſtian. capitulo vigeſimoquinto. alias non eſſet vnde valor infinitus, quem habet ex re oblata, tam apte limitaret ſic ex ſola Chriſti inſtitutione limitatur effectus baptiſmi in pueris, ſine illorum diſpoſitione uel miniſtri. quomodo dum miſſa ſpecialiter offertur pro anima purgatorij, vel pro iuſto omnino ignorante & nihil offerente actualiter datur ex operato gradus à Chriſto taxatus. r Sup. c. 17 §. 4 R. vt baptiſmus ab iniquo etiam Iuda datus, ſupra de ſacramen.
f c. 19. ſ D. Tho. 1. 2. q. vlt. ar. 3. Soto, & commun. t Sup. cap. 17.
§ 5. lit. C. u Ita expreſſe. cap Vtrum. de conſ. diſt 2. 2. Innocen. lib.
u 3. cap. 5. Diuus Thom. 3. part. quæſt. 82. 6. vbi Caieta. Ledeſ. 1. p.
quæſt. 13. 6. conſumit. 11. fol. Clarius D. Thom. diſtinct. 13. q. 1. 1.
5. Alber. ar. 31. Bon. art. 1. quæſt. 1. Palu. q. 1. ar. 3. Nauar. cap. 25.
num. 89 communis Recent. ſed intelligendi ſunt de illis pro qui-
x bus ſacerdos generaliter tantum offert. x Miſſa boni & mali ſacer
dotis æqualis eſt. 1. in conſecratione & re contenta de qua tantum
habetur. cap Catholicam. 1. quæſtio. 1. item quando ſacerdos ge-
neraliter offert pro tota eccleſia, aut pro multis in communi, vt
pro parochia. ob hanc rationem. dic. ca. vtrum. & Inno. generaliter
ſignificant eſſe æqualem fructum miſſæ, etiam dum ſacerdos bo-
y nus vel malus ſpecialiter offert pro vno. ſed falſo inf. B. y Triden.
z ſeſſ. 22. ca. 1. z Ex. 4 tit. de quo inf. Z. creſcit etiam ſatisfactio; quia
in actiua oblatione magis attenditur affectus offerentis, quã quã
titas rei oblatæ, vt pater. de vidua. Luc. 21. D. Thom. quæſt. 79. 5.
in quo habet verum ſententia Scot. diſt. 13. quæſt. 2. ad 3. & Ga-
br. lect. 26. falſo tamen hi duo aiunt ſimiliter ſacramentum eo
plus gratiæ conferre, quanto melior eſt miniſter quod tenet Scot.
diſt. 4. q. 7. ibi Gabr. q. 2. concluſ. 7. ſed reſectum eſt lib. de ſacram.
cap. 13. quod nec ſacramentum etiam euchariſt. confert plus gra-
a tiæ ex meliori miniſtro. a Quia baptiſmus conſiſtit in paſſiua re-
b ceptione ſup. de ſacram. cap. 14. b Expreſſe D. Thom quæſt. 82. 6.
Alexan. Alen. & prob. cap. ipſi ſacerdotes. 1. quæſt. 1. dicit quanto
digniores fuerint ſacerdotes, tanto facilius in neceſſitatibus pro
quibus clamant, exaudiuntur. & quanto plures & ſanctiores ſunt
ea hora in eccleſia, eo oratio eccleſiæ eſt efficacior ſup. ca. 17. §. 3.

c c Inf. cap. 21. §. 4 Nauarr. cap. 25. num. 91. cum Maior. diſt. 45. q. 3.
Cordub. lib. 1. quæſt. 4. dubio. 5. nec hoc negat Sot. (niſi de ſpecia-
liſſima tantum portione, quam ſacerdos ſibi participat) vt patet.
diſt. 13. quæſt. 2. 1. colum. 14. fin. nec id retractat in fine totius 4.
d d Significat D. Tho. quæſt. 79. 7. ad 2. Sot. d. 11. quæſt. 2. 5. Ledeſ.
e quæſt. 21. 7. e Portio ſpecialis ſeu media, quæ creſcit ex opere operato eſt duplex: nempe. 1. ex partibus ſubſtãtialib. miſſæ in virtute ſolius Chriſti. 2. ex ijs quæ eccleſia accidentaliter adiecit Miſſæ. quã ſacerdos de excommunicatione denũciatus nõ applicat. 3. amplius confert iuſtus ſacerdos: qa licet non applicet alteri id, quod ex opere operãtis per deuotiũ religionis actũ ſibi acceleſit: applicat tamen; illud augmẽtũ quod ex operato datur offerenti melius diſpoſito. 4. ſacerdos ſibi applicat portionem ſpecialiſſimã. Titulus. 1. ſemper eſt efficax licet miſſam celebret peccator, aut excommunicatur. 2. titulus valet etiam à peccatore, ſed non ab excommunicato. Alii duo tit. pertinẽt ad iuſtum ſacerdotẽ; & quartum non ſolet applicare alij: ex 3. titulo miſſa melioris eſt vtilior ſi autem laicus iuſtus ſimul ſit offerens, eſt 5. titulus, vt quanto melius eſt diſpoſit eo plus ex operato participet inf. c. 20. quod
ſi ſingulis titulis reſpondent quaterni gradus, ex tribus primis ſa-
f cerdotis reſultabunt 12. gradus ſatisfactionis in vna miſſa. f Inf.
cap. 20. §. 3. ſic can. miſſæ, (ly pro quibus tibi offerimus) diſtinguit
ab eo quod ſubdit, vel qui tibi offerunt. Sot. d. 13. q. 2. 1. Cano. ca.
13. ad 10. commu. Recent. & certa ſententia. quare D. Thom q. 79.
5. bis dicit oblatio eſt ſatisfactoria ijs, pro quibus offertur & ar. 7.
cap. ad 2. etiam prodeſt illis qui non ſumunt, in quantum pro illis
offertur, ex Luc. 22. qui pro vobis, ſcilicet, celebrãtibus, & pro mul
tis: nempe pro quibus offertur. Hebr. 5. Pontifex conſtituitur vt
offerat. quod exponit. cap. 7. vt pro populo, ita & pro ſe: quia ipſe
circundatus eſt infirmitate. Iob 1. offerebat ſacrificia pro filijs: nẽ-
pe ignorantibus. & mos eccleſiæ habet, vt data ſtipe pater pro fi-
lijs abſentibus, vel defunctis, vxor pro viro nihil ſciente curet of-
g ferri miſſas: quæ ſane illis proſunt. g Quia videtur æqualis con-
tractus in lucro, dum ſacerdos exponit induſtriam officij, laicus
vero pecuniam ſuſtentationis vt ſi ex vna miſſa iuſti conſerantur.
12. gradus ſatisfactionis, applicantur alteri iuſto ſex gradus ſatiſ-
factionis, ſi ſacerdos peccator offerat deeſt. 3. titulus (ac ſubinde
minus confert alteri, puta. 4 gradus ex 8.) ex quibus duo applicã-
tur generali intentione pro eccleſia: reliqui quos ſacerdos ſibi ap-
plicaturus eſſet, reponuntur dum eſt peccator in theſauro, aut re-
h uiuiſcent huic poſt pœnitentiam. h Recepta & communis ſenten
tia eſt, quod ſacerdos ſe priuat quadã portione ſatisfactionis quã
offert pro alio. ex profeſſo D. Thom. add. quæſt. 71. art. 13. de ſuf-
fragijs in generali: & art. 14. ad 2. de miſſa ſeu. diſt. 45. quæſt. 2. 4.
2. Bonauen. artic. 2. quæſt. 5. ad 3. & 4. Richar. art. 2. q. 2. & 3. Palu.
q. 2. nu. 20. Durand. q. 3. ad 3. Maior. q. 3. Vvendelin. ſeu Supplem.
quæſt.

ris ſimul oblata. [i](licet hi ſint etiā offerentes) cuius oppoſitum quidā falſo ſequuntur.

6 Licet ſacerdos ſit nominatim denunciatus, & ab eccleſia non toleratus, offert verū ſacrificium nomine Chriſti, & cōfert alii pro quibus offert eum fructum ex operato, [k] quem Chriſtus inſtituit. conſtat enim excommunicatum quāuis hæreticus, ſchiſmaticus [l] & degradatus [m] ſit, retinere indelebilē characterem. i. poteſtatem ad vere conſecrandum [n] & offerendum. [o] Nec magis impeditur hæreticus & denunciatus à valido exercitio actus in miſſa, quam dum in perſona Chriſti eum vera intentione baptizat. neutrum enim nititur dignitate ſacerdotis aut eccleſiæ, ſed merito & virtute Chriſti per ſacerdotem offerentis; cuius oblatio mūda nulla miniſtri malitia maculatur. [p] ſed denunciatus non applicat fructum nomine eccleſiæ, [q] cum ſit membrum præciſum. excommunicati tamen occulti & ab eccleſia tolerati Miſſam qui petit inculpate, participat eum etiam ſacrificij fructum, qui nomine eccleſiæ conferri ſolet: [r] vt ſacramenta & ipſa abſolutio à tali excommunicato collata valent. retinet enim vſum iuriſdictionis in fauorē aliorum: & parochus ſic excōmunicatus ſi petatur à ſuis ouibus (vt licite petunt iuxta fauorem conc. Conſtantien.) non peccat miniſtrans ſacramēta, aut recitans publica officia viuorū ac defunctorum nomine eccleſiæ. Quidam patres [ſ] dum uidentur negare præciſos ab eccleſia vt hæreticos, cōficere validū ſacrificium: Interpretandi ſunt, de his qui non ſunt rite ordinati, aut non offerunt cum vera intentione Chriſti: quia ſine charactere vel intentione non valet cōſecrari nec fit ſacrificium. Vel interdum negant ipſi celebranti fructuoſum eſſe: [t] ſumptio enim euchariſtiæ, & celebratio miſſæ indigna nocet ſumenti, ob peccatum ſacrilegii, quod committitur: nec aliis applicat fructum, qui nomine eccleſiæ ex orationibus & piis ritibus dari ſolet: & qui inducit ad celebrandum nō obtinet fructū dum inducendo peccat. Hactenus de fructu quem laici iuſti capiunt, quatenus ſunt ij pro quibus miſſa offertur: quamuis ipſi quia abſentes & ignorantes ſunt, nunquam eam miſſam actu obtulerint pro ſeipſis. At de his quatenus dicuntur offerentes, per annum ſacerdotis generaliter offerentis, dicetur capit. vigeſimo.

7 Si ſacerdos pro ſe ipſo in peccatis manente, aut pro alio peccatore miſſam offerat, prodeſt ad quēdam fructum impetrandum: ſed ei non applicatur ſtatim ſatisfactio: reſeruatur tamē in acceptatione Dei tanquam opus Chriſti, [u] vt eidem per pœnitentiam reuiuiſcat: vt reuiuiſcit ſatisfactio reſpondens pœnitentiæ iniunctæ, [x] quam pœnitens impleuit in peccato. quod ſi hic nunquam pœniteat, manet ſatisfactio in theſauro eccleſiæ ad cumulum indulgentiarum. 2. ſi offerat pro iuſto manente in actuali aut virtuali affectione vnius peccati venialis, ſatisfaciet pro aliorum peccatorum pœnis, non pro iſto veniali, [y] ob impedimentum. 3. Interdum Miſſa offertur pro eo qui ſibi non indiget ſatisfactione: vt pro eo quem ignorat eſſe beatum aut pro viro recens baptizato (præſertim ſi puer ſit aut perpetuo amens) aut qui ob ingentem contritionem, vel indulgentiam plenariam nihil ſatisfactionis debet. Interdum offertur pro incapaci ſatisfactionis ex opere operato, vt pro anima damnata, vel pro viro infideli, de quo ſupra capitu. decimoquinto ad fin. Et quidam putant eam ſatisfactionem aut orationem reddire in ſinum vtilitatemque eiuſdem ſacerdotis, (iuxta id Pſalm. 34. oratio mea in ſinum meum reuertetur.) ex interpretatiua intentione ipſius, & eius qui miſſam petit: aut fortaſſe applicari aliis viuis aut defunctis ſatisfactionem indigentibus: At probabilius eſt eam portionem reponi in theſauro eccleſiæ, [z] vt autoritate publica à Pontif. diſpenſetur per claues indulgentiæ. De laicis per ſacerdotem offerentibus dicetur. cap. 20.

quæſt.2 ar.2.dub.2. Gabr.lect.25.ſi.lect 26.& 27.col.11.Y.& lec. 57.85. Holcot.4.quæſt.3.poſt punct.5. Gerſo.lib.de ſolitud.eccleſ. perſonæ; particul.21.de valore orat. Alph.37.A.B. Alph.77.& 2. p.Alph.78. A.B.in regul.moral.cap.25. Adria.quodlibet.8.art.3. Anton.1.part.tit.10.cap.2.§.4. Syl.miſſa.1.§.9. Tabie.reſtit.§.vlt. Abulen.Matth.16. quæſt.47. Medin. C de orat. q.20. Honcal. opuſc. de miſſa.ar.18.ex Frāciſcan. Bonauentu. ſup.Euchar.& ſtrictius Scot.quodlib. 20.art.9. Cordub. lib.1.quæſt.3.opin. 5.lib.5.quæſt.5.ad 6. ex Dominican. Palud. Antoni. Sylueſt. Tabien. Sebaſtian. de ſacrific.ca. 25.26.27. Bellar. lib.2.de miſſ.capit. 4.propo.4. Alan. 2.de ſacriſ.miſſ.ca. 35. & plane Soto. diſtinct. 11.quæſt. 2.art.5.diſt. 13.q. 2.1.col.14. & lib. 9.iuſt quæſt.2.5 & fatetur eſſe D. Th. Ledeſ.2.p.q 16.art. 14.folio 191. dicit contrarium eſſe periculoſum. Alan.li. 2.de miſſ ſeu euch. cap.35. ſentit eſſe de fide, propter cōmunem cōſenſum. Ex Canoniſt. Turrecremat. cap. non mediocriter.de cōſecr.diſtinct.5. Couar. c.alma mater. 1.par.§.5.nume.9. & citat Innocent. Imol. Alexander. Ioan. Andr. Pan. conſil.99.col.pen. Nauarr.capit.25. num.92.111. & de orat. not.19.num. 120.not.20.num. 48.51. plerique ex doctiſſimis Recen. idē aperte fatetur Caietan. tom.3. opuſ.de valore miſ. quæſt.2.colum.3. & ad 2.fin.& 3. Viguer.capit.16.§.3. verſ.16. Viguer.tamen tribuit Caiet. tunc minus de valore miſſæ contingere ſingulis petentibus, ſi ſacerdos vno intentionis actu collectiue feratur in omnes: ſecus ait, ſi ſigillatim offert vno actu pro primo, deinde alio actu pro ſecūdo, & ſic cōſequenter. at falſo id tribuit Caietan. [i] Petr. Nauar.lib.2.de reſtit. cap.ſecundo, nume.320 cum ſequent.& num.330. citans Angel. & Armil. ſed falſo pro ſe citat Palud. Anton. Caietan. & Syluest. Alia eſt ſententia quorundam recent. vt Cano.& Petr.Soto.de qua dicetur cap.19. A. [k] Diuus Thomas, quæſtio.82.7.vbi Peſia, & recent.& quæſtio.83.1.ad 3. Richard. diſtinct.13. artic. primo, quæſt. prima, ante med. Durand.quæſt.prima, ad 2. Soto.quæſt.prima, articulo octauo. Palac.quæſtio. prima, articulo tertio, ſignificat Albert. articulo 30.31. & 32. Alexand. inf. Gabriel.lect.27. Guillel.Pariſienſ.tract.de ſacram.ord.fol.93 Et certum eſt de excommunicato, dum in caſu celebrat licite. [l] Diuus Thomas, quæſtio. 82.ſeptimo vid. quæſtio.64.nono. & in addit. quæſtio. trigeſima octaua. ſecundo, ſup.lib.de ſacram.capitulo 9. [m] Diuus Thomas. quæſtio.82.8. Albert.artic.30. Alexand.3. part.quæſt. 35.memb.6. [n] Cōcil. Conſtantien. ſeſſ.8.& 15. Trid. ſeſſ.7. can. nono. & 12.ſeſſ.22.can.3.4. [o] Quia Concil. Florent. & Tridentin. ſeſſ.23.cap.1.& 4. can.1. cum poteſtate ordinis coniungit poteſtatem conſecrandi: & offerendi imo dum initiatur ſacerdos, non exprimitur poteſtas cōſecrandi, ſed dicitur, accipe poteſtatem ad offerendum. [p] Triden. ſeſſ.22.cap.1. [q] D. Tho. q.82.2.ad 3. Soto.diſt.13.q.1.7. Peſia, & quidā recent.ſup. c.17.§.2. E. [r] Sup. c.17. [ſ] Vt Magiſt.diſt.13.c.1. Scot.q.2. ad ſi.primi pūcti prin. Bon. in 1.p. diſt.13.q.1. Gabr.q.2.art.3.dub. 2. Grat. cap. ſicut Chriſt⁹.1.q.1.(vbi adiecit ad Hieron. in epiſt.contra Lucife. peccatorē ſacrificare; intelligi de Chriſtiano, non de hæretico) fauet D.Tho.q.82.7.ad primum, & tertiū. (vbi Soto. diſt.12. fatetur eſſe planam mentem D. Tho.) tenet Ledeſ.1.p.q. 22.7. Victo.ſumm. §.83. Cord.lib.1 q. 3.pag.56 poſt. concl.3. Cano.& Fr. Ambroſ.in lect. nomine eccleſiæ; vel vt inf. [t] Sic eſt interpretandus D. Tho.q.82.7.q.83. 1.ad 3. Sot. Ledeſ. quem ſenſum facit Hieron. & gloſſ.ca. eccleſia.1.q.1. Alger.lib.3. de euch. cap.10. Bellarm.1. de ſacram. cap.26. [u x] Sup. libro primo, de pœnitentia capitulo 17.§. ſecundo, libro ſecundo, capit.20.§.ſeptimo, ſic reuiuiſcit effectus ſacramentorum, lib. de ſacramen. capitul.25.& effectus indulgen. libro de indulgen.capit.nono, §.3. vid. D. Thom. tertia parte quæſt. 79.7.ad 2. Nauar.cap.tertio,num.5.lib. de orat.not.19.num.73. [y] Lib.de bapt.cap.26.§.4.cap.36.§.3. [z] Cord.lib.1. quæſt.3. ſup.lib.de indulgen. cap.2. ſic limitandus eſt D.Thom.4.d.45.q.2.4.ad 2.dum ait applicari aliis indigentibus, nempe per claues indulgen. & Damaſce.orat.pro defunct.

CAP.

CAP. XIX.

Ex Chriſto, vt eſt præcipuus offerens, an miſſa habeat valorem & uirtutẽ infinitam?

IN miſſa res oblata eſt de ſe infiniti ualoris & uirtutis quoad ſufficientiam: Quod quidem [a] ſatis eſſe putant ut ualor unius miſſæ dicatur infinitus, nam ſacerdos offert idem corpus ſanguinemq́; Chriſti, non ut obiectum extrinſecum [b] ſed quaſi rem ſuam: vt qui de ſuo erogaret infinitum munus aut eleemoſynam infiniti pretii. 2. Quia cõcurrit infinitus Chriſtus, vt principalis offerens, [c] cuius nomine fit conſecratio. & actio oblationis fit quidem à ſacerdote, ſed vt Chriſti inſtrumento: & conſumptio videtur habere à Chriſto valorem infinitum: nam eadem mors quam Chriſtus pertulit & idem corpus quod immolatione mortuum fuit & reſurrexit, adeſt in hac oblatione & conſumptione Miſſæ ſub viua quadam & adęquata mortis imagine. [d] huic fauent 3. Quidam Patres [e] dum miſſam uocant idem cum eo ſacrificio quod Chriſtus in vltima cęna & in cruce obtulit [f] immediatè vt cauſa etiam proxima pro Apoſtolis, quos communicauit: & ſingulis (quamuis plurimi eſſent) contulit ea una oblatione remiſſionẽ totius pœnæ temporalis. vt per baptiſmum aquæ aut ſanguinis (in quo Chriſtus immediate operatur in hominem configuratum ſimilitudini mortis eius) recipit plenum effectum remiſſionis culpæ. & totius pœnæ. [g] In conſecratione, in qua quidam aiunt conſiſtere totam vim ſacrificii, Chriſtus per ſacerdotes dicit, hoc eſt corpus meum: & omnes ſacerdotes pendent à Chriſto principali ſacerdote, in cuius aſſiſtentis & operãtis virtute & nomine agunt. Non ſic olim veteres ſacerdotes pendebãt ab vnius Aaronis virtute & merito, [h] in oblatione infirmæ hoſtię & irrationaliũ brutorum. 5. Chriſtus nũc per ſacerdotes offert pretium infinitum vitæ & ſanguinis ſui, quo emundat nos: ſacerdos vero etiam iniquus non ſuo ſed Chriſti nomine offerendo applicat Chriſti ſanguinem. [i] in ſolutionem & pretium redemptionis. Quæ operatio Chriſti nunc offerentis ſi meritoria & ſatisfactoria eſſet, haberet in eſſe motis infinitam vim meriti & ſatisfactionis.

2 Sic ergo ſacerdotes in ſacrificio miſſæ quamuis comparati ad laicos coofferentes dicantur ſacrificare & offerre proprie: [k] comparati tamen ad Chriſtum ſunt inſtrumentum diſpenſator & miniſter Chriſti: & omnes ſacerdotes in ordine ad effectum dicuntur unum offerens, ſeu offerre unum idemq́ue ſacrificium cum Chriſto: [l] quia agunt in uirtute illius, qui ſe ipſum obtulit in cruce & ultima cœna, tanquam ſacerdos & hoſtia ſimul. [m] & ita prodeſt miſſa ac ſi nunc Chriſtus pateretur, & recens illius ſanguis, qui in miſſa offertur, flueret de latere eius in calicem & in os celebrantis. [n]

3 Hinc quidam contendunt unam miſſam pro alio oblatam ſatisfacere de ſe pro tota pœna, niſi ex hominis indiſpoſitione impediatur. Nam ualor unius Miſſæ non tãtum eſt extenſiue infinitus (in eo quod multis laicis aſſiſtentibus, aut ſtipem contribuentibus quatenus ſunt offerentes, integre prodeſt una miſſa [o]) ſed videtur ualor de ſe intenſiue infinitus: [p] quia ex operato creſcere poteſt effectus magis ac magis in infinitũ. pro diſpoſitione & numero recipientium. Quidam extendunt, etiam dñ ſacerdos ſponte pro multis aut omnibus iuſtis etiam non coofferentibus offerat unam miſſam, ſingulis prodeſſe ex opere operato ad plenam ſatisfactionẽ, quaſi plenariam indulgentiam. Nam iuſtus licet abſens ignoret pro ipſo offerri acceptat interpretatiue ſpiritualia beneficia, & uirtualiter offert pro ſe ipſo miſſas, [q] quæ alij generaliter offerunt pro omnibus. præſertim ſi ſpecialem deuotionem habet aut habuit ad hoc ſacrificium. ſic puer abſque actuali intẽtione recipit fructum baptiſmi, & phreneticus fructum

CAP. XIX.

a HÆc [a] ſententia tribuitur. D. Thom. q. 79. 5. & Syluest. miſſ. 1. §. 9. Angel. §. 52. & Caiet. opuſc. de ualore miſſæ ſed reuera id non ſentiunt. At tenet Herueæ. quodlib. 10. q. 13. & dicit eſſe Magnorum. Cano. lib. 12. c. 11. ad 10. Pet. Soto. tit. de euchar. lect. 7. Petr. Nauar. lib. 2. de reſtit. c. 2. num. 268. & cit. Cord. lib. 1. q. 3. opinio. 5. conclu. 3. citãtem Sotum. di. 13. q. 2. 1. (quem tamen dicit varium eſſe & tangit Sot. diſt. 21. q. 2. 5. & lib. nono. inſt. quæſt. 2. 2.) Baſies, & aiunt dixiſſe Mantium, Peſham, Frat. Ambroſ. in lectu. Lud. Rom. conſ. 339. Et idem ſentiunt qui putant miſſam conferre attrito primam gratiam, & ſatisfacere pro pœna æterna,

b de quibus cap. 14. [b] Soluitur infra §. 6.

c N. [c] Apoſt. Hebr. 7. citans Pſalm. 109. Chriſtum vocat ſacerdotem in ęternũ ſecundum ordinem Melchiſedech, quia etiã nunc offert per ſacerdotes, vt ex Patribus explicatum eſt. cap. 10. (& tamen ad Hebr. cap. 9. & 10. loquitur de ſacrificio cruento, quod non iteratur) concil. Trident. ſeſſ. 22. c. 2. Innocent. c. cum Marthæ. de celebra. miſſ. Ambro. 1. offi. c. 48. Chryſ. hom. 2. in 2. Timot. Auguſt. 10. ciuit. c. 4. & 20. quem citant Valden. & Sebaſt. de ſacrif. cap.

d 16. [d] Sup. c. 9. §. 10. ſic Chriſtus per humanitatem finitam tanquam per inſtrumentũ habuit meritum & ſatisfactionem infinitam. At

e ſoluitur infr. §. 7. [e] Chryſo. hom. 17. in Hebr. 8. Ambro. in Heb. 10. vbi Chryſ. Theophyl. idẽ Primaſius in Hebr. 9. Grego. hom. 37. in euangel. Chryſoſt. hom. 2. in 2. Timot. Ambro. 1. offic. cap. 48. Cypria. lib. 2. epiſt. 3. alias 63. Auguſt 20. contra Fauſt. c. 18. & in ſenten. Proſperi. de fid. ad Petr. cap. 18. & epiſt. 23. 120. in Pſal. 79. Innocen. in concil. Lateran. c. firmiter. fauet Tridco. ſeſſ. 22. c. 2. c. in Chriſto. c. ſemel. 1. & 2. de conſecr. diſtinct. 2. Gabr. lect. 53. lit. V. Caietan. to. 2. opuſc. cont. error. de ſacrif. cap. 9. Magiſt. diſt. 12. & quoſdam citat Bellarm. 1. de miſſ. cap. 15. col. 8. ſed hi patres habent commodam expoſitionem, inf.

f §. 8. [f] Ambroſ. in Hebr. 9. & patet Luc. 22. hoc facite, ſcilicet, vos ſacerdotes in meam commemorationem, & 1. Corin. 11. Bellar.

g 1. de miſſ. c. 15. col. 8. facit Trident. ſeſſ. 22. c. 1. [g] Sup. de ſacram.

h cap. 14. de baptiſ. cap. 16. §. 4. [h] Vt probatur Hebr. 7. Sebaſt. cap.

i 16. [i] Triden. ſeſſ. 22. cap. 1. virtus paſſionis prout in ſacrificio applicatur ad remiſſ. peccatorum. Vnde ſi per impoſſibile nemo eſſet in eccleſia iuſtus, nec offerretur in merito eccleſiæ ſatis eſt applicari in nomine Chriſti. At ſoluitur inf. §. 8. F. nec Chriſtus vt cauſa uniuerſalis agens per ſacerdotes meretur, quia meritum eſt actio vitalis a cauſa pro-

k xima. [k] Inf. cap. 20. atque hinc eſt finiti valoris D. Tho. q.

l 79. 7. ad 1. [l] citat. ſupra. F.

m [m] Ambro. & alij ſup. cap. 3. §. 2.

n K. Auguſt. [n] lib. ſenten. Proſper. habetur. cap. cum frangitur. con. diſtinc. 2. Ambro. 1. offi. c. 1.

o 10. [o] Quidam de quibus c. 20. § 4. in quo tamẽ ſacerdos habet ſe ut cauſa vniuerſalis. hæc fuit ſentent. Præpoſitiui. tenet Canon. & Recen. Caiet. Sylu. & id probabile dicit Viguer. c. 16. §. 3. verſ. 16. (vbi tamen male explicat ſententiam Caiet.) idem plane Sot. fatetur. diſt. 13. & lib. 9. iuſt. & in retract. ad fi. totius. 4. quatenus alii ſunt offerentes per ſacerdotem. Nec variat So. in principali concl. ſed in ſola ſolut. ar-

p gum. [p] ſic in theſauro eccle. qui exhauriri non poteſt probatur adeſſe infinita Chriſti ſatisfactio. ſup. lib. de indulgen. c. 4. ſed hæc ratio ſoluitur inf. §.

q 6. lit. O. [q] Vid. ſup. cap. 13. D. & c. 16. Supplemen. Gabr. 4. diſt. 45. q. 2. dub. 3. propoſ. 7. ſentit Viguer. Angel. ver. miſſ. §. 52. Nauar. c. 25. num. 91. & 111. fauet D. Tho. q. 79. 7. ad ſecũdum. quia ad participandum fructum miſſæ, ſatis potat, homines coniunctos eſſe Chriſto per fidem & caritatem. vbi Caiet. artic. 5. & opuſc. de valore miſſæ. cap. 2. ſeu quodlib. primo. q. 18. Syluest. miſſa. 1. §. 9. not. 3. Honcala. de valore miſſ. art. 6. Cordou. lib. 1. quæſt. 3. pag. 19. Pet. Soto. lib. 3. de inſtit. ſacerdot. c. 16. dum exponit id Symboli, Sanctorum communionem. fauet Duran. 4. di. 45. q. 5. dum approbat 3. modum dicendi. idque de adultis iuſtis ſignificat Tabien. miſſ. fin. cum D. Thom. 4. diſt. 4. in lit. & diſtinct. 12. q. 2. 1. 2. ad ſecundum. At infantes baptizati nullo modo ſunt offerentes, nec participant fructum miſſæ ex operato: niſi quia impetrat etiam his ut conſeruentur in vita, aut pro adulta ætate. & ſic decedentes ſepeliuntur cum miſſa exultationis. Reuera tamẽ adulti ratione habitus gratiæ, ſi nullum actum habẽt circa hanc miſſam,

eucharistię & extremę vnctionis, quam cęſetur virtualiter petiſſe.[r] Alij admittentes valorem virtutemque vnius miſſæ eſſe infinitũ: fatētur effectum vnius miſſæ eſſe intenſiuè definitum, [ſ]ex Christi inſtitutione, nec ſemper ſatisfacere pro tota pœna, ſed limitari ex ſola deuotione & diſpoſitione ei[*] pro quo miſſa ſpecialiter offertur: minimũ vero gradum diſpoſitionis eſſe dũ offertur pro iuſto ignorante, qui nunquam actu obtulit, ſed interpretatiuè acceptat. [t] Hi omnes falsò admittunt valorẽ intenſiuum & virtutem actiuam vnius miſſæ dici infinitam ſimpliciter: & omnes miſſas eſſe vnum numero ſacrificium: [u] nec minoris valoris & virtutis, quam quod Chriſtus immediatè obtulit ĩ cruce & cœna. [x]

4 Vera ſententia ſic habet. Miſſa ſeu ſacerdos miſſam offerens habet duo. 1. vt ſit cauſa quædam remota & vniuerſalis actiua vice [y] Chriſti. 2. vt ſit cauſa proxima & particularis, quæ ſola immediatè confert effectum ſatisfactionis, dum ſpecialiter offert pro ſeipſo, aut pro alio: & vtroque modo differt à cruento ſacrificio crucis. [z] nec valor ſacrificii dicitur ſimpliciter infinitus intenſiuè, niſi hæc tria (res oblata, & offerẽs proximus ſeu immediatus, ac ipſa oblatio) ſint infinita: vt fuerunt in vtroque Chriſti ſacrificio: nam vt Chriſtus ſacerdos, ita immediata eius oblatio actiua ex gratia vnionis ſeu ex dignitate perſonę offerentis habuit infinitum valorem moralem [b] in ratione meriti ſatisfactionis & impetrationis. & ſolus Chriſtus cultu ſacrificij exhibuit æqualem honorem. & gratiarum actionem Patri.

5 Dum ſacerdos vt cauſa proxima ſpecialiter vnam miſſam offert pro ſe ipſo, aut pro alio etiam nihil offerente, habet non ſolum effectum finitum, [c] ſed virtutem efficaciamque & valorem ſimpliciter finitum: qui effectus in plures diuiſus, minus vtilis eſt ſingulis. [d] Quod ſi vni debet ſacerdos miſſam ob onus inſtitutionẽque capellæ, & ab alio accepit ſtipem pro miſſa, non ſatisfacit dicendo vnam pro vtroque. [e] Hoc ita eſſe probat communis fere conſenſus ſapientum. ratio autem in rebus poſitiuis eſt, quia ſic Deus inſtituit, vt corpus Chriſti per ſpecies panis aſſumatur vt phyſicum inſtrumentum ad effectum finitum ſacramenti: & vt idem corpus per oblationem actionemque ſacerdotis ſit morale inſtrumentum, & participatio oblationis cruentæ cum virtute finita [f] ad effectũ ſatisfactionis finitæ. Cõſtat enim vnam miſſam ſic oblatam pro alio iuſto non ſemper conferre ſatisfactionem totius pœnę temporalis: & applicatam pro omnibus defunctis non euacuare purgatorium: [g] & oblatam pro toto mundo non impetrare omnibus, qui ſola attritione ſunt diſpoſiti, gratiã cum remiſſione totius culpæ & pœnæ. [h] & decenter ita Chriſtus inſtituit: quia ſi vna miſſa totam pœnam temporalem deleret, non tam incitarentur homines ad frequentandas miſſas: [i] Cum tamen frequentatio nimis proſit ad meritum hominis, & vt religio eo cultu & ritu ſacrificij perpetuò cõſeruetur in honorem Dei. [k]

6 Per hoc ceſſant obiectiones poſitæ. 1. ſacerdos non operatur immediatè per Chriſtum & rem oblatam (quaſi noſtra miſſa immediatè, & vitaliter procedat à Chriſto vt à ſuppoſito coniuncto [l]) ſed potius concurſum Chriſti qui eſt cauſa remota & vniuerſalis, modificat oblatio ſacerdotis, quę eſt cauſa proxima. [m] Res etiam oblata non ſit plenè ipſius ſacerdotis, [o] nec operatur ſola, ſed per cauſam particularem. Quod ſi creſcente hominis diſpoſitione creſcit effe-

miſſam, non dicuntur offerentes illam, inf. cap. 20. §. 3. Ledeſ. 2. part quæſtio. 16. artic. decimoquarto. fol. 192. & tamen dum ſunt r ij pro quibus ſacerdos offert, participant fructum miſſæ. [r] Sup. de ſacramen cap. vigeſimoſecundo. de bapt. cap. 21. lib. de confirſ mat cap. 1 t de euchar. capit. 42. [ſ] Refert Sebaſtian. de ſacrif miſſ. cap. vigeſimoſexto. ſed fruſtra eſſet virtus ea infinita: nec in ſpeciebus euchariſt. quæ habent totum Chriſtũ, ineſt virtus niſi taxata ex Chriſti inſtitutione: nec vna miſſa confert remiſſionẽ totius pœnę, vt dat baptiſmus aquę vel ſanguinis; & infinite diſtat noſtra oblatio, ab ea quam Chriſtus immediatè fecit in cruce & vltima cœna. atque ita eſt certa ſententia effectum miſſæ habere finitum gradum. Doct. cit. cap. decimooctauo. §. t quinto. H. [t] Sup. u Q. [u] [x] Refutantur x inf. §. octauo. F §. 4. y A. [y] Infr. cap. vigeſimo. §. ſecundo. & 4. infinitas extenſiua cauſæ vniuerſalis expenditur ad infinitos: vt gratia capitis in Chriſto quæ eſt cauſa vniuerſalis extenditur ad infinitos. Diuus Thomas, 3. parte. quæſtio. ſeptima. articulo vndecimo & quæſt. octaua quod habuit finita gratia Adami, quæ deriuatẽ ex pacto Dei in omnes poſteros, vt nunc deriuatur ab Adam peccatũ origin**a**le, Roma. 5. in quo omnes peccāt. & ita in omnes homines mors pertranſijt, Trident. ſeſſio. quinta. Diuus Thomas. prima ſecundæ, quæſtio. 81. z 3. [z] Infr. § octauo. a 8. B. [a] [b] Recent. cũ b Diuo Thoma, tertia parte. quæſtio. prima. articulo ſecundo, Doct. citat. libr. de ſacramentis. cap. tertio. §. quarto. quamuis enim operatio humana Chriſti eſſet finita in eſſe rei, ſed vt vitaliter proueniẽs à perſona Diuina coniuncta, & ab homine infinitè grato per gratiã c vnionis ſunt, in eſſe mors infinitè grata & accepta Patri. [c] Sup. §. d 3. lit. S. [d] Et in ſequent. Doctõ citati. c. decimooctauo. §. quinto. H. & plane Soto. diſtinctio. decimatertia. quæſtio. ſecunda articulo primo. colum. decimaquarta. fin. dicit licet vt offerentes ſunt, æque participant multi, ac ſi pro vno offerretur: ſed vt ſacerdos eſt offerens tanquam miniſter Chriſti & eccleſię, fructus eſt finitus, & in plures diuiſus, minus contingit ſingulis. & lib. nono. iuſt. quæſtio. tertia. artic. primo. Nauar. capit. 25. num. 92. 111. & lib. de orat. not. 20. num. 48 & 51 Sebaſtian Bellar. Alan. Couar. Ledeſ. & expreſſe Scot. quodlib. 20. art. 2. Bonauent. Durand. Palud. Gabr. lectio. 26. 57. & plane Caieta. quæſt. 79. 5. & tom. tertio. opuſc. de valore miſſæ, admittit gradum ſatisfactionis finitum pro quantitate deuotionis in offerente. ſentit D. Thom. quæſt. 79. 7 cap. ad ſecundum, quęſt. 83. 1. Taper. artic. 16. Ioan. Arbo. libro ſecundo. Theoſoph. cap. 7. Smytheus contra Melãc. in princ. Ianſen. concord. cap. 131. addit Soto. d. 13. eam portionẽ totam deberi danti conſuetam ſtipem (inſr. capit. 21.) & differre à portione ſpecialiſſima, quam poſſet, ſed non ſolet nec tenetur e applicare alteri. [e] Soto. diſtin. 13. col. 15. & lib. nono cum Sco. Palud. Anton. Adriano. Nauar. & alij ſup. per vnam f miſſam. [f] In euch. licet adſit res contenta aut oblata infiniti valoris: agit virtute finita, quam habent ſpecies panis, aut oblatio ſacerdotis, tanquam cauſa proxima. ſic ſpiritus ſanctus mouet animam ad diſpoſitionem gratię vel ad actum charitatis, quo iuſtus meretur gloriam; cuius efficacia per hominis liberam cooperationem modificatur. Triden. ſeſſio. ſexta. cap. 7. 16. D. Thomas. prima ſecundę quęſtione. 112. 4. add. quæſt. 71. artic. 11. & 13. & articu. 14. ad ſecundum. Tabien. reſtitu. fin. Sot. lib. 1. de natura & grat. c. 18. & ſequent. Vega. lib. 5. in Triden. cap. quinto, vſque ad decimum. lib. 7. cap. quarto, cum ſequent. cap. 11. 19. 20. & 24. Torren. lib. 2. conſ. Angeſ. cap. quinto, §. 16. quare opus hominis iuſti, licet, ſit ex motione ſpiritus ſancti inhabitantis. 1. a quęſt. vlt. artic 3. ad 1 et tamen. qui eſt pignus hęreditatis. 2. Corinth. 1.) non meretur infinitum g premium. [g] Sup. c. 16. vt Papa ſine alia cauſa, non euacuat purgatorium ſup. lib. de indulh genti. cap. 4. [h] Sup. i cap 14. [i] Bellarm 2. de miſſa. cap. 4. fin.

k [k] Sup. cap. 3. & 12. [l] Nam Chriſtus non elicit vitaliter oblatiol nem quę fit per ſacerdotes. vid. ſimile apud Caietan. 3. p. quęſt. 48. 5. Pater non eliciebat actiones quibus verbum per humanitatem meruit & ſatisfecit: cum tamen omnis actio ad extra quoad m entitatem ſuam, fit communis toti Trinitati. [m] Ex Philoſophia conſtat cauſas ſecundas modificare concurſum generalem cęli & cauſarum vniuerſalium vid. Caietan & recent. prima p quęſt. n decimaquarta, artic. decimotertio, & quęſtio. 19 artic. octauo. [n] Res oblata id eſt, Chriſtus non ſuit res omnino mea, niſi ſecundum quòd Deus ſua inſtitutione voluit illam eſſe mihi cauſam vtilitatis finitę in vſum meum. ſic Deus videtur intellectui beatorum in ratione ſpeciei, & tamen beatus quia habet finitum lumen & finitum intellectum, qui eſt cauſa proxima, non videtur totaliter infinita ſpecie, nec Deum comprehendit. At ſi quis infinitam pecuniam offerret quę eſſet totaliter ſua, haberet infinitum quendam valorem operis, vt patet gradatim augen-

ctus ſacrificij:(vt creſcit effectus ſacramẽti [o]) nõ eſt qa habeat virtuté infinitá: ſed qa adiuuaẽ alia & alia cauſa ad melioré effectũ. [p] nec oblatio ſacerdotis eſt ſola applicatio rei oblatæ, j.§.8.2. Chriſtus nunc per ſacerdotes celebrãtes non aliter dẽ offerẽs, q̃ quia ſua inſtitutione conceſſit vt ſacerdotes offerrent nomine Chriſti, [q] deditq; valoré & vim conferendi effectũ ex operato: q̃ vim nõ haberet miſſa niſi Chriſtus ſua inſtitutione dediſſet: [r] & generali influxu' cõcurrit dũ fit ſupernaturalis cõſecratio: & dũ datur ſupnaturalis effectus per oblationem ſimul & conſumptionem.

7 Nõ eſt eadẽ actio, nec æqualis dignitate oblatio aut cõſũptio ſacerdotis, cum oblatione & morte quæ fuit in Chſo. Nã miſſa nõ eſt tãtũ memoriale, ſed verũ ſacrificiũ: vt agnus p ſingulos annos in paſcha immolatus habuit requiſita ad rõné ſacrificij: & ſimul erat memoriale agni in Aegypto oblati, [s] cuius ſanguine fideles erepti ſunt ab occiſione deuaſtantis angeli. ſic miſſa tã quã verũ ſacrificiũ. 1. eſt cauſa ſatisfactionis ex opere operato, [t] nõ q̃dẽ phyſica vt ſacramentũ, ſed moralis [u] nec Chri operatio dũ p ſacerdoté offert hẽt rõné meriti aut ſatisfactionis (agit.n. vt cauſa vniuerſalis: & nihil iam de nouo meretur aut ſatisfacit, cũ nõ ſit viator) ſed p oblationẽ ſacerdotis aut per ſacramenta Chri merita ſatisfactionemque ſuã applicat finita quadã efficacia ad effectũ finitũ. 2. hæc mortis repræſentatio nõ eſt nuda & inutilis, [x] ſed ita propitiatoria, ac ſi nunc ſanguis Chri, qui in miſſa offertur, recens flueret de latere eius in calicẽ & in os celebrantis. [y] ſed nõ eſt eadẽ cũ vera morte Chriſti, q ſuũ corpus & præcipue animã obtulit: in miſſa tñ non offertur aĩa ex vi ſacramẽti. nec eſt æqualis efficaciæ: [z] cũ miſſa non aliter remittat peccatũ mort. niſi impetrando donũ contritionis cũ ordine ad ſacramentũ pœnitentiæ, & confert limitatũ gradũ ſatisfactionis pro pœna tẽporali. Huius vero rei non eſt alia cauſa q̃ decens Chriſti inſtitutio, vt dictũ eſt 3. dum Patres miſſam æquare videntur cũ ſacrificio crucis, & aiunt quod hæc oblatio nihil habet illa Chriſti oblatione minus. [a] loquuntur late, ob rem oblatam & contentam, & ob alias cauſas ſupradictas: cum tamen quantum ad actum oblationis & conſumptionis in ſacerdote, habeat finitam vim efficaciam que ex Chriſti inſtitutione: & fructuoſior eſt quanto offerentes ſunt meliores, infr. cap. 20. §. 2.

8 Differt miſſa à ſacrificio cruento Crucis. 1. vt cauſa particularis & proxima à cauſa vniuerſali & remota: quæ non applicatur ſine alia cauſa particulari. [b] 2. Chriſtus ſolus dum eſſet viator obtulit cruentum cum merito & ſatisfactione: nec tamen peractum eſt ſine impia & irreligioſa actione crucifigẽtium. ſed incruentum Chriſtus iam beatus ſine nouo merito & ſatisfactione offert: & abſque admixtione irreligioſæ actionis: [c] & nunc iterat per ſacerdotes, qui offerunt diuerſa numero inter ſe ſacrificia, & diſtincta ab eo quod Chriſtus obtulit in cruce & cœna. [d] ad quam diſtinctionem ſatis eſt ſpecies conſecratas, quæ dicuntur hoſtiæ, & actionem ſacerdotis (nempe conſecrationem, oblationem rei conſecratæ & conſumptionem, in quibus cõſiſtit ſubſtantia ſacrificij) diſtingui numero ex ſubiecto & cauſa efficiente & tempore in quo fiunt: [e] ſacerdos enim qui nunc ſacrificat, non erat viuus & præſens, vt cum Chriſto offerret in cœna: & oblatio ſacerdotum non eſt ſola applicatio [f] ſacrificij cruenti, aut rei oblatæ (quaſi omnes ſacerdotes ſint vnum nudũ Chriſti inſtrumentum & per accidens concurrant [g]) ſed miſſa eſt nouum & verum ſacrificium eſſentialiter. & miniſter eſt verus ſacerdos per ſe inſtitutus, vt offerat diſtincta numero miſſarũ ſacrificia, vt ſpecies panis non ſunt conditio: ſed ipſum euchariſtiæ ſacramentum [h] quo inſtrumento Chriſtus ſtatuit conferri finitum effectum gratiæ. In eo autem ſenſu patres interdum aiunt ſacerdotem applicare ſacrificium Chriſti: quo cauſa ſecunda applicat concurſum cauſæ vniuerſalis. 3. ſacrificium crucis habuit uniuerſalem effectum, [i] & obtinuit omne bonum noſtræ ſalutis, remiſſionemque peccati mort. & profuit paruulis & adultis, fidelib⁹ & infidelibus: nec ſolum præſentibus aut futuris, ſed his etiam qui præceſſerunt aduentũ Chriſti, nunquam enim facta eſt remiſſio peccati ſine ordine ad ſacrificium cruentum: & Chriſtus interdum remiſit peccata ſine ordine ad ſacramẽtum aut ad miſſam, ut paralytico Matth. 9. & Magdalenæ Lucæ. 7. & manet in eccleſia infinitus theſaurus ad indulgentias etiam plenarias pro viuis & defunctis, ex ſacrificio cruẽto, abſq; ordine ad miſſam. At miſſa non remittit peccatum mort. ſine ordine ad ſacramentum baptiſmi aut pœnitentiæ: & fructus eius nõ applicatur niſi adultis qui præſentes [k] ſunt eo tempore quo miſſa pro illis offertur. Ex his conſtat virtutem valoremq; unius miſſæ eſſe finitum intenſiue: ac ſubinde ſi à ſacerdote tãquam à cauſa proxima offeratur una pro multis, minus ſatisfactionis contingere ſingulis, quam ſi pro uno tota miſſa offerretur: [l] ſecus de illa ratione, qua ſacerdos ſe habet ut cauſa uniuerſalis, per quem aſſiſtentes aut ſtipem cõtribuentes dicuntur offerre, ut dicetur cap. 20. §. 3.

[o] D. Tho. 3. p. q. 64. 1. ad 2. q. 69. 5. ſup. de ſacram. c. 14. & de effectu ſacrificij D. Th. q. 82. 6. Soto. d. 11. q. 2. ar. 5. d. 13. q. 1. ar. 6. [p] Soluitur arg. §. 3. P. vt dum abſolutio remouet obicẽ baptiſmo informi, aut meritis mortificatis, confert maiorem gratiam, ex concurſu vtriuſque cauſæ: & Chriſtus infinitus per vtrũque ſacramentum, aut ſimul per diſpoſitionem noſtram auget vim vtriuſq; cauſæ. At ſi baptiſmus vel euchar. haberet infinitã vim, cõferret pueris nullum obicem habentibus, infinitã gratiam: vt ſi ignis haberet infinitã vim, poſſet abſq; alteri⁹ cauſæ ẽt diſpoſitiuæ cõcurſu, producere infinitum calorẽ. [q] Ambr. in Hebræ 6. & colligitur ex Luc. 22. hoc facite nempe vos ſacerdotes à me inſtituti, aut ego per vos faciã. vt de Chriſto Io. 1. dr, hic eſt qui baptizat .i. qui inſtituit vt nomine Chriſti baptizans conferat gratiã finitã. [r] Vt ſacramẽtũ nõ cauſaret gratiã, niſi Chrs ſua inſtitutione dediſſet ei eã naturã & vim: nã Ioa. Apoſt. iã ſacerdos & iuxta crucẽ poſitus, licet illud ſacrificiũ cruẽtum offerret p alijs, nihil ex operato obtineret alijs. qa Chriſtus ita nõ inſtituit. [s] Aduertit Bel. 2. de miſſ. c. 7. ad fi. Soto, & quidã Recent. cõtra hæret. negantes miſſam eſſe ſacrificium, ex eo qđ eſt memoriale cruenti ſacrificij. [t] Quidã citati cap. 15. F. poſt med. & ſignificat Trid. ſeſſ. 22. c. 2. Deus hoc ſacrificio placatus concedit donũ contritionis Bell. 2. miſſ. c. 4. ſentit D. Th. q. 79. 7. q. 83. 1. Caieta. q. 79. 5. opuſ. de valore miſ. Gab. lec. 85. Sot. diſ. 11. q. 2. 5. d. 13. q. 2. 1. Cano. lib. 12. c. 13. Petr. Sot. lec. 7. de euch. Roffenſ. ar. 1. Taper. ar. 16. Io. Arb. Lanſe. cit. D. Vigu. c. 16. §. 3. verſ. 18. Cord. li. 1. q. 3. Couarr. c. alma 1. p. §. 5. nu. 6. [u] Trid. c. 2. ſignificat dũ ait Deũ cõcedere donũ contritionis & gratiã. Bella 2. miſſ. c. 4. [x] Trid. ſeſſ 22. ca. 3. Bell. 2. miſſ. c. 2. & ſeq. & li. 2. de ſacram. cap. 3. vſq; ad 8. [y] Sup §. 2. N. [z] Bell. 2. miſſ. c. 4. & paſſim Doct. Sch. de ſacrif. [a] Aiunt Chryſ. ho. 2. in 2. Tim. Alger. lib. 1. de euch. c. 16 & alij ex cit §. 2. E. [b] Sup. cap. 12. §. 6. & ca. 3. [c] Vid. Bell li. 1. miſ. c. 2. [d] D Th. q. 79. 7. ad 3. cõc. Tolet. 12. c. 5. Cyp. li. 1. epiſ. 2. li. 2. epiſ. 3. li. 3. epi. 2. 6. 25. & ſerm. de eleemoſyna. ſer. de orat. domin. Leo I. epi. 81. ad Dioſc. ſacrificij oblatio indubitanter iterat. Turr. li. 4. pro epiſ. Pont ca. 2. pbat ex Heb. 9. melioribus hoſtijs. Bell. 1. miſſ. c. 15. & oẽs Recẽt. [e] Vt peccatũ orig. diſtinguitur numero in ſingulis hoĩbus. & eſt vnicuiq; propriũ, Trid. ſeſſ. 5. D. Th. 1. 2. q. 81. cõtra Pigh. & Catha. & tñ voluntarius actus Adami capitis, eſt vnus numero, à quo peccata in pueris dicuntur voluntaria. Beatitudines differunt numero, licet obiectũ & ſpecies ſit eadẽ numero eſſentia diuina vnita intellectibus beatorũ. [f] Quidã Patres citati §. 2. F. & Trid. ſeſ. 22. c. 2. vocant applicationẽ ſacrificij cruẽti. [g] Vt dum multi miniſtri baptizant vnũ infantẽ, cõcurrunt per accidens, ſup. de bapt. c. 30. ſecus in propoſito, vbi oblationes & miſſæ ſunt eſſentialiter ſacrificiũ, ĩ. ca. 8. & 9. & ſacerdotes per ſe cõcurrũt. [h] Sup. li. de euchar. c. 6. [i] D. Thom. 3 p. q. 49. & paſſim Patres ex ſcript. probant. [k] bene Bellarm. 2. miſſ. cap. 4. [l] Doct. cit. cap. 17. §. 3. N.

CAP. XX.

SVp. [a] cap. 19. §. 5. [b] Ex triplici portione, de qua capit. 18. §. 3. ſolet ſacerdos ſpecialem applicare alteri danti ſtipem: ſpecialiſſimam ſibi reſeruat: generalem diſtribuit iuxta intentionem eccleſiæ. [c] Inf. cap. vigeſimoprimo. [d] Sup capit. decimonono. §. quarto, Y. [e] De qua infinitate valoris explicantur cit. cap. 19. §. 1. A. E. [f] Sup. cap. 17. § primo, A. §. tertio. N. cap. 59. §. tertio. O. Soto. diſtinctio. 11. & 13. & in fine totius quarti magis explicat dicens, per hoc ſolui argum. quod circunfertur nomine Syl. miſſa. 1. §. 9. Ledeſm. inf. Cano. lib. 12. capit 13. Sebaſt. cap. 27. Vigue. Petr. Nauarra & quidā tribuunt Caieta. opuſ de valore miſſ. de quibus cap. 18. §. ſecundo. H. & §. quinto. H. I. [g] De quo inf. §. ſecundo, N. [h] Quamuis improb. ſacerdos tentaret excludere, nō impediret: quia eo ipſo quod conſecrat, ſuſtinet perſonam Chriſti; & per hoc quod gerit officium cauſæ vniuerſalis, nihil de ſua portione amittit, aut diſtribuit alijs. 2. vt eſt neceſſarius miniſter publicus eccleſiæ, eo ipſo quod ſeruat ritus miſſæ & orationes, non poteſt impedire fructum, qui ex intentione eccleſiæ offerentis applicatur Papæ, & nominatis in canone: quia eccleſia eſt offerens ea bonis proprijs, quæ adiunxit miſſæ ſic effectui ea euchariſtia proueniens, non impeditur ex contraria intentione miniſtrantis illam: & eleemoſyna, quam dominus erogat per ſeruum etiam reluctantem, prodeſt domino. [i] D. Tho. tertia parte. quæſtio. 80. artic. 12. ad tertium, vbi Soto. d. 11. q. 2. [k] [l] Sup. c. 18 §. quinto, & ca. 17. §. 3. [m] Et ſi laicus deuote aſſiſtit miſſæ; in qua tamen iniquus ſacerdos non conficit, habet laicus ſuum meritum ea operante: & vetera placebant ex deuotione offerentis. Geneſ. 4. reſpexit ad Abel & ad munera eius, ſup. cap. 11.

[n] Significat D. Tho. quæſt. 79. art. 5. & 7. ad 2. q. 83. 4. ad 8. & dum eccleſia in canone dicit, vel qui tibi offerunt, pro redemptione animarum ſuarum, id eſt, pro ſatisfactione. & orat. ex deuotione offerentis acceptari, vt munera Abel, Abrahę, & Melchi. quorum tibi fides cognita eſt, & nota deuotio. Ledeſ. 2. p. q. 16. art. 14. fol. 192. facit Greg. li. 7. epiſta 6. & pbat ex Geneſ. 4. reſpexit ad Abel & ad munera eius. & ho. in cuāq. non tam reſpexit Deus quantū, quā ex quāto offeratur. [o] Quidam Recent. cum Sylueſt. miſ. 1. §. 10. ad fi. [p] De his ſacerdos dicit, vt quotquot ex hac altaris participatione ſumpſerim' omni benedictione cęleſti, & gratia repleamur. D. Th. q. 79. 7. Trid. ſeſſ. 22. c. 6. optat vt in miſſa omnes fideles aſtantes communicent, ad participandum vberiorē fructum ſacrificij. 1. Cor. 10. qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris. ſup. c. 9. §. 12. X. [q] Soto locis cit. Aug. qq. vet. Teſtam. q. 46. licet ſacerdos proprio officio fungat; illi dicuntur offerre, quorum nomine agit: & ipſis imputatur quorum munera offeruntur. Sebaſt. de ſacrif. vt olim qui maius ſacrificium offerebat (vt meliorem materiam pinguioris agni, aut Hecatōben) ad augendum Dei cultū per manum ſacerdotis, & vt plures miniſtros ſuſtentaret, plus merebat. & ecōtrario qui pecunia data ſacerdoti ... facit clericū occidi, incurrit culpā & pęnas in foro eccleſiaſtico, & ciuili, vt qui propria manu occidit. [r] Fr. Manu. ies pli. bul. cruc. §. 14. [s] cit. ſup c. 19. §. 3. Q. [t] Videtur commu. quia interpretatiua intentio circa opus alienū, vt non eſt ſatis ad demeritum, ita nec ad meritum, aut ad fructum participandum ex alieno ſacrificio. nec D. Tho. & Caiet. exprimūt oppoſitum. [u] ſup. c. 18. §. 3. & vnus iuſtus ſuā ſatisfactionem pro debito reali applicat pro alio iuſto ignorante. quia ſolutio valet, licet fiat pro debitore abſente, & inuito. Sylu. & Summiſt. verbo ſolutio. [x] Sup. D. [y] Interdū id inſinuat Sot. (prętercita. ſup. F) dum

CAP. XX.

Ex laicorum deuotione, dum ſunt ſimul offerentes per ſacerdotem, tanquam per cauſam vniuerſalem, augeri valorem miſſæ.

CHriſtus facultatem reliquit ſacerdoti, qui offert Deo miſſam tanquam cauſa proxima, [a] vt libere applicet ſibi aut alteri portionem ſatisfactionis ſpecialem: [b] quam tenetur aliquando ex præcepto iuris aut prelati applicare quibuſdam. [c] Per ſacerdotem tamen generaliter offerentem, vt vice Chriſti habet officium cauſæ vniuerſalis, [d] cum quadam infinitate extenſiua, [e] etiā laici dicuntur offerentes; [f] & alij qui ad vnam miſſam concurrunt, & participant fructum pro ratione propriæ deuotionis. [g] nec hic poteſt aſſiſtentes excludere à communi beneficio, & fructu miſſæ. [h] Nam ſacerdos conſecrat nomine Chriſti dicens, Hic eſt calix ſanguinis mei, qui pro vobis & pro multis effundetur: & ſumit ſolus potum ſanguinis nomine etiam laicorum & totius eccleſiæ, vt ais Beatus Thom. [i] & in oblatione præparatoria panis, & deinde poſt conſecratam vtramque ſpeciem, profitetur ſe offerre pro tota eccleſia, & omnibus orthodoxis viuis ac defunctis, vt miniſter vniuerſalis Chriſti & eccleſiæ.

2. Augetur valor & effectus ſatisfactionis in vna miſſa ex meliori ſacerdote offerente, [k] & quo plures & ſanctiores ea hora ſunt in eccleſia, [l] 2. alij dicuntur offerentes per ſacerdotem: & præter fructum ex opere operantis, [m] ille plus participat ex opere operato qui concurrit & diſponitur meliori actu miniſterij, deuotionis aut contributionis. [n] 1. qui propius miniſtrat, vt Diaconus, & deinde inferiores dum ex officio ſolemniter miniſtrant in miſſa, & qui cantant in choro, plus recipiunt, [o] cæteris paribus quam qui tantum interſunt miſſæ. Et de his omnibus in canone ſacerdos dicit, & omnium circunſtantium, qui tibi offerunt hoc ſacrificium laudis. 2. magis participat & melius offert, qui communicat in eadem miſſa. [p] vt olim qui vetera ſacrificia offerebant per ſacerdotem, fiebant participes altaris & ſacrificij. 3. amplius participant qui contribuunt pitantias [q] (vt parœciani data ſuſtentatione ſunt cauſa efficax inducens ſacerdotem ad celebrandum ſpecialiter nomine ipſorum) & plus contribuens melius diſponitur ad maiorem fructum miſſæ ex operato, idem eſt fauore amicitiæ aut precibus mouere ſacerdotem, vt pro me offerat primaria intentione: minus vero vtile eſt quando ſacerdos ſecundario aut remotiori gradu intentionis offert, aut ſi laicus petit miſſam multis ſacerdotibus generaliter offerentibus. 4. augetur diſpoſitio ad maiorem fructum, ſi laicus aut ſacerdos ex pluribus & melioribus finibus miſſam offerat: vt ex caritate Dei, ex religione cum animo augendi cultum diuinum, & in gratiarum actionem: aut ex caritate ſimul proximorum, pro vniuerſali neceſſitate eccleſiæ, aut totius orbis, & pro animabus purgatorij. Et pie quidam regulares [r] in celebratione ſe referunt in eam eximiam intentionem finis, qua Chriſtus in cruce, & in cœna vltima obtulit ſacrificium pro omnibus.

3 Quidam ſignificant laicos iuſtos etiam abſentes dici ſic offerentes, & participare fructum miſſarum ex operato, ex voluntate qua iuſtus interpretatiue acceptat quidquid boni & vtilis generaliter offertur pro omnibus. [s] At ſane id non ſufficit, nec ut uir ex loco abſente dicat, offerre pro ſe omnes miſſas, quæ celebrantur in toto mundo: niſi aliquo actu concurrat ad hanc miſſam in particulari: ut quia aſſiſtit, petiit, aut contribuit ſtipem. [t] alias ex innumeris miſſis, quæ quotidie fiunt in eccleſia, fere ſemper iuſtus ita ſatisfaceret pro pœnis debitis, ut decedens recta tendat in cœlum. At pro iuſtis abſentibus, & nihil offerentibus ſacerdos de ſuo applicare poteſt portionem ſpecialem ſatisfactionis. [u]

4 Quia aiunt pro iis qui data ſtipe ſunt cooferentes, nihil amplius agere ſacerdotem, quam officium miniſtri uniuerſalis: [x] recte inferunt unam miſſam non minus in gradu ſatisfactionis prodeſſe ſingulis ex multis, aut etiam infinitis ſtipem integram & conſuetam contribuentibus, quam ſi pro uno tantum tota offerretur, [y] ut audientibus miſſam ita prodeſt, ac ſi unus cum ſacerdote adeſſet & offerret. & quo ad alios effectus oratio publica præſertim miſſæ adiuncta ita

impetrat multis.[z] Hinc infertur parochnm poſſe ſtipem capere etiã ab alienis ouibus pro miſſa, quàm pro ſuis in dominicis & certis diebus offerre tenetur: quia quiſque paræcianorum, aut ſtipem contribuentiũ videtur de ſe eſſe totalis, & efficax cauſa, quæ inducit ſacerdotem ad celebrandum: & oblatio actiua ac diſpoſitio quæ eſt in uno laico, non minuit oblationẽ diſpoſitionemque alterius ſimul offerentis rem oblatã, quæ eſt infinita. & oblatio actiua vnius ſacerdotis efficaciter pertingit ad ſingulos ex his multis, ac ſi unus tantũ ſtipem contribuens offerret per ſacerdotem.

5 Hæc ratio probat quidem aliquid uerum, quantum ad hunc titulũ, quo ſacerdos eſt cauſa uniuerſalis actiua, vt una actiua aſperſio cũ forma in plurali (ego vos baptizo, &c.) ita efficax eſt in multos aut infinitos, ſi ad illos perueniat, & vna ſacerdotis abſolutio, quæ ad multos huic ſimul confitentes in periculo procellæ, aut peſtis protenditur, prodeſt ſingulis, cõfertq́; gradum gratiæ ſeruata proportione diſpoſitionis illorum: ac ſi ſacerdos vnũ tm̃ baptizaret aut abſolueret. Nam actiua oblatio miſſę, aut miniſtratio ſacramẽti habet ſe ut cauſa vniuerſalis, quę agit in virtute Chriſti: & participatur à multis recipiẽtibus & cooperantibus, pro cuiuſque diſpoſitione & cooperatione: & actus ſeu effectus agentis, fiunt in patiente diſpoſito. 2. idẽ probat de audientibus miſſam, pro quibus ſacerdos non amplius tenetur, quã offerre generaliter. aliàs ſi ex cõtur ſu aliorũ fraudaretur hic uel ille, expediret ne multi ſed unus aſſiſteret vni miſſæ, vt plus fructus participaret. Quod tamen eſt contra vſum eccleſiæ inuitantis, vt in ſolẽni miſſa multi concurrant: atque ita extenſiue augeatur fructus miſſæ, abſque vllius detrimento.

6 Cum in miſſa ſacerdotis diſtinguatur duplex ratio: de prima ĩ qua ſacerdos gerit officiũ cauſę vniuerſalis, vere affirmant unã æque prodeſſe ſingulis ex multis, ẽt ſi eſſent infiniti illam offerentes. At inquantum ſacerdos tanquã priuata cauſa offert, (vt pro dante integram & cõſuetam ſtipẽ tenetur[a] ex præcepto & conſuetudine eccleſiæ, & ex pacto, offerre totam portionẽ mediã, quæ finita eſt[b]) conſtat hanc portionẽ ſi in plures, ſtipem dantes diuidatur, minus utilem fieri ſingulis.[c] & de utraque ratione dicit in can. miſſæ. Pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerũt hoc ſacrificium.[d] Nec eſt eadem ratio de actiua baptizatione multorũ: quia ibi ſunt plura numero ſacramenta, (baptiſmus enim conſiſtit in ablutione paſſiua[e]) atque ita non mirũ, ſi quiſque baptizatorũ non minorem fructũ capiat, quã ſi unus baptizetur,

dum ẽt ſi æque nõ ꝓdeſſet ſingulis, niſi ſa parochi, fructuoſius eſſet viuere in parochia paucorũ. ſed reuera Soto tenet cũ commu. fere omnium, de quibus
z c. 18. §. 5. H. [z] Sup.
a c. 17. §. 5. A. [a] Infra ca. 22. ut parochus ex pacto iuſtitię aut onere beneficij tenetur ob locatas operas miniſtrare ſpiritualia, quia recipit decimas in ſuſtẽ
b tationem. [b] Sup. ca. 19. §. 5. & ſeq. probatum eſt.
c [c] [d] Cit. ca.
d 18. §. 5. H. eccleſia in canone diſtinguit utramque rationẽ. & colligitur ex D. Thom. q. 79. ar. 5. & ar. 7. c. & ad 2. Soto.
e & alij. [e] Supra de ſacram. c. 8. §. 2. de bapt
f iſ. ca. 7. [f] Loquitur de ſacerdote vt cauſa ꝓxima & priuata, ut ſi pro ſe iuſto offerat totã miſſam (ut præter portionẽ ſpecialem applicat ſibi ẽi ſpecialiſſimam, & inſuper fructum ex opere operãtis, de quibus ſup. ca. 18. §. 3. Q.) hic applicat rem finitam, nec ſemper ſatisfacit pro tota pœna quã debet: ergo magis finita eſt, dum pro alio offert portionem tantum ſpecialem.

CAP. XXI.

a
b [a] [b] Sup. ca. 18. §. 4. & 5. & quis ſit minimus gradus ſatisfactionis reſpondens miſſæ ex opere operato, dictum eſt c.
c 17. §. 2. [c] Videtur quidam contractus ſocietatis, ut pro dimidio diuidatur lucrum operis operati inter ſacerdotem, qui ponit operas miniſteriumque ſpirituale, & eos qui cõferũt ſtipem ſeu pecuniam in ſocietate: vt ſi cumulus ſatisfactionis contineat octo gradus, ſinguli capiant quaternos gradus, nempe ſacerdos ex portione ſpecialiſſima, vel dans ſtipem ex portione ſpeciali. ſupra ca. 18. §. 3. & 5.
d [d] Quod licere fatẽtur Soto. & multi
e Recen. inf. c. 22. [e] Su

Oblatio vero & miſſa conſiſtit in actione ſacerdotis,[f] nec multiplicatur miſſa ex eo quod multi aſſiſtãt, aut ſtipem pro una contribuãt: quare ab vna ꝓxima cauſa finita ſi multi participent fructũ à ſacerdote diſtributum, minus capiunt ſinguli.

CAP. XXI.

Vna miſſa plus prodeſt homini, ſi ſacerdos ſpecialiter applicet. Et quomodo eccleſia, aut prælatus alijs applicat fructum miſſæ?

VAlor finitus ſatisfactionis, vt eſt à ſacerdote ſpecialiter offerente tanquã à cauſa priuata limitatur. 1. ex miniſtri indignitate: quia minor portio eſt, dũ celebrat ſacerdos peccator:[a] & minor ſi quis de excõicatione denuntiatus aut hæreticus celebret pro alio.[b] 2. quædã pars pendet ex libera intentione & applicatione ſacerdotis. Nã partem portionis finitæ de ſatisfactione quæ ſibi cõtingeret, ſi pro ſeipſo tantum offerret, applicat conferenti ſtipem: puta dimidium aut aliquid proportionale:[c] quod dicitur portio media aut ſpecialis. Interdũ eam portionem mediam diſtribuit in duos aut plures ſtipem tenuem conferentes,[d] aut in plures qui gratis ab amico ſacerdote miſſam petunt. 3. impeditur ſatisfactionis effectus ſi miſſa offeratur pro peccatore: aut pro non indigente.[e]

2 Solent quidã inopes dum pitantijs carent, miſſas à ſe dictas applicare ex nunc pro illo homine, qui in futuro dabit ſtipẽ: ſeu quẽ ſibi daturũ Deus nouit.[f] non ꝙ priuatus ſacerdos conſeruet in priuato theſauro, eã iam dictarum miſſarum ſatiſfactionẽ vt poſtea libere diſtribuat (ſolus enim Pontif. & qui ab eo habent clauẽ indulgentiæ, diſtribuere poſſunt ſatisfactionem in theſauro eccleſiæ repoſitam[g]) ſed poteſt datas retinere, quia dum offert, ſubeſt interpretatiua conuentio & conditio, quæ eſt alteri utilis.[h] clarior eſt cauſa vt ſacerdos pitantiam poſtea datam retinere poſſit, ſi miſſæ iam olim debitæ & legatæ erant pro viuis aut defunctis: qui iſtorũ (quamuis illos non cognoſcat) intentioni ſatisfecit ſacerdos ſtatim dum miſſas offerebat.[i] Hic tamen mos dicendi anticipatas miſſas pro ſperata ſtipe eſſet à prælato prohibẽdus.[k]

3 Sacerdos à generali quodam fructu miſſæ non poteſt excludere iuſtos:[l] ſed omnibus prodeſt, ut cibus in communem ſtomachum ingeſtus prodeſt omnibus mẽbris viuis. Et eccleſia quæ additis quibuſdam eſt offerens, iubet pro omnibus fidelibus uiuentibus[m] licet peccatores ſint,[n] offerre, & pro animabus purgatorij:[o] & pro no-

f pra ca. 18. §. 7. [f] Sic intentio ſacerdotis non eſt uaga, ſed determinate applicat
g fructum miſſæ. [g] Supra lib. de indulg. ca. 4. 8. & 31. Soto, diſt. 21. quæſt. 1. ar. 4. Ledeſm. ſecunda par. q. 28. art. 3. Cordub. lib. 2. q. 4. dub. 6. Petrus Nauar. libro 2. de reſtit. cap. 2. num. 372. & qui
h dam Recen. [h] Nam ille pro quo ſacerdos obtulit, participat utilem fructum & ex ſequenti euẽtu cõſtat quod vult data ſtipe offerri ꝓ ſe miſſas, videtur interpretatiue conſentire in conuentionem ſibi utilem. Pet. Nauar. nu. 373 & ſeq. & cõſulti Salmant. Doct. Theol. & Iuriſperiti, cõtra Cordub. & ſatis uidetur quod intẽtione ſua celebrans ſe retulit ad eos, quos Deus in ſua præſcientia nouerat daturos
i ſtipem. [i] Quia eo caſu plene impletur intentio defuncti, aut capellani, q eas miſſas optauit, & legato fieri iuſſit. ſub pacto ſtipis pro
k miſſæ. [k] Cit. G. & pręſertim Cordub.
l [l] Quidam ſignificãt omnibus iuſtis, quaſi interpretatiue offerant, conferri ex omnib. miſſis quandam partem ſatisfactionis ex operato. ꝙ reiectũ eſt. ca. 20.
m §. 3. T. [m] c. viſũ, de conſ d. 2. Heb. 7. debet offerre pro populo. Trid. ſeſ. 22. c. 2. 6. ca. 3. & ĩ ca. miſ. & oĩbus orthodo-
n xis. [n] ſup. c. 12. §. 1. c. 15. §. 2. in quo peccatores differunt ab excõicatis. c. 15. §. 3.
o [o] d. c. viſum & Trid. ſeſſ. 22. c. 2. ſeſſ. 25. de purg. vid. D. Th. add. q. 71. a. 6. & 11. & a. 3. ad vlt. clarius a. 12. c. ad 2. Couar. c. alma. 1. p. §. 5. fin. ſed falſo Caie. opuſ. 27. qq q. 5. & 3. p. q. 52. 8. ad 1. putat animabus nõ prodeſſe, niſi pro ratione deuotionis actualis q̃ in uia habuerũt ad indulg. Nec ob. Augu. 1. de cora ꝓ mor. c. 1. & 4. lib. 21. ciuit. c. 15. ench. c. 110. quẽ exponunt D. Tho.

add.q.71.a.15.ad 2.Sot.d.21.q.2.3.d.45.q.1.1.fin.& art.3.fin.ſatis meruiſſe animam in vita per hoc quod ita vixit, vt in gratia decederet. & ita Patres loquuntur ſine limitatione hac, vt Auguſt.ſæpe.apud Torren.lib.4.conſ.c.1.§.2 Clem.epiſt.3.Iren.lib.4.c.32. Cypria.epiſt.66.Chryſ.hom.3.ad Philip.hom.41.in 1.Corinth. ho.60.ad pop.Epipha.hær.75. Dam.ſer de defunct. Bellarm.2. de purgat. c.4 falſo tamē Sot. ſupra & Cano.in lectio.negant defunctis prodeſſe miſſas,niſi per modum ſuffragii: cum prop ſint ex iuſtitia. [p] Quia Romæ Papa ſimul eſt Rex, & ſolus eſt epiſcopus immediatus Romæ. [q] 1.Timot.2. orationes fieri pro Regibus & omnibus, qui in ſublimitate ſunt, id eſt, ſacrificium miſſæ, vt ibi exponunt Chryſoſt. Theoph Oecumen. Anſelm. idem Ambr.6.ſacr. cap.vlt. Aug. epiſt. 59. Bellar. 2. miſſ. c 3.Sebaſ de ſacrif. cap 28. [r] Gabriel. lect. 20. Petr. Sot. de euchariſt.lect 7. Nauar.de orat not. 19.nu.120. ſignificat Scot.quodl.20. & generaliter D. Thom.2.2.q.25.5. aiunt peccare mor. Nec impedit communicari alijs fructum, ſup.c.20.H. [ſ] Hoc ſignificat concil.Elibert. cap.29. dum vetat nomina energum. deferri ad altare (vt Leo. epiſto.38. ad Anathol. iniquum eſt commemorari ad ſacrum altare nomina hæreticorum) quia diaconus ibi recitabat nomina eorum, qui erant communicaturi. [t] Doct.cit.cap.19.§. 5. C. late Sebaſtia. c.26.& 27.D.Tho. add. q.71.14. ad 2. de miſſ & artic.13. de ſuffragijs. Ledeſm. 2.part. q.16. ar.14.ſol.191. contrarium dicit eſſe periculoſum. Et Alan. libr.2. de miſſ. ca.35. ſentit id eſſe de fide: propter cōmunem cōſenſum. Item quod ſacerdos teneat de portione ſua offerre pro dante ſtipem, fatetur expreſſe Sot. diſt.13.q.2.1.colu.14.fi.& tangit diſt.12.q.2.5. nec id retractat in fine totius quarti (addit tamen portionem ſpecialiſſimam & propriam non tenetur pro alijs offerre.) Id tamen non ſatis expreſſerat Soto libro 9. iuſtit. quæſt.2.a.8.idem tenet Ledeſm. 1.part. quæſt.20.5.& ſe refert ad

[u] 2.par.quæſt.16.art.14.fol.189.Victor. & multi Recent. [u] Communis & certa ſententia Concil.Conſtantienſ.ſeſſ.8.art.19.damnat dicentem orationes ſpecialiter oblatas non plus prodeſſe quā communes. & idem intelligit de miſſis (quamuis quidam exponant ex opere operantis.) Vualden. de ſacramental. cap.105. expreſſe Caiet. opuſ. de valore miſſæ.q. 2.colum.3. & ad 2. fin.& ad 3. (falſo tamen Viguer. capit. 16.§.3.verſi.16. ſic explicat Caietan. quando plures petierunt miſſam, ſi ſacerdos vno intentionis actu feratur in omnes collectiue, minus contingere ſingulis: ſecus eſſe, ſi ſigillatim offert pro primo, deinde alio actu pro ſecundo, & ſic deinceps) idem D. Tho.add. q.71.art. 13.de ſuffragijs, & art.14.ad 2.de miſſa.Soto lib.9.de iuſtit.q.2.1.fatetur eſſe D.Th.& idem tenet diſt. 13. q.2.1. col.14. Rich.d 45. art.2.q.2. & 3. Bonau. art.2.q.3.Ledeſm.2.p.q.16.art. 14.fol.191.contrarium dicit periculoſum. Alā.2.de miſſ. c.35. ſentit id eſſe de fide propter cōmunē cōſenſum. [x] Sup. cap.20.§.6.ſic fructus miſſæ ſin plures diuidatur, minus vtilis eſt ſingulis. ſup.citati.ca. 18.§.5.H.quod fatentur cum D. Th. d.ar.14.ad 2. Sylu. miſſ.1.§.9. fin.cum Ang.§.52.Margar. Caiet. Sot. Cordub. lib.1.q.3.opin.5.d. 5.q.5. ad 6. & alij ex ſup. cit. [y] Ex pacto mutuæ cōpenſationis dēt in vtroq; foro, vt dicetur.ca. 22.§.2. [z] Scotus quodl.20 ar.2.Syl. miſſ 1.§.10.verſ.6. Nau. ſup.& cōis. [a] Naua. c.25.nu.92. 111.Seb.c.27. [b] Videtur contr. Sylueſ. miſſ.1.§.9.quo Viguer. male intellexit Caieta. & bene impugnat hūc ſenſum. [c] Sylu. miſſ.1. §.10.fi.Naua.c.25. nu. 134. & de orat. not.5. nu.3.11.12. 73.Arm.miſſ.§.28. fi.35.fi. & §.32. citat D.Thom. Ang. miſſ.§.34.cū Hoſt.& Hug.Nau.citat Bald.Petr.Imm.Barb.Ioan. And.Capella Thol.cū add.q.128. [d] Inſ.ca. 22 §.6. [e] Qua ratione æquè prodeſſe ſingulis tādē innuit Soto.d.13.q.2.ar.1.col.14. (& cit c.20.§ 4.) at reuera id nō tenet nec variat in concl.(licet varius ſit in ſoluēdo arg.) lib.9.iuſt.q.2.ar.2.valde impugnat ſniam quæ tribu-

minatis in canone, ut pro Papa: & extra Romam [p] pro Antiſtite & Rege. [q] Si quem capacem excluderet ſacerdos ab hac boni communis diſtributione, peccat mort. nec impedit effectum à Chriſto & eccleſia inſtitutum. [r] non excluduntur Energumeni à miſſæ participatione, ſed à communione. [ſ] 2. Pontifex præcepto iuris cumpellit, aut prælatus religionis, vt ſacerdos tanquam priuata cauſa de portione ſua ſpecialiter offerat, pro conferente congruam ſtipem. [t] ſic ſapientes & vulgus recte exiſtimant non ita prodeſſe ſuffragia oblata generaliter, ſicut proſunt oblata ſpecialiter pro dante ſtipem: [u] alias ſtipem non ſoluerent, ſed deterrebuntur ab illa. Nec fruſtra ſoliciti ſunt Chriſtiani, vt in teſtamento, legata ſtipe iubeant fieri pro ſe ſpeciales miſſas, & parentes atque alii pro filiis, cognatis, & amicis ita fieri curant.

4 Ille pro quo miſſæ ex pacto debitæ ſuſtentationis ſunt ſpecialiter oblatæ, cogitur vtroque foro per iudices ſoluere conſuetas ſtipes ſacerdoti etiam peccatori: & iniurius eſſet ei non ſoluens. Ex eodem iuſtitiæ pacto tenetur parochus ad miniſterium ſpirituale, & ſacerdos ad miſſæ applicationem. ſacerdos vero qui accepta integra ſtipe portionem finitam eiuſdem miſſæ huic debitam diuidit in aliū qui ſimilem ſtipem dedit, & primo intentionis gradu offert vnam pro vtroque, videtur vtriq; iniurius, [x] cum obligatione dicendi pro eis aliam miſſam, vt damnum illatum miniſterii diminutæque ſatisfactionis compenſet, iuxta conuentionē conſuetam. Nam ſi ſacerdos vt cauſa particularis, & proxima nihil teneretur de portione ſua finita diſtribuere alijs ſed ſolum gereret officium cauſæ vniuerſalis, non eſſet ratio cur hic pro quo ſpecialiter obtulit miſſam teneretur ex pacto iuſtitiæ conferre huic celebranti ſtipem ſuſtentationis? [y] Nam eadem utilitas ex operato prouenit circumſtantibus aut miniſtrātibus miſſæ, pro gradu miniſterij & deuotionis: & prouenit aliis amicis eandē miſſam petentibus pro quibus hic ſacerdos ſimul offert: & tamē hi nullam pitantiam contribuere tenentur. ſacerdos qui prima intentione offert pro conferente ſolitam ſtipem, non prohibetur ſecūda intentione & gradu [z] offerre pro aliis, & addens pro eis collectas in miſſa, & dicere poteſt, ſuſcipe Domine miſſam pro his & aliis eo gradu quo debeo, [a] & tibi placet: & pro parentibus & benefactoribus. multum his prodeſt ſic oblata ſecundario miſſa, ſaltem titulo impetrationis & merito congrui ex opere operantis: in qua impetratione oratio & miſſa non minus ualet generaliter oblata pro multis, quam ſi pro paucis offeratur, vt c.17.§.6. dictū eſt. At quantum ad ſatisfactionem qui acceptis pitantiis obtulit pro defuncto miſſas ſpecialiter, ſoluetur anima ab ingenti & diutina pœna purgatorii. non tamen ſolueretur tam cito per miſſas, quæ plurimæ offeruntur quotidie, generali intentione pro viuis & defunctis: nam ſi hæ generaliter oblatæ, æque prodeſſent ſingulis animabus, ac ſpecialiter oblatæ pro una, euacuaretur ſane paſſim purgatorium ex tanto miſſarum numero, quantus eſt in eccleſia. Quare ſi ſacerdos pro mille viris inſciis nec actu cooffcientibus offerat millies (nempe ſingulas miſſas pro ſingulis) plus ſua cuique miſſa prodeſt, quàm ſi una pro eiſdem inſciis offeratur: etiā ſi ſpeciali intentione ſingulorum nominatim [b] mentionem faciat. quamuis enim ea oblatio pro pluribus ſit maioris caritatis, effectus tamen ſatisfactionis, ita limitatur, vt in plures diuiſus minuatur in ſingulis. 4. Iubet 2. eccleſia celebrantem ſatiſfacere piæ intentioni petentis miſſas: vt tot, tales & tali loco dicantur, putà uotiuę de Spiritu ſancto, aut de requiem: pręſertim ſi teſtator aut inſtitutor capellanię tale onus adiecit in fundatione, [c] inf.cap.23.

5 Eccleſia iubet ſeruare ordinem officii, in vsque recitātur in miſſa, inf.cap.23. & 26. habere ueſtes ſacras, ac vti aliis piis ceremoniis tēporis, loci, & c. de quibus cap.24. & ſeq. Parochus certis diebus tenetur miſſam offerre ſpecialiter pro ſuis ouibus: nec pro miſſa ſic debita debet ab aliena oue recipere ſtipem. [d] At reuera parochus pręter prędictum titulum quo ſubditi offerunt, [e] & eccleſia pro illis offert, tenetur quaſi ſtipendio conductus de portione ſua finita diſtribuere in ſubditos certis diebus: quę diuiſa in plures, minus prodeſt cuique. quare illis diebus non poteſt parochus ſimul pro externis, ac-

f cepta noua ſtipe, offerre ſpecialiter.[f]

6 Sacerdoti religioſo prælatus & monaſterium debet victus & veſtitus ſuſteutationem, quaſi ſeruo aut famulo conducto & parato preſtare operas ſuas, aut titulo beneficii tegularis, & hic quaſi ex contractu quo ſe mancipauit monaſterio. & ex voto tenetur obedire prælato iubenti ſpecialiter offerre miſ- g ſam [g] pro iis qui monaſterio ſtipem contribuunt ſub expreſſo onere, ut ſibi miſſa dicatur, aut pro fundatore & benefactore: ſi tamen inobediens ſpecialiter offerat de facto pro alio valet applicatio ſubdi- h ti, contra obedientiam prælati: [h] quia ob liberum actum conſecrandi & offerendi Chriſtus inſtituit ut pendeat applicatio ex libera ſacerdotis intentione (ſicut & dum miniſtrat ſacramenta) nec uidetur prælatus irritam reddere applicationem. vt ſi quis inuitis parentibus infidelibus, aut inuito etiam parocho baptizet infantem, ualet applicatio Baptiſmi: ſi uero baptizanti deſit intentio libera, peccat contra præceptum Chriſti, eccleſiæ & prælati, ſed non ualet baptiſmus. In collatione tamen beneficii eccleſiaſtici, & participatione ſuffragiorum communium poteſt eccleſia, dum excommunicat, facere irri- i tam applicationem, [i] ne ſit particeps beneficii & ſuffragiorum, quę nomine eccleſiæ offeruntur. 2. ſi prælatus pro iis qui ſatisfactionis miſſæ ſunt incapaces, de quibus ſup. c. 18. §. 7. ut pro infidelibus conuertendis, iubet offerre miſſam: Iterer et ſubdito eius miſſæ ſatisfactionem applicare ſibi aut alteri. Si tamen iubet pro ſalute regni, pace publica, aut pro uitanda peſte offerre, non licet ſibi vſurpare ſatisfactionem. quia prælatus intendit ut toto ſacrificii fructu placatus Deus & ſuſcipiēs eam ſatisfactionem pro pœnis peccatorum reipu. concedat benignius pacem, aut expulſionem peſtis: quaſi iuxta Naum. ca. 1. puniturus non ſit bis idem peccatum. 3. ſi iubet pro ſalute regni hæreticis infecti, ut Germaniæ aut Angliæ, offerre miſſam: intelligitur, vt velit offerri non directe pro illis qui ex- k communicati ſunt, [k] ſed pro eius Regni fidelibus, & vt iis & prædicatoribus catholicis Deus virtutem concedit, qua vincant hæreti- l cos, [l] & ad gremium eccleſiæ reducant ui ſermonis & diſputationis, & bonę uitę exemplo.

7 In miſſa diſtingui ſolet triplex m ualor. [m] 1. generalis. 2. ſpecialis qui pertinet ad ſacerdotem: ſemper enim hic de fructu ſatisfactioneq; ſacrificii partem ſibi retinet. 3. medius ſeu ſpecialis quem ſacerdos confert uni aut multis pro quibus ſpecialiter & primo gradu intentio- n nata offert miſſam. [n] 1. dicitur deberi toti eccleſiæ, præſertim in quantum eccleſia ſecundum orationes ritusque religiouis quos adiecit in miſſa, dicitur peculiari ratione offerens. 3. non eſt ita proprius & perſonalis, quin liceat ſacerdoti, non o quidem actu reflexo [o] ſed directe totum conferre alteri & priuare ſe p omni ſatisfactione proprię miſſę. [p] nec vero hic differt a 2. cum vterq; ſit eiuſdem rationis. eſt enim 2. & 3. ea portio quę ſacerdoti contingit, ſi pro ſe inſto totum ſacrificii fructum applicet.

8 Ex his patet. 1. miſſam pro pluribus gñaliter oblatā multū eis prodeſſe. 2. amplius pdeſt, ſi ipſi ſimul ſint offerentes actu, licet per manū ſacerdotis. 3. vberior fructus eſt, dū ſacerdos primo intentionis gradu q offert ſpecialiter p uno, [q] ēt ignorante & nihil actu offerente. qui- r dā [r] aiunt D. Th. & alios Doct. ſentire nō ęquè prodeſſe unā miſſam, quādo pro pluribus miſſas petentibus ſacerdos uno actu fertur in oēs collectiue. ſecus aiunt, ſi pro uno obtulit expreſſe, & deinde ſigillatim pro alio atque alio. ſed falſo id ſ imponitur B. Tho. & Caiet. [ſ] nam Caie. concedit expreſſe, qđ de por-

f tribuitur Caietan. [f] Commonis de quaiof. c. 22. §. 6. contra quoſ- g dam. [g] Videtur communiter obligatio ſub mort. alias periculum eſt, vt nimis fraudetur intentio fundatoris, qui ſub ſpe miſſarum h donauit bona monaſterio. [h] Gabriel. lect. 25. 26. Syloeſt. miſſ. 1. §. 12. Arm. §. 36. Gerſ. ſuper Magnificat. tract. 9. & alpha. 90. lit. C. & alii. Scot. tamen quodlib. 20. ſub dubio negat, valere applicationem factā contra preceptum prælati, ſtatutum eccleſiæ, aut pacti fundatoris. idem Hōcal. opuſ. de valore miſſ. artic. 2. & 10. quod limitat Cordob. lib. 1. q. 3. p. 44. ſi prælatus ita iubeat, vt aliàs irritet factam applicationem. At prima ſententia eſt vera. qui tamen licite & bona fide celebrat, hic conformat ſe tacite intentioni ec- i cleſiæ, & prælati. [i] Sup. ca. 15. §. 2. Ta- k bien. miſſ §. 55. [k] Quidam aiunt licitum offerre miſſas pro excommunicatis in communi, aut hæreticis quaſi eccleſia ſolum prohibeat offerri pro illo particulari, tenet Hoſtien & ſumma confeſ. lib. 3. tit. 33. q. 159. Sylu. miſſ. 1. § 8. verſi. 4. excommu. 1. nume. 2. orati. §. 4. Tabien. excommun. 1. § 4. Armi. § 9. & quidam Recentio. At reuera non licet, ſi illi ſint denunciati. Sot. d. 21. q. 2. ar. 7. ad ſi. d. 22. q. 1. ar. 1. Couarr. c. alma. 1. p §. 6. nume. 3. cum D. Tho. add q. 21. art. 1. ad 2. Torrecrem. Syluest. Victor. in lect. Ledeſm. 2. p. q. 25. ar. 1. Nauarr. de orat. not. 19. nu. 68. not. 20. nu. 48. Addunt vero, quod dū eccleſia in Paraſceue orat pro hæreticis, qui ſane excommunicati, abſoluit eos pro tunc ad eſt effectum. At Naua. & Couar. admittunt ſemper licitum pro hæreticis offerre has orationes, quas eccleſia inſtituit pro illis: non tamen alias publicas, quæ ſunt inſtitutæ pro membris eccleſiæ. l vid. inf. P. ad fin. [l] Hæc eſt ſana & commoda interpretatio intentionis: vt immediate miſſa fiat pro fideli prædicatore, quamuis ſecundario extendatur to bonum hæreticorum, vt conuertantur. ſic Luc. 10. rogate Dominum meſſis, vt mittat oper. Ephe. 6. petit pro ſe & aliis Apoſtolis orari, vt Deus prædicationi conferat vim conuertendi etiam infideles. In can. miſſę pro eccleſia Catholica, quam coadunare digneris toto orbe terrarum. i. vt infideles & hæretici veniant ad vnitatem eccleſiæ. & in conſecratione calicis, qui effundetur pro vobis (nempe fidelibus) & pro multis: nempe infidelibus, vt exponit communis cum D. Tho. q. 78. 3. ad 8. ſup. c. 15. m lit. S. & §. 6. [m] Sup. c. 18. §. 3. dum Nauar. c. 25. nu. 111. nouē diuidit in quinque portiones: & Petr. Nauar. lib. 2. reſt. c. 2. num. 300. duæ ex illis portionibus ſunt fictitiæ, ſunt enim tantum tres: cum Scot. quodlib. 20. Adrian. quodlib. 8. art. 3. Gabr. lect. 26. Viguer cap. 16. §. 3. verſ. 16. Ang. miſſ. §. 52. Gerſ. 3. p. alph 77. Med. C. de orat. q. de multipl. valore orat. Palud. 4. d. 45. q. 2. fin. Cou. c. alma. 1. p. §. 5. nume. 1. & alii quos ſequitur Cordub lib. 1. q. 3. tandem Nauar. num. 92. & de orat. not. 20. nu. 52. Petr. Sot. de eucha. lect. 7. Heruæus quodlib. 10. q. 13. facit Cano. lib. 12. c. 13. ad 10. quāuis Sot. lib. 9. iuſtit. q. 2. art. 2. dicit non placere ſibi hanc diuiſionē, (quia non reperitur apud antiquiores & videtur diſtinguere duas tantum portiones,) ad mittit tamen illas tres diſt. 13. quæſt. n 2. artic. 1. [n] Quia incertum nobis eſt quantam portionē ſatisfactionis inſtituit eccleſia applicari conferenti ſtipem, habeat ſacerdos in communi intentionem diſtribuendi cuique, quod ſibi debetur. Palud. quæſt. 2. fin. Scot. ſup ar. 9. Gabriel. lect. 25. Gerſ. Nauar. c. 25. num. 111. col. 7. & de orat. not. 20. nume. o 52. [o] Vt falſo putat Nauar. c. 25. nu. 92. cum Maio. diſt. 45. q. 2. art. 4. Vuendel. q. 2. ſentit Soto p d. 13. q. 2. artic. 2. [p] Fatetur Nauarr. de orat. not. 20. nume. 51. (& add. 2 p. nu. 30. addit partem pœnitentiæ iniunctæ quantum ad ſatisfactionem, poſſe applicari alteri) idē Mai. & ſupplem. ſeu Vuendel. d. 45. Viguer. Angel. Alii putant eam ſatisfactionem quæ ſacerdoti ex operto reſpondet, non poſſe applicari alteri. tenet Scot. Cordu. & ſentit Anton. 3. p. titu. 31. ca. 2. §. 6. videtur Sylo. miſſ. 1. §. 9. Cano. Petr. Sot. Heruæ. & quidam Recent. quibus fauet D. Thom. quæſt. 79. 5. At ſunt interpretandi quod generali intentione ſacerdos nunquam intendit ſe priuare hac propria ſpecialiſſima portione. ſed falſo Ange. quod illicite ſe priuat contra ordinem caritatis: quaſi præſumere non debeat ſe non indigere. Item Nauar. Mai. Vuendel. ſignificant quod hanc tertiam & ſpecialiſſimam portionem poſſet applicare alteri etiam excommunicato aut hæretico: quia in hoc agit, vt priuata perſona. idem ſignificat Sot. diſt. 13. quæſt. 2. ar. 2. ſicut & in memento poteſt orare pro excommunicato, quia agit vt priuatus. At falſum eſt: nam in triplici portione ſe habet vt miniſter eccleſiæ. q ſup. K. [q] Commonis Docto. cit. cap. 19 §. 5. C. [r] Syluest. miſſ 1. §. r nono. vndecimo. cum Margar. confeſſ. in qq moral. Cordub. lib. primo quæſt. tertia. opi. quinta. par. 53. Petr. Nauar. lib. 2. reſtit. ſ c. 2. nu. 28. vſ Cano. & Pet. Soto. [ſ] Caie. to. 3. opuſ. de valor. miſ. q. 2. col. 3. & ad 2. ſi. & ad 3. expreſſe negat vnā miſſā ęquè ſatisfacere pro multis, ac ſi pro vno dicatur. quāuis q. 79. 5. loquutur cō-

 fuſe,

tione ſua finita ſacerdos partem tribuit ei pro quo ſpecialiter offert. tenetur uero ſic de portione ſua offerre, ſi conuentione facta ſtipem accepit. [t] aut à prælato compellitur offerre: aut ob onus capellæ & beneficii ex præcepto eccleſię. At ſi nulla obligatione compulſus promiſit: perpendendum eſt, an illis uerbis ſolum explicuerit propoſitum ſuum abſque obligatione, [u] quod ſi promiſsione ſimplici ſe obligauit, abſque ulla compenſatione & pacto alterius, non maior reſultat obligatio in hac re, quàm in ſimplici promiſsione alterius rei. [x]

CAP. XXII.

Pitantiam ſeu ſtipem pro vna miſſa, quantum poſſit accipere ſacerdos etiam diues, & regularis, aut parochus?

Licitus eſt uſus accipiendi pitantiam aut ſtipem pro miſſa ſpecialiter applicata, [a] nec eſt ſimonia, [b] aut culpa quod ſacerdos exigat etiam ex pacto. Non ſumitur ut pretium pro obligatione celebrandi. [c] Nec pro labore temporeque, quod in miſſa ita conſumitur, ut ſacerdos pro tunc priuetur libertate faciendi res alias: [d] (nam actio hæc dimidiæ horę ſecundum eſſe naturale, non eſſet digna tanto ſtipendium honeſtę ſuſtentationis, [e] exigunt conductitii & pauperes ſacerdotes, nempe pro alimentis, (id eſt, uictu, ueſtitu, & habitatione, [f] & de altari licite uiuunt. idem licet ſacerdotibus diuitibus, [g] qui aliunde ab eccleſia habent pingue beneficium, & honorificam ſuſtentationem: quia qui altari ſeruit habet ius ut de altari ſuſtentationem accipiat. In quo quidam ſcrupuloſe loquuntur. [h]

2 Vt illum pro quo conuentas & petiuas miſſas iam dixit, ſacerdos compellet ex iuſtitia ſoluere conſuetam ſtipem, idque in utroque foro [i] præſertim eccleſiaſtico. ita econtrario clericus uel monachus cui ſub ea intentione & onere celebrandi ſpecialiter pro me, dedi eleemoſynas, peccat contra iuſtitię pactum, ſi pro me ſpecialiter non celebret: [k] teneturque damnum compenſare celebrans per ipſum aut per alium, aut reddens pecuniam ſub ea conditione datam, niſi forte uidens me id ſcientem tacere, pręſumat me id ſibi pauperi gratis donaſſe. Miſſa uero quamuis ita debeatur à parocho pro ouibus ſuis, aut à capellanis pro onere beneficii, aut ab alio pro accepta ſtipe: datur gratis iuxta Chriſti pręceptum. [l] ſicut & beneficium quod digniori per concurſum datur ex debito iuſtitię diſtributiuæ, [m] & ex ſtatuto uel pacto etiam iurato, dicitur gratis dari: [n] quia ſine pretio & iuſta compenſatione iuſtitię datur.

3 Perfectionis laudabilis eſt miſſas ſine ſtipe ulla celebrare, & alia ſpiritualia miniſteria, ad imitationē B. Apoſtoli. [o] Et Deus qui paſſeres alit, ſolet neceſſaria abſque tali ſtipendio prouidere his miniſtris eccleſię: cui iuri pitantiarum quidam regulares pie renunciant, [p] vt cùm maiori libertate & puritate ab ip-

fuſe, vbi D. Tho. art. 7 c. ad 2. & diſt. 45. q. 2. 4. 2. ad vltim. ſed D. Tho. ſatis ſe explicat, d. 45. ar. 4. 2. c. ad 2. vbi id improbat. & ar. vlt. q. vlt. ad vlt. ſeu add. q. 71. art. 13. & 14. ad 2. quare ſine cauſa ipſi Caiet. illud tribuunt Sotus lib. 9. q. 2. 2. Viguer. c. 16. §. 3. verſ. 16. & quidam Recent. vulgo. Petrus Nauar. d. num. 368. Cord. (qui Cordu. & Petr. falſo citat etiam Sotum, & Ang. miſſ. §. 52.) vid. ſup. § 1. K. [t] Vt fatetur Soto & Ledeſ. cit. §. 1. I. & cōmu. fere omnium. [u] Aut ex intentione poteſt pro miſſionem reſtringere, vt ſecundario tantū gradu offeras ſponte pro iſto & illo petētibus. [x] Deficere in ea promiſſione gratuita non videtur multū nocere proximo, cui nihil debet: quare omiſſio implendi illam, non videtur peccat. mort.

CAP. XXII.

[a] Mos eccleſiæ, & religionum id probat. & Luc. 10. dignus eſt operarius cibo ſuo. 1. Corinth. 9. ſi vobis ſpiritualia ſeminauimus. inf. qui altario ſeruiunt, de altario participant: ita Dominus ordinauit iis qui euangelium annunciāt, de euangelio viuere. D. Thom. 2. 2. q. 100. 2. ad 2. d. 25. q. 3. 2. 1. ad 4. Sot. lib. 9. iuſtit. q. 6. art. 2. Arm. emptio, & cōtractus. [b] D. Tho. Soto. ſup. & communis. 4. d. 25. Naua. c. 23. n. 101. 106. Summiſt. verbo ſimonia. [c] Sic pro obligatione mutui licet pretiū capere: non tamen pro mutuo. [d] Vt pro labore intrinſeco baptizandi multos, aut pro temporalibus beneficij non licet accipere pretium. D. Tho. 2. 2. q. 100. art. 3. vbi bene Caiet. & ver. ſimon. reg. 5. Sot. lib. 9. q. 6. ar. 1. Gerſ. alpha. 36. lit. I. in P. Durand. Palud. d. 25. vbi D. Thom. q. 3. Victor. relect. de pœnis ſimoniæ, nu. 19 20 Cordub. lib. 1. q. 22. Nauar. c. 23. num. 101. Innoc. 3. in cap. 3 ne pręlati vices: vbi Card. q. 5. Imol. col. 4. Turrecre. c. ordinationes. 1. q. 1. Et tamen quidā admittūt capi, vt pretiū ob locatas operas pro miniſterio ſpiritoali. late Adr. quodlib. 9. ar. 1. tum Altiſ. lib. 3. q. penult. de ſimon. Bonau. 4. d. 25. in 1. p. q. 4 ad fin. dicit vendi laborem non donum. Richard. ar. 3. q. 2 c. ad 1. & 8 Mai. q. 6. Armach lib. 10. cap. 10 gloſ. Panorm. c. ſignificatum. de prębend. Goffred. Imo. & Hoſtien. quod Peña dicit probabile. fauet Leuit. 18. decimas in pretium, Luc. 10. dicitur merces pro labore: vt 2. Tim. 5. & 1. Corin. 9. aſſertor ſimile de milite & operario qui vendit locatas operas. c. clerici. 1. q. 2. Sic pro materia calicis, & pro matrimonio, vt eſt contractus in officium naturæ, accipitur pretium dotis: quamuis adnectatur huic conſecratio, aut ratio ſacramenti. At hæc ratio non eſt admittenda, cum ſit indigna pro dignitate miſſæ aut ſacramenti. quod excedit infinitè valorem pretij. loca vero prædicta ſunt interpretanda, vt late pretium dicatur, pro ſtipendio. [e] Hæc eſt cōis ratio. D. Tho. 2. 2. q. 78. ar. 2. ad 3. q. 100. 3. ad 2. d. 25. q. 3. 2. 1. ad 4. Durand. q. 3. Palu. q. 5. Almac. tract. de ſimon. Sylu. ſimon §. 9. vbi Caieta. reg. 5. & cū D. Thom. q. 100. 2. Sot. lib. 9. q. 6. 1. Nauar. c. 23. num. 99. Aug. ait accipiant ſuſtentationem à populo, mercedem diſpenſationis à Deo. ſic filius debet Patri ſuſtentationem, & Pater filio, vel extreme indigenti, ſed abſque ratione pretij de iuſtitia. & in cōcurſu beneficium ex diſtributiua debetur digniori, & tamē datur gratis abſque pretio: permutatio beneficiorum fit ex pacto, & tamē gratis. inf. L. [f] Sic iuriſperiti probant ex iure, nomine alimentorum intelligi victum, veſtitum, & habitationem, & pro medicinis. Syluc. verb. alimenta. per l. legatis. ff. de alim. legat. Rebuff. prax. tit. ſul. de congrua. nu. 63. & refert Cord. lib. 1. q. 4. Petr. lib. 2. reſt. c. 2. nu. 385. ſic beneficium dicitur ſufficiens ſuſtētationi. Nauar. apolog. de reddit. q. 1. mon. 3. & 82. q. 2. mon. 18. cum Caieta. & de orat. not. 22 num. 70. & miſcel. 43. nume. 79. Menoch. de arbitr. caſu 216. Ojeda de beneficio 1. p. capit. 19. Duen. regula. 71. [g] D. Th. quodlib. 6. artic. 10. Sot. lib. 9. q. 6. 1. Nauar. c. 23. nu. 101. 110. Panor. Ioan. Andr. Hoſtien. & multi Theolog. Victor. Mantius, Peña, Soto maior. & Torrēs Canoniſt. Anton. Gabriel. 10. 1. commun. ex Iulio Claro libr. 5. ſent. §. ſimon. & id ſatis probat communis conſuetudo. [h] Negant licere beneficiario diuiti, niſi id ſtipendium aut ſuum patrimonium det pauperibus. Caietan. q. 100. 3. & verb. ſimon. Syluest. ſimo. §. 3. reg. 3. & quidam Summiſt. Adria. 4. de reſtit. q. vlt. fol. 60. & citat Alexan. 2. p. q. 187. Grat. c. paſtor. 1. q. 2. videtur Nauar. c. 23. num. 102. fin. & citant Patres & iura. Reſpond loqui quando ex bonis in communi poſitis alebantur olim miniſtri & pauperes: non permittebatur diues inde ſuſtentari in damnum pauperum. [i] Ex pacto mutuæ compenſationis oritur obligatio iuſtitiæ: qua ſacerdos cogit per iudicem ſolui ſibi ſtipem. 1. Cor. 9. qui altario: ita Dominus ordinauit: nempe Luc. 10. dignus eſt operarius cibo. D. Tho. ſignificat. q. 100. 3. q. 185. 7. ad 3. vbi Recent. Sot lib. 9. q. 6. 1 Nau. c. 23. nu. 110 probat conſuetudo, & Docto. ſup. [k] Colligitur ex omnibus fere cū D. E. & c. 18. §. 5. C. Nauar. c. 25. nu. 98. Tabie. reſtit. §. fin. Cord. lib. 1. q. 3. p. 63 Petr Nauar. lib. 2. reſt c. 2. nu. 381. quia alias contra pactum iuſtitiæ fraudat alium re debita magni valoris, vt fructu integro miſſæ. Sot. d. 13. q. 2. 1. Petr. Sot. tit. de euchar. lect. 6. Sylu. miſſ. 1. §. 10. [l] Math. 10. gratis accepiſtis gratis date. Act. 8. & 2. Pet. 2. & in epiſtol. Iudæ. Ioan. 2. eiecit de templo vendentes columbas, id eſt, Spiritus ſancti dona, vt explicat Beda. Grego. Origen. hom. 38. in Luc. D. Thom. 2. 2. quæſt. 100. 1. fit gratis, licet intercedat pactum, ſup. E. fin. [m] Vt clare definit Trident. ſeſſ. 24. ref. cap. 1. [n] Docto. colligunt ex verbis Chriſti. Matth. 10. [o] De ſe ref. Apoſt. 1. Corinth. 9. & 2. Corinth. 11. 12. & 1. Theſſal. capitu. 2. & 2. Theſſal. capit. 3. Act. 20. Viguer. capitu. decimoſeptimo. §. 1. verſic. 13. ad fin. Bellarm. lib. 2. de monach. capit. 9. § octauo, & capit. 41. [p] Vt de Minoritis qui dicuntur recollecti, Cord. in reg. Minor. c. 4. q. 15. & in relig. clericorum ſocie. Ieſu. 4. p. cōſt. c. 7. §. 3. & 6. p. c. 2. §. 7. & 10. p. §. 5. in exam. ca. 1. §. 3. & in gnali reg. §. 27. quem morem approbat

ſis prædicatio euangelij, & alia miniſteria ſpiritualia exerceantur. vt & Carthuſiani nuntium remittũt carnibus, quibus neque in mortis articulo veſcuntur, [q] quamuis nullo voto aut præcepto obligentur. [r].

4 Vt iuſtum ſtipendium rerumque venalium pretium, [ſ] eſt apud varias regiones diuerſum, pro caritate aut vilitate annonæ: [t] ita debetur celebranti id quod ex conſuetudine regionis ſatis eſt ad neceſſaria vitæ propriæ. [u] quidam [x] nimis extendunt vt pro vna miſſa accipere liceat à multis, pecunias etiam pro ſoluendis debitis, & ad emendos libros opportunos, & pro parentum ſororumque (qui vnum cum ſacerdote reputantur) valde indigentium ſuſtentatione. quod ſi pro his non ſoluatur ſufficiens pecunia, aiunt poſſe ſacerdotem capere occulta compenſatione, quaſi de iuſtitia debitam. [y] Hæc ampla & falſa ſentẽtia nimis indulget, vt creſcat pitantia miſſæ, quæ ipſi ſuſtentandis ſufficere debeat: contra morem eccleſię & timoratorum. Nam ea occulta compenſatio eſt contra intentionem ſoluentium ſtipem qui fraudantur debito fructu & numero miſſarum. Certe ad ſuſtentandum ſtatum & honorem, ſororis, aut collocandam in matrimonium, nemo concedit plures ſtipes accipere pro vna miſſa. [z] Si tamen ſacerdoti pauperi duo viri aut plures offerant tenuiores pitantias, quam pro more aut ſtatuto regionis conſuetæ ſint, ſatisfacit pro duabus aut tribus offerens vnam miſſam. [a] vt qui tenue beneficium retinet, puta quod vix octo aureos in annum reddat, non tenetur ad onus beneficij, vt recitet omnes horas canonicas. [b]

5 Si ſacerdoti diuiti offertur tenue ſtipendium, quo ille ex pacto contentus eſt, tenetur integrum miſſæ fructum applicare pro illo: [c] quia eo pacto & pro miſſione renuntiat iuri ſuo: neque habet ex vna miſſa ius paupertatis, vt alter, ad congruam ſuſtentationem victus, veſtitus & habitationis. neq; pauperi licet duas pitantias, quarum quælibet ſit ſuſtentationi diurnæ congrua, accipere pro vna miſſa: quia fraudat illos debito fructu ſatisfactionis in plures diuiſæ, [d] quæ limitata eſt. Qui valorem miſſæ vnius aiunt aliquomodo infinitum, [e] nec defraudari illos qui contribuunt ſtipes, cum ſint miſſam offerentes, ſup. cap. 20. fatentur illicitum duas ſtipes integras pro vna miſſa accipere. [f] quia ſtipendiũ ſub ea tacita conditione datur, vt præter proprium fructum quem laicus offerendo participat, intendat vt ſua cauſa in eccleſia multiplicentur miſſæ & ſpeciales orationes, quæ habent efficaciorem vim impetrandi ex aſſiduitate & deuotione ſacerdotis: intenditque vt ſua cauſa iuuetur eccleſia per ampliationem cultus diuini, vtilitatéque viuorum ac defunctorũ. Qui finis & fructus fraudaretur, ſi vice plurium miſſarum, quæ multos miniſtros ſufficiunt ſuſtentare, fierent miſſæ pauciores, quam iuſto pacto pro quantitate eleemoſynæ intendit. Vult etiam ſecluſis dubiis opinionibus [g] obtinere ex tutiore ſententia totum fructum, quem miſſæ oblatio ſibi conferre poteſt, tam ex opere operato, quam etiam operantis: nempe qui iuxta propriã ipſius laici & ſacerdotis offerentis diſpoſitionẽ reſpondet ſacrificio & orationib. eccleſię ad miſsã additis: & fructum ſatisfactionis conſtat eſſe finitum, minuſque ſibi contingere, ſi in plures diuidatur.

6 Parochus illis diebus, quibus ex iuſto epiſcopi imperio, & ex iuris aut cõſuetudinis præcepto tenetur offerre miſſam pro ſuis ouibus: [h] nõ poteſt miſſam ſic debitam offerre ſpecialiter pro alieno ſtipem contribuente [i] (vt capellanus ſatis ſtipendiis auctus non poteſt à patrono; vel alio nouam ſtipem accipere) niſi beneficium parochi eſſet ita tenue, vt illum congrue non alat, nec parochiani aliter per collectarum contributionem

bat Iul. PP. iij. in bul. ſociet. & peccat mortal. hic ſi exigat ſtipem in materia graui (non tamen tenetur reſtituere danti, ſed deberet dare ſuperiori) quia in ea religione hic modus acquirendi eſt ſerio prohibitus. Pet. Nau. lib. 3. reſt. c. 1. num. 183. 185. 194. [q] Mai. 4. d. 38. quæſt. 4. a. 2. 28. Ger. tract. de abſti. Carthuſ. Almai. in mor. cap. 3. Mart. de magiſtr. in mat. de temper. Bartol. Sibylla. de peregr. qq. decade. 1. ca. 5. quæſt. 2. Abb. ca. ſi vero. col. 2. de iureiur. Arch. cap. non ſolum. 32. quæſt. 8. Aſten. lib. 1. tit. 20. art. 8. Cou. 1. Var. cap. 2. num. 10. §. 4. fin Simanc. de cathol. inſt. cap. 18. num. 30. ſentit Sot. 7 iuſt. quæſt. 4. art. 1. col. 4. Victor. rel. de tẽper. num. 8. Ledeſ. 2. p. quæſt. 17. art. 6. du. 5. facit quod affert Mich à Med. lib. 4. de ſacr. ho. contin. cap. 27. quamuis quidã Pariſien. falſo putent votũ Carthu. eſſe iniquum. [r] Ex reg. ipſorum colligunt viri præcipui & ſapientes apud Carthag. vt ſecluſo ſcãdalo non obligentur ſub mor. abſtinere à carnib. nec eſt votum ſed mos ſtricte obſeruatus ſub graui pœna. [ſ] Caie. 2. 2. q. 77. ar. 5. §. quo ad 3. Nau. cap. 23. num. 78. Pinel. 2. p. l. 2. de reſcind. vend. cap. 2. Con. reg. pecc. 2. p. ca. 3. Bapt. de vſur. comm. 2. §. 5. & paſſim qui agunt de vẽdit. [t] Aliquãdo ſtatuto epiſcopi taxatur ſtipendium ne ſacerdos capiat, aut exigat pro miſſ. vltra argenteum. Sot. li. 9. q. 6. 1. ad 2. prælatus recte ſtatuit de ſtipendio iuſto, ſicut & cõſuetudo, quæ habet vim legis. Cord. lib. 1. q. 4. du. 4. & poſſet epiſcopus ſub excõm. taxare, ne quis pro vna miſſa det minus argenteo. at improbãda eſt prohibitio ne ſacerdoti liceat capere minus argẽteo. Cordub. Aut. 2. p. titu. 1. cap. 5. §. 25. Sot. ſup. & d. 25. q. 1. ar. 4. col. pe. Nau. cap. 23. num. 106. cum D. Tho. 2. 2. quæſt. 100. 3. ad 2. vbi recen. Nau. cap. 27. num. 129. quod ſignif. conc. Valent. ſeſ. 3. ca. 6. & 7. ad euitanda tamen incommoda licet ſtatuere, ne canonici exeãt ad funus, niſi detur certa eleemoſynę quantitas, Sylu. ſimon. §. 11. ver. 5. [u] Sup. lit. F. [x] Quidam Recentio. Thomiſt. & Bañes. in lect. (vt etiam refert Cordub. lib. 1. quæſt. 4. Petr. Nauar. lib. 2. reſtit. c. 2. num. 325.) Et permitti poſſet, pro neceſſaria ſimul parentum ſuſtentatione, quando aliter habere illam non valent. [y] Sic famulus poſſet occulta compenſatione capere, ſi dominus iuſtum ſtipendium non ſoluit, quantum meretur alius ſimili ſeruitio. Sot. lib. 5. quæſt. 3. 3. ad primum. Cord. caſ. 111. Nauar. ca. 17. cap. 108. 112. & paſſim Doctor. [z] Fatentur omnes etiam contrariæ opinion.

[a] quod tantum & bene ait Sot. lib. 9. quæſt. 3. art. 1. & 4. d. 13. q. 2. 1. col. 14. Honcal. opuſcul. de valore miſſ. art. 11. & 16. Tabien. reſtit. §. vlt. Cordub. lib. 1. q. 4. A facit caſ. 135. fatentur Cano. lib. 12. cap. 13. Pet. Sot. de euch. lect. 7. qui duo & multi Recentior. multo magis laxant habenas iſtius licentiæ quia Luc. 10. & 1. Corinth. 9. dignus eſt operarius cibo. q. male carpit Nauar. cap. 25. num 91. & 111. col. 6. [b] Sot. lib. 10. inſtit. q. 5. ar. 3. & Recent. Mantius Peña, Cano. quod probabile dicit Sandoual. de officio eccleſ. p. 5. c. 5. quamuis multi putant obligari. vt Ledeſm. 2. p. quæſt. 16. art. 4. Medin. C. de orat. q. 7. Cordub. lib. 1. q. 21. fin. Nauar. c. 25. num. 102. & de orat. not 21. nu. 11. ſumm. conſ. Card Hoſtiẽ. & ex Summiſt. Anton. 3. par. tit. 13. cap. 4. §. 1. Armil. orat. §. 1. Tabien. §. 1. Couarru. 3. Variar. ca. 23 nu 8. Aymo. cõſil. 199. num. 6. [c] In quo vera eſt ſententia Nauar. cap. 25. nu 92. 111. de orat. not. 20. nu. 48. Cordub. caſ 135. libro 1. quæſt. 3. conſ. 5. & quæſt. 4. dub. 2. & refert Medin. C. de orat. quæſt. 8. fol. 186. Ang. miſſ. §. 22. Armi §. 35. & citat Paludan. & Antonin idem fatentur Cano, & Petrus Soto. ſed diuerſa ratione. ſic limitandi ſunt qui negant licitum diuiti exigere ea pacto, aut capere ſtipem nempe integram ſuſtentationis; vltra conſuetam. ſolus enim pauper capit duas ſtipes in neceſſariam ſuſtentationem. [d] Citat. ſupra capitul. 19. §. 5. C. [e] Vt ex quibuſdam citatum eſt. c. 19. §. 1. [f] Fatentur Cano. libro duodecimo. capit. 13. ad decimum. Petrus Soto de euchariſtia, lectione ſeptima, propter rationes hic explicatas; quæ in praxi debent eſſe indubitatæ. [g] Quia eſt fere omnium ſententia, miſſam vnam non ita prodeſſe ſingulis ex multis, ſicut ſi pro vno ſpecialiter. [h] c. licet canon. cap. commiſſa. de electio. in ſexto Tridentin. ſeſſio. 23. ref. capitul. quarto. Nauar. cap. 25. numero 88. 134. Soto diſtinctio. decimatertia. quæſtio. prima, articulo decimo. Ledeſm. prima parte, quæſtion. vigeſimotertio, articulo decimo. [i] Syluest. miſſ. prima, §. decimo. Petr. Sot. lect. ſexta, id fatentur & plane Sot. d. decimatertia, quæſtio. ſecunda, articulo primo, colum. 15. lib. nono, iuſtit. quæſtio. tertia, artic. primo, cum Scot. Paludan. Anton. Adrian. Nauar. de orat. not. 20. num. 48. nec id negat Sot. lib. nono, quæſtio. ſecunda, art. ſecundo, vt qui in eccleſia vel monaſterio habet onus miſſarum ex capellania nõ poteſt pro miſſa ſic debita accipere aliam ſtipem.

prouideant congruę paſtoris ſuſtentationi. [k] Poteſt etiam parochus diues capere à ſuis, quando parochiani ſcientes parochũ obligatum fere quotidie celebrare pro parochia pingui, ita legata miſſarum faciunt vt tacite velint miſſas a parocho dici: [l] hi enim de ſuo iure decedentes, contenti ſunt fructu, quẽ parochus iuxta ſecundam intentionem ſibi applicat: cum tamen iuxta primam offerat pro parochia. Si in capella aut anniuerſario ſit magnus miſſarũ & officiorũ numerus pro tenui ſtipendio, epiſcopus (qui in alijs commutare communiter non poteſt vltimam defuncti voluntatem [m]) poteſt & deberet ad minorem numerum reuocare, [n] conſtituta congruente ſtipe: ita vt ex multis pitãtiis efficiatur una uictui diurno ſufficiens. Vt anniuerſaria cõmuniter, eget epiſcopus ſynodi conſilio, [o] iuxta concil. Trid. Salmanticæ approbante ſynodo facta eſt conſtitutio, qua facultas hęc committitur epiſcopo, cum conſilio capituli. ſed ut onera dicẽdi miſſas in beneficio (qualis eſt capellania collatiua) temperet epiſcopus, non eget ſynodi congregatę conſenſu. [p] ubi opus eſſet ſynodi conſilio, & tamen urget caſus neceſſitatis, ſatis uidetur conſilium capituli.

7 Quædam regularium monaſteria ob paupertatem dicuntur habere priuilegium Papæ (hic enim poteſt ſtipem miſſæ aut parochi ex cauſa ampliare) ut pro una miſſa à pluribus tenuem ſtipẽ contribuentibus capere poſſint, quantum ſatis eſt diurnæ ſuſtentationi unius: Generalis paſtor ordinis cum Capitulo generali, poteſt prudenter facere eam numeri reductionem miſſarum: [q] ſicut de epiſcopo dictum eſt. Quod ſi ad finem anni ſuperſint multarum miſſarum ſtipendia, quibus monaſterium ſatisfacere non potuit, ſolent ui aiunt, reputari pro dictis: obtinetque ſtipendiũ uim eleemoſynæ, Papa uoluntatem contribuentum commutante rationabiliter: & tamen hi regulares pro illis offerunt miſſas generali intentione, quantum ad impetrationem donorum: quæ non minuitur eo, quòd pro pluribus offeratur. [r] Satisfactionis uero tẽporalis defraudatio compenſatur, eo quòd eis ſit communicatio bonorum eius monaſterii & religionis, qualis ſit con fratribus & benefactoribus: & per commemorationem in aliis miſſis & ſuffragiis: & poſſet compenſare Papa per indulgentias. [ſ] Expediret uero id expreſſa intentione ita compenſari per Generalem religionis, aut per Capitulnm generale, præſertim cum Papæ uoluntatem commutantis autoritate. [t] Hæc ratio ceſſat in ſæculari ſacerdote, cui non licet plures ſtipes congruas pro una miſſa capere, ut dictum eſt.

8 Si parochus aut uicarius epiſcopi ex ſtatuto uel conſuetudine recipit curam diſtribuendi omnes miſſas (quod ualde expedit, ob periculum differendi illarum oblationem [u]) poteſt de pitantiis deſignatis, præſertim ſi pinguiores ſolito ſint, partim aliquid ex conſuetudine ſibi retinere in ſtipendium utilis officii. [x] ut uero capiat multum, non eſt ullus iuſtus titulus, quia nec clerici ab eo deſignati donant ſponte parocho: nec eſt præſumpta uoluntas dantis ſtipem pinguem, ut fraudetur maiori fructu, quem ex miſſa haberet pro quantitate eleemoſynæ, [y] quæ ut maior deuotio, ita maior contributio eſt melior diſpoſitio, ut fructus ſacrificii detur uberior ex operato. Capellanus cui reſpondet pingue ſtipendium pro paucis miſſis, ſi impeditus ſit aut minus aptus celebrare, ſatisfacit ſi per alium miſſæ fiant, data conſueta ſtipe: reliquum ſibi retinet titulo beneficii, quod Domino fructificat: dummodo occurrat periculo, ne clericus aut regularis uidens tenues eſſe pitantias, una miſſa multis commendatis ſatisfaciat. [z]

CAP. XXIII.

Obligatio miniſtri vt aliquoties celebret: & ſe præparet: ſeruetque onera impoſita, & regulas miſſalis.

DVm celebratur hoc myſterium, debet ſacerdos & qui interſunt, habere memorem huius beneficii animum ex gratitudine, & excitare fidem & nudam memoriam mortis Chriſti, & cruenti ſacrificii: cuius miſſa eſt memoriale ob oculos circunſtantium poſitum. Diſpoſitio in celebrante, eadem eſt quæ ad communionem dignam præcipitur. [a] Vt cum recta fide, ſed non ſola: cum metu & reuerentia: & qui habet conſcientiam peccati mortal. non ſatis eſſet accedere contritum ſed præmiſſa confeſſione. at ſi urgente neceſſitate ſic contritus celebrauit abſque confeſſione quia defuit copia confeſſarii, tenetur ſtatim dum commode poteſt, confite-

k Soto & communis. [k] Iuxta concil. Trident. ſeſſ. 24. ref. c. 13. DD. in c. extirpandæ, de præbend. [l] Hoc tantum ait Sot. lib. 9. iuſt. q. 2. ar. 2. & recen. [m] Quia commutatio vltimæ voluntatis reſeruatur Papę cle. quia contingit de relig. dom. Trid. ſeſſ. 22. ref. c. 6. Doct. in c. ſignificauit. de præben. Præpoſ. c. verum. col. 4. de cond. appoſ. Corne. l. ſi teſtamentum col. 4. C. de teſtamẽt. Andr. Sicol. conſ. 13. num. 2. vol. 1. Coua. infr. Sylueſt. verb. Papa §. 14. Dueñ. regul. 43. Sarmient. 1. Select. ca. 8. 9. de reddit. 4. p. c. 3. & in defenſio 1. p. num. 70. [n] Tridens. ſeſſ. 2 c. ref. c. 4. ſed monet vt habeatur ratio de pia voluntate teſtantium: vt etiam ait ſeſſ. 24. ref. c. 3. ſeſſ. 21. ref. ca. 7. [o] Vt ſi in vna eccleſia, aut oppido mandatæ ſint à teſtatoribus plures miſſæ: ſed ob miniſtrorum paucitatẽ non poſſunt quotannis impleri anniuerſaria, etiam data pingui ſtipe, poſſet epiſcopus reducere ad pauciores, cum commemoratione ſingulorum teſtatorum: vt ait Triden. ſeſſ. 25. c. 4. ſi. & multo magis poteſt, ſi ſtipes ſint tenues. [p] Ita Recentio. conſulti & D. Vera. Nauar. c. 25. nu. 138. fact. c. 17. nu. 257. ſin de orat. not. 3. nu. 72. cum Felin. c. cum acceſſerint de cõſt. col. 8. num. 19. Panorm. num. 5. ſi. Rebuſ. 3. p. ſignaturæ. nom. 46. pag. 171. Couar. c. tua nos. nu. 7. de teſta. Palac. c. per veſtras. de donation. § 47. nu. 10. cum Imol. Breche. Aphoriſ. 143. & quidam horum dicunt, quod & circa anniuerſaria poſſet abſque ſynodo epiſcopus iure communi commutare & moderari numerũ miſſarũ. quia eſt caſus neceſſitatis. [q] Nauar. Vera. [q] Eugen. IIII. congregationi S. Iuſtinæ. habetur in compend. B. Bened. Hiſpan. numero 1. & B. Bernard. verb. commutatio. §. 3. Trident. ſeſſ. 25. ref. capit. 4. at generalis Vicarius epiſcopi aut viſitator id non poteſt. declarat concil. Toletan. anno. 1583. action. 2. capit. 10. quia Trident. ſoli epiſcopo vel generali regulari id committit. Item Abbas ſeu Rector monaſterii poteſt (ſecloſo ſcandalo) commutare. Leo. X. Minim. & Sixt. IIII. in compend. Mendic. ver. commutatio. §. 2. comp. Bern. §. 4. [ſ] Sup. c. 17. §. 5. ex Hiero. c. non mediocriter. de conſ. d. 1. [t] Sylu. miſſ. 2. §. 10. Cor. li. 1. q. 4. & praxis apud doctos & regulares, & probatos illorum prælatos. ſic dũ parochus pinguioris bñficii celebrat miſſam, pro copioſo populo, licet nõ recipiant tã copioſam ſatisfactionẽ ex miſſa, cõpenſatur dignorum parochi exẽplo, ſermonibus & eleemoſynis. [u] Cord. ſup. Syl. ver. Papa. §. 12. 13. & cit. ſupr. M. comp. B. Bened. & cõp. B. Bern. ver. cõmuta. Nicol. nuntius. Apoſto. Sixt. IIII. ann. 1473. cõceſ. Bened. Valliſo. vt legata perpetuis capellanis relicta, retineãt ſibi, ſine tali onere: & cõmunicẽt legãtibus participationẽ bonorũ monaſterii, in illius comp. nu. 64. idem Alexand VI. anno 1493. monaſt. Montis Serrati. dummodo qualibet hebdomada fiat cõmemoratio pro defunctis, & ſingulis menſibus anniuerſarium ſolenne: & quotidianæ miſſæ pro benefactoribus. & participes bonorum ordinis faciant. Iul. II. anno 1504 declarat ſatisfacere, ſi dicẽdo alias miſſas intercedant pro benefactoribus iuxta conſuetudinem cõgregationis. [x] Quia ſi ſacerdos nimis tardet dicere miſſas poſt acceptas ſtipes, peccat mor. quia defraudat fructũ generalẽ eccleſiæ, & Dei honorẽ: cõtra iuſtã voluntatis dãtis ſtipẽ. Syl. miſſ. 2. §. 10. Ang. §. 51. [z] Soto li. 9. iuſt. q. 3. ar. 1. Nau. c. 25. nu. 91. & facit in ſimili de pœnit. ca. 23. nu. 97. idẽ Recent. Mai. d. 45. q. 3. Cor. lib. 1. q. 4. dub. 1. [y] Cor. Nau. Man. ẽ. c. 20. [z] Iuxta dictum §. quarto. A.

CAP. XXIII.

[a] DE hac [a] obligatione. S. lib. de

ri id peccatum:[b] vt ſolutio debiti aut voti ſi non impleatur ſuo tempore, obligat ſtatim dum poteſt lege iuſtitiæ cuiuſdam.

2 De ſacerdotibus an per longũ vitæ tempus abſtinere liceat à celebranda miſſa:[c] non conſtat. frequẽtius & arctius tenetur parochus offerre pro ſuis ſacrificia.[d] Non oportet ut ſimplex ſacerdos celebret in triplici paſcha, ſed ſatis eſt ut ter in anno aliis diebus officium exerceat:[e] nec oportet ut in parochia communicet, qui tempore paſchæ celebrãt alibi: cõſuetudo enim interpretatur ius communicandi in parochia tempore paſchæ, circa illos tantum, qui de manu aliena cõmunicant. Quidam[f] probabiliter opinãtur quod ſecluſo ſcandalo & contemptu, non peccat mortal. ſimplex ſacerdos qui ceſſante etiã impedimento nunquam celebrat, ſi tempore præcepti cõmunicet. quaſi de tali celebratione nõ ſatis probetur præceptum diuinum vel humanum imponi huic, ſed eccleſiæ in communi: quale eſt præceptum de ordine & eius miniſtris, ac de matrimonio. ſic in ſtatu legis naturæ erat in communi tantum præceptum ſacrificii ex Dei inſtinctu, ſed ſine determinatione rerum & rituum: & in lege veteri fuit in cõmuni præceptum cum determinatione horum. nam ſi præceptum eſſet diuinum de celebrando impoſitum cuique ſacerdoti, non tam facile in pœnam priuaretur aliquis celebratione in perpetuũ, vt ſit per cenſuram vel irregularitatem: nec excuſaretur, qui humiliter à celebratione ceſſat ob fragilem conſuetudinem peccandi: vt in ſimili non excuſat id impedimentũ quod pendet ex propria uoluntate. nec Doc. eam obligationem ſub mort. declarant imponi communiter ſacerdotibus, ſed parocho: nec ob hãc omiſſionem punit eccleſia illos. At probabilius videtur peccare mort. nec eſſe abſoluẽdos eos, qui apud ſe ſtatuũt nunquam integro anno celebrare: quod nobiliores authores[g] cum congrua ratione aſſerũt. ne in vacuum Dei gratiam receperint.

3 Tenetur celebrans habere intentionẽ formalem aut virtualem conſecrandi abſolutam, & quæ nõ pendeat ab intentione alterius,[h] (dum enim multi baptizãt vnum, non valet baptiſmus, ſi uterq; ſub conditione ab alterius intentione penderet) vt dum multi qui ſacris initiantur proferunt conſecratoria verba cum epiſcopo ordinante, nõ recitant ea materialiter, vt inſtruantur.[k] certe intentio epiſcopi non debet pendere ab aliis: quare ſi ante omnes prolationem perfecit, ſolus conſecrat:[l] ſi quis ſacerdotum cum intentione independente ante epiſcopum finiret prolationem, ille ſolus conſecraret.[m] ſed expedit ne anteuertat epiſcopũ quem decet, cum ſit principalis celebrans, tres partes ſacrificii perficere, conſecrationem vtriuſq; ſpeciei, oblationem & conſumptionem. Non tamen inconuenit, ſi caſu contingat, vt in eo uno multorum conſecrantium ſacrificio, vnus forte ſpeciem panis alter ſpeciem vini conſecret: aut quod hi ſacerdotes cum epiſcopo celebrantes non ſumant vtramque, ſed alteram.[n]

4 Qui celebrat, & vtramque ſpeciem conſecrare tenetur,[o] & non vnam tantum, ſed utramque ſumere[p] exceptis paucis caſibus: Chriſto ita inſtituente Luc. 22. hoc facite:[q] nempe ut ego feci, & ſumpſi: & de his Ioan.6. niſi manduc. & biber.[r] (qui locus & de laicis intelligitur: ſed non ut teneantur ad utramque ſpeciem[ſ]) obligatur

de euch à c.45.& 54. & de recta fide Trid.ſeſſ.13.can.11. de contritione. ſeſſ.14.c.4. de confeſſione.ſeſſ.13.c.7.can.11.[b] Trid.ſeſſ. 13.c.7.Nauar.c.2.nu.10.ſup.h.1.de pœnit.c.4.§.6.[c] Saltẽ ſub veniali obligatione.de quo inf.G.[d] Cit.c.22.§.6. H.de paſtore ſeu parocho exponunt id Matt.25.de talento otioſo.ibi Hierony.Euthym. Chryſo. homil.79.Orig. tract. 33.Matth.Gregor. hom.6. in euangel. Ambro.in Luc.19. & ſerm.80. Nauar. capit.25.num.134. Sot. lib.9 quæſt.3. 5.[e] Sot. diſtinc.13. quæſt 2. artic.10.[f] Caiet.3.par.82.art. 10. quem ſequitur Peña. & quidã Recent. Victor.§ 94. propendet Gabrie. lect.87.fin. Silueſt. miſſ.1.§ 7. & Roſel. propendet Sot. ſup. Ledeſ.1.par.q. 23.art 10 Pet.Sot. tit. de euchar. lect. 7. & 1.par. paſtor. lect.9. tenet Anto. 3.par. tit.13.cap.6. §.12 ſpeculum conſcientiæ tract.13.c. 13.§.10.Palac.diſt. 53.q.2. Panor.c.ut laici. de celebratio. miſſ. ex antiq. non explicant eſſe mor. ſed in generali dicunt peccare. Bonauen. diſtin.12. in 2.par. art.2. quæſt. 2.fin. Alexan.4.par. quæſt.51.memb.2. fauet Soto diſt.13. inf.[g] Innuit Diuus Thom.q.82.10. citans Ambro. dicit, grauius eſt abſtinere, quam corde immundo (ideſt, cum venialibus) celebrare, & clarius. diſtin. 13.q.2.a.1. Dur.q. 2. Richar.art.2 q.1. Palud. quæſt.2.art. 2.Maior Sot.diſtin. 13.quæſt.1.art.10. quamuis dubie, & non audens damnare peccat.mort. & lib.9. inſt. quæſt.3. artic.1. Nauar cap.25.num.88.134. Cathar. lib.5. contra Caiet. Ang.miſſ §.44. Allen.lib.4.tit.14.art.1. ſum.confeſ. lib.3. tit.24. q.123. Card.in cap dolentes.de celebr.miſſ. vbi reprehenduntur ſacerdotes, qui ter vel quater in anno non celebrant. Archid.cap. ſufficit.de conſecr.diſt.1.vbi D.Vera.Huncal. opuſc.3.tract.7.tit. 47 quare Cano.& Ledeſ.ſup.art.10.fin.aiunt bene facit confeſſarius non abſoluens eum, qui rariſſime celebrat, contra ſententiam tantorum Doctor.& D.Tho. probat ex 2.Corin.6.ne in uacuum gratiam recipiatis.& Matt 25.Luc.19. qui abſcondit otioſe talentum. 2.Timot.3. noli negligere gratiam. cap.ecce 95.diſt Triden. ſeſſ.22. c.2. ex Luc.22. hoc facite, colligit præceptum ſacerdotibus, vt offerant. & ſeſſ.23. ref.c.14. curet epiſcopus, vt omnes ſacerdotes ſaltem in dominicis celebrent, aut frequentius ſi curam habeant animarum. nec oportet in omni re & præcepto æqualem certitudinem reperire.[h] D.Tho.q.82.2.ſup.de ſacram.cap.22.de euchar. cap.18.§.2. quia ex præcepto Chriſti miniſter debet eſſe vnus formaliter. ſup.c.18.§.2. qui agit uice unius Chriſti. ſic Innoc. lib.3.cap.19. refert quod Papa olim celebrante conſecrabat cum eo presbyter Card.[i] De ſacram.c.9.§.3. de baptiſ.c.9.§.5.& cap.30. D.Thom.3.par.q.67.6. quia finita forma verborum cum recta intentione, non poteſt miniſter effectum ſacramenti ſuſpendere. At quiſque iſtorum licet ſit cauſa de ſe ſufficiens, eſt tamen de facto cauſa partialiter concurrens. de ſacram. cap.27. quando concurrit cum intentione independente.[k] Vt falſo putant Duran.diſt.13.q.3 num.15.fig. Richar.art.2.q.1.tenet Caiet. q.82. 2.Ang.euchar.2.§.3.[l] Soto.diſt.13.q.1.2. Ledeſ.q.23.a.tandem Duran.q.3.nu.15. & omnes Recen.& cit.de euchar. c.18. §.2.L. quo caſu alii poſt epiſcopum finientes verba, non conſecrãt, quia deeſt materia. nec per hoc iterant ſacrilege conſecrationem, ſed ſeruant morem eccleſiæ.[m] Sot. Ledeſ. Duran. quidam Recent.[n] Cit.L.q.2 omnes ſunt formaliter unus miniſter. vt quando deficiente in miſſa ſacerdote alter eodem aut ſequenti die perficit miſſam, fit una miſſa ab his tanquã ab uno miniſtro. infra.c.30.36.[o] Cit. ſup.G.D.Thom.q. 82.4.Sot.diſtin.13. q.1.4. Ledeſ. q.23. cap.relatum. c.comperimus.de conſec. diſt.2. Triden. ſeſſ. 22.c.1.can.2. ſignificant eſſe de iure diuino, & ref.capit. 14. at Alber. lib.de corp. Chriſti. dicit eſſe præceptum eccleſiaſticum atque adeo diſpenſabile à Papa Alex.4. par. q.52.a.vid.citatos. F.[p] Ex iiſdem cit.& 1.Corin.10. nonne qui edunt hoſtias participes ſunt altaris? ſic olim ſacerdotes ſumebant de ſacrificio, & de libamine vini, Leui.23. Ezechie.44. quod not. Chryſoſt. homil.18. in 2.Corin. Leo. ſerm.4. Quadrageſ.& plane Trident.ſeſſ.22. cap.1. Chriſtus ſub utraque ſpecie obtulit, & Apoſt. tradidit, & eorum in ſacerdotio ſucceſſoribus, vt offerrent præcepit dicens. hoc facite: & bibite ex hoc omnes.[q] Ex Luc.22. colligit Triden.ſeſſ.22.c.1. de quo loco Luc.fecit integrum lib. Ioan. Porteſius. Ianſen.Concord. c.131. Huſi.iuſtit.c.41.53. Taper.art.17. Sot. diſt.24. q 1.4. Caniſ. tit. de euchar.cap.7.ex Chryſoſt.homil.83. Matt. & 24.in 1.Corin. Dionyſ.c.3.ecle.hier. Martial.epiſt.ad Burdegal.c.3. Clem.lib.5. conſtit. Apoſt.c.20. Bellarm.lib.4.de euchar.c.16 & 20.ad fin.[r] Sup.lib.de euchar.c.8.§.1. E.c.44 §.9. D. & id Ioan.6. niſi manduc.& bib. de utraque ſpecie eſt præceptum in communi poſitum eccleſiæ. ſed diuerſo modo ſeruandum: nam celebrans tenetur bibere ſanguinem per modum potus. Triden.ſeſſ.21.c.2. Conſtant. ſeſſ.13. quo modo non bibitur ſub ſpecie panis dicit Innoc. lib. 4.c.21. ſic 1.Corin.11. quotieſc. manducabitis panem hunc & cal. bib.& inf. probet ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de cal. bib. quod de ſacerdotibus intelligitur copulatiuè. At de laicis intelligitur disiunctiue ſumpto ly, &, pro vel. vt ait Tolet.in Ioan. 6.not.26. quia Paul.ſubdit quicunque manducauerit carnem, vel biberit ſanguinem, vide Bellarm.lib.1.de euchar.cap.7.lib.4.cap. 25.vid.Claud.repet 6.cap.7. At repet.16.cap.2. ait, tunc morem fuiſſe, vt Gentibus & Græcis Paulus illorum Apoſtolus miniſtraret

ſacerdos tum vt ſacramenta fiant integra: [t] tũ ut ex præcepto diuino ſacrificium ſit omnino integrum, & expreſſius exprimat ſacrificium cruentum, in quo totus Chriſti ſanguis in ara crucis fuit à corpore mortuo ſeparatus: qua ratione ad integritatem miſſæ debet vtraque ſpecies ſuper altare adeſſe: [u] & deinde in pectore ſacerdotis conſumentis, quaſi in viua ara & templo Dei: bibit enim ſacerdos ſanguinem nomine totius eccleſiæ. [x] ſic Chriſtus in cœna vtramque conſecrauit, & ſumpſit: [y] ac vtranque miniſtrauit Apoſtolis: quos tunc ſacerdotali, epiſcopalique charactere initiauit. In feria ſexta Paraſceue ſacerdos ſub altera communicat: quod officium præſanctificatorum, cum careat conſecratione, & vtraque ſpecie, non eſt perfectè ſacrificium. [z] dum vero ſub altera ſpecie apparet permanens miraculum, vt caro pueri, aut rubeus ſanguis, cenſetur autor miraculi Chriſtus eo facto diſpenſare in ſuo præcepto de ſumenda vtraque. [a] Papa in eo præcepto diuino diſpenſare non poteſt, niſi ex graui & publica cauſa: [b] vt diſpenſat autoritate Chriſti in graui voto aut iuramento.

5 Qui habent beneficia vel capellanias cum onere miſſarum, tenentur de iuſtitia ſatisfacere huic obligationi. 1. in numero: deinde in loco, aut tempore, vt ſi ex pacto conuenit celebrare in eremitorio longe diſtante, ſeu in tali capella: [c] & ad miſſam auroræ aut prope meridiem. Tandẽ in qualitate officii: vt quod fiat miſſa uotiua de Spiritu ſancto, de paſſione Chriſti, vel de requiem: & vt dicatur trentannarium cõtinuè, aut de 9. feſtis B. Virginis. Capellanus ita tenetur ſeruitare onera bene conſtituta à fundatore, [d] vt tamen cõmuniter ſeruet ordinem præſcriptum in præcipuis regulis miſſalis Romani Pii V. [e] ad quod fere omnes eccleſiæ ſeculares & regulares tenentur: præter paucas exceptas. [f] turpe vero ſeu indecens eſſet, ſi quis paſſim ex propria deuotione dicat miſſam votiuam diebus feſtis etiam ſolẽnibus, & non propriam eius diei ad excitandam deuotionem feſti & ſancti: [g] quamuis præceptum eccleſiæ non obligat ad miſſam dicendam vel audiendam proprii diei feſti. [h]

6 Ex cauſa quocunque die poſſent dici miſſæ priuatæ uotiuæ, quando nõ celebratur officium duplex [i] (id tamen ne fiat paſſim ſine rationabili cauſa) ut ſi quis data pitantia petat miſſas fieri de requiẽ ita ſunt dicendæ. quia ſpeciale officium eſt vtilius, & oratio magis directa & immediate mouet de ſe magis ad impetrandũ a Deo: [k] in feſto tamen duplici rectius ſacerdos pro eo defuncto celebrat de proprio feſto, [l] vt ſe conformet miſſali, [m] & communi vſui, ſatisfacitque intentioni debitæ: quia ex operato non minus ſatisfactionis applicat defuncto, ſuppleturque directa vis impetrationis, ex deuotione feſti & ſancti.

7 Si inſtitutor capellæ iubeat omni feria ſecunda vel ſabbato cantari quandam miſſam votiuam, præter principalem & maiorem miſſam illius eccleſiæ, conſeruanda eſt illius intentio, [n] aut conſuetudo: [o] quia voluntati teſtatoris ſatisfaciendum eſt, [p] quoad licitè fieri poteſt. & mos in eccleſiis collegiatis, & quarundam religionum, vt præter miſſam principalem cantetur miſſa defunctorum, moderatur generalem regulam miſſalis Romani. Retinendus vero eſt in celebratione miſſæ ritus cuiuſque eccleſiæ, qui aut à ſede Apoſtolica, aut conſuetudine approbatus ſit: vt ſeruandus eſt modus & ordo recitandi horas, ſecundum vſum.

ret vtramque ſpeciem, ſed Petrus Iudæis (apud quos non licebat ſumere libamina, niſi ſacerdotibus) ſolam ſpeciem panis. laicus tamen ſub ſpecie panis ſumit ſanguinem concomitanter latentem, dicit Triden. & Conſtan. quia ſumit totum & integrum Chriſtũ. Caiet. q. 80. art. 12. Taper. ar. 15. nec minoris virtutis eſt ſanguis, anima vel Deitas, licet non adſit ibi ex vi ſacramenti. [t] Sic confeſſarius tenetur iniungere pœnitentiam in re graui, vt fiat integrum ſacramẽtum cum tribus partib. [u] D. Tho. 3. p. q. 83. ar. 6. ad 4. & infra c. 36. 40. [x] D. Thom. 3. p. q. 80. 12. ad 3. [y] Colligitur ex Triden. ſeſſ. 22. cap. 1. D. Tho. q. 82. 1. ſic nunc epiſcopus qui conſecrat & qui cõſecratur, bibunt de eodem calicem: & interdum dũ presbyter Card miniſtrat Papæ celebrãti Innoc. lib. 3. c. 19. [z] Sup. c. 9 § 2. & 6. Balſã. in ſext. ſynod. can 32. Laodi. c. 49. de quo Cano. libro quinto, loc. capitu. ſexto, ad 6. falſo citat can. 62. & male reprobat omnes canon. ſynod. 6. [a] Caieta. cum D. Tho. q. 82. 4 ad 3. ibid. q. 78. 8. & D. Thom. late. d. 10. ar. 4 Palud. quæſt. 4 fin. Richar. Durand. Carthuſ. quæſt. 4. Soto. d. 13. q. 1. 4. Ledeſ. quæſt. 23. quarto. Gabriel. lect. 21. Victor. §. 61. Aegid. Theor. 23. Viguer. capit. 16. §. tertio, verſ. quinto, Anto. 3. p. tit. 13. cap. 6. § 14 Alexan. 4. p. q. 53. mem. 4. artic. 3. modeſte ait ita videtur inſipientiæ meæ, nihil aſſerendo, ſed opinando: ſalua meliori ſentẽtia quamuis Alb. apud Anto. putet eſſe præceptum, conſecrare iterum, vt ſumatur vtraque ſpecies. [b] Sup. li. de euchar. cap. 13. [c] [d] Sup. cap. 21. §. tertio. Q. Nauar. ca. 25. num. 134. Sylueſt. miſſ. primo, §. 10. fin. [e] Pius V in procem. miſſal. ne in eccleſiis, vel capellis aliter cantetur, aut recitetur, quam iuxta huius miſſalis formulam: niſi ſit conſuetudo ſupra 200. annor. & id diſtricte præcipit in virtute obedientiæ prælatis: & vt presbyteri ſic miſſas dicere teneantur. ſed non impedit quin ex cauſa liceat uotiuam dicere, etiam in duplici; & pręcipue vetat ne presbyter vel canonicus aut capellanus compellatur ab epiſcopo aliter celebrare. [f] Quas Pius V excipit in bulla quæ habetur in pręfat. miſſalis. [g] Sot. d. 13. quæſt. ſecunda, articulo primo, colum. penult. Sylu. miſſ. primo, §. quarto, miſſ. ſecundo, §. 4. Nauar. hiſp. cap. 21. num ſeptimo, & in compen. fol. 113. cum Ant. inf. permittit tamen Pius V in rubric. de miſſ. vot. fin. votiuas priuatas dici quocunque die quando officium non eſt duplex. id vero paſſim non fieri niſi rationabili de cauſa, nec vero regula miſſalis aut breuiarij tam ſtricte obligat vt ſemper ſeruetur. Naua. de orat. not. 19. num. 217. & Miſcel. 61. [h] Sylueſt. miſſ. primo, §. quarto, miſſ. ſecundo, §. quarto, cum Roſel. Archid. Nauar. inf.

Soto. d. 13. quæſt. ſecunda, primo. F. Medin. libro primo, cap. 11. Roſel. miſſ. § 14. Tabien. §. 49. Caietan. feſt. Tolet. Cano & Recen. Anton. ſecunda, parte tit. nono, capit. 10. § primo, quamuis obligare miſſam propriam eiuſdem feſti dicunt Aſten. libro quarto, tit. 16. Angel. miſſ. §. 33. feriæ. §. 43. Monal. F. Ale. in ſumm. lib. 2. tit. ſecundo. Roder. addit tamẽ Aſten. lib. 4. tit. 16. quæſt. prima, cum gloſſ. cap. quidam, de celeb. miſſ. non peccare ſi ex reuerentia audiat miſſam, quę non ſit feſti. Nauar. Hiſp. capit. 21. num. 7. & compen. fol. 115. & conſil 6. lib. 3. tit. 41. de celeb. miſſ. num. 7. quia cõſuetudo derogat cap. & hoc attendendum. [i] Pius V in miſſal. [k] D. Thom. 4. d. 45. q. 2. 3. 1. ad 3. add. quæſt. 71 nono, ad quintũ. Palud. d. 45. Ang. miſſ. §. 34. Sylu. miſſ primo, §. quarto. Arm. §. 32. Tabien. §. 52. Maiolus de irregul. libro tertio, capitulo uigeſimoquarto, fin. Nauar. capitu. 25. num 134. & ex profeſſo conſil. ſexto, libro tertio, tit. 41. de celebrat. miſſa. cum Panor. conſil. 99. volu. ſecundo, [l] Sot. d. 13. quæſt. ſecunda, ar. primo, colum. penult. cap. quidam. de celebra. miſſ. Recentio. [m] Quia inſtitutio contra ordinarium miſſalis eſt inutilis, vt probant Hoſtiẽ. Anchar. Immol. in cap. ſignificauit de prębend. Abb. nu. tertio. Deci. nume. 5. Roman. conſil. 339. Armi. miſſ. §. 32. Tabien. §. 12. 44. quare pro miſſa longa de paſſione ſatis implet ſi celebret de feſto etiam ſemidupl. aut infra octauam. Naua. d. conſil. ſexto, numero octano. [n] Syl. miſſ. primo, §. quarto. Ang. §. 33. 45. facit Arm. §. 32. Maiol. de irregul. libro tertio, capit. 24. fin. Nauar. cap. 25. num. 134. & dict. conſil. ſexto, numero ſexto, de oratio. not. quinto, numero tertio, colligitur ex capit. cum creatura. de celeb. miſſ. vt in collegiatis eccleſ. pręter miſſam diei celebretur alia defunctorum. quem modum ſeruant adhuc Carthuſien. fauet Pius V. in rubric. miſſal. quando officium ſit de feria poteſt miſſa principalis eſſe votiua, vel de defunctis. Si vero fiat officium duplex vel ſemiduplex, non fiat miſſa principalis, niſi de die. Vbi non vetat quin minus principalis, ut in capella, fiat pro defunctis etiam in duplici. idem concil. Compoſtel. anni. 67. act. 3. cap. 38. imo cum licentia epiſcopi interdum ſit miſſa principalis votiua de conceptione, aut de alio feſto B. Virginis. Nec obſtat cap. hoc & attendendum. de conſecrat. d. 1. quia conſuetudine derogatum eſt: vt dicit Nauar. dict. conſ. 6. num. 7. [o] Nauar. ſup. per cap. eccleſiarum. 11. d. de qua conſuetudine. Couarr. 1. Variar. cap. 10. num. 3. Caſſane. Catal. glorię. p. 12. conſid. 13. [p] l. 1. ff. de ſacroſanct. eccleſ. cap. ultima uoluntas. 13. quæſt. 2. fauet Triden. ſeſſion. 22. refor. cap. 6. Couar. cap. cum eſſes.

Breuiarij recepti in vnaquaque eccleſia.[q]

8 Epiſcopus aut parochus nõ debet facile peregrinos & ignotos alterius diœceſis ſacerdotes admittere ad celebrãdum: ſine dimiſſorijs patentibus proprijs epiſcopi.[r] In quo quidam epiſcopi ſolent rigide prohibere, ne parochus admittat ſine eiuſdem epiſcopi licentia. cum ſatis ſit licentia proprij epiſcopi habita, aut debita:[ſ] vel etiam præſumpta: vt ſi non multo ante dederat reuerendas, quibus initiatus eſt,[t] aut licentiam peregrinandi, vel ſtudendi in academia. Poteſtque admitti in parochia, aut monaſterio peregrinus, vt celebret etiam publice, quando notus eſt:[u] aut bonis coniecturis creditur non eſſe impeditus: quia peregrinus nullo iure ſuſpenſus eſt etiã quo ad alios,[x] vt quidam falſo putant.[y]

CAP. XXIIII.

Ritus pios in miſſa eſſe obſeruandos. 1. de tempore: quibus anni diebus liceat? eſſe frequentandam. Qua diei hora, & poſt matutinas.

Eccleſia inſtituit pios ritus in cæremonijs miſſæ, de quibus cap. 35. & circa locum. cap. 27. ſed nunc explicandum eſt de tempore, vt de die & hora celebrandi miſſam. potiori iure ſacerdotes, quam pij laici in communione,[a] debent frequentes eſſe in celebratione miſſarum,[b] quę non tantum celebranti vtiles ſunt, ſed toti eccleſiæ fidelium viuorum ac defunctorum.[c] Qui vitat communiter mortalia, conſulendus eſt, vt poſt confeſſionem celebret, quamuis experiatur ex fragilitate ſe cadere in multa venialia,[d] & aliquando in quædam mortalia, ſine proxima occaſione reincidendi, nam ſola dilatio temporis non reddit dignum,[e] & 1. in dubio non decet priuare eccleſiam iure, quod habet ad ingentem fructum ſacrificij ex miniſtro ſuo publico non indigno. Sacerdos legitime non impeditus, celebrare prætermittẽs, priuat vt ait Beda[f] quantum in ſe eſt B. Trinitatem laude & gloria, Angelos lætitia, peccatores venia, iuſtos ſubſidio & gratia, in purgatorio exiſtẽtes ſubſidio & refrigerio, eccleſiam ſpeciali Chriſti beneficio, & ſeipſum medicinæ remedio. Expedit quoſdam ſic incidentes vt diligentius ſe præparẽt, abſtinere ſemel aut bis in menſe à Chriſti hoſpitio,[g] exemplo Centurionis: qui tamen cum eſſet Gentilis & ſine baptiſmo refert vitioſum,[h] qui adhuc imperatori huius ſæculi ſeruit: & tamen dum ſe dixit indignum, dignum ſe præſtitit, vt ait B. Auguſt.[i] in cuius non ſolum domum ſed animũ Chriſtus intraret. & quamuis per Dei gratiam omnia quæ præcepta ſunt, fecerimus, debemus humiliter reputare nos menſa Chriſti indignos.[k] Item abſtineat ad tempus,[l] qui experitur ex nimia frequẽtatione & familiaritate minui apud ſe reuerentiam ſacramenti, dum paſſim plenus occupationibus ſecularibus celebrat: nam una cõmunio cum diligentiori præparatione plus fructus interdum affert, quàm tepida ſæpius iterata.[m]

2 Varius mos viguit apud varias regiones circa frequẽtiam celebrationis. Quidam Græci ſemel in anno, feria quinta in cœna Domini, conficiebant euchariſtiam,[n] ſicut & chriſma: vt uno paſcha celebratur feſtum Chriſti reſurgentis, & olim agni paſchalis, qui erat præcipua figura euchariſtiæ: & hinc in præcepto manſit cõmunio paſchæ in parochia ſemel in anno. ſed eũ morem celebrandi ſemel in anno carpunt D. Ambro. & Auguſtin.[o] Alij diebus tantum Dominicis[p] in memoriam cõtinuam reſurrectionis & paſchæ, cui dominica dies cõſecratur. Alij quater in hebdomada, (quibus diebus ieiunabant uſque ad nonam, quæ eſt tertia hora poſt meridiem) nempe dominica, feria quarta, ſexta, & ſabbatho. in alijs diebus non celebrant, niſi ſi

---

[q] eſſet. num. 5. de teſtam.[q] Nauar. de orat. not. 19. num. 217. & Miſcel. 61. Syluest hora. §. 12. Armil. §. 17. Pedraza. cap. 5. de clerico. §. 1. ad fin. Tabien. §. 10. Soto. lib. 10. iuſtit. q. 5. artic. 3. Ioan. de Burgo. in ſua pupilla oculi. pag 4. Angel. hora. §. 9. Roſel. §. 3. Viguer.[r] Triden. ſeſſ. 22. de euitand. ſeſſ. 23. cap. 16. Nauar. cap. 27. num. 153. & conſ. 5. tit. 41. lib. 3. Sylue. & alij inſ.[ſ] Vt ſi habet ius eundi ad ſtudia Academiæ, & tamẽ epiſcopus petitam licentiam negat iniuſte. argum. cap. licet. de regul. vid. lib. 3. de pœnit. cap. 13.[t] Nauar. d. conſil. 5. ait elapſo decennio nõ ſuffragari licentiam olim datam, ſed petere debet aliã.[u] Pont. in cap. tuæ. de cler. pereg. Nauar. d. conſil. Alber. Trotius de perfecto cler. li. 2. cap. 31. nu. 6. item in caſu cap. ſignificaſti. de iure patron. Maiol. lib. 3. de irregul. cap. 19. num. 16. fin & cap. 23. li. 4. cap. 19.[x] Nauar. vtroque loc. Sylue. ver. peregrinus. §. 4. Perez l. 2. tit. 9. lib. 1. ord p. 278.[y] Hoſtien. in d. cap. tuæ. qui ait ſuſpẽſum eſſe quo ad alios, ne in publico celebret poſſe tamen in occulto. vt de excommunicato inuitie dici ſolet. idẽ Maiol. ſup. Felician. tit. de ſuſpen. c. 7. Angel. ſuſpen. primo §. 40. Syluest. §. 1. Armil. §. 4. Tabien. §. 1. & ver. peregrin. Sote all. ver. literæ. verb. clericus. § 22. 23. Trotius & communis Canoniſt. qui diſtinguunt tres gradus ſuſpenſionis, quo ad ſe, vel quo ad alios tantum: & vtroq; modo. quos bene reiicit Nauar. ſupra.

CAP. XXIIII.

Svpra[a] libro de euchar. c. 35.[b] De qua miſſarum frequentatione pręcipue loquuntur ſancti, hortantes ad frequentationem euchariſtiæ. quos refert Madrid. libel. de frequenti commun. Caniſi. Catechiſ. iii. de euchar. Democar. lib. 4. de ſacrific. cap. vlt.[c] Sup. cap. 22. & ſequen[d] Diuus Thomas, quæſt. 82. artic. 10. cum Ambro. Auguſtin. de eccle. dogmat. cap. 53. tract. 26. in Ioan. cap. quotidie. de conſecratio. diſtinct. 2. & ſerm. 28. de verbis Domini cum Ambro. 5. ſacramen. cap. 4. dicit qui non meretur quotidie accipere, non meretur poſt annum accipere. Auguſt. epiſt. 118. ad Ianuar. ne ſeparetur à quotidiana medicina, ſi peccata tanta nõ ſint, vt excommunicandus iudicetur. Chryſoſtom. tom. 3. homil. 22. qui ſibi nullius mali conſcius eſt (nempe peccat. mor.) hunc oportet ſingulis diebus accedere. Athan. 1. Corint. 11. conſcientia examinata ſemper accede, nec expectes feſtos dies.[e] Ambro. ſup. & Auguſtin. ſerm 28 de verb. Dom. Chryſoſto. hom. 8. in 1. Timot. carpit eum qui putat meritum, ob longius temporis interuallum. Cyril. lib. 4. in Ioan. cap. 17. caueamus ne loco laquei, damnoſam religionem diabolus nobis prætendat.[f] Beda. in Act. 2. quem refert Gabriel. lect. 87.[g] Bonauent. lib. de proceſſu relig. in proceſſ. 7. cap. 21. & 61. addit laicis quantumuis religioſi & pij ſint, ſatis eſſe morẽ communicandi ſemel in hebdomada, niſi adſit ſpecialis cauſa: ſed ſacerdotibus id ſatis non eſt. & lib. 2. de profectu religioſorum. cap. 78.[h] Hæc Hilar. in Matth. 8. Cano. 7. Nazian. ſerm. de Epipha ſic Luc. 5. Petrus dũ adhuc ſuper vndas nauigat dicit, exi à me Domine, quia homo peccator ſum[i] Auguſt. ſerm. 10. de de verbis Domini.[k] Caſſia. collat. 22. cap. 7. ſic Dauid ait 1. Reg. 18. quis ego ſum, aut quæ domus Patris mei, vt ſiam gener Regis? Abigail quæ ſe vix reputat ancillæ nomine dignã, ſit ſponſa Regis Dauid. 1. Reg. 25. Petr. Ioan. 13. Domine tu mihi lauas pedes. Baptiſta Ioan. 1. non ſum dignus, vt ſoluam corrigiam calceam. & tu venis ad me. & tamen humiliter acceptans utilem honoris dignationem.[l] Bonauen. dicto libro proceſſ. & diſtinct. 12. artic. vlt. quæſt. 2. ad primum. vbi D. Tho. q. 3. 1. 2. Richar. ar. 6. quæſt. 1.[m] Bonauent. diſtin. 12. art. vlt. quæſt. 2. ad primum.[n] Refert Caſtro & Medices. ver. euchariſt. hæret. 9. Bellarm. 1. euchar. cap. 1. §. 5. & contra illum errorem ſcripſit Petrus Cluniacen. Prateol. verb. Græci, §. 7. ver. pauperes de Lugduno. §. 13. in quo die cœnæ iubet omnes cõmunicare Soter. Papa. capit. quinto, habetur, capit. in cœna, de conſecratio. diſtinctio. ſecunda, refert Diuus Thomas, quæſt. 80. 10. ad quintum. Soto. diſtinctio. 12. quæſt. prima, artic. decimo.[o] Ambroſ. 5. ſacrament. capit. quarto, Auguſt. de ſerm. Domini in mont. capit. duodecimo, quod quidam referunt apud Bellarmin. ſecunda miſſ. capit. nono, colum. ſecunda.[p] Significat Auguſtin. de eccleſ. dogm. capit. 53. capit. quotidie, de conſecratio. diſtinct. ſecunda, Hieronym. epiſtol. ad Euſtoch. & in Galat. quarto, vt refert Magiſt. diſtinctio. duodecima, Diuus Thomas, quæſtio. 80. 10. ad quintum. At hi loquuntur de communione etiam laicorum, quam fieri conſulunt ſingulis dominicis. & Trident. ſeſſ. vigeſimatertia, capit. decimotertio, initiari in Dominicis communicent & miniſtrent. Bellarmin. ſecunda miſſ. capitu. 14. col.

q col. 5. fin. [q] Refert Baſil epiſt. ad Cæſariam patritiam. [r] Concil. Laodicen. cap. 29. Clem. lib. 1. conſtitut. Apoſtol. cap. 24. lib. 8. cap. 39. nec ieiunabatur ſabbat. in quadrageſ. ſyno. 6. can. 55. & 89. & in fide Aethiopia ſub Preſte Ioanne, quam retulit Zagazabo epiſcopus, refert Damian. Goes libro del Preſte Ioan. Apoſtol. can. 55. Caſſian. collat. 21. cap. 25. Ignat. in epiſtol. 4. id quod eo tempore præceptum fuit in odiũ Marcioniſtarum, vt notat Epiphan. Bellarm. 2. de Roman. Pontif. cap. 27. verſ. deinde. Quare falſo Carranza in ſumm. cõcil. ad ſextam ſyn. cano. 55. ait cũ Balſam. quod propter hunc can. multi Rom. Pont. non receperũt hos can. ſextæ ſynod. tanquam vniuerſales. & Cano. lib. 5. de loc. cap. 6. ad 6. nam Sabbatum nõ cæpit ex lege, ſed à princip. mundi: & abſtinentia à ſuffocato, Geneſ. 8. At poſt Chriſti Reſurrectionem feſtum mutatum eſt in Dominicam; & tandẽ reiecta eſt obſeruatio ſabbati, ne quid commune habeant Chriſtiani cum Iudæis. quod habetur generaliter ĩ Apoſ. can. 8. 50. 52. 63. 64. 70. Couar. 4. Var. cap. 20. nu. 5. fin. D. Tho. 2. 2. q. 122. 4. ad 3. & Chriſtus operatus eſt in Sabb. 3. p. q. 40. 4. ad 1. Bella. lib. 3. de cultu ſanctor. c. 10. bis. [ſ] Refert Aug. tract. 26. in Ioan. & epiſt. 118. ad Ianuar. cap. 2. [t] 6. ſynod. can. 52. 55. ibi Balſam. vid ſup ca. 8. §. 4. Q. [u] Epiph. to. 2. lib. 2. cont. hæreſ. prope fin. vbi nõ meminit de ſabbato, ſed ter in hebdomada.

quia memoria fieret alicuius ſancti. [q] Quidam Græcorum qui ſabbatum pari religione cum dominica colebant [r] (quamuis in ſabbato permitterent laborem ſeruilem, non in Dominica) iubent miſſam celebrari in Dominicis & Sabbatis tantum: per tẽpus quadrageſimæ: [ſ] reliquo tempore luctus, abſtinebant ab hoc læto ſacrificio, & fiebat ſacrificium præſanctificatorum, [t] i. officium & cõmunio cum hoſtiis præcedenti dominica conſecratis: vt in eccleſia Latina fit in die Paraſceues. B. Epiphanius [u] ait Synaxes ordinatas eſſe ab Apoſtolis. 1. in Dominica poſt matutinas: Deinde feria. 4. & 6. ad horam nonam: & his diebus ob cõmunem imperatum fuiſſe ieiunium in Catholica eccleſia: præter quinquaginta dies Pentecoſtes. Fuit tandem uſus vt in vna eccleſia eſſent multa altaria, in quibus multi ſacerdotes quotidie celebrant. [x] interdum in vna ciuitate erat vna eccleſia & vnum altare, [y] in quo vna tantum miſſa in die celebrabatur, [z] vtpote poſt horã nonam: reliqui presbyteri communicabantur iuxta altare, clerus in choro, & populus aſtantium extra chorum.

3 Prælati in eccleſia Catholica tenentur curare ne vllo anni die in diœceſi, aut ampla vrbe, vel magno monaſterio, deficiat miſſa. [a] In ſola feria 6. Paraſceues conſecrare non licet ſup. cap. 9. §. 6. In Sabbato ſancto dicitur vnica miſſa in parochia, aut monaſterio (quæ olim in nocte Reſurrectionis dicebatur) nec licet priuatim celebrare [b] niſi opus eſſet ad communicandos morti vicinos. At fer. 5. in cœna Domini nullo iure aut generali conſuetudine prohibentur clerici priuatim facere rem diuinam. In eccleſia Cathedrali aut collegiata, & alicubi in monaſterio regulari, tenetur prælatus curare vt bis in die miſſa dicatur: vna pro viuis, altera pro defunctis. In parochia frequentis populi epiſcopus parochum obligare ſolet ſub mort. vt per ſe quotidie, aut per vicarium celebret pro ſubditis, [c] in tenui parochia, aut in loco annexo, tenetur quoad poteſt curare, ne Dominicis & feſtis diebus deſit miſſa populo, quam tenetur audire. quæ ratio cõpellit epiſcopum, vt parocho pauperi concedat licentiam celebrãdi bis in feſtis. Simplex ſacerdos tenetur bis aut ter in anno celebrare, vt dictum eſt. [d]

4 Si Capella habeat onus celebrãdi quotidie (vt habet parochus pinguis beneficij) intelligitur ſalua honeſtate & deuotione debita: [e] nec enim tenetur per alium ſupplere, ſi paucis diebus miſſam omittat: niſi expreſſo onere beneficii fundator Capellæ exprimat, vt omnibus diebus celebrare teneatur per ſe aut per alium: [f] qui impeditus eſſet morbo vel indeuotione, tenetur per alium ſupplere non minus, quam dum inſtitutio capellæ exprimit miſſam fieri ter in hebdomada, tenetur infirmus ſupplere per alium collata ſtipe. [g] ſic tenetur ad certum locum & altare, aut ad horam diei vt ad auroram, iuxta onus expreſſum in fundatione: [h] niſi aliud conſtet ex interpretatiua voluntate teſtatoris. In his ex cauſa diſpenſat epiſcopus, puta vt qui in Academia ratione ſtudii abeſt, ſatisfaciat oneri celebrando in alio loco, tempore & hora. [i]

5 De tempore audiendi miſſam dicetur. c. 25. Quantũ ad tempus celebrandi, in omni hora diei videtur eccleſia per varias orbis partes diffuſa celebrare: in quibus propter varium ſolis ortum ſemper habet tempus celebrationi opportunũ. [k] Prohibet ſub graui pœna ante lucem celebrare, [l] niſi primã Natalis Do-

Greg. ho. 82. in euang Chryſ. ho. 3. in Epheſ. Hieron. in Titum. Ambroſ. quotidie pecco, quotidie debeo accipere medicinam. & de hac oblatione miſſæ quotidiana, exponitur id Matth. 6. panem noſtrum quotidianum ſup. cap. 10. quæ oratio Dominica à tempore Apoſtolorum ſemper adiuncta eſt miſſæ. ait Hierony dialog. 3. contr. Pelagian. & Gregor. inf. c. 34. hinc Daniel. 8. 11. 12. vocatur iuge ſacrificiũ: quod Antichriſtus, ibid. c 12. contendet auferre. Bellar. 2. miſſ. c. 9. colum. 2. id vero eſt præceptum poſitum eccleſiæ in communi, vt aiunt Canoniſt. dict. cap. cum creatura. D. Thomas ſup. Doct. 4. diſt. 13. ibi Sot. quæſt. 2. art. 1. Ledeſ. quæſtio. 24. ſic Num. 28. quotidie offerebatur Deo ſacrificium veſpertinum. & Malach. 1. dicitur in omni loco offerendũ. quod de miſſa exponunt patres in concil. Trident. ſeſſ. 22. cap 1. de miſſ. cap. 10 & citatum eſt ſup. c. 10.

b [b] Citat. ſup. lit. A. contr. Summ. confeſſ. (ſed Soto dicit, quod ſecluſo ſcandalo licet, ſaltem cum licentia Prælati. Peña, & recent. limitant ad communicandũ infirmum.) prob. quia iure & conſuetudine prohibetur, licet tunc incidat feſtum Annunciat. ut occupati officiales miſſam audiant. nec licet ſi tunc ſepeliendus ſit defunctus: ſed monet Miſſale de officio funeris ſine miſſa, ſup. cap. 9. § ſexto. [c] Sot. ſup. & lib. 9. quæſt. 3. ar. 1. Ledeſma, & recent. Nauarr. capit. 25. num. 88. 134. fauet Trident. ſeſſ. 23. refert cap. 14. Cordub. lib. primo. quæſt. 4. [d] Sup. cap. 23. § 2. [e] cap. ſignificauit de præb. ubi Abbas. not. 4. Imol. not. 3. Cordub. lib. 1. quæſt 4. Syluest. miſſ. 1. §. 7. uerſ. 5. Armil. § 28. Tabien. § 44. Nauarr. Sot. inf. imo nec parochus pinguis beneficij tenetur quotidie Cordub. & uidetur cõtra Sot. [f] Syluest. miſſ. §. 7. Nauar. c. 25. num. 134. & conſ. 4. lib. 3. tit. 5. de præbend. Soto. lib. 9. iuſt. quæſtio. 3. art. 1. Corduben. [g] Colligitur ex DD cit idem recent. Theolog. & Iuriſperit. De aliis oneribus beneficij Naua. cap. 25. num 134. Apol. de reddit. quæſt. 1. mon. 27. num. 7. q. 2. mon. 7. nu. 4. [h] Nauarr. ſup. Syluest. miſſ. § 10. fi. [i] Recent. [k] in Paleſtina oritur ſol. tribus horis antequam in Hiſpania, Romæ fere duabus: apud Indos & Antipodas maior eſt differentia. [l] Cap. nocte ſancta. de conſec. diſtinct. 1. D. Thom. quæſt. 83. 2. Sot. diſt. 13. quæſt. 2. 2. Bellar. 2. miſſ. c. 14. col. 6. Nauarr. c. 25. num. 85. de orat. not 3. nam. 30. Margallo. Rub. de celebr. miſſ. quare miſſa dicitur officiũ Diurnum. Chriſtus noctu quidem celebrauit miſſam: ſed in die paſſus eſt, crucifixus linguis hora tertia. Marc. 14. & expirauit hora nona. Atque ita celebratur miſſa ab horã tertia uſque ad nonam. de pœna celebrantis noctu D. Thom art. 2. ad quartum. Nauar. num. 87. & conſil inf. Tabien. miſſ. § quarto. Bern. Diaz. pract.

x [x] Bellarm lib. 2. miſſ. c. 9. Cornel. Pap. epiſt. ad Fabium apud Euſeb. 6 hiſt. cap 33. vid. lib. 4. de vit. Conſtantin. Bed. 4. hiſt. cap. 14. Proſ. lib de prædict. dimidij temporis. c 6. Leo epiſt 81. & Theleſp. vt quiſque ter celebret die Natalis Domini. [y] Significat Horſmid. Pap. c. nullus. de conſ. d. 2. vt in leg vet. erat vnicum templum & altare pro ſacrificijs. vt dictum eſt. c 4. D. Thom. 1. 2. quæſt. 102. 4 ad 3. [z] Si enim non fiebat miſſa niſi ſub horam nonam, ex Aug. epiſt. 118 cap. 5. & 7. & in vnico altari, ergo ſemel tantum. Damianus Goes in hiſtor. Indiæ ait hunc morem durare apud Aethiopes ſub precioſo Ioanne; & omnes aſtantes communicare in ea miſſa. hinc conc. Antiſiod. cap. 10. vetuit, ne in eodem die offerretur niſi ſemel ſacrificium: nempe, in vnico altari quod erat in ſingulis eccleſiis. Reliqui presbyteri communicabant iuxta altare, clerus in choro. populus extra chorũ (vbi vocatur laica communio) ex concil. Tolet. 4. c. 17. Brachar. 1. c. 31. Soteal. uerb. communio. §. 9. 10. Clau. rep. 10. c. 2. p 370. ſed concil. Salenguſtadien. c. 5. extendit vt in vno altari dici poſſent tres miſſæ. [a] Cap. iteratur. de conſ. d. 2. probat rationibus quas repetit D. Tho. q. 83. ar. 2. e. cum creatura de celeb miſſ. Hippoly. orat. de Antichriſto. Andreas Apoſtolus, ſingulis diebus agnum ſacrifico. Caſſius apud

cap.

[m] cap. 26. [m] Dict. cap. nocte. quare ſi quis reliquas duas miſſas natalis celebret ante lucem, peccat. m. Nauar. cap. 25. num. 87. & conſ. 8. lib. 3. tit. 41. de celebr. miſſ. Bellar. ſup. Syluest. miſſ. 1. §. 6 & 7. Angel. §. 4. Tabien. §. 6 Richard. diſt. 13. artic. ſecundo, quæſtio. 3. [n] Nauarr. cap. 25. num. 85. [o] Nauar. nu. 85. cum Anton. 3. part. tit. 13. cap. 6. §. 4. Angel. miſſ. § 42. Syluest. §. 6. cum Rodor. Vercel. Palu. diſt. 13. quæſt. 2. 2. gloſſ. capit. fin. de priuil. in 6. [p] Naua. num. 85. cum gloſſ. Syluest. Palud. Sot. diſt. 13. quæſt. 2. 2. [q] Palud. Sot. recen. [r] Sot D. Vera. & recent. [ſ] Anton. D. Thom. q. 83. 2. ad 4. diſt. 13. quæſt. 1. 2. ad 4. Soto. lib. 10. inſt. q. 5. artic 4 col. penult. Addit. Nauar. num. 85. & lib. de orat not. 3. num. 44. & Miſcel. 64. priuil. celeb. paulo ante auroram non eſſe neceſſarium, niſi ad ſedandum animum ſcrupuloſi conſ. Ang §. 42. ex cauſa tamē communicandi infirmum licet ante auroram. Anton. Nauar. recent. [t] Vt per horam poſt meridiem Ioan. And. recep. in c. 1. de celebr. miſſ. Sot. diſt. 13. quæſt. 2. 2. libro 10. inſt. quęſt. 5. 4. col. pen. dicit peccatum m. Ledeſm. q. 24. a. fi. Syluest. 1. miſſ. 1 §. 6. Mandoſ. praxi ſignaturæ. tit. altare. niſi vrgeat cauſa. quare datur priuilegium Mendican. celebrādi ante auroram & infra horam poſt meridiem de licentia ſlati. [u] q̄ magis expreſſit concil. Tolet. anni 1583. Act. 3. cap. 42. nullus ante auroram aut poſt meridiem celebret.

proceſſio. ſic in funere Regum practicatum eſt Salmant. & finita eſt miſſa hora. 4. poſt meridiem. [b] Nauar. cap. 25. nu. 86. cum D. Tho. 2. 2. q. 147 7. Ambr. Heſich. ſup. [c] Sup. § 6. lit. O. [d] Syl. ſup. arg d. c. ſolent. [e] D. Tho. q. 83. 2. ad 4. d. 13. q. 1. 4. Nauar. de orat. not. 3. num. 44. fi. & Miſcell. 64. & probat non eſſe cont. Trid. ſeſſ. 22. conſuetis horis. quia olim conſuetū erat dicere hanc miſſam ad mediam noctem reſurrectionis. [f] Sylu. euchar. 3. §. 15. verſ. 5. [g] 8 Lib de euchar. cap. 49. § 8. [h] De officio publico horarū intelligūtur Doct. præceptum eſſe vt debitis horis dicatur. Caiet. hora. §. 4. Syl. §. 9. Ang. Tabi. Med. C. de orat. q. de horis can. recitan. dub. 1. Nau. ca. 25. nu. 97. Sot. lib. 10. inſt. quęſt. 5. ar. 4. Nau. de orat. not. 3. num. 49. 56. 75. 78. Cou. lib. 4. Var. c. 19. nu. 9. fin. & de officio publico miſſę cōuentualis quidam limitant obligare vt dicatur poſt matutinas & laudes. vt Sot. videtur Syl. miſſ. 1. §. 6. & multi recēt. de quo ſtatim. [i] At in nocte Natiuitatis prima miſſa dicitur ante laudes. [k] Conſuetudo interpretatur licitum vt laudes diuidātur à matutinis, quia horę 7. diurnæ (in quib. includūtur laudes) diſtinguuntur à nocturnis. 1. matutinis: expreſſe habetur c. 1. de cel. miſſ. ca. presbyter. 91. d. Nau. de orat. not. 3. nu. 28. fi. ſe ſolum differre laudes in mane. nu. 27. & 64. cum gloſſ. pragmat.

miui miſſam, [m] quæ ſtatim poſt mediam noctem dici poteſt. conſuetudo alicubi excuſat, vt in crepuſculo aut aurora fiat miſſa pro viatoribus: [n] Pro communicando infirmo dum opus eſt, parocho licet etiam abſque epiſcopi licentia. celebrare non quidem media nocte, ſed ſummo mane ante lucem. [o] inter epiſcopi prærogatiuas numeratur, vt ante lucem celebret iter facturus: [p] quod & conceduiut Cardinali quamuis iter non faciat. [q] Idem poſſent alij clerici, quando ex honeſta cauſa indigent, vt commode iter agant. [r] Dicitur lux quando incipiunt ſigna ortiuri ſolis per aliquam aeris illuſtrationem, [ſ] uel paulo ante per dimidium horæ.

6 Chriſtus Dominus in nocte & cœnatus celebrauit miſſam: ſacrificium vero crucis perfecit, dum hora fere tertia pomeridiana expirauit. At non eſt eadem cauſa in nobis: & ſine cauſa celebrare poſt elapſam notabiliter horam ſextam ſeu poſt meridiem, [t] prohibet conſuetudo, quam videtur approbare concil. Trident. ſeſſ. 22. de euitād. [u] ſed quibuſdam regularibus ex priuilegio poſt concil. Trident. conceditur per horam ante lucem, vel poſt meridiem celebrare: [x] priuilegia vero ante conceſſa, ſunt per concil. Trid. reuocata, [y] niſi noua confirmatione reualidentur. Excuſatur tamen qui ſecluſo ſcandalo priuatim miſſam cum cauſa dicit parum poſt meridiem, [z] quod parum in moralibus pro nihilo reputatur: vt ſi in feſto iter faciens in oppidum peruenit hora circiter elapſa poſt meridiem. (De quo tamen priuilegia dantur propter eos qui ſcrupulis ſtimulantur, cum tamen contineāt ius commune [a]) vt olim in quadrageſima fiebat miſſa poſt nonam, quæ eſt tertia pomeridiana in qua cœnabatur. [b] Idem licet parocho propter communicādum infirmū, ſicut & licet ante auroram. [c] quando epiſcopus celebrat ordines, licet protrahere miſſam vſque ad veſperas: [d] aut ob funus principis, aut ſabbato ſancto ob longum officiū, [e] & multorum pœnitentium reconciliationes: quia olim ea miſſa dicebatur prope mediam noctē, ante diem reſurrectionis. communio datur hora miſſæ: ſed nulla diei hora prohibetur dari ſanis, [f] ſi modo ieiuni ſint: vt infirmis periclitantibus datur quauis hora, quamuis non ſint ieiuni. [g]

7 In inſignibus eccleſiis ac monaſteriis cantantur eodem die multæ miſſæ. 1. dicitur poſt matutinum tēpus in aurora: poſtea dicitur miſſa quæ vocatur primæ aut tertiæ. teneturque prælatus curare vt hæ debitis horis celebrentur, & non niſi poſt dictā horā matutinarū aut primæ, à conuentu. [h] Hinc cōſuetudo cępit obligare priuatos ne celebrēt abſque cauſa ante recitatas matutinas: nec debent ante recitatas laudes, [i] quæ ſub vna oratione cū matutinis terminantur communiter, quaſi vna hora: [k] quæ conſuetudo (niſi adſit decens cauſa) à viris doctis putatur obligare ſub m. [l] tanquam de re graui (quamuis quidā [m] opinētur nō eſſe peccatum m.) cum tamen ius nō tam ſtricte obliget ad ordinem inter ipſas horas canonicas, [n] vt ſi quis recitet tertiam aut laudes ante matutinas. Ante priuatam miſſam nō tenetur recitare primam: [o] quia nec cōſuetudo eſt, nec de re graui. recitare matutinas pri-

[x] [a] Gregor. xiij. conceſſit relig. ſociet. Ieſu. P. Claudius in Compend. ver. miſſ. §. 3. ante auroram vel poſt meridiem. Compend. Bernard. §. 3. cum de rogatione concil. Trident. ſeſ. 22. de euitand. aliàs enim Trident. derogat prioribus priuileg F. Manuel in explicat. bullæ cruc. §. 9. nu. 31. §. 13. num. 8. [y] Eugen. 4. conceſſit Auguſt. & Ciſtercienſ. vt cauſa ſubſiſtente celebrent vſque ad horam nonam, quæ eſt tertia poſtmeridiana. quod in Hiſpania conceſſit epiſcopus Triueſinus habēs ad hoc autoritatem ab Eugen. iiij. habetur lib. 2. ſuorum priuil. priuil. 11. nu. 3. Dominic. in ſuo lib. priuileg. fol. 252. Xiſt. iiij. Canonic. regul. Lateran. anno 1477. Compend. Mēdic. verb. miſſ. 2. quoad tempus. §. 6. ver celebratio. §. 3. 4. 6. 7. & ver. generalis. §. 8. Sed Pius V. anno 67. reuocauit in hoc priuil. Mendic. & vetat in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub pœna ſuſpenſionis à diuinis. [z] [a] Nau. cum Romæ fuerit. c. 25. num. 85. & antiqui. Richard. d. 13 art. 2. q. 3. Ang. miſſ. §. 41. Scot. Hoſt. per ca. ſolent. cap. neceſſe eſt. & §. in ieiunio. de conſ. d. 1. Recen. & praxis ſapientum etiam timoratorum. ſic tempore D. Thom. hora 9. fiebat, vt dicit quęſt. 83. 2. cap. ad 3. d. 13. q. 1. 2. 4. & 2. 2. quęſt. 147. 7. Ambroſ. in Pſalm. 118. ſerm. 8. Heſich. lib. 2. in Leuit. c. octauo. Sylue. miſſ. 1. §. ſexto, verſ. 2. cum Anton. Hoſtien. Butr. Tabien. §. tertio, 5. Couar. 4. Var. cap. 20. num. 14. Maiol. de irregul. libro 3. cap. 24. num. 2. At mos habet vt dicit Sylu. quod miſſa etiam in funere principis inchoetur ante meridiem, & deinde expectetur

Sanctio. Gallicana facit. Iſid. de offic. eccleſ. c. 19. V vald. Sacramental. c. 24. Durand ration. lib. 5. tit. de laudibus. Ant. 2. p. tit. 9. c. 12. §. 1. contr. Sotum lib. 10. inſt. quęſt. 5. 4. Addit. Nau. not. 3. nu. 64. not. 10. num. 61. dum ſeparatim recitat laudes, recitari debet Pater noſter, &c. in principio & fine horę, vt in alijs horis. [l] Damnare videntur peccati m. miſſam etiam priuatam facere ſine decenti cauſa ante recitatas matutinas (ſub quibus intelligunt laudes) Ant. 3. p. tit. 13. cap. 4. § 2. cum Hoſtien. Gabr. lec. 13. Palud. d. 13. q. 2. 1. dicit non licere. Nau. cap. 25. num. 83. & de orat. not. 3. num. 70. no. 21. n. 30. Ang. miſſ § 42. Tab. §. 6. Arm. §. 3. 18. cū Veruec. & hanc eſſe communem fatetur Syluest. miſſ. 1 § 6. tenet Maiol. lib. 3. de irreg. cap. 34. num. 1. colligitur ex miſſali Pij V. Fr. Gueuara. Gallo & multi recent. quia conſuetudo (quæ habet vim legis, ca. in his rebus. 11. d.) ſcrupulis ſtimulat timoratos, quaſi ſit res grauis. ſentit Ledeſ. inf. [m] Sentit Syl. & in prima editione tenuit Nauar. d. not. 3. num. 67. tenet Sot. d. 13. quæſt. 2 2. lib. 10. inſt. q. 5. 4. Vict. Cano Maur. Peña, & recent. Dominicani. ſed Ledeſm. 2. p. quæſt. 16. ar. 4. dub. 8. ait valde probabile quod obligat ſub. m. [n] Caiet. hora. §. 4. Soto. & multi ex ſup. dictis. [o] Nauar. cap. 25. num. 83. & not. 3. num. 70. Caiet. Syl. miſſ. 1. §. 6. Tabien. §. 6. Sot. lib 10. quæſt. 5. 4. Ledeſm. dub. 8. fin colligitur ex miſſali Pij V. quamuis ſine cauſa Nauar. d. not. 3. & not. 21. not. 30. dicat eſſe veniale celebrare ante primam. quod retractat. d. c. 25. Alij aiunt eſſe mor. celebrare ante recitatam primam, vt Ant. cum Hoſt. Angel. miſſ.

miſſ.§.42. Maiolus ſup. ſed explicandi ſunt, de miſſa conuentuali, quæ dicitur poſt primam cantatam in choro. vt bene Sylue. miſſ.
p 1.§.6.[p] Nauar. de orat. not.3. num.77. licet media hora ante ſolis occaſum. & num. 57. fin. generaliter ait conſuetum eſſe Romæ recitare matutinas ante occaſum num.64. fin. & id ſignificat. capit. 25. num. 107. ad fi. & addit. Hiſp. num. 105. obſcure. Ledeſ. 1. par. quæſt. 16. artic. 5. dub. 2. Tabien. hora. §. 27. Pedraza. in 3. præcepto. cap. 5. de cleri. §. finoreza. Couar. 4. Var. cap. 19. num. 9. Viguer. tit. de horis. & hi citant D. Thom. quodlib. 5. art. 18. quod liceat pridie poſt conſuetam horam ueſperarum. quia id tempus pertinet ad ſequentem diem. & officium matutinū feſti corporis Chriſti, ac tenebrarum hebdomadæ ſanctę cantatur pridie ante ſolis occaſum. & officium in duplici & ſemiduplici incipit à primis ueſperis. 1. poſtquā ſol incipit declinare verſus horā 6. ſeu poſt tertiam pomeridianam. de quo Caiet. hora. §. 4. Sylu. §. 9. Armil. §. 17. Nauar. not 3. num. 77. Matutinarum tempus non eſt media nocte, ut putat Angel. hora. §. 12. ſed totum tempus nocturnum ab occaſu ſolis. Diuus Thom. requirit honeſtam cauſam, vt pridie dicantur matutinæ poſt veſperas, vt ſtudium aut
q honeſtum exercitium. At conſuetudo ſatis eſt pro cauſa. [q] Nauar. conſil. ſecundo, fin. lib. tertio, artic. 41. de celebratio. miſſar. putat peccatum mortale, omittere omnes has oratio. ſine cauſa. At excedit.

p die aliquanto ante ſolis occaſum[p] concedit conſuetudo facili de cauſa, poſt ſolitum tempus veſperarū, quando ſol magis vergit ad occaſum. tenetur item ſacerdos dū induit veſtes ſacras, recitare orationes, quas Pius V. in Miſſalis reco-
q gnitione iubet:[q] Hactenus de tempore: de aliis circunſtantiis poſtea. & quando uni liceat bis in eodem die celebrare, dicetur c. 30.

CAP. XXV.

De Miſſæ audiendæ præcepto: & cauſis excuſantibus.

VT ſacerdotes tenētur celebra-
a re miſſam, [a] ita poſita Chriſti inſtitutione & ſimul humano præcepto eccleſiæ, (quod conſenſus fidelium, & conſuetudo arguit obli-
b gare ſub mort. [b]) tenentur Chri-
c ſtiani [c] audire totam & integram
d miſſam in diebus Dominicis, [d] feſtiſque qui populo colendi proponuntur, quod habet initium à iure naturæ & diuino explicato in tertio decalogi præcepto: ſimpliciter
e tamen eſt iuris humani præceptū [e] (quamuis quidam uocent de iure
f diuino. [f]) quomodo eccleſia ſtatuit tempus & modum cultus. Præcepta humana requirunt plenam di-
g ſcretionis ætatem: [g] in qua nemo cuiuſuis conditionis excuſatur à mort. ſi miſſam præcepti ſponte o-
h mittat etiam ob negligentiam [h] abſque contemptu.

2 In diebus aſſuetis qui dantur feriati ſcholaribus ad quietem & recreationem animi, ſemel in hebdomada, non obligātur ad miſſam
i audiendam: [i] ſtatuta Academię per Papam confirmata obligant quidē deſcriptos in matricula, qui fruuntur aliis priuilegiis Academiæ, & Rector Academiæ ſuo modo obligat, dum aliquid præſcribit ſub pœna præſtiti: non tamen diem feriatum deſignant in hunc Dei cultū, nec prohibēt ſcholaribus opera ſeruilia: Sed feriatus dies in hebdomada (ut & uacationes longiores, quibus per menſes ſtudia remittūtur) conceditur ad leuandum tædium ſtudiorum, vt ſuppetat tempus repetendi audita. Lectoresq; leuentur continuo labore prælegendi. Quidam obligantur ad miſ-
k ſam priuato iure, [k] ut ex pœnitentia iniuncta, uoto, [l] uel iuramento.
l Interdum ex ſtatuto oppidi, conſti-
m tutione ſynodali [m] uel conſuetu-
n dine præſcripta, [n] quæ habet uim legis, ut mane miſſa audiatur,
o quamuis ueſpere non ferietur: [o] raro priuata conſuetudo obligat ſub

C A P. XXV.

SVmmiſt. ver. miſſ. Syluest. miſſ. 2. Ang. § 41. Tabien §. 45. Armil. §. 29. Viguer. c. 16 §. 3. Anton. 2. par. tit. 9. c. 10. & 3. par. tit. 13. cap. 1. Roſar Boſti. 2. par. ſerm. 13. Nauar. c. 21. num. 1. Sot. diſt. 13. quæſt. 2. art. 1. lib. 2. iuſt. quæſt. 4. art. 4. Caiet. ver. feſtos. & cum D. Thom. 2. 2. q 122. art. 4. P. Sot. de inſtit. ſacerd. tit. de euchar. ſeu miſſ. lect. 7. Doct. 3. diſtinc. 37. vbi Richar. Maio. q. 22. Alcoc. ſumma. cap. 17. Pedraza. in 3. Mandato. §. 2. Allen. lib. 4. titu. 16. Frat. Alexand. in ſum. lib. ſecundo, tit. 2. Frat. Medin. lib. primo, inſtruct. cap. 14. §. 9. & 40. Cordub. lib. primo, quæſtionum. q. 3. Lapus. alleg. 57. Lauren Calcaneus. conſ. 58. Caniſi. & Pius V. in Catechiſ.

a SVp. [a] cap. 13. §. 2. [b] Sot. Ang. miſſ. §. 41. Tabien. §. 45. Caiet.
b feſt. Syluest. miſſ. 1. §. 1. fi. Nauar. num. 1. Sot. diſt. 13. q. 2. 1. fi. dicit, id negans eſſet ſuſpectus contra diuina mandata, & puniendus, & omnes citati contra Richard. quodlib. 1. q. 19. qui probat
c quia concil. Agathenſe. cap. 47. non utitur verbo præceptiuo. [c] Cap. miſſ. c. die ſolenni. cap. omnes fideles. de conſecrat. diſtin. 1. ſed catechumeni non obligantur. admittuntur tamen ad primam
d partem miſſæ vſque ad offertorium excluſiue inf. cap. 33. [d] Quidam referunt myſteria diei dominicæ cuius mentio fit Apoc. 1. die dominica. Chryſoſtom. homil. 43. in id 1. Corin. 16. per unam Sabbathi. 1. dominicam. ibi Ambro. Theoph. Remig. Primaſi. & citat Ignat. epiſt. 2. Auguſt. epiſt. 119. ad Ianuar. cap. 13. de tempore. ſerm. 154. 151. Leo epiſt. 81. ad Dioſcor. Iubet ſeruari diem dominicam, ſicut Apoſtolus uſum eſt. Innocen. I. epiſt. 1. cap. 4. conc. 6. Conſtantinop. cap. 4. dominicam celebrari in memoriam continuam Paſchæ & ſacrificij. Tertull. Apolog. contra gentes, cap. 16. vocat diem ſolis. Torren. 4. conſ. Auguſt. cap. 9. §. 14. late Couar. 4. Var. cap. 19. num. 6. Vvaldeo. ſacramental. tit. 16. c. 138. Duran. lib. 7. rational. cap. 1. num. 4. Niceph. 15. hiſt. cap. 12. fin. Caſſane. Catal. par. 11. Conſid. 42. & ſequen. Benincaſius. de paupert. quæſt. 4. num.
e 28. [e] Ius humanum eſt à tempore Apoſtolorū. probat Bellarm. lib. 3. de cultu ſanctorum. cap. 11. Caietan. cum Diuo Thom. 1. 2. q. 103. 4. quæſt. 103. 3. ad 4. & 2. 2. q. 122. 4. ad quintum. Soto. ſup. Maio. 3. diſtinct. 37. quæſt. 13. Vvalden. & citat Hierony. in Galat. 4. Auguſt. contra Adimantiom. c. 16. Remig. Nauar. cap. 13. num. 1. de orat. not. 3. num. 5. cum Turrecre. Archid. Anton. ſecunda par. tit. 9. cap. 7. §. 4. & cap. 10. fin. 4. par. titu. 5. cap. 8. §. 6. Cord. lib. primo, q. 5. dub. 8. Honcal. opuſc. de feſt. celebrat. fol. 57. Paez. in cap. totas. de conſecratio. diſtinct. 1. nu. 23. Diuus Thomas, quarta diſtinc. 15. quæſtio. 4. 1. 3. Palud. quæſtio. 5. Abulen. Matth. 6. quæſt. 32. Pius V. in Catech. de 3. præ-
f cept. [f] Panor. capit. licet. num. 5. de fer. cum mult. Ang. fer. § 43. Sylu. domin. §. 1. ver. 7. vbi Roſel. Tabien. & videtur Couar. ſup. cap. 19. num. 7. fin. At exponendi ſunt præceptum eſſe naturale & diuinum ut aliquod ſit tempus feſtum in communi, in quo uacandum ſit Deo: ſic enim omnes nationes habent ſtatas
g & publicas ferias, quod fatetur Soto. & multi ex cit. [g] Nauar. c. 21. num. 1. Syluest. miſſ. 2. §. 1. cum Palud. diſtinc. 13. q. 5. num. 7. ſup. lib. 1. de pœniten. c. 5 §. 1. vid. Nauar. c. 13. num. 16. & 33 45. omnes Recent. cuius oppoſitum ſignificat Cordub. caſu 60. addit. Syluest. pro pueris tenetur parens habere curam, ut audiant miſſam. Nauar. c. 14. num. 21. & 19. etiam pro famulis & uxore. Sot.
h diſtinct. 13. quæſt. 2. 1. fin [h] Nauar. cap. 21. num. 1. cum Syluest. miſſ. 2 §. 1. verb. 6. cum Anton. Palud. Panor. Sot. ſup. Tabien. §. 45. catechesis puerorum. At Richar. quodlib. lib. primo, quæſt. 19. Angel fer. 42. Tabien. miſſ. §. 43. Frat. Alexand. lib. ſecundo, titu. 2. pag. 295. negant peccare mort. ſi quis omittat non ex conſuetudine, ſed ex pigritia & paſſione animi, ſed exponendi ſunt, dum quis facili cauſa quam bona fide æſtimat ſufficientem, omittit abſque contemptu ut ait Caiet. ver. feſtorum fin. & Toletus
i in ſumm. [i] Alcoc. ſumm. cap. 27. & praxis probata per Theolog.
k & Iuriſper. Salmant. [k] Nauar. cap. 21. nu. 1. [l] Addit Cano, & Frat.
l Ambroſ. ſi populus fecit uotum ex cauſa rationabili, obligat ſucceſſorem. Nauar. cap. 13. num 5. ſecus ſi ob grandinem, nebulam
m aut ſimiles nęnias fecit. [m] Tabien. feria. §. 10. cap. primo, de conſecratio. diſtinct. 3. cap. ſecundo, & fin. de fer. Vvalden. ſacrament. cap. 142. Syluest. dominica. num. 2. verſ. 3. ſtatutum. §. 6. Couarru. 4. Var. cap. 19. num. 8. epiſcopus ex cauſa inſtituit feſta. ſed cum conſenſu ſynodi. per cap. conqueſtus, de fer. vbi Panor. Tabien. ſup. Couarru. Palac. lib. 2. de contrac. ad fin. aliàs poteſt populus ab ea lege appellare ad ſuperiorem. ſi tamen populus ſine cauſa rationabili contradicat epiſcopo: obligat mandatum & ſtatutum
n eius, ſi fiat cum conſenſu cler. [n] Nauar. capit. 21. num. 1. cap. 13.
o num. 5. Tabien. Syluest. [o] Sylu. dominica. §. 1. fin. & §. 2. refert Panor. Roſel. feriæ. §. 5. Tabien. §. 14. & ver. dies. §. 2. vbi Angel. §. 1. conſuetudo interpretatur quando incipiat aut deſinat dies feſtus. Nauar. capit. 13. num. 5. §. ex quo. & noſter Aſtete in doctrina

p ctrina puerorum. p Nauar.cap.21.num.1.fin. q Fauet Nauar.cap.
q 12.num.10. r Nauar.cap.13.num.9. quamuis hoſpes pridie in eo
r oppido dormierit, vt ſequenti feſto proficiſcatur. nam & feſtum
ex voto populi ſolum obligat incolas. vid. Nauar. cap. 12. num.
ſ 8. ſ Sentit Nauar.cap.13.nu.5.fin.Syl.ieiunium.§.2.ver.primo, Peña, Chaues, & quidā recent. (At falſo refert Palac. 4.d.15.q.8.poſt. concl.6.125. quod Caſtellanos tranſeũtes per oppidū Luſitaniæ, poſſet ibi in ſabbato veſci inteſtinis) vnde Aragonenſes dum eſſent in curia Pictæ, non cogebantur ad nouam pragmat. de non equitando in mulaquamuis ibi per aliquot menſes obiter morarentur. t Sentit Couar.4. Variar.cap.20.num.9.fin.recen. & praxis: vt monitum gaudet fauore religionis, ſed nō tenetur ad onera. addit Vict. & quidam recent. in Syluest. ſup. regulares exemptos imo, & collegas Salmant. in dieb. Rogationum poſſe veſci carnibus contra priuatam. conſuetudinē. Joci. u Nauarr. cap. 21.nu.2.37. Honcal opuſc. de obſeruat. ieiunij col. 3. Parz. in cap. totas. nu. 40. de conſecr. d.1. Anton. Democares. libro 4. de ſacrif. alt. ca. vlt. Roſel. miſſ. §. 3. Syl. miſſ. 2 §.1. verſ. 3. Tabien §. 46. nec obſtat cōcil. Toler.2. cap. 5. Arauſic. c. 3. cap. ſolent. de conſec. d.1. Burchar.lib.1.cap.105. quia aut loquuntur de conſilio, vt miſſa in quadrageſ. audiatur, aut abrogatum eſt conſuetudine.

alij. vt ſi adductus cum conſenſu ſed per metum extorto recepit
h baptiſmum. h Nau.c.21.nu.6. & 10. facit.c.11.nu.13. & de orat.
not.20.nu.15.32.Sot.d.13.q 2.1.fi.videtur. D.Thom.1.2.q.100.
i 9.recen.contra. Ant 2.p.ti.9.c.10.§ 1. & Adr. i Fr. Med.& quidā
k recent.Tho.cont.Sot.lib.2.q.3.9. & Vict. k Nau.c.10.nu.4. Med. C. de conf. q.24. de conf ſine pœnitentia.fol 66.Canrel. de pœnit. p.5. quod probabile dicit Ledeſ. 2 p.q 8. dub.18. cum Dur. 4.d.17.q.15.Sot.d.17.q.2.5.Cord.caſu.15. & remittit ſe ad lib.1.q.2.opi. 3.ponct.1. Dicto.4. fol.16.Fr.Med.lib.1.c.14.§.42.Palac. d.17.q.8. Nau.Hiſpa.c.17.nu.269. & in Comp.Hiſ.c.27. fol. 256. & tamen Cord. putat incurrere excommunicationem ſynodalē, ſed non alias pœnas iuris. At Adr. de conf.q.5.dub.4. §.ſed quid ſi craſſa ignorantia Syl.confeſſ.4. §.2.ver. hoc quidem. & Palac. putant impleri præceptum eccleſiæ ſi fateatur ſe non habere dolorem quāuis non abſoluatur. ſentit Vict. ſum. §. 163. At reuera nō implet vt aiunt alij cit. & tamen vitat excommunicationem. l Mat.4.d.12. q.7.Rich.d.15.art. 4.q.6.Pal.q.5.Venbertus.in reg. Aug. c.46. Gab. d.15. & lect.62. N. vterquē Card. in c. cantantes. 92 d. Heruæ. quodlib. 8.q. 24. Adr.quodl.8.Med. C.de orat.q.13. de poteſt. eccleſ. folio 177. Caiet cum D. Tho.2.2.q.83. art.

p mort. p nec tunc tenetur miſſam audire, niſi ſit incola: & eodem die in
q eodem oppido maneat. q at qui obiter tranſit per ea oppida, non tenetur in eis manere vt miſſam audiat:
r r vt peregrinus non tenetur ad ieiunium abſtinentiamq́ue carniū priuati ſtatuti in oppido per quod tran-
ſ ſit obiter: ſ dū vero exteri tranſeunt per Caſtellam, licite veſcuntur in-
t teſtinis in ſabbato. t

3 Diebus ieiunij etiam quadrage-
u ſimalis & hebdomada ſanctæ, u ne-
x mo etiam regularis vel epiſcopus x obligatur ad miſſam: decet tamē epiſcopum nullo die miſſam intermit-
y tere, y ob id enim habet priuile-
z gium vt ante lucem, z & in loco inſueto celebrare faciat. In natali Domini ius concedit ab eodem dici tres miſſas, & eo die parochus tenetur ter celebrare: ſatis eſt tamen
a ſubditos audire vnam miſſam: a niſi ad plures obligentur voto, ſtatuto, aut pœnitentia impoſita. Prouenīunt magnæ vtilitates ex frequē-
b ti miſſarum auditione b & circunſtantes quorum ſacerdos in canone meminit, ſunt ſimul offerentes ſacrificium, ſup.cap.20. & ex illo percipiunt fructum etiā operis operati.

4 Expedit in feſto celebrare vel audire miſſam eius diei propriam: ſatisfacit tamen præcepto eccleſiæ ſi tunc interſit cuilibet miſſæ, etiam defunctorū, ſup.c.23.§.6. nec idiotę tenentur inquirere an miſſa à ſe audita ſit proprij feſti. & tamen miſſale Romanum Pij V. monet in Dominicis aut feſto duplici communiter celebrare de ꝓprio diei officio. Populus nō tenetur ad miſsā maio-
c rem, c ne ſine cauſa dānemus magnam hominū multitudinem. Non
d tenetur audire vocem, d aut intel-

ligere ſenſum celebrantis, ſed ſatis
e eſt intereſſe præſentem: vt adeſt longe à ſacerdote poſitus etiam cæcus ſi humano & libero modo cum ali-
e qua attentione adſit. e ſi quis per vim coactus & alligatus teneatur, qui tamē ſponte diſtrahitur animo
f hic præceptum non implet, f cum humano modo non aſſiſtat. qui tamen metu grauj etiam iniurioſo cō-
g pulſus audit miſſam attente, g vel addito malo fine videndi fœminas
h aut occidendi hominem h ſatis implet ſubſtantiam præcepti. Qui coactè detentus audiret, ſi feratur contra eos qui certo die miſſam nō au-
i diunt. incurret excōmunio, i quia ille defectus facile conſtare poteſt in foro exteriori eccleſiæ. cū tamen qui ficte cōfitetur in paſcha, euadat
k latam excommunicationem: k quia vitium integritatis eſt omnino occultum.

l 5 Attentionis tres ſunt gradus, l quorum quiſque ſatis eſt in eo qui
n ex præcepto recitat preces horarias minor ſufficit ad implendū præcep-
m tum de audienda miſſa: m quia ſurdus & longe diſtans à celebrāte aut ſubmiſſe loquente, ſatis implet aſſiſtendo, quamuis nihil audiat. Qui ſciens & ſponte diſtrahitur audiendo vana, vel aſpiciendo fœminas
n aut ludos: & ſcribens, pingēs n vel dormitans, vel interna tātum vaga-
o tione o per magnam miſſæ partem; non implet: niſi forte ſępe redeat ad attentionem partium principalium miſſæ. raro tamen beneficiarius cogendus eſt fructus reſtituere ex eo,
p quod ſine attentione recitauit. p audientem miſſam feſti non decet ſimul recitare preces obligatorias (vt horas canonicas, vel priuatas ad quas tenetur ratione voti,

z Naṅar.num 1.Syluest.miſſ.1 § 1.fin.miſſ.1.§ 7 Ang.§.57.Tabien §. 46.Armil.§ 19 Frat. Alexand.lib.2.tit.2. Aſten.lib.6.tit.1. Hen-
y ric.quodl. y Vt habetur cap.fin. de priuileg.in 6. Abbas. cap.1.nu. 8. de vit. & honeſt.cler. Doct ſup. Sot.d.13.q.2.art.2. facit Nauar.
z cap.21.nu.85. Fra.Med.ſup. z Sup.cap 24 P. in d.cap fi. de priuil.
a in 6. a Nauar. num. 2. Syluest.Miſſ.2.§.5.verſ.7.recent. b De qui-
b bus vtilitatibus Vigue.c.16.§.3.ver.12.Ant.3.p.ti.13.c.1.§.13.Roſar. Bu'ſt.2 p.ſerm.13. & citat Richard. Caietan.tom.3.opuſc de valor.miſſ. Cordub.lib.1.quæſt.3.Palud.& Doct.4.d.45.vid.Trid.
c ſeſſ.22.cap 6.can.3. c Cano.Frat.Ambroſ.& alij recent. d Nauar.
d num.8.Armil.§ 31.Tabien.§.49.cum Anton. Pedraza in 3.præcep. Alcoc.cap.16.communis.quare.d.c.miſſas, ſumitur audire pro
e intereſſe cum attentione. e De qua ſtatim. & Nauar.c.21.nu.6.&
f 8. f Sot.lib.2.iuſt.q 3.9.recent.Fr.Med.1.2.q.100.9. Durand.4.d. 15.q.1.(quamuis Vict.dicat oppoſitum probabile) vt cum impoſitum eſt ieiunium aut flagellum in pœnitentiam, non ſatisfacit ſed tenetur iterare, ſi à Patre inuitus cogat ieiunare negato cibo, aut flagelletur: ſed ſatis patitur vt anima purgatorij. ſi quis tamen ab inuito debitore, accepit pecuniam, deobligatur ille à reſtitutione: quia ceſſat tempus, & tota ratio præcepti priuati, & qui Patri extreme indigenti negat cibum, quem alter ſuſtētauit, deobligatur,
g & tamen peccauit. Sot.Medin. Cano. & recen. g Sot.Fr.Medin.&

ij. Sot.lib.10.iuſt.q.5.ar.5. Ledeſ 2.p.q.16 ar.6. Caſtr.2. de leg.pœnit.c.5. & lib.2. de hæret.punit.c.18.Pedra. 3.præcep.§.5.ſummiſtæ ver.hora Syl.nu.13. Sandoual. de offic.eccleſ.6.p.c.8 9.18.Nauar.c.25.nu.105.de orat.not.13.nu.39. not.20. nu.27. not.21. nu.
m 39 not.22.nu.7. m Sot.d.13.q.2.1. Nau.de orat. not.10.num.13. Arm.miſſ.§.49.Syl.miſſ.2.1.6.verſ.2.Caiet.ver.feſtum.Nau cap.
n 21.num.8. Cano.recent. n Quia hi actus communiter excludunt attentionem.Nau.c.25.nu.107. de orat.not.13.nu.22. & ſeq.Ant. 3.p.tit.9.c.3.§.8.verſ.3.negligentia.ſed veſtire ſe dum orat, aut audit miſſam, non eſt illicitum, quia non tollit attentionē. Nau.not. 13.nu.49.(cum Caie.d.q.83.art.13.Mai.q.7.) contra Ant. quem ci
o tat.num.47. o Quia eccleſia ex conſequenti præcipit actum internum attentionis, & peccat mor. qui ſponte vagatur mente, & excludit omnem attentionem tempore pręcepti. eſt probabilior ſententia, ex c.dolentes.de celeb.miſſ.Palud.d.15.q.5. Gabr.lect.22. Sot.lib.10.q.5.5.concl.6. & ad vlt. Ledeſ.q.16.ar.6.dub.3. Caiet. 2.2.q.83.13. Adr.quodlib.8.H.& multi alij ſatis tamen eſt attentio ad ſola verba, quam communiter habent omnes, qui libere recitant. Ledeſ.dub.2. cum Med.de orat.q.de poteſt.eccleſiæ, ſuper
p actus cordis. p Quod aiunt graues Doct. qui negant ſola mentis euagatione frangi humanum præceptum eccleſiæ, quæ in c. dolentes tantum iubet, vt externa corporis modeſtia & recollectione oret attente, ne aliàs ſcandalizet ſed ædificet videntes. idem ſignificat Clem.1.de celeb.miſſ.Caie.hora.§.3. quia ait pręcipi internū, q

aut pœnitentiæ iniunctæ) ſed non q peccat mor. q vt quidam falſo pu- r tant: r alij aiunt eſſe veniale. s At ſ de ſe nullum eſt peccatum, t & ſa- t tisfacit vtrique præcepto cum vna attentione, & ex vtroque iuuatur deuotio: nec eſt irreuerentia ordi- nari vnum officium præſertim vo- u luntarium u in aliud, quia id totum refertur in cultum Dei: ſed magis attendat propriè recitationi, miſſam enim percipere auditu & intellectu non tenetur.

6 Intentio debet eſſe ſaltem vir- tualis implendi præceptum, ita vt x illam non excludat actu cōtrario. x nam qui ita excludit dicens, nolo implere hoc præceptum propter Deum, ſed tantum propter pœnas y inferni, peccat mort. y ſi tamen fi- nem præcepti non excludat, licebit implere, aut Deum diligere propter retributionem, aut ob motiuum vi- z tandi pœnas comminatas. z qui nō aduertens eſſe feſtum audiuit miſ- ſam ex bona conſuetudine, non te- a netur ad aliam miſſam: a quia in- terpretatiue voluit implere præcep- tum. Et qui audita iam miſſa, aut recitato horarum penſo ob ſcrupu- los indebitæ attentionis ait, habeo pro non impleus, iterum repetam il- non tenetur ad aliam miſſam aut b penſum: b quia hic non tollit quin re vera impleuerit, nec eo propo- ſito imponit ſibi onus repetendi. At ſi vir non ſcrupuloſus in prin- cipio aut in medio Miſſæ vel ho- ris canonicis, videns ſe nimis di- ſtracte aſſuiſſe, dicat habere pro nō audita aut non dicta, tutius eſt vt c repetat. c

7 Integra cenſetur miſſa, quāmuis d omittat breuem illius partem. d Quæ ſit pars notabilis, arbitrio pru- dentis relinquitur, & cenſetur ter- e tia pars miſſæ. e Quam quidam arbi- trantur à principio vſque ad euāge- f lium. f & aiunt, ſi cœpit audire poſt dictum euangelium, ſatis eſſe ſi illud ab alio lectum audiat vel le- g gat g quippe quod interdum non h a ſacerdote ſed à Diacono cātatur. h ſicut & epiſtolam de choro cantat æditu us laicus, quamuis non audia- tūr à celebrāte miſſam. Et admittēt ſatis eſſe ſuppleri per euangelium auditum, quod ſacerdos in fine miſ- i ſæ dicere ſolet. i ſic ſatis putant inte- k gram quāuis epiſtolam omiſiſſet. k At ſane debet graduale, & partem l epiſtolæ audire. l In foro exteriori Canonicus diſtributiones perdit, ſi non interfuit vſque ad vltimum m Kyrie. m Tantundem dicēdum eſt de fine miſſæ, integram dici ſi à prin- cipio audit vſque ad conſumptio- n nem: n nec enim tenetur benedi- o ctionē ſacerdotis expectare. o Idē de parte intermedia: ſed curare de- bet ne deſit dum fiunt tres partes ſubſtantiales ſacrificij, quæ ſunt cō- ſecratio, oblatio, & conſumptio, de quibus ſup. cap. 9.

8 Satisfacit etiam præcepto, qui à pluribus ſacerdotibus per partes ſucceſſiue audit integrā miſſam, vt p à duobus vel tribus. p quamuis qui- q dam id negent. q curare tamen de- beret vt eas partes ſuo ordine au- r diat: r puta à primo ſacerdote pri- mam partem, & à ſequenti ſequen- tem. Sic deficiente poſt conſecra- tionem primo ſacerdote, ſi alter ab-

requiritur vt actus externus ſit humanus obedientiæ (id eſt, vt ve- lit ſoluere preces) Sylue. miſſ. 2. §. 6. verſ. 1. hora. §. 11. verſ. 2. (quē Ledeſ. falſo citat in oppoſitum) idem. Med. ſup. Ang. hora. §. 27. Roſel. §. 3. Tabien. §. 30. Aſten. lib. 6. tit. 2. art. 6. q. 3. Ant. 3. p. ſup. §. 7. & 8. Gab. lect. 92. K. Dur. d. 15. q. 12. Palu. q. 5. ar. 2. concl. 4. Ad- dit Medin. admiſſa hac ſentent. (quæ ſane eſt probabilis) beneficiarius nō te- netur repetere miſ- ſam, aut horas vt gaudeat fructibus: quia in pœnis & odijs debet reſtrin- gi, peccaret tamen venialiter cōtra ius naturæ excludens attentionem etiam in oratione de con- ſilio: vt fatetur Ca- ietan q. 83. 13. Me- din. de orat. q. 13. Nauar. not. 13. nu. 39. not. 20. nu. 27. not. 21. nu. 39. Sot. ſup. & communis.
q q Nauar. c. 21. num. 8. de orat. not. 19 n. 178. Medi. C. de cō- feſſ. q. 48. fol. 114. rat. 2. C. de orat. q. 14. Sot. d. 13. q. 2. 1. fin. d. 19 q. 2. 1. lib. 10. iuſt. quæſt. 5. 5. Caietan. quæſt. 83. 13. & opuſc. de ora. valore. fol. 176. Pe- dra. 3. præcep. Adri. quæſt 7. de ſatisfa. Alcoc. c. 17. Mai. 3. d 37. q. 22. 4. d. 12. q. 8. Vvendel. 4. d. 45. q. 2. dub. 5. re- cent. Mant. Cano, Peña. Fra. Ambro.
r Cueuas. r Si pre- ces & miſſa ſint de præcepto. Ang. fe- riæ §. 42. 46. feſti. §. 12. Syl. miſſ. 2. §. 6 fin. Arm. miſſ. §. 39. feſtum. §. 11. ſumma confeſſ. fol.
ſ 57. s Adrian. ſentit Caietan. d. opuſc. de valo. orat. & ver. feſtorum. Fra. Ambroſ. quod limitat Nauar. de orat. quando abſque cauſa id fit, vt poſtea libe- rius orietur. idem Ledeſ. 2. par. quæſt. 14. artic. primo, dub. ſexto.
t t Bon. Medin. Sot. Alcoc. cap. 17. Mant. ſentit Nauar. cap. 21. no 8. Ledeſ. q. 16. art 6. dub. 5. fol. 150. col. 3. & quidam recent. quia ex vtroque iuuatur deuotio, & vtrumque ſimul refertur in cultū Dei
u contr. Adrian. & Caietan. u Hoc dicitur propter Doct. cit. in op-
x poſitum. x Cit. O. Caiet. 2. 2. q. 83. art. 13. Nauar. de orat. not. 13. nu. 33 not. 20. nu. 25. ſic peccat canonicus qui expreſſe dicit nolo
y ire ad horas propter cultum Dei, ſed ob pinguem ſtipem. y Nau. cap. 11. num. 16. Sylue. caritas. §. 7. Vega lib. 6. in Triden. cap. 26. & 11. c. 8. Taper. art. 4. Sot. lib. 2. iuſt. quæſt. 2. ar. 3. ad fin. colligitur ex D. Thom. 1. 2. q. 109. 3. & 2. 2. quæſt. 27 3. ſic ſterilis peccat qui ab actu matrimoniali excludit finem generationis (ſiue ſi ſponte ſemi- net extra vas) & religioſus ſi excludat finem tendēdi in perfectio- nem. D. Thom. quodlib. 9. ar. 4. Caieta. 2. 2. q. 184. 5. fi & ad 2. Syl. religio. 1. §. 3. & 8. Relig. 2 §. 10. 12. Tabien. Ang. religioſus §. 27. Aſten. lib. 6. tit. 47. Armil. religio. §. 3 Cordub. ſup. reg. D. Franciſ.
z Nau. de paupert. in cap. non dicatis. nu. 5. z Doct. ſup. Trident. ſeſſ. 6. c. 11. & can. 26. 31. & propter temporalem Vega. Sot. etiam lib 1.
a de natura & grat. cap. 19. contra Adrian. quodlib 9. a Colligitur ex D. Thom. 2. 2. quæſt. 104. 3. ad 2. poteſt impleri actus virtutis, non attendendo ad rationem præcepti. tenet Syluest. hora. nu. 14. cum Palud. 4. diſt. 15. quæſt. 5. num. 24. Durand. quæſt. 2. Medi. C. de orat. q. 14. de horis cano. fol. 80. ſentit Sot. lib. 2. quæſt. 3. 9. lib. 10. quæſt. 5. 5. ad fin. quia præceptū eccleſiæ, & legiſlatoris intētio nō obligat ad præceptū ex vi obedientiæ, ſed propter propriū mo-

b tiuum religionis. b Colligitur ex prædict. vid. Nauar. cap. 21. nu. 42. cap. 25. num. 99. aliàs cogeretur miſer ſcrupuloſus cui DD. mul- tum indulgent, millies repetere horas, quia ſibi ipſi nunquam ſa-
c tisfacit, & proponit repetere habens pro non dictis. c Medin. ſup. Ledeſm. 2. p. q. 16. art. 6. dub. 3. fol. 152. Nauarr. de orat. not. 13. nu. 28. not. 16. nu. 73. 74. not. 20 nu. 30.
d & recent. d Anto. 2. par. tit. 9. cap. 10. §. 10. verſ. 7. dub. Syluest. miſſ. 2. §. 1. dic. 5. Tabien. §. 5. Caiet. 2. 2. q. 122. 4. & ver. feſtos. Fra. Medin. lib. 1. cap. 14. §. 9. Soto. d. 13. q. 2. 1. colum. ante- penul. Sandoual. de offic. eccleſ. 6. p. ca. 14.
e e Anton. Syl- ueſt. Tabien.
f f Col- ligitur ex his auto- ribus, ſi deſit vſque ad euangelium in- cluſiue Anton. Syl- ueſt. Tabien. Caie. Sandon. Fr. Medin. & plane. Sot. d. 13. quia dicit vſque ad epiſtolam non eſſe partem notabilem. nam euangeliū au- dire non eſſet tutū.
g g Satis eſſe legere per ſe vel ab alio au- dire euangelium. Nau. num. 2. cum
h Marg. cōſ. h Quia dum diaconus can- tat, non deberet ſa- cerdos per ſe ipſū legere epiſtolā vel euangeliū. Nauar. de orat. not. 10. nu. 45. not. 22. & Mi- ſcel. 22. nu. 100. &
i 2. p. nu. 13. i Quod pōt colligi ex Ca- ſtro. 1. leg. penal. c. 12. & ex quibuſdā alijs: quia vt non oportet audire miſ- ſam proprij feſti, ita nec euāgelium.
k quæ extenſio raro eſt admittenda in praxi. k Plane Soto. d. 13. & Nauar. in vltima edit. cap. 21. num. 2 & Compend. adiecit. & epiſt.
l graduale. l Anton. Tabie. Fra. Medin. Sandoual. Soto in ſua doctr. Chriſtiana. Cano. Cueuas Toletus. Nauar. ſup. & de orat. not. decimo, numero quadrageſimotertio, & decimonono, expli- cant obligari vt audiat partem epiſtolæ. fauet concil. Baſilien. ſeſſ. vigeſimaprima, Colonien. cap. decimo, tit. de metrop. eccleſ. ſit etiam pars notabilis ſi partem adimat principio, partem fini miſ-
m ſæ, Nauar. m Sic explicatur dict. concil. Baſileen. ſeſſ. vigeſimapri- ma, contra Nauar. not. decimo, numero quadrageſimotertio. &
n in prima edit. cap. 21. numero ſecundo, n Anton. Syluest. Tabien.
o Nauar. cap. 21. num. 2. & colligitur ex alijs. o Nauar. num. 2. ſentit Soto. recent. Cano. Caietan. ver feſt. ad med. Tolet. Tabien Aſten. libr. 4. tit. 16. Syluestr. Fra. Alexandr. lib. 2. tit. 8. cum Alexand. 4. parte tit. de miſſa. nec obſtat. cap. miſſas. dum iubet excommuni- cari exeuntes ante benedictionem: quia abrogatum eſt: & id fie-
p bat ſi quis in contemptum ſacerdotis exiret. p Nauar. ca. 21. num. ſecundo, cum Maior. quarta, diſtinct. decimaſecunda, quæſtio. tertia, & diſtinct. quadrageſimaquinta, quæſtio. ſecunda. San- doual. Frat. Medin. §. nono, Soto. Mantius colligitur ex gloſſ. capitulo quorundam. 23. diſtinct. vbi Doct. Iaſon. l. admonendi. ff. de iureiurand. numero 254 Nauar. de orat. not. decimo. numero
q decimooctauo. q Toletan. non excuſat, ſi fiat abſque cauſa. Fer- nand. Paez. dict. capitulo iotas. numero ſexageſimotertio, cum Aoio. Doct. Vera non impleri præceptum, niſi ſuo ordine au-
r diantur partes: r Paez. At non eſt de neceſſitate præcepti: nam in miſſa Mozarabe aliter ordinantur partes; & in horis cano. ordo illarum

ſoluat, integra ſit ex vtraque parte
f vna miſſa per duos miniſtros. [f]
Qui ſeruitor celebranti, quamuis
aliquoties recedant pro afferendo
libro, vino, thure, aut pro pulſatio-
ne cymbali, aut alijs ad miſſam per-
tinentibus, cenſentur moraliter in-
t tereſſe miſſæ, aut veſperarum, [t] &
u aliarum horarum cantui: [u] dum
hæc ordinantur in ſolennitatem
eiuſdem officij.

9 Locus audiendi miſſas eſt pro-
pria parochia, ad quam olim iure
compellebantur ſubditi in Domi-
x nicis & feſtis ſolennibus, [x] vt à pa-
rocho diſcant feſtos dies & ieiunia
eiuſdem hebdomadæ, & an ſit ali-
quis ob excōmunicationē vitādus.
Sed hoc ius antiquatum eſt contra
y ria conſuetudine: [y] quæ cum ſit ge
neralis, & tolerata, habet vim legis,
& epiſcopus eam abrogare non po
z teſt. [a] nec cogere vt non niſi in
parochia præceptum impleant: ut
non poteſt epiſcopus tollere aut re
ſtringere ius commune. Nec conc.
Trident. ſeſſ. 22. hanc conſuetudi-
a nem ſuſtulit. [a] dum ait monen-
dum eſſe populum, & poſſe epiſco-
pum autoritate Apoſtolica iubere
opportuna, circa hoc, non obſt. pri-
b uilegijs. [b] ſatis eſt miſſam feſti au-
c dire in priuatæ domus oratorio, [c]
in quo per epiſcopum deſignato ex
pedit perſonas incluſas miſſam au-
d dire, præſertim in pręcipuis feſtis. [d]
firmius iuri parochię derogatur per
e priuileg. relig. Mendicantium, [e] per
f propr. motum Pij V. [f] (cui noluit
g efficaciter derogare Gregor. xiij. [g])
vt ſatis impleat qui miſſas, aut con-
ciones audit in illorum monaſte-
rijs, nec tenetur obedire paſtori ſub
cenſuris prohibenti ne in feſtis cō-
h uenian ad monaſteria. [h] olim pro
hibebantur laici tempore miſſæ,
i intrare presbyterium. [i] i. capellam
maiorem vel chorum, ſed conſue-
tudine videtur abrogatum.

10 Excuſant à præcepto miſſæ. 4.
k cauſæ, [k] quæ ſolent à lege poſitiua
excuſare. 1. inculpata ignorantia. 2.
impotentia ad quam reducitur tue
l ri proprium ius & indemnitatem. [l]
3. cenſura. 4. conſuetudo: Impoten-
tia cenſetur. 1. ſi concurrat grauius
præceptum quod ſimul cum miſſa
m ſeruari non poſſit. [m] Quidam aūt
ob audiendum ſermonem excuſari
quoſdam à miſſa: vt ſi in regione hę
reticorum quidam non diſcant ne-
ceſſaria fidei explicitæ, niſi audito
hoc ſermone, qui cū miſſa feſti con
currit, pręſertim ſi prælatus compel
lat præcepto vt eam concionem à
n uiro Catholico audiant. [n] Qua ra-
tione & prædicator vt digne pręſta
re poſſit id neceſſariū officium ex-
o cuſatur interdum [o] à præcepto ie-
iunij: ſed rarius ab horis canonicis,
& miſſa. At cōmuniter in regione
Catholicorum vix vrget præceptū
p audiendi ſtatim concionem [p] à vi-
ro etiā optimo, quin differri poſſit
in aliud tempus: nec eſt amittenda
miſſa præcepti pro audiēda concio-
q ne [q] quæ eſt de conſilio: ut filius
pręferre debet neceſſariā patris in-

s illarum non eſt de præcepto. [s] D. Thom. 3. par. quæſt. 83. 6. Soto.
diſt. 13. quæſt. 2. 6. Nauar. capit. 25. num 91. miſſal. Pij V. At ſalſo
Doct. Vera limitat in hoc tantum caſu impleri præceptum. dum
t ſit à pluribus miniſtris. [t] Antun. d. ca. 10. Syluest. miſſ. 2. §. 1. verſ.
u 5. Tabien. §. 50. Tolet. & multi recent. [u] Dum horæ in choro di-
cuntur qui exit ad
thurificandum vel
tantiſper ad reſpi-
randum, aut tranſ-
fert libros, defert
nuncium. Naua. de
orat. not. 11. nume.
36. 37. cum Ant. 2.
part. tit. 9. cap. 12.
§. 2. idem Nauarr.
not. 16. nu. 66. 68.
ſi quid breue & vi-
le intercedit, etiam
ſi deſint Pſalmo in
tegro, dicit not. 19.
numer. 83. not. 21.
nu. 15. cum Maio.
4. diſtin. 12. quæſt.
6. col. 3. & Sot. lib.
10. iuſt. quæſt. 5. ar.
3. colligitur ex Syl
x ueſt. Tab. en. [x] Per
ca. 2. de paroch. c. ſi
quis. de conſ. diſt. 1.
Soteal. ver. eccleſia.
§. 53. 14. ex conc.
Agath cap. 21. Ar-
uernen. cap. 14. Au-
rel. 1. ca. 27. Aurel.
4. ca. 3. Epaunen. c.
35. Lapus. alleg.
56. Lauren Calca.
conſ. 57. Naua. cap.
21. no. 5. col. 3. ſed
iura loquuntur quan
do in contemptum
parochi nō adeunt
y parochiam. [y] Late
Nauar Lauren. ſup.
Turrecrem. in cap.
totas, de conſ. di. 1.
Margallo. in cap. 2.
de celebrat. miſſ.
Paez. in cap. totas.
à num. 150. excipit
26. caſus. in quibus non tenetur audire miſſam in parochia. quare
in ca. fideles. de conſ diſt. 1. non obligantur ad parochiam. Angel.
miſſ. fin Tabie. §. 51. Frat. Alexand. lib. 1. tit. 2. Syluest. miſſ. 2. §. 1.
z Frat. Medin lib. 1. inſtruc. cap. 14. §. 40. [z] Nauar. Syluest. Tabien.
& declarauit congreg. Cardi. conſult. poſtquam anno 1564. qui-
dam epiſcopi (vt Toletan. Salmant. Palent.) conati ſunt prætexta
conc. Trident. compellere ſub excommunicatione ſubditos adire
parochias, vt audirent miſſam & conciones, ſed reſiſtentibus re-
a gularibus & viris ſapientibus, ceſſarunt compellere. [a] Nauar. Fr.
Medin. & omnes recent. tam regulares quam ſæculares docti, quia
ſeſſ. 22. de euitan. epiſcopus autoritate Apoſtolica iubeat quę ſunt
opportuna, vt populus accedat ad parochias. At non dicit iubeat
accedere, nec quod alij teneantur accedere. Nec eſſet opportu-
num vt tantæ ſæcularium conſuetudini & priuilegio Mendic. de-
roget cum illorum ſcandalo. Nau. nec Trident. ſeſſ 22. cap. 9 ſauet
epiſcopis nec ſeſſ. 24. ref. c. 4. dicit de miſſa: ſed teneri ad audien-
dam concionem in parochia ſi commode poſſint. In Hiſpania ve-
b ro ob ingentem populi concurſum, fieri non poteſt commode. [b]
Epiſcopo conceditur derogare priuilegijs priuatis, non tamen or-
c dinis Mendic. [c] Quia licet epiſcopus ſpecialiter id priuil. abrogare
poſſet, ſed nemo abrogauit. Et concil. Agath. c. 21. c. ſi quis, de cōſ.
d. 1. Trident. ſeſſ. 22. clericis tantum prohibet celebrare in orato-
rio ſine epi licentia. At non vetat alios audire miſſam, quamuis
d ſine cauſa ibid. diceret. Tab. miſſ. §. 51. ſi. [d] Nauar. num. 9. & Hiſp.
e num. 6. & in Compend. Hiſpan. [e] Refert Nauar. num. 5. Frat. Me-
din. capit. 14 §. 40. Compend. Mendic. ver. miſſa. Clau in Comp.
Socie. ver. miſſ. ex Leo X. in Supplem. conceſſ. 90. fol. 27. 46. & pro
f Societate Paul. III. in bulla. [f] Pius V. in bulla in gratiam Men-
g dic. an. 1567. [g] Gregor. xiij. anno 1573. proprius motus non ſuit
promulgatus nec vſu receptus vt refert Nauar. in vltim. edit. anni.
84. cap. 27. fin. quamuis illius reuocationis interdum mentionem
facit vt cap. 21. num. 5. fin. capit. 25. num. 68. & edit. vltim. capit. 27.
num. 179. Felician. inf. pagin. 684. Paſſarel. lib. de priuileg. Minim.
fol. 133. 169. ſimiliter Pius IIII. anno 64. reuocauerat priuilegia
contraria decretis Trident. & annihilat, ac ſi nunquam fuiſſent
conceſſa, vt refert Felician. lib. de cenſur. tit. de priuileg. pag 667.
At non fuit vſu re-
h ceptus. [h] Nauarr.
capitu. 21. nume. 5.
cum Anton. 2. part.
titu. 9. capitu. 10. §.
5. Tabien. miſſ. §.
51. Sylueſtr. miſſa.
2. §. 2. & excom-
mun. 2. not. 9. num.
20. quia excommu
nicatio contra con
ſuetudinem vniuer
ſalem, eſt nulla. &
maximè cont. no-
torium priuilegiū
in fauorem relig.
Mendic. (quod ha-
bet vicem iuris cō-
munis) eſt notorie
nulla, nec timenda.
ſupr. libr. de indul-
gen. capit. 25. §. 7.
contra Henric. Bo-
teum. de ſynod. 3.
part. §. 1. num. 108.
i illat. 27. [i] Capit. ſa
cerdotes, de conſe.
diſtinct. 1. quod li-
cet eſſet conſueta-
dine abrogatum,
renouat Pius V. p-
pr. mot. qui vſu ipſo
receptus eſt apud
Luſitaniam. d. Am-
broſ. non permitte-
bat Theodoſium
Imper. ingredi lo-
cum ſacerdotum &
cleri, quibus daba-
tur communio an-
te altare concil. To
letan. 4. capitu. 17.
Brachar. 1. capitu.
31. & à loco voca-
batur laica commu
nio. Soteal. ver. communio. §. decimo, ex Conc. Sardic. capit. pri-
mo, Agath capit. 50. Aurel. 3. capit. ſecundo, Innocen. I. epiſtol.
22. capit. quarto, Claud. reper. decima, de euchariſ. capit. ſecundo,
k Turrian. in lib. 2. Clemen. conſtit. [k] Nauar. capit. 21. à numero
tertio, Syluest. miſſ. 2 §. primo, verſic. ſecundo, & §. ſecundo, Ta-
bien §. 46. Angel. feriæ. §. 42. Sot. diſtinct. decimatertia, quæſtio.
ſecunda ſecundæ, libro ſecundo, iuſt. quęſtio. quarta, artic. quarto,
l recent. [l] Hæc cauſa interdum excuſat à mora reſtitutionis. Na-
nar capit. decimoſeptimo, à num. 56. quia cenſetur aliquo modo
moraliter impoſſibile, quod non poteſt fieri ſine graui incommo-
m do: nec præcepta humana tam rigide conſtringunt. [m] Nauarr.
capit. ſeptimo, num. primo, §. tertio, capitu. octauo, num. ſexto, &
decimo, & in capit. ſacerdos. de pœniten diſtinct. ſexta num. pri-
mo, ponit quoſdam caſus: vt qui ratione officij prohibentur exi-
re: ſic cuſtos arcis & Caſtellanus. Soto. libro ſecundo, Nauarr. ca-
pit. vigeſimoprimo. recentio. paſtor ouium aut armentorum, cu-
ſtos vinearum: qui tempore peſtis ponitur à Rep. vt vias aut
portas vrbis cuſtodiat, niſi facile alium quem ſubſtituat habere
poſſit: cuſtos carceris incarceratus vel quem iudex iubet ſub iu-
ramento manere domi, vice carceris. Soto. Nauarr. num. tertio,
n Syluest. Tabien. Frat. Medin. recent. [n] Alexand. ſecunda par. tit.
de ignorantia. & videtur Diuus Thom. ſecunda ſecundæ, quæſt.
decima, artic. duodecimo. ad quintum, Pius V. catech. Cordub.
lib. ſecundo, quæſtio. ſecunda, Caniſi. catech. tit. de peccato alie-
no. capit. octauo, Hieronym. in Ezech. capit. tertio, & 33. Syluest.
prædicatio. § ſeptimo, Armil. §. 10. Angel. Syluest. Dominic. §. 6.
o Frat. Alexand. libro 2 titu. 2. pagin. 295. [o] Nauar. capit. 25. num.
p 101. [p] At vbi vrgeret præceptum tale, quidam aiunt concio-
nem præferendam eſſe miſſæ. Angel. feriæ. §. 45. Angel.
q & Supplemen. [q] Friburg. in ſumm. confeſſ. in tertio præcepto.
fol. ſeptuageſimoquarto, ubi ſoluit rationem Supplem. Syluest.

Dominic. §. 6. verſ. 3. cum Roſel. & Frat. Lupus compulſus eſt Romæ retractare oppoſitum. [r] D. Thom. 2. 2. quæſt. 101. 4. ad 4. q. 189 a. & 6. quodlib. 3. art. 16. doctr. 4. diſt. 38. Richar. Palud. q. 4. & 7. Maio. q. 16. Nauar. cap. 14. num. 14. & de reg. in cap. nullam, num 48. Cordub caſ. 141. Syluest. relig. 2. §. 7. relig. 6. §. 9. Angel. §. 11. 31. Fra Medi. lib. 1. cap. 14. §. 14. [f] Nauar. cap. 21. nu. 3. Caiet. ver. feſtorum. Syluest miſſ. 2 §. 1. ver. 6. Richar. quodlib. 1. quæſtio. 19. Aſten. lib. 4. tit. 16. recen. vt ſi animo audiédi miſſam occupatus eſt nego tiis licitis, vel aer egit, & tamen dum aducrtit vel peruenit ad oppidũ præterijt tempus. (ſecus ſi aduertés peruenit ſero, vt in me tidie ad locum) ſic bona fide putans ſe excuſari à ieiunio excuſatur: Caieta. ver. ieiun. & 2. 2. q. 147. 4. vbi Victor, Peña, & Recen. Ledeſ. 2. par. quæſt. 17. art. 2 dub. vlt. Nauar. c. 21. num. 20. num. 11. §. 2. [t] Nauar. num. 3 Tabien. Ang. Syluest. Soto. lib. 2. & diſtinc. 13. Frat. Medin. Caiet. 2. 2. q. 122. 4. caſ. 3. & ver. feſtorum. ſed dum ægrotus conualeſcit, in dubio conſulendus eſt medicus, vel ſuperior, vt parochus. [u] Ijdem & Caiet. infirmarius cui non uacat utrumq; potius attendat infirmo. Sot lib. 2. Frat. Medin. Nauar. cum limitatione, quando eſt periculum damni. At Sylu. Tabien. non addunt limitationem, quia relinquitur arbitrio prudenti. [x] Nauar. Syl ueſt. Tolet. Tabien. Auto. Ang. [y] Soto. lib. 2. & diſtinc. 13. Caiet. q. 125. 4. col. 4 fin. Frat. Medin. §. 40. Nauar. cap. 21. num. 9. & cap. 14. num. 19. [z] [a] Caiet. artic. 4. & ver. feſt. Nauar. conſil. 4. tit. 9. de feriis lib. 2. [b] Significat Caietan. ver. feſt & quidam Recent. [c] Recent. multi. [d] Nauar. cap. 13. num. 9. fin. Roſel. feriæ. §. 9. [e] Anton. Nauar. cap. 21. num. 6. & 9. Cano. & Recent. vide ſup. G. [f] Nauar. Sylueſt. miſſ. & ieiun. §. 9. verſ. 1. Armil. miſſ. §. 30. Pedrax. in 3. præcep. Frat. Medio. fol. 201. Caietan. Feſt. Recent. Cano. Tolet. Chaues. [g] Sylueſt. ieiunium. §. 9 verſ. 10. & Recent. [h] Nauar. cap. 21. num. 3. dicit communem. Sylu. miſſ §. 2. Tabien. §. 47. Anton. Pedraz. Frat. Medin. fol. 200. Tolet. [i] Nauar. num. 5. fin. Anton. ſecunda par. tit. 9. cap. 12. §. 2. Sylueſt. §. 2. Tabien. Pedraz. Palu. diſtinct. 15. quæſt. 5. num. 7. Cano. Tolet. vt ſamula vel uxor cuſtodiat domum ab alijs diſiunctam, vel præparet cibos, præſertim dum ſunt conuiuæ, aut nuptiæ: & his licet manere etiam abſque ſuperioris præcepto, ne domum relinquant ſolitariam cum periculo. euitandum tamen eſſet ut lucubrantes miſſam audirent, quamuis non teneantur. [k] Facit Nauar. num. 9. & cap 13. num. 7. cap. 14. num. 19. 21. [l] Sot. diſtinct. 13. [m] Nauar. conſil. 5. tit. 9. de ferijs. lib. 2. excuſari paſtores. ſed conſil. 2. negat excuſari pauperes qui degunt in Villa aut ſtabulo (en Alqueria ó Venta.) At quidam Recent. excuſant iſtos: ſicut & parochum qui ante miſſam habet confeſſarium diſtantem per leucam. [n] Soto. di. 13. Nauar. cap. 14. num. 30. 31. c. 23. num. 23. Recent. Peña, Soto Maior. Frat. Meneſes. At Soto ait aliquando eſſet conſilium relinquere Miſſam. [o] [p] Nauar. cap. 21. num. 3. vid. num. 34. 45. Frat. Med. §. 40. fol. 201. Ledeſ. 2. par. quæſt. 5. art. 5. fi. Sylueſt. ieiun. num. 24. Couar. 2. Var. cap. 16. num. 9. & Recent. ſic qui edit nimium aut nociuum cibũ, præuidens ob morbum ſe omiſſurum miſſas, horas, & ieiunia, nõ peccat in cauſa contra hæc præcepta niſi fecerit in fraudem præcept. quia ius humanum nõ obligat infirmos, quamuis ſua culpa incurrerint impedimentũ. videtur contra Caietan. 1. 2. q. 77. 7. ad tertium & Cordub. lib. 2. quæſtio. 18. peccat tamen in cauſa qui proſecto in tuare Breuiario ſe impoſſibilitat ad recitandum. niſi poſt factum pœniteat de culpa & cauſa, vt in ſimili Nauar capit. 12. num. 39 42. 55. fin. Anton. Angel. Sylueſt. vel ſi in cauſa præuidet euentum futurum nociuũ proximos vt præſciens quod factus ebrius aut furioſus occidet, aut cum ſcandalo blaſphemabit. de quo Caietanus cum Diuo Thoma, prima ſecundæ, quæſt. 20. quinta, quæſtione 73. octauo, Cordub. lib. ſecundo, quæſtione 16. Tabiena. miſſa. §. 45. [q] Nauar. nume. tertio. Frat. Medin. libro primo, capit. vndecimo, §. 13. capit. 14. §. 40. fin. [r] Propendet Nauar. conſil. 19. libro tertio, de celebratio. miſſar. titu. 41. [f] Sup. Q. [t] Nauar. capit. 21. num. tertio, fin. Frat. Medin. utroque loco. Soto. diſtinctio. 13. quæſtio. ſecunda, 1. fin. diſtinctio. 22. quæſtio. tertia, 1. ſumm. confeſſ fol. 189. fauent Sylu. priuileg. §. decimo, verſic. quinto, Couar. capit. alma, ſecunda par. §. 4. num. tertio, communior theolog. & iuriſper. Salmant. & Complut. ſauet Diuus Thomas, quarta diſtinctio. 22. quæſtio. tertia, 1. [u] Per capit alma mater, vbi Couar. & capit. licet, de priuileg. Nauar. capit. 27. num. 178. 180. Angel. interdict. 2. §. 8. [x] Vict. Cano. Mant. Sancius negant teneri ex bulla: vt infirmus qui hora 8. excuſabitur ob quartanam febrim, licet mane poſſet præuenire omnes horas ex priuileg. non tenetur præuenire: de quo Nauar. capit. ſecundo, num. octauo, capit. 25. num. 100. & tamen Cano. cum communi fatetur clericum tempore interdicti teneri ad miſſam, quia habet priuilegium iuris. [y] per capit. Alma. ibi. Couartu. ſecunda parte, §. quarto, nume. tertio, Sylueſtr. interdic. quinto, §. primo, Sandoual. de officio eccleſiaſt. ſexta parte, capit. decimotertio, Nauar. capit. 21. nume. tertio, de oratio. not. quinto, nume. decimoquarto, quod tenentur ad reſponſoria pro defunctis. vide Pauli.

digentis ſubuentioné ingreſſui religionis, [r] qui eſt de conſilio excuſatur impotentia, qui probabili æſtimatione [f] miſſam audire non ualet abſque graui damno animæ, corporis, honoris, vel bonorum quę ſunt ſibi propria, aut alterius proximi. vt ægrotus excuſatur, dum eſt periculum grauioris morbi, ſi exeat foras ad miſſam. [t] cuſtos ægrotorum ſi ob id infirmi periclitentur: [u] nutrix quæ lactantem nequit ſecum ferre ad miſſam, [x] aut mater quæ domi filias in periculo relinqueret: [y] vel ſi auditio miſſę obeſſet graui negotio, [z] vt mercator vel agaſo cum iumentis onuſtis aut vector equorum ſeu armentorum qui faceret magnã iacturam negotii vel magnas expenſas, ſi in hoſpitio prope eccleſiam maneret, vbi mane in feſto miſſam audiat, ideoque pernoctat in agro, aut paruo hoſpitio, vbi minores expenſas faciat aut magnas eſſet facturus ſi miſſam quæ dicitur prope meridiem expectaret: [a] curſor etiam pedeſter, [b] vel nautę: [c] & ille molendinarius, cui in feſtis licet laborare. [d] Iter faciens excuſatur, [e] ſi adhibeat diligẽtiam cum ſpe probabili audiendi: vel ſi vehitur ab agaſone ferẽte eius onera, vel qui eget ſocio monſtrante viam, aut comitante, quando periculoſa eſt uia: [f] vel leuante tædiũ, quia longa nimis: vel eget eo ſocio qui ipſi donat expenſas uiæ, ut à ieiunio excuſatur qui tunc fit peregrinus, ne in uia perdat ſocium ualde utilem. [g] Item a miſſa excuſatur pauper, qui caret decente veſte, [h] ſine qua miſſam audiret cum magno pudore: fœmina honeſta quæ decenter non exiret domo abſque ſocia, aut non habet ueſtes decentes, ſine quibus iuoinata irridetur: vel pediſequa domi relinquenda pro neceſſariis: [i] aut quæ timet rixas uiri zelotipi: [k] uir qui timet periculum ab hoſte, vel comprehẽdi a miniſtris iuſtitiæ. [l] ruſtici aut operarii ualentes & robuſti, non excuſantur eo quod per leucam diſtent ab oppido vbi celebratur. [m] niſi tempore niuis aut pluuię magnę. Paſtores ouium ſępe excuſantur: ſed curare deberent facta inter ſe conuentione, vt nunc unus, nũc alius ad miſſam pergat. Horum multa relinquuntur arbitrio boni uiri de damno autem alterius ut de ſcandalo per accidens incidente non eſt curandum, ſed uirgo quæ credit ſe exeuntem ad miſſam, à fragili concupiſcendam, non excuſaretur à miſſa feſtorum. [n]

11 Excuſat cenſura: ut ſi quis excõmunicatione vel interdicto perſonæ ſit impeditus, [o] licet ſit in mora culpabili petendi abſolutionẽ [p] (ſicut & petendi ſolutionem à carcere) quia quamuis moroſus ea negligentia peccet, non peccat in eo qđ miſſam impeditus omittit: nec ob pręceptum miſſæ tenetur tollere impedimentum cenſuræ. 2. ſi in terris Græcorum ſchiſmaticorum non ſit alia miſſa quam Gręca cum ritu prohibito per eccleſiã Latinã [q] 3. in loco generaliter interdicto excuſetur: [r] niſi prope ſit locus nõ interdictus, [f] vel ſi habet coronã. Qui gaudet priuilegio bullæ, [t] & cauſam non dedit interdicto, [u] tenetur audire: (Quod falſo quidam negant [x]) vt eo tempore Canonici tenẽtur aſſiſtere horis, & dicere reſponſoria pro defunctis iuxta priuilegium moderationemq; c. alma mater: [y] alias priuantur diſtributionibus. & detentus carcere cui ſolutis vinculis datur licentia exeundi ad miſſam, tenetur audire. nam priuilegium licet non addat nouum onus præcepti, antiquum tamẽ pręceptum obligat hunc actũ, cui ſolu

a ri. conſ. 27. num. 32. volu. 4. [y] Per hoc ſoluitur argum. [a] Communis recent. quia de ſe melius ſeruare communem legem, quam b eximi priuato priuileg. contra D. Coſta Canoniſt. [b] Nauar. cap. c 21. num. 34. 41. [c d] Nauar. num. 4. Fra. Medi. §. 40. Ang. feriæ. §. d 42. Cano. & multi recent. Sandoual. de offic. eccleſ. 4. par. cap. 12.

iudicem. Salzedo. ad Bern. Diaz in pact. capitu. 63. Simanc. de Cathol. inſtitu. capu. 20. concubinarius non eſt ſuſpenſus nec vitandus. addit Couarr. niſi per ſententiam iudicis ſaltem criminis declaratoriam ſit denunciatus. quod vero capitu. præter. 32. d. dicit interdicimus Soto. diſtinct. 1. quæſtio. quinta ſexta ad ſecundum, diſtinctio. 13. quæſtio. 1. 9. Frat. Medin. lib. primo. capit. vndecimo. §. octauo, negant iá eſſe in vſu, vt ſit interdictus aut ſuſpenſus. vel loquitur de clerico vxorato, (cuius vxor occolte ducta dicebatur concubina: Couarr. de ſponſal. prima par. capit. 4. princip. num. nono, & ſecunda par. cap. octauo, §. quinto. num. 17.) quia iam tunc prohibebat eccleſia clericos ducere vxores. Vel vt ait Syluest. id iura requirit nouam iudicis monitionem vt clericus incurrat cenſuram. Quare concubinarius celebrans non ſit irregul. Couarr. Clem. ſi furioſus. prioa par. §. primo, num. quinto, & tamen conſulit vt ad cautelam impetret diſpenſationem. [t] Nauar. capit. 27. num. 20. Paludan. Syluest. excommun. quarta, num. quinto, commu. [u] Nauarr. capitulo 21. numero nono, & capitulo decimoquarto, num. 21. capit. decimotertio, numero ſeptimo. Syluest. miſſ. 2. § primo. Sot. diſtinctio. decimatertia, & libro ſecundo, quæſtio. 4. 4. fin. Frat. Medin. Tabien. x miſſ. §. 46. [x] Sot. Nauar. capit. decimotertio, num. ſeptimo, multi recent. ſed confeſſarius moneat ne ex conſcientia erronea peccet. & ſane famuli ſæpe poſſunt audire miſſas, vt tenentur: quia Dominus licet ſit negligens, non impedit.

Caiet. 2. 2. q. 125. 4. col. 6. caſu. 6. & verb. feſt. At Caiet. negat id permittendum per annum, ſed per dies paucos aut menſem. idem Ant. 2. p. tit. nono. cap. 10. §. 12. Syluest. miſſ. 2. §. 2. Tabie. §. 47. Armil. e §. 30. [e] Caietan. f quæſtio. 122. [f] Nauar. num. 9. Angel. Tabien. Armil. Syluest. Caiet. vtroq; loc. Fra. Medin. Soto. diſt. 13. & lib. 2. iuſt. Pedraz. recétiũ Cano. Tolet. ſed B. Vincen. Ferr. ſermõ ait, quod Virgines tantum ſeruarentur g in eccleſia. [g] Caietan. q. 122. col. 5. Soto. lib. 2. Fra. Medin. Nauar. num. 9. h [h] Sentit Nauarr. Syluest. Ang. Tabien. Cano. Frat. i Ambroſi. [i] At propter reuerentiam euchariſtiæ non tenetur vti priuilegio iſto. Cano, & k alij ſupra F. [k] Angel. Nauar num. 9. & addit. Hiſp. nu. 3. Caiet. ver. feſt. poſt princi. Ant. 3. p. tit. 2. cap. 20. Maiol. de irreg. libr. 3. c. 3. nu. 4. vid. cap. 25. num. 52. per. c. vni. de purific. poſt partum. dicit ſi ex veneratione voluerit aliquamdiu abſtinere, non credimus l improbandum. [l] Leuit. 12. quod impleuit B. Virgo puerpera Luc. 2. Et feſtum Purificationis celebratur die 2. Febr. Caniſi. lib. 4. Marial. c. 12. D. Thom. 3. p. q. 37. 4. m [m] Nauar. nu. 9 per n ca. ad eius. 5. diſt. [n] o Sup. §. 9. Y. [o] Has conſuetudines improbat Nau. num. 5. cum longa digreſſione Fra Alex. lib. 2. tit. 2. cum Richar. 3. diſtin. 37. Sandoual. 4. par. ca 12. Tolet. alij vero cit. monent reſtringendum ad paucos dies. Caietan. Anton. p Syluest. Tabien. Armil. ſup [p] Sup. §. 2. L. [q] Nauar. num. 7. & cap. q 11. num. 6. cap. 13. num. 2. & 17. de orat. not. 1. num. 3. Sot. lib. 2. & communis. contra Scot. 3. diſtinct. 9. & 17. quæſt. vni. Ang. feriæ. r §. 46. [r] D. Thom. 1. 2. q. 100. 9. Sot. lib. 2. q. 3. artic. 9. & 10. Nauar. ſ cap. 21. num. 7. Apol. de reddit. q. 1. mon. 73. [ſ] Tabien. fer. 2. §. 11. Nauar. capit. 25. num. 78. & ſequent. Couarr. ca. Alma. 1. par. §. 2. num. 10. Syluest. concubinarius. §. 1. & 4. Tabie. irreg. 4. Maiol. lib. 5. de irreg. cap. 37. quare Trident. ſeſſ. 21. cap 6. ſeſſ. 25. cap. 14. renouans pœnas iuris ſolum dicit, concubinariũ eſſe puniendum per

tum eſt vinculum & impedimentum nec auditio miſſæ eſt onus & odiũ, ſed fauor. [z] Nemo tamen etiã diues tenetur tempore interdicti accipere bullam aut coronam eo fine, vt miſſam audiat: [a] tempore tamen annuæ cõfeſſionis & communionis tenetur quoad poteſt, curare abſolutionem à cenſura, vt abſolutus poſſit præcepto ſatisfacere. [b]

12 Excuſat conſuetudo regionis amplæ, in qua ſolent viduæ nobiles per ſemeſtre aut annũ, [c] aliæ per menſem cõtinere ſe domi poſt mortẽ mariti, vt enim lex ferri poſſet quæ id concederet, ita conſuetudo præſcripta quæ vim legis habet, à præcepto humano excuſat: quãuis neſciatur an conſuetudo ſit quadragínta annorum; quia cõſuetudo quãuis eſſet male introducta interpretatur legem. [d] Simili conſuetudine excuſantur virgines honeſtę & nubiles, [e] quæ non ſolent, aut non permittuntur domo egredi ad audiendam miſſam aut cõcionẽ, antequam nubant. [f] Dum ſic excuſantur, põt mater aut matrona ſimul manere domi ad cuſtodiam Virginis. [g] ſi tñ parens permittat virginẽ exire ad ſpectacula & alia ludorum feſta, aut impune in feneſtris ſe videndam exhibere debet, potiori iure in templũ deferre ad miſſam, ſaltẽ ter in anno. [h] Vel curare ut domi in oratorio cum licẽtia epiſcopi, celebrentur miſſę in ſolennioribus feſtis, quibus virgines interſint. [i] Simili cõſuetudine quidam excuſant puerperas, [k] quę aliquot diebus ob debilitatẽ aut periculum fœditatis effluentis domo nõ exeunt, nec eccleſiam ingrediuntur. At ſecluſa debilitate non licet vti ueteri purificatione legis, [l] etiã ad imitationem B. Virginis, quę 40. die poſt partum legitur purificata. nec debet abſtinere a miſſa & communione ob menſtrua temporalia. [m] Epiſcopus licet generalem cõſuetudinem, non poteſt ſua autoritate abrogare, [n] deberet ſuis & parochorũ ſuaſionibus eam uiduarum ac virginum cõſuetudinem extirpare, quæ parum pietatis habet: & falſo nobilitatis ac decori prætextu nititur, [o] aut conſtitutione in ſynodo edita damnet: [p] curetque ut ſaltem ſemel in menſe omnes iſtæ ad miſſam ueniant.

13 Excuſatus iuſto impedimẽto à miſſa feſti, nõ tenet̃ aliis orationib⁹, aut mẽtali meditatione & exercitatione diligẽdi Deũ & pœnitẽdi ſupplere cultũ Dei. [q] quia ad implẽdũ naturale præceptum quod eſt tertiũ decalogi, ſatis eſt Deum diligere & colere alio die, nec finis præcepti in quem dies feſtus dirigitur, cadit ſub præcepto. [r] 2. Si populus miſſas bona fide audit à parocho notorie cõcubinario in feſtis aut profeſtis diebus, non eſt monendus à confeſſario aut peccati arguendus, [ſ] conſuetudo enim videtur iuri prohibẽti derogaſſe. A denuntiato tamen qui eſt nominatim excõmunicatus aut notorius clerici percuſſor, ſi quis audiat peccat mort. [t] & incurrit minorem excommun. 3. peccat pater familias niſi curet filios, ſeruos, & alios de familia audire miſſam: [u] Vel qui occupatione minus neceſſaria eſt cauſa ne ſubditi audiant miſſam die feſto. Quamuis famuli & filij ob illius imperium interdũ excuſẽtur: [x] & facilius excuſatur vxor vt viro zelotipo morem gerat. [y] 4. ad audienda in feſtis alia diuina officia, vt Veſperarũ, nõ obligantur ſeculares, [z] quamuis populus id de more habeat: expedit tamen vt in ijs & alijs pijs officiis, & in audienda concione tempora feſtorum dierum conſumant. explicãdũ eſt à parocho qui dies feſti obligent ad audiendam miſſam, & ſeriádum iure communi, [a] aut conſtitutione ſynodali, vel conſuetudine, vt populo conſtet obligatio.

14 Conc. Trident. ſeſſ. 22. de eiũ tand. monet epiſcopum vt prohibeat conuentionem mercedis pro miſſa dicenda: & ne quid coacte offeratur in miſſis nouis: ne celebretur extra eccleſiam, vel oratoriũ deſignatum ab ordinario: ut excludatur notoriè criminoſus à celebratione miſſæ, uel auditione diuinorum officiorum: ne fiat profana cantio etiam inſtrumẽto organico, aut inuſitata cæremonia tempore miſſæ: nec addatur ſuperſtitioſus candelarum numerus: [b] ne in eccleſia fiãt vanæ comędiæ, profana colloquia,

y [y] Nauar. capitulo 21. numero nono, & capitulo decimoquarto, numero decimotertio. Tabien. Frat. Medin. Sot. utroque loco. recentio. contra Anton. ſecunda part. titu. nono primo, z duodecimo, § ſecundo. [z] Nauarr. capitulo vigeſimoprimo, num. primo fin. Caietan. verb. feſt. in princip. Tolet. contra Paludan. diſtinctio. decimaquinta, quia ubi eſt conſuetudo, non eſt recea pta tanquam obligans ſub mortal. [a] Nauarr. capitulo decimotertio, numero quinto, § quinto, & numero 15. propterea Trident. b monet adire parochias. [b] Trident. de recto tamen vſu candelarum & lampadum in honorem ſanctorum, Bellarm. lib. 2. de reliquijs, capit. 3. §. 9. & cap. 4. ad quartum. Addit ad quintum. vitan-

dam ſuperſtitionem qua panem & uinum ponunt ſuper ſepulturas. [a] Vid. Triden. ſeſſ. 22. de euitan. ſeſſ. 24. c. 12. ad fi. & Pius V. proprio mot. conc Baſileenſ. ſeſſ. 21. Nauar. c. 21. nu. 10. vid. cap. 23. num. 123. de orat. not. 18 num. 79. 83. not. 22. num. 32. & ſeq. vbi explicat Triden. ſeſſ. 22. de euitand.

diſt. 13. q. 2. 5. Ledeſ. 1. par. q. 24. art. 5. Pius V. in catech. Feder. Naſea catech. li. 6. c. 30. Democar. li. 3. & 4. de ſacrif. vt dicetur de ſingulis. [e] 1. Cor. 11. cum venero diſponā. Trid. ſeſ. 22. c. 4. & can. vlt. Bellarm. li. 2. miſſ. c. 13. & citat Doc. vid. ſup. c. 6. [f] Referunt Iſid. Hug & aliquos citat Caſtro. ver. miſ. hęr. 1. Vvalden de ſacra. à c. 28 Clem. (qui propriā liturg. fecit) li. 8. conſti. Apoſt. c. 6. & 7. deſcribit quā dicit ab Apoſt. Petro. Item Pet. adiecit ly enim in conſecratione panis. Inno. c. cū Marthæ. D. Th. q. 78. a. ad 5. Pame. li. de liturg. de miſſa. B. Pet. & de Mozaraba. Iſid. de qua ipſe Iſid. lib. de offi. ecc. Tert. de ſcriptor. eccl. ver. Iſid. [g] Extat peculiaris litur. Iaco. apud Clau. de liturgiæ. Iacob. in de conſ. di. 1. ex qua Baſil. & Chryſ. multa ſumpſerūt pro ſuis liturgiis. Et 6. ſyno. can. 32. meminit liturgiæ Iac. & Baſil. & D. Tho. q. 83. 4. Miſſam. Æthiopū pretaoſ Io. ex Arabico verſit in Latinū And. Maſius habetur ī biblioth. ſanctorū. refert Cauſ. li. 5. Marial. c. 31. Damia. Goes. li. de pręſte Io. [h] Democar. lib. 4 de ſacrif. cap. 17. Ciruelus ſuper Miſſale. [i] Nauar. conſil. 3. tit. 41. libro 3. [k] Inf. cap. 4. §. 4. Q. quod colligitur ex Hier dialo. 3. contra Pelag. ad fi. [l] Clau. in liturg. & refert Probus patriarch. Cōſtantin. lib. de tradit ione diuinæ liturg. [m] Sup. c. 23. §. 6. [n] Ex Trid. ſeſ. 22. c. 5. ca. vlt. & de ritib. ſacram. ſeſ. 7 ca. 13. [o] Aug. mil. § 36. Tabien. § 10. Caiet. & Frat. Medin. 1. 2. quæſt. 96. 4. Soto. lib. primo, iuſt. q. 6. 4. Nauar. c. 25. à nu. 83. Ledeſ. 2. par. q 25. art. 4. ſed ſecluſo contemptu fidei, & religionis, non obligat cum periculo mortis, vt aiunt prędicti & Nauar. cap. inter uerba in prælud. num. 51. fol. 27. num. 36. & extrā ſtans. cap. 25. num. 84. Syla. excomm. 5. dubio 14. ſecus in periculo contemptus. Maio 4. diſtin. 18. quæſt. 4. de quo

c deambulationes ac ſtrepitus, [a] nec aliud quod ſacrum locum cultum que diuinum non deceat. cætera quæ ad obſeruationem feſtorum pertineut explicabuntur lib. de pręceptis decalogi & eccleſiæ.

CAP. XXVI.

Miſſarū ritus à Chriſto & Apoſtolis fluxit. De uarijs illarū officijs. De regulis Miſſalis.

a IN quolibet ſacrificio. 5. conſiderantur. [a] 1. cui offeratur: nempe ſoli Deo. 2. à quo miniſtro? quia à ſolo ſacerdote. 3. quid immolatur: Chriſtus valoris infiniti. 4. pro quibus cum fructu offertur? pro fidelibus iam iuſtis quā peccatoribus? pro defunctis: & pro catechumenis ac pro infidelibus. 5. De ritibus ad accidentalem ſolennitatem ſacrificij pertinentibus (de quibus
b ſcribunt late Doct. [b]) qui eccleſiæ auctoritate & uſu comprobantur. Nunc de rituū inſtitutione, & officiis Miſſarū dicemus, ut ex his etiā probemus Miſſam eſſe ſacrificiū.

2 Quidam ritus colliguntur ex
c Chriſti factis & dictis: [c] qui accepit panem in ſanctis manibus, & eleuatis oculis in cœlum benedixit gratias egit, & fregit, & ſumpſit, ac dedit diſcipulis ſuis: peracto ſacrificio ac hymno dicto exiit in hortum orare. Hi atque alii ritus a Chriſto habentur per manus tra-
d ditionem. [d] ſed quia pro uarietate temporum & regionum ritus & pias cæremonias mutare aut augere decebat, reliquit Chriſtus facul-
e tatem Apoſtolis [e] & eccleſiæ ut ad honorificentiam huius ſacrificii inſtituerent decentem ritum & ordinem. Petrus Apoſtolus edidit proprium officium Miſſæ, & multa
f adiecit in precibus & cęremoniis. [f] à quo B. Clemens deſignatus per illum ſucceſſor, accepit propriam liturgiam, ſeu officium miſſæ. Deinde cum Petri conſenſu Iacob. Minor Fr. Domini Apoſt. qui fuit primus Ieroſolymæ Antiſtes, dicitur primus inſtituiſſe in illa Vrbe
g ſolennem miſſam: [g] & ad illius imitationem Græc. B. Baſil. & Chryſoſt. ſuas liturgias compoſuerunt. Apud Latinos compoſuit propriū miſſale B. Ambro. & deinde B. Iſidor. Hiſpalen. archiepiſcopus: cuius nūc memoria conſeruatur Salmanticæ in Capella Talaueræ, & in quibuſdam eccleſiis, vbi fit miſſa Mozarabe: qua Hiſpania vtebatur, dum miſti Arabibus ſeu Mauris erant Catholici. Miſſale Romanum quod nunc Pius V. reformatum edidit iuxta monitionem concil. Triden. ſeſſ. vlt. ad fin. præfertur cæteris. Officia miſſarum, prout in illo continentur, ſunt recitāda, tam propria Dominicarum & ſanctorum ac feriarum, quàm communia: quæ omnia & miſſas
h votiuas inſtituit eccleſia. [h] Quædam feſtorum officia cōceſſit Pius V. celebrari in Hiſpania, & confirmauit Sixius V. Vt de præſentatione B. Mariæ die 22. Nouemb. De B. Hermenigildo rege 13. Aprilis. Iacob. Apoſto. die 30. Decemb. Anna, Triumpho Crucis, Iſidoro, Tranſlatione Eugenii, Leocadia, Nicolao de Tolentino, Antolino, Antonio de Padua. De corona Domini, & Angelo cuſtode. Epiſcopus ex cauſa poteſt feſtum & offi-
i cium inſtituere. [i] Apoſtoli à principio breui officio peragebāt ſubſtantiam ſacrificii, facta conſecratione, oblatione & conſumptione cum
k oratione Dominica. [k] Deinde conuenerunt communi inſpiratione antequam per orbem diſpergerentur, vt & ſymbolum Apoſtolicum ederent quod olim in miſſa dicebatur: & ut longiorem facerent liturgiam: in qua magnam conſolationem inueniebant, cum decantatio-
l ne & longis orationibus. [l]

3 Seruandus eſt ritus expoſitus in Miſſali Romano, aut in alio miſſali quod pro certa diœceſi aut religione ſit approbatum per ſedem
m Apoſtolicam. [m] Vt in ablutione, compoſitione veſtium ſacrarum, & aliis præparatoriis quæ præmittuntur ante miſſam: pręcipue circa illa quæ præcipit ſeruari in ipſa miſſæ celebratione. ſic in ſolenni adminiſtratione ſacramentorū pie ritus quoſdam inſtituit eccleſia, & iu-
n bet ſub reatu. m. ex genere [o] obſer-
o uari. Res grauis videtur [o] celebrare ſine ara ſacra vel ſine corporali lineo & benedicto, vt in ſerico: ſine calice deſignatæ materiæ conſecrato, vt in vitreo aut ligneo: ſine lumine ceræ accenſæ, aut libro miſſali. grauius eſt, abſque viro qui miniſtret ſacerdoti: abſque præcipuis
p veſtibus ſacris, [p] niſi una ſuppleatur per aliam: aut ſi omittat recitare partem ex præcipuis, vt euangelium aut offertorium. prohibetur
q nudis pedibus, aut operto capite [q] miſſam publice dicere, cap. nullus epiſcopus, de conſecrat. diſtinct. 1. Ex cauſa tamē morbi aut caluitiei licet operto capite celebrare.

a Diuus Thom. [a] 3 par. q. 22. 3. ad 1. q 48. 3. Sebaſt. de ſacrif. cui ſupra. c. 7 §. 2. à quo. c. 18. quid. c. 19. pro qui-
b bus. cap. 15. & 20. [b] Mag. Io. Belet. habetur cum Rationa li. Clau. in liturg. & 1 collectis ex Chryſoſto. c. 11. & refert poſt liturg. expoſitionē liturg per B. Germa. & c. 12 per Nico. Cabaſilan c. 9 per Maximū. Garet. de euchar. claſſ. 1. fol. 170. Vvald. de ſacramental à c. 28. Clictouæ. li. 2. Antiluth. ſeu de ſacrif. c. 8. 9. Iacob. Pamelius. duplici lib. de Liturg. quidam innominatus li hiſtorica aſſertio miſſæ. D. Tho. 3. par. q. 83. 3. Sot. di. 13. q. 2. 3. Ledeſ. q. 24. ſummiſt. ver miſſa. Torren. lib. 3. conſ. c. 8. §. 3 Caniſi. catech. tit. de euchar. c. 7. citat hos qui ſcribūt de offi eccle vel de offi. cle. Iſid. Alcui. Remig Raban. Ruper. Vvalfrid. Amalar Berno Inno. de offi miſſ. D. Thom. opuſc. de offi miſſ. Duran. li. 4. Rational. Titel. Caſſander. Coclæus in ſpeculo antiquitat. Rodul. canonicus Tungren. li. de rebus eccle. Turrian. de character. verbi Dei. & ſuper Clem de conſtit. Apoſt. Bellar. lib. 2. miſſ. à c. 12. li. 3. de cultu ſanctorum. c. 6. Caſt. verſ. miſſa hær. 1. Democar. li. 4. de ſacriſ. c. 14. 15. Hoſi inſtituta. c. 86. [c] Colligi-
e tur ex euāg. D. Th. 3. par. q. 83. 4. ad 2.
d Sot. di. 13. [d] Bellar. ſup. ex 1. Corin. 11. accepi à Domino, quod & tradidi. & inf. cætera cum venero, diſponā. quod de ritibus huius ſacrificii exponūt ibidem Hieron. Aug. epiſt. 118. & in hūc ſenſum citat Trid. ſeſſ. 21. cap. 2. & late agit ſeſſ. 22. decre. de euitan. & c. 5. can. 7. & in ſimili de ſacramen. ſeſſ. 7. can. 13. D. Tho. late 3. par. q. 83. 5. Sot.

p loquitur cap. ſacris. [p] Nauar. c. 25. num. 84. cum Anton. [q] Qui-
q dam putant excommunicari eum qui temere præſumit celebrare

tè cooperto capite, vel ſi cum baculo vadat ad altare, quia c. nullus epiſcopus. de conſ. d. 1. dicitur communione priuetur. & glo. capit. clericus, 1. col. nec lıbro pıleo vtendum eſt licet laboret capite. Roman. ſingul. 660. At ex cauſa rationabili licet vt in hyeme propter ſenium, morbum aut caluitium: quia hic non temere præſumit. Ang. Miſſ. §. 8. vbi additur. Syl. miſſa. 1. §. 2. verſ. 2. Armill. §. 7. Tabien. §. 17. Nau. conſ. 7. lib. 3 tit. 41. de celebr. miſſ. quod autē in ſin. d. c. nullus, dicit ſit ſuſpenſus: refertur ad 2. caſū, quando ſine cauſa cogente miſſam relinquit inchoatam. de quo Nau. c. 25. num. 86. [r] Sic procedit D. Thom. 3. p. q. 83. artic. 2. & ſeq.

4. quæſt. 3. idem Nau. cap. 27. num. 157. §. 11. in quo decepti ſunt cum gloſſ. d. c. epiſcop. Dominic. Ioan. Andr. Francus. Ant. 3. p. tit. 15. c. 1. Syl. ſuſpen. §. 6. verſ. 23. interd. 6. §. 2. verſ. 3. Plou. in ſumm. Caiet. ver. violatio, interd. ad fin. & quidam recent. ob generalem doctrinam, quod interdictus ingreſſu eccleſiæ celebrans fit irreg. vt ait Nau. cap. 25. nu. 75. cap. 27. nu. 160. §. 4. num. 170. Con. Clem. ſi furioſus 1. p. §. 1. num. 8. per capit. 18 cui. de ſentēn. excom. in 6. iuncta gloſſ. & Dominic. [h] Vt probat Nauar. cap. 25. nu. 13. 68. 94 & 142. §. 2. [i] Lib. 3. Reg. 16 & 1. Paralyp. 28. Matth. 21. cōcl. Gangren. cap. 5. ca. tabernaculum. de conſ. d. prima. Clē. epiſt. 3. & lib. 2. conſtitut. cap. 57. lib. 6. capit. 23. Doct. ſup. vſus templorum cœpit ab Apoſtolis. Euſeb. 2. hiſt. capit. 17. & late probat Bellarm. lib. 3. de culto ſanct. capit. 4. [k] Sup. cap. 4. §. 5. K. [l] Bellarm. 3. de cultu ſanctor. ca. 4. D. Thom. artic. 3. ad 2. [m] Turrian. in Cle. lib. 2. conſtit. capit. 57. Bellarm. ſop. ca. 3. & lib. 3. Roman. Pont. ca. 13. ſic Antichriſtus. ſecundo Theſſalonic. 2. reędificabit templum Ieruſalem, & ſedebit in illo tanquam Deus. Dam. lib 4. cap. 27. [n] Bellarm. lib. 3. de cultu ſanctor. ca. quarto, col. ſexta, templum ſumitur pro loco ſacrificij cruenti, & ideo Octauius, Optat Hieronym. negāt Chriſtianos habere templa. [o] Bellarm. cap. tertio, ex Patribus Tertull. Iuſtinian. Orig. Epiphan. Baſil. Niſſen. Auguſtin. Damaſc. lib. quarto, cap. 13.

5 Dicemus in ſpeciali de ritu & circunſtantia loci [r] de tempore prius dictum eſt, cap. 24. deinde de ara, vaſis & corporalibus. ex parte perſonę vt celebret ornata veſtibus ſacris, & cum libro Miſſali & lumine: & capit. 31. quę voce alta aut ſub miſſa recitanda ſint in communi. deinde capitulo 32. & ſequent. explicantur tres partes miſſæ quę voce recitantur. 3. ad vnitatem requiri vnum ſacerdotem cum vno ſaltem adminiſtro; & ſine interruptione, ac ſemel in die. deinde referuntur caſus quibus liceat continuitatem vnius miſſę interrumpere, aut vni ſacerdoti celebrare bis in eodem die. Tandē de actionibus geſtu & pijs ceremonijs, cap. 35. Et quomodo occurrendum ſit defectibus, ſi inter celebrandum contingant.

CAP. XXVII.

De ritu loci ſacri. Quando dicatur pollui: & à quo reconcilietur eccleſia violata.

[a] Dicit Th. 3. p. q. 83. ar. 3. add. q. 40. art. 3. Turrecr. lib. 4. conſ. cap. 9. & q. 14. Democar. lib. 2. de ſacriſ. c. 23. Trident. ſeſſ. 22. de euitan. Bellar. 2. miſſ. c. 14. col. 3. lib. 3 Ro. Pontif cap. 13. & late li. 3. de cultu ſancto. à cap. 1. Alex. 4. p. q. 36. Vvald. de ſacramental. ti. 4. à c. 24. tit. 17. cap. 143. Caſtr. ver. templū. Gabrie. lect. 13. 14. Caniſ. Catech. tit. de venerat. ſanctor. c. 8. & lib. 5. Marial. c. 23. Nau. c. 25. num. 81. Quod vero ſolus Sot. d. 13. q. 2. art. 3. verſ. circa, negat celebrare extra eccleſiam eſſe pecc. mort. (quaſi d. cap. epiſcoporum. ſi conſuetudine abrogatum: nec clare dicere, quod ita celebrans, aut celebrare faciens ſit interdictus ingreſſu eccleſię) eſt falſum cōtra cōmunem ſenſum eius loci. Syl.

PRohibetur ſub mort. in cap. epiſcoporū. de priuil. lib. 6. celebrare miſſam extra locum diuino tantum cultui deputatum: [a] vt extra eccleſiam aut oratorium domus priuatæ, quod huic rei ſacrę ab epiſcopo deſignetur. [b] in qua re non decet facile diſpenſare. Quidam negant poſſe epiſcopum. [c] At reuera nunc poteſt, vt olim iure communi diſpenſare ex cauſa. [d] Et in loco exempto petenda videtur licentia ab epiſcopo viciniori. [e] Extra locū ſactum celebrans vel celebrare faciens extra caſus permiſſos, interdicitur ingreſſu eccleſię: [f] & tamen ſic interdictus ſi celebret, non fit irregularis, niſi eſſet exemptus: [g] ius enim durius agit contra exemptum qui abutitur priuilegio. [h] In veteri populo erat vnicum in Ieruſalem Templum, [i] extra quod non licebat immolare ſacrificium. [k] vocatur templum ex fine ſacrificandi Deo: [l] oratorium, quia deputatur ad orandum: eccleſia dicitur quia conuocatur populus ad conciones. & ſacramenta. Baſilica, quatenus conſeruat corpora & reliquias ſacras ſanctorum, & vocatur memoria & martyrium, figura templi erat ſimilis naui Petri. [m] & Gręc. Naos. 2. Theſſal. 2. & in ſcriptura ſacra, ſumitur pro templo Ieruſalem. [n] vt vetus ſic communiter templa noſtra diuiduntur in tres partes: & ſummum altare eſt verſus orientem. [o]

2 Epiſcopus diſpenſat vt ſub dio in altari cum ara ſacra celebretur, nec id quod iure antiquo ſibi conuenit reuocatum eſt per cōc. Trid. quia ſolum ait vt ordinarius tanquam delegatus ſedis Apoſtolicæ vetet celebrari extra eccleſiā. ſi non pateat facilis recurſus ad epiſcopū, aut ad eius generalem Vicarium, licebit iuxta fores eccleſię celebrare: [p] vt dum fiunt ſupplicationes cum frequenti populo, aut miſſa noua, nec paruum templum capit concurſum hominum, aut ſi rex, aut Dux eſt in exercitu: [q] vel claſſis Chriſtianorum appulit ad terram, qui iā diu miſſam non audierant. [r] cenſetur enim Papa interpretatiue & iure ipſo in eo caſu diſpenſare vt in tērorijs celebretur. Regulares habent priuilegium celebrandi in altari viatico [ſ] etiam in Caſtris.

3 Olim legimus quędam ſanctorum exempla, quę imitanda non ſunt B. Lucianus [t] mart. in carcere vſus eſt pectore ſuo pro altari & tēplo: & communicauit etiam alios. B. Maris pro altari vſus eſt manib. diaconorū. [u] Nauigantes ferebant ſecū euchariſtiam, [x] & quidam celebrarunt in mari. [y] ſed merito in iure prohibetur in mari celebrare, [z] aut in flumine: niſi miſſam ſiccā ſa-

[b] miſſ. 1. §. 5. ſi. Ang. §. 39. Tabien. § 7. [b] Trid. ſeſ. 22. de euitan. addit. concil. Tolet. an. 1583. act. 3. c. 41. ne epiſcopus det licentiam celebrandi in priuata domo, etiam ſi habeat capellam. & citat. concil. Laodic. c. 58. Pariſien. ſeu Baſileen. ſub Ludou. & Lothario. c. 47. [c] Pet. de Bollo. in œconom. canonica. claſ. 3. c. 4. §. 18. & faciunt concil. citata. Maiol. lib. 3. de irregul. cap. 23. num. 4. Nau. cap. 25 num. 81. [d] Solet in praxi diſpenſare etiam Abbas magnus. ſup. cap. 25. concil. Mogunt. 2. c. 9. c. concedimus. de conſ. d. 1. Syluest. miſſ. 1. §. 5. Ang § 40. Armil § 4. Mandoſ in praxi ſignatur æ. tit. altare portatil. vid. Syluest. epiſcopus. §. 8. & fatetur Nauar. cap. 25. num. 82. & cap. int. verb. in prælud. nu. 59. Sandoual. de offic. eccleſ. 4. part. c. 12. cum Anto. Sot. diſt. 13. quæſt. 2. 3. Palud. q. 2. Turrecrem. cap. ſicut, de conſ. d. 1. D. Thom. 3. p. quæſt. 83. 3. ad 2. [e] Colligitur à ſimili. ſeſſ. 24. refor. cap. 9. 13. vid. Syluest. ſup. [f] Cit. A. cont. Sot. diſtinct. 13. quæſt. 2. art. 3. [g] Nauar. cap. 25. num. 94. ca. epiſcoporum. de priuil. in. 6. vbi Archid. Petrus. Ioan. Andr. Villadiego de irreg. ſed Calderin. conſ. 4. de excommu. (quem Nau. citat) manet dubius. & Ioan. Andr. poſtea retractauit idem Couar. cap. alma. 1. p. §. 6. num. 9. col. 3. Palud. d. 18. q. 7. num. 10. caſ. 8. Rich. 4. d. 13. art.

[p] [q] Nauar. cap. 25. num. 82. cum. Anton. 3. parte tit. 13. cap. ſexto, §. 4. Syloeſtr. miſſ 1. §. 5. verſ. 1. Tab. Arm. § 4. Rainer. Sot. d. 13. Sandou. de off eccleſ. p. 4. cap. 12. quia Papa interpretatiue cenſetur ipſo iure diſpenſare. [r] Nauar. Tabien. & ſignif. Sot. & alij cit. colligitur. ex Diuo Thoma. tertia parte quæſtio. 83. tertio ad primum. [ſ] Tabien. miſſ. §. ſeptimo, altare. ſecundo, §. primo. Nauar. capitul. 25. num. 82. fin. cum Angel. ſed dicit ſublatum per Trident. ſeſſ. 22. At religioni Societatis id conceſſit Paul. iij. & cum derogatione Trident. Gregor. xiij. in bulla an. 75. [t] Niceph. libro octauo, hiſtor. cap. 31. Alber. d. 13. artic. 37. [u] Caniſ. Catech. tit. de euchariſt. capit. ſeptimo, ex Theodor. in vit. ſanct. agens de B. Maria. [x] Ambroſ. orat. de fratre Satyro. Metaphraſt. in vit. S. Theoctiſtis. Ioan. Diacon. inſ. [y] Vvalfranius epiſcopus. vt refert Ionas Abbas in vita eius. & de miraculo, Ioan. Diaconus libro primo, de vita Gregor. capitulo trigeſimotertio. [z] Nauar. capit. vigeſimoquinto numero octuageſimoſecundo, cum Antonin. ſup. Armill. miſſ. §. quarto, Angel. §. 40. Syluest. miſſ. primo, §. quinto verſ. ſecundo, Sot. d. decimatertia, queſtione ſecunda, artic. tertio, vbi Palud. quæſtio. ſecunda. Turrecrem. capit. ſicut,

de

a de conſ.d.1. ª Vvald. de ſacramental. tit.4.cap.35.& habetur in ord. miſſ. Durand.lib.4. Rational. cap.1.nu 23.lib.ſacerdotalis 1 p.tract. 4.ca.34.35.miſſam ſiccam celebrari abſque caſola,& omiſſis verſ. Dominus vobiſcum, & oremus, & canone, & c.35. plura dici in miſſa maris, quem librum ſeruat probatum à Leone X. Naua. de orat.2 p. à no.127.

37.num.194.lat.num.271. Compend. fol.107. contra Sotum.lib. k 5.quæſt.1 artic.4.col pen. ᵏ Syl.confeſſ.2. Tab.§.quarto. Nauar. l ˡ Nau.num 251.Sot.d 13.q.2.3. ibi Richard.art.4.q.1. Hoſtien.in ſumm.Ioan. Andr.addit Naua.ſi occulta, poſtea fiat publica polluit.idem Abb.cap.ſignificaſti. de adult. quod limitat.Caſt.2. leg. pœnal. cap. vlt. ni iam in illa ſit celebratum.

cerdos recitare velit ſolemniter indutus, cum orationibus pijſque ritibus ſed abſq; cõſecratione euchariſtiæ. a ª In fluuio tamen placidiſſimo vbi effuſio ſanguinis timeri nõ poſſet, b fortaſſe in neceſſitate liceret. ᵇ

4 Eccleſia in qua fiunt miſſæ, ſan c ctificatur conſecratione, ᶜ quæ non niſi à multis epiſcopis fit,& raro. ſatis eſt eccleſiam eſſe benedictam benedictione epiſcopi,aut prælati regu d larium ex priuil. Papæ. ᵈ ſaltem altare e debet eſſe benedictũ: ᵉ aut certe oratorium ab epiſcopo deſignatũ & diuino tãtum cultui dedicatum iuxta concil. Trident.ſeſſ.22. Deo proprium eſt & ſacrificium & habere templum: ſed vtrunique fieri licet f in honorem ſanctorum. ᶠ Templum conſecratione habet vim ex g citandi fidelium deuotionem: ᵍ nõ ex qualitate ſpirituali, ſed ex deputatione, vt habent ſacramentalia inſtituta ab eccleſia.

5 Eccleſia ſi nõ ſit benedicta aut conſecrata,non violatur: vt oratorium quod eſt ab epiſcopo deſignah tum. ʰ In eccleſia celebrare non licet, ſi vno ex his modis ſit violata ſeu polluta. 1.per effuſionem ſanguinis hominis viuentis, ſi modo iniu i rioſa ⁱ ſit intra templum, & in magna quãtitate. aut per homicidium. k mor. quod fit per ſuffocationẽ, ᵏ et abſque effuſione ſanguinis. Non prohibetur celebratio: niſi publice conſtet locum eſſe pollutum ex culpa.m. Nec dicitur pollutus ſi res ſit l occulta. ˡ Nec ſi chirurgus dũ vulnus curat in eccleſia,aut venam incidit, effundat ſanguinem inculpa m te. ᵐ Violato cœmeterio licet contiguum ſit,non ideo polluitur eccle n ſia: ⁿ bene tamen è contrario.2. polluitur eccleſia per illicitam ſeminis o humani effuſionem: ᵒ etiam dum ſolus aut paganus per mollitiem ſe p polluit aut cõtra naturam. ᵖ ſi quis tamen in ſomnis pollutionem patiatur etiam voluntariam indirecte in p cauſa.m.non violatur. ᵖ Per copulã coniugalem quæ ſecundum ſe eſt actus iuſtus, quidam ᵖ negant eccleſiam pollui,quamuis publice cõſtet eos illicite decubuiſſe lecto contra reuerentiam loci. At reuera publicus coniugum congreſſus qui eſt il q licitus & ſacrilegus,polluit: ᑫ Non tamen polluit ſi actum conſtet omnino licuiſſe: vt quia coniunx pane batur periculum incontinentiæ, manens incluſus diu & obſeſſus intra eccleſiam.3. polluitur ſi quis infidelis,aut ſi denunciatus excommunicatus (qui iuxta conc. Conſtantien. vitandus præcipitur) ſcienter ſepe r liatur in eccleſia. ʳ 4. quidam producunt eam pœnam iuris, ſi eccleſia conſecretur per epiſcopum cenſura ſ denunciatum. ˢ 5. quãdo omnes pa t rietes aut maior pars deiicit ſimiti. ᵗ

6 Polluta eccleſia ſi tantum erat benedicta reconciliatur per ſacerdo u tem. ᵘ expediretq; licentiam ab epiſcopo aut generali eius Vicario haberi, ſi id facile ſit. ſed non eſt neceſ x ſaria. ˣ Si conſecrata erat oportet à proprio epiſcopo eum aqua per ipſum benedicta vel ab alieno de licẽ y tia propria reconciliari. ʸ quam facultatem Papa poteſt cõmittere ſim z plici ſacerdoti: ᶻ quia quamuis conſecrare calicem cum patena, veſtes ſacerdotales, aram, vel eccleſiã, aut hanc pollutam recõciliare,pertir.eat ad quandam poteſtatem ordinis iu a re ordinario, ª cuius proinde epiſcopus eſt miniſter ordinari (vt eſt ordinarius ad conferendam confir b mationem, ᵇ & ordines etiam minores,& benedicendũ oleum extremæ vnctionis) Papa tamen per apicem poteſtatis Pontificalis, quẽ tenet tãquã vniuerſalis vicarius Chriſti,poteſt ſolus cõmittere ſimplici ſacerdoti circa corpus Chri myſticũ quædã quæ pertinet ad poteſtatem c ordinis pontificalis: ᶜ vt benedicere corporalia & ornamẽta miſſæ. At non cõmittit inferiori quæ pertinẽt ad poteſtatem circa corpus Chri. verum: putà quod diaconus conſecret aut offerat, vel qđ ſacerdos initiet alios ſacerdotio. Quidam regulares ex priuil. Põtif. habent vt eccleſiam vel altare poſt conſecrationem pol d lutum reconciliare ᵈ poſſint cum aqua (cui vinũ ſimul & cinis admiſcetur) per epiſcopũ benedicta, vel quam prælatus regularis benedicit, e ſi epiſcopus diſtet per duas dietas ᵉ ſeu per bidui iter ſimiliter poteſt

b ᵇ Quidam recen. c ᶜ D.Thom.3.p.q.83.3.ad 2. Alex.4.p.q.36.m.1. Sot.artic.3.ad 2. late Bellarm. Torren.lib.4. conſ. c.9.§.9. ex Aug. de tempor. ſerm.252.255.concil. Carthaginen.5. cap 6.concil. Hipomen.cano.6 cui ſe interfuiſſe dicit Aug.1.retract. cap.17 late ex patribus Bellarm. lib.3. de cult Sanct. cap.5.citat Euſeb. Athanaſ. Baſil. Nazianzen. Ambroſ. Aug. Gaudẽt Gelaſ. Proſp. Greg Bern Raban. & Concilia.

d ᵈ Honor. Pap.conceſſit Minor.in Monum.fol.101.conceſ.212. Paul.3. relig. Societat. Claud.in Comp. ver.eccle.§.1. Fœbician tit. de priuil. c.14. p 601. refert multa quæ Nicol 4 in Supple. fol.216 cõceſſit regularibus euntibus ad terras infideliũ orient. & Innoc. 4. e ordini prædic. ᵉ D. Tho. Sot. Alexan. m.3.Summiſt.verſ. altare: Aſten.lib 6. f tit.29. ᶠ Supra cap. 5.§.2. Bellarm.lib. 3.de cult ſanct.cap. 4 prop.2. ex Malach.3.veniet ad templum ſanctum ſuũ. & propoſi.4. quod in honoré ſanctorum. Lindan.lib.3. Panop cap.28 concil. Gangrenſe epiſ. ad epiſcopos Armen.& can.20.Cabilon.can vlt. Carthag.5.cano.14 Cyril. Catech 16.etiã Apoſtolorum tempore erectæ ſunt ipſis eccleſiæ in Hieruſalem. Athanaſ. Baſil Nazia.Chryſoſto.Theodor.Euſeb. Ambroſ. Aug.

m ᵐ Commun. n ⁿ Nauar. nu.251.vt de merdicto num.167. per cap.1.de conſecrat. eccle. vel altar in 6. o ᵒ Nau.nu.252.Sot. Syl. Ang. ſõmum per cap.eccleſiis,de conſ.d.1. P ᴾ Nauar. Syl. comma.conſ. Ang.conſecrat §.9. p ᵖ glo. d.c. eccleſijs. Sot. d 13. quare dũ oppoſitum ſignif.d. 32.q.1.3. intelligit quando coniugalis copula ita ſit publ. ſine cauſa, vt ſic m. q ᑫ Sot. d.32. Caiet. verſic. matrimonij vſus. Nauar. num. 252.com.mul.dicẽtes non polluere quia actus ſecundũ ſubſtantiam eſt licitus, licet ex circunſtantia loci ſit peccatum tenet Henr. in c.ſi. de conſ.eccl. Baptiſta Trobamala.ver.conſe.Roſel. conſecr. 1.§.9. glo. d.c eccleſiis. videtur Sot.d.13. habetur l.20.tit.10.P.1. r ʳ cap.conſuluiſti.de conſec ecc. Nauar. num.252.ſi.Syl.cõſecrat.2.§.1.Tabiẽ. ſ cõmunis. ˢ Nauar. num.153.cum Panor.Hoſt. Syl. ſup. t ver.5. ᵗ Naua.Tab. conſecr.2.§.1.verſ. 2 Syl.verſ.6. nõ autem quando parietes paulatim decruſtantur. idẽ Piſan. Ant.(cont.Angel.) ſed monent vt ſic reparetur & exorci u zetur. ᵘ c. ſi eccleſia.de conſ. eccl.D. Thom.3.p.q.83.3. ad 2.Soto. Nau.nu. x 251. ˣ Quia nec text. nec Soto exprimunt ſed ſolus D. y Thom. ʸ Nauar. & commonis probant z iure. ᶻ Syl.conſecr.

g Gaudent. Victor. Gregor. & alij Patres, & praxis eccleſiæ. ᵍ D. Thom.d artic.3.ad 3.& 2.2.quæſt.84.3.Soto. Ledeſ. Syluest.conſecratio. Tabien.§.ſecundo. Anton. colligitur ex cap. eccleſias. de conſ.d. 1. Bellarm.libro tertio, cap. quinto, propoſit.tertia, ſup. h libro primo, de pœnitentia.cap.25. ʰ Infr.lib. de ſuſpen. cap.7. Nauar.cap.27.nu.251. ſignificat Sot.d.32. quæſt.vnica. art.tertio, col.3. per cap ſi. de conſ.eccleſ. contr.gloſ.ca.eccleſiæ. de immun. eccleſ.& probat ex c.ſi eccleſia. de conſ.eccleſ. At d.c.eccleſiæ,ſolum habet locum non conſecratum non gaudere immunitate. ⁱ Se i cus ſi excuſetur à culpa. m. (vt ſi occidit in ſui defenſionem, aut cum eſſet phreneticus vel caſu) cõmunis & recen. Nau. Syl.conſecratio.2.§.5.cũ Hoſt.Hug.nec ſi coniurati corruẽtur. Nau.Hiſp.c.

2.§.8. Armil.§.nono, Tabie. Abb.§.quinto, Caſtro.2.de hær. pan. cap.21.ad fin. Compend. Mend.inſ.D.cont. Angel.de veſtium benedictione. Tab. conſecrat. 5. §.primo, cum Roſel. conſecrat.4. a §.primo, quod Sixt.iiij.conceſſit minoribus ª ᵇ conc. Florent.tit. b de confirmat. & Trident. ſeſſ.7. can.3. miniſter ordinarius confir c mationis eſt epiſcopus. ᶜ Sup.lib.de confirmat.cap.ſexto, D.Tho. 4.d.7.quæſt.3.1.3.ibi Richard.Paludan. Tabien.ver. Abbas.§.5. d ᵈ Leo.X. Minoribus in Supplem. fol.16. Compend. Mend. verb. benedicere. §.11.12.14 Clauden. Compend. Socie. verſ. eccleſ. e §.ſecundo. Armil. conſecratio. ſin. ᵉ Dieta continet. 20.milliaria ſeu leucas ſeptem,vid.cap.nonnulli.de teſtrept.Syl.benefi.ſecundo, §. primo. Mandoſ. in cancell. regul. 30. quæſtione ſecunda, num.

ſolus Papa committere ſacerdoti conſecrationem calicis cum patena:[f] quod non commiſit religioſis Mendicantium,[g] ſed ſoli Societati Ieſu in remotis Indiæ regionibus.[h] Quidam aiunt ad reconciliationem ſufficere, quod bona fide ſit ſemel celebratum in illa eccleſia[i] polluta.

7 Qui in eccleſia ſic publicè violata celebrat miſſam, aut alia diuina officia, aut ſepelit defunctum, peccat mort.[k] niſi urgente neceſſitate id fiat de licentia epiſcopi:[l] ſed non fit irregularis,[m] quia pollutio eccleſiæ non eſt proprie cenſura interdicti. fit uero irregularis, ſi celebret in eccleſia ſpecialiter interdicta per iudicem.[n] niſi id fiat ſemel in hebdomada ad renouandã euchariſtiam, vel quando neceſſe eſſet pro infirmorum communione. fit etiam irregul. qui celebrat in loco generaliter interdicto, non ſeruans moderationes c. Alma mater. Si tamen coram perſonaliter interdictus in loco non interdicto celebret, non fit irregularis,[o] ſed peccat mortal. Quod ſi exemptus à iuriſdictione ordinarij ſic celebret, fit ſuſpenſus ab ingreſſu eccleſiç.[p] & hic cum ea ſuſpenſione celebrans fit irregularis; ſic enim ius, durius agit contra exemptos abutentes priuilegio.

CAP. XXVIII.

De ara, vaſe ſeu calice, cuſtodia: de corporalibus, &c.

ALtare ſublime dicitur in cœlo per metaphoram.[a] in leg. veter. vt vnicum erat templum,[b] ita vnicum altare. Noe legitur primus Geneſ. 8. feciſſe altare.[c] Vbi ara eſt (quæ dicitur altare uiaticũ ſeu portatile) non oportet ſtructuram reliquam altaris eſſe lapideã, vel conſecratam, alias miſſam celebrare non licet niſi in ara: quæ debet eſſe lapidea[d] (& ſignificat Chriſtum qui 1. Corinth. 10. dicitur petra angularis.[e] Et ara ab ardore dicta eſt.[f]) Nec poteſt epiſcopus, ſed ſolus Papa diſpenſare, vt ara conſecretur ex ferro, argento aut alia materia.[g] Debet ara eſſe conſecrata per epiſcopum: quã conſecrationem Papa nunquam commiſit ſimplici ſacerdoti; cum tamen committere poſſet, ſicut de benedictione eccleſiæ dictũ eſt.[h] Non licet celebrare in ea ara quæ eſſet enormiter fracta,[i] vt nec cũ calice fracto: quia fractura partis notabilis tollit cõſecrationem aræ aut calicis. dicitur vero notabiliter fracta quæ in reſiduo non poteſt commode continere pedem calicis & hoſtiam,[k] aut ſi cornua quç unguntur, ſint fracta. Vbi totum altare eſt conſecratum, quod raro contingit, non eſt neceſſaria ara. ſi lignea cælatura tollatur de ara, nõ perditur conſecratio:[l] niſi eſſet in cælatura ſigillum & reconditoriũ reliquiarum.[m] ſacrificium interdum fit ſine templo, ſed nunquam ſine altari.[n] licet interdum ob perſecutionem tyrannorum occultum eſſet.[o] quidam ſancti leguntur uice altaris vſi pectore ſuo, aut manibus diaconorum.[p] In altari in quo epiſcopus celebrauit, non poteſt eo die celebrare ſacerdos, niſi de licentia epiſcopi.[q] In ſingulis eccleſiis fieri licet multa altaria,[r] in quibus expedit ſimul dicere miſſas etiam priuatas.[ſ] Et tamen quia eadem eſt res oblata in omnibus, dicitur unum altare formaliter: contra quod qui erigit aliud altare, ſchiſmaticus eſt.[t]

2 Vas ſeu calix cum patena, quo ſacerdos vtitur in miſſa ad ſanguinis conſecrationem, debet eſſe integer,[u] & conſecratus ab epiſcopo aut à prælato regulari habente priuilegium Papæ.[x] inauratus calix licet paulatim amittat ſuperficiem auri, non perdit conſecrationem, vt cõſuetudo interpretatur.[y] Calix conſtare debet ex materia iure expreſſa: per quod alia quæuis

f num 2. [f] Armil. ver. Abbas § 8. conſecr. § 12. Sylueſt. benedictio. § 2. Tabien. Abbas § 5. cum Aug. Panorm. Bollo. in reconcil. claſſ. 3. c. 4 § 18. Caſtro. ſup. (contra Roſel. & multos.) Sot. d. 32. q. 1. 3. col. 3. colligitur ex D. Tho. 3. p. q. 82. 1. ad 4. & melius d. 7. q. 3. a. 3. at quia id pertinet ad ord. epiſcopalem. non poteſt epiſcopus id committere ſacerdoti, ut colligunt ex prędict. Arm. Syln. & alijs ex D. Tho. ſup. Nauar. cap. 25. num. 85. quia Papa ex conſuetudine ſibi reſeruat committere inferiori quæ ſunt Ordinis.
g [g] Sylueſt § 3. comp Mẽdic. ver. benedictio.
h § 12. [h] Paulij. in bull. Societ. anno 1549. ſic Nicol. iiij. & Innoc. iiij cõceſſit multa pro euntibus ad terras infidelium Orientales. &c. ſeu Felician iii de priuil. c. 14. Alex. vj. anno 1521. ut apud Indos ſacerdos Minorita cõfirmat. habetur. auth. Hiſpali in monaſterio Beati Franciſci.
i [i] Caſtr. 2. de leg. pœn. c. vlt.
k [k] Inſ. lib. de interd. ca. 21. Nauar. c. 25. nu. 75. 94. c. 27. nu. 160. per c. vn. de cõſecr. eccl.
l [l] D. Tho. 3. q. 83. 3. ad 2. & quidam Recen.
m [m] Sco. d. 13. q. 2. art. 3. Richar. ar. 4. q. 1. Syln. interd. 6. § 2. ver. 2. Tabie. conſe 2. § 9. cum Gem. & Innoc. contra Hoſt. At falſo Lapus dicit eſſe ſuſpẽſum ab ingreſſu eccleſiæ.
n [n] ca. is cui. de ſen. exc. in 6. Nau. c. 27. nu. 163. 243. c. 25. n. 75. Couar. c. alm. 1. p. § 4. nu. 1. & 6. § 5. nu. 2. Soto d. 13. q. 2. ar. 3. d. 22. q. 3. 1. col. 10. Syln. interd. 5. § 8. verſ. 2.
o [o] Nau. c. 25. num. 93. & c. 27. nu. 160. § 4 & nu. 170.
p [p] Nauar. c. 25. nu. 94. ſup. § 1. K.

CAP. XXVIII.

a [a] QVia in cœlo offertur Deo ſacrificium laudis, ut ſolet hic in templo & altari. Apoc. 6. 9. 14. (vt in cœlo dicitur thuribulum, c. 8.) Iren. 4. c. 34. Aug. in Pſ. 35. laudabo. eccleſia in canone iube hæc perferri in ſublime altare Diuo Thom. 3. q. 83. 4. ad 9. Gabr. lect. 30. Bellar. 2. miſſ. c. 24. § 5. & tamen Apocal. 21. negat in cœlo eſſe templum. ibi Primaſ. Bed. Oecum. Richar. Rupert. Anſelm. idem Aug. 20. ciuit. cap. 17. Bellarm. 3. de cultu Sanct. c. 4 poſt prop. 2.
b [b] Supra c. 4. § 4.
c [c] Gen. 8. ibi Lipom. cum glo. Græc. Inno. lib. 1. c. 15. lib. 3. cap. 10. Girald. de Dijs Gentium ſyntagm. 17.
d [d] D. Thom. art. 3. ad quintum, c. altaria. de conſecr. diſtin. prima, Paludan. diſtin. 13. quæſt. 2. 4.
e [e] Chryſoſtom. & patres in 1. Corinth. 10. Hieron. in Zachar. 3. Martin. libro ſecundo hypot. cap. 3. lib. decimo, regul. 38. altare ſignificat Chriſtum Apocalip. 6. vidi ſub altari Dei. Bellarm. 4. de cultu Sanctorum, cap. quinto, col. 5. lib. primo, de Sanct. beat. cap. 3. ad quartum, vbi Anſelm. Bernard.
f [f] Iſidor. lib. 15. etymol. cap. 4. vid. Macrob. lib. 3. ſaturnal. cap. 3. Vitruuium, lib. quarto, architect. cap quinto, Girald. ſyntagm. 17. Bellarm. 1 miſſ. cap. 1. col. 5. ſed Varro aram dici quaſi anſam, quia dum ſacrificat, tenet aram.
g [g] Soto, diſtinct. decimatertia, quæſt. 2. 3. Recentior. Alber. verb. altare.
h [h] Supra cap. 27. § ſexto, Summiſt. verb. altare.
i [i] Anton. 3. parte titu. 13. cap. 6. § ſexto, Sylueſt. altare. § 9. Tabien. § 5. Ang. miſſ. § 39. Nauar. cap. 25. nume. 83. per Docto. cap. primo, de conſecr. eccleſ. & cap. quod in dubijs. D. Tho. art. 3. ad quintum, Soto ad 13. quæſt. 2. 3. Richard. art. 1. quæſt. 4. Democar. lib. 3. de ſacriſ. cap. 35. Sandoual. de offic. eccleſ. 4 parte, cap. 12. vid. Diuum Tho. 1. 2. quæſtio. 102. 2. ad 7.
k [k] Doctor. ſupra & Syluell. refert ſine confutatione, quando cornua, nempe omnia aræ ſunt fracta.
l [l]
m [m] Sylue. altar. § 9. Tabien. § 5. Ange. § 2. D. Vera cum Ioan. Andr. Panor. & commun.
n [n] Bellar. 1. miſſ. ca. 16. ex Apoſtol. can. 3. & 4. Dionyſ. cap. 3. eccleſ. hierar. Tertul. Cypr. Euſeb. Opt. Ambroſ. Ant. Nazian. Nyſſe. Chryſoſto. Auguſt. 8. ciuit. e vlt. lib. 22. c. 8. idem Bellarm. lib. 3. de cult. Sanct. c. 4. prop. 2. ex 1. Corin. 10. menſa Domini. ubi Ambr. 1. altaris. & Hebr. 13. altare. vbi de altari pro ſacrificio euch. exponunt. Chryſo. Theoph. Theodoret. Sedul. Oecumen. Saluia. lib. 4. de prouident.
o [o] Ob quod Cecil. apud Minutium fęlicem obijcit quod Chriſtiani nullas haberent aras, templa, aut ſimulacra. & tamen conſtat ex Cyprian. (qui fuit contemporaneus Minutij) fuiſſe tunc, ſed alicubi occulte. Bellarm. utroque loco.
p [p] Supra cap. 27. § 3.
q [q] cap. fin. de conſecrat. diſtin. ſecunda,
r [r] Patet ex praxi recepta eccleſiæ. ſupra cap. 24. § ſecundo, X Gregor. lib. 5. epiſt. 50. Tertul. lib. de pœnit. Guillel. lib. 1. de uita B. Bernar. c. 12. Damian in uit. Romoaldi. Bellarm. 2 miſſ. cap. 10.
ſ [ſ] De miſſa priuata. infra 30. § primo.
t [t] De quo loquitur Hieron. in Amos 3. Auguſt. Optat. & ſic explicandus eſt Baſil. in Pſalmis 15. ad finem, vt aiunt Ekius in enchyr. Bellarm. dicto cap. decimo fin.
u [u] Bellarm. ſecundo, miſſ. cap decimoquarto. Summiſt. verb. calix. Diuus Thom. quæſt. 83. 3. ad textum. Soto, Democar. lib. quarto, ca. 6. & 8. Anton. 3. par. titu. 13. cap. ſexto. de quo. § 3.
x [x] Cit. capit. 27. § 6. H.
y [y] Tabien. calix. fin. ibi Angel. Sylueſt. & ſic limitant quod ait Paludan. diſtin. 13. quæſt. ſecunda, perdi conſecrationem, quando ſimul tollitur

z materia prohibita eſſe cenſetur,[z]
a Expediret eſſe aureum,[a] commu-
niter eſt argenteum: quare qui ec-
cleſiæ legat calicem, intelligendus
b eſt argenteus,[b] vtpote de bona &
conſueta materia. Poteſt eſſe ſtan-
c neus.[c] ille erat ex illuſtri lapide A-
gatha, in quo Chriſtus cōſecrauit,
qui nunc aſſeruatur Valentiæ: eſ-
d ſetque aptior ex lapide,[d] vt repræ-
ſentet ſepulchrum Chriſti, niſi eſ-
ſet periculum, vt in illo ſpecies im
biberentur. Exupertus epiſcopus lau
e datur[e] de paupertate, quod ſangui-
nem Domini portaret in uitro, &
corpus Chriſti in caniſtro vimi-
neo: ob quod Bonifacius Pontif.
f & marty. ait,[f] olim aurei ſacerdo-
tes ligneis calicibus utebātur: nūc
ſacerdotes lignei aureis utuntur ca
licibus. Syluester Papa legitur fe-
g ciſſe tres calices:[g] maiorem, mino-
rem, & miniſterialem pro laicorū
communione. Et ex inſtitutione
eiuſdem Syluest. conſecratur calix
cum unctione chriſmatis. Solus
epiſcopus (quod quidam regula-
res habent ex priuilegio Papę) con
h ſecrat calicem & patenam,[h] calicis
tornatilis cuppa quæ ſtare poteſt
tanquam res ſeparata, conſecratio-
nem recipit, & conſeruat ſeparato
i etiam pede,[i] quando cuppa eſt ſe-
parabilis à quolibet homine: quia
pes interdum fit ex materia inepta
k calici,[k] quaſi non ſit pars illius.

3 Sacrilegus eſt, qui ſacrum cali-
cem transfert in profanum uſum
l bibendi:[l] aut corporali utitur ad
m mundandas nares.[m] uendi calix
n laico, aut dari pignori non debet,[n]
niſi confractus, urgente neceſſita-
te: aut ut detur alteri eccleſiæ py-
xis ſeu cuſtodia in qua aſſeruatur
o euchariſtia, non conſecratur.[o] ſu-
per aram ſacram imponitur corpo
p rale: quod debet eſſe lineum,[p] non
q ſericum: & album, non tinctum,[q]
ut Chriſtus cum ſyndone munda
r ſepultus eſt.[r] prohibentur Monia-
ſ les contingere ſacras pallas,[ſ] id eſt,
corporalia, & calicem, aut incen-
t ſum ponere ad altare.[t] ſed poſt pri
mam ablutionem quæ fit à ſacer-
u dote aut diacono,[u] liceret moniali
x ex conſuetudine,[x] aut epiſcopi li-
y centia iterū lauare,[y] propter maio-
rem munditiam. Regularis ſacri-
ſta etiam laicus ex priuilegio tan-
z git calicem, & lauat corporalia.[z]
a ſæcularis tangere non poteſt.[a] etiā
quando calix non continet ſangui
nem: præter corporale deberent ſu
b per aram poni duæ pallæ lineæ,[b]
ſeu tobaliæ: at ſatis eſt una palla
c præter mappam & corporale.[c]

litur decoratio. idem quando eccleſia conſecrata ſimul tota de-
z cruſtatur. [z] Cit. V. per cap. uaſa conſecrat. diſtinct. 1. capit. fin. de
celebrat. miſſ. Diuus Thom. quæſt. 83. 3. ad 6. diſtinct. 11. quæſt.
1. a. 5. ad 4. Sot. artic. 3. Palud. a. Sylu. Tabien. Ang. Armil. verb.
calix in princip. Couar. 4. Varia. cap. 22. materia debet eſſe au-
rum, argentum, aut
a ſaltem ſtannum. [a]
Diuus Tho. & alij
ſup. Apoſtol. cano.
72. Prudent. in Pe-
riſtephanon. hymn.
2. Vincent Victo-
nien. lib. de euchar.
arg. 54. ex Optat.
lib. 6. contra Dona.
Athan. apol. 2. Syl-
ueſt. Vrba. Damaſ.
Papa. Auguſtin. in
Pſal. 113. concl. 2.
apud Torrenſ. lib.
3. confeſ. cap. 8. §. 3.
Chryſoſt. hom. 51.
Matt. hom. 53. 61.
ad pop. Theoph. in
Marc. 14. pauperes
ſemper Claud. in
collect. ex Chryſoſt.
cap. 11. Caſtro. ver.
ſacerdos hæret. 1.
Democar. li. 4 cap.
6. & 8. ſyno. 6. can.
101. Remen. capit.
6. cap. t. ut calia, de
conſecrat. diſtin. 1.
b [b] Barto. l. Titius. ff.
de auro, & argen.
legato. Abb. in cap.
ex parte, de cenſib.
Roma. ſingul. 521.
Tiraquel. priuil. 25.
piæ cauſæ utpote
de bona & conſue-
c ta materia. [c] Cit.
d Z. [d] D. Tho. q. 83.
e 3. ad 7. Soto. [e] Hierony. epiſt. 4. ad Ruſti. fratrem. [f] c. uaſa. conſec.
f diſtinct. 1. concil. Tribur. cap. 18. Iuo. 3. par. cap. 282. Burchar. lib.
3. cap. 213. Couar. 4. Var. cap. 22. Vualfri. de reb. eccle. cap. 24. Al-
ciat. 7. Parerg. cap. 24 Renanus ad Tertul. de corona milit. col. 6.
Vincent. Victonien. de euchar. contra nouos Capharn ad arg. 54.
g Soteal. ver. miſſ. §. 6. ſic corrigunt textum. Grat. [g] Platin. in uita
Syluest. ad cuius imitationem Remigius fecit magnum calicem,
cum triplici verſu. & de calice quem Damaſus in Sylu. uocat mi-
niſterialem. Claud. repet. 10. de euchar. cap. 2. par. 373. quo dia-
h conus propinabat ſanguinem populo. [h] Sup. cap. 27. § 7. H. Pau.
III. anno 49. conceſſit presbyt. Societ. pro Indijs, conſecrare ca-
lices. cum tamen id pertineat ad ſolum epiſcopum. Diuus Tho.
quæſt. 82. 1. ad quartum, artic. 3. ad 3. Sylueſt. benedictio. cap. 3.
i Tabien. calix § 1. Abbas. §. 5. Palud. diſtinct. 7. [i] Armil. calix. §. 2.
& conſulti Magiſtri Theolog. & Iuriſper. Salmant. hac enim ra-
tione fit tornatilis, vt melius purificetur ſeparatus, & eſt praxis
apud quoſdam regul. quamuis Sylueſt. calix. ſi. limitet, quando
Cyphus fuit ſeparatim conſecratus. alij dicūt, per ſeparationem
pedis amitti conſecrationem. ſed limitandum eſt, quando eſſet
ita fere continuus, vt ſine fractione ſeparari non poſſit, niſi à pe-
rito artifice, ita limitandus eſt Paludan. diſtinct. 13. quæſt. 2. 5.
Anton. 3. par. tit. 13. §. 5. ad med. Sylueſt. Angel. calix. §. 2. Tabien.
k fin. [k] Vt ex plumbo, cupro. [l] Apoſtol. canon 72. vt Balthaſar Rex
l punitus eſt. Orig. homil. 10. Leuit. Gregor. homil. 11. in euangel.
Chryſoſtom. homil. 14. Epheſ. cap. ſemel Deo, de regul. iuris. in
ſexto, Diuus Thom. 2. 2. quæſt. 88. artic. 11. Tabien. conſecrat. 1.
§. 10. conſecr. 2. §. 2. Sylueſt. Angel. Ambro. de ſacram. concil. Bra-
m caren. 3. cap. 2. & ſexta ſynod. cap. 3. [m] Panorm. capit. ad hæc, de
relig. domib. cap. altaris, de conſecrat. diſtinct. 1. iubet corporalia
detrita comburi. Clem. epiſto. 2. Sylueſt. Angel. Tabien. Armil.
n ver. conſecratio. & corporale. [n] Sylueſt. Tabien. Nauar. capit. 17.
num. 205. vid. Optat. lib. 6. contra Donatiſt. Poſſid. in uita Augu.
cap. 24. Iuo. ſecunda par. decret. cap. 86. ſynod 8. cap. 15. Ambro.
2. offic. cap. 28. Diuus Thom. quæſt. 83. 3. ad 7. Democar. lib. 3.
de ſacrific. cap. 28 lib. 4. cap. 9. Couar. 2. Varia. capit. 16. num. 8.
Quare Cyril. epiſcopus Ieroſolymitanus ab Acatio Patriarch.
Conſtantinopolitano depoſitus eſt, quod præmente urbem fa-
me uendidiſſet uaſa, & ueſtes ſacras. Caſſiod. lib. 5. Tripart. c. 37.
ex Sozome. & Theodor. Niceph. lib. 9. cap. 46. Theodor. lib. ſe-
cundo, cap. 27. quare ſi in neceſſitate uendatur calix (niſi laicus
illum emat pro ſacello) debet infringi, vt amittat cōſecrationem.
nec libri, veſtimenta, & ornamenta eccleſiæ poſſunt uendi, aut
pignorari: Nauar.
& Couar. per iura,
ſed Sixtus IIII. con
ceſſit Minoribus ve
ſtes & pannos con-
uertere in paramen
ta, & alios uſus ec-
cleſiæ Supplem. fo
lio 97. conceſ. 344.
compend. Mendic.
verb. eccleſiaſtica.
Claud. in compen.
Societ. verb. ſacra-
o men. §. 2. [o] Tabien.
euchariſt. §. 51. fin.
cum Palud. diſtin-
ctione duodecima,
quæſtio. prima, ar-
p tic. quarto, [p] [q] Di-
q uus Thomas, quæ-
ſtio. 83. 3. ad ſepti-
mum. Soto. Palud.
Alexan. quarta par
te quæſtio. 36. m.
4. Gabriel. lect. 15.
Summiſt. ver. cor-
porale. Democar.
libro tertio, capit.
octauo, & nono,
Durand. in ratio-
nal. libro quarto,
Nauar. capitu. 25.
num. 83. Miſſal. Pij
V. quod ex Sylue.
Papa refert Da-
maſ. in Pontificali,
& Euſebius Papa
habetur, cap. con-
ſultu, capit. nemo,
de conſecratio. diſtinctio. prima, Bed. in Marc. 15. dat rationem
r cur quidam eleuant calicem coopertum. alij non. [r] Diuus Tho-
mas, tertia parte, quæſtione. 52. 2. ad tertium, & opuſcul. 58.
capit. 15. Rationale. libro quarto, Petr. Comeſtor. hiſtor. ſcho-
ſ laſ. capit. 180. [ſ] dictu capit. nemo, el ſecondo, Sother. epiſtol. ſe-
cunda, & capit. ſacratas. 23. diſtinct. Sylueſt. Angel. Tabien. ver.
corporale. Athan. apolog ſecunda, contra Arian. Nazianz. ora-
tione decimatertia, contra Arian. & oratione decimaſeptima, de
ſtatu epiſcopali, & affert quod ſecunda reg. ſexta. Oza perijt quia
tetigit arcam incautus. Bellarmin. quarto, de euchar. capit. 16.
fin. quare falſo quidam exponunt iura, ne monialis induat pal-
t lium, quo fit thurificatio. [t] Ex dictis cap. ū Corporalia & puri-
u ficatorium calicis lauat diaconus. Clem. Papa, dicto capit. nemo,
el ſecondo, Sother. epiſtol. ſeconda, dicto capit. ſacratas, Boniſac.
Papa habetur apud Damaſ. in Pontiſ. concil. Antiſiodor. capit.
x 37. Sylueſt. corporal. § primo, Tabien. num. primo, [x] Sylueſt.
Tabien. quia ceſſat tota cauſa prohibitionis. Palud. Roſell. An-
y gel. Armil. Caietan. verb. mulier. ſin. & praxis, fauet Soto [y] So-
lent quidam epiſcopi concedere, vt Bracharen. Frat. Bartol. de
Martyribus, addit Soto. diſtinctio. decimatertia, quæſtio. ſecun-
da, 3. ad tertium, quod laicus tangat corporalia vel calicem non
eſt peccatum: vel eſt leuiſſimum, ſine cauſa tangere. Martinus
epiſcopus Bracaren. in collect. ſynod. Græc. cano. 41. acolytu li-
z cet tangere. [z] Compend. Mendic. verb. corporal. §. primo, verb.
laici fratres, §. primo, Claud. verb. ſacramen. §. primo, ex Sixto
IIII. adiuncta conceſſione Calixt. III. ſupplemen. folio 97 con-
a ceſſ. 343. Monum. folio 65. Nauar. capit. 25. num. 84. [a] Cit. li-
tera S. & Y. ſed acolyto non licet niſi poſt primam ablutionem,
nam concil Bracaren. 1. capit. decimooctauo, dicit ne tangat niſi
ſubdiaconus ſeu miniſter ſacratus, vt dicit Siat. Papa I. apud Da-
maſ. & in eius epiſtol. ſecunda, concil. Agathen. capit. 60. & Lao-
dicen. capit. uigeſimoprimo, ne ſubdiaconus tangat, ſcilicet, quan
do calix continet ſanguinem. concil. Roma. ſub Sylueſt. capit. no-
b no, ne acolytus tangat ſacra uaſa Soteal. verb. vaſa. [b] Sylueſtr.
c corporal. Tabien. miſſ. §. nono, ad fin. cum Anton. [c] Pius V. in
miſſali.

CAP. XXIX.

De veſtibus ſacris celebrantis: de libro miſſali, & lumine ceræ.

AD ritum & circũſtantiam perſonæ celebrantis inſtitutus eſt ornatus veſtium ſacrarum,[a] quæ ex antiquo vſu [b] & præcepto eccleſiæ adhiberi debent in celebratione miſſæ: nec illis uti decet ad profanæ comędiæ honeſtam repræſentationem etiã intra eccleſiam: [c] & multò minus licet uti calice in conuiuio. [d] hæ ueſtes fieri poſſunt ex ueſte, quæ fuerat viri aut fœminæ: & poſſunt à laico aut moniali tangi aut lauari. In lege ueteri Pontifex habebat ſex indumenta: [e] nempe duplicem tunicam, interiorem lineam ex byſſo, & exteriorem hyacinthinam tintinnabulis & malo granatis aureis ad oram infimã appenſis. 3. Thoracem ſeu ſuperhumerale ex quatuor coloribus. 4. mantile ſeu rationale: quod diſtinguebatur 12. gemmis, & de collo Pontificis pendebat ante pectus. 5. zonã ſeu cingulum, quo thorax cingebatur: eamq́ue demiſſam uſque ad pedes. 6. tiaram (quam uocant poderem ſeu diadema) ornatam aurea lamina, [f] in qua ſcriptum erat nomen Dei Tetragrãmaton Ieoua: [g] & capiti imponebatur, ut nunc mitra epiſcopi in duas cuſpides diuiſa.

2 Hoc ordine Exod. c. 28. numerantur ueſtes ſacerdotales [h] quibus Pontif. in miniſterio vtebatur: (in Leuitis uero nullæ erant ſacræ veſtes [i]) rationale, ſuperhumerale, tunica linea ſtricta, cidaris, balteus, & in fine. c. adduntur fœminalia linea. ephod à 70. interp. vertitur ſuperhumerale quod humeris vtrinque ſuperponitur. [k] In medio ad pectus erat lacuna uacua ad rationalis receptionem. Sic ueſtis muliebris ab humerorum ornatu nomen habet, [l] quæ dicitur faſcia. in humeris coniungebatur duplici lapide onychino, [m] quaſi fibula & uncino, quem lapidem Ioſephus uocat ſardonychem, [n] differt ab alio ephod lineo quo ſacerdos utebantur, & Leuitæ, [o] & Dauid laicus 2. Reg. 6. uſus eſt. 2. Rationale eſt ueſtis, ſeu pannus paruus amplitudine palmi ſeu ſemicubiti per quadrum: [p] ex auro & quatuor coloribus intextus: [q] copulabatur uacuæ lacunæ ſuper humeralis: [r] & aſcendebant catenæ per fiſtulas [ſ] ad humeros, & connectebantur circulis aureis ad ornatum. Diſtinctum erat in 4. uerſus ſeu ordines: in quouis uerſu erant ternę margaritæ diuerſi generis: & in his 12. margaritis inſcribuntur capita 12. tribuum: [t] ut Pontifex in oblatione ſacrificii memor eſſet orare pro ſingulis. Non erat ſcripta tribus Leui [u] (quia Pontifex ſuæ tribus immemor non eſſet in ſacrificio) ſed pro Leui, erat tribus Manaſſes: [x] ut pro Ioſeph inſcripta erat tribus Ephraim. [y] Hic quamuis eſſet Ioſephi filius minor ętate, Geneſ. 48. pręlatus eſt maiori Manaſſæ.

3 Deinde zona, balteus ſeu cingulũ erat res intus inanis, ut exuuiũ colubri ut ait Ioſephus: & opere plumarii ſeu polymito: [z] quia erat uariorum colorum, nempe eorundẽ, quibus & Ephod. cingebat ipſũ Ephod & tunicas, & extrema defluebant vſq; ad talos, vt ait Philo. 4. tunica linea ſtricta erat communis ſacerdotibus. falſo autẽ pro eo quod Exod. 28. legimus, cinges, quidam Hebręi [a] legunt, oſculis diſtingues tunicam: quod Romani uocant ſcutelatas ueſtes. Pontifex habebat propriam aliam tunicam hyacinthinam exteriorem [b] ſuperhumeralis, & coniunctam cũ Ephod: protenſam vſque ad pedes, & cum ſtrictis manicis. Priorem tunicam

CAP. XXIX.

a DOctor. [a] cit. c. 26. in princip. Stephan. PP. I. epiſt. 1. de quo Platin. & tom. 1. concil. Iouer. in ſanctuo. claſſ. 3. in Steph. c. veſtimenta de conſ. d. 1. concil. 3. Brachar. & 2. Auernen. Trid. ſeſſ. 22. ca. 5. can. 7. Sot. & Summiſt. ver. veſtes. Aſten. lib. 4. tit. 14. artic. 4. ſumm. confeſſ. lib. 3. tit. 24. quæſt. 235. Nauar. cap. 25. num. 84. ca. 27. nume. 242. Tabien. miſſ. §. 9. D. Thom. addit. q. 40. art. 7. Sot. e d. 24. q. 2. 4. ad fin. Democar. lib. 4. ca. 5. cum Amalar. lib. 2. off. eccleſ. c. 16. Raban. lib. 1. c. 14. Rupert. 1. diui offi. c. 18. Durãn. libr. 3. rational. cap. 1. & 19. Caſtro. verb. nuditas. Bellarm. 1. miſſ. ca. 14. col. 3. Alexand. 4. p. quæſt. 36. memb. 6. Iuo. 2. p. c. 117. Innoc. libr. 1. de offic. miſſ. c. 10. 50. & ſeq. B. German. tractat. de conſid. rerum eccleſ. apud Claud. in liturg. b [b] Onuphr. libr. de interpr. vocum eccleſ. ver. veſtes. probat vſum harum veſtium in eccleſia, à 600. annis. vid. Caſſiod. 5. tripart. ca. 37. & ex imitatione veſtium ſacerdo. leg. vet. Anacle. epiſt. 1. Ayala de tradit. 3. p. Clau. in præfa. liturg. ca. 7. Vualden. de ſacramental. tit. 4. ca. c 29. [c] Stephan. PP. 3. d. c. veſtimenta. ibi Doct. Panor. c. ad hæc. de religio. dom. Tabien. conſecratio. 2. §. 10. ut ſup. c. 28. L. At non videtur peccatum mort. & mos eſt pro comędiis intra eccleſiam uti illis. d [d] Tabien ſup. Syluef. Angel. verb. ueſtis. Barbat. in c. mancipia. de rerum permut. contr. glo. c. linea. de conſ. d. 1. ſic enim de ſynagogis & mezquitis ſępe facta ſunt templa per epiſcopi conſecrationem, vt probat Bellarm. 1. de ſanctorum beatit. c. 20. col. 4 fin. ex Theodor. lib. 8. de martyr. Greg. lib. 2. dialog. c. 8. lib. 19. epiſt. 71. ſic Romæ templum Deorum, & Caſtoris & e Pollucis mutatum eſt. [e] Exod. 28 quas 6. veſtes explicat Ioſeph. 3. antiq. cap. 8. & 11. Philo. lib. 3. de vita Moſi libro 2. de monarchia. à quibus ſumpſit Hieron. epiſt. 127. ad Fabiolam. Democar. lib. 4. cap. 5. Sixt. lib. 2. biblio. verb. Pontifical. veſtim. Iouer. ſup. in Stephan. Papa. Origen. hom. 9. Exod. Montan. in apparatu. Aug. qq. nou. & vet. teſtam. q. 46. D. Thom. 1. 2. q. 102. 5. ad 9. Onuphr. ſup Riber. lib. 3. de templo. à c. 5. Iſid. 19. etym. c. 21. Bed. lib. f 3. de tabernaculo & vaſis eius. [f] Ioan. euang. & apoſtolus geſtabat laminam. Euſeb. 3. hiſtor. c. 31. ex Polycr. de lamina Pontif. Sixt. g ſup. ver. Pontifical. Ioſeph. Ribera. ca. 14. [g] Quod nomen exponit Sixt. lib. 2. ſup. Frat. Luis. lib. de nominibus Dei. Martin. lib. 2. hy. h pot. cap. 2. p. 138. Ribera. cap. 14 cum Philo. lib. 3. de vita Moſis. [h] Quædam veſtes erant ſacerdotibus communes, dum miniſtrabant: aliæ propriæ Pontifici vt nunc epiſcopo: vt aiunt cit. lit. E.

i Riber. c. 5. [i] Ioſeph. 6. belli. cap. ſexto. [k] Vt breue pelliolum abſ-
k que manicis. ſeu ſcapularium monachi, colligitur ex Ioſepho,
l Hieronym. & aliis ſupra, quod expreſſit Sixtus. [l] Riber. cap. decimo, cum Ioſeph. 3. antiquit. cap. 8. ſic Pollux. lib. ſeptimo, cap. 13. veſtem muliebrem Epomin, ait habere nomen ab ornandis humeris. Athenæus, lib. decimotertio, dipnoſophiſt. ad finem ubi interpres exponit Strophiũ, quod Marcial. li. decimoquarto. epig. 66. uo m cat mamillare. [m] Exod. 29. quod 70. vertit ſmaragdos, ſed Symmacus, & Theodotion. ut noſtra vulgata, uocant onychinos, de quo Plini. lib. 37. capit. ſexto, onyx refert colore unguem ho n minis. [n] Ioſeph. ſupra. & lib. ſexto, belli, cap. 6. ſic uocat, quod ſimilis ſit ſardio lapidi in colore, ut colligitur ex Hebræo & Aquila. uel ut ait Hiero. quod in Sardibus urbe Aſiæ minoris o inueniatur. [o] Hieronym. dict. epiſto. 127. ad Fabiol. & epiſto. 130. ad Marcellam. ſic primo Regum 2. Samuel puer accinctus erat Ephod lineo. & capit. 22. alij ſacerdotes, vbi Abulen. p quæſtio. 27. Ribera cap. 10. [p] Explicat Sixtus, Philo. 2. de monarch. Ioſeph. 3. antiquit. capit. 8. Ribera, cap. vndecimo, & duodecimo, itaut palmus non contineat quatuor tantum digitos, ſed duodecim. q [q] Hi quatuor colores ſignificant omnium rerum imaginem (quaſi Pontifex præ oculis habeat totum orbem vt pro illo oret. Sapien. decimoocta. ua, Philo. & Ioſephus, Ribera. capit. 9.) de quibus coloribus Abulenſ. Exod. 28. quæſtio. 1. Ioſephus 6. belli. cap. ſexto. Beda. lib. 3. de tabernaculo, r cap. 3. Ribera. capit. 5. [r] Quare Hieronym. d. epiſtol. 127. Ratio- ſ nale non tam nouam veſtem, quam partem ipſius Ephod vocat. [ſ] Fiſtulas vocant omnes, & Hieronymus dicta epiſtola, ubi male t Eraſmus tentat corrigere, & legit fibulas. [t] In primo verſu ſeu ordine erat lapis ſardius, topazius, ſmaragdus: in 2. carbunculus, ſaphirus, iaſpis: in 3. ligurius, achates, amethyſtus: in quarto, u chryſolitus, onychinus, beryllus. [u] Vt falſo putat Abulen. Exod. x 28. [x] [y] Ribera. capit. vndecimo, colligit ex Ioſeph. capit. octauo, y & undecimo. [z] Polymito, id eſt, variegato. hinc polymitarius di- z citur variegator. [a] Vatabl. Exod. 28. & quidam Rabbini eſſe quod a Hiſpan uocant chamelote con aguas. quos reiicit Ribera. capit. ſeptimo, & uide capitulo decimotertio, de qua Exod. 28. & 39. b Philo. Ioſeph. Hieronym. & alii, nihil tale expreſſerunt. [b] De tunica exteriori Exod. 28. (ſic uocatur Matthæi. quinto, qui uult tunicam tuam tollere, dimitte & pallium. & 1. Reg. ſecundo, tunicam paruã faciebat mater.) hanc exteriorẽ vocant 70. tunicã talarẽ, de qua Ioſep. ait: noſtrates nominãt meth. vbi corrupte legitur

pro

Hieronẏ. ait fuiſſe lineam interulam talarem ſine ruga, vt camiſiū militis, quale afferebat Ioab. 2. Reg. 20. Sub hac linea erant fœminalia linea, c de quibus Exod. 28. fin. quæ ſub vmbilico ſtringuntur, ne dum ſacerdos huc illuc velociter diſcurrit, detegantur uetenda. d Hæc erant ex byſſo retorta, ut firmiora eſſent, aiunt Ioſeph. & Hiero. id eſt, ex filo lini, quod netur & poſtea duplicatum retorquetur: ex quo erat & ſuperhumerale Exod. 28. Quinta ueſtis erat pileolus ſacerdotis rotūdus in modum dimidiæ ſphæræ, e qui dicitur Græcè & à noſtris tiara, cidaris, ſeu galerus, vt ait Hieronym. & dicitur Exod. 39. ornari corónulis; f quia uitta linea ſępe in orbem replicata comprimebatur, ne caderet. g Erat alter pileus hiacynthinus ſublimiori qui Eccle. 45. uocatur mitra & Sapientiæ 5. dicitur diadema. Hunc aurea corona triplici ordine circundat. in cuius parte quæ fronti imminet ſcribitur nomen Dei Iehoua. ſup. §. 1.

4 Ad miſſæ celebrationem, inſtituit eccleſia ne procedat ſacerdos, nisi indutus has ſex ueſtes. h 1. amiƈtum ſeu ſuperhumerale, quod Græci uocant anabolagion ſeu anaboladion. & celebrare debet diſcooperto capite: i nam 1. Cor. 11. uir quia eſt imago Dei, prohibetur orare uelato capite: mulier uero uelato capite, quia eſt imago uiri. k id eſt, non libera ſed immediate ſubieƈta uiro: quæ comam nutrit ut caput operiat. l episcopus utitur mitra ſicut & baculo propter ſignificationem. m 2. habet albam ſeu camiſium: quod in lege ueteri erat ſtriƈtum, propter ſpiritum ſeruitutis. 3. cingulum. 4. ſtolam (quæ dicitur orarium ſeu uelum, & erat olim talaris veſtis n) pro qua Papa ſemper dum ſacrum facit, & Archiepiſcopus in quibuſdam feſtis, & dum epiſcopum conſecrat, utitur pallio: o quod contextum eſt ex agnorum alba lana, & habet circulum humeros conſtringentem, & duas lineas ab utraque parte pēdentes. Pallium eſt inſigne plenitudinis officii Pontificalis: p teneturque Archiepiſcopus intra tres mēſes à die conſecrationis illud inſtāter petere à Papa. q 5. manipulum ſeu manutergium, olim mappula. 6. caſulam ſeu planetam. r quæ erat vt ſuperpellicium rotundum ſine manicis, cuius limbus ſuper brachia proieƈtus, quaſi errabundus circuibat totum corpus. Diacono datur dalmatica: quia primum dicitur uſus B. Iſidorus. olim dicebatur Græc. colobium, id eſt, breue & mutilum: quia ſine manicis erat. ſed B. Sylueſter Papa ſ inſtituit Dalmaticam eſſe manicatam.

5 Hæ veſtes congruam habent ſignificationem. Pro diuerſis feſtis, & anni temporibus fiunt ex quinque coloribus: t qui ſignificāt virtutes ſacerdotis. u Ornamenta hęc amittunt benediƈtionem, ſi notabiliter ſint fraƈta, x ita ut non maneat forma ſacræ veſtis; vt in Alba ſi totá manica, vel medietas corporis auferatur. At manente forma veſtis etiam ruptæ in uariis partibus manet benediƈta & poteſt refici panno ac filo non benediƈto. ſi manica ſit nimis lacerata, ne ſcindatur antequam veſtis, noua manica reſarciatur: ſic enim ſemper retinet benediƈtionem. quando autem nimis eſſet lacerata veſtis, arbitrabitur vir prudens ne illa ſit utendum. cinguli pars diuiſa retinet benediƈtionem ſi illa ſans eſt ad cingendum, vel ſi ante plenam fraƈtionem reficiatur. Sine loco naſe & lineo corporali aut ueſte ſacra ſi conficiatur euchariſtia tenet ſaƈtū. y ſi quis abſque aliqua ex his ueſtibus benediƈtis celebret ſciēter peccat morta. z ſed uti poteſt alia ſtola pro manipulo aut cingulo, aut uti manipulo pro ſtola, a & urgente cauſa uti cingulo non benediƈto ſeu confraƈto b quia olim benediƈtio non adhibebatur cingulo: quāuis nūc in Pontificali adhibeatur. ſi ſacerdos ſine fidei cōtemptu ob vitandum mortis periculum celebret abſque ſtola aut manipulo aut alia veſte, excuſat ille timor à præcepto. c

6 Veſtes has benedicit epiſcopus d ſicut & calicem: ſed ex priuilegio Guardianus minorum e & qui eorum priuilegiis cōmunicat, ſeruata forma Pontificalis Romani,

pro nehil, & apud Innoc. lib. 1. de miſſa. cap. 17. & falſo Hieron. addit eam tunicam habuiſſe manicas eiuſdem coloris. quod non habetur Exod. 28. & 39. & falſo Abul. Exod. 28. quæſt. 16. id tribuit Ioſepho. vt bene Riber. cap. 9. item quod ait Hieronym. tintinnabula fuiſſe 72. & totidem mala punica, & Iſidor. 19. etym. capit. 21. Sixtus & alij Recent. non reperitur. ſed Eccleſ. 45. ſolum ait ciuxit tintinnabulis plurimis. c Fœminalia erant ſub linea interula. Ioſeph. Hieron. Riber. cap. 6. d Hanc rationem colligit Hieronym. diƈta epiſto 127. qua ratione prohibētur fieri gradus ad altare, ne reueletur turpitudo ſacerdotis aſcendentis. addit Diuus Thom. 1. 2. q. 102. art 4. ad 7. id factum ad excludēdam idololatriā ſoliū in ſacris Priapi. e Hierony. Sixtus. Ribera. cap. 8. & 14 & alij citati. f §. 1. E. g Beda. lib. 3. de tabernaculo. c 8. quod cum Ioſeph explicat Riber. & ipſos orbes, quibus vitta cōplicabatur, vocat coronulas. In Hebræo & Chaldæo. additur, id fieri ad decorem pileorum. Has veſtes Chriſto Pontifici adaptat Rupert. libro 4. in Exod. ſeu de Trini. & operibus eius. c. 23. h Citat. A. D. Thom. addit. q. 40. art. 7. i Sup. cap. 26. P. de quo & de amiƈtu Nauar. conſ. 4. tit. 41. de celebrat. miſſ. lib. 5. k Sic explicat id 1. Corint. 10. Ambr. & Theodor. ibi Augu. cap. hæc imago. 33. q. 5. D. Thom. 1. par. q 93. 4 ad 1. Abulen. Geneſ. 13. q. 515. Nauar. prælu. 3. num. 17. l Tertullia. de velan. virgin. addit eam rationem ut uir uxorem puniat reuulſione capillorum. Tiraquell. in ll. connubial. §. 21. m Ration. lib. 3. cap. 13. 15. Nauar. de orat. nor. 16. vbi pro Zacharia Papa falſo citat Machar. n Quidam epiſcopi ex priuilegio utuntur pallio. vt Lucern. & Hoſtien. dum Papam conſecrat. o Ration. lib. 3. cap. 17. Innocen. lib. 1. cap. 62. Gregor. Papa II. epiſtol. ad Boniſac. quæ eſt 8. & 9. concil. Matiſconen. 1. cap. 6. ſynod. 8. ſeſſ. 1. vocat ſtolam Archiepiſcopalem. vid. libro de pallio Othumij. Ioan. Papa V. fecit librum de pallij dignitate. de qua ſcribit Ioannes Andreas in ſpeciali addit. & in Decretal. eſt tit. de authoritate & uſu pallij ex Clemen. Innoc. Honor. tertijs. Gregor lib. 2. 4. & 7. Regiſt. miſit quædam pallia. Alexand. 4 par. quæſt. 46. membr. 6. artic. 4. Diuus Thom. addit. quæſt. 40. 7. cap. & ad 7. Onuphr. ſupra. p Concil. Lateranen. ſub Innocent. III. cap. antiqua, de priuileg. cap. ſignificaſti, de eleƈt. cap. iuxta. 93 diſt. q Pelag. Papa, cap. quoniam. 100. diſt. Damaſc. apud Iuonem. 5. par. cap. 136. r Planeta dicitur à plane, id eſt, errore, quaſi errabunda veſtis. ea forma antiqua ſunt apud Luſitanos ſuperpellicea, & capucia ſine manicis, ad honorem. ſ Platin. & Damaſ. in vita Syluest. dicit, quód Ephroſius epiſcopus Romam ueniens celebrauit indutus colobio B. Iaco. Apo. Augu. qq. nou. & vet. teſt. q. 46. vt in leg. vet. ſacerdos vtebatur Ephod ita nunc epiſcopus, &. diaconus colobio. t Pius V. in reg. miſſalis. u Vt Exponit Grat. 40. diſtinc. in princ. & qui exponunt ornaméta miſſæ. x Summiſt. ver. veſtes. y Trid. ſeſſ. 21. cap. 2. Conſtantien. ſeſſ. 13. quia eccleſia nō poteſt mutare eſſentialia ſacramentorum Diuus Tho. 3. quæſt. 83. 3. ad 8. Soto. di. 13. q. 2. 3. Ledeſ. q. 24. z Sup. c. 26. N. O. Nauar. c. 25. nu. 84. de ueſtibus. Angel. miſſ. § 35. & 36. negat eſſe mort. ex obliuione omittere manipulum, aut ſtolam. Sylu. miſſ. 3. § 2. ver. 3. Armil. § 6. Cano. in leƈt. negat eſſe mort. vel manipulo non benediƈto, præſertim ex cauſa, quando non habetur alius quia eſt materia leuis (vt de cingulo dicetur) quod eſt probabile & tamen Doƈt. communiter damnant pec. mor. Nauar. Caiet. ver. præcept. Soto q. 2. art. 4. Ledeſ. art. 3. dub. 6. ſi. Anton. 3. par. tit. 13. c. 6 § 6. Aſten. lib. 4. tit. 14. art. 4. Summ. conſ. lib. 3. tit. 24. q. 135. Gabr. leƈt. 1. Bern. Durr. praƈt. ca. 33. Vvald. ſacramen. li. 4. tit. 29. a Palu. di. 53. q. 2. art. 5. Nau. c. 25. nu. 84. b Sco. diſt. 13. q. 2. Richar. art. 3. q. 4. Sylu. miſſ. 1. §. 6. videtur Cano. Viƈtor. & Recen. Ledeſ. dub. 6. ſi. quamuis Nauar. num. 84. ait contra hos facere: quod nunc in Pontificali reperitur benediƈtio cinguli. At re uera eſt materia leuis. c Nauar. retraƈtat. num. 84. Sot. Frat. Med. & Recent. cit. c. 26. O. cont. Caiet. 1. 2. q. 96. 4. addit. Nauar. c inter verb. in prælud. num. 51. & in Manual. prælud. 7. num. 12. (cum Caiet. Anton. 3. par. tit. 13. c. 6. §. 5. & 6. & Palud.) ob nullam neceſſitatem, aut mortis metum licet celebrare, ſi deſint omnes veſtes ſacræ, calix, & lumen. d Sylu. Ang. Tabien. ver. benediƈtio. e Conceſsit Sixt. IIII. Minor. Compend. Mendic. ver. benediƈtio.

dictio.§.12.& 14. Leon.X. in Supplem.fol.16.conceſſ.55. Iul.II. Canonicis.S.Salu. & in lib.Dominican. priuil.fol.236. Sylu. benedictio.§.4.Tabien.conſecr.5.§ 1. Roſel.conſec.4.§.1. Nauar.c. 25.num.84.ſi. Claudi.ver.benedictio. vt Prouincialis communicet ſuperioribus benedicere pro noſtris: pro externis vero nõ niſi neceſſitas vrgeat, & prælatus diſtet. Cẽ ſeitur neceſſitas, ſi vtile ſit, in reuerentiam viri inſignis pe tentis. abſente epi-
f ſcopo. f Sup.c.28.§.
g 3.H. g Nauar.c.25. nu.84.com Antoni. §.6. Direct. Angel. miſſ. §.37. Syluest. miſſ. 1. §.2. verſ. 3. Tabien.§.11.Sot q. 2.art.4. Ledeſ art.
h 4.& Recent. h Nauar.num.85.c ſi de celebrat. miſſ Sot. Ledeſ. cum Diuo
i Thom.q.83.art.4. i Hinc acolytus dicitur ceroferarius. de cereis. Abdias, li.5. in Ioan.vita Apoſt. can.4. Democar.li. 4.c.20. Caniſi. lib. 4.Marial capit.12. Onuphr.libel. de ritu ſepeliendi, c.5. Claud. reper. 9. de euchar. c.8. Bellar. 2. miſſ. c.14. col.5. & citat Athan.epiſ. ad Orthod.& ſer.in eos qui dorm. Hiero. contra Vigilan. Chryſoſt. in liturg. adde Euſeb. lib. 4. de vita Conſtantini. Ambro. de myſter. paſchæ.cap.5. Augu. de tempore. ſer.215. Honor.iij. Niceph. lib.2.c.21. 22.lib.11.c.38. lib. 13.c.8. lib.5. c.36. Sozom. lib.6.c.32. Triper. lib.8.c.1.& 10. Innoc.li.2. c.8. Iſido.7.Etym.c.12. concil. Aurelian. c. 3. Brachar. 1.c.25. Brach.2. c.2. Carthag. 4.can.6. addit Micrologus cap.11. miſſam nec in meridie celebrandã abſque lumine. Greg. 4.dial.c.animæ, 13.q.2. & Gregor.Turon.lib.4. de vit.Sanct.c.1.
k & 30.li.8.c.10. k Exod 25.26.27.30. & ſeq.D.Thom. 1.2.q.101.
l art.1.ad 2.vid.addit.q.71.art.11. Soto. diſt.45.q.2.art.3. l lib.de
m euchar.c.11.& ſeq. m lib.de euchar.c.12. Nauar.c.25. num.85. n
n Nauarro num.85.Sylu.miſſ.1.§.2.ver.3.Tabien.§.10.& 20.cum Anton.Ledeſ.q.23.3.dub.6.Caiet.ver.præceptum.

d Iuon.3.p.c.70. d Soto.q.2.ar.5.colligitur ex Turrecre.c.hoc quo
e que.de conſecr.di.1.Recentio.& ſic limita quod ait Palud.q.2.&
f glo. e D.Tho.Soto.Ledeſ.art.5. f Hoc tantum vult Palud.Turre-
g cre.cum Innoc.Gabr.Sylu.Tabien.& ſatetur Soto. g Syluest.§.2.
h ver.2.Tabien.§.8.Sot. h c.inhibendum,de cohabit.cler.& mul.ex conc.Mogunt. probat Sylue.miſſ.§.2. verſ.2.fœmina. §.3. Tabien. Arm. ſup. Anto.§.5. Gabriel. Sotu.ſup. & di.25. q.1.2.Bart.in auth. quomodo oporteat epiſcopos.§.quãta. collat.1. Ripa. c.2. nu.37.de iudi. Archid.& Turrecre.in d.c.hoc quoque,de conſecr. diſt.1. glo. prag. Sanctio.Rub. de his quæ in miſſa. verſ.miniſtros. col. 2.Aſten.li.6.tit.10.
i col.2. i Cuſt. B. & Bellar.li.2.de miſſ. c.9.lib.1.de ſacram.
k c.3. k Trid. ſeſſ.22.
l de euit. l Hieron.in Matt. 26. Augu.2. conſen.euang.c.vlt. Eraſ.& Rober.Martin.lib.6. hypo.c.1. quamuis in Matth. 26.Chryſoſto.& in quadã ho & Theophil. & Euthy. dicũt, fuiſſe ipſis ignotũ, ne Iudas domũ ſciens traderet ante
m tẽpus. m Ex aliis refert Theoph.Matt.
n 26. n Niceph. li.2. c.3.& 21. vide li.1. c.28.li.8.c.3. & 30. Hippol. in Chron. Turrian. in Clem. lib.7.conſtit. Apoſt.
o c.36. o Caniſi.lib.5. Marial.c.1. ex Alexandro in vit. Barnabæ Apoſtoli. de quo Act. 12. & 15. At Sandoual. de offic.eccl. 4.par.c.12. quod in domo Priſci, qui erat ex Diſcipulis Christi.idẽ Pet. de Natalibus. li.8.& Catal.Sanct.
p cap.7. p Refert Triper.ſup.Sozom.lib. 7.c.5.& de Luciano refert Niceph.li.8.c.31.de Ambro. refert Paulin. in eius uita. de aliis August.22.ciuitat.c.8.Greg.ho.37.in euang. & li.4.epiſt. 43.de Ioan.eleemoſyn.ſcribit Læcantius de Barla.Damaſ.in eius hiſtor.de ſe Theodor. in hiſto.religioſa.c.20.& in 1.Cor.11. Bel-
q lar.lib.2.miſſ.c.9.& 10.obiect.7. q Triden.ſeſſ.22.c.6.hac ratione vocat priuatas.glo.in c.& hoc.de conſecr.diſt.1.& plane colligitur ex concil.Toletan.12.c.5. Nannaten.c.30. Bellar.lib.2 miſſ.c.9.
r colum.5. r Trident. ſeſſ.22.cap.6. nec tempore Chryſoſto. hom. 17.in Hebr. communicabant quidam, niſi ſemel in anno. ſecus in
ſ primitiua eccleſia. ſ Quod tantum vult Chryſoſtom. homil. 18.
t in 2.Corint. t Anaclet.Papa,cap.peracta,de conſecratio.diſtinct. ſecunda,& de iſtorum miniſtrantium ſocordia conquerũtur Chry
u ſoſtom. homil.17.in Hebr. homil.3.in Epheſ. u Sic enim fiebant priuatæ etiam in primatiua eccleſia. quotidie Gregor. libro quarto, epiſtol.43. Beda. lib.quarto, hiſtor. Angl.capit.14. Bellarm.d. cap.9.colum.4. & multæ miſſæ uno die per diuerſos ſa-
x cerdotes, ſup. cap.24. x ſup. cap.13. y Chryſoſtom. in 1. Corint.
y 11.Bellarm.1. miſſ. cap.10. ad quartum. z Soto lib. decimo, iu-
z ſtit.quæſt.5.art.3. Med.C.de orat.quæſt.8. Gabriel.lect.62. An-

benedicit corporalia & ornaméta. calicem uero benedicendi facultatem poteſt Papa committere ſacerdoti, ſed non commiſit fratribus
f Mendicantibus. f Prælatis tamen religionis Ieſu pro remotis locis, id conceſſit Paul. Papa III.

7 Non licet celebrare etiã urgen
g te feſto ſine libro miſſali g qui ſaltem contineat canonem, Te igitur, uſque ad poſt communionem. nec
h ſine lumine cerei igniti, h à tempo-
i re Apoſtolorum. i at olim in lege uet. in cultum Dei ardebat ignis
k cum lampade & oleo, k & multo minus ſine debita & integra materia: vt in eccleſia Latina pane azy-
l mo: l nec uinum ſine aquæ miſtio-
m ne, m & quamuis valet conſecratio
n ſine his, ſed peccat mort. n

CAP. XXX.

Priuata miſſa licet, in qua vnus miniſtrat ſacerdoti. quo caſu liceat interrũpere ſacrificiũ: aut bis in die celebrare?

De ritu unitatis in miſſa dicendum eſt: vt fiat cum vno per ſe miniſtro, cum cõtinuatione, integritate, & ſemel in die. Vnus eſt
a miniſter a qui celebrat & ex officio offert ſacrificium: cui tamen in ſolenni miſſa multi miniſtrãt. In miſſa priuata ſatis eſt ex conſuetudine
b vnus qui miniſtret ſacerdoti: b ſed expediret adeſſe plures iuxta cap. hoc quoque, de conſect. diſt. 1. quia ad plures dicit, Dominus vobiſcũ. At unus reſpondet nomine totius eccleſiæ. Si ſacerdos careat miniſtro, ſatius eſſet etiam in feſtis, non
c facere ſacrum: c niſi feſtum valde ſolenne, & neceſſitas cenſeantur concedere interpretatiuam Papę li-
d centiam, d qui miniſtrat debet eſſe
e vir: e fœminæ ut moniales, poſſunt à longe reſpondẽtes miniſtrare miſ
f ſæ: f ſed ſecluſo Papæ priuilegio (quod concedit, vt monialis vrgente neceſſitate per feneſtellam altari
g propinquam miniſtret g, potius ſacerdos deberet ſibi miniſtrare, vrgente neceſſitate, in miſſa priuata:
h quam uti fœminæ miniſterio h ad præparandum calicem & dandam ablutionem.

2 Priuata miſſa licet: quæ ita dici
i tur. 1. quia fit in priuato oratorio i
k per epiſcopum deſignato: k ut Chriſtus celebrauit in priuata domo cu
l iuſdam noti: l quem quidam putãt Simonem Leproſum patrem Laza
m ri. m Niceph. n putat cœnaculum
n fuiſſe Ioan. Apoſtoli. cum eſſet Io.
o Marci. o item Apoſtoli per domos priuatas Act.2. frangebant panem, & Pontifices tempore perſecutionis in domo priuata, aut in cryptis ſubterraneis celebrabant: & in par
p ua cellula Gregor. Nazian. p Deinde miſſa dicitur priuata, quia cele-
q brans ſolus communicat: q nullo enim præcepto qui miniſtrant ſacerdoti in priuata miſſa, tenentur
r communicare, r ſed non excludun
ſ tur à communione. ſ His qui ſacerdoti ad altare miniſtrant expediret vt olim conſuetum erat communi
t care. t 3. Priuata dicitur, quod fiat priuatim in profeſtis diebus, ſine
u publico populi concurſu u præter vnam ſolennem miſſam. Tandem priuata vocari poteſt: quando licet redundet in bonum commune, offertur ſpecialiter pro priuata perſo-
x na, aut neceſſitate, x aut pro defunctis, vt olim Leuit.4.& 5. Nec hæc eſt menſa illa priuata quam 1. Cor.
y 11. carpit Apoſtolus. y

3 Debet miſſa proferri tota cum quadam morali cõtinuatione, ſine magna interruptione, vt dicatur vna: ſicut continue recitari ſolent
z vna ex horis canonicis. z Poſtquã ſemel inchoata eſt miſſa, eſt ſuo ordine per partes proſequẽda: ſi quis vero miſſæ partem, vt euangelium, aut offertorium ſcienter omittat,

CAP. XXX.

a Svpra a c.17.& de ſacramen.c.27. b Democar. li.4.c.30.31.li.
b 3.c.9. Nauar.in conſ.36.lib.1.tit.11. Bellar.li.2.de miſſ.c 9.de miſſa priuata Triden.ſeſſ.22.c.7.& can.8.Torren.li.4.confeſ.c.7. §.11.D.Tho.q.83.art.4.ad 6.& art.5.ad 12. Soto.di.13.q.2.art. 5.di.25.q.1.art.2. ſic Nazian. celebrabat in paruo oratorio, vt re
c fert Triper li.9.c.8.Ayal.de tradit.3.par. c c.ſedulo.38.d.l.50.ut. 4.p.1. D.Tho.3.par.q.83.5.ad 12. Ledeſ.q.24. Soto.d.13.q.2.5. ad arg. Alexan.4.par.q.36.memb.7.Gabriel.lect.14.cul.3.Sylue. miſſ.1.§.2.Tabien.§.8.Arm.§.5.Ang.§.38. Anton.§.5.Socal.§. 4.Nauar.c.25.num.81. Democar.ſup.conc.Nannaten.c.30.apud

gel.hora.§.8. Tabien.§.22. & tamen ex cauſa licet interrumpere recitationem vnius horę. Nauar.c.25.num.98.101.& de orat.not.
a 16.oum.70.& ſequen.& not.21.num.7. [a] Sup. c.25. pro auditio-
b ne miſſæ, maior pars dicitur notabilis. [b] Nauar. de orat.not.16. num.55.fin.& 2. p.miſcell. 53.num.126.& nos vidimus ſeruari in praxi. vid. ſimile in Nauar.ca.25.num.
c 87.§.2. [c] Duran.li. 4.Rational.c.26.Sebaſt.de ſacriſ.ca.28. ex Iuſtin.apolog.2. habetur in Pontificali Rom.tit.de miſſa Pontific. titu. de miſſa ſolenni quæ coram Pontiſ.Ceremoniali Rom. libr. 2.cap.1.& ſignificat Innocen.lib.1.c.53. quod in praxi ſeruari per ſuffraganeos eccleſiæ Tolet. & Compoſtell. obtionit Velazqoez Archiepiſcopus Compoſtell. ſauet quod catechumeni audita prædicatione exibant, ante offertorium, concil.Cartha.4.capit. 84 c.epiſcopus. de
d conſec.d.1. [d] Sylu.
e miſſ.1.§.1. [e] Naua. de orat. not.16.nu. 69. & colligitur ex c nihil.7.q.1. aut ſi morbo repentino impediatur. Nauar.
f c.25.nu.86. [f] Gloſ. d.c nullus.de cõſec. d.1. Vualfridus, &
g Doſt. Vera. [g] Nau. de orat.not.16. nu, 76. concil. Mileuitan.c.3.& 12.African.can.70.Toleta. 4.c.12.Trident.ſeſ. 22.de euitan ne dicantur in miſſa orationes priuatæ. Rational.libro 4.Vualfridus,c.22. Berno. c.4.Sylueſt. miſſ.1. §.3.Ang.§.11.Roſel. euchariſt. 3.§. 42.Bellarm.2.miſſ. c.18. Nauar.conſil. 3.libr.3.titu.41. de
h celebr. miſſ. [h] Ta-
i bien. miſſ. §. 19. [i] Nauar.de orat.not. 19.num.96. negat expedire: ſed melius admittit propter piam conſuetudinem, conſil.3, num.1.tit.41.lib.3.
k [k] c. nullus epiſcopus. de conſecr.d.1.D.Thom.q.83.4. Nauar.c.25. num.75. & de
l oratio.not.16.num.60.Sylueſt. miſſ.1.§.2.verſ.4, Tabien § 18. [l] Nauar.c.27.num.34.lib.de orat.not.16.num.60.gloſſ.Clem.graues.de ſentent.excommu.l.35.tit.9.p.1.Dominic.& Francus.in c. epiſcoporum.de priuileg.in 6.Felin.c.2.num.4.de excep.Sylueſt.
m excommu.5.num.3.ex Archid. [m] Sylu.ſup.cum Innocen.Hoſtie. Sot.d.22.q.1.art.4.Ledeſm.2.p.quæſt.25.art.2. ſentit D.Thom. 3.par.q.83.6.ad 2.& Paludan.diſt.11.quæſt.1.Archid. & vterque Card.in c.ſicut Apoſtoli.11.q.3. Innocen.in c. nuper. de ſent.excommu.ſi peruenit ad communionem.1.ad communicantes.Victor.de excomm.§.10.Paulus Orgazius.6.p.de irregul.rub. de excommun.in fin.& Nauar.ſibi contrarius.de orat.not.16.nu.59.fa-

n cit Rebuf.in Concord.rub.de excommun. non vitan. pœna.22. [n]
o Nauar.de orat.not.16.nu.60. [o] Quia in eccleſia polluta celebrãs,
p non ſit irregul.Nauar.c.27.nu.251.Scot.Richa. communis. [p] Na
q uar.c.27.nu.34.lib.de orat.not.16.nu.59.& cit.K.L.Couar.c.al-
r ma.1.p.§.6.num.9. [q] [r] Nauar.c.25.nu.75.c.27.num.34.239.D. Thom. q.83.6.ad 2.vid.q.62.6. ad 2. Nauar.de orat.not. 16.num.58. Sot.d. 13.quæſt.2.6.ad 2. Maiolus libr. 3. de irregul. c.19.num. 17.cap.21.num.16. Plou. de ſacramen. titu. de euchariſt.c. de cautelis §.3. ſed vbi eſſet ſcandalum ſi dimittat inchoatam, poſſet perficere: nec fiet irregul. excõmunicatus ſic celebrans.Nauar.c. 25.num.75. fin. de orat.not.16. Maiol. ſup. D.Tho.quæſt. 83. 6. ad 2. Bonau. d.13. Ang. euchar. 2.§.2.& 6.Sylu.euchariſt.2 §.7. quia pro tunc Chriſtus ſummus ſacerdos cenſetur ipſo iure diſpenſare propter maius periculum vitandi ſcandalum, Victor.§.101.cõtra Roſel.cum quo ſentit Palud.d.11.q.1.
s col.2. [s] Nauar.cap. 25.num.85.& 106. per c.nihil. 7.q.1. ex conc.Tolet.7.c. 2. vid.Tolet.11.ca. 14. Iuo.2.p.c.124. vt ſi poſt canonem, aut, qui pridie, ſacerdos impediatur ex ſpaſmo & alienatione mentis, aut per epilepſiam, aut alium morbum. D. Thom. q.83.6. ad 5. Soto.diſt.13.q.2. 6.Ang.euchar.3.§. 1.miſſ.§.26.Syluеſt. euchariſt.2.§.8. Alber. libro de miſſa. Maiol. de irreg.lib. 3.ca.15.lib.4.c.30. num.2.inf.c.36.40.
t [t] Panorm. c.cleric. el 1.de vit.& honeſt. cler. Sylueſtr. miſſ. 2.§.3. Duchas.reg. 191. Perez in ll. ord.Nauarr. de regul.com. 3. num.
u 51. [u] Supr. §.1. [x]
x Secus ſi iam conſecrauit hoſtiam & aliquanto expectans non reperitur omnino vinum. Sylueſt.euchariſt.ſecunda, fin.Tabien.§.35. fin. & 37. fin. Roſel.euchariſt.tertia,§.48.Aſten.libro quarto, titul.decimoquin
y to,col.tertia,fin.miſſal.Pii V. [y] Bonauent.diſtinctio. decimatertia,in lit.Aſten. ſupra Tabien. euchariſt. §.31. fin. [z] Cit.hoc §.
a quinto,l. [a] Nauar.de oratio.not.decimaſexta,num.55.60.& refert ſe ad Miſcel.52. num. 124. vt nec ſit ſuſpenſus, qui cooperto capite celebrat. per c. nullus epiſcopus, de conſecr.diſtinctio.prima, vt dictum eſt capit.26.par.in quo deceptus eſt Archid.in ca. nihil.7.quæſtio. prima, ex concil.Tolet.7. capit.ſecundo, putans incurrere excommunicat. minorem, aut ſacrilegium. quia dicit, excommunicetur.idem Maiol.de irreg.lib.3.c.16.nu.2.Tab.miſſ. §.30.

peccat mortaliter. [a] ſi dicta epiſtola vel euangelio ſuperueniat princeps aut epiſcopus, vel in feſto adueniant multi iter facientes, qui commode expectare non poſſint aliam miſſam: licebit celebranti
b redire ad introitum miſſæ, [b] ut ab illis integra audiatur. Poſt dictum euangelium, uel ſymbolum Nicenum interrumpi ſolet miſſa, ut fiat prædicatio: quæ ſane olim & nunc in præcipuis eccleſijs fiue fit ante
c cantum ſymboli: [c] finita concione, cantatur ſymbolum à choro nomine populi: quaſi eo cantu profiteatur ſe credere euangelium, quod prædicatione declaratum fuerat: & huic aderant catechumeni, uſque ad offertorium excluſi ne. Facta conſumptione, ſolet iuxta miſſale Pii V. interrumpi miſſa, quando ſacerdos cõmunicaturus eſt quoſdam ex circunſtantibus: & tamen continuati cenſetur cum ſequenti oratione, ita ut poſt moram liceat ſacerdoti, reliquias à communicantibus relictas ſumere.

4 Licet interrumpere, dum epi-
d ſcopus initiat ſacris multos: [d] quæ interruptio pertinet ad ſolennitatem eius miſſæ. liceret etiam interrumpere pro magna utilitate, aut ſuperueniente graui uentris
e neceſſitate: [e] uel ut puerum, quem caſu fœmina in eccleſia pe-
f perit, proximum morti baptizet. [f] Quæ non niſi raro, prudenter, & citra ſcandalum fieri debent. Non addat ſacerdos ex priuata deuotione, alias orationes, quæ in miſſali
g non deſignantur: [g] nec niſi ab eccleſia iam probatas. Si tamen pia deuotio moueat non prohibetur
h ſubmiſſe quædam proferre, [h] (vt, u ſacrum conuiuium) ne ſpiritum uideatur extinguere. In fine orationum, laudabili conſuetudine additur illa collecta & famulos
i tuos Papam & Regem [i] &c.

5 Poſt cæptam miſſam non licet
k recedere ab altari: [k] niſi ſubſit grauis cauſa dimittendi cœptam miſſam ante canonem. canon in-
l cipit. Te igitur: [l] aut ut quidam probabiliter putant, à clauſula communicantes; alii inde, Qui pridie
m quam pateretur. [m] 1. dimittetur cœpta miſſa, ſi ante canonem ſuperueniat interdictum ſpeciale, uel ceſſatio, nec habet priuilegium celebrandi etiam ianuis clauſis in tali eccleſia, uel ſuperueniente generali interdictu, nec permittatur occludere ianuas, aut interdictos excludere, iuxta præceptum eccle-
n ſiæ. [n] Aliàs enim celebrans uiolato interdictu peccat, & interdum fit irregularis, ut dictum eſt. Si tamen ſola uiolatio eccleſiæ poſt cœptum canonem ſuperueniat,
o proſequenda eſt miſſa. [o] 2. quando intrat uir potens denunciatus no-
p minatim, [p] qui monitus non vult exire, nec clerici poſſunt illum decenter expellere. 3. ſi ante cano-
q nem, meminit ſe non ieiunum. [q]
r uel ſe eſſe excommunicatum; [r] nec habet copiam ſacerdotis per quem clam in altari abſoluatur à cenſura, poſſet (ſecluſo grauis ſcandali & damni periculo) dimittere cęptam miſſam. 4. ſi morbo repentino impediatur, aut alia graui neceſſita-
s te. [s] 5. ſi celebrans forte inuaditur ab iniquo, poteſt pro neceſſaria ſui defenſione, dimiſſa celebratione, fugere, aut cum moderamine inculpatæ tutelæ, occidere inuaſo-
t rem. [t] Quod ſi moderamen non exceſſit, redire debet ad perficiendam miſſam cœptam. At ex eo quod puer, qui miſſæ miniſtrabat, receſſit, & expectatus poſt moram non redit, non debet dimittere, ſed
u perficiat ſolus, & ſibi reſpondeat. [u] 6. ſi cœpta miſſa ante conſecrationem, aduertat non reperiri materiam integram, (vt quia deeſt verus panis uel uinum) potius cœptam
x dimittat, [x] cum imperfecte conſecrare & ſacrificare non liceat. 7. ſi cœpta miſſa admoneatur ipſum nõ eſſe verum presbyterum, nec poſſit probabiliter conſcientiam deponere propter grauitatem aſſerentis; prætexat ſe morbo impediri, nec
y proſequatur miſſam. [y] Aliàs cœptã miſſam temere dimittere nõ licet,
z recedendo ab altari, [z] nullo tamẽ iure ob id peccatum incurrit excõicationem maiorem vel minorem, ſed
a venit excommunicandus. [a] Ex cau

ſa tamen licet parumper interrumpere, ut dictum eſt.

6 Vnus ſacerdos vno die non poteſt niſi vnam miſſam celebrare.[b] (eo quod miſſa eſt memoriale Chriſti, qui ſemel paſſus & mortuus eſt.) Et ſatis recepta conſuetudo vice legis id prohibet, quamuis antiquo iure expreſſo cautum non reperiatur.[c] Excipiuntur caſus. 1. In ſolo Natali Domini die, parochus tenetur[d] dicere tres miſſas ſuo ordine: vel vicarius illius. Alij ſacerdotes poſſunt tres dicere:[e] ſed ſatis eſt, ſi vnam dicãt. Nec laici tenentur illo die audire niſi vnã.[f] Hæ tres miſſæ conceduntur in memoriam trium Natiuitatum Chriſti Domini.[g] Prima fuit æterna ex ſolo Patre: quæ reſpectu noſtri dicitur occulta & in tenebris: de quo Patres exponũt id Eſ. 53. generationem eius quis enarrabit?[h] 2. miſſa fit cum dieſcit:[i] & ſignificat temporalem Chriſti ex ſola virgine matre natiuitatem. 3. deſignat quod per gratiã naſcitur quotidie in animabus iuſtorum, quas fide viua illuminat: & Chriſtus dicitur ſpiritualiter concipi in homine tanquam in matre Matth. duodecimo, vel dicuntur tres, propter tres ſtatus legis[k] naturæ, ſcriptæ, & gratiæ.

7 Sacerdoti in alijs caſibus, ius in c. conſuluiſti. de celeb. miſſ. nõ niſi bis in die cõcedit celebrare.[l] Idq; non ob pitantiam,[m] ſed ob quandam neceſſitatem, ſi non adſit alius ſacerdos, qui cõmode ſupplere poſſit.[n] 1. dicta epiſtola aut euãgelio, licet interdũ repetere miſſam à principio, ob ſuperuenietes graues perſonas.[o] ſed ſi facta conſecratione aut conſumptione, ante ſumptã ablutioné, ſuperuenit epiſcopus (quẽ decet quotidie dicere aut audire miſſam integrã) vel alius princeps, aut magnus vir:[p] aut concurrunt multi peregrini iter facientes:[q] licebit dicere aliam miſſam, vt ij præcepto eccleſiæ & deuotioni ſuæ ſatisfaciant. 2. ſi dicta miſſa nec dum ſumpta ablutione, occurrat repente cadauer parœciani, ſepeliendum in loco vbi conſuetudo habet, ne quis ſepeliatur abſque miſſa.[r] 3. cum pro viatico infirmi non adeſt hoſtia cõſecrata, quia ſacerdos eam cõſumpſit: & de neceſſitate infirmi admonetur ante ſumptam ablutionem, licebit iterũ celebrare, ad communicandum morientem.[ſ] ſi tamen nondum cõſumpſit hoſtiam, nec eſt ibi ſacrarium, ſeruet ſuę hoſtiæ particulam pro infirmo communicando.[t] 4. ob nuptiarum benedictionem:[u] maxime ſi finiatur tẽpus benedictionum.[x] 5. quando eodem die occurrũt duo miſſarum officia,[y] iuxta ſtatutum & morem illius eccleſiæ, & ſolum eſt vnus ſanus qui celebrare poſſit:[z] vt ſi in quadrageſima aut vigilia occurrat feſtum duplex, aut in eccleſia collegiali in qua ſemper vna miſſa dicitur de proprio diei officio, altera pro defunctis.[a] In paſcha tamen non decet fieri ſpecialem miſſam de requiem. 6. quando vnus præeſt duabus eccleſijs, in quibus vterque populus ſolet habere ſuam miſſam: ſiue altera eccleſia, ſit vnita per annexionem, ſiue commendata etiam ad tempus, aut vtraque ſit alteri tertiæ vnita. Nam ſi propter oppidorum paupertatem aut raritatem ſacerdotum non poſſet haberi vicarius, poteſt parochus bis celebrare.[b] ſimiliter quando parochus eſt graui morbo aut abſentia impeditus, poteſt alter ſacerdos vice illius bis celebrare, tanquam illius vicarius. Generaliter id licet occurrente caſu iuſtæ neceſſitatis, & vtilitatis, non quidem dicentis ſed audientis:[c] Et quia iure non eſt determinatum, relinquitur arbitrio boni viri.[d]

§. 30. & Zachar. Papa c. nullus, de conſecra. d. 1. dicentem, ſuſpenſos à corpore & ſanguine Chriſti. Quod viſus interpretatur, vt ve-
b niant excõmunicandi. [b] c. ſufficiat. de conſec. d. 1. c. duo ſunt, 96. d. Gabr. lect. 14. Bernard. Diaz. pract. c. 30. Paluda. diſt. 12. quæſt. 1. Mai. quæſt. 5. Sylueſt. miſſ. 1. §. 7. Nauar. cap. 25. num. 87. Tabien. communicare, §. 15. miſſ. § 42. Anto. 3. par. tit. 13. c. 4. §. 5. Sot. d. 13. q. 2. 2. Ledeſm. 2. par. q. 24. 2. Specul. conſcient. tract. 3. cap. 13. §. 6. Guillel. de ſacra. rit. de euchariſt. fol. 15. Margal. de celebr. miſſ. cum Card. De mocar. lib. 4. ca. 15.
c fol. 63. [c] Vt fatentur Bernar. Gabr. tenet gloſſ. fi. c. conſuluiſti. de celeb. miſſ. vbi tantum negatur licere ſæpius in die miſſa facere pro pecunijs. conc. Salenguſtad. c. 5. & facit Tolet. 12. c. 5. c. relatũ. de conſec. d. 2. & apud Iuon. 2. p. c. 114. idem tenet Aſten. lib. 4. tit. 14. art. 3. Ioan. de Gandabrio. in compẽd. concertatio. tit. 22.
d articu. 1. [d] Sylueſt.
e ſup. [e] Teleſphorus c. nocte. de conſecr. diſt. 1. D. Thom. q. 83. 2. ad 4. Soto. Ledeſm. Nauar. capit. 25. nu. 87. Sylueſtr. & alij citati. Federicus Nauſea. Catechiſ. libro 6. ca. 11. Ciruel. in expoſit. miſſal. c. 9. Gomet. c. cum multis. num. 22. de reſcrip. in 6. Rebuf. l. vnica. not. 1. C. de ſenten. pro eo quod intereſt. Tiraquel. l. boues. §. hoc ſermone. ff. de
f verb. ſignif. [f] Supr.
g c. 25. [g] D. Thom. q. 83. art. 2. ad 2. & 5. Rational. lib. 4. c. 5. Gab. Anto. Sylu. ſic Melchiſed. figura Chriſti dicitur. Hebr. 7. ſine Patre, & cit. ſup. c. 10. §. 4. lit.
h C. [h] Id Eſa. 53. generationem eius. de diuina generatione explicant, vbi Hieronym. Chryſoſt. hom. 2. & orat. 1. de incomprehenſib. natura Dei. hom. 67. in Ioan. Hieron. in Matth. 1. in Abac. 2. Clem. epiſt. 1. Siat. II. epiſt. 2. Iuſtinia. ad gent. quæſt. 67. Euſeb. 1. hiſt. c. 1. lib. 1. demonſtr. c. 8. Baſil. 1. contr. Eunom. Epipha. tom. 1. hære. 54. Cyril. 2. de Trinit. lib. 5 in Ioan. c. 2. Chriſtus cum venerit. Dama. lib. 1. ca. 2. Theoph. in Hebr. 7. Auguſt. 2. de conſenſ. euangel. ca. 1. tract. 31. in Ioan. ſerm. 36. de tempor. D. Thom. 3. p. quæſt. 31. 3. ad 1. Martin. lib. 10. hypo. reg. 9. At ſimul de temporali Chriſti natiuitate exponunt in Eſa. 53. Procop. & Cyrill. vbi Leo Caſtri citat Auguſt. d. ſerm. 36. & de natiuit. ſerm. 8. & 9. Athan. libr. 1. de Incarnat. Iuſtin. contr. Tryph. Tertul. contr. Iudæ. adde Chryſoſt. hom. de Baptiſ. quæ habetur poſt euangel. Ioan. Caniſi. libr. 2. Marial. c. 9. pagin. 131. fin. cum Ambr. de fide. c. 5. Chryſoſt. in Pſal. Maximus homil. 1. in natali Domini. Quomodo in diuinis reperiatur proprie generatio verbi. Bellarm. lib. 2. de Chriſto. ca 9. & ſeq. ſed cur Spiritus ſancti proceſſio non ſit generatio D. Thom. 1 p. q. 27. ar. 4. Bellarm. ſup. c. 14. Item. 3. id Eſa. 53. generationem exponi-

i tur. 1. poſteritatẽ à Chriſto deriuatã poſt paſſionem. [i] Non licet ſecundam miſſam dicere in nocte. D. Tho. ad 4. Palud. diſt. 13. q. 2. ar. 4. Gabr. Soto. ar. 2. fin. Ant. cum Guillel. Ledeſ. q. 24. ar. 2. Ang. miſſ. §. 40. Arm. § 25. Tabie. Sylu. Nauar. c. 25. nu. 87. & conſil. lib.
k 3. tit. 41. de celeb. miſſ. ſumm. conſ. lib. 3. tit. 24. q. 126. [k] Gloſſ. c. conſuluiſti. de celebratione miſſ. c. nocte ſancta. de conſ.
l d. 1. [l] D. Thom. art. 2. ad 2. & 5. affert duas cauſas. Palud. d. 13. q. 2. Rich. art. 2. q. 4. Mai. d. 12. q. 5. col. 5. Soto. d. 13. q. 2. 2. Ledeſ. q. 24.
m 2. alij inſ. [m] c. conſuluiſti. de celeb. miſſ. d. c. ſufficiat. ibi Turrecre. D. Tho. ar. 2. ad 5. d. 12. q. 3. 1. 4. ad 1. Margal. Guill. Bern. Diaz. Tabie. miſſ. §. 42. cũ Rayn. Arm. §. 25. Sylueſt. miſſ. 1. § 7. Ange. §. 46. Aſten. lib. 4. tit. 14. ar. 3. Ant. 3. par. tit. 13. c. 4. §. 7. ſum. confe. Hoſt. ſum. de conſecr. eccl. nu. 14. ſpecul. conſcientiæ. ſupr. Not. qd Ang. & ſum. conf. ponit. 5. caſus. Rationale lib. 4. c. 5. nu. 25. ponit. 6. cum Paluda. Turrecr. Anton. At Nauar. c. 25. nu. 87. ponit. 7. cum Hoſt. ſed Soto, Ledeſ. 8. caſus. At Sylueſ. po
n nit. 11. [n] Tabien.
o §. 42. [o] Sup. §. 3. A.
p [p] Arg. ca. 1. de cele-
q bra. miſſ. [q] Doctor. ſup. Ant. Ang. Syl. Tabien. Nauar. licet hi non dicantur cõmuniter magni viri. idem Nauarr. conſ. lib. 3. tit. 41. de
r celebr. miſſ. [r] Tab. cum Rayn. Nauar. Ledeſm. & alij cit. At negant licere, ſi deſit cõſuetudo aut conſtitutio ſynodalis. falſo autẽ Arm. negat iam licere: Soto dicit forte iã nõ
ſ licet. [ſ] D. Tho. art. 2. ad 5. Ledeſ. Palud. Ant. Sylueſt. Tabi.
t Ang. [t] Sylueſt. euchariſt. 3. § 7. verſ. 10. facit §. 9. verſ 6 de B. Ca-
u tharina. Ang. euchariſt. §. 27. cum D. Thom. d. 12. [u] Tabien. cum Rayn. Sylueſt. limitant, vbi eſſet conſuetudo, ne detur ea benedictio, niſi in miſſa: alicubi enim datur poſt veſperas, vel in profun
x da nocte. [x] Ledeſm. de quo tempore conc. Trident. ſeſſ. 24. de ma
y trim. c. 10. [y] Diuus Thom. art. 2. ad ſecundum, & d. 13. q. 1. 1. 3. ad
z tertium, Ledeſm. quæſt. 24. 3. Sylueſt. miſſ. 1. § ſeptimo, Nauar. [z]
a Tabien. cum Anton. [a] c. creatura. de celebrat. miſſ ſed loquitur
b de anniuerſariis. [b] Hoſtie. Anto. Sylueſt. Tabie. Ang. Nauar. quod ipſo iure licet, per c. 1. 21. quæſt. 1. & c. dudum. de elect. (ſed falſo Soto negat eſſe in vſu) & tamen ſolet parochus obtinere licen-
c tiam epiſcopi, ut conſtet ſubeſſe cauſam. [c] D. Thom. art. 2. & ad 5. & alii per d. c. conſuluiſti. de celebrat. miſſ. ubi gloſſ. & Card. ac
d Panorm. Nauar. cap. 25. ſup. & conſil. nono, titu. 41. lib. 3. [d] Iidem Doctor. Nauar. cum Panor. quod generaliter colligitur ex l. 1. ff. de iure deliber. c. de cauſis. de offic. delegat. hinc infert Nauar. in d. conſil. quòd in Anglia vbi nunc vix intra 10. leucas reperitur vnus ſacerdos cathol. poſſet vnus bis celebrare.

CAP. XXXI.

Partes miſſæ diſtinguuntur, quædam dici ſubmiſſe ne audiantur: non eſt dicenda vulgari lingua.

CHriſtus quædam vocali oratione proferenda inſtituit, de ſubſtantia & ritu ſacrificij:[a] quæ partim habentur ſcripta in euangelijs, partim verbo tradita. Eccleſia ad ſolennitatem adiecit orationes,[b] quas ſacerdos (ſicut & horas canonicas) recitare debet tali uoce, vt ſeipſum audire poſſit:[c] niſi ſurdus ſit, ſurdus non deberet ſacerdotio initiari:[d] ſed iã initiatus non prohibetur celebrare:[e] cum ſatis ſit conari ut audiat. Huic prodeſt priuileg. à Leone X. cõceſſum Minoribus.[f] Tenetur item celebrans recitare attente, integre, non propere, aut nimis moroſe: non in gutture vel inter dentes: non degluttiendo aut ſyncopando.[g] Omnia in miſſa (præſertim contenta in ſacro canone) dicuntur ſubmiſſa uoce,[h] præter hæc quæ ſequuntur. confeſſio, introitus uſque ad Credo, verſ. offertorii, pręfatio: Nobis quoque peccatoribus: per omnia, pater noſter, pax Domini, Agnus Dei: Domine non ſum dignus. verſ. communionis, & oratio, vſque ad euangelium, quod in fine dicitur.

2 Canon ſacer miſſę habetur apud Clementem Petri Apoſtoli diſcipulum ex Apoſtolorum traditione:[i] additis per ſanctos quoſdam Pontif. uſque ad D. Gregor. I. pius quibuſdam orationibus. Autor canonis dicitur fuiſſe Scholaſticus[k] (quæ vox & olim, & nunc eximiã dignitatem viri, & ſapientiam ſignificat[l]) quia ille ordine diſpoſuit, quæ ſcripta reperit in antiquo canone: Latine a litera T. incipit.[m] Expedit verba cõſecratoria proferri ſecrete:[n] ne viri ſimplices audientes diſcant.) de quo narratur miraculum circa paſtores[o]) ita tamẽ vt vocali voce enuncientur. Olim tamen in eccleſia Orientali proferebãtur alte:[p] & Chriſtus alte dixit, vt ſimul inſtrueret diſcipulos, quibus verbis conficere deberent.[q]

3 Voce alta dicuntur reliqua[r] quę aliàs ſolẽt à ſacerdote vel choro in miſſa cantari: & tam clara uoce eſſent proferenda, vt de ſe poſſent auditu & intellectu ſapiẽtum aſtantium percipi; quamuis præceptum miſſæ non obliget audire & intelligere uerba, ſed aſſiſtere officio.[ſ] In eccleſia Latina per uariatum linguarũ nationes fit Latine officium miſſæ, vt unitas conſeruetur, & ſacerdotes iter facientes facile reperiant opportuna pro miſſę celebratione. Retentæ tamen ſunt quędam voces Gręcę aut Hebreę,[t] quæ erant conſuetæ à principio eccleſiæ. His tribus linguis ſcriptus eſt titulus crucis Chriſti. Matt. 27. & ſacra ſcriptura,[u] de qua ſtatim. Non decet miſſam vulgari lingua celebrare[x] (quia cederet in minorem reuerentiam, apud vulgus.) Vt non decet ſacram ſcripturam communiter ſcribere, & legendam proponere idiotis uernacula lingua.[y] Nihil nocet quod idiotę miſsã Latinam & alias orationes audientes

a Sup.[a] c.26.§.2. D. Thom. q.83.4. ad 2. vid. q.64. 2. ad 1. q.87. 3. ad 9. Soto & Ledeſ. ijſd. loc. Innoc. cap. cum Marthæ, de celebrat. miſſ. & lib. 4. de myſt. miſſ. c.5.
b [b] Sup. c.26. Trident. ſeſſ. 22. c.5.6. can. 8.
c [c] Caietan. 2.2. q.83. artic. 12. Med. C. de orat. q. de orat. publica. Ledeſ. 2. par. q.16. art.6. Soto lib. 10. q.5. art.2.
d [d] Maiol. lib. 1. de irregul. c. 25. dicit irregularem: at nullo iure probat. vid. Nauar. c.27. num. 199. Felician. de irregul. c. 9. vix tamen excuſatur á peccato mor. qui omnino ſurdus initiatur ſacerdotio. Nauar. conſ. 36. lib. 1. tit. 11. de tem po. ord.
e [e] Nauar. d. conſ. & generaliter. cap. 27. nu. 200. §. 7. & num. 191. 198. 206 § 1.
f [f] Leo X. in ſupplem. Min. conceſſ. 169. fol. 59. ìunčto 60. Compend. Mendic. verb. officium. §. 9. vbi Cordub. Claud. in compend. Societ. verb. horæ. § 5. Nauar. de orat. not. 19 nu. 84. 88. §. 6.
g [g] Sylu. miſſ. 1. § 3. verſ. 3. Nauar. c. 25. num. 105. c. dolentes. de celebr. miſſ. Ledeſ. ſup. ar. 6. Sandoual. de offi. eccle. 6 par. cap. 8. Gabriel. lect. 62.
h [h] Trident. ſeſſ. 22. c 5. can. 9. quia myſteria hæc non ſunt paſſim alijs inuulganda. Dionyſ. c. 1. c. 7. eccle. hier. Innocent. I epiſt. 1. ad Eugubin. cap. 1. idem fere Orig. hom. 5. Num. Baſil. de Spiritu ſancto. c. 27. Chryſoſt. hom. 24. Matt. Greg. 4. dialog c. 56. quos refert Bellarm. 2. de verb. Dei. c. 15. & in propoſito Innocent. III. lib. 3 de myſter. miſſ. cap. 1. Rational. lib. 4 c. 34. D. Thom. q. 83. 4 ad 6. Soto q. 2. art. 4. Ledeſ. q. 24. Gabriel. lect. 15. Mich. Medin. lib. 7. de recta in Deum fid. c. 2. Bellarm. 2. miſſ. c. 12. Taper. art. 17. Democar. lib.
i 4. c. 15. Clem. lib. 8. conſt. Apoll. cap. 12. ſilentio orat. [i] Canonem ſcripſit Clemens Papa, vt à Petro Apoſtolo didicerat, colligitur ex Clem. li. 8. conſt. Apoſt. c. 13. & epiſt. 2. & refert Pet. de Natal. li. 10. catal. Sanct. c. 98. & Iſidor. li. 1. offi. eccle. c. 15. partim habetur apud Dionyſ. c. 3. eccle. hierar. & c. 7. & in liturgia Iacobi & Chryſoſt. totum canonem habet Cyril. in catecheſibus, & Ambro. li. 4 ſacram. c. 5. hinc Innocent. III. in concil. Lugdunen. cap. cum Marthæ, de celebr. miſſ. dicitur acceptum eſſe ab Apoſtolis. Vvald. de ſacramen. tit. 4. c. 41. Antididagm. Colonien. ſeſſ. 99. Triden. ſeſſ. 22. c. 4. & can. 6. eſſe inſtitutum ab eccleſia multis ante ſæculis. Democ. lib. 4. c. 15. Bellarm. li. 2. miſſ. c. 20. li. 4. de ver. Dei, c. 3. §. 2. ſic uocat Canonem Gregor. I. lib. 7. epiſt. 63. & hic fuit vlt. eorum Pont. qui aliquid canoni addiderunt, dicit Vvalf. de obſer. eccl. c. 22. ſed dicit ſe ignorare authorem actionis, quam Roma vocat canonem: & tamen eſſe antiquiſſimum. idem Bellar. d. c. 20. Seball. c. 30. §. 1 fi. ſed canonem & offi. eccleſiaſt. in meliorem ordinem redegit Gelaſ. 1, c. ſancta Rom. 25. d. & poſtea Gregor. 1. vt patet ex ſuo li. de ſacram. Bellarm. lib. 2. de ver. Dei, cap.
k 15. col. 5. [k] Gregor. lib. 7. epiſt. 63. vbi uocat precem & canonem. & lib. 11. epiſt. 56. ad Vital. refert Genebr. chron. anno 604. Seball. de ſacrifi. c. 28. ſed Bellarm. 2. miſſ. c. 19. probat hunc Scholaſticum addidiſſe ſolum quandam orationem miſſę (quam Gregor. dicit ſe mutaſſe) ſed non edidiſſe canonem: cum multa illius
l reperiantur longe ante d. Scholaſt. Maeſtreſcuela. [l] Bellarm.
m [m] Tau, erat ſignum crucis & ſalutis, ex Ezech. 9. colligit Hier. ibid. Orig. hom. 8. in diuerſos. Gabr. lect. 20. Eraſ. prouer. Theta præfigere. Bellar. li. 2. de imagin. Sanct. cap.
n 29. [n] Cit. E. [o] Ga-
o briel. lec. 15. & quidã referũt ex miraculo apparuiſſe puerum, dictis uerbis conſecratoriis. Honor. in chron. & Io. Belet. in hiſto. ſchola. at Bellar. 2. miſſ. c. 12. 6. ex Sophron prato ſpiritual cap. 196. Alcuin. c. 22. miraculum fuit, vt igne cœleſti abſumeretur panis & vinum: ſicut ſacrificiũ
p Abel. [p] Patet ex Liturg. Chryſo. vbi tamen monet quædã ſubmiſſe dicendaã ſolo ſacerdote. Dionyſ. Alc. apud Euſ. 7. hiſto. c. 9. Chryſ. ho. 18. i 1. Cor. Augu. epi. 49. ad Oroſ. Iuſti. nouel 123. Beſſario. lib. de ver. cœnæ. & ſic populus reſpõdebat, amen. Bellar. 2. miſſæ, c.
q 12. [q] Bellar. li. 2. c.
r 22. [r] Citat. E. Trid. ſeſſ. 22. c. 5. de cantu dicetur inf. §. 5.
ſ [ſ] Sup. c. 25.
t [t] Græcæ voces Kyrie eleiſon. Heb. Alleluya, Sabaoth, Oſanna, amen. de qua ratione Aug. li. 2. doctr. c. 11. epiſt. 178. Baſil. li. 2. contra Eunom. citatur Reuelm. li. 2. de ver. miſſ. ſacrifico. c. 11. Martin. 2. hypot. c. 6. col. 3. lib. 2. cap. 1. pag. 96. Bellar. 2. de ver. Dei, c. 15. Cano. li. 2 de loc. c. 15. Soto, di. 1. q. 1. ar. 7. ad 1. & ar. 8. Tabien. ver. miſſ §. 12. quæ trium linguarum cognitio utilis eſt pro intelligentia ſcripturarum, ait Augu. 2. doctr.
u c. 11. [u] Bellar. ſup. & alij.
x [x] Triden. ſeſſ. 22. c. 5. can. 9. Clichtou. li. 1. Antiluther. c. 27. Cocleus de Vit. Luter. anno 1522. Sixtus lib. 5. biblioth. c. 172. lib. 6. c. 263. Hoſius. tract. de miſſ. non vulgari lingua. Ledeſ. libel. de eadem re. Nauar. de orat. not. 22. num. 103. Bellar. 2. miſſ. c. 11. & lib. 2. de ſacramen. c. vlt. quod conſecratio & diſpenſatio ſacramenti non ſit facienda lingua vulgari, ergo nec conſecratio euchariſtiæ, quia uerba conſecratoria non diriguntur ad homines auditores ut inſtruantur, ſed ad elementum mutum vt conuertatur. Oblatio miſſæ fit ſubmiſſa voce, & non offertur populo ut inſtruatur, ſed Deo omnem linguã intelligenti, in eius cultum pro beneficijs impetrandis. Sic habet uniuerſalis conſuetudo eccleſiæ Latinæ ſeu Occidentis, vbi à multis ſęculis miſſa non legitur niſi Latine. & ſimiliter in Africa, vt ex Cypr. & Auguſt. 2 doctr. c. 13. probat Bellarm. lib. 2. de verb. Dei, c. 15. col. 3. ſin. In Oriente liturgiæ non niſi Græcè, aut Chald. (à qua conſuetudine recedere inſolẽtiſſimæ inſaniæ eſſe dicit Aug. epiſt. 118. & li. 4. de bapt. cont. Donatiſtas. c. 24. Leo ſer. 2. de ieiu. Penteco.) vt hoc modo conſeruetur vnio, & cõmunicatio eccleſiarum, & ſacerdos cuiuſcunque nationis reperiat in toto Occidẽte miſſale, quod
y intelligat, & commune omnibus. Mandoſ. praxi. ſignat. fol. 63. [y] Caiet. ver. diſputatio de fide. Caſtro. li. 1. de hære. c. 21. Bellarm. late lib. 2. de verb. Dei, c. 15. & 16. ſic apoſtoli qui orbem repleuerunt euangelio, ſcripſerunt fere una lingua, Græca, Bellarm. c. 8. cum tamen haberent donum linguarũ. Qui vetus teſtamentũ ſcripſerunt,

non intelligant ſenſum: ſatis eſt affectum quo audiunt aut recitant preces ab eccleſia inſtitutas, eſſe gratum Deo:[z] & ſuppletur ſenſus, ſi parochus de miſſæ myſteriis explicet populo, quantum expedit.[a] Et vir ſimplex quodam attẽtionis genere meditari poteſt excellẽtiam ſacrificii in ſe, ſummum beneficiũ erga nos, & propriam indignitatẽ, adorans myſteria quæ non intelligit.[b] Dum Apoſtol. 1. Corint. 14. ait, Qui ſupplet locum idiotę, quomodo reſpondebit, amen? Non intendit ut orationes & hymni (qui ſoliti erant fieri in collatione & cõgregatione Chriſtianorum) fiant vulgari lingua, qua intelligatur ab omnibus: ſed ut in ea collatione adſit aliquis loco idiotarum, id eſt, interpres peritus, qui explicet ſenſum idiotis.[c]

4 Merito ex omnibus Latinis verſionibus eccleſia longo temporum vſu & in Conc. Trid. ſeſſ. 4. approbat vulgatam editionẽ cum omnibus ſuis partibus. In qua lingua Latina B. Marcus ſuum euangelium ſcripſit:[d] quod conſtat Romæ illum ſcripſiſſe,[e] abbreuiaſſeq́; quæ apud Matth. erant ſcripta: & Petrus Apoſtolus ſua authoritate Pontif. inuulgandum iuſſit. Nec errant qui aiunt Marcum Græcè ſcripſiſſe: quia in Aquileia (quę dicebatur antiqua Roma) idem vertit ſuum euangel. in Gręcum,[e] & tradidit eccleſiæ Alexandrinæ, cui pręfuit. Matth. euangelium nunc non extat authenticum Hebr. ſed Gręcè:[f] & tamen apud Patres conſtat illum ſcripſiſſe Hebraice.[g] Lucas Gręce ſcripſit euang. & Acta. ſimiliter & Ioan. ſuum euangeliũ, & tres epiſto. Apocalypſis eſt liber canonicus.[h] & eiuſdem Ioan. Apoſtol. & Euangeliſtę, qui cognomento dictus eſt Theologus.[i]

5 Paulus Apoſt. Gręc. ſcripſit 13. epiſtol. & illa 14. ad Hebræos numeratur inter ſacras ſcripturas, vt Recentiores Catholici[k] diligenter probant ex concil. Pontif. & Patribus Græcis, ac Latinis:[l] & illius

pferunt, vſi ſunt fere lingua Hebręa: & eccleſia Romana vtitur Latina, & probat vulgatam Latinam editionem ſcripturæ concil. Trident. ſeſſ. 4. [z] Vt Matt. 21. ex ore infantium qui Chriſto acclamabant. vid. Orig. hom. 20 in Ioſue. ſic poſt orationes ſacerdotis quas populus non intelligit, quia Latine aut ſubmiſſe dicuntur, reſpondet nunc & olim populus idiota, amen: vt ait Iuſtin. apolog. 2. pro Chriſtian. ad fi. Cypria. ſer. de orat. Dominica. Hieron. præfa. li. 2. ad Galat. Bellarm. 2. de ver. Dei. c. 16. col. 3. & lib. 2. de miſſ. cap. 16. §. de collecta. fin. Augu. epiſt. 107. ad Vital. [a] Triden. ſeſſ. 22. ca. 8. & illiterato parocho datur coadiutor, ſeſſ. 21. cap. 6. vt explicet doctrinam, & frangat panẽ paruulis. [b] Alexand. 4. par quæſt. 32. mem. 2. Gabriel. lect. 87. R. Nauar. de oratio. not. 22. nume. 104. miſſal. Pij V. poſt princip. [c] De his canticis obſcuris exponunt id 1. Cor. 14. non ſolum Primaſ. Aymo. Lombar. D. Thom. ſed Chryſo. ibi hom. 35. ſi recte vertatur Græc. ut ait Sixt. lib. 6. biblio. cap. 263. & tandem Bellarm. 2. de verbo Dei, cap. 16. de quibus inf. L. M. conſulit enim Apoſtolus ut dum conueniunt ad collationem ſpiritualem, adſit aliquis habens donum interpretandi, qui loco idiotarum reſpondeat, amen, id eſt, intelligat ea cantica, & ad illorum inſtructionem interpretetur. inf. §. 8. D. [d] Cantacuze. apol. 4. contra Mahomet. Genebr. lib. 2. chron. pag. 190. & citat Rodulph. in Leuit. Armacha. lib. 9. Voragines ſermo. de B. Marc. & omnes Syri. Dama. in vit. Petr. Adria. finus lib. 6. flagel. iud. c. 89. lib. 8. c. 62. Beuter. annot. 9. ad ſacram ſcript. Bellarm. 2. de verb. Dei cap. 7. 15. Et in Græc. vtitur voce Latina, Marc. 4. ſub modio. c. 6. miſſo ſpeculatore. vt ibi aduertit Eraſmus in annot. vid. Couar. 4. Var. c. 14. num. 9. [e] Hieronym. de eccle. ſcriptor. Nazian. catal. diuinæ ſcripturæ. Niceph. 2. hiſtor. c. 15. 25. ex Clemen. lib. 6. hypot. & c. 45. ex Papia. eoſdem refert Euſeb. 2. hiſtor. c. 13. lib. 3. c. 4. & vlt. vid. Niceph. lib. 3. c. 20. Euſeb. lib. 6. c. 18. ex Orige. lib. 1. in Matt. Iren. lib. 3. c. 1. Oecumen. in 1. epiſto. Petr. ſed falſo Chryſo. & Euthy. in Marc. aiunt quod ſcripſit in Aegypto. [e] Martinez. 1. hypot. c. 6. Eraſ. annot. in Matth. & ſuper Hieron. epiſt. ad Hedib. quod Gręce tantum, quia Augu. & Hieron. remittunt nos in nouo teſtam. ad Gręcos fontes. at quod citatur ex Innocen. cap. de quibus. 20. diſt. recurrendum eſt ad Gręca, legendum eſt ad canonica, vt aduertit Cano. lib. 2. cap. 14. ad 1. ſed quod ipſe Marcus ſuum Latinum euangel. conuertit Aquileię in Gręcum, quæ olim 2. Roma dicebatur. Bellarm. d. c. 7. & 15. cum Adria. fino. & Beuter. & Damaſo Papa, Genebr. ſup. & ait Latinum euangel. eius aſſeruari cum corpore ipſius apud Venetias. [f] De Matt. quod Gręce ſcripſerit, tenet Martin. lib. 1. hypot. c. 6. & probabile dicit Cano. lib. 2. de loc. c. 11. idem ait Martin. de epiſt. ad Hebr. at certum videtur Matt. ſcripſiſſe Hebr. cum Hebræus ſcriberet pro Hebræis, ſed Bellarm. lib. 2. cap. 7. refert quoſdam dicere quod idem Matt. vertit Græce. Athan. in Synopſi quod Iacobus Apoſtol. vertit in Græcum. Caiet. & Beuter. at communis ſententia quod Ioann. Apoſtol. antequam ſuum euangel. ſcriberet, vertit Matthæum in Græc. refert Bellarm. ex Athan. Theoph. prolog. in Matth. Hoc Græcum rurſus Bartol. apoſt. vertit in Hebr. dicit Euſeb. 6. hiſt. cap. 18. Nicepho. lib. 4. c. 32. quare Græca hæc verſio habet authoritatem Apoſtolicam. quare Hierony. & Auguſt. monent in nouo teſtamen. recurrere ad fontes Græcos, item Marcus abbreuians ex Hebræo in Græcum & Latinum tranſtulit. [g] Bellar. lib. 2. de verb. Dei, cap. 7. probat ex Iren. lib. 3. cap. 1. Athan. in ſynopſi, Hieron. præfat. in Matth. & in Oſeæ. 11. & de ſcriptor. eccle. in Matth. ſeruari in biblioth. Cæſarienſi adde in epiſt. ad Hedibiam. quæſt. 3. (vbi tamen Eraſ. negat Hieron. legiſſe unquam Matth. in Hebr. nec citaſſe niſi Matth. 20. Hoſanna, ſed fallitur Eraſ.) & Hierony. in Matth. 6. citat ex Hebræo. panem noſtrum machar. id eſt, craſtinum, & in Matt. 12. in Hebr. (quod dicit ſe in Gręc. tranſtuliſſe) haberi, illum qui habebat manum aridam fuiſſe cęmentarium. Clem. Alexan. 4. Strom. cit. ex Hebr. qui admiratus fuerit, regnabit. Augu. 1. de conſen. euang. c. 2. lib. 2. cap. 66. 80. Chryſoſt. hom. 1. imperf. Theoph. prolog. in Matth. Aymo ſermone de Innocentibus. Epiph. lib. 1. tom. 2. hære. 29. ſi. Euſeb. 5. hiſto. c. 8. ex Iren. lib. 3. idem Euſeb. lib. 3. c. 24. & vlt. ex Papia. Nazianz. in monodia. Niceph. lib. 2. c. 45. lib. 3. c. 20. lib. 5. c. 16. cit. Orig. to. 1. in Matt. Abdias li. 7. apoſt. hiſto. ſi. Petroni. Lippoman. & Surius in vita Matthi. & id certum eſſe ait Cano. lib. 2. c. 11. & cit. Carpentoraté. & Munſter. Driedo. li. 1. de eccle. ſcriptor. cap. 3. p. 3. [h] Bellarm. li. 1. de verb. Dei, c. 19. probat ex conc. Ancyr. can. vlt. Carth. 3. & Rom. ſub Gelaſ. 1. Tolet. 4. can. 16. Triden. ſeſſ. 4. & ex patribus Gręcis Dionyſ. Iuſtin. Iren. lib. 4. c. 37. Theophi. Melito, Nicep. 2. c. 42. li. 3. c. 9. & li. 5. c. 16. ex Orig. hom. 7. Ioſue. tom. 1. & 5. in Ioan. & ex illo Euſeb. lib. 6. c. 18. Epiph. lib. 2 hęre. 51. 54. 76. Athan. in ſynopſi. Chryſo. hom. 3. in Pſal. 91. Damaſ. 4. c. 18. lib. de hęr. c. 51. ex Latin. Tertu. 4. contra Marcion. in Scorpiaco ad fi. Amb. Pſal. 40. lib. 3. de SS. c. 21. Aug. de hęre. c. 30. trac. 36. Ioan. Ruffin. Iſid. Sulpit. 2. ſacræ hiſto. Hiero. epiſt. ad Paulin. in Matt. 18. & eſſe ſententiam omnium Latinorum, ait epiſto. ad Dardan. quod ſi interdum dubitat Euſeb. de authore, vt ait Eraſm. certe in Chroni. nec de authore, nec de libri authoritate dubitat. Tetelm. lib. contra Eraſ. Dried. 1. de eccle. dogm. c. 1. & c. 2. p. 3. Sixtus li. 7. biblioc. hær. 10. Cano. 2. de locis. c. 9. con. 5. c. 10. arg. vlt. c. 11. Riber. procem. in Apoc. c. 1. [i] Quia in Apoc. Græce ſe vocat Ioan. cognomento Theologum, & dubitat Dionyſ. Alex. apud Euſeb. 3. hiſt. c. 23. li. 4. c. 24. 26. & Niceph. li. 6. c. 22. 23. li. 2. c. 46. Hieron. epiſt. ad Dardan. ait Græcos dubitaſſe. ob quod dubitat Eraſ. at reuera quem Diony. cap. 3. eccle. hier. vocat Ioan. Theol. diſcipulum Chriſti: hunc in epiſt. 10. ad Ioan. vocat Theolog. & euang. Athan. in ſynop. Euod. apud Niceph. 2. c. 3. Orig. hom. 2. in diuerſos. Damaſ. lib. 4. c. 16. & 10 hiſto. de Barlaam. quando ſcripſit Ioan. vid. Turria. in Clem. li. 2. conſt. c. 57. li. 1. pro canon. Apoſtol. c. 12. [k] Caſtr. li. 1. de hęr. c. 2. cenſura Pariſien. probat ex Athan. & Damaſ. inf. Iſid. (vt refert Claud. Guillald. in epiſt. ad Hebr. & Catharin. inf.) Martin. lib. 1. hyp. c. 6. Couar. 4. Var. c. 14. nu. 9. Simanc. de cath. inſtit. c. 59. Beuter annot. Cano. lib. 2. de locis. c. 9. conc. 3. c. 11. ad 7. Mich. Med. lib 6. de recta in Deum fide. cap. 25. Sixtus li. 7. bibliot. hær. 8. Driedo. 1. eccle. dogm. c. 1. & 2. Catharin. lib. 1. contra Caiet. Bellarm. li. 1. de verbo Dei, c. 17. Torren. lib. 1. confeſſ. cap. 7. Sotcalſ. verb. libri. & ex traditione à principio eccleſię conſtat eſſe librum canonicum. Orig. tom. 1. Matt. apud Euſeb. 6. hiſtor. cap. 18. & Nicepho. 5. cap. 16 à maioribus haberi manifeſtiſſimè eſſe Pauli: & magiſter eius Clem. Alexan. hypot. apud Euſeb. ſup. c. 11. & apud Nicephor. 4. c. 33. atque ita à Clemente Papa numeratur inter libros ſacros in Apoſtol. cano. vlt. & in epiſtola ſua ad Corint. citat illam apud Euſeb. 3. hiſto. cap. 37. 38. vid. cap. 29. Nicephor. lib. 2. cap. vlt. Ludouic. Caruajal. de Theologia reſtituta, lib. 4. [l] Concil. Laodicen. cap. 59. Carthag. 3. cap. 47. Innocent. I. epiſto. 3. cap. 7. Gelaſ. 1. in Catalogo lib. canonic. concil. Epheſ. 1. cap. decimo, citat ad Hebræos 3. & 10 cap. 13. citat ſub nomine Pauli Apoſtoli. idem concil. Chalcedon. & Arauſica. 2. cano. vlt. Florent. & Trident. ſeſſio. quarta, Athan. in ſynopſi. Auguſt. 2. doctr. capit. octauo, Damaſc. lib. quarto, cap. 18. Epipha. hæreſi 42. 69. 76. Nazian. in carm. de canone ſcri-

teſtimonio tanquam ſacro paſſim
m vtuntur. [m] In quo errant hæreti-
n ci. [o] Deinde hæc epiſt. eſt à Paulo
o Apoſt. ſcripta, [o] licet nomen ſuum
p pro more non præfigat. [p] Hanc à
Roma ſcripſit ad Hebræos fideles
q [q] ex omni tribu ob perſecutionem
diſperſos per orbem: eamque ut ait
Chryſoſto. miſit per Timotheum.
Poſt hanc 1. Pauli, ait Petr. in 2. epi
ſtol. cap. 3. ſe ad eoſdem fideles He-
r bræos ſcribere. 2. epiſtolam, [r] qui
erant diſperſi per Pontum, Gala-
tiam, &c. quæ videtur ſimul ſcri-
pta ad proſelytos, id eſt, conuerſos
ſ ex gentibus. [ſ] Ad calcem iſtius epi-
ſtol. Petrus facit mentionem Pau-
t li: [t] nempe in eo quod in epiſto. ad
Hebr. c. 10. & ſeq. conſolatur eos
fideles qui in diſperſione paſſi ſunt
multa etiam à contribulibus ſuis.
Hanc epiſto. qui an ſit Pauli dubi-
taſſe videntur: loquuntur de inter
prete, qui illam ex Hebræo in Græ
cum conuertit: quem aiunt fuiſſe
Barnabam, Lucam, aut potius Cle
u mentem: [u] nam cum ſtylo Græco
x Clementis maxime conuenit. [x]
Paulus vero cum Hebræus He-
bræis ſcriberet, plane ſcripſit He-
y braico ſermone, [y] in quo eloquen
tior fuiſſe oſtenditur: licet 2. Cor.
11. vocet ſe imperitum ſermone,
népe Græco. Nec falſum eſt quod

pturæ. Euſeb. 3. lib. hiſto. cap. 3. Niceph. 2. cap. 47. numerant 14. epiſto. Pauli. Cyril. in epiſt. quæ recipitur in concil. Epheſin. vbi præſidebat. & lib. 12. theſaur & D. Tho in hanc epiſt. citat concil.
m Nicen. 1. [m] Bellarm. probat ex Hilar. Ambro. Hierony. Auguſt. Ruffino. Philaſtr. c. 89. adde Clem. Papam, & alios ſup. Greg. 5. moral. c. 5. Caſſiod. in Pſal. 109. Augu. 2. doctr. c. 8. lib. 3. Trinit. cap. 11. Ambro. in Pſalm. beati immaculati. & li de ijs qui myſt. vnit. c. 8. Dionyſ. in ſua ad Titum epiſt Chryſo. Theoph. Theod.
n in Heb. [n] Bellar. vt Marcion apud Hieron præfat. ad Tit. Epiph. hære 42. Arius apud Theodo. præfat. ad Heb. Philaſtr. c. 89. & Recen. hæret. cum quibus Eraſm. Tertull. annot in hanc epiſt. ad fi. Caiet in princip. quem Eraſ. laudat Viues ſuper Augu. 16. ciuit. c. 22. & ait dubitatũ de illa ab Orig. Hieronym. in Ephe. 5. & in Eſa. 6. & ab Auguſt. at hi Patres alibi ſe expli cant, & Hiero. præfat. in Tit. & epiſto. ad Dardan. fatetur eam tãquam Pauli recepiſſe antiquiſſimos Latinæ & Græcæ eccle. Proceres. at Caius antiquus non negat authoritatem illius, ſed authorem eſſe Pauli.
o apud Euſeb. 6. hiſt. c. 21. & Niceph. 4. c. 34. [o] Eſſe Pauli patet ex
p citatis. [p] Quia nomen eius erat inuiſum Iudæis. Act. 21. 23. Cle. Alexan. hypot. apud Euſeb. 6. c. 11. Theodor. præfat. Theoph. in Hebr. 13. fin. & procem. in Rom. Niceph. 4. c. 33. Hieron. procem. in epiſtolas Pau. & de ſcriptor. eccl. in Paulo. Bellarm. 1. de verb. Dei. c. 17. in 2. arg. addit ex Clem. & Theodor. quia erat Apoſtolus Gentium, Galat. 2. noluit ſe inſcribere Apoſto. Iudæorum. & quia Hebr. 3. dicturus erat Chriſtum Apoſtolum confeſſionis no-
q ſtræ, ait Hieron. in Gala. 1. [q] Chryſoſt. Theoph. præfat. ad Hebr. contra Theodor. & Clem. Alex. apud Euſeb. 6. c. 11. dicentes ſcriptum ad infideles. addit Chryſoſt. miſiſſe eam per Timot. & ita habetur in titulo Græci cod. & hos fideles conſolatur maxime in huius epiſt. cap. 10. & ſeq. & 1. Theſſal. 2. eadem paſſi eſtis. de his
r Iacob. 1. duodecim tribubus quæ ſunt in diſperſione. [r] Quia 2. Pet. 3. dicit, hanc vobis 2. ſcribo epiſto. Nec eſt alia ad euſd. Heb. ſcripta, niſi hæc Pauli. quod fatentur Euſeb. 3. hiſt. c. 4. & in hanc 2. Petr. Oecum. Titel. Caiet. imo & Eraſ. licet dubitat eſſe Petri. fatetur ſcriptam ad Hebr. fideles diſperſos. Didy. Alexand. in 1. Petr. idem ſentit Tertull. in Scorpiaco ad fin. dicens ſcriptam ad Ponticos. 1. ad Hebr. per Pontum diſperſos. Cano. lib. 2. c. 11. ita
ſ certum putat, vt nec Caiet. auſus ſit negare. [ſ] Bed. glo. ord. Lyran. in 2. Petr. Augu. 22. contra Fauſt. c. 29. Riber. in Oſeæ. 2. nu. 4. & Bed. miratur cur quidam negant eſſe Petri? vid. Bellarm. 1.
t de verb. Dei. c. 18. [t] Riber. addit Petrum in fin. huius epiſtol. alludere ad Pau. Roma. 9. citantem Oſeæ 2. & vtrumque loqui de ſolis conuerſis ex gentibus cum tamen Hierony. in Oſeæ 2. recte dicat ſimul loqui de Iudæis, quos dum iniqui erant, uocat non plebem meam, imo alludit ad Hebr. cap. 10. & ſequen. vt ait Sixt.
u quamuis Cano. & alij non citant locum. [u] Sixt. lib. 7. hær. 8. falſo ait quoſdam tribuere hanc verſionem Tertulliano, lib. de pudicitia, ad fin. tribuit Barnabæ, vt refert Hierony. de ſcriptor. in Paulo. & ait Hieronym. alios tribuere Lucæ, quia conuenit cum ſtylo Act. alios Clementi, cuius ſtylo magis cohæret. Orig. apud Euſeb 6. c. 18. eſſe Lucæ vel Clemen. nempe verſionem, & ſignificat quod Pau. dictabat Hebraicæ ſed Clemens proprio ſtylo ſcribe-
x bat Græcé. quod tenet Micha. Medin. [x] Vt dicunt Euſeb. 3. c. 38.

ad Hebr. c. 9. ait, in Arca teſtamen-
ti præter duas tabulas legis (de qui-
bus tantum fit mentio lib. 3. Reg.
c. 8.) fuiſſe vrnam cum manna, &
z virgam Aaron. [z]
6 Omnes libri ſacri vet. Teſtam.
ſcripti ſunt Hebræo, aut quidam
a Chaldæo ſermone, [a] lib. Sapientiæ
conſtat ex c. 9. eſſe Salomonis: vt
Patres affirmant: ac ſubinde He-
braice ſcriptus eſt: ſed lib. 2. Macha
bæo. ex Græco Iaſone, vt dicit cap.
2. compilatus eſt: Eccleſiaſticus à
nepote authoris conuerſus eſt in
Græcum: vt in procemio de ſe re-
fert. ex qua lingua translata eſt no-
ſtra vulgata editio Latina: præter
Pſalmos & Eccleſiaſtem, qui ex
b Græco 70. interpret. ſumpti ſunt. [b]
Ex Hebræo in Græcum factæ ſunt
ſex tranſlationes, quas Orige. ha-
buit deſcriptas in exaplis. quibus
c Origen. adiecit ſeptimam ſuam, [c]
quæ interdum dicitur communis:
d [d] Lucianus presbyt. fecit 8. He-
ſichius 9. quam tradidit eccleſiis
Aegypti. erat & quædã antiquior
ante 70. interpret. ſed præcipua eſt
illa (ſi uitiata non eſſet) quæ dici-
e tur 70. interpret. [e] qui non tantum
Pentateuchum, ſeu quinq; libros
f legis verterunt, vt quidam putant: [f]
g ſed & prophetas, [g] & omnes libros
h ſacros veter. Teſtament. [h] afflati

Nicephor. 2. cap. 46. lib. 3 c. 18. Hieronym. in Clemente. Bellarm. argu. 3. Theodor. & Oecumen. argum. 2. in Hebr. addit ita plures ſentire. Eraſm. fin. annotat. dicit Clementis. ſic de Matth. euang.
y dictum eſt verſum ex Hebr. in Græcum. [y] Euſeb. Niceph. Hiero. & alij ſup. P. & probant Bellar. Cano. Sixt. Catharin. lib. 2. contra Caieta. & libell. de hac re. ſed falſo Caieta. (ob c. 7. vbi interpretatur nomen Melchiſedech) putat Apoſtolum ſcripſiſſe eam Græce, & Martin. lib. 1. hypot. cap. 6.
z [z] Quia ex traditione conſtabat poſtea additam eſſe arcæ urnã & uirgam. Canon. Bellarm. c. 17. ad fi. cum Theoph. imo Sixt. verb. Deus. refert à princip. hæc fuiſſe in arca, deinde ablata: & tãdem
a reſtituta in arcam. [a] Hierony. præfat. in Prouer. ait ſe legiſſe Thobiam, & Iudith Chaldaice: Eccleſiaſticum. & 1. Machab. Hebraicé. & tamen nunc non extant niſi Græcé. vt non extat d. epiſtol. Paul. ad Hebr. nec Matt. hebraice: ſed Græce lib. Sapien. eſt plane Salomonis. Dried. Victorel. de uſu rationis, in princ. Sixt. lib. 1. biblio. Cano. lib. 2. cap. 11. ad 2. Baſil. Epiph. Tertul. Cypria. Hila. Amb. Augu. 2. retrac c. 4 Bellar. lib. 1. de ver. Dei. c. 13. cum Euſeb. 4. hiſt. c. 22. ex Egeſip. Iren. & antiquis. Caſſ. Niceph. lib. 4. c. 7. ſi. de prouerb. Salom. citat: quæ ab Hebræis dicuntur lib. Sapien. Sic citat Cypr. lib. 3. ad Quirin. c. 6. Clem. lib. 1. conſt. c. 8. vbi c. 7. Tertian. & lib. 2. c. 57. quia Ieſus aut Philo colligit ſententias ſparſim ſcriptas Salomonis: vt colligitur Prouerb. 25. Dried. cum Euſeb. 11. præpar. c. 5. At hic lib. Sapien. non reperitur apud Heb. ut ait Hieron. prolog. in Prouer. & in epiſt. ad Heliodo. & quidam tribuunt Philoni (qui 160. annis tempore Oniæ Pontific. præceſſit Chriſtum) Dried. c. 3. p. 2. Mich. Med. lib. 6. c. 9. cui quidam tribuunt li. 2. Machab. Dum autor dicitur Ieſus filius Syrach. (qui edidiſſe dicitur eccleſiaſticum) Euſeb. Chron. Aug. 2. doctr. c. 8. li. 17. ciui. c. 20. (& tamen aut tribuit Salomoni ob ſimilem eloquentiam) intelligitur, quia hoc compilauit, aut ex Græco vertit. Vt Eccle. 50. Ieſus compilauit: ſed nepos eius (vt in procem. dicit) vertit Græce. Damaſ. lib. 4. c. 18. & Eccleſiaſticum eſſe Salom. probat
b Bellar. c. 14. concil. Carthag. 3. c. 43. [b] Martin. lib. 1. hyp. c. 4. fin. [c]
c Martin. lib. 1. c. 4. ex Hiero. epiſt. ad Sunian. & Fretelam. & præfa.
d in Paralip. [d] Bellar. lib. 1. de verb. Dei. c. 5. ad fin. ex Hiero. epiſt. 89. ad Argum. quod Orig. adiecit. 7. ſuam. quam Iſidor. 6. etym. cap. 5. vocat communem. Hieron. præfat. lib. 16. in Eſa. Interdum Orig. meminit alterius verſionis quam communem & vulgatam Græcam uocat: quæ erat Luciani. de his Euthy. præfat. in Pſal. addit Bellarm. ante 70. erat alia. & poſt omnes has Heſychius fe-
e cit aliam, corrigens. 70. & tradidit eccleſijs Ægipti. [e] Vid. Mart. c. 4. Bellarm. cap. 6. (vbi tamen probat in multis nunc eſſe uitiatam.) & Hiero. fatetur præfat. in Paralip. ſe non habuiſſe puram
f verſionem. 70. vt aduertit Leo Caſtri in Eſa. 37. [f] Ioſeph. in præfa. & lib. 12. antiq. c. 2. Philo. lib. 2. de uita Moſi. Martinez. c. 4. cum Hierony. in Matthæ. 2. in Ezech. 5. & 16. & qq. Hebr. Iſidor. 1. offi. c. 12. quia Ariſtæ. li. de 70. interpret. ait uertiſſe legem. at nomine legis interdum intelliguntur ſimul prophetæ, & totum uetus te-
g ſta. vt bene Bellarm. c. 6. probat ex Ioan. 10. 15. & 1. Corint. 14. [g]
h Iren. lib. 3. c. 25. Hilar. in Pſal. 2. Augu. 2. Doct. c. 15. [h] Sixt. lib. 4. bibl. ver. ſeptuaginta duo. lib. 8. hære. 13. Dried. lib. 2. dogm. cap. 1. Bellarm. c. 5. citatur Reuela. lib. 2. de ver. mirifico. c. 7. Pagn. lib. 2.

i Dei ſpiritu. [i] in vet. Teſtam. ſi quid
difficile aut dubium appareat, recur
rendum eſt ad Hebræos fontes: qui
k (præter pauca iam nota [k]) non ſunt
l de induſtria vitiati. [l] in nouo Te-
m ſtamen. ad fontes Græcos: [m] ſed
hi codices interdum ſunt corrup-
n ti: [n] At vulgata Latina habet in
omnibus indubitatam autoritaté.

7 Varia miſſarum officia tum cõ
munia, tum propria de feſtis Dei, vt
de B. Trinitate, & Spiritu ſancto: de
feſtis vitæ & myſteriorum Chriſti,
ac B. Virginis matris: de ſanctis ho
minibus atque angelis: inſtituit ec-
o cleſia. [o] Petrus Apoſtolus dixit
primus miſſam priuatam in Antio-
p chia: [p] & de illius conſenſu Iaco-
bus Apoſtolus, qui fuit primus Iero
ſolymæ epiſcopus, celebrauit pri-
q mus ſolennem liturgiam in ea, [q]
quæ adhuc extat, & hinc dictus eſt
r liturgos, [r] id eſt ſacrorum ſolem-
nium adminiſtrator. Hãc liturgiam
Baſilius & deinde Chryſoſt. redu-
ſ xit ad breuiorem rationem, [ſ] & ea
viſitur Chriſtiani ſub pretioſo Ioan
ne in regno Aethiopũ. Paulus Apo
ſtolus per Græcas Orientis eccle-
ſias docuit miſſam celebrare.

8 In miſſa ſolenni additur can[t]
tus eccleſiaſticus vocum in tono,
aut rithmis, & numeroſis conſonã
t tis, ex vſu eccleſiæ. [t] Organica mu
ſica quæ fit inſtrumentis, non eſt
u reiicienda: [u] cum ſoleat excitare
concurſum & deuotionem populi,
ad miſſas, horas, & publica officia
eccleſiæ, vt olim in lege vete. fuit in
x vſu. [x] B. Sixt. Papa I. inſtituit can-
tum miſſæ, & quaſdam ſolemnita-
tes: deinde D. Gregor. I. in genera
y li miſſali cantum Gregorianum, [y]
quem parum mutauit Gelaſ. Papa.
ſub Marco Euangeliſta in Alexan-
dria mos erat modulari ſuaui voce
z hymnos. [z] & Flauianus epiſcopus
in Antiochia inſtituit uiciſſim vel
alternatim canendos per duos cho-
a ros. [a] B. Ignatius, qui audiuit An-
gelos concinentes per Antiphonas
inſtituit primus apud Grecos id fie
b ri in ſua eccleſia: [b] cuius exem-
plo hic mos in alias eccleſias dima-
nauit. Apoſtolorum tempore in ec-
cleſia fiebant de rebus ſpecialibus
c collationes [c] (has imitati ſunt Pa-
tres in Aegypto, quorum collatio-
nes ſcribit Caſſianus) vbi quidam
varijs linguis componebant oratio-
d nes & cantica. [d] Qui ſacris initian-
dus eſt, vel promouendus ad cano-
e nicatum, debet ſcire cantũ, [e] ſaltem
harmonicum in tono: alioquin dif-
ferenda eſſet ordinatio, aut collatio
f beneficij: [f] & quidam negant ab-
ſoluendum eſſe canonicum, qui ne
g gligit cantum diſcere. [g] In priua-
tis clericis & regularibus excuſat
conſuetudo, ne de cantu examinen
h tur, [h] dum ſunt ſacris initiandi.

9 Miſſæ vocale officiũ (quod fie-
bat ab initio quotidie: & præcipue
i diebus dñicis [i]) diuiditur in tres

Iſagog. c. 10 & ſeq. Iuſtin. Pareneſ. ad gentes. Clem. Alex. lib. 1. Stroma. Euſeb. 8. præparat. c. 1. Epiph. epito. de ponder. Chryſoſt. hom. 48. ſic Apoſt. paſſim citant iuxta 70. interp. Leo de tranſl. c. 26. 27. 35. ait quod Ioſep. potius innuit vertiſſe omnes. nec Philo. contradicit Iren. li. 3. c. 24. 25. Orig. epiſt. ad Afric. Tertul. Euthy. proœm. in Pſal. Nicephor. a hiſt. c. 4. Theodor. præf. in Pſalm.
i Cyrill. catech. 4. [i] Bella. c. 6. probat in 4. q. ex Doct. iã citatis tã Græc. quã Latin. & Hebræis. idque ab Aug. monitus tandem retractans Hieron. fatetur præfan Ezech. præf. in Paralip. & Apol. 2. cõt. Rufin. de quo Leo Caſtri lib. proœ. ante Eſai. de trãſl c. 9. 10. 33. add. c. 3. & Reuelin. ſup. non ſemper ſequendus eſt Hiero. cont. alios Patres. ſic Aug. epi. ad Hiero. lib. 15. ciu. c. 14. lib. 18. c. 43. 44. 45. quod 70. ſcribunt afflati S. S. & ea ſæpe vtuntur Auguſ. Proſper. Leo PP. Chriſolo. Aug. 4. doctr. c. 7 amplectẽdam eſſe hanc 70. & eam quã ex Hebr. fecit Hiero. quę mox tanquam probatiſſima conuerſa eſt in Græc. Leo. c. 9. vid. c. 8 & 24. cũ Aug. ſi differãt, qñ vtraque ſit amplectenda Iuſtinia. no-
k uel. 146. [k] Cano. lib 2. c. vlt. ad 5. Caiet. in Luc. 3. Iuſti. in Tryph. Euſeb. 4. hiſt. c. 18. 23. Martin. lib. 1. c. 6. late Bella. li. 2. de ver. Dei. c. 2. Hiero. in Ezech. 40. lib. 2. in Galat. 3. in prin. in Mich.
l 5. proœ in Phile. [l] Mart. ex Hiec. epi. ad Lucinium. ad Suniam & Fretelan. ad Vitalem. & in Eſa. 6. citat Orig. lib. 8. in Eſa. Hiero. io Zach. 7. 8. in Ezech 41. Bell. cap. 6. verſ. obijciunt. Ioan. Acb. lib. 8. theoſoph. c. 2. Can. lib. 2. c. 13. & c. 14. ad 1. c. 15. in 5. veſtitate linguarum. Aug. 2. doctr. c. 4. lib. 15. ciuit. c. 11. c. 13. vbi Viues Lucid. lib. 1. de emendat. tẽp. c. 7. Baſil. 2. cont. Eunom. & aliquãdo Chry.
m Theod. Amb. 2. de SS c. 6. Greg. 20 moral. c. 24. [m] Martin. Can. & alij ſup. Viues cum Aug. 14. ciui. c. 8. & lib. 18. li. 2. doctr. c. 15. Hiero. d. epi. ad Lucin. habetur c. veterum. 19. d. & epi. 130. ad Marcellan ad Damas. de Oſanna. tom. 5. in Zacchar. 8. Leo ante Eſaiam
n in proœ. de translat. [n] Orig. tract. 8. in Mat. Tertul. 5. cont. Marcio. Euſeb. 5. hiſt. c. vlt. Baſil. ſup. Iren. lib. 1. c. 29. Ambr. in Rom. 1. & proœm. in Luc. Aug. 11. cont. Fauſt. c. 2. Bellar. lib. 2. c. 2. ad 5. &
o c. 7. [o] Democar. lib. 4. cap. 17. manentibus partibus ſubſtantialibus miſſæ, variatur officium, (tum in dominicis & ferijs: tum de ſanctis, vel pro defunctis,) in introitu, oratione, epiſtola, euangelio, Apoſtoli à principio addebant tantum Pater noſter. inf. c. 34 §. 4. ſed paulò poſt addiderũt orationes pro defunctis, vt refert Chryſoſt. ho. 3. in Epheſ. Bella. 2. miſſ c. 7. & 19. Teleſph. adiecit, Gloria in excelſis. Gelaſ. nouas præfationes. De miſſa Spiritus ſancti, fit mentio in conc. Conſtan. ſæpe. & in concil. Baſilien. de alijs miſſis,
p vt late refert Democar. [p] Iſid. 1. de offic. eccleſ. c. 15. li. 6. etymo. c. 19 Raban. 1. de inſtit cler. c. 23. Vvalfri. de reb. eccleſię c. 22. Amalar. de offic. miſſę. c. 5. Ruper. 2. diuin. offic. c. 21. Berno. de offi. miſſ. c. 1. Hi autores habentur coniuncti. in lib. official. miſſ. Alcuin. de diuin offic. & alij quos refert Caniſi. de euchariſt c. 7. Pamel. lib. de liturg. eccleſiæ Latinæ. Turrian. de charact. verbi Dei. Bellarm. lib. 4. euchariſt. c. 14. 21 g. 9. Democar. lib. 4. c. 16. & vid. c. 14. D. Th. 3. p. q. 78. 2. ad 4. & ante hos Leo Papa IX. epiſt. ad Michaelem. c.
q 5. [q] Sexta ſynod Trullana. can. 32. Vvalden. de ſacramental. tit. 4. c. 44. Claud. præfation. in liturg. ſi. Proculus inter opera Cyril. Cabaſil. & Marcus Epheſius & Beſſario, qui claruerunt in cõcil. Flor. hĩs apud Claod. Genebrar. Chron. p. 117. & habeĩ c. Iacob. de cõſ.
r d. 1. Epiph. hær 79. vid. hær. 71. 78. Ignat. epi. ad Heronẽ. [r] Aegeſip.
ſ apud Euſ. & Genebrar. [ſ] Hõr apud Claud. in liturg. & Pamel. ſup.
t [t] Dion. eccl. hier. c. 4. p. 2. & 3. Aug. 9. cõſ. c. 6. 7. li. 10. c. 33. epi. 119. ad Ian. c. 18. li. 1. retract. c. 19. Torren. lib. 4. conſ. c. 9. §. 2. Chryſoſt. hom. 69. Matt. colligit Eph. 5. loquentes vobiſmetipſis i Pſalmis, hymnis & canticis. concil. Tolet. 4. cap. 12 in at Matth. 26. Chriſtos hymno dicto. habetur cap. de hymnis. de conſ. d. 1 cõc. Turon. c. 24. Tri. ſeſſ. 22. de cuit. ſeſſ. 24. ref. c. 12. ſub fin. De his Recent. Comes Carpen. li. 6. de exiem. eccleſ. c. 14. Raban. ca. 76. Conrad Brunus. li. 5. de egremon. eccleſ. c. 2. Ecius. enchyr. c. 32. Ioan de Gandar. tit 28. Michael. Horpio de diuin. offic. Democa. lib. 4. c. 12. 13. Gabriel lect. 62. Caſtro. ver. rãius. Sot. lib. 10. iuſtit. q. 5. ar. 2 Vvalden. de ſacramental. tit. 4. c. 16.
u [u] Ioſeph. 7. antiq. explicat pſalteriũ, organum & alia inſtrumẽta Dauidis, de quibus 2. Paralip. 5. Plutar. in mocal. de muſica. Democar. ſup. Claud. cep. 9. de euchar. c. 8. Nauar. de orat. not. 16. num. 47. vid. D. Thom. 2. 2 q 83. art. 12. Sandoual. de offic.
x eccleſ. [x] 2. Reg. 6. & 4. Reg. 7. & 2. Paralipom. 13. 15. Deuterono. 31. ſcribite cãticum illud vt voce decantent pſal. 68. laudabo cum cantico & magnificentia. Pſal. 64. te decet hymnus. & 99 introite
y portas. [y] Refert Ioan. Diacon. in vita Gregor. Bellarmin. lib. 2. de verbo Dei. capit. 15. colum. 5. Gelaſ. 1. cap. ſancta Romana. 15. d.
z [z] Hieronym. de ſcript. eccleſ. io Philone. Euſeb. 2. hiſtor. cap. 16. 17. ex Philo. libro de ſupplicibus. & Ioſepho. ſeptimo, antiquit. Nicepho. lib. 2. cap. 16. lib 8. capit. 39 ad fin. Dionyſ. eccleſ. hierar. cap. 3. & 4 Tertull. apolog. cap. 39. Auguſtin. ſerm. 2. de vita communi cler. Poſſid. in vit. Auguſtin. Iſidor. libro 2. offic capit. 15. facit Caſſian. collat. 18. cap. 5. Bellarm. 2. de verb. Dei. cap. 16. colum.
a 5. lib. 2. de monach. cap. 5. [a] Theodoret. 5. Tripart. cap. 22. [b] Am-
b broſ. vertit in Latin. Sigeber. Naucler. ſed Ignatius primus Græc. Socrat. lib. hiſtor. c. 8. in Tripart. lib. 10. cap. nono, Niceph. libro
c 13. capitulo octauo, Genebrard. Chron. anno. 383. [c] Iuſtin. apolog. 2. pro Chriſtian. Bellarmin. 2. de verb. Dei. cap. 16. & de hac collatione & exhortatione exponunt id 1. Corinth. 14. prophetæ duo vel tres dicant. Ambroſ. Sedul. Aymo. Theodor. Oecumen. ibi. item Cyprian. epiſt. ad Pompeianum. epiſt. ad Quirin. Baſil.
d quæſt. 278. ex breuior. [d] Bellarmin. ſup. probat ex Euſeb. Dionyſ. Tertul. ſup. & de his loquitur Apoſtolus Epheſ. 5. Coloſſen. 3. in
e hymnis & canticis. & 1. Corinth. 14. vt dictum eſt. §. 4. C. [e] Gloſſ. Clemen. I. de conceſ. præben. vbi communis. Rot. antiq. in nouis. de conceſ. præben. Gomez. de expectatiuis, num. 80. Nauar. cap. ſi
f quando, de reſcript. excep. 11. [f] Doct. ſup. [g] Innoc c. dolentes. de
g cele. miſſ. gloſſ. pragmat ſanctio. rub. de horis. Nau. ſup. [h] Vt excuſa
h ri in Gallia refert Franeus. cap. ſi pauper, de præbend in ſexto, & generaliter Abb. in capit. cum olim, de re iudi. vide Sandoualen. de
i offic. eccleſiaſt. Syluest. Tabien. & ſumm. ver. cantus. [i] Sup. cap 24. P. Act. ſecundo, & 20. dicitur vna ſabbati. id eſt, prima hebdomadæ quæ eſt Dominica. & primo Corinth. 16. Sebaſt. de ſacrifi. capit. 28. vid. Couar. 4. Variar. cap. 19. numero 5 & capit. 22.

præcipuas partes: [k] 1. vſque ad offertorium, cõtinet orationem cum præuia præparatione, & inſtructione in myſteriis fidei, per lectionem epiſtolæ, euangelij & ſymboli: & dicitur miſſa catechumenorũ, [l] id eſt, dimiſſio populi nondum baptizati. 2. includit eas partes [m] quibus conſtat ſubſtantia ſacrificii: præmiſſa enim panis materialis & vini oblatione, fit conſecratio, oblatio rei cõſecratæ, & conſumptio. 3. breuis eſt gratiarum actio: quæ fit in oratione poſt communionem. [n] Hunc ordinem miſſæ in generali à Chriſto inſtitutũ, [o] ſeruat Romana eccleſia ex traditione Apoſtolica ad nos perducta. [p] Quædam verba aut orationes addiderunt antiqui Pontif.

10 Miſſa rurſus diuiditur in has 4. partes ab Apoſt. 1. Timot. 2. vt exponunt ibidem Patres [q] & B. Aug. 59. epiſt. [r] 1. eſt obſecratio qua homo ob neceſſitatem petit malorum auerſionem: & ob id vouet interdũ aliquid. [ſ] 2. oratio præſtat ſua vota mente, aut externa oblatione. 3. poſtulatio agit familiarius, vt à Deo impetret ea, pro quib. vota fecit. 4. gratiarum actio refert bonitati Dei accepta, & conſeruat memoriã accepti beneficii, ſic in miſſa. 1. eſt obſecratio, & offert votũ de propriis bonis, id eſt, panẽ & vinum, quod olim dabat populus Diacono, hic vero ſacerdoti, qui Deo publice dedicabat. [t] 2. oratio poſt benedictiones & præparationes, fit etiam ſecreta: [u] & præfatio. & ter ſanctus dicitur. 3. poſtulatio incipit ab oratione dominica vſque ad pacem, quæ dicitur poſt Agnus Dei: & interponi ſolet oſculum pacis, [x] in ſignum mutuæ caritatis: ſic Apoſtolus monet vt ſalutent ſe in oſculo ſancto. [y]

4. Gratiarũ actio [z] fit poſt conſumptionẽ ſacrificii. & in liturgiis Iacobi Apoſtoli & Clem. reperitur oratio pro omnib. hominibus. [a] Qualis tempore Petri Apoſtoli cõſeruatur Romæ, & in tota Occidentali eccleſia: & à tempore Marci euãgeliſtæ apud Orientem in Alexãdria & Græcia, & Baſilius & Chryſoſt.

CAP. XXXII.

Declaratur 1. pars, à principio Miſſæ vſque ad offertorium.

Nunc dicendum eſt in ſpeciali de Miſſæ partibus quæ recitantur: & primum de principio Miſſæ vſque ad offertorium. ſatiſque erit monſtraſſe loca autorum, [a] apud quos legere quiſque poſſit ſingularum partium, & myſteriorũ miſſæ expoſitionẽ. Miſſam inchoamus à verſ. Introibo ad altare Dei: [b] cum Pſalm. Iudica me Deus. [c] Additur cõfeſſio generalis: [d] quia Prouerb. 18. iuſtus in principio eſt accuſator ſui. Hæc confeſſio fit in gradu inferiori altaris: [e] & delet venialia: [f] & cum generali contritione delet mortalia oblita. [g] Miniſter miſſæ quamuis laicus impendit ſacerdoti deprecatiuam abſolutionem quæ eſt ſacramentale quid; [h] non ſacramentum.

2 Introitus Miſſæ ſumitur communiter ex Pſal. [i] quia præparatio orationis per laudẽ Dei, variis modis continetur in Pſalmis. [k] Additur gloria Patri: quod dici cœpit in Græcia eccleſia à Flauiano Antiocheno adiuuante Chryſoſt. [l] In Latina Hieronym. obtinuit à Damaſo Pap. ut diceretur in fine Pſalm. [m] Arriani interponebant præpoſitio-

Bellarm. libro 3. de cultu ſanct. cap. 13. & de die Dominica fit mẽtio Apoc. 1. [k] D. Tho. 3. p. q. 83. 4. & d. 8. in lit. Sot. diſt. 13. q. 2. 4. Tabien. §. 12. ſed Bellar. 2. miſſ. c. 16. diuidit in 4. partes. [l] D. Tho. art. 4. ad 9. Soto. [m] Sup. c. 1. & 9. [n] D. Tho. in 1. Corinth. 2. lit. I. ſed idem D. Tho. opuſ. 66. aliter diſtinguit partes. [o] Sup. cap. 16. §. 2. D. Thom. art. 4. ad 2. & quæſt. 78. 3. ad 9. Innoc. ca. cum Marthæ. de celebr. miſſ. [p] D. Tho. 3. p. q. 83. 4. Alexand. 4. p. q. 37. Doct. 4. d. 13. Rich. art. 4. q. 4. Sot. q. 1. artic. 4. ſic Clemens in conſt. Apoſto. Dionyſ. ca. 3. eccl. hier. Iuſtin. Apolo. 2. Celeſt. 1. epiſto. 1. ſynod. 6. can. 32. referũt multas partes & cæremonias, quas nunc retinet eccleſia acceptas ab Apoſtolis. Innoc. lib. 4. de de myſt. miſſ. c. 5. & d. c. cum Marthæ. Democar. lib. 4. ca. 14. 15. Caniſ. lib. 5. Marial. ca. 26. hanc traditionẽ probat ex Cyril. catech. 5. Epipha. hæreſ. 75. & orat. de fid. Cathol. Tertul. de coron. milit. Cypria. epiſt. 34. 37. Iren. lib. 4. c. 20. 32. Damaſ. ſer. defunctis. [q] In 1. Timoth. 2. Chryſ. ho. 6. Theoph. œcum. Aymo. Anſel. idem Celeſtin. Pap. epiſto. 1. Ambroſ. lib. 4. c. 4. lib. 6. de ſacram. c. vlt. Sebaſt. de ſacrific. c. 28. Bellar. 2. miſſ. c. 3. Democar. lib. 4. c. 33. Auguſt. epiſt. 59. ad Paulin. q. 5. Alcuin de diuin. offic. Raban. & alij qui ſcribunt de offic. miſſæ. quomodo autẽ de oratione generaliter explicetur. 1. Timoth. 2. Bern. ſerm. de 4. modis orandi. Caſſian. coll. 9. à c. 8. ſed aliter D. Tho. 2. 2. q. 83. art. vlt. Ledeſ. 2. p. q. 16. art. 8. Nauar. de orat. not. 1. nu. 31. [r] Et patres ſup. [ſ] Sic Geneſ. 28. vouit Iacob. & Ionæ. 1. & 2. & fideles offerunt primitias panis & vini, vt dicit Iren. lib. 4. cap. 31. & ex tali pane oblato communicabãt fideles. de quo Fabian. Pap. epiſtol. 3. concil. 1. Matiſcon. cap. 4. & hinc Dionyſi. euchariſtiam vocat ſynaxim, id eſt, collectam oblationem à Diacono, quam dabat ſacerdoti, vt offerret Deo. Innocen. 1. epiſt. 1. ad Decen. cap. 2. cap. de omnibus: de conſ. diſtinct. 2. Eccleſia in orat. ſecreta Miſſæ Dominicæ quintæ poſt Pentec. hinc manſit mos diſtribuendi eulogiam. i. panem benedictum in Dominicis. (vt fit nunc à parochis ruralibus, ſupra cap. 24. & infra. c. 33. C. lib. de eucha. c. 53. I.) cuius meminit Aug. Paulin. apud Auguſt. epiſtol. 35. 36. libro ſecundo, de peccat. merit. c. 26. Chryſoſto. hom. decimaſeptima. in Hebr. Claud. de euchariſt. repet. ſeptima, capitulo quarto. Bellarm. tertio de cultu ſanctor. capitulo tertio. Beauxam. in harmonia euangelica. Matth. decimoquarto, pagin. 526. Cyril. libro tertio, in Ioan. capitulo decimoſeptimo, ſic Theodorus obtulit panem Ambroſio, & Valens Baſilio, vt refert Theodoret. 4. hiſtor. cap. decimoſeptimo, libro quinto. cap. 17. [u] Secreta oratio fit in memoriam orationis quam Chriſtus ſecreto obtulit in cruce Iuſtin. Apolog. 2. [x] Innocent. I. ſup. Tertullian. de orat. capitulo decimoquarto. Cyril. 12. in Ioann. capitulo 84. Chryſoſtom. libro primo, de compunct. cor. & hom. 18. 30. in 2. Corinth. homil. tertia. in Coloſſen. Auguſtin. ſermo. 166. de temp. Clemen. libro ſecundo. conſtit. cap. 61. libro octauo, capitulo duodecimo. Dionyſ. capit. tertio, eccleſi. hierar. Cyrill. Ieroſolym. in orat. myſtag. vid. Concil. Laodicen. capit. 59. Claud. in Lyturg. cap. 28. Democar. lib. 4. cap. 34. fol. 63. Vvalfri. Amalar. & Berno. de offic. eccleſ. cap. decimonono. ſed Innocen. I. epiſto. 1. ſtatuit prędictum oſculũ. Nunc miſſale Pij V. iubet, vt qui miniſtrant ſacerdoti, dent oſculum ſuper humerum. [y] 1. Corinth. 16. & 2. Corinth. 13. & 1. Theſſalo. 5. & 1. Petr. 5. [z] 1. Timot. 2. gratiarum actiones Philip. 4. in omni oratione & obſecratione cum gratiarũ actione. [a] 1. Timo. 2. pro omnibus hominibus. Clem. lib. 8. conſt. Apoſt. cap. 10. vid. capit. 4. 12. vbi Turrian. cap. 5. Pamel. in liturg. Sebaſt. de ſacrif. cap. 28. & 30.

CAP. XXXII.

[a] Citati ſ cap. 31. §. 7. G. Amalar. de myſt. miſſæ. Inno. Remig. Caſſander. Titel. Democar. lib. 4. ca. 14. 55. Rational. lib. 4. Vvalden. ſacramental. tit. 4. Cocleus in ſpeculo antiqui. Torren. 3. conſ. c. 8. & apud Clau. in liturg. extat expoſitio liturg. per B. German. & Nicol. Cabaſil. à cap. 12. & per Maximum, à cap. 9. [b] Ambr. de his qui myſt. init. c. 8. Nazian. in ſ. orat. cum reuerteretur ex agro. [c] Celeſtin. Pap. vt refert Platin. D. Tho. ſup. Pſal. 42 finait dici pro lætitia & exultatione. Bellar. 2. miſſ. 2. 16. Micrologus. c. 1. [d] Innoc. lib. 2. cap. 33. Berno. cap. 2. & 25. [e] Locus inferior ſub altari vbi erant corpora martyrum) dicitur martyrium, id eſt, confeſſio. Onuphr. lib. de interpret. vocum eccleſ. in eo infimo gradu ſacerdos facit confeſſionem cum Inuocatione auctorum & fideles in Martyrolog. dicuntur oraſſe ad confeſſionem B. Petri, aut alterius ſancti: quia orant in dicto loco, qui dicitur martyrium. [f] Sup. lib. 1. de pœnitentia cap 15. §. 18. K. vt ſacramentalia delent venialia [g] Mag. 4. d. 21. vbi D. Tho. q. 1. 1. ad 2. Carthuſ. q. 2. & citat Albert. Bona. Rich. Argent. Gabr. lect. 25. L. At extra ſacramentum ſola contritio delet mortalia. & ante communionem aut miſſam requiritur confeſſio peccati m. ſi adſit confeſſarius, D. Th. q. 80. 4. c. ad 5. hanc confeſſionem in miſſa dici. Platina tribuit Damaſo. ſed Berno. c. 25. tribuit Pontiano. [h] Vt confeſſio quæ fit ad Primam & Complet. non eſt ſacramentalis. D. Tho. 3. p. q. 84. 3. ad 1. & opuſ. 22. c. 2. & 3. Victor. §. 130. laicus ſic ſup. ſacerdotem deprecatur autoritate eccleſiæ: ſed nunquam etiam in art. mortis tenetur homo laico confiteri. nec debet ſecreta. Soto. d. 18. q. 4. 1. relect. ſecret. memb. 2. q. 4. concl. 4. de quo lib. 3. de pœnitent. cap. 2. [i] Inn. li. 2. c. 18. D. Th. q. 83. 4. Sebaſt. de ſacrif. c. 28. de vſu cãtic. Pſ. & Hym. ſup. c. 31. §. 5. [k] D. Th. cum Diony. Bellarm. 2. miſſ. c. 16. [l] Niceph. li. 18. c. 51. Sigeber. chron. anno 382. Bellar. 2 miſſ. c. 16. Sigeb. [m] & idẽ inſtituit cõc. Vaſen. c. 5. Tol. 4. c. 12. 14. addit gloria & hono-

m & honor Patri, vt nunc dicitur in miſſa Mozarabe Iſidori. [n] Refert Sozomen.3.hiſtor.ca.30. Caſſiod.libr.4.tripart.c.25. Theodoret.lib.2.cap.34.apud tripart.lib.5.capit.32.Niceph.9.cap.24.
o Democar.lib.4.cap.12. [o] Sumptum ab eccleſia Græca. Vualfrid. cap.21.liturg.Baſilij,hinc fere incipit liturg.Chryſ.(cuius meminit ipſe ſer.21.Rō.)

e Bellarm.ſup. [e] Quia Ioan.16.Chriſtus ait,petite in nomine meo.
f Nau.de orat.not.19.nu.169.& ſeq. [f] Chryſ.ho.3.de natura Dei.imo & quæ fiunt in eccleſia. Quare Apoſtoli apud Clem. lib.2. conſt.c.63.dicunt,in eccleſia mane & veſpere orandum quotidie.
g & hunc morem ſeruat ſocietas Ieſu. [g] Damaſ.in Pontiſ. Sigeber. in chron.anno 426.

nem gloria patri in filio,vt impie fi-
n lium dicerent creaturam.[n] Deinde
enilibet perſonę Trinitatis, dicitur
o Kyrie eleiſon: [o] & nouies,propter
p nouem choros Angelorum.[p]
q 3 Gloria in excelſis. [q] hoc canticum Angelorum excitat Anagogen in Dominicis,& ſolennijs ſanctorum. Qui hymnus eſt miſſę adie-
r ctus ab Hilario,[r] qui ex Greco ver-
ſ tit in latinum ſermonem, [ſ] paucis mutatis & additis,contra Arrium. Omittitur uero in officio luctuo-
t ſo,[t] & in quibuſdam miſſis uoti-
u uis. Deinde fit oratio ſeu collecta.[u]
x pręmiſſo dominus uobiſcū, [x] qui modus ſalutationis frequens erat
y in lege vet. [y] & in miſſa ſacerdos id dicit quinquies,conuerſus ad populum: & bis ad altare. Hęc orationis petitio repetitur in ſecreta, & poſt communionem: vt ter rogās.2.Corint.12.& aſſidue,ſit efficacior impetratio. Raro in miſſę principio dicuntur duę orationes: ſed numero
z impari. [z] In quarum fine additur pie ex conſuetudine, & famulos
a tuos Papā, &c. [a] in Gręca liturgia Iacobi & Chryſ. adduntur oratio-
b nes pro plurimis rebus: [b] & poſt
c conſecrationem adduntur alię. [c] Oratiō communiter dirigenda eſt
d ad Patrem. [d] & finitur per Domi-
e num noſtrum Ieſum Chriſtum. [e] Orationes oblatę in eccleſia, & tē-
f pore ſacrificii ſunt magis efficaces.[f] hęc omnia à principio miſſę uſque ad orationes addidit Celeſtin. Pa-
g pa. [g] qui fuit 45. à Petro.

4 Altera miſſæ pars continet in-
h ſtructionem populi: [h] quę fit diſpoſitiue per doctrinam prophetarum, ne videatur noua. Apoſtolorum epiſtola dicitur à quibuſdam cępiſ-
i ſe ab Alexand. Pap. [i] quę ab antiquis dicitur lectio ſcripturarum,& ſumebatur communiter ex vet. te-
k ſtamento. [k] ueteres ſcripturas ac prophetias & concionem audiebant uiri in parte templi ſeparati à
l fœminis [l] deinde apud Gręcos gra-
m duale [m] ſeu reſponſorium cępit dici & cum alleluia.

5 Euangelii loco, antequam ſcriptum eſſet euangelium, docebatur doctrina,in qua declarabatur Chriſti Incarnatio, Paſſio, Reſurrectio, Aſcenſio,& ſecundus aduentus ad
n iudicium. [n] ſicut eo tempore dicitur ordinatio Diaconi fieri per traditionē chartę, in qua eſſent ſcri-
o pta hęc Chriſti myſteria. [o] Dum legitur euangelium, omnes ſacerdo-
p tes & laici aſſurgunt in ſilentio [p]
q ſtant curui & fideliter adorant, [q] vt habetur in liturg. Baſil.& Chryſoſt. propter excellentiam verborū
r euangelii. [r] Eo lecto ſacerdos aut Pontifex oſculatur,& adorat euan-
ſ gelium: [ſ] & verba euangelii ſcri-

addit Berno. cap.2.24.quod in eccleſia Latina cępit à principio, dici, & can.25 quod: Syl. Pap. accepit à Petro. Bellarm.2.miſſ.ca.18. probat non cępiſſe à Gregor.I. Augu. in altercatione cum Pacentio. nu. 178.
p conc. Vaſen.can.3. [p] Greg.libr.3 epiſto.63. ad Ioan. Berno. c.25. Vualden.ſacramental. ca. 33. Rational.libr.4. c.12. Innoc.lib.2.cap.19. Amalar. ca. 6. Cabaſil.c.13. Rupert. lib. 2.cap.21. Sigeber. chron. in Sergio Pap.anno.688. Nauar. de orat.not. 16.nu.17. Couarr. 4.Var.ca.22. Diuus Thom.q.83.4 Sot.
q d.13.q.2.4. [q] Teleſph. inſtituit dici in miſſa Natalis Domini: quia tunc Angeli cecinerunt. Symachus Pap.decre.1.vt dicatur in Dominicis,& ſolennijs martyrum. Aug.3.par.ſerm.16. Innoc. lib.2.cap.20. Vualfrid.cap.22. Bellar. Græci acceperunt ab Apoſtolis (nempe ex Iacob.in liturg.& Clem.lib.8. conſtit.c. 48.) Chryſoſt.liturg.& ho.21.ad pop.hom.3.& 9.Coloſ.Claud. in collectis ex Chryſoſt.cap.23. Amalar.cap.8 Raban lib.1.capit.
r 32.Ruper. lib.2. cap.21. Berno.c.25. Rationali.lib.4. [r] Sic eſt interpretandus Hugo de S.Vict.conc. Tolet.4.cap.12. Sigebert. an. 493.in Symach. Pap. Vualfrid. Amalar. Raban. Ruper. Berno.&
ſ quidam alij [ſ] Sic interpretantur Rational.lib.4.Homeiſter in de-
t clarat.præfat.miſſ. [t] D.Thom.art.4.& Miſſal. [u] Collecta dicitur,
u quia vota populi per breuem orationem collecta, mittuntur ad Deum. hinc ſynaxis,id eſt collectio, Vualfrid.c.22. Microlog.cap. 3. Innocen.lib.2.cap.25.& 26.ſed Bellarm.2. miſſ.capit.16. aliter deducit. Orationes quæ ſunt editæ à varijs Pontiſ.collegit Greg.
x I.dicit Vualfrid. [x] D.Thom. 3.par.quæſt.83.5. ad 6.Soto.di.13. quæſt.2.5.Sebaſt.de ſacrific.cap.28. Dionyſ.cap.3.eccl.hierarc.Iacob.Baſil.& Chryſoſt.in ſuis liturg. idem Chryſoſt. homil.33. in Matth.homil.36.in 1.Corinth. hom.18. in 2.Corinth.hom.3.in Coloſſen.Cyril.lib.12.in Ioan.cap.34.Niceph lib.4. hiſt.cap.43. Auguſt.in Pſal.32.Claud.in liturg.cap.14. Bellarm lib.2. miſſæ. cap.16.& Petr.Damian.ſcribit librum de Dominus vobiſcum.dicitur in miſſa poſt gloriam. quaſi poſt illam ab Angelis decantatam confiteamur id Eſa.7. Emanuel.i. nobiſcum Deus. ſed ante conc.Brachar.1.capit.21. ſolus epiſcopus ſic populum ſalutabat,
y Dominus vobiſcum. [y] Iudic.6.Ruth.2.lib.2.Paralyp. capit.28.& ſequen.Luc.1.Dominus tecum.ob hoc Soter.Pap. in miſſa iubet adeſſe ſaltem duos miniſtros.cap.hoc quoque de conſ.d.1.ſed conſuetudine derogatum eſt. Nauar.conſi.36.tit.11.lib.1.6.vel intelligitur de miſſa ſolenni. D.Thom.d.ar.5.ad 12. Soto.Amalar.ca.
z 2.Berno.c.3. [z] Conc.Laodic.c.19 Miſſal.Pij V. [a] Sup.cap.10 §.
a 5.H.F. At non ſunt addendæ aliæ orationes non probatæ. [b] Et
b Chryſ.hom.3.Phil.ho.69.ad pop.Claud.c.15. Aug. de eccl.dog.
c ca.30.Torren.lib.3.c.8.§.1 & 8. [c] Clem.lib.8.conſt.c.18.Bellarm.
d lib.2.de chſo.c.17.ad 3. [d] Conc.Carth.3.c.23.vt & oratio dominica fit ad Patrem.Vualfrid.c.22.Berno.c.4.Bellarm.2.miſſ.c.16. vid.D.Thom.2.2.q.83.4.& d.15.q.4.3.& ar.6.1.Nauar.de orat. not.20.nu.8.& tamen Miſſa offertur toti Trinitati.ſup.cap.5.§.2.

Amalar. Ruper. Berno c.4.Raban lib.1. c.32.Democar.lib.
h 4.c.15. [h] D.Tho. ar.4.c.ad.4. Clem. 2. conſt.c.54.& lib.8. cap 5. vbi Turrian. Sandon. de offi.eccl.Democar.lib.3.
i c.7. [i] Miſſal. Lugdun.in princip. Honor.chron.lib.1.ca. 88.Caſſander.in liturgia.p.44. Genebr. chron.an. 383. Democ.lib.4.c.15. Rationale. lib.4.ca. 16.Vualfrid ca.22. Berno ca.8.Pamel. lib. 2. liturg. ex lib. Comeſ.quia ab Alexan.1.veteres mētionem faciunt in genere de lectione ex vtroq; teſtam.& tamen Hiero. iuſſu Dam. Pap. ordinauit epiſt. & Euang. vt hodie habet eccleſ. Genebr. ex Radulp. de canonicis obſeruat. c.vlt. Belet.in ratione diuinorū.ca.57. Berno. c.8. Cyruel.pręfat. Miſſal.poſt tempus Hiero. idem Felician.de ſacrif. c.22. Platin. in Sixt. ſic poſt Hieron. habet Ambr.epiſt.33.Aug.in epiſt.2.Ioan.trac.1.& 9.Leo.Pap.Saluian. Cæſarius,Chriſolog. Item legi ex epiſt. Pauli dicit Chryſ. ho.3. Heb.ho.19.in Act.ho.6.de pęnitentia.Innoc.lib.2.d.28 nec obſt. 2.quod ante Alexan.dicitur in Apoſt.can.10.omnes audiant ſcripturas Apoſtolorum & euangelia.c.oēs.conſ.d.1. Iuo.6.p.ca.163. ſpeculum antiquæ deuot.tit.de reb.eccl.c.22.col.4.Reſp. id verb. ſcripturas Apoſtolorum,non haberi in originali,vt patet apud Iouer.in ſanctio.nec in conc. Agathen.non obſt.2.q. Bellarm.2.miſſ. c.16.citat ex Iuſtin.Apol.2.in ſynaxi lectiones ex prophetis & Apoſtolis legi conſueuiſſe. Tertul.apologico.c.39.Dionyſ.c.3.eccl. hier.Diony.Alexand.apud Euſe.4.hiſt.c.23.& Niceph.lib.4.c.8.
k Reſp. per lectionem ex Apoſtolis intelligi euangelia. [k] Iuſtin.
l ſup.Clem.lib.2.conſt.c.23.57.vbi Turriā. [l] Chryſ.ho.74.Matth. diuidebatur pariete ligneo.vid.Clem.lib.2.conſt.c.61.D.Thom.
m ar 4.c.ad 4.Sandou.de offi.eccleſ Democ.lib.3.cap.4.8.9. [m] In liturg.Chryſoſt.ſed apud latin poſt concil.Tolet.4. can.11. dicitur Graduale, quia canitur Diacono aſcendente gradum ſeu pulpitū. Renan.ad Tertul.de coro. milit.Bellarm. dicitur Reſponſorium, quia vno inchoante alij reſpondent. Raban.lib.2.cap.51. de Alle-
n luia poſt graduale, Vualfr. c.22. [n] Citati ſup.F. quia ita habetur in liturg.Iacobi.Clem.lib.2.ca.61.aliās.57.& Apoſt. can.10.Bel-
o larm. [o] Inſ.lib.de ord.c.8. [p] Clem.ſup.Anaſt Pap.I. epiſt.ad epi-
p ſcopos Germ.cap.1.vt refert Platin.Innoc.lib.2.ca.28. Rationale lib.4.c.16.Vualfrid.capit.22.Iuo.2.par.capit.138. ſed apud Alexandrinos non ſurgit epiſcopus. Sozom. apud Tripart. lib.nono,
q capit.39. [q] Innocen.capit.34 & ſequent.capit.47.Ino. ſupra Cabaſil.capit.22. Maximus,cap.24. ad liturg.ſupra lib. de euchariſt. capit.45.§.primo,lit.I.Bellarm.lib.2.de miſſa capit.decimoſexto, §.de graduali. ex Apoſtolorum traditione ut laici aſſurgant euangelio.Clemen.libr.ſecundo, conſt.capitu.57. aliās 61. [r] Turrecrem.cap.Apoſtolicam.de conſ. diſtinct.prima,refert 6. excellentias euangelii Diuus Thom. ſecunda ſecundæ, quæſtio.56,1. ad ſecundum,in 4.diſt.24. quæſt.2.2. ad 4.lib.4.contr. gentes capit. 75.Auguſt.cap. interrogo.1.q.1. quid eſt maius, verbum Dei an
ſ corpus Chriſti? [ſ] Rationale lib.4.c.16. Ioan. epiſcopus lib.2. de cultu

pta, infirmis proſunt.[t] lecto euãgelio apud quoſdam canebat Diaconus: qui communicare nolunt diſcedant, qui volunt, inuicem complectantur.[u]

6 Poſt euangelium in Dominicis & quibuſdam ferijs fit prędicatio.[x] Deinde dicebatur ſymbo. Apoſtol. (quia omnia fidei myſteria repręſentantur in ſacrificio miſſę. ſup. c. 9. §. 5. G.) pro quo Marcus Pontif. fecit dici ſymbolum quod dicitur concilu Niceni:[y] & in quibuſdam magis explicatum (ut quod Spiritus ſanctus ex Patre Filioque procedit) quod in principio conciliorũ Patres profitentur.[z] illa uox, Filioque, quam Gręci diu admittere noluerunt,[a] expreſſe addita eſt in ingenti Occidentali Latinorum concil. Gentiliaco.[b] in Francia, pręſente Pipino Rege & Legatis Imperatoris, tẽpore Paul. I. Pap. anno 767.

quę uox hactenus cõſeruata eſt. clerus tenetur iſtud ſymbo. ſcire, ut fidei rationem reddat:[c] laicos ſat eſt noſſe ſymbolum Apoſtolorum.[d] Hoc finito alta uoce Diaconus dicit: Ite miſſa eſt: & expellũtur ante offertoriũ catechumeni,[e] & publice pœnitentes:[f] quaſi hi indigni eſſent uidere euchariſtiam. Permanent energumeni, ut pro eis oret etiam populus.[g] excommunicati etiam à principio miſſę expellũtur.[h] Hactenus de prima parte, quę dicitur Miſſa cathecumenorum.[i]

Symbolum Fidei, quod in Miſſa cantatur.[k]

7 Credo in unum Deum[l] Patrem[m] omnipotentem.[n] Factorem cęli & terrę: uiſibilium omnium & inuiſibelium.[o] In articulis claritatis gratia, & in ſymb. B. Athanaſ.

t cultu imaginum.[t] Sic Barnabas apoſtolus ſanabat, act. 11. D. Th. in Rom. 1 lect. 6. B. & in 2. Corinth. 10. lect. fi.[u] in Miſſa Aethiopum apud Damian. Goes. & Pamel. lib. 1. liturg. vid. ſup. c. 31. §. 8. ad fin.[x] ſup c. 30. § 3.[y] Prius apud Græc. vt in liturg. Chryſoſt. deinde conc. Tolet. 3 can. 2. iubet in miſſa dici iuxta morem Orientalium. Vualfrid. c. 22. Bellar. 2. Miſſ. cap. 16. ſi. Marcus Pap. in locum ſymbol. Apoſt. inſeruit miſſæ ſymb. Nice. refert Platin. & Geneb. chron. anno. 338.[z] Tolet. 3. can. 2. & vlt. Trid. ſeſſ. 3. ſyno. 6. Act. 17. ſed ad ſymb. Nicen. adiecit Conſtãtinop. 1. cap. 1. & 7. qui ex Patre procedit. Bellar. lib. 2. de Chriſto. ca. 25. deinde in concil. Epheſin. & in Conſtantinopol. 4. 5. 6. 7. Græcis habetur filioque item in cõcil. ſub Vrban. ij. & Ludunen. ſub Gregor. x. & Florent. in quibus ſimul Græci interfuerunt.[a] Quidam Gręci nõ admittunt verb. procedere à Filio. vt Dam. lib. 1. c. 10. Theodoret. & Maximus. eo quod putent ſignificare illum (nempe filium) habere à ſe & non à Patre, vt ab ipſo procedat ſpiritus ſanctus. refert Alexan. Alen. & Bonau. 1. d. 12. quod reijcit D. Tho. 1. p. q. 36. 3. ad 1. nam & Patres Græci id admittunt Athan. in Symbo. Spiritus ſanctus à Patre, & Filio procedens. Didym. 1. de Spiritu ſancto. Chryſ. ho. 2. de ſymbolo fidei. vid. D. Tho. opuſ. 1. contr. errores Græc. Sixt. lib. 6. biblio. c. 187. Caſtr. verb. Deus hær. 12. & omnes Latini Tandem Damaſc. in hiſt. de Barlaam prope med. vnũ ſcias, SS. ex Patre, Filioque procedentem. At re vera Gręci etiam negabant SS. eſſe ex Filio: quia ly, Ex, apud Græc. (vt aduertit Beſſarion. orat. ad finem concil. Florent. c. 7.) & Bellar. 1. de Chriſto. c. 9. col. 3 verſ. ad argum. cum Baſil. de SS. c. 4. ſignificat autoritatem primariam & fontalem: & eſſe aut procedere ex filio, innueret Filium à ſe habere ſontalem autoritatem ſpirandi, & non à Patre: quòd poneret diuiſionem in diuinis. Qua ratione Chriſtus, quæ ad autoritatem pertinent, referebat ad Patrem, Ioan. 10. mea doctrina non eſt mea, ſed Patris, quia ſolus Pater dicitur fons Deitatis vt ait Hilar. 9. Trinit. Aug. 15. Trin. c. 17. SS. principaliter à Patre procedit. quod explicat Mag. 1. diſt. 12. quare patres Græci, admittebant alias præpoſitiones, vt à, ſeu Apo. Atha. SS. à Patre & Filio, non dicit Ex. Iuſtin. de recta confeſſione. Epiphan. in ancoratu. Nazian. Didym. Chryſoſt. Cyril. epiſtol. ad Neſtor. approbata in concil. & lib. 10. in Ioann. c. 33. hæc Beſſarion, vt ſaluet Patres Græcos nunquam negaſſe Spiritum ſanctum, eſſe à Filio.[b] inſ. §. 11. L. de hoc concil. Gentiliaco. Nec D. Tho. 1. parte quæſt. 36. arc. 2. ad 2. (quod etiam dicit. 1. d 11. & de potent. quæſt. 10. art. 4. lib. 4. contra gentes c. 25.) ait in concil. Calcedon. id fuiſſe definitum: ſed quod in generali ait concil. in conc. Conſtantinopol. traditam eſſe doctrinam de SS. declarando quod implicite in ſymb. conc. Niceni erat. Subdit D. Tho. id tandem fuiſſe declaratum in quodam concil. Occidentali. nempe in Gentiliaco. citato.[c] Concil. conſtantinop. 6. c. 7. vid. Auguſt. epiſt. 57. & Maxim. cap. 9. in liturg.[d] Hoc vulgare Symbol. fuiſſe ab Apoſtolis editum dicunt Clemen. epiſto. 1. ad Iacob. Cyprian. in explicatione Symbol. Hierony. epiſt. ad Pamach. contra error. Ioan. Ieroſol. Auguſt. ſerm. 115. 181. de tempore. Hoſi. inſtit. c. 27. Bañes. 2. 2. q. 1. art. 10. Cano. lib. 3. de loc. c. 3. & recent.[e] D. Tho. q. 80. 4. ad 4. Maxim. in liturg. c. 16. Torren. 3. de conſ. c. 6. §. 7. Democar. lib. 4. c. 15. 32. Sebaſt. de ſacrific. cap. 18. liturg. Chryſoſt. & idem hom. 14. & 55. in Matth. Baſil. de SS. c. 27. Cyril. 12. in Ioan. c. 50. Auguſt. tract. 11. in Ioan. Iſidor. 1. offic. c. 21. ante hos Athan. Apol. 2. Dionyſ. ca. 3. eccleſ. hier. ſacit Gregor. lib. 2. Dialog. c. 23. Diaconus dicit, qui non communicat, exeat foras.[f] Chryſoſt. hom. 3. ad Epheſ. concil. Ilerden. c. 4. Triden ſeſſ. 22. de euitan. ne publice criminoſus permittatur aſſiſtere miſſæ.[g] Dionyſ. c. 3. Chryſoſt. hom. 3. & 4. de natura Dei. Claud. liturgia. 16. D. Thom. q. 83. 4. ad 3. concil. Eliber. c. 29. Arauſic. 1. c. 14.[h] Epiſcopus dum neminem prohibet aſſiſtere miſſæ. correctum eſt, vt dicit glo. c. perlectis. verſ. infidelis 25. d. gloſſ. c. non liceat. 1. q. 1. Nauar. c. 27. nu. 24. vid. de miraculo cadauerum tempore miſſæ exeuntium de eccleſia ob excommun. Greg. lib. 2. Dialog. c. 23.[i] D. Thom. q. 83. 4. ad 9. Gabrie. lect. 15. Renan. in Tertul. lib. 4. cont. Marcion. Sander de ſacriſ. miſſ. cap. 3. Sot. d. 13. quæſt. 2. 1. Iſid. 6. etymo. ca. 19. Auguſt. ſerm. 2. de tẽpore. Caſſian. lib. 3. cap. 7. & d. eſt ſup. c. 15.[k] Symbolum explicant concil. Colonienſ. & Moguntinum. Catechiſtæ Pius V. Hoſius, Sonnius. E ſocietat. noſtra Caniſi. tit. de fide. §. 6. & Emundus. & partim Bellarm. lib. 5. de Chriſto. & ſparſim Suarez ex D. Tho. 3. p. & D. Tho. 2. 2. q. 1. art. 9. Repertor. Inquiſit. in add. verb. eccleſia. & Hiſpan. Fra. Luis de Granada, Fr. Philip. de Meneſes, Bañes, 2. 2. q. 2. ar. 8. p. 481. Summiſt. verb. fides. Sylneſt. Tabiẽ. §. 5. Aſten. lib. 2. tit. 55. art. 1. Nauar. c. 11. Ex antiq Cyrill. Ieroſolym. in ſuis catecheſ. Chryſolog. ſerm. 57. vſque. 62. Chryſoſt. ho. 1. & 2. in Symbol. Ruffin. ſeu Cypria. de explicat. Symbol. Euſeb. Emiſſen. hom. 1. & 2. in Symbol. Maximus hom. 1. de diuerſis. Angel. enchyr. & libris 4. de Symbol. ad catechum. lib. de fid. & Symbol. De tempor. ſerm. 115. vid. ſerm. 119. 123. 125. 131. 181. 192. & ſeq. Torrenſ. de conſ. Auguſt. in præfat. & lib. 1. c. 8. § 4.[l] Inſ. lib. de fin. c. 3. §. 1. D. Torren. c. 1. D. Thom. 1. p. q. 11. Bellar. lib. 1. c. 3. probant ex ſcrip. Patrib. & ratione. Athan. ſymbo. quia ſicut vnãquamque perſonam Deum. Auguſt. 1. confeſſ. c. 4. Deus quo nihil maius aut melius excogitari poteſt.[m] Antiqui legunt Deum Patrem, ſine virgula quæ diſtinguat. Bellar. lib. 2. de chriſto. c. 8. ad 4. Catechiſtæ, Iren. lib. 1. cap. 2. Cyril. cat. 7. Rufin. in ſymbol. & alij. Athan. ſymb. Deus Pater, Deus. F. Deus. SS. Pater ſumitur perſonaliter: nec tamen ſolus ipſe eſt Deus. ſola relatione diſtinguitur à Filio, quem ab æterno ſolus genuit ingenitus. Ath. Pater à nullo eſt ſact. D. Thom. 1. p. q. 33. 4.[n] Omnipotentia eſt tribus communis, quia eſt attributum abſolutum & perfectio ſimpliciter. Ath. omnip. Pater. Bellar. 1. c. 8. D. Tho. 1. p. q. 25. 1. q. 42. 6. ſub æ. omnip. includuntur. 3. art. Creator, Saluator, Glorificator. vt poſſit ſe ſolo ſacere ſacile omne verbum Luc. 1. ſeu omne quod non implicat contradictionem. huc reducitur myſterium euchariſtiæ, ſup. lib. de euchariſt. ca. 2. §. 1. 2. quod poteſt nos Pater miſericordiarum ſaluare & adoptare, dimittendo peccata. 3. quod poteſt beatificare. Richard. Aſten lib. 2. titu. 45. Et de facto creat, ſaluat, glorificat: Omnipotentia appropriatur in (hoc ſymb. & Apoſt. D. Tho. 1. p. q. 39. art. 8.) Patri, qui habet omnem rationem potentiæ, quæ primum ſe exerit in generatione: Filius nõ generat. 1. p. q. 41. 5. & à Patre habet potentiam ſpirandi & creandi Geneſ. 19. pluit Dominus à Domino. i. Dominus Filius habet à Patre quod ſpiret aut pluat, vt explicat conc. Syrmien. can. 15. Xiſt. I. Marcellie. Epiphan. Euſeb. Cyrill. Baſil. Irenę. Hilar. Hieron. Caſtr. Deus hær. 5. Martin. lib. 1. hyp. c. 2. Galatin. lib. 2. de arcan. c. 9. licet Cano lib. 2. de loc. ca. 15. cum Vatabl. dicat eſſe phraſim Hebræ. & ſignificare pluit Dominus à ſeipſo.[o] Et in ſymb. Apoſt. creatorem de nihilo. Athana. in eo quod dicit, Increatus Pater, &c. ſignificat reliqua bona præter Deum eſſe creata. cælum & Inuiſibiles angelos cælo contentos & corporalia omnia quæ ſunt bona & à bono Deo. (1. p. q. 65. 1. vid. q. 49.) fecit verbo ſolo Pſal. 32. Coloſſ. 1. idque in principio temporis, Geneſ. 1. ca. firmiter, de ſumm. Trinit. D. Tho. 1. p. q. 46 3. id tamen nõ proponitur vt ar. expreſſe ab omnibus credendus, dicit art. 2. & Bañes. 1. 1. q. 2. art. 8. verſ. ſed poſſet. At nec tunc nec per totam æternitatem indigebat creaturis. A quo & ad quem omnia. Deinde continuata quadam creatione creaturas cõſeruat Pater luminum Iacob. 1. vt ſol conſeruat lumen. Chryſoſt. in id Coloſ. 1. omnia in ipſo conſtant. D. Thom. 1. p. q. 104. Opera ad extra ſunt communia Trinitati, omnes. 3. Perſonæ ſunt vnus numero creator naturarum de nihilo per potentiam. vnus ſalua-

tor

tor mundi per ſapientiam & vnus glorificator per bonitatem. Dicitur Pater per Filiũ creare & gubernare Ioan. 1. omnia per ipſum: quia per ſapientiam & artem(quæ tribuitur Filio)id fit:& Fil. habet à Patre vt ſit Principium. Dum vero conc. Syrmien. can. 3. & vlt. ait, Filium miniſtraſſe Patri in creatione mundi exponit Hi-

coniunctim ponuntur quatuor articuli de myſterio Trinitatis, & de
p unitate eſſentię, [p] in cuius uiſione
& fruitione conſiſtit beatitudo; & de iſtius fide eſt præceptum diui-
q num, & medium neceſſarium [q] ei adulto, qui poteſt fidem explicatam habere: Nec uir ſimplex in foro exteriori præſumitur habere craſſam huius myſterii ignorantiam dum
r in illo errat. [r]

lar. lib. de ſynod. & & Turrian in Clemen. lib. 5. conſtit. cap. 6. & vlt. non vt miniſtrat ſeruus; ſed vt Filius æqualis, qui à Patre habet virtutem ſuam. Bellarm. 1. de Chriſto. c. 9. 10. At Hebr. 1. comparat angelos cũ Chriſto, quod illi ſint ſerui: ſed Chriſtus eſt filius. vid. Turrian. ex in 2. procem. annot. in Clem. & lib. 2. c. 28. 30. lib. 3. c. 17. lib. 6. c. 3. 11. lib. 7. ca. 33. 41. lib. 8. c. 6. 12. 37. Geneſ. 1. creauit(in ſingulari) Elohim, id eſt Dij. propter tres perſonas, Deus immediate creauit corpora, non per Angelos. 1. p. q. 65. 3. & nunc creat animas rationales immediate, dũ eas corporibus infundit: nec eas creat per Angelos. 1. p. q. 90. 3. creauit materiam primam. 1. p. q. 65. 2. q. 66. 4. vbi recent. probant ex ſcripturis & patribus. Hoc titulo creationis homo eſt ſeruus, & debet Deo cultum latriæ, tanquam autori & Domino corporis & animæ. Gubernat tamen Deus & per ſe ipſum. 1. p. q. 103. 6. & per Angelos adminiſtros ac per homines. 1. p. q. 110. q. 113. & omnia prouidet. q. 22. 2. inf. lib. de fine. c. 3. creatio ex modo faciendi res de nihilo indicat omnipotentiam: Nec creaturæ communicatur vt creet etiam tanquam inſtrumentum. 1. p. q. 45. ar. 5. ſup. de ſacram. c. 17. ad fin. nec animæ Chriſti communicatum eſt. 3. p. q. 13. creatio tanquam primum opus tribuitur primæ Perſonæ 1. p. q. 45. 6. & hic art. poteſt ratione demonſtrari: & boni philoſophi agnouerunt creationem. Art. 6. Saluator, tribui-
p tur filio. Art. 7. glorificator. SS. [p] De myſterio Trinitatis latè Athana. in ſymbolo D. Th. 1. p. q. 27. 31. 32. vbi recen. Hilar. Aug. & alij, libris de Trin. Bellar. 1. de Chriſto c. 1. & 6. de quo eccleſia ſolemnizat recens Trin. feſtum. Bellar. lib. 3. de cult. ſanct. cap. 15. omnibus id myſterium indicatur in forma baptiſmi & confirma-
q tionis & per ſignum crucis quæ fit in nomine P. & F. & SS. [q] Inf. lib. de fine. c. 10. D. Th. 2. 2. q. 2. ar. 8. Doct. cum Mag. 3. d. 21. Aug. de fide & ſymb. c. 9 & tenetur paſtor, aut parens Chriſtianus, aut Patrinus explicare in rudimẽtis fidei, vt pueri non latina, ſed vernacula lingua in vero ſenſu intelligant ſeu credant id, Athan. alius Pater, alius filius, aliud SS. & 1. p. q. 31. 2. ita vt ſint tres perſonæ
r re diſtinctę. [r] Summiſtæ verb. fides. Tabien. §. 6. & credere. §. 2. Nauar. c. 11. nu. 17. 18. (addit nu. 24. & prælud. 1. nu. 10. interdum excuſari ruſticum aut qui exterius negat ex metu abſque diſſenſu interno. Caſtro. 2. leg. pœn. c. 14. Bañes. 2. 2. q. 2. ar. 8. dub. 3. eundem qui vix memoria tenent ordine art. excuſantur à mort. ſi de
ſ principalibus rogati ſciant reſpondere. [ſ] Multi hæretici errarunt circa Filij diuinitatem, cont. quos concilia & Patres diſputant. Recent. 1. p. q. 27. Suarez in procem. 3. p. diſp. 2. §. 2. Bellar. 1. de Chriſto à ca. 4. & contra Eraſmum contendentem Deitatem filij non conuinci ex ſcripturis. Torres dicta q. 27. Bellar. c. 6. Torrenſ. 1. cõ ſeſſ. c. 4. & patres citat. Bellar. c. 10. à tempore Apoſtolorum per. 16. ætates continuatam eſſe fidem de conſubſtantialitate filij cum patre vſque ad nos, & concil. Trid ſeſſ. 3. in ſymb. Dicitur in vnum Dominum, Athan. Dominus Pater Dominus filius, Bellar. c. 7. & inf. in hoc ſymbol. & in Spiritum ſanctum Dominum. Bellar. c. 13. quia non eſt creatus, nec ſeruus, aut miniſter. Deinde dicitur in vnum Chriſtum. Athan. qui licet Deus ſit & homo, non duo tamen ſed vnus eſt Chriſtus, vnitate perſonæ. D. Tho. 3. p. q. 2. vbi Suarez. diſp. 7. & q. 17. 1. Doct. 3. d. 6. bene Scot. q. 2. Bellar. lib. 3. de Chriſto. c. 5. conc. Epheſin. can. 2. & 3. Chalced. act. 1. & ſyn. 5. act. 8. ſynod. 6. act. 11. 18. Lateranen. ſub Martinian. 1. Pont. & Patres Leo I. epiſt. 95. aliàs. 97. Auguſt. enchyrid. cap. 38. Fulgent. de incarnat. cap. 11. Cyrill. de fid. Damaſcen. lib. 3. cap. 5. & 7. Ambro.
t [t] Sic in ſymbol. apoſt. coniungi debet, in Ieſum Chriſtum filium eius vnicum, Athan. vnus filius non tres filij: nam SS. non procedit vt genitus, nec ea vi proceſſionis ſuæ ſecundum ſpecificam rationem habet per ſe vt procedat tamquam ſimilis & imago patris. Recent. cum D. Tho. 1. p. q. 27. art. 4. Bellar. 2. de Chriſto. ca. 14. ex Patribus. quia vt ait Auguſt. non procedit vt natus ſed vt datus, & vt amor amicitiæ inter duos, & à duobus. At Verbum quo Pater ſeipſum comprehendit, procedit vt ſimile rei intellectæ, id eſt, vt imago Patris ſeipſum dicentis. quare vt homo per ſe generat hominem, ita Deus Deum, non quidem alium Deum, nec ſeipſum Deum: ſed Deus generat alium, qui eſt Deus: D. Thom. 1. parte quæſt. 31. quod ſymbol. explicat, Deum de Deo. Quidam recent. hæret. vt refert Genebrar. libro primo, de Trinit. dicunt filium eſſe Deum, ſed à ſeipſo. autotheos. ſed Bellarm. 1.
u cap. 19. negat eos ita ſentire. [u] Athanaſ. æternus filius. in hac Trinit. nihil prius aut poſterius, nil maius. cap. ad abolendam. de hæret. D. Tho. prima quæſt. 42. 2. Bellarm. 1. de Chriſto. cap. 8. cur Pater pingatur vt ſenior & antiquus dierum. Daniel. 7. vid. Nauar. cap. 11. num. 18. §. 8. quia in diuinis eſt ordo naturę. D. Thom. art. 3. quod

[s] Et in unum Dominum Ie-
ſ ſum Chriſtum, filium Dei [ſ] uni-
t genitum, [t] & ex Patre natum an-
u te omnia ſęcula, [u] Deum de
x Deo, lumen de lumine, Deum
y uerum de Deo uero, [x] genitũ, non
z factum, [y] conſubſtantialem Patri. [z]
a Per quem omnia facta ſunt. [a] Qui
b propter nos homines, & propter
c noſtram ſalutem [b] deſcendit de cę-
d lis, [c] & incarnatus eſt [d] de Spi-

Scot. vocat prius origine. Athanaſ. & tamen non tres æterni ſed vnus æternus. nempe ſubſtantiue prima part. quæſt. 39. 3. & ſequent. & tertia part. quæſt. tertia, art. ſexto, ad primum, vbi Suar.
x dub. 13. §. ſecundo, [x] Id additum eſt contra Sciolos quoſdam, qui excludunt Filium: quia Ioann. 17. de Patre dicitur, te ſolum Deum verum. Act. 1. Ioan. quinto. vt ſimus in vero filio eius: hic eſt verus Deus. vbi impie Eraſm. ly. hic dicit referri ad ly eius, ſcilicet, Patris. Bellarmin. libro primo. cap. ſexto. §. duodecimo. Torrens. prima parte quæſtio. 27. Diuus Thomas. prima parte
y quæſt. 31. quarto, [y] Athan. Filius, non factus, non creatus, ſed genitus. Bellarm. primo, cap. 18. At infr. cap. 34. §. 3. lit. S. quod eccleſ. 24. dicitur, Dominus creauit me. quo modo de Filio exponatur ab Athan. orat. 3. contra Arrian. & Prouerb. octauo, poſſedit me. Suar. 3. parte quæſtio. prima, artic. tertio, dub. quinto,
z §. ſecundo, colum. octaua, ex Patribus. [z] Sup. de ſacramen. cap. ſecundo. § ſecundo. Q. Bellarm. 2. de Chriſto. cap. tertio, addit ſymbol. Nicen. nomen homouſion, id eſt conſubſtantialem. Athanaſ. libro de Decret. Nicen. laudat, & probat contra Arrianum. Id nomen non eſſe nouum: quia illo vſi ſunt duo Dionyſ. Roman. & Alexandrin. Theognoſt. & Origen. Theodoret. primo, hiſtor. cap. duodecimo, & decimotertio. aut eo vti Euſeb. Cæſarien. Ideo autem ſynod. Nicen. vti voluit (vt ait Ambroſi. 3. de fid. c. 7.) quia Euſeb. Nicomed. Arrian. in epiſt. dixit, ſi filium dicimus increatum, homouſion cum Patre incipimus confiteri. Amb. ſup. & Cyril. 1. Trinit. probant id nomen non eſſe alienum à ſcri-
a ptura. [a] Ioan. 1. omnia per ipſum. ſup. lit O. Bellar. 2. de Chriſto.
b cap. 9. [b] Idem finis Incarnationis explicatur in ſymbolum Athanaſ. qui paſſus eſt pro ſalute noſtra Diuus Thom 3. par. quæſt. 1. art. 4. vbi Suar. diſt. 5. ex ſcrip. & Patrib. quod ſi fieret incarnatio, Adamo non peccante: certe non pateretur Chriſtus: nec mortuus eſt pro angelis qui nunquam peccarunt. vide Suar. 3. parte,
c quæſt. 19. dub. 42. §. ſecundo, [c] Deſcenſio non ſignificat dimiſiſſe cœlum, ſed aſſumpſiſſe uilem naturam. Epheſ. 4. qui deſcendit. D. Thom. 3. par. quæſt. 57. 2. ad ſecundum, & dicitur minor Patre Ioan. 14. ſecundum humanitatem, vbi Chryſoſt. Cyril. Auguſt. vt explicat Athan. ſymb. D. Thom. 3. par. quæſt. 20. vbi. Suar. dub. 43. Bellarm. 1. de Chriſto, cap. 16. Turrian. in Clem. lib. 5. cap. 6. Siſt. lib. 6. biblio. cap. 175. 188. Et tamen iuxta Baſi. Nazian. Orig. & Hilar. 9. Trin. Pater dicitur maior autoritate dantis: nec tamen minor eſt filius qui accepit eandem naturam. D. Thom. 1. p. quæſt. 42. 4. ad primum, quæſtio. 33. 1. ad ſecundum, Henric. ſumm. art. 70. quæſt. 5. ad quintum. Et Chriſtus dum erat in carne paſſibili dicebatur Hebr. 2. minoratus ab Angelis. ubi Chryſ. Theodor. & Oecum. & primo Corinth. 15. Chriſtus dicitur ſubiectus Patri. Diuus Thom. ſup. & 3. par. quæſtio. 20. quia filius habet non ſeruitutem, ſed concordiam cum Patre à quo procedit: Ambroſ. Oecum. Theophil. ſed planius apoſt. loquitur quod Chriſtus ſecundum humanitatem, tunc. 1. etiam in gloria erit ſubiectus patri. Bellar. 1. de Chriſto. ca. 16. cum Theod. Primaſ. Sedulio, idem Augu. 1. Trin. c. 8. Ambr. 5. de fide. ca. 6. ſed Chryſoſt. tract. in hanc ſent. apoſt. primo Corinth. 15. exponit de corpore myſtico & eccleſia. quæ tunc conſpicietur plene ſubiecta Dec.
d idem Niſſen. Cyril. 10. theſaur. c. 8. [d] Ioan. 1. Verbum caro factum eſt. (Ab humiliori carne ſic denominatur aptiſſime. Suar. procem. 3. par. col. 2.) Verbum aſſumpſit carnem: non Pater aut SS. D. Thom. 3. par. q. 3. art. 8. Suar. dub. 12. Aſſumpſit integram naturam humanam cum vero corp. anima, ſanguine, voluntate humana, ſed ſine proprio ſuppoſito creato ad quod non habet appetitum. 3. par. quæſtio. 4. art. ſecundo, quia hæc perſona continet eminenter omne bonum perſonę proprię. De hoc artic. eſt diuinum præceptum, & medium neceſſarium, ſup. Q. inf. lib.

lib. de fine, c. 10. late Athan. ſymbol. ſed neceſſarium eſt. & confutat varios errores: nec enim ex duabus naturis facta eſt tertia. ſup. lib. de euchar. §. 3 N quos err. referunt & confutant D. Tho. 3. par q. 2. vbi Suar. diſput. 7. §. 2. Bellarm. 3. de Chriſto. ac 1. Torren. lib. 1. conf. 4. de Incarn. libros ſcribunt Græc. Athan. Cyril. Caſſia. & Latin. Ambro. Fulg. & Ber. in

e miſſus eſt. [c] Mat. 1. de Spiritu ſancto eſt, inuenta eſt habens de Spiritu ſancto.

e f ritu ſancto [c] ex Maria virgine: [f] i Pontio Pilato paſſus, [i] & ſepul-
g Et Homo Factvs Est. [g] k l tus eſt. [k] Et reſurrexit tertia die [l]
h Crucifixus etiam pro nobis; [h] ſub m ſecundum ſcripturas. [m] & aſcen-

D. Th. 3. p. q. 31. 4. & 5. decebat ſpiritum ſanctū, cui 2. Cor. 13. tribuitur communicatio. nec potuit ſe ad intra communicare, vt ad extra ſe libere communicaret ſummo & infinito modo. 3. par. q. 1. art. 1. quia Deo vt ait Auguſt. 1 conf. c. 4. nihil maius aut melius eſſe aut intelligi poteſt. & quamuis opus incarnationis cum ſit ad extra & in tempore factum, 3. par. q. 2. ar. 7. a tota Trinitate ſit, ſoluſque filius aſſumat humanitatem. 3. par. q. 3. art. 4. vt ſolus paſſus mortuuſque eſt pro nobis ac reſurrexit, tribuitur Spiritui ſancto, quia eſt ſummum opus amoris & gratiæ. Nec tamen ſpiritus ſanctus dicitur pater Chriſti. conc. Tolet. 11. in confeſ. fidei. Aug. 2. Trinit. c. 11. enchyr. c. 38. D. Tho. 3. par. q. 32. 3. Suarez diſput. 49. §. 1. ad fi. ſed in terris Chriſtus dicitur ſine Patre, Hebr. 7. vt Melchiſed. vt explicatum eſt ſup. c. 10. quia Chriſtus vt homo, non eſt conſubſtantialis Spiritui ſancto, ſed matri: & dicitur verè & proprie filius Mariæ, vt paſſim vocant ſcripturæ, Incarnatio & hæc conceptio humana facta eſt uno inſtanti abſque præuia alteratione. conc. Epheſ. can. 13. ſimul verbum Dei caro, &c. D. Tho. 3. par. q. 6. 4. vbi Suar. dub. 16. quia Deus ſolus fuit principium actiuum illius, 3. par. q. 32. 1 ſimulque concreauit animam, formauit corpus de puriſſimis ſanguinibus B. Virginis, & vtrumque vniuit perſonæ verbi. & Lucæ 1. Spiritus ſanctus obumbrauit virgini ſolam materiam miniſtranti, ſine libidinoſa ſeminis reſolutione. q. 32. art. 4. In conceptione fuit miraculum, quod ſine ope viri
f de SS. & de Virg. conceptus eſt, q. 33. 4. [f] B. Maria manſit ſemper virgo etiam in partu. & per naturalem locum natus eſt Chriſtus, D. Tho. 3. par. & ſup. de euchar. c. 27. §. 4. dicitur mater Chriſti, & mater Dei, theotocos conc. Epheſ. colligit ex ſcripturæ. D. Thom. 3. par. q. 35. 4. Bellarm. 3. de Chriſto, c. 7. & dedit filio verum corpus mortale, vide D. Thom. 3. par. q. 5. 1. vbi Suarez. dub. 13. §. 3. contra hæret. & tamen 1. Corin. 15. dicitur homo cæleſtis ob vitam cæleſtem, & gloriam animæ, vt ex patribus probat Suarez. ſup. Natus eſt decenti loco in Bethlehem Matt. 2. q. 35. art. 7. in præſepio reclinatus. Et conueniente tempore, anno 42. Auguſti Imperantis cum totus orbis frueretur pace, in menſe Decembris. ſup. c. 15. §. 10. H. ad fin. & adducit ex patribus Genebrard. lib. 3. chron. contra Paradoxon Beroald. 4. chron. c. 2. contendentis natum fuiſſe in Septembri, ſeu æquinoctio autumnali, ex quo Græci incipiunt computare annum. Has circunſt. & myſteria totius vitæ de circuncisione, ieiunio, conuerſatione, prædicatione, & miraculis, non expreſſit eccleſia in ſymbol. quæ tamen à Paſtore ſunt
g explicanda pro tempore & loco. [g] Athan. perfectus Deus, perfectus homo, ex anima rationali, &c. nec verbum ſuit pro anima. D. Thom. 3. par. q. 2. vbi Suar. dub. 6. §. 2. & Chriſtus eſt vn. voce homo nobiſcum. D. Thom. q. 2. 5. colligitur ex ſymbo. Athan. perfectus homo. & ſynod. 5. can. 8. Chriſtus dicitur conſubſtantialis nobis. Lateran. ſub Martin. I. can. 4. ſynod. 6. act. 11. quia Chriſtus conſtituitur etiam per humanam naturam. Damaſ. 3. c. 3. Cyril. de Incarnat. c. 1. in quo male loquitur Scot. 3. diſt. 4. & Nominal. d. 4. Marſil. q. 6. dum negant hominem vniuocè prædicari de Deo, & peius Durand. diſt. 4. q. 2. parum referre ſi negemus hanc, Deus eſt homo, quam tamen ipſe non negat. Suar. q. 16. 1. dub. 2. hæc tamen neganda eſt, homo factus eſt Deus, q. 16. art. 7. Item declarat myſterium Incarnat. Athan. in ſymbol. ſicut anima rationalis, & caro unus eſt homo. D. Thom. q. 2. 6. & lib. 4. contra gent. c. 41. Caiet. tom. 3. orat. ad Alexan. Papam, Bellar. 3. de Chriſto, cap. 8. citat. Iuſtin. lib. de recta fidei confeſſione. Auguſt. epiſt. 3 ad Voluſian. & 57. & tract. 47. in Ioan. ad fin. quem citat D. Thom. 3. par. q. 35. 2. ad 1. & conc. 6. Conſtantinopol. Bernar. lib. 1. & 5. de conſider. Leo. epiſt. 11. ad Iulian. Cyril. epiſt. ad monachos Ægypti. addit tamen Auguſt. d. epiſt. 3. & Hilar. 10. Trinit. Doct. 3. diſt. 1. Bonauen. Duran. Marſil. & Alexan. 3. par. q. 3. Iuſtinian. epiſt. ad Ioan 8. ſimilitudinem ſeu exemplum hoc pro myſterio incarnat. non tenere in omnibus. quod generale eſt in alijs ſimilibus Martin. lib. 7. hypot. c. 4. lib. 10. reg. 50. ad fin. ex Damaſ. lib. 3. cap. 26. Baſil. epiſt. ad Greg. fratrem. Nec ea ſimilitudo Athanaſij pertinet ad fidem vt ait Cano. 7. de locis cap. 3. quia ex anima & carne fit 3. à natura completa, non ſic ex deitate & humanitate. explicat vero, vt anima ſeparata quæ per ſe ſubſiſtit, in reſurrectione communicat corpori ſuam ſubſiſtentiam ſpiritualem, & ex vtraque reſultat vnus homo, vnaque perſona ſubſiſtens in corpore & in anima ſpirituali. ita Deus & homo, vnus eſt Chriſtus, qui ſubſiſtit in natura corporali & ſpirituali diuina: & fit communicatio idiomatum inter hunc hominem & Deum. D. Thom. 3. par. q. 16.
h 4. vbi Suarez. dub. 35. §. 3. & 4. Bellarm. 3. de Chriſto, cap. 10. [h] Non expreſſit Nicen. nec Athan. quod mortuus eſt: vt habetur in ſcript. & ſymb. apoſtol. de dolore grauiſſ. Bellarm. 4. de Chriſto, c. 8. quia ſatis intelligitur in ar. paſſus & ſepultus eſt. Deus qui eſt vita, non fuit in Deitate ipſa paſſus aut mortuus. Bellarm. 3. de Chriſto, ca. 3. ſup. de euchar. cap. 27. §. 5. Semperque Diuina perſona manſit vnita corpori & animæ. 3. par. q. 50. 2. & 3. ſed mors fuit ſeparatio animæ à corpore. & priuatio vitæ humanæ. D. Thom. art. 1. & deſijt eſſe homo art. 4. cum honoris morte probroſiſſima q. 46. 4. & ſe obtulit in ſacrificium cruentum q. 48. 3. ſup. c. 3. & 12. cum ſumma cordis humilitate. Philip. 2. Matt. 11. At Bernar. ſerm. 42. Cant. negat habuiſſe humilita-
i tem intellectus, qui nouerat ſe æqualem Deo. [i] Athan. paſſus pro ſalute noſtra. Sed Nicen. & Apoſt. expreſſit ſub Pontio Pilato, qui Proconſul erat in Iudæa pro Tyber. Imperat. de tempore paſſ. q. 46. 9. de loco art. 10. quem Pilatum Auguſt. ſerm. 31. de temp. ſeu ſer. 3. de Epiph. numerat inter eos qui ſaluati ſunt, & probabile dicit Sabellic. Enead 7. li. 2. Tertul. in Apolog. vocat illū Chriſtianum. At quod vincatus Romam perijt in via, Ioſeph. 18. antiq. c. 5. fin. Et intulit ſibi manus, Euſeb. chron. Niceph. 2. hiſtor. c. 10. Sabellic. ſup. Comeſtor, in hiſtor. Scholaſt. Naucler. volum. 2. genera. 2. Abulen. Matt. 24. q. 59. col. 2 vid. Euſeb. 2. hiſtor. c. 7.
k Oroſ. lib. 7. c. 3. Genebrard. chron. p. 115. [k] In teſtimonium veræ mortis, ſepultus iacuit tribus diebus per ſynecdochen, ſecundum partem. q. 51. 1. & 4. & morte ſua mortem noſtram ſuperauit. q. 50. 6. Huius myſterij memoria recolitur in bapt. & ſacrifi. Miſſæ. & dum dicitur per ſignum crucis, & in vijs locantur cruces: in hebdom. ſancta, & per ferias 6. totius anni, quia ſecundum fidem hic artic. eſt expreſſe credendus ab omnibus. Bañes, & recen. 22. q. 2. art. 8. Non expreſſit Nicen. art. deſcendit ad inferos, nec Iræn. 1. c. 2 Orig. 1. periarchic. 1. Tertull. ad Praxeam. imo nec Auguſt. de fid. & ſymb. & in 4. libris de ſymb. quia tunc non vrgebat vlla hæreſis contra hunc art. D. Thom. 2. 2. q. 1. art. 9. ad 4. Doct. 3. diſtin. 25. Aſten. At hic artic. habetur in ſymbo. apoſt. & Athan. & illum explicat Ruffi. in ſymbol. Cyril. Catech. 4. & 14. Chryſo. hom. 2. de ſymb. Athanaſ. de proceſſ. SS. dicit, licet non habeatur in ſymbol. Nicen recipitur communi conſenſu ab eccleſijs, Orientis & Occiden. Bellarm. 4. de Chriſto, c. 6. & Augu. ſæpe apud Torren. lib. 1. confeſ. cap. 4. §. 12. & 13. de quo 3. par. q. 52. art. 3. deſcendit anima Chriſti ſecundum ſubſtantiam ad locum animarum in limbum Patrum. art. 2. contra Duran. quomodo in Purgatorij aut inferni loco fuerit 1. & 2. Petr. 3. Prædicauit ijs qui increduli fuerint. ſup. lib. de indulgen. c. 8 §. 2. I. Bellarm. lib. 4. de Chriſto, cap. 12. 13. Hic art. habetur paſſim in prophetis & epiſt. Pauli apoſt. probat Bellarm. à c. 6. & affert Patres, c. 14. Credendus eſt ab omnibus explicite ex præcepto eccleſiæ, (Bañes. 2. 2. q. 2. art. 8. pag. 427. ex ſenten. probabiliori.) vt conſtat Chriſtum eſſe vniuerſalem redemptorem non ſolum præſentium & futurorum, ſed illorum qui aduentum & mortem ipſius præceſſerunt. 2. Corin. 5. & pro omnibus mortuus eſt Chriſtus. Patribus enim vet. data eſt remiſſio gratis, ſed habita fide de pretio futuræ per Chriſtum redemptionis: & deſcendens ad limbum liberauit eos ac beatificauit, aperuitque ianuam cœli: ſine paſſione autem Chriſti gratia
l Patrum non eſſet efficax introducere in gloriam. [l] Habetur in omni ſymb. & ſæpe hic articulus prædictus eſt à prophetis & prædicatus ab apoſtolis. Act. 2. mortem & reſurrectionē, & 1. Theſſ. 4. ſi credimus quod Ieſus mortuus eſt & reſurrexit. Baptiſmus & ſacrificium miſſæ, eſt typus reſurrectionis. ſup. cap. 9. §. 5. & Chriſtus. Matt. 10. Ioan. 10. & ſæpe. prænunciauit mortem & reſurrectionem ſuam. cum Chriſto ſurrexerunt multi, tanquam teſtes reſurrectionis, & id confirmauit Act. 1. multis argumentis & Thomæ ſe palpandum præbuit. De his D. Thom. quæſt. 55. eccleſia in memoriam reſurrectionis celebrat omnem diem Dominicam. Bellarm. 3. de cultu ſanctorum. cap. 11. & ſeq. Quare Bañes, d. q. 2. art. 8 ait hæreticum, negare quod omnes teneantur credere explicite hunc artic. D. Thom. 3. par q. 53. 1. neceſſe fuit Chriſtum reſurgere, & art. 3. ſurrexit primus. 1. Corin. 15. primitiæ Chri-
m ſtus. Coloſſ. 1. & Apoc. 1. primogenitus ex mortuis. [m] Nicen. ſumpſit id ex 1. Cor. 15. tradidi, quia mortuus & quia reſurrexit tertia die ſecundum ſcript. vt certo conſtet, 2. Petri 1. habemus firmiorem propheticum ſermonem, quia certius credit ſcripturis quam ſenſui quo vidit transfigurationē & reſurrectionem. Chriſtus meruit reſurrectionem ſui corporis. q. 53. 4. ad 2. Suar. q. 19. dub. 40. §. 3. & reſurrectio fuit iuſtificationis noſtræ in anima &

reſur-

n dit in cęlũ,ſedet ad dexterã Patris,[n]
& iterum uenturus eſt cum gloria
o iudicare uiuos & mortuos, [o] cuius
p regni non erit finis. [p] Et in Spiri-
q tum ſanctum [q] Dominum [r] & ui-
r uificantem, [s] qui ex Patre filioque
ſ procedit. [t] Qui cum Patre & Filio
t ſimul adoratur [u] & conglorifica-
u tur: qui locutus eſt per prophetas.
x [x] Et unam, ſanctam Catholicam
y & Apoſtolicam eccleſiam. [y] confi-
z teor unum baptiſma [z] in remiſſio-
a nem peccatorum. [a] & expecto [b] re
b ſurrectionem mortuorum, & ui-
tam uenturi ſæculi Amen.

10 Editio ſymboli pertinet ad
c ſummum Pontif. [c] qui ſolus ha-
bet infallibilem autoritatem defi-
d niendi dogmata fidei, [d] eamque
communicat concilio generali à ſe

congregato. Perlecto olim ſymbolo
Niceno, decreuit ſynodus Epheſ. &
Chalced. Act. 4. ſub anathemate, ne
quis deinceps aliam fidem proferat,
e conſcribat, aut componat. [e] Per
quod non abſtulit poteſtatem aut
uſum pontifici & concilio generali
addendi pro ratione temporis cõtra
nouã hæreſim aliquid, quod ad ma
iorem declarationem prædicti ſym
f boli & fidei pertineat. [f] B. Athanaſ.
cum eſſet epiſcopus priuatæ eccle-
ſiæ Alexandrinæ, non potuit ſua au
g toritate edere nouum ſymbolum: [g]
Illud tamen ſymb. quod ipſe decla-
rauit ad modum doctrinæ: (præſer
tim ut oſtenderet filii diuinam con
ſubſtantialitatem, contra Arrium)
confirmauit eccleſia ſua autorita-
h te & uſu: [h] & tãquam ſymbolum

reſurrectionis in corpore cauſa, non meritoria ſed effectiua & exemplaris, quæſt. 50.6 q.56.1.ad 3. & art. 2. Suar.q.13.dub.31. §.7.fin. Roman.4. reſurrexit propter iuſtificat. cap.6.10. Philipp.3. reformabit corpus humil. Quomodo in reſurrectione corpus unitum uerbo reſumpſit ſanguinem & animam ſeparatam. Ioan. 10. poteſtatem habeo iterum ſumẽdi eã. ſup. lib. de euchar. cap.26.§.1. Et ſem per Verbum manſit vnitum etiã ſanguini, unguibus & capillis. Damaſce. lib.3.cap.27. quod ſemel aſſumpſit, nũquam dimiſit, & cõmunes Theolog. contr. Suar. tertia parte, quæſt.5.dub. 15.§.7.

n [n] In omni ſymbol. in prophetis & ſcript. & eccleſia à tempore Apoſtolorum celebrat feſtum Aſcenſionis. Clemens V. conſtit. cap.20. Auguſt. epiſt. 118 Bellarm. tertio, de cultu ſanct. cap. 15. D. Thom. 3.p.quæſt. 57 intelligitur. 1. & præcipue aſcendiſſe propria virtute ſecundum humanitatem, & ſedere ad dexteram. 1. habere potiora bona præ cęteris. Eſt in ſupremo loco cæli empyrei. Diuus Thom. art.4. quod quia curioſum videtur, abſtinet Auguſt. de fide & ſymbol. cap.6. & tamen epiſt. 57. ad Dardan. fin. innuit manere intra ipſum cælum. Bellar. 3. de Chriſto. cap. 12. & ex ſymb, late probat corpus Chriſti non eſſe vbique, quia aſcendit in locum determinatum, ex Auguſt. ſup. Nec oportet vt dum apparuit Stephano, aut Saulo Act. 7.9. & alijs ſanctis, receſſerit e loco cæli. Act.3. cõt. Rich. & Alten. nec erat Chriſtus tũc in aere. cõt. Bell. 3. de euch. c.3. & li.2. de Ro. Pont. c.3. fin. Addit Aſten. a.ti.55.ar.2. habere eam poſitionem, vt nemine habeat retro ſe, ſed oẽs electi aſpiciant in faciem Chriſti. 2. dicitur aſcendiſſe, & ſedere ad dexteram patris ſecundum diuinam perſonam. D. Thom. 3. par. quæſt. 58. 2. cum Dam. lib. 4 cap. 2. Auguſt. de fide & ſymbol. c. ſeptimo, Athana. ſerm. ſecundo, contr. Arrian. Baſil. de Spiritu ſancto. cap. 6. Cyrill. 12. theſaur. capit. 7. alter Cyril. catech. 14. Leo. ſerm. de Aſcen. in Hebr. primo. Chryſoſtom. Theodor. Theoph. & ijdem in Ephel. 1. vbi Ambroſ. quos citat Caniſi. §. 14. Bellarm. tertio. de Chriſto. cap. 15. quia tunc innotuit filii cum patre æqualitas, vt Matth. vltim. data eſt mihi omnis poteſtas, id eſt, innotuit ex eo quod poſt aſcenſionem miſit promiſſum Spiritum ſanctum à ſe procedentem. Act. 2. dextera dei exaltatus, promiſſione, &c. ſed Spiritu ſancto non tribuitur ſedere: quia non tribuitur ei æqualitas, ſed filio. Aſten. D. Thomas prima part. quæſt. 39. 8. vid. quæſt. 42. Et Chriſtus meruit iudiciariam hanc poteſtatem. 3 par. quæſt. 59. 3. Et poſſet addi ſymbo. per Papam: Chriſti corpus vere eſſe in Euchariſt. licet aſcendit in cælum Bellarm. 2. de Chriſto. cap. 28. fin. ſed reducitur ad artic. de omnipotentia. ſup. §. 7. N.

o [o] In omni ſymbol. & Athanaſ. addit, ad cuius aduentum omnes homines, &c. idem habetur in rudimentis de articulis fidei. cur poſt iudicium particulare ſingulorum fiet vniuerſale iudicium. D. Tho. 3. par. q. 59. Bellar. 1. de Sanctorũ beatit. c. 6. Torren. lib. 4. conf. c. 10. §. 8. iudicabit etiam eos qui cum ſolo originali deceſſerunt & angelos D. Tho. art. 4. & 6. Per viuos intelliguntur iuſti, aut qui eo die iudicij reperientur viui, ſed breui morte transferentur in reſurrectione. Caniſi. §. 15. & catechiſtæ. cauendum eſt ne quod ſcript. & patres prædicunt de hoc 2. aduentu in maieſtate ad finem ſæculi, quando iterum ueniet Elias: transferatur ad primum aduentum humilem vt monet Orig. 4. periarch. cap. ſecundo. Euſeb. 7. demonſtrat. cap. octauo, & alij de quibus Suar. in procem. diſp. 1. fin. Ribera in Apocalyp. cap. 20. fides huius art. eſt omnibus neceſſaria, vt componamus actiones, quaſi rationem reddituri in die iudicij. 1. Corinth. 15. ita in Chriſto omnes uiuificabuntur: deinde qui in eius aduentu crediderunt. Hebr. 6. meminit reſurrectionis & iudicij æterni. Act. 10. præcepit nobis prædicare populo, quia conſtitutus eſt à Deo iudex viuorũ & mort. c. 17. annuntiat ut omnes pę nitentiam agant, quia ſtatuit diem in quo iudicaturus eſt orbem.

p Baſies. 2.2.q.1. ar.8. [p] Et Luc. 1. habetur quia eccleſiæ Catholicæ regnum per omne tempus durabit, & per omnem locum protenditur, ſine limitibus, ſecundum, in cælo regnat Chriſtus in æter-

q num & vltra Deuterono. 32. [q] Compoſito nomine dicitur Spiritus ſanctus: quia pro actibus uoluntatis & termino illorum cum ſit minus notus, non eſt impoſitum ſimplex nomen. Spiritus ſignificat uentum & impulſum: & Spiritus ſanctus procedit per ſe à duobus Patre & filio per modum impulſus ex mutuo & neceſſario amicitię amore. Prob. Deitas illius ex myſt. Trini. ſup. § 7. P. de Deit. SS. ſcribũt Patres apud Bellar. ca. 13. claſſ. 8. Torres. & recen. 1.p. q.27. Torren. 2. conf. cap. 5. & in ſcript. dicitur abſolute Deus. Act. 5. mẽtiri Spiritui ſancto: non es ment. hom. ſed Deo. nec numeraliter dum ſola opera Dei & creaturæ recenſentur. Bellarm. 1. de Chriſto. capit. 13. claſſ. 4. In hoc ſymbo. Nicen. prob. ex ly In. ſignificat in illum tamquam in finem ult. credendo fide nioa tendere Cypria. in Symbo. Hieronym. Auguſt. Leo. Pap. D. Tho. 2.2. quæſt. 1. art. nono, ad 3. & 5. quare non dicimus credo in eccleſiã Ex ui proceſſionis ſecundũ ſpeciem nõ procedit ut imago ſimilis: nec eſt genitus & Filius ſup. §. 8. T.

r [r] Sup. § 8. lit. S.

ſ [s] Quia creat, & conſeruat uitam naturæ, & gratiæ, Ioan 6. ſpiritus eſt qui uiuificat. Gen. 1. ſpiritus Domini ferebatur. Hebræ. uiuificabat aquas. iuſtis inhabitat perſona. SS. ſup. in procem. de euchar. & 1. Corin. 12. diuidit ſingulis gratias. Bellar. 1. de Chriſto. c. 13. fecit Incarnationem & miracula.

t [t] Ex Filio. ſup. c. 32. §. 6. potuit Pontiſ. etiam non uocatis Græcis, id addere ſymbolo ad explicationem: ob uitandum errorem tunc in Hiſpan. & Gallia ingruentem. Bon. 1. d. 11. q. 1. Bellar. lib. 2. c. 28. Nunquam SS. dicitur minor Patre aut Filio. D. Thom. 1. p. q. 43. 7. ad 1. Aug. 2. Trin. c. 6. Aegid. 1. d. 16. q. 5. quia non aſſumpſit hypoſt. columbam, aut linguas igneas. ibi. ad 4. & doct. cum Magiſt. 1. diſt. 16. Aug. ſup. c. 5. 6. 7. lib. 4. ca. ult. Leo. Pap. ſerm. 1. Pentec. Et tamen ſpiritus ſanctus dicitur maior Filio ut homo eſt. Bellarm. 1. cap. 13. atque hinc probatur eſſe

u Deus. [u] Sup. lib. de euchar. c. 32. Aug. 1. Trin. c. 6. Torren. lib. 1. cõ feſſ. c. 5. §. 1.

x [x] Bellarm. 1. de Chriſto. c. 13. in 6. claſſ ex 2. Pet. 1. Spiritu ſancto inſpirati locuti ſunt. Sap. 1. ſpiritus Domini repleuit ſic Deitatem Chriſti probat Bellar. 1. c. 9. §. 4. quia inſpirat prophetis & inter notas eccleſiæ eſt habere prophetas. Bellar. 5. de eccle

y ſia. c. 15. [y] Non dicimus credere in eccleſ. ſup. Q. de his notis uerę eccleſię quod ſit una, Cathol & Apoſtol. Nauſea & Caniſ. de ſymbol. §. 18. Bellar. 5. de eccleſia. Baſies. & recent 2.2. q. 1. art. 10. dicitur ſancta, quia habet ſanctorum cõmunionem, ex ſymb. Apoſt. hinc Spiritus ſanctus probatur Deus, quia regit ueram eccleſiam. Bellar. 1. de Chriſto c. 13. in 6. claſſ. uerſ. 6. ut 6. art. qui eſt Saluator, aut redemptor (quod eſt commune Trinitati. D. Tho. 3. par.

z quæſt. 48. artic. 5.) appropriatur Chriſto. [z] Bellarm. ſupra probatur Deus quia Matt. ult. in forma baptiſ. dicitur in nomine ſimul Spiritus ſancti. Sub bapt. includitur fides de euchar. de clauibus eccleſiæ, & alijs ſacramentis: quibus homo ſanctificatur. ſed bapt.

a præ cæteris eſt omnibus medium neceſſarium, in re, uel in uoto. [a] In ſymbol. Apoſt. remiſſionem peccatorum, ita ut nullum peccatum ſit in uia, quod per ueram pœnitentiam non remittatur, ſup.

b lib. 1. de pœnitentia, c. 13. § 4. 6. [b] Erigit ſpem: (quia ſymbol proponitur per modum orationis) ex præmio corporis & animæ. uid. Matt. lib. 8. hyp. c. 3. Athan. qui bona egerunt. ſed addit. qui uero mala in ignem æternum de quibus nouiſſimis D. Tho. & Doctorum Magiſt. ad finem totius Theologiæ. in fine additur, Amen. Hieronym. epiſtol. 137. ad Marcellam, ut indicet teſtimonium

c huius fidei eſſe indubitatum. [c] Diuus Thom. ſecunda, ſecundę, quæſtio. prima, articu. 10. c. & ad ſecundum ubi Baſies, & recent. Bellarm. ſecundo, de Chriſto, capitu. 28. 29. Anſelm. de proceſſ. Spiritus ſancti, ad finem, Aſten. lib. ſecundo, titu. quinquage-

d ſimoquinto, artic. ſecundo, ad fi. [d] Diuus Thomas, Bellarm. ſu-

e pra & lib. 3. de Rom. Pontif. cap. 3. ubi ad finem, probat quod Pon

ſ tif. damnarunt multos errores ſine congregatione concilij: [e] [f] Su

g pra T. Bellarm. ſecundo, de Chriſto. capitulo 21. & 29. [g] Su-

h pra C. [h] De ſymbol. Athanaſ. Torren. in procem. confeſſ. quod

profitetur in Dominicis, dum cantat horam primam.

11 Symb. quod in Nicen. concil. editum eſt, & habetur in concil. 6. Carthag. can. 10. ſic habet. Credimus in vnum Deum, &c. qui propter nos homines & propter noſtrã ſalutem deſcendit, & incarn. eſt de Spiritu ſancto, & homo factus, paſſus eſt, &c. & in Spiritum ſanctũ. Et nihil amplius habet: ſed ſubdit, eos qui dicunt, erat quando non erat, vel ex alia ſubſtãtia & natura, & dicentes mutabilem & conuertibilem filium Dei, hos anathematizat cathol. & Apoſtol. eccleſia. Dein de Epheſin. ſynod. quæ fuit 3. generalis, prohibet, ne præter hoc ſymb. componatur alia fides, nec porrigatur ijs qui conuertuntur ex Gentibus, Iudæis aut hæret. aliàs epiſcopus, vel clericus ſit alienus ab epiſcopatu aut clericatu: Laicus vero componens anathematizatur. intelligit, ne quis priuatus edat nouum ſymb. & ne quis iuxta Galat. 1. euãgelizet præter id. i. contra id, quod euangelizatum eſt. [i] Quare poſt eã prohibitioné licuit concilio 1. Conſtantinop. addere huic ſymbolo in Spiritum ſanctum ex patre procedétem. & deinceps Græci ſemper vſi ſunt ſymbolo Conſtantinop. & nõ Nicen. poſtea concil. Chalced. Act. 5. ſcribit nouum ſymb. in quo adiecit & detraxit quædam ex prædicto ſymbo. Nicen. & Conſtantinop. & iterum confirmat prohibitionem factam in concil. Epheſin. conſtat verò, nõ prohibere quin Pontifex, qui caput eſt & ſuperior concilio, aut quin concilium generale poſſet pro temporum ratione edere nouũ ſymb. cum maiori explicatione: ſed ne priuatus epiſcopus clericus aut laicus edat nouum ſymbo. quia eo tempore multi paſſim ſcribebant ſymbola, tradebantque rudibus & ijs qui catechizabantur: & ex ea varietate dabatur occaſio erroris. [k] ſic cum apud Gallos, & Hiſpanos exorta eſſet hæreſis, decreuit in Concil. Gentiliaco in Francia; [l] addi ſymbolo eam particulam, & in Spiritum ſanctum, qui ex Patre Filioque procedit. Quæ iam olim conſtabat. Nam Hormiſda Pap. epiſtol. ad Iuſtinum Imperat. cap. ſecundo, ſcribit Spiritum ſanctum ex Patre Filioque procedere & Gregor. Pap. [m] & ante hos Cyprian. ſerm. de aduentu Spiritus ſancti. Hilar. libro ſecundo Trinitat. & alij patres. quamuis concil. 3. Tolet. anno 589. & Leo. Pap. III. in tabula argentea in ſuo ſymbol. non addant eam vocem, filioque. [n] cum eo tempore non vrgeret error contrarius.

CAP. XXXIII.

Declaratur offertorium, & ſacer Canon Miſſæ.

SEcunda pars præcipua ex qua incipit fidelium miſſa, [a] continet offertorium panis adhuc materialis & vini; [b] vt præparentur ad conſecrationem. Qui communicaturi erant offerebant ad altare panem pro ſe conſecrandum: [c] Nihil ad altare offerendum eſt, vt benedicatur, niſi nouæ ſpicæ, vuæ, oleum, fabæ, thymiama; [d] cætera in domo presbyteri benedicuntur vt mel, lac, volatilia. ſecundo. Dum offert dicit ſuſcipe ſancta Trinitas. [e] poſt offertorium olim mutuo oſculo dabatur pax. [f] lauat ſacerdos manus poſt oblationem. [g] ſubdiaconus ſtat à tergo presbyteri, & patenam manu tenet, elato brachio.

2 Antequã fiat cõſecratio ꝑmittitur præfatio, [h] à tpe apoſtolorũ, [i] vt excitetur populi deuotio. ſunt nouẽ

Auguſtin. in Pſalm. 110. citat illud. & iterum tacito authoris nomine citat de tempore. ſerm. 195. Bellar. lib. ſecundo. de Chriſto. capit. vigeſimoquinto. ex Auguſt. 5. Trinit. cap. octauo. epiſt. 174. enchyrid. cap. trigeſimoſexto. Nazianzen. orat. de laud. Athanaſ. ait compoſuiſſe fidei confeſſionem, quam totus Occidens & Oriens veneratur. idem & alij qui ſcribunt vitam Athanaſ. De maiori explicatione ſymbolorum cõſule Catechiſtas. [i] Bellarm. controuer. prima. lib. quarto. de verbo Dei. cap. decimo ex Ambroſi. Hieronym. Chriſoſt. Oecum. Theophyl. Eraſm. in Galat. 1. Augu. 17. cõtra Fauſtum. capit. tertio. tract. 89. in Ioan. [k] Bene Bellarm. lib. ſecundo de Chriſto. cap. vigeſimoprimo, & vigeſimonono. [l] De concil. Gẽtiliaco circa myſterium Trinit. & ſacras imagines anno 767. Genebrar. libro tertio, chron. cũ Adon. Abb. Vrſpergẽſ. & Sigeber. Regino. in chron. Æmil. libro ſecundo, de geſtis Francor. Annonius lib. quarto, capit. 67. cuius meminit Bellarm. 2. de concil. cap. octauo, §. 15. & libro ſecundo, de Chriſto, capit. 21. quod in concil. Florent. ſeſſ. 7. dixit Andr. epiſcop. Coloſſ. de prædicto cõcil. Gentiliaco ſeu Gentiliacenſi. nam poſteam 7. ſynod. Græc. (quæ eſt. 2. Nicen.) reperitur ſymbol. cum hac additio. Filioque. At ſane prius ann. 653. in concil. Tolet. 8. recitatur ſymbol. cum eadẽ additione. & Anton. 3. part. hiſtor. titu. 22. capit. 13. §. 10. quod tempore Nicolai Pap. & §. vndecimo, tempore Leon. Pap. IX. ſed id non probatur: aut ſaltem non fuit propoſitum in ſymbol. pro tota eccleſia. [m] Gregor. II. Dialog. capit. vlt. libro primo. moral. cap. octauo, & hunc Pontif. edidiſſe ſymbol. refert Ioan. Diacon. in illius vit. libro ſecundo, cap. ſecundo. ſed addit libro quarto. §. 75. Græcos (qui dialogos Gregor. verterunt in Græcum) expunxiſſe illam part. Filioque procedit. Bellarm. libro ſecundo. ca. 21. [n] Refert. Magiſt. 1. diſtinct. 11. Bellarm. cap. 21. cum tamen prædeceſſor eius Damaſ. (apud Hieronym. in ſymbol. nomine Damaſi) dicat, ex Patre, Filioque procedere. ſed Bellarm. negat id editum eſſe à Damaſo, cum non habeatur tom. primo. conciliorum. nec libro nono. tripart. capit. decimoſexto. Cum ſumma reuerentia Patres ſuſceperunt omnia quæ continentur in concil. Nicen. & ſymbol. illius. quia fuit poſt Apoſtol. concil. primo. generale. Euſeb. tertio, de vit. Conſtantini. Auguſtin. primo. de baptiſ. cap. decimooctauo, vocat concil. Orbis terræ. At Leo epiſtol. 53. cum Athanaſ. epiſtol. ad epiſcopos African. comparat cum oraculis Spiritus ſancti. Gregor. Libro primo. epiſto. 24. veneratur. quarta, prima concluſ. vt quarto. euangel.

CAP. XXXIII.

[a] INnocen. libro ſexto. cap. duodecimo. Iſidor 6. ethym. colligitur ex Ambroſi. libro quinto. epiſtol. 33. Baſil. de Spiritu ſancto capit. vigeſimoſeptimo. Sebaſtian. cap. vigeſimooctauo. quare quod concil. Agathen. cap. 47. cap. miſſam totas. conſ. diſtinct. prima. iubet audire totam miſſam, quidam putant intelligi ab offertorio, vnde incipit miſſa fidelium. & quod cap. omnes fideles. ex Apoſtol. can. decimo. in ſolemnibus dieb. fideles audiant ſcripturas Apoſtolorum, & euangel. quidam exponunt de concione. Reſpond. non impleri præceptum, ſi quis non audiat euangelium Miſſæ. ſup. capit. vigeſimoquinto. [b] Iſid. primo. offic. cap. decimoquarto. Raban. primo. cap. trigeſimoſecundo. Vualfrid. capit. vigeſimoſecundo. Amalar. ca. decimonono. Sigebert. chro. ann. 772. in Adrian. Innoc. libro ſexto cap. 52. Bellarm. ſecundo, miſſ. capit. decimoſeptimo. de quo Iuſtin. Apolog. ſecunda. [c] Sup. capit. trigeſimoprimo. §. octauo. Fabia. Pap. epiſtol. tertia, concil. ſecundum Matiſcon. capit. quarto, & trigeſimo. vel benedicantur panis, vt diſtribuantur populo. Pius Papa apud Burchar. libro quinto. cap. vigeſimoſeptimo. Cabaſil. capit. 52. concil. Florent. hinc mos obtinuit vt populus in feſtis offerat parocho. Diuus Thomas, ſecunda ſecundæ, quæſtio. 86. Gabriel. lect. decimaſexta. Nauar. cap. decimotertio. numero decimonono. vide Trident. ſeſſio. vigeſimaquarta. refert cap. decimotertio. Auguſt. quinto, confeſſ. cap. nono. refert de matre ſua, quod per ſingulas ſepulturas offerẽns libabat vinum. [d] Apoſtol. cano. tertio, & quarto. Melchiad. Pap. cap. primo. apud Iuo. ſecunda parte cap. decimoſexto, & ſequent. [e] Meminit huius orat. Primaſ. ſeu Aymo. in id Hebræ. ſeptimo, vnde & ſaluare. ſed quia Micrølog. cap. decimo. negat haberi in ordine Rom. & alij ſilent: Bellarm. negat eſſe antiquam. [f] Hoc oſculo quaſi teſſera explorabant an aliquis de excluſis permaneret. ſed ſuſtulit oſculum Innocent. I. epiſt. 1. ſup. cap. trigeſimoſecundo §. tertio [g] Diuus Thomas, quæſtio. 83. quinto. ad primum. Clemen. libro octauo conſt. cap. 11. ad fin. Tabien. miſſ. §. vigeſimoprimo. [h] Iuſtin. Apolog. ſecunda. Chryſoſtom. homil. in encænijs de euchariſt tom quinto. Auguſt. epiſto. 57. ad Dardan de ſpiritu, & lit. capit. vndecimo. libro ſecundo, de bono. perſeuer. capit. decimotertio. Sebaſtian. capitulo vigeſimooctauo. Bellarm. cap. decimoſeptimo. concil. Afric. capit. 70. Mileuit. cap. 12. [i] In liturg. Iacob. & Clem. libro octauo. conſt. cap. duodecimo. ponit longam præfat. meminit Cypr. Pap. c. quãdo. de

conſ.diſt. 1. [k] Pelag. Pap. II. epiſt. 4. c. inuenimus. de conſe. d. 1. Sigeber. Rationale. lib. 4. cap. 83. Innocen. lib. 2. cap. 60. Gabrie. lect. 58. Guitmund. lib. 1. contr. Berengar. ponit aliam. concil. Baſileen. ſeſſ. 21. cap. 8. habentur in liturg. Græc. Nauar. de orat. not. 2. num. 1. [l] Liturg. Baſil. & Chryſoſto idem Chryſoſt. d. hom. de euchariſt. Cyprian. ſerm. 6. de orat. Domin. Cypr. Pap. d. cap. quando. Auguſtin. de bono viduit. ca. 16. de bono perſeuer. c. 13. epiſt. 57. & ſæpe. Smeragd. libro diadema monach. cap. 1. Claud. cap. 20. Cabaſil. ca. 26. fin. D. Tho. art. 4. c. ad 5. colligitur Coloſſ. 3. quæ ſurſum ſunt Bellarm. lib. 1. de euchariſt. ad fin. [m] Liturg. Iacob. Baſil. Chryſoſt. qui etiam ho. 18. in 2. Corinth. 8. Auguſt. epiſtol. 57. de bono perſeue. Torren. lib. 3. c. 8. §. 4. Innocen. cap. 61. [n] Sup cap. 10. [o] Eſai. 6. Seraphim clamabant ter Sanctus. qđ Sixt. Pap. I. inſtituit dici in miſſa. habetur in Pontifical. Platin. Sigeber. idē Athanaſ. li. 9. de fide ſua. fin. Chryſoſt. hom. 14. in Epheſ. concil. Toletan. 4. cap. 11. Vaſen. capit. 4. Maximus, cap. 20. Innoc. cap. 61. Ruper cap. 21. Berno. cap. 12. Bellarm. c. 17. fin. [p] Puer in aerem ſublatus audiuit ab Angelis, vrgente tempeſtate, hunc hymnum triſagium, ſanctus Deus. S. fortis. S. & immortalis, miſerere nobis. Reuerſus docuit epiſcopum & populum, & ceſſauit tempeſtas, qđ triſagium; id eſt ter ſanctus refert Nicephor. 14. hiſt. capit. 46. & addit lib. decimooctauo. cap. trigeſimoprimo. ſumptum ab Apoſtolis. & citat Baſil. epiſt. ad Amphilo. vid. Damaſc. epiſt. de triſagio. [q] Matth. 21. vox eſt corrupta à vulgo:

alter Innocent. libro tertio, cap. ſecundo, & ſexto Gabrie lect. 56. Gregor. XIII. ad cap. ſane. 24. quæſt. prima, ex Innocent. I. Diptycha. i. duæ tabulæ in quibus ſcribuntur nomina viuorum & defunct. quæ in Miſſa recitantur. Ambroſ. 5. examer. cap. 8. Augu. epiſt. 137. Sebaſtia. cap. 28. p. 174. citat Tertol. Apolog cap. 29. & libro ad ſcapulam. Orig. hom. 13. Leuit. Ignat. epiſto. ad Smyrnen. Cypria. ſerm. 5. de lapſis. Euſeb. 1. demonſt. cap. 6. Chryſo. ho. 77. Ioan. hom. 18. Act. Auguſt. epiſt. 107. ad Vital. [c] Habetur in omnibus liturg. Optat. lib. 2. cont. Parmen. [d] D. Tho. art. 4. ex. 1. Timoth. 2. Et de Papa concil. Vaſen. c. 3. Borchar. lib. 2. c. 230. [i] liturg. Chryſoſt. habetur p Nicolao Pap. Alcuin. ſed in antiquis liturgijs Græcis nō habetur nomen Papa. [e] Pro Rege Innoc. & Bon. in explicatione canonis. & omnes antiquæ liturg. ex 1. Tim. 2. vt colligit Amb. 4. ſacr. c. 4. Aug. epiſt. 59. ad Paulin. Bellar. c. 21. Democar. lib. 4. c. 19. cōc. Arelat. Boniſ. Pap. I. epiſt. ad Honor. Imperat. olim etiā pro Rege pagano fiebat. Sebaſt c. 23. Et pro epiſcopo habetur in omnibus liturg. Græcis, & Latinis. ſed Romæ (vbi ſolus Papa eſt Rex, & Antiſtes) in Miſſa non fit mētio Regis aut epiſcopi. [f] Sup. ca. 17. Bellarm. 2. miſſ. ca. 21. [g] Bellarm. c. 18. ex Vvalfrid. ca. 22. ait Canonem vocari actionem: ſed reuera actio eſt pars canonis. ly communicātes: exponit Alcuin. & Amalar. nos communicātes memoriæ ſanctorū, id eſt, coniuncti in eodem corpore cū illis, & ſimiles illis per imitationem. Auguſt. 20. contr. Fauſt. c. 21. ſic Hebræ. 13. mementote præpoſitorum

præfationes [k] in ſacro catalogo: & addita eſt decima de B. Virgine, in concilio Vrban. II. dicitur ſurſum corda: [l] & gratias agamus Domino [m] (nomen enim euchariſtiæ ſignificat etiam gratiarū actionem [n]) quę repetitur poſt communionem. Finita pręfatione populus laudat diuinitatem Chriſti, cum Angelis [o] in triſagio: [p] & humanitatem cum pueris olim Chriſto acclamantibus Matth. 21. benedictus qui venit in nomine Domini, [q] oſanna in excelſis.

3 Canon miſſæ ſecreto dicitur, [r] incipit. Te igitur [ſ] clementiſſime pater.) orationem enim communiter dirigit eccleſia ad Patrem [t] (per Ieſum Chriſtum) quia vt in Chriſto ſibi pater complacuit: ita nemo ei placet niſi per Chriſtum: & ſolet eccleſia finire orationes per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, [u] per quem habemus acceſſum ad Patrem. (Supplices rogamus ac petimus) Chriſtus vt homo. 1. Timo. 2. eſt mediator [x] & ſacerdos: qui eſt principalis offerens [y] ſeipſum in hoc ſacrificio: in quo offert & nos mortificatos carne, ſed viuificatos ſpiritu: ſed ſacerdos quāuis peccator ſit, offert in virtute Chriſti orationes ſupplex. dicitur Chriſtus orare aut interpellare pro nobis, etiam ab effectu: quia facit nos orātes inſpiratione ſua. [z]

4 Vti accepta habeas, & benedicas [a]) licet enim hæc dona (id eſt, corpus & ſanguis Chriſti) ſint Patri ſemper accepta: ſed oramus vt cum efficaci fructu fiat nobis applicatio. Benedicit vero Deus, quia munera conſecrat & conuertit, & nos virtute illorum replet benedictionis gratia. (hæc dona) quia quæ Deo offerimus ſunt dona Dei: & eadē poſt quā facta ſunt noſtra, offerimus Patri in cultum & ſacrificium. ideo dicuntur (hæc munera) non quidē offerimus nudum panem, niſi vt materiam remotam ex qua conſecrata fiunt (hęc ſancta ſacrificia) quæ dicūtur in plurali: quia ſub duplici ſpecie panis & vini, & à multis ſimul cum ſacerdote offeruntur. (illibata) quia puriſſimus eſt Chriſtus ſub vtraque ſpecie oblatus.

5 Memento pro viuis [b] etiam peccatoribus (dum dicitur, quorum tibi fides & deuotio nota eſt) quia impetrat eis donum pœnitentiæ. ſic Chriſtus in ſacrificio crucis, meminit viuorum, pro quibus orauit: & bonus latro petijt memoriā ſui haberi in memento. Sed prius dicitur (In primis quæ tibi offerimus) vbi ſpecialiter mentio fit de vniuerſali eccleſia, [c] pro qua offertur ſacrificiū: & pro quibuſdam in ſublimitate cōſtitutis Papa, [d] Imperatore, ſeu Rege, & Antiſtite. [e] (quam pacificare) vt tranquillam vitam agamus. 1. Timoth. 2. (cuſtodire) ab hoſtibus internis & externis (adunare) per infidelium conuerſionem (& regere digneris) quia integritas præſidentium ſalus eſt ſubditorum, vt dicit concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 1. (Pro quibus tibi offerimus) nempe licet ſint ignorantes & abſentes, & pro quibus ſacerdos ſpecialiter offert. (uel qui tibi offerunt) quia qui aſſiſtunt miſſæ, aut eam petunt, aut ſtipem tribuunt, ſunt offerentes, [f] (pro redemptione animarum) vt cum efficacia particeps fiat redemptionis, impetrato dono contritionis: & in remiſſionem culpæ venialis & pœnæ temporalis (pro ſe, ſuiſque omnibus) id eſt, pro omni neceſſitate mentis & corporis (pro ſpe ſalutis & incolumitatis) id eſt, internæ & temporalis.

6 Infra actionem ſeu communicantes vocant, quia eſt continuatio præcedentis actionis, [g] qua Deo offertur ſacrificiū. Hæc infra actio variatur per quædam feſta, ut per Paſchata. [h] deinde adduntur hic & poſt cōſecrationem, inuocati ſancti. In quo cauenda ſunt duo extrema: primum ne quis putet ipſis ſanctis ſacrificiū offerri. [i] 2. ne putet orari pro ipſis ſanctis, [k] niſi forte vt acceleraretur gloria corporis: ut ſup. explicatum eſt. [l] Subdit (memoriā uenerantes) ſanctorum: tum ad ipſorum honorē recolimus memoriā, & triumphum paſſionis, [m] tum ut ob merita quæ habuerunt in uia: & ob illorum preces quas etiā in cœlo fundūt, & ob ſatisfactiones (quæ in theſauro eccleſiæ reſeruatę applicantur nobis per indulgentias) impetremus à Deo beneficia. [n] Deinde in particulari fit memoria B. Vir-

pro Hoſiana. quod dicebat vulgus in feſto tabernaculorū, Leuit. 26. vnde faſciculos ramorum, quos eo feſto ferebant, vocabant Hoſanna. ſignificat ſaluum fac, ſeu fer opem. Burg. in Matth. 26. [r] vid Hieronym. epiſtol. ad Damaſum. tom. 3 Pagnin. theſaur. Martin. lib. primo. hypot. cap. 6. ſed Lucæ. 19. pro ea voce ponit, pax in cælo, & gloria in excelſis. [ſ] Sup. cap. 31. §. 1. E. H. [t] [u] Sup. cap. 32. § 6. R. S. Bellarm. 2. miſſ. cap. 18. [x] D. Thomas. 3. part. quæſt. 26. 2. vbi Suar. Bella. lib. 5. de Chriſto à cap. 2. [y] Sup. cap. 17. [z] Sup. cap. 12. §. 4. [a] Sebaſtia. cap. 28. Bellarm. cap. 22. [b] D. Thom. quæſt. 79. ſeptimo. Innocent. 1. epiſtol. prima, ad Decent. cap. ſecundo,

veſtrorum: quorum intuentes exitum, imitamini fidem. 2. Micrólog. cap. 72 Hugo. ſecundo offic. cap. 29. offerimos communicantes, id eſt, inter nos vniti. quod patet ex ſpeciali communicantes, quod dicitur in Paſcha & Pentecoſt. Bellarm. ca. 21. ad quintum. [h] Vigil. PP. epiſt. ad Eutherum. Berno. cap. 13. [i] Sup. cap primo. [k] [l] Sup. cap. 13 §. quarto. non oratur pro martire. Innocen. capit. cum Marthæ. de celebrat. miſſa. Auguſt. ſerm. 17. de verb. Apoſt. [m] Auguſt. ſup. Bern. ſerm. de omnibus ſanctis. Epiph. lib. 3. contr. Aerium. [n] Hebr. 13. ſup. ſecundo. Petr. primo. poſt obitum meum memoriam veſtri habere. concil. Trident. ſeſſio. 25. de inuocat.

gnis, & 12. Apoſtolorum: Item Lini, Cleti, & Clemen. (qui cum Petro ſimul vixerũt coadiutores eius) & quorundam martyrum fit me-
o moria. [o] Quidam ex his ſanctis nõ habentur in liturgia Grecorum, nec in canone Ambroſiano: quia ꝑ varietate loci addebantur ſancti, qui erant illius loci patroni.

p 7 (Hanc igitur oblationem [p]) nõ petit rem oblatam, ſed actionem ſacerdotis fieri acceptam Deo (ſeruitutis noſtræ) id eſt latriæ, quam B.
q Clemẽs vocat latriam myſticam, [q] Epiphan. vocat latriam œconomię. petimus vt Deus (placatus accipiat, dieſque noſtros in pace diſponat) in præſenti: quod adiecit Greg. Pap. I.
r [r] Deinde petimus vt (nos eripiat ab æterna damnatione.) Quod addit (in electorum tuorũ iubeas grege numerari) & in quadam oratione miſſæ, & alia ad fin. Pſalm. Pœnitentialium fit oratio pro numero electorum. Quia vt oratio B. Stephani profuit Paulo, & merito cõgrui impetrauit ei ſalutem: ita prædeſtinatio quantum ad quoſdã effectus dicitur iuuari precibus noſtris &
ſ ſanctorum. [ſ]

t 8 (Quam oblationem [t]) digneris facere id eſt, benedictam, id eſt, vt res oblata extẽdatur in nos: nempe Chriſtus ĩ ſe benedictus, & in quo promiſſa eſt Abrahę benedictio extendenda etiam ad gentes. [u] Dein-
u de fiat in nobis (benedicta). i. ex profana fiat conſecrata, & per quam benedicamur. (aſcripta) id eſt, per quã cœlo deſcribamur. (rata) per quam
x in viſceribus Chriſti cenſeamur. [x] (rationabilis) per quã à beſtiali ſenſu exuamur [y] (acceptabilis) vt qui
y nobis diſplicemus, acceptemur in
z Chriſto. [z] 2. Dicitur aſcripta, id eſt definita à Deo: vt ſemper maneat in
ecclesia ad propitiandum nobis. [a] 3. ex miſſa Græca B. Petri vox aſcri-
a pta, videtur includere. [a] particulam
b priuatiuam, [b] id eſt, non finita, nec circumſcripta: Deinde dicit, (vt nobis corpus & ſanguis fiat) nempe
c vtilis cum efficacia. [c] vel, ne intẽtio praua, aut mala verborum prolatio impediat, quin vere fiat cõſecratio, & conuerſio panis & vini in cor-
d pus & ſanguinem Chriſti. [d]

CAP. XXXIIII.

Declaratio à verbis conſecratorijs, vſque ad finem Miſſæ.

SEquitur ſacratiora Chriſti verba, & recitando hiſtoriam præmittit eccleſia, qui pridie quam pa-
a teretur: [a] eleuatis oculis in cælũ, [b]
b benedixit, id eſt, conſecrauit: [c] &
c poſt conſecrationem fregit, vt diſtribueret Apoſtolis. hæc verba nõ per-
d tinent ad neceſſitatẽ formæ. [d] deinde conſecratio panis & vini & conuerſio in corpus & ſanguinẽ Chriſti fit ijſdẽ verbis quibus Chriſtus
e conſecrauit: [e] & in perſona autoritateque Chriſti. Omnia verba calicis proferri debent attente & grauiter, ſed ſecreto: cum intentione eccleſiæ. Vbi calix per metonymiã
f ſumitur, pro poculo contento. [f] vt Euãgeliſtæ declarant. (Effundetur)
g nempe in cruce: [g] quia forma hæc ſignificat tempus, quo Chriſtus de ſe protulit: & tunc in virtute conſecrauit quæcumque poſtea per ſacerdotes conſecrantur. Quare forma intelligitur & recitatiue & ſimul ſignificatiue, ſup. de euchariſt. cap. 18. Ex traditione Apoſtolorum fit eleuatio hoſtiæ, vt in vet.
h ſacrificio. [h] vt adoretur & in ſignũ reſurrectionis, & glorioſę in cælos

---

n Sanct. Bellar. 1. de ſanct. beatit. cap. 19. & ſequent. [o] A princ. eccleſiæ ſolis martyribus erigebatur non tam templum, quam baſilica ad ornatum oſſium ſanctorum Bellarm. lib. 3. de cultu ſanct. cap. 4. prop 4. & de ſolis martyrib. fit memoria in can. miſſæ. deinde cœperunt & alij confeſſores coli, pro varietate loci. Sebaſt. ca.
p 30. [p] Nõ loquitur hic & in præceden. quaſi panis materialis permaneat: ſed quia eſt materia futuri ſacrificij, per cõſecrationem conuerſus in corpus Chriſti. Bellar.
q cap. 22. [q] Auguſt. 20. ciuit. c. 21. Fulgent. lib. 2. ad Monimum. c. 2. & ſeq. Clem. lib. 8. conſt. Epiph. epitom. de fid. cath. 1. Timot. 3. ſacramẽtum pietatis. Græc. Euſebiæ. i. cultus diuini. D. Thom. 2. 2. q. 84. 1. ſup. lib. de eu-
r cha. c. 32. [r] Platin. Pontifical. Bed. lib. 2. hiſt. Angl. c. 1. Sigebert. chron anu 592. Vvalſ. cap. 22. Amalar. c. 23. Ber-
ſ no. c. 13. [ſ] Sebaſt. c. 28 cum D. Tho. 1. p. quęſt. 23. artic. 8.
t [t] Hæc verb. cum ſeq habentur apud Ambr. 4. ſacra. c. 5. Bellarm. cap. 23 Sebaſt. cap. 28. Aug. c. vteſi. de conſ. diſt. 2. Torren. lib. 4 conſ. cap. 2. §. 3. Amb. 4. ſacr. cap. 5. Paſchal. de corp. Chriſti ca. 12. Geneb. chronic.
u anno. 604. [u] Galat. 3. ſimiliter Eph. 1. benedixit nos omni benedictione ſpirituali in Chriſto. Ioan. 1. gratia & veritas per Ieſũ Chriſtum: & de plenitudine eius nos om-
x nes accepimus. [x] 1. exponitur, ratã. id eſt, firmã ad impetrandum ex operato. 3. Turr. quia Græc. habetur euapologiton. id eſt, firmæ defenſionis. pro peccatis, coram Dei tribunali. Sebaſt.
y cap. 30. Bellarm. cap. 23. cum Alcuin. Hug Innoc. [y] Turrian. putat eſſe idem cum rata: & poni ad declarationem, vel quia in hoc vnico ſacrificio licite offertur humana caro rationabilis: vt Deum placaret. Hebr. 7. in alijs ſacrificijs caro aliena irrationabilium animalium. Auguſtin. Ambroſi. cit. T. Diuus Thom. 3. part. quęſt. 48. 3. ad primum. Euſeb. 1. demonſtr. cap. 10. Clem. lib. 7. conſt. ca. 23. ſed ibi Turrian. exponit ſpiritualem hoſtiam & incruentam contriti cordis & gratiarum actionis: quam non ſolus ſacerdos, ſed omnes fideles offerre poſſunt. ſic Rom. 12. hoſtiam viuentem, rationabile obſequium. Græc. rationalem cultum. i. latriam. vbi Chryſoſtom. & Theoph. rationalis cultus eſt vita Chriſtiana, quam ratio gubernat, non irrationalis affectus. idem ſignificat Clemen. lib. 2.
z cap. 24. [z] Hæc omnia ſic exponit Paſchaſ. ſup. d. cap. vtrum. de cõſecr. diſt. 2. ſeu cum efficacia & fructu ſit in nobis accepta. Turr. in Clemen. lib. 8. cap. 12 Sebaſt. quia Græc. habetur proſdecton.
a [a] Sebaſtian. cap. 30. pag. 180. [b] Turrian. in Clemen. lib. 8. conſt. ca.
b 12. numero 5. aſcripta componitur ex. A. quæ eſt priuatiua. Græc. aperigrapton. id eſt, incircumſcripta: quia corpus Chriſti adeſt to-
c tum in qualibet parte hoſtiæ, nec circumſcribitur loco. [c] D. Tho. 3. p. quæſt. 83. 4. ad ſeptimum. Gabrie. lect. 81. vid. Cabaſil. liturg. cap. 29. Bellarm. 4. de euchariſt. cap. 14. vid. ſup. lib. de euchar. cap.
d 16. §. 4. cap. 21. §. 5. & fin. [d] D. Thom. ſup. petimus id quod de lege ſemper fit. vt antequam abſoluat ſacerdos à peccatis petit, Dominus te abſoluat. ſimilis eſt expoſitio apud quoſdam illius, fiat commixtio & conſecratio. Gabrie. lectio. 54. cum Alexand. 4. part. quæſt. 37. Gabrie. lect. 52. tribuit Alexand. quæſt. 33. memb. 4. art. ſecundo, ſacerdotem (qui ignorat ſenſum verborum) nõ cõſecrare: quaſi ei deſit intentio. At Alexand. ſolum dicit interdum impediri effectum ex negligentia ſacerdotis: nec explicat ex quali. ſatis vero eſt intentio generalis faciẽdi quod Chriſtus inſtituit.

CAP. XXXIIII.

a SVp. [a] de euchariſt. cap. 16 § 6. hęc non ſunt de ne-
b ceſſitate formæ. [b] Hic geſtus habetur ex traditione Apoſtolica Innocen. ca. cum Marthæ de celebrat. miſſ. Diuus Thomas quæſtio. 83. 4. ad ſecundum & habetur in liturg. Græca. ſic Ioann. 11. eleuauit oculos, dum Lazarum ſuſcitauit. Bellarm. lib. quarto. euchariſt. capit. decimoquarto. ad fin. aliás enim falſo tribueret Chriſto hæc actio, ſi ſua non fuiſſet, contra Trident. ſeſſio. 22. canon. quarto, quod vero ſit commemoratio paſſionis Chriſti, adiecit Alexan. Pap I. vt referunt Pontifical. lectio Breuiar. Platin. Sigebert. ann. 688. Vvalfrid. capit. 22. Bern. cap. decimotertio. libro quarto. capit.
c decimoquinto. fol. 61. [c] De euchariſt. capit. decimoſexto §. tertio.
d f. [d] Sup. capit. decimo ſexto. Diuus Thomas. quæſtio. 78. primo, ad quartum. quæſtio. 83. quartum, ad ſecundum, cum Ambroſ. quarto. de ſacramen. cap. quarto. Paſchaſ. cap. decimoquarto, quidam falſo putant eſſe de neceſſitate, vt Scot. diſtinct. octaua, quæſt. ſecunda art. ſecundo. diſtinct. 13. quęſt. ſecunda. Angel. euchariſt. primo, §. vigeſimoquarto. miſſa. §. decimoquarto. fin. cum
e Laodulph. quarto, diſtinctio. ſeptima. quęſtio. tertia. [e] Sup. de euchariſt. capit. decimoſexto, decimoſeptimo. Diuus Thomas, quęſtio. 78. primum, ad quartum. Bellarm. libro quarto, de eu-
f chariſt. capit. decimotertio. [f] Bellarm. libro primo. de euchariſt. capit. decimo. & vndecimo. & melius. libro tertio. cap. vigeſimo-
g tertio, ad tertium. [g] Bellarm. primo, de miſſ. capit. duodecimo. nec tantum in cruce fuſum eſt: ſed & in cœna fuſum in orat. primo, libatum eſt in ſacrificium. Et quod Luc. 22. habetur, effunditur, ſumitur pręſens pro futuro. vel quia in actione cœnę Chriſtus in pręſenti fundebat. ſup. de euchariſt. cap. decimono-
h no, quarto. [h] Iuſt. §. quarto, fin. ſup. capitulo nono. Claud. repetit. nona. capitulo ſeptimo. fluxit ex veteri ritu, vbi hoſtia eleuabatur coram Domino. Leuitic. vigeſimotertio. Numer. quinto, ſexto, octauo. Exod. vigeſimonono, vbi Rabi Salom. ait eleuationem fieri in modum crucis. eleuatio (quæ denotat hunc non eſſe iam cibum communem ſed altiorem, vt no-

tat

i Aſcenſionis.[i] ſic prænuntiatur in
Pſalm. 71. erit firmamentum iuxta
k B. Hieronym. [k] ſic ad æmulatio-
nem Chriſti, vt Antichriſtus oſten
tet ſe quaſi ſit Deus. 2. Theſſal. 2.
l eleuabit ſe. [l] Additur (vnde & me
m mores Domine. [m]) explicat & e-
xercet quod præmiſit, in mei me-
moriam facietis: quia fit in memo
n riam Chriſti in crucem dati, [n] &
reſurrectionis aſcenſioniſque il-
lius. Ad ſacrificii enim perfectio-
nem pertinet, vt mors abſumatur:
vt abſorpta eſt. 1. Corinth. 15. per
o reſurrectionem Chriſti. [o] quid e-
nim profuiſſet mori, ſi mortem
non uiciſſet? Quare Chriſtus dum
mortem ſuam prædiceret, adiun-
gebat reſurrectionem: ſponte enim
emiſit ſpiritum, & uicta morte re-
ſerauit ianuam eccleſiæ, aſcendenſ-
que accepit regni poſſeſſionem vi-
p ce etiam ſui corporis myſtici. [p] Ter
q fieri ſolet eleuatio hoſtiæ. [q] 1. dum
præparatur, & in patena offertur
r ante conſecrationem. [r] 2. mox poſt
ſ conſecrationem, [ſ] vt dictum eſt.
3. olim apud Græcos ante commu-
t nionem. [t] ſed in eccleſia Latina an
te Pater noſter eleuatur breuiter:
Quia Chriſtus poſt Reſurrectio-
nem breui mora, & rarius appare-
bat ſuis.

2 Dum dicit (Offerimus præcla-
ræ maieſtati tuæ) ſequitur propria
ratio, expreſſa & vocalis oblatio-
u nis. [u] (hoſtiam puram, & cæt.) pa-
nem ſanctum. dicitur panis cum
addito, & retinet priſtinum no-
x men. Et in his repetitur idem va-
y riis vocibus. [x] Addit (ſupra quæ
z propitio, [y] ac ſereno vultu [z]) loqui-
a tur humano more. (ſicut accepta
b habere dignatus eſt munera Abel [a]
c Abrahæ [b] & Melchiſedech [c]) & in-
d telligitur ex deuotione offerentiũ. [d]
Nam res hic oblata eſt infinite ma-
gis accepta, quàm omnia alia ſacri-
ficia. ſequitur (ſupplices te roga-
mus, iube perferri per manum An
e geli [e]) per quem intelligitur Chri-
f ſtus, [f] magni conſilii Angelus &
teſtamenti: vel per Angelum petit
præſentari vota, & orationes no-
g ſtras: [g] ſolent enim Angeli conſule-
re Dei uoluntatem, intercedentes:
& quod Deo iubente nouerint, re-
h portare ad nos. [h] (vt quotquot ex
hac altaris participatione.) Hinc aſ-
ſiſtentes præparat ad ſumptionem,
& petit repleri omni benedictione
cœleſti Epheſ. 1.

3 Deinde fit (Memento pro de-
i functis [i]) quia prodeſt illis in ſatiſ-
k factionem pro pœnis. [k] (nobis quo
que peccatoribus) cum tunſione
l pectoris. [l] Deinde fit commemo-
ratio quorundam ſanctorum, ſi-
cut & ante conſecrationem fit a-
liorum: non ut oretur pro gloria
animarum, quam purgatæ ſtatim
conſequuntur: ſed in illorum me-
moriam & honorem, offertur ſoli
Deo miſſa, vt ſancti pro nobis ſi-
mul intercedant apud Deum: &
m vt corporum gloria acceleretur. [m]
(per quem hæc omnia) id eſt ſacrifi-
n cium ſub duplici ſpecie (creas [n]) id
eſt, per conuerſionem panis in cor-
pus Chriſti producis. conuerſio e-
o nim aſſimilatur creationi, [o] in eo
quod ſine præuia alteratione, & ſi-
ne concurſu alicuius materiæ ma-
nentis, aut alterius cauſæ coadiuuã
tis, producitur totum ens. Sic de In
carnatione (cui myſterium euchar.
p comparatur, [p]) intelligitur vbi vul-
gata & Hebr. habet Prou. 8. Domi
nus poſſedit me in initio uiarum
ſuarum. 70. vertunt, Dñs creauit

tat Hildebert. Cenoman.) eſt ex Apoſtolorum traditione Baſil. de Spiritu ſancto. cap. 27. Dionyſ. cap. 3. eccleſ. hierar. Chryſoſtom. hom. 61. ad popul. ho. 3. de incomprehenſibili natura Dei. Sebaſt. de ſacrific. cap. 28. §. 3. & tempore Apoſtolorum ter eleuabatur. Claud. repet. 9. euchariſt. cap. 7. Tabie. ver. miſſ. §. 25. Bellarm. 2. miſſ. cap. 15. col. 2. Chryſoſt. hom. 36. in 1. Corinth. hom. 3. in Epheſ. Eleuatur ut adoretur. ſupra de euchar. c. 32. Auguſt. & Ambroſ. in id Pſal. 98. adorate ſcabellum. Nazian. in epitaph. Gorgoniæ ſororis. Chryſoſt. hom. 61. ad popul. Clau. ſup. Bellarm. 4. de euchar.

i cap. 29. [i] Claud. repet. 4. cap. 9. ex Auguſt. & Ambroſius Cyril. lib. 12. in Io. cap. 57. ſyno. Epheſio. epiſt. ad Neſtorium. ſupra cap. 9.

k §. 5. D. [k] Claud. repe. 9. cap. 7. quia vbi Vulg. habet in Pſal. 71. erit firmamentum. in Hebræ. & Græc. & apud Hierony. habetur erit frumentum, ſeu placenta tritici. Chaldaicè. erit oblatio frumenti in terra in capitibus ſacerdotum. quod de ſacrificio vice manna, exponunt Rabini apud Galat. lib. 10. ca. 4. Roffen. in defenſio. de ſacerd.

l [l] Quod Irenæ. lib. 5. exponit, quia perfundato Chriſti ſacrificio, eleuabit ſe in ſacrificium, vt adoretur. quod Daniel 9. vocat abominationem ſtantem in loco ſancto, & nunc apud Indos in fruſtis panis dicunt deuorare Deũ ſuũ Ioſeph Acoſta. lib.

m 5. de hiſt. Indiæ. cap. 23. [m] Sebaſt. cap. 28. Bellarm. 2. miſſ. ca. 24. obiect. 8. etiam in liturg Baſil. dicitur ſecreto. contra hæret. facta enim conſecratione (poſtquam retulit præceptũ Chriſti. Luc. 22. & 1. Corinth. 11. hæc quotieſcunque) ſtatim implet præceptum dicens, vnde & memores Domine, & c. offerimus. Auguſt. 20. contra Fauſt. ca. 18. At Cyrill. catech. 5. non meminit huius orationis:

n nec enim explicat omnia. [n] Conc. Alexandr. & Epheſin Auguſt. ſerm 28. de verb. Domini. Maximus & Pachymeres in Dionyſi.

o cap. 3. eccleſ. hierar. [o] Supra cap. 1. & 9. [p] Diuus Thom. 3. parte,

p quæſt. 57. artic. 6. [q] Claud. in repet. 9. cap. 7. [r] In miſſa Armeno-

q rum & Græcorum priuſquam hoſtia afferatur ad altare, circun-

r fertur: & populus excitatur ad futurum myſterium, per ſurſum

ſ corda. Claud. ſup. cum Caſſandro. Pamel. in liturg. [ſ] Supra K. Dionyſ. cap. 3. Pontifex myſteria conficit, in conſpectum agit, diuinaque munera oſtendit. vbi Maxim. tunc oſtendi myſteria operta. In miſſa Aethiopum Chaldaica ſub Preſte Ioan. poſt eleuatam hoſtiam, ſacerdos ter precatur. non eleuat calicem: dicit, ſurgite

t ad adorandum. Claud. cum Caſſandr. [t] Imo &, ante Pater noſter. Maximus. ſupra ait, circa communionem detegit dicens, ſancta ſanctis. huius tamen tertiæ eleuationis fit mentio in liturg. Baſil. & Chryſoſto. vid. Maxim. & German. Conſtantinopol. epiſcopum,

u vt probat Cabaſil. in liturg. cap. 24. [u] Idem habetur in liturg. Iacob. & Baſil. Amalar. cap. 25. Beino. cap. 14. Bellarm. 2. miſſ. c. 24. & habetur cum ſequent. apud Ambroſi. 4. ſacram. cap. 6. & in omnibus Liturg. Græcis. facta conſecratione, ponitur oratio pro donis precioſis & ſanctificatis. Mirum eſt quod Diuus Thomas nõ meminit huius oblationis: de qua oblatione dictũ eſt c. 9. Clem. lib. 8. conſt. cap. duodecimo. vbi late Turrian. num. 5. cum Simeo.

x Archiepiſc. lib. de myſter. eccleſ. cap. 44. [x] Vt Hebr. 7. talis decebat, &c. Epheſ. 5. hoſtiam Deo in o-

y dorem. [y] De hac inuocatione Spiritus ſancti. Democar. lib. quarto, cap.

z vigeſimooctauo. [z] Vt Pſalm. 33. oculi Domini ſuper iuſtos, vultus autem. habetur apud Ambro. 4. ſacramen capitu. 6. Bellarm. 2. miſſ. cap. ſexto, col. 5. lib. ſecundo, cap.

a 24. ad decimum. [a] Supra cap. 1. § primo. P. Abel fuit figura huius. Tertull. lib. cont. Iudæ. Bellarm. 1. miſſ. capitu. octauo. quia primus legitur obtuliſſe gratum ſacrificium Geneſ. 4. fuit virgo, & martyr, ſacerdos & ſacrificium, & à fratre in agro occiſus ligno. Hebr. vndecimo, fide plurimam hoſtiam Abel. capit. duodecimo, melius loquentem quam Abel. Auguſt. 15. ciuit. capitu. decimooctauo, & duodecimo, contra Fauſtum.

b cap. 9. 11. [b] Quia quantum eſt de ſe Abraham obtulit primogenitum. Geneſ. 22. quia feciſti hanc rem. non tamen obiit niſi typice. Hebræ. 11. unde in parabolam acepit illum. Ioan. 8. exultauit, ut vid. quia hoc eſt ſacrificium exultationis ſine uera morte, & uocatus eſt locus ille, Dominus uidebit. Dios

c vera por ſu caſa, ut aiunt quidam Hebræi. [c] Geneſ. 14. Hebræ. 7. citat Pſalm. 109. tu es ſacerd. Trident. ſeſſ. vigeſimaſecunda, cap. primo, ſupra cap. 10. §. quarto. habetur apud Ambroſ. quarto ſacramen. capit. 6. à quo uocatur ſummus ſacerdos, & ab Auguſt.

d quæſtion. nou. & uet. teſtam. quæſt. 109. [d] Diuus Thomas. quæſtio. 83. 4. ad octauum. Innocen lib quinto, cap quarto, Gabriel

e lect. 55. Bellarm. ſecundo, miſſ. cap. 24. [e] Radulph. lib. ſecuodo, in

f Leuit. cap. 4 Bellarm. 2. miſſ. cap. 24. [f] [g] Diuus Thom. articu. 4. ad

g 9. Radulph. & Gabriel. ſupra Cabaſil. cap 30. Bellarm. capitu. 24.

h obiect. 5. & 11. [h] Thob. 12. Apocal. quinto. Auguſt. in Iob 19. miſeremini mei. & lib. de dilig. Deo. capit. 3. Bellarm. lib. primo, de Sanctorum beatit. cap. 19. in princ. Iræn. lib. quarto, cap. 34. in liturg. Græc. & Clemen. lib. 8. ponitur poſt conſecrationem contra

i hæret. [i] Idem in liturg. Iaco. Baſil. Chryſoſt. Innocen. lib. quinto, cap. 7. Gabriel. lect. 56. Claud. liturg. cap. 25. Bellarm. 2. miſſ. ca. 7. a 5. vid. Sebaſtian. capitu. 24. etiam tempore apoſtolorum, dicitur Chryſoſtom. homil. 3. in Epheſ. ſed Beſſario refert quod tempore

k Dionyſ. capitu. ſeptimo. par. 3. memento pro defunct. fiebat an-

l te conſecrationem. [k] Supra cap. duodecimo. Trident. ſeſſ. 22. cap.

m ſecundo, fin. [l] Auguſt. hom. 8. Exod. 50. Innocen. lib. quinto, cap. 8.

n Gabr. lect. 59. Bellarm. ſecundo, de miſſ. cap. 26. [m] Supra cap. 31.

o § ſexto. Bellarm. capit. 26. cur hi martyres ſpecialiter nominen-

p tur. [n] Bellarmin. cap. 26. ad ſecundum. [o] [p] Supra libro de euchariſt.

me: quaſi Chriſtus vt homo dicatur creatus: [q] eo quod ſolus Deus totum hunc produxit actiue, abſq; præuia alteratione, aut mutatione Perſonæ incarnatæ. Quem locum quidam Patres de generatione Diuina Verbi audent explicare: [r] & multo clarius quod Eccleſ. 24. dicitur: ab initio & ante ſæcula creata ſum. [s] Nam cum nulla actio creata repręſentet generationem diuinam (generatio enim noſtra fit cum præuia alteratione, & mutatur materia, & ipſe generans) debuit diuinæ perfectio explicari multis modis, [t] etiam per actionem creatiuam. [u] Quæ tamen deficit, quia Dei filius non eſt creatus in alia ſubſtãtia aut de nihilo: ſed genitus de ſubſtãtia Patris, & eandem numero ſubſtantiam accipiens. Deinde additur in Canone (Sanctificas) ideſt, vt per hæc ſanctifices nos ad dignam ſumptionem. vel quia per conſecrationẽ fit hoſtia ſancta, & panis viuus Chriſti: id eſt, Chriſtus cui poſt reſurrectionem mors vltra non dominabitur (per ipſum) id eſt. p Chriſtum vt per cauſam meritoriam & efficientẽ, eſt ſimul cum ipſo Chriſto in vnitate Spiritus ſancti gloria Deo Patri (in ipſo) quia vna perſona per circuminceſſionem eſt in alia. [x]

4 Vt ſacerdos pparetur, & (quotquot ex ea altaris participatione [p]) cõmunicabũt dicitur ab Apoſtolorum tẽpore [q] accõmodate, Oratio dominica: in qua petitur Matth. 6. panis ſuperſubſtãtialis, id eſt eucharistia. [r] Et dimitte nobis: quia hoc ſacrificiũ ſatisfacit pro peccatis prę̨teritis, liberat à præſenti impugnatione mali, id eſt dę̨monis: & prę̨ſeruat à futuris. Addidit B. Gregor. [s] vt poſt conſecrationem dicatur Pater noſter ad altare. [t] ſolet eccleſia pro varia tẽporum neceſſitate poſt hanc orationem, admiſcere aliam precariam [u] & litaniam. De eleuatione hoſtiæ ante orationem Dominicam dictũ eſt. [x] ſequitur fractio hoſtiæ in tres partes: [y] & particula miſcetur ſanguini, quæ ſignificat reſurrectionem [z] in qua anima reunita eſt corpori, & orat vt ea cõmixtio & conſecratio fiat nobis vtilis. [a]

5 Ter dicitur, Agnus Dei. [a] quod Sergius Pap. inſtituit dici, dum adoratur eucharistia: [b] in tertio dicitur, dona nobis pacem. [c] Quæ nũc datur à miniſtro in ſolemnibus diebus feſtis, cum oſculo patenæ: ſed olim dabant oſculum pacis mutuo omnes qui præſentes communicabant: [c] vt quando cõſecrantur ſacerdotes aut epiſcopi, ſe complectũtur in oſculo ſancto. Datur pax loco communionis quotidianæ, [d] quæ olim erat in vſu. Deinde ſacerdos adorat eucharistiam, & adorandam proponit dicens, [e] Domine non ſum dignus. [f] conſumit ſacrificiũ ſub vtraq; ſpecie ſacerdos. [g] deinde cõicat ſub ſpecie tantum panis alios, ſi forte ad

q euchariſt. c. 25. §. 1. C. D. [q] Prouer. 8. Græc. habetur ectiſe per H.
r quod ſignificat poſſedit (vt habetur in Vulg. & Hebr.) ſeu genuit, vt Geneſ. 4. poſſedi hominem. ſed 70. videntur legiſſe per iota. i. creauit. quare Hieron. tom. 3. epiſt. 139. ad Cyprian. Baſil. 2. contra Euno. Epiph. hær. 69. corrigunt ex Hebr. & exponunt de generatione Verbi. At Athanaſ. ſer. 3. cõt. Arian. Cyril. 5. theſaur. c. 6. aiũt verb. creare & generare, ſumi pmiſcue vnũ pro altero. vt eccle. 24. ſed melius id Prouerb 8. exponitur de Chriſto vt homo eſt. Bellarm. lib. 1. de Chriſto. c. 18. verſ. 3. cũ Athanaſ. & Cyril. ſup. c. 4. & 8. Aug. 1. Trinit. c. 12. Baſil. li. 4. ſup. Nazian. orat. 4. Theolo. ſeu orat. 36. quam Epipha. ſup. dicit eſſe expoſit. magnorum Patrum. Clem. lib. 5. conſt. c. 19. (vbi nihil Turr.) Cæſarius Dialo. 2. Chryſoſt. ſerm. de Trinitat. Damaſ. lib. 4. c. 19. Hieronym. in Epheſ. 2. Hilar. 12. Trinit. Ambroſ. 1. de fide. cap. 7. Fulgent. ad obiect. 3. Arian. Idacius cõt. Varimand. Arrian. tom. 1. biblioth.
s [s] Sup. Q. id eccleſ. 24. de ſapientia genita. Hilar. de Synod. refert concil. Oriental. cano. 5. D. Tho. 1. p. q. 41. artic. 3. ad 4. quæſt. 42. artic. 2. ad 1. cũ Auguſt. & libro 4. cont. gentes. c. 8. Bellarm. 1. de Chriſto. ca. 18.
t §. 5. [t] Docto. cit. lit. S. [u] Vt creatio actiua eſt in Deo ab æterno
u & idem cum Deo, nec menſuratur tempore, & requirit potentiam infinitam, & ſolus Deus abſque alterius cauſæ adminiculo creat totum ens ſubſiſtens, & non de potentia paſſiua: creatio vero paſſiuè ſumpta propriè non eſt mutatio, cum non requirat ſubiectum quod aliter ſe habeat nunc quam prius. Ita genaratio actiua eſt in ſolo patre, & producit totum verbum ſubſiſtens ab æterno, infinita virtute: & verbum generatum abſque mutatione ſui de ſubſtantia patris, non tamquam de ſubiecto potentiali, ſed de forma, quam eandem pater communicat filio genito. ſed creatio
x in multis differt à generatione diuina. [x] D. Thomas. 1. part. quæſt.
p 42. ar. 5 & Patres citati libri de euchariſt. in procem. §. 2. E. [p] Bel
q larm. 2. miſſ. cap. 24. ad 6. [q] Hieronym. lib. 3. contra Pelag. ad fin. hæc ſola oratio dicebatur cum partibus ſubſtantialibus ſacrificij. Gabrie. lectio. quinta. Rationale lib. quarto. capit. trigeſimoquarto. Genebrard. Chronic. pag. 259. fatetur Bellarm. ſecundo, miſſ. capit. 19. At poſtea ijdem apoſtoli addiderunt ſimul orationem pro defunctis. Chryſoſt hom. 3. in Epheſ. Et alia etiam multa, vt patet ex liturg. Iacobi, Clementis, & apoſtoli Petri. Clemen. lib. 8. conſt. cap. 12. 17. Bellarm. cap. ſeptimo, colum. 3. Conſtat hanc orat. Dominicam dici ad altare. Clemen. lib. 7. conſtit. cap. 25. Cyrill. catec. 5. Hieronym. ſup. Ambr. 5. ſacra. cap. quarto, Auguſtin. epiſtol. 55. ad Paulin & 59. Gregor. libro ſeptimo, epiſt. 63. Chryſoſt. hom. 14. in Epheſ. & epiſt. ad Eutrop. Cyprian ſerm. 6. in orat. Dominic. Alexand. quarta parte quæſtio. 37. membr. 4. D. Tho. 3. part quæſt. 83. art. quarto. Soto, diſtinct. 13. quæſt. ſecunda, art. 4 Vvalfrid. cap. 22. Innoc. lib. 5. cap. 20. Gabrie. lect. 64. Bellar. cap. 27. concil. Tolet. 3. cap. 2. Tol. 4. can. 9. 17. Aurel. 3. c. 22. Baſileen.
r ſeſſ. 21. cap. 8. [r] Patres cit. ſup. cap 10. in id Matth. 6. panem noſtrũ ſuperſubſtantialem. Hieronym. Chromat. Chryſ. hom. 20. Theophi. Euthym. D. Thom. Lyr. glo. ordin. Fortunatus. Hilar. ſic Cyprian. ſerm. in orat. Dominic. Auguſt. ſerm. 28. de verb. Domini.

epiſt. 121. ad Probam. cap. 11. & libro quarto, contra duas epiſtol. Pelag. capit. 9 citat Cypr. Ambroſ. quinto, ſacram. cap. 4. Diuus Thom. quæſt. 80. art. 10. citat Auguſt. Ambroſ. habentur cap. iſte panis, c. ſi quotieſcunque. de conſ. d. 2. Torren. lib. tertio, cap. ſexto, §. 8. Bed. Luc. 11. Innoc. lib. quinto, cap. 27. Gabr. lect. 71. Vvalden. de ſacramental. cap. 28. Sixt. lib. 6. bibl. cap. 31. Claud. rep. 6. capit. 5. Ayala de tradit. catechiſtæ in expoſitione Pater noſter.
s [s] Gregor. ſup. Genebr. Vvalfrid Bellarm. ca. 27. & alij, licet Innoc. & quidã dicãt hanc orat. includi intra canonem.
t [t] Sebaſtian. capit. 28. nunquam eccleſia canit hanc publice extra altare quaſi ſit propria Miſſæ. De expoſitione illius orat. Dominicæ, catech. Pij V. Caniſi. Sonnius Nauſea. Lede. 2. p. q. 16. ar. 13. D. Tho. 2. 2. q. 83. art. 9. Item Cyprian. ſup. & Tertull. de orat. ad quos duos abſque alia diſpoſitione, ſe refert Hilar. can. 5. in Matth. & ipſũ Cypr. trãſcribit Hoſi, inſtit.
u capit. 59. [u] Deinde in canone dicit ſacerdos, libera nos quæſumos. Bellar. capit. 8. la plegaria, cuius meminit Ambroſ. lib. quinto epiſto. 33. Clictouæ. primo. hymnorum. Cland. repet. nona.
x de euchariſt. capitulo ſeptimo. [x] Sup §. primo, lit. I. 7 Sup. capit.
y nono, §. undecimo. Demurar. libro quarto, capitu. 24. [z] Supra
z capit. nono, § quinto. G. [a] Sup. capit. 33. fin. C. Diuus Thom.
a artic. quarto, ad ſeptimum. Gabr. lect. 81. Innocen. libro ſexto, cap. ſecundo, vox conſecratio non extat apud Amaral. lib. tertio, cap. 31. & Innocen. libro quinto, At extat in ordin. Rom. antiquæ. & Microlog. cap. 18. Bellarm. cap. 27. Hæc commixtio ſignificat reſurrectionem Chriſti. ſup. capit. nono, §. quinto, & meminit illius concl. Tollet. quarto, cano. 17 Microlog. c. 18. Alcuin. Amalar. & in Liturg Græc. & ordin. Rom. Quædam alia mixtio reprehenditur à Iulio Pap. & concil. Brach. 3. can. 1. & Microlog cap. 19.
a quam tamen non explicant. [a] Bellarm. cap. 27. Vvalfrid. capit. 22. Microlog. cap. 18 Democar. libro quarto, cap. 34. Agnus fuit figura huius ſacrificij & ſacramenti. ſup. cap. decimo, §. quinto, de
b Euchariſt. cap. primo, §. ſexto. T. [b] Innocen. libro ſexto, capitulo quarto. Rationale libro quarto, capit. 52. Amalar. libro tertio, cap. 33. Vvalfrid. ad fin. Microlog. cap. 18. Nauſea catech lib. ſexto, cap. 31. Honcal. opuſ. 11. tract. 14. Aymo. in id Rom. 16. ſalutate in oſculo ſancto. At Platin. in Serg. fuiſſe in vſu etiam tempore
c concil. Nicent & Chryſoſtom. [c] Sup. cap. 27. §. quinto, viri inter ſeſe oſculabantur, & fœminæ inter ſe. Clement. libro octauo, conſtitut. cap. 12. vid. libro ſecundo, cap 61. Dionyſ. capit. tertio, eccleſ hierarch. Iuſtin. Apolog. 2. ad fin. Cyrill catech. quinto. At ſuſtulit Innocen. I. epiſt. prima, ſed Pius V. in Miſſali iubet vt in ſolemni miſſa miniſtri altaris oſculum ſuper humerum præ-
d beant. [d] Glo. capitulo pacem, de conſecrat. diſtinct. ſecunda. Vvalden. ſacramental. capitulo quadrageſimoquarto, colum. ſeptima. Clictouæ. libro ſecundo. Antiluth. Soto, diſtinctio. undecima,
e quæſtio. prima, articulo decimo. [e] Sup. §. primo. K T. [f] Origen.
f homil. ſexta. in diuerſos. Bellarm quarto, de euchariſt. capitulo
g vigeſimoprimo. [g] Concil. Toletan. duodecimum, capitulo quinto, Diuus Thomas quæſtio. 82. articulo tertio, Clemens libro octauo, Conſtitut. capitu. decimooctauo, vigeſimo, ſupra

cap.

h ſint præparati. [h] Addit, quod ore
i ſumpſimus domine, &c.[i]

6 Sequitur tertia præcipua pars
miſſæ, de oratione in gratiarum a-
k ctionem [k] tam verbis quam rebus
l ipſis. Ite miſſa eſt (id eſt ire licet [l])
m & reſpondent Deo gratias. [m] dici-
tur in feſtiuis lętitię diebus, in qui-
bus dicitur gloria in miſſa. At in
diebus ieiunii, quibus gloria non
n canitur, non dicitur Ite miſſa eſt: [n]
quia non dimittebantur fideles, ſed
permanebant in templo ad oratio-
nem longiorem. ſimili ratione Grę
ci miſſam vocant liturgiam, id eſt
dimiſſionem. Quare in liturgia Ba
ſilii & Chryſoſto. admonentur fi-
deles, ne ante tempus dimiſſionis
exeant. Et Græci dicebant, Ite in pa
o ce.[o] Et reſpondent in nomine Do-
p mini. Item dicit, Placeat tibi [p] ſe-
quitur benedictio epiſcopi, ſi præ-
q ſens ſit: [q] at & olim in lege vet.[r] eo
r enim præſente ſacerdos nõ fundit
ſ benedictionem.[ſ] finita miſſa & di-
cto euangelio, recedit ſacerdos reci
t tans trium puerorum hymnum: [t]
vt in miſſali Romano dicitur.

CAP. XXXV.

De ritibus & cæremonijs, quæ in geſtu & actione conſiſtunt.

a SEruandæ ſunt piæ cæremoniæ, quas eccleſia inſtituit,[a] ad ſolen
nitaté ſacrificii. Non licet eas ſcien
b ter omittere. [b] celebrare debet ſa-
c cerdos aperto capite: [c] cum veſti-
bus ſacris, & aliis ſupradictis: tem-
pore conſecrationis eleuat oculos
d [d] vt fecit Chriſtus. Hoſtiam conſe
e cratam eleuat adorandam [e] poſtea
f frangit in tres partes. [f] & particula
g parua miſcetur ſpeciebus vini. [g]
Ter abluitur. 1. lauat manus ante-
h quam induat veſtes: [h] deinde facta
i oblatione: [i] tandem poſt conſum-
ptionem accipit ablutionem calicis
k cum vino: [k] purificat digitos, & ca-
l licem. [l] quæ res videtur ſacramen-
tale quid, per quod venialia remit-
tuntur.

m 2 Sępe cruce ſignat oblata: [m] quia
omnia ſalutis noſtræ remedia con-
n ſumantur cruce. [n] Vt Deus bene-
dicit homini, id eſt, verbo efficaci
o benefacit in multis: [o] ſic ſacerdos
vice Dei dicitur benedicere; quia
in virtute Dei cauſat diuinos effe-
p ctus: [p] homo autem benedicit Deo
aut homini, dum gratias agit aut
q bene precatur. [q]

r 3 Eleuatio & extenſio manuũ. [r]
ſ & coniunctio: inclinatio capitis, [ſ]
t tunſio pectoris, genuflexio [t] perti-
nent ad myſteriũ & reuerentiam.
u [u] conuertit ſe ad populum quin-
quies, dicens, Dominus vobiſcum:
x [x] bis autem dicit conuerſus ad alta
re. Thurificatio primum fit in ſy-
y naxi, [y] vt Magi Mat. 2. obtulerunt
z Chriſto tanquam Deo thus. [z] & in
lege veteri oblatio thuris erat ſacri
a ficium: [a] in lignum ſacrificii, quod
Chriſtus oblaturus erat.

4 In ſummo altari adeſt dicẽs cu
b ſtodia intra ſacrarium: [b] in qua pa-
rochus & regularis prælatus aſſer-
uet reuerenter corpus Chriſti ſub
ſpecie panis. ſit locus clam obſera-

h cap. 9. § decimo. [h] Innocen. lib. 6. cap. 7. Cabaſil. cap. 39. Diuus Thom. q. 80. art. 10. ſic iubet Pius V. tunc communicare: ſed idem diſpenſauit cum ſacerdotibus religionis Societ. Ieſu, vt dent com
i munionem poſt finitam miſſam. [i] Bellarm. 2. miſſ. c. 27. colum. 4.
k quod vel ipſi hæretici bene probant. [k] Sic in Liturg. Iacob. Baſil. & Chryſoſt. Clem. lib. 8. conſti. à c. 21. Aug. epiſt. 59. Cabaſil. cap. 41. 53. Innocen. lib. 5. cap. 10. Gabr. lect. 89. ſeu vlt. D. Thom. q. 83. art. 4. Sebaſt. cap. 8.
l fin. [l] Sup. cap. 30. Athan. epiſt. ad Solitarios. Chryſoſto. ho. de Chriſti myſter. Ambroſ. 5. ſacram. cap. 4. Clau. prolo. liturg. c. 4. & in collectis, cap. 30. Couar. 4. Var. cap. 21. Alcuin. Bellar.
m cap. 27. [m] Chryſo. hom. 18. in 2. Cor.
n Auguſt. epiſt. 59. [n] Miſſal. Pij V. Micrólog. c. 64. Bellar.
o cap. 27. ad fin. [o] Liturg. Iacob. Baſil. Chryſoſt. Clemen. lib. 8. conſtitu. c. 15. fin. apud Turrian. aliàs cap. 23. & vide cap. 43. Bellarm. c.
p 27. [p] Bellarm. c. 27.
q fi. [q] Conc. Carthag. epiſt. ad Innocen. I. habetur in Auguſt. epiſt. 90. vid. epiſt. 59. Innoc. lib. 6. cap. vlt. Hieron. epiſt. ad Ruſtic. Conc. Agathen. cap. 47. Aurelianen. 1. cano. 28. Torren. lib. 4. confeſſ. c. 9. § 6. Democar. lib. 4. cap. 55. ad
r fin. [r] Leuit. 9. Nume 6. Pontifex fundebat benedictio-
ſ nem. [ſ] Conc. Agathen. c. 44. vid. 47. Aurelian. ſup. Hiſpal. 2. c. 7. Tolet. 4. c. 17. Iſido. lib. 1. offic. c. 17. Berno. c. 21. Soteall. ver. benedictio. Bellarm. c. 27.
t fin. [t] Aliàs negligens, eſt dignus excommunione, vt ex concil. Tolet. 4. c. 13. citat Vualfrid. c. 22. Berno. c. 25.

CAP. XXXV.

a Cit. [a] cap 26 princ. Triden. ſeſſ. 22. cap. 5. can. 7. & decr. vni. de euitan. D. Thom. 3. par. q. 83. art 5. & 1. 2. q. 89. 3. q. 101. art. 2. & 4. Bellarm. 2. miſſ. c. 19. & Pius V. fecit Miſſale cum ritibus,
b ex petitione concil. Triden. ſeſſ. 25. ad fin. [b] Pius V. in procem præcipue obligat Prælatos ut curent ſeruari has cæremonias per ſacerdotes. quare ſi ex aliquali negligentia oblitus eſt, non peccat
c ſacerdos m. ſed pro grauitate materiæ. ſup. cap. 26. [c] Sup. c. 26. P.
d Tertul. Apolog. c. 30. [d] D. Thom. artic. 4. ad 2. Tabien. miſſ. §. 15. Bellarm. c. 15. §. 2. Iacob. in liturg. Ambr. 4 ſacram. cap. 5. Tertul.
e apolog c. 30. [e] Cap. 34. § 1. lit. K. [f] Sup. c. 9. §. 11. D. Thom art. 5.
f ad 7. & 8. Tabie. §. 25. [g] Significat reſurrectionem Chriſti & reu-
g nionem animæ, c. 9 §. 11. [h] D. Thom. art. 4. Tabie. inf. [i] D. Thom.
h art. 5. ad 1. Tabie. § 21 Miſſal. Pij V. Clem. lib. 8. c. 5. c. 11. fi. Chry
i ſoſt. hom. 3. epiph. hom. 61. ad popul. Claud. cap. 26. Bellarm. c. 15.
k col. 2. Dionyſ. c. 2. Cyril. catech. 5. [k] Miſſal. Pij V. D. Thom. art. 5.
l ad 10. Tabien. §. 26. Chryſoſt. Claud. ſup. [l] Romæ & apud noſtros hæc. 2. purificatio fit cũ vino & aqua. ſed nihil exprimitur in Miſ-
m ſali de vino. [m] D. Thom. art. 5. ad 6. Tabien. §. 22. Bellarm. 2. miſſ.
n cap. 15. fin. Microlog. c. 14. [n] Chryſoſt. hom. 55. Matt. vt ſit eiuſ ſignatio in baptiſmo, euchariſtia, ordine, vnctione Tertull. de coro. milit. Cyril. catech. 4. & 13. Auguſt. tract. 118. in Ioan. Torren. lib. 2. c. 1. §. 13. Caniſ. 1. de ſymbol. c. 12. Bellarm. lib. 2. de imagin.

o cap. 29. lib. 2. miſſ. c. 15. fin. Hieron. epiſt. ad Euſtoch. [o] Vt Gen. 1. benedixit, id eſt, bene fecit. vbi Orig. Rupert. Auguſt. in Imperfect. Geneſ. D. Thom. 1. par. q. 71. artic. vnic. ad quartum, q. 73. 3. Chryſoſt. Geneſ. 1. benedictio Dei cauſat magnitudinem quantitatis (creſcite) 2. multiplicat numero per fœcunditatem (multiplicamini) 3. dat perpetuitaté in ſpecie (replete terrã.)
p [p] Alcuin. Gene. 27. & hoc modo Melchiſedech. benedixit Abrahæ. Bellar. 1. miſſ. cap. 6. col. 5. Non benedixit hoſtię quaſi maior D. Thom. articu. 5. ad tertium, & quartũ. Democar. lib. 4. c.
q 29. vid. ſup. c. 10. [q] Caietan. & Lipom. in Geneſ. 14. Iacob. benedixit Pharaoni & Chriſtus Luc. 24 benedixit panẽ, id eſt nomine omnium gratias egit Deo pro pane. vbi Robert. Bellarm. 1. de euchar. cap. 10. quod Matt. 26. benedixit, vertit Paulus 1. Corin. 11. gratias agens. ſup. lib.
r de euchar. cap. 19. [r] D. Thom. art. 5. ad quintum. Chryſo. hom. 30. in 2. Cor. Tabien. §. 23. Bellarm. cap. 15. §. 1. ſic Exo. 17. Moſes eleuatis manibus orãs impetrauit. 3. Reg. 8. Pſalm. 141. & 1. Timot. 2. orare leuãtes puras manus. quod erat in uſu etiam apud ethni-
ſ cos. [ſ] Chryſoſtom. in liturg. Bellarm. inclinat caput Deo & cruci, quæ eſt in
t altari. [t] Baſil. de Spiritu ſancto. capit. 27. ſic 2. Paralip. 6. Salomon orat flexis genibus. & Chriſtus Luc. 22. Paul. Act. 21. Bellarm. capit. 15. colum. 1. fin. Sebaſtia. de ſacrific. capit. 28. Niceph. lib. 9. hiſtor. capit. 28. erigimur, quia per pœnitentiam delapſi ſumus: ſed per miſericordiam
u Dei reuocati in cœlum. [u] Diuus Thomas, Tabien. Gabriel. lect. 17. lit. E. Auguſt. apud Torren. lib. quarto, cap. 9. §. 1. Trident.
x ſeſſ. 22. cap. 5. [x] Diuus Thomas, artic. 5. ad ſextum. Tabien § 24.
y Dionyſ. capit. tertio, Bellarm. 2. miſſ. capit. 16. ſup. capit. 31. fin. [y] Liturgia Iacob. & Chryſoſtom. Dionyſ. cap. tertio. Diuus Thomas, artic. quinto, ad ſecundum. Innocent. libro ſecundo, capit. 16. 17. Apoſto canon. 4. Trident. ſeſſ. 22. cap. quinto, Damaſ. in Pontiſ. in vita Soter. & Syluest. Gabriel. lect. 15. Democar. libro quarto, cap. undecimo, Amalar. cap. quinto, Berno. capit. decimo, concil. Rothomag. capit. ſecundo, Bellarm. cap. 15. quare falſo Platin. in Sixto I. & Polydor. de inuentor. rerum aiunt thurificationem in miſſa cæpiſſe à Leone anno Domini 800. nam Soter antiquior epiſtol. ſecunda, mentionem facit, & id in veteri lege erat in vſu. Exod. 25. & 30. ſed Arnob. libro ſeptimo, contra Gent. ait, religionem thuris nouellam eſſe. Nempe, apud gen-
z tes. [z] In Matth. ſecundo, Chryſoſtom. Theophil. Euthym. Hilar. idem Baſil. hom. 15. & in Lucam. Rupert. Ambroſ. libro ſecundo, Bed homil. decima, in euangel. Fulgent. ſerm. in Epiphan.
a Maximus homil. ſecunda, in Epiphan. de quo Leo Papa ſerm. 1. [a] Diuus Thomas, prima ſecundæ, quæſtio. 102. articu. tertio, ad decimum quartum, diſtinct. eſt, ſupra capit. tertio, §. 5. At thurificatio in lege Chriſti iam non eſt ſacrificium: quia non eſt figu-
b ra. contra Caluin. lib. duodecimo, de loc. cap. 13. [b] Trident. ſeſſ. 13. cap. ſeptimo, cano. 7. Eſpenceus libro ſecundo, de adoratione euchariſt. capit. 9. Caſtro, euchariſt. hæret. 12. Taper. artic. 13.
Diuus

Diuus Thom. 3. par. quæſtio. 76. 6. ad ſecundum, quæſt. 83. quinto, ad undecimum, Soto. Aſten. lib. quinto, titu. 15. fin. Tabien. miſſ. §. 27. Hoſi. lib primo, contra Brent. Torren. lib. tertio, confeſſ. capit. ſexto, § ſecundo, Angel. lib. ſecundo, de uiſitat. infirm. capit. quarto, Cyril. epiſtolo, ad Coloſyrium. c De his habetur, capit. ſtatuimus, de cuſtodia euchariſtiæ. Diuus Thom. quæſtio. 83. ſexto, ad vlt. Soto. diſtinctio. 13. quæſt. ſecunda, artic. ſexto, Aſten. & Tabien. ſupra. & prælatus monaſterij poteſt etiam ad tempus habere euchariſtiam in loco tuto & decenti eremitorij: dū ibi adſunt quidam regulares, vt in praxi. poſt ſapientum conſultationem factum d eſt Salmant. d Supra capit. 30. § pri- e mo. e Supra c. 30, §. ſexto.

ratus & tuto, ne à viro iniquo rapi, aut à mure & verme corrodi poſſit. Renouaturque euchariſtia octauo, [aut] certe decimoquinto quoque die, recentibus hoſtiis, ne periculum ſit corruptionis ſpecie- c rum. c De his qui ſacerdoti mini- d ſtrant, d de cantu & inſtrumentis e e ad ſolennitatem miſſæ, dictum eſt ſupra. Nunc dicendum eſt de remediis quibus prudenter occurrēdum eſt defectibus, ſi qui inter celebrandum occurrant.

CAP. XXXVI.

Regulæ generales, vt occurratur defectibus, ſi inter celebrandum contingant.

REgula. 1. celebraturus ſcire debet quæ expediunt ad rite & deuote peragendum ſacrificiū miſſæ: & maxime intentum eſſe oportet, ne quid ſubſtantiale deſit circa conſecrationem vtriuſque ſpeciei, oblationem rei conſecratæ, & con ſumptionem ſub vtraque ſpecie: hæc enim tria pertinent ad ſubſtan a tiam ſacrificii, vt dictum eſt: a niſi Pontifex ex graui cauſa cum aliqua regione diſpenſet, vt celebrare b liceat ſub ſpecie panis tantum. b Defectus poteſt incidere. 1. circa ſubſtantialia in ipſa conſecratione: vt ſi deficit materia indubitata, vel verbum aliquod quod pertineat ad formam, aut intentio neceſſaria. 2. ſi cœpta miſſa, ante canonem recordetur defectus, aut propriæ indiſpoſitionis: vel ſi impedimentum proſequendi ſuperueniat, vt ſpeciale interdictum, vel ingreſſus excommunicati. 3. ſi defectus incidat poſt factam cōſecrationem, ſaltem hoſtiæ. Antequam celebrare incipiat ſacerdos diligēter ſe præparet: facta præparatione poſt miſſam cœptam, non tam cogitet de ſe ſuiſq; ſcrupulis, quam de reuerentia & c dignitate ſacramenti. c

2 Regula, ſi quid repentino caſu accidat (præſertim quod ſit extra ſubſtantiam & integritatem ſacri- d ficii) ne perturbetur animo: d ſi non habet à quo petat conſilium, pœniteat inaduertentiæ, & facta oratione & prudenti examine eli- e gat, quod videtur minus indecēs: e atque ita ſuppleat tempeſtiue quod deficit, ſi adhuc ſuppleri poteſt. At ſi vino iam conſecrato aduertat deſuiſſe mixtionem aquæ, vel ſi ſpecies panis appareant habere miſturam fermenti, vel eſſe notabiliter f fractæ, nihil ſupplendum eſt: f nec etiam dum poſt longam interruptionem recordatur ſe omiſiſſe aliquid quod ad integritatem per ſe non pertineat (vt eleuationem hoſtiæ, fractionem vel commixtionē particulæ) ſed procedat ulterius: cū non oporteat repetere omiſſam ſo- g lennitatem. g

3 Regula, ſi quid defuiſſe aduertat, quod neceſſario ſupplēdum ſit (vt dum miſſale iubet aliam hoſtiam, aut vinum conſecrare: vbi ceſſat occaſio grauis ſcandali) debet multa repetere, vt ordine ſuo fiant quæ in miſſali dicuntur. Vt. 1. h eam hoſtiam offerat: h deinde dicat, Chriſtus pridie quam patere- i tur, i &c. 2. ſi ante conſecrationem vini meminit defuiſſe aquam, adiiciat illam ſi poſt conſecrationē reperit non eſſe uinum, reponat uinum, & offerat dicens, ſimili modo poſtquam cœnatum eſt, &c. Eleuare non debet ſed ſumere, quando id contingit prope conſumptionem, vel poſt illam. 3. Vbi eſſet periculum grauis ſcandali, ſatis eſt neceſſaria ſupplere ſubmiſſe, ſine lon- k ga repetitione, k & ſumere ſpecies conſecratas.

4 Regula, ſi ſpecies conſecratas ſumere non poteſt (vt ſi ueneno reperit infectas ex miniſtri malitia, aut quia forte incidit animal ue- l nenoſum l) non licet eas igni tradere, quamdiu probabiliter credun- m tur continere corpus Chriſti: m ſed ipſas vel illarum ablutionem ſtupa aut lino imbibitas ſeruet decenti loco: deinde ſiccatam ſtupam conuertat in cineres, quos ſubtus ter- n ram, aut in piſcinam mittat: o ad perfectionem vero ſacrificii aliam hoſtiam aut uinum conſecrare debet.

5 Regula. Præceptum Chriſti de integritate ſacrificii eſt nimis graue nec Papa diſpenſat, vt dimittatur ſponte poſt factam hoſtiæ conſecrationem: quo caſu licet aliquid recolat aut ſuperueniat, non debet o miſſa linqui inchoata, o ſi per ſeipſum aut per alium perficere poteſt. ſi quid tamen meminit, aut ſuperueniat ante inceptum canonē miſſæ licebit interdum ſeclusio ſcandalo, aut tenebitur recedere ab altari. p p Si poſt conſecrationem meminit ſe excommunicatum, nec habet à quo in altari abſoluatur ſecrete, de- q bet miſſam perficere: q & ut propter maius præceptum integritatis r excuſatur à noua culpa, ita & à pœna irregularitatis. r ſimiliter ſi nominatim denunciatum de excommunicatione: aut de interdicto, qui uenit poſt conſecratam hoſtiam, expellere non poteſt, perficiat uſque ad conſum- ſ ptionem utriuſque ſpeciei: ſ ſed verſ. poſt communio- t nem cum orationibus dimittat, t & abſente excommu- u nicato dicat in ſacriſtia. u

CAP. XXXVI.

a SVpra a cap. pri- b mo, & nono, b De euchariſt. capit. c 13. c Bonauen. quarta diſtinctio. 13. in lit. Aſten. lib. quarto, titu. 15. articu. primo, Diuus Thomas, quæſt. 83. ſexto ad quintum. Soto diſtinct. 13. quæſtio. 2. 6. Ledeſ. prima parte, quæſtio, 24. artic. ſexto, Miſ- d ſal. Pij V. d e Do- e ctor. ſupra. f Diuus f Thomas, artic. ſexto ad ſextum, item ſi vino defuit mixtio aquæ: aut ſi hoſtia incidit in cali- g cem. g Diuus Thomas, articu. 6. ad 5. miſſal. titu. de forma. Sot. Taper. art. 17. cum Ioan. Heſſel. de utraque ſpecie. ſup. cap. 3. fin c. h 9. § 11. h i Innoc. i lib. 4. cap. 22. ſuet concil. Tolet. 7. cap. ſecundo, cap. nihil, 7. quæſt. prima, miſſal. titu. de defectu panis Diuus Thomas, art. 6. ad quartum, Soto. Tabien. miſſ §. 33. 36. Ang. §. 15. Sylue. euchar. 2. §. decimo, Victo. §. 201. Palud. diſtinctione 15. Anton. Aſten. lib. quarto, titu. 15. articu. primo, colum. quinta, Petr. Soto. titu. de euchar. fin. Le- k deſ. Recent. k Scot. diſtinctio. 8. quæſt. tertia, Alexan. Alen. Adria. Taper. & Ioan. Heſſel. ſupra Nauar. capit. 25. num. 91. & additio. Hiſp. quod Soto. dicit probabile diſtinctio. 13. & clarius. diſtinctio. 13. quæſtio. prima, artic. primo, colum. ſeptima, Claud. repetit. 10. capit. tertio, Richar. diſtinctio. undecima, artic. ſecundo, quæſtio. l ſexta, Mai. diſtinctio. 9. quæſtio. 3. l Diuus Thomas, artic. ſexto, ad quartum, Soto, Nauar. & alij ſupra aut ſi incidit muſca, aut aliud quod huic ſacerdoti fragili vomitum prouocaret. Aut ſi ſpecies quas euomit, non poteſt abſque m nauſea recipere. m Diuus Thomas, artic. ſexto, ad vlt. & refert ſe ad quæſt. 67. articu. quinto, quæſt. 80. 3. ad ter- n tium. Sot. miſſal. n Diuus Thom. quæſtio. 83. ſexto, ad vltim. fin. Soto. Ledeſm. Tabie. Aſten. libro quarto, titu. 15. colum. ſexta, ſi. Palud. diſtinct. decima tertia, Angel. miſſ. §. 18. Tabien. §. 32. 39. Syluiſtr. At Bellarmin 4 de euchar. capit. quinto, §. tertio, cum Iſich. Diuus Thomas, ad tertium, Palud. Tabien. §. 33. conſulunt decētius eſſe (ſi alium calicem habet) vt has ſpecies vini conſecratas aſſeruet etiam longo tempore, inter reliquias ſacrarij: quouſque conſtet eſſe corru- o ptas naturaliter. o p p Supra capit. 30. q §. quinto. q Diuus Thomas, artic. ſexto, ad ſecundum, Soto. Syluestr. euchariſt. ſecunda, §. ſeptimo, Angel. euchariſt. ſecunda, §. ſecundo, & ſequen. Nauar. capit. uigeſimoquinto, numero 75. & de oratio. nō. decimoſexto, r numero 58. r Nauar. vtroque loco, ſ Syluestr. Angel. ſ Supra capit. uigeſimo, §. quinto, Nauar. capitulo uigeſimoſeptimo, nu- t mero 34. t u Ho- u ſtien. Gothfre. Syluest. cum Angel. & Roſel.

CAP.

C A P. XXXVII.

a CAp.[a] 30.§.4.& 5.c.36.fin.[b c] cap.36.§.3. & miſſal. at ſat eſt
b coniungere aliam hoſtiam cum parte hoſtiæ prius obla-
c tæ.[d] Vt quando in altera ſpecie ſit miraculoſa immutatio perma-
d nens. Miſſal. Aſten. lib.4.tit.15. colum. 3. fin. Sylueſt. euchariſtiæ. 2.fin. Tabien.§.35.ſu.37.ſ. Roſel. euchar.3. §.
e 48.[e] Vt ſi ex guſtu deprehẽdat eſſe a-
f quam, vel acetum.[f] Vt minus decenter conſulunt Ang.Sylueſt.Roſel.Tabien. Director.ſup.lib.de euchar. cap.50. N. Claud.repet.10. de euchar. cap.3. folio 377.cum Alexand. 4.par. quæſt.37. & Adria 4.de euchar. q.an cibus præbeat impedimentum. §. pro reſponſione. Et Palud.diſtin.9 q.1. ad fi. dubitat an eo caſu liceret non ieiuno ſumere vinum conſecratum. Qua ſententia probabili vti liceret, vbi eſſet periculum ſcandali
g ex oppoſito.[g] Supra cap.36. H. Diuus Thom.art.7.ad 4.Palud. diſtin.13. Innocent.lib.4 cap. 12. Anto. Aſten.Victo.§.101. Pet.Soto.Ledeſ. quod magis probat Soto di.13. Tabien. miſſ.§. 33.Sylueſt.euchar. 2.§.10.fauet concil. Toletan.7. c.2.cap. nihil, 7. q.1. & Recentior. Theolo. &
h Iuriſper.[h] Quia arctius eſt præceptũ diuinum de integritate ſacrificii in utraque ſpecie, quã ut ieiunus perficiat conſumptionem. ſupra de euchar. cap. 50 D.Thom.q.83. 6. ad 4. & refert ſe ad q.80. artic. 8. q. 82. 4.& diſt.8. q.3. idem Scot. diſt.8.q. 3. Richard. diſt.11. art.2.q.6. Soto.diſt. 13.q.2. 6.ad 4. Ledeſm.q.24 6. & ita iubet miſſale Pij V. Nauar. c.25. num. 91. & 75. Ang. euchar.2.§.6.Sylueſt. euchar.2. §.7. Gabriel. lect. 10. cum Gerſon. Palac.diſt. 8. q.5.& fere omnes contra citatos
i ſup.F.[i] Sup. c.9. §. 50. D.Tho. 3. par, q.76.2.ad 1.q.78.3.c.ad 2.& 7.Chryſoſt.hom.24. in 1.Corin.10. Cyril. Cath.5. Paſchal. lib.de corpore & ſanguine Chriſti. c.18. Niſſen.ſerm.1.de reſurrec. Gregor.lib.4.dialog.c.58.& hom.37. in euangel. ſignificat Leo. ſerm.7. de paſſio. Iſich.lib.2. in Leuit.c. 8. Raban.lib.1.de inſtit.cler.c.31. Sebaſt.de ſacrific. c.9.& 14.§.2. Bellarm.lib.1.miſſ.c.2. Particulæ mixtio cum ſanguine ſignificat
k reſurrectionem, qua anima unita eſt corpori. ſup.c.9.[k] Cit.c.36.
l K. quæ eſt ſententia valde probabilis in praxi.[l] D. Thom. quæſt.
m 83.6.ad 5.[m n] Miſ-
n ſal. Pij V. & cap. ſi per negligentiam. cap.ſeq. de conſecr. diſt 2. D.Thom.q. 83.6. ad vlt. Tabie. miſſ.§.39. Sylueſt. euchar.2. ad fi. Ange.euchar.2. Aſten. lib.4.tit.15. ad fin. Sot. diſt.13.q.2.6. fin. Ledeſ.q.24. fin. Soteal. ver.euchar. §.11. Nauar. c.25.
o num.89.[o] [p] Pius I.
p d.c.ſi per negligentiam, &c. qui bene c.ſi quis. (ex Bed.) de conſecrat. diſt.2. Doct.ſup.ſimiliter, ſi per negligentiam eius, mus deuorauit hoſtiam, debet pœnitere, ieiunio quadraginta dierũ. d.cap. qui bene. D. Tho. Sylu. euchar. 3.§.2. Taper.artic. 14.Clau.repet.5.c. 3. manet enim corpus Chriſti in uentre muris deuorantis. D.Tho.q.80.3. ad 3.vid.q.76.6.ad ad 1.quęſt.77.6.ad 1.exenterato mure ſeruandæ ſunt ſpecies in ſacrario. Si ſacerdos perdat particulam hoſtiæ ex negligentia, nec inueniat, iubetur pęnitere triginta diebus. Addit Diuus Thom. quęſt.83.6. ad vlt. eadem pœnitentia dignum eſſe eum, cuius neglĩgẽtia putreſit hoſtia.
q [q] Hæc iuris pœnitentia minui poteſt pro foro conſcientiæ, vt aiunt Diuus
r Thom. & alij.[r] Libro de euchar cap.
ſ 12.§.2.[ſ] Miſſal.tit. de defectibus ad fi. quia ceſſat ratio po
t ſita ſupra lit.I.[t] Supra cap.36. L. ſi biberet uenenum notum, eſſet homici
u da ſui ipſius.[u] Aſten. Tabieo. § 32. in quo reducenda eſſet ad praxim ſententia Scoti & aliorum, citat capit.36.
x K.[x y] Diuus Tho-
y mas, artic.ſexto, ad ſextum Sot. commuo. Tabien. miſſ.
z §.quarto, fin.[z] Su-
a pra capit.nono, §.11.[a] Angel. miſſ. §.23. Tabien.§ 41. Sylueſt. euchar.2.§.10.verſ 5. Aſten.titu.15.colum.6. Soto.diſtinctio.9.
b quæſt.1.artic.5.vid. Ledeſ.prima par.q.15.art.5.[b] Colligitur ex ſtatim

CAP. XXXVII.
Peculiare remedium pro his defectibus.

SI defectus inter celebrandum contingat aut animaduertatur ante canonem miſſæ, nec poſſit tolli circa ſubſtantialia, quia deeſt integra materia: vel ſi contingat ſpeciale interdictum, aut denunciati excommunicati ingreſſus, licebit
a ab altari recedere ut dictum eſt.[a] ſi ante conſecrationem aduertat hoſtiam eſſe minus decenté, quia confracta eſt, aut pilos habet inſertos, & ex illius eleuatione & oſtenſione ſequeretur ſcandalum, capiat ſecrete aliam hoſtiam, & oblatã con-
b ſecret.[b]

2 Si poſt conſecrationem aduertat materiam non eſſe indubitatam (vt quia panis putabatur triticeus, ſed propter nimiam hordei aut milii admiſtionem dubius eſt: ſi uinũ ex guſtu conſtet eſſe valde lymphatum ſeu acetum, aut agreſtam) debet accipere ueram materiam & fa
c cta oblatione conſecrare.[c] 2. ſi facta panis conſecratione, non reperiatur uinũ (quia in calice ex odore aduertit eſſe acetum) expectet aliquamdiu ut per duas horas, quouſque ex alio oppido afferatur. ſi omnino non reperiatur, perficiat
d miſſam ſub altera ſpecie.[d]

3 Si ſumpta hoſtia aduertat in ca
e lice non eſſe uerum uinum[e] ſed aquam aut acetum, quidam indecenter conſulunt, vt expuat rurſus in
f calicem.[f] Alii negant licere huic iam non ieiunio qui bibit eam a-
g quam, conſecrare aut ſumere.[g] At reuera etiam poſt illius aquæ potũ reponere aliud uerum uinum, & illud conſecrare, ſimulque aliam hoſtiam ſecluſo graui ſcandalo: deinde pręmiſſa utriuſque ſpeciei oblatione conſecret, & conſecrata offerat ac ſumat, etiam non ieiunus.
h [h] quia ſeruandus eſt debitus ordo, vt ſuper altare ſimul ſit ſpecies panis & uini quæ ad uiuum referant Chriſti mortem, in qua totus ſan-
i guis ſuit à corpore eius ſeparatus.[i] Vrgente tamen ſcandalo (quale cõmuniter præſumere & timere poteſt) ſatis videtur, vt diſſimulanter poſt ſumptam hoſtiam accedat ad cornu altaris, & infuſo uino cum aqua conſecret in medio altaris dicens, ſimili modo, &c. deinde dicat, vnde & memores Domine offerimus, &c. atque ita ſumat dicẽs,
k ſanguis Domini noſtri.[k] nam quæ non ſunt de neceſſitate, non ſunt
l urgente ſcandalo repetenda.[l]

4 Si hoſtia cõſecrata cadat in terram ob impetum uenti, aut negligentiam, radat & mundet ac lauet locum, aut linteum in qua cecidit:
m [m] & puluerem ac ablutionem pro-
n iiciet in piſcinam.[n] ſi gutta ſanguinis cadat in lapidem pretioſum tapetem aut tabulam, ſorbeat radatq; & bene lauet, ut de hoſtia dictum eſt. Pœnitentia iure imponitur, quando ob negligentiam cadit, ut ſacerdos quadraginta diebus pęniteat, id eſt, ieiunet, & à communio
o ne abſtineat.[o] ſi per ebrietatem aut voracitatem euomat euchariſtiam, laicus quadraginta diebus: clericus vero, monachus, diaconus, vel presbyter ſeptuaginta diebus pœniteat. Si ob illius negligentiam mus deuoret quadraginta diebus, ſi perditam in eccleſia particulam hoſtię non inuenerit triginta diebus. qua pœnitentia dignus videtur cuius
p negligentia hoſtia putreſit.[p] At hęc pœnitentia minui poteſt pro foro
q conſcientiæ. ſi [q] gutta conſecrata miſceretur amphoræ uini, dictum
r eſt ſupra.[r] ſi ſpecies uini omnino effundãtur, vel ſi uiſu deprehendat eſſe ueneno infectas, ſatis eſt etiam poſt ſumptam hoſtiam, conſecrare
ſ aliud uinum,[ſ] facta prius uini oblatione, & offerat conſecratum, ac ſumat: quia ſuper altare iam affuit utraque ſpecies mortem Chriſti repræſentans. ſpecies quas aduertit uenenatas nõ licet bibere, ſed ſunt
t ſeruandæ ut dictum eſt,[t] ſi ſenſit bibiſſe ſpecies uenenatas, poteſt de medici conſilio uomere in uas mũ
u dum[u] ne poculum uitæ fiat ei in interitum.

5 Si poſt conſecrationem panis appareat fermentatus, uel hoſtia notabiliter fracta, nihil eſt repetendũ
x [x] (ſicut nec ſi uino defuit miſtio aquæ) quia nihil deeſt de neceſſitate ſacramenti. ſi hoſtia incidit in calicem dum frangeretur, ſatis eſt cũ particula quæ manet perficere reli-
y qua, & nihil eſt iterandum:[y] quia nec fractio nec ſigna quæ ſequun-
z tur, ſunt de ſubſtantia miſſæ,[z] ſi uinum cõſecratum congeletur, calidis pannis, aut aquis ad calicem admotis liqueſiat, ut accipiatur per
a modum potus.[a] ſi hoſtia dum ſumeretur, hæſit palato, nec prima ablutione traiicitur, ſacerdos digi-
b to reuerenter eam impellat.[b] ſi particula hoſtiæ hæſit calici, ſumpto

c ſtatim citandis. D. [c] Scotus, diſtinctio. 8. quæſtio. 3. Angel. Tabie. §. 40. 42. idem conſulit miſſale Pij Quinti, præſertim ſi non eſt d trahenda mora in miniſtranda alus euchariſtia. [d] Scot. Syluestr. miſſ. §. ſecundo, verſicu. ſexto, euchar. ſecundo. §. nono. fin. & conſulit Pius V. in miſſal. Tabien. miſſ. §. 40.

de reliq. & uen. Ciruel. in expoſit. miſſal. c. 89. in cuius fauorem addit Aegid. Theor. 23. quamuis quantitas mutaretur in ueram carnem, creditur Deus conſeruare ibi corpus Chriſti ſacramentaliter: cum non alligetur communi legi. idem fere Palu. d. 12. quæſt. 5. Capreo. quæſt. 1. ad argu. contr. 2. con. ſed aiunt manere quantitatem panis, & ſub ea corpus Chriſti: licet alteratio qualitatum tanta ſit, vt ſubſtantiam panis corrumperet. Alij qui putant eandem numero quantitatẽ manere in genito, & corrupto, aiunt manẽre eadem quãtitate per mutationem qualitatũ corrumperet panes, & ni maneret ibi corpus Chriſti. Vt Durand. diſt. 10. quæſt. 4. ad tertium, diſt. 12. q. 3. Richar. diſt. 10 ar. 5. q. 2. Palac. q. vlt. Gerſon. Alpha. 25. C. & tract. 9. in Magnificat. Alpha. 90. K. fauet Caietan. quæſt. 76. 8. At utraque ſententia eſt falſa, contra Diuum Tho. & citat. lit. D. [f] Caietan. & addo Sot. quamuis in nulla parte maneret corpus Chriſti, fieret adoratio latriæ ſub implicita conditione: quia id eſt ſignũ & imago Chriſti. Cyprianus, li. de lapſis, refert miraculum de conuerſione in cineres. Nicephor. in lapidem. [g] Præſertim ſi miraculum non ſit cũ ſpecierum mutatione, ſed ſenſuum. ita oratione obtinuit D. Gregor. & quidam ſanctus apud Paſchaſ. ſupra Guidmundus lib. 3. Ioan. Garet. ſupra Diuus Thom. diſtin. 10 inf. [h] Guidmundus ſupra & Lancfrancus libro de euchariſt. ad med. Ita habet eccleſia in more. Diuus Tho. diſtinct. 10. quæſtio. 1. 4. 3. & quæſtio. 82 4. ad tertium, & quæſtio. 76. 8. & alij infra. quia Chriſtus inſtituit, ut id ſacramentum ſumatur ſub forma panis aut vini: non ſub forma carnis aut ſanguinis, cum horrore. ſi tamen aduertat ſibi ſoli apparere formam miraculoſam cum ſola immutatione ſenſus: licet perſiſtat, ſumat reuerenter. [i] Docto. infra ſed Albert. apud Anton. 3. parte, tit. 13. capitu. 6. §. 14 putat eſſe præceptum ſumendi, ſaltem dum manet pars aliqua ſine immutatione tali. [k] Diuus Thomas quæſtio. 82. 4. ad tertium. vbi Caieta. Soto. diſtin. decimatertia. quæſtio. 1. 4 & late Diuus Thom. diſtinct. 10. artic. quarto, Carthuſ. quæſtio. 4. Palodan. quæſtio. 4. fin. Durand. quæſtio. quarta, Richar articu. 5. quæſtio. ſecunda. Anton. ſupra Gabriel. lectio. 51. Victor. §. 61. alias 70. Ledeſm. quæſtio. vigeſimatertia, artic. quarto. Aegid. Theorem. 23. Viguer. & Summiſt. ſupra. Syluestr. euchariſt. 3. fin. Alexand. quæſtio. 53. memb. quarto. articu. 3 modeſte ait, ita uidetur inſipientiæ meæ: nihil aſſerendo, ſed opinando, ſalua meliori ſententia. [l] Caieta. quæſtio. 76. 8. Soto, & communis. [m] Tenetur ſumere alteram ſpeciem: quia conſumptio aliqua eſt de eſſentia ſacrificij. Diuus Thom. Caietan. Syluestr. euchariſt. 3. finem, & Summiſt. ſupra cap. 9. [o] Aiunt Alexand. quæſtio. 53. memb. quarto, articu. 3. Gabriel. lectio. quadrageſimaprima. Archidiac. & Bellamera. in cap. nos autem. de conſecrat. diſtinct. ſecunda. Clictou. lib. ſecundo. cap. 15. nume. 3. Garet. Centur. quarto fin. & 9. Stephan. & Roſar. Buſti. ſupra Palac. diſtinct. 10. quæſtio. vlt. Scoto, quæſtio. ſecunda, Claud. de euchariſt. repet. quarta, cap. 7. ſentit Bellarm. libro 3. euchariſt. cap. 3. col. 3. nec enim deſerit cœlum quia Act. 3. aſſumptus eſt in cœlos vſque ad tempus reſtitutionis omnium

ſanguine: decentius eſt, vt ſumpta ſemel ac iterum ablutione traiciat, quam digito trahere ad oram calicis. [c] ſi tamen facta conſumptione trahenda eſſet mora in miniſtratione communionis, debet particulam digito allatam ſumere, [d] vt ieiunus maneat pro ſumendis reliquiis & formulis, quæ ſuperſunt communicantibus: niſi præſto eſſet ſacrarium, in quo decẽter reponi poſſent.

CAP. XXXVIII.

Si miraculum circa ſpecies cõtingat, quid agendum?

INterdum circa alteram aut utrãque ſpeciem cõtingit inuſitatum miraculum, vt ſi omnibus uidentibus appareat caro ſanguinea, aut, puer, aut ſub ſpeciebus vini videatur rubeus ſanguis. Interdum eadem ſpecies aſtantibus repræſentatur ſub diuerſis figuris. [a] aut mouens ſeipſam. Nec ſine temeritate negari poteſt contigiſſe [b] miracula circa ſpecies euchariſtiæ: nec eſt fictio mendacij, [c] dum ea repræſentatio ordinatur in teſtimonium ueritatis de reali præſentia corporis Chriſti, aut ad ſignificandum myſterium. Tamdiu manet corpus Chriſti ſub ſpeciebus ſic alteratis, quamdiu maneret ſubſtantia panis: [d] vt quando longo tempore apparet omnibus eadem quantitas rotunda panis, [e] aut ſi in ſpeciebus uini fiat accidẽtalis alteratio coloris ſanguinei: aut emittunt ſplendorem, aut Angeli euchariſtiam adorantes apparent. Interdum, licet raro miraculoſa immutatione corrumpuntur ſpecies vini, ſi feruore quodam creuerint in magnam quantitatem: aut ſi ex ſpecie panis fluxit multus ſanguis (forte uero tunc manet corpus Chriſti in parte aliqua: [f]) aut ſi in ore impij conuertantur in lapidem aut cineres, vt illum Chriſtus confundat. miraculum uero eo caſu non probat adeſſe tunc corpus Chriſti, ſed præfuiſſe.

2 Poſito eo miraculo ſacerdos ſiſtat, & Deum oret ſi forte ſpecies ad priorem formã reducere dignetur: atque ita reuerenter ſumat. [g] Si miraculi ratio perſeuerat, ſumere non debet, ſed conſeruare in ſacrario [h] in memoriam miraculi, & deuotionem fidelium: conſiliumque eſt [i] conſecrare aliam hoſtiam vel uinum, ut ſumat ad perfectionem ſacrificij: [k] ſed non tenetur, præſertim ſi iterum atque iterum conſecranti appareat ſimile miraculum, per quod autor miraculi Deus diſpenſare cenſetur, [l] vt ſacerdos contentus eſſe poſſit ſumptione vnius ſpeciei, in qua miraculum non fuit. [m]

3 Si oculis appareat corpus Chriſti quaſi in propria ſpecie: quidam putant connaturali modo adeſſe in duplici loco extenſum: [o] ceſſante tamen paulo poſt ea immutatione facta circa intellectum aut ſenſum,

CAP. XXXVIII.

a VT [a] in vrbe Sãtaren, apud Luſitaniam. Paſchaſ. infra ait ob uarios fines proximos fieri, ut ad confirmandum infirmos in fide, conſolandos amicos, uel terrendos hoſtes fidei, & cæt. b [b] Quia apparitiones aſſeruntur à multis & grauibus autoribus. ſed Alexand. 4. par. quæſt. 53. m. 4. ar. 3. Gabr. lectio. 51. & 41. vel 51. referunt in Marchia, & Peruſia, diu apparuiſſe carnem in hoſtia, quæ paulatim denigrata eſt. & ait Alexan. videtur inſipientiæ meæ fuiſſe deluſionẽ ſenſus factam à dæmone. At idem Alex. quæſt. 40. m. 3. art. 4. ad 3. admittit quod Paſchaſi⁹ uidit puerum in euchariſtia. & ipſe Paſchaſ. lib. de corp. & ſang. Domini. capitu. 14. 20. ait, neminem qui ſanctorum uitas & exẽpla legerit, ignorare, has apparitiones ſæpe factas ſanctis. Amphiloch. in vit. Baſil. quod Iudæo cuidam uidebatur infans in hoſtiis dari communicantibus. Guidmuo. lib. 3. de euchar. ad med. Stephan. epiſcopus Vintonien. lib. de euchar. ar. 11. probat uarias apparitiones ex Orig. Cypr. Auguſt. Gregor. I. & Nazian. idem Clictou. lib. 2. de euchar. c. 10. & 15. Roſar. Buſti. 2. p. ſermo. 13. lit. Z. Garet. de euchar. claſſ. 4. 6. & 9. Surius. in annal. anno 1556. (Ægid. Theor. 23. de euchariſt. putat ſemper fieri per immutationem ſenſus.) Palac. diſtin. 10 quæſt. vlt. D. Thom. q. 76. ar. 8. Sot. d. 9. ar. 8. Ioan. diacon. in vit. Gregor. ait dum Greg. celebraret, apparuiſſe digitum Chriſti in hoſtia. Nicol. de Tolentino cum eſſet paruulus, uidit in hoſtia paruulum loquentem ſibi & multa adhuc hoc tempore facta aut conſeruata ſunt, ut de linteolis Doracæ, & in Santaren. vrbe Luſitaniæ, & Abulæ. uid. Docto. alios infra [c] Vt Luc. 24. Chriſtus finxit ſe longius ire. Diuus Thom. 3. par. quæſt. 54. articu. 3. & uere color carneus aut ſanguineus ineſt ipſis ſpeciebus: nec eſt verè caro in modo naturali. At falſo Richar. di. 10. ar. 5. q. 2. dicit addi aliud corpus carneum quo operiuntur ſpecies panis. & Aegid. Theor. 23. dimenſiones panis conuerſas eſſe in dimenſiones carnis cum accidentibus carnis, manente corpore Chriſti. [d] Eſt regula Theologorum. Diuus Thom. quæſt. 80. 3. ad tertium, quæſt. 77. ar. 4. Direct. Inquiſit. 1. par. f. 17. & 3. p. quæſt. 10. refert oppoſitum fuiſſe à Greg. XI. damnatum. ſupra lib. de euchar. c. 28. & ſequen. Caſtr. euch. hær. 11. Sot. diſt. 12. q. 1. 3. Ledeſ. q. 21. Clau. rep. 5. de euchar. cap. 3. Turrian. tracta. 1. de euchar. c. 23. 24. Bern. Diaz. pract. cap. 36. [e] Diuus Thom. quæſtio. 76. 8. & d. 10. quæſt. 1. 4. 2. Palud. d. 10. quæſt. 4. con. 2. Carthu. quæſt. 4. Sot. ar. 8. Ledeſ. quæſt. 17. art. 8. Marſil. quæſt. 7. ar. 3. dub. 5. Gabr. lect. 41. 45. Pet. Sot. de euch. lect. 10. Vigner. c. 16. §. 3. verſicu. 5. Ant. 3. p. titu. 13. c. 6. §. 14. Victo. §. 61. Clicto. lib. 2. de miſſ. c. 10. Tabien. euchar. 1. §. vlt. Arm. communio. §. 22. ſic nunc manet in corporalibus Darocæ à 300. annis. Soto & ſerio, Ledeſ. Recentio. ob quod Vrb. IIII. inſtituit feſtum Corp. Chriſti. cle. vn.

o omnium. [o] D.Tho diſt.10.q.1.a.3.& communis. [p] Fatetur Sot.
p diſt.10.q.1.5 & lib.4. Phyſ.q.2.art.3. & quidam Recent.non putant eſſe cont. D.Tho.q.75.1.ad 3.q.76.art.5.& 8.tenet Alexan. q.53. alias q.11.artic.1.§.vlt.q.44.m.7. ad 2. Hugo. lib.2.de ſacram.p.8.c.11. Scot.diſt.10.q.2. Mai.q.2.Richar.art.2.q.2. Marſ. q.7. artic.3. dub.1. Gabriel.q.1. art.2. & lect.46. Claud. repet.4. cap.3.& 7. Alan.1. de euchar. capit.38.& fauent Chryſoſt. Gregor. & alij ſup. qui de facto id videntur admittere in miraculis euchariſtię. Bellar. li.3. de euchar. c.3. probat multis, ita interdum contigiſſe. Vvald.tom.2. de ſacramen. c.72. & 73. Okam. 4.q. 4 & tract.de eucha.
q c.7. [q] De quo Recent. apud D.Tho. 1.par.q.12.artic.2. Scot. 2.diſt.2.q.7.
r videtur Hugo. [r] D. Thom. quodlib.3. art.2. & in 4.di.10. q.1.2.ad 5.di.44.q. 2.2.3. & impliſtare aiunt Capreol.diſt. 10.q.1.ad argu. Palud.q.1.fin. Duran. diſt.10. q.4.& diſt. 11.q.1. Ægid.Theorem.3.& quodlib. 2.q.1. quodlib.2.q. 17.Heruæ. quodli. 11.q.13.& poſt hos Ledeſ. 1.par. q.16. art.1.dub.3. Henr. quodli.9.quęſt.31. Gotfre. quodlib.3. q.4.Carthuſ.di.13. quæſt.3. dub.2. fauet Cyril. lib.2. in Ioan. c.3.21.22. li. 9.c.21. non potuit carne cum Apoſtolis conuerſari, qui in cœlos aſcendit. Reſpon. problema eſſe, quod in vtramque partem diſputari probabiliter poteſt, vt aiunt Taper. art.15. Sot.diſt.10. Mancius, & Recen.

o ſumenda eſt hoſtia. [o] Nec Deo im
p poſſibile eſt de potentia abſoluta, [p]
vt idem corpus locet extẽſiuè, aut
q eundem Angelum [q] in pluribus lo
cis. Et D. Tho. dum id negare vi-
r detur, [r] interpretandus eſt eſſe im-
ſ poſſibile ſalua lege ordinaria. [ſ] At
probabilius eſt ſimplex miraculũ
eſſe: nec videre Chriſtum aut car-
nem, ſanguinemque eius in pro-
t pria ſpecie. [t]

CAP. XXXIX.

De defectu incidente circa formam, aut intentionem dubiam.

SI aduertat ſacerdos defuiſſe ver
bum aliquod, quod pertinet ad
a integritatem formæ, [a] vel ex cuius
mutatione vel tranſpoſitione for-
ma manet dubia, debet reſumere
omnia verba formæ: puta in conſe
cratione ſanguinis, à principio uſ-
que ad verbum in remiſſionẽ pec-
b catorum, [b] nec ſatis eſt, vt poſt lon
gum tempus, aut poſt alia verba in
teriecta, ſuppleat unum aut alterũ
c verbum quod omiſſum credit. [c]

2 Huic propter probabile dubiũ
repetenti formam conſecrationis,
non eſt vllo iure pœna impoſita
(qualis imponitur ei qui ſcienter
d rebaptizat ſine cauſa [d]) ſatisque eſt
dum repetit, vt lateat in mente con
e ditio [e] non cõſecrandi, ſi forte erat
cõſecratum. ſimiliter ſi valde pro-
babiliter dubitat ſe ex obliuione
omiſiſſe conſecrationem vini (in
quo ſcrupuloſus nõ facile ſibi cre-
dat, ſed rogans miniſtrum conquie
ſcat in eius dicto) repetat ſub con-
f ditione prædictam formam, [f] de-
inde cætera proſequantur per or-
dinem.

3 Si rationabiliter dubitet an ha

ſ [ſ] Sic ipſum D.Tho.& Cyril.exponunt Thomiſt.citati & alij Recent. Nec Angelus naturali virtute poteſt per ſubſtantiam adeſſe in duobus locis diſtantibus & diuiſis (ita vt nullo modo adſit in loco inter medio.) D.Tho.1.par.q.52. 2.nam Patres id tribuunt miraculo. Bern.ſer.2.de cœna. Augu.c.inuitat.c.qui manducat.de
t conſecr.diſt.2. [t] Doct.cit.R. D.Tho.q.76.8. & communis, di.10. Richar.artic.5.q.2.Duran.q.4.ad 3. Palud.q.4. Sot.Caiet.Ledeſ. Carthuſ.q.4. Marſ.q.7.art.3.dub.5. Ægid.theo.23. Anto.3.par. tit.13.c.6 §.14.commun. Recen.ſentit Guidm.ſup.Lancfr.lib.de hoc ſacramen. ad med.nec decens eſſet ut caro Chriſti in propria ſpecie ſeruaretur in pyxide longo tempore, donec ſpecies corrumpantur: & aliter appareret Chriſtus quam ſit, ſcilicet, effuſu nunc ſanguine intra vos, &c.

CAP. XXXIX.

a M Iſſal. [a] tit.de defectu formæ. D.Thom.3.par.q.83. 6 ad 5. Sot.diſt.13.q.2.6. Ledeſ.quæſt.24.art.6. Tabie.miſſ.§.37.
b Aſten.lib.4.tit.15.col.5. Bellarm.4.de euchar.c.12. & dictum eſt
c lib.de euchar.c.16. [b] Miſſal. Pij V. dictum eſt, de euchar.cap.17. [c]
d Sup.lib.de ſacram.c.8.miſſal.tit.de defect.formæ, in fi. [d] Quia iure de ſolo rebaptizante expreſſit fieri irreg. Docto. 4.diſtinct.6. vbi Scot Richard. Palud. Nauar in conſil.& cap.27.num.246. Soto. diſtinct.3.quæſt.1.artic.9.& lib.5.iuſtit.quæſt.1.artic.9. Couarru.
e clem.ſi furioſus, prima par.§.1.num 4. [e] Nam idem ſufficit in foro conſcientiæ, ſi rebaptizet cum conditione mentali. Palac.diſt. 6.quęſt.6.colum.3. Peña & multi Recentio. quia conditio tollit, ne actus ſit cõſummatus, & ne aſſimiletur hæreticis rebaptizantibus, quamuis oppoſitũ teneat Sot. diſtinct.3. articu.9. colum.10. diſtinct. 4. quæſt.1. artic.4. Couar. ſup.num.8. Cord. caſ.37. Maiol. de irregul. lib. 3. capit.14. num.5.
f de rebaptizante. [f]
g Miſſal. & cit. A. 8 Supra cap. 23.§.3. & de ſacramen.cap. 9. Diuus Thomas, quæſt.64. 8.ad tertium, vbi Caiet. Soto.diſtinct.1.quęſt. 5.articu.8.diſtinct. 3. artic.5. Ledeſm. prima par. q.5. art.
h 8.dub.4. [h] Commu
i nis Docto. [i] Nauar. cap.25. num.91. & conſil.lib.3. tit.41. Sylue. euchar. 2.§. 6. Angel.euchar.1. §.27. Scot.diſtinct. 12. Maiol. quæſt.7. Diuus Thom. Sandou. de offic.eccle. 6.par. cap.9. Gabr. lectio.6. F.manent conſecratæ formulæ, quas detulit in altare: quãuis tempore cõſecrationis ſolum meminerit eius hoſtiæ, quam
k manu tenet. [k] Supra de euchar. cap. 49. Sot.diſtinct.12. q.1.9.facit diſtinct. 13.quæſt.2.2.ad 5. Victor.§.82.Ledeſ. prima par.quæſtio. 21. artic.8. dub.4. Diuus Thomas, q. 80.8. & commun. cum Mag.diſtinct.8. Sylueſt.miſſ.1.§.3. Armil.§.26. Peña & Recent. quamuis ex interuallo id fiat contra Nauar. c.25. num.89. cum Palud.diſt.9 q.1.fin. Roſel.euchar.3.§.13. de reliq. repertis
l facto interuallo poſt ablutionem. [l] [m] Innuit miſſal.tit.d defect.
m intentionis.§.ſi vero.& eſt praxis apud probatos regulares.

buit veram intentionem conſecrã
di (quam ſatis eſt eſſe virtualem,
dum acceſſit ad altare facturus,
quod ſacerdotes ſolent & eccleſia
g [g] facere) repetat verba cum inten-
h tione. [h] ſi reperit formas ſeu parti-
culas, quas dubitat an ſint conſe-
i cratę, [i] ſumat poſt conſumptionem
vtriuſque ſpeciei, etiam poſt ablu-
k tionem, [k] ſi commode ſeruari non
poſſunt: quia reputatur vnum con
uiuium continuum. ſi multæ ſint
formulæ, de quibus rationabiliter
dubitat an ex intentione conſecra
l uerit, [l] dicat ſequenti celebraturo,
vt ſimul cum hoſtia quam conſe-
crat, intendat ſub conditione con-
ſecrare eas formulas, ſi forte conſe
m cratæ non ſint. [m]

CAP. XL.

Si ſacerdos facta conſecratione deficiat, quomodo ſit occurrendum?

SI ſacerdos poſt conſecrationem
hoſtiæ deficiat, poteſt alter ſacer
a dos, [a] & interdum tenetur, [b] ſi nul
b lum habeat impedimentũ (vt quia
nulla cenſura ligatus eſt, & manet
ieiunus) perficere illam miſſam ex
generali præcepto eccleſiæ. poteſt-
que celebrare contritus ſi deſit co
c pia confeſſarii: [c] quia grauior res
eſt de integritate ſacrificii, quã de
præmittenda tunc confeſſione. ſi
reperit hoſtiam conſecratã ab alio,
ſatis eſt vt cõſecret calicis vinum,
d [d] & proſequens conſumat vtram-
que ſpeciem. Si non reperiatur ſa-
cerdos ieiunus, differre licet perfe
e ctionem miſſæ in alterum diem: [e]
licebit & perficere tunc: probabile
eſt obligari ob integritatem ut ſtã-
tim perficiat alterius miſſam cœ-
f ptam: [f] vt qui aquam pro ſanguine

CAP. XL.

a C Onc. [a] Tolet.7.c.2.c.nihil.7 q.1.quod citat D.Thom.q.83. art.6.ad primum, ait liberum ſit alteri conſecrationem pro-
b ſequi, propter quod Sot.di.13.q.2.art.6.negat eſſe præceptum. [b] D.Tho. ait, debet, & citat d.concil.Tolet.7. facit Tolet.11.c.14. apud Iuo.2.par.c.124.Sylu.euchar.2 §.8. Anto.Ang.euchar.3.§. 1.miſſ.§.26.Supplem.ver.euchar.Gabr.lect.8.Nauar.c.25.num.
c 86.Peña, & multi Theolo.ac Iuriſper. [c] De eucha.c.48. [d] Nauar.
d c.25.num.91.& addit. Hiſp.num.87.cum Innoc & Panor.c.6.;de ſacram.non iteran. Alex.4.par.q.34.memb.4.art.2.D.Tho.q.83. 6.ad 1. Aſten.lib.4.tit.15.art.1.Richar.diſt.8.art.2.q.2 Sylu.euchar.3.§.7. At Innoc.lib.4.c.22.ſignificat, quod hic qui perfecturus
e eſt ſacrificium, debet conſecrare ſimul aliam hoſtiam. [e] Col-
f ligitur ex D.Tho.art.6.ad 1.tenet Sylueſt.Ang. [f] Gabr.Tabien. miſſ.

bibit, tenetur propriã miſſam perficere. Excommunicato non licet perficere, aut ſi eſt ſuſpenſus ab officio [g] vel irregularis: aut ſi miniſter non habeat requiſitas veſtes, & uaſa ſacra: quia generaliter non adeſſe idoneum miniſtrum perinde eſt in propoſito, ac ſi nullus ſacerdos adeſſet.[h]

2 Si epiſcopus in pontificalibus celebrans deſinit poſt conſecratam hoſtiam, nec adeſt alter epiſcopus qui commode perficiat, poteſt ſacerdos ſine pontificali miſſam abſoluere: [i] quia pontificalia nõ pertinent ad eſſentiam, ſed ad ſolennitatem ſacrificii. deficiente ſacerdote, non licet laico quantumuis pio & iuſto perficere id ſacrificium, [k] aut propriis manibus ſpecies conſumere. [l] Nec id licet diacono: [m] nam morem quo olim legitur quibuſdam in locis diaconus ubtuliſſe panem & calicem, [n] abrogauit eccleſia, [o] cum eſſet contra ius ſolus ſacerdos qui habet poteſtatem conſecrandi, accipit in ſua ordinatione poteſtatem offerendi ſacrificiũ: [p] quo non reperto reſeruandæ ſunt ſpecies conſecratæ in craſtinum, vt venienti ſacerdoti indicetur vnde proſequi debeat, ſi conſtet vbi alter dimiſit.[q] Si nullus ſperetur per dies aliquot aduenturus, poſſet fortaſſe diaconus relictam ſpeciem ſumere propriis manibus [r] contritus propter uitandum periculum irreuerentiæ & corruptionis: nam in neceſſitate diaconus miniſtrat alteri euchariſtiam, [ſ] & olim miniſtrabat poculum ſanguinis.

3 Si ſacerdos poſt conſumptam hoſtiam deficiat relicto ſanguine, iam perfecta videtur ſubſtantia ſacrificii, & cum effectu etiam in his pro quibus offertur: ſumptio enim ſanguinis non confert nouum gratiæ gradũ. [t] calix vero relictus debet ab altero ſacerdote integre ſub vtraque ſpecie celebrante, conſumi: [u] & perinde eſt ſumere ſanguinem utriuſque calicis, ac ſumere plures hoſtias. Quod ſi malit perficere eam miſſam, non licet ei ſumere ſolum ſanguinem relictũ, [x] & perficere miſſam cum ſequentibus orationibus: nam ſic celebrãs, quamuis ſuppleat uicem alterius deficientis, debet ſumere utramq; ſpeciem, ut patet in aliis caſibus. Quidam eo caſu (ſi haberi poſſit uinum [y]) putant præceptum eſſe, ut qui in ſacrificio ſumit, cõſecret utramque ſpeciem, propter myſterium ſignificationis. At ſatis eſt ut primo deficiente poſt unam ſpeciẽ conſecratam, alter miſſam perfecturus conſecret alteram & ſumat utramque, ut dictum eſt: quia uterque ſe habet, ut unus miniſter [z] partialiter concurrens ad unum ſacrificium.

4 Si ante conſecrationem obiit, aut defecit celebrans, poſſet alter eam miſſam perficere [a] (ut ſi poſt canonem cœptum impediatur podagra, ſpaſmo, alienatione mentis per epylepſiam, uel per alium morbum, aut per mortem.[b]) ſed non tenetur: [c] quia nondum peruentum erat ad partes ſubſtantiales ſacrificii, quod conſiſtit in conſecratione & rei conſecratæ oblatione ac conſumptione. [d] Si dubiũ eſſet an qui defecit conſecrauerat hoſtiam, tũc alter acceptam aliam offerat & repetat totum canonem, [e] & intendat ſub conditione hãc ſimul cum altera hoſtia conſecrare. [f] uel hoſtiam ſic dubiam reſeruet, [g] ut poſt factam utriuſque ſpeciei conſumptionem ſumat ieiunus. Si alii defectus forte contingant, prudens ſacerdos iuxta regulas generales datas, à ſimili colligat, quid factu opus ſit. Hactenus de difficili myſterio, & digniſſimo ſacramentorum dictum ſit.

5 Pœnitentiæ ſacramentũ à multis locatur poſt Euchariſtiam. De quo cum ſit Chriſtiano peccatori præ cæteris neceſſarium, egimus ſupra, poſt ſacramenta ordinata contra peccatum. [h] Nam & Euchariſtiæ ſuſceptionem in executione, præcedit cõmuniter confeſſio peccatorum. Sequitur ſexto loco Ordinis ſacramentum, quo ſacramentorum miniſter conſecratur. cuius præſtantiſſimus actus eſt, conficere ſacramentum euchariſtiæ, & offerre Deo ſacrificium Miſſæ: de quo proxime dictum eſt.

miſſ. § 29. Nauar. c. 25. num. 86. Soto, Peña, & D. Vera. putãt præceptum, & eſt probabile in praxi. ſup. lib. de euchar. c. 50. lit. O. [g] Alias hic celebrans fieret irregul. [h] Ve in generali Triden. ſeſſ. 21. c. 2. & colligitur ex citat. E. [i] Glo. c. nihil. 7. q. 1. Maiol. de irregul. lib. 3. c. 15. lib. 4. c. 30. Nauar. de orat. not. 16. num. 56. & dictum eſt de euchar. c. 49. [k] Felix Papa, cap. plerumque. 2. q. 7. [l] Supra c. 36. & de euchar. c. 54. [m] D. Tho. q. 82. 3. Ledeſ. q. 23. 3. Soto. diſt. 13. q. 1. 3. [n] Antiquum Concil. Ancyran. c. ſecundo, cuius meminit Concil. Arelat. & Nicen. [o] Concil. Arelat. 1. c. 15. Nicen. cap. 14. Carthag. 4. cap. 4. Carthag. 6. cap 9. Epipha. tom. 2. hæreſi 79. Beatus Antiochus, homil. 123. de ordinat. Democar. lib. 3. de ſacrifi. cap. 6. Caniſi. lib. 5. Marial. c. 10. [p] Diuus Thom. Soto, Ledeſ. ſup. Concil. Remenſ. & Triden. ſeſſ. 22. c. 1. cano. 2. ſeſſ. 23. c. 1. [q] Miſſal. & commu. Doctor. [r] Quidam Recentiores propter rationem hic poſitam. [ſ] Supra lib. de euchar. cap 54. D. Thom. q. 82. art. 3. [t] Lib. de euchar. c. 44. [u] Ita occurrente caſu ſapientes cõſului: quia qui celebrat eũ perfecturus miſſam ab alio inchoatã, debet ſumere utramq; ſpeciem. [x] Probabile tamen eſt id licere

quia miſſale & Soto. di. 13. q. 2. art. 6. verſ. circa, generaliter dicunt in caſu quo primus poſt cõſecrationem defecit, alter inde procedat, vbi ceſſatum eſt. nempe quia uterque ſe habet, ut vnus miniſter. ſup. c. 22. § 3. [y] Supra c. 37. D. [z] Lib. de ſacramen. cap. 28. [a] [b] D. Thom art. 6. ad primum. Soto. Ledeſ. Sylue. euchar. 2. § 8. Ang. euchar. 3. § 1. miſſ § 26. Tabien. miſſ. § 29 Nauar. c. 25. num. 86. Maiol. lib. 3. de irregul. cap. 15. lib. 4. c. 30. Supplem euchar. 3 § 4. Aſten. tit. 15. art. 1. [c] Supplem. Anton. Ang. Syluest. Maiol. Nauar. de oratio. not. 16. num. 60. Soto. cit. A. [d] Supra cap. 1. & 9. [e] Tab. miſſ. § 29. ſup. c. 36. H. [f] Sco. di. 8. q. 2. col. 4. & Recent. communiter. ſic ſi defecit incipiens verba canonis alter repetat ab illis verbis, qui pridie. Sylue. cum Alber. ex mẽte D. Tho. [g] Innoc. conſulit lib. 4. c. 22. & c. presbyter. de ſacrament. non iterand. Aſten. tit. 15. artic. 1. Tabien. § 29. ad fin. quidam Iuriſperit. nec uero ſufficit ut unus proferat partem formæ, alter perficiat uerba formæ. ſupra de ſacramen. c. 9. § 9. de baptiſm. cap. 30. § 2. [h] Supra lib. de pœnitentia in proœmio. ſed Doctor. ſacramentum pœnitentiæ locant quarto loco & poſt euchar. ſup. lib. de ſacram. c. 7. § 5.

SVMMAE THEOLOGIAE MORALIS

Tomi Primi,

Doctore HENRICO HENRIQVEZ è Societate IESV Authore,
in Academia Salmanticenſi Sacræ Theologiæ profeſſore,

LIBER DECIMVS.

DE ORDINIS SACRAMENTO.

Auctores de Sacramento Ordinis tractantes.

AGunt Doctores, qui tractant de ſacramentis in communi, & Concil. Lateran. cap. 3. Florent. Trident. ſeſſ. 24. de matrimonio. Patres in varijs locis, quos contra hæreticos citant Recentiores. Roffen. de ſacerdot. & art. Taper. artic. 17. Vvalden. tom. 2. de ſacramen. cap. 28. Antonius Democar. lib. 3. de ſacrificio miſſæ, maximè à cap. 3. Sander. de viſibili monarchia eccleſ. lib. 1. & 7. Torrenſis. lib. 3. confeſ. c. 11. Bellar. lib. 1. de clericā cap. 11. & tom. 2. lib. de Ordine. Catechiſtæ tit. de ordine. Pius V. Caniſius, Hoſius, Sonnius, Nauſea, Theologi cum Magiſt. 4. diſt. 24. vbi & Soto. D. Thom. addit. 3. par. q. 34. & ſeq. Ledeſ. 2. par. q. 36. Victoria in Summa. Summiſtæ, verbo Ordo.

PROOEMIVM.

ORdinis ſacramentum confert homini inſignem ſtatū, ad quem non niſi ſelecti viri & ſine macula aſſumuntur, & charactere inſigniti deputātur ad ſummum in terris actum, vt cum debita ſolennitate miniſtrorum celebretur diuinum miſſæ ſacrificium: de quo proxime dictum eſt.[a] cum ſacrificio Chriſtus in vltima cœna inſtituit ſimul ordinē, ſeu ſacerdotem ſacrificii miniſtrū: qui cum excellenti poteſtate ſupra corpus Chriſti naturale, ipſum corpus Domini proprio ore cōficiat.[b] Poſt reſurrectionem adiecit Chriſtus ſacerdoti poteſtatem clauium, data Spiritus ſancti plenitudine,[c] vt digne poſſet aperire ianuam cœli, dum auctoritate Dei abſoluit à peccatis in ſacramento pœnitentię, & mundat à reliquiis peccatorum in ſacramento vnctionis.[d] Nec ſine parochi aut ſacerdotis miniſterio datur ſolennis baptiſmus ex officio, & ſacramentum matrimonii. ſuprema ordinis poteſtas in Epiſcopo conſtituit ordinariū miniſtrum confirmationis, & ipſorum ordinum:[e] Atque ita ordinatus habet poteſtatem circa corpus Chriſti myſticum, vt illud gubernet, prædicatione inſtituat, & ſacramentis paſcat.[f]

2 Ordo habet hinc quādam præ aliis ſacramētis neceſſitatem:[g] eo quod reliqua non conſiſterent, aut dignè ex officio non miniſtrarentur, niſi eſſet miniſter ordinatus, qui poteſtatem habet collatis ſacramentis filios Dei facere.[h] 2. vt ex latere Chriſti in cruce dormientis fluxit ſanguis & aqua, in figuram euchariſtię & baptiſmi:[i] & vtrumque Chriſtus miniſtrauit Diſcipulis:[k] ita tunc Chriſtus exercuit officium ordinis ſacerdotalis, offerens ſeipſum in ſacrificium,[l] & immediate per ſeipſum miniſtrauit ſacramentum ordinis Apoſtolis:[m] quibus & nomen & poteſtatem ſacerdotis & mediatoris communicauit.[n] Mediatoris officium inter Deum & hominem propria ratione competit Chriſto, vt homo eſt: mediatione quadam ſubſtantiali, cum ſit Deus & homo[o] & quia operatione theandrica,[p] ideſt, Dei virili dat Spiritum ſanctum,[q] & ex propriis meruit ac ſatisfecit pro nobis, attulitque re-

PROOEMIVM.

a QVare[a] poſt librum de ſacrificio Miſſæ coniungitur hic liber de Ordine & ſacerdote: nam ſacrificium & ſacerdos in omni ſtatu legis ſemper fuerunt coniuncta quaſi correlatiua.

b [b] Ita loquūtur Pontian. Papa. Chryſoſto. Hierony. Auguſt. apud Bellarm. lib. 4. de Rom. Pontiſ. cap. 8. § 8. & verba ſacerdotis actiuè concurrunt ad cōſecrationem ſeu conuerſionem panis in corpus Chriſti, vt aiunt Patres citati de ſacramen. cap. 18. §. 1. B. & de euchar. cap. 19. §. 6. P. & ex eo quod ſacerdos libera actione conſecrat, habet dominiū quoddam ſeu ius in corpus Chriſti, vt illud quaſi rem propriā offerat Deo. ſupra de miſſa. c. 1. Diuus Thom. cum Apoſt. Hebr. 8.

c [c] Infra cap. 3 & lib. 2. de pęnit. c. 2. ex Ioan. 20. accipite Spiritum ſanctum, ſed bonitas non eſt de neceſſitate miniſtri. ſup. de ſacram c. 28. lib. 3. de pœnitentia cap. 17.

d [d] e [e] Ordinatus ſacerdos eſt neceſſarius miniſter euchar. pœnitentię, & vnctionis: vt epiſcopus eſt ordinum & confirmationis miniſter. Sed ad baptiſmum & matrimonium, ſacerdos ſeu parochus eſt miniſter ex officio. ſup. de ſacram. cap. 26.

f [f] Hæc poteſtas ordinati eſt maior quam poteſtas baptizandi, quę eſt etiam in laico. Bellar. lib. 1. de bapt. c. 7.

g [g] Sup. de ſacram. c. 4. §. 2. vid. c. 7. § 5.

h [h] ſupra in procem. lib. 1. de pœniten. §. 4. ex Ioan. 1. dedit eis poteſtatem filios Dei fieri.

i [i] De baptiſm. c. 6. §. 1. lit. L.

k l [k] De baptiſ. c. 5. §. 3. [l] De miſſa. c. 3. 12. 19. ad fi.

m [m] De ſacram. c. 2. §. 3. inſtituit Chriſtus ordinem, ordinando diſcipulos verbis. Luc. 22. hoc facite. Trid. ſeſſ. 23. c. 1.

n [n] De nominibus Dei Fr. Ludouic. Legionen. fecit lib. & Martin. 2. hypot. c. 1. D. Tho. 1. p. q. 13.

o [o] 1. Tim. 2. mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus, nēpe ut homo eſt. D. Th. 3. par. q. 26. Bellar. li. 5. de Chriſto. c. 1. quia reconciliauit hominē peccatorē Deo nō ſic dicitur mediator Angelorū, quibus peccatum non remiſit: nec ante incarnationē erat mediator. Bellar. c. 7. & tamē vt mediator ſubſtantiali mediatione includit Deum ſimul & hominem. Bellar. c. 7. § 2. ex Patribus, & per cōmunicationē idiomatū dicitur ſacerdos & mediator. Bellar. c. 6. ad fin. ex Athan. de humanitate verbi. Cyril. epiſt. ad Neſtor. c. 10. ſed pater nunquā dicitur mediator aut ſacerdos.

p [p]

q [q] De operatione Theandrica Chriſti. Diuus Thomas, tertia parte quæſt. 19. 1. Dionyſ. cap. 2. Diuin. nom. & epiſt. ad Caium. Bellarm. lib. 5. de Chriſto, c. 7. & in c. 8. quomodo Chriſtus dicitur

medium peccati.[r] Hæc dignitatis nomina dignatus eſt ordinatis cõmunicare: vt ſacerdos officiũ mediatoris exhibeat, quod eſt ſacrificando ſatisfacere Deo:[ſ] nec Chriſtus id officium deſeruit, quippe qui nunc per manum ſacerdotum ſeipſum offert,[t] & per ipſorum ora & verba corpus ſuum conficit. Non detrahitur honor Chriſti ſi alii ſint ſacerdotes & mediatores inferiori gradu:[u] cum his Chriſtus vim & efficaciam cõferat, qui ad Coloſſ. 1. dicitur primogenitus omnis creaturæ.[x]

3 In ſacris ſcripturis vox ſacerdos nõ accommodatur noſtris presbyteris & epiſcopis: & ab ea Apoſtoli & antiqui Patres, vt Ignatius, & Iuſtinus abſtinuerunt,[y] vt & à voce templum: ne quid commune cum Iudæis retinere viderentur. Eo periculo ceſſante, Patres & Eccleſia paſſim his vocibus vtuntur:[z] dum conſtat veteres ſacerdotes fuiſſe vmbram & figuram Chriſti venturi: noſtros autem longe excellere, quòd ſuſtineant perſonam, & habeant poteſtatem Chriſti præſentis.[a] Nomina presbyteri & epiſcopi ante initium eccleſiæ, erant officii, & ætatis: nunc apud Eccleſiam ſunt honoris, dignitatis, & eximiæ poteſtatis.[b]

4 Huius lib. partitio ſic habet, Agit 1. de voce & definitione Ordinis: inſtitutum eſſe à Chriſto, de antiquo vſu functionũ cuiuſque ordinis etiam minoris.[c] 2. ſinguli ex ſeptem ordinibus ſunt ſacramẽtum: & conſtituunt unum ex ſeptem ſacramentis: quod eſt neceſſarium communitati. Agitur & de ordine Hierarchico.[d] 3. de propria materia ſingulorũ ordinum,[e] quæ eſt inſtrumẽtorum porrectio, cum contactu quodam ipſius ordinati. De propria cuiuſque ordinis forma: etiã in collatione ſingularum poteſtatum ex tribus, quæ ſunt in ſacerdote epiſcopo. De ritu[f] ſacrarum veſtium & vnctionum. De circunſtantia loci & temporis, in quo celebrantur ordines. 4. de effectibus, vt gratia & charactere.[g] De obligatione officii.[h] De priuilegio immunitatis.[i] 5. de ſubiecto ſuſcipiente ordines.[k] De illius intentione.[l] De impedimento ordinis ſeu irregularitate:[m] nam fœmina eſt iure diuino incapax. de voto continentię in ſuſceptione ordinis ſacri.[n] De qualitatibus requiſitis: de ætate, ſcientia, & titulo beneficii aut patrimonii.[o] 6. De miniſtro qui eſt epiſcopus:[p] & ex commiſſione Papę, pro quibuſdam ordinibus eſt ſacerdos,[q] aut chorepiſcopus. De iuriſdictione: ex qua epiſcopus & quidam Prouinciales ex regularibus concedunt litteras dimiſſorias, quas reuerendas vocant.[r] De obligatione præmittendi ſcrutinium,[ſ] & examen ſcientia, ante ordinationem. 7. de electo in Epiſcopum:[t] de illius conſecratione.[u] Quis ornamenta & vaſa conſecret?[x] tandem de Cardinali,[y] de Legato, &c. De qualitate Epiſcopi;[z] & de triplici officio Apoſtolico, quod habet.

5 Varii ſunt errores quos hæretici contra ordines ſine vllo ordine, ſcribunt, damnati ab eccleſia & Patribus. Quidam reiiciunt externam ordinationem à numero ſacramẽtorum:[a] nec eſſe inſtitutam à Chriſto, ſed eſſe ritum eligendi & deſignandi miniſtros,[b] per populum aut principem. Alii aiunt ordinem nihil eſſe.[c] De ſeptenario numero quidam detrahunt ordinem: alii pœnitentiam.[d] 2. inſtitutionem ordinis quantum ad unctionem referunt ad veterem Aaron. Alii inſtitutionem ordinis tribuunt Petro Apoſtolo.[e] Quod quidam catholici de minoribus ordi. falſo aſſerunt.[f] Alii etiam de Diaconatu. hæretici vero negant horum uſum eſſe antiquũ.[g] Kemnitius[h] ait Richard. cœpiſſe admittere ſacramentum ordinis & matrimonii. 3. quidam negant diſtingui in varios ordines & gradus,[i] & falſo quoſdam vocari ordines maiores,[k] ſed omnes eſſe pares: & negant epiſcopum in ſupernaturali ordinis poteſtate eſſe ſuperiorem ſacerdote.[l] Quaſi omnes Chriſtiani ſint proprie ſacerdotes,[m] atque ita peruertere contendunt totum ordinem Hierarchicum eccleſiæ.[n]

6 Alii nolunt diſtinguere materiam & formam ordinum:[o] & manus impoſitionem negant pertinere ad eſſentiam vllius ordinis: damnant ſacros ritus & unctionem.[p] Alii omni ſacramento negant ineſſe vim effectricem gratiæ;[q] ſed Meſſaliani vim totam tribuũt orationi,[r] Lutherani tribuunt fidei,[ſ] quam aiunt excitari per ſacramentum. Deinde alij negant effectum ordinis in ſuſcipiente eſſe gratiam, aut characterem.[t] Tandem miniſtrum ordinis aiunt eſſe etiam laicos aut principes ſua electione,[u] & fœminas eſſe ordinis capaces.[x] & damnant ſtatutum eccleſię, quo votum continentiæ ſit annexum ordini ſacro.[y] Contra quos errores ſcribimus catholicam, & ſanam doctrinam de ſacramento ordinis.

r dare Spiritum ſanctum [r] Licet hæc ratio mediatoris ſit propria Chriſto, ſancti & ſacerdotes ſimul dicuntur mediatores. Bellar.
ſ ſup. lib. 5. c. 3. & ſeq. lib. 1. de ſanctit. beatit. c. 10. [ſ] Hebr. c. 7. 8. & 9.
t lib. 5. de Chriſto. c. 5. § 4 [t] De miſſa. c. 19 Bellar. lib. 3. de Rom. Pontiſ. cap. 21. & hinc Pſal. 109. dicitur ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech, qui ſemper offert incruẽtum ſacrificiũ, ſub ſpecie panis & vini per ſacerdotes. ſup. de miſſa. c.
u 10 §. 4. [u] Vt ſacrificia miſſarum non derogant ſacrificio Chriſti. ſupra de miſſa. cap. 12. §. 6.
x A. [x] Ad Coloſ. 1. Chriſtus vocatus primogenitus, tum ut Deus, quia genitus ante omnẽ creaturam. ſed proprie vt homo aiũt ibid. Hieronym. Anſel. gloſ. idem Chryſo. hom. 15. ad Roma. Nazian. oratio. 43. Augu. cont. epiſto. fundamenti. c. 37. quia habet fratres & cõſacerdotes ſed ipſe ex proprijs eſt ſacerdos, vt ex patribus probat Bellar. lib. 1. de Chriſto. c. 6. §. 14. & c. 18. ad fin. lib. 5. c. 8.
y [y] Sup. de miſſ. c. 1.
z §. 1. ad fi. [z] Bellar. 3. de cultu ſanctorũ.
a c. 4. col. 5. [a] Bellar. 3. Roma. Pontiſ c. 21. ſup. de ſacram. c. 4. & 15. vt noſtra ſacram. præcellunt
b vetera. [b] Infra c. 7. & 21. Bellar. lib. 1.
c de cleric. cap. 15. [c]
d Infra c. 2. §. 3. [d] Eſſe unum ſacramen. & de illius neceſſitate. infra c. 4. & de ordine Hierarchico
e co à cap. 15. [e] cap. 5. & ſeq. & de contractu materiæ. c.
f 10. [f] Infra c. 11. 12.
g [g] cap. 14 [h] cap. 13. [i]
h cap. 15. [k] cap. 16. [l]
i cap. 14. [m] cap. 16. [n]
k cap. 14. [o] cap. 17. [p]
l Infra cap. 7. & 21.
m [q] c. 23. & de chor-
n epiſcopo. cap. 24. [r]
o cap. 22. [ſ] cap. 17. [t]
p cap. 23. fin. [u] [x] cap.
q 24. [y] cap. 27. [z] cap.
r 32. & ſeq. & de triplici officio Apo-
ſ ſtolico. capit. 35. [a]
t ſupra de ſacramen.
u capit. 7. Bellar. 1. de
x ſacramen cap 1. §.
y 4. & c. 4. § 5. refert
z Caluinum admittere duo tantum ſacramenta. & lib. 2. cap. 23. & tamen li. de ord cap. primo, quod Calui. & Me-
a lanct. fatentur ordinationem miniſtrorum eſſe ſacramentum. [b]
b Infra cap. 3. Triden. ſeſſ. 23. cap. 1. Bellar. 1. de cleric. cap. 2. & 3. [c]
c Sectatores Taudemi, vt refert Supplem. Sigebert. in chron. an-
d no 1524. Bellar. 1. de ſacramen. cap. primo, [d] Vid. Bellar. 1. de ſa-
e cramen. cap. primo, & nos ſupra de ſacramen. c. 7. [e] Sacerdotium cum viſibili vnctione cœpit ab Aaron lib. de miſſ. c. 5. ſed perfectum ſacerdotium cum poteſtate ſupernaturali cępit à Chriſto, qui in cœna initiauit diſcipulos. poſt Chriſtum vero videtur Petrus Apoſtolus, tanquam Pontifex initiaſſe primum alios ſacerdotio. in-
f fra cap. 3. § 2. [f] Infra cap. 3. Bellarm. lib. de ord. capit. 8. vbi capit. 5. probat
g de Diaconatu. & c. 2. §. 3. Bellar. 1. de
h cler. cap. 12. [h] Bellar. 1. de ſacramen.
i capit. 5. [i] [k] cap. 2. [l]
k cap. 7. & 21. Bellar.
l 1. de cleric. cap. 14. lib. de ord. capit. 5. Caſt. verb. ordo hære. 7.
m [m] Caſt. & Medic. ordo hære. 1. &
n 4. [n] infra capit. 15. Trident. ſeſſ. 23. c. 4. can. 8. de qua hierarchia ſcripſit Dionyſ. Pigh. Sander.
o & alij. [o] Infra cap. 5. & ſeq. Bellar. 1. de ſacramen. capit. 18. & ſeq. Et de manus impoſitione, infra cap. 6. & ſeq. Bellar. de ord. cap.
p 9. [p] Infra capit. 11. 12. & de ſacramen. cap. 21. Bellar. 1. de ſacrament. cap. 19. & ſeq. de ord. capit.
q 22. [q] De ſacramen. cap. 15. & ſeq. contra Caluiniſtas negantes ſacramenta eſſe cauſam gratię. Bellar. 1. ſacramen. cap. quarto, lib ſecundo, cap. ſecun-
r do, [r] [ſ] Refert Bellar. 1. de ſacramen. cap. primo, & ſeq.
t [t] Infra capit. decimoquarto, Bellar. de ord. capit. decimo, & lib. ſecundo, ſacramen. cap. tertio, probat de effecto gratiæ, & capit. decimooctauo, de
u charactere. [u] [x] In-
x fra cap. decimoſexto, Bellar. de ordi.
y capit. undecimo, [y] Infra cap. ſecundo, & decimoquarto, Bellar. 1. de cleric. cap. decimooctauo, & ſeq.

CAP.

C A P. I.

a Diuus Thom. 3.par. [a] q.63.2. Sot.diſt.1.q.6.2. Ledeſ.q.6.2.
ſic concilia & Patres numerant ord. 6.loco, vt dictum eſt de
b ſacram.c.3.Bellar.lib.2.ſacram.c.18.b D.Tho.q.65.4. Sot.Ledeſ.
ſup.li. de ſacra.c.3.

Hoſi.inſt.c.53.& de euchar.inſt.c.41. DD.diſt.14. D.Tho art.3.
Richar.art.3.q.2.Sot.q.1.art.1.con.2. Bellar.2.ſacram.c.24.li.de
q ord.c.2.DD.à princ.eit.[q] Ref.Bellar.de ord.c.1.vt Calui.& Me-
r lan.& lib.de ſacra.c.1.li.1.c.2. Caſt. & alij ſup. [r] Quia ordo pro-
batur dare gratiã 1.Tim.4.gratiã,quæ data eſt per impoſit.man.

C A P. I.

Nomen ordo, & definitio explicatur.

§.1. *Varia ſignificatio vocis ordo. reperitur in Deo & Angelis.*
2 *Definitio ord. & quomodo ſit in eccleſia?*
3 *Ordinis ſacramentũ, & definitur.*
4 *Ordo id eſt religio clericorum præſtat antiquitate & honore.*

POſt quinque ſacramenta ad bo
num ſingulorum fidelium inſti
tuta, agendum in ſexto loco cum
Patribus reſtat, vt ordine proceda-
a mus,de ſacramento ordinis: [a] quod
in republ. eccleſiaſtica eſt ad bonũ
b commune neceſſarium, [b] ſicut ſa-
cramentum matrimonii eſt Chri-
ſtianis neceſſarium in repub. ciui-
c li. Nomen ordo variè ſumitur. [c] 1.
pro reſpectu inter res quarum vna
eſt altera prior tempore,natura,lo-
co, ordine,dignitate, vel ſuperiori-
tate: vt in repub. Romana ordo ſe-
natorum equeſtris & plebeius. In
eccleſia ordo virginum & continẽ
tium ſeu regularium, ac coniuga-
torum:& in numeris & ſpeciebus
reperitur ordo abſque influxu cau
ſæ & principii. Propriè tamen or-
do in creatoris includit quandam
rationem prioris ſecundum influ-
xum cauſæ: ſed in Diuinis abſque
d ratione cauſæ eſt ordo naturæ, [d] &
principii ſecundum originem, qua
una perſona accipit eſſe ab alia cũ
reali diſtinctione. In Angelis ſunt
e nouem ordines [e] in tribus Hierar-
chiis: qui ſumuntur diſpoſitiuè &
materialiter ex illorum natura, ſed
f formaliter ex officio gratiæ: [f] ſupe-
rior enim Angelus qui natura &
gratia excellit, illuminat purgat &
perficit inferiorem.

g 2 Hic ordo definitur [g] à D. Au-
guſt.lib.19.ciuit.c.13.eſt diſpoſitio
parium & imparium rerũ tribuẽs
ſua loca unicuique. In vniuerſo eſt
ordo, in quo inferiora recipiũt in-
fluxũ à cauſis cœleſtibus, & ab uno
primo motore: vt in exercitu mo-
uentur morali imperio milites ab
vno duce: & in repub.ab uno Re-
ge aut gubernatore. Ita in Repub.
Eccleſiaſtica tum olim, tum maxi-
mè in religione Chriſtiana inſti-
h tuit Deus ordinem, [h] nõ ciuili ſed
eccleſiaſtica poteſtate diuinitus tra
ditum, ad pulchritudinem & vtili
tatẽ eccleſiæ, & ad honorem Chri
ſti, & miniſtrorũ eius: nihil enim
eſt diuinius, vt ait B. Dionyſ.eccle.
hier. quam homines fieri Dei coo
peratores. Sic quidam ordine ſacra
tiori initiantur,& ſunt potiora mẽ
i bra [i] (vt in corpore humano,caput,
cor, ſtomachus) quæ inferioribus
membris tanquam Dei diſpenſato
k res, [k] ſalubria ſacramenta commu
nicãt,& ſanam ſermonis diuini do
ctrinam: vt Diaconi,Sacerdotes,&
l Epiſcopi: [l] & hi Chriſti vicẽ & of-
ficium honorificè gerunt. Inferio-
res miniſtri honorant Chriſtum,
dum digne & cum ſolennitate mi-
niſtrãt in ſacrificio altaris,vbi Chri
ſtus immolatur.

3 Ordo ſeu ordinatio dicitur 2.
ſignũ & cęremonia exterior,qua
homini cõfertur gradus dignitatis,
& officium in eccleſia Chriſti: nec
m enim interna [m] tantum Chriſti in-
n ſpiratione, ſed viſibili ſigno [n] fit ea
ordinatio. Hoc ſignum ſenſibile or
dinationis eſt, vnum ex ſeptem Ec
o cleſiæ ſacramentis [o] à Chriſto im-
p mediatè inſtitutum, [p] vt gratiam cõ
ferat miniſtris qui ordinãtur,quod
ſacramentum etiam multi ex hære
ticis confitẽtur,qui præter duo om
nibus cõmunia baptiſmum & eu-
chariſtiam admittunt hoc tertium.
q [q] porro eſſe ſacramẽtum gratiæ col
r latiuum probat ſcriptura [r] Pontifi-
ſ cum & eccleſiæ perpetua traditio. [ſ]
Definitur huiuſmodi ordo, eſt ſi-
gnaculum eccleſię,quo traditur or
dinato ſpiritualis poteſtas circa Eu
chariſtiæ in Miſſæ ſacrificio tracta
t tionem. [t] Supponit ordo non pro
u charactere inuiſibili, [u] qui eſt effe
ctus ſacramẽti, ſed pro ſenſibili re,
x [x] connotando perfectam ſignifica-
tionem ex forma.

4 Sumuntur ordines per antono
y maſiam, pro uariis religionibus, [y]
quæ ſub una Chriſtiana religione
continentur, & à Deo hominibus
z piis inſpirãtur, [z] cum regula & tri-
bus ſubſtantialibus uotis per eccle
ſiam approbatis. In his cõſeruatur
ordo & ſubordinatio maior, cum
voto obedientiæ. Inter religiones

c [c] D.Tho.add.q.14.
d 2.ad 4. [d] D.Tho.1.
par. q.42. 3. & hic
ordo realis requi-
rit. 1.diſtinctionem
realem.2.influxum
vnius in alteriũ,tan
quam cauſæ, vel ut
vnum ſit principiũ
alterius. Torres.Ba
e ſies. Zumel. 1.par. [e]
D.Thom. 1.par.q.
108. artic.2. ad 3.
quia ſuperior An-
gelus influit in in-
feriorem,cum Dio
f nyſ. eccle. hierar. [f]
D.Thom. addit.q.
34.1.ad 3. 1.par.q.
108 artic.4.& 8.q.
109. 1.mal. q.7. 3.
g ad 12. [g] Auguſt. &
h Hoſi. inſti. c.50. [h]
D Tho. addi.q.19.
3.q.34. ex Tim.3.
Tit.1. Act.6. conc.
Triden.ſeſſ.23.c.4.
ſic ordinem eſſe in
eccleſia ſecundum
quoſdam gradus of
ficiorum & ordina
tionem paſtorum,
fatentur etiam hæ-
retici ref. Bellar. 1.
de cler. c.12.lib.1.
de concil.c. 15.col.
i 3. [i] Sot. di.24.q.1.2.
(contra Luther. di-
centẽ omnes Chri
ſtianos eſſe ſacerdo
tes,& æquales) Ta
per. Roſſen. Sãden.
& alii ſit. ex Rom.
12. & 1.Corin. 12.
Ephe.4. D.Thom.
k ad.q 33.3.c.ad 1. [k]
1.Cor.4. 12.14. &
l 1.Tim.3.& 5. [l] Hos
tres epiſcopum, ſa
cerdotem & diaco-
num expreſſit Pau.
Phili.1.& 1.Timo.
3.Dion. eccle.hier.
quia ſunt præcipui
m miniſtri [m] [n] Rober.
n Arbor.lib.de utro-
que gladio. p.80.&
ſeq diſtinguit ſacer
dotium duplex. 1.
ſpirituale quale ha
bent iuſti,qui offe-
runt ſpirituales ho
ſtias 1.Pet.2. dein-
de viſibile & exter-
num cũ poteſtate
ſupernaturali conſecrandi & offerendi viſibile ſacrificium miſſæ,
de quo Trid.ſeſſ.22.c.1.ſeſſ.23.can.1. Augu.1.cont.aduerſ.leg. &
o proph.c.19.de quo d.eſt li.de ſacram.c.26. [o] Conc.Chalced.c.2.
Flor. & Brachar.2.cap 3.Trid.ſeſſ.7. can.1.ſeſſ.23 c.2.can.3. ſed
falſo Duran.diſtinct.24.quęſt.2.Caiet.tom.2.opuſc.de ord.aiunt
p ſolum ſacerdotium eſſe ſacramentum. de quo ſtatim [p] Trid. ſeſſ.
23.c.1.can.3. & de omni ſacràmen. ſeſſ.7.can.1. quia eccleſia non
poteſt ſubſtantialia ſacramentorum mutare, ſeſſ. 21.c.2. & inſti-
tuit in ultima cœna per ea verba Luc.22.Hoc facite. Trid.ſeſſ.22.
c.1.can.2.Sot.diſt.24.q.1.art.4. Taper.art.17.Cani.tit.de ord.c.7.

presbyterij, id eſt,
cœtus epiſc. vt ex-
ponit ibi Chryſo.
Theophi. Theodo.
Oecum. & alij Pa-
tres. & hinc pro-
bant conc.Nic.epi
ſto. ad Alexandri-
nos apud Theod 1.
hiſt. cap 9. & Trid.
ſeſſ.23. c.3. Hiero.
in Eſa.58.& ſubdit
1.Tim.5.neomini ci
to manus impoſue
ris.& 2.Tim.1.gra-
tiam quæ eſt in te
per impoſ man. vbi
que habẽtur græc.
chirotonia. [s] Item
Act.20.in quo vos
poſuit SS. epiſco-
pos.& c.13.& 14.vt
ſtatim dicetur. Bel
ſ lar.de ord.c.2. [ſ] Pa
tres Augu. 2.cont.
epiſ.Parm.c.13. de
bap. & ordinat. u-
trumque eſſe ſacra
mentũ nec iterari.
Dion.eccl. hie.c.5.
Innoc.I.epiſt.18. c.
vlt Leo.I. epi.1.ad
Dioſcor c 1.epi 87.
Anaſth.II. epiſt.ad
Anaſth imper. c.7.
& 8. Greg.li.4. c.5.
in li.Reg. & ho.14.
in euang. Chryſo.
3.de ſacer. Tharaſ.
epi.ad Adri.PP.to.
2.bibl. Cypr.ſer de
oper. car. Chriſti.
Ambr. 1.Timo.2.
Theod. 1.Timo.5.
Theop. & Oecum.
1.Timo 4 Hieron.
cont.Lucif. Aug.ſæ
pe Martyr.apud So
zom. 7.hiſto. c.10.
t Bellar.c.3. [t] D.Th.
addit q.34.2 DD.
cũ Mag.d.24. So.q.
1.Ledeſ.Aſten. art.
2.ar.1 Angles bene
excuſat ſuum Scot.
nec So percepiſſe:
quia Scot.loquitur
breuiter. at Nau.c.
22. nu.17. male ta-
xat hanc definitio-
nem. colligitur ex
Triden.ſeſſ.23.c 3.
can.3. dicitur circa
euchariſtiæ tracta-
tionẽ quia & mino
res ad hoc feruntur,

n inſ.c.4. [u] Vt falſo putat Scot.di.24.q.vni.& ideo negat ordinẽ eſſe
propriè ſacrum ſ.ſenſibile. Vvald.c.116. eſt habitudo miniſtrorũ,
ſed ab effectu relicto characteris homo dr habitualiter ordinatus
aut baptizatus, vt dr habitu peccator,aut coniugatus et tranſeun
x te actu, D.Th.q.34.2.ad 1. [x] Sup.lit. A cont. Vvicleph dicentem
y Apoſt.ordinatos interna Chriſti inſpiratione [y] Ordines dicũtur
eorum qui quomodocunque dedicantur ad cultum Dei Bellar.
z 2.de cleric.cap.11.& vulgo ita nocantor. [z] Sed primus religionis
perfectæ inſtitutor fuit Chriſtus: quia Apoſtoli fuerunt vere re-
ligioſi cũ tribus votis Obediẽtię,Paupertatis,& Caſtitatis: vt ex

Dionyſ. c.6.eccle.hier. & Patribus conſtat. quod aſſerunt Augu. 17.ciuit.c.4. & in Pſal. 103.conc.3. D.Tho.2.2.q.88.4.ad 1. & 3. q.188.7.Sot.lib.7.inſt.q.5.1.col.9. Bellar.lib.2.de Monac.cap.5.
a Nauar.& Sam.inf. [a] Cit.inf.cap.3.cap.fin. K. [b] In Heb. & Græc.
b Numer.c.16.18. Deut.18.Ierem.12. & 1.Petr.5. non dominantes in clerum. Iſid. 7 etym.c.13. Aſten. lib.6. tit.1. artic. 3. Summiſt.ver.clericus. Bellar.lib.1.de
c cler. cap.1. [c] Iſid. & lexicon. Hierony. epiſto.ad Nepotia. cleros, id eſt, ſors: quia in ſortẽ & hæreditatẽ domini uocatus eſt, vt uacet cultui Dei. Bellar. Chryſoſt. in id Coloſſ. in partem ſortis. voce clericus vſi ſunt apoſt.cano.12. 13.15. conc.Nicen. can.1. & 1. Petr.5. eccleſia dicitur cle-
d rus. [d] c.cum ad monaſterium, de ſtatu mona. Ang.monac. §.10. Armil. §.10. Sylu. relig.7. §.15. verſ.4.& in.Naua. c.ſtatuimus. nu.27. c.nullam. num. 42. de pauperi.

secundum Diony.c.6.eccl.hier.primus antiquitate & honore ordo
a eſt clericorum [a] regularium: Deinde Monachorum priſtina & uaria inſtituta, clericus Græcè ita dictus
b eſt, etiã olim in lege veteri, [b] quod in ſortem domini uocatus & depu
c tatus ſit. [c] Differt à Monachis, non tantum inſtituto, ſed habitu cleri-
d cali, cum pileo, & uſu lini: [d] quo monachi non utuntur. In præſenti de ordine in ſecunda ſignificatione agemus, nempe de ſeptem ordinibus ſeu gradibus clericorũ, quæ ſunt ſacramentum.

CAP. II.

De numero ſeptem ordinibus, & diſtinctione.

§.1. Ordo ſacerdotum & epiſcoporum cur dicatur vnus aut duo.

2 Diaconatum de quo Act.6. & ſubdiac. & 4. minores eſſe ſacramentum. & cur minores dicuntur inſtituti ab eccleſia?

3 Non eſſe plures nec pauciores quã ſeptem. & cur tres dicuntur ſacri?

CAP. II.

a VT rem certã colligunt Recen. ex Conc.Trid. ſeſſ.23. cap.2. facit. can.2. Flor. & probabitur in ſingulis, D.Tho.addi. q.37. 2.DD.cum Mag d. 24.c.1. Albe. art 2. Bonauen.art.1. Richar. art.3. Duran. q.4. Palu.q.3. Sco. q. vnic. art.2. Carthu.q.5. Sot.q.1.3. Pala.q 2. Ledeſ. q. 39. Hug lib.2.par.3.c.5. Altiſ.lib.4.tract.8.c.1. Hoſ.inſt.cap.51. Aſten.tit.2.art.3.Syl.ord.1.§.1.ver.4. Tabie.ord.1.§.8. olim Nauar.addit.Hiſp.c.22.num.17 dicit colligi ex Trid. Couar.1.var.c.10.num.10.Pract.c.31.à nu.5. Monsolonius in promptuario iur. ver.cornnare. Maranta in reg.24 cancel.q.1. Petr.Georg. in ſyntagma.iur.2.par.li.16.c.1.Bellar.li.1.de cler.c.11. & li.de ord.c.8;

a HI ordines ſunt ſeptem: [a] nam
b poteſtate [b] per ordinationem data homo conſtituitur in uario gradu eccleſiæ circa miniſterium Euchariſtiæ. Primus eſt ordo ſacerdotum cum quadam ordinis poteſtate indelebili ad conſecrandũ euchariſtiam. Deinde datur noua poteſtas ſacerdoti ut abſoluat à peccatis: inſ.c.6. Et maior inſuper ordinis poteſtas in epiſcopo reſidet, qui dicitur ſummus ſacerdos, ſeu Pontifex: & ſolus initiare poteſt ſacerdotes altaris miniſtros, & ſacramẽtum confirmationis tanquam ordi
c narius ex officio miniſtrare. [c] Apo
d ſtoli duos ordines [d] (nempe ſacerdotales, epiſcopũ & presbyterum) docuerunt eſſe à Deo collatos. Et tamen epiſcopus nõ cõſtituit octauum ordinem (vt quidam puta
e runt [e]) quia quantum ad ſacrificiũ epiſcopus exhibet idem miniſterium; & noua illa poteſtas nõ per
f tinet ad ſacrificium. [f] habet tamen ordinis præeminentiam & ſupremum gradum: & idem numero character ſacerdotis in epiſcopo per quandam extenſionem fit magis perfectus.

2 Ordo ſecundus Diaconi eſt ſa
g cramentum: [g] Huius duplex eſt officium; nempe ut & ſacerdoti immediate miniſtret, & populo, ad quem ſolenniter canat Euangeliũ. Certum eſt Diaconos ab Apoſtolis ordinatos Act.6. non fuiſſe tantum deſtinatos, vt ſeruirent menſę
h pauperum: vt quidam aiunt. [h] ſed per ſe ut ſeruirent menſę altaris, vt
i Patres exponunt. [i] B.Dionyſ.c.5. eccle.hier. numerat tantum Epiſcopum, ſacerdotem, & miniſtros, id eſt, diaconos. Quia ſolum intendit explicare 3. hierarchias, (quales ſunt in cœlo) eorum qui præſunt: Nam & diaconus pręeſt plebi: non ita inferiores ordines. 3. In ſubdiaconatu cum ſit ſacramentum, con
k fertur gratia ex operato: [k] ſed non numerabatur inter ordines ſacros
l [l] & maiores olim, quando illum ſuſcipiens non compellebatur edere

mart.dicuntur ab eccleſia Leuitæ, Phil.2. Tit.1.& 1.Tim.3.diaconus numeratur cũ epiſcopis & ſacerd. & Act.6.ordinatur per manus impoſitionem, vt illi. Caſtr.ver.ord. & ſacerd. Roffen. Pign 4 & trou.11.& li.2.eccl.hier.c.4.Sixt.li.6.bibl.c.225.Taper.art.17.Bellar.de ord.c.6.colligitur ex Diony.c.2.& 5.eccl. hier. dicit epiſc. & diaco. ordinatur per impoſitionem manus, qua datur gratia ſacratior. 2. Timo.4. miniſterium tuum imple. Græcè diaconiam. quare Phil.1. nomine diaconi intelligitur etiam epiſcopus, vt ibi Theop. dicit & Caſtro. epiſcopus hæte.1.ad fin. & 1. Tim.3.eaſdem qualitates exigit in miniſterio diaconi & epiſcopi Diony.epi. ad Demoph. Abdias lib.9. in uita Thomę Apo.Igna. epiſt.2.ad Trallian. epi.7.ad Smyrnen. & alia ad Hero. ad Antioch. Tertu.lib. de Monogam. Policarpi. epi. ad Phili. Atha. in uita B. Anto. Ephrem diaco. li. de peen. c.8. B. Antioc. ho.123. habetur in bibl: Hieron. in Mich.7. Epipha. li.9.hær.79. Arator lib.1. Apoſt. hiſtor. Conc.4.Carthag.c. 4. diaconus excedit ſubdiaconum quod habet manus impo
h ſitionem. [h] V.l.6.ſynod.Trul. cano.16. colligit ex Act.6.& ex. Chryſo. ho.contra cõcubinar. Oecum. & Caiet. Act. 6. Orig. tract. 9. & 15.in Mat. Cypr.li. 2.epi.8.li.3.epiſt.9.

b [b] Vt unus character in epiſcopo continet tres poteſtates ſubordi
e natas: vt dicetur poſtea. & in acolyto datur duplex poteſtas. [c] Trident.ſeſſ.23. c.4.can.4. & ſolus epiſcopus eſt ordinarius miniſter confirmationis, Trid.ſeſſ.7.de confir.can.3. & tamen ex commiſ-
d ſione Papę poteſt ſacerdos confirmare. [d] Anacl.epi.2. Damaſ.epi. 4. duplex eſt ordo ſacerdotij, epiſcopus & presbyter. ſed Dionyſ. c.5.eccle.hier. triplex eſt ordo, epiſcopus, ſacerdos, & miniſter, id
e eſt, diaconus & inferiores. [e] Epiſcopum vocat 8.ordinem. Caiet. opuſ.de ord. Pet.à Sot.lect.4. Ayal.de tradit.3.par. Nauar.c.22. nu.18.& quidam citant Altiſ.Sco.q.1.Dur.q.6.Maio q.1.Palu.1. quia habet ordinis poteſtatem maiorem quam ſacerdos. Triden. ſeſſ.23.c.4.can.2 6.7. & fauet Dion.& Anacl.ſu.Bella.de ord.c.5. lib.1.de cler.c.11. c.cleros.21.d.c.perlectis,25.diſt. & conſecratio
f confert epiſcopo nouam gratiam. c.1.§.3. R. & inſ.c.7. [f] D.Tho. Bellar.& commun.inſ.c.7.c.bene Soto diſt.24.q.1.art.1.quia Patres numerant 7.tantum ord.(Dura.fatetur epiſcop.eſſe idem ſacram.ordinis cum presbytero) quod ita frequenter ait Hieron. vt à quibuſdam putetur negaſſe epiſcopum eſſe ſacerdote ſuperiorẽ in poteſtate ordinis. Sic cantor & Pſalmiſta pertinent ad eundem ordinem cum lectore: hi enim vocẽ ſubminiſtrant tantum. Bellar.
g 1.de cler.c.12. [g] Negare diaconatum eſſe ſacramẽtum eum Dur. & Caiet. eſt periculoſum & temerarium inſ.c.14.§.1. Caniſi.c.4. ſucceſſerunt Leuitis. Num.3. Leuit.8. ſic B.Stephan.& Laurent.

Hieron.epiſt.85.ad Euagri. habetur c.legimus, & ſeq.93.di.hinc Mag.di.24. Dur.q.2. Caiet.opuſc.de ord.fol.44. Vict.§.226.& Innou.235. Ledeſ.2.par.q.40.art.2.aiunt quod Chriſtus inſtituit ſolum ſacerdotium; ſed apoſtoli reliquos ordines. Vict.dicit, eſt opinio probabiliſſima, in quam mallem conſentire, niſi eſſet contra torrentem doctorum: & Papam commiſiſſe Abbati, ordinare diaconos licet Maior dubitet. Sot.q.1.ar.4.dicit hæc ſententia eſt bene defenſabilis: ſed non eſt tam facile recedendum à commun. Ac
i ſane eſt temeraria. [i] In Act.6. Chryſo.hom.14. Beda. Lyra. Mag. diſt.24. Catharin.lib.5. contra Caiet. Taper.artic.17. probant ex Ignat.ſup.& Ambro. in Epheſ.4: Raban.1.de inſtit.cler.c.7. Iuo. 1.par.decreti.c.68. Bellar.c.6.cum Iuſtin.apol.2.fin. Democaris. lib.3.de ſacrif.altar.c.6. Iſido.7.etym.c.12. Ekius 10.4.hb.65. Federic. Nauſea catechiſ.li.3.c.71. Hoſius ipſi.
k [k] Bellar.c.7. Anacle. epi.1. Ignat.epi.ad Antioch. Caius & Fab.Papa, epiſt. Clem.epi. 2. poſt diaconum numerant miniſtrum. Cypria.li.2. epiſt.10.14. li.3.epi.21.22. Apoſtolorum.can.43.quare in can 68.69.nomine diaconi ſeu miniſtri comprehenditur ſubdiaconus dicit Niceph. lib.7.c.46.Sylu.verb.diacon.omnes ſcholaſtici.d.24.& Dur.q.2. fatetur in eo dari gratiam ex operato: ait tamen nõ eſſe ſacramẽ
l tum noui ordinis: vt neque eſt epiſcopatus, aut martyrium. [l] Sed à Sylu.Pap. in conc.Rom.Act.1.c.3.7.& 8. annexum fuit uotum continentiæ ſubdiacono, (imo Apoſt.can 27. ſolus lector, & cantor permittitur uxorem ducere) quare uotum in ſubdiacono non cœpit à Gregor. Papa, l. de quo Concil.Tolet.1.can.4. Tolet.2. cap.1. Tolet.8. c.6. & dicitur ſacer à D.Thom. quæſt.37. 3.quia ſubdiaconus contrectat ſacra uaſa. Concil. Ancyr. can.10. capit. diacon. 81.diſtinct. permiſit (ſed paruo tempore) diacono uſum matrimonij. econtra Tolet.4.c.43. Turon.1.cap.4.non permitto-

ſolenne votũ continentię, vt nunc implicitè emitit [m] eo ipſo, quod ſponte initiatur: & ex ſtatuto eccleſiæ fit matrimonio inhabilis. Deinde numerãtur quatuor ordines minores: acolyti, exorciſtę, lectoris, & oſtiarii, quorũ ſingulas eſt non tantum quædam conſecratio perſonę, ſed verum ſacramẽtum, [n] id eſt, ſignum ſenſibile gratiæ: conſtatque propria materia & forma: & quia conſecrat perſonam, [o] iterari non poteſt. Quare recepturus aliquem ex minoribus ordinibus, debet præmiſſa probatione ſe reputare contritum & in gratia, ſine conſciẽtia peccati mort. ſicut qui recipit ſacramentum confirmationis, aut matrimonii. ſingulorum ordin. vſus eſt antiquiſſimus: quia & minorum mentio fit à tempore Apoſtolorũ, [p] vt ait Concil. Triden. ſeſſ. 23. reſor. c. 17. & de ord. c. 2. nam Apoſt. can. 43. fit mentio lectoris, & cantoris. Oneſymus, cuius mentio fit ad Coloſ. fuit acolytus. B. Dionyſ. c. 5. eccle. hier. Ignat. ad Antioch. Anacl. epiſt. 1. 2. & 3. mentionem faciunt minorum ordinũ. At quia in primitiua eccleſia propter penuriam idoneorum miniſtrorum, hi ordines non erant in perſonis diſtincti, [q] (vnus enim plurium ordinum officio fungebatur.) Quidam inferiores ordines aiunt poſtea inſtitutos, id eſt, in perſonas diuerſas diſtributos eſſe per eccleſiam.

3 Quidam negãt minores. [r] Alii temere negant diaconatum eſſe ſacramẽtum. ſup. §. 2. Alii addito epiſcopatu diſtinguunt octo ordines. [ſ] contra receptum & ſacratum ſeptenarium numerum. [t] Iuris canonici Doct. diſtinguunt nouem ordines, [u] quia ob nouem gradus dignitatum, annumerãt epiſcopatum & tonſuram, ad imitationem nouem ordinum Angelorum. [x] nam & prima tonſura inſignitus, habet ex deputatione eccleſiæ & priuilegio, [y] gradum quẽdam inter clericos: & eſt capax iuriſdictionis eccleſiaſticæ, & beneficiorum: ſed hoc priuilegium non pertinet ad vllam rationem aut partẽ ſacramenti [z] in quo gratia cõferatur: & tonſuratus nullum officium habet circa miniſterium altaris, & ſeruitiũ miſſæ. Alii addunt ordines illorum qui mancipãtur cultui diuino ad orationem, quæ latè dicitur ſacrificium, Oſeæ 6. ſic B. Dionyſ. c. 6. eccle. hier. egit de ordinatione monachi. Item de virginum cõſecratione: de ordine diaconiſſarum aut uiduarum ſacrarum, quæ inſtituebant eas quę erãt baptizandæ, Epiphan. in Panario. B. Hieron. in Eſa. c. 19. numerat 5. ordines, non clericorum tantũ, ſed Chriſtianorum (epiſcopos, presb. diaconos: & laicos fideles, ac catechumenos) cũ alibi ſparſim ponat 7. ord. clericorum. Ex ſeptem ordinibus diſtinguũtur tres ordines ſacri [a] ſeu maiores, in quibus perſona ex eccleſiæ ſtatuto ſe Deo ſponte conſecrat, emittẽs implicitè votum ſolenne continentię, quo fit inhabilis matrimonio. [b] alii quatuor dicũtur minores, & nõ ſacri: [c] nõ quod ſacramentum non ſint, ſed quia id votum non eſt illis annexum. [d]

bat initiatum minoribus ducere uxorem ſine conſenſu epiſcopi, & de lectore Conc. 3. Carthag. c. 19. ſed hæc abrogata ſunt: vt de diaconi matrimonio probant Med. lib. 3. de contin. c. 14. Eſpencæ. 1. de contin. c. 6. Conar. 2. par. ſponſ. c. 6. §. 3. num. 2 addit. quia diacon. ſemper habitus eſt ſacer. Clemen. lib. 6. conſt. c. 17. Conc. 2. Carthag. c. 2. cap. cum in presbytero. 88. diſt. At chorepiſcopus ex commiſſione Papæ initiabat ſubdiaconatu, de quo inf. c. 21. [m] Boniſac. VIII. cap. vni. de voto. in 6. D. Tho. 2. 2. q. 88. art. 11. Triden. ſeſſ. 24. can. 9. Nauar. c. 22. num. 18. 52. [n] Bellar. de ord. c. 8. dicit eſſe opinionẽ probabiliorẽ quod minores ſint ſacramentum quia Concil. Floren. ait ordinem eſſe ſacramen. & ponit exempla de ſacerdote diacon. & ſubdiacon. & idem ait eſſe intelligendum de aliis ordinibus. Triden. ſeſſ. 23. c. 2. numerat. 7. ordines, & c. 3. & can. 3. ordinẽ eſſe verè & propriè ſacramentum: & horum nomina & officia dicit fuiſſe ab initio eccleſiæ, & c. 11. reſor. ordines minores habẽt magnum diſciplinæ pondus. c. 17. ſanctorum ordinũ functio à diaconatu uſque ad oſtiariatum fuit à tẽpore Apoſt. Quare ſingulos ex his 4. minoribus eſſe ſacramentum, tenet communis Canoniſtarum Clicton. cõtra Luth Guido oppoſitum numerat inter errores Vuald. Hugo. c. 5. D. Th. addit. q. 35. 2. q. 37. 3. DD. di. 24. Alber. Maior. Bonau. art. 2. q. 2. Scot. q. vni. Richar. art. 3. q. 2. Palud. q. 1. Almain. Capre. & Maior. di. 7. Alex. Taper. art. 17. Democar. lib. 3. de ſacrifi. altar. c. 7. Ledeſ. q. 36. art. 3. & 5. q. 40. 2. Sylu. ordo. 1. §. 1. ad fin. Tabien. ordo. 1. §. 5. fin. Nauar. addit. Hiſp. c. 22. num. 18. ex antiquis Iſidor. 7. Etym. c. 12. Raban. lib. 1. de inſtit. cler. c. 8. Cano. & Recent. Thomiſt. in prælect. [o] Non quod ſit ſoli conſecratio (vt calicis vel aræ) ſed quia imprimit characterem proprium. [p] Vide Apoſt. can. 5. 25. 26. 55. 68. Clem. lib. 8. conſt. c. 19. 21. (vbi Turria.) & epi. 1. ad Iacob. & epiſt. 3. Ambr. epiſt. 33. & in Ephe. 4. hos ordines colligit ex Ephe. 4. Hiero. arg. in utramque epiſt. ad Teſſal & ad Coloſ. ait Oneſimum fuiſſe acolytum. Sylu. in Concil. Rom. c. 7. & 8. Chryſoſt. hom. 41. 60. ad popul. de lectore. Cypr. lib. 2. epiſt. 5. lib. 3. epiſt. 22. lib. 4. epiſt. 5. item Baſil. fuiſſe lectorem dicit Nazian. lib. 6. Monodię. c. 3. & orat. 8. de Baſil. Epiphan. de hære. ad fin. ponit lectorem & cantorem, ſed omnes quatuor ex Caio, Cornel. & Apollinar. referunt Euſeb. 6. hiſto. c. 32. 33. 43. Socrat. 2. hiſt. c. 46. lib. 3. c. 1. Niceph. 6. hiſto. c. 3 Zozimus Papa Concil. Laodic. c. 14. 23. & ſeq. Bellar. lib. 1. de cler. c. 12. [q] Ita D. Thom. q. 37. 2. ad 2. Syln. verb. diacon. & ſic exponit Magi. di. 24. c. 9. cum Diony. c. 3. eccle. hierar. diceret, initiatos, id eſt, diſtinctos eſſe ab eccleſia. & Vrban. Papa c. ſi. 60. diſt. nam Mag. c. 2. & 10. fatetur, minores eſſe ſacramenta à Chriſto inſtituta, & dare gratiam. [r] Sot. di. 25. q. 5. 1. ad 2. lib. 9. inſt. q. 5. art. 2. Ledeſ. q. 36. art. 3. (quamuis poſtea melius loquatur) Micha. à Medi. li. 1. de ſacro hominum contin. c. 47. & male retractans Nauar. Latin. cap. 22. num. 18. Item qui de diacono, aut ſubdiacono, negant aut dubitant, magis negant de minoribus. Caſtro. verb. ordo fin.

Vict. ſup. & relec. de ſimonia. num. 15. & 45. Dur. quæſt. 2. Caiet. opuſc. & apolo. de poteſtate Papæ cap. 9. Hug. lib. 2. par. 3. cap. 5. obſcure loquitur: & tamen fatetur eſſe de iure diuino. nec obſtat quod Clem. li. 8. conſtit cap. 26. negat exorciſtam fieri ordinatione. vbi Turrian. explicat, accipi exorciſtam pro habente gratiam curationũ: vt mox ſubditur. & addit Turria. ſuper capit. 21. quod prima tonſura dicitur fieri cũ manus impoſitione, in Conc. 2. Nicen. cano. 14. cum tamen non ſit ſacramentum. [ſ] ſup. E. [t] De myſterio numeri. 7. dict. eſt lib. de ſacramen. cap. 7. [u] Per cap. cum contingat. de ætate, & qualita. communis cum glo. in proœm. lib. 6. verb. epiſcop. Albertin. repe. cap. primo, de hæret. li. 6. num 13. Alber. Trotius lib. primo, de perfect. cler. cap. ſecundo, num. 3. videtur Couar. cap. quia nos, de teſtamen nume. 3. & 4. Hoſtien. in ſumm. tit. de temp. ordin. Abb. & Alciat. in cap. cum non ab homine, de iudic. facit Bern. Diaz pract. cap. 131. (qui falſo ait à tonſura fieri degradationem. Angel. verb. ordo. Nauar. cap. 22. nume. 18. & ex noſtris Iſido. 7. Etym. cap. 12. Maio. diſtinct. 24. quæſtio. prima, Ekius tom. quarto, homil. 67. [x] De nouem ordinibus Angelorum Dionyſ. cęl. hierar. capit. 5. Hieronym. in eph. 1. Diuus Thomas, prima parte, quæſtio. 108. articu. quinto, Docto. cum Mag. ſecunda diſtinctio. 9. vbi Palac. Athau. ad Antioch. quæſtio. 9 & 31. Bed. libro primo, in Luc. capit. decimotertio, Bernard. 5. de conſid. Gabriel. in can. lecto. 18. Orig. 1. periar. capit. quinto, [y] Diuus Thomas, addit. quæſtio. 40. 2. DD. quarta diſtinctio. 29. Bonauen. Richard. Palud. Duran. quæſtio. quarta, Soto. quæſtio. ſecunda, articu. primo, Ledeſm. quæſtio. 42. Sylu. ord. 1. §. primo, Nauar. capit. 22. num. ſeptimo, Couar. capit. quia nos num. 3. Pract. capit. 31. num. quinto, lect. 11. titu. 6. parte prima, & multa gloſ. [z] D D. cit. quare Trident. ſeſſio. 23. capit. ſecundo, quarto, & decimo, ſeſſio. 14. reſ. capit. ſecundo, diſtinguit tonſuram ab ordinibus minoribus quos numerat canon. 3. inter verè ordines. Bellarm. primo de cler. capit. undecimo, & de iis quæ ſequuntur. Item Epipha. ordo laborantium: nempe in religioſo officio ſepeliendi. Ignat. epiſto. ad Antioch. addit laborantes, & confeſſores. [a] Trident. ſeſſio. uigeſimatertia, capit. ſecundo, canon. ſecundo, Mag. diſtinctio. uigeſimaquarta, Diuus Thomas, quæſtio. 32. 3. quæſtio. 53. 3. Soto. diſtinctio. uigeſimaquarta, quæſtio. prima 3. Ledeſm. Richard. Bonauen. ſecunda parte, diſtinctio. articu. ſecundo, quæſtio. prima, Alber. articu. 28. 36. Sylu. ordo. 1. §. primo, verſic. quarto, Aſien. titu. ſecundo, articu. tertio. Nauar. capit. uigeſimoſecundo, num. 18 Ekius, tomo quarto, homil. 68. Rational. libro ſecundo, capit. quinto, [b] capit. unico, de uoto. in ſexto. Trident. ſeſſio. uigeſimaquarta, canon. 9. Diuus Thomas, ſecunda ſecundæ, quæſtio. 88. articu. undecimo, infra cap. 14. [c] Trid. & alij cit. E. [d] Dictum eſt. §. 3.

CAP. III.

Inſtitutio fuit à Chriſto in ultima cœna. & cur iuſti dicantur ſacerdotes?

§. 1. *Quibus verbis Luc. 22. Chriſtus inſtituit ordinem.*

2 *Quando Epiſcopos conſecrauit ſecundum duplicem poteſtatem. Petrus quoſdam Apoſtolorum conſecrauit epiſcopos.*

3 *De Iacobi duplicis, de Pauli & Barnabæ conſecratione.*

4 *A Petro cœpit ſacerdotalis ordo: vt olim ab Aaron.*

a SInguli iſtorum ordinum ſunt à Chriſto immediatè inſtituti in vltima cœna: [a] qui per poteſtatem excellentiæ ſimul dedit Apoſtolis vno verbo totam poteſtatem ſingulorum ordinum, minorum maiorumque: quia ſub principali ſacerdotis poteſtate comprehenduntur
b alii ordines, [b] qui participant quan
c dam poteſtatem licet diminutè [c] reſpectu ſacerdotis cui miniſtrant: & expreſſius dedit poteſtatem ſacerdotalem, in ultima cœna illis uer
d bis Luc. 22. hoc facite: [d] in eo ſenſu, vt ego & conſecro euchariſtiam & illam offero, & ſimiliter vos conſecro ſacerdotes & epiſcopos: ita vos accipite poteſtatem conſecrandi euchariſtiam & offerendi illam in miſſæ ſacrificium.

2 Tunc etiam in cœna videtur Chriſtus contuliſſe quandam epiſcopalem poteſtatem, nempe conſecrandi alios in ſacerdotes ſacrificos
e & in epiſcopos. [e] Apoſtoli nullum ex dictis ordinibus inſtituerũt, ſed diſtinxerunt in perſonas diuerſas.
f [f] Solis enim Chriſtus ſibi reſerua
g uit inſtituere ſacramenta. [g] per poteſtatem excellentiæ. ſed Epiſcopalem poteſtatem completam (qua iis quos ſacerdotio initiat conferre poteſt poteſtatẽ abſoluendi) non conſtat quo tempore Chriſtus eam Apoſtolis contulerit. quidam dicunt
h in vltima cœna Luc. 22. [h] alii Mar. 3. & Matth. 10. quando fecit eos
i Apoſtolos. [i] Quidam aiunt collatam ſtatim poſt reſurrectionẽ, cum
k Ioan. 20. [k] dixit accipite Spiritum ſanctum: certe data eſt antequam
l Chriſtus in cœlos aſcenderet, [l] vt dum dixit Matth. vlt. data eſt mihi
m omnis poteſtas: euntes, [m] &c. nec veroſimile eſt quod quidam aiunt
n dilatam in diem Penteco. [n] Multis Patribus videtur Chriſtum immediate ſolum Petrum ordinaſſe
o epiſcopum, [o] cum dixit Ioan. 21. Paſce oues meas. Deinde Petrum conſecraſſe quoſdam ex reliquis
p Apoſtolis ſe ſolo [p] (ita ut Chriſtus dicatur feciſſe, quod Petrus ex inſtitutione & nomine Chriſti fecit.
q [q]) alios Petrum conſecraſſe epiſcopos concurrentibus ſimul aliis Apoſtolis.

CAP. III.

a [a] Luc. 22. hoc facite, inſtitutum eſt ſacramentum ordinis. Trid.
b ſeſſ. 22. c. 1. can. 2. [b] Sic eſt interpretandus D. Thom. addit. q. 35. 5. q. 37. 1. ad 2. dum ait, ſub ſacerdote comprehendi inferiores ordines. Nempe tunc, dum Chriſtus eos contulit a
c poſtolis. [c] Et tamen D. Thu. ſup. ſignificat in ſacerdote cõtineri inferiores, vt eminẽtet in anima rationali cõtinetur vegetatiuus & ſenſitiuus gradus, quẽ ideo confert formaliter homini. At ſane ordo dicitur analogice, & primũ de ſacerdote habente ſupernaturalem poteſtatem: ſecundario & diminute de aliis in ordine ad ſacerd. cui miniſtrãt.
d [d] Luc. 22. colligit concil. Trid. ſeſſ. 22. c. 1. can. 2. Florent. D. Tho. q. 34. 4. Soto. q. 1. art. 2. Scot. q. vnic. Angl. tit. de
e ord. princ. [e] Sed in cœna non contulit omnẽ poteſtatem ordinis, quæ ſacerdoti aut epiſcopo competit: vt ſtatim
f explicabitur. [f] Sup.
g c. 2. §. 3. lit. C [g] Diuus Thom. q. 64. 2. diſt. eſt lib. de ſacra.
h cap. 3. [h] In cœna videtur poteſtatẽ offerendi ſacrifi. & cõſecrandi ſacrificos dediſſe, Dur. propendet. diſtinctio. 24. quæſtio. 5. Frat. Gallo & quidam Recentio. Quia Act. 1. & Pſal. 108. S. Iudas dicitur habuiſſe epiſcopatum. & Luc. 22. ſubdit, ego diſpono vobis regnum, vt ſedeatis ſuper duodecim ſedes, id eſt, vt ſitis Apoſtoli, & epiſcopi, Glo. c. in nouo. 21. diſt. & videtur Glo. c. in Chriſto, de conſecrat. diſt. 2. Armach. lib. 6. c. 6. (At falſo infert presbyteros eſſe ęquales epiſcopo: quia vterque ordo ſimul datus eſt à Chriſto.) Augu q. 97. noui & veteris teſtam. Nemo ignorat Chriſtum apoſtolos ordinaſſe epiſcopos, imponendo eis manus, priuſquam in cœlos aſcenderet. Quod refert Turrecr. d. c. in nouo. & patet in Generali. 1. Corin. 12. Ephe. 4. Ipſe poſuit in eccleſia quoſdam Apoſtolos, alios paſtores & doctores, id eſt, epiſcopos. Act. 20. in quo vos poſuit Spiritus ſanctus epiſco-
i pos regere eccleſiam Dei. [i] Refert ut probabile Sot. diſt. 24. q. 2. a. Nec putat inconueniens fuiſſe epiſcopos, antequam in cœna conſecrarentur ſacerdotes. & quidam aiunt Marc. 6. per poteſtatem excellentiæ feciſſe eos extremæ vnctionis miniſtros, antequã eſſent initiati ſacerdotio. ſed hæc diuinatio ſine ratione cogente rejecta eſt libro de confirmatio. capit. duodecimo, addunt Soto. quæſt. 2. artic. 3. & artic. quarto, ad quartum. Ledeſm. quæſt. 21. artic. 3. quæſt. 42. artic. 4. quæſt. 36. artic. 3. Chriſtum non determinaſſe in particulari quo ſigno datur hæc poteſtas epiſcopo: ſed reliquiſſe facultatem eccleſiæ, vt hac vel illa ceremonia conſecret cum manus impoſitione: ſicut reliquit ut eccleſia determinet ritum quo fiat profeſſio, vel conſecrentur ſacramentalia. At falſum eſt, quia ordo hic epiſcopi pertinet ad partem ſacramenti de iure
k diuino. [k] Quia Ioan. 20. præmiſit ſicut miſit me pater, & ego mitto vos. Apoſtolus enim, ſignificat miſſum. Hoc tenent multi catholici, vt refert Carthuſ. diſt. 24. q. 8. fauet Auguſt. ſup. propendet Turrecre. lib. 1. ſummæ eccle. cap. 80. haberi ex traditione ſecundum eos qui dicunt, quod ſicut Chriſtus apoſtolis omnibus dedit immediatè ſe ſolo iuriſdictionem uniuerſalem in totum orbem ita & 1. apoſt. conſecrauit in epiſcop. immediate per ſeipſum, vt putant Sot. q. 2. 2. Ledeſ. Victor. & multi Recent. de quo inf. c.
l 6. §. 3. [l] Aſſerit Scot. Augu. ſup. & communis Theolog. Turrecre. Sot. Ledeſ. Bellar. & alii inſ. ſic Anaclet. epiſt. 3. Damaſ. epiſt. 4. Cypria. lib. 3. epiſt. 9. aiunt Chriſtum inſtituiſſe duos ordines ſacerdotum. 1. epiſcoporum in apoſtolis. 2. presbyterorum in 72. diſcipulis. quod dicit Damaſ. contra chorepiſcopos qui volebant eſſe tertium genus
m ſacerdotum. [m] Turrecre. lib. 1. c. 80. & quidã Recen. Matt. vltimo, data eſt mihi omnis poteſtas, nẽpe, in uſu & exercitio, & ſupremam etiam epiſcopi, relinquo uobis, vt doceatis omnes gentes, & Marc. vlt. prędicate Euang. omni creaturæ. conſtat enim ad officiũ proprũ epiſcopi pertinere, vt doceat & prædicet Act. 6 orationi & pręedicationi inſtantes erimus. 1. Cor. 1. non miſit me baptizare, ſed euangelizare. Trid. ſeſſ. 5. cap. 2. ſeſſ 24. refor. c. 4. Ayala de tradit. 3. par. c. propria epiſcopi. Caſtro. 1. de hæreſ. c. 13. lib. 3. de iuſtit. hære. princip. cap. quarto, Sot. lib. 3. iuſt. q. 6. a. lib. 10. q. 3. 1. Concil. Tolet. 11. c. 2. Cartha. 4. c. 20. Latera. ſub Innoc. III. c. 10. Romen. c. 14. Alij inferiores etiam regulares non prædicant, niſi electi & approbati. ab epiſcop. ex Trid. ſup. Amoni. in Act. 13. ait, epiſcop. etiam nunc conſecrari, dum ſuper caput eius imponitur lib. euangeliorum apertus. nempe ut clare illum prædicet, vt expo-
n nunt Clem. & Anaclet. & ref. Turrian. inf. [n] Et tamen Turrian. in li. 3. Clem. de conſt. apoſt. c. 17. & Pet. Bollo in oecunom. canon. claſſe 3. cap. 2. §. 1. contendunt, quod die Pentec. ſicut confirmati ſunt, ita & conſecrati epiſcopi, cum plena poteſtate prædicti ordinis, vt confirmare & ordinare poſſent. & id ſignificatum eſſe, dum datus eſt Spiritus ſanctus, Act. 2. in linguis igneis ſuper capita illorum, vt prædicarent euangelium. In quam ſententiam Turrian. citat Clem. Anacle. Amon. ſup. & Diony. eccle. hier. Hierodiaco. orthodox. & Luciferiani. ſed tenera hi Patres illud non expri-
o munt. [o] Quia Ioan. 21. paſce oues: dedit poteſtatem faciendi oues (id eſt paſtores, per quos lactaret agnos) & paſcendi gregẽ, tenet Turrecrem. lib. 3. ſum. eccle. cap. 32. & 34. & ſentit plane Caietan. tom. 1. tract. 1. cap. 4. Bellarm. lib. 1. de Roman Pontiſ. cap 12 & probat cap. 23. ex Patribus. vide cap. 6. & lib. 4. cap. 24 ad fin. & lib. primo, de cleric. cap 2. & 15 fin. Bañes. 2 2. quæſt. 1 artic. decimo, pag. 704. & citat Leonem Papam. ſerm. 3. aſſump. ſuæ. hic Euodius Apoſtolorũ diſcipulus apud Niceph. 2. hiſt. c. 3 Euthy. Io. 3. aiunt quod Chriſtus immediate baptizauit B. matrem ſuã, & Petrum: deinde Petrus reliquos Apoſtolos. quod ſequitur Bañes. Bellar. lib. 1. de Rom: Pont. c. 23. hæc ſententia eſt moderatior
p quædam præcedentis. [p] Sic Doct. cit aiunt Petrum ſe ſolo baptizaſſe Ioan & Iaco. deinde hos baptizaſſe reliquos id magis expedicbat in ordine epiſco. qui ex præcepto Chriſti conferri debet à pluribus epiſcopis: vt notant Patres. 1. Timo. 4. per impoſitionem manus presbyterij, id eſt, cœtus epiſcoporum, ſed cum 1. Pont. Petro diſpenſatum eſt ex cauſa, vt ſolus conſecraret quoſdam: ſicut Moſes ex diſpenſatione Dei conſecrauit Aaron. & autor naturæ di-
q ſpenſauit, vt primus frater & ſoror matrimonium inirent. [q] Sic Chriſtus vere dicitur cõferre immediatè plenam iuriſdictionem Papæ: quod tamen non fit niſi electione per Cardinales facta. At Soto impugnat hanc ſententiam: quod putet Chriſtum immediate

mediate conſecraſſe.11. Apoſtolos in Epiſcopos. Sed non probat efficaci ratione, vel autoritate. [r] [ſ] Probat Hieron.contra Heluid. Bellar lib.1.de verbo Dei.cap.18. Genebrar.lib.2. Chron.anno. 60. [t] Probat Victoria Bellar.lib.1.de Rom. Pont.cap.23.ex Anaclet epiſt.1.cap.in nouo.21.d.c.porrò.66.d.contra glibi Clemés Alex. apud Euſeb. 2.hiſt.c.1. Hieron. de viris illuſt.in Iacobo,& alij qui ſeribunt vitas Apoſtolorum. [u] Leo Papa ex Act.13 colligit I epiſt.8.ad Dioſcorum. Bellar.lib. 1.de Rom.Pont.c. 23.lib.de ordin.ca. 2.& Act.14 cũ cõſtituiſſent presbyteros. habet Græcum manus impoſuiſſent.vt aduertit Chryſoſt.ibi & ho. 10.in 1. Tim. Bellarm. 1 de cler.c.7. argu.6.ſic chirotonia & chirothesia, id eſt,manus impoſitio ſumitur pro ordinatione pſbyteri, quæ fit ab epiſcopo: ait Chryſo. & Concil. Nicen. epiſt.ad Alexãdrinos apud Theodo. 1.hiſt.c 9.Hiero.in Eſai.58. Bellar. de ord.c.2. [x] Nã poſtquã Apoſtolus Galat.1. negat ſe accepiſſe iuriſdict. Apoſtolatus per purum hominem, ſed per Chriſtũ (qui Act. 9. illũ fecit vas electionis & elegit ẽt ante baptiſmum) ſubdit c.2. Apoſtoli nihil mihi contulerunt: nempe iuriſdictionis & Apoſtolatus.cum tamẽ baptiſmum,ordinẽ & conſecrationem epiſcopi acceperit ab alio miniſtro, & nõ immediate per Chriſtum. Bellar. lib.1.de Rom. Pontif.c.16.27.lib.4 c. 23. [y] Sicut & Paulus fuit extra numerum 12.& quidã referunt Iacobum epiſcopum Hieruſalem fuiſſe extra numerum. 12. Apoſtolorum infra D. [z] gloſſ.c. in nouo. 21.d. & habetur.cap. quod die dominico.75.d.& colligitur de Paul.act.13.vbi Chryſoſt tenet Victo. & quidam Recen. ſentit Bellar. [a] Leuites Acto. 4.exponit Victo.relect.2 de poteſt eccl.q.2. num. 12. vt ſignificet hunc Barnabam fuiſſe tantum diaconum. At falſo,quia reuera fuit Apoſto.& Epiſc. & de tribu Leui. [b] In Act.4.affirmant Carthuſ. Caie.Lyr.cum hiſt.ſchol.Abul.Mat.13.q.85. Vict.ſup. [c] Clemẽs lib.1.recognit.Doroth. in ſynopſi.Geneb.lib.2. Chronolog.anno Chriſti. 39. quos tamen libr. & prædicationem Barnabæ Romæ reijcit Bellar.lib 2. de Rom.Pont c.2. [d] Probat Giero.in Eſa.17. & in id 1.Cor.11. viſus eſt 11. Apoſt.deinde Iacobo, quaſi hic ſit extra 11.idem Cyril Hieroſo.Catech.4. & de hoc Simeone (qui dicitur frater Chriſti, id eſt, cognatus,& cognomento Iacobus,vt ait Dorot.)intelligendi ſunt qui dicunt, Iacobum fratrem,id eſt, cognatum Domini fuiſſe extra numerum aliorum Apoſtol. [e] Sic Clem.lib. 1.recog.Epiph.hær. 76. Antidicomarit.& habetur in liturgia Aethyopum Geneb.Chron. [f] [g] Vt fingunt hæretici ex vitiata litera Euſeb.2.hiſt. cap.1. [h] Bene ex Græco corrigit literam

3 Iacobus Minor qui dicitur Alphæi [r] nempe filius, & fuit vnus ex ſacro duodenario numero Apoſtolorum, [ſ] poſtquam electus eſt Ieroſolymorũ Archiepiſcopus, conſecratus eſt à trib. Apoſtolis. [t] Paulus mutato nomine cõſecratur epiſcopus per multos cũ impoſitione manuũ. Act.13. [u] electio tamen in Apoſtolatum,& doctrina ac iuriſdictio vniuerſalis in orbem, non eſt Paulo data ab hominibus, nec per hominem [x] Gal.c.1. ſed per Ieſum Chriſtũ. Barnabas dictus Apoſtol[o] extra numerum, [y] conſecratus eſt per Apoſtolos ſimul cũ Paulo Act. 13. [z] hic Barnabas qui dicitur Cyprius & Leuites [a] Acto.4. differt à Barnaba iuſto [b] Act. 1. qui erat Ioſeph iuſtus, frater Iacobi Alphæi, cuius mẽtio fit Mat.13.quod ſi Barnabas primum Romæ prædicauit, viuo Tyberio Cęſare ante Petrum, vt quidã dicunt,[c] certe ſtatim receſſit Rom. Ille Iacobus frater Domini, ad quem Clemens ſcribit epiſtolas, non videtur fuiſſe Apoſtolus [d] (iã enim Apoſtolus obierat)ſed ſucceſſor eius Simeon,qui ſimiliter ſic dictus eſt. [e] Et Iacobus frater Domini non dicitur prior Petro, [f] nec dicitur Apoſtolorum epiſcopus : [g] ſed Ieroſolymitanorum. [h]

4 Anacletus Pont.in epiſt. ſic ait, à Petro Apoſtolo cœpit nouus ordo ſacerdotalis, [i] id eſt, epiſcopalis (cui tribuitur ordo & habitus clericorũ [k]) vt ab Aaron cœperat olim. Nempe. ordo cũ præcepto peculiaris ritus circa Pontificis cõſecrationem,& circa certa ſacrificia.cum tamen ante Aaronem fuerint veri ſacerdotes Melchiſedech & Abrahã, atque alij patres,abſq; vnctione viſibili. Reliqui Epiſcopi ab Apoſt.aut à Pontificibus probantur ordinati:[l] nec ſunt legitimi,niſi qui ex ſucceſſione Apoſtolorum,[m] aut à ſummo Pontifice [n] aſſumuntur, qui ſedem & autoritatem Apoſtolicam tenet.

[i] Bellar.lib.1.Rom. Pont.cap.26. [i] Anacle.epiſt.1.cap. in nouo.21. d.Innoc.I.epiſt.ad Conc.Carthag.quæ eſt apud Aug.epiſt.91.dicit à Petro epiſcopatus, & tota autoritas huius nominis emerſit.& epiſt.93.Leo epiſt.89.qua ratione Romam quidam Patres vocant matrem ſeu matricem aliarum eccleſiarum, vt Iul.PP. I. epiſt.1. Cypr.lib.4.epiſt.8. habetur c.loquitur Dominus.24.q.1. Conc. Trid.ſeſſ.7. de bapt.can.3. ſeſſ. 22.c.8.eo quod Petrus qui eam ſedẽ ſemper tenet,creauit primus epiſcopos aliarum eccleſiarum, qui ab eo vno pendent, tamquã à capite. [k] Clerici dicuntur retinere habitum Petri: & per illum iurare ſolent.eccleſia in feſtu Apoſto.Petri & Pauli ait,per quos religionis ſũpſit exordium.vide Sot.lib.7. inſt. q.5. ar.1 Nau.ca.ſtatuimus de regular.nu. 7. Apolo. de redit. q. 1. mon. 9. Sarmien. ip. de reddit. c.1. cur autẽ vetus ſacerdotium dicitur cœpiſſe ab Aaron.inf.c.11.§.2. & lib.2. de miſſ.c.11. §.2. [l] Bellar. bene probat lib.1. Rom. Pont. c.6.lib.4. ca. 24.ad fin. [m] Probat Bellar.lib.4. de eccl.c.6.8. [n] Conc. Trid.ſeſſ.23.c.4. & can.8.Bella.lib.1.de cleric.capit.2. & 8. Bañes 2.2.q.1.art. 10. in 2. p. fuſiori dub.5.conc.3.Innocen.I.epiſt.26 quæ eſt inter epiſt. Auguſt.91. habetur c. quoties 24. q. 1. & c.ita Dominus, 19. diſt.Calixt.epiſt.2. ca.3.& ex hiſtorijs bene deducit Genebrard.in Chron. ſic in praxi conſtat in Europa. quod ſi alibi Patriarcha confirmat Epiſcopos, id habet ex conſenſu ſaltem tacito ſedis Apoſtolicæ.

CAP. IIII.

Ordines ſunt vnum ſacramentum, & ex fine eſt neceſſarium communitati.

§.2. *Hierarchia conſtituitur ex ordinib. cur Chriſtianus & iuſtus dicitur. 1.Pet.2.ſacerdos.*

3 *Præceptum de ordine quos obliget.*

HI ſeptem ordines ideo dicuntur vnum ex [a] ſeptem ſacramẽtis,quia omnes ordines ad vnũ finẽ proximum digne offerendi ſacrificium euchariſtiæ, aut miniſtradi in eo ad altare, ordinantur. Vt vtraq; ſpecies euchariſtiæ eſt vnum ſacramentum, [b] quia ordinatur ad eundem finem proximum clarius ſignificãdum qui eſt perfecta animæ refectio. Ordo eſt magnum ſacramẽtum in poteſtate: [c] ſed maius illo eſt euchariſtia, [d] quæ ratione rei cõtentæ, & proprij effectus eſt ſacramentorum finis:omnia enim ſacramenta ordinantur,vt hominem caritate vniant cum Chriſto,quem effectum plenius præſtat euchariſtia.

2 Ex his ordinib. conſtat Eccleſię hierarchia Dei ordinatione inſtituta,[e] cũ ordinis poteſtate perpetua & indelebili: ita vt ſemel rite ordinati nõ poſſint fieri laici, [f] nec oẽs Chriſtiani promiſcuè ſunt ſacerdotes [g] noui teſtamẽti. Laicus baptiſmo & gratia inunctus dr̃ 1.Petr.c.2.cõſtitutus late in regali ſacerdotio ad offerẽdas ſpirituales hoſtias [h] orationis & meritorũ ſuorũ: & vt Io. 4. adoret Deũ i ſpiritu & veritate. ſed laic[us] nõ habet eã ueri ſacerdotis poteſtatẽ ut conſecret euchariſtiã, nec ut illã i ſacrificiũ ex officio offerat. [i] Multo minus id habet fęmina, quã Chriſtus iure diuino uoluit eſſe ordinis incapacem, [k] nec beatiſſimæ matri ſuæ, quæ inter perſonas creatas habet ſupremum gratiæ & honoris gradum, dignatus eſt ordi-

CAP. IIII.

Patres [a] inter ſeptem ſacramenta numerant ordinem ſeu ſacrã ordinationem tamquam vnum ſacramentum Trid. ſeſſ.7.can. 1.ſeſſ.23.c.1.& can.3. D.Thom.add.q.37.1.ad 2. DD.d.24.Sot. q.1.3.Palud Alber.ar.6.Richar.art.3.q.3. Ledeſ. Sylu.ordo.1.§. 2.Tabien.1.§.4. [b] Vt dictum eſt lib.de ſacram.c.7. lib. de euchar. c.8.ſic ſatis eſt omnes ordines qui differunt ſpecie,eſſe vnum ſacramentum genere ſubalterno. [c] ſup.lib.de ſacram.c.4. [d] Trid.ſeſſ.7. can.3.ſeſſ.13.c.3.D.Tho.3.p.q.65.3.Soto.d.1.q.6.ar.3. Alanus.li. vni.de ſacram.c.42.fin. [e] Diony.Pigius.& alij qui ſcribunt de eccl. hier. Trid.ſeſſ.23.cap.4.can.6.Sander.lib.7.de viſibili monar.eccl. Vvald.de ſacra.c.7.28.Clictou.lib.2.Antiluth.Caſtro.verb.ordo. Mich.Medi.lib.1.de ſacror.hom.cõtin.c.36,38. D.Tho.add.q.34. 1.Soto diſt.13.q.1.1.diſtinct.24.q.1.1.& dicetur infra.c.25.& ſeq. [f] [g] Trident. ſeſſion.23.cap.4. canon.4 Bellarm.primo,ſacrament. cap.24.libro de ord. cap.11. & dictum eſt libro de ſacramen.cap. 26. [h] [i] De loco.1.Pet.2. lib. de ſacrament.capit. 26.§.3. [k] Infra cap.

nis dignitatem conferre.[l]

3 De ſacramento ordinis præceptum imponitur communitati ſeu prælatis[m] eccleſiæ. Vt interdum ex onere beneficij tenetur quis intra certum tempus initiari ſacris: & parochus iure compellitur dimittere beneficium, niſi intra annum à pacifica beneficij poſſeſſione, curet initiari, dũ abſq; impedimento licet:[n] & in graui eccleſiæ neceſſitate vir bene meritus poteſt ex obedientia cõpelli, vt accepter præſulatum,[o] & initietur à catholico.[p] licite vero Religioſi quidam emittunt votum non acceptandi electionẽ prælaturæ extra religionem, niſi ſub præcepto compellatur.[q] Tenetur prælatus ex officio per opportuna anni tempora initiare quoſdam ordinibus,[r] vt ſit ſufficiens ſacerdotum copia, & miniſtrorũ, per quos poſſint fideles implere diuinũ præceptum de ſuſcipiendis ſacramentis neceſſariis euchariſtiæ & pœnitẽtiæ.

CAP. V.

De forma & materia ordinum in communi.

§. 1. *Quæ verba per modum imperatiuũ pertineant ad formam.*

2 *Quæ ſit materia, & à quo tradẽda? cur Epiſcopus certo ordine carens, aut cur ſacerdos ſuum ordinem aliis non poſſit conferre?*

ORdo conſtat forma verborum,[a] quæ recte exprimitur per modum imperatiuum[b] (conſiſtit enim hoc ſacramentum præcipuè in poteſtate tradita: & potentia per vſum & actum innoteſcit) ſic Epiſcopus qui profert formam ordinationis imperat exteriorem actũ vt ſignificet, quod ordinatus debeat in vſu poteſtatis ſe exercere, ne fruſtra ocioſam potentiam receperit. Inuocatio Trinitatis non pertinet ad neceſſitatem formæ, niſi in ſolo baptiſmo & confirmatione:[c] ex vſu tamen eccleſiæ decenter additur in ordinatione, vt Concil. Florent. explicat. Non licet mutare aut inuertere formam, quam in ſingulis ordinibus declarat eccleſia.[d]

2 Materia ordinis eſt prorſus extrinſeca,[e] vt traditio inſtrumenti, vaſis, aut libri, nec eget vlla ſanctificatione:[f] nec concurrit principaliter vt inſtrumentum ſanctificationis, ſed materialiter determinat poteſtatem miniſtri,[g] à quo per formã ſignificatur procedere effectus, vt ſane procedit: nam ſi epiſcopus per ſaltum promotus careat ordine diaconi aut acolyti, non poteſt eum ordinem alteri valide conferre:[h] talis enim ſacerdos vel epiſcopus nõ continet eminenti ratione & virtute ordines inferiores,[i] quos forte non recepit. Nec tamẽ ex eo quòd ſacerdos habeat ordines inferiores & ſacros, colligitur vt poſſit aliis cõferre ordinem etiam ſacerdotalẽ,[k] vt cauſa vniuoca: vt laicus iuſtus, non poteſt impius conferre gratiam & caritatem actiue, aut per meritũ iuſtitiæ, quamuis illã in ſe habeat. Reliqua ſacramenta poteſt etiã miniſtrare ille qui ea non recepit, vt baptiſmum confert qui non eſt baptizatus,[l] & epiſcopus etiam non confirmatus, poteſt confirmare: Parochus confert ſacramenta euchariſtiæ, pœnitentiæ, extremę vnctionis & matrimonii, quamuis nunquam hæc recepiſſet. Nunc explicandum eſt quomodo ſinguli ordines habeant propriam materiam, ac propriam formam.

CAP. VI.

De materia & forma in particulari.

§. 1. *Materia pro ſacerdotio, an ſit traditio calicis cum ſola hoſtia? per verb. Luc. 22. hoc facite. Datur character ſacerdotii.*

2 *Per verb. Ioan. 20. datur poteſtas abſoluendi.*

3 *An per eadem verba ſit epiſcopis data poteſtas initiandi alios?*

4 *Manus impoſitio habeat vocem materiæ, & cum forma confert gratiã.*

MAteria in illo qui ſacerdotio initiatur, integra ex præcepto eſt traditio calicis cum vino, & patenæ cum hoſtia:[a] quia & ſacrificiũ miſſæ ex præcepto ſit vtra-

cap. 16. [l] Epiph. hær. 76. contra Antidicomarit. [m] c. conſuluit. 74. diſtin. ſic ſi magna pars regni bellis aut peſte periſſet, poſſet Rex quoſdam compellere præcepto, ad ſtatum matrimonij: ne deficiat reſpublic. D. Tho. addit. q. 47. 6. Soto diſt. 29. q. 1. ar. 4. [n] Idem de Archipresbytero, Abbate & præpoſito. c. cum iniunctis de elect. Sylueſtr. Tab. uerbo ordo. Nauarro. c. 25. num. 118. §. 8. Sylueſt. benefic. 3. §. 2. & electus epiſcop⁹ expeditis bullis, & accepta poſſeſſione, tenetur intra tres menſes conſecrari Nauar. cum Concil. Tri. ſeſ. 23. refor. c. 2. [o] D. Th. 2. 2. q. 185. art. 2. & 5. vbi Caietan. & quodl. 10. a. 10. Soto lib. 10. iuſtit. q. 2. a. 2. Turrecre. c. olim. 8. q. 1. Anton. 3. p. tit. 20. c. 2. §. 6. Richar. quodlib. 3. q. 21. Viguer. c. 17. §. 1. verſ. 11. Summiſt. verb. elect. vbi Angel. §. 30. Syl. 1. § 19. nu. 37. Armil. §. 33. Tabien. elect. 1. §. 14. Item in verb. epiſcopus Syl. §. 3. Auge. § 2. Tabie. §. 1. & Arm. §. 1. [p] At ſi epſ proprius rẽtã a cõpellere, eſſet hæretic. aut ſchiſmaticus, aut ſimuniacus in ordine, vel publice denũciat⁹ de cẽſura, nõ tenet ſubditus obedire, vt ab eo recipiat ordines. Syl. ord. 3. §. 11. 12. ord. 5. Tab. or. 3. §. 1. ſi. Nau. c. 27. nu. 241. [q] D. Tho. meminit, 2. 2. q. 185. vbi Caietan. Soto lib. 10 q. 5. Aſten. lib. 6. tit. 43. art. 1. cum Hoſtien. Syl. epiſcopus. §. 3. verſ. 2. Tab. §. 1. [r] Ordo ex conſequenti eſt neceſſariũ ſacrũ: q2 Chriſtus Mat. vlt. promiſit ſe fore nobiſcum (nẽpe in euchariſtia) vſq; ad conſummatione ſęculi. vid. D. Tho. 3. p. q. 65. art. 4.

CAP. V.

[a] QVis cõcil. Florent. ait omnia ſacramenta (excepto matrimonio.) conſtare forma verborum ſup. lib. de ſacramen. c. 8. Bellar. lib. 1. ſacram. c. 18. 19. 21. Pontifica. Rom. Conc. 4. Carthag. cap. 7. & ſeq D. Tho. add. q. 34. art. 4. Sot. d. 25. q. 1. art. 2. Ledeſm. quæſt. 36. [b] D. Thom. quæſt. 34. art. 4. Sot. quæſt. 1. art. 2. Ledeſm. q. 36. colligitur Luc. 22. hoc facite ait Trident. ſeſſ. 22. cap. 1. can. 2. ſic Florent. explicat per imperatiuũ, & Pontifical. Rom. item Trident. ſeſſ. 22. cap. 4. & can. 1. ſignificat formam eſſe, cum dicit epiſcopus, accipe poteſtatem offerendi. & ijſdem locis & ſeſſ. 14. cap. 1. formam, qua datur poteſtas abſoluendi colligit Ioan. 20. accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis. Tabien. ord. 1. §. 3. Sylu. Aſten. titu. 6. art. 5. ad fin. [c] Communis Doct. & dictum eſt de ſacram. cap. 8. de bapt. c. 8. D. Tho. q. 34. 4. ad 2. Soto. q. 1. 2. ſed falſo quidam Recent. putant in ordinatione inuocationem Trinitatis eſſe de præcepto. [d] Forma verborum habetur in Pontif. Rom. quam in ſingulis ordinibus approbat Conc. Florent. Concil. Cartha. 4. c. 7. 8. 9. vbi tamen non exprimit formam acolyti, ſed materiã. [e] D. Tho. q. 34. 5. Sot. q. 1. a Ledeſm. quæſtio. 36. vt in baptiſmo, confirmatione, & extrema vnctione, quæ conſiſtunt in vſu. at in ſacramento pęnitẽtiæ & matrimonij materia eſt act⁹ intrinſecus recipientis. [f] Soto Ledeſ. Recen. qoia iura & Concil. Floren. nõ exprimũt, vt ſit cõſecratus calix (quẽ in maiorib. ord. porrigit epiſcopus) nec alij Docto. & Ang. ordo. 1. §. 6. vt nec de aqua baptiſmi. at materiam confirmationis & extremæ vnctio. oportet eſſe conſecratã per epiſcopum. Quare falſo Syl. ordo. 2. §. 4. verſ 3. cum Palu. d. 34. q. 2. Turrecr. & Præpoſ. c. perlectis. 25. d. dicunt in ordinatione ſubdiaconi requiri calicẽ conſecratum: & differre ab acolyto, q. recipit vrceolos nõ cõſecratos. Reſpo. ſatis differunt per formam. & ſicut Chriſtus vſus eſt aqua baptiſmi, & materia euch. ideoque nõ egẽt alia benedictione. D. Th. 3. p. q. 66. art 4. ita uſus eſt calice, qui nunc aſſeruatur Valentiæ. [g] D. Th. q. 34. 5. Soto. q. 1. 2. Recen. Ledeſ. [h] [i] c. gratia (ubi cõis) 1. q. 1. Aſtenſ. tit. 4. ar. 3. col. 2. cum Goſr. & Ber. Ant. 3. p tit. 25. c. 19. §. pen. Syl. ord. 2. poſt prin. & §. 1. At dum D. Th. q. 35. 5. q. 37. 1. ad 2. ait inferiores cõtineri in ſacerdotali ordine. limitandus eſt in Apoſtolis: ubi ſimul oẽs ordines dati ſunt à Chriſto, & in primitiua eccleſia propter penuriam miniſtrorum, uidetur eidem perſonæ collatum fuiſſe diaconatum ſimul cum cęteris inferioribus. q. 37. 2. ad 2. nempe eodem die. & ſimilitudo quam aſſert, non tenet in omnibus, ut dict. eſt c. 3. §. 1. B. [k] Solus epiſ poteſt conferre ſacerdotalẽ ordinẽ Trid. ſeſſ 23. c. 4. can. 7. inſ. c. 21. [l] Communis & certa ſententia Trid. ſeſſ. 7. de baptiſ. can. 4. ſolũ expreſſit baptiſmũ datũ ab hæreticis ualere. ſed ratio Hierony. dial. cõtra Luciferia. (qui imitatus eſt Tertul. lib. de baptiſ.) nõ eſt efficax, laicũ Chriſtianũ poſſe baptizare: q2 ut recepit baptiſmũ, ita & dare põt. Alias ſimili rõne ſequitur q̃ ſacerdos poſſet cõſecrare ſacerdotes, & diacon⁹ diaconos: ut bene arguit Bell. li. de bap. c. 7.

CAP. VI.

[a] SIc Chriſtus in vltima cœna ordinauit tradendo calicem, &c. hãc materiã explicat concil. Florent. Pontificale Roman. Ledeſ.

b def.q.39. [b] Dicitur lib. de miſſa c.9.23.36.40. [c] Significat D. Th.
c addit.q.37.5.corp.fin.& ad quintum, & aliquando Ledeſm. nominat vnicam ſpeciem fauet Tabien. ordo.2. §.7. dicit io receptione
d calicis præparati Armil. §.5. [d] Commun. & certa ſententia. [e] Di-
e ctum eſt lib. de euchariſt. cap.13. diſpenſatum ab Innocent. VIII. ut referunt multi.

q c. ſeptimo, §.7. [q] [r] Dictum eſt cap. ſecundo. [f] Quamuis Act 13.
r dicator orantes: ſed mox ſubditur, & imponentes manum, ut be-
ſ ne colligit Bellarm. de ordin. cap. ſecundo, contra hæret. [t] Late
t Bellarm. de ordine. cap. ſecundo, & 9. d. eſt lib. de ſacram. cap. 11.
u & ſup. cap. ſecundo. [u] Sic Ambroſ. in Epheſ. 4. probat ſolitos epiſcopos proferre formam, præter impoſitionem manus. & ita feciſſe Apoſtolos. [x] [y] Cap. presbyter. ſeu fin. de ſacramentis non iterand. Roſel. & colligitur ex patribus & concil. cōtra Angel. ord. 1. §. 7. Sylueſtr. ordo. 2. §. 4. verſ. 3. ad fio. [z] 1. Tim. 4. gratiā quæ data eſt tibi cum impoſit. man. presbyt. ſecundo. Tim. primo, gratiā quæ eſt in te per impoſi. vbi Doct. ſup. citati. quare Aug. 2. contra epiſt. Parmen. cap. 13. in effectu gratiæ & characteris æquat baptiſmum & ordinationem Trident. ſeſſ. 23. cap. 3. can. 4. Floren. Bellarm.
a de ordi. c. 10. [a] Propter conc. Floren. ait quidam, quod forte Chriſtus in cœna dixit ea verba quorum remiſeritis. & tunc datam fuiſſe poteſtatē abſoluendi. At concil. Trident. ait ſeſſ. 14. cap. primo, tunc præcipue inſtituit ſacramentum pœnitentiæ, cum à mortuis excitatus dixit, accipite Spiritum ſanctum, &c. & eo inſigni facto & perſpicuis verbis dedit poteſtatem remittendi. idem fine ea limitatione præcipue, ait ſeſſ. 6. c. 14. ſeſſ. 23.
b c. 1. can. 4. [b] [c] Cita-
c tum eſt. §. 3. Bellar. de ord. cap. 9. citat Patres.

f [f] Sic Pontifical. Roman. concil. Florēt.
g [g] Ex Luc. 22. colligit Trid. ſeſſ. 22. c.
h 1. can. 2. [h] Sic facere pro ſacrificare ſumunt etiā prophani autores ſup. lib.
i de miſſa. capite 1. [i] Dictum eſt lib. de
k ſacramen. cap. 13. [k] Triden. ſeſſ. 7. cano. nono, ſeſſ. 23. c. 4.
l can. quarto. [l] Lib. ſecundo, de pœnitentia. cap. primo, ſup. c. 3. & ut ex Ioan. 20. aperte colligit Trid. ſeſſ. 14. c. 1. & ca 6. can. 15. quare ſeſſ. 23. c. 1. & de reforma. c. 15. probat abſolutionem pertinere ad poteſtatem ordinis: & colligi ex Ioann. 20. quando inſtitutum eſt ſacramentū pœnitentiæ. Turrian. in Clement. lib. ſecundo conſtit. Apoſtol. c. 26. citat Dionyſ. Cyp. Ambr. Chry. ſoſt. Damaſc. Claudius de euchar. ſuper. 20. cap. 1. Vega lib. 13. in Tridentin. c. 34. Caſtro verbo ſacerdotium hæreſi 4. & plane Diuus Thom. addit. q. 37. 4. ad 1. art. 5. ſecundū ſententiā d. 24. q. 3. 2. 3. ad 2. & plerique alij quare non tantum eſt probabilior opinio ut etiā fatetur Soto diſtinct. 20. q. 1. art. 2. ad concluſ. 3. ſed omnino certa ſentētia quod Apoſtolis data fit diuiſim poteſtas ſacerdotalis, in quo errat Caluin. dicens in cœna datam fuiſſe poteſtatem abſoluēdi ſed declaratam poſt reſurrectionē, & additā iuriſdictionē. cum quo fallantur Amarach. libro 11. cap. 14. & 15. Tapper. artic. quinto, ſignificat Hug. Cardinal. in Ioann. 20. Marſil. quæſtio. duodecima, articulo ſecundo, Richard. diſtinctio. 34. artic. quarto, quæſt. tertia, ad quintum, Sylueſtr. ordo. ſecundo, §. quinto, verſ. tertio. Victor. titulo de claui §. 2. Ledeſm. ſecunda,
m parte quæſtio. 19. 2. ſed hi non uiderant concil. Trident. [m] Trid. ſeſſ. 14. cap. primo, ſeſſ. 23. cap. 1. nec enim data eſt miniſtro uni-
n uerſalis poteſtas miniſtrandi ea ſacramenta, quæ nondum erant. [n]
o [o] Sic quidam docti colligunt de miniſtro extremæ unctionis: ut quæ ordinatur contra reliquias peccati, id eſt, contra ea peccata quæ infirmus ex ignorantia culpabili, uel defectu doloris adhuc retinet, quamuis alia ſacramenta receperit informiter. Bel-
p larm. lib. de extrema unct. cap. 8. [p] Dictum eſt lib. de confirmat.

b que ſpecie. [b] At traditio vaſis cum altera ſpecierum videtur eſſe mate-
c ria ſufficiens: [c] ita vt ſi id ex obliuione contigerit, non ſit hic ordo iterādus ex neceſſitate. nec enim diuiſim datur poteſtas in vnam ſpeciē, ſed qui poteſt alterā, poteſt & vtrā-
d que ſpeciem conſecrare. [d] & vt Pontif. diſpenſauit eum quibuſdam Nationibus in quas vinū aſportari, aut allatum conſeruari non poteſt, vt licite offeratur ſacrificium in ſolo pa-
e ne conſecrato: [e] ita poſſet vt ibidem epiſcopus ſacerdotio initiet per traditionem vaſorum cum materia panis, in qua tantum celebrat: nā ſub ea panis ſpecie adeſt totus Chriſtus & ſanguis eius, & repræſentatur ipſius mors & ſacrificium crucis: quāuis non tam explicite, nec cum perfecto ſigno refectionis, ſicut dum vtraque ſpēs conſecratur & conſumitur. Hæc materia per imperium
f datur, [f] dum epiſcopus dicit, accipe poteſtatem offerendi ſacrificium in eccleſia pro viuis & defunctis.

2 Chriſtus in vltima cœna ordinauit Apoſtolos cum Luc. c. 22. di-
g xit, hoc facite, [g] id eſt, ſacrificate. [h]
h His verbis imprimitur ſacerdotalis character: qui non eſt ſola relatio rationis aut realis, ſed vera poteſtas &
i qualitas intellectui infuſa, [i] & om-
k nino indelebilis. [k] Deinde diuerſo actu Chriſtus poſt reſurrectionem perfecit eundem characterem extēſiue, & dedit Apoſtolis nouam poteſtatem abſoluendi à peccatis, cum
l inſufflauit dicens Ioan. 20. accipite Spiritum ſanctum quorum remiſeritis, &c. quo tam inſigni facto & verbis tam perſpicuis, inſtituit ſacra-
m mentum pœnitentiæ, [m] & formam illud conferendi: dediique in remedium peccati ſacerdotibus poteſtatem miniſtrandi ſacramentum pœ-
n nitentiæ, [n] & extremæ vnctionis:
o [o] At dum Marc. 6. vngebant infirmos, antequā eſſent ſacerdotes, non conferebant ſacramentum unctio-
p nis: [p] per eadem uerba Ioann. 20 à epiſcopis, qui ſunt Apoſtolorū ſuc-
q ceſſores, cōmunicata eſt poteſtas, [q] ut eiſdem prolatis uerbis inſufflantes cum manus impoſitione, & diuerſo ſimiliter actu, iis (quos initiauerant data prima poteſtate euchariſtiam conſecrandi) conferant no-
r uam poteſtatem ordinis: [r] non quidem cum nouo charactere, ſed perficiendo & extendendo characterē prius datum.

3 In ea poſteriori ſacramenti par-
ſ te non oratio [f] quæ præcedit, ſed manuum impoſitio habet uicem ma-
t teriæ, [t] & uerba accipe Spiritum ſanctum quorum remiſeritis, &c. ha-
u bent uicem formæ. [u] Quod ſi parochus ab epiſcopo ob morbum deficiente, accepit priorem tantum poteſtatem, & ſubditos, in quos habet iuriſdictionem tenet abſoluere, irrita eſſet abſolutio: quia deeſt ne-
x ceſſaria poteſtas ordinis. [x] & tenetur curare, vt ſibi per alium epiſco-
y pum ſuppleatur [y] collatio poteſtatis abſoluendi, quæ datur per formam prædictam cum manus impoſitione. Hęc ſecunda pars ſacramenti cū ea poteſtate abſoluendi confert aut
z auget gratiam ex operato: [z] quamuis patres in concil. Florent. non fecerint mētionem de hac manus im-
a poſitione & forma, [a] contenti exprimere eam materiam & formam ordinis reſpectu finis primarii, in qua primū imprimitur nouus cha-
b racter. At ſacræ ſcript. [b] & alii Pa-
c tres [c] plane dicunt, per ea uerba, accipe Spiritum ſanctum, cum manus impoſitione, dari Spiritus ſancti gratiam ſacratiorem.

CAP. VII.

De epiſcopi & abbatum conſecratione.

§. 1. *Epiſcopo datur poteſtas & gratia: non tamen nouus character.*

2 *Non eſt. 8. ordo. Hier on. agnouit hūc eſſe ſacerdote ſuperiorē. in quo excellat Papa epiſcopos?*

3 *Materia in epiſcopi conſecratione: de conſecratione abbatis aut virginis.*

a EPiſcopo, dum conſecratur datur tertia alia noua poteſtas: [a] & iu-
b re diuino in poteſtate ordinis indelebilis eſt ſuperior ſacerdotē. [b] non

CAP. VII.

a [a] COlligitur ex conc. Trident. ſeſſ. 23. cap. 4. Fatetur Soto. diſtin. 24. quæſt. 2. 3. ad 2. fin. Bellarm. cap. 2. & 9. Sylueſt. ord. 1. §. 1. verſ. 3. cum D. Thom. At negant dari nouam poteſtatem aut gratiam Ae-
b mach. & videntur Richard. art. 5. Marſil. [b] Trident. ſeſſ. 23. cap. 4. can. 7 & ad harum functionum inferiores epiſcopo poteſtatem nullam habent. B. Antiochus, hom. 121. Ephren. de pœnitentia. c. 8. Chromat. in Matth. 5. ſi oculus. Maximus lib. 2. de caritate. nu. 21. Auguſt. de hæreſ. cap. 53. Epipha. lib. 3. hær. 75. alia vide apud Torren. lib. 3. confeſ. cap. 11. §. 7. Dionyſ. cap. 5. eccl hierar. D. Th. & Caie. 2. 2. q. 184. 6. add. q. 40. 4. Ledeſm. q. 42. 4. Sot. lib. 10. iuſt. q. 1. 1. & d. 24. q. 2 & art. 3. ad 2. Vvalden. 2. doctr. ar. 3. ca. 60. & de ſacram. cap. 117. Mich Med. lib. 2. de continent. c. 6. Caſtro. verb. epiſcopus. Turria pro epiſ. Pont. lib. 5. c. 21. Ayal. de trad. 3. p. tit. de ordin.

ordin. Pighium. 2. eccleſ. hierar. c. 9. 10. Taper. ar. 17. Roffen. art. 9. Ioan. Arb. lib 5. Theoſoph. ca. 17. Perion. lib. 2. topicæ theolog. ad fin. Sixt. 6. biblio. c. 324. Hoſſ. inſt. cap. 54 Martin. 6. hypot. in proœm. Ant De mocaris. lib. 3. de ſacrifi. altar. c. 4. Ducſias reg. 72. Bellar. de ord. c. 5. Fulgoſ. conſ. 117. col. 2. quare per hæreſim, vel degradationẽ nõ perdit epiſcopus hanc poteſt. quia eſt ordinis indeleb. D. Tho. q. 82. 1. ad 4. add. q. 38. 2. Soto. d. 25. q. 1. 1. Aſten tit. 2. artic. 2. ad [illegible]. Couar. 2. Var c. 10, nu. 15. Tabie. epiſcopus. §. 8. [c] D. Th. add. q. 40. 5. ad 2. Sot. d. 24 Ledeſ. commu. theolog. Paludan. & canoſt. Bellar. c. 5. Syluest. ord. §. 1. ſup. c. 2. §. 1. N, contra Durand. d. 24. q. 5. qui putat epiſcopo imprimi nouum characterem, Hoſtien. Abb. Ioan. And. gl. quos ſequitur Couar. 2. Var. cap. 10. nu. 16. Iacobat. lib. 10 de concil. ar. 7. Idem forte dicent, qui aiunt eſſe 8. ordinem. [d] Soto. Syluest. ord. §. 1. quare ſi cõſecretur epiſcopus antequam ſit ſacerdos, nihil recepit: cum tamẽ qui per ſaltum in reliquis ordinatur, recipiat verum characterẽ, nec ſit iterãdus ille ordo ſed alter ſupplendus. c. vnic. de cle. ord. per ſaltum. facit Trid. ſeſſ. 23. ref. c. 14. ſi. D Th. add. q. 35. 5., Richar. d. 24. art. 4. q. 2. ad 2. Soto. Ledeſ. Sylu. ordo. 2. §. 10. Tabien. ord. 3. §. 4. & alij ſummiſt. Aſt. tit. 4. ar. 4. Nauar. c. 25. nu. 71. c. 17. nu. 243.

[i] vt colligitur ex D. Tho. add. q. 40. 5. c. ad 1. q. 37. 2. ad 1. & cõmu. theol. Bon. 2. p. d. ar 2. q. 3. Rich. ar. 5. q. 2. Carthu. q. 7. & citat Mag. & Hugon. Palu. q. 2. Albe. ar. 39. Capr. q. vn. con. 2. Alex. 4. p. q. 35. m. 3. q. 79. m. 8. Soto. d. 24. q. 2. 3. lib. 10. iuſt q. 1. ar. 2. Ledeſ. q. 39. 2. & quamuis Dur. q. 5. aliter loquatur ſed plane. q. 6. dicit epiſcopatus eſt ordo, ſed non diſtinctus à ſacerdotio. [k] Cypr. li. 3. epiſt. 9. Anacl. epiſt. 3. Dama epiſ. 4. aiũt Chriſtũ ordinaſſe epſ & preſbit. i vtrũque inſtituiſſe in vno charactere & ord. ſacerdotali. [l] Hiero. in Mich. 7. nec præſumẽdus eſt ignoraſſe quod alij a contẽporaneis erat notũ, vt Epi. Aug. Chroma. Maximo. Chr. vid. citatos G [m] Quia vox epſ, iuxta etym. eſt ſuperintendens. inf. c. 21. §. 2. voce epſ vtitur Cic. li. 7. epiſ ad Atticũ de præfecto ciuitatis. Hier. Hectorẽ vocat epũ Troiæ. tribuit et preſbyteris ſcriptura. 1. Tim. 3. Phili. 1. Act. 20. & rurſus vox presbyter. i. ſenior non ætate ſed autoritate vt dicit Anac. epiſt. 2. ſumit pro epo, ſup. G. quare Bed. li. 3. in Luc. c. 42. colligit ex nominib. ſolis ſcripturæ nõ ſatis haberi epũ eſſe presbyterio ſuperiorẽ. D. Th. q. odt. 3. ar. 17. ad 1. & 2. 2. q. 184. 6. ad 2. vbi Caie. Dur. d. 24. q. 5. [illegible] quia h principali actu ordinis

quod epiſcopo detur nouus character, [c] ſed quia character ſacerdotalis prius impreſſus (quem neceſſario ſupponit epiſcopus [d]) perfectione quadam, addita extenditur quo ad vtramque poteſtatem ad nouos actus, vt poſſit facere nõ tantum ſacrificos altaris miniſtros, ſed & peccatorum condonatores data poteſtate abſoluendi. Hæc in epiſcopo conſecratio eſt pars ſacramenti, in qua epiſcopo infundi gratiam ex operato, [e] ſcriptura exprimit, cum ait dari presbytero: [f] in quo verbo ſimul intelligitur epiſcopus. [g]

2 Epiſcopatus tamen nõ eſt octauus, [h] aut nouus ordo: ſed ex tripliciter poteſtate diuiſim data (quæ fundatur in vnico charactere [i] ſacerdotali magis perfecto & extenſo) conſtituitur vnus perfectus ordo ſacerdotalis, quem ordinem ſacerdotalẽ quidam Patres [k] diſtinguunt in epiſcopum & ſacerdotẽ ex Chriſti inſtitutione, & B. Hierony. qui plane agnouit epiſcopum eſſe ſuperiorem ſacerdote, [l] ita aliquando loquitur, vt ob identitatem characteris videatur dicere ſacerdotem & epiſcopum iuũ nominibus in ſcriptura expreſſis, tum quadam dignitatẽ [m] eſſe æquales: præſertim quia à principio eccleſiæ ob penuriam miniſtrorum eadem perſona qui initiabatur ſacerdotio ſimul fiebat epiſcopus. [n] Quidam Archiepiſcopatum [o] vocant ordinem, propter maiorem dignitatis gradum & iuriſdictionem, excellentiuſque beneficium: nõ tamen eſt ordo diſtinctus à ſacerdotio perfecto. ſic Papa dicitur ſummus ſacerdos vel Pontifex, qui tamen non habet epiſcopus ſuperiorem ordinem indelebilem: Ex coniunctione tamen ſupremæ autoritatis cum charactere epiſcopali, & ex Chriſti priuilegio habet Papa ſpecialem Spiritus ſancti aſſiſtentiam, vt per claues definiat infallibiliter res fidei [p] & morum: approbet religiones cum tribus uotis ſubſtantialibus, ut regulam perfectionis addiſcendę: & referat quoſdam inſignes uiros in catalogum ſanctorum. [q] & ſolus Papa poteſt ſimplici ſacerdoti committere quædam quæ iure ordinario pertinent ad poteſtatem indelebilem ordinis [r] epiſcopalis: ut quod ſacerdos miniſtret ſacramentum confirmationis [s] cum chriſmate per epiſcopum aliquem conſecrato: & quod initiet ordinibus minoribus, aut etiam ſubdiaconatu: [t] quod conſecret calices, aras, altaria, & eccleſias, [u] & quod uiolatas eas eccleſias reconciliet. [x] nihil tamen ad ordinem pertinens poteſt Papa per ſeipſum exercere, quod poſſit epiſcopus.

3 Materia qua epiſcopus conſecratur non eſt unctio chriſmatis poſita in capite epiſcopi, [y] ſed impoſitio manus, ut dictum eſt, cum certa uerborum forma. Epiſcopi cõſecratio ex præcepto eccleſiæ fieri debet a tribus epiſcopis; [z] niſi Papa ex neceſſitate diſpenſet. [a] Chriſtus uero illis uerbis Luc. 22. hoc

[e] Probat Bellar. de ordine. c. 5. 9. & 1. Timo. 4. per impoſitionem manus presbyterij, vbi loquitur de epiſcopo: ad cuius conſecrationẽ concurrit cœtus epiſcoporum: vt ibi exponit Chryſoſt. Theophyl. Theod. Oecumen. Hieronym. Anſelm. Haym. Bellar. lib. 1. de cleric. c. 3. & 15. concil. Regien. c. 1. Carthag. 4. c. 2. Tolet. 4. c. 18. Antioch. c. 17, 19. idem Doct. in 2. Timot. 1. ibi Theophyl. Dionyſ. c. 5. eccleſ. hierar. epiſcopo & diacono tum impoſitione manus datur gratia ſacratior. c. epiſcopus. c. presbyter. 23. d. c. manus vbi glo. de conſecratione, d. 5. clem. lib. 2. conſt. Apoſt. c. 45. Ambr. de dignit. ſacerd. c. 5. & de epiſcopi conſecrat. Niceph. lib. 6. c. 36. de Anatholio. lib. 9 c. 43. lib. 12. c. 14. Socrat. lib. 4. c. 36. Ekius, to. 4. hom. 66. Hoſi. inſtit c. 53. ad fin. Caniſi. tit. de ord ca. 3. concil. Colonienſ ex ſcholaſt D. Tho. add. q. 37. 5. q. 38. 1. ad 1. Bon. d 24. ar 1. q. 4. Pet. Taran. Scot. Dur. q. 3. Palud. q. 7. ad 1. Syl. verb. ordo. Tab. ordo. 2. §. 13. Arm §. 11. & dicit eſſe communem. Anaclet. epiſt. 2. ſynod. 7. c. 20. apud Iuon. 5. p. decret. c. 121. at falſo Soto. d. 24. q. 1. 4. q. 2. 3. & ar. 4. ad 4. negat manus impoſitionem pertinere ad rationem ſacramenti, aut dare gratiam: & ait quod D. Tho oppoſitum dixit iunior in 4. & Ledeſ. q 36. 3. & explicant patres dicentes dare gratiam. nempe gratis datam, quę eſt noua poteſtas ordinis. [f] 1. Tim. 4. & 2. Tim. 1. Act. 13. & 14. [g] Vt notant in id Tit. 1. conſtituas presbyteros. i. epiſcopos, Hiero. Primaſi. Chryſ. œcum Theoph. Anſel. Sedul. idem. 1. Timo. 3. presbyter. i Senior. & 1. Petr. 5. ſeniores obſecro conſenior. paſcite prouidentes, grece epiſcopantes. id eſt, ſuperintendentes. Hiero. epi. 85. ad Euagr. Bellar. 1. de cler. c. 13. At falſo Mich. Med. lib. 1. de contin. c. 5. his Patribus tribuit ſenſiſſe cum Aerianis. epiſcopum & presbyterum æquari vid. D. Th. 2. 2. q. 184. 6. [h] Doct. eſt contra quoſdam citatos. c. 2. §. 1. M.

ni (. i. in cõſecrat. corporis Chriſti (ad quẽ ordines ordinantur) cõuenit epſ & ſacerdos. ſic Hier. inſpectu ſermonis antecedentis tantum factum epũ ſui temporis: quia cũ non tũ epi, & præcipua dignitas conſecrãdi corpus Chriſti eſſet cõis eis ſacerdotibus, non expediebãt ſuperbire, quaſi valde excellerent. Hiero 1. Tim. 3. dial. orthod. & Luciſ epiſt. 85 ad Euagri. habent c. legimus. 93. d. vbi Turrecr. c. olim. 95. d. ſed falſo Eraſ. ad d. epiſt. ad Euagr. ait, ex Orige. Chryſ in Tit. 1. & Aug 19. ciuit. c. 19 probari nomen epiſcopi ſolum pertinere ad dignitatem & falſo Io. Arbor. lib. 5. Theoſ. c. 17. putat quod Chryſ. 1. Tim. 3. ho. 11. & 15. & in Phil. 1. & Ambr. in Ephe. 4. negauerint epiſcopum eſſe ſuperiorem ſacerdote. Sed in Tit. 1. Hiero. & ibi. Anſel. Sedul. quia uerba eius mutuantur, egẽt explicatione. vid. Bell. 1. de cler. c. 15. Sixt. lib. 6. biblio. c. 324 [n] Sic Aug. epiſt. 19. ad Hiero. exponit Hiero. & colligitur ex Hiero. apo. contra Rufin. ſic illum defendunt Turrecr. Vvald. Roffen. Pighius. Ledeſ. [o] Antiſiod. lib. 4. tit. 8. ca. 1. archiepiſcopum vocat ordinem aliũ. ſed contra cõem. [p] [q] vt probabitur lib. de clauib. [r] Couar. lib. 3. c. 10. nu. 3 & lib. 1. c. 10. nu. 6. inf. c. 23. § 1. [s] Dict. eſt lib. de confir. c. 6. § 4. Bellar. lib. de confirm. c. 12. [t] Dicetur c. 21. [u] Syluest. benedictio. §. 2. Caſt. 2. de iuſta hære. pun. ca. [illegible] ad fi. Petr. de Bol. in œconom. canonica. Claſſ. 3. c. 4. §. 18. addit Sylu. §. 3. & cõpendiũ mendicãt. verb. benedicere. §. 12. Papã aliquã ſed cõmiſiſſe Mendicãtib. At Paul. III. religioni ſocietati Ieſu, cõceſſit i bulla an. 1549. [x] Claud in cõpẽ priuil. verb. eccleſia. § 1. [x] Leo. X. Minorib. in ſupplem. f. 16. & Cõp. Mẽdic. verb. benedicere. § 11. 12. 14. Syl. Nau. c. 27. o. 251. [y] Bell. de ord. c. 5. d. eſt li. de ſacr. c. 11. [z] Habet in cõcil. Antioch c. 19. Regien. ar. 1. Damaſ. epiſt. 4. Apoſto can. 1. Torres 3. confeſſ. c. 11. § 14, Bellar. lib de cleric. c. 3. Soto. lib. 10. iuſtit. q. 1. art. 3. Tabie. epiſcopus. §. 9. Syluest. cõſecratio 1. [a] Soto. ſignificat, & tenet Syluest. Tabien. & proba. ex Clemen. lib. 3 conſtit. cap. 20.

lib. 4. cap. 33. ſic Gregor. Pap. I. commiſit in Anglia, vt epiſcopus ab vno conſecraretur qui haberet commiſſionem plurium. Palud. diſt. 34. q. 7. [b] Sic explicandus eſt D. Th. vt dictum eſt c. 3. §. 1. B. [c] Poteſtas ſecunda vt epiſcopus conferat alijs poteſtatem abſoluendi, vbi data ſit, dictum eſt c. 3. §. 2. [d] D. Tho. addit. q. 34. 3. ad primum. Sot. Ledeſ. Tabien. ordo. 1. §. 2. ſic chorepiſcopus erat abbas conſecratus, & conferebat ordines minores. [e] Caiet. 2. 2. q. 88. art. 11. Soto. li. 7. iuſtit. quæſt. 4. ar. 2. ſed cōſecratio virginū dat ſanctificationem quandam gratiæ, ſeu ſpiritualis auxilij. D. Tho. 4. diſtinct. 2. quæſt. 1. a. ad nonum. diſtinct. 38. quæſt. 1. 5. ad 2. addit. quæſ. 37. 5. ad 2. Taper. art. 17. p. 404. cum Dionyſ. de quo infra. cap. 11. §. 3.

facite, in vltima cœna, per poteſtatem excellentiæ vnico actu [b] Apoſtolis cōtulit omnes ordines, & poteſtatem ſacerdotalem conſecrandi euchariſtiam, & poteſtatem epiſcopalem conſecrandi alios in ſacerdotes & epiſcopos. [c] At conſecratio quæ fit in perſona abbatis, [d] aut fœminæ uirginis cui uelum traditur, aut Monachi dum profeſſionem facit, non confert gratiam ex operato: [e] quia nō eſt ſacramentū aut ſacramenti pars, ſed quid ſacramentale.

CAP. VIII.

In quo actu diacono & ſubdiacono imprimatur character?

§. 1. *Diacono datur ordo per traditionem lib. euangeliorum.*

3 *Subdiaconus initiatur traditione calicis vacui ab epiſcopo dati.*

Diacono confertur nouus character [a] ab alijs ſeparabilis: [b] & poteſtas tangendi uaſa ſacra dum continent corpus & ſanguinē Chriſti: [c] & ut cantet ſolemniter & ex officio euangelium indutus orario, id eſt, ſtola & dalmatica. Initiatur quis diaconatu, nō quidem per traditionem calicis uacui [d] cum patena (id enim pertinet ad ſubdiaconi ordinationem) quāuis ille calicem orario indutus [e] reciperet. Nec initiatur diaconus per traditionem calicis cum uino, quia hoc pertinet ad ordinationem ſolius ſacerdotis: nec iam per ſolam manus impoſitionem tamquam per materiam initiatur, cum prolata etiam uerborum forma. Olim tamen ex Chriſti diſpenſatione ad tempus, fortaſſe Apoſtoli ita diaconos ordinabant, [f] ut manus impoſitio ſuppleret uicem libri euāgeliorū tradendi, antequā ab euāgeliſtis eſſent cōſcripta euāgelia.

2 Ordinatio diaconi neceſſario exprimi debuit per traditionem libri euangeliorum, [g] ſimul cum impoſitione manus, [h] quæ ſignificat gratiæ plenitudinem: [i] (quam impoſitionem manus nō accipit ſubdiaconus [k]) nam diaconus, ut miniſtret quædam ſacramenta, abſente ſacerdote, habet eam copiam gratiæ & poteſtatis, quæ extenditur ad alios ſacrificandos. cantare euangelia eſt quidem actus ſecūdarius diaconi, ſed non potuit alio actu exprimi propriè illius poteſtas & ordinatio. Nomen diaconi interdum tribuitur epiſcopis. [l]

3 Subdiaconus initiatur per traditionem uacui calicis [m], ſimul cum patena. Non oportet uas eſſe conſecratum. [n] In his tribus ordinibus maioribus requiritur, ut qui initiatur accipiat inſtrumenta de manu epiſcopi: [o] nam ſacramēta unitatis diuidi in tāto miniſtro nō poſſunt. [p] Qui minoribus ordinib. initiatur, ſatis eſt ut capiat inſtrumentum ab Archidiacono, [q] de uolūtate tamē & mandato epiſcopi: quia horū miniſter poteſt eſſe non epiſcopus. [r]

CAP. IX.

In quo actu dentur minores ordines?

§. 1. *De acolyto.*

2 *De exorciſta, lectore & oſtiario.*

3 *De pſalmiſta, de cantorum primicerio, & ſcholaſtico.*

4 *Non ſunt plures minores quam quatuor. & de tonſura.*

Acolytus per traditionem candelabri cū cereo prius fit ceroferarius. [a] & fortaſſe accipit characterem imperfectum, [b] perfectus tamen fit illius character in traditione urceoli uacui: [c] & tunc completur ſacramentum, quo datur gra-

CAP. VIII.

[a] Diuus Thom. addit. q. 35. 2. generaliter quod qui libet ex 7. ordinib. imprimit proprium characterem. Soto. diſt. 24. quæſt. 1. ar. 4. Ledeſm. quæſt. 37. 2. Richard. art. 4. quæſt. 2. Tabien. ord. 1. §. 5. quidam recent. ſatentur minores eſſe ſacramētum, nec imprimere characterem, id eſt, poteſtatem: nec tamen iterari, quia conſecrant perſonam, vt cōſecratur calix vel ara. ſecus Bellarm. de ordin. c. 8. ſed primum eſt probabilius. [b] Citatum eſt cap. 7. §. 1. C. D. Thom. ar. 5. [c] Pontifical. Ro. dic. eſt c. 2. §. 2. ſic olim miniſtrabat diaconus potum ſanguinis, ait Cypria. ſer. 5. de lapſ. [d] Pontifical. conc. Florent. Carthag. 4. cap. 5. Rational. lib. 2. c. 8. Syluest. ordo. 2. §. 4 & 11. ſiu cum Supplem. Roſel. Innocen. Tabien. ordo. 2. §. 9. cum Paludan. D. Thom. addit. q. 37. art. 5. Soto. Ledeſ. Nauſca catech. ſ. 71. Ekius, tom. 4. hom. 64. Taraota. Palac. [e] Falſo contra communem putat Albert. ar. 29. cōſecrari diaconum in eo quod recipit calicem vacuum indutus orario ſeu ſtola. cui fauet concil. Tolet. 4. c. 27. vid. cap. 39. cap. miniſtri. 23. d. concil. Laodic. cap. 22. At id non dicunt, ſed quod ſubdiacono non licet vti orario. [f] Affirmant Richard. diſtin. 24. Soto. Taper. concil. Colonienſ. & ſignificat Carthag. 4. cap 4 Bellarm. de ord. cap. 6. fin. & ſe refert ad cap. 9. fin. ſed probabilius videtur quod in primitiua eccleſia dabatur diacono charta, in qua continebantur ſcripta myſteria fidei, quę habentur in euangelio. nec oportet vt citata concil. Carthag. & Colonien. expreſſerint omnia, Taper. art. 17. & quidam recent. vt libr. de confirmatione, cap. 1. dictū eſt de materia confirmatio. quamuis in illa ſolum exprimatur manus impoſitio, Bellarm. libro de confirmat. c. 8. [g] Pontific. concil. Flor. Colon. Mogunt. D. Th. quæſt. 37. 5. ad 5. Bonau. Rich. Paludan. Soto. Ledeſm. Palac. Rational. lib. 2. cap. 9. Aſten. tit. 4. ar. 6. habetur leg. 10. tit. 6. P. 1. Syluest. ord. 2. §. 4. verſ. 1. Tabien. §. 8. Armil. §. 5. Hoſt. iuſtit. Nauſea. cap. 71. Pighius. lib. 2. eccleſ. hierarch. cap. 10. [h] Bellarm. de ord. cap. 9. quare conc. quartum. Carthag. ca. 4. ait diaconum habere manus impoſitionem: non ita ſubdiaconū. ſic Acto. 6. ordinati ſunt diaconi cum impoſitione manus, & id pertinere ad ſubſtantiam ait D. Tho. q. 37. 5. q. 38. 1. ad primum. Bonau. diſt. 24. 2. p. artic. 1. q. 4. Taran. q. 3. ar. 3. corpor. & ad 3. Aſten. tit. 4. art. 5. colligitur ex. 7. ſynodo. ca. 20. apud Iuon. 3. p. c. 121. Dionyſ. c. 5. eccleſ. hierarc. p. 3. epiſcopus & diaco. ordinatur per impoſitionem manus, qua datur gratia ſacrator. Quare dū c. 1. de ſacram. non iter. reprehenditur ordinatio ſubdiaconi ſine manus impoſitione. Innocen. dicit legendū, diaconi. Bouius ſuper Clemen lib. 8 cōſtit. cap 27. & 28. dicit corruptum locum dum ait ſubdiaconum & lectorem habere manus impoſitionē. [i] D. Tho. q. 37. 5. cap. ad quintum, diaconus enim habet copiam gratiæ, quia ex officio extenditur ad alios, quibus miniſtrat quædam ſacramenta, vt baptiſmū & euchariſt. in neceſſitate. [k] Concil. Carthag. quartum. c. 5. habetur. c. ſubdiaconus. 23. d. concil. Colon. Ambro. in 1. Tim. 4. cōſtit canoniſt. quare Inno. & Bouius corrigſit quędam, vt dictum eſt. H. [l] Theoph. in Philip. 1. Caſtr. epiſcopus hær. 1. ad ſi. quare. 1. Tim. 4. miniſterium tuū imple. Græc. habetur diaconia. [m] Innoc. ſuppl. Roſel. qui negant patenam pertinere ad ſubſtantiam ordinandi ſubdiaconum, ſed Syluest. ord. 2. §. 11. ſi. Tabien. §. 5. putant. dubium eſſe, & iterandam, ſi defuit patena. [n] Dictum eſt. c. 5 §. 2. F. [o] Ca. ſubdiaconus. 23. d. D. Tho. q. 31. 1 ad ſecundum Rich. Soto. Ledeſm. Syluest. ord. 2. §. 5. Tabie. §. 12. fin. & 14. Armil. §. 12. Angel. ord. 1. §. 5. [p] Cap. quia paſſus. de conſ. diſt. 2. c. quia ſoquitur. 24. q. 1. Tabien. §. 14. idem eſt de cōſecratione epiſcopi. [q] Cap. acolytus. 23. d. Angel. Syluest. Tabien. Armil. D. Thom. Richard. ſup. [r] Dicetur. cap. 12.

CAP. IX.

[a] Pontifical. [a] quia dum epiſcopus cereos tradit dicit, recipe poteſtatem. & magnum eſt ferre cereos incenſos pro cantu euāgelij: vt ſignificet iam non eſſe vmbrā veterem ſed lumen Exo. 27. officium leuitarum erat incendere luminaria & emungere. [b] Alb. ar. 5. & 25. Taram. Bonau. 2. p. d. ar. 2. q. 4. Rich. ar. 3. & 4. q. 3. Ang. Abb. Inno. idē. ſignificat Iſid. & Rational. li. 2. c. 9. conc. Carth 4. c. 6. Aquiſgran. c. 5. quia aiſt acolytū mancipari ad luminaria. [c] Hęc eſt

d ria. [d] quia porrigere vinum & aquã
in vrceolis, propinquius ſe habet ad
tractationem eucharistiæ, quam de-
ferre cereos.
e 2 Exorciſta in ſecundo loco [e] or-
dinatur per traditionem libri exor-
f ciſmorum: [f] cuius officiũ eſt exor-
g ciſmos memoria tenere, [g] & ma-
nus ſuper catechumenos & energu
h menos ponere [h] lector conſecratur
i in traditione libri prophetiarum: [i]
cuius officium eſt prophetias lege-
re, catechumenos docere rudimen
ta fidei. Oſtiario qui infimum ordi
nem habet, datur character in tradi
k tione clauium, [k] vt claudat & ape-
riat ianuas eccleſiæ, cuius officium
eſt indignos excludere à Miſſa, di-
gnos admittere ad communionem.
l [l] Huius coadiutor ex temporali de-
putatione erat ſacellarius, cui in ec-
cleſia cathedrali ſuccedit theſaura-
m rius: [m] & datur etiã ei coadiutor,
n qui dicitur laborator. [n] ea deputa-
o tio ad tempus fiebat à ſacerdote: [o]
& ſic deputatus aſtabat in choro
inter clericos, vt nunc infantiuncu-
li cantores, & qui miſſis miniſtrant
in eccleſiis canonicorum.

3 Fideliter lectori in coadiutores
dabantur etiam non tonſurati, qui
cantarẽt in choro & dicuntur Pſal-
p miſtæ, [p] ſine vlla conſecratione cle
q ricalis tonſuræ, [q] ſed ſola vocatio-
r ne & commiſſione presbyteri [r] aſ-
ſumebantur. Inter cantores erat pri
micerius cantor ſeu præcentor ma-
ſ giſter capellæ: [ſ] cui reſpondebat ſuc
centor, qui intonare ſolet: deinde
erant alij tres paraphoniſtæ qui di-
cuntur ſecundus tertius & quartus
ſcholæ: cũ his canebat reliqua mul-
t titudo chori ſeu concentores, [t] qui
in modum coronæ ſtabant circa
aram. Ante admiſſionem in ſcholã
cantorum inſtruebantur rebus ec-
cleſiaſticis & grammatica in ſcho-
u laſterio [u] ſeu ſeminario: cui præ-
x rat magiſter ſcholaſticus. [x]

4 Hi miniſtri ad alios ordines mi
nores, præter dictos quatuor nõ per
y tinent. Prima tonſura nõ eſt ordo, [y]
ſed paſſiua diſpoſitio ad ordines, cũ
priuilegio clericali: in illa non im-
primitur character, ſed datur pote-
ſtas quædam actiua cum clericatu
perpetuo. hæc tonſura cõfert in ab-
z ſciſſione capillorum, [z] dicente epi-
ſcopo in perſona eius, qui tonſura-
tur, Dominus pars hęreditatis meę.

CAP. X.

An qui ordinatur, debeat tangere vaſa?

§. 1. & 6. Expedit vt qui initiatur ſacer dotio tangat vas & hoſtiam.
2 Sed non eſt de neceſſitate.
3 Et ſeq. quomodo ſupplendus ſit defectus?

MIniſter ordinans debet tra-
dere materiam ſenſibilem, vt
librum, aut vas: & iuxta quorun-
a dam ſententiam, [a] quæ tutior eſt,
oportet vt qui recipit ordinem,
b tangat ſaltem vnam vna manu, [b]
& ipſo tactu acceptet materiam ab
epiſcopo oblatam (id quod maxi-
me curandum eſt, ab eo qui initia-
c tur ſacerdotio, [c] propter vitandum
omnem ſcrupulum) ſacramenta
enim omnia præter euchariſtiam,
conſiſtunt in receptione paſſiua,
quæ non eſt abſque contactu. Vt
enim traditio epiſcopi ſit efficax,
debet ei reſpondere receptio per
contactum. curetque qui ſacerdo-
tio initiatur tangere digitis non tan
tum calicem ſed hoſtiam, vt in
Pontificali, & vſu eccleſiæ habe-
tur. At iuxta valde probabilem
opinionem non requiritur phyſi-
d cus contractus, [d] ſatiſque dicetur
moraliter tangere totum, qui tan-

---

eſt commonior & vera ſententia D. Thom. quæſt. 37. 5. ad 6. q. 38. 1. ad 2. Soto quæſt. 1. 3. Durand quæſtio 3. Ledeſm. quæſt. 39. Syluest. §. 4. verſ. 2. cum Roſel. Supplem. Tabien. §. 10. cum Anto. quare Carthag. ſupra. cum candelabro coniungit traditionem vr-
d ceoli. [d] D. Thom. quæſt. 38. ad 2. vt in vltima vnctione datur gratia & tamen oportet præcedere alias vnctiones cum ſuis
e formis. [e] Sic numeratur 2. loco conc. Trident. ſeſſ. 23. ca.
f 2. & Patres. [f] Carthaginen. 4. cap. 7. Aquiſgran. cap. 4. D. Thom. quæſtio. 37. 4. ad 8. Palud. Sot. Ledeſ. Syl. verſic. 1. Tabien §. 12. cum Ant. Alber. ar.
g 22. 23. [g] Colligitur ex Ignat. Caio. Damaſo. Dionyſ. cap. 3. Euſeb. 6. hiſto. c. 35. de quibus exorciſmis lib. de ſacra. cap. 21. D. Thom. 3. p. quæſtio. 71. ar.
h 2. [h] Tabien. & alij. Ambroſ. in Epheſ. 4. nomine doctoris intelligit exorciſtas: qui compeſcũt in eccleſia inquietos, & verberant: lectorem vocari paſtorem: diaconum vero euangeliſtam epiſcopos intelligi nomine Apoſtolo-
i rum. [i] D. Tho. art. 4. ad 8. Sot. quæſt. 1. art. 3. Ledeſm. Albert. art. 19. & 21. At Tabien. §. 15. & Sylu. ord. 2. §. 5. verſic. 2. addunt, nõ ſatis eſſe lectori tradere libr. euangel. in quo non cõtinẽãtur prophetiæ, epiſtolæ vel exorciſmus. Addit Syl. & Tabie. §. 9. ſatis eſt tradere lib. epiſto-
k larum. [k] Concil. Cartha. 4. c. 9. cap. oſtiarius. 23. d. D. Tho. artic. 4. adult. Richard. Rational. li. 2. c. 4. & 7. Ætius tom. 4 hom. 61. Trotius, libro primo, de perfect. cleric. cap. 19. fin. Tabien. §. 11. Sylu. verſic. ſecundo, communis cum Mag. Pontiſ. Rom. ſed Soto putat imprimi characterem, dum datur cymbalum cum clauibus, vt
l conuocet ad miſſam. [l] Chriſoſtom. homil. 24. 55. in Matth. Baſil. de Spiritu ſancto. cap. 27. Auguſt. apud. Torren. 3. confeſſ. cap. 6.
m §. 7. D. Thom. 3. part. quæſtio. 80. 4. ad 4. [m] Palud. quæſtio. 4. ait hunc eſſe ſacriſtam. quod bene impugnat Ætius hom. 63. Onuph.
n lib. de officijs eccleſ. [n] Ignat. epiſt. 9. ad Antiochen. Epiphan. lib. 3. ad fin. hic laborator defunctorum corpora obuoluit & coope-
o rit. [o] Concil. Carthag. 4. cap. 10. D. Thom. add. quæſt. 37. 2. ad 5. Rational. libro ſecundo, cap. tertio, concil. Bracharen. 1. cap. 19. Richard. artic primo, quæſtio. 2. Bonauent. 2. p. artic. 2. quæſtio. 2. Albert. artic. 20. Syluest. ord. 1. §. primo, verſic. ſecundo. Tabien.
p 1. §. 10. vt dicetur de Pſalmiſta. [p] Cap. Pſalmiſta. 26. d. ex concil. Carthag. 4 cap. 10. gloſſ. cap. clericos. verſ. Pſalmiſta. 21. d. & colligitur fuiſſe tonſuratos, vt ſunt infantiuoculi cantores, cap. iotter. de re iudicata. cap. cum contingat. de ætat. & qualitat. Angel.
q Aſtcu. libro ſexto, tit. 1. in princ. Palud. quæſt. 3. [q] Ex d. cap. pſalmiſta. 23. d. nec vnquam ſimplex ſacerdos ex officio, contulit primam tonſuram: vt falſo putant Soto, d. 25. quæſt. prima, art. 3. col. 6. cum Archid. cap. quoniam. 69. d. Butrio, & Hoſtien. d. cap. cum contingat. Panorm. cap. quanto. de conſuet. Hoſt. cap. 51. cuius oppoſitum D. Thom. add. quæſtio. 40. 2. ad 2. & communis cum Magiſt. diſtinct. 24. Durand. quæſtio 4. Scot. quæſtio vnic. art. 2. Paludan. quæſt. 3. art. 1. Carthuſ. quæſt. 2. Altiſ. lib. 4. tract. primo, cap. 1. Alber. artic. 13. Richard. artic. primo, quæſtio. ſecunda. Bonauent. artic. 1. quæſtio. ſecunda. Couarru. primo, 1. variar. cap. 10. nu. 10. vid. Practic. ca. 31. num. quinto, & in hoc magis credendum eſt theologis, vt prima tonſura non niſi ab epiſcopo detur. at Abbas conſecratus nõ poteſt iam, niſi ſubditis regularibus dare, Tridentin. ſeſſio. 23. capit.
r 10. [r] Dictum eſt
ſ lit. O. [ſ] Græc. protocirius præceptor (el cantre y maeſtro de capilla) de cuius officio Iſido. cap. perlectis. 35. d. & hunc conſtituit Dauid. primo Paralipomen. ſexto,
t ſuper cantores. [t]
u Iſidor. ſup. [u] Bibliothecar. in vit. Hilar. Pap. & Ioan. diacon. in uita Gregor. Pap. lib. ſecundo, Onuph. de interpret. uocom eccleſ. uerb. primicerius. Soteal. in ſumma concil. uerb. doctor. §. 5. & in peruetuſto libello or-
x dinis Rom. [x] De his ſcholis, q. b. pręerat Magiſter Scholaſticus, concil. Cabilonen. cap. 3. Latera. 2. ſub. Innoc. III. cap. 11. & citat Alexand. III. & Later. 3. ſeſſ. 9. quod ſeminarium renouãdũ iubet concil. Trid. ſeſſ. 23. cap. 18. re-
y form. [y] Sup. Q. & c. 2. §. 4 K. D. Tho.
z quæſt. 40. artic. 2. [z] Pontificale Rom. & cap. Pſalmiſta. 23. d. at ea uerba epiſcopi non ſunt de eſſentia. Nauar. conſil. 1 2. titu. 11. de temp. ordin. l. 1.

C A P. X.

a QVia [a] conc. Carthag. 4. cap. 5. cap. ſubdiaconus, & ſeq. 23. q. 1. dicit calicem accipiat, fauet. c. uni. de conſecr. eccle. in 6. catech. Pij V. Palud. d. 24. q. 1. Hoſt. Gofre. Alteu. & ſerio id aſſerit Caiet. tom. 1. tract. 26. ſeu opuſcu. 17. qq. in 23. Syl. ordo. 2. §. 5. uerſ. tertio, & §. 9 fi. Tabien. ordo. 1. §. 3. fi. ordo. 2. in princip. Ang. ordo. 1. §. 8. Angles difficult. 5. Nauar. cap. 22. num. 17. & quidam
b recent. [b] Syl. §. quinto, uerſic. quarto. Angel. §. nono, & alii ſup.
c [c] Caiet. ſerio monet. [d] Quia concil. Florent. & Hiſpalen. aiunt or-
d dinem conferri per traditionem. ſignificat. D. Thom. quæſt. 34. 5. ad 3. Durand. q. 3. Albert. art. 38. Ledeſ. 2. p. q. 36. art. 5. quamuis 2. p. q. 7. art. 8. dub. 5. de baptiſmo inclinat in 1. ſentent. & retractans Caietan. in ſum. uerb. ordinandi. hanc ſentent. fatentur tutam in praxi Anton. tertia par. tit. 16. cap. 14. Armil. ordo. §. quarto. Soto, quæſt. 1. artic. 4. Victor. §. 230. ſeu in ueteri. 211. & commonior

nior recent. [e] Soto. Victor. Sylueſt. §. 5. verſ. 4. & communis recent. [f] Sylueſt. Nauar & alij Caiet. opuſc. de ordine, catechiſ. Pij V. fauet Ledeſ. quæſt. 17. 5. [g] Soto. art. 4. communis recent. vt in ſimili de baptiſmo aiunt, in 3. par. quæſt. 66. art. 8. [h] Monent Summiſtæ. Angel. Syluest. §. 12. Tabien. §. 5. fin. D. Tho. quæſt. 34. 2. ad 1. [i] Syluest. §. 12. cum Ram. Goffre. Aſten. tit. 4. artic. 5. ſupplem. Roſel. Tabien. §. 5. Armil. §. 20. vt ſi deſuit balſamum in materia confirmationis, aut pars formæ, eſt ſecundum quoſdam, tactus materię. i. cõiunctio cum forma. [k] Vt ſi deſecit epiſcopus, poſtquam dedit ſacerdoti poteſtatem primã offerendi ſacrificium. [l] Syluest. & alij cit. [m] Vt ſacerdoti vel ſubdiacono ſi datus eſt calix ſine patena, Syln. Tabie. Aſten. ſup. [n] Vel ſi primus epiſcopus longe abſit, nec poteſt ſeruari vnitas miniſtri. Aſten. Syln. Tabie ſup. Armil. §. 8. fin. [o] Aſten. Sylueſt. Tabien. [p] Dicetur. c. 13. ſed addit Syln. §. 6. verſ. 1. fin. Tabien. §. 3. fin. cum ſupple. Innocen. Aſten. artic. primo, col. 3. cum Ram. Goffre. Hoſt. quod maiores ordines poſſent ex cauſa conferri in Dominica poſt tempora. quaſi mane Dominica retrotrahatur ad veſperas ſabbati. per cap. à Patribus ſeptuageſimaquinta. d. vt, ſi epiſcopus tarde venit, vel morbo aut occupatione impeditus eſt, ne huc dare ſabbato: & ieiunus eſt, vt nec ablutionẽ acceperit per miſſam ſabbati. & idem in nocte paſchæ, in qua poteſt celebrari non in alijs noctibus. Innocen. Aſten. Sylueſt. & ſic ſuppleri poteſt in Dominica defectus, qui contigit ſabbato præcedenti, continuato ieiunio. At ſi quis ſabbato, & mox ſequenti Dominica recipit plures ordines ſacros, cenſetur eodem die recipere. Aſten. cum epiſcopo Bononien. cap. literas. de tempo. ordin. [q] Sylueſt. §. 12. Tabien. §. 5. Aſten. Hoſtien. per cap. ſolicitudo. 32. diſt. facit cap. paſtoral. cap. presbyter, de ſacramen. non iteran. puta ſi hic veniat vltimus, & dicat ei epiſcopus, affer mihi illum librum: & tunc verba proſequens imponat ei manus. [r] Sylueſt. Aſten. Tabien. [s] Monent ſummiſtæ citati. [t] Communior & certa ſententia quia re vera non magis eſt ſacramen. quam ſi deſuit intentio miniſtri: de qua dictum eſt lib. de ſacramen. capit. decimo, contra Diuum Thomam olim. addit. quæſtio. 8. 2. ad primum. [u] Soto. diſtinctio. vigeſimaquarta, quæſtio. prima, 4. ad tertium.

Ledeſ. recent. & in ſimili de baptiſmo ſine intentione. Soto diſtin. quinta, artic. ſecundo, contra D. Thomam olim. addit. quæſtio. 35. 3. ad ſecundum. Alber. diſtinctio. vigeſimaquarta, articu. 30. fin. Bonauen. ſecunda parte, articu. primo, quæſtio. tertia, Aſten. titu. ſecundo, articu. quarto, colum. 2. fin. Sylueſt. euchar. 2. §. 1. At his non fauet Diuus Thom. tertia parte, quæſtio. 64. 8. ad ſecundum, quia loquitur de adulto.

git calicem [e] in quo & continetur vinum, & ſuſtentatur patena cũ hoſtia. Hæc quidem opinio excuſat à culpa, ſed non ſuppleret rationem medii neceſſarii. ſi forte, vt alii tutius putant, ex Chriſti inſtitutione neceſſarius ſit contactus materiæ, deberet tangere materiã, aut externo ſigno acceptare, durante verborum prolatione, [f] vt ſit cõiunctio moralis inter materiam & formam. ſatis tamen eſt ut circiter ea coniunctio fiat, [g] vt ſi mox poſt verba tangat, aut ſtatim poſt tactũ verba proferantur.

2 Attente curandum eſt in re tã ſeria ne quid materiæ, formæ aut alterius requiſiti deſit in eo actu, vbi ſecundum receptam ſententiam imprimitur character. [h] quod ſi iura & Pontificale dicant in eo actu multa eſſe facienda, cenſentur omnia de ſubſtantia, ac ſubinde iteranda, [i] aut ſupplenda [k] ſunt ab eodem epiſcopo, ſi defuerint: vt ſeruetur vnitas miniſtri, niſi certa auctoritate aut ratione oppoſitum cõſtet. [l] Quando dubium eſt, an aliquid de omiſſis ſit de ſubſtãtia ordinis præſertim ſacerdotalis, repetatur ſub conditione. [m] Si quid ab eodem epiſcopo ſuppleri non poteſt, (vt ſi primus defecit data ſacerdoti prima poteſtate conſecrandi euchariſtiam) debet alter epiſcopus ſupplere incipiens ſeu proſequens ab eo loco vbi prior defecerat, [n] & conferre ſecundum poteſtatem ordinis ad abſoluenda peccata, quæ pertinet ad ſacerdotalis ordinis neceſſariam integritatem. hic defectus circa ſubſtantialia ſupplendus eſt [o] vel ſtatim eodem die, etiam ad veſperam ſabbati, vel eo tempore quo ſecundum iura vel priuilegia licet ordinationes. [p] Quod cautè ſecluſo ſcandalo fiat, ſi adſint alii ordinandi. [q] ſi actum oportet eſſe unũ (vt ſi prior epiſcopus prolata medietate formæ defecit: aut ſi actus ſint cohærentes, vt coniunctio moralis inter materiam & formã verborum) non ſatis eſt proſequendo ſupplere: ſed debent omnia neceſſaria per vnum miniſtrum à principio iterari. [r]

3 Hæc ſcrupuloſius dicta videbuntur, ſed ad ſanam doctrinam pertinent. [s] nam ſi quis probabili opinione & inuincibili ignorantia habeatur pro vero ſacerdote & epiſcopo, cum vere non ſit, deficiente ſibi aliquo medio neceſſario: hic nec vere conſecrat hoſtiã, aut alios ſacerdotes, nec dum abſoluit etiam in mortis articulo, facit de attrito contritum: [t] nec Deus propter errorem populi ſupplet cum prędicta diſpoſitione vltimum ſacramenti effectum. [u] ſeu primam gratiam, pro eo qui reputatur verus miniſter. Quæ incommoda quã fieri poteſt certitudine uitanda ſunt: vt qui probabili opinione dubitat de ſuo contactu, aut de ſimultanea cõiunctione materiæ & formæ, moneat ſerio epiſcopum, & quoad poteſt compellat ſtatim repetere formam, & alia neceſſaria ſupplere.

CAP. XI.

De ritu veſtis clericalis, & tonſuræ.

§. 1. *De habitus & tonſura ritu, & obligatione.*

2 *De unctione ſacerdotis & epiſcopi, & quomodo ſupplenda?*

3 *De loco vbi fieri debet ordinatio, vel epiſcopi conſecratio.*

4 *De tempore, an vni conferre liceat multos ordines eodem die?*

AD ritum, qui eſt præter ordinis ſubſtantiam, pertinet veſtis clericalis: [a] & tonſura in modũ coronæ. [b] diacono fit traditio orarii [c] ſeu ſtolæ, & quidam licet falſo dicunt, illum initiari, dum indutus orario recipit calicem uacuum. [d] manipulus pertinet ad ſubdiaconum: [e] ſacerdoti datur planeta ſeu caſula. [f] De aliis veſtibus ſacris ſacerdotis, dictum eſt lib. de miſſa. cap. 29. Cum quis à gradu deiectus reſtituitur per epiſcopũ, debet recipere eaſdem ueſtes, quas cum ordinaretur receperat. [g] tenentur ſacris initiati ferre habitum [h] decentis longitudinis, & coloris: [i] & tonſuram, cuius uſus in modum co-

CAP. XI.

[a] Supra libro de miſſ. cap. 29. De veſtibus. 6. ſacerdotis. Diuus Thom. quæſt. 37. 5. quæſt. 40. 7. Sot. diſtin. 24. quæſtio. 2. 4. ad fin. Rational. lib. 3. cap. primo, Triden. ſeſſ. 23. capit. 5. cano. 7. Innocent. libro primo, de ſacrificio à cap. decimo, & de veſtibus Miſſę, cap. 50. decet autem clericum etiam primæ tonſuræ honeſtus habitus. Trident. ſeſſ. 23. reform. cap. primo, vbi confirmat, cap primo, de vita & honeſta. cleric. [b] De tonſura à tempore Apoſtolorum infra K. [c] [d] Dictum eſt cap. 8. E. [e] Innocent. Hoſtien. cap. ut quiſque presbyter. de uita, & honeſta. cleric. vid. Trident. ſeſſ. uigeſimatertia, cap. decimoſeptimo, Paſſarel. de priuileg. Minim. cap. uigeſimooctauo, Nauar. cap. uigeſimoſeptimo, num. 242. cum Villad. & Anton. tertia par. titu. uigeſimooctauo, capit. primo, § tertio, Sylueſt. irregul. § duodecimo, Palud diſtinctio. uigeſimaquarta, quæſtio, quarta, articu. quinto, concluſio. ſeptima, Soto. diſtinctio. uigeſimaquinta, quæſt. prima, tertia colum. penult. Enim. tomo quarto, homil. 6. 4. [f] Rational. libro ſecundo, capit. octauo, Nauſea catechiſ. capit. 71. caſula ſeu planeta erat ſuperpellicium rotundum: à planis, id eſt, errore: quia limbus eius ſuper brachia protectus, quaſi errabundus totum corpus circuibat: vt alba veſtis, qua induuntur nobiles ordinis militaris. Onufr. de interpretatione vocum eccleſiaſtic. Euſeb. lib. decimo, hiſtor. capit. quarto, ſacerdotes utuntur ſacra talari veſte. [g] Summiſtæ verbo. degradatio. [h] Trident. ſeſſio. vigeſimaſecunda, capit. primo, ſeſſio. decimaquarta, capit. ſexto, confirmat capit. primum, de uita & honeſta. cleric. Aſten. lib. 6. titu. 11. Sylueſt. verb. cleric. ibi Caietan. & alij ſummiſtæ. Soto. diſtin. 24. q. 2. 1. lib. 9. iuſtit. q. 4. art. 3. ad primum Nauar. cap. 25. num. 111. [i] Honcal. opuſc. de rebus eccleſ. [i] Clericus vtens diſcoloribus & bipar-

k ronæ à tempore Apoſtolorum eſt.[k] ad tempus tamen prohibita fuit, ne quid commune clerici habere viderentur cum veteribus Nazareis,[l] aut idolorum ſacerdotibus ſic abraſis. Si quis tamen habitum aut tonſuram non ferret, non videtur arguendus peccati m. vt aiunt Doct. à princip. citati, quia conſuetudo generale præceptum iuris ſub excommunicatione præcipiens ita moderatur, vt hic excommunicandus non ſit, abſque noua iudicis præmonitione.[m]

2 Sacerdotij inſtitutio cum viſibili vnctione, cœpit ab Aaron: vt aiunt Pontif. Anaclet. & Clemens, ſup. lib. de miſſa. cap. 11. §. 2. cuius conſecrationis ritus habetur Exod. cap. 29.[n] & differt à ritu quo Num. cap. 8. conſecrabantur Leuitæ. Olim Reges quidam[o] & prophetæ vngebantur in electione ſua: & hinc dicuntur Chriſti, id eſt, vncti. Vnctio manuum in ſacerdote antequã inituetur, fit à tempore Apoſtolorum[p] cum oleo ſancto catechumenorum:[q] & non eſt pars ſacramenti, ſicut nec vnctio chriſmatis facta in capite epiſcopi,[r] quæ gratiam habitualem ex operato nõ confert, ſed ſpirituale auxilium:[ſ] non tamẽ licet omittere aut contemnere hoc & pias cæremonias, & quædam habẽtur ex traditione Apoſtolorum.[t] ſi vnà tantum manus ſacerdoti fuit inuncta cum oratione, ſat eſt poſtea alteram manum vngi,[u] cum oratione in ſingulari: ſi autem inunctæ ſunt manus abſque oratione, aut ſi è contrario dicta eſt oratio abſque manuum vnctione: debet vtrumque ſimul repeti,[x] ne diuidantur actus: in oratione enim illa fit mentio de vnctione.

3 Ad ritum pertinet circumſtãtia loci: minores ordines confert epiſcopus in qua maluerit eccleſia,[y] niſi ſit interdicta:[z] aut in domo epiſcopali,[a] ſed intra diœceſim ſuam.[b] Maiores de iure conferre epiſcopus debet in eccleſia epiſcopali, ſed ex conſuetudine poteſt vt minores in qualibet alia.[c] epiſcopi non exempti conſecrabantur vbi Metropolitanus elegerit[d] (niſi de conſuetudine aliud ſeruetur.) Metropolitanus, Patriarcha, & Primas, in Eccleſia ſua:[e] Papa in Vrbe, quæ eſt orbis caput, ſed poteſt alibi.[f] ſi electus in Papam nondum erat epiſcopus conſecratur ab epiſcopo Hoſtienſi habente vicem Metropolitani.

4 Omnes quatuor minores poſſunt vni conferri ſimul codẽ die,[g] niſi conſuetudo cõtrariũ obtineat. ſed tonſura nõ eſt ſimul cõferenda cum quatuor minoribus:[h] & multo minus minores ſimul & ſubdiaconatus.[i] At conſuetudine vtrumque excuſari poteſt, qui ſciente epiſcopo ſic recepit: quia nullo iure prohibetur, niſi ne duo ſacri ordines vno die recipiantur.[k] etiam à regularibus: non obſtante priuilegio, quod olim Eugen. 4. conceſſerat ordini Mendicantium.[l]

CAP. XII.

De temporibus ordinationum.

§. 1. *Quæ dicantur quatuor tempora? tonſura cui, & quando detur.*

2. *Minores dantur in quauis Dominica, aut feſto colibili.*

3. *Non dantur tempore interdicti.*

EPiſcopo ordines conferre non licet niſi ſtatutis à iure temporibus,[a] quæ ſunt ſex ſabbata ieiuniorum. prima tonſura poteſt omni tempore dari[b] à proprio

bipartitis veſtibus ſuſpenditur. Nauar. cap. 27. num. 157. §. 13. & in cap. ſtatuimus, nu. 18. eſt ſuſpenſus à beneficio, & inhabilis. Couarr. practic. cap. 31. num. 7. verſ. quarto. Troti. de perfect. clericor. lib. ſecundo, cap. 38. Bernard practic. cap. 69. [k] D. Thomas, addit. quæſtio. 40. 1. Hugo, lib. 2. p. 3. cap. 5. Aſten. tit. 1. art. 5. Doct. d. 24. Sot quæſt. 2. 1. Bonauen. Albert. art. 14. Richard. art 2. Carthuſ. quæſt. 2. Ledeſm. quæſt. 42. Bellarm. lib. 2. de monach. capit. 40. verſ. nunc. & coronam eſſe à tempore Apoſtolorũ ait Anicet. Pap. epiſt. ad Gallos, quæ habetur 23. d. & per multa, cap. meminit Dionyſ. cap. 6. eccle. hierar. Chryſoſt. in 1. Corinth. 11. vit ſi comã. Auguſt. epiſtol. ad Proculianum. Hieron. epiſtol. ad Auguſt. German. expoſit. Liturgiæ apud Claudium. Iſidor. 2. officij, ca. 4. Vualden. tom. 2. de ſacramental. art. 7. & tit. nono, capit. 80. 120. Sixt. lib. 5. biblioth. cap 244. Soteal. & Summiſt. verb. tonſura. [l] Numer. 6. quam legẽ Paulus vt vitaret ſcandalum, ſeruauit Act. 18. & 21. vid. Caſſiod. in id Pſal. 39. multiplicati ſunt ſuper capillos. [m] Sic Nauar. cap. vigeſimoquinto, num. 111. cum Caieta. verb cleric. Armil. cler. §. 11. Nieua & Syluestr. eodem verb. Honcal. Sot. ſup. Dried. libro primo, de libertat. Chriſtian. tract. 2. cap. ſecũdo. art. tertio. Tabien. excommun. c. caſ. 25. §. 2. [n] In Exod. cap. 29. Lyr. Abulen. Lipom. idem Ribera, libro tertio. de templo. cap. 1. [o] Vt Dauid & Saul 1. Reg. 10. & 16. poſt vnctionem habuerunt ſpeciale auxilium gratiæ. ſic Moiſes poſtquam impoſuit manum ſuper Ioſue, Numer. 27. Deuteron. vltim. repleuit eum ſpiritu Sapientiæ, & de conſecratione virginum dictum eſt cap. ſeptimo, fin. ſic quia 1. Petr. 2. vocatur regale ſacerdotium, vngitur manus & caput epiſcopi, more regis & prophetæ, Anacl. epiſt. ſecunda. [p] lib. de ſacram. cap. vndecimo. §. 9. F Bellarm de ord. cap. duodecimo, contra hæret. huius mentionem facit Dionyſ. cap. quarto, eccle. hier. & dicit traditum ab Apoſtolis. Euſeb. 10. hiſtor. cap. quarto, ſi corrigatur litera iuxta græc. Cyprian. ſermo. de chriſmate. Pacian. epiſt. tertia. Gregor. in Reg. libro quarto, cap. quinto. Clemens. epiſt. 2. Egeſip. libro quarto. Euſeb. 4. demonſtrat. cap. decimoquinto. Tertull. de reſurrect. carnis. Baſil. de Spiritu ſancto, cap. decimooctauo. Nazian. Apolog. Chryſoſt. hom. 5. imperfect. Ambroſ. de his qui init. myſter. cap. ſexto. Auguſt. tract. 33. in Ioan. & quæſt. 46. nou. & vet. teſtament. Hieronym. in Eſai. 45. in Abac. 3. in Daniel. 10. Recent. Ayal. 3. parte tradit. tit. de ordi. conſid. 4. Taper. art. decimoſeptimo Hoſi. libro ſecundo, contra Brent. Rational. lib. 1. cap. 9. Innoc. lib. 2. de offic. miſſ. c. 9. D. Thom. addit. quæſt. 37. 5. ad primum & ſecundum. [q] Rational. libro primo, cap. nono. [r] Rational. lib. primo, cap. nono, de qua loquitur Clem. epiſt. ſecunda. Anaclet. Dionyſ. Cyprian. Aegeſip. ſup. Auguſt. quæſt. 46. nou. & vet. teſtament. Ayala, & alij ſup. [ſ] D. Thomas, quæſtio. 37. 5. ad ſecundum, & citatus ſup. cap. ſeptimo, fin. ſic vnctio qua templum conſecratur, & ſacramentalia excitant deuotionem cum ſpeciali auxilio D. Thomas. 3. par. quæſt. 83. 3. ad tertium, & dict. eſt li. de ſacram. cap. 11. §. 3. T. [t] Trident. ſeſſ. 23. can. 5. & in generali, ſeſſ. 7. can. vlt. Bellarm. ca. 12. & alij Patres. [u] Innocen. in cap. 1. de ſacramen. non iter. Gofred. Hoſtienſ. Syluest. ord. 2. §. 10. Tabien. §. 5. Ange. ord. primo, §. 10. Aſten. tit. 4. art. 5. Anto. [x] Doct. ſup. vt ſupplemur exorciſmi & ritus omiſſi in baptiſmo, licet non ſine de neceſſitate ſacramenti. [y] Aſten. tit. 4. artic. 2. Rayne. argum. cap. ſi archiepiſcopus. de tẽpor. ord. Syluest. ord. 2. §. 8. Tabien. 5. §. 1. [z] Nau. cap. 27. num. 179. fin. cum Innocent. cap. non eſt. Panor. Calder. idem Villad. Palud. 4. d. 18. quæſt. 8. ar. 2. Soto. d. 22. quæſt. 3. art. 2. ante 5. concluſ. Syluest. interd. 5. §. 7. verſ. 6. [a] Aſten. Syluest. Tabien. ſup. [b] Triden. ſeſſio. 6. reformat. c. quinto, & Doct. ſup. [c] Doc. ſup. cum Guilel. Hoſtienſ. Rodert. [d] Concil. Toletan. 4. cap. 18. cap. ſi. 61. d. [e] Syluest. conſecratio. 1. §. 4. Tab. confirmatio electorum. §. 11. ſed Tridentin. ſeſſ. 23. reformat. capitu. 2. Metropolitanus conſecratur in eccleſia ſua, vel in prouincia, ſi commode poteſt, conc. Sardic. c. 6. Aurel. 4. ca. 5. [f] Cap. in nomine. 23. d. Aſten. & ſummiſt. [g] Aſtenſ. ti. 4 art. 3. gl. c. 2. de eo, qui furtiue. Sum. conf. li. 3. ti. 22. q. 23. Nauar. c. 25. nu. 71. [h] Aſtenſ. cum Hoſt. Inno. c. de eo. de temp. ord. Armil. ord. §. 6. [i] Aſtenſ. cum Innoc. & Hoſt. cap. dilectus, eod. Vt nec duos. ſacros & ſolus Papa diſpenſat per cap. 2. de eo qui furtiue. Armil. §. ſexto. Soto. diſtinct. 25. quæſt. 1. art. tertio. colum. 10. Nauar. [k] Nauar. cap. 25. num. 71. cap. 27. num. 241. cum Anton. Maiol. libro quarto, de irregul. cap. 11. Syluest. irregul. §. 3. & priuilegia regularium irritat Trident. ſeſſio. 23. cap. decimotertio, fin. Albert. verb. ord. 2. glo. cap. literas. cap. dilectus. de tempor. ordinand. [l] Refert compendium Mendicant. verb. ordo. Nauarr. Pius V. (ſupplicante generali Aloyſio de puteo, & præſente Card. de Araceli) conceſſit anno 1566. prodeſſe pro foro conſcientiæ Minoribus gratias per Trident. derogatas. P. Claud. verb. concil. §. tertio.

C A P. XII.

[a] TRident. ſeſſ. 23. cap. octauo. Syluest. ord. 2. §. ſexto. Tabien. ord. 2. §. 3. habetur. 75. d. per totam D. Thom. diſtinct. 25. in lit. Aſtenſ. tit. quarto, artic. primo. [b] Communis. Syluest. Tabien.

episcopo: [c] alienum vero, ſi famulus ſit epiſcopi & per triennium cũ eo moretur poteſt tonſura initiare: [d] dummodo beneficium ſic initiato ſtatim cõferat ceſſante fraude. ordines ſacros ſeu maiores, ſi epiſcopus conferat extra quatuor tempora anni (in quibus numeratur. [e] Secunda hebdomada quadrageſimæ, & præter hæc in ſabbato ante Dominicam in Paſſione: & ſabbato ſancto (quæ duo vltima nõ pertinent ad quatuor tempora) fit ſuſpenſus. [f]

2 Minores ordines conferre poteſt non tantum eodem tempore quo maiores: ſed priuatim tribus [g] aut etiam pluribus in qualibet dominica aut feſtiuo die: [h] quibus temporibus poteſt & Abbas conferre ſubditis tantum ſuis regularibus [i] conſuetudo vero epiſcoporum recepta concedit vt feria ſexta veſpere [k] ante ſabbatum, in quo ſabbato iure poſſunt omnes ordines conferre, liceat dare quatuor minores: quaſi in hoc officio eccleſia (ſicut & in recitando matutinas ſequentis diei [l]) cenſeatur à veſpera præcedenti incipere dies ſabbati. cuius rei cauſa fuit vt epiſcopus vacaret ea cura, poſſetque in ſabbato cum maiori ſolemnitate conferre maiores ordines: nec iure exprimitur verbum præcepti de tempore aut ætate pro minoribus. [m] Conſuetudo extendere potuit tempus ad veſperam feriæ ſextæ, & minores ordines poteſt epiſcopus eiſdem temporibus conferre in fer. 4. non tantum ex conſuetudine ſed antiquo iure etiam. [n] & poteſt epiſcopus maiores dominica ſequenti poſt ſabbatum prædictum, conferre ſi cauſa ſubſit, [o] dummodo ieiunium ſabbati continuet vſque ad dominicam: quod continuari dicitur poſt miſſam ſabbati niſi ſumpſerit abſolutionem: [p] qui ſabbato ordinatus eſt ſacerdos poteſt ſequenti conſecrari epiſcopus. [q]

3 Tempore interdicti non licet ordines conferre publice: [r] ſed ſeruata moderatione cap. alma mater, ſeruanda ſunt interſtitia anni inter minores ordines & ſacrum: [s] & inter unum atque alterum ordinem ſacrum: [t] duos ſacros ordines non licet uno die conferre cuiquam regularium non obſtante: priuilegio. [u]

bien. Aſien. Hoſtien. & Anton cap. conſultationi. de tempor. ordin. [c] Trident. ſeſſ. 23. cap. decimo, aufert ne Abbates conferant tonſuram, niſi ſubditis regularibus. [d] Trident. ſeſſio. vigeſimatertia, cap. nono. Petrus Peruſ. in capit. cum nullus. de tempor. ordin. in 6. colum. ſecunda, ante num. 4. Nauar. cap. 22. num. decimooctauo. §. 3. Maiol. lib. 4. irregul. capitulo ſecundo. num. quinto, nec oportet vt familiaris habitet intra domum epiſcopi. ſed epiſcopus titularis tonſuram conferre non poteſt familiaribus ſuis. quia nõ habet diœceſim, in qua ille fiat domicilarius, Triden. ſeſſio. decima quarta, ca. ſecundo, ad fin. [e] Cap. de eo. de tempor. ordin. [f] Trid. ſeſſio. vigeſimatertia, cap. octauo. ca. epiſcopus, vbi gloſ. 24. diſtinct. cap. ordinationes. vbi gl. 76. d. ſed Nauarr. cap. vigeſimoſeptimo num. 155. 241. & capit. vigeſimoquinto, nume. 70. nõ meminit huius. [g] [h] Dummodo nõ videatur facere ordinationem generalem. Syluest. ord. ſecundo. §. ſexto. verſ. ſecundo. Tabien. §. tertio. cum Innocen. Bernard. Ram. Gofred. Anton. Piſan. Roſel. Supplemen. quidã ſine cauſa tutius eſſe dicunt, ne in dominicis epiſcopus vel Abbas conferat ordines plus quam duobus Hoſtienſ. Angel. & pro pendet: Aſtenſ. [i] Trident. ſeſſio. vigeſimatertia, capitulo decimo. [k] Imo minores licet dare feria quarta, in temporibus. gloſſ. cap. ordinationes, el ſecundo Gratian. ca. quando. 75. d. Bernard. practica. cap. vigeſimo ſexto. lit. A. iuriſperiti conſulti & praxis. [l] D. Thomas, quodlib. quinto, artic. decimooctauo. Nau. libro de oratio. no. tertio. nume. ſexageſimo. ex concil. Compendij. & Alexand. III. habentur cap. primo, & ſecundo, de fer. vbi gloſſ. [m] Nam Soto & quidam negãt minores eſſe ſacramentum: nec cenſura imponitur recipienti minores extra tempora, vel ſine ætate. Nauar. cap. vigeſimoquinto, nume. 70. [n] Sup. citati. [o] Dictum eſt cap. vndecimo, §. quinto. P. [p] Syluest. Tabien. [q] Communis. quia idem character eſt epiſcopi & ſacerdotis: & ex vtroque fit vnus ordo. ſup. capit. ſeptimo, lit. C. [r] Nauarr. cap. vigeſimoſeptimo, numero 179. ſup. capitulo vndecimo. Z [s] Trident. ſeſſio. 23. c. 11. [t] Trid. c. 13. & facit cap. 14. [u] Triden. ſeſſ. 23. cap. 13. final. & dict. eſt cap. 11. fin.

CAP. XIII.

De officio Diaconi & Subdiaconi.

§. 1. *De officio veterum ſacerdotum & Leuitarum: & de altari thymiamatis.*

2 *De officio Diaconi.*

3 *Diacono Cardinali ſubſeruiebat Xenodochus, exorciſta, adminiculator: & alii.*

4 *De officio Subdiaconi.*

5 *Adiuncto. 3. in quo officio non peccet mort. Diaconus aut epiſcopus miniſtrando?*

IN leg. veter. Leuitæ, ab anno vigeſimoquinto, incipiebant in templo miniſtrare Numer. capitulo octauo. [a] Officium illorum erat miniſtrare ſacerdotibus ante tabernaculum: ſed non poterant ſacrificare: imo nec intrare intra tabernaculum & locum ſacrificij, nec tangere altare & uaſa Sanctuarij, Numer. c. decimooctauo, nec tãgere arcam Domini. [b] At ſacerdos in altari tabernaculi immolabat ſacrifi. [c] (quod poſt ædificatum templum dicebatur atrium ſacerdotum) & offerebat panes propoſitionis ſuper menſam in exteriori parte tabernaculi: componebat lucernas in candelabro, [d] mane & ueſperi, Exod. 26. Solus Pontifex ſemel in anno, in feſto Expiationis, die decimo, menſis ſeptimi, intrabat in Sanctaſanctorum ad aſpergendum ſanguinem hirci. [e] Quidam Patres putant ſolius Pontiſ. fuiſſe offerre incenſum & aromata in altari thymiamatis. [f] Quod aiunt fuiſſe ſitum intra oraculum ſeu Sanctum ſanctorum, & intra uelum. [g] At reuera licebat aliis ſacerdotibus adolere incenſum in eodem altari: [h] quod proinde altare ſitum non erat intra ſanctum ſanctorum, in quod ſolus Pontiſ. introibat, ſed coniunctum uelo in parte externa templi. [i] & hoc altare uocatur

C A P. XIII.

[a] ET tamen Nume. quarto, cœpit miniſtrare Leuita ab anno 30. ſed poſtea lex, cap. 8. extendit ad annum 25. Riber. libro tertio, de templo, cap. primo. Bellarm. vid. inſ. cap. decimonono. [b] qua ratione Oza cum eſſet Leuita, vt ait Ioſeph. ſexto. antiquit. ca. 2. percuſſus eſt 2. Reg. 6. quia tetigit arcam dicit lib. ſeptimo, antiq. cap. quarto. Riber. lib. 3. de templo, cap. tertio, nu. quarto, vid. libro de euchariſt. capit. 52. §. 3. K Sed Dauid. 1. Paralip. 23. aliter diſtribuit officia Leuitarum. [c] Colliguntur hæc Leuit. 16. & de ſacrificio. Nume. 18. vbi Abulen. quæſt. 3. Riber. lib. 3. cap. 3. lib. 2. cap 8. nu. 4. & quando Dauid diuiſit officia ſacerdotum vid. 1. Paralip. 24. Innoc. lib. 1. de Miſſ. capit. 6. & quod hoc dicetur atrium ſacerdotũ Riber. lib. 1. [d] Menſa propoſitionis ſita erat ad ſiniſtram altaris thymiamatis, candelabrũ vero ad dexteram illius: altare vero thym. in medio iuxta extrinſecam partem veli. Exod. 40. Riber. lib. 2. de tẽplo. cap. 11. num. 1. & cap 8. nu. 7. cum Ioſeph. 8 antiquit. cap. ſecundo. [e] Leuit. cap. 16. vbi Lyr. & Abulen. Riber. lib. 3. cap. 3. num. 2. [f] Citati inf. G. quare quod Leuit. 10. Nadab. & Abiu obtulerunt incenſum in thuribulis. non intelligitur de hoc altari thym. (vt putat Abulen. inſ.) ſed de alio externo, vt dicit Ioſeph. tertio antiq. cap. nono. Riber. li. ſecundo, capitulo. octauo, numero nono, & de Zacharia Luc. primo, qui obtulit incenſum, quidam dicunt fuiſſe Pontiſ. [g] Origen. homil. nona, Leuit. Auguſt. in Exod. quæſtio. 173. Theophy. in Hebræ. nono. [h] Abulen. in Exod. 25. quæſtio. ſexta, & in libro tertio Reg. cap. 6. quæſtio. 16. Riber. libr. ſecundo, cap. octauo. nu. nono. quia conſtat Zachariam fuiſſe è minoribus ſacerdotibus, cum Luc. primo, eſſet de uice Abia. quæ erat octaua ſors ſacerdotum, primo Paralipomen. vigeſimoquarto, ea qua non erat Pontifex. Innocent. libro primo, de ſacrific. altar. capit. ſexto. Ianſen. in concord. & Beauxamis. vide Caniſ. libro primo, de Baptiſt. capitulo duodecimo. [i] Diuum Thomam prima ſecundæ, quæſtio. 102. articulo quarto, ad ſextum. Ioſeph. ſupra & lib.

ab Apoſtol. ad Hebræ. cap. nono, thuribulum aureum. [k] forte enim in medio habebat capſulam mobilem in formam thuribuli.

2 Longe præſtat officium ſacerdotum & Leuitarum. 1. Diaconorum quos Chriſtus inſtituit. Officium Leuitæ ſeu Diaconi eſt proxime miniſtrare ſacerdoti celebranti, & tangit vaſa euchariſtiam continentia, [l] dum ſacerdos celebrat: olim miniſtrabat fidelibus ſanguinem ex calice, [m] & euchariſtiam in neceſſitate. [n] Non licet ei baptizare ſolemniter, [o] quia id eſt proprium ſacerdotis: aliàs fiet irregularis: in ſolemni baptiſmo miniſtrabat ſacerdoti, & exponebat catecheſim, [p] imo & epiſtolam Miſſæ. cantat ſolemniter euangelium indutus orario [q] ſeu ſtola, & illud prædicat abſque cathedra: [r] olim legebat homilias ſanctorum ſuper euangelia. Si initiatus ſubdiaconatu aut minoribus cantet euãgelium in Miſſa, ſed abſque ſtola: aut in hebdomada ſancta cantet Paſſionem Domini, non peccat, nec fit irregular. [ſ] quia non agit vt miniſter ex officio, ſed vt cantor, quo caſu ſacerdos debet tacite recitare ex officio tale euangelium ſeu Paſſionem.

3 Diaconus dum miniſtrans in miſſa cantat euangelium, non tenetur eſſe in gratia: [t] quia hic actus eſt ſecundarius ordinis, multominus qui cantat ſolemniter epiſtolam, [u] aut miniſtrat in minoribus: [x] quia tota materia non eſt grauis Diacono Cardinali ſeu Camerario [y] annectebatur officium operum miſericordiæ, circa ſuſtentationem viduarum & pauperũ, [z] & infirmorum curationem in hoſpitali: cui in his ſubſeruiebat, primo Xenodochus [a] ſeu hoſpitalarius: hoſpitalia enim dicuntur diaconiæ. ſecundo, eporciſta, [b] id eſt, qui habet gratiam curationum, tertium, adminiculator. In ſpiritualibus a principio Diaconus præſtabat officia inferiorum ordinum: [c] dum vero eccleſia abundauit miniſtris, ſubſeruiebant diacono circa explanationem ſcripturarum exorciſta, lector, interpres ſermonum, & qui habet gratiam prophetiæ, & qui dicitur confeſſarius, id eſt, martyrio expoſitus. [d]

4 Subdiaconus remotius miniſtrat ſacerdoti vaſa: legit epiſtolam ſolemniter ex præcepto eccleſiæ, ſed non ex vi ordinis [e] nam illam alicubi legit ex conſuetudine acolytus [f] vt de facto habent Minoritæ [g] ex priuilegio: & qui abſque manipulo cantat epiſtolam non fit irregular. abſque priuilegio [h] ſed merito quidam regulares nolunt vti priuilegio vt acolytus epiſtolam cantet, [i] olim non numerabatur inter ordines ſacros, quia votum continentiæ non erat annexum ſubdiacono, ſed matrimonium contrahebat, & eo vtebatur. [k]

5 Epiſcopus peccator ſi conſecret chriſma aut oleum infirmorum, peccat. mort. [l] quia id iure diuino pertinet ad materiã neceſſariam ſacramenti confirmationis aut extremæ vnctionis: & videtur res grauis annexa ordini epiſcopali. Nõ ita peccat, dũ altaria, calices, & virgines cõſecrat. [m] quod non tam pertinet ad ſolemne officium ordinis epiſcopalis: vt ſacerdos peccator dum benedicit aquam, non peccat mort. multo minus epiſcopus aut iudex dũ exercet actus ſolius iuriſdictionis: [n] vt dum excommunicat, confert indulgẽtias, & beneficia, eligit, aut electũ confirmat, & profert ſententiam.

lib. 3. de antiquit. cap. ſeptimo, Theoph. & Lyr. in Hebræ. 9. non ſine ſanguine. Bad. lib. de templo, cap. duodecimo, & in Exod. 30. Lyr. Caiet. Lipom. Abulen. & Mag. hiſtor. in Exod. ca. 67. item in lib. tertio Reg. 6. Abulenſ. quæſtio. decimaſexta. Lyr. Caiet. & late Abulen. probat & ſoluit argum. in contrarium. vid. Riber. lib. 2. de templ. cap. 8. num. 7. [k] Colligitur Leonic. 16. & tenet Orige. homil. 9. in Exod. Abulen. ſup. Riber. cap. 8. nu. 13. quod tamen negant. in Hebræ. 9. Anſel. D. Thom. & Lyran. ibid. & ſup. [l] De quo Dionyſ. cap. 1. eccleſ. hierar. nefas eſt immundis ſacra vaſa cõtrectare. Eſa. 52. mundamini qui fertis vaſa domini, quod ad rem exponit Orig. hom. 11. Leuit. 20. Cyril. lib. 11. in Leuit. in princ. At ad lite. loquitur, de Apoſtolis & aliis qui in vaſis corporum portant gratiam, & monet exire ab improborũ conſuetudine Hieronym. Cyril. [m] In Eſa. 52. Ambroſ. 2. Corinth. 5. vbi citat id Eſai. ſup. lib. de baptiſm. capit. 9. Cyprian. ſerm. 5. de lapſis. [n] Dictũ eſt libro de Euchar. c. 54. [o] Sup. de bapt. cap. 9. [p] D. Thom. 3. part. quæſt. 67. 1. ad primum artic. 2. ad primum, quæſt. 71. 4. ad tertium, Soto d. 6. Turrian. in clemen. libro 3. conſt. cap. 20. lib. 8. cap. 32. [q] Sup. cap. 8 E. [r] Ambroſ. in Epheſ. 4. vt Philippus & Steph. Act. 6. & 8. & an ſuo tẽpore prædicationẽ interdictam diaconis, quod tamen eis conceditur in ordinatione. olim etiam presbyteris prohibitum erat in Alexandria & Africa propter Arrium, refert Socrat. quinto, hiſtor. cap. 22. Poſſidon de vita Auguſt. cap. quinto. At reuera actus prædicandi iure tantum eccleſiaſtico annexus eſt diacono Syluestr. Diacon. §. quarto. Nauar. capit. 27. numero 162. fin. & in principio eccleſiæ doctus etiam laicus prædicabat ait concil. Carthaginen. quartum, cap. 98. Lateranen. cap. tertio, cap. excommunicamus de hæret. vt Origenes laicus prædicabat, ait Euſeb. ſexto, hiſtor. cap. ſecundo, Nicephor. libro quinto, cap. decimoquarto, & generaliter Caietan. verb. prædicator. & opuſc. tom. 3. de vſu ſpiritualium Soto. diſtinct. prima, quæſtio. quinta, art. ſexto. [ſ] Nauarr. conſil. 1. tit. 41. de celebrat. miſſ. libro tertio, vid. illum cap. 27. numero 242. [t] Soto. diſtinctio. prima, quæſtio. quinta. artic. ſexto, diſtinctio. 25. quæſtio. 1. 4. Ledeſm. ſecunda part. quæſtio. trigeſimaoctaua, 5. & prima part. quæſtio quinta, articu. ſexto. Henric. quodlib. ſexto, Victor. §. 214. nou. 233. Recent. contra Nauar. cap. vigeſimoquinto, nu. 72. Syluestr. clerico ſecundo, §. ſecundo. ord. 4. §. 2. ord. 5. §. 8. Angel. cleric. Cordub. libro primo quæſtion. q. 50. Qui miniſtrantem in minoribus, falſo damnant mort. cum res non ſit grauis, facere quod laicus præſtare ſolet, qui non eſt perſona conſecrata: ſicut & celebrare licet in oratorio non conſecrato. [u] Recentior, Soto. Ledeſm. Victor. Henric. ſupra. [x] Camera erat teſtudo ſeu fornix. Seruius in 3. Gregor. à Camuri, id eſt, curuo. & dicebatur ſacriſtia ſeu ſacrarium. hinc à tempore Gregor. vij. camerarius cœpit dici Archidiaconus, qui curam habebat circa pecuniam eccleſiæ pro pauperibus. & dictus eſt ſacellarius ſeu ſaccularius quia ſacculus eſt paruus ſaccus. Bibliothec. & Onuf. in interpret. vocum eccleſ. [y] Hiis diaconis Act. 6. annexa fuit cura pauperum vt. d. eſt. [z] Meminit Hieron. Onufr. & hinc Cardinalibus diaconis tit. ſancto rum Coſmæ & Damiani, & S. Theod. deputatur Romæ id officium. [a] Cuius meminit Clemen. lib. 8. conſtit. c. 32. Onufr. hæc officia Palatij non ſi mendantur niſi clericis à tempore Zoſim. & Gelaſ. ſed Ioan. diacon. id tribuit poſteriori Gregor. I. [b] D. Thom. addit. quæſt. 32. 2. an 2. diſt. 6. quæſt. 2. 3. 4. ad primum, ex Diony. cap. 3. eccleſ. hierar. [c] Ambroſ. in Epheſ. 4. Epiphan. libro tertio, de hære. ad fin. [d] De confeſſore, id eſt, qui forti animo coram regibus & gẽtibus confeſſus eſt nomẽ Chriſti, Ign. epiſt. 9. Clemen. li. 8. conſtit. cap. vigeſimonono, & ſæpe Cyprian. epiſto. ad cõfeſſores. [e] Quia non ordinatur per librum. ſed per vaſa vacua tradita. [f] Innocent. & Hoſt. c. 1. quiſquis preſbyter, de vita & honeſt. Nauarr. cap. 27. memb. 243. cũ Anto. Villad. Rational. li. 2. c. 8. Eximho. 64. Troc. lib. 2. cap. 20. Innocen. li. ſecundo, capit. 29. 30. Specul. antiq. deuotionis. tit. de recta celebrat. miſſæ. cap. 8. quia hic actus eſt ſecundarius ſubdiaconi. D. Thom. quæſt. 37 quarto, ad tertium. fin. [g] Nauarr. capit. vigeſimoſeptimo. nume. 163. 242. cum Villadieg. Compend. Mendic. verb. ordo. [h] Naua. D. Thom. quæſt. 40. artic. ſeptimo, Paludan. diſtinctio. vigeſimaquarta, quæſtio. quarta, artic. quinto, concluſ. ſeptima. Auton. Villarieg. Armil. irreg. §. 66. Innocent. & Hoſtienſ. in dict. capitulo quiſquis. contra Panibi & Syluestrin. irreg. §. duodecimo, Tabien. irregul. quarto, §. ſecundo. dicentes, quod indutus dalmatica abſque manipulo, ſi cantet epiſtolam tamquam ordinatus, fit irreg. [i] Quia Trident. ſeſſio. vigeſimatertia, capitulo decimoſeptimo, iubet miniſteria altaris non exerceri, niſi ab ordinatis, ſic Dominicani in Cap. Generali Bononiæ, anno 1594. & Pius Quintus confirmat proprio motu. Paſſarel de priuil. Minim. capitulo vigeſimoocta uo, & folio 149. 226. [k] Dictum eſt, & toſt. libro ſecundo, de matrimon. impedimen. capitulo quoto. [l] Caietan. tertia parte, quæſtio. ſexageſimaquarta, ſexto. vbi recent. Peña. [m] Recent. Peña. [n] Communis. Diuus Thomas, ſecunda ſecundæ, quæſt. ſexageſima, artic. ſecundo, ad tertium. Soto libro tertio, iuſtit. quæſtio. quarta, artic. ſecundo.

CAP.

CAP. XIIII.

De effectibus ordinis, gratia, charactere, & cœlibatu.

§. 1. Ordinatio confert gratiam etiam Diaconis, de quibus Act. c. 6.
2 De effectu characteris.
3 De intentione adulti recipientis, vt obligetur. quid de infante ſi initiaretur ſacris?
4 Initiatus ſacris obligatur ad cœlibatum.
5 Quidā aiunt ſacerdotes iure diuino obligari ad continentiam.
6 Græcus ſacerdos arcetur à nouo coniugio.
7 Solo ſtatuto eccleſiæ ſit inhabilis matrimonio.
8 Poteſt Pontif. id ſtatutum abrogare. & diſpenſare cum ſacerdote etiam Latino vt contrahat.

a SAcramentum ordinis cōfert ex operato gratiam [a] iuſtificantem,
b vt omnia ſacramenta [b] De ordine
c ſacerdotali id certum eſt, [c] vt faten-
d tur etiam hæretici. [d] Diaconis, qui initiantur cum manus impoſitione, cōfertur plenitudo gratiæ (quod
e quidam catholici temere negant [e]) in quibus tales & vitæ puritatem
f requirit Apoſtolus, [f] quales in epiſcoporum electione. Horum officium de quo Act. 6. non inſtituitur principaliter pro menſa cibo-
g rum, & ſuſtentatione viduarum: [g] ſed pro menſa altaris, vt proxime miniſtrent ſacerdoti in ſacrificio. De iſtorum officio tamquam de re ſacra, ſæpè mentionem fa-
h ciunt antiqui Patres. [h] ſubdiaconatus, quorum mentionem fecerunt etiam Apoſtoli confert reue-
i ra gratiam iuſtificantem, [i] & Subdiaconus apud Scripturas & Patres interdum intelligitur nomine
k diaconi. [k] minores quatuor ordines, & conferunt conſecrationem
l perſonæ, & gratiam, [l] vt digne ex officio ſolemniter exerceant actum illorum.

2 Effectus. 2. ordinis tam ſacri
m quamuis minorum eſt character [m] indelebilis, ob quam idem ordo iterari non poteſt: ſi quis tamen illi-
n cite iteraret, non fit irregularis: [n] ordo & reliqua ſacramenta ſuppo-
o nunt characterem baptiſmi: [o] characterem vero confirmationis ſup-
p ponit ex congruitate tantum. [p] ordo ſuperior ex præcepto ſupponit characterem diſtinctum ordinis
q inferioris: [q] ſed ſi per ſaltum initietur recipit verum ordinem ſuperiorem & characterem pro-
r prium illius: [r] à cuius tamen vſu
ſ ſuſpenſus eſt, [ſ] donec ſuppleatur inferior.

3 In recipiēte adulto præter bap-
t tiſmum requiritur intentio: [t] quod ſi quis omnino inuitus ordinetur,
u non recipit characterem. [u] ſi tamen metu coactus etiam graui, habuit volūtatem, recipit cum ordine
x executionē illius. [x] Sed metu iniu-
y ſto qui cadit in conſtantem virum [y] ordinatus, ſi nolit vti ordine ſacro,
z non prohibetur vxorem ducere: [z] quia votum pendet ex volūtate nō coacta, nec eccleſia ſuo ſtatuto intēdit facere inhabilem matrimonio, niſi qui ſponte ordinem ſuſcipiens obligatur implicite ad votum continentiæ. Si forte infans ſacris aut ſa-
a cerdotio initiaretur, [a] (quod illicitum eſt, tenet ſacramētum, & imprimit characterem, ac confert gratiam. At ſi hic conſecretur epiſco-
b pus, non valet, [b] quia epiſcopus fit ſponſus eccleſiæ. Infans ſic ordinatus cum adoleuerit, relinquendus
c eſt ſuo arbitrio [c] & opinioni: qui ſi matrimonium elegerit ſuſpenſus manet vſu ordinis.

4 Quidam iure naturæ tenentur ad perpetuum cœlibatum, vt eu-
d nuchi, & naturaliter frigidi: [d] & coniugati caſu interdum coguntur
e continere. [e] De vitiis matrimonio aptis & ſolutis Deus & eccleſia nō
f prohibet nuptias: [f] & neminē cōpellit inuitum ad cœlibatum aut
g votum continentiæ, [g] quod perti-

CAP. XIIII.

a b c SVp. [a] cap. ſecundo. §. 2. [b] Tridentin ſeſſio. 7. can. 1. [c] De ſacerdote Trident. ſeſſ. 23. cap. 3. can. 4. Florent. Roſſen. lib. de ſacerd. & artic. decimotertio. Caſtro. ordo. & ſacerdo. hær. 1. Pigh. controuer. 5. & 12. Lateranen. ca. firmiter. Colonienſ. citat. Tertull. Cyprian. Hieronym. Augu. quæſt. 93. noui. & veter. teſtam. Leo. epiſtola. 81. & 90. Ambroſ. 1. ad Corinth. 12. Gregor. in Reg. lib. primo, cap. decimo. Doct. diſtin. 24. Torren. 3. confeſſ. cap. 11. §. 1. 3. 4. Caniſi. cap. 8. Vvalden. tom. 2. cap. 116. D. Thom. quæſtio. 33. 1. Ledeſ. quæſtio. 37. Soto. quæſt. 1. artic. 4.
d Bellarm. capit. 2. [d] Caſtr. verb. ordo, cum Aenea Syluio de orig. Boem. cap. 35. Bellar. de ord. cap. 1. cōtra Guid. dicentem Boemos negare ſacramentū
e ordinis. [e] Caietan. Durand. quæſtio. 2. & videtur Ledeſ. & Victor. de quibus cap. 2. § 2. ſed ſubdole Durand. quæſt. 1. ad ſecundum, & quæſt. 2. ſatetur ſubdiacono dari gratiam: & intelligit, gratis, poteſtatem & auxi-
f lium. [f] Philippen. ſecundo, & primo, ad Timoth. tertio.
g [g] [h] i De quo cap.
h ſecūdo. § ſecundo.
i [k] Quare dum. 1.
k ad Timot. quarto. & Dionyſ. capit. quinto, eccleſ. hierarch. dicitur, diacono dari gratia. intelligitur & ſub-
l diacono. [l] Diuus Tho. addit. quæſt. 35. articu. primo. corp. ad tertium. Tabien. ordo. 1. §. quinto, ſi & Doct. qui fatentur minores eſſe ſacramen-
m tum. de quo cap. 2. §. 3. [m] Trident. ſeſſio. 23. cap. 4. can. 4. ſeſſ. 7. can. 9. Florent. D. Thomas, quæſt. 35. 2. Doct. diſtinct. vigeſimaquarta, ſed de minoribus. Bellarm. & quidam recent. putant non dare cha-
n racterem, ſed conſecrationem. [n] Quia non eſt in iure expreſſum ſup. de baptiſ. ca. 31. Doct. d. 7. vbi Soto. q. 1. 4. Palud. Sot. Caſtro. 1. legis pen. cap. 7. Con. cle. ſi furioſus. p. 1. §. 1. nu. 8. Turrecrem. c. dictum de conſecr. d. 5. cont. Nauar. cap. 27. num. 247. cum Rich.
o Mai. Anto. [o] Cap. veniens. & c. 1. de presbyt. non bapt. Florent. facti concil. Nicen. can. 19. D. Thom. quæſt. 35. 3. Doct. d. 24. Bona. art. 1. quæſt. 3. cap. 1. Aſten. tit. 2. art. 4. Sic confirmatio ſupponit baptiſmum. quæſtio. 62. 6. & Florent. definit. baptiſmum eſſe ia-
p nuam ſacramentorum. [p] Trident. ſeſſ. 23. cap. quarto. Quod non eſſe præceptum dicunt Soto, diſtinct. 7. art. 6. & 8. poſt concluſ. 3. diſtinct. 24. quæſtio. prima art. 4. fin. Ledeſ. quæſtio. 37. D. Thom. quæſtio. 35. quarto. Victor §. 232. Sylueſt. ordo. ſecundo, §. primo. Tabien. confirmat. §. 2. Aſten. titu. ſecundo, fin. Nauar. cap. 22.
q nu. 9. fin. [q] D. Thom. quæſt. 35. 5. Soto. Victor. Ledeſ. [r] Doct. ſup.
r D. Thom. art. 5. cap. vnic. de cleric. ordin. per ſaltum, cap. vnic. 22. d. At falſo Aſten. putat in primitiua eccleſia initiatos ſacerdotio
ſ abſque minoribus: quod innuunt D. Thom. & Bonauent. [ſ] cap. ſollicitudo. 55. d. cap. tuæ literæ. de cleric. per ſaltum promoto. Trident. ſeſſ. 23. ca. 14. fi. Nauar. c. 25. 71. cap. 27. nu. 242. Syluest. At iure antiquo tantum erat
t ſuſpendendus. [t] Vt in baptiſmo. Diuus Tho. 3. p. quæſt. 68.
u 7. [u] cap. presbyteros. 50. d. Tabie. ordo. 2. §. 10. Armil. §. 13. Sylueſt. ordo. 4. § 1. ver. 2. Paludan. Aſtenſ. titulo ſecundo, articulo
x 4. Rain. [x] Paludan Sylueſt. Tabie. Aſten. ſup. Armil.
y §. 14. [y] Secus ſi vrgente neceſſitate prælatus compulit præcepto iuſto, & ex metu reuerētiali
z initiatus eſt. [z] Soto. diſt. 25. quæſt. 1. art. 2. Recēt. Aſten. cum Rodor. Ang. ord. 3. § 4. cum Roſel. & expreſſe Nauar. c. 22. nu. 51. fin. Abb. & glo. c. 1. de cler. per ſaltū promoto. Maiolus. 1. de irregul. cap. 30. n. 6. ſic Greg XIII. ann. 1583. cuidam Carthuſiano ſic initiato ſacris & profeſſo permiſit matrimonium. Nec eget diſpenſatione, vt putant Tabien. §. 17. cum Ram. Armil. §. 14. Sylueſtr. ordo. 4. §. 1. verſi. 2. cum ſupplem. Piſa.
a [a] Infans ſi forte ſacerdotio initietur, tenet ordinatio. Doct. d. 25. Sot. q. 1. 2. D. Th. Rich. Bonau. Syl. Matrimonii. 8. § 12. ver. 2. & alij inf. contra Du-
b rand. d. 24. q. 2. [b] D. Tho. q. 39. 2. Rich. Dur. Syl. ordo. 4. §. 1. verſ. 1. & cōs. quā uis falſo quidam recent. cum Soto. q. 1. 2. col. 7. dicunt valere in eo cōſecrationē epiſcopi, & exponit alios, non valere collationē beneficij epiſcopalis cum cura animarum.
c vid. libro de ſacram. c. 21. §. 4. [c] Sylueſt. ſup. Soto. d. 25. quæſtio. 1. 2. diſtinct. 29. quæſt prima, 3. diſtinct. 38. quæſt. 1. 2. libro ſeptimo, inſtit. quæſt. 2. 5. ad vlti. Diuus Thom. addit. quæſtio. 53. 3. Ledeſ. quæſt. 55. 4. Victor. & recent. Richard. Mai. diſtinct. trigeſimaſeptima, ſed falſo Paludan. diſtinct. 37. & olim in vet. Nauar. cap. 22.
d nu. 55. putat egere diſpenſatione. [d] Inf. li. 2. de matrimonij imped.
e c. 7. & 8. [e] Aug. 2. de adult. coniug. c. 11. 19. & ſeq. affert. exempla Bellar. 1. de cler. cap. 21. argum 4. libro 1. de matrimo. ca. 17. vt ſi
f vxor incurrat grauem morbum, vel captiuetur. [f] Inſ. lib. primo, de matrim. cap. primo. Chryſoſt. Ambroſ. & alij in 1. Tim. quarto, prohibentium nubere. Hiero. 1. cont. Iouin. Aug 30. cont. Fauſt. c. 4. & 6. Bellar. 1. de cler. cap. 20. lib. 2. de monach. cap. 34. ex Patri-
g bus. cont. Tatianum & Marcio. damnantes nuptias. [g] Chriſtus Matth. 19. qui poteſt capere capiat. primo. Corinth. ſeptimo, de

virg.præceptum Domini non habeo, conſilium autem do.& inf. noo vt laqueum vobis inijciam id eſt,non cogo ad votum continẽtiæ temere emittendum, vbi Theodo. Theoph. Anſel. & c. viduas. 27.q.1.Hieron.ſup. Aug.de bon vidui.ca.5.Bellar.2.de monach. c.29.Et tamen licitum & vtile eſt votum continentiæ.Bellarm.1. de cler.c.22. fin.citat recent. lib.2.de monach.c.22. & ſequen.citat. Script. Concil. & Patres. Micha. Medin & Eſpencæ. lib.de cõtinen Clictouæ.de cęlibat.ſacer.Hoſi. dial. de eod. Ayal. de tradic. 3. p. Payuo.lib.vlt. orthodox. Pigh.controu. 25. Caſtr. ſacerd. hær.4.Cochlæ. de votis. Trid.ſeſſ.24. can.9.Torreu.libr. 4.conf. Aug.cap.7. Cromer. de continen. ad Orichonium. h [h] Simanch. de cath. inſtit. i [i] Vt ad alia officia reip. non promouetur, niſi qui habet conditiones muneri cõſentaneas.Trid.ſeſ. 25. refor. cap.5.& maiores dignitates ſunt diſtribuendæ dignioribus,ſeſ.24. refor.c.1.uid.ſeſ.7. cap.1.ſeſſ.22.reſ.c. 2.ſic ad officium ſacerd.(quo offert ſacriſi. & recipit quotidie in corpore corpus Chriſti, & abſoluit à peccatis) decet continentia. k [k] Cit.ſup.G.& Bellarm. 1.cler. ca.19. probat ex Patrib.

h net ad arduũ perfectionis ſtatum. [h] Ritè tamẽ ſtatui potuit, ne quis ad ſacerdotalis ordinis faſtigium admittatur, niſi ſub eius conditionis pacto, vt ſponte renunciet iuri matrimonialis ſtatus,aut vſui coniugali: [i] quia Patrum exempla & ratio docent id tali ſtatui maxime expedire. [k] Nec impoſſibile eſt homini de ſe fragili, vt cũ Dei auxilio per orationem impetrato, & pijs exercitationibus perpetuo contineat: [l] vt nullum Dei aut eccleſiæ præceptũ eſt homini obſeruatu impoſſibile. [m] Nam Apoſt. Paul. permãſit virgo [n] cum Dei gratia: qui tamen 2. Cor. 12. ait datum ſibi ſtimulũ carnis. [o] & Rom.7. conqueritur de inclinatione carnis ſeruiente legi peccati. [p] & 1.Corinth.9.caſtigo corpus,&c.

5 Quidam aiunt iure diuino prohiberi ſacerdotem à contrahendo nouo matrimonio. [q] quia quamuis id in Euangelio non exprimatur, vtdetur à tempore Apoſtolorum [r] apud Catholicos, etiam Orientis ſeu Græcos [ſ] conſeruari, ex traditione Chriſti, cuius ſtatuti principium ignoramus. [t] Nec vllus niſi hæreticus vt Iouinianus quem Ducem recentiores hæretici ſequuntur, [u] id conceſſit poſt ordinationem. Nam ſi antiquus ſacerdos tempore quo per vices ſuas miniſtrabat altari, iubetur continere: [x] quanto magis ſacerdos Chriſti, continere ſemper debet, qui orationi ſemper debet inſtare: & cui licet omni die ad altaris ſacrificium accedere. [y] Hi autores non coguntur negare (quod tamen quidam contra receptam praxim negant. [z]) quin pontif. autoritate Chriſti ex graui cauſa poſſit cum vno, aut alio ſacerdote diſpenſare, vt vxorem ducat. [a] Sicut in caſu licet ſacerdoti vti vxore, quam ante ordinationem duxerat legitime. [b] Deinde aiunt ſolo eccleſiæ *Latinæ* ſtatuto, edito per Syric. Papã. decerni. [c] t.ne diaconus aut ſubdiaconus vxorem ducat: cum tamen eam olim cum licentia epiſcopi diaconus duceret, vt indicat Orientalis eccleſiæ Concil. Ancyran. [d] Item aiunt [e] ſtatuto eccleſiæ decerni, nequis cõiugatorum admittatur ad ſacerdotium, quin prius licite renunciet vſui matrimonij per votum ſolemne continentiæ. quod poſtea extenſum eſt ad ſubdiaconum.

6 Non prohibet ius diuinum ſacerdotes ab vſu matrimonij cõtracti:(pręceptum verò eſt eccleſiaſtici ſtatuti [f] in Latina eccleſia.) Nam ſacerdotibus Græcis nunc licet vti priori matrimonio, [g] ſed tempore quo monogamus miniſtrat altari, continens eſt. [h] Conc. Gangren. [i] damnat Euſtatium dicentem ſacrificia ſacerdotum cõiugatorum eſſe ſpernenda. Dionyſ.epiſcopus Corinth.perſuaſit Pynito, [k] & Paphnutius obtinuit in Conc. Nicen. vt

Socr.quinto, hiſtor.cap.12. de præclaris in Theſſalia, Macedonia, Hellade, & apud Ruthenos. Hieronym. contr. Vigilant. ſeruari etiam in Orientia eccleſijs.ſed alibi Græci.vt ait Stepha.Pap.cap. aliter.31.d.in Orientali eccleſia, eccleſiaſticos matrim. copulari. 2.vti prioris matrimonij copula, vt explicat Sot.d.27.quæſt.3. Bellarm.1.de cler.c.21. ad 5. ſed ſine cauſa. cap.20. & lib.2. de concil.cap.8. col.5. & Turria.pro. 6.ſyno. can.13. adimẽt autoritatem eidẽ Socrat.lib.1.c.8. & Sozom. lib.1.c.22. Tripart.lib.2.c.14. Niceph.lib.8.c.19. referẽtibus Paphnutium id obtinuiſſe à patribus conc. Nicen. Mich.Med. lib.2. de continen. c.20. 21. ex Gelaſ. & Zonara,& lib.4. controu.11. ca.vlt. habetur c. Nicena. 31.d.Clictou.ca.7. Eſpen.li.1.c.4.Cromer.de contin.fatetur probabile Bell. de cõcil.c.18.Lipõ. tom.4.ſi. de vic. ex Suida,in lexico verbo.Paphnutij. Nec Suidas fuit iunior Damaſo, quamuis huius vita inſerta ſit ab alijs, ſicut & multa alia 1 lexicõ Suidę.vt refert Volater.& quãuis Ruffin li.10.hiſt.c.6.nõ meminit hui⁹ inter can.cõc. Nicen.extra th id factũ Paphnutij in Nice.grec. q manu ſcripeõ habeat Couar.vt ipſe refert. add. 2. p.de ſponſal.c.6.§.3.nu.2.ad fin. [t] Ex regul. Auguſt.4.de baptiſm.cap. 24. [u] Refert Bellarm.1.de cler.cap.19. Caſtro.verb.ſacerdos.hær. 4.Hieronym. cont. Iouin. [x] [y] Luc.1. cum Zachar. tempore vicis ſuæ,& 1. Paralipom.24. & colligitur Exod.19. ſacerdotes qui accedunt ad Deum,ſanctificentur. Gregor.in euang.hom.22. Niſſe. de virginit cap.vltim.Orig.hom.23.Num. Bellarm.cap.19.Hieronim.cont.Iouin.Syric.epiſt.1. Chryſoſt.lib.de dignit.ſacerd.conc. Turonen. 1.cap.1. & 2. Clictou. Eſpenc.lib.1. cap.6. [z] Clictou. [a] Bene probat Nauar. conſil.vt diſpenſat in voto etiam profeſſi ex cauſa, vt ex multis probatur libro primo, de matrim. cap. 8. & libro ſecundo, capit.5. [b] Vt ſi inſcia vxore iuuene quam putabat defunctam vir initiatus eſt ſacris, reducitur ad vſum vxoris petentis inf. lib.ſecundo, de matrim.cap.5.§.9. [c] Ita ait Clictou.apud Bellarm.1.de cleric.cap.18. [d] Concil. Ancyr.can.10.Brachar.3.c. 34.cap.diaconi.81.d.ſed id paulo poſt reuocatum eſt in cap.1. 28. d. Concil. Tolet.8.cap.7.ſub Martin.I. Iuſtinian.nouell.123.Soto. d.27.q.3.ar.3.Medin.2.de contin.c.14.Aut intelligitur diaconum copulari matrimonio, id eſt, vti copula prioris matrimonij quãdo in ordinatione ſua proteſtatur ſe non poſſe continere. ſic ſup.lit.S. explicatus eſt Stephan.Papa ſic 6.ſynod.cap.13.Qui vxorem ducere vult,id faciat ante ſubdiaconatum.nam can.ſexto, vetat poſt eam ordinationem ducere. [e] Clictou. & ita exponeret Trident. ſeſſio.vigeſimaquarta, cap.nono, ſtatuto eccleſiæ initiatos ſacris fieri inhabiles matrimonio. [f] Citati §. quarto. G. Caietan. cum D.Thom.ſecunda ſecundæ, quæſtio.88.artic.11. Bellarm.primo, de cleric.cap.18.colligitur ex Trident.ſeſſio. vigeſimaquarta.can. nono. [g] Citati §.quinto. S. [h] Vt ſacerdotes in lege veteri abſtinebant ab vxore tempore miniſterij, ſup. §.quinto, X. [i] Concil. Gangren. canone quarto,& habetur cap. ſi quis,30. diſtinctio. ſed canone nono,& decimo,ſe explicat damnare eos qui vituperant nuptias. Bellarm. ſecundo, de monac.capit.33. & refert Sozom. libro tertio, cap.14.Socr.ſecundo, cap.43. Niceph.nono, capit. 16.45. [k] Euſeb.quarto hiſtor.cap.23.Bellar.2.de monach.cap.34. Niceph.

l & 6. rationibus. [l] Sapien. 8. ſcio quia non poſſum eſſe continens, niſi Deus dederit.At in Matt.19.non omnes capiunt uerbum hoc. Chryſ.Orig.Hieron.& alij poſſunt,cum uolunt,ſi tamen neceſſaria adhibeant. Tertull.de monog.ad fin. Nazian. orat.21. Baſil.de uirginit.poſt med. Aug.6.confeſſ.c.11.&10 Pſal.137.lib.2.de adulter.coniug.c.20. Ambr.3.de uirginib.Bellar.1.de cler.c.21.ad 4.li. 2.de monach.c.31.uerſ.prob.ult.Eſpencæ.Med.& alij,ſup. [m] Tri. ſeſſ.6. [n] Bellarm.1.de cler.cap.20 col.4.ex Chryſ.Theoph.Oecumen. Ambr.in 1.Corinth.7.& Philip.4.te germane cõpar. Ambr. exhort.ad uirgi.Hiero.ad Euſtoch.de uirginit. Hilar.in Pſal.127. Aug.de grat.& libe.arb.c.4. Epiph.hær.58.Tertul.utroque lib.ad uxor.Quod autem apud Ignat.epiſ.ad Philadelph.habetur, Petrũ & Paulum fuiſſe coniugatos.non habetur Paulus, in Vatican. & uetuſtis.ſolus Clem. Alex.3. Strom. aſſerit fuiſſe coniugatũ. [o] Id. 2.Corinth.12. exponunt de tentationibus impudicis carnis, quibus Apoſtolus uexabatur, Theophy.Sedul.Anſel.D.Tho.Aug.in Pſal.58.concio.2. quamuis alij de perſecutione exponunt, etiam Theoph. Chryſ. Theod.Oecum. & refellunt exponentes de dolore capitis.Bellar.2.de monach.c.30.col.3. [p] Aug.2.retr.c.1.lib.6. in Iulian.cap.11. [q] Pro qua ſent.Bellar.1.de cler.c.18.cit. Maior. 4.d.24.q.2.Clictou.lib.2.propugnac.ſeu de contin. ſacerd.1.c.13. Cenalis epiſcopus tract.de hac re.ſentit Vuald.tom.2. de ſacram. c.128.129 de ſacramental.c.66.& propendet Pigh.controuer.15. Franc.Turrian.pro ſext.Synod can.13.& 2.not.& ſup.Clem.lib.6. conſt.c.17.lib.2.de eccleſ.character.lib.1.pro Canon.Apoſt.c.1.& 2.& ſuper concil.Nicen.ex Arabic.can.3.& citat Nicol.Pap.1 can. 70.cap.conſulendum,28.d. [r] Colligunt Patres ex Matth.19.ecce nos reliquimus omnia. Qui reliquerit patrem, ſororem, vxorem. Hieronym.primo, contr. Iouinian.Apoſtolos poſtquam à Chriſto vocati ſunt, renunciaſſe officio coniugali. Clement. Alexand. tertio. Strom. & fere omnes ſup.citat. Bellarm. primo, de cleric. cap.20.libro ſecundo, de monach.cap.34. [ſ] Epiphan.lib.ſecundo, hær.59. ſeruari apud Græcos vbi ſinceri ſunt canones, vt refert

poſt ordinationem vxores non du cant, iuxta antiquos canones: permittantur tamē uti illis, quas ante
l ordines acceperant. l
7 Ex ſolo ſtatuto humano eccleſiæ Latinæ, compellitur ſacerdos emittere ſolenne continentiæ uotum, quo fit inhabilis futuro matri
m monio. m & probabilius eſt id uſu acceptatum apud Græcas Catholi-
n cas Orientis Eccleſias. n Id ſtatutum à Syric. Papa, aut certè à Gregor. I. extenſum eſt ad omnes, qui ſacris aut ſubdiaconatu initiantur:
o o & illud poſteriores Pontific. & vſus eccleſię confirmat. Diaconus, qui pertinet ad hierarchiã ſeu præ-
p fecturam eccleſiæ, p ſemper inter ſacros miniſtros numeratus eſt, & cœlibatum non minus quam ſacer
q dos coluit. q Eodem ſtatuto cauetur, vt ſi quis ex coniugatis probatus ſit aſſumendus ad ſtatum ordinis ſacri, non admittatur, niſi ſub eius conditionis pacto, vt ei iure liceat, vt teneatur perpetuò continere ab uſu uxoris. Quod ſtatutum in eccleſia Latina omnino ſerua-
r tur, r & ſubdiaconus adultus, eo ipſo quod ſponte, & abſque coactione metus ordinatur ſacris, emittit implicitè ſolenne continentiæ uo-
ſ tum, huic ſtatui annexum. ſ

8 Poſſet ex ſe Pontif. ſtatutum de cęlibatu ſacerdotis abrogare: cum ſit humanum, ſed quia ea diſpenſatio grauiter offenderet eccleſiam,
t non acceptaretur, t præſertim ab iis, qui opinantur iure diuino huic ſtatui præſcriptam eſſe continentiam. 2. licet Pontifici ex cauſa diſpenſare cum aliqua natione, vt cũ Bohemis petitum eſt, ad uſum matrimonii contracti: ſicut & Gręcis ſacerdotibus licet. Sed non expe-
u dit ut ita generaliter diſpenſet. u 3. apud Græcos quidam aiũt generaliter diſpenſatum cum epiſcopo, ad
x uſum prioris matrimonii. x At uix ita cum uno aut altero diſpẽſatum
y eſt. y quia cum habeat ſtatum perfectionis, & ſit exemplar gregis, decet eſſe perpetuo continentem ad
z imitationem Apoſtolorum, z quibus ſuccedit epiſcopus. Olim epiſcopus domi retinebat priorẽ uxo-
a rem a continentem abſque uſu: iu-
b ſte tamen poſtea prohibitum eſt, b ob periculum ſacrilegę commixtionis. 4. Vrgente cauſa boni communis, poſſet Pontif. in voto ſolenni ordinis ſacri diſpenſare, vt unus aut alter ſubdiaconus, aut ſacer-
c dos, c vel Epiſcopus d licite ineat ma
d trimon. Vetat tamen Eccleſia præcepto Apoſtolico, 1. ad Timot. 3. &

l Niceph. 4. hiſt. c. 8. l Sup. §. 5. S. Nec contradicit Hierony. contra Vigilan. quia loquitur indefinitè, ſeruari apud aliquas Græcas Orientis eccleſias. Quam hiſtoriam Paphnutij, reiicit Bellarm.
m 1. de cler. & Turrian. ſup. m n Auctores citati §. 5. Q. §. 6. B. bene
n probant. & Theol. 4. diſtinctio. 38. vbi Richar. Palud. Soto. quæſt. 1. artic. ſecundo, & lib. 7. iuſt. quæſt. 6. artic. ſecundo, Diuus Tho. addit. q. 53. art. 3. Ekius enchyr. c. 19. Robert. Arboricẽ. de ſacer. cœlibatu. Io. Arb. lib. 5. Theoſ. cap. 7. Virueſ. Philippica 19. Caſtro verbo ſacerdos. Speculum coniug. prima par. art. 37. conc. 2. & 7. cum Ioan. Andr. in nouella. Anton. & Summiſtę. Viguer. cap. 16. §. 7. verſ. 9. Mich. Medin. 2. de contin. c. 33. Diuus Thom. addit. q. 53. 3. ad 2. Cathar. lib. 6. contra Caiet. c. 2. Nauar. c. 22. nu. 52. Epipha. hæreſi 59. Concil. Nicen. Gręc. apud Couar. ſup. quia à tempore Apoſtolorũ, id ſeruatur, vt probat Bellar. 1. de cler. c. 19. ſed Caiet. opuſ. 27. quæſt. q. 24. & Volater. lib. 23. in Cõſtantin. 48. quẽ refert Eſpence. 1. de contin. capit. 5. fin. aiunt apud multas Oriental. Græc. eccleſias, poſt ſacros ordines contrahere matrimonium. At ſane ſine diſpenſatione, quam dabat Patriarcha aut Epiſcopus, non licuit Græcis. & Turrian. in 6. ſyn. & ſuper canones concil. Nicen. ex Arabico negat unquam diſpenſatum, & additio Gregor. XIII. in c. presbyteri, 34. diſt. ex concil. Agathen. c. 39. & Venetico. c. 11. Quod etiam citant Stephan. Papa, cap. aliter. 31. diſt. Orientales ſacerdotes matrimonio copulantur. Copulari ſumitur pro uti copula matrimonij prius contracti, vt dictum eſt. Dum vero Conc. Carthag. 2. c. 2. c. cum in præterito. 88. diſt. (quod falſo Soto citat 84. diſt.) Apoſtoli docuerunt, & ipſa ſeruauit antiquitas, vt Epiſcopi presbyteri, & Diaconi, qui ſacramenta contrectant ab uxore abſtineant: intelligitur ut abſtineant à nouo matrimonio: & Græci pro, qui, legunt, quando: & ita citatur à ſyn. 6. can. 13. vt quando ſacramenta contrectant, ſeu miniſtrant altari abſtineant ab uſo prioris uxoris. Sed urget Innocen. III. c. cum olim, de cler. coniug. nos conſiderantes quod Orien eccleſia uotum continen.
o non admiſit. Sed loquitur ut priuatus doctor. o Clictou. putat à Siric. PP. cępiſſe, & dicetur lib. 2. de matrim. c. 5 §. 9. quod cępit à Gregor. I. lib. 1. epiſt. 42. refert quod eius prædeceſſor iuſſit ſubdiaconos Siculos ſeparari ab uxoribus, vt alij ſubdiaconi in tota eccleſia viuebant cœlibes. Sed Grego. ait, deinceps neminem ordinari, niſi uoueat continentiam, illos uero Siculos qui ante ordinationem duxerant uxorem, permittit vti matrimonio. cap nullum. 28 diſt. Bellar. 1. de cler. c. 22. Soto. diſt. 27 q. 3. 3. & id confirmat Innocen. III. cap. quanto, de diuor. & Alexan. I. c. 1. de cler.
p coniug. p Diony. c. 5. eccle. hierar. Bellar 1. de cler. c. 11. ſic Ignatius epiſt. ad Trallian. Hieron. in Titum. 2. Chryſoſt. hom. 83. in Matt. Quare Apoſtolus Titum. 1. diaconum numerat cum ſacerdote & epiſcopo. & Leo epiſ. 84. ad Anaſtaſ. c. 7. etiam ex diaconis aſſumi ad epiſcopatum. Nec fit Cardinalis, niſi ſaltem ſit dia-
q conus. q Communis Doctorum & Summiſtæ ver. diacon. Nec
r obſtat Conc. Ancyr. ſup. §. 5. D. r Bene probat Clictou. ſup. §. 5. E. De quo intelligi poteſt Concil. Carthag. 2. c. 2. & clarius Cartha. 5. c. 3. Aruernen c. 12. Turonic. 2. c. 13. & 20. ſed clarius Elibertin. cap. 33. Antiſiod. c. 21. Aurel. 3. 4. & 5. Tolet. 8. c. 6. & addit Tolet. 9. c. 10. aliàs filius ex ſubdiacono vel ſacerdo. maneat ſer-
ſ uus illius eccleſiæ. ſ Eo ipſo quod vult ſacris initiari, vult ex conſequenti vouere, & obligari ad recitandas horas: atque ita id uotum non eſt ſine propria uoluntate, vt qui aſſumit ſtatum prælatoris aut Epiſcopi, eo ipſo contrahit obligationes annexas ſtatui: & in ſpiritualibus qui uuum connexorum uendit, neutrum inuen-
t ditum relinquit. t Significat Soto. diſt. 38. q. 1. 1. lib. 7. iuſtit. q. 6. 2. Viguer. c. 6. §. 7. verſ. 9. Fr. Gallo, & quidam Recent. ſic ſi Papa Epiſcopatus omnes & Cardinalatus prouideret poeris, & Hiſpanorum beneficia cõferret extraneis, nõ admitteretur. Couar. 2 par. ſponſ. c. 6. §. 1. pract. c. 35. 36. quia eccleſia, ex cõſuetudine à tempore Apoſtolorum habet ius conſeruãdi ſplendorem continentię in ſtatu clericali. & in uoto cõtinentiæ non ualet diſpẽſatio ſine cau-
u ſa. u Probat Bellar. 1. de cler. cap. 19. ex patribus & rationibus, & alij Recent. Quare cum Bohemi apud Patres Cõcil. Triden. duo peterẽt, vſum calicis, de quo Triden. ſeſſ. 22. ad fin. & matrimonium ſacerdotum: de hoc patres nullam mẽtionem ſcriptis mandarũt, quaſi eſſet res inde-
x cens. x Clictou. de continen. ſacerd. c. 6. 7. 21. 22. Eſpence. lib. primo, cap. quarto, aiunt in primitiua eccleſia licuiſſe Græcis epiſcopis uſum prioris matrimonij. Socra. lib. 5. quæſtio. 22. Tripar. libro 9. capit. 38. Nicepho. libro duodecimo, capit. 34. Quidam præcipui epiſcopi ſponte ſeruabant continentiam: alij liberos ex priori matrimonio procreabant. Concil. Elibert. c. 33. (quod fuit tempore Nicen.) Epiſcopus, presbyter, aut ſubdiaconus, dum miniſtrat, abſtineat à coniuge. fauet Apoſtol. can. 6. At ibi ſolum dicit ne Epiſcopus uxorem domo expellat, vt 1. Corin. 7. Apoſtolus ſuo tempore conſulebat, vt conuerſus non dimitte-
y ret cohabitationem coniugis infidelis. y z Vt Nicepho. lib. 14. c.
z 55. de Syneſio Philoſopho, qui electus in Epiſcopum, non permiſit ſe conſecrari, niſi habita diſpenſatione, vt liceret uti priori matrimonio. Soto. lib. 7. iuſtit. q. 6. 2. ait oppoſitam ſententiam fauere hęreticis, Turrian. ſup. quia Apoſtoli ad epiſcopatum aſſumpti fuerunt cęlibes, ſup. §. 5. R. vt omnes Catholici aiunt cont. Eraſm. & hæret. & ab eo tempore cuius initium neſcimus, prohibitum eſt epiſcopis commercium vxoris ob ſtatum perfectionis, imo ad epiſcopatum communiter eligebatur ex monachis continentibus. Volater. lib. 23. Eſpence. lib. 1. c. 5. fin. Nicephor. Gregoras. lib. 7. Chron. de Ioan. Glyci. Quod vero in 6. ſynod. habetur cano. 13. vitiatum eſt, vt ait Soto & Turrian. nam cano. 12. prohibet cohabitationem epiſcopi cum priori uxore, & cano. 48. viro in epiſcopum electo, ſolui matrimonium: nempe quoad uſum, & id fiebat de conſenſu uxoris, vt ibi aduertit Balſamon, & Iuſtinian. nouel. 117. Soto diſtin. 27. q. 1. art. 4. col. 11. Nec ſatis conſtat de Syneſio an rite fuerit diſpenſatus. Eſpence, lib. 1. cap. 9. nam initiatus eſt apud Ægyptum, vbi obſeruabatur mos Eccleſiæ Latinæ, vt ait
a Hieron. contra Vigilant. a Apoſto. can. 6. b Synod. 6. cano. 12. vide
b 48. Concil. Turon. 2. can. 8. Hierony. ad Ruſticum. Gregor. lib. 7. epiſt. 39. & in Eccleſia Latina grauiter puniebatur qui poſt diaconatum redibat ad uſum uxoris. Eſpence, lib. 1. cap. 7. Concil. Carthag. 5. c. 3. vide Tolet. 3. c. 5. ob id crimen iubet uxorem diaconi vendi ab epiſcopo. Tolet. 9. c. 10. & filios uendi. At Concil Nicen. cano. 3. dum prohibuit clericos habere mulieres. Syne. 15. actus. Non loquitur de uxore, ſed de extranea ſubintroducta & ſuſpe-
c cta. Mich. Medin. lib. 2. cap. 21. Couar. ſecunda par. ſponſ. cap. 6.
d §. 3. c Communis, & praxis Pontif. contra citatos, §. 5. Q. d Late Nauar.

a Nauar.conſ.[e] D.Thom. addit.q.66. Doct.4.diſt.27. vbi Soto q. 3. Summiſtæ verbo bigamus, & titulo de bigamis in decretal. & in 6.Grat.diſt.33.& 34.& 26.q.3. Bellar. 1.de cler.c.23. Apoſto. can.27.& 1.Timo.3. ſed apud Græc.facile diſpenſabatur cum bi-
f gamo.[f] Bellar.1.de cler.cap.24.& citati.E.

catis. num.93. per leg.7.ff.de iudic. Sylu.Iudex.1.§.2.verſ.6. Tabien.iudicare.num.14. Auend.1.par.c.22.num.7. Anton.Gomez tum.3.Variar. cap.10.num.5. Antun.Gabr.tum.1. communium verb.clericus. Mandoſ. Cancell.reg.24.q.4.num.5. ſed Paludan. 4.diſtinct.38.q.4.& Paſſarel. de priuil. Minim.c.31. negant hunc

CAP. XV.

Tit. 1. aſſumi in epiſcopum aut diaconum ex coniugatis bigamum,[e] ſed eum qui fuerit unius uxoris vir. quia bigamus caret ea perfectione ſigni,quam habet monogamus,vt ſit unius una ſponſa,& decet nullum eſſe defectum in ſacerdote aut epiſcopo. Laicis vero licet poſt defunctam vxorem contrahere cum alia. & ſecundum aut tertium matrimonium eſt ſacramentum, cum ſignificet ipſam coniunctioné Chriſti cum eccleſia: abſtrahendo ab vna aut multis ſponſis.[f]

CAP. XV.

De priuilegio immunitatis, & exemptione à tributis.

§.1.2. *Effectus ex priuilegio eccleſia eſt gaudere immunitate. Et qua requirantur vt in criminalibus, & ciuilibus gaudeat priuilegio fori?*

3 *De ordine epiſcopali. de apoſtaſia ab ordine.*

4 *Exemptio cleri à tributis ſæcularibus non conceditur iure diuino: nec ſola poteſtate ciuili & laica.§. 6.ſed iure canonico.*

5 *In quibus caſibus extendi poteſt contributio ad clerum? & §.8.& ſeq. licentia eſt petenda ſaltem ab Epiſcopo.*

7 *An in his executio fieri poſſit per iudicem ſæcularem.*

EFfectus tertius Ordinis eſt gaudere immunitate: & priuilegio fori quoad criminalia, [illegible] ex iure diuino ſed eccleſiaſtico.[a] Qua gaudet etiam initiatus tonſura,[b] aut minoribus: ſi modo habitum clericalem pro regionis conſuetudine honeſtum geſtet (quod ſatis erat iure communi,[c] ſi coniugatus non ſit[d]) aut ſaltem geſtet tonſuram,[e] ſub quantitate dimidiati argentei,[f] pro more clericorum. In Hiſpania non gaudet priuilegio, niſi habitum ſimul & tonſuram geſtet,[g] ſaltem tempore commiſſi delicti.[h] Nec ſufficit id geſtare tempore quo allegat priuilegiũ,[i] quia præſumitur in fraudem facere. Si ſemel à ſæculari iudice clericus punitus eſt, eo quòd non ſeruauerat neceſſaria priuilegio immunitatis: non gaudebit amplius priuilegio fori,[k] (niſi promotus fuerit ad maiores ordines) quia videtur declaraſſe animum ſuum renunciandi priuilegio.

2 Qui ob priuilegium clericale declinauit forum ſæculare, non poteſt habere officium regium in Caſtella.[l] Concil. Trident.[m] ſeſſ. 23. cap.6.& 17. vltra habitum & tonſuram requirit, vt qui minoribus aut tonſura initiatus eſt, ſit certæ eccleſiæ aſcriptus, vel verſetur in ſtudiis de licentia Epiſcopi, eo priuilegio coniugatus cum una virgine clericus gaudet,[n] & veſpilio,[o] (id eſt, qui habet officium ſepeliendi mortuos) etiam iure communi, ſi modo ſit aſcriptus certę eccleſię. At ſi quis poſt delictum commiſſum, aut debita contracta fiat clericus aut regularis, non gaudet eo priuileg. quia præſumitur id feciſſe in fraudem uitandi fori ſæcularis: niſi probet bona fide & abſque fraude clericalem ſtatum elegiſſe.[p]

3 Ordo Epiſcopi vel ſacerdotis liberat à fortuna ſeu uinculo curiali, & conditione ſeruili.[q] clericus debet geſtare decentem habitũ protenſum infra genua, & tonſuram.[r] Quod ſi ſacris initiatus recedat omnino ab habitu clericali, cenſetur apoſtata.[ſ] At minoribus initiatus etiam beneficiarius, licet ita recedat aut ducat uxorem, non peccat[t] mortal. nec qui eos ordines ſuſcipit ſine animo ut ſacris initietur.[u] Nec enim ſinguli habentur digni ſuperiore ordine & gradu: vt patet ex uſu primitiuæ eccleſiæ.

4 Qui dicunt clericorum exemptionem à poteſtate laica in perſona & cauſa criminali, eſſe de iure naturali & diuino: téperandi ſunt, vt exemptio hæc ſit iuri diuino cõſentanea.[x] Alii aiunt, exemptionem bonorum clerici à tributis Principis ſæcularis, eſſe de iure naturali & diuino:[y] ita ut reipubl. ciuilis aut regis lex, mandatum, aut

a Sup.[a] lib.de indulgen. cap 24. §.1.B Couar.pract.
b c.31.[b] c.1. de cler.
c coniug.in 6.[c] l.1.& fin. titu.4 lib.1. recop. glo. ver. ſæcularis. in clem.1. de elect. Auendan. prima par. de exequẽ. mandat. regum. c. 22. num. 11. Bern. pract c.69. Burg.de Paz. conſ. 22. Menoc.de arbitr. caſu
d 392.[d] d. cap. 1. de cleric. coniug. in 6. Nauar. c 27. num. 174.Couar. Au: d.
e inſ.[e] Auenda.num. 11. Caſſan. rubr.1. de conſuetud. Burgund.§.5.glo.1. nu.
f 58.[f] Conc. Valent. ſeſſ.22.c.33. habetur l.16.& 17.tit. 3. li.1. ord. ſed leg. 1.tit.4.li.1. Recop. ait, vt ſit corona ad formam cõſuetam
g clericorum[g] leg.1. in fin.tit.4.li.1. Re-
h cop.[h] Comu. c.1. de cleric. coniug. in 6. at olim per priuil. Alex.6. in Caſtella ex pragm.21. & l.1. cum ſeq. tit. 4.li.1.Recop.oportebat vt per quatuor menſes ante delictum probaret ſe geſtaſſe habitum & tonſuram. refert Auend. ſup.Perez. l.1.tit.3. lib.1.ord. verſ. cleri. Couarr. Pract. c.32. ſed ea bulla Alex & prag. non eſt in vſu, & derogata eſt: quia bulla iubet ut quot annis in tribus dominicis quadrag.publicetur: quod tamen non fit. tenet Burgos de Paz con ſeſ.22.& Recen.Canoniſt. ac iudices in praxi. Nec requiritur ut antequã priuetur priuileg fori fuerit præmonitus: vt putant requiri Lambert.de iure Patron. li.
i 2.par.1.q.7.art.2. Alexan.conſ.8.vol.1. i Quod tamen putant ſufficere Couar. Pract.c.31. Rolan.Valle.conſ 4.vol.1. Alexan. de
k Neuo,conſ.59.60.[k] Auend.cum Innoc.c.1.de apoſtat.[l] leg.3.tit.
l 4.lib 4. Recop. Auend.1.par.c.19.[m] Idem cum Triden. confir-
m mat Pius V.proprio motu: & eſt praxis in prætorijs regijs. quod aduertunt Perez.l.2.tit.8.lib.8.ord.p.349. Nauar.c.25. nu.135. lib.de orat.not.7.num.15. Mandoſ.in Cancell.reg.16.q.14.num.
n 2.[n] Triden.c.6.& ſic reſtringit c.1.de cler.coniug. in 6. vbi Ioan.
o And.& Domini. Couar.pract.c.31.[o] Iul. Clar.pract §.fi.q.35.
p Couar.c.32. num.4 c.33.num.2. Perez.l.1.tit 3.lib.1 ord.p.95. & tit.1. lib.3.p.744. Turrecre.c.nemo, 11.q.1.Nauar.cap.non di-

ſacris initiatum puniendum à iudice ſæculari. Quod limitandum eſt, niſi antequam ſacris initietur, vel fiat profeſſus in fraudem, iudex laicus præuenit cauſam: tunc enim poteſt punire criminaliter. alias ſolum puniet ciuiliter bonorũ amiſſione. Cuuar. Pe. & Nauar. ſup. nu.
q 92.[q] c.ſi ſeruus.24 d.Tab.ſord.1.§.11. eũ Rain. Syl. ordo 1.§.3. Anto. 3.par. titu.28.c.6. Nauar. c.27. num.204. D. Thom.addit. q.39. 3.ad 5.& 2.2.q. vlt. art.5. Soto.diſt.25. quæſt.1.3.con.3. Ri
r char. artic. 5. q.1.[r] Tõſura eſt abciſſio capillorum forfice. ſed corona eſt circulus ex raſura capitis. Soto diſt.24. q.2.1.facit.D.Tho.
ſ q.40.1.[ſ] Caiet.Baſſes & communis cum D.Thom.2.2. q.12.1.Summiſt.& Caiet.verb.apoſtata. Nauar.capit.27.
t num.131.[t] Quia Triden.ſeſſ 23.c.4. ſolum monet epiſcopum, vt examinet ne quis in fraudem ordinetur, vt non peccat mortal. qui intrat nouitiatum religionis animo recedendi. communis Recent.contra Baſſes. Quidã Epiſcopi exigũt ante tonſuram, iuramentum de intentione procedẽdi ad vlteriores ordines, (Concil.Tolet. anni 1566. Act 2.cap. 3.fauet lex 16. tit. 17.lib.1.ord.leg. fi. tit.4.lib.1. Recop. & id laudat Nauar. lib. de orat. not. 7. num. 16.) ſed non expedit nimis emũgere. Beneficiarius tamen, præſertim parochus, ſi antequam initietur habet intentionem ducendi uxorem peccat: & interdum tenetur reſtituere fructus, Sot.lib.10. iuſti.q.5. artic.6. quod bene
u temperat Nauar.c.25.num.118.[u] Nauar c.25. num.118.[x] Sup.
x lib de indulgen.c.24.§.1. referuntur auctores & explicantur. & §. 2.& c.25. declaratur ſimilem exemptionem regularium à iuriſdictione eccleſiaſtica ordinariorum eſſe de iure humano. vid. Gene-
y brar.lib.4.chron.poſt Concil.Maguntin.pag.372 373.[y] Vt Gentilis Pharao.Gen.47.terram ſacerdotum declarat eſſe exemptam à tributo regis.& in lege vete. Leuit.23 & 27. quia mea eſt. Numer.8.& 28.& 1.Eſdi.c.7. Artaxerxes Rex ait principibus ſuis, ſe non habere poteſtatem imponendi tributa ſuper ſacerdotes. c.ita domi-

vlla laicorum conſuetudo non habeat vim obligandi perſonas eccleſiaſticas, vt contribuant.[z] At in caſu vrgentis periculi communis tenentur cõtribuere, & exceptio fit, quia ratio naturalis dictat, ſub generali præcepto naturæ id non includi. Vt à naturali præcepto non occidendi, nec capiendi aliena inui[illegible] ſit in extrema vitę neceſſitate lim[illegible] nem naturalem deducta.[a] At communis ſentẽtia, vere ait, eam exemptionem fieri iure humano.[b] Quidam Doctor, opinantur exceptiones de quibus ſtatim. §. 5. ſicut & ius compellendi clericos ad contributionem, procedere à Repub. ſæculari.[c] quia Reſpub. aut principes multas eccleſias dotarũt, facta temporalium bonorum & redditũum donatione ſub ea tacita conditione,[d] exceptione & onere, vt cum caſus quidam honeſti occurrerint, Princeps ſeu Reſpub. pro ſuo iure poſſit cogere clericos, (vt poteſt laicos) ad communem contributionem. At ſane non probatur generaliter appoſita fuiſſe ea conditio.[e] quod ſi quando olim poſita fuit, (vt tempore Conſtantini Imperator.) præſcriptum tamen eſt ius eccleſiæ, continuata poſſeſſione, & per Pontif.[f] confirmatum: vt iam Princeps ſæcularis reuocare aut reuendicare non poſſit.[g]

5 Numerantur aliqui caſus in quibus Princeps ſęcularis cogit clericos ad contributionem, id eſt, vbi vrget periculum damni communis nec laicorum contributio poteſt ſufficienter occurrere periculo: vt ſi vrbs obſidione hoſtiũ prematur.[h] Sic Gregor. IX. in cap. 2. de immunit. diffinit, nam 4. Reg. c. 12. & 18. Rex Ioas & Ezechias acceperũt theſaurum de templo Domini, vt regnum defenderent.[i] & econtrario ſæculares compellũtur, vrgente neceſſitate, iuuare eccleſiaſticos.[k] Nec oportet ad eam cleri compulſionem expectare ipſum diem prælii, quando collectio tributi vix fieri poſſet. 2. cũ adeſt cauſa boni communis, quæ ex æquo concernit clericos ac laicos, vt pro ponte fonte, an[illegible]ratione: quod dicitur bonum procommunale,[l] & exprimitur lege regni, quæ ſane non corrigitur iure canonico, vt quidam putant:[m] ſed declarat prędictum ius, & mentem Pontif. 3. Pont. Bonif. VIII. in cap. quamquam, de cenſ. lib. 6. excipit, dum clericus bona quædã emit & vendit, cauſa negotiationis: id eſt, ſi rem à ſe emptam, nulla facta rei mutatione, vendat cauſa lucri.[n] 4. quando contributio laicis impoſita, dum extenditur ad clericos parum & paucis noceret percidens.[o] vt ſi reſpub. in neceſſitate habeat ius imponendi collectam, ſeu ſiſam in vini deſignatis tabernis: nec fieri poſſet expedita collectio, niſi omnes ſine [illegible]ne etiam nobiles aut clerici ſponte contribuant, qui eius tabernę vino ſponte vti volunt.[p] Tandem Doctor.[q] prudenti ratione, & experimento deducunt varios caſus pro rerum, temporum, & locorum exigentia: ob vitandum periculum, aut magnum inconueniens. Qui

dominus. 19. d. cap. Imperator. 96. diſt. vbi glo. & communis. & ita de iure diuino vocat Boniſac. VIII. d. c. quamquam. vbi glo. verb. diſcuti. & in id Matth. 17. ergo liberi ſunt filij: colligit Abulen. q. 117. 143. num. 8. Ambro. lib. 4. in Luc. cap. penul. ſed explicantur inf. B.[z] Sic ciuilem legem de taxa panis negat olim Nauar. Hiſp. c. 23. num. 86, obligare clericos, ſed Latine correxit, per accidẽs obligare: quia lex declarat iuſtum pretium rei. At reuera hæ & ſimiles leges ciuiles æque reſpiciunt & obligãt clericos.[a] Sic olim 1. Machab. 2. ratio dictauit, licuiſſe pugnare in ſabbatho non obſtante lege diuina, & Apoſtolis famelicis licuit tunc vellere ſpicas: vt Dauid & eius ſociis laicis licuit comedere panes propoſitionis, Matth. 12. non obſt. lege. Leuit. 24. D. Tho. 1. 2. q. 100. 8. ad 4.[b] Doctor. infra. & tamen citati ſup. L. vocãt ius diuinum: quia eccleſia adimitationem iuris diuini antiqui, exemit bona clericorum: cum deceat eſſe non minus exemptos, quàm olim in lege vete. Couarr. pract. c. 31. num. 2. & 4. cap. 4. Gutier. 1. pract. quæſt. 4. ſic quota decimarum dicitur à quibuſdã de iure diuino cum ſit iuris eccleſiaſtici. Couar. 1. variar. c. 17. & dictum eſt lib. de indulgent. c. 27. §. 1. vbi §. 10. lit. S. dicitur de exemptione regularium à tributis.[c] Per ll. citandas ſtatim D. & per Doctor inf. §. 9. C. Bellinga in ſpeculo Principis. rubr. 11. §. videndum. Olde. conſ. 17.[d] Sic Nauar. de redd. & in apolog. ait reddituũ ſuperfluos donari beneficiariis ſub ea cõditione & onere, vt expendantur in opera pia, vide Couar. 2. variar. c. 16. num. 8. & l. 2. & 12. tit. 3. lib. 1. Recop. l. 54. titu. 6. par. 1. l. 20. tit. 32. p. 3. dum principes dotarunt eccleſiæ excepiſſe cauſam boni cõmunis.[e] Vt Soto & Sarmiento de redd. cum multis probant, in redd. eccleſiaſticis nõ probari impoſitum tale onus.[f] Alexan. III. & Innocen. cum Concil. Lateran. probant & Alexan. IIII. Boniſac. VIII. Clem. V. Bened. XI. Martin. V. Leo. X. Pius V. Gregor. XIII. & alij multi priores & poſteriores Pont.[g] Sic iura quædam ſpiritualia, quæ rex ex contractu remuneratorio, aut immemoriali conſuetudine habet à Pont. non debet reuocare Papa.[h] Probat Dueñas reg. 100. limit. 12. per Docto. facit Couar. 3. variar. c. 6. num 6. Alexan. in l. ex toto imperio, ff. de lega. 1. col. 1. vbi Iaſ. num. 12.[i] Pinelo en el lib. 3. monarch. c. 29. §. 2. ſic Rex Aragoniæ Petrus pro bello contra Caſtellam anno 1364. accepit bona ab eccleſijs. vt refert Zurita li. 9. hiſt. c. 53.[k] Vt dum iudex eccleſiaſticus inuocat brachium ſæculare & Act. 25. Paul. appellauit ad Cęſarem. Auguſt. cap. adiutorium. 10. diſt.[l] leg. 1. & 11. tit. 3. lib. 1. Recop. l. ad portus. C de operibus publ. l. ad inſtructiones. C. de ſacroſanc. eccle. Vvalden. tom. 1. lib. 4. c. 3. 9. Soto lib. 3. inſtit. q. 4. art. 5, & cit. ſup. D. quæ iura in hoc non ſunt correcta iure canon. ſed illud declarant, accedente conſuetudine, quæ eſt optima legum interpres. ſic per ſententiam ſenatus Regij declaratum eſt, teneri clerum ad contributionem, vt oppidũ quod rex vendere parabat, ſe redimat, quia id eſt bonum æquè concernens clericos. Nauar. c. 27. num. 115. fin.[m] Glo. cap. generaliter. ver. nouarum. ver. collationibus, 16. quæſt. 1. quam Doctor. ibi ſequuntur. & in cap. 1. c. clericis. c. quamquam. de cenſ. lib. 6. clem. præſenti. de cenſ. Bartol. Pau. & Iaſon. in vtraque lect. in d. l. placet. & l. ad inſtructiones. Dicit commun. Parpalia. num. 25 idem Alcia nu. 5. & 13. capit. eccle. ſanctæ Mariæ. de conſtit. & ſe corrigens Hoſtien. ſum: titu. de immun. § à quibus. verſ. extraordinaria. Io. And. in c. non minus. de immun. dicit nulla lex ff. aut alibi habet facultatem diſtribuendi onus cõtributionis in eccleſias. vbi Henric. à numero 30. & communis ſecundũ Abba. ibi. an. 18. & refert ſe in conſil. 5. Ioan. Baptiſ. Ferretus. conſ. 167. num. 8. Bero. conſil. 31. vol. 1. Gregor. Lop. l. 54. titu. 6. p. 1. At reuera in his caſibus ius ciuile non eſt correctum, ſed declarat ius can. & mentem Pontif.[n] Vbi Doctor. & Nauar. c. 27. num. 120. 128. §. 4. & cap. 17. num. 201. fin.[o] Aſten. lib. 6. titu. 30. artic. 4. col. 4. Ang. immunitas. §. 42. Syluest. immun. 1. ad fin. & citant Ricard. quodlib. 2. q. 30. art. 7. caſ. 1. ſenſit Tabie. dum verbo immun. § 17. refert ſe ad verb. excommun. 5. caſ. 19. §. 2. fin. non incurrere eum qui in caſu licito exigit. Fr. Ludoui. Lopez. 2. par. inſtruct. c. 40. q. 9. & Salmanticę conſulti Doctor. cit. inf. Q. ad fin. cont. Nauar. cap. 17. num. 201.[p] Sed pretor curet vt ſit alia taberna vini, in quam abſque tributo confluere poſſint clerici: aut vt à vicinis oppidis ſibi afferre poſſint in vrbem: ſic enim planius ſit non cogi ad hanc tabernam tributis oneratam.[q] Vt in l. placet. l. ad inſtructiones. C. de ſacroſan. eccle. declarat communis. Bald. Alberic. Salic. Angel. Fulgoſ. idem glo. cap. non minus ver. ad releuandas. de immun. & in cap. 2. vbi Hoſtien. Anchar. Card. Butrio. idem Anchar. cap. 1. eod. in lib. 6. & conſ. 96. vbi ponit regulam in omni cauſa publica teneri clericos ad contributionem. Turrecre. c. placet. 16. q. 2. ex Concil. Chalced. quando exercitus tranſit per oppidum. & Card. clem. 2. q. 28. De vita & honeſta. cleric. Franc. c. 1. de immun. in 6. Barbat. conſ. 2. vol. 3, in caſu cuiuſdam diſtributionis factæ Neapoli à rege (in quo tenet contra Abb.) Platea. l. fin. de exactor. lib. 10. l. fin. C. de immunit. nemini concedenda lib. 10. Ripa. lib. 2. conſ. 20 & de peſte. 2. par. num. 456. Guido Papę. q. 678. Bertachin. de Gabel. quæſt. 97. num. 2 & 20. Aegid. Tomatus de munere. §. 2. exactio. à num. 45. Vincent. de Franchis deciſ. Neapol. 9. num. 5, Nicol. feſta. ſiue de ellime. & collectis. 4. par. c. 1. anno 23. Bertran. conſ. 122. volu. 1. deciſ. Pedemont. 68. Tiberius Decianus. conſ. 14. volu. 1. ait ad conſeruandam vniuerſitatem Paduæ obligari clericos & regulares ad contributionem. Hippol. Riminald. conſ. 2. num. 20. Rodoal. conſ. 2. num. 2. volu. 4. Franciſc. Vigel. conſil. 43, 44. Ioan. de Amicis. conſil. 146. Burlatus Francus. conſ. 16. num. 23. conſ. 28. num. 30. conſ. 161. num. 11. volu. 2. Ex Hiſpanis Otalora de nobilit. cap. 2, num. 11. Auendaño. 2. par. de exeq. mand. c. 14. Auiles, in cap. Pretorum, cap. 33. verſ. deſorden.

caſus prudentium expertorumq́ue virorum arbitrio dijudicandi relinquuntur.[r] Quod ſi iudex laicus ſapientū auctoritate aut ſenatus regij mandato ductus, proceſſit bona fide contra clericum non contribuentem, & moderatè exegit ſine vi, & ſine perſonę eccleſiaſticę contactu: hic ut excuſatur à culpa mortali.[ſ] ita & ab excommun. iuris:[t] Nec huic iudici imputatur damnum, quod per accidens & præter eius intentionem præiudicat clerico.[u]

6 [redacted] bona clericorū exempta eſſe a tributo ſęculari, per ius canonicum aut priuileg. Pontif. nec licet Principi aut iudici laico cogere ad contributionē in prædictis caſibus: niſi quia idem ius aut Pontifex concedit[x] expreſſe, aut tacite: tacitam vero conceſſionem colligent viri prudentes ex bonis rationibus & coniecturis quæ planè ſuadeant, eam eſſe intentionem Pontif. Porro Pontif. pro temporum ratione, multa in his rigidè olim prohibuerūt, quæ poſtea ſunt reuocata.[y] Quod ſi iudex ſæcularis excedat contra ius, aut mentem Pontif. quidam[z] rigide opinantur, incurrere excommun. in cęna Domini reſeruatam. Quorum ſententia [redacted].[a] Incurret tamē excommun. iuris, cuius abſolutio ſuperiori non reſeruatur, in d. cap. quamquam. & poſt ſatisfactionem partis læſæ quam idem ius præmittendam iubet, poſſet à parocho, aut per bullam Cruc. abſolui.[b]

7 Si clerici generali mādato principis compulſi reluctentur ſoluere contributionem. Quidam[c] admittunt cogi poſſe per iudicem laicum etiam priuatum: quia dum in caſu permiſſo lex ciuilis, vt de taxa panis[d] obligat utroque foro etiā clericos, prætor tamquam legis executor habet vim coactiuam, vt ſubiectos legi ciuili cogat pœnis ipſa lege impoſitis: fruſtra enim eſſet lex, ſi careat vi coactiua [redacted], quod ſicut tributorum, quę princeps laicis imponit, extenſio fieri non debet ad clericos & regulares, abſque licētia prælati eccleſiaſtici:[e] ita compulſio cleri ſoluere detrectantis, & executio fieri non debet, per prætorem aut iudicem inferiorem: ſed per miniſtrum ab eccleſiaſtico iudice datum:[f] & clericus conueniri debet coram iudice eccleſiaſtico non coram ſæculari, (præterquam in caſibus iure exceptis[g]) nam bona clerici gaudent priuileg. & immunitate illius, cum tangant aliquo modo perſonam, & ad clerici vitam ſuſtentandam honoremq́ue ſtatus pertineant.

8 Si urgeat tributorū cauſa communis, quæ ad clerum extendenda videantur: princeps ob reuerentiam ſacris canonibus debitam cōſulat Pontif.[h] & licentiam ab eo humiliter petat. At ſi vrgens neceſſitas excludat expeditū recurſum ad Pontif. ſolent iudices regij (quorum intereſt bona regni gubernatio & protectio[i]) perpendere, qualis in eo caſu ſit Pontif. mens & conſenſus præſumptus, vt per epikeiam extenſio contributionis fiat ad clericos; puta ſi eo caſu omni-

Perez. l. 1. tit. 3. lib. 1. ord. pag. 95. Mexia de taxa panis. con. 5. anno 43. Olan. in concord. iuris, lit. C. num. 38. Azeuedo in l. 18. tit. 13. lib. 1. Recop. Ioan Garcia. Gallecus de nobilit. glo. 5. ſic anno 1590. cum alij Salmant. iuriſperit. Moya, Solis, Didacus Enriquez, Sahſagun, Bernal. & ex Theol. M. Gueuara. Bañez, & plerique alij admiſerunt iuſte compelli clerum per epiſcopū, contribuere pro ingēti pecunia, quam regna & ſenatores vrbis promiſerant regi pro ſubſidijs catholic. contra hęreſ. Gall. & ut tutius conſeruarētur confinia Hiſpaniç.[r] Nauar. cap. inter verb. conc. 6. num. 56. c. 27. nu. 284. & 289.[ſ] Si iudices, aut ſenatores vrbis, & executores tributorū procedant conſiderate, & cum licentia prælati eccleſiaſtici, vbi haberi poteſt: non eſt iniuſta exactio. infra §. 11. fin. & iudicem excuſant iura, rationes & Doctor. præſertim ſi cum conſultatione prudentium procedat bona fide.[t] Excommunicat. maior iuris non incurritur abſque præuia culpa mort. inobedientiæ.[u] Sic ex tributo alcaualę prouenit per accidens, vt clerici carius emant. & licet mihi fodere puteū in meo fundo, licet per accidens vicino præiudicetur. l. 1. §. denique 2. & l. 2. §. penult. Nou. ff. de aqua plu. arcen. & concordat. l. 19. tit. 32. p. 3. Soto lib. 4. iuſtit. quæſt. 6. art. 3. ad ſextum. Sarmient. 7 ſelect. cap. 4. Nauar. cap. 17. num. 70. vbi probant virum dignum concurrere poſſe in cathedra aut beneficio licet per accidens dignior impediatur.[x] Doctor. cit. M aiunt, antiquas quaſdam leges, ſi forte amplius tribuant iudici laico, reuocari iure canonico, nam nec ll. in fauorem cleri admittuntur, niſi quatenus acceptantur iure canonico, cap. quæ in eccleſiarum. de immunit. ſic ius canonicum concedit compelli interdum clerum ad contributionem. c. 2. c peruenit. cap non minus. vbi glo. de immun. cap. tributum. 11. q. 1. c. tributum. 23. q. 8.[y] Prohibitum omnino fuit clericis contribuere Boniſac. VIII. cap. clericis. de immun. lib. 6. imponit excommunic. clericis ſoluentibus: & uetat etiam de conſenſu prælati contribuere laicis, etiam per modum eleemoſynæ, cap. quamquam, de cenſ. in 6. clem. præſenti. de cenſ. ſed ea excommun. reuocatur in Concil. Vienen. clem. fin. de immun. Nauar. c. 27. num 95. vide Syluest. excommun 7 §. 19. num. 54. Ang. excommun. 7. §. 11. 19. Caietan. excommun. c. 59. Nauar. c. 27. num. 61. 128. ad fin. & conſ. 12. tit. 39. de cenſib. lib. 3. Quare ſolum manet prohibitio ſolutionis abſque excommun. prius facta per Innocen. III. cap. aduerſus. de immun. nam Conc. Lateran. c. non minus. cod. non vetat ſoluere ſed exigere.[z] Ang. excommun. 7. caſ. 23. Sylu. excommun. 9. §. 21. Tabien. excommu. 5. caſ. 19. Arm. caſ. 11. ſentit Nauar. c. 17. num. 201. qui tamen bene retractat infra.[a] Nauar. cap. 27. num. 62. ad fin. cum Caiet. excommun. c. 71. & num. 128. quia bulla in cœna ſolum excommunicat in propoſito. 1. laicos qui immediate ſtatui clericali imponunt nouum tributum, non ita ſi laicorum tributum extendant ad clerum. 2. eos, qui exigunt onera à clericis etiam ſponte concedentibus: pro ratione redditiuum eccleſiaſticorum in quibus ſunt exempti Nauar. d. num. 128. cont. Sylu. excommu. 9. caſ. 21.[b] Supra lib. de indulgen. c. 13. §. 2.[c] Platea. l. fin. C. quibus muner. lib. 10. Rebuſ. tom. 1. pag. 16. in conſti. regias Gall. Aufrer. in Clem. 1. fol. 79. & reg. 2. col. 4. tom. 2. de ſententijs. art. 3. glo. 6. Auiles in prætor. cap. 23. glo. de orden. Mexia de taxa panis. con. 2. num. 6. con. 5. nu. 6. & citat alios. Olan. lit. C. num. 38. & in prol. ll. partit. num. 3. & citat Gregor. l. 54. titu. 6. p. 1. Nicol. Balb. conſ. citato poſt deciſ. Pedemon. 68. num. 29. quia dum eccleſia & Papa id tolerat, infertur diſpenſatio. & ita factum eſt Neapoli ait Vincē. de Franchis d. deciſ. 9. Luc. de Pena. l. cum ad fœliciſſimam. C. quib. muner. lib. 10. Molinę. conſ. 12. lib. 1. Bened. capit. Raynut. verb. vxorem. deciſ. 2. num. 30. 39. 49. vid. num. 43. 47. deciſ. 11. nume. 470. Ægid. Tomatus li. de muner. & collect. cap. videndum nunc eſt, col. 247. Rip. remed. de prę- ſeruat. peſtis. §. 2. nu. 234. & pro expeditione belli id aſſerit Dueñas regul. 100. limit. 12. Auend. de exeq. c. 1. num. 32. ex conſuetud. licet. Villalob. in commun. lit. C. num. 103. & ſeq. (quamuis num 70. dicat commun. eſſe in contrarium) Belluga in ſpecul. Princip. rubr. 21. verſic. videamus. num. 2. Quam conſuetudinem non audet damnare Couar. pract. cap. 31. nu. 8. verſ. 5.[d] Quia ſicut penſio annua impoſita domui eſt onus reale, ita videtur lex de taxa panis, aut de quodam tributo: ac ſubinde poteſt fieri executio in rebus per laicum, abſque eo ut tangat perſonam eccleſiaſticam.[e] [f] Citati ſup. M. & modus declaratur inf. §. 10.[g] De quibus Syluest. iudex. 1. §. 2. verſ. 4. Couar. pract. cap. 33. 35. Nauar. cap. 27. num. 81. Maiol. lib. 5. de irregul. cap. 26. Iulius Clarus, pract. crimin. quæſt. 36. & ſeq. Bened. cap. Raynutius. verb. vxorem. deciſ. 2. Bernar. Laurent. volu. 14. tract. fol. 406. Socin. regul. 80. Ioan. Garcia reg. 9. & 253. Dueñ. reg. 102. Scipio in regu verb clerici. Marant. in ſpeculo aduocat. diſtinct. 11. num. 34 & ſeq. Belluga in ſpeculo Principis. rubr. 11. §. videndum. rub. 14. & 18. Rebuſ. tom. 1. pag. 13. tom. 3. pag. 126. 541. & tract. in quibus caſibus iudex ſæcular. Sarama ad Roman. ſingul. 419. Rupellan. lib primo, inſtit. forenſ. cap. 24. Anton. de Rotell. de poteſtat. Papæ. Aufrer. de poteſtat. ſæcular. ſuper eccleſ. regul. 1. & 2. Guerrer. in theſaur. relig. Chriſtianæ capit. 36. Vrſil. ad Afflict. deciſ. 24. Guil. 1. obſeruat. capit. 37.[h] Concil. Lateranen. 2. ſub Innocent. III. capit. 46. iubet licentiam peti deuote & humiliter, & ut conſulatur Papa: ne quid fiat per aliorum imprudentiam, contra immun. cleric. Et Concil. Toletan. 3. cap. 21. Toletan 4. cap. 46 cum placito Regis Siſenandi. Concil. Lateranen. ſub Leo. X. ſeſſ. 9. renouat conſtit. Boniſac. VIII. in d. cap. quamquam. & conſtit. Clemen. V. & cap. non minus. de quo inf. Q.[i] Sic Senatus ſupremus Regis intromittit ſe in quædam facta, quæ videntur eccleſiaſtica: non quidem directe tamquam iudices, ſed pro bona gubernatione, vt regnum conſeruetur in

bono

no ceſſet ratio eccleſiaſticæ legis:[k] quę olim ob inconueniētia id prohibet.[l] & perpendere debent hi iudices, aut ſenatores urbis, ne imponatur genus tributi cum nimio clericorum pauperum onere: & caueantur inconuenientia, quod fieri poteſt.[m]

9 Si ad Pontif. non pateat expeditus recurſus, confugiendum eſt ad epiſcopum[n] (cui Pontif. vrgente neceſſitate cenſetur in alijs caſibus committere vices ſuas,[o]) & facta vrgentis neceſſitatis informatione, deuote & humiliter licentia ab epiſcopo petenda eſt.[p] Epiſcopus vero eam licentiam dare non debet ſine conſultatione & conſenſu capituli clerum repræſentantis: nec tūc, niſi cauſa probata, ne aliás etiam epiſcopus illicitè compellens clerum ligetur excommunic.[q] At dum Epiſcopus cauſa probata compellit ex commiſſione tacita iuris & Pontif. non incurrit excommu. d.c. quamquam. nec vero laici à clero tale tributum exigentes: quia id perinde valet ac ſi fieret de expreſſa licentia Pontif. & in clericis ſoluentibus ſi conſenſus non eſt habitus, certe eſt iure debitus: nec homo compellit iniuſte, aut auctoritate laica: ſed ius ſeu licentia tacita Papæ concedit iuſtè compelli in quibuſdam caſibus.

CAP. XVI.

De ſubiecto ſuſcipiente ordines: & de qualitatibus illius.

§. 1. Fœmina eſt incapax ordinis. non ita infans, niſi Epiſcopatus. de bonitate ordinandorum.

2 De ſcientia: & minor ſatis videtur in regularibus.

Recipiendi ordines incapax eſt iure diuino fœmina,[a] & androgynus ſeu hermaphroditus: niſi in uirum incaleſcat,[b] & qui verum baptiſmum non recepit.[c] qui caret rationis uſu, vt infans, amēs, aut furioſus, ſi initietur etiam ſacerdotio recipit characterem ordinis: non tamen eſt capax, vt conſecretur epiſcopus, ſupra cap. 14. fin. Multa ſunt impedimenta eccleſiaſtica, quæ prohibent uirum Chriſtianum ordinari: vt ob crimen,[d] vel defectum lenitatis,[e] aut bigamum.[f] Decet enim eum qui ordine & inſigni poteſtate eſt initiandus, tum ex præcepto diſpoſitio fidei & gratiæ,[g] tum excellens bonitas,[h] vt aliorum ſit exemplar irreprehenſibile, prudens, pudicus, ſobrius modeſtus: vt 1. Timot. 3. de epiſcopo & diacono explicuit Apoſtolus.[i] propter crimen occultum poteſt prælatus interdicere aſcenſum ad ſacros & ulteriores ordines.[k] à qua ſuſpenſione epiſcopi aut prælati regularis, non abſoluat metropolitanus. ſi tamen vir iam approbatus petat publice ordines, habet ius: nec magis licet epiſcopo illum repellere,[l] quam occultum peccatorem qui publicè petit communionem. At exiſtens in mortali, qui ex officio miniſtrat in minoribus, non peccat mortal. nec diaconus dum cantat euangelium[m] aut prædicat,[n] niſi ſequatur ſcandalum.[o]

2 Qui initiandus eſt preſertim ſacris, debet habere decentem ſcien-

---

k bono ſtatu. [k] Ceſſante omnino tota ratione legis, ceſſat lex. Abba. cap. quoniam contra. de probat. num. 6. Menchae. controuer. illuſtr. c. 4. num. 5. Hierony. Gabriel. conſ. 158. vol. 2 Tiraquel. cap. ceſſante cauſa. num. 130. cum Feli. Franc. Deci. Idem Caſtro. 1. leg. pœnal. c. 5. dict. 3. cum Panorm. cap. quia plerique, de immun. Sylua nuptial. lib. 1. nu. 205. Mexia de taxa panis. conc. 2. num. 31. vt ceſſante ſpe de emendatione fratris, ceſſat lex correptionis Diu. Thom. 2. 2. quæſt. 33. Nauar. cap. 24. num. 12 Couar. de ſponſ. ſecunda par. c. 6. §. 9. num. 8. ſecus ſi ceſſet una cauſa legis, ſed non tota, Soto. 1. iuſtit. q. 6. artic. 8. Bernard.

l Diaz. reg. 71. [l] Nauar. c. 16. num. 36. cum Caiet. & cap. 23. nu. 109. vt olim de lege clandeſtini Palud. diſtin. 28. q. 2. vbi Soto art. 2. Ledeſ. ſecunda par. q. 48. art. 5. Couar. d. c. 6. in princ. num. 8. Perez. l. 1. titu. 1. lib. 5. ord. pag. 27. 29. fin. Catharin. li. 6. contra Caieta.

m [m] Vt ſi ſiſa ponatur in uino, ne extendatur ad carnes & reliqua victualia: nec id fiat decurtando menſuras (quia periculum eſt fraudis in poſterum) & ut limitetur tēpus tributi, ne nimis duret cum detrimento pauperum.

n [n] Angel. immun. §. 37. poſt med. cum Panor. Tabie. excommun. 5. caſ. 18. § 3. Fr. Ludou. ſup. per c. fin. de eccle. ædif. ſentit Gregor. l. 54. tit. 6. partit. 1. Med. C. de reſtit. quæſt. decimaquinta, Dried. de liber. Chryſoſtom. libro primo, par. 2. ſolio 107. Syluest. excommunic. 9. num. 14. verſic. 4. Remig. de Gogni de caritatiuo ſubſidio. [o] ſup. lib. 3. de pœniten. capit. 10. [p]

p Concil. Lateranen. ſub Innocen. III. cap. 46. & requiri conſenſum capituli, Dueñ. reg. 100. ſallen. 16. ad fin. cum Cyno. Bald. Degraſſal. Panor. in c. non minus. c. aduerſus. de immun. Grego. l. 54. tit. 6. p. 1. Mencha. controuer. freq. c. 5. & 16. Saluan. conſ. 32. vol.

q 1. [q] glo. d. c. quamquam. ver. ſingulares. att, includi etiam epiſcopos, dum contra iura compellunt clericos ſoluere tributum laicis. ſic Vrban. V. c. non minus. de immun. voluit procedere contra epiſcopum a quo ſimul cum clero petita eſt licentia pro tributo. ſed ceſſauit procedere aduertens factum fuiſſe ex iuſtis cauſis, & cum opinione ſapientum. ſed quia epiſcopi erant nimis licentioſi, prohibet cap. aduerſus. de immunit. ne id deinceps fiat inconſulto Papa. ſup. H. quod intelligitur, dum ad Pontif. datur commodus recurſus.

CAP. XVI.

a SVp. [a] lib. de ſacramen. c. 21. Epipha. hære. 76. 49. D. Thom. q. 39. 1. Soto diſt. 25. q. 1. 2. Doctor. diſt. 25. Ledeſ. q. 41. Caſtro & Medices. ver. mulier. hære. 1. Bellar. 1. de ſacramen. c. 1. Syluest.

b fœmina. §. 3. Tabie. & Summiſt. [b] Nauar. cap. 27. num. 203. Felician. de irreg. c. 6. Anton. 3. par. titu. 28. c. 9. §. 5. Sylueſt. verb. corpore uitiatus. §. 9. verbo. hermaphr. vbi Armil. Guillel. Soto. & alij ſup. At fœmina & hic aliquando mutatur in uirum, erumpentibus umlibus. Soto, diſt. 1. q. 5. art. 8. col. antepenul. Maiol. 1. de

c irregul. c. 27. & Doctor. de S. Ioan. lib examen de ingenios. [c] Dictum eſt cap. 14. Concil. Floren. baptiſmum uocat ianuam ſacramentorum. Nicen. c. 19. c. 1. c. ueniens, de presbytero non baptiz.

d [d] D. Thom. q. 39. 4. ut homicidium. Soto. diſtinct. 25. q. 1. Nauar. cap. 27. nu. 218. & addit. num. 248. nullum crimē etiam enorme (ut ſodomiæ de quo agit nu. 249.) quod ſit extra receptionem malam, aut uſum mali ordinis cum cenſura, facit irregularem præter homicidium. infra

e c. 18. D. [e] Vt ſi quis licitè occidit cum voluntario aliquo: niſi pro neceſſaria ſuæ uitæ aut integritatis defenſione, cum moderamine inculpatæ tutelæ. De quo Nauar. c. 15. num. 2. cap. 27.

f num. 213. [f] D. Tho. 2. 2. quæſt. 64. 7. Soto lib. 5. iuſtit. q. 1. art. 9. Couar. clem. p. 3. §. 2. D. Thom. addi. q. 65. Doctor. 4. diſt. 27. ubi Soto. q. 3. Nauar. cap. 27. à nu. 195. Sylueſt. & Summiſt. uerb. bigamus. eſt in decretal. & lib. 6. titu.

g de bigam. [g] Diuus Thom. addit. q. 36. 1. & in alijs ſacramentis. ſed baptiſmi & pęnitentiæ ſacramentum digne recipit peccator cū attritione nota: qa in ipſa receptione reputatur cōtritus, & fit dignius gratia

h ſacramenti. [h] 1. Timot. 4. Tit. 1. & 1. Cor. 4. vbi Patres. Chryſoſt. ibi. & hom. 83 Math. & ſex lib. de dignit. ſacerd. Ambro. ſimil. lib. Proſper. lib. 1. de uita contempla. c. 15. Dionyſ. c. 3. eccle. hierar. p. 3. Iſich. Leuit. 21. probat miniſtrum altaris carituꝛum 12. maculis: de quibus etiam Gregor. Paſtor. 1. p c. 11. Hierony. Mich. 3. purgauit filios Leui: & in Ierem. 22. & 23. Baſil. lib. 2. de baptiſm. q. 2. Auguſt. 20. ciuit. c 21. & apud Toiren. 3. confeſſ. c. 11 §. 4. Leo epiſt. 87. c. hic etenim. 49. diſtin. Concil Roma. ſub Sylueſt. c. 11. Tolet. 4 c. 20. Triden. ſeſſ. 23. reform. c. 7. & 12. Turonen. 3. ſub Carol. c. 3. Valde commendat librum Paſtoral.

i Gregor. [i] Eaſdem qualitates extendunt, Auguſt. & Ambro. ſup. ad eos qui alijs ordinibus initiantur. cap. Apoſtolus. 81. diſt. c. cognoſcamus. 34. diſt. D. Thom. addit. q. 36. 1. Soto. diſt. 25. q. 1. 4. alij diſtin. 24. Alber. artic. 7. & 9. Carthuſia. q 4. Aſten. lib. 6 tit. 6. Vvalden. de ſacramen. c. 122. 144. Democar. lib 4. de ſacrificio, c.

k 1. Petrus Soto. tit. de ord. [k] Concil. Triden. ſeſſ. 14. reſor. c. 1. cap. ad aures. de temp. ord. c. ex tenore. c. quæſitum. Nauar. c. 22. num. 18. Sylueſt. ord. 3. § 9. Aſten. lib. 6. tit. 5. col. 5. fin. Addit Soto. Relect. de ſecret. memb. 2. quæſt. 3. etiam ex confeſſione notum indignum licebit abſque ſcandalo repellere occultè. Maiol. de ir-

l regul. lib. 3. c. 19. num. 13. 23. & cap. 10. num. 10. cap. 13. num. 10. [l]

m Fr. Medin. lib. 2. inſtruc. c. 4. [m] dict. eſt cap. 13. §. 1 [n] Medin. C. de

n pœnitentia. quæſt. 6. fin. Soto. 3. iuſtit. q. 4. art. 2. [o] Quod quidam

o aiunt peccare mort. intelligitur, quando ſequitur ſcandalum, ex Pſal. 49 peccatori dixit Deus, quare tu enarras. de quo temperandus eſt Caietan. 3. par. q. 64. 6. Angel. prædicator. §. 7. D. Thom. diſtinct.

tiam, [p] nec tamen eſt irregularis, qui ea ſcientia caret [q] maior ſcientia requiritur in Epiſcopo, [r] qui ex officio tenetur ſcire & docere legem: magna in confeſſario & parocho, [ſ] qui eſt miniſter prudens ſacramentorum & ſanæ doctrinæ: parocho vero illiterato aut peccatori dabit epiſcopus coadiutorem. [t] licebit tamen epiſcopo initiare ſacris & ſacerdotio regularem qui bene legit & cantat quamuis minus ſit literatus. [u] ſic enim in aliorum ſocietate & pro officiis religionis videtur idoneus miniſter. to iis qui ſacris initiantur præceptum eſt, vt tunc aut paulo poſt dicant & ſciant myſteria miſſæ, & proprii officii obligationem, ac recitare horas canonicas. [x]

C A P. XVII.
De ſcrutinio per Epiſcopum faciendo.

§. 1. *An ſit dignus, & habeat reuerendas?*

2 *De ætate & qualitatibus. quid pro tonſura & minoribus.*

3 *De titulo beneficii aut patrimonii, aut religioſi ſtatus.*

4 *Expedit clericos non eſſe mendicos. alias ordinans tenetur illos ſuſtentare:*

AD officium epiſcopi pertinet triduo ante ordinationẽ præmittere ſcrutinium: [a] nec ſufficit proprio epiſcopo ut neſciat eſſe indignos. [b] de ſciẽtia examinare debet, quamuis ab alio religionis prælato inſigni, vel à proprio epiſcopo aut Nuncio Apoſtolico mittantur cum literis dimiſſoriis. [c] Quare quantum humana fragilitas patitur, debet diligenter ſcrutinio & examinatione reputare eſſe dignos ordinationee, ne manus cito imponẽs communicet peccatis alienis: [d] & præſtat eſſe paucos miniſtros probatos, quàm multos inutiles. [e] vt ait Clemens epiſt. 2. Quod vero ſancti Pontifices leguntur ordinaſſe vix paucos presbyteros & diaconos uiros ſelectos: pertinet ad nouam creationem Cardinalium Romanorum.

2 Inquirat de perſonæ moribus & ſcientia pro qualitate ordinis, [f] de genere & natalibus. 1. an ſit filius legitimus, [g] & an habeat vllum irregularitatis impedimentũ in ſe, ex defectu animæ, aut corporis uitio. Pro tonſura quæ eſt prima diſpoſitio & ingreſſus ad ordines, examinet de ætate ſeptennii, [h] vt ſit confirmatus, ſciat doctrinam Chriſtianam, & legere ac ſcribere: huic olim erat annextum communiter officium Pſalmiſtæ [i] & cantoris. ſciat non deeſſe intentionem [k] gradatim aſcendendi ad ulteriores ordines cum aptus fuerit. Pro minoribus ordinandis: de ordinandorum ætate pro ratione ordinis, & quod habeant bonum teſtimonium à parocho & magiſtro ſcholæ [l] ſciantque Latinam linguam.

3 Pro ſacris ordinibus de titulo, vt habeat pacifice [m] beneficium, quod ad victum honeſtè ſufficiat, [n] vel patrimonium aut penſionem quæ ad uitam ſuſtentandam ſatis ſit. nec id beneficiũ reſignare, aut patrimonium alienare, aut remittere poteſt, [o] niſi aliundè habeat ſufficientem ſuſtentationem, [p] beneficium tenue ſatis eſt ut poſſeſſor acquirat domicilium [q] in loco ac diœceſi illius beneficii. ſed nec hoc, nec vicaria temporalis, & beneficia manualia amouibilia ſunt ſatis ad titulum. [r] Profeſſio religionis habet vicem tituli beneficii regularis: [ſ] & uoluntaria paupertas

distinct. 19 art. 2. 4. ad 4. Alexan. 3 par. Petrus Sot. titu. de pœnitentia. lect. 13. tit. de ſcientia. lect. 3. ſic temperat Soto. Cordub. lib. primo, quæſtio. 50. Nauar. cap. 25. num. 141. & ipſe Caiet. 2. 2. quæſt. 187. 1. & verb. prædicatoi. [p] Diuus Thom. addit. quæſt. 32. 6. Alber. articu. 8. Cordub. caſ. 9. fin. Aſten. lib. 6. titu. 9. & latè Trident. ſeſſio. 23. cap. 1. 4. 5. 7. 11. 13. Soto. diſtinct. 25. quæſtio. prima. artic. 4. col. 6. Petr. Soto tit. de ordine. lect. 3. [q] Cordub & alij communiter, nec Triden. c. 4. & 11. requirens ſcientiam, facit irregul. vt falſo putat Nauar. c. 27. num. 205. Maiol. irregul. lib. 2. cap. 17. [r] Triden. ſeſſ. 22. capit. 2. vni etiam requirit gradum Academiæ ad epiſcopum, & dum cõſecratur rogatur an ſciat utrumque teſtamentum? affirmat. per quod intelligitur ſe ſcire tria ſymbola. & neceſſariam doctrinam. Grego. in Paſtoral. D. Thom. addit. q. 36. 2. ad 1. Soto Petrus Sot. lect. 2. & 6. Richar. quodlib. 3. q. 25. Syluest. epiſcopus. §. 4. Tabien. §. 23. Armil. §. 16. Aſten. lib. 6. tit. 43. artic. 1. col. 4. de his etiam agitur 2. 2. q. 2. art. 8. & q. 63. 2. q. 185. 3. [ſ] Vterque Soto. D. Thom. opuſc. 65. Nauar. c. 25. num. 133. c. 4. num. 2. c. 23 num. 125. §. 2. colligitur Oſe. 4 quia tu ſcientiam repuliſti, cap. omnes, 38. diſtinct. Concil. Colonien. de vita & moribus Parochi, c. 1. 18. 21. [t] Triden. ſeſſ. 21. reſor. c. 6. Toleta. 4. c. 24. 25. Toletan. 8. cap. 8. [u] Nauar. de peniten. diſtinct. 5. Maiol. lib. 1. irregu. cap. 31. num. 5. & 10. facit lib. ſecundo, c. 15. nu. 8. quidam Recent. quia attendendus eſt finis præcepti. Quamuis D. Thom. addit. q. 36. 2. & Trident. ſup. generaliter requirat ſcientiam, ſaltem linguæ Latinæ. [x] Epiſcopus peccat mortal. ordinans abſque hac peritia. Tabien. Epiſcopus. §. 17. & Summiſt. & quamuis cap. 1. de celebr. miſſ. de ſolo ſacerdote explicet, teneri ad horas: certum eſt extendi ad omnes initiatos ſacris. Panorm. Cardin. Innocen. Hoſtien. Alber. de Ferrar. d. capit. 1. Concil. Baſilien. ſeſſ. 21. Summiſt. verb. hora. Soto. lib. decimo, ultim. quæſtio. 5. articu. 6.

C A P. XVII.

[a] TRident. [a] ſeſſ. 23. c. 5. Valent. ſeſſ. 2. c 34. Brachar. vlt. act. 2. tit. de examine. c. 4. 7. Carthag. 3. c. 22. Carthag. 4. c. 22. D. Thom. addit. q. 36. 4. Sylu. ordo 2. § 2. Tabien. ord. 6. cap. nihil. de elect. cap. quando epiſcopus, 24. diſt. [b] D. Thom. ſup. Aſten. tit. 5. Tabien. ord. 6. quod intellige, quando præcedit ſcrutinium ſed illud quod in altari dicitur coram ordinandis per Archidiaconum (ſcio non eſſe indignos,) ſatis eſt quod nemo præſumitur talis, niſi iure aut facto probetur. de quo legitandus eſt Angel. ord. 3. §. 3. Syluest. epiſcopus. §. 9. verſ. 6. [c] Triden. ſeſſ. 7. ref. cap. 11. vide. c. 10. & generaliter ſeſſ. 22. ref. cap. 5. ſeſſ. 25. ref. cap. 5. Mando. praxi ſignaturæ fol. 40. Ferret. conſ. 82. pag. 1. & 9. conſ. 83. At in reſcriptis gratiæ, ſi conſtet intentio concedentis, non ſubintelligitur clauſula ſi preces ueritate nitantur. Padilla in l. vniuerſ. & 1 ſi. C. de diuerſis reſcriptis. Molinæ. conſuetud. prima par. §. 1. num. 3. & 7. [d] 1. Timo. 5. Triden. ſeſſ. 23. capit. 5. 7. & ſequen. ſeſſ. 21. c. 2. capit. cum ſic ars artium. de ætate, & qualit. cap. nullus, cap. epiſcopus, 24. diſtinctio. Concil. Carthag. ſupra D. Thomas, quæſtio. 36. 4. Alber. artic. decimo, Alberic. ver. ord. Arm. ord. §. 1. [e] Clem. epiſt. 2. cap. cum ſit, de æta. Cypria. lib. 1. epiſt. ad Felicia. Triden. ſeſſ. 23. cap. 2. & 16. Democat. lib. 4 de ſacriſ. c. 1. [f] Trid. c. 7. [g] Quod Trid. c. 5. dicit natalia: explicat. capit. 7. genue. capit. admittuntur. 54. diſtinct. & Leo. Papa, epiſt. 1. & per not. cap. 1. 55. di. vt fiat inquiſitio originiſque conditionis, quam explicuit Concil. Toletan. anno 1583. capit. 9. vid. capit quando epiſcopus, capitu. ſequen. 24. dicto capit. Monachus, 77. diſtinctio. Maiol. lib. 4. irreg. capit. 2. vt an natus ſit ex ſerua: aut ex maioribus. de hæreſi & proditione damnatis? & de ſimilibus. [h] Tridens. ſeſſ 23. c. 4. catech. Pij V. in prin. Concil. Colonien. tit. de inſtitutione puerorum. Ch. ſhang. i Supra c. 2. [k] Sup. c. 15. fin. [l] Trid. c. 5. Brachar. 2. capit. primo, vt in ſcriptis aſſerat, approbat. orem parochi. [m] [n] Sed non ſatis eſt beneficium litigioſum. Nauar. de orat. not. 22. num. 69. fin. ſat eſt, ut beneficium reddat quotannis. 30. ducatos. [o] Trident. ſeſſ. 21, capit ſecundo, Pius V. proprio motu Nauar. cap. 22, num. 18. c. 27. num. 128. ſed ſine iure & falſo, infert num. 118. eum qui initiatur ſacris etiam ante Triden. cum ficto patrimonio, fieri ſuſpenſum: quia cap. penult. de ſimonia. ſolum agit in caſu ſpeciali, de pacto ſimoniaco: vt fatentur plurimi Theolog. & utriuſque iuris periti conſulti. [p] Triden. ſeſſ. 21. cap. ſecundo, Brachar. act. 2. titu. de examin. ord. cap. ſexto, Nauar. capit. uigeſimoſecundo, num. decimooctauo, capit. non dicatis, numer. 72. Maiol. lib. quarto, capit. tertio, nume. decimoquinto, Marc. Ioan. in capit. Odoardus. de ſolutionibus. addit. 1. ad ſin. & ante illat. primam. Soto. diſtinctio. 25. quæſtio. 1. 4. ſed id fieri deberet cum licentia epiſcopi. [q] Nauar. de orat. not. 21. num 11. & praxis per epiſcopos & uiros doctos probata paſſim, etiã Salmanticæ. [r] cap. Michael. cap conſtitutus. vbi Abbas, de filijs presbyt. Maiol. lib. quarto, capit. decimoquinto, fin. vide Nauar. cap. vigeſimotertio, num. 111. [ſ] Panorm. capit. ſuper inordinata. de præbend. Card. clem. 2. de iudicijs. quæſt. 12. Syluest. relig. 5. §. 10. Selua de beneficio. prima par. quæſt. 2. num. 40. Rebuf. praxi. titu.

pro opibus computatur. In aliis religionibus præter ſocietatem Ieſu,[t] eo ipſo quod quis ſub titulo monaſterii licitè initiatur ſacris, cenſetur emittere profeſſionem implicitè.[u]

4 Sæcularis per receptionem clericatus & tonſuræ non renunciat dominio, & vſui bonorum temporalium.[x] imo expedit viros eccleſiaſticos habere redditus etiam pingues,[y] vt faciant eleemoſynas. Ad tempus tamen D. Auguſt. nolebat clericatu initiare eos qui proprium retinerent:[z] vt prorſus eſſent de ſorte Domini, & Dominus pars hæreditatis illorum. ſed poſtea mutauit ſententiam.[a] ſi epiſcopus etiam per literas ſacris initiare fecit ſubditũ ſine titulo ad victum ſufficiente, tenetur enim eccleſiæ deſeruientem[b] alere ſuo ſumptu,[c] donec beneficiũ aut alia bona obtineat. Si tamen ex negligentia aut falſa relatione Archidiaconi dicentis habere patrimonium, ordinetur: datur actio petendi alimẽta contra Archidiaconum,[d] cui ſcrutinium commiſſum fuerat: in ſubſidium vero ſi Archidiaconus non poſſit, datur actio contra epiſcopum:[e] ſi epiſcopus decedat, tenetur ſucceſſor illius prouidere,[f] ne ille in opprobrium cleri mendicare cogatur. At ſi epiſcopus qui ordinauit viuat vt promotus ad pinguiorem eccleſiam, tenetur ipſe potius quam ſucceſſor prouidere alimenta. Virum tamen literis inſignem, vt collegio illuſtri cooptatum, & gradui licentiaturæ accinctum, & moribus probatum licebit proprio epiſcopo initiare ſacris:[g] quia vice patrimonii habet titulum, quo ſine dedecore ſuſtentetur, & facile obtineat beneficium.

tit. regularia beneficia. num. 6. [t] Quia poſt proprium motum Pij V. anno 1568. excepit Gregorius XIII. in bulla anno 1582. ſocietatem Ieſu: vt exceperat Paulus III. anno 49. [u] cap. ſanctorum. 70. diſt. Nauar. conſ. 44. num. 3. tit. de reg. lib. 3. [x] Conc. Conſtant. ſeſſ. 8. art. 10. 36. Caſtro verb. eccl. hære. 4. Honcal. opuſc. de rebus eccle. Sotcal. verb. cler. §. 38. Aſten. lib. 6. tit. 1. art. 3. D. Thom. addit. quæſt. 40. articu. 3. Doctor. diſtinc. 25. Alber. art. 15. Bonauent. 1. quæſt. 3. Richard. art. 1. q. 3. Soto. q. 2. & lib. 9. inſtit. q. 4. 3. ad 1. [y] Vt facit D. Thom. 2. 2. q. 185. 6. 3. contra gent. c. 27. Bonauent. diſtinct. 24. artic. 1. q. 3. Petrus. q. 1. artic. 3. Aſten. Soto. lib. 7. inſt. q. 4. 2. fin. lib. 10. q. 4. 1. & artic. vlt. Caſtro. ſupra. Augu. de hæreſ. hær. 40 ſo. [z] [a] Refert Poſſidon. in vita Auguſt. & Auguſt. de vita communi cler. cap. nolo. 12. q. 1 Origen. homil. 16. Geneſ. Cyprian. lib. primo, epiſt. 9. Hieronym. epiſt. ad Nepotian. Auguſt. in quodam ſermo. habetur 12. q. 1. dicit ſe mutaſſe conſilium. Vualdenſ. 4. doctrinal. c. vlt. Aſten. Bonauẽ. & Petrus. Tarant. ſupra D. Thom. 2. 2. quæſt. 185. 6. ad argum. [b] [c] Colligitur ex Trident. ſeſſ. 23. c. 6. iuncta ſeſſ. 21. cap. 2. Richard. artic. primo, quæſt. 3. cor. ad 1. Tarant. quæſt. 1. articu. 3. Aſten. titu. 1. artic. 4. cap non liceat, de præbend. limitatur de clerico in ſacris. & ſimiliter c. cum ſecundum Apoſto. cap. accepimus. de ætat. & qualit. cap. ſi epiſcopus. de præbend. in ſexto. Syluest. benefic. 2. §. 5. & verb. archidiac. §. 8. Hug. D. Tho. addit. quæſt. 40. 3. ad 3. Soto. At initiatum minoribus non tenetur epiſcopus ſuſtentare. Aſten. Hoſtien. per d. cap. cum ſecundum Apoſto. & gloſ. cap. non liceat. de præbend. [d] Aſten. titu. 5. colum. ſecunda, cum Goffred. quia dolus archidiaconi præponderat culpæ ordinantis. leg. item ſi obſtiterit. ff. ad leg. Aquil. & culpæ examinatoris, per cap. ſi ſeruus. 54. diſtinctio. & facit dict. capit. cum ſecundum Apoſtol. Aſten. titu. primo, articu. quarto, cum gloſ. vt Nauclero negligenti imputatur ſubmerſio nauis. [e] Aſten. cum Goffred. argum cu. ff. de dolo leg. eleganter. §. penult. [f] Per dict. capit. cum ſecundum Apoſtol. vel Capitulum ſede vacante, ſi non reſtituit tali promotioni pauperis, Aſten. titu. primo, articu. quarto, fin. per cap. quapropter, ſecunda quæſt. ſeptima. [g] Cordub. caſu 36. docti Theolog. & Iuriſperiti conſulti. quia in virtute habet vnde poſſit ſuſtentari.

CAP. XVIII.

De notorie digno: & de ignoto.

§. 1. Notorie dignus non examinatur, niſi vt fiat Epiſcopus.

2 Interrogatus de crimine occulto, quid reſpondebit?

4 De vitio corporis, morbo, ſeruitute, obligatione ad ratiocinia.

CVius dignitas in moribus & ſcientia eſt notoria, nõ eſt examinandus.[a] ſi ignotus ſit vir, aut dignitas eius, qui abſque vlla examinatione aut informatione initiatus eſt, deponendus eſt per ſuperiorem,[b] quamuis dignus reperiatur. Promouendus in epiſcopum eſt ſemper examinandus facta inquiſitione.[c]

2 Qui per ſcrutinium interrogatur de crimine etiã occulto, quod peracta etiam pœnitentia impedit executionem ordinis, tenetur confiteri, aut recedere.[d] At ob crimen quod olim fuit notorium, aut aliud peccatum enorme, ſi ceſſat culpa & infamia, vt non manet irregularis, ita in ſcrutinio rogatus prodere nõ tenetur in publicum.[e] habet enim ius conſeruandi bonum nomen, & petendi ordinem vel beneficium.[f] Ob crimen tamen homicidii quantumuis occulti fit irregularis, cum quo Papa difficile diſpenſat.

3 Quædam uitia corporis faciũt irregularem, vt defectus membri principalis.[g] decet enim eum qui in conſpectu populi celebrare debet eſſe corpore integrum, nec habere caducum morbum, vel notabilem cordis uexationem, nec eſſe arreptitium.[h] Hæc impediũt à promotione, ſed iam initiatus permittitur interdum miniſtrare.[i] ſeruum ſine domini licentia initiare non licet,[k] qui tamen ſi domino ſciente & non contradicente ordinetur ſacris, fit liber:[l] ſi ignorante domino, & epiſcopo, tenetur ſeruus ſi peculium habet, ſe redimere: interim domino ſeruire debet, nec exercere officium ordinis. Illegitimus non ordinatur,[m] quia eſt irregularis, nec ratiociniis obligatus.[n] De uariis irregularitatis aut ſuſpenſionis cauſis, dicetur libro de irregularitate.

C A P. XVIII.

[a] FRa. Alexan.[a] in ſua ſum. confeſſ. lib. 1. titu. 3. cap. 15. cum glo. Guillelm. Panorm. facit Concil. Carthag. 3. c. 22. cap. nullus. 24. diſtinct. vbi glo. Syueſt. ordo. 2. §. 2. Maiol. lib. 4. cap. 9. num. 6. Menoch. de arbitr. lib. 2. centur. 5. caſu 465. [b] Aſten. tit. 5. col. 3. per cap. ſi. 24. diſtinc. & addit col. 4. cum Hoſtien. deponi per ſuperiorẽ, aut ſi ordinator non erat impedimẽtum, nec tamen verbo diſpenſauit: & citat iura. ſed pro confeſſionibus doctor etiam regularia licet nõ examinetur, debet præſentari epiſcopo, vt approbetur. Pius V. proprio motu pro Mẽdicant. anno 71. nec reuocatur à Greg. XIII. Menoch. ſupra Palac. 4. diſtin. 17 q 7. pag. 218. ſi. ſed ſi epiſcopus dignos repellat ex odio, manent ipſo iure probati, vt olim per clem. dudum. § ſi vero. de ſepult. Palac. Nauar. c. 27. num. 162. Fr. Med. & multi Theolog. ac iuriſperiti conſulti. [c] cap. qui epiſcopus. 23. diſtinct. Triden. ſeſſ. 24. c. 1. Maiol. li. 4. c. 9. nu. 7. facit Triden. ſeſſ. 7. cap. 1. ſeſſ. 22. c. 2. ſeſſ. 25. cap. primo, quia Trident. non tollit priorem legem iuris cõmunis. [d] Syluest. verb. confeſſio delicti. 1. §. 1. Aſten. titu. 5. col. 4. & 5. Maiol. lib. 4. cap. decimo, in princ. & num 4. lib. 5. cap. 43. fin. ſic de impedimẽto occulto matrimonij Nauar. cap. 22. nu. 83. quia hæc duo ſacramenta non ſunt priuato homini neceſſaria: ſolum homicidium occultũ facit irreg. cap. fin. de tempo. ordin. Nauar. c. 27. num. 248 cum Brixien. glo. c. erubeſcant. 32. d. c. ferrum. c. de 1j2. 50. diſt. glo. cap. inquiſit. de accuſ. At qui cum excommunicatione occulta celebrat aut rebaptizat, impeditur ab ordine: non ob crimen immediatè: ſed quia uiolat cenſuram, vel in odium facti hæretici. [e] Chryſoſt. c. non dico, vt te prodas, c. apud. 32. q. 1. Auguſt. c. ſenti. 11. q. 3. Aſten. tit. 5. col. 5. cum Hoſtien. Vt qui fuerat in notorio concubinatu, ſed emendatus eſt, Couar. 1. par. cle. §. 1. num. 5. Caſtro, 2. leg. pœnal. ad fin. vid inf. lib. de irregul. c. 12. cont. Nauar. c. 25. num. 77. c. 27. num. 248. licet nu. 154. nititur concordare ſententias. [f] c. ea tenore, c. quæſitum. de temp. ordin. [g] Syluest. ordo. 4. §. 2. & verb. corpore vitiatus. D. Tho. addit. q. 39. artic. 6. Sot. diſtin. 25. q. 1. art. 3. [h] [i] Syluest. corp. vit. §. 8. Nauar. c. 27. num. 203. [k] D. Thom. q. 39. 3. & per multa c. 54. d. & tit. de ſeruis non ord. [l] D. Thom. art. 3. ad 5. Sot. Sylu. [m] D. Thom. art. 5. Sot. [n] Sylu. & Summiſt. verb. ratiocinium.

C A P. XIX.

De ætate ad ſingulos ordines & beneficia.

§. 1. *Aetas pro tonſura & minoribus.*
2 *Pro ordinibus ſacris. & de anno per Gregor. XIII. intercalato.*
3 *Aetas pro curato, Epiſcopo, Cardinale, & Pontifice, & de nimis ſene.*

AEtas ad primam tonſuram non eſt iure deſignata. Olim tempore Diui Thom. dabatur pueris etiam ante rationis uſum:[a] ſicut & olim offerebantur monaſterio vel eccleſiæ in cultum Dei. Nunc ætas eſt ſeptennium completum:[b] ſicut & ad tres primos ordines minores: nam primo ſeptennio finitur infantia, & contrahi poſſunt ſponſalia. Ad acolytum duodecim anni completi,[c] quamuis iure antiquo ſat erat uſus rationis, qui contingit anno 9. ſed re uera ex cap. in ſingulis. 77. diſtinct. non colligitur neceſſaria ætas duodennis, in qua & fœmina nubere poteſt, & admitti ad nouitiatum religionis.[d] Si infantẽ tonſuret epiſcopus fit iure ſuſpenſus:[e] quæ tamen pœna extendenda non eſt per nouam extrauagan. Pij II. quæ nihil diſponit circa ordines minores. olim ad ſubdiaconatum ſatis erat decimusquartus annus,[f] & eo lapſo promoueri poſſet in diaconum: quæ ætas ſufficit ad beneficia ſimplicia ex Concil. Trident. ſeſſ. vigeſimatertia, capit. 6. cum tamen olim tonſuratus primo ſeptennio eſſet beneficii capax:[g] & ad perſonatum diſpenſabat epiſcopus in decimoquarto anno.[h]

2 Nunc per Concil. Trident. ſeſſ. vigeſimatertia, cap. duodecimo, ad ſubdiaconatũ nemo promoueri poteſt ante ętatis vigeſimumſecundũ, nempe inceptum: ad diaconatum 23. ad presbyteratum certum eſt ſufficere 25. inceptum ætatis annum: in quo ſolo Concil. nihil immutauit de iure antiquo.[i] Illam ætatem 22. anni incepti requirit Concil. ſeſſ. vigeſimaſecunda, capit. quarto, ad canonicatum in eccleſia cathedrali: quia talis eſſe debet, vt poſſit ſtatim iuxta ſeſſ. 24. cap. 12. ſubdiaconatu initiari. ſed ad canonicatum in collegiata ſatis videtur decimus quartus annus inceptus. (vt ſeſſio. 23. cap. 6. inceptus iuxta declar. Cardin. ſatis eſt ad alia beneficia ſimplicia) quia nihil noui Conc. Triden. de hoc ſtatuit. Ille annus 1582. ex quo Gregor. Papa XIII. emendato Kalendario ſuſtulit in tota eccleſia decem dies in menſe Octobris, cenſetur annus integer pro ætate ad ordines requiſita:[k] (vt tempore Concil. Nicen. cum facta eſt emendatio Kalendarii, ille annus reputatus eſt integer) hic enim fauor non cedit in præiudicium alterius. At in ſolutione cenſuum, ſalariorum & debitorum, & ad præſcriptionem legitimam, dicti decem dies iuxta eiuſdem Pontiſ. declarationem computandi ſunt.

3 Ad beneficii curati titulum ſeu collationem acceptandam, vel præſentationem,[l] requiritur 25. annus cęptus, vt de ſe poſſet ſtatim initiari ſacerdotio: in qua ætate epiſcopus non diſpenſat. eadem ætas requiritur ad Abbatem, etiam ut habeat beneficium commendatum, vel ad dignitates.[m] In epiſcopo triginta anni: idem pro Cardinalibus,[n] cum quibus tamen Papa, qui ſolus eos creat paſſim diſpenſat. Ad ſummũ Pontificatum non requiritur certa ætas, ſed rationis uſus:[o] ſed ſi infans eligeretur, eſſet reiicienda electio.[p] Grandæui, vt decrepiti ſenis ætas, ſimiliter impedire deberet ne promoueatur ad ordines, aut beneficia.[q]

C A P. XIX.

a Diuus Thom.[a] addit. q. 39. a. Maiol. lib. 1. cap. 30. num. 5. 8. fin. Tabien. ordo. 4. gloſ. clem. generalem. fin de ætat. & qualita. quare etiam nunc poſſet epiſcopus tonſurare ante rationis uſum (vt olim infantes offerebantur monaſterio) niſi prohiberetur. capit. nullus. de tempo. ordin. in ſexto, & per ſolam tonſuram datã infanti, epiſcopus fit ſuſpenſus cont. Soto. diſtin. 25. quæſt. 1. 2. qui ſuſpenſionem extendit ſine tex. ad conferẽtem alios ordines carentibus ætate.[b] Colligunt Recent. ex c. de ijs. 28. d. c. cum in ſingulis. 77. diſt. vbi gloſ. ſum. Nauar. Hiſpan. cap. 27. num. 202. & compend Hiſpa. Imol. clem. fin. de ætate. Soto. quæſt 1. artic. 2. colum. vlt. ſed quia ſola cõſuetudine id habetur ſine expreſſo iure, videtur contra Sotum, non peccare mort. minor, ſi recipiat minores: nam Paludan. diſt. 25. quæſt. 2. 2 putat iure antiquo ſatis eſſe uſum rationis etiam pro acolyto. c [c] Glo. c. fin. verſ. infanti. de tempo. ordin. in ſexto. quia c. in ſingulis. 77. diſt. dicitur, vt poſt infantiam verſetur. 5. annis in offic. lectoris. ſed re vera alius eſt ſenſus, vt patet ex Zozim epiſto. 1. cap. 3. iu emendat. Gregor. XIII. Raban. 1. de inſtitut. cler. cap. 13.[d] Trid. ſeſſ. 25. reg. cap. 18.[e] Vt dictum eſt lit. A.[f] De quo Sylu. & alij verb. ordo.[g] Glo. cap. ſi eo tempore. c. ſtatuimus. de reſcrip. in ſexto. quia iure non deſignatur ætas cap. in cunctis. de electione, pro beneficio, niſi curato.[h] c. in decorum. de ætat. Specul. cap. licet canon. de elect. in ſexto, num. 23.[i] Nauar. capit. 25. num. 116. & Hiſpa. add. Menoch. de arbitr. caſu 427. num. 23. Ojeda de beneficio. prima par. cap. vlt. num. 15. & conſulti præcipui Theologi & iuriſperiti.[k] Conſulti Theologi & iuriſperiti. quia annus eccleſiaſticus interdum eſt longior in biſſexto, & dum numeratur præceptum communionis ab uno paſcha in aliud. ſic pro ætate ordinis non computatur dies biſſexti, quia fauor eſt: nec ad profeſſionem. Syluest. ætas. §. 3. relig. 3. §. 19. facit lex. 3. §. minorem ff. de minoribus. ſup. lib. primo, de pœniten. cap. 4. lib. de indulgen. cap. 20 §. 2[l] capit. cum in cunctis. de elect. Specul. ſupra num. 21. 25. Maiol. lib. 1. c. 30. nu. 11. Nauar. c. 25, nu. 116. c. licet can. de elect. in ſexto, vbi glo. Syluest. eccl. 2. §. 7. Armil. §. 15. Hypol. in ſingulari. 259. quare in concurſu iniuriam facit oppoſitoribus, qui ſine dicta ætate recepit curatum: cũ ſit inhabilis. Imo nec præſentatio ualet carenti ætate. Valle. conſ. 47. nu. 57. & cautus ſit hic ne acceptet præſentationem vel collationem, antequam impleat ætatẽ: pro quo vid. Nauar. c. 25. num. 103. capit. 27. num 194 §. 6. in fin.[m] Syluest. verb. Abbas in princip. Maiol. num. 13. & in dignitatibus capit. cum in cunctis. de elect. cap. in dignitatibus, eod. in ſexto.[n] Vt in epiſcopo. capit. cum in cunctis: ita in cardinali per Concil. Baſil. ſeſſ. 23. Trident. ſeſſ. 24. capit. primo, Maiol. nu. 13. & lib. ſecundo, cap. 3. num. 6.[o] ſupra capit. 14. fin.[p] Maiol. lib. primo, cap. 30. num. 13.[q] Maiol. num. 14. Alberic. verbo. grandæuus.

C A P. XX.

De obligatione Epiſcopi.

§. 1. *Epiſcopus generaliter prohibet quoſdam ab ordinibus.*
2 *Quid præſtat generalis abſolutio & diſpenſatio epiſcopi.*
3 *Quas obligationes in ſe aduertet?*

EPiſcopus qui ſcienter aut ex negligentia promouet indignos, peccat in bonum commune,[a] tanquam infidelis diſpenſator. Aliquãdo dignus minoribus, nondum eſt maioribus dignus,[b] vel noua examinatione apparet indignus:[c] quẽ iam notum epiſcopus non debet vlterius promouere. epiſcopus accedentes ad ordines non deberet prohibere ſub excommunicatione latæ ſententiæ, ne accedant cum impedimẽto occulto.[d]

2 Epiſcopus in generali ſic accedentes abſoluat ad cautelam ab omni excommunicatione & cenſura: diſpenſetque in omni irregularitate in qua poteſt ſecundum Deum

CAP. XX.

a Diuus Thom.[a] addit. q. 36. Soto. diſtinct. 25. Ledeſm. Aſten. titu. 5. colum. 6. in quo Patres operant conſcientiam Epiſcopi. & tamen ob nobilitatem, potẽtiam, aut induſtriã quorundam, licebit diſpenſare in bonum finem.[b] cap. quicunque. 50. diſt. & c. 1. 15. q. vlt. ſic Triden. ſeſſ. 23. c. 11. & ſeq. plus requirit pro maioribus.[c] Quia poteſt fieri exceptio ex noua cauſa aut notitia, cap. conſuetudinem. 12. di. ne delictum vnius redundet in damnũ cõmune, Aſten. tit. 5. colum. 7. cum Hoſt. per c. ſi epiſcopum. 16. q. 6.[d] Ne ſit occaſio inijciendi nouos laqueos c. innotuit. de eo qui furt. Aſten. tit. 5. col. 7. fin. cum Hoſt. Nauar. c. 25 num. 70. ſi. Maiol. lib. 2. cap. 1 num. 11. lib. 3. cap. 18. num. 3. lib. 4. cap 8. cum ſum. conſ. Syln. irreg. §. 13. verſ. 2. Fr. Med. lib 2. cap. 11 §. 2.

ad

& canones. [c] Quæ abſolutio & diſpenſatio prodeſt pro rebus dubiis & oblitis. [f] valetque extraneis ac regularibus perinde, ac ſi daretur à proprio prælato. [g] Per Concil. Trident. ſeſſ. 24. reform. capit. 6. multum valet indulgere epiſcopus circa irregularitatem ex delicto occulto prouenientem, etiam pro regularibus quos prælatus epiſcopo ſubiecit: [h] eſt enim ea epiſcopi poteſtas ample interpretãda, cum per eam diſpoſitionem concilii fiat reductio ad ius commune antiquũ. [i] Contentus ſit epiſcopus examinatione, quam per ſe aut per alios diligenter fecit: dum vero adſunt qui ordinantur, & ad altare rogat epiſcopus archidiaconum, ſcis hũc eſſe dignum? ſatis reſpondet quantum humana fragilitas [k] patitur ſcio non eſſe indignos. nec eo tempore epiſcopus facile credere debet homini obiicienti occultũ crimen. [l]

3 Præter has epiſcopi obligationes aduertat, vt dum ordinat, applicetur rite debita materia: vt in ſacris ordinibus idem qui ordinat [m] applicare debet. Et ut bene proferat integram formam ſine interruptione. 2. in ſeipſo aduertat ne ſit per ſaltum ordinatus, quia conferre non poteſt cum ordinem quem forte non haberet: [n] & ut ſit abſque conſcientia peccati morta. etiam dum minores confert, qui ſunt ſacramentum. [o] 3. circa eos qui ordinantur præter ſcrutinium prædictum, moneat eos vbi imprimatur character. & ſciat epiſcopus occurrere defectibus ſi forte incidant: dum aliquid eſt iterandum aut ſupplendum ſecluſo ſcandalo. [p]

CAP. XXI.

De Epiſcopi poteſtate.

§. 1. *Epiſcopi ſunt ſuperiores ſacerdote, & ſuccedunt Apoſtolis.*
2 *Cur à quibuſdam Patris dicuntur æquales.*
3 *A quo epiſcopo non licet petere ordines.*
4 *Pœna ordinantis aut ordinati ſine reuerendis.*

EPiſcopus ſacerdotibus eſt dignitate ſuperior, non utcumq; ſed ordinis indelebilis poteſtate, [a] quæ per conſecrationem confertur. habet ex hac ordinaria poteſtate iuxta Chriſti diuinam inſtitutionem, vt efficere ſolus poſſit ſua ordinatione presbyteros, [b] & diaconos. [c] Idem reliquos clericos, ordineſque diſponit. [d] ſic enim Apoſtoli ordinabant per manus impoſitionem, ſed prolata ſimul verborũ forma. [e] Epiſcopi ſuccedunt Apoſtolis [f] in auctoritate ordinis, & regenda, ac paſcenda eccleſia ſibi deſignata. Sic olim in lege veteri, Moſes (qui vere ſacerdos & Pontifex fuit [g] ex Dei inſtitutione) primus ordinauit Aarõ & filios eius Leuitas in ſacerdotes Leuit. 8.

2 Interdum à Patribus [h] dicitur non eſſe diſcrimen inter epiſcopos & ſacerdotes. 1. in nomine: deinde quia æquales ſunt quantum ad poteſtatem conſecrandi euchariſtiam: & offerendi ſacrificium miſſæ: quæ res eſt digniſſima, & rerum aliarum ſacramentorumq; finis. In quem ſenſum eſt pie interpretandus D. Hierony. Ambro. & Chryſoſt. in Tit. 1. & Anſel. Sedulius; qui verba Hierony. ibidem mutuantur. Hanc poteſtatem non

ad fin. [e] Sic tantum monet Pontifical. Rom. [f] Nauar. c. 26. num. 13 cum Angel. Roſel. Sylueſt. confeſſio. 1. §. 4. [g] cap. præterea. de offic. deleg. Aſten. tit. 5. col. vlt. Nauar. c. 25. num. 74. Sylu. irreg. §. 9. 6. Angel. §. 34. Armil. §. 81. Maiol. lib. 3. c. 24. num. 14. Felician. tit. de irreg. cap. 3. Fr. Med. lib. 1. c. 11. §. 12. [h] Colligitur ex prædictis, & pro caſibus & cẽſuris poteſt prælatus exemptus ſubiicere regularem epiſcopu, ut abſoluat & utatur fauorabili iuriſdictione. ſup. lib. 3. de pœniten. c. 16. §. 8. lib. de indulgen. capit. 25. §. 2. fauet Sylu. Lex. §. 15. Roſel. abſol. §. 5. Ang. exemptus. §. 6. Anton. 3. par. titu. 24. c. 77. §. 1. Piſan. Feder. Ioan. de Lign. Pan. Veruecil. Syl. abſol. 5. §. 2. & 5. & §. 3. fin. abſolut. 4. §. 3. caſ. 1. [i] Ex doctrin. Barbat. c. 1. de foro competen. col. 8. Felyn. c. cum acceſſiſſent. col. 3. Iaſon. l ſi onus. de pact. Alciat. capit. quod ſedem. num. 47. de offic. ordin. Anto. Gabriel. tomo 1. communi. ex Suarez. verb. ordinarius. Mandoſ. in Cancel. reg. 19. de Idiom. nu. 12. Nauar. de pœniten. di. 6. cap. 1. §. laboret. num. 16. [k] ſup. cap. 17. B. [l] Aſten. cum Hoſt. Fr. Med. lib. 2. c. 4. facit Angel. ord. 3. §. 2. Sylu. epiſcopus. §. 9. verſ. 6. Tabie. ord. 6. Aſtẽ. tit. 5. ſic à communione non eſt repellẽdus occultus peccator qui publicè petit. D. Thom. q. 80. 6. Sot. diſt. 12. q. 1. 6. ſup. lib. de euchar. cap. 57. [m] ſup. cap. 10. [n] ſup. cap 7. Sylueſt. ord. 2. § primo, [o] ſup. cap. ſecundo, & decimotertio, fin. [p] ſup. cap. 10. §. 3.

C A P. XXI.

SVp. lib. de ſacramen. c. 26. lib. 3. de pœniten. cap. 5. Doct. cum Mag. diſtinct. 26. D. Thom. addit. q. 38. & 2. 2 q. 184. 6. opuſc. 19. c. 4. Soto. diſtinct. 24. q. 2. 2. diſtinct. 25. q. 1. 1. lib. 10. iuſt. q. 1. 1. Ledeſm. q. 40. Sylueſt. ord. 3. Tabien. ord. 3. Ang. ord. 2. Caſtro. verbo epiſcopus. Bellarm. de ord. cap. 11. ſe refert ad lib. 1. de ſacramen. cap. 24.

SVp. [a] c. 7. B. eſt indelebilis. D. Thom. q. 40. 5. Trident. ſeſſ. 23. cano. 4. [b] Colligunt Patres in 1. Timot. 3. & 4. Chryſoſtom. Theodor. & citati ſup. c. 7. Concil. Hiſpalen. 2. can. 7. Ancyr. can. 2. Antiochen can. 10. Epiph. hær. 75. Damaſ. epiſt. 4. Hieronym. epiſt. 85. ad Euagr. Auguſt. de hæreſ. c. 53. Leo epiſt. 88. ad epiſcopos German. Concil. Florent. Triden. ſeſſ. 23. c. 4. can. 7. Vvalden. de ſacramen. c. 123. Doctrinal. lib. 2. art. 3. cap. 60. Taper. art. 17. princ. Caſtro. epiſcopus hær. 1. & lib. 2. de iuſta hære. pun. cap. 24. Ayala de tradit. 3. par. tit. de ord. quod fatetur etiam Duran. diſtinct. 25. q. 5. Auguſt. q. 97. nou. & vet. teſtamen. Soto diſtinct. 24. q. 2. 1. Albert. art. 39. Richard. art. 5. q. 1. Bonauent. Paludan. q 6. Carthuſian. q. 8. D. Thom. addit. quæſt. 40. 4. Ledeſm. quæſt. 42. Turrecrem. lib. 1. ſumm. eccle. cap. 79. Anton. 3. par. titu. 14. cap. 16. §. 6. Summiſt. verb. epiſcopus. Aſten. lib. 6. titu. 43. Victor. relect. de poteſta. eccle §. priuſquam. Nec obſtat. cap. quanto, de conſuetud. ex commiſſione Papæ quiſque poteſt dare ordinem, quem habet. Reſpon. Sot. eſt diſtributio accommoda, id eſt, epiſcopus per ſaltum promotus poteſt dare ordinem non illum quo caret, ſed quem habet. Sylu. ord. 2. §. 1. inſ. c. 23. I. vnde errat Vvicleph, & Armac. lib. 11. c. 4. [c] Semper diaconus habitus eſt ordo ſacer. ſup. c. 2. P. cum manus impoſitione quæ pertinet ad epiſcopum, Conc. Carthag. 4. c. 5. D. Thom. addit. q. 38. 1. ad 5. Sylu. ord. 3. §. 7. Soto. diſtinct. 24. quæſt. 1 4. Nec poteſt committi ſacerdoti, cont. Duran. diſtinct. 24. q. 2. Caietan. opuſc. de modo tradendi ordines. Ledeſ. q. 40. art. 1. quod tamen Soto. ſup. & Vict. §. 235. putant probabile: cum ſit temerarium. de ſubdiac. inſ. c. 23. lit. C. [d] Ita ait Iſidor. 7. etym. c. 13. Concil. Flor. Trident. ſeſſ. 23. capit. 4. can. 7. Apoſt. can. 2. Dionyſ. eccle. hier. c. 3. Damaſ. Leo. Epiphan. Augu. Conc. Hiſpa. Caſt. Ayal. citati B. [e] Ambroſ. in 1. Timo. 4. [f] Cano. 6. de loc. c. 8. ad 10. citat multos Patres. Bellar. lib de confirm. c 12. col. 3. fi. Torren. lib. 3. confeſ. ca. 11. §. 7. Ekius 10. 4. ho 59 Caſtro. verb epiſc. Democ. lib. 3 de ſacrific. c. 4. Sot. lib. 10. iuſtit. q. 1 art. 3. diſtinct 24. q. 2. 2. Duc. 4. reg. 72. Fallen. 1. Caſſanæ. catal. gloriæ mundi. p. 4. conſider. 25. Bertachin. de epiſcopo prima par. Barbatia de præſtantia Card. in princip. Selua de beneſ. prima par. quæſt. 4. Roffen. art. 9. Turrecrem. lib. primo, ſumm. eccleſ. cap. 69. dicit communem ſanctorum Conc. Neocæſ. can. 13. Florent. Trident. ſeſſ. 23. c. 4. Anac. cap. in nouo. a 1. diſtin. Damaſ. epiſt. 4. Vrban. epiſt. de communi vita cap. quorum. 61. diſtinct. Beda in Luc. c. 15. Iſidor. ſerm. de ſynod Clem. epiſt. 1. c. 12. Dionyſ. c. 3. eccleſ. hier. vbi Carthu. & c. 5. Hierony. epiſt. ad Marcellam. de error. Montani. Leo epiſt. 88. Auguſt. in Pſal. 44 pro patribus tuis. [g] Bellar. lib. 3. de verbo Dei, c. 4. lib. 5. Roman. Pontif. c. 9. lib 1. de cleric. cap. 3. Ribera lib. 3. de templo. c. 1. num. 4. probat ex Pſalm. 98. Moſes & Aaron in ſacerdotibus eius. & Exod. 28. 29. 40. vbi Lipom. exercebat Moſes extraordinarie officium ſacerdotii, & obtulit ſacrific. Leuit. cap. 8. & ſimul erat Pontif. & Princeps temporalis. idem Philo. lib. 3. de uita Moſi. Hieronym. lib. primo, in Iouin. Naz. orat. ad Gregor. Niſſen. Leo. epi 68. Quare illum Pſ. 98. fuiſſe ſcriptũ à Moſe, ref. Hier. in eũ Pſ. & epiſt. ad Sophr. Mart. lib. 3. hypo. ca. 3. Sixtus. lib. 1. bibl. §. Pſ. Aug. Pſa. 98. & q. 23. Leuit. Abul. Exo. c. 17. fi. & Leu. 8. At falſo Io. Arb. lib. 11. Theoſop. c. 9 cũ Lyra in Leuit. 8. negant Moſem fuiſſe ſacerdotẽ. & D. Th. 4. di. 19. in lit. dicit ideo dici ſacerdotẽ, q'a accepit immediatè à Deo ſacra, & ea dedit populo: non autẽ fuiſſe ſacerdotem in officio offerendi. quare poſteri Moſi numerati ſunt non inter ſacerdotes ſed leui. 1. Paral. 23. [h] Sup.

tollit ab epiſcopo hæreſis, ſchiſma degradatio,[i] aut excommunicatio: cum non pertineat ad iuriſdictionem ſed ad ordinem indelebilem,[k] ſed circa ſacramentalia per eccleſiam inſtituta,[l] poſſet his auferri facultas.

3 Fit irregularis qui initiatur ab epiſcopo hæretico, ſchiſmatico, degradato, vel nominatim denunciato.[m] Et qui ſcienter ordinatur ab illo, qui epiſcopatui quo ad locum ſimul & dignitatem renunciauit:[n] quamuis ordinetur cum Reuerendis proprii epiſcopi. Et qui ab epicopo ſimoniaco in ordine:[o] niſi ad hoc coactus fuerit iuſto timore:[p] qui metus ut ſcientes epiſcopi impedimētum, excuſat à culpa, ita & à pœna irregularitatis. 5. Si clericus Græcus epiſcopo Latino ſubiectus ordinetur ab epiſcopo Græco cum literis proprii epiſcopi, nihil pœnæ aut culpæ incurrit: niſi forte hic mos ab eccleſia non toleraretur:[q] ſed Græcus epiſcopus concedere non debet reuerendas Latinis ſubditis.[r] Vltra mōtanus, id eſt, Gallus, aut Hiſpanus, ſi ordinetur à Citra montano ſeu Italico epiſcopo, ſit ſuſpenſus:[ſ] niſi de ſpeciali Papæ licentia, uel per patentes literas ſui epiſcopi, in quibus exprimatur cauſa cur nequit aut non poſſit eum ordinare.[t]

4 Epiſcopus ſcienter alienos clericos ordinans, ſine licentia proprii,[u] ſit anno continuo & integro ſuſpenſus à collatione ordinū,[x] ſic autem ſacris ordinatus ab eo, ſit ſuſpenſus ab ordine ſuſcepto.[y] ſi tamen proprius epiſcopus eſſet longo tempore ſuſpenſus ob eam cauſam quod alienus ordinauit, licebit ſubditis confugere ad uiciniorem epiſcopum: quaſi ipſo iure ſit proprius.[z] In hoc ordinis aut in matrimonii ſacramento admitti non debet præſumpta ratihabitio proprii epiſcopi:[a] cum opus ſit magna examinatione per proprium facta.

c. 7. M. late [i] Supra lib. de ſacramen. ca. 28. Diuus Thom. addit. quæſtio. 38. 1. Concil. Conſtan. ſeſſ. 8. & generaliter. D. Thom. 3. par. quæſtio. 64. articu. 6. ad ſecundum, articu. 9. & de conſecrante euchar. quæſtio. 82. 7. in quo errat Mag. diſtinct. 13. c. 4. & diſt. 15. & Guill. Pariſ. in ſacramentali, negantes hæreticum epiſcopum conſecrare euchar. vel ordinare. [k] Trid. ſeſſ. 23. can. 4. D. Thomas, addit. q. 40. art. 5. [l] D. Thom. 3. par. q. 64. 4. ad 1. Augu. 3. contra Maxim. c. 18. [m n o] Dicetur lib. de ſuſpen. c. 8. Nauar. cap. 27. nu. 241. [p] Nauar. d. nu. 241. Sylu. Hoſti. [q] cap. quia tranſlationem. de tempo. ordin. Greg X. in cap. ordinari. de offic. ordin. Aſten. lib. 6. titu. 3. art. 7. Maiol. lib. 4. irreg. cap 5. & 31. [r] Maiol. ſup. [ſ] c. 1. de tempo. ordi. in ſexto. Armil. irreg § 81. Tabien. irreg 4. § 11. ſecus ſi in montanis habitans, aut ſi Italicus ordinetur ab epiſcopo Hiſpano cum literis proprij epiſcopi. [t] Tabie. ord. 3 §. 1 Triden. ſeſſ. 23. c. 11. Nauar. cap. 25. num. 68. ſic in dimiſſorijs Papæ aut Nūcij, exprimitur cauſa cur à proprio epiſcopo non ordinetur. [u x] Trident. ſeſſ 23. c. 8. Tabien. ord. 3. § 1. at ſi laicum initiet tonſura, non ſit ſuſpēſus. Tabien. colligit ex cap. eos. de tempo. ordin. in ſexto, imo nec ſi minoribus: quia Triden. & in d. tit. de tempo. ordin. loquitur de ſacris tātum. ut patet ex cap 1. Iuriſperiti conſulti. [y] Trident. cap. 8. fin. quamuis olim per d. cap. eos. ſolum erat ſuſpendendus. Tabie. cum Hoſtien. Goffre. Aſten. tit. 3. articu. 8. colum. 3. cum Guillel. & colligitur ex cap. quod tranſlationem. de tempo. ordin. facit Trident. ſeſſ. 6. c. 5. ſeſſ. 17. c. 11. ſeſſ. 14. cap. ſecundo. [z] Aſten. colum. 3. fin. cum Guillel. Sylueſt. irregu. §. 9. ord. 3. §. 8. Tabien. irreg. §. 80. fin. per d. c. eos. vbi glo. Maiol. lib. 4. cap. 2. num. 6. cap. 5. num. 3. vt meo ponitur qui alienos ordinauit, in quo deliquit. [a] Glo. d. cap. eos Alber. verb. ordinator. in princip. Sum. confeſ. tit. de ætate ordin. quæſtio. 39. facit Triden. ſeſſio. uigeſimatertia, capit. 8. dicit ſuſpenſos. & cap. 3. ſeſſ. ſeptima, capit. undecimo, ad fin. & in ſimili de matrimonio ſeſſio. 24. capit. primo, quamuis ſeſſ. decimaquarta, reform. capit. 5. ſolum dicit, ſuſpendendos.

CAP. XXII.

Quis Ordinarius concedat reuerendas?

§. 1. De epiſcopo originis & beneficii.
2 De Epiſcopo domicilii.
3 Quando Vicarius epiſcopi, aut Capitulum concedat reuerendas? & non expirant morte epiſcopi.

Dimiſſorias ſeu reuerendas concedunt tres ordinarii,[a] vt epiſcopus originis, beneficii, aut domicilii. 1. Ille de cuius diœceſi eſt oriundus,[b] qui vult ordinari. Epiſcopus originis intelligitur eius loci, in quo homo natus eſt, vt ibi permaneret,[c] quamuis facile mutauerit domicilium, ſi tamen forte natus eſt, vbi mater aderat ratione itineris, vel negotii, non acquirit domicilium.[d] 2. dat reuerendas epiſcopus in cuius diœceſi habet beneficium, quamuis tenue.[e] Quare beneficiatus qui vult impetrare aliud beneficium, poteſt ſe nominare naturalem eius diœceſis in qua habet beneficiū requirens reſidentiam ex neceſſitate,[f] quamuis ibi non reſideat: niſi ultra decennium habitaret extra locum eius beneficii,[g] etiam licite ex diſpenſatione. ſi vero beneficium nullam reſidentiam etiam ex conſuetudine receptā requirat ut præſtimonium, non videtur ſatis vt ratione illius acquirat domicilium, niſi in illo perſonaliter reſideat.[h]

2 Concedit reuerendas epiſcopus eius loci in quo homo habet domicilium animo permanendi.[i] in foro tamen exteriori raro præſumitur hic animus niſi in domicilio manſerit per decennium,[k] quo tranſacto ualet etiam ei qui alibi fuerit natus. Satis uero eſt ut incola eo decennio manſerit, quamuis dubium habuerit animum permanendi, receſſurus ſi quid melius occurrat.[l] Non tamen ſufficit aſſidua habitatio etiam decennii, ſi ſemper habuit animum reuerten

CAP. XXII.

Cap. [a] cum nullus. de tempo. ordi. in ſexto. vbi Francus num. 4. Dominic. [b] dict. cap. cum nullus. Aſten. titu. 3. articu. 8. colum. 2. & quamuis pro iure ad res temporales filius acquirat domicilium originarium in loco, vbi pater aut auus natus eſt, l. aſſumptio. §. filius. ff. ad municip. vbi glo. Bartol. Oldrad. Iacob. Aretin. Angel. verb. domicil. Bernard. practi. cap. 8. fin. ſed reſpectu ordinum probabilius eſt, filium non dici oriundum ut acquirat domicilium in diœceſi vbi pater aut auus natus eſt: tenent in d. cap. cum nullus. Ioan. Andr. Franc. Anchar. Dominic. [c] Panor. c. cum nullus. Crotus l. ſi is qui pro emptore. ff. de uſucap. num. 99. Hippo. rubr. C. de fideiuſſor. num. 134. Nauar. capit. nullam. nume. 46. cap. non dicatis. nu. 65. facit Bart. l. aſſumptio. ff. ad municip. vbi glo. [d] l. ſi libos. C. municip. libro 10. vbi Platea. Bartol. & Angel. l. 2. C. de incolis. libro decimo, & cum alijs Gregor. Lopez. l. 2. tit. 24. par. 4. verſ. Maguer. Panorm. cap. Rodulphus. de reſcript. Syluell. ciuitas. §. 4. Ange. verb. ciuis. num. 3. [e] Nauar. libro de orat. not. 21. num. 11. & praxis Salmant. [f] Felyn. d. capit. cum nullus. nume. 2. Dominic. Rota titulo de reſcript. deciſ. 70. in antiquis. & ratione talis beneficij acquirit domicilium, vt initietur. Felyn. nume. 4. Butrio & Panorm. cap. poſtulaſti, num. 41. Bernar. pract. cap. decimo. [g] Panorm. & fere Felyn. [h] Significat Felyn. num. 3. Bernard. cap. decimo, Syluell. ciuitas. §. 4. Panormit. Marian. Ioan. And. d. capit. poſtulaſti. At probabile eſt, quod ratione præſtimonij, licet non reſideat, acquirit domicilium, quia d. cap. cum nullus, ſine limitatione loquitur de omni beneficio. vt ibi notant Franc. Ioan. Andr. & Dominic. [i] Syluell. domicil. §. ſecundo, & 9. vbi Angel. & Tabien. Nauar. capit. uigeſimoquinto, num. 111. colum. 6. § in Leuit. not. 32. num 43. Felyn. cap. dilectus. 2. num. duodecimo, de reſcript. Panorm. cap. fin. de parochit. num. 8. Hoſtien. titu. de paroch. num. 6. Franc. & Dominic. dicto capit. cum nullus. Alciat. l. pupillus. §. incola, ff. de verborum ſignificatio. Platea. l. ſecunda, C. de incol. lib. decimo, Gregor l. 32 titu. ſecundo par. 3. Auiles in capit. ſecundo, de prætor. num. 8. §. ſi alguno de los tales pueblos. Anton. Gabriel. tomo primo, verb. domicil. Aſten. libro ſexto, titu. 32. ad fin. & Recentior. iuriſperiti conſulti. [k] Ex dicta l. ſecunda, C. libro decimo, dicta l. 32. p. ſic affirmant Angel. Cynus. Alexand. Aſten. requiri decimum annum. [l] Felyn. ſupra num. duodecimo, Gregor. Anton. Gabriel. Aſten. libro ſexto, titulo tertio, articu. octauo, colum. quarta, cum Hoſtien. & Recentio. iuriſperiti. Simile eſt de accipiente curatum cum intentione dubia, quod non fiet ſacerdos ſi quid melius occurrat. Nauar. cap. 25. num. 128. & de orat. not.

m [redacted]
nundinat ur[redacted]
bere domicilium pluribus locis ſi
n in utrauſque loco ſe collocet.[n] Epi
ſcopus ordinarius familiarem non
ſubditum, qui triennio fruitur cō
tinua eius commenſalitate, poteſt
tonſura initiare: aut etiam ſacris,
quando beneficium vacans parat
o huic ſtatim conferre.[o]

3 Literas reuerendas, prçter prọ
prium epiſcopū concedit, ſede non
uacante, vel dum neſcit eam uacaſ
ſe, vicarius generalis epiſcopi in re
p motis agentis.[p] ſede uero uacan
te capitulum aut illius vicarius in
collegiata eccleſia aut cathedrali,
non poteſt ſæcularibus clericis da
re reuerendas, niſi poſt annum à
q die vacationis.[q] vel ſi quis occa
ſione beneficii recepti quod ad ſu
ſtentationem ſufficiat vel recipien
di quod habeat onus ſacri ordinis,
r arctatus ſit.[r] ſed Apoſtolica ſede
vacāte, generalis vicarius electus,
cuius iuriſdictio in totum orbem
extenditur, non prohibetur dare
ſ reuerendas.[ſ] Viuente epiſcopo ca
pitulum quamuis habeat in quæ
dam oppida iuriſdictionem quaſi
epiſcopalem contentioſam, & uo
luntariam, non concedit reueren
t das ſubditis.[t] Conceſſa ſemel gra
tia reuerendarum, non expirat re
etiam integra, per mortem, aut fini
u tam concedentis poteſtatem:[u] vt
nec expirant ſimiles gratiæ, in qui
x bus ſolum deſuit executio,[x] aut
uſus illarum.

CAP. XXIIII.

De Papæ & aliorum poteſtate circa ordinationem.

§. 1. *Papa committit ſacerdoti quædam officia ordinis. & §. 3. non ita epiſcopus.*
2 *Chorepiſcoporum poteſtas & officium. & inf. cap. 24.*
3 *Minores quis confert?*
4 *Quis ordines regulares, vel initiatum a Papa.*
5 *A quo & quando ſit præcipue conſecrandus Epiſcopus?*

QVædam quæ ordinariè perti
nent ad poteſtatē ordinis Epi
ſcopalis, poteſt ſolus Papa ex Chri
a ſti priuilegio delegare ſacerdoti[a]
& abbati, ſicut de facto legitur de
legaſſe conferre ſacramentum con
firmationis cum chriſmate per epi
b ſcopum conſecrato.[b]

2 Chorepiſcopus initiabat ſub
c diaconatu,[c] qui ordo non datur
cum manus impoſitione, nec olim
numerabatur inter ordines ſacros,
d [d] conſtat autem chorepiſcopū non
e fuiſſe epiſcopum.[e] cōmuniter hic
gerebat uicem epiſcopi ut nunc ge
f neralis vicarius epiſcopi.[f] qui ui
g carius dicitur ordinarius[g] & ha
bet iuriſdictionem maiorē quam
alii ſacerdotes. Hanc poteſtatē or
dinandi & iuriſdictionis chorepi
ſcopo videntur concilia conceſſiſ
ſe ex priuilegio iuris per Papam ta
citè confirmato: dum huic ſolum
h vetant ordinare diaconos,[h] chriſ
mate frontem ungere, templa, & al
taria conſecrare: aut Virgines, nec
poterant publice in miſſa reconci
liare publice pœnitentes, aut popu
lum benedicere, aut aliquid in pa
rochia agere ſine epiſcopi licentia.
poterat tamen chorepiſcopus face
i re formatas[i] id eſt, epiſtolas cano
nicas & commendatitias: in qui
k bus Conc. Nicen.[k] iubet poſt ſcri
ptas primas literas perſonarū Tri
nitatis, P. F. S. ſimiliter ſcribi pri
mam literam Petri Apoſtoli. Hi
chorepiſcopi ſunt ad formam 72.
l diſcipulorū Chriſti inſtituti:[l] qui
tantum erant ſacerdotes. quidam
chorepiſcopi per falſum cęperunt
ordinari ritu & imitatione epiſco
m porum per tres epiſcopos.[m] qua ra
tione quidam putant quoſdam ex
his fuiſſe epiſcopali charactere in
n ſignitos:[n] & hos ordinaſſe non
tantum ſubdiaconos ſed etiam dia
o conos, imò & presbyteros:[o] ſi
epiſcopus loci permitteret. & ob
id[illegible] Concil. Antioch. canone
decimo, prohibere, ne deinceps
conſecretur chorepiſcopus niſi ab
p vno epiſcopo loci.[p] id eſt, ne de
inceps ſit epiſcopali poteſtate in
ſignitus. atque ita putant chor-

m not. 21. num. 5. [m] Aſten. lib. 6. titu. 32. ſin. Fely. num. 12. Panor. Auiles ſup. Angel. domicil. ſin. Syluest. §. 2. & confeſſor. 1. §. 10.
n Bartol. Bald. Dynus. Abulen. in Ruth. cap. 1. quæſt. 6. [n] cap. dilectus. 2. de reſcrip. vbi Felyn. Ioan. And. Aſten. art. 8. colum. 3. At ſi in uno loco habet maiorem partem rerum ſuarum, ibi tantum habet ius domicilij: per l. ſenatores. C. vbi ſe. & l. Clau.
o [o] Trident. ſeſſ. 23. cap. 3. ſocum de titulari epiſcopo. ſeſſ.
p 14. cap. 2. [p] d. cap. cum nullus Aſten. tit. 3. art. 8. colum. 2. Mandoſ. in Cancel. reg. 24. quæſt. 6. num. 11. Gonz. ex. reg. de impet. beneſ. per obitum, q. 21. vt de uicario regis abſentis aiunt Archid. cap Reatina 63. diſtinct. uide Couar. 3. var. capit. 20. num. 4. idem poteſt uicarius quando neſcit certo obiiſſe epiſcopū longe diſtantē, quamuis re integra poſt datas reuerendas ſciat poſtea epiſcopum obijſſe: facit Sylue. confeſſor. 1. §. 19. Armil. delegare. § 10. Anton. 3. par. tit. 9. c. 8. §. 8. & Recent. conſultis quia vicarij generalis poteſtas eſt ordinaria & fauorabilis, vt probat Co-
q uar. ſup. [q] Trident. ſeſſ 23. cap. 10. facit ſeſſ. 21. c. ſecundo. Maiol. lib. 4. c. 20. ſin. & Salmant. conſultu præcipui Iuriſperiti.
r [r] Trident. ſeſſ. 7. cap. decimo. Guill. Duran. cum addi. in cap. Rectores. de tempo. ordi.
ſ nu. 3. & 15. [ſ] Quia Trident. ſeſſ 7. cap. decimo, ſolum reſtringit in uicarijs Capituli priuatæ eccleſiæ. Maiol. lib. 4. cap. 5. num. 5. c.
t 20. ſi. [t] Per Triden. ſeſſ. 23. cap. 8. & 10. & ex d. c. cum nullus. quia etiam monaſteria exemptorum dicuntur eſſe intra fines diœceſis. ſic epiſcopus Salmant. obtinuit Romæ anno 1581. contra capi-
u tulum ſuæ eccleſię in hac re. [u] Card. receptus in Cle. ſin. de elect. quæſt. 1. Rebuf. prax. titu. de forma dimiſſor. num. 39. 43. & ſeq. ſol. 24. Pauinus de poteſtate cap. ſede uacan. 1. par. pag. 18. num. 9. Nauar. apol. de redditibus. quæſt. 3. Monit. 8. num 2. tandem
x Perez l. 6. tit. 12. lib. 3. ord. quæſt. 36. [x] Ex cap. ſi ſuper gratia. de offic. deleg. in ſexto.

CAP. XXIIII.

a SVp. [a] cap 7. §. 4. Couar. 3. var. cap. 20. num. 3. & lib. 1. cap. 10. num. 6. Bellar. lib. primo, de cler. cap. 17. lib. 4. Roman Pontif.
b cap decimo, ad ſin. [b] Sup. lib. de ſacramen. cap. 26. §. 5. M. Cum tamen Triden. ſeſſ. 7. de confirm. can. 3. ſeſſ. 23. cap. 4. can. 7. dicat ordinarium miniſtrum confirmationis, & ordinum eſſe epiſco-
c pum. [c] Atque ita poteſt Papa ſimplici ſacerdoti con[illegible]ere, vt ordinet ſubdiaconos: vt de facto commiſiſſe referunt victo. Nauar. inf. quod affirmant Hugo lib. 2. p. 3. Durand. diſtinct. 24. q. 2. Caiet. opuſc. de modo tradendi ord. & apolo. de poteſtate Papæ. cap. 9. Vict. §. 226. vete. ſeu nou. 235. & re lect. de ſimonia, num. 15. 43. Ledeſm. quæſt. 40. 1. Caſtro ordin. ſin. Mantius 2. 2 q. 11. artic. 3. contra Sot. diſtinct. 25 quæſt. 1. 1. ad 1. & Bellar. de ord. capit. 7. ſin. Aſten. tit. 3. artic. 1. ad ſin. Sylu. ord. 3. §. 7. videtur Diuus Tho. addit. quæſt. 38. 1. ad 3. Palud. & Richar. diſtinct. 7. Tabien. verb. abbas. §. 5. Nauar. conſil. 13. tit. 33. de pri-
d uileg. lib. 5. [d] Sup.
e cap. 8. §. 2. [e] Vt plane ait Concil. Nicen. 1. c. 8. Turrian. ad Nicen. ex Arab. can. 54. Conc. Rhegien. c. 3. Hiſpal. 2. cap. 7. Iſidor. lib. 2. etym. cap. 6. Ayal. de tradit. 3. par. tit. de ord. conſider. 4. Democar. lib. 3. de ſacriſic. capit 4. Soteal. verb. corepiſc. & plane Damaſc. epiſto. 4. & 2. qui abſtulit chorepiſcopos & tamen iſti ex præſumptione quadam initiaban-
f tur more epiſcoporum inf. M. [f] Conc. Chalcedon. vocat Oeconomum, qui res epiſcopatus diſponit, cap. diaconi 89. diſtin. Bellar. lib. 1 de cleric. cap. 17. & forte hic eſt quē Martin. V. extrauag. vocat uice dominū epiſcopi. erat vicarius epiſcopi. Conc. Antioch.
g c. 8. Neocæſar. cap. 13. [g] Inf. c. 25. H. [h]
h Concil. Ancyr. cap. 12. Antioch c. 10. Hiſpalen. 2. can. 7. Leo. epiſt. 86. Ioan. Pap. III. epiſto. ad epiſcopos Germā.
i cap ſi Petrus. 8. quęſt. 1. [i] Sic Latine vocat formatas, Atticus epiſcopus ad finem Concil. Chalced. Bellar. 1. Rom Pontif. cap. 24. ex Concil. Mileuit. can. 2. Optat & alij. quod concedit chorepiſcopo Concil. Antioch. can. 8. ſed alia concil prohibent. at Dam. epiſto. 4. Balſam. ſcholijs. ad hos canones affert epiſto. Baſil. ad
k chorepiſcopos. [k] Vt citat Bellarm. ſup. cap. 24 ſin. & lib. 2. cap. 25.
l ex Antio. [l] Concil. Neocæſar. can. 13. Dam. epiſt. 4 cap. chorepi-
m ſcopus. 68. diſtinctio. Leo. Pap. epiſto. 86. [m] Concil. Antiochen. can. decimo, & ſignificat Dam. epiſt. quarta, addit Concil. Rhegien. c. 3. confirmat neophytos, & ante presbyteros offert. capit.
n quarto, conſecrat uirgines. [n] [o] Bellarm. lib. primo, de cleric. cap.
o decimoſeptimo, lib. de ordine. cap. 7 ſin. Petrus Bollo œconom.
p canonica claſſ. 3 cap. ſecundo, §. 4. Genebrard. chron. anno 70. [p] Vt Abbates conſecrat, Concil. Antioch. cap. decimo, & tamen

epiſcopos tres qui in Conc. ſecundo Matiſconen. ad fi. ſubſcribunt, fuiſſe epiſcopos Titulares, cum tamen ſedes proprias non haberent. Sic Linum & Cletum ait Ioan. Papa III. fuiſſe chorepiſcopos Petri Apoſtoli.[q] & nihil vnquam feciſſe ex propria auctoritate Pontif. at reuera chorepiſcopus nunquam fuit conſecratus epiſcopus[r] ſine ſede, vt nunc ſunt Titulares epiſcopi, ſed quia cœperunt abuti poteſtate ordinis & iuriſdictionis Damaſ. Papa, epiſto. 4. illorum officium & vſum penitus extinxit. & ne his liceret ordinare ſubdiaconos aut chriſmate confirmationis frontem vngere.

3 Tonſuram & minores ordines conferunt ex ſpeciali iuris priuilegio quidam ſacerdotes non epiſcopi, ſi modo ſint Abbates[f] aut Cardinales.[g] ſed Abbas aut Archidiaconus ſub pœna ſuſpenſionis per Concil. Trident. ſeſſ. 23. c. 10. prohibetur tonſuram & minores conferre cuiquam qui ſibi ſubditus regularis non ſit, & non nouitius:[gg] quantumuis Abbas ſit magnus & exemptus & nullius diœceſis: & id olim haberet ex priuilegio, præſcriptione aut immemoriali cõſuetudine.[h] Diacono tamen etiam cardinali committi non poteſt per eleuatam poteſtatem vt vere ordinet aut confirmet:[i] nec epiſcopus poteſt committere ſacerdoti vt cõfirmet, vel cõferat vllum ordinem aut tonſuram.[k] ſicut nec poteſt infallibiliter definire dogmata fidei. nunquam parocho licuit initiare tonſura, ſed ad nutum eligebat pueros in Pſalmiſtas. c. Pſalmiſta. 23. diſt. vt dictum eſt.

4 Regularibus ad minores Abbas vel prælatus ſuus confert reuerendas: ſed ad maiores ordines nõ concedit prælatus etiam prouincialis & generalis[l] (excepta religione Societatis Ieſu.[m]) [redacted][n] ordinatus à Papa ſi ſit Diaconus, non poteſt à curia recedere ſine eius licentia:[o] ſi ſubdiaconus, non poteſt per alium ad ſuperiores promoueri: quod onus honore magni priuilegii compenſatur. ſi tamen de licentia papæ hic ab alio recipiat ſuperiorem ordinem, amittit priuilegium illud.[p]

5 Epiſcopos exemptos conſecrat papa aut alius de eius mandato:[q] non exemptos Metropolitanus ex officio, Primas, vel Patriarcha, aut alius ex commiſſione, præmiſſo tamen ſcrutinio & examinatione: etiam dum regularis creatur epiſcopus. epiſcopus vero non conſecrat epiſcopum niſi urgente neceſſitate aut cauſa: & tunc videtur cõſecrare ex commiſſione,[qq] conſecrandus eſt in loco quem Metropolitanus elegerit: ſed intra prouinciam, ſi commode fieri poteſt, ſi autem extra prouinciam ſit conſecratus epiſcopus, debet intra tres menſes ſe præſentare ſuo Metropolitano. Electus tenetur intra tres menſes à die præſtiti conſenſus, petere confirmationem.[r] Non licet electo epiſcopo ultra tres mẽſes a die confirmationis ſibi notæ (id eſt, à die collationis factæ expeditis bullis) differre conſecrationem:[ſ] aliàs tenetur ad fructuum reſtitutionẽ: quod ſi intra alios tres conſecrari neglexerit, eſt eccleſia ipſo iure priuatus.[t] vt qui intra annum à die pacificæ poſſeſſionis enrati non initiatur ſacerdotio, eſt ipſo iure priuatus titulo abſque alia declaratione ſententiæ:[u] quia beneficii huiuſmodi titulus datur ſub eo modo & conditione. & licet beneficium ſic vacans poſſit per alium impetrari: poſſeſſio tamen in conſcientia non uacat quouſque ſpolietur.[x]

cap. 8. n… fuiſſe epiſcopos. Neocæſar. cap. 13. Democar. ſopra Dama… .3. & 4 cap. chorepiſcopus. 68. diſt. Gratian 67. diſt. [q] in prim… feri Genebrard. chron. anno Chriſti. 70. [r] Sup. lit. E. [f] Diuus Thomas, quæſt. 38. 1. ad tertium. Sylueſt. ord. 3. §. 7. cap. quoniam, 69 diſt. & not. cap. Abbates. de priuileg. lib. 6. ſummiſt. verb. Abbas, Angel. Sylueſt. Tabien. [g] Gemin. d. c. Abbates. Iacob. de Concil. lib. primo, articu. duodecimo, Maiol. lib. quarto, irreg. c. 4. num. 11. cap. 20. num. 8. ſed Triden ſeſſ. 23. cap. decimo, id prohibet Abbati, niſi circa ſubditos regulares. Soto, & communis Theolog & Canoniſt. Vnde ſine cauſa Ma. ait, ſi minores ſunt ſacramentum, tutius eſſe ne recipiantur niſi ab epiſcopo. [gg] At ſi Abbas det tonſuram nouitio, non videtur incurrere pœnas. Trident. vt ſignific. Lap. Ioan. Andr. Gemin. d. c. Abbates. vid. Sylueſtr. relig. 4. §. 10. Maiol. lib. primo, cap. 31. num. 6. lib. quarto, cap. ſecondo, num. 11. nouitius tamen eſt initiandus à proprio epiſcopo. per c. cum nullus. vbi Franc. num. 5. cum Anch. Lap. [h] Id totum decreuit Trident. ſeſſ. 23. cap 10. Maiol. lib. 3. cap. 23. num. 22. lib. 4. c. 1. num. 3. c. 5. num 4. Mandoſ. Cancel. regul. 24. q. 2. Lappus alleg. 138. At Abbas omnino exemptus, & immediatus ſedi Apoſtol. & nullius diœceſis, concedit in praxi reuerendas clericis ſæcul. ſibi ſubditus, vt Abbas Benedictinus ſancti facundi (Sagun) notant Dominic. Francus, & alij in cap. 3. § fin. de tempo. ordin. in ſexto. Mandoſ. ſup. quæſtio. 6. num. 8. ſed adhuc ſub iudice lis eſt. At Abbas Pincianus, & Merynen. non concedunt vllas reuerendas. vt declaratum eſt à congregatio. Card & probant Mandoſ. Lap. Maiol. ſup. [i] Quia eleuari ad hoc non poteſt, niſi ſacerdos, qui eſt epiſcopo proximus, & ex characterere poteſt in effectus ſupernaturales: iuxta id Dionyſ. ſupremum infimi attingit infimum ſupremi. D. Thom, Palud. Sylueſt. Aſtenſ. titu. 3. artic. 1 fin. contra Innocen. cap. quando, de conſuet. Qui tamen explicandus eſt per diſtributionem accommodam. ſup. c. 21. B. [k] Capr. diſtin. 7. dum explicat D. Thom. 3. par. q. 64. a. ad 1. Richard. diſtin. 7. art. 2. q. 1. Alexand. 4. par. 85. art. 3. memb 6. & memb. 1. ad 2 §. 3. ad 2. D. Thom. diſt. 38. art. 1 ad 3. Aſten. tit. 3. art. 1. fin. Bellarm. lib. 1. de cleric. cap. 15. ad fin. Vvalden. c. 114. contra Leclef. prima par. q. 3. art. 11. lenit Soto diſt. 25. q. 1. t. vid. diſt. 7. art. 11. fi. & multo falſius Caieta. q 72. 11. cum Armach. lib. 11 c. 4. & Duran. diſtin. 7. q. 4. art. Quod ſi ſacerdos ſine commiſſione confirmet, factum tenet. contra quos, Doct. ſup. Vvalden. Bellar. & damnatur à Trident. ſeſſ. 7. de confirmat. can. 3. & ſeſſ. 23. cap. 4. cano. 7. expreſſe

Hieronym. epiſto. 85. ad Euagr. & in 1. Timot. 3. Chryſoſt. homil. 11. Ambro. Theophy. Oecum. Primaſius. [l] Quod ſatis colligitur ex Concil Trident. ſeſſ. 23. c. 8. facit ſeſſ. 6. cap. 5. & ita declarauit congregat. Cardin. vt refert & probat Concil. Tolet. anni 1583. actio. 3. cap. 47. Maiol. lib. 4. cap. 9. num. 3. cap. 20. num. 2. idem iure cõmuni videtur colligi ex. d. c. cum nullus. ſignificat Sylueſt. ord. 3. §. 3. tenet Aſten. titu. 3. art. 4 col. 2. ſimiliter epiſcopi examinãt regulares ad ordines, confeſſiones, & cõciones: & cum eis diſpenſant in interſtitijs [m] Ex priuileg. Gregor. XIII. in bulla Societ. anni 1584. non obſt. Conc. Triden. [n] Dictum eſt. M. & Maiol. lib. 4. c. 20. nu. 2. [o] [p] Aſten. tit. 3. artic. 4. fin. & qui ſcribunt de iis quæ papæ reſeruantur. ſup. §. 1. E. [q] Soto. lib. 10. q. 1. 3. fi. Altiſiod. Sylue. conſecr. 1. §. 9 [qq] Conc. Tolet. 4. c. 18. c. fin. 61. diſt. Sylueſt. conſecrat. 1. § 2. addit Triden. ſeſſ. 23. cap. 2. vel in eccleſia ad quã promotus eſt. [r] ſup. c. 11 §. 5. [ſ] Trident. ſeſſ. 22. cap. 2. quamuis diuinitas electi eſſet notoria. At ſi papa electum confirmet ex certa ſciẽtia, ſupplet omnem defectum iuris. Tabien. verbo. confirmatio electorum. §. 13. [ſ] Trid. ſeſſ. 23. reform. cap. ſecundo, Tabie. confirmatio. §. 9. Concil. Chalcedo. Act. 16. cap. 25. c. quoniam. 75. diſtin. facit Tolet. 11. cap. 6. Nauar. cap. 25. nu. 118. §. 8. Anto. Cuchus, lib. primo, inſtitu. 10. Sotcal. verb. epiſcopus. §. 12. & Trident. derogat conſuetudini qua olim conſecratio prorogabatur ad ſex menſes, vt ſeſſ. 7. cap. 9. ſimiliter ſeſſ. 23. cap. primo, limitat contra non reſidentes, ne liceat abeſſe ſex menſibus: quod videbatur concedi ſeſſ. 6. capit. 1. Oportet epiſcopum habere notitiam de confirmatione alias epiſcopus Indiæ longe diſtans non poſſet intra dictos tres menſes à die confirmationis ignotæ conſecrari. [t] Triden. ſeſſ. 23. c. 2. etiam ſi epiſcopus ſit cardinalis, & ante ſententiam declaratoriam, licet non videtur in conſcientia priuatus titu. contra Nauar. c. 23. num. 67 & inf. poſſet tamen impetrari, & conferri alteri. addit Sylueſt. conſecrat. 1 §. 3. aliam pœnam, & quod reddita tunc coleruantur apud œconomum. [u] Nauar. cap 25. num. 118. per cap. licet canon, de elect. in 6. & lib. de orat. not. 7. num. 29 not. 21. num. 54. [x] Addit not. 11. num. 50. 56. 57. & in cap. accepta, de reſtit. ſpoliat. beneficium ſic impetratum poſſet alteri conferri quoad titulum: ſed quia non uacat poſſeſſio, donec ſpolietur, gaudet fructibus in foro conſcientiæ. idem Rebuf. prax. titu. de non promoto intra annum, no. 79 Boer deciſ 223. Anchar. & Probus in cap. epiſcopus. de præben. 6. ſic limitandus eſt Perez. l. 1. titu. 2. lib. 1. ord. §. 2. quæritur.

CAP. XXIIII.

Quot conſecrent epiſcopum, aut Abbatem.

§. 1. *Epiſcopus à tribus epiſcopis conſecratur.*

CONſecrandus eſt epiſcopus ex præcepto ab Apoſtolorum tempore, per tres ſimul epiſcopos:[a] niſi ex cauſa papa diſpenſet[b] vt in remota regione, qualis eſt India & Iaponia. ex his vnus tantum Miniſter conſecrationem perficit,[c] licet tres verba proferant: ſic Iacobus frater domini legitur conſecratus epiſcopus Hieroſolymitanus à Petro, Iacobo, & Ioãne Apoſtolis.[d] Metropolitanum vel primatē cōſecrant iure communi tres epiſcopi ſuffraganei. reliquis ſuffraganeis per literas ſaltē conſentientibus.[e] Papa ſi non erat epiſcopus conſecratur à Cardinalibus epiſcopis epiſcopoque Hoſtiēſi, eove, quem Papa maluerit habente vicem Metropolitani,[f] dicuntur tamen non conſecrare papam formaliter (quippe qui mox vt electus eſt, habet immediate à Chriſto plenitudinem poteſtatis) ſed hominem virtute Dei.[g] Chorepiſcopus communiter non erat epiſcopus[h] ſed dicitur quaſi villarum epiſcopus, erat velut Abbas cōſecratus: & hic erat epiſcopi vicarius & coadiutor pro conferendis minoribus ordinibus. Virgines fœminas, poſtquam profeſſionem anno ætatis 16. expleto emiſerunt,[i] conſecrat 25. anno epiſcopus, tradito ſolemniter velo tamquam ſponſæ Chriſti.[k] quod ſi occulte corrupta eſſet, etiam per quandam vim, non debet epiſcopus id ſciens illam conſecrare:[l] peccatque illa ſi ob occultandū culpabilem defectum ſponte petat cōſecrari:[m] ſed quiá non tenetur occultum crimen & infame prodere extra confeſſionem, licebit oblatam conſecrationem admittere,[n] præſertim obtenta occulte epiſcopi, vel ſui ordinarij diſpenſatione. huiuſmodi conſecratio fieri ſolet in ſolēnibus quibuſdā feſtis.[o] Veſtes ſacras pro ſacerdote & alijs miniſtris, pallas, corporalia & vaſa ſacra ſeu calices, ac aras, & altaria, conſecrat epiſcopus iure ordinario,[p] conſecrat & benedicit eccleſias:[q] recōſecrat,[r] aut conſecratas reconciliat:[ſ] epiſcopus non poteſt committere ſacerdoti vt eccleſias & altaria, & cæmiterii eccleſiæ benedicat:[t] quia generaliter horum benedictio & conſecratio pertinet ad poteſtatem ordinis ſupremi iure ordinario, qualis eſt in epiſcopo: quæ autē ſunt ordinis ſuperioris ſolus Papa committit, vt dictum eſt.[u]

CAP. XXV.

De ordine hierarchico, in genere.

§. 1. *Et ſequentibus poſt Papam ſunt Cardin. 2. Legatus. 3. Patriarcha, &c.*

3 *Iuriſdictio horum & dignitas deriuatur ab vno Pontif.*

HIerarchia eccleſiaſtica conſtituitur ex varijs membris cum diſpari gradu dignitatis, & cum poteſtate clauium.[a] Modus quo eccleſia gubernatur eſt monarchia: quia ſupra totam eccleſiam iure diuino eſt vnū numero Caput,[b] qui cōuenienter dicitur Papa.[c] Hic ordinis quidem poteſtate eſt epiſcopis æqualis,[d] ſed autoritate & iuriſdictione longe maior: cū ſit legitimus in terris Chriſti vicarius vniuerſalis: De quo in proprio lib. dicetur.

2 Poſt Papam præeminent dignitate Cardinales eccleſię Romanæ:[e] & Legatus de latere, ac Nūtius Apoſtolicus, qui dicitur Ordinarius extraordinariè. Item Epiſcopos præcellunt dignitate & quodam vſu clauium ac ordinaria iuriſdictione in vtroq; foro, pro tota ſua Prouincia: Patriarchæ,[f] & Primitates. Archiepiſcopus ſeu Metropolitanus eſt in ſua diœceſi ordinarius in prima etiam inſtantia: in tota vero Prouincia circa ſubditos ſuffraganeorum eſt Ordinarius (reſtricta quoad vſum iuriſdictione) in caſu

CAP. XXIIII.

[a] Cap. [a] epiſcopi de temp. ord. vbi glo. Bellar. 1. de cleric. ca. 3. Imo. Caie. 3. p. q. 67. 6. cum glo. ca. quorundam. 23. d. Soto. d. 4. à 6 ſin putant non valere conſecrationem, niſi à tribus epiſcopis perficiatur. [b] Sic pro Anglia diſpenſauit papa, vt ab vnico epiſcopo fieret conſecratio. Syluest. conſecratio. 1 ſi & ante §. 1. cunt Palud. lib. de poteſtat. pap. idem G eg. xuj conceſſit Patriarchę Aethiopiæ, qui erat è Societate Ieſu [c] Vt vnius ſacramēti ſit vnus miniſter ſup lib. de ſacram, cap. 27 de bapt ſ c. 30. [d] Cap. porro. 66. d. vbi Huguccio ait, quod Iacobus cum eſſet inuiſibiliter per Chriſtum factus Apoſtolus, fuit ſimul viſibili vnctione conſecratus · vt ſolent alij epiſcopi. Alleſ. li. 6 tit. 3. art. 9 fin d. [e] eſt cap. 3. § 3. T. [e] Aſtenſ. Syluest. cōſecratio. 1. §. 1. Tabien. confirmatio. §. 10. cit ac rura. ſed vbi rex eſt patronus, ſatis eſt vt ille, quē præſentat, confirmetur a papa: vt patet ex pra. [f] 21. [f] Syluc. Aſtenſ. per. cap in nomine Domini. 23. d. [g] D. Thom. in Heb. cap. 7. Caieta. opuſcul. de autoritate Pap. cap. 21. & cap. 28. ad 13. Bellar. lib. 2. de Rom Pōtif. cap. 17 in ſent. 3. ſed reiicit. ca 31. opin. 5. Simanc. de cath in:lit. addit. c. 32. num. 14. Victo. relect. 1. de poteſt. eccle. q. 2. Cordub. lib. 4. q. 4 vid. Bellar. lib. 1. de cleric. cap. 9 & 10. [h] Sup cap. 23 E. [i] Ex Trident. ſeſſ. 25. de regu cap 15. [k] Syluest. conſecratio 3. § 2. Tabien. virginis conſecratio. Aſtenſ. tit. 3. art. 10. D. Thom 4 diſt. 38. quæſt. 1. 5. Palud. Ant. habetur cap. de votis. 20. quæſt. 1. addit Syluest. Mendicantes ex priuilegio Papæ poſſunt conſecrare virgines. Tabien. Abbas. §. 5. [l] Syluest. §. 1. cum D. Thom. ſup. ad quartum. Tabien. virgin § 2. vid. Trident. ſeſſ. 25. reformat. cap. 18. [m] Syluest. Tabien. §. 3. & verb. Abbatiſſa fin. Caietan. verb. virginum. Angel. Nauar. cap. 16. num. 3. fin addit Nauar. quod ſimiliter peccat petens velum ſi voluntarie aliquādo ſe polluerat (per quod perditur irreparabiliter aureola virginitatis. D. Thomas, & Caiet. 2. 2. q. 152. 1. ad quartum.) At falſum eſt: quia licet amiſſa ſit aureola, retinet clauſtrum ob quod in foro eccleſiæ eſt virgo & qui eam vitiaret, faceret ſtuprum. [n] Soto. d. 19. quæſt. 2. art. 5. fin. & quidam Recent. ſic quando pollutio in eccleſia fuit occulta, non cenſetur violata, vt indigeat reconciliatione: vt affirmat Soto. d. 13. quæſt. ſecunda, art. 3. Nauar. cap. 27. numero. 251. [o] Tabien. §. 5. Syluest. §. 3. Aſtenſ. titulo quarto, art. primo. colum. 2. fin. Ang. [p] Syluest. benedictio. vbi Tabien. & verb. conſecratio. 5. Aſtenſ. libro ſexto. tit: vigeſimonono, artic. quarto. [q] Syluest. conſecratio. 2. Tabien. conſecratio. 2. Aſtenſ. tit: vigeſimonono, articulō primo. [r] Vt dum eccleſia exuritur vel decruſtatur ſimul, Diuus Tho. 3. part. q. 83. 3. ad 3. Aſten. art. 2. Syl. Tabien. Soto diſt. 13 quæſt. 2. art. 3. vel quando eſt dubium, reconſecratur ſub conditione. [ſ] Aſten. articu. primo, ſyluest. altare. Tabien. conſecratio. 3. interdum ſine conſecratione eccleſiæ conſecratur ſolum altare cū reliquijs. [t] Diuus Thomas, q. 83. 3. ad ſecundum. Soto. [t] Sop. libro de miſ cap. vigeſimoſeptimo. §. 6. F. [u] Supra ca. 23. A. K. & lib. de miſſ. cap. 27. §. 6. Z. C.

CAP. XXV.

[a] BEllar. [a] lib. 4. de eccleſia. ca. 7. & lib. 3. Soto. Sāder. de viſib. monar. vid. ſup. c. 4. §. 2. Dionyſ. & alij lib. de hier. eccl. [b] De triplici modo gubernationis: & de monarchia. Bellar. 1. de Roman. Pont. à princ. Interdum duo Imperatores Orbis imperium in exercitio diuiſerunt vt vnus Orientē alter Occidentem gubernaret ſed repugnat eſſe ſimul duos Papas. vide Patres apud Bella. 1. Rom. Pont. c. 9 c. 12. col. 10. lib. 4. de eccleſ. c. 10. lib. 3. c. 2. glo. recepta in c. non autē 7. q. 1. Armach. lib. 7. c. 16. Okam in dialo. Tiraq. de primog. q. 17. opin. 4. nu. 21. Almain de poteſt. eccl. c. 5. Nau. ca. nouit. not 3. corol. 55. Pinel. l. 1. C. de bon. mate. in 3. p. nu. 16. Duchas. regul. 72. limit. 4. Sot. d. 24. q. 2. 5. Cano. lib. 6. de loc. Cord. li. 4. q. 1. propoſ. 8. Vvalden. 2. doctrinal. ar. 2. cap. 1. vſque. 7. Axiom. chriſtia. lib. 2. art. 3. ca. 4. 5. Turr. c. hęc eſt fides. 24. q. 1. Cyril. Ieroſ. catech. 2. 6. 11. & 17. [c] Onufr. libell. de interp. vocum eccl. Bellar. 2. Rom. Pont. c. 31. hinc Catholici dicuntur Papiſtę. Bellar 4. de eccl. c. 4. ad fi. [d] Sup. c. 7. §. 4. [e] Inf. c. 27. ſed ſimili priuilegio non gaudēt Card. eccl. Compoſtellan. & Aurienſ. in Gallecia. [f] Lancelot. in templ. iudic. lib. 2. cap. 3. num. 8. & l. 10. vbi Greg. glo. 2. tit. 5. P. vid. l. 11. 13. Ioan. Andr. & Dominic. cap. 1. §. in eos. nu. 6. de priuil. lib. 6, vbi. Arch. nu. 2. Pelag. de planct. eccl. li. 2. cap. 17. Syl. & Summiſ.

tantum appellationis: [g] & dum iure concedente vꝭſitat diœceſes ſuffraganeorum, vt lib. 3. de pœnitentia. cap. 7. §. 5. dictum eſt: & circa quædam delicta epiſcoporum ſubditorum, quorum grauiores cauſæ depoſitione aut priuatione dignæ reſeruātur Summo Pontif. in conc. Trident. ſeſſ. 24. reformat. capit. 5. Chorepiſcopus erat, vt cap. 23. dictum eſt, Ordinarius epiſcopi vicarius: qui generalis Vicarius dicitur Ordinarius, [h] & delegare poteſt: cenſeturque eadem Perſona cum Epiſcopo, cum habeat totam illius iuriſdictionem (ideoque à Vicario ad Epiſcopum non admittitur appellatio) præterquam in rebus quæ non tranſeunt ſine ſpeciali mandato. [i]

3 Ab vno capite Pontifice tota iuriſdictio deriuatur in Patriarchas & epiſcopos: ſup. lib. 3. de pœnitentia, cap. 5. nec enim epiſcopi habent in particulari ex ſolo iure diuino iuriſdictionem, quæ per Papam limitari & ex cauſa auferri non poſſit. Nec ſimplex ſacerdos in mortis articulo habet in peccata mort. iuriſdictionem iure diuino, nec in venialia: ſed ex commiſſione eccleſiæ, vt eod. lib. 3. pœnitentiæ, c. 5. 8. 9. & 11. dictum eſt. Prælati ordinum regularium ſuam ordinariam iuriſdictionem habent à Papa deriuatã. [k] Quædam ſunt ordini annexa, vt beneficia, officia, & dignitates eccleſiaſticæ: de quarũ obligatione propria, de reſidentia, de horis canonicis, dicetur lib. de ſtatu clericorum. De irregularitate, quæ eſt ordinis impedimẽtum, dicendum eſt, poſt tract. de cenſuris.

CAP. XXVI.

Quæ dicatur Eccleſiaſtica dignitas?

§. 1. *Quis dicatur dignus?*
2 *Quæ dicantur dignitates: & quæ ſint poſt Pontif.*
3 *Definitur dignitas.*
4 *In quibus ſit?*
5 *De appetentia dignitatis ſæcularis, vel eccleſiaſticæ.*

IN eccleſiaſtica Hierarchia ſunt varia membra, & vnum excellit alterum in gradu & poteſtate ordinis. [a] quod vero eſt ordine æquale aut inferius interdũ excellit gradu dignitatis eccleſiaſticæ. [b] A dignitate ſecundum rem [c] denominatur dignus. dignus dicitur qui habet proportionem & congruitatẽ quandam ad rem quam non habet: vt ſpecies Priami dicitur digna imperio: & vir dignus beneficio. ille vero cenſetur beneficio magis dignus inter concurrentes oppoſitores, cui debetur ex iuſtitia diſtributiua, qui reliquos competitores antecellit dignitate, ſcientia, & moribus, & inter coæquales [d] præfertur, qui ordinis poteſtate excedit, aut ſuperiori beneficio, [e] aut temporis antiquitate. [f]

2 Dignitas eccleſiaſtica attẽditur reſpectu iuriſdictionis in foro contentioſo: [g] quamuis hæc eſſet in modicis cauſis. Sic papa habet in beneficio & iuriſdictione ſupremum dignitatis faſtigium, præcipue circa clericos & laicos baptizatos: [h] habet etiam ius mittendi prædicatores, & compellendi infideles principes, non directe, cum 1. Corinth. 5. foris ſint, [i] ſed vt ſinant pacifice prædicari euãgelium, nec impediant ſubditos, qui voluerint ſponte ſuſcipere legem Chriſti & baptiſmum. Poſt Papam proxime ſequitur ſupremo gradu Cardinalis: deinde Legatus a latere, aut Nuncius Apoſtolicus: Poſtea Patriarcha & Primas, ſup. cã. 25. Deinde Archiepiſcopus ſeu Metropolitanus cum dignitate Pallij, cui ſubiiciuntur epiſcopi ſuffraganei cum ſuis ſubditis, ſup. cap. 25. §. 2. tandem inferiores prælati, vt Abbas magnus ſæcularis: [k] Archidiaconus ſeu Decanus, qui habet iuriſdictionem in Capitulum eccleſiæ, & in Archipresbyteros: hi vero habent ius in alios inferiores. Perſonatus habet prærogatiuam officij & ſtalli in choro: non tamen dicitur dignitas, [l] quia non habet iuriſdictionem, vt theſaurarius qui eſt cuſtos rerum ſacriſtiæ. canonicatus non eſt dignitas, ſed quaſi. [m]

3 Dignitas definitur [n] eſſe præeminentia in gradu, ratione iuriſdictionis. Iura prohibent vnum habere ſimul plures dignitates: [o] & intelliguntur de perpetuis actu vel potentia. [p] At vicario generali epiſcopi qui ex ſe non eſt perpetuus, conferri poteſt alia dignitas

Summiſ. verb. Patriarcha. vid. Bellarm. primo, de Roman. Pontif. cap. vigeſimoquarto. [g] cap. licet, de ſuppl. neglig. prælat. & glo. §. 1. eod. tit. lib. 6. ver. eccleſiis. c. 1. de cenſ. in 6. c. conqueſtus. 9. q. 3. cap. Paſtoralis (vbi Inn. & Pan.) c. quanto. de off. ord. li. 6. l. 15. vbi Greg. tit. 5. P. 1. Bertachin. de epiſcopo, in prælud. nu. 12. Lancelo. lib. 2, ca. 4. nu. 1. 17. 23. Socin. cõſ. 285. nu. 1. ad fi. li. 2. Syl. & ſummiſt. ver. archiepiſcopus. Syl. confeſſ. 1. § 1. Sot. d. 18. q. 4. art. 2. col. 2. Gambara de off. Legati. lib. 2. ca. de Vicario ordin. nominato. Petr. Bolla in œconom. eccl. claſſ. 3. [h] Sup. li. 3. pœni. cap. 7. §. 3. per c. 2. de conſue. in 6. & c. 2. de offi. Vica. lib. 6. ad fi. Rota. nu. 2. de offic. Vica. Lancel. Cõrad. in templ. omnium iudic. lib. 2. cap. 6. §. primo, numero vndecimo, Mandoſ. Cance. reg. 26. q. 6. nu. 6. Syl. Vicarius. §. 4. Armil. §. 2. Tabie. §. 4. Ang. §. 1. Couar. 3. var. ca. 20. nu. 4. Aſten. lib. 6. tit. 46. art. 1. Rebuff. prax. tit. de volunt. nu. 64. Nau. lib. de orat. nu. 12. nu. 59 cum Felin. rub. de off. delegat. nu. 4. vbi Beroi. nu. 6. 8. 12. Auend. de mend. reg. ca. 3. nu. 2. Molina. lib. 1. de primogen. cap. 25. nu. 13. [i] Vt Reuerendas & indulgentias non concedit niſi epiſcopus ſit in remotis. Vicarius nõ amittit iuriſdictionẽ, ob promotionẽ epiſcopi, antequã epiſcopus capiat pacificam poſſeſſionem alterius epiſcopatus: & valent Reuerendæ à Vicario datæ, quãdo non conſtat de morte epiſcopi in remotis agentis vt d. eſt cap. [k] Sup. li. de indulg. ca. 24. & inf. lib. de ſtatu regular. At hi non habẽt iuriſdictionem à iure. glo. c. 1. verſ. declaramus. Ne clerici vel monach. in 6. cle 1. de regul. ver. officia. cle. dudũ. de ſepult. ver. in eccleſijs. ver prædicare.

na, dicitur ratione malitiæ, D. Thom. prima ſecundæ, quæſtio. 87. 1. [e] Vt epiſcopus præfertur ſacerdoti, & hic diacono ratione ordinis. & qui recepit beneficium à Papa præfertur habẽti ex collatione epiſcopi, Aſten. lib. 6. tit. 38. art. 2. [f] Vt in Palẽtina Diœceſi pro beneficijs patrimonialibus, præfertur qui prius fuit ſortitus ordine. [g] Sylueſt. Angel. Tabie. Armil. verb. dignitas. Aſtenſ. d. titu. 38. art. 3. cum Pan. Archidia. Anchar. [h] Bell. 2. de Rom. Pont. c. 12. & ſeq. Cai. & alij qui ſcribunt de poteſt. Ro. Pon. [i] Vid. Bel. ſup. c. 29. arg. 2. Patres in 1. Cor. 5. de his qui foris ſunt, nihil ad nos iudicare. & Matth. 18. ſi peccauerit frater, 1. fidelis. D. Thom. 2. 2. q. 12. 2. ſed papa poteſt mittere prędicatores ad Paganos. D. Thom. 2. 2. q. 10. art. 8. & fauet ar. 11. Caietan Banes & recent. Soto. diſt. 5. art. 10. concluſ. 2. Ledeſ. 1. p. quæſt. 9. art. 10. Victor. relect. 2. de Indis, nu. 12. Maio. 2. diſt. 44. quæſt. 3. Bacho. 4. in prolog. quæſt. duodecima. art. tertio. Gregor. Lop. l. 2. tit. 23. P. 2. col. vltim. Cou. reg. peccatum. 2. p. §. 10. num. 3. caſ. 4. cum Albertin. & Alber. Pius Carpen. lib. de bello cõtra Eraſm. cap. 21. 23. Pelag. de plan. eccle. lib. 1. art. 37. 59. in quo habet verum ſen. Hoſtienſ. ca. quod ſuper his. de vot. vbi Ancha. Bur. & alij. Oldra. conſ. 72 Sepulueda de iure belli, obiect. 10. [k] Sup. lib. 3. de pœnitentia, cap. 7. communis cum glo. 1. in c. 3 de offic. ordin. c. experientia. 11. q. 1. vbi gloſ. 1. Anchar. Præpoſ. Turrecrem. num. 4. ca. poſt ceſſionem. De præſcr. vbi Pan. Felin. Deci. Lancelo. Conrad. in templo iudicum. lib. 2. cap. 7 num. 14. & citat ſup. c. 25. G. [l] Summiſt. Tabien. ante §. primum. Sylueſ. in num. 3. [m] Tabien. §. 2. cum Felin. [n o] cap. de mult. de præbend. [o] quod confirmat concil. Trid. ſeſſ. 7. reform. cap. 4. [p] De perpetuis actu, Sylueſt. Angel. Tabie. §. 1. Arm. §. 1. & vt de curatis Trid. ſeſſ. 24. c. 17. Et de perpetuis in potentia, vt ſunt temporales prælaturæ in religione, poſt bullam Iulij Pap. II. Sylueſt. Tabien. Armil. §. 1. fin. per cap. 1. de conſuetud. in 6. vt de Abbatiſſa Trid. ſeſſ. 25. reg. c. 7. & generaliter de viris regularibus concil. Chalced. cap. 6. Agathep.

SVp. [a] cap. 4. §. 2. [b] Vt Diaconus Cardinalis eſt dignitate ſuperior epiſcopo. [c] Porphyr. in prędicabil. cap de ſpecie D. Th. quarta diſtinct. 18. quæſt prima, prima, ſecundæ, ad tertium. [d] Quia dignus dicitur ratione propriæ dignitatis & bonitatis D. Thom. 3. d. 35. quæſtio. 1. 4. 1. vt e contrario reus id eſt, dignus pœ

perpetua. q Dignitas permanere dicitur in ſucceſſore, quia hic tenetur ſtare contractui, quem prædeceſſor iniuit nomine dignitatis.[r]

4 In Deo eſt tantum vna & ſumma dignitas, cui quatenus vnus & trinus eſt, debetur vnus latriæ honor[ſ] & cultus. A Deo per Chriſtū procedit omnis dignitas ſeu poteſtas iuriſdictionis in homines:[t] Chriſtus à quo immediate procedit dignitas papæ[u] totam eccleſiam gubernantis in ſpiritualibus, inſtituit in generali[x] vt in eccleſia ſint epiſcopi perpetui, qui regāt proprias eccleſias & oues: regunt vero ſtatutis ſynodalibus & præceptis, ac dum reſeruant ſibi peculiares caſus, puniunt cenſuris eccleſiaſticis: & honorant actibus pontificalibus. Epiſcoporum coadiutores ſunt Parochi,[y] cum aliquali vi coactiua quia compellunt oues ſuas, vt ab ipſis recipiant quædam ſacramenta, & ſepulturam poſt mortem, & interſint officijs diuinis in feſtis:[z] ſed ad ſupradicta epiſcoporum propria non ſe extendunt. Alias dignitates inſtituit eccleſia, tum ad pulchritudinem[a] quæ conſpicitur in diuerſorum membrorum ordine & proportione (ſic enim Deus factus eſt homo propter bonum pulchritudinemque vniuerſi cuius factus eſt pars, & caput) tum vt melius gubernet & conſeruet in bono, & 1. Pet. 2. in vindictam malefactorum. prælati tamen eccleſiaſtici non debent dominari in clericum. 1. Petr. 5. vt princeps gentium & Tyrannus dominatur in ſubditos,[b] quaſi in ſeruos & oues irrationales, in propriam ipſius vtilitatem: ſed Prælati vice Chriſti præſint vt proſint, propter bonum ouium priuatum, & bonum commune totius eccleſiæ.

5 Dignitatem temporalem gubernandi Vrbem aut Regnum appetere licitum eſt,[c] viro, qui illa dignus ſit, ſed petere nō deberet,[d] niſi debito modo. Dignitates autē inferiores ſpirituales ſi quis dignus moderate & ſine ambitione & aliorum contemptu appetat ſecundario fine ratione honoris, non videtur culpandus:[e] Epiſcopatus autem pertinet ad ſupremi ordinis dignitatem, ad quam non niſi cæteris dignior eligendus eſt: & non licet ſibi petere communiter, appetere autē videtur præſumptuoſum,[f] quaſi homo ſe reputet valentem humeris, & omnium digniſſimum pro tanto onere & honore. Qui tamen ſimplici volitione abſque ſui cum aliorum meritis comparatione appetit, non peccat,[g] dum ſimul optat ſe habere qualitates epiſcopatui conuenientes: nec modis illicitis (vt pretio, munere, vel importuna prece) ſibi epiſcopatum procurat. Beneficia curata inferiora licet petere per concurſum,[h] proponendo propria merita, & dotes: & ſubijciendo ſe examini, iuxta inſtructionem à concil. Trident. ſeſſ. 14. cap. 18. poſitam: dummodo neſciat ſibi deeſſe aliquam ex conditionibus pro bona illius gubernatione neceſſarijs, & magis optet prodeſſe quam præeſſe: & dum quærit honorem vtilitatemque temporalem beneficij, nō excludat finem principalem[i] diuini honoris & obſequij. Cauendus eſt ambitionis & auaritiæ appetitus, & ne quis incōpatibilia velit ſimul obtinere ſine iuſta diſpenſatione & cauſa.[k] Dum vir dignus oblatum epiſcopatū aut curatum acceptat, proponēs in dies proficere bonitate, ſcientia, & prudentia, non peccat: quamuis opinetur alios forte eſſe prædictis dotibus magis ornatos & digniores.

CAP. XXVII.

De Cardinalitia dignitate.

§. 1. *Vox Card. & quibus olim applicaretur? & §. 7. præcellit epiſcopos.*
2. *Officium, & antiquitas.*

Agathen. c. 67. Epaunen. cap. 9. Democar. lib. 3. de ſacrif. cap. 12. Maiol. lib. 2. irregul. c. 1. nu. 17. Nauarr. de regul. 10 c. Nam prælatos regulares licet ſit temporalis, eligitur in conſeruatorem: quia habet dignitatem. Syl. Tab.[q] Syl. num. 2. Tabie. ante. §. 1. Pan.[r] Syl. §. 1. n. 4. Tab. §. 1. Ang. cū Pan. Cyn. Io. An. Tab. ver. beneficiū 3. § 2. Dueñas, regul. 240. Couar. 2. var. c. 15. Padilla in l. vnum ex familia. §. 1. ff. de legat. 2. Pinel. 3. p. l 1. de bon. mater. nu. 65. Molina lib. 1. primogen. c. 11. num. 26. ca. 25. num. 13. vid. Nauar. ca 17. num. 193. & quando ſucceſſor locatoris tenetur ſtare contractui.[ſ] Diuus Thom. 1. p. q. 12. 4. ad ſecūdum. ſymbo. Nicen de Spiritu ſancto, qui cum patre & filio ſimul adoratur.[t] Rom. 13. omnis poteſtas à Domino Deo eſt. Doctor 4. d. 18. Le dei. 2. p. quæſt. 19. Aſtenſ. art. 3. & tamen ix Iob 34. interdum Deus permittit regnare hypocritā. Oſeæ. 13. dabo regem in furore meo. Ioann. 18. non haberes poteſtatē in me, niſi, & cæt.[u] Bellar. lib. 2. de Pontif. Rom. ca. 9. & omnes qui ſcribunt de poteſtate papæ. ſup. lib. 3.[x] pœnit. cap 5. §. 9.[a] Act. 20 in quo vos poſuit Spiritus ſanctus epiſcopos. d. eſt lib. 3. pœnitentiæ c. 5. § 5.[y] Soto lib. 10. iuſt. q 1. art. 4. & Maior d. 58. putāt parochos eſſe ex inſtitutione diuina, & ſuccedere 72. diſcipulis Chriſti. Atreuera parochorum iuriſdictio datur iure cōmuni aut ab epiſcopo ſup. lib. 3. de pœnitentia. cap. 4. § 2. fi. & §. 8. at Hiſpali & in alijs Diœceſibus epiſcopus eſt immediatus parochus, qui vice ſui conſtituit rectores temporales.[z] Trident. ſeſ. 22. de obſeruan.[a] Summiſtæ verb. dignitas. vt pulchrum conſiſtit in ordine & proportione membrorum, ita variæ dignitates tamquam membra, & Deus incarnatus tamquam ſuprema pars mundo incluſa, (ait Caietan in Ioan. 3. ſic Deus dilexit.) augent pulchrum in vniuerſo. Ioann. 13. vocatis me Magiſter, & bene.[b] Matthæ. 20. Principes gentium dominantur eorū: vos non ſic. idem Marc. 10. Lucę. 22. & 2. Corinth. 1. non dominamur fidei veſtræ.[c] Ariſtot. 1. polyt. cap. 6.[d] Ariſtot. 2. polyt. cap. 6. D. Thomas 2. 2 q. 13. quodlib. decimo, artic. 13. Tabien. cathedra §. 1. Armil. §. 1. Caiet. verb. gloria. Syluest. dignitas. §. 1. Aſten. tit. 38. artic. tertio Nauar. cap. 18. num. 61. cap. inter verb. Corol. 5. 14. de orat. not. 6. num. decimo, 15. not. 18. num. 2. & Miſcellan. 42. nu. 73. Oſorius lib. de gloria & nobilitate. ſed cauenda eſt ambitio de qua D. Tho. 2 2. q. 132. Caietan. & Summiſt. verb. ambitio. & quæſt. 148. 2. vbi Caietan. Nauar. cap. 23. num. 15. & ſup.[e] Oſorius, Nauar.[f] D. Thom 2. 2. quæſt. 185. 1. vbi Caietan. dicit, videtur præſumptuoſum, nempe communiter. & verb. beneficium. cap. 1. Auguſt. 9. ciuit. ca. 19. cap. qui epiſcopatum 8. q. 1. Soto. lib. 10. iuſt. q. 2. 2. Aſten. tit. 38. & tit. 43. art. 1. col 4.[g] Caieta. verb. beneficium ex D. Thom. 2. 2. q. 100. 5 ad 3. & d. 25. q. 3. 3. ad 4. 6. Richard. Soto. lib. 9. q. 7. 3. ad 3.[h] Caiet. verb. benefic & 2. 2. q. 62. art. 2. col. 6 fin. Nauar. d. Miſcel. 42. nu. 74. Miſcel. 44. nu. 82. Tabie. benefi. 2. §. 22. qa offert ſe, vt electiorca perpendant an ſit aptior & gratior. Quare acceptare poteſt, reputans omnibus penſatis, ſe non eſſe minus dignum. Prouerb. 11. qui animas ſuſcipit, Sapiens eſt.[i] Nauar. cap. 23. num. 13. §. 4. nu. 15. §. 12. contra Ant. abſolutè, damnantem.[k] Colligitur ex Trident. ſeſſ. 7. ca 4. ſeſſ. 24. capit. 17. Caietan. verb. benef. Tabie. benef. 2. §. 24. Nauar. cap. 23. nu. 15. §. 11. c. 25. nu. 125. & ſequent.

CAP. XXVII. Agunt de dignit. Cardin. Vualdenſ 2. doctrinal. fid. art. 3. ca. 54. Barbatia. tracta. de præſtantia Cardin. P. 1. q. 1. Iacobat. de concil. lib. 1. art. 12. Turrecrem. 1. ſumm. eccleſię à c. 80. vſque. 84. Remundus Ruffus. li. defenſionum pro Pontif. & Cardin. Rebuf. praxi beneſic. Volater. lib. 21. Aotropol. Picus Apolog. q. 5. Onufr. de interpret. vocum eccleſiaſt. ver. titulor. Siatus, lib. 2. bibliot. verb. titulus. Dueñas, regul. 72. limit. 3. Bacho. in quartum ſenten. q. 10. prolog. art. 4. Syluest. & Tabien. verb. Cardinalis. cum Auguſt. de Anchon de poteſtate eccleſ. q. 102. Pelag. 2. de planctu eccleſiæ. ar. 16. Viguer. c. 17. §. 1. verſ. 11. Anton. 3. p. tit. 21. Ioan. Anton. Delphin. lib. 2. de eccleſia Martin. Lauden. tract. de Card. Ioan Hieronym. Albanus lib. de Cardinal. Vuolphangus Lazius comment. reipub. Ro. lib. 1. c. 2. agit de antiquitate huius dignitat. Leo. Pap. IX epiſt. ad Mich. c. 32. Bellar. lib. 1. de cleric. c. 16. Petr. Matthæ. in ſumma. conſtit. Pontiſ. dum agit de conſtitutione Eugen. 4. p. 94. vbi tranſcribit ipſum Bellarm. Turrecrem. cum eſſet Cardin. contendit hanc dignitatem fuiſſe à Chriſto inſtitutam iure diuino. Caſſanæ. Catal. gloriæ mundi. Ioann. Garzia. Gallecus. libro de nobilitate. ſic Petrus Apoſtolos habuit Linum & Cletum coadiutores (vt in Ieruſalem & Antiochia habuit presbyteros & Diaconos coadiutores) Euariſt. qui fuit 5. à Petro, inſtituit Romæ 7. titulos presbyter. & 7. diacon. in parœcijs. Marcellus vt eſſent. 25. presbyteri Cardina. quem numerum creſcentibus fidelibus auxit Ign. Pap. quibus

vnus

3 *Inſignia & priuilegia. vid. §. 5.*
4 *De ætate & qualitatibus illius.*

POſt dignitatem ſupremam Pontificis [a] prima & præcipua nunc eſt Cardinalatus: [b] & purpura. Dicitur à cardine, [c] à quo vt pendent oſtia, ita ſuper Cardinales quieſcit oſtium eccleſiæ claudendum aut aperiendum. Cardinalis ſignificat principalem, [d] vt virtutes quædam dicuntur cardinales, [e] puncta cœli Cardinalia, ac venti Cardinales, & B. Auguſt. lib. 1. de bapt. cap. 6. quoſdam ex Donatiſtis ſic vocat. In propoſito non dicitur presbyter Cardinalis, quod præeſſet aliis presbyteris, aut Diaconus Cardinalis quod præeſſet aliis diaconis: [f] nam conſtat in eadem eccleſia ſiue capitulo fuiſſe plures presbyteros Cardinales. fortaſſe tamen à loco Parochiæ principalis, vbi baptiſmus conferebatur, tamquam ex titulo, [g] tranſlatum eſt nomen ad perſonam Cardinalis, id eſt, principalis.

2 Officium Cardinalis eſt aſſiſtere Summo Pontifici, [h] vt Apoſtoli Chriſto aderant pro miniſteriis. hoc munus dicitur fluxiſſe à tempore Apoſtolorum; nec enim ea dignitas inuenta eſt à Benedicto Pap. VIII. cum nota fuerit tempore ſanctiſ. Pont. Pontiani, anno 231. Euariſti, Syluestri, Damaſi, Marcelli, anno 304. ſub quo leguntur creati 15. Cardinales propter baptiſmi & ſepulturarum curam, tẽpore D. Gregor. I. ſoli Cardinales vocabãtur ad conſilium papæ, & ad concilium: [l] & vice papæ in concilio generali præſident Cardinales Legati. ſeruãt enim Cardinales conſilia, & ſecretas eccleſiæ traditiones (vt olim Caballiſtæ apud Hebræos. [m]) cuius rei mentionem faciunt prædicti pontifices. Cardinales ſede Apoſtolica vacante regunt eccleſiam vniuerſalem, [n] electo vno generali vicario, vt capitulum eccleſiæ cathedralis ſuccedit in totam iuriſdictionem epiſcopi demortui: præter quædam à quibus iure prohibetur. 2. iure eccleſiaſtico pontifices & concilia memorato côceſſerunt Cardinalibus Romanæ eccleſiæ, ſi presbyteri ſint, vt ſint electores papæ. [o] qui modus eligendi præſtat reliquis, [p] & iam diu perſeuerat. tenentorque in electione ſeruare ius cõmune: [q] & communiter eligunt ex gremio eorundem Cardinalium, [r] ſi ibi omnino dignus inueniatur: poſſunt tamen ex aliis eligere, vt ſæpe contingit: [ſ] in papam enim eligendus eſt vir digniſſimus totius orbis.

3 Quædam inſignia huius dignitatis inſtituta ſunt ab Innocen. papa IIII. in generali concil. Lugd. anno. 1243. vt vehi equo, & vti galero ſeu pileo rubro, [t] & purpura: quaſi parati ſint ad fidei defenſionẽ cum ſanguinis & vitæ periculo. & ita ſe defenſuros iurant in ſua creatione, vt ait Turrecr. cui Paulus 2. & poſteriores addiderunt alia inſignia ad ornamentum. ſic D. Hierony. pingitur cũ galero [u] qui cum eſſet presbyter Antiochenæ eccleſiæ, ſæpe vocabatur à Damaſo pap. tamquam ipſius conſiliarius, & fungebatur Cardinalis officio ſub titulo ſancti Laurentii. Ex priuilegio & conſuetudine familia Cardinalis non epiſcopi habet vt ipſi Cardinali immediate ſubiiciatur tamquam ordinario: [x] Cardinalis enim eligit ſibi ſuiſque familiaribus confeſſarium, [y] perinde vt epiſcopus. Cardinalis presbyter poteſt iure communi conferre ordines minores: [z] ſi creetur epiſcopus tenetur communi lege vt alii intra tres menſes à die confirmationis accipere conſecrationem. [a] nec habere poteſt plura ſimul beneficia quæ iure dicuntur incompatibilia, [b] nec regreſſus. [c] reſidere debet in ſua parochia ſeu in epiſcopatu [d] ſub pœna aliis epiſcopis impoſita.

4 Qualitatibus eximiis ornatus eſſe deberet, id eſt, procreatus ex legitimo matrimonio (nec ſatis eſt, vt legitimetur iure ipſo, per ſubſequens matrimonium [e]) in quo nunquam diſpenſatur. Olim tamẽ quidam ſpurii facti leguntur Cardinales & Pontifices. [f] Sixtus pap. V. ſtatuit cum maturo Cardin. conſilio alias qualitates pro creatione

vnus præcipuus præerat. Stephan. Pap. I. infr. ait à tempore Petri vnum ex Cardin. ordinari ſolitum in Apoſtolatus culmen. à tempore Innocent. I aut Zozimi. anno 410. Numerus 28. Cardinal. durauit, vſque ad annum 1125. quia ex 4. Patriarchijs Romæ deſignatis tamquam 4. palatia pro Patriarchis dum Romã venirẽt, aſſignabantur cuique 7. parochiæ, & quater 7. efficiunt 28. & vice illorum Patriarcharũ (quorum ſedes à Paganis ſunt occupatæ) ſubſtituuntur Romæ 4. Cardin. Addit Turrecrem. quod Apoſtoli ante Chriſti mortem, vel certe Aſcenſionem, aſſiſtebant Chriſto ceu Cardinales & poſtea facti ſunt epiſcopi in cœna aut die Pentecoſtes. atque ita antiquiorem eſſe dignitatem Cardinalis quam epiſcopi. At probabilius eſt hãc dignitatẽ fuiſſe niſi Pont. inſtitutã: & epiſcopi dignitat ac poteſtat eſt iure diuino ſuperior quam presbyt. & Cardinal.

[a] DE [a] dignitate Papę dicetur proprio libro. [b] Bernard. lib 4 de conſiderat. & epiſtol. 188. Eugen. Pap. IIII. epiſt ad epiſcopum Cantuarien. apud Iacobat. ſup. Bellarm. cum Onufr. [c] Leo Pap. IX. ſupra. & c. ſacroſancta 21. d. Archidiac. c. vbi periculũ. §. hoc ſacro. de electio. in 6 Syluest. Tabie. Bellar. quę vox Cardinal. reperitur in concil. Romani. ann. 238. ſub B. Syluestro. 1 can. 6. & vlt. ca. præſul. 2. q. 5. c. à ſubdiacono. 93. d & reperitur in decreto Stephani 1. tom. 1. concil. anno 225. cap. oportebat. 79. d. dicit oportebat iuxta quod à Petro & eius ſucceſſoribus decretum eſt, vt in Apoſtolatus culmen vnus de Cardinalibus rite ordinaretur. [d] Ex Onufr. Bellar. [e] D. Thom. prima ſecundæ, q. 61 art. 1. [f] Vt falſo putat Onufr. quem carpit Bellarm. [g] Ex concil. Melden. can. 54. Ioann. Diacon. de vita Gregor I. lib. 3. c. 11. Bellarm. [h] Syluest. Tabie. cum Aug. de Anchon. Bellar. [i] Turrecr Bacho. quare falſo quidam vt Volaterr. aiunt, hanc dignitatem fuiſſe inſtitutam à Benedicto 8. anno 1023. cum eius meminerit Pontian. pap. 19 poſt Petrum. anno 226 vt patet ex vita eius. [k] De Sylu. citatum eſt ſup. de Damaſo. in V & Volater. lib. 22. de tempore Damaſi. Caſſanæ. Catal. Onuph biſt. Pont. de ſingulis. vid. hiſtoricos, & Gratia. 79 d. c. 1. c. oportebat. cap ſi quis ex epiſcopis. c. ſi quis ex pecunia. [l] De Greg Pap. I. patet ex ſynod. apud Greg lib. 4. regiſt. c. 88 & li. 5. epiſt. 11. lib. 11. epiſt. 34. lib. 11. epiſt. 25. & 52. lib. 7. epiſt. 5. Volater. lib 22. anthropolog ann. 388. Ioan. Diacon. concil. Melden. can. 54. Bellar. [m] Picus apol q. 5. Cano. lib. 3. de loc. c. 3. fundam. 4. ex orig. lib. 3. Rom. ho. 5. in Num. Hilar. in Pſal. 2. Euagr. Arias in apparatu biblioth Regiæ. Genebr. libro 2. chron. in Ptolomæo Lathyro. p. 168. Bellarm. lib. 4. de Verbo Dei. cap. 8. cum Anatolio apud Euſeb. 7. hiſt. c. 28. vid. Martin. lib. 8 hypot. c. 5. & Galatin. [n] Syl. Tab. cum Anchon. Bellar. [o] [p] Bellar. ſup. [q] Tabien. verb. Papa. verb. excom. 5. caſu. 26. Syluest. elect. 3. §. 3 & ver. Card. Nauar. c. 27. nu. 121 Bellarm. t. de cler. capit. 9. & 16. [r] Cap. oportebat. 79. d. Soto. lib. 3. iuſt. q 6. [ſ] Refert. Marol. lib. 1. irregul. cap. 4. & ſeq. Soto, & patet ex c. in nomine Domini, 23. d. quia eligẽdus eſt digniſſimus orbis. ſic Petrum primum Pont. creaturus Chriſtus examinat de ſcientia, & de charitate pręalijs. Matth. 16. quẽ dicũt homines. Io. 21. diligis me plus his? Moſes morti proximus elegit Ioſue, quod eſſet pręſtantiſſimus. dicit Hierony. habetur cap. Ioſue 8. q. 1. Deus vnctione ſua elegit Saulem, quo tunc nemo erat melior in populo, quãuis de infima tribu & Dauidem fratrũ minimũ. [t] Platin. in vita Innoc. 4. Genebr. li. 4. pag 385. cum Gaguin. lib 7. & Aemil. lib. 7. hiſt. Onufr. in chron anno 1250. Martin. Polon. hiſtor. Illeſcas. libro 4. de vita Pontif. c. 30. Volater. libro 22. & de Paulo ſecundo, refert. Onufr. add. ad Platin. in Paul. II. [u] Hiero epiſt. 61. ad Pammach. de error Ioan Hieroſo. ait, ſe fuiſſe presbyterum Antiochenæ eccleſiæ. & epiſtol. ad Gerontiam, ſe iuuiſſe Damaſum in conſulationibus. Auguſt. ſerm. 24. ad fratres in eremo quod Hieron. fuit conſiliarius papæ. Genebrard. chron in Damaſo, ann. 383. Mulanus lib. de pictur. & imagin. ſanctorum. c. 23. 69. aiunt fuiſſe Cardinalem. quod ſine cauſa negat Bellar. quamuis inſigne galeri ſit poſtea per Innoc. IIII. inſtitutum. [x] Alleni. lib. 5. tit. 15. Caieta. verb. abſolutio. c. 2. Syluest. c. 6 ſeſſ. 1. §. 8. cum Paludan. Directorium, Ledeſ. 2. p. q. 7. ar. 5. dub 18. quod limitat Trid. ſeſſ 24 reform. c. 11. [y] Caiet. Ledeſ. [z] Sup. c. 23. G. [a] Trid. ſeſſ. 23. ref c. 2. [b] [c] Trid. ſeſſ. 24. c. 17 ſeſſ. 25. refor. c. 7. [d] Tri. ſeſſ. 23. de reſidea. c. 1. [e] Vid. Trid. ſeſſ. 24. c. 1. ſi & facit Couar. 2. p ſponſal. c. 8. §. 10. num. 4. inf. lib. de matrim. cap. 20. [f] Vt refert Marol. lib. 1. irreg. cap. 4. de Ioan. Pap X. Clement. VII. Leo. V. ſed falſo quidam putant Ioan. XVIII. & Boniſ. VII. fuiſſe ſpurios,

quod

quod erāt ex vilibus & ignotis parentibus, Maiol. ca. 4. & c. 11 nu. 4 & ſane papa diſpenſare poteſt etiam ad Pontificatum. ſic multi Pontifices leguntur fuiſſe filij prædeceſſorum Pontificum, vt Gelaſ. 1. Syluer. 1. Theodor. 1. & refertur ex Damaſ. in Pontificali. c. Hoſius. 56. d. & de ſuo tempore refert Orige. in Numer. cap. 27. hom. 22. Euſeb. 5. hiſto. cap. 24. Niceph. 4. hiſt. ca. 37. de Polycrate epiſcopo dicente quod 7. ex progenitoribus ſuis ſeu vt dicit Nicep. ex cognatis fuerint in eadem ſede epiſcopali collocati. Paleotus lib. de nothis & ſpur. cap. 57. Maiol. 1. irregul. c. 6. ſimiliter Agapitus pap. I. & Felix. III. progeniti ſunt ex presbytero. & Deuſdedit Pap. V. fuit filius ſubdiaconi, ſed ex priori matrimonio, vt ſentiunt Archidiac. & Dominic. d. ca. Hoſius. ſic ex illegitimis fuerunt Cardinales Lauren. Cibo. Hypolit. Medices. Franciſ. Borgia, Valentinus. Petrus Ferrucis Hiſpanus, Gabr. Bangonius, vt refert Maiol. ca. 4. & cap. nono, nu. 8. [g] Sixtus V. anno 1587. [h] Colligitur ex Trident ſeſſ. 24. cap. 1 quod debeat eſſe Cardinalis 30. annorum, ſicut epiſcopus. cap. in cunctis de elect. ſic de Cardinali concil. Baſileen. ſeſ. 23. Maiol. libro primo, ca. 30. numero 13. lib. 2. cap. 13. numero 6. [i] Tenetur & Pōtifex ad eam dignitatem eligere digniores: quia generaliter Trident. ſeſſ. 24 reformat. c. 1. ait, peccare mort. niſi quos digniores, & eccleſiæ magis vtiles iudicauerit, præfici curauerit. [k] Ex eodem Trident. [l] [m] Patet ex praxi, & aiunt qui ſcribūt de Cardin. priuil. [n] [o] Sic Hieronym. (cum eſſet Card) in epiſ. ad Aug. fatetur ſe minorem Auguſt. epiſcopo. Ioan. Diacon. lib. 1. de vita Greg. cap. 7. quod olim epiſcopus præcedebat Card. presbyterum, etiam in ſede concilij, vt in conc 6. Carth. & in concil Romanis. Bellar. 1. de cler. c. 16 cum Onuſ [p] Quod Bellar. probat ex Græcis concil. Nicen. Epheſi. Chalced & ex ſynod. 6. 7. & 8. generali, & iam id obtinuit in concilijs. [q] Bellarm. quare de Cardina. intelligi poteſt quod conc. Nicen. ait, cauſas epiſcoporum vicinis epiſcopis, aut à latere legatis committendas eſſe. [r] Sicut & maiores cauſæ epiſcoporum reſeruantur iudicio Pont ex Trid. ſeſſ. 24. ref. cap. 5. Petrus Marth. in ſum. conſtit. Pontiſ. vid. Simanc. add. de cath. inſt. tit. 25. nu. 7. 10. tit. 34. nu. 37. & de cauſa Toletani Archiepiſcopi Carāzæ, cui ipſe interfuit Romæ agit. num. 23.

Cardin. & ne eligatur qui habet prolem etiam legitimā. Item dupli- ci motu [g] ſtatuit ne ad epiſcopatum vel ordines ſacros aut profeſſionem religionis diſpenſetur cum illegitimis præſertim ſi nati ſint ex ſacrilegio aut inceſtu in tertio gradu. Sed ſucceſſor illius, Greg. XIIII. reuocauit cum magno temperamento pro regularibus, & prædeceſſores facile cum illegitimo diſpenſant ad dignitatem etiam Archiepiſcopi, primatis & Patriarchæ. 2. ætas communiter requiritur matura, [h] ſed minor quam pro epiſcopo: ſolet enim papa nouiter electus ſuum Cardinalatū conferre cognato quamuis adoleſcenti, [i] & quibuſdam ob inſignem nobilitatem & indolem, de quibus ſpes eſt quòd multum ſua autoritate proficient eccleſiæ. 3. vitæ exemplo & doctrina præditum eſſe decet. [k]

5 Cardinali ſi ſit epiſcopus, eo ipſo conceditur vt teſtari poſſit de reditibus eccleſiæ: [l] & prouidere omnia beneficia vacantia, quamuis aliàs eſſent papæ reſeruata. [m] Pontifex omnes Cardinales vocat filios, ſed epiſcopos vocat fratres. Si Cardinalis epiſcopus non ſit, poteſtate quidem ordinis & iuriſdictionis minor eſt, [n] epiſcopus enim habet amplam in diœceſi iuriſdictionem tāquàm ordinarius. Olim epiſcopus præcedebat Cardinalē preſbyterum in ſede concilij, & publicis actibus: [o] nunc vero Cardinalis dignitate & loco præcellit epiſcopos, etiam in ſede concilij: [p] quia ordinario iure aſſumitur ad cōſilia gubernandi vniuerſalem eccleſiam: & interdū Cardinalis creat epiſcopos, iudicat illorum cauſas, & eos deponit dignitate: [q] Quare B. Bernat. lib. 4. de conſid. Cardinales vocat ſeniores populi, iudices orbis Papæ coadiutores: & eius legatos à latere. Cardinalis habet immunitatem contra quoſcunque: lites inter Cardinales reſeruantur iudicio Pōtificis: [r] excommunicantur in cœna Domini qui manus iniciūt, aut offendunt Cardinales: & qui inuadunt domos illorum. Quæ nunc à Greg. pap. XIII. extenditur in eos qui ſimilia perpetrant in epiſcopos.

CAP. XXVIII.

De legatorum triplici genere.

Legatus à latere [a] Papæ dicitur, cui certa prouincia committitur gubernanda. [b] eſt ordinarius ſed extraordinariè, [c] & poteſt delegare alteri quoſdam iuriſdictionis actus, etiam ante ingreſſum in prouinciā: [d] ſed copioſius poſt ingreſſum. non expirat eius facultas morte Papæ conſtituentis, [e] & ſede vacante reuocādus non eſt à Cardinalium congregatione, [f] niſi ex magna & euidēti cauſa, ſicut & reuocatur à Papa. Expirat facultas morte delegāns, vel finito tēpore legationis, aut ſi de prouincia egreſſus eſt animo non reuertendi. & tamen poteſt proſequi cauſam iam cæptam per citationem, vel per alium actum iudicialem. [g]

2 Qui legatum omnino notū impedit ab officij exercitio excommunicatur in cœna Domini. [h] ſed iudices ſenatus regij Hiſpaniæ ex priuilegio & conſuetudine immemoriali habent, ad vitandum periculum, vt examinent literas & facultates eius: [i] ne forte ſit intruſus, & non iure legatus: & ne in præiudicium boni communis excedat cōmiſſionem ſibi datam. Nam dicenti ſe eſſe legatum, licet Cardinalis ſit, non debetur integra fides: niſi literas oſtendat. [k] poſtquā autem admiſſus eſt, creditur ei atteſtanti de ſuo officio [l] & facto: non tamen quando atteſtatur vt teſtis, de facto alieno. Poteſt hic & Nuncius Apoſtolicus conferre beneficia quædam, etiā iuris patronatus clericorum, non tamen laicorum.

3 Triplex eſt delegatus Papæ [m] iudex. 1. Legatus natus [n] qui mox vt in ſua dignitate creatur, eſt legatus, & habet amplā poteſtatē: qualem eſſe aiunt eum, qui regnū Siciliæ poſſidet. 2. qui non ratione dignitatis ſed perſonæ deputatur ad tēporalem cauſam, quando non eſt Cardinalis. [o] commiſſiones vero cauſarū quæ in prouincia fiūt aliis, præter ordinarios, debent demandari perſonis in cōcilio Prouinciali aut Diœceſano deſignatis. vbi cōcil. Trid. ſeſſ. 24. c. 10. nō corrigit, ſed confirmat modū deputandi iure cōmuni Iudices quatuor aut plures cū certis qualitatibus: quibus à ſede Apoſtolica, aut à Legato vel Nuncio cauſæ committantur. 3. Legatus à latere qui ſemper eſt Cardinalis, excellit reliquos, & plura poteſt: [p] vt conferre omnia beneficia. Cum tamen. 1. & 2. Legatus id non poſſit niſi ei ſit ſpecialiter conceſſum. [q] deinde Cardinalis poteſt facere

CAP. XXVIII.

[a] Summiſt. verb. legatus. Tabie. Armil. Angel. Syl. verb delegatus. Aſten. libro 6 tit. 40. Doct ca. noui de appellat. hæc vox reperitur in concil. Sardien. canon. 7. quod fuit paulo poſt Nicen. [b] Dict. c. noue. Angel. Syl. Tab. Armil. Aſten. [c] Ca. 2 de officio lega. in 6. Armil §. 1. Syl. § 5. & 6 Naua. § in Leuit. not. 28. nu. 19. Aſten art 2. Mandoſ. in cancel. regul. 34. q. 50. cū Ioan. Andr. Imol. Pan. Felin. [d] Syl. & alij Summiſt. ſup. [e] Syl. §. 6. & 15. Tabien. fin. ad quem ſe refert Armil. fin. Aſten. ar. 3. c. legatos. de offic. deleg. 6. quia ſedes Apoſtolica, cuius eſt legatus, non moritur. [f] Aſten. Spec. Io. An. [g] Aſten. & alij ſup. [h] Nau. ca. 27. nu. 62. 169. Syluest. ſup. Armil. §. 7. Tab §. 4. [i] [k] Couar. pract. c. 35. nu. 4. cum Molinæ. & tamē Nuncio Apoſtolico credendum eſt in his quæ pertinent ad officiū ſuū, Alciat. reg. 3. præſump. 14. cum glo. c. cum parati. de appellat. Tiraq. de retract. 1. p. § 8. glo. 9. quod quādo fallat, Molinæ. cōſuetud. 2. p. §. 52 glo. 1. nu. 92. 201. Ant. Gabr. lo. 1. ex Soarez. & Viuio verb. Nūcij. & opin. 301. & to. 2. tit. de probationibus. cōcl. 3. [l] Doct. ſup. Syl §. 3. 4 10. per cap lectis. 63. d. Tab. nu. 1. Dueñas. reg. 84 Menoch. de arb. caſu. 99. nu. 19. [m] De quib. tit. de offic. leg. Tab. §. 1. Arm. §. 2. Syl. §. 11. Aſten. ar. 2. & ſe refert ad li. 7. tit. 13. ar. 4. q. 3. [n] Doct. ſup. vt Archiepiſcopus Cāuarien. & Princeps Siciliæ eſt legatus natus. quid alij hic poſſit, Tab. §. 2. Arm. § 3. Syl. §. 12. & ſeq. Aſten. ar. 2. [o] Syl. Tab. ſup. Arm. § 4. Aſten. [p] Et hic plura poteſt. Syl. Tab. Arm. Aſten. ar. 4. [q] Aſten. art.

art.quarto, Sylueſt.§ decimotertio, Tabien §.quinto, Armil.§.8.
r [r] Tabien.§ ſexto. Armil. 10. Sylueſt.§.decimoquarto, verſ.ſecun-
ſ do, Aſten.art.2. [ſ] Triden.ſeſſ.25.reform.ca.10.ſeſſ.25. reg.c.8.9.
14.ſeſſ.6.c.2.3.ſeſſ.7.ca.6.14.ſeſſ.13.c.quinto, ſeſſ.decimaquarta, ca.4.ſeſſ.21.ca.3. vſque 8.ſeſſ.22. cap.3.5.6. ſeſſ.vigeſimaquarta, cap.9.10.11.14.

ſe.3.tantum patriarch.concil.Nicen.ca.6.Chalced.Act.16. Anacl.
d epi.3.Leo.epi.53.Greg.lib.6. epi.37. [d] Onufr.ad Platin. in Petro Apoſtolo.& Turrian. lib.2. pro canon.Apoſt.c.16.ſignificant Petrũ prius fixiſſe ſedem Romæ: & inde anno 10.aut 11. poſt Chriſtum paſſum ueniſſe Antiochiã, ubi affuit fere 8.annis Caniſ.li.5. Marial.c.3. & Onuphr. ait, colligi ex Euſeb.chro. & li.2. hiſt.c.15.25. Niceph.li.2.c.35.& ſeq. Oroſ.lib.7.c.6. Damaſ.in pont. Orig. to.3.in gen.Lactan. lib.4 c.2.Epiph.li.1. to.2.hęr.27.At prędicti patres non ita ſentiunt, & probabilius eſt Petrum poſt Chriſti mortem primum fixiſſe ſedem Antiochiæ per 8.fere annos: deinde trãſtuliſſe Romã. Hier. epi.34.& de vir.illuſtr.in Petr.vbi Plat. & qui ſcribũt de Pótif.vitis. Cano. li.6. de loc.c.8. Cord.li. 4.q.1.concl.8. & citat Bed.in Act.15. Amb. lib.5.epi.32. & ſer.32. 63. Leo. ſer. de Pet.& Paul. vid. Con 4. Var.ca. 14. nu. 12.Genebr.
e li.3.p.189. [e] Bellar.
f li.1.Ro.pont.c.24. [f] Bell.cũ Greg. li.6. epi.37.ad Eul. Leo epi.53.Anacl.ep.3. contr. Niceph.li.14. c.3.dirét q Petrus p ſeipſum ſedit Ale
g xandriæ 8 Tert.cõt. Marcio. docebatur ſymb.decalogus, & oratio domioic. Hieron. in Catal. Marcũ euang. ita inſti-
h tuiſſe [h] Id cępit Pãtenus, apud Alexandriam, ann.181. cui ſucceſſit Clemens Alex. deinde Orig. ut aiunt Hiero.ſup. Euſeb.5.hiſtor. c.9. & 10. Niceph.5.ca. 18. Genebrar.lib.3.
i chron. pa.200. [i] Bellar. cũ Leo. epi.84.
k ad Anaſtaſ. [k] Bellar. c.24.rom cõcil. Nicen.c.7 Hieron epiſto. ad Pammach.

CAP. XXIX.

a C Ap. [a] prouinciæ.99.d.Sylu. Tabie. Ange. uerb. Patriarch. Aſten.li
b bro 6.ti.41. [b] Papa habet primo vniuerſalem epiſcopatum orbis, (in quo ſuccedit Petro, & eſt cumulatiue immediatus paſtor omnium fidelium) 2. reſpectu Romæ cum o[i]ciuia eſt epiſcopus proprius: cuius ſedes eſt Lateran. 3. habet proprium Patriarchatum priuatiue, & ei ſubiiciuntur Metropolitæ Occidentis & Septentrionis: vt colligitur ex mutua epiſto. Agatha. Papæ ad Conſtãtinum Auguſtum, & Conſt. ad Agath. Sic quędam concil. Roma. fuerunt Patriarchalia tantum, quibus inter erant tantum epiſcopi Patriarchatus, vt ſub Mart.I. Gelaſ. Hilar. Symmacho. & patet ex epiſt.B.Flauiani epiſcopi Cõſtantinop. ad Leonem pap. I. quæ eſt epiſt. 8. inter epiſt. Leon, iud. Turrecr.lib. 3.ſum. eccl.c.3. Cuſanum. lib.1.c.vlt.lib.2.c.7. 4. ſtrictius diſtrictũ habet in quo eſt archiepiſcopus. Sic Concil. Chalced. Act 3. & uocat Patriarcham & Archiepiſcopum Romæ. Bellar. 2.Roma.Põtiſ.c.31. argu.15.& Concil. Chalced. Actio.16. citans cano 6 Conc. Nicen.

constitutiones perpetuas, congre-
r gato ſuæ Prouinciæ concilio. [r] Epiſcopi tanquam iudices delegati ſedis Apoſtolicæ in ſingulis diœceſibus procedunt in multis cauſis,
ſ quas concedit Concil. Trident. [ſ] etiam contra exemptos & regulares, in quibus non licet appellare ad Metropolitanum.

CAP. XXIX.

De Patriarcha.

§.1. & 2. Quot ſint Patriarchæ?
3 Quæ illorum inſignia, & poteſtas?
4 Nullum Rom. Patriarcham fuiſſe dum viueret, dãnatum de hæreſi.

a PAtriarcha, id eſt, Princeps patrũ, re ipſa eſt primas. [a] Romanus epiſcopus, habet primarium & proprium Patriarchatum Septentrionalis totius regionis & Occiden
b talis, [b] quem Petrus fundauit. 2. Patriarchatus eſt Alexandrinus. 3. An
c tiochenus: [c] in quo ſedit Petrus.
d 7. annis ante Romanã ſedem. [d] Et primus ſucceſſit B. Euodius in Antiocheno. ſolæ iſtæ tres eccleſiæ (ex eo quod in illis Petrus ſedit) habuerunt dignitatem Patriarcha-
e tus. [e] nam & Alexandriæ dicitur ſediſſe. Petrus, per Marcum Euan
f geliſtam [f] diſcipulum eius, qui elapſis 14. annis poſt cathedram à Petro conſtitutam Romæ, ipſe nomine Petri fundauit eam eccleſiam, in qua Chriſtiana religio & monaſtica floruit, & ſchola de rudimen
g tis fidei per Doctores catechiſtas, [g]
h & de theologia contra hęreticos. [h] Habuit vero Petrus in harum ſedium erectione rationem dignita-
i tis vrbium. [i]

2 Poſt annos fere quingentos datus eſt 4. Patriarchatus Hieroſoly-
k mitan. [k] cui Apoſtoli proxime poſt Chriſti Reſurrectionem pręfecerant Iacobum Apoſtolum fratrem
l Domini, [l] Cum eximio honore:
m [m] eo quod urbs, & regio illa fuit Chriſti præſentia, verbo, miraculis & paſſione illuſtrata. Additus de-
n inde 5. Patriarcha Conſtantinop. [n] quę urbs dicta prius Byzantium, anno 5. poſt Concil. Nicen. dicta eſt Conſtantinopolis, id eſt, vrbs Conſtantini, & caput Imperij, ac noua Roma. curarunt autem Imperator, & epiſcopus Conſtantinop. in primo Concil. Conſtantinopol. & in Chalcedon. ut hic epiſcopus haberet primatum inter Patriarchas Gręcos: quem tandem
o epiſcopus obtinuit [o] à Vigil. Papa opera Iuſtiniani Imper. anno quingenteſimo poſt Chriſtum natum. cum tamen Alexandrinus ſederet olim, ſecundo loco poſt Papam in Concil. & Antiochenus in tertio loco, Tandem 6. creatus eſt Patriarcha Aethiopię Andreas vir inſigni ſanctitate è religione Societatis Ieſu, miſſus ad precioſum Ioannem Imperatorem Aethiopię.

3 Patriarcha, in toto Patriarchatu pręeſt omnibus Archiepiſcopis & epiſcopis. Inſignia illius ſunt ut ubique ante illum deferatur vexil-
p lum crucis: [p] niſi Romę, uel ubi adeſt Papa, aut Legatus eius inſignibus Patriarchalibus utens. Recipit pallium à ſede Apoſtolica, & cõfert pallium Metropolitanis, ſub
q eius editione poſitis: [q] & ab ijs exigit iuramẽtum de fidelitate & obedientia ſeruanda Romanę eccleſię & ſibi. Epiſcopus appellare poteſt
r immediate ad Papam [r] non tamen immediate ad Patriarcham, ſecluſo priuilegio, ſed ad intermedium Archiepiſcopum. Cum uacat eccleſia Metropolitana Patriarcha ſeu primas (niſi forte Archiepiſcopus eſſet exẽptus ab omni Patriarcha) diſponit ut res eius eccleſię cuſtodiantur: & dum non patet recurſus ad concilium prouinciale, eſt conſulendus primas, ut ſi ſubditi conquerantur de archiepiſcopi negligentia, aut alio arduo negotio. ſi iuſtam appellationem ad papam

Ruffin.lib. 10 hiſtoriæ.c.6.Balſam & Mirand. in d.Conc.Nicen. Atque ita Papa tanquam Metropolita, habet ſub ſe, epiſcopos Hoſt. Sabinenſ. Prænestinen.& alios tres. ſenſus ergo Conc. Nicen.can.6.eſt, vt ad ſimilitudinem Patriarchatus quem epiſcopus Rom.exercet in prouincias ſuo Patriarchatui ſubiectas: epiſcopus Alexandr. habeat ſimilem Patriarchatus dignitatem in Aegyptũ, Lybiam & Pentapolim. Quod aliter uidetur intellexiſſe Bellar. lib.2. Rom. Pont.c.17.& lib.2.de conc.c.7.arg.3.& 2.Rom.Pont. c.13.ait ſic corrigendum can.6 concil.Nicen ex Nico.papa I.epiſto.ad Michael. Alexan.epiſcopus gubernet eas prouincias, & ſubdit cauſam: quia Rom.epiſcopus ante conciliorum diffinitionem ita ex conſuetudine conſueuit permittere, & gubernare per illum. Item papa habet temporalem iuriſdictionem in quædam loca. Bellar. 5.Rom.pontiſ.c. 9.10. ſed iure diuino non habet immediate & directe dominium in omnia temporalia bona Orbis, nec in
c bona principum Chriſtianorum. Bellar.c.8. & ſeq. [c] Bellar. 1. Ro. Pont.c.24.& paſſim Euſeb.& Nicephor. Genebrard.chronol.fuiſ-

Leo epi. 62. Hieroſolymitanus epiſcopus erat ſuffraganeus Cæſarienſi Metropolitano, & Patriarchæ Antiocheno, ex conc. Ni-
l cen & Hierony. [l] Bellar. 1. Rom.Pontiſ. c.23.Anacl.epiſto.2.Clemen.Alexand.apud Euſeb.2.hiſtor.c.1 Hieronym. Catal. in Iacobo.cap. Iacobus.de conſec.diſt.1.& hic factus etiam eſt ab Apoſtolis Liturgos. 1.miſſarum ſolennium primus adminiſtrator: cuius Liturgia habetur in ſexta ſynod.can.32.uid.ſup.lib.de miſſa, cap.
m 25.§.2. ca.31. §.7. [m] Et tamen Iacobus ob id non excelluit Pe-
n trum.Bellarm.c.16. [n] Bellarm. cap.24. [o] Obtinuit in concil.1.
o Conſtantinopolitano, cano 3. Chalced. Act.decimaſexta, cano, 28. & Synod.6. can.36 39.& 8. ſynod. cap.vigeſimoprimo. Lateran.ſub Innocen.III. Florent.ſub Eugen.IIII. Iuſtinian. Nouell. 131.de eccleſ.titulis, & cap.antiqua.de priuil. Aſten. Tabien. Syl-
p ueſtr. ſup. Bellarm. cap.vigeſimoquarto. [p] [q] Tabien. §.3. Angel.
q Sylueſtr. Aſtenſ.ſup. [r] Couar. pract.cap.quarto, num.9. per l.14.
r titu.decimoſexto, lib.3.ord. l.2.& 7.titu. 1. lib.quarto, recop. & quando Papa auocet ad ſe cauſas, Triden.ſeſſ.vigeſimaquarta, reform.

non admittat epiſcopus aut Metropolitanus, declarat patriarcha admittendam. non prohibetur hic aut epiſcopus extra prouinciam vel diœceſim ſolemniter benedicere populum: [f] quia remiſſio venialiũ, quæ fit ea benedictione, vel aqua benedicta non requirit nouam iuriſdictionem ſuperioris. In Hiſpania vero primas qui eſt Archiepiſcopus Toletanus, nihil aliud videtur retinere ſupra Metropolitanos, quam vt præſideat in concilio Nationali, id eſt, totius nationis Hiſpaniæ: quod concilium aliquando vocatur vniuerſale. [t]

4 Nullus Romanus Patriarcha dum viueret, accuſatus, damnatuſque eſt de hæreſi: [u] ſed ſemper de cathedra docuit veram fidem. Reliquæ ſedes Patriarchales defecerunt. [x] Nam in Conſtantinopol. ſedit hæreſiarcha Macedonius, Neſtorius & Sergius: ad quem ſcripſit Honorius Pap. I. In Alexandria ſedit hæreticus Gregor. Lucius, Dioſcorus, Cyrus & alii. In Antiochia ſedit Paulus Samoſat. Petrus Gnaphæus, & Machar. In Hieroſoly. ſedit Ioann. (contra quem D. Hierony. ſcripſit epiſt.) Eutichius, Irænæus quidã & Hilari⁹ Arriani.

CAP. XXX.

De Archiepiſcopo ſeu Metropolitano.

§. 1. & 2. Quid poteſt circa ſuffraganeos epiſcopos?
3 Quid circa ſubditos ſuffraganei?
4 & 5. Quid in territorio ſuffraganeorum poteſt?

ARchiepiſcopus ſeu Metropolitanus videtur iure diuino inſtitutus, [a] vt gubernatio eccleſiarum eſſet expeditior: ad imitationem Archiflaminum, quos gẽtiles in ſua religione creabant. [b] Non eſt maior epiſcopis in poteſtate ordinis: [c] nihil enim ad ordinẽ pertinens poteſt hic, aut papa per ſeipſum, quin idem poſſit epiſcopus, qui in ordinis poteſtate ſuccedit Apoſtolis. [d] ſed præeminet dignitate & poteſtate iuriſdictionis in caſibus tantum iure expreſſis, id eſt in cauſa criminali aut ciuili circa ipſos epiſcopos ſuffraganeos, excepta depoſitione, [e] quæ fit cum certo epiſcoporum vel Abbatum numero: & in crimine hæreſis, quod papæ reſeruatur in concil. Trident. ſeſſ. vigeſimaquarta, cap. 5.

2 Raro admittet Metropolitanus accuſationẽ contra epiſcopum, quẽ ſæpe ſine cauſa ſubditi mordent, ſi eos reformare contendat. ſciat tamen epiſcopus ſe niſi caute & ſancte vixerit, ſubiectum aliorum iudicio: laicus vero etiam Imperator ne detegat verenda patris. [f] Clericus ad iudicia ſęcularia ne recurrat: ſed ſi quid habet contra epiſcopum, accedat ad Metropolitam: ſi quid contra Metropolitam, pergat: ad primatem ſeu Patriarcham, aut ad concil. prouinciale, ſi forte congregatũ ſit: vel ad Nuncium Apoſtolicum, aut Papam. epiſcopus in caſu hæreſis etiam notorie non eſt depoſitus, quouſque de crimine per ſententiam declaretur: [g] Negligens vero in expugnandis hæreticis, poſt monitionẽ, poteſt deponi: [h] vel ſi præſens conſentiat in iudicio & ſentẽtia mortis: [i] vel ſi alienet ſine cauſa bona ſtabilia eccleſiæ, & dilapidet. [k] Olim deponebatur, ſi negligens eſſet in reſidentia, & cura cleri & populi, & monit⁹ pſeueraret: [l] vel ob fornicationẽ, furtum, & periuriũ [m] in iudicio. Ob amentiam epiſcopi perpetuam creandus eſt nouus epiſcopus: [n] at ſi ex morbo, captiuitate & ſenio eſſet inutilis, dandus eſt coadiutor a Papa. ſi indignus promotus eſt, quia caret ſcientia, [o] vel ſi electus & confirmatus differat ceſſante impedimento conſecrari intra ſex menſes, [p] priuatur ipſo iure, in conc. Trid. ſeſſ. 23. cap. 2.

3 Poteſt hic citare epiſcopos in quibuſdam cauſis: [q] abſoluit epiſcopos à reſeruatis: præcipere poteſt epiſcopo vt ſubditum cui Archiepiſcopus cauſam committit, compellat acceptare. [r] cõpellit epiſcopos per Trid. ſeſſ. 23. cap. 18. vt contribuant pro ſeminario cleri. 2. Si officiales ipſius epiſcopi delinquant impune in officio, Archiepiſcopus tamquam ordinarius ſupplet negligentiam epiſcopi: ſed vacante ſede epiſcopi non viſitat, nec dat viſitatorem. 3. ſubditos epiſcopi ſuffraganei non iudicat, niſi in cauſa appellationis [ſ] (tunc vero cauſam ad ſe deuoluiã poſſet committere ſubdito epiſcopi ſuffraganei) vel dum iure etiam nouo concedente viſitat diœceſim ſuffraganeorum. prohibetur vero in concil. Trident. ſeſ. 24. cap. 3. viſitare illas, niſi poſt ſuam diœceſim plene viſitatã, & in cauſa per concil. Prouinciale conceſſa. Dum ſic viſitat poteſt recipere procurationes, & ſubditos ſuffraganeorum abſoluere [t] in vtroque foro à peccatis & cenſuris, & delegare alteri iuriſdictionem abſoluendi, cum ſit in eo ordinarius. at maius ius habet in epiſcopos, vt dictũ eſt, quam in illorũ ſubditos. [u] Excellit vero Papa, vt qui poteſt ſemper & ubique per ſe aut per delegatum abſoluere ſubditos aliorũ epiſcoporũ, & auocare ſibi cauſas coram ordinario pendentes.

4 Non poteſt Metropolitanus in loco ſuffraganei habere erectum tribunal cum iudice Metropolitano, pro commoditate litigantium, niſi cum expreſſo epiſcopi conſenſu: [x] ut Compoſtellanus habet Salmanticæ, ſi epiſcopus appellatio-

[f] cap. 20. [f] Summiſt. [t] ſup. [t] Probat. Can. lib. 5. de loc. c. 5. ex conc. Toletan. 4. in princip. Simanc. de cathol. inſtit. ca. 12. nu. 18. Rip. in ca. 1. de iudic. Conrad. Brun. lib. 5. de leg. c. 3. Pigh. 6. eccleſ. hierarch. cap. 8. Remund. Rufus in duplicatione cõtra patronũ Molinæi pro Rom. Pont. fol. 26. 88. & ſequent. Mich. Thomas de cõcil. Prouin p. 90. [u] [u x] [x] Bellar. lib. 4. Rom. Pont. c. 3. ad fin.

CAP. XXX.

[a] VId. [a] citatos c. 25. G. & inſtitutionem Archiepiſcopi eſſe de iure diuino colligit ex c. 1. 99. d. Dueñas. regul. 72 limita. 2. Iacobat. de concil. lib. 1. art. 22. Antiſiodor. lib. 4 Bollo. Oecon eccleſ. claſſ. 3. ſed Pan putat inſtitutum iure humano per c. in illis. [b] 80. diſt. c. 1. 22. d. [b] Vuolphan. Lazius, lib. ſecundo. rer. Roman. putat ad imitationẽ ciuilis Reipubl. Romanę inſtitutos Archiepiſcopos & Patriarchas. [c] Gyra. ſyntagm 17. [c] [d] Sup. cap. 7. lit. O [d] [e] Sup. c. 21. F. [e] cap. accuſatus. vbi gloſ. 3. q. 6 Boll. claſſ. 3. ſ. De numero epiſcoporum, vel Abbatum, Tri. ſeſſ. 13. c. 4. & c. 6. citari epiſcopos in quibuſdã cauſis: de quibus Bollo. claſſ. 3. cap. [f] 5. §. 12. [f] Vt Cham qui ob id maledictionem accepit à Noe patre. vnde Conſtantinus. cap. ſcripturis. 96. d. ait, ſi viderem ſacerdotem peccantẽ, chlamyde operirem ne videretur. Fabian. Papa ait, ſic ſtatutũ ab Apoſtolis. Euthychian. & Anacl. quos affert Igmarus. libro de vari s capitulis eccleſiæ, capit. vigeſimonono. [g] Bollo. §. 13. [g] Vt Pont ob hæreſim occultam non amittit dignitatẽ. Turrecrema. libro quarto. Summ. eccleſ. p. ſecunda, cap. 20. Bellarm. ſecundo, de Roman. Pontif. capit. 30. Cano. libro quarto, de loc. capit. ſecundo, Soto. d. vigeſimaſecunda. quæſt. ſecunda ſecundæ. Caiet. de autor. Papæ. ca. 22. Cord. lib. quarto, quæſtio. tertia. contr. Caſtr. ſecundo, de iuſt. her. pun. [h] cap. 24. [h] Concil. Later. cap. 3. ca. excommunicamus. §. [i] ſi. de hæreti. [i] cap. ex literis. de exceſ. [k] Prælat. [k] In 6. ſynod. ca. Apoſtolos. 12. quæſtio ſecunda, & de ſimoniaco habetur cap. licet. & ſequen. de ſimo- [l] nia. [l] Apoſtolorum [m] can. 57. [m] Apoſt. can. 25. c ſi quis epi [n] ſcopus. 81. d. [n] Vt etiam de Pontif. in amentiam perpetuam verſo aiunt quidam. vt tandem ſentit glo. cap. ſi. Papa. 40. d. Gerſ. tract. de auferibilit. Papæ. conſider. 18. 19. Almain. de poteſt. eccl. cap. 12. Ocan. in dialog. Pan. Anchar. Felin. Caiet. de autor. pap. 2. cap. 24. tract. 2. Apolo. part. 2. à. c. 25. quia amens eſt ciuiliter mortuus. contra quos vid. Cordub. lib. 4. q. 5. cum Anto. 3. p. tit. 23. ca 5. §. vlt. Syl. pap. §. 4. concil. §. 3. Bañes, & recent. ſecunda ſecundæ, quæſt. 1. [o] artic. 10. [o] Concil. Late. cap. 26. capit. quamuis. de elect. [p] Boll d. capit. 14. [p] Sed olim. cap. quoniam. 100. d. iubetur cõſecrari intra [q] 5. menſes. [q] Trid. ſeſſ. 13. cap. 6. Boll. claſ. 3. cap. quinto, [r] §. 12. [r] Syl. ver. archiepiſcopus. i prin cip. Tab. Abu. tom. [ſ] 1. Numer. q. 29. [ſ] Syluest. Archiepiſc. §. 5. Tab. [t] [t] cap. perpetuo. de cenſ. lib. 6 Syl. archie. §. 4. Soto d. 18. quæſ. [u] 4. 2. [u] Sylueſtr. archiepiſcopus. §. 5. [x] abſol. 3 § 7. [x] Probant Doct. in cap. 1. primo, de off. ord. in 6. Cou. practic. c. nono, nu. ſecundo, & cap. 27. numero. 33 Maranta in ſpeculo aduocat. titu.

y de citato. nu. 41. [y] vt in cauſis correct. & alijs. Tri. ſeſſ. 13. ca. 1. ſeſſ. 24. c. 10. & 20. ſeſ. 25. ref. c. 14. & de Reg. c. 13. Dũ vero admittitur appell. ſeruãda eſt for ma præſcripta. ſeſſ. 22. c. 7. [z] Diceſ. lib. de excom. cœnæ. [a] D. Th. 2. 2. q. 67. 1. ad 3. Sot. li. 5. iuſti. q. 4. ar. 1. [b] Syl. Archiep. §. 6. [c] Syl. epiſcopus. §. 9. ver. 1. c. epiſcopus in ſynod. 35. q. 1. [d] Tri. ſeſſ. 22. de euitan. [e] Nauar. c. 22. nu. 5. ſup. li. de miſ. c. 25. §. 9. 2. [f] Syl. & ſummiſ. ver. archiep. [g] Syl. Archiepiſcop⁹. §. 7.

CAP. XXXI.

a Syl. [a] verb. Palliũ. & ver. conſecratio. 1 §. 1. Tab. conſecratio. 1. [b] Dictum eſt. c. 23. Syl. conſecr. 1. §. 2. Tri. ſeſſ. 23. ca. 2. Addit vt fiat in eccleſia, ad quã promouetur, vel in prouincia ſi commode fieri poteſt. [c] Syl. conſecr. 1. §. 1. [d] Bell. 1. de cle. c. 9. §. 2. [e] D. Tho. 3. part. quæſt. 114.

CAP. XXXII.

a Dionyſius. [a] ca. 2. eccleſ. hier. epiſcopũ vocat Hierarchã. Ignat. epiſt. ad Trallũ. vocat archierũ. [b] Ariſtoph. in comœd. de auib. Bella. li. 3. Ro Pon. c. 24. [c] Ephe. 4. & 1 Petr. 2. Chriſtũ vocat Paſtorem & epiſcopũ animarum. 2. Eſdr. 11. epiſcopos Leuitarũ. Act. 1. ex Pſal. 108. epiſcopatũ eius accipiat alter. cathena Græca ex Orig. in Iob. 20. hæc pars ab epiſcopo ait, epiſcopũ ſummi pro Deo: & hinc laudat epiſcoporũ dignitatem. [d] Eſai. 44. [e] 1. Tim. 3. Philip. 4. & 1. Pet. 5. Seniores paſcite prouidentes. Græc. habẽt presbyteri epiſcopantes. i. prouidentes. Bellar. 1. de cler. c. 15. [f] 1. Tim. 3. Tit. 1. oportet epiſcopum. [g] D. Tho. 2. 2. q. 185. 2. ad primum. infr. c. 33. A. [h] Sic Moſes recuſa-

nes ad Metropolitanum adduci nõ permittat (ſecluſis caſibus iure expreſſis, in quibus appellatio non habet effectũ ſuſpenſiuum executionis ſed deuolutiuum[y]) implorat litigans auxilium Regium de violentijs, & per literas ſeu prouiſionẽ ſenatus aut Prætorij Regij compellitur epiſcopus admittere appellationem debitã, & nihil innouare, ſed reponere quidquid defacto attentauit appellatione pendente. [z] ſi Archiepiſcopus delinquat in loco ſuffraganei, fit ei inferior: & ratione delicti poteſt ſuffraganeus contra illum procedere. [a] Poteſt Metropolita celebrare concil. prouinciale, requiſito & innito Primate,[b] & in illo deſignare teſtes ſynodales:[c] qui in futura ſynodo referant quæ digna ſunt reformatione. tollit malas conſuetudines ſi quas eſſe ſciat in diœceſibus ſuffraganeorum:[d] ſed conſuetudines licitas tollere non poteſt.[e]

5 Dum tranſit per diœceſes ſuffraganeorum, quamuis nec viſitet, nec vllam ibi iuriſdictionem exerceat, portare poteſt inſignia Archiepiſcopi:[f] vt crucem argẽteam ante ſe, & benedicere populo ſolẽniter indutus Pontificali: & in eiſdem locis prouinciæ etiam exẽptis celebrare in pontificalibus,[g] ſine alterius licẽtia. Cõpellit Rectores & Abbates ſubiectos vt prædicẽt, aut prædicare faciant in ſuis parochijs.

CAP. XXXI.

De Metropolitani obligatione & dignitate.

§. 2. In quibus excellat epiſcopos? & de modo quo olim eligebatur.

Metropolitanus circa ſuos ſubditos habet iura, facultates, priuilegia, & obligationes, quæ de epiſcopo ſtatim explicabuntur. ſed differt quia quamuis ſit cõfirmatus à Papa, & poſſeſſionẽ acceperit beneficii Archiepiſcopalis, vel etiam conſecratus fuerit, non poteſt miniſtrare & exercere quæ pertinẽt ad ordinem põtificalem, antequam accipiat à ſuo ſuperiore. (Puta à Patriarcha cui ſubiectus eſt, vel ſi Patriarcham non recognoſcit, à papa) pallium,[a] id eſt, Candidatam ſtolã: qua vtitur ſolum dũ celebrat. ex priuilegio quidã epiſcopi habẽt vſum huius Pallij. Papa vero ſemper vtitur Pallio, quamuis non celebret.

2 Differt etiam ab epiſcopo: quia Metropolitanus conſecrãdus eſt in propria eccleſia,[b] niſi aliud neceſſitas exigat, vel conſuetudo: & debet à ſuffraganeis petere, vt adſint, vel ſaltem per literas conſentiant:[c] ſimulque exigendus eſt conſenſus primatis, puta Toletani in Hiſpaniã: aliàs non recipit executionem ordinis. ſi quis ex dictis epiſcopis contemnatur non petito illius conſenſu (vbi per ſuffraganeos eligitur Metropolitanus) poteſt agere vt caſſetur electio, & Archiepiſcopus priuetur executione officij & ordinis. ſic olim epiſcop⁹ eligebatur ab omnibus epiſcopis prouinciæ per vota, aut per literas abſentium.[d] Cæterum in Hiſpania vbi ex Papæ conceſſione rex Catholicus præſentat epiſcopos & Archiepiſcopos, & Papa confirmat & aſſumit, non requiritur aliorũ epiſcoporũ conſenſus.

3 Archiepiſcop⁹ in Hiſpania numeratur inter Magnates, & coram rege ſedet operto capite. Habet in ſui cuſtodem ratione officij, archangelum:[e] præter priuatum Angelum, qui ſibi vt alijs priuatis conceditur cuſtos.

CAP. XXXII.

De Epiſcopis.

§. 1. Electus in epiſcopum quid antequã acceptet, conſiderabit, & c. 33. §. 1.
2 De dignitate Epiſcopi.
3 Non eſſe appetendam.
4 De regulari epiſcopo, & inf. c. 33.
5 De habente votum religionis.

Dicendum nũc eſt de eo qui eligitur aut præſentatur epiſcopus, quid conſiderare debeat antequã acceptet, & poſt acceptationẽ: aut ſi epiſcopatui eſt renũciaturus. deinde quam poteſtatem habeat iã confirmatus & conſecratus: & de epiſcopi priuilegiis & obligationib. Epiſcopus Græce, id eſt, cõſiderãs[a] & inſpiciens, à verbo epiſcopen dicitur, eo quod in eccleſia ſit ſpeculator. Ethnici epiſcopi nomẽ tribuũt magiſtratui Prætorij,[b] ſed ſacræ ſcripturæ Paſtori hominũ.[c] quem & regem vocant à regendo.[d] eps non habet ſimplex officiũ prædicandi, aut declarãdi iudiciũ, ſed poteſtatẽ cũ vi coactiua regendi in ſpiritualibus (vt rex in ciuilib.) quibus obedire & ſubijci oportet. epiſcopus interdum vocatur presbyter,[e] à matura ætate.

2 Epiſcopi qualitates deſcribit Apoſt.[f] quas perpendat qui nominatur aut præſentatur: & debet diu multumq; ſe Deo cõmẽdare & ſeruis Dei, vt matura cõſideratione exploret, an ſibi expediat acceptare.[g] Multi enim ex ſanctis legũtur detrectaſſe id onus humiliter,[h] quaſi tãto ponderi & honori vires pares ſe non habere exiſtimarent. Et multis tutius & melius eſt, ad exẽplum ſanctorũ recuſare oblatũ epiſcopatũ. ſic enim tollitur occaſio ambitionis, ne quis ſe pſumat digniſſimũ inter omnes, nec facile ſe præcipitet in tã excelſum honoris gradũ periculis expoſitũ.[i] Quidã profeſſi regulares ſalubre votũ emittũt nõ ambiendi epiſcopatum, & oblatum

bat regimen Populi Greg. Nazianze. exulauit, ne præficeretur Nazianzi: refert Palad. hiſt. c. 12. Socr. lib. 3. hiſt. cap. 23 & Ephrem. finxit ſe inſanũ, ait Sozom. lib. 3. hiſto. c. 26. Ambroſ. finxit varia. cap. Valentinianus. 63. d. Rufin. 2. hiſtor. ca. 11. Socr. lib. 4. c. 30. Sozom 6. c. 24 Naua. c. inter verb. concl. 2. nu. 4. concloſ. 6. num. 138. B. Tho. & Bernard. reſtitit omnino. Clemens reſtitit Petro: vt de ſe refert epiſtol. 1. quouſque Petrus diat id ſibi à Chriſto ſtatutũ. De Cyprian. refert Pontius in vita eius, diu recuſaſſe. Augu. ſuſcepit inuitus, ait epiſt. 148. cap. ante omnia. 40. diſt. concil. Aquiſgran. cap. 112. Nicol. coactus eſt. Bonauent. fugerat epiſcopatũ Eboracen. ſed coactus accepit alium epiſcopatũ & Card. [i] Aug. 19. ciuit. c. 19. c. qui epiſcopatũ. 8. q. 1. & epiſt. 81. ad Eudoxam. c. vos autẽ. 16. q. 1. vbi Turrec. ſi. Aug. tract. 1. de communi vita cler. Greg. 1 paſtoral. ca. 7. 8. D. Tho. opuſc. 18. cap. 19. quodlib. quinto, ar. 23. Syluest. electi. 1. §. 20. & ver. epiſcopus §. tertio. Soto. lib. 10. iuſt. quæſt. 2. 2. ad 2 Interdum probato viro expediret fieri epiſcopũ, pro bono tamẽ cõmuni. in religione Socie. Ieſu expedit ne acceptet: ne hac via ſubrepat ambitio, & religio priuetur operarijs ſibi vtilibus. ſic D. Gregor. c. hinc eſt 16. q. 1. vetat Abbatem certi monaſterij poſſe vnquam ad epiſcopatum conſcendere. vbi gloſſ. ver. detrimẽtũ, hinc melius eſt non acceptare oblatũ epiſcopatum. vt Ierem. & Eſai. detrectabãt officium prædicationis. Gregor. libro ſeato. epiſto. quinta. capit. in ſcripturis. 8. quæſt. prima. & 1. par. paſtoral.

ſtoral.c.7. D.Tho.2.2. q.185.2.quodlib.5.art.22. Auguſt.19.ciuit.cap.19.Soto.lib.10.q.2.art.6.col.6. & tamen licet oblatum acceptare.D.Tho Caiet.Soto. Ant.3.p.tit.20.cap.2.§.6. Cord.caſ.154. Addit Caiet.2.2.q.186.7. ad 4.non ſemper eſſe perfectionis
k & laudis,renunciare honori eccleſiaſtico, ſcilicet, iam habito.[k] Votum non procurandi epiſcopatum obligat, D.Tho.2.2.q.185.2.ad 1.& 3. vbi Caiet. Soto d.art.2. ad 3. Rich. quodlib.3.q.21.Anto.& Cord. ſup Palu.4.d.19.q.1. Syl. ord.3.§ 10.elect 1.§.19. Tab.ord 2 §.16. Angel. elect.§.30 Armil. Auguſt. ſup. Chryſ ho.35. imperfect hom. 3. Act.ari,ſic ambientes plerumque damnari. Petrus apud Clem.epiſt.1.conc. Aurelian.c.1.& Arctius tenentur non ambire regulares, qui mundi honoribus renunciarunt facto voto. Symach.epiſt. cap.5.cap. nullus. 1.q.1.capit. quorundam de ele. in 6.ele.5.de elect. vbi Card. q.7. ait, peccare.mor.regularem qui appetit. Bona. c.2 regu.col. 6. & qui habet votum religionis, iubetur non acceptare.cap. per tuas. de vot. Caiet. cum D. Thom.2.2. quæſt. 189.3.ad 1. & in

e.19 Gregor.I.paſtor.cap.5.6.9 Bonauent.ca.2.regul. cap.in ſcripturis.8.q.1.Syluest.elect.1.§.19.cum Ioann. Andr. epiſcopus.§.3.verſ.4.vbi Angel.§.2. Aut ſi à Deo reueletur electio, vt de Fabiano.Pap.& de Nicol. Et de Martin. refert Seuerus in vii. eius c.7.De Gregor.I.refert ipſe libro primo.epiſtol.26 & 31 & Ioann. Diac. in vita eius. ſed peccat ſi per viã illicitam fugiat. Richard.quodlib.3.q. vigeſimaprima. Angel. elect. 1. §. 30. Sylueſt. elect. 1. §. 19.nume.37. Soto. quæſtio.ſecunda.2. Diuus Tho.quæſt. 185.2. Turrecrem. d.cap. olim. Anto. ſup. Viguer. inſtit. ca.17 § 1. verſ 11. niſi id fiat iuſtinctu Dei,vt Marcus pręcidit ſibi pollicem, & Ambro. induxit meretrices in domum. Regularis nequit conſentire ſuę electioni ſine prælati licẽtia: alias eſt iure irrita, poteſt autem dare licentiam prælatus abſque capitulo.cap.ſi religioſus de elect. in 6. Angel.elect.§.30.Armil.§.33 Nauar.c.ſtatuimus addit Syl. elect. 1. §. 17.19. Tab.elect 1. §. 27. regularis ex mendic. etiam iuſſus à ſuperiore non poteſt electioni ſuę extra religionẽ cõſẽtire,ſi electio fiat in diſcordia de iure

non acceptandi, niſi ſub peccato
k obligentur [k] à ſuo prælato Generali,aut à Pontif. Quæ conditio tacite explicatur: cum tamen voto aut iuramento inſit ex natura rei (alias iuramentum de numquam acceptando eſſet illicitum.
l [l] & votum eſſet impeditiuum maioris boni) & in voto autoritas Papæ diſpẽſantis,aut præcipientis intelligitur ex-
m cepta. [m] At vix occurret caſus, in quo prælatus religionis ſub mort.
n poſſit compellere ſubditum. [n] iuſſus tamen à papa tenetur accepta-
o re, [o] niſi certo ſe indignum eſſe
p ſciat. [p]

3 Hic tantus gradus perfectionis peti nõ debet,nec appeti, niſi in duplici caſu: primo propter neceſ-
q ſitatem vrgentem. [q] deinde propter bonum commune, in ea regione, vbi penuria eſſet miniſtrorum, qui Catholice & ſapienter regant gregem Domini. Quo caſu in primitiua eccleſia, Apoſtolus. 1. Timoth.c.3. docuit, qui onus epiſcopatus deſiderat, bonum opus deſiderat, id eſt, laborem alijs vti-
r lem: [r] ſi forte humeros habeat pro tali officio, quaſi Saul à Deo vnctus, vt populum Dei regeret, qui ab humero ſupereminebat cæteris. habet enim epiſcopus ſtatum perfectionis, non qualem religioſus,qui eſt in ſchola & exercitio addiſcen-
ſ di perfectionem: [ſ] ſed in ſuperiori
t gradu, [t] vt perfectus in vita contemplatiua & actiua alios docere poſſit,& debeat verbo & virtutum omnium exemplo. Ob quam ſtatus perfectionem non licet epiſcopo ſine papæ licẽtia,tranſire ad Re-
u ligionem. [u]

4 Regularis epiſcopus ſi ex diſpenſatione papæ dimittat epiſcopatum, non tenetur ad religionem redire, aut parere prælato regulari, à cuius obedientia iam fuit omnino exemptus: niſi ex culpa deponatur cum degradatione,per quã priuatur priuilegiis epiſcopi. Renunciaturus proponet & Pont. & Regi qui patronus eſt, cauſas morbi
x aut ſenii, [x] aut aliam legitimam cauſam, vt pro bono gregis & tutiori cõſcientia viuat ſine cura animarum. vel petat coadiutorem,ſed
y abſque futura ſucceſſione. [y] Non poteſt epiſcopus ſibi ſucceſſorẽ eli-
z gere: [z] Nec papa id poteſt: [a] ſal-
a tem iam nunc non debet auferre eccleſiæ aut Cardinalibus ſine cauſa,ius præſcriptum eligendi Ponti-
b ficem [b] Petrus vero cum eſſet Apoſtolus, de quo conſtabat non falli,
c nominaui ex priuilegio [c] Clementem ſucceſſorem.Et tamen Clemẽs dicitur ceſſiſſe iuri ſuo, & quod

Societate per conſtit.5.p.cap.3.& 9.p.cap.4 & 5. & P.10 §.6.magis obligat votum non acceptandi,niſi compellatur: quia conſtit. cum hoc voto approbatur per Pontif & laudatur in Trid.ſeſſ 25. reg. cap. 16. quod votum laudat Maior. 4.d 38. quæſt.1. col.3.
l Roman.ſingular.501. [l] Caie.cum D. Thom.d.quæſt.185.2.ad 3. Soto.art 2.ad 3. Palac.4.d.38 q 1.p.826.Maior.q.1. Nauar. cap. 12.num.16.cum Ant. Ang.Syl.Tabie idem Armil.iuramentum. §.15.Cou.cap.quamuis pactum.1.p.§ 6.num.7. Aſten.lib.6.titu.
m 43 art. 1.§.6. [m] Nau.cap.12.num 76.Couar.ſup §.3.nu.2.4.1 1. Cord.lib.4. quæſtio.8.ad fin.c.venientes.de iureiur.cap.autorita-
n tem.1 5.q.6.l.fin. ff. qui ſatis dare.l.fin. ff. ad municipal. [n] Quia votum obedientiæ intelligitur limitare intra res religionis. D. Tho.q.186.2.& melius,ar.5.q.104.5.quodlib.10 art.10. Caiet.q. 185. artic.2. Syl.relig.6.§ 6. & verbo, obedientia vbi Summiſtæ. nec compellit in rebus quibus ſubditus eget diſpenſatione regulæ Nauar.in cap ſtatuimus.num.23. de pauper.cum D Bernard. ſed Sot.q.2.ad 2.generaliter ait obligare ſuperiorem, dum in vir-
o tute obedientiæ iubet acceptare. [o] Sot. Aug.19.ciuit.Gregor.1.p. paſtor.d.cap.5. D.Tho.q.185.2.Bonau.4.d 19.art.4.Leo.Imp.l.ſi quempiam. C de epiſc.& cler.cap.per principalem.9.q.3. Maiol. de irregul.lib.3.cap.27.lib.5.cap.24.lib.4.cap.1.nu.13. ſic Pontif. ipſo iure cogit Parochum initiari intra annum,& epiſcopum con-
p ſecrari intra tres menſes. [p] Si à Papa iuſſus acceptare, ſentit ſe indignum,debet reſiſtere.D. Thom.art.2. Soto.art.2.ad 2. Anto. ſup. Turrecr.cap.olim.8.q.1. Armil.epiſcopus.num.1.impedimentum poteſt eſſe triplex.1.peccatum,quod quia ipſe poteſt amouere, tenetur iuſſus obedire.2. irregul. aut excom.& debet aperire Prælato iubenti, vt ipſe remoueat, ſi velit.ſic Moſes, Exod.4.de impedita ſua lingua propoſuit.3.ſi prælatus remouere nõ poteſt, non debet ſubditus obedire. Adde.4.in dubio, qui neſcit ſe habere indignitatem & neceſſarium impedimentum,debet iuſſus obedire: vt de ſcientia ſufficiente.c.niſi cum pridem.de renunc Sylu. epiſcopus §.3.verſ 4.ſed Soto de eo qui varijs affectib. proclius, putat ſe in tali officio vincendum,negat obligari ad acceptationẽ. Adde,aut ſi non putat ſe adminiſtraturum,ſine ſcandalo & pecca-
q to aliorum. [q] cap.licet.de reg.D.Tho.q.185.1.& 2.Aug.19.ciuit.

aut de facto:quia cap.quorundam.de elect.in 6.loquitur indiſtin-
r cte. [r] Sic expoſitores in 1.Timoth.3.& Turrian.in Clem libr.2.
ſ conſtit.Apoſ.cap.25.num.6.D.Thom.quæſt.185.1.& quodlib. [ſ] D.Tho.q.186.1.ad 4.& art 3.5.9.Soto.lib.10.q.4.1. Syl.relig.1. §.3.Viguer.ſup.verſ.12.Palac 4 d.38.q.1.Bellar.2.de monach ca. 2.Trullo de ord.canonicorum regul.lib.1.cap.18. Dionyſ.cap.6.
t eccleſ.hierar. [t] D.Thom.quæſt.186.2.ad 1 q.184.7 Soto.Syl.Viguer.cum Dionyſ.ca.5.eccleſ.hierarch.& colligitur Ioannis.21.di-
u ligis me plus his. [u] cap.licet. de regular. ſed quia multis priuatis tutior eſt ſtatus religionis, quidam leguntur renunciaſſe epiſcopatui habito.vt Machar. Patriarch. Antioch.apud Sur.die 10. April Theodotus die 22.April.vid.Pratum ſpirituale,c.37. Raymun.apud.Chron.Dominic.Petr. Demoron,qui dictus eſt Cæleſtin. Pap.V.apud Petrum de Aliaco lib.2 cap.13. & Pelag.2.de
x planct eccleſ cap.11. [x] Aut ſi habent impedimenta:de quibus ſup.
y Q.D.Thom.quæſt.185.5. Tabien.epiſcopus.num.3. [y] Quod vetat Tridẽt.ſeſſ.25.reform.cap.7. ſed Sixtus V cum pluribus be-
z neficiarijs diſpenſauit. [z] Apoſt. can.74. Clem lib.8.conſt. cap 4. Platin.in Bonif.2. Turrian. libro primo, pro can. Apoſt.cap.14. conc.Antioch.can.23.cap.nullo modo.8 quæſtio.prima.At Paul. & alij Apoſt. Act.14. & Tit 1 capitul. Chriſti eligebant epiſcopos. Victor.rel.2.de poteſt.eccleſ.p.ſecunda,num.23. Nec epiſcopus poteſt ſibi viuens eligere coadiutorem, dicit concil. Nicen. quod ignorans Auguſt. permiſit ſe fieri coadiutorem: vt ipſe re-
a fert. [a] Fauet Anacl cap.ſecundum 79.d. Palud. de poteſt.Pap Almain.& alij Pariſien. Perez.l.prima,col.10.tit.ſecundo,l.quinto, ord. Quod vero quidam aiunt(Victo.ſup Turre.2.ſum. eccl.cap. 51.Caie.de autor. pap.cap.6 13.apol p ſecunda,cap 22.)poteſtatem electiuam eſſe principaliter in papa intelligitur quia præſcribit alijs modum eligendi. vt habet iuriſdict.in omnes & in ſeipſum. ſed abſolutio papæ à ſuis peccatis exercenda eſt per alios.
b Bellarm.libro primo,de cleric.capit. nono, ad fin. [b] Ioan Arbor.
c quinto Theoloph.c.18 vid. Bellarm.ſup.ca.nono. [c] Victor. ſup. & quod Petrus nominauit Clementem ſup.lib.de euchariſt cap. 53.D.Bellarm.ſecundo. Roman. Pontif.cap.quinto. Hieronym. Epiphan.Rufin.Niceph.Anacl. Ioan.pap.3 Leo.2. Alex.primus,

Innocen. III. Turri. 2. pro can. Apoſt ca. 10. Onuphr. in Platin. de Clem. Siman. cath. inſt. c. 45. nu. 18. Quibus tamẽ reſpondet Turrecr. 2. ſum. c. 52. Petrum non eſſe elegiſſe, ſed nominaſſe eligendum ab alijs. [d] Epipha. Bellar. & communis cum glo. c. ſi Petrus, 8. q. 1. [e] ca. 1. de ord. ab epiſc. qui renuunt. commu. in c. ſecundum 19. d. Nau. c. 27 nu. 241. [f] Ca. per tuas de uoto. ubi Pan. ait, ſi de facto conſecretur, debet renũtiare, ut uotum impleat. idem ſentit D. Th. 2. 2. q. ult. 3. ad 1. ubi Caie. dub. 2. & quæſtio. 185. 6. ad tertium, Soto. libro 10. iuſtit. quæſtio. ſecunda, 4. conclu. 1. Sylu. religio. 2. § 20. Ange. uotum 3. § 15. Tabie. epiſcopus. § 7. Armil § 7. & 10. vbi Sylu. § vndecimo, uerſ. 3. Abulenſ. Nume. cap. trigeſimo, quæſtio. 94. At oppoſitum eſſe tutum eſſe iuſ. I. [g] D. Thomas, & Caieta. ſecunda, ſecundæ, quæſt. 185. 6. Soto. ſup. [h] Hoſtienſ. d. c. per tuas. uelut dicit glo. d. c. loquitur de uoto ſolenni: quia profeſſus ſine petita prælati licentia acceptauit epiſcopatum, iubetur redire ad religionem, ſed Caie. ait fuiſſe uotum ſimplex. [i] Eſt tuta ſententia, ut epiſcopus electus, ſed nondum conſecratus iubeatur implere uotum religionis, quod promiſit intra certum tẽpus, quod iam implebatur: quo impleto adhuc manebat aptus vt crearetur epiſcopus. Panor. d. c. per tuas. ſi tamen iam ſit conſecratus, loquitur Pontiſ. de cõſilio tantum. vt in ſimili. c. commiſſum. de ſponſal. iubet de cõſilio, prius implere ſponſalia, quæ iurauerat intra certũ tempus implere: & poſt illa, ut libere intret religionẽ, quam vouit. facit Nauar. cap. duodecimo, nume. quadrageſimoprimo, ſed prima ſententia Diui Thomæ, eſt communis, tutior, & ſequenda in praxi.

præferri fecit ſibi Linum: ne hic nociuus eligendi modus poſteris
d traheretur in exemplum. [d] obtineri ſolet à Papa, & Patrono penſio congrua pro decente ſuſtentatione renunciantis. Qui renunciat officio epiſcopi non ſolet renunciare dignitati: aliàs ſibi non liceret conferre ordines etiam de licentia proprij
e epiſcopi. [a]

5 Si epiſcopus ante electionem aut conſecrationem, votum emiſerat intrandi religionem intra certũ tempus, quod iam completum eſt: quidam putant declaratione iuris, & Pontificis obligari, vt prius im-
f pleat uotum: [f] quia tutior ſtatus religionis non impedit ſtatum epiſcopi: & regularis epiſcopus ad plura tenetur, nempe etiam ad vota, habitum, & quaſdam religionis ob-
g ſeruantias. [g] At ſane Pontifex id tãtum conſuluit, & fortaſſe homini quem uidebat parum aptum epiſco-
h patui. [h] Cum tamen ſatis impleri videatur uotum Religionis dum commutatur in ſtatum epiſcopi de
i ſe perfectiorem: [i] quia uotum ſimplex non debet eſſe impedimentum melioris boni, ſicut nec profeſſio impedit eligi aut conſecrari in epiſcopum. quare epiſcopus conſecratus non poteſt occaſione voti tranſire in religionem, niſi Papa diſpenſet.

CAP. XXXIII.

De qualitatibus Epiſcopi.

§. 2. *De ſcientia Theologi: & de prudentia in gubernando.*
3 *De ſcrutinio.*
4 *Quomodo epiſcopus præſertim regularis diſponet de bonis?*

SI quis electus putat cum ſapientum & maiorum conſilio acceptandum ſibi eſſe epiſcopatum, ad quem quaſi inuitus, & compulſus
a accedere deberet: [a] perpendat quæ ſequuntur. Primum ut ad onera & obligationes huius ſtatus petat iugem Dei gratiam, & diligenter quærat uiros optimos & miniſtros oblato etiam pingui ſtipendio, quorum conſilio & opera iuuetur. In-

ſuper examinet utrum habeat aliquod iuris impedimentum, aut aliquam ex illis duodecim irregulari-
b tatibus [b] Apoſtolicis quæ habentur 1. Timo. 3. & opportune curet per Pontificem aut Legatum diſpenſari.

c 2 Præter ſcientiam, [c] & prudentiam gubernatiuam, cum uigore
d animi, [d] requiritur nouo iure Concil. Triden. ſeſſ. 22. ca. 2. inſignitum eſſe in academia gradu licentiatus
e in ſacra Theologia, [e] aut iure canonico. quod ſi eum gradum habeat tantum in iure ciuili (cui qui incũbunt, ſolent æque ſtudere ſacris canonibus, & de utroque iure examinantur) aut ſi nullum gradum ſciẽtiæ habeat, ſatis eſſet vt ab aliqua probata academia impetret teſtimonium approbatorium ſuæ ſcientię (vt diſponit idem Concil.) quod facile concedi ſolet, quando eius ſciẽtia multis ſapientibus nota eſt. Pro regularibus dum in epiſcopalem dignitatem eliguntur, ſatis eſt à prçlato ſuo habere ſimile teſtimonium de uita, & ſcientia. Nemo eligi &
f aſſumi debet ex laico: [f] ſed qui in ordine ſacro antea ſaltem per ſex menſes eſſet conſtitutus.

3 De qualitatibus his ac alijs in Concil. Prouincial. pro ratione cuiuſque nationis facienda eſt formula & inſtructio. ex Concil. Triden. ſeſſ. 24. capit. primo. Informatio de his qualitatibus debet fieri per proprium ipſius electi ordinarium: eo autem deficiẽte fiet per epiſcopum Ordinario viciniorẽ, vel per Nuncium Apoſtolicum. deinde hæc mittenda eſt ad Papam, & in congregatione quatuor Cardinalium deputatorum examinatur diligenti ſcrutinio, an dignus ſit epiſcopa-
g tu. [g] Item ex mandato dicti Ordinarij aut Nũcij facit profeſſionem fidei, Trident. ſeſſ. 25. reformat. capitu. ſecundo, & ſub iuramento ſpondebit obedientiam Papæ. Interim coram collectore Apoſtolico facit conſcribi omnia bona propria: vt manifeſte ſint diſtincta à
h bonis ſuæ eccleſiæ, [h] & ab his quę acquirit factus epiſcopus: de
i quibus, quamuis ſit dominus, [i] teſtari non poteſt, etiam ad pias

perare nolunt, niſi illis neceſſitatem imponant. Stobæus ſer. de potentibus. Simanc. lib. 1. de republ. c. 10. nu. 123 ex Solonio epiſt. ad Clem. 7. Turrec. tract. 55. in reg. B. Benedict. [b] Dicetur. lib. de irreg. Maiol. lib. 5. irreg Abulen. tom. 6. in Matth. fol. 309. col. 2. to. 7. fol. 72. col. 4. [c] Tri. ſeſſ. 22. c. 2. debet ſcire utrumque teſtamentũ ſeu tria ſymbola, q. ſignificat duplex cornu mitræ. Soto, libro 10. quæſtio. 2. 3. ad ſecundum. [d] Abulen. to. 1 Exod. fol. 97. col. 3. aliàs qui ſe putat fore remiſſo, & molli animo, peccat mort. acceptãs, maximè vbi potentatus ſunt uitioſi, aut fauore Principis audent impune agere: quibus reſiſtendum eſſet, vt Ambro. Theodoſio reſtitit. [e] Theologus in epiſcopum præferendus eſt Canoniſtæ viro, colligitur ex Triden. quia primo loco nominat Theologum. ſeſſio. 22. ca. ſecundo, ſeſſ. 24. c. 12. 18. Richar. quodl. 4. Caieta. & Recen. 2. 2. q. 185. 3. Soto. lib. 3. iuſt. quæſt. 6. 2. lib. 10. quæſtio. 2. 3. fin. Cano lib. 8. de loc. c. 6. Maior. 4 diſtin. 24. quęſt. 3. Syluest. epiſcopus. & elect. 3 § ſecũdo, Bañes. 2. 2. quæſt. ſecunda, articu. 8. dub. 2. Alcia. rubr. C. de ſumma Trinit. Menoch. lib. 2. de arbitr. caſ. 425. Perez. l. 40. ſi. titu. 19. li. 8. ord. ubi tamen hæreſes non pullulant, ſatis aptus eſt doctus & prudens Canoniſta, ſi modo habeat quandam peritiam Theologiæ, Simanc. de cath. inſtit. c. 25. num. 23. Mandoſ. cancel. reg. 16. quæſtio. 16. innuit Nauar. de orat. not. 18. num. 56. Gregor. l. 2. verb. de guiſa. ti. 5. par. 1. Palac. rubr. de donat. § 26 nume. 6. Anton. Gabr. to. 1. commun. ex Vinio opin. 74. Hi contendunt Canoniſtam eſſe digniorẽ Theologo. ſed falſo, cum officium per ſe epiſcopi ſit paſcere gregem prædicatione: ut ea Apoſtolo definit Concil. Trident. ſeſſione quinta, cap. ſecundo, ſeſſ. 24. cap. 4. [f] Trident. ſeſſ. 22. c. ſecundo, ne eligatur epiſcopus, niſi iam ſit ſacris initiatus. Soteal. uerb. epiſcopus. § quarto, & ſeq. Maiol. lib. quarto, c. 12. num. 6. [g] Trident. ſeſſ 24. c. primo, & pro alijs beneficijs. c. duodecimo. [h] Couar. cap primo, de teſtam. nume. 9. [i] Soto lib. 10. quæſt. quarta, artic. 3. Bañes 2. 2. quæſtio. 32. 6. dub. ult. fauet D. Tho. 2. 2. quæſt. 185. 7. quodlib. 7. artic. n. ſecundo, opuſc. 18. c. 18 Palac. 2. de contract. c. 5. Anton. Syluest. Sarmiẽto. 1. p. de reddit. c. 8. nu. 9. & 3. p. c. 1. nu. 2. lib. 6. ſelect. c. 1. num. 3. Couar. c. in officijs. de teſtamen. nume. 9. Marſil. Columna, de rediti.

CAP. XXXIII.

SOto [a] li. 7. iuſt. q. 2. artic. 4. dub. vlt. cum Augu. ſer. 5. ad fratres. Grego. 35. mor. c. 10. c. ſciendum. 8. q. 1. D. Th. 2. 2. q. 185. ad 1. Iuſtinian. in l. ſi quenquam. § tantum. C. de epiſc. & cler. ait, debẽt ita eſſe ab ambitione ſepoſiti, vt quærantur cogendi, rogati recedant, inuitati effugiant. Augu. citatus c. 32. l. ſic coactus eſt Laur. Iuſtinian. apud Sur in vit. die 8. Ianuar. Plat. 1. de repub. boni im-

k cauſas. [k] Poſſet tamẽ etiam in mortis articulo facere donationem in-
l ter viuos irreuocabilem:[l] in qua cauendũ eſt, ne in foro exteriori præſumatur facta in fraudem, vt eadẽ epiſcopus recuperet, ſi ſuperuiuat. De bonis tamẽ proprijs poteſt pro libito teſtari, & donare cauſa mor-
m tis, [m] aut inter viuos. At epiſcopus
n regularis [n] nõ habet propria de quibus teſtetur: & vir profeſſus in Ordinè Militari S. Ioannis non poteſt in morbo facere vllam donationẽ.

4 Quod ſi regularis epiſcopus à Papa obtineat facultatem teſtandi ad pias cauſas, exprimendum eſt duplex impedimentum in quo diſpenſetur. Primo quia epiſcopus prohibetur iure & generali conſuetudine teſtari (at beneficiarius ſecularis licet iure communi teſtari prohibetur de bonis ex beneficio acquiſitis: in Hiſpania tamen conſuetudo per leges regni declarata abrogat iu-
o ra, vt his beneficiarijs liceat teſtari. [o]) 2. quia regularis ob profeſſionem paupertatis, de nullis bonis
p etiã patrimonialibus [p] & laicis teſtari poteſt. Si de ordine Prædicatorum eligatur epiſcopus, prohibetur
q ſub pœna ſuſpenſionis [q] cõſecrari, niſi prius monaſterio renunciet libros, & alia quę poſsidet. Si veſtem regularem epiſcopus monachus dimitteret, eſſet Apoſtata. non induitur rocheto ſuper veſtem monacha-
r lem: [r] nec eximitur à votis, obediẽtiam enim ex voto priſtino debet Papæ, præter illam quam epiſcopus ſub iuramento ſpondet Papæ.

CAP. XXXIIII.

De poteſtate horum ante aut poſt poſſeſſionem, aut conſecrationem.

Electus aut præſentatus epiſcopus poſtquam acceptauit, cu-
a ret [a] obtinere confirmationem à Papa, id eſt, bullas quibus ſibi fiat collatio legitima. & tamen ſi ante conſecrationẽ reperiatur indignus repelli poteſt, quamuis ſit confirma-
b tus. [b] Qui nondum conſecratum percutit, nõ incurrit caſum in bul-
c la cœnæ [c] reſeruatum. obtenta confirmatione, quia Papa confert ple-
d num ius, [d] vacant ipſo iure omnia
e epiſcopi beneficia quo ad titulũ, [e] & ſtatim Papa ea alijs confert quo ad Titulum: ſed ante poſſeſsionem epiſcopatus non amittit poſſeſſionem & iuriſdictionem, quam epiſcopus habet ratione proprij beneficij: vt nec primi curati poſſeſſio amittitur, donec parochus capiat poſſeſſionem ſecundi incompatibi-
f lis. [f] A die confirmationis epiſcopus facit fructus ſuos: & peculiare eſt in Indijs, vt fructus tempore vacationis collecti reſeruentur non
g Papæ, ſed futuro epiſcopo. [g]

2 Ante poſſeſſionem epiſcopus oſtendit literas Apoſtolicas Capitu-
h lo eccleſiæ: [h] & compellitur iurare
i ſe ſeruaturũ ſtatuta capituli. [i] accepta poſſeſſione vtitur iuriſdictione, gubernat diœceſim. & poteſt committere alijs quæ ſunt iuriſdictio-
k nis. [k] Archiepiſcopus tamen non exercet Pontificalia niſi poſt habi-
l tum pallium. [l] habita confirmatione & poſſeſſione, epiſcopus etiam Cardinalis intra tres menſes à die nonijs certæ, tenetur ſuſcipere cõſecrationis munus, ex Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 2. quod ſi negligat, ſecluſo
m iuſto impedimento, [m] intra dictũ tempus cõſecrari, tenetur in pœnã reſtituere fructus perceptos, ſup. c. 23. §. Si intra totidem menſes negligat, ipſo iure eſt priuat[9] epſcopatu.

3 Dum conſecrationem recipit debet eſſe abſque conſcientia peccati mortal. quia ſimul celebrat & communicat ſub vtraque ſpecie cũ ordinatore: & quia per conſecrationem recipit cum noua ordinis poteſtate gratiam ex opere operato, eo quod hęc manus impoſitio cum forma verborum eſt pars quædam ordinis ſacerdotalis ſupra capitulo ſeptimo, §. tertio, qui acceptat epiſcopatum animo permanendi in ſtatu peccati morta. indignus eſt
n epiſcopatu. [n] Tenetur enim ad
o exemplarem vitam, [o] ſed non habet aliud ſpeciale continentiæ votum ratione conſecrationis, quam qui ſacris initiatur: & vterq; ſi fornicetur æque tenetur eam implicati voti circunſtãtiam exprimere in

ditiecleſ. c. 36. Molina lib. 2. primogen. cap. 10. & hi pro ſe citant Alexan. D. Thom. Petrum à Soto. Adrian. Dried Arboreum, Aſten. lib. 6. tit. 43. ar. 1. col. 7. & multos iuriſperitos, & Dominos
k de Rota. idem Cordub. Alcoc. quos citat Marſil. cap. 34. [k] Habetur cap. epiſcopus. 14. q. 1. vt affirmant omnes Theolog. & ſere iuriſperiti. ſic prohibetur eodem iure teſtari de bonis beneficij beneficiari[9] ſecularis. Nauar. apolog. q. 3. moni. 3. & quarto, propug. §. 6. Couar. ca. cum in offic. num. 7. Sarmien. p. 4. de redit. c. 1. nu. 8. D. Thom. 2. 2. q. 185. 8. ad 3. Aſten. tit. 43 art. 1. ſin. At conſuetudo concedit in Hiſpan. vt tandem fatetur Nauar. cum Sar-
l mien. inf. O. [l] Quia q' vno titulo prohibetur per viam teſtamenti non prohibetur aliq titulo Couar. c. cum in offic. nu. 5. & vtroque foro. Nauar. de redit. q 2. nu. 85. q. 3. num. 8. apolog. q. 3. moni. 1. & 5. & in propugnaculo. & c. 17. nu. 94. Molin. li. 2. primogen. cap. 10. num. 40. quamuis num. 39 dicat interdum præſumi fraudem in foro exteriori. Bart. Alexan. Guillel. & ſignificant Syluest. clericus. 4. §. 7. Soto lib. 10. quæſt. 4. art. 4. col. 3. Recent. iuriſperit. Quod falſo limitat Sarmiento 2. par. de reddit. cap. 8. nu. 7. & 3. p. cap. 3. nu. 5. 6. & 4. p. ca. 4. nu. 7. vt poſſit donare ad opera tantũ pia, & in parua quãtitate: De qua parua dicit loqui. cap. ad hæc. de teſtam. & eos Doct. quos citat Couar. At reuera ius ſimpliciter cõcedit, vt dum viuit, & eſt dominus, donare poſſit: vt ſic aſſueſcat cum merito dare eleemoſynas. Mortuus vero non eſt dominus, nec de nouo meretur. vt in ſimili Couar. 3. p.
m rubr. de teſtam. nu. 6. [m] Quia in bonis proprij patrimonij ius ni-
n hil limitat. [n] Quia profeſſus non eſt dominus, & tenetur vt ſe, ita omnia bona ſua conſecrare Deo in pias cauſas: & omnino prohibetur teſtari Nauar. cap. 27. nu. 270. vid. apolo. de redit. q. 1. moni.
o 61. 63. [o] Quod tandem fatetur Nauar. apolo. de redit. q. 3. moni. 3. nu. 6. & moni. 1. 2. 6. propugnaculo. §. 6. Sarm. 2. p. de redit. cap. 8. Molin. ſupra. Couar. cap. in offic. num. 9. Marſil. cap. 36. cum pleriſque quos citat. & conſuetudo declaratur per. l. 13. tit. 8. lib. 5. re-
p cop. [p] Nauar. apolog. de reddit. q. 1. mon 61. 63. [q] Clemens V.
q in priuileg. Syluest. ſuſpenſio. §. ſexto, verſ. 38. [r] Syluest. epiſco-
r pus §. nono, verſ. quarto.

CAP. XXXIIII.

a Syluest. [a] conſec. 1. §. 3. cum Ray. tenetur intra tres mẽſes ex quo
b electus eſt epiſcopus, petere confirmationem ſeu collationẽ. [b] Greg. c. Florentinum. de elect. Naua. cap. ſi quando. de reſcrip. excepr. 10. num. 23. Abulen. to. tertio. Matth. fol. 3. 13. &
c 29. [c] Nauar. ca. 27.
d nu. 67. § 8. [d] Dueñas reg. 234. lim 6. per cap. licet. fin. de
e elect. [e] Mandoſ. Cancel. reg. 26. q. 4. num. 5. addit tamen quod licet titulus illorum conferatur alijs, non vacant beneficia cum effectu, niſi adepta poſſeſſione epiſcopatus. quod ſi forte impediatur poſſeſſio, reſtituentur epiſcopo priſtina beneficia, abſque noua
f collatione. [f] Naua. cap. 25. num. 102. & ſeq. vel ſi per eum ſtet, ne capiat alterius poſſeſſionem. Palud. 4. d. 15. q. 5. Turrecre. ca. 1. § 3. & cap. 1. 93. diſt. ar.
g 14. [g] Secus in canonicatu. vbi fruct[9] vacantes accreſcunt alijs nec reſeruantur ſucceſſori. Nauar. ca. 25. nu. 123. § 5. vide ca. 27. nu. 69. fin. Syluest. benef. 5. 1 princip. Nauar. de orat. not. 7. nu. 35. & conſil. 62. tit. 34. de præbend.
h lib. 3. [h] Vt patet ex praxi Nauar. cap. accepta. oppoſ. 8.
i num. 15. [i] Sed iuramentum intelligitur de ſtatutis iuſtis Nauar. cap. 12. num. 89. ſeu §. 5. dubium cap. ſciendũ. 8. quæſtio. prima. cum Felin. ca. quod ſuper his. de maioritat. & obedien. quare Greg. Pap XIII. anno 83. in propr. mot. dedit formam iuramenti, quod Capitulum ab epiſcopo debet exigere. nec iuramẽtum obligat vltra intentionem, nec in re illicita. Nauar. cap. 12 num. 15. 16. 89. Bald l. ſi abſentis. in ſecunda oppoſ. numero. tertio. C. ſi certum petatur. Mandoſ. Cancel. regu. 31. quæſtio. 12.
k numero tertio. [k] Nauar. cap quarto, numero ſecondo. Tabien. epiſcopus. numero nono, ſin. Abulenſ. ſecundo Paralipomen. fol.
l 330. [l] Ita habet praxis. exercet tamen Archiepiſcopus plenè iu-
m riſdictionem antequam mittatur pallium. [m] Nauar cap. 25. num. 116. fin. & Hiſpan. cap. 27. numero 202. compend. Hiſpan. pagina 238. Syluest. eccleſia. ſecundo. §. octauo, cum Ioan. Andr. facit Trident. ſeſſ. vigeſimaſecunda, capitulo quarto, & declarauit congreg Cardin. vt ſi epiſcopus vel parochus impeditus ſit morbo,
n aut graui negotio, ne intra tempus conſecrari poſſit. [n] Soto lib.
o 10. quæſtio. ſecunda, ſecundo, ad 2. [o] Soto quæſt. prima. ar. 3.

confeſſione. Epiſcopus facit eccleſiæ quandam ſuæ perſonæ traditionem,[p] quam reuocare non poteſt: per quam tamen non ſoluitur matrimonium ratum,[q] vt ſoluitur ex priuilegio Chriſti per profeſſionē religionis,[r] quæ eſt ſimul traditio ſui & mors quædam ciuilis. In conſecratione ſeruandus eſt ordo expreſſus in Pontificali.[ſ] Primum hanc fieri cum miſſa eſt de præcepto, nō de neceſſitate ſacramenti.[t] ſecundo, vngitur epiſcopus in capite,[u] vt ſacerdos in manibus. 3. conſecratio fit in die dominica,[x] etiam ſi præcedente ſabbato initiatus fuerit ſacerdotio. Attendat vero maxime ad eum actum, in quo characteris poteſtas confertur per verba epiſcopi, cum manus impoſitione. 4. cōſecratus portare debet inſignia & Pontificalia: & dat ſolemnes benedictiones.

4 Conſecratio epiſcopi quamuis gratiam conferat, non eſt octauus ordo,[y] ſed ſuprema ordinis poteſtas, & maior quam ſacerdotium,[z] qua ordinare poteſt ſacerdotes & epiſcopos, chriſma & oleum ſanctum conficere, & ſacramentū confirmationis confert ex officio, vt miniſter ordinarius. Pœnitentes qui ſolemnē pœnitentiam agebant, epiſcopus publice in miſſa reconciliat,[a] non presbyter. conſecrat virgines, ſed non ante annum 25. ætatis:[b] Abbates conſecrat, & aras, altaria, eccleſias, cœmeterium: quæ ex conſecratione participant vim quandam excitandi deuotionem,[c] conſecrat calices, benedicit ornamentā altaris, vt corporalia, & ſex indumenta ſacerdotalia, ac nouem epiſcopalia, & aliorum miniſtrorū veſtes ſacras. Hæc omnia iure ordinatio pertinent ad ordinem epiſcopalem,[d] nec poteſt ea epiſcopus vel Patriarcha delegare ſimplici ſacerdoti.[e] Papa tamen ex plenitudine ſupremæ poteſtatis committit ex cauſa, vt ſacerdos cōfirmet cum chriſmate per epiſcopum conſecrato,[f] & conferat ordines minores, conſecret calices, eccleſias, aras, & virgines,[g] benedicat veſtes. Hanc poteſtatem conficiendi ſacramentalia, licet in generali ſit diuinitus data, poſſet Papa auferre epiſcopis:[h] cum ſacramentalia in particulari ſint inſtituta de iure eccleſiaſtico.

5 Conſecratus epiſcopus promittit ſub iuramento viſitare limina Apoſtolorū Petri, & Pauli, Romæ, cum primū ſibi per tēpus vacabit[i] debet ferre inſignia epiſcopi, vt candidum ex lino rochetum, niſi regularis ſit. dum celebrat in Pontificalibus, & ordines facit, habet 8. indumenta Pontificalia,[k] præter baculum[l] qui ab alio portatur. 1. caligas. 2. ſandalia[m] cum integra ſolea.[n] 3. ſuccinctorium, quo ſtola ſimul & alba colligatur. 4. talarem tunicam[o] ſericam. 5. dalmaticam. 6. annulum, quia eſt ſponſus eccleſiæ.[p] 7. infulam, id eſt, mitram,[q] cum duobus cornibus. 8. chirothecas. Archiepiſcopus inſuper vtitur pallio, dum celebrat[r] (quod habet torquis & coronæ effigiem) ad augmentum honoris. Gregor. Papa

[p] quæſt. 2. art. 3. [p] Quidam vocant in epiſcopo votum, ſed Caietan. 2. 2. q 189. art. 3 ad 1. dub. 2. negat eſſe voti promiſſionem, ſed eſt traditio (vt traditio matrimonij plus eſt quam promiſſio, ſeu ſponſalia idem ſignificat Soto li. 10. iuſt. q. 2. 4. con. 1. [q] D. Tho. add. q. 54. ar 4. Soto d. 27. q. 1. 4. col. 11. & definit. Ioan. 22. extrauag antiquæ, de voto. Con. 2. p. ſpōſ. c. 7. §. 3. nu. 9. Duran. d 27. q. 2. Paludan. q 3 Eſpencæ. lib. 5 de continētia. ca. 8. vnde errant Hoſt. & Gerſon. de cœlibatu, actu 4. dicens per epiſcopatum ſolui matrimonium dum vero 6. ſynod cano. 48. ait ſolui intelligitur, quantum ad vſum: quia nemo creatur Epiſcopus, niſi fiat diuortium de conſenſu vxoris. vt aduertit Balſamon in d. cano. 48. & Iuſtinian. Nouel. 117. [r] Triden. ſeſſ. 24. can. 6 cap. ex publico de conuerſ. coniugat. in quo errat Molinæ. add. ad Deci. l. nuptias de regul. iur. E. num. 6. cum quo ſentit Eraſ. 1. Corinth. 7. (& tamen ait ſe non aſſertiue dicere) ex inſtitutione humana ſolui. quod etiā ſignificat Henricus. quodlib. 5. q. 39. Catharin lib. cōtra Caietan & Turrian, ſuper 6. ſynod. qui tamen explicandi ſunt non ſolui ſola profeſſione ex natura rei, ſed ex ſtatuto eccleſiæ vt Canoniſt. dicunt. 2. Alij aiunt, ſi poſt matrimonium ratū, vterque ſub conditione mutua profiteatur ſimul, non ſolui. ſentit D. Tho. add. q. 61. 3. ad 1 ſeu d. 27. artic. 3. quæſt. vltim. ad primum, cum quo tranſit Ledeſ. quæſt. 63. ſignificat Palud. d. 27. quæſtio. tertia, artic. ſecundo, concl. a. & Palac. quæſtio. ſecunda, verſ. eſt autem, pag. 576. tenet Victor. relect. de matrimonio, fol. 230. At reuera ſemper ſoluitur ratum per profeſſionem, ex priuilegio Chriſti: Trident. ſeſſ. 24. can. 6. Richard. recent. atque ita quos Deus coniungit, non ſoluit homo ſed Deus. Steit. Papa, cap. ſi quis ſacro. cap. ſcripſit. 27. quæſt. prima. [ſ] Syluell. conſecratio. primo, §. quarto. [t] Gloſſ. cap. ſicut, de electiou. Abulen. tom ſecundo, Exod. fol. 58. colum. tertia. [u] Syluell §. quarto. Abulenſ. in Leuit. fol. 50 colum. ſecunda, ſupra lib. de ſacrament. cap. 11. [x] Syluell §. tertio. Soto libro 10. quæſtion. prima, articulo ſecundo, pagin. 862. fin. [y] d. eſt cap. ſecundo, § quarto. Tabie. epiſcopus. num. octauo. [z] ſup. cap. 31 Trident. ſeſſ. 23. ca. quarto, can. 7. Bellarm, primo. Rom. Pont. cap. nono, colum. ſexta. D. Thom. add quæſtio. 40. artic. quarto. [a] Grat. cap. miniſtrare. 26. quæſtio. ſexta. [b] Concil. Carthag. cap. placuit 77. d. [c] D. Thom. tertia p. quæſt. 83. 3. ad 3. ſup. de ſacrament. cap. 11. §. tertio. item benedicit corporalia, &c. Panor cap. aqua de conſecrat altar. [d] d. cap aqua. [e] Tabien. epiſcopus num. nono, verb. abbas, §. quinto, & commun. Doct. ſtatim citandi. [f] ſup. cap. ſeptimo, §. quarto. [g] Sup. libro de miſſa cap. 27. §. ſexto Fecitati & Tabie. ſup. Syluell. benedictio. §. ſecundo. Bollo. claſ tertia, cap. quarto. §. 18. cum Caſtro. ſecundo, de iuſta hæret. punit. cap. 21. ad fin. multi Recentio. Theolog. & Iuriſpe. conſulti. fertur tamen epiſcopus Sarmiento commiſiſſe ſacerdoti benedictionem cuiuſdam eccleſiæ. [h] Bollo cum Caſtro, & prob. quia in cap. eccleſiis & 2. ſeq. de conſe. d. 1. eccleſias ab Arrianis epiſcopis conſecratas, iubet Pont. iterum conſecrari. At gloſ. exponit ideo id factum, quia non fuerant ſub debita eccleſiæ forma conſecratæ. [i] Sixtus Papa V. anno 1587. tentauit compellere epiſcopos, vt intra quadriennium id votum eundi Romam implerēt, poſtea perſpecta difficultate dixit ſe contentum, vt epiſcopi Hiſpani mitterent vice, ſui, aliquem de Capit. eccleſiæ, cum plena inſtructione diœceſis. ſed neque id factum eſt, præmiſſa ſupplicatione. [k] Soto diſt. 24. quæſt. 2. artic quarto. Bollo, claſſ. 3. cap. ſecundo, §. ſecundo. D. Tho. add. quæſtio. 37. ar. quinto, quæſt. 40. 7. Alexand. quarta p. quæſtio. 36. m. 6. Rational. lib. 3. cap. 1. Germau. tract. de conſider. rerum eccleſ. apud Claudi. in liturg. Caſtro. verb. auditur. Torren. 4. confeſſ. capit. nono. §. 11. ex Aug. quæſtio 46. nou. & vet. teſtam. Tertull. refert ex Herodot. libr. ſecundo. Eutrope Aegyptios Gentiles habuiſſe eximias veſtes pro Pontif. ſic Pontifex in lege vet. Leuit. 28. habebat ornamēta quibus reſpondent noſtra, ſup. li. de miſſa. ca. 29. [l] Baculus eſt virga priuati paſtoris ſed Papa quia habet plenitudinē poteſtatis, non vtitur baculo: & Chriſtus Apoſtolos miſit ſine pera & baculo. Math. 10 Quidam ſic corrigunt literam, nolite portare, niſi virgam, ex Marc. 6. vtrumque tamē eſt verum. Martin. lib. 10. Hypote. regu 11. ad fin. Bellarm. 4. de Rom. Pontif. cap. 16. argum. 7. & libro primo, de cleric. cap. 26. ad fin. Matth. loquitur de terra promiſſionis. [m] Sandalia ſignificant pulchros pedes euangelizantium. Martini. lib. octauo, cap. quinto. fin. [n] Sandalia cum integra ſolea. cuius myſterium explicat Hug. lib. ſecundo, ſacram. p. quinta, cap. 14. [o] Sic Ioſeph indutus eſt talari veſte, quæ ſignificat perſeuerantiam. & dicitur dalmatica ſeu ephod, qua vtitur epiſcopus & diaconus. Auguſt. q. 46. nou. & vet. teſtam. Concil. Carthag. 4. cap. 41. Euſeb. lib. 10. hiſtor. cap. 4. ſacerdotes vt talari veſte cœleſtique gloriæ corona, diuino chriſmate ſacerdotali Spiritus ſancti, ſtola quæ Græc. dicitur podere. vide Ayala tertia parte, titulo de communione ſub vtraque. Claud. præfatione liturgiæ capitulo ſeptimo. Anaclet. epiſt. 2. iubet miniſtros altaris vti ſacris veſtibus. Onuphr. lib. de interpretatione vocum eccleſ. Iſidor. refert quod Syluester Papa vſus eſt primus dalmatica, & inſtituit eſſe manicatam: cum olim diceretur Græc. colobium, id eſt, breue & mutilum, quia erat ſine manicis. vt eſt caſula ſeu planeta, qua vtitur ſacerdos. [p] Annulus datur epiſcopo tamquam ſponſo qui matrimonio ſpirituali ſe tradit eccleſiæ. Ioan. 3. qui habet ſponſam ſponſus eſt. [q] Infula ſeu mitra olim erat muliebre capitis indumentum, Vlpian. l. 25. ff. de auro & argent. Tiraquel. de ll. conubial. Euſeb. lib. tertio hiſtor. cap. 31. cum Polycrat. refert quod Ioan. Apoſtolus more Pontif Hebræ. geſtabat laminam, id eſt, mitram. [r] Pro ſtola (quæ dicitur orarium ſeu velum) vtitur ſemper Papa pallio, Archiepiſcopus vero dum celebrat. Pallium fit ex lana agnorum, quos moniales educant; & inde contexunt quadratam ſtolam in modum torquis, quæ ponitur ſuper humeros, & habet duo cornua pendentia. extat lib. de pallio Othymij. & in ſynod.

nod. 8. ſeſſio. prima, uocat ſtola archiaratini, id eſt, Archiepiſco- f palis. [f] Idem Concil. primo. Matiſconen. ca. ſexto, & lib. de pallio Othmij. Ioan. Papa V. fecit librum de pallij dignitate. Ioan. Andr. ad Specu. agit de pallij dignitate. In decretal. libro primo, eſt octauo, titu. de autoritate, & vſu pallij ex Clemen. III. Inno. III. Honor. III. & factum Honorij refert Burchar. lib. 1. ſui decreti. ca. 2 t 1. In die defunctorum Archiepiſcopus celebrat ſolẽniter, ſed t abſque pallio [t] ca. antiquæ de priuil. c. ſignificaſti. de electio. c. iuxta 95. d. u [u] Quia pallium eſt ſignum ſpiritualis poteſtatis. Greg. II. epiſt. 8. Leo. II. Vrban. II. x [x] Idem Pelag. papa, c. quoniã. 100 d. Iuo, 5 par. c. 136. Gregor. 1. lib. 2 regeſt. lib. 4 & 7. de pallio: quod miſit Patriarchæ Antioch. & epiſcopi Arelaten. & Hiſpal. y [y] D. Thom. 2. 2. q. 185. 4. ad 2. At parochus quia non eſt conſecratus paſtor: poteſt renũciare officio ſine licentia ſuperioris. z [z] Soto. libro 3. iuſt q. 6. ar. 2. verſ. uiuunt. Nauar. apolog. de redit. q 1. mon. 15. I. de orat. Miſcel. 42. nu. 2. Recent. Victor. Mant. Peſa. 2. 2. q. 63. art. 2. quaſi epiſcopus abutatur ſponſa ut concubina, ob uolupeatem & reditus; & ſicut materia prima petit aliam, & a aliam formam. [a] Vt euitet inimicitias; quas patitur ab improbis ſuæ diœceſis quibus ingratus eſt ca. paſtoralis. 7 q. 1. b [b] Vt quia alter epiſcopatus eget paſtore docto & experto. ſic epiſcopus ex ſuffraganeis probatus deberet promoueri in Archiepiſcopum, c. mutuationes. ſeptima quæſt. prima, Ant. tertia. parte, titu. decimoquinto, cap. primo, ad fin. Tabie. benef. c §. 12. [c] Trident. ſeſſ. 23. cap. octauo, & d 3. [d] Trid. ſæpe. & ſeſ. 24. c 18. & 12. Tab. e epiſcopus. nu. 17. [e] Triden. ſeſſ. 28. c. 8. Nauar c 27. n. 155. f 202. [f] Trid. ſeſſ 23. ca. 8. vt dictum eſt, & Tolet. vl. ac congreg. Cardin. ita declarant. g [g] Trid. ſeſſ.

h 23. c. 10. [h] Formatas uocat Atticus in concil. Chalced. ad fin. & i dict c. 23. § 2. lit. I. [i] Trid. ſeſſ. 23. c. 16. ſeſſ. 22. de euitand. Bellar. lib. 1. Rom. Pont. c. 24. fin. Sotcal. uerb. literæ. peregrinus tamen, qui non habet literas teſtimoniales ſui epiſcopi, nullo iure eſt ſuſpenſus, ſed poſſet celebrare ſecluſo ſcandalo. Nauar. ca. 27. nu. 153. Sylueſt. verb. peregrinus. § 4. Perez. l. 2. tit. 9. lib. 1. k ord. pag. 278. [k] Tri. ſeſſ. 22. c. 4.

ſecundus epiſt. ad Bonifacium, quę eſt 8. ait pallii donatione fieri Archiepiſcopum, & epiſto. 9. vetat uti eo niſi dum celebrat in Pontificaſ libus, [ſ] aut dum epiſcopum conſecrat. Ioann. 8. Papa pallium miſit Phocio cum ſandalis in ſignum Patriarchatus. Innocen. III. in Cõcil. Lateranen. ait pallium eſſe inſigne plenitudinis officii Pontificat lis. [t] nihil pretii ſumere licet pro u pallio. [u] Damaſ. Papa [x] ait ſi Archiex piſcopus intrà tres menſes pallium à Papa non acceperit, careat dignitate. quibuſdam epiſcopis ſedis Apoſto. datur pallium vt Lucenſ. & Hoſtien. dum papam conſecra. Epiſcopus fit ratione indelebilis conſey crationis paſtor propriè [y] qui gregem deſerere non poteſt: & tradito ſibi annulo fit ſponſus ſuæ eccleſiæ qui aliam ſponſam id eſt diuerſam eccleſiam deamare non debet vt adulter eo quod pulchrior, & z pinguior [z] ſit: frequens enim & facilis trãslatio potius nocet quam prodeſt. ob neceſſitatem tamen proa priam [a] vel communem vtilitab tem, [b] & interdum in præmium meritorum expedit epiſcopum trãſferri in ditiorem diœceſim, aut creari Archiepiſcopum & Patriarcham.

6 Ex ordinis poteſtate epiſcopus proprius ſubditis ſacramentum cõfirmationis miniſtrare tenetur, & opportunis temporibus miniſtrac re per ſeipſum, [c] uel ipſo impedito per alium epiſcopum catholicum ſacramentum ordinis, prædmiſſo ſcrutinio & examine. [d] ſolus epiſcopus & non uicarius eius niſi in remotis agat, confert reuee rendas pro ordinibus [e] non tantum ſubditis ſæcularibus, ſed ref gularibus [f] exemptis ſuæ diœceſis, nec Abbas etiam loci exempti pog teſt conferre. [g] hic confert formah tas [h] vel litteras teſtimoniales dum clericus peregrinus abiit in aliam i diœceſim. [i] compellit canonicos vt ſacris initientur & ſuo tempore ſerk uiant in officio ordinis. [k] Habet epiſcopus claues tam in foro pœnitentiæ ad abſoluendum à peccatis, & reſeruandum caſus: quam in foro exteriori.

CAP. XXXV.

Epiſcopus habet triplex officium Apoſtolicum.

§. 3. *Deberet eſſe Theologus. & cap. 33. § 2.*
4 *Confert indulgentias, & diſpenſationes.*
5 *Circa collationem beneficiorum: & alternatiuam.*
6 *De bonorum temporalium adminiſtratione. & c. 33. § 4.*

ACtus clauium in epiſcopo pro foro exteriori reducuntur ad a triplex officiũ [a] Apoſtolicum: quale habuit Petrus Apoſtolus & Papa, ſed cum maiori plenitudine gubernandi quam epiſcopi. 1. circa fidem & prædicationem. 2. circa leges morum, indulgentias, cenſuras & diſpenſationem in legibus, aut aliis impedimentis. 3. ut erigat nouas eccleſias, ſeu noua beneficia, aut uniat & conferat.

2 Cum epiſcoporum munus ſit in generali inſtitutum à Chriſto, tenetur Pontif. relinquere epiſcopis eam iuriſdictionem in utroque foro, quæ neceſſaria ſit vt tãquam paſtor ordinarius bene guberner b oues ſuæ diœceſis. [b] quam iuriſdictionem graues autores putant c conferri epiſcopo iure diuino, [c] ad modum proprietatis quæ conſequitur ordinem epiſcopalem, niſi impediatur: atque ita epiſcopus in ſibi ſubditos, & ſua diœceſi poteſt d omnia, quæ iuriſdictionis ſunt, [d] ſicut Papa poteſt in tota vniuerſali eccleſia: niſi in his quæ Pontifex ſibi ſpecialiter expreſſo iure aut cõſuetudine reſeruat circa abſolutionem in vtroque foro, indulgentias, impedimenta, diſpenſationes, aut beneficiorum inſtitutionem & collationem.

3 Ex primo officio deberet epiſcopus eſſe Theologus, vt prædicae tioni uacaret: [e] approbetque viros idoneos in prædicatores. Debet habere quandam peritiam ſacrorum Canonum, & inſtructus eſſe in caſibus conſcientiæ, in concilium conuocati à Pontif. epiſcopi ſunt iudices in cauſa fidei & morum. De ſecundo officio poteſt epiſcopus in ſynodo facere conſtitutiones & leges: inſtituit quædam feſta, reſeruat quoſdam caſus etiam abſque excommunic. ſupra lib. 3. de pœnitent. a. cap. 14. §. quarto, vbi cap. 12. §. ſecundo, explicatur quando in articulo mortis ſit recurrendum ad epiſcopum? proponit edicta, & uiſitat diœceſim per ſeipſum aut per alium uiſitatorem, Triden. ſeſſ. 24. cap. 3. tollit abuſus iuxta Cõcil Trident. ſeſſ. 22. de euit. diſpenſat in quibuſdam legibus, votis, & caſibus reſeruatis etiam Papæ, ut in aborſu, quando non patet adif tus ad Pontificem. [f] Olim uidetur quibuſdam confirmaſſe religionis inſtitutum & canonizaſſe ſanctos. At ſolum admittebat ad re-

CAP. XXXV.

a [a] BEllar. lib. 2. de Rom. Pon c. 12. col. 4. obiect. 2. lib. b 4. c. 25. [b] [c] Dictum c eſt lib. 3. de pœnit. d c. 5. [d] Sæpe dicit Soto lib. 8. iuſt. q. 1. 9. col. 10. fin. lib. 10. q. 1. 3. d. 27. q 1. 4. col. 10. d. 28 q 1. a. d. 32. ſi. Chuſa lib 2. de concord. cath. e. 3. Abul. Math. 16. q. 87 ſpecu. coniug. 2. par. ar. 28. Perez. l. 5. ti. 15. lib. 8. ord. col. 2. & l. 2 col. 3. ti. 18. lib 8. Abb. Felin. Dec. Alc Bero. Mantua in ca. at ſi clerici. §. de adult. De iudic. theſ. chriſtianæ relig. ca 17. Gambar. de offic. legati, li. 10. nu. 466. 476 Maiol. lib. 3. ir reg. c. 22. lib. 5. c. 1. e [e] Sup. c 33. lit. E. & epiſcopos in concil. eſſe iudices in cauſa etiam fidei. Bell. li. 1. de concil. c. 15. f [f] Soto. lib. 1. iuſt. q. 7. a. vlt. quando caſus eſt frequens, diſpẽſat epiſcopus in lege Papæ, de ieiunijs & feſtis. ſup. li. de indulg. ca. 13. §. 12. vbi c. 30. § 5. & 6. in quibus uotis diſpẽſet epiſcopus. & quæ iuramenta relaxet? & c. 33. §. 4. an cum epiſcopo fieri poſſit compoſitio pro incertis? ca. 37. circa legata pia. Item lib. 3. de pœnitentia. c. 10. & 16. §. 1. impeditos abſolui à caſib. papæ non occulti. & de caſu aborſus reſeruato per Sixt. V. vid. ca. 10. §. 2. At Gregor XIIII. anno 91. prid Kalen. Iunij, dicit. r. ſe reuocare pœnas & excommun. à Sixto latas contra procurantes abortum fœtus inanimati, aut exhibentes mulieri, vel ſumentem venena ſterilitatis: aut quocunque modo

con-

conſilium aut auxilium dantes. In quo dicit reduci ad terminos
iuris communis, & diſpoſitionem Conc. Triden. quod ſolum agit
de homicida fœtus animati: in quo homicidio nihil temperat de
rigore Sixt. V. quo ad exteriores pœnas. : generaliter conceſſit, vt
quilibet confeſſarius ſæcularis aut regularis per Ordinarium ap-
probatus, poſſit in
foro conſcientię ab-
ſoluere (vt eam fa-
cultatē habet Pon
tif. cui Sixt. V. reſer
uauerat) à peccato
aborſus & excom-
munic. lata contra
perſonas ibi expreſ
ſas tam quo ad eos
qui hactenus deli-
querunt, quam qui
poſt hanc noſtram
conſti. deliquerint.
vbi planè loquitur
etiam de aborſu fę
tus animati, in quo
manet excom. lata
g per Sixt. V. [g] De
Regula Baſilij non
legimus confirma-
tā à Papa. At ſatis
eſt legiſſe de alijs,
vt intelligamus Ba
ſilium, aut Augo.
nō admiſiſſe ad re-
ligion. niſi in ea re-
gula, quædam eſſet
probata per Pont.
h [h] Vt de cauſa ma-
trimonij definit.
Conc. Trid. ſeſſ. 24.
can. 12. & de alijs
i ſeſſ. 25. ref. c. 20. [i]
Cōceſſit epiſcopis
in multis caſibus
procedere cōtra re
gulares exemptos
Conc. Trident. vid.
ſup. lib. de indulgē.
c. 24. lit. O. c. 25 §.
k 8. [k] [l] Trid. ſeſſ 24.
l cap. 6. ſup. lib. 3. de
pœniten c. 14. § 7.
& additur. § 8. ab-
ſoluit peregrinos à
reſeruatis proprio
epiſcopo. Imo &
impeditos abſoluit
à non occultis. ſup.
m F. [m] Nauar. c. 22.
n num. 72. [n] Triden.
ſeſſ. 24. de matrim.
o c. 1. [o] Ita aiunt Na
uar. & multi Theo
lo. & Iuriſper. Con
p ſulti. dicetur lib. 2. de matrimo. impedim. c. 2. §. 5. [p] Nauar. c. 22.
q num. 86. cum Sylueſt. Ang. inf. lib. 2. de matrimon c. 3. [q] Lib. 3. de
pœnitent. c. 7. §. 5. c. 13. § 3. in omnibus in quibus idem epiſcopus
r poſſet cum ſuis ſubditis diſpenſare, vel abſoluere. [r] Lib. de miſſa.
c. 27. & ut celebretur ex cauſa ſub dio, & ante lucem. Nauar. c. 25.
ſ num. 86. [ſ] Libro de indulgent. c. 21. §. 7. lib. 2. de matrimon. c. 3. §.
t 30. [t] Libro de miſſ. c. 30. §. 7. vbi additur §. 3. ob aduentum epiſco
pi poſſet qui proceſſerat ad offertorium, redire ad inchoandū ean
u dem miſſam. [u] Alternatiua expirat mortuo Papa, & tūc epiſcopus
confert omnia beneficia aliàs reſeruata, quia ceſſat odioſa reſerua
tio facta per regulas Cancellariæ. per alternatiuam Papa ſoli epi-
ſcopo reſidenti (& non Capitulo, licet habeat ſimultaneam proui
ſionem cum epiſcopo ſuo) cōcedit ſex menſes in quibus prouideat
x omnia beneficia vacantia. [x] Epiſcopus dum viſitat poteſt clericos
compellere, vt oſtendant titulos ſuorum ordinum & beneficio-
rum. lib. 3. de pœ-
y nitent. cap. 6 §. 6. [y]
Quia Triden. ſeſſ.
24. refor. cap. 2. ait
eſſe peccati mort.
non prouidere di-
gniori, & c. 18. in
concurſo aut præ-
ſentatione patroni
eccleſiaſtici iubet
præferri digniorē.
Couar. reg. pecca-
tum. 2. par. §. 7. D.
Tho. 2. 2. q. 62. art.
2. ad 4. Ledeſm. 2.
par. queſt. 18. art. 1.
dub. 9. Nauar. c. 17.
z num. 69. & ſeq. [z]
a Trid. ſeſſ. 21. c 6. [a]
Id poteſt iure com
muni. vid. Nauar. c.
25. num. 129. ea fa
cultas diſpenſandi
ex cauſa, non tolli-
tur per Conc. Tri-
den. ſeſſ. 24. ref. c.
b 17. [b] c. ſuper eo. de
tranſact. vbi glo. Pa
nor. Sylue. & Sum-
miſt. verb. tranſact.
Anton. 1. par. tit. 1.
cap. 5. §. 10. Adria.
quodlib. 9. art. 2. ad
5. Mar. 4. diſt. 25. q.
3. Pala. lib. 5. de cō
tract. c. 8 ad fi. Hie-
rony. Pau. & Go-
mez. in reg. Cācel.
Aſten. lib. 3. titu. 7.
c art. 3. col. 2. [c] Trid.
ſeſſ. 7. ref. c. 6. ſeſſ.
21. cap. 5. ſeſſ. 24. c.
d 13. & 15. [d] Caſſiod.
in reg. cancell. de-
ciſ. 36 num. 7. Imo.
cle. 2. nu. 14 de reb.
eccl. non alien. & in
c. cum acceſſiſſent.
col. 3. de conſti. vbi
Fely. nu. 12. Anch.
c. ſicuti vnire. nu. 6.
de exceſ. prę lat. per
iſtum tex. Molinæ.
reg. cancell. de non
publican. reſignat.
nu. 173. & ſeq. com
Imo. in c. quæſitum. per illum tex. de rerum permut. Rebuf. prax.
benefic. tit. de vnione. num. 41. Mandoſ. in cancell. reg. 12. q. 6. nu.
4. reg. 22. q. 12. num. 4. Syluest. verb. epiſcopus. § 8. verſ. 7. cum D.
Anton. & colligitur ex Triden. ſeſſ. 21. ref. c. 5. ſeſſ. 24. c. 13. 15. ſeſſ.
e 25. de regul. c. 5. Ferretus conſ. 22. num. 43. [e] Quia Papa non ſem
per reſeruat: & quia Triden. ſeſſ. 24. ref. cap. 6. generaliter concedit
ſ g epiſcopo, in omni caſu occulto. vide lib. de indulgent. c. 13. [f] [g] Lib.
h de indulgent. cap. 30. §. 7. [h] Lib de indulgent. cap. 33. §. 4. & cap.
i 37. [i] Trident. ſeſſ. 25. ref. cap. 4. ſup. lib. de miſſ. cap. 22. [k] Lib. de
k indulgent. cap. 37.

gulam religionis probatā per Pon-
g tiſ. [g] iudicat cauſas eccleſiaſticas, [h]
h & quaſdam circa moniales & regu
i lares: [i] auocare poteſt cauſam à ui-
cario ſuo. Approbat etiam ex regu
laribus confeſſarios & prædicato-
res. lib. 3. de pœnitentia. c. 6.

4 Confert indulgentias limitati
temporis ſup. lib de indulgent. cap.
31. §. 3. & cap. 32. imponit cenſuras
intra territorium: abſoluit ab aliis
etiam Pontif. reſeruatis, ſi occultæ
k ſint: [k] & abſoluit regulares ſi ei à
Prælato ſubiiciantur. lib. 3. de pœ-
nitentia. c. 16. §. 8. Diſpenſat in qui-
l buſdam ordinis irregularitatibus, [l]
ſi male ſuſcepit, vel male miniſtra-
uit, vel ſi prouenit ex delicto occul
to: præterquam ex homicidio uo-
luntario. Conc. Triden. ſeſſ. 24. c. 6.
cum tamen diſpenſatio hęc irregul.
non concedatur per bullam Cruc.
aut per iubilæum nomine cenſuræ
aut pœnæ. ſup. lib. de indulg. c. 13.
§. 6. facilius diſpenſare poteſt ſi iam
promoto ſuperueniat dictum impe
dimentum. Diſpenſat in impedimē
tis quæ vetant, ſed non irritant ma-
m trimonium, [m] & in denunciationi
n bus, [n] & cum habente impedimen
tum petendi debitum. Si ei Pontif.
cōmittat vt facta informatione nar
rationis diſpēſet inter cognatos aut
affines, qui tamen nullam fecerant
mentionem de copula inceſtuoſa,
o poteſt ſupplere epiſcopus. [o] vrgente
neceſſitate, ſi matrimoniū contra-
ctum eſt cum bona fide utriuſque
aut alterius coniugis, & poſtea de-
tegitur occultum impedimentum,
nec eſt facilis recurſus ad Pontifi-
p cem, diſpenſat epiſcopus [p] ex tacita
cōmiſſione Papæ, vt renouatis con
ſenſibus expreſſis permaneant in
matrimonio. Epiſcopus per electū
à ſe confeſſarium abſoluitur & di-
q ſpenſatur: [q] diſpenſat ut in altari
r portatili celebretur. [r] Gratia diſpen
ſandi commiſſa epiſcopo non ex-
ſ pirat morte delegantis. [ſ] Diſpenſat
vt parochus in feſtis bis celebret ex
t cauſa. [t]

5 De 3. officio confert beneficia
etiam extra territoriū: deberet obti
u nere à nouo Papa alternatiuam: [u]
x examinat titulos: [x] & Metropolita
nus compellit prouidere digniorē,
y [y] quē epiſcopus & electores in con
curſu prætermiſerant. Epiſcopus
coadiutorem dat parocho inſuffi-
z cienti, aut per ſenium impedito; [z]
a diſpenſat in pluribus ſimplicibus, [a]
permutat beneficia: imponit onus
beneficio vacanti. facit ex officio
tranſactionem inter beneficiatos
b litigantes: [b] diuidit pingue benefi-
c cium, aut vnit tenuia: [c] poteſt face-
re annexionem perpetuam benefi-
cii monaſterio pauperi, aut colle-
d gio. [d] ſi patronus præſentet indi-
gnū, elapſo tempore quodam, pro-
uiſio deuoluitur ad epiſcopum. di-
ſpenſat in quadam inhabilitate ad
beneficia quæ prouenit ex delicto
e occulto, [e] & ſimilis eſt irregulari-
tati.

6 Ex cura bonorum temporaliū
eccleſiæ, non valet alienatio ſtabi-
lium abſque epiſcopi conſenſu. ſi à
Papa habeat gratiam teſtandi, extē-
f ditur ad codicillum. [f] & prope mor
g tem poteſt facere donationes. [g] cō-
mutat in caſu vltimam voluntatem
defuncti, quando impleri non po-
teſt in ſpecie, ſi conſentiant ij quo-
h rum intereſt. [h] Reducit numerum
i miſſarum ad minorem: [i] compellit
teſtamenta mandari executioni, &
ſuccedit in officium teſtamentarii
k per annum negligēns. [k] Poſtea lib.
de clauibus, dicemus de epiſcopo-
rum poteſtate, priuilegiis, & obliga
tione. & ſubiicietur liber de pote-
ſtate Papæ & Concilii. De impedi-
mento irregularitatis agemus poſt
tractationem de cenſuris. Hacte-
nus de iis quæ ad ſacramentum or-
dinis aliquo modo pertinent.

SVMMAE THEOLOGIAE MORALIS

Tomi Primi,

Doctore HENRICO HENRIQVEZ è Societate IESV Authore, in Academia Salmanticenſi Sacræ Theologiæ profeſſore,

LIBER VNDECIMVS.

De Matrimonij Sacramento, & contractu.

Auctores qui de matrimonio tractant.

THeolog.cum Magiſt.4.diſtinct.26.vſque 42. vbi Soto & Palacios. Adrian.in 4.de matrim. D.Thom. add. quæſt.41.vſque 68.Ledeſ.2.par.quæſt.43. Bartolom.Ledeſ.ſum.tit.de matrim. Victor.relect. de matrim.& ſumm. §.243. & ſeq. Michael à Medin.lib.4.de ſacrorum hominum continentia controuer.1. Hierony. torrenſ.lib.3. confeſſ. Auguſtin. cap. 12. Taper.artic. 18.19.20.Catharin.opuſc.de matrim.Lindan.lib.4.panop.cap.94.95.Petr.Sot. tit.de matrimon. Hoſi. inſtit.cap.55.56.Ekius, tom.4.à ſerm.69.enchyr.tit.11. Cano,relect.de ſacramentis in genere.& lib.8.de loc. cap.5. ad 3. Tilman. de ſacramen. cap.6. Gropper.inſtit.Chriſtiana. Pius V.Sonni. Nauſea. Caniſi.in catechiſ.Lauel. li.de Philoſoph. Chriſtian.5.Caiet. opuſc.trium, qq.de matrimon.fol.44.& alijs opuſ.fol.65.& ſeq. Bellar.lib.de matrim. Caſtro. & Soteal.verb.nuptiæ. Roffen. pro libro regis Angliæ.Vvalden.tom.2.à cap.130. Alexan.2.par.q.169. Altiſ.4. par.tract.9. cap.8. Veracruz in ſpecul. coniugiorum.Ioan. Stobæus ſerm.65.Angles in flor.Theolog.Direct.Inquiſ.2.par.quæſt.6.11.Viguer.cap.16. §.7.

Summiſtæ Angel.Syluest.Caiet.Tabien.Armil.verbo matrimonium,ſponſalia.Nauar.cap.22. num.19.

Iuriſperiti lib.4.decretal.tit.de ſponſal.vbi Panorm. Hoſtien. latè Couar.Anton. Gomez. tom.2.variar.cap.1. Anton. Cuchus in maior.inſtitut.lib.5.tit.de matrimo.Item in 6.& Clemen.eſt titulus de matrimonio, de ſponſal. de conſanguin. Grat. 27.q.1.& 2. Item 28. cauſa 29.30.31.32. & 33. quæſt.1.2.3.& 4. Item 34. 35.36. quæſt.2. Iuo.in ſuo decreto. par.6.& 7.Burcha.lib.6.& 9.decr.Theodor. Balſamon.tit.13.de laicis. vbi cap.2. & ſequen. citat multa ex Concil. & Imperatorum legibus. Idem in expoſitione Apoſtolorum canon.5.48.& fol.33.Segura de Aualos. tract. ſacerdotal. 1.par.cap.15.16.

Legiſtæ,Sylua nuptial.lib.1.Gregor.Lop.partit.4.tit.1.per totum. in tract. Doct. volu.16. Gutierrez in quæſtio. Canonic. lib.3.fori.tit.1.& ſeq. Perez.tit.1.lib.5.ord.Matienco.tit.1.lib.5.Recop. Anton. Gom. & alij Tauriſtæ ſuper Tauri legem. 47. & ſeq. De hac re Conc. Trid.mutauit & adiecit multa: iuxta quæ ſunt reſtringenda quæ prius ſcribunt iura & Doctor.

PROOEMIVM.

CElebris & neceſſaria eſt tractatio de matrimonio: cuius exacta cognitio indiget docto Theologo, qui in utroque iure communi & regni ſit uerſatus (cum in eo de hac re ſint uarii & utiles tituli [a]) & qui cum Philoſophis & Medicis multa conſulat de impedimentis illius. Status matrimonii cum ſit uiri & fœminæ naturalis & ciuilis contractus, & inter homines præcipuus, antiquiſſimus & frequentiſſimus, & de quo paſſim lites & controuerſiæ oriuntur, præcedere deberet quadam ratione tractatum de aliis
b ſacramentis, [b] quæ ſunt res ſupernaturales. Recte tamen à Theologis locatur poſtremo loco inter
c ſacramenta, [c] & ſtatus hominis: ac fere in poſtrema Theologiæ parte quod minus ſpiritualitatis habeat. Quamuis enim in generali ratione ſigni, matrimonium in ſtatu innocentiæ dici potuit ſacramẽtum,
d [d] id eſt, ſignum Chriſti, de cuius in morte dormientis latere educta eſt ſponſa eccleſia, ſicut Eua de coſta Adæ dormientis: ſed ratio qua eſt ſymbolum religionis, ac inſtrumentum & ſignum practicum gratiæ
e ex inſtitutione diuina, [e] expreſſa eſt in eccleſia Chriſti: vt in cæteris ſacramentis.

2 Prius agendum fuit de ſacramentis quinque quæ ſingulis hominibus conueniunt: deinde inter ea duo quæ ad bonum commune ſunt inſtituta in eccleſia militante, prius de ſacramento ordinis: cuius virtute filii ſpirituales multiplicantur & gubernantur: & additis uariis miniſtris augetur cultus Dei in ſacrificio miſſæ. Tandem de matrimonio, quo piæ multiplicantur corporaliter filii fideliũ ad conſeruationem ſpeciei, & cultum Dei.

3 Hæretici contra ſanam doctrinam de hoc ſacramento diſſeminant errores. Quidam ſtatum ma-
f trimonii aiunt eſſe malum: [f] aut certe ſecundas & vlteriores nu-
g ptias damnant. [g] Simon Magus ſtatum hunc negat neceſſarium,
h vt liceat concubitus: [h] & approbat vagam & fornicariam coniun-

PROOEMIVM.
a ID [a] conſtat ex
b citat. [b] Plato, lib.4.de legib.ait legem coniugii primam eſſe à legislatore ſcribendam, quod hoc ſit principium ciuitatum & ordinum. & quia natura procedit ab imperfectiori ſtatu.& prius eſt grex quam paſtor. Quare 1. Corin.12. inter membra eccleſiæ prius poni laicos quã miniſtros eccleſiæ. & cap.15. non prius quod ſpirituale, ſed quod animale, nempe, quia finis matrimonij, & quædã ratio illius (vt cõiunctione maris & fœminæ conſeruetur ſpecies, & in officium naturę) eſt homini cõmunis cum animantibus. D.Tho. 3 par.q.65.2.ad 1. quare B. Cle. li.de conſtit. Apoſt. cœpit à laicis & matrim. vt ibi aduertit Franc.Turria.ad ſi.
c procem. [c] Quia licet bonum commune ſpeciei, quale intendit matrimo. ſit præſtantius bono priuato. Ariſtot.1. Ethic.c.2. ſed quia id eſt bonum corporale, præfertur alis ſacramẽta quæ clarius ordinantur in bonũ ſpirituale eccleſiæ. D.Tho.3.
d par.q.65.3.ad 1. [d]
e [e] Dicetur c.2.§.1. [f]
f De hoc errore, inf. c.1.Caſtro. ver.matrim.& nuptiæ. hære.1.Bellar.de matrim.c.1. Directorium Inquiſ.2.par. q.11. Trid. ſeſſ.24.
g c.vnic.can.1. [g] Inf. c.2.§ 3. E. Caſtro. verb. nuptiæ. hær.
h 2.Bellar.c.9. [h] Inf. c.1.§.2. V. Bellar, cap.

cap. 1. & cur Epheſ. 5. dicatur magnum ſacramentum inf. c. 2. §. 1. fin. [i] Inf. c. 8 §. 3. B. & li. ſeq. de impedim. c. 6. §. 2. O. [k] Damnatur in Trident. ſeſſ. 24. can. 10. inf. c. 1. §. 4. C. Caſtro. ver. virginit. Bellarm. 2 de monach à cap. 6. [l] Trident can. 12. Bellarm. de matrim. c. 32. Soto. diſt. 29. q. 1. 4. Couar. 2. par. ſponſ. cap. 7. §. 6. num. 8. & cap. 8. §. 12. num. 1.

[m] Vt Lutherani: & dubitat Eraſm. in Hieronym. tom. 1. epiſt. ad Gerontiā. cui fauet Caiet. in Ephe. 5. cōtra quos Trid. c. vnic. can. 1. inf. c. 2. §. 1. cap. ad abolendam. de hæret. Conc. Conſtantien. ſeſſ. 15. Florē. Bellarm. c. 1 & ſeq. Caſtro. nupt. hære. 3. Soto. diſt. 26. q. 2. Catharin. lib. 5. contra Caiet. cap. 1. Couar. ſecunda par. ſponſ. cap. 1. §. vnic. nu. 2. Roffen. Ekius, Hoſi. Lindan. [n] Inf. cap. 2. §. 4 Y. & ſeq. vt Durand. iuſ. [o] Inf. c. 2. Bellar. c. 1. qui confutat Durand. quæ ta diſt. 26. quæſt. 3. num. 6. & 11. & d. 1. quæſt. 3. num. 8. [p] Inf. c. 2. & lib. ſeq. c. 6. ex Math. 19. Trident. cap. vnic. can. 2. Bellar. c. 10. Caſtro. nupt. hær. 4. [q] Inf. c. 2. Triden. c. 1. canon. 1. & cit. ſup. M. [r] Inf. c. 8. Trid. ſup. Bellar. cap. 12. [ſ] Trident. can. 7. inf. cap. 8. Bellar. c. 15. Caſt hær. 5. [t] proxime cit. & Triden. can. 5. [u] Trid. can. 6. c. ex publico. de conuer. coniug. inf. cap. 8. Bellarm. cap. 12. & lib. 2. de monach. c. 38. [x] Inf. c. 8. Trid. can. 8. Bellar de matrim. cap. 14. [y] Sup. lib. de ſacramen. c. 11. inf. c. 1. lit. I. & cap. 7. T. & ſeq. & cap. 13. [z] Inf. cap. 2. Trident. can. 11. Bellar. cap. 33. [a] [b] Triden. can. 1. de clandeſ. inf. c. 5. §. 2. L. & § 4. Y. [c] Trident. c. 1. inf. c. 6. Bellar. cap. 19. [d] Triden. can. 3 & 4. inf. lib. ſeq c. 1 & 2. [e] Bellarm. cap. 18. [e] Trident. can. 9 inf. lib. ſeq. c. 5. Bellar. c. 21. [f] In Decretal. tit. de conſang. Triden. can. 4. lib. ſeq. c. 9. Bellarm. cap. 25. 26. [g] Trident. can. 3. lib. ſeq. cap. 2. Bellarm. c. 27. 29. [h] [i] Quod affirmant Cano. & alij citati inf. cap. 2. §. 2. B. vbi refutantur lit. Z. & Bellarm. c. 6. & 7.

ctionem. [i] Alii ita extollunt dignitatem matrimonii, quod Epheſ. 5. dicitur magnum ſacramentum, vt præferant ſtatui virginitatis & religionis. [k] Alii cauſam matrimonii deprimunt, & negant pertinere ad iudicem eccleſiaſticum. [l] Quidam fatentur eſſe contractum ciuilem, ſed negant eſſe ſacramentum: [m] at ſubinde negāt habere materiam & formam. [n] Alii ex cathol. aiunt, ſaltem non eſſe vniuocè ſacramētum cum aliis. [o] Alii non requiri vt ſit vna vnius tātum uxor, [p] in ſignum vnitatis Chriſti cum vna eccleſia.

4 De effectibus: qui negant eſſe ſacramentum, negant conferre gratiam ex opere operato. [q] Alii effectum vinculi negant eſſe indiſſolubilem [r] ex natura ſua, aut ex Chriſti inſtitutione: ſed vinculum ſolui adulterio alterius coniugis, [ſ] aut hæreſi: [t] Alii vinculum matrimonii rati negant ſolui per alterius profeſſionem in religione approbata. [u] Alii aiunt ita inſolubile eſſe, vt non liceat facere diuortium, [x] ſeu ſeparationem quo ad thorum, & quo ad habitationem, etiam ob adulterium aut alias cauſas in eccleſia cōſuetas. Quidam generaliter irridēt ritus ſacramētorum: [y] & quod certis temporibus prohibeantur nuptiales benedictiones. [z] Alii aiunt valere etiam nunc clandeſtine contractum [a] abſque vlla parochi aut vicarii eius præſentia. Alii negant valuiſſe clandeſtinum, [b] à tempore Euariſti Papæ, & nunc non valere matrimonium filiorum, ſi abſque parentum conſenſu contrahatur. [c]

5 Circa ſubiectum: quidam negant eſſe admittenda vlla eccleſiæ impedimenta, [d] per quæ homo fiat inhabilis ad contrahendum, & aiūt profeſſos & ſacris initiatos non eſſe impediēdos à matrimonio. [e] De reſpectiuis impedimentis, quidam negant gradus cognationis rite diſtingui ab eccleſia [f] aut aiūt ſolum manere gradus in Leuit. capit. 18. expreſſos: & negant in ullo gradu Leuit. poſſe Papam diſpenſare. [g] De miniſtro: quidam catholici [h] aiūt verba ſacerdotis habere vicem formæ: & nunquam fuiſſe verum ſacramentum abſque verbis à ſacerdote prolatis. nec eſſe ſacramentum dum inter abſentes celebratur per procuratorem ſpecialiter deputatum. [i] ſed eſſe contractum tantum naturalem & ciuilem inter Chriſtianos. Ea in quibus errant hæretici, planius definiuntur in Concil. & colligūtur ex Patrum doctrina, vt in proœmio lib. de pœnit. dictum eſt. In aliis quæ ſub opinione manēt apud catholicos ſapiētes, ſequemur quod probabilius videbitur.

ter prolis, & certior eſt mater, ex qua filius contrahit cōditionem ſerui aut liberi. Couar. cum Auguſt. 19. contra Fauſtum Manich. c. 26. Caſtro. verb. matrimon. Gelli. lib. 18. c. 7. Iſidor. 9. etymolog. c. vlt. addit D. Thom. ad 1. in brutis vbi coniunctio non eſt perpetua non dici matrim. Sot. Matienz. lib. 5. recop. tit. 1. in rub. gl. 1. num. 15. Abul. in Geneſ. 13. quæſtio. 765. [b] Coniux & uxor non dicitur, niſi poſt cōceptam prolem, quæ naturali via ſupponit conſummationem matrimonij. & tamen B. Virgo dicitur coniux, quia prolem genuit, ſed abſque viri congreſſu. Matt. 1. Luc. 2. [c] Catechiſ. Pij V. cū Ambroſ. lib. 1. de Abraham, c. 9. fin. Iſidor. 9. orig. ſeu etym. cap. vlt. Sot. Caſtro D. Tho. q. 44. 2. Couar. & ſic apud antiquos, & ſacram ſcript. communius dicitur nuptiæ. Ledeſ. q. 46. Bellar. c. 33. & velamine obnubitur ſponſa: & dum benedicitur, iungūtur ſimul vitta partim candida, partim purpurea. & ſponſus annulum à ſacerdote benedictum donat ſponſæ. [d] Couar. prima par. cap. 1. num. 3. & 2. par. c. 1. num. 3. ſumitur & pro matrimonio rato de præſenti, vt B. Virgo, antequam de prole fiat mentio, vocatur ſponſa, ſeu deſponſata. [e] Communis cum Mag. diſtin. 27. cap. 2. D. Thom. q. 44. 3. Bonauen. art. 1. quæſt. 2. Richard. art. 4 q. 1. Scot. Palu. & Duran q. 1. Palac. diſt. 26. q. 1. Ledeſm. q. 46. 1. Angl. habetur. 27. quæſt. 2. l. 1. ff de ritu nupt. Couar. 2 par. c. 1. num. 18. Taper. art. 18. Pius V. Inſtit. de patria poteſt. §. 1. l. 1. tit. 2. par. 4. Perez. d. l. 1. col. 13. Matienz. d. glo. 1. rubr. nu. 1. [f] Diuus Thom. q. 44. 1. Victor. relect. de matrimonio. & in ſum. §. 224. Syluest. matrimonium. §. 1. Sot. diſt. 27. q. 1. 1. quare Concil. Florent. ait conſenſus expreſſos eſſe cauſam huius matrimonij, id eſt, vinculi. Trident. ſeſſ. 24. cap. vnic. matrimonium eſt nexus perpetuus, & indiſſolubilis. declaratur inf. cap. 8. §. 2. [g] Auguſt. de bono coniug. c. 9. 10. 18. Doct. diſtinct. 33. D. Thom. quæſt. 67. 1. Caſtro. verb. nuptiæ Taper. art. 19. Trident. ſeſſ. 24. cap. vnic. Mileuit. cap. 17. Origen. hom. 7. Matt. Viguer. cap. 16. §. 7. verſ. 11. Specul. coniug. ſecunda par. art. 6. Sot. diſtinct. 26. art. 2. Ledeſ. Victor. Abulen. Mat. 19 q. 30. & quæſt. 33. ad 3. Soto etiam diſtinct. 36. quæſt. vnic. artic. 3. Quare id Geneſ. 2. & Matt. 19. quod Deus coniungit, homo non ſepa-

CAP. I.

De voce, definitione & præcepto matrimonij.

§. 1. *De variis nominibus matrimonii. De definitione, qua explicatur. cap. 8.*

2 *Licitus eſt ſtatus matrimonii, & ex iure naturæ. De fine illius.*

3 *Quando inſtitutum eſt à Deo inter primos parentes?*

4 & 5. *De huius fine poſt peccatum: & de præcepto, quod obligat communitatem.*

6 *An ſi peſte perirent fere omnes, teneretur profeſſus contrahere? non erit poſt reſurrectionem.*

VOx matrimonium deducitur, quaſi matris munium, munimen, vel nomen. [a] Dicitur & coniugium, [b] ab effectu coniunctionis & vnionis: dicuntur nuptiæ, [c] eo quod pudoris gratia quaſi nube velentur virgines. Vocantur interdū, ſponſalia [d] à ſponſione, quæ fieri ſolet ante contractū matrimonii rati. Definitur [e] vt contractus, matrimonium eſt viri & fœminæ unius coniūctio maritalis inter legitimas perſonas, indiuiduam vitæ conſuetudinem retinens. Quæ definitio non tam conuenit conſenſui verbis explicato (qui eſſentialiter eſt contractus aut ſacramentū, & cauſa vnionis) quam unioni & vinculo mutuæ obligationis: [f] vt dicetur c. 8. & ratione huius dicūtur habitualiter coniugati. Matrimonio ſemper cōuenit, vt ex naturali proprietate ſit contractus perpetuus, & ab intrinſeco fiat cum indiſſolubili vinculo animorum. [g] Id vinculum ſeu obli-

CAP. I.

a DOct. [a] 4. diſt. 26 Richard. Palud. Supplem. Gabr. D. Tho. addit. q. 44. 2. Ledeſ. q. 46. Pius V. catech. Soto. diſtin. 27. q. 1. 1. Couar. 2 par. ſponſ. c. 1. princ. num. 1. Perez. l. 1. col. 14. tit. 1. lib. 5. ord. denominatur à matre matrimonium: quia finis eſt, vt fiat ma-

gatio, quæ eſt relatio mutua, dici-
h tur res & ſacramẽtum ſimul, [h] res
quidẽ, quia eſt ſacramenti effectus:
ſacramentum vero, quia & extrin
ſece ſignificat unionem indiſſolu-
bilem Chriſti cum eccleſia ſponſa:
intrinſece vero ſignificat, & cauſat
vnionem animorum, ſeu gratiam
& caritatem, qua vir diligat uxo-
rem tamquã partem ſui, & foueat,
i vt carnem ſuam, [i] ſicut Chriſtus di
lexit eccleſiam: & ex ordine carita
tis tenetur vir præferre uxorem co
k gnatis etiam coniunctiſſimis, [k] &
relinquere patrem & matrem, vt
adhæreat uxori ſuæ, Matth. 19. ex
Geneſ. c. 2. Alii non tam congrue
definiunt ex fine, matrimonium eſ
ſe cõſortium communis uitæ. Alii
ex cauſa effectiua, eſſe conſenſum
legitimũ de coniunctione duarum
l perſonarum idonearum. [l]

2 Status matrimonii inter perſo-
m nas habiles fuit ſemper licitus, [m] vt
cum catholicis confitentur recen-
n tiores hæretici, [n] contra antiquiſſi-
o mos hęreſiarchas. [o] ſic & inter con
iuges licitus eſt actus matrimonia-
p lis in rectum finem directus: [p] &
nunc licet ut contractus etiam in-
q ter infideles. [q] Hic ſtatus fuit im-
mediatè à Deo naturæ auctore in-
ſtitutus in paradiſo, & eſt de iure
r naturali, [r] quia ex naturæ inclina-
tione cum ipſa natura ſtatim à mũ
ſ di exordio ortus eſt: [ſ] & fuiſſet in
ſtatu etiam innocentiæ propagatio
t hominum, [t] vt nunc: quod olim
quidam Patres ſine cauſa negarũt.
u [u] Vnus homo, quia ſibi ſufficiens
non eſt, dicitur animal ſociale &
polyticum, vt qui alterius ſocii au
xilio indiget, ſed eſt præ cæteris ani
x mal coniugale, [x] cui Deus ſimile
adiutorium fecit, & viro ſociam
dedit fœminam, vt naturali propen
ſione impellente, ſibi mutuo ſerui
rent libere. Finis huius duplex eſt,
primarius in officium naturæ, vt
fiat legitimæ prolis procreatio lici-
y ta, educatio & inſtitutio. [y] Cui fini
accedit, vt ſibi ſeruiant mutuo ob-
ſequio & ſocietate, quia homo eſt
animal ſociale. Sic eſſet in ſtatu in-
nocentiæ, vt in terris ſpecies con-
z ſeruetur humana, [z] & indiuiduis
multiplicetur, ad complendum nu
merum electorum: & vt mutuis
amicitiæ officiis ſibi deſeruiant uir
a & uxor. [a] Eſt & 2. finis matrimon.
poſt peccatum, de quo inf. §. 4.

3 Potuit Deus effectum iſtius
contractus, quæ eſt obligatio mu-
tua, facere ſine conſenſu contra-
b hentium, [b] (nam cum ſit Domi-
nus corporũ poſſet inuicem tranſ-
ferre illorum dominium, non ex-
c pectato hominum conſenſu [c]) quo
poſito, alter haberet moralem po-
teſtatem licitè utendi alterius cor-
pore, & ius actionemque exigen-
di debitum: cui in altero reſpondet

ſeparet: exponit Pius V. & Concil. Trident. de matrimon. etiam in ſtatu naturali innocentiæ. cap. gaudemus. de diuort. ſi vterque coniux conuertatur, qui habebat plures uxores, cogendus eſt retinere primam: reliquis dimiſſis. Celius lib. 15. antiquit. cap. 13. probat ex Platon. Couar. 2. par. c. 1. §. vnic. num. 6. vid. Bellarm. de matrimonio, c. 12. & ſeq. ſecus de aliis cõtractibus, qui ab extrinſeco ſiunt inſolubiles. Sot. diſt. 27. q. 1. 1. quod ſi olim matrimon. ſoluebatur libello repudii, aut nunc ratum ſoluitur per profeſſionem: id fit ab extrinſeco per priuileg. Dei: cum tamen ab intrinſẽca proprietate de ſe eſſet inſolubile. Palac. diſt. 26. q. 1.
h [h] D. Thom. q. 44. art. 1. ad 1. communis. diſtinct. 26. Richard. artic. 4. q. 2. Sot. q. 2. 1. adultimum. Argentin. q. 1. 1. Capreo. q. 1. ad argu. & Recent. contra Magiſt. diſt. 26. dicentem quod res & ſacramẽtum eſt vnio Chriſti cũ
i eccleſia. [i] Explicat Pius V. Bellar. c. 5.
k argum. 10. [k] Diuus Thom. 2. 2. q. 26. artic. 11. ibi Bañes.
l [l] Hugo. lib. 2. par. 11. cap. 5. quem refert D. Tho. q. 44.
m artic. 3. [m] Auguſt. de hæreſ. capit. 35. Chryſoſto. Bed. in Ioan. 2. & Matth. 19. quod Deus coniunxit. 1. Timot. 2. 4. 5. & 1. Theſſal. 4. Diuus Thomas, quæſtio. 49. 1. Doct. diſtinctio. 31. Sot. quæſtio. prima, articu. ſecundo, Caſtro. nuptiæ hær. 1. Conc. cita. Perez. l. 1. tit. 1. lib. 5. ord. pag. 21. Greg. l. 3. tit. 2 par 4 Celius lib. 28. c. 19. & colligitur 1. Cor. 7. ſi matrimonio tradit, vel ſi nubat non peccat: vbi Patres. Bellarm. c. 5. argum. 4. Concil. Gangren. c. 14. Brachar. 1. c. 11. Tertul. contra Marcio & ad uxor. Leo epiſt. ad Donum & 91. ad Torib. Bernar. ſerm 66. cant. Patres per triplex bonum excuſant onera matrimonii, & quædam detrimenta quæ ſecum affert hic humilis ſtatus: non vero quaſi de ſe peccatum ſit, vt egeat cauſa excuſan-
n te, vt ignorantia aut impotentia excuſat à culpa. [n] Refert Bellar.
o c. 1. [o] Refert Bellar. cap. 1. vt Simon qui fuit primus & princeps hæreticorum, & eius diſcipulus, Saturninus, de quibus Auguſt. de hære. c. 1. Irenæ. lib. 1. c. 22. Caſtro. nuptiæ hær. 1. Soto. diſtinct. 26. q. 1. 3. Mag. diſtin. 26. & 1. Corin. 4. prohibentium nubere. deinde Tacianus, de quo Irenæ. c. 30. à quo acceperunt Encratitæ. Hieron. 1. contra Iouin. Epiphan. hær. 46. ſed Auguſt. hær. 25. ait Encratitas fuiſſe ſchiſmaticos, & receſſiſſe à Tacianiſtis, vt ait Epi-
p phan. in Anacephaleoſi. de aliis hæret. vide Bellar. c. 1. [p] D. Tho.
q q. 49. art. 4. & 5. [q] Int. lib. ſeq. cap. 13. D Thom. q. 59. 2. probat 1. Corin. 7. ſi quis frater uxorem habet infidelem. Doct. diſtinct. 39. Bonauen. Richar. Sot. quæſt. vnic. art. 1. Sylueſt. matrimon. 1. §. 5. Angel. matrimon. 3. imped. 10. Innocen. cap. gaudemus, de diuor.
r Couar. 2. par. c. 6. §. 11. c. 7. §. 4. Specul. 1. par. ar. 32. Taper. art. 20. [r] D. Thom q. 41. 1. Doct. diſt. 26. Soto. diſt. 26. q. 1. 1. Palac. Ledeſ. q. 43. Bartol. Ledeſ. ſum. tit. de matrimon. difficultate. 2. ſpecul. 1. par. art. 1. Caniſi. catechiſ. art. 1. Hoſi. c. 55. Sonnius c. 1. Bellar. de matrimon. c. 10. cum Auguſt. de bon. coniug. c. 16. Alan. de ſacramentis in genere. c. 5. Victor. relect. de matrim. num. 2. Couar. 2. par. c. 1. num. 6. Petrus Gregor. Syntagm. lib. 9. cap. 1. Matienzo in lib. 5. recopil. in princip. à num. 4. vſque 16. ex l. 1. ff. de iuſtit. &
ſ iur. Ariſto. 8. Ethic. c. 12. [ſ] Gene. 2. 3. 9. 24. Thobiæ 7. Matt. 19. c. ius naturale, cap. omnes, cap. ſunt qui. cum ſeq. 27. q. 2. c. ſicut. 32. q. 2. c. 2. de tranſlat. epiſcop. cap. debitum. de bigam. c. gaudemus.

t de diuort. cap. fraternitas. de frigid. cap. vnic. de voto. in ſexto. [t] D. Thom. 1. par. q. 98. 2. addit. q. 42. 2. vbi conſulto in argu. non citat Patres: quia illos exponere piè non poterat. Medices & Caſtro. verb. Adam. hær. 3. cum Guido Martin. 6. hypot. in princip. Sixtus lib. 5. bibl. c. 20. Specul. 1. par. artic. 1. ad fin. & contra Almaricum definit Concil. Lateran. 2. c. damnamus. de hæret. Soto diſtin. 30. q. 2. 1. Auguſt. 1. retract. c. 10. & 13. lib. 14. ciuit. c. 23. aut 26. in errore contrario fuerũt Armeni putantes tunc homines multiplicãdos
u ſine generatione. [u] Non nimium erraſſe quoſdã Patres, quando ea ueritas, nondum cõſtabat. vt Gregor. Niſſen. lib. de homine. cap. 28 Chryſoſt. hom. 1. imperfec. Dama. lib. 2. cap. vlt. lib. 4. c. 25. vbi ait, quod nec tunc fuiſſet diſtinctio ſexus: ſed quod ſcriptura id prædixit pro tẽpore caſus: aut Deus pro eo tempore fecit diſtinctionẽ ſexus. vbi Clictou. Euthym. in Pſalm. 50. ecce in iniquitatibus. Chryſoſt. & Procop. in Geneſ. 4. quod probabile putat Hierony. 1. contra Iouin. & epiſt. ad Euſtoch. videtur Auguſt. 1. de Gene. contra Manich. c. 19. de uera relig. cap. 46. quod tamen retractat. & ex Recent. Tilman. de ſacramen. Iſidor. Cla-
x rius. tom. 2. orat. 73. [x] Quod agnoſcit Ariſto. 8. Ethico. capit. undecimo, duodecimo, & 1. Oecono. capit. tertio, quare. 2. Polit. capit. primo, damnat Socratem, quod uxores dixit fore communes. cuius meminit Lact. lib. 3. diuin. inſt. c. 21. Hierony. 1. contra
y Iouin. Soto. diſt. 26. q. 1. 1. ad 2. [y] Licet fœmina ut particularis ſit mas læſus (Ariſt. 2. de generatione animal. c. 4 & lib. 4. cap. 6. eſſe detrimentum naturæ. D. Thom. 1. par. q. 92. 1. ad 1. q. 99. 2. ad 1.) ſed ex fine uniuerſali per ſe intenditur in adiutorium viri. Gene. 1. maſculum & fœminam fecit eos. & in animalibus perfectis non fit generatio ex uno (vt arbores & plantæ ex ſemine unius: & apes dicuntur concipere ſine mare) ſed requirunt ſocietatem pro generatione, & aliis neceſſariis, quæ per unum præſtari non poſſunt. ideo Geneſ. 2. Faciamus ei adiutorium: & erunt duo in carne vna, Chryſoſt. 1. coadiunabunt ſe ad procreandam unam prolem perfectam & inſtituendam. Doctor de S. Ioan. lib. examen de ingenios ait, à principio ſemper ex uno partu natos fuiſſe marem
z & fœminam. [z] c. nuptiarum, 27. q. 1. D. Thom. q. 42. 2. ad 4. cum Auguſt. 9. Gene. ad lit. c. 7. lib. 14. ciuit. c. 22. Hugo. lib. 2. par. 11. c. 1. & 2. Doct. cum Magiſt. diſt. 26. c. 2. Bonauen. Paludan. q. 1. art. 2. Soto. quæſt. 1. art. 2. ſpecul. coniug. 2. par. 1. Victo relict. & in ſum. Conar 2. par. c. 2. num. 6. & alij. ſup. cit. catechiſ. Pij V. & Caniſij. Sonnij Nauſeæ. & tamen homines dono iuſtitiæ immortales,
a poſt merita certi temporis transferentur in cœlum ſine morte. [a] Qui finis ſecundarius eſſet in ſtatu innocentiæ. Gen. 2. faciamus ei adiutorium. D. Thom. Couar. colligitur ratione naturali ex Ariſt. 1. poly. c. 15. Plato apud Cęlium. lib. 15. c. 13. Bellar. c. 10.
b col. 6. verſ. 4. Auguſt. 3. doctr. cap. 12. lib. de bon. coniug. cap. 17. [b] Palud. diſt. 16. q. 1. num. 7. Sot. diſt. 27. q. 1. 2. Ledeſ. quæſt. 47. 1. Victor. rele. 1. par. num. 4. Cano, & Recent. quia conſenſus expreſſus non eſt cauſa formalis, ſed effectiua matrimonij, id eſt uinculi: Concil. Floren. Trident. ſeſſ. 24. c. vnic. cap. tua nos. de ſponſal. Doct. diſt. 27. D. Thom. q. 45. 1. quare falſo negant id fieri poſſe à
c Deo, Supple. diſt. 27. q. 1. Adria. q. 2. de matrimonio. [c] Poſſet & ad

tem-

tempus concedere uſum fœminæ, vt de Oſea c. 1. quidam probabiliter aiunt D. Tho. 1. 2. q. 100. 8. ad 3. & 2. 2. q. 154. 2. ad 2. communis Theolo. 3. diſt. 37. Scot. Gabr. Almain. Antiſiod. lib. 3. tract. 7. q. 5. Sot. inf. At melius Ribera in Oſeæ. 1. probat accepiſſe eam fornicariam, id eſt, idololatram (vt ait ibid. Lyr. c. 1. & Hieron. in prolo.) in uxorem.

Augu. & colligitur ex Oſeæ. c. 3. idem Vict. relect. de matrim. Palud. di. 26. quæſt. 1. 2. Abulen. Deut. 18. q. 7 Soto diſtin. 27. Palac. in Oſeæ. 1. & multi Recent. inf. S. Ille tamen licitus uſus ad tempus non eſſet matrimonium. Sot. diſt. 27. q. 1. 1. col. 3. in princ. qui alibi, lib. 2. iuſt. q. 3. art. 8. diſt. 33. q. 1. art. 2 col 4. & q. 2. 1. col. 3. ait, Deum diſpēſaſſe cum Oſea.
d [d] Vt in aliis cō tractibus reciprocis in uno extremo eſt ius & actio compellendi, ſeu poteſtas moralis & licita: in altero vero reſpondet obligatio reddendi. Albornoz. de contrac. Palac. lib. 1. de contract. cap. 5. col. 5.
e [e] Palud. Sot. Recen. id enim. Geneſ. 2. creſcite: non excludit expreſſionem proprij conſenſus, vt ſuauiter ferant onerosum contractum. nec deſponſatio verbi cum humanitate facta eſt ſine conſenſu B. Virgin. Luc. 1. quare falſo Victor. rele. Ledeſ. q. 47. 1. ait, Deum præuenio illorum conſenſu copulaſſe eos, dicendo, creſcite. quod probabile dicunt Palud. Richard. & fauet Aug. 14. ciuit. c. 22.
f [f] Communis contra Richar. art. 1. q. 3. ſed intelligit inchoatiuè. ſic & Bonauen. dum ait inſtitutum, dum Deus reuelauit Adæ vt eſſet matrimonij promulgator. At non negant quin uerbis inſtituerit cum dixit, creſcite. & tamen facto. Chriſtus inſtituit baptiſmum dum ablutus eſt Matt. 3. D. Thom. 3. par. q. 66. 2. ſup. lib. de baptiſ. c. 2.
g [g] Vt exponit in Geneſ. 1. Lypoma. & Hugo.
h [h] D. Thom. ſignificat q. 42. 2. ad 4. Duran. q. 1. art. 2. videtur Auguſt. 14. ciuit. c. 22. glo. c. fin. de frigid. Syloeſt. matrimon. 1. §. 2. Tabien. matrimo. 2. §. 1. Sot. diſt. 26. q. 1. 2. & dicit magis communem (ſed falſo id tribuit Mag. diſt. 26.) Alij inſtitutum fuiſſe à Deo non verbis ſed ipſo facto dum ex coſta Adæ produxit Euam. Richar. diſt. 26. art. 3. q. 1. Specul. coniug. 2. par. art. 1. & aiunt illis verb creſcite & multipl. ſolum declaraſſe finem, promulgaſſe præceptum & benedictionem (vt etiam dicunt Mag. Vvalden. c. 133. col. 3. ea Auguſt. Iſidor. Concil. Colon. cap. 41.) non tamen inſtituiſſe matrimonium.
i [i] Trident. c. vnic. Magiſt. diſt. 26. c. 2. cum Auguſt. 9. Geneſ. c. nuptiarum. 27. q. 2. Scot. q. vnic. art. 1. Richar. art 3. q. 1. Hugo. lib. 2. par. 12. Soto. q. 1. art. 2. gloſ. c. vnic. de uoto. in ſexto. Gregor. l. 4. titu. 2. par. 4. & in Matth. 19. Theophil. Euthym. Eraſm. Caiet. Auguſt. 2. de nupt. & concup. cap. 4. D. Tho. in Epheſ. 5. lect. 10. Lypom. Geneſ. 2. Bened. Papa in cap. lex. 27. q. 2. quia verba (iam non ſunt duo) tribuuntur Deo, quaſi prolata ſint per os Adæ.
k [k] Communis & Trident. c. vnic. ſpecul. 2. par. art. 1. Pererius in Geneſ. 2. & d. cap lex. Item cap debitum. de bigam. cap. gaudemus, de diuort. § quia uero.
l [l] Couar. 2. par. c. 1. §. vnic. num. 7. cap. 2. num. 6. Duran. Bonauen. art. 1. quæſt. 2. Tarant. Carthuſ. q. 1. Palud. q. 1. art. 3. fin. cum Tancre. Alexan. 4. par. q. 2. m. 2. Durand. q. 2. arg. ſed contra. Adrian. quæſt. 1. de matrimon. Ledeſ. q. 44. 2. Petrus Soto. lect. 1. & 2. Rayn. verb. matrimon. c. 4. Anton. 3. par. tit. cap. 1. princip. Abulenſ. 1. Reg. fol. 63. glo. & Archid. cap. vnic. de vot. 6. Montal. prolog. lib. 3. fori. ll. & prolog. lib. 4. parti. ſignificat, cap. lex diuina. 27. q. 2. Taper. artic. 18. princip. Vvalden. cap. 132. col. 3. cum Auguſt. Catharin. de matrimon. q. 2. par. 3. Concil. Colonien. cap. 40. Senonen. cap. 39. & plane Trid.

d obligatio[d] perpetua reddendi debi-
e tum. At non ita fieri decuit:[e] nec inter Adam & Euam inſtituit uinculum matrimonii eo ipſo, quo mu-
f lierem formauit de coſta uiri,[f] quaſi ſubditam partem & coæqualem
g ſociam,[g] ſed Deus in paradiſo inſtituit per ea uerba Gene. 2. creſcite
h & multiplicamini:[h] quæ uerba hominibus aliter intimata ſunt quam brutis animantibus. Deinde Deus primos Parentes interno inſtinctu
i inſpiratos[i] induxit, vt exprimerent verbo aut alio externo ſigno, mutuos conſenſus: quibus de facto in executione initus fuit inter eos cōtractus matrimonii. Expergefactus à ſopore ſolus Adam afflatus Dei
k inſpiratione protulit ea uerba[k] (hoc nunc os & propter hoc relinquet homo patrem, &c.) per illa tamen
l non contraxit,[l] ſed declarauit con-
m tractum fuiſſe[m] inter duos tātum, nexum perpetuum & naturali ut indiſſolubilem, ſimiliter inter Oſeam & fornicariam Deus ſe ſolo non perfecit matrimonium, ſed pręcepit ut contraherēt inter ſe.[n] Nec
n vero videtur cum Oſea diſpenſaſſe (ſicut ſupra legem potuit, tāquam Dominus corporum) vt congreſſus fornicarius liceret prophetæ: vt
o quidam opinantur.[o] Pontifex aut princeps non habet à Deo facultatem ut poſſit inuitos, aut ſine expreſſione libera conſentium copu-
p lare.[p]

4 Poſt peccatum Adæ ex naturæ dictamine conſecutum eſt ut matrimonium ſimul deſeruiret non omnibus, ſed quibuſdam hominibus (qui ſponte contraherent) in
q remedium concupiſcentiæ[q] effrę-
natæ, & colligitur ex illo Geneſ. 3.
r in dolore paries filios.[r] quod ut eſſet utilius & efficacius remedium, Chriſtus ſua inſtitutione euexit in nerum ſacramentū collatiuum gra-
ſ tiæ.[ſ] oportet in repub. eſſe coniugatorum ſtatum, ut alia quædam officia reipub. in communi neceſſitate: ſed non obligantur ſinguli poſito matrimonii pręcepto in commu-
t ni Repub,[t] nec ſublata eſt libertas, ut qui uellent, poſſent licitè ſeruare perfectiorem ſtatum religionis aut
u cœlibatum,[u] ſtatumque uirginitatis perpetuæ (qualem & Abel ſacerdotum Deo gratorum primus uirgo, & Elias, Ieremias, Ioſue, & alii ante aduentum Chriſti uirginita-
x tem coluerunt.[x]) in quo liberius uacent contemplationi diuinorum myſteriorum, & inclinationem ſen

ſeſſ. 24. in princip. ſignificat D. Thom. q. 42. 2. ad 4. At Grat. 32. q. 2. in princip. Alexand. 4. par. q. 1. mem. 3. art. 3. §. 1. 2. & Magiſt. diſtinct. 26. (vt ſuper lit. ei tribuunt Doct. citati) ſignificat inſtitutum per verb. Gene. 2. creſcite & multiplicamini. vt ibid. ait gloſ. ordin. idem Scot. diſtinct. 26. quæſt. vnic. in princip. & fin. Angles. glo. c. vnic. de vot. in ſexto. Hoſti. & ſentit Pius V. Gregor. l. 4. tit. 2. par. 4. ſentit Bellarm. c. 2. Hug. lib. 2. par. 1 1. c. 2. addit Micha. Medin. li. 4. de continen. controuer. 2. c. 5. ita certum eſſe, vt oppoſitū ſit periculoſum, ſed fallitur. Addit prius d: Mediu. quod non Deus immediatè, ſed Adam auctoritate & inſpiratione Dei inſtituit: ad eū modum quo Pont. auctoritate Chriſti condit leges & inſtituit ſacramenta-
m lia.[m] Bonauen. art. 1. quæſt. 2. commu. Doct. ſup. & videtur contra Mag. di. 26. c. 1. vbi Scot. q. vnic. gloſ. in ſum. 27. q. 1. theſaurus ſacerdotalis. 1. par. fol. 119. & contra alios lit. Q. in fin.
n citatos.[n] Riber. in Oſe. 1. & de Oſea adhibet tres ſolutiones. D. Thom. 1. 2. q. 100. artic. 8. ad 3. & 2. 2. q. 154. 2.
o ad 2. contra Victo. relect. quod Palud. dicit probabile. ſup. l.[o] Quod probabile ait D. Thom. ſup. Fr. Med. 1. 2. q. 100. art. 8. Soto.
p 2. iuſt. q. 3. artic. 8. & alij ſup. l.[p] Inſ. c 6. D. Thom. addit. q. 45. 1. Sot. diſt. 29. q. 1. 4. Couar. ſecunda par. c. 2. nunquam enim Pontiſ. vſus eſt ea poteſtate cum ſæpe occurrerit urgens cauſa, c. præſens. 20. q. 3. quod quis non eligit, non diligit: quod non diligit, facile contemnit: contra Hoſt. c. ueniens. qui cler. vel uouent. apud Sylu. ſponſ. §. 10. qui putat Papam cogere poſſe ad matrimo. vt urgente neceſſitate cogit dignum ad epiſcopatum. ſup. lib. de ord. c. 32. §. 2. lit. O. in quo ſit matrimonium ſpirituale, & ſit melioris conditionis. Reſp. non poteſt cogi niſi præcepto ad epiſcopatum: & ſic ad matrimonium poteſt compelli. & c 1. de regul. in 6. ad profeſſionem cogit, quādo in foro ex eriori præſumit feciſſe tacitè profeſſionem, eum, qui ultra annum detulit habitum profeſſorum: vt c. ſi. de cond appoſit. eum qui poſt ſponſalia ſub cōditione habuit copulam, præſumit acceſſiſſe affectu coniugali, & fieri matrimonium. At ſine conſenſu non ſit, c. tua nos, de ſponſal. Palud. di. 27.
q q. 2. art. 5. D. Thom. Con. commu. Doct.[q] D. Tho. addit. q. 42. 2. commu. cum Mag diſtin. 26. Sot. q. 1. 2. Palac. Richar. art. 1. q 2. & communis ſpecul. 1. par. art. 1. Victor. relect. de matrim. Augu. de bono coniug. c. 16. vide D. Tho. 2. 2. q. 154. 9. ad 3. Bellar. c. 5 col.
r 3. Grat. c. ſicut, el primo, 32. q. 2.[r] Soto & Specul. per illa ver. Gen.
ſ 3. in dolore paries. &c[ſ] Dicetur c. 2. §. 1. Couar. 2. par. c. 2. num. 6. Concil. Colonien. cap. nuptiarum. 27. q. 1. vbi Turrecre. Præpoſ.
t glo.[t]
u [u] D. Tho. q 41. 2. Ledeſ. q. 43. Sot. & commu. di. 26. contra hæret. damnantes Cœlibatum annexum ordini ſacro, & religioni. Augu. 2. retract. c. 22. Trident. ſeſſ. 24. can. 10. Caſtro. ver. virginitas Caiet. cum D. Tho. 2. 2. q. 152. art. 4. q. 88. 2. & 11 Sot. lib. 7. iuſt. q. 1. art. 2. Bellar. lib. 2. de monach. 2. c. 6. Fr. Med. 1. 2. q. 108. 4. Sander. lib. 7. monarch. eccl. Augu. de S. virginit. & Recent. qui ſcribunt de continentia, Clicton. Turria. Eſpencæ. Mich. à Med. vid.
x Couar. 2. par. ſponſ. c. 8. princ.[x] Hieron. prolo. in Ierem. Epiph. in ancoratu & hære. 58. Ignat. epiſt ad Philadelph. inter uirgines numerat Melchiſedech, Ioſue, Eliam, & Ieremiam. Damaſ. lib. 4. c. 25. Eliam & Eliſeū. Ioſeph. 18. antiquit. c. 2. De Eſſenis religioſis, qui continentiam ſeruabant. Baſil. lib. de virgin. Hiero. in Eſa. 56. hæc dicit Dominus eunuchis. Caniſ. lib. 2. Marial. Bellar. lib. 2. de monach. c. 5. & ſeq. Et in lege ueteri, illis qui erant de tribu Iuda

per

ſualis appetitus ad bonum anima-
lis partis propendentem frenarent
maiore uoluntatis inclinatione, &
melioris rationis conſilio: Deo ita
prouidente ac inſpirante: qui ita
impreſſit naturale pondus ad ſpe-
ciei conſeruationem, ut tamen in
ipſa executione ſubiiceretur liberæ
hominis electioni, qua poſſet præ-
ferre meliorem ſtatum. Nec paren
tibus fit iniuria ſi eos relinquat ho
y mo, ut adhæreat uxori: [y] quia &
parentes ſeipſos perpetuant in pro-
z le ſua, [z] & appretiatiue in neceſſita
te magis ſunt diligendi quam tene-
a ra uxor & cara pignora. [a]

5 De matrimonio in principio
ſtatus innocentiæ fuit præceptum
b ſingulis: [b] ubi homines non ali-
ter quam nunc multiplicarētur na
c turali generatione: [c] uerosimilius
eſt in eo ſtatu omnes futuros fuiſſe
d coniugatos, [d] quia per hoc non
retardarentur à cultu Dei & con-
templatione. In ſtatu naturæ lapſæ
& legis māſit in cōmunitate idem
e præceptū de iure naturali: [e] quod
falſo quidam in præſenti ſtatu le-
gis Euangelicæ putant reuocatum
f à Chriſto. [f] Hinc inferunt quod
licet ſatis multiplicatum ſit genus
humanum, ſi caſus contingat, ut
bellis aut peſte perirēt omnes mor
tales, exceptis monachis & monia
libus: licere his (præſertim petita
Summi Pontificis diſpenſatione, ſi
commode peti & haberi poſſet) ini
g to matrimonio indulgere actibus, [g]
ut ſpecies humana cōſeruetur. ſub
eſſet enim ratio tacitæ diſpenſatio-
nis diuinę, cum bonum commune
ſpeciei, quod eo caſu omnino peri-
clitaretur, ſit præferendum uoto &
priuato bono: ſic in lege naturę &
ueteri ex Dei diſpēſatione ob eum
h finem pluralitas uxorum licuit: [h]
& inter filios Adæ licuit matrimo-
i nium, [i] cum tamen inter fratrem
k & ſororē ſit iure naturæ irritum, [k]
extra eum caſum neceſſitatis. Sic
quidam excuſant congreſſum filia-
l rum Loth cum parente, [l] putan-
tium totum mundum incēdio con
flagraſſe, & ſe ſolas relictas, (ſicut
& octo perſonas in arca Noe) ut
mundum repararent.

6 At reuera in eo caſu deberent
profeſſi à matrimonio abſtinere,
exiſtimantes cōpletum iam eſſe nu
m merum electorum. [m] Præſertim ſi
n filius cum matre u aut nouerca, aut
alter uiuente adhuc primo marito
ſterili, matrimonium eſſet contra-
cturus. Periculis enim rerum hu-
manarum obuiandum non eſt, niſi
o per humana remedia & conſueta: [o]
nempe per matrim. inter perſonas
habiles, ſalua priori & indiſſolubili
obligatione matrimonij iā conſum
mati cum altero uiuente, aut ſalua
religionis profeſſione. At illud Ge
neſ. 2. creſcite & multiplicamini,
tūc erat pręceptū, quandiu militabat
ratio quā ſubijcit, & replete terrā,
id eſt, quando terra erat homi-
nibus uacua (ut in principio mun-
di & mox poſt diluuium) ut mul-
tiplicatis hominibus replerentur
uacuæ Angelorum ſedes ex homi-
nibus prędeſtinatis. ſed eo fine iam
conſecuto, cum terra iam plena ſit,
poſſent ſinguli continere tutiori ſta
tu: ut ea continentia citius com-
pleretur prædictus numerus, ut
p Patres affirmant. [p] ſi uero urgen-
te communitatis conſeruandę ne-
ceſsitate ſint perſonę habiles, prę-
ceptum non obligat ſingulos ex
multis, ſed Principem ut compellat
q quoſdam ad matrim. [q] Poſt reſur-

per lineā Dauid, non fuit præceptū ſingulis contrahere matrimo
nio, ob promiſſionē Chriſti de illis venturi. ſatis eſt fuiſſe præce-
ptū reſpectu cōmunitatis, D. Tho. q. 41. 2. & 2. 2. q. 152. 2. ad 1. &
3. Dur. d. 26. q. 2. Palud. q. 3. Scot. q. vn. Rich. Soto art. 2. Ledeſ. q.
y 43. id quod fatentur etiā hæretici, apud Bellar. ſup. c. 6. [y] Lipom.
in Gen. 2. 8. & 9. cre
ſcite & multiplica-
mini: & propter hoc
relinquet homo pa
trē. Abul. in Gen.
z 6. creſcite. [z] Eccl.
30. ſimilem enim
a reliquit ſibi. [a] D.
Tho. 2. 2. q. 26. art.
9. & 11. vbi Baſtet.
b [b] Colt. 4. diſt. 26.
Dur. q. 2. Bon. ar. 1.
q. 3. Sco. q. vn. §. per
hoc. Viguer. verſ. 7.
Mag. c. 3. Argētin.
q. 1. ar. 3. Palud. q. 3.
Sot. q. 1. 2. Abul. Li
pom. ſup. colligit ex
Patribus. Angles &
plane Pius V. Diu[us]
Tho. add. q. 41. 1. At
Mich. Med. lib. 4.
controu. 4. c. 6. cum
Tancred. & Hoſt.
ex Gen. c. 1. 8. & 9.
creſc. & multip. ait
non colligi vllum
præceptum idē te-
net Pagn. Oleaſter.
Vatab. Benedict. in
Gen. 2. Rich. d. 26.
ar. 1. q. 3. & ref. Pa-
lac. q. 1. art. 3. idem
tenet Specu. cōiug.
2. p. art. 1. fin. ſed hi
loquuntur impro-
babiliter vt aiunt
Recent. & contra
Theolog. & Patrū
cōſenſum. At Petr.
Sot. titul. de matri-
mon. lect. 15. fate-
tur præceptum: &
tamen illis verb. ma
gis ſignificari inch-
nationem naturæ
c datam. [c] ſup. §. 1.
d B. [d] D. Tho. 1. p. q.
98. 2. ad 3. Soto d.
30. q. 2. 1. ad 1. Le-
deſm. q. 43. 2. col. 1.
Palud. 4. diſt. 33. q.
2. ar. 2. Rich. ar. 4. q. 2. ad 2. Duran. 2. d. 20. q. 2. Abulen. Matth. 13.
q. 19. imo & in tribu Iuda de qua Chriſtus ſperabatur naſcitu-
rus. Aug. de bono coniug. c. 9. ait, quod laudabilius erat matrim.
D. Tho. 4. d. 30. q. 2. 1. 1. imo 3. p. q. 28. 4. c. ad 1. ſignificat, prohi-
bitū in lege vet. abſtinere à matrimonio. Ledeſm. q. 53. 1. & quod
B. Virgo non vouit abſolute, ſed ſub conditione poſtquam à Deo
certificata eſt placere ſibi. At reuera non erat tale præcept. ex cit.
lit. Z. & B. Caniſ. lib. 2. Marial. c. 12. 14. & ſępe. Bellarm. lib. 2. de
monach. c. 5. Matth. Galenus lib. de orig. monaſtices. & probant
ex Patribus. At multiplicato ſatis genere humano liceret ſtatus
virginalis in ſtatu innocētiæ. D. Tho. 4. d. 33. q. 3. 2. ad 2. Palud. &
e Recen. [e] Doctor. cit. F. [f] D. Thom. q. 42. 2. ad 1. Palud. d. 26. q. 3.
f Rich. ar. 3. q. 3. Argen. q. 1. art. 3. Supplem. q. 1. ar. 2. circa 5. con.
Sot. q. 1. 2. Ledeſ. q. 43. 2. Viguer. c. 16. §. 7. verſ. 3. quia creſcite &
multiplicamini Geneſ. 2. 8. & 9. pertinet ad ius naturæ reſpectu
communitatis. omne vero præceptum naturale manet in lege
euang. Soto, Ledeſ. Victor. Recent. At Scot. q. vn. Dur. putāt pro-
blema, imo Bonau. ar. 1. q. 3. Rich. ar. 3. q. 3. Caſtro. virginitas. col.
3. aiunt Chriſtum (dum Matth. 19. omnibus conſulit caſtitatem:
& 1. Cor. 7. volo vos omnes eſſe ſicut meipſum) reuocaſſe præce-
ptum matrimonij, quod ſtare non poteſt cū cęlibatu. Quaſi mul
tiplicato ſatis genere humano, credi poſſit impletum eſſe nume-
rū electorum, de quo Apoc. 6. expectate modicū, donec impleatur
numerus fratrū veſtrorum. quod ſignificat Aug. de bono coniug.

ca. 10. vid. c. 9. Reſpon. Apoſtolus intelligit, omnes diuiſiue, non
collectiue. i. nemo eſt cui non optem cœlibatum pro ſui perfe-
g ctione. [g] Sot. diſt. 26. q. 1. 2. fin. Ledeſ. Angl. & propendet Victo.
Recen. & poteſt colligi ex D. Thom. q. 41. & probabile dicit Du-
rand. d. 38. q. 2. Palu. diſt. 26. q. 3. qui duo aiunt melius eſſe expecta
re expreſſam reue-
lationem Dei. Et
vt Carthuſienſis
non obſtante voto
abſtinendi à carni-
bus, tenetur in ex-
tremo neceſſitate
eas edere, ſi non eſ-
ſet alius cibus. ita
laicus ſeu reſpu. te-
netur, quando ex
defectu matrimo-
nij ſequitur damnū
irreparabile in bo-
no communi: nec
conſtat eſſe imple-
tū numerum electo
rum, cum multa re
ſtēt implēda de An
tichriſto, & ſignis
iudicij, cuius cogni
tionem Deus ſibi
h reſeruat. [h] Dicetur
lib. ſeq. de impedi-
men. ca. 6. §. 6. Bel-
larm. de matrimo.
c. 11. D. Thom. ad-
i dit. q. 65. [i] Diuus
Thom. q. 54. Aug.
15. ciuit. ca. 16. tunc
enim maxime ob-
ligauit præceptum
naturæ de conſer-
uanda & propagan-
da ſpecie humana.
voluit enim Deus
omnes ab vno pro-
cedere: cum facile
poſſet creare plu-
res maſculos & fœ-
minas, ne frater cū
ſorore contraheret.
k hæc Auguſt. [k] In-
noc. c. literas tuas.
de reſtitu. ſpoliat.
Diuus Thom. add.
quæſt. 59. 3. ad ter-
tium, quæſt. 54. 3.
Docto. diſtinct. 40.
Vuald. de ſacram.
capit. 134 Soto art.
4. & 1. 2. inſt. quęſt.
l 3. artic. 1. & octauo, & dicetur lib. ſeq. cap. 1. & 9. [l] Origen. ho-
mil. 5. Geneſ. Irenæ. lib. quarto, capit. 51. Chryſoſt. in Geneſ. 19.
homil. 44. vbi Eucher. lib. 1. in Gen. Ambroſ. lib. primo, de Abra-
ham. capit. ſexto, Caſtro. verb. eunuch. ſed reuera peccarunt. Au-
guſt. 22. contra Fauſt. c. 43. Ambroſ. ſup. cap. 4. quare epiſto. 66. ad
Paternum ait, coniugium patris cum filia pugnare cum lege na-
turæ. idem Philo de ſpecial. leg. & alij inf. lib. ſequen. de impedi-
men. capit. 1. Caietan. ſecunda ſecundæ, quæſt. 154. artic. 9. Soto
lib. 1. inſtit. quæſt. 4. artic. quinto, præſertim quia illæ filiæ cum
m Loth patre ebrio non contraxerant matrimonium. [m] Durand.
quæſt. 2. num. octauo, Paludan. quæſt. 3. num. octauo, ſentit Abu-
len. in id Geneſ. 1. benedixit eis dicens: creſcite. & in cap. 9. in prin-
cip. quod ſi deeſſent quidam pro numero electorum, Deus crea-
n ret illos aut de ſola matre faceret. hæc Abulen. [n] Bellarm. de
matrimon. capit. 11. colu. 6. verſ. dices. quia non permittitur iure
naturæ, vt filius cum matre contrahat. Diuus Thomas quæſtio.
o 54. 3. corp. ad ſecundum [o] Vt optime D. Thom. 2. 2. quæſt. 88.
p art. 12. ad 1. Soto lib. 7. inſtit. quæſt. 4. 1. [p] Bellar. lib. 1. de cleric. c.
21. lib. 2. de monach. c. 32. & citat Tertul. de monogam. ante med.
Cypr. de habitu virgin. Hieron. 1. cont. Iouin. Aug. de S. Virginit.
q c. 9. & melius lib. de bon. coniug. c. 10. [q] D. Tho. 1. 1. q. 151. 2. ad
1. add. q. 41. 1. c. ad 1. Duran. Petr. Sot. Angles q. de eſſential. matri
mo. ar. 2 diffic. 3. add. Sot. d. 16. q. 1. 2. & Angles, vt ſi nō plures re-
manerent q̄ olim in arca Noe puta 8. aut 12. At addit Rich. d. 26.

ar. 3. q. 3. q. ſi Princeps eſſet negligens, obligaſ prælatus quatenus iudicaret ſuũ matrim. eſſe neceſſarium pro mundi conſeruatione. At ſane nemo pôt certo ſcire, ſic neceſſariũ eſſe, & omnes in orbe periſſe. Hoc præceptum (quod eſt naturale, vt bene Soto d. 26. q. 1. 2. contr. Scotum q. vn. & Mich. Medin. lib. 4. de contin. contron. 2. cap. 6.) reducitur ad 5. decalogi (vt præceptum de ſumendo neceſſarium cibũ) ne alias homo ſit cauſa, vt pereat mundus, & pertinet ad dilectionem proximi.

r [r] D. de fide colligunt Patres ex Luc. 20. in reſurrectione non nubent neq; nubentur Bart. Led. ſum. diffic. 2.

ſ [ſ] D. Tho. in lib. 1. de cęl. lect. 3. & 1. p. q. 70. 3. ad 4. & 5. ceſſabit vero motus cœli per ſolam Dei voluntatem, ſine violentia. D. Tho. 4. d. 43 q. 1. d. 44. q. 1. & 2. d. 47. & 48. de potent. q. 5. ar. 5. inf. lib. de fine c. 17. ſi.

t [t] Beda ad vertic in Luc. 23. D. Tho. 3. p. q. 54. 3. ad 3. Soto diſt. 44. art. vlt. prope fin.

u [u] Dam. lib. 4. c. 14. Miratur Aug. li. 3. de mirabil. ſcript. c. 16. hom. de ſer. 3. paſchæ. quomodo Chriſtus reſurgens cõuertebat cibum. Vuald. de ſacr. c. 71. Dur. 4. diſt. 12. q. 3. falſo putant conuertiſſe in ſubſtantiam ſui, abſque quantitate. ſed conuertebat in materiam præiacentem: vt radius ſolis D. Tho. Soto. Palac. d. 44. q. 1. Bed. Luc. 23. & ad vitalem comeſtionem ſatis eſt maſticari, traijci in ſtomachum virtute tunicarum, quę ſunt in thorace, attrahentium cibum: & virtute caloris naturalis conuerti, non ſic faciebat Angelus, dum videbatur comedere. D. Thom. 1. p. quæſt. 51. 3.

rectionẽ ceſſabit omnino vſus ſtatuſque matrimonij [r] de ſe naturalis, cum ſit ocioſus cõſeruandæ ſpeciei, vt ceſſabit motus cęli de ſe naturalis, [ſ] ceſſante iam fine illius: vſus tamen ciborum eſſe poteſt in corpore beato, licet neceſſarius nõ ſit: vt Chriſtus poſtquam reſurrexit legitur in euangelio vere manducaſſe, [t] & bibiſſe vitali operatione, & naturali virtute conuertiſſe cibum non in ſe, ſed in aerem præiacentem. [u]

CAP. II.

Eſt ſacramentum Chriſti: & de materia, forma, & miniſtro.

§. 1. Eſt vnum. eſſe ſacramentum probatur Ephe. 5. nunc: non in ſtatu naturæ.

2. 6. 7. Contractum inter abſentes per procuratorem eſt ſacramentum.

3 Et ſecũdæ nuptiæ, ſi modo ſit vna vnius. quomodo ſit indiſſolubile?

4. & ſeq. De materia & forma.

7 Miniſtros eſſe contrahentes.

CAP. II.

a [a] Duran. d. 26. q. 3. à principio negauit matrimonium eſſe ſacramentum. aduertens tamen errorem in poſteriori editione correxit: ſed non plene, (vt refert Capreo. d. 26. q. vn. Bellar. c. 5. arg. 9.) dicens, eſſe quidem ſacramentum, ſed non vniuoce: quia non dat gratiam ſed auxiliũ. In quo errat. nec eſt quæſtio dialectica de nomine (ſicut nec illa, an Chriſtus ſit vniuoce homo) nã differentiæ omnes ſacramenti ęque competunt matrimonio. Capre. Palud. quæſt. 4.

b [b] Triden. ſeſſ. 24. cap. vni. de matrimonio. & can. 1. & generaliter. ſeſſ. 7 can. 1. Conc. Floren. Conſtantien. ſeſſ. 15. D. Tho. q. 42. 1. Doct. d. 26. Soto. q. 2. 1. Ledeſ. q. 44. Bellar. ca. 4. & lib. 1. de ſacram. cap 7. lib. 2. c. 24. Caſtro. verb. matrimonium. Recen. contra hæreticos, qui argumenta ſumpſerũt ex Duran. errante. At ſolus Cardin. Contarenus lib. 4 de ſacram. c. 2. negat ipſum contractum eſſe ſacramentum: ſed vinculum eſſe ſacram.

c [c] Sylueſt. matrim. 5. §. 14. ſpecul. 1. par. art. 16. ſio. Scot. d. 27. q. vn. ſi. & tamen eſt duplex relatio, vt amicitia requirit duas perſonas. D. Thom. add. q. 44. 1. ad 3.

d [d] Id Eph. 5. de vero ſacramento poſt Chriſti inſtitutionem, explicant Patres citati lib. de ſacramen. ca. 2. lit. H. & cap. 5 §. 1. fin Hieron. in Eph. 5. Chryſoſt. Oecum. Ambro Theophil. Theodoret. Claud. & Clarius. & Hiero. citat Gregor. Nazian. Augo. 1. de nupt. & concup. c. 10. Leo. 1. epiſto. 11. ad Conſtantinop. & ex hoc loco probant Concil. Senonen. cap. 39. Floren. Conſtantien. ſeſſ. 15. Tridene. ſeſſ. 24 cap. vnic. Taper. art. 18. & idem fateri hæreticos in confeſſ. Vuittemberg. refert Petrus Soto. libro contra Brent. capit. 29. Bellarm. cap. 2. & lib. 1. de ſacr. cap 7. Pius V. catechiſ. Catharin. opuſc. de matrimon. quęſt. 1. Roffen. & rex Angliæ in aſſertione. 7. ſacramen. Caſtro. nuptiæ. hære. 3. Doctor. d. 26. D. Thom diſt. 1. quæſt. 1. 2. 2. ad 3. & 3 par. quæſt. 61. 2. ad 3. Concil. Colonien.

e [e] Dicetur lib. ſeq. de imped. cap. 1.

Bellarm. ca. 5. arg. 13. nec eſt ſingulare, vt eccleſia matrimonium ante factum irritare poſſit, quia eſt contractus, & mutat materiam, quæ ſunt perſonæ habiles, nam & ſacramentum pœnitentiæ irritat, dum aufert iuriſdictionem ſacerdoti: & Papa poſtquam commiſit ſimplici ſacerdoti vt confirmet poteſt reuocata licentia irritare ſacramentum. Adria. in 4. de confirm. ar. 3. §. ad rationem. Sic dum vinum mutat in acetum, deſinit eſſe materia euchar. & Papa tollit debitã applicationem materiæ ad formã, ne ſequatur actio: vt quando parochus nominatim denũciatus abſoluit ſine effectu. ſed receptior ſentẽtia ait: ad eſſe ſpeciale in matrimonio, quia fundamentum ſacramenti eſt contractus ciuilis. D. Tho. add. q. 54. 4. ad 2. Paludan. d. 26. q. 4. ar. 3. Adria. de matrimon. ſol. 3. Couar. 2. p. ca. 6. §. 10. num. 27. & ſacit cap. quamuis pact. 2. p. §. 4. nu. 6. inf. c. 5. §. 3. V.

f [f] Sup. de ſacram. ca. 4. §. 5. D. Thom. 3. p. quæſt. 65. 3. ad quartum, ſacramentum quadrupliciter dici magnum: vt baptiſmus neceſſitate, & quia tollit omnem culpam & pœnam: euchar. ratione contenti: ordo & confirmatio ratione miniſtri: matrimonium in ratione ſacramenti, id eſt, ſigni expreſſioris Chriſti.

d Verum matrimonium inter legitimas perſonas a baptiſmo initia
a tas eſt vniuoca [a] ſpecie ſacramen-
b tũ: [b] & vnum in duobus contra-
c hentibus: [c] & numeratur poſtremo loco inter ſeptem eccleſię ſacramẽta à Chriſto immediate inſtituta: vt probat Apoſtolus Eph. 5. ſacramentũ hoc (nẽpe nunc poſt Chriſti inſtitutionẽ) magnum eſt. Quod explicat, quia eſt expreſſum ſignum vnionis Chriſti cum eccleſia ſpon-
d ſa. ex quo loco id colligunt Patres. [d] Non arguit inſtitutum eſſe ab eccleſia, quod pôt eccleſia decreto ir-
e ritante impedire cõtractum. [e] Dici tur Eph. 5. ab Apoſt. ſacramentum
f hoc magnũ eſſe, [f] in ratione ſigni. In ratione ſacramẽti fuit à Chriſto immediate inſtitutum facto ipſo
g Ioan. c. 2. in nuptijs Canaa. [g] & de-
h inde verbis Matth. c. 5. & 19. [h] quibus Chriſtus cohoneſtauit antiquũ contractũ à Deo inſtitutũ, qđ
i Pontifices, [i] Patres, [k] & Schola-
k ſtici Doctor & Iuriſperiti, [l] com-
l muni conſenſu affirmant: & ſæpe
m B. Aug. [m] ex ratione ſacramenti diſtinguit matrimoniũ Chriſtianorũ à matrimonio Gẽtiliũ. & hinc pro-
n bat eſſe indiſſolubile: [n] & compa-

g [g] In Ioan. 2. Cyril. lib. 2. in Ioan. ca. 22. Adrian. q. 1. de matrimon. Palac. d. 26. q. 1. Triden. cap. vn. dicit patrum refert, vnde colligatur, dum ex traditione conſtet Ledeſ. Cano.

h [h] Bellarm. cap. 2. & 10. Patres in Matth. 19. Hieron. Bed. Anſel. Chryſoſt. Theoph. Euthym. Ambr. de viduis. ca. vlt. Aug. 1. de nupt. & concup. cap. 9. quia reduxit Chriſtus ad primum ſtatum naturæ, dicens, ab initio non fuit ſic, Trid. c. vn. Colonien. §. verbum namque. Petr. Sot. lect. 2. Victo. §. 221. Sot. diſt. 26. q. 2. 2. Ledeſ. propendet Adr. addit Soto. aut in Chriſti morte, dum coniunctus eſt magis eccleſiæ de latere eductę. videtur D. Thom. q. 42. 3. ad 1. Rayn. verb. matrim. c. 4. Alij quod Act. 1. loquens de regno Dei, ſcilicet, poſt reſurrect.

i [i] Bellar. c. 3. Innocen. I. epiſt. 9. ad Probum. Siric. epiſt. 1. cap. 4. Leo. I. epiſt. 92. ad Ruſt. c. 4. vocat ſacramentum & myſterium. Luc. Papa capit. ad abolendam, de hæret. Et Gregor. 1. quem falſo Caluin. ait primum vocaſſe ſacramentum matrimonij.

k [k] Chryſoſt. hom. 20. Ephes. 5. Græce myſterium. & alij cit. lit. C. Ambroſ. in Epheſ. 5. & lib. 2 de Abraham. c. 7. Auguſt. inf.

l [l] Omnes Theolog. cum Magiſt. diſt. 26. præter Duran. q. 3. Et Mag. d. 2. (vt ibi explicat D. Tho.) non negat matrimonium conferre gratiam. Canoniſtæ tit. de ſponſal. vbi Couar. & à princip. cit. Nauar. capit. 22. numero 19. Quidam tamen cum Duran. negant dare gratiam. vt Gaufrid. Hoſtien. Bernar. in glo. ca honorentur. 32. quæſt. 2. Eraſm. in Hieron. epiſt. ad Geronti. dubitat, an tempore Hierony. diceretur ſacramentum. idem tribuunt Mag. diſt. 2. quem tamen exponit Diuus Tho. q. 42. 1. ad 4. fin. Nec tamen prohibetur vir pro oneribus matrimonij recipere dotem. D. Tho. 2. 2. q. 100. ar. 2. ad 6. ſed Durã. d. 2. obijcit quod inter ſacramen. Dionyſ. c. 3. eccl. hier. non numerat matrimonium. reſpon. nec numerat ſacramentum pœnitentiæ, & extremæ vnctionis: quia ſolum agit de his ſacramentis, quę ſecundum hierarchiam cõſtituunt hoĩem in aliquo gradu eccleſiaſtico. Soto. d. 26. q. 2. 1. ad fin. Lind. 4. Panop. c. 94. Bellar. 2. de ſacr. c. 27.

m [m] Aug. 9. Gen. c. 7. de fide & oper. c. 7. de bono coniug. c. 24. 25. de ſancta virgini. c. 12. lib. 5. contra Iul. c. 9. vide alia apud Torren. lib. 3. conf. c. 12. §. 4. Bellar. de matrim. c. 3. Lindan. Caſtro.

n [n] Auguſt. de bono coniug. Doctor. Diuus Thom. add. quęſt. 67. 1. & tamen infidelium matrimonium etiam conſummatum ſolui po-

teſt

o rat cum baptiſmo.[o] Id quod Græci
poſt Concil. Florent. definitionem
p etiam nunc confitentur.[p] Conſum
matio & copula addit perfectionē
quandā matrimonio, de qua poſtea
q dicetur, q non pertinentem ad ra-
tionem ſacramenti. Non erat pro-
priè ſacramentum, (id eſt, ſignum
practicum gratiæ) in ſtatu Innocen
r tiæ,[r] aut naturæ & legis[ſ] quamuis
ſ large interdum ita vocetur ab Au-
t guſt. & Leo. I.[t] & à probatis aucto
u ribus:[u] quaſi inchoatiuè & in ha-
bitu dicatur ſacramentum. (Vt pœ
nitentia ac confeſſio in lege vetere
dicebatur aliquomodo ſacramentū
x [x]) præſertim quia ſi poſt baptiſmum
conuerſi renouent & confirment
y conſenſus, ſit ſacramentum [y] inſo-
lubile. At tunc in matrim. non con
ferebat Deus gratiam ex opere ope
rato, vt dicemus. c. 8.

2 Si inter Chriſtianos abſentes
contrahatur legitimè per procura-
torem, conceſſo ſibi ſpeciali manda
z to[z] pro determinata perſona, nec
reuocato (idq́ue etiam nunc poſt
Trid. ſi præſens ſit parochus cum
teſtibus) perficitur verum ſacramē
a tum:[a] Nam procurator vice abſen-
tis unius aut utriuſque adhibet ma
teriam, formam, intentionem, &
ſignificationem perfectam. Quam
uis quidam falſo negant eſſe ſacra-
b mentum ſed contractum.[b] Procu
rator viri ita dicere ſolet, Dominus
meus. N. per me tibi nuntiantem
ducit te in uxorem, cui fœmina re-
ſpondet. Ego te mediante, duco
Dominum meum. N. in uirum
meum. Quod ſi uir dum miſit pro
curatorem, finxit conſenſum, &
tamen eo tempore quo procura-
tor contrahit, habeat vir uerum
conſenſum, ualet matrimon. Nul-
lum aliud ſacramentum confert

teſt ſi alter infidelium baptizetur relicto altero: vt Patres colligunt 1. Corint. 7. ſi infidelis diſcedit D. Thom q. 59. art. 5. cap. gau
n demus, de diuort. Bellar. c. 3. & 12. inf. lib. ſeq. c. 13.[o] Auguſt. 1. de
p nup. & concup. cap. 10. vid. cap. 17. & 21.[p] Ierem. Patriar. Conſtantinop. in cenſura contra Luther. cap. 7. & probat ex Epheſ. 5. vbi Grçcè habetur, myſterium, & tamen hic Græcus vocat ſacramentum. quare male Eraſm. in Ephe. 5. ait, inde non probari eſſe ſacramentū, ſed myſterium & ſignum occultū. quod probabile dicit Catha. idem hære Recen. Caluin. Beza. Kemnit. (apud Bellar. cap. 4. fin.) & male Petr. Soto, de matrimon. lect. 1. negat vocem ſacramēti, ſecundum ſenſum in quo accipit eccleſia, probari niſi à 400. ann. quod eſt contra Patres antiquos. & Tertull. lib. 2. ad uxorem. Concil. Colonien. §. quæ omnia, & citat ſup. C. Ambro. epiſt. 70. ad Vigil. ſi non voce, certè reprobant eſſe ſacra-
q mentum.[q] Dicetur cap. 8 §. 7. explicanda Leo. epiſt. 92. ad Ruſtic. cap. 4. quem corruptè citant Grat. cap. cum ſocietas, 27. quæſt. 2. & Iuo. p. 8. cap. 74. & corrigit Couar. ſecunda par. cap. 7 §. 4. nu. 23. vt auferatur part. non. & Bellarm. cap. 5. argum. 5. & 2. ex quo cap. decepti ſunt Mag diſtinct. 26. 39 & citat D. Thom. quæſt. 42. 4. argum. 3 Hoſtien. & Concil. Colonien. tit. de matrimonio. §. ſed dices, Scot. diſtinct. 31. Hug. lib. 2. par. 11. tract. 7. cap. 6. Sylueſt.
r matrimon. 1. § 4. Taper. art. 18 pag 429. Angel.[r] [ſ] Auguſt. de bo-
ſ no coniug. cap. 18. & 24. de fide & operib. cap. 7. D Thom. addit. quæſt. 42. 2. & 3. par. q. 61. 2. ad tertium. communis cum Magiſt. diſtinct. 3 c. c. 1. Sot. diſtin. 26. q. 2. art. 3. ad quartum, & art. 1. & 2. Scot. quæſt. vnic. §. 1. conclu. 4. Palud q 4 Mai. di. 1. q. 1. ad fin. vbi Duran. q. 2. num. 10. Ledeſ. q. 44 2. Taper. art. 18. p. 414. fin. Bellar. c. 3. ad fin c. 5. ad ſecundum. Contaren. lib. 4. de ſacramen. cap. 2. Nauar. cap 22. num. 19. Summiſt. verb. matrimon. ſupra lib. de ſacramen. c. 2. §. 1. c. 5. §. 1. & tamen id Ephe 5. ſacramen. hoc, exponit de matrimonio primorum parentum ante peccatum. Hieron. ibi Eraſm. & probabile dicit Cathari. opuſculo. de matrimonio. q. 1. & quidam cit. inf. T. & V. Sed exponendi, vt illud Adæ dicatur ſacramentum, quia fuit figura noſtri ſacramenti, vt 1. Corint. 10. manna dicitur eſca ſpiritualis, quia figura euchariſtiæ. At re uera Paul. loquitur de noſtro matrimonio. ſup. lit. C. nec Adam locutus eſt de ſuo coniugio, ſed per uerbum futuri de noſtro ſacramento, error: & propter hoc relinquet homo patrem, & matrem: Adam enim non habuit parentes. Bellar. c. 2. col. 5. & nullum ſacramentum fuit in ſtatu innocentiæ. D. Thom. 3. par. q. 61. 2. nec poſt peccatum matrimonium inſtitutum eſt in lege naturæ à Rep.
t vt cæremonia religionis: ſed inſtitutum eſt immediate à Deo.[t] Innuit à princ. Auguſt de bono coniug. c. 18. Leo. epiſt. 92. ad Ruſtic. qui tamen exponi poteſt nuptias ab initio ſic inſtitutas (nempe à Chriſto, ab initio ſuæ inſtitutionis) habere eſſe ſacramentū. Sed Auguſt. eodem c. 18. & 24. docet oppoſitum. De Hierony. in
u Ephe. 5. iam dictum eſt lit. C.[u] Catharin. lib. 5. contra Caiet. tit. de matrimon. q. 3. & ſeq. ait in ſtatu innocentiæ fuiſſe proprie ſacramentum & dediſſe gratiam. Taper. artic. 18. & citat Roffen. & Regem Angliæ in aſſertione 7. ſacramen. Caſt. & Medices, verb. nuptiæ. hære. 3. & ſignificat Concil Colon. p. 8. c 40. 41. & enchyr. eiuſd. concil. tit. de matrimon. Petr. Sot. lect. 2. Pign. controuer. 17. Specul. 2. par. art. 35. Abulen. 1. reg. c. 8. q. 44. fol. 63. quia Auguſt. dicit ſacramentum matrimonij omnibus gentibus eſſe commune. Hoſt. inſtit. c. 55. Alber. di. 26 art. 1. & 5. Alexan. 4. par. q. 1. m. 1. art. 2. ad penu. & q. 2. videtur Bonauen. 1. p. eiuſd. art. 1. q. 1. & 2. & ar. 2. q. 1. Hug. lib. 2. p. 11. c. 8. imo & D. Thom. diſtin. 1. q. 1. 2. 3. ad 2. Duran. ibi, quæſt. 3. Adria. de matrimonio. quæſt. 1. quamuis ſub dubio. & quæſt. 2. ad quintum. dicunt triplex ſacramentum fuiſſe in lege naturæ: fidei, Pœnitentiæ & Matrimonij. & Duran. diſtin. 26. quæſt. 3. nihil plus tribuit noſtro matrimon. Idem habetur cap. ueniens, de presbyt. non bapt. vbi Innocen. arguit Baptiſmum non eſſe ianuam ſacramentorum: quia matrimonium & euchar. recipi poſſunt à non baptizato. Idem Innocen. cap gaudemus. de diuort. matrimonium inter infideles vocat ſacramentum. Auguſt. de nup. & concip. cap. 11. in matrimon. B. Virg. (quod tamen fuit ante inſtitutionem Chriſti) ait, fuiſſe tria bona, prolem fidem, & ſacramentum. Ratio enim ſacramēti conſiſtit in eo quod uinculum inſolubile ſignificat unionem Chriſti cum eccleſia futuram: quia Geneſ. 2. de futuro dicitur, erunt duo in carne una. & vir eſt imago Chriſti capitis dicit Taper. quamuis Aleand. & Bonauentur. aiunt ſignificare eam coniunctionem, abſtrahendo à tempore. Hæc ſententia eſt falſa, niſi explicetur. 1. vt dicatur ſacramentum olim: quia figura noſtri ſacramenti. At de noſtro definit. Tri-
x dent. vid. inf. c. 8. B. 6. 2. explicantur. lit. Y. Y.[x] Sic quidam ex his Doct. actus Pœnitentiæ, & confeſſionem de quibuſdam peccatis publicis, quæ cōſueta erat in lege veteri, vocāt ſacramentū. nempe
y inchoatiue. Taper.[y] Sot. di. 26. q. 2. 3. ad 4. Cypr. q. vni. ad 5. Spec. 2. p. art. 36. D. Th. di. 29. q. 1. 2. Conar. 2. p. c. 1. § vnic. num. 4. Hug. Ekius. to. 4. ho 73. Imo. Palu. di. 29. q. 4. ad 5. Argen. di. 39. q. 1. ar. 1. ad 1. aiūt eo ipſo quod cōiugati infideles baptizantur, prius matrimoniū fieri ſacramentū abſq; nouo cōſenſu: & ratione ſacramē
z ti fieri omnino inſolubile Bellar. c. 5. fi.[z] c. fi. de procur. in 6. glo. c. neque illud 30. q. 5. & in c. ex parte. 2. de conuer. coniug. l. 5. tit. 2. P. 4. Cou. c. quamuis pact. 1 par. §. 5. num. 7. fi. ſic ad iurandum nomine Patris debet procurator habere ſpeciale mandatum, vt
a probat Couar. & Caiet. 2. 2. q. 89. 2. fi.[a] Soto. di. 27. q. 1 art. 3. col. 6. & oppoſitum dicit temerarium & Cather. lib. 5. contra Caiet. ait eſſe nouum & inauditum. Palac. di. 1. q. 3. di. 26. q vnic. p. 556. & di. 27. q. 1. Palu. di. 27. q. 2. art. 3. concl. 2. Richar. art. 1. q. 3. Mai. q. 1. & iura citata lit. Z. Petr. Soto. lect. 3. Anglea. q. de eſſential. inſtar. Nauar. de pœnit. di. 5. c. fratres. num. 95. Couar. de ſponſ. 2. par. c. 1 §. vnic. num. 5. c. 4. num. 8. cum Canoniſtis. Sylu. matrimo. 5. § fi. Cord. lib. 1. q. 25. fi. Nauar. c. 22. num. 23. & addit. Hiſu. Specul. 1. par. art. 3. & 10 append. dub. 3. fol. 7. Albornoz. lib. 4. de arte contrac. tit. 8 fol. 451. Matienzo Rub. tit. 1. li. 5. recop. Perez. li. 5. ord. pag. 3. 9. 10. Anton. 3. par. tit. 1. c. 19. §. 1. & communiter Recent. Thomiſt. late Bellar. c. 7. contra Canum & c. 8. ſolut argum. nam. D. Tho. q. 42. 3. & di. 29. in lit. Concil. Floren. Triden. ſeſſ. 24. c. vnic. Hugo. & antiqui Theolog. generaliter aiunt inter Chriſtianos perfici ſacramētum, & matrimonium fieri inſolubile omnino ex conſenſu mutuo utriuſque: in quo ſatis ſaluatur materia, forma & intentio. Dum vero Tridnt. c. 1. de Clandeſt. ait, parochus viro & muliere interrogatis, nempe in præſentia: non ſtatuit ut vterque contrahens ſit alteri præſens: ſed parocho, qui cōſenſum
b utriuſque intelligat.[b] Caiet. tom. 2. tract. 12. de matrimo. quæſt. 1. Victo. §. 212. aliàs 246. Ledeſ. q. 44 art. 3. (licet in fine dicat, non carere ſcrupulo.) Cano. relect. de pœnit. p. 5. fol. 131. & li. 8. de loc. c. 5. & videtur Duran. di. 26. q. 3. num. 11. Viguer. c. 16. § 7. verſ. 4. Ouand. 4. diſt 28. propoſ. 2 quidam recent. vt Peña, & Gallo. ſed falſo Cano citat D Th & alios Patres, & Guillel. Pariſ. qui tantū dicūt, in benedictione nuptiali, qua velantur in miſſa, dari auxiliū quoddā gratiæ: nec loquuntur dū ſit contractus & ſacramentum. Soto. ait, hæc ſententia non caret probabilitate ſed nonnihil habet temeritatis. & Couar. annot. manuſcrip. cōtra Albornoz. Bellar. innuit eſſe cōtra fidē, & cōcilia. falſo citatur conc. Colon. c. 43. quaſi neget clandeſtinū fuiſſe ſacramentū. fauet tamen. § de miniſtro & §. verbū itaque. Peña citat Hugo. li. 2. p. 11. c. 5. & D. Tho. 4. cont. gent. c. 78 & 22. q. 100. art. 3. ad 6. fin. Palud. di 5. q. 2. ſed hi facile explicari poſſunt. & inf. c. 3. & 5. dicetur parochū non concurrere vt miniſtrū neceſſariū qui formam proferat. Error videtur quod frater Bartho. Ledeſ. tit. de matrimonio. diff. negat per procura-

 turem

torem eſſe contractum, quia non videtur præſens parochus. idem tenuit Alborn. edit prima de contractib. ſed correxit in 2. [e] Sup. lib. 2. de pœniten cap. 2. §. 7. cum Scot. diſtinct. 17. quæſt. vnic. Soto. diſt. 18. q. 2. art. 6. col. 6. Victor. §. 158. Bellarm. cap 8. argum. 2. Ledeſ 2. par. q. 8. art. 3. Cano. relect. de pœnitent p. 5. Caiet. verb. confeſſio. cond. 11. Rainer. Angel. con feſſio. 1. § 32. & om nes ferè Recent. cõ tra Nauar. cap. 21. num. 36 c. 26. num. 14. Palud. Adrian. Medin. Syluеſt. Ta per. art. 1. Petr. Soto. tit. de ſigillo lec. 11. [d] Cont. Palud. Nauar. & quoſdã, qui putãt dare gratiam abſenti, ſi ſacerdos prius præſens audierat confeſſioné eius. [e] Auguſt. de hæreſ. cap. 26. Theodoret. lib.

effectum gratiæ homini abſenti. [c] Quod ſi confeſſarius hominis confeſsionem præſens audierat, & per ſcriptum aut nuncium mittat abſolutionem à peccatis, quam abſens ore protulit, nihil confert pœnitenti abſenti. [d]

3 Non tantum primæ nuptię, ſed ſecundæ, & vlteriores, ſi mortuo coniuge contrahantur legitimè, licent [e] & ſunt ſacramentum: [f] ſecundæ tamen nuptię non ſunt benedicendę, quando vterque in alio iam matrimonio benedictionem nuptialem ſuſceperat. [g] Non licet

3 hæret. fabul. Caſt. nuptiæ hære. 2. Doct. cum Mag. diſt. 42. cap. vlt. Soto. q. 3. art. vnic. D. Thom. q. 63. artic. 1. Couar. ſecunda par. c. 3. §. 9. num. 4. Ioan. Arbor. lib. 4. Theoſoph. cap. 29. Siar. lib. 6. biblio. cap. 4. Bellar. c. 9. Eſpencæ. lib. 3. de continen. cap. 9. vſque 14. Turrian. in Clem. lib. 3 conſtitut. Apoſtol. cap. 2. Auguſt de bono Viduit. c. 2 probat ex Rom. 7 & 1. Corint 7. ſi dormierit vir eius, cui vult nubat abſolutè. & 1. Timot. 5. hortatur iuniores uiduas nubere. Athenagor. apolog. pro Chriſtianis ad Antonin. Concil. Nicen. can. 8. Florent. & expreſſè Hierony epiſt. ad Pamach. & ad Geront. & in Tit. 1. quamuis lib 1. contra Iouin excesſit, vt extolleret continentiam. quod & Imperfect. in homil. 32. in Matth. 19. damnat: certe non eſt Chryſoſt. qui homil. 20. in Epheſ. 5. probat 2. nuptias, vt exponit D. Thom. ad 1. ait Chryſoſto. loquitur in leg. vete. quando repudiata uxore ducebat aliam, non fuiſſe matrimonium. Turrecre. cap. hac ratione, q. 31. q. 1. Sed Tertull. lib. de Monogam. errauit, vt ait Hierony. & Auguſt. 2. contra aduerſ. legiſ. cap. 9. Iuo. cap. 268. ex Auguſt. de bono uiduit. cap 9. cap. ſi dormierit. 31. quæſt. 1. dubitat, an tertiæ & vlteriores liceant. Concil. Laodic. cap. 1. priuat communione. Martin. Brachar. in collect. ex ſynod. Græcis. cap. 81. ſed indigent explicatione cum D. Thom. ad primum, quia Patres caſtitatis amatores putant ſuſpectum, quod forte priores vxores occiderit, vt aliam ducat. [f] D. Thom. 3. par. quæſt. 63. 2. Doct. ſup. colligitur ex Concil Florent. ſeſſ 7. can. 9. tria tantum ſacramenta non iterantur, ergo matrimonium poteſt iterari. ſup. lib. de ſacramen. cap. 13. [g] Dicetur inf cap. 16. D. Tho. 3. par. quæſt. 63. 2. ad ſecundum. Turrian. ſup. Bellarm. cap. 9. ex Concil. Neocæſar. can. 7. & ob hoc presbytero benedicenti ſecundas imponitur pœnitentia. vid. Trident. can. 11. Couar. ſecunda par. cap. 8. §. 11. num. 2. Nauar. cap. 22. nu. 83. vbi tandem fatetur, ex conſuetudine benedici, ſi alter contrahentium numquam recceperat benedictiones quæ conſuetudo vbique viget poſt Ioan. 22. extrauag concertationi nundum impreſſa. ob quam poteſt hic, ſed non tenetur ad benedictiones, qui iam ſemel eas receperat. [h] Infra de impedim. cap 6. ligamen. D. Thom. quæſt. 65. 1. DD. diſtin. 42. late Bellarm. cap. 10. & ſeq. de finit de fide. Trident. cap. vnic. can. 2. [i] [k] Quod tenuit 1. obſcuré & cum ſcrupulo Caiet. in Matt. 19. & clarius in Marc. 10 per quem dixit explicari Matth. & Luc. 16. licere quando ſecundam ſuperinducit ſine iniuria primæ, quæ conſentit. hoic errori aſſenſit Catherin. lib. quinto, contra Caiet. Georg. Viemnius. lib. quarto, de probæ matronæ officio. cap. 15. Duran diſtinct 33. Quare Conan. lib. 8. Commentar. iuris. cap. 6. ad fin. aduertit Trident. can 2. tantum agere de Chriſtianis. nec ait iure naturæ ſed diuino prohibitum. Specul. 2. par. art. 4. 18. 19. & cum ſibi obijcitur Innoc. cap. gaudemus. de diuort. nulli vmquam licuiſſe ſine diuina reuelatione, quod mos & fas dicitur. Reſpondet Specul. artic. 15. & 21. cum Abulen. 1. Reg. 8. quæſt. 202. & ſeq. non definire vt Pontif. ſed erraſſe vt doctorem. In quo temere loquitur. reuera enim quod unus ducat plures ſimul etiam de conſenſu primæ (de quo Ambroſ. lib. primo, de Abram. cap quarto, Auguſt. 16. ciuit. cap. 25. & alibi excuſant quod uxore cogente duxerit Agar.) eſt contra ius naturæ ſecundarium: quod licet non tam euidenti, certa tamen ratione colligitur, vt ait Soto, diſtinct. 33. quæſt. 1. ſecunda concluſ. 2. D. Thom. addit. quæſt. 65. 2. ad ſecundum, Bellarm. cap. 11. vbi addit cum D. Thom. id non ſatis colligi ex ſola ratione naturali: ſed quia Deus matrimonio à ſe inſtituto impoſuit eam obligationem: & eam docuit Adamum ſpeciali inſpiratione: quæ tamen dicitur lex naturæ, & omnes in ſtatu

naturæ obligat. contra Caiet. bene Bellarm. cap. 10. & 15. Sixt. lib. 6. biblio. cap. 82. [l] Simanc. de cathol. inſtit. cap. 40. Repertor. Inquiſit. cum add. verb. contrahent. verb. hæreticos. ver. ex quibus. Villadieg. de hæret. quæſt. 9. Palac. Rub. cap. per ueſtras. §. 18. nu. 25. & iure ciuili notatur pœna infamiæ, & ſignatur lit. Q. candenti ferro in fronte l. qui cũ duabus. C. de adulter. l. 2. tit. 19. p. 7. l. 6. tit. 5. li. 8. ord. Couar. ſecunda par. cap. 7. §. 3. num. 6. Molinæ. ad Alexan. conſ. 265. volu. 7. [m] Lamech. Geneſ. 4. vituperatur quod primus plures uxores duxerit. quia ſoli Abrahæ & poſteris eius datum eſt priuilegium cum reuelatione: Orig. homil. 2. in Geneſ. & ſentit hom. 11. D.

Chriſtiano vni habere plures uxores ſimul, [h] etiam de ipſarum conſenſu, [i] vt quidam [k] cum errore affirmãt. Quod ſi de facto vir ſic contraxiſſe conuincatur, tanquã ſuſpectus de fide iſtius ſacramenti punitur per cenſores fidei. [l] Nec iure naturæ licuit vmquam gentilibus, [m] ſed iis quibus Dei diſpenſatio ſaltẽ tacita [n] permittebat ante legẽ Chriſti. Nunc Chriſtus matrimonii naturalem proprietatem in prima naturę inſtitutione datã à Deo (quam ob temporũ iniuriam & duritiã Iudæorũ Deus diſpẽſatione [o] vel per-

Thom. quæſt. 66. 2. ad ſecundum. Palud. diſtinct. 33. quæſt. 12. Maior. q. 1. Soto. q. 1. art. 2. Antonin. 3. par. tit. 14. c. 10. §. 2. Concil. Colon. Couar ſecunda par. cap. 7. §. 3. num. 2. Viguer. cap. 19 §. 7. verſ. 12. Dried lib. 1. libert. Chriſtianæ. cap. 18. Ledeſ. quæſt. 67. 2. Innoc cap gaudemus, de diuort. Ferra. cum D. Tho. 4. cont. gent. c. 77 Guilelm. Pariſ. tit. de matrimon. & lib. de fide, & legibus qui ſemper requirunt diſpenſationem aliquam Dei, vt liceat habere plures. ſed Bellar. cap. 11. ad fin. prop. 5. dicit probabile id licuiſſe gentibus: quia ut exemplo fidelium diſcebant fidem, ita & doctrinam de matrimonio: quibus non erat tam euidens contra rationem naturalem habere plures. innuit Auguſt. 22. contra Fauſt. c. 47. lib. 16. ciuit. cap. 38. quia eo tempore negat fuiſſe legem in regione gentilium, vbi Iacob habitabat cum multis uxoribus. Gen. 31. quod ut probabile defendit Durand. diſtinct. 33. quæſt. 2. licuiſſe abſque diſpenſatione, nempe expreſſa. Abulen. Matt. 19. q. 34 & in 1. Reg. cap. 8. quæſt. 26. 202. Michael. Medin. lib. 4. de continen. cap. 9. Specul. ſecunda par. art. 15. conclu 4. art. 17. conclu. 1. citat Tiraquel. li. 7. Connubial num. 15. & Budæum. lib. 4. de aſſe & alios ex Couar ſecunda par. c. 7. §. 3. num. 2. fin. vbi dicit, ſic defendi poſſe ſententiam Caiet. & Duran. ſup. Cord. lib. 4 q. 2. dub. 2. p. 271. Cano. de loc. lib. 5. c. 5. q. 4. Ledeſ. q. 67. artic. 2. ſic Eſther fidelis nupſit Aſſuero habenti alias uxores. cum hoc tamen fateri oportet poſt legem Chriſti reducentis ad primæuum ius naturæ, nemini gentilium in toto orbe licere, vt unus habeat plures uxores. Ledeſ. q 67. 1 col. 4. dicit oppoſitum eſſe erroneum. Soto ſup. art. 2. conclu. 3. & omnes ſup. citati. Quidam putant eſſe de iure diuino poſitiuo, vt Abulen. Conan. Specul. 2. par. art. 13. conclu. 3. art. 16. conclu. 3. art. 18. conclu. 2. ſignificat Michael Medin. lib. 4. controuer 1. c. 10. dum ait inſeparabilitatem eſſe tantum de iure poſitiuo, cum Scot. diſt. 26. quæſt. vnic. Specul. 2. par. art 6. ad fin. art. 12. conclu. 8. & 9. fatentur tamen id ius ſemper obligaſſe omnes, Specul. art. 14. ad fin. (ſicut & lex Chriſti poſitiua de fide explicita, & de ſuſcipiendo bapt. obligat etiam infideles) quod non eſſe improbabile dicit Ledeſm. ideo Trident. can. 2. non dixit iure naturæ ſed diuino prohibitum. At reuera eſt contra ius naturæ: quod ius olim minus notum explicuit Chriſtus Matth. 5. & 19. ſublata omni diſpenſatione etiam pro gentilibus quia ceſſauit tota cauſa. & de phraſi Trident. vid. inf. R. fin. [n] Quidam ut Orig. ſup. & Diuus Thom. artic. ſecundo, ad ſecundum, Martin. in quadam addit. hypot. lib. 3. cap. quarto, aiunt ſolum licuiſſe primatibus, quibus reuelatio facta eſt, ſaltem per inſpirationem. ſignificat Soto, Viguer. Dried. Couar. Innocen. cap. gaudemus, Concil. Colon. At Bellarm. cap. 11. dicit ualde probabile cum D. Thom. quod ea diſpenſatio exemplo Patrum, extenſa eſt ad reliquos. de tribu Abrahæ. Et Scot. diſtinct. 33. quæſt. vnic artic. ſecundo, limitat non licuiſſe Iſmaelitis & poſteris Eſau, ſed populo tamum electo per lineam Iſaac & Iacob. At probabilius eſt cum Soto, Bellarm. & alijs, ad omnes poſteros Abrahæ dedoctam diſpenſationem: quia Iſmael & Eſau habuerunt plures viuente patre. Geneſ. 26. & 28. nec tamen reprehenſi ſunt à patre. [o] Probabile putat Diuus Thom. addit. quæſt. 63. 1. ad tertium, quod per libellum repudij ex diſpenſatione Dei ſoluebatur matrimonium. Auguſt. 19. contra Fauſt. capit. uigeſimoſexto, quidam Doct. diſtinctio. 33. Albert. Scot. Palud. quæſtio. prima, Maior quæſtio. ſecunda, Durand. quæſtio. tertia, Argent. Carthuſia. quæſtio. tertia, ſupplem. quæſt. ſecunda, artic. tertio, Ledeſ. quæſt. 67. Victor. Mantius, Caiet. in Matth. 19. vbi Abulen. quæſt. 49. 51. Theoph.

Chry-

p miſſione [p] immutauerat) inſtaura-
uit & reformauit, Math.c.5.& 19.
q vt ſit una tantum unius: [q] & ne
quis ob diuortium etiam perpetuũ
cauſa adulterii factum permittatur
r alteram ducere, [r] nec fœmina poſ-
ſit ſuperſtite primo marito nubere
ſ alteri. [ſ] vinculum enim matrimo-
nii inter Chriſtianos conſummati,
t eſt omnino inſolubile [t] ob additam
rationem ſigni ſeu ſacraměti, quia
ſignificat unionem Chriſti cum ec
cleſia per inſolubilem unioně cum
carne aſſumpta, vt Apoſtolus docet
Rom.7.& 1. Corint.c.7.& Epheſ.
5.Inter infideles autem conſumma
u tum ſolui poteſt [u] altero conuerſo,
ſi alter nolit conuerti, vt Patres col
ligunt ex 1.Corint.7. ſi infidelis di
ſcedit, diſcedat.

4 In aliis ſacramentis clarius con
x ſtat quæ ſit materia, quæ forma: [x]
& hæc ſemper re ipſa diſtinguun-
tur. Matrimonium (ſicut & ſacra-
mentum pœnitentiæ) ipſos actus
y humanos, habet quaſi materiam [y]
propriam: Corpora vero contra-
hentium ſunt materia circa quam
z [z] verſatur contractus mutuæ tra-
ditionis & acceptationis, & perti-
a nent ad materiam remotam: [a] qua
lis eſt aqua in baptiſmo, & peccata
in Sacramento pœnitentiæ: Per-
ſonæ quæ contrahunt ſunt ſubie-
ctum ipſius ſacramenti, & effe-
ctuum illius.

5 Ad materiam proximam non
ſatis eſt internus conſenſus, vt qui-
b dam putant. [b] cum non ſit ſignum
ſenſibile pro quo ſacraměntum ſup
ponit. Et idem internus conſenſus
quamuis ſit ſpiritualior quam uer
ba, non habet rationem formæ, vt
c alii opinantur. [c] totalem enim ma-
teriam ſacraměti aut formam non
d decet eſſe inſenſibilem: [d] ſed uerba
coniugis primum proferentis, aut
aliud ſenſibile ſignum exhiben-

Chryſoſt.hom.32.imperfec. Burgenſ.in Deuter.24. vbi fauet lit. Hebr. Innoc.d.c.gaudemus. Specul. 2.par.ar.10.ſentit Alcia.lib.6. Parergon.c.20.& Ioſeph.4.antiquit.c.6.& Abulen. dicit non eſſe rationabile, fuiſſe permiſſionem qua impunè fieret tam publicũ peccatum. quod vero Matth.19.dicitur, ad duritiam cordis ueſtri permiſit Deus. du ritia fuit cauſa, ut Deus diſpenſaret. Corraſ. lib.5. Miſcel.cap.10. Ekius. hom.74. Petr. Soto. lect.13. propendet Bellar. cap.17.
p argum 10. [p] Fuiſſe permiſſioně, propendet magis Diuus Thom. & alij Doct.di.33. Bonauent. Richard. Tarant. Soto. q.2.art. 2. Couar. 2.par. c. 7.§.4. nu.4. Senal. lib. de repud. Caſtro.2.poteſt. legis pœnal. c.11. Aliſ. lib 4. Guillel. Pariſien.in ſacramental. Hierony. Matt. 18. Lyr. Deut. 24. Io. Arbo. 16. Theoſoph cap. 2. Sixtus. li.2. Biblioth. verb. repudium. Grat. c. priuilegio. 3.d.Pa-
q nor.d.c.gaudemus. [q] Eſſe de iure naturæ cum Innoc. c.gaudemus. Chryſoſt.hom.56.in Gene.30. Bellar.c.11. Conc.Colon. Catechiſ. Pij V. D.Thom q.67.1. Doct.di.33.Soto.q.2.art.1. diſt.36. art.3. Taper.art.18.& 19.Caſtro.nuptiæ.hær.5. dom probant matrimonium iure naturæ eſſe indiſſolubile. & ita Geneſ. 2. legunt omnes Codices Græci, & Latin. erunt duo. & ſic Chriſtus retulit Matt.19.& Pau.Epheſ.5.quamuis Eraſ.neget haberi in Hebr. ly. duo. Couar.c.7. Simanc.c.40.Iuſtin.dialog cum Triphon.Eſpen-
r ce.lib.2.de continentia.2 c.1. [r] Trident. ſeſſ.24.can.7. vt ex Marco. bene deducit Bellar.c.10.& 15. Caiet. D.Thom.q.67.5. Soto. di.36.art.5. Ledeſ.q.64.Specul.2.par.art.7. Nauar.c.22.num.21. Taper.artic.19. Perez.lib.5.ord.fol.10. cum mul. Turria. pro can. Apoſt.lib.5.contra Centur.cap.10.11. Couar.cap.7.§.6.num.13. Arbor.lib.1.c.35.Senal.opuſc.de diuort. Ekius tom.4.homil.74. Dried.lib.2.eccleſ.Dog c.3. Caſtro.nup.hære.5.lib.2. leg. pœnal. c 4. Hoſi.c.55. Lindan.4. Panop.c.95. Cocleus.3. Miſcel.tract.4. Abulen. Matth.19.q.76. Sixtus.lib.6.c.23.81. & his ſtant Patres Orig.tract.7.Matth. Anſel. Auguſt.de bono coniug.c.7. cum Cypria.& tandem ita retractat Caiet. ad articulos Pariſien.ſibi obiectos, dicens, ſe in Matt.19. Marc.10. & 1.Corint.7. cum Ambroſ. diſputando dubitaſſe. ſed iuxta Apoſtolicam doctrinam Rom. 7. & 1. Corint.7. præcipio non ego, ſed dominus: tenere quod per adulterium non ſoluitur matrimonium. & Conc. Trident. can.7. petentibus oratoribus Venetiarum, temperauit rigorem ſermonis: ne damnatio omnino aperta fieret inuiſa Græcia Venetorum ſubditis. ſimulque id fecit propter reuerentiam quorundam Patrum in Matt.5. vt Chryſoſt. etiam in Imperf. Theoph. Euthym. Chromat. idemque Hilar. Tertul. Ambro. Lactan. Epipha. Theodoret. Concil. Eliber. c.ſi qua mulier.31.q.1. de quibus Sixtus, & Couar.ſup. & tamen ſimili forma verborum vtitur Trident. can.
ſ 4.& 8. [ſ] Trident. nihil expreſſit de fœmina: quia de illa clarius & receptius eſt, non poſſe ſimul pluribus nubere, etiam olim in lege uet. nec repudiare uirum etiam per ll. Imperial. Gentilium, vt ait Alexan.ab Alex.lib.4. Genial.c.8. Textor.1.par. & aduertit Ambroſ.in 1. Corint.7. Ekius.homil.76. Specul.ſecunda par.art.
t 10.concl.6. Bellar.c.11. [t] Couar c.7.§.4.fin. Soto.diſt.27.q.1.art. 4. Specul.ſecunda par.art.8. Pighius, lib.6.eccleſ.hierar. Med.lib. 5.de continen.c 40.54.91.97. communis Theolog.di.27.D.Tho. q.67.1.Ledeſ.q.63.Perez.lib.5.ord.p.23. colligitur c.ex publico. de conuerſ.coniug.Bald.Fely.latè Bellar.c.15.& ſoluit argumen. cap.16.& probat ex Apoſto.can.48.Iuſtin.Athenag. Clem.Alex. Tertull.Orig.& alijs Patribus per omnes ætates. Panor. d.cap.ex
u publico. refert, quod cum princeps ab Innocen.3. peteret diſpenſationem matrimonij conſummati, auctoritate glo. reſpondet Papa, ſe non poſſe: & ait, maledictus qui te docuit hanc gloſſam: Anton.3.par.tit.1.cap.21 § 3. Syluest.diuort.§.4.fin. qui non falſo citantur in oppoſitum. Quidam tamen tenent quod pro bono communi & pace regni poſſet Papa diſpenſare. Vt Socyn.conſil. 28.volu.1. Dec.cum addit.Molinei.conſil.1. Hieronym. Gratus, Sigiſmund. Goffred. Hieronym. Cagnolus, in reg.actus legitimi. ff.de regul.iur.num.4.Sylua nuptial.lib.1.num.152.fol.20. Ioan. Andr.reg. actus, de regul.iur.in ſexto. Boer.conſil.20. num.1. fauet. cap.2.de tranſlat. prælat. vbi tamen utitur argum. probabili. Anton. 3.par. refert. quod Martin. V. & Eugen. IIII. diſpenſarunt: ſed diſpenſatione fuiſſe irritas.
n [n] Sup.§.1.lit.N.&
x c.8.§ 4. & 5. [x] Supra lib.ſacramen.c. 8.§.2. & de.3. ſacramentis neceſſitijs exprimitur in euang. nec eccleſia poteſt mutare, quæ pertinent ad ſubſtantiam ſacramenti. Trident. ſeſſ.21.
y c.2. [y] Sic de ſacramento pœnitentię, Conc.Floren quaſi materia. in quo conueniſſe fere omnes Theolog. diſt. 26. D.Thom.addi. quæſt.42.art.1. ad primum, ait, verba quibus exprimitur conſenſus eſſe formam.(nomine verborum intelliguntur & nutus) Concil. Colon. forma ſunt uerba, quibus mutuos conſenſus exprimunt. addit D.Thom. ad ſecundum, materiam matrimonij (ſicut & pœnitentiæ) eſſe actum recipientis ſubiectum ſenſui. Hugo.lib.2.par.11.cap.5. ait per conſenſus perfici matrimonium cum exprimuntur. Errat Kemnitius apud Bellarm.cap.6.ad fin.dicens, nihil certi eſſe apud Patres, quid ſit materia aut forma matrimonij, eodem modo ferè loquitur Cano. relect.de ſacramen.& lib.8.de loc.cap.5.ad tertium, quem refellit
z Bellarm.cap.8 argumen. vlt.§.3. [z] Vt contractus venditionis conſiſtit in conſenſu mutui pacti: res uendita non eſt pars contra-
a ctus, ſed materia circa quam Bellarm.cap.6. [a] Tanguntur. 4.opiniones. 1. ipſos contrahentes ſexu diſtinctos & ſine impedimento (qui ſunt materia contractus & traditionis) eſſe materiam ſacramenti: tenet Palud. diſtinct.26. quæſt.4. artic.3. ſignificat Bonauen.Supplem.quæſt.1.art.primo, Petr.Sot.lect.4. videtur Taper. Adria. de matrimon.quæſt.1. ad ſecundum. Couar. ſecunda par. cap.1.num.8.Palac.diſtinct.26.quæſt.vnic. & expreſſe D.Thom. quæſt.45.5.in argumen.2.ſed contra. & hanc non reijcit Capreo. quæſt.1.ad ſeptimum.contra primum, eamque dicit probabilem Cano.ſed Bellarm.cap.6.cum Petr.Soto.lect.3. diſtinguit de contractu in fieri, cuius materia & forma ſunt inuicem verba utriuſque: vt etiam dicit Sot.2. matrimonium in facto eſſe dici ſacramentum, quia eſt ſignum inſeparabilis vnionis Chriſti cum eccleſia: & perſonas eſſe non tantum materiam circa quam, ſed materiam proximam ex qua. nec inconueniens ut eadem perſona ſit materia & cauſa efficiens, vt dum quis ſeipſum uendit in ſeruum. Petr.Soto.lect.4.impugnat aliorum ſententias. 2.opinio Capreol. lit.B. & Maior. refertur lit. C.3. Sott.lit.H. quæ parum differt à
b præcedentibus. At.4 vera ſententia habetur lit.E. [b] Nauar.capit. 22.num.20.gloſ.vt refert Couar.ſup.Bald.rubr.ff.de iuſtit. & iur. & plane Capreo. diſtinct.2.quæſt.prima, concluſ.2. fin. diſtinct. 26.quæſt.vnic.ad ſeptimum.Duran.controuer.1.conclu. Syluest. matrimon.1.§.1. probant quia D. Thom. ſupra ad ſecundum, ait verba eſſe formam. & Concil. Colon. ergo nihil aliud eſt materia quam conſenſus internus Petr. Sot. lect.4. ſed bene reprobatur à DD.diſtinctio.27.Diuus Thom. quæſt.45.2. Soto. diſtinctio.27. quæſtio. 1.3. Ledeſm. quæſt. 47.2. quare quod Vvicleph. dixit, ſatis eſſe conſenſum internum (quia cap. cum locum. cap.iux. de ſponſal.dicit ſolos conſenſus) impugnat bene Vvalden.de ſacram. c.22.33.Sot.Couar.quia ly.ſolus non excludit, vt humano modo
c ſint expreſſi. & hoc modo loquitur Trident. ſeſſ.24. cap.primo, [c] Maior diſtin.26.quæſt. 1.quod reprobat Palac. diſtinct.26.quæſt.
d vnic. [d] Vtraque ſententia Capreol. & Maior. reijcitur ab alijs. quia tota materia vel tota forma eſt præcipuè ſignum ſenſibile. ſecus de parte quadam: vt contritio pertinet ad partem materiæ pœnitentiæ, & conſenſus internus, intentioque proferendi libere

ris, habent rationem materiæ: [e] uerba autem ſecundi proferentis & acceptantis, habent rationem formę [f] cõplentis & determinantis: eo modo quo in numeris unitas, [g] & in figuris Geometricis linea. Quj intelligitur ultimo aduenire, affert ſecũ complementum formæ. Nec congrue uerba utriuſque dicuntur eſſe ſibi inuicem materia & forma: [h] niſi eo caſu quo uterque ſimul mutuum conſenſum exprimerent, aut ſi ad alterius tertii parochi præſentis ſe referant expreſſionem. Dum primus ait, accipio te in meam: ſenſus eſt, trado tibi corpus meum, ſi & quia ſimul trades mihi tuum: & ex nunc accepto futuram tui corporis traditionem. Quare traditio hæc prima non eſt abſoluta ſine cõditione, nec dum perfecta antequã per formam compleatur.

6 Formę eſſentialis [i] uicem habet, uerbum ſupradictum ſecundi proferentis, ut ſignificat, & traditionem, & acceptationem abſolutam. [k] Quod ſi inter abſentes ſine procuratore contrahatur matrimonium per literas: debet prior uir ſcribere ſe non ſolum facere ſui traditionem, ſed etiam ex tunc acceptare fœminæ traditionem, cum primum fiet: atque ita abſque fœminæ reſcripto perficietur contractus, dum fœmina literas acceptat, & conſenſu exprimit coram parocho & teſtibus. [l] Expreſſio per uerba in ualentibus loqui uidetur aliquo modo de eccleſiæ præcepto: [m] ſed non eſt de neceſſitate ſacramenti. [n] Interdum pro uerbis & poſitiuis ſignis ſatis eſt priuatio uerbi debiti: [o] qualis eſt taciturnitas verecundæ fœminæ, pro qua parens aut alius reſpondet, [p] ſi modo concurrat uerus conſenſus in fœmina. [q] Olim antequam in parochia eſſet promulgatum decretum Triden. copula affectu maritali ſuperueniens ſponſalibus perficiebat matrimonium. [r]

7 Verba, quæ procurator cum ſpeciali mandato uice abſentis poſterior profert, non videntur forma (cum non ſint à Miniſtro ullo ſacramenti) niſi ut coniunguntur

pertinet ad partem formæ. [e] Hæc plane eſt ſententia D. Thom. quæſt.42.1.ad primum. & ſecundum, vbi omnino diſtinguit materiam à forma. & quæſt.44.1.ad ſecundum, & ita eum intelligunt & ſequuntur Richard.art.4.q.2. Capreol.d.1. Victor.§.225. aliàs 245. Ledeſ.1.p.quæſt.1.ar.6.& ſecunda par.quæſt.2.1.quæſtio.44.1. Cano ait eſſe aptum modũ, nec habere difficultatem. Idem intellexit Catharin qui ſolus q.1.de matrimonio par.3.ait verba & conſenſus eſſe tantum materiam: formam uero quæ materiam ſanctificat, eſſe illa Dei verba, propter hãc relinquet homo Patrem: per quæ id ſacramentum fit indiſſolubile. & ait, Deum qui ſolus miniſter eſt matrimonij, cenſeri in ſcriptura ſemper loqui & proferre hãc formam: ſolumque deeſſe, vt applicetur materia. idem ſignificat Groper.in Enchyrid. concil. Colonien. quem tamẽ exponit Bellar.c.6. col.3. hanc ſententiam tenet Bartho. Ledeſm.difficultate. 6. Angles, dub. 2.Segura, tract. ſacerdotali.1.par.c fol.119. Alanus de ſacram. in genere.c.16.18.Manual.Roma.1.par.tract.2.dicit, conſenſum eſſe materiam; nempe primi explicantis. partim. Soto.diſtinct.26. quæſt.2.1.ad primum, ſentit Hugo. [f] Idem Doctor. [g] Ariſtot.in 8 Metaphy.ubi Diuus Thom.lect.3.Bergom.concordant.§.934. [h] Et tamen Soto diſtinct.1.quæſt.1. art.6.diſtin.26. quæſt.2.art.3.Bellarm.c.6. (qui pro ſe citat Richard.Paludan.Capreol.) dicunt, verba quæ à primo prolata ſunt ſimiliter habere rationem formæ: quia dum primus acceptat traditionem alterius, affert cõplementum contractus. quæ ſententia limitanda eſt ad vnum caſum in tex. Addit Soto art.3. rationem externi ſigni non pertinere ad eſſentiam, ſed eſſe conditionem ſine qua nõ, nam fieret matrimonium ſi internos conſenſus poſſent ſibi reuelare, per d. cap. cum locum.cap.tuæ.de ſponſal ſolos conſenſus ſufficere. idem aiunt Victor. Maior. diſt.26. quæſt.1.ad tertium, cum Mag.cap.2. Almain diſt.25.q.2. Angel.pactum.§.primo, videtur D. Thomas, diſtinct.38.q.1.de traditione ſui per uotum internum. Couarr.2.par.c.4.num.2. innuit Pius V. in Catechiſ. ſed hoc ſtatim probabitur falſum. [i] Inſtitutio Chriſti confert ſacramento eſſentiam, quod eſt res artificialis: & quia contractus oneroſus & irreuocabilis inter homines, & propter bonum commune ordinatus, fieri debet humano & ſenſibili modo, vt conſtare poſſit apud iudices eccleſiæ: Chriſtus inſtituit de eſſentia ſacramenti huius & aliorum eſſe ſignum ſenſibile: ut ſatis ſignificat concil.Flor.Triden. ſeſſ.7. Diuus Thom.3.par.quæſt.60.art:4 Soto.diſt. 1.quæſt 1.articu.4. [k] Sic enim matrimonium fieri non poteſt cum conditione pendente in futurum, aut ad tempus; ſicut nec profeſſio religionis, cum tamen ſtatus hominis religioſi ſimpliciter fiat per vota ſimplicia in religione ſocietatis Ieſu, vt declarat duplici conſt. Gregor. XIII. anno 82. 84.& Sixt.V. anno 90. [l] Antequam conc. Tri. ſeſſ.24.ca.1. ſtatueret de præſentia parochi & teſtium. ſi per epiſtolam miſſam fieret matrimonium: Quidam aiunt requiri, vt hic poſt lectas literas exprimeret conſenſum ſuum ſponſo, & reſcribat, acceptetur que Rain. Rodor. Alſen. quos uidetur ſequi Specul.1.p.ar.16.dub.4.& 7.& Append.dub.3.Soto.diſt.27.q.1.3.& quidam recent ſed Ang & Syl.inſ. ſaltem vt alteri declarat ſuum conſenſum, aut ſponſo. At reuera ſatis erat eſſe litteris proferre conſenſum ſigno externo: Anto.3.p.ti 1.c.19. ante §.cum Raimund.Segura.tract.ſacerdot.c.15. Autor ſacramentalis Neapol. de matrimonio.q.20.Angel.matrim.2.§.21.Syl.matrim.5.§.12. & citat alios.Maior.diſt.27.q.1.concl.6. ſignificat Ledeſ.q.47.2.2.fin.& fatetur Specul.ſup.dub.vlt. Couar. 2.p.c.4.in prin nu.11. Matienzo.in rub.ti.2.lib.5.Recup.glo.1.num.5.quia conſenſus ſit cum acceptatione, à priori: & dum non reuocatur, cenſetur manere moraliter: vt in alijs contractibus. Diuus Thom. quæſt.47.4.ad ſecundum, & tandem fatetur Specul. prima par. articu.16. dub.6.Sylu.Pan.Cou.2.p.ca.4.nu.7.cum alijs per l.primam, §.1. ff.de verborum oblig.c.fin.de procurat.in 6. Quare male dubitat an per literas valeat Scot. diſtinct.26.q. vni. & in Reportatis.d.27. quæſtio.2. Specula. Append. dub. 3. [m] D.Tho. quæſtio.45. 2. per c. inter uirum. de ſponſal.cap.licet.de ſponſa duo. Doct. diſtin.27 Sot.quæſtio.1.3.Palu. q.ſecunda, par.3.con.2. Palac. quæſt.1.Ledeſ. quæſtio. 47.2. Specul.1.p.ar.3.& appen.dub.3. Sylu. matrim. 2.§.7.dicit communem fere Theol & Iuriſ.Nauar.c.22.nume.20. Couar.ſecunda parte,c.4. nume.1.cap. quamuis pactum. 1.par.num.4.ſignificat conc. Floren. indefinite dicens, neceſſaria eſſe verba pro forma: & tamen de matrim. limitat, cauſam efficientem eſſe conſenſus regulariter per verba expreſſos. & generaliter D.Thom.3.par.quæſtio.60.art.6. formam eſſe uerba. At quia hæc conſuetudo, & iura non habent verbum præceptiuum, ſed potius aiunt, ſolos conſenſus ſufficere non videntur ſecluſo ſcandalo contrahentes obligari ſub mor. ut verbis explicent. ita recent. Thomiſt. [n] Communis Doctor. Soto. & alia, quæ dicunt ſolos conſenſus, nempe expreſſos ſufficere, & cap.tuæ, mutos contrahere per ſigna. in nullo alio ſacramẽto nutus aut literæ ſupplent uicem formæ D. Thom. 3.par. quæſt.60. ar.6.communis. d.prima.(cont.Palu.d.3.) Tiraquel.de ll.connub. glo.5.probat in hoc & alijs contract.non requiri verba.in quo Soto ait errare glo.d.ca.tuæ.ſed reuera glo. ait, ſufficere uerba, uel aliquid aliud.neque id negat Caie. ſed tantum ait inter abſentes per procuratorem non fieri ſacramentum, ſed contractum. ſed Scot. diſt.26.quæſt.unic.prope lit.M.& olim D.Thom. d.1.quæſtio.prima,ar.3.arg.5.cum ſolut.Cano,lib.8.c.5.ad tertium aiunt, ſine uerbis, vt inter mutos, eſſe contractum, ſed non ſacramentũ. quod eſt contra omnes Theolog. alios & Iuriſper. Poſſet tamen eccleſia ſtatuere, irritum eſſe matrimonij contractum, niſi verbis fiat. [o] Significat D. Thom. q.45.2.ad tertium, Richard.d.27. ar.1.quæſt.3.ad 2.Pius V. catechiſ. Couar ſecunda par. c.4.num. 4.Anton.3 par. titu.1. ca.19.§.primo. Nauar.ca.22.nume.21.fin. Sylu.matrim.2. §.ſeptimo, Specul.prima par. art.5.colligitur.ca. vni.§.fin.de deſponſ.impub. in ſexto, ait, ſiti ſponſalia. & ca.honorantur.32.quæſtio.ſecunda. Quidam putant cum taciturnitate requiri, quod annuat, aut ſponte porrigat dexteram. quod tenet Supplemen. diſt.27.quæſt.prima, artic.ſecundo, conclu.4 Angel. matrim.2.§.quinto, & quidam recent. At reuera priuatio uerbi debiti (ſicut & in feſto omiſſio miſſæ debitæ) eſt actus exterior, & ſatis explicat conſenſum fœminæ, vt colligitur ex prædictis autoribus, & ait Ledeſ.quæſtio.47.5.Victor. § 228. [p] Quia d. cap. vn.de deſp.impub.in 6.non ait requiri, vt ſit Pater aut tutor. Soto, Victor. Ledeſm.cum glo.d.ca.innuit Sylu.ſicut & in alijs contract.ſatis eſt iuxta reg.43.iuris, qui tacet conſentire videtur Diuus Thom.quæſtio.45.2.ad tertium. Richard.cum Mag. diſtinct. 29.ca.ſecundo, quamuis ponant exemplum de Patre. At oppoſitum tenet Palud. quæſtio.ſecunda, ar 3. Angel. Couar. ſecunda par.cap.quarto, nume.4.citans alios, & quidam recent. ſed intelligitur pro foro exteriori, in quo non præſumitur qui tacet conſentire in contractu oneroſo (iuxta reg.iuris 44.) abſque ſua aut Parentis, vel ſuperioris reſponſione, cui tacens tenetur obedire: præſertim quia ſi filia tacuit ex metu reuerentiali patris, facile eliditur in foro exteriori conſenſus, qui ſolet in tacente præſumi, ait Couar.ſecunda par.c.3. §.6. nu.5, fi. [q] [r] Inſ.ca.3. §.6.

f §.6.& 7. [f] Quia contrahentes ſunt miniſter neceſſarius: formam
t autem cum intentione oportet proferri à miniſtro. [s] Vt ſi ab-
ſolutus à publica excommu. per bullam aut iubilæum pro occul-
to foro conſcientiæ, abſoluitur iterum ab ea per iudicem authen-
u tice pro exteriori foro eccleſiæ. [u] Communis.4.diſt.26.Scot. Al-
maio. Supplem.q.1. Richard. art.4.q.2. ad 1. Palud.q.4. Ca preo. q. vnic. ad 6. cont. 1. D. Thom. q.2.1.ad 1. diſt.28. artic.3. Bonau. Durand. Mai. diſt.26. Palac. d.27.q.1. Adrian. de matrim. quæſt.1.& alij infr. contra Canũ de ſacram.p.1. circa princip. ad argum. & li. 8. de loc. c.5. qui putat verba ſacerdotis eſſe formam cũ Guillel. Pariſien.tr. de matrim.c.9.q.1. Orando diſt.28.q. 2. & quidã recen.) At communem ſequitur Soto, & oppoſitũ putat temerarium, diſt. 26. q. 2.3. col.9. Perez ti. primo, lib. quinto, ordin.p.11.39.40. Ledeſm. quæſt.44. 3. Angl. art. quarto, diffic.3. Bellarm.c. 7. Ferra. 4. contra gentes.cap.78. Victorin §. 223. aliàs 245. Viguer. capit. 16. § 7. verſ.4. Syluest. matrimon. 1. num. 1. Couarr. 2. part. cap.1. §. vnic. num. 8. Petrus Soto. lect. 2.3.4. & omnes recent. Hug. li. ſecundo. p.11. cap. quinto. D. Th. diſt. 2.q.1. art.3. Specul. append. dubio 4. Naua. c.22. numero 69. quia Triden. dicit vt parochus vtatur his aut alijs verbis. At ſi eſſent forma neceſſaria, non poſſent mutari, vt ait Triden. ſeſ. 21. c.2. Quare ſubdit ſeſ.24. c primo, qui aliter quã præ-ſente parocho. vbi non requirit verba, ſed præſentiam parochi. Ro. cum add. ſingulari.717. Menoch. de arbitr. li. 2. Centur. 5. caſ. 417. ſignificat concil. Florent. & declarat congreg. Cardina.
x anno.82. ad epiſcopum Salmantium. [x] Quia poſitus requiſitis nõ
poteſt ſuſpendere effectum ſacramenti; ſup. de ſacram. c.19. de eu
y chariſt. c.43. contra Nauar. conſil. vlt. lib.4. tit. 1. de ſponſal. [y] Ob
quod conc. Colonien. p.8.c.40. ait, ſi quis ſacramen. matrimon. ſi-
cut decet acceperit, accedente ſacerdotali precatione, confertur ei
diuinus ſpiritus. Nam Gropper. in Enchy. eiuſdem conc. Colon.
c. verbum, ait verba contrahentium ſunt forma huius ſacramen-
ti. Sed falſo addit, requiri uerbum Chriſti ut creditum. Nam ſine
fide eſt uerum ſacramentum. ſup. lib. de ſacramentis c.22. & uige
ſimooctauo. de quo Groppero uid. Bellarm. lib. de matrimon. ca.
6. & 7. alij aiunt id Enchyrid. editum ab Herman. Archiepiſcopo
Colonien. quem Caſtr. uerb. gratia. hær.3. dicit poſtea declaratum
hæreticum. addit Bellarm. capit.7. quod Cano male pro ſe citat
Doctor. & Pontif. qui ſolum loquuntur de præcepto benedictio-

conſenſui expreſſo, quo abſens con
f trahit. [f] Porro verba ſacerdotis pa-
rochi (dum ait, ego vos coniungo,
id eſt, declaro authentice eſſe con-
t iunctos in nomine Patris, &c. aut
dum benedictionis verba profert)
non ſunt aut fuerunt unquam for-
u ma matrimonii: [u] quare ſi audito
utriuſque cõſenſu dicat parochus,
ego vos poſtea coniugam: non im-
x peditur effectus matrimonii, [x] ef-
fectus tamen gratiæ impediebatur,
quando ſine parocho clandeſtine
olim contra præceptum eccleſiæ cõ
y trahebatur. [y] In omni tamen ſacra
mento ſacerdos eſt ille Miniſter
qui ex officio aſsiſtit, dum ſolemni
z ter confertur. [z] Poſt concil. autem
Trident. parochus præſens eſt ne-
ceſſarius (ſicut & neceſſaria eſt præ
ſentia teſtium, qui tamen Miniſtri
non ſunt) ſed non eſt per ſe Mini-
ſter, cum non conficiat ipſam mate
riam, aut formam vel coniunctio-
a nem: [a] ſatis enim eſt parochum ſi-
ne eo quod vlla verba proferat, etiã
nunc adeſſe præſentem. Soli con-
trahentes baptizati ſatis ſunt ſibi in
b uicem Miniſtri, [b] & præſertim po-
ſterior dum proprium conſenſum
abſolutè profert, conficit ipſum ſa-
cramentum, & cauſat effectiue gra
tiam. Dum vero hi conſenſum
referunt in procuratorem, vel in
parochum, verba iſtius in virtute
verborum à contrahentibus prola-
torum uidentur eſſe complemen-
c tum formæ, [c] & ſignum practi-
cum, præſenſque inſtrumentum
efficiendi gratiam: Quod ſi con-
trahentes in peccato mort. ſibi mi-
niſtrent, peccant quidem, quia indi
gne recipiunt ſacramentum, ſed nõ
d ratione miniſterii: [d] quia laicus
nullum ſacramentum miniſtrat ſo-
lemniter ex officio. Nec procura-
e tor aut ſacerdos peccator [e] qui ver
ba profert, peccat.m. quia non eſt
per ſe Miniſter neceſſarius ex offi-
cio: quamuis ſiue parochi præſen-
tia, aut ſine Procuratoris uerbis
reipſa iam nunc contractus non

z nis nuptialis quæ fit in eccleſia. [z] Sup. lib. de ſacrament. cap.26.§.
7.& 8. ſi Bellarm. cap.7. bene exponit quod ait Diuus Thomas,
addit. quæſt.3 1. 1. nullius ſacramenti diſpenſatio fit per laicum ex
a officio. [a] In matrimonio ſacerdos aſſiſtit ut miniſter ſacramenta-
lium, & pro ſula ſolemnitate Angles. artic.4. difficultate 3. & citat
Diuum Thomam, Guillel. Pariſien. Alexand. 4. parte quæſt 8. membr.1. q.13 memb.3. Sco. diſtin.28. & alij ſta tim. ſatis enim eſt ex Tridentio. parochum eſſe præſentem: & hic de præcepto eſt aſſumendus in omni ſolemni ſacramentorum adminiſtratione ex
b officio. [b] Soto diſtinct. 1.q.5. art.1. col.4 per cap. ſufficiat. 26. quæſt.2. Paludan. diſtinct.5.q. 2. ar.2. Couarru. 2. part. cap.1.§. 1. nu. 8. & fere omnes:
c præter Canum. [c]
d Sup. lit. S. [d] Palud. diſtinct.5.q.2. artic. fatetur Cano, Bell. cap.8. Syluest. matrimonio. 1.§. cum eodem Paludan. diſtinct. 17. quæſt. 2. artic. quinto. Antoni. Nauar. ca.22. num. tertio, & 81. colligitur ex Soto, Ledeſ. & recen. Angles. & in generali Diuus Thomas, addit. quæſtio. 31. art. primo, quia licet laicus ſit miniſter, ſed non ex officio: vt dum laicus in neceſſitate baptizat. Diuus Thom. tertia, part. quæſt. 64.6. ad 3. ſup. libr. de ſacramentis, ca. 26.§.6. de bapt. ca.
e 29.§.4. [e] Quia ſacerdos non profert formam, nec applicat materiam: nec in Trid. ſeſſ.24. cap. requiritur eius intentio & uerba, ſed præſentia.

perficiatur. ſi paganus ex diſpenſa-
tione contrahat cum Chriſtiana, ex
neutra parte eſt ſacram. ut dicetur
lib. ſequenti. cap.13.

CAP. III.

Poſt Conc. Trid. quæ requirantur ad matrimon.

§.1. *Requiri moralem præſentiam parochi, licet inuitus adſit.*

2 *Qualis parochus (aut alius ſacerdos de quo. §.5.) requiratur: & 9.4. de reputato parocho.*

3 *De matrimonio vagi, & habentis alibi domicilium.*

6 *Si quid defuit, an ratificetur matrimo. ſine parocho: & §.8. quo modo morti vicinus contrahet.*

7 *Quid ſi apud Aſtures impubes contraxit cum ſolemnitate?*

9 *Requiri duos teſtes: & quales?*

POſt legitimam Decret. Triden.
a promulgationem [a] (quæ facta
b ſit decurſis ſaltem 30. diebus [b] à
die promulgationis in parochia) re-
quiritur præter duos ſaltem teſtes,
de neceſsitate contractus, ut dũ ce-
c lebratur, adſit parochus. [c] At paro-
chus & teſtes non ſunt de ſubſtan
tia intrinſeca ſacramenti, cum non
pertineant ad materiam formã uel
intentionem. Hęc ſolemnitas prę-
ſentię, nouo iure inſtituitur quaſi
pro forma; ut conſenſus ſit legiti-
d mus: [d] nempe prẹſentia moralis,
ita ut per ſenſum auditus uel ui-
ſus, & per intellectum aduertat pa
rochus quid fiat. Quod ſi parochus
occludat aures non audiens uerba,
& tamen uidet ſigna, ſatis dicitur
præſens: nec enim habet officiũ te-
ſtis. Non ſat eſſet, ſi pręſens ſit cor
pore ebrius, furioſus, uel dormiens:
uel ſi oẽs ſenſus occluſos habeat,
aut obiter per iltam trãſibat, nec ad
uertit. Non tamen eſt neceſſarium,
ut ſponte ueniat eo fine: nam li-
e cet ob alium finem uocatus uene-

CAP. III.

a PRomulgatio [a] decreti debet eſ
ſe authentica. D. Tho. 1.2 q.90.4 ubi fra. Med, Sot. lib. 1. iuſt. q.1.
b art.4. Nauar. c. 23. nu.40. fin. [b] ita decuit propter pericula, quæ
ignorantibus afferret ea lex (inf. c.7. fin. cit.) niſi nota eſſet. ut pro
alijs. ll. authen. ut nouæ. conſtitutiones collat. 5. tit. 16. uoln. requi
tit tranſire duos menſes poſt promulgationem ita conſuetudo cũ
ſapientum ſententia interpretatur idem tempus requiri pro iure
canonico. quod Pius V. fertur declaraſſe. Soto lib. 1. iuſtit. quæſt.
1. art.4 q.7. art.2. Nauar. c.27. num.16. c.23. num.44. Gomet. pro-
œm. regul. cancella. fol.12. Perez rubr. tit.4. fin. lib. 1. ord. fol.180.
l.1. tit.7. lib.5. p.202. l.2. tit.15. lib.8. p.309. Bern. Diaz reg.428.
Turrecr. in 4. d. Syl. lex. §.6. cũ trepidatione. Ang. §.11. Arm. §.11.
Tab. Bar. l. oẽs popu. nu.37. ff. de iuſt. & iur. Fel. c. cognoſcẽtes. nu.
c 7. de conſt. [c] Quis ſit parochus, dicetur inf. lit. G. [d] Requiritur ſtri
d ctius ex Tri. hæc ſolẽnitas, quam in alijs iuris contractibus: ubi th
Iuriſper. aiunt ſolẽnitatem requiri pro forma, ut in contractu pu-
e pilli & alienatione ſtabilium bonorum eccleſię, & in teſtamento
ſolem-

rit[e] (vt per dolum allectus, aut ui detentus) ſi videat contrahere, aut ſi clauſis oculis cæcuſq; audiat præſens, fieri poteſt validum matrimonium. [f]

2 Id præſentiæ officium præſtare non poteſt alienus,[g] quamuis eſſet parochus & epiſcopus, in cuius tunc diœceſi, qui tentant contrahere, adſunt cauſa recreationis aut honoris: ſed oportet vt ſit proprius ſaltem unius contrahentium paſtor.[h] & præceptum eſt ut adſit in loco tantum ſuæ parochiæ,[i] vbi ratione ſocietatis & connexitatis habet ius etiam in alienos, qui cum ſibi ſubditis contrahunt.[k] Vt qui poteſt ſponſam benedicere tempore interdicti, ex priuilegio illius ex reuditur ratione connexitatis, ut benedicat ſponſum, licet aliàs bigamus ſit, & priuilegio proprio careat. Quare ſi celebratur in domicilio & parochia ſponſæ (vt communiter contingit.[l]) non eſt uocandus parochus ſponſi non ſubditi, ſed ſponſæ. ſi uero in domo aut parochia ſponſi contrahitur, requiritur ex præcepto parochus eiuſdẽ ſponſi.[m] ſi tamen parochus ſponſi ſolus celebraret matrimonium in domo ſponſæ alienæ peccat,[n] & puniri poteſt,[o] (ſicut & punitur, qui abſque proprii parochi licentia, vel ſaltem interpretatiua ratihabitione, promulgat monitiones, aut confert benedictiones[p]) eo quod circa alienam & extra proprium territorium exerceat iuriſdictionem exteriorem:[q] ualet tamen matrimonium:[r] quia conc. Triden. nihil de loco expreſſit, ſed de præſentia Parochi unius contrahentium: ſic valent reliqua ſacramenta, quæ ſubditis confert parochus, & epiſcopus extra territorium.[ſ] ſi idem ſit parochus utriuſque contrahentiũ, non prohibetur illos præſens coniungere etiam in loco alienę diœceſis, & in agri ſacello, uel in mari nauigans.[t]

3 Vagam fœminam & uirum alterius regionis ignotę, copulare nõ debet parochus iuxta concil. Trident. c. 7. niſi cum licentia Ordinarii, inquiſitione & magna cautela.[u] ſi autem uir & fœmina qui alibi habent permanens domicilium accedant doloſe in aliud oppidum ſine animo permanendi,[x] & ibi coram illius oppidi parocho quaſi vicini contrahant, non ualet:[y] ſolus enim dicitur illorum parochus, vbi citra fraudem vere habent domicilium animo permanendi: nec ſatis eſt, ut quis in parochia illius iuris ſeu pagi habeat domum ruſticanam, in quam ſe ad tempus confert gratia recreationis aut culturę.[z] Nec hi ęquantur uagabundo qui nullo loco habet domicilium & cõſtantem ſedem:[a] qui ubilibet iudicari & puniri poteſt,[b] & eligere confeſſarium de expoſitis, cum nullum proprium iudicem, uel parochum habeat: ſimiliterque pro matrimonio uagus poteſt eligere parochum, ne aliàs cogatur ad cęlibatum. Vagus etiam dicitur,[c] qui priſtinum domicilium omnino deſerens amiſit, & iter agit, aut nauigat animo acquirendi nouum domicilium. Debet de illo parochus diligentem inquiſitionem facere, ne forte uagus ſit alibi coniugatus, aut habeat occultũ impedimentũ contrahendi (expedireique petere literas teſtimoniales epiſcopi, vnde ille profectus eſt) deinde parochus referet omnia ſuo epiſcopo ſeu ordinario,[d] cui hic caſus reſeruatur, ut declaret quid facto opus ſit. ſi tamen abſque hac informatione coniungat uagos coram teſtibus peccat ſed ualet matrimonium.[e]

4 Sat eſt pro matrimonio pręſentia illius qui communi errore reputatur proprius parochus, & toleratus eſt ex titulo colorato per ſuperiorem dato, cuius uirtute accepit & retinet poſſeſſionem beneficii vel officii:[f] ſi notorie non conſtat non habere titulum & iuriſdictionem. Parochus qui eſt publice & nominatim denunciatus de cenſura, vel ob imperitiam & uitia prohibitus eſt nę miniſtret ſacramenta per ſeipſum, ſed per coadiutorem ab epiſcopo datum:[g] quamuis hic circa uſum iuriſdictionis ha-

e ſolemni.[e] Declarat congregatio Cardinal. anno 84. ad epiſcopum Salmantic quia Tidens. ſolum dicit parochus intellecto eorum conſenſu, Nauar. conſi. 20. lib. 4. tit. 1. de ſponſal. Specula. append. §. 32. Perez. lib. 5. pag. 38. Albornoz. lib. 4. de contract. ca. 1. p. 140. Matiẽzo rob. ti. 1. li. 5. recop. Bar. Ledeſ. ſum. diffic. 17. & 22. Cuchus. li. 5. inſtit. Maio. ti. 11. de matrim. à nu. 58. (licet Segur. declinat non valere in tract. ſacerdotali. 1. p. c. 15. nu. 58. facit Nau. c. 22 nu 76. Gutier. de iuramen. confirman. c. 51.
f [f] Si parochus acceſſit animo attẽdendi, ſed tempore contractus diſtrahitur euagatione mẽtis, valet: quia habet attentionẽ uirtualẽ, qualis ſufficit pro aliis ſacramẽtis & miſſa.
g [g] h [h] Ex Trid. ſeſſ. 24. ca. 1. (ſicut pro ſacramento pęnitentiæ requiritur iuriſdictio paſtoris, aut delegata omnis de pœnit. & remiſſ. Trid. ſeſſ. 14. de pœn. c. 7. ſeſſ. 23. c. 15.) & pro matrimonio communis. c. cum inhibitio de cland. deſponſ. c. fin. de parochis. Alborn. ſuper. Perez li. 5. ord. p. 37. Spec. append. dub. 5. conclu. 7. Bar. Ledeſ. difficultat. 18. 21. Segur. ca. 15. num. 46. Cuchus ſup. Mandoſ. cancel. reg. 14. q. 6. nu. 12.
i [i] Declaratio Card. duplex: quam cõcordat Nauar. cap. 25. fin. ſub Pio V. & Gregorio XIII. idem Frãciſ. Blanco Archiepiſcopus Compoſtel. Couarru. & alii qui conc. Trid. interfuerunt. ſed in quibuſdam edit. Nauar. deeſt ſecunda declaratio Card. ſub Gregor. XIII.
k [k] Ratione connexitatis vice que ſi ſubditus eiuſdem parochi, argu. l. ſi communem. ff. communia præd. l. 1. C. ſi vnus ex pluribus appellauerit. l. fin. C. de duobus reis. c. per tuas de arbit. late Felin. c. 1. num. 6. de reſcrip. Nauar. Couarr. & alii conſulti.
l [l] Ex declaratione ſub Pio V. Nauar c. 22. num. 69. cap. 25. fin. Perez lib. 5. p. 24. Alborn. lib. 4. titu. 8. fol. 150. Segur. tract. ſacerdotali. 1. p. c. 16. princip. fol. 22. Cuchus. lib. 5. titu. 11. num. 29.
m [m] Ex declaratione ſub Gregor. XIII. & de utroque Nauar. c. 25. fi. & conſi. 1. prin. ti. 1. lib. 4. de ſponſ. hinc infert, conſ. 47 q. non ualet aſſiſtentia parochi aut epiſcopi extra ſuum territorium: nec ut parochus ſponſi ſit in parochia ſponſæ. at conſ. 52. valde dubitat.
n o [n] [o] [p] Ex eadem declara. Cardin. adiuncto conc. Triden. ſeſſ. 24. c. primo contra Nauar.
p q ſup. [q] Vſurpant uoluntariam iuriſdict. iuxta l. 2. ff. de offic. proconſul. l. emancipati. ff. de adop. gl. 3. ff. de offic. præſid. glo. & communia ca. nouit. de offic. legat.
r [r] Congr ſub Pio V. vt teſtantur Blãco Archiepiſc. & quidam theolog. ac iuriſper. Nauar. Iun. Buſtos, Valdes, Couar. per cit. ſup. K. cont. Nauar. citatum M. & tamen conſ. 52. refert oppoſitum.
ſ [ſ] Vt ordinatio proprii epiſcopi extra territorium, ualet. licet puniri poſſit. de quo Trid. ſeſſ. 6. ref. c. 5. Sylu. ordo. 2. §. 8. at non licet excommunicare ſubditos extra territorium. Nauar. c. 27. num. 27.
t [t] Quia nullo iure prohibetur Specul. appẽ. dub. 5. 14. & magiſtri Sancius, & fr. Gallo, qui interfuerunt concilio.
u [u] Trid. ſeſſ. 24. c. 7. Pan. c. cum inhibitio. nu. 8. de cland. deſponſ. Ioã. Arias pract. viſit. fol. 13. Quid autem prouidendum ſit circa vagabũdos. Soc. libel. in cauſa pauperum. c. 3. Villauincent. libro 3. Oecon. ſacrę. pag. 240. gl. in. l. 4. §. prętor. ff. de damno infecto. Gui. Papæ. deciſ. 202. Hippol. conſi. 86. de ſacerdote autem peregrino vago & ignoto Triden. ſeſſ. 22. de euitand. ſeſſ. 23. ref. c. 16. fin. ſupra lib. de miſſ. c. 23. § 8.
x [x] Declar. Cardin. fieri vicinos, ſi animo permanendi habitent. facit Trid. in ſimili ſeſſ. 24. ref. c. 13. Segur. c. 15. nu. 50. argu. l. vtique. l. domicil. l. fi. ff. ad municipal. facit Cord. caſ. 162. Abb. c. fi. de paroch. l. 2. C. de incolis. li. 10. Nau. c. placuit. nu. 75. de pœnit. d. 6.
y [y] Nauar. li. 4. titu. 1. conſ. 47. titu. 3. conſi. 2. doloſe & malitioſe dicitur veniſſe, aut timetur malitioſe impediri, uarta, id, quod declarat Corraſ. l. q liberis. ff. de rapiu, cum Menoch. Alborn. lib. 4. de contract. ti. 8. fo. 156.
z [z] Nau. d. conſi. 2.
a [a] Sic definitur uagus. l. eius qui § fin. ff. ad municipal. Barto. l. quiſquis. C. de agricol. & cenſitis. lib. 10. Triden. ca. 7.
b [b] Auend. de exeq. mãdat. ſecunda par. ca. 7. num. 7.
c [c] Vt pro confeſſoris electione. Caiet. uerb. abſolut. ca. 2. Victor. §. 155. tenet Sot diſtinct. 18. quæſt. 4. 2. ſtricte Ledeſ. ſecunda par. quæſt. 8. ar. 5. dub. 23. Sylu. confeſſor. 1. §. 1. & 10 iuncto. 14. Nau. d. c. placuit. nu. 80. Palu. d. 17. q. 2. nu. 21. At pro recipiendo ord. l. matrim. quæ ſacramenta ordinantur in bonum commune, non tam facile acquiritur domicilium paroch. DD. c fin. Pan. c. nullus, de parochis. Sylu. domicil. §. 2. facit C. ſponſ. 2. p. c. 7. princ. nu. 6. l. non utique. l. domicil. l. fin. ff. ad municip. & de illo qui nauigat. l. Labeo. l. eius. q. 1. §. Celſus. ff. eod & pro ordinibus Trid. ſeſſ. 7. c. 10. ſeſſ. 14. c. 2. ſeſſ. 23. c. 3. 8. 9.
d [d] Trid. c. 7. Greg. l. 6. gl. 1. ti. 3. P. 4.
e [e] Quia nihil deeſt ex neceſſariis. Specu. appen. fol. 85. Alborn. l. quarto, tit. primo, fol. 153.
ſ [f] Cõmunis per l. Barbar. ff de off. prætor. c. dudũ. ubi gl. ver. deceptæ. & cõis de elec. Sot. d. 18. q. 3. ar. 3. Led. q. 22. Spec. appen. du. 5. f. 25. Nau. c. 9. nu. 8.
g [g] Cord. caſ. 83. & illi iterato datur coadiutor.

bet impedimentum, ſi adſit contrahentibus, valet matrimonium: [h] cum ſit vere parochus ſanæ mētis, cum habituali iuriſdictione, & beneficio nō priuatus per ſententiā: [i] ſola enim præſentia illius requirit, qui eſt in poſſeſſione parochiæ ēt abſq; vllo veræ iuriſdictionis vſu, & miniſtratione ſacramenti. Parochi officiū ſeu præſentiam præſtar ille, qui dicitur ordinarius [k] intra ſuum diſtrictum, vt epiſcopus aut illius vicarius generalis in tota diœceſi. Abbas magnus, vt Pincianus, commēdatarius in ſua eccleſia exēpta, quæ eſt nullius diœceſis: Cardinales in eccleſia ſui tituli, quia hi habent quaſi epiſcopalem iuriſdictionem, & dicuntur ordinarij. Itē legatus à latere in ſua prouincia: Papa in vniuerſali eccleſia. At Archiepiſcopus Metropolitanus non dicitur ſuffraganeorum ordinarius, [l] niſi quoad abſolutionem peccatorum, dum viſitat [m] illorum diœceſim, vel in cauſa per appellationem, deuoluta ad illum.

5 Hic parochus vel ordinarius, qui eſt clericus etiam primæ tonſuræ [n] poteſt aſſiſtere, & facultatē hāc aſſiſtēdi delegare alteri ēt regulari: dū modo delegatus ſit ſacerdos: [o] quamuis hic delegatus non eſſet in alio curato parochus, nec per epiſcopum approbatus tāquā idoneus cōfeſſarius: [p] (pro ſacramēto enim tantum confeſſionis requirit approbationem concil. Tri. ſeſſ. 23. c. 15.) & licet eſſet excōicatus, vel irregularis. At eā commiſſionem ſeu licētiam dare parochus nominatim denuntiatus, non deberet, [q] quia delegare videtur actus iuriſdictionis. Pro regione Indiarū propter penuriā miniſtrorū, regulares ſacerdotes ex generali delegatione Pii Pap. V. poſſunt adeſſe matrimonio, [r] & ſacramēta miniſtrare, quaſi Parochi: ita tamē vt in locū qui alteri parocho, vel regulari deſignatur in proprium diſtrictum, non ſe ingerāt. [ſ] In diœceſi vbi epiſcopus habet immediatam curam parochiarum, Rector ſeu vicarius per epiſcopum cōſtitutus ad annum, vel ad nutum amouibilis, aut data huic per parochum nondum ſacris initiatum, vel dum ſe abſentat ad tempus, habet officium parochi, & delegare aliis poteſt ſuam iuriſdictionem. [t] Licentia quam paſtor delegat, debet eſſe expreſſa: [u] nec ſufficit præſumpta etiam in art. mortis [x] ratihabitio, quæ aliquando ſatis eſt pro confeſſione. [y] non oportet vt ea licentia detur in ſcriptis (quia id non expreſsit Trid.) ſed ſatis eſt verbalis. [z] Et oportet vt ſit ſpecialis: nec ſufficit ea generalis ad ſacramenta quæ ſolet per bullā, iubileum aut per approbationem epiſcopi concedi, aut per religionis priuilegia: quia intelligitur ad ſacramenta confeſſionis & eucharistiæ tantum: non ad baptiſmum & extremam vnctionē, ordines, vel matrimonium. Si abſq; prædicta paſtoris, aut deſinati vicarii præſentia morali contrahatur matrimonium etiā ex ignorantia, [b] & in facie eccleſiæ [c] (id eſt, ad oſtium illius coram populo [d]) non ſit ſacramentumentum, nec naturalis contractus de præſenti.

6 Si fœmina, reſpondente patre pro illa, tacuit, nec cōſenſit animo, vel inuita conſenſit ob metum patris ſaltem reuerentialem, & verba protulit coram parocho & teſtibus non valet contractus: [e] ſed ad illum qui præſumptus eſt reualidandum ſatis eſt ſi fœmina poſtea ſpōte ratificet cum expreſſo conſenſu intra breue tempus, [f] viro adhuc permanente in conſenſu. id enim in contractibus naturalibus ſatis eſſe ſolet, ut reputetur præſens, & ſolemnitates prius factæ retrotrahantur ad præſens tempus. ſi tamen

h tor. Trid. ſeſſ. 21. c. 6. c. illiteratos. 39. d. c. nuper de renunc. [h] Quia cōcurrunt omnia neceſſaria pro collatione ſacramentorū, præter pœnitentiam, quæ requirit vſum iuriſdictionis non impeditum.

i Nau. conſ. 8. lib. 4. tit. 1. de ſponſ. [i] Imo licet ipſo iure priuationē incurriſſe ob crimen, valet: quia habet poſſeſſionem. vt fatentur vtriuſque iuriſconſulti, & Morgouеio, & Rebuſ Perez. l. 2. tit. 9. lib. 2. ord. p. 501 Naua. de orat. not. 21. nu. 50. 55. 57 Vt qui amiſit beneficium curatum (quia intra annum non eſt initiatus ſacerdotio, aut quia incōpatabile ſimul obtinet) licet ipſo iure ſit priuatus titulo primi, non tamen poſſeſſione: & quamdiu non expoliatur, præſumit ſe habere iuſtam cauſam retinendi ca. licet epiſcopus ſi. de præben. in 6.

k [k] Quis ſit Ordinarius ſup. de ſacram c. 26. glo. & Doct.

l [l] cap paſtoral. de offic. ord. Paulinus. tract de viſitat. 1. p. q. 10. nu. 51. contra quoſdam cum glo. in c. ſingulos. 9. q. 3. & glo ca. 2. 3: q 6 & in propoſito. Nau. conſil. 45. tit 1. lib. 4. & facit de commendatario conſ 11. tit. 31. de regu lib. 3.

m [m] cap. ſi. de cenſib. [n] Nau. conſil. 30. lib. 4. tit. 1. de ſponſal. bene probat. 7. rationibus. & cōſ. 44. in vicario Epiſcopi facta eſt, prima tonſura, & in parocho diſpēſatur quod ſit ſubdiaconus ad ſeptennium ratione ſtudij, ſimiliter epiſcopus electus & cōfirmatus poteſt omnia quæ ſunt iuriſdictionis antequam ſit conſecratus aut ſacerdos. argum. ca. ſuffraganeis. c. tranſ

o miſſum. de elect. [o] Trid. ita explicat, vt plane intelligunt omnes Theologi. & Iuriſperiti. Nec epiſcopus diſpenſat vt committatur non ſacerdoti. Nau. d conſilijs. cum tamen dum bulla committit abſolutionem excommunicationis in ar. mortis ſatis ſit clericus

p minor, abſente ſacerdote, ſup. lib. 3. de pœnitentia. c. 9. § 3. [p] Specul. append. Bart. Ledeſ. diffic. 21. Cuchus. lib. 5. tit. 11. Segur. c. 15.

q nu. 46. Recent. Theolog. & Iuriſper. [q] At ſicut parochus denuntiatus poteſt aſſiſtere, ſup. D. ita ſi det licentiam alteri valet Palud. d. 17. epiſcopus denunciatus approbare poteſt in confeſſarios. quia hæc licentia non pendet à iuriſdictionis vſu. contra quoſ

r dam Recent. [r] Pius V. ad inſtant. Philip. II. regis Hiſpa. an. 1567. refert Specul. Appen. dub. 5. concl. 6. dub. 11. concl. 9 & add. 1. p. art. 57. fin. imo iure communi ex tacita licentia papæ, idem poſſet alius ſacerdos, vbi non adeſt proprius parochus apud Indos. Nauar. pro confeſſione. c. 9. num. 4. nec vero Greg. XIII. reuocans proprios motus Pij V. quæ derogant. concil. Triden. videtur in praxi promulgaſſe, refert Nau. c. 27. fin. in vl. edit. anno 84. vid. Claud. in Compen. priuil. verb. cōcil. § 3. ſimiliter Pius IIII. reuocauit gratias conceſſas quæ contraueniunt Tri. refert. Felici. lib. de cenſur.

ſ tit. de priui. c. 25. p. 677. [ſ] Specu. appen. dub. 11. p. 91. ex Tri. ſeſſ.

t 24. de cland. c. 1. [t] Ita habet praxis in diœceſ. Hiſpal. & Cord. vbi parochi ſunt annales Rectores. Nau. conſ. 27. lib. 4. tit. 1. de ſpon-

u ſal. [u] Segor. c. 15. nu. 50. Menoc. de arb. caſ. 453. Specu. appen. du.

x 5. declar. Card. [x] Generaliter qui ſcribunt poſt concilium tenent irritare cland. pro vtroque foro. c. 1. & faci. can. 4. ſi. Med. 1. 2. q. 90. art. 2. col. 8. art. 4. col. 7. Cou. 2. p. ca. 6. prin. nu. ſi. Nau. c. 22. nu. 69. c. 25. b. Simanc. Cath. inſt. ca. 40. ſi. Perez. l. 1. tit. 1. lib. 5. p. 40. l. 1. tit. 15. li. 8. ord. p. 285. Cord. li. 1. q. 11. p. 125. Sarmien. 1. ſelec. c. 6. n. 7. Io quo eram Menoch. conſ. 69. vol. 1. & Ceph. cōſ. 421. li. 2. Gutier. de iur. cōfir. c. 51. n. 1. & 25. Rojas. epit. ſucceſſ. ca. 2. nu 22. & ante Tri. quidam ſignificabāt nō poſſe irritari clandeſtina, vt Abu. 1. reg. 8. q. 222. Eſpenc. & Neclant. tract de clād. & quidā in diſput. Trid contenderūt. Item ſaltem pro mor. ar. (quando nullus parochus haberi pōt) valere mrimoniū ſine illo & ſacerdote, putā ad legitimādā prolem contrahens tunc cū concubina. tenet Specul. vt probabile, appen. du. 5. ſol. 2. ſignificat. Sarmien. 1. Select. c. 6. nu. 5. & 8. & li. 4. p. 35. Perez lib. 5. or. ſed limitandi ſunt valere & licere matrimoniū in ar. mortis pro legitimāda prole, ſi modo fiat corā parocho & teſtibus, abſq; alia ſolemnitate. de quo Nau. ca. 16. n. 37 ſi. Duen reg. 350. Perez, Cou. 2. p. ca. 6. prin. nu. 12. c. 8 § 2. no. 10. Molina. 2. de primog. ca. 5. n. 26. Ant. Gab. 10. 1 cōmu.

y [y] Tri. ſeſſ. 14 c. 7. & ſup. li. 3. de pœ

z ni. c. 9. § 2. quilibet ſacerdos pōt abſoluere io ar. mortis. [z] Naua.

a cōſ. 41. tit. 1. de ſpon. li. 4. & probari pōt per teſtes. [a] Spec. appen. dub. 5. Recent. vt in ſimili de irreg. Nau. c. 27. nu. 194 § 4. nu. 250.

b Soc. li. 5. [b] Citati lit. Q quia lex irritatoria habet vim ēt io igno-

c rantib. [c] Quia generaliter Tri. diffinit non valere abſque parocho Gutierrez de iura. confirm. c. 51 ſi. & cōīs. At Nau. c. 22. n. 69 ſignificat valere ad oſtiū eccleſiæ corā populo quando eſt conſuetudo ita celebrandi. quę non videtꝛ ſublata per Tri. iuxta. ca. 1. verſ. quia tamen. de conſt. in 6.) hoc enim olim non dicebatur clandeſtinū, vt tenet Maior. d. 27. q. 1. ar. 1. Soc. ion. conſ. 51. nu. 47. Th. Gramma. conſ. 168. nu. 2. & Doctor Vera. Reſp. ſtādum eſt verbis conc. per

d Doct. cit. ſup. Q. [d] Sic explicat faciē eccleſiæ. Hormiſd. Pap. to. 2. concil. ca. nullus. 3. q. 5. Petr. Soto de matr. Turrian. li. 3. de autorit. Pap. cont. Centur. p. 1003. Soc. ion. conſ. cit. Naua. ſup. Coua. 2. p. ca. 6. princ. nu. 10. cum Syl. matr. 2. fin. Innoc. Abba. Ioan Lup. Ma-

e io. ſup. Soto, ſed falſo Couar. citat Paludan. diſt. 28. [e] Iuſ. de ma-

f trimonio per metum. ca. 9. [f] Syluest matrim. 2. § 6. D. Thom. add. quæſt. 47. 4 ad 2. Soto. diſt. 27 quæſt. 1. 3. Couar 2. par. ca. 4. num. 7. Palac. Ruu rub. de donat. § 50. Gloſ. capit. dilectus, de ſponſal. Nauar. c. 22. num. 47. 51. & melius 80. Ledeſ. q. 47. 2. fin. Specul. 1. part.

longiſſimum tempus vt bienniũ [g] intercederet, non ſufficeret ſola fœminæ ratificatio (cum vnitas iſtius cõtractus & ſacramenti cenſeatur moraliter interrupta, ſicut & ĩ alijs oneroſis mutuiſque contractibus) ſed opportet vtriuſq; cõſenſum iterum legitime renouari. Similiter quando matrimonium fuit contractum in facie eccleſiæ coram parocho & teſtibu, iuxta formam cõci. Trident. pręſertim bona fide ſaltem vnius: & tamẽ de impedimento occulto quod pręfuit obtinetur ab vno occulta diſpenſatio, [h] vel alia ratione ceſſat occultum impedimentum, (vt quia vir factus eſt viduus aut libertus) ſatis eſt vt vterq; ſciẽs præfuiſſe impedimentum ſaltem in generali. [i] renouent inter ſe conſenſus aliquo ſigno expreſſos, [k] vt Pius pap. V. declarauit. aut ſaltem reualidare intendant per copulam maritali affectu [l] quamuis non, interſint iterũ parochus & teſtes. Quod vero quidam [m] putant neceſſariũ ſeruari eam formam concil. Trident. tunc ſeruanda eſt, quando periculum eſt vt impedimentum de ſe publicum probetur in iudicio, [n] & accẽſetur matrimonium, ac diſſoluatur in foro exteriori: tunc fieri debet reualidatio corã parocho & teſtibus. At ceſſante eo periculo, id non eſt neceſſàrium: [o] nec opus eſt noua licentia Epiſcopi. quia hic caſus cenſetur ipſo iure exceptus, nec comprehenditur generali decreto. ſaluatur enim intentio & cauſa finalis concil. & concurrunt moraliter omnia requiſita. ſic per iura antiqua [p] quæ non ſunt correcta id olim ſufficiebat, nec erat clandeſtinum, [q] quando perſonæ iam habiles ſponte & ſine ignorantia reualidabant occulte matrimonium per eccleſiam præſumptum. [r] ſimiliter ſi poſt litem Iudex! ex præſumptione falſa pronunciet ſententiam pro matrimonio, quod in facie eccleſię fuerat contractum: [ſ] tunc fit matrimonium, quando per copulam affectu coniugali ſponte cõſentiũt. Nec cenſetur vllo iure clandeſtinum, [t] quando in contractu præſumpto præceſſerant debitæ ſolemnitates cum parocho & teſtibus. nã illorum teſtimonium (quod requiritur vt eccleſiam in ſuo foro exteriori reddat certiorem) fictione ſolita iuris retrotrahitur. In caſo raro ſcandali vbi fœmina apud virum de vita & grandi honore periclitaretur, ſi viro aperiret præſumpti matrimonii occultum impedimentum fornicariæ cognationis, ſatis videtur vt vxor diſſimulanter viro perſuadeat, dum beneuolus apparet, vt velit ex nunc habere ipſam pro vxore: ſicut & ipſa ex nunc illum pro marito acceptat. [u] (conſtat enim quod non oportet detegere marito cauſam nullitatis [x]) perinde enim valet, ſicut ſi illa antequam cum iſto contraheret, obtinuiſſet diſpenſationem. Vel dicat marito ſe ſcrupulis angi dè conſenſu legitimo, & roget vt conſenſus renouent. obtenta enim diſpenſatione, nel aliter ſublato occulto impedimento matrimonii præſumpti, ſatis videtur vt vterque ex ſuppoſitione facta credens in generali affuiſſe impedimentum, perinde denuo contrahant, ac ſi nunc eſſent liberi: quamuis vterque vel alter cauſam impedimenti ignoret: aut dubitet nunc ſubeſſe impedimentum. [y] habita tamen diſpenſatione nõ ſat eſt vt nocens renouet conſenſum ſuum. [z] ſufficit etiam tunc copula affectu maritali ſecuta poſt matrimonium præſumptum, ſi modo per id ſignum ſciant & velint con-

g part. art. 11. art. 16. dubio. 6. Palod. d. 27. Maior q. 1. [g] Couar. cum Pan. ca. dilectus. Anto. conſ. 64. Speculator. Recent. quia in alijs contractibus reuocatur voluntas per lapſum longi temporis. l. 1. §. 1. vbi Doctor. ff de verb. oblig. Quamuis Nauar. & alij ex ſupra dictis aiunt, pro matrimonio non tolli longiſſimo etiam tempore, ſi conſenſum nunquam reuocauit. & limitandum eſt, ſi contrahat per procuratorem cum ſpeciali mandato: quia in eo quod procurator facit vice illius, manet virtualiter conſenſus eius. cap. fin. de procurator.

h in 6. [h] Satis eſt diſpenſatione ab vno obtineri. Nauar. ca. 22. num. 70. & conſil. 14. col. 4. tit. 1. de

i ſponſalib. [i] Quod ſequiri dicunt Nauar. nume. 47. fin. ſed falſo citat Innocen. bene autẽ Sco. d. 35. vbi Richar. & d. 40. q. 6. Supplem. d. 35. q. 1. art. 2. con

k clu. 3. [k] [l] Nauar. c.

l 22. nu. 70. affert declarationem. Pij V. (quæ tamen nõ extat) & conſil. 37. tit. 1. de ſpoſ. libro 4. vid. conſil. 35. fin. conſ. 6 fi. eod. & cõſil. 46. tit. de regul. li. 3. & conſulti qui concilio interfuerunt epiſcopi. Couarru Franciſ. Blancq, & Guerrero. idem Magiſt. Sancius, & Frat. Gallo D. Moya, & Balbas. Cordub. caſ. 51. & libro primo, qq. quæſt. 11 artic. ſecundo, pag. 125. in emenda. Specul. append. dubio decimo, licet dubitanter, & prima, parte artic. duodecimo. fi. Pedraca in 3. pre

m cepto. verſ. 12. [m] Gutierrez. de iura. confirmat. cap. 51. num. 12. 24. 25. Rojas. epitom. ſucceſſ. cap. ſecundo, numero 21. Matienzo. rubr. libro quinto. recopil. num. 65. & l. 1. tit primo, lib. quinto, gloſſ. prima, nu. tertio, videtur Perez. l. 1. tit. 1. lib. quinto, ordin. pag. 18. & quidam Recent. Segur. cap. 15. Bartholo. Ledeſ. difficult. 15. & 25. Fra. Ludou. Lup. prima part. inſtructor. capit.

n 35. [n] Nau. d. conſil. 35. & in hoc verum eſt quod dicunt citat. lit.

o M. [o] Sic limitandus eſt Gutierrez. cap. 51. num. 19. 20. cum Pedraza ſupra, ſentit Nau. cap. 22. nu. 28. (quamuis. cap. 27. nu. 142. dicit oppoſitum) idem colligitur ex Soto. d. 29 quæſt. 2. t. ad fin. fauet d. 27. quæſt. 2. art. 4. Couar. 2. p. cap. 4. princip. num. 5. cap. 3. prin. num. 8. Perez. l. 1. tit. 1. lib. quinto. ord. p. 41. Specul. 1. p. art. 44. concluſ. 3. Recen. Theolog & Iuriſper (nec oppoſitum dicitur inf. Y. quia hæc lex general. Trid. ſeruata ipſius forma, non tollit iura ſpecialia: & caſus omiſſus, manet in iure communi.) Et in propoſito, Couar. rogatus: quia Trident. ait, ſe inhærere veſtigijs. cap. cum inhibitio. perinde enim valet ac ſi parochus præſens eſſet, dum accedunt affectu maritali. ſic vbi mos eſt coram parocho & vicinis traducere ſponſam in domum, videtur ſatis pro expreſſione conſenſus Couar. prima parte cap. quarto, §. ſecundo, numero primo, colligitur ex Abb. rub. de regular. cap. vidua. cap. ſtatuimus. num. 26. ſic mos eſt apud Aſtures, vt qui ante ætatem contraxerat de præſenti coram parocho, ea impleta traducat in domum coram parocho, & teſtibus: & cenſetur apud illos matrimonium. vt inf. lit. V. Couar. Valdes & quidam recen-

p tio. [p] [q] [r] ca. ad id quod. ca. conſultationi. de ſponſ. tex. cum

q glo. d. non debet. ver. de cætero. de conſanguinit. capit. vnic. de

r deſponſ. impub. in ſexto, vbi gloſſ. Syluestr. matrim. 2. §. 16. ver. ſecundo, Couar. prima part. c. quarto, §. primo. fact. cap. fin. iuncta gloſ. fi. de coniug. ſeruo.

ſ Nau. conſi. cit. A. [ſ] Sententia in matrimonio non tranſit in rem iudicatam. cap. lator. ca. tenor. de re iudic. Couar. u. p. c. vlt. §. vlt. nu. 12. & vlt. & tamen olim per copulam fieri matrimonium probat Couar. per cap. literas. De reſt. ſpoliat. Deci. c. iura

t menti. de probat. [t] Soto. d. 28 q. 1. art. 1. concl. 3. Caie opuſ. de matrim. q. 1. Nauar. cap. 16. nu. 36. cap. 22. nu. 69. Couar. 2. p. c. 6. princi. nu. 8. Syl. matrim. 2. §. 17. cũ Hugut. 30. q. 5. in prin. dicitur autẽ. 4 modis clandeſtinum, vt refert Cou. cap. 6. nu. 8. cum Carbana. Caie. & alijs. quare non comprehenditur ſub decreto Triden. quod non irritat, niſi id quod iure dicitur Clande-

u ſtin. [u] Colligitur ex. cap. fin. vbi gloſ. de coniug. ſeru. & tenet Innoc. & Pan. c. 1. de eo qui duxit. (de quo Inno. Nau. c. 22. nu. 47. fi. falſo ait, alij placet oppoſitum) nam Inn. prius affirmauerat ſatis eſſe renouare conſenſum, dũ vir eſt beneuolus. & ſoluit argumẽta in contrarium. Cordub. lib. 1. q. 11. art. 11. in prin. Gutier. de iuram. confirmat. c. 51. nu. 21. (& citat Caiet. & Pedraza. 3. præcepto. §. 12. verſ. 12. Cordo. caſ. 51. Spec. appen. dub. 10) Recen. Salmant. & Complut. conſulti. Archiepiſcopus Guerre. D. Balbas, fauent ll quas Couar. 2. p. cap. 4. princ. num. 5.

x edit. vlt. citat. & id primus dixit Caiet. opuſc. de matrim. [x] Spec. 1. p. ar. 29. Nau. c. 22. num. 33 cum Rich. d. 36. art. 1. q. 1. & fatetur Soto. d. 28. ar. 2. conclu. 3. & Caieta. Cord lib. 1. q 11. ar. ſecundo,

y princ. [y] Nau. nu. 56. Couar. 2. p. c. 3. §. 7. nu. 11. & de cognatis inf. §. 7. A. quando contrahunt ignorantes an ſit iam obtenta diſpenſatio. Item ualet contractum ex metu, ſi ceſſante metu accedunt affectu maritali, Soto. d. 29. q. 1. ar. 3. fin. Ledeſ. 2. p q 49. ar. 3. fi. Supplem. Gabi. Specul. 1. p. ar. 32. Recen. (contra Syluest. matrim. 4. §. 10. & Nauar. num. 76.) ſic in propoſito. cum iſti iam ſint habiles allata diſpenſatione, ſatis eſt ſine detectione impedimenti renoua

z ri conſenſus. [z] Soto. diſt. 27. quæſt. 1. art. 3 & refert ſe ad diſt. 29. quæſt. 2. art. primo, communis, diſt. 33. Scot. quæſt. 1. D. Tho. Nauarr. conſil. 12. libro quarto, tit. 1. de ſponſalib. Caietan. id ſupponit tom. primo, tracta. 11. de matrim. quæſtio. ſecunda. Adrian. de matrimon. Victor. & Recent. communiter: quia non eſt ratio cur non requiratur ſimul conſenſus innocentis, qui ſuit ſimiliter illegitimus ob impedimentum. diſpenſatio enim non ſupplet conſenſum, ſed tantum facit perſonas habiles Nauar. numero

a trahere. [a] hæc enim vt ſubeſt præcedentibus verbis conſenſus etiam illegitimus, ſatis explicat præſentem iſtorum conſenſum, qui ſe nouerunt iam matrimonio habiles. Cæterum ſi periculum nullum timeatur, curet vt innocens ſciat ali quo modo ſe eſſe liberum & non

b valuiſſe prius matrimonium: [b] quamuis neſciat cauſam.

7 Si tamen vterque vel alter ſit impubes, & contrahant per verba de præſenti in facie eccleſiæ coram parocho & teſtibus, quibus ſatis

c notus eſſe poteſt defectus ætatis: [c] nihil plus virium habent ea verba de præſenti vt faciant matrimonium in facie eccleſiæ præſumptū,

d quam ſi eſſent verba de futuro. [d] quare non ſatis eſt ad matrimonium, vt maneant in primo conſenſu virtuali etiam ſecuta copula cum affectu coniugali poſt pubertatem vtriuſque; [e] imo nec ſuf-

e ficit vt renouent conſenſus inter ſe

f ſolos [f] non ſeruata forma concil. Trident. quia parochus nunquam interfuit matrimonio præſumpto, ſed ſponſalibus de futuro: ſi tamen defectus ætatis eſſet occultus &

g ignotus, [g] vt quia puella robuſta & procera videbatur adulta aut proxima pubertati, cum non eſſet idem iudicium videtur de hoc matrimonio præſumpto, ac de alijs

h occultis impedimentis, [h] aut ſi malitia ſupplebat ætatem iuxta medicorum iudicium, ſtatim valuit: vt poſtea dicetur. Olim ſponſalia impuberum verbis de præſenti contracta tranſibant in matrimonium, renouato conſenſu de præſenti poſt pubertatem cum aliquo

i ſigno exteriori: [i] vt per tradu-

k ctionem ſolennem in domum [k] ſponſi: quę traductio ſi nunc poſt Trident. fieret ſolenniter coram parocho & teſtibus aduertentibus ad fieri cum intentione contrahendi, ſatis videtur. Per quod excuſari poteſt quarundam regio-

l num vt Aſturum conſuetudo [l] Item ſponſalia inter iam habiles, olim per copulam cum affectu maritali tranſibant in matrimonium:

m [m] quia ea copula vt ſubſtat primis verbis ſat explicat conſenſum abſolutum de præſenti. Imo ſatis erat præceſſiſſe permiſſionem, licet talis ſit vt ob prohibitionem

n ſit peccatum. [n] vt ſi præceſſit inter cognatos promiſſio (qui conſenſus eſt inſufficiens ad ſponſalia, etiam ſi poſtea ſequatur diſpenſa-

o tio) [o] fiebat matrim. per copulam,

p licet tunc ignorēt ſe diſpenſatos. [p] Et ſponſalia Chriſtiani cū heretica, quamuis illicita, tranſibant in ma-

q trimo. per copulam. [q] At nunc poſt Concil. Trident. non tranſit in ma-

r trimo. [r] quia oportet vt conſenſui explicato de præſenti interſit parochus cum teſtibus. Nam ſi magis expreſſus verbis de præſenti con-

a mero [a] Sup. lit. B. [b] Hæc eſt ſequenda in praxi communiter Na-

b uar. cap. 22. num. 47. 33. & 80. cum Scot. diſt. 35. q. 1. verſ. & tunc ad ſecundum. Rich. 4. d. 35. Supplem. q. 1. art. 2. concl. 12. Gerſon. 2. par. Compend. Theolog. concluſ. 7. innuit Abulen. 1. reg. cap. 8. quæſt. 83. ad fin. Couar. 2. part. ca. 4. princ. num. 5. & faciunt Innoc. Cardi. & Pan. quos citat Couar. ca. 3. princ. num. 7. Perez. lib. 1. titu. 2. libr. 5. ord. p. 18. & 41. Specu. 1. par. articu. 34. concluſ. 8. ar. 36. concluſ. 6. ar. 44. concluſ. 3. & 3. par. artic. 13. concluſ. 3. & poſt conclu. 5. 3. par. artic. 8. & 12. conclu. 1. & 2. & oppoſitum tenent Abb. in appen. pub. 10. conclu. 4. & citat Anton. Ratio eſt, quia etſi ex ſententia nonnullæ illam: & qui contraxit ignorans ſemina eſſe ſeruam, licet ea à domino manumiſſa, confirmet cōſenſum ignorans, non valet: vt probat Nauar. nu. 33. & communiter; quia hic ſolum intendit continuare matrimoniū, quod

c putabat validum. [c] Quia defectus ætatis eſt impedimentum irritans (niſi certo conſtet de malitiam ſupplere ætatem, id eſt, habere iam potentiam & vim generandi, cum ſit prope ætatem: Doctor. ſup. colligunt ex ca. quod ſedem. de frig. capitu: à nobis. de deſponſ. impub. capitu. primo. 30. quæſt. 2.) ſic quando conſtat de impedimento cognationis oportet allata diſpenſatione, adeſſe parochum & teſtes: quia matrimonium nunquam fuit præſumptum in facie eccleſiæ. & multo magis, ſi impedimentum eſt intrinſecum, vt profeſſio, aut ordo facer, aut defectus notorius ætatis.) quo vir ſit inhabilis omni matrimonio: non ſatis eſt poſt diſpenſationem Papæ renouare conſenſum, niſi ſeruetur forma Trident. coram parocho & teſtibus. Cord Gutierr. & citati ſup. lit. M. O. vid. ſimile in Nauar. ca.

d 25. num. 120. fin. [d] Ca. 1. de deſponſa. impub. in 6. & l. tit. 3. P. 4. [e]

e Couarru. 1 par. capit. 5. §. 5. num. 8. & 2. part. capit. vlt. § vltim. ad fin. Gutierr. capit. 51. num. 18. Specul. 1. par. artic. 20. Matien. rub. titu. 1. lib. 5. recop. num. 60. Hoſtien. Anton. Henric. & alij apud Couarru Sot. diſt. 35. articu. 5. col. 4. Victor. releſt. de matrim. 2.

f par. num. 9. fin. Nauar. conſil. 12. tit. 1. lib. 4. [f] Conſulti anno 80. D. Moya, Solis, Nauar. Iunior, & alij Theologi petente epiſcopo Ouetenſi Orantes. & ſatis ſignificant Docto. cit. Gutierrez. capit. 51. num. 18. Couar. 2. par. capit. vltim. §. vltim. ad fin. Nauar. conſil. 8. 11. & 45. titu. 1. deſponſa. lib quarto, nec obſtat capit. de illis, primo, de deſponſa. impub. quia ſolum dicit, quod pubes per verba de præſenti contrahens cum impubere, non poteſt recedere à contractu: vt ibi gloſ. & Præpoſi. nu. octauo, Couar. pri-

g ma, par. capit. quinto, §. primo num. quinto, & ſeptimo. [g] Conſulti Couar. D. Valdes. & quidam alij. in quod trahi poteſt quod aiunt Calder. Anton. Præpoſit. Angel. Sylueſt. matrim. 2. §. nono, apud Couarru. 2. par. capitu. tertio. num. ſeptimo. & §. 2. num. ſe-

h ptimo. [h] Si etiam qui contraxit, præſumptum ſeruata forma Trident. cum fœmina, ignorans conditionem ſeruitutis: hic reticens, non poteſt propria autoritate recedere. Nauar. num. 33. quia licet conditio ſeruitutis eſſet alijs notoria, occultum tamen eſt an ille cum cognitione impedimenti contraxit vere: cum ergo ratio impedimenti ſit occulta, & vult manere ſatis eſt vt inter ſe renouent conſenſus. Recent. conſulti. vid. Segur. capitu. 15. num. 41.

i [i] Diuus Thom. quæſt. 46. Soto. diſtin. 27. quæſtio. 2. articu. 3. Ledeim. 1. par. quæſtio. 1. artic. ſexto. ait, ſi deſponſati de futuro olim petebant debitum, id eſſe ſignum conſenſus de præſenti, & fieri matrimonium ante copulam. Couarru. 2. par. capit. 3. § ſeptimo. num. 2. aut ſi petit aut reddit debitum. Non ſic conatus & nixus ad copulam. Couarru. §. 2. num. decimonono, cum Sylueſt. matrimonij. 2 § 16. verſ. 2. Ratiō autem ex ſubarrhatione præſumitur conſenſus de præſenti. Couarru. 1 par. capit. quarto, §. ſecundo, numero ſecundo. fin. cum tamen illum facile præſumant Anton.

k & Præpoſit. capitu. fin. de deſponſa. impub. [k] Pan. & Couar. d. capit quarto, §. ſecundo, num primo, & 2. par. capit. 4 princ. num. quinto, quando traducitur cum ſolennitate qua ſolent vxores. Pan. Ioan Lup. & ſic limitādus eſt Ioan. Andr. Angel. Alciat. Nauar. cap.

l 22. nume. 18. fin. [l] Couar. conſultus & D. Valdes & quidam Theol. vt ſup. d. eſt lit. B & ime ci uili concubina per lapſum cohabitationis annuæ præſumitur vxor inſt. capit. 13. §. 8. N. ſed iure canonico per longum tempus, ſcilicet, decennij. Anto. Gabr. tom. 2. tit. de præſump. concl. 1. num. 40. cum Anton. Butr. & Cepol. At Præpoſit. capitu conſultationi. de ſponſal. per cohabitationem quadragenariam. Anton. Gabr. tomo. primo, lib. 11. ver. matrimonium. quod non aduer-

m tit Couarru. ſupr. [m] capit. is, qui fidem. de ſponſal. facit. capitulo, veniens, el ſecundo, & capit. tua nos. eodem. Couar. prima par. capitu. quarto, in princip. communis Docto. cum Magiſt. diſtinct. 28. Soto. diſtinct. 27. quæſt. ſecunda, articu. quarto, Diuus Thomas, addit quæſtio. 46. 3. quodlib. quinto, articu. decimoquinto, Sylueſt matrim. 2 § decimoquinto, Nauar. capitu. 22. numero 28. 43. conſil. 38. titu. primo, lib. quarto, quia in dubio non præſumuntur peccare, ſed eo ſigno perficere matrimo. per. l. maritum. ff. pro ſocio. vid. Diuum Thom. quæſtio. 47. art. tertio, & tamen intercedit extrinſece aliud peccatum, quia ſic clandeſtine contrahunt. quod tamen non facit præſumere iſtos non conſenti-

n re. capit. ſecundo, de clandeſt. Couarru. num. quinto. [n] Citati inf. A. & fatetur Nauarr. d. conſil. 38. numer. duodecimo, & dicit commun. Theolog. diſtinct. 27. & Canoniſt. in cap. tuæ. ca. cum

o apud, de ſponſal. [o] Segur. capit decimoquinto, num. 41. per capit. atteſtationes. capit. fin. de deſponſa. impub. Victor. releſt. de matrim ſecunda par. Gutierrez capitu. 51. numero 35. ſignificat Soto, & Couarru. ſup contra Adrian. & Bartol. Ledeim. difficul.

p 25. [p] Gloſſ. capit. non debet, de conſanguin. Soto diſtinct. vigeſimanona, quæſtio. ſecunda. 1. maxime ad fin. facit. diſtinctio. vigeſimaſeptima, quæſtio. ſecunda, quarto. Couarru. ſecunda par. capit. tertio, in princip. numero octauo, & capit. quarto, num. quin-

q to, & communis. Specul. prima par. artic. 44. concluſ. tertia, Perez. l. 1. titu. primo, lib. quinto, ordin. p. 41. fatetur Nauarr. conſil. 38. ſin. inf. [q] Iidem Doctor. contra Nauar. d. conſil. 38. num. quinto,

r & ſequen. [r] Nauar. capit. vigeſimoſeptimo, num. 141. §. quinto, & edit. vltim. anni 84. corrigit, capit. vigeſimoſecundo, nume. 28. 43. 33. 65. ad fin. 85. & conſil. 38. titu. primo, libr. quarto, Perez. l. 2. l. 1. titu primo, lib. quinto, ordin. pag. 41. l. 2. titu. 15. lib. 8. ordin. Gutier. cap. 51. nume. 22. & inqq. canonic. cap. 18. num. 4. ex de-

ex declaratio. Cardin. Specul. prima par. articu. 20.' & appen. dub. 9. Maiol. de irregul. lib. primo, cap. 5. nume. 9. Albornoz. lib quarto, de arte contrac. titu 8. fol. 142. Matienzo rubr. titu. 1. lib. 5. recopil. folio 63. 66. Segur. cap. 15. nume. 40. Bartol. Ledeſ difficultat. 18. & 25. Cuchus lib. 5. titu. 11. nu. 56. & alij recent. quamuis Gutierrez. nume. 19. contendat ualere. [r] Supra §. 5. lit. Q. [t] Soto. 1. de iuſtit. q. 6. artic. quarto, ad fin Frat. Medina 1. 2. quæſt. 95. 4. infr. lib ſeq. cap primo, ad fin [u] Quaratione ſimples ſacerdos cui Papa committere poteſt ut miniſtret ſacramētū confirmationis, aut conferat ordines minores, non poteſt conferre etiā in articulo mortis, ſine commiſſione. quia non eſt ſacramentum neceſſarium. poteſt tamen qoilibet baptizare in neceſſitate, & omnis ſacerdos abſoluere in articulo mortis. quia hęc ſacramēta ſunt neceſſaria, ſup lib. 3. de pœnitentia, c. 9. [x] Infra cap. 5. §. 5. quia Trident. id expreſſe non reſeruat epiſcopo. [y] [z] Conſulti Magiſt. Sancius Frat Gallo, & alij Theolog. & Iuriſperiti Salmantic. [a] Quia Trident. diſtinguit parochum contra teſtes Couar ſecunda par. capit. ſexto, princip. nume. 16. fin. cum Præpoſit. d. capit. cum inhibitio. Pariſien. conſil. 37. volum. 4. [b] Vt in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum. vid. Diuum Thomam, ſecuoda ſecundæ, q. 70. artic. ſecundo. [c] [d] capit. ſuper eo. 1. de teſtibus. capit. ſi teſtes. 4. quæſt. 3. l. 19. in. 9 par. 4 Diuus Thom. ſecunda ſecundæ, quæſt. 70. articu. 3. Soto lib 5. iuſt. quæſt 7. artic 3. Simanc. de Catho. inſtit. titu. teſtes. Nauar. cap. 25. nume. 51. Menoch. de arbit. caſu 104. Paz. conſil 6.

ſenſus ſine Parocho eſt irritus, ergo & minus expreſſus facto & copula, eſt nullus: aliàs ſequerentur & inconuenietia quæ vitare intendit concil. dum exigit ut parochus intellecto illorum conſenſu coniungat: quaſi coniungere non poſſit, niſi illum intelligat eſſe de præſenti.

8 Non ualet matrimonium [s] ſine parochi, aut ordinarii licentia, etiam vrgente neceſſitate: vt ſi morti vicinus promiſit concubinam ducere, qua tunc maxime eget, vt legitimetur proles ex illa ſuſcepta. Nam neceſſitas etiam extrema nō tollit impedimentum matrimonii: [t] eo quod matrimoniū non eſt homini medium ſaluti neceſſarium. [u] illa tamen eſt cauſa ſufficiens ut parochus omittat denunciationes. [x] At migrantes in regionem aut parochiam, vbi id decretum Concil. Trident. nunquam promulgatum fuit (vt ducti captiui, in terras infidelium vbi habent animum permanendi, & acquirunt domicilium) poſſent contrahere abſque ſacerdote: [y] quia decret. Trident. non incepit ligare & irritare immediatè, & principaliter ratione perſonarū, ſed ob locum parochiæ vbi auctoritate ordinarii legitimè promulgatum eſt. Quæ promulgatio facta extenditur ad perſonas illius parochiæ: quamuis ignorent promulgationē, & ſint in triremibus apud infideles captiui. [a]

9 Ad neceſſitatem matrimonii præter parochum, qui non ſupplet officium teſtis, [a] requirit Concil. Trident. duos ſaltem teſtes, [b] qui interſint morali & humana pręſentia. (i. vt cum rationis uſu aduertant ſenſu & intellectu quid à contrahentibus geratur.) quare non valet ſi adſint infantes, furioſi, ebrii, aut dormiētes. At licet in aliis cauſis iudiciorum & contractuū quidam repellantur à teſtimonio tamquam inhabiles [c] (vt infames, & conſanguinei præſertim parentes, fœminæ, & alii ſimiles) oporteatq; teſtes eſſe rogatos & nō inuite detineri: [d] in hac tamen matrimonii cauſa ſatis ſunt quicumque veri teſtes, [e] etiam fœmina, & mater quæ ad teſtimonium admittitur in legatus. [f] vel monachus & monialis ſine prælati licentia: & pater pro filio teſtificatur ſi habeat conteſtem.

Suſpicio enim parentis & teſtis improbati tollitur per parochi præſentiam, cui iura multum tribuunt: [g] & per librum in quo concil. Trid. deſcribi iubet contrahentes & teſtes. Nam in cauſa matrimoniali, cum ſit fauorabilis, reperiuntur multa ſpecialia: & concil. Tridēnt. intendit ut facile reperiantur neceſſaria huic ſacramento, ne alioquin emergant paſſim nouæ difficultates: vt pro neceſſario baptiſmi ſacramento Chriſtus inſtituit ſatis eſſe quemlibet miniſtrum, & materiam inuentu facilem. Nec oportet pro matrimonio teſtes, aut parochum eſſe rogatos: [h] ſatis eſt ſi attendant, quamuis alio prętextu ſint allecti, aut dolo ſint tracti, & inuiti detineantur. [i] Per hæc non tollitur, quin in foro exteriori poſſit homo ad ſui defenſionem opponere teſtibus ſuſpectis exceptiones iuris [k] (vt ſi eos falſo teſtificari probet) maxime in fauorem alterius matrimonii lite pendente: nam ſententia in fauorem unius matrimonii prolata non tranſit in rem iudicatam: [l] cum eccleſia interdum procedat ex præſumptionē, [m] quæ elidi poteſt per contrarias probationes, nec præſumit in fauorem matrimonii, quando probatur impedimentum. [n]

CAP. IIII.

Intentio contrahentiū quando impediatur?

§. 1. & 2. Impeditur ſi addat conditionem quandam: non tamen ſi deſit iuſta intentio.

3 Si caret debita libertate, aut pleno rationis vſu.

4. & 5. Quid ſi fiat furioſus? aut ſi matrimonio ſuperueniat furia?

IN cæteris ſacramentis ſacerdos miniſter habere debet intentionem faciendi quod facit eccleſia, & Chriſtus inſtituit. [a] ſed in matrimonium contrahentibus (qui ſibi inuicem ſunt miniſtri [b]) ſatis eſt hæc intentio vera abſque fictione: conſenſum [c] vero de præſenti ſerio contrahendi [d] (ſi forte deſit alicui contrahentium) eccleſiā ſupplere non poteſt impeditur intentio ſi addatur conditio de futuro contra ſubſtantiam matrimonii (vt ſi dicant

Alborn. Bartol. Ledeſm. difficul. 21. Nauar. capit. uigeſimo ſecundo, num. 69. §. 5. & libro parochi dātur fides. capit. cum cauſam. de probatio. & l. qui eſt. ff. de offic. præfecti. & de ſpecialibus quæ reperiuntur in fauorem matrimonij, Diuus Thom. refert addit. quæſtio. 55. articu. undecimo; [h] [i] Supra capit. primo, § primo, lit. E. ex declarat. Cardinal. [k] Couar. prima par. cap. quinto, §. primo, num. tertio, & ſequen. ſecunda par. capit. ſexto, princip. nume undecimo [l] capit. lator. capit. tenor. de re iudicata. Couarru. ſecunda par. capit. vltim. §. vltim. num. duodecimo, & vltim. [m] Couarru. ſecunda par. capit. ſecundo, num. ſecundo, Diuus Thomas, quæſtio. 45. 4. Paludan diſtinctio. vigeſima ſeptima, quæſt. tertia; Soto quæſt. prima, articu. tertio, ad fin. Abb. in cap. & l. 5. titu. ſecundo. P. 4 [n] Couarr. ſecunda par. capit. primo, princip. nume. ſecundo, facit prima parte, capiti quarto, & quinto. Panorm. cap. licet, de teſtibus. Specul. prima parte, artic. 40. concluſio. 6. vt quando ex impedimento potentiæ, ex maleficio, aut metu nō poteſt matrimonium conſiſtere, & habere ſuū effectum. ſic interdum non præſumit Iudex in fauorem profeſſionis, quando inde reſultat dānum agenti. Nauar. de regul. capit. ſtatuimus. nume. 72. verſic. non obſtat. cum glo. Fely. Alciat.

CAP. IIII.

[a] Diuus Thom. tertia par. q. 64. artic. octauo, Trident. ſeſſio. ſeptima, can. primo, [b] Supra cap. ſecundo, §. tertio, & d. eſt de ſacrament. capitul. 26. [c] [d] Sic pro abſolutione requiritur ſeria intentio. Trident. ſeſſio. decimaquarta, capit. ſexto, ſin canon. 9.

[e] Soto diſtinctio. 41. articu. quinto. Couar. ſecunda par. cap. octauo § 12. num octauo, Specul. append. folio 11. 30. 32. Barthol. Ledeſm difficulta. 21. Albor. Segura, capit. decimoquinto, & communis per capit. vnic. qui matrimonium accuſ. capit. 1. 1. & 2. 35. quæſtio 6. Syluest. matrimon. 9. [f] Sot. Couarru. Veracruz. in append. Specul. dubio 12. per capit. videtur. 36. quæſt. 6. [g] capit. cum eſſes. de teſtamen. vbi Couaruuia. Specul. append. dub. 12. pag. 32.

Concil. Florent. dicit conſenſum eſſe cauſam efficientem matrimonij. id eſt, vinculi. Diuus Thom. addit. quæſt. 45. 4. Richard. diſtinctio. 27. articu. primo, quæſt. 3. Supplem. quæſt. prima, Soto quæſtio. prima, artic. quarto, Ledeſm. quæſt. 47. 4. Abulen. Gen. cap. 29 quæſt. 11. Specul. prima par. articu. tertio, Couar. ſecunda par. capit. ſecundo, num. primo, per cap. tuæ fraternitati, capit. tua nos, de ſponſal. nec poteſt eccleſia ſupplere conſenſum pro matrimonio,

monio, inſ §.5. [e] Quia eſt contra ſubſtantiam. capit.fin.de cond. appoſ. Doct.inſ. [f] Dicetur cap.14.§.5. ſecus dum per modum aſſertionis abſque obligatione dicunt, ſe contracturos, ſi intendāt ſeruare perpetuam virginitatem. [g] Quia eſt contrarium fini D. Tho.quæſt.48.1.ad tertium,quæſt.49.3.Soto.diſt.29.quæſt.2.3. ante concl. 3. & dicit communem Rich. diſt.28.art.2.q.4. Bonauen. q. vlt. Adrian.de ſponſal. quæſtio.9. Henric. quodlib. 9. quæſt. 21.Sylu.matrim.4. §.6. Couar.2. part. capit.3.§.1.num.3. commun. recent. contr. Palod.diſtiu. 30. quæſt.2. concl. 2. [h] Couar.2. part. capit.3.§.1. nume. 18. [i] D. Thom.q. 48.2. Soto differt à voto. quod non valet ſi fiat principaliter ob malum finem. [k] Thom. q. 49.6. [l] De carente rationis vſu inf. ca. 9.§ 5. aut ſi per metum grauem contrahatur. [m] Diuus Thomas,quæſt.45. primo, & quarto, Couar. ſecunda, p. cap.tertio,quia cōtrahens eſt.1.miniſter. 2. eſt adultus recipiens ſacramentum. 3. violentum ex metu repugnat huic oneri perpetuo. quare minus ſufficit ad peccatum mort.omiſſionis, nempe voluntarium indirectè, vt quia neglexit aduertere. [n] Diuus Thom quæſtio.58. 5.Nauar.prælud.3. num.9. [o] D. Tho. quæſt.58.5. Couarru. num. quinto, & 8.Magiſt diſtin.34. vbi Sot. quæſtio.1. articu. 4. Ledeſm. quæſt.60.3.Specul. 1.par.artic.41. Syl-ueſt. matrim. quinto, §.1. Victor. §. 267. [p] Couar. nū. 6. [q] [r] Quidam recent. vt dum inter præſentes contrahitor,ſi vir poſtquā conſenſum expreſſit fiat phreneticus aut ebrius, fit matrim. per hoc quod fœmina ſtatim conſenſum exprimat. [ſ] Sup. de ſacramen. ca.22. [t] Qui poſterius exprimit conſenſum & formam videtur miniſter, in quo requiritur intentio libera: vt in ſacerdote dum abſoluit phreneticum. [u] Ca. ſunt qui.23.quæſt.7. [x] Grat.in ſumm.33.quæſt.1.ſignificat ſolui. quod refert Scot.& Richard.& facit Gregor. ad Auguſt. Anglorum. Imo Gregor.3.epiſtol.ad Bonif.cap.propoſuiſti. At certum eſt non ſolui: Soto diſtinct.34.quæſt.1.artic.2.ante concl.3. Sylueſt. matrimonium,octauo,§.16.verſ 7.Specul. 1.par.artic.38. & capit. propoſuiſti, loquitur quando præfuit impedimentum, in fœmina nimis arcta. & tamen quia ob inciſionem gratia viri factam, incurrit morbum perpetuum, iubetur vir alimenta dare. Soto diſt. trigeſima tertia,quæſt.2.2.ad fin.Specul. ſup.Michael. Medin.lib.5. de continen.ca.93. Couar.2.par.cap.6. §.10.num.3.Bellar. de matrim cap.11. fin. & lib.4. de Roma. Pontif. cap.12. Ledeſm. quæſt.29. artic.1.pag.282.Alij aliter ſoluunt. [y] Diuus Thomas, quæſt.58.2.dicetur inf.capit 10. & lib. ſequen. capit. 7. [z] Diuus Thomas, quæſtio.52.artic.3. Couar.2.par.capit. 6.§.1.nu.2. [a] Trid. ſeſſ.24.c.5. [b] Vict. & quidam Recent. & alij inf.C.& cap. 25.§. 10. At quia non petit libere,vix vxor obligatur reddere. [c] Non fit diuortium, ſi vir fiat furioſus ſine periculo vxoris. Nauar. capit. 22. num. 22. Couar.2.par.capit. 7.§.5.num.3.cum Alexand. Cuman. glo. contra multos.

ſe ad biennium contrahere: [e] quod eſt contra ſubſtantiam matrimonii) vel ſi addatur conditio contra finem, (ſi modo obligetur procurare venena ſterilitatis) vel contra bonum fidei, & finis: vt ſi prius vterque communi conſenſu voueat nunquam habere commercium, [f] nec petere aut reddere debitum. [g] Quamuis enim actus copulæ non ſit de ſubſtantia: acquirere tamen ius ad actum & finem prolis, pertinet ad ſubſtantiam matrimonij. ſic intentio profeſſionis impeditur poſita conditione contra ſubſtantiam,& finem illius, [h] vt profiteor, ſi bonorum proprietatem habere permittar.

2 Defectus rectæ intentionis (vt ob cauſam inhoneſtam [i]) non impedit: vt baptiſmus & alia ſacramenta valent, quamuis circunſtantia mali finis impediat effectū gratiæ. Contrahens ob cauſam minus bonam (vt delectationis, pulchritudinis,aut diuitiarum)peccat tantum venialiter, ex præuerſione ordinis: ſicut & qui actum coniugalem exercet principaliter propter delectationem. [k] peccat vero mort. ſi expreſſa intentione excluderet finem per ſe matrimonii,vel actus. ſi pulchritudo vel opes ſint tantum motiuum applicandi ſe matrimonio, nihil peccat: vt dum iuſtus bene operatur propter metum gehenę,aut ob retributionis motiuū.

3 Intentio & conſenſus debet eſſe liber. Quod ſi careat eo libertatis gradu, [l] qui de ſe ſufficeret ad peccatum mor.commiſſionis, [m] non ſufficit pro matrimonio, profeſſione aut voto: quia obligatio ad perpetuum onus requirit plenā libertatem. Quare puer ante perfectum rationis vſum, [n] & mente captus eſt incapax matrimonii. In phrenetico & furioſo validum eſt, ſi contrahat, dum per lucida interualla habet plenū rationis vſum: [o] qualis in dubio præſumi ſolet. [p]

4 Valere videtur, ſi poſtquā per ſpecialem procuratorem libere conſenſit, fiat furioſus, eo tēpore quo ſponſa abſens coram procuratore & parocho conſenſum legitime exprimit: [q] Nam furioſus permanet ita in virtuali conſenſu, ac ſi eo tēpore dormiret, aut ebrius eſſet. [r] & virtualis cōſenſus eſt ſatis in receptione aliorū ſacramentorum, vt phreneticus abſoluatur aut baptizetur, ſi ſanus confeſſus eſt aut baptiſmum petiit: & phrenetico in articulo mortis datur extrema vnctio & euchariſtia, quam prius interpretatiue petierat. [ſ] & intentio quæ requiritur in miniſtro (quales ſunt contrahentes) adeſt in phrenetico qui dum eſſet ſanæ mentis contraxit formaliter, vt miniſter, quantum eſt ex parte ſua, dum procuratori ſpeciali ex tunc præbuit conſenſum expreſſum, & acceptationem: ſatiſque uidetur ut ſponſa quæ poſterius conſenſit cum actuali libertate, & intentione proferat formam, per quam tanquam miniſter complet ſacramentum, [t] & fit cauſa gratiæ in vtroque contrahente.

5 Si matrimonio ſuperueniat furor, aut perpetua amentia, [u] & virilium abſciſio, [x] aut maleficium, [y] non ſoluitur: nec per ſeruitutem in bello aut ſponte incurſam. [z] ſola profeſſione ſoluitur ratum. [a] ſi inſanus ſine rationis uſu exigat debitum, deberet interdum uxor reddere, [b] ut vitetur periculum fœdæ incontinentiæ & pollutionis (ut ob amentiam ſeu furiam ſuperuenientem uir non perdidit ius cohabitationis & bonorum, nec compellitur diuortium facere [c]) & quia inſanus habet uim generandi prolem legitimam, quæ eſt finis matrimonii, & quæ ſuccedit in bona parentum.

CAP. V.

De gradibus & pœnis clandeſtini.

§.1. *Diuiſio matrimonii. De clandeſtini quatuor gradibus, quid ſi fiat in vicinia? & §.8.*

2 *Explicatur decret. Euariſti Papæ.*

3. & 4. *Eccleſia quomodo potuit irritare clandeſtina?*

5 *Papa & non Epiſcopus diſpenſat vt valeat clandeſtinum. Epiſcopus diſpenſat circa denunciationes. & an interdum parochus?*

6 *Qui & quando ob clandeſtinum incurrant excommun. & alias pœnas?*

7 *Quomodo impediatur aut reualidetur conſenſus pro matrimonio?*

MAtrimonium cui nec deeſt debita ſolennitas, nec ei opponitur impedimentum, variis modis diuidi ſolet. 1. in iuſtum & iniuſtum. [a] 2. in legitimum & illegitimum. [b] 3. in uerum & putatiuum,

CAP. V.

[a] INiuſtum dicitur, quod accuſari poteſt, c. à nobis. c.videtur. c. cū iua. qui matrim. accuſ. poſſunt. Soto.d.41. ar.5.D.Tho.add.q. 55.ar.11.Sylu. matrim.9. nec cognati accuſāt ipſū matrimoniū tanq̄ nullū ob impedimentū, ſed ſolus cōiux. Soto.cū ih accuſem de adulterio ad diuortiū. Cou.2.p. ſponſ. c.6.§.7.nu 9.poſſūt ih cognati denūciare ſ̄plato, vt p viam correctionis ſoluat. Secundo dr̄ iniuſtū matrimoniū ſeu iniuſta vxor, q̄ ſine iuris ſolennitate ducebat̄ inf.c 13.§.8.N. aut ſine lapſu cohabitationis annuæ, q̄ñ fit clandeſtine: cuius filius nō cēſetur legitim⁹ nec hęres. [b] Cou.2.p.ſpōſ. c.1.§.vn.nu.4.legitimū dr̄, q̄ñ eſt verus contractus inter infideles: ratū dr̄,q̄ñ eſt ſacramentū inter fideles: & pōt eſſe verū,ſed illegitimū,ſ. quando fit abſq; ſolennitate debita. Sylu.quare filius ex clandeſtino natus ēt bona fide contracto nō eſt legitimus,ſi poſtea conſtet impedimentum. Couar.2.par. ſponſal.

c ſeu præſumptum. [c] In propoſito
diuiditur in publicum, quod cele-
bratur coram teſtibus cum ſolenni-
tate & ritibus per eccleſiam inſti-
tutis: & in clandeſtinum, quod fit
ſine teſtibus clam, vt vox ſonat: aut
coram teſtibus quidé & parocho,
ſed ſine debitis ſolennitatibus ec-
d cleſiæ. Ad quæ duo genera [d] re-
ducuntur. 4. gradus clandeſtino-
rum. 1. dum fit abſque teſtibus, vel
abſque parocho: quod per Concil.
Trident. eſt irritum. 2. abſque ban-
e nis ſeu denunciationibus, [e] quæ
pertinent ad accidentalem iuris ſo-
lennitatem, idemque olim diceba-
f tur clandeſtinum. [f] Quidam di-
cunt non dici clandeſtinum ſi fiat
publice coram vicinia, quamuis de-
ſint denunciationes: (& in dubio
putant matrimonio tãquam cauſæ
fauorabili, auferendum eſſe vitium
clandeſtini.) At id olim locum ha-
bebat, vbi eſſet rece, ta conſuetudo
omittendi denunciationes. Subla-
ta vero conſuetudine, maxime poſt
Trid. ſi deſint denunciationes eſt
g clandeſtinum, [g] quantumuis pu-
blice in vicinia, & ad oſtium eccle-
ſiæ celebretur. 3. licet adſint paro-
chus, teſtes & denunciationes, dici-
tur clandeſtinum iuxta quaſdã con-
ſtitutiones ſynodales, ſi deſit ma-
h gnus teſtium numerus, [h] aut ma-
ior viciniæ pars: vel niſi fiat ad oſtiũ
i eccleſiæ ex conſuetudine loci, [i] ob
quos fieri dicitur in facie eccleſiæ.
4. ſi vir contracto rite matrimonio,
ante benedictiones nuptiales ſpon-
ſam traducat publice in domum,
ad communem cohabitationem,
k & uſum. [k]

2 Olim ante Concil. Tridentin. clandeſtina matrimonia ſine parocho & teſtibus rata & ualida fue-
runt, quãdiu ea eccleſia non fecit ir-
l rita. [l] quia concurrebant omnia ne-
ceſſaria, vtpote duorum habilium
uerus conſenſus inuicẽ expreſſus:
qui iuxta declarationem & uſum
eccleſiæ ſufficit iure naturali, ad ma-
trimonium, cum includat materiã
formam & intentionem miniſtri.
Conc. Trident. ſilet à quo tempore
eccleſia cœpit irritare: nam S. Eua-
k riſt. [k] Pontif. epiſtol. 1. clandeſtina
uocat adulteria, ſcortationes, &
quid peſſimũ in eccleſia. Poſterio-
res Pontif. Celeſt. & Alexand. III.
graui nota damnant clãdeſtina. At
certum eſt ante Conc. Trident. nõ
l fuiſſe irrita: [l] nec eſt credibile à
tempore B. Euariſt. (qui fuit quin-
tus à Petro Apoſtolo) per 1400. an-
nos erraſſe iudices eccleſiaſticos &
ſapientes, qui compellebant ſtare
clandeſtinis, quando cõſtabat uero
animo fuiſſe contracta. Euariſtus
prohibuit tantum: ſicut ſimili uer-
borum forma iubet ſub præcepto
uirginem donari, & dotari à paren-
tibus, benedictionem recipere, tri-
duo vacare orationi: aliàs inquit nõ
eſſe (in foro exteriori) legitima ſed
præſumpta, non coniugia ſed adul-
teria. Nempe quia clandeſtina ſæpe
fiunt falſo aut dubio conſenſu uiri
m decipientis [m] (nec enim timet
mendacio fœminam decipere, qui
audet contemnere præcepta excom-
municationemque eccleſiæ de hac
re,) aut ſi uere contraxit, ſed aliam
ducens, negat ſe contraxiſſe cum
priori, manet in perpetuo adulte-
n rio. [n] Et eccleſia (quæ de occultis
non iudicat, & à peccato deterrere
ſolet) compellebat in foro exteriori
ad ſecundum matrimonium publi-
o cum, cum ſtatu damnationis. [o] Ob
quod Euariſt. Pontif. & eccleſia in
eodem foro præſumit adulteria, &
contubernia, quando clandeſtina
non probantur cõfeſſione utriuſq;
contrahentis fuiſſe legitimè con-

ſponſal. cap. 6. princip. num. 12. cap 8. §. 1. num. 2. per cap. ex teno-
re. qui fil. ſint leg. idem Couaru. cap. ſi furioſus. 2. par. §. 2. num. 5.
colum. 3. Syluest. matrimonium. 1. §. 5. Bellarm. de matrimon. ca.
c 5 fin. inſ. capit. 6. §. 1. E. [c] Nauar. capit. 27. num. 141. & in rubric. de
iudic num. quinto, Couar. 1. par. ſponſa. capit. quarto, §. primo, à
num. 1. vt ob copulam poſt ſponſalia eccleſia præſumebat olim matrimonium cum conſenſu de præſenti. ſed num. 9. ſecus in foro conſcientiæ, & 2. par. capit. octauo, §. 1. num. 2. natus ex matrimonio nullo ſed præſumpto ob bonam fidem alterius parentis eſt legitimus quoad omnia, etiam ad ordines. colligit Abb. ex cap. ex tenore. num. 8. iunct. glo. fin. qui filij ſint leg. Soto.
d diſtin. 41. artic. 4. [d] Soto diſt. 28. quæſt. 1. 1. Ledeſm. quæſt. 47. 1. Cuchus libr. 5. inſtit. Maio. titu. 11. num. 66. Specul. 3. p. artic. 10. Couarru. 2. p. cap. 6 num. 10. Perez. lib. quinto, ord. p. 34 Beroi. conſ. 40. volum. 1. Menoch. conſ. 69. num. 70. volum. 1. ſed non eſt cur. Sot. Couar. Specul. Perez carpant gloſ. c. cũ inhibitio. verb. clandeſtina, diſtinguentem tria genera, cum communi vt fatetur Anton. dict. cap. num. 19. & Perez per leg. 3. ti. tertio, p. 4. gradus. 1 ſine teſtibus. 2. ſine ſolennitate iuris. 3. ſine publicatione. idem Caſtillo leg. 49. Tau. ver. clandeſt Burgos de Paz conſ. 20. num. quarto. Alij addũt quarto ſi abſque nuptiali benedictione fiat cohabitatio, cum vſu ordinario matrimonij. Magiſt. diſt. 28. cap. 2. Richar. artic. 2. quæſt. 3. Paludan. quæſt. 2. D. Thom. q. 45. 5. Nauar capit. 22. num. 68. Alij diſtinguunt 6. modos, vt Hoſt. Sum. de clandeſt. deſpon. & in capit. 1. eod. tit. Abbas num 8. An-
e ton. num. 9. Præpoſit. num. 4. in c. fin. eod. [e] Nauarr. cap. 22. num. 70 §. 3. & addit. Hiſpan colligitur. ex prouinciali Concil. Valentin act. 2. capit. 25. Brachar. act. 4. capit. 33. vid. capit. 36. Molin. 2. primogen. c 16. num. 19. Recen. Theolog. & Iuriſperiti. Fr. Gallo. & alij Couarru. Moya. Buſtos. Menoch. Gutierrez. de iuramen.
f confirm. c. 51. [f] Hoſtie. glo. Hugut. per d. c. cum inhibitio. ibi Anton. num. 12. Anchar. num. 6. & c. aliter. de clandeſt. deſponſ. Rainer. Anton. Piſan. Palud. apud Syluest. matrimon. 2. §. 17. verſ. 3. matrim. 6. §. 7. Bart. l. fin. ff. de ritu nupt. Deci. reg. quod tutela. ff. de regu. iur. Iaſ. l. clam poſſidere. col. fin. ff. de acquir. poſſeſſio. ſecus ſi ex cauſa neceſſaria omittantur licitæ denunciatione. Sar-
g mien. 1. ſelect. capit. 6. num. ſeptimo. [g] Quia Trident. ſeſſ. 24. cap.
h 1. generaliter irritat ſi deſit parochus. Couarru. [h] Doctor. ſup. [i]
i Docto. ſup. capit. 1. de ſponſal. Trident. capit. 1. de qua conſuetudine, & ritu nihil mutat. & in dict. c. cum inhibitio. Anton. Card. Abb. & nouus Alexand. de Neuo. At communiter fit in domo
k ſponſæ. ſup. capit. 3. L. [k] Vt dict. eſt. D. [l] Definit Trident. capit.
l 3. Diuus Thom. diſtinct. 28. vbi communis. Soto. quæſt. 1. Gabr. quæſt. 1. ad fin. artic. 1. Couar. 2. p. cap 6. princip. nu. 7. cum mult. Specu. 1. par. artic. 10. dicit eſſe rem certam per c. tua nos. de ſponſal. Alana de concil. 2. par. §. 34. Beroi. in ſuis quæſtionib. quæſtio. 107. num. quinto, & colligitur ex Concil. Floren. quia conſenſus inter habiles eſt cauſa efficiens non impedita: ergo cauſat vinculum matrimonij. Gratus. conſ. 75. nu. 34. habetur inter conſilia matrimonialia Cileti. idẽ habetur. l. prima, & 2. tit. 3. par. 4. capit. denique. §. illud. 30. quæſtio. 5. Nauar. lib. quarto, tit. primo, de ſponſal. conſ. 37. vid. conſ. primo,
k & 32. [k] Dicitur illarum. in tom. 1. Concil. B. Euariſt. Papa martyr fuit quintus poſt Petrum, anno Domini 121. habetur decret. eius ca. aliter 30. quæſt. quinta, ex epiſto. 1. ad epiſcopos African. cap. 2. Celeſt. Papa cap. hoc videtur. 35. q. 6. Alexand. 3. capit. licet 3. de ſponſa.
l duor. [l] Doctor. ſup. quamuis tempore Concil. Trident. quidam Romæ coram Paulo IIII. diſputantes, contendebant à tempore Euariſti omne clandeſtinum Chriſtianorum fuiſſe irritum in conſcientia: ſed permiſſum in foro exteriori. imo ſi deeſſet probatio in foro exteriori. reputabatur ſimul irritum. Significat Hugo. lib. 2. ſacramen. par. 11. cap. 5. Caſſane. in catal. 12. p. conſid. 36. Oldendorpius, Corraſ. lib. 2. Miſcel. c. 17. & l. qui liberos, nu. 19. ff. de ritu nupt. Eraſm. in Matth. 19. & in 1. Corinth. 7.

m [m] Sic Euariſtum exponit Soto diſt. 28 ar. 2. ad 2. cum Magiſt. diſt. 28. D. Thom. & communis. Turrec. dict. cap. aliter. Bart de Ledeſ. diſt. 21. Alexand. de Neuo in ca. 1. de ſponſ. Specul. in append. ſol. 7. Bellarm. de matrim. cap. octauo, & cap. 10. arg. 4. & colligitur ex Trident. cap. 1. Menoch. conſil. 69. vol. 1. Michael. Medi. libr. 5. de continen. Couar. 2. p. cap. 6. num. 7. & ſecundum hæc, vocat adulteria. ſed Soto. ait loqui per exaggerationem. vnde temere Anto. Coſtanus de matrim. num. 119. & Anton. Contius in ſcholijs ad d. c. aliter, aiunt, decreta hæc Euariſti eſſe ſuppoſititia, & ſine auto-
n ritate. In quo loquuntur contra omnes Patres. [n] [o] Hæc eſt ratio
o Trid. & Doctor. ſup. vbi ponuntur 4. inconuenientia. 1. quod eccleſia quæ ſolet deterrere à peccato, compellebat ad ſecundum matrimonium publicum, cum ſtatu damnationis. quod ponderant Doct. ſup. 2. quod hi clam contrahentes contra illam prohibitionem eccleſiæ peccabant mortal. Trident ca. 1. eccleſia ſemper deteſtata eſt. cc. aliter. nullus. noſtrates. 30. q. 5. Innocen III. c. fin. de clandeſt. deſponſ. dicit, ſequendo prædeceſſorum veſtigia. Soto. artic. 1. Præpoſ. rubr. de cland. Nauar. num. 68. Couar. cap 6. num. 8. item tertio eſt contra finem matrimonij, quæ eſt pax ipſorum, & amicitia cognatorum: erat enim ingratum parentibus. quibus occultabatur. Ledeſm. quæſt. 56. 7. Petrus Sot. lect. 4. Cephalus. conſ. 421. vol. 3. Mieres, de Maiorat. 1. p. q. 50. Gentia. Heruetus orat.

tracta. Qui ſenſus conſtat, quia idē Euariſt. ſubdit, cenſeri illegitima, niſi voluntas propria ſuffragauerit, & vota ſuccurrerint legitima. [p] ſed neque ab alijs Pontif. ante Triden. fuerunt clandeſtina irritata: cum tamen ſæpe à Concil. Prouincialibus, vt Colonien. & à viris expertis id fuiſſet exoptatum. [q]

3 Potuit generale Conc. Triden. (ſicut & poteſt Summus Pont. pro temporum opportunitate, [r] mutare quædam circa ſacramentorum diſpenſationem, ſalua illorum ſubſtantia) addere hoc impedimentum clandeſtinorum (vt poteſt addere alia [f]) inhabilitando perſonas omnino, aut reſpectiue, vt lib. ſequent. capit. 1. dicetur. In quo non mutat ſubſtantialia ſacramenti, [t] ſed circa illius præambula ante factum, diſponit, ne perueniatur ad ſubſtantiā matrimonij. [u] Ita decreto irritante Tridentin. fecit inhabilem ad ſic cōtrahendum clandeſtine quia traditio in iſto non eſt efficax transferre dominium ſui corporis: & in altero acceptatio non valet, quia eſt incapax ſic acquirere dominiū. Quod de facto contractum ita notorie eſt nullum, vt nulla iudicis declaratione indigeat. [x] Interdum eccleſia inhabilitat hominem in perpetuum, niſi diſpenſetur, vt initiatum ſacris (ſicut eunuchus iure naturæ eſt inhabilis, & fœmina eſt incapax ordinis) interdum inhabilitat poſita cōditione ad tempus, vt dum quis eſt ſeruus ignotus, vel coniugatus cū alia, vel cum defectu ætatis: & ita clandeſtinū irritat poſita cōditione.

4 Quidam aiunt manente perſonarum habilitate non poſſe irritari contractum ipſum matrimonij. [y] At reuera ſatis eſſet ſolum contractum irritari, [z] & conſenſum, ne ſit legitimus in clandeſtino: quia contractui deeſt ſolemnitas inſtituta pro forma matrimonij. Vt irritauit contractus, dum fit ex metu graui [a] vel ab ignorante conditionem ſeruitutis, [b] quia conſenſus non eſt plenè voluntarius & liber: & contractus filiæ adoptiuæ cum filio naturali adoptantis: [c] & inter raptorem & raptam, [d] vbi metus præſumitur. Et impedit iure naturæ error perſonæ, [e] ſicut & ingens deceptio in ſubſtantia contractus. Nec ſufficit conſenſus fictus aut conditionalis: nec mere interior, [f] vel impuberis, aut ſine pleno rationis vſu. Iuſte eccleſia irritauit clandeſtinū, quia expedit fieri publice matrimonium, cum in republica ſit res grauis. [g] Vt leges ciuiles cauſa boni communis irritant in vtroque foro quoſdam contractus: vt impuberis, pupilli, vel cum fit alienatio, locatioque rei eccleſiæ ſtabilis, ſine debita iuris ſolemnitate: [h] & irritatur profeſſio perſonæ habilis, ſi fiat ante annum probationis. [i] ſic matrimonium cum fundetur in contractu tradendi inuicem corpora, ſubiacet legibus eccleſiæ, vt alii contractus, quibus fit rerum traditio. Et poſſet eccleſia irritare matrimonium filiorum, dum fit ſine conſenſu patris, ſub cuius poteſtate ſunt: non tamen irritauit. [k] Cæterum Concil. Trident. poſt lōgam Patrum diſcuſſionem, voluit ſimul & irritare contractū & inhabilitare perſonas, [l] ad ſic

---

etat ad Concil. Trident. & quia onus graue matrimonij, quod eſt ſpecies ſeruitutis, imponebant humeris, ſine conſideratione: cum tamen lento gradu eſſet apponendum. D. Tho. add. quæſt. 45. 5. ad 3. late Tiraquell. l. 1. & 2. connubial. ſect. 4. ob id, non deteguntur impedimenta, quę ſolent detegi, ſi per denunciationes publicetur atque ita viuunt in in perpetuo inceſtu. Trident. & cap. cum inhibitio. extra clan. P. j V. Eraſm. 1. Corinth. 7. Bellarm. ca. 19. & 20. [p] Ex quibus verbis Euariſt. conſtat agnouiſſe, quod clandeſtina eſſent valida. [q] Concil. Colonien. Soto. & multi ex prædictis loquentes ante Trident. exoptarunt irritari. [r] At Tridentin. ſeſſ. 14. capite 1. & ſimile dicit. ſeſſ. 21. cap. 2. [ſ] Triden. canon. 4. dicetur di. hoc ſeq. c. 1. [t] Etſi enim mutare ſubſtantiale, ſi perſonæ maneient habiles, & contractus non irritatus. At ſicut panem dum fit acetum, deſinit eſſe materia habilis ſacrificij, ita dum perſonæ mutatæ quadam inhabilitantur. [u] Dictum eſt ca. 2. §. 1. E. hæc eſt ratio communiter recepta, quia habilitas debet eſſe præuia ſeu concomitans: dum enim tentant ſine parocho & teſtibus contrahere, eo ipſo antequam contrahant ſiunt inhabiles ad ſic contrahendum: ſicut ſi parocho impeditur iuriſdictio, quæ eſt prequiſita vt poſſit abſoluere, ita Paludan. diſtin. 26 quæſtio. 4. ar 3. Adria. de matrimon. fol. 3. Couarr. 2. part. cap. 6. §. 10. nu. 17. cap. quamuis pract. 2. part. §. 4. num. 6. Soto diſt. 29. Palac. quæſt. 1. artic. 3. colum. 7. & poſt Trident. Perez. libro 5. ord. pag. 38. Albor. lib. 4. cap. 1. pag. 145. Specul. Append. dubio 1. & Cuchus lib. 5. tit. 11. num. 88. Bartol. Ledeſm. diffin. 21. 24. Segur. cap. 15. num. 39. Nauar capit. 22. num. 69. 86. Matienz. rubric. titulo primo, libro quinto recopil. Gutierrez de iur. confirm capit. 51. princip. & quidam putant id eſſe ſingulare in matrimonio, quia eſt cōtractus, ac ſubinde ante factum irritari poteſt, ne valeat contractus, qui eſt fundamentum ſacramenti. Soto, Palac. D. Tho. q. 54. 4. ad 2. Couar. d. c. 6. Adrian. de confirm. ar. 3. ad rationem ante. ſed reuera idem reperitur in ſacramento pœnitentiæ, dum auferetur iuriſdictio. & ſacerdoti cui Papa dedit facultatem confirmandi & dandi ordines minores, ſi auferatur ea licentia, non confert valide. Bellarm. 1. eccleſia poteſtate diuinitus data interpretatur & ſtatuit, quis conſenſus ſit legitimus pro contractu matrimonij: & ſuo decreto facit non eſſe legitimum, niſi adſit parochus & teſtes: atque ita irritat contractum, quamuis perſonæ eſſent habiles: & hac ſua interpretatione ligat in utroque foro. Matth. 16. 18. c. quodcumque. 24. quæſt. 1. Trident. ſeſſ. 14. c. 1. 5. 6. cano. 3. ſeſſ. 25. reform. c. 3. ſeſſ. 21. cap. ſecundo. [x] Nauar. conſil. primo, tit. primo, de ſponſ. libro quarto, num. ſecundo, fin. praxis & comm. ſententia. [y] Quidam tenuerunt non poſſe irritari clandeſtina; quia de iure naturæ uiderit ſufficere expreſſio cōſenſuum inter habiles: tenet Adria. quodlib. 6. q. 1. Claud. Eſpencæ. & Iacob. Naclan. tract. de clande-

ſti. uidetur Abul. 1. Reg. c. 8. q. 221. Taper. ar. 20. Panor. tit. de immunit. eccleſ. & addunt irritari ob præſumptionem malorum, ita ut ceſſante præſumptione, ualeat in conſcientia. hi intelliguntur quod non poſſit irritare ſolum contractum: id quod tenet Soto. d. 27. quæſt. ſecunda. art. 4. Quare d. 28. art. 1. col. 3. mentit in dubiis, quomodo id poſſit eccleſia: & refert ſe ad eccleſiam. [z] Videtur certa ſententia: quia Trident dicit ſe irritare contractum. & can. 4. poſſe eccleſiam addere impedimenta. tenet Specul. 1. p. ar. 28. Perez libro quinto, ord. p. 40. Couar. conſuli. & plurimi epiſcopi, & Theolog. ac Iuriſperiti Rec. D. Tho. quæſt. 50. art. unica. ad 4. Soto. d. 40. ar. 1. Petr. Soto. lec. 3 nec ſane id negat. Adria. de matrim. quæſt. 1. Taper. art. 20. Et explicant ſenſum decreti irritantis. & generaliter. Docto. aiunt, eccleſiam poſſe addere impedimenta, quia matrimonium fundatur in contractu tradendi corpora, qui vt alij contractus, ſubiacent legi & diſpoſitioni eccleſiæ. D. Tho. q. 54. 4. ad 2. q. 59. 2. ad 3. lib. 4. contra gent. c. 68. quodlib. 5. artic. 15. vt patet in ſeq. exemplis. [a] [b] [c] [d] In quo ſolum irritatur contractus vt dicetur ſuis loc. ſic inf. c. 6. irritare poſſet matrimonium filiorū ſine parentum conſenſu, quādiu ſunt ſub patria poteſtate, & in contractu pupilli, aut alienatione rei eccleſiaſticæ ſtabilis, irritat tantum contractum, & ſecundum quoſdam, in teſtamento minus ſolemni. Ita in propoſito ſacri, ne conſenſus ſit legitimus pro efficaci contractu, niſi ſeruetur ſolemnitas quæ quaſi pro forma inſtituitur. [e] Inf. cap. 10. [f] Sup. c. ſecundo, §. quinto. [g] Soto. d. 29. quæſt. prima, artic. tertio, agens de metu. [h] Trident ſeſſ. 25. reformat. cap. 11. Nauar. capit. 27. nu. 150. [i] Trident. ſeſſ. 25. reg cap. 15. quia profeſſio eſt res grauis cū perpetua ſeruitute, quæ eget magna deliberatione. ideo neceſſaria ſolemnitas merito reſeruatur Pontifi. D. Thom. ſecunda ſecundæ, quæſtio. 88. quinto. Soto libro ſeptimo, quæſtio. ſecunda, artic. quinto, quæſtio. quarta, artic. ſecundo, & d. 38. quæſtio. ſecunda ſecundæ, & clarius Couar. ſecunda parte, cap. ſeptimo, §. quarto, numero octauo. [k] Inſ. cap. ſexto. [l] Id poſt longam diſputationem multorum, & contradictionem quorundam, additum eſt in Concil. Trident. capit. primo, & quidam putant fuiſſe neceſſarium, ſic inhabilitare perſonas. ſentit Soto. diſt. 27. quæſt. ſecunda, quarti. Petrus Soto. lect. 3. propendet. & Taper. art. 20. cum Adrian & Panorm. Syluest. matrimon ſecundo, §. 15. Gutier. de iur. confirm cap. 51. num. 27. vt in quibuſdam impedimentis perſona ſit reſpectiue incapax, vt hæc cum illa contrahat primum, impeditur materia, id eſt, corpus coniungi tali formæ, & transferri in alium: aut impeditur alter valide acceptare ab illo, & ſit inhabilis, vt ſic tradat vel acceptet. quod ſignificat Paludan. d. 26. quæſtio. quarta, artic. tertio. Adrian. de matrimon. q. 1. fol. 3. Couarru. ſecunda par. cap. ſexto, §. 10. num. 17. & quia corpus eſt materia contractus, in idem redit inhabilitare perſonam hanc

contrahendum: ne vllus dubitandi locus relinqueretur de poteſtate & intentione eccleſiæ, [m] quæ eo decreto irritauit, ne clandeſtinum ſit ſacramentum, aut contractus de præſenti. Retinet tamen vim ſponſalium de futuro [n] ex interpretatione iuris: vt retinet dum impuberes per verba de præſenti contrahunt: [o] quia in matrimonij cauſa fauorabilis ita intendit contrahens, ſi non valet vt ago, valeat vt meliori modo valere poteſt. nam generaliter in dubio præſumit eccleſia in fauorem matrimonij. [p]

5 Solus Papa qui iure ordinario diſpenſat in alijs impedimentis irritantibus poteſt diſpenſare, vt valeat clandeſtinum abſque teſtibus, & parocho: Epiſcopus id non poteſt. [q] committitur tamen per Trident. prudenti arbitrio ordinarij, nempe epiſcopi, aut præſulis ordinarij, quaſi epiſcopalem iuriſdictionem in ſubditos habentis, (qualis eſt Abbas Metynen. aut Commendatarius abbatiæ exemptæ, quæ nullius diœceſis eſt [r]) vt ex cauſa ſibi bene viſa diſpenſet circa denunciationes, vt liceat eas poſtponere matrimonio contracto; vel omnino omittere duas illarum, aut omnes. [ſ] Ad diſpenſare vt omittantur non licet generali Vicario Epiſcopi, ſine licentia vel ſpeciali commiſſione: [t] Vicario foraneo (qui non habet idem tribunal cum epiſcopo) non poteſt epiſcopus facere generalem commiſſionem diſpenſandi in his denunciationibus. [u] Parochus communiter circa illas nihil poteſt tollere, aut poſtponere, [x] quia non dicitur ordinarius. At quando eſſet graue periculum in mora (vt in articulo mortis) poſſet illas poſtponere ex tacita commiſſione [y] (vt olim poterat, non obſtante cap. cum inhibitio. [z]) & poſt contractum faciet denunciationes.

6 Si parochus propria autoritate illas omittat, eſt per triennium ſuſpendendus ab officio. [a] In quo caſu puniri non debent contrahentes, aut teſtes: [b] quia de ſolo parocho id expreſſit Concil. Trident. & cap. cum inhibitio. Sacerdos qui alienos ſine legitima licentia coniungit, olim erat ſuſpendendus: nunc per Concil. Trident. eſt ipſo iure ſuſpenſus. [c] Qui tentant contrahere culpabiliter ſine teſtibus, vel parocho (quod eſt inualidum) Trident. iubet puniri etiam contrahentes & teſtes (quia non tam reſpicit effectum quam factum) & incurrunt excommunicationem ſynodalem. [d] Sicut incurrunt conſanguinei cum tentant contrahere. [e] Merito ſic punit, quia ex tali clandeſtino fiunt ſponſalia, [f] & reſultant inconuenientia, quia ſponſus compellet per iudicem ſibi reddi eam ſponſam. Item per intentatum clandeſtinum clericus minoribus initiatus incurrit in foro exteriori pœnam amittendi beneficia & penſiones: [g] quia contractus hic ſolum habet defectum extrinſecum, [h] ſed pœnam non debet in conſcientia, antequam damnetur per ſententiam. [i]

7 Qui contrahunt valide clandeſtinum tertio modo (nempe abſque ea publicitate & facie eccleſię, quam conſtitutio ſynodalis & conſuetudo requirit) incurrunt pœnam clandeſtini, vt excommunicationem ſynodalem, [k] quam incurrit etiam parochus & teſtes. & inſuper damnantur ad pondus ſeu marchum argenteum. [l] ſed quarto modo clandeſtin. qui cohabitant ante benedictiones, non incurrunt vllam pœnam iuris: nec niſi venialiter peccant, [m] ſecluſo contemptu. Quia Concil. Tridentin. ſolum hortatur ad benedictiones. alicubi tamen per conſtitutionem ſynodalem, ob cohabitationem imponitur excommunicatio ipſo facto, [n] & grauis pœna.

8 Inhabilitas ſic contrahentium clandeſtinè, non eſt proprie pœna, [o] ſed declaratio quod ille conſenſus ſit illegitimus: non tamen impeditur quin ſeruata forma Concil. Tridentin. poſſit abſque vlla diſpenſatione contrahere cum eadem, [p] aut

aut irritare materiam remotam contractus. Et ſane ſatis eſſet irritare contractum, vt dictum eſt. [m] Ita ſolent Concilia temperare rigorem decreti, dum multi Patres contradicunt. & ſic omnes ferè Doct. qui poſt concil. Triden. ſcribunt de clandeſt. fatentur eſſe vtroque foro irrita. Bellar. cap. 31. [n] Declarat congregatio Card. num. 81. ad Archiepiſc. Valentinum. Specul. appen. dub. 9. concl. 3. & ante declarationem, idẽ quidam Theolo. & Fr. Medin. quamuis contrarium dicant Gutier. d. c. 51. nu. 27. & Albor. lib. 4. tit. 8. f. 146. Segur. c. 15. nu. 41. Nauar. conſil. 1. nu. 3. lib. 4. tit. 1. de ſponſal. [o] c. 1. §. 1. de deſponſ. impub. in 6. l. 3. tit. 5. p. 4. Couar. 1. p. c. 3. per l. 1. vbi Bart. & Crot. ff. de verb. obligat. idque in fauorem matrimonij idem Fr. Ludouic. 1. p. inſtructo. c. 85. fi. Bart. Ledeſ. diffi. 18. Fr. Med. & Recent. Iuriſperiti interdum vero eccleſia non præſumit in fauorem matrimo. [p] ſap. cap. 3. fin. [q] Nauar. c. 22. num. 86. o humanæ aures. q. 3. nu 4. Segur. c. 15. num. 44 Bart. Ledeſm. diffi. 25. vide etiam diffic. 18. & 21. [r] Nauar. conſil. 5. tit. 1. de ſponſal. lib. 4. [ſ] Triden. c. 1. committit expreſſe epiſcopo. Nauar. ca. 22. nu. 85. ait quod olim iure communi non diſpenſabat epiſcopus, [t] eo can. cũ inhibitio, quod eſt Concil. general. ſed addit Hiſpa no. 86. niſi vbi erat cõſuetudo ſic diſpenſandi. cum Paluda. Anto. Henr. Boiæ. de ſynod. 3. p. ar. 1. nu. 158. At nũc per Triden. ſimpliciter poteſt epiſcop[9]: cauſa tamen cognita & probata, vt liceat. ſacit gloſ. cap. requiſitis. prima, quæſt. ſeptima, vid. Nauar. cap. vigeſimo-quinto, num. 74. quæ autem ſine cauſæ ob quas expediat omittere denunciationes, Boię. ſop. Paluda. d. 28. q. 2. art. 3. Soto. quæſt. 1. ar. 2. col. 6. Caieta. opuſc. de matrim. q. 2. Nauar. c. 22. nu. 68. c. 16. num. 36. Sylu. matrimo. 2. §. 17. Alaua. de Concil. 2. p. §. 34. Couarru. 2. p. c. 6. princip. nu. 8. Perez lib. 5. ord pag. 27. 29. [t] Declarat congr. Cardin. anno 91. pro Salmant. epiſcopo, ſed licet concil. in epiſcopo eligit induſtriam perſonæ, poſſet generali vicario, qui eſt ordinarius, committere facultatem generalem ſic diſpenſandi: vt poteſt committere dare reuerendas & indulgentias Couar. 2. var. c. 5. lib. 3. cap. 20. num. 5. per text. c. 3 & 4. de offic. Vicar. Sylu. verb. vicar. Nauar. cap. 22. num. 75. ad fin. Reboſ. prax. tit. de forma vicariatus num. 44. Menoch. lib. 1. de arbitr. q. 64. [u] Glo. clemen. 2. ver. foraneo. de reſcript. facit Couar. pract. cap. 4. num. 8. [x] Nauar. conſi. 1. lib. 4. tit. 3. de clandeſt. deſponſ. Menoch. conſi. 69. vol. 1. Cepha. conſi. 421. ſic olim parochus per ca. cum inhibitio, non diſpenſabat. ita declarat congreg. Card. ad Archiep. Valenti. vt idem Archiepiſc. declarauit in ſuo Conc. Valent. ſeſſ. 2. c. 25. anno 1566. & Brachar. act. 1. ca. 34. Specu. appen. dub. 1. ad fi. Albornoz. lib. 4. fol. 150. Recẽtior. Theolo. & Iuriſperit. [y] Fatentur Specol. Alborn. & alij Recentio. [z] Vt ait Soto. d. 28. q. vn. ar. 2. Specul. 1. p. ar. 10. præſertim quia Triden. nõ excluſit expreſſe parochũ qui late in eo caſu dici poteſt ordinarius, ſic olim dũ in certis caſib. licebat clandeſtinum, vt ſciunt Doct. cit. lit. S. [r]atioã 16ne id fieret cũ parochi licẽtia & præſentia. [a] caũ inhibitio: Sylueſt. ſuſpen §. 5. matrim. 6. §. 7. Couar. c. 6. nu. 13. Marien. glo. 7. in l. 1. tit. 1. lib. 5. recop. quod tamen quoad ad punitionem. Trid. reliquit arbitrio ordinarij. [b] Ita Salmanticæ decretum eſt poſt longam cõſultationem: niſi cõſtit. ſynodalis ſimul exprimat, puniendos eſſe contrahentes & teſtes. [c] Trid. c. 1. Nauar. c. 22. nu. 69. §. 4. Couar. c. 6. num. 13. [d] Ita ferè in omni diœceſi. Nauar. cap. 22. nu. 68. & add. Hiſp. nu. 70. Fr. Med. lib. 1. inſtru. c. 11. §. 8 ſi Couar. Fr. Gallo. ſecus per conſtit. Salma. factam poſt Trid. [e] Clem. 1. de conſangui. de qua Nauar. c. 27. nu. 141. [f] Sup. §. 4. N. 8 Nauar. ca. 25. nu. 120. Couar. 2. p. c. 6. §. 3. num. 4. cum mult. [h] Idem Nau. vt initiatus ſacris qui habet defectum intrinſecum, ne cum vlla poſſit valide contrahere, ineat de facto, non videt amittere beneficia antequam damnetur. [i] Vt generale eſt de pœna præter excommunicat. vid. Nauar. cap. 23. nu. 67. vbi tamen affirmãt ante ſententiam incurri priuationem beneficij quo ad titulum. [k] Ita in omni fere diœceſi. [l] Couar. 2. p. c. 2. nu. 9. [m] Soto. citatus. §. 4. Y. [n] Vt in conſtitutionibus Salmant. [o] Communis. Quare hæc inhabilitas eſt etiã in ignorante. [p] Certa & communis ſententia. quia Trid. c. 1. non inhabilitat ſimpliciter, ſed limitate ad ſic cõtrahendũ: ergo limitate eſt intelligẽdũ. ſi tamẽ vir velit recedere ab eo cõtractu clãdeſtino, deberet fieri autoritate eccleſiæ quia contraxit obligationẽ ſponſaliũ ex declar. Card. aliàs Nau. c. 22. nu. 18. -2. dicit peccatum venial. cum Syl. ſponſ. §. 11. Spec. 1. p. art. 27. D. Tho d. 27. Palu. q. 1. Rich. art. 3. q. 4. Sot. q. 2. ar. 5. Couar. 1. p. cap. 3. num. 1. ſicut dum

quis

cum alia fœmina. à fortiori irri-
tum eſt, ſi per conſeoſum iure præ-
ſumptum (ut per copulam aut tra
q ductionem in domum[q]) contra-
hit abſque parocho. ſi contraxit co
ram parocho & teſtibus per uerba
de præſenti, ſed addita hoøeſta con
ditiooe de futuro, poſt impletam cõ
r ditionem non fit matrimonium, [r]
niſi renouentur conſenſus expreſſi
ſigno ſufficienti iterum coram pa-
rocho & teſtibus: quos oportet ad-
eſſe dum fit matrimonium ſimpli-
citer ſine conditione, ſaltem præ-
ſ ſumptum[ſ] in facie eccleſiæ. Conc.
Trident. non inualidat clandeſtina
t ſponſalia de futuro. [t] ſed matri-
monium de præſenti, eo quòd eſt
uinculum autoritate humana indiſ
ſolubile, & traditio multis oneri-
bus plena, & contractus in publi-
cam utilitatem. quod proinde fieri
prohibetur ſine publica autorita-
u te, [u] & teſtimonio. ſic & profeſ-
ſio quæ eſt perfecta cum multis
oneribus traditio in religione
x approbata,[x] fit publice &
coram teſtibus, acce-
ptante irreuo-
cabiliter præ
lato uice
Dei.

C A P. VI.

De matrimonio filiæ ſine patris conſenſu.

§. 1. *Matrimoniũ filiorum ſine patris cõ ſenſu nunquam fuit irritum.*
2 *& 3. Pœna l. 49. Taur. quãdo incur ratur. ſi contrahat clam inuito patre?*
4 *Quando liceat filio contrahere inuito parente.*
5 *Excommunicatur compellens metu ad matrim. & quando liceat com- pellere?*
6 *De conditione, ſi nubat cum patris conſenſu.*
7 *Quando princeps compellere poſſit præcepto?*

MAtrimonium filiorũ qui ſub
poteſtate Patris ſunt conſtitu
ti fieri non deberet abſque cõſenſu
a parentum: [a] ad quos pertinet cura
decẽtis ſtatus prolis. leges ciuiles ita
b prohibent, [b] nunquã tamen per eas
c irritam fuit, [c] ut quidam falſo affir-
d mãt, [d] alii mitius aiunt, nõ eſſe ipſo
iure irritũ ſed irritabile a parẽte au
e toritate legum. [e] Hos concil. dãnat
f anathemate: [f] nam quamuis ſine
parentis ignorantis permiſſu aut cũ
illius repugnãtia matrimoniũ fiat,
ualet: & leges illę reſtrictę ſunt iure

quis contraxit cum ea, quam ignorabat eſſe ſeruam, non debet re
cedere abſque autoritate iudicis cauſam examinantis. Naua. no.
33. [p] At reuera abſqoe culpa clandeſtina ſponſalia ſolui poſſent ex
mutuo conſenſu utriuſque: quia non ſequitur ſcandalum, nec præ-
q iudicum tertij. Nau. d. num. 28. [q] Sup. cap. 3. §. 7. in. S. Ioſ. [r] Inf.
r ca. 10. de conditio-
ſ ne. [ſ] Sup. ca. 3. §. 6.
t A. [t] Inf. ca. 13. con-
greg. Cardin. anno
70. ad epiſcopum
Tornacen. Gutier.
c. 51. nu. 8 fin. & ci-
tat Cordu. caſ. 52.
& append. ſpecul.
dub. 9. & dub. 11.
conc. 4. & in Spec.
1. p. ar. 10. Perez li.
5. pag. 39. Nauar. c.
25. ſi. c. 27. nu. 141.
conſ. 38. nu 3. tit. 1.
lib 4. Sarmien. 1. ſe
lect. c. 5. nu. 5. Bar-
tol. Ledeſ. in ſum.
difficul. 18 & 21.
Segur. de Aoalos in
director. iudic. c. 15.
nu. 3. Couaru. con-
ſultus. colligitur ex
ſupplem. d 18. q. 2.
art. 3. Concil. Bra-
charen. ann. 1566.
act. 4. c. 33. 36. Re-
cent. D. Vera, Bu-
ſtos & alij: nec mili
tat eadem ratio ir-
ritandi ſponſalia.
(quod non eſt pœ-
na) quæ militat in
matrimonio inſolu
bili. Couar. 2. p. ca.
6. princip. nu. fin. cũ
Card. dict. cap. cum
inhibitio. contra Pa
nor. vnde fallit Al-
bornoz. lib. 4. ſol. 143. Matien. rubr. titul. 1. libr. 5. recop. nu. 52.
putantes irritari ſponſalia clandeſtina. quibus fauet Caſtillo l. 49.
u Taur. cum Panor. cap. cum inhibitio. [u] Decuit matrimonium fie-
ri publice. cum ſit contractus in bonum commune, & cum obliga-
tione perpetua: & quia ſimul ſacramentum diſpenſatur ſolemni
ter per miniſtrum eccleſiæ, qui ex offic aſſiſtit, & vt examinet, an
qui voluot cootrahere habeant impedimentum. Ob quod à prin
cipio eccleſiæ iuſto præcepto prohibitum eſt fieri clandeſtine.
quod bene probat Cano relect. de ſacram. par. 5. & lib. 8. de loc. c.
5. ad 3. D. Tho. 4. contra gen. c. 78. Euariſt. c. aliter. 30. q. 5 Hormiſ
da c. ſequent. Ambro. lib. 9. epiſtol. 1. ad Vigil. Papam. Auguſt. q.
127. noui. & vet. teſtam. & lib. 14 Ciuit. cap. 22. Vvalden. de ſacra-
men. c. 133. Soto diſt. 28. q. 1. a. Specul. 1. par. art. 12. Trident. ſeſſ.
24. can. 11. & Conſtantien. in bulla Martin. V. iubet reuerſos ab
hæreſi rogari, an credant peccare qoi contemnont ſolemnizatio-
nẽ matrionij. Conc. Carthag. 4. c. 12. Lugdon. Later. habentur io
x iure & c. cum inhibitio. [x] At vota ſimplicia, quæ ex approbatio-
ne & declaratione eccleſiæ fiunt in ſocietate Ieſu, faciunt vere &
proprie religioſum, & per ea fit quædam traditio in perpetuum,
quamiom eſt ex parte vouentis ſed non eſt irreuocabilis, ob condi
tionem quam includunt ex parte acceptantis. hæc fiunt publico
& coram teſtibus, & prælatus acceptat vota coadiutoris formati.
Sic decere vt profeſſio fiat publice, probat Soto lib. 7. iuſt. q. 2. ar.
5. facit quæſt. 4. art. 2.

C A P. VI.

a PEccat [a] filius & præſertim filia ſi inuitis aut inſcijs parẽtibus,
ſub quorum cura eſt, contrahat matrimonium; niſi cauſa vr-
geat. D. Thom. add q. 47. art. 6. ad 5. Soto diſt. 29. q. 1. art. 4. Naua.
cap 14. num. 15. Couar. 2. p. cap. 3. §. 8. Specul. 3. p. art. 20. Ledeſm.
quæſt. 49. art. 6. Palud. d. 28. quæſt. vlt. Victor. §. 250. Syluest. hære
ditat. 2. §. fin. Ambr. 1. de Abraham. cap. 9 habetur cap. honoran-
tur. 32 quæſt. 2. Tertul. lib. ſecundo, ad vxorem. catechiſ. Pij V. di
cit ita hortandos filios, nam & in leg. veter. filij à parentibus
collocabãtur in matrimoniũ. 1. Corinth. 7. qui matrimonio iun-
b git virginem ſuam. Bellarm. de matrimon. cap. 19. & 20. [b] l. nu-
ptiæ. ff. de ritu nuptiar. l. 1. & 2. C. de nupt. l. in ſponſalibus. 1. ff. de
ſponſal. Inſtit. de nupt. §. iuſtas nuptias. præſertim de filia minore.
c 25. annis, etiam vidua, in l. viduæ. l. in coniunctione. C. de nupt. [c]
Definit Triden. cap. 1. in princip. Couar 2. p. cap. 3. §. 8 num. 1. D
Thom. quæſt. 47. 6. Soto. d. 29. q 1. art. 4. Ledeſ Victor. § 250. Ta-
per. artic. 20. Perez
lib. 5. ord. p. 23. 39.
& l. 1. tit. 15. lib. 8. p.
284. & citat Cor-
ral. 1. Miſcel. ca. 16.
Mandoſ. canc. regu.
31. q. 3. num. 6. & 7.
cum multis. Co-
rleus lib. 3. Miſcel.
à c. 9. Bellar. ca. 20.
arg. 3. addit. ſi forte
vnquam lex ciuilis
irritauit, ſed abro-
gata eſt iure cano-
nico. At reuera nũ-
quam irritauit, ſed
tantum prohibuit.
Ambro. epi. 43. ad
Synium. Specul. 3.
p. art. 20. Menoch.
de arbitr. caſ. 45. 3.
conſ. 93 69. nu. 25.
vol. 1. Gregor. l. 5.
tit. 3. par. 4. Doct. in
Tauri. l. 49. de qui-
bus ſtatim. Syluest.
matrimo. 2. §. 2. hæ
redit. 2. § fin. Naua.
cap. 14. nu. 15. cõſ.
69. num. 25. Xuar.
allegat. 23. 24. Al-
born. lib. 4. cap. 8.
fol. 153. Capra. con
ſil. 70. num. 18. Ala
ua de concil. 2. p. §.
34. ait ll. loqui de
honeſtate. ſed Prof
docimus tractat. de
differentia inter u-
trumque iur, num. 99. ait, ll. circa matrimonium eſſe reſtrictas iu-
re canonico, neque irritare etiam de honeſtate. Gutbert. qq iur c.
12. Claud. tract. legitim. c. 13. num. 7. Cuiac. ad Paul. lib. 2. ſenten.
tit. 19 Petrus Georg. ſyntagma. iur. 2. p. lib. 17. c. 2. Molin. 2. de pri
mogen. c. 16. Alexan. Carenus de ſponſal 2. p. c. 10. Petrus Sotn.
d lect. 4. Medin. C. de reſtit. q. 17. & omnes Recent. [d] Quidam aiũt
matrimonium filij ſub patria poteſtate exiſtentis eſſe irritum per
leges ciui. Caſtaneus catal. p. 12. conſid. 33. 36. Oldẽdorpius claſ.
4 act. 26. Corraſ. 1. Miſcel. c. 17. ait tale matrimonium ratum ante
ſecutam copulam poſſe reſcindi à patre. Forca. in cupid. iuris. cap.
11. num. 1. Duaren. in cap. 2 tit. ſoluto matrimo. Coſtanus libro 1.
qq. iur capit. 12. Molinæ. add. ad Decium. capit. eccleſia S Mariæ
numero 39 & conſil. 231. Eraſm. in Matth. nono, & videtur an-
notat in primo Corinth ſeptimo, Catharin. opuſc. de clandeſt. &
citat Can. Græcorum, irritum eſſe ſi fiat abſque conſenſu pa-
rentum aut tutorum. & Concil. Aquiſgranen. videtur Hugo. lib.
ſecundo, ſaciam. p. 11. cap. 6. & citat Euariſt. d. cap. aliter. 30. q. 5.
Alexand tertio, cap. licet tertio, de ſponſa duor. & prædicti refe-
runt idem tenere Luther. Caluin Brenr. ſed Bucer. optat lege fie-
e ri irritum. [e] Per l. primã, & ſecundã, de liberis exhibendis, eſſe ir-
ritabile à patre, ait Paul. lib. ſecundo, ſeot. tit. 19 vbi Cuiac. & lib.
tertio, obſeruatio. capit. quinto. Paleotus de nothis & ſpur. cap. 2.
num. 5. cap. 11 nu. 12. At lex loquitur de promiſſione ſponſalium,
cum dicit, irritabilem à patre vt irritare poteſt promiſſionem vo-
torum. Aut vt Pinel. ſecunda par. rubric. de bon. matern. num. 25.
eapoon pater irritat quãtum ad effectum quendam iuris ciuilis,
vt habeatur legitimus & hæres in ſucceſſione. ſic intelligitur cap.
aliter. 30. quæſtio. quinta. cap. tertio, qui matrimonium accoſ. poſ-
ſuot & §. ſi aduerſus inſtit de nupt. non eſſe legitimum matrimo-
nium, ideſt, filius ex eo matrimonio natus non habetur legitimus,
vt ſuccedat patri aut aoo. vid. Couar. ſecunda part. cap. ſexto, prin-
cip. num octauo. Soto d. 27. quæſt ſecunda ſecundæ. Nauar. cap.
14. num. 15. Fortun. l Gallos. num. 45. ff. de liber. & poſt ho. dicit il-
legitimum iure ciuili, quia facit contra honeſtatem patri debitã,
f & poteſt exhæredari, vt ſtatim dicetur. [f] Quamuis Trident. cap.
primo, in princip. ait, qui falſo affirmant matrimonia à filijs fa-
milias ſine conſenſu parentum contracta irrita eſſe: aut parentes

poſſe irrita facere. Præmiſit tamen anathemate damnari qui clandeſtina negant fuiſſe rata. [g] Proſdocimus ſup. Bellar. cap. 20. col. 6. Innoc. cap. fin. de clandeſt. deſponſ. Paleotus, de nothis & ſpur. c. 9. & 15. cum tamen princeps lege ciuili poſſet irritare matrimoniũ, vt cõtractus eſt, niſi iure canonico hęc cauſa reſeruaretur eccleſię, vt dicetur lib. ſeq. c.

canonico, [g] ne quid diſponant circa matrimonii impedimenta, aut ſubſtantialia. poſſunt tamen leges additis pœnis iuuare ius canonicum circa accidentalia matrimonij. [h]

2 Filia contrahens matrimonium ſine patris conſenſu, interdum incurrit pœnam iure regni Caſtellæ in l. 49. Taur. vt exhæredari poſſit à patre: quamuis nubat viro digno, [i] vt nobilis viro nobili. Ad eam pœnam oportet concurrere hæc tria. [k] 1. vt valide matrimonium de præſenti contrahat. [l] Nam ob clandeſtinum inualidum abſque parocho vel teſtibus, non incurrit: quia facile diſſolui poteſt ea obligatio. 2. vt clandeſtine contrahat: [m] puta ſine denunciationibus. 3. vt contrahat abſque patris conſenſu, ſub cuius adhuc poteſtate eſt. [n] Hæc pœna extenditur ad filiam viduam in domo parentium ſub illorum cura degentem: [o] & ad filium ſub patris poteſtate conſtitutum, [p] qui ſine patris voluntate cõtrahit validum clandeſtinum. In Aragonia lex fororum ob faciliorem cauſam permittit exhæredare filios & filias, [q] ſolutis quinque ſolidis monetis. Dum filius aut filia cõtrahit palam ſine patris permiſſu, lex grauem pœnam exhæredationis non addit: [r] aliàs impediret libertatem matrimonii, nec admittitur apud iudicem eccleſiaſticum: [ſ] qui inhibere debet iudicem ſæcularem, ne ad eam pœnam legis procedat in cauſa matrimoniali. [t] lex uero quæ ob uitium clandeſtini ſic punit, admittitur vtroque foro: [u] quia in hoc iuuat diſpoſita in iure canonico.

3 Filiam maiorem viginti quinque annis lex permittit impune nubere abſque patris conſenſu. & ſic nubens clam, non incurrit dictam penam iure regni: [x] quia præſumitur parens fuiſſe negligentior circa debitam curã ſtatus, decentemque uictum ac ueſtitum filiæ. ſi hęc filia luxurioſe uixerat, ſed per pœnitentiam emendetur (præſertim ſi ſimul eſt patri reconciliata [y]) non exhæredabitur. [z] Mater ſi morbo ſimili turpis uitæ laboret, non poteſt turpem filiam exhęredare. [a] ſi filia, quam pater uoluit collocare matrimonio honeſto, nupſit indigno: quidam [b] putant filiã, ſi aliunde habeat unde ſuſtentetur, poſſe exhęredari. At reuera nõ poteſt exhęredari: [c] quia id certo iure non probatur: & matrimonium nobilis cum ignobili etiam inuitis parentibus ualet. [d]

4 Grandęuior filius illuſtris (qui patitur carnis moleſtias, uel inopiã pro qualitate perſonę,) poſſet inſcio patre in huius remediũ ducere uxorem nobilem & ditiſſimã, [e] quamuis eſſet genere aliquanto diſpar. vt primogenitus Magnatis, quem pater negligit alere pro qualitate perſonę, aut iracundus reſiſtit matrimonio illius digno: aut mittit in regionẽ longinquã quaſi in exilium. quia circa electionem ſtatus matrimonii aut religionis, in quo includitur quędam ſeruitus cum magnis oneribus, haber uir magnam libertatem: nec tam ſtrictè ſubiicitur obedientię & uoluntati parentum. [f]

5 Magiſtratus aut princeps qui terreno affectu contra ius incutit grauem metum, ut adigat etiam indirecte inuitum uirum aut fœminam ad matrimonium cum perſona deſignata, incurrit excommuni-

[i] At probabilius eſt ll. nunquam de facto irritaſſe, nec in eo ſenſu fuiſſe acceptatas. [h] Couar. 2. part. c. 6. princip. num. 18. 21. Dried. de libert. Chriſtia. Caſtro. 4. de iuſta. hær. pun. cap. 26. ſic enim leges iuuant intentionem iuris canonici, addendo pœnas: & quædam leges obligant etiã clericos, vt circa negocia & cõtractus: de quibus ſtatim. [i] Molina, lib. ſecũdo, capit. 16. num. 8. & 13. cum Greg. l. 10. tit. 1. p. 4. & praxi. quæ lex 49. Taur. per l. 1. tit. primo, lib. quinto, recopi. extenditur ad filiũ ſub patria poteſtate, qui contrahit clandeſtine, & ſine voluntate patris. Couarru. ſecunda, part. cap. tertio, §. 8. num. 21. Perez lib. quinto, ordin. pag. 39. Molina, lib. 2. primogen. cap. 16. num. 9. extenditur etiam ad filiam viduam, quæ degit in domo parẽtum ſub illorum cura. Cou. num. 22. contra Caſtillo d. l. 49. Tauri, [k] In Aragonia lex fori ob faciles cauſas permittit exhæredare filios. Nauar. ca. 26. num. 38. & quidam putant, ob eam inobedientiam qua contraxit ſine patris licentia contra legem ciuilem, poſſe priuari hæreditate futura, Palac. c. per veſtras. not. 3. §. 8. Menchac. de ſucceſſio. creat. §. 10 num. 6. & 28. Nouellus de dote. 6. part. priuileg. 16. Molinæ ad Alexan. conſ. 93. lib. 1. Cuiar. Nouel. 18. Soto. diſtinct. 29 quæſt. prima. art. 4. Specul. tertia part. art. 20. atque ita inſtam eſſe l. 49. Taur. probat etiam Couar. ſecunda part. cap. 6. num. 18. contra Victor. §. 25. At alia lex fin. tit. tertio, part. quarta, quæ addit alias pœnas, eſt vſu abrogata. [l] Quia ſi inualide contrahat, ceſſat tota ratio d. l. 49. Taur. Albo in. libro quarto, fol. 146. 160. Matienz l. 1. tit. 1. lib. 5. recop. gloſſ. 7. Specul. tertia part. art. 20. facit Tiraquel. in l. boues. §. hoc ſermone. limit. 1. quamuis quidam falſo putant incurri pœnam, etiam dum inualide contrahunt: (ſicut cognati incurrunt excommun. qui inualide contrahunt) tenet Molina ſup. Olanus in antinom. lit. M. num. 3. & Valdes. [m] Ita exprimit lex 49. ſed quia varijs modis dicitur clandeſtinum. ſup. cap. quinto, in princ. & quia Doct. committunt arbitrio prudentis aut parochi, vt liceat propter graues cauſas contrahere clandeſtine: non videtur incurri pœna legis, ſi quis inculpate ob cauſam, & pręſertim cum diſpenſatione epiſcopi, contraxit clam præſente parocho & teſtibus, abſque denunciationibus, quidam modernus negat incurri hanc pœnam ſed dici clandeſtinum dum fit coram parocho & teſtibus abſque denunciationibus, cuius oppoſitum probatum eſt cap. 5. §. 1. D. E) ſine hac conditione clandeſtini, non incurritur pœna dictæ l. 49. Taur. ibi Anton. Gomez, nu. 1. & ſic practicari dicit Gregor. gloſſ. fin. l. 10. tit. 1 parte quarta, Xuar. l. 2. nu. 32. titu. de los caſamientos. lib. 3. fori cum Calder. rubr. Couar. 2. part. cap. 3. §. 8. num. 21. Perez lib. 5. p. 36. Dueñas reg. 373. Matienz. dialog. relator. 3. p. cap. 31. & alter Matienz. l. 2. tit. 1. lib. 5. recop. gloſſ. 4. Molina, 2. primogen. cap. 16. Olan. antino. lit. exhæredatio. Medina. C. de reſtitut. q. 17. Recent. iuriſperiti, Buſtos, Valdes. in quo deficit Soto & Specul. vt ſtatim dicetur. [n] Ita omnes Doctor. cit. fatetur Couar. ſup. nu. 21. fin. Soto diſt. 29. q. 1 a. 4. Specul. prima p. art. 7. & 3. part. art. 20. ſed falſo Soto & Specul. & quidam Recent. Theologi putant, locum eſſe pęnę dictę legi 49. ſi filius abſque patris conſenſu cõtrahat: quamuis nõ clandeſtine ſed publice, & cum contr. quaſi. cont. Doct. cit. M. [o] [p] Dict eſt lit. I. [q] Sup. lit. K. Nauar. cap. 26. nu. 38. [r] Communis Doctor. & praxis, cõtra Scotum Specul. [ſ] Per Doct. cit. M. [t] Quia cauſa matrimonialis ſpectat ad forum eccleſiaſticum, Trid. ſeſſ. 14. cau. 12. Couar. ſecunda par. c. 8. §. 12. num. 1. Bellarm. cap 32. [u] Omnes citati. H. [x] in dict. l. 49. Taur. Caſtillo. num. 31. aut 47. Palac. cap. per veſtras. not. 3. §. 5. & 6. l. 5. tit. 7. p. 6. vide Couar. cap. 3. §. 8. n. 5. Baeza de dotib. cap. 5. num. 6. c. 18. num. 1. Nauar. ſimili conſil. 31. lib. 4. tit. 1. de ſponſ. [y] [z] Si filia luxurioſe viuat, priuatur hæreditate, & alimentis non neceſſarijs, per l. 6. tit. 19. p. 4. Couar. ſup. & Molina. ſi tamen cum emendatione accedat reconciliatio patri, non priuatur: Coſta, l. Gallus. 3. p. §. & quid ſi tãtum. nu. 192. Valdes. id tamen non videtur neceſſarium, ſed ſatis eſt emendatam eſſe, Menchac. de ſucceſ. creat. §. 10. num. 611 §. 30. nu. 132. vid. Couar. cap. 8. §. 11. & tenet in c. Rainut. num. 18. [a] Bernard. Diaz. reg. 457. [b] Sic limitat Couar. cap. 3. §. 8. Molin. lib. 2 cap. 16. num. 8. quando nubẽs indigno habet aliàs vnde ſuſtentetur. quod tamen generaliter ait Menchaca. §. 10. num. 628. Benedict. c. Rainut. verb. dotem num. 33. Ripa. l. 1. num. 56. ff. ſoluto matrimon. [c] Matien. d. l. 2. tit. 1. li. 5. recop. gl. 4. Xuar. lib. 1. obſeruat. c. 6. Carrer. lib. 4. de ſponſal. cap. 11. Petrus Georg. Syntagm. iur. 2. part. libro nouo, cap. 3. Specul. 3. par. artic. 18. Valdes. [d] Dueñas regul. 350. ampl. 6. cum communi Rip. Barto. Socin. Aſſlict. Curt. Tiraquel. Anton. Gabrie. tom. 1. libro 11. verb. matrimon. contra Socin. iun. & alios apud Dueñas. ſup. fall. 8. & reg. 318. limitat. 2. [e] Recent. conſulti. colligitur ex D. Thom. quæſtio. 47 6. Bellarmin. cap. 19. propo. 3. [f] D. Thomas. quæſtio. 47. ſexto ad primum, & ſecunda ſecundæ, quæſtio. 104. 5. Ledeſm. quæſtio. 49. Soto. diſt. 28. quæſt. 1. 1. diſt. 29. quæſtio prima artic. quarto. Specul. 3. p. art. 20. Nauar. cap. 14. num. 15. Pedraz. in quarto præcepto. §. 2. Couar. cap. tertio, §. octauo, & colligitur ex cap. gemma, de ſponſal. capit. fin. de ſecundis nuptijs. Petrus Soto. lect. tertia. Victo. §. 267. Cordub. caſ. 171. Mieres de maiorat. prima parte, quæſtio. 50.

At

At communiter filius tenetur in hoc ſub veniali. Molina lib. 2. de primog c. 13. [g] Tridem. ſeſſ. 24. c. 9. vbi loquitur tantum de domino temporali, & de magiſtratu cogente: qui in foro exteriori habet iuriſdictionem in ſubditos, quare non includit parentes: imo nec parochum (contra Alborn. lib. 4. fol. 153.) qui noluit omittere denunciationes præſciens matrimonium malitioſè impeditum. Nauar. Iun. & Valdes. quia hi non fuerunt expreſſi: argu. l. quod vero. ff. de legib. c. pœna. de pœniten. diſtinct. 1. Nec incurrit, qui retrahit à matrimonio cum iſto aut illo, Cordub. caſu 171. Includit etiam epiſcopum, ſi cogat, vt aiunt Theolog. & Iuriſperiti cõſulti, non tamen Regem aut Imperatorem, quia oportet illum exprimi: vt exprimit Bulla cœnæ, & Triden. ſeſſ. 25. ref. c. 11. [h] Cordub. ſupra M. noch. conſi. 69. num. 41. volu. 2. Petr. Grego. ſyntagm iur. lib. 9 par. 2. c. 3. fin. per cap. requiſiuit, de ſponſal. l. 2. ff. mandati. l. 10 titu. 1. par 4. At qui impedit à religione excommunicatur in Trid. ſeſſ. 25. ref. c. 18. [i] Quid ſit malitioſè impedire Corraſ. l. qui liberis ff de raptu. cum Menoch. Alborn. lib. 4. titu. 8. folio 156. [k] Menochius ſupra Cordub. caſu 171. Cephalus conſil. 421. Mieres. prima par. de maiorat u. quæſtio. 50. Burgos de Paz conſ. 20. num. 7. [l] Soto diſtin. 19. quæſt. 1. artic. 4. & diſtinct. 27. quæſt. 1. artic. 3. prope fi. lib. 4. iuſtit. quæſt. 7. artic. 1. D. Tho. q 46. 2. ad quartũ. Adrian. dicit communem. Syluc. matrimon 4. §. 8. Anton. ſecunda parte titu. 5. cap. 6. §. 2. Nauar. cap. 16. nu. 18. vid. cap. 22. nu. 76. Specul. tertia par. artic. 12. fin. artic. 19. Cordub. lib. 1. quæſt. 13. Recentior. Couar. ſecunda par. cap. 2. nu. 4. probant illum deceptorem & uiolatorem virginis obligari in utroque foro. [m] Diuus Thom. Nauar. cap. 22. num. 76. 78. cap. 16. num. 18. Petrus Soto lectio. 3. Armil. matrimon. § 65. Recentiores. qui tamen ſub ficta promiſſione acceſſit ad corruptam, debet ſatisfacere, ſed non tenetur eam ducere: ſignificat Soto. D. Thom. Cordub. & tenet Specul. tertia par. artic. 19. conclu 6 facit Ledeſm. quæſt. 47. artic. quarto. [n] De quo more Soto, diſtinct. 29. quæſt. 1. artic. 3. [o] cap. licet. de voto. ſic compelluntur apoſtatæ redire. cap. fin. de regul. cap. 1. & ſequentib. de apoſtat. [p] Coſta in l. cum tale. §. receptum. ff. de condit. & demonſtrat. contra Mieres & Menchac. controuer. freq. capit. 5. num. 14. [q] Syluest. verb. conſilium. [r] Citati. §. 4. F. [ſ] Couar. 3. variar. cap. 14. num. 4. [t] Supra cap. 1. §. 2. fin. Soto. diſtin. 27. quæſt. 1. 2. Ledeſm. quæſt. 47. 1. Victor. relect. de matrimon. Couar. prima par. cap. 4. princip. num. 4 & oppoſitum eſt temerarium. [u] Soto, diſtinct. 29. quæſtio. 1. 4. & diſtinct. 26. quæſt. 1. 2. Diuus Thom. ſecunda ſecundæ, q. 152 2. ad primũ. & 3. [x] Diuus Tho. ſecunda ſecundæ, q. 152. 2. ad 1. & 3. addit. quæſt. 41. art. 2. ad primum. Scot. diſtinctio. 26. quæſt. vnic. Richar. Durand. quæſt. 2. Palud. q. 3. Soto. q. 1. art. 2. Palac. q. 1. Ledeſm. quæſt. 43. Recent. [y] D. Tho. d. q. 152. [z] D. Tho. & Recent. 2. 2. q. 185. artic. 2. & addit. q. 47. 6. ad quartum. [a] Infra cap. 8. §. 9. lit. l. & ſequen. Trident. ſeſſio. 25. reg. cap. 18. in caſibus iure expreſſis. vt cap. ex publico. de conuer. coniug. Maiol. lib. primo, de irregul. cap. 29. Cordub. caſu 171. 180. vt ſi ſeruus inſcio domino, aut vir inſcia uxore profitetur: & reſciens dominus aut uxor conſentiat: compellitur manere in religione Maiol. lib. primo, capit. quarto, nume. quinto, & cap. ex parte, de conuer. coniug. Syluest. matrimon. 8. §. duodecimo, verſic. quinto, Tiraquel. de præſcript. gloſ. decem annos. nume. 22. item ſi quis ficte profeſſus eſt aut prętendit ſe per vim & ante ætatem emiſiſſe profeſſionẽ, nec reclamauit intra quinquennium, compellitur manere Trident. cap. decimonono, ſed ceſſante ſcandalo liceret fugere in ignotam regionem. Nauar. capit. ſtatuimus. de reg. nume. 77. 78. item qui habet canonicatum regularem, aut Abbatiam, niſi uelit dimittere, compellitur profiteri. Tridentin. capit. uigeſimoprimo.

...cationem.[g] Quam tamen non incurrit, ſi à matrimonio etiã abſque cauſa retrahat.[h] ſola uoluntas contrahendi inſciis parentibus, & nihil malitioſè facturis, non eſt idonea cauſa, ut ordinarius diſpenſet ne fiant denunciationes.[k] Ex cauſa poſſet iure & pręcepto compelli uir aut fœmina ad matrimoniũ per competentem iudicem. Primo, ſi quis uirginem uiolauit ſub ſpe, aut promiſſione matrimonii.[l] ſi tamen magna inter eos diſparitas inducat periculum mali exitus, ſatis eſſet aucta dote iniuriam compenſare.[m] 2. qui ut liberetur à furca, & remittatur ei actio illatę mortis & grauis iniuriæ, ſponte acceptat conditionem matrimonii, cum hac fœmina. ſic mos eſt apud aliquas prouincias, liberari eum qui ducit publicã meretricem.[n] Tertio, ſi voto publico promiſit ducere iſtam fęminam ob cauſam piam, quia eſt pauper; vel ut à periculo incontinentiæ liberetur, vel ob ſimiles alias cauſas: compellet Epiſcopus.[o] Quod ſi timeatur malitia parentum impediri poſſe matrimonium, poteſt Ordinarius, vt ait Trident. (& interdum vrgente periculo parochus) ante cõtractum remittere unam aut omnes denunciationes, vt dictum eſt, cap. 5. §. 5.

6 Si cui fiat legatum ſub ea conditione, vt nubat cum conſenſu patris, vel alterius deſignati, debetur legatum reiecta ea conditione libertatis impeditiua: firma tamen eſſet conditio ſi dicat, vt cum conſilio patris aut certæ perſonæ nubat.[p] quod intelligitur, vt non niſi audito prius conſilio fiat.[q] quod tamen conſilium ſequi non tenetur. Interdum filiam nuptiarum cupidam obligare poteſt pater ſub mortali[r] vt nubat coæquali & nobili uiro, aut per illum deſignato, quando ita expedit ad ſopiendas inimicitias familiarum, vel cogere ne nubat indigno contra honorem proſapiæ, ex quo diſcordię, odia, & ſcãdala naſci ſolent. ſic ualet legatum ſub ea conditione, ſi nubat certo generi perſonarum nobili: quia præmio inuitat & ad meliora compellit. item ne præmaturè contrahat ante uigeſimumquintum annum, ſupra §. tertio. Ob id enim iura & Conc. Trident. iubent fieri denunciationes, ne impedimenta occultentur, neq; inſciis parentibus & cognatis contrahatur indigne. habet enim pater in filios magnum ius: cum ei liceat ex graui cauſa & neceſſitate tradere eos in ſeruitutem, aut uendere.[ſ]

7 Papa licet non poſſit alios abſque ipſorum expreſſo & libero conſenſu copulare:[t] poteſt ex graui cauſa principem lege caritatis obligatũ compellere ſecundum legalem iuſtitiam, ut cum tali fœmina contrahat,[u] pro communi pace regni. idem poſſet Rex cum ſubditis,[x] cum princeps ſit cuſtos boni communis, & executor eorum præceptorum, quæ non tam ſingulis quã communitati imponuntur: ut ſi defectu coniugatorum peritura eſſet ſpecies hominum, aut ſi ob peſtem, uel bellum tot perirent, ut ingens regnum periclitetur extingui. Sic poteſt compellere ad militiam & bellum, pro neceſſaria defenſione reipublicæ,[y] & ad agriculturam. Et Papa in caſu pro bono eccleſiæ, poteſt aliquos compellere, ut onera epiſcopatus ſuſcipiant:[z] & iudex eccleſiaſticus in caſibus iure expreſſis compellit ad ſtatum religionis.[a]

CAP. VII.

Explicatur decret. Trident. de clandeſt. de quo ſupra cap. 3.

DVbitandum non eſt clandeſtina olim libero contrahentium conſenſu facta, fuiſſe uera matrimonia: nec eccleſia ante hoc decretum Concil. Trident. ea fecit irrita.[a] Secundo inhęrendo decreto Concil. Lateran. in cap. cum inhibitio. de clandeſt.[b] præcepit ut ter à proprio contrahẽtium parocho tribus continuis diebus feſtiuis,[c] in eccleſia inter miſſarum ſolennia publicè fiant denunciationes: nempe in utriuſque contrahentis parochus.[d] Tertio ſi nullũ ſit impedimentum,

CAP. VII.

a b TRident. [a] ſeſſ. 24. cap. 1. [b] Ludou. Bolugniu. conſil. 49. num. 5. Thom. Gramma. conſil. 168. [c] Nauar. cap. 22. num. 83 repertor. Inquiſit. cum addit. verb. continuo, per not. in l. ſub. ff. de legat. 1. quare peccat de ſe mortal. parochus, niſi continuis diebus faciat. ſed ſi interpollate fient, nec fraus præſumatur, non arguit eſſe clandeſt. [d] Concil. Tolet. anno 1581. act. 3. cap. 48. Alaua, de concil. 2. par. §. 34. & id eſt res grauis, quæ obligat ſub mortal. vt in gene-

generali Nauar.c.25.num.51.Caiet.tom.1.opuſc.tract.21. [e] Nauar.c.22.num.69.Turrian.de autorit. Papæ contra Centur.lib.3.p.1003 Couar.2.p.c.6.num.10.cum Sylu.matrim.2.fin. [f] Quia eo ordine explicat Trident.& vir dignior eſt.gloſſ. & Bald.l.2.ff. de adoptio. qui dicit id non eſſe de ſubſtantia. Boer.conſ.4.num. 7. Imo qui poſterior profert verba, pertinet ad formam, qua finita, datur gratia. ſupe. cap ſecundo,§.4.Y. [g] Trident. catechiſ. Pij V.Nauar.capit. 22.num.80. Hoſt. & Io. Andr. c.ex litter. de ſponſ. cont. Pan.c.dilectus.cod. nec ſatis eſt vnius conſenſus, Soto.d. 27.q.1.ar.2. Ledeſ. q.47.1. D.Tho.q. 45.1.Specul. 1.p. ar.1.8. & cap.fin.de ſponſ. duor. Conc. Florent. conſenſus vtriuſque eſſe cauſam efficientem matrimonij. [h] Quæ verba non ſunt forma.Soto diſtin.26. q 2.articu.3.col.9. Specu.append.dub. 4.declarat congreg. Card. anno 82. ad Epiſcopum Salmant. quare mutari poſſent hęc verba, aut fieri ſine verbis parochi.ſup. cap.2.§.1. [i] Sup capit.ſecundo,§ 2.Soto.diſt.27.q.1.art. 3.col.5.Nauar.cap. 22.num.80 Specu. 1.par. articu.3.fin. Couar. 2.p c.4.nu. 7.cont Abb. c.dilectus. de ſponſ. [k] 1 Sup.capit.6.§ 4.H. [m] Nauar. capit.25. num.74. [n] Sup ca. 5.§.5.Nauar.capit. 22.num 85. [o] c.3. §.5.P. [p] capit.5.q [q] Sup.c.5.Nauar.ca. 22.num.68. [r] Nauar. capit.22.num. 71. colligitur ex Abb. Deci. & alijs in c. nam concupiſcentiam de conſtitut. [ſ] In conſtit. ſynod Salmant.Soto d.28.q 1.art.4.col. 6.Specul.1.p.artic. 12. Nauar. cap.22. nume. 83. verſ.35. Sebaſt. Medices in ſum.peccat.capital. 2.p.q.38. ad fin.vnde intra duos primos menſes non tenetur ſponſa reddere debitum:quia poteſt deliberare de ſtatu religionis. c. ex publico. de conuerſ. coniug. vbi Abbas,& commun. Victor.§. 277. Soto.diſt.32.quæſt.1. art.3. Nauar. c.16.num.26. & communiter ante benedictionem poteſt negare debitum,ſi tamen reddat,non peccat. Nauar.capit. 22.num.71.Caiet.ver.nuptiæ.Specul.1.p.ar.22.Sylu.debitum.§. 1.Soto ſup. addit melius eſt ita reddere, quam vt permittantur pati periculum pollutionis ex tactibus.Couar.ſecunda,par.capit. 8.§.11.num 2. Bernard. Diaz. pract. cap.68. [t] Commu. quia benedictio nõ eſt eſſentialis, ſed pertinet ad ritum. [u] Trident. capitu. 1. [x] Trident.cap.1. Nauar. cap.22. nu. 69.Specul.append. dub.12.de quo l.1. §. qui eſt vbi Bart. ff de offic. præfecti vrbis Hippol. Riminal. conſ. 188. num.17.par. ſecunda. [y] Mandoſ. cancel.reg.28.quæſtio. 10. At liber non facit certam fidem in iudicio quia non adeſt notarius, nec teſtes ſunt omni exceptione maiores. hæc pręcepta ex genere obligant ſub mort. quia ordinantur in finem neceſſarium vitandi lites.& Trident. cap. 1.ad fin.& ca.5.vocat ſalutaria præcepta. [z] Nauar. c.22. num.69. [a] Vt quod ſponſorum dextras ſtola copulatas teneat parochus. Triden.c.1.can.11. Bellar. ca.33. Nicol.c. noſtrates. 30. q. 5. Iſid.lib.2.de offic.c. 19.vid.ſup.ca.1.lit. L.de alijs ritibus & inf.capit.13. [b] Vid. glo. cap.1.verſ.poſt tempus de conceſ. prębendarum in 6. & auth. vt factæ nouæ.ſup.c.3. B Soto lib.1.iuſt.q.1.ar.4. Fr.Medin.12.q.90. art.4.atq; ita decretum irritans annullat factũ etiã circa ignorantes.Nau.ca. 22.nu.50. Ant.Gabr.to.2.tit.de clauſ. Mandoſ. in canc.regul.7.q.4 nu.2.reg. 11.q.7.nu.2.reg.27. q.14.nu.2.reg.32.q. 9.num.2.

parochus à iure & ex officio habet abſq; alia epiſcopi licentia: vt procedat ad celebrationem matrimonij in facie eccleſiæ. [e] vbi prius interrogato viro quia dignior eſt, [f] & deinde muliere, intelligat veros vtriuſque conſenſus, [g] eoſq; eſſe reciprocos (quia hic contractus eſt reciproca permutatio corporum, do ſi, vel quia das) deinde pro conſuetudine prouinciæ dicat hæc aut ſimilia verba. Ego vos coniungo [h] (ideſt, coniunctos eſſe declaro, tanquam iudex) dicuntur vero conſenſus vtriuſque ſimul concurrere moraliter, quamuis ſecundus ex interuallo conſentiat: [i] vt ſi per procuratorem celebratur inter abſentes, vel per epiſtolam. ſup. capit.ſecundo, §.2.

2 Si probabilis ſuſpicio ſit impediendi malitioſe [k] matrimoniũ, diſpenſat eps vel ordinarius, vt poſtponãtur denũciationes, vel prorſus remittantur (quod eius libertati & prudentiæ relinquitur [l]) ſed cã cognita & probata. [m] Olim tñ eps contra can. Conc. generalis Later. non diſpenſabat vt denunciationes omitterentur, niſi vbi erat cõſuetudo. [n] 2. qui aliter quã præſente parocho etiam ſacris non initiato, vel alio ſacerdote etiam regulari de ipſius parochi ſeu ordinarij licentia (nempe expreſſa & ſpeciali [o]) & ſaltẽ duobus teſtibus, contrahere matrimoniũ attentabunt: fiunt decreto irritante inhabiles ad ſic contrahendum (non tamen ſimpliciter inhabiles, vt cum eadem, vel cum alia contrahant in facie eccleſiæ, & huiuſmodi contractus eſt irritus & nullus ipſo iure, abſque alia declaratione & ſententia. [p]

3 Si clandeſtinum inualide contrahatur contra prædictam formã grauiter arbitrio ordinarij puniri. [q] præcipit parochum, vel alium ſacerdotem, qui, ſine teſtibus, adeſt: vel teſtes, qui ſine parocho, aut eius vicario adſunt, & ipſos contrahentes, in quo non ponebatur vlla pœna antiquo iure. 2. hortatur ne ante benedictionem nuptialem cohabitẽt in eadem domo: ſed non præcipit. [r] alicubi tamẽ vt in dįceſi Salmant. ex conſtitutione ſynodali excommunicãtur ipſo facto cohabitantes ſub eodem tecto, [ſ] & lecto iugiter: quaſi pręſumat contemptum iſtius benedictionis. 3. benedictio à proprio parocho fieri debet, vel de parochi aut ordinarij licentia, quod ſi quis contendat ex priuilegio vel conſuetudine etiam immemorabili benedicere ſponſos alterius parochiæ, aut matrimonio coniungere: benedictio quidem valet, nec eſt repetenda, [t] matrimonium vero per alienum ſacerdotem non valet: & hic eſt ipſo iure ſuſpenſus, quamdiu ordinario propriæ parochiæ videbitur. [u]

4 Præcipitur parocho vt habeat librum, [x] diligenterque cuſtodiat: in quo coniugum & teſtium nomina cum loco & tempore cõtractus deſcribat. quæ res quia ad ſolennitatem ſacramenti pertinet propter finem neceſſarium vitandi lites, obligat ſub mortali, vt iubetur parochus habere librũ baptizatorum, [y] per quem etiam comprobetur ętas. 2. hortatur vt antequam ſuſcipiant matrimonium, quod eſt vere ſacramentum, confiteantur & communicent: [z] vel certe triduo ante conſummationem matrimonij: & ſeruentur laudabiles conſuetudines & ritus regionis. [a] Tandem vt id decretum publicetur aliquoties ad excitandam memoriam. & quamuis ſtatim irritare poſſet matrimonia clandeſtina etiam ignorãtium: concedit ne decretum robur habere incipiat, niſi decurſis 30. diebus à die primæ publicationis, [b] in eadem parochia factæ.

CAP. VIII.

De effectibus matrimonij. de definitione. vinculum rati ſolui profeſſione.

§.1. *Hoc ſacramentum confert gratiam in proprium finem. ſecundo vinculum naturaliter indiſſolubile. tertio gratiam ſacramentalem. & quomodo liceat exigere dotem?*

2.& 3. *Matrimon. ſumitur pro vinculo, & explicatur definitio illius. Cur ſit indiſſolubile?*

4.& 5. *An interdum ſoluatur vinculum matrimon. conſummati? & §. 8. quando dicatur conſummatum?*

6.& 7. *Ratum ſolui profeſſione: ſed votis ſimplicibus Societatis Ieſu, non ſoluitur.*

9.& 10. *Quando poſt conſummat. liceat aut compellatur quis ingredi religionem?*

11. *An PP. diſpenſare poſſit in rato?*

12.& 13. *Non ſolui per quaſdam alias cauſas: niſi quo ad thorum, & cohabitationem.*

MAtrimonium uerbis aut ſignis initum inter baptizatas perſonas, cum ſit unum ex ſeptem ſacramentis Chriſti. ſup. cap. ſecundo. confert effectum gratiæ [a] & caritatis mutuæ ex opere operato. Quod quidam catholici olim

CAP. VIII.

[a] SI Paganus ex diſpenſatione cõtrahat, aut maneat cũ fideli, non eſt ſacramẽtũ inf.lit. ſeq. c.13.O. cont.Sotũ. Eſt vero ſi vterq; ſit baptizatus ꝑ Doct. citatos ſup.c.2.§.1. Roff. Eſtius enchyr. D.Th.add.q.42.ar. 3.ante Conc. Florent

b falſo negarunt. [b] Ea enim coniunctio animorum contractu maritali facta, ſignificat ex Chriſti inſtitutione, & ſignificando cauſat ſpirituale
c vnionem mutuæ caritatis,[c] qua vir diligat uxorem, vt partem ſui,& foueat ut carnem ſuam: ſicut Chriſtus dilexit eccleſiam ſponſam. & ut ex ordine caritatis relinquat patrem & matrem in communi neceſſitate & conuictu, vt adhæreat uxori: & eam in extrema neceſſitate præferat filiis, aliiſque cognatis.
d [d] Rurſus uxor in officiis domeſticis obediat uiro, & illum diligat ut caput & animam ſuam. Nec inconuenit ut actus humanus qui ſecundum ſubſtantiam eſt naturalis aſſumatur à Deo tamquam inſtrumen
e tum gratiæ, [e] & uinculi indiſſolubilis: vt aſſumitur naturalis ablutio baptiſmi. Et olim ante aduentum Chriſti fuiſſet ſacramẽtum (vt quidam citati cap. 2. §. 1. vocant, quid eſſet ſignum futuræ per Chriſtum gratiæ) in eo tamen nõ dabatur gra
f tia ex opere operato. [f] Effectus alter eſt uinculũ indiſſolubile, quod aliquo modo diſponit ad gratiam,
g & eſt res & ſacramentum ſimul, [g] de quo inf. §. 2. & hinc dicuntur habitualiter coniugati. Effectus 3. eſt
h gratia ſacramẽtalis, [h] ſeu aſſiſtentia diuini auxilii cum gratia, vt digne & facile ſe foueant mutuis officiis. Mirum eſt quomodo uir uxorem etiam deformem & infirmam diligat? & illius uſu mitigatur fomes in remedium concupiſcentiæ. dum infideles prius coniugati baptiſmo recepto, renouant conſenſus inter ſe ſaltem per copulam cum affectu maritali, reſultat ratio ſacramenti inter eos, vt hinc recipiant gratiam ex operato: & uinculum ex ratione ſacramenti fit indiſſolubilius, vt cap. 2. §. 1. fi. dictum eſt. 4. quaſi effectus, licet uiro pro oneribus matrimonii, vt contractus eſt, exigere
i pretium in ratione dotis: [i] cum tamen pro labore intrinſeco qui eſt coniunctus aliis ſacramẽtis aut miſſæ, ſi quis uendens, pretium exigat,
k ſit ſimoniacus: [k] quia alia ſacramenta non ſunt contractus ciuilis.

2 In uinculo perpetuo mutuæ obligationis reddendi debitum, conſiſtit quædam eſſentia matrimonii:
l [l] quam Apoſtol. 1. Corint. 7. explicat, mulier ſubiecta eſt legi, &c. ſic definitur, matrimonium eſt uiri & fœminæ unius coniunctio maritalis, inter legitimas perſonas, indiuiduam uitæ conſuetudinẽ retinens. Dicitur coniunctio maritalis: per quod differt à ſocietate militũ ſub uno duce, aut mercatorum in una pecunia & negotio: vir uero & uxor fiunt magis unum quam dicta ſocietas, & dicũtur una caro. Ge. 2. & Matt. 19. quia in ordine ad unũ numero finem coniunguntur, vt
m vnum principium prolis: [m] & in vna domo menſa & lecto, cũ communi uita, amicitia, familia, & bonorum communicatione. Dicitur indiuiduam uitam retinere, id eſt, perſeuerantem in perpetuum, cum obligatione indiſſolubili ex lege naturæ: cui Chriſtus addita ratione ſacramenti, adiecit firmitatem: magis indiſſolubilem. Cum tamen alii contractus mutuo conſenſu quo fiunt, diſſolui poſſint. Quidam hoc uinculum unionis putant eſſe rem
n abſolutam, [n] (cum ſit res & ſacra-

erat erroneũ id negare, vt definit. Conc. Pariſ. & Colon. Trid. inf.
b B. [b] Mag. di. 2. vt refert D. Thom. q. 42. 1. ad 4. ſignificat conferre tantum auxilium gratiæ (quam ſententiam D. Thom. 2. 2. q. 100. 2. ad 2. non refutat, niſi ut probabilem.) Alexand. ſecunda par. q. 187. m. 4. art. 1. glo. cap. cum in eccle. de ſimon. Duran. diſtinct. 26. q. 1. num. 5. ait eſſe abſque periculo. & nu. 6. refert Canon. Goffred. Hoſti. Bernar. Item Couar. ſecunda par. cap. 1. §. vnic. num. 3. & c. 6. princ. refert quaſdam gloſ. Item Bonauen. Scot. Maior. Palud. D. Thom. Petr. Soto. lect. 2. reputarunt probabilem: certum vero eſſe dari gratiam, id eſt, donum gratuiti auxilii. & ſingul. Magiſt. diſtin. 2. Contaren. lib. 4. de ſacramen. cap. 2. pag. 787. poſt Concil. autem Florent. Victor. & Ledeſm. q. 41. 3. non putant eſſe hæreticum ſed erroneũ. quaſi Trident. ſeſſ. 7. can. 6. 7. 8. indefinite dicat, ſacramẽta conferre gratiã. vt Florent. indefinite negat uetera contuliſſe. idem Soto diſt. 26. q. 2. artic. 3. At iam hæreticum eſt de matrimonio negare, quia Triden. ſeſſ. 24. cap. vnic. canon. 1. definit eſſe vere ſacramẽtum, & conferre gratiã, & differre à ueteribus, quod etiam definit ſeſſ. 7. can. 2. & cano. 6. generaliter omnia dare gratiã ex operato, virtute operis externi. De veteri matrimon. vide ſupra
c cap. 2. V. Bellarm. de matrimonio, capit. primo. [c] Concil. Florent. Trident. ſeſſ. 24. capit. vnic. vt ad tria bona matrimonij conſeruanda, fidem, prolem, & ſacramentum, id eſt, perpetuam unionem: vt exponit Magiſt. & communis diſtin. 26. Auguſt. de bono coniug. cap. 18. & ut euchariſtia ſignificat etiam Chriſtum, ut auctorem gratiæ, & ſimul ut ſecundum rem contentam eſt finis: ita matrimonium. Ephe. 5. ſignificat Chriſtum eccleſiæ unitum per caritatem, & per humanitatem, vt caput cum membris. tertia par. q. 60. artic. 3. atque ita ſignificat triplicem cauſam iuſtitiæ: formalem, efficientem & finalem. Datur autem gratia in inſtanti quo verba aut nutus poſterioris exprimunt perfectum conſenſum in quo manet aliquid, puta ſonus, ratione cuius eſt inſtrumentum
d phyſicum gratiæ. ſupra lib. de ſacrament. cap. 49. [d] Diuus Thom.
e 2. 2. q. 26. artic. 11. [e] Supra de ſacrament. cap. 16. D. Thom. tertia par. quæſt. 62. 1. ſecus de ſolis actibus pœnitentis, nec enim concurrunt ut inſtrumentum, niſi ut coniuncti abſolutioni. tertia par.
f quæſt. 84. 1. ad primum. quæſt. 86. [f] Communis præſertim eorum Doctor. ſupra cap. 2. § 1. qui negant tunc fuiſſe ſacramentum. & probat Bellarm. cap. 2. & 5. Taper. art. 18. & reliqui contra paucos Recent. nempe Caſtrum verb. nupt. hære. 3. Henric. VIII. Regem & Roffen. aſſert. 7. de ſacra. Catharin. 5. contra Caiet. tit. de matrimon. Pigh. controuer. 17. At Petrus Soto. lect. 2. ait tunc contu-
g liſſe gratiam auxilij ſpecialis pro eo ſtatu. [g] Infra citati. L. Diuus
h Thom. q. 44. 1. ad 2. Soto. diſtinct. 27. q. 1. 1. Ledeſ. q. 46. [h] Supra de ſacramen. cap. 12. §. 5. D. Thom. addit. q. 42. 3. & 3. par. q. 62. cum Auguſt. Soto. diſtinct. 26. quæſt. 1. 3. Bonauen. Couar. ſecun-

i da par. cap. 1. num. 3. cum alijs Maior. Caſtro. verbo nuptiæ. [i] [k] D.
k Thom. 2. 2. q. 100. 2. cap. ad 6. Bellar. c. 8. Summiſtæ, verbo ſimo-
l nia. Ang. ſimon. 3. §. 16. Soto lib. 9. iuſt. q. 6. num. 1. [l] Communis. quarta diſtinct. 26. Scot. quæſt. vnic. & diſtinct. 27. quæſt. vnic. Richar. diſtinct. 26. art. 4. q. 1. Palud. q. 1. artic. 2. Capr. quæſt. vnic. ad tertium, ſupplem. q. 1. not. 1. Palud. q. 1. col. 4. Viguer. c. 16. §. 7. verſ. 4. Anton. tertia par. tit. 14. c. 9. §. 1. Ferrar. 4. contra gent. cap. 78. D. Tho. q. 44. 1. cap. ad 2. Adrian. initio de matrimo. Soto. diſtinc. 27. q. 1. 1. Victor. §. 224. in 1 ou. 246. & relect. num. 3. Sylue. matrimon. §. 1. Ledeſ. q. 46. 1. Pius V. & omnes fere Recen. ſic enim ex omni lege, voto, aut cõtractu, naſcitur in facto obligatio. ex 1. Corint. 7. mulier ſubiecta eſt legi. & infra, mulier ſui corporis poteſtatẽ nõ habet, ſed vir. Roman. 7. mulier alligata eſt legi. ſed quia cõſenſus ſunt cauſa effectiua uinculi, poſſet Deus id efficere abſque ſacramento, & conſenſu illorum. At ſi Deus abſque verbis conſecraret euchar. maneret ſacramentũ abſque verborum forma extrinſeca. conuenit tamen, quod ut euchar. connotat eſſentialiter Corpus Chriſti, quod eſt effectus verborũ, & res ſacramẽtumque ſimul: ita matrimonium intrinſece in facto eſſe connotat id uinculum, quod eſt res & ſacramentum ſimul. Bellarm. c. 6. Petrus Sot.
m lect. 3. & 4. ſup. c. 2 §. 4. A. [m] Ita exponit Chryſoſt. in imperfect. Matth. 19. Euthym. Eraſm. & Græci legunt Gen. 2. & Matth. 19. duo in carnem vnam. ſic Tertull. 3. contra Marcio. Cypria. lib. 2. epiſt. 8. At idem ſenſus eſt in vulgata, vt legunt omnes Latini, in carne una. Hierony. D. Thom. Lyran. Auguſt. 19. contra Fauſt. c. 26. & in Gen 2. Ambroſ. Rupert. Hugo. gloſ. Lipom. Gregor. 30. Moral. c. 24. Mich. Medin. lib. 1. de contin. c. 75. in uerbis autem quibus contrahunt, includitur implicite conſenſus in copulam: quia qui vult cauſam, vult effectum in ea contentum. D. Thom. q. 48. 1. Doctor. diſtinct. 28. cum Magiſt. cap. ult. Palud. quæſt. 1. Richard. artic. 2. q. 4. Soto. diſtinct. 30. quæſt. 2. Caiet. to. 1. de matrimon q. 3. Couar. ſecunda par. cap. 3. princip. ſi uero addita conditione excludatur conſenſus in poteſtatem copulæ (vt ſi non poſſit petere, aut ſi ſimul votum emittamus de continentia) non fit matrimonium. D. Thom. art. 1. ad tertium. Syluest. matrimon. 4. §. 6. Hæc implicita incluſio non derogat propoſito perpetuæ uirginitatis, quale habuit B. Virgo. Soto. D. Thom. tertia par. q. 28. 4. & 4. diſtinct. 30. q. 2. (quod omittitur in addit.) Durand. diſtinct. 30. q. 2. Richard. artic. 2. Ledeſ. q. 53. Vvalden. de ſacramen. c. 130. quia B. Virgo. certificata eſt per reuelationem quod Ioſeph numquam eſſet debitum exacturus. Cariſi. 1. c. 11. Bonauen. Richar. 2. diſtin. 30. Maior. quæſt. 4. Syluest matrimon. 7. §. 5. de diffinitione
n matrimon. ſupra cap. 1 §. 1. [n] Maior. diſtinct. 26. q. 1. in princip. & videtur D. Thom. addit. q. 41. 3. ad ſecundum, quod probabile dicit Capreo. diſtinct. 16. fin. & tenet Palud. q. 1. num. 7. q. 4. artic. 2. ad quin-

mentum ſimul, [o] & effectus ſacramẽti, vt eſt character in baptiſmo) nempe quia vir & uxor fiunt una caro: & hinc conſequi relationem unionis: vt ex eo quod Deus & homo per actionem unitiuam ſunt unus Chriſtus, conſequitur relatio vnionis. [p] Alij vinculum putant eſſe ſolam relationem rationis. [q] At reuera eſt relatio, [r] eaque realis: [ſ] ut relatio humanitatis ad verbum ſibi unitum, & ſerui ad Dominum eſt realis. Non oportet ut id vinculum (quod dicitur res & ſacramentum ſimul) ſit ſecundum ſuam entitatem, effectus ſacramenti: nam in infidelibus coniugatis ſi conuerſi baptizentur, & renouent conſenſus, prius vinculum fit res & ſacramentum ſimul. ſic prior attritio, vt per ſequentem abſolutionem eleuatur fit res & ſacramentum in pœnitentia. [t] In hoc & alijs contractibus obligationi unius reſpondet relatiuè in altero extremo moralis poteſtas [u] licita, & ius compellendi & exigendi copulam tamquam debitam, quæ poteſtas interdum impeditur ab uſu per profeſſionem, uotum continentiæ, aut diuortium: ut pupillus lege impeditur ab uſu rerum, quarum eſt dominus. Ex obligatione & iure in alijs contractibus, naſcitur actio, qua in utroque foro actor ad actum & executionem compellit ſic obligatum. Sola poteſtas moralis licitè petẽdi debitum, & utendi corpore fœminæ, non eſſet ſufficiens ad matrimonium, ſi Deus tamquam corporũ dominus ſua diſpenſatione concederet, ad tempus uti corpore fœminæ. [x] Vt brutis concedit ſine matrimon. in quorum quibuſdam cernitur quædam ratio coniugij, ut in ciconijs, turturibus, & elephantibus, quibus natura conſortem dedit, [y] nec certũ concubitus tempus præſcripſit: alijs conſorte carentibus deſignat certũ tempus, extra quod nullus eſt appetitus copulæ. Ad matrimonium viri requiritur, vt in fœmina reſpondeat obligatio conſequens, eaque perpetua quo ad uterque vixerit. ſi conſummato matrimonio uterque mutua conuerſione profiteatur religionem quo ad ambo uiuunt, vinculum antiquum matrimonij manet, & poteſtas remota exigendi: [z] quæ tamen impeditur ab uſu & actione. nam ſi exigat vir profeſſus, excuſatur uxor iure exceptionis, nec licet reddere: quia uir uoto renunciauit iuri ſuo irreuocabiliter. Ob exceptionem vero probati adulterij innocẽs reo petenti non tenetur reddere: [a] ſed nec qui petit peccat, [b] nec quæ reddit.

3 Explicat ea definitio proprium finem effectumq; matrimonij. cauſa efficiens vinculi [c] ſeruato naturali ordine, eſt mutuus conſenſus per liberam uoluntatem, per quam homo ad imaginem Dei factus retinet rerum, & proprij corporis dominium, [d] & illud liberè transfert in alterum: quare liber conſenſus eſt ipſa traditio actiua ſui corporis in alterum. Multa concurrunt in matrimonio. Primo conſenſus mutuus interior & exterior. 2. coniunctio animorum, & uinculum perpetuum mutuæ obligationis. [e] 3. copula, quę eſt corporum coniunctio ordinata ad prolem. primũ eſt neceſſaria cauſa ſecundi. & ratione naturali conſtat ſine contractu & uinculo indiſſolubili non licere copulam, ex qua per ſe ſequitur proles. [f] ſecundum eſt cauſa tertij: & in illa media coniunctione conſiſtit eſſentia matrimonij. Hinc fornicatio ſimplex inter ſolutos probatur certa ratione eſſe intrinſece mala [g] contra ius naturæ, quod utriuſque teſtamenti pagina prohibendo declarat, [h] (in decalogo tamen ſolum adulterium exprimitur prohiberi.) Quamuis enim fingatur caſus rarus, in quo parentes ſoli ſe obligent prouidere commo-

ad quintum. Ferrar. 4. contra gent. c. 78. Viguer. c. 16. §. 9. verſ. 4. & generaliter in alijs ſacramentis quæ non imprimunt characterem, aiunt id quod eſt res & ſacramentum ſimul, eſſe ornatum habitualem & qualitatem. de quo ſupra lib. de ſacramen. cap. 12. §. 3. C. [o] Supra cap. 2. §. 1. [p] 3. par. q. 2. artic. 8. q. 16. artic. 1. ad quartum, artic. 6. ad ſecundum, quod myſterium incarnationis ſignificat matrimon. D. Tho. add. q. 45. 1. ad ſecundum, & ad huiuſmodi relationẽ vinculi, ſicut & ad connexionem uirtutũ, poteſt eſſe motus ex intentione libera Caietan. 1. 2. q. 55. art. ſecundo, ſic ex contractu emptionis eſt uera relatio domini ad ſeruũ: & creatura ut ſerua refertur ad Deum. [q] Ex iſto libero hominũ actu reſultare relationẽ rationis: ait Soto de uinculo hoc, di. 27. q. 1. 1. ad ſecundum Palud diſtin. 26. q. 1. 2 ſin. q 4. art. 3. ad quintum. Scot. quæſt. unica, vt negatur de poteſtate iuriſdictionis, gradu magiſterij, & titulo honorifico Marchionis aut beneficij. [r] Scot. Supple. & Viguer. citati ſup. lit. L Syluest. matrimon. 1. §. 1. D. Thom. add. q. 41. 1. ad ſecundum, & tertium. Richar. diſt. 26 art. 4. quæſt. 1. & alij iuſ. [ſ] Hæc relatio ſeu unio cõſequitur uirum & fœminam, vt ſunt una caro, ſic dum partes continui uniuntur, reſultat ſola relatio quę fundatur in unitate [ſ] Capreo di. 26. quæſt. vnica, ad primum, controu. 3. con. Ferrar infra D. Thom. diſt. 26. quæſt. 2. 3. ad ſecundum, (vt iuriſdictio ordinaria epiſcopi, quæ datur cum ordine, eſt relatio realis. ſupra lib 3 de pœniten. c. 4 §. 5. Maior. quarta diſtinct. 26. q. 1. in princip. & Ferrar. 4. contra gent. cap. 78 [t] Sup. lib. 1. de pœnitent. cap. 17. ad fin lib. de ſacrament. cap. 25. §. 2 cap. 12 §. 3. [u] Palac. lib. 1. de contract. cap. 5. 1. Corin. 7. mulier ſui corporis poteſtatem non habet, &c. [x] Soto diſtinct. 27. quæſt. 1. 1. colum. 3. & quidam Recent. ſacri Couar ſecunda par. cap. 1. princip. num 6. contra Ledeſ. quæſt 43. ſup cap 1. §. 3. 1. [y] Vt referunt qui ſcribunt de natura animalium. [z] D. Thom. addit. q. 61. art. 1. Doctor. diſtinct. 27. Soto. q. 1. Palud. q. 3. Duran. q. 2. & maxime de conſummato intelligitur, erunt duo in carne una. & quod Deus coniunxit. vt exponit Alexan. Papa, cap. ex publico, de conuer. coniug. Rom. 7. & 1. Cor. 7. mulier alligata eſt legi. & nolite fraudare inuicem, niſi ex conſenſu. Nec poteſt coniux ingredi religionem ſine alterius innocentis conſenſu, cap ſi quis, cap. ſi uir, de conuer. coniug. & de ſolo rato, ſolui profeſſione definit Trident. ſeſſ. 24. can. 6 & d. c ex publico. [a] Nauar. cap. 22. num. 23. Soto. diſtinct. 36. artic. 1. Syluest. matrimon. 8. §. 10. verſ. 5. Caiet. tom. 1. tract. 20. ſeu opuſc. 27. qq. 4. Ledeſm. ſecunda par. q. 64. artic. 2. col. 5. [b] Nauar. & alij ſup. quia licet adulter non exigat (id eſt, iure & obligatione non compellat) non tamen tenetur reuelare crimen uxori, quo priuatus eſt iure exigendi: & ratione finis ob prolem & remedium concupiſcentiæ retinet ius petendi, niſi per exceptionẽ elidatur ab innocente crimen ſciente. In ſimili Nauar. cap. 12. nu. 60. contra Supplem. citatum à Syluest. [c] Concil. Floren. D. Thom. quæſt. 45. 2. Trident. ſeſſ. 24. cap. 1. de clandeſt. Specul prima par. art. 2. Doctor. diſt. 27 Soto. quæſt. 1. Duran. quæſt. 1. ad primum. Richard. art. 1. q. 2. Ledeſ. q. 47. artic. 2. Taper. art. 18. Victor. releſt. de matrimon. [d] Damaſ. lib. 3. c. 1. & Patres in Gen. 1. faciamus hominem ad imaginem, aiunt, ex libertate arbitrij habere dominium. [e] Eſſe indiſſolubile uinculum iure naturæ: & tamen ex ratione ſacramenti fit magis inſolubile: & ex conſummatione ſupra capit. 2 § 1. N. D. Thum. q. 67. 1. quare Doctor. ſup. cap. 5. A Matrimonij infidel. negant eſſe ratum, id eſt, omnino inſolubile: quia non eſt ſacramentum, cap. ſi quis iudaice. 28. q. 1. & ſic interpretandus eſt Magiſt. di. 39 c. 6. tum Aug. [f] Ob rationem datam infra lib. ſeq. c. 2. § 2. [g] Quare in extrema neceſſitate licet accipere rẽ alienam, & occidere inuaſorem: nec id eſt, contra quintum aut ſeptimum præceptum, quia eſt medium per ſe ordinatũ in finem conſeruationis, & defenſionis propriæ non tamen licet fornicari aut mentiri: quia non eſt medium per ſe. Syluest. furtum. §. 5. verſ. 4. Angel Medin. C. de reſtit. q. 19. col. vlt. Director. lib. 3. glo. & Panorm Ioan. Andr. cap ſi quis propter, de fur. quia extrema neceſſitas facit res venales eſſe quo ad uſum communes: ſed neceſſitas uxorem non facit communem: & uti non ſua (licet in foro exteriori probetur eſſe ſua) non licet, dum nouit non eſſe ſuam: quia eſt contra finem & bonum prolis. & tamen licet occidere innocentem notum, quando probatur eſſe nocens. D. Thom. 2. 2. q. 67. 2. ſed de fornicatione bene negat licere vnquam etiam in neceſſitate. D. Thom. 2. 2. q. 64. 5. ad quartum. Couar. reg. peccatum. ſecunda par. c. 1. princ num. 6. Ang. Syluest. Med. ſup. contra Cucalun & add. ad Deci. l. quæ propter neceſſitatem. ff. de reg. iur. num. 4. [h] Deuter. 23. non ſit meretrix. Matt. 5. qui vid. mul. cap. 15. de corde exeunt. Apocaly. 2. Act 15. abſtineatis à fornicatione. Ephe. 5. Gal. 5. & 1. Corint 6. & 7. Grat. c. prædicandum. & ſeq. 32. q. 1. aſſerit Patres. cap. meretrices. 32. q 4. ibi glo. 1. cap. qui uiderit. 32. quæſt. 5. Clem. ad noſtrum, de hæret. ibi in ſignis. gloſ. verb. non eſt. D. Thom. 2. 2. q. 154. 2. Caſtro verb.

coitus.

coitus. vbi Medices hær. 1. & in ſum. peccat. Capital. par. 2. tit. 8. q. 2 Director. Inquiſit. ſecunda par. q. 14. hær. 16. inf. lib. ſeq. c. 6. §. 2 O. Errant vero qui negant fornic. prohiberi iure naturæ, vt Martin. q. de temperant. Durand. quarta diſtinct. 33. Bartol. l. in concubinatu. num. 2. ff. de concubin. Beroi. Alexan. de Imo. l. ex facto. ff. ad Trebellia. [i] [k]

argum. 1. ſed contra. ſeu diſtinct. 39. quæſt. 1. 5. ad quartum. Ledeſ. artic. 4. & quidam Recent. Nauar. conſ. 2. lib. 3. tit. 83. de conuer. infid. Soto. diſt. 39. artic. 4. col. 8. art. 3. col. antepenul. Syluest. matrimon. 8. §. 10. verſ. 6. fauet Ang. matrimon 3. imped. 10. §. 6. Specul. 3. par. art. 18. Victor. neceſſaria eſt monitio alterius, rogatio, aut interrogatio, vt ualeat matrimon. conuerſi cum alia. ſatis uero eſt alia probatio (dum abſens & diſtãs eſt) quod infidelis manet obſtinatus in ſua ſecta. quia Innocent. d. cap. gaudemus. requirit, vt alter renuat cohabitare. D. Thomas, Soto. Syluest. fauet Concil. Toletan. 4. c. 62. cap. Iudæi. 28. q. 1. Nauar. ſup. nu. 3. & 9. At quidam negant valere matrimonium ſecundum fidelis, ſi infidelis coniux monitus vellet quidem commanere ſine cõtumelia creatoris, ſed non vult cõuerti. Concedunt tamen quod huic liceat profiteri religionem aut initiari ſacris: per hoc tamen non ſoluitur primum matrimonium. & fauent Doctores citati A. D. Thom. artic. 5. Magiſt. utroque loco. Supplem. diſt. 39. quæſt. unica, art. 2. concl. 7. & expreſſe tenet Richar. artic. 2. q. 2. Nauar. c. 22. num. 49 & d. conſil. 2. num. 7. Mantius. Gallo. Fr. Ambroſ. Gueuar. ſignificat Turrian. lib. 5. pro epiſto. Pontif. cap. 4. qui tantum excipiunt illum unum caſum, ſi non vult manere ſine contumelia creatoris. At probabilior eſt ſentẽtia prior Soti & aliorum, quia eccleſia capit. ſæpe. 28. q. 1. prohibet manere cum infideli. [t] Doctor. ſup. [u] Citat P. [x] D. Thom. art. 3. ad quartum. Soto. artic. 3. Specul. tertia par. art. 18. ex declaratione Pontiſ. ſed Nauar. d. conſil. 2. ait limitandum, ſi modo moneatur prima uxor an uelit conuerti. ex cit. ſup. L. [y] Refert Specul. conclu. 5. ex Piu V. anno 1571. die 1. Auguſti. Nauar. conſil. 1. num. 13. tit. 33. de conuer. infidel. lib. 3. contra Sotum diſtinct. 33. & 39. Imo ipſo iure & conſuetudine videtur eccleſia ita diſpenſaſſe generaliter: ſicut poteſt Papa eximere Chriſtianos ab obedientia Regis infidelis. [z] Innoc. cap. quanto, de diuort. & omnes Doctor. Specul. 3. par. artic. 18. [a] [b] D. Tho. art. 5. ad tertium, ſed ſolum negat, infidelem poſſe contrahere cum alia, antequam fidelis contrahat. quod aiunt etiam Theolog. diſtinct. 39. Mai. Palac Nauar. conſil. 1. inſ. num. 5. Soto. Ledeſ. Recent. per cap gaudemus, de diuort. vbi glo. [c] Matrimonium ut contractus etiam inter infideles, & ut ſacramentum, non poteſt ſolui auctoritate pure humana, aut ex conſenſu contrahentium. [d] Caute definit d. cap. ex publico, & Tridem. ſeſſ. 24. can. 6. per profeſſionem alterius. contra Eraſm. in 1. Corint. 7. & Henric. quodlib. 5. quæſt. 39. quod ſi uterque mutuo conſenſu & conditione ſimul profiteatur, quidam negant ſolui matrimonium, vt D. Thom. addit. q. 61. 3. ad quartum, ſeu diſt. 27. artic. 3. q. vlt. ad primum, videtur Palat. q. 2. verſ. eſt autem, fol. 376. ſentit Ledeſm. q. 63. dum nihil addit. Palud. quæſt. 3. art. 2. concl. 2. Victor. relec. de matri-

de proli: per ſe tamen ſequitur periculum incommodæ prouiſionis & inſtitutionis, contra ius naturæ. Eſt autem peccatum mortale exponere ſe huic frequenti periculo & per ſe, [i] cum generatio ordinetur in bonum commune [k] naturæ ſpecifice, & in bonum prolis: cui iuri nec ipſa natura, nec futura proles renunciant.

4 Matrimonium conſummatum ſi olim ante aduentum Chriſti, ſoluebatur (iuxta probabilem ſententiam [l]) dato cauſa adulterii libello repudii: id fuit ex ſpeciali diſpenſatione Dei, quæ tamen omnino ceſſauit, abolita per Chriſti mortem & reſurrectionem lege vete. (vt ex diſpenſatione Dei olim licebat vni habere plures uxores. [m]) At nunc ſoluitur conſummatum ſi alter infidelium cõuertatur ad religionem Chriſti, idque ex Chriſti priuilegio in fauorem Chriſtianæ religionis dato: non per ſolam baptiſmi receptionem, aut per relicti infidelis moniti pertinacem receſſum (licet iactet contumelias in Chriſtũ, vt quidam putant [n]) ſed per hoc quod alteram iure ducat, [o] aut religionem approbatam profiteatur. [p] Conuerſus tunc iure ducet aliam, quando ob alterius relicti infidelitatem fit diuortium perpetuum: quod tripliciter contingit. 1. ſi infidelis vir prius recedat, & non vult cohabitare uxori Chriſtianæ. [q] quod Apoſtolus 1. Corint. 7. ſi infidelis diſcedit, diſcedat: explicuit obſcure. ſed eccleſia & Doctor. ita clare interpretantur, 2. ſi vult manere cum fideli, ſed non ſine contumelia creatoris: [r] vt quia inducit comparem ad infidelitatem, idololatriam, aut ſimilia peccata. 3. ſi monitus infidelis non vult conuerti: [ſ] poteſt Chriſtianus qui iam cũ infideli manere prohibetur, ducere aliam, ne cogatur manere in cœlibatu.

5 In his caſibus ut poteſt ducere aliam conuerſus, ita poteſt profiteri religionem: & ea etiam profeſſione matrimonium infidelium cõſummatum ſoluitur, [t] quia imperfectum eſt. At ſi conuerſus initietur ſacris non ſoluitur matrimonium etiam ratum. [u] Si ante conuerſionem duxerat ordine plures ſimul uxores, & conuertatur cum ſecunda aut tertia uxore poteſt ſtatim de nouo contrahere cum iſta ſecunda vel tertia ſimiliter conuerſa, [x] relinquens primam in ſua infidelitate: quæ monita non vult cõuerti: ad quod ut tutius fiat, habent quidam regulares priuilegiũ à Pio Papa V. diſpenſandi, vt poſſit manere cum ſecunda ſimul conuerſa. [y] ſi tamen omnes illę ſimul conuertantur, tenetur vir retinere tantum primam: [z] quæ ſola fuerat legitima uxor: nec eget nouo conſenſu, quia numquam fuit ſolutus contractus. Soluto ſemel matrimonio, poteſt infidelis relictus, vel poſtea conuerſus, quãuis Chriſtianis ſubditus ſit, contrahere ſimiliter cum altera: nec id negat S. Thom. [a] ſed ſi antequam matrimonium dicto modo ſoluatur per fidelem, infidelis relictus duceret alteram, matrimonium eſt irritum. [b]

6 Matrimonium ratum ante copulam ſubſecutam habet ſtatum efſectumque uinculi indiſſolubilis. [c] Soluitur tamen ſecundum fidem per profeſſionem alterius [d] coniugum factam in religione per eccleſiam approbata. ſatisque eſt profeſ-

[k] Hæc ratio eſt præcipua & ſufficiens. At in correptione fraterna, quæ ordinatur in bonum priuatum fratris, ceſſat obligatio ceſſante fine, qui eſt ſpes emendæ. [l] Sup. cap. 2. §. 3. D. Thom. dicit probabile addic. q. 67. 2. [m] Ibidem & q. 65. artic. 2. [n] Non ſoluitur ſola profeſſione quæ fit in baptiſmo, (ad eũ modum quo ratum ſoluitur profeſſione religionis) ſed per hoc datur libertas dimittendi infidelem. D. Thom. q. 59. 3. Soto. Nauar. inf. num. 7. vt innocenti datur ius diuortij contra adulteram. Nec ſoluitur ex eo tantum quod infidelis renuit remanere ſine contumelia creatoris. [o] Richar. diſtin. 39. articu. ſecundo, quæſt. ſecunda, declinat Scot. artic. 1. du. 5. & glo. At D. Gregor. c. ſi infidelis. vbi glo. 28. q. 2. ſolum ait, contumeliam dare ius ſoluẽdi. D. Thom. Soto. & cõmunis Taper. art. 19. Nauar. conſil. 1. iten. 33. lib. 3. ſed per ſecundum matrimonium licitum fidelis, ſoluitur primum infidelis. D. Thom. art. 5. ad ſecundum. Sot. Nauar. num. 9. quia licite capit ſtatum incompoſſibilem. prob. quia ſi talis pertinax & contumelioſus conuertatur antequam prius conuerſa nubat, tenetur eidem adhærere. Diuus Thom. artic. quinto, ad ſecundum. Soto. Nauar. num. 6. glo. d. c. ſi infidel. & colligitur c. gaudemus. [p] Soto diſtinct. 27. q. 1. artc. 4. Palud. q. 3. Sylu. diuort. §. 17. cum Panor. c. 1. de conuer. coniug. num. 5. facit D. Thom. artic. 3. ad quartum. Specul. 3. par. art. 18. [q] Auguſt. de fide ad Petrum, cap. uxor. 28. q. 1. & Ambro. & quidam Patres colligunt ex 1. Corint. 7. ſi infidelis diſceditt, diſcedat (vbi miratur Caiet. quomodo hinc colligatur?) Bellar. c. 12. Soto. art. 4. col. 4. D. Tho. q. 59. artic. 4. Ledeſ. q. 61. Panor. & Doct. c. quanto, de diuort. [r] Id eſt, ſi blaſphemat de nomine & religione Chriſti, & inducit Chriſtianum ad infidelitatem, poteſt Chriſtianus ſtatim contrahere cum alia. Quem tantum caſum explicant iura. Gregor. c. ſi infidelis. Innocent. III. cap. quanto, vbi Panor. cum Archid. & c. gaudemus. D. Thom. art. 5. c. ad 2. Magiſt. diſt. 39. (& ſup. 1. Corint. 7.) vbi Scot. Bonauent. Richard. Supplem. q. 1 art. 2. concl. 7. Soto & Ledeſ. ſup. & dicunt communem, cum Auguſt. de adult. coniug. c. 17. Syluest. diuor. §. 10. verſ. 6. Couar. ſecunda par. cap. 6. §. 11. num. 2. c. 7. §. 4. num. 5. Bellarm cap. 12. Nauar. cap. 22. num. 22. At de idololatria habetur cap. idololatria, 28. quæſt. 1. & de ſimilibus peccatis. Nauar. num. 22. Diuus Thom. artic. quarto, ad ſecundum, fin. Soto. Ledeſ. [ſ] Glo. cap. quanto, ver. qui relinquitur, de diuort. Hoſtienſ & Panorm. ibi, & in cap. gaudemus. videtur D. Thom. artic. quinto,

ſio militaris ordinis ſancti Ioannis.[e] De ratione & cauſa ob quam profeſſio habet efficaciam ſoluendi, non ſatis conueniunt Doctor. Quidam aiunt ſoluere iure naturæ[f] quia eſt nobilior traditio. 2. Alij admittunt ſoluere ex Chriſti priuilegio.[g] ſed ita explicant, quia Chriſtus poteſtatem commiſit eccleſiæ, vt facto generali ſtatuto ita diſpenſaret in fauorem religionis:[h] atque ita graues Doctor. aiunt profeſſionem ſoluere ratum ex ſolo eccleſiæ ſtatuto:[i] quod ſtatutum habemus à principio eccleſiæ,[k] ad imitationē Chriſti, per quem Ioan. Apoſtolus cum profeſſione (qua factus eſt diſcipulus Chriſti cum ueris uotis[l]) liberatus eſt à uinculo matrimonii:[m] vt huic virgini B. matrem ſuam ſemper virginem commendaret. Illud uero Matt. 19. quod Deus coniungit, homo non ſeparet: exponitur de conſummato tantum matrimonio.[n] At ſane etiam de rato generaliter explicatur à patribus,[o] per quod in uinculo & obligatione dicuntur fieri una caro.[p] quamuis autem ſolueretur auctoritate Pontificis diuinitus data, non fit iniuria ſacramento iam præterito, ſi effectus quidam illius corrumpatur.[q] At uera ſententia affirmat Chriſtū id priuilegium ſoluendi ratum inter fideles conceſſiſſe profeſſioni iure diuino.[r] (vt conceſſit conuer-

matrimon. fol. 130. addit Palud. nec ſolui ſi vir intrat cum conſenſu relictæ in ſæculo, & facientis uotum ſimplex. ſed probabilius eſt ſolui ratum licet uterque profiteatur Richar. Soto & alij diſt. 27. [e] Sic in praxi Don Gaſton dus Metinæ cœli ſuſcepta huius ord. profeſſione, liberatus eſt à matrimon. cum ſapientum conſultatione. & in ſtatutis illius per Pont. approbatis habetur, admitti poſſe poſt matrim. ratum Nauar. conſ. 1. titu. 32. de conuer. coniug. lib. 3. quamuis Sot. lib. 7. iuſt. q. 5. art. 3. & diſtinc. 27. q. 1. artic. 4. ad fin. dubitet, & propendeat non ſolui. [f] D. Thom. addit. q. 61. 2. ſeu diſtin. 27. vbi Palud. q. 3. artic. 3. num. 25. Bonauen. art 2. q. 1. Richard. & Durand. At hoc impugnat Mich. Medin. lib. 4. de ſacrorum hom. continen. cap. 22. lib. 5. c. 82. quia profeſſio non eſt propriè mors: nec ſoluebat olim matrimon. ante aduentum Chriſti. Reſpon. Sotua inſ. hæc ratio fuit connaturalis quædam congruentia, ob quam Chriſtus dignatus eſt concedere id priuileg. profeſſio. inſ. lit. O. [g] Commun. inſ. [h] Hinc Canoniſt. inferunt, ſi Pontif. mortuus facto ſtatuto ſoluit, melius poteſt ſuo mandato & diſpenſatione ſoluere Pont. viuus. At alia ratione id auctoritate Chriſti poteſt Pontif. inſ. § 9 X. [i] Probant ex Boniſac VIII cap. vnico, de voto, lib. 6. & Gregor XIII in bulla conceſſa Societ. Ieſu anno 1584. dicunt ſolennitatem uoti inuentam eſſe ab eccleſia. ex Iuriſper. Couar. c. 2. de teſtam. num. 10. imo cum Ioan. Andr. Panorm. Fely. Pariſ Bal. Socy. etiam ſen. Iaſ. Gozadin. Rube. Ripa. Ferrarien. Oroſci. Gutier. qq. can. c. 17. num. 5. Turrecre. c. de illo cler. 32. diſt. Pinel. prima par. rubr. de reſcind. vend. c. 2. num. 20. Boer. conſ. 20. num. 3. & Rebuſ. praa. reg. 46. de diſpenſ. in gradu. glo. 5. num. 10. Borg. de irreg. 6. par. num. 64. & Tiraquel. præſ. de pœn. temperand. num. 46. Molin. ad Dec. cap. quæ in eccleſiarum. num. 7. de conſt. Beroi. rubr. de appel. num. 25 ibi Dec num. 4. Anchar. conſ 339 Menoc. de arbit. lib. 2. caſ. 421. num. 10. ex Theolog videtur Scot. & olim D. Thom. 4. diſt. 38. q. 1. 4. t. ad 3. Palud. q. 4. art. 4. concl. 11. propendet Tarant. & citat Hugo. & Ioan. Teuton. & tandem Richar. artic 9 q. 1. Duran. q. 2. Mai. q. 3. & 14. Supplem. diſtin. 38. Henric. quodlib. 5. q. 25. Ioan. de Neap. Heruæ. quodlib. 11 q. 15. Caiet. 2. 2. q. 88. art. 7. & 11. opuſc. 27. qq q 24. Anton. 3. par. tit. 22. cap. 7. Ang. impedimen 18 §. 2. votum. 4 § 5. & Roſell. Hoſt. lib. 4. contra Brent. Eſpencæ. lib. 5 de continentia. cap. 6. Cordub. lib. 1. q. 24. Nauar. conſil. 10. lib. 4. tit. 1. de ſponſal. num. 1. & 9. & cap. 11. nu. 75. cap. 22. num 21. Cathar. lib. 6. contra Caiet. Et propendet Bellar. de matrimo cap. 21. col 7. late Michael Medin. lib. 5. cap. 17. & deinde cap. 25. citat auctores. c. 41. citat B. Bernar. lib 4. de continen. c. 22. non ſolui ex natura rei: quia traditio. Et cap. 37. nec ex ſolennitate: nam & in iuramento reperitur ſolennitas, vt in voto, dicit lib. 5. c. 24. & addit lib. 5. c. 16. 49. 51. quod ſolennitas non facit traditionem. c. 82. non ſoluit quia ſit mors ciuilis. Deinde c. 84. & lib 4. c. 38. refert ſententiam Scot. diſt. 21. poſita traditione cum ſolennitate Deum reuocare & ſoluere matrimonium: quod reijcit, & ſoluit rationem eius lib. 5. cap. 86. 90. Vnde tenet profeſſionem ſoluere ex ſolo ſtatuto eccleſiæ, aut diſpenſatione Papæ. lib. 4. c. 41. 43. lib. 5. c. 56. 58. 8n. 87. 88. & generaliter ſumpto argum à matrimon. ſpirituali profeſſionis, iuxta Euerar. loco 33. ijdem admittunt Papam poſſe diſpenſare in rato matrim. de quibus inſ. Hanc ſententiam eſſe probabilem in praxi fauet Sot. lib. 7. q. 2. art. 5. q. 4 art. 2 diſt. 38. q. 2 art. 2. Victor. §. 262. Ledeſ. q 69. artic. 7. ad fin. Ferrar. 3. contra gent. c. 134. Mant. Peña. & Guerrer. archiepiſcop Granaten. ob praxim Pontiſ. [k] Hæc differentia primum reperitur expreſſa in Euſeb. Papa, cap. deſponſatam. 27. q. 2. ſed refert ut rem antiquam. Deinde Innocent. III. cap. ex publico, de conuerſione coniug. Boniſac. VIII. d. cap. unico, de voto. in ſexto, & Gregor. XIII. in bulla Societatis Ieſu, anni 84. ſignificat profeſſionem ſolemnem ex ſtatuto eccleſiæ ſoluere matrimo. Ad eum modum, quo excommunicatio, indulgentia, & inſtitutio ſacramentalium in actu, fit auctoritate eccleſiæ, & tamen poteſtas ad hæc data eſt immediate à Chriſto, qui reliquit eccleſiæ ut inſtitueret formam & ritum quo excommunicaret, aut daret indulgentias, inſtitueretque uarios modos & formas religionis: ſalua tamen ſubſtantia trium uotorum. Sic quidam aiunt epiſcopo concedi iuriſdictionem iure diuino. ſup. lib. 3. de pœnitentia, cap. 5. ita tamen ut Pontifex præſcriberet modum & formam qua excommunicaret, limitaretque caſus à quibus abſolueret, & indulgentias, quas epiſcopus dare debet, qua phraſi utitur Concil. Triden. ſeſſ. 22. can. 9. ſeſſ. decimaquarta, cap. 8. can. 15. & de unctione. can. 3. differt tamē quia Chriſtus immediate quoſdam puta Apoſtolos, ad miſit ad perfectum gradum religionis cum profeſſione, vt ſtatim dicetur: ſic immediate initiauit Apoſtolos omnibus ordinibus ſimul. ſed reliquit eccleſiæ facultatē inſtituendi ritum pro quibuſdam ordinibus, & interſtitia temporum. [l] D. Thom. 2. 2. quæſt. 88. 4. ad 1. 3. & quæſt. 188. 7. cum Auguſt. 17. ciuit. cap. quarto, & in Pſal. 103. concil. 3. Hieronym. epiſt. 70. contra Vigilant. Bernard. decl. in id Matth. 19. Ecce nos reliquimus omnia. Soto lib. 7. iuſtit. quæſt. 5. artic. 1. colum. 9. Pelag. de planctu eccleſiæ, lib. ſecundo, cap. 53. Nauar. apol. de redit. mon. 53. Sarmien. in defenſio. de redit. monit. 53. Ayal. de tradit. Vualden. de ſacrament. tit. 7. cap. 57. Caſt. verb. uotum. Torrian. opuſc. de uotis monaſt. Med. lib. quarto, de continen. controuerſia 6. cap. 3. 16. 19. [m] Ioannem eduxit Chriſtus ex nuptijs Canaa, de quibus Ioan. 2. ibi Caiet. Rupert. Lyr. Cyrill. in Euang. quæſt. 17. refert Hieronym. in vita Ioan. Auguſt. & Beda in prolog Ioan. & alter Natal. Bed. contra Fabrum. Ioan. 2. Cano. lib. 3. de locis. cap. quarto, Eſpencæ. de continen. lib. 5. cap. quarto, Couarru. ſecunda par. cap. 7. §. 4 num 6. Martin. lib. 9. Hyppol. regula. 29 fin. Palud. diſtinct. 27. quæſt. 3. quod falſo negant Arbor. 1. Theoſ. cap. 32. & Gutiertez. qq. Can. cap. 17. num. 27. quod ſanè priuileg. profeſſio non habuit ante legem. [n] Conſummatione fiunt plenius una caro, id eſt, vnum principium ad vnam prolem procreandum. quare de futuro dixit Adam Gene. 2. erunt duo in carne una, ſcilicet, poſt conſummationem. & 1. Corint 6. qui adhæret meretrici unum corpus efficitur. ſic videtur explicare Alexand. 3. d. capit. ex publico, de conuerſ. coniug. [o] [p] Soto diſtinct. 41. artic 2. Cano. lib. 3 de loc. capit. 4. & communiter probat ratum eſſe ſacramentum, & efficere uinculum quo vniuntur coniuges, inſ. §. 7. lit. S. ſup. cap. 2. Et qui negant ſolui aliter quam ex priuilegio Chriſti. [q] Non mirum ſi uinculum (qui eſt effectus connaturaliter relictus ex tranſeunte contactu, ſacramentoque) tollatur ob meliorem ſtatum profeſſi, aut per diſpenſationem Pontif. nec per hoc mutatur ſubſtantia ſacramenti in materia aut forma: ſic enim Pontif. mutare non poteſt, vt ait Trident. ſeſſ. 21. cap. ſecundo, ſic effectus gratiæ relictus ex baptiſmo tollitur per peccatum: & ius celebrandi, miniſtrandique ſacramenta, & immunitas auffertur ſacerdoti per degradationem. & calici per fractionem tollitur conſecratio [r] Diuus Thomas, Paludan. Bonauent. Richard. Duran. (cit. ſup. Z.) cum Magiſt. quarta diſtinct. 27 cap. 8. Maior. quæſt. ſeconda, Palac. quæſt. prima, Soto lib. 7. iuſtit. quæſt. 2. artic. 3. diſtinct. 38. quæſt 2. 1. diſtinct. 39. artic. quarto, Ledeſ. ſecunda par. quæſt. 55. artic. primo, & omnes Thomiſt. Cano lib. 3. cap. quarto. Taper. artic. 18. Comes Carpen. lib. contra Eraſm. Ioan. Medin. C. de reſtitut. quæſt. 3. cauſa 8. ad tertium. Specul. coniug. ſecunda par. artic. 28. idem Scot. quarta diſtinct. 31. art poſita traditione cum ſolennitate profeſſionis, Deus reuocat & ſoluit matrimon. (quam rationem Michael Medin. lib. 5. c. 86 90. reijcit: & tamen pro hac communi ſententia, affert multos, cap. 84. & lib. 4. cap. 38. 39.) idem Eſpencæ. lib. 5. de continentia, cap. quarto. Ex Canoniſt. Sylueſt. diuort. § 4. 12. matrimon. 8. §. 12. Tabien. Armil. Couarru. ſecunda par. ſponſal. capit. 7. §. 4. num. 6. & ſequen. Matienzo rubr. titu. primo, glo. 1. num. 68. lib. quinto, Recopil. Borgaſ de irregul. 6. par. quod probat ex Pontif. Ioan 22. extrauag. antiquæ, de uot. l. tertia, & ſeptima, tit. ſecundo. P. 4. & probatur eſſe priuilegium Chriſti, quia ſtatus religionis cum uotis non ſoluebat olim ante Aduentum Chriſti. Quare id Matth. 19. quod Deus coniungit, homo non ſeparet. exponunt Alexand. Papa III. d. capit. ex publico. de conuer. coniug. &

Stric.

Siric. Pap. cap. ſi quis ſacro, cap. ſcripſit, 27. q. 1. matrimonium ratum non hominis ſed Domini & eccleſiæ auctoritate ſeparatur per profeſſionem. Nec ſatiſfacit ſolutio, quod eccleſia facto ſtatuto habet ex auctoritate Dei ſoluere: vt auctoritate Chriſti facit leges, & ſacramentalia, & excommunicat. [ſ] Supra §. 4. & vid. infra cap. 15. §. 9. & lib. ſequen. capit. 13. [t] [u] Sup. cit. Z. at per epiſcopatum licet ſit ſtatus perfectior profeſſione, nõ ſoluitur: quia non eſt mors ciuilis. inf. V. [x] Innocent. cap. ex publico, de conuer. coniug. D. Thom. addit. quæſt. 61. 3. Doct. diſtinct. 27. Sot. quæſt. 1. art. 3. Ledeſm. quæſt. 63. Specu. ſecunda par. artic. 28. quia profeſſio ſoluit uinculum prioris matrimonij rati, ut dictũ eſt contra Henric. quodlib. 5. quæſt. 39. qui non putat inconueniẽs ut relicta in ſæculo habeat duos ſponſos vnum ſpiritualem, alterum carnalem. [y] cap. ex parte, cap. verum. de conuer. coniug. cap. ſtatuimus, vbi Hoſtien. & Anton. conſulti. de regul. [z] Sup lit. R. [a] Bonauent. diſt. 27. q. ult. ea Alex. 3. c. uerum. de conuer. coniug. Henric. quodlib. 2. q. 14. vt quidam feciſſe leguntur vbi glo. ponit exemplum in Machario. & capit. ſcribunt. verſ. ecce 27. q. 2. Palud. q. 3. artic 3. colum. fin.

ſioni unius per profeſſionem religionis Chriſtianæ, quæ fit in baptiſmo ſolui iure poſſe matrimon. conſummatum infidelium, [ſ] idque conceſſit Chriſtus ob eam congruam rationem, vt uinculum ſpirituale ſoluatur morte quadam ſpirituali ſeu ciuili: [t] ſicut uinculum carnale conſummati inter fideles ſola morte carnali diſſoluitur. Atque ita explicandi ſunt Doct. dicentes ſolui iure naturæ per mortem illam. [u] Nulla fit iniuria ſponſę etiam inuitę, quę relinquitur in ſęculo, cum poſt factam alterius profeſſionem, illa libere poſſit nouum matrimonium contrahere cũ alio. [x] & coniunctio ſpiritualis animorum fit ſine corporali uiolatione ſponſę, & ſine ulla futurę prolis iniuria. Decenter ſolũ dicitur per ingreſſum religionis, [y] nempe ingreſſum cum effectu traditionis irreuocabilis. i. per profeſſionẽ: quę in ſpiritualibus & ciuilibus cenſetur mors quędam. [z]

7 Olim ſoluebatur per profeſſionem uitę eremiticę [a] factam in manu epiſcopi aut alterius pręlati. nũc vero eremitæ non emittunt uota niſi ſimplicia, quibus matrimoniũ non ſoluitur. [b] Porro per ſuſceptionem ordinis ſacri etiam ſacerdotalis & epiſcopalis non ſoluitur ratum: [c] quia non eſt mors ciuilis, cui ſoli Chriſtus id priuilegium conceſſit. Nec ſoluitur per uota approbatę religionis ſimplicia, qualia auctoritate eccleſię emittunt in manu Pręlati coram teſtibus coadiutores formati [d] in religione Societatis Ieſu. Quia hęc fiunt quidem publicè cum quadam traditione perſonę, ſed ex intentione uouentis & ipſius eccleſiæ approbantis includunt tacitam conditionẽ ex parte Prælati acceptantis (vt regula & Pontifex declarat) ob quam traditio & acceptatio reuocari poteſt, & ex iuſtis cauſis poteſt generalis illos uotis liberare, ac dimittere. [e] Numquam Pontifex legitur ſtatuto facto ob uota tantum ſimplicia ſoluiſſe generaliter matrimonium ratum legitime contractum: [f] id enim ſolius profeſſionis ſolennis proprium eſt: nec tutos in conſcientia redderet lex, quæ generaliter liberaret omnes à uotis, [g] aut iuramentis factis: quorum obſeruatio in communi eſt de lege Dei, Exo. 20. quæ enim fit ab inferiori Prelato, in lege ſuperioris, [h] diſpenſatio ſine vlla cauſa, eſt diſſipatio [i] quę tutum in conſcientia non reddit.

8 Si quis poſt copulam fornicariam contraxit matrimoniũ ratum cum eadem, non dicitur matrimonium conſummari ex præuia copula, [k] ſed ex ea quæ ſequitur poſt matrimonium. [l] Secundo poſt copulam qua corrupit uirginem aut penetrauit vas fœminæ, amittitur quidem uirginitas irreparabiliter: [m] ſed matrimonium abſque uiri ſeminatione non fit uere conſummatum: [n] & tamẽ per accidens ob uiolatam fœminam hic uir impeditur

fuiſſe quoſdam religioſos cũ uotis ſimplicibus (qualia nunc emittuntur in religione ſociet. Ieſu,) qui ſi contraxiſſent quamuis illicite, non ſeparabantur à matrimonio ualido: & tamen à principio eccleſiæ agnitum eſt uotum ſolenne cum monaſtica profeſſione, aut conſecratio virginis quæ irritum fiebat matrimonium, ſi attentaretur, vt probat Bellarm. de matrimon. c. 21. propoſ. 3. Cyprian. lib. primo, epiſtol. 11. ad Pompon. Baſil. lib. de virginit. Ambro. lib. de virg. lapſa. c. 5. & multa conc. & decreta Pontif. [e] Ex declaratione & approbatione Pontif. & Gregor. XIII. in bulla ſocietatis Ieſu. anno 84. Sixt. V. anno 90. [f] Ex praxi & communi ſententia Doct. colligitur Chriſtum non conceſſiſſe Pontifici vt ob uota ſimplicia ſoluatur ratũ (quãuis ſubſit quædam cauſa in fauorẽ religionis) contra Palud. diſtinct. 27. q. 3. art. 3. colum. vlt. Mai. q. 2. [g] cap. ſunt quidam, 25. quæſt. prima, ſecundum glo. in Ioan. 22. extrauag. inter nonnullos. verſic. declaramus. de verbor. ſignificat. imo non eſſet bona lex, nec obligaret, quæ ſtatueret generaliter non obligare iuramenta. addit Fely. cap. fin. de maior. & obedien. nu. 9. non poſſet tollere omne ieiunium, omnes decimas, feſtorum obſeruationẽ:

Mai q. 2. quos eremitas uouiſſe continentiam ſolenniter dicit. D. Thom. diſtinct. 27. in lit. & innuit. 2. 2. q. 186. 5. ad tertium. Sylu. verb. eremita. Armil. verb. hæremita. §. 2. [b] Sot. lib. 7. iuſtit. q. 5. art. 3. cap. fin. & diſt. 27. q. 1. 4. Palac. q. 2. p. 578. ſed errant Palud. ſup. & Mai. q. 2. dicentes vota eremitæ licet non eſſent ſolennia ſoluiſſe matrimon. ratum. [c] Diffinit Ioan. 22. extrauag. antiquæ concertationis. tit. de uoto. Doct. diſtinct. 27. D. Thom. addit. quæſt. 53. 4. Sot. diſtinct. 27. q. 1. 4. Couar. ſecunda par. cap. 7. §. 3, num. 9. Balſam. in ſexta ſynod. can. 48. Duran. diſt. 27. q. 2. Palud. q. 3. Rodrig. de irregul. 6. par. tit. de ſponſal. num. 77. Aretin. conſil. 39. Gutierez. qq. can. c. 17. num. 29. Anton. 3. par. tit. 1. cap. 21. §. 3. Matienzo. inf. num. 72. Eſpencæus. lib. 5. de continen. cap. 8. contra Hoſti. & Geri de cœlibatu actu. 4. Nec matrimonium Ioan. ſolutum eſt per Apoſtolatum ſeu epiſcopatum. ſed per profeſſionem religionis. ſup. M. [d] Quia Trident. ſeſſ. 24. can. 6. & cap. ex publico. de ſola profeſſione irreuocab. id definit. & communis cum Mag. diſtin. 27. cap. 7. citat. cap. deſponſatam, 27. q. 2. c. decreta. 27. q. 2. Doct. ſup. Couar cap. 7. §. 4. num. 7. D. Thom. q. 2. art. 2. Simanc. de Cathol. inſtit. cap. 40. num. 11. Med. lib. 5. de continen. c. 40. 54. 91. 97. Virueſ. contra Luther. Philippic. 18. Perion. lib. 2. Topicæ Theol. Cano. lib. 3. de loc. cap. 4. Bellar. lib. 2. de monach. cap. 38. Quare de ſimplicibus uotis quamuis fiant publico & coram teſtibus certum eſt ex praxi eccleſiæ, non ſoluere matrimonium ratum. D. Thom. addit. q. 61. 2. ſeu diſt. 38. q. 1. 2. 3. vbi Richar. art. 7. quæſt. 2. Sot. q. 2. art. 2. & lib. 7. q. 2. art. 5. Palud. diſt. 27. q. 3. Bellarm. de matrimon. cap. 21. propoſit. 2. Medin. C. de reſtit. q. 3. cauſa 8. ad 3. Matien. gloſ. 1. l. 1. tit. 1. lib. 5. recop. num. 70. Gutier. qq. can. cap. 17. num. 28. & Auguſt. de bono uiduit. cap. 9. & 10. Alex. 3. cap. conſuluit. Cœleſtin. 3. cap. rurſus. qui cler. vel uouen. Boniſac. VIII. cap. unico, de uoto. in ſexto, & conſtat tempore Athan. & Auguſt.

aut ſtatuere vt ſtetur dicto unius teſtis. quia ſeruare hæc in communi, pertinet ad ius naturæ. Vt nequit indulgere quod hic Chriſtianus non teneatur confiteri, aut communicare, quia eſſet contra ius prorſus diuinum: & pertinet ad fundamentum religionis. vid. ſimile apud Trident. ſeſſ. 21. can. 2. [h] Vt non poteſt epiſcopus pro libito ſine cauſa diſpenſare in ll. Papæ ſuperioris. D. Thom. 1. 2. quæſt. 96. artic. quinto, vbi Caietan. & Frar. Medin. Soto. lib. 1. iuſt. quæſt. 7. artic. 3. diſtinct. 21. quæſt. 2. artic. 3. Couar. ſecunda par. ſponſal. cap. 6. §. 9. num. 8, 11. Nauar. cap. 25. num. 74. & Præl. 9. num. 13. & cap. ſi quando, de reſcrip. ſic nec Papa diſpenſat in lege uoti ſine cauſa Nauar. cap. 12. num. 76. vid. num. 57. 63. & ſup. Couar. ſup. num. 2. & 4. & in cap. 2. fin. de teſtam. D. Tho. quolib. 4. artic. 13. & 1. 2. quæſt. 97. 4. ad tertium. Soto lib. 7. iuſtit. quæſt. 4. artic. 1. [i] Abb. cap. extirpan. verſic. ſi vero, de præben. dicit id eſſet diſſipatio de plenitudine tempeſtatis: non diſpenſatio de plenitudine poteſtatis. quod ex alijs refert Molina, lib. 2. de primogen. cap. 7. num. 33. diſpenſat tamen Pontifex ex cauſa in hoc aut illo uoto & iuramento. & in quibuſdam quæ de ſe obligant iure diuino. D. Thom. 2. 2. q. 88. artic. 10. ad ſecundum, & q. 89. artic. 9. Soto, & alij ſup. quorum tamen obligatio partim pendet ex uoluntate humana, & ſine præiudicio tertij. [k] Couar. prima par. c. 4. §. 1. num. 13. Syluest. ſponſal. §. 10. verſic. 3, & communis contra Claud. & Hippolyt. [l] D. Thom. addit. q. 46. 2. Couar. Sot. diſtinct. 27. q. 2. art. 4. Doct. diſt. 28. Richard. artic. 1. q. 4. Duran. q. 1. Spec. 2. par. art. 20. [m] Palud. 4. diſtin. 16. q. 4. Tabie. verb. bigam. § 3. vbi Armil. §. 2. in ſumma confeſſ. fol. 182. Cordub. caſu 178. Michael. Med. lib. 1. de continen. cap. 76. 79. Cano in prælect. & hi falſo putant, per hoc quod vir corrumpat fœminam abſque emiſſione ſeminis fieri conſummatum matrimonium. quod ſi cum alia contrahat, fieri bigamum. [n] Soto diſt. 41. q. 1. art. 2. di. 27. q. 1. artic. 4.

ab ingreſſu religionis. [o] Tertio inconſummatũ inter duos baptizatos quidam putarunt diſpenſari poſſe. At certum eſt nulla poteſtate in terris ſolui poſſe: [p] Chriſto ita inſtituente, ne proli aut violatæ fœminæ iniuria fieret. Quidam aiunt [q] conſummatum addere perfectionẽ in ratione ſigni & ſacramẽti: quod falſo colligunt ex loco vitiato Leo. Pap. epiſt. 92. ad Ruſtic. c. 4. quem cum Grat. cum ſocietas, 27. quæſt. 2. legunt addita negatione. [r] At reuera copula non addit perfectionem, aut partem in ratione propria ſacramenti, [ſ] (id eſt, in ratione ſigni practici, & vt eſt inſtrumentum efficax gratiæ, [t]) addit tamen in ratione ſigni circa rem extrinſecam non contentam: nempe quia expreſſe ſignificat corporalem vnionẽ Verbi cum carne aſſumpta quæ eſt omnino indiſſolubilis. & hinc additur per accidens firmior indiſſolubilitas matrimonio, ob uitandam iniuriam matris & prolis. Et copula pertinet ad uſum ſacramenti. [u] ante quem uſum matrimonium eſt verum ſacramentum: [x] quod quidam negant, [y] & pro ſe citant Auguſt. [z] Soluitur vero conſummatum fidelium per ſolam mortem naturalem alterius coniugum: [a] quod ſi virum obiiſſe conſtet, quamuis poſt breue tempus ſit miraculosè ſuſcitatus, non tenetur uxor ad illum redire: [b] nec profeſſus ſic ſuſcitatus tenetur redire ad religionem, [c] nec epiſcopus ad epiſcopatum admittitur, pro quo alius legitimè ſuffectus eſt. [d]

9 Poſt conſummatum matrimo-

licet Chriſtiano innocẽti ingredi religionem ob adulteriũ probatum cõiugis, de quo inf. §. 10. aut ſi uterque innocẽs mutuo conſenſu conuertitur, & vult profiteri. [e] At ſi vxor ſenex ſit, conceſſit ius ut marito profitente, illa manere poſſit in ſæculo, emittens tamen publicum continentiæ votum in manu epiſcopi. [f] At ſi uotum ſecrete fecerat, aut implicite tantum, & vir iam profeſſus eſt, aut ſacris initiatus: compellet iure epiſcopus vt publice fiat. [g] Tertio ſi iunior uxor in ſæculo maneat cum publico voto continentiæ & voto intrandi religionem, valuit profeſſio mariti. [h] & illam, ſi repetat maritum, compellet epiſcopus ingredi monaſterium, & profiteri. [i] poſſet tamen epiſcopus ob id periculum ex diſpenſatione indulgere vt ad uitam uxoris iunioris reducatur maritus. [k] Mortua uero uxore maritus eſt inhabilis alteri matrimonio, & tenetur redire ad monaſterium, [l] quia ſponte profitendo potuit ſibi in hoc præiudicare. generaliter vir fit inhabilis matrimonio ſi manſit in ea profeſſione, cum tacito uxoris conſenſu: [m] nempe ſi illa ſciens uirum profeſſum, nunquam in tota uita ſua contradixit. 4: ſi uxor etiam iunior iura ſciebat, & videns uirum profiteri, tacuit, conſentit: & cenſetur implicitè uouiſſe religionem: [n] & ad illam compellet epiſcopus iuniorem. Poſſet tamen epiſcopus diſpenſare ob periculum iunioris petentis; vt ad uitam ipſius reducatur maritus: [o] præſertim ſi uxor alleget ſe neſciſſe iura. [p] Epiſcopus in prædicto caſu,

ante 1. concl. Anton. 3 par. tit. 1. c. 11. Sylu. matrimon. 8. §. 15. Armil. matrimonium. §. 26. Gregor. lib. 5. tit. 6. p. 4. & plane Cordub. ſup. non tamen requiritur ſeminatio fœminæ, vt fatetur Anton. Sylu. Specul. prima par. artic. 38. concl. 9. art. 47. fin. Panor. Feder. Rodolph. Innoc. fauet D. Thom. 3. par. q. 32. art. 34. & diſtinct. 34. art. 2. ad ſextum. [o] Citati ſupra lit. F. [p] Supra c. 2. §. 3. lit. T. [q] Tenet Mag. di. 26. Hugo. lib. 2. P. 11. tract. 7. c. 6. Couar. ſecunda par. c. 1. Taper. art. 18. enchyr. conc. Colon. de matrim. §. ſed dices Hoſtien. Angel. Sylu. matrim. 1. §. 4. Innoc. 3. c. 3. debitum. de biga. Et Caniſi. lib. primo, Marial. cap. 11. putat ita tenere quoſdam Patres, Abdiam Epiph. Cyril. catech. 12. Hilar. Euthy. Theophyl. non eſſe perfectũ, & ſine copula non eſſe integram ſignificationẽ ſacramenti. hinc enim fiunt vna caro, vt dicit Alex. 3. cap. uerum. de conuer. coniug. & hinc matrimoniũ fit omnino indiſſolubile etiã per profeſſionem. vid. inf. cap. 16. §. 1. H. [r] Grat. addit ly. non & nuptiæ: qui reddunt contrariũ ſenſum. quod Sot. diſt. 26. q. 2. art. 4. ſubolfecit, ſed non attigit. ſed bene corrigit Couar. ſecunda par. c. 7. §. 4. nu. 13. & bene citat. Iuo. 8. p. cap. 74. Bellarm. c. 5. argum. 9. col. 8. & d. eſt cap. 2. §. 1. [ſ] D. Thom. q. 42. 4. ad primum. Bellar. ſup. probat ex Ambro. Auguſt. Chryſo. Iſidor. Nicol. Pap. Et prædicti auctores decepti ſunt ex uitiato loco Grat. [t] Sic Orig. hom. 6. Num. cap. conubia. 32. q. 2. negat in copula dare Spiritum ſanctum, id eſt, gratiam ex opere operato. Bellarm. de matrimon. c. 5. argum. 6. At plane loquitur de dono prophetiæ quod impeditur uehementi paſſione copulæ glo. ibi Hieron. in Matt. 7. in nomine tuo prophetauimus. D. Thom. addit. q. 42. 3. ad ſecundum. Caiet. 2. 2. q. 172. 3. ad tertium. [u] Vſus euchariſtiæ non pertinet ad ſubſtantiam ſacramenti. D. Thom. & Bellarm. cit. S. [x] Supra c. 2. Sicut c. de coniugali, 27 q. 2. Nicol. c. ſufficiat. citat Chryſoſto. hom. 33. imperfect. matrimonium non facit coitus ſed uoluntas Trident. can 6. ratum uocat abſolutè matrimonium. & ante illud monet c. 1. de clandeſt. confiteri, vt digne recipiat ſacramentum. Ambro. de inſtit. virg. c. 6. Auguſt. 1. de nupt. & concup. c. 11. lib. 2. de conſen. euag. cap. 1. D. Thom. addit. q. 42. 4. ad primum, & 3. par. q. 29. 2. [y] Valden. tom. 2. ſacramen. c. 130. Michael Medin. lib. 5. de continen. c. 66. dicit matrimonium ratum ideo eſſe ſolubile & diſpenſabile, quia ante conſummationem non eſt ſacramentũ. vid. quod affert Couar. ſecunda par. cap. 7 §. 3. num. 5. [z] Auguſt. ſoliloq. aut forte epiſt. 199 habetur, c. non eſt dubium, 27. q. 2. quod potius eſt eiuſdem Leon. ſup. At bene Richar. cum glo. exponit, de fœmina arcta, cum qua matrimonium ait fuiſſe nullum: quia cum ea commixtio ſexus haberi non poterat. ſed ſenſus eſt, quod vox matrimonium dicitur à matre: nec fit mater niſi per copulam. qua ratione Orig. cap. inuenta. Hieron. c. genuit. Gregor. c. ſic quippe. negant B. Mariam contraxiſſe nuptias matrimonij (quia matrimonium eius cũ Ioſeph non fuit conſummatum) cum tamen de Spi-

ritu ſancto facta ſit uera mater Chriſti. [a] Rom. 7. & 1. Cor. 7. mulier alligata & eſt recepta ſententia. [b] Syluest. verb. reſ[illegible] diuor. §. 2. Tab. ſacram. §. ſi Reſurrectio. fin. Ang. mors §. 3. Palud. di. 27. q. 2. Soto q. 1. art. 4. circa 2. concl. contra Perez l. 1. tit. 1. lib. 5. ord. p. 23. & citat quoſdam pro ſe. [c] [d] Palud. & colligitur ex prædictis. [e] cap. ſunt quidam. 27. q. 2. c. præterea, c. uxoratus, de conuer. coniug. Doct. diſt. 27. Soto q. 1. art. 4. Sylu. diuort. §. 13. D. Tho. addit. q. 61. art. 1. [f] c. 1. c. cum ſis. capit. ſignificauit. eod. tit. vbi gloſ. c. ex parte abbatis. D. Thom. addit. q. 53. 4. ad 2. ſeu di. 37. q. 1. ad 2. Soto art. 4. col. 13. Sylu. ſupra Nauar. cap. 22. num. 52. fin. [g] Citati & Nauar. conſ. 5. inf. [h] Quia iura ea rigore nihil amplius requirunt ad ualiditatẽ profeſſionis, d. c. ſignificauit. c. ad Apoſtolicã. de conuer. coniug. Panor. c. 1. nu. 8. eod. Nauar. conſ. 5. num. 3. tit. 32. de conuer. coniug. lib. 3. [i] Nauar. d. conſ. Hoſti. & commun. d. c. ſignificauit. At Innocen. putat ſatis eſſe ſi illa includatur in monaſterio, licet non profiteatur. [k] cap. 1. de conuerſ. coniug. c. cum ſis, c. uxoratus, iuncta glo. ver. nullatenus. Nauar. conſ. 3. tit. de conuer. coniug. li. 3. quia urgente periculo incontinentiæ epiſcopus diſpenſat in uoto continentiæ. inf. c. 15 §. 8 B præſertim cum coniugata habente [illegible] ſtam inſ. licet impeditum uoto. [l] D. Thom. Duran. & alij, diſt. 27. Soto. diſt. 38 q. 1. 2. ad 2. Nauar. d. conſ. Syln. & alij per c. ex parte abbat. c. conſuluit. de conuer. coniug. Et facit cap. Agathoſa. 27. q. 2. At notandum etiã publicum quod uxor fecit in manu epiſcopi non reddit inhabilem matrimonio poſt mortem viri, per d. c. unicum, de voto, lib. 6. quamuis iure vet. ob ſcandalum videtur inhabilitaſſe cap. inſinuante, cap. [illegible] vbi glo. & Hugon. qui eſt vel uouen. vid. Couar. ſecunda par. ſponſ. c. 6. §. 10. num. 18. [m] Quia uir ſpontanea profeſſione potuit ſibi præiudicare, & fit abſoluta dum confirmatur morte uxoris (vt confirmatur donatio inter uirũ & uxorem) ex tit. ſup. E. inf. lib. ſeq. c. 15. §. 9. [n] Glo. de ca. Agathoſa. per cap. coniugata. de conuer. & glo. cap. ex parte, c. uenient, in fin. cap. ſignificauit, vbi glo. marg. Et cap. uxoratus, ad fin. ac ſubinde profeſſio facta tenuit in præiudicium profitentis. D. Thom. addit. q. 53. 4. ad ſecundum. Palud. diſt. 27. q. 3. Duran. diſt. 32. quæſt. ult. Syluest. matrimon. 8. §. 12. cum Panor. Calder. per glo. d. cap. uxoratus, quam gloſ. eſſe communiter receptam dicit Iaſ. l. uniuerſa. num. 11. ff. de precib. Impetr. offeren. Couar. ſecunda par. cap. 6. §. 3 num. 3. & ſentit Nauar. c. 22 num. 92. d. conſil. 5. [o] Gloſ. cum text. d. capit. ex parte abbat. ſed reſolutorie gloſ. d. cap. uxoratus (quam receptam dicit Iaſ.) Syluest. diuort. § 16. cum Palud. Goffred. Panorm. Syluest. matrimon. 8. §. 12. verſ. 4. citat Panorm. & Calder. Durand. ſupra D. Thom. addit. q. 53. 4. ad primum. Soto. diſtinct. 27. q. 1. artic. 4. colum penult. diſtinct. 38. q. 1. 2. ad ſecundum, quia ſubeſt cauſa periculi, nec ſine voluntate uxoris obligat uotum, præſertim ſi alleget ſe neſciſſe iura, vt habetur d. cap. ex parte. Quo caſu profeſſio mariti facta non ſeruato ordine iuris,

non

aut in alijs iure expreſſis compellés ad religioοem non peccat. [p] ſic olim & nunc ob uotá ſimplicia publica cogi poteſt ad profeſſioné. [q] Deinde ſi elapſo poſt initum matrimonium bimeſtri, ceſſantibuſque impedimentis ſponſa de religione adhuc deliberans nō permittat conſummari. [r] Tertio ſi non niſi elapſo quinquennio dicat ſe ficte feciſſe profeſſionem, aut metu inductā vel ante ætatem. [ſ] Quarto ob crimen, vt ſi dānatæ ad carcerem perpetuum offerat Pontifex liberationem, ſi profiteatur, & illa acceptet conditionem [t] aut ſi adultera quæ marito per iudicem traditur occidenda, ſimilem conditionem religionis acceptet. Ob quædam alia delicta damnatur non ad profeſſionem, ſed ad recluſioné in monaſterio. Quinto eos qui virũ ad religioné cogũt illicite non excõmunicat concil. Trident & in ſupradictis caſibus atque in alijs interdum vir iure compellitur profiteri. [u]

10 Item poſt cõſummatum licet profiteri, ſi alter dedit perpetui diuortij cauſam culpabilem ob adulterium carnale, [x] aut ſpirituale hæreſeos. [y] In caſibus quibus marito licet profiteri, licebit ei ſæculo ſacris initiari. [z] ac ſubinde poſtquã vxor ſenior in ſæculo vouit continentiá, poteſt vir etiam iunior manere in ſæculo initiatus ſacris. [a] Secundo ſi per vim ſponſæ illatam intra bimeſtres inducias iure conceſſas [b] ſponſus conſummet matrimonium, peccat mort. contra ius fœminæ: & quidam cócedunt vt eidem fœminæ liceat ingredi religioné. [c] cur enim priuabitur innocens iure ſuo? vir vero ob iniuriam oppreſſionis priuatur vſu iſtius matrimonij, & ne poſſit ea viuente aliud contrahere, quia huius ſponſæ profeſſione non ſoluitur vinculum iſtius conſummati matrimonij: quamuis enim virgo quæ uim patitur non amittat aureolam uirginitatis, uiolento tamen actu conſummatũ matrimonium fit omnino indiſſolubile. At probabilius eſt eam non poſſe inuito marito ingredi religioné aut profiteri: [d] & ſibi imputet, ſi id periculum non cauit.

11 Matrimonium ratum ſi ſpeculatiuę rationes, & antiquorum Doctorũ authoritates expẽdantur, uidetur ſolui nõ poſſe immediate per diſpenſationem Papæ: [e] cum ſit iure naturæ & quatenus ſacramentum eſt, indiſſolubile. Nec Pontif. in ſacramentis poteſt, niſi ſalua illorum ſubſtantia, ut definit conc. Triden. ſeſ. 21. c. 2. ſed tuta eſt ſententia in praxi & probabilior ualere diſpenſationé ex Papæ authoritate diuinitus data: [f] & licitam eſſe dum

non ligat in præiudicium tertij. [p] Doct. citati ſup. cap. 6. fin. concil. Trident. ſeſſ. 25. reg. capit. 18. excommunicat compellentem ad religionem fœminas inuitas: præterquam in caſibus iure expreſſis: quo modo magiſtratus ſine terreno affectu poteſt iudicialiter compellere ad matrimonium, ſeſſ. 24. c. 9. vid. l. cogi poterit. ff. ad Trebellian. l. ſi patria cogente. De ritu nupt. Nec incurrit pœnam qui tantum monet, ſed nõ cogit. arg. § tutã. Inſtit. de mãdato. vid. Couar. 2. par. ſponſ. capitu. 3. §. octauo, num. 6. Sarmien. 1. Select. ca. 18. num. 6. [q] Capit. licet. de voto. & olim quando cum mutatione vitæ renunciebat ſæculo. capit. conſulti. ca. ſtatuimus, vbi Card. & Pan. de reg. quia c. non ſolum. eod. tit. lib. ſexto, diſtinguit huiuſmodi ingreſſum cõtra profeſſum expreſſe aut tacite. Syluest. religio. 3. §. 19. verſ. 4. & in Roſ. aur. quæſt. imperitien. quæſt 64. Ange. profeſſio. § 2. fin. Nauarr. ca. non dicatis, num. 35. §. 4. c. nullam. nume. 44. cap. ſtatuimus. num. 23. § quinto. Et tamen votũ cũ ea mutatione vitæ erat ſimplex, nec dirimebat matrim. poſtea contractum. Nauar. Syluest. per ca. tranſmiſſa. de renunc. [r] Cap. ex publico. de conuerſ. coniug. vbi glo. & Card. Nauar. capit 16. num. 26. Victor. ſum. §. 277. Soto. diſt. 27. quæſt. 1. artic. 4. [ſ] Trident. ſeſſ. 25. reg. cap. 19. At ſi abſque ſcandalo fugere poſſet in ignotam regionem, non peccat. Nauarr. d. c. ſtatuimus. num. 77. 78. [t] Nauar. conſ. 17. tit. de regular. lib. 3. vt dum rex liberat á furca, ſi reus ducat meretricem. aut ſi vir incutiat iuſtum metum adulteræ vxori aut filiæ, niſi intret religionem. inf. cap. 9. Ledeſm. quæſt. 49. 3. Frat. Medin lib. 1. Victor. Cano, Cueuas, & alij recent. Specul. 1. p. artic. octauo, dub. 3. Syluest. metus. § 4 fin. §. 6. Ang. §. 1. contra Sot. d. 29. quæſt. 1. 3 & Couar. cap. 3. §. quarto, vbi tamen num. 12. 15. citat pro nobis Oldr. conſ. ſeptimo. Et ob quædam delicta reus damnatur ad recluſionem. c. ſi ille. 50. d. c. de lapſis. 16. quæſt 6. gloſſ. fin. c. fraternitas. 34. d. glo. fin. c. dictũ. 81. d. per illum text. Albornoz. libr. 4. de arte contrac. fol. 156. [u] Quia Trident. d. cap. 18 limitat ad fœminas, & lex ad frequentiora reſpicit. l. nam ad ea. ff. de legib. vir autem non ita facile cogitur ad religionem. & Trid. cap. 21. compellit eum qui habet canonicatum regularem aut abbatiam, vt profiteatur intra annum vt parochum compellit ſacris initiari intra annum. 2. vt profeſſus ſine diſpenſatione tranſiens ad laxiorem compellitur redire ad ſtrictum. cap. fin. de regul. ca. 1. & ſequen. de apoſtat. & Paul. IIII. ac Pius V. reuocarunt diſpenſationes datas monachis manendi in ſæculo. nempe quæ fuerant illegitimæ. ſic vir qui per ſimoniam receptus eſt in religione cogitur tranſire ad ſtrictiorem. cap. de reg. De ſimo. Secus de monialib. Nauar. cap. 27. num. 106. Et Pontif. interdum diſpenſat cum homicida voluntario ad miniſterium altaris, ſi admittat conditionem profitendi religionem. Nauar. conſil. 27. tit. de regul. libro tertio, Claudius in priuileg Societat. verb. diſpenſatio. §. 4. Compen. Mendicant. §. quarto, Compend. Bernard. §. ſexto, Nunquam vero id concedit religioni per generalem clauſul. Nauar. conſ. 1. tit. duodecimo, de homicid lib. quinto. [x] Inf. cap. 17. Soto diſtinct. 39. artic. quarto, diſtinct. 37. quæſt. prima, artic. primo Couar ſecunda, par. cap. ſexto, D. Tho. addit. quæſt. 62. 5. quia Math quinto, & 19. propter ſolam fornicationis cauſam permittitur diuortium perpetuum. [y] Dicetur cap. 17. Soto ſup. Diuus Thomas, quæſt. 59. 6. [z] Citati §. 4. H. [a] Syluest. diuort. §. 17. cum Pan. cap. primo, num. quinto, de conuerſ coniug. [b] Soto diſt. 27. quæſt. 1. 4. [b] Capit. ex publico. de conuerſ. coniug. [c] Palud. diſt. 27. quæſt. 3. & quidam recent. Perez, tandem. l. 1. tit. 1. lib. 1. ord p. 12. ſi & rub. tit. 15. fin. lib. 8. pag. 281. cum Angel. Pan. Hippolyt. Brixien. Felin. & probabile fatentur Durand q. 2. Victor. § 257. Ledeſm. q. 63. art. 3. fi. (cõtra Pan. & quoſdam Canoniſt. dicẽtes actu violẽto nõ conſummari matrimonium.) Et tali actu non amittitur virginitas. D. Tho. 2. 2. q. 64 5. ad tertium, citat. B. Luciam. [d] Soto diſtin. 27. q. 1. 4. Maiorius. Rich. artic. 3. quæſt. 2. & vt probabilius Durand. Victor. Ledeſm. Aegid. Regindelbert. Couar. 2. p. cap. 7. §. 4. num. 10. Syluest. diuort § 5. debitum. §. 1 Anto. 3. par. tit. 6. cap. 21. §. 1. Hoſtien. Ioan. Andr. Bald & ſum. confeſ. lib. 1. tit. 8 9. 42. & tandem Perez. d. rub. tit. 15. li. 8. ord. pag. 281. [e] Gutier. q. canonic. c. 17. Abulen. Num. c. 30. q. 109. Angel. matrimonium. 4. princ. Tabie. §. 7. Armi §. 8. 12. ſum. confeſſ. ver. diſpenſatio. Viguer. c. 5. §. 5. ver. 14. Victor. §. 262 ſeu. non. 281. 306. Soto. lib. 7. iuſt. q. 2. ar. 5. d. 27. q. 1. ar. 4. colum. 6. dicit communem mentem Theol. falſo tamen dicit communem Canoniſt. & d. 32. art. 3. fi. Specul. 2. p. ar. 8. fin. ar. 28. con. 3. fin. Cord. videtur li. 1. qq. q. 11. col. antepenult. q. 25. & citat conc. Toletan. & quoſd. Pont. & late olim Cou. 2. p. c. 7. §. 4. nu. 14. cũ Ioan. Lup. tract. de matrim. Pan. d. c. ex publico, videtur Anto. 3. p. tit. 1. cap. 21. §. 3. Syl. diuort. § 4. fi. (quos duos quidam citant in oppoſitum) idem ſignificant, qui aiunt profeſſionem ſoluere iure diuino: eo quod ſit quædam mors, D. Tho add. q. 61. ar. 2. Bonau. Rich. Durand. Palud. diſt. 27. (quam rationem refutat Mich. Med. lib. 5. de contin. c. 82.) At in matrimonio infidelium etiam conſummato fit ſolutio, ſi alter cõuertatur, & licite ducat aliam: quia non erat ſacramentum. & per libellum repudij in lege vet. quidam probabiliter ſolutum dicunt. [f] Nau. conſ. 49. tit. s. diſpenſat. lib. 4 & conſ. 1. tit. 15. de ſrig. Et c. 22. num. 21. ait quod Pont. ob illius interceſſionem diſpenſauit cum. 7. imo & Greg. XIII. vno die diſpenſauit cũ vndecim. & Martin. V. Eugen. IIII. vt refert Cou. cum Ant. 3 p. tit. 1. c. 22. Borgaſ. de irreg. 6. par. tit. de ſponſ. nu. 74. & á nu. 21. probat. glo. d. ca. ex publico. vbi Archid Hoſtien. & Nau. ait, eſſe ſententiam receptam ab omni pure canoniſta & á Theologis canonum peritis. Felin. c quæ in eccleſiarum. nu. 20. de conſtit. vbi Molinæ add. in Deci. Hipp. conſ. 185. Natta. cõſ. 290. vol. 2. Tiraquel de pęnis in pręfati. nu. 47. Alciat. lib. 6. Parergon. ca 20. alios citat Neguzan. rub. de lucro dotium verb. ſolutu. num. 5. tandé Cou. retractans in vlt. editione. nu. 14. & de teſtam. rub. 3. p. c. 2 nu. 10. 11. cũ multis Hug. & Card. Inn. Padilla. l. iubemus. nu. 4. de tranſact. pro qua Gutier. late. qq canonic. q. 17. nu. 12. & 40. citat. gl. Pan. Fel. Dec. Grat. Mõte. var. qq c. 6. Selua, Curt. Suarez apud Anton. Gabr. tom. 1. ver. matrimonium. Præp. Guzad. Sylua. nuptial. lib. 1. num. 152. 156. & alios citat Pariſ. conſil. 51. nume. 14. vol. 4. Loazes de matrim. dub. ſecundo, argumen. primo, Turrecrem. capitu. de illo. 32. dict. Curtius iun. conſil. 70. Anton. Gabriel. titu. primo, commu. libro decimoquarto, verb. pap. Et colligitur ex ijs qui admittunt diſpenſari cum profeſſo, quod tenent Aſtenſ. libro primo, titulo, 20. §. vndecimo, quæſtio. prima, ad fin. ex Theologis. 4. diſtin 38.

Palud.q.4.art.4.Durand.q.2.Maio.q.3.Rich.art.4. Palac.q.vn.& olim ibi D.Thom.q.1.4.1. ad 3.Tarant. & propendent Bonau.& Scot.Gabr.Heruæ quodlib.11.q.15.Henric. quodlib.5. q.28.hi concedunt diſpenſari cum profeſſo. Item diſpenſari in matr. admittunt. Caiet. tom.1.trac.28.ſeu opuſ.27.qq q.25. Catarin.lib. 6.contra Caiet.c.3. Ant.2.p.tit.11.c.2. §.9. & 3.p.tit.1.ca. 21.Roſel pap.num. 4. Ang.videtur vo. ti.4.§.5. Sylu ver. diuort. §. 4. 1 ett. Sot. de matr. lec.5. Cordu.lib.1. qq.q. 24.Mich. Med.lib. 4 de contin. ca.21. 38.39.41.43.lib.5. c 17.56.58.80.84. 87.& ſeq.Eam ſententiã de diſpenſat. profeſſi eſſe in praxi probabilẽ & iurã fatentur recent. Victor.§.262.Mantius, Peña.Ledeſm. q.69.art.7.ad fi.Soto.lib.7.q.4. art.2. Ferrar.3.cont gent. c.124.fi.Bon.d.38. artic.2.q.3. Abulẽ. Num. c.30. q.109. Natal. Beda. cont. Fabr ſup.Ioan.2.E. ſpencæus. libr.5.de contin.c.6. & affert exẽpla.ca.7 etiã de profeſſis cum quibus diſpẽſatum eſt, de quibus Micha. Med.lib.5. ca.25.& 42.citat Doct. Nau. apolog.de reddit.q. 1. monit.11. nu 3. De matrim.per procuratorem contracto quidam aiunt facilius diſpenſari, vt Caieta. quia negat eſſe ſacramentum. de quo

vrget grauis cauſa. [g] ſic quidam Pontifices leguntur diſpenſaſſe, ut Martinus V. Eugenius IIII. Benedict. & ſæpe Pius IIII. & Gregor. XIII. [h] moti congruis rationibus & ſapientum authoritate. & poſſet ob communem pacem ſic diſpenſare etiam inuito altero contrahentium. [i] vt profeſſio ſoluit inuito altero: frequentius leguntur diſpenſaſſe vt monachus profeſſionis vinculo liberatus, ob communem pacem regni iniret matrimonium: [k] & quia profeſſio ſoluit matrimonium ratum, [l] vt Papa diſpenſat cum profeſſo quod maius vinculũ eſt, ita & in matrimonio rato põt ex cauſa. [m] illicitè tamẽ ageret Põtif. ſi abſque vlla cauſæ cognitione ſtatueret generaliter, ut quilibet profeſſus aut qui ratum matrimonium contraxit, poſſit recedens ab eo ſtatu ducere nouam ſponſam: [n] quia in lege ſuperioris non poteſt inferior diſpenſare, niſi ex cauſa cognita iuxta commiſſionem ſaltem interpretatiuam ſuperioris: lex autem de ſeruandis votis perpetuis & matrimonio eſt Dei.

12 Nulla alia ratione ſoluitur matrimonium ratum Chriſtianorum quoad vinculum. [o] Primum non ſoluitur per ſubſequens matrimonium conſummatum, [p] quamuis à quibuſdam Pontificibus tanquam à priuatis doctoribus oppoſitũ videatur aliquando fuiſſe dictum: [q] Secũdo nec per mutuum vtriuſq; conſenſum: [r] in quo fallit illa regula per cauſas, per quas naſcitur res, poteſt diſſolui: nam matrimonium, profeſſio & votum habet iure naturali à Deo perpetuam obligationem. Tertio nec per adulteriũ alterius: [ſ] & multo minus per hæreſim [t] qua ſpiritualiter adulteratur: aut propter moleſtam cohabitationẽ, & ſæuitiam viri: [u] aut affectatã abſentiã coniugis. [x] Quarto, nec per ſuperuenientem impotentiam. [y] quæ tamen cauſæ ſatis ſunt ad ſoluenda ſponſalia. [z]

13 Quantum ad thorum & cohabitationem poteſt prælatus eccleſię certo aut incerto tempore [a] facere ſeparationem & diuortium, ob varias cauſas iure expreſſas. Primo ob adulterium, [b] ſecundo propter ſodomiam [c] quæ rarius contingit, licet non ſit contra prolis certitudinem: Tertio ob ſæuitiam viri, [d] niſi det idoneam cautionem: uel ſi tentanit veneno occidere coniugem. [e] Quarto ob furorem exceſſiuum cum periculo cohabitationis. [f] ſed facto diuortio etiam cum libello repudii perpetui, iam nõ licet in lege euangelica viro aliam ducere, [g] aut repudiatæ alteri nubere. [h] quamuis olim in lege ue-

ſup.c.2.§.2.B. [g] Cum hæc diſpenſatio ſit in iure naturali & diuino, requirit magnam cauſam boni communis, ſine qua non liceret. Gutier.ſup nu.40.Sylu.diuor.§.4. Ioan.Andr. Anchar. Cutt. inn. Gozadi. Villalob. Autin. P.§.33.Menoc.conſ.15.nu.9. at valida videtur vt fiat habilis matrimonio præſertim de vtriuſq; conſenſu refert Gutier.nu.42.ex Gozad. quia ita expediebat concedi Papę, qui nullũ ſuperiorẽ habet in terris: ne alias res eſſent perplexæ. At diſpenſatio eſt ſine cauſa in lege Papæ non valet: quia in terra habet recurſum ad ſuperiorem Papam. [h] De Martin.V.& Eug.IIII.refert Ant.diſpenſaſſe.Bened. Pap.in conc. Later. habetur. tom.2.conc.p.855.de Pio IIII. qđ ter aut quater diſpenſauit refert Nau.c.22 nu.21.de ipſius cõſilio, ſic praxis & vſus Pontificũ cum maturo cõſilio, dũ diſpẽſat in iis, quorum obligatio partim pendet à voluntate humana ſine præiudicio tertij arguit poteſtatẽ cõceſſam Pontifici à Chřo vt de votorũ diſpenſatione.D. Tho.2.2.q.88.ar.10.ad 2. & de profeſſione & matrim.rato: non autem de conſummato ob præiudicium per ſe prolis & fœminæ violatæ. [i] De grauiſſimo caſu conſulti doctiſſimi in Hiſpa. affirmarunt.& ſentit Nau.citatus.ſup §.5.T.conſil.2. tit.33. de conuerſ.coniu.lib.3.conſ 49.tit.1.lib 4.Deci.conſ. Gozad. apud Gutier. ſup.nu.42. [k] Vt ex Eſpencæ.& Mich. Med.citatum eſt.Caie. Palud. Heruæ. Ant.& alij.Bellarm.de matrim.c.13. [l] Trid.can 6. & d.c.ex publico.& vt profeſſio ſoluit etiam inuito altero, ita ob cauſam pacis communis videtur Papa poſſe alio inuito. [m] Quidam Theol.fatentur Papam diſpenſare cum profeſſio, cuius vinculum eſt ſpirituale, & in obſequium eccleſiæ, & ſubdi ſpirituali poteſtati Papæ, vt commutet in maius bonum commune, vt pro pace regni.ſed negant immediate poſſe in matrimonio. quod eſt vinculum ciuile & carnale: vt nec poteſt irritare leges iuſtas & cõtractus reipubl.alienæ. Aiunt tamen Papã poſſe diſſoluere matrimon. mediate: vt qui domum comburit mediante igne, ſed non ſe ſolo,& impius reſtitui poteſt à Deo in ſtatum pure naturalem mediate, ſed non immediate. vt tenent quidam recent.cum Caieta. 3.2.q.113.2.ſup.§.6.lit.Q.& ſeq. [n] [o] Nec valet in propoſito illa

regul.per cauſas per quas res naſcitur, poteſt diſſolui: quia matrimonium, profeſſio & votum habent à Deo perpetuam obligationem. D.Thom.addit. q.44.3.ad 3. [p] cap.licet, de ſponſa.duorum vbi addit quamuis à prædeceſſoribus quibuſdam dictum ſit oppoſitum, nempe à Celeſtin. Pap. (vt refertur in ca. quanto, de diuor.) quem communiter aiunt erraſſe vt Doctorem, citati inf.O. [q] Celeſtinum licebit ita interpretari, primo, vt prius non eſſet matrimonium per verba abſoluta de præſenti, ſed ſponſalia quæ per ſecundum matrimoniũ conſummatum ſoluta ſunt, inf. capit. 13.§.3. Vel ſecundo vt conſuetudo quæ ideo tempore permittebat, excuſauerit ignorantes à culpa & pœnis: atque ita coniugatos relinquendos eſſe in ſua bona fide. quod ſignificat Couar.ſecunda par. capit.7. §.3. nume.5. Vel tertio hic Pontif. agit in priuato caſu, in quo ipſe (aut epiſcopus ex tacita ipſius commiſſione) diſſoluit matrimonium primum ratum, (quod licuit) vt permaneret in ſecundo conſummato. [r] Sup.lit. D. [ſ] Tridenţ. can. 7. D. Thom. quæſtio.62. artic. quinto, ad quartum, Caſtro, nupt. hær.5.Couar.ſecunda, par.capit. ſeptimo, §.ſexto, num. 13.ſed Soto diſtinct.36. artic.quinto, putat oppoſitum eſſe tantũ erroneum. At per Trident.eſt hæreticum.& Toletus quidam concionator coactus eſt recantare. [t] Trident.can.quinta, capit.fin.de conuerſ.coniug.ca.2.de diuort. D.Thom.quæſt.59.6.Couar.Sed Celeſtin.c.laudabilem, de frigid.definierat oppoſitum, vt Doctor: vt refert gloſſ.capit.quanto, de diuort. & Caſtro, lib.1. de hæreſ. capit.ſeptimo, ſed exponendus eſt cum Couar.cap 6.§.11.num.4. de ſeparatione quoad thorum propter hæreſim, & quoad cohabitationem. vel ſecundo, ex Theodor. Balſam. in ſexta ſynod.can. 72.ſumitur hæreticus pro infideli, quod probat, quia citat 1.Corinth.7.ſi infidelis diſcedit. [u] Trident. can.quinto, concil. Nicena Arabi.can.51.Toleta.12.capit,octauo, Syluest.& alij, verb.diuort. Nauar.cap.22.num.22.per c.literas.de reſt.ſpoliat. [x] Trid. can.5.Couar.cap.7.§.3.num.3.Bellarm. cap.17.verſ.3. cum Auguſt.2.de adulter.coniug.capit.11. & ſeq.at ſponſalia ob hoc ſolui poſſunt. Couar.1.par.capit.5.num.octauo, Syluest. ſponſal.§.11. Nauar.cap.22.num.26. verſic.ſeptimo. [y] Dict.eſt ſup.capit.4.ad a fin.& inf.cap.17.§.ſeptimo. [z] Inf.ca.13. [a] [b] Trident.can. octauo, Syluest.& Summiſt.verb diuort. Doct.c.literas. de reſtit.ſpoliat. Pan.rub. de diuort. D.Thom.q.59.6.Ledeſm.quæſt.61. Soto diſtinct.39.artic.4 Couar.cap.7.§.quinto, Nauar.num.21.& 22.ſed communiter ob ſolum adulterium carnis, fit diuortium in perpetuum, Couarru.§.quinto, & ſexto, D.Thom.quæſt.61.2.Doct. diſtinct.35.Soto.diſt.36 Specul.3.par.art.2. Perez lib 5.ord.pat. 21.Bellarm.capit.14.Aſten.lib.octauo, tit.36.37. [c] D.Thom. addit.quæſt.62.primo, ad quartum, Soto diſtin.36.artic.1.cum Palud. Syluest. Pan. Couar.§.quinto, cum mult. Nauar.num.22.addit Soto non eſſe cauſam diuortii idoneam, quod vir ſemine extra vas fœminæ [d] Nauar. Couar.§.quinto, num.2. per ca. literas. de reſt.ſpol. [e] Nauar. Couar. [f] Nauar. [g] [h] Trident.can.7. Couar. cap.7.§.6 num.13.D.Thom.quæſt.62.artic.5.Bellarm.cap.15.& ſequen. probat Matth.19. exponi clare per Marc.10. dum vero Ambroſ. 1.Corinth. 7. videtur dicere quod innocenti poſt repudium adulteræ, licet aliam ducere, ca.ſi qua vxor.32. quæſt.7.lo-

eius corruptus eſt ab hæreticis, vt ait Grat. cap. ſeq. Ioan. Arbor. Con. & in editione Greg. xiij. probatur: quia Ambroſ. lib. 1. de Abraham. cap. 4. & 7. & lib. octauo, Luc. c. 1. habetur. c. nemo. 32. quæſt. 4. c. an quod 33. q. 2. fatetur, non licere aliud matrimoniũ. Vel ſecundo ait Grat. & alij ſup. intelligi, vt propter inceſtum publicum cum adulterio, hic etiam mortua vxore non poſſet contrahere cum alia: ſecus de innocente. vid. Bellarm. cap. 17. ad 4. [l] D. Thom quæſtio. 62. art. 3. & d. eſt capit. 2. §. 3. O.

CAP. IX.

Conc. Florent. D. Thom. addit. quæſt. 45. t. [a] [b] Sup. cap 2. § quinto. [c] De conſenſu coacto. D. Thom. quæſt. 47 articu. 3. Docto. diſtinct. 29. Soto quæſt. 1. artic. 3. Syluest. ver. metus. Couar. 2. p. cap. tertio, §. 4. Nauar. cap. 22. num. 50. [d] D. Thom. artic primo, & 1. 2. quæſt. 6. artic. 4. vbi Frat. Medi. & de paſſione timoris. ead. q. 6. artic. ſexto, & quæſt. 41. timor eſt inſtantis vel futuri periculi cauſa, metus trepidatio, ex l. 1. ff. quod metus cauſa. Ariſtot. 2. Rhetor. cap. 5. ſi longe diſtet periculum, non timetur. [e] D. Thomas, 1. 2. quæſtio. 6, artic. 6. [f] Ob hanc rationem quidam aiunt, metum ex obiecto grauem ſi iniurioſus ſit, irritare iure naturæ matrimonium Magiſt. diſt. 29. D. Thom. quæſtio. 47. 3. Scot. quæſtio. vni. artic. 2. Richard. articu. 1. quæſtio. 1. Durand. quæſt. 2. Almain. col. 4. dicunt communiter receptum. Gabriel. 3. diſtinct. 39. quæſt. 1. articu. 2. conc. 3. Anton. 4. par. tract. 6. quæſ. 45. Syluesſ. matrim. 6. § quinto, qui tamen ſe explicat. Viguer. capit. 16. § 7. verſ. 6. Couar. §. 5. num. 6. Ioann. Arbor. lib. 11. Theoſ. capit. 15. Specul. 1. par. artic. octauo, & 36. ſi. Anton. 3. par. tit. primo, cap. 7. Palac. quam ſententiam eſſe probabilem fatetur Soto, Victor. Ledeſm. & ſoluunt argumen. (ſic profeſſionem, & vota metu extorta, eſſe irrita iure naturæ, ait Soto lib. 7. iuſtit. quæſt. 2. artic. 1.) ſed temperandi ſunt vt iure naturæ ſit prohibitum, & ſit cauſa

teri ex diſpenſatione Dei forte licuit. [i] de quibus cauſis dicetur, capit. 17.

CAP IX.

De cauſa matrimonij vt vinculum eſt, ſeu de libero conſenſu abſque metu.

§. 1. *Conſenſus expreſſus, eſt cauſa matrimonij, ſed coactus metu, non ſufficit.*

2. *Metus iuſte incuſſus, non irritat.*

3. *Metus leuis non irritat. Et quis dicatur cadens in conſtantem virum.*

4. & 5. *De gradibus metus.*

6. & 7. *Quid ſi ex metu iurat ſe contrahere? & qui ex metu conſummat, non perficit matrim.*

CONſenſus vtriuſque expreſſus eſt cauſa matrimonij vt vinculum eſt: [a] nec ſufficit internus conſenſus, quamuis ex reuelatione Dei vtrique notus eſſet: [b] quia matrimonium eſt cõtractus humanus & ſacramẽtum ſenſibile, cum ſenſibili acceptatione, ſicut & profeſſio religionis, nec ſufficit conſenſus verbis expreſſus ſi ſit coactus: [c] quãuis enim voluntas in actu elicito vt eſt conſenſus, nõ cogatur ſimpliciter, [d] quia omnis actus voluntarius, eſt ex ipſius voluntatis inclinatione: homo tamen dicitur inuitus cogi in facto & opere. [e] & quia matrimonium & profeſſio eſt obligatio perpetua cum magno onere, & ſemel ſumpta nõ poſſet tolli authoritate humana, præuenerunt iura irritando vim obligationis. [f] quare licet quis vere conſentit, ſi conſenſus coactione metus cadentis in conſtantem virum extortus eſt contra ius, matrimonium eſt irritum iure gentium, [g] apud omnes nationes, & iure canonico, [h] & ciuili, [i] apud Chriſtianos. Iure autem naturæ eſt prohibitum ſic extorqueri, non tamẽ videtur fuiſſe irritũ [k] tẽpore D. Aug. [k] Nec eſt irritum ſi ſtuprator iuſto metu compellatur virginem à ſe viciatam ducere. [l] Vt non irritat metus à Deo per morbum, aut per aliud mortis periculum illatus intrinſece, aut ab alia cauſa naturali extrinſeca, vt procella maris, peſte vel fera irruente: [m] quia non minuit libertatem matrimonio, aut voto ſufficientem, & nullam infert iniuriam: nec ullo iure naturali vel humano irritum decernitur: vt timor inferni aut culpæ non irritat. Quia comminata iuſta pœna, & poſito præcepto aut cauſa naturali, homo moraliter ſe mouet ad matrimonium. Quare tãquam regulam Doct. explicant non irritari matrimonium ob metum niſi iniurioſus ſit, [n] & per hunc tantũ extorqueri conſenſum violenter tanquã à cauſa extrinſeca: quia licet coactus cõcurrat actione phyſica vitali, non tamen tribuitur ei ſimpliciter conſenſus aut culpa, tãquã omnino morali cauſæ, [o] quæ ab intrinſeco operatur, nemo enim patitur iniuſtũ volẽs. [p]

2 Si reo nihil mali metuenti ex culpa occulta iudex aut alius minetur accuſationem damnationemq́ue mortis de ſe iuſtam, niſi contrahat cum ipſius filia: vel fœminæ depræhenſæ minetur niſi ſecum contrahat, videtur quibuſdam viris doctis ex prędicta regula irritus eſſe contractus: [q] quia licet cauſam metus culpabilem attulit ſibi reus, totus tamẽ metus de facto infertur à cauſa extrinſeca morali, & iniuſte [r] in eum finem vt conſenſum matrimonij & oneris perpetui extorqueat: At in prædicto caſu matrimoniũ videtur valere. [ſ] vt ſi incarcerato periclitanti offerat filia cuſtodis ſe liberaturam periculo ſi eam ducat: vel ſi inuaſo etiã iniuſte miles offerat liberationẽ, ſi ducat eius filiam aut ſi contrahat cum tali fœmina. Iſti enim non intulerunt metum aut metus cauſam, ſed auferũt metum iam iuſte conceptum, & vice pretij exigunt matrimonium, cũ de iuſtitia non debeãt huic ſuã operam & liberationem. certius eſt valere, ſi non homo ſed iuſta lex offerat cõditionem matrimonij reo, vt raptori aut ſtupratori, ſine cuius conditionis acceptatione non liberabitur. [t] Iudex enim metum non infert, ſed eſt legis executor ſine ulla alterius iniuria: ſic eccleſia hominem ob ſpõſalia aut deflorationem virginis obligatum compellit contrahere minis & metu pœnarũ: [u] nec uult ſuo decreto eſſe irritum eum contractum in quem ipſa iuſte cogit. certius item eſt ualere cõtractum, ſi raptor aut uirginis uiolator deprehenſus, concepto mortis comminatæ metu offerat primus iudici aut patri puellæ conditionem matrimonij, ſi liberetur: [x] quia hunc metum & conſenſum reus ſibi ſponte infert, non alter homo ab extrinſeco.

[g] cur eccleſia irritare debuerit matrimonium. [h] Solus Soto diſtin. 29 q. 1. art. 3. ad 3. ait, credibile eſt iure gentium impreſſum eſſe omnibus, ne talia matrimonia valeant præſertim per. ll. Imperiales, quibus etiam infideles ſubduntur, ita interpretante conſuetudine & pro hac ſententia faciunt Doct. cit. quia ius gentium dicitur naturale. [h] ca. Veniens. 2. c. cum locum. de ſponſ. & certius habetur c. ſignificauit. de eo qui dux in matrimoniũ. [i] Per ll. quas citat Couar. [k] Aug. licet in eo non reperiatur, citatur. cap. inter cætera. 22. q. 4. At reuera nõ ait valuiſſe (vt bene Soto, cum gloſſ.) ſed quod poteſt implere iuramentum matrimonij, licet metu extortum ſit: præſertim quia non iurauit de matrimonio, ſed pro ſponſalibus fuerint, quæ non videntur irrita ex metu. Couar. §. 5. num. 5. [l] Syluest. metus, §. 6. Angel. § 10. Med. C. de reſtitut. q. 3. cauſa 2. Victor, Cano, & quidam recent. [m] Fatetur omnes. [n] Syluest. metus. § 6. Angel. [o] Vt qui metu mortis feria ſexta, comedit carnes, nõ eſt moralis cauſa peccati: & fœminæ quæ vim patitur, nec conſenſit non imputatur ei peccatum, vt cauſæ morali. [p] D. Tho. 2. 2. q. 59. 3. [q] Nau. ca. 22. nu. 52. Soto art. 3. Led. q. 49. 3. Couar. c. 3. § 4. nu. 12. 15. fauet. § 5. nu. 7. licet reus dedit cauſã culpabilẽ. [r] Quia Iudex ex officio tenebatur oppreſſũ liberare gratis: & tñ vice pretij, iniuſte exigit matrimoniũ ingẽti pretio & dote dignũ. [ſ] Syl. Ang. Med. Vict. Can. cit. lic. L. nã & votũ ex tali metu extortũ valere fatet̃ Soto lib. 8. iuſt. q. 2. ar. 2. Cou. c. 3. § 5. nu. 7. D. Th. 2. 2. q. 88. 4. ad 1. & de profeſſione, & matrimonio quod valeant, ait Nauar. conſil. 27 tit. de regular. lib. 3. [t] Sylu. Ang. & alij in L. & colligit valere ex. L. continet. § vlt. ff. quod metus cauſa. Frat. Gallo contra Sotum. [u] Qui enim iure & lege compellit, non facit iniuriam. & Couarru. fatetur metum excommunicationis non vitiare, niſi ſit iniuſta. [x] Fatetur etiam Couarru. cap. 3. §. quinto. Soto, & alij cit. neque id negat Nauar. idem Ledeſm.

3 Metus qui nec ex obiecto, neć
ex concurrẽtibus circunſtãtijs pro
qualitate perſonæ dicitur cadẽs in-
conſtãtem, ſed ſimpliciter leuis, nõ
y irritat, [y] vt ex eodem iure eccle-
z ſiaſtico [z] colligi poteſt a contra-
rio ſenſu: ex quo ſolo in eccleſia ir-
a ritatur matrim. metu cõtractum. [a]
Conſtans vir dicitur qui 4. habet,
primo vir prudens & fortis qui fir-
mus perſeuerat in bono rationis,
b cõtra ardua mala & pericula, [b] Se-
c cundo, vbi oportet. [c] Tertio, gra-
tia cuius oportet, ut infirmio-
rem & qui minas exequi non ſo-
d let, non timeat. [d] 4. quomodo opor
tet vt è duobus malis nõ eligat niſi
e minus, [e] & quod recta prudentia
dictat eligendum. Dupliciter conſi
deratur conſtantia: primum ſecun-
dũ Theologos, cui nõ videtur repu
f gnare peccatum veniale, [f] vt ſi po-
tius mentiatur quam vincat pericu
lum graue. quamuis enim culpa ẽt
leuis ſit omni periculo & pęna gra
g uius malum, [g] non tamen eſt con-
tra virtutem fortitudinis infuſam,
h nec contra legem caritatis [h] eiuſq;
finem. Quod ſi metus in cõſtantẽ
cadere diceretur, eo quod peccat
mort. qui metu vincitur: ſane me-
tus ex obiecto grauis vt mortis, qui
virum non vicit, non dicetur cade-
re in conſtantem; nec talis viri con
ſenſus metu coactus irritaret ma-
i trimonium: quod falſum eſt. [i] Se-
cũdo ergo in propoſito dicitur illé
metus cadere in conſtantem (ſecun
dum Philoſophos morales in ordi-
ne ad rempublicam ciuilem, cui ſer
uit contractus matrimonij, & quæ
non præcipit actus heroicos pro
bono priuato) quando metus ex
proprio obiecto aut circunſtantiis
eſt grauis, & viro conſtanti formi-
k dabilis. [k]

4 Vt bonum in creatis rebus ha-
bet gradus, pręter Deũ qui eſt ſum-
l mum bonum: ita malum [l] (præter
peccatum quod eſt ſummum malo
rum) habet in primo gradu mortẽ,
vel atrocem cruciatum qui ad mor
tem diſponit. In ſecundo eſt metus
longæui carceris, exilijque aut atro
cium vinculorũ, aut ſeruitutis, quã
ingenuus pro morte reputat: & in
virgine honeſta, metus ſtupri. Ter-
tio amiſſio honorifici ſtatus: vel in-
famia iuris iniqua, quæ difficile tol
litur, & hominem reddit infamẽ.
Quarto amiſsio patrimonij aut ma
ioris partis bonorũ: ſubſtãtia enim
ſeu pecunia vitam ſtatumq; conſer
uat. Quinto metus excõmunicatio
nis, ſi grauiter ſit iniurioſa, & abſo-
lutio illius difficilis, cũ eſt reſeruata
prælato longe diſtanti. Sexto reſpe-
ctu fœminæ aut meticuloſi adole-
ſcentis ex ſubiecti qualitate, metus
ex genere leuis, dicitur interdũ in
foro ſaltẽ conſcientiæ grauis reſpe-
m ctiue: [m] cuius rei arbitrium iura
o cõmittunt viro prudẽti & iudici, [n]
vt ex circunſtantiis perpẽdat ſi hic
metus ſit grauiter iniurioſus, & di-
catur cadere in perſonã conſtantẽ,
vt qui coactũ cõpellat cõſentire in
rẽ ea perſona nimis indignã & in-
decẽtem. hic ergo metus ex obiecto
aut circunſtantiis grauis, ſi modo
periculum mortis propriè aut mali
o formidati reputetur probabile, [o]
reddit conſenſum coactum & con
tractum matrimonij inſufficientẽ.
reliquos contractus etiam iuratos
metus grauis non irritat iure natu
p ræ aut humano: [p] eo quod per iu-
dicem & alia iuris remedia poſ-
ſunt facile reſcindi, & in integrum
reſtitui damnum illatum.

5 Deinde metus grauis dicitẽ non
tantũ quando imminet periculum
dãni in ꝓpriã perſona, ſed in perſo-
q na coniuncta. 1. gradu: [q] vt ſi reſul-
tat cõtra parẽtes, liberóſ, & vxorẽ.
2. cõſenſus extortus ex reuerẽtiali
r metu puellari, [r] (quæ patri aut tu-
tori truculento dum pro filiabus ia
centibus reſpõdet contradicere nõ
audent) quamuis filia cõnſenſum
ob reuerentiam exprimat, irritus
eſt, non tantum ad matrimonium
ſ ſed ad profeſsionẽ: [ſ] cũ Deus non
acceptet holocauſta niſi gratuita:
quãuis profeſsione cõditio recipiẽ
tis non fiat peior, ſed melior. ſi quis

y Sylue. metus. §. 5. Communis. [y] quia leuis metus non infert gra-
uem iniuriam contra iuſtitiam. Syluest. metus. §. ſexto, & vlti. At
metus ex obiecto leuis, ſi ex circunſtantijs perſonæ & loci, &cęt,
appareat grauis, & ſit principalis cauſa matrimonij aut contra-
ctus, irritat: inf. D. Soto quæſt. 1. artic. 2. Couar. capit. tertio, §. 5.
Nauarr. nume. 51. col. tertia, & capit. 17. num. 29. Et con
ſil. 36. tit. primo, li. 4. (talis enim metus obligat reſtituere, Syluest. metus ſin. reſtit. 2. §. ſeptimo, Couar. reg. peccatum. §. 3. Nauar. capit. 17 num. 29:) Quis dicatur leuis, relinquitur arbitrio iudicis aut prudentis Diuus Thomas, addi. quæſt. 47. 2. ad ſecundum, Ledeſm. quæſt. 49. Soto articu. 2. Couar. capit. tertio, §. quarto Nauar. num. 51. Syluestr. metus. 2. vſque quintum. Padilla. l. interpoſitos. nume. duodecimo, C. de tranſactio. Matien. rub. tit. primo, lib. quinto, recop. num. 187. Sed Villalob in anti nom. iur. verb. metus. dicit id arbitrium ſublatum eſſe per. l. 7. titu. 13. P. 7. Reſpond. imo ex cõſuetudine manet. Greg. d. l. 7. Padilla. ſupr. Olan. in antinom. verb. M. §. 40. Couarru. §. ſecundo, nu. octauo.
z [z] Per citata iura. a lit. H. [a] Eſt probabilior ſententia Soto artic. tertio, Palud. diſt. 29. quæſt. 1. artic. tertio, poſt concluſ. 2. Duran. quæſt. 3 par. ſecunda, & ad ſecundum Gofred. quodlibet. 13. Syluest. metus. §. ſexto, matrim. 8. §. 11. verſic. 3. omnes rẽcent. Mant. Peña, Cano, Victor. §. 249. num. 270. Ledeſ. quæſt. 49. 3. Petrus Soto, titu. de matrim lec. 3. & dicit communem Nauar. capit. 22. num. 50. fin. capit. accepta de reſtit. ſpoliat. oppoſit. 5. num. octauo, ſignificat Sarmien. 1. de redit. cap. 4. num. ſeptimo, & lib. 2. ſelect. capit. 11. num. nono, & probabilem fatentur Maior. quæſt. 2. Richard. quæſtio. 1. ad primum, quæſt. ſecunda, ad tertium.
b [b] Ariſtotel. 3. ethic. capit. 1. conſtans vir non timet, niſi. 4. concurrentibus: nempe quæ oportet, vbi, gratia cuius, & quomodo oportet. Menoch de arbitr. caſ. 315. num. duodecimo. Soto artic. tertio, & lib. ſeptimo, quæſt. 2. primo. Nauar. num. 51. Vt primo quæ oportet, vt mortem, infamiam, amiſſionem patri-
c monij, de quibus inf §. quarto. [c] Capit. primo, de his quæ vi. capit. veniens. 2. de ſponſ. vt ſi minetur in loco ſecreto, vbi non eſt qui præſtet auxilium. ſecus ſi in platea, aut coram iudice, per. l. fin. de eo quod metus cauſa. Menoch. de recuperat. remedio primo,
d quæſtio. vigeſimatertia, num. vigeſimoſexto. [d] Per l. actione. ff. ad l. Aquil. ſed fœmina minora timet. ca. cum locum. de ſponſal. Nauar. capit. vigeſimoſecundo, num. quinquageſimoprimo, ſeptua-
e geſimonono, ſup. Y. [e] Capit. 1. ca. debitores. de iure iur. ca. duo mala. 13. d. Nauar. num. 51. Soto lib. 7. quæſt. 2. 1. Couar. cap. alma. 3. p. §. 1. [f] Soto. diſt. 29. quæſt. 1. artic. 3. recent. Cano, Gallo,
f Euſtrath. in 3. ethic. cap. 1. Couar. cap. 3. §. 4. num. 3. 6. quare obſtetrices Exod. 1. laudantur: quæ tamen per mendacium liberarunt infantes. D. Thom. q. 22. q. 110. 4. ad 4. cum D. Greger. Couar. num. 7. cui alios quamuis Nauar. num. 51. negat. & cum eo tandem Couar. vid. Padilla. dict. l. interpoſitus num. 12. idem ſignificat D. Thom. add. quæſtio. 47. 2. ad 4. Palud. d. 29. quæſt. 1. 1. conclo. 3. Durand. q. 2. Richard. artic. 1. quæſtio. 1. Maior. Alman. in Moral. c. 3. Syluest. metus §. 1. ſed hi intelliguntur Theologice, Veniale eſſe aliquo modo cõtra virtutem & conſtantiam, non tamen vt in propoſito loquimur.
g [g] D. Thomas, 1. par. q. 48. 6. & 1. 2. quæſt.
h 87. [h] Quidam negant veniale dici cõtra legem ſed præter. Magiſt. 2. diſtin. 35. vbi Bonau. Richard. & ibi Alexand. D. Thom. 2. diſt. 42. quæſt. tertia, & 1. 2 quæſtio. 88. 1. ad primum, Caietan. ibi quæſt. 72. 5. Soto. diſt. 15. quæſt. 2. 1. Nauar. prælud. 7. nume. 16. & lib. de orat. not. 3 nume. 62. quia non eſt contra legem caritatis. Eſt tamen veniale deliberatũ, vt mendacium, eſt peccatum ſimpliciter, & contra legem Dei. Durand 2. diſ. 41. quæſt. ſexta, ad primum, Caietan. opuſc. 27. qq. quæſ. 21. Vega. libr. 15. in Trident. capit. decimotertio. Item Caietan. verb. ieiunii. & 2. 2. q. 186. 9. ad 2 Adrian. quodlib. 6. artic. 1. Latomus. art. primo contra Luth. Pighius lib. quarto, eccleſ hierarc. cap. 2. Caſtro. 1. leg. pœn. c. 5. qui cum Adrian. dicit, oppoſitum eſſe erroneum. Nauar. capit. 23. num. 40. 47. 49. Couar. reg.
i peccatum. 2. p. §. 5. [i k] Soto & tandem fatetur Nau. Couar & cõ-
k munis cit. lit. F. [l] Nau. ca. 22. num. 51. D. Thom. add. quæſt. 47. 1.
l Soto. diſt. 29. quæſt. 1. 2. Ledeſm. q. 49. Syluest. metus §. 3. matrimonium. 8. §. 11. Specul. 1. par. tit. 8. & late Couar. 2. par cap. 3. §.
m 4. [m n] Sup. §. 2. lit. Y. [o] Couar Soto. [p] Doct. §. 3. lit. A. [q] Couar. [r]
n o Nauar. ca. 22. nu. 51. col. 3. ſacit. nu. 20. & c. 17. nu. 152 conſ. 36. ti.
p q 1. lib. 4. Couar. c. 3. §. 6. no. 6. idem ſignificant alij ſtatum creandi.
r ſ Sarmiento. 2. ſelect. ca. 11. nu. 10. [ſ] Nauar. c. non dicatis. nu. 63. & 100. § 13. c. ſtatutũ. no 71. oportet vt non tantũ ceſſet metus ſed cauſa metus. fauet Trident. ſeſſ. 25. reg. capit. 17. 18. & melius capitu. 19. Soto lib. octauo, iuſtit. quæſtio. 2. artic. 1. col. 11. contra Couar.

metu graui coactus initietur ſacris, hic non manet obſtrictus implicito voto continentiæ, [t] nec fit inhabilis ad matrimoniũ, [u] vt nec aſtringitur obligationi recitationis horarum. vt ſi puer ante rationis vſum inſcius initiaretur ſacris, hic factus adultus non tenebitur obligatione voti & ſtatus eccleſiaſtici. [x] Quod ſi adultus amet coniugium, ſuſpendendus eſt ab vſu ordinis, [y] quem vere recepit. Importunæ preces & blanditiæ quamuis æquentur violentiæ morali, vt vir ducere aut dotare teneatur virginem quam longa importunitate vicit: [z] non tamen irritant matrimonium: [a] quia preces & blanditiæ etiam parentũ & amicorũ potius inclinant vt conſenſus ſit magis volũtarius, [b] quãuis minuant aliquid libertatis. metus vero propter iniuriam extrinſecus illatum, conſenſum reddit coactum, & iure eccleſiaſtico irritum matrimonio, vt dictum eſt.

6 Si vir dicto metu graui offenſus, vero conſenſu iuret verbis de præſenti ſe ducere hanc fœminam in vxorem, nullam obligationẽ contrahit etiam ſpõſalium: [c] cum alias iuramentum contractui de ſe inualido promiſſorioq; additũ confirmare ſoleat contractum illum, qui aliàs prohibetur principaliter ob fauorem priuatum. [d] nec vir ille cenſetur reus periurij, [e] quamuis aduertat irritum eſſe id quod affirmat: habet enim verum & inculpatum ſenſum, vt dicatur contrahere quantum eſt ex parte ſua, adhibendo verum conſenſum de præſenti, qui ſolet eſſe matrimonio ſufficiẽs: nec tenetur implere iuramentum, quia ob fauorem matrimonij publicũ, eſt iure etiam eccleſiæ inualidũ [f] nec eget relaxatione, nec incurrit ſacrilegij culpam [g], ex ſacramento inualido, habet enim ius ad eũ contractum vt vitet mortis periculum. qui tamen alia ſacramenta miniſtraret, ſciens eſſe irrita, ſacrilegus eſt, eo quod non habent rationem humani cõtractus. ſponſalia tamẽ tali metu extorta nullo iure irritãtur, [h] nec in his militat ea ratio quæ in expreſſo caſu matrimonij: [i] cum ſponſalia coacta poſſint facile reſcindi per radicem, ſicut & alij contractus, relaxato etiam iuramento quo ſunt confirmati.

7 Si is qui coacte contraxit, durãte metu cõpulſus matrimonium irritum cõſummaret, etiam maritali affectu, ſane nec olim ante Trid. perficiebat matrimoniũ: [k] debetque mortem potius pati, quam ſic conſummare, ſed illũ opinio ſapientum, non improbabilis poteſt excuſare, aſſerentiũ ea copula perfici matrimonium, [l] quia lex tantum irritat in fauorem conſentientis inuite: at huic fauor non eſt irritari matrimonium, aut certe ne peccet fauori renũciat, cum ſit grauius maliũ mortis iniuriam pati, quam ligatũ manere contractu matrimonij coacti. At quia probabili9 eſt ea copula coacta non perfici matrimoniũ, [m] deberet hic petere tempus in quo metum conceptum deponat, & ſpõte conſentiat ex caritate, ne Deum offendat, atque ita licite accedat affectu maritali. Si vero metu contraxit, ſed ſublato metu & tota metus cauſa, [n] accederet affectu maritali, [o] fiebat olim matrimonium: [p] niſi ex ignorãtia qua reputabat matrimonium valuiſſe accedat: [q] ignorantia enim tollit voluntarium vt ſtatim dicetur, quamuis error perſonæ vel conditionis ſeruilis non interueniat.

CAP. X.

De conſenſu voluntario ſine errore aut ſine ignorantia impotentiæ.

§. 1. *De vario errore ſeu ignorantia.*
2. & 3. *Error qualitatis non irritat: ſed error perſonæ aut conditionis.*
4. & 5. *De ignorantia concomitante circa conditionem ſeruitutis. & de coniugio ſeruorum.*
6 *De impotentia quadam ſenis, vel ſpadonis, & debilium, ſi ignoretur.*

a IGnorantia antecedẽs [a] (quamuis non eſſet actus poſitiuus ſed pri-

t Couar num. 7. & alios. [t] [u] Expreſſe Nau. c. 22. nu. 51. facit. ca. 22. u num. 50. Doct. 4. d. 25. Scot. Almain. Duran. q. 2. Paluda. d. 37. q. 3. Maior. D. Tho. q. 53. 3. Ledeſ. q. 55. 4. Syl. ord. 4. §. 1. Mancius. tandem Soto. d. 25. q. 1. ar. 3. d. 29. q. 1. ar. 3. quamuis moneat, curandũ x eſſe vt diſpenſetur. [x] Tandem Soto. d. 25. Cou. c. 6. §. 3. nu. 1. fi. colligitur ex Nau. ca. 22. nu. 51. 22. ad fi. & ex alijs Doctor. Richa. Palu. & alij apud Sylu. quãuis Scot. Almain. Duran. Mant. putant infantem maiuſcula ætate teneri voto, aut ſaltem eſſe inhabilem matrimonio, dum non diſpẽ y ſatur. [y] Monet So z to. [z] Nau. cap. 16. nu. 19. §. 7. c. 17. nu. 41. Victor. Soto lib. 4. iuſt. q. 6. ar. 3. Cordu. lib. 1. q. 23. dub. 26. Petrus Nau. de reſtit. lib. 2. c. 4. nu. 362. c. 3. num. 451. Perez. rub. tit. 15. li. 8. ord. p. 278. Couar. 2. p. c. 3. § 6. fin. cum Afflict. per l. 1. a C. de raptu virg. [a] b Communis Doct. [b] Quia preces, ſicut & paſſio concupiſcentiæ augent voluntarium Soto. li. 4. iuſt. q. 6. art. 3. Nauar. inſ. & prælu. 6. nu. 8. & de paſſione concupiſcentiæ D. Tho. 1. 2. q. 6. art. 7. q. 10. 3. ad 3. q. 30. ad 3. Okam. 3. q. 10. Buridan. in ethic. & tamen præcedens paſſio ſubita minuit aliquid libertatis. D. Tho. 1. 2. q. 24. 3. ad 1. q. 59. 2. ad 3. q. 77. 6. ad 2. omnibus tamen pẽſatis magis auget voluntarium quam minuat. Quare meretrix quæ precibus & blanditiis accepit munera ab amaſio, non tenetur reſtituere. Nau. c. 17. nu. 15. nec qui precibus fecit mutare teſtamentum. Nau. c. 16. num. 36. Dueñas opuſc. de teſtam. poſt regul. num. 32. At dum princeps rogat (qui in more habet nocere niſi ei morem geras) cenſetur vis moralis, Caie. 2. 2. q. 154. 6. Lyr. in Exod. 22. ibi Abulen. q. 12. Bart. tract. de tyrannis. col. 4. Rip. 2. reſponſ. c. 19. num. 1. Nau. cap. 17. nu. 16. cap. 25. nu. 6. Cor. caſ. 13. & qui importuna prece virum nobilem ſub periculo infamiæ trahit inuitum ad ludum, Caiet. cum D. Th. 2. 2. q. 32. 7. Na- c uar. c. 19. num. 15. Soto lib. 4. iuſt. q. 4. 2. Alcocer. de ludo. ca. 21. [c] Sot. d. 29. q. 1. 3. Scot. Richard. Palud. gloſſ. Cou. 2. p. c. 3. §. 5. nu. 6. communis recent. & in hoc iura non præſumunt in fauorem ma- d trimonii. ſecus ſi iuret ſponſalia de futuro ex metu. [d] Cou. c. quãuis pact. 2. p. §. 1. nu. 5. & 7. iuramentum tamen eum contractũ qui ordinatur in fauorem publicum confirmat, quamuis de ſe eſſet ir- e ritus Cou. ibi. nu. 2. & 6. [e] Soto & alii cit. lit. C. [f] Cou. cap. quam- g uis pactum, colligitur ex Trident. ſeſ. 25. reg. c. 16. fi. [g] Soto & multi recent. [h] [i] Syluest. ſponſal. §. 6. verſ. 5. & ſupponit matrimon. 8. i §. 11. verſ. 8. iuram. 4. §. 7. verſ. 1. Bonau. 3. d. 39. Sot. lib. 8. iuſt. q. 1. 7. col. 17. declinat Caie. verb. iuram. promiſſor. ad fin. videntur Richard 4. d. 29. art. 2. q. 3. Palud. q. 2. ar. 5. quia licet vtramque opinionem dicant probabilem, hanc tamen ponunt ſecundo loco. ſignificat. D. Tho. 2. 2. q. 89. 7. ad 3. eſt contra Sotum ſibi contrarium. d. 29. q. 1. 3. & quoſdã recent. ſi tamen impubes ex metu iniret ſponſalia, quamuis illa non confirmentur in ratione contractus, Couar. 1. p. ſponſ. cap. 5 §. 1. nu. 4. tenetur tamen ex vi iuramenti. ſic dictum eſt irritationẽ matrimonii clandeſtin. non extendi ad ſponſalia. ſup. c. 5. §. k 8. lit. T. [k] Syluestr. matrim. 4. §. 10. Nauar. c. 22. nu. 51. 76. Richard. d. 29. ar. 2. q. 2. Supplem. q. vn. art. 3. dub. 3. concl. 3. Palud. q. 4. & propendet Soto queſt. 1. art. 3. ſed vterque cum formidine. tenet Ledeſm. q. 49. 3. Recent. Can. Gallo, Gueuar Torres epiſcopus Canariẽ. & fere recent. communis Canoni. Huſten. Pan. & alii apud Couar. 2. p. ca. 3. §. 1. num. 12. aliàs non ſufficienter eſſet prouiſum incon l uenientibus. [l] Tenet Couar. ſup. nu. 12. & 1. p. ca. 4. §. 1. num. 11. & exponit c. ad id. de ſponſal. quia lex de illo non præſumit maius malum, quod eſt fornicari: ſed ſponte conſummaſſe. Sot. refert ſe olim cũ quibuſdã Mag. ſic opim natũ fuiſſe. [m] Sup. n K. [n] Vt in ſimili de profeſſione Nau. c. ſtatuimus. numero o 71. [o] Et nunc poſt Tri. matrimonium in facie eccleſiæ præſumptum per copulã cum affectu maritali confirmatur vt dict. eſt. cap. 3. §. p 7. [p] ca. conſultationi, de ſponſal. Grat. cap. inter cætera, 22. q 4. & tribuit Auguſtin. epiſt. ad Seruum. ſed non reperitur apud illum, vt monet Couar. ſup. tenet Richar. ar. 1. q. 2. fin. cum glo. Soto. q. 1. 3. fi. Supplem. eadem. d. 29. Ledeſm. q. 49. 3. fi. Spec. 1. p. art. 32. conclu. 5. & multi q recent. [q] Ledeſ. q. 48. 2. Victo. §. 241. Specul. 1. p. art. 29. dub. 2. fin. & 3. par. art. 8. & 12. append. dub. 10. conclu. 4.

CAP. X.

a DIſtinguitur [a] triplex gradus ignorantiæ cum Mag. 2. d. 22. D. Tho. 1. 2. q. 6. ar. 9. q. 76. ar. 1. Summiſt. ver. ignorantia. 1. antecedens, quæ dicitur cauſa per accidens peccati, quia remouet prohibẽs. Hæc dũ eſt culpabilis nec excuſat à toto, dicitur propter cauſa

cauſa peccati. Adr. quodlib. 4. D. Tho. de mal. q. 3. art. 6. Cord. lib. 2. qq. q. 7. Deinde. 2 ignorantia dicitur conſequens, quæ impertinens eſt ad actum mortalem. 3. concomitans quæ vt non excuſat propriè, ita nec accuſat. Caie. cum D. Tho. d. q. 76. ar. 3. Dur. 2. d. 22. q. 4. Gab. q. 2. Marſil. q. 15. ar. 2. Almain. tract. 1. moral. c. 4. Angeſt in moral. ca. 9.

ancillæ, valet. c. ſi quis liber. c. ſi quis ancillam. & melius, c. ſi fœmina. 29. q. 2. D. Tho. add. q. 52. ar. 2. & alii inf. [n] D. Tho. q. 52. 1. ad 3. Sot. ar. 1. concl. 2. Palu. d. 36. q. 1. concl. 2. Nau. nu. 33. etiam tempore Baſil. erat irritum, Balſam. fol. 40. ex Baſil. epiſt. ad Amphiloch. can. 40. 42. Ledeſ. q. 53. art. 1. col. 1. Syl. matrim. 8. num. 2. Cou.

uatio aut negatio ſcientiæ [b]) occultando obiectũ cauſa eſt, vt voluntatis actus circa tale obiectũ ignotũ, ſit inuoluntarius: [c] nihil enim eſt volitũ niſi ſit cognitũ, [d] ſaltem in cõfuſo. error qui eſt poſitiuus aſſenſus & falſum iudiciũ contingit quadrupliciter in contractu matrimonii. [e] Primo error perſonæ ſi fœmina putet eſſe Petrũ in quẽ intendebat conſentire, & tamen ſit Paulus qui ei verba dedit. Secundo error cõditionis, non vt conditio ſignificat modificationem contractus, ſed ſtatum ſeruilem aut liberum: vt ſi libera in ſeruum conſentit quem putabat liberũ. Tertio error qualitatis vt ſi fœminam putet genere nobilem, uirginem aut pulchram, cũ talis non ſit. Quarto error fortunæ, ſi diuitem exiſtimet quæ pauper eſt.

2 Error qualitatis licet facit inuoluntarium ſecundũ quid, nõ uitiat contractũ matrimonii, [f] & multo minus error fortunæ: [g] quia uoluntas fertur in ſubſtantiam perſonæ (quæ eſt materia contractus matrimonialis) ut eſt à parte rei, nõ tamẽ ſemper eo modo quo eã cognoſcit: ſi tamen ſub conditione exigat qualitatem, aut ſi reputatio qualitatis tranſeat in errorem perſonæ, nõ ualet matrimonium: vt dicens ſi tu es filia regis: [h] uel directe dirigens intentionẽ in certã fœminã, quę eſt re uera hæc regis filia, & tamen alia ementito nomine ſibi proponitur deſponſanda: [i] ut Iacobo noctu ſuppoſita eſt Lia pro Rachel.

3 Error perſonæ iure naturæ vitiat contractum matrimonii, [k] quia eſt circa ſubſtantiam perſonæ, impeditur enim cõſenſus ſimpliciter circa ſubſtantiam perſonæ qui eſt matrimonio neceſſarius. In aliarũ uero rerũ uenditione aut permutatione ſubſtantia rei quæritur propter qualitatem & utilitatem uſus, ualetque interdum cõtractus, quamuis unius rei ſubſtantia tradatur uice alterius æque utilis. [l] Ex errore conditionis dum ſeruus contrahit cum libera eius ſtatum ignorãte, [m] peccat contra ius naturæ quaſi ſeruus ſit tãtũ ſemimaritus, qui uxori periclitanti & exigenti non ſemper poteſt ſatisfacere: ſed matrimonium irritatur ſolo iure eccleſiæ: [n] quamuis iure antiquo [o] ad quod ſe refert iura recentiora [p] non reperiatur vniuerſaliter expreſſum. In ſolitario iure naturæ conditio ſerui pertinet ad qualitatem, nec uitiaret matrimonium: quia ſatis eſt ſeruũ habere poteſtatem ſui corporis, & transferre in uxorem quidquid poteſt.

4 Ignorantia concomitans occultando obiectum impedit uoluntarium in actu: [r] ut ſi quis ita fœminam diligat ut in habitu præparatus ſit eam ducere, quamuis noſſet eſſe ſeruam, non fit matrimoniũ, [s] quia habitualis intentio nihil operatur contra ignorantiã conditionis ſeruilis concomitantem. Secundo ſi ancilla nubat ſeruo credens eſſe libertum, ualet, quãuis enim id iure non ſit tam expreſſum, nullo tamen iure irritatur: nec iuſte illa exigit meliorem in uiro conditionem quam ipſa habeat. Tertio ſi dominus poſt matrimoniũ inualide contractum manumittat ſeruum, non ratificatur cũ libera per hoc, quod accedant affectu maritali: [u] quia ea copula habetur ex errore uirtute primi conſenſus, qui eſt iure irritus. Quarto ſi dominus libero cõditionẽ ignoranti tradat ſeruam ſuã, eo ipſo manumittit, [x] & ualet matrimonium: [y] ſicut dum dominus propriam ancillam ducit, facit liberam. [z] ſi tamen tradat dominus ſcienti eſſe ſeruam non manumittit: [a] tenetur tamen ei liberalius concedere opportuna tempora pro uſu matrimonii, [b] & filiorum educatione. Manumittit tamen, ſi ſeruus præſente domino nec contradicente fecit dotalia inſtrumenta: [c] Quinto, ſi ſerua domino ſciente, ſi tacente, nec contradicente contrahat cum libero ignorante, iure cõ-

Caſtr. 2. leg. pœn. c. 14. Cordu lib. 2 q. 19. Soto. & quidam recen. At falſo Victor. Aſtudillo, & Conrad. Spec. inf. S. putant ignorantiam concomitantẽ ſufficere pro voluntario: & qui ſic occidit, fieri irre. & obnoxium reſtitutioni.

b [b] D. Tho. de mal. q. 3. ar. 7.
c [c] D. Tho. 1. 2. q. 76. & add. q. 51. 1. & Docto in princ. citat
d [d] Augu D. Tho.
e [e] ca. vnic. 29 q. 1. D. Th. add. q. 51. 2. Doct. d. 30. Sot. q. 1. Nau. nu. 32. Couar. 2. p. c. 3. §. 7. Specul. 1. p. ar. 28. Ledeſ. q. 53. Victo relect. de matrim. & ſum. § 272. Ang. matrim. 3. imped. 16.
f [f] Doct. ſup. Cou. num 1. ſi cum Bal. Iaſ. Burg. Sot. ar. 1. Nau. num. 32. Ledeſm. artic. 1.
g [g] Cou. cum alijs ſup. Soto. ar. 1. concl. 3. D. Tho. ar. 2. ad 5. 1. 10. & ſeq tit. 2. p. 4 & c. 1. 29. q. 1. Couar. etiam. 1. Var. c. 5. nu. 1. Palac. c. per veſtras. not. 3 princ. num. 2. & §. 2. nu. 7. Victor. Ledeſ. art. 1. Perez. l. 1. tit. 1. lib. 5. ord. p. 15. cum mult. hoc tamẽ ſufficit pro irritandis ſponſal. Sot. Nauar. nu. 27. §. 11.
h [h] Omnes citati.
i [i] D. Th. ar. 2. ad 5. Soto. Couar. Nau. nu. 32. & conſ. 49. nu. 3. tit. 1. lib. 4 cum Card. ca. 2. de coniug. ſer. & Hoſt. ſum. Ang. matri. impedim. 104. §. 3. Victo. Ledeſm. ar. 1 §. 4. reg. Et inter valdè diſpares, in dubio eſſet cauſa vt Pontif. diſpenſet in matrimonio rato. Nau. dict. conſil. At non præſumitur intentio vt reputetur error perſonæ, niſi vt ait Ledeſm. aut fœmina expreſſe cognoſcat alterum (nẽpe primogenitum cum quo vult contrahere, vt Iacob cum Rachel) aut certe directa intentione ſoli conſentire, niſi in primogenitum. In iſtum vero præſentem quem primogenitum falſo putat, non conſentit formaliter & directè, ſed materialiter, Soto, Victor Ledeſm. cum D. Thom. Nauar. num. 32. cum Roſel. & Syl. ſi quis vero occultet defectum ſuum, aut parentum, aut fœmina celet defectum virginitatis, [redacted] non eſt peccatum, nec cum teneatur ſe proderé, & virtute iure conſeruandi bonum nomen, alii inquirant ſi velint colligitur ex Nau. c. 14. num. 32. & 13. Fr. Med. & quidam recent.
k [k] D. Tho. add. q. 51. ar. 2. DD. d. 30. Sot. ar. 1. Ledeſ. ar. 2 Couar. nu. 32 c. vn. §. ad hæc 29. q. 1. Specul. Victor.
l [l] Vt qui putat ſe emere ſericum ex Granata, & tamen vẽ
m ditur ex Murcia, quod eſt fere æquale. [m] At ſi nouit conditionem

c. 3. §. 7. nu. 1. Spec. 1. p. ar. 29. Balſam. ſuper ſextam ſynod. can. 85 ſed Syl. matrimonium. 6. §. 1. dum ſignificat oppoſitum, intelligit quod iure naturæ prohibetur ea ſra. infert Specul. apud Paganos Indos qui non ſubduntur his legibus, valere cum ſerua ignota. Conſtat autẽ ex Cou. cũ Syl. mat. 8. §. 2. ver. 7. valere cum liberta, quæ fuit ſerua.
o [o] Zachar. pap. c. ſi quis liber. 29. q. 2. ſed nõ loquitur vniuerſaliter.
p [p] Alex. iij. c. propoſuit, de coniu. ſer.
q [q] Doct. ſup.
r [r] Doct. ſup. N.
ſ [ſ] D. Th. & alij cit. lit. A. [ſ] Soto. d. 35. q. 1. art. 2. Ledeſ. q. 53. ar. 1. §. 3. q. 54 art. 1. tandẽ Spec. 3. p. art. 12. cõmunia Canoniſt. & Theol. Rich. inf. & recent. quia ignorãtia cõcomitãs facit nõ voluntarium ex D. Th. & alijs cit. lit. A. vt fatetur Nau. c. 23. nu. 46. Cor. li. 2. q. 19. Oppoſitum falſo tenet Spec. 2. p. ar. 29 & olim Nauar. c. 22. nu. 33. (ſed bene ſuſtulit editio. ann. 84. & falſo citabant Rich. d. 36. ar. 1 q. 1. & Ant. 3. p. tit. 1. c. 3.
t [t] D. Th. q. 52. ar. 1. ad 1. Sot. Ledeſ. ar. 1. Nauar. omnes recent. quãuis non ſit tam expreſſè iure, poteſt colligi ex d. c. ſi quis 29. q. 2. in quo parochus expendat diligẽter an ſit ſeruus: ſicut iubetur inquirere de vagabũdis, in Trid. c. 7.
u [u] Soto. art. 2. Palud. Adria. Inn. Ledeſ. art. 1. ſi. Specu. 1. p. art. 29 & 3. p. ar. 12. Naua num. 33. cum gl. cap. ſi quis ingenuus. Roſel. & ſignificat Cou. c. 3. §. 7. nu. 1. verſi. 2. & quidam recent.
x [x] D. Tho. ar. 2. ad 3. & ar. 3. ad 2. Soto. Syl. Nau. nu. 34.
y [y] Soto. ar. 2. col. 3. cum Pan & gl. d. c. ad noſtram. de coniug. ſeruo. Nauar. nu. 35. ſin. Ledeſ. ar. 1. ſin. & iure communi & regni per l. 1. tit. 5. p. 4. pronunciatum eſt per ſententiam. Syl. matrim. 8. 2. & olim Cou. cap. 3. §. 7. nu. 1. verſ. 2. cum. Hoſt. & Pan. & tamen in ultima editio. ſine cauſa retractat, cum quo tenet Specul. 1. p. art. 30.
z [z] Soto. art. 2. per l. 1. tit. 13. p. 4. l. 5. tit. 22. p. quarta, ſed extra Hiſpaniam requiritur expreſſa manumiſſio.
a Cou. § 7. num. 1. uerſ. 3. [a] Communis Couarru. num. 1. verſic. ſecundo, ſin.
b [b] D. Thom. quæſt. 52. ſecundo, ad tertiũ, & art. tertio, ad ſecundũ. Soto artic. primo, ad ſecundũ Syluest. ſeruus. §. ſeptimo. Nauar. cap. 22. num. 34 & citati inf. G. qui generaliter negant dominum poſſe coniugatum ſeruum vendere in longinquum, quo
c uxor illum ſequi non ualet. [c] Couar. num. 2. uerſ. 5. cum Abb. Nauar.

d Nauar. num. 34. [d] Couar. num. 1. verſic. 2. fin. per l. 1. tit. 5. par. 4.
e [e] Syluest. matrimon. 8. §. 2. verſ. 5. glo. Hoſtien. Abb. & Doct. c. fin.
f de coniug. ſeru. Frat. Gallo, & Recent. contra Couar. ſup. [f] cap. 1. de coniug. ſeru. D. Thom. artic. 2 ad quartum. Soto Nauar. num.
g 34. [g] Quidam aiunt dominum generaliter obligari ne coniugatum ſeruum uendat in longinquum & compelli per iudicem, ſi abſque ſuo præiudicio poteſt: quia ut non poteſt impedire matrimonium, ita nec uſum matrimonij. ſentit D. Thom. artic. 2. ad quartum. Palu. diſtinct. 36. q. 2. art. 2. concl. 3. Soto di. 35. q. 1. 1. ad ſecundum, fine Richard. diſtinct. 36. artic. 2. quæſt. 2. Gabr. Anton. 3. par. tit. 1. c. 3. Viguer. c. 16. Tancred. Specul. prima par. art. 30. concl. 3. Syluest. ſeruiens. §. 7. fin. glo. cap. 1. de coniug. ſeru. & quidã Recen. ſed probabilius eſt dominum ad id nõ teneri ſub peccato mortali. colligitur ex Cõcil. Cabilonen. cap. dictum eſt. 29. q. 2. quia per matrimonium & ſecundum debitum nõ potuit præiudicari libertati primi domini, qui in matrimoniũ non cõſenſit. & expreſſe Clem. lib. 8. conſtit. Apoſtol. c. 34. vbi Turrian. Nauar. nu. 34. fin. cum domino Anto. Cardin. Panorm. cap. 1. de coniug. ſeruo. nume. 6. Angel. matrimon. impedim. 4. §. 15. & plane Syluе. ſup. Ledeſ. q. 54. 4. col. 2. Bonauen. diſtinct. 36. ſed Scot. q. 1. tantum dicit, quod Iudex
h hortari debet, ne uendat in longinquum. [h] Soto. artic. 1. ad ſecundum. fin. Nauar cap. 14. num. 20 §. 5. Angel. uxor. §. fin. Couar. ſecunda par. cap. 7. princip. num. 5. Bernar. Diaz. reg. 800. Guillel. in cap. Raynut. verb. cumdam Petro, num. 89. & communem dicit Pa
i norm cap. 1. qui matrimon. accuſ. Villalob. annnom. verb. oxor. [i] Boſius pract. tit. de bonorum publicat. num. 75. titu. de crim. læſæ maieſt. num. 32. Frat. Alex. ſum. lib. 2. tit. 1. Couar. Simanc. cath. inſt. cap. 1. 6. & 9. num. 142. tamen uxor tenetur uirum etiam ban
k nitum alere. [k] D. Thom. artic. 3. ad ſecundum. Sot. Ledeſ. Nauar. num. 34. Specul. prima par. art. 30. Couar. cap. 3 § 7. At ſi dominus in ſeruo ſuſpicatur periculum incontinẽtiæ, & negaret locum & tempus, abutitur poteſtate, nec eſt ei obediendum. D. Thom. artic. 2. ad tertium. artic. 3. ad ſecundum. Sot. artic. 1. ad ſecundum, & in dubio ſubueniendum eſt maiori neceſſitati, & in fauorem matrimonij, vt dum ſerua in uxore ſentit periculum carnis, per cap. licet. de coniug. ſeru. Syluest. ſeruus. §. 7. ſed caute ſeruus utatur ea
l libertate, ne irritatus dominus uendat in longinquum. [l] Dictum
m eſt cap. 6. D. Thom. q. 47. art. 6. [m] Ciuili iure non poterat ſeruus ſine domini conſenſu contrahere, nec dicebatur uxor, ſed contubernalis. Anton. Auguſt. lib. 3. emendat. iuris. cap. 2. Paleotus de nothis & ſpur. c. 13. Alciat. 6. Parerg. c. 16. Briſo. de iure connub. p. 5. Othom. verbo contubern. Cuiacius ad Paul. lib. 2. ſent. c. 19. verſ. 3. per l. cum ancillis, C. de inceſtis nupt. idem tempore Baſil. epiſt. ad Amphiloc. can. 40. 42. vbi Balſam. fol. 40. ſed dictæ leges
n ſunt reuocatæ, per cap. 1. de coniug. ſeru. [n] [o] D. Thom. eſt. q. 52. 2.
o ad quartum, q. 39. 3. Sot. diſtinct. 35. q. 1. 3. concl. 3. Richar. art. 5.

q. 1. per tit. de ſeru. non ord. Syl. ſeruus. §. 6. ordo. 1. §. 3. Anton.
p 3. par. tit. 28. c. 6. Nauar. cap. 27. num. 204. [p] cap per latum. 29. q. 2. D. Thom. q. 52. 3. Sot. diſtinct. 35. q. 1. art. 3. Sylu matrimon. 8.
q §. 2. fin. [q] Sot. diſtinct. 32. q. 1. 3. colom. 4. [r] Soto lib. 7. de iuſt. q. 3.
r art. 1. col. 11. Nauar. cap. 12. num 62. 87. D. Angel debitum. §. 6.

muni & regni cenſetur manumiſ-
d ſi: [d] nec libera poteſt à matrimonio
e reſilire. [e] Sexto, non tenetur domi
nus conſentire in ſerui matrimo-
f nium, [f] quia conſentiens præiudi
caret ſibi aliquo modo ne uendat
g ſeruum in longinquum. [g] ſi autem
ſeruum inſcio domino contrahentem uendat in longinquum, tenetur
h tur uxor ſequi maritum: [h] niſi ban
i nitus ſit, [i] id eſt, relegatus, aut excommunicatus. Nec ſeruus eget domini licentia, quia ab illo prohi-
k beri non poteſt, [k] cum habeat ius ad ſtatum matrimonij pro conſeruanda ſpecie & remedio concupiſcentiæ: vt pro conſeruatione indiuidui habet ius ad cibum. ſic nec pater aut princeps poteſt ſine cauſa prohibere filijs aut ſubditis ſtatum
l matrimonij. [l] olim tamen iure ciui li irritum erat ſi ſeruus abſque do
m mini licentia contraheret. [m]

5 Non poteſt ſeruus initiari ordi
n nibus præſertim ſacris, [n] nec religionem ingredi aut profiteri ſine
o domini conſenſu: [o] cui ordo & religio præiudicaret. Vir liber contracto matrimonio, ſe inuita uxore ob neceſſitatem poteſt uendere in
p ſeruum [p] (vt poteſt inuita uxore
q proficiſci etiam ad Indos, [q] ire ad bellum & vouere peregrinationẽ
r Hieruſalem [r]) at uxor nequit ſe
ſ uendere inuito uiro, [ſ] nec ſic pere-
t grinari: [t] ſi tamen uir in fraudem uxoris ſe uendat, poteſt uxor diuor
u tium petere. [u] ſi in facie eccleſiæ contractum fuit publice matrimonium bona fide cum ſerua, non licet ſeparari à cohabitatione ante
x ſententiam eccleſiæ: [x] quia licet no

ta ſit nunc conditio ſeruę, ignotum tamen eſt an liber habuit conditionis ignorantiam: & ob occultum impedimentum, matrimonium eſt præſumptum in foro exteriori, vbi liber probare debet cõditionis ignorantiam. ſi tamen ſeparatio abſque ſcandalo poteſt fieri, licet: vt ſi matrimonium fuit clandeſtinum, nec teſtibus iam mortuis probari poteſt, ſi autem liber compellatur à iudice etiam per cenſuras reddere debitum ei, quam dubitat nunc eſſe aut tempore contractus fuiſſe ſeruam, non tenetur in dubio obedi-
y re: [y] ne ſibi præiudicet. [z] habet uero
z liber ius vt ſeruam volentem à contractu recedere, compellat per iudi
a cem conſentire in matrimonium: [a] quia claudicat contractus in fauorem innocentis: ſi modo ſerua non dum alteri legitimè nupſerat. ſimiliter ſi fœmina libera coacte conſenſit, habet in fauorẽ intentati matrimonij ius compellendi cogentẽ,
b vt ſtet matrimonio, [b] quia ille æquatur deceptori: ſatiſque eſt ſuppleri conſenſum ex parte coniugis inno
c centis, [c] nam ex parte alterius fuit le
d gitimus. [d]

7 Similiter ſi fœmina contrahat cum homine qui integris membris potens eſt ad coitum, ſed non ſemi
e nat de facto propter ſenectutem, [e] vel aliud temporale impedimentũ, poteſt tamẽ intra vas ſeminare per remediũ arte medicabile, valet ma-
f trimonium, [f] ſi uxor impedimenti
g conſcia cedat iuri ſuo. [g] Si tamẽ ſeminare nullo remedio naturæ aut artis poſſit, matrimonium eſt omni
h iure irritum: [h] quia abſque uiri ſe-

ſ [ſ] D. Thom. art. 3. ad primum. Sot & cõ
t munis. [t] D. Thom. diſtin. 32. q. 1. 4. ad primum, vbi Duran. q. 2. ad 2. Palu. q. 2. 3. ad 1. Sot. art. 3. verſ. at uero. Syluest. uotum. 5. §. 1. contra Nauar. cap. 12. num. 62. & 55. & in fin. capit. quia licet uxor uouere poſſit eam peregrinationem, ſine licẽtia tamen uiri exequi non poteſt ante viri mortem. & hoc tantum dicunt Hoſtien. & Panor. Abulenſ. num. 30. q. 83. Tabien. matrim. 1. num. 4. Anton. 3. par. tit. 1. cap. 22. §. 1. Gregor. l. 3. tit. 8. P. 1. verſic. ni la muger. Nam licentia implendi uotum Hieruſalẽ conceditur ſoli uiro. c.
u ex multa, de uoto. [u] Colligitur ex cap.
x porro. de diuort. [x] Nauar. cap. 22. nu.
y 33. [y] Communis diſtinct. 36 Bonauen. Richard. Supplem. q. 1. Palud. q. 2. ibi D. Thom. in expoſ. lit. & Doctor. in c. propoſuit. de coniug. ſeru. Panor. Innocent. Ioan. Andr. Præpoſ. Couar. ſecunda par. cap. 3. §. 7. num. 1. c. 7. §. 2. nu. 7. & 11. Adrian. quodlib. 2. Aluſio. Nauar. cap. ſi quis autem. de pœnitentia, diſtinct. 7. num. 84. 111. Soto relect. ſecret. memb. 3. q. 2. concl. 1. Barnab. de Roſal. lib. de varietat. opiu. ſol. 309. ſed Cordub. ſup. d. relect. ſecret. ait, quod poteſt reddere, quamuis non teneatur. idem lib. 2. de conſcientia. q. 6. cum Palud.
z & Hoſtien. [z] Nam ſi reddat vt uitet periculum fornicationis, debet ſimpliciter conſentire animo, & accipere eam in uxorem licet
a ſerua eſſet. [a] Nauar num. 33. fin. D. Thom. q. 51. 2. Couar. c. 3. §.
b 7. num. 1. verſ. 2. per l. 1. tit. 5. p. 4. [b] Quia qui coegit æquatur de-
c ceptori, quamuis D. Thom q. 47. 4. ſignificat oppoſitum. [c] D. Tho. q. 47. 4. ad ſecundum. Sot. ſicut ſi ſuſpendit conſenſum, ſatis eſt ut ſolus ille poſtea ſuppleat exprimens ſub ſilentio. c. ad id, de ſponſal. Sot. diſtin. 27 q. 1. 3. Nauar. cap. 22. num. 80. Specul. prima par.
d art. 16. Nauar. conſil. 24. tit. de regular. lib. 3. ro. cap. 12. l. [d] Secus ſi conſenſus utriuſque fuiſſet illegitimus cum impedimento, oporteret enim ab utroque renouari. [e] [f] Dicetur lib. de imped. cap. 7.
e
f D. Thom. q. 52. 1. c. ad 4. q. 58. 1. c. ad 4. Bonauent. Richar. diſtinct. 34. dicit communem Theolog. Mich. Med. lib. 5. de continen. cap. 74. col. 8. & cap. 77. Supplem. q. unica, art. 2. dicit eſſe pium. Nauar.
g conſ. 3. ad 8. lib. 4. tit. 15. de frigid. conſ. 39. num. 15. lib. 4. tit. 1. 8 D. Thom. q. 52. ſup. vbi æquat conditionem ſerui cum hac impotentia Palud. diſtinct. 34. q. 2. 1. concl. 3. diſt. 30. q. 1. art. 2. ſimiliter æquat cum ſeruitute. Sot. diſt. 34. q. 1. 2. ad ſecundum. Petrus Soto lect. 5. Anton. 3. par. tit. 1. cap. 12. §. 3. Mich. Med. lib. 5. cap. 47. 77. Supplem. Gabr. diſtinct. 34. q. 1. Celaya q. 1. Specul. prima par. art. 38. poſt concl. 7. Michael Medin. lib. 5. cap. 74. Syluest. matrim. 8.
h §. 16. verſ. 5. cum Rayn. Panor. [h] Palud. Angel. matrim. 3. imped. 16. §. 3. & 11. D. Thom. art. 1. cap. ex literis de frigid. Panor. c. quod ſedem.

minatione matrimonium non fit
i conſummatum. [i] nec ſpadonis coi-
tus ſine ſeminatione. ſeruit in re-
medium concupiſcentiæ propriæ,
quia qui nihil ſeminat, ea copula
magis irritatur ad libidinem, quam
fatigatione ſatietur. quidam tamen
ſpadones qui cũ ſpatha adulti ſunt
priuati utroque teſticulo, emittunt
humorem ſimilem ſemini, ſed non
prolificum, quos multi Doctores
k olim[k] putabant aptos matrimonio:
ſed noua conſtitutione Sixti Pap.
V. edita anno 1587. declaratur eos
eſſe, ſemperq́ue fuiſſe inhabiles ma
trimonio: etſi fœmina defectũ re-
ſciens ſponte in matrimoniũ cum
illo conſentiret: vt poſtea dicetur,
qui tamen ſalua integritate inſtru-
menti ſed debilis, habet impoten-
tiam coeundi, & tamen ſeminare
poteſt intra vas fœminæ, eſt aptus
l matrimonio: [l] quia ſeruit in reme
dium concupiſcentiæ propriæ, &
fœmina dum ab illo patitur, frica-
turq́ue, ſatiatur, ſuſcepto ſemine:
debet tamen agnito eo uiri defectu
ſponte conſentire renuncians iuri
ſuo (vt de conditione ſeruili, dictũ
m eſt [m]) nam alioquin non videtur va
n lere iuxta Doctores: [n] quia fœmina
vult habere integrum maritum, vt
fiat mater familias.

CAP. XI.

De conſenſu ficto deceptoris, aut dubio.

§. 1. *& 2. Conſenſus fictus quando obliget?*

3 *Deceptor quando non ſit abſoluendus?*

4 *Fœmina decepta quando poſſit nubere alteri?*

5 *Quid ſi quis dubitet de proprio conſenſu: aut ſi hæreticus errat circa matrimonium!*

6 *Quæ verba futuri habeant ſenſum de præſenti, & è contrario?*

SI quis per uerba de præſenti con
traxit doloſè ſine vero conſen-
a ſu, non ualet matrimonium. [a] Vt
enim in alijs ſacramẽtis non poteſt
eccleſia ſupplere defectum conſen
b ſus & intentionis [b] in miniſtro, vel
in adulto ſuſcipiente: ita nec in ma
trimonio, vbi contrahens eſt mini-
c ſter [c] ſimul & ſuſcipiens adultus.
qui promiſit ficte ſponſalia, tunc te
netur contrahere de præſenti, quan
d do ſub ea ſpe uirginem uitiauit: [d] ſi
modo habilis ſit, vt pote non liga-
tus alio matrimonio, nec ſacris ini
tiatus, aut profeſſus, nec habet
aliud iuris impedimentum.

2 Si uirum eſſe multo nobilioris
ſortis genere & diuitiis agnouit fœ
mina, facile aduertere potuit ſe de-
e cipi falſo promiſſo: [e] & tunc ut ui-
tetur ſcandalum & periculum ma-
li exitus, ſatis eſt ſupplere pecunia
f damnum iniuſta fraude illatum, [f]
ut meliori dote habeat æqualem ui
rum: uidetur enim implicitè fieri
contractus, ut ſi pro uiolato pudo-
re ob quẽ minus nobilis facta eſt,
non reddideris perſonam ſuã, com
penſetur pecunia & dote, quæ ſuc
g cedat uice perſonæ. [g] ſimiliter ſi ſtu
prator vult & petit ſibi dari in ſpon
ſam, ſed parentes uirginem uitiatã
tradere nolunt, ſatis eſt damnũ ali-
quanta pecunia oblata compenſare
h (& ita fieri expedit [h]) quàm ſi acce
ptare nolunt, ad nihil amplius te-
netur. Minuſque debet ei, quę ſine
uiri fraude & ui iniuſta, ſponte cõ
ſenſit in copulam, ſola ſpe matrimo
nii: nec per uirũ ſtat quod conditio
matrimonii non impleatur, ſed per
illam quæ ſponte receſſit à contra-
i ctu. [i] Secundo ſi fraudulento homi
ni fœmina ſe uirginem finxit, dece
k ptio deceptione eliditur, [k] nec tene
tur cum illa contrahere: aut cũ fœ
mina quam nunc reſcit fuiſſe mere
l tricem, [l] ſed talem ut multũ timeat
m de illius leuitate: [m] quamuis præceſ
n ſerint uera ſponſalia. [n]

3 Si per uerba de præſenti ſeruata
exteriori ſolennitate Concil. Trid.
decepit fœminam ſibi ferè æqualẽ,
peccat grauiter etiã contra ſacramẽ
o ti reuerentiã: [o] nec aliter deceptio
illa tollitur quã reualidatione cum
uero cõſenſu matrimonii, ad quẽ te-
p net utroq; foro: [p] acquiſitur enim
fœmina ius iuſtitiæ coram eccleſia

ſedem. de frigid. Soto articu. 2. ad ſecundum, & ait oppoſitum eſt opinio intolerabilis. dicitur lib. & ſequen. de impedimen. cap. 8. &
i nunc Sixtus V. decernit [i] Supra cap. 8. § 7. lit. C. [k] Glo. cap. ſi quis.
k 32. q. 7. Supplem. diſtinct. 34. artic. 1. ſin ſentit Maio. q. 1. Palud. diſtinct. 30. q. 1. art. 2. Palac. diſt. 34. q. 1. concl. 3. ad fin. Lyr lib. 3. Reg. cap. 2. quia in toto titu. de frigid. & c. requiſiſti. 33. q. 1. ſolum fit mentio copulæ, non autem ſeminationis, idem quidam Recen. Cano uterque Gallo. Sotomaior. Angel. ſup. § 1. Medin. lib. 5. capit. 74. col. 8. Aſten. lib. 8. tit. 28. colum. 2. Armil. matrim. §. 51. cum Tabien. impedimen. 12 §. 6. & dicit videri D. Tho. q. 58. 1. ad quartũ. & illam glo. ſequitur Cępol. l. Pomponius. §. Spadonẽ. ff. de ædil. edict. Conan. lib. 2. cap. 15. Alciat. l. Spadonẽ. ff. de verb. ſignific. gl. 10 l. ſed eſt quæſitũ. ſed Sixtus V. hanc ſententiã reprobat, vt dicitur
l in textu. [l] Vt de ſenibus. Nauar. cap. 22. nu. 59. fin. cum glo. & conſil. 39 tit. 1. lib. 4. nu. 15. Valle. quæſt. 103. Anton. Gabr. to. 1. communium Specol. 3. par. artic. 38. princip. & conclu 6. Viguer. cap. 16. § 7. verſ. 9. Sarmiento. 1. ſelect. cap 6. no. 5. Soto, Couar. ſecunda par. cap. 8. §. 2. num. 10. 11. com plurimis. Richard. diſtinct. 34. artic. 2. q. 1. ad ſecundum. Palud. q. 2. artic. 1. Ledeſ. q. 60. artic. 1. Syluest. §. 16. verſ. 3. Silua nuptial. lib. 1. fol. 59. & Ledeſ. dicit colligi ex D. Thom. diſtinct 34. ad quartum, ſeu q. 58. 1. corp. ad tertium. Quamuis oppoſitum de decrepitis ſenibus tenet Guid. conſ. 29. nu. 1. vol. 2. Neguzan. de locro dotis gloſ. 3. nu. 7 glo. 2. nu 65. Anton. Gomez. l. 9. Taur. num. 57. quod probabile dicetur lib. ſeq. c. 7 § 3. & pro nobis eſt Scot. diſtinc. 34. dicens. id ſeruare totam eccleſiam, vt bene Mich.
m Medin lib. 5. de ſacror. hom. continen. c. 74 [m] Dictum eſt § 4. [n]
n Vt aiunt Doctor. cit. lit. G. at ſi ſeminare non poteſt, quamuis alter ſciat defectum & conſentiat, non fit matrimonium, ſed poteſt recedere. Nauar. nu. 60. Hoſt. c. conſultationi. de frig. Richar. art. 2.
o q. 2. Soto art. 2. Ledeſ. art. 1. Syluest. matrim. 8. §. 16. ſub fin. [o] Vt dicitur cap. 1. de frigid.

C A P. XI.

a DIuus [a] Tho. q. 45. 4. colligitur ex Concil. Florent. & Trident. ſeſſ. 7. can. 11. requirit uerum conſenſum & intentionem miniſtri, c. tua fraternitas, c. tua nos, de ſponſal. Doct. diſt. 29. Richar. art. 1 q. 3. Soto. q. 1. artic. 4. Ledeſ. q. 47. 4. Supplem. q. 1. Specul. 1.
b par. art. 3. Abulen. Geneſ. 29. q. 11. [b] Sup. c. 4. §. 1. & 8. [c] Sup. c. 2. §.
c 7. lit. V. [d] D. Tho. di. 46. 2. ad 4. Scot. di. 3. q. 1. Palud. di. 35. q. 2. ar.
d 5. di. 27. q. 2. Adria. de matrim. q. 2. ad 2. Sot. Ledeſ. Maior. q. 1. col. 3. Nauar. c. 21. nu. 76. fin. Anton. 3. par. tit. 1. c. 19. Sylu. luxuria. §. 5. Specul. 3. par. artic. 12. fin. art. 19. Cordu. li. 1. q. 13. Sylu. matrim. 4. §. 8. Nauar. c. 16. num. 18. Sot. di. 27. q. 1. 3. ad fi. & li. 4. iuſt. q. 7. 1. Couar. 2. par. c. 2. num. 4. Victor. Gal
e lo, & Recent. [e] D. Tho. Sot. & Recen. Nauar. c. 22. nu. 76. 78. & melius. c. 16. nu. 18. Petr. Soto, lect. 3. Armil. matrim. §. 65. ſponſal.
f § 14. [f] Sot. Couar. ſup. & reg. peccatũ. p. 2. §. 3. nu. 7. Med. C. de reſtit. q. 3. cauſa 11. idem Sot. di. 21. q. 2. art 4. & Re
g cent. Pet. Soto. [g] Id tantum eſt probabile, à quo in praxi poſſet vir doctus recedere, nã non conſtat de cõtractu implicito: ſatiſque videtur ut uir offerat perſonam ſuã quæ iſta in ſe eſt. Nauar. ſentit. c. 16. nu. 16. & ſeq. & clarius. cõſil. 1. tit. 2. de ſponſ.
h lib. 4. nu. 4. [h] Sylu. luxur. §. 5. ad fi. matrim. 2. § 8. Armil. reſtit. § 22. Nauar. c. 16. num. 18. Ang. ſtuprum § 1. Victo. Cordub. caſ. 5. & li.
i 1. q. 13. dob. 2. [i] Minus certũ eſt hoc,
k ſed pbabile. [k] Cordub. Cano. & quidã Recent. ſic ſi vir ſub ſpe matrimonij viduã obtinuit, non videtur cogẽdus vt eam dotat: ſatis eſt aliquid dare pro iniuria & ficta promiſſione. Nauar. c. 16. nu. 18. ſed clare Spec. 3. par. art. 19. concl. 6. Cordu. lib. 5. q. 13. Ledeſ. q. 48. 2. & q. 47. 4. videtur Victor. §. 230. & quidam Recent. colligitur. ex Supplem. diſt. 28. q. 1. 2. concl. 5. Anton. 3. par. tit. 1. c. 19. ad princ. Tabien. matrimon. 2. §. 7. quia ſub diſiunctione dicitur, quod tenetur eam ducere, aut dotare. In pœnam tamen damnabitur à iudice, vt
l ducat ratione promiſſionis. [l] [m] [n] Colligitur ex prædictis aliàs ti-
m meri poteſt malus exitus ex matrimonio qui vero ſolo verbo de-
n cepit nec accreſſit, non eſt ſic coarctandus, Ledeſm. q. 47. 4. Victor. Specul ſignificat D. Thom. quæſt. 44. 7. ad primum, ſed ſi nocuit famæ, reſarciendum eſt ad arbitrium boni uiri pro qualitate per-
o ſonæ, dicetur infra cap. 13. [o] At in alio caſu qui contrahit irritum,
p non peccat ſupra cap. 6. §. 4. G. [p] Soto diſtinct. 27. quæſt. 1. 3. Petrus Soto Palud. quæſt. 2. 5. conclu. 2. 4. & diſtinct. 28. quæſt. 1. 2. conclu. 5. Scot. diſtinct. 30. quæſt. 1. poſt med. Adrian. quæſt. 2. ad ſecundum. Hic & Soto aiunt eſſe omnium Doctor. Maior. diſt. 27. quæſt. 1. Anton. ſecunda par. tit. 5. cap. 6. §. 1. Syluest. luxur. §. 5. Nauar.

& teſtibus, ad cuius executionem coget apud iudicem, & non tantum in pœnam fraudis: nec deceptor iuſto bello ſe defendit a fœmina, cui in foro exteriori iam non licet alteri nubere. q iſte deceptor non eſſet abſoluendus, r donec ſi habilis adhuc eſt, re ipſa matrimonium vero conſenſu ratificet: niſi legitimè excuſetur ab obligatione matrimonij propter aliquam ex ſupradictis cauſis. tunc vero, admonita fœmina, recedat in longinquum, vbi ſine ſcandalo & periculo liceat cum alia contrahere: ſ proli vero ſi nata eſt ex præſumpto matrimonio nullum intulit damnum, quia ob alterius coniugis bonam fidem cenſetur legitima. t facilius indulgeri poteſt deceptori, ſi verba dedit de futuro quam ſi de præſenti: cum ſic facilius vitentur ſcandala, damna, & pericula. Qui tamē ficto animo profeſſus eſt, non tenetur, ſecluſo ſcandalo, ratificare conſenſum, u & inuitus manere in rigido ſtatu, qui ſibi multo videbitur parum vtilis ad perfectionem & ſalutem animæ.

4 Olim contracto ſemel clam & ficte matrimonio licuit credere viro cum iuramento affirmanti ſe verum conſenſum non præſtitiſſe: x atque ita in raro caſu monita vxore potuit ſecluſo ſcandalo, tranſire ad alterum matrimonium, aut profeſſionem religionis. ſed vix licet poſt promulgatum decretum Concilii Trident. dum coram parocho & teſtibus contraxit: nec vxor deceptori credere debet in ſecundo dicto, ſed poteſt eſſe moraliter certa de primo, quod vere contraxerit, ſicut & eccleſia pro tali matrimonio præſumit: niſi forte vir prius fecerit proteſtationem coram viris fide dignis: y vel aliis coniecturis probet defuiſſe cōſenſum. Si tamē fœmina matrimonium probare non poteſt, vt olim de clandeſtino (quia parochus teſteſq; obierunt, & liber parochiæ non cōparet habetque graues rationes credendi ſe deceptam a viro) poſſet tuta conſcientia ſe liberā a matrimonio reputare: & in longinquo loco nubere alteri. z

5 Quæ dubitans de proprio conſenſu an fuerit legitimus (vt quia tunc dubitabat de morte prioris mariti) præſtitit tamen conſenſum ſimpliciter quantum ex ſe eſt, ſi poſtea ſciat virum eo tempore fuiſſe mortuum, valet matrimonium: a quia illud dubium non ſuſtulit cōſenſum contractui ſufficientem. At ſi æquali dubio neſcit, an dedit verum conſenſum (vt olim poſt ſponſalia an acceſſerit affectu coniugali b) liberum ſe exiſtimare poteſt in conſcientia ab onere matrimonij, c ſicut & ab onere dubij voti à quare ſi contraxit cum alia, ſtandum eſt ſecundo matrimonio. d ſimiliter valet dum abſolute contrahit hæreticus, e qui falſo putat matrimonium non eſſe ſacramentum, nec indiſſolubilem contractum: f quamuis enim errore priuato ignoret eſſentiā matrimonij, præſtat tamē neceſſaria cōtractui. g Quamdiu durat æquale dubiū de matrimonij validitate, nō licet reddere debitum coniugi exigenti, h niſi cauſa ſubſit, ut id dubium practice deponat, i & probabilius reputet matrimonium valere, ut dicetur cap. 15. §. 13.

6 Oportet verba eſſe talia, ut explicent conſenſum abſolutum de præſenti: k quæ non ſunt accipienda ſecundum cadentiam grammaticalem temporum: ſatis enim eſt ſi verbo de futuro addatur particula quæ deſignet conſenſum verum de præſenti, vt ex nunc habebo te in vxorem: l vel volo ab hoc tempore te eſſe aut tenere in cōiugem. Quod ſi dubius ſit verborum ſenſus, vt volo te mihi eſſe vxorem, conſulenda eſt intentio proferentis: m quæ adhuc ſi incerta appareat, vir prudens aut iudex arbitrabitur, n ita tamen vt potius declinet in fauorem matrimonij aut puellæ: o niſi forte periculum maleſitius timeat. Si dicat promitto etiam cum iuramento quod habebo te in meam, quamuis verbum ſit de præſenti, obligaturque ratione ſponſalium & iuramenti, non tamen his verbis perficitur matrimonium. p

Nauar. cap. 22. num. 76. contra Ledeſm. quæſtio. 47. quarto, & quoſdam recent. q Hæc eſt ratio Scoti. r Nauar. cap. 22. numero 76. quidam Recent. ſ Vt quando uir erat multo altioris dignitatis, & dedit ſuæ deceptionis indicia, ita excipit D. Thom. quæſt. 46. ſecundo, ad quartum. Soto. Nauar. num. 76. Syluest. luxur. § quinto, ad fin. t u Dicetur capit. 10. u Nauar. capit. ſtatui mus. numero 71. & ſequent. x D. Tho. quæſtio. quadrageſimaquinta. artic. quarto ad tertium. Soto diſtinctio. 27. quæſtio. prima, artic. tertio; ponit tres regulas cognoſcendi, an conſenſus fuerit uerus: ſed plenas ſcrupulo. Maior. diſtinct. 28. quæſtione prima, contr. ſecundam concl. quando uir eſt nobilior facilius præſumitur illudere, quam ſi fœmina ſit nobilior. ſed mitius & bene loquitur Syluest. matrimon. quarto, §. nono. Angel. matrimon. ſecundo, §. 16. Adrian. de matrim. quæſtio ſecunda, ad ſecundum. Nauar. cap. 22. numero 77. quod ſumpſit à Syluestr. Cordub. libro primo, quæſtio. 11. ad fin. y Couar. ſecunda parte cap. ſecundo, numero tertio, cap. tertio, §. quinto, numero tertio, & duodecimo. Simanc. de cathol. inſtitu. tit. 55. de poteſtat. cum Geri & Caſtro. 1 de hæret. puni. c. 11. Syl. matrimon. 4. num. 11. quando metu contraxit. At ſecluſo metu & aliis coniecturis ea proteſtatio facta contraria non admittitur. Simanc. num. 6. & 12. cum aliis Nauar. c. 21. num. 78. Anto. Gabriel. tom. 1. lib. 14. verb. proteſtat. z Sic olim conſulebant Doct. quati. ſi uero fœmina ante Trident. nupſerat uni clandeſtine, & poſtea nubit alteri in facie eccleſiæ, nec poteſt miſera fugere: curet intrare religionem, & ita ſoluetur matrimonium ratum: & moneat uirum de ueritate. D. Thom. artic. quarto, ad tertiū. Richard. diſt. 28. Alber. fin. ſi uero id contingit uiro, & compellitur ſtare cum ſecunda aiunt, quòd cohabitet ſine periculo, & ſubueniat fœminæ, & ita obediat in his quibus poteſt. De fœmina quæ fugere & contranitī non poteſt. Soto diſtinct. 28. quæſt. 1. 2. ad tertium. refert Magiſt. & alios dicentes, non peccare dum patitur oppreſſa, ut de Beatæ Luciæ uerbis colligit. D. Thomas. ſecunda ſecundæ, quæſt. 64. 5. ad 3. uide Cordub. lib. 11. ad fin. ſed difficile eſt remedium. a Couar. b Per quod olim fiebat matrim. Diuus Thomas quæſtio. quadrageſimaſexta, 2. ſupra capitulo ſecundo. c Syluestr. matrimon. ſecundo, §. decimoquinto, fauet D. Thomas quodlib. 15. Nauar. conſil. 25. libro quarto, tit. primo, de ſponſa. idque ante concil. Trident. d Couar. prima part. capit. quarto, § primo, numero nono. e Certum eſt matrimonium Chriſtiani cum hæretica ualere. commun. Theolog. d. 39. vbi D. Thom. 2. Soto. art. 2. Richard. in fin. ad fin. Cathuſ. quæſt. vnic. Bonauent. artic. primo, quæſtio prima, Tarant. Paludan. quæſtio. vnic. artic. primo, fin. Guilel. in Specu. tit. de diuor. Viguer. cap. 16. Syluestr. matrimonio. 8. § 10. verſic. primo, dicit commun. D. Thom. quæſtio. 59. primo, ad quintū. Armi. §. 136. Card. Præpoſ. & alij. cap. fin. de condit. appoſit. Ledeſm. quæſt. decimaſexta, ſecundo, fin. Couar. ſecunda parte, capit. ſexto, §. undecimo, num. quarto. Spec. prima parte, artic. 32. Bellar. de matrim. capit. 23. Ant. in tertia parte, tit. primo, capit. ſexto. Caieta. verb. matrimon § ſexto. Angel. matrimon. tertio. imped. 10. §. 8. dicit communem Theolog. Tabie. imped. octauo, §. primo, & quinto. Nauar. cap. 22 numero 49. & conſ. 18. tit. ſeptimo, de hæretic. lib. quinto, contra Simanc. de cathol. inſtitut. capit. 40. nu. 17. citantem concilia. (quę tamē ſolum prohibent & nō irritant) vt Agathen. c. 27. cap. non oportet. 28. q. 1. Balſam. ſuper 6. Synod. can. 72. vt Couarr. bene explicat. f D. Tho. q. 51. 2. ad 2. g Soto diſt. 30. q. 1. 8 Cuius rationem aſſignat Soto. d. 31. q. vni. ar. 2. col. 6. quia uinculū obligationis non uidetur de eſſentia matrimonij, ſed eſt paſſio & effectus naturaliter conſequens: vt obligatio ſequitur uotum & legem. At idem Soto fatetur, quod ſi Deus ad tempus cōcederet licitum uſum ſęminę, non eſſet matrimonium, ut dictum eſt ca. octauo, §. ſecundo P. Quare ratio eſt, quia error priuatę perſonę non tollit generalem intentionē, qua validare aut recipere ſacramentum. ſup. lib. de ſacramentis. c. 29. h i lib. de bapti. c. 24. 29. h i D. Th. q 45. 4. ad 2. Sot. d. 27. q. 1. 3. Couar. 2. p. c. 7. § 2. nu. 7. Naua. c. 22. nu. 54. k dicetur lib. ſeq. de impedim. c. 6. §. 7. l D. Tho quæſtio 45. art. 3. uid q. 47. 5. Soto. diſt. 27. q. 1. Cou 2. p c. 4 §. 1. l D. Thom. quæſt. 45 Cou. Soto. m n o Recentior. p D. Thom. quæſt. 46. 1. Soto. diſtinct. 27. quæſt. 1. art. 3. Ledeſm. quæſt 48. 1. Couar. 1. part. cap 4 princ. num. 3. Spec. 4. p. a 16. dub. 8. Doct. d. 28. Syl. metus. §. 8. Nau. c. 22. nu. 51.

CAP.

C A P. XII.

Conſenſus de præſenti requiritur abſolutus, ſine conditione ſuſpendente.

§. 1. & 2. De quatuor modificationibus, & quatuor conditionibus.
3 Contractus cur impleta conditione cenſentur perfecti & puri? non ita matrimonium.
4 De conditione neceſſaria, cur non ſuſpendat contractum?
5 Impoſſibilis cur habetur pro nõ adiecta? & §. 8.
6 Idem de conditione turpi pro foro exteriori. Quid conditio de præterito aut præſenti faciat?

IN contractibus humanis apponi ſolet quadruplex modificatio, [a] ſeu notamen. Primo demonſtratio qualitatis, vt duco te, quæ es libera, virgo, aut domina talis rei. Secundus modus qui explicatur per particulam, vt vel quando, duco te nobilem vt honoratior fiam, vel vt talem rem facias. Tertio cauſa, duco te quia es diues, vel quia feciſti talem rem. Hæc non ſuſpendunt contractum vel matrimonium, niſi ex intentione tranſeant in vim conditionis. Quarto conditio in propoſito non ſumitur pro ſtatu & qualitate perſonæ, ſed proprie pro modificatione addita contractui, [b] & eſt ſuſpenſio alicuius diſpoſitionis quouſque aliquid contingens fiat in futuro: [c] denotatur per coniunctionem ſi, niſi, aut æquiualentem. conditio autem de præſenti aut præterito cum iam ſit impleta, non ſuſpendit contractum.

2 Conditio eſt quadruplex, [d] [e] prima contingens, ſecunda neceſſaria vel generalis, quæ ex natura rei ineſt contractui: & quam impertinens eſt exprimere aut ſilere, vt ſi Deus voluerit, ſi vixerimus, ſi es habilis. tertia impoſſibilis, aut quæ eſt contra ſubſtantiam matrimonij. quarta turpis de futuro. Porro ad matrimonium ratum non ſatis eſt exprimere conſenſum per verba de pręſenti, ſi addatur cõditio de futuro, [e] quę conſenſum ſuſpendit: ſed nec ſufficiunt ad ſpõſalia ſimpliciter quę inducunt impedimentum honeſtatis, [f] antequã iurer habiles conditio re ipſa compleatur.

3 Quidam contractus humani ſub conditione initi, vt emptio & venditio perficiuntur, purificanturque impleta conditione, [g] ſupplente Republica per legem ad dominiorum tranſlationem (ſicut ſupplere poteſt id quod deeſt abſoluto conſenſui: in matrimonio tamen dum perficitur, oportet adeſſe conſenſum omnino de pręſenti, ſine vlla conditione: [h] nec olim & multo minus nunc poſt Concil. Trident. perficitur matrimonium in ratione contractus, niſi impleta conditione conſenſum verbo aut ſigno [i] renouet qui conditionem appoſuit: [k] (vt olim præcedentibus verbis ſub conditione, explicabatur conſenſus legitimus per copulam affectu coniugali vtriuſque. [l]) Conſenſus enim primus, vt ante impletam conditionẽ non erat ſufficiens (cum reuocari poſſet ſi cum alia cõtraheret) ita nec illa impleta: [m] cum prior conſenſus maneat ſecundum ſubſtantiam immutatus, nec in pręſenti ſufficienti ſigno exprimatur. & multo minus ſatis eſt ad ſacramentum, [n] quod oportet vt in pręſenti ſit ſenſibile ſignum gratię quã inſtrumentaliter confert. [o] Requiriturque per Concil. Trident. adeſſe parochum cum teſtibus dum vterque per ſe aut per ſpecialem procuratorem pręſtat abſolutum conſenſum, vt ſupra [p] explicatum eſt. Dum vir mittit procuratorem nulla additur conditio ſuſpenſiua, ſed ex nunc conſentit & acceptat, [q] ſi modo adſit conditio generalis quę neceſſario ineſt, nempe ſi fœmina ſimul conſentiat.

4 Conditio neceſſaria, vt duco te ſi cras ſol orietur, habetur pro non adiecta, [r] & ſtatim tenet matrimonium: quia effectus iam ita neceſſario continetur in virtute cauſę determinatę, vt naturaliter impoſsibile ſit propoſitionem non eſſe determinate ueram: & ita apud eccleſiã pręſumitur conſenſus abſolutus. [s] In foro tamen conſcientię ſi expreſſa intentione uoluit ſuſpendi actũ vſque ad ſolis ortum (pręſertim ſi ex ignorantia neceſſariam conditionem putauit eſſe contingentem) nõ fit ſtatim matrimonium: [t] intelligitur enim ſi & quando ſol orietur cras: atque ita ſi de facto interim cõtrahat cum alia, valet in conſcientia ſecundum: quamuis in foro exteriori pręſumatur in fauorem primi, quia verba pręſe ferunt conſenſum abſolutum. Quando conditio eſt neceſſaria per accidẽs (ut ſi Deus nouit pluuiam cras futuram, ſi Antichriſtus certo naſcetur) nõ ſit matrimonium, ſed ſponſalia: [u] effectus enim futurus non continetur determinate in cauſa proxima tamquam uirtualiter pręſens, neq; propoſitio de futuro contingenti quę continetur aut infertur ex illa Deus ſciuit, &c. eſt in ſeipſa determinate uera. [x]

5 Conditionem impoſſibilem, de qua B. Thom. & Bonauen. nullam mentionem faciunt, [y] quod noluerint opponere ſe torrenti Doct. explicantium ad literam ut ſonat, ideo Pontifex declarat haberi pro non adiecta, quia nocere non debet matrimon. cuius cauſa eſt fauorabilis, & ex ſola ratione conditionis non magis pręſumitur

CAP. XII.

a Doctor. [a] cum Magiſt. d. 29. D. Th. q. 47. 5. Palud. q. 2. 5. Soto. q. 2. ar. 1. Ledeſ. q. 59. 5. Adrian de matr. q. 3. Mai. d. 27. q. 4. Dur. d. 28. q. 2. Victor. §. 237. & relec. de matrim. Spe. 1. p. ar. 19. Syl. matrim. 3. Couar. 2. p. ca. 3. princ. & §. 1. 2. & 3. Nau. c. 22. nu. 62. ſi. In decretal. tit. de condi. appoſ. b [b] Syl. ver. condit. vbi ſum c miſt. [c] De his quæ proprie exercent officium conditionis futuræ, Greg 9. c. ſi. de conditio. appoſ. vt bene aiunt Sot. Palud. concl. 1. Syl. matrimo. 3. §. 1. fin. d Cou. §. 1. n. 9. [d] D. Thom. Soto. & alij e ſup. [e] D. Tho. art. 1. Soto & dicetur po f ſtea. [f] Doctor. ſup. g A. [g] De ſola venditione. Victor. ſupra. Pine. 2. p. rub. C. de reſcinden. vend c. 1. h nu. 15. 20. [h] Soto q. 2. 1. Ledeſ. q. 45. 1. Vict. 1. p. relect. nu. 9. Maio. Adria. Syl. §. 9. tandem Cou. c. 3. princip. nu. 1. & 8. fin. Recent. omnes Theolog. fauet Nau c. 22. nu. 67. ad i fin. [i] Ar Rich. ar. 2. q. 1. Maior. d. 26. q. 1. ad 3. Ledeſ q. 47. 1. Archid. Rainer. Anto. 3. p. tit. 1. c. 7. Syl. matri. 8. §. 11. verſ. 4. Nau. nu. 11. & citatus ſup. c. 10. §. 6. C. ſignificant, ſi q. ficte aut coacte protulit cõſenſum præſumptum in facie eccleſiæ, ſatis eſſe ſi poſtea ſequat conſenſus interior. ſed explicandi ſunt vt repetatur cũ aliquo exteriori ſigno. nec oportet iterũ adeſſe parochũ & teſtes ſi prius aſ k fuerant. [k] Satis eſt vt hic repetat D. Th. q. 47. 4. ad 2. q a non præceſſit impedimentũ, vt conſenſus alterius eſſet ir l ritus. [l] D. Th. q. 46. 2. ſup. cap. 3. §. 7. lit. m Y. [m] Doc. cit. lit H. contra multos Canoniſt. vt Panorm. Innoc. Henric. c. ſuper eo. de condi. appoſ. Naua. c. 22. nu. 61. ſi. & conſil. 1. lib. 4. tit. 5. de condit. nu. 5. & in fin. ait q ſi Cou. eius diſcip. hæc vidiſſet, retractaſſet. Et facit Couaru. c. 3. ſi. nu. 2. ſi. & nu. 3. (quamuis poſtea retractat) & ex Theolog. ſignificat D. Thom. ar. 5. arg. ſed contra. Palud. q. 2. fin. concl. 8. n ad 4. [n] o [o] Vt probatum eſt de ſacram. c. 2. D. Tho. 3. p. q. 60. art 4. quod aduertere debuiſſent Canoniſtę, & Theo p lo. citati. l. [p] q [q] Sup. c. 2. §. 2. r [r] ſ [s] D. Th. Bonauent. Durand. Palud. q. 2. ar. 5. Soto. q. 2. ar. 1. Syluest. §. 2. & ita eſſe in foro exteriori fatentur Naua. num. 66. t Couar §. 2. n. 10. [t] Nauar. Couar. nu. 51. cum glo ca. per tuas quam ſequuntur Ioan. Andreas. Anton Rainer. Bernard. Gofred Ang. Supplem. idque eſſe iuſtius dicit Roſel. citans Monal. & Rodor. Henri. dict. c. ſin. de cond. Adr. q. 16. Victor. ver. §. 237. quamuis dict. gl. c. per tuas, iuſſit olim deleri, & in editione Greg. decimi tertii. additur in margi. eam gl cõmuniter reprobari vt aduertũt Syl. Soto, Cou. Non tamẽ reprobatur in hoc, quod ſequuntur hi u autores. [u] x [x] Sic vocant quidam Theolog. & Nominal. vt propoſitio de futuro contingenti (præſertim quæ pendet à creatura libera) non dicitur determinate vera, cum Ariſtot. primo periherm. capit. nono. quia vt res non habet eſſe determinatum in cauſa proxima, ita nec propoſitio habet determinatam veritatem: Et ab eo quod res eſt, vel non eſt, propoſitio dicitur vera vel falſa. & tamen reſpectu diuinæ prouidentiæ omne bonum futurum eſt ab æterno prædeterminatum in prima cauſa: malum vero eſt præſci y tum. [y] Gregor. nonus. cap ſin. de conditio. appoſ. qui rexit

irritum matrimonium, quam ex dicto teſtis infamis, & repulſam paſsi, quod non probat nec improbat contractum. [z] Quod ſi aliunde conſtet eos habuiſſe veros conſenſus, ioco autem & ocioſe addidiſſe conditionem, vel ſi iudex in foro exteriori ſit dubius, nec ſatis conſtet intentio de vero conſenſu, præſumat etiã in dubiis in fauorem matrimonii: [a] vt in eodem foro exteriori communiter debet præſumere pro matrimonio, quando additur conditio impoſſibilis nota: [b] quæ reiicietur perinde ac ſi nõ eſſet adiecta: idq́ue multo magis cõtra dolum apponentis eam conditionem. Item ſi quis eam conditionem reputauit poſſibilem, eamque adiecit implendam ab altero contrahente, iudicatur pro matrimonio: [c] neque eſt conditionis euẽtus expectandus: quia nemo obligatur, vt impleat id quod ſibi eſt impoſsibile phyſice vel moraliter: vt ſi ignoret patrem obiiſſe. & contrahat ſi pater conſenſerit, valet: [d] quia intelligitur niſi ſtet per patris diſſenſum. At non valet nec præſumetur ſi aliunde conſtet defuiſſe intentionem abſolutam: vt quia eo animo appoſuit ſerio eam conditionem impoſſibilem aut turpem de futuro, vel etiam de præterito [e] aut præſenti, vt re ipſa declaret non conſentire in matrim. [f] De conditione ſi Papa diſpenſauerit: inf. lib. ſeq. cap. 10. §. 4.

6 Conditio turpis æquatur impoſſibili, id enim poſſe dicimus, quod iure & licite poſſumus. Quare turpis conditio de futuro quæ non eſt contra ſubſtantiam aut bona matrimonii, & quæ additur tãquam implenda ab altero contrahẽte, habenda eſt pro nõ adiecta, quãdo aliunde conſtat affuiſſe legitimos conſenſus de præſenti: [g] & iudex in dubio pro matrimonio præſumet [h] conditionem fuiſſe additam ioco & ocioſe. aut ſecundo præſumet eos putaſſe honeſtam: [i] & quia nemo obligatur ad turpe, vt nec ad impoſſibile, intelligitur ſi & quantum ex parte tua licuerit, impleueris hanc conditionem; atque ita nil nocet fauorabili cauſæ matrimonii in foro exteriori. Communiter tamen in foro conſcientiæ ſuſpendit contractum quouſq; impleatur. [k] ſi additur legato aut clauſulæ maioratus hæc conditio, (donationem facio tibi ſi non nubas niſi ex conſenſu patris aut alterius deſignati [l]) cenſetur turpis, quia impedit libertatem matrimonii: [m] ſi dicat, niſi audito conſilio. [n] quod ſi conditio habeat dubium ſenſum, interpretanda eſt in ſenſu potius honeſto, quando conſulta intentio adhuc apparet dubia: vt contraho ſi permiſeris coitum, [o] nempe affectu maritali poſt legitimum matrimonium: ſi te uirginẽ inueniam, [p] nempe per matronas quæ honeſte explorent: ſi addat, ſi ſtatim te inuenero virginem, intelligitur, ſi non differas per duos mẽſes, [q] vt iure differre licet conſummationem. ſi vero iudex deprehendat intentionem dictæ conditionis fuiſſe turpem, præſumet in foro exteriori pro matrimonio, reiecta cõditione. [r] De his qui ſub mutua conditione continentiæ contrahũt, dicetur lib. 2. cap. 2 §. 10.

7 Si dicat non ducam aliam præter te, [s] hæc propoſitio exponitur eo ſenſu, vt fiant ſponſalia. ſi dicat non aliam niſi te, quidam aiunt præſumi ſponſalia in foro exteriori, [t] aliis dubius videtur ſenſus: [u] ſed ante planus eſt ſenſus negatiuus, nẽpe ſi quã ſim ducturus, non erit alia quã tu. [x] Secũdo ſi cõditio etiam ab vno tantum addita & in mente retenta, [y] ſi contra ſubſtantiam aut bona matrimonii, irritat illud in foro conſcientiæ: [z] ſi id exprimatur ab uno, vitiatur cõtractus etiam in foro exteriori: [a] videtur tamen retinere vim ſponſalium. [b] Tertio conditio de præterito aut præſenti non cenſetur tur-

xit eccleſiam poſt Innocent. & Honorium tertium, anno 1226. & ex contextu patet non condere ius nouum, ſed declarare. mirum eſt quod Ledeſm. dicat quod D. Thom. & Bonauent. ideo mentionem non fecerunt de hac conditione impoſſibili, quia forte fuerunt ante dict. Gregor. nonum, cum tamen Diuus Thomas obierit ann. 1274. [z] Hic eſt legitimus ſenſus d. c. fin. vt bene Soto d. 29. q. 2. art. 2. d. 41. artic. 2. Victor. §. 237 Ledeſm. q. 45. t. & tandem Couar. c. 3. §. 2. nu. 5. cum Adria. dub. 6. & 7. Stepha. in ſacramentali q. 49. addit Adrian. dub. 7. nõ loqui Põtif. quando conditio agnoſcitur eſſe impoſſibilis, vt valeat matrimonium pro foro conſcientiæ, ſed vt præſumatur in foro exteriori. [a] [b] Quidam vt Palud. q. 2. art. 5. Duran. q. 2. putant per d. c. final. induci præceptum, vt quãdo iudex reiecta prædicta cõditione impoſſibili, per ſententiam præcipit contrahere, teneantur obedire. at ſane plus eſt quã præceptũ: cum ſit deciſio Põtif. quæ compellit iudicem præſumere fuiſſe matrimonium. Adrian. dub. 7. Soto tandẽ diſt. 41. art. 2. Couar. §. 2. num. 9. vide nu. 1. Innocent. Ioan. Andr. Præpoſi. ca. 1. de condit. appoſ. Richard. d. 29 ar. 2. q. 2. Ledeſm. q. 41. 1. ad 6. dub. Syluef. matrim. 3. § 4 verſ. 2. cum Ioan. Andr. & §. 8. Nauar. num. 64. cum Roſel. matrimon. 5. § 8. Specul. prima parte, ar. 19 cum quibus trãſit Durand. quæſt. 2. quamuis in 3. d. 39. q. 4. reliquerat hoc diſcutiendum peritioribus. [c] [d] In hunc ſenſum interpretandi ſunt Canoniſtæ cit. lit. M nam Gregor. IX. dict. c. fin. recte intelligitur de vera (quam poſſibilem putat) conditione, quæ ſuſpendit intentionem contrahentis vſque ad futurum euentum, nec enim cõdit ius nouum, nec addit iudici nouum præceptum, vt præſumat in foro exteriori: ſed facit deciſionem declaratoriam contractus, iuxta naturam illius: vt aiunt Adrian Stephan. Soto vtroque loco. Victor. §. 261. Ledeſm. Couar §. 2. nu. 5. Quare inferunt, dicens ſi pater conſenſerit: qui nouerat patrem obiiſſe (ac ſubinde impoſſibile, vt præſtet nouum conſenſum) in neutro foro iudicabitur pro matrimonio, quia non intendit contrahere. Quidam tamen in vtroque caſu aiunt contrarium, vt Nauar. nu. 64. Syluest. matrim. 3. §. 8. Roſel. ſup. Paludan. Specul. & facit Couar. §. 2. num. 3. ſi nouerat patrem obiiſſe, aiunt ualere: quia habetur pro non adiecta. ſi autẽ id ignorat, aiunt ſtatim non valere, quia conditio impleri non poteſt, & æquiualet huic de præterito aut præſenti, ſi pater viuit & cõſentit: vt ſi dicat, ſi tu es uirgo. At reuera ea intẽtio eſt inigurante, ex nunc contraho abſolute, niſi ſteterit per patris diſplicentiam. [e] Vt illa, ſi pater conſenſerit, in caſu prædicto: æquiuale-t uni de præterito, ut explicatum eſt. [f] Ita temperandi ſunt Nauar. Syluestr. Roſel. Specul. Paludan. Couar. quando aliunde conſtat defuiſſe conſenſum. quod etiam fatetur Soto. Ledeſm. Couar. & alij. [g] [h] Soto. Ledeſ. vt iudex in dubio ita præſumere teneatur. At Coua. [i] § 2. nu. 4. & 6. cum Palud. Adria. dub. 7. Medin. de reſtit. ſeu contract. q. 23. negãt ita præſumẽdum eſſe in foro exteriori. [k] Quia hic priuatus cõtractus, ſicut lex priuata voti quam homo ſibi imponit, pendet in foro cõſcientiæ ex intentione contrahentis: quæ conſulenda eſt. [l] [m] Dictum eſt c. 6. § 6. lit. R. cum Molina. lib. ſecundo, de primogen. capit. 13. num. 37. Mieres de Maiorat. prima parte, quæſtio. 50. Menoch. conſil. 69. volum. primo, vid. Rimmal. conſil. 68. [n] Iidem Doctor. vt citatum eſt ſup. [o] Nauar. numero 65. cum Syluest. matrimon. tertio, §. 7. & §. ſecundo, num. 13. tum Vincen. Soto. quæſtio. ſecunda, articulo tertio. Specu. articulo. 19. [p] Aretin. conſil. 68. [p] Nauar. Couar. nu. duodecimo. Aretio. [q] Specul. prima parte, art. 19. [r] At in conſcientia ſtandum eſt intentioni. Paluda. quæſtio. ſecunda, artic. quinto, concl. quarta. Adrian. dub. 6. Soto. quæſtio. ſecunda, artic. tertio. verſ. dub. Specul. Nauar. Couarru. numero duodecimo, cum Anton. Cardin. Præpoſit. Quare ſi habita copula reperit virginem, fiunt ſtatim ſponſalia pura: quia per copulam receſſit à conditione: & ante concil. Trident. præſumebatur matrimon. de præſenti. [s] Soto diſtinct. vigeſimaoctaua, quæſtio. ſecunda, articulo primo, vt patet per exponentes. [t] Sylueſtr. matrimon. ſecundo, §. decimo, & communis Canoniſt. pro foro exteriori. [u] Soto. [x] Paludan. diſtinctio. 27. quæſtio. prima, 1. numero vigeſimoſeptimo, fin. Adrian. dub. duodecimo. Couarru. capit. tertio, § primo, numero ſexto, ſio. Specul. prima parte, articulo 17 fin. Angel. ſponſal. § 40. Nau. conſil. 48. titul. primo libro quarto, nec vllo foro ſunt ſponſalia. [y] Aretio. Adr. quodlib. nono. Couar. §. primo, numero vndecimo. [z] Gregor. IX. dict. capitul. ſio. de conditio. D. Thom. quæſtio. quadrageſimaſeptima, quinto. Soto quæſtio. ſecunda, tertio. Ledeſm. Couar. capitulo tertio, § primo, numero primo. Nauar. numero 62. Sylueſtr. matrimon. quarto, §. ſexto, Adrian. dub. nono. Richard. d. 28. artic. 2. quæſtio. 2. cuius exempla paſſim ponuntur à Doct. [a] [b] Cou. §. 1, num. 16. ſed ait (lubrice tamen) contra Adr.

d fieri ſponſalia. [c d] Doct. ſup. [e] Ita tantum intendit D. Thom. q. 47. 5. quia æquiualet propoſitioni de futuro: nempe ſi poſt bienium ſoluatur matrimonium. [f g] Sup §. 5.

C A P. XIII.

[a] QVare Aſten lib. 8. tit. 1. & Couarru. cœpit ſcribere prius de ſponſ. Diuus Tho. quæſt. 43. ar. 1. ad vltim. ſponſalia ſunt quid ſacramentale. Sic in Gallia cōmuniter fiunt ante matrimoniū. [b] Vt catechiſmus p̄mittitur ante baptiſmum, & attritio communiter præcedit in actibus pœnitentiæ ante contritionem. [c] Couar. capit. 1. num. 1. [d e] Couar. cap. 1. num. 4. & dictum eſt ſup. cap. primo. [f g] Couar cap. primo numero primo. cum Iſidor. etymol. D. Thom. quæſt. 43. 1. ad 6. Soto. diſt. 27. quæſt. 1. ar. 1. [h] D. Thom. quæſtio. 43. 1. Soto. Doct cum Magiſt. diſt. 27 Palac. Couar. capit. 1. num. primo. Specu. prima part. art. 16. Angles flor. Theolog. d. 27. Ledeſm. quæſt. 45. 1. Bartol. Ledeſm. diffic. 8. Theſaurus ſacerdotalis. 1. p. fol 118. Petrus Gregor. ſyntagm. lib. 8. cap. 2. quæ definitio colligitur ex cap. noſtrates. 30. quæſt. 5. gl. ſum. 27. quæſt. 2. & in capit. 1. de ſponſal. in 6. vbi Docto. & l. 1. ff. de ſponſal. leg. prima, titu. 1. p. quarta. [i] Dictum eſt ſup. c. 5 § 8. T. [k] Sup. capit. 8. §. 2. [l] Explicatur triplex ſenſus illius, ducam te. [m] Quamuis nuda promiſſio pertinet ad fidem, id eſt, fidelitatem: ſponſalia tamen quæ includunt mutuū cōtractum omni iure cōprobatum, pertinet ad iuſtitiam. [n] Caie. cum D. Tho. 2. 2. q. 81. 4. [o] At p̄miſſio facta Deo, id eſt, votū in re graui obligat ſub mortal. quia eſt ſolutio pro beneficijs. D. Th. 2. 2. q. 88. art. 3. vbi Caiet. Soto. lib. 7. iuſtit. q. 1. art. 3. [p] Caie. ſup. & q. 113. ar. 1. dub. 4. & verb. perfidia. vbi Armil. [q] Habetur 27. q. 2. per mul ta c. D. Tho. q. 43. 1. ad 2. Soto. ar. 1. Ledeſ. Anton. 3. p. tit. 1. c. 18. §. fin. Sylueſt. ſponſal. §. 4. Couar. 1. p. c. 4. nu. 2. cum alijs Victor. & omnes Recent. Quamuis dubitat Panor & negat Grat. ca. at hoc §. ſed aliud. vbi gloſ. 27. q. 2. Cinus cum glo. per l. 1. C. de ſponſal.

pis aut contra ſubſtātiam matrimonij, [c] quia non obligat aut inuitat in futurum ad aliquid illicitum cōtra fidem aut prolem: ac ſubinde ſi vera eſt conditio, valet ſtatim matrimonium, ſi falſa, non valet, [d] qui addit ſi modo per biennium contrahimus, [e] videtur quidem conditio de præſenti, ſed vitiat quia reuera includit ſenſum de futuro.

8 Ex dictis ſaluatur intentio Pontificis in cap. fin. de conditio. appoſ. pro foro etiam exteriori, vt in dubiis iudex ferat ſententiam pro matrimonio, [f] reiecta conditione impoſſibili aut turpi: niſi ex modo proferendi conditionem, aut aliunde conſtet contractui defuiſſe verum conſenſum abſolutum, [g] ſine quo matrimonium perfici non poteſt.

C A P. XIII.

De ſponſalium nomine, & re, &c.

§. 1. *Nomen & definitio ſponſalium.*
2 *Cur obligant ſub mortal. & §. 4. quā do eccleſia compellat.*
3 *Prima ſponſalia preferri alis etiā iuratis.*
5 *De varia forma ſponſalium.*
6 *Pro impubere quomodo contrahat pater? De confirmatione & effectu ſponſalium.*
7 *De impedimentis ſponſal.*
8 *De varus ritibus ſponſalium & nuptiarum.*
9. & 10. *De ætate pro ſponſalibus, & matrimonio. & §. 13.*
11. & 12. *Quando malitia ſuppleat ætatem?*

ORdine temporis ſponſalia communiter præcedunt matrimonium, [a] tanquam quædam illius diſpoſitio: [b] ordine tamen doctrinæ illud ſequuntur, cum ordinentur in matrimonium. vox hæc conuenit etiam muneribus ſponſalitiis [c] ſeu arrhis: interdum matrimonium de præſenti dicitur ſponſalia, [d] vt ſponſa dicitur ante copulam & nuptialem benedictionem, vxor vero dicitur poſt copulam aut conceptam prolem: [e] ſed propriè ſponſalia dicuntur à ſponſione, [f] quia olim per ſtipulationem vir & fœmina ſpondebant ſibi futuras nuptias. [g] Definiuntur [h] ſponſalia, eſſe futurarum nuptiarum promiſſio. vbi explicatur materia, quæ

ſunt perſonæ habiles nuptiis & matrimonio: quamuis pauciora ſint impedimenta pro ſponſalibus quæ facile ſolui poſſunt: vt minor ætas, & alienus parentum conſenſus ſatis eſt, nec metus grauis aut clam fieri irritat ſponſalia. [i] Dicitur promiſſio pro forma: quia ſponſalia non dicuntur ipſum vinculum & obligatio conſequens (vt dicitur in matrimonio [k]) ſed contractus ſi modo explicetur promiſſoriis uerbis, literis, vel aliis ſignis: vt ducam te, [l] non quidem vt ſignificat prænunciationem futuri euentus, aut propoſitum voluntatis, ſed promiſsionem quæ cum ſit actus intellectus, elicitur à virtute iuſtitiæ, [m] vt votum & oratio ſit intellectu, ſed elicitur à virtute religionis. [n]

2 In aliis rebus ſimplex & nuda promiſſio facta homini [o] abſque teſtibus & ſcriptura obligat leuiter [p] ex virtute veracitatis & fidelitatis: ſponſalia vero quamuis abſque teſtibus fiant, obligant ſub mortali [q] ſicut & iuſtitia in re graui: eſt enim promiſſio mutua [r] in re graui, quæ ideo in iure interdum dicitur repromiſſio. [ſ] Interdum ſine formali promiſſione fiūt per conſenſum verbaque de præſenti, dum vterque vel alter eſt impubes, quia fauorabili interpretatione iuris [t] æquiualent promiſſioni de futuro. qui promiſſionem ſponſæ acceptat, cenſetur virtualiter repromittere: [u] intendit enim vt vtrinq; fiat æqua obligatio. ſicut fit in matrimonio, quod claudicare non poteſt. ſi tamen acceptet & expreſſe excludat repromiſſionem, non ſunt ſponſalia, [x] ſed tunc nec ſub mortal. obligaret, ſecluſo ſcandalo, aut alio obligatione concurrēte. Promiſſio ficta abſque intentione ſe obligandi, [y] tunc ſub mortali obligat, quando aliàs ſequetur ſcandalum vel damnum, & iniuria tertii: quia nec lex [z] aut votum obligat quando qui illius factor eſt declarat nolle obligare.

3 Si quis poſt prima ſponſalia deſponſet ſibi alteram etiam cum iuramento, tenetur priori, [a] ſicut præfertur creditor cui generali hypotheca facta eſt prior obligatio realis. [b] ſi cum ſecunda habuit copulam, olim præferebatur ſecunda, [c] quia ius præſumit acceſſum fuiſſe affectu maritali. [d] nunc autem

nam iuſtitia in re graui obligat ſub mortal. D. Thom. 2. 2. q. 59. 4. [r ſ] Couar. c. 1. num. 1. add. & ſic apud omnes intelligitur definitio ſponſal. Soto. Ledeſ. Nauar. c. 22. nu. 25. [t] c. 1. de deſponſa. impub. 6. Ledeſ. Vict. §. 235. aiunt quod propter hoc Palud. d. 27. q. 1. nu. 4. videtur reijcere communem definitionem ſponſal. At reuera non reiicit: quia etiam inter impub. ſaluatur promiſſio interpretatiua. nec Paluda. dicit ſufficere propoſitū, vt prædicti ei imponunt: ſed non requirit ſtipulationē, qua rem aliquam (vt olim aquā & ignē) pro fideiuſſore & teſte adhibear. [u] Richard. d. 29. q. 1. ar. 3. [x] Ac ſubinde hæc promiſſio non inducit impedimentum honeſtatis. [y] Sup. ca. 11. §. 2. D. Tho. quæſt. 45. 4. vbi Recent. [z] Nau. ca. 13. nu. 49. 62. cum Caiet. & D. Th. 2. 2. q. 186. 9. ad 2. Caſtro. 1. leg. pœnal. c. 5. documen. 4. ita de ſpōſal. & promiſ. Sylu. pactum. nu. 4. Ang. § 4. per l. obligatio nem. C. de act. quia homo pōt ſe obligare ad ſolā pœnā, vt quædam. ll. conuentionales. idem de voto quod ſine intentione ſe obligandi non obligat, D. Thom. 4. d. 38. q. 1. 1. ad med. Syl. metus num. 8. verſ. 8. cum gloſ in ca. 3. de voto. & multi Recent. contra Caiet. 2. 2. q. 88. 1. & Sot. lib. 7. iuſtit. q. 1. art. 5. falſo autē addit Syl. iuram. 4. nu. 7. & 19. cum Panor. & Io. Andr. & quibuſdam Theol. 3. d. 39. quod iuramētum abſque intentione ſe obligandi non obligat. cuius oppoſitum. Caie. & Recen. 2. 2. q. 89. 7. Soto. lib. 8. quæſt. 1. artic. ſeptimo, quia ex intentione iurandi naſcitur obligatio in reuerentiam diuini nominis. [a] Couar. prima part. capitulo quarto numero 3. D. Thom. add. quæſtio. 46. 2. Soto. diſt. 27. quæſtio. ſecunda, art. 4. Ledeſm. q. 48. 2. & communis contra Imo. qui ſenſum Innocent. detorquet. [b] Nauar. c. 17. nu. 51. [c] Couar. §. 1. nu. 10. 17. Maior. d. 27. quæſtio. quinta, plane Syluestr. matrimon. ſecundo, §. vndecimo, ſponſal. §. decimo, verſic. tertio. Ioan. Andr. Præpoſ. Anton. tertia parte, titulo primo, capit. decimooctauo. [d] Potius enim præſumit ius, hunc violaſſe fidem primæ ſponſæ,

quod

poſt Concil. Tridẽ. ceſſat præſumptio; quare vtroque foro præferenda eſt prior ſponſa. [e] niſi forte iudex propter iniuriam ſecundæ virgini deceptæ illatam damnaret, ut ſecundam cõſtupratam à ſe potius ducat. [f] Si poſt ſponſalia iurata contraxit cum altera matrimoniũ etiam contra interdictum iudicis valet: [g] & videtur prior obligatio extincta, ut mortua uxore non teneatur illam ducere: [h] iuramentum enim hoc tantum additum eſt in confirmationem prioris obligationis, [i] atque ita ceſſat extincta obligatione ſponſalium. poſt ſponſalia iurata, niſi virginem violaſſet [k] (ſicut & poſt matrimonium ratum quod eſt maius uinculum) licitum eſt tranſire ſtatim ad religionem: [l] impletio enim iuramenti illius quod licuit in melius commutare, [m] huic videtur ocioſa, & fœminæ damnoſa (niſi concurrat vrgens cauſa, puta vt per tale matrimonium ceſſet dedecus uirginis, aut proles ab illo ſuſcepta legitimetur) & videtur impletio ſibi periculoſa, quia habens votum religionis exponeret ſe periculo in matrimonio permanendi, aut illud conſummandi: ſic qui poſt ſponſalia iurata fit paralyticus, non tenetur implere iuramentum. [n] ſi quis tamen iurauit intra certum tempus implere ſponſalia ob piam cauſam, ſed differat prætexens ſe abſque uoto velle fieri religioſum, compellendus eſt inſtante termino implere iuramentum: [o] ſicut qui ſpe adipiſcendi epiſcopatum differt implere votum religionis quam promiſit ingredi intra certum tempus, compellitur prius ingredi, [p] ut impleat plures obligationes ad quas Epiſcopus ex profeſſo factus tenebitur.

4 Non eſt contra matrimonii libertatẽ quod eccleſia homines iure compellat poſt ſponſalia præſertim iurata, aut ſi interceſſit iniuria fœminæ quę ob illam compenſandã habet quoddam ius in virum iſtũ, aut ſponſum. ſed prius eccleſia ſuauiter monet. [q] deinde niſi vir probet iuſtã excuſationis cauſam, paulatim præcepto & pœnis excommunicationis & carceris compellit: [r] interdicitque ne cum alia contrahat, monens parochum ipſius ne illum coniungat. [ſ] in quo tamẽ expendere debet iudex omnia ex rerum & perſonarum qualitate, ne ſit periculum mali euentus, [t] ſi cogat virum nobilem ducere vilem fœminam, [u] cui verba dedit iniurius eſt qui deſponſatam alteri cognouit, & accuſari poteſt à ſponſo ad punitionem. [x] quod ſi illa ẽt per vim violata tentet ſponſum, per iudicem compellere, habet ſponſus iuſtam exceptionem qua iure illam repellat: [y] ea tamen circunſtantia nõ facit adulterium formaliter, nec mutat ſpeciem moris, [z] nec ſponſa fidem non ſeruans punitur: quia nondum tenebatur ſeruire ſponſo, aut eidem reddere debitũ, nec alijs præceptis ſtatus coniugalis. nec appellatione mariti uenit ſponſus pręſertim in odioſis, ut puniat ſpõſam. ſic nomine ſponſi intelligitur ſponſus de futuro, niſi ex contextu & intentione aliud colligatur, uel ſingularis ratio & æquitas id ſuadeat: ut in l. ſi uxor, [a] §. diuus. ff. ad l. Iul. de adulter. unde ſi deſponſatam uni pater alteri tradat in uxorem,

[c] quod minus eſt: quàm copulam fuiſſe fornicariam. [c] D. Thom. quæſt. 46. 2. quodlib. 5. art. 15. Sylueſt. matrimon. 1. §. 15. & ſic etiã olim quando conſtabat copulam non fuiſſe affectu maritali. quod fatetur Couar. num. 9. cum Abba. Anton. Præpoſ. Anchar. tenet Soto. art. 4. dub. 3. Ledeſm. art. 2. Recent. Victor. Gallo. Guenar. [f] Et poteſt conformari opinioni, cit. lit. C. [g] Communis: quia interdictum vel iuramẽtum pręcedens non irritat conſenſum cum ſequenti. D. Thom. quæſtio. 46. 1. Couar. 1. p. c. 4 Specu. 2. par. ar. 16. dub. 8. communis. diſt. 28. [h] Palud. d. 28. q. 1. 1. Couar. 1. par. c. 5. nu. 9. inſinuat (quãuis oppoſitum tenet Adrian. quæſt. 2. de matr. Et Ambroſ. & Gallo.) ſic enim uotum unius religionis extinguitur per profeſſionem. Nauar ca. 12. nume 48. quia ſunt obligationes eiuſdẽ rationis; votum tamen religionis, non extinguitur per matrimonium etiam conſummatum, ſed mortua uxore tenetur ingredi religionem. Nauar ca. 12. num. 47. & add. Hiſpa. num. 80. Caiet. 2. 2. quęſ. 88. 3. Sot. diſt. 38. q. 2. 1. aute ad 1. Margar. conſ. in 6. præcept. fol. 89. contra Abulen. Leuit. ca. 27. quæſt. 6. quia ſunt obligationes diuerſæ rationis. [i] Iuramentum confirmat contractum etiam iure irritum, quãdo principaliter prohibetur ob fauorem priuatum Couarru. c. quamuis pactum. 2. p. §. 1. num. 5. & 7. non tamen ſi prohibetur ob fauorem publicum dicit num. 1. & 6. interdum tamen iuramentum obligat ad actum, ſed non confirmat contractum: vt ſi impubes metu iuret ſponſalia de futuro. Couar. 1. par. ſponſ. c. 5. §. 1. num. 4. quod ideo eſt, quia ita intentio interpretanda eſt. ſecus in propoſito, vbi iuramentum non additur, niſi in confirmationem contractus. [k] Quia obligatio ſatisfaciendi virgini violatæ prohibet ingredi religionem, vt aiunt conſulti Theolog. & Iuriſperiti. [l] Fatetur gloſ. in c. commiſſum, de ſponſal. Syluest. matrim. 7. §. 5. verſ. 5. iuramen. 3. §. 5. Palud. d. 27. q. 1. 3. num. 23. d. 28. q. 1. art. 3. num. 19. Soto d. 27. q. 2. 5. Ledeſm. q. 41. Recent. Quamuis oppoſitum teneat Scot. diſt. 30. q. 2. lit E. quia dict. cap. commiſſum. ſignificat eſſe tutius, vt ait gloſ. & Couar. 1. par. cap. 5 num. 11. quod intelligitur, ſecundum apparentiã & opinionem vulgi videri tutius, vt ſeruetur prius iuramentum. ſed reuera non eſt tutius. [m] c. peruenit. 2. de iure iurand. [n] Quia promiſſio intelligitur, rebus non mutatis & ſaluo iure transeundi ad meliorem ſtatum. [o] Ita melius explicatur dict. capitu. commiſſum. Ledeſm. quæſt. 53. 1. col. 4. [p] Sic explicatur. c. per tuas. de voto, ibi Hoſtien. & Panormit. At D. Thom. 2. 2. quæſt. 189. artic. 3. ad 1. ibi Caiet. dub. 2. Syluest. relig 2. §. 10. Ang. votum. 3 §. 15. Tabien. epiſcopus num. ſeptimo, Armil. § decimo, Abulen. Num. cap. 30. quæſt. 94. aiunt quod ſi non impleto voto religionis acceptauit epiſcopatum, tenetur illo dimiſſo ingredi religionem. At iure non tenetur, quia votum commutatur in meliorem ſtatum. vt indicat D. Thom. 2. 2. quæſt. 185. octauo, ad 2. quia epiſcopatus eſt perfectior ſtatus, vt probat quę ſt. 184. 7. quare gloſſa dict. cap. per tuas. exponit de voto ſolenni: quia profeſſus acceptauit epiſcopatum ſine licentia prælati, compellitur redire ad monaſterium. ſed Caietan. exponit in textu dici ſolenne votum (cum tamẽ eſſet ſimplex) quia factum publicè cum aliqua ſolennitate. [q] [r] Sic procedendum eſt blande, vt ait Alexand. III. ca. ex literis. de ſponſal. l. 7. titu. primo par. 4. vbi Montalu. Soto. artic. 3. fin. Palac. Petrus Soto. tit. de matrimon. lect. 18. §. quo ad 1. Couar. 1. par. cap. quarto, num. quinto, D. Thomas, addit. quęſtio. 43. primo, ad ſecundum, Syluest. de ſponſal. §. quarto, Nauar cap. vigeſimoſecundo, nume. vigeſimoſeptimo, §. vndecimo, Cuchus. lib. quinto, inſtit. Maior. titu. decimo, num. 29. Anton. Coſtanus de ſponſal. prima par. §. effectus ſponſal. num. quinto, & perpendat iudex an liber ſit à promiſſione, dum res ſunt valde mutatæ. Victor. relect. de matrim. Armil. ſponſal. Turrecrem. 30. quæſt. ſecunda, capit. primo, dub. ſeptimo, Perez. l. 1. titu. 1. libro quinto, ord. p. ſecunda, & tertia, & Recent. Alexand. 3. dixerat dict. cap. ex literis. durius compelli. ſed poſt Alexand. 3. decreuit Lucius 3. cap. requiſiuit. eod. tit. non eſſe compellendos. nempe à principio, aut quãdo timetur malus exitus. vt monent Turrecrem. Soto Couarru. & alij. [ſ] Sic parochus in monitionibus aduertit, vt denuncient ſi forte cum alia contrahat. [t] [u] Lucius dict. capit. requiſiuit. Turrecrem. Soto. Couar. & alij. dict. eſt cap. vndecimo, §. 2. F. gloſ. magn c. quippe. §. ſed conceditur. vigeſimaſeptima, quęſtio. ſecunda, verb. quæritur. communis ſecundum Abba. ca. ex literis. num. ſecundo, ibi Præpoſit num. octauo, & vterque in ca. requiſiuit. num ſecundo, Diuus Thomas, Palac. Syluest. Nauar. Cuchos. num. 20. & poſt Trident. Gutierrez de iurament. confir. cap. 51. num. quarto, à quibus ſine cauſa recedit (tanquam aduocatus in fauorem ſuæ partis) Segur. de Aualos tract. ſacerdotali. titu. de matrimon. capit. decimoquinto, num. tertio. [x] [y] Palud. diſtinct. 27. quæſt. 1. artic. 3. caſ. 2. Sarmien. 1. ſelect. cap quinto, Anton. Gabr. tom. primo, ea Soar. verb. ſponſal & ex Iulio Clar. § adulterium. num octauo, Anton. Gom. l. 80. Taur. num. 47 Biſon. ad l. ſi vxor. ad l. Iul. de adulte. Quod limitandum eſt, vt ſi fœmina contendat per iudicem compellere ſponſum, poſſit ille accuſare ſponſalia vt ſoluantur. [z] Couarru. 1. par. capit primo, num. decimoquarto, Perez l. 1. col. quinta, titu. primo, lib. quinto, ord. nec oppoſitum dicunt Nauar. capit. 22. num. 25. & Gregor. l. 1. titu. 17 par. 7. vt nouitius religionis, & qui vouit profiteri aut ſacris initiari, nondum tenetur præceptis futuri ſtatus, nec voto continentiæ: & catechumenus nondum tenetur præceptis eccleſiæ ita nec deſponſata de futuro tenetur. [a] Vt in l. ſi vxor. ff. dicit qualecunque matrimonium, nec ſpem matrimonij violare licebit. & in §. ſi minor duodecim annis. intelligit, vt poſſit accuſare ſpon-

non vindicatur,[b] & maius vinculum in eodẽ genere ſoluit minus. Quando dubius eſt verborum ſenſus etiam poſt conſultationem intentionis, iudex in foro exteriori præſumet in fauorem ſponſalium: Sed in foro conſcientiæ nemo in dubio tenetur ad onus matrimonij, vt ſi dixit non ducam aliã niſi te, aut præter te.[c]

5 Forma ſponſalium fit communiter verbis mutuis de futuro:[d] ſed inter impuberes maiores ſeptẽnio fit etiã verbis de præſenti: quia tus in fauorem matrimonij ita interpretatur fuiſſe intentionem illorum. An vero inter Aſtures ob cõſuetudinem principatus tranſeant in matrimonium, per traductionẽ in domum? ſup. c. 3. §. 7. Inter alios ſi verbis de præſenti addatur honeſta conditio de futuro, impleta conditione fiunt tantum pura ſponſalia.[e] de conditione neceſſaria, impoſſibili, turpi, ſatis dictum eſt ſupra.[f] ſi addatur pœna non implenti ſponſalia, reijcitur à contractu eo quod de ſe minuit libertatẽ matrimonij.[g] Secundo interdum fiunt ſponſalia inchoata abſque proprio conſenſu, quando parentes pro impubere minori ſeptennio etiã ignorante promittunt ſponſalia:[h] Hæc enim confirmantur ſi puer impleta ætate factum reſciẽs ratificet, quòd præſumitur ſi nõ ſtatim reclamet.[i] Nec tamen poteſt impubes ante impletam ætatem reſilire. maior vero ætate ſi contrahat cum impubere nullo modo poteſt recedere a contractu,[k] cum claudicet in fauorem minoris.[l] nec mirum ſi pater pro filio contrahat: ſic enim filium ablactatum poteſt offerre monaſterio in ſeruum ex voto,[m] ſi modo ſimul mater conſentiat,[n] quia proles eſt vtrique communis: hic vero ſi impleta ætate non reclamaret, cenſetur confirmare votum patris, & fit ſeruus monaſterij.[o]

6 Pro pubere qui eſt maior quatuordecim annis, non poteſt pater contrahere matrimonium: ſi tamẽ pro filio impubere contraxit, nõ poteſt filius ante decimum quartũ annum reclamare,[p] eo tamen impleto, licet ſtatim non reclamaret, non confirmatur contractus ex cõſenſu primo virtualiter permanente: ſed requiritur vt poſtquam eſt iure & ætate habilis, expreſſe conſentiat legitime.[q] ſolet ad confirmationem ſponſalium addi iuramentum,[r] & interdum copula.[ſ] Donatio arrarũ aut munerũ ſponſalitiorũ etiã abſq; verbis, ſi iam inter amicos & parentes actum fuerat de tali contractu, ſufficit facere ſpõſalia,[t] aut ſi quis fœminę mittat iocalia, aut pecuniã nomine ſponſalitiorum,[u] aut ſi ſerio immiſit annulum in digitũ ſpõſæ medicum ſeu medium,[x] in quo eſt vena cordis, in ſignum cordialis amoris: hæc ſupplent vicem promiſſionis. Effectus ſponſalium ſi modo vera ſint, eſt inhabilitas ex iuſtitia publicæ honeſtatis,[y] vt contrahat cum cognatis ſponſæ in primo tãtum gradu, id eſt, cum matre vel ſorore ſponſæ, poſt Concil. Trident. c. 3.[z] per matrimonium vero ratum contrahitur vera affinitas,[a] quod impedimentum etiam nunc declarante Pio V. vt olim extenditur ad quartum gradum.[b]

7 Impedimenta quę irritant futura ſponſalia ſunt fere illa quæ irritant matrimoniũ.[c] Primo defectus conſenſus:[d] ſed parentes impuberis ante ſeptennium pro ſponſalibus inchoatis ſupplere poſſunt cõſenſũ hunc, vt dictũ eſt.[e] Secundo irritãt hunc contractum perſonę error, & conditio ſeruilis ignorata ſuſpendit conditio de futuro,[f] qua tamen inter perſonas habiles impleta, purificatur contractus in ratione ſponſalium.[g] De voto religionis aut cõtinentiæ, infra cap. 14. §. 4.

8 Sponſalia publica pręcedebant ſępe matrimonium & nuptias cum varijs ritibus[h] apud varias nationes. Primo quidam aqua & igne,[i] cõfirmabant fœdus matrimonij: eo

ſalia violata, vt probat Briſon. de iure connubiali in princip. facit Couar. 1. p. in princ. num. 3 & 4 Collan. de matrimon. §. quæ ſint ſponſal. Anton. Gabriel ſup. cum Guillel ca. Raynu. verb per duas. num. 151. [b] Per l. in deſpon. §. quærebatur. ff. ad l. Iul. de adulterijs. [c] Sup. cap. 12. §. 7. [d] Sup. §. 1. L. [e] Sup. cap. 12. §. 3. vt ibi M. communis Theolog. [f] Sup. capit. 12. § 4 de conditione neceſſaria. §. 5. de impoſſibili. § 6. de turpi. de quibus D. Thom quæſt. 43. 1. Ledeſm q. 45. 1. [g] Couar. ſecunda p. rubr. de teſtament. num 17. per c. gemma de ſponſal. [h] [i] ca. de illis. t. de deſponſa. impub. vbi gloſſ. & Præpoſit. num. 8. Couar 1. p. cap. quinto, §. primo, num ſecundo, capit. 1 § porro. de deſponſ. impub. in 6. Nauar. conſil. 23. tit. 2. lib. 4. [k] Couarru. § 1. num. 5. & 7. [l] Generaliter in fauorẽ minoris aut pupilli, etiam ius ciuile concedit ſimile priuilegium, licet claudicet contractus, §. pupillus. inſtit. de inutil. ſtipulat. ſicut & in fauorem eccleſię. ca. ſi qua de rebus. 12. quæſtion. 2. aut ſi dolus dedit cauſam contractui. l. elegãter. verſ nullum ff. de dolo. Couar. 2. var. cap quarto, nu. 11. & pro&te c. 18. Syluestr culpa §. 7. verſ. 2. vt ſi fingens ſe liberum cum ſit ſeruus, duxit ingenuam. Couarr. 2. p. ſponſa. cap. 4. num. 7. fin. Nauar ca. 22. nume. 33. & addit num. 47 ſi coniugatus fingens ſe ſolutum ſeduxit virginem. imo ſi vir ſui iuris à filio familias lucretur magnam pecuniã quã ætatem ludo pręſertim prohibito, & inſcio patre, tenetur reſtituere: non tamen econtrario, vt iure probat Nauar. cap. 19. num. 12. & dicit commun. Sarmien. prima parte, de redit. cap. 2. num. 19. Bañes. 2. 2 q. 32. ar. 7. dub. de ludo concl. 3. contra Sotum, ſic in fauorem religionis ſocietatis Ieſu non inconueniens, vt contractus aliquo modo claudicet, ex priuilegio Papæ quod approbat Gregor. XIII. anno 84 § 19. & rationem aſſignat, quę ſumitur ex Concil. Carthaginen 3. cap. 19. cap. lectores. 32. d. Bonif. VIII. capit. cum ex eo de electio in 6 (de quo in dict. ſociet. Exam. cap 6. declar. 2.) & facit Concil. Toletan. 2. cap. ſecundo. [m] [n] Paludan. d. 38. quæſt. 4. ar. 3. Syluest. votum. 5. § 4. Anton. 3. part. tit. 16. cap. 2. §. 4 quod ſolus pater filium ablactatum poteſt offerre monaſterio. idem Palac. libro primo, de contract. cap. 11. At reuera cum filius ſit res communis vtrique, petendus ſimul eſt conſenſus matris. Innocen. cap. ſecundo, de regul. vbi Panorm. num. 6. iuxta cap. in re communi. de regul. iur. in textu, in re communi potior eſt conditio prohibentis. [o] Nauar. cap. 12. nu. 73. fin. Turrecrem. cap. 1. 20. quęſtio. 2. vid Gregor. l. 4 & 5. tit. 7. p. 1. [p] Hic eſt planus ſenſus c. honorantur. 32. q. 2. [q] Couar. 1. p. c. 5 §. 1. num. 8. cum Hoſtien. Anton. Henric. Ruinus conſ. 103. volum. 1. Gutierrez de iuramen. confir. cap. 5 1. num. 18. Marienc. ſobr. tit. 1. lib. 5. recop. num. 60. Specul. 1. part. art. 20. contra Gozadin. & Syluest. matrimon. 5. §. 8. [r] D. Thom. q. 46. 1. Doctor. d. 28. Soto d. 27. q. 2. ar. 3. Coua. 1. p. c. 4. Specul. 1. p. ar. 16 Ledeſm. quæſtio. 48. 1. [ſ] D. Th. quæſtio. 46. 2. olim Soto. ſup. quæſtio. 2. ar. 4. [t] Couar. 1. p. cap 4. §. 2. num. 2. & de his arris Couar. in princip. 1. p. num. 2. imo interdum olim ex ſubarratione pręſumebatur conſenſus de præſenti & matrimonium. Coua. d § 2. cum Anton Præpoſ. capit. fin. de deſponſ. impub. quod negat Soto. d. ar. 4. & Nauar. nu. 18. [u] Couar. §. 2. [x] Couar. de quo ritu Bellarm. de matrim. c. 33. [y] Dicetur lib. ſeq. de imped. cap. 10. ad fin. Bellar. ca. 3. c. veniens, c. ſpõſam, de ſponſal. vbi Abba. & Præpoſ. Greg. l. 4. tit. otro embargo. tit. 1. par. 4. [z] Triden. ſeſſ. 24. cap. 3. cum memorie Couar. 2. p. c. 6. §. 3. num. 1. Specul. in append. Bellar. ca. 30. Nauar. num. 57. [a] [b] De qua declaratione Pij V. anno 66. incipit ad Romanum Nauar. editione vltima cant 84 nu. 57. Bellarm. cap. 30. [c] Vt colligunt Panorm. c. cũ inhibitio. de clandeſt. deſponſ. n. quia prohibitio non principali, communiter prohibetur necliſt per quod ſolet ad illud peruenir. l. cũ nõ. ff. de ſponſal. Caſtillo in l. 49. Taur. qua ratione quidam poſt Tridentin. putarunt anitari ſponſalia clandeſtina, vt Albor. lib. 4. de cõtract. tit. 8. fol. 143. Matien. rub. tit. primo, libro quinto, recop. num. 52. Gutier. de iur. confirmat cap. 51. numero nono, (quamuis numero octauo, tenet oppoſitum cum Specul. & Cord.) & d. eſt cap quinto, §. 8. de lit. T. nõ irritari. [d] [e] [f] [g] Vid ſup. §. 5. [h] Ad ritum pertinebat quod matrim. fiat coram parocho & teſtibus (quod nunc eſt de neceſſitate ſacramenti Triden. ſeſſio. vigeſimaquarta, capitulo primo.) de tempore quo prohibentur velationes & benedictiones. Trident. can. vndecimo, capitulo decimo Bellarm. cap. 32. vid. ſup §. primo. A. D. Thom. quæſt. 43. 1. ad vlt. De ritibus apud Gentiles agit Couar. in princip. de ſponſal. Pet. Grego. ſyntagm. lib octauo, cap. ſecundo, Sigo. de antiquit. iuris Rom. lib. primo, capit. nono, Cuiac. lib. 8. Alexand. lib. primo, genial. cap 24. lib. ſecundo, cap. 5. Briſon. de ritu nupt. & iure connub. Celius 15. antiq. lect. cap. 15. & 17. [i] Coua. in princ. num. primo, fin. cum Lactant. libro ſecundo, capitulo 10. l. penul. ff. de donatio. inter. ibi Budeus Plutarc. in problem.

Ante Concilium Tridentinum, et etiã in futura impressione

quod humore & calore fœtus corporari ſolent. Secuudo farris ſolem
k nitate [k] apud Romanos nuptiæ celebrabantur: & hæc in pontificũ il-
l lorum matrimonio, [l] erat frequentior, & inde dicitur conſarreatio. Tertio futuri coniuges inuicem ſe emebãt, & inde frequens ſolẽnitas matrimonii apud Romanos dici-
m tur coemptio. [m] Quarto, ſi quis nõ adhibito farre vel coemptione ingenuam fœminam nec lege prohibitam duceret, & ea vteretur per
n annum, dicebatur vſu [n] nupta: & lapſu illius anni ſupplebantur reliqua ſolẽnia. quinto in eccleſia
o præſcribitur publica ſolemnitas. [o] ſponſalia vero fiebant ſolemni ritu
p ſtipulationis, [p] & mutua repromiſ-
q ſione: aliquando alter qui ſponſor [q] dicebatur, promittebat ſponſam & illam ſpondebat: nec niſi poſt quædam tempora dabat, ne vilem reputaret datam quam non ſuſpirauerat
r ſponſus dilatam: [r] dicebaturque ſponſa ſperata, ſpõſus vero ſperatus. poſtea ſponſalia cœperũt fieri clandeſtine: quæ & nunc cenſentur firma poſt Concil. Trident. nec enim irritatio matrimonii clandeſtini, ex
ſ tenditur ad ſponſalia, [ſ] in quibus quia variis modis ſolui poſſunt, nõ militat æqua ratio quæ in matrimonio exprimitur à cõcilio: qui enim de præſenti ducit eam quæ alteri erat deſponſata de futuro non eſt
t adulter, [t] nec manet in continuo damnationis ſtatu, dum pœnitet de peccato: nec ſponſalia ſunt ſacramentum. quod indigne tractetur. propter quas rationes irritatur matrimonium clandeſtinum.

9 Iura aliquando requirunt ętatis annos completos pro forma, [u]
u ſine quibus non præſumunt conſenſum cum pleno iudicio pro qualitate ſtatus & officii requiritur pro
x ueris ſponſalibus tempus ſeptennii completi, [x] ita vt dies vltimus ſe-
y ptennii ſufficiat [y] tam in uiro quã
z in fœmina. [z] Quod ſi ante hoc acceleretur rationis uſus plenior, per quem habeat prouidentiam futurorum, ut ſuſtineat onus perpetuę obligationis, dicitur malitia, id eſt,
a prudentia ſupplere ętatem: [a] ac ſubinde ſi propinquet ſeptennio fiunt ſponſalia, quãuis deſit hebdomada,
b menſis, aut fere ſemeſtre tempus. [b] Sed infans quamuis per miraculũ habere perfectum rationis uſum, non eſt idoneus ſponſalibus: pro quibus iura requirunt id quod ſeptennium dici poſſit: quod arbitrio
c prudentis relinquendum eſt: [c] Et de quodam quinquenni puero ait
d Beatus Gregorius, [d] raptum de patris vlnis à diabolo, ob blaſphemiam mortal. qui tamen non eſſet aptus ſponſalibus.

10 Pro matrimonio non ſat eſſet potentia aut copula ſine uſu pleno
e diſcretionis: [e] ſed interdum malitia dicitur ſupplere ętatem iuris, non reſpectu animæ & intellectus quod habeat tantum decentem diſcretionem; ſed ſimul ex corporis & uaſis diſpoſitione, ſi habet natu
f ralem aptitudinem ad coitum: [f] nec enim ius permittit hominem obligari ad actũ, in quem communiter

k probabilem. Rom. c. 1. Halicar. lib. 2. Ouid. 4. Faſt. [k] Ale. & Sigon. ſup. Briſo. in princ. Lilius ſyntagm. 17 pag. 418. ex Feſto. & Plini.
l lib. 18. [l] Petrus Gregor. ſyntagm. lib. 9. cap. 1. & 2. [m] Iidem auto-
m res. [n] Briſo. ſup. & ad l. Iul. de adulter. fol. 157. & addit ante lap-
n ſum dicti anni (quando nondum erat firmatum matrimonium) dicebatur iniuſta vxor: de qua l. ſi vxor. §. plane. ff. ad l. Iul. de adulter. vid. Rebar. lib. 4. variorum cap. 16. fin. Petrus Gregor. lib. 9. cap. 5. num. 37. lib. 10. c. 8. num. 9. exponit iniuſtam vxorem dici quamdiu ob defectum plenæ ſolẽnitatis adhuc erat concubina, vt ante lapſum primi anni. De quo tactum eſt capitulo tertio, §. ſeptimo, litera L. Quæ domi retenta reputabatur fere vxor, & ita vxores patriarcharũ quas abſque ſolemnita te ducebant, dicuntur etiam in ſcriptura concubinæ. Couar. 1. p. cap. 4 princip. num. 9. D. Tho. add. q. 65. art. 3. cõmunis enim Mag. d. 33. & Auguſt. 1. qq. in Geneſ. c. 90. lib. 16. ciui. c. 34. Lipoman. Geneſ. 22. cõtra iſtam concubinam adulterantem dabatur accuſatio, non iure mariti ſed iure extranei. per d. l. ſi vxor. Couar. 2. p. ſponſal. c. 7. §. 6. n. 1. cum Barb. Briſo. ſupra hæc gaudet priuileg. mariti ne incarceretur ob debita. Couar. cap. 8. §. 11. nu. 6. per dict. l. ſi vxor. Alij dicũt vocari iniuſtam vxorem illam, quæ erat captiua cum qua Græci contrahere ſolebant, vt refert Alex. lib. 2. genial. ca. 5. vid. l. 31. 34.
o 65. ff. ad l. Iul. de adulterijs. [o] Sup. lit. H. & c. 5. [p] Iuxta l. 2. in ſpõ-
p ſal. l. quæſitum. ff. de ſponſal. Couar. in princ. num. 1. cum Gellio. li. 4. c. 4. vid. c. penult. de ſponſal. ſponſus enim ad interrogationem alterius reſpondebat, promittens ſe ducturum, quod vocatur ſtipulari, à patre vel à fratre ſponſæ. Addit Paludan. diſt. 27. q. 1. tam non requiri hanc ſtipulationem, nec vt rem aliquam (puta ignem & aquam) adhiberet quaſi fideiuſſorem, aut teſtem ſponſaliũ quod non percipiens Victor. §. 235. & Ledeſ. quæſt. 45. 2. imponunt Paludan. non requiri promiſſionem, ſed ſufficere propoſitum pro
q ſponſalibus. [q] Couar. dict. nu. 1. fin. Sic patrinus in baptiſmo dici-
r tur ſponſor. [r] Auguſt. c. inſtitutum: cum alijs. 27. q. 2. [ſ] Sup. cap. 5.
ſ t §. 8. lit. T. [t] Sup. §. 4. [u] Ex l. qua ætate. ff. de teſtament. Coſta. cap.
u ſi pater. 1. part. gloſ. impuberes. vt pro beneficio aut ordinibus ſacris. Nauar. cap. 25. num. 186. Trident. ſeſſ. 22. c. 6. ſeſſ. 23 cap. 12.
x Arm. & alii ver. ætas. [x] c. literas, c. acceſſit. de deſpont. impub. cap. vnic. eodem tit. in 6. D. Thom. q. 43. 2. Ledeſm. q. 45. 2. Soto diſt. 27. quæſt. 2. 2. Syluest. ſponſal. §. 5. Specul. 1. part. art. 52. Couar. 1. par. cap. 2. Nauar. cap. 22. num. 29. Paludan. Perez. lib. 8. ord. pag.
y 310. [y] Couar. [z] D. Thomas artic. 2. & Soto. Paludan. quia in ſpõ-
z ſal. non tã attenditur vas, & potentia generandi (quæ citius eſt in fœmina) quam vſus rationis, qui in eadem ætate prouenit viro &
a fœminæ [a] Quod ſine expreſſo iure, ſed à ſimili de matrimonio affirmant D. Thom. quæſt. 43. art. 2. ad 7. Soto diſt. 34. quæſtio. 2. artic. 2. ad 3. diſt. 35. artic. 5. ſumm. confeſſ. Tabien. ſponſal. § 4. Armi. ætas. §. 1. Ang. matrimonium. 3. impedim. 16. § 5. Roſell. Anton. Gabriel. 10. 1. ex Soarez verbo ſponſal. Couarru. prima parte, cap. 3. num. 1. fin. cum Ioan. Andrea. Dominic. Franciſ. Bald. Gregor. l. tertia, titul. 1. par. quarta, quæ tamen lex loquitur de matrimonio. Nauar. numer. 29. Specul. prima parte, artic. 52. Albert. diſtinct. 27. art. 13. propendet Paludan. diſtinctio. 34. quæſtio. 1. Richard. art. 3. quæſt. 1. ad 2. (quamuis prius id negauerat) & Bonauen. art. ſecundo, quæſtio prima, ſed contra. quidam tamen in ſponſalibus negant malitiã ſupplere ætatem. vt Syluestr. ſponſal. §. 2. Piſan. §. 4. Perez libro quinto, ord. p. 6. Brunellus, & probabile dicit Couar. cum Panorm. idem Victor. Soci.
b conſi. 3. vol. 1. [b] Doctor. ſup. quamuis ſolus Soto diſt. 27. quæſt. ſecunda, art. ſecundo, ad tertiũ, id admittat, ſi ad ſeptennium nõ deſit niſi hebdomada, aut paulo plus. ad quem loc. ſe refert diſtin. 35. & quidã Recen. vid. Mando. in cancel. regu. 18. quæſt. ſecunda, numero 15. & olim ad profeſſionem malitia ſupplebat ætatem. vt habebatur in cap. poſtulaſti. de regularibus: quod tamen ſubtractum eſt, & iam non ſupplet Syluestr. relig. ſecundo, §. duodecimo, vide §. 15. & relig. tertio, §. 2. 3. 21. Trid. ſeſſio. 25. de reg. cap. 15. requirit ſedecim annos completos in
c viro aut fœmina. [c] Doct. ſup. Couarr. capitu. quinto, numero quarto. Nauar. Hiſpan. cap. 22.
d numero 31. [d] Gregor. libro quarto, dialog. quod refert Diuus Thom. diſtinct. 27. quæſtio. ſecunda, ſecund. vbi Soto, Panormit. Ioan. Andr. & alii, in capit. primo, de delict. pueror. vid. Couarru. Clem. de homic. tertia part. §. primo. numero quinto. Nauar. conſil. primo, numero tertio. libro quarto, titul. vndecimo, de cognat.
e ſpiritual. [e] Maior 14 annis, ſi non habens plenum rationis vſum contrahat, non valet matrimonium. D. Thom. quæſtio. 58. artic. tertio, de furioſo, niſi contrahat dum habet lucida interualla. Ledeſm. quæſt. 60. artic. tertio. Sot. d. 34. quæſtio. prima, artic. quarto, Couarru. ſecunda part. cap. ſecundo, princip. num. quinto, cap. quinto, num. tertio, & quarto, cap. 7. §. quinto, num. 3. quia contrahens eſt miniſter, & eſt adultus recipiens ſacramentum. Trid. ſeſſ. 7. can. 11. Spec. 1. p. art. 41. Nau num. 29. vid. num. ſeptimo, & 22. Victo. §. 289. Vigu. cap. 16. §. 7. verſi 10. econtrario vero impleta ætate cum vſu rationis, quamuis nondum haberet potentiam proximam generandi, valet matrimonium vt plane colligitur ex D. Thom. Palud. d. 27. Couar. cap. quinto, num. ſecundo, ad fin. cum Hoſt. Ioan. Andr. Cardin. Henri cap. puberes de deſponſ. impub. vbi Panorm. fatetur communem. Ange. matrim. tertio, imped. decimoſexto, §. quinto. Syluestr. matrim. quinto, §. ſeptimo. Ledeſm. quæſtio 60. artic. primo, communis Recent. quia defectus poten-
f tiæ in iſto eſt temporalis, & nullo iure irritatur. contra quoſdam. [f] D. Thom. quæſtio. 58 quinto Hoſtienſ. & communiter per dict. capit. impub. Ledeſm. quæſtio. 60. Sot. diſtinct. trigeſimaquinta, artic. vltim. Supplem. diſtinct. 36. quæſtio. vnic. articulo tertio. Vigue. ſup. verſ. ſeptimo. Specul. prima parte, articulo 39. Syluestr. matrim. quinto, §. tertio, Anton. tertia parte, tit. primo, cap. 19. Victo. §. 286. Couar. prima parte, capit. ſecundo, num. 1. Perez. l. 2. tit. 15.

lib.8.ord.p.310. Duenas reg.259.fin. Nau. num. 29. [g] Secus quando maior. 14. annis nondum habet potentiam: quia valet matrimonium, vt dictum est. E. [h] [i] Habetur c. puberes. de deſponſ. impub c. 1. §. idem. co. tit. lib. 6. cum glo. & commu. Doct. & Theol. d. 34. Palud. q 2. ar. 1. Bon. ar. 2. q. 1. in arg. ſed contra. idem Sot. ar. 2. & reſ ſe add. 35. ar. 5. Suppl. d. 36. ar. 3. alij d. 27. vbi Albe. ar. 13. Richar. ar. 3. Sylue. matrim. 5. §. 1. & ſeq. matrim. 8. § 16. verſ. 3. Greg. lib. 6. tit. 1. p. 4. Coſta in c. ſi pater. verſ. impub. Cou. 1. p. ca. 4. §. 2. [k] Ob hanc rationē iura requirunt maiorem ætatem in viro. [l] Coſt. & Coua. ſup. [m] Coua. 2. p. c. 5. ad fin. cū communi in c. de illis 2. ca. fin. vbi non fit mentio copulæ, ſed potentiæ. & citat Zaſium, & Ioā. Igneum. Sylu. matrim. 5 §. 3. cum Gofred Innoc. Abba. Roſel matrim. 2. §. 3. Victor. § 286. In quo fallitur Sot. d. 35. art. 5. col. 3. cum Hoſtien & Tancrē. negans in foro exteriori præſumi eā malitiam, niſi ex copula. [n] Hinc præcipue probatur per expreſſum textum. c. à nobis. e. continebatur. vbi Panor. Hoſt. de deſponſ. impub. l. 6. titu. 1. p. 4. Soto ſup. Specul. 1. p. art. 39. Supplem. d. 36. q. vni. art. 3. ſi. Anto. 3. p. tit. 1. cap. 19. Couar. 2. p. ca. 5. num. 3. cum Dñic. Hoſtien. Præpoſ. [o] Angel. matrim. 3. imped. 16. §. 5. cum Ioan. Andr. & videtur colligi. d. c. à nobis gloſ. c. vnic. de deſponſ. impub. in 6 quam communiter receptā ex Præpoſit. refert Couar. d. ca. 5, num. 3. & 1. p. c. 4. §. 1. num. 10. Perez lib. 8. ord. pagin. 310. fin ſed falſo inſert Soto. & citati M. dum iura requirunt probare potentiā proximam, intelligi de probatione per copulam. [p] Refert Couar. 2. p. c. 5. num. 4. Nauar. conſil. 39. libro 4. tit. 1. de ſponſal. num. 13. Martin. lib. 9. hypo. regu. 40. Celius lib. 8. cap 8. ex Hiero. epiſto. ad Vitalen. 132. probat Salomonem in anno ætatis decimo genuiſſe filium. Achaz anno vndecimo. Et Gregor. lib. 4. dialog. c. 19. (refert gloſ. ſumm. 20. quæſt. 1.) ait quod quidam 9. anno corrupit nutricem addit Couar. num. 5. cum Hoſtien. & Panormit. in fœmina interdum ſed raro. ſufficere nouem annos cum dimidio. idē Albert. diſt. 27. art. 13. fin. Syluest. §. quarto, & ſignificat D. Tho. quæſt. 43. art. 2. ad 7. Nauar. refert puellam decem annorum peperiſſe in regno Neapol. [q] Soto cit. §. 9 B. & quidam Recent. videtur Couar. 2. p. c. 6. §. 3. nume. 4. ſed 2. p. cap. 5. num. 5. cum Panor. per c. de illis. 2. ait nihil nocere ſi deſint fere. 6. menſes, ſic enim habet maiorem partem ſeptennij. Viguer. cap. 16. §. 7. verſ. 9. vid. Mandoſ. cancel. reg. 28. quæſt. 2. num. 10. Syluest. matrimon. 5. §. 1. Palud. D. Thom. [r] Sylueſt. Roſel. ex Lyra in Exod. 21. referente rabbi Salumonem. [ſ] Sylueſt. Roſel. [t] Calder. Præpoſ. Couar. 1. par. cap. 4. § 2. num. 3. per capit. atteſtationes. neque id negant qui aiunt, uiſum ad copulam poſt ſponſalia non ſatis eſſe, vt præſumatur matrimonium. Sylueſt. matrimon. 2. §. 16. Supplem. diſtin. 36. ar. 3. Couar. 1. p. cap. 4. §. 1. num. 19. cum Panormit. Ioan. Andr. Dominic. Franc. Alciat. Aretin. conſ. 142. col. 5. quem ſequitur Nauar. num. 28 fin. vt nec ſufficit ad ſignum matrimonij, traditio annuli. Couar. 2. p. c. 4. princip. num. 3. Anton. Gabr. tom. 1. pagin. 233. neque oſcula & ampleaus. Soto. diſt. 27. q. 2. 4. Couar. 1. p. c. 4. § 2. nume. 2. & 4 cum Ioan. Andr. Panormit. Nauar. nume. 28. fin. [u] Albert. diſtinct. 27. artic. 13. vt per pollutionem volantariam abſque copula. [x] In quo ſequendum eſt conſ. Soto. ſup. lit. N. Nauar. num. 31. glo. c. dubium non eſt. de deſponſ. impub. Sylueſt. matrim. quinto, § ſexto, cum Panormit Archid. Hoſtien. Paluda. d. 28. q. 1. ar. 1 § 4 Recēt. & alij inf. [y] [z] Nau. Hiſpa. cap. 11. num. 31. Palud Roſel. matrim 2. §. 6. Sylueſt. ſup. Angel. matrim. 3. imped. 11. §. 7. vt colligitur ex cap. 1. de deſpōſat. impub. niſi de licentia epiſcopi ex iuſta cauſa, quā ibi deſignat: vt pro bono pacis. ex quo id probat Corſet. tract. de priuil. pacis. num. 3. habetur vol. 13. tract.

nondū ſit potens. [g] biennio minor ætas népe duodennis iure ſans eſt in fęmina, quæ in actu patitur: [h] in viro autē pro matrimonio requiruntur iure quatuordecim anni completi: [i] qua ætate communiter eſt perfectum viuēs, quod poteſt ſibi, ſimile producere: & habet perfectionem ſtatui debitam, ut ſit caput & præſit vxori & familiæ: [k] qua etiam ætate vir poteſt condere teſtamentum, ſicut & fęmina duodecimo anno. [l]

11 Malitia pro matrimonio iuxta arbitrium medicorum & iudicis [m] probatur ſupplere ætatem. Primo ſi vir eam fœminam de facto cum ſeminatione corrupit [n] ante iuris ætatem: vt ſi puer probetur habuiſſe copulam cum alia. [o] & præſertim ſi genuit: quidam enim referuntur genuiſſe nono aut decimo ætatis anno. [p] Secundo abſque copula ſi parum puta minus ſemeſtri tempore, [q] deſit ad eam ætatem, probatur per alia ſigna: ſi habent ex corporum diſpoſitione idonea ſigna aptitudinis ad copulam, vt ſi fœmina pubeſcat occulte natis pilis ſecundum medicos, [r] uel ex ſolis mēſtruis. [ſ] in viro vultus, habitus corporis, mētum & niſus [t] ad copulam interdum arguit potentiam: & quod poſſit ſeminare. [u]

12 Raro ex ſolo aſpectu iudicanda eſt potentia, [x] quia periculum eſt recedere à verbis iuris: In ſponſalibus vero quia ſolui poſſunt non eſt tam graue periculum, ſi ex aſpectu arbitretur malitiam ſupplere ætatem. ſi dubium ſit de prædicta malitia & potentia in ætate propinqua, recurrendum eſt ad ordinariū ſeu epiſcopum, [y] qui ſi cauſa cognita & probata interpretetur ſupplere & diſpenſet, ualet pro utroque foro. [z]

13 Peccat mort. qui ante ſeptennium contrahit ſponſalia, [a] niſi ignorātia excuſet, aut ſubſit grauis cauſa, vt pro bono pacis ob quam parentes pro impubere ineant ſponſalia etiam per verba de præſenti: [b] præſertim diſpenſante epiſcopo in dubio quando malitia ætatem ſupplet: [c] deberetque puer completa ætate ex honeſtate implere quod pater promiſit: [d] ſi impubes iurauit non poteſt reclamando ſoluere cōtractum, vt dicetur. [e] Grauius peccat qui ante ætatem matrimonium contrahit [f] (niſi ex cauſa diſpenſet epiſcopus, dum prope ætatem dubium eſt de malitia ſupplente [g]) quia exponit ſe periculo, vt faciat irritum ſacramentum: & grauiter punitur parochus qui ante ætatem copulat matrimonio. [h] Quando ſponſalia tranſeant in vim matrimonij ſaltem præſumpti dictum eſt cap. 3. §. 7.

CAP. XIIII.

Quibus modis ſoluantur ſponſalia.

§. 2. *Solui per ſequens matrimonium.*

3 *Per profeſſionem vel ingreſſum religionis.*

4 *Per votum religionis aut continentiæ.*

5 *Cum authoritate iudicis per longam abſentiam, aut ſuperuenians impedimentum.*

6 *Mutuo conſenſu, aut per alterius fornicationem etiam coactam: & per hæreſim, aut aliam cauſam qua ſatis eſſet pro diuortio. Si ſponſa poſt ſponſalia fiat pauper aut deformis.*

7 *Qui contraxit ante ſeptennium ſi reclamet impleta ætate: niſi iurauerit. Multa relinqui arbitrio prudentis.*

MAtrimonium cum ſit perfecta traditio, ſolui non poteſt niſi authoritate diuinitùs data, vt dictū eſt: [a] ſed ſponſalium, & voti ſimplicis promiſſio (quę tanquam diſpoſitio & nouitiatus ordinatur ad ſtatum inſolubilem) ſeptem modis ſolui poteſt, [b] & duobus primis ſol-

[a] Nauar. capitu. 22. num. 31 & citat literam X. [b] Quia verba de præſenti inter impub. æquiualent verbis de futuro. & ſponſalibus. [c] ſup. lit. G. [d] c. honorantur. 32. quæſtio. ſecunda, ſignificat Nauar. capit. decimoquarto, num. decimoquinto, Diuus Thomas, quæſt. 47. 6. Soto diſtinct. vigeſimaſeptima, quæſtio. ſecunda, ſecund. Fortun. in l. Gallus num. 45. ff. de lib. et. & poſthum. [e] Infr. capitu. decimoquarto, ad fin. Couarru. prima par. capit. quinto, §. primo, num. quarto. [f] Nauar. cap. vigeſimo ſecundo, num. 31. & citat X. [g] Cit. Y. [h] Sicut parochus punitur propter clandeſtina irrita.

CAP. XIIII.

SVp. [a] capit. octauo, §. ſeptimo, & nono. [b] Docto. diſtinct. vigeſimaſeptima. Durand. Diuus Thomas, quæſtio. 43 3. At Soto. quæſtio. 2. 5. refert vndecimo, caſus Sylueſt. ſponſal. § decimo, ponit. decimoquinto, Palud. quæſtio. prima, cum Hoſtien. caſu decimo, Præpoſ. c de illis de ſponſal. refert. 22. alij 17. Nauarr. capit. vigeſimoſecundo, ar. num. vigeſimotertio, Anto. 3. par. tit. primo, cap. decimooctauo, Couarru. prima par. capit. quinto. Gregor. per l. 8. tit. 1. par. 4. Balſam. in expoſit. Baſil. epiſt. ad Amph. ca. 68.

ſol.

...uuntur ipſo iure: [c] in reliquis vero debet ſub veniali accedere iudicis eccleſiaſtici licentia, [d] quando ſponſalia etiam dubia publice fuerint contracta: ſi tamen ceſſet ratio ſcandali, [e] vt ſi ſponſalia erant clandeſtina, licebit abſque iudicis ſententia recedere à ſponſalibus, quando cauſa iure expreſſa conſtat publice aut certo: [f] vt ſi certo conſtet ipſam fornicatam eſſe occulte, licet ſponſalia eſſent publica. Eſt.n. generale in promiſſione humana & acceptata, vt excuſetur ab obligatione & executione implẽdi, ſi res ſint nimium mutatæ à priſtino ſtatu, [g] vel ſi noua cauſa prius occulta cognoſcatur, [h] quæ arbitrio prudentum eſſet cauſa odij & malorum, ſi impleretur promiſſio etiam ſponſalium.

2 Ipſo iure ſoluuntur. 1. ſi poſt ſponſalia contraxit validum matrimonium cum alia: [i] nec tenetur mortua vxore redire ad priorem ſponſam: [k] quia ita extincta eſt congenea obligatio, vt votum ſimplex ſtrictæ religionis extinguitur profeſſione religionis etiam laxioris. [l] Poſſet Papa ſtatuere, vt qui ad ſponſam acceſſiſſe præſumitur cum maritali affectu (quod olim ſufficiebat ad matrimoniũ ſaltem præſumptum) eſſet inhabilis ad ſequens matrimonium cum alia. [m] Sed nihil tale ſtatuit: quare qui poſt matrimonium præſumptum contraxit corã parocho & teſtibus, ſed abſq; interno conſenſu, [n] ſi contrahat cum altera, tenetur in conſcientia ſtare ſecundo matrimonio, [o] quamuis præcepto & pœnis cogatur ad primum. [p]

3 Irritantur ſponſalia ipſo iure profeſſione religionis, [q] quæ dicitur ingreſſus cum effectu. Si poſt matrimonium ratum, (quod interdum iure dicitur ſponſalia [r]) ſponſus prætextu voti religionis nimis differat conſummare, aut intrans religionem, vagatur de vna in alteram per annos: debet iudex præfixo termino peremptorio compellere, vt intra illum aut profiteatur, aut matrimonium cõſumet: [s] aliàs deluſor qui in fraudem videtur agere, eſt excommunicandus. Sic ſi ante cõſummatum matrimonium vxor de hæreſi damnata reſipiſcit, compellitur innocens aut conſummare aut profiteri religionem: [t] niſi periculum conſcientiæ immineat. Si poſt ſponſalia etiam iurata iniret religionem, ut licite poteſt ſine impletione iuramenti, [u] cenſetur renuntiaſſe iuri ſuo, [x] nec tenetur ſpõſa expectare profeſſionẽ illius, vt cum alio contrahat: [y] vt enim ratum profeſſione, ita promiſſio ſponſalium nouitiatu religionis quodam modo ſoluitur in fauorẽ eius qui in ſęculo relinquitur. qđ ſi malit expectare, & ſpõſus à nouitiatu in ſęculum redeat, tenetur ſtare ſponſalibus præſertim iuratis, [z] niſi fœmina tranſierit ad alia ſponſalia, vel dederit cauſam ſoluendi.

4 Si poſt ſponſalia etiam iurata vouit religionem, ſoluuntur ſponſalia [a] in gratiam relicti: quia votum Deo factum eſt maius vinculũ quã iuramentum homini præſtitum: [b] nec promiſsio etiam iurata impedire debet etiam poſt matrimonium ratum, quin impleat obligationem voti de perfectiori ſtatu. [c] 2. ſi ante ſpõſalia etiam iurata vouit cõtinentiam, irrita ſunt ſponſalia: [d] quamuis acceſſerit copula, & reſtitutionem debeat. ſi poſt ſponſalia vouit continentiã animo intrandi religionem, vel vt ſacris initietur, non tenetur ad ſponſam: [e] nam ſub promiſsione prima facta ſponſæ intelligitur conditio excepta, niſi malit conuolare ad perfectiorem ſtatum: nec enim debet eſſe impeditiua perfectionis: caſtitas vero voto firmata cõſtituit in ſtatu altiori. Qua ratione qui votum continentiæ ſimplex fecit poſt ſponſalia etiam iurata animo permanendi in ſæculo, non tenetur petere licentiam à ſponſa, nec implere ſponſalia: [f] quamuis oppoſitum ſit in praxi tutum, & ualde probabile. [g] multo minus ſponſa quæ votum alterius nouit tenetur con-

fol. 48. refert morem antiquum quo ſoluebãtur ſponſalia. [c d] D. Thom. ar. 3. c. & ad 2. Rich. art. 3. q. 3. Palud. q. 1. artic. 4. Greg. ſup. Hoſtien. Ioan. Andr. Sylueſt. §. vltim. Angel. §. 42. Nau. num. 57. & 72. Tabien. num. 9. quia controuerſia in publico contractu diiudicanda eſt per legitimum ſuperiorem. c. ſi duo. de deſponſ. impub. [e] Nauar. Ang. Richard. quæſt. 4. fin. Syluestr. §. 11. fin. [f] Couar. 1. p. ca. 4. §. 1. nu 8. Palud. Tabien. & amplius Sot. art. 5. caſ. 2. ad fin. Syluestr. iuxta. §. 5. ad fin. quia ſpõſalia habent tacitã conditionem: niſi res mutentur, aut mutatio cognoſcatur, vt dicit Nauar. nume. 27. Sylueſt. §. 10. verſ. 17. [g h] Sylueſt. Nauar. Soto. ſup. & generaliter de promiſſione. Nauar. c. 18. num 7. cum Ambr. 3. offic. c. 12. c. non ſemper. 22. quæſt. 4. D. Th. 2. 2. quæſtio. 110. 3. ad 5. cum Senec. lib. de benef. Summiſt. ver. pactum. Sot. li. 7. iuſt. quæſt. 2. ar. 1. ad 1. Caieta. 2. 2. q. 88. 1. quæſt. 113. ar. vlt. ad fin. [i] c. ex literis. c. ſi inter virum. de ſponſ. D. Thom. & Doct. ſup. & dict. l. 8. Couar. 1. p. c. 5. §. 1. num. 7. cum Io. Andr. Hoſt. Præpo. Nauar. nume. 55. §. 3. [k l] Dictum eſt cap. 13. §. 3 H. cum communi. [m] Hoſtien. c. vemens. qui cler. vel vouen. id fieri optauit. Quẽ male intelligentes quidam putant dixiſſe non valere ſecundum matrimonium poſt ſponſalia prima cum copula. vid. Sylueſ matrim. 7 §. 5. ad fi. [n] Diuus Thom. quæſt. 45. 4. Soto. diſtin. 27. q. 1. [o] Specul. 1. p art. 3. [o] Ex Concil. Triden. ſeſſ 24. c. 1 de Clandeſt. [p] Sup. capitu. 3. & 5. [q] Quæ profeſſio eſt mors ciuilis D. Thom. quæſt. 43. 3. ad 1. Turrecrem. c. vbi non eſt. 20. quæſt. 2. Palud. d. 27. q. 1. art. 3. num. 23. ſignificat d. 7. ar. 3. ad 1. Richard. Durand. q. 3 art. 3. Anto. 3. p. tit. 1. c. 18. Armi. ſponſal. §. 12. Couar. 1. p. cap. 5. num. 11. qui Doctor. negant ante profeſſionem ſolui ſponſalia: quia intrans vtitur iure ſuo, c. deſponſatam. 27. quæſt. 2. ac ſubinde tenetur ſpõſa expectare donec profiteatur (ſicut & quando iuſte recedit in lõginquam regionem) quod ſi redeat in ſęculum, tenetur vterque ſtare ſponſalibus. Quod falſum eſſe oſtendetur. [r] Sup. c. 13. §. 1. [s] Richard. diſt. 27. art. 2. q. 2. ad 3. gloſ. c. ſtatuimus. Palud. quæſt. 3. art. 2. & colligunt ex Innocen. c. commiſſum. de ſponſal. D. Thom. q. 59. 6. quia hęreſis de qua emendatus eſt, non eſt ſufficiens cauſa perpetui diuortij. Soto. d. 39. ar. 4. col. 11. [u] Dict. eſt c. 13. §. 3. L. & explicatum eſt dict. capitu. commiſſum. de ſponſal. [x y] Non quod ſoluantur ſponſalia: ſed quia ſponſa relicta habet ius ſoluendi. Soto. diſt. 27. quæſt. 2. 5. verſ. hoc tamen. Sylueſt. ſponſal. §. 10. verſ. 2. & §. 11. Ang. §. 22. Anton. c. 16. cum Direct. Nauarr. nume. 26. Greg. l. 7. titu. 1. par. 4. Recent. Thomiſ. (quamuis Diuus Thomas, & alij cit. Q. ſignificant oppoſitum.) ſic qui conuerſus eſt ad fidem, relicto coniuge infideli ob contumeliam creatoris, habet ius contrahendi cum alia: ſed non ſoluitur matrimonium donec contrahat, teneturque ſtare cum prima ſi interim conuertatur. [z] Recent. cum Palud. & cit. Q. [a] Nauar. capitu. 22. num. 57. verſic. 10. admiſſa valde probabili ſententia, quod qui poſt votum continentiæ contraxit de præſenti, tenetur ingredi religionem. de quo etiam Nauar. capit. duodecimo, nume. 79. (cuius oppoſitum videtur probabilius in praxi) nam & qui poſt matrimonium de præſenti vouit religionẽ, tenetur ingredi: nec poteſt prætextu voti diu detinere ſponſam, ſed compellendus eſt intra terminum deſignatum ingredi & profiteri. Sylueſt. ſponſal. §. ſeptimo, cum Hoſt. Innocen dict. capit. commiſſum. & approbat verb. matrimo. ſeptimo, §. quinto, verſic. quinto, ſi. cum Panormit. & Direct. quare ſine cauſa Soto. diſtinct. 27. quæſtio. 2. 5. reprobat Hoſtien. Innocent. [b] D. Tho. ſecunda ſecundæ, quæſt. 89. 8. Nauar. capit. 12. num. 32. [c] Nam votum religionis eſt maius vinculum, quam ingreſſus religionis, quo ſoluuntur ſponſalia. [d] ca. ruſus. qui cler. vel vouen. & vigeſimoſeptimo, d. per totam. Nauar. cap. vigeſimoſecundo, num. vigeſimoſeptimo, §. decimo, & num. 73. & conſil. vigeſimoprimo, titu. 1. lib. quarto. [e] Syluestr. ſponſal. §. ſeptimo, ſin. matrim. ſeptimo, §. quinto, verſ. quinto, conſtat enim ordinem ſacrum vel religionem dare ſtatum immutabilem. Trident. ſeſſ. vigeſimoquarta, can. nono. [f] Soto. Greg. dict. l. 7. Cano & quidam Recent. colligitur ex D. Thom. q. 53. 1. ad 1. & artic. 3. quia fortius eſt vinculum voti religionis quam iuratorum ſponſalium. Caiet. ver. periur. c. 2. Ang. ſponſ §. 40. & ſignificant Sylueſt. ſponſ. §. 10. verſ. 16. Rich. art. 3 q. 4. Maior. quæſt. 5. ad 2. nec oportet petere licentiam à ſponſa relicta, vt falſo putat. Cord. caſ. 136. ad fin. [g] Quia ſponſalia iurata habent duplex vinculum, & eſt prius debitum quam ſuperueniẽs votum. Syl. matrim. 7 §. 5. verſ. 5. cũ Hoſt. Goſr. & aiunt peccare qui ſic vouet cõtinentiã in præiudiciũ alterius. nec Rich. ait, niſi votum ſimplex ſcd̃m aliquos: q ipſe non probat aut reprobat. idẽ ſi præcedant ſpõſalia abſq; iuramẽto. tenet. Palu. q. 1. ar. 3. nu. 23. ſi. caſ. 5. Naua. nu. 57. verſ. 10. vid. Syl. ſup. & ver. ſponſ. § 7. cum Innocent. Hoſt. Archid. gloſſ. c. vemens.

verſ.

verſ. de ſecuritate, qui cler. vel vouen. quam ut ſingularem ſequitur Panor. ibi, & etiam Goffre. & alios, vt etiam refert Direct. Cordub. caſu 136. ad fin. Victor. Pcſha. [h] Quia agnoſcit nouum onus quod prius neſciebat. [i] Quia inter opiniones utrinque ualde probabiles poteſt epiſcopus compellere ad tutiorem. [k] In quo diſpēſat epiſcopus ex cauſa. [l] Sup. § 1. D. [m] D. Thom. articu. 3 ad ſecundum, & alij inf. [n] l. 2. C. de ſponſal. Gregor. d. l. 8. Nauar. nu. 26. Anton. § 1. Sot. art. 5. Couar. nu. 6. cum Panorm. Sylu. ſponſal. §. 10. nu. 4. Recen. Segur. de Aualos cap. 15. num. 16. in tract. ſacerdotali. addit bene Couar. ſi tamē receſſit ex iuſta cauſa aut ex cōſenſu relictæ. [o] l. 2. C. de repud. l. 8. tit. 1. p. 4. [p] l. ſæpe. ff de ſponſal. [q] ſupra D. Tho artic. 3. ad quartum. Soto. diſtinct 27. q 2. artic. 2. [r] cap. ex literis. de ſponſal. & generale eſt ſolum ſi non impleatur honeſta conditio, vt de certa dote, cap. de illis. de conditionibus appoſit. Nauar. num. 27. Sylu. §. 10. verſ. 5. [ſ] Ang. §. 27. Couar. prima par. cap. 5. num. 8. [t] Couar. Recen. quia ius canonicum, cap. de illis, de ſponſal. non deſignat certū tempus. & ſic recedens videtur renunciaſſe iuri ſuo. [u] D. Thom articu. 3. ad quartum, Soto. art. 2. [x] cap. ſi quis ſponſam. 27. quæſtio. 2. Nauar. num. 27. §. 5. & 15. [y] Dicetur c. 15. §. 13. Couar. ſecunda par. §. 10. num. 21. Nauar. c. 22. nume. 82. [z] D. Thom. articu. 3. ad quintum, per c. 2. de ſponſal. Couar. prima par. cap. 1. §. 3. num. 1. ſed ante ætatem nō poſſunt impuberes ſe mutuo abſoluere. in conſtantia vero eſt recedere ſine cauſa ab ea promiſſione, ſicut & à nouitiatu religionis. [a] Couar. §. 5. num 2. Anton. Gabriel tom. 1. ex Soar. verb ſponſal. Nauar. conſil. 3. nu. 3. titu. 2. lib. 4. [b] D. Thom. art. 3. ad 6. c. quemadmodum, de iur. iur. Couar. prima par. cap. 4. §. 3. num. 8. cap. 5. num. 2. Sot. artic. 5 Nauar. num. 27 §. 9. & d. l. 8 & de coactu fœminæ. Nauar. cum gl Couar. d. c. 3. nu. 2. cum Io. And. Panor. Imo. & d. l. 8. cont.

[c] Arm. ſponſ. §. 13. [c] Communis contra Palud. diſtinct. 27. quæſt. 1. artic. 3. caſu 4. quia, caſu 2. falſo putat eſſe adulterium agere cum deſponſata alterius de futuro. [d] cap. non ſolum. 28. quæſt. prima, D. Thom. quæſt. 59 6. & dicetur infra cap. 17. §. 6. Nauar num. 22. & 27 § 9. fin. [e] Couar. ſup. & communis. Nauar num. 27. §. 9. Couar. prima par. cap. 5. [f] Supra cap. 8. fin. [g] [h] Colligitur ex c. 1. cap. requiſiuit. de ſponſal. Syluest. Nauar. num. 27. §. 11. cum Hoſtien. Sot. qui tamen falſo citat c. dilectus. Couar. num. 2. qui falſo citat. d. l. 8. ſed addit Couar. num. 4. id non ſatis eſſe ad diuortium quo ad thorum. [i] Soto. Syluest. §. 10. communis Recen. [k] Recen. [l] Couar. num. 4. citat glo. Panor. Bal. idem Palac. c. per veſtras. Angel ſponſal. § 33 Syluest. §. 10 verſic. 9 Nauar. num. 27. §. 12. fin. videtur Soto. diſt. 30. quæſt. 1. 2. & in ſimili Palud. diſtin. 28. q. 1. art. 2. concl. 4. contra Couar. nume. 5. [m] [n] cap. literas, cap. quoniam, de coniug. lepro. D. Thom. quæſt. 64. 1. ad quartum. Soto. diſtinc. 32. 1. Caiet. verb matrim. uſus. [o] D. Thom. quæſt. 43. 3. [p] Colligitur ex Doct. [q] cap. de illis. 1. c. a nobis, de deſponſ. impub. D. Thom art. 2. & art. 3. ad 8. Soto. art. 2. Couar. prima par. c. 2. num. 3. c. 5. §. 1. Sylu. §. 10. Armil. §. 13. Perez lib. 5. ord. p. 5. ad fin dicetur lib ſeq. cap. 7. [r] cap. de illis. 1. [ſ] ſupra cap. 13. § 5. L. [t] [u] Couar. 1 par. c. 5. §. 1. num. 4. [x] Quando cōtractus ualet, vel ſi eſſet iure prohibitus principaliter ob fauorem priuatū, vt contractus minorum Couar. c. quamuis pact. 2 p. §. 1. num. 5. & 7. ſi tamen iure prohibetur ob fauorē publicum, non confirmatur iuramento, Couar. num. 11. & 67 [y] Syluest. ſponſal. §. 10. verſic 17. Armil. Nauar. nu. 27. §. 9. 17. Maior. q. 5. Soto. diſtinct. 27. q. 2. 5. & diſtinct. 30. quæſt. 1. artic. 2. & [z] caute legendus eſt Syluest. verb. pactum §. 4. limit. 3. [a] D. Thom. diſtinct. 38. quæſt. prima, Soto. lib. 7. iuſtit. quæſt. 5. 2. ad tertium. verſic. ex his.

trahere matrimonium cum eo, [h] & ſuſtinere graue onus, vt ſemper prior è uiro debitum exigat. In ſoro tamē exteriori epiſcopus cui notum eſſet periculum inconnuentię compellere poſſet, vt aut matrimonium ineat, [i] diſpenſando vt uiro liceat petere debitum: [k] aut ut pro tutiori continentiæ cuſtodia intret religionem.

5 Sunt alii quinque caſus in quibus datur innocenti ius ſoluendi ſponſalia etiam publica, ſi modo accedat auctoritas eccleſiæ ſeu iudicis, vt dictum eſt. [l] Primus ſi uir abiit in longinquam regionem, [m] ſtatur iuri ciuili in foro exteriori, vt abſens intra prouinciam expectetur biennio: [n] extra prouinciam vero moratus, aut quādo noſcitur vbi ſit, expectetur triennio: [o] interdum poteſt longiori tempore, vt ultra quadriennium differri propter morbum: [p] ſi ſubeſt cauſa, poteſt iudex breuiare tempus. [q] Si ſub pacto tēporis determinata facta ſunt ſponſalia, vt intra annum teneatur contrahere matrimonium, nec impleat conditionem, ſoluuntur ſponſalia etiam iurata: [r] ſecus in foro exteriori, ſi abſolutè contraxerunt, & poſt moram temporis ea conditio addita eſt. [ſ] generaliter tamen in foro conſcientiæ, quando vir abſq; licentia ſponſæ abiit in longinquū, neque eſt certa ſpes cito redeundi, poteſt relicta ſponſa ſtatim contrahere cum alio. [t] Secundus caſus, ſi poſt ſponſalia ſuperueniat affinitas in primo aut ſecundo gradu ex illicita copula: [u] vel quia contraxit cum ſponſæ iam mortuæ conſanguinea, [x] aut aliud impedimentum irritans ſuperuenit ſponſalibus, vt cognatio ſpiritualis. Ob hæc impedıat parochus, quamuis uno teſte aut fama ſola impedimentum probari poſſit: [y] hic vero teſtis tenetur contrahentem monere ut ceſſet, aliàs etiam monebit parochum & prælatum ut matrimonium impediat.

6 Caſus tertius, ſi deſponſati quādo uterque habet iam ſeptennium ſe mutuo abſoluant, [z] quamuis uir ob cauſam piam. vt propter tuendam fœminæ paupertatem iuraſſet ſponſalia: [a] iuramentum enim in alterius gratiam factum poteſt ſponte remitti. Quod ſi unus reſiliat dicens ſe nolle ſtare ſponſalibus, cedit iuri ſuo, & illa poteſt libere tranſire ad ſponſalia aut matrimonium cum alio. 4. ſi poſt ſponſalia alter etiam vir fornicetur, [b] aut fœmina etiam per coactionem: nec fit compenſatio ex ſequenti alterius fornicatione. [c] vel ſi in hæreſim pertinax incidat, [d] quæ dicitur fornicatio ſpiritualis: poteſt tamen fœmina innocens ſponſum fornicarium compellere, vt ſtet contractui. [e] & generaliter quęcumque cauſa ſufficiens eſt pro diuortio poſt matrimoniū, [f] ex qua timetur malus exitus, eadem ſat eſt, vt ſoluantur ſponſalia: vt graues inimicitiæ inter illos, vel ſi fœmina denuo agnoſcat ſæuitiam uiri, [g] quamuis iure non exprimatur: imo minus ſufficit, vt ſi ſponſa per vim cognita eſt ab alio, quod tamen non ſat eſſet ad diuorſum matrimonii quo ad thorum: [h] Item ſi præceſſerat ignota fornicatio ſponſæ, quæ reputabatur uirgo: [i] ſi tamen ſponſo manifeſtum erat eſſe uiduam, aut corruptam, vel facile id præſumere potuit, tenetur ſtare ſubſecutis ſponſalibus. [k] Si ſponſa dum contraxit erat diues, & ante matrimon. valde pauper facta eſt: [l] quia opes ſunt neceſſariæ ad ferenda onera, & ſub ea cōditione videtur contraxiſſe, vt detur tanta dos ſperata propter onera: id enim ſi à principio fuiſſet, impediret ſponſalia. & multo iuſtius ſi alter in grauem morbum incidit, vt lepram, [m] aut morbum Gallicum, [n] aut ſi morbus prius ſibi ignotus agnoſcatur poſt ſponſalia. [o] Si notabiliter deformis fiat, quia priuatus eſt oculis aut naſo, datur ius alteri ſoluendi ſponſalia. [p]

7 Caſus quintus, ſi uterque aut alter etiam cum pleno rationis uſu contraxit ante ſeptennium, & cum primum ad debitam iuris ætatem peruenit, reclamat etiā abſque cauſa, ſoluuntur: [q] ante ætatem tamen reſilire non poteſt hic puer niſi ex cōſenſu utriuſque: [r] ſed maior qui cum illo impubere contraxit, non poteſt umquam recedere inuito altero, [ſ] claudicat enim contractus in fauorem minoris. [t] Si impubes iurauit tenetur ratione ſolius iuramēti, [u] non autem ratione cōtractus: ſecus in aliis contractibus iuratis à minore qui iuramento confirmari ſolent. [x] Denique arbitrio prudentis relinquitur, vt ſi aliquid de nouo aduentat, aut agnoſcatur ſoluat ſponſalia, quod ſi à principio accidiſſet, aut notum fuiſſet, ſoluiſſet ea: [y] quæ regula ſimiliter excuſat à voti executione. [z]

CAP.

C A P. XV.

C A P XV.

De bonis, quibus excuſatur matrimonium. Quando liceat petere, vel reddere debitum?

§. 1. *Tribus bonis excuſari, ſacramento, fide, & prole. De obligatione implicita ad copulam.*
2 *Cur dicuntur excuſare.*
3 *Quando dicatur conſummatũ matrimonium?*
4. & 5. *De bono fidei: & quando teneatur reddere debitum?*
6. & 7. *Interdum poteſt, ſed non tenetur reddere, & 9. 10. an amentis?*
8. & 9. *De coniuge habente votum continentiæ, aut non petendi debitum.*
11. & 12. *Excuſat ſuperueniens cognatio: aut quod maritus maneat infidelis.*
13. & 14. *Et dubium de viribus matrimonij: aut de ſ... maritus.*

a STatus matrimonij à Deo inſtitutus honeſtatur bonis tribus[a] quæ inſunt matrimonio: præcipuũ inter Chriſtianos eſt bonum ſacra-
b menti, de quo poſtea.[b] Secundum bonum fidei ſeu fidelitatis, quod pertinet ad primarium & poſitiuũ actum, vt exigenti reddat ex iuſtitia debitũ: & hinc ſequitur maior obligatio priuatiua, ne reddat alteri: quod adulterium magis eſt con-
c tra fidem coniugi debitam.[c] 3. bonum prolis, quæ naturali & licita via habetur per actum cõiugalem,
d [d] qui tantum pertinet ad acciden-
e talem perfectionem matrimonij.[e] In obiectu enim conſenſus matrimonialis includitur implicitè ordo
f ad copulam,[f] ad quam obligatur ſi exigatur. Hic tamen ordo in Beatiſſima Virgine (quæ ex reuelatione Dei cum Ioſeph ſimiliter Vir-
g gine[g] contraxit uerum matrimo-
h nium de præſenti,[h]) nihil derogauit propoſito votoq́ue conditiona-
i li[i] perpetuæ uirginitatis, quod ipſa
k emiſerat.[k]

2 Hæc bona dicuntur excuſare non ab extrinſeco ex parte operan-
l ti,[l] quaſi ſtatus aut actus matrimonij de ſe malus eſſet, aut ſolitariè
m ſumptus malum ſonet:[m] ſed quia ex parte obiecti difficultas, & oneta matrimonij magis honeſtantur
n his bonis,[n] actus vero propter detrimentum quo communiter obſcuratur rationis uſus in uehemen-
o ti delectatione[o] excuſatur nõ qui-
p dem bono ſacramenti,[p] ſed fidei & prolis: quia id damnum talibus bonis compenſatur, cum ſit medium à natura per ſe inſtitutũ in tale bo-
q num ſpeciei conſeruandæ.[q]

3 Matrimonium non dicitur cõſummatum, niſi uir intra naturale
r vas fœminæ immutat ſemen,[r] quãuis nec fœmina ſimul ſeminet: licebitq́ue accedere ad uxorem frigidam etiã ſi illa omnino nequeat ſeminare: nec eſt mortale ſi uir tactibus irruet uenerem præſciens ſe ob hoc præmature intra uas fœminæ ſeminaturum longo tempore
ſ antequam fœmina ſeminet:[ſ] concurſus enim ſeminum, vel etiam ſemen fœminæ ſecundum peritos medicos non requiritur ad prolis
t generationem,[t] cũ ſufficiant men-

a BOna[a] declarata ſont ab Auguſt. 9. 10 Gene. cap. 7. Ambro. 1. Cor. 7. Hiero. cõtra Iouin. numerat bona & tribulationes. Aug. numerat tria, quem ſequitur Concil. Floren. catechiſ. Pij V. Doct. cum Mag. diſt. 31. cap. 1. D. Thom. q. 49. artic. 2. Soto. q. 2. articu. ſecundo, Caſt. nupt. hære. 1. Ledeſ. q. 51. Celſus lib. 28. cap. 19. Gregor. l. 3. titu. 2. p. 4. Perez. l. 1. tit. 1. lib. 5. ord. p. 21. vt labor oitutis honeſtatur bono intrinſeco: ſic triplex iactura matrimonij honeſtatur triplici
b bono.[b] Infra §. 3 e
c Adulterium eſt graue crimen. vid. D. Thom. 2. 2. q. 154.
d artic. 8.[d] Sed B. Virgo facta eſt mater cum prole quã concepit de Spiritu ſancto, prima iactura eſt perpetua ſeruitus (1. Corin. 7. alligatus es uxori) quæ reparatur bono ſacramenti. 2. abſorbetur rationis uſus Auguſt. 14. ciuit. c. 26. ſed compenſatur honeſta prole. 3. ſolicitudo placendi coniugi, & alendæ familiæ. Ambr. 1. Corint. 7. tribulationem carnis habebunt: & diuiſa
c eſt. ſed excuſatur ſine mutua.[e] Supra
f cap. 8 § 8.[f] Diuus Thom. quæſt. 48. 1. Doct. diſt. 28. com Mag. cap. olt. Palud. q. 1. Richard. artic. 2. quæſt. 4. Soto diſtinct. 30. q. 2. Caiet. opuſc. de ma-
g trimon. q. 3. Couar. ſecunda par. cap. 3.[g] Hierony. lib. de virginit. B. Mariæ contra Eluid. Augu. c. B. Virgo. 27. q. 2 D. Thom. & communis cum Magiſt. 2. diſtinct. 30. Gerſon. Alphab. 59. Cathar. lib. 5. contra Caiet. Abulen. 10 Matt. 1. q. 50. At quidam Patres videntur aſſerere Ioſeph. ex priori uxore habuiſſe filios qui Matth. 12. & Mar. 6. dicuntur fratres Chriſti (vt Niceph. lib. 2. hiſtor. cap. 3. cum Hypol. Euſeb. lib. 2. hiſtor. cap. 1. Hilar. can. 1. in Matt. Epiph. tom. 2. hære. cap. 51. & 78. Ambro. de inſtit. Virg. c. 6) At horum ſententiam, rectè reprubat Hierony. ſup. & in Matt. 13. cum Ege-
h ſip. Cano lib. 11. de loc. cap. 5. ad ſecundum.[h] Bellarmi. de matrim. cap. 5. Ioan. Arbor. lib. 11. Theoſoph. c. 11. Taper. artic. 18. p. 415. Sixt. lib. 6. biblio. cap. 3. Abulen Matt. 1. q. 32. Eſpencæ. lib. 6. c. 4. Richar. artic. 2. Scot diſtinct. 31. quæſt. unica, Doct. diſtin. 30. vbi D. Thom. q. 2. quod omiſit m addit. Duran. q. 2. Soto. q. 2. Ledeſ. q. 53. 1. (vid. Richar. diſt. 26. art. 4. q. 2.) D. Thom. 3. par. q. 28. art. 2. Vvalden. tom. 2. de ſacramen. c. 130. Augu. 1. de nupt. & concup. c. 11. lib. 2. de conſen. euang. c. 1. Ambro. de inſtit. virg. c. 5. Hug. lib. 2. p. 11. c. 5. & tandem Caniſ. lib. 1. Marial. c. 11. vbi tamen putat, multos ex Patribus negaſſe fuiſſe matrimonium ſed ſponſalia, vt de Abdia in vit. Bartholom. Apoſt. Epiph. hære. 78. Cyril. catech. 12. Hieronym. in Matt. 1. accepit puerum & matrem eius. vbi Theoph. & Euthy. & propter hos præmiſit Caniſi. c. 5. An inter Mariam & Ioſeph fuerit matrimon. eſt ex tertio genere quæſtionum arbitrario. de quo nihil certum ſtatuit eccleſia. ſed c. 11. melius explicat cor loqui more vulgi, dum matrimo. uocant ſponſalia: nec reputari à vulgo perfectum ante copulam. Tandem ratum eſſe ſacramen. fatentur Michael. Med. lib. 5. continen. cap. 66. Cathar. lib. 5. cõtra Caiet. de matrimon. cap. 2. Couar. ſecunda par ſponſal. cap. primo, in princip. num. 3. & 4. Matienzo. lib. 5. recop. glo. 1. num. 17. 18. per l. 4 & 5. tit. 1. par. 4. ſupra cap. 2. § 1. Q. Dum vero quidam Patres negant B. Virgin. fuiſſe coniugem aut uxorem. loquuntur ſtrictè, pro matrimonio conſummato. Diuus Thom. 4. diſtin 29.
i Abul & Sixt. ſup.[i] Petr. de Tarant. & Sot. quæſt. 2. artic. 1. fin. & latius artic. 2. ad primum, dicit illud B. Virg. ante matrimo. non tam erat uotum quam propoſitum & deſiderium nouendi ex parte ſua: quæ dubia de uoluntate Dei commiſit Deo futuram ſiri con ſilij determinationem. Bed. lib. 10. in Luc. cap. 9. propoſuit corde ſeruare virginitatem. ſic loquitur Aug. 4 contra Fauſt. cap 8. de nup. & concup cap. 11 de ſanct. virgin. capit 4 At certum eſt conſiſſe uotum: vt ex illo Luc. 1. quoniam uirum nõ cognoſco, colligit plane Aug. ſupra & Beda & apud Abdiam lib. 8. hiſtor. Barthol Apoſtolus & multi Patres, quos citat Caniſ. li. ſecundo, Marial. c. 11. colum. 1. cap. 16 & ex profeſſo. capit. 14. Bernard. hom. 3. & 4. in miſſus eſt. D. Thom. 3. par quæſt 28. artic. quarto, Doctor. di. 30. & multi putant etiam ante matrimonium uotũ fuiſſe abſolutũ, vt Sco. & ita loquuntur quidam Patres apud Caniſi & cap. ſufficiat. 27. quæſt. 2. Franciſ. à Chriſto, lib. 6. de Incarnat. quæſt. 2. ſed re uera fuit conditionatum. Auguſt. infra Magiſt. diſt. 30. cap. 2. Richar. artic. 2. q. 2. Albert. propendent Duran. Bonauent. Carthuſ. q. 2. fin. Hug. tom. 3. libel. de virginit. Mariæ.
k fol. 50. B Brigitta lib. 1. reuelat. cap. 10 D Thom. 3. par q. 28. 4.[k] Nec derogauit matrimonium uoto B Virgin. quia ipſa numquam habuit actum petendi debitum, nec actuale propoſitum reddendi ociosus enim eſſet actus, cum certificaretur ex relatione ipſius Ioſeph ſimul uirginis, vt dicit Bonauen. aut potius ex inſtinctu Spiritus ſancti, quod numquam eſſet debitum exacturus D. Thom.
l Soto. Retent. Caniſi. lib 1. Marial. cap. 11.[l][m] Quod tamen innuit
m catechiſ. Pij V. coniunctio corporum, quæ extra matrimonium eſſet damnanda, eſt in matrimonio coniuncta cum honeſtate. ſic homicidium ſolitario ſonat malum. D. Thom. quodlib. 9. articu. 15. Caiet. 1. 2. q. 39. 1. ita copula, qua abſorbetur rationis uſus. idem
n Duran. diſtinct. 31. q 1.[n] Doct. à princ. cit. D. Thom. quæſt. 49. 1.
o [o] D. Thom q. 49. 4. Auguſt. 14. ciuit. c. 16[p] D. Thom. artic. 5. c. ad
p primum, eſſet enim uenialc accedere ob bonum ſacramenti tan-
q tum.[q] Sic ſomnus licet, quia eſt medium ordinatum in conſeruationem indiuidui: & tamen ebrietas eſt illicita. D. Thom. 2. 2. q.
e 150. 2 quia inordinatè priuat rationis uſu.[r] Vſque ad C. dictum
f eſt cap. 8 §. 7.[ſ] Conſulti Doct. Compluten. & fauet Nauar. cap.
c 22. num. 41.[t] Sic B. Virgo eſt uera mater, quæ tamen non niſi paſſiue miniſtrauit materiam. D. Thom. 3. par. q. 32. quarto, & dicetur lib. de decal. in 3. præcep & eam ſententiam Medicorum probat Ariſtot. 1. de generat. c. 2. lib. 2. c. 4. colligitur cap. iuuenis. 2. de ſponſal. Soto. diſtinct. 41. artic. 2. Specul. prima par. articu 47 ſed

requi-

ſtrua ſanguinis miniſtrare materiã, nec ad conſummatum requiritur ut uir aperiat clauſtra pudoris, [u] ſi modo fœmina ab illo recepit ſemẽ, attrahente matrice ut ſolet naturaliter attrahere: experimento enim comprobatum eſt fœminam ſeruata integritate concepiſſe. [x] Sed abſque uiri prędicta ſemiuatione intra uas ſuſcepta, non ſit conſummatum, [y] quamuis eunucbus rigente virga uirgiuem corrumpat. [a] ſed potens ſeminare qui uerum cõtraxit matrimonium, ſi uirginem corrumpat abſque ſeminatione, non poteſt religiunem intrare, in pręiudicium uiolatę uxoris: per banc enim ſpou tam eam corruptionẽ amittitur uirginitas irreparabiliter. [a] Quod ſi hic uiduam duxit, & abſque ſeminatione copulam habuit, cenſetur utroque foro bigamus: [b] nec enim ad eam pœnam aut irregularitatẽ aliter probatur conſummatio matrimonii, quam per ueram copulam, qui tamen immedicabiliter ſeminare non poteſt, quamuis membris integer ſit, ut matrimonium non contrabit, [c] ita nec per eam copulam conſummat, quamuis uirginem defloret, nec coutrahitur affinitas per illam. [d] copula uero quę matrimonium ratum pręcedit etiã poſt ſponſalia, non facit couſummatum, [e] niſi eo caſu quo pręſumptum matrimonium perficitur per eam copulam affectu maritali. [f] Per matrimouium ratum non liberatur filius à patria poteſtate, etiam iure regni, niſi ſecuta coniugali cohabitatione poſt nuptiarum ſolennitatem, [g] quãuis non conſummẽt. Bonum ſacramenti non ſolum intelligitur uera ratio ſacramẽti, quę in Chriſtianis cauſat effectum gratię: ſed dicitur generalius etiam in coutractu ante legem Chriſti, quatenus uinculum indiſſolubile [h] ſignificat ſacrã unionẽ verbi diuini cũ eccleſia, aut cum carne quã aſſumpſit: & quia nunc matrimoniũ iuter infideles eſt initiatiuè ſacramentum in potentia, quod reſultabit ſi conuertãtur & poſt baptiſmũ renouent conſenſus iuter ſeſe. [l]

4 Ex contractu indiſſolubili bonum fidei non ſolum facit licitum uſum uxoris, & actum petendi debitum à coniuge: ſed etiam obligat vt exigenti reddatur debitum (in quo uir & uxor ad paria iudicantur [k]) niſi ſubſit cauſa idonea quæ excuſet: & ſtrictius obligat ne cũ altero adulteretur. Hic actus & affirmatiua obligatio requirit debitas circunſtantias finis, loci, & temporis: numquam uero licet re ipſa curare de induſtria vt impediatur præcipuus matrimonii finis, qui eſt prolis generatio, [l] puta effuudendo ſemen extra uas, vel ſpõte recedendo ab actus perfectione ante ſeminationem. Item peccat mortal. ſi ex ipſo modo congreſſus ſequitur aborſus [m] aut periculum illius: qua ratione amenti, vel furioſo uiro debet uxor negare, vbi eſſet tale periculũ. ſecus quando id periculum non prouenit ex modo inordinato, ſed quia fœmina eſt delicatæ complexionis & infirmæ. [n] Licitus eſt actus primo ob finem proximum reddendi debitum. [o] Secundo licet petere gratia uitandi periculum fornicationis in altero couiuge. [p] Tertio ob uitandum tamen id periculum in ſeipſo in remedium propriæ concupiſcentiæ interuenit communiter ſecundum Patrum ſententiam [q] uenialis inordinatio, cũ ieiunia, oratio, & flagellatio ſui ſint remedia per ſe ordinata ad carnis macerationẽ cõtra cõcupiſcẽtiã. ſi quis tamẽ finẽ prolis nõ excludat, & ob hũc finẽ tẽperate accedat, excuſari uideẽ ab omni culpa: [r] cũ hic actus poſito naturæ lapſu & fragilitate inſtituius ſit ab auctore naturæ ſimul in concupiſcentię remedium, ſi aliud non ſubeſt commode. At fornicari [ſ] aut manibus ſe polluere, etiam propter grauem morbum uitandum, vel mortis periculum, vel pro obtinendo pane in extrema neceſſitate, non licet, [t] quia ſemper fit iniuria proli: nec uxor in neceſſitate fit communis, cum tamen bona tunc neceſſaria fiant communia quo ad uſum, & ea rapere liceat domino inuito. [u]

5 Si quis ad coniugem accedat propter ſalutem corporis, alleuiationem naturę, aut morbi alicuius expulſionem, quãdo deficientibus aliis remediis id iuxta medicos eſſet valde opportunum, excuſari poteſt, à peccato etiam veniali: [x] ſicut

requirit ſemen fœminæ, & concurrere actiuè, probat doctor de San Iuan. lib. examen, de ingenios, c. 15. fol. 307. cum Galen. lib. 2. de ſemine, cap. 6. Archid cap. extra ordinaria, 35. q. 3. [u] D. Thom. quodlib 6. artic. 18. Anton. Sot. diſtinct. 27. q. 1. artic. 4. Palud. q. 4. & matricem attrahere cum Augu. quod etiam dicit Anton. 3. par. tit. 1. c. 11. Cordu. caſu 8 [x] D. Thom. ſupra quodlib. ſexto, artic. 18. [y] [z] Supra Q contra Michael. Medin. lib. 5. de continent cap. 76. 79. & citat pro ſe Panuim. Armil. matrimoniũ. §. 51. Tabie. impedimen. 12. § 6. & putat eſſe D. Thom. addit. q. 58. 1. ad quartũ. colligitur ex c. uerum de conuer. coniug. quia illa videtur copula carnalis licet imperfecta, Recen. Cano, Soto maior, contra quoſdam Recent. & Sotum. diſtinct. 27. q. 1. 4. Syluest. matrimon. 8. §. 15. verſ. 2. ipſa etiam quę vim paſſa eſt, prohibetur intrare religionem, ſupra cap. 8 §. 7. [a] Recent. & videtur communis contra Caietan. 2. 2. q. 152. 1. [b] Ang. ver. bigam. Tabien. §. 3. Armil. § 2. Palud. diſtinct. 27. quæſt. 4. [c] Infra lib. de impedimen. capit. 8. & ſupra cap. 10 §. 7. [d] Fatetur Armil. matrimon. § 26. Soto. 41. quęſt. unica, artic. 2. colum. 3. Palud. [e] Couar. prima par. c. 4. §. 1. num. 15. 16. cum Socyn. Ioan. de Nauiza, Paulus. Ioan. de Bochoco contra Hipol. d. eſt, c. 8. §. 7. [f] d. eſt, cap. 5. [g] Couar. ſecunda par. c. 7. §. 1. fin. [h] Doct. à princip. cit. Auguſt. de nupt. & concup. c. 11. etiam in matrimonio B. Virg. quod fuit ante legem Chriſti dicit ineſſe ſacramentũ & catechiſ Pij V. [i] Supra cap. 1. § 1. fi. [k] D. Thom. quæſt. 62. 4. quæſt. 64. 3. Soto diſtinctio. 32. quæſt unica, artic. a princip. [l] Omnes Theolog. [m] Angel. debitum. §. 33. cum Palud. Armil. matrimon. §. 68. Frat. Medin. lib. primo, inſtruct. cap. 16. §. 13. Et Sixt. V. anno 88. edidit proprium motum de aborſu. [n] Nauar. cap. 22. num. 60 fin. cum Caiet. 22. quæſt. 154. artic. primo, ad quartum, colum. 5. caſu 2. fauet Soto diſtinct. 31. artic. 4. ad fin. quandiu eſt ſpes ſeminandi, licet præter intentionem extra fundat. vid. Sotum, diſtin. 34. quæſt. 1. 2. ſic dum eſt dubium de impotentia, iubet eccleſia inculpate probare triennio. nec peccat qui conatur petere, aut reddere debitum, cap. laudabilem, cap. ex literis, de frig. authen. de nuptijs. §. diſtrahuntur. collat. 4. [o] D. Thom. addit. quæſt. 49. 5. [p] D. Thom. artic. 5. ad ſecundum. Sot. artic. 4. Ledeſm. & Theolog. Auguſt de bon. coniug. capit. 7. & 10. Bed. in 1. Corint. 7. Auguſt. epiſt. 199. ad Ediciam. [q] Auguſt. & Bed. ſupra D. Thom. art. quinto, ad ſecundum, citat D. Gregor. Magiſt. diſtinct. 31. Bonauent. articu. ſecundo, quæſt. ſecunda, Richar. Albert. art. 21. c. uir cum propria. 33. quæſtio. 4. ſed Soto falſo citat Maior. & Syluest. At Palud. diſtinct. 31. quæſt. 2. art. 2. & Capreo. quæſt. vnica, Duran. q. vlt. & quidam Recent. excuſant à peccato, quando non habet facile aliud medium efficax quo uitet periculum ſornicationis in ſeipſo. [r] Fatetur tamẽ Soto diſtinc. 31. artic. quarto, Palud. & Capreo. Duran. q. 4. Scot. diſtinct. 26. fin. Sylue. debitum. § 6. qui falſo pro ſe citat Diuum Tho. Caiet. verb. matrimonij uſus, & opuſcul. de uſu matrimonij & in 2. 2. q. 88. 2. dub. 5. ad fin. Nauar. cap. 16. nu. 32. Altiſ. lib. quarto, tract. de matrimon. capit. quarto, quæſt. ſecunda, Hugo in id eccleſiaſtes. 3. tempus amplexandi. Maior. & Supplemen. diſtin. 31. Almain. diſtinctio. 26. Martinus de Magiſtris in materia de temperantia, videtur Alex. tertia par. quæſt. 9. Victor. §. 253. Ledeſm. quæſtio. 51. artic quinto, Vvalden. tom. ſecundo, de ſacramen. capit. 130. Ekius tom. 4. de ſacramen. hom. 70. Michael Medi. lib. quinto, de continentia. capit. 77. & lib. tertio, capit. 13. Spec. tertia par. artic. 16. concl. prima, quia velle uitare fornicationem eſt bonus finis, & velle actum coniugalem eſt bonum honeſtum. nec eſt præuerſio ordinare unum in alterum: vt qui Deum diligit propter retributionem etiam temporalem, nec tamen excludit finem principalem, diligendi illum propter ſeipſum. [ſ] [t] Supra capit. 8. §. 3. Diuus Thomas, quæſtio. 64. 7. ad quartum. Couarru. regul. peccatum. ſecunda par. § 1. fin. Palac. rubr. de donatio. §. 78. num. 9. Padilla. l. tranſigere. num. 73. C. de tranſactio. Medin. C. de reſtitut. quæſt. 19. colum. ult. Syluest. furtum. §. 5. verſic. 4. [u] Datur bona ratio Doctor. ſup. [x] Syluest. Albert. Maior. & multi Recent. Cano. Gallo, quia ea præuerſio ordinis compenſatur bono fine, quando morbus eſſet grauis, nec

aliter

Conſtantinus [y] Imperator & alij quidam baptiſmum non excluſo proprio fine, ſuſceperũt ſimul propter lepræ & morbi ſanitatem: ſed communiter ſine neceſſitate petere ob hunc tantum finem eſt veniale. [z] Secundo, petere propter ſolam delectationem eſt illicitum venialiter: [a] quia à natura hic actus non ordinatur ob delectationem: ſed delectatio vt condimentum cibi ordinatur propter operationem honeſtam: ſicut & veniale eſt matrimonium contrahere ob voluptatem, pulchritudinem, opes & nobilitatem fœminæ. [b] ſi accedat ad ſuam non tanquam ad vxorem, ſed quia fœmina eſt, dicitur ardentior vxoris amator, [c] quaſi paratus eſſet accedere, quamuis aliena eſſet: quæ tamen intentio præſumenda non eſt niſi, ex conſuetudine, vel priori conſenſu colligatur.

6 Manens in peccato, vel excommunicatione non prohibet ab actu coniugali, quippe qui ſacratus non eſt, adulter licite petit, [d] quia quamuis vxor ex ignorantia reddat, negatura per exceptionem adulterij, ſi noſſet: re ipſa tamen habet vir ius ad copulam ob finem prolis, & in remedium concupiſcentiæ, niſi per exceptionem elidat innocens: nec vir reus tenetur occultum crimen prodere vt ab vxore vel iudice in pœnam culpæ priuetur iure exigendi, nec debet eſſe ſuæ pœnæ executor.

7 Excuſat a debiti redditione primo periculum grauis morbi: [e] nec enim obligatur pro bono ſpeciei conſeruandæ, niſi ſalua conſiſtentia ſanitateque propriæ perſonæ. [f] quia tamen ſi viro habenti lepram aut morbum Gallicum coniungatur leui coitu, non ſequitur communiter periculum propriæ infectionis, [g] ſed per cohabitationem: non tenetur cohabitare leproſo, tenetur tamen ei exigenti reddere: [h] & infirmior vir tenetur vxori leproſæ, niſi arbitrio medicorum [i] pro ratione circumſtantiarum incurrat periculum lepræ aut magnæ debilitatis. Secundo, tempore menſtrui ordinarij nõ tenetur cõmuniter reddere vxor, niſi ſciret viro ineſſe graue periculũ incontinentiæ: quia hinc ſequi ſolet prolis infectę detrimentum: [k] ſi tamen fluxus ſanguinis eſſet perpetuus aut diutinus, non peccat petens, & tenebitur reddere. [l] Durante temporali & ordinario menſtruo: ſi petat cum periculo inficiendę prolis, non videtur mortale [m] ſed veniale, [n] quia habet ius in remedium concupiſcentię, & ob bonum prolis. proli enim quę alias nõ naſceretur hęc numero, niſi hic & nunc cõciperetur, melius eſt ſic eſſe infectam ob menſtrua aut lepram, quam omnino non eſſe. Tertio, tempore puerperij fœmina per quadraginta dies non excuſatur à pręcepto miſſę: [o] dum mundatur à ſanguine partus abſtinere deberet à congreſſu, [p] ſed non tenetur: [q] Ad pręgnantem accedere ſine periculo fœtus, non eſt illicitum. [r] 4. Poſtquam cõtraxit ratum, excuſatur à redditione intra bimeſtre: [ſ] quod tempus ius indulget vt deliberare poſſit de ſtatu religionis, in quem liberum ſibi eſt trãſire. Quinto, ſi vir eſſet nimius in petendo, licebit ex rationabili cauſa negare, [t] & precibus diuertere: nec enim poteſt ſemper, aut non intendit petens obligare.

8 Si poſt matrimonium vterque mutuo conſenſu emittat votũ continẽtię: primo neuter reddere tenetur, [u] nec licite poteſt: [x] nec id votum vxoris vir poteſt irritare, [y] quia vterq; in fauorẽ diuini cultus ęque ceſſit iuri ſuo: nec ob alterius fornicationem, uel periculum licet frangere prędictum uotum, in quo ſolus Papa diſpenſat, [z] cum ſit continentię ſimpliciter. Nec epiſcopus diſpenſat, niſi ex timore votum ſit factum, [a] uel ſi urgente incontinentię periculo, non eſſet facilis recurſus ad Papam. [b] Si tamen ſine uoto pactum fecerũt etiam in perpetuum, nõ prohiben-

aliter facile curari poſſet. Idem Almain. diſtinct. 26. Martin. de temperantia. Ekios ſup. Led. fin. artic. 5. fin. Celaya diſtinct. 31. Victor. quod Soto dicit probabile. nam & generatio ordinatur vt homo ſeipſum perpetuet. qua ratione non tenetur reddere, niſi ſalua conſiſtentia perſonæ. [y] Nicephor. lib. 7. cap. 35. lib. 8. capitu. 54. Damaſ. in Pontific. dicit Conſtantinum Romæ à Sylueſtr. baptizatum. Couarr. pract. cap. 33. quod ſanatus eſt à lepra & D Thomas, 3. par. quæſtio. 69. octauo, ad quartum, & in conci. General. 7. Act. 2. & ſyno. Rom. ſub Sylueſtr. cap. primo, quam hiſtoriã non reprobant extrauagans. vnigenitus. de pœniten. & remiſſ. & Nicola. cap. fundamenta. de electione in ſexto, Gelaſ. capitu. ſancta Rom. decimoquinta, d. Alij improbant hiſtoriam de lepra Conſtantini, vt Caietan. d. art. octauo, ad quartum. Ludouicus Viues lib. 2. de corruptis diſciplinis, & Cano. lib. 11. de loc. cap. quinto, ad. 14. ait id contigiſſe Conſtantino Copronymo, quem alij falſo reputarũt Conſtantinum magnum. contra quos ſup. lib. de baptiſ. capit. quarto, §. quarto. [z] D. Thomas, add. quæſt. 49. quinto, ad quartum Bonauent. artic. 2. quæſtio 3. Richard. Paludan. Soto vt probabilius. Specul. 3. par. artic. 16. concl. 2. & quidam recẽt. & colligitur à fortiori ex Auguſ. Gregor. & Bed. 1. Corinth. 7. [a] D. Thom. quæſt. 49. 6. Palud. diſt. 31. quęſt. 2. Maior. quæſt. vnic. Richard. Supplem. q. 1. artic. 2. Alexand. 3. par. quæſt. nona. mem. 3. art. 2. Soto quæſt. 1. arti. 3. Ledeſm. Specul. 3. par. art. 16 Vuald. capit. 130. Ekius hom. 70. Auguſt. de bono coniug. cap. ſexto, & lib. 1. de nuptijs & concup. cap. 4. lib. 2. de peccato orig. contra Pelag. cap. 38. lib. 2. contra Iulian. & lib. quinto, cap. ſeptimo, Enchir. cap. 78. Bed. ſup. Greg. c. vir cum propria 33 q 4. Hier. 1. liberorum. 32. q. 4. in apolog. contra Iou. Tert. de exhortatio. caſtitatis. [b] Dict. eſt ſup. c. 3. [c] D. Tho. q. 49 6. id damnat peccati mort. cum Hier. c. Origo. 32. q. 4. vbi glo. Palud. d. 31. q. 3. Ant. 3. p. tit. 1. c. 20. §. 1. Nau. c. 16. nu. 33. fin. Specul. 3. p. ar. 16. conc. 3. Perez. l. 1. tit. 1. lib. 5. md. pag. 22. [d] Sup. c. 8. §. 2. fi. Nau. c. 22. nu. 23. [e] [f] D. Th. q. 64. 1. Doct. d. 32. Soto ar. 1. Led. q. 66. 8 [g] [h] D. Tho. ar. 1. ad 4. Soto. Led. Caie. ver. matrimonij vſus. Alb. Bon. Palu. Rich. ar. 4. q. 2. contra Card. probant quod nõ tenetur cohabitare. [i] Caie. ſup. [k] Doct. inf. M. & commu. [l] Quia aliàs per accidens obligaretur ad perpetuam continentiam: & maior videtur iniuria præſentis cui negaret debitum, quam prolis futuræ. [m] Sed Scotus. d. 32. q. vnic. c. fin. dicit mort. tunc etiam reddere. Bonau. Adria. quodlib. 2 artic. 3. Petrus Soto. 2. p. titu. de diſtinct. peccatorum. lec. 10. Cordo. lib. 3. quæſt. 8. p. 187. nec inconueniens vt per accidens teneatur ad continentiã: ſicut ſi vxor eſſet paralytica aut captiua. Quod tamen falſum eſt. Alij aiunt petere eſſe mortale ſed nõ reddere. Argent. d. 32. videtur Sylueſt. debitum. §. 6. hic & Nauarr. ac quidam recent. putant eſſe D. Thom. diſt. 32. quęſt. 1. 2. 2 de quo non egit in addit. Caiet. ver. matrim. vſus. At D. Thom. ſolum ait petere eſſe peccatum (vt bene aduertit Sot.) nempe veniale. [n] Sentit D. Thom. tenet Soto diſt. 32. quæſt. 1. 2. ad 2. Palud. quæſt. 1. nume. 13. Almain. & Supplem. q. 1. Alexand. 2. par. quæſtio. 166. mem. 2. Nauar. cap. 16. num. 32. Anton. 3. par. tit. 1. cap. 20. §. quinto, Caſtro. 1. leg. pœn. cap. vltim. Specul. 3 par. artic. decimoſeptimo, cõcl. 4. Turrecrem. 6. d. Vid. Caietan. ſecunda ſecũdæ, quęſtio. 154. 2. vbi Victor. Cano, Peña, & alij Recent. Nec Hieronym. in Ezech. 18. ad menſtruatam non acceſſerit: & Aug. 3. de bapt. paruul. c. 12. aiunt, niſi eſſe præceptum morale: nempe ob indecentiam naturalem. pęna vero mortis quæ ob hoc imponitur Leuit. 28. pertinet ad iudicialem cœremoniaoi: quæ iam ceſſauit. Sot. ar. 2. fi. [o] Naua. c. 21. nu. 3. [p] Greg. epiſto. vnic. ad Aug. Anglorũ epiſcopũ, ca. ad eius. 5. d. vid. Inn. ca. vnic. de purific. poſt partum. cõcil. Mogunt. & Elibert. Burchar. lib. 19. capit. 140. 141. 155. [q] Communis. Soto. ar. 2. fi. Rich. [r] Communis Maior diſt. 31. Paludan. quæſt. 3. Specul. 3. par. artic. 17. concl. 3. [ſ] Cap. ex publico. de conuerſ. coniug. Sot. diſtinct. 27. quæſt. 1. art. 4. [t] D. Tho. quæſt. 64. 2. ad 4. Soto & communis. [u x] Nauar. cap. 12. num. 59. §. 22. c. 16. num. 32. cap. 22. num. 73. Soto. diſt. 32. q. vnic. ar. 3. D. Tho. facit q. 64. art. 4. Sylueſt. matrim. 7. §. 5. verſ. 6. Anton. §. 4. [y] Soto. lib. 7. iuſt. c. 3. art. 1. ſignificat Sylu. Anto. & Ioan. de Neapol. [z] Communis. Nauar. cap. 12. num. 59. per ca. veniens. qui cler. vel vouent. Ant. Sylueſt. ſup. ſed limitant ſtatim. [a] Nauar. ſup. cum Sylueſt. & ſic limitat quod Mai. diſtinct. 32. quæſt. 2. dicit abſolute epiſcopum diſpenſare. At nihil tale reperitur apud Mai. idem Nauar. num. 76. [b] Nauar. capit. 12. num. 76. cum Sylueſt. diſpenſat. §. 9. vm. 4. §. 4. vbi citat alios. Ang. vot. 4. §. 9. Armil. diſpenſ. §. 9. 17. Pedraza in 6. præcept. not. 9. Speculator tit. de legib. Ioann. Andr. Pan. Anton. de Buts. in ca. veniens.

qui

qui cler. Palac. ſup. Caietan. verb. matrim. fauet Trident. ſeſſio. 24. reform. cap. 6. in omni caſu occulto & tempore Cypr. lib. 1. epiſt. 11. & Epiph hær. 61. diſpenſabat epiſcopus. [c] Nauar. cap. 12. num. 59. §. 32. ad fin & colligis Hugo Card. in id. 1. Corinth 7. niſi forte ex conſenſu ad tempus. [d] Soto. diſtinct. 38. quæſt. 2. artic. 1. eſt certum & commune Theolog. Ledeſm. quæſt. 66. artic. 4. Nauar. ca. 12. num. 59. in princip. dicis ſecundum omnes. & num. 61. capi. 22. num. 19 fin. Quidam tamen putāt licitum petere, ſed non exigere: de quibus libr. de imped. capit. 2. §. 9. lit. R. [e f] Quia vir petit ius ſuum cui non renunciauit, Soto lib. 7. quæſt. 3. ar. 2. diſtinct. 38. quæſ. 2. 1. Specul. append. p. 121. Couar. 2. p. cap 3. §. 1. num. ſexto, & ex antiq. Alexand. 2. par. quæſt. 147. mem. 3. ad 3. Bonauent. diſtinct. 32. in expoſ. lit. Maior diſt. 31. § contra. 2. conclu. Suplem. diſt. 32. quæſ. 1. concl 9. & 11. Adria. de matrimonio. Petrus Soto titu. de matrim. lect. 16. Cord. caſ. 45. opin. 2. punct. 3. communis recent. [g] Nauar. capit. 22. num. 59. & 87. cap. 16. num. 31. & citat D. Thom. diſtinct. 27. quæſt. 1. 3. 3. ad 3. & add. quæſt. 61. 3. ad 3. Syluest. votum. 5. §. 2. diuort. §. 12. Ant. 1. par. tit. 2. cap. 22. § 3. Ioan. de Neap. quodlib. octauo, & tamē addunt Anc. & Neapol. quod non licet reddere huic petenti qui vouit ſine licencia vxoris, ſi poſtea vxor ratificauit votum. addit Abulen. Num. capit. 30. quæſt. 82. ſi vir inſtanter petat, poteſt vxor reddere ob matrimonij pacem idem cum his Ledeſm. quæſt. 66. art. 4. Fr. Alexand. in ſum. lib. 2. tit. 2. [h] Cap. ex parte. ca. conſuluit. de conuerſ. coniug. vxor dando licentiam & ſciens iura, vouit implicite, & renunciauit iuri ſuo. de quo tandem Naua.

tur petere aut reddere debitum. [c] Secundo ſi alter tātum votum emiſit ante matrimonium, vel poſt matrimonium, non licet ei petere: [d] ſed huic illicite petēti tenetur vxor reddere, [e] quamuis de eius conſenſu vir votum emiſiſſet: [f] nec peccat reddendo, quia iuſte cooperatur. In quo decepti videntur quidam auctores. [g] nam iura tunc negant reddendum debitum, quando vir de vxoris licentia legitima continentiam vouit ſolenniter per ſuſceptionem ordinis ſacri, aut per profeſſionem religionis. [h] quia ſciens iura dando licentiam & ſecuro effectu voti ſolennis ita ſuo iuri renunciauit, vt cenſeatur ipſa implicite vouiſſe continentiam. [i] ſi tamen facta iam viri profeſſione cerneret epiſcopus periculum incontinentię in fœmina iuniori quæ nondum expreſſe vouerat in manibus epiſcopi, nec in religione, poſſet epiſcopus diſpenſando virum ſic profeſſum reducere ad vxoris vſum. [k] Tertio non licet viro poſt matrimonium ſine licentia vxoris facere votum nunquam petendi: [l] quia inferret graue onus vxori: quæ raro ob natiuum pudorem petere ſolet: quod votum pōt vxor quamuis caput nō ſit, ſuo diſſenſu irritare, [m] & epiſcopus in illo diſpenſare. [n] Vxor non tam prohibetur emittere votū nūquam petendi, [o] quod parū aut nullū onus inducat viro. licet tñ ēt viro votum perpetuæ continentię emittere, [p] quo perſona in cultum Dei conſecratur, quamuis per accidens impediatur à licita petitione debiti: ſimiliterque votum religionis poteſt emittere, & vtrumque ſeruare integre tenebitur mortua vxore, vel vxor mortuo viro.

9 Dum coniux uirtualiter debitum petit (vt dum oſtendit ſignis, aut conditione natiua periculum incontinentiæ, [q]) licet coniugi habenti uotum, uel aliud exigendi impedimentum, inuitare periclitantem coniugem: [r] quia id potius eſt reddere, quam contra uotum petere. Idem licet coniugi leproſo, licet ex copula ſequatur periculum infectionis. [ſ] Si ordo ſacer illicite ſuperueniat matrimonio inſcia, vel inuita vxore, uel ſi licite ut quando uir uxorem probabiliter putabat defunctam, non licet uiro petere: [t] quia implicite uouit continentiam. Si tamen qui profeſſionem fecit inſcia, uel inuita uxore, reuocatus eſt per epiſcopū ad uxorem, hic ut poteſt reddere, ita licite petit [u] (ſicut & adulter quamuis exigere non poteſt non peccat petendo [x]) quia id ſolenne uotum religionis fuit ipſo iure irritum, & mortua uxore non eſt inhabilis alteri matrimonio. [y] Si tamen de licentia uxoris iunioris in ſæculo ſine uoto manentis cum periculo incontinentię profeſſus eſt, eaque reclamante ex diſpenſatione epiſcopi reuocatur maritus: [z] non licet ei petere: & mortua, aut ſimiliter conuerſa coniuge tenetur ad religionem tanquam ex parte ſua profeſſus, & omnino inhabilis matrimonio: [a] quia ſeruato iuris ordine, profitens potuit ſibi præiudicare. ſi uir ſponte initiatus eſt ſacris, manet mortua etiā uxore inhabilis matrimonio, [b] & ſic ordinatus non ſeruato iuris ordine manet ſuſpenſus ab officio ordinis, [c] niſi intret religionem, aut diſpenſetur.

10 Si coniux in amentiam, uel furiam incidat, & exigat debitum quidam conſulūt uxori reddere: [d] quando nullum eſſet periculū proprię perſonæ, uel prolis. manet etiā finis de prolis generatione quæ pertinet ad naturam ſenſitiuam brutis communem, & de remedio concupiſcentiæ in utroque ne amens incidat in alias corruptelas: [e] nec amentia uidetur cauſa ſufficiens diuortij, [f] ſed debet coniux ſeruire & cohabitare ei: nō enim amiſit ius alimentorum & primogenii per furiam. At excuſatur communiter ab executione reddendi, [g] quia ſine libera importunitate petit, ut dormiens, uel ebrius maritus. Deinde excuſatur ſi amens tempore & loco indebitis petat. [h] ut canis inuerecundus etiam publice. & dum timere poteſt periculum in modo congreſſus, ut effundat extra uas. 2. quia licet amens generaret, non poteſt rite inſtituere prolem & educare. [i] Si autem uterque fiat amēs non licet permittere ut inter ſe congrediantur [k] quia more ferarum congredientur publice, nec poſſunt gubernare familiam, educare, uel inſtituere rite prolem humanā: cū tamen bruta inſtinctu naturali educent rite proles ſuas. grauius eſt ſi quis amentes ſolutos incitet in copulam, [l] quamuis illi ob defectum libertatis excuſentur à culpa.

11 Si matrimonio ſuperueniat cognatio ſpiritualis ex baptiſmo, uel confirmatione, impedit petere debitum: [m] niſi per ignorantiam

quæſt. 1. a. 2. [r] Richard. diſt. 32 art. 2. q. 1. Palud. quæſt. 2. Caiet. opuſcu. 16. qq. quæſt. 14. ad 4. Soto diſt. 38. quæſt. 1. art. 2. concl. 3. Bergom. § 433 Angles. [q r] Nauar. cap. 16. num. 30. §. 5. D. Thom. quæſt. 53. 4. ad 4. quæſt. 64. 2. Soto. diſt. 32. art. 2. [ſ] D. Tho. quæſt. 64. art. 1. ad 4. Soto art. 1. Caiet. ver. matrimonij vſus recent. & d. eſt §. 6. [t] Nauar. ca. 12. num. 60. Syluest. diuort. §. 17. [u] Specul. 1. p. art. 15. dub. 2. concl 3. & 3. par. art. 27. fin. & in Appen. pag. 121. Nauar. c. 22. num. 52. cap. 12. num. 60. D. Thom. q. 53. art. 4. Mant. Syluest. vot. 4. § 2. verſ. 3. Soto. diſt. 33. art. 2. fin. d. 38. quæſt. 2. art. 1. Ledeſm. quæſt. 66. 4. Mai. d. 32. quæſt. 2. ſignificat Roſell. matrimo. 3. imped. 5. Hoſtien. & Card. ca. rurſus. qui cler. [z] Vt dict. eſt c. 8. §. 2. & Nauarr. cap. 22. nume. 23. [y] Quia profeſſio contra ius facta eſt de aliena perſona. Durand. diſtinct. 32. quæſt. vlt. & communis. Diu[a] Thomas, quæſt. 53. 4. ad 1. [z a] Sup. ca. octauo, § nono. Nauar. ca duodecimo, nume. 60. [b c] Syla. diuort. §. 17. [d] Communia diſ. 32. Scot. Richard. art. 4. quæſtio. 2. Cord. libr. 3. q. 8. poſt corol. 4. Victor. §. 267 Ledeſ. quæſt. 60. art. 3. Specul. 1. par. ar 41. Syluest. debitum. §. 1. verſ. 2. Nauarr. cap. 16 numr. 26. [e] Victor. [f] Nauar. cap. 22. num. 21. Couar. 2. par. capitu. 7 §. 5. nume. 3. cum Alexand. Coman gloſ. Molin. lib. 1. de primogen. capitu. 13. nume. 21. 27. 30. [g] Supplem. diſtinct. 32 quæſt. 1. artic. 2. fin. Soto diſtin. 34. articu. 4 dub. 2. Ledeſm. q. 60 3 & quidam recent. quod Victor. dicit probabiliſſimum. [h] Quia præceptum affirmatiuum reddendi debitum, non obligat ſine debitis circunſtantijs. [i] Quia ſic non ſolum ceſſat finis, ſed cedit contra finem matrimonii. [k] In quo certior eſt hæc ſententia: quia ius matrimonii eſt impeditū, eo quod

[i k] cap. 22. num. 52 fin. Palud. D. Thom. d. 37. Duran. d. 32. Syluest. [l] in matrim. octauo, §. 12. verſ. 4. [k] Inf. cit. Y. verſ. 2. & 3. [l] inf. li. ſeq. [n o] cap 2. §. 8. lit. R. D. Thom. diſt. 32. quæſt. 2. 4. ad 3. [m n o] Palud. [p q] 2. Nauar. c. 12. num. 60. [p] D. Thom. diſt. 37. q. 1. 2. ad. 1. d. 38.

vergit contra finem illius. [l] Victor. [m] D. Thom. quæſt. 56. 1. Couar. 2. par. capit. ſexto, §. quarto, num 4. Durand. Paludan. communis. diſtinct. 37. & dicetur lib. de imped. capit. 11 Nauar. capit. 22. num. 40. Sot. diſtinct. 37. artic. 5. diſtinct. 40. quæſt. 1. 1. col. 3. Victor.

inculpatam baptizaſſet, [n] aut fuiſſet ſuſceptor in baptiſmo aut confirmatione: quod enim excuſat à propria ſpecie culpæ, non priuat in pœnam iure quæſito petendi, & qui baptizauit proprium infantem in extrema neceſſitate, ob impletionem præcepti priuandus nõ eſt iure quæſito: [o] ſi tamen ſuſceptor fuit etiam in neceſſitate, impeditur petere, [p] quia nullo præcepto cogitur ſuſcipere. Inceſtus formaliter & voluntarius cum propriæ viuentis vxoris conſanguinea in 1. vel ſecundo tantum gradu, [q] impedit petere, ſi modo copulam cum ſeminatione habuit intra vas naturale. [r] Diſpenſat tamẽ epiſcopus, [ſ] & ex priuilegio Papæ diſpenſant quidam regulares [t] vt huic liceat debitum petere.

12 Qui ab infidelitate conuerſus eſt, non tenetur vxori infideli nolenti conuerti reddere debitum, [u] liceret tamen reddere & cohabitare in caſu, quo ſperat eam conuertendam: [x] vt quia iam catechizatur: alioqnin non debet cohabitare cum infideli. [y] illud enim Apoſtoli, 1. Corinth. 7. ne dimittat cõiugem: fuit cõſilium eo tempore, quo erat magna ſpes conuertendi infidelem cõiugem: [z] ſed ſecluſo ſcandalo principis infidelis, nunquam fuit præceptum [a] humanum Apoſtolorum manendi cum coniuge non cõuerſo, quamuis quidam putent à principio eccleſię fuiſſe Apoſtolorum præceptum ad tempus. [b]

13 Si matrimonium illicite cæpit cum mala, aut ualde dubia fide vtriuſque, [c] neuter debet alteri reddere debitum, [d] quouſque per diligentiam poſſit dubium practice deponi. Si vero cœpit bona fide ſaltem vnius, non poteſt debitũ negare poſſeſſori, niſi certo cõſtet matrimonium eſſe nullum: [e] habet enim ille dubius cauſam deponẽdi practice ſcrupulum in fauorem matrimonij, & eius qui bona fide poſſidet. [f] Vnus teſtis fide dignus & iuratus qui ait ſubeſſe impedimentum, obligat ne contrahatur matrimonium: [g] & eo contracto ne ante aliquam diligentiam petat, qua repellatur dubium. [h] ſi leuis eſſet ratio dubitandi (quia nullum impedimentum apparuit, dum legitime fiebant tres denunciationes) uel ſi poſt factam diligentiam manet practice bona fides, [i] licebit contra ſcrupulos etiá petere: nam & iudex in foro exteriori ita pronunciaret per ſententiam. ſi maritus neget ſe interius cõſenſiſſe, aut dicat graui metu præſtitiſſe coactum cõſenſum, uel ſe habere impedimentum occultum (puta affinitatis ex copula illicita, uel quia eſt ſpurius dicit ſe occulta via eſſe cognatum uxoris) nec poſſe probare, poteſt uxor ei in ipſius præiudicium credere ne petenti reddat, quouſque conſenſum ratificet, vel impedimentum tollat: & tamen licebit vxori petere debitũ vel reddere, quia ob verba in facie eccleſiæ dicta poteſt eſſe moraliter certa, [k] ut primo dicto mariti potius credat, quam ſecundo eiuſdem negantis conſenſum. Interdum deberet ei neganti credere, vt ſi vir eſt multo altioris conditionis, uel ſi proteſtatus fuerat coram amicis ſe decepturum eam fœminam, uel uerſatur in religione, aut in ſecundo matrimonio laudabiliter. [l]

14 Si liber cum ancilla quam liberã putabat, cõtraxit: & detecta oc-

…ctor.pag.288 Caſtr.2.leg.pœn.capit.14.Specul.1.par.artic.26.& 57.concl.5. [n] D.Thom Nauar.& alij ſup. [o] D.Thom.artic.1.Anton.3.par.tit.1.capit.15.§.3. Nauar.cap.22.num.40.Couar.2.par.cap.6.§ 4.num 4.Specul.1.par.artic.26.quamuis ſine cauſa Soto.diſt.37.artic.1.diſt.42.q.1.1.dubitat, & conſulit vt petatur diſpenſatio epiſcopi. At qui ſic baptizauit in neceſſitate filiũ alterius fœminæ, non poteſt poſtea contrahere cum illa.Nauar.ſup.num.40.& 72.capit.16.num.4.fin.de quo Soto.diſt.42.ſine cauſa dubitat. & falſo an diſpenſare epiſcopum. [p] Communis Doctor. de quo ſimiliter Soto ſine cauſa dubitat. [q] Sic Trident.ſeſſ.24.cap.4.limitat ad ſe eundem gradum.& requiritur vt vir ſciuerit eam eſſe cognatã vxoris. At ſi ignorans excuſetur à circunſtantia inceſtus, non impeditur petere.infr.li.de impedi.cap.10. [r] Quia affinitas nõ contrahitur abſque ſeminatione viri intra vas.ſup.§.3. [ſ] Soto.diſt.37.artic.1.Syluest.matrimonium 8.§ 15.verſic.7. [t] Specul.1 par.artic.23.ad fin.conceſſit Pius V.Minoritis Mart.V.Benedictinis.& Iul.II.Claud.in Compẽ.priuil.verbo.diſpenſatio §.octauo, ſed oportet vt prouincialis id concedat confeſſario docto, & per epiſcopum approbato iuxta formam conc Triden. [u] Sup.cap.octauo, §.4.& lib.de imped.cap.13. [x] Significat D Tho.quæſt 59.3.cor.ad 2.& artic.4. quia manet ratio conſilij 1.Corinth.7. dati ab Apoſtolo.Soto, diſt.40.artic.3 Ledeſm.quæſt.61.Specul 2.p.artic.32.Nauar.capit 22.num.49 Palac.diſtinct.40.quæſt.1.col.vltima. Angles tit.de matrimon.quæſt.12. Couarru.2.par.capit.ſeptimo,§ 4.num.quinto,& cap 6.§.11.num.2 cum Ioan.Arbor.lib.6.Theoſoph cap.10.Auguſt.Chryſoſt.Syluest.diuort.§.10.Igneus. [y] Quia ceſſante hac ſpe proxima conuerſionis, prohibet eccleſia Chriſtianum cohabitare cum coniuge infideli.D.Thom.artic.3.Soto.Ledeſm.artic.3.Richard.artic.2 quæſt.2.Supplem.quæſt.2.art.2.concl.3 Palud.quæſt.2.artic.1.concl.1.fin.Palac.& Angles ſup.& communis recent.& in Hiſpania conc.Toleta.4.cap.62.ea.Iudæi.28.quæſt.1.Bellarm.de matrimonio.cap.14.licet non reperiatur vniuerſaliter prohibitum, ſed in conc. tantum prouinciali: conſuetudo tamen à tempore Mag.obligat generaliter ne maneat cum infideli. Addit Soto niſi vxori fideli immineat periculum ſi prodat ſe eſſe Chriſtianam & recedat à viro. [z] Doctor.citati quia 1. Corinth.7 ſi quis vxorem habet infidelem non dimittat illam.& ſubdit ego dico non dominus. cum tamen de præcepto ſubdat, cæteris non ego præcipio ſed dominus, vxorem à viro non diſcedere. quod conſilium ſeruabatur olim, licet infidelis maneret cum contumelia creatoris blaſphemãs de Chriſto. Abul.1.Regum.8.quæſt.33. [a] D.Tho.art.3.ad 2.vbi diſtinguit tempora Richar.art.2.q.1.Soto artic.4.Supplem.q.1.artic.2.concl 5.Syluest.matrimonium.8 §.10 verſ.5. Arbor.lib.6.ca.10.

Angles d.q.12.art.2.putat eſſe de fide. Viguer.cap.16 §.7.verſ.9. Ang matrim.3.& imped.10.§.3.ex Ambr.epiſt.ad Hilar.capit.ſi infidelis.28 quæſt.1. [b] Igneus & Pan.c.quanto, de diuort. Iuo p.8.cap.147.Burchar.lib.9.ca.9.& 60.Armil matrim.§.38.videtur Nauar.num.49.Couar.2.p.c.7.§.4.num.5. quidam recent.fauet Auguſt.de adulter.coniug.cap.17.18.ſpecul.2.p.artic.32.Abulen.1.Regũ.8.q.30.& 33.quod Sot.ar.3.diſt.39 dicit probabile ſicut ſeruus Chriſtianus tenetur manere ſub obedientia domini infidelis, quando non eſt periculum peruerſionis At ſane vxor non eſt ſerua ſed ſocia & libera, & ei magis ineſt periculum ex viro infideli. & ideo iam prohibetur cohabitare cũ infideli. [c] [d] Sup.cap.11.§ 5.& lib.de imped.capit.6.§.5.Nauar.capit.22.num.54.& 81.Couar.2.p.cap 6.§.10.cap.7.§.2.Sot.diſt.27.q.1.3.diſt.37.artic 5.fin.rel.ſecret.memb.3.quæſ.2.verſ.& quanuis.Ledeſm 2 par.q.8.artic.4 quæſt.54 4.Perez l.7.col.3.tit.15.lib.8.ord. [e] Docto.per celebre cap.dominus.de ſecũd.nupt.cap inquiſitioni.de ſenten.excommun. [f] Couar.quia cum æquali dubio proprietatis vir habet poſſeſſionem bonæ fidei: & in noſtro foro licet ſpoliare poſſeſſorẽ bonæ fidei, niſi conuictum per ſententiam iudicis, (qua ſpolietur proprietate & poſſeſſione. quare licet aſſenſu opinatiuo credat vxor probabilius eſſe quod viuat prior vir, debet reddere, vt confeſſarius debet contra propriam opinionem conformare ſe opinioni pœnitentis habentis ius & poſſeſſionem bonæ fidei. [g] Sup.cap.decimoquarto,§.quinto,fin.Sot.diſtinct.41 artic quinto,col.pen.& rel.memb.2.quæſt.quarta, vbi annot.Cordub quæſt.ſexta,concl.2.Couar.d.§.decimo,num.20.Duc ſi.reg.299.num.6. Nauarr.capit.22.num.83. [h] Nauar.capit.22.num.54.Adria.quodlib.2.artic 3.cum Altiſiod.Bonauent.Richard.diſtinct.36 facit Nauar.capit.vigeſimoſexto,num.quarto,capit.vigeſimoſeptimo, numero 288.Caietan.ver.opinio.Couar.capit.ſeptimo,§.ſecundo, fin.& reg.poſſeſſor.2.par.§.ſexto,num.quarto, vid.Syluest.bellum.1.§ 9.Med C.de reſt.quæſt.10.17.19.20 quia agere non debet contra conſcientiam dubitantem de periculo peccati, niſi practice deponat.Ledeſm.quæſt.54.4 fol.473.col 1.dum probat conc 6.& ſic ſe explicat Adr.4.de matrim.quæſtio.ſecunda. [i] Ledeſm.ſup.vtroq; loc.Specul.prima par.artic.42.& tertia par.artic.decimotertio,fin.& melius artic decimooctauo, conc.quinta,& citat Victor. in quod propendent Peña, & Gallo. cont. Cord.lib.tertio, quæſtio.octaua,par.184. [k] Richard.diſtinct.29 artic primo, quæſtio.tertia, Specul 3.par.artic.decimotertio,conc 4 Ledeſ.quæſt.47.ſecunda,Syluest.matrimon.6.§ octauo. [l] Hug.lib.ſecundo,ſacramenti.par.vndecima,capit.ſexto,Syluestr.matrimon.4.§ 2.matrimon 6.§.nono. Richard.diſtinct.vigeſimoſeptimo,articulo primo, quæſtio.quarta, Specul articulo decimotertio, & artic.

culta ſeruitute illius tẽporis (quamuis iam liberta ſit) compellatur per iudicem reddere debitum et, non tenetur [m] ob præiudicium, ne inuitus affectu maritali accedens confirmet matrimoniũ præſumptum. [n] lite pendẽte de uiribus primi matrimonij, vel de impedimento oppoſito, non licet contrahere cum alia matrimonium, [o] alias ad tempus ſeparandi ſunt: [p] valet tamen ſi non obſtante dubia lite intenderunt contrahere quoad poſſunt, [q] quamuis alter falſo credat ſubeſſe impedimentum. [r] At lite pendente inter coniuges de uiribus matrimonii, ea intentione ut fiat ſeparatio quoad uinculum, uel de cauſa diuortii (ut ſeparentur quoad cohabitationem, ut propterea adulterium,) neuter tenetur reddere debitum, [ſ] ne ſuo iuri præiudicet: quamuis petere & reddere debitum liceat, [t] quia poſt litem conteſtatam ſingulare eſt præſumi pro matrimonio, [u] & filii licet aut appellatione pendente nan ſunt legitimi, [x] quamuis culpa fuerit contra iudicis interdictũ: cum & ipſa ſententia pro, aut cõtra matrimoniũ non tranſeat in rem iudicatam.[y]

CAP. XVI.

De uſu clandeſtini ualidi. de circunſtan. loci, temporis, & modi.

§. 1. *Excuſatur à redditione, dum matrim. nondum eſt publicatum. & §. 3. ante benedictiones.*

2 *De benedictione nuptiali: & quo tẽpore fiat?*

4. & 5. *An in loco ſacro, & diebus feſtis liceat? & §. 7. qui non debitè ſeminat.*

6 *Seruandus eſt modus naturalis in congreſſu.*

8 *An prægnans cum periculo prolis ſumet medicinã ſaluti neceſſariã?*

Dum matrimonium ualide contractum eſt omiſſis denunciationibus licitè, [a] vel illicitè, ante quam publicetur, non tenetur prima uice coniux debitum reddere. [b] Et quidam aiunt uſum clandeſtini eſſe peccatum mortal. etiam ex parte reddentis, [c] ob ſcandalũ quod cõmuniter ſequetur, ſi forte grauida appareat, antequã omnino conſtet eſſe coniugem. Quæ ſententia temperanda eſt. Conſummato autẽ ſemel matrimonio habet iã uir plenum ius & poſſeſſionẽ: nec uxori licet eum deſerere intrando religionem: quare debet huic exigenti reddere debitum etiam ante denunciationes, [d] niſi forte excuſetur ob periculũ ſcandali, quod ceſſat ſi breui volunt publicare matrimonium. [e] Magis peccat qui nondũ publicato matrimonio petit, [f] cum ſit maior cauſa prædicti ſcandali, & iura ut prohibent matrimonium clandeſtinũ, ita & uſum illius: [g] nec enim tutè educabũt prolem parẽtes, qui ſe occultãt ne prolem ſecum habeãt.

2 Benedictiones nuptiales à proprio parocho debent ex præcepto conc. Trid. ſub mort. ante cohabitationem publicam ſuſcipi in primis nuptiis, [h] non obſtante conſuetudine quarundã regionum in contrarium: [i] & qui contemnunt eas benedictiones peccat grauius. Sic Deus legitur benedixiſſe primis parentibus præ cęteris animãtibus, & hic mos in lege naturæ & ſcripta ſeruatus eſt. [k] Si primæ nuptiæ non fuerunt benedictæ, vt quia alter obiit, aut profeſſus eſt ante tempus cohabitationis, debent fieri benedictiones in ſecundis nuptiis. [l] ſi alter eorum qui contrahit ſecundas nuptias, receperat benedictiones, licet alter nunquã recepiſſet, prohibẽtur iure cõmuni benedici. [m] ſed ex conſuetudine licet utrumque benedicere, [n] quamuis cõſuetudo hæc pręceptũ non inducit: [o] nec cẽſetur ea benedictio iterari, quia per ſe datur ratione cõiugis nunquã benedicti. Sacerdos qui coniuges, ex utraque parte iã olim benedictos ob priores nuptias, rebenedicit in ſecundis nuptiis, eſt ſuſpendendus ab officio & beneficio, [p] & poſita ſuſpenſione mittebatur olim pro abſolutione ad Papam: [q] quã tamẽ reſeruationem abſtulit. Ioan. Pap. XXII. Prohibẽtur fieri benedictiones duplici anni tempore per conc. Trid. [r] Primo ab aduẽtu uſque ad primũ diẽ Epiphaniæ Regum Orientaliũ. Secundo à feria quarta Cinerum vſq; in diẽ octauã paſchæ incluſiuè: ſublatis aliis temporibus, in quibus olim iure prohibebãtur: ſed in prædicto tempore aduẽtus & quadrageſimæ nõ prohibẽtur fieri cõtractus matrimonii & ſpõſalia. [ſ] ſi appropinquet tempus, quo nuptiæ & benedictio-

decimoquarto, conclu. 3. Nauarr. capit. 22. nume. 77. 82. Adrian. de matrim q. 2. & 4. Couar. ſecunda par. c. 2. num. 4. 6. [m] Supra c. 10 §. 6. Couar. ſecunda par. c. 7. §. 2 fin. D. Thom. di. 35. in expoſ. lit. & Richard. Bonauen. Ioan. And. Abb. & commun. c. propoſuit. de coniug ſeruo. Medin. C. de reſtitu. quæſt. 17. 19. [n] Syluest. matrim. 8. § 3. Couar. ſecunda par. c. 3. §. 7. num. 1. & c. 4. nu. 3. l. e e. titu 2. p. 4. [o] [p] Couar. c. 6 princ. num 6. c. 8. §. 1. no. 8. Abb. & Præpoſ. c. cum Apoſtol. de ſponſ. facit Nauar. nu. 43. fin. cum Syluest. matrimo. . §. 13. verſ. 5. [q] [r] Couar. ſecunda par. c. 3. §. 7. num 4. [ſ] Nauar. c. 21. nu. 21. ad fi. & ſeq. dicetur infra c. 17. [t] [u] Couar. ſecunda par. c. 8 §. 1. num. 5 [x] Couar. d. § 1. num. 6. & 7. [y] Couar. cap. 8. §. 1. num 1. & ultimo, Specul. 3. par. artic. 8. col. 5.

CAP. XVI.

[a] Diſpenſante [a] epiſcopo licet contrahere abſque denunciationibus. Triden. ſeſſ. 24 c. 1. dict. eſt cap. 7. [b] Sic habens uotum religionis ſi prima uice reddat, peccat: quia licet uir petat ius ſuum, uxor tamen non debet reddere niſi debito tempore & loco: ut ſi petẽret in eccleſia. Victor. §. 258 & tamẽ ſemel conſummato matrimonio, tenetur deinceps reddere habenti iam plenam poſſeſſionem, quando ab eo ſtatu non licet recedere in religionem. [c] Richard. diſtinct. 28. artic. 2 quæſt. 3. ad tertium. Palud. q. 2. in princ. Anton. 3. par. tit. 1. c. 16. § 1. cap 21. nt. 2. §. 17. Ang. matrimon. 3. impedi. 2. Roſell. imped. 13. § 3 Tabie. matrim § 3 Panor. Vvalden. tom. 2. ſacram. c 113. Caiet. tom. 1. opuſcul. de matrim. q. 2. At re uera ſecluſo ſcandalo nõ eſt peccatum ſaltem mort. Ledeſ. q. 47. 5. & Specul. inf. H. Recent Cano. vid. Nauar. cap. 16. num. 38. c. 22. num. 68. [d] Doct ſup. [e] Ledeſ. Nauar. c. 22. num. 68. [f] Citati lit. C. & Richard. d. 27. artic. 1. q. 4. in publicato etiam matrimonio peccat mortal. qui petit, ut colligitur ex Euariſt. Pap. & prohibitione eccleſiæ. [g] Canoniſt. in cap. aliter. 30. quæſt. 5. imo Vvalden. damnat peccati mortal. reddere inf. Y. § Ex Euariſt. d. cap. aliter, & citati. C F. [h] [i] Triden. ſ. c. 1. & ſacri, c. 5. can. 12. damnat eum qui contemnit ha-

benedictiones. Specul. prima par. art. 12. Matienzo, rubr. tit. 1. lib. 5. Recopil. Nauar. in princip. de pœniten di. 5. par. 6. glo. num. 33. & Recen. obligat. ſub. m. ſed Specul. ſup & in Appen. pag 95. putat ſub ueniali tantum. [k] Vt Gen. 1. benedixit Deus primis parentibus. c. 24. & 31. ſeruatur mos benedicendi nuptias, cap. ſponſus, capit. noſtrates, cap. aliter, 30. quæſt. 5. [l] Nauar. cap. uigeſimoſecundo, num. 83. fin. [m] Nauar. num. 83. [n] Diuus Thom. addit. quæſt. 63. 2. ad ſecũdum, Paludan. diſtinctio. 42. quæſt. 3. Soto. diſtinct. 26. quæſt. ſecunda, articu. 3. Couar. ſecũda par. ſponſal. cap. 8 § 11. num. 2. Specul. prima par. art. 13. Perez l. 1. tit. 1. lib. 5. ord. p. 53 Matiẽzo rubr. tit. 1 lib. 5. recop nu. 147. & tandẽ fatetur Nauar. per extrauag. Ioan. 22. [o] Quia præceptum Concil Trident. cap. primo, intelligitur de primis nuptijs ex parte utriuſque. Menoc. de arbitr. caſu 417. [p] Per cap. primo, de ſecũdis nuptijs. Couar. d. §. 11. num. 2. cum Hoſtienſ. Panorm. Henric. Palud. Perez. Menoc. ſup. Bernard. Diaz. pract. cap 68. Specul. prima par articu. decimotertio, fin. Syluest nuptiæ. § primo, Anton. Gabriel. tom. primo, ad fin. verb. ſacerdos Bellarm capit. nono. At non incurritur ſuſpenſio ipſo iure & ideo Nauar. cap. uigeſimoſeptimo, nume. 151. non meminit eius ſuſpenſionis & aduertit Couarru. addit Soto. diſtinct. 43. quæſtio. tertia, artic unico, fin. presbyterũ prohiberi, ne interſit ſecundis nuptijs. [q] Doctor. ſupra. [r] Trident. ſeſſio. uigeſimaquarta, reformat. matrimon. cap. decimo, Nauar capit. uigeſimoſecundo, num. 71. 83. Bellarm. capit. 31 & ſic limitat multa iura quæ affert Couarru. cap. octauo, §. undecimo, num. primo, de quibus Syluest. matrimonium. 7 §. ſecundo, Caietan. verb. nuptiæ. Paludan. diſtinctio. trigeſimaſecunda. [ſ] Quia nullo iure prohibetur: imo nec prohibetur matrimonium fieri tempore interdicti, Nauar. capit. uigeſimoſeptimo, numero 179. Couarru. capitu. alma mater. ſecunda parte, §. ſecundo, numero ſeptimo, ſed tunc non licent benedictiones, et quæ pertinent ad officium diuinum: & tamen licent in feſtis,

nes interdicuntur, iuſta cauſa eſt ut epiſcopus remittat denũciationes, [t] vt fiat ante id tempus matrimonium cum ſolenni benedictione & nuptiis. Hortatur Conc. Trid. c. 1. vt confiteantur & communicẽt ante cõtractum matrimoniũ, [u] vel certe ante benedictiones nuptiales. ſacerdos qui benedicit ſponſos alienę parochiæ fit ipſo iure ſuſpenſus.[x]

3 Si matrimonium publicatũ eſt ante benedictionem nuptialẽ, peccat ſed non grauius quam uenialiter [y] qui prima etiam uice petit debitum: quia Conc. Trid. c. 1. ſolum hortatur ne fiat conſummatio ante benedictiones: reddere vero debitum petenti nullum eſt peccatum.[z] imo vbi inter deſponſatos qui ſolẽt indulgere impudicis tactibus, eſſet frequens periculum pollutionis, cõſulendi [a] eſſent ut potius conſumment etiam ante benedictiones. habita benedictione & ſuſcepta communione licet eadem nocte cõſummare, vt fecit Iacob. Gene. 29. expediret tamẽ triduo abſtinere [b] vt Tobię. 6. vt orationi uacantes impetrẽt copioſam gratiã pro eo ſtatu digne adminiſtrãdo. poſt benedictionem & nuptias tenentur uitam coniugalem agere, & ad petionem unius cõpelletur alter per iudicem cohabitare, [c] implorato ſi opus ſit brachii ſæcularis auxilio: niſi lis eſſet de uiribus matrimonii vel de cauſa diuortii, vel ob dotem non ſolutam. [d] vxor deinceps ut ſequitur domicilium uiri, [e] ita gaudet foro & priuilegio uiri.

4 Obligatio debitũ reddendi pertinet ad præceptum affirmatiuum, quod non obligat ſine debitis circumſtantiis loci & temporis. peccat mortal. communiter qui debitum petit aut reddit in loco ſacro: [f] per hoc enim fit irreuerentia ſacrilega eccleſiæ, quæ per copulam etiã coniugalem de ſe polluitur, & indiget reconciliatione quãdo copula probari poteſt, non quidẽ teſtibus oculatis, ſed ſi quidam eos conſpiciant intra eccleſiam decumbere eodem lecto. Si uiro qui obſeſſus eſt longo tempore eccleſiam egredi non liceret, & patitur ipſe aut uxor periculum incontinẽtiæ, non peccat debitum petens [g] & multo minus reddens, quia actus eſt debitus: ſicut iudex eccleſiam non violat, dum emiſſo iaculo intra eccleſiam iure percutit perturbatorem reipublicę, quem aliter capere non poteſt.

5 Diebus ualde ſacris quibus magna myſteria celebrantur, vt in triplici paſcha, vel in hebdomada ſancta, non decet petere debitum: [h] eſſetque ueniale [i] petere ob magnam indecentiam temporis, quo deberet liberius vacare piis exercitiis: reddere autẽ etiam feria ſexta hebdomadæ ſanctæ, aut in paſcha non eſt illicitum, [k] nec enim eſt opus ſeruile: ſed neque peccata ex ſola feſti circunſtantia addunt nouam ſpeciem, [l] quæ grauet infinitè. aliis diebus ieiunii abſtinendum eſſet à congreſſu, vt iuxta conſilium 1. Corint. 7. longius uacent orationi ſed non eſt peccatum petere debitum.

6 Seruandus eſt modus naturalis inter coniuges, vt ſit thorus immaculatus: eſt enim nefariũ peccatum ſi quis uxorem polluat ſodominicè, [m] vel inter crura, vel aliter ſemen effundatur extra uas naturale. [n] Si modus pręter naturam inuerſus, vt quod uir ſuccumbat uxori, inferat periculũ pollutionis extra uas, vel impediret generationẽ prolis, communiter eſt mort. [o] ſicut ſi oſculis, & impudicis tactibus irritent uenerem cum periculo probabili pollutionis: [p] nam licet dent operam rei de ſe licitè, tactus tamẽ actione morali incitant in pollutionem. Secus ſi quis pollutionem patiatur [redacted] eſu cibi calidi, vel auditione confeſſionum quarundam, aut lectione etiam turpi: [q] quia hæc non ſunt cauſa phyſica & moralis, qua prouocent pollutionem. Qui inuerſo modo ſeu præpoſtere ſuccumbens cognoſcit uxorem intra uas, quidam [r] probabiliter damnant peccati mortal. & uix obligatur uxor ita reddere. [ſ] at probabilius eſt non excedere ueniale [t] ſecluſo ſcandalo: quia non ſolet impediri generatio prolis: matrix enim fœminæ habet uim attractiuam [u] retentiuamque ſeminis, vt ſtomachus reſpectu cibi. dũ hæc

ſtis, in quibus iure ſuſpenditur interdictum, vt in aſſumptione B. Virg. Couar. ibi § 5. num. 1. Nauar. cap. 27. num. 182. Soto. diſtin. 22. q. 3. artic. 1. [s] Declar. Card. ſed non diſpenſat epiſcopus ut tempore prohibito fiant uelationes Card. cap. capellanus, de fer. q. 1. Henr. tc. Boczrus tract. de ſynod. poſt tertiam partem. artic. 1. num. 363. & in ſimili Nauar. cap. 22. nu. 70. [t] ſi. quia conſuetudo id non concedit epiſcopo in hac lege concilij generalis. contra Spec. prima par. art. 14. cui fauet Soto diſtin. 32. q. 1. art. 3. fi. [u] Quia matrimoniũ eſt ſacramentum Nauar. c. 22. nu. 69. § 5. vid. nu. 81. Matien. rub. titu. 1. lib. 5. recop. num. 135. [x] Triden. cap. 1. [y] Soto. diſtin. 28. q. 1. 1. Victo. § 247. Ledeſm. q. 47. art. 5. Specul. prima par. art. 14. Nauar. cap. 22. num. 71. 83. cap. 16. num. 26. 38. cum Caiet. ver. matrimonij uſus. verſ. 8. Couar. de ſponſal. ſecunda par. c. 7. § 2. nu. 2. Cano. Victor. Petrus Soto. lect. 14. Recent. & Trident. c. 1. ſolum hortatur. Syluæ. debitum. § 9. matrim. 2. § 17. Angel. debitum. Specul. prima par. artic. 14. concl. 6. & Appen. de clandeſt. dub. 11. & colligitur à fortiori ex D. Thom. addit. q. 46. 2. ad tertium, ſeu diſtinct. 29. art. 2 contra Richard. diſtinct. 27. artic. 1. quæſt. 4. Palud Auton. qui putant eſſe m. petere debitum, ſaltem prima vice. [z] Doctor. ſupra. [a] Soto. Ledeſ. Syluest. debitum. § 9. matrimo. 2. § 17. cum Hoſtien. quia vel non peccãt: aut certè conſulitur minus malum, nec ob hoc excommunicãtur ſynodali conſtitut. Salmantic. ſed ſi cohabiterent permanerent ante benedictiones. [b] Colligitur ex Trident. cap. 1. catechiſ. Pij V. cap. ſponſus. 30. quæſt. 5. & Angelus monuit Thobiam, cap 6. vt triduo prius uacarent orationi. [c] Couar. ſecunda par. cap. 7 princip. num. 1. [d] Couar. d. num. 1. fin. [e] Couar. num. 6. facit Simanc. de Cathol. inſtit. cap. 9. à num. 142. & uxor tenetur ſequi uirum Couar. num. 5. & [illegible] eſt ſup. [f] D. Thom quæſt. 64. 5. ſed contra Caiet. verbo. matrimonij uſus. & opuſc. 16. qq. dub. 4. quæſt. 14. Palud. diſtinct. 32. Nauar. cap. 17. num. 253. Sot. diſtin. 32. quæſt. unica, artic. 3. [g] Nauar. Soto, Richar. Caſtro. 1. legis pœn. cap. 7. & lib. 2. cap. ultimo, Victor. § 260. Sylu. uerb debitum coniug. § 8. & conſecratio. 2. § 5. verſ. 3. caſus. Couar. ſecunda par. cap. 7 § 1. num. 3. & Soto diſtinct 13. q. 1. 3 per occultam enim copulam non uiolatur eccleſia [h] D. Th.

addit. q. 64 art. 5. Alex. ſecunda par q. 166. memb. 2. Caiet. 2. 2. q. 144. art. 4. ad tertium, & opuſc. 19. qq. q. 4. ver. matrimonium. c. 2. ver. communio. c. 1. & alij inf. [i] D. Thom. art. 6. Alexan. & Caiet. ſop. Sylo. dominica. § 6. Tabien. matrimon 3. § 6. Armil. debitum. § 10. Couar. cap. alma, prima par. § 5. num. 3. Viguer. cap. 16. § 7. verſ. 10. Specul. ſecunda par. artic. 17. Soto. diſtin. 18. q. 2. artic. 4. diſt. 32. Angles. Flor. Theologic. p. 399. Turrecrem. cap. 1. cap ſi cauſa, 33. q. 4. c. omnis homo, de conſecrat. di. 2. Nauar. c. 6 num. 9. c. 13. nu. 17. At Maio. di. 32. q. 1. negat eſſe ueniale. [k] Soto, Couar. c. 7. § 2. D. Th. addit. q 64 art. 6. & 7 Bonauen. Richar. Palud. di. 32. Alex. ſecunda par. q 166. membr. 2. Viguer. Specul. [l] Nauar. c. 6. num. 9. c. 13. num. 17. Soto. di. 18. q. 2. 4. Caiet. 2. 2 q. 122. 4. ad 3. vbi Recent. ſup lib. 2. de pœnitentia. cap. 6. § 6. [m] Caiet. 2. 2. q. 154. art. 11. Soto di. 31. art. 4. ad fin. Nauar. c. 16. num. 3. [n] Soto. Nauar. c. 16. nu. 3. & 9. § 4 num 42. Sylu. debitum. § 7. delectatio. § 2. Angel. debitum. § 26. [o] Caiet. & alij inf. [p] Doct. ſup. ut Nauar. [p] Nauar. c. 16. num. 42. [q] Nauar. cap. 16. num. 11. & cap. 23. num. 28. c. 14. num. 31. § 5. & 19. fin. Alcocer. de ludo. c. 54. quia uiſio eſt intentionalis: ſolum autẽ prohibetur delectatio tactus corporalis, qui eſt inchoatio quædam copulæ, vt ait Caiet. to. ſecundo, opuſcol. 14. de delectatione moroſa. quæſt. 3. Nauar. de pœnitentia. di. 1. cap. ſi cui. num. 7. Cordub. caſu 5. Armil. & Caiet. verb. impudicitia. nu. 1. ver. curioſitas. [r] Palud. di. 31. Viguer. c 16. § 4. Abulen. Matth. 5. q. 228. & aliquando dubitat Caiet. Henric. iuriſta. Gerſon. Alphabet. 27. lit. G. cum Vincent. & Alexan. propendet Specul. ſecunda par. artic. 15. conclu. 2. & 4. [ſ] Armil. debitum. § 6. propter probabilem ſententiam grauis peccati. [t] Alber. diſtinct. 31. artic. 14. Duran. ibi D. Thom. in expoſit. lit. quos ſequitur ſum. confeſ. fol. 86. Caiet. 2. 2. q. 154. art. 11. col. 6. Sot. diſt. 31. art. 4. Victor. § 275. Ledeſ. q. 51. 6. Sylu. debitum. § 4. cum Angel. Roſel. Supplem. ſignific. Armil. luxur § 1. Anton. 3. par. titu. 1. cap. 26. § 3. Tabien. matrimon. 3. § 10. Nauar. cap. 16. num. 42. cap. conſideret. num. 84. Alcocer. ſumm. cap. 28. Angles. Floren. p 395. facit Specul. cum. lu. 3. [u] Diuus Thom. quodlib. 6. articu. 18. Albert. diſtinctio. 31. articu. 24. Soto. articu. quarto, ad fin.

Vide Sancium de Matrim. lib. 9 q. 4-6.

x fin. & citat medicos recent. [x] Recent. Supplemen. Angel. Roſell. Caietan. dict. art. 11. dub. 4. vbi D. Thom. & art. 12. ad quartum, y & q. 141. 4. ad 3. Sylu. & Caiet. verb. luxuria. [y] Nau. c. 6. num. 4. c. 11. nu. 12. c. 16. nu. 4. & 11. Caie. & Angel. Armil. verbo. interrogationes. Syluest. confeſſ. 3. ad fin. ſumma confeſſ. lib. 1. tit. 4. c. 5. ad fi. catechiſ. Pij V. in ſexto præcepto. Fr. Medi. lib. primo inſtruct. capitu. 9. D. Thom. diſtinct. 16. quæſt. 3. Bonauent. diſtinct. 19. ne ſorte confeſſarius ſibi aut pœnitenti periculum pariat. & caueat fieri curioſus, Nauar. cap. 5. num. 1. capit. 10. nu. 7. fin. capit. 23. num. 24. cum Magiſt. 4. diſt. 19. vbi Bonauent. ſuper lit. & D. Tho. d. 17. in expoſit. lit. præſertim ne circa complicis perſonã ſit curioſus, Nauar. c. 7. num. 3. de quo ſup. lib. 2. de pœnit. z c. 9. & 10. [z] Caiet. d. q. 154 art. 11. col. 4. dub. 3. nũ & dub. 1. diuidit in duas ſpecies, prima eſt delectatio vaſis indebiti contra naturam. Secunda indebitus modus intra vas. idem clarius Ang. ver. interrogatio. §. 1. ad fin. § 9. col. 4. Tabie. interrogatio ſignific. D. Thom. 2. 2. q. 154. art. 12. ad 4. de mal. q. 15. articu. 1. ad 7. Caiet ver. ſodomia. vbi Sylu. Armil. & additio Angel. cum Rainer. Summa cõfeſſ. lib. 4. q. 42. Supplem. verb. matrimon. 8 §. 2. Viguer. c. 7. §. 4. verſ. 7. Nauar. c. 5 nu. 4 ca. 16. nu. 3. & 6. dum numerat ſpecies luxuriæ. Caiet. & Armi. verb. immunditia. Quare Caiet. uerb. confeſſor ait, vt honeſte dicat mulier quod habuit ſpatulas erga virũ. Quæ tamẽ ſententia eget a examinatione. [a] [b] b Quia Caieta. Sylu. Armil. verb. ſodomia, hanc referunt vt ſpeciem propriã, & quæ morali iudicio differt ab ea quæ eſt viri cum fœmina quomodocunq; extra vas nac turale. [c] Cap. omnis vtriuſq; ſexus. Bonauent. diſt. 19. ſuper lit. Nauarr. cap. 5. num. 2. Caiet. verb. interrogat. Sylu. confeſſor. 3. §. 14. & 15. d Cord. caſ. 189. [d] Dict. eſt c. 8. & dicetur lib. de imped. c. 8. §. 3. Soe to d. 34. q. 1. ar. 2. Sylu. matrim. 8 § 16. verſ. 7. [e] Sup. cap. 9. §. 8. lit.

confitentur, curet confeſſarius ne niſi honeſtis verbis explicẽtur, & acriter increpãdi ſunt de graui veniali, niſi ſubſit cauſa, vt ne grauida à pingui marito compreſſa abor-x tum patiatur: [x] confeſſarius in iſtis y nimium non inquirat: [y] ſatis eſt ſi in communi doceat, aut reprehẽdat abuſum, cõtentus neceſſariis z circũſtantijs in re lubrica, quidam [z] ſatis putant ſi in cõfeſſione vir explicet ſe cum fœmina habuiſſe rem contra naturam, aut extra vas naturale, non deſcendens ad explicandum modum & partem aut locum corporis, quaſi hęc in genere moris ſint vnius ſpeciei. nec cauſat tã magnũ horrorẽ ſi vir & fœmina vno lecto quamuis prępoſtere miſcean-a tur, quam ſi duo viri inter ſe, [a] vel b duæ fœminæ [b] conſpiciantur luxuriari in quocumque corporis loco, aut quocumque modo. Nec tamen debet confeſſarius omittere neceſſac rias interrogationes [c] pro ratione ſtatus aut perfectę conſuetudinis.

7 Si matrimonio, quod cõſtat fuiſſe verum, ſuperueniat omnimoda impotentia per viri caſtrationẽ aut d maleficium, [d] nõ ſoluitur: cum ſoli profeſſioni Chriſtus priuilegium indulſerit ſoluendi ratum. Videtur tamen hæc idonea cauſa (quamuis publica non eſſet, nec neceſſaria ad vitandum ſcandalum) vt Papa benie gna diſpenſatione ſoluat [e] ratum matrimonium, & fœminæ concedat alteri nubere. 2. ſi poſt matrimonium cõſummatum ita vir detruncetur, vt vix ſeminare poſſit intra vas, vel ſi vxoris vas p morbũ claudatur at[illegible] ſcipere, nõ videtur mort. ſi conẽtur ad copulam quoad poſſunt, cum inf tẽtione & ſpe ſeminãdi intra vas: [f] quamuis parua deſtillatio fluat exg tra. [g] 3. ſi vir infirmus & parũ efficax tarduſq; ad ſeminandũ pręſciat ſaluti nimium nocere ſeminationẽ, & poſt inchoatũ actũ ceſſet ante ſeminationem vtriuſq;, non quidẽ intentione impediendi prolis generationẽ, ſed ne moroſe inſiſtẽs grauet morbum, & vt ſaluti conſulat, h nõ videtur mort. [h] At ſi nouit fœminam ſeminaſſe debet vir curare ſeminum commixtionem, incipiẽte iã generationis via, ne impediat i prolem generare. [i] non tamen impeditur generatio, quando vi naturali vel ob tactus, vir præmaturius ſeminat: ac ſubinde poſtquam vir ſeminauit nõ tenetur expectare tark dantis fœminæ ſeminationem, [k] etiam experimento ſibi notam.

8 Fęmina non tenetur anxie diu que manens in lecto conſeruare ſu-l ſceptum ſemen: [l] peccat tamen. m. ſi ſponte id ſtatim excutiat potu aquæ frigidæ aut alio remedio: & m grauius ſi diu retentum expellat [m] medicamento aut phlebotomia ſeu venæ inciſione, etiam antequam fętus ſit anima rationali prædiſtus, putã ante quadrageſ. diem: quia impedit naturalem viã qua auctor naturę Deus cõnaturali pacto fuiſſet homini futuro vitam daturus. excuſatur tamen à peccato ſi prægnans ob grauem & periculoſum morbũ ſumat pharmacum, quod medici aiũt eſſe ſuę ſaluti neceſſarium, etiam cũ intentione expellendi fœtum non n dum animatum: [n] habet enim ius præferendi ſuam rationalem vitam ſpei alienæ vitę futurę. ſi tamẽ conſtet fœtum eſſe animatũ, non licet ex intentione perdere innocentem in damnationem æternam, ob vitã o matris: [o] licebit tamen uti neceſſaria medicina animo expellendi p lethales humores, [p] cõtra quos haq bet iuſtum bellum, [q] licet per accidens ſequatur aborſus: quia minus malum eſt ut permittat ſic perire prolem per accidens, quam matrem ſimul cum prole.

CAP. XVII.

De bono fidei: quod violatur per adulterium & inceſtum. de cauſa diuortii.

§. 1. *& 2. Adulterium vnum eſt cauſa perpetui diuortii. interdum recedet innocens ante ſententiam.*

3. *& ſequen. Caſus in quibus non licet dimittere adulteram. §. 6. & ſequen. an ob hæreſim: aut ſi coniux inducat ad malum, aut ob ſæuitiam & rixas viri.*

8 *Quando poſt conſummatum liceat profiteri religionem?*

MAgna iniuria fit coniugi contra ius naturæ & finem cona tractus, ſi coniux adulteretur, [a] & corporis iam alieni uſum tradat alteri, & diuidat carnem ſuam cũ b multis: [b] cum tamen ratio huius ſacramenti ſignificet unum Chriſtum cum unica uirgine eccleſia, & unica humanitate coniunctum: uxor adultera grauius peccat quam c ui[c] cõtra prolis certitudinẽ, & in maius dedecus mariti: quare Chrid ſtus declarat ius naturæ [d] ut propter unius adulterium certo cogni-

f A. Nauar. ca. 22. nu. 21. [f] Nau. c. 22. nu. 60. & refert ſe ad ca. conſideret de pœnitentia. d. 5. nu. 84. Caieta. 2. 2. q. 154. ar. 1. ad 4. col. 5. caſ. 2. Sot. d. 31. ar. 4. ad fi. ſatet: quamuis d. 34. q. 1. 2. col. pen. ad fi. dicit, peccare conantes ad copulam, ſi habent impedimentum, g h niſi ſit ſpes ſeminandi intra vas. [g] Sot. diſt. 31. [h] Palud. diſt. 31. q. 3. & quidam re-i cent. [i] Special. 3. par. art. 15. conc. 5. & conſulti Doctor. Complaten. vt Balbas, Deza. & plane colligitur ex Soto, k & Nau. ſup. [k] Doctor. Complutenſ. re cum medicis conſulta: quia impeditur generatio ex l hac re. [l] Recent. m conſulti. [m] Summiſtæ. verb. aborſus. Nauar. cap. 15. nume. 14. Caietan. Sylu. Angel. Tabiẽ. & ſtrictius Sixtus V. proprio motu contra aborſum, n anno 88. [n] Anton. 3. par. titu. 7. capu. 2. §. 2. Ioan. de Neapol. Ioan. And. Syluestr. medicus. § 4. Armil. aborſus. §. 2. Nauar. ca. 25. num. 62. Palac. 4. diſt. 31. fin. Couar. Clem. ſi furioſus. 1 p. §. 3. nu. 1. fin. cũ Felin. Socinus. c. ſi aliquis. Peſſa, & multi recent. licet videtur contra Sotum. d. 25. quæſt. o 1. ar. 3. ad 4. [o] Docto. ſup. p [p] Nauar & quidam ex ſupradictis Peſſa, Mantius, & epiſcopus Coſta, & alij ſtatim ciq tandi. [q] Syluest. bellum. 2. §. 5. homic. 2. § 26. Cordu. caſ. 173. & lib. 1 qq q. 26. & 38. pag. 323. Bañes. 2. 2. q. 40. ar. 1. dub. 11. cõc. 2. recẽ. 2. 2. q. 64. 8 ad 2.

CAP. XVII.

a [a] DOct. dũ explicant ſextũ præcptũ nõ adulterabis. Caiet. cũ D. Th. 2. 2. q. 154. 8. Nau. ca. 16. nu. 13. Alex. 3. p. q. 35. mẽ Mai. de rreg. li. 5. c. 38. & alij b j. [b] Quare ſi vir cognoſcat vxorẽ poſt adulteriũ, fit bigamus: q a illa diuiſit c carnẽ in plures. [c] Nauar. Caiẽ. D. Tho. add. q 62. 4. cũ gl. & hinc Baſſ. in Apoſ. c. 48. & fo. 33. ex epiſ. Baſi. c. 21. negat. fornicationẽ viri cõiugati cũ ſoluta vocari adulteriũ & Ant. Gab. 10. 1. ex Iul. clar. verb. adultera. nec eſt poſſibile ſaltem morte. ſed q a vir eſt maioris vigoris, grauius dr eius peccatũ ab Aug c. in d dignanſ. 32. q. 6. [d] Vt ſi ãgenti fidẽ in dãnũ cõtractus nõ debetur

fides

tum, quamuis ſemel & occulte cõmiſſum, liceat innocenti facere diuortium perpetuum; [u] proprio quidem iudicio quoad thorum, [f] iudicio autem eccleſiæ [g] ſi legitimis probationibus conuincatur, fieri debet quoad cohabitationem.

2 In tribus caſibus licebit recedere à cohabitatione vxoris ante ſententiam eccleſiæ. Primo quãdo adulterium eſt publicum, [h] præſertim ſi reus publice moratur cum adultera. [i] Secundo, ſi matrimoniũ ita occulte contractum fuit, vt probari tam non poſſit [k] (puta defunctis parocho & teſtibus, ruptoque libro vbi coniuges erant ſcripti) tunc enim ex ſeparatione non ſequitur ſcandalum. monendus rogandusque vir eſſet vt emendatam ſibi reconciliet, [l] ſed non tenetur ſub peccato. Tertio, quando vxor ſecreto adulterata eſt, & vir eam de occulto peccato monitam, quod per duos teſtes probare poteſt, [m] relinquit ſine ſcandalo: ipſa enim interpretatiue conſentiente, receſſit in longinquam regionem, & habet ius repellendi quoad alimenta, cohabitationem & debitum: vt qui abſque ſcandalo recuperat rem ſibi debitam, ſi apud iudicem probare ſine graui damno non poteſt. [n] Tunc enim ceſſat ratio & obligatio legis, quæ vetat ſeparationem cohabitationis fieri abſque iudice, quia ceſſat ſcandalum. [o] interdum ad hanc occultam dimiſſionem ſatis videtur ſuſpicio, [p] ſi modo violenta ſit, [q] vt quia teſtes viderunt adulteros eodem lecto occulte decumbentes: non tamen ſatis eſſet accepiſſe epiſtolam amatoriam. [r] ſi vir temere abſque iudicio eccleſiæ expulit domo adulteram, non compellitur eam recipere, ſi in iudicio opponat exceptionem manifeſti adulterij: [ſ] & dotem nihilominus lucrabitur. [t] at vidua licet intra annum luctus fornicetur, & a conſanguineis mariti accuſetur, non amittit dotem: [u] ſi tamen turpem vitam degat, amittit lucra quæ conſtante matrimonio acquiſierat. [x]

3 Interdum non licet dimittere vxorem adulteram: [y] vel quia ob vim illatam aut errorem immunis fuit à culpa: [z] vel quia datur compenſatio, [a] cum vterque coniux fuit in culpa æquali, vir enim & vxor in cauſa diuortij iudicantur ad paria: [b] vel quia vir recõciliauit eam [c] aut relictæ infideli dedit libellum repudij, & nupſit alteri: [d] Numerantur ſeptem caſus in ſpeciali. Primus eſt ſi vir ſimiliter adulteratus fuerat, [e] paria enim delicta mutua compenſatione tolluntur: [f] vt ſi fœmina ciuiliter accuſata ad mortem probet virum publice habuiſſe concubinam, admittitur exceptio, [g] ante litem conteſtatam. [h] ſi tamen crimen viri ignotum ſit, ſed probabile duplici teſte, [i] tenetur ſub veniali [k] non petere diuortiũ occultæ adulteræ, quæ monita pœnituit & emendata eſt. Si tamen diuortium per ſententiam rite factum eſt, non tenetur vir qui poſt diuortium probatur adulteratus, eam in conſcientia admittere, [l] aut debitum reddere, niſi in pœnam compenſationis & ob periculum fragilitatis damnet Iudex ex officio. [m] Innocens nunquam tenetur emendatam ſibi reconciliare. [n] ſi nunquam fuerant reconciliati, & vir de occulto emendatus eſt per pœnitentiam, illa vero non emendatur, licebit uiro non tantum negare ei debitum, ſed ciuili actione accuſare adulteram ad mortem [o] (in quo differt ius ciuile ab eccleſiaſtico, [p]) Nec enim tenetur pati adulteram

fides D. Thom quæſtio 62. 3. ad tertium, communis cum Magiſt. diſt. 35. Grat. 32. quæſt. 1. 5. & ſequen. & capit. peruenit. 2. de iure iuran. Soto diſt. 36. quæſt. 1. Couar. 2. par. capit. 7. §. 6. num. 8. Specul. 3. par. artic. 1. nam Chriſtus nullum præceptum addit iuris diuini, præterquam de fide explicita, & de quibuſdam ſacramentis. [e] Vt colligitur Matth. 5. & 19. & ideo quidam Patres aiunt per adulterium matrimonium ſolui: nempe diuortio quantum ad cohabitationem. [f] Diuus Thomas, addit. quæſt. 62. 3. Soto diſtinctio. 36. articu. 3. ex concil. Agathen. capit. 25. ca. porro. de diuort. ca. plerumq; de donat. inter vir. & vxor. Concil. Carthagin. capit. trigeſimo. capit. ſeculares. 33. quæſt. 2. Couarru. 2. par. cap. 7 § quinto, num. octauo, & 12. Specul. 3. par. artic. quinto. Ledeſm. quæſt. 64. 3. Victor. §. 270. Syluestr. diuort. §. 8. Armo. 3. par. tit. 1. capit. 21. [g] Quia cauſa matrimonij non poteſt per iudicem ſecularem ſed per eccleſiaſticum definiri, Trident. ſeſſio. 24. cano. vltim. Couarru. 2. par. capit. ſeptimo, §. ſexto, nume. octauo, Victor. relect. de matrimonio, 2. par. num. 11. Bellarm. de matrimonio. capit. 32. [h] Diuus Thomas, articu. 3. Soto, Palud. Richard. & alij diſtinctio. 35. Victor. Syluest §. 8 Specul. articu. 5. concluſ. 5. (contra Couarr. d. §. quinto, num. 12.) communis. capit. ſignificaſti de diuort. [i] Sic limitat Couar. cum gloſ. capit primo. 32. quæſt. prima, Ioan. Andr. capit plerumque de donat contra Panormit. [k] D. Thomas, & Palodan. Specul. artic. nono, conclu. quarta. Soto, & alij contra Couarru. §. quinto, num. 12. [l] Monet D. Thom. & Palud. [m] Sic limitat Hoſtien. dict. cap. ſignific. & Ledeſm. quæſt. 64. 3. Soto artic. tertio, concluſ. 2. videtur Syluest. diuort. §. 13. & quidam recentior. in praxi conſulti. De alijs cauſis diuortij Balſam. in ſexto, ſynod. capit. quinto, & in epiſtol. Baſil. can. 48. fol. 43. [n] Vt probat Nauarr. capit. decimoſeptimo, nume. 112. & ſequen. [o] Sic olim lex de clandeſt. & generaliter quæ aliquid prohibet propter vitanda inconuenientia tantum, ceſſat. ceſſante fine vt probat cum Caietan. Nauar. cap. decimoſexto, num. trigeſimoſexto. conſil 56. num. ſexto, & decimo, titu. de ſenten. excommun. lib quinto, Soto diſtinctio. vigeſimaoctaua, artic. ſecundo, vnica quæſt. ſecunda. Ledeſm. quæſt. 48. 5. Couarru. capit. ſexto, princip. num. 8. Perez. l. 1. tit primo, lib. quinto, ord. pag. 27. 29. & in prohibitione confidentiæ Nauar. cap. 23. num. 109. [p] D. Thom. artic. 3. ad 4. Hieronym. in Matth. 19. ca. dixit dominus. 32. q. 1. Sylu. diuort. §. 7. Palud. d. 35. q. 1. 1 concl. 5. Caſtr. 2. leg. pœn. ca. 4. Couar. c. 7 § ſexto, num. 3. [q] cap literis. c. fraternitatis. de præſumptio. [r] Soto contra Palud. [ſ] D. Thom. artic. 3. ſequit Couar. capit. 7 §. 5. num. 9. & 12. Corraſ. lib. 2 Miſcel. ca. 2. contra Abb & Rip. [t] Couar. dict. §. 5. fin. cum alijs. ſed limitat. §. ſexto, num. 4. [u] Couarr. ca. 7. §. ſexto, num. 10. eandem ex Alexand. & num. ſeq. citat Pinel. & Coſtam. [x] Couar. num. 12. cum Coſta. [y] Referuntur 7. Caſus. D. Thom. add quæſt. 62. 1. Nauar. cap. 16. num. 29. capit. 22. num. 21. Doctor. diſtinct. 35. Soto diſt. 36. Couar. 2. par ca. 7 § 6. num. 8. Specul. 3. par. art. 3. Syluestr. diuort. §. 9. Perez l. 1 titu. 1. lib. 5. ord. pag. 21. [z] Infr. § quarto. Y. A. B. C. [a] Inf. E. F. [b] D. Thom. articu. 4. Soto diſtinctio. 36. artic. quarto, Ledeſ. Albert. diſtinct. 35. artic. decimoquarto, & 19. Specul. 3. par. artic. 3. Viguer. capitu. 16. §. 7. verſ. 9 Couar. 2. par cap. ſeptimo, § quinto, nume. octauo, probant Hieronym. & Auguſt. ex 1. Corinth. ſeptimo, vir ſui corporis: ſimiliter & mulier. quia eſt contractus mutuæ fidei & cap. pręcipit, cum ſequen. 32. quæſt. 5. ca. ſin. 36. quæſ. 6. Alexan. ab Alex. libr. quarto. Genial. cap. octauo, apud quaſdam nationes vir & vxor pati voto dicit, tuas res tibi habeto. [c d] Infr. §. quinto, lit. K. [e] D. Thom. art. 1. Auguſt. 1. retract. cap. 19. & lib. 2. de adult. coniug. ca. 8. Syluestr. diuort. § 9. Perez ſup. Nauar. capitu. decimoſexto, nume. 29 & conſil. 1. & ſequen. titu. 16. de adulter. lib. quinto, cõſ. octauo, & 38. titu. de regul. lib. 3. conſ. 1. & 5. tit. 19. lib. 4. [f] Capitu. nihil iniquius. 32. quæſt. ſexta, capit. intelligimus. de adulter. Nauar. ſup. & cap. 22. num. 21. [g] Hypol. l. patre vel marito. ff. de quæſt. num. decimoquarto. [h] Couarru. capit. ſeptimo, § ſexto, numero ſexto, per l. 7. titu. decimoſeptimo, par. 7. & l. ſi maritus, ff. de adulter ſecus ſi excipiat poſt litis conteſtationem. Couarr. num. quinto, Abb. Paul. Angel. Ioann. Lup & communis. [i] Paludan ſignificat Soto articu. primo, tenet Peña, Gallo, & alij recent. [k] Soto receuit quia D. Thom. artic. ſexto, ad quartum, ſolum dicit, peccat: nempe venialiter Magiſt. Albert. Hoſtien. quos ſequitur Syluest. matrimon. decimo, § ſexto, Soto artic. ſextu, ad quartum. Nauar. capit. 16. num. 29. Gregor. l. 6. titu. 9. p 4 Perez. [l] Diuus Thomas, & Soto, artic. ſexto, ad quartum. [m] Diuus Thomas, Soto, Abb. Gregor. Perez. Nauar. cap. 22. num. 21. & add. Hiſpan. quem caſum Couar. §. ſexto, num. quinto, ad fin. dicit ſingularem per ca. ex liter. de diuor. & ait per iudicem rogendum ad reconciliationem. [n] Diuus Thomas, addit. quæſtio. 62. 2. quæſtio. 59. ſexto. [o] Syluestr. matrimon. nono, § ſexto, commun. Iuriſperit. per l. 3. titu. 20. lib. octauo. Recop. Fiat. Gallo. [p] In foro eccleſiæ in pari crimine non datur actio ad diuortium (de quo tantum loquitur Diuus Thomas, & Doctor.) iure tamen ciuili, dicta l. 3. conceditur talis occiſio, ut bene aduertunt quidam recentior. licet oppoſitum, Gallo, Nauar. conſil. octauo, titulo, de regular. lib 3. conſil primo, & 3. titu. 19. lib. quarto, conſil. 1. & ſequen.

non emendatam [q] cum ſcandalo & ignominia propria, nec prodere crimen ſuum cuius pœnitentiam egit: nec in hoc datur compenſatio, quia uxori non concedunt leges, ſed marito accuſationem ciuilem ad mortem, [r] propter grauius uxoris crimen [s] & dedecus.

4 Caſus ſecundus eſt, ſi vir patitur uxorem adulterari: [t] quia conſentit, aut incitat ad merendum corpore pretium, vel quia uidens non prohibendo cenſetur uirtualiter conſentire. [u] Secus ſi tantum præbuit uir occaſionem, quia non dederat ei ſufficientem uictum & ueſtitum, aut quia fœnus expulit eam domo. [x] Tertius caſus ſi ob longinquam abſentiam uiri euntis ad bellum, aut Indos, credit probabiliter uxor illum obiiſſe, & nupſit alteri bona fide: [y] quia à ſecundo viro ſeparari non poteſt per iudicem, niſi certo probetur primum adhuc viuere. [z] ſimiliter ſi marito primo negante ſuum matrimonium, illa nupſit alteri, nequit vir ob hoc poſt cõſummatum ingredi religionem. [a] Quartus ſi cognita eſt ab alio ſub ſpecie uiri ſui. [b]

5 Quintus caſus ſi per uim oppreſſa eſt & inuita patitur, [c] cum reſiſtere non poſſet ſine periculo mortis aut grauis infamiæ (hæc enim à culpa excuſatur, dum moraliter non agit, ſed permittendo patitur. [d]) nec enim tenetur uociferari cum periculo infamiæ, [e] aut manum inferre alteri. Si tamen conſenſit adultero quamuis metu graui, vt peccat quia ſimpliciter vult, ita ſi conſtet, repudiari poteſt. [f] Sextus quando uir poſt agnitum adulterium reconciliauit eam ſibi cõmercio maritali: [g] niſi forte timore excommunicationis qua compellitur, reddat debitum inuitus, [h] quia tunc crimen probare non potuit: hic enim ſi poſtea probet, manet ſibi integrum ius diuortii, ſicut manet ſi illa ſemel reconciliata, fornicetur iterum. ſi uero adultera per inceſtum in primo, vel ſecundo gradu contraxit affinitatem cum uiro, quamuis ſemel aut bis debitum vir reddiderit, poteſt poſtea negare, [i] quia illa amiſit ius exigendi ſeu cõpellendi ob affinitatem, & in odiũ tanti criminis quod eſt adulterium cum inceſtu & affinitate, ſic iuſte punitur. Septimus ſi infidelis uxor accepto libello repudii nupſit alteri, [k] & poſtea uir & uxor conuertuntur, ſuſcepto baptiſmo compellentur ſtare primo matrimonio. [l]

6 Quædam aliæ ſunt cauſæ diuortii. Primo propter hæreſim, [m] quia quamdiu non reſipuit, tenetur coniux ſeparari conſuetudine & thoro, [n] eo quòd ex tam uicino hoſte imminet animæ magnum præuerſionis periculum (ob quod uaſalli abſoluti ſunt à debito fidelitatis etiam iuratæ, ſi publicè conſtet dominum eſſe hæreticum, aut ſchiſmaticum [o]) ſi tamen à cohabitatione ſeparatus eſt ſine auctoritate eccleſiæ, compellitur utroque foro emendatam recipere: [p] quia ſeparatio eſt pœna publica, quam inferre non debuit, niſi iudex, ſi damnata eſt de una hæreſi per ſententiam eccleſiæ, ipſo iure inter alias pœnas cenſetur damnata ad pœnam diuortii: [q] ſed eam bene emendatam cõpellet iudex utroque foro ut uir recipiat ad cohabitationem & thorum. [r] Si tamen ob uarias & iteratas hæreſes damnata ſit (præſertim ob relapſum) non tenetur emendatam ſtatim recipere, [s] ſed propter periculum infectionis licebit differre ut probet correctionẽ illius: quod ſi intra biennium non oſtendat plenam correctionẽ, poſſet uir fieri ſacerdos aut monachus, [t] vel uouere cœlibatum: & ſibi imputet delinquens, quæ ſæpe in errores incidit, & ſeram egit pœnitentiam. ſic infidelis quæ non ſtatim cum uiro conuerſa eſt, imputet ſuæ tarditati carere illo, qui ſuo iure utens duxit aliam, [u] aut profeſſus factus eſt, vel ſacris initiatus. in quo hæreſis differt ab adulterio, quia propter unum adulterium nõ tenetur vir innocens uxorem quantumuis emendatam amplius recipere: de ſolo enim adulterio carnis, expreſſit ius naturale Chriſtus Matt. 19. & Marc. 10. vt liceat diuortium in perpetuum. ſi tamen intra biennium oſtendat hæretica uxor ſe plenè emendatam, tenetur utroque foro uir eam ſibi reconciliare. [x] ſi facto diuortio etiam propter adulterium uiri, hic nocens aſſumpſit ſtatum immutabilem ordinis ſacri, aut profeſſionis, non poteſt innocens eum reuocare ad illum

tit. 16. de adulter. lib. 5. [q] D. Thom. artic. ſecundo, Auguſt. tract. 9. in Ioan. & lib. 1. retract. cap. 19. Chryſoſto. homil. 32. imperfect. Matt. 9. habentur 32. q. 1. cap. ſicut Hieronym. cap. dixit dominus. ex Prouerb. 18. qui tenet adulteram, ſtultus eſt. Doctor. cum Magiſt. diſtinct. 35. Bonauen. Duran. Richar. idem Palud. diſtinct. 32. Anton. tertia par. titu. primo, capit. 20. §. 9. Nauar. cap. 16. num. 28. Apoſt. can. 48. Sylua. nup. lib. primo, Caiet. opuſc. 27. qq. q. 26. Ledeſ. artic. 2. & tamen uxor non tenetur dimittere uirum publice adulterantem. Palud. Anton. Soto. Ledeſm. Caiet. Nauar. [r] d. l. 3. recopil. [s] Supra lit. C. [t] D. Thom. Soto, Ledeſ. artic. primo, Nauar. Sylueſt. diuor. §. 9. per cap. diſcretionis. de eo qui cogno. uxoris conſanguineam. [u] Palud. Victor. §. 269 Nauar. nume. 22. [x] cap ex literis. [y] D. Thomas, Soto, Ledeſ. cap. cum per bellicam. 34. q. 2. Leo. epiſt. 74. 79. Couar. capit. 7. §. 3. nume. 3. cum gloſ. Anton. præpoſit. c. in præſentia. de ſpõſal. [z] Couar. num. 4. glo. Hoſti. Ioan. And Præpoſit. cap. dominus. de ſecundis nuptiis. [a] Nauarro num. 24. [b] cap. in lectum. 32. quæſt. 2. Perez rubr. titu 15. libro 8. ord. fin. Montal. l. 1. titu. 7. lib. quarto, fori ll. Soto. [c] D. Thomas, Soto, artic. primo, Montal Perez. Couar. prima par. cap. 5 princip. num. 3. & ſecunda par. cap. 3. § 4. num. 7. Sepulued. dialog. de ratione dicendi teſtimonium, cap. 9. & libel. de pugna ll. dirimenda. Soto lib. 5. iuſtit. quæſt. 1. 5. ad tertium. [d] Soto lib. quinto, Sepulueda. Nauar. capit. 16. nume. primo, [e] Soto lib. quinto, & Nauar. nu. primo, Durand. Sylueſt. & utroque loco Couarr. Gallo, & Recent. [f] Duran. Sylueſtr. Frat. Gallo, vid. Couarr. prima par. capit. quinto, in princip. num. tertio, & in ſecunda par. cap. 3. §. quarto, num. ſeptimo, [g] Diuus Thomas, & Soto artic. primo, Sylueſt. diuort. §. 9. Nauar. num. 29. Couar. ſecunda par. cap. 7 §. 6. num. 7. [h] Quia timor excommunicationis iniuſtæ cadit in conſtantem. Soto diſtinct. 29. quæſt. prima, articu. ſecundo, Couarru. ſecunda par. cap. 3. §. 4. num. 12. [i] Couarru. ſecunda par. cap. 7. §. 2. num. 5. cum Anton. Cardin. Panor. Sylueſt. luxur. § 4. verſic. 4. & 5. l. 13. tit. 2. p. 4. [k] cap. gaudemus. de diuort.

D. Thom. Soto, Ledeſm. articu. primo, Nauar. Couar. cap. 7 § 6. num. 7. [l] d. cap. gaudemus. D. Thomas, quæſt. 59. articu. 3. [m] Nauar. cap. 12. num. 22. & ſequen. D. Thomas, quæſt. 59. 6. Soto diſt. 37. quæſt. 1. 1. diſtinct. 39. artic. quarto. Ledeſ. quæſt. 61. 6. Couar. ſecunda par. cap. 6. princip. cap. 7. §. 5. Sylueſt. & alij verb. diuort. innuit Triden. ſeſſ. 24. cano. 5. iuncto can. 8. [n] Auguſt. 1. de adulter. coniug. cap. 17. lib. primo, de ſerm. domini in mont. cap. 26. Raban. lib. ſecundo, in Matt. refert Iuo 8. par. cap. 147. 152. [o] cap. fin. de hæretic. Tit. 3. hæreticũ hominẽ deuita. Matt. 10. veni ſeparare hominẽ aduerſus Patrem D. Thomas, 2. 2. quæſt. 39. art. quarto, [p] cap. de illa, capit. porro, de diuort. vbi communis. Soto diſtin. 39. quæſt. unica, artic. quarto, colum. 11. Caſtro. 2. de iuſtit. hære. punit. cap. 7. Couarr. cap. 7. §. 5. num. 5. 8. 12. [q] cap. de illa, capit fin. de diuort. [r] D. Thom. quæſt. 62. 1. ad tertium. Soto diſtinct. 36. artic. primo, ad ſecundum, diſtinct. 39. articu. quarto, Caſtr. ſupra Alber. diſtinct. 35. artic. 6. Specul. tertia parte artic. 2. conclu. 4. & anno 1562. conſulti Iuriſper. & Theolog. in Hiſpania. [s] Fatetur hi omnes: & præſertim qui negant amplius ad illam recipiendã non teneri: de quibus ſtatim. [t] cap fin. de conuer. coniug. dicit ſeparata ab hæretico per iudicium eccleſiæ, licet uir reſipuerit, poteſt illa libere ad religionem conuolare. Caſtro, & Soto utroque loco Couar. c. 7 §. 5. num. 4. cum Hoſtienſ. Laurent. Philip. Innocen. Albertin. Sylueſt. diuort. §. 10. Specul. artic. 2. fin. Report. Inquiſit. verb. dotem. Simanc. tit. 40. de Cathol. inſtit. num. 16. idem Theolog. conſulti Cano. Gueuar. & alij, quod colligitur, c. de illa. vbi Panor. de diuort. hi tamen auctores putant, quod talem etiam poſt emendam non tenetur amplius recipere: cum dederit cauſam perpetui diuortij. ſed falſo ut dicetur lit. X. [u] D. Tho. q. 59. 5. ad quartum. Soto di. 40. art. 4. [x] Palu. diſtin. 39. Ledeſ. q. 61. 6. Sylueſt. diuor. § 6. fin. §. 11. fin. & conſulti Theolog. & Iuriſper. anno 62. idem olim Victor. Mant. colligitur à ſimili ex cap. quanto. de diuort. de quo aiunt Caſtro lib. primo, de hære. c. 4. & Cano. lib. 6. de loc. cap. ultimo, ad ſecundum, quod tene-

teneetur emendatam recipere. Nec obſtat, d.cap.de illa, de diuort. quia ibi Panor.ait correctum & temperatum eſſe per d.cap.quanto. ſaltem vbi intra biennium oſtendit dignam correctionem. nam ob ſolum adulterium etiam onicum ait D.Thom.q.59.6.fieri per ſe diuortium in perpetuum cum ſit contra fidem matrimonij. de quo tantum Chriſtus. Matth. 19. & Rom.7.explicat ius naturæ.& ſacris colligitur. ex D. Tho. q 62. 1.[y] Recent.ſupra D.Tho.q.59.5. ad 4.fin.Soto.[z] Trident. can. 10.[a] D. Thom.d.quæſt.59. 5.ad quartum,ſi. & quidam recent.[b] c. 2.de diuor.[c] Augu. 2.de ſerm. Domini in monte. c.27.cap. idololatria. 28.q.2. D.Tho. q.59.6.ad 2. Nauar. num.22. Spec.3.par. artic.1. concluſ.4.[d] D.Tho. q.66. 1.ad 4. Soto diſt.16.artic.1.cum Palud. Panor.Sylu. Couar.cap.7. §.5. quia nomine fornicationis intelligitur omnis coitus illicitus.[e] Soto.negat ſufficere ſemel contra Palud.quia per hoc non diuiditur caro, nec ſit bigamus.[f] D.Tho.q 59.6.ad 3.& 5.cum Magiſtro.Spec.3.par.art. 2.vid.Couar.c.7.§. 5.Soto.diſt.36.art. 4.Palud. Nauar.[g] Palud.Nauar.[h] Soto diſtin.36.artic.1. fin. diſt.39.artic.4. col.9. Nauar. num. 21.fin.22. Couar. §.5.num.1. Specul. artic.1.[i] Nauar.Soto, Couar. Specul. facit Ledeſ.q.61.6. Panor. c.literas,nu. 7 de reſtit.ſpolia ſauet Trident. can. 1. adiuncto. 8.[k] Pan. ſup Nauar. Couar. num. 2.[l] Sup.c.15. §.10.[m] Syluest. diuor §.10. cum Monal. Piſan. uotum. quarto, per cap.nenjens, de conuer.cō iug.vbi gloſ. Innoc. Anchar. Ioan. And. & c.mulier, vbi glo. Innocen. cap Agathuſa. 27. quæſtiu. ſecunda, vbi gluſ. & Archid.nu.3 Doct. diſtinct. 13. vbi D. Thu. Palud. quæſt. 2. articu. ſecundo, num.14. Soto diſt. 36.artic.3. circa ſecundam concloſionem,& melius, art. 5. col.1. Ledeſm.q. 67.1. Specul 3.par. artic.1. Couar.§.5. nu.28. Cordub.caſu 138. Sylua nupt.lib.primo,num.146. cum Alberic. D.Thom. quæſt.61.2.[n] Syluest. diuor.§.15.vid. matrimon.8.§.12. Nauar. num.21.fin.[o] Supra cap.8.§.4. H. generaliter dum maritus poteſt religionem ingredi. eodem iure licet in ſæculo initiari ſacris.[p] Supra §.ſexto. T,[q] Dict. eſt capitu. octauo, §. quarto.

matrimonij.[y] ſi tamen uoto tātum ſimplici ſeruat meliorem cœlibatus ſtatum,[z] non eximitur quin compelli poſſit per iudicem ut redeat ad innocentem poſtulantem:[a] quia id votum non ualet in præiudicium innocentis, niſi ſimul eſſet cum ſtatu immutabili.

7 Fieri poteſt diuortium ſi cōiux inducat in graue peccatum, vt ad hæreſim aut apoſtaſiam,[b] vel ad idololatriam, quod crimen dicitur fornicatio ſpiritualis.[c] vel ſi uir prouocat ad nefarium peccatū Sodomiæ,[d] aut ſæpe nititur abuti illa extra vas naturale,[e] vel incitat in alia mortalia, puta ſi uit latrocinandi eit uxorem ui furta & ſocios fures receptet,[f] nec illa ſatis poteſt periculum uitare, & coniugem ab his peccatis retrahere. Si uir tamquam lindolus leno permittens procaces uiros frequentare domū ſuam, indirectè[g] inducit uxorem in adulterium. Secundo ſi uxor timet ſæuitiam uiri,[h] moleſtam cohabitationem,[i] rixas & diſcordias: vel ſi uxor tentauit intoxicare uirum.[k] ſi uir interdum ſit furioſus, aut ſæpe inebriatur cū periculo uitæ uxoris. At ob ſuperuenientem lepram aut amentiam[l] poteſt ſeparari thoro, ſed non cohabitatione, nec religionem intrare.

8 Spe melioris frugis de conſenſu utrinſque tranſeuntis in religionem, ſit laudabile diuortium poſt conſummatum matrimonium.[m] Secundo ſi uxor fornicata eſt ita ut conuinci poſsit, licet uiro religionem ingredi,[n] aut ſacris initiari.[o] Tertio ſeparatus ab hæretica uxore poſſet etiam ante biennium, dum experimento cōprobatur eius correctio, ſi non ſit certus de plena emendatione, ad religionem tranſire.[p] 4. quando alter coniugum fidelium conuertitur ad fidem, nec alter monitus vult conuerti, poteſt hic profiteri aut ſacris initiari.[q] curandum tamen eſt ut filijs quos habent, non deſit conueniens prouiſio & inſtitutio.

CAP. XVIII.

De ſecundarijs obligationibus mariti & uxoris ex bono fidei.

§.1. & 2. *Vir debet diligere, & alere uxorem.*

3. & 4. *De obligatione uxoris circa virum, quos contractus aut donationes facere poſſit.*

Vir debet ſingulari & puro amore diligere uxorem: non ut concubinarius aut adulter ſolet,[a] ſed ſicut Chriſtus dilexit eccleſiam Ephe.5. non ſuam ſed eccleſiæ utilitatem quærens. In neceſſitate præferendus eſt parens appretiatiuè: uxor tamé communiter intenſius & tenerius diligitur & propter eā relinquit homo patrem & matré: pluris appretiatur quam filij.[b] Hęc duorū amicitia mutuis officiis conſeruāda eſt ſine querela, quaſi una anima & cor unum eſſet in duplici corpore. Ad officium uiri pertinet uxorem ſibi tamquam capiti ſubiectam non tractare ut ſeruam ſed ut ſociam, & coæqualem adiutricem: nec uxori ſubiici, ſed eam gubernare cum filijs & familia, & ſingulos in officio continere. Qua ratione prouide Deus Euam non de pede aut capite formauit ſed de latere & dedit ei ſociam.[c] concedat tempus quo dignè impleat præcepta Dei & Eccleſię. filias cum expedit coniungat matrimonio. 1.Cor. 7. nec compellat reuerentiali metu intrare religionem.

2 Tenetur uir labore & induſtria acquirere opes quibus familiam ſuſtentet, & dotet filias iuxta proprij ſtatus decentiam. Debetur marito dos pro oneribus matrimonij, & abſque ſimonia exigitur: ſi tamen ſocer promiſſam dotem non vult, aut non poteſt ſoluere, excuſatur vir à receptione & ſuſtentatione ſponſæ:[d] Deberet tamen ei prouidere neceſſaria, vbi pater inique negat. tenetur conſeruare integram uxoris dotem: nec licet cogere ut pro negotio uiri, aut utriuſq; uxor renunciato priuilegio dotem obliget, & periculo exponat.

3 Vxor debet ſubdita eſſe uiro, vt Sara virum vocabat dominum ſuum 1. Petri 1. & obediat in omnibus quæ Chriſtianæ pietati non aduerſantur. Curet placere uiro decenti ornatu,[e] & contenta proprio ſtatu nō debet nimiis ieiuniis & pœnitentiis ita faciem deturpare, vt uiro fiat ingrata. Poteſt uero vir uota quæ ex deuotione uxor fecerat, irritare. tenetur mater alere filios, etiam ſpurios, in teneriori ętate, & lactare primis annis,[f] & in cultu religionis inſtruere. Domo raro exeat, nec ſine uiri permiſſu:[g] atque ita res domeſticas curet & cuſtodiat.

4 Non poteſt uxor cōtractus magni momenti facere ſine uiri licentia:[h] nec ualent, licet ſint ab uxore inita,[i] quia iure ciuili adminiſtratio bonorum pertinet ad uirum: quamuis uxor eſſet domina dotis, & paraphernalium[k] bonorum quæ ſunt extra dotem, &

CAP. XVIII.

[a] Hieron.[a] 1.contra Iouin. catechiſ. Pij V.de matrim.ad ſin.c.origo. 32.q.4. D. Thom. addit q 49 6. Doct. diſt.31. Palud q.3. Nauar. cap.16. nu. 23 ſin. Antu. 3.par. tit.1.c.20 §.1. Specul.3.par. artic.16. Perez.l.1.tit.1. lib. 5.ord.pag 22. Soto diſtinct. 31. quæſt. 1.artic.vlt.[b] Diuus Tho.22. quæſt.26. artic.11.vbi Baſies, & ſup.capit.8 §.1.[c] Vt io Gene. 2. Lipom.probat ea Patribus Bellarm. de matrimon.cap.2.[d] Couar. ſecūda par. cap.7.princ.num.2. nec eſt ſimonia pro oneribus matrimonii exigere pretium dotis. D.Thom. 22. q.100.2.ad ſextum, & in quarta diſtinc. 25.q.3.2.10 & addi. quæſt. 42. 3.Adria. quodlib.9.ad ſecundom,princ. Sot.lib. 9. iuſtit. q. 6.1. ſin. Ekios tom.4. hom. 73.Bellarm.de matrimo.c.5.ad 12. ſup.c.8.[e] 1.Petr.3. & 1. Cor.7. catech. Pij V vid.Nauar.c. 23.num.18.22.cap. 14.num.21.§.7. & num.18.§.8.[f] Infra cap.19.§.3. Couar. ſecunda par. cap.8. §.3. num.13.[g] Catechiſ. Pij V. ſic de monaſterio nemo ſine licentia prelati exit foras.[h] Couar. d.c.7.§.1.num.3.[i] Couar.§.1.num.1. & ſequen.per l.55. Tau.& l.2.tit.3.lib. 5. recop.[k] Dotis (quando datur in bonis ſtabilibus nō appretiatis) maritus non habet dominium ſeu adminiſtrationem. Couar. pract.cap 28. Bern. regul. 278. Anton. Gomez.l.50.Taur. num.42.44. Pioel. 3.par. l. 1. de bon. mat.à nu.12. Pala. rubr. de donatio. §. 17.& io tex.cap.per veſtras.§.6.21.43. Sylua nuptial.lib.2. nume. 70. In bonis paraphernis habet uxor

vxor dominium & adminiſtrationem quandam etiam in Caſtella: licet lex fori tribuat adminiſtrationem marito. de qua dubitant Palac.rubr.§.48.num.3. & Xuar.in l.13.tit 3.de las deudas. num.1.& 8. an ſit vſu recepta nempe ſaltem pro foro conſcientię. [l] Palac.4.d.15.q.7.col.6.vid. Nauar.inf. [l] Nauar.cap.17.nu.155. Palac. d §.48. cum Abb.Felin. Ancha. Bald.& §.61. num. 17.facit l.12.tit.23. P.1. Mench. lib 1. controu. frequent. ca.13. Baeza de dotibus. ca.11.nu.56. cũ mult.prob. quia eleemoſyna eſt donatio ob cauſam, pro beneficiis receptis à Deo: & debetur pauperibus in communi. Palac.4.d. 15.q 7 ſic de paraphernis poteſt vxor facere votum & implere. Nauar.c.12. nu.61. vid. cap.17. num.105. 155. Et quia in hoc vtiliter agit cauſam etiam viri. Lex autẽ Fori & ſtyli non obligat in Caſtella, niſi probetur vſu recepta. Perez i prolo ord. q.7. Qui autem putant receptã in hoc loquuntur in foro exteriori. [m] Naua. c.17.num.105. 29. 155. Cordub.caſu. 125. [n] Cou.ca.7.§. 5.nu 5. & ſeq.cum Palac & Caſtanæ. Xuar.Segu.Siman. de cathol.inſt.ca 9. num.154.Ant.Gomez.in l.60. Taur. ſecus iure communi: aut ſi contrahãt matrimoniũ. Cordubæ Coua.Simã ch. [o] Per l.60.Tau. & l.9.tit.9. lib.5.recop.Cou d.§ 1.nu. 11. Nau.ca.17.nu. 150. [p] Cou.d.§.1.n. 12.& in c.Rainal.§. 3.n.12 & l.60.Tau. Petr. Nauarra. lib. 3 de reſt.c.1.n.111. Baeza ſup.cont. Palac tuutos. [q] Nau. conſ.29.lib.4.tit.1. de ſpõſal per auth. de ſponſal.C vir & vxor.conti. Pan & Felin.rubr.de ſponſa. [r] Cou. & citati. N. Molin.lib.3. de primogen.c.11. [ſ] Couar.2.p.c.8.§.6.Molina.lib.2.c.15.Sylu.ver. alimenta.vid. Nauar.cap.14.num.17.

dimidij lucrorum communium, vt quidam dicunt. Poteſt tamen decẽtes ſtatui eleemoſynas facere pro quantitate facultatis,[l] & bonorum ſi vir in fraudẽ vxoris facit nimias donationes liberales, vel ſi prodigus dotis ſit, aut furioſus, petere deberet vxor ſecuritatem aut interdictũ à iudice.[m] lucra quamdiu matrimonium bona fide reputatũ eſt legitimũ, diuiduntur æqualiter inter virum & vxorem:[o] ſed poteſt vnus cõſtante matrimonio, partem ſuam lucrorum repudiare, & donare coniugi:[o] nec poteſt reſcindi per creditores cõquerentes.[p] ſi coniux diues poſt matrimonium nondum cõſummatum obeat, ſuperſtes pauper lucratur partem dotis: quia ius pietatem attendens, præſumit donaſſe.[q] Cum propter viri ſæuitiã vel ob detectum impedimentum matrimonij, vxor ſeparata eſt per iudicem, diuiduntur non ſolum lucrata ante ſeparationẽ, ſed poſtea.[r] Prolis vero educatio præcipue pertinet ad patrem poſt diuortium.[ſ] Hactenus de bono fidei.

CAP. XIX.

De bono prolis: & obligatione Parentum circa prolem.

§.1. *Parens pro viribus, tenetur alere prolem.*

2. *Anus quando teneatur dare alimenta: & quando non, aut pater excuſetur.*

3. *Mater tenetur primo triennio nutrire. An liceat exponere infantẽ in hoſpitali?*

4. & 5. *De inſtitutione prolis: ne pater impediat à religione: collocet in ſtatu.*

IN eum finem matrimonium inſtituitur, vt per liberos ex legitima vxore ſuſceptos, qui ſunt mutui amoris pignora, conſeruetur licite genus humanum:[a] ſaluabiturque parens per filiorum generationem & piam eruditionẽ. Olim præmia apud rempublicam gentilium deſignabantur iis qui tres aut quatuor filios genuiſſent, ſed ampliora, cum exemptione à munere patrimoniali, iis qui duodecim[b] filios maſculos haberent: gentibus enim cælibatus erat probroſus,[c] cum tamen hic ſtatus voto firmatus in lege Chriſti præferatur matrimonio. In prolis finem ordinatur petitio ac redditio debiti, & ne quis, quamuis ſterilis videatur, impediat ſequi prolẽ ex modo congreſſus. Secundo contentus eſſe non debet homo prolis generatione, ſed quia hæc præ cæteris animantibus naſcitur indigentiſſima aliena ope, cõiungitur vterque parens vinculo quod ratione naturali colligitur eſſe perpetuũ,[d] vt ex obligatione prolem educent: tenetur enim parens filios etiam ſpurios iure canonico propter decẽtiam naturalem præbere alimenta pro qualitate perſonæ,[e] & dotare filias,[f] quæ infirmiores eſſe ſolent, dos enim datur vice alimentorũ: Quamuis iure ciuili iis qui naſcuntur ex damnato coitu alimenta denegentur.[g] Quam vero aſſis partem, iure communi, aut regni, pater ac mater poſſint relinquere filiis naturalibus aut ſpuriis iure teſtamenti aut donatione inter viuos, dicetur poſtea.[h]

2. Peccat grauiter parens qui negligit ſubuenire corporali neceſsitati prolis,[i] niſi paupertate aut legitima cauſa excuſetur. Nec vlla lege aut pacto etiam iurato tolli poteſt, quin alimenta filiis debeantur, etiã ſpuriis.[k] ob quod patri non licet intrare religionem, niſi prouiderit filiis indigentibus neceſſaria:[l] cum ſit principium perfectum filiorum, debetque eos ad ſtatum perfectum perducere, & iuxta 2. Corinth. 12. illis theſaurizare? Et 1. Timoth. 5. qui ſuorum curam non habet eſt infideli deterior. quod ſi inique neget alimenta filiis, amittit effectum patriæ poteſtatis:[m] niſi pater ſit pauper, aut filius adultus habeat aliunde induſtriam, officium, aut bona quibus decenter ſuſtẽtetur.[n] Filio diuiti & hæreditatis paternæ incapaci non tenetur pater, puta presbyter, donare aliquid: & tamen

Corraſ.lib.2.Miſcel.c.20.nu. 10 quare quidam Rabini & Lutherani aiunt præceptum matrimonij ligare omnes. contra quos Bellar. libro 2.de monach cap.6. [d] Sup.ca.8 §. 2.quare eccleſ.7. Thobias, Iob & Abraham laudantur quod rectè inſtituerint filios. [e] [f] Couarru.c.8.§.6.num.7.Gomez. Arias in Taur.l.8.num.41. Anton. Gomez.in l.9. nu. 46. Gregor.l.6.tit. 19.P.4.Tello.l.10. Taur. num. 10.14. Molina. lib.2.primogen. cap.15.16. Nauar.Hiſpan.cap. 25.num.127.apolog. de redit. q. 1. mon.46. vid. add. Hiſpan.cap.15.fol. 69. Caieta. 2 2. q. 43.art.8.verſ in eadem parte.& de dote filiæ. Couarru. num. vndecimo. Perez.l.22.tit.3.lib.1. ord p. 164.l.8.titu. 13.lib.6.l.2 titu. 15. lib.8. pag.307. fin. Nauar.apolog. quæſtio.1.mon.66. 77. (contra Palac. Ruu.& Tello.) quod aiunt etiam Soto lib.4.iuſt. quæſt.5. 1.ad 4.& recen. Anton.Gom.l.9.num. 39.44. Duenas regu.367.ampl.3. [g] Authent. ex complexu. C.de inceſt. nupt.l.10.tit.13.p. 3. At Soto.lib.4.iuſtit.q.5.art.1. ad 4. & d.41.q. vn.art.4. & D. Solis negant legibus fieri incapaces generaliter ſpurios, ſed indignos quib. donentur & alimẽta. Qui rigor tollitur ex equitate iuris naturalis & canonici.c.cum haberet. qui filij ſint leg. [h] Inf.c.20. [i] D.Tho. 2.2.q. 26.art.9. vbi Bañes. Nauar cap. 14 nu.17.per dict. c.cũ haberet & catechiſtæ dum explicant 4. præcept. [k] Couar.c.8. §.6.nu. 3. Celſus verb. alimentor.verſic.4. Arias in Taur. l.8 n. 37.Sylueſt & Summiſt.verbo alimenta.Soto.ſup.Vict.§. 298. Ledeſ. 2.p. q. 18.1.dub. 16.ad 3. & q.57 4.ad fi. [l] Vt nec filio licet intrare religionem, ſi poteſt, ſalua anima, ſubuenire parenti nimis indigenti. D.Thom.2.2.quæſt.101.2.ad 2. ar.4. & 5 ad 4.quæſt.189.ar.6.quodlib.3.ar.16. Nauar. cap.14.num. 14. & in cap.non dicatis.nu.3 Sylu.relig.2.§.7.relig.6.§.9.Cordu.caſ. 141. Sot.vtroque loc. & d.33.quæſt.ſecunda, art.primo, concluſ. 3. [m] Pinel. 1.part.l.1.de bon mat.num.57. [n] Sic pater ſit pauper. Aut ſi filius aliunde habet alimenta. Palac.capit.per veſtras. not. 3 § 14.num.ſexto, § 20.num.6.§.23.num 9.rubr. §.11.num.11. Couarru.capit.octauo, § ſexto, numero nono. Padilla l.cum quidam numero 22.de legat.ſecundo. Baeza de dotibus, cap. octauo, numero 14 Molina lib.ſecundo, cap.15.num.47. Nauar.cap.14. numero 17.§.ſecundo, & in ſimili.num.13.ad fin. cap.26.numero 38.idque etiam in nobili. Tiraquel.de nobilit. capitulo vigeſimo, num.

CAP. XIX.

[a] PRimo [a] Timoth.2. ſaluabitur mulier per filiorum generationem. atque ita in repub. eſt præceptum in communi de matrim.ſup.c.1.§ 5. [b] Coua. & alij inf. [c] Couar.2.p.cap.8. in princ. nu.7.Conanus lib.8 commentar.iur.cap.1.col.5.ex Platon. ſed liberius loquitur de religioſis. Crinitus li.14.de honeſta diſciplina. c.15.quod Plato & Licurgus cœlibatũ probro affecerunt.& in l.1. C.de infirmandis pœnis. Bertrandus de iure libert. c.4. col.4. Baldeunus ad l.Papiniani pagin. 106 Briſſo.de iure connubial.pag.31.

licite poteſt dare quintum nomine alimentorum.[o] quod ſi filius alimenta ſemel data diſſipauit etiam culpa ſua, aut filia dotem amiſit, tenetur parens neceſſaria alimenta præſtare,[p] niſi proles ita eſſet criminoſa & parenti ingrata, vt ſecundũ iura mereatur exhæredari.[q] Auus dum parentes non poſſunt, tenetur alere nepotes:[r] ſicut filius ac nepos ſtrictiori iure tenetur honorare cultu & ſubuentione parentem & auum.[ſ] Sed pater vt eſt magis cauſa filij, ita plus tenetur quam mater, & filius plus tenetur patri quàm matri.[t]

3 Mater deberet filium proprio lacte, ſi commode poteſt, nutrire, ſaltem vſque ad triennium:[u] at ſine cauſa tradere bonæ nutrici, non eſt plus quam veniale.[x] Deinceps pater plus tenetur quam mater.[y] 2. ſi parens inops ſit, vel adſit cauſa nõ prodendi crimen occultum, ex quo nata eſt proles, licet exponat filios ad oſtium monaſterij aut hoſpitalis.[z] habet enim ius ad conſeruationem prolis & honoris. & prælatus diues, aut patrinus ſpiritualis,[a] & præfectus hoſpitalium tenetur infantes expoſitos ſuſcipere: vt qui in extremo periculo vitę ſint. Raro prælatus religionis debet expoſitos ſuſcipere expenſis monaſterij, cum diſtractione à melioribus exercitationibus (raro enim in republica Chriſtiana cernitur extrema neceſſitas) niſi alij qui prius & magis tenentur, deſint.

4 Tenetur parens filios erudire ad pietatem, & ſuccurrere neceſſitatibus ſpiritualibus illorum, docere vt ſciant & impleant neceſſaria ſaluti:[b] vt ſacramenta ſuſcipiant cõfeſſionis & euchariſtię debito tempore: quod ſi alter parentum Chriſtianus ſit, compellitur altero etiã inuito, vt filios faciat baptizari:[c] tenetur curare vt ſeruent pręcepta & eccleſię & maiorum, de miſſa, ieiunijs, &c. debet ex priori ac ſtrictiori obligatione charitatis & miſericordię: corripere & caſtigare illorum vitia.[d] Secundo votum illorum quod cum bona patris venia fecerant, non debet ſine cauſa irritare,[e] irritatio tamen valet: nec minus aut metu reuerentiali diuertere ab ingreſſu religionis aut profeſſione,[f] ſed ne cogere filias inuitas ad monaſterium, præter quam in caſibus iure expreſſis.[g] Tertio ad matris pręcipue munus pertinet cuſtodire corpus filiarum,[h] multos periculis obiectum, quaſi vitrum delicatum: ne diſcant vanitates, nec ducat ad choreas,[i] pręſertim in eccleſia.[k] nec illas ſinat nimio ornatu & irritamento fuci uti,[l] nec ſe inſpiciẽdas viris proponere. nec tantum fugiant virorum ſocietatẽ, & cum illis procari, ſed etiam conſuetudinem ſuſpectæ fœminę, & turpis vitę, quam veriſimile eſt in peccatum allecturam: nec habere amatorem in malum finem.[m] cum filia de futuro deſponſata honeſti amplexus, & oſcula ad beneuolentiã concedebantur à viris doctis.[n] ſed permitti non debẽt, cum iam ſponſalia per copulam affectu maritali non tranſeant in matrimonium.[o]

5 Tenetur ſtatum congruentem opportuno tempore concedere filiis: & quę filię nuptias optant, debetur eis dos, ſi parentes commode habeant:[p] niſi filia ante vigeſimũquintum ætatis annũ, & clandeſtine & inuitis parentibus contraxiſſet, ſup. cap 6. §. 2. Deinde competenti tempore ſic coniugatos dimittat, ut accepta nuptiali benedictione in propriæ domus cohabitationem ſe recipiant. Per quam cohabitationem cum uxore, filius fit emãcipatus à patria poteſtate, poſt ſolẽnitatem nuptiarum.[q] ſi liber ex ancilla genuit filios, deberet pater libertatem illorum curare. ſup. c. 10.

num. 164.[o] Couar. §. 6. num. 10. cum Aymo. conſ. 199. Gregor. l. 10. tit. 13. p. 6. glo. 3. ad fin. facit Anto. Gomez. l. 9. num. 41. contr. Tello. l. 10. Taur. nu. 6. & Pálac. cap. per veſtras, §. 23. nu. 7. fol. 97. vbi refert tenentes contrarium.[p] Hypol. ſingul. 104. quod falſo limitant Palac. dict. § 23. num. 10. & rubr. §. 64. num. 6. Molina. lib. 2. c. 16. num. 23. quando non amiſit culpa ſua. Nam ſuſtentatio debetur iure naturæ; vt debetur eleemoſyne ei qui culpa ſua incidit in extremã neceſſitatem.[q] l. 4. tit. 7. p. 6. l. 9 tit. 19. p. 4. Nauar. ca. 14. nu. 17. (c. 16. nu. 38. de lege Nauarræ & Aragonię) c. 16. nu. 49. Couar. §. 6. nu. 17. vid. nu. 5. Sylu. filius. §. 21. hæred. 2. §. 2. & 3. Soto. d. 18. q. 1. 4. ad 4. Palac. cap. per veſtras not. 3. §. 4. nu. 3. & 24. nu. 7. Sarmien. 2. ſelect. c. 14. nu. 6. Perez gloſſa. 1. l. 1. tit. 2. lib. 5. l. 2. titu. 15. lib. 8 pag. 302. Molina lib. 1. c. 16. nu. 2. Mencha. 1. p. de ſucceſſiõ. creat. lib. 2. §. 20. nu. 304. Anton Gabr. com. 3 pag. 62. q. 5.[r] Soto. Ledeſ. Vict. ſup. Couar. §. 6. nu. 16. Arias leg. 8. Taur. numer. 31. Molina lib. 2 c. 15. num. 40. Dueñ. regu. 187. n. 54.[ſ] De filio quod teneatur parentib. ex 4. præcepto. & Matth. 15. Nauar. c. 14. nu. 13. de nepote. Couar. d. nu. 16.[t] D. Thom. 2. 2. q. 26 ar. 10. communis cum Mag. 3. d. 29 cum Hieron. in id Ezech. 44. ſabbata mea ſanctificabant. Ambr. 1. offic. c. 7. Pinel. rubr. 2. part. de bon. mat. num. 22. Tiraq in l. ſi vnquã, in præf. nu. 3.[u] Chryſoſt. hom. de euchar. & hom. 1. in Pſal. 50. Aug. in Pſal. 49. Greg. reſp. ad Aug. epiſcopum Angl. c. 10. habetur. c. ad eius. 5. d. Nicol. Papa l. ad conſulta Bulgar. c. 64. & citat Gregor. Doctor. inf. X.[x] Nauar. c. 14. nu. 17. §. 2. Couar ca. 8. §. 6. nu. 13. ex Plutarch & l. 3. tit. 10. p. 4. Bernar. reg. 192. vbi Salzedo laic. Sylua nuptial. fol. 95. aliàs 221. num. 26. Sylu. verb. alimenta. Benedict. cap. Raynut. verb. dotem quam ei dederat. num. 34. cum Azon. mater nobilis non tenetur proprio lacte nutrire. Perez l. 1. tit. 1. lib. 3. ord. glo pobres. col 2. Tiraq. de nobilit. cap. 20. nu. 78. 80.[y] Doct. ſup. Nauar. Sylu filius. §. 21. Soto lib. 4. iuſt. q. 5. 1. ad 4. d. 41. ar. 4.[z] Quidam Recent. Theolog cum Sylueſt. adulterij. §. 5. vbi Caieta. & Arm. Couar. c. 8 §. 6. nu. 9. Caſtillo. l. 10. Taur. nu. 16. Palac. c. per veſtras. not. 3. §. 23. num. 9. §. 14. num. 6. Celſus verb. alimentos. verſ. 4. Coſta quem citat Paez. quæſt. de excuſat. parent. nu. 14. quia reſp. & qui zelo boni communis dotat hoſpitale, vel ei dat eleemoſynas, ita præſumitur intendere, & parens vtitur iure ſuo, vt ſic conſeruet honorem. quamuis quidam putant parentem diuitem obligari, vt expenſas in educatione factas reſtituat hoſpitali. Nauar. cap. 14. nu. 17. §. 3. cap. 16. nu. 48. fin. per l.

necare. ff. de liber. agnoſ. quod limita ex æquitate teneri.[a] Patrinus quia eſt pater ſpiritualis, ſicut & parochus tenetur alere, quando parentes & fratres non poſſunt. Faber in l. fin. C. de alend. liber. Tiraq. l. ſi vnquam verſ. ſuſceperit. num. 30. & tract. de pœnis. cauſa. 21. nu. 9. Ripa. l. ex facto. §. ſi quis rogatus, nu. 43. ff. ad Trebell. Benincaſius de pauper. q. 7. ſpeciali. 2. nu. 9. & generaliter, quis teneatur alere alienos filios, Dueñ regul. 187. nu. 14. Couar. §. 6. nu 9. Nau. c. 14. nu. 3. quia dicatur pater.[b] Naua. ca. 14. nu. 17. princ. & 15. Catechiſ. in 4. præcep. & 1. Timot. 5. qui ſuorum curam non habet. D. Tho. 2. 2. quæſt. 26. art. 9[c] Sup. lib. de baptiſ. c. 4. num. 3.[d] D. Tho. 2. 2. q. 33. ar. 2. Nau. c. 24. n. 13.[e] Nau. c. 14. n. 17. §. 4. & c. 12. n. 44. 61. 63. vid. n. 51. 72. 73.[f] S. Tri. ſeſ. 25. c. 18.[g] Nau. c. 14. n. 17. Albornoz de arte cõtract. lib. 4. tit. 1. fol. 154. ſup. ca. 8. §. 9.[h] Eccleſ. 7. filię tibi ſunt cuſtodi corpus illarum. 1. Tim. 1. Nauar. ca. 14 nu. 17. §. 7. F. Medi. l. 2. inſtruct. c. 16. F. Ale. lib. 2. tit. 2. p. 3. 10.[i] Rich 3. d. 37. art. 2. q. 4. ad 3 dãnat peccati mortal. ducere filias ad choreas, vt cum iuuenibus ſaltẽt. ſed vbi id fit bona fide ĩ oppidis ruſticorũ, non eſt dãnandum. Nau. c. 14. nu. 31. lit. L. c. 23. nu. 123. Summiſ. verb. chorea. Caie. Ang. Syl. Arm. Tab. itẽ Angel. Ludus. §. 2. Fr. Alexan. Bonau. 4. d. 16. in litera. Sed ne intersint initiati ſacris Abb. ca. cum decorem. de vit. & honeſt. cler. Anto. 2. p. tit. 6. c. 6. in princip.[k] Concil. Vienen. Clem. 1. de cel. miſ. Baſileen ſeſ. 21. Antiſiod. c. 9. 6. ſyno. can. 61. Toleta. 3. cap. 23. Colon. c. 26. quod dicit à gentilitate profectum. Aug. ſer. 125. de tempor. l. 34. tit. 6. p. 1. Richar. ſup. ad 3. Ant. Ang & Syl. Ludus §. 2. Bernardin. de Sand. de offic. eccl. 4. p. c. 8. idq; ne in eccleſia fiat prohibere debet epiſcopus in viſitatione. Gerſon. tract. de viſit. prælati. 3. p. Franciſ. Pauinus de viſit. q. 7. in 1. p. nu. 58. Henric. Botteus tract. de ſynod. 3. p. concl. 13. nu. 191.[l] D. Tho. 2. 2 q. 168 ar. 2. Alexand. 4. p. tit. de euchariſt. Summiſt. & Caiet. verb. fucus, ornatus. Nau. ca. 23. nu 18. 22. c. 16. nu. 14. c. 14. nu. 18.[m] Nau. c. 14. nu. 18. § 7. Summiſt.[n] Nauar. ſup. & c. 16. nu. 11. Caiet. verb. ſponſalitia. Syl. matrimo. 5. §. 8. Ang. matrimon. 3. imped. 10. §. 9. Fr. Medin. lib. 1. c. 14. §. 18. facit Couar. de ſponſ. 1. p. c. 4. §. 1. num. 2. & falſo addit nu. 3. olim ſponſalia per oſculum tranſiſſe in matrimon. contra Angl. & Syl.[o] Multi Recent. quia Trid. ſeſſ. 24. ca. 1. irritat clandeſt. (licet olim tacite per copulam fiebat matrim. Nauar. ca. 22 num. 28. c. 27. nu. 141.) ineſt enim periculum copulæ dum abſque arbitris ſe impudice tangunt.[p] Ang dos. § 4. Couar. 2. par. cap. 8. §. 6. num 11. Nauar. cap. 14. num. 17. §. 3.[q] Couar. 2. p. cap. 7. §. 1. fi.

CAP.

CAP. XX.

Illegitimus quomodo legitimetur, aut admittatur ad bona patris ſacerdotis.

§. 1. Illegitimum matrimonium quod dicatur? natus ex præſumpto ſuccedit vt de legitimo matrim.
2 Quibus modis legitimetur illegitimus? expoſitus cenſetur legitimus.
3 Diſtinguuntur modi illegitimorum. quis ſit ſpurius ex coitu punibili?
4 Filius contrahit pœnam & damnum ex parente, quomodo ſuccedat?
5. & 6. De filio presbyteri, non ſuccedit patri. Niſi, &c. §. 7. & ſeq.

a MAtrimonium dicitur legitimum [a] à lege, quando fit ſine vllo legis impedimēto irritante. In foro exteriori eccleſiæ cēſetur legitimū, ſi in facie eccleſiæ cōtractum eſt abſque notitia eius impedimenti quod poſtea deprehenditur, cum bona fide ſaltem vnius ex parenti-
b bus. [b] Illegitimum dicitur matrimonium quod ſcienter cum legis impedimento contrahitur: aut ſi ex ignorantia craſſa, quando quia non præmiſſæ ſunt denunciationes aut aliæ diligentiæ, ſubeſt impedimen-
c tum. [c] Ex vero matrimonio (vt præcedente diſpenſatione impedi-
d menti [d]) naſcuntur filij legitimi,
e quamuis filia clam viro indigno, [e] & contra parentum voluntatē nupſerit. At ex clandeſtino natus apud Gentiles, excludebatur iure ciuili à paternæ hæreditatis ſucceſſione, & in hoc habebatur tamquam ſpu-
f rius. [f] Secundo legitimi iure cenſetur, qui nati ſunt ex matrimonio præſumpto quod publice in facie eccleſiæ præcedentibus denunciationibus contractum eſt: quando
g vterque [g] vel ſaltem alter [h] bona
h fide ignorauit impedimentum, propter quod poſtea decernitur irri-
i tum: & prodeſt etiam ad ordines. [i] Et natus ex parentibus infidelibus ignoranter putantibus matrimonium ſolui libello repudij, cenſe-
k tur legitimus: [k] cum tamen natus ſit ex repudiata, quam ducere nullo
l modo poteſt in vxorem. [l] Tertio filius qui iure dicitur naturalis, fit non quidem fictione iuris, ſed iure legitimus, per ſequens paren-
m tum matrimonium ratum: [m] cui non obſtat, vt id matrimonium ſit vltimo ſenio, & in mortis articulo
n contractum, [n] aut quod poſt filiorum natiuitatem prius cōtraxiſſent
o aliud matrimonium, [o] quam inter ſeſe. Si presbyter, ex vxore quæ fuit legitima, habet filiū, & vxore cōſentiente, aut certe ſcientiæ nec contradicente, vir factus eſt ſacerdos:
p proles non eſt legitima. [p] A principio tamen inter Gentiles antequam eſſent leges ſcriptæ de modo matrimonium contrahendi, vxor ſine ſolemnitate ducebatur, & filij ex illa, quæ concubina dicebatur, erant naturales ſine ſucceſſione in bona parentum: & aliquando non agnoſcebatur differentia filij naturalis ac legitimi.

a Hæc legitimatio per ſequens matrimonium fit quidem iure humano: ſed pro vtroque foro facit legitimum etiam ad omnes ordi-
q nes & vt obtineat epiſcopatum, [q]
r non tamen cardinalatum. [r] Hic ita legitimatus præfertur in ſucceſſione primogenij, filio ſecundo qui natus eſt ex eiſdem parentibus legiti-
ſ mo matrimonio iam coniunctis. [ſ] Legitimatus tamen à principe non habet tam amplū priuilegium, nec
t aſſumi poteſt ad prætorium Rotę. [t] Secundo, ſi durante matrimonio vterque fiat certior de impedimento: & ita filios inceſtuoſe procreēt, non legitimantur, quamuis ex diſpenſatione Papæ concedatur manere in eodē matrimonio: niſi Papa facta mentione filiorum, aut eius malæ fidei dicat ſe legitimare & reualidare illud matrimonium, perinde ſi numquam fuiſſet impedimen-
u tum inter eos. [u] Si quis per Nuncium diſpenſatus eſt ad omnes dignitates, & fiat regularis non cenſetur diſpenſatus ad beneficia & ho-
x nores religionis. [x] Tertio legitima-
y tur iure ciuili ad temporalia: [y] ſi pater filium naturalem offerat curiæ Imperatoris: vel ſi nominet eū legitimum hæredem carens legitima prole: & filius eam teſtamenti nominationem offerat Imperatori. vel ſi deficiente legitimo, filius naturalis ſe offerat curię Cęſaris ad of-
z ficium aliquod obeundum. [z] Vel
a ſi cōcubina filium offerat Cæſari. [a] Quarto ſi pater publico inſtrumento cum trium teſtium ſubſcriptio-
b ne nominet eum legitimum: [b] & forte ſi filia naturalis nubat officia-
c li curiæ. [c] Legitimare ad ſucceſſionem hæreditatis, aut nobilitatis paternæ pertinet ad principem ſæcu-
d larem: [d] & poſſet extra territorium
e legitimare ſibi ſubiectos. [e] Sed Pontif. non legitimat ad hæc, niſi vbi ha-
f bet dominium temporale. [f] Legiti-
g matio differt à diſpenſatione: [g] neque ex eo quod princeps concedat alicui facultatem legitimandi, cenſetur concedere facultatem diſpēſan-
h di. [h] Vtraque tamen conuenit, quia dum petitur legitimatio aut diſpenſatio hæc, oportet explicare cauſas,
i quæ iure iubentur exprimi, [i] ne alias ea gratia habeatur ſubreptitia. Quinto expoſitus infans cuius parentes facta diligētia ſunt ignoti, ſi iam ſit ordinatus, præſumitur legi-
k timus, [k] ſaltem ex matrimonio prę ſumpto: quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis, nec præſumitur peccatum. tutius tamē eſt vt ad cautelam diſpenſet epiſcopus cum ſic ordinato vt miniſtret: qa habet ius quæſitū, & nemini nocet mini-

CAP. XX.

a SVp. [a] citat. ca. 5.
b A. [b] [c] Colligi-
c tur ex Trident. ſeſ.
d 24. capit. 1. & 5. [d] Couar. 2. part. cap. 8. §. 8. num. 12. cap. 6. 10 princip. nu. 12.
e [e] ca. cum inhibitio. de clandeſtin. ſup. cap. 6 vt ſi nunc fiat coram parocho & teſtibus, ſed abſque denūtiationib. ſup.
f capit. 5. [f] Couar. d.
g ca. 4. [g] cap. cum inter. qui filij. Soto. diſtin. 41. q. vnic. ar. 4.
h Couar. [h] Glo. dicto cap. cum inhibitio. de clandeſt. Et cap. 2. capit. referentor. c. ex tenore qui filij ſint legitim. adiuncta glo. Couar. capit. 8. §. 1. num. 3. 16. Diuus Thom. add. quæſtio. 39. 5. quæſtio. 68. Anton. 3. part. tit. 28. capit. 4. Maiol. lib. 1. irregu. cap. 4. num. 20. & capit. 5. Felician. de irreg. cap. 6. l. 2. tit. 15. p. 4. l. 3. tit. 3. p. 4. ſentit Soto. Nauar. conſ. 3. num. 1. titu. 1. de ſponſal. libro quarto. Sylu. verbo illegit. & Armi. cum Diuo Thoma. Palud. Rayn. [i]
i Couar. §. 1. num. 2. §. 2. num. 21. 24. Abb. dict. cap. ex tenore. num. 8. cum
k gloſſ. fin. ibidem. [k]
l Couar. §. 1. nu. 1. [l]
m Lib. ſeq. capit. 6. [m] Couar. Syluest. illegitim. § 3. per cap. tā ta. ca. ex tenore. qui filij. licet poſt filios vir prius contraxerit cum alia. Coua.
n § 2. num. 15. [n] Couar. §. 2 nu. 10. Sarment. 1. ſelect. cap. 5. Molina libro ſecundo, de primogen. cap. 11. nu. 25. & citati ſup. ca 10.
o §. 7. E. [o] Couar. §.
p 2. num 15. [p] Sylu. illegit. §. quarto. cū Hoſtien. Rayn. Go-
q fred. [q] Couar. §. 2. num. 24. Abb. & gl. ſup. l. Anto. Boer. Dec. Panorm. Rauen. Syluest. illegit. §. 3. cum Hoſt. Go-
r fre. Rayner. [r] Facit Couar. cap. 8. §. 10. num. 4. & Stat. V. anno 90. prop. mo-
ſ tu. [ſ] Couarr. §. 2. num. 21 Molina libro ſecundo, c. 11. nu. 23 ſcribit ad

lib. 3. cap. 1. num. 6. cum Tiraquell. de primog. quæſt. 34. num. 47. Felin. Io. Lecerier. de primoge. lib. 1. quæſt. 14. num. 19. Gregor. l. 2. tit. 15. p. 2. verb. fino hijo. At ſi antequam contraheret cum iſta, duxit aliā ex qua genuit legitimum primogenitum, non ſuccedet filius per ſecundū matrimon. legitimatus, licet ſit maior natu. quia non eſt alter priuandus ſine culpa ſua. Molin. nu. 7. Tiraquell. quæſtio. 34. num. 3. 43. Lecerier. nu. 20. Ciſuen. l. 40. Taur. Caſtillo & Palac. Rub. l. 12. & alij multi. contra Cou. nu. 28. & Menchac. de ſucceſſio progreſſu lib. 1. §. 2. nu.
t 89. [t] Couar. cap. 8.
u § 10. nu. 4. [u] Cou. §. 8. nu. 13. Nauar. conſ. 1. tit. 18. lib 4. probat non expedi-
x re, vt ſic diſpenſet. [x] Nauar. conſ. 2. titu.
y 18. lib. 4. [y] Couar. §. 1. & ſeq. Soto. d. 41. ar. 4. Sarment. 2. ſelect. cap. 6. Na-
z uar. dict. conſ. 2. [z] Couar. c. 8. §. 7. nu.
a 4. Soto. ſup. [a] Rich.
b 4. diſt. 41. [b] Couar.
c §. 7. num. 1. & ſeq. [c]
d Richar. [d] Couar. §.
e 2. num. 18. & §. 8. [e] Couar. §. 8. nu. 14. & ſeq num. 17. quia exercere hoc pertinet ad iuriſdictionem voluntariam
f ſine ſtrepitu. [f] Co-
g uar. §. 8. nu. 16. 18. [g]
h Cou. §. 8. nu. 1. 5. [h]
i Coua. nu. 10. [i] Inſ.
k lib. ſeq. c. 3. [k] Expoſitus inter Chriſtianos infans præſumitur pro certo baptizatus. Nauar. c. 27. num. 246 cum Innoc. Maiol. libro 3. de irreg. cap. 14. nu. 4 & admittitur ad collegia tamquam defecati generis. & præſumitur legitimus. Couar. cle. ſi furioſus. 1. p. in principio num. nono. At Maiol. libro primo, cap. 10. num. primo, reſpectu futuri dicit dubium an ſit legitimus pro ordinatione (quia Triden. ſeſſ. 23. cap. 5. & 7. iubet fieri inquiſitionem de genere

&

& natalibus) & in eo dubio facti diſpenſare poteſt epiſcopus. Maiol. lib. 1. cap. 7. cum Felin. Auan. & noſter Franciſ. Gomez. [l] Couar. de. in 2. p §. 3. nu. 9 ſed conſulit ne ordinetur. [m] Nauar, conſ. a nu. 5. tit. 18. lib 4. Item conſ. 3. tit. 18. de fil. presb. lib. 1. propendet quod parochia, vel archidiaconatus eccleſiæ regularis non eſt

ſtrando. Simili ratione dictus epiſcopus poſſet in eo dubio diſpenſare [l] vt expoſitus initietur etiam ſacerdotio, & obtineat beneficia tanquam legitimus præſumptus. Sixt. V. proprio motu prohibuit illegitimos quoſdam admitti in religioné: & admiſſos promoueri ad dignitates. Quæ lex non extenditur ad iá diſpenſatum per Papam. [m] & eam legem reuocauit ſucceſſor eius Gregor. XIIII. anno 1591.

3 Illegitimus dicitur filius generaliter qui extra matrimonium verum aut præſumptum naſcitur. de cuius vitio ſunt gradus. Primo ſi quis ex ſoluto & ſoluta procreetur abſq; vlla figura matrimonij etiam præſumpti: tunc dicitur naturalis filius quando tempore conceptionis aut ſaltem partus parentes, abſque impedimento irritante potuiſſent legitime contrahere ſaluo ſtatu. [n] quamuis poſtea ſequatur impedimentum cognationis ſpiritualis, aut affinitatis, aut delicti, aut cótraxerint aliud matrim. [o] ſatis enim eſt vt poſtea parentes legitime contrahant, & per hoc fit legitimus. At ſi tempore conceptus aut natiuitatis erat inter illos impedimentum irritans, non legitimatur proles, ſi poſtea ſublato impedimento parentes contrahant. [p] Filius tamen ex clerico beneficiario in minoribus non cenſetur naturalis: quia pater ſaltem beneficiarij ſtatu non poſſet cum matre eius contrahere: [q] & punitur pater ab eccleſia, ac ſi ſacrilegus eſſet: ſecus de filio religioſi nouitij: [r] quia hic non habet vllam obligationem ſtatus religioſi. naturalis ergo dicitur qui ex ſimplici fornicatione non punibili per iudicem [ſ] (imo & ex ſtupro virginis) naſcitur, quia nuda natura ſine grauiori culpa eſt miniſtra huius generationis, vt eſt in brutis ex vago congreſſu. Si ex ignota & vaga meretrice omnibus expoſita ortus ſit, naturalis dicitur manet. [t] Spurius primo dicitur natus ex peculiari & nota concubina: [u] quamuis alij hac voce ſignificent filium incerto patre natum, á verbo ſpurio, id eſt, ſemino, quaſi á patre, nec alimenta, nec inſtitutionem, nec aliud habeant, præter ſemen. Secundo ſpurius communiter dicitur, qui Græce nothus, [x] nempe ex fœmina, quæ ob impedimentum non poteſt eſſe vxor legitima: vt ex patre coniugato & matre ſoluta: quamuis iure ciuili hæc coniunctio non puniatur, vt adulterium. [y] qui vero naſcitur ex fœmina coniugata, ſiue pater ſit ſolutus ſiue etiam coniugatus cum altera, dicitur ſpurius ex coitu punibili. [z] nempe quádo mater incurrit pœnam mortis. quia quamuis iure ciuili & partitarum, adultera non incurrat pœnam mortis niſi permiſſiue: iure tamen regni, [a] & fortaſſe antiquo ciuili, maritus vxorem ſibi á iudice traditam poteſt licite & iuſte occidere. Tertio dicitur filius inceſtuoſus [b] qui ex inceſtis nuptiis naſcitur, vel ſine figura matrimonii ea fœmina, cum qua vir habet impedimentum conſanguinitatis, affinitatis, aut cognationis ſpiritualis. Quarto filius ex ſacrilegio natus, cuius vterque aut alter parens eſt prohibitus lege naturę contrahere propter ſtatum voto continentię firmatum: [c] Quinto filius adoptiuus, nec naturalis dicitur nec tamen illegitimus, ſed aliquomodo legitimus ad ſucceſſionem patris adoptiui.

4 Illegitimi in culpa aut pœna ſpirituali nihil plus contrahunt quam legitimi, omnes enim ęque naſcuntur in peccato originali. iura tamen illegitimis negant, vt acquirant nouum ius ad quædá quę homini nun debentur: quod non tam eſt pœna propter illorum culpam, quá infortunata ſors, [d] iure ita diſponente. Vt filius ancillæ etiam coniugatæ, quáuis patrem habeat liberú & ingenuum, naſcitur ſeruus [e] in conditione ſtatus, quia partus ſequitur ventré: & olim iure clerici filius fiebat ſeruus eccleſię, quando ſub figura ſacrilegi matrimonii procreatus erat. [f] nec poterat promoueri ad ordines ſacros aut prelaturam. Pro ſucceſſione aduertendum quod As, pondus, uel libra, dicitur tota hæreditas: [g] & continet 12. vncias, ſic enim vncia dicitur 12. pars hæreditatis. ſemuncia eſt dimidium unciæ. ſextans continet duas uncias, quæ ſũt ſexta pars aſsis, quadrans uel quarta pars habet tres vncias: [h] triens quatuor unciæ: [i] ſemis, id eſt, dimidium aſſis continens ſex uncias: bes habet octo uncias: dodrans nouem uncias. filios ergo legitimos qui ex matrimonio uero aut præſumpto nati ſunt tenetur uterque parentum inſtituere hæredes totius aſſis. [k] dempto quin-

digaitas, á qua ſpurius profeſſus excluditur per Sixt. V. [n] Per l. 11. Taur. Couar. de ſponſ. ſecunda parte, cap. 8 §. ſecundo, numero primo, §. quarto, numero ſecundo, Syluestr. illegit. § tertio. [o] Couar. §. ſecundo, num 15. Molina libro 3. de primog. cap. primo. num. ſexto, & ſeptimo, cum Ioan. An. Præpo. Vuald. Tiraq de primog. q. 34. num. ſecundo. Loazes de matrim. dub. 18 num 18. & alij multi. [p] Cou. §. 5. num. 16 & § quinto. [q] Ex l. 11. Taur. colligit Sarmien. libro primo, ſelect. c. 5. numero nono, cum Bart. cótra Couar. §. ſecundo, num. quinto, & Ioan. Andr. Albert. Cardin. [r] Couar. cum citatis & Præpoſi Tello. l. 9 Taur. ad fin. & l. 12. num 13. Palac. Rub. ad l. 9 Taur. num. 41. Matiol. lib. 1. cap. quarto, num. 15. quia non tinis licet gaudeat priuil. religionis, ſed non eſt religioſus cum eff. &c., & in damnum ſuum. D Valdes & alij Recent. Inſuper. quia cap. tanta. ſolum requirit potentiam vt licite contrahant ſine mutatione ſtatus. [ſ] Imo licet coitus eſſet punibilis inter ſolutos, vt ſi vir per vim ſtuprauit virginé. [t] Couarr. § quinto, nu. ſecundo, Soto d 41. art. quarto. [u] Cou. c. 8 §. 5. nu. 1. quod vero l. 11. Taur. requirit vt pater tamquam proprium illum recognoſcat intelligit quando natus eſt ex fœmina domi non cohabitáte. Couar. num. 7. cum quadam glo. [x] Couar § 4 num. 6. Soto [y] Baltam. in Apoſtol. cano 48. & in decretis Patrum ex Baſil. epiſto. c. 21. f. 33. Anton. Gabriel to. 1. commun. ea Iul Claro, verb. adulterium. Valle conſ. 74. numero tertio, 12. libro primo. [z] l 9. Taur. Couar. § quinto, num. 16. 18. At iure communi coitus dicatur punibilis. 1. ſic inceſtus ſiat cum conſanguinea, vel affine, aut cognata ſpirituali. non ita cum ſponſa habente impedim. publicæ honeſtatis. 2. ſtuprum cum virgine. 3 ſi ſeruus habeat rem cum domina. Couar. num. 5. Gregor. l. 5. titu. 13. parte quarta, verb. natus ex damnato coitu. [a] Couar. §. quinto, num. 16. per l. 1. & 2. tit. 15. libro octauo, ord. l. prima, tit. ſeptimo, libro quarto, fori. li. At in l. 13. tit. 17. p. 7. Greg. negat adulterum eſſe ſic punibilem: quia d. l prima, fori, quæ expreſſior eſt, id permittit ſoli marito, quod dicit pulchrè & cogitandum. [b] Couar. cap. octauo, § ou. 14 & late ca. 6. § 8. Nauar capit. 16 num. 3 [c] Vt profeſſus, ſeu profeſſa, & initiatus ſacris de quibus Bonif 8. cap. vn. de vot. lib. 6 Tridenr. ſeſſ. 24. can. 9. item religioſus ſociet. cum votis etiam ſimplicibus. & Beatæ, quæ cum mutatione habitus habent publicum votum. hoſ fornicatio punitur vt ſacrilega & ſcandaloſa. At natus ex patre habente occultum votum continentiæ, vel ex viro Ordinis militaris, qui vouit continentiam coniugalem, non videtur includi in conſtitut. dura Sixt. V. anno 87 contra natos ex ſacrilegio, vel ex inceſtu in tertio, gradu. quia in foro exteriori non generat ſcandalum punibile. [d] Soto d. 41. art. quarto, ad 2. & communis Receptio. [e] c. vn. de natis ex libe. ventre. D. Tho. addit quæſt. 52. 4. Doct. 4. d 36. Soto. d 35. artic. 4. Couar. capit. 3. §. 7. num. 1. [f] Couar ca. 8. §. 4. numero 17. [g] Syluestr. hæredi. 1. §. 1. l. 16. tit. 3. p. 6. vid. Couar. de numiſmate. c. 1. nu. 3. cap. ſecundo, num. tertio, & cap. quinto. Budæ. de aſſe. Florian de Ocampo, libro quinto, hiſtor. cap. 26. [h] Couar d capit. primo, num. ſecundo, & 3. etiam ſi ſe dici moropetinum. [i] Couar. dict. ca. primo, numero tertio, valet apud nos 8. cornados. cuius meminit Plin lib. 33. capitolo tertio. Iuuenal. Satyr. 3. [k] l. quarta, titulo ſeptimo, part. ſexta. Couarru. epitom. de ſucceſ. ab inteſtato. & ſecunda parte. ſponſ capitulo. octauo, §. quarto, numero vndecimo. Anton. Gomez. tom. primo, variar. capitulo primo, & in Taur. l. ſexta, & octaua. Syluestr. verb. hæreditas. legitima, inſtitutio.

to, de quo ad libitum, aut pro ani-
l ma ſua diſponere poteſt. [l] Poſſet
ex cauſa exhæredare filiũ, aut vnũ
ex filijs vel nepotibus meliorare in
tertio tãtum, aut in tertio ſimul &
m quinto ex toto aſſe: [m] & ex cauſa
reuocare meliorationem ſemel fa-
ctam. In hac gratia meliorationis
nõ tenetur præferre filium dignio-
n rem. [n] ſed dum filiam lex prohi-
o bet per viam dotis ſic meliorare: [o]
intendit concedere in foro exterio
p ri [p] actionem alijs filijs, contra ſo-
rorem ſic melioratam: tutius eſt ne
melioret illam per modum dotis,
ſed per donationem ante vel poſt
matrimonium. ſi deſit legitimus de
ſcendens, ſuccedit tanquam hæres
neceſſarius aſcendens legitimus in
duabus tertijs aſſis: ſed pater exclu
q dit auum, [q] & nouo iure auus ex-
r cludit collaterales etiam fratres. [r]
deficiẽtibus deſcẽdentibus & aſcẽ-
dentibus ſuccedunt ab inteſtato
collaterales ordine propinquita-
ſ tis. [ſ] His omnino deficientibus lex
iubet adiudicari hæreditatẽ cameræ
t regis: [t] ſed intelligitur, niſi ſuper-
ſtes ſit coniux, qui præferendus vi
u detur. [u] Spurius ex quodam ſacri-
legio natus (id eſt ex religioſo ha-
bẽte profeſſionem aut qui coopta-
tus eſt in religionem Societat. Ieſu
per vota ſimplicia, aut ſacerdotio
initiatus eſt) hic eſt iure regni & in
conſcientiæ foro incapax, vt patri
immediate ſuccedat in bonis: quia
l.9. Taur. ait, ne habeãt, nec habere
poſſint bona, &c. At ſi pater presby
ter ſuo filio etiam alias diuiti, do-
net quintum bonorum, poteſt reti-
nere (licet pater habeat legitimam
prolem) quia pater poſſet illud ex-
traneo, aut pro anima relinquere.

5 Presbyter nobilis poteſt pro
illius qualitate relinquere filio pro
x alimentis etiam vltra quintum, [x]
niſi habeat ex prius contracto ma-
y trimonio filium legitimum: [y] &
z filias poteſt dotare opulentius, [z]
quia dos cenſetur congrua ſuſten-
tatio pro qualitate perſonæ & ſta-
tus, & numeratur inter opera pia:
opus enim pium & pauper dicitur
qui pluribus eget ad congruam ſui
a ſtatus ſuſtentationem: [a] atque ita
alimenta congrua debẽtur ex æqui
tate iuris naturalis & canonici pro
b qualitate filij aut filiæ, [b] cui lex
ciuilis non derogat, ſed id potius
ſupponit. 4. Hic filius ſacerdotis
vel profeſſi ſuccedit matri ſolutæ
etiam in regnis Caſtellæ, tanquam
c hæres neceſſarius, [c] perinde ac fi-
lius naturalis, quando non habet
legitimam prolem: quia l.3. fin. tit.
21. p.4. ait ne ſuccedat patri clerico,
bene tamen matri. In quo expreſſe
nõ reuocatur per l.9. Taur. quantũ
ſit pœnalis, reſtringenda eſt ad ca-
d ſum tantum expreſſum. [d] Si pater
presbyter ſub pacto taciti fideicom
miſſi relinquat amico, tanquam hæ
redi, ingẽtem pecuniam vltra quin
tum, vt poſt mortem ipſius patris
teneatur reddere ea bona ſpurio.
1. tam clericus quam amicus pacto
e cõſentiens peccat mort. [e] 2. quãuis
cler. & ſpurius eſſet incapax vt ſibi
f bona retineret: [f] in foro tamen cõ-
ſcientiæ non tenetur ea reſtituere
g fiſco (vt quidam putant [g]) quia in
hoc l.9. Taur. eſt pœnalis pro foro
exteriori, nec obligat antequã frau-

l tutio. [l] l.9. titu. 5 lib. 3. fori. l. 17. Taur. & recop. inf. [m] l.1. titu. 6.
m lib. 5. recopil. [n] Couar. regu. peccatum. 2. par. §. ſeptimo, num. ſe-
n ptimo, & lib. primo, var. capit. 19. num tertio, & 2. par. ſponſ. capit.
octauo, num. quinto, verſ. 4. Nauar. cap. 26. nu. 36. Cord. caſ. 125.
Simanc. de cathol. inſtit. capit. 9. num. 128. Peralta l. cum quidam
num. 18. De lega 2. Tello. l. 27. Taur. num. 20. Mencha. de ſucceſſ. creat. 1. par. §. 1. num. 16. & lib. 2. contron. illuſtr. capitu. 28. Roder. Xuar. l. quoniam in priorib. limit. 2. num. quinto, Perez l. 1. tit. 1 lib. 5. ord. p. 73. Molina lib. 2. primog. ca. 5. num. 3 59. vſque 64. Soto lib. quarto, inſt. quæſt. 5. art. 1. & fauet artic. 5. Dueñas regul. 236. quamuis nulli dicunt quod inſtitutor primogenij tenetur eligere digniorem. Palac. Rubr. cap. per veſtras. not. 3 §. 26. num. 1. §. reſtat nunc. Ciſnent. l. 28. Taur. num. 16 Anton. Gomez. ſt. 27. Taur. num. 18. l. 45. nu. 56. Ludou. Gomez in capit. 2. num. 23. de conſtit. lib. 6. Segur. l. vnum ex familia. § ſed ſi fundum. nume. 70. propendet Padill. l. cum eãdem. num. 20. de leg. 2. D. Anton. 3. p. tit. 10. cap. 1. §. 2. & olim Simanc. in vet. de cath. capit. 9 num. 12. & lib. 3. de primogen. capit. 3. citat Baſil. homil. 8. examer. & Ambroſ. qui taxant parentes qui inter filios non ſer-
o uant æqualitatem. [o] Couar. 2. par. ſponſ. cap. 3. §. num. 3. per l.
p 1. tit. 2. lib. 5. recop. ex pragm. 101. [p] Baeza in pragm. de non melioran. filiab. ſentit Cordu. caſ. 154. Padilla auth. res quæ. C. communia de leg nume. 23. Frat. Ludou Lopez. 2. p. inſtruct. cap. 25.
q Palac. ca. per veſtras. not. 3. §. 22. Auendañ. in prætorum capitul. [q]
r l.6. Taur. [r] l.7. Taur. (qua corrigitur l.4. tit. 13. par. 6.) & habetur
ſ l.4. tit. 8 lib. 5 recop. [ſ] l.5. & 6. tit. 13. par. 6. l 8. Taur. l.5. tit. 8. lib.
t 5. recopil. [t] l.3. tit. 5. lib. 3. fori. l. 12. tit. 8. lib. 5. recop. [u] glo. dict.
u l. 3 fori. vid l.6 tit. 13. p. ſexta, & Couar. epito. ſucceſſio. [x] Colli-
x gitur ex l. 10. Taur. in 2. p. y ſi no tuuiere legitimos. Couar. 2. par. ſponſ. capit. octauo, §. ſexto, num. octauo, Perez l. 22. tit. 3. lib. 2. ord pag. 165. facit Palac. cap. per veſtras. not. 3. §. 24. num. 7. Anton Gom. l. 9 Taur. num. 28. Gregor glo. 3. l 10. tit. 13. p 6. Molina 2. de primog. cap. 15. num. 49. & ſeq. Doctor. Moya & Sandoual primarij Canon. Salmantic. quia c. cum haberet. qui filij. ait dandum eſſe filijs ſpurijs ſecundum ſuam qualitatem. videtur
y contra Tello inf. [y] Sic limitat Gregor. ſup. & Roder. Xuar. l. 1. tit. ſexto, lib. 3. fori verſ. 2 eſt verum. Molin. ſup. num. 53. fin. & ſic limitandus eſt Tello, leg 10. Taur. num. 3. dum negat licitum da-
z re vltra quintum. [z] Sup. capit. 19. §. primo, E. quia filia pluribus
a eget pro alimentis & dote. [a] Caietan. ſecunda ſecundæ, quæſtio. 43. artic. octauo, verſ. in eadem parte. Nauar. apol. de redit. quæſt.
b 1. mon. 77. num. quinto. [b] Sup. capit. 19 §. quinto, E. [c] Si deſint
c filij legitimi filius naturalis poteſt hæres inſtitui per teſtamentum: licet pater habeat aſcendentes. Couar. capitu. octauo, §. 4. num. 13. per l. 10. Taur. l. 8. titu. octauo, lib. 5. recop. & probat iure communi ex Doct. id poſſe etiam teſtamento minus ſolenni per l. 3. Taur. vbi Ciſnerot. num. ſeptimo, addit Couar. num. 16. per l. 10.

Taur. ſi pater habeat legitimos, filius naturalis, cui nihil relinquitur, non habet ius agendi ex titulo inofficioſi teſtament. 2. filius naturalis matri, quia certa omnino eſt, ſi non habet prolem legitimam eſt hæres neceſſarius per teſtamentum & ab inteſtato. per l.9. Taur. Docto. Guardiola conſultus. Couar. num. decimoquinto, fin. Gom. l. 9. Soto vtroque loco. quod ſi mater habeat legitimos, ſuccedit naturalis cum illis: & agit cõtra inofficioſum teſtamentum. Couar. num. decimoquinto, decimoſexto. Item. 3. filius matri ſolutæ (licet pater ſit presbyter aut coniugatus) ſuccedit ſimiliter hæres neceſſarius: vt filius naturalis. Gregor. per l. 3. fin. titu. 21. par. 4. quæ dicit, ne ſuccedat patri clerico, bene tamen matri. nec expreſſe reuocatur per dic. l. 9. Taur. & Gregor. citat Mõtalu. Matth. de afflictis fauet Xuar. l. 2. titu 3. lib. 5. ord. col. antepenul. Dueñ. reg 366. ampl. 8. fin. Syluest. filius. § quarto, verſic. 2. 3. Doctor. Moya & ſignificant Victor. Ledeſm. infr. Anton. Gabr. tom. 1. ver. filius. & retractans Perez l. 2. tit. 3. libr. 5. ord. pagin. 152. l. 2. tit. 15. lib. octauo, ord. pagin. 257. quod quidam Iuriſper. ſine cauſa negãt quod autem Soto lib 4. inſtit. q. 5. 1. ad quartum, non ſat expreſſit dicens, non ſuccedere parentibus. expli-
d cat diſtinct. 41. artic. 4. non ſuccedit patri ſacerdoti. [d] Et probat quia d. l. 9. Taur. ſe refert ad l. 22. titu. 3. lib. 1. ord. habetur l. 6. tit. 8. lib. 5. recopil. vbi tantum diſponit ne ſpurius ſuccedat patri clerico, aut conſanguineis patris: nulla mentione facta de matre ſoluta, cuius coitus non eſt lege ciuili punibilis. Et quia l. 9. Taur. generaliter præmittit ſpurium eſſe matris ſolutæ hæredẽ neceſſarium. Et in fine conſtat hanc l. 9. includere exceptionem alterius exceptionis: nempe vt natus ex coitu quo incurritur pœna mort. (puta ex vxore adultera) non ſuccedat matri nec patri. Deinde ex-
e cipit, ſed filius clerici non ſuccedat patri, iuxta d. l. 22. ord. [e] Couar. c. 8. §. 5. num 8. verſ. 3 Perez lib. 8. pagin. 307. Anchar. c. fin. de eo qui duxit. quia in re grauiter agit in fraudem dict. l. 9. Taur. quæ eſt iuſta, vt fatentur Iuriſp. cit. & alij Tauriſtæ. & Theolog. Victor. Ledeſm. Soto. inf. & Recent. addit Couar. num. 21. ſic peccat ſpurius ſi induxit patrem aut amicum in eam fraudem. idem So-
f to. [f] Omnes Iuriſper. Soto licet hæſitantet. Perez & Recent autẽ per dict. l. 9. quia ſe refert ad l. 22. ord. ſpurium eſſe incapacem. Anton. Gom. Couar. c 8 §. 5. num. 3. vſque. 8. & c. 6. §. 8. nu. 16. Dueñ. reg. 366. 367. Peña, Moya Sandoual, Sancius epiſcopus. quia lex dicit, no ayan, ni puedan auer. At reſpectu matris adulteræ lex 9. ſolum dicit, ne ſpurius poſſit ſuccedere matri. nempe in foro exteriori ſed non dicit no ayan: quod reſpectu patris clerici expreſſit dict. l. 22. ord. per quod verbum fit incapax. ita Soto. & ſimiliter incapacem eſſe amicum cui donatur ſub fideicommiſſo. de vtroque Bernard. Diaz practic. ca. 58. Gregor. l. 13. tit. 7. p. 6. verſ. cumpliesse. Anton Gomez. l. 9. num. 23. 28. cum Bartol. Segur.
g idem Trouamala verb. filius. §. 6. Roſell §. 6. 8 Anton. Gomez d. l. 9. num. 23. 28. aut ſi amicus cum obligatione acceptauit fideicommiſſum,

de cognita per ſententiam damnetur. damnatur vero & adiudicatur fiſco ſæcularis regis, quando amicus qui eſt inſtitutus hæres eſt laicus: [h] quamuis ſpurius ipſe ſit clericus, & iam poſſideat. Tertio quidam negant ſpurium eſſe in foro conſcientiæ incapacem. [i] At reuera ſpurius eſt incapax vt ex vi pacti & paternæ donationis ſub expreſſo aut tacito fideicõmiſſo factæ, accipiat bona illa per interpoſitã perſonã amici. [k] perinde enim eſt ac ſi ea bona immediate donarẽtur à patre ſacerdote. poteſt tamẽ retinere alimenta, quæ pro qualitate ſtatus & perſonæ videntur cõgrua. [l] 4 Alii Doctores aiunt amicum (reiecta turpi conditione pacti [m]) retinere ſibi poſſe: [n] cum per legem non fiat incapax: nec clericus voluit excludere amicum eo caſu, quo ſpurius ſuccedere non poſſet. Idque multo tutius retinere poteſt, ſi clerico non præſtitit fidem, nec acceptauit cum eo onere & conditione reddendi ſpurio. [o] Semel vero factus amicus horum bonorũ dominus, non prohibetur bona iam ſua donare liberaliter filio clerici: [p] quod intentioni legis non contrariatur.

6 Probabilius eſt 1. amicum, qui in fraudem legis, acceptauit tacitũ fideicommiſſum, nõ poſſe ſibi retinere: [q] ſed quia datur optio, vt hæredibus ab inteſtato aut fiſco reddat: [r] quærat remedium ex conuentione cum illis. Secundo iuxta fere omnium ſententiam hic amicus hæres ex bonis illis poteſt filius dare alimenta neceſſaria pro qualitate perſonarum: [ſ] ſicut & poteſt ſoluere alia ſacerdotis defuncti debita: quia bona tranſeunt cum eo onere. Similiter ſi conſtet ſpurium præſtitiſſe patri multa obſequia, poteſt & pater & hic amicus ex remuneratione [t] donare ei vltra quintum & cõgruam ſuſtentationem. Si pater clericus ſit teſtamentarius alterius, poſſet de alienis bonis defuncti huic filio, ſicut aliis extraneis pauperibus donare: [u] quia nihil donat de ſuo. Tertio ſi non tacite ſed publica ſcriptura amicus fidem accommodauit, non videtur clericus intendiſſe occultam fraudem inferre legi: fecitque teſtamẽtum iure irritum, vt et ſuccedant cognati qui ſunt hæredes ab inteſtato. [x] ſi hi cognati hæredes ſint negligentes intra duos menſes auferre hæreditatem à ſpurio, ſuccedit fiſcus in pœnam: [y] quaſi illi eſſent participes fraudis. Quarto caueat ſacerdos legare amico conſanguineo: quia filius clerici ſimiliter eſt inhabilis recipere à conſanguineis patris per donationem, vel teſtamentum vltra ſuſtẽtationem congruam. [z] Item prohibetur clericus dare filio per venditionem ei factam vili pretio: aut dum rem vilem ait ſe à filio emiſſe magno pretio: vel ſi dicat ſe aliquid nomine & pecuniis filii emiſſe, & ei debere. In his enim patri clerico nõ creditur in foro exteriori, [a] ob fraudem legis præſumptam.

7 Ergo ne peccet in his pater clericus, aut amicus eius, & vt tuta cõſcientia ſpurius retinere poſſit ſibi donata: caueant ne inter eos interueniat vlla pacti obligatio, promiſſio, aut iuramentum. ſed in foro cõſcientiæ non prohibetur pater habere certam ſpem & confidentiã, de amico, quod factus vere dominus, vt ſibi retinere poſſit, ſit ſpõte donaturus ſpurio. [b] poteſt vero ſignificare amico ſe relinquere filios eoſque inopes, & habere in eo amico confidentiam quod illis prouidebit. index tamen in foro exteriori præſumet ineſſe tacitum pactum in fraudem legis, ſi bona eadem clerici per interpoſitam perſonã, dicto modo ſtatim trãſferantur in filiũ. [c]

8 Pater clericus poteſt vti cautela velit, ne bona perueniant ad fiſcum. Primo vt filius habeat non tantum dũ pater viuit, ſed eo mortuo congruam ſuſtentationẽ totius vitæ. [d] Secundo poteſt inſtituere nurum nubentem ſpurio filio eius hæredem, aut ei donare pecuniam in ratione dotis: [e] ſed ſine pacto, vt carens prole teneatur nurus redonare marito: [f] quod eſſet fraus legis. Tertio poteſt clericus hæredem inſtituere nepotem legitime natum ex ſpurio ipſius filio. [g] quia diſpoſitio legis pœnalis non extenditur vltra caſum & perſonas in ea expreſſas: ſi tamen nepos nondum eſſet natus, non dicitur proprie hæres in iure. [h] Quarto vt pater in ea parte, quam vltra quintum & congruam ſuſtentationem ſpurius capere non poteſt, ſubſtituat alium. [i] N. Quinto tutius eſt petere legitimationem ſpurii à principe, [k] cum expreſſione vt habere poſſit bona patris etiam clerici: quæ expreſſio quamuis neceſſaria non ſit, prodeſt ad impediendum dubium litigioſum. [l]

commiſſum, tenetur reſtituere fiſco. Bernar. Diaz. Greg. Barto. Segur. Trouam. Roſel. ſup. At oppoſitum eſt verũ, vt habetur in textu. Soto. Ledeſm. Victor. Recen. Couar. §. 5. nu. 3. Perez. lib. 8. pag. 307. Syluest. reſtitu. 4. §. 1. filius. §. 4. verſ. 6. fin. [h] Anton. Gomez. l. 9. nu. 29. Couar. §. 5. num. 10. At ex rigore iuris communia, eſſent per ſentẽtiam adiudicãda fiſco eccleſię, tanquã bona clerici ſine vero teſtamento decedentis. Anton. Gomez. Couar. Palac. Rub. Perez colligũt ex doctrina Pauli, & Baldi. [i] Victo. §. 299. Ledeſm. 2. p. q. 18. 1. dub. 16. ad 3. & q. 57. 4. ad fi. F. Ambroſ. Fr. Medin. 2. 2. q. 96. 4. ad quartum. Quia lex 9 & 16. Tauri, videtur ſeque loqui de filio adulteræ, de quo nõ ſolum prędicti, ſed Soto aiunt non fieri lege incapacẽ in conſcientia, ſed indignum vt ſuccedat matri adulterę. idem recent. Peña. Fr. Ambroſ. de Salazar. Doctor Solis. pro quo multos citat Dueñ. reg 366. ampl. 5. quia de filiis adulteræ. l. 9. non dicit, no ayan. ſup. E. At hæc ſentẽtia de filio presbyteri non eſt admittenda in praxi, & eſt contra Antiq. & omnes Recent. [k] Cit. F. 1 Sup. X. [m] Quia conditio turpis (vtpote cõtra legem iuſtam) reiicitur à contractu & matrim. & habetur pro non adiecta. [n] Licet amicus obligauerit ſe, & acceptauerit clam tacitũ fideicõmiſſum. Couar. c. 8. §. 5. num. 9. Perez l. 22. tit. 3. li. 1. ord. pag. 167. Hiero. Paul. pract. cancellar. pag 86. [o] Anton. Gom. l. 9. num. 21. ſed contra Couar. & Anto. Gom. eſt, quod clericus ſecluſo fideicommiſſo non inſtituiſſet hunc amicum, ergo non poteſt ſibi retinere. Reſpondent, cõſideranda eſt cauſa immediata (ſcilicet, directa inſtitutio illius in hæredem) obliqua vero intentio & remota regulatur à principali, nec tollit illius ſubſtãtiam. hæc ſententia eſt probabilis in praxi. [p] Couar. §. 5. nu. 6. fin. & nu. 8. illat. 3. Perez l. 22. imo Victor. & Ledeſm. addũt quod amicus tenetur in conſcientia ex pacto naturali reſtituere ea ſpurio. [q] Citati ſup.

F. [r] Vt de pretio ſimoniæ completæ, qui recepit eſt incapax: & poteſt in occulto conſcientiæ foro reſtituere donanti: aut quia hic in pari cauſa turpitudinis eſt indignus, & ob periculum ne crimine cognito compellatur per iudicem, poſſet reddere fiſco. [ſ] Sup. §. 4. X. Thomiſt. recen. Cou. §. 5. nu. 12. [t] Naua. c. 17. nu. 144. 148. c. 26. n. 39. Couar. 2. p. ſpõſ. c. 8. §. 5. n. 10. c. cũ in officiis. ad fi. de teſta. cũ Aymo. cõſ. 165. Gutie. de iuram. cõfir. c. 5. Perez Tiraq. Bald. Io. An. addit Perez tit. 2. li. 5. ord. p. 25. q. pl. 29. Tauri, ſi remuneratio excedat merita & obſequia, reuocatur: quia pręſumit facta in fraudẽ. [u] Paul. de Caſt. Syl. filius. §. 4. verſ. 4. facit Nau. c. 17. n. 93. [x] Sot. d. 41. ar. 4. Peña, Sanctus. & in tractans Perez l. 2. tit. 15. li. 8. ord. pag. 207. fi. idemq; dicũt dũ aſſuit tacitũ fidei cõmiſſũ. vt pretiũ ſimoniæ cõpletę reſtituitur donãti. At Sot. li. 4. iuſt. q. 5. 1. ad 4. dixerat reſtituẽdũ in opera pia: tãquã bona incerta. [y] Bar. & Sal. [z] l. 2. tit. 3. de las herencias. li. 5. ord. [a] dict. l. 2. ord. & l. 22. ti. 3. li. 1. ord. Ant. Gom. l. 9. Taur. Segur. [b] Sot. Vict. Led. & Recen. Ant. Gom. nu. 21. & ſeq. D. Moya & Sãdou. Dueñ. reg. 366. Sic dũ Pius IIII. & V. prohibẽt ſimoniã confidẽtionalẽ. intelligunt qñ intercedit pactũ, ex quo fit ꝓprie ſimonia. ſecus de cõfidẽtia abſq; obligatione. Nau. c. 23. n. 109. [c] Ant. Gom. Cou. §. 5. n. 5. Perez. & fere oẽs [d] citati §. 4. X. Sot. li. 4. iuſt. & Recen. Cou n. 7. Ant. Gom. n. 18. Nau. c. 14. n. 17. Syl. filius. §. 4. Perez. Sandou. p c. cum haberet. [e] Dueñ. reg. 366. falle. 11. ver. cõtra ꝙ op. Perez l. 22. quia diſpoſitio pœnalis nõ extẽdit vltra caſũ & perſonas expreſſas. c. ſtatutũ. de elec. in 6. [f] Cou. §. 5. n 4. [g] Ant. Gom. Cou. c. 8. §. 5. nu. 13. Perez. Rod. Xua cũ Bal. & Alc. [h] Et tũ nepos ſub cõditiõe ſi naſcat, põt inſtitui. [i] Cou. §. 5. n. 11. Ant. Gom. Perez. [k] Et põt ſpurius ſub ea cõditione inſtitui hæres, ſi legitimetur à principe. Cou. §. 5. n. 12. cũ mult. [l] Monet Gre. Lop. l. 13. ti. 7. p. 6. qa l. 22. ti. 3. li. 1. ord. vetat, ne ꝗ priu. ꝓſit ſpuriis ad hẽdit. capeſſendã.

C A P. XXI.

a [a] l.9.& 16 Taur. l.3.tit.15. par.4.l.10.titu.13.par.6. Couar.2.p.
b ſponſ.c.8.§ 5.num.15. [b] De quo ſup.c.20.§.3.lit.Z. [c] Couar.ſup.
c Anton.Gomez.l.9. Taur.num.15. cum mult. vbi Tello.num.34. aiunt nec in foro conſcientiæ eſt capax ſpurios genitus ex matre coniugata, aut ex cognata, vt de filio presbyteri. ſup.c.20 § 4. [d] Victor. Ledeſm. Soto quidam Recent. cit.c.20.§ 5.F.l pro quo Duch. regul. 366. ampl. 5. citat multos.quia in hoc l 9.Taur. eſt pœnal. & ita conſuetudo cum ſapientum conſilio interpretatur. [e] Vt ſi adultera donet quintum aut alia bona de quibus libere diſponere poteſt in extraneos. [f] l. filium.ff. qui ſunt ſui. Ang.adulteriū. § 5. Syluest.§ 2.Fr. Med. lib. 1.inſtru. c.14 § 18. 33 Sot. lib.4. iuſt. quæſt.7. a. ad 2.fin. & d.41. artic.4. Peña & Recent.2.2. q.62.6. & q.154.8. Nauar ca.27.num 201. cum Anton.& Hoſt. Couar.2.p.ſponſ. ca.8. §.3.num.8. & in ſimili cle. ſi furioſus. 1 p princip. num.9. Anton. Gabr. tom. 1. ex Viuio. opin. 170. tom. 2.titu. de præſumpt.con. 14. Perez l.2.titu. 15. lib.8. ord. pag.301. & bene Nauar.cōſ. 2.tit.18. de fil.preſbyt.lib.1 ita debet, licet ipſe aliquot annis crediſſet ſe illegitimum. addit Naua ſi ego eſſem, ita facerem. [g] Ant. Gabr.tom.1.ex Viuio.opi.124.Duch. reg.341 & ſeq.Couar cap.8.§.3.num. 5.fama probat filiationem aut libertatem. vid.Nauar.capit.22. num. 53. & probat quem eſſe excomunicatum. Nauar.c.23.num.96.fi.& conſ.61.tit. de ſent. excommun.lib.5.Duch.reg.299 lim.15. Couar.ca.alm.1.p § 2.
h num.4. [h] Nauar.c 27.num.201.Couar.d.cle.Matol.1. de integ.e.
i 10. [i] Citat F. vt ſi mater poſt id crimen ſacta eſt probatæ aut religioſæ vitæ, & ita iorat in mortis artico. & habet vehementes cō-
k iecturas. [k] Poſſet tamen aſſumere aut retinere ſibi quintum aut
l amplius ex bonis matris pro honeſta ſuſtentatione. Item ſi bona fide ſpurius iam habet poſſeſſionem maioratus (præſertim ſi ob id iam duxit nobiliſſimam fœminam) perpendat confeſſarius, an cum detrimento honorifici ſtatus iuſte quæſiti reſtituet bona tēporalia, vide Nauar.cap.17.num 58.in edit.anni 84.& Hiſpa.cap. 38 num.47.fin.Anton.2.par. tit.2.c.8. Ang reſtit.3.§. 4. Syluest. reſt.5 § 4.5.Arm §.18. Mantius, Peña, & quidam Recent. Cord. lib.1.q.31. Nec eſt contra Sotum lib.4.iuſt.q.7.4.col.5.diſt.22. quæſt.1.1.caſ.2. quia tunc obligat reſtituere cum detrimento ſta-
m tus: quando ipſum ſtatum iniuſte quæſiuit per furta. [m] Angel. adulterium. §. 6. & qui agunt de titulo præſcriptionis cum bona
n fide. [n] De hoc loquitur Innocent. c. officij. de pœnit. & remiſſ. Nauar.cap.16.num.43.48. Couar. reg.peccatum. 1 p. in princip. num.3. (ſed num.6.verſic. 10. limitat in caſu raro) & Nauar.edit. anno 84.c.17.num. 58.§ 2.ait quod Couar. tacite ſequitur Caietan.ver.adulteri.& opuſc.31.tom. 1.ſeu 27.qq. quæſt. 14. dub.1. Perez l. 2.tit.15. lib.8. ord. p.302.ſi fœmina ſiat ſe prægnantem, & alienum infantem ſuppoſuit per fraudem de quo peccato (licet non ſit infame nec punibile) dicit Innocent. quòd non tenetur reſtit.damnū, ſi quod graue malum timeat ex de-
o tectione. [o] Tenetur ad compenſationē damnorum, quæ iniuſta fraude intulit: ſed eo modo quo moraliter poteſt, ſecluſo periculo vitæ (vt poſt mortem mariti) & famæ. teneturque reuelare ſi abſque infamia graui poteſt: ſi id ſufficeret reparare damna. citat N. Caieta. Syluest. Angl. Tabien. Arm. ver. adulterium. Anton. Couar. Perez. Frat. Medin. lib. 1. inſtru cap.14.§.18. 33. Sylua nuptial. lib.1 num.45. Syluest. reſtit.5.§.2 & in Rol.aur.quæſt.4. impertin. Anton. Gom. l. 80. Taur. num.75. Medin. C. de reſtit.quæſtio.3. cauſa 4.& quæſt.5. Duch.reg.344.fallen 4. Alcia.reg. 1. præſumpt.19. reg. 3.præſumpt 17.nu.
p 7. [p] Nauar cap.16. num. 47. cum Soto. 4.diſt.15. q 2.artic. 4.ad arg.penult. Gabri.q.2. poſt 2.con. Caſtr. lib. 2. leg. pœn. cap.14. Sylu. adul.§.2. Cord.caſ.
q 102.& lib.1.quæſt.31. Peña, & quidam Recent. [q] Sot.lib.4.iuſt. quæſt.7.2.ad 2.fauet Nauar. ſup.& cap.12.num.46.49. cum Ca-
r ietan. [r] Cit. ſup. F. [ſ] Monent Soto & Nauar. capit.16. num 48.&
ſ Recent.Caietan Ang.Armil.adult.§ 6.Peña.(vt conceptio tra... non obligat ceſſante ſpe) contr. Adrian.& Palud.diſt.15. [t] Gene-
t raliter bona pecuniaria, non tenetur reſtit.cum detrimento bonorum ſuperioris ordinis, vt vitæ & famæ. Nauar.cap.16.num. 44.cap.17.num.57.63.89.91. cum Caiet. & Recent.2.2.q 62.6. ad 2.Scot.Gabr. Anto. At quæ filio legitimo aufert honorificum ſtatum, deberet cum quodam honoris detrimento reſt. licet apud vnum ſpurium pudeſiat, quia non eſt grauis infamia apud vnum. Adr. Pal. vt qui infamauit innocentē detractor aut teſtis, dēt reuocare cum detrimento famæ. At ſtādalū hinc prouenies excuſat à denūciatione Sylu adul §.1.Ang.§ 4.cū Pā.d.c.officij. Caie. 2.2.q.
u 62.6.ad 2. [u] Cit.T.Nau.c.16 n.47.49.aut donet legitimis in vita, omnia

C A P. XXI.

De natis ex adulterio, inceſtu, &c. De filio naturali. De ſubiecto, & miniſtro matrimonij.

§. 1. *Filius ex coniugata adultera retinet bona matris. & §.4.*
2 *Quando ſe reputare poteſt legitimum, vt bona retineat.*
3 *Mater aut pater adulter quomodo ſatisfaciet damnis illatis ob prolem ſuppoſitam?*
4 *Quis ſit natus ex coitu punibili?*
5. & 6. *Naturalis filius quo modo ſuccedat in bona, aut nobilitatem parentis?*
7 *Quis ſit ſubiectum, & miniſter: & cum quali præparatione?*

Filijs ex adultera coniugata non conceduntur iure communi aut regni, vt ſuccedant in bona matris iure hæreditario ab inteſtato: [a] & generaliter ſpurius ex damnato coitu, [b] non ſuccedit iure communi matri ab inteſtato: nec poteſt in foro exteriori inſtitui hæres vniuerſalis à matre nec à cognatis vel agnatis ex parte matris. [c] ſed probabilius eſt in foro cōſcientiæ hunc qui ſe nouit certo eſſe ſpurium ex coniugata, licite retinere [d] totam hæreditatem matris ex donatione aut tacito fideicommiſſo, aut teſtamento illius, quamdiu non damnatur in foro exteriori: dummodo notabiliter non noceat alijs legitimis filijs eiuſdem matris. [e]

2 Si conceptus aut natus eſt ex cōiugata, eo tēpore quo mater cum marito coniugalem vitam agebat, reputare ſe deberet legitimum, [f] ex publica opinione & fauore legis (quamuis forte aliquot annis reputauerit ſe illegitimum) habet enim ius & poſſeſſionem ad bonum nomen ex publica fama quæ plurimū in hac re probat: [g] ac ſubinde ius ad bona etiam maioratus, quæ legitimo filio debentur: & ex ea bona fide poteſt tuto initiari ſacris, [h] abſque alia diſpenſatione: nec in ea re dicitur iniuſte fraudare alterum, quia vtitur iure ſuo. Si tamen tot vrgent coniecturæ, vt matri aſſerenti illum eſſe ſpurium, credat indubitanter, [i] non poteſt pro tuendo honore boni nominis ſuffurari aliena, fraudans legitimos filios hæreditate patris, [k] aut inſigni maioratu, ſine data compenſatione: neque accipere ea quæ pater putatiuus ſibi teſtamento reliquit. [l] ſi tamen ſpurius ex errore facti putans ſe legitimum poſſidet bona triginta annis, quamuis poſtea conſtet ſe illegitimum, poteſt retinere bona tuta conſcientia iure præſcriptionis: [m] habetque ius excipiendi contra hæredem qui bona peteret.

3 Mater quæ fraude hunc ſpurium marito ſuppoſuit quaſi legitimum, [n] debet conari quo ad poteſt, vt damna legitimis filijs, aut alijs hæredibus reſarciantur. [o] Primo ſuadeat ſpurio intrare religionem, in qua profeſſus non ſuccedat in bona: [p] ad quod tamen mater non tenetur ex iuſtitia, [q] quia forte ſpurius non habet vires, & aptas conditiones ad onera religionis, nec vocationem Dei: & nunc Sixt. Papa V. proprio motu, iubet quoſdam ex ſpurijs, non admitti in religione. Prope mortem mater deberet id aperire ſpurio aut alijs, præſertim vt alter legitimus ſuccedat in primogenium mariti. ſed quia ſpurius non tenetur matri reuelanti credere, [r] etiam in mortis articulo in ſuum præiudicium, perpendat confeſſarius ne vltra modum compellat matrem, quia quæ vix tenetur pro ea ſpe parum probabili ac inutili, [ſ] detegere crimen adulterij, cum magno ſui honoris ac filij ſpurij detrimento, [t] ſatis eſt ut de bonis proprijs filium legitimum melioret in tertio & quinto. ita enim in eodem genere bonorum [u] reſarcit damnum quoad poteſt. Adulter qui indubitanter credit hunc eſſe filium

ſuum,[x] tenetur primo ad alimenta præſtanda ſpurio ex iure naturę, quando nemo alius eſſet qui prouideret ei.[y] Secundo ſi fraudis particeps fuit conſulens coniugatæ, vt ſpuriũ ſupponat pro legitimo, quando ob coniecturas vehementes maritus illũ quaſi nõ ſuũ repudiabat: tenetur reſarcire dãnũ,[z] qñ fœmina nõ pót, aut nõ vult: ſi modo adulter valeat in eodẽ genere bonorũ, ſine periculo bonoris & famę:[a] qa conſilio doloſo fuit cã dãni. Tertio, qui nil conſuluit, ſolumq; intendit turpẽ voluptatẽ capere, contra virtutẽ continentiæ & tẽperantiæ peccat: nec vr̃ cã dãni efficax & per ſe, ſed remota & p accidens:[b] quia ex vno actu ſuo præter intentionẽ & raro ſequitur proles, cũ potius ſequatur ex marito ſępius aſſiſtente. Quarto ſi tñ ex conſeſſarij rigidiori conſilio adulter decedens legauit teſtamento bona quibus occulte p prudentẽ teſtamentariũ ſatisfieret dãno: perpendat teſtamẽtarius obligationẽ defuncti, & impleat qđ iuſtæ voluntati illius eſt cõſentaneũ. qđ ſi ſpurius ante aditam hęreditatem ẽt maioratus renunciauit ei intrans religionem, vel in ſæculo manens, aut obijt ſine eo qđ ipſe aut pater eius ſit moralis cã efficax dãni: nihil tenetur teſtamentarius reſarcire, p defuncto: quãuis per accidẽs ſequatur, vt ſecũdus filius eiuſdẽ adulteræ ex alio adultero, pcreatus ſuccedat in primogeniũ. porro ſi primus ſpurius nouit 2. fratrẽ eſſe ſimiliter ſpuriũ ex alio patre, caueat ne dicat ſe in illius fratris gratiã renunciare (ſic.n. eſſet dãnorum cauſa, excludens legitimũ hæredẽ ac ſucceſſorẽ primogenij) ſed explicet cãs pias ob quas a ſe abdicat poſſeſſionem aut ius maioratus, firmo inſtrumento publico: permittat vero ſuccedere ſine ipſius nominatione eũ qui iure ipſo vero, aut præſumpto ſuccedit ab inteſtato.[c]

4 Coitus iure punibilis non dr̃ ſimplex fornicatio:[d] quia iure ciuili permittitur, ſicut & lupanaria & pp vitandũ maius malũ non punitur, niſi publica eſſet, pp ſcandalũ: cõcubinã tñ ſolutã domi habere interdũ iure ciuili permiſſum eſt impune, ſed iure canonico prohibetur omnino: quod reſiſtit oĩ peccato cõtra ius naturæ: ſed interdũ vxor clã & abſq; ſolennitate ducta dr̃ cõcubina.[e] Spurius ex cõiugato & ſoluta ẽt virgine ſuccedit matri iure regni: qđ ſi à patre inſtituatur hæres ſub tacito fideicõmiſſo, tenetur amicus fideicommiſſarius iure naturæ ſeruare promiſſum, & reddere ſpurio hęreditatem patris coniugati,[f] qñ legitimã prolẽ non hẽt: nec interueniet fraus in conſcientia. quãuis dubium ſit de foro exteriori, in quo hoc peccatũ non dicitur adulterium, nec punitur vt tale.[g]

5 Naturalis filius iure antiquo nõ ſuccedebat patri nõ habenti filium legitimum aut legitimatũ, nec auo tãquam hęres vniuerſalis: ſed tantũ in duabus vncijs:[h] ſi vero haberet prolem legitimã, ſuccedebat in vna vncia.[i] poteſt tamen pater legitimis carens, quãuis habeat aſcendẽtes, inſtituere filium naturalẽ hęredem vniuerſalem omnium,[k] idq; in teſtamento etiã minus ſolenni.[l] & ſimiliter inſtituere nepotem ex filio naturali aut ſpurio genitum.[m] Secundo matri legitimum non habenti ſuccedit filius naturalis vt hęres neceſſarius[n] ab inteſtato & per teſtamentum, ac ſi eſſet legitimus. Tertio ſi mater habeat legitimos, olim naturalis ſuccedebat ſimul cũ illis matri etiam illuſtri, iure canonico & ciuili: non ſic autem ſuccedit in Hiſpania[o] & Gallia, ſed mater poteſt huic naturali legare tantũ quintum ex teſtamento: in Luſitania tunc admittitur ſimul cum legitimis, quando mater eſt ignobilis.

6 Filius naturalis iure antiquo & Partitarum non participat nobilitatem parentum.[p] ſed iure recentiori admittitur ad nobilitatem parentum,[q] non tamen ad alia priuilegia. Secundo ſi ſpurius etiam ex ſacrilegio vel inceſtu legitimetur à principe, contrahit nobilitatem patris,[r] niſi ſit ex dãnato & punibili coitu. ſpurius non ſuccedit patri ab inteſtato aut lineę paternę: matri vero quia certa eſt, quando illuſtris non eſt, ſuccedit ſpurius ab inteſtato in totum, quando illa caret prole legitima:[ſ] niſi mater ſit coniugata: quę propter adulterium eſt punibilis morte naturali. Matri ſolutę ſuccedit quamuis ſit ex patre coniugato.[t] De obligatione filiorum, erga parentes dicetur in explicatione quarti pręcepti decalogi.

7 Poſt enumeratas cauſas, effectus & bona matrimonij: nihil ſupereſt ſpeciale de ſubiecto dicere.[u] dẽt qui contrahit habere intentionẽ,[x] cũ ſit recipiens & miniſtrans id ſacrament. Diſpoſitio vt cũ fructu id recipiat, eſt contritio:[y] illis tamen qui bona fide contrahunt reputantes ſe contritos, cõfert primã gratiam.[z] Quidam aiũt teneri ſub veniali ad pręmittendam confeſſionem, antequam contrahant.[a] At nullo iure probatur.[b] ſi per obicẽ impediatur effectus gratię, reuiuiſcit per pœnitẽtiam.[c] ſunt in ſubiecto varia impedimẽta ad matrim. de quibus li. ſeq. dicetur. Parochus vero qui extra confeſſionem nouit impedimentũ, tenetur quoad põt impedire, ne ita contrahant.[d] Miniſter huius ſacramenti eſt contrahens laicus, pręſertim qui poſterius profert verba tanquam formã:[e] ſacerdos vero parochus aſſiſtit ad ſolẽnitatẽ miniſterij.[f] qui ſic miniſtrat, non tenetur ratione miniſterij eſſe in gratia.[g] Decet tamẽ ſanctũ hoc ſacramẽtum à pijs & iuſtis tractari.

omnia quæ poteſt occulte. Nauar. nu. 47. & cap. 17. num. 117. 172. fin. & illis in morte relinquat quintum bonorum. [x] Raro deberet adulter fidem adhibere adulteræ, quæ tunc ſimul verſabatur cum marito: nec feminas ſemper conſtat an ex hoc aut illo conceperit, an ex vtroque? [y] ſup. cap. 19. § ſecundo, & tertio. [z] Quo caſu vir eſt iniuſta cauſa damni per conſilium fraudulentũ. [a] Sup. T. [b] Hinc Soto. libr. quarto, iuſt. queſt. ſeptima, 2. ad ſecundum, & diſtin. 41. artic. quarto, Pe ſ[?]a & quidam Recent. excuſant hunc adulterum à reſtit. & in ſimili Nauar. capit. decimoquinto, num. decimoſeptimo, fin. Quod vero alij, vt Nauar. capitu. 16. num. 48. 49. §. ſeptimo, Caietan. ſecunda ſecundæ, queſt. 62. ſexto, ad ſecundum, Palud. diſtin. decimoquinto, Anton. Gabriel. Syueſt. Arm. Perez. Cord. ſup. obligant adulterũ. limitandi ſunt circa alimenta, niſi aliius prouideat proli. & quia communiter inducit vt per fraudem ſupponatur proles quaſi legitima. [c] Sic olim in grauiſſimo caſu aiunt conſulti Iuriſper. & Theolog. quæ ſunt nimis aduertenda. [d] Vid. ſup. cap. 20. § 3. lit. Z. quia coitus dicitur iure regni. l. 9. Taur. punibilis: ut adulterum ob quod fœmina incurrit pęnam mortis. [e] Li. ſequen. capit. ſexto, §. ſecundo, Couarr. ſecunda par. ſponſ. cap. octauo, §. quinto, num. 18. [f] Victor. Ledeſm. Soto, & Recent. Theolog. citati. ſup. capit. 20. §. quinto, F. I. [g] Sup. capit. 20. §. tertio. Y. [h] [i] l. 8. 9. tit. decimotertio par. 6. Anton. Gomez. leg. nona, Taur. Couar. cap. octauo, §. quarto, num. nono. [k] [l] Cit. cap. 20. §. quinto, C. [m] cap. 20. §. octauo, G. Couarr. §. quinto, num. decimotertio. [n] [o] cap. 20. §. quinto, C. [p] l. 3. tit. decimoquinto par. quarta, Soto Sylu. filius §. quarto, verſic. ſecundo, & communis. [q] l. vigeſimaſecũda, tit. 3. libr. primo ord. L prima, titu. primo, lib. quarto, ord. Imu & poſtea l. prima, titu. vndecimo par. ſeptima. At genitus ex damnato coitu non participat nobilitatem parentum. Carol. V. pragmati. anni 42. [r] Gregor. l prima titu. vndecimo par. ſeptima. [ſ] [t] capit. 20. §. quinto, C. [u] ſup. cap. ſecundo, §. quarto, fi. ſubiectum ſunt perſonæ contrahentes. & §. primo, eſt vnum ſacramentũ in duobus contrahentibus. & generaliter libr. de ſacrament. capit. 21. [x] Sup. capit quarto, & ſeq. & capitu. 11. libro de ſacram. cap. 22. [y] [z] Sup. §. ſecundo, ad fin. libro de ſacram. cap. vigeſimoſecundo, § ſexto, libr. de pœnitentia. cap. 26. & in propoſito Petr. Soto. titu. de matrimon lect. 2. Concil. Colonien. eod. titulo Specul. in Appendic. dub. 13. & communis. [a] quia Trident. ſeſſ. 24. capit. 1. de clandeſt. ita hortatur. & ſentit Catech. Pij V. Aug. matrimon. 2. §. 26. cum Paluda. 4. diſtinct. 17. queſt. 2. 5. Marſil 4. quæſ. 11 artic. primo, enchyr. Concil. Colonien. [b] Sup. lib. 1. de pœnit. capit. 3. §. quarto, l. 1. O. & in propoſito Petr. Sot. lect. 2. [c] Sup. libro de ſacrament. cap. 25. §. ſeptimo, & agit phyſica actione. [d] De ſacramen. cap. vlt §. 6. [e] ſup. c. 2. ad fin & cap. 4. §. 4 & libr. de ſacram. capit. 26. §. ſexto. [f] ſup. capit. 2. fin. capit. 3 §. 2. & de ſacrament. capitu 26. §. octauo. [g] Sup. capit. ſecundo finem. & de ſacramento. capitulo vigeſimoſecundo §. 4.

SVMMAE THEOLOGIAE MORALIS

Tomi Primi,

Doctore HENRICO HENRIQVEZ è Societate IESV Authore, in Academia Salmanticenſi Sacræ Theologiæ profeſſore,

LIBER DVODECIMVS.

De impedimentis Matrimonij, ſeu de Matrimonio, Lib. II.

CAP. PRIMVM.

a Auctores [a] de impedimentis citantur inf.cap.4. A.& lib. præced.in princ.vt fœmina eſt ordinis incapax: & quidam reſpectu quorundam ſacramentorum ſup.lib. de
b ſacram. cap.21. [b] [c] Vt irregularis viri reſpectu ordinis
c aut celebrationis
d miſſæ. [d] d.eſt lib. 1. de matrim.c.2. Tri. ſeſſ. 24.can.4.& patet ex definitione matri. quia eſſe debet inter perſonas habiles: ideoque eccleſia irritat præambula ne veniatur ad contractum validũ Sot. d.27. quæſtio. 1. 4. ſicut & irritat quorundam profeſſionem, vt ante ætatem, aut annũ probationis Trid. ſeſſ. 25.reg.cap. 15. Soto.lib.ſeptimo, iuſt.
e quæſt.4. 2. [e] Vt de frigido & eunucho
f inf.cap.8. [f] [g] [h] Po-
g teſt eccleſia vel ſo-
h lum contractum irritare, vel ſimul in habilitate perſonas, d.eſt li. primo, de matrimo. cap. 5.
i § 4. [i] Supr. de matrim.cap 4.D.Tho.
k quæſtio.58.art.5. [k] Ledeſm. quæſt.53. 3.q.56.ſupponit ar. 1.& tenet art.4 Palud. d 40.quæſt.1. Victo.relect. de matrim.2.p. & in 4. §. 276. Angl p.455.idem Palac. d.40. q. vnic. Cano. Recent. Naua.conſ.7.lib.4. tit. 1. de ſponſal. Viruel.de matrimo. & propendet Syluest. ver. Papa.§.17.cum Anto.nam & Marti.V.diſpenſauit Soto. libro ſecundo, iuſt.quæſt.3.ar.primo, & 8.d.41.artic.2. & 3. Specul. 1.p.art.43. cõcluſ.2.& ar.47.49.50.& 2.p.ar.27.quare iure ciuili nulla agnoſcitur affinitas ſine nuptijs.per l.non facile, ff.de grad.affin. §.affines §.ſciendum Nauar. Nec obſtat 1. Cor.5.de illo qui habebat vxorem patris. Nam loquitur uiuente patre ut ibi exponit Anſel. & D.Tho. Bellarm.ca.27. col 13. argu. 2. uid.inf.cap. 9.§ 5.P.quam ſententiã fatentur probabilem Palu. Anton.qui tamẽ putãt irritum eſſe iure naturę, de quibus inf. cap.9.§.4.P.At plane contra D. Tho. quęſt.54.art.3 Bonau d.40.q.2.Rich. art.1.q.2. ſolum ait prohiberi iure diuino, explicato Leui. 18. nempe olim iure poſitiuo. Sot.d. 40.art 4. ad 3. uid. Cou. 2.p.c.6.§.10. numero texto, & tertio. Nauar capit. 22.n.84 Mich. Medi.li.4. de continen. cap.10.& Doct.qui putant inter fratres licere diſpenſatio nem.de quib.inf.ca.
l 9 §.3.T. [l] [m] Naua.
m ſup. & colligitur ex alijs cit. Palu.d.40. quęſt. 1. Sot. d. 41. q.1.2. Ledeſm.2 p. q.53 3 Victoria.§. 276. Viruel.Specu. 1.p.artic.47.49.58. Cano. & Recent., quod fatentur Syl. & Anton. poſt factum, cum Martin. V. diſpenſauerit: quamuis oppoſitum putant probabilius Syluestr. uer.Papa §.17.cum Archidiac.Pet.Sot. tit.11.Ang.& citãt id ſentire Richard. Ber-

CAP. I.

Impedimẽta matrimonij quo iure & poteſtate ſint inducta?

§.1. *In matrimon.quia eſt contractus, eccleſia induxit impedim.irritãtia.*
2 *Quædam eſſe imped:m.de iure naturæ.quid de gradibus Leui.c.18. & §.3.quot ſint?*
4 *Qui inducit impedim. An princeps ſæcularis, vt apud ĩfideles? & §.3.*
6 *Irritatur hic contractus: & quibus verbis.*
7 *Sublato imped.m. quõ reualidetur matrim.ſtricte obligat lex irritãt.*

IN alijs ſacramentis prę
ter ea impedimẽta quę
a Chriſtus iure diuino [a]
explicuit, ob quæ irrita
fit ſacramẽti ſuſceptio,
poteſt eccleſia adijcere noua impe-
b dimenta: quæ prohibeant. [b] ſed nõ
c quæ irritent factum. [c] in matrimo
nio poteſt & adicit decreto irritã-
re impedimenta præambula, ne va
lide veniatur ad contractum matri
d monii: [d] præter illa quæ iure natu
ræ irritum faciunt huiuſmodi con
e tractum: [e] eſt enim matrimoniũ
ſolum inter ſacramenta cõtractus
quidam naturalis, non niſi inter le
gitimas pſonas: qui enim à nuptia-
rũ coniunctione ſic excluduntur
f lege irritante, [f] diuina aut humana,
ſi attentent non ſit ratum, & verũ
g matrimoniũ. [g] quędã perſonæ ſunt
inhabiles omni matrimonio: aliæ
reſpectiuè, nõ poſſunt hæ cum alijs
contrahere, cum ſit impedimentũ
aut ex parte vtriuſque, aut certe ex
alterius parte claudicet cõtractus,
quando cõſenſus nõ eſt legitimus,
nec ſufficiens vt cum effectu vnus
transferat dominiũ ſui corporis, in
alterũ vel vt alter qui lege impedi-
tus eſt acquirat ſua acceptatione
h dominium alieni corporis. [h]
2 Iure naturæ inhabilis eſt. Pri-
mo qui caret vſu rationis, vt puer
i aut furioſus. [i] Secundo profeſſus
in religione approbata. Tertio qui
habet omnimodam impotentiã na
turalẽ ad coitum & ſeminationẽ,
& quando hic ad illam habet potẽ
tiam ex maleficio perpetuo, aut ex
alia improportione naturali. Quar
to qui conſeruat ſtatũ matrimonii
cũ vna, nõ poteſt ea viuente ſimul
habere ſecũdã vxorẽ: quãuis olim
in hoc ſecundario iure naturæ di-
ſpenſauit Deus. 5. irritũ eſt inter cõ
ſanguineos in primo gradu etiã col
laterali, & inter aſcendentes ius na
turę fortaſſe irritat etiã ſecundo &
tertio gradu: quãuis poteſtate diui-
nitus cõmiſſa poſſe: ex graui cauſa
diſpenſare Papa, vt auus cum nepte
coniungatur: & multo certius di-
ſpenſat in reliquis gradibus: olim
iure diuino gradus qui habentur
Leuit.c.18. faciebant matrimonium
irritum: & nũc ẽt iure naturæ pro-
hibẽtur quidã ibi expreſſi, vt quod
conſobrinus cõtrahat cũ matertera:
quod tamen eodẽ iure naturæ irri
tũ non eſt: ſic prohibetur iure natu
rę priuignus cõiungi nouercę, ſeu
vxori patris, nec tamẽ videtur iure
k naturę irritũ, [k] & nulla affinitas ex
fornicatione agnoſcitur iure ciuili
l aut naturali: [l] quare qui ante baptiſ.
fornicatus eſt cũ vna, põt cũ eius
m filia contrahere poſt baptiſ. [m] & q

n Bernar. Couar. [n] [o] Lib.præced.cap.2.lit.T.Z. [p] D.Th.1.2.q.105.
o 4.Cat.2.2.q.154.9. Sot.d.40.ar 4.ad 3.tandem Victor. rel.de ma-
p trim.2.p.Ledeſ.q 56.4.Coua.2.p.cap.6.§.10.nu.2.princ.num.3.fi.
Roff.n de matrim.regis Angl. Vi neſ ſimili tract. Caſtr.lib.1.leg.
pœn.c.vlt.putat id definitum eſſe ab Innoc.3.Argent.d.40.D.Th.

ſunt. Nec tamen leges computant eo modo, quo ius canonicum, quaſi 7.gradus ſit 6. (eo quod fratres reponunt in 2 gradu, vt putant Tiraq.1.retract.Loriotus in tit.ff.de gradibus) ſed pro 2.gradu canonico numerant 3.& 4.ciuilem. pro 3.canonico numerant. 5.& 6.ciuilem.pro 4.canonico reſpondet 7. & 8.ciuil. vt bene Bellarm.de matrimon.

vnus ſucceſſiue vnam, & deinde
ſoluto matrimonio alteram primæ
vxoris ſororem ducat, in quibus Pa
pa ex cauſa diſpẽſat, inf.c.10. Item-
que cum profeſſo, & in matrimo-
nio rato diſpẽſaſſe Papa, legitur.inf.
c.5.& ſup.cap.8.nõ quidem vt ma-
nente primo ſtatu contrahat, quod
repugnat iuri naturæ: ſed diſſoluto
per diſpenſationem ſtatu profeſſi,
aut prioris matrimonij: ſic enim fit
capax vt nouum matrimoniũ ineat.
cõſummatum vero matrimonium
inter fideles nec profeſſione quo
n ad vinculum, [n] nec vlla autoritate
o in terris ſolui poteſt. [o] quidam gra-
dus Leuitici.cap.18.non includunt
p vllam prohibitionẽ iuris naturæ, [p]
ſed ex ſolo eccleſiaſtico iure quo
q confirmantur, [q] matrimonium
nunc irritant: quia præcepta iudi-
cialia ex vi legis veteris, ſicut & cæ
remonialia omnia expirarunt om-
nino cum morte & reſurrectione
r Chriſti, [r] nec ex vi illius legis obli
gant Chriſtianos in legis Euangeli-
ſ cæ ſtatu. [ſ]

3 Impedimenta quæ iure diuino
vel humano dirimunt cõtractum,
(id eſt, decreto irritante prohibent,
t ne attẽtatum ſit ratũ & validum [t])
u continentur his verſ. [u] Error, con-
ditio, votũ, cognatio, crimen: Cul-
tus diſparitas, vis, ordo, ligamen, ho
neſtas. Si ſis affinis, ſi forte coire
nequibis. de quorũ numero poſtea
dicetur. quædam alia impedimenta
prohibent iure naturæ vel humano
x contrahere: [x] ſi tamen illicite con-
trahatur ſeruata ſolẽnitate, quæ pro
y forma inſtituitur, factũ tenet. [y] Pro
temporum exigentia addita aut mu
z tata ſunt quædam impedimenta. [z]
à principio orbis dũ erat hominum
a raritas, rara erant impedimenta, [a]
ſicut & raræ excommunicationes à
b primis Pontific. [b] & diſpenſauit

Deus inter filios Adæ vt frater cum
c germana ſorore contraheret: [c] &
expreſſe inter poſteros Abrahæ,
vt vnus haberet ſimul plures vxo-
d res. [d] Paulo poſt principia Chri-
ſtianæ eccleſiæ irritatum fuit ma-
trimonium inter cognatos vſque
e ad ſeptimum gradum, [e] vt dilata-
rentur fœdera amicitiæ, & pacis
inter plures: poſtea reſtrinxit ad
f quartum gradum [f] nuper Concil.
Trident.ſeſſ.24.iuſtis de cauſis quæ
g dam impedimenta contraxit, [g] vt
cap. 2. quæ à cognatione ſpirituali,
vel à iuſtitia publicæ honeſtatis, ca.
3. vel ex affinitate illicitæ copulæ
oriuntur cap.4. adiecit vero impedi
mentum matrimonij clandeſtini.c.
1. niſi præſente parocho, aut alio de
eius licentia ſacerdote & duobus
ſaltem teſtibus contrahatur: & cap.
6. irritum eſſe voluit inter rapto-
rem & raptam, quamdiu illa manet
in poteſtate raptoris.

4 Poteſt enim inter Chriſtianos
addere impedimenta irritãtia Papa,
h vel Concil. generale [h] idem poſſet
i princeps ſæcularis, [i] niſi eccleſia
inter Chriſtianos eã facultatem ſuo
k iudicio reſeruaſſet, [k] ob reueren-
tiam ſacramenti. ſed inter Gentiles
olim leges ciuiles Romanorũ, quæ
orbem obligabant (niſi forte a prin-
cipio, dum illorum monarchia erat
l tyrannis [l]) multa conſtituerunt im-
pedimenta, quæ matrimonium, vt
eſt humanus contractus irritabant:
vt referunt ij, qui geſta Romanorũ
m ſcribunt. [m] idem ſtatuerunt &
n Græci Imperatores, [n] atque alij,
dum monarchiam tenebant. irrita-
bant enim in linea conſanguinita-
tis tranſuerſa vſque ad ſeptimum
o gradum ſuum: [o] patrem & filium
ſolos conſtituunt in primo, fratres
vero in ſecundo pro ſucceſſione hę
p reditatis. [p] His legibus olim quaſi

Bonau. Rich. Scot. Dur.d.40.Rubio.d.41.q.2. dum inter quoſdam gradus Leuit. aiunt olim iure tãtum poſitiuo prohibitum. Nau. cap. 22.nu.84.Sylu.ver. PP. §.17. Spec 1.p. ar.43.49. & 2.p.ar. 27.Pigh.controuer. 5. Dried. 1. libert. Chriſtia. cap.11. & alij plures, qui ſcripſerunt pro matrim. Henric.7.regis Angliæ cum Cathari-
q na. [q] Quod ius eccleſiæ ob imitationem diuini iuris antiqui, vocatur interdum ius diuinum. Victo. rel.1. de poteſt.eccl. q.4. nu.7. ſicut præceptum de decimis à quibuſdã vocatur iuris diuini. D.Tho.2.2.q.87.1. Couar.1.var ca.17. nu.1. Tiraq.retract. lignag.præfat. nu.8. Molina lib.2. de pri
r mogen.c.5.n 63. [r] [ſ]
ſ Hebr.7.tranſlato ſacerdotio. quod cita. Trident.ſeſ.23.cap. primo. D. Thom. 2.2. quæſt. 103. 3. quæſtio.99.quarta, quæſtio. 105.4 ad 2. Sot.d 40.4.d.20. q.1.3.lib. 2. iuſtic.q. 5.4 Caſtr.verb.lex. Cou.c 6.§.10.nu.1. Naoa. cap.22.num.
t 84 [t] Ita exponit D. Tho.add. q.50.art.
u vnic. ad 7. [u] D.Th. quæſt.50.Sot.d.34. quæſtio. vnic. artic. 2.Ledeſm. quæſtio. 52. Nauar. numero 29. & ſic explicãtur hæc 12.impedimenta. 1.error perſonæ. 2.conditio ſeruitutis: at conditio contra ſubſtantiam reducitur ad defectum conſenſus. 3.votum ſolemne profeſſionis. 4.cognatio triplex, naturalis per conſang. ſpiritualis ex bapteiſmo aut confirmatione. legalis ex adoptione. 5.crimen duplex, homicidium coniugis alterius, cauſa contrahendi. Adulteriũ data fide contrahendi poſt alterius mortẽ 6 cultus diſparitas, i. baptizatus cũ nõ baptizata. 7. vis ſeu metus de ſe grauis. 8 ordo ſacer ſeu maior. 9.ligamen, i.ligatũ eſſe altero vero matrim. 10.honeſtas publica ex ſponſalibus veris de futuro, in 1.tantũ gradu. 11. affinitas triplex ex matrim.rato, vel ex conſummato: aut ex copula fornicaria ad 2.gradum. 12.impotentia coeundi ex frigiditate viri, vel ex arctitudine virginis, aut ex maleficio perpetuo. Trident.
x y addit. clandeſtinum ſine parocho vel teſtibus & raptum. [x] [y] De
z a quibus dicetur capit.2. [z] [a] Vt ſtatim declarabitur. [b] Nauar. cap.
b 27.num.49. Turria.lib.primo, pro can. Apoſtolorum cap. quinto,
c & 29.& patet ex D. Thom.add.quæſt. 24.ar.primo. [c] Inf.cap.9. [d]
d Inf.cap.6 & lib.præced.cap.2 M. [e] Multo ante, Alexand.II.in con
e cil.Later.cap.ad ſedem.34.quæſt.5.meminit, Greg. I. lib.12.epiſt.
31 ad Felic.& prius Iul PP.I.cap.nullum.35.quæſt.2. iſtorum.7.
graduum ſecundum ius canonicum. Coua.2.p. c.6.§.10.num.5.in
2.ad quibus legibus ciuil. vtuntur canones. cap.coniunctiones.35.
quæſt.2.cap.2.de deſponſ impub.cap.3. qui matrim.accuſare poſ-

f capit. 26. [f] Inſ. cap. 9.§.2.Innoc. III. ca. non debet. de conſang quod editum eſt in celeberrimo
g Concil Later. 8 Vt aduertit Pius V. in
h catech. [h] Trident. ſeſſ. 24. can. tertio. & quarto. Ledeſm. quæſtio.56.quarto. Caie.tom.ſecundo, opuſc.in explicatione articulorũ. Vualden.tom. ſecundo, ſacram.cap.132.Taper. artic.17. & 20. Couar.ſecunda parte, cap ſexto, in principio & §.10.nu. 10. 17.Soto.d.34 artic. primo, d.40.ar.3.& 5. Tiletan. præfat. defenſio. pro Concil.Trid.Pet.Sot.de matrim.lect.4.Ant. 3.p.tit.1.c.19 §.fin. D. Tho. quæſt. 50. ar.vn. quæſt 54 art. 4 Paluda d.26.q 4. 3 Rich ar.2.quæſt. 3. Adria. de matrimon.ſol.3.Bellarm de matrimon.capit.
i 28. [i] Anto. capit.6. Palud. d.26.quæſt. 2.2. Ledeſ.q.52 q. 56.3. Sot.d.40 art. 5.d.39 artic.primo, dub. vltim. Victor. relect. matrim. prima parte, num. 12. Specul. prima parte, artic 27.concluſ. 8.& tertia parte, ar. 20. Syluestr.matrimon. octauo, §.10. verſ.ſecundo. Abul. primo.Reg octauo, à quæſt. 166. vſque 183 D.Thom quæſtio.50.ar. vni.ad 4. quæſt.59. ſecundo, ad tertiũ, libro quarto, contra gent.cap.78. quodlib.quinto, artic. 15.Petr. Sot.lect.quarta.Taper.art 20. & ſtatim dicetur. Nec id negat Couar.ſecunda parte, cap.ſexto, §. 10.num.16.& cap.6.principio num.ſexto, ſed loquitur poſtquam PP.reſeruauit.Turrecrem. in princ.35.quæſt.8.Deci.conſ.231.num.primo, gloſ.l.Paulus, ff. de ſtatu hominum.facit Couar.lib.tertio. cap.primo. Bellarm.cap.
k 21.col.penult.cap.32 ad fin. [k] cap.tuam.de ordine cognit. Triden. ſeſſ.24.can.12.Coua.2.p.cap.8.§.12.num primo, per cap accedentibus.de exceſ.prælat.lator.cap.cauſam.qui filij ſint legitim.Sot.d. 29.q.1.ar.4.verſ.duo.vbi exponit d c.tuam.cap.cauſam.Simanc.de catho.inſtit.c.40.Turrian.lib.3.pro can.Apoſt.Bapt. Lupus.tract. de vſur.ad fin.nu.66.Bella.de matrim.c.32. & ſubeſt cauſa vt reſeruetur eccleſiæ, quando eſt quæſtio iuris, & non facti. quia hic contractus eſt ſacramentum inter Chriſtianos.de qua ratione Palud. d.26.q 4 ar.3 Sot.d.26.q.2.1. Coua.c.6 princ.num.6. & § 10.nu. 16.pract.c.31.nu 2.V.ctor.rele.de matrim. At in q.facti incidenter cognoſcit laicus iudex Coua.c.8.§.11.nu 4.& c.7.§ 6.num.8. Bapt.Lup.ſup.cenſetur autem eccleſia reuocare leges de matrimonio, vt dum declarat matr filiorum abſque conſenſu parentũ, aut
l ſeruorũ abſque conſenſu domini, valere. [l] F Med.1.2.q.90.2.Sot.
m n li.1.iuſt. q.1.ar.2. [m] [n] De quo Briſon. duplici. lib. de ritu nupt.
o p Tiraq.1.retractus. [o] Vt explicatum eſt lit.F. [p] Ideo vero legitima

ita diſtinguunt, vt eo ordine præferantur cognati in ſucceſſione hæreditatis. Tiraq. ſup Loriotus in tit. ff. de gradibus. [q] Bellarm. cap. 26. Iul. primo, cap. nullum. 32. quæſt. 5. Couar. cap. 6. §. 10. num. 5. add. [r] Coua. cap. 6. § 6. num. 3. Naua. num. 48. ſi. & add. Hiſpan. D. Thom. add. quæſt. 59. 2. ad 3. [ſ] cap. de infidelibus. de conſang. cap.

[h] impedim. matrimon. num. 416. Specul. prima parte, art. 28. [h] Caieta. Soto. d. 28. Nauar. cap. 16. num. 36. [i] D. Thom. quæſtio. 55. artic. 10. & 11. Soto. diſt. 41. artic. quinto. Allen. libro octauo, tit. 33. 34. 35. Syluest. matrim. 8. Couar. ſecunda parte, capit. ſexto, §. 10. num. 20. vt accuſatur matrimonium ob adulterium. D. Thom.

à ſe comprobatis vſi ſunt pontifices, vt Iul. I. [q] quas tamẽ Inno. III. cap. non debet. de conſang. reduxit ad quartum gradum: & partim confirmans vtitur lege olim diuina, quam Moſes Leuit. capit. 18. ſuo populo propoſuit.

5 Nunc apud infideles Iudæos qui lege Moyſi adhuc volunt impie gubernari, irritum eſt tale matrimonium prohibitum Leuit. capit. 18. [r] quod ſi vterque ad fidem conuertatur, permittit eccleſia vt, quamuis contraxerint in gradu ſic prohibito, permanere poſſint ex diſpẽſatione in eo matrimonio. [ſ] Princeps infidelium inter ſuos etiam nunc poteſt ſimile impedimentum ſtatuere: [t] eo quod vt alij contractus irritantur quibuſdam legibus, [u] niſi fiant ſub certa forma & ſolemnitate, ita hic contractus de mutua & perpetua corporis traditione ſubiacere poteſt legibus ciuilibus: differt tamen in eo, quod poſtquam ſemel valuit matrimonium etiam inter fideles, nulla humana autoritate reſcindi poteſt: [x] nec per impedimentum de nouo additum, aut ſuperueniens [y] irritatur, quod prius erat legitime contractum, licet iudex teneat ſoluere: ſententia enim in cauſa matrimonij lata non tranſit in rem iudicatam, [z] ſi forte falſa præſumptione nitatur. Olim conſuetudo potuit inter quoſdam inducere impedimentum: [a] quod iam ceſſat.

6 Interdum eccleſia impedit irritando tantũ ipſius contractus ſubſtantiam, [b] vt irritauit contractum minorum, dum alienant bona: interdum inhabilitat perſonas quæ ſunt materia remota contractus. In clandeſtino vtrumque coniungere voluit Concil. Trident. quia etiam contractus irritantur, & perſonæ ſimul ad ſic contrahendum inhabilitantur. [c] verba quædam præ ſe ferunt irritationem vt olim apud Euariſt. Papam de clandeſt. [d] ſed non te ritauit iuxta ſenſum quem vſus & ſapientes interpretantur. [e] cuius vera ratio eſt, quando eccleſia prohibet ipſam ſubſtantiam contractus, facta contra legem non valẽt, [f] quia fiunt contra ſubſtantiam actus & conſenſus: At quando prohibet aliquid circa ſolemnitatem & modum accidentalem & punit, non cẽſetur irritare: [g] ſic olim prohibebat clandeſtinum, quod tamen licebat in caſu quo ceſſarent inconuenientia. [h] Si qui contraxerint etiam bona fide cum impedimento irritante, etiam occulto, accuſatur matrimonium [i] per deſtinatas perſonas, vt quamuis fuerit præſumptum, ſoluatur, ſeu potius irritum declaretur autoritate eccleſiæ.

7 Si impedimentũ quod præceſſit matrimonium, tollatur per ſuperuenientem legem, aut aliam rationem, [k] aut diſpenſationem, non conſolidatur prius matrimonium, [l] niſi iterum confirmetur legitimo & expreſſo vtriuſque conſenſu [m] (poſtquam enim tollitur inhabilitas reſpectiua, non eſt maior ratio cur requiratur nouus conſenſus vnius etiam nocentis, quam alterius) quia diſpenſatio extrinſeca nõ poteſt ſupplere neceſſarios vtriuſque conſenſus, ſed perſonas reddit habiles futuro contractui. ſi nõ interfuit inhabilitas perſonarum, ſed contractus fuit irritus & claudicans (vt quia defuit conſenſus, aut certe legitimus conſenſus ex parte vnius [n]) ſatis eſt iſtius conſenſum opportune ſuppleri. Lex humana rato obligat cum periculo mortis, [o] niſi inſtet cauſa boni communis, aut religionis Chriſtianæ: Ea tamen lex quæ inhabilem facit ita obligat, vt propter mortis periculum, non liceat contrahere ſimulque conſummare matrimonium cum perſona inhabili: [p] aliàs ſi conſanguineus, affinis, vel profeſſus & ſacris initiatus ſcienter contrahat de præſenti, imponitur excommunicatio, [q] tam iſtis quàm alteri cum iſtis contrahere non verenti: quam clericus qui ſciens & ſponte tali matrimonio aſſiſtit: [r] niſi diſpenſati ſint, aut ignorantia vel graui metu à cenſura excuſentur.

gaudemus. de diuorit inſ. cap. tertio, §. 5. [t] Vt d eſt, & dicetur capit. 13. § 1. D. Tho. ſup. & lib. 3. de regim. princ. c. 14. Victor. releſt. de matrim. 2. p no. 12. releſt. de poteſt. ciuil. nu. 5. Sot. d. 39. art 1. ad fin. [u] Vt de alienatione bonorũ pupilli, quæ ſeruando ſeruari poſſunt, non pôt tutor abſq; iudicis autoritate vendere: vt immobilia aut ſciphos argẽteos. ff. de rerum diuiſion. ff. de acquirẽdo rerum dominio vel poſſeſſione. Couar. capit. quamuis pact. 2. part. § 4. nu. 6. Conan commen. iuris ciuil. à cap primo. [x] Couar. 2 p. c. 8. §. 12. num. 11. [y] Infr. cap. 7. D. Tho. quæſt. 54. 4. ad 6. q. 55. ar 6 Sylo. matrimo. 8 §. 15. verſ. 7. [z] Couar. ſup [a] Coua. ca. 6. § 10. num. 18. negat conſuetudinẽ per ſe inhabilitare. & D. Tho. quæſtio. 53. 2. Sot d. 38. q. 2. 2. col. 2. vt conſuetudo inhabilem (puta eum defectu ætatis) non poteſt habilitare Couarru. cum Dried. Syl. matrim. 2. §. 3. Ang. matrim. 3. imped. 17. Tabie. verb. imped. at olim conſuetudo arguebat tacitum conſenſum eccleſiæ quando ex contractu ſequebatur ſcandalũ in fieri & facto eſſe: vt inter duos filios compatrum. Naua. capit. 22 num. 73. Syluest. Dried. de lib. Chriſtian. cap. ſecundo, mem. 2. p. 3. fol. 124. Magiſ. d. 38. Panor. & gloſſ. recepta. capit. ſuper his. de cognat. ſpiritu. Ib. ſic olim votum quod vxor relicta in ſæculo emittebat in manu epiſcopi, videtur irritaſſe. cap. inſinuante. qui cleri. vel vouent. e. rurſus. vbi gloſ. & Hugut. quod tamen reuocat Bonif. VIII. capit. vnic. de voto in 6 & tempore D. Thom. 2. 2. q. 88. art. 11. [b] [c] Lib. præceden. cap. 5. §. 4. Z. L. [d] De decret. Euariſt. cap. primo, cap. noſtrates. 30. quæſt. 5. d. eſt ſup. ca. 5. §. 3. [e] Quia ſenſus eccleſiæ pendet ex vſu & interpretatione ſapientum, iuxta duplicem regulam ex glo. fin. cap. tua nos. de ſponſ. duorum gloſ. fi. in cap. 1. de cognat. legal. in Cle. prima, ver. inhibentes. de iure patron. & quæ affert Couar. cap. ſexto, princ. num. ſeptimo. Xuar l. 1. fori tit. de las ganancias. numero 7. [f] Prima regu. de qua l. pacta quæ contra. C. de pact. cap. ſi diligenti. de foro compet. [g] Secunda regu. de qua. Couar. cap. octauo, §. ſecundo, num. 8. Taper. art. 20. Card. Aracœli de

quæſt. 62. 4 [k] Tollitur inhabilitas ſi puer impleuit ætatem, aut quia cõiux prior obijt, & factus eſt liber, vel ablata eſt ſcientia aut coactio. ſic per Tri. ablata ſunt quędam impedimenta pro futuris, aut iam contractis matrimonij. declarat Pius V. proprio motu, anno 66. refert Nauar. capit. 22. num. 42. ad marginal. Concil. vltim. Bracharen. act. quinto, cap. 12. Specu. in append. p. 79. archiepiſcopi Guerrero & Blanco, qui affuerunt Concilio. D. Vera. D. Thom. q. 54. 4 ad 6 & quæſt. 55. 9. Soto. diſt. 27. quæſt. prima 3. ſupponit Caiet. tom. 1. tract. 11. quæſtio. 2. Naua. cap. 22. num. 47. fin. 80. 86. Couar. prima parte, capitulo quarto, princip. ſecunda parte, capitulo ſexto. §. 10. numero 15. Specul. prima parte, articulo 34. concluſ. 8. art. 63. concluſ. ſexta, articulo 44. concl. tertia, & ſecunda parte, articulo 13. concluſ tertia, & in append. dub. decimo, concluſ. quarta DD. diſtinct. 38. Scot. quæſtio. prima, verſ. & tunc ad ſecundo, ſupplem. quæſtio. prima, articulo ſecundo, concluſ. 22. Richard. ibi & diſtinct 40. quæſt. ſexta, Gerſ. ſecunda parte. compend. Theol. concluſ. ſeptima. Adrian. de matrimon. Abulen. primo. Reg. 8. quæſtio. 38. fin. [m] Caiet. Adrian Sot. Victoria recent. requiritur vtriuſque conſenſus. [n] D. Thom. add. quæſtio. 47 quarto, ad ſecundũ. Recent. [o] D. Thom. prima ſecundæ quæſt. 96. quarto, vbi Frat. Medin. [p] Frat. Medin. ſup. Sot. libro primo, tit. quæſtio. ſexta, quarto, capit. fin. [q] Per Clem primo, de conſangui. Nauar. capitulo vigeſimoſecundo, numero 52. capitulo 27. num. 141. Couar. ſecunda parte, capitulo ſexto, §. octauo, num quarto, Bern. pract. cap. 78. Specul. prima parte, art. 37. Caiet. excommun. capit. 47. [r] Per conſtitut. ſynod. 1. Nauar. capit 27. numero 142. fin. Caiet. quando ſacerdos ex officio autorizat ſolemniter matrimonium: ſecus ſi verba dicantur à ſæcularibus, vt ait Armil. verb. excommun. 45. At iure communi ſacerdos non incurrit excommun.

CAP.

C A P. II.

a Palud. [a] diſtinct.34.quæſt.1.artic.2. conclu.3. Pala. quæſt.2. Specul.prima par.artic.23.dub.1.conclu.1. Anton. tertia par. titu.1.cap.16.§.4.fin. Syluest.matrimon.7.§.6.verſic.2.Armil.inceſtus.§.3.cum Vincent. quamuis quidam dicant eſſe ueniale, vt Caiet. ver. matrimonij peccata, cap.ſecundo, Soto.diſtinct.37.artic. ſecundo, de quibus impedimentis non irritantibus. Diuus Thom.q.50 Doct. diſtinct.34. Nauar. cap.22. à num.68. 73.74. Bellarm. de matrimon cap.18. & 31. Syluest. matrimon.4.Petr.Sot. lect.9.Couar.ſecunda par.cap.6.
b [b] Nauar. nu 68. Couar. cap.6 princip num. 6. & quãdo lite pendente interdicit, c. 3. §.7.num.4. Palud. Syluest. matrimon.7.§.1.
c [c] Nauar.conſil.24.num. 3.lib.4. titu primo, de ſponſal. vt dubitatum eſt de caſu cuiuſdam magnatis ad inſtantiam Regis Hiſpan.
d [d] dict. eſt lib.præceden. c. 5.Doct.diſtinct.28. D.Tho. quæſt.45. 5.Nauar. num.68.
e [e] Tridenti.capit.10. Nauar. cap.22. nu. 71. Specul. prima par.artic. 14.qui falſo addit ex doctrina Soti diſtinct.32. quæſt.1.3. epiſcopum ex cauſa diſpenſare, vt eo tempore ſint benedictiones. oppoſitum tenet Cardin.capit. capellanus. de feriis. quæſt.1. Henric. Botæus tract. de ſynodo, poſt tertiam par articu.1.nu.163.& Recent. Iuriſper.
f [f] Nauar.cap.27. num.178. ſed quia benedictiones pertinent ad officium diuinum; fieri poſſent cum moderatione, cap. alma mater, ſi quis habet bullam qua poteſt intereſſe diuinis. At matrimon.ratum fieri non prohibetur etiam inter perſonas interdictas, quæ non poſſunt intereſſe officijs publicis: quia matrimo. eſt quidam contractus cui accidentaliter per Chriſtum
g adiecta eſt ratio ſacramenti.[g] D.Thom.quæſt.53.Nauar.cap.22. num.73. cum Richard. Roſel. Anton.Syluest. Specul. prima par. articu.15. Bellarm. cap.21. tenetur uero mortuo coniuge ingredi religionem. Addit Nauar.num.73.cum Hoſtien. peccare ſi quis incaute reſpondeat roganti, matrimonium cum uoto continentiæ valere,facit num.83.§.34.Vt cum fragili offertur occaſio abutendi uera doctrina,Orig.cap.in mandatis,43.d.Anton.tertia par.tit. 2.cap.16.§.1.Abulen.Num.cap.30.quæſt.63.Specu.append.pag. 107.ad primum, ſecus ſi id dixit homini parato non ſeruare uotum,aut bona fide dixit in generali,Nauar.cum Syluest.matrimo.
h i 7 §.5.verſic.9.Specul.ſupra & prima par.artic.15.[h i] De his uotis
k l ſupra lib.de indulgent. cap.30.§.6.[k l] Libro præceden. capit.14.
m [m] Nauar.cap.22.num.72.ad fin.& obiter num 36.40. cap.per catechiſm. de cognat ſpir. in ſexto. Iuſtinian.nouel.24. Balſam.ſup. ſext.ſynod.can.53.l.2.tit.7.p.4.communis & Durand.diſtinct.42. Sot.Diuus Thom. addit.quæſt.56.2.ad ſecundum. Ledeſ. quæſt. 58.Syluest.matrimon.7.§.4. Couar.ſecunda par. cap.6.§.4. num. 12.cum Hieronym. Paul. At quidam negant per catechiſm.contrahi impedimentum. Alber.diſtinct.42.artic.5.ad quintum, propendet Soto quæſt.1.artic.2.iam non eſſe in uſu, & probabile dicit olim Specul.prima par.artic.55.At falſo ſolus Palud.diſtinct.
n 42.ait contrahi etiam per ſolum exorciſmum. [n] Specul.addit prima par.artic.22.ad fin. quidam Recent. Nauar capit.22.num.85. conſil.6. lib.4. titu. 14. de conſang. argum. cap.de gradibus. 35. quæſtio.8. & l.qui in prouincia.§.diuus.ff.de ritu nupt. & de ſolennem pœnitentiam agente qui prohibetur à matrimon.ſupra lib.1. de pœnitentia, cap 29.§.3.
o [o] Nauar. nume.74. D.Tho. quæſt. 50. Syluest.matrimon. 4.Soto.diſtinct.37. quæſt.1.artic.1. Palud. diſtinct.34. q 1.Petr.Soto.lect.9. Specu prima parte, articu.27. Caietan. ver.matrimon. Couar. ſecunda par. c.
p 6.princip. [p] cap.1. & 2.de eo qui cogn. Nauar. num.75. §. 3.Soto.diſtinct.37. articu.1. colum.3. Specul. prima par. art.23. conclu.2.ſignificat Armil.matrimon. §.57. Angel.inceſtus.§.3.Panorm.d.cap primo, quia hæc odia ſunt reſtringenda ad caſus expreſſos iure. Nec oppoſitum habetur cap. tranſmiſſæ.eod.titu. de quo Syluest. luxur. §.4. verſic.1. puniri debet à iudice: quia conſtabat cognouiſſe filiam primæ uxoris defunctæ, nempe etiam uiuente uxore cum Panor. Ang. ſupra § 4. vbi addit.1.Sarmien.li.
q 7. Select. cap.10. [q]
r Couar.ſecunda par. cap.6.§ 8.num.primo, [r] Nauar. num.75. fin. & 85. Caietan. Soto Paludan.Palac. Specul. prima par. artic. 23. 27 fin.addunt conſuetudinem ualere pro diſpenſatione: quia epi-
ſ ſcopus ſcit, quotidie inceſtuoſos contrahere, & tacet. [ſ] Nauar. num 74. communis Theolog. diſtinct.34. & Canoniſt. in cap.ſecundo, de pœnitent.& remiſſio. per cap.admonere, 32.quæſt.ſecunda, idem Nauar. conſil.28.lib.quarto, titu.primo, de ſponſ.& probari per opt.text.capit.quicunque,33.quæſt.3 citatum à g'o. capit.admonere eod. At Syluest. negat probari iure, idem eſſe de mariticidio cum tamen ſit eadem ratio, vt ait Nauar. cum Palud. contra Syluest. matrimon.6. §.ſeptimo, ſecus ſi uir licitè occidat
t u adulteram ſibi traditam à iudice. [t] [u] Infra capit. decimoquarto,
x §.ſecundo,& de raptu ibid.ſupra. [x] [y] Nunc per Trident.capit.
y ſexto, Bellarm. capit.uigeſimo,fin. Nauar.num.74. & 47. fin. di-
z cetur, capit.decimoquarto, §.quarto, [z] Nauar. capit.uigeſimoſecundo, nume.40. 74. Abulen. Matth.5. quæſt.100. Syluest. matrimon.8.§.ſeptimo, verſic. ſecundo, Hoſtien. Panorm. Adrian. Richard. Paludan.Anton. Caſtro. ſecundo leg.pœn. capit.quinto, decimoquarto, Viguer. Ledeſm. quæſtio. 58. ſecundo, fin. capit. de eo. 30. quæſtio. prima, licet Pater in neceſſitate teneret infantem, contrahit: quia non erat de neceſſitate tunc fieri ſuſceptorem,communis contra Soto.diſtinctio.42. quæſt prima,1.colum. 3.vid. diſtinctio. 37. articu. primo, & Duran. diſtinctio.42. negat aliquid de hoc eſſe iure expreſſum. Et falſo quidam apud Syluest. aiunt fieri compenſationem, ſi uterque parens conſentiat in crimine.

C A P. II.

De his quæ impediunt matrimon. ratum,& non dirimunt.

§.1. *Reduci ad ſeptem impedim. in genere,vel ad 13.in ſpecie.*

2 *Quibus modis tollitur impedim. & diſpenſat epiſcopus.*

3 *Qui ſic contraxit, non impeditur cõmuniter petere debitum.*

4 *De inceſtu cum conſang. vel affine, & §.5.an petens diſpenſatione pro conſang.vel affinis.debeat de inceſtu facere mentionem:& §.6.7.cur ex ſtylo ſit mentio.*

8 *Votum continentiæ impedit.& §.10. ſi mutuo voto contrahant.*

9 *De voto ſimplici religionis. De profitente ſine licentia uxoris.*

IMpedimenta eccleſiaſtici vel naturalis iuris quæ prohibent ſub
a mort. contrahere,[a] & tamen contractum non dirimunt, ſunt in genere.7.vel in ſpecie.13. Primum ſi contra interdictum iudicis: (vt ſi lite pendente prohibuit) perſonæ
b de ſe habiles contrahant. [b] At numquam legitur Pontif.nec deberet ſolo interdicto (abſque lege communi) facere duos, vt ſint inhabiles ad
c contrahendum inter ſe. [c] Secundo contra interdictum iuris,vt ſi ſalua matrimonii forma contrahant clan-
d deſtine,[d] aut benedictiones & nuptiæ fiant tempore per iura interdi-
e cto,[e] aut loco interdicto. [f] Tertio
f poſt uotum continẽtiæ perpetuæ,[g]
g aut numquã nubendi.Quarto poſt
h uotum religionis,[h] aut ſuſcipiendi
i ordinem ſacrum. [i] Quinto ſi matrimonium de præſenti cõtrahat cum una, qui contraxerat legitima ſpon-
k ſalia cum altera, [k] nec eſt cauſa notoria, vt ab illis libere poſſit recede-
l re. [l] Sexto olim ob cognationem quãdam patrini ortam ex eo quod quis teneret fœminam ad catechiſ-
m mum tantum, [m] quando ſuppletus eſt poſt baptiſmum in neceſſitate datum. quod per Concil. Trident.
n videtur ſublatum. [n] Deinde ſepti-
o mo ob unum ex ſeptem delictis. [o] Primo ob inceſtum hominis coniugati cum cognata uxoris adhuc ui-
p uentis, [p] (vbi ſimul cum inceſtu adiungatur adulterium) hic prohibetur mortua uxore contrahere: dicitur vero inceſtus quaſi non caſtus, caſtus uero ſignificat cingulũ quo Venus utebatur ad honeſtas
q nuptias. [q] & in hoc impedimento inceſtus, epiſcopus iure concedente
r te diſpenſare poteſt. [r] Secundo uxo-
ſ ricidiũ illicitum, [ſ] ſed abſque adulterio aut promiſſione ut adulteram ducat: hoc enim faceret impedimẽ-
t tum irritans. [t] ſi uero uir uxorem adulteram auctoritate publica ſibi traditam occidat, non prohibetur contrahere. & quamuis communiter pœna & prohibitio non extendatur ultra caſum iuris expreſſum, ſub uxoricidio tamen videtur in-
u cludi mariticidium: [u] quia militat eadem aut maior ratio, vt pœna extendatur ad correlatiua. Tertio ra-
x ptus alienæ ſponſæ:[x] ſed per concil. Trid. qui rapit fœminam ſiue deſponſata ſit alteri, ſiue non, fit inha-
y bilis ut cum rapta cõtrahat, [y] quamdiu ipſa in poteſtate raptoris manſerit. Quarto ſuſcipere proprium fi-
z lium de fonte baptiſmi:[z] vel de confirmatione, eo animo ut per eam ſuperuenientem cognationem im-

pediatur petere debitum. Quinto presbytericidium: [a] præſertim ſi de illo conuictus eſt in iudicio. [b] Sexto ſi peccatum habuit ob quod facta eſt ab illo ſolennis pœnitentia. [c] Septimo ſi de facto contraxit ſcienter cum moniali. [d]

2 Tolluntur prædicta impedimenta diſpenſatione legitima: cuius vicem interdum ſupplet conſuetudo [e] contrahendi abſq; diſpenſatione. diſpenſat in inceſtu primo apud quaſdam regiones conſuetudo, in quibus epiſcopus videt quotidie inceſtuoſos contrahere, & tacet: ac ſubinde in alijs impedimentis quæ proueniunt ex delicto præſertim occulto. Secundo, epiſcopus diſpenſat in omnibus his impedimentis, præter id quod prouenit ex voto continentię, vel religionis, aut ex primis ſpũalibus: quia quãuis iura ſolam diſpenſationem inceſtus exprimant cócedi epiſcopo, conſuetudo tamé interpretatur ex ſimilitudine rationis extendi ad alios caſus. [f] Tertio inceſtus tunc impedit petere debitũ ratione fornicariæ affinitatis in primo aut ſecundo gradu: [g] (nec enim ad vlteriorem gradũ extenditur poſt conc. Trid. quamuis cum inceſtu coniũgatur adulterium, ſtuprum, & ſacrilega copula [h]) quando ſcienter cum ea affine, id eſt, cum cognata vxoris cómittitur. At ſi ignorabat eſſe ſibi affinem, vt excuſatur à propria ſpecie inceſtus, ſic & à pœna non exigendi debitum, [i] ſimiliter enim quæ inculpata per vim cognita eſt ab affine iniquo, non impeditur petere debitum: & generaliter qui excuſatur ab inobedientia ſeu ſpecie delicti ob quam imponitur excommunicatio aut irregularitatis pœna, hic ex conſequenti excuſatur in conſcientia à prædicta pœna. [k]

3 Hæc quæ non dirimunt, non impediunt (excepto voto continentia) quin conſummato ſemel matrimonio liceat petere debitum, [l] vt ſi inceſtuoſus contraxit cum alia, non impeditur ab ea petere debitum: [m] quia cum illa nullam habet affinitatem. Similiter in eo qui tépore aut loco interdicto contraxit, aut fecit aliquod ex prædictis delictis. prohibitio enim cótractus non extenditur ad vſum illius: ſic & ſtrictius prohibetur contractus cum propria conſanguinea, nempe ſub excommunicatione, [n] quam vſus illius. qui habet votum religionis tenetur poſt matrimonium ratum adhuc implere votum, [o] vt poteſt ante conſummationem (vt patet, ſi votum religionis emiſiſſet poſt matrimoniũ ratum) cóſummato tamen ſemel matrimonio, poteſt petere & reddere. [p] Solo voto caſtitatis impeditur petere, [q] quia huic magis repugnat vſus, quam contractus qui aliquando licet. [r]

4 Qui inceſtum fecit ante vel poſt matrimoniũ cum propria conſanguinea, non impeditur contrahere cum alia fœmina: [s] At ſi cum eadem optat contrahere & petit diſpenſari, deberet (pro foro exteriori ex ſtylo curiæ Romanæ) facere méntionem de conſanguinitate ſimul & inceſtu: [t] quia difficilius datur & cum lóge maiori compoſitione pecuniarum. quãuis enim inceſtus cum conſanguinea de ſe non ſit impedimentum vt contrahat cum alijs, reputatur tamen in foro exteriori ob quaſdam præſumptiones [u] impedimentum vt cum eadem cótrahat. [x] ſed quando inceſtus quidam factus eſt cum affine, cum

mine. Vincen. Gofred. Bern. Roder. [a] [b] Nauar. num. 74. ca. qui presbyterum, de pœnit. & remiſ. Couar. 2. p. cap. 6. num. 5. quamuis Pan. neget prohiberi, niſi in iudicio conuincatur. [c] Nauar. cap. de iis, ca. antiqui. 33. quæſt. 2. [d] Nauar. [e] [f] Vt dictum eſt. R. cum Nauar. Palud. quia conſuetudo videtur derogaſſe legi in his 7. delictis, Sot. tamen diſt. 37. art. 1. fi. Petr. Soto. lect. 9. Caiet. putant eſſe veniale ſic contrahere abſq; diſpenſatione. Diſpenſat epiſcopus ait Soto d. 34. art. 2. Palud Caietan. ver. matrim. Syluest. matrim. 7. §. 6. Specul. 1. p art. 23. 57. Nauar. nu. 85. quamuis in ca. ſi quis viduam 32. quæſt. 7. non exprimat niſi vt diſpenſet in inceſtu: quod eſt maius impedimentum. [g] Trid. ſ. 24. ca. 4. reſtringit. Couar. 2. p. cap 6 §. 7. num. 3. Specul. 1 p. articu. 50. Nauar. numero 42. de quo olim D. Thom q. 53. 3. Soto. diſt 4 1. addit cum D. Tho. Palud. Anton. actũ ſodomiticum non inducere hanc affinitatem. Nau. nec violatio virginitatis abſq; ſeminatione, nec pollutio extra vas, vt affirmat etiã Soto ar. 2. & diſt. in. 27. quæſt 1. artic 4. Nauar. conſ. 1. fin. tit 19. lib. 4. [h] Docto. Salmant. & Cõpluti conſulti & Archiepiſcopus Guerrero ſanct Sarmiento 1. ſelect. ca. 9. nec obſtat Sylu. inceſt. § 4 verſ. 2. cum Pã. qui loquitur pro ſuo exteriori, quando probatur & punitur inceſtus grauis. [i] Soto. diſt. 37. art. 2. col. 4. probat, vt ſi per vim cognita eſt, non impeditur petere. c. diſcretionem. de eo qui cog. Nauar. c, 16. num. 34. ca. 22. num. 40. Frat. Med. 1. 2. q. 76. 3. [k] Nauar. ca 27. num. 155. 146. Couar. cle. ſi furioſus. 1. p. in princip num. 8 & §. 1. num 4. [l] [m] Sot art. 2. recent. Caſtr. 2. legis. pœn. c. 6. docum. 1. Nauar. num. 75. cum Præpoſ Hoſt. Ioan. And. Supplem. diſt. in. 34. q. 1. art. 1. not. 2. l. 13. tit. 2 p. 4. vbi Greg. verb. con ſu parienta: licet dubius: quamuis alij Doct generaliter aiunt quod idem prohibeat petere, quia prohibebatur contrahere ob prohibitionem copulę Pan. ca. tranſmiſſa de eo qui cognouit Richard. diſt 34. art 4 q. 2. Anton 3. p. tit. 1. ca. 16. §. 4. Angel. inceſt. §. 4. Armil. §. 4 Caiet. 2. 2. quæſt. 154. 9. ad 5 obiect. Palud d. 34. Palac. q. 2. col. 6. Armil. matrimon. §. 57. Syluest matrim. 7 §. vlt. Specul. 1. par. art. 23. & facit 1. par. art. 17. fin. Cordub. lib. 1. quæſt. 12. Nec te fallat Soto. art. 1. col. 3. dicens, inceſtum cum conſanguinea impedire contrahendum: nam mox artic. 2. fin. negat poſt contractum impedire petitionem debiti, Perez lib. 8. ord. pag. 315. [n] Clem. 1. de conſanguin. [o] Quia adhuc poteſt implere votum. ſi tamen non admittatur in religione, quia parum aptus eſt: vel ſi bona fide probans difficultates, receſſit à nouitiatu: poteſt petere debitum, recent. vid. Nauar. ca. 12. num. 80. num. 47. & cap. 16. num. 30. & inf. §. 8. F. [p] Nauar. cap. 12. num. 47. & ſup. quia hic non vouit caſtitatem, vt impediatur petere. [q] Nauar. ſup. [r] Inf. §. 8. [s] Nauar. ca. 22. num. 75. §. 4. fatetur eſſe communem Theo-

log ex inceſtu cum conſanguinea propria, non incurri impedimentum contrahendi cum alijs fœminis, præter illam. D. Thom. diſt. 34. q. 1. art. vlt. vbi Palud. Anton. 3. p. tit. 1. cap. 16. §. 4. Palac. q. 2. Syluest. matrim. 7. imped. vlt. §. 3. cum Roſel. Archid. Richar. Armil. §. 57 Caiet. matrim. §. 5. & in 2. 2. quæſt. 154. art. 9. Caſtro. 1. leg. pœn. cap. 7. Specul. 1. par. art. 23. & facit. 3. par. art. 17. fi. Cord. lib. 1. q. 12. Couar. 2. par. capit. 6. princip. num. 4. cũ Pan. ca. 1. de eo qui cogno. qui ita ſentit. At falſo Nauar. citat Sotum, quia diſt. 37. art. 1. col. 3. ait inceſtum cum propria conſanguinea ante vel poſt matrimonium impedire contrahendum. ſed art. 2. ſolũ negat quod impediat petere debitũ. Addit Nauar. num. 75. & in Compend. Hiſpan. & conſ. 17. tit. 1. lib. 4. ſe tenere oppoſitum, nempe, quod impediat contrahere: quod tenet commun. Canoniſ. Hoſtien. Ioan. And. Præpoſ. Angel. inceſt. §. 5. & ſequen. Greg. per l. 13. tit. 2. par. 4. Sarmiento. 1. ſelect. cap. 9. & li. 7. capit. 10. quia ita habere videtur ſtylus curię in foro exteriori, ſtylum vero conſtat facere ius vt ait Milis verb. ſtylus. Mandoſ. cancel. regu. 3. q. 9. regu. 8. q. 4. & ſępe. quamuis reg. 58. q 8. & reg. 33. quæſt. 8. ait quod ſtylus modo eſt albus & rectus, modo niger: ſed vera eſt prima ſententia. [t] In hoc tantũ caſu limitanda eſt ſecunda ſententia: in quo ſolo eſt ſtylus curię, vt fatetur Nauar. & Sarmien. & ideo in diſpenſatione tali apponitur clauſula, vt ſuperſtes ſine ſpe coniugij maneat. Nec obſtat c. ſi quis cum Nouerca. 35. q. 6. quia Grat. ait exponi à quibuſdam, prohiberi hos inceſtuoſos contrahere inter ſe, non tamen cum tertio. quod colligitur ex cap. inceſtis. 35. quæſt. 2. & probabile dicit Sarmien. lib. 7. c. 10. num. 3. Vt difficilius diſpenſat Papa cum ipſo ſimoniaco, vt retineat idem beneficium, in quo commiſit ſimoniam. ſic etiam quod habetur c. concubuiſti. c. ſi quis viduam. 32. quæſt. 7. c. de inceſtis. 32. quæſt. 3. fin. intelligitur, inceſtuoſos eſſe ſeparandos, quando inter ſe contraxerunt, ait Caſtro. 2. leg. pœn. c. 7. documen. ſecundo, quod autem additur eo. c. ſi quis viduam. ca. concubuiſti. vt innocens poſſit alteri nubere: intelligitur mortuo coniuge innocente, ſed dum viuunt ſignificat ſolui matrimonium ex inceſtu adulterioque ſuperueniente. nempe quoad thorum & redditionem debiti. Specul. 1. p. art. 50. fin. Couar. 2. p. cap. 7 §. 5. num. 5. Alij exponunt, vt matrimonium iudicetur irritum. nempe quia præceſſit impedimentum affinitatis fornicariæ. vt cap. propoſuiſti. cap. quædam. 32. quæſt. 7. Specul. Couarru. §. 4. ad fin. & in ſimili Nauar. num. 57. fin. [u] De his infr. §. ſeptimo. [x] Pro foro exteriori ex ſtylo curiæ, quando crimen inceſtus ſimul cum adulterio eſt publicum, inceſtuoſi prohibentur contrahere inter ſe. Nauar. num. 75. repetit bis. & num. 85. Sarmien. 1. ſelect. cap. 9. num. ſecundo, & lib. 7. capit. decimo, num. 3. dicit probabile cum

Grat.

y qua vult contrahere, [y] ob duplex
impedimentum affinitatis & ince
ſtus: quorum unum irritat, alterũ
non irritat, difficilior eſt diſpenſa-
tio in foro exteriori, vt Eccle. c. 4.
triplex aut duplex funiculus diffi-
z cile rumpitur. [z] quod de affinitate
quæ eſt coniuncta cum publica ho
neſtate, quidam dicunt de quibus
inf. cap. 10. §. 4. id tamen moderan-
dum eſt ſequenti modo.

5 Si inceſtus fuit occultus cum
propria conſanguinea cum qua cõ
a trahit, [a] non oportet in occulto fo-
ro conſcientiæ, vt in petitione di-
ſpenſationis mentio fiat de inceſtu:
b [b] quamuis ſtylus habet pro foro
exteriori ut in breuibus quibus Pa
pa diſpenſat cum inceſtuoſis adda-
tur monitoria clauſula, vt ſuperſtes
altero mortuo non contrahat aliud
c matrimonium. [c] Secundo, ſi quis
inceſtum admiſit cum nouerca aut
cum priuigna primæ uxoris filia, &
id in iure ſeu apud iudicem publi-
cè conſtet, & crimen inceſtus ſit
d coniunctum cum adulterio, [d] ius
in pœnam prohibet ne amplius con
e trahat: [e] quæ pœna requirit iudicis
ſententiam ſaltem criminis decla-
f ratoriam. [f] Hic inceſtus cum affine
adultero conſiderari poteſt primo
poſtquam Papa diſpenſauit, & or-
dinarius acceptauit cõmiſſionem
ſibi factam à Papa iuxta concil. Tri
dent. ſeſſ. 12. capit. 5. aut antequam
ordinarius acceptet. conſtat enim
quod cum diſpenſatio ſit iam facta
à Pap. quantum in ſe eſt in gratiam
contrahentis, non expirat mortuo
etiam Pap. concedente. Secundo ſi
ante impetrationem diſpenſationis
à Pap. factus eſt inceſtus (puta in-
terim dum Romam miſerunt, ut
peterent.) Planè inceſtus cum ea
conſanguinea aut affine nõ uitiat,
ſi contingat poſt impetratam a Pa-
g pa diſpenſationem, [g] & præſertim
poſtquam ordinarius acceptauit cõ
h miſſionem. [h]

6 Si ante impetratam à Papa di-
ſpenſationem fiat inceſtus quidam
negant ualere gratiam diſpenſatio-
nis, ſi ſcienter aut ignoranter non
facta eſt mentio utriuſque impedi-
i menti. [i] Alii putant non expedire
nec obligari ut mentionem faciat
de inceſtu occulto: quia quamuis
olim iure ipſo impediret contrahe
re: ſed conſuetudo ipſa ſatis diſpen
k ſat. [k] & in foro conſcientiæ ceſſant
l præſumptiones: de quibus ſtatim. [l]
Curandum eſt ut qui diſpenſat no
titiam habeat utriuſque impedimẽ
ti, & facta utriuſque diſpenſatione
m licitè omnino contrahant. [m] Id ue
ro ita fieri poteſt, vt impetrata à Pa
pa diſpenſatione affinitatis quę de-
legatur epiſcopo, ſimul declaretur
epiſcopo diſpenſaturo impedimen
tum inceſtus, in quo ille auctorita
n te ordinaria diſpenſare poteſt: [n] Epi
ſcopus uero defectum diſpenſatio-
nis ſupplens, atque utens poteſtate
delegata pro affinitate, ſimulq; po-
teſtate ordinaria pro inceſtu diſpen
ſet in utroque ſimul impedimen-
o to. [o] Cæterum neque id probatur
neceſſarium in foro conſcientiæ:
& ualet in foro conſcientiæ diſpen
ſatio cum affine, vel cognata quam
uis doloſè occultetur crimen ince
p ſtus. [p] quia taciturnitas ueri tunc
tantum reddit ſubreptitiam diſpen
ſationem, quando expreſſo iure di
q citur exprimenda: [q] quod non con
tingit in propoſito caſu. poſſet ta-
men iudex in foro exteriori impe-
dire à contrahendo tali matrimo-
nio, ſi inceſtus teſtibus comprobe-
r tur: [r] præſertim ob ſequentes præ-
ſumptiones, quæ augent difficulta
tem diſpenſationis ex ſtylo Curiæ
Rom.

7 Ob inceſtum adulteri poteſt eſ
ſe præſumptio de impedimẽto alio
dirimente. Primum quod data fide
matrimonii adulterium commiſit.
ſ [ſ] aut quod cum adulterio interue-
nerit occiſio coniugis defuncti, vt
t inter ſe contraherent. [t] Secundo
præſumitur quod in fraudem vir
obtinuit uirginem cognatam, eo fi-
ne ut facilius excitaret miſericor-
diam Papæ ad diſpenſandum, ne
uirgo maneat dehonorata: de quo
dicetur cap. 3. §. 8. Tertio præſumit
affectu maritali tentaſſe ut matri-
monium præſumptum conſumma
u ret cum cognata. [u] At in foro con
ſcientiæ ceſſant præſumptiones, &
ualet diſpenſatio: niſi forte Papa cõ
miſerit ordinario, diſpenſare ſub
hac expreſſa conditione, ſi modo

Grat. iudex per ſententiam punit ne contrahant: vt ſic alij deter
y reantur à ſimili inceſtu. ſed diſpenſat cum iuuene. inſ. D. [y] Si in-
a ceſtus adiunctus ſit cum adulterio. ſup. §. 1. P. [z] Couar. ſecunda
par. cap. 6. §. 4. num. 11. cum Dominic. conſil. 33. putat ſubreptı-
tiam eſſe diſpenſationem, niſi exprimatur utrumque impedimen
tum: quamuis alte
rum non dirimat,
ſed impediat: quia
utriuſque concur
ſus nimis retardare
ſolet diſpenſatorẽ.
ſed dicetur cap. 3 §.
7. id interdum ſer-
uari in foro exte-
riori, propter præ-
ſumptiones ſecus in
foro conſciẽtiæ. Re
cent. Theolo. & Na
uar. conſil. 5. tit. 14.
a de conſang. lib. 4. [a]
b [b] Doct. cit. §. 4. lit.
S. quia ius non ue-
tat cõtrahere eum,
qui cũ propria con
ſanguinea inceſtuo
c ſus fuit occultè. [c]
Hic ſtylus funda-
tur in præſumptio-
ne de qua infra § 7.
ſed non ligat in oc-
culto foro conſcien
tiæ: niſi forte id
onus apponat in pę
nam inceſtus Pon-
d tif. dum diſpenſat. [d]
e [e] Ita intelliguntur
cit. lit. T Syluest. lu
xur. § 4 verſ. 2. cum
Panor. Angel. ince-
ſtus. §. 4. Sarmien.
lib. 7 ſelect. cap. 11.
idem Palud. diſtin.
34. q. 1. art. 2. quan
do inceſtus eſſet ſce
leſtiſſimus, vt in pri
mo gradu, remitte
re deberet epiſco-
pus ad Papã. Idem
Soto diſtinct. 37. q.
unica, art. 2. de quo
loquitur cap. tranſ-
miſſæ. de eo qui co
gno. Panor. cap. ex
literis, de præſum-
ptio. capit. ſi quis
cum matre & filia,
35. q. 3. quando for
nicatus eſt cum fœ
minis quæ inter ſe
ſunt mater & filia,
cap. ſi quis cum No
uerca. 32. q. 7. ſecus
dum crimen eſt oc
cultum, & pro foro
conſciẽtiæ. Per alia
iura cap. ſi duo uiri,
32. q. 6. datur epi-
ſcopo licẽtia diſpen
ſandi, quando ince
ſtuoſi ſunt iuuenes,
& habent periculum continentiæ. Caiet. 2. 2. quæſt. 154. 9. dubio
ſecundo. Palac. diſtinct. 34. q. 2. colum. 6. Syluest. matrimon. 7. §. 5.
verſic. 11. & diſpenſatio. num. 15. debitum. num. 11. Armil. debi-
tum. §. 15. addunt ſi non ſit facilis recurſus ad Papam, cui reſer-
uatur in foro exteriori. de qua reſeruatione limitandus eſt Co-
uar. ſecunda par. cap. 7. §. 2. num. 6. non tamen reſeruatur in foro
conſcientiæ. dicitur autem iuuenis ab anno 25. vſque ad 50. vt ait
f Præpoſit. cum Cardin. cap. iuuenis, de ſponſal. [f] Quia generale
eſt, vt quod imponitur tantum in pœnam, reſtringatur ad caſum
iure expreſſum: nec obliget in foro conſcientiæ ante ſententiam
iudicis: cui etiam communicatur propter iuuentutis periculum, di-
g ſpenſare in foro exteriori, dum non eſt recurſus ad Pontif. [g] [h] In
h praxi utuntur multi epiſcopi reconſulta cum doctiſſimis Theo-
logis. & utriuſque iuriſperi. etiam in ſequenti caſu. de quo infra
i k cap. 3. §. 10. [i] Couar. & Dominic. cit. §. 5. Z. [k] Vt dictum eſt. §. 2.
l m E. [l] Infra §. 7. [m] Nauar. conſil. 5. num. 4. lib. 4. tit. 14. de conſan-
guin. & conſulti Sal
mantic. Theolog. &
iuriſper. eſt praxis:
quia ſic nõ tantum
conſulitur conſcien
tiæ ſed periculo, ne
propter ſtylum cu-
riæ Ordinarius cui
diſpenſatio cõmit-
titur, nolens diſpen
ſare puniat ince-
ſtuoſos: præſertim
ſi impedimentum
concurrens cum co
gnata aut affine eſ-
ſet reſeruatum Pa-
pæ, vt uotum reli-
gionis aut continẽ
tiæ, quod impedit
ſed non dirimit. In
quo limitanda eſt
ſententia Couar. &
Dominic. pro foro
exteriori. At in con
ſcientia ualet, niſi
utrumque impedi-
mentum eſſet irri-
tans, infra cap. 3 §.
n 8. [n] Supra §. 2. F. [o]
o Supra M. ſic multi
ordinarij docti tu-
tius ſeruant in pra-
xi, ob ſententiam
Couar. & Domin.
vt diſpenſetur in du
plici impedimento.
At taciturnitas u-
nius non uitiat di-
ſpenſationem alte-
rius Nauarr. infra
p cap. 3. §. 8. L. [p] Ita
conſulti Romæ, &
in Hiſpania graues
Theolog. & ex iu-
riſconſultis Martin.
Nauar. Rom. in lon
ga epiſt. & habet in
ſuo lib. quarto, de
conſil. tit. 14. de con
ſanguin. conſil. 1. &
2. & titu. 1. de ſpon-
ſal. conſil. 2. Docto.
Moya, & Vera, Me
neſes & epiſcopus
Sarmiento poſt ma
gnum ſtudium, &
noſter Andr. Mar-
tinez. & receptum
eſt in praxi in Diœ
ceſi Salmantic. Pa-
lent. & alijs, addit
Nauar. cum Mich.
Thomaſio. epiſco-
po Ilerden. quod
occultum inceſtum
q non debet dicere Commiſſario roganti. [q] Vt probat Nauar. cap.
uigeſimoſecundo, num. 86. & d. conſil. primo, cum Rota, Bella-
mer. Felyn. idem Sarmien. 1. ſelect. capit. 9. num. 3. facit capit. 6.
num. 5. Mandoſ. in praxi ſignaturæ. verb. abſolutio, ab hæreſi. §.
11. & in cancel. regul. 32. quæſt. 9. num decimo, Anton. Gabriel.
r tom primo, ex Capra. verſic. ſubreptio. Menoch. de arbitr. [r] Supra
ſ §. 4. X. [ſ] [t] De quo duplici impedimen. criminis infra cap. decimo-
t quarto. [u] Nauar. capit. 22. num. 86. & in ſimili capit. 12. num. 72.
u ſin. id quod pro ſuo tempore declarauit Pius V. At non videtur
pro foro conſcientiæ neceſſarium exprimere: quia nullo iure iu-
betur, ſentit Nauar. conſil. 5. num. quarto, lib. quarto, titu. 14. de

conſanguin infra cap. 3 §. 8. T. [x] Nunquam addi ſolet id per modum conditionis, ſed ut modus aut onus, quod ordinarius cui diſpenſatio committitur, examinare debet. [y] Quia in his iudex non procedit ex officio pro aliqua communi utilitate: ſed in caſu particulari, & ſine præiudicio tertij. [z] Quando reus rogatur de caſu priuato oia inquiſitionis, aduertat an præcedat infamia probata. ſub [p] fin. & quidam negant obligatum cõfiteri licet præcedat unus teſtis niſi iudex procedat in bonum cõmune, vt Nauar. c. inter uerba. conclu. 5. num 243. [a] Nauar. conſil. 78. tit. de regular. lib. 3. [b] Sed uotum ſimplex nõ irritat, vt omni iure colligitur. & facit Triden ſeſſ 24. can. 9. D. Thom. q. 48. 2. ad primum, q. 53. 2. commu cum Magiſt. diſtin. 38. Soto. q. 2. artic. 1. Nauar. c. 22. num. 73. cum Syluest Anton. Roſel Richar. habetur c. 1. de uoto, in ſexto. [c] Hierony. cap. uouentibus. 27 di. conſuluit, c. rurſus, qui cler. vel uouen. D. Thom. utroque loco. Soto, Nauar. num. 73. cum Roſel. uotum. § 9. Richar. diſtin. 38. art. 7. q. 1. Anton 3. par. tit. 1. cap 4. Syluest. matrim. 7. § 5. verſ. 2. cum Archid. Specul. prima par. art. 25. Et quod contrahendo obliget ſe ad copulam, dicit D. Thom. addit. q. 48. 1. [d] Calder. Angel. Caiet. matrimon. c. 1. fatetur Nauar c. 16. num. 30 fin. Quidam Recent. Victor Peña, vel ut contracto matrimonio poſtea uoueat uterque continentiam (vt de Beata Virgine & Beato Ioſeph. conſtat) quod tamen quidam auctores non admittunt. [e] Quidam ut Angel. Victor. Peña, præſertim ſi poſt uotum petijt admitti in monaſterio reformato & ſibi proportionato, nec tamen admittitur, ſup. § 3 O. [f] Votum enim, non obligat ultra intentionem: Et debitor ut creditoribus ſatiſfaciat, non tenetur ſumere uilem & oneroſum ſtatum: imo poſſet delatam ſibi hæreditatem repudiare, Couar. c. Raynald §. 3. num. 12. Gutier cap. quamuis pactum, num. 24. cum Rip. & Caſtro. & addit. ad Palac. rubr. de donatio. § 47. num. 8. D. [g] Sic limitandi ſunt Doct. in oppoſitum. [h] Quia uotum non obligat profiteri, & recedere poteſt a nouitiatu, ſi ei bona fide probanti diſplicuit monaſterium. [i] Nauar. cap. 12. num. 80. D. Thom addit. quæſt. 53. 4. ad tertium, & id ſupponit. 2. 2 quæſt. ultima, artic. 8. argum. 3 Syluest. matrimon. 8. §. 15. verſic. 7. matrimon 7 § 5. verſ. 3. cum Calder. Anton. 3 par tit. 2. c. 16 §. 1. Richard. diſtinct. 38. art. 7. q. 1. ad ſecundum. Palud. q. 3 artic. 4. num. 37 Carthuſ. q. 2. Maior. quæſt. 2. contra 1. conclu. & diſt. 32. q. 2. vbi Supplem. q. 1. not. 5. Duran. diſt. 15. q. 11. ad tertium. Turrecrem. c. nos nouimus. 17. q 2. num. 2. Petr. Soto. tit. de matrimon. lect. 15. Armil matrimon. § 55. Tabien. impedim. 2. num. 4. & 5. Pedraza in 6. mandat. §. 8. quidam Recent. limitant ſi hic ſentit ſe ualde aptum religioni, & hic ſtatus videtur ſibi facilis, facta probatione. [k] Palud. Anton. quia hoc modo poteſt implere uotum abſque ingreſſu religionis. [l] Palud. diſt. 32. q. 2. Anton cap 22 §. 2. Tabien. matrimon. 1. num. 2. Sylu. uotum. 5. §. 2. imo quidam aiunt ſi uouit continentiam poſt ſponſalia, non ſoluit ſponſalia, ſed teneri ad religionem: quod tangit Anton. cap. 18. §. 2. tenet Supplem. diſtinct. 32. quæſt. 1. conclu. 2. Tabie. ſponſal. §. 10. & quidam ſine uoto obligant ad relig. ſi poſt ratum cognouit cognatam uxoris ſuæ, in primo, aut ſecundo gradu: vt uitet periculum petendi debitum, tenet Anton. c. 21. col. 2. Palud. Syluest. matrimon. 8. §. 25. Couar. ſecunda par. cap. 7. §. 2. num. 6. [m] Atque ita ratione uoti continentiæ, aut quia cognouit affinem, non tenetur ingredi religionem cum mutatione ſtatus. Soto. diſtinct. 38. q. 2. 1. ante conclu. 3. propendet Ledeſm. q 66. 4. Victor. Peña. Torres epiſcopus Canar. & alij Recent. Angel. matrimon. 3. impedim. 5. §. 2. Card. Alexand. cap. rurſus, num. 6. qui cler. Perez. l. 1. titu. 1. lib. 5. ord. p. 14. Specul. append. art. 25 p. 120. Cordub. caſu 136. punct. 2. fauet Nauar. c. 16. num. 30. & hæc eſt probabilior, & ſatis tuta in praxi, nec D. Tho. 2. 2 quæſt. ultima, articu. 8. ad tertium, approbat oppoſitũ, ſed permittit tranſire antecedens, & negat illationem. [n] [o] Soto Nauar. cap. 12. num. 80. [p] Soto. q. 2. artic. 1. ante ad primum, Caiet. 2. 2. q. 88. 3. Nauar. c. 12. num. 80. fin. facit num. 48. Marga. confeſ. in ſexto præcep. fol. 89. contra Abulen. in Leuit. c. 27. q. 6. [q] Lib. præceden. cap. 15. § 8. de his & ſeq. Nauar. cap. 12. nu. 59. cap. 16. num. 30. Soto, & communis, & putãt eſſe omnium Theolog. peccare mortal. quoties petit. [r] Multi aiunt uotum uiri de non petendo, aut de cõtinentia poſt matrimon. non obligare niſi fiat de conſenſu uxoris (aliàs imponeret uxori graue onus.) Nauar. cap. 12. nu. 59. D. Thom. diſtinct 32. Vict Mantius. Peña, Gallo, Ledeſm. q. 66. 4. Abulen. Num cap. 30. q. 82. Soto. lib. 7 iuſtit. q. 3. artic. 1 dicit tale uotum eſſe ipſo facto irritum: niſi forte moderatè fiat, vt non petendi niſi ter in menſe, aut quod nunquam uir ex ſe & ob ſui gratiam petet: bene tamen in gratiam uxoris, vt ei morem gerat. Nauar. cap 12 num. 60. cum Syluest. uotum. 5. §. 2. Gregor. L. 7. tit. 2. par. 4. Palud. diſtinct. 32 q. 2. artic. 2. Duran. q. 2. ſignificat D. Thom. & Ledeſm. ſupra. Alij latius extendunt, vt quamuis de licentia uxoris fecerit uotum continentiæ, hic non poſſit exigere (id eſt iure compellere) eo quod renunciauit iuri ſuo per uotum: & tamen licitè petere (vt licitè petit adulter, qui exigere non poteſt) tenet Hoſtien. & Cardin. cap. rurſus, qui cler. vel uouen. Roſel. matrimon. 3. imped. 5. Specul. prima par. art. 15. dub. 1. conclu. 3 & 3. par. art. 17. fin. in append. pag. 121 ſignificat Maior. diſtinct. 32. q. 2. & probabile dicit Ledeſ. nec obſtat, cap. quidam, cap. placet, de conuer. coniug. quia ſolum ait, quod non poteſt exigere, vt Nauar. c. 12. num. 60. explicat de profitente abſque coniugis conſenſu, cuius profeſſio & uotum continentiæ fuit irritum, ac ſubinde licet ei petere. [ſ] Nauar cap. 16. num 30. vid. cap. 22. num. 86. cum Angel. Maior. (conſuetudo ob frequentiam caſus interpretatur id tacitè concedi epiſcopo) quando factum eſt uotum ante matrimonium. Imo & quando uotum fecit poſt matrimon. Nauar. c. 12. num. 60. Specul. prima par. artic. 25. fin. contra Ledeſ. q. 66. 4. At Syluest. matrim. 7. § 5. fin. ſolum negat diſpenſare epiſcopum, quando communi conſenſu uterque emiſit uotum continentiæ ſimpliciter: de quo etiam negat Nauar. cap. 12. num. 59. cap. 16 num. 31. Quid ſentiat Soto quando ante matrimon. fecit uotum? Reſpond. diſtinct. 27. q. 1. artic. 4. ad fin. remittit ſe ad lib. 7. iuſt. q. 3. artic. 1. colum. 10. vbi ſolum agit de uoto uiri poſt matrimon. & dicit deberet diſpenſari per antiſtitem, ſed clare, diſtin. 37. artic. 1. ad fin. diſtinct. 38. q. 2. 1. Epiſcopus poteſt ex cauſa diſpenſ. non ſolum quando non patet acceſſus ad urbem, ſed ob aliam cauſam, vt quia eſt periculum apud iuuenes, & Trident. ſeſſ. 24. cap. 6. ait poſſe in omni caſu occulto. Quare Nauar. & Soto videntur trepidare,

copulam inter ſe non habuerint. [x] iudex dum narratiuam contendit verificare, nimius eſſe nõ deberet, conſẽſus neceſſarius, [y] nec reus manifeſtare crimen tenetur niſi dum legitimè interrogatur de copula: [z] de qua eſt ſemiplena probatio, aut infamia. Nec quæuis expreſſio falſi (præſertim ex ignorantia hominis aut procuratoris eius) vitiat diſpenſationem obtentam: puta ſi per hoc Pontif. non redditur promptior ad diſpenſandum. [a]

8 Votum ſimplex continẽtiæ impedit contrahere, [b] & communiter peccat mortal. qui ualidè contrahit contra id uotum: [c] quia contrahẽs ſe implicitè obligat ad copulam & redditionẽ debiti: in caſu raro vbi aliter incluſa uirgo non ſinitur religionem intrare, liceret contrahere animo firmo intrandi religionẽ ante cõſummationem. [d] nec enim fecit uotum non contrahendi quo renunciet poteſtati, ſed uoto renunciat actibus tantum: & id ſeruare poteſt intrando religionẽ. ſed quia eo religionis propoſito non obligatur, quidam [e] probabiliter excuſant, ſi eo mutato reddat etiam prima uice debitum ſponſo exigenti: quippe quæ habito matrimonij ſtatu non obligatur ſeruare continentiam cum mutatione ſtatus, [f] & graui religionis onere. At quando facilis ſibi videtur ſtatus religionis eſſet hortanda intrare, [g] ſaluo iure probationis intra annum. [h] quidã per extremum putant eũ qui poſt uotum continentię contraxit ſponſalia aut matrimonium obligari ad religionem [i] per accidens: quia hac ſola uia poteſt implere tale uotum: niſi ſponſa iuri ſuo cedens conſentiat nunquam petere debitum. [k] aut ſi dedit cauſam diuortii. Alii ſaltem obligant eum qui poſt matrimonium uouit continentiam. [l] quia implicita intentione videtur obligari religioni, ſine qua tale uotum non impleret. At ſane ſatis eſt huic qui licitè aut illicitè in eo ſtatu manet, implere uotũ quoad poteſt [m] ſaluo ſtatu matrimonii, nempe non petendo debitum.

9 Si poſt uotum ſimplex religionis contraxit ualide, tenetur adhuc implere uotum quamuis difficile, & peccat prima uice conſummãs, [n] eo tamen ſemel conſummato licet ei petere & reddere debitum: [o] mortuo tamen cõiuge tenetur religionem ingredi [p] ex uoto priſtino non extincto. Vir qui poſt uotum ſimplex continentiæ contraxit licitè vel illicitè peccat mortal. ſi debitum petat [q] (ſed quidam negant peccare [r]) diſpenſat epiſcopus, vt poſſit licitè petere [ſ] (vt & quidam regulares diſpenſant per priuile-

t gium Papæ [t]) quia per hoc non di-
ſpenſatur ſimpliciter in uoto conti
nentiæ, id enim reſeruatur Papæ,
& tenetur mortuo coniuge plenè
u ſeruare uotum [u]) ſed diſpenſat in
x quodam uoti effectu, [x] vt ſubue-
niat periculo conſcientiæ & incon
tinentiæ. Imo abſque diſpenſatio-
ne, hic inuitare poſſet coniugem
quam per ſigna agnoſcit pati peri-
culum ex graui tentatione carnis:
quia id eſt, reddere petenti interpre
y tatiuè, [y] qui ſine legitima uxoris li-
centia profeſſus eſt religionem, &
tamen per epiſcopum reducitur ad
uſum uxoris in ſæculo relictæ, non
z peccat petens, [z] quia profeſſio &
uotum ſolenne continentiæ profeſ
ſioni annexum fuit irritum.

10 Si uterque ſub conditione mu
tui uoti continentiæ ante matrimo
nium poſita contraxerint, non ua
a let matrimonium: [a] quia dum eo
uoto renunciãt, iuri etiam redden-
di debitum, impediunt transferre
mutuam corporum poteſtatem, at-
que ita id uotum eſt contra ſubſtan
b tiam & finem matrimonii [b] inclu-
dentis implicitè in ſuo obiecto obli
gationem ad copulam ſi petatur:
ſi uſtra vero eſſet moralis potentia
petendi, quæ nunquam licitè poſſet
reduci ad actum.

C A P. III.

In irritante impediméto, quod reſeruatur Papæ, quando diſpenſet Epiſcopus.

§. 1. *In omni impedim. iuris humani diſpenſat Papa: non autem Legatus.*

2 *Quando diſpenſet epiſcopus poſt matrimon. præſumptum? & §. 3. & ſeq. An Commiſſarius, aut quidam regulares diſpenſent?*

6 *De cauſa iuſta ad diſpenſationem. ſatis eſt explicare gradum remotiorem. & §. 9. de cauſis pro quarto gradu.*

7 *Subreptio, id eſt, taciturnitas veri, quando vitiat diſpenſationem? valet diſpenſatio per Fiat.*

8 *Si ex duplici impedimento explicet unum, an valeat? de intentione dolosa copula, vt impetret diſpenſationem.*

10 *Diſpenſatio commiſſa ordinario nõ expirat morte concedentis.*

IN omni impedimento iuris po-
ſitiui matrimoniũ irritante, quan
do publicum eſt, nullus præter Ro
a ma. Pontif. [a] poteſt diſpenſationem
concedere pro utroque foro: quia
prohibitio irritans facta in Conci-
lio generali mutari non poteſt, niſi
à concilio aut Papa. nec legatus à
b latere in ſua prouincia [b] poteſt tali
conſtitutioni derogare, niſi in caſi-
bus quibus id poſſet agere epiſco-
pus. cæterum ex cauſa neceſſitatis
aut magnæ utilitatis habet epiſco-
pus tacitam eccleſiæ & iuris com-
miſſionem, vt bis aut ter in raris
caſibus diſpenſet contra canonem
c iuris communis: [c] vt in commuta-
tione ultimæ uoluntatis, quando
opera pia à defuncto iniuncta com
modè nõ poſſunt in indiuiduo im
d pleri. [d] Secundo epiſcopus non di-
ſpenſat in ullo impedimento irri-
tante ad hoc ut matrimonium de
e nouo prorſus contrahatur: [e] nec in
matrimonio per alterius aut utriuſ
que ignorantiam contracto bona
fide, quando impedimentum pu-
f blice conſtat, [f] aut facile conſtare
poteſt: quia apud uicinos nota eſt
conſanguinitas aut affinitas inter
eos: nec ſi ignotum ſit impedimen
g tum, & tamen ad Papam, [g] (aut ſe-
cundum quoſdam ſaltem ad Lega-
tum vel Nuncium Apoſtol. qui po
h teſtatem haberet, [h]) facilis eſt re-
curſus: & habent opes ad expenſas
diſpenſationis procurandæ, per Cu
rialem. Pro abſolutione tamen ca-
ſus ante excommun. Papalis, non
tenetur reus, mittere procurato-
rem, ſi impeditus non poteſt perſo
i naliter ire. [i]

2 In caſu raro poſſet epiſcopus di
ſpenſare in impedimento irritante
k [k] circa matrimo. iam contractum,
ſi hæc 4. concurrant: primo vt ma
trimonium ſit præſumptum: quia
publice in facie eccleſię cõtractum
eſt, præmiſſis denunciationibus,
(quæ tamen non ſunt de neceſſita-
te) ac ſubinde ſine magno ſcandalo

dare, & dum alij limitant quando non patet aditus ad Papam, (vt ſignificat D. Thom. quodlib. 3. artic. 18. ad primum. Vigoer. c. 16. § 7. verſic. 10. Armil. debitum. §. 13. Sylueſt. uotum. 4. §. 4. Ledeſ. q. 55. artic. 1. P. rez. l. 1. tit. 1. lib. 5. ord. p. 14. fin.) interpretandi ſunt iure communi non poſſe epiſcopum, ſed cõſuetudine, quæ arguit tacitam commiſſionem iuris, vt in caſo frequẽti circa peccata occulta, prouideat periculo animæ. (De caſu frequenti, Frat. Medin. & Caiet. 2. 2. quæſt. 97. art. quarto, Soto lib. primo, iuſt. q. 7. artic. 3.) & tamen in propoſito epiſcopus non diſpẽſat in uoto eſſentiato caſtitatis (nam ſi hic fornicetur, peccat contra uotum: & mortua uxore tenetur ad uotum caſtitatis) ſed in quodam effectu voti, vt petat, vt bene Soto diſtinc. 38.
t q. 2. artic. 1. [t] Si modo Prouincialis Minorum aut Societatis committat eam facultatem confeſſario docto approbato iuxta Triden. Specul. prima par. artic. 15. dub. 1. fin. Claud. verb. diſpenſatio. §. 9. conceſſit Pius V. Minoribus anno 67. ſupplicante Fr. Ioan. de Aguilera cõmiſſario Generali. idem conceſſit Prouinciali del Peru Paulus IIII. teſte Cardin. Alexandri. anno 58. [u]
x [x] Soto diſtinct. 38.
y q. 2. 1. [y] D. Thom. addit. quæſt. 53. 4. ad quartũ. Nauar. cap. 16. num. 25. & 30. § 5. & d. eſt lib.
z præceden. c. 5. § 8. [z] Lib. præceden. cap. 8. §. 2. fin. cap. 15. §. 6. de quo loquitur, cap. quidam, c. placet, de conuerſ. coniug. quod nõ poteſt exigere, id eſt, iure cõpellere, nec tamen peccat petẽdo. Nauar. cap. 12.
a num. 60. [a] D. Tho. addit. quæſt 48. 1. ad tertium, q. 49. 3. Henric. quodlib. 9. q. 11. Richard. diſt. 28. artic. 1. q. 4. Bonauen. quæſt. ultima, Adria. de matrimon q. 9. Soto diſtinct. 29. quæſt 2. artic. 3. ante conclu. 3. Sylueſt. matrimon. 4. §. 6. Couar. ſecunda par. c. 3. §. 1. num. 3. contra Palud. diſtinct. 30. q. 2. conclu. 2. Nauar. cap. 22. num. 73. conſil.
b 18. tit. 1. de ſponſal. lib. 4. [b] Couar. & alij ſup. vbi vero additur conditio contra finem matrimonij, non valet, per c. fin. de cond. appoſ.

C A P. III.

a [a] COuar. [a] ſecunda par. cap. 6. §. 10 num. 11. cum mult. Soto lib. 1. iuſt. quæſt. 7. artic. 3. ſignificat Caiet. 2. 2. q. 97. 4. Sylueſt. matrimon 6. §. 5. verſic. 2. Nauar. cap. 22. num. 84. 85. Specul. ſecunda par. artic. 18. Cordub. caſu 45. diſpenſat in conſanguin. & affinitate, ſupra cap. 1. §. 2. infra cap. 9. §. 3. & ſequen. & in clande-
b ſtino, lib. præceden. cap. 5. §. 5. [b] Couar. d. §. 10. num. 11. [c] Glo. c.
c cum dilectus, verb. ætate, de electio. & dicit communem Selua de benefic. 3. par. q. 7. num. 18. Couar. d. num. 11. cum commu. in cap. at ſi clerici. §. fin. de iudic. Nauar. c. 22. nu. 70. fin. Botrus de ſynod. 3. par. art. 1. conclu. 6. num. 7. Iacobat. de concil. lib. 5. art. 19. Dueñas, reg. 248. Anto. Gabr. to. 3. fol. 90. verb. epiſcopus, addit. ad Rom. ſingul. 492. 486. Mandoſ. cancel. regul. 7. q. 1. num. 3. Rebuf. praxi titu. de diſpenſatione ad plura. nu.
d 31. [d] Nauar. lib. de ora. not. 3. num. 72. cum Fely. Rebuf. 3. par. ſignaturæ, nu. 46. Couar. cap. tua nos, ou. 7. de teſta. quod mirabile dicit Palac. titu. de donat. §. 47. nu. 10. & tamen hic caſus reſeruatur Papæ etiã per Triden. ſeſſ. 22.
e c. 6. [e] Couar. & cit.
f A. [f] Idẽ Doct. quia ſeparatio eius matrimonij fieri poteſt abſque ſcandalo. Nec epiſcopus iam diſpenſare poteſt vt ſine parocho & teſtibus contrahatur valide matrimonium clandeſti. Specul. appen. dub. 10. Gutier. de iur. confir. c. 51. nu. 24.
g recen. [g] Quia in caſu infr. ideo præſumitur tacita cõmiſſio fieri epiſcopo, quia pro remedio conſcientiæ non eſt facilis recurſus ad Papã, ſimiliter non cõceditur epiſcopo diſpẽſare in can. cõci. Generalis ex magna cauſa, niſi deſit recurſus ad Pontif. per cap. quia circa, de conſang. Dec. & Fely. d. cap. at ſi clerici. Botrus Rom. Abb. Sylu. diſpenſatio. § 9. vid. § 4. num. 8. Ang. §. 2 fi. & 5. Armil. §. 19. Tabie. §. 14. Rebuf. tit. diſpenſatio ad plura. nu. 31. Specu. 2. par. art. 28. Sylu. verb. Papa.
h §. 16. verſ. 3. cum D. Tho. 4. diſt. 16. q. 3. 2. 1. [h] Nauar. c. 22. nu. 85. & quidam Doctor. ſic epiſcopus non abſoluit impeditos à caſibus Papæ publicis, vt infirmuos ſenem & fœminam ſi poteſt reus adire legatum aut Nuncium, qui habet facultatem aut Nauar. c. 27. num. 89. §. ad 4. Cordub. caſu 18. facit Panor. Fely. & Anto. Gabr. to. 1. p. 213. Bernard. Diez reg. 7. Sylu. abſolutio. 4 §. 1. Armil. excommu. 1. §. 9. l. 23. tit. 9. p. 1. At re uera id non probatur expreſſo iure. Quare epiſcopus tamquam proprius paſtor poſſet quando
i non eſt recurſus ad ſolum Papam: quidam recent. [i] c. eos qui, de ſent. excommu. in 6. Nauar. c. 27. nu. 89. §. ad 5. & nu. 111. §. 3. facit
k Sylu. excommu. 8. §. 7. [k] Affirmant Ang. Sylueſt. Tabien. Armil. verb.

ſeparatio fieri non poteſt, prçſertim vbi impedimentũ procedit ex culpa occulta[l] (vt ex fornicaria affinitate, adulterio aut uxoricidio) vix enim reus tenetur id graue crimen extra confeſſionem reuelare: nec reuelanti ea intentione vt diſſoluatur publicum matrimonium, debet ordinarius credere. Quia neque ille facile poteſt probare, vt propter eius dictum ordinarius diſſoluat matrimonium, quod publice præſumptum eſt in facie eccleſiæ. auget cauſam diſpenſandi, ſi multis annis bona fide in eo ſtatu permanſerint: aut ſi habent prolem præſertim numeroſam, cui bene prouideri non poteſt, niſi hi in matrimonio perſiſtant.[m] habet vero epiſcopus tamquam iure ipſo paſtor proprius, eam facultatem ex tacita Papæ commiſſione, quę neceſſaria eſt ut prouideat ſcandalis & conſcientiis ſubditorum in occulto foro conſcientiæ.[n] Secundo expedit vt matrimonium bona fide ſaltem alterius contractum ſit, cum ignorantia impedimenti occulti:[o] nam qui ſub ea intentionis fraude, aut ſpe epiſcopi diſpenſaturi mala aut dubia fide contraherẽt, indigni cenſentur gratia diſpenſationis, nec deberet epiſcopus cum illis diſpenſare.[p] Tertio ut impedimentum ſit ita occultum,[q] quod periculum non ſit ut propter illud aliquando detectum in iudicio accuſetur matrimonium, & occulta diſpenſatio ne iam ualidum cum maiori ſcandalo diſſoluatur in foro exteriori. ſic per concil. Trident. ſeſſ. 24. reform. c.6. conceditur epiſcopis diſpenſare & abſoluere in caſibus ſedi Apoſtolicæ reſeruatis, ſi modo occulti ſint,[r] nec deducti ad forum contentioſum. Quarto ex tacita commiſſio Papæ præſumitur in eo neceſſitatis caſu, quo ad Papam, non eſſet tutus & facilis recurſus,[ſ] quod longiſſime diſtet à loco contrahentium, vel quia ob iſtorum magnam paupertatem, pecuniæ non ſuppetunt pro expenſis petendæ diſpenſationis. His quatuor concurrentibus (quamuis neceſſe non ſit ſingula tam ſtricte obſeruari[t]) poſſet Legatus à latere in ſua Prouincia, & epiſcopus cum ſubditis in ſua diœceſi benigne diſpenſare pro foro tantum occulto conſcientiæ: generalis vero Vicarius epiſcopi id non poteſt, niſi in caſu particulari ſibi, vel alteri epiſcopus expreſſe committat.[u] habità autem habilitate per diſpenſationem, ſatis eſt ut inter ſeſe renouent conſenſus expreſſos abſque alia parochi & teſtium præſentia.[x] Nec enim dicitur clandeſtine contrahi, quando omnia neceſſaria pręmiſſa ſunt in matrimonio prçſumpto, & ita conſtant in facie eccleſiæ, ac ſi per retrotractionem prçſens eſſet parochus & teſtes dum cõſenſum renouãt, vt ſupradictum[y] eſt. Hçc ſententia & uſu multorum epiſcoporum & auctoritate ſapientũ confirmata tutos omnino in conſciẽtia reddit ſic diſpenſatos.

3 Non mirum ſi id poſſit epiſcopus reſpectu pręteriti facti, vt occurrat ſcandalo & periculo animarum, ſupplens id quod matrimonio prçſumpto defuerat: namq; Papa commiſſario cruciatę[z] concedit, vt quando contraxerant bona ſaltem unius fide cum impedimento ex culpa occulta, diſpenſet in primo etiam gradu affinitatis fornicarię pro foro conſcientię, quamuis recurſus ad Papã eſſet facilis: dummodo utrique conſtet matrimonium fuiſſe nullum, quamuis cauſam nullitatis ignorent: velintq; ne denuo renouatis conſenſibus legitimè contrahere. Idem fertur habere quoſdã ex religionibus Mendicant. per conceſſionem Leon. Pap. X. ſi impedimẽtum occultum procedat ex fornicatione etiam primi gradus.[a] At ſanè id priuil. non concedit amplius quam diſpenſare vt inceſtuoſus contrahat cum alio: aut ut licitè debitum petat non obſtante inceſtu commiſſo poſt matrimonium.[b]

4 Quidam regulares habent à Papa priuilegium, vt cum infidelibus qui inualidè contraxerant ob leges ipſorum irritantes, poſsint ex abundanti diſpenſare, ſi ad fidem conuerſi baptizentur, vt ſine ſcrupulo

verb. diſpenſatio. vbi ſup. Syluеſt. matrimon. 8. §. 6. Margar. confeſ. tit. diſpenſatio. quod limitat Soto. diſtinct. 37. quæſt. unica, art. 2. & quidam recent. quando matrimonium cœpit bona fide. At abſque limitatione loquuntur alij, & Nauar. c. 22. num. 85. & conſil. 4. lib. 4. tit. 1. de ſponſal. cum Ioan. de Lignan. Panor. d. c. at ſi, & in praxi probabile eſſe fatetur Cord. caſu 45. & lib. 1. qq. q. 11. art. 1. Specul. ſecunda par. art. 18. fin. quod colligunt ex cap. quia circa, de conſangui. ſi epiſcopus fœminã habentem occultum iuris humani impedimentum diſpenſabile, compellat reddere debitum marito, cenſetur eccleſia ipſo iure per epiſcopum diſpenſare. vid. Couar. ſecunda par. c. 6. §. 10. num. 13. 15. (Quidam citant Mag. diſtinct. 38. 6. Hug. lib. 2. ſacramen. p. 11. cap. 6. Martin de temperant. quæſt. ſecunda, Adria. quodlib. 1. art. 3. ad tertium. Sed hi plus dicunt inf. c. 6. ad fi.) fauet quod affert Couar. p. 2. num. 6. & Nauar. conſil 42. tit. 1. lib. quarto, Et innuit Hoſtien. capit. propoſuit, de coniug. ſeruo. quamuis illum in eo caſu reprobat Couar. d. §. 2. num. 7. 12. Item quia epiſcopus (vt ait Ang.) interdum poteſt in caſus Pontif. & concilij general. ſup. G. videtur. Anton. 3. par. tit. 1. c. 16. §. 4. & Palud. diſtinct. 34. quæſt. 1. articu. ſecundo, At Couar. c. 7. § 2. num 6. exponit Palud. & Anto. diſpenſare epiſcopũ ſi matrimonio ſuperuenit affinitas fornicaria. In propoſito tamen eſt ſentent. in praxi recepta. Et Cano addit. q. 58. refert multos epiſcopos eius cõſilio diſpenſaſſe: & nos multas diſpenſationes obtinuimus ab epiſcopis. idem alij Theolog. & iuriſperit. recen. Item quia per Trident. ſeſſ. 24. refor. cap 6 Patres intellexiſſe hunc caſum diſpenſationis: retulit Franc. Blanc. Archiepiſcopus Compoſtel. qui concilio interfuit.[l] De hoc caſu impedimenti ex culpa loquuntur Summiſtæ Angel. Syluеſt. Tabien. Armil. ſed non eſt cur reſtringatur.[m] Nauar. conſil. 3. nu. 20. lib. 4. tit. 15. de frigid. vid. Couar. ſecunda par. ſponſ. ad fin.[n] Quod firmius aſſeuerant tenentes iuriſdictionem epiſcopi in proprias oues eſſe de iure diuino ſup. lib. 3. de pœnitent. c. 5. & aiunt, idem poſſe epiſcopum circa ſibi ſubditos, quod Papa in uniuerſali eccleſia, niſi expreſſe referuetur. Soto. lib. 8. inſtit. quæſt. 1. artic. 9. col. 10. fin. lib. 10. quæſt. 1 artic. 3. diſtinct. 27. quæſt. prima, artic. quarto, col. 10. diſtinct. 28. quæſt. 1. artic. ſecundo, diſtinct. 32. fin.

Abulen. Matth. 16. q. 87. Nicol. de Cuſa. lib. ſecundo, de concor. Cathol. c. 3. Perez. l. 5. tit. 15. lib. 8. ord. col. 2. l. 2. tit. 18 lib. 8. col. 3. Specul. ſecunda par. art. 28. Abb. Fely. Decius, Alciat. Beroi. Mantua. in d. cap. at ſi clericus. Theſaur. Chriſtianæ religio. c. 17. Gambara, de offic. legati. lib. 10. à num. 466. 476. Maiol de irregul. lib. 3. cap. 22. lib. 5. capit. primo. Hinc uiri docti & prudentes extendunt facultatem epiſcopi ad multos caſus occultos. Syluеſtr. diſpenſatio. à num. 8. ad 14. & verb. Papa §. 16. verſic 3. citat D. Tho. 4. diſt. 16. q. 3. 2. 1. Gloſ. c. nuper, de ſent. excomm. & multi Iuriſtæ quos ſine confutatione refert Anton. prima par. titu. 17 cap. 20. & 3. par. tit. 1. c. 16. §. 5. cum Palu. Victor. relec. de matrimo. prima par. num. 16. relect. de poteſtat. eccleſ. prope fin. Petr. Soto titu. de valor. indulgen. lect. 4.[o] [p] Id requirit. Soto. diſtinct. 37. artic. 1. & quidam recent. ſed alij citati K non requirunt. & Nauar. d. conſil 4. ait non poteſt dari certa regula, quot debeant concurrere, ſed relinquitur arbitrio boni uiri.[q] [r] Occultum habet gradus. de quo Nauar. cap. 27. num. 241. 250. & de caſu quotidiano lib. de orat. ſecunda par. Miſcel. 59. 60. Simanc. de Catholic. inſtitu. c. 42.[ſ] Sup. G.[t] Quare uir prudens urgente caſu, cum diligenti ſtudio perpendat quid prædicti Doctor. putent eſſe aut nõ eſſe neceſſarium.[u] Quia in hac tacita cõmiſſione, & in ea conceſſione, quæ ſpeciali iure fit epiſcopo eligit induſtria perſonæ: ſicut & dũ epiſcopus abſoluit impeditos adire Papam per e. eos qui. Nauar. cap. 27. nu. 89. ad ſeptimum. num. 111. 257. fin. & facit. num. 39. §. 4. Syluеſt. abſolutio 4 dict. 1. num. 5. cum Innocent. Panorm. Rayner. & Gloſſ. cap. intercedente, de ſentent. excommunicationis.[x] [y] Dict. eſt lib. præceden. capit. tertio, §. ſexto.[z] Cum his limitationibus habet hanc facultatem Commiſſarius cruciatæ & ea utitur in praxi. ſupra libro de indulgent. capit. decimotertio, §. quinto,[a] Refert Specul. additio. ſecunda parte, artic. vigeſimoſeptimo, fin. ex Roſſen. de matrimonio Regis Angliæ. Sed quia non reperitur ſcriptum apud eos qui diligenter priuilegia Mendicant. collegerunt, videtur tantum fuiſſe conceſſum à Leon. X. diſpenſare in affinitate inceſtus, quæ ſuperuenit matrimonio, vt dict. eſt capit. ſecundo.[b] De hoc Couarru. cap. ſeptimo. §. ſecundo, num. 6. exponit Anton. & Palud.

cita-

permaneāt in eo matrimonio: ſub-
lato prædicto impedimento quod
poſt baptiſmū iure eccleſiaſtico irri
c tat. [c] Cum tamen ex parte ſolius in
fidelis qui eſt extra ſorum eccleſiæ
non contrahatur impedimentū ſo
d la lege eccleſiaſtica poſitum. [d] Secū
do, ſi tamen Paganus cum vxore al
terius Chriſtiana machinetur mor
tē mariti, vt illam ducat, incapax nō
fit de ſe ſi baptizetur: & tamē quia
ex parte Chriſtianæ cōtractum eſt
impedimentum irritans, nō poteſt
inter iſtos conſiſtere matrimoniū
e ſine diſpēſatione. [e] Tertio ſi Paga-
nus baptizauit filiā Chriſtianę neu
f tram poteſt cōuerſus ducere: [f] quia
ex parte filiæ ſpiritualis & comma
tris eſt vera cognatio ſpiritualis: cū
tamen ex parte pagani (qui fuit pa-
ter ſpiritualis dum regenerauit per
baptiſmum) non contrahatur impe
dimētum eccleſiaſticum cognatio-
g nis, [g] & poſſit contrahere cum in-
fideli matre baptizati. Quarto ſi
quis ante baptiſmum deſpōſauerat
ſibi de futuro Bertam fidelem, non
contrahit impedimentum publicæ
h honeſtatis. [h] (hoc enim eſt ſine fun
damento in re ob ſolum ſtatutum
eccleſiæ) atq; ita conuerſus non im
i peditur ducere ſororem Bertæ. [i]
Quinto ſi Paganus matrimonium
k conſummauit cum Berta, [k] aut cū
l illa fuerat fornicatus, [l] non eſt ir-
ritum, ſi conuerſus contrahat cum
cognata Bertæ: quia licet affinitas
ex copula præſertim coniugali ha-
beat fundamentum in re, ſed hic pa
ganus nun erat ſubditus legibus ec
cleſię irritantibus, quando libero
contractu factus eſt affinis.

5 At conſanguinitas ſecluſo om
ni contractu humano ac lege, eſt
apud omnes etiam infideles ex na-
tura rei: quare pagani conuerſi nō
poſſunt intra quartum gradum cō
m ſanguinitatis de nouo cōtrahere: [m]
Si tamen in infidelitate cōtraxerāt
etiam in ſecundo gradu conſangui
nitatis, matrimonium fuit validū,
& dum vterque ſimul cōuertitur
non egent diſpenſatione vt in eo
n matrimonio permaneant: [n] imo ſi
infidelis duxerat repudiatam alte-
rius (quod matrimonium eſt irritū
iure naturæ) & tamen cum illa cō-
uertatur, poteſt eam de nouo duce
re, quando proprius fœminæ mari
o tus manet in ſua infidelitate. [o]

6 Diſpenſare in impedimentis
matrimonij non debet etiam Sum
p mus Pontif. ſine cauſa: [p] quæ ſem
q per præſumitur iuſta in principe. [q]
Si tamen ſine cauſa diſpenſet, valet
r diſpenſatio, [r] dum Papa ſcienter
ſ vult diſpenſare. [ſ] Satis eſt inter cō-
ſanguineos explicare gradū remo-
tiorem, vt quartum: quamuis ex al
tera parte vnus attingat tertiū gra-
dū ſtipitis. & gratia valet per ſigna-
t turam etiam literis non expeditis. [t]
Difficulter impetratur diſpenſatio
u in ſecūdo gradu cōſanguinitatis, [u]
nec deberet concedi, niſi inter prin
x cipes ſeu præcipuas perſonas. [x]
Quare ſi quis legatum vel maiora-
tum inſtituat, ſub ea conditione vt
nubat cognato ſecundi gradus,
reijcitur conditio tāquam iure im
y poſſibilis, [y] niſi inter principes.

7 Si iura iubeant exprimere quæ
dam, quæ magnam difficultatē in-
gerere ſolent principi ad gratiam
diſpenſationis concedendam, & ta
men taciturnitate occultat verum,
hæc ſubreptio vitiat ipſo facto lite-
z ras gratiæ, [z] ex defectu intentio-
nis Papæ: quamuis ope exceptio-
nis viuū nō proponatur in foro ex
a teriori. [a] quæ tamen retradarent
conceſſionem ex praxi & ſtylo cu-
rię, non vitiant in conſcientia di-
ſpenſationem, ſi taceantur, quando
expreſſo iure non iubētur explica-
b ri. [b] ſed expreſſio falſi quod eſt cau
c ſa ſine qua non, & principalis, [c] vt
Princeps ad cōceſſionem moueа-

c citatos ſup. K. [c] [d] Sup. c. 1. §. 5. & li. pc. c. 8. §. 5. Nau. c. 22. n. 48. add.
d Hiſp. nu. 84. ex c. ſi. de diuort. c. de infidelib. de cōſan. Cou. c. 8. §. 1.
nu. 1. ſed ſi matrimonium inter infideles erat validum (quamuis
eſſet contra leges eccleſiaſticas) conuerſi non egent diſpenſatio-
ne Nauar. & Couar. cap. 6. §. 10. nu. 3. D. Thom. add. q. 59. 2. ad 3.
ſignificat Soto. d.
e 39. art. 1. fin. [e] cap.
1. de conuerſ. infi-
del. ex conci. apud
Vermerias. 31. q. 1.
Palea. vt bene A-
bul. 1. regu. 8. q 63.
communis Nauar.
f num. 46. [f] Gloſſ. ca.
in baptiſ. de conſe-
cra. d. 4. Angel. Ro-
ſel. nec id negant ci
tati inſr. G. At patri
nus non baptizatus
poſſet conuerſus cō
trahere cū iſta inf.
g c. 11. R. [g] Palud d.
42. q. 1. videtur Ri-
ch. art. 1. q. 3. Soto.
ar. 3. D. Tho. q. 1. ar.
3. Specu. 1. p ar. 56.
conc 6. Naua. num.
36. Gallo. Fr. Am-
broſ. & alij recent.
Nau conſ 3 tit. 42.
h de baptiſ. lib. 3. [h] [i]
i Specul. 1. p art. 51.
conc 2. videtur com
k munis. [k] [l] Colligi-
l tur ex Doctor. cita-
tis contra Specul.
prima part. articulo
50 concluſ. prima,
Supplem. diſtinct.
27. quæſt. tertia, &
videtur Mich. Med.
lib. 5. de continen. c.
75. At Specul. art.
51. conc 2. de affini
tate ex fornicatio-
m ne dubius eſt. [m] Cō
n munis. [n] Couar. &
Naua. num. 48 ſi &
add. Hiſp. num. 84.
per c gaudemus. c. ſi
de diuort. Sot. d. 39.
artic. 2. verſ. ex hac
Caiet. de matrimo.
o reg. Angl. [o] Sic qui
habeat plures vxo-
res, ſi cōuertatur ad
fidem cum 2, poteſt
cum ea manere, re-
nouato cōſenſu. lib.
præced. cap. 15. Na-
uar. add. Hiſpan. nu.
p 84. [p] Quia diſpenſare in lege etiam humana non licet etiam
Papæ ſine cauſa. vt eſſet peccatum graue ſi diſpenſet vt fiat Ar-
chiepiſcopus Toletanus, puer aut vir vxoratus Cou 2. p. c. 6. §. 9.
num. 7. Cordub. lib. 4. q. 9. & 10. Soto lib. 1. iuſt. quæſt. 7. art. 2. An-
to. 1. p. tit. 17. c. 20. Sylu. diſpenſatio. Caſtro. 2. leg. pœn. cap. 12. &
tamen concilia non poſſunt ligare manus Papæ circa leges poſi-
tiuas, quin valeat eius diſpenſatio ſine cauſa, Nauar. cap. 25. num.
74. cap. 23. nu. 42. præl. 9. nu. 11. Soto Cou. Syl. Caie. 1. 2. q 96.
5. Et dum papa tamquam ſuperior & Chriſti Vicarius confirmat
leges concil. intelligitur excepta poteſtas Papæ. cap. reg. 19. d. ca.
ſignificaſti de electione. Trid. ſeſſ. 6. reformat. in princ. ſeſſ. 25. ref.
cap. 21. Victor. relect. de autorit. concil. ſed præſumitur deeſſe in-
tentio ſi Pont. non deroget expreſſe quibuſdam clauſulis, præſer-
tim recentis concil. vt Trident. pro alijs vero ſatis eſt derogatio
generalis, Coua. 4. Var. c. 16. nu. 6. colum. 4. Alua. de concil. 1. p. c.
q 2. Cordub. lib. 4. q. 9 p. 3. fin. Anto. Gab. tom. 2. tit. de clauſul. [q]
r Cou. & alij ſup. [r] Si diſpenſet in illis, quæ prohibent iure naturæ
contrahere, vt in voto continentiæ & religionis. Et ſi de facto di-
ſpenſat cum profeſſo quamuis cauſa non eſſet ita certa, valet di-
ſpenſatio vt fiat habilis matrimonio: quia nullum ſuperiorem ha
bet Papa in terris. cum tamen diſpenſatio epiſcopi ſine cauſa in
ſ lege Papæ non valeat, lib. præced. c. 8. §. 5. [ſ] Interdum diſpenſatio
cenſetur irrita defectu intentionis, ne præſumamus Papam pec-
t care. Molin. 2. primog. cap. 7. num. 55. 56. [t] Coua. 2. p. cap. 6. §. 10.
nu. 12. in add. & Specu. appen. p. 98. citant proprium motū Pij V.
ann. 66. validam eſ-
ſe diſpenſationem
expreſſo remotiori
gradu, per fiat aut
ſignaturam. ſup.
lib. de indulg. cap.
21. §. 4. poſtea ta-
men iubet pro foro
exteriori impetrari
literas declarato-
rias de propinquio-
ri gradu quod olim
opus nō erat, vt ait
Cou. cum Calder.
conſ. 2. citante Cle.
PP. vj. & Syl. citat
Greg. ix. c. ſi. de con
ſang. quid aſit ope-
rentur literæ decla
ratorię exponit Phi
lip. Probus. rub. de
cognat. ſpiritual. in
6. Apud Gallos qui
vtūtur iure antiquo
valet expeditio per
fiat, aut ſignaturā,
etiam pro foro exte
riori. Nauar. conſil.
32. tit. 11. de temp.
ord. ou. 3. lib. 1. nec
id negat conſ. 6. tit.
33. de priuil. libro
u 5. [u] [x] Trid. ſeſſ. 24.
x cap. 5. & praxis no-
mine Principum in
terpretatur princi-
pales perſonas. inſ.
§. 9. B. nec in eo fit
acceptatio perſona-
rum D. Tho. 2. 2. q.
63. 2. ad 2. quia per
matrimonium in-
ter Principes cogna
tos firmatur pacis
fœdus pro bono cō
muni, & indecentia
compenſatur bono
ſpirituali. Couar. 2.
p. cap. 6. §. 9. num. 7.
fin. vid. num. 2. cum
D. Thom. quodlib.
9. artic. 15. & Tur-
recrem. ſic eccleſia
iuuatur autoritatu
nobilium, vt arceat
lupos. Alexan. 2. p.
quæſt. 136. memb. 2. Gabr. 4. diſt. 15. quæſt. 7. art. 3 dub. 1. concl.
2. Otalora. lib. de nobilitate. qua ratione eccleſia diſpenſat ad plu
ra beneficia cum nobili & literato. Trident. ſeſſ. 7. ca. 4. confirma.
y cap. de multa: de præbend. [y] l. fin. de conditione ſine cauſa. ll. 14.
tit. 6. p. 4. Molina. 2. de primogen. capit. 13. Mieres de maioratu.
z prima part. quæſt. 50. & 4. p. quæſt. 4. [z] Nauar. cap. 22. nu 86. cum
Rota nou. Bellamer. Felin. Cordub. caſ. 45. punct. 1. & 5. Sarmien.
1. ſelect. cap. 9. num. 3. vid. ca. 7. nu. 5. Anto. Gab. com. 1. ex Capra.
verb. ſurreptio. Mandoſ. cancell. regul. 32. quæſtio. nona, num.
decimo, facit quæſtio. 25. numero ſeptimo, quod tamen Nauar. in
a extrauagan de datis nol. 32. numero 45. illat. quarto, limitat. [a]
Doctor. citat. contra Capram. ſup. verb. ſurreptio. tenet Anton.
Gabr. titulo primo, ex Soar. verb. ſurrept. cum Bernard. Diaz
b regul. 445. & alijs. [b] Nauar. capit. 22. numero 86. & conſil. pri-
mo, & quarto, libro quarto, titulo 14. de conſang. cum Rot. Bel-
lamer. Felin. Mandoſ. Nauar. conſil. tertio, numero quinto, titulo
de homic. libro quinto. Anton. Gabr. Sarmien. vid. Couar. ſecun-
c da parte, capitulo ſexto, §. ſeptimo, num. 1. & 4. [c] Nauar. cap. 22.
num. 86. cum. Doct. ſup. Secus ſi fuit motiuum ſecundarium vt fa
cilius concederet. Couar. primo. variar. cap. 10. num. 1. ad fin. cum

tur, dicitur obreptio, & vtroque foro inualidam facit diſpenſationẽ [d] (vt ſi intentione alliciendi Papam, mendaciıet dicant interueniſſe copulam virginis: aut prolem eſſe ex illa ſuſceptam [e]) niſi noua gratia impetretur cum perinde valere, [f] quæ vitium purget. quod ſi à Pœnitentiario maiori petatur ea gratia reformatoria pro foro occulto conſcientiæ, tenetur gratis agere, nihil exigendo per viam compoſitionis. [g] gratia hæc aut ſimilis ſtatim vt verbo Fiat conceditur à Papa, valet vtroque foro: [h] poſt diſpẽſationem tamẽ oportet pro foro exteriori expediri literas, [i] alioquin in eo foro cenſebitur diſpenſatio inualida. ſic ex ſtylo curię pro foro exteriori diſpenſatio conſanguinitatis cẽſetur ſubreptitia, niſi exprimatur inceſta copula, quã cum ea habuit ante impetratã diſpenſationem, ut cap. 2. §. 4. dictum eſt. Curialis ſolicitator aut ſcriptor qui ut facilius diſpenſationem impetret, mutat ſubſtantiam narrationis, aut commiſſionis, manet excommunicatus. [k]

8 Qui habet duplex impedimentum dirimens [l] nec ſubordinatũ [m] debet in impetratione diſpenſationis, facere utriuſque mentionem. At ſi ex ignorantia unum tacuit, & in altero diſpenſatus eſt, ſatis eſt alterius irritantis obtinere diſpenſationem: [n] nam qui tacet aliquid quod iure exprimere iubetur, excuſatur per ignorantiam etiam culpabilem, dum modo craſſa non ſit: [o] In foro exteriori forte non amittetur ea diſpenſatio. Secundo per conc. Trident. ſeſſ. 24. c. 5. ſi quis intra gradus prohibitos [p] matrimonium publice ſeruata forma & ſolemnitate concilij, contrahere ſcienter præſumpſerit careat ſpe diſpẽſationis: & multo magis ſi tale matrimonium ſeruata forma concilii contractum, conſummare affectu maritali auſus eſt. [q] quamuis olim ea copula in fauorem uiolatæ uirginis inclinabat Papam ut facilius diſpẽſaret. [r] Deinde ſi ignorans impedimentum contraxit clãdeſtine ſine denũtiationibus (quæ pertinent ad ſolemnitatem de præcepto) licet non conſummauerit, ſimiliter non diſpenſabitur. [ſ] Tertio qui admittit delictum punibile, putà copulã, cum cognata, ea intentione ut moueat principem ad facilius diſpenſandũ, ne uirgo maneat ſine remedio: quidam aiunt exprimendam eſſe doloſam intẽtionem iſtius finis: [t] ſaltem pro foro exteriori: quaſi uideatur uirtualiter falſum exprimere. [u] At in foro conſcientię ualet: ſi cum illa non præceſſit obligatio ulla matrimonii aut ſponſalium. [x]

9 Pro diſpenſatione in quarto gradu conſanguinei uel affinis, curia Rom. iuſtam cauſam [y] reputat. Primum defectũ eius dotis, ut intra proprium oppidum (ubi contingere ſolet ut maior & melior pars ſit ſibi cõiuncta cognatione carnali uel ſpirituali.) habeat coæqualem maritum. [z] quem habere commode nõ poteſt niſi cognatum. Secunda cauſa pro gradu etiã propinquo (ut in ſecundo cum Principibus, uel cũ præcipuis & nobilibus, quo etiam nomine intelligũtur uiri opulenti [a]) extinctio magnæ litis, [b] quando ſine eo matrimonio nõ facile ſperatur concilianda pax & concordia: ſic cum principe aut Magnate communiter habet locũ cauſa pacis & boni cõmunis: [c] ſic Gregor. xiij. & alii diſpẽſarunt gratia illuſtris familiæ cõſeruandæ in eodem ſanguine, [d] aut certe ſucceſſionis in regnum. Tertia ſi cognatus pauperem fęminam dotare uult, dos enim pertinet ad cauſam piam: uel ſi quis diues & nobilis uir poſcat uirginem, quia implicite auget dotẽ illius: quãuis enim illa iuxta inferiorem qualitatẽ & gradum ſuum habere poſſet coæqua-

Felin. capit. ſuper literis. Lapus, Barbat. per quod limitandum eſt quod dicit Couar. 2. par. ſponſ. c. 6. §. 10. nu. 14. nam in re leuiori mendacium non vitiat. Nau. conſ. 11. tit. de priuil. 33. lib. 5. [d] Nau. & omnes ſup. citati. [e] Cord. caſ. 45. facit cap. quia circa. de conſang. vt exponit Couar. ca. 6. §. 10. num. 13. citatus ſup. §. 1. lit. I. [f] De qua gratia Rebuſ. in praxi. [g] Nauar. conſil. 50. tit. 1. de ſponſal. lib. 4. [h] [i] Habetur in reg. 50. cancell. Grego xiij. Cou. §. 10. & Spec. append. & Molin. cit. §. 6. lit. S. (ſic epiſcopus gaudet fructib. à puncto, quo Põtifex verbo fiat, confirmat) quod Pius V. intelligit vbi eſſet conſuetudo faciendi mentionem de propinquitate: impetrandam eſſe declarationẽ propter vitandum ſcandalum. At Mandoſ. prax. iii. diſpẽſatio, putat eſſe neceſſariũ impetrari antequã cõtrahant, propter. cap. quod dilectio. de conſang. At loquitur ſi eſt conſuetudo in eo loco. [k] Pius. V. proprio motu. & olim gloſſ. & Cardin. Clement. prima, de conſang. Gigas. de penſio. quæſtio. ſexta, numero vndecimo, Nauar. ca. 27. nu. 141. [l] Sup. capit. 2. §. 6. At ſi Alterum præſertim non dirimens) tacuit, non eſt Irrita in conſcientia diſpẽſatio impedimenti dirimentis. Quidã recent. & ſignificat Mandoſ. cancel. regu. 14. quæſt. 2. nu. 4. reg. 23. q. 4. num. 4. tenet Nauar. conſil. 1. & 4 & 5. lib. 4. tit. 14. de conſang. vt valet abſolutio ab vna ex multis ex comm. aut irreg. & inſ. N quod autem Couarru 2. par. ca. 6. §. 4 num. 11. cum Dominic. ait, reputari ſubreptitiã, niſi vtrumque explicet. Intelligitur pro foro exteriori. [m] At impedimenta ſubordinata confunduntur in vnum, infra capit. decimo §. quarto G. vt qui cum eadem habet impedimentum honeſtatis & affinitatis, quia contraxit cum illa ſponſalia & matrimonium. ſic qui habet votum ſimplex & ſolemne continentiæ & religionis, confunduntur in vnum. [n] Mandoſ. reg. 34. quæſt. 53. nu. 12. imo etiam ſcienter tacens vnum, valet alterius diſpenſatio. Nauar. conſil. 12. tit. 33. de priuileg. libro quinto, & citati. l. [o] Vt colligitur ex Couar. cap. alma. §. 10. num. 11. & tamen ob grauitatem cauſæ non excuſat ignorantia craſſa: cum in alijs excuſet, Couar. numero ſeptimo, & DD. Clem. ſecunda, de conſang. Iaſ. L. iii actio. ff de in litem iurand. [p] Videtur loqui de cognatione carnali aut ſpirituali: quæ ſola habet gradus. ſecus de impedimento ex delicto adulterij, de quo inf. capit. 14. cui non addit hic nouum impedim. [q] Idem habetur in regul. cancel. Couarr. ſecunda parte, ſponſ. capitulo ſexto, §. prin.o, numero decimotertio, & iuxta Trident. cap. quinto, matrimonium debet eſſe præſumptum: putà poſt Trident. contractum coram parocho & teſtibus. & quod copula inter cognatos poſt tale matrimon. habita ſit, affectu maritali deprauato. Nauar. cap. 27. num. 141 §. 5. & conſil. 5. nu. 5. lib. 4. tit. 14. quia Trid. ſolum diſtinguit inter matrim. cum ſolemnitate denuntiationũ, vel ſine illis. quare vt valeat diſpenſatio, oportet fieri mẽtionem de copula & affectu. [r] Olim tempore Nuncij Pogij deſloratio conſanguineæ inclinabat ad diſpenſandum: nũc retrahit, Nauar. d. c. 27. nu. 141. & cap. 22. nu. 86. cum Rota. [ſ] Triden. & Nauar. ſup. ne facile diſpenſetur. bene tamen facilius ait Triden. ſi factus denuntiationibus contraxit, & poſtea ſciuit occultum impedimen. in quo & epiſcopus interdum diſpenſat. ſup. §. 2. Et ſatis eſt quod alter coniugum bona fide contraxit per ignorantiã facti aut iuris probabilem. [t] Nauar. c. 22. nu. 86. & in ſimili. cap. 12. nu. 72. fin. Mandoſ. prax. ſignaturæ titulo diſpenſatio. Albornoz. lib 4. de arte cõtract. fol. 152. Cordu. caſ 45. Mandoſ. reg. cancel. 34. quæſt. 53. ſignificat Sarmiento. 1. ſelect. cap. 9. Couar. cap. 6. §. 10. num. 14. At ſi mita pro eo tempore tantum qua Pius V. declarauit ita eſſe ſuam intentionem. at Nauar. inf. conſil. 5. [u] Nauar. num. 86. ad fin. quia de æquipollentibus idem eſt iudicium, l. fin. ff. mandati. [x] At eam intẽtionem exprimere non iubent iura, ideo in foro conſcientiæ non eſt neceſſarium: recent. Theolo. & Nauar. conſil. quinto, num. quinto, lib. quarto, tit. 14. de conſang. & cit. ſup. L. 7 Nauar. c. 22. num. 87. ad fin. & conſil. 6. lib. 4. tit. 14 de conſang. facit Triden. ſeſſ. 25. refor. cap. 18. & cap. diſpenſationes cap. tali. 1. q. 7. diſpenſatio debetur cum ſubeſt grauis cauſa Soto lib. 1. iuſt. q. 7. art. 3. Cou. 2. p. cap. 6. §. 9. nu. 7. [z] Naua. d. num. 87. fin. & conſ. 6. aſſignat tres cauſas imo. 7. in praxi receptas. quæ declaratæ ſunt à congr. Card. Mandoſ. in prax. ſignaturæ. tit. diſpẽſatio. facit. c. quia circa. de conſang. de quo Coua. ca. 6. §. 10. num. 13. [a] Sic praxis Pont. diſpenſat cum diuitibus in 2. gradu, iuxta Trident. cap. quinto, & colligitur ex ijs, quæ affert Molina libro primo, de primog. cap. 2. num. 24. diuites dici principes. ſup. §. 6. V. [b] Nau. & alij ſup. [c] Sup. §. 6. V. Nau. conſ. 6. lib. 4. tit. 14. de cõſang. Et conſ. 32. lib. 3. tit. 24. de voto. num. 3. eſſe praxim in pœnitentiaria. [d] Vt anno. 75. diſpenſauit Greg. xiij. cum D. Luiſa comitiſſa S. Gadeæ ſeu Agathę, vt nuberet patruo, cui prior nupſerat ſoror eius & inſuper habebat votum continentiæ in manibus epiſcopi factum. eodem tempore viri ſapientes ſuadebant vt Cardin. Henricus archiepiſcopus ſenex & rex, duceret vxorem

lem ſibi uirum, ſed longe inferiorem debitè poſcentem. [e] Quarto minor cauſa iuſtificat diſpenſationem, quando matrimonium in facie eccleſiæ contractum præſumitur ualidum, [f] ſi ex ſeparatione timetur ſcandalum: præſertim ſi habent prolem bona ſaltem unius cóiugis fide ſuſceptam. [g] multũ enim indulgẽdum eſt in fauorem prolis & matrimonii præſumpti. tandem ad calcem cauſarum, reducenda eſt Pontifici in memoriam ſolita benignitas & paternalis, quam omnes experiuntur, [h] dum preſsi difficultate recurrunt ad eam ſedem Apoſtolicam.

10 Si Pontif. aut Delegatus ipſius per Breue commiſit Epiſcopo facultatem diſpenſandi in impedimento cum nominatis perſonis N. N. (dummodo ſi ita eſt, prius uerificari faciat narratiuam ſupplicationis: aut vt illi prius reſtituãt tale quid, & confiteantur) quidam [i] putant ſi re integra moriatur concedens, expiraſſe gratiam ſeu commiſsionem epiſcopo factam. Alii limitant expirare: niſi Papa mandauerit epiſcopo ut diſpenſet, [k] ita ut iniurius eſſet epiſcopus, ſi abſque cauſa nollet diſpenſare. ſic enim literæ expectatiuæ, quæ continent mandatum gratię de futuro, non expirant morte concedentis. [l] At reuera etiam abſque mandato non expirat: [m] quia conceſsio facultatis ad diſpenſandum cum nominato N. eſt gratia facta epiſcopo, & illo uiuente (aut ſede eius manente, vt ſede vacante manet in Capitulo Canonicorum) non expirat gratia. Et quia illa clauſ. ſi preces ueritati nitantur: non habet uim conditionis (quaſi ſit mandatum aut commiſſio ſub conditione) ſed monitionis cum inſtructione, [n] & præcepto quodam.

CAP. IIII.

Ordo impedimentorum quæ immediatè inhabilitant perſonas ſimpliciter, aut reſpectiuè. De alijs impedimentis quæ immediatè irritant contractum, dictum eſt libro præceden.

NVmerus impedimentorum in ſpeciali ſic ſumitur, dum iure Eccleſiaſtico aut naturali annullãt matrimonium. quædam enim immediatè irritant contractum, [a] alia immediatè inhabilitant perſonas [b] durante eo ſtatu & conditione, quamuis contractus fiat cum plena libertate & ſolennitate. Primo contractum irritat conſenſus, ſi uerus non ſit ſed fictus, aut tantum interior ſine ulla expreſsione exteriori: aut ſine pleno rationis uſu. Secundo ſi non ſit abſolutus conſenſus, ſed cum conditione honeſta & contingenti, quæ pendet in futurum: hic enim non eſt conſenſus de præſenti. Tertio ſi contrahatur per metum cadentem in conſtantem uirum. Quarto ſi interſit error perſonæ, qui iure naturæ impedit, ſicut & ingens deceptio in ſubſtantia contractus contra totam intentionem contrahentis. Quinto à perſona libera ignorante conditionem ſeruitutis in altera: [c] quamuis hæc ratio pertinet ad quandam inhabilitatem perſonæ, ſicut & inter filium adoptiuum cum filia naturali adoptantis, [d] & inter raptorem & raptam, quamdiu illa manet in poteſtate raptoris.

2 Impedimenta quatuor immediatè inhabilitant perſonas. Primo quædam ſimpliciter inhabilitãt reſpectu omnium, & in perpetuum. Secundo quæ ad tempus reſpectu omnium, vt defectus ætatis in impubere, & ligatum eſſe altero matrimonio. Tertio quæ non inhabilitant reſpectu omnium, ſed reſpectiuè, & in perpetuum, vt cognatio: vel ad tempus, vt ſeruus quamdiu non fit libertus: aut cooptatum eſſe in religione Societatis Ieſu per vota ſimplicia, quamdiu non dimittitur à religione ſolutus uotis. Quarto per clandeſtinum fit inhabilis ad ſic contrahendum: cum tamen habilis ſit ut ſeruata forma Concilii, poſsit legitimè contrahere cum eadem fœmina, aut cum alia. Hæc omnia ex conſequenti irritant contractum impediuntq́; cóſenſum ne ſit legitimus, & tranſlationem acceptationemq́; dominii in corpora contrahentium.

3 Numerantur duodecim impedimenta [e] tantum, quibus aut contractus irritatur, aut perſonæ inhabilitantur. Concilium Tridentinum. ſeſſ. vigeſimaquarta adiecit impedimentum clandeſtini, & inter raptorem & raptam: ſed in ſpeciali plura impediméta ſub his contenta numerari poſſunt. Primum gradum obtinet quod omni iure impedit omne matrimonium, vt impotentia omnimoda copulæ, quę in uiro dicitur frigiditas: aut ſi omnino Eunuchus eſt & exectus. In fœmina vero ſi omnino ſit arcta, nec ſine magno uitæ periculo aptari valet ut à viro cognoſci poſsit. Sed ut nos qui ſub profeſsione regulari vitam ducimus, à magis ſpiritualibus incipiamus, primo loco dicemus de inhabilitate in iis Eunuchis, qui Math. 19. ſe caſtrauerunt propter regnum cęlorum cum uoto ſolenni continẽtiæ: & qui ſpirituali matrimonio coniuncti ſunt cœleſti ſponſo. Secundo de ligamine alterius matrimonii, ſeu polygamia. Tertio de triplici impotentia, quædam eſt ad tempus ut ex defectu ætatis ac potentiæ. ſic ſeruus

rem ex diſpenſatione Papæ, vt haberet prolem quæ ſuccederet in regnum Luſitaniæ. de quo Nauar. conſ. 10. lib. 4. tit. de ſponſ. [e] Ita habet alicubi praxis, ne pater ſponſæ etiam diues det genero niſi ueſtes pro ſponſa: datur uero dos poſt mortẽ ſoceri. atque ita uirgo cẽſetur pauper. Nauar. c. 22. nu. 87. & d. conſ. 6. arg. l. 1. ff. ſolu. matri. [f] [g] Sup. §. 2. Triden. ſeſſ. 24. cap. 5. Nauar. conſi. 5. 6. lib. 4. tit. 14. de conſangui. Couar. dict. §. 10. num. 13. per cap. quia circa Supplem. diſt. 41. quæſt. unica, art. 3. dubio 3. Anton. 3. par. tit. 1. cap. 14. §. ultimo, ad med. [h] Nauar. d. conſil. 6. fin. per cap. cuncta per mundum. 9. q. 3. cap. propoſuit, de conceſ. præb. [i] Nauar. edit. anni 84. c. 27. num. 253. conſ. 38. fin. titu. 11. de tempor. ordi. lib. 1. Pute. deciſ. 250. in prima par. Mandoſ. in cancel. reg. 10. q. 2. num. 4. & nonnihil fauet quod ait Pariſ. conſil. 58. nu. 48. 53. volum. 4. [k] Hieronym. Paul. in pract. cancell. verſ. præſtantiſſime Doctor, habetur apud Rebuſ. poſt prax. p. 569. quem Hieron. citat Rebuſ. in concordat. tit. de mandat. Apoſt. §. 1. ver. ſui pontificatus, ſic communiter pontifex mandat. Ordinario aut Officiali eius ut ſi ita eſt, diſpenſet. [l] cap. ſi. cum annot. de conc. præben. lib. 9. niſi literę reuocentur à ſucceſſore. [m] Supra lib. 1. de indulgent. c. 21. §. 7. N. cum Maiol. Syluest. Tabie. Armil. & Anto. Gabr. qui omnes citãt Federic. conſil. 78. pro quo mendoſe. citant 68. idem Syluest. diſpenſatio. §. 7. Thom. Ferra. cautel. 44. & retractãs Nauar. conſil. 1. tit. 33. de priuileg. lib. quinto, quia dum nomine nominato fit hæc commiſſio, eſt gratia facta Epiſcopo, & ei datur facultas quæ in duratione eſt ample interpretãda, atque ita nõ expirat mortuo concedente, & prob. ex intentione Pontiſ. aliãs gratię, quæ Romæ impetrãtur pro uiris remotiſſimis Indiæ, ad quos uix perueniet poſt biennium, eſſent ſuſpectæ, & inutiles, ſi interim decedat Pontif. concedens. [n] Io. Andr. & alij in c. dudum, de præſumpt. Lap. allegat. 60. ſic quando ius confert ordinario poteſtate abſoluendi, ſed ſatisfacta parte: non eſt cõditio ſed monitio. Nauar. c. 27. nu. 37. ſup. lib. de indul. c. 13. §. 1. H. & quamuis ea eſſet cõditio, ſi preces ueritati nitantur: ſed quia eſt de preterito non ſuſpendit conſenſum, aut gratiam conceſſam. & videtur gratia fieri ijs in quorum fauorem impetratur, quantum eſt ex parte Papæ: ſtatim enim diſpenſaret ipſe plene, ſi ei ueritas narratiuæ conſtaret: ſic recipitur in praxi Salmantic. per Docto. conſultos. Moya, Buſtos, & alios.

CAP. IIII.

AD [a] [b] hęc duo capita reducunt impedimenta, D. Thom. addit. q. 50. Docto. cum Magiſt. diſt. 34. & ſeq. vbi Soto in princ. Caiet. verb. matrimonium. Sylu. matrimonium. 6. Ang. matrimoniũ. 3. Aſten. lib. 8. tit. 13. & ſeq. Cuchus inſtitu. Mai. lib. 12. Nauar. c. 22. à num. 29. Ledeſ. 2. par. q. 52. Victor. §. 284. Taper. art. 20. Vualden. to. 2. de ſacram. c. 134. Bellar. de matrimonio. c. 18. Turrian. in Clement. lib. 7. conſtit. Apoſto. cap. 3. [c] De irritantibus contractum, ſup. c. 1. §. 6 & lib. pręce. c. 5. §. 4. [d] Inf. c. 12. §. 3. [e] Hæc 2. impedimenta habentur ſup. c. 1. §. 3.

non habet expeditam potētiam corporis vt illud integrè transferat in liberam ignorantem. quæ impotentia eſt tantum reſpectiua reſpectu liberæ, nam ſeruus cum ancilla poteſt legitimè contrahere, quamuis vterque aut alter ignoret conditionem alterius. Secunda impotentia eſt inter hunc & hanc fœminam reſpectiua, ſi ratione improportionis aut maleficii perpetui nec apti ſunt, nec aptari poſſunt inuicem. Tertia impotentia ſimpliciter in uiro frigido, & Eunucho reſpectu omnium: aut in fœmina omnino arcta.

4 Cognatio videtur reſpectiua impotentia quando deeſt proportio inter uirum & fœminam: vt inter parentem & prolem: quia nō ſunt duo ſed ualde coniuncti. Secundo ſunt quidem duo ſed nimis diſtāt, vt Chriſtianus ab alus infidelibus propter diſparitatem cultus. Tertia improportio reſpectiua ob indebitam coniunctionē propter crimen illatum in iniuriam coniugis, & cō tra fidem eius.

5 Ex prima improportione ſumū tur ſex impedimenta, primo conſanguinitatis, vbi eſt maior unitas ſeu unio ex trunco conſanguineo. ſecūdo affinitas uſque ad quartum gradum ut conſanguinitas. tertio publicæ honeſtatis in primo gradu, qui enim fuit ſponſus non poteſt contrahere cum matre, vel ſorore ſponſæ. quarto ex fornicaria affinitate in primo vel ſecundo gradu. Quinto cognatio ſpiritualis ex baptiſmo vel confirmatione impedit inter patrem ſpiritualem qui baptizauit vel tenuit, & filiam ſpiritualem: & compaternitas inter parentes carnales & parentes ſpirituales illius. Sublata vero eſt fraternitas, & impedimentum ex catechiſmo. Sexto cognatio legalis. Rurſus tertia improportio procedit ex triplici crimine. Primo ſi adulteri machinati ſunt uxoricidium intentione contrahendi interſe: qui enim corpori cōiugis abſtulit uitam, dignus eſt ne corpus transferre poſſit in participem criminis. Secundo eadem fere ratio militat ob crimen adulterii ſimul cum fide data matrimonii. Tertio ob crimen inter raptorem & raptam, dum quaſi captiua tenetur in poteſtate raptoris, de quibus in ſpeciali dicetur eodem ordine.

C A P. V.

De profeſſione, & ſtatu religioſo in Societate Ieſu. De ordine ſacro.

§. 1. *In ſtatu naturæ & legis veter. fuit ſtatus religioſus. Beata Virgo virginitatem prima Deo conſecrauit.*

2 *Chriſtus Religionem cum tribus votis, & profeſſionem inſtituit qua Ioan. Apoſtol. ſolutus eſt à vinculo matrimon. & §. 4. quæ ſint neceſſaria pro ſtatu relig.*

3. & 5. *Profeſſio iure diuino irritat matrimo. & eccleſia auctoritate Chriſti, inſtituit religioſos quoſdā cum votis ſimplicibus. & §. 6. votum ſolenne eſt de iure diuino.*

7 *An Papa diſpenſet cum profeſſo ad matrim.*

8 *Sponſam duodennem per 4. annos debet ſponſus expectare donec profiteatur.*

9 *Ordo ſacer facit inhabilem matrimon. ſed conſecratio epiſcopi non ſoluit ratum.*

10 *Dum maritus licet profiteri, licet & ſacris initiari.*

IN omni naturæ lapſæ ſtatu, in quo fuerunt neceſſaria ſacramēta, legimus quoſdam fideles perfectionis amatores, traduxiſſe religioſam quandam & cœlibem uitam.
a Abel [a] fuit uirgo: Enoch qui cœpit inuocare nomen Domini translatus eſt virgo in paradiſum, rediturus tempore Antichriſti: & qui ſacerdotem Melchiſedech negāt fuiſſe Sem primogenitum ipſius Noe, ipſum virginem prędicant. frequentior mentio fit apud Hebræos, Ioſue; Elias (à quo fertur Eſſæorum
b religio ortum habuiſſe [b] in monte Carmelo. 3. Reg. 17.) Eliſæus, Ieremias, Daniel cum tribus pueris ſociis uirginitatem perpetuam conſeruarunt. vidualem continentiam coluit Iudith & Anna propheteſ. Luc. 2. Apud Gentiles erat Veſta-
c lium virginum inuiolata religio. [c] Hi iure quodam gentium, & timore pęnarum arcebantur à matrimonio: ſi tamen de facto contraherēt, nullo iure probatur fuiſſe irritus contractus: nec illi uoto continētię aut paupertatis & obedientiæ ſtatū illum confirmabant. (prima enim omnium B. Virgo dicitur à Patribus uoto conſecraſſe Deo perpetuā
d virginitatem [d]) quamuis votorum

C A P. V.

a Bellar. [a] controuer. 5. lib. 2. de monachis. c. 5. & 6. citat auctores etiam Hebræos, vt Rabi Salom. in Gene. 9. Rabi Chimhi in Eſa. 9. Item Ignat. epi. ad Philadelphen. inter uirgines numerat Melchiſedech, Ioſue, Eliam, Ieremiam, Ioan. Bapt. Timot. Titum. Hierony. 1. contra Iouin cœlibes fuerſit Ioſue, Elias Eliſæus, Daniel. & in epiſt. 22. ad Euſtoch. Elias Eliſæus, Paulus Apoſtolus. Damaſ. lib. 4. c. 25. Elias, Eliſæus, Daniel. & tres pueri ſocii eius. De Enoch. Gen. 4. cœpit inuocare nomen Domini nēpe ſpeciali cultu religionis prę cęteris. dicit Vualden. lib. 3. doctrinal. fid. articu. primo, capit. primo, Bellarm. c. 5. & 10. Pererius in
b Gene. [b] De Elia quod fuit uirgo etiam Epipha in Ancoratu. & hær. 58. ab Elia in Carmelo (vnde fratres Carmelitæ aiunt ſe habere originem) inſtitutam eſſe religionem. 3. Reg. 17. probat Morigia, libro primo, de origine Religionū per totum. Bellarm. libro ſecundo, de Monach. c. 5. cum Matthæo Galeno. libro de Origine monaſtices. Caniſi. libro primo, de corrupt. verb. Dei, cap ſecundo, Metaphraſt. in uita Chryſoſt. Hierony. epiſt. 4. ad Ruſticum. epiſt. 13. ad Paulin. fuerunt uero tres ordines Eſſæorum. 1. dicti Eſſæni ex Samaritanis de quibus Epiphan. hær. 10. 2. ex Iudæis, quos Epiphan. hær. 19 vocat Oſſænos. 3. Religioſi Chriſtiani ex Iudæis conuerſi, quos Epipha. hær. 29. vocat Eſſæos, vel Ieſſæos, & putat ſic dictos à Ieſu, quaſi Ieſuitas. & Turria. lib. primo, pro epiſto. Pont. cap. 3. vel ſic dictos à Ieſſe patre Dauid, de cuius radice natus eſt Ieſus. de Eſſæis mentionem faciunt Ioſephus. Inf. Porphyr. libro quarto, de abſtinen. à carn. Egeſip. Philaſter. Solinus. in Polyſtor. capit. 48. Plin. libro quinto, Hieronym. ſupra Euſeb. 8. præparat. capit. quarto, & ex recent. Bellarm. Caniſi. ſupra & libro ſecundo, Marial. cap. duodecimo, Soto lib. ſecundo, inſtit. fin. Abulen. in Leuit. 30. quæſt. 22. Prateol. verb. Eſſæi. Sixtus, lib. ſecundo, Bibliot. verb. traditiones. Celtus lib. quinto, antiq. cap. nono, ſed falſo Ioſephus. 2. belli. cap. ſeptimo, & lib. quarto, antiquit. cap. ſecundo, Eſſæos legis veter. confundit cum illis Eſſæis, qui ſuo tempore erant Religioſi ex Hebræis ad Chriſtum conuerſis. addit libro ſecundo, belli, capit. duodecimo, Eſſęos fuiſſe affines noſtris Religioſis, libro decimo, antiq. cap. 13. ait affines Pythagoræis. Genebrar. libro ſecundo, Chroni. pagina 99. Eſſæi dicuntur quaſi Sancti, & 1. Machabæor. 7. nocātur Haſſidæi, qui erant ante Machabæos, & ante Phariſæorum religionem ortam ſub Ioatam. de quo Ioſeph decimotertio antiquitat. capit. nono, & 18. & lib. 18. c. 2. Sixtus libro ſecundo, verbo. Phariſæi. præter hos erant Nazaræi, qui Num. ſexto, votis ſe Deo conſecrabant, & tondebantur ut nunc monachi. Iſidor. ſecundo, offic. capit. quarto, Origen. homil. undecima, in Leuitic. Item nepotes Rechab. apud Ierem. 35. fuiſſe figuram monachorum, ait Hierony. epiſt. decimatertia, ad Pau-
c lin. [c] Apud Gentiles Pythagoras pro myſteriis ſuæ Religionis indicebat quinquenne ſilentium. Eraſm. Prouerb. Pithagoræ ſilentium, cum Suida. & Zenodoto. Filia Pythagoræ Virgo præfuit choro Virginum. ex Hieronymo refert Diuus Thomas, opuſculo uigeſimo, de regimine princip. libro quarto, c. 21. de Veſtalibus uirginibus, Ouid. lib. ſexto, Faſtor. Tertullian. libro de cultu mulierū, quod pro religione affert concil. Turonen. ſecundum, capit. 21. ſed his poſt trigeſimū annū licebat de monaſterio exire, & nubere: Viues in Auguſtin. quarto, ciui.
d cap 21. [d] Quia ex fœminis beata Virgo fuit prima quæ uirginitatem ſuam Deo conſecrauit, probat ex Patribus. Caniſi. li. 2 Marial. c. 12. Hiero. 1 contra Iouin Orig. in Matt. 13. Epiphan. hær. 78. Damaſ. in epiphan. Auguſt. tract. 10. in Ioan. Caniſ. c. 14. citat Bed. in Luc. 2. & ſer. 4. Aſſumpt.

e vſus ſit antiquiſſimus.[e] quare pius
illorum antiquorum ſtatus non tã
erat religio, quam quædam reli-
f gionis vmbra aut inchoatio.[f]
2 Chriſtus iure ſuo poſitiuo tum
religionis Chriſtianæ autor fuit: iũ
iuxta Patres inſtitutor eius religio
g nis,[g] quæ cum tribus votis conti-
nentiæ, paupertatis & obedientiæ
eſt ſchola, & commodiſſima via ac
quirẽdi perfectionẽ: vt lib. de bapt.
ca. 32. ſi. dict. eſt. cui ſtatui conceſſit
conſentaneas proprietates. Primo,
vt ſecũdum gradum perfectiorem
quo fit irreuocabilis traditio ſeu
pfeſſio, ſolueret ex priuilegio Chri
ſti matrimonium ratum. Atque ita
ſoluit in Ioan. Apoſtolo, quẽ è nu-
ptijs Canæ virginem euocauit ad
diſcipulatum profeſsionis. (vt li. 1.
de matrim. c. 8. §. 5. lit. M. dictũ eſt.)
Secundo votũ continentię etiã ſim
plex iure naturæ prohibet contra-
h here: ſed non irritat:[h] Patres enim
poſt quædam vota nempe ſimpli-
cia contrahentes monachos aut
virgines, non iubent ſeparari à ma
trimonio. ſed profeſsio ex eodem
iure diuino & inſtitutione Chri-
i ſti irritat à principio eccleſiæ:[i]
quam Chriſti traditionem Patres
agnoſcunt. Nec enim ignorabant
differentiam inter votum ſolenne
& ſimplex: cum poſt ſolenne com
pulerint recedere ab inceſtis nu-
ptijs: poſt ſimplex votum non ita
cogebant.
3 Decenter Profeſsio iure diui-
k no irritat:[k] quia cum ſit ſolennis
& perfecta traditio acceptata, & ſpi
rituale matrimonium animæ cum
Chriſto, impedit ne violata priori
& nobiliori traditione, poſſit ſe ſi-
mul tradere vxori. Secundo quia, p
feſſus abdicat non tantum uſum
corporis ſed poteſtatem & capaci-
l tatem[l] (dum conſecrat votis perſo
nã tradit Deo ac Prę lato) & nume-
ratur Matt. 19. inter eos eunuchos
qui ſe caſtrauerint propter regnum
cęlorum. Cui tamẽ non obſtat, pri-
mo quin Pont. auctoritate Chriſti
ex cauſa diſpẽſet cum Profeſſo, aut
m in matrimonio rato,[m] ut ſoluto
vinculo prioris ſtatus fiat capax
noui matrimonii. Secundo per gra
dum hunc profeſsi quem Chriſtus
vſu expreſsit, non excludit, quin
minori quodam obligationis gra-
n du[n] poſsit eccleſia auctorit. Chri-
ſti cum votis ſimplicibus abſq; pro
feſsione, quoſdam facere vere reli-
gioſos, vt ſtatim declarabitur. Com
o muniter tamen,[o] vt in alijs fere re
ligionibus præter Societatem Ieſu,
nemo ante profeſsionẽ fit ſimplici-
ter religioſus: quia ante illã Noui-
p tius[p] nulla votorum obligatione ſe

Aſſump. ſer. Annunciat. Iſid. 1. offi. eccl. c. 17. Bern. ſerm. de Apoc. 12. ſignum magnum. & hom. 3. de B. Virg. & illam vocat virginitatis primiceriam. Idiota in contempl. Virg. vocat primipilam virginitatis. à Giſſelbert. & eccleſia vocatur Virgo virginum. Ruper. lib. 3. in Cant. Maria virginitatis egregium votum prima vouit Deo, idem Honor. ſerm. de Natiuit. Mar. Epiph. Bed. Bern. ſerm. ſignum. Barthol. Apoſt. apud Abdiam lib. octauo, Hiſtor. Ambr. de inſtit. virgin. cap. 5. Bellarm. 2. de monach. capit. 23. Abul. in Num. 30. quæſ. 12. 30. 33. 34. ſed clarius q 32. Vuald. tom. 2. de ſacram. cap. 130. vid. Sotum. diſt. 30. q. 2. art. 2. Viguer. capit. 20. §. 9. Baſ. in Pſal. 44. [e] Geneſ. 29. Iacob votum vouit. Nume. 6. Nazarei votis ſe Deo conſecrabant. Pſal. 71. vouete & reddite. Eſa. 19. vota vouebunt domino [f] Bellarm. 2. de monach. g cap quinto, & in 8 Cat. lib. 1. de bapt. capit. 32. fin. Orig. Matth. 10. 13. & lib. 7. cõt. Celſum. Hieron. 1. cont. Iouin. Dam. ſup. Nazian. exhorta. ad virgines. Chryſoſt. hom. 87. ad pop. dicit philoſophiam monaſticæ vitæ à Chriſto introductã. Nazian. orat. in laud. Baſil. Chriſtus virginitatem lege præſcripſit, Matth. 19. ſunt eunuchi. Athan. de humanit. Verb. Amb. lib. 1. de virginib. Aponius. lib. 4. in Cant. Caniſi. lib. 1. Marial. capitu. 12. & 14 Bellarm. 2. de monach. cap. 5. Cano. lib. 3 de loc. capit. quarto, §. prima via. ad fin. [h] Poſt votum nempe ſimplex permittebatur manere in matrimonio. Auguſt. de bono viduit. ad Iulian. cap. 10. cap. quidam 27. dict. capit. nuptiarum. 27. q. 1. Eſpencæ. libro 5. de continen. capitu. 2. Bern. lib. de diſpenſ. & præcept. citans Auguſt. & diſpenſationem à B. Greg. factam. & hunc Bern. citant Eſpenc. & Mich. Med. lib. 5. de continen capit. 42. idem Auguſt. lib. de S. virginit. cap. 34. & plane d. lib. de bon. vid. cap. 9. 10. & epiſt. 72. ad Bonif. comitem, agnoſcit votum ſimplex quod non irritat matrim. capitu. nos. 27. quæſtio. ſecunda, vbi gloſſ. Bellarm. 2. de monach. capit. 34. quare falſo gloſſ. in cap. nuptiarum, verſ. cum enim 27. q. 1. dicit quod Auguſt. quoque dormitauit. & Eſpenc. ſup. deſperat de bona expoſitione Auguſt. ſignificat Hieronym. epiſto. priori ad Demetriad. (quæ eſt octaua, & conſtat eſſe illius) & epiſto. ad eandem. epiſto. 22. ad Euſtoch. & epiſt. 47. Gelaſ ſeu Pelag capit. de viduis. 27. quæſt. 1. Grat. capit. vt lex. & ſe refert ad capitu. ſi vir. Mich. Medin. capitu. 32. Athanaſ. epiſtol. ad Dracontium. Innocent. I. epiſto. ſecunda, ad Victricium. Gregor. epiſtol. ad Bonif. capit. hi vero. capit. viduas. vbi Cardin. 27. quæſt. 1. concil. Chalcedon. can. 16. capit. ſi qua virgo. capit. ſi quis ſacro. cap. virginem. 27. quæſtio. 1. quod conc. referunt concil. Colonien. & Triburien. capit. 25. Aurelianen cap. 23. Toleta. 1. can. 16. Toleta. 6. capit. ſexto, & de eodem voto ſimplici videtur loqui Concil. Ancyr. capit. 18. vbi Balſamon. cap. quot quot. 27. quæſt. prima cuius expoſitionem ſine cauſa reijcit Medin. capit. 21. & de ſimplicibus loquitur Leo. epiſto. 92. cap. 12. Cyprian. lib. 1. epiſto. vndecima, ad Pomponianum, capit. nec aliqua. hi patres non iubent regulares & virgines qui poſt vota (nempe ſimplicia) contraxerant, ſeparari.[i] Bellarm. lib. primo, de matrimonio. capit. 21. cum Cyprian. libro primo, epiſto. vndecima, ad Pompon. Baſil. lib. de virginit. ad med. Ambroſ. lib. ad virgin. lapſam. cap. 5. Euſeb. Pap. cap. deſponſatam. 27. q. 2. id refert vt rem antiquam. Auguſt. in Pſal. 83. & 75. Sanctimonialis ſi nupſerit, reputabitur adultera Chriſti. Leo epiſt. 92.

cap. decimotertio, cap. Puellæ. 20. quæſtio. prima, Innocent. I. ſup. Chryſoſt. epiſt. ſexta, ad Theodor. Ambroſ. lib. de virgin. Baſil. lib. de virgin. & in conſtit. capit. 21. Theophyl. Matth. 8. Nicephor. 2. hiſtor. cap. 15. lib. ſexto, cap. 30. de quo recent. Viroeſius. Philipp. 18. Penonius lib. 2. Topicæ Theolog. Caietan. 2. 2. quæſt. 88. art. 11. Soto. 7. iuſtit. quæſt. 2. art. 5. diſt. 28. quæſt. 2. artic. 2. cum D. Thom. Simanc. de Cathol. inſtitu. capit. 40. num. 11. Nauar. capit. 12. num. 35. communis cum Magiſt. diſtin. 27. concil. Trident. ſeſſ. 24. can. 9. Bellarm. li. 4. de Rom. k Pontif. capit. 10. [k] Vid. lib. 1. de matr. capit. 8 §. 5. lit. S. D. Thom. 2. 2. quæſt. 88. 7. & 11. diſt. 27. quæſt. 2. ad ſo. diſt. 38. quæſt. 1. 2. ad 3. Palud. d. 27. quæſt. 2. Soto. libr. 7. iuſti. quæſt. 2. art. 5. diſt. 38. quæſt. 2. articu. 5. communis 4. diſt. 38. Albert. Bonau. artic. 1. quæſt. 1. Richard. artic. 7. quæſ. 1. Durand. quæſt. 1. & 2. Palac. Eſpenc. 5. capit. 4. Conat. 2. p. ſponſ. capit. 7. §. 4. nu. 7. cum Fortun. cap. 1. de pact. num. 15. Cathar. lib. ſexto, cont. Caieta. ca. 3. Petr. Sot. inſtit. de voto. lect. 5. Ledeſ. quæſt. 55. artic 1. & 2. recentior. Victor. Manuus, Peña, Fr. Medin. Bañes, & ſignificant Patres ſup. quare Trident. can. 9. diſtinguit ex voto, ſcilicet, profeſſionis, contra impedimen. ex ſtatuto, quale eſt in ordine ſacro, & illa eſt bona congruentia, quia profeſſus eſt iam traditus nobiliori vinculo & matrimonio ſpirituali: vt traditus priori vxori non poteſt ſe tradere alteri ſimul. l quod eſſe valde probabile fatetur Bellarm. cit. infr. §. 7. N. [l] Infr. m H. [m] Sup. lib. 1. de matrim. cap. 8. §. 4. lit. X. ſed certius poteſt diſpenſare ſi votum habet vt ſit ſolenne, & irritet ex ſtatuto eccleſiæ. inf. §. ſeptimo, & ſatis in praxi tuta eſt ſententia, quòd Papa nõ poteſt diſpenſare, vt manente ſtatu religioſi contrahat. capit. cum ad monaſterium. de ſtatu monach. contra quoſd. inf. §. ſeptimo. V. ſed dum diſpenſat, tollit omnino ſtatum monachi etiam mortua prima vxore. communis Canoniſ. dict. ca. cum ad monaſt. cit inf. §. 7. N. Henr. quodlib. 5. q. 28. Dur. d. 38. q. 1. Caie. q. 88. art. 7. Mandoſ. add. ad Lapum alleg. 131. Gambara de offic. legati. lib. 2. tit. 1. nu. 254. lib. 8. tit. 1. nu. 85. Mich. Med. dicit ſic eſſe interpretandũ n D. Thom. & alios. [n] Conſtat enim ſtatum religionis eſſe ex inſtitutione Chriſti. ſup. G. & ex definitione ſeria Greg XIII. & Sixt. V. quod cum votis ſimplic. Societatis Ieſu ſit vere & proprie religioſus. Ex his duob. infertur concl. Theologica, quod hic ſtatus religionis in Societ. Ieſu eſt de iure diuino. ſic Chriſtus vno actu dedit Apoſtolis perfectum gradum ſacramenti ordinis: & tamen non excluſit quin eccleſia auctoritate Chriſti poſſit in diuerſos miniſtros diſtinguere inferiores gradus, ita vt diaconatus vel inferior gradus ſit ſacramentum ordinis, licet non attingat perfe- o ctionem ordinis ſacerdotalis. [o] Xiſt. Pap. V. anno 1590. ſic ſua ſententia compulit retractare & moderari id quod vir doctus vniuerſaliter ſine exceptione dixerat. quia & Gregor. XIII. an- p no 84. ita definierat. [p] At Nouitius late dicitur religioſus. cle. 1. de priuileg. gloſſ. capit. religioſo. §. fin. de ſenten. excommu. ſexta, gloſſ. capit. beneficium. de regul. in 6. Panormit. ca. eccleſiæ ſanctæ Mariæ. num. 3. de conſtitut. vbi Felin. num. 1. Angel. Syluest. Armil. relig in princip. Nau. cap. 27. num. 79. 101. Cordub. lib. 1. q. 30. Horat. Mandoſius tract. de priuileg ad inſtar. glo. 11 nu. 21. Anchar. conſ. 69. Tiraq. retract §. 1. gloſſ. 8. num. 21. Palac. rub. de donat. §. 38. num. 6. Sarmien. 1. ſelect. capit. 5. num. 7. Pater Claud. in

tradit prælato: ſine qua obligatione perpetua non habet ſtatum Religionis

4 Ad eſſentiã religioſi ſtatus tria ſufficiunt. Primo, vt vſus continentiæ perpetuæ, [q] & paupertatis & obedientiæ ſit tribus votis ſubſtantialibus cōfirmatus. Secundo quædam traditio, qua perſona mancipatur in Dei cultum (promiſſio vero non eſt ſatis [r]) & illius per prælatum vice Dei acceptatio ſaltem implicita. [ſ] Tertio iſta fieri ſecundum regulam quam eccleſia pro religione approbauit. ac ſubinde vbi prælatus ab eccleſia habet ius compellendi ſubditos tendere in propriæ regulæ perfectionem. Quæ tria cum votis ſimplicibus repetiũtur in religione clericorum tempore B. Aug. [t] & quando oblatus anno probationis, renuncians quantum eſt ex parte ſua ſe tradebat monaſterio, [u] aſtrictus religioni in cõmuni: ob quod vacabant beneficia eius, [x] & ſecundum quoſdam erat inhabilis matrimonio. [y]

5 Sic per vota ſimplicia (præter profeſſos) definiunt Pontif. [z] fieri verè & proprie religioſos in ſocietate Ieſu ſecundum duplicem gradum. Primo dum fit coadiutor formatus cum voto ſimplici obedientiæ in manibus prælati, per quod non poteſt profiteri in alia religione, [a] excepta Carth. votũ vero paupertatis illum facit ita bonorum incapacem, [b] vt profeſſio. voto ſimplici continentiæ quantum ad perpetuum vſum, [c] adiecit Gregor. XIII. ſtatutum quo irritat matrimonium: [d] quamdiu prælatus illos in religione religatos votis retinet. [e] Secundo gradu quidam in hac perfectionis ſchola tanquam ſcholares approbati cooptantur, quorum vota prælatus non accepiat niſi implicite. [f] differt à coadiutore formato in paupertate: quia ſcholaris cũ licentia prælati poteſt ad tempus retinere dominium bonorum, [g] ſed ſine vſu & adminiſtratione. Vt ecõtrario monachus epiſcopus proprie non habet bonorum dominium [h] ſed adminiſtrationem.

6 Poſt hanc Pont. definitionem, nemo ſine temeritatis nota, [i] poteſt negare ſocietatem Ieſu habere veram rationẽ religioſi ſtatus, etiã quoad illos quos admittit cum votis ſimplicibus. quia Pontiſ. à Chriſto habet claues & infallibilem poteſtatem approbandi nouam religionem, [k] ſalua religionis ſubſtantia. Atque ita inſtitutio religionis in communi, & ſecundum ſubſtantiam, & votum ſolenne eſt de iure diuino: [l] ſolennitas vero ſine qua votum nõ facit profeſſum, aut ritus, quo in minori gradu per vota ſimplicia ſupradicta quidam fiunt regulares in ſociet. Ieſu, eſt de iure poſitiuo. [m] vt ſolennitas ſine qua nunc matrimonium non valet, eſt

---

compend. priuil. Societ. verb. abſolutio, communicatio, diſpenſatio, indulgentia. quia ex ſpeciali conceſſione Papæ Nouitius fruitur priuilegijs religionis, Mandoſ. num. 36. & verſatur communi vita & habitu in exercitijs religionis. [q] Plurimi Iuriſper. Commendatarios Ordinis Militaris vocant religioſos ſimpliciter: quia ſat putant habere vota & continentiã coniugalem. At oppoſitum ſentit D. Thom. 2. 2. q. 88. 11. q. 186. 4. ad 3. Soto lib 7. iuſt. q. 5. artic. 3. ad 3. Victor. & recent. Theolog. Eſpencæ. lib. 5. de continent. capitu. 8. Sarmien. 1. par. defenſio. de redit. fol. 35. Angel. verb. religioſus. §. 1. Syluеſ. relig. 1. §. 1. verſic. 3. quia vſus continẽtiæ pertinet vt ſit ſanctus corpore & ſpiritu, cogitãs quæ Domini ſunt: nec ſit diuiſus quo modo placeat vxori, pendens ab illius exigentijs voluntate, & ſolicitus de conſeruanda ſpecie & familia. [r] Vt ſi rem voto promittat, nõ ſit ſacra, nec trãſit in dominium eccleſiæ: ita per vota quæ tantum ſunt promiſſio non ſit perſona ſacra & religioſa: nec ſit matrimonium carnis aut ſpirituale ſine traditione perſonæ. [ſ] Vt datur profeſſio implicita etiã poſt concilium Tridentinum, ſic inſ. M. votum ſcholarium ſociet. Ieſu oportet acceptari implicite per Prouincialem, qui ad illa admittit poſt ſcrutinium probationis biennij. [t] Auguſt. citat. ſup. H. vid. Torren. lib. quarto, confeſſ. cap. ſexto, & octauo. Sed cum vigente ratione addunt quidam, quod non poteſt inſtitui religio cum ſolis votis ſimplic. ſed oportet hominem fieri partem eius religionis quæ habet profeſſos & facultatem accepiandi ad profeſſionem. de quo aliás. [u] Syluеſt. relig. 5. §. octauo, & refert ſe ad ſuam Roſam Auream quæſtion. impertinent. quæſtio. ſexageſimaquarta Lapus alleg. 189 vbi addit Mandoſ. Sylueſt. verb. oblatus. verbo eccleſia. 1. §. quinto, verſic. ſexto, per cap. ſecundum, de regul. in 6. vbi Gemin. num. quarto. Calder. conſil. 7. de iudic. conſil. 6. 30. 31. de regul. Nauar. capit. non dicatis. num. 77. Couarru. capit. alma mater. 2. parte. §. ſecundo, num. octauo, & per cap. 1. de vaſallo milit. [x] Glo. ca. beneficium. de regu. in 6. per c. ex tranſmiſſa. de renunt. ſed ſaluo iure ſuo, niſi rediret ad ſeculum [y] Tenent Innocen & Hoſtien. in c. conſulti: de regul. Gemin. c. conſtitutionem. §. in alijs, eod. in 6. & expreſſe habetur l. 8. titu. 7. par. 1. & forte de hoc fuit ſtatutum eccleſiæ irritans. At probabilius eſt numquam irritaſſe, quia non erat profeſſio etiam implicita, (& expreſſe hæc oblatio ſui diſtinguitur contra profeſſionem d. c. conſulti. & cap. 1. de reg in 6. cle. eos. de regul.) ſed votum ſimplex. Sylueſt. relig. 5. §. 8. & q. 64. impertin. & relig. 3 § 19. fin. Card. & Panor. d. c. ſtatuimus. de regu. Ang. profeſſio. §. 2. fin. Nauar. c. ſtatuimus. de paupert. num. 23. c. non dicatis. nu. 35. c. nullam. num. 44. Gregor. d. l. 8. & ſe refert ad l. 7. gloſ. 3. vbi late & conſtat poſt Boniſ. c. vnico, de vot. in 6. non irritari matrim. per votum niſi ſolenne in profeſſione aut ordine ſacro. [z] Pius V. in bulla ſociet. Ieſu. & Sixt. V. ſua ſententia, ſed ex propoſito in duabus conſtit. Gregor. XIII. anno 1584. [a b] Gregor. XIII. confirmat denuo conſtit. ſociet. de hac re. [c] Sup. Q. [d] Gregor. XIII. ſic decernit, omnes religioſos ſocietatis Ieſu, etiam eos qui votis ſimplicibus ſcholarium ſunt cooptati, fieri ad contrahẽdum matrimonium inhabiles: ac contractus huiuſmodi nullos, &

irritos eſſe declarat (prout irritos ſuo decreto fecit, & annullat) quamdiu prælatus eos in ſocietate retinet abſque votorum ſolutione, & dimiſſione à religione. [e] Sic in iure reperiuntur ſimilia impedimenta ad tempus, de clandeſtino, aut contracto per metum, aut cum raptore & filia adoptiua: cum defectu ætatis: cum ignorante conditionem ſerui, qui tamen manumittitur. [f] Sup. S. [g] Gregor. XIII. ſup. confirmat conſtitut. & praxim ſociet. nec mirum quia quidam vt Soto putant etiam profeſſos epiſcopos vel alios retinere dominium de licẽtia Papæ. & Chriſtus cũ eſſet Dominus iure & poteſtate, renunciauit vſui 2. Cor. 8. cum diues eſſet, pro nobis egenus factus eſt. Sic votum ſimplex continentiæ non tollit poteſtatem ſed vſum. At dum Innoc. ca. cum ad monaſterium. de regul. negat Papam diſpenſare cum monacho, vt habeat proprietatem: loquitur de profeſſo. ſic quando coniuges conſummato matrimonio profitentur religionem, manet vinculum & poteſtas penes coniugẽ, ſed quantum ad vſum & operas ſuas ſe transfert in religionem. vt ſi vir coniugatus ſe vẽdat in ſeruum, transfert operas vtiles in Dominum. [h] Contra Sotum tenet communes. D. Thom. ſecunda ſecundæ, quæſt. 88. 11. ad vltim. quæſt. 185. artic. vltim. ad tertium. Palud. diſtinct. 38. quæſt. 4. artic. 4. Bonauent. artic. 2. quæſt. 3. Henric. quodlib. 5. q. 28. Abulen. Num. 30. quæſt. 109. Sarmient. 2. par. defenſio. de redit. Nauar. apol. de redit. mon. 11. & in cap. non dicatis. num. 49. [i] inſ. lit. K. [k] Concil. Conſtantien. damnat in errore vltim. Vuicleſ. D. Thom. opuſc. 19. cont. impug. relig. cap. 4. punct. 5. vid. quæ affert Cano lib. 5. de loc. cap. quinto, Bañes. ſecunda ſecundæ, quæſt. prima artic. decimo, dub. octauo, Concil. Lateranen. ſub Innocent. can. 13. cap. fin. de relig. dom. Bellarm. lib. ſecundo, de monarch. ca. 4. Peña & Recent. quia religionis inſtitutio & approbatio pertinet ad legem de moribus, in qua Pontiſ. non poteſt errare. [l] Ex cit. G. N. & lib. primo, capit. octauo, §. quinto. lit. S. ſic Chriſtus dedit Petro claues, vt liget legibus & cenſuris, & ſoluat per indulgentias, & vt inſtituat ſacramentalia: & tamen in particulari, hæc lex vel cenſura eſt de iure Pontificio: & Chriſtus commiſit Pontifici, vt inſtitueret formam ritumque & limitaret hos vel illos effectus in cenſuris, & quantam indulgentiam committat epiſcopis. & iuriſdictio epiſcoporum dicitur in communi de iure diuino annexa ſtatui paſtoris: quæ tamen limitatur à Papa. & ſacramenta in ſtatu leg. naturæ erant in communi ex inſtinctu Dei, ſed in particulari ex humana inſtitutione. ſic Chriſtus dedit Apoſtolis immediate iuriſdict. & eos admiſit ad ſtatum religionis: & tamen commiſit eccleſiæ, vt ſalua ſubſtantia inſtitueret modum iuriſdictionis aut religionis. [m] Itaque votum ſolenne ſeu profeſſio eſt de iure diuino, ſed ſolennitas ipſa voti (id eſt, conditio ſine qua non, eſſet ſolenne, nec irreuocabilis traditio) eſt de iure eccleſiaſtico. & ad tantum intendit Boniſac. VIII. capitulo vnico, de voto. in ſexto, & Gregor. XIII. noua conſtitut. ſociet. Ieſu anno 1584. trigeſimoſexto, ſecundo loquuntur indefinite, quia quædam ſolennitas (puta annexa ordini ſacro) de iure eccleſia. irritat matrimonium. Secus de ſolennitate voti profeſſ. quare

Tri-

de iure eccleſiaſtico: cum tamen contractus ipſe matrimonii & ſacramentum ſit de iure naturali & diuino.

7 Quidam iuriſper. & Theologi contendunt enim effectum voti ſolemnis, vt dirimat futurum matri-
n monium eſſe ex iure Pontificio. [n]
vt eſt in votis ſimplicibus ſocietatis Ieſu: quaſi ſolénitas nihil addat voto ſimplici (quo interdum fit
o traditio [o]) niſi differentiam iuris
p humani: [p] qualem ſolemnitas addit iuramento, nec mutat naturam
q iuramenti: [q] aiunt vero quod Chriſtus non ſolum conceſſit ſed præcepit eccleſiæ, vt in quibuſdam iure diuino prohibitis adderet decretum irritans (puta in quibuſdam
r gradib. Leuit. 18. vt inter fratres, [r]
aut amitæ cũ cõſobrino) atq; ita ex inſtinctu aut præcepto Dei à principio eccleſiæ irritauit matrimoniũ
ſ profeſſi. [ſ] Admiſſo autem caſu ne quid adderet eccleſia, fieret vt ſi profeſſus illicite contraheret verũ matrimonium, hic ſimul eſſet reli-
t gioſus & coniugatus, [t] (vt ſunt qui conſummato matrimonio profitentur) & vxori quæ ob ignorantiam bona fide contraxit, tenebitur
u reddere debitum. [u] hinc inferunt quod licet continentia ſit per ſe annexa ſtatui monachi, poteſt facile Papa ſoluto ſtatu, facere de monacho nõ monachum, & capacem matrimonii. Item effectus qui intrinſece, aut iure diuino cõſeniũt profeſſioni, Pontif. communicauit extrinſeco decreto, votis ſimplicibus Societ. Ieſu, (vt natiuam illorum infirmitatem iuuet & fulciat) ita quidam aiunt Papã poſſe edito in fauorem religionis ſtatuto & generali diſpenſatione, concedere vt per vota religionis ſimplicia ſolue-
x tetur matrimonium ratum: [x] vt ſoluitur profeſſione. De qua re nos in præſenti nihil in vtrãuis partem aſſerimus. Porro inſtitutio religioſi ſtatus in communi eſt de iure diuino: ex quo iure profeſſio ſeu ſolemnis traditio, vt habet ſoluere prius matrimonium (qui effectus eſt longe maior) ita iure diuino, irritat futurum. Atque ita ſtãdo in ſolo iure diuino ſatis prouiſum eſt inconuenientibus ſupradictis.

Trident. ſeſſio. vigeſimaquarta, can. nono, vnum diſtinguit contra alterum, ex ſtatuto eccleſiæ, vel voto. Couarru. ſecunda par. ſponſ. capit. ſeptimo, §. quarto, num. octauo, cum Paludan. diſtin. 38. quæſtio. ſecunda, verſic. ſeptimo, Soto & Recent. & valde probabile fatetur Bellarm. infr. & quod affert Couarru. capit. cum eſſes. nume. octauo, de teſtam. cum Alciat. primo parad. capit. 16. quod tantum intendit D. Thom. ſecunda ſecundæ, quæſt. 185. art. 5. votum ſolemne ſubordinatur ordinationi eccleſiæ propter ſolemnitatem. & d. 38. quæſt. 1. Cordob. lib. 1. q. 25. iuncta, quæſtio. 24 Palud Specul. Victor. Palac. & id tantũ intẽdit Scot. vt patet d. 31. & Caiet. vt patet quæſt. 88 art. 11. Ledeſm. quæſtio 55. art. 1. &
n 2. [n] Vt innuit Boniſac. VIII. & Gregor. XIII. ſup. quidam aiunt eſſe communem Canoniſt. Panor. c. rurſos qui cler. vel vouent. vbi Præpoſitus nu. 2. & in ca. meminimus. eod. Archid. capit. ſicut. 27. quæſtio. prima, nu. 6. cũ Hugu. & Gotfred. idẽ Archid. cap. virgines. 27. d. dicit communem. & Panorm. cum Innocent. cum ad monaſterium. num. 21. de ſtatu monach. vbi Cardin. § abbas. quæſt. 5. & cap. porrectum de regul. in quæſt. prima, ad fin. Angel. matrimon. 5. impedim. 5. in princip. ait eſſe communem Canoniſt. & Theolog. ſumm. conf. titulo diſpenſatio voti. Roſel. imped. 4 §. 2. ex Theolog. citatur Caietan. ſecunda ſecundæ, quæſt. 88. art. 7. vbi fatetur etiam votu ſimplici fieri traditionem quandam: ſed ſolemnitatem profeſſionis eſſe de iure eccleſiaſtico. ſignificat Paludan. diſt. 38. quæſt. prima, art. 2. diuiſ. 7. ſed clarius quæſt. 4. concluſ. 11. (cuius verba ſumpſit Caietan.) Supplement. quæſt. prima, art. 4. concluſ. 3. & 4. lit. Q. Palac. quæſt. 2. & videtur Magiſt. diſt. 38. to quam ſententiam Soto. lib. 7. quæſt. 5. art. 3. citat Scot. diſt. 38. ſeu potius. diſt. 36. quæſt. ſecunda, & ex Minoritis Cordub. lib. primo, quæſt. 24. §. ſi euadendo. Michael. Medin. lib. quarto, de ſacro homin. contin. controu. 7. à cap. 23. & cap. 41 & 43. lib quinto, cap. 56. 58. 80. 87. & clare 88. Augles floribus Theolog. titu. de vot. art 6. difficult. 1. & 2. Specul. coniug. prima part. art. 31. Ledeſm. 2. par. quæſt. 69 artic. ſeptimo, ad fin. Aluar. pelag. de planctu eccle. libro primo, cap. 46. col. 5. Gerſon. 3 part. alpha 67 de ſtatu perfectio. T. & de regul. moral. tract. 25. capit. de matrimonio. D. Abulen. Numer capit. 30. quæſt. 46. 49. 59. 61 Victor prælect. 22. quæſtio. 88 ar. 11. dicit probabilius. D. Andr. Martinez tandem add. quæſt. 53. ar. primo, retractans dicit ſe certo tenere contra D. Thom. propendet Bellarm. lib. 2. de monach. cap. 34. lib. de matrimonio. cap. 21. Armil. verb. diſpenſat. §. 8. At reuera quidam ex his nihil aliud intendunt quam quod ſolemnitas ritus (quæ eſt conditio ſine qua de facto non fit profeſſio aut matrimonium) eſt de iure eccleſiaſtico, vt lit. M. explicatum eſt, poteſt enim eccleſia in his quatenus ſunt contractus, irritare factum ſi deſit dicta conditio. non autem dicunt votum ipſum ſolemne eſſe de iure eccleſiaſtico: cum Scot. Paludan. Caiet. art. 11. & alij fateantur ſoluere iure diuino matrimonium ratũ, quod eſt maius. nemque quod Papa cum profeſſo poteſt diſpenſare, (vt in matrimonio rato, quod tamẽ iure naturæ irritat aliud matrimon. cum ſecunda ſponſa) ſed autoritate Chriſti diſpenſat in eo iure diuino quod partim pendet ex voluntate humana, & ſine præiudicio tertij. quod & nos fatemur. & id tãtum dicit Na-
o uar. cap. 12. num. 75. ſi & in cap. literas de reſtit. ſpoliat. [o] De quodam ſimplici voto fatentur Caiet. 2. 2. quæſt. 88. 7. Mich. Medin. lib. 4. cap. 22. fauet Soto lib. 7. quæſt. 4. art. 3. ad 2. refert Bonau. d. 38. ar. 2. q. 1. innuit D. Thom. 2. 2. q. 88. 5. ad 2. & de votis ſimplic. ſocietatis Ieſu definit Greg. XIII. d. conſtitu. §. 36. At alij qui negant voto ſimplici fieri traditionẽ, loquuntur de illo quod fit in ſeculo, vbi nullos autoritate Chriſti & Papę acceptat. ſic D. Tho. 2. 2. quæſt. 88. 7. & clarius d 38. quæſt. 1. 2. 3. quodlib. 3. artic. 18. Capreo. 4. diſt. 33. quæſt. prima, ad argum. Scoti contr. 2. concluſ. Hiſpalen. ibidem Bonauent. ſup. Durand. diſtinct. 38. quæſtio 1. Petr. Sot. tit. de voto. lect. 5. Soto. lib. 7. quæſtio. 2. art. 5. quæſtio. 4. artic. 2. quæſtio. 5. art. 3. at etiam olim oblatus ante annum probationis faciebat traditionem ex parte
p ſui. ſup. V. [p] Quare quidam dicunt peccatum fornicationis contra votum ſimplex, vel ſolemne, eſſe eiuſdem ſpeciei in eſſe moris, licet grauius ſit contra ſolemne: plane Soto libro ſeptimo, quæſtio. 2. 5. ad 3. d. 38. quæſt 2. 4. col. 7. Fiat. Medin. libro primo, capit. 14. §. 18. Cordub. caſ. 3. (ſed falſo id tribuit Nauar. cap. ſexto, num. 11. fin. cap. 22. nu. 73.) ſententia Caiet. prima ſecundæ, quæſtio. 88. 7. in vtroque voto
q fit traditio. [q] Michael Medin. libro quinto, capitulo vigeſimoquarto. Couar. capit. quamuis pact. prima parte, § primo, nu. 2. facit. & Fortun. ca. 1. de pact. in 6. quia iuramentum ſolum dicitur ſolẽne quia publice, & cũ certo ritu fit. glo. c. archidia
r conus. 85. diſt. nec ſolum matrimonium. [r] Sic Caieta. & multi cit. inf. ca. 9. dicunt iure naturæ non eſſe irritum inter fratres, vel in alijs gradibus. Leuit. 18. in quibus Papa poteſt diſpenſare. nã omnes qui de matrimon. Henric. 8. regis Angliæ agunt: aiunt quod ſi contrahere cum duobus fratribus ſucceſſiue, eſſet irritum iure diuino, non potuiſſet Papa diſpenſare. quæ tamen ratio non eſt ef-
ſ ficax. [ſ] Hoc explicato aiunt defendi quod Patres aiunt ex traditione Apoſtolorum à principio fuiſſe irritatum matrimon. cum profeſſo (quod falſo negat Mich. Med.) ſatiſque Chriſtum hac ra-
t tione prouidiſſe inconuenientibus. [t] Sicut profeſſio irritat vota præterita, ſed non futura quæ profeſſus emittit: ita ſtat vt in iure diuino ſecundum iſtos, profeſſio ſoluat matrimonium præteritũ, ſed non irritet futurum. Sic dum coniugatus ſe vendit in ſeruum, manet vtrumque vinculum, & tradit ſe duobus, ſed diuerſa ratio-
u ne. [u] At ſane hic non maneret ſimpliciter religioſus, nec in ſchola perfectionis, ſi retinet vſum matrimonij licitum. ſup. §. quarto. Q. quod inconueniens probat profeſſionem, (quæ autoritate humana tolli non poteſt irritare iure diuino. Sed quidam dicunt ſimile eſſe, dum epiſcopus fit ex monacho, manet quidem religioſus ſed non retinet in praxi ſtatum religioſi aptum pro ſchola perfectionis, cum fiat dominus, diues & cum ſolicitudine: & obedientiam ex voto debet ſoli Papæ. & quando diſpenſat cum profeſſo ad matrimon. debet durante tantum neceſſitate & vita coniugis manere: & retinet votum continentiæ coniugalis: & obedientiam reſpectu Papæ: & retinere paupertatis votum ſine dominio dicit Nauar. apol. de redit. quæſtio. prima, mon. vndecimo, nu. tertio, & in cap. non dicatis. num. 49 ſic D. Thom. ſecunda ſecundæ, quæſt. 88. art. ſeptimo, & vndecimo, negat diſpenſari cum profeſſo, ita vt tollatur conſecratio virginis aut profeſſio. ſic dum poſt votum religionis, vel continentiæ contrahit illicite non extinguitur votum, ſed impeditur executio, ad quam tenetur mortua uxore. Item qui cum licentia uxoris iunioris profeſſus eſt, & ad inſtantiam illius periclitantis reducitur ad uſum uxoris: hic mortua illa manet profeſſus, & incapax matrimon. ſup. libro
x primo, de matrimon. capit. decimoquinto, §. nono. A. [x] Eo enim admiſſo, ſequitur inconueniens, ut ſi unus poſt aliud atque aliud matrimonium ratum admittitur ſæpe ad uota ſimplicia Societ. & expellatur ſæpe: hic abſque alia diſpenſatione factus ſecularis haberet ſimul unas in ſeculo multas quę fuerunt ſponſę ipſius.

8 Si ſponſa duodennis poſt matrimonium ratum, intret ſpóſo in-
y uito religionem: quidam [y] aiunt compellendã etiam nũc poſt Concil. Tridentin. vt intra duos méſes profiteatur. quaſi generalis lex etiã poſterior Trident. ſeſſ. 25. de regul. capit. 15. ſit limitanda per ſpecialẽ
z antiquiorem. [z] in capit. ex publico de conuerſ. coniug. vbi ſecundum
a quoſdam Docto. [a] videtur ita ſtatuere ob peculiarem rationem: ne fiat prçiudicium tertio, ſeu ſponſo, ſi cogatur diu expectare, vt poſt annũ, aut quadriennium, vt ſpóſa impleat ætatem ſedecim annorum, &
b profiteatur. [b] quæ ratio & decretum Tridentin. non militat in alijs nouitijs: qui ſpõte profitentur: nõ autem de ijs qui iure compellũtur
c profiteri, [c] de quibus idem Trid.
d c. 18. [d] quare correctio iurium, niſi exprimatur, cum ſit res odioſa, non
e eſt admittenda, [e] cum iniuria tertii & præiudicio ſpõſi. At ex plano ſenſu decreti negatiui Tridentin. capit. 15. & ex generalis illius ratione conſtat, non valere profeſſionẽ puellæ, ante impletum annũ noui-
f tiatus, [f] ætatemque annorum ſedecim. Nec facit iniuriam ſponſo, qui iſto tempore cogitur expecta-
g re cœlebs, [g] quia ipſa vtitur fauore iuris indulto non ſolum in bonum nouitiorum, ſed ipſius etiam
h religionis: [h] vt mature integro nouitiatus anno & cõtinuo probetur conſtantia hominis. Senſus autem dict. capit. ex publico, eſt: non compelli fœminam intra duos primos menſes ſponſaliũ, ad conſum-
i mandum matrimonium, [i] quia poteſt tunc deliberare an ſibi expediat tranſire potius ad religionem. Et quia quod quis non optat dilatum, nec diligit, id facile contem-
k nit. [k] Si tamen de vno monaſterio aut religione, intra tempus nouitiatus trãſeat in aliud atque aliud:
l cõpelli debet [l] ob ſuſpicionẽ fraudis, ut intra annum aut profiteatur in uno, aut redeat ad ſponſum & matrimoniũ conſummet. Quare ubi lex prohibitiua Trident. capit. 15. non diſtinguit, nec nos diſtin-
m guere debemus. [m]

9 Qui ſacro ordine cum rationis uſu, ſine coactione grauis metus initiantur, hi per uotum continentiæ ſolemne quod implicite emit-
n tunt, inhabiles fiũt matrimonio: [n] non iure diuino (ut quidam putãt
o de ſacerdote) ſed eccleſiaſtico [o] à principio Apoſtolorũ, qui decẽter epiſcopos, ſacerdotes & diaconos ſtatuerunt eſſe cœlibes, & corpus tradere Chriſto ſpóſo, ut eunuchi qui ſe caſtrarũt propter regnũ cælorũ. Eccleſia inuitum nõ cõpellit
p ad cœlibatũ, [p] ſed decenter ſtatuit ne quis ad ſacri ordinis dignitatem admittatur, niſi ſpõte acceptet cœlibatum, & obligationes huic ſtatui
q annexas. [q] Si ſacris initiatur de facto cõtrahat per uerba de præſenti coram parocho & teſtibus, ſit ex-

y ſius. [y] Vid. Menoch. de arbitr. centur. 4. lib. 2. caſ. 333. in graui lite ita ſuo patrocinio defenderunt poſt Concil. Trid. Doct. Vera, Moya, Solis primarij Salmant. & probabile ſentit non audens ab hoc recedere, Nauar. conſ. 40. tit. 1. de ſponſ. lib. 4. Ant. Cucchus in minor. inſtit. cãnonic. lib. 2. ca. 1. p. 52. Cordu. caſ. 140. & Trid. ſeſ. 25. reg. cap. 21. admittit profeſſionẽ poſt 6. menſes. vid. Cor-
z dub. caſ. 38. [z] Citat
a iſ ms. E. [a] In d. c. ex publico. de conuer. coniug. olim ante Tri. ita explicat gl. & Abb. nu. 6. Bern. in apparatu in cap. ſtatuimus. de regu. quod Ioan. Andr. cum glo. cap. deſpõſatam. 27. quæſtio. 2. limitat, quando vir inuita ſponſa intrat religionem, cõpellendum eſſe per iudicem, vt intra bimeſtre profiteatur. quod aiunt citati Y. & Palud. 4. d. 27. q. 3. ar. 2. Syl. matrim. 5. §. 3. vid. matrim. 8. §. 12. verſ. quarto. Roſel. & Adr. 4. de matrim. vid. Couar. 2. p. ſponſ. cap. 7. §. 4. num. 6. Quia ea profeſſio nõ eſt præciſa ſed cauſatiua, vt dicit Hoſt. in cap. 1. de conuerſ. coniug. quare non regulatur canone communis profeſſionis, & lex generalis Trid. non comprehendit caſus ſpecialiter expreſſos, iuxta l. ſoli clauſulæ. ff de verb.
b obligat. [b] At hoc non eſt incõueniẽs, quia Trid. ſeſſ. 25. reg. capit. 17 concedit puellam expletis 12. annis admitti ad habitum religionis. & addit, nec poſtea ipſa (nempe quæ duodennis intrauit) nec alia (puta quæ intrauit maior 16. annis completis) emittat profeſſionem, niſi, &c. & per cap. 15 hæc duodennis nõ profitetur ante 16. annum completum. atque ita ſponſus expectare debet quadriennio, ut non niſi poſt illius profeſſionem poſſit ducere aliam. Item conſuetudo extendit ad viros, ut ad habitum admittantur 12.
c annos. [c] Ioan. Andr. & glo. dict. cap. deſponſatam. 27. quæſtio. ſe-
d cunda. [d] De caſibus iure expreſſis, quibus Triden. cap. 18. admittit compelli poſſe ad profeſſionem. ſup. lib. præceden. cap. octauo.
e §. nono. [e] Vt probant Doct. cit. lib. 3. de pœnit. cap. 6. §. 4. N. & ca.
f 16. §. 7. M. fin. [f] Ita tandem in prædicta lite pronuntiatum eſt à Iudice, & in Cancellar. regia comprobatum eſt. ut plane ſentit Trident. cap. 15. & Theol. plurimi conſulti, ac plerique Iuriſper. ut Carrera, Acoſta anno 1571. Palac. 4. d. 27. quæſtio. 2. pag. 582. ad fin. Nauar. cap. non dicatis. num. 14. cap. nullam. num. 45. de regular. & in hoc inclinat d. conſil. 40. de ſponſ. & probat 7. rationibus ſic olim etiam non ualebat apud Mendic. profeſſio ante completum annũ. Nau. ſup. Syl. relig. 3. §. 3. relig. 5. §. 3. derogato c. ad
g Apoſtolicam, de regul. inſ. M. [g] Sup. B. ſic pubes, qui contraxit cũ impubere tenetur expectare, & claudicat contractus, in fauorem
h minoris. c. 1. de deſponſ. impub. in 6. Nau. conſ. 1. tit. 2. li. 4. [h] Cit.
i F. & Palud. d. 27. q. 3. art. 2. [i] Communis expoſitio Theol. 4. d. 27. Palud. Duran. Soto q. 1. ar. 4 col. 13. uerſ. at uero. & addit in iſto ẽt caſu expectandum eſſe annum ad profeſſionem. cum Hoſt. in ſum. Nauar. ſup. Syluest. diuortium. §. 3. Armil. §. 5. cum D. Thom uid.
k Ang. nouitius. §. 14. [k] Nicol. Papa. epiſt. ad epiſcopos in regno Lu-
l dou. cap. præſens. 20. quæſtio. 3. [l] Palud. ſup. d. 27. quæſt. 3. artic. 2.
m Richar. [m] Vt generaliter probat Dueñ. regu. 133. & quamuis dict. cap. ex publico, indulgeret fieri profeſſionem intra duos menſes nouitiatus: derogatur per decretum negatiuum uniuerſale Concil. Trident. cap. 15. præſertim quia cap. 22. derogat omni priuilegio etiam iuris, quod eſſet contra decreta totius ſeſſ. 25. de regul. & lex Concil. cenſetur includere clauſulam derogatoriam, ut
n probat Dueñas regul. 144. ampl. 4. [n] cap. primo de cler. coniug. cap. primo, cap. ſi quis. cap erubeſcant. 32. d. Trident. can. nono. D. Tho. quæſt. 53. 3. Ledeſ. quæſt. 55. Doct. cum Magi. d. 37. Sot. d. 38. quæſt. 1. 1. libro ſeptimo, iuſt quæſt 6. 2. Syl. matrim. 8. §. 12. Couar. ſecunda par. ca. 6. §. tertio, in add. Spec. prima par. art. 37. Caſtro. uerb. ſacerdos. Eraſmus ench. cap. 19. Viruеſ. Philippic. 19. Rober. Aeboricen. de ſacer. cœlibat. Ioan. Arbo. li. quinto, theſoph. ca. 7. Anto. Democar. libro quarto, de ſacrif. altar. ca. 2. Nauar. ca. 22. num. 52. ca. 27. nu. 241. 195. Victor. §. 293. aliàs
o 309. [o] Vt dictũ eſt §. 1. ca. Triden can. 9. quidam falſo putant tempore Apoſtolorum acolytum fuiſſe inhabilem matrimonio. quia Apoſtol. can. 27. & Nouell. Iuſtinia. 22. collat. 4. tit. de nuptijs, dicit ne clericus ultra lectorem & cantorem, cõtrahat nuptias. at exponit bene Iulia. anteceſſor ea. Nouel. 22. n. 27. clericos ultra lectorẽ dici ſubdiaconũ & diaconum. & ita Gregor. XIII. anno 1582. correxit qđ habetur apud Grat. 15. quæſtio. tertia, & quod Grat. diſtinct. 31. in princip. dicit nondum erat inſtitutum, ut continentiam ſeruarent ſacerdotes: explicat add. Gregor. XIII. nomine ſacerdotis intelligi omnes ſacris initiatos, ut ſubdiaconos. ut notatur in princip. trigeſimatertia, diſtinct. & gloſſ. capit. qui per pecuniam, prima, quæſtio. prima, conſtat autem olim ſubdiaconis licuiſſe matrimonium in quibuſdam prouincijs etiam Latinis, ut in Sicilia capit. nullum. 28. d. cap. ante triennium. 31. d. ſed à Greg. Papa. 1. aut aliquanto prius, cœpit dici ſacer ſubdiaconatus: quia perſona uoto ſolemni continentiç conſecrata eſt Soto d. 27. quæſt. 3. 3. Doct. cap. le-
p ctor. 34. d. Micha. Medin. lib. 2. de continen. cap. 14. [p] De quo late contra hæreticos Recen. Soto. d. 38. q. 1. 2. Caſtro. uer. ſacerdotium. hær. 4. Hoſi. inſtit. c. 58. & lib. 4. contra Brent. Couar. c. 6. §. 3. Medin. lib. 5. de contin. c. 110. Pighius & Turrian. ſup. Eſpenc lib. 1. de continent. Ioan. Arbor. lib. 5. Theoſ. c. 7. Ayala 3. p. de tradit. Duaren. lib. 4. de eccleſ. miniſterijs. cap. 7. & alij ſup. qui late tractant ex Patribus rationes, cur decuit miniſtros altaris eſſe cõtinentes. Trident. ſeſſ. 23. c. 13. 14. ſeſſ. 25. reſor. ca. 14 quare Boemis petentibus matrimonium pro ſacerdotibus, ſimulque uſum calicis pro laicis Trident. in ſeſſ. 22. fin. nullam uoluit de tali coniugio mentionem relinquere in ſcriptis. in quo reprobandus eſt
q Panorm. c. cum olim. de cler. coniug. [q] Sicut dum quis acceptat officium prætoris & Iudicis aut parochi, ex conſequenti tenetur legibus tali ſtatui annexis: ita qui ſponte initiatur ſacris tenetur implicito uoto continentiæ, & ad horas canonicas. ſi tamen metu graui initiatus ſit, non ita tenetur Nauar. c. 22. nu. 52. ad fin. & latius num. 51. Maiol. 1. de irreg. c. 30. num. 6. cum Abba. & gloſ. c. 1. de cler. per ſaltum promoto. Aſten. lib. 6. tit. 2. ar. 4. cum Rainer. Angles. titu. de ſuſcipientibus ordines cum Richard. d. 24. artic. 4. quæſt. ſecunda. Durand. quæſt. 2. Soto d. 25. quæſtio. prima, artic. 2. communis Recent. contra Syluest. citatum à Soto. At Soto ibi

& d.

& d. 29. q. 1. 3. cum Richar. Palud. q. 3. Sylueſt. ord. 4. §. 1. ait, ſi infans ſacris initietur, ratione ordinis fit adultus inhabilis matrimonio, & tenetur voto. & add. Sot. lib. 7. iuſt. q. 2. 5. ad 4. datur tamen ei adulto optio, vt ſi velit matrimonium, diſpenſetur cum eo facile, & ſuſpendatur ab executione ordinis. idem Palodan. d. 37. Maior. Ledeſm. q. 55. ar. 4. ſed alij negãt teneri, niſi adultus ſponte velit manere in ſtatu ordinis: quia votum ſolẽne ratione cuius eſt inhabilis, pẽdet à voluntate libere

f fin. Sylu. matrimo. 8. §. 12. verſ. 4. Couar. cap. ſexto, §. 3. nu. 3. f 8 e.
g placet. de conuerſ. coniug. Nauar. conſil. 3. & 4. tit. 34. de conuerſ.
h coniug. lib. 3. h Nau. conſ. 4. nu. ſecundo, ſup. cum Panor. cap. quidam intrauit. Syluest. diuort. §. 16. cum Paludan. Soto. diſtinct. 27.
i quæſt. 1. 4. col. penul. i Nauar. dict. conſil. quarto, numero 4. per

r communicatus. r ſi tamen poſt matrimonium ratum initietur aut cõſecretur epiſcopus, nõ ſoluitur ma
ſ trimonium, ſ (vt nec ſoluitur per
t ſimplicia religionis vota t) quia id ſoluendi priuilegium non conceſſit Christus, niſi profeſſioni,
u u ob eam congruentiam, quod in ſpiritualibus fit mors quædam ciui-
x lis, x dum tribus votis ſolemnibus renuntiat bonis temporalibus: quibus bonis ſubdiaconus, ſacerdos vel epiſcopus non renuntiat, cum poſſint habere redditus & bona, & apud Græcos quoſdam concedebatur diaconis vſus priſtini ma-
y trimonij. y

10 Qui poſt matrimonium ratum ſacris ordinatus eſt inſcia aut inuita vxore, hortandus eſt tran-
z ſire in religionem. z At ſi nolit, & vxor innoxia petat, reducendus eſt
a ad vxorem, a quæ propter ignorantiam eſt iure & rationabiliter inuita. & hic clericus ſine epiſcopi diſpenſatione debitum petere non
b poteſt: b & petenti poteſt vxor per exceptionem opponere ſtatum. In caſibus in quib. poſt matrimoniũ licet viro profiteri religionem, lice-
c bit communiter & ſacris initiari. c Primum ex communi vtriuſq; cõ-
d iugis conuerſione & conſenſu: d qui legitimus non eſt, niſi vxor religionem intret, vel ſenior continentiam voueat in manibus epiſco-
e pi aut implicite. e 2. ſi cõiux altero inſcio (quẽ forte ob diuinam abſentiam, & aliorum dicta putat defunctum) profiteatur, non poteſt à religione recedere, niſi viro repe-
f tente: f (ſibi enim præiudicare potuit) reductus nõ cogitur redire ad
g monaſterium: g & mortua vxore
h ſi aliam ducat, factum tenet. h Tertio ſi vir vxore conſentiente ſaltem tacite, (quę ſcit, nec contradicit vſque ad mortem) profeſſus eſt: fit inhabilis, vt ea mortua ducat
i aliam. i Quarto facto perpetuo diuortio ob adulterium vel aliud crimen, poteſt vir (licet culpabilem
k dediſſet cauſam diuortij k) Sacris
l initiari, l aut profiteri religionem: & ſic ſacris initiatus aut profeſſus nõ reuocabitur ad vxorem poſtea
m reclamantem, m quę ſibi imputare debet ſeram reconciliationem. Vt maritum ab infidelitate cõuerſum qui eſt ſacris initiatus, vel pro-

r acceptãte ſtatum. r Nauar. cap. 27. nu. 141. per Cle. 1. de
ſ conſang. ſ Dictum eſt lib. præced. cap. 8. §. 5. Ioan. 22. extrauag antiquæ. de vot. D. Tho. quæſt. 53. ar. 4. Soto d. 24.
t q. 1. 4. t Non ſoluitur ratum per vota ſimplicia, quibus in religione Societatis fit religioſus ſimpliciter. Bellar. cap. 21. & dictum eſt libro præceden. cap. 8. imo nec per ea vota ordinis Militaris B. Iacobi, quæ emittunt nobiles laici: quia ſunt ſimplicia cum ſolẽnitate per accidens, Soto. dict. 27. q. 1. art. 4. ad fi. lib. 7. iuſtit. quęſtio.
u 5. art. 3. u Trident. ſeſſ. 24. can. 6. cã. ex publ. de conuerſ. cõ-
x iug. x D. Tho. Bonau. Richar. Duran. Paluda. d. 38. quamois ſine cauſa hanc congruentiam reijciat Micha. Medin. lib. 5. de continentia. cap. 82. & falſo videtur cap. 66. negare matrimonium ratum eſſe ſacramẽ-
y tum. y Concil. Ancyr. cap. 10. cap. diaconi. 81. d. Brachar. 3. cap. 34. quod tamen paulo poſt reuocatũ eſt pro diaconis. ca. 1. 28. d. Iuſtinian. Nouel. 123. Concil. Toletan. 8. ſub Martin. 1. can. 7. Med. lib. 2. de contin. cap. 14. Balſam. ſuper can. Concil. Aucyr. Soto diſtin. 38 q. 2. art. 3. Cou. 2. p. capit. 6. §. 3. nu.
z add. z Dictum eſt c. 2. §. 9. & lib. præceden. c. 15. §. 9. D. Th. add. q. 53. 4. art.
a hortandum eſſe. a Syluest. diuort. §. 17. b Quia vt ſponte re-
b cepit votum ordinem, ita obligatur voto, quod eſt ordini ſacro annexum, ſecus de illo qui inſcia vxore fecit profeſſionem quæ
c eſt iure irrita, niſi illa reſciens conſentiat. c Lib. præced. capit. 8
d §. 4. H. d e Eodem cap. 8. §. 8. cap. primo, cap. ex parte de conuerſ.
e coniug. cap. Agathoſa. 27. quæſt. ſecunda, D. Thom. quæſt. 53. 4. ad 2. Sot. d. 27. quæſt. prima, art. 4. col. 13. Naua. cap. 22. num. 52.

feſſus, non poteſt vxor ſero cõuer-
n ſa repetere. n Quinto poſt ratum, poteſt vir profiteri inuita vxore, nõ tamen ſacris initiari, niſi vxore ſimiliter conuerſa. Ob adulterij cauſam, ſi vir pari delicto ſit adulter, non licet repudiare vxorem, aut diuortium petere. Et licet vir emẽdatus rogauerit illam ut pœnitens ad illum redeat, illaq; pertinaciter detrectet, nõ debet profiteri aut ſacris initiari ante ſententiam diuor-
o tij: o petita tamen & habita ſenten-
p tia, licebit profiteri. p

CAP. VI.

Ligamen ſeu polygamia, quomodo irritet?

§. 1. *Habere ſimul plures vxores, eſt contra ius natura, & §. 2. in quo olim Deus diſpenſauit. & §. 3. ſed non vt vna haberet plures viros.*

4 *Qua pœna habẽtis plures vxores?*

5 *Qui contraxit dubia aut mala fide, quid faciet vt reddat debitum? & §. 6. de dubio ſpeculatiuo aut practico.*

7 *Dubius quando poſſit reddere debitum? & §. 8. ſed non ſi conſtet priorem coniugem viuere. §. 9. & ſeq. de irregularit. bigam.*

POlygamia ſeu bigamia, ut unus uir habeat ſimul plures uxores,
a eſt contra ius naturæ, a non ſecundum primaria legis pręcepta quę decalogo expreſſe continentur, & in quibus Deus proprie diſpenſare tamquam iudex non dicitur, ſed
b contra ſecundarium ius naturę, b quod iubet à principio humani generis, vt ſint tantum duo in carne una: & quamuis id ex naturæ principiis non inferatur tam euidente conſequentia, probat tamen
c naturę ratio certa moraliter, c conſuetudo & hominum conſenſus oppoſitum eſſe cõtra pacem & mutuam communicationem familię in operibus: & contra mutuam fidem thori immaculati propter æ-
d qualem corporis traditionem, d nec ſatis unus uir prouideret pluribus fœminis de remedio concu-
e piſcentiæ: eſt item in lege Chriſti contra bonum ſacramenti, e quod ſignificat unionem unius Chriſti cum unica eccleſia, & unica hu-

cap. ex parte. capit. conſuluit. Panorm. cap. primo, num. 7. Calderin. & Ioan.
k Andr. k Citat. lit. K. Soto, Syluestr. Nauar. conſ. 38. tit. de irregular. libro
l tertio. l capit. Agathoſa 27. quæſtio. ſecunda. Paluda. Soto d. 27. Syluestr. diuort. §. 16. Nauar. conſ. primo, & ſequent. titul. 16. de adulter. libro quinto, conſ. primo, & 3.
m tit. 19. libro 4. m n
n Eodem cap. 8. §. 5. o
o Nauar. conſ. tertio, titu. 19. libro quarto, quia ſi illa emendetur, & repetat maritum probans fuiſſe ſimiliter adulterum, reſtituetur
p ei vir per iudicem. p Naua. ſup quia per ſententiã uxor perdit ius repetendi uirum, & ſic ſunt limitandi D. Thom. Bonauent. Soto. & gloſſ. Goſfred. Hoſtien. Turrecremat. apud Nauar.

CAP. VI.

a LIb. præceden. a cap. ſecundo, §. 3. ca. 8. §. 5. D. Tho. add. quæſtio. 65. Docto. diſtinct. 33. Soto quæſt. prima, Ledeſm. quæſtio. 67. Couar. ſecunda parte. cap. 7. §. 3. nu. 2. Taper. artic. 29. Eſpence. libro ſecũdo, de contin. à cap. 1. Perez l. 9. tit. 19. lib. tertio, ord. Bellarm. de matrimo. cap. 10. & ſeq. & obiter tangit cap. 21. agens de ligamine Nauar. cap. 22. nu. 53. Balſam. ſuper epiſt. Baſil. ad Amphiloch. canon. 79. fol. 52. Conc. Colo-
b nien. late. b D. Tho. & alij Doct. (aliàs ſi eſſet contra expreſſa in decalogo præcepta, non caderet in hoc propria ratio diſpenſationis D. Thom. prima ſecundæ, quæſt. 100. ar. 8.) Trid. ſeſ. 24. ca. uni. colligit ex Gen. 1. erunt duo. ſic habent omnes cod. Græci & Latini. & ſic retulit Chriſtus Matth. 19. Paulus Epheſ. 5. & omnes Doctor. Græci, & Latini. licet contendat Eraſm. Matth. 19.
c ly duo non haberi in Hebręo. c Doct. c. 2. §. 3. I. & bene Sot. d. 33.
d q. 1. ar. 2. D. Tho. add. q. 65. 2. ad 2. Bellar. c. 11. Sixtus li. 6. Biblio.
e c. 82. d D. Tho. quæſt. 62. 4. e Epheſ. 5. uiri diligite uxores, ſicut

Chriſtus

manitate aſſumpta. Quare ſi quis in Paganiſmo duxit plures vxores, & cum illis conuertatur ad fidem, retinere cogitur primam tantum [f] ex illis: quaſi reliquæ non vere vxores ſed concubinæ fuerint contra ius naturæ: ideo vero vagabundi non ſunt facile copulandi matrimonio,[g] ne forte alibi ſint ſimul coniugati. Eſt item difficilis educatio prolis: quia prædilecta vxor impediret curam alendi filios aliarum, & hinc prodirent rixę & inuidiæ contra pacem familię. Hoc impedimentum dicitur ligamen,[h] quod alligatus primæ vxori, quamuis hæc conſentiret,[i] ſit iure naturæ incapax ad aliam.

2 Olim diſpenſauit Deus cum Abrahã, & eius poſteris expreſſa reuelatione[k] ſibi, primarijs vero patribus per inſpirationem internam facta, vt liceret præſertim patriarchis habere plures vxores: & illorum exemplo diſpenſatio deriuata eſt in reliquos poſteros etiam per Iſmael & Eſau deſcendentes:[l] ut fidelis populus tunc exiguus multiplicaretur, ſicut ſtellę cęli & arenę maris. Quo exemplo excuſati videntur olim vicini Gentiles, dum ex ignorantia vnus plures ducebat: quibus tamen per ſe nunquã licuit plures ducere,[m] nec enim illis hic fauor priuilegij datus eſt à Deo. Nunc vero poſt promulgationem euangelij, iure diuino[n] non magis licet vni Chriſtiano habere plures vxores, quã habere cõcubinas. cõcubinatus vero & fornicatio nunquã licuit, cum ſit contra ius naturæ:[o] quamuis olim iure ciuili impune permiſſum fuerit ſoluto habere domi vnicam concubinam ſolutam:[p] quod tamen quidam negant,[q] ſicut decenter permittuntur lupanaria, vt vitentur maiora damna.[r] Dum in lege veteri vnus habebat plures vxores, prima & pręcipua ſola dicebatur vxor,[ſ] quæ tradebatur cum ſolennitate nuptialis conuiuij per ſeptem dies celebrati:[t] & hæc prædilecta imperabat cęteris vxoribus, quę interdum dicuntur concubinæ,[u] ut quę ſine ſcripto, ſolennitate, & cæremonijs tradebantur,[x] & illarum filij excludebantur à patris hæreditate, & adoptabantur a prima vxore,[y] ut haberent dona quædam.

3 Vna vxor nunquam permiſſa eſt habere ſimul plures viros:[z] eſt enim contra primarium finem matrimonii, & prolis certitudinem, & vnius eſſent plura capita. Dato tamen olim ex cauſa libello repudii, videtur quibuſdã ita ſolutũ fuiſſe ius matrimonii, vt fœminæ repudiatæ

Chriſtus dilexit eccleſiam. 1. Corinth. 7. propter fornicationẽ au-
tem vnuſquiſq; vxorem ſuam habeat, nempe vnicam probat D.
f Thom.q.65.1.Doct. ſup. Dried.lib.1. liber.Chriſtian.cap.6. [f] In-
g noc.III.c gaud.de diuort.lib.præced.c.8 §.5. [g] Trident. ſeſſ.24.c.
h 7. [h] Doct. numerant impedimenta in verſic.vocatur ligamen. Bel
larm.c.21. Syluestr.
matrim.8.§.13.l.7.
i titu. 13. p.4. [i] In
quo errat Caietan.
in Marc.10. cui con
ſenſit Cathar.lib.5.
contra Caietan. d.
eſt lib.præced.capi.
k 2.§.3.l. [k] D Tho.
quæſt.65.2.Couar.
capit.7.§.3. Eſpen-
ceus libro 2.cap.1.
Sot.diſt.33. quæſt.
1.2. (cui fauent Du
rand.diſt. 33 quæſt.
1. Abulen. Matth.
19 quæſt.30.& ſeq.
Marti.tract.de tem
perant.) & tenet
Specul.2.par. artic.
4.at artic.15.ad fin.
dicit Innocent. III.
capit.gaudemus. de
diuort. erraſſe dum
ait, non licuiſſe niſi
ex diuina reuelatio
ne conceſſum, quæ
mos & fas dicitur.
in quo errat Specu.
vt dictum eſt. ſup.
c.2.§.3. M. vide te-
ſtimonia apud Gra.
32.quæſtio.2. & 4.
per totam. Ledeſm.
quæſt.67.2. Palud.
quæſt.1.1. Maior.
q.1.quare vt forni-
catio non eſt diuino
tantum iure poſiti-
uo ſed naturali pro-
l hibita: ita quòd vnus habeat plures vxores. [l] Soto. art. 2. Recent.
contra Scot.q. vni.art.2.putantem non licuiſſe, niſi populo electo,
m qui deſcendebat per lineam Iſaac & Iacob. [m] Innoc.cap. gaude-
mus.Origen.hom.11 & clarius 12.in Geneſ.Concil.Colonien.D.
Thom.artic.2.ad 2.Soto art.2.conc.2.Ledeſm.Recent. & dictum
n eſt c.2.§.3.lit.l. [n] Sic Trident.capit.vnic.& can.2.ſolum explicuit
iure diuino prohiberi: nempe ratione ſacramenti.& tamen ſimul
o prohibetur iure naturæ. [o] Sup. lib.præceden.ca.8.§.3.D.Thom.
q.65.3.& 22.quęſ.154.2.Caſtro.ver.coitus.& li.2.de iuſta hęret.
pun.cap.18.Couar.1.par.ſponſ.c.4.num.8.Caniſi.in 6.præcept. &
tit.de matrim.§.1. Alhor.lib.quarto, de arte contract.in princ. Fr.
Medin.1.2.q.20.art.5.fin.Soto.d.33.art.2.col.4.lib.5.iuſt.q.3.ar-
tic.3.col.2.quod fatentur Ioan.Andr.ca.fine culpa.de reg.iur.in 6.
Bald.l.1.§.ius naturale.ff.de iuſt.& iur. Paul.l.ex hoc iure,nume.
7.ff.eod.Altiſiod.lib.3.tract.7.cap. de temperan.q.3. Alex.2.p.q.
164.m.2.Turrec.c.quod autem.cap.meretrices. dicit hæreticum
negare fornic.eſſe peccatum mort.Nau.ca.17.num.195. De pœ-
nitentia.d.5.in princip.num.119.cap.conſideret.num.91.Heruæ.
quodlib.7.q.23. Conrad.de contract.q.26.con.6.q.42.con.1. Pe-
rez l.2.tit.33.lib.2.ord.pag.714.Specul.2.p.ar.18.19.& 3.p.ar.10.
18. Medin.C.de reſt.q 19.de quo Trid.ſeſſ.24.ca.8.ſeſſ.25.reſor.
p c.3.fin.c.14.De concubina dicetur ſtatim. [p] l.1.cum ſeq.ff.de con-
cubinis.l.ſtuprum.ff.de ritu nupt.l.donationes.ff.de donatio.l.Ma
ſurius(quæ eſt 144.)ff.de ver.ſignif.c.non omnis.32.q.2. Paleot.
de nothis.ca.12.nu.15.Menoch.de arbitris.caſ.418.Angel.Sylu.
& alij uerb.concubin.Perez l.4.titu.7.lib.8.ord.quod agnouit D.
Tho.add.q.65.5.addit Couar.num.8.ſic eſſe interpretandos Bart.
Alexan.Anton. de Roſel.dum aiunt fornicationem licere.nempe
q impune per.ll. [q] Couar.1.p.c.4.num.9.explicat ll. de ea concubi-
na quæ habetur loco uxoris: ſed cum diminutione honeſtatis,&
ſine uxoria dignitate, nec dicebatur mater familias.ut patet ex d.
l.ſtuprum.Nam Iuſtinian auth.de lenonibus.§.ſancimus:damnat
concubinatum proprie dictum: & antiquo iure Romanorum: un-
de Prouerb. Numæ.pellex, Iunonis ædem non tangito.& auth.
quibus modis efficiantur legit.§.illo.auth.ſi amicæ mulieres. au-
th.ut non luxurientur homines.& l.1.C.de concubin.l.1. C.com-

munia de manumiſſio.idem Auend.lib.2.de exequen. mandat.ca.
26.in princip.Petr.Greg.lib.10.ſyntagm.c.1.num.9.ſed Paleotus
de nothis & ſpur.cap.12.num.15.has leges negat prohibere con-
cubinatum cum ſoluta, qui eſt lege permiſſus: ſed alias fornicatio-
r nes lege ciuili prohibitas. [r] Abulen.ſecunda par.defenſor.cap.61.
& lib.4. de optima
politia. ca.21 num.
102. Soto.libro 1.
iuſt.q.2.articu.2.q.
6.2.diſtin.12.. q.1.
6.d.31.q.1.2. Cou.
d.capit.4.num.9. &
lib.2.uariar.c.4.nu-
mero 11.Simãc. de
catho. inſt. cap.9.à
num.219.& libr.4.
de repub.ca.13. Pa
lac. rubr. de donat.
§.41. vbi addit.Mẽ
chac.1. controuerſ.
illuſt. cap.48.num.
primo, Caſtro 2. l.
pœn. capitulo 11.
Menoch. de arbi-
trar. caſ.189. Iul.
Clar. pract. §.for-
nicatio.Bern.Diaz.
pract. capitulo 72.
Nauarr.tandem fa-
tetur.apolog.de re-
dit.quęſt.3.mon.3.
nu.5. cum Aug.to.
1.lib.2.de ord.ca.4.
quem ſequitur D.
Thom.2.2. quæſt.
10. art.11.habetur
c.meretrices.32. q
2.gloſſ.recepta.cap.
omnes 3.diſt.Ioan.
Andr. in mereтr.re
gu.peccatum.quam
uis Nauar.c.17.nu.
595.& addit.Hiſpa.
late probat expedi-
re ne ſint lupana-
ria: & via licere,locare domum meretrici. At meretrix lupanaris
cogi non poteſt ad venditionem concubitus, Cou.3.var.ca.14.nu.
2.Perez l.2.tit.33.lib.2.ord.p.714.contra Deci. l.inuitus. ff.de re
iudic.Deus tamen Deut.23. vetuit in eccleſia recipi tributum ex
meretricibus.D.Tho.2.2.q.86.3.ad 1.q.87.2. ad 2. nec oblatio-
nes aut decimas de lucro meretricis. Caie.2.2.q.10.ar.11.Sarm.
de redit.4.p.c.5.num.9.ad fin.Maiol.de irreg.lib.3.c.25.num.12.
Nau.c.17.num.195.fin.cum Niceph.lib.16.hiſt.c.20. etiam Im-
ſ perator id vetuit, vt vectigal impurum. [ſ] [t] Gen.19.imple hebdo-
t madam dierum huius copulæ, ſcilicet, cum Lya. Iudic. 14. vxor
Sampſon.7.diebus conuiuij flebat.Doct.cum Mag.d.33.D.Tho.
u q.65.5.Perez l.4.tit.7.lib.8.ord. [u] lib.præced.c.11.§.4. D. Tho.
artic.3.ad 3.Docto.cum Mag.d.33.Sot.q.1.2.Lipom.in Gen.22.
Specul.2.p.ar.16.Perez ſup.Menoc.caſ.418.Bellarm.c.11.Alber
tin.lib.1.aduerſus pſeudo euangeliſtas.c.3.& colligitur Gen.20.&
35.Aug.16.ciuit.c.18.& 34.Apoſtol.can.17. Conc.Tolet.1.capit.
17.c.ſiquis poſt 33.d.Grat.c.omnib.34.d.Inno.III.c.gaudemus.
x de diuor. [x] Vt probat Coua.1.p.ca.4.num.9. ex c.aliter.30.q.5.
c.fin.28.q.1.Bellarm.c.11.Paleot.ca.11.num.12. Petr.Greg.lib.
10.ſyntagm.ca.1.num.15 Briſo.de iure connub.col.2. de qua ex-
ponunt l.Maſurius.144.ff.de verb.ſignific.Et Grat.d.cap.in omni-
bus. de hac concubina vxore exponit c.his qui.ca.Chriſtiano.34.
d.vbi Conc.Tolet.& Iſidor. non habenti aliam vxorem conceſſit
habere concubinam, id eſt, vxorem clandeſtine ductam abſq; ſo-
lennitate.Eſpence.lib.3.de continen.ca.3.& 4.Rebardus lib.4.va-
riarum.cap.16. & tamen propter inconuenientia Euariſt.c.aliter.
30.q.5.prohibuit clandeſtina: & vocat adulteria & ſtupra,propter
periculum vt expoſitum eſt lib.præced.c.5.quare coniugatus om-
ni iure prohibetur habere concubinam ſeu pellicem,quæ non po-
teſt eſſe vxor.c.denique verius.c.audite filij.34.d.c.præcipuè.11.
q.3.c.concubinæ.32.q.2.c diat.c.nemo.32.q.4.& per ll.Iuſtinian.
vt ex Cou.citatum eſt lit.P. De concubina quæ eſt ſecunda vxor.
uide Paleot.c.5.6.11.12.Bermond.de pub.concubinar.ſi.Corraſ.
y lib.1 Miſcel.c.3.Mart.lib.8.hypot.c.6. [y] Geneſ.16.ait Sara, ſi for-
te ſuſcipiam filios ex ea: nempe ex Agar, quæ erat ſecunda uxor.
z & ſic eſt corrigenda litera Aug.ca.tantum ualet.32.q.7. [z] Quare
Chri-

liceret alteri nubere.[a] ſed probabilius eſt nõ licuiſſe ſed permiſſum[b] ob duritiã cordis, vt vitarẽtur maiora mala. Papa diſpenſare non poteſt vt vnus habeat ſimul plures vxores:[c] eſt enim & contra ius naturę, & cõtra ius diuinum Chriſti ob rationẽ ſacramenti, à qua matrimonium habet efficaciorem rationem indiſſolubilitatis. ſic interpretandi ſunt pie quidam Doctores,[d] qui iure poſitiuo Chriſti aiunt prohiberi pluralitatẽ vxorum, eo quod Chriſtus iuri naturæ quale erat diſpenſatum apud veteres adiecit reformationem & indiſſolubilitatẽ quæ pertinet ad ſacramentum.[e] ſi tamẽ detur caſus in quo tota ſpecies humana periclitaretur, cenſeretur fortaſſe Deus auctor naturæ diſpenſare in illo iure naturali, vt vnus haberet plures,[f] propter cõſeruandam ſpeciem: vt inter fratres à principio diſpenſauit, & cũ patribus antiquis in pluralitate vxorũ.

4 Grauis pœna imponitur ei qui cum pluribus ſimul viuẽtibus contrahit matrimonium: & ſuſpectus eſt de fide[g] quaſi malè ſentiat de ſacramentis, aut quaſi duret diſpenſatio plurium vxorum, quæ fuit ante euangelii promulgationem: punitur item vt proditor & alcuoſus.[h] Si tamen ob probabiles coniecturas de morte prioris coniugis contrahat, excuſatur à pœnis fori exterioris: vt ſi vir profectus fuit in longinquum, & fama mortis increbruit,[i] aut ſi erat nimis ſenex, vel prælium ingreſſus nõ apparuit, vel aliter de morte illius accepit literas ab his qui dicunt morti eius interfuiſſe.[k] pro foro conſcientiæ excuſat bona fides per humanam fidem, & opinionem probabilem concepta:[l] angeli enim & beati in praxi non diriguntur dubiis rationibus & opinione fallibili, ſed apud homines propter vulnus ignorantiæ, cenſetur moraliter certum hoc, licet de ſe ſit fallibile. pro foro tamen exteriori oportet probare iuſtam cauſam ignorandi: vt quod miles nunciauit mortem mariti in bello, vel quod vir vagus vt copuletur matrimonio dixit ſe ſolutum eſſe alio matrimonio.[m] cui autem incumbat onus probandi mortem, pertinet ad iuriſperitos.[n]

5 Si matrimonium cœpit mala vtrinſque fide contrahi,[o] aut ita dubia practice, vt certius credant ſuperſtitem eſſe priorem cõiugem, impedit non tantum petere, ſed & reddere debitum:[p] niſi facta diligenti inquiſitione ſubſint coniecturæ ob quas liceat dubium practice deponere.[q] ſi tamen matrimonium cœpit bona fide ſaltem vnius:[r] qui dubitat, non poteſt petere:[ſ] ſed ea poſſeſſio tribuit ius reddendi debitum cum exigitur à bonæ fidei poſſeſſore.[t]

6 Vbi aduerte, ſpeculatiuum dici dubium quando res nuda concipitur ſine circunſtantiis:[u] vt an hic ſit maritus meus nec ne? practicus dicitur aſſenſus quando perpendit rem cum circunſtantiis concurrentibus,[x] vt quamuis eſſet ſpeculatiue dubium uel falſum, quod huic viro ſit reddendum debitum, perpenſis tamen circunſtantiis, poſſeſſione & periculo damnorum, dicitur verum practice quod huic viro exigenti ſit hic & nunc reddẽdum debitum: uel huic pauperi eleemoſynam poſcenti, quem falſo reputo extreme indigere, eſſe dandam eleemoſynam. illa enim dicitur actiuæ mentis ueritas practicè, quando iudicium ſecundum circũſtantias eſt prudentiale & conforme appetitui recto.[y] porro conſcientia de ſe dubia determinatur prudenter ad alteram partem.[z] Primo ex propria ſcientia uiri docti ac prudentis qui ſibi poteſt conſulere. Secundo per auctoritatem & opinionem inſigniũ ſcriptorũ, quos legit, uel per unius probati doctoris aut confeſſarij conſilium & ſentẽtiam. qui ſi aduertat fœminam interrogantem eſſe in bona fide, quia ignorat impedimentum occultum, debet ei generaliter dicere, mulieres tenentur maritis reddere debitum.[a] Tertio firmius determinatur per iudicis & eccleſiæ præceptum: quãuis in cauſa matrimonii ſententia non tranſeat in rem iudicatam.[b] ſic qui petit ius ſuum à coniuge dubitante determinat, ut reddere liceat:[c] quãuis interdũ habeat probabiles rationes ob quas excuſari poſſet à redditione, & dat opin in foro cõſciẽtiæ, ut utrius parti ſe cõformet.

7 Perplexus qui habet dubium ſpeculatiuum inter duo mala etiã culpæ,[d] ut conſulere alteri po-

Chriſtus id ut per ſe notum non explicuit Matth. 19. D. Thom. art. 1. ad 7 Soto diſt. 33. q. 1. artic. 3. Bellarm. cap. 10. 11. [a] Quod probabile dicit D. Thom. quæſtio. 67. 3. [b c] Probabilius dicit D. Thom. d. ar. 3. & communior Doctor. colligitur Matth. 19. ad duritiam cordis ueſtri permiſit Deus. dictum eſt lib. præced. ca. 2. § 3. [d e] Citatum eſt d. capit. 2. § 3. M [f] Præced. lib. ca. 1. § 4. [g] Simanc. de cathol. inſtit. capit. 40. Repertor. Inquiſ. cum addit. uer. contrahentes uer. hæreticus, in uerſ. ex quibus. Villadiego de hæret. quæſt. 9. Palac. cap. per ueſtras. § 18. num. 28. [h] Perez l. 3. tit. 1. libr. 5. ord. l. 4. titu 7. lib. 8. l. 5. tit. 15. lib. 8. Gregor. l. fin. titu. fin. p. 4. Anton. Gomez l. 80. Taur. nume. 31. Simanc. Couarru. 2. p. cap. 7. § 3. num. 6. ſignatur in fronte lit. Q cum ferro candente. [i] Anton. Gomez. Syluestr. matrim. octauo. § 13. uerſ. 4. Sot. diſt. 37. art. 5. col. penul. Nauar. ca. 22. num. 33. [k] Nauar. num. 53. [l] capit. fin. de eo qui duxit. At Soto & Nauarr. num. 47. non ſatis diſtinguunt quanta certitudo requiratur de morte mariti. de quo bene Specul. 1. par. articu. 36. poſt conc. 7. & relinquitur arbitrio iudicis. Nauarr conſil. 1. tit. 21. lib. 4 [m] Hoſtie. Anton. Nauar. cap. 22 nume 47. [n] De quo Barthol. auth. ſi quidem C. ſoluto matrimon. Felin. c. ſeries cap. cum cauſam. de teſt. Gratia. 34. quæſt. 1. & 2. ca. cum captiuitate. ca. ſi uirgo. Doctor. in cap. in præſentia. de ſponſ. & cit. lit. H. [o] [p] Lib. præced. capit. 25. § 13. Soto diſt. 37. art. 5. ad fin. Nauar. cum Panormit. Specul. 3. p. art. 18. in quo habet uerã ſententia Adria. de matrimon. q. 2. ad 2. & refert ſe ad quodlib. 2. fol. 36. At in 4. de præſcrip. § inſtabis fortaſſis. fol. 79. citans Altiſiod. 3. par. ait, licèt cęperit bona fide, non licere ſtante dubio reddere: aliàs errauit Pontif. ut doctor, niſi explicetur pro foro exteriori in quo iudex compellit reddere præſumens in dubio pro bona fide matrimonij. In quo Adrian. temere loquitur contra omnes Doctores: & Pontific. loquitur in foro conſcientiæ. [q] Pro quo requiritur magna diligentia. ſicut reuenditores qui noctu emunt dubia fide, compelluntur reſtituere, ſaltem in opera pia: niſi per diligentiam conſtituantur in bona fide. lib. præced. capit. decimoquinto.

[r] Soto diſt. 37. artic. 5. ad fin. uerſ. dum uero: requirit bonam fidem ex parte utriuſque ut poſſit reddere: quia contractus matrimonii non poteſt claudicare. & dicit communem ſententiã ita intelligere iura. cap. dominus. de ſecund. nupt. cap. inquiſitioni. de ſentent. excom. Reſpondetur, non claudicat ad ualidationem contractus, quando unus cępit bona fide (ut dicunt Victo. & quidam Recentiores.) ſed quo ad obligationem reddendi debitum claudicare poteſt: ut adulter tenetur uxori reddere, cum tamen uxor ei non teneatur. [ſ] Quando dubius declinat non ualuiſſe matrimonium, aut eſt in æquilibrio, habet cauſam ut uno reſpectu credat practice licitum reddere, ne ſe exponat periculo iniuſtitię contra poſſeſſorem. Alio reſpectu credit illicitum eſſe actũ, nempe ut petat: quia ideſt ſibi liberum, & non petens non incurrit ullum periculum. Nauar. cap. uigeſimoſecundo, num. 54. & ſe refert ad capit. ſi quis autem. nu. 81. 102. 112. [t] Communis præſertim quando bona utriuſque fide contractum eſt & ſuperuenit dubium. addit Victor. & Cano, ſi cępit bona fide fœminæ tantum, & uir petat illicite, tenetur fœmina reddere: ſicut debet reddere uiro contra uotum continentiæ petẽti. [u x] Nauar. Soto. & alij auctores. [y] Ariſtot. 5. Ethic. ait, eſt autem actiuæ mentis ueritas conſentanea appetitui recto. de quo Frat. Med. 1. 2. quæſt. 19 artic. 6. [u] Couar. capit. 7. § 2. num. ult. Specul. 3. par. artic. 18. & tandẽ Cord. lib. 3. qq. q. 8. corol. 1. ad fin. [a] Sot. d. 18. q. 2. artic. 4. uide Nauar. cap. 22. nume. 83. Med. C. de confeſſ. q. 26. fol. 74. Cord. lib. 1. q. 11. fin. ſed ſine cauſa Sotus negat licitum tunc dicere, redde ei debitum. Peña dicit licitum dici, peccas niſi reddas aut teneris reddere: quia propoſitio eſt practice uera. ſup. lib. 3 pœnitent. c. 27. § 5 [b] c. lator. c. tenor. de re iudic. Couar. 2. p. c. ult. § ult. nume. 12. & ult. [c] Nec requiritur ut deponat dubium conſcientiæ, cum alio iudicio particulari: ut paulo poſt dicetur contra Nauar. [d] De electione inter duo mala culpæ. Grego. 32. moral. cap. 18. & 19. c. nerui (ex Conc. Tolet. 8. c. 2.) c. duo mala. 13. d. ubi Grat. in princip. Bed. hom. 44. quæ eſt de Baptiſtæ decollatione.

teſt, ita ſibi [e] debet è duobus malis minus eligere. ſic quidam facta Patrum antiquorum quę apparent de ſe turpia, excuſant: [f] in quo tamen cautè ſunt legendi. [g] ſic perplexus an debeat potius mentiri iudici roganti, quam prodere occultũ reum, ſi eligat mendacium, quod minus videtur, excuſari interdum poteſt: [h] cum tamen mẽdacium ſi extra hũc caſum dicatur, ſit intrinſecè malum. [i] Et quando homini occurrunt duo pręcepta incompoſſibilia, non peccat omittens id quod tunc minus vrget. [k] Ita vxor non peccat, ſi debitum reddat huic viro pręſenti, quãuis dubio marito: ne alias neget ius iuſtitiæ per rapinã, & ne incurrat periculum ſcãdali, & durę tractationis: præſertim ſi ab epiſcopo cõpellitur ſub excom. cõuiuere & debitũ reddere, nec dicitur agere contra cõſcientiam dubiam, aut exponere ſe illicito periculo fornicandi [l] cum iſto: nam vbi concurrunt duo præcepta incompoſſibilia, conſcientia certa prudenter dictat in generali, quod ſeruãdo ſtrictius & grauius, excuſatur ab altero præcepto. ſic dum matrimonium eſt dubium ob alterius impotentiam, iuſto præcepto compellit eccleſia cohabitare, & conari ad copulã, [m] ut triennij probatione exploret vires matrimonij. Hæ enim cauſæ ſufficiunt vt coniux dubium ſpeculatiuum quantumuis mordeat conſcientia, deponat practice aſſenſu quodam opinatiuo certiori: quia in dubijs inter duo etiam mala culpæ melior eſt cõditio poſſidentis, quãdo poſſeſſio cœpit bona fide. [n] pręſertim quãdo ex oppoſito ſequitur maius malũ, vt in propoſito. quãuis ergo videtur malum abſolute, ut quis ſine cauſa ſe exponat periculo adulterij: huic tamen vrgentibus cauſis compulſo & habenti ius, bonũ eſt vti matrimonio dubio, quia certus eſt practicè licere, deponendo dubium: nec vlla fit iniuria proli, quæ vtroque foro ex tali matrimonio cenſetur legitima: [o] nec ſi aliquo modo fieret, tenetur homo cum magno detrimento ſuo prouidere bono prolis futuræ, niſi quantum ſatis eſt. quidam putant neceſſarium, vt dubium dicatur deponi, quod iudicet hic, & nunc in particulari non eſſe peccatum reddere. [p] & quod iudex dum inter opiniones æque probabiles eligit vnam pro amico, debet deponere alteram tanquam falſam. [q] At ſane bona electio non procedit ex formali depoſitione ſcrupuli, ſed ex hoc iudicio affirmatiuo, quod in dubijs pro poſſeſſore iudicandum eſt. [r] Sic ergo dum matrimonium cœpit bona fide vtriuſque [ſ] licet alteri ſuperueniat dubium æquale tenetur reddere, [t] imo quãuis dubium declinet, vt probabilius ſibi videatur ſubeſſe impedimentum, debet reddere, quamdiu certus non eſt per aſſenſum opinatiuum probabiliorem: [u] quia dubium ſuperueniens non tollit priorem bonam fidem ante litis conteſtationem. excipitur tamen ſi dubitat de ſeruili conditione coniugis, tunc enim etiam præcepto compulſus non tenetur reddere, [x] ne ſibi præiudicet. Si facta adhuc diligentia, vt repellat dubium quod poſt bonam vtriuſque fidẽ ſuperuenit, nihil certi conſtare poteſt, ignorãtia fit inuincibilis, & cum bona fide, deinceps licebit debitum exigere. [y] alioqnin qui bona fide contraxerunt, & poſtea inculpate dubitant, priuarentur iure & poſſeſſione bonæ fidei, ſine culpa ſua poſt factam diligentiam. [z] generaliter tamen ſtante dubio practice ligante conſcientiam, non licet reddere debitum. [a]

8 Si poſt diligentiam cõſtet priorem virum coniugem viuere, tenetur omnino quoad poteſt abſtinere ab vſu ſecundi matrimonij: [b] quia adulterium notum eſt intrinſece malum, quãuis ex matrimonio illo liberos habeat, & compellatur reddere debitum, per ſententiam excommunicationis, aut graues minas. nec enim contra ius naturæ præualet ea cauſa, aut ulla temporis, aut regionis longinquitas. Si-

ne. habetur ca. non ſolum. 22. quæſt. 4. & c. vnuſquiſque. ex Ambr. 3. offic. ca. 12. Scot. 4 diſt. 13. q. 2. d. 21. q. 2. 6. Gerſon in reg. moral. c. 1. & ca. de auaritia. Couar reg. peccatum. in princip. num. 6. Frat. Medin. 1. 2. q. 19 art. 6. [e] Vt fatetur Ariſt. 5. Ethic. ca. 3. & Auguſt. de mendac. ad Conſent. cap. 8. reſpectu maioris mali minus habet rationem boni. [f] Aug. lib. 1. de ſerm. in mont. cap. 29. de concubitu Abrahæ cum Agar, volente Sara: & de muliere Antiochena, quę vt virum à morte liberaret, permiſit concubitum diuiti: dubitatque Auguſt. an fuit adulterium, & liberum iudicium alijs relinquit. & li. 22. contra Fauſt. c. 37. laudat Loth, qui pro vitanda Sodomia, expoſuit filias. & Abrahã vxorem voluptati Barbaricæ permiſit timore mortis (licet c. 33. aliter excuſet id factum) Chryſ. epiſt. ad Olimpiam. & homil. 62. in Geneſ. excuſat Thamar à peccato cum Socero: quam excuſat Theodoret. q. 94. in Geneſ. & Ambroſ. lib. 3. in Luc. & de vxore Abrahæ Aymo, in Geneſ. 20. ca. apud miſericordem. 32. q. 1. At hæc exempla caute ſunt legenda. [g] Patres non loquuntur ex profeſſo in illis, vt exponit eos Sixt. lib. 5. bibl. c. 89. 214. 253. [h] vid. Prouer. mentiri in tempore. ex Plato. lib. 2. de legibus & lib. 3. de repub. & Orige. vt refert Hieron. lib. cõtra Ruf ſic Petr⁹ ſimulatione (quæ aliás videtur ſpecies mendacij) non peccauit, ſecundum Hieronym. in Galat. 2. vbi Chryſoſt. Theophil. Oecum. Athana. Theodore. idem Orig. Emiſſe. Didym. Apollinar. quos Hier. epiſ. ad Auguſt. citat pro ſe. vid. Sixtum lib. 6. cap. 274. [i] D. Thom. 2. 2. quæſt. 110. 3. Aug. lib. contra mendac. & 1. doctrin cap. 36. Matth apud Abdiam lib. 7. hiſtor. Apoſt. Petrus apud Clemen lib. 3. recognit. prope med. Sixtus lib. 5. ca. 80. 207. ca. ne quis. 22. quæſt. 2. [k] Scot. ſup. Couar. Gerſon. Turrecr. d. c. nerui. 13. d. quia electio eſt conformis huic recto & prudentiali iudicio, è duobus malis minus eligendum eſt. [l] Quia fornicatio tunc eſt, quando vtitur fœmina non ſua: in propoſito autem hæc fœmina in dubio reputatur prudenter eſſe ſua, & ita non vtitur re aliena. [m] c. laudabilem. de frigid. Nauar. cap. 22. num. 60. Soto. d. 34. q. vnic. art. 2. & d. 37. art. 5. [n] [o] Quæ regula eſt valde notanda. [p] Tenet Nauar capit. 22. num. 54 & 81. & cap. 27. num. 288. & late capit. ſi quis autem. à num. 114. 125. 132. quod confirmat exemplis num. 102. & addit. Hiſpa. cap. 27 num. 283. ſed hæc ſententia non eſt neceſſaria. [q] Idem Nauar. dicto, cap. ſi quis autem. num. 134. [r] Videtur certa & communis. D. Thom. quodlib. 3. artic. 14. Conrad. de contract. q. vltim. ad 1. Syluest. opin. §. 2. Cordu. lib. 2. qq. q. 3. & quæſt. 5. prop. 1. ratione 4. q. 8. corol. 3. & libro de caſ. 45. opinio. 2. punc. 3. Victor. §. 226. Soto & Ledeſm. inf. [ſ] Quod requirit ſolus Soto d. 37. art. 5. ad fin. ſatis tamen eſt bona fides vnius, Victor. & Recent. [t] Soto ſup. & diſtin. 27. q. 1. artic. 3. paulo ante fin. & lib. 4. iuſt. q. 5. artic. vlt. relect. ſecret. memb. 3. q. 2. verſ & quamuis, eſt communis omnium (contra Adr.) de quo plane loquitur. cap. inquiſitionis. de ſentent. excom. etiam pro foro conſcientiæ. Ledeſ. quæſtio. 47 2. §. ſed quæris. quæſt. 54. 4. fol. 472. fin. Cord. ſup. Victoria & alij ſtatim citandi. [u] Ledeſm. 2. par. quæſt. 8. artic. 4. dub. 6. ratione ſecunda. quęſ. 54. art. 4. & expreſſe D. Thom. q. 55. 9. ad 3. fin. Victo. nam & in foro exteriori iudex contra poſſeſſorem non fert ſententiam, niſi actor certò conuincat habere ius contra poſſeſſorem. [x] Dictum eſt lib. pręced. capit. 15. [y] Soto diſt. 37. art. 5. Victor. & Recent. quem ſequitur Specul. 3. p. art. 18. conc. 5. & art. 13. fin & 1. par. art. 42. Gallo contra Cord. lib. 3. q. 8. pag. 184. & in fin. [z] Soto & alij ſup. & tamen Cordub. non putat hanc illationem afferre inconueniens. [a] In quo cum Adr. conuenit Nau. ſup. D. Th. d. 38. fin. vbi Bona. in liter. ad fi. Palud. d. 36. q. 2. 2. poſt 4. con. & art. 3. poſt 5. conc. Supplem. q. 1. dub. 7. fin. Syluest. matrimon. 6. § 8. matrimon. 8. §. 3. verſ. 2. & §. 13. verſ. 2. ad fin. Med. C. de reſtit. quæſt. 18. Couarru. 2. par. capit. 7. §. 2. num. 8. Cordub. Cano & Recentiores falſo autem ſolus Victor. limitat, quando cœpit contrahere dubia fide, aut quando ſuperuenit opinio certa de impedimento. At vt practice deponat dubium, ſatis eſt quod dictum eſt liter. B. L. N. O. contra Nauar. [b] Nec licet reddere, Innoc. III. c. inquiſitionis. de ſentent. excommunicat. D. Thom. quæſt. 45. 4. arg. 3. quæſt. 55. 9. ad tertium. Soto diſtin. 28. artic. 2. (contra quendam Neoter. nempe Sepulvedam) & diſtin. 37. fin. Victor. §. 242. Frat. Medin. 1. 2. quæſt. 19. 6. ad quartum. Syluest. debitum. §. 13. furtum. §. 5. Cordub. libro primo, quæſt. 11. & 29. Caſtro. verb. coitus. Couarru. regul. peccatum. 2. par. §. 1. fin. Hi omnes reprobant Magiſt. diſtinct. 38. fin. & Martin. de temperan. quæſt. 2. & Hugo. lib. 2. par. 11. cap. 6. Adrian. quodlib. 1. art. 3. ad 3. refert hunc Hug. dicentem, illa fœmina ſciens impedimentum poteſt reddere debitum, ſi vir doctus ei conſulat. addit Adrian.

neſcio

fœmina omnino inuita, & ſine pe
riculo conſenſus vim patitur, ex-
c cuſatur. [c] Nec tenetur reſiſtere cor
pore, cum periculo vitæ. tutius li-
cet innocenti qui ſecundum alle-
gata damnatur ad mortem, non re
d ſiſtere, [d] propter bonum commu-
ne; quia mortem pati eſt tantum
pœna, quæ ob multos fines licet.
Si immineat graue ſcandalum ex
ſeparatione ſecundæ, & viuunt ſi-
mul ſine periculo congreſſus, tan-
e quam frater & ſoror, [e] vſque ad
mortem primæ: poſſent mortua
f prima, de nouo contrahere: [f] &
propter bonam fidem proles eſt le-
gitima. Si prius matrimonium tan
tum fuit ratum, poſſet à Papa im-
petrari diſpenſatio, vt ſoluto matri
g monio primo, [g] contrahat denuo
cum ſecunda.

9 Bigamus vir, qui ſaltem bis cō
traxit nuptias, excluditur tanquā
irregularis ab ordinum receptio-
h ne: [h] non quia culpa ſit, [i] ſed quia
i in ſtatu perfecto, qualem habet or
dinatus, non decet defectus in ali-
k quo ſacramento. [k] Non uocatur
trigamus, quia pro impetranda di-
ſpenſatione, ſatis eſt expreſſio bi-
gamiæ, etiam in eo, qui plures nu-
l ptias contraxit. [l] Ad duas ſpecies
bigamiæ veræ, & interpretatiuæ,
quidam addunt tertiam ſimilitudi
m nariam. [m] Prima & vera bigamia
habet gradus. Primo ſi quis ſuc-
ceſſiue legitime duxit duas uxo-
tes, & cum utraque conſumma-
n uit, [n] quamuis alteram aut utram
o que duxerit ante baptiſmū. [o] Qui
vero ad bigamiæ irregularitatem,
uidentur requirere ut utrumque
matrimon. uir poſt baptiſmū con
p traxerit: [p] egent pia expoſitione. [q]
q Nam Apoſtol. ad Tit. 1. Epiſcopo
& presbytero ſtatuit fore unius u-
xoris uirum, ideſt, monogamum,
r vt patres exponunt. [r] 2. ſi poſtquā
legitimè duxit priorem de iure, du
ſ cat alteram de facto, [ſ] cum inten
tione perficiendi matrimonium:
quia in poſteriori contractu eſt
præſumptum & intentatum ſacra
mentum, ex affectu & quodam
opere ſubſecuto. Idem eſt ſi ſi-
t mul habuit duas uxores uiuas, [t] &
ſaltem unam de iure: & cum il-
lis conſummauit. Tertio quidam
addunt, ſi de facto contraxit præ-
ſumptum cum duabus ſimul, aut
ſucceſſiue poſt mortem prioris:
& tamen cum utraque fuit irri-
u tum [u] ob occultum impedimen-
tum, aut defectum conſenſus. Sed
x hic non uidetur bigamus: [x] cum
iure non ſit expreſſum, nec uero
ſacramento defuit ſignificatio, aut
facta eſt iniuria. Vt nec eſt irre-
gul. qui de facto contraxit irritū,
aut deluſorie cum uidua aut cor-
y rupta. [y]

10 Species 2. bigamiæ dicitur in-
terpretatiua, ſi uir ualide contraxit
z cum una per alium corrupta, [z] &
cum ea conſummauit. quia ex ma
trimonio carnē diuidit in plures,

neſcio ubi hæc ſententia reprobetur ab eccleſia. & Sepulueda li-
bel. de bene uiuendi inſtituto. c. de mendacio. At illam ſent. Ma
giſt. reprobant D. Th. Richar. Duran. diſt. 38. Soto, diſt 37. ſi quē
c alij exponunt ſup. c. 3. §. 2. K. [c] Dict eſt lib. præced. c. 8. Nau. c. 16.
nu. 1. Sot. d. 28. ar. 2. lib. 5. iuſt. q. 1. ar. 5. ad 3. Caiet. 2. 2. q. 154. 4.
ad fin. Sylu. virginitas, nu. 6. D. Th. 2. 2. q. 64. art. 5. ad 3. Perez tub. tt. 15. li.
d 8. ordin. pag. 280. [d] D. Tho. 2. 2. q. 64. 5. Soto, lib. 5. iuſt.
e q. 1. [e] c. laudabilem. de frigid. Sylu. matrim. 6. §. 4. cū Hugut. Nauar. ca. 16. nu. 39. c. 3. num. 22. lit. E. L. Cordub.
f cal 4 §. 5. [f] Nau. c.
g 22. num. 53. [g] Sup.
h lib. præc. c. 8. §. 9. [h] Sup. lib. de ord. ca. 14. ad fin. Augu. c. acutius. & glo in c. vna. 26. d. Summiſtæ uerbo bigamia, & eſt tit. in decret. & lib. 6. de bigam. Grat. 33. & 34. d. & 26. q. 3. D Th add. q. 66. Doctor. 4. diſt. 27. ubi Soto. q. 3. Palu. q. 4. Rich. art. 2. Ledeſ. q. 68. Ant. 3. p. ti. 28. c. 3. Couar. cle. ſi furioſus. 1. par §. 2. Maiol. libro de irreg. ca 33. Felic. tract. de irregu. c. 6 fin. Villadiego de irreg. Nau. c. 27. nu. 195. Bellar. lib. 1. de cler. c. 23.
i 24. [i] Supra lib. 1. de
k matrim. c. 2. §. 2. [k] Doct. ſup. D. Tho. ar. 1. & late Soto. Hoſt. ſum. Nauar. per c. debitum, de bigam. vbi gl. ver. ſacramentum. quia bis coniugatus non iam ap
l te ſignificat unionem Chriſti, cum unica eccleſia uirg ne. [l] Nau.
m conſ. 1. ti. 21. de bigam. lib. 1. [m] Glo. recepta in c. 2 de bigam. quā vocat auream deciſ 447. in nouis. quæ eſt. 1. in ti. de bigam. in nouiſſime rubricatis. Nauar. nu. 195. Bellar. 1. de cler. c. 24. obiect 7.
n [n] c. nuper. de bigam. D. Tho. ar. 1. Soto. Sylu. bigam. §. 3 Couar.
o nu. 1. verſi. 1. Nauar. nu. 195. 196. [o] Augu. de bono coniug. c. 18. c. acutius. 26. d. Mart. epiſcopus Brach. in collectione ſynod. Græ. c. ſi quis uiduam. 50. d. Ambr. 1. off. c. vlt. habetur. c. vna. Innoc 1. epiſt. ad Toribium epiſcopum. c. deinde. 26. d. & io epi. 24. c 5. ad ſynod. Toloſan. c. qui unam. 28. q. 3. Conc. Valent. Galliæ ſub Damaſ. PP. c. 1. communis Theol. Alber. Palud d. 27 q. 4. Rich. ar. 1. Mai. q. 6. ad fi. Soto. Ledeſ. Almain. d. 33. q. 2. Henr. quodl. 6. q 20. D. Tho. add. q. 66. 4. Sylueſt. irreg §. 28. Coua. nu. 5. Io. Arbor. a. theoſoph. c. 16. Caſtro. a. leg. pœnal. c. 14. Sixt. lib. 6. bibliot. cap. 318 vid. lib. 4. ver. Hieron. Mart. lib. 6. hypot. in proœm. Nauar. nu. 195. addit Bellar. 1. de cler. c. 24. obiect. 6. ab uniuerſa eccleſia receptum eſſe. Cano, in prælect. ait oppoſitum, quod tenuit Hie-
p ron. iam nunc eſſe temerarium. Victor. §. 240. [p] Hieron. in Titū. 1. & in 1. ad Timo. 3 vnius vxoris virum, & epi. ad Oceanum, ut defendat Carterium Hiſp epiſcopum, qui duas vxores habuerat: excuſat. 1. quia non habuit duas ſimul, vel quia Apoſt. nomine vxoris intelligit eccleſiam, vt ſit præpoſitus uni tantum eccleſiæ. 3. non eſſe bigamum, qui alteram duxit ante baptiſ. per quem factus eſt nouus homo ex ueteri. idem Sedul. & Anſel. in Tit. 1. & Sedul. in 1. Tim. 3. vbi Lyran glo. ordin. Eraſ. in annot Magiſt. in 2. Timo. 3. cui ſententiæ fauet Apoſtol cano. 17. c. ſi quis. 33. d. ſi quis poſt baptiſmum ſecundis nuptijs fuerit copulatus. & 50 d. c. ſi quis uiduam poſt baptiſm. quam ſententiam defendit Almain. diſt. 25. q 1. (ſed falſo citat Henric. & diſt. 33. q. 1. retractat) & probabile dicit Mai. ſup. fauet Soto. diſt. 16. q. 2. ar. 3. col. 3 ut qui fecit homicidium iuſtum aut iniuſtum ante baptiſ. non eſt irregul.

q [q] Hieron. exponitur, non cenſeri bigamum diſpenſatiuè, quia facile cum iſto diſpenſatur, vt aiunt gloſſæ. Alber. D. Tho. Mai. Bel
r larm. c. 24. & alij Recent. [r] In Tit. 1. Hieron. Amb. Anſel Sedul. Primaſ. Aymo. D. Thom. & ex Græc. ibi Chriſ. hom. 2. Theoph. Oecum. idem in 1. Tim. 3. de diacono, vt ſit unius uxoris uir, explicat Hier. Chryſoſt. Sedul. Magiſt. Lyran. glo. ordin. & Eraſm. in annot & præter hos Tertul. lib. 1. ad uxor. (quā uis li. de monogam. exprobret quoſdā digamos præſidere) Epiph. hær. 59. Ambr. li. 10. epi 82. Augu. de bono cōiug. c. 18. Inno. I. epi. 22. c. 1. in toto Oriente & Occidente ſeruari, ne bigamus ordinetur. Siric epiſt. 1. Leo. I. epi. 88. ad epiſcopos Afric. c. 1. ſemper id ſeruatū eſſe, & probat ea Apoſtolorum can. 17. 18. & Cōc. Neoceſar. & Nicen. 1 præ quo Grat. 26 d. citat patres. At Theodor. in 1 Timot. & Hieron. d. epiſto. ad Ocean. explicāt, ne plures ſimul uxores habeat. ſed verus ſenſus cōſtat ex
ſ alijs patribus. [ſ] D. Th. ar. 1. ad 1. & facit ar. 1. & 3. Nau. nu. 195. & colligitur ex c. ſuper eo, de bigam. vt qui rebaptizat ſit irreg. quāuis ſecundus baptiſm. nō ſit ſacramentū, ſed ſimilitudo ſacramenti intētati. (quidam probant ex c. nuper, de bigam. at ſolum loquitur de ſacerdote contrahente matrim.) Palud d. 27. q. 4. art. 3. dub. vlt. diſt. 41. q. 2. ar. 3. con. 2. Palac. d. 27. & fauet l. 35. ti. 5. p. 1. At non habetur expreſſo iure, nec
t antiqui id declarant. [t] Theodor. & Caieta. in 1. Timot. 3. Hier.
u epi. ad Ocean. Bellarm. [u] At Doctor. non exprimunt. Errant hæret. qui hos ſolos putant digamos. contra quos Bell. ca. 24. Pigh. controuer. 15. Palud. utroque loco. Soto d. 27. q. 3. ar. 1. conclu. 2. & ad 2. Richar. ar. 4 q. 3. ad 2. fauet d. l. 35. Syluest. cum glo. & Gemin. vocant hanc bigamiam ſimilitudinariam. Ledeſ. q. 68. art. 3. Angel. bigam §. 7. Sylu. §. 2. ſi. Tabien. §. 2. & 3. Armil §. 2. Nauar. num. 195. & conſ. 1. & 2. titu. de bigam. lib. 1. Maiol. lib. 1. de irreg. cap. 33. num. 3. fin. & innuit D. Tho. q. 66. art. 2. ad 1 & ar. 5. ad 1.
x ſed ſane non aſſerit: nec Couar. [x] Quia Doctor. mouentur ob glo. d. c. nuper. quæ tamen ſine expreſſo iure non potuit à ſimili inducere irregul. Nam d. cap. ſolum agit quando ſacerdos contrahit inualide: & non probat in propoſito, ut fatetur Rich. Soto. itemque Nauar. num. 195. ad fin. cum Pœnitentiaria. Item quādo primum conſtat fuiſſe irritum, & ducit vere aliam, non fit irreg (vt nec qui iterat baptiſmum, quando prius datus non fuit
y verus baptiſmus) per Doct. int. Y. [y] Generaliter matrimo. inualidum, non inducit in conſcientia pœnam bigamiæ. Ioan. Andr. quam commu. dicit Benedict. de Capra regu. 97. num 83 apud Anton. Gabr. to. 1. & in propoſito Nauar. num. 195. ad fin. ait deciſum in ſacra pœnitentiaria. & conſil. 1. ti. 21. de bigam. lib. 1. nec obſtat deciſ. Rotæ, & Palud diſtin. 27. quæſt. 4. art. 3 dub. poſt 5. con. & Supplem. q. 3. dub. 2. art. 3. quia falluntur in hoc, ut & in eo quod Supplem. & Palud. ar. 4. fin dicunt, eſſe bigamum, licet deluſoriè contraxit abſque conſenſu Nam huic decſt coniugalis affectus quem requirit d. c. nuper. c. ſi. de bigam. Nec obſt. c. ſi q. 2. 34. d. ex Concil. Pictauinc. Aurelian fieri bigamum qui cognouit plures cōcubinas. Nam intelligit affectu uxorio, & quas duxit oc
z culte. aut certe ut ait Nau. nu. 196. derogatum eſt. [z] c. maritum.

factus vna caro cum vxore.[a] At cōtrahens cum ea quam ſolus corruperat ante matrimonium, nō fit bigamus:[b] aut cum virgine, quæ cum alio aut alijs contraxerat ratū, & intacta manet:[c] vt Thobias iunior non fuit irregul. aut ſi cum multis viduis & corruptis contraxit, nec tamen conſummauit, niſi cum vna virgine.[d] Nam in his caſibus vxor carnem in plures non diuiſit.[e] In ſecundo gradu fit irregul. qui virginem duxit, ad quam (poſtquam illa ab alio per adulterium etiam coactum cognita eſt) acceſſit,[f] etiam ignorans, & præcepto iudicis compulſus.[g] Species tertia quando ſacerdos ex Græcis (de quo ſolo loquitur Concil. Ancyran.[h]) & ſecundum Recentiorum communem ſentent. quando initiatus ſacris, (qui voto ſolemni cōtinentiæ, quaſi ſpirituali matrimonio deſponſatur Chriſto & eccleſiæ) contraxit vero animo carnale matrimon. de facto,[i] & cōſummauit. Falſo quidam extendunt hanc bigamiam ad profeſſum,[k] & ad laicum virum, qui de facto contraxit cum moniali profeſſa:[l] aut cum virgine, quæ eſt ancilla, aut ſcurrilis, aut publica fabularum actrix.[m]

11 In omni bigamiæ irregularitate, cum ſit de iure eccleſiaſtico,[n] diſpenſare poteſt Papa ad omnes ordines etiam pontificales.[o] Nam in omni lege eccleſiaſtica poteſt diſpenſare.[p] rarius in prima ſpecie diſpenſat, ſi Chriſtianus poſt baptiſmum verè contraxit & conſummauit cum duabus.[q] facilius diſpenſat in tertia ſpecie, quam in ſecunda. ſed epiſcopus aut prælatus ordinarius diſpenſat (quod ſine magna cauſa facere non debet) Primo ad vſum ordinis prius ſuſcepti.[r] Secundo ad recipiendos minores:[ſ] ſed ex cauſa, vt in oppidis.[t] Tertio ſi in ampla regione, vt India vrgeat neceſſitas & penuria miniſtrorum, poſſet ex tacita Papæ commiſſione, epiſcopus diſpenſare ad ſubdiaconatum:[u] aut cum profeſſo, ſi à ſuo prælato ſubijciatur epiſcopo,[x] vt initietur ſacerdotio:[y] vt per priuil. quarundam religionum diſpenſat prælatus.[z] quarto, minor cauſa ſatis eſſet, vt diſpenſet cum bigamo, qui or-

33 d. Nauar. nu. 195. Couar. nu. 2. D. Tho. art. 1. Sot. Ant. Gabr. de bigam. eod tit. Apoſt. can 18. habetur. ca. ſi quis viduam. 34. d. ſed Bella. cap. 24 fi. negat eſſe bigamum, & tamen prohiberi eius ordinationem ob dignitatem ſacerdotij in Apoſt. can. 18. ſicut ibidem prohibetur ſi duxit ancillam, aut ſcurrilem, vel publicam fabularum actricem: vbi locum non habet bigamia, ſed infamia, quia ita placuit eccleſiæ. [a] Ratio Soti d. 27. q. 3. artic. 1. ſed Bella. eam reijcit. [b] cap. ſi de bigam. cap. 2. de cler. coniugato. vbi Pan. Zabarel. c. tantum, qui filij. q. vlt. Anton. Gabr. & l. 35. tit. 5. p. 1. Hoſtien. tit de bigam. num. 4. Couar. nu. 2. ad fin. Maiol. nu. 5. Anton. Gom. lib. 3. varia. cap. 10. nu. 4. D. Tho. art. 3. ad 2. & ar. 4 Sylu big. num. 4. Armil. §. 6. Angel. & Tabie. Nauar nu. 195. & ca. 16. num. 27. contra quoſdam Canoniſt. in cap. ſanè, de cler. coniug. vbi Io. Andr. Anchar. Anton. Immol. [c] Communis. [d] D. Tho. artic. 1. ad 3. fin. Bonau. d. 27. in expoſit. lit. Rich. art. 4. q. 1. Palu. quæſt. 4. Soto. quæſt. 3. ar. 1. Sylu. bigam. §. 3. Nauar. nu. 196. Couar. d. §. 2. nu. 2. Villadieg. de irreg. col. 10. Monaldus. Angel. bigam. §. 3. contra Mag. dicentē fieri bigamum, ſi contraxit plura matrimonia, licet non conſummet. [e] Ratio Soti, & communis, ac ſubinde vir per matrimoniū, quo fit vna caro cum vxore, non cenſetur diuiſiſſe carnem. [f] cap. ſi cuius, 24. diſtinct. & alij inf. [g] D. Thom. ar. 3. ad 4. Nauar. num. 195. cum glo d. cap ſi cuius, Panorm. cap. ſi vir. de adult. Sot. & communis. [h] At quia Conc. Ancyra. cap. 19. cap. quotquot. 27. quæſt. 1. de ſolis fœminis, quæ virginitatem pollicitam præuaricatæ ſunt, ait computandas inter digamos (quod explicat cap. 18. ne conſecrentur in virgines aut diaconiſſas) quidam non extendunt ad viros ſacris initiatos eam pœnam fori exterioris, vt Piſana. & Archidiac. negant fieri irreg. ſi initiatus ſacris contraxit cum vna virgine, alij limitant de ſacerdote Græcorum vxorato, ſi poſt defunctam vxorem duxit aliam de facto, eſſe deponendum. cap. presbyteri. 28 d. cap. nuper. de bigam. & tamen epiſcopus cum illo facile diſpenſabat. ſup. lib. de ord. cap. 14. §. 6. [i] Colligunt ex cap. fin. de bigam. ſentit Ang bigam. §. 9. Sylu. §. 1. Couar. Nauar. nu. 195. cum Anton. 3. p. tit. 28. cap. 3. (cuius locum male citat) & num. 141 & cap. 22. nu. 52. At non habetur in iure, nec D. Tho. & alij antiqui mentionem faciunt de hac irregul. ſimilitudinaria. & probatur, quia ſubdiaconus ſi contrahat cum virgine: gaudet priuil. nec impeditur ab executione ordinis habiti, vt fatetur Syl. fine. ſed ne aſcendat ad ſuperiores (forte dum olim valide contrahebat, antequam emitteret votum continentiæ) & epiſcopus cū hoc diſpenſat ad maiores ordines, vt inf. cum tamen cum bigamo non diſpenſet iuxta communem d. cap. nuper, de bigam. [k] Quia nullo iure habetur, nec in d. cap. quotquot. ex conc. Ancyr. ſup H. vt falſo putat Nauar. nu. 195. [l] Vt falſo aſſerit Maiol. nu 8. Felician. de irreg. cap. ſexto, & colligunt ex d. cap. quotquot. [m] Hic tamen licet non ſit bigamus, prohibetur ordinari. 34. d. capit. ſi quis viduam el. ſecundo, vbi gloſſ. Nauar. num. 197. princip. Speculator. Albe. ver. ordinatus. 4. & ſignificat D. Thom. d. 33. art. 2. Bellar. cap 24. ſi. l. prima, C. de natural. liber. [n] Quidam Canoniſtæ. putant de iure diuino, Marian. Socin. in ca. ad audientiam. de homic. quia reducitur ad ius diuinum poſitiuum de ſacramen. vid. Cælium. lib. 15. cap. 22. alij quod Papa non diſpenſat de poteſtate ordinaria ſed abſoluta: vt in voto quod pertinet ad ius diuinum diſpenſat ex cauſa. At ſane Apoſt. 1. Timoth. 3. tulit legem poſitiuam humanam de hoc. ait D. Thom. add. quæſt. 66. 5. ad 2.

(de qua intelligitur Innocen. III. d. cap. nuper.) & Luci. PP. qui cap. ſuper eo. negat diſpenſandum, diſpenſauit cum Archiepiſcopo Panot. vt refert glo. cap. lector. 34. d. D. Thom. quodlib. 4. art. 13. Turrecrem. lib. 3. ſum. eccl. cap. 54. Con. cle. ſi furioſus. 1. p. in princip. num. 2 & §. 2. num. 4. Sarm. defenſio pro redit. ſecunda p. mon. 67 nu. 7. Bertach de epiſcopo 4. p. lib. 2. q. 25. Ioan. de Montaina, de bigam. q. vlt. Gomeſ. trac. de Breuib. nu. 20. Felin. ca. ex parte. 1. de reſcr. num. 56. vid. Syl. ea com. 5. dub. 2. Sot. d. 27. q. 3. ar. 3. & communis etiam in praxi. Lede. q. 64. Ant. 3. p. tit. 28. cap. 3. Io. Arbor li. 2. Theol. c. 16. Maiol. 1. de irreg. c. 33. num. 14. Nau. nu. 197. cum Anchar. & Rot. deciſ. 447. [o] Vt de Archiepiſcopo Pan. dict. eſt. [p] Turrecr. ſup. cap. 52. Alaua. 1. p. de concil. ca. 2. nu. 3. Victor. rel. de poteſt. eccle. Cordub. li. 4. q. 9. & 10. Nauar. prælud. 9. & conſ. 2. fi. tit. 21. lib. 1. Coua. 2. p. ſponſ. cap. 6. § 9. nu. 6. [q] Canoniſt. & Nauar. num. 197. cū Rot. At Sot. & Couar. niunt diſpēſare de poteſtate ordin. q ſentit D. Thom. art. 5. [r] Sic limitat Nauar. nu. 197. §. 6. Maiol. d. nu. 14. Felician. c. 6. fin. [ſ] D. Tho. ar. 5. Palud. d. 27. q. 4. ar. 5. concl. 4. Supplem. q. 3. ad fin. Durand. q. 4. Alber. Sot. q. 3. ar. 3. & Recen. Thomiſt. Turrecre. q. 3. in c. lector. 34. d. & citat Albe. & Palud. & l. 5. tit. 5. p. 1. Tabie. irreg §. 7. Arm. §. 9. Syl. bigam. §. 7. Rot. deciſ. 447. Couar. §. 2. nu. 4. Ang. Villad. Alaua. Montaine. [t] Couar. cum Ludou. Gomez. dum vero Trid. ſeſ. 23. c. 17. ait, at minores ſint cœlibes, aut coniugati non bigami: non auferri epiſcopo poteſtatem iure conceſſam. [u] Palud. & quidam Recent. vt Cueuas, & fauet D. Tho. Armil. vt ex ſimili tacita cōditione diſpenſat in impedimento iuuante, quod agnoſcitur poſt matrimonium præſumptum. ſup. c. 3. §. 1. & 2. præſertim quia ſubdiaconus olim non numerabatur inter ſacros ordines. ſup. de ordin. c. 2. § 2. l. & ſic temperandi ſunt qui negant ad ſacros in vera aut interpretatiua bigamia diſpenſare niſi Papam. vt Angel. bigam. Sylu irregu. §. 18. Armil. §. 9. Villadieg. de irreg. col. vlt. Alaua. lib. 1. de concil. ca. 2. Montaiue. de irreg. q. 7. Coua. Clem. §. 2. nu. 4. item Turrec. Soto Imo & Palud. fatentur ex conſuetudine diſpenſationem reſeruari Papæ. Nau. cap. 27. num. 197. [x] ſup. lib. 3. de pœnitent cap. 16. §. 8. [y] D. Thom. add. q. 66. 5. Armil. quidam Recent. vt Cueuas, & D. Martinez. & fauet cap. ſecundo, qui cler. vel vouentes. nam Papa cum tali profeſſo facilius diſpenſat. [z] Sixtus IIII. conceſſit prælato Carthuſien. anno 1485. & Paul. III. Præmonſtrat. vt Generales & alii 50. ſuperiores per illum nominati, pro foro conſcientiæ diſpenſare poſſint in omnibus caſibus, nullo excepto. Sed cum homicida voluntario diſpenſet citra altaris miniſterium: idem Sixt. IIII. conceſſit monachis Sancti Hieronym. in Hiſpan. diſpenſare in conſcientia ſuper irregul. quacunque occaſione contracta. titul. duodecimus, in priuil. Hieronym. idem habent Auguſtiniani in ſuis priuileg. fol. 90. refert compendium Mendican. verb. diſpenſatio. §. 4. compēdium Bernardini. §. ſexto, Claudius in compendio Societatis Ieſu. §. quarto, & ſexto. Felician. titulo de priuileg. capit. 14 & per priuileg. S. Hieronym. poteſt tonſuram accipere, non obſtante irregul. etiam ex homicidio voluntario. In quo Nauar. loquitur ſcrupuloſe, quia non vidit priuileg. in conſ. ſecundo, titulo 32. de coniunction. coniug. lib. 3. fin. & probabile dicit conſ. primo, tit. 12. de homici. lib. quinto, & ca. 27. nu. 197. limitat epiſcopum diſpenſare, ſi bigamia ſuperueniat ordini ſacro aut profeſſioni: quia eſt pœna pro culpa. & in omni regul. proueniente ex delicto occulto diſpenſat epiſ per Trid.

dines male ſuſceperat, ad miniſtrandum in illis. [a] Quinto ſi defectus bigamiæ interpretatiuæ eſſet occultus, certior eſt diſpenſatio epiſcopi, [b] quam cum vero bigamo. Sexto in 3. ſpecie, ſi initiatus ſacris affectu coniugali contraxit cũ vna virgine, & conſummauit, diſpenſat epiſcopus, etiam in delicto publico, [c] & ad maiores ordines. Difficilius diſpẽſat, ſi occultum eſt quod cum vidua aut corrupta contraxit, [d] (itidem diſpenſat prælatus religionis: [e] ſed Abbas ſæcularis non diſpenſat, niſi ex conſuetudine ſibi concedatur [f]) nam hæc irregul. contrahitur in pœnam delicti. Quod ſi qui de facto & inualide contraxit cum duabus, cenſeatur bigamus, vt multi dicunt: [g] in ea dum eſt pœna ex delicto occulto, diſpenſabit ad cautelam epiſcopus, [k] aut prælatus religionis.

CAP. VII.

De impotentia ratione ætatis in puero vel ſene. de frigidis & impotentia reſpectiua.

§. 1. *Ante decimumquartum annum vir inhabilis eſt matrimonio, niſi malitia ſuppleat ætatem. de tempore probationis pro frigido. & §. 2. de triennali probatione pro maleficiato.*

3 *nimis ſenex valide contrahit, & in mortis articulo.*

4 *De impedimento ex nimia calidita te, & §. 5. de impotẽtia reſpectiua. Quando vir eſt improportionatus fœminæ.*

6. 8. 9. *Arcta quando tenetur pati inciſionem ferri?*

7. *& ſeq. Statim ſeparantur ſi conſtet impedimen. eſſe perpetuum: & ſi non conſtet, quomodo fiet probatio?*

IMpotentia ſeminandi in viro, procedit ex varijs cauſis. [a] Primo impubes defectu ætatis nõ eſt iure naturæ inhabilis, ſed ſi habet perfectum rationis vſum valide contraheret in ſolo iure naturæ, [b] & valet nunc inter infideles, quãtis nondum haberet naturalem generandi potentiam. [c] quia ea impotentia quæ eſt tantum temporalis, & facile recuperabilis, nullo iure irritat, vt dicũt Doctores de maleficio [d] temporali, vel frigiditate curabili. iure tamen eccleſiaſtico vir inter Chriſtianos eſt inhabilis matrimonio ante annum decimũ quartum completum, [e] niſi malitia ſuppleat ætatem. [f] impleta iuris ætate eſt habilis vtroque foro, quãtis nondum peruenerit ad naturalem potentiam ſeminandi. [g] Similiter & puella impleta ætate habilis eſt, quamuis anno 12. ex corporis diminuta diſpoſitione, nondum pati poſſit viri congreſſum. Quod ſi arcta ſit, de qua poſtea [h] dicetur, deſignatur ei annus decimus quartus. [i] nam alia annorum diſtinctio quæ iure exprimitur, non pertinet ad matrimonium, ſed ad alios effectus: [k] vt varia ætatis tempora deſignãtur ad ordines ſacros, beneficia & dignitates. In viro frigido, qui anno decimoquarto non potuit fœminam corrumpere, aſſignantur duo alij anni vſque ad 16. annum. ſi probare cœpit in maiori ætate, conceditur ei alius annus nempe à decimoſeptimo vſque ad 18. [l] vt exploretur potentia: nam annus 18. qui dicitur plenæ pubertatis, [m] ſolet eſſe potentior. Si contraxit anno decimooctauo aut longiori, committitur iudicis arbitrio, vt inſpectis viri vxoriſque qualitatibus, & præteritæ cohabitationis tempore, concedat minus triennio ad probationem potentiæ. [n]

2 Si ex maleficio proueniat impotentia, non poteſt iudex tempus triennij moderari: [o] in qua triennali cohabitatione adeſſe debet facultas & exercitium coeũdi quoad valent: [p] imo & vltra triennium dabit arbitrarium tempus, indicta ſimul pœnitentia, & vt oratio fiat qua impetret à Deo diſſolutio maleficij, dũ eo tẽpore probationis conantur ad coitum. & quamuis iura & Doctor. [q] pro foro exteriori dicant triẽnium probationis eſſe per iudicem deſignandum: cõſideratis tamen indicijs impotentiæ vrgen-

a Trid. ſeſſione 24. ref. cap. 6. [a] Nauar. nu. 197. Maiol. lib. 1. de irregul. cap. 33. nu. 14. Fœlician. de irreg. c. 6. & colligitur argumento c. lector. 34. d. pro quo Couar. §. 2. num. 4. citat multos. nam reſpectu iam ordinatis, eſt potius ſuſpenſio ab officio, quam irregu. vt b ait Soto. d. 22. q. 3. art. 1. [b] Paluda. Turrecr. q. 3. in dict. cap. lector. Tabien. & Armil. quia imponitur in pœnam pro culpa. idem colligitur ex Caſtro. lib. 2. legis pœnal. cap. vlt. qui negat ob delictum occultũ etiam homicidij, aut dũ quis ex adultera conceptus reputatur legitimus, contrahi irregul. vel ſaltem eſſe diſpenſabilem ab epiſcopo quia eccleſia non iudicat de occultis. eũ diſpẽſationem epiſcopi requiri ait Angel. homicid. 5. §. 1. cum Vincent. & Lauden. idem Hoſt. Ioan. Andr. Innocent. & Card. cum quibus trãſit Couar. 2. p. Clem. § tertio, nu. quarto, & quinto, & apud Sylue. homicid. 3. § 8. verſic. 4. Hæc cumulamus, non quod probemus, ſed vt iuuant ad caſum in textu c expreſſum. [c] Paludan. Turrecre. ſup. Syluest. bigam. §. 7. Panor. in ca. 1. & 2. de bigam. Montaine. ſup. q. 4. Couar. 2. p. Clem §. 2. nu. 2. & quidam Recent. vt Cano in prælect. Nauar nu. 197. cum Cardin. Præpoſ. & gloſ. in cap. 1. qui cler. vel vouent Armil. big. § 7. Angel. §. 9. Fel. cap. cum deputati. nu. 3. de iudic. ſed Felician. c. 6 negat diſpenſare cũ hoc, niſi ad minores. imo Maiol. dict. ca. 33. num. 7. negat diſpenſare etiam ad d minores. [d] Ijdẽ au e tores. [e] Citati ſup. f 2. [f] Soto. D. Martinez & quidã Recent. g [g] Citati ſup. h §. 9. V. [h] Quia per Trid. ſeſſ. 24. cap. 6. diſpenſat in omni irregul. procedente ex delicto occulto. & in dubio iuris interpretatur epiſcopus, vide cit. §. 9. X.

C A P. VII.

a VT [a] ex ætatis defectu in puero aut ſene: ex naturali qualitate frigidi: aut nimis calidi: aut eunuchus: vel ex indebita inſtrumenti figura, aut ex debilitate reſpectu certæ fœminæ vt virginis, aut nimia magnitudine: aut quia fœmina eſt nimis arcta b e & impenetrabilis viro. [b] [c] Inf. E. G. [d] Infr. capit. octauo. [e] capic. d e quod ſedem. de frigidis. & bene cap. à nobis. & ſequentibus. de

deſponſa. impub. cap. 1. 30. quæſt. 2. communis Theolog. d. 34. Bonauen. artic. 2. quæſt. 1. Richard. Paludan. quæſt. 2. 1. D. Thom. q. 58. 5. Soto. d. 35. 5. Supplem. d. 36. quæſt. vnic. artic. tertio. Alber. diſt. 27. artic. 13. Ledeſm. quæſt. 60. 5. Victor. §. 284. Specul. 1. par. artic. 39. Anton. tertia part. tit. primo, cap. 19. Ang. matrimon. 3. imped. 16. §. 5. Syl. matrimo. 5. §. 1. & ſequen. matrim. 8. §. 16. verſ. 3. Roſel. matrim. 2. §. 1. Tabien. ſponſal. §. 4. Armil. ætas. §. 1. Nauar. cap. 22. nu. 31. & conſil. 39. titu. 1. lib. 4 late. Couar. 1. p cap. 5. nu. 1. & 2. Coſta. cap. ſi pater. verſic. impuberes. Grego. l. 6. tit. 1. p. 4. Perez l. 2. tit. 15. lib. 8. ord. pag. 310. cũ Segura, Ducſ. reg. 259. ſi. ſauet Innoc. cap. fraternitatis. de frigidis. impedimentum, hoc eſt arte aut tempore medicabile, ac f ſubinde tẽporale. [f] lib præced. cap. 13. g §. 11. vid. c. 10. §. 7. [g] Satis enim eſt habere potentiam in ſpe certa (niſi oppoſitum probetur certo) Couar. capit. 5. nu. 2. ad ſi. cũ Hoſt. Ioan. Andr. Card. Henric. cap. puberes. de deſponſ. impub. vbi Panorm. fatetur eſſe communem. Ang. ſup. §. 6. Syluestr. matr. 5. §. 7. Ledeſ. q. 60. 1. dicit colligi ex ratione D. Thom. q. 58. 1. Nauar. d. conſil. 39. nu. 14. per totum tit. de frigid. Palu. d. 27. contra paucos, & Pan d. c. h impuberes. [h] Inf. i §. 8. [i] Per Litẽ Mela. ff. de alimentis legatis. expreſſe Anchar. cap. fraternitatis. de frigid. Coſta c. ſi pater. verb. impuberes. quamuis Hoſt. & qui eũ ſequuntur, deſignent 17. annũ à qua probatio incipiat. [k] Per d. l. itẽ Mela. & l. 2. C. de his qui veniã ætat. l. 1. ff. de poſtul. vbi glo. ver. cõpleuit. ſic Iuſtinia. l ſignificat [l] Couarr. in quadam annotat. ex Hoſtien. d. c. laudabilem. c. fraternitatis. ca. m ſi. de frigid. [m] §. minorem. Inſtit. de adoptio. l. adrogato. § non tã n tum. ff. eod. Iul. Clar. lib. 3. ſcoten. c. 4. §. ſpado. [n] Couar. & Doct. per d. c. liter. & totu titulo de ſrigidis. glo. c. requiſiſti. 33. q. 1. quare l. 5. & ſequens. tit. 8. p. 4. dicit communiter indulgendum eſſe o trienniũ iuxta eccleſiæ canones. [o] [p] Hoſt. c. ſi. ſeu c. literæ. de frig. p quod loquitur de maleſic. vbi Io. An. Anch. nu. 8. Ant. col. vl. Pan. q dicit communem. Abul. Matt. 19. q. 90. Palud. Ant. [q] Pan. dict. c. ſin. num. 12. quia cum operatio dæmonis ſit libera & occulta, non tam conſtat de perpetuitate maleficij, quam de alio naturali impedimento. idem Couar. annot. Soto. d. 35. ar. 3. c. in ſi. cum Innocent.

cent. c. fraternitatis. [r] Auth. de nuptijs. §. diſtrahuntur. uerſ. per occaſionem. ubi gl. uer. nuptiarum. auth. hodie. C. de nuptiis. glo. c. laudabilẽ. uerb. celebrati. ubi Inno. Ant. nu. 10. idem Inno. Vincent. Abbas antiq. Card. Panor. c. fi. Anc. c. 1. nu. 2. & ratio eſt, quia c. fraternitatis. & c. fi. non facit mentionem de iudice. & lex. 5. tit. 8. par. 4. [s] Hoſtien. ſumm. §. qualiter. col. 4. Alber. dictionar. uerb. diuortiũ. ſumm. conſ. lib. 4. tit. de matrimon. q. 17. Panor & Præpoſit. inſ. ſic proximus pubertati dicitur cui deſunt minus, quã ſex menſes. Couar. 2. p. cap. 5. nu. 5. [t] Pan. dict. c. fi. col. fi. Præpoſi. col. 4. ubi litera habet mendoſe quinque pro ſex menſes, ut aduertit Io. Andr. & Couar. annotat. [u] Vt citatũ eſt lib. præced. cap. 10. §. 7. E. Naua. d. conſ. 39. nu. 16. cũ D. Thom. d. 34. & Scot. [x] Sed Abul. 3. regul. 2. q. 25. negat Abiſac fuiſſe uxorem Dauid ſenis (& ideo Adonias filius eius petiit ſibi dari in uxorẽ) nec eſt improbabile cum ſene decrepito non ualere matrimon. quod tenet Guido Neguzan. Anton. Gom. l. 9. Taur. n. 57. ſup. cit. c. 10. & colligitur ex ratione D. Tho. q. 58. 1. tenet Abulen. ſup. Rich. artic. 2. q. 1. ad 2. & uerſ. 4. ad fin. Scot. q. 1. Maior. q. 1. fauet Soto. ar. 2. ad 2. Viguer. ca. 16. §. 7. uerſ. 9. Ledeſ. q. 50. x. Angel. impedim. 16. §. 2. cum Alex. & Anton. Syl. §. 16. uerſ. 3. & fauet c. 2. de frigid. ubi gln. citat alia iura. [y] Dictum eſt lib. præceden. c. 3. §. 8. B. c. 5. §. 5. Y. Cou. ca. 8. §. 2. nu. 12. c. 6. princ. nu. 12. Sarm. 1. ſelect. c. 6. & lib. 4. p. 35. cum aliis Molina. lib. 2. de primogen. c. 5. nu. 7. [z] Couar. c. 8. §. 2. nu. 10. Sarmien. [a] D. Tho. q. 58. art. 1. ad 2. & arg 5. Palud. Ang. §. 1. Sylu. uerſ. 3. & 6. Aſten. Iaſon. ſup. Soto. d. 34. q. 1. art. 2. con. 2. & 4. & ar. 2. con. 3. [b c] Lib. præced. c. 10. §. 7. G. de habente impotentiã ſecundũ quid. [d] Cou. c. 8. §. 2. n. 11.

cum D. Tho. d. 34. q. 2. Soto. eſt cõmunis & certa ſententia. Vvalden. tn. 2. de ſacram. c. 31. contra Vvicleph id negantem. [e] Syl. matrimo. 8. §. 16. uerſ. 4. fi. D. Th. ar. 1. ad 6. Bonau. [f] Sara concepit ex Abraham, mater Samuelis, B. Elizabet ex Zacharia. Beata Anna concepit matrẽ Dei. Couar. nu. 11. fi. [g] Syl. cum D. Th. & Bonau. Nau. conſ. 3. lib. 4. tit. 15. de frig. nu. 1. fi. & 12. dicit idẽ tenere Innoc. cõiter receptũ in c. fraternitatis. De eo qui cogn. cõſan. uxor. [h] Vt dict. eſt. lib. præc. c. 8. Syl. ſup. uerſ. 7. Ang. matr. 3. impe. 15. §. 7. citãt plurimos. & Palu. Arm. §. 26. Sot. d. 27. q. 1. 4. col. 2. Spe. 1. p. ar. 38. con. 9. ar. 47. fi. Greg. l. 5. tit. 6. p. 4. Pan. Inno. Fed. Rodul. & ſic limita q; aſſit Arm. big. §. 2. Tab. §. 3. pro cõſũmatione & bigamia requiri cõmiſtionẽ ſeminis, i. vt vir ſeminet intra vas fœminæ. Nau. c. 22. n. 42. cũ gl. & Aut. c. 12. [i] ſup. B. Sylu. §. 16. uerſ. 3. ex Auic. Doct. de ſan Ioan. lib. examẽ de ingenios. c. 15. Palu. Duran. Sot. ar. 2. Spe. [k] Secus de impotẽtia ab extrinſeco maleficio, aut quę per accidẽs impeditur in ſene aut abſciſis mẽbris. [l] Doct. cũ Magi. d. 34. Sot. q. 1. ar. 2. D. Th. q. 58. 1. Ledeſ. q. 60. 1. Spe. 1. p. ar. 30. Syl. matr. 8. §. 16. Nau. n. 59. & obiter Cou. 2. p. c. 8. §. 2. n. 11. & fecit trac. lõgiorẽ manu ſcriptũ. Ant. 3. p. tit. 1. c. 12. Ang. imped. 13. Tab. impe. Abu. Matt. 19. q. 90. Gre. tit. 8. p. 4. Victor. §. 264. Grat. 33. q. 1. & in decretal. ti. de frig. & malefic. [m n] Doct. ſup. Nau. cõſ. 39. nu. 14. tit. 1. de ſpõſ. li. 4. [o] Inſ. c. 8. à qua ſententia in praxi ĩ iudicãdo & cõſulẽdo nõ eſt recedẽdũ. quãuis oppoſita olim erã de ſpadone reputabatũ à quibuſdã probabilis ſpeculatiue. [p] c. fraternitatis. vbi Card. col. vlt. Gab. d. 34. q. 1. a. 2. corol. 5. Soto art. 2. uerſ. quid autem. Palu. q. 2. art. 1 nu. 12. [q] Hoſt. Card. ſup. & hoc tñ vult Henr. [r s] Hugu. Aſtẽ. [s] Hoc vult Inno. & Hoſt. [t u] Cou. annot. [t u] lib. præc.

tibus, ſufficit vt ſine autoritate iudicis facta ſit probatio in triennali cohabitatione. [r] nec oportet triennij cohabitationem eſſe ita continuam, vt die noctuque interrupta non ſit: ſatis eſt vt maiori totius anni parte (puta per diem additum vltra ſemeſtre) cohabitent. [s] quidã tamen doctores [t] ſine certo iure putant abſentiam totius triennij non debere excedere ſex menſes. De quo inſ. c. 8. §. 2.

3 Vir ſenex & pronectæ ætatis poteſt valide contrahere, [u] quãuis eſſet decrepitus: vt Dauid 3. Reg. c. 1. cõtraxit cum Abiſac Sunamitide: [x] quia non legimus eccleſiam vllum virum aut fœminam impediſſe à matrimonio propter ſenectam: eo quod ſenex ſemper retinet habitu intrinſecam potentiam ſeminandi, & tamen morbo ſenij per accidens impeditam: nec certo probari poteſt eius potentiam eſſe immedicabiliter exhauſtã: nec oportet vt hic defectus cum patẽs ſit, manifeſtetur fœminæ. Sic qui eſt incluſus perpetuo carcere, exul, aut captiuus apud Barbaros, vel qui ad patibulum ducitur poteſt cum fœmina etiam abſente quam numquam viſurus eſt contrahere: quia impedimentum ab vſu licet perpetuum, eſt extrinſecum: & qui iam eſt in mortis articulo valide cõtrahit cum concubina, [y] vt filios ex ea ſuſceptos reddat legitimos. quæ matrimonia approbat vſus eccleſiæ: nec præſumitur in fraudem legis & alterius hęredis facere, qui ſic vtitur iure ſuo. [z]

4 Interdum naturalis impotentia prouenit. Primo ratione nimiæ caliditatis [a] qua ſtatim ſpargit ſemen, nec poteſt in debito loco ſeu intra vas naturale infundere. Secũdo ex indebita figura membri, uel naturali debilitate: hæc inhabilem facit matrimonio, ſaltem iure eccleſiaſtico, [b] ſi fœmina eam impotentiam ignoret: [c] quia non cenſetur integer uir pro fœmina quæ vult fieri mater familias: vt ſeruus, quẽ ignorat fœmina conditionem ſeruitutis habere, eſt ſemimaritus: propter ius & onus quod primum debet hero. qui tamen ſteriliter ſed bene intra uas ſeminat cum retineat integra & rigentia inſtrumenta, non prohibetur matrimonio: [d] ſicut nec fœmina eſt incapax, quãuis ſterilis ſit per naturam ex qualitate [e] aut ætate: ſic enim quędam ſteriles in ſcriptura leguntur contraxiſſe, & in ſenectute tandem cõcepiſſe: [f] imo quamuis naturaliter frigida ſit fœmina, nec ſeminare poſſit, uidetur capax matrimonij. [g]

Poteſt enim pati congreſſum in remedium concupiſcentię: nec ſeminatio illius eſt neceſſaria ad generationem ſecũdum Ariſtot. & Medicos, [h] cum menſtrua ſufficiant miniſtrare materiam, ſemine uirili diſpoſita.

5 Quædam eſt naturalis frigiditas ſecundum quid, reſpectu quarundam tantũ fœminarum quibus eſt improportionatus uir, ut reſpectu uirginis aut deformis: [i] de qua ſtatim. Quędam eſt tẽporalis & per artem medicabilis, aut propter ætatem, quæ ętatis incremento curatur. ſed frigiditas ſimpliciter etiam perpetua dicitur in uiro, ea omnimoda & immedicabilis impotẽtia ad ſeminandum, quę eſt ex qualitate intrinſeca, [k] & reſpectu omnium fœminarum, [l] quamuis habeat integra & ualida inſtrumenta. licet uero per miraculum ſanari poſſit, aut forte per illicitam dæmonis inuocati artem, hęc frigiditas dicitur perpetua, [m] quando per nullum naturæ aut artis remedium licitum eſt medicabilis. Hic ſi nec ſeminare, nec coitum habere poſſit, eſt matrimonio inhabilis ex iure naturæ, [n] quia ceſſat omnis finis matrimonii. ſimili iure naturæ uidetur inhabilis ſi ſeminare non poteſt, quamuis fœminam etiam uirginem corrumpere poſſet, ut de ſpadonibus dicetur. [o]

6 Fœmina ualde arcta quæ aperiri non poteſt per inciſionem ſeri, ſine probabili periculo uitæ, aut grauis & perpetui morbi, non tenetur inciſionem pati: & ſic manens eſt iure naturæ inhabilis omni matrimonio. [p] quare diuortio poſt iuris probationem facto à primo marito, ſi nupſit ſecundo, & tamen conſtet ab effectu inciſionem, quã ſponte pati uoluit fuiſſe periculo plenã, cũ neutro uiro ualuit iſtius matrimonium: [q] quia habebat ſimpliciter naturalem impotentiam: atque ita hęc iam per inciſionem aptata, & ſana, manet libera, ut uni prædictorum, aut alteri tertio cui maluerit nubat: ſed ex ęquitate reddenda eſſet primo, [r] qui ſciens impedimentum de ſe curabile, ex tunc uidetur pro tempore habili contraxiſſe cum illa quędam ſponſalia. [s] ſi in gratiam ſecundi uiri permiſit inciſionẽ, & poſt pręſumptum matrimonium cum illo conſummat affectu maritali, perfici ac reualidari eo ſigno matrimonium uidetur, [t] nec põt ad primũ reuerti, ſi cum primo maluit, oportet denuo reualidare conſenſus: [u] quia primi cõſenſus habiti tempore in-

habili, non ſufficiebant. quod ſi inciſa fiat incurabilis, nec poſsit reddere debitum, poteſt vir aliam ducere.[x] ſed quia vt confirmaret contractum, fieretque apta, in gratiam præſentis viri, ſe periculo expoſuit, tenetur ei vir alimenta cõcedere.[y]

7 Si impedimentum perpetuum ſtatim poſsit legitime probari, debent ſtatim ſeparari:[z] nec enim inter eos licẽt congreſſus, oſcula, & amplexus libidinoſi, niſi quãdiu eſt probabilis coniectura de vero matrimonio:[a] ſi alter tantum dubitet, debet reddere & nõ petere debitum.[b] ſoluto autem matrimonio, ei qui potentiam probatur habere, datur licentia contrahendi nouum matrimonium.[c] Si tamen cohabitare velint ſine periculo libidinis, poſſunt conuiuere tãquam frater & ſoror[d] ad officia domeſtica: intentare vero copulam non permittunt iura, dum conſtat impedimentum eſſe perpetuum, ſed dum putatur probabili dubio eſſe temporale, & eſt dubia ſpes ſeminandi,[e] & medicabilis videtur per fométa artis: quo caſu volentes ſeparari cõpellet iudex in matrimonio manere,[f] & indulgere actibus, vt probent in fauorem matrimonij.

8 Si fœmina arcta apparet ex diſpoſitione corporis medicabilis ſine periculo grauis dãni, quãuis triẽnio probationis corrumpi non potuit à marito præſertim debilis inſtrumenti, valuit matrimonium:[g] & tenetur petita pati inciſionẽ ferri,[h] periculo vitæ & morbi grauis carentem, quia neceſſaria eſt ad implendum ius quod vero matrimonio tranſtulit in maritum. ſic enim quædam virgines arctiores per primum viri congreſſum tenentur ſuſtinere grauem dolorem,[i] ne aliàs incolpatum virum cogant ad perpetuam cõtinentiã, cum tamen egeat hoc remedio concupiſcentiæ. Imo ſi arcta oſsibus, ſciatur poſſe ſuſcepto ſemine concipere, quamuis ſine periculo vitę parturire non poteſt (cui ſe ſponte expoſuit, electo ſtatu) ualet matrimonium:[k] quamuis ſterilem illam eſſe non conſtet.

9 Si dubium fuiſſe uidetur matrimonium poſt triennii etiam probationem, & facto diuortio fęmina per vſum ſecũdi mariti, aut per partũ aut alia ratione licita facta eſt cognoſcibilis à primo marito debilis virtutis: & conſtet quod facili inciſione ferri poterat aptari huic primo viro, reducenda eſt à ſecundo ad primum maritum:[l] quia ab effectu cõſtat ualuiſſe primum matrimonium, cum impotentia illius eſſet temporalis, & facile curabilis. At ſi conſtat quod primus habeat tam diſpar membrum & improportionatum fœminæ,[m] ut toto conatu numquam poſſet illã aperire, nec illi aptari poſſe niſi p actũ de ſe illicitum[n] alterius uiri. in quo caſu improportionis, quia erat reſpectiue inhabilis ad primum uirum, manere debet cum ſecundo marito ſibi proportionato:[o] nec redintegratur primũ matrimonium, quando primus & ſecundus uir ſunt complexionis & inſtrumẽti notabiliter diſtantis.[p] quare Iudex qui poſt triennij probationem reperiens fœminam arctam per primum uirum toto conatu non potuiſſe cognoſci, fecit diuortium (quia ea fœmina exigit potentioris uiri uſum) non debet eã primo re-

præc.c.3.§ 6. [x] Hic eſt caſus Gregor. III. c. propoſuiſti. 32. q. 7. & Burch. lib. 9. cap. 40. 41. idem cap. 41. ex conc. apud Compen. cap. 20. & Triburien. cap. 3. Iuo. 8. p. cap. 78. 79. 179. vſque. 182. ſic explicat Gregorium Cano lib. 6. de loc. cap. 8. ad 8. Bellar. de matrimo. c. 11. ſi & lib. 4. de Rom. Pont. c. 12. in 1. ſolut. doctrina huius Gregor. iij. approbatur per Leon. 4. c. de libellis. 20. d. Nec obſtat quod c. conſultationi. de frigid. dicit non inueniri alium canonem de arcta. Nam ibi gloſ. exponit, quod non reperitur expreſſus, bene tamẽ hic canon Gregor. III. obſcurus. Alij exponunt quod Gregor. III. commiſit epiſcopo diſpenſare in primo matrimonio rato. ſed Grat. & Hugut. aiunt, erraſſe & correctum eſſe & Bella. d. lib. 4. de Rom. Pontiſ. capit. 12. in 2. ſolut. ait erraſſe vt priuatum Doctorem, ex ignorãtia iuris nõdum plene definiti, de quo non conſuluit ſapienter: & oppoſitum definiri in Triden. ſeſſ. 24. can. 2. ne vnus habeat duas ſimul viuentes. & in cap. 2. qui. 32. q. 7. Addit. 3. gl. c. peto. 27. q. 5. id à falſarijs additũ fuiſſe dict. c. propoſuiſti. At prima expoſitio eſt vera. [y] d. ca. propoſuiſti, & ibi glo. & ca. requiſiſti. 33. q. 1. [z] c. 1. c. laudabilem. de frigid. iuncta glo. communiter recepta, verſ. prius. Soto ar. 2. Nauar. cap. 22. nu. 59. 60. fin. & cap 3. nu. 5. E. vt de eo qui dubitat de morte primi coniugis, & poſtea certificatur. Nauar. cap. 22. num. 54. idem Victor. §. 264. cum Syluest. matrimo. 8. §. vlt. per ca. quod autem 33. quæſt. 1. [a] Doctor. ſup. Nauar. num. 60. Sot. diſt. 31. artic. 4. ad fi. Caiet. 2. 2. quæſt. 154. ar. 8. ad 4. col. 5. caſ. 2. fauet Soto. diſt. 34. quæſt. 1. art. 2. col. penult. ad fin. [b] Per cap. inquiſitioni. de ſenten. excommu. & dict. eſt capit. 6. §. 5. [c] Omnes Doct. ſup. & praxis. [d] Celeſtin. cap. laudabilem. vbi gloſſ. verſ. ſi ambo. cap. conſultationi de frigid. Innocen. Hoſtien. Anton. Abbas. dict. cap. laudab. & alij communiter. cap. conſultationi. Henric. in cap fraternitatis. col. 2. Syluest. verſ. 5. Soto. q. 1. art. 2. Palud. q. 2. 1. concl. 1. fin. Nauar. num. 60. cum Caieta. ſup. & in cap. conſideret. de pœnitent. d 5. num. 84. Sixtus V. in conſtitut. contra matrimon. eunuchorum. [e] Cit. A. [f] Fatentur omnes, & praxis per iura. cap. dominus. de ſecundis nuptijs. capit. inquiſitio. de ſentent. excommun. & fatetur Adrian. de matrim. quæſt. 2. ad ſecundum. & de præſcrip. fol. 69. id eſſe verum in foro exteriori. [g] Communis. cap. conſultationi, de frigid. cap. fraternitatis. Soto. diſt. 34. q. 1. ar. 2. Supplem quæſt. 1. vbi D. Thom. q. 1. art. 2. ad 4. & in dict. cap. fratern. Innocen. Hoſtien. Ioan. Andr. Henric. & eam dicit communem Anton. col. vlt. eamque ſequitur nu. 22. & Præpoſit. col. vlt. dicit veriorem. [h] Doctor. ſup. & præſertim. D. Thom. & Soto. [i] Communis Doct. [k] Colligitur ex communi Doct. qui ſine limitatione loquuntur. At probabilis eſt oppoſita ſententia quorundam recent. Victor. Gallo, Mantio, non valere, niſi ſibi conſtet ſterilem eſſe, aut cum ſterili uiro contrahere. quia fœmina non intendit cum certo vitæ periculo transferre corpus in virum, neque id videtur licere. [l] Ex dict. cap. fraternitatis. tenent Innocen. Hoſtien. Ioann. Andr. Anton. colum. vltim. & num. 22. Præpoſ. col. 10 & antepenult. & vlt. hanc dicit communem Anton. colum. vlt. & Præpoſ. col. 10. ſentit D. Thom. quæſt. 58. 1. Rich. art. 1. quæſt. 2. Supplem. artic. 2. Corol. 2. & 3. Ang. matrimon. §. 3. imped. 16. Arm. §. 50. addit D. Tho. non eſſe inconueniens vt in ea prima probatione Iudex errauerit, iuxta cap. laudabilem. & tamen cõperto errore ab effectu, corriget ſẽtentiam. Cou. 2. p. cap. 8. §. 12. nu. 20. cum Abb. Felin. & addit. num. 12. ſententiam pro primo matrimonio quãuis eſſet trina & conformis, non trãſire in rem iudicatam, ſi reperiatur fundata in falſa pſumptione. [m] Glo. d. cap. fraternit. ver ſic. ſimil. quia Papa præſumit cognatam à ſecundo potuiſſe à primo conante rumpi: atque ita requirit vt reſtituat primo. quod vterque vir eſſet ſimilis conditionis: idem colligitur ex. l. 3. vbi Greg. tit. 9. p. 4. (quamuis non meminit huius reſtitutionis ad primum) idem plane in d. cap. fraternit. Pau. num. 9. Anch. nu. 10. & col. vl. Tãcre. Raim. Gofred. citati per Henric. idem Turrecrem. capit. quod autem, 33. quæſt. 1. art 3. dũ diſtinguit ſuã 6. concluſ. artic. 3. Aſten. lib. 8. tit. 27. idem Theolog. inf. & hanc eſſe communem fatetur Hoſtien. ſumma. § qualiter. col. ultim. quamuis teneat cõtrarium. idem Couar. annot. quare præſumptione vtitur Pontif. dict. c. fraternita. de fœmina arcta (& nihil loquitur de uiro) nẽpe ut quę ab uno cognita eſt, potuerit etiã ab alio cognoſci: & reſpondet Papa ſecundum ea, quæ communiter ſolent accidere. & tamen nõ eſt tam certa præſumptio, quin recipiat probationem in contrarium, ut ibi aduertit Præpoſit. colum. 2. Abb. nu. 7. Supplem. diſt. 34. quæſt. unic. art. 2. Corol. 4 & eſt communis contra alios omnium. At ſi Pont. adderet quod ex parte uiri ſimul probetur reſpectiua impotentia perpetua reſpectu illius fœminæ: pronunciaſſet id quod definitum eſt. c. ſi. de frigid. [n] Quia impedimentum cenſetur perpetuum, quando licite opere humano tolli non poteſt, ut aiunt Doctor citand. c. 8. de maleficio. §. 2. & infr. lit. Q. in fin. [o] Sup. M. [p] Doct. Canoniſtæ ſup. M & ex Theolog. Durand. diſt. 34. q. 2. nu. 8. Paludan. q. 2. artic. 2. concl. 3. & dub. 2. ad 3. quamuis concluſ. 2. num. 10. & 13. uidetur improbaſſe. idem Almain. q. 2. ſi. Carthu. q. 2. ſi. Richar. Supplem Gabr. q. 1. art. 2. conc. 2. & 3. Anton. 3. p. tit. 1. cap. 12. §. 1. Syluest. matrimonium. 8. imped. 16. uerſ. 3. & 6. diuort. §. 19. cum Gofred. Panorm. gloſſ. cap fraternit. Supplement uerb. matrimonium. impedim. 15. Specul. 1. part. artic. 38. concluſ. quinta. Syluest. d. uerſ. tertio, refert ex Auicen. interdum mulierem quæ non eſt naturaliter arcta in oſſibus, eſſe ineptam tali uiro. Couar. annot. & recentiores Theolog multi, Gallo, Bañes, quem tamen caſum reſpectiuæ impotentiæ non tam expreſſerunt D. Tho. & antiqui, cum ta-

ſtituere, quamuis ei facta ſit cogno
q ſcibilis per vſum ſecundi mariti, [q]
aut per inciſionem de ſe periculo-
ſam: & qua facta non poſſet fœmi
na probare illum virũ ſibi eſſe im-
r proportionatũ [r] ex debilitate aut
figura inſtrumenti. ſic in maleficio
ſatis eſt virum & fœminam habe-
re reſpectiuum impedimentum, vt
ſtatim dicetur. communiter tamen
iura & quidam Doctores iubẽt ſic
ſ aptatam reſtitui primo. [ſ] quia com
muniter præſumitur fœminã quæ
aptata eſt per vſum alterius, ſine pe
riculo aptari potuiſſe per inciſio-
t nem ferri, quam tenetur pati, [t] ac
ſubinde matrimonium cum primo
valuiſſe. Ea tamen præſumptio re-
u cipit probationem in contrariũ. [u]
quod ſi fœmina per vſum alterius
non potuit aptari primo marito,
ſed per partum, numquam Pon-
tif. permitteret fieri reſtitutionem
x primo, [x] quia ſimpliciter erat huic
virgini improportionatus cum re-
ſpectiua impotentia. Si poſt con-
tractum matrimonium cum viro
impotente, fœmina de ſe habilis
profeſſa eſt religionem: quamuis
poſtea vir qui impotens putabatur
fornicetur cum alia, non reualida-
y tur primum matrimonium, [y] quia
ratum ſolutum eſt per profeſſio-
nem. ſi autem profeſſa non ſit, po-
teſt manere in ſæculo, & ob viri
z fornicationem [z] petere diuortium
perpetuum.

men perinde ceſſet totius finis matrimonii, vt in frigido & male-
q ficiato. contra Sotum diſtinct. 34. quæſt. 1. artic. 1. [q] Ita poſt diu-
turnam litem inter D. Franc. de Fonſeca, & D. Ioannam de Aze-
uedo, Pius Papa V. cauſam commiſit epiſcopo Couarr. antequã
eſſet præſes ſenatus, qui poſt conſultationem cum doctiſſimis Theolog. & Iuriſperit. Hiſpan. cum longo ſtudio & oratione, præmiſſa ꝑ quadriennium probatione per medicos & matronarum inſpectionem, ſimul cum iuramento (vt iubetur ca. 6. de frigid. Sylu. matrimonium. ſup. verſ. 4. de quo iuramento etiã Couar. 2. Variar. c. 13. nu. 4.) protulit epiſcopus ſententiã, qua propter reſpectiuum impedimentum declarauit matrimonium fuiſſe inter eos irritum. ex dict. c. fraternitatis. de frigidis. vt Gregor. III. dict. c. propoſuiſti. 32. quæſt. 7. vt dictum eſt M. nec cognita à ſecundo eſt reducẽda ad primum virum. ſimulque Couar. iuxta commiſſionẽ Papæ, conceſſit vtriq; licentiã ineundi matrimonium cũ alijs iuxta cap. fin. de frigid. quod de facto initum eſt cũ aliis. Sic prudẽter iudex eccleſiaſticus in huiuſmodi caſu procedat. quod ſi præmiſſis debitis probationibus reperiat re-
ſpectiuũ impedimentũ iſtius fœminæ arctæ ad iſtũ virum (vt quia
vir ex figura aut debilitate inſtrumenti non poteſt eã cognoſcere)
declarare debet matrimonium non valuiſſe. Nec fœmina in gra-
tiam illius tenetur cum periculo vitæ aut magni morbi pati
inciſionem ferri: & multo minus permittere vt aptetur per illici-
tum congreſſum alterius: atque ita cenſetur impedimentum per-
petuum reſpectiuum: vt colligit Card. dict. cap. fraternitatis. col.
vlt. & expreſſe Gabr. Supplemen. diſt. 34. quæſt. 1. Corol. 5. Soto
quæſt. 1. art. 2. verſ. quid autem. Palud. quæſt. 2. art. 2. num. 12. D.
Thomas, art. 2. ad 3. Nec debet iudex interdicere matrimoniũ,
r cum alio, cui apta eſſe poteſt, iuxta cap. fin. de frigid. [r] Quia Ri-
chard. Scot. & quidam, negant fœminam teneri vnquam pati inci-
ſionem etiam non periculoſam. Item poſt inciſionem requiri no-
ſ uum conſenſum dicit Syluest. verſ. 4. cum Hugut. & Verucel. [ſ]
dict. cap. fraternit. l. tertia, & ſeptima. titulo. 8. part. 4. Hoſtien.
ſumma. §. qualiter. colum. vlt. quia fœmina licite aptata eſt per ſe
t cundum virum, cum quo iniit præſumptum matrimoniũ. [t] Sup.
u H. per d. c. fraternitatis. [u] Præpoſ. Abb. & Supplem. Gab. cit. lit.
x M ſi. [x] Quod Couar. in annot. putat eſſe certum iuxta Doct. citat.
y lit. M. & P. Victoria & recent. citati lit. K. [y] Aduertat tamen iu-
dex an virgo arcta, ſalua integritate, receperit ſemen intra vas:
per quod matrimonium factum ſit conſummatum, iuxta Diuum
Tho. quodlib. 6. artic. 15. quod aduertunt conſulti vt Fr. Medi. &
z alii Thomiſ. Soto diſt. 34. quæſt. 1. ar. 3. [z] Si tamen facta ſepara-
tione, vir contraxit præſumptum cum alia quam cognouit in cul
pate, non eſt cauſa idonea dicti diuortii. cap. gaudemus, fin. de di-
uort. Diuus Tho. q. 62. 1. Soto. diſt. 36. q. 1. 1. Couar. 2. par. c. 3. §.
4. nu. 7. Nauar. c. 16. nu. 29.

CAP. VIII.

Spado contrahere non poteſt. De maleficiato.

§. 1. *Sixtus V. declarat ſpadonem ſeu eunuchum ſemper fuiſſe inhabilẽ matr. licet adulta ætate ſint execti teſticuli.*

2 *Maleficium quod pendet ex voluntate magici, quando cenſeatur perpetuum, & irritet matrim.*

3 *Si intra triennium tollatur, valuit matrim. Vxor nubens alteri quando ſit reſtituenda priori? In dubio præſumitur maleficiũ præceſſiſſe. non licet alio maleficio ſoluere.*

SPado à ſpatha propriè dicitur ca
a ſtratus utroque teſticulo. [a] ex
hoc genere aliquis habet quandam
potẽtiam ut uirginem defloret ere-
cta uirga, & interdum aliquale ſe-
b men effundit ſed improlificum. [b]
aut certe humorem ſemini ſimilẽ,
præſertim ſi adultus fuit exectus &
foueatur medicorum arte. quidam
c Doctor. [c] olim aſſerebant, (præſer-
tim ſi ille defectus notus eſſet fœ-
minæ conſentienti [d]) ualere ma-
trimonium, ſicut & liberæ cum ſer
uo ſibi noto. id quod quidam iudi-
e ces ſeruabant in praxi. [e] At noua
f Sixti Papæ V. conſtitutione [f] decla
ratur generaliter quod ſpado ſeu
eunuchus utroque teſticulo priua-
g tus, eſt, & ſemper fuit [g] omnino ma
trimonio inhabilis, etiam ſciẽte &

CAP. VIII.

a ANton. [a] Augoſt. lib. 2. emendat. iuris. cap. 5. Michael Medin.
lib. 5. de continentia. cap. 74. ſpado late ſumitur. 1. pro omni
eunucho aut caſtrato. 2. pro habente impedimentum generandi,
aut emittendi ſemen, licet ſpes ſit poſſe ope medicorum mederi.
Galen. lib. 15. de vſu partium. c. 3. Syluest. matrimonium. 8. §. 16.
verſic. 3. refert ex Auicen. quod priuatus vtroque teſte emittit
quoddam ſemen, ſed non prolificum: idem colligitur ex Theophy
lo Inſtit. tit. de adoptio. vbi Balduin. §. ſed & illud. Harmeno pulus lib. ſecundo, tit. 8. Cuiac. in l. ſed eſt quæſitum. quod videntur ſequi Briſſo. & Hottoman. in l. ſ. de verb. ſignificat. & probãt caſtratos vocari à Iuriſconſulto Thlibias, Thlaſias,
b & Ectomias. [b] Galen. & Auicen. ſup. ſed Sixtus V. noua conſtitio. ann. 1587. die ſeptimo Iunii miſſa ad Cæſarem Nuntiũ Hiſpaniæ contra matrimonia ſpadonum, declarat non eſſe ſemen ſed humorẽ ſemini ſi-
c milem. [c] Gloſſ. cap. hi qui, 32. quæſt. ſeptima, quam ſequitur Barth. Cepol. in l. Pomponius. §. ſpadonum. ff. de ædilitio edict. Aſten. li. 8. tit. 28. col. 2. Ang. matrimo. 3. imped. 16. no. 2. (quem citat Syl. matrimo. 6. §. 5. ſi.) idem Panormit. c. 2. de frigid. dicẽs matrimonium. conſummari coitu abſq; ſeminatione. Armill. matrimon. §. 51. 53. cum Tab. imped. 12. §. 6. & ait videri ſententiã D. Thom. q. 52. 1. cor. & ad quartũ. q. 58. 1. ad 4. vbi vocat im
potentiam, quando non eſt ſoluendo de facto, bene tamen de iu-
re Conanus lib. 2. c. 15. Alciat. l. ſpadonum. ff. de verb. ſignific gl.
l. ſed eſt quæſitum. ff. de liber. & poſthu. vbi Iaſon, ſed ſubobſcure
probat, ſpadonem contrahere, licet generare non poſſit, ſicut nec
ſenex. addit Iaſ. quandoque contigit ex naturæ vi, vt ſpado genera
uerit. Micha. Med. lib. 5. de continent. c. 64. & 79. quam ſententiã
tenuit in lectura Cano, Micha. Palacios, Fra. Petrus de Sotoma-
ior. Spec. coniug. 1. p. ar. 38. Nauar. conſ. 3. lib. 4. tit. 15. de frigidis.
d nu. 11. cum Alciato ſup. [d] Ita cum moderatione tenet Medin. c.
74. col. 8. & c. 77. & dicit eſſe D. Thom. Bonauen. Richard. diſt. 34.
Gabr. Supplem. q. vni. ar. 1. Soto. 3. p. tit. 1. c. 12. §. 3. Ang. ſup. nu.
2. fin. Armil. matrimonium. §. 48. Petrus Soto tit. de matrimonio,
lect. 5. additio ad Ang. §. 11. ſi. quamuis ſit priuatus vtroque teſti
culo. ſed falſo citatur Palud. q. 2. ar. 1. quia quamuis concl. 3. dicat
valere matrimonium quoad vinculum, ſi fœmina ſciens de ſectã
conſenſit: ſed concl. 2. explicauerat, ſi modo emittat ſemen in lo-
co debito, quamuis improlificũ. idem expreſſe requirit Ang. §. 3.
& 11. Quare D. Tho. q. 58. 1. ad quartum. hunc impotentem com
parat cum conditione ſeruitutis: quæ non impedit niſi ignoretur
à fœmina. facit c. 1. & vlt. de frigid. quia concedit cohabitare tam
quam fratrem & ſororem. per quod innuit licere iſtis officium
e matrimonii, oſcula, amplexus, & congreſſum. [e] Epiſcopi quidam
vt Gallo Segobien. & multi epiſcoporum Vicarii vtebantur hac
ſententia in praxi, permittentes matrimonium eunuchis cum cõ
f ſenſu fœminæ. [f] Sixtus V. plane declarat ſuam mentem, contrà
prædictos Doct. qui ſi bene perpendantur, loquuntur de quibuſ-
dam ſterilibus, qui aliquo modo ſeminare poſſunt intra vas fœ-
minæ: & ita pro veritate ſunt interpretandi, quando oppoſitum
g non ſatis expreſſerunt. [g] In quo patet Sixtum V. non ſolum ſuo
decreto irritaſſe matrimonia eunuchorum quæ fient in futurum:
ſed declarare ius naturæ, ex quo priua contracta ait fuiſſe inuali-
da. quod etiam affirmant ex Theolog. Soto. d. 34. q. 1. 2. ad 2. &
ait oppoſitam opinionem eſſe intolerabilem. Rich. artic. 2. Palud.
quæſt.

h conſentiente fœmina: [h] tam ille
qui nullam habet potentiam cũ ſpe
ſeminandi, quam ſpado adulta æta-
te exectus. couſtat enim eos quib.
radicitus execti ſunt teſticuli, aut
conuuſi, non poſſe communiter ſe-
i minare: [i] ac ſubinde eſſe iure natu
ræ inhabiles matrimonio. idẽ de-
clarat Pontif. de ſpadone qui adul-
ta ætate præciſus ſemen quoddam
ſeu humorem ſemini ſimilẽ in ner
uis, nutrit & effundit improlifi-
k cum. [k] permittit tamen Pontif.
vt iuxta antiqua iura poſsint com-
l manere tamquam frater & ſoror [l]
ad officia domeſtica. aliàs eos qui
iam contraxerũt, iubet vt Nuntius
Apoſtolicus & Prælati cureut ſepa
rari, ſi appareat non vt caſte ſimul
viuant contraxiſſe, ſed intentione
m quandoque conandi ad copulam, [m]
dum in eodem lecto dormiunt, aut
n indulgere oſculis & amplexibus. [n]
& iubet ita per quoſcunque iudi-
ces iudicandum eſſe: ſi ſecus, ſcien-
ter vel ignoranter attentetur, irri-
tum eſſe.

2 Maleficiũ dicitur impedimen-
tum copulæ, & ſeminationis, quod
virtute dæmonis aut artis magicæ
o factum eſt. [o] probatur vero expe-
rimento non eſſe naturale impedi-
mentum ſed liberum. Primo ſi liga
tus eſt ad vnam, ſed potẽs ad alias.
Secundo ſi exoptat complexũ vxo
ris, ſed dum tentat accedere, exhor
reſcit. Tertio ſi illicite alio malefi-
cio fit potẽs. corpora enim obediũt
p dæmoni ad motum. [p] quamuis au-
tem id pendeat ex libera voluntate
dæmonis aut magici, ſi licito reme
dio tolli non poteſt, cenſetur per ac
q cidens perpetuum: [q] licet de male
ficiato id non habeatur tam expreſ
ſum in iure. Interdũ maleficiatus
impeditur reſpectu omnium fœmi
narum, & hic iure naturæ ſic eſt in
r habilis omni matrimonio, [r] ſicut
& qui habet ab intrinſeco perpe-
ſ tuam frigiditatem. [ſ] ſi vero male-
ficium ſit reſpectu vnius tantũ per
ſonæ cum qua contraxit, & poſt in
t tegri triennij [t] probationẽ, in quo
toto conatu indulgent actibus, ap-
paret inter eos impedimentũ perpe
u tuum: ſunt inuicem inhabiles, [u] ſal
x tem iure eccleſiaſtico antiquo. [x] &
facto diuortio in ca. ſi. de frigid. da-
tur vtriſque licentia vt libere cum
alijs cõtrahant. facto autem diuor-
y tio legitimo, [y] quamuis maleficia-
tus reperiatur potens ad aliam, non
z eſt reſtituendus primæ: [z] quia id
maleficium cenſetur vi naturali li-
cita immedicabile. frigiditas vero
a experimentum non ita cenſetur: [a]
& quia ex eo effectu non ſatis col-
ligitur ſublatum maleficium reſpe
b ctu primę. [b] & quamuis illicite per
aliud maleficiũ ceſſauerit, nõ coua
c leſcit primũ matrimoniũ: [c] quia im
pedimentũ dicitur de ſe perpetuũ,
d quod tolli licito remedio nõ põt: [d]
ſi tamen illicita fornicatione cum
eadẽ probet coram eccleſia, ſublatũ
e maleficium, reducitur ad illã, [e] niſi
elapſo probationis factæ triennio
f contraxit cum alia. [f] maleficiatus
ergo à frigido differt: quia facto di-
uortio ob maleficium reſpectiuum
cum vna, datur vtrique licentia cõ
g trahendi cũ alijs: non ſic frigido. [g]

3 Si tamen conſtet (nempe, ante
finitam triennalem probationem)
maleficium eſſe temporale, non
h fuit irritum matrimonium: [h] qua
re ſi experimẽto fornicario cogno
uit primam, quamuis eſſet iã ſacris

quæſt.1.ar.2.concl.2. Syluest. matrim. 6.§.3. ſi. matrimon. 8 §. 16. verſ. 3. & 6. & verſ 7. citat multos, ex Canoniſt. Vincent. Hugut. Ioan. de Factucis, & Archid. in c. hi, qui. 32. q. 7. Turrecrem. cap. 1. 33. q. 1. Gofred. ſumm. tit. de ſrig. §. de caſtratis. Henr. d. ca. fraternit. idem ſequuntur & dicunt communem Abb. Præpoſi. in ca. 2. de frigid. Hoſtienſ. & Panor. apud Syl. ſupra Silua nuptial. lib. 1. fol. 59 & ſpecialiter id affirmãt de carentibus vtroque teſticulo. Syl. verſ. 7. cum multis. Pan. c. quod ſedem. de frigid. (vbi ait d. glo. c. hi qui. 32. q. 7. eſſe communiter reprobatam) idem Soto. ar. 2. ad 2. ſpado regulariter nequit ſeminare. Spec. 1. p. ar. 38. Nauar num. 60. ſignificat cum Caiet. 2. 2. q. 154. art. 1. ad 4 col. 5. fa-
i uet c. 1. de frig. qua ratione ſpado non põt adoptare: quia non poteſt contrahere matrim. §. ſed & illud Inſtitut. de adoptio. l. ſerua. §. vlt. ff. de iure dotiũ. Nempe qui caret vtroque teſte. quia ſic natus eſt, vel quia ei ſunt abſciſſi, fracti, & attriti. l. ſpadonum, ff. de verb. ſig. l. ſi quis poſthu. ff.
h de libe. & poſthu. [h] Hoc addit Sixt. V. contra Doct. citat.
i D. i Idem Soto. [h]
k At ſi rarus aliquis reperiatur qui emittat verum ſemen, quamuis ſterile, & poteſt ſatiare fœminam in remediũ cõcupiſcentiæ, hic nõ eſſet iure naturæ, ſed decreto Sixti V.
l inhabilis. [l] c. 1. cap. vlt. de frigid. & Sixtus V. in ſua con-
m ſtitut. [m] Nunquam licet conari ad copulam. niſi dum creditur matrimonium eſſe verum, & cum ſpe ſeminandi Nauar. ca. 22. num. 60. ſi. cum Caieta. ſup. Soto. d. 31. ar. 4. ad fin. d. 34. q. 1. 2. col. pen.
n ad fin. [n] Oſcula & amplexus non licent, niſi deſponſatis ſaltem per ſponſalia de futuro Nauar. cap. 16. num. 12. cum Caiet. 2. 2. q.
o 154. 4. [o] Sup. c. 7. §. 2. de maleficio Doctor. d. 34. D. Tho. q. 52. 2. Soto. q. 1. ar. 3. Ledeſ. q. 60. 2. Victor. §. 266. Rich. ar. 3. q. 2. Palud. q. 2. Palac. q. 2. Maior. q. 2. Syluestr. matrim. 8. §. 16. verſic. 8. Ang. imped. 16. §. 12. Tabie. imped. 12. nu. 9. Specul. 1. p. ar. 40. Viguer. cap. 16. §. 7. verſ. 10. Ant. 3. p. tit. 1. cap. 12. § 3. Nau. nu. 59. Grego. tit. 8. p. 4. Supple. q. 2. ar. 2. Durand. q. 2. Abulen. Matth. 19. q. 90. Nauar. conſil. 1. lib. 4. tit. 15. de frigid. per cap. laudabilem. & ca. ſi.
p de frig. & not. in cap. fraternita. vbi Pan. [p] D. Thom. 1. p. quæſtio. 110. 2. & de modis quibus ſit maleficium Abulen. ſup. Syluestr.
q verb. maleficium. Soto, Palud. quæſt. 2. art. 3. & late Maior. [q] Cit. cap. ſeptimo. Q. fin. Specul. prima parte, artic. 40. & aij de malefi-
r ciato non haberi expreſſu iure. [r] D. Thom. artic. ſecundo, ad 3. Palud. art. ſecundo, concl. 3. Supple. concl. 3. Corol. 5. Soto art. 2. col. 7. Syluest. ſup. verſ. 4. & diuort. § 19. Angel. Tabien. Anton. Vi-
ſ guer. cum Hoſtien. & Abb. recent. [ſ] De frigido dict. eſt, capitulo
t ſeptimo. [t] [u] Sup. cap. 7. §. 2. lit. O. D. Tho. Richard. art. 1. Durand.
u Supplem. concl. 4. Maior. Soto, Ledeſ. Victor. Specul. Syluest. Angel. Anton. Viguer. Abulen. Naua. nec poteſt iudex breuiare triennium, ſed poteſt prolongare vt dictum eſt. cap. 7. §. ſecundo, cap. laudabilem. cap. fraternitatis. cap. ſi. de frigid. Addit d. cap. ſi. tem

pus triennij fore continuum. nempe vt continuum diſtinguitur ab vtili, de qua diſtinctio ne l. 1. ff. de diuerſis & temporal. præſcript. gloſſ. §. rurſus. de actionib. vbi Doctor. & Gomeſ. num. 33. gloſſ. Clem. 1. de in integrum reſtit. ver. continuum. At ſatis eſt vt maiori parte totius anni cohabitent, ſup. cap. ſeptimo, §. 2. lit. S. At Pan. cap. fin. de frig. colum. fin. & Præpoſit. (& vt videtur Ioan. And. cuius litera eſt mẽdoſa) loquũtur de abſentia ſex menſium in toto triennio: nec de maiori abſentia eſſe reparandum interuallum. Sed Hoſtien. Summ. confeſſ. Albert. ſup. clare admittunt ſufficere, in ſingulis annis cohabitaſſe vltra ſex menſes, per pau corum dierum interualla. Nam cohabitare dicitur & reſidere, qui per breue tẽpus interrumpit. l. qui cõcubinã. §. vxori, ff. de legat. 3. l. ſi quis ita legauerit. ff. de cond. & dem. & ibi Doctor. optime. c. vlt. de verborum ſignificat. in 6. vbi Dominic. & Francus. l. Media. ff. de manumiſ. teſta. & tradit poſt alios Hippoly. in l. fin. ff. de iuriſd. omniũ iu-
x dic. nu. 156. [x] cap. ſi. ſeu, ſi per fortiarias. 33. q. 1. quod editũ eſt ab Igmaro epiſcopo Rhemẽſi. D. Tho. art. 2. ait colligi etiam de iure nouo ex titu. de frigid. & malefic. quamuis in nullo c. illius titu li habeatur expreſſe. facit tamen Alexand. III. ibi c. 2. dũ ait, impotentes non
y poſſe contrahere. [y] At ſi ſentẽtia diuortii data eſt illicite ante plenam triennij cohabitationem: reducetur ad primum, in hoc caſu. Nauar conſ. 1. lib. 4. tit. 15. de frig. inſ.
z §. 3. L. [z] d. cap. ſi per fortiarias. D. Tho. Scot. q. 1. Soto ar. 3. Syluest. Ang. Abulen. Matth. 19. quæſt. 90 Panor. c. fraternitati s. nu.
a 12. cum Anton. de Butrio. Gregor. l. ſi. tit. 8. p. 4. Frat. Gallo. [a] De frigiditate ſup. cap. 7. quæ interdum medicabilis eſt, quia pendet
b ex cauſa naturali. [b] Gloſſ. fin. dict. cap. ſi per fortiarias. & ibi Card. nam expreſſe loquuntur contra textum, & falſo dicunt, quod conditor illius can. Igmarus, dicendus potius eſt ignarus, cum ſit contra Gregor. in can. præced. vt aduertit Grat. Magiſt. Richard. Ledeſ. Hoſt. At falſo hi Doctor. taxant Igmarum. Quare ex illo effectu quo maleficiatus fornicatus eſt cum alia, non ſatis colligitur ſublatum impedimentum maleficii reſpectu primæ: nec ad illã reducẽdus eſt, vt habetur dict. c. ſi per ſort. ſenſit D. Th. tenet Soto. cũ Scot. & Abulen. Syluest. Angel. Pan d. c. fraternit. num. 12. cum Anton. de Butr. Gregor. l. fin. titulo. octauo, par. 4 Fr. Gallo, & re-
c cent. [c] Colligitur ex dict. capit. fraternitatis. ſicut ſi eunucho aut naturaliter frigido poſt cõtractum matrimonium daretur per miraculum potentia generatiua, non firmaretur prius matrimo-
d nium. [d] D. Thom. art. 2. ad tertium. Palud. quæſt. 2. ar. 2. num. 12. Supplem. quæſt. 1. corol. 5. Soto. quæſt. 1. art. ſecundo. Card. dict.
e ſ cap. fraternit. [e] [f] Soto quæſt. prima, artic. 3. [g] Soto. ſecus de eo qui
g h eſt maleficiatus reſpectu omnium fœminarum. recent. [h] Vt, inf. L. communis Doctor. Gloſſ. dict. cap. ſi per fortiarias. Grat. Magiſt. Richard. Ledeſm. Hoſtien. qui reiecti ſunt ſup. B. in alio caſu idem

initiatus reducitur ad vxorem primam:[i] niſi probetur illa fuiſſe fornicata.[k] licebit autem communi conuerſione, vt fœmina ſenex voueat continentiam in manu epiſcopi, & vir eius ſacris initietur. Dum maleficium probatur temporale, illa quę alteri nupſerat auferenda eſt ſecundo marito, & reſtituenda primo, cum quo impedimentum præſumitur iam ceſſaſſe.[l] qui elapſo triennio ſuſcepit ordines ſacros & beneficia (ſpado enim aut frigidus non eſt inhabilis) hic non fit bigamus per hoc quod poſtea fornicarie cognoſcat illā ſponſam iam alteri nuptam.[m] per maleficiū ſuperueniens, aut aliam impotentiam, vt caſtrationem nō ſoluitur prius matrimonium ratum, lib. præced. cap. 16. §. 7. ſi dubium ſit an præceſſerit, vel ſuperuenerit, præſumitur contra matrimonium præfuiſſe:[n] quia tale matrimonium non poteſt habere propriū effectum & finem,[o] ſcilicet, prolem, vel uitationem fornicationis: cum tamen in alijs caſibus dubijs pręſumat eccleſia pro viribus matrimonij:[p] Poſſet tamen profeſſione religionis aut per diſpenſationem iuſtam Pontif. ſolui id matrimonium ratum. ſi reſpectu omnium fœminarū videbatur habere maleficium, & forte cum aliqua fornicetur, reducitur ad primam[q] in fauorem matrimonij, vt probe[r] an ceſſauerit maleficium. nemo autem tenetur ad medium illicitum, vt fornicatione probet an ſolutus ſit maleficio: ſed confeſſione ſacrificijs & orationibus ſolui debet.[r] Quidam licitum putant inducere autorem maleficij, vt illud alio maleficio ſoluat.[ſ] in quo errant:[t] quia illicitum eſt inducere ad id quod alter licite præſtare nullo modo poteſt.[u] ſi tamen coniectat autorem maleficij habere ſimul media licita quibus ſoluat, (vt comburendo ligaturas & characteres quibus applicatum eſt pactum dæmonis) licebit inducere:[x] Hoc enim eſt diſſoluere opera diaboli: & cuius alteri liceret eas ligaturas comburere, ſi nouerit vbi ſint.

CAP. IX.

Reſpectiuum impedimentum conſanguinit. &c. quot gradu irritat: & quis diſpenſet?

§. 1. *Definitur conſanguinitas cur irritat intra quartum gradum iuxta computum iuris Can.*

3 *In linea recta ius naturæ irritat in primo gradu. & §. 4. in tranſuerſa li inter fratrem, & ſororem.*

5. *& ſequen. Qui gradus Leuit. cap. 18 irritent iure natura. & in quibus Papa diſpenſet?*

8 *In his quæ prohibent iure natura contrahere, maior requiritur cauſa vt liceat diſpēſatio & maior vt diſpenſet cum profeſſo, aut in matrim. rato.*

COgnatio eſt vox magis communis:[a] propriè tamen dicuntur cognati qui per paternam lineam coniuncti ſunt, agnati qui per maternam.[b] Triplex eſt cognatio,[c] carnalis, ſpiritualis & legalis: cognatio carnalis contrahitur conſanguinitate, vel aliqua ex triplici affinitate, quæ procedit ex matrimonio cōſummato, vel etiam rato, aut copula illicita: cui adiungitur iuſtitia publica: honeſtatis ex veris ſponſalibus in matrimonium ordinatis. Definitur[d] conſanguinitas eſſe vinculum[e] perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium, carnali propagatione[f] cōtractum. explicatur, vt vel vterque ſit ab eodem ſtipite propinquo[g] (nec enim omnes homines dicuntur cognati, quamuis ab vno Adam & Noe deſcēdant) vel ut vnus ex altero deriuetur,[h] vt filius à patre etiam Adamo, qui tamen in alio ſtipite nō conueniūt: nec oportet naturali generatione deriuari: Chr̄s enim de Spiritu ſancto cōceptus, eſt vere filius Beatæ Mariæ.[i] alij falſo negant parentem & prolem quæ eſt pars patris, dici cognatos, cum ſit hæc prima radix, maiuſque vinculum quā conſanguinitas. inter bruta quamuis pater communicat fœtui etiam animam, non dicitur cognatio.[k] vt nec eſt matrimonium inter bruta: hoc enim pertinet ad vinculum amicitiæ naturalis perpetuæ, & obligationis mutuæ fundatum in eodem ſanguine.

a Innocent. Pap. III. in celeberrimo concil. Lateran. & eccleſia irritauit matrimoniū intra quartum gradum conſanguinitatis: & meliori ratione & gradu cōputat[l] quam ius ciuile, quod fratres reponit in ſecūdo gradu, & patrueles in quarto Olim Alexand. II. in conc. Lateran. ad ſeptimum extendit. at recte contraxit Innocen. quia virtus viri generantis non ſolet communicare ſanguinem & indiuidualē quandam ſimilitudinem & proprietatē participatam, niſi vſq; ad quartum

idem Soto, & de vtroque (iam de maleficio temporali quam de frigiditate temporali) intelligit Gloſſ. dict. cap. fin. de frigid. contra Hoſtien. [i] Soto quæſt. 1. art. 3. cap. fin & recent. exprimunt de ſacris initiatu: quia ſine conſenſu legitimæ vxoris initiatua eſt. [k] Facto diuortio ob adulterium vxoris, poteſt initiari ſacris. [l] Soto & commun. Nauar. conſil. 1. lib. 4. titul. 15. de frigid. limitat ſi ante plenam triēnalia cohabitationis probationē, ſunt ſeparati. aliàs matrimonium ſaltem iure eccleſiaſtico erat irritum: nec ſacris initiatus reducet. [m] Nauar bene conſ. 2. vbi ſup. [n] Lib. præced. cap. 5. §. 4 ſi. anor. c. literæ. ca. fraternit. num. 16. de frigid. cum Hoſt. & Præpoſit. num. 13. Richard. art. 3. q. 1. ad ſecundum, & vltim. Syluest. verſic. 9. Angel. impedim. 16. Gregor. l. 5. tit. 8. p. ſexta, verſ. de tal embargo. Spec. 1. par. artic. 40. concluſ. 3. [o] Hæc eſt iurta ratio, explicat Specul ſup. Panor. cap. licet. de teſtib. Couar. a par. cap. 1. princ. nu. 5. facit. c. p. c. 4. & 5. & in fini li Nauar. in c. ſtatuimus. nu. 72. ver. non obſt. de regul. cum glo. Felin. Alciat. [p] Couar. & alij ſup. [q] Soto Syluest. cum Innocen. dict. capit. fraternitatis. [r] D. Thom. art. 2. & omnes Doctor. per d. c. ſi per ſortiarias. [ſ] Aureol. diſtinct. 34. q. 2. Angel ſuperſtitio. §. 13. & facit q affert Cord. lib. 1. q. 38. [t] Ledeſm. q. 60. art. 2. dicit eſſe erroneum, eſt communis. Scot. Maior. quæſtio. 2. colum. 6. Theolog. D. Tho. art. 1. ad 3. Soto. q. 1. artic. 3. & lib. 8. iuſti. q. 3 art. 2. Caiet. tom. 2. opuſ. 12. Caſtro. 1. de iuſta. hæret. pun. c. 15. Vig. c. 16 §. 4. verſ. Malleus malefic. 2. par. poſt c. 2. Nau. c. 11. nu 19. & colligitur ex Leuitic 19. & 21. c. qui ſine, 26. quęſt. 2. Cano, & omnes recent. Theolo. [u] [x] Sed qui à parato vſurario petit mutuum ſub vſuris, vel à parocho peccatore ſacramenta, vtitur iure ſuo petens rem, quam ille licite poſſet præſtare. Omnes recentior. in quo conuenit Aureol. & Angel. Malleus, & Nauarr. ſupra.

[a] Lexicon a Latin. Ambr. epiſt. 66. ad Paternum. Bellar. de matrimo c. 24. in quo fallitur Soto. diſt. 40. art. 1. dicens vocem agnatio eſſe magis communem. [b] Ita paſſim Doctor. & tamen hæc nomina cōfunduntur. [c] Soto artic. 1. [d] Doct. cum Magiſt. diſt. 40. D. Tho. addit. q. 54. 1. Ledeſ. q. 56. Sot. ar. 1. Palac. q. vn. Spe. 2. p. 2. 43. Vict. §. 297. Bel. c. 24. Co. 2. p. c. 6. §. 6. Syl. matrim. 8. §. 6. Nau. c. 22. n. 41. de qua re Cano. 34. q. 1. & ſeq. & in decreta. ti. de cōſanguinitat. & affin. & Clement. vnic. eod. tit. [e] Richar. art. 1. ait definitionem eſſe cauſalem: quia cōſanguinitas eſt cauſa vinculi (vt contractus matrimonij ac votum cauſaliter dicitur obligatio) & cauſa habitudinis mutuæ ad idē principiū ſanguinis. D. Thomas, artic. 2. ad primum, quamuis Soto dicat vinculū, id eſt, ſanguinem in quo cōueniunt, eſſe cām conſang. tamē citię fundatę in eodē ſāguine. [f] Eua nō erat cognata Adæ D. Th. art. 3. ad 1. at Chriſtus fuit vere filius B. Mariæ, quę ex parte ſua miniſtrauit in loco naturali veteri materiam generationis, ſicut aliæ matres: Ro. 1. Chr̄s fact[9] eſt de ſemine Dauid. Gal. 4. factum ex mulie re. Dion. epiſt. ad Caiū monach. D. Tho. 3. p. q. 33. 4. ad 3. & addit q. 35. 5. cū conc. Epheſin. B. Mariam dici vere matrem Dei. [g] D. Th. q. 54. art. 1. ad primum & ſecundum. cum Iſidor. vt ſtatim explicabitur. §. 2. [h] Sed Couar. & gloſſ. c. de arbore conſanguin. lib. 6. id addunt in definitiōe, vel vnius deſcendēts ab alio. At ſatis eſt ſupplere in definitione incepta. [i] Sup. F. [k] D. Th. Soto. & cōmunis: ſicut nec inter bruta eſt matrim. vocatur aūt conſanguinitas à ſanguine & nō ab alijs ex quatuor humorib. quia idē numero ſanguis deciſus in ſemine, eſt in cōſanguineis. qui ſanguis & ſuprema eſt in potētia caro & homo. Gal. lib. 2. de elemē. Fuchſius in Comp. Medicinæ. c. 8. & 10. Celſus li. 2. c. 11. [l] Ale. II. in

m gradum communiter: [m] vnde filius euadit ſimilis patri, auo aut proauo: niſi virtus infirma ſit in generante, quæ prolem & poſteros ſibi aſſimilare non poteſt. Fictitium vero eſt dici quod ex forti uirtute Adæ deriuata ſit quędam particula illæſa ab omni ſorde peccati in eos poſteros, ex qua formata ſit caro
n Beatæ virginis & Chriſti, [n] & ob id fuiſſe ſine labe originali: ſed ita deſcendit ex patribus caro Chriſti qui peccatum contrahere aut facere nõ potuit, ſicut naturaliter aliorum filiorũ caro deriuatur. Linea
o definitur [o] ordinata collectio perſonarum ſanguine & ſtipite coniũctarum: vt populus & eccleſia eſt
p multorum collectio. Linea recta [p] continet gradus aſcendentium & deſcendentium: eadem in re eſt li-
q nea aſcendentiũ & deſcendentiũ: [q] ſed differt ratione, vt qui eſt poſitus in medio gradu ſcalæ idem eſt, ſiue aſcendat, vel deſcendat. In hac linea recta ſecũdum ius Canonicũ,
r & Ciuile [r] tot numerantur gradus, quot ſunt perſonę, vna dẽpta: vt filius reſpectu patris, eſt in primo, reſpectu aui in ſecundo. In linea tranſuerſali collateraliũ æquali, quando vterque ſimili gradu diſtat à ſtipite, ſecundum ius Canonicum quo gradu diſtant à trunco,
ſ eo diſtant inter ſe: [ſ] ut fratres in primo, patrueles qui ſunt filij duorum fratrum in ſecũdo. quãuis ius Ciuile quod ſeruatur quo ad ſucceſſiones, fratres bona ratione con-
t ſtituat in ſecundo, [t] nepotes inter ſe ſeu patrueles in quarto, pronepotes in ſexto, in his uero qui inæqualiter diſtant, patruum & cõſobrinum in tertio, & deinde in quinto aut ſeptimo, quem modum non reprobat Alexand. Pap. II. ſed
u prauum quorundam intellectũ. [u] ad quem uſque gradum protenditur hæreditas ab inteſtato: atque ita duobus iuris ciuil. reſpondet unus gradus iuris canonici. cæterum ſi in tranſuerſa diſtent inæqualiter, quo gradu remotior diſtat à communi ſtipite, eo collaterales
x iure canonico diſtant inter ſe, [x] ut
y patruus à cõſobrina in ſecundo, [y] quãuis patruus reſpectu ſtipitis ſit in primo: atque ita in tranſuerſa fratres habent uicem trunci iure canonico. unde fit, ut ſi alter coniugum diſtet quinto gradu à ſtipite, etiam ſi alter coniunctus ſit primo gradu
z non prohibetur contrahere. [z]

3 Inter patrem & filiam irritum eſt matrimonium iure naturæ pro-
a pter rationem ſupra declaratam, [a] quia pater & filia non reputantur duo, qui per matrimonium denuo
b fiant una caro. [b] nec in ſtatu etiam innocentiæ licuiſſet, nec in ulla neceſſitate, niſi forte ex interpretatiua Dei diſpẽſatione dũ aliás mun-
c dus periclitaretur, [c] eſſetque neceſſe ad bonum commune conſer-
d uandæ ſpeciei: [d] ut excuſant quidam ex ignorantia inceſtum filia-
e rum cum patre ſuo Loth. [e] indecentius eſt ut filius cum matre con-
f trahat: [f] quia uir debet eſſe ſuperior tanquam caput, filius uero eſt
g paréti naturaliter ſubditus. [g] Secundo in linea recta irritum uidetur matrimoniũ inter auum & ne-
h ptem iure naturæ, [h] & probabile
i eſt in 4. etiam gradu [i] (non autem
k ulterius aut in infinitum [k]) ita tamen ut à Chriſto ſit Papæ commiſſum diſpenſare inter auum & ne-

in conc. Later. capit. ad ſedẽ. 35. quæſt. 5. non reprobat ius Ciuile (vt falſo ei imponit Soto art. 2.) cum ter dicat bene ſe habere: ſed reprobat falſum intellectum quorundam. nec tamen ſequitur Gradus iuris ciuilis vt dictum eſt. capit. 1. §. 4. Bellarm. c. 24. & melior eſt ratio iuris Canonici, vt explicatur ca. quod dilectio. capit. ſi. de conſanguinit. quia numerantur gradus reſpectu ſtipitis: vt duo fratres ſunt in primo, quia vterq; reſpectu communis ſtipitis ſunt in primo. Patrueles ſunt in ſecundo. qui tamen iure ciuili reponuntur in quarto. Bellarm. cap. 26. propoſit. 1. ſed Innocent. Pap. III. in alio conc. Laterã. cap. 50. contraxit ad 4. gradum. cap. non debet. de conſang. D. Thom. artic. 1. ad primum, & art. 3. Bellarm. cap. 29. ad ſi. At Moſes Leuit. 18. tantum præfixit duos gradus, in quibus irritatur matrimonium. dũ vero Ambroſ. epiſt. 66. ad Paternum ait, lege diuina prohiberi coniugium Patruelium. ſumit improprie Patruelem pro Patruo: vt ſumitur Exod. 6. Moſes accepit Amram Patruelem (vt vertit Hieronym.) & tamẽ in Hebræo habetur Patrua, vt notat Bellarm. cap. 27. colum. 4. qui tamen capit. 24. dixit Ambroſ. fuiſſe lap-
m ſum. [m] D. Thom. artic. 1. ad primum, cũ Iſidor. & id ſumpſit ex Ariſtot. 4. de generatione animalium. cap. 3. & lib. 7. de hiſtor. animal. Plin. lib. 8. cap. 42. Aelian. lib. 5. Varro. lib. 2. de re ruſtica. capit. 14. D. Thomas. 1. par. quæſt. vlt. artic. vltim. ad ſecundum. Couar. num. 1. ſi. Iſidor. 11. & etymol. cap. 6. habetur capit. conſanguinitas, 35. quæſtio. 4. Palud.
n Soto, artic. 1. [n] Quod tamen contendit Petrus Galatin. lib. 7. de arcan. Cathol. verit. à capit. 4. & ei fauent quædam loca Auguſt. quæ D. Thom. explicat. 3. par. quæſt. 31. artic. 1. ad 1. & 3. & art. 7.
o & quæſt. 32. artic. 4. [o] D. Thom artic. 2. ad tertium. Soto, ar. 2. Co-
p uar. num. 4. & alij paſſim. [p] Cap. cum ſedem. 35. q. 5. l. 2. titu. 6. p.
q 4. [q] Palud. quæſt. 1. Soto. art. 2. Bald. conſ. 321. volum. 2. [r] Gloſſ.
r procem. arb. conſanguin. lib. 6. clem. 1. de iure iur. colligitur cap. quod dilecti cap. tua. cap. fin. de conſang. Fehn. cap. ex parte. de reſcript. Oliuerius de gradibus. quæſt. 9. num. 13. D. Thom. artic.
ſ 2. Soto, Ledeſm. & alij ſup. Bellarm cap. 24. [ſ] Doctor. cum gloſſ.
t ſup. [t] Quare ius ciuile non habet primum gradum collateralem. Bellarm. capit. vigeſimoquarto, quia ſaltem requiruntur tres perſonæ, nempe duo fratres cum patre ſtipite: & ita ius ciuile dempta vna perſona ex his tribus, conſtituit fratres in ſecundo gra-
u du. [u] Vt dict. eſt ex dict. cap. ad ſedem. 35. quæſt. 5. & Alexand. in
x l. 2. C. quomodo admitti. l. 4. titu. 6. par. 4. [x] [y] Cap. fin. de conſang.
y vbi Panorm., & communis D. Thom. art. 2. Soto art. 2. & Ledeſm.
z Syluest. matrim. 6. §. 6. verſ. 6. Couar. 2. par. cap. 6. §. 10. num. 12. [z] Greg. cap. fin. de conſang. Syluest. cum mult. contra Hoſtien. ſi vero inæqualiter diſtent, ſatis eſt pro foro conſcientiæ, vbi ceſſat ſcandalum, impetrare diſpenſationem de gradu remotiori ſupra. cap.
a 3. §. 7. G. [a] Sup. cap. 4. §. 4. D. Thomas, q. 54. 3. Ledeſm. Soto. artic. 3. quare quod Perſę permittunt matrimonium cum parente, referunt vt rem deteſtandam contra ius naturæ Strabo libro 15. Curt. lib. 7. Philo. lib. de ſpecial. leg. Tertul. Apolog. cap. 9. Clem. Alexan. lib. 3. Strom. Ouid. lib. 10. Metamorph. Quintil. lib. 3. inſtit. capit. 9. Chryſoſt. hom. 10. in 2. Corinth. & ho. Pentecoſt. fin. Auguſt. q. 51. Leuit. Theodoret. lib. de ll. Celius lib. 10. cap. 18. Bellarm. de matrimonio. capit.
b 28. [b] D. Thom. Lipom. in Gen. 2. erũt
c duo in carne vna. [c] [d]
d Lib. præced. cap. 1. fin. quo caſu Adam cum filia vnica cõtraxiſſet, ne periret genus humanum. Soto art. 3. recent. nec id negat Caiet. 2. 2. quæſtio. 154. 9. (quamuis dicat cõtrahere cum Patre eſſe intrinſece malum, vt furtum) in quo Deus diſpenſaret in ea mundi neceſſitate. nec intelligit Caiet. eſſe malum vt mẽdacium, quod nunquam licere poteſt. quod Soto falſo imponit
e ei. [e] Orig. hom. 5. Geneſ. Iren. lib. 4. cap. 51. Eucher. lib. 2. in Geneſ. 19. vbi Chryſoſt. hom. 44. Ambroſ. libr. 1. de Abraham ca. 6. Caſtro. ver. eunuchus. At reuera filiæ Loth. excuſantur ex ignorantia, à tanto, non tamen à toto: quia ſine vllo matrimonio cõiunctæ ſunt Patri. ita Ambroſ. ſup. cap. 4. & in epiſt. 66. ad Paternum Auguſt. 22. contra Fauſt. capit. 43. Caiet. dic. art. 9. Soto libr. 1. iuſtit.
f quæſt. 4. artic. 5. [f] [g]
g Geneſ. 2. ſub viri poteſtate eris. Epheſ. 5. vxor timeat virum. & inf. mulieres viris ſubditæ ſint. Item filius hinc natus, eſſet frater ſui patris: & quædã bruta abhorruiſſe concubitum cum parente refert Tiraquell. l. 7.
h connubial. num. 40. Soto. [h] Soto diſt. 39. art. 3. & ad 4. ſiu. & refert
i ſe ad diſt. 40. art. 3. ad ſecundum. Ledeſm. Victor. recent. quidam. [i] Ideo eccleſia laxauit ad quartum vſque gradum tantum. Quidã negant inter Neptem & auum (qui eſt cauſa per accidens iuxta Ariſtot. 2. Phyſic.) eſſe irritum iure naturæ: quaſi auus non ſit vna caro cum nepte: fauet D. Thom. quæſt. 54. 1. ad quartum, & art. 3. & 2. 2. quæſt. 154. 9. ad tertium, vbi Caiet. & in Matth. 19. Victor. relect. de matrim. 2 par. nu. 5. Specul. 1. par. art 43. Bonau. diſt. 40. quæſt. 2. Richard. artic. vnic. quæſt. 4. Argen. Alexand. 2. p. quæſt. 169. Roffen. de matrim. regis Angl. fo. 3. Taper. arc. 20. Li-
k pom. Geneſ. 2. Angel. matrim. impedim. 6. Roſel. Gofred. [k] l. nuptię. l. fin. ff. de ritu nupt. l. 4. tit. 6. p. 4. communis canoniſt. Præpoſ. Panorm. tenet Nauar. cap. 22. num. 84. Sylu. matrim. 8. §. 6. col. 4. Anton. 3. par. tit. 1. cap. 14. §. 2. Cathar. lib. 5. contra Caietan. Scot. Palud. Durand. diſt. 40. Petrus Soto. de matrimon. lect. 10. & alij apud Couar. inf. (ſed Soto falſo pro hoc citat Richard.) & totam eccleſiam in linea tantum tranſuerſali loqui, dumtaxat vſque ad quartum gradum. At reuera non protenditur in linea recta vltra 20. gradum. Couar. 2. par. capit. 6. §. 6. num. 12 & §. 10. num. 4. (qui non exprimit vſque ad quem gradum extendatur) Bellarm. cap. 29. Adam ſolum vidit 8. generationem, & contrahere poſſet in decimo gradu, ſed reuera in recta non extenditur vltra quartum,

l ptem: [l] & in proauo, ſi modo proauus non obſtante ſenectute eſſet vt olim matrimonio aptus.

4 In linea tranſuerſa inter fratrē & ſororem diſpenſauit Deus, vt
m conſtat de filijs Adæ, [m] & graues patres ſignificant quod Sara erat
n vere ſemiſoror Abrahæ [o] ex parte patris tantum, cum qua ex Dei inſpiratione contraxit: nec enim credendus eſt Abraham mentitus eſſe Geneſis 20. & 26. dum dixit vere
o ſoror mea eſt: [o] ſed reuera erāt tan-
p tū patrueles, [p] qui in ſcriptura vo-
q cari ſolent fratres. [q] Sic Thamar. 2. Reg. 13. putauit ſe à patre Dauid tradendā fratri ſuo Amon in matri-
r monium. [r] quā falſo quidā negant fuiſſe filiam Dauid, ſed vxoris eius,
ſ & adoptatā à Dauid. [ſ] Hinc quidā negant irritum eſſe iure naturę matrimonium inter fratrem & ſoro-
t rem, [t] præſertim ex eodem tantum
u patre, [u] qui minus certus eſt, quàm eadē mater quę vterinos generat, ſic apud Aſſyrios permittitur matri-
x monium inter fratres, [x] & apud
y Perſas. [y] ſic Comes Armeniacus fertur dixiſſe ſe ex diſpēſatione Pa-
z pæ contraxiſſe cum ſorore. [z] pro-
a pter quos auctores viri docti [a] fatētur probabile Papā ex graui cau-

ſa poſſe diſpenſare: vt diſpēſat cum profeſſo, aut ſoluit matrimonium
b ratum, [b] quod ex iure naturæ irritat futurum matrimonium, niſi diſpenſatione Papæ prior ſtatus profeſſi aut coniugati diſſoluatur. dū vero Pontif. iubet infideles qui in ſecundo gradu contraxerant, ſi cōuertantur ad fidem non eſſe ſepa-
c randos. [c] non definit irritum iure
d naturæ aut indiſpenſabile [d] ſi contraxerant in 1. gradu frater & ſo-
e ror, aut vitricus cum priuigna. [e] At ſecluſa diſpenſatione Dei probabilius ē irritum eſſe iure natu-
f ræ inter fratres, [f] id quod apud omnes fere nationes hominum obſer-
g uatur: [g] & in tot ſeculis non legimus diſpenſatum à Papa vt frater cum ſorore contraheret: nam Martinus Papa V. ſolum diſpenſauit ut vnus ſucceſſiue duceret duas inter
h ſe ſorores: [h] quod olim licuit Iacob Geneſ. 29.

5 Leuitici c. 18. declarantur quidam gradus qui iure naturæ ſunt
i irriti, [i] & à Papa indiſpenſabiles:
k quod indefinite [k] ait Innocen. III. in capit. literas. de reſtit. ſpoliat. in quibuſdam illorum indefinite, conſtat Papam diſpenſare poſſe, quod definit conc. Trid. can. 3. ut quod.

tum, quia generaliter loquitur Innocent. III. cap. non debet. de conſang. & cap. gaudemus de diuort. Soto art 3. ad ſecundum. Palac. diſt. 40. quæſt. vnic. Angles. Flor. Theolog. pag. 448. & hoc in-
l tendunt D. Thom. & alij cit. l. [l] Fatentur omnes cit. l. Ledeſm. quæſt. 56. artic. quarto, concl. 2. ſed colum. 11. non niſi vrgente cauſa. At Soto, & recent. inter auum & proneptem admittunt Papam tanſi diſpenſare poſſe. & de longa hominum vita Auguſt. 15. ci-
m uit. capit. 8. [m] Nec opus erat expreſſa reuelatione pro diſpenſatione: quia illa tunc obligabat præceptum Geneſ. 2. creſcite & multiplicamini: & magis vrgebat, pro bono communi conſeruādi & propagādi ſpeciem humanam. Auguſt. 15. ciuit. c. 26. voluit auctor naturæ omnes homines ab vno procedere: cum facile potuiſſet ſimol creare plures maſculos & fœminas. vid. libr.
n pced. c. 1. ad 6. [n] Lyra, Caiet. Lip. in Geneſ. 20. vbi Hier. in qq. Hebr. & ſentit ibi Chryſ. quod plane tenet Clem. Alexan. lib. 2. Strom. & id vt probabile ſequitur Soto. libr. iuſt. q. 3. art. 8. fin. Vict. Con. a. p. c. 6.
o §. 10. nu. 5. [o] D. Th. 2. 2. q. 110. ar. 3, cont. Tertul. inf. [p] In hoc tan-
p dē declinat Cou. nu. 5. Soto retractans. d. 40. art. 4. & citat Hieron. qq. in Gen. 11. & clarius in Iob. capit 1. 10. 2. contra Heluid. Aug. 16. ciuit. cap. 12. 16 19. lib. 22. contra Fauſt. cap. 31. vel 33. Ambr. lib. 9. epiſt. 66. Tertul. lib. de cultu fœminarum. Fucher lib. 2. in Gen. 12. ca. ſuo 24. & qq. in Geneſ. Albin. qq. in Geneſ. & ante hos Ioſeph. 1. antiq. cap. 4. (ab alijs citatur capit. 7.) Grat. in princ. 35. quæſt. 1. Abulen. in Geneſ. 11. & 20. Vatabl. Geneſ. 20 & plane D. Thom. 2. 2. quæſt. 110. 3. ad 2. Ledeſm. quæſt. 56. 3. Bellarm. de
q matrim. cap. 28. omnes recent. Theolog. [q] Vt Geneſ. 28. Iſaac vxorem ſuam Rebecam vocat ſororem. cap. 13. Abraham ipſum Loth vocat fratrem. Thob. 8. vxorem vocat ſororem. & quidam Apoſtoli. Matth. 12. 13. 28 dicuntur fratres domini: vt notat Hieronym. contra Heluid. Martin. lib. 2. hypot. cap. 1. addit. Bellarm. c.
r 28 [r] Quia 2. Reg. 13. & clarius 1. Paralip. 3. Thamar vocatur ſoror Amon, & filia regis. Bellarm. cap. 28. & tamen quia erat ſoror ex patre tantum, putauit ex ignorantia minus malum eſſe, vt cum
ſ patris conſenſu duceretur in vxorem, quam vi ſtuprari à fratre. [ſ]
t Quod putat Palud. idem Lyra, Vatab. 2. Reg. 13. [t] Vt qui dicunt Saram fuiſſe ſororem Abrahæ & vxorem. ſed licere matrimoniū cum ſorore, tenet Caiet. in Matth. 19. in Leuit. 18. opuſcu. de matrimonio Regis Angliæ. & ſuper D. Thom. 2. 2. quæſtiu. 154. 9. ad 3. cum Auguſt. 15. ciuit. cap. 16. dicente, commixtio fratris & ſororis facta eſt damnabilis religione prohibente. i. lege humana vel diuina, vt exponit D. Thom. idem Auguſt. quæſt. 61. Leuit. At Soto. d. 40. ar. 4. (dura cenſura ante tempus) ait, erroneum eſſe dicere Papam diſpenſare poſſe inter fratres: & putat ſe loqui ſolum contra Caiet. proferemus alios euſdem ſententiæ cum Caiet. vt Alexand. 2. p. quæſt. 159. mem. 2. & 3. p. q. 35. mem. 6. Hug. lib. 2. ſacram. p. 11. c. 4. Maior. d. 40. Rubion in Leuit. 18. quæſt. 1. Franciſ. Mayro. & Argentin. d. 40. Dried. 1. liber. Chriſtia. c. 11. Taper. ar. 20. Pighius controu. 15. Loazes de matrimon. Regis Angliæ. dub. 3. ad 2. Specul. 2. p. art. 22. concl. 2. artic. 25. conc. 2. Armil. diſpenſatio. §. 10. Abulen. 1. Reg. 8. quæſt. 149. Auguſt. de Anchon. ſum. eccleſ. q. 53. art. 5. & 6. ſentit Nauar. cap. 22. num. 84. Balſamon in decret. Patrum. 2. p. circa epiſt. Baſil. ad Amphiloch. can. 23. fol. 34. D. Gregor. ca. quædam. 35. q. 3. ait, hæc matrimonia eſſe legibus Romanis permiſſa. & alij inf. Nec obſtat Innocent. III.

u quem explicant citati inf. D. [u] Clare Clemen. Alex. lib. 2. Strom. Lucian. lib. de ſacrif. Alexan. ab Alexan. lib. 1. Genial. cap. 24. referunt de Aſſyrijs ita coniungere fratrem cum ſorore ex eodem tantum Patre. Philo, lib. de ſpecial. ll. idem refert ex Solone Athenien. & qui aiunt Saram fuiſſe ſemiſororem Abrahæ ex Patre.
x ſup. N. [x] [y] Lucian.
y & Alexand. ſup. idē refert Mag. hiſt. p. 116. Sabell. Enead. 1. lib. 2. & 8. Enead. 4. lib. 6. & 2 par. Enead. 6. idem mos erat in Cuzco del Peru apud Indos, & Principes, & apud Perſas: qui tamen Perſæ ſimol permittebant matrimoniū cum parente. ſup. §.
z 3. A. [z] Refert Paul. Aemil in Ludouic. 11 ſed mentitus eſt comes: quia non potuit impetrare diſpenſationem à Papa, ſed obtinuit à miniſtro eius corrupto. Bellarm. cap.
a 28. col. 4. [a] Victor. a par. releċt. de matrimonio Ledeſm. art. 3. dubio. 4. Anton. p. 3. titu. 1. c. 1. 2. & quidam recent. Thomiſt. Abulen. 1. Reg. 8. q. 149. Specul. 2. par. artic. 22. concluſ. 2. artic. 25. concluſ. 2. dicunt probabile: quamuis teneant oppoſitum. & multi ſapiētes conſulti etiam
b ex regular. D. Dominici, & Beati Auguſt. [b] Dictum eſt lib. præ-
c ced. capit. octauo. [c] Innocent. III. capit. gaudem. de diuort. capie.
d de infidel. [d] Quia non ſemper valet argumen. à contrario, Euer. in locis. & dum Trident. capit. 5. ait in ſecundo gradu difficile diſpenſari. & cum Principibus: non ideo definit non poſſe diſpenſari in primo gradu etiam affinitatis: præſertim quia fratres ſecundū ius ciuile ponuntur in ſecundo gradu. quare ſi frater. & ſoror qui in infidelitate contraxerant, conuertantur, quidam dicunt relinquendos eſſe in eo matrimonio, vt Argentin. Caietan. pro quo Couarru. capit. ſexto, §. decimo, num. quinto, citat Diuum Thomam, Alexand. Roffen. Taper, Loazes, vide D. Thom. add. quæſt. 54. quarto, in princip. & ſecunda ſecundæ, quæſt. 154. 9. ad tertium. Quare propter dictum Innocent. III. non debuit Soto oppoſitum damnarē errorē, cum explicetur commode à doctis Ca-
e tholicis. [e] Dict. eſt cap. 1. dicetur capit. decimo, cum tamen ſint in
f primo gradu de quo generaliter loquitur Pontif. [f] Palud. diſt. 40. quæſt. vnic. Supplem. quæſt. 2. artic. 2. Soto. artic. quarto, & lib. 2. iuſt. quæſt. 3. art. 1. & 8. Ledeſm. quæſt. 56. 3. Victor. a. p. releċt. de matrimon. & fere omnes recent. Thomiſt. Palac. q. vnic. Couar. d. §. decimo, num. quinto. Abulen. ſibi contrarius in Leuit. 18. Anto. 3. p. titu. 1 cap. 14. Sylueſt. verb. Papa §. 17. Specul. ſibi contrarius. 1 par. artic. 43. conc. 2. artic 44. & 2. par. artic. 27. & fauent Innoc. III. dict. cap. gaudem. de diuort. & Trident. can. 3. adiuncto. cap. 5. fin. in ſecundo gradu ait tantum diſpenſandum, & plane loquitur ſecundum computationem iuris canonici, ſecundum quam fratres ſunt in primo gradu. Idem alij auctores de quibus ſtatim, qui vniuerſaliter negant Papam diſpenſare poſſe in gradu Leuit. decimooctauo. tam conſanguinitatis quam affinitatis, ut Palud. Maio. quæſtio. tertia, Anton. Syluest. Vualden. quæ tamen ſententia fal-
g ſa eſt. [g] Probat Tiraquel. l. ſeptima, connubial. num. 30. & capit. literas, de reſtit. ſpol. iure diuino prohiberi, & l. eum qui. C. de epi-
h ſcop. & cleric. uocat fœdus naturale inter fratrem & ſororem. [h] Nam quod Syluest. uerb. Pap. §. decimoſeptimo, fin. refert ex Anton. capit. undecimo. Martinum V. diſpenſaſſe mendoſa eſt litera, nempe diſpenſauit cum ſorore eius fœminæ, quam iam polluerat. non cum ſorore propria Bellarm. cap. 25. ad fi. [i] De gradibus
i leuit. loquuntur uarie hæretici, vt refert Bellarm. c. 25. ſed indi-
k ſpenſabilis eſt in 1. tantum gradu cōſanguinitatis. [k] Quod paulo

poſt

conſobrinus cū matertera contrahat.[l] [m] nec id negauit impius Vvicleph, qui putat extra primum gradum valere matrimoniū. Patruus in eodem gradu non prohibetur in Leuit. contrahere cum conſobrina:[n] ſed ne cōſobrinus ducat vxorem patrui defuncti: ſic enim Ioſue. 15. & Iudic. 1. Othoniel poſt legem non reprehenditur, quod Axā duxerit filiam fratris ſui.[o] inter affines prohibetur iure naturæ nouerca nubere priuigno; non tamen eſt eo iure irritum,[p] ſed diſpenſabile a Papa ex cauſa, & ab infidelitate cōuerſi permanebunt in tali matrimonio cum nouerca.[q]

6 Quod vna nubat duobus fratribus, irritabatur Leuit. ca. 18. niſi ad ſuſcitandum ſemen prioris fratris decedentis ſine liberis: vt ſit nō tam exceptio,[r] quam declaratio.[ſ] Deutero. 25. inuitatur frater ducere relictam fratris ſine liberis: ſed Marci. 6. taxat Beatus Baptiſta Herodem, quod vxorem fratris retineret, qui vel defunctus liberos reliquerat[t] nēpe Herodiadem, ſed vel potius quia viuēti adhuc fratri Philippo vxorem ſuſtulerat[u] ſed Leuitic. decimooctauo, non prohibetur ut unus uir ducat ſucceſſiue ſororē primæ vxoris defunctæ: & certum eſt papam poſſe in hoc diſpenſare,[x] ut ritè diſpenſauit cum Henric. VIII. Rege Angliæ, & Catharina vidua Clemens Papa VII. de maturo conſilio cardinalium, & præmiſſa diligenti cōſultatione uniuerſitatum.[y] quamuis quidam ſine cauſa de ea re dubitarint.[z]

7 Papa ex Chriſti conceſſione, vt probat uſus eccleſiæ, poteſt diſpenſare in multis uinculis uoti, iuramenti & impedimenti, quæ obligant iure naturæ.[a] hæc enim facultas in ſupremo Chriſti uicario decenter relicta eſt propter bonum commune, ut ſuauiter occurri poſſit perplexis multorum caſibus, & conſuleretur illorum conſcientijs.[b] Dum uero Innocen. III. in cap. literas, de reſtitut. ſpoliat. ait indefinite[c] Papam in gradibus iure diuino Leuit. prohibitis diſpenſare no poſſe (ac proinde iudæos qui contra legem qua regebantur contraxerant, ſi conuertantur ad baptiſmum, eſſe ſeparandos) interpretandus eſt. Primum ſi contraxerat contra ius naturæ irritans, ut frater cum ſorore uel auus cum nepte, aut ſi relictam alterius uiuentis duxerat.[d] Secundo ſi irritum fuerat (quia contra legem poſitiuam leuit. qua Iudæi regebantur[e]) non uult papa generaliter diſpenſare, cum ſic conuerſis: atque Papam non poſſe, quia cum deeſſet tunc idonea cauſa uniuerſalis, licite & iure non poteſt.[f]

8 Si Papa ſine cauſa diſpenſet in dictis impedimentis, quæ iure naturæ non irritant, ſed prohibent, peccat, ſed ualet factum:[g] ſicut ſi cum initiato ſacris uel religioſo Societatis qui ex uotis ſimplicibus eſt inhabilis matrimonio diſpenſet, factum tenet.[h] in his uero quæ ſolo iure eccleſiaſtico prohibentur, liberior eſt ratio diſpenſandi:[i] ſed in re graui ut in ſecundo gradu ſcandalum eſſet: ſi paſſim cū omnibus diſpenſaret ſine cauſa,[k] & propter magnæ pecuniæ compenſatione. Si tamen falſa cauſa exprimatur aut ea uera taceatur quam iura exprimendam iubent, diſpenſatio eſt irrita,[l] propter defectum intentionis. Papa ut ſupra explicatū eſt, grauius peccaret in impedimentis quibuſdā quę iure naturæ irritāt, diſpenſaret ſine graui & ꝑportionata cauſa:[m] ut inter auum & nepte,[n] citō profeſſo, aut ī matrimonio rato.[o]

post explicatur.[l] D.Thom.q.54.4.ad 7. Ambr.lib.8.epiſt.5.63. Conti. ſucceſſ.lectio.lib.2.cap.1.Briſo.de iure connub.p.63.Bellar.c.25.& 27.col.5.contra Bezam. & Doct. fere omnes. quia ſimilis gradus patrui cum conſobrina non prohibetur Leuit. 18. ſic.c.ſi.de diuort.concedit cōuerſos Iudæos manere in gradu prohibitio leui. monet tamen ne quis matrimoniū ineat cū relicta fratris ſine liberis defuncti, ea intentione vt ſuſcitet ſemen fratris: quaſi adhuc ſeruet legem veterem.[m] Vvald. refert to.2. de ſacram. ca.134. Bell.c.25.cōtra Sotum.ar.3.imponentē oppoſitum Vvicleph.[n] [o] Omnes fere Doct. Sot. Bellar.c.25.[p] Vt citatum eſt.c.1. § 2.K. quidam tamen putant matrimonium nouercæ cum priuigno eſſe irritum iure naturę vt qui generaliter affirmant de gradibus leuit. Maior. Anto. Vval. & propendet Sylu. verb. Pap. §.17. eū Archid. antu factū. Petrus Soto. lect. 11. Angles. ritu. de matrimonio inſuper Abulen. Leuit. 18 Coua.c.6 §.10. n.6.& citat D.Th. 1.Corinth.5. ſentit Rich. Bouu. idem Theodoret. in 1. Corinth. 5. de illo qui habebat vxorem patris, nempe defuncti. & tenet Bellar.ca.28 col.3. Specul. ſibi contrarius.2 p.art.26. fauet Philo. de ſpecial. legibus Chryſoſto. hom.26. Pentecoſt. Auguſt. vero.q 61.leuit. procedit diſputatiue, & nihil aſſerit. ſed prior ſententia eſt vera i praxi, & Marti. Papa V. diſpenſauit. vide ſup. lib. de indulgent.c.13. § 5.[q] Vt in ſimili.c ſi de diuort.[r] Auguſt.q.61.leuit. vbi Lyr.ca.18.[ſ] Bellarm.c.27.col.10.cum Caietan. in Leuit. 18.[t] Chryſoſto. hom.49. Matth. Theophyl. Marc.6. Auguſt.q.11.nou. & veter. teſtamen. de quo tamen dubitat lib. de fide & oper. cap.19. tenet Tertull. lib.4 contra Marcio. Ioſeph.5.antiquita. cap.10.[u] Idem Ioſeph. ſup cap.9. Euſeb.1.hiſt.cap.10. Nicephor.1.hiſtor.cap.19. Egeſip. lib.2. de excid.cap.4. Orig. Chryſoſt. Hieron. Lyra in Matth.14. Bed. Marc.6. Coclæ. de matrimonio. regis Angliæ. Couar. §.10. nu.7. Martin. lib.9. Hypo. Reg.10. Bellar. cap.27. col.12. & eccleſia in reſponſ. lect.2. die 29. Auguſti.[x] [y] Rebuf prax. regu.46. de diſpenſ. in grad. prohibit pag.562. Deci. conſil. Ægid. Bellamer. conſil.28. Pariſius. conſil.68, volum.4. Mantoa. conſil.121. Hieronym. Curiel de matrimonio regis Angliæ (de quo fecerunt tract. Coclæus. Roffen. Alfonſus Viruēſ. Epiſcopus Canarien. Caiet.) & ipſe Roffen. citat multos antiquos & modernos. Mandoſ. prax. tit. diſpenſatio in matrimonio. Honcala opuſc. fol.93. Nauar. cap.22. no.84. ait omnes vniuerſitates Catholicas id tenuiſſe. Caſtro de leg. pœna. Couar.c.6.§ 10.nu.7. fatetur Maior. diſt.40.q.3. Soto art.3. Ledeſm.q.56.3. Specul. 1.p.art.46.48.& 49.conc.4. omnes recent. ſic.3. Reg.2. Adonias petijt ſibi dari Abiſac, quæ fuerat Sponſa Patris ſui. nec obſtat Inno.: cap gaudemus. de diuort. in

1.gradu prohiberi iure naturæ, & ſeparandos eſſe infideles ſi conuertantur ad fidem. nam intelligit de primo gradu conſanguinit. ipſe enim Innocen. diſpenſauit in primo affinitatis, vt probat Bellarm.cap.27.fin.[z] Vt Palud. diſt.40. quæſtio.1. Antoni.3.par.tit. 1.cap.13. Syluestr.§.13.& matrimon.8.§.6. Viguer.cap.16.§.7. verſic.9. Mantua. & Curiel. ſup. cit. dubitāt, & quidam Pariſien. cōſulti tēpore Henri 8. Vvalden. to.2. de ſacram. cap.134. Quibus nonnihil fauet D. Gregor. in reſponſ. ad Auguſt. Anglorum epiſcop. qui tamen non dicit eſſe irritum iure naturæ, ſed illicitū propter indecentiā naturalem. fauet c. literas. de quo ſtatim.[a] [b] Dictū eſt c.3.[c] [d] Quia propoſitio indefinita ſatis eſt vt verificetur in caſu particulari.[e] Vt dictum eſt ca.1. §.5.R. de quo loquitur D.Thom. q.59.3. ad tertium, ſeparandos eſſe, qui in gradibus iure diuino prohibitis contraxerunt.[f] Sic Innoc. ca cum ad monaſterium, de regul. negat Pontif. diſpēſare poſſe in paupertate religioſi. nēpe ſine cauſa proportionata. & tamē c. ſi. de diuort. diſpēſat in gradu Leuit. vt dict. eſt. §.5.L. At multi autores aiūt gradus Leuit. 18. prohiberi iure naturæ (vt ſignificat D. Tho q.57.3. tenet Palud. diſtinct. 40. q.1.art.7 diſt.41.q. 1. Bonif. Richar. Anton. Sylueſt. ſup. & verb. Papa §.17. Maior. quæſt. tertia. cōcluſ.3. Vvaldenſ.ca. 134. Couar. nume. quinto. Catharin. libro quinto, contra Caietan. Specul. prima part. artic.43. concluſ. ſecunda, & ſecunda parte, artic.27) explicandi tamen ſunt, non quod iure naturæ irritent matrimonium, ſed quia ſolitarie ſumptus gradus ſonat malum, niſi bonis circunſtantiis cohoneſtetur. Ita Victor.2. part, relectio. de matrimonio. Bellar. cap.27. colum. 2. fin. & tamen ex bonis circunſtantiis licuit tale matrimonium in lege naturæ, vt Iacob. Gen.29 duxit duas ſorores ſimul. & Gen. 38. filij Iudæ duxerunt ſucceſſiuē eandem Thamar. & Moſes, Exod.6. ſic occidere hominem ſolitarie ſumptum ſonat malum vt ait Caietan. prima ſecundæ, quæſtio 39. cum Diuo Thoma, quodlibeto nono, artic. decimoquinto, & tamen cum bonis circunſtantijs licet iudici occidere malefactores. Secundo explicatur non vt prohibeatur matrimonium in quibuſdam leuit. ſed ſpecialiter prohiberi ſub graui pœna in his gradibus inceſtum, & ne reueletur turpido. ſic Vvalden. probat ex Auguſt. cuius locum falſo citat quæſtio.63. leuit. cum habeatur quæſtio.61.& 65.[g] [h] Quia inhabilitas non eſt de iure naturæ, ſed eccleſiaſtico.[i] [k] [l] Dictum eſt cap. tertio. §. ſeptimo.[m] Et tamen quia Papa non habet ſuperiorem in terris, cenſebitur validum matrimonium: quāuis cauſa non ſit proportionata vt liceat.[n] De quo dictum eſt. §. ſecundo.[o] Sup. cap. quarto, & libro præceden. cap.8.

CAP.

C A P. X.

De affinitate triplici. De impedimento publicæ honeſtatis ex ſponſalibus.

§. 1. *Quid ſit affinitas? irritat intra quartum gradum.*

2 *Iuſtitia publicæ honeſtatis per conc. Trid. c. 3. impedit intra gradum primum tantum: nec contrahitur niſi ſponſalia ſint valida.*

3 *Quid exprimendum in petitione diſpenſationis?*

4 *De conditione ſi Papa diſpenſauerit, an obliget ſecuta diſpenſatione?*

VOx affinis dicitur, quia vnus trahitur ad finem alterius, [a] ſeu ad finẽ alterius cognationis. [b] Affinitas definitur, eſt propinquitas perſonarum ex carnali copula proueniens, omni parentela carens. [c] nomine copulæ comprehenditur etiam fornicaria, [d] ſi modo vir ſeminauit intra naturale vas fœminæ: [e] ratione cuius fornicationis iuxta concil. Trident. cap. 4. impedimentum, nunc ad ſecundũ gradum tantum protenditur. vt in 3. nec impediat contrahendum, [f] nec uſum iam contracti. Item intelligitur ius propinquum ad copulam, quod implicite includitur in conſenſu matrimonii rati. per hoc enim ratum contrahitur vera affinitas [g] inter vxorem & conſanguineos mariti. (Quamuis quidã olim id vocant impedimentum publicæ honeſtatis [h]) quod eodem iure colligunt Doct. ex c. ſponſam. de ſponſal. quod licet tantum exprimat cõſanguineos ſponſi; extenditur ſimili ratione ad conſanguineas ſpõſæ. At inter conſanguineos uiri & uxoris inter ſeipſos iam nulla affinitas contrahitur, [i] atque ità triplex eſt affinitatis ratio. Dicitur omni parẽtela carens, permiſsiue: [k] quia uir abſtinere debet à matrimonio conſanguineæ, ne ſimul fiat affinis propriis cognatis. Nulla affinitas irritat matrimonium iure naturæ, [l] ſed iure eccleſiaſtico, etiam ex rato, decenter uſq; ad quartum gradum, [m] & durat etiam poſt alterius coniugis mortem. [n] Regula eſt, ut quo gradu quis eſt cognatus mariti, eodem ſit affinis uxoris, [o] & è contrario nir & naor non dicuntur propriè affines, [p] ſed affinitatis truncus: [q]

2 Iuſtitia publicæ honeſtatis, [r] eſt impedimentum dirimens, ab eccleſia inductum inter ſponſum & cognatas ſponſæ de futuro. [s] olim ad quartum gradum extendebatur, [t] nunc per concil. Tridentin. cap. 3. reſtringitur ad primum gradum: [u] puta ne ſponſus cum ſorore aut matre eiuſdem ſponſæ contrahere poſsit. ſi ante concil. Triden. contraxerat in ſecundo aut ulteriori gradu inualide, non eſſent poſt Trident. ſeparandi, ſed reualidandum eſt matrimonium. [x] qui contrahit matrimonium cum ſorore, ſponſæ nõ ualet: ſi cum ea ſorore rẽ babuit, fit affinis ſponſæ & neutram habere poteſt uxorem. [y] Non cõtrahitur impedimentũ hoc ex ſponſalibus, niſi habeantur ualida in exteriori eccleſiæ foro: [z] quãuis olim ex quibuſdam inualidis contraheretur: [a] uidetur tamen contrahi ex præſumpto matrimonio [b] in facie eccleſiæ, quia concil. Trident. & declaratio Pii V. derogaſſe non uidetur, niſi in ſponſalibus de futuro. ſimiliter ſi deſuit interior cõſenſus, qui occultus eſt,

a Cicer. 2 inuectiu. 4. in Catilinam. [b] l. non facile. §. affines. ff. de grad. affinit. gloſ. in Arbor. affin. & videtur l. non ideo minus. C. de hæred. inſtit. Nauar. conſil. 8. lib. 4. tit. 14. de conſanguinit. [c] Sic definit Grat. q. 5. & omnes Canoniſt. in decretal. poſt tit. de conſan. & lib. 6. poſt tit. de cognat. ſpirituali. D. Thom. q. 55. 3. arg. 2. Syluest. matrimon. 8. §. 15. Couarru. ca. 6. § 7. nu. primo. Nauar. cap. 22. nu. 42. & dict. conſ. 8. late Ledeſ. q. 57. omnes Theolog. d 41. vbi Soto. q. 1. art. 2. ſpecul. 1. p. ar. 17. Pan. cap. diſcretionem. de eo qui cognouit. colũ. 2. Præpoſi. c. ſponſam de ſponſal col. 2. Aretin. cap. in literis. de teſtib. nu. 4 Ioan Andr. ſic agri dicũtur affines. id eſt, confines, Couar. nu. 2 Bellar. ca. 30. [d] D ct. cap. diſcretionem. cap in literis & ex defini. quæ habetur in arbit. affin. lib. 6. Couarr. nu. 3. Syluest. D. Thom. q 55. 3. quæſt. 58. 4. Soto. Ledeſ. Vict §. 296. Nauar. conſ. 9. ſup. Specul ſup. Palac. d 34. q 2. col. 5. Angles cõtra Corraſ. 1. miſcellane. cap. 3. & contrahitur ẽt per copulam, quæ excuſatur à peccato, quãdo putabãt matrimonium præſumptum eſſe validum, vt aiunt prædicti. de quo ſine cauſa dubitat Specul. in append. fol. 79 [e] Syluest. matrimoniũ. 2. §. 15. D. Th. q. 55. 3. ad 3. quod ſupponitur in c. ſuper eo. c diſcretionẽ. de eo qui cognouit. & c. ſi homo. c. neque eã. 35. q. 3. Sot. d. 41. ar. 2. vbi bene corrigit, addita negatione. c. extraordinaria 35. q. 3. nẽpe extraordinaria nõ vr matrimoniũ impedire Nau. c. 22. n. 42. [f] Declarat Pius V. proprio motu ann. 66. Nau. c. 22. nu. 42. F. Me. li. 1. inſtruc. c. 14 §. 18. Angles, Flor. Theol. in de matrimonio. c. de impedimen. affin. Fra. Manuel. in explicat Bul. cruc. §. 13. nu. 6. fauet Sarmien 1. ſelect. c. 9. & recent. Magiſtri. ſed olim dubitarunt
g Nauar Veracrua in append. ad Specul. Alcocer. cap. 20. [g] D. Th. ar. 4. ad 2. propendet Mag. diſt. 41. Soto art. 2. ſi. Specul. 1. par. art. 54. ſi 2. 47. & append. p. 76. 124. (quod declarauit Pius V. ſup. vt ẽt refert Bellar c. 24. ſi.) Anton. c. 11. ſin. Ledeſm. art. 3. ſin. Abulen.
h Matth 18. quæſt. 90. [h] Couar. § 7. nu. 3. Palud. Scot. Pan. Sylueſ. § 14. Nau conſ. 33. tit. 1. lib. 4 & conſ. 8. tit. 14. lib. 4. vocant publicam honeſtatem ex matrimonio rato. & olim dum publica honeſtas extendebatur ad quartum gradum nihil referebat, ſic aut aliter vocari. & tunc Soto, Ledeſ. dicebant probabile, & quæſtionem de nomine. ſed quia nunc publica honeſtas reſtringitur ad primum gradum, refert multum & explicuit Pius V. Alborn. lib. 4. de arte contract. tit. 1. pag. 151. Mandoſ. prax. tit. diſpenſ. matrimonial. Card. Aræcæli: de matrimonio. ca. 69 Cord. caſ. 189. quia Trid. in nulla affinitate reſtrinxit gradus, niſi in fornicaria: quare reliquæ vt prius extenduntur ad quartum gradum. & mirum eſt quod Nauar. ſup. noluit id exprimere. [i] D. Thomas, art. quinto, cap. quod autem. 35. quæſt. 5. § penult. Inſtit. de nuptiis. tit. 6. par. 4. Sylu. matrim. 8. §. 15. Couar cap. ſexto. § ſeptimo, num. 6. item ſimile impedimentum ſublatum ponit D. Thom. quæſt. 55. artic. 7. ad ſecundum. Sylueſt. matrimonium. 2. §. 3. Nauar. cap 22. nu. 73. ſin. de filiis duorum compatrum. [k] D. Thom. artic. 3. ad ſecũdum. [l] Sup. cap. 9. §. 4. lit. P. D. Th. quæſt. 55. 9. [m] Probat D. Thom. art. 8. Nauar. capit. 22. num. 42. decenter extẽdi ad quartum, etiam ex matrimonio rato. ſup. E. At nunc reip. intereſt reſtringi impedimenta, Nauar. conſil. ſecundo, tit. vndecimo, de cognat. ſpiritual. lib. quarto, num. 6. [n] D. Thom. art. ſecũdo. Soto artic. primo, ſin. Couar. §. 7. num. ſeptimo. [o] c. porro. 35. quæſtio. 5 gloſ. in arbor. affin. lib. 6. & extra. [p] Nauar. refert dict. conſil. 8. tit. de conſanguin. vxorem latè dici affinem in dict l. non ideo minus. C. de hær. inſt. & l. quo ſeruus. ff. de cõdict. cauſa data. [q] D. Thom. art. 1. ad primum. Soto, Couarru. §. 7. num. 7. Glo. in arb. affin. lib 6. colligitur §. affin. inſtitu. de nuptiis. Naua. dict. cõſil. 8. cont Purtium & Iaſ. quare ſi vir mortuus reſurgat nullam coniunctionem retinet cum vxore, Rom. 7. lib. preced c. 8. §. 7. l. & tamen affinitas & conſanguin. manet poſt mortem. [r] D. Thomas, quæſt. 55. 4. ad 3. Nauar. cap. 22. num. 57. Couar. cap. 6. § 2. Sylueſt. matrimonium. 8. §. 14. Soto. d. 41. 2. Ledeſm. quæſt. 57. 4. Bellar. c. 30. per infra mſ. [t] cap. iuuenis. cap. ad audientiam. de ſponſal. cap. fraternitati. de eo qui cognouit. l. 12. tit. primo, part. 4. nec vero cõtrahitur honeſtas aut affinitas per oſculum, aut niſum ad copulam, Sylueſt. matrimonium. 2 §. 16. verſic. 2. Couar. 1. p. c. 4. §. 1. num. 19. §. 2. nu. 2. & 4. Nau c. 22. nu. 28. [u] Nauar. nu. 57. Spec. 1. part. ar. 51. & olim optatum eſt fieri hanc reſtrictionem in Concil. Lugdunenſ. vt refert Pariſien. conſil. 68. lib. 4 vid. Nauar. conſ. 2. tit. vndecimo. de cognat. ſpiritual. lib 4. num. 6. [x] Admonet Pius V. proprio motu. [y] Nauar. cap. vigeſimoſecundo, num. 57. ſin. Couar. cap. 6. §. 1. num. primo. [z] Io quo corrigit cap. 1. de ſponſal. lib. ſexto. ita explicant reſtrictionem conc. Trid. c. 3. Nauar. ca. 22. nu. 58. & conſil. 32. lib. 4. tit. 1. Specul. 1. part. artic. 52. & append. fol. 79. Albornoz lib. 4. de arte contractuum fol. 151. Matienco rub. tit. 1. lib. 5. recopil. num. 163. Cardinal. Aræceli. de matrimonio. fol. 405. & hinc colliguntur ſequentes caſus. [a] Couarru. cap. 6. §. 2. num. 2. ſin. Nauar. & alii ſup. cum communi Canoniſt. ex Boniſ. VIII. cap. vnic. de ſponſal. in ſexto. qui fuit poſt tempora D. Thom cum tamen D. Thom. quæſt. 55. art. 4. ad tertium. Palud. Richard. & alii antiqui negauerint contrahi publicam honeſt. ex ſponſalibus inualidis. [b] Couar. §. ſecundo, nume. ſecundo, videtur Nauar. & alii recent. ſup. ſicut contrahitur ex clandeſtino matrimonio, quod ex declarat.

& verbo fiant ſponſalia præſumpta contrahitur etiã nunc vt olim. [e] ex ſponſalibns impuberis ante ſeptennium quæ pro filio ineunt parẽtes non cõtrahitur impedimẽtum, niſi expreſſe aut tacite impleta ætate cõſenſerint: [d] vel niſi iã diſcreti præſentex ſint abſque contradictione, vel abſentes dum id ſciunt conſenſerint externo ſigno: [e] nec ex ſponſalibus quę libere contrahit minor ſeptennio, niſi malitia prope ſeptennium ſuppleat ætatem: [f] nec ex ſpõſalibus vel matrimonio, ſub conditione de futuro, niſi impleta conditione. [g] ex verbis de præſenti quæ propter rationem clãdeſtini [h] non ſufficiunt ad matrimonium: vel ſi ea verba protulit impubes ante decimum quartum annum contrahitur hæc honeſtas ex pia iurix interpretatione: [i] quia illi intendunt facere id quod in hoc contractu poſſunt.

3 Si quis cum ſibi deſponſata habuit copulam fornicariam, & contrahere velit cum ſorore eius, oportet in petitione diſpenſationis mentionem fieri de vtroque impedimẽto honeſtatis & affinitatis, quis hæc non ſubordinantur. [k] vt quando contrahit cũ illa quæ ſibi ſimul eſt conſanguinea & affinis. [l] At ſi mortua hac quæ fuit ſimul ſponſa & vxor, cupit contrahere cum ſorore eius, ſatis eſt exprimere in impetratione gradũ affinitatis ſine mẽtione publicæ honeſtatis: [m] quia hæc duo confunduntur eo quod ſponſalia per ſe ordinantur in matrimoniũ. ſimiliter ſi duplici ſimul titulo ſint cognati in eadẽ ſpecie (vt ſi per viam vtriuſque parentis ſint patrueles, vel ſi quis cum duabus ſororibus iſtius deſponſandæ fuit fornicatus) non uidetur neceſſariũ exprimere in diſpẽſatione niſi vnũ cognationis gradum propinqitioreni: [n] ſicut dum irregularitas contrahitur ex eo quod excommunicatus ſæpius celebrauit, ſatis eſt ſemel diſpenſari in vna irregularitate, [o] quia ex actionibus vnius ſpeciei in vno ſubiecto accidẽs fit moraliter vnum numero.

4 Inter cognatos, vt matrimonium ſub ea conditione, ſi Papa diſpenſauerit, non inducit impedimentum impleta conditione, [p] ita nec ſponſalia impleta tali conditione purificantur: [q] quia primi conſenſus qui adhuc permanent immutati, niſi poſt diſpenſationem renouentur, fuerũt illegitimi, vtpote inter perſonas inhabiles: At obtenta diſpenſatione, per copulam affectu maritali tranſibant olim in matrimonium. [r] Si quis in gradu difficilis diſpenſationis vt in ſecundo conſanguinitatis, [f] ita contrahat, ſi Papa diſpenſauerit, conditio habetur iure impoſſibilis, [t] nec contractus obligat: [u] quare ſi quis legauit centum filiæ ſi nubat tali cognato, reijcitur conditio tam quam impoſſibilis, & valet legatũ abſque eius impletione. [x] quamuis vero contrahant in quarto gradu facile diſpenſabili, in quo ea conditio ſi Papa diſpenſet, non cenſeatur iure impoſſibilis, contractus tamẽ ſub ea conditione eſt irritus: [y] imo & obtenta diſpenſatione non obligat per ſe, [z] quia melius eſt conſormari legi communi, quam ſequi priuatam diſpenſationem, præſertim abſque condigna cauſa impetratam. Per accidens tamen obligatur interdum vir. [a] ſi ſponſa magnas fecit expenſas in diſpenſationis impetratione, & præparatione nuptiarum, vel ſi ſub ſpe eius matrimonii permittit ſe uitiari: vel propter ſcandalum. quæ tamen damna cum ſint per accidens, poſſunt alia ratione compenſari.

CAP. XI.

De cognatione ſpirituali.

§ 1. Oritur ex baptiſmo vel confirmatione. & §. 2. Conc. Trid. cap. 2. ſuſtulit fraternitatem. Quod ſi infidelis baptizet aut ſit patrinus?

3 Vnus eſſe debet patrinus, interdum ſunt multi. De infidele baptizante.

4 Qui ſuſcipit per procuratorem, non ter contrahit impedimen.

Cognatio ſpiritualis [a] eſt attinentia duarum perſonarum,

---

[c] clarat. Cardin. habet vim ſponſalium. lib. præced. cap. 5. [c] Couarr. §. 2. num. 3. & citat Triden. D. Vera, & quidam recent. & ita ante Trident. Paludan. Anton. Soto. ſed videtur contra Nauar. num. 58. fin. [d] [e] Couarru. ſup. cap. 1. §. 1. de ſponſal. in 6. Manduſ. prax. tit. diſpenſatio matrimonial. Nauar. num. 58. Syluellr. ſponſa. §. 2. verſ. 5. matrimon. 8. §. 14. verſic. 8. Curdub caſ. 193. & quidam recent. [f] Couarr. cap 6. § 2 nu. primo fin. per cap. literas de deſponſa. impub. D. Thom. quæſt. 55. articulo. quarto. ad tertium. vid. Couar 1. part. ca. quinto §. primo. num. quinto. [g] Dictum eſt lib. præceden. capit. 14. [h] Nauar. editione anni. 84. cap. 22. numero 58. fin. ex proprio motu Pij V. anno 66. & declarat congregat. Cardinal. anno. 80. ad Archiepiſcopum Valentin. [i] Cap. honorantur. 32. quæſt. ſecunda, & dict. eſt lib. præcedent. pater enim nequit contrahere pro filio, niſi ſit minor quatuordecim annis: & tunc ſic contradicere nõ poteſt, niſi impleto. 14 [k] Colligitur ex cap. ſponſam. de ſpõſalibus. vbi Abb. Dominic. conſil. 38. Couarru. cap. ſexto. § ſeptimo; numero quarto. G off. recepta in arbore affin. Supplemen. diſtin. 41. quæſtio. vnic. ar. tertio, dubio. 7. Syluestr. diſpenſatio. §. quinto, matrimonium. 8 §. 14. [l] Colligitur ex eiſdem Doctor. [m] Couar. num. quinto, cum Syluestr. ſup & glo. 3. Abb. & Præpoſit. capit. non debet de conſang. Felt. Boer. Ripa. Loazes. Supplement. ſup. Milit. verb. diſpẽtatio. vid. ſup. cap. 2. §. 4. lit. T. & ſequent. Secus quando diuerſa via vtrumque impedimen. cõtrahitur. Panor. & Archid. 4. ca. non debet Nauar. conſil. 4. libro quarto. tit. 14. de conſanguin. [n] Sic ſi inter fratrem & ſororem Papa diſpenſaret vt quidam cit. capit. nono. §. 4. T. dicunt: non oportet exprimere an ſint Germani & vterini fratres, an ex altero tantum parente: quia iura non iubent id exprimere, item ſi Petrus & Maria fratres coniunguntur cum Paulo & Berta qui ſunt fratres inter ſe, & deinde illorum filij petant diſpenſationem, ſatis eſt explicare eſſe patrueles: nec oportet dici quod ex duplici radice ſint cognati. ita conſului viri docti, & patet ex ſimili poſito. [o] Nauar. addit. Hiſpan cap. 27 nu. 32. ſic quando vno die incidit duplex vigilia, aut duplex feſtum, nõ peccat niſi ſemel qui tunc non ieiunat, aut miſſam non audit, vt aiunt recent. & ſup. lib. 2. de pœnit. cap. quinto, §. ſexto. contra Nauar. cap. 11. num.

quarto. [p] Lib. præced. cap. 2. & cap. decimotertio. [q] Couar. cap. ſexto, §. ſecundo, num. 4. & refert Doctor. cap. tertio. num. 7. Syluestr. matrimonium. 8. §. 14. cum Ang. Adrian. de matrim. quæſt. quarta. Soto diſtinct. 29. quæſt. 2. 1. & tamen quidam putant impleta conditione ea ſponſalia fieri abſoluta: quod innuit D. Tho. quęſt. 47. 5. in corp. fi. & quidam recent. Cano, Peña, Gallo, Couarru. dict. c. 3. num. nono, fin. cũ Adrian. Nauar. conſil. 2. tit. 4. lib. 4. vid. lib. præceden. capit. 14. [r] Lib. præced. capit. 2. [f] De quo Trident. ſeſſ. 24. ca. 5. ait non eſſe diſpẽſandum, niſi inter Principes, ſup. cap. tertio. [t] [u] Couarru. ſecunda part. capit. tertio, princip. nu. 8. Mandoſ. cancell. regul. 32. quæſtio. 31. num. 11. 12. Molina. libro ſecundo, primogenit. ca. 13. num. 12. Victor. relect. de matrimon. ſecunda part. num. nono. fin. & 52. Medi. C. de reſtitut. tit. de contract. quæſt. 53. Mieres de maiorat. ſecunda part. quæſtio. 50. & 4. p. quæſt. 4. Beroi. rub. de appell. à nu. 23. Silua nuptial. lib. 2. colligitur. ex. l. pen. & fin. titu. 3. par. 4. l. 14 titu. 6. part. 4. contra Amo. Gab. tom. 1. verb. conditio. [x] Molina, Mieres, & alij ſup. [y] Couar. ſecunda part. c. tertio. num 7. & §. 2. num. 7. & iura dũ prohibẽt matrimonium inter cognatos, ex conſequenti irritant ſponſalia. l. oratio. ff. de ſponſa. Soto diſtinct. 29. q. 2. ar. 1. ad fin. Ledeſ. quæſtio. 45. artic. 1. fol. 440. col. 3. Vict. relect. de matrim. Syl. matrim. 3. §. 9. Panorm. Innocent. Loazes de matrim. dub. 12. [z] Doctor. cit. R. vt Soto, Victor. Ledeſ & multi recent. Syluestr. infr. & colligitur ex D. Tho. & Maior. [a] Sic limitandus eſt Specul. in append. pag. 116. & ſequent. cum Adrian. ſed non ob rationem Adrian quæſtio. 10. quę putat habita diſpenſatione fieri ſponſalia. quod etiam affirmant Anton. Præpoſit. Calderin. Summa. Angel. & alij, quos cit. Syluestr. matrimonium. tertio. §. nono, & propendet Couarr. cap. 3. num. 9. cuius oppoſitum eſt probabilius & affirmant cit. lit. S.

C A P. XI.

[a] Doctor. [a] cum Magiſt. diſtinct. 42. vbi Soto quæſt. 1. artic. 2. Durand. quæſt. 1. Diuus Thomas, quæſt. 56. & 3. par. quæſt. 67. ar. 7. & 8. Nauar. c. 22. num. 36. & conſil. 1. tit. 11. de cogna. ſpiritual.

quæ iure tantum eccleſiaſtico [b] oritur ex datione aut tentione baptiſmi vel confirmaoonis. non autem ex ſacramento pœnitentiæ. [c] multum tamen grauat peccatum quo confeſſarius fornicatur cum filia ſpirituali ſacrilege. [d] minus tamen punitur, ſed dignus eſt depoſitione & priuatione beneficiorum. [e] Parochus non deberet audire confeſſionem propriæ concubinæ. [f] Hæc cognatio cenſetur arctior quã conſanguinitas. [g] ſi cognatio præcedat, & laicus matrimonium tentet cum berta quam baptizauerat etiã in extrema neceſsitate, dirimit illud. [h] & tamen ſi filium proprium in extremis baptizet, non impeditur petere debitũ ab vxore. [i] Concil. Trident. ſeſsione uigeſimaquarta, capit. ſecundo, impedimentum hoc reſtringit ad paternitatem & cõpaternitatem. [k] Paternitas contrahitur inter baptizantem quicunque ſit uir aut fœmina, ſeu patrinos, & baptizatum. compaternitas contrahitur inter prædictos parentes ſpiritales, qui ſunt baptizans, uel Patrini, & parentes carnales Chriſtianos ipſius baptizati.

2 Olim erat ſola paternitas, [l] poſtea addita fuit fraternitas, ſed per Trident. cap. ſecundo, ſublata eſt fraternitas: [m] & aufertur ea cognatio quam patrinus in ſuam uxorem cum qua cõſummauerat, transferebat. [n] in primitiua eccleſia erat etiam inter patrinum & matrinã. [o] At in concubinam numquam trãſferebatur. [p] ſi frater ſpiritualis & ſoror carnalis, aut prædicta uxor patrini ante concil. Trident. contraxiſſet eam cognationem, ceſſat omnino poſt concil. Tridentinum, ex declaratione Pii Pap. V. [q] Patrinus niſi ſit baptizatus non contrabit cognationem, [r] aut impedimentum contrahendi: & tamen paganus baptizans non poteſt cõuerſus contrahere cum filia baptizata, nec cũ matre illius Chriſtiana. ſup. cap. 3. §. 5. G. olim leue impedimentum cõtrahebat quod non dirimit, qui puerum domi baptizatum poſtea ſuſcipit in catechiſmo, dum in eccleſia ſupplentur ſolemnitates. [s] ſed Trident. c. 2. fin. aufert omnino reliqua impedimenta, quę olim inter alias perſonas contrahebantur. quod ſi maneret, ut quidã falſo putant, reſtringi debet ad paternitatẽ, & compaternitatem, [t] ex ſimili ratione de baptiſmo. & id leue impedimentum ſi adiungatur alteri impedimẽto irritanti, erat utrũque exprimendum in petitione diſpenſationis. quod pro foro exteriori uerum eſt, ne diſpenſatio cenſeretur ſubreptitia. [u] qui ſuſcipit in confirmatione niſi ſit confirmatus, nõ contrahit vllum impedimentũ cognationis. [x] contrahit tamen puer etiam minor ſepténio, doli capax, [y] ſi fiat patrinus.

3 Vnus tantum eligendus eſt patrinus maſculi, uel una matrina fœmellæ: uel certe unus & una reſpectu unius baptizan, iuxta Concil. Trident. cap. 2. quod ſi plures reſpondeant & tangant baptizatum, ſolus ſit patrinus qui tenuit in fonte, [z] aut de fonte ſuſcepit. nec requirit ut hic reſpõdeat nomine baptizati. [a] Si nemo ſpecialiter deſignatus eſt patrinus ex negligentia, aut obliuiõe parochi ſeu parẽtũ, & multi ſimul tenẽdo tãgerent baptizatũ, aut de fonte hi ęque ſuſciperẽt, omnes fiũt cognati: [b] quia id ius antiquũ nõ reuocatur in concil. Trid. quod ob eam culpam iubet puniri parochum. at ſi unus tãtum tenet infantem etiam non deſignatus, & inuitis parẽtibus pueri baptizati, [c] de fonte ſuſcipit, licet alij deinceps tangant, ille ſolus iuxta mentem

ritual. lib. 4. Grat. 30. q. 1. uſque ad quartam, & tit. de cognat. ſpiritual. lib ſexto, & extra Syluest. infra. Specul. 1. part. art. 22. col. 4. [b] Couar. 2. part. cap 6. §. 4. Perez. l. 1. tit. 1. lib. 5. ordin. pag. 96. [b] D. Thomas, quæſt. 56. 1. & facit. 3. part. quæſt. 67. 7. Soto. q. 1. art. 1. Couarru. Nauar. num. 36. & 72. Syluest. matrimo. 8. §. 7. baptiſmus 5. §. 5. Victor. §. 33. & cõmunia. [c] Diuus Thomas, ar. 2. ad octauum. Magiſt. diſt. 42. capit. 2. Soto art. 1. Paluda. contra Alborn. lib. 4. de arte contract. tit. t. de cognat. ſpiritual. dicẽtem. per hoc quod quis miniſtret ſacramentũ pœnitentiæ, vel cõmunionis aut extremæ vnctionis, contrahere cognationẽ patris ad filium ſpiritualem. [d] [e] Cap. omnes. 30. q. 1. vbi gloſſ. & Hugut. dicunt dignum depoſitione, & priuatione beneficiorũ ſed Bernar. Diaz, prac. c. 76. ait cõfeſſariũ eſſe mitius puniendum, quã inceſtuoſum cũ filia à ſe baptizata idẽ Rojas. epitom. ſucceſſio. c. 3. nu. 11. ca. 20. nu. 39. & citat Abb. ca. tanta. num. 1 t. qui filij ſint legitim. ca. fi. de purgat. canon. Felin. Corſet. in ſingular. de fornicat. in fin. [f] Quod monet D. Thom. addit. q. 20. 2. ad primũ. Syluest. confeſſor. 3. §. 5. Soto diſt. 20. q. 1. art. 5. Victor. tit. de claui. §. 18. cũ Adr. de confeſſ. quæſt. 5. vid. Armill. circonſtan. §. 12. vbi Tab. §. 13. & verbo. impedimen. in princip. [g] Balſam. ſup. 6. ſyno. can. 53. Iuſtinia. Nouell. 24. Nicolaus Papa ad conſulta Bulgar. habetur ca. ita diligere. 30. q. 3. [h] D. Th. ar. 1. Soto ar. 1. Anton. c. 15. §. 3. Cou. ca. 6. §. 4. nu. 4. Nau. ca. 22. num. 40. ca. 16. num. 33. de quo D. Thomas. 3. part. q. 66. 7. [i] Nauar. num. 40. de quo ſine cauſa Soto artic. primo dubitat, & monet ad cautelam peti diſpenſationem epiſcopi. [k] Naua. num. 40. Couarru. § 4. fi. citat Trident. [l] Concil. Nicen. ex Arab. canon. 21. vbi Turrian. & ſexta ſynodo. can. 53. Maguntin. c. 55. [m] Triden, idque etiam extendi ad præteritum, vt auferatur fraternitas quæ contracta fuerat ante Trident. definit Pius Quintus proprio motu, cuius meminit Nauar. num. 37. & 38. concil. Brachar. anni. 1566 Act. 5. cap. 13. Cardin. Atæcæli de matrimonio. cap. 70. de qua fraternitate olim D. Thom. addit. quæſt. 56. artic. 5. [n] Quia Trident. cap. 2. fin. generaliter ait, omnibus inter alias perſonas huiuſmodi impedimentis omnino ſublatis. & declarat Pius Quintus proprio motu, de cognat. ſpiritual. Matien. sub. lib. quinto, recop. num. 158. Nauar. num. 38. [o] Cap. peruenit, 30. q. 2. (vbi ablatum eſt, cap. dictum eodem) & cap. 2. de cognat. ſpiritual. dum vero cap. peruenit. iubet ſeparari coniuges, propter cognationem ſuperuenientem, quidam putant deceptum eſſe Pontif. vt priuatum Doctorem: quia ſubdit, vt vir aliam ducere poſſit. At intelligitur, vt vir innocens poſt mortem vxoris non impediatur contrahere: vxor tamen nocens ſi ſuperuiuat, impeditur. [p] Nauar. num. 38. Syluest. §. 7. verſic. 5. Ledeſm. art. 2. Couarru. § 4. num. 3. Richard. Paludan. diſtinct. 32. gloſſ. Henric. Panorm. Ioann. Andr. Specul. art. 56. Angel. matrimon. 3. impedimen. 7. Tabien. impedimen. 5. num. ſecundo, dicit communem Oliuerius inſtitut. de gradibus, titulo de cognat. ſpirituali, num. 55. cuius oppoſitum tenet Soto artic. tertio, ſecutus D. Tho. artic. quarto. [q] Declarat Pius Quintus, & Specul. in append. [r] Cap. in baptiſmate, vbi gloſſ. de conſec. diſt. 4. D. Thom. art. 3. ad tertium, & ſimile dicit artic. 4. ad tertium. Soto art. 3. colum. 2. Richar. art. 1. q. 3. Ang Roſel. Oliuer. dict. nu. 55. & dict. eſt lib. præced. contra Nau. conſ. 3. lib. 3. tit. 42. de baptiſ. cum Syluest. matr. 8. §. 19. verſic. 12. [s] Olim. ca. peruenit. 30. q. 1. ſignificat per vnctiones baptiſmi, vel miſſionem ſalis contrahi id impedimentum, quod nõ dirimit. At intelligitur copulatiue per illas ſeptem ſimul, quæ fiunt in ſolemni baptiſmo, quãdo ſupplentur. Soto artic. 3. cum Gloſſ. ca. cum catechiſ. de cognat. ſpiritual. in 6. vbi dicitur id impedimentum non dirimere: quod etiã habetur. l. 2. tit. 7. p. 4. nec obſtat dict. cap. peruenit, quia loquitur copulatiue per catechiſmũ ſimulque per baptiſmum incurri impedimẽtum, ob quod ſeparantur. idẽ Naua. c. 22. nu. 72. Carrera. lib. 2. de ſponſal. c. 6. & 7. [t] Nau. nu. 72. putat manere & reſtringi tamquam caſus à conc. Trid. omiſſus, & relictus in diſpoſitione iuris communis. idem D. Vera, (vt in ſimili Syluestr. matrim. 8. §. 15. verſ. ult. Cou. 2. p. c. 6. §. 7. nu. 5. fi.) quare ſtatutum annale, quod eſt iuris communis correctorium, de vno correlatiuo extenditur ad aliud cum ſua limitatione: vt probat Anton. Gabriel. tom. t. verb. ſtatutum, tom. 2. tit. de legibus. concluſ. 3. §. 36. Euerard. loco 20. & 76. Mandoſ. in cancell. reg. 13. q. 7. nu. 10. Perez. l. fin. tit. 1. lib. 5. ord. colum. penult. ſed reuera omnino ſublatum eſt id impedimentum à Triden. c. 2. fi. Spec. 1. p. art. 22. in add fi. quod ai, 55. dixerat probabile. [u] Dict. eſt cap. 2. §. 6. & ſic limitandus eſt Couar. c. 6. §. 4. nu. 11. cum. Dominic. conſil. 33. [x] Cap. in baptiſmate, vbi gloſ. de conſec. diſt. 4. D. Thomas, quæſt. 56. 1. ad ſecundum contra Sotum. artic. 3. & Paludan. quæſt. 1. concl. 3. [y] Nau. conſil. 1. fin. lib. 4. tit. 11. de cognat. ſpiritual. & conſil. 3. non oportet patrinum eſſe maiorem baptizato cõtra Pan. & Archid. [z] Anton. §. 3. Couarru. §. 4. num. 5. Decius conſil. 502. Nau. c. 22. num. 39. Spec. append. pag 38. D. Vera. At quia olim omnes tangentes licet prohiberentur, contrahebant cognationem (c. fin. de cognat. ſpiritual. in 6.) Nauar. conſ. 4. vbi ſup. ait etiam nunc omnes contrahere. quia Trid. prohibet ut olim: & non irritat factum. [a] Cou. §. 4. nu. 7. Syluest. §. 7. verſ. 13. cont. multos. [b] Nauar. num. 39. fin. Specul. append. pag 38. D. Vera. & recent. [c] Recent. Sylu matrimonium.

concilij contrahit: [d] quia virtualiter hic ſolus deſignatur. [e] ſi deſignetur vir & fœmina, & tamen ſolus vir tangit & ſuſcipit, fœmina quæ non tetigit non contrahit cognationem, [f] licet præſens fuerit. quia iura & concil. requirunt contactum quo teneat, aut de fonte ſuſcipiat. Infidelis baptizans quãuis ſit pater ſpiritualis non contrahit ex parte ſua impedimentum, [g] cum non ſubdatur legibus eccleſiæ: quare contrahere poteſt cum infideli matre eiuſdẽ baptizati. [h] non tamen cum filia quam baptizauit, quia ex parte filiæ Chriſtianę eſt impedimentum. [i]

4 Si rex aut alius vir procuratorem mittat, qui vice ipſius ſuſcipiat in baptiſmo puellam inſignẽ: rex ipſe non contrahit impedimentum cognationis, [k] cum non tangat pręſens: Sed nec procurator ſpecialiter delegatus qui præſens tangit, videtur contrahere impedimentum [l] (ſaltem vt poſt factum matrimonium iudicetur irritaſſe: atque ita in dubio præſumendum eſt in fauorem matrimonij) quia procurator nomine ſuo non agit, nec dignus habetur tanta dignitate. at dum Papa committit ſimplici ſacerdoti vt miniſtret ſacramentum cõfirmationis: Papa non contrahit cognationem, bene tamẽ ſacerdos, quia fit vere pater, vt Epiſcopus confirmans, aut laicus baptizans.

CAP. XII.

De cognatione legali.

§. 1 & 2. Definitur adoptio & arrogatio.

3 Cognatio legalis habet tres ſpecies. Quæ irritet matrimonium? & §. 4. De 3. ſpecie.

COgnatio legalis contrahitur ex adoptione: [a] quæ ſic definitur, adoptio eſt extraneæ perſonę in filium, nepotem vel deinceps legitima aſſumptio. [b] dicitur legitima quia ſecundum leges Ciuiles fit quędam generatio appoſititia, vt extraneus ſufficiatur vice filij naturalis: ſicut ramus trunco inſeritur loco rami naturalis. Adoptio requirit, [c] primo quod adoptans ſit emancipatus, [d] ut poſſit ſuo iure hæredem inſtituere. Secũdo quod ſit vir qui validum matrimonium contrahere potuiſſet: fœmina aut puer quamuis eſſet emancipatus non poteſt adoptare: olim tamẽ admittebatur ille ſpado qui aliquo modo ſeminare poteſt, & fœminã ſatiare: quia a quibuſdã putabatur poſſe matrimonium contrahere. [e]

2 Arrogatio præter hoc requirit, vt qui adoptione eſt arrogandus ſit emancipatus & ſui iuris: infans vero quamuis parentibus orbatus & forte emancipatus eſſet, non arrogatur: [f] quia rogari non poteſt, an velit adoptari in filium. hic qui arrogatur tamquam liber à patria poteſtate, tranſit in poteſtatem arrogantis, [g] nec id fit ſine auctoritate Principis: qui vero adoptatur, ſola fit iudicis auctoritate, nec tranſit in patriam poteſtatem adoptantis, [h] niſi ſit nepos aut pronepos. [i] Nepos enim aut alter deſcendentium interdum adoptatur loco filij, (vt Iacob adoptauit nepotes ſuos, qui erant filij Ioſeph) & tunc nepos dicitur extraneus quãtum ad hoc, quod non erat neceſſarius hæres totius aſſis.

3 Triplex eſt cognatio legalis, [k] id eſt propinquitas ex arrogatione vel adoptione procedẽs. prima ſpecies in linea recta erat iure ciuili vſque ad quartum gradum, inter adoptantem & filiam adoptatam, cum poſteris eius. Hæc vtroq; iure irritabat matrimonium etiam in quarto gradu: [l] nec tollitur diſſolutione adoptionis, aut emancipatione adoptati: ſed nunc videtur limitari [m] ad ſecundum gradum à ſimili, ſicut limitatur affinitas fornicaria: quia militat eadem ratio, cum vtrunque ſit impedimentum mere humanum. Secunda ſpecies quaſi linea tranſuerſalis inter adoptatum durãte adoptione, & filium naturalem adoptantis exiſtentem in poteſtate patris: [n] & non alias: hæc ſola exprimitur iure Canonico. [o] nec videtur dirimere matrimonium, ſed impedire, niſi ſit arrogatio perfecta, [p] quia per ſolam adoptionem hic filius non eſt ſub poteſtate adoptantis: & multo minus filius illegitimus [q] (qui non ſolet cohabitare in domo patris, quaſi ſub eius poteſtate) impeditur contrahere cum filia adoptata. nec vero inter filium adoptiuum & filiam adoptatam eſt irritum matrimonium. [r] Si tamen adoptio ſit perfecta, id eſt arrogatio, irritum eſt matrimonium etiam in linea tranſuerſa, [ſ] quia durante hac perfecta adoptione hic eſt ſub poteſtate patris adoptantis.

4 Species 3. cognationis eſt ſimilis affinitati: [t] & irritum eſt matrimonium inter vxorem adoptati & patrem adoptantem: vel inter adoptatum & adoptantis vxorem: [u] & hæc durat perpetuo ſicut prima. [x] expediret vt huiuſmodi impedimenta à Pontifice moderarentur: [y] præſertim quia vix eſt in vſu adoptare uel arrogare: ſic enim Concil. Trid. ſeſſ. 24. c. 2. meritore ſtrinxit cognationem ſpiritualem, ſublato impedimento fraternitatis: quæ ſane eſt dignior quã legalis cognatio. [z]

---

d e monium. 8. §. 7. [d e] Quidam recent. & colligitur ex Nauar. & Spec. [f] Spec. 1. p. ar. 56. cum Ant. & Syl. ſup. [g h] Sup. c. 3. §. 6. Soto art. 3. Palud. q. 1. concl. 3. Spec 1. p. ar. 56. conc 6. recent. Gallo. Oliuer. ſup. & Mercuardus tract. de Iudæis. lib. 3. ca. 3. no. 6. cont. Ang & Roſell. & glo. d. c. in baptiſmate. [i] Vt dictum eſt. capit. 3. §. 5. [k] Soto ar. 2. Ledeſ. q. 58. ar. 2. ad fi. Nau. nu. 36. & conſ. 2. lib. 4. tit. 11. de cogn. ſpiritual. num. 7. cum Archid. in c. 1. de cogn ſpiritual. lib. 6. vbi Io. An. Arch. Dominic. Fran. Couar. nu. 5. fi Recent. quia in hoc, vt in alijs ſacramentis requiritur, vt ſit præſens. Bar. Are. Imo. & Syluest. matrim. 8. §. 7. verſ. 4. contra Marſil. ſed Ang. matrim. 3. §. 7. verſ. 14. cum Panor. fatetur id poſt factum ante factum tamen conſulendum eſſe contrahi impedimẽtũ. quod limitat Nau. vbi eſſet conſuetudo cõtrahendi: quã alicubi eſſe affirmant Baldus & Felin. [l] Ledeſ. Couar. nu. 7. fin. cum mult. Nauar. num. 36. Ledeſ. Sylu §. 7. verſ. 14. Spec. 1. p. ar. 56. cont. Sotum. art. 2. Abba. & Felin. c. veniẽs. de cogna. ſpiri.

f g de qua d. eſt c. 8. [f] Cou. Perez & alij. [g] Perez. Palu. Cou. [h i] Palud. Doct. ſup. [k] Cou. nu. 1. & l. fi. tit. 7. p. 4. Nau. nu. 44. [l] Nau. nu. 45. ſentit Cou. nu. 1. ſed obſcure. Palud. con. 6. Syl. Sot. art. 2. D. Th. a. 3. per l. quando. l. adoptiuus. ff. de ritu nup. quod iure ciuile approbatur c. ita diligere. de adop. legal. Nicol. Papa ad cõſulta. Bulgar. capit. ſecundo, apud Turrian. Angel. ſup. §. tertio, Armi. §. 17. & dirimere matrimon. dicunt D. Thom. Paludan. con. 7. Rich. Soto. art. ſecundo Ledeſm. art. 3. Nauar. nu. 44. fi. Couar. nu. 3. F. Gallo. cont. Io. An & Spe. apud Syl. & Cou. negantes hãc cognationẽ in tranſuerſali linea dirimere. [m] Doct. Vera, I prælect. Salmãt. & in ſimili Nauar. nu. 72. fin. arg à fortiori: qa arctior eſt cognatio ſpiritualis. ſup. c. 11. G. & 1 c. 1. 30. q. 3. hãc aſſimilat cognationi ſpirituali. [n] Nau. Cou. nu. 3. & cõtra cũ gl. Hugu. Panor. Henri. Syl per c. 1. de cogn. legal adiſicta l. qui p adopt. [o] Dict. c. 1. de cognat. legal. [p] Syl. verſ. 4. Io. An. Spec. ſignificat D. Th. ar. 3. ad 1. Ang. §. 3. vbi add. citat Bonau. & Rich. Spec. 1. p. ar. 60. Hugut. & gloſ. & ſenſit Inno. vt refert Ian. Sot. art. 1. ad fi. dicit fortaſſe nõ eſt dirimẽs: & ſalt ẽ epiſcopus poſſet in hoc diſpenſare. nec obſtat d. c. 1. quia loquitur de adoptione perfecta per arrogationem. [q] Syuest. Nauar. num. 45. Armi. matrim. §. 18 & dicit eſſe D. Thom. Anton. cap. 13. Piſan. Ioan. de plan. Innocent Hoſtien. contra Angel. Tabien. Panormit. [r] Nauar. num. 45. & omnes. [ſ] Citat P. [t u] Nauar. nu. 44. Couaru. num 1. cum Lorioto D Thom. Soto. vt in ſimili. ſup. capit. 11 N. [x] Nauar. per l. adoptiuus. ff. de ritu nuptiar. [y] Soto. articulo ſecundo, ad fin. [z] Supra cap. vndecimo, G.

CAP. XII.

a DEcret. [a] tit. de adoptio. legal. & inſt. de adoptio. §. 1. D. Tho. q. 57. Ledeſ. q. 59. Doct. cum Magiſt. d 42. Sot. q. 2. Palud. q. 1. ar. 2. Couar. 2. p. ca. 6. §. 5. Syl. matrim. 8. §. 8. & verb. adoptio. Nau. c. 22. nu. 44. Spec. 1. p. ar. 59. Anton. 3. p. tit. 1. ca. 13. Arm. matr. §. 18. Perez. l. 1. tit. 2. lib. 5. ord. p. 95. Balſa. ſup. 6. ſyno. can. 53. & quomodo adoptiuus ſuccedat, Gregor. l. fin. tit. 7. p. 4. Ang. matrim. impedim. 8. [b] Cu. Doct. [c] Palud. Sot. Syl. Perez. Cou. [d] In adoptione per arrogationem pater debet excedere. 18. annis illum, quem arrogat in filiũ iã emancipatum 25. anno ætatis: ac ſubinde pater arrogaturus habebit ſaltem 43. annos. ſed Paludan. requirit. 60. [e] Sed ablatum eſt per Sixt. V. in conſtitu.

CAP.

CAP. XIII.

De diſparitate cultus.

§. 1. *Quæ ſint impedimenta in matrimonium infidelium.*

2 *Diſparitas cultus quo iure irritabat in lege veteri. & §. 3. nunc ſolo iure eccleſiaſt. irritat.*

4 *Inter Chriſtianum & hæreticam nõ eſt irritum.*

5 *Sponſalia Pagani cum Chriſtiana obligant vt contractus.*

a INter infideles matrimoniũ[a] vt
contractus naturalis, dicitur le-
gitimum, ſed non ratum, vt lib. 1.
de matr. c. 5. dictum eſt. Nec niſi
b late dicitur ſacramẽtum,[b] propter
vinculum indiſſolubile. Inter in-
fideles ſunt impedimenta illa, quæ
iure naturæ matrimonium irritãt:
c [c] & quę princeps illorum ſęcularis
ſuis legibus poteſt iure imponere:
d [d] vt poteſt alios contractus irritos
decernere, ac in illis diſpenſare.

2 Diſparitas cultus non impedit
e iure naturæ,[e] vt falſo quidam pu-
f tant,[f] nec inter infideles illos qui
olim vel nunc uariis diis, cum ſe-
ctis diuerſis & cultibus ſeruiunt:
nec olim lex uetus impediebat ui-
ros fideles Hebræos contrahere
g cum multis infidelibus:[g] ſed cum
quibuſdã nationibus de terra Ca-
h naam,[h] cum quibus inita matri-
monia ſunt diſſoluta, lib. 1. Eſdr.
c. 9. vt ex quibus timeri poterat pe
riculum peruerſionis & idolatrię.
Fœmina tamen Hebræa ſubiici &
nubere nõ poterat etiam Idumæo
i vel Moabitæ viro.[i]

3 Non impeditur Chriſtianus
iure diuino contrahere cum infi-
k deli:[k] id enim olim cõceſſit Con
cilium Chalcedon. act. 15. can. 14.
l [l] & conuerſus conſulebatur olim.
1. Cor. 7. permanere cum priori cõ
m iuge infideli.[m] Et quidam aiunt
eo dato, eſſe ſacramentum gratiæ
n collatiuum ex parte fidelis.[n] quod
o falſum eſt.[o] Videtur tamen Pau-
lus Apoſtolus 2. Cor. c. 6. ad tem-
pus prohibuiſſe præcepto huma-
p no,[p] ne fidelis iugum matrimo-
nii duceret cum infideli, propter
naturalem indecentiam & incon
uenientia: vix enim poteſt eſſe pax
inter tales coniuges, nec bene po-
teſt ab illis inſtitui proles. Tandẽ
decreto eccleſiæ irritatur matrimo
nium ex parte baptizati cum non
q baptizata:[q] quamuis hæc ſit fide-
r lis catechumena:[r] vult enim ec-
cleſia, ut uterque coniux ſit bapti
zatus & capax veri ſacramenti, &
quamuis vniuerſali iure Pontificũ
id non reperiatur expreſſum, ſatis
atteſtatur uſus & conſuetudo irri
ſ tum eſſe tale matrimonium.[ſ]

4 Matrimonium Chriſtiani cũ
hęretica aut ſchiſmatica prohibe-
t tur quidem,[t] ſed ſi contrahatur,
u nullo iure irritatur.[u] nec enim
propter hęreſim ſoluitur ius matri
monii, ut liceat Chriſtianæ nube-
x re alteri:[x] ſicut licet propter coniu
y gem in infidelitate relictum.[y] ſed
nec ualet matrimonium hæretici
cum Pagana, utpote baptizati cum
non baptizata.

5 Ex Chriſti priuilegio ſoluitur
matrimonium etiam conſumma-
tum eius qui conuertitur, relicto
coniuge infideli, eo quod imper-
z fectum ſit:[z] & interdum poteſt
à cohabitatione & thoro non di-
a ſcedere,[a] ut dictum eſt præced. lib.
c. 15. §. 12. ſponſalia fidelis cum in
fideli ſub ea conditione, ſi prius cõ
uertatur, obligant ratione contra-
b ctus naturalis.[b] At impleta condi
c tione non fiunt ſponſalia,[c] quæ in
ducant impedimentum, quia pri-
mi conſenſus dati ſunt inter perſo
nas inhabiles.

CAP. XIII.

a DOct.[a] cum Magiſt. d. 39. Soto. q. uni. ar. 1. D. Th. q. 59. art. 2. Grat. 28. q. 1. vbi Aug. c. ſic enim. Ledeſ. q. 61. Sylu. matr. 8. §. 10. Ang. matr. 3. imped. 10. ibi Tabien. imped. 8. Spec. 2. p. art. 1. 28. & ſeq. Bell. c. 23. prob. 1. Cor. 7. ſi qs frater uxorem habet infidelem. c. gaudemus. de diuort. li. præc. c. 2. Sco. Duran. Rich. Palud. Palar. q. 1. Ekius to. 4. de ſacram. hom. 71. Taper. art. 20. prin. Victor. rel. de matr. Nauar. c. 22. nu. 48.
b [b] Lib. præced. ca. 2.
c §. 1. [c] [d] ſup. c. 1. §. 3.
d & 4. [e] D. Tho. ar. 1.
e Doct. cit. cum Mag. d. 39. Taper. Exius. Bell. c. 23 col. 4. Nauar. nu 48. Victo 2. p. Angles ti. de matrim. q. 12. Sot. Ledeſ. Spe 1. p. art. 32. & 2. p. ar 28. & ſeq. Io. Arbo. li. 2. theoſ. c. 15. Couar. 2 p. c. 6. §. 1. ca. 7 § 4 facit Petez l. 7. ti. 19 li. 8. ord. Viguer. c. 16. § 7. verſ. 9. Sylu. Ang. Tab. Ant. 3. p. tit. 1. c. 6. nam in legis naturæ ſtatu multi fideles contraxerunt cũ infidelib.
f [f] Cath. li. 5. contra Caie. putat colligi 2. Cor. 6. nolite iugum ducere cum infidelibus. alij dixit eſſe cõtra ius diuinum, in quo Papa diſpenſare nõ poteſt, ut Viguer. Arbo & ſanct. Aug. & Hiere. & Ambr. cit. c. qui enim. 28. q. 1. Card. c. fi. de cõd. appoſ.
g [g] Vt Ioſeph Moſes, Salomon cum filia Pharaonis, Eſter nupſit Aſſuero. dixerunt Sot. Bella. ſed Abul. in Ioſue. 6. q. 56. putat quod cõpellebant cõiugẽ ad ritus fidelium.
h [h] Exo. 34. Deut. 21. & 1. Eſdr. 9. D. Th. ar. 1. ad 1. Soto, Bellar. Victo. rele. 2. p. nu. 2. Palac. q. 1. col. 14. ſign. Aug. de adult. coniug. c. 18. Abulen. ſup. At Iudic. 14. excuſatur Sampſon ducens Dalilam de Cananæis: quia inſtinctu Dei duxit. & Salmon du-
i xit Raab.[i] Abul. 1. Paral. c. 4 q. 15. imo nec Gentilis proſelytus contrahebat cũ virgine Hebræa primogenita, ne diuideretur hæ
k reditas. Abul. in Exo. 22. q. 12.[k] Citati E. cõtra cit. F.[l] Cõc. Chal
l ced. ſi modo infidelis uel hæreticus promitteret conuerſionẽ. nec obſtat q Aug. de adult. coniug. c. 18. de fide & operib. ca. 19. ſentit non ualere. & vtrobique citat Cypr. Nam loquitur ex aliena ſententia, & lib. de adult. coniug. c. 25. dicit ſuo tpe fuiſſe frequentiſſima matrimonia cum infidelib. Petrus Soto, lect. 9. Bellar. c. 23.
m ſic exponunt.[m] At hinc Soto putat euidenter colligi, valere nonum matrimoniũ cum infideli q tñ non inſertur, ut caſtratio ſuperueniens non ſoluit contractũ, quæ tñ irritat contrahendum.
n [n] Soto, d. 26. q. 2. ar. 2.) addit Ekius to. 4. ho. 73. qñ alter tñ conuertitur, ex parte illius fidelis, ſtatim reſultat ratio ſacramenti, quód ei dat gratiam) r, ia Soto tenetur uerba vtriuſque eſſe inuicem formam & materiam, & utrumque dum Chriſtianus eſt eſſe miniſtrum iſtius ſacramenti, vt laicus eſt miniſter baptiſ-
o mi.[o] Prob. 1. quia matrim. in utroque eſt unum numero ſacramentum, ſup. lib. pręced. c. 2. §. 1. ſed in Pagano non eſt ſacramentum, ergo nec in illo fideli. 2. poſterius proferens uerba eſt miniſter qui per uerba tanq̃ per formam efficit gratiam, lib. præc. c. 4. §. 4. at Paganus ſi poſterius proferat nõ eſt miniſter, nec dat formã. in ſolo. n. bapt. propter illius neceſſitatẽ paganus pôt eſſe miniſter. ſup. lib. de ſacr. c. 26. li. de bap. c. 28.
p [p] 2. Cor. 6. nolite iugũ. 1. Cor. 7. nubat tñ in Dño, id eſt cũ fideli. vt exponũt Amb. Hiero. ibi Theod. Theoph. Anſe. Sedul. D. Th. Caie. Aug. de adul. cõiug. c. 25. Hiero. 1. cõt. Iouit. Tertul. lib. 2. ad uxorẽ Sot. ar. 2. Bellar. cap. 13. pp. 1. ſed alij exponunt, ad Dñi gloriã & ſm leges pias cõiugij. ita Calu. PP. & Sot. & ſolitariẽ ſumptũ ſonat malũ contra ius naturæ: q tñ ex circumſtantijs honeſtatur.
q [q] ſupra c. 3. §. 6. cõis cũ Mag. d. 39. ſaltẽ ab eo tpe. D. Th. ar. 1. ad 1. Sot. a. 2. Ledeſ. Canoniſt. in ca. 1. de ſpõſ. ex cõc. Tibur. prouinc. c. 39. Grat. 28. q. 1. ex Cypr. Auguſt. Amb. 1. de Abrah. c. 9. & epi. 70. Coua. c. 6 §. 11. nu. 1. & cit. E. & inf Q.
r [r] D. Th. a. 1. ad 5. Naua. nu. 48. 49 ſi cõtra Doct. Victo. §. 296. contra Simanc. add. de cathol. inſt c. 40.
ſ num. 33. [ſ] Quia id Conc. Tribur. c. 39. recepit uniuerſalis cõſuetudo. & Tole. 3. c. 14. Agath. c. 67. Elibert. c. 15. 16. Aurelia. 2. c. 18. Aurel. 4. c. 13. ſic prohibitioẽ factã in gñali cõc. Niceno. ex Arabic. ca. 53. 67. 68. explicat iã cõſuetudo habere uim decreti irritantis. ſic cõis Theol. Couar. Sco. Palud. Dur. Caie. Taper. Spec. 2. p. ar. 28. licet 1. p. ar. 32. poſt cõc. 7. dicit proble non eſſe irritum apud Indos. vbi non eſt recepta hæc cõſuetudo, & ceſſat finis legis. vide Theod. Balſ in can. 72. 6.
t ſyno.[t] Vt bene probant conc. citat. per Simanc. add. catho. inſt. c. 40. nu. 17. 37. &c. Couar. c 6 §. vlt. add conc. Chalced. ca. 14. Aga
u then. c. 67. c. non oportet. 28. q. 1.[u] Glo. memorabil. d. c. nõ oportet. cõis Theol. d. 39. D. Th. ar. 1. ad 5. Richar. in lit. Carthuſ. q. 1. Bonau. ar. 1. q. 1. Tarant Palu. q. 1. Suppl. Soto. ar. 2. Ledeſ. ar. 2. ſ. Guillel. Spec. ti. de diuort. Vigner. Sylu §. 10. verſ. 1. dicit cõmunem Card. Præpoſ. c. fin. de cond. appoſ. Arm. §. 36. Couar. §. 11. nu. 4. Spec. 1. p. ar. 32. Ang. matrim. 3. imped 10. Caie. ver. matrim. §. 6. Tabie. imped. 8. §. 1. & 5. Anto. ti. 1. c. 6. Angles. q. 12. Nauar. c. 22. nu. 49. & conſ. 38. ti. 1. lib. 4. conſ. 2. nu. 16. ti. 3. lib. 4. Recent. cont. Simanc. d. num. 17. contra quem bene Couar. nec obſt. l. 15. ti. 2. p. 4. quia ibi Greg. tenet cum Theol. quod autem 6. ſyn. can. 72. negat valere cũ hæretico. ſumit hæretic. pro infideli, vt patet
x y ex loco. 1. Cor. 7. quem cit. ita Couar.[x] Trid. can 5.[y] [z] lib. præ-
z ced. c. 8. §. 4. [a] ſup. c. 15. §. 12. [b] D. Tho. q. 59. ar. 2. Sot. d. 39. An-
a to. ca. 6. Tabie. imped [c] Angl. q. 12. ar. 1. dub. 2. per l. oratio. ff de
b ſponſal. ut de rogatis ſub conditione contrahentibus, ſi Papa di-
c ſpenſauerit, dictum eſt c. 10. §. 5.

CAP.

CAP. XIIII.

De impedimento triplici criminis.

§.1. *Quid iure liceat, aut permittatur contra virum adulterum?*

2 *Ob crimen vxoricidij irritatur, quando vterque machinatus eſt mortem coniugis, vt inter ſe contrahant.*

3 *Et quando præter adulterium data eſt mutua fides de matrimonio contrahendo.*

4 & 5. *De nouo impedimento Trident. inter raptorem & raptam.*

IMpedimẽtum criminis ob vxoricidium, non contrahitur quando vir licite occidit.[a] licet enim marito in flagranti adulterio deprehẽſam, & ſibi tamquam carnifici autoritate iudicis traditã occidere.[b] crimen enim adulteræ cum ſit grauis iniuria in virum caput, eſt dignum pœna capitis. quam tamen pœnam iudea non iubet, ſed cõcedit marito in ſatisfactionem. non concedit lex vt vir vnum ſine alio accuſet:[c] & poteſt intra quinquennium accuſare.[d] permittit lex impune occidere etiam clericum in flagranti,[e] etiam iacto ſclopo in fugientem:[f] aut ei virilia præſcindere.[g] Si autem vir iam occidit adulterum, non ideo cenſetur ſententia lata contra complicem adulteram.[h] inuaſus adulter vt ſe defendat, tenetur fugere etiam cum dedecore, ne inuaſorem maritum occidat:[i] ſi tamen occideret cum moderamine pro ineuitabili vitæ defenſione, vt excuſatur à culpa priuati homicidij,[k] ita videtur liber ab irregularitate.[l] Olim permittebatur occidere etiam extra flagrãs delictum, ſi trinam monitionẽ præmiſiſſet: & veteri lege Hiſpaniæ vxori licebat virum adulterum ſimiliter occidere.[m] In locis tamen vbi eccleſia habet iuriſdictionem temporalem, occidens adulterum aut clericum, punitur tanquam clericida.[n]

2 Qui occidit illicitè vxorem ob adulterium aut odium, prohibetur contrahere,[o] ſed non eſt irritum matrimonium, niſi cum ſocia criminis: quando ea intentione & cõmuni conſilio occidunt coniugẽ, vt ducat participẽ criminis,[p] quãuis per alium occiderint.[q] quod ſi alter machinantium ſit infidelis, incurritur impedimentum ex parte Chriſtiani,[r] vt nec cum eo poſt conuerſionem ad fidem, contrahere poſſit. ſi tamen vnus coniugem occidit prædicta intentione, altero ignorante, non fit inhabilis matrimonio,[ſ] niſi ſimul interuenerit adulterium.[t] ſi econtrario vxor maritum occidat ſola, vt nubat ei cum quo adulterata eſt, hæc mariticida videtur inhabilis,[u] ea ſimili ratione iuris: quamuis ius tantum exprimat quando vir occidit vxorem propriam, aut maritum alterius adulteræ.

3 Si quis adulteretur ſcienter cum coniuge alterius: & præter adulteriũ formale fiat mutuus contractus per verba de præſenti,[x] aut de futuro[y] (quæ de ſe ſufficerent ad matrimonium aut mutua ſponſalia) ſunt inhabiles matrimonio. At ſi ex altera parte ob ignorantiam circumſtantiæ, non fuit formaliter adulterium ſed ſimplex fornicatio, non eſt impedimentum

CAP. XIIII.

[a] Sup. c.2.§.1.lit.S. Soto, Tabien. imped.7. [b] Licitam eſſe adulteræ occiſionem, non quidem propria autoritate & in flagranti, ſed poſtquam tradita eſt autoritate iudicis. D. Thom. add. q. 60.1. communis cũ Magiſt. d.37. Soto ibi q. vnic. artic.3. & lib.5. inſtit. q.1. art.3. Med. C. de reſtit. q.3. cauſa.4. Couar. 2.p. ſponſ. cap.7 §.7. Syl. matrim.8.§.9. Abul Matth 5. q.113. Perez. l.2. tit.15. lib.8. ordin. p.293. Specul. 3.p. art.4. & ſcribentes ſuper l.80. Taur. Nauar. cap.15. nu.3. Ledeſ. q.62. Anton. Gomez l.76. Taur. num.18. Anton. Gabriel. to.1. commun. verb. adultera. [c] lex 80. Taur. vbi ſcribentes. Gregor. l.9. titul.17. p.7. [d] Sic Tridentin. ſeſſ.25. regul. c.19. concedit quinquennium, &c. At maritus pro retentione dotis poteſt perpetuo excipere de adulterio. Perez d. l.2. ſ. vid. Menchac. lib.1. controu. freq. c.7. Couar. 2.p.c.7. §.7.n.7.§ 5.n.13. [e] Communis per c. ſi vero. de ſentent. excommu. Nauar. c.27. num.84. cum Sylu. excom.6.§ 6. verſ.10. Ang.§.16. Piſan. Roſel. Anto. & Benedict. 10 cap. Rainut. 3 p. nu.16. pag.8. Perez l 4 ti. 13. l.44 tit 19 lib.8. ord Palud. diſtin. 28 q.5.1. Quidam tamen limitant nõ incurrere excom. ſi percutiat clericum: bene tamen ſi occidat etiam incontinenti. Fortun. Verucil. Couar. d.§ 7. nu.12. cont. Tabien excomm.5. caſ.1. nu.31. dicentem non incurrere, licet occidat ex interuallo. Imo incurrit ex deliberatione occidens, qui expectat abſconditus, licet abſque interuallo. Syluest. Roſel. Piſan. Ang num.16. Perez ſup. Nauar. conſ.41. tit. de ſenten. excomm. lib.5. [f] l.15. tit.23. lib.8. recopil. [g] Perez d.l.44 tit.19. lib.8. [h] Quia accidere poteſt, vt ob falſos teſtes & indicia infirma occiderit. Perez l. ſecunda, tit.15. lib. octauo, pag.312. [i] Nauar. cap.24 num.15. cap.27. num.238. cum Anton.§.1. Mercad. lib. ſexto, de contract. cap. quinto. [k] Mercad. cap. quarto, Syluest. homicid.3.§.4. [l] Mercad cap.4. Anton. Turrecrem. Sylu. ſup. verſ 3. Arm irreg.§.42. Caſtro. 2. leg. pœn. cap.14. cum glo & videtur Palud. Soto. lib.5. iuſt. quæſt.1. art.9. & Recent. Victorin. Cano, Mantius, Peña, Fr. Medin. facit Couar. cle. ſi furioſus. 2.p. §.4. nu.10. quamuis damnat irreg.3.p.§. vn. nu.4. verſ. poſſet. quãdo adulter præuidit periculum. & Nauar. c.15. num.7. c.27. num.238. Cordub. lib.2. q.26. [m] Vt probant Docto. citati B. ſed peccat mortal. qui occidit in flagranti delicto. addit Perez, ſi vir iam occidit adulterũ non cenſetur lata ſententia contra vxorem quia fieri poteſt, vt ob indicia parum firma occiderit, & per l.80. Taur. non poteſt accuſare vnum ſine altero ſi autem vxor virum cum coniugata accuſet concubuiſſe, poterat occidere per l.1. C. ad l. Iul. de adulter. l.3. tit.20. lib.3. recopil. vide Couar.§.6. num.5. ca.8.§.5. num.17. Soto d.41. Specul. Anton. Gab. tom.3 lib.7. de criminal. conc.35. ſed loquitur irreſolute. [n] Couar. c.7.§.7. nu.15. quia ibi Pontifex non admittit in hoc ll. principis ſæcularis. [o] D. Tho. q.60.2. ſeu diſt.37. Sot. d.37. art.4. Caietan. verb. matrimon. dirimẽtia, & dictum eſt ſup. cap.2. [p] Gloſ. c. ſuper hoc. de eo qui duxit. vbi ſentit Panorm. & facit cap.1. de conuerſ. in fid. idque etiã abſque præcedente adulterio D. Tho. ar.2. Ledeſ. Soto. art.4. & ſentit Syl. matrimon. 8 §.9. Nauar. capit. 22. num.46. vid. nu.36. & conſ.1. tit.7. lib.4. Bellar. de matrimon. cap.22. cap. laudabilem de conuerſ. infidel. quod autẽ requiratur animus contrahendi, non tam expreſſit D. Thom. nec Pan. in c.1. de eo qui duxit. [q] Sed non ſufficit ratihabitio occiſionis ſubſecuta. Nauar. nu.46. fin. cum glo. c. ſi quis viuente. 31.q.1. ex Conc. Tiburien. cap.40. 51. Conc. Melden. c.69. Burchar. lib.9. cap.65. Iuo part.8. cap.201.202. [r] Dicto capitulo laudabilem. Nauarro nu.36. & addit. Hiſpa. num.84. & dictum eſt c.3.§.6. [ſ] Doct. ſup. & Nau. nu.46. ex d.c. ſi quis. Syl.§.9. Sot. artic.4. col.3. Spec.1.p. ar.24. ſed falſo addit art.33. con.4. ſatis eſſe pro hoc impedimento, vt vnus abſque alterius cõſilio occidat, cum intentione cõtrahendi, etiã abſq; adulterio: & probat quia D. Th. ar.2. & alij ſolũ explicãt, vt occidat, intentione ducendi aliã determinate. [t] Hic eſt 2. caſus Nau. c.22. nu.46. communis. d.35. vbi D. Th. in expoſitione lit. Richar. & ſignificat Palud. d.34. q.1 Sot. d.37. art.4. col.3. Ledeſ. q.62.2. Sylu. matr.6.§.6. verſ.1. matrim 8.§.9. Ioan. Andr. Panor. & communis in c. ſuper eo. de eo qui duxit. Angel. matrim.3. imped.9. Perez l.3. ti.2. lib.5. ord. p.47 contra Specul. d. ar.33. con.4. Sot. con.1. limitat quando occidit vxorẽ cum peccato: ſecus, ſi datã a iudice ob adulterium probatum. ſed Caiet. verb. matrim. imped. caſ.5. negat requiri, vt adulter vxoricida habeat animũ contrahendi quia ius nõ exprimit in foro exteriori. At reuera abſque tali intentione non fit inhabilis in cõſcientia, Richa. Sot. ar.4. col.3. in prin. Syl. Nau. & communis. [u] Palud. q.1. con.1. Caiet. ſup. caſ.2. Spec. art.33. & ſignificat Soto. ar.4. con.6. quia dicit, ſi alter illorum eſt coniugatus, & coniugẽ occidat. quod eſt contra Ledeſ. q.62.2. Vict.§ 291. quia c. ſignificaſti. de eo qui duxit. expreſſit de viro tantũ occidẽte. Eſt probabilis ſententia, vt limitetur ad caſum expreſſum. [x] [y] Hic eſt 3. caſus criminis, & præter adulteriũ formale (c. propoſitũ. de eo qui duxit) oportet eſſe verba aut de præſenti c. ſi eo. tit. aut certe verba de futuro mutua. c. relatum. 31.q.1. quæ de ſe ſufficiant ad ſponſalia. aliàs non eſt impedimentum dirimens. c. denique. 31.q.1. ex Aug. de bono coniug. c.14. lib.1. de nupt. & cõcup. c.10. D. Tho. d.35. ar.6. ad fin. Richar.3. q.4. Mai. d.37. q.1. col.2. Soto. d.37. ar.4 col.3. Nau. c.22. nu.47. & conſ.22. lib.4. ti.1. de ſponſal. & tit.7. conſ.2. Anto.3.p. tit.1. c.5. col.2. Syluest. matrim. 8.§.9. verſ.4 Angel. matrim.3. imped.9.§.1. Turrec.31. q.2. c. nullus col.2. q.1. Pan. Hoſt. Anch. Anto. de Butr. Præpoſit. Io. And. Card. per c.1. de eo qui duxit. auth. vt nulli iudicũ.§. ſi quis vero

z dirimens : [z] & inter infideles ſi
quis putans dato libello repudij ſol
ui matrimoniũ, & repudiatá alte-
rius cognouit ſub fide data matri-
monij, nó eſt inhabilis poſt conuer
a ſioné: [a] quia ex ignorantia nó repu
tabat eſſe formaliter adulteriũ. ité
ſi vir adulterę etiam acceptanti pro
miſit matrimoniũ, nec tamen illa
repromiſit, non irritat matrimo-
b nnium : [b] quia vnius promiſſio nó
c ſufficit ad ſponſalia, [c] quamuis iura
d mentum intercederet. [d] ad tale im
pedimentũ ſufficit mutua promiſ-
e ſio ſimplex ſine adhibitione fidei, [e]
id eſt, ſine iuramento confirmante
f pŕomiſſioné illam iure irritam: [f] ſed
in conſcientia non ſufficit promiſ-
g ſio deceptoria, [g] ſicut hæc nec ſuf-
ficit ad vera ſponſalia.

4 Inter raptorem & raptam, olim
ius ciuile antiquo canonico confir
h matum, [h] irritabat matrimonium
in perpetuum: ſed reuocatum recé
i tiori iure canonico, [i] poſtea conc.
Triden. c. 7. ita temperauit, vt inter
hos quandiu illa in poteſtate rapto
ris manſerit, irritum ſit matrimo-
k nium, [k] quamuis ipſa ſponte con-
ſentiat, antequá ſeparata reponatur
in loco tuto. Rapta dicitur quæ cõ
tra voluntaté patris de domo illius
ſubtracta eſt, licet id fieret cũ ſpon
l taneo conſenſu puellæ. [l] At ante
Triden. vel vbi nunc per decenniũ
m non fuit receptum Triden. [m] ſatis
erat illam libere conſentire: licet
non conſtitueretur ſeparatim in lo
n co tuto. [n] Si ante raptum præceſſit
ſpontaneus tractatus de matrimo-
o nio videtur valere, [o] vt olim vale
bat ſtrictiori iure ciuili. ſi forte fœ
mina robuſta rapiat virum meticu
loſum, videtur eodem decreto irri
p tari, [p] & incurret fœmina excõmu
nicationé, & alias pœnas latas con-
q tra raptorem : [q] quia ſubeſt eadem
ratio deciſionis: ſicut de vxore quę
maritũ occidit vt nubat adultero,
ſup. §. 2. Raptor, & omnis qui cóſi
lium, auxilium & fauoré huic cri-
mini præbet, fit ipſo iure excõmu
nicatus, ac niſi eam duxerit, ſit per-
r petuo infamis : [r] ſi ducat non ita
ſ ſit, [ſ] aliàs enim rapta cogeretur nu
bere infami, quod eſſet in ipſius gra
namen, contra, fauorem qué cõcil.
intendit dare matrimonio. fit inſu
per raptor niſi eam ducat omnium
dignitatũ incapax: ſi clericus fuerit
raptor aut cóſultor, de proprio gra
du deijciendus eſt ac deponẽdus,
vt decernit Concil. Trident. c. 7.

5 Compellitur raptor mulierem
raptam etiá non virginem quáuis
t illam non ducat, [t] decenter pro
u qualitate vtriuſq; perſonę dotare, [u]
arbitrio iudicis in foro exteriori :
non tamen tenetur in conſcientia
x ante ſententiam, [x] niſi virginé vi-
tiauerit vi & metu uel deceptio-
ne. ſed neque olim, neque nunc ad
pœná dotis dãnabitur qui uolenté
aut nolétem rapuit, ſi præceſſit tra-
ctatus liber de matrimonio, ut
dict. eſt. quia hic non cenſetur rap-
tor: & hic generalis & poſterior ca
non concilii, limitandus eſt per ſpe
y cialem legem iuris communis : [y]
ut ſæpe poſterior lex generalis limi
z tatur per priorem ſpecialem. [z] nec
dicitur raptor qui fœminam ſpon-
te conſentientem, aut etiam inui-
tam defert ſecum, nec incurrit pœ
a nas raptoris. [a] Quamuis ob iniuriá
patri inſcio virginis illatam, poteſt
arbitraria pœna puniri. Id crimen
ita eſt odioſum, ut in omni diſpen
ſatione impedimenti ad matrimo-
nium, addatur clauſula, dummodo
b rapta non fuerit. [b] quis diſpenſet
ut contrahere aut petere debitum
liceat, & quæ ſint iuſta diſpenſan
di cauſa in his impedimentis matri
monii. ſup. cap. 3. & de filiis extra
matrimonium natis. lib. 1. de ma-
trim. cap. 20. dictum eſt.

6 Hęc ſufficiant de poſtremo ſa
cramétorum eccleſię, & de aliis ſa
cramétis ad ſalutem neceſſariis &
utilibus. De ſacramẽtorũ ſubſtan
tia, & ptis rinbus multa præmittun
tur libro de ſacramentis in genere:
quędam alia ad plenioré cognitio-
nem apud ſup. citatos Doct. ſunt le
gẽda. Ad exactam cognitionem ſa
cramenti pœnitétiæ & ordinis per
tinet libro. 13. de clauibus pro foro
exteriori, quantum ad cenſuras &
irregularitaté. Chriſtum Dominũ
ſacramétorum inſtitutorem preca-
mur, ut hæc ſcripta in ſanctæ ma-
tris Eccleſiæ Romanæ utilitatem
& obſequium cedant: cuius corre
ctioni & cenſuræ hæc, & noſtra
omnia ſubiecta eſſe uolumus.

---

z collat. 9. Bellar de matrimo. c. 22. [z] c. propoſitum. de eo qui duxit. Maior. q. 1. Specul. 1. p. art. 34. Nauar. c. 22. nu. 47. Gregor. l. fi. tit.
a 1. p. 4. Perez l. 1. tit. 1. lib. 5. ord. p. 17. & 45. [a] Spec. art. 34. & facit ar. 38. Abulen. 1. Reg. 8. q. 38. vnde filij quos infidelis ex tali matrimonio bonæ fidei genuit, habentur legitimi, gloſ. c. fi. qui filij ſint leg. Cou. 2. p. c.
b 8. §. 1 nu. 1. [b c] Ita
c poſt longam cóſultationé cum ſapiétibus Archiepiſcopus Guerrero. & colligit ex D. Tho. q. 66. 1. Syl. §. 9. verſic. 4. ſignificat Perez ſup. p. 17. col. 2. & l. 3. tit. 1. lib. 5. p.
d 47. col. 2. [d] D Th. q. 46. 1. & tamé Soto. ar. 4. col. 3. fi. putat pro hoc impedimento ſufficere iuramétum vnius cũ adulterio. quod falſum eſt, niſi adſit
e mutua pmiſſio. [ef]
f Paludan. d. 34. q. 1. Syl. verſ. 4. Roſ. impedimen. 8 §. 2. Angel. matrim. 8. impedim 9. vbi Patauinus in add & propendet Anton. c. 5. & id probabilius ait Rich. d. 35. ar. 3. Spec. artic. 34. poſt
g conc. 9. [g] Cõmunis contra ſolum Spec.
h ar. 24 con. 9. [h] c. pla
i cuit. 30. q. 2. [i] c. fin. de rapto. definit nó eſſe irritũ tale matrimo. & c. tria. 30. q. 2. vt ait D. Th. 2. 2. q. 154. 6. ad 3. vbi Caie. Cou. 2. p. c. 3. §. 9 n. 1. Perez ſub. & l. 2. tit. 15. lib. 8. ord. p. 281 288 Plotus add. 1. & 2. ad Laudenſem conſil. 31. Petr[9] Pechęus de teſtamen. coniugum. c. 2. nu. 4. Bellar. de matrimon. c.
k 20. fi. [k] Nauar. ioſ. conſ. 3. lib. 4 tit. 14. de conſang. nu. 7. de quo ſcribunt poſt Conc. Trid. c. 7. Nauar. add. Hiſp. c. 22. nu. 47. Spec. 1. p. ar. 25. ad fi & append. p. 84. Sebaſt. Medices. in ſum. peccator. capital. tit. 8. q. 33. col. 3. Molina. lib. 2 de primogen. c. 13. nu. 12. ad fin. Mandoſ. prax. ſigna
l tur ſol. 52. [l] D. Th. 2. 2. q. 154. 7. Summiſt. ver raptor. Nau. c. 16. nu. 3. c. 22. nu. 47. & conſ. 32. lib. 4. tit. 1. de ſponſ. Maiol. de irreg. lib. 5. c. 42. Nau. conſ. 2. num. 13. tit. 3. de deſp. clandeſt. lib. 4. & ex profeſſo conſ. 83. lib. 3. tit. 31. de regula. 20. anni ſatis ſunt, ſi decreta Trid. non ſunt recepta: ſed vbi tá ſe-
m mel ſunt recepta requiruntur 40. anni. [m] Nau. d. conſ. 2. ſenſit Maior. d. 29. q. 1. ſed non iam clare quam putat Cou. 2. p. ſponſal. c. 6.
n o nu. 5. [n o] Pan. c. pen. de raptor. Acmul. ver. rapin. §. 5. Recent. D. Vera, & Nauar. iuni. quia hic poſt tractatum, iure canonico non dicitur raptor, ex d. c. penult. de raptor. nec inconueniens, vt lex poſterior Trid. limitetur per priorem iuris communis. facit Cou. §. 9. nu. 1. ſi vir contraxit cum rapta, ceſſat alia pœna legis ciuilis, vt raptoris bona oĩa détur ſponſæ: quia impediret libertaté matrimonij. Palac. c. per veſtras. not 3. §. 20. cõtra Iul. Clar. pract. § raptus. fauet Specul. 1. p. ar. 25. dicit quod qui ſolutam corruptam rapuit, poterat etiá olim iure ciuili cõtrahere cum ea: quia ceſ
p ſat ratio legis. [p q]
q Vt de vxore mariti
r cida. d. eſt §. 2. [r]
ſ Trid. ſeſſ. 24. c. 7. [ſ] Ita colligit ex inténtione concil. ſecundum quam limitãda ſunt verba eius, vt aiunt Recent. Iuriſper. & colligitur á ſimili ex Cou. c.
t 7 § 4. n. 10. [t] Quia Tri. c. 7. de dote expreſſit, quamuis eá
u nó ducat. [u] Coſta. l. cum tale §. ſi arbitrati. ff. de cond. & demonſtr. not. 8. n. 42. Anton. Gom. l. 80. Taur. num. 36. Mencach. lib. 1. controuerſ. frequen. c. 7. nu. 23. Greg. glo. 1. in princ. tit. 20. p. 7. & l. 23. tit. 15. p. 7. deciſ. Pedemont.
x 107. [x] Quia in hoc diſpoſitio Trid. eſt pœnalis, ſet luſa vi & fraude. Spec. append. p. 84. Mexia. pragm. panis, conc. facit Perez lib. 8.
y ord. [y] Quia vitanda eſt correctio legum ſi id patiatur ſenſus & pprietas
z verborum. [z] Sup. lib. 3. de pœnitentia. c. 6. § 4. N. & pbat Nau. c. placuit, de pœnitentia. d. 6. nu. 147. & libro de orat. not. 22. nu. 83. & 95. ad 1. cum cõmuni in c. 1 de conſtit. in 6. vbi Domi. nu. 5. Anch. nu. 24. Doct. per l. ſed & poſteriores. ff. de legib. idem Nauar. edit. anni 84. ca. 27. nu. 259. Corneus. conſ. 89. lib. 1. ſic authent. offeratur. C. de litis conteſt. limitatur per priorem l. ſciendum. ff. qui ſatiſdare cogantur. De-
a cius regul. 1. ff. de regul. iur. [a] Titulo de vi bonorum raptorum. & c. cum cauſa. de raptor. Specul. append. p. 80. Palac. rubric. de donat. §. 19. & 20. Mandoſ. praxi. titul. diſpenſatio matrimonial. Matien. l. 1. tit. 1. lib. 5. recopil. & ita contigit in graui caſu Hiſpaniæ,
b conſultis viris doctiſſimis. [b] Mandoſ. ſupra. & ſuper Cancel. reg. 47. Pius V. in proprio motu.

SVMMAE THEOLOGIAE MORALIS

Tomi Primi,

Doctore HENRICO HENRIQVEZ è Societate IESV Authore,
in Academia Salmanticenſi Sacræ Theologiæ profeſſore,

LIBER DECIMVSTERTIVS.

DE EXCOMMVNICATIONIS CENSVRA.

Auctores qui tractant de cenſuris eccleſiaſticis.

PAtres in Matth. cap. 16 & tibi dabo claues. & clarius cap. 18. de quibus inf. c. 2. §. 3. & lib. 2. de pœnitentia cap. 1. §. 2. P. & generaliter lib. 3. in princ. & cap. 1. Theolog. cum Magiſt. 4. diſt. 18. cap. 7. vbi D. Tho. q. 2. (ſeu add. q. 21.) Durand. q. 3. Richard. Bonauen. Alber. ſed breuiter Scot. diſt. 19. q. 1. ar. 5. & 6. Alexan. 4. p. q. 81. Soto diſt. 22. Ledeſ. 2. p. q. 23. Victor. in ſumma, tit. de excommun. Pet. Soto ti. de clauib. lect. 2. Caietan. opuſc. tom. 1. tract. 9. to. 2. tract. 13. & in ſumma. verb. excommun. vbi Ang. Sylu. Tab. Arm. & alij Summiſtæ. Allen. toto. ferè lib. 7. Fr. Medin. lib. 1. inſtruct. c. 21. Anton. 3. par. ti. 24. Nauar. c. 27. à princip. Adria. in 4. q. de clau. fo. 149. Viguer. in ſum. Theolog. c. 16. §. 6. Caſtro & Medices de hæreſ. verb. excommun. Vualden. de ſacramental. à c. 91. Bellar. lib. 4. de Roma. Pontif. c. 16. verſ. 7. locus. & lib. 3. de eccl. c. 6. Dried. li. 4. de dogmat. eccl. c. 2. p. 2. Pigh. lib. 5. de eccle. hier. c. 2. Hoſi. inſtit. c. 3. Sixt. lib. 6. biblio. c. 60. 267. Turrian. in Clem. lib. 2. conſt. apoſt. c. 20. 21. 42. 47. lib. 7. ca. 7. lib. 8. cap. 28. Ekius enchyr. c. 21. Felician. lib. de cenſur. Roffen. ar. 13. Clictouæ. lib. 2. Antiluther. c. 20. in iure canonico eſt tit. de excommun. in Decretal. & lib. 6. & Clem. Grat. 11. q. 3. & 24. q. 2. & 3. latè Couar. in c. alma mater. Perez ti. 5. lib. 8. ord. p. 170. Simanc. de cathol. inſtit. c. 27. Io. de Lignian. tract. de cenſur. Tiraq. lib. 1. retractus, titu. 1. §. 1. glo. 9. num. 271. & ſparſim Cordub. caſ. 18. 19. 25. 35. 63. 64. 65. 111. 175. 179. 181.

PROOEMIVM.

NE[a] tractatum qui eſt de ſolis ſacramentis interrumperemus, addito libro de cenſuris.[b] Inf. cap. 1. & tamen cum lib. de ſacramen. pœniten. coniunximus lib. de indulg. quæ pertinent ad vſum clauium extra prædictum ſacramentum. cuius ratio in eodem libro ſubiecta eſt.[c] inf. ca. 1. §. 3. R[d] inf. c. 7. §. 1. & latè c. 10. quod præmittatur ante abſolutionem peccatorum.[e][f] c. 1. & 2.[g] De tota minori agitur capitu. 3.[h] De effectibus excommun. in cõmuni, qua communicatione priuet. c. 4. de communicatione in diuinis circa ſacramenta, ca. 7. §. 1. & circa abſolutionem à peccatis ca. 10. & 22. deinde priuat ne aſſiſtat diuinis officijs, cap. 7. §. 2. & c. 11. quod ipſe excõmunicatus prohibetur ſtrictius aſſiſtere. 3. priuat ſuffragijs, cap. 12. §. 3. item 4. priuat actiua collatione & electione beneficij eccleſiaſtici, cap. 7 §. 3. deinde, cap. 13. priuat receptione illius, aut alterius gratiæ impetratæ à Pont. & cap. 14. quo remedio curandum eſt, vt infirmus titulus beneficij reualidetur. 5. circa humanum conuictum priuat, cap. 7. §. quarto, & ſequen. & cap. 22. § 3. ſub uenia li. ſed in quinque caſibus peccat mort. c. 8. & 9. deinde 6. de effectu excommun. iniuſtæ cap. 15. Et cap. 16. quæ excommun. dicatur nulla ſine effectu.[i] cap. 5. deinde, cap. 6. qualis ſcientia requiratur, vt quis reputetur vitandus.[k] capit. 17. ſolam culpam inobedientiæ eſſe cauſam, præmiſſa tamen monitione. deinde de excommunic. ab homine, ut c. 18. de Paulinis, & de edictis publicis, & cap. 19. de excom. lata per cameram Apoſtolicam.[l] ca. 20. & 24. & de ritu anathematis ſolẽni in c. 20.[m] c. 21. deinde c. 22. explicatur verſ. vtile, lex humile, & cap. 23. de ignorantia & neceſſitate excuſante. & quando ob participationem incurratur maior.[n] ca. 21. & ſeq. quòd autem parochus requiſitus poſſit miniſtrare ſacramenta, ca. 6. §. 3.[o] c. 24. deinde c. 26. an epiſcopus extra territoriũ liget, & quomodo excommunicet externos.[p] c. 25.[q] cap. 27. vbi agitur de abſolutione per bullam cruc. aut iubilæum. & an externos abſoluet epiſcopus.[r] cap. vigeſimooctauo, & de præmittenda ſatisfactione partis. & quod parochus & confeſſarius abſoluat à minori, imo & à maiori non reſeruata.[ſ] capitu. 29.[t] cap. 30.

PROOEMIVM.

a HIc liber huc honeſtas ob cauſas reiectus,[a] ſedem habet poſt librum 3. de ſacramento pœnitentiæ: in quo de vſu clauium pro occulto pœnitentiæ foro dictum eſt. Poteſtas autem & iuriſdictio clauium, quã tum ad cenſuras & pœnas eccleſiaſticas, pertinet ad forum externum extra ſacramentum pœniten
b tiæ:[b] & excommunicatio eſt cen-
c ſurarũ prima & grauiſſima,[c] eiuſque abſolutio præmittitur ante receptionem ſacramentorum, & ut cum fructu fiat abſolutio à pecca-
d tis.[d] De erroribus circa miniſtrũ clauium & illarum uſum dictum eſt in prooem. libri de pœnitent. In præſenti dicemus primo de uoce,
e definitione,[e] & diuiſione excom-
f municat.[f] maioris & minoris.[g]
g Secundo de effectibus,[h] in qui-
h bus cõſiſtit ſubſtantia excommun. & quis excommunicatus ſit uitan
i dus.[i] 3. de cauſa diſpoſitiua,[k] quę
k pertinet ad materialẽ cauſam: qualis culpa præcedere debeat, vt ea pœna imponatur. & de forma, in-
l tentione, qua ſit imponenda.[l] Quarto de cauſis, ob quas homo
m excuſatur ab incurſu cenſuræ,[m] & qui actus excommunicato per-
n mittantur.[n] Quinto de miniſtro, qui eſt effectiua cauſa, vt liget cen
o ſuris.[o] & quis poſſit excommu-
p nicari.[p] Sexto quis abſoluere poſ-
q ſit ordinaria poteſtate,[q] & de uatiis modis ſub quibus abſolutio
r committitur delegato.[r] De for-
ſ ma & ritu abſolutionis.[ſ] & quis digne abſolui debeat cum expreſſione
t cauſæ.[t]

CAP.

C A P. I.

Sic [a] Doctor. poſt tractat. de ſacram. pœnitentiæ, agunt de excommunicatione, & alijs cenſuris. [b] Dictum eſt lib. 1. de pœnitentia cap. 8. 18. & lib. 2. c. 20. Concil. Trident. ſeſſ. 14. c. 8. cano. 15. [c] Colligunt Patres ex Matth. 16. quodcũque ligaueris. Luc. 10. qui vos audit, me audit. 1. Corinth. 11. laudo quod præcepta mea tenetis. 1. Theſſal. 4. præcepta: qui hæc ſpernit, non hominem ſpernit, ſed Deum. 2. Theſſ. 3. ſi quis nõ obedit verbo noſtro, hunc notate. Hebr. 13. obedite præpoſitis. & late ea Pont. & Patribus, probat Bell. lib. 4 de Ro. Pont. c. 16. vſque 21. (contra hæret. quos refert c. 15.) Turrian. lib. 1. pro can Apoſtol. c. 27. D. Thom. 1. 2. q. 96. 4. & ſeq. vbi Fr. Medin. & 2. 2. q. 186 9. Soto 1. iuſtit. q 6. art. 4. Caſtro. 1. legis pœnal. cap. 4. & 8. vbi falſo ait, plurimos tenere leges humanas non obligare. cum nemo etiam ex Iuriſperit. neget poſſe obligare in vtroq; foro. Quidã tamen aiunt quaſdam leges ciuiles, puta pęnales, non obligare de facto ad mortale, & pœnam æternam: quia ita intendit legiſlator, dum in lege expreſſit mitiorem pœnam temporalem. vt ait Nauar. ca. 23. nu. 55. & late in c. fraternitas. nu. 22. contra Caſtrom. & dict. c. 23. num. 40. 48. probat obligare ex cõmuni Theolog. & Canoniſt. in c. 1. de cõſtit. Cou. 2. p. ſponſ. c. 7. §. 7. n. 8. Fortun. Garſia de vlt. fin. illat. 16. Anton. Gomez in l. 3. Taur. num. 123. Burgos l. 1. Tauri. nu. 459. Menchac. 1. controuerſ. frequent. ca. 7. nu. 1. c. 10. nu. 20. [d] Quomodo colligatur Matth. 18. poteſtas puniendi cenſuris. inf. c. 2. §. 3. [e] Lib. 3. de pœniten. c. 1. §. 7. ca. 4. §. 5. D. Tho. add. q. 22. 1. ad 1. Soto diſt. 22. q. 2. 1. fi. Palac. diſt. 18. q. 3. Viguer. c. 16. § 6. verſ. 9. quia ſola culpa & pœna ei debita claudit cælum: ob ſolam vero excommunic. homo iuſtificatus & plene purgatus, qui non eſt in mora, non retardabitur ab ingreſſu cælorum. [f] Supra libro de indulgentijs, cap. 1. [g] Ita Docto. quia ex commun. eſt frequentior, & notior apud Chriſtianos: & clarius colligitur ex nouo teſtamento, infra capitulo ſecũdo, §. ſecundo. [h] Contra hæret. dicentes excommun. priuare ſolo conuictu exteriori & politico, agunt Recent. à princip. cit. Vvald. Roffen. Dried. Taper. Exius, Clictou. Pigh. Caſtr. Turrian. Sixt. & alij. [i] Regnũ cælorum, quod clauibus aperitur, dicitur tripliciter, ſup. lib. 3. de pœnitent. cap. 3. [k] Quę bona habentur eo verſ. os, orare, vale. inf. cap. quarto. [l] Soto quæſt. 1. ar. 1. & communis, ſumptio enim euchariſtiæ per antonomaſiam dicitur ſynaxis, à Diony. cap. 3. eccle. hierar. id eſt, communio. & rationem dat Dama. lib. 4. cap. 14.

C A P. I.

De voce, definitione & fine excommunicationis.

§. 1. Iuriſdictio pro excommunicatione dicitur late clauis, quæ, claudit regnum cælorum. vox excommunicatio.

2 Definitur. excommunicatus eſt mẽbrum eccleſiæ.

3 Finis excommun. quæ eſt grauiſſima pœnarum. ſed in correctione ceſſandum eſt, ſi deſit ſpes emẽda.

CHriſtus Dominus Prælatis eccleſiæ reliquit claues quibus ligarent rebelles baptizatos, pœnis eccleſiaſticis externis, ſeu cenſuris: [a] ſicut pœnis ſeu pœnitentijs iniunctis, ligat confeſſarius in foro interiori pœnitẽtiæ. [b] vt ex Matt. cap. 18. colligitur, clauium poteſtas qua prę̨lati extra ſacramẽtum poſſint hominibus ad fidelium cętum per baptiſmum admiſſis, imponere leges ligantes ad culpam, qua qui ſponte peccat, ligatur. [c] Ita ex eodem Matth. capit. 18. colligitur eos poſſe ad legum cuſtodiam, ligare cenſuris adiectis, & ſpiritualibus pœnis: [d] quæ pertinent ad poteſtatem iuriſdictionis, & dicuntur late & indirecte pertinere ad actũ clauium. [e] (Vt claues indulgentiæ à pœnis extra ſacramentum liberant. [f]) Prima & præcipua cenſura eſt excommunicatio, [g] quæ vere priuat fructu ſpiritualium bonorum: [h] vt ſuffragijs & ſacramentis, per quæ homo adiutus citius & efficacius intraret regnum cælorum. [i] Ex conſequenti priuat bonis quibuſdam temporalibus, vt communicatione ciuili in qua conciues reſpub. Chriſtianę participãt: ſed pręſertim bonis, quę ſunt Chriſtianis propria. [k] Nomen excõmunicatio deducitur à cõmunione, [l] (quia fideles in euchariſtiæ participatione maxime vniũtur) nã olim in primitiua eccleſia dum feruor erat in frequentãdo quotidie communionem, [m] dura pœna erat priuari communione euchariſtiæ: ſed refrigeſcente feruore erga communionem adiecit eccleſia priuationẽ aliorum ſacramentorum & bonorum. quid autem vocetur anathema Græcè, dicetur poſtea. [n]

2 Generali ratione excommunicatio vt includit maiorem & minorem ſic definiri poteſt, eſt cenſura eccleſiaſtica qua homo baptizatus ab aliqua communicatione eccleſiaſtica ſeparatur: vel ſacramentorum participatione tantũ, quãtum ad fructũ, vel ab hac & ſimul à ſuffragijs generalibus, & à conuictu fidelium. [o] Maior (quæ ſimpliciter dicitur excommunicatio) ita copulatiue recte definitur, [p] eſt ſeparatio à cõmunicatione eccleſiæ quantum ad fructum, & ſuffragia generalia, & à cœtu Chriſtianorum proprio. Excõmunicatus manet vere membrum eccleſiæ, [q] utpote eccleſiaſtico corpori cõiunctum fide, ſpe, & operibus quibuſdam Chriſtianorum proprijs.

3 Excommunicatio eſt pœnarũ eccleſiaſticarum grauiſſima, [r] cum priuet medijs ad vitã animæ opportunis, vt ſacramentis & ſuffragijs: hęc infligitur decenter & utiliter à pia matre Eccleſia, [s] iuxta facultatẽ à Chriſto datã: & intendit hãc pœnã adhibere tãquam medicinalẽ Syrupum, [t] ad purgationem peccati, præmiſſa monitione, & correptione fratris: vt iuxta Eſai. 28. vexatio det intellectum. Poſt epiſcopus poſt leuiores pœnas pecuniæ, carceris, & exilij tentatas, adhibere excommunicationem, quamuis ſciat huic priuato nocituram: quia proficit ſaltem ad medicamen, & terrorem pro corpore communitatis. [u] ſic pius chyrurgus brachium abſcindit, ne tabeſcat totum corpus: reſecantur palmites aridi, vt bene

[m] ſup. lib. de euchariſt. capitulo primo. [m] lib. de euchariſt. cap. 53. [n] Inſ. c. 20. anathema. 1. Corinth. 16. Ad Galat. 1. [o] Soto art. 1. colligit hanc definit. ex Docto. [p] Acceptant Theolog. cum Magiſt. diſt. 18. D. Tho. q. 21. 1. [q] Soto q 1. ar. 1. Baſies 2. 2. q. 1. art. 10. tit. de eccleſia, con. 4. Sixt. libr. 6. bibl. c. 266. Cordub. libr. 4. quæſt. q. 1. propoſ. 11. ſentit Sonnius in demonſtr. ca. 5. de eccleſia, in fi. Pighius. lib. 2. eccleſ. hier. ca. 2. Fr. Gaſpar in axiom. Chriſtian. libr. 2. ar. 3. c. 14. fin. Recent. Thomiſt. Petrus Soto. titu. de eccleſia. imo & excommunicatus iuſtus eſt mẽbrum viuum, & participat fructum occultũ ex ſuffragijs, infra c. 12. At quia non admittitur ad cõicationem, quorundam bonorũ cõmuniũ, dicitur pręciſum membrum, & extra eccleſiam. Ob quod tñ Hoſ. inſtit. ca. 31. Bellar. lib. 3. de eccleſia. ca. 6 negant excomm. etiam fideles, eſſe membra eccleſię. [r] Probat Marc. Mantua. i ſingolari. 508. per c. corripiantur. 24. q. 3. ex Auguſt. de correp. & gratia. cap. decimoquinto, Patres citati inf. D. Palac. in cap. per veſtras. text. in princ. §. 18. nu. 14. Felin. c. qualiter & quando nu. 51. de accuſ. Palac. diſt. 18. q. 3. pag. 332. Nauar. ca. 27. num. 18. communis contra fratrem Medin. lib. 1. inſtru. cap. 11. §. 14. qui ceſſationem dicit eſſe pœnarum grauiſſimam. ſed limitãdus eſt de pœnis cõtra communitatem. fatetur, Soto. diſt. 22. quæſt. 1. 2. ſed male addit diſt. 1. quæſt. 5. ar. 6. con. 8. ſi. ſententiam irregul. eſſe arctiorem, quam excommunicationis. [s] D. Thom. add. quæſt. 21. 2. Ledeſm. quæſt. 23. Soto. artic. 1. & D. Thom. 2. 2. quæſt. 31. 2. ad 3. Couar. capit. alma. 1. part. princip. num. 9. & 10. & lib. 2. variar. cap. 8. num. 1. habetur cap. 1. de ſenten. excommun. in 6. Concil. Coſtantien. ſeſſ. 15. At Chryſoſt. tom. 5. hom. de anath. & aliquãdo Auguſt. epiſt. 48. ad Vincent. propendebant non eſſe iam facile excommunicandum. vid. Sixt. lib. 6. c. 60. 267. [t] D. Tho. Couar. Simanc. c. 27. nu. 3. fin. probant ex illo. 1. Corinth. 5. tradidi Satanæ in interitũ carnis, (id eſt, in afflictionem) vt ſpiritus ſaluus ſit. Caſtr. Exius aut ſaltem ex pio fine quem eccleſia intendit, dicitur medicinalis: & peccat qui mala intentione excommunicat. Nauar. cap. 14. num. 24. (ſibi imputet qui abutitur bona medicina, vt Pharao qui flagellis Dei noluit emolliri) quia eccleſia non caſtigat ad perditionem, ſed ad ſalutem. Diuus Thom. cita. S. & tamen profert anathema & maledictiones in quinta charta contra rebelles. vide D. Thom. 2. 2. quæſtio. 73. Nauar. capit. 15. num. 10. capit. 23 num. 117. [u] Soto, Caſtro, Couarru. num. 9. Dried. lib. 4. dogmat. cap. 20. vt in generali. Ambroſ. in Pſal. 118. libro ſecundo. offic. capitu. 27. Auguſtin. & Hieronym. cap. corripiantur. capit. reſecandæ. 24. quæſt.

ſit viti: latro iuſte ſuſpenditur ne reipub. noceat: damnato ad mediã ſubtrahitur beneficium cibi neceſſarii: & Deus interdum iuſte ſubtrahit efficacia auxilia, & dicitur excæcare, & obdurare, in pœnam
x aliorum criminum. [x] Ita eccleſia excommunicato ſubtrahit vſum ſacramentorum & ſuffragia in pœnam: relinquit tamen ei media ne-
y ceſſaria virtutis pœnitentię, [y] nec prohibet priuatas orationes, eleemoſynas & ieiunia offerri pro excommunicato. Procedit contra induratum aut inſordeſcentem pertinacem, uſque ad inuocationem
z brachii ſecularis: [z] cui interdum tradit occidendum hæreticum per-
a tinacem. [a] ſed quandiu procedit via correptionis fraternæ in delictis occultis, quę rempublicam non ſcandalizant: ſi periculum ſit quod per iteratas excommunicationes non corrigetur, ſed fiet peior, ceſſandum eſt communiter ab ex-
b communicatione: [b] niſi crimen ſit ex illis quę vergunt in perniciem publicam, vt hæreſis, & proditio
c ciuitatis. [c] cum magno temperamento decet prælatos eccleſię vti
d ea poteſtate excommunicandi: [d] nec pro rebus deperditis ſeu ſubtractis ad finem reuelationis concedere debet generales excommuni-
e cationes vicarius, [e] aut viſitator:
f ſed ſolus Epiſcopus, [f] cauſa diligenter & maturè examinata. & prius uti debet alijs pœnis & remedijs
g iuris conſuetis. [g]

CAP. II.

Triplex eſt cenſura. Excommunic. differt ab alijs.

§. 2. *Diuiditur in maior. & minor. in iuſtam, & à iure vel homine.*

3 *Poteſtas excommunican. data eſt Matth. 18. tradebatur Satanæ. hæreticus an excommun. iure diuino? eccleſia ſtatuit effectus excõ.*

4 *Ante legem Chriſti fuit quadam ratio excommun.*

TRiplex dicitur cenſura, excommunicatio, ſuſpenſio, & inter-
a dictum, [a] quę conueniunt materialiter in quibuſdã effectibus, ſeu priuant eiſdem bonis, ſed diuerſa ra-
b tione. [b] peccatum mortale vetat officium rite celebrandi, & miniſtrãdi ſacramenta: non tamen dicitur
c cenſura, [c] aut ſuſpenſio, cum non
d ſit pœna eccleſiaſtica, ſed culpa. [d] Excommunicatio priuat ſacramento, aut officio eccleſiaſtico, vt eſt formaliter quędam communicatio in-
e ter Chriſtianos: [e] ſuſpenſio eſt ſo-
f lius perſonę eccleſiaſticę, [f] cui prohibet exercitium clericalis officii, uel beneficii in partem. quod ſi prohibeat totũ officii, uel bñficii exercitium in perpetuum non dr̃ ſuſpẽ-
g ſio, ſed depoſitio uel degradatio: [g] quę depoſitio non magis intelligi-
h tur nomine cenſurę, [h] quam priuatio beneficii aut pęna verberum, ieiunii & carceris, quę eſt mere corporalis. ſic impedimẽtum officii ex lepra, ſenectute, uel debilitate, non eſt cenſura, cum non ſit pęna ſpiritualis pro culpa. Interdictũ prohibet directe ipſas officii eccleſiaſtici, & ſepulturę ac ſacramentorum
i actiones ſactas, [i] etiam illis qui nõ habẽt beneficium, aut officium eccleſiaſticum: in quo differt à ſuſpenſione. Ceſſatio à diuinis non eſt cẽ-
k ſura, [k] ac proinde qui illam uiolat
l non fit irregularis: [l] ſed reducitur ad interdictum loci, ſicut & uiolatio ſeu pollutio eccleſię, ꝓpter quaſdam conuenientias. ligatum prędictis cenſuris quando uitare teneamur, dicetur poſtea. [m]
m
2 Excommunicatio uarie diui-
n ditur. [n] primo analogice in maiorem (quę communiter intelligitur nomine excommunicationis ſim-
o pliciter [o]) & eam quę comparatio-

quæſt. 3. Origen. in Ioſue 7. habetur capit. polluitur. 45. d. Diuus
x Chryſoſt. homil. 15. in id 1. Corinth. [x] Diuus Thomas, prima ſecundæ, quæſt. 79. art. 3. vbi Frat. Med. citat Patres. At Deus nunquam ſubtrahit auxilium ſufficiens & neceſſarium, quo ſi homo bene vteretur, poteſt conuerti. ſup. lib. 1. de pœnitentia, capit. 29.
y ad fin. [y] Citati ſupra, & Diuus Thomas, ſecunda ſecundæ, quæſt. 31. 2. ad
z tertium. [z] Trident. ſeſſ. 25. ref. cap. 3. & ait inſordeſcentem per annum fieri ſu-
a ſpectum de hęreſi. [a] D. Tho. 2. 2. q. 11. ar. 3. vbi Baſſes. Caſtro. lib. 2. de iuſta hæret. puni. à princ. Simanc. de catho. inſtit. tit. Pœna. Perez l. 1. titu. 1. lib. 1. ord. col. 8. & quomodo ſe explicet Aug. epiſt. 48. 50. 154. 204. lib. 2. retract. c. 5. vid. D. Tho. 2. 2. q. 10. art. 8. ad 1. & Torren. lib. 1. conſ. c. 14. §. 8 Chryſ. ho. 47. in Matt. 13. vbi Theoph. Euthy. Eraſm. annotat. de quibus Sixt. lib. 6. bibl. c. 60. Roffen. ar. 33. Hoſt. inſtit. c. 91. & li. 3. cõt. Brẽt. Plat. lib. 10. de leg.
b ad fin. [b] Felin. c. Apoſtolicæ. nu. 1. de except. Couar. 1. p. ſponſ. princ. nu. 7. & proœ. c. alma. ad fi. Butr. in c. 1. & 2. de off. deleg. Dominic. & Franc. in c. 1. de ſent. excom. in 6. & citãt D. Tho. d. 18. q. 2. vlt. ad 1. & 2. 1. q. 33. 2. vbi Baſſes, Rich. ar. 10. q. 1. Palud. & commun. dicit Pan. c. ab excommunicato. nu. 20. de reſcrip. Perez l. 1. tit. 1. lib. 5. ord. pag. 279. quam doctr. dicit mirabilẽ Palac. Rub. in rubr. repet. c. per veſtras. §. 18. nu. 17. vbi additio. ex Bern. Diaz. & in ſua pract. c. 73. ad fi. præſertim ſi pro emendatione fratris, ad quã proceditur via cor-
c rectionis, ſit aliud aptius remedium. [c] Aut in damnum tertij: & tunc eſt procedendum etiam ad inuocationem brachij ſæcularis. Alciat. & communis in c. 1. de off. ord. Couar. pract. c. 10. in princ.
d qui videntur refutare auctores cit. B. [d] Trid. inf. Orig. ho. 9. in Ierem. Ambr. 2. offic. c. 27. Aug Proſp. habetur 24. q. 3. c. reſecandę. & duob. ſeq. Chryſ. ho. 5. in 1. Tim. ho. 17. in 1. Cor. & in Matth. 18. ſit tibi. Conc. Nicen. c. 5. 11. 12. epiſt. Cyril. quę nomine Conc. Epheſin. miſſa eſt ad Neſtor. cit. inf. F. quia excom. eſt grauiſſima pęnarum. ſup. R. & olim in leg. veter. inobediens mandato Pontif. plectebatur morte: cui ſucceſſit excommunicatio, dicunt Cypr. lib. 1. epiſto. 11. Aug. in Deut. 27. & Vrban. Papa addit, dũ priuat
e bonis ſpiritualibus. excedit mortis ſupplicium. [e] Statuit Trid. ſeſſ. 25. ref. c. 3. At ex commiſſione epiſcopi etiam generali poſſet vicarius eius. congreg Card. & Conc. Tolet. anni 1583. act. 3. c. 3. de
f quo inf. [f] Trid. ſup. c. nullus. c. nemo. 11. q. 3. Soto. q. 1. ar. 2. Cou. c. alma. 1. p. §. 9. Nau. c. 27. nu. 3. D. c. 27. nu. 9. Palac. d. rub. c. per ve-
g ſtras. §. 18. nu. 22. [g] De quibus pœnis Trid. Bart. c. 1. de offic. deleg. nu. 48. vbi Dec. num. 14. & not. in c. 1. de ſent. excom. lib. 6.

CAP. II.

a COnſultus Pont. quid nomine cenſuræ in iuribus aut mandatis ſit intelligendum? Reſpondet in c. quærenti. de ver. ſignif. intelligi excom. ſuſpẽſ. & interdictum. Abb. Hoſt. communis, Summiſt. verbo cenſur. Angel. & Arm. Tabien. Sylu. Ledeſm. 2. par. q. 26. art. 2. p. 363. & retractantea in prælect. Mãtius, Peña, Soto. maior. Nauarr. c. 27. nu. 2. 151. Sylueſt. interdict. 1. §. 1. pœna. §. 2. Aſten. lib. 7. tit. 1. in princ. Caiet. ver. excom. c. 36. Anto. 3. p. tit. 28. c. 1. titu. 30. c. 1. Ioan. de Lignian. tract. de cenſur. q. 1. num. 8. & colligitur ex Conc. Conſt. & Baſileen. contra Recen. quoſdam, & Sotũ d. 22. q. 3. ar. 1. qui cenſuram extendunt ad ceſſationem & pœnam irregul. & degradationem. At irregul. non eſt cenſura, nec eius diſpẽſatio cõceditur ſub generali abſolutione à pęnis, vt libro de indulg. c. 13. § 6. probatum eſt, cum Nauarr. c. 27. num. 194. 250. nec degradatio eſt cenſura. Nauarr. num. 152. fin. quare ſi iudici cõmittatur, vt procedat per cenſuras: non poteſt degradare, & cæt. additio ad Ang. verb. cenſura.
b [b] Nauar. c. 27. num. 151. & explicabitur in ſingulis cenſuris.
c [c] Nauar. cap. 27. nu. 25. fin. Caiet. tom. 2. opuſc. 17. quæſt. q. ar. 13. Soto q. 1. 1. Syluestr. excom. 1. num. 3. Couar. c. alma. in princ. num. 5. Quare falſo quidã peccatum mortale æquant excommunicationi minori. ex eo quod priuat receptione digna ſacramentorum. Panormit. c. ſi celebrat. de cler. excommun. miniſt. Gabriel. diſt. 18. quæſt. 2. artic. 1. not. 1. & corol. ante not. 2. Syluest. excommunic. 5. num. 2. (inf. cap. 3. §. 2.) ob quod peccator late dicitur excommunicatus,
d in cap. ad menſam. 11. quæſt. 3. [d] Differunt primo excommunicatus mino. ſi det ſacramentum, non peccat mort. ſecundo, dum eſt in gratia participat communicationem ſatisfactionis ex alijs iuſtis. Tertio eſt incapax beneficii eccleſiaſtici. Quarto ſecundum Nauar. abſoluitur à quouis ſacerdote. At nihil horum habet exi-
e f ſtens in mortal. [e] Inf. c. 4. & 7. [f] Nauar. c. 27. nu. 151. [g] [h] Nauar.
g h c. 27. num. 152. Syluest. & ſummiſt. ver. degradatio. [i] Nauar. cap.
i k 27. num. 166. 192. fin. [k] [l] Innoc. Pan. Petr. Prępoſ. Nauar. c. 27.
l num. 188. 189. 243. per cle. 1. de ſent. excom. Franc. & add. Ang. cum Pan. Sylueſt. ceſſatio §. 5. Ant. c. irrefrag. dicit forte non eſt irreg. Cou. 2. p. §. 2. num. 3. & § 4. num. 7. Palu. d. 18. q. 8. ar. 3. conc. 4. Tab. interd. 1. nu. 3. vbi exponit Innoc. cont. Ioan. Andr. & Ang. ver. ceſſat. Sot. d. 22. q. 3. 1. poſt princ. & ar. 2. ad fi. Cald. de interd.
m ſo. 2. Villad. de irreg. ti. de interd. col. vl. Ant. 3. p. tit. 26. c. 3: col. 2.
n o Led. 2. p. q. 26. 2. f. 363. [m] Inf. c. 5. [n] Nau. c. 27. n. 2. & 24. [o] c. pen. de

ne ad maiorẽ, apte dicitur minor, [p] eo quod paucis effectibus ſit contenta: quãuis enim magna pœna ſit priuari paſſiua receptione ſacramẽtorũ, & in primitiua eccleſia graue erat communione priuari: [q] Nunc dicitur [r] minor, & excommunicatio ſecũdum quid, proportione ad culpam, quę communiter eſt venialis: & quia facili remedio tollitur, ſicut & ea culpa quæ eſt illius cauſa: nec iam graue reputatur priuari ſacramentis, quæ rarius homo ſumere ſolet: cum tamen ſuffragia, conuictus, & alia quę prohibentur maiori, occurrant paſſim. Secundo excommunicatio maior diuiditur in eam quæ eſt per ſe iniuſta, & iuſtam. [s] Tertio ex cauſa effectiua diuiditur in excommunicationẽ: primo à iure ſeu ſtatuto quæ eſt de ſe perpetua, [t] cuius abſolutio ſe minus reſeruata. Secundo ab homine, quæ expirat cũ autore, vt olim ſede vacante expirabant excommunicationes in cęna Domini. [x] 4. excomm. ab homine diuiditur in generalem (ſic dicitur, licet detur pro certa ſpecie peccati, vt pro furto [y]) & in ſpecialem. hæc grauior eſt ſi de participantibus detur à diuerſo iudice. [z]

3 Poteſtas excommunic. eſt iure diuino data Apoſt. Mat. 18. quæcũque alligaueritis. [a] ſi eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. [b] & vſus ac modus dictæ poteſtatis ſemper fuit in eccleſia à tempore Apoſtolorũ: [c] in quo excõmunicatus tradebatur viſibiliter Sathanæ, [d] ſicut eodem Apoſtolorum tempore per ſacramẽtum confirmationis in ſigno viſibili dabatur Spiritus ſanctus. Quidã autẽ ex ſcripturis colligi, [e] iure diuino excommunicationem ferri, contra hominem conuictum hæreticum. At reuera publicos etiam hæreſiarchas exteriores Papa non tantũ declarat, ſed ſua ſententia & iure humano excõmunicat. [f] nec Apoſtoli excommunicabant tãquam ſcriptores ſacri, [g] ſed vt prælati eccleſiæ: & tamen iubent hæreticũ ſemel aut bis monitũ vitare, [h] ſicut & alios peccatores ex quorum conſuetudine immineret periculum infectionis ſpiritualis & lepræ. 1. Cor. 5. vt modicum fermentum totam maſſam corrumpit. Modus excõmunicandi quantum ad formam & effectus hos aut illos, & priuandi bonis ſpiritualibus per cenſuras pertinet ad humanum ius. [i] Iure cõmuni omnes fere effectus iuſtæ excõmunicationis maioris, vel ceſſationis, vel degradationis ſunt connexi: nec epiſcopus contra iura diſpẽſat, vt reus incurrat unum effectũ ſine alijs. In ſuſpenſione tamen & interdicto poſſunt effectus limitari ab epiſcopo: uel poteſt pro leuiori culpa imponere excommunicationem minorem. ſolus Pont. poteſt diuidere effectus excõmunicationis, &c. cuius arbitrio Chriſtus reliquit, vt ſicut ligat legibus humanis ita decerneret modũ ſpiritualis pœnæ & cenſuræ: puta ne quis index excommunicet, niſi in ſcriptis, & poſt trinam communiter monitionẽ. Item ſtatuit effectus per modum ſuſpẽſionis, circa perſonas eccleſiaſticas: aut interdicti etiam circa innocentes pro alieno peccato capitis: & pœnas grauaret per modum ceſſationis, degradationis, aut irregularitatis.

4 Quædam excommunicationis umbra præceſſit: in ſtatu legis naturæ, [k] & permanſit apud Gentiles: & Adam dicitur excõmunicatus, id eſt prohibitus ab eſu ligni ſcientiæ. [l] Apud Druydas olim gentilium Gallorum ſacerdotes, [m] ſi quis priuatus aut publicus eſſet illorum decreto inobediens, illum ſacrificijs interdicunt: & tales interdictos alij uitant. [n] Apud Iudæos inobediens fiebat extra ſy-

de ſent. excom. Nau. nu. 1. ſi. nu. 25. & in extrauag. de datis. not. 4. nu. 7. Mai. d. 18. q. 2. Sco. d. 19. q. vni. ar. 5. Sot. d. 22. q. 1. a. in princ. Syl. excom. 1. nu. 18. Tabie. excom. 2. §. 7. Ang. excom. 2. §. vl. Coua. 1. p. §. 8. nu. 5. Anani. c. ſi. col. pen. de ſagittar. Roſa. Buſſi ſerm. 37. in 1. forma. & ita habet conſuetudo. [p] Sot. q. 1. artic. 1. & huic minori non competit tota definitio excom. D. Th. add. q. 21. ar. 1. ad 4. [q] Tũc minor dicebatur excom. ſimpliciter: vt 10 Conc. Carthag. 4. c. 24. 1 ſacerdote. de conſ. d. 1. idem videtur. ca. Engeltrudam. 3. q. 4. c. ſæpe. 11. q. 3. [r] Maxime poſt tẽpora Greg. Papæ. IX. c. pen. de ſen. excom. & tamẽ Innoc. 4. c. 1. de except. li. 6. minorem videtur vocare excomu. ſimpliciter. [s] Inf. c. 15 Nao. c. 27. nu. 2. 38. cum glo. in ſum. 11. q. 3. glo. ca. præſeon. de ſent. excom. in 6. & probatur inuſtam differe ab excomm. quæ dicitur nulla & irrita. inf. ca. 16. Couar. c. alma. § 7 nu 7 §. 11. nu. 14. cõtra Caie. 2. 2. q. 70. 4. ad 2. & opuſc. 10. 1. tract. 19. q. vnic. ad 2. & quoſdã Recen. Thomiſt. vid. Sot. d. 22. q. 1. artic. 3. ante 3. con. [t] Sot. q. 1. Nau. c. 27. n. 2. & 74. per c. 2. de conſt. lib 6. cle. 1. de hæret. Felicia de cenſur. c. 9. [u] Doct. ſup. cum glo. c. à nobis. 1. de ſent. excom Palud. d. 18. q. 5. ar. 2. nu. 11. An. to. 3. p. tit. 24. c. 74. Syl. excomu. 2. §. 2. verſ. 15. ibi Caie. & ſummiſ. [x] Sot. q. 2. ar. 3. Syl. excom 7. cal. 31. ſed aducrtit Nauar. c. 27. nu. 74. quod poſt tempus Pij PP. V. manent, quouſque reuocentur à ſeq. Pont. [y] Nau. ca. 27 nu. 2. & 40. cum ſeq. cont. Syl. [z] Nau. nu. 4 verſ. 5. nu. 36. ad 4. inſ. c. 8. Couar. 1. p. §. 3. nu. 5. nam de participantibus ab eodem iudice, non ligat alios, niſi expreſſe nominentur. c. præſenti. c. conſtit. de ſent. excom. lib. 6. [a] In Mat. 18. Hieron. Chryſ. Hilar. Anſelm. Theoph. Euthy. Druthmar. D. Tho. Caiet. idem Iao ſen. concord. c. 72. Auguſt. Victor. Ledeſ. Caret. Bellar. citati lib. 2. de pœnit. c. 1. §. 2. P. ſic colligit Conc. Conſtantien. ſeſ. 8. 15. 19. Carthag. 4. c. 73. Bracar. 1. c. 33. Trid. ſeſ. 25. reſ. c. 3. Doct. 4. d. 18. vbi D. Th. q. 2. Sot. d. 22. q. 1. ar. 1. & 4 Cou. c. alma. 1. p. in prin. n. 8. & §. 1. n. 1. Syl. excom. 5. nu. 10. Panor. c. cum deſideres. nu. 3. de ſent. excom. & Recen. à princ. lib. citati. Bellar. lib. 1. de Rom. Pont. c. 12. verſ. his igitur. Vrban. Pap. epiſt. de communi vita. Leo epiſ. 67. ad epiſcopos. Aug. 10 Pſal. 54. Anther. & Caliat. PP. in epiſt. Hoſt. in ſtit. c. 31. Medices ſom. pec capital. p. 2. tit. 9. [b] Senſus Mat. 18. ſit tibi tamquam ethnicus, eſt, vt Iudæi in ritu religionis vitant Gentiles, ne illorum tactu polluantur: & abominantur publicanos. Luc. 5. tributorum exactores, quod ſe putant à tributis liberos: ita vitãdus eſt excommunicatus. Auguſt. 1. cont. aduerſar. leg. c. 17. & Vrban. Papa aiunt ſic fieri tamquam ethnicum, eſt grauius quam petire

gladio, flammis & feris. [c] Sic 1. Cor. 5. Apoſtolus excommunicauit inceſtuoſum. & 1. Tim. 1. duos blaſphemos. [d] 1. Tim. 1. tradidi Sathanæ vbi Patres. Orige. (quod tribuitur Hier.) ho. 2. Iudic. c. audi. 11. q. 3. D. Tho. in 1. Tim. & add. q. 21. 2. ad 3. Chryſoſt. & Ambr. in 1. Cor. 5. (habetur c. nemo.) indicaui trad. Sathanæ. Cypria. lib. 1. epiſt. 11. cõparat morti corporali, qua inobediens ſacerdoti plectebatur. Deut. 17. [e] Tit. 3. hęreticũ poſt vnam & ſecundam monitionem deuita. 2. Tim. 3. ſubtrahatis vos à fratre. vbi Theoph. 2. Io. 1. nec aue ei dixeritis. Caſtr. 2. de iuſt. hæret. pun. ca 18. dicit probabile. vid. c. 23. 24. Siman. de cath. inſtit. ca. 27. nu. 1. & videtur Dried. 2. li. Chriſt. ca. 8. Exim. enchir. c. 27. Almain. 4. d. 18. q. 1. Dur. q. 3. Nau. c. 27. n. 13. de orat. not. 22. n. 9. Tuccec. li. 4. ſum. eccl. p. 2. ca. 18. & ſeq. (de Papa hæretico quod ſit iure diuino depoſitus) Clict. in aſſertio. verit. conci. Senon. Iacobat. lib. 8. de cõcil. ar. 1. & 2. lib. 4. ar. 1. Latom. a. 7. cont. Luther. [f] D. Tho. d. 18. q. 2. Sot. d. 22. q. 1. 1. ad med. Palac. d. 18. q. 3. Victor. relect. de pote. eccl. n. 6. p. 19. & Recen. Syl. exc. 5. dub. 1. Nau. c. 27. nu. 56. Cou. c. alm. 1. p. §. 11. nu. 1. (Ibi tamen §. 1. nu. 1. dixit excõmunicatos prohiberi iure diuino à ſacramentorum communione.) Nec Papa hæreticus eſt iure diuino depoſit⁹, Caie. de author. Papæ. c. 17. Can. lib. 6. de loc. c. vl. ad 11. & Recen. cont. Turte. & Caſtro, qui ſignificat ob hæreſim ẽt mẽtalem eſſe depoſitum. quorum arg. affert Caie. c. 22. vid. Cord. lib. 4. q. 3. Sot. q. 2. art. 2. Perez. l. 3. tit. 4. lib. 8. ord p. 110. 126. [g] Baſies. 2. 2. q. 11. ar. 4. [h] Th. 3. Cou. §. 1. nu. 1. & ſic ſunt explicandi citati E. [i] Bene Palac. d. 18. q. 4. p. 350. Soto & communis ſup. F. in quo proinde poteſt Pont. diſpenſare. & fer. 6. Paraſceues orat ẽt pro hæreticis & excommunicatis. Cõcil. Conſtantien. & Baſilæen. miſ. c. 5. diſpenſauit, ne teneamur vitare excommunicatos quoſd. etiam in ſacris & ſacramentis. (contr. Cou. d. §. 1. qui tamẽ limitandus eſt quod ipſe excõicatus, iure diuino priuatur receptione cõionis) & ſi poteſtas excõicandi datur iure diuino Pontifici. Sic Pater habet iure naturali poteſtatẽ obligandi filios: ſed præceptum patris aut principis eſt diſpenſabile, & de iure humano. [k] Sup. lib. 3. de pœnitentia. c. 4. §. 4. lit. O. Tiraq. ioſ. [l] c. ad menſam. verſ. vel ſententia. 11. q. 3. [m] Druys rex 4. Celtarum inſtituit Druydes, qui fuerunt ſacerdotes Gallorum. Cæſar. lib. 6. bell. Gallic. Plin lib. 16. c. 44. Tacit. de German. morib. hi opinione omnium habebantur iuſtiſſimi: publica & priuata iudicia penes eos erant. Cæſar, Mela, Strabo lib. 4. [n] Hæc Cæſar lib. 6 cuius locum vitioſe refert Tiraq. lib. 1. de vtroque retract. tit. 1. §. 1. glo. 9. nu. 271. & ait multos tenuiſſe excommunicat. fuiſſe in

ſe in omni ſtatu legis. hinc quoſdam impios interdicebant aqua & igne. Cicero. oration. pro domo ſua. Budæ in l. penult. ff. de donat. inter vir. & vxor. Lactant. 2. inſtitut. diui. cap. 10. Couar. cap. alma. ſecunda part. §. primo, numero primo. & de excommunic. videtur Platon. libro nono, & 10. de legibus. vbi Ficin. Alexan. ab Alexan. libro tertio. genial. cap. quinto. ſic Hercules noluit ſe attingi à Theſeo, & Oreſtes, non eſt admiſſus ad menſam, vt ex Philip. refert Turrian. libro ſecundo in Clemen. conſtit. capitulo 42. fin. libro quarto, cap. 7.

o fin. [o] Ioan. nono. extra ſynagogā fieret. capitulo 12. & 16. Ianſenius concordan. capit. 78.

p [p] Cit. ſup. §. 3. A. Soto d. 22. q. 2. 1. d. 20. q. 1. 3. d. 2. q. 2. ar. 2. d. 18. q. 1. 2. Victor. 4. de claub. §. 14. de excommun. in fi. relect. de poteſta. eccleſ. nu. 6. Ledeſ. 2. p. q. 21. 25. Doctor. 4. d. 19. Durand. q. 2. Bonau. d. 24. fin. Turrecre. 1. ſum. eccleſ. c. 93. con. 12. li. 2. c. 49. ad 3. Taper. art. 3. Couar. 1. p. §. 31. Sixt. lib. 6. bibl. c. 202. cum Theop. in Ioan. 8. D. Tho. add. q. 19. ar. 2. in ſacerdote legis naturæ aut vet. non fuiſſe proprie claues & poteſtatem excommunicandi: vt nec fuit ſacramentum pœnitentiæ. Soto. diſt. 2. & 18. D. Th. 3. p. q. 84. 7. ad 2. q. 86. 6. ad vlt. ſup. lib. 2. de pœnit. c. 2.

i & d. l. 6. Sylu. excom. 4. nu. 1. Armi. §. 21. [i] Quia in re nullum eſt verbum præcepti. ſentit D. Th. q. 23. 1. (fuit vero poſt Greg. 8. d. c. ſi celebrat) Caiet. Naua. nu. 24. Ang. excommun. 1. §. 1. cū Hoſt. & Ioan. de Ligna. & probabile dicit Fr. Med. c. 11. §. 6. fin. & Soto

k inf. fatetur, nihil peccare, ſi miniſtret inuitatus ab alio. [k] F. Med. Pan. Innoc. Palud. q. 6. fin. Maior. q. 2. Durand. q. 2. Sot. d. 22. q. 2. 3. Ledeſ. q. 25. 2. Alcoc. c. 17. & Thomiſt. Recent. quia uidetur cōtra quandā reuerentiā ſacramenti, vt excōmun. qui nequit recipere ſacramentū,

l det alteri. [l] Sic Nauar. ca. 27. nu. 25. & 249. fin. cum Hoſt. ait in eo tantum caſu loqui. dict. c. ſi celebrat, ſi bene expēdātur ratio & ver-

m ba text. [m] Communis per d. c. ſi celeb. Caiet. excomm. fin. Naua. nu. 244. Soto d. art. 3. in princ. F. Medin. Couar. §. 8. n. 1. Palu. d. 18. q. 6. ad fi. Inn. Panor. syl. exc. 4. §. 3. ſuſpēſio. nu. 1. interdic. 4.

n nu. 4. [n] [o] Citati. ca.

o 2. §. 1. C. [p] Inſ. cap.

p 28. §. 5. communis quia requirit iuriſdictionem eccleſiaſticam, ſicut requiritur pro abſolutione à mortali. contr. Nauar. num. 25. &

q quoſdam alios. [q] Quia directe & per ſe prohibetur hic recipere ſacramentū, quamuis contritus ſibi videatur. Adr. Dried. 2. libertat. Chriſt. c. 8. Soto. q. 1. ar. 1. fauet Couar. §. 1. nu. 2. 3. 7. & §. 2. fin. vnde infert. §. 3. nu. 9. peccare contra ius diuinum qui excōmunicatū non paratum inducit, vt ſecum participet in ſacramentis. ſed clarius Feln. Coſm. & Panorm. c. nulli. nu. 1. de ſenten. excom. ſup. lib. 2. de pœnit.

r c. 13. [r] Communis & citati dict. lib. 2.

ſ de pœnitent. [ſ] Citati inf. X. ſed quidam ex citatis V. aiunt etiam collationem valere ſi ignorabat ſe minori excommunicatum. Nauar. Hiſpa. c. 27. nu. 44. (quod tamen non habetur in Latin.) Fr. Med. cap. 11. § 6. &

t alij inf. quia minor directe prohibet recipere beneficium. [t] Couar. 1. p. §. 7. num. 1. verſ. 2. fin. cum Rocho. [u] Quia dict. c. ſi cele-

u brat. fin ait electionem eſſe irritandam, quando ſcienter eligitur excommunicatus minori, vbi gloſ. Feln. & conſultus. D. Muya. ſentit Nauar. Hiſpa. nu. 44. dum ſolum ait peccare ſi acceptet electionem. Syluest. excom. 4. nu. 4. & §. vlt. elect. 1. §. 14. nu. 16. cum Rainer. vbi Ang. §. 24. Roſel. elect. 1. §. 36. Tabien. elect. 1. §. 17. Anton. 3. p. tit. 19. cap. 2. in princip. Felin. cap. dilectæ. col. 2. de except. & ſignificat Petr. Soto. de excommun. lect. 4. & illi Theolog. qui aiunt minorem ſolum priuare licita participatione ſacramentorum. vt Soto. Ledeſ. q. 23. 1. Nauar. nu. 24. & excommunicato minori, ſi ignoret, valet data abſolutio, vt fatentur Soto. Richard. d. 18.

o nagogas, [o] id eſt, de eccleſijs eijciebatur. At propria ratio & vis excōmunicationis non fuit ante Chri-

p ſtianam eccleſiam, [p] cui Chriſtus eam facultatem Matth. 18. cōceſſit.

CAP. III.

De minori excommunic.

§. 1. 3. De effectibus excommunic. minoris.

2 Differt à peccato mortali.

4 De cauſa diſpoſitiua minoris, & qua cauſa excuſet?

EXcommunicatio (quæ apte dicitur minor, comparatione ma-

a ioris [a]) definitur, eſt cenſura quæ ſeparat tantum à paſſiua participatione ſacramentorum, & beneficii

b eccleſiaſtici. [b] in quo cōuenit cum maiori excommunicatione, ſed differt quia excommunicatus minori communibus ſuffragijs eccleſiæ frui non prohibetur, nec intereſſe

c diuinis officiis, [c] recipere oſculum pacis: & ſacerdos poteſt officiare in

d choro. [d] nec prohibemur cum iſto

e participare etiam in diuinis. [e] nec vlla excommun. minor priuat iuriſ-

f dictione eccleſiaſtica, [f] ſed ea liga-

g tus ſi abſoluat à peccatis, [g] aut cenſuris, valet abſolutio. & ſic abſoluens aut alia ſacramenta miniſtrās

h non peccat mort. [h] ſed forte nec ve-

i nialiter: [i] vt quidam putant pecca-

k re. [k] quia actus conferendi ſacramenta quamuis deputatus ſit ordini, pertinet tamē complete ad iuriſdictionem, iura vero excommunicans minori, tantum per ſe prohibent paſsiuam receptionē ſacramēti vel beneficii: permittunt autem vti omni iuriſdictione. dū vero ſic excommunicatus celebrat, quia cōfert ſibi, & recipit: magis peccat in eo quod recipit, quam quod ſibi in-

l digne recipienti miniſtrat. [l] nec fit irregul. qui ſic excōmunicatus ce-

m lebrat miſſam. [m]

2 Hæc minor differt à peccato

n mort. [n] quia exiſtens in mortali. ſi habeat debitam attritionem, digne recipit ſacramentū baptiſmi & abſolutionis quo iuſtificatur. & peccator poſt contritionē habitā digne recipit omne aliud ſacramentum præter euchariſtiam, & licet recipit titulum & collationē beneficii peccator: & homini per contritionem antequam recipiat abſolutionē dimittitur peccata mort. nihil autem horum habet ligatus minori excōmunicatione: quia quātumuis ſibi videatur attritus & contritus, non dimittitur ei cenſura excommunicationis abſque abſolutione, nec licite recipit peccatorum abſolutionem, vel vllum ſacramētum aut titulum beneficii, & qui huic ſciēter id conferret, peccat mort. cooperās peccato illius. Rurſus excommunicatus minori propter veniale, poteſt digne conferre ſacramenta, & iuſtus participat ſatisfactionem ex operibus iuſtorum: quod nō habet qui manet in peccato mort. Cōueniunt vero quia vterque priuatur digna receptione ſacramenti, ſed peccator ex culpa, excōmunicatus vero in pœnā. Improprie tamē peccatū mor. habet quādam rationem

o excōmunicationis, [o] quatenus vere priuat præcipua communicatione iuſtorum, & ſatisfactione quæ fundatur in caritate. confeſſor non expoſitus abſoluere quidem poteſt à quibuſdam peccatis puta venialibus: non tamen à minori excom-

p munic. [p] incurſa ob participationem venialiter culpabilem.

3 Effectus excommunicationis minoris, eſt non tantum prohibere ſub peccato mort. receptionem ſacramentorum, ſed etiam irrita eſt abſolutio ſacramētalis quam ſcien-

q ter recipit ligatus minori, [q] vel maiori excommunicatione: vtriq; tamen valent alia ſacramenta col-

r lata. [r] Secundo ita ligatus eſt incapax vt ſcienter recipiat collationē

ſ beneficii quoad titulum, [ſ] aut ele-

t ctionem aut præſentationem. [t] Differt tamen, nam quamuis elector ſciat eā excōmunicationem, ſi alter acceptauit electionem ignorās probabiliter ſe minori eſſe excommu-

u nicatum. ualet electio: [u] & multo

CAP. III.

DOctor. agunt de minori excom. in cap. ſi celebra. de cler. excom. miniſt. Theol. d. 18. Palud. q. 6. ar. 3. Palac. q. 3. Mai. q. 2. Soto. diſt. 22. q. 2. 3. Adr. 24. de claub. q. 3. Pet. Sot. tit. de excom. lect. 4. Vict. ſumm. tit. de excō. mu. ad fin. Caietan. verb. excom. ad fin. verb. abſolutio. c. vlt. Syluest. excom. 4. Nauar. c. 27. nu. 24. Fr. Medi. lib. 1. inſtr. c. 11. Couar. c. alma. 1. p. §. 8. Perez. l. 1. tit. 5. lib. 8 ord. pag. 173. fin. 374. habetur l. 9. tit. 9. p. 1. Alcocer ſum. c. 17. Ledeſ. 2. p. q. 25. ar. 2. Anton. 3. p. tit. 26. c. 2. ad fi. (quem falſo Couar. citat. tit. 25.) Aſten. lib. 7. tit. 5. & de effectibus minoris. tit. 9. ar. 2.

a SVp. [a] c. 2. §. 2. P. Soto q. 1. 1. licet minor priuet re magna, ſed

b reſpectiue ad effectus excom. maioris, dicitur. [b] Dict. c. ſi cele-

c brat. Soto. & Doct. ſup. [c] Palud. q. 5. ar. 6 nu. 9. Anto. d. c. 2. fi. Nauar. nu. 24. Sylu. excom. 4. nu. 5. & 6. Coua. §. 8. nu. 2. ſed oppoſitū

d tenet Archid. apud Syl. nu 6. & l. 6. tit. 9. p. 1. [d] Couar. 2. p. §. 1. fi.

e Nauar. c. 27. nu. 244. [e] D. Tho. add. q. 25. 2. ad 2. Syl. excomm. 5.

f Nauar. c. 27. nu. 25. Fr. Medin. lib. 1. cap. 11. [f] Nau. nu. 24. per d. c.

g ſi celebrat. [g] [h] Coua §. 8. num. 2. & commun. ſed dicit timendam

h eſſe oppoſitam ſententiam, quam ſignificat Adrian. d. q. 3. ſo. 150.

d. 18. ar. 7. q. 4. Mai. q. 2. Nec obſtat quod Sylu. excom. 5. nu. 3. ait ſecundum commoo. electionem eſſe irritam. & Nau. nu. 24. non poteſt eligi. & Hiſpa. c. 25. nu. 139. quia alij loc. cit. ſe explicant:
x maximè Sylu. exc. 4. nu. 4. cum Rayner. & D. Moya. [x] Sic limitã di ſont pro foro exteriori, qui d. c. ſi celebrat. exponunt, eſt irritã da, id eſt, irrita declaranda. vbi Panor. nu. 7. dicit comom. Card. & gl. Couar. § 8. no. 3. cũ Hoſt. Card. & l. 6 ubi Gregor. ti. 9. par. 1. Nauar. Sylu. ſup. ſi. Paludan. diſtio 17. q. 6. ar. 1. conc. 2. Ledeſ. q. 25. 2. ad ſi. Lambertin. de iure patr. 2. par. lib. 2. art. 5. q. 9. & art. 22. Pelag. lib. 2. de planct. eccleſ. ar. 46. Aui ſecũ do exponantur, de collatione quæ eſt irrita ẽt in ignorante. at electio ignoranti valet in foro
y conſcientiæ. [y] Communis per c. pollulaſſi. de cler. excom. Couar. c. alma. § 7. nu. 1 & 3. & reg. peccatum. 2. p. § 8. Nauar. c. 27. nu. 21. § 9. c. 25. nu. 133. ſi. Caiet. uerb. abſolu c. 3. & excom. ad fin. Fr. Med. lib. 1. ca. 11. & ſic non recipit fructus beneficij. libro de indulg. c. 36. § 2.
z [z] Couar. § 7. nu. 3. cum Card. & Abb. d. c. paſtoral Ange. excom. vlt. num. 14. Sylu. excom. 3 § 6. Nau. c. 27. num. 22. Caie. excom. ſub 6. quamuis oppoſitum tenet gl. Card. Fel. Rot. antiq. & Milis. ver. excommunicatus maiori. apud Co
a uar ſup. [a] Sylue. benefic. 5. in prin. Nauar. c. 25. num. 123. c. 27. num. 69. fin. & conſ. 2 ;. tit. de ſent.
b excom. lib. 5. [b] Sup. lib. de indulg. c. 36. § 1. Nau. c. 25 num. 224. c. 27. nu. 21. §. 10. per c. paſtoral.
c de appel. [c] Nau. cõſ. 5. tit. 18. de fil. presbyt. lib. 1. & conſ. 6. nu. 3. ti. 31. li. 1. facit quod affert Couar. 2. p. ſpunſ. c. 6. § 8. nu. 7. Et pauper clericus qui inualido titulo retinuit beneficium, & præſtitit officium parochi, aut dixit miſſas ſuæ capellaniæ, & recitauit horas: poſſet (præſertim de conſilio confeſſarij) accipere ſibi quæ ſtricte ſunt neceſſaria vitæ. Ang. beneficium § 44. cum Hoſt. Sylu. benef. 3. § 20. cũ Inno. Arm. § 57. Ant. 3. p. ti. 15. c. 1. § 2. Gabr. 4. diſt. 15. q. 8. ar. 2. & facit Nau. c. 17. nu 93. c. 25. nu. 113. § 3. c. 27. nu. 160. 249. Soto. lib. 9. iuſt. q. 8. art. 1. corp fin ad 3. Couar. reg. peccatum. 2. par. § 8. no. 6. & multo magis ſi bona fide ſeruiuit, & conſumpſit fructus, tene-
d tur reſtit. eos tantum, in quibus factus eſt ditior. [d] Lib. 3. de pœn.
e c. 14. § 6. [e] Colligitur ex Concil. Carthag 4. c. 24. D. Tho. q. 23. 1. Bonauen. d. 18. Soto. d. 22. q. 1. ar. 2. Petrus Sot. lect. 2 § tam vero. Alex. 4. p. Nauar. no 25. Anto. de Butr. c. ſacris. de his quæ ui. contra Card. putantem eam participationem inhumanis ſemper
f eſſe peccatum mortale. [f] Sot. q. 2. ar. 3. Victo. ti. de excom. § 16. aliàs 346. Sylu. excom. 5. § 2. Caiet. excom § pen. Petr Soto. ſup. Nauar. nu. 25. Viguer. § 6. verſ. 14. frater Alexan. ſumm. confeſſ.

magis præſentatio patroni præſertim laici: quamuis utraque poſſit & debeat irritari in foro exterio-
x ri, [x] ſed collatio facta excommunicato maiori etiã ignoranti, eſt utro
y que foro irrita: [y] ſimiliter ſi excõmunicatus impetret ac Papa literas beneficij pro alio, impetratio
z eſt irrita. [z] quare reſciens eum defectum, debet petere reualidationem tituli, ſeu nouã collationem. At quia fructus vacantis beneficij
a reſeruantur ſucceſſori, [a] hic poſt reualidatum ſibi titulum retinere poteſt eos fructus. Beneficiarius qui manet contumax in maiori ex
b commun. non facit fructus ſuos, [b] ſed ſi horas recitauit, & fecit officium parochi, aut canonici, retinere poteſt fructus ſuo ſeruitio re-
c ſpondentes. [c]

4 Cauſa diſpoſitiua minoris excõmunicationis interdum eſt peccatum mortale (ſi modo externum
d ſit, [d] & cum aliqua ratione inobedientiæ ad eccleſiam) vt ſi quis cũ denuntiato participet in diuinis, à quibus directe & per ſe prohibetur, interdum ſatis eſt peccatum veniale, vt ſi cum eo participet in hu
e mano conuictu. [e] olim ob quodlibet peccatum notorium incurrebatur hæc minor. & priuatio eccleſiaſticæ ſepulturæ: & iure antiquo
f deſignabantur octo caſus, [f] qui tamen ſunt conſuetudine abrogati. Nunc poſſet epiſcopus ſic excom-
g municare. [g] At poſt Concil. Conſtantien. nunquam incurritur niſi ipſo iure, propter ſolam participationem cum excommunicato nominatim & publice denuntiato, aut cum notorio clerici percuſſo-
h re: [h] extra caſus iure permiſſos. Si denuntiatus ſit toleratus communi errore vulgi, licet participans cũ illo peccaret, nõ incurrit ullam ex
i communicationem. [i] Excuſatur ab incurſu excõmunicationis minoris, participans, quãdo occurrit aliquid ex contentis in eo uerſ.

g libro 1. pag. 141. Couar. § 8. nume. 5. [g] Quia qui poteſt maius, poteſt & minus, & vicarius epiſcopi quamuis ſacris non eſſet initiatus, poteſt ſic excommunicare. de facto tamen dum in-
h dex ait ſub pœna excom. intelligitur de maiori, ſupra cap. 2. § 2.
i lit. O. [h] Ioſ. c. 5. [i] Soto, Vict. ti. de excommun. in 6. Petrus Soto. Recent. Caiet. & ſignificat Sylu. excõ.
k 5. in prin. [k] Qui ver. explicatur. inf. c. 22.
l [l] Vt ob leuem culpam priuat ſolo cõuictu fratrum, vel ſola menſa commu
m ni. [m] Quia nulla excommun. aut ſuſpenſio incurritur ſine culpa propria ſaltem ueniali, argu. c. 2. de conſti. Nauar nu. 252. dicetur inf. c. 17. 21. & 22. Aſtẽ.
n lib. 7. ti. 12. [n] Cap. cum deſideres, vbi glo. de ſent. excõ. c. nuper. § 10 ſecũda, eo. vbi Panorm. Ionoc. Card. Io. And. Anchar. Hoſt. Palu. diſt. 18. q. 3. ar. 3. uer. ſequitur, Sylu. exc. 5. nu. 10. & 20. Arm. § 51. 56. Ang. excõ. vlt. Soto, diſt. 22. q. 2. 4. col. 5. Ledeſ. q. 25. 2. col. 9. Aſten. libro 7. ti. 11. in prin. Couar. 1. par. § 2.
o nom. 2. § 3. nu. 5. [o] Aſten. lib. 7. ti. 11. ar. 2. & communis Docto. ſup. & qui participant cum excom. ab epiſcopo alterius diœceſis incurrunt minor. Aſten. Sylu.
p & alij Summiſt. [p] Aſten. ar. 2. fin. cum Hoſt. Syluest. Soto, q. 1. 2. 4. vide Couar. § 3. nu. 9. 2. & Nau.
q c. 27. nu. 33. [q] Nẽpe epiſcopus reuocans ſententiã in ea parte, vt dũ alicui dat licentiam celebrãdi in loco ſpecialiter interdicto, ſuſpẽdit interdictum pro illo. Aſten. ſup. art. 2. dub. 7. quod ſi cõ pſ cũ illo participet nõ incurrit maiorem. Aſtẽ. vid. Nau. c. 27.
r nu. 33. [r] Commu. cont. Sylu. cui fauet Couar. § 1. nu. 3. [ſ] D. Th.
ſ 1. 2. q. 96. 5. ad 3. vbi Fr. Medin. So. lib. 1. iuſtit. q. 6. articu. 5. Couarr. ſup. num. 4. Stobæus ſermo. 41.

k [k] vtile, lex, humile, res ignorata, neceſſe. Ab excommunicatione late & improprie dicta, ſecundum eos gradus de quibus fit mentio in con
l ſtitutionibus. B. Benedicti [l] facilior cauſa excuſat. Cui conſtat ſe excuſatum ab omni culpa etiam ob inaduertentiam, hic excuſatur ab hac
m pœna. [m] Si epiſcopus participet ocioſe cum denuntiato à ſe, incur
n rit hanc min. [n] quæ per Papam lata eſt ipſo iure. Nec poteſt dare ſubditis licentiam agendi cum denun
o tiato. [o] quam tamen Pontif. & Cõ
p cil. dare poteſt. [p] At ſi epiſcopus ex communicauit de participantibus, poteſt ex cauſa dare alicui licentiã
q participandi. [q] Papa ſi cum denuntiato etiam hæretico agat, non pec
r cat, [r] ſecluſo ſcandalo: quia ea lex non æque concernit principem. In aliis tamen princeps tenetur ui
ſ directiua ſuarum legum. [ſ]

CAP. IIII.

De triplici communicatione: & de effectibus maioris in communi.

§. 1. Explicatur artic. ſymboli, ſanctorum communio.
3 *Numerantur vndecim effectus excommunicationis.*
4 *Reduci ad tres actiones quibus prohibetur excommunicatus:*

PRimum dicemus de effectibus proprijs excõmunicationis maioris, ſeu de damnis, quæ infert: quia in his cõſiſtit excommunicationis ſubſtantia, & ex his cognoſcitur natura illius. Excommunic. quantum ad determinationem & connexionem effectuum inſtituta eſt iure eccleſiaſtico ab Apoſtolo-
a rum tempore. [a] Effectus priuant fideles bonorum communicatio-
b ne quæ eſt triplex. [b] prima cõmunicatio interna, 2. externa ciuilis.

CAP. IIII.

DE effectibus agunt. D. Thom. quæſt. 23. Doct. diſt. 18. Soto. diſt. 22. quæſt. 1. 1. & late art. 4. Ledeſ. q. 25. Victor. tit. de excommun. à prin. Caieta. quodlib. 2. q. 12. Syluest. excommunic. 3. Angel. excommunic. vlt. Tabien. excommun. 1. Aſten. lib. 7. tit 9. & 11. Nauar. cap. 27. à num. 17. Caſtro. verb. excommun. Couar. cap. alma, prima par. § 6. & alibi. Ioan de Lign. tracta. de cenſur. § 23. Ploue. de excommon. § de 2. Card. cap. ſi inimicus. vndecima, quæſtio. 3. Anton. 3. par. titu. 25. cap. 72. vel 76. Polanco in director. ſol. 77.

a SVp. [a] c. 2. § 3. C. [b] lib. 2. de pœnitentia. cap. 19. § 6. F. Pius V.
b Catech. & D. Thom. opuſc. 5. exponens id ſymboli, ſanctorum communionem, & add. q. 21. 2. q. 26. 1. Theol. 4. d. 45. vbi D. Tho. quæſt.

3. externa eccleſiaſtica. Prima fouetur internis caritatis & virtutũ officiis: vt dum vnus fidelis aut iuſtus pro alio libere & ſpeciali intentione applicat ſua opera, & inter iuſtos etiam cathecumenos eſt ſanctorum communio. [e] quia viua Chriſti membra ſibi mutuo cõmunicant officia: vt membra eiuſdem humani corporis viua naturaliter participant fructum ex cibo in communem ſtomachum ingeſto. [d] fideles licet in peccato mort. ſint, habent imperfectum quendã & vitalem fidei & ſpei motum nõ à vita gratiæ, ſed à vita Chriſti aliquo modo coniuncti, cuius membrum eſt: [e] non vt participent ſatisfactionis fructum, ſicut iuſti: ſed ex aliorum impetratione & merito congrui iuuantur ad conuerſionem pœnitentiæ, & defenduntur ab incurſibus dæmonum & malis temporalibus: [f] quibus auxiliis & communicatioue priuatur excommunicatus: ſed ſuffragiis non deſtituitur dum manet in fide, & contritus eſt. [g] Communicatio ſecunda per ſe pendet ab actu exteriori, ant in his quæ pertinent etiam ad ciuilem rempubl. qualis eſt apud Gẽtiles, & olim erat apud Iudæos: [h] & explicatur illis quatuor verbis verſ. os, vale, communio, menſa.

2 Communicatio tertia reipub. eccleſiaſticæ propria continet tria comprehenſa in voce orare: nempe ſacramẽta, ſuffragia, & beneficia. 1. continet communicationem quantum ad ſex ſacramentorum vſum. [i] 2. continet officia eccleſiaſtica: vt ſunt miſſa, horæ canonicæ, & ſepultura, per quæ homo Chriſtianus dum præſens adeſt, participat ſpiritualem fructum, ex communi intentione eccleſiæ, cuius nomine miniſter deputatus quamuis ſit peccator, offert fructuoſe. [k] Et ei q abſens corpore eſt, quaſi ſit moraliter præſens, proſunt communia ſuffragia nomine eccleſiæ oblata ad ſatisfactionem pro temporali pœna debitam, & ad impetrationem boni ſpiritualis aut temporalis. Communicantur tertio Chriſtianis quędam bona communia eccleſiæ quę ſunt etiam tẽporaliter vtilia: vt beneficia eccleſiaſtica ad quę eligitur, aut quorum collationem recipit, item dum per iuriſdictionem eccleſiaſticam fori externi eligit aut confert beneficium: & per vſum clauium extra ſacramentum excommunicat, vel ab excommunicatione ſoluit, & confert indulgentias: tandẽ dũ in iudicio eccleſiaſtico ad modum fori ciuilis, iudex profert ſententiam circa res eccleſiaſticas: vt eſt cauſa beneficii, aut matrimonii, & appellationis. hoṙũ bonorum communicatione priuat excom. Item participatio in re turpi, aut in crimine criminoſo, (præter communem rationem culpæ) ſub nouo præcepto prohibetur fieri cum excommunicato.

3 Dicendum eſt 1. de priuatione quadam extrinſeca, qua in prædictis effectibus priuantur alii Chriſtiani ne participent in diuinis aut humanis actionibus etiam criminoſis cum excommunicato denunciato, [l] dum viuit, imo & poſt mortem illius. Deinde de 11. effectibus in quibus excommunicatus ſtrictius eſt priuatus quaſi intrinſece in ſeipſo. [m] Nam priuatur 1. receptione ſex ſacramentorum, [n] & actiua miniſtratione ſacramenti. [o] & priuatur non tantum ſuæ vrbis aut diœceſis, ſed omnibus per totã eccleſiam ſuffragiis, [p] & impeditur vbiq; aſſiſtere diuinis officiis, vt miſſæ & horis Canonicis. ſtrictius prohibetur celebrare miſſam, & officiare horas in choro. 2. defunctus ſi deceſſit denunciatus, priuatur eccleſiaſtica ſepultura: & ne alii pro illo offerant publicè orationes eccleſiæ.

4 Viuus priuatur voce actiua & paſſiua in electionibus: eſt incapax vt recipiat collationem beneficii, priuatur iuriſdictione eccleſiaſtica, ne conferat beneficium, excommunicet, det indulgentias, ne ferat ſententiam Iudex in cauſa eccleſiaſtica, aut ſęculari. Electũ ſeu beneficiarium excõicatum ſuſpendit à beneficio, & priuat fructibus illius, ne ſuos faciat. [q] Reſcriptum ſeu gratia impetrata à Summo Pont. non prodeſt ei niſi ſit ſuper articulum excommunic. [r] Remouetur ab actibus fori iudicialis eccleſiaſtici, aut ſæcularis. [ſ]

5 Si per annum inſordeſcat, fit ſuſpectus de hæreſi. [t] & alias pœnas ſecundario incurrit, vt miniſtrãs ſolemniter in ordine ſacro fit irregul. [u] Hæc (de quibus non eodem ordine tractamus) ita reduci poſſunt, vt tria genera actionũ prohibeantur. Primo actiones diuinæ quæ per ſe ſunt propriæ Chriſtianæ reipub. vt ſacramẽta, officia diuina, ac ſepultura eccleſiaſtica. Secundo actiones quę ſecundario pertinent ad Chriſtianos: vt electio actiua, aut collatio beneficii, excõicare & exercere quæ pertinent ad iuriſdictionem iudicis eccleſiaſtici. Tertio actiones ciuiles, quæ ſunt communes Chriſtianis cum Gentilibus, vt ſalutatio, colloquium, mittere epiſtolas, aut munera.

c quæſt. 2. c. 1. Rich. Palu. Soto d. 22. q. 1. 1. Pala. d. 18. q. 3. Ledeſ. q. 23. 1. Caiet. ver. excommunicatis vetita. Caſtro verb. excommun. Dried. 4. eccle. dogm. c. 20. Couar. c. alma. 1. p. §. 5. nu. 5. §. 6. nu. 2. §. 8. nu. 6. & 2. p. in princip. num. 2. Syluest. excomm. 1. indulg. §. 5. Cordub. lib. 5. q. 39. Nauar. c. 27. nu. 17. lib. de orat. not. 20. nu. 53. & Miſcell. 26. num. 27. Gab. in can. lect. 26. Turrec. c. ſi inimicum. 11. quæſtio. 3. [d] Nos eſſe inuicẽ membra, oſtendit Apoſ. Rom. 12. Eph. 4. & 1. Corinth. 12. Chryſ. tom. 5. tract. quod nemo læditur niſi à ſeipſo, & imitatur Philonem in ſimili lib. [e] Vt manus arida conſeruat vitam vegetatiuã, (nec enim corrupta eſt aut fœtet, vt manus abſciſſa) ita peccator hic habet quẽdam motum vitalẽ fidei & ſpei, & eſt verus minister eccleſiæ & ſacramentorum. fauet Trid. ſeſſ. 6. can. 28. ca. veniens. de presb. non baptiz. D. Tho. 3. p. q. 8. 3. ad 2. Caſtro. verb. eccleſia. hære. 2. Turrecrem. lib. 1. ſummæ eccleſ. ca. 3. 4. 5. 57. 78. Caieta. de poteſtate Papæ cap. 24. Vega lib. 7. in Triden. c. 28. Horantes. lib. 5. de loc. cap. 1. Petr. Soto. ti. de eccleſia. Pighius lib. 2. eccle. Hier. c. 2. Caieta. opuſc. 17. quæſt. q. 13. Couar. c. alma. 1. p. § 6. nu. 3. & alios citat in 3. p. §. 4. n. 12. vid. Nauar. c. 27. nu. 269. & tamen Cano. lib. 4. de loc. c. vlt. ad 9. & 12. prope fi. Bellar. lib. 3. de eccleſia ca. 9. ſignificant peccatorem non dici ſimpliciter membrum Chriſti, cum ſit mẽbrũ diaboli. [f] Doct. ſup. Nau. Simancas. add. de catholic. inſtit. ca. 46. num. 83. cum Adrian. 4. de pœnitentia. quæſt. 5. Anton. 3. par. tit. 14. cap. 10. Syluest. caritas. §. 8. & in roſa aurea caſu 1. Durand. 4. diſt. 15. q. 3. Maior. q. 1. Gabriel. d. 16. quæſtio 2. & lect. 57. fin. Abulen. Matth. 5. q. 171. Ledeſ. 2. p. quæſtio. 16. art. 14. col. 5. Medi. C. de orat. fol. 182. Nauar. de orat. not. 53. nu. 3. vbi etiam aiunt orationes à peccatore fuſas prodeſſe aliis & ſibi ipſi. [g] De excommun. contritio. inf. c. 12. Nauar. cap. 27. num. 18. & 36. ſed falſo addit Latom. ar. 7. cont. Luther. excommunicatum priuari etiam priuatis aliorum ſuffragiis, at priuatur communibus ſuffragiis. D. Thom. dict. opuſ. 5. Nauar. de orat. not. 20. num. 55. [h] Nam Iudæi ſeparabant ſe à conuictu gentium, vt patres colligunt ex Matt. 18. ſit tibi tãquam Ethnicus. Io. 4. non coutuntur Iudæi Samar. Actor. 11. dicitur Petro. cur intraſti ad viros præputiũ habentes? de vmbra excõ. apud Gentiles, ſup. c. 1. §. 4. & in figurã excõ. eiiciebantur leproſi extra ciuitatem. Leuit. 14. Num. 5. & Ioan. 9. 12. 14. 16. qui Chriſtum confitebantur, extra ſynagogam fiebant. [i] Excommu. non imponitur infidelibus aut cathechumenis, & ideo non priuat baptiſmo, ſed reliquis ſex ſacramentis. [k] Sup. lib. de ſacram. c. 29. Nauar. de orat. not. 20. nu. 35. 39. oratio Pater noſter, aut horæ canonicę dictę. & not. 19. nu. 59. 62. Gabr. in Can. lect. 57. ad fin. Gerſon. 3. part. fol. 399. §. in quia es? Med. C. de orat. fo. 182. col. 3. & probabile de oratione dicit Soto diſtinctione 13. q. 2. arti. 8. [l] Inf. c. 5. poſt cõcil. Conſtantien. [m] Sup. ante A. vt quãtitas. 1. extendit partes intrinſece. 2. extrinſece in ordine ad locum. [n] Abſolutio recepta eſt irrita, infra c. 10. & ſi ſic ſacris ordinatur, non recipit executionem, cum ſit irregul. [o] Parochus ẽs occulte excommunicatus prohibetur ne ſe ſponte ingerat ad miniſtrãda ſacramenta: ſecus ſi petatur à ſuis ouib. inf. c. 6. §. 3. [p] Ioſ. c. 26. §. 3. quia ſeipſo habet impedimẽtum: & quia Pontif. priuat excommunicatũ ſuffragiis totius Orbis. dum talem naturã taleſque effectus ſua inſtitutione dedit excommunicationi. [q] Sup. c. 3. §. 3. A. infra. cap. 14. [r] Inf. cap. 13. §. 3. [ſ] Cap 9. 14. Trident. ſeſſ. 25. refor. cap 3. [u] Cap. 10. & quale ſit peccatum in his, inf. c. 8.

CAP. V.

Quis excommu. vitandus poſt Concil. Conſtantien.

§. 1. Standum eſt decreto Conſtantien. potius quam Baſilaen.
2 Qui ſit notorius percuſſor cler. & qui damnatur de crimine hæreſis.
3 De Concil. Baſilaen.
4 De hæreticis quomodo ſint vitãdi?
5 Suſpenſus, interdictus, irregu. & degradatus an ſit vitandus?

OLim iure ipſo tenebant Chriſtiani occultum excommunicatum, ſi ſibi notus eſſet, euitare occulte. ſed propter vitanda ſcandala, pericula & timoratorum ſcrupulos, piè & ſanctè ſanxit Conc. Con-
a ſtantienſe [a] (cui potius ſtandum
b eſt, [b] quam Concil. Baſilæen.) ne quis teneatur etiam in adminiſtrãdo & recipiendo ſacramẽta, nec in alijs officijs diuinis vitare alios cẽſura ligatos, niſi homo ſit non ſolũ excommunicatus ſpecialiter, id eſt,
c nominatim, [c] ſed publicè denunciatus à iudice, aut notorius percuſſor clerici. Quidam obligant vitare nominatim declaratum in priuata
d domo. [d] At ſane ex intentione concil. oportet vt ſit publice denuncia-
e tus in eccleſia, aut publico loco. [e] Addit concil. Conſtant. ita tamen vt ipſis excommunicatis etiam oc-
f cultis hic fauor nihil proſit, [f] quin teneantur vt olim vitare communicationem aliorum, præſertim in ſacramentis & diuinis officijs.

2 Iubet item concil. vitari noto-
g rium clerici percuſſorem. [g] Notorius dicitur peccator, qui in maiori parte viciniæ aut collegij, aut etiam oppiduli, notus eſt per teſtes oculatos: vt de notorio concubinario aſ-
h ſeruut Doct. [h] quamuis non eſſet per ſententiam denunciatus. Interdum arbitrio prudentis relinquitur, quod factum aut crimen dicatur ita notoriũ, vt nulla poſſit tergiuerſatione celari. Nam in magna vrbe vidiſſe ſex aut octo teſtes, non eſt ſatis vt dicatur notorium. Qui cum notorio clerici percuſſore participat in crimine criminoſo, non incurrit eadem excommun. quæ non imponitur niſi participanti cũ
i denunciato per iudicem. [i]

3 Quidam putant ſtandum eſſe poſteriori decreto conci. Baſilæen. ſeſ. 21. & vitandos eſſe omnes noto-
k rie excommunicatos. [k] Quia id decretum Baſilæen. fuit acceptatũ in ſanctione Gallicana concil. Bitu-
l ricen. [l] At ſane ea ſanctio Concil. Prouinc. non fuit in general. conc.
m Lateran. approbata, [m] niſi ſub conditione, ſi Ludoui. XI. Rex Galliæ acceptaret illud concil. Bituricen. quem Regem conſtat nõ acceptaſ-
n ſe. [o] ac ſubinde conſuetudo declarat decretum Baſilæen. non fuiſſe vſu receptum: niſi permiſſiue, nempe ſi reſtringatur ad notorium cle-
o rici percuſſorem. [o] In quo ſenſu permiſſiue interpretandus eſt Nicol. Pap. V. ſi forte vt quidã aiunt.
p confirmauit concil. Baſilæen. [p] Re vera tamen non cõfirmauit, niſi in

CAP. V.

a OLim [a] c. cum deſideres. c. à nobis. 2. de ſent. excom. erat vitandus occulte ille, qui notus erat eſſe excommunicatus occultus. quod temperauit conc. Conſtan. in decre. quod (licet non reperiatur in actis concil.) refertur ab autorib. fide dignis, qui ei interfuerũt, vt refert B. Ant. 3. p. tit. 26. c. 2. ad fin. (quem Nauar falſo citat. tit. 24. & Soto citat ti. 25.) ſed Couar. c. alma. 1. p. art. §. 2. an. 7. dubitat an id decretũ ſit editũ à concil. an à Martino Papa V. cõfirmãte concil. vid. Caie. 2. 2. q. 12. 2. & 3. p. q. 64. 6. ad 2. Vtcunque tamẽ ſit, decretum eſt canonicũ, & acceptatum à ſapientibus inſ. citatis. Caiet. verb. excom. min. & verb. abſolutionis impedimen-
b ta [b] Anto. & Caiet. ſup. Turrecre. lib. 2. ſumm. eccle. c. 100. Dried. 1. liber. Chriſtianæ. c. 8. Syl. tandem in procem. cõflati ſuper D. Tho. 3. p. Mai. d. 18. q. 3. Adria. in 4. do Euchar. q. vl. & de confeſſ. q. 5. dubio. 9. de clan. dub. 3. & ſic explicandus eſt in 4. de baptiſ. q. 3. f. 13. Victor. tit. de excõ. §. 10. Ledeſ. q. 25. 1. col. 3. Soto. d. 22. q. 1. 4. d. 1 q. 5. a. 6. col. 34 d. 11. q. 1. art. 9. Petr. Soto de exc̃õ. lect. 3. fin. de miniſtro confeſ. lect. 6. & omnes recent. Thomiſtæ. Felician. tract de excom. c. 35. tandem Naua. c. 27. nu. 35. not. 3. & nu. 11 a. 137. lib de orat. not. 22, nu. 5. & Miſcell 47. & cõſil. 15. tit. 7. do hæret. lib. 5. conſ. 13. tit. de ſententia excommu. lib. 5. (quamuis olim in c. 9. nu. 6. & Hiſp. c. 25. nu. 80. tenuit ſeruandum decretum Baſilæen. vt vitare teneamur omnes notorie excommun. ſed in editione ann. 84. eo loco retractat.) Anto. etiam tract. de cenſuris. c. 83. Deci. c. 2. de except. Medin. C. de pœnitentia. tract. 2. q. de confeſſ ſacta excommunicato. fol. 73. Taper. ar. 1. cont. Luth. pag. 9. Angel. excommun. 8. §. 7. Perez. l. 3. tit. 4. lib. 8. ord. pag. 113. Cord lib. 3. q. 6. col. 2. & caſ. 142. opin. 1. Frat. Med. lib. 1. inſtruct. c. 11. §. 7. & eſt communior contenſus & vſus eccleſ. in Italia. Hiſpan. German. & Anglia, & omnes recent. Thomiſtæ in prælect. 3. p. q. 64. 6. vbi Cano, Peña, & alij. & mirum eſt quod Couarru. §. 2. nu. 7. dubius hæreat, poſtquam multos ex prædictis citauit. In quibus locum habeat decretum poſterius concil Baſi-
c læen. ſeſſ. 21. dicetur inf. §. 3. [c] Non ſatis eſt vt quis ſit ſpecialiter, & nominatim excommunicatus, putà quando citatus ſub pœna excommunic. latæ ſenten. incurrit ob contumaciam non comparendi, aut non parendi: antequam declaretur & denuncietur per iudicem. Nauar. c. 27. nu. 33. & 93. fin. Caietan. verb. abſolutio. ca. 3. Syluest. excommun. 3. §. 10. 11. 23. Victor. tit. de excommun. §. 4. & 16. Couar. dict. §. 2. num. 7. illat. 4. & §. 6. num. 7. poſt concluſ. 5 fin. Peña, & recent. ſed Medin. quæſtio. de confeſſione facta ex-
d communicato, refert ſe ad conſuetudinem, ſi recepta ſit. [d] Quia videtur manere ius antiquum, vt occulte vitemus eum, qui priuatim nomine ſuo in domo ſua excommunicatur coram teſtibus. iuxta Clemen. Papam III. in cap. cum non ab homine. de ſent. excommun. nam ſententia iudicis videtur facere rem notoriam & publice denunciatam. Tenet Adrian. de euchariſt. quæſtio. vlt. & de confeſſ. quæſtio. quinta, dub. nono, fol. 137. colum. ſecunda, in quo Medin. ſup. ſe refert ad conſuetudinem. Soto d. prima, quæſtio. quinta, artic. ſexto, pag. 124. d. 22. quæſt. prima, articulo quarto, Petr. Soto. tit. de excommun. lect. tertia, & quod deroga-
e tio generalis facta per Conſtat. non deroget huic iuri ſpeciali. [e] Ita plane intendit conc. Conſtantien. imo & Baſilæen. & poſteriora concil. vt hic fauor ſit amplectendus, cum militet eadẽ ratio vitandi ſcãdala. Nauar. cap. 27. nu. 35. not. 1. & de pœnitẽtia. diſt 6. cap. 1. §. laboret. nu. 10. & 23. cum glo. in pragm. Sanctio. Gallicana. & ait eſſe vſum vrbis & orbis. idẽ ſentiunt citati. C. Quare non tenemur vitare, niſi publicè & notorie denũciatus ſit in eccleſia tẽpore miſſæ aut pro tribunali iudicis corã multis: aut ſi literæ declaratoriæ illius perſonæ affigantur in loco publico, pro conſuetudine regionis, quæ dicitur Cedulones. Quare dũ Salmanticæ iudex ſcholarem iubet domi ſuæ excommunicari nominatim, nõ
f vult vt ſit vitãdus. [f] Vt definit cõcil. Cõſtantien. in princip. huius decret. & Baſileen. ſeſſio. 21. fin. Coſmas Guimier. ſeu glo. in dict. prag. Sanctio. Anto. dict. ca. 2. §. 2. Gabr. diſt. 18. q. 3. dub. 5. Piſa. verb. excom. 1. fo. 8. Nau. dict. n. 35. not. 2. & in c. cum cõtingat, de reſcript. verſ. 6. infertur. Sot. ſup. Perez. l. 1. tit. 5. lib. ordin. pag. 171. 175. & fere omnes ſup. cit. & recent.
g [g] Concil. Conſtantien Baſilæen. & poſteriora Concil.
h [h] Sup. lib. de euchar. c. 56. §. 1. B. Soto. diſt. 12. q. 1. 6. Syl. Ang. & Summiſt. verbo notoriũ. Nau. c. 21. nu. 56. c. 25. num. 73. c. 27. num. 148. 150. fin. Ledeſm. 1. par. q. 21. ar. 6. Caſtro. 2. legis pœnal. c. 10. Anton. 3. p. tit. 9. cap. 8. ante
i §. Maiol. lib. 5. irregul. cap. 37. Cordub. lib. 4 q. 6 fin. [i] Quod expreſſit Nau. c. 27. nu 94. fi. 104. fi. 118 §. 2. & ſignificat. num. 36. ad ſecundum. & add Hiſpa. nu 32. fi. & 36. dicto. 5. cum gl. c. ſi concubinæ. Ang. excom. 7. poſt caſum. 47. Syl. excom. 8. §. 10. Cou. c. alma. 1. p §. 3. nu. 1. & quidam recent. quod videtur contra Caietan. verb. excommo. c. 57. & Sotum diſt. 22. q. 1. 4. & q. 2. 3. concl. 4. & 9. & alios, qui abſque declaratione aiunt participantẽ cũ excom. in delicto, ob quod à iure aut iudice excõicatus eſt, incurrere ean-
k dem excom. [k] Vitandos eſſe omnes notorie excom. iuxta decre. Baſilæen. tenuit olim Nau. c. 9. nu. 6. Syl. excõ. 5. §. 3. & 9 (ſed ſup. citatis locis retractant) Cou. d. §. 2. nu. 2. & ait quod quamuis ea decreta Baſilæen. non eſſent edita ante ſchiſma, fuerunt confirmata per Nic. Pap. V. quoad cẽſuras & cauſas beneficiales. Idem refert Carranza. in ſumma concil. tit. de Baſilæen. ſed idẽ Cou. manet anceps, & re vera Nic. nõ ita cõfirmauit, ut probat Turrecr. li. 2. c. 100. Itẽ ſeruãdũ eſſe Baſilæen. ait Fel. in c. ad probãdũ, n. 8. de re iud. ſed idẽ manet dubius & in biuio in c. Rodul. n. 38. de reſcr. id vero ſerio tenet Pan. Cle. 2. de ſen. excõ. & Rebuf. in cõcordatis
l tit. de excõ. p. 687. ſed præferẽdi ſunt autores cit. B. [l] Pragm. Sanctio Gallicana ex conc. prouinc. Bituricen. non ſolũ à laicis ſed à
m quibuſdã prælatis Galliæ fuit acceptata in præiudicium Papæ. [m]
n Conc. Later. generale ſub Leo. X. ſeſſ. 11. [n] Conſtat ex eod. cõc.
o p Later. ſub Iul. II. ſeſ. 4. [o] Doct. citati ſup. B. [p] Cou. & Carranza cit.

factis quibuſdam: vt in beneficiis, diſpēſationibus & abſolutionibus à cenſuris, quas dict. concil. conceſſerat. In reliquis non eſt confirmatum, cum fuerit concil. acephalum & ſine obedientia Papę procedens exceſſit in multis: [q] cuius decreta reuocauit Eugen. Pap. IIII. Præter pauca inter quæ nō exprimitur hoc de vitandis nomine excommunicatis. Atque ita ſtandū eſt decreto Conſtantien. Hinc fit vt lata excommun. contra raptores, quāuis publice conſtet Petrum rapuiſſe ea bona, nō teneamur illum vitare: [r] cum non ſit nominatim denuntiatus. Nec iam prohibemur audire miſſam clerici publicè concubinarij: [ſ] quia ius antiquum quo erat ſuſpenſus, eſt conſuetudine derogatum.

4 De hæreticis, quidam aiunt ſi vna prouincia ſit a Pontif. in generali damnata de hæreſi, fideles obligari ſub excommunic. ad vitandos ſingulos incolarum. [t] Debemus quidem vitare hæreticos: [u] alloquens tamen illos non incurrit excommu. minorem, niſi ſinguli ſint ſpecialiter nominati, ſaltem nomine officij noti. [x] Nec vitare tenemur eos, qui ob hæreſim aut ſimoniam ſunt incarcerati, antequam per ſententiam denuntientur. [y] Poſtquam vero quis de hæreſi denunciatus eſt in loco publico, aut de alio crimine, cui notorium eſt ipſo iure annexam eſſe excommu. vitandus eſt perinde ac nominatim denunciatus. [z] Quod quidam falſo negant. [a]

5 De clerico ſuſpenſo ab officiis, diuinis, aut à ſacramētorum adminiſtratione, & de perſonaliter interdicto, concil. Conſtantien. non ſatis expreſſit, an liceat cum eo participare in ſacris & ſacramentis, ſi denūciatus publicè & nominatim non ſit. [b] Primo ſane cum iſto etiā denunciato non prohibemur participare in humanis: & qui cum illo illicite participat in diuinis, nō incurrit vllam cenſuram. [c] Secundo qui parochum ſic denunciatū moraliter inducit, vt violet eam cenſuram ſuſpenſionis aut interdicti, nō minus peccat quam ille. [d] Atqui, ſecluſo ſcandalo, à denunciato ſuſpenſo audit miſſam, aut ſimul cum illo intereſt miſſæ & aliis diuinis officiis, nō videtur peccare ſi illum nullo modo induxit. [e] Si tamen ſuſpenſus ab adminiſtratione ſacramentorū & denunciatus abſoluat, non valet abſolutio: [f] quia caret vſu iuriſdictionis. Tertio ratio iuxta mentem concil. Conſtantien. [g] explicata per cōcil. Baſilæen. & Lateran. probat quod ſubditis, à parocho ſuſpenſo aut interdicto, ſi denunciatus publicè & nominatim non ſit, [h] poteſt licite petere officium [i] & ſacramenta. & parochus petitus non peccat miniſtrando in gratiam ſubditorum, nec fit irregu. & valet abſolutio peccatorum à ſic ſuſpenſo impenſa. [k] Quarto à parocho irregulari (quando non eſt per notoriam ſententiam damnatus de irregul.) licet ſubdito petere & recipere ſacramenta, & abſolutionem. [l] Quinto degradatum tenemur in ſacramentis vitare: [m] quia degradatio fit cum denunciatione priuatæ perſonę, nec incurritur per ſententiam generalem. Sexto de vico perſonaliter interdicto idē quod de ſuſpenſo cenſendum eſt, [n] niſi

ſit. K & Bellar. & vt multum ſi forte Nicol. Pap. V. confirmauit acta concil. Baſilæenſ. id fuit pro regno tantum Galliæ ad illius inſtantiam: & in hoc approbatur ſub conditione in Lateran. ſub Leo. X. ſeſſ. 11. & non confirmatur pro tota eccleſia niſi permiſſiue, vt explicatur in text. & ait Med. C. de confeſſ. fol. 73. [q] Soto. d. 22. q. 1. art. 4. falſo coniungit cōcil. Baſilæenſ. cum Mart. V. cū fuerit ſub Eugen. Papa IIII. & ſeſſ. 34. male depoſuit Eugen. IIII. (qui, & ſucceſſor eius Nicol V. ſemper habiti ſunt pro veris Pontif.) & Eugen. approbauit inchoationem & proſequutionē. d. concil. ſed poſtquam tranſtulit in Italiā, in quodā libell. reprobat decreta illius. Carranza in ſum. cōcil Baſil. ſeſſ. 33. Cordub. lib. 4. q. 4. ad 9. vid. lib. 1. q. 44. & de defectibus huius concil. Caietan. opuſc. de autor. Pap. & cōcil. c. 11. & 22. q. 1. art. 10. ait à concil. Later. vocari Conciliabulū & Conuenticulum. Turrecre. lib. 2. ſum. eccleſ. ca. 100. li. 3. c. 50. Onuſ. li. 3. p. 299. Can. lib. 5. de loc. c. vlt. ad 9. Bellar. li. 1. de eccl. c. 16 li. 3. c. 16. lib. 3. c. 16. li. 2. de conc. ſi. [r] Doc. ti. ſup. B. Nau. de orat. not. 21. n. 6. & 10. & forte Petr. fuit excuſatus, vt quia accepit in recō penſam. [ſ] Sup. lib. de miſſ. c. 25. §. 13. lit. 5. Nau. c. 25. nu. 78. Cou. ca. alma. 1. p. §. 2. n. 10. Simanc. c. 10. Sot. d. 1 q. 5. ar. 6. ad 2. diſt. 13. q. 1. 9. F. Medin. lib. 1. inſtruc. cap. 11. §. 8. [t] Sup. lib. de miſſ. c. 15. §. 4. A. Syl. excō. 5. §. 4 dict. 1. Imo vice ſententię generalis, Soto d. 1. q. 5. ar. 6. d. 13. q. 1. 9. d. 18. q. 4. 3. d. 25. q. 1. 3. col. 9. Petr. Soto. de exco. pag. pe. ſatis putāt quod ob publicā famā ſint à fidelibus declarati tamquam hæretici. quod ipſe Soto bene limitat inf. Z. [u] Sup. c. 2. §. 3. E. tū propter nos (ne hæreticus vi cā cer inficiat: & ſuſpectus ſit qui familiaritatē habet cū hæretico ſic vxor fidelis manet ſeparata à viro infideli) tū propter ipſum hæreticum, vt confundatur, ex eo quod fideles ſe ſeparant ab illo. [x] Gloſ. c. cum & plantare. de priuileg. gloſſ. Clem. 1. de vit. & hon. Sot. d. 22. q. 1. 4 communis etiam recent. vt ſi dicat, prætor Salmantic. aut rex Galliæ. [y] Nau. de orat. not. 22. n. 10. [z] Soto. d. 22. q. 1. ar. 4. paulo poſt princ. Perez l. 3. tit. 4. lib. 8. de ord. p. 113. Bañes 2. 2. q. 12. 2. eſt ſpeciale in crimine hæreſis ob periculum infectionis, quod iure diuino iubemur vitare. ſup. T. V. [a] Nau. add. lib. de orat. not. 22. nu 6. damnatus de hæreſi, licet incurrat excomm. quæ dicitur publica & notoria de iure, nō dici publicam de facto, & notam ſingulis: cum multi ſint ruſtici, qui ignorant hæreticos aut ſimoniacos eſſe ipſo iure excommunicatos: & quia variis cauſis tergiuerſari, & excuſare ſe poſſet. [b] At ſatis colligitur ex eod. concil. Conſtantien. dum ait, prætextu cuiuſcunque cenſuræ aut ſententiæ à iure vel ab homine, & id magis declaratur in concil. Baſilæen & Lateran. [c] Recent. quidam: quia nullo iure exprimitur, nec datur ſuſpenſio minor, quam participans incurrat (cū tamen clericus interdum ſuſpendatur ob peccatum veniale) contra Caiet. & Arm. qui verb. ſuſpenſio. diſtinguit ſuſpenſ. minorem. cū tamen non detur interdictū minus. vid Nau. c. 25. nu. 93 & cōſ. 4. tit. 37. de pœnit. lib. 5. [d] Quia ſuſpenſus directe prohibetur ab his tanquam à re grau. Nauar. cap. 27. num. 163 fin. vt expreſſit concil. Baſilæen. & Later. in Colm. in pragmat. Sancho & Nauar. in cap. 1. de pœnitentia. d. 6. §. laboret. num. 18. [e] Quia nullo iure probatur præceptū quamuis à ſimili de excom. denunciato, Nau. ſup. innuat oppoſitum. [f] Communis. vide Nauar. ca. 27. num. 163. [g] [h] Quia Conſtantien. generaliter dicit, prætextu cuiuſcunque cenſurę aut ſententiæ. & militat eadem ratio ad vitanda ſcandala & pericula: & id magis declarat concil. Baſilæen. ſeſſ. 21. & Latera ſub Leo X. ſeſ. 11. ne teneamur vitare excommunicatos, ſuſpenſos, aut prohibitos (id eſt interdictos aut irregulares) niſi ſint publice & nominatim denunciati. Nau. ca. 27. num. 163 fin. & edit. anni. 84. cap. 9. nu. 6. & 7. ca. 22. nu. 11. & d. § laboret. n. 18. & tangit Cou. c. alma. §. 2. nu. 7. Caiet. 3. p. q. 81. art. 9. Vict. §. 327. F. Med. Peña. & quidam recēt. Thomiſ. In quo dormitāt, qui nullā mentionē faciūt de re tā frequēti; Ant. 3. p. tit. 26. c. 2. dum refert decret. Conſtantien. Mai. 4. d 9. Soto d. 1. quæſt. 5. artic. ſexto, concluſ. octaua. Caſtro ſecundo, leg. pœn ca. vltim. Syluest. excommun. tertio, nu. quinto, & Panorm. in cap. veritatis. nu. 33. de dolo & contum. Aut fortaſſe hi autores ſentiunt vitandos nunc eſſe in ſacramentis occulte ſuſpenſos, vt olim iure antiquo erant occultè vitandi. quod tamen falſum eſt. [i] Vt ſi parochum de ſuſpenſione non denunciatum inducas, vt ſepeliat defunctum, cum ſolemni officio. [k] Nauarr. & citati lit. G. colligunt ex dictis concil. vt de parocho occulte excommunicato, ſi petatur à ſuis dicetur. capit. ſexto, § quarto, videtur contra Sotum ſup. d. prima, & d. 18. quæſtio. tertia, art. tertio, con. 1. fin. & quæſt. 1. ar. 5. concl. 2. ait concil. Conſtantien. nihil indulſiſſe pro ſuſpenſis, ſed tantum pro excommunicatis. [l] Quia irregul. intelligitur in concil. Baſilæen. & Lateran. nomine prohibiti. Peña, Cano. Gueuara, & quidam recent. contra Sotum. d. 1. quæſt. 5. ar. 6. con. 8. & Sylu. euchar. 3 §. 4. & Soto falſo addit irregularitatis ſententiam eſſe acriorem, quam excommunicationis. cont. iura & Patres cit. cap. 1. §. 3. R. D. nam minus peccat irreg. celebrans Nau. cap. 27. num. 139. Soto inf. (qui non incurrit nouam irregu. & poteſt abſolui, & recipere quædam ſacramenta) quam excommunicatus celebrans Nauar. ſup. & Sot. d. 12. quæſt. 1. 4. quod raro admittit diſt. 18. quæſt. 2. 5. ad 2. Con. 1. p. §. 1. num vlt. Syl. euchar. 2 §. 7. Cordub. caſ. 142. Raro tamen damnatur quis in loco publico de ſuſpenſione aut irreg. Quod tamen requiritur vt teneamur illum vitare in ſacramentis. ſicut de excommunicato publicè denunciato d. eſt. §. 1. E. Dum vero imponitur interdictum loci, ſolet prætor aut reus qui cauſam dedit, denunciari tamquam interdictus perſonaliter. [m] Soto bene. d. 1. ſup. & omnes recent. [n] Nau. cap. 27. nu. 165. 187. Ledeſ. 2. p.

ſit publice & nominatim denuntiatus: nec toleratus ab eccleſia. At denuntiatum etiam de interdicto ab ingreſſu eccleſiæ, tenemur in illo actu vitare. [o] Si quis autem nominatim denuntiatos de interdicto, admittat ad officia diuina, aut ſepulturã, aut eis miniſtret probibita ſacramenta, ſit ipſo facto interdictus ab ingreſſu eccleſiæ. [p] Interdictum loci quando ipſo iure ponitur, aut per ſententiam comminatoriam, ſub pœna interdicti ipſo facto, [q] non tenemur ſeruare, niſi interdictum per iudicem denuntietur. [r] Nec eccleſia cenſetur violata pollutione, ita vt in illa celebrare non liceat, niſi pollutio ſit notoria. [ſ]

CAP. VI.

Quæ ſcientia de excommun. requiratur vt denuntiatus ſit vitandus?

§. 1. *Si notus eſt ex confeſſione, aut extra quid?*

2 *Cui ſit adhibenda fides, quod reus ſit denuntiatus?*

3 *Parochus excommun. ſi petatur, quando poſſit miniſtrare ſacramenta?*

4 *Non eſt nimis extendendus fauor Conſtantien.*

SCientia quædam de excõmunicato denũtiato requiritur, vt teneamur illum vitare: & ab eo præcepto excuſat res ignorata, inf. cap. 23. ſi ex ſola hominis audita cõfeſſione ſacramentali ſciat cõfeſſarius reum eſſe denunciatum, non debet illum vitare. [a] At ſi extra confeſſionem ſciret, licet in hac vrbe ignota eſſet ea denuntiatio, & probari nõ poſſit, vitandus eſt in occulto, [b] ſi non ſit periculum ſcãdali aut damni. Quidam tamen negant ſic eſſe vitandum: [c] quod limitandum eſt, de iudice alibi denuntiato, qui communi errore toleratus eſt, & valent geſta eius, [d] & in publico non eſt vitandus, [e] etiam ſi teſtibus aut inſtrumento probari poſſet denuntiatio. [f]

2 Qui promulgationem denuntiationis non audierunt, interdum vitare debent, [g] vt ſi reus per famam à probis ſparſam denuntiatus dicatur. [h] Et ſemel denunciatus, ſemper eſt vitandus, [i] quamdiu de illius abſolutione per famam, aut aliter non conſtat. [k] Quod ſi longo tempore ſe gerat pro non excõmunicato, [l] aut affirmet ſe abſolutũ, adhiberi poſſet fides pro qualitate perſonæ. [m] cuius priuato dicenti hunc eſſe denuntiatum, non eſt facile credẽdum: & quidam paſtori priuatim aſſerenti negãt adhibendam fidem, niſi oſtendat chartam Notarij, [n] quaſi non proponat authenticè. At dignum eſt, niſi obſtet rationabilis cauſa dubitãdi, vt in eo credamus Epiſcopo, [o] & credentes vitemus denuntiatum. Magis credendus eſt cõtra ſe reus, qui in iudicio aut extra fatetur ſe denuntiatum. Et reus qui à ſuo procuratore per epiſtolam monetur fuiſſe denuntiatus Romæ aut alibi, putà ab Auditore Camerario, abſtinere debet à diuinis, vt dicetur cap. 19.

3 Ex hoc fauore Concil. Conſtantien. colligitur primo ſubditos licite inducere parochum occulte excommunicatum, vt ſibi ſacramẽta miniſtret, quem ſubditi extra tẽpora etiam præcepti, poſſunt per iudicem eccleſiaſticum iure compellere, vt ſacramenta miniſtret, [p] cum ſit ratione officij publici obligatus. Secundo licèt parochus peccaret, valet abſolutio ab eo data ratione publici officij. [q] Quidam illicitum putant, vt miniſtret & participet in diuinis: quia putant eſſe contra ius diuinum. [r] nec per concil. indulgeri vt liceat, ſed ne cum eo participans incurrat minorem excommunic. Alij vt liceat, dicunt præter cõtritionem, & ne ſit in mora, [ſ] requiri vt concurrat neceſſitas aut magna vtilitas ex parte pœnitentis: qualis occurrit tempore paſchæ aut iubilæi. Deinde requiri ne adſit alius ſacerdos expeditus, ad quem parochus remittat, atque ita nõ habeat iuſtam cauſam excuſandi ſe. [t] At reuera concil. Conſtan-

q.26.ar.2.fol.361.col.4. Peſña, & recent. & citati ſup. G. At olim Nau. c.9. nu.6. tenuit notorie interdictos (licet non ſint nominatim denuntiati) eſſe vitandos, propter conc. Baſilæen. idem Anto. 3.p.tit.26.ca.4. §.1. ad fi. & ſentit Tabie. interdict.5. iuncto verb. interd. 1. § 4. vbi vocat nominatim interdictos, quãdo totum collegiũ ſpecialiter interdicitur. ſed Nau. in ſimili de excom. [n] nu. 35. retractat. [o] Nau. ca.27. nu.170. iuncto 187. §.17. cõ [p] tr. quoſd. recent. [p] Nau. nu. 170. per c. epiſcoporum. de priuil. li.6. Syl. interd. 6. § 4. verſ.3. & ſentit Caiet. ver. viola[q]tio interdicti. [q] Sic collector ſubſidij Regi concesſi in Hiſpania ſolet comminatorie indicere in[r]terdictũ eccleſiæ. [r] Nauar. cap. 27. nu. 146. iũcto 187. Syl. interdict. 2. §. 1. excommun. 5. num. 9. Tabie. interd. 5. Armil. §. 21. 22. 39. vid. § 7. [ſ] Caiet. interd. fin. Sot. diſtinct. 22. q.3.1. colum. 6. Couar. c. alma. 2. p. §. 2. [ſ] num. 3. [ſ] Sup lib. de miſſ. cap. 27. §. 5. L. Nau. c. 27. nu. 251.

CAP. VI.

[a] SVp. [a] lib. de euchar. cap. 56. 57. inf. c. 13. ſi Soto rel. ſecret. mem. 3. q. 4. dub. 3. poſt concl. 5. Couar. cap. alma. 1. p. § 2. nu. 3. ſup. lib. 3. de pœnitentia. ca. 20. fin c. ſi ſacerdos de offic ord. c. cum non ab homine. de ſent. excom Nauar. c. 10. nu. 3. Ledeſ. 2. p. q. 10 ar. 5. dub. 6. communis. d. 21. Dur. Palu. Rich. ar. 4. q. 2 ad 4. Palac. q. 2. & d. 18. q. 3. Arm. confeſſor. § 7. Med. C. de confeſſ. q. 5 t. Aſten. lib. 7. tit. 11. ar. 1. dub. 27. cũ Hoſtien. cõtr. Hug. arg. [b] c. ſi tamen. 6. q. 3. [b] Iidem fere autores. Syl. excom. 5. n. 26. & colligitur ex Palud. d. 18. q. 6. ar 2. Durand. q. 5. Palac. q. 3. Cou. §. 2. nu. 3. & §. 3. n. 2. Ant. 3. p. tit. 25. c. 2. verſ. orare Tab. excõ. 8. §. 4. & hi citant Innoc. & Pan. recent. add. q. 23. 1. & in 3. p. q. 80. ar. 6. vt ſi peccator petat communionem occulte, deberet ſacerdos occulta diſſimulatione negare, ſup. de euchar. c. 57. §. 2. C. vt ſi me audiente miſſam & ſelli, intret hic, quem occulte ſcio eſſe alibi denũciatũ, [c] debeo occulte recedere, ne participẽ cũ illo. inf. c. 10. §. 6. [c] Verue. ſumma conſ. Piſana. Henr. Coſma. fauet Nau. c. inter verb. Corol. nu. 345. vid. Cou. §. 2. nu. 6. ſup. lib. de euch. c. 57. §. 1. A. quia vbi eſt occultus, cenſetur innocens, & habet ius petendi rem exter[d]nam. [d] Inf. ca. 13. [e] Colligitur ex dict. c. cum non ab homine. quia [e] habentem hic bonum nomen, non licet diffamare. Palu. Dur. Syl. nu. 26. dub. 17. recent. contr. Innoc. & Pan. apud. Syluest. & cõtr.

[f] Maior. & Almain. d. 18. q. 1. apud Couar. [f] Colligitur ex Palud. Dur. Anto. Tab. & communiter tenent recent. contra Syluest. & [g] Couarr. [g] Sic, vt obligetur lege, non oportet audiſſe præconem [h] promulgantem. [h] Fauet c. cum deſideret. de ſenten. excomm. Palud. diſt. 18. q. 6. art. 2. verſ. res ignorata. Syluestr. excommunic. 5. num. 28. dubio 19. Nauar. addit. Hiſp. c. 23. num. 96. Cou. 1. p. §. 2. num. 4. ſed addit. nu. 5. qui probatur ſciuiſſe ex fama, & participauit non damnatur in ſoro exteriori ad pœnas iure latas contra participantes, quia audire famam non eſt ſcire. Nec in conſcientia, ſi illam depoſuit. addit Paluda. aut ſi à paucis præſertim aduerſarijs audiuit famam. niſi vt ait Nauar. cap. 27. num. 27. eſſent teſtes oculati & fide digni. Qui dubitat an ſit denũtiatus, non tenetur vitare, quia nemo in dubio præſumi[i]tur malus. [i] Palud. quæſt. 6. articulo 2. ad med. Syluest. excommu. 5. num. 26. dub. 17. Couar. § 2. num 6. Nauar cap. 27. num. 36. 27. fin. 272. fin. capit. 13. nume. 96. & conſil. 61. de ſent. excom. lib. 5. Ang. excom. 8. §. 16. Armil. §. 62. facit Duchas. reg. 75. Perez l. 1. tit. 5. lib. 8. ordin. p. 176. fin. & quamuis de nullo præſumendũ ſit delictum, vt probat Alciat. regol. 2. præſump. 6. Anton. Gabr. tom. 2. tit. de criminal. conclu. 2. & ex reg. iuris in 6. At ſemel malus ſẽper præſumitur, malus, vt probat Soc. in eam reg. Couar. capit. Rainut. §. 11. num. 2. & reg. poſſeſſor. 2. p. §. primo, num. ſecundo. Simanc. cap. 50. num. 15. Menchac. tom. 1. controuer. illuſtr. ca. 58. num. quarto, lib. ſecundo, & præſertim vt caueatur peccatum participã[k l]di cum denunciato. [k] Couar. [l] Paludan. Syluestr. [m] Nau. nu. 36. [m] cum Ang. excommunic. 8. § 16. [n] Syluestr. ſup. Nauar. num. 27. [n o] cum Mai. diſt. 18. quæſt. 2. [o] Paludan. & recent. Aſten. lib. 7 tit. [p] 11. ar. 1. dubio. 26. & ſequen. Late D. Tho. quodlib. [p] Ita plane concil. Conſtantien. & Baſilæen. ſup. de ſacramen. cap. quarto, §. 4. & [q] cap. 27. §. 5. [q] Inf. c. 13. ſic parochum excom. peccare, ſi miniſtret omnibus petentibus aiunt Syl. excomm. 5. §. 9. Anto. 3. p. Adria. de [r] bapt. ſ. q. 3. ful. 12. ſed falſo, ex cit. inf. V. [r] Cou. 1. p. § 1. [ſ] Oportet [ſ] parochum excomm. conteri antequam miniſtret. Sot. d. 1. q. 5. ar. [t] 6. concl. 7. Syl. excommun. 3 § 1. [t] Præter citatos. Q tenet Caieta. verb. abſolutionis impedimenta. Syl. exco. 5. §. 9. Adria. de cla. q. 3. Vict. tit. de excom. §. 12. fin. Ledeſ. q. 25. 1. Soto. d. 1. ſup. concluſ.

tien. concedit abſolute priuileg. vt etiam extra neceſſitatem liceat inducere parochum: & colligitur, in fauorem ouium parochũ poſſe inculpatè, & abſq; irregularitatis pœna, miniſtrare ſolẽniter baptiſmũ & alia ſacramenta petentibus ouibus: [u] & tunc fruitur alieno priuilegio ſubditorum iure petentiũ. [x] Cenſetur vero ad hunc effectũ ne peccet, abſolui per inuiſibilem ſacerdotem Chriſtum: [y] ſeu eccleſia in tali caſu limitat excommunic. quantum ad hunc effectum. Si tamen publice conſtaret excommunicatio parochi, non eſſet inducendus vt miniſtret, extra neceſſitatẽ lõgæ nauigationis aut difficilis partus. inductus vero deberet pœnitẽtem repellere, [z] & ad alium mutare confeſſarium.

4 Non eſt plus nimio priuilegiũ concil. circa ſacramenta extendendum, [a] cum nolit in aliquo fauere ipſis excommunicatis. Quare homo non deberet ſacramenta petere à ſacerdote non paſtore occulte excommunicato, [b] vt quem non poteſt iure compellere: niſi forte ille ſacerdos cõferre omnibus paratus eſſet. [c] & tamen abſolutio à tali cõfeſſore expoſito data valeret, ſi quis inducendo non peccet. [d] Generaliter indulgentia concil. liberat ab omni excom. minori vel maiori illos etiã, qui inducunt excommunicatum non denuntiatum: quamuis id facerent ocioſe ſine fructu, aut cum peccato mort. vtriuſque, vt inducens ad participationem in crimine crimino ſo. [e] nec incurrit qui male miniſtrat eucha. aut aliud ſacramentum excõicato noto, admittitvè ad diuina officia eum, quẽ repellere deberet. Facilius licet excommunicatis, cum ab alio inuitãtur, recitare cum eo horas, aut miniſtrare miſſæ: [f] quia recitare horas etiã in choro non pertinet ad ſolẽnem miniſtrationẽ ordinis, niſi capitularet in choro. [g] ſic tempore interdicti laicus priuilegio carens, poteſt inuitatus miniſtrare miſſæ, [h] in fauorem ſacerdotis celebrantis.

CAP. VII.

Explicatur ex verſ. Os Orare, Vale.

§. 1. *Excommunicatus arcetur à ſacramentorum miniſtratione. & §. 2. à diuinis officiis, & ſepultura. Et à receptione aut collatione beneficii.*

3 *Per Os, Vale, & Menſa, quid intelligatur?*

4 *De excommunicato habente vaſſallos, aut ſchiſmatico. De ſolutione debiti & actore.*

5 *De reo excommunicato & inſordeſcente per annum. De aduocato, tabellione, & teſte.*

6 *De iudice, & tolerato.*

7 *Denunciatus paſtor, concedit quaſdam licentias. & quando ex participatione incurratur minor aut maior.*

TRia ſunt genera actionũ (quæ continentur illo verſ. Os, Orate, vale, communio, menſa negatur) à quibus prohibetur excommunicatus. Primo actio diuina circa ſacramenta & officia diuina, quæ intelliguntur in voce, Orare. [a] Secundo quæ ſecundario pertinet ad Chriſtianos, vt ex iuriſdictione eccleſiaſtica. Tertio actio ciuilis. de quibus dictum eſt cap. 4. fin. De prima, ſi excommunicatus etiam occultus & paſtor ſe ſponte ingerens miniſtret ſolemniter ſacramentum. peccat m. [b] & fit irreg. [c] niſi parochus à ſubditis petatur. [d] idem incurrit, ſi ſolemniter miniſtret in ordine ſacro, vt ſi ſubdiaconus cum manipulo cantet epiſtolam in miſſa: [e] aut ſi ſacerdos in occulto foro abſoluat à peccatis, vt dicetur cap. decimo, aut ſi epiſcopus etiam abſque celebratione miſſæ conferat ordines etiam minores, aut faciat alia quæ pertinent ad ordinem epiſcopalem, puta conſecret eccleſiam aut calicem. [f] Si parochus excommunicatus aduerteret magnam in ouibus indi-

cluſ. 6. ait, caueat ne niſi compulſus miniſtret in ordine ſacro, alias fiet irregul. & diſt. 22. q. 1. 4. col. 3. & 4. vt excommunicatus tenetur periclitantem baptizare, ſicut & poteſt laicus. & parochus etiam denunciatus, tenetur in artic. mortis contritus abſoluere: quia hæc duo ſacramenta ſunt medium neceſſarium ad ſalutẽ. [u] Supponit Caietan. verb. abſolutio c. 3. & 3. part. quæſt. 64. 6. ad 2. vbi recent. Mãtuus, Peña, Gueuarra, Victor. tit. de claui. §. 16. de excõmun. §. 10. Soto diſt. 22. quæſt. 5. ar. 6. concl. 5. diſt. 22. q. 1. art. 4 col. 3. & 4. lib. 9. iuſt. quæſt. 8. art. 5. ad 1. fin. Ledeſ. 2. p. quæſt. 25. ar. 1. & 3. & expreſſe Sylueſt. confeſſor. 1. §. vltim. fin. confeſſor. 3. proxime ante §. 37. Nauar. capit. 9. num. 7. & de orat. not. 22. nu. 7. & Miſcell. 47. num. 3. Fr. Manuel in expoſit. Bullæ. §. 9. num. 29. verſ. 4. vt excommunicato licet ſoluere debitam pecuniã, ita parochus ſoluit debitum. extra cit. ſup. Q. [x] Vt tempore interdicti quidã famuli fruũtur alieno priuilegio Domini pro officijs diuinis, & tempore prohibito vir fruitur priuilegiu ſponſæ pro benedictionibus nuptialib. aliàs otioſum eſſet priuileg. concil. Conſtantien. ſi ſubditus iuſte & licite petit, & tamen parochus excommunic. iuſte negat. [y] Vt excommunic. qui abſoluit in artic. mortis & implet obligationem neceſſariam, nõ peccat, nec fit irreg. Sylueſt. euchariſt. 1. §. 9. Nauar. ca. 25. nu. 72. & facit cap. 27. nu. 29. recent. Thomiſt. & colligitur ex Trident. ſeſſ. 14. de pœnitentia, cap. ſeptimo. quia Chriſtus aut eccleſia quantum ad illum effectũ, cẽſetur iſtũ ſacerdotem abſoluere aut eximere. [z] Parochus repellat, & quæſito colore differat impendere abſolutionem, quouſque ipſe ab excommunic. ſua abſoluatur. commun. Canoniſt. Victor. de excõmunic. §. 4. Caietan. abſolut. cap. 3. Sylueſtr. excommunicat. 5. §. 9. Adria. de confeſſio. dubio nono. & ſignificat Soto. quidam recent. Et pœnitens deberet quærere alium ſacerdotem non impeditum, ſi reperiat qui facile & gratis miniſtret ſacramẽta. Quod limita, quando conijectat parochum indigne miniſtraturum, ſine contritione: aut qui eſt in mora curandi abſolutionem. Sed ſubditus non debet ſine cauſa ita temere de parocho timorato præſumere. [a] [b] Cano, & multi recent. Thomiſt. Nauarro capit. 22. numero vndecimo, & colligitur ex cit. Q. T. quia priuileg. datum eſt ſtricte interpretandum. quamuis Peña cum Victo. in prælect. aſſerit ſacerdoti regulari aut ſeculari, qui non eſt parochus, licitũ miniſtrare, ſi petatur ab alijs. quia concil. ſine vlla reſtrictione indulget priuileg. ſed non licet etiam parocho excommunicato ſpõte ſe ingerere, & inducere alios. [c] Vt à parato vſurario licet petere mutuum ſub vſuris: & petens non cenſetur illum moraliter inducere ad malum, ſed vtitur malitia hominis parati ad effectum, quem ille poſſet inculpate facere. Caietanus cum Diuo Thoma, ſecũda ſecundæ, quæſt. 78. articulo quarto. Paludan. tertio. diſtinctione 37. Durandus. quæſtione quarta. Nauarro. capit. decimoquarto, numero trigeſimoprimo, §. decimoquarto: quod tamen Soto non iã explicat libro ſexto iuſtitiæ, quæſtione prima, articulo quinto. columna tertia. & Nauar. male negat cap. decimoſeptimo. num. 262. fin. cum Anton. [d] Sup. lib. ſecundo de pœnitentia, capit. decimotertio. [e] Sup. cap. 5. §. ſecundo. I. inf. ca. 9. [f] Victor. Peña, & quidam recent. inf. cap. 7. §. 2. T. [g] Nauar. cap. 27. nu. 163. 244. de quo limita Speculatorẽ & Felician. tit. de ſuſpen. capit. 11. dicentes quod ſuſpenſus ab officio ſi cantet in choro fit irreg. ſcilicet, ſi officiet & capitulet. [h] Nauar. num. 181.

CAP. VII.

[a] DOct. Canoniſt. in ca. ſicut Apoſtoli. c. excommunicatos. 11. q. 3. ex Apoſt. can. 11. & 12. & conc. Tribunen. cap. 2. explicãt verſ. & in verb Orare, includit etiã officia diuina, ut horas canonicas & Miſſam. Doctor. 4 diſt. 18. Palac. quæſt. 3. D. Tho. add. quæſt. 23. 3. Ledeſ. q. 25. 3. Soto diſt. 22. q. 1. 4. Fr. Medin. lib. 1. ca. 51. § tertio, & quinto, Nauar de orat. not. 19. num. 67. Angel. excommunicat. vlt. §. 15. Armil. §. 9. 39. 49. Sylueſtr. excommunic. 3. & excommun. 5. nu. 1. Nauar. cap. 27. num. 20. 23. 29. 36. Coua. cap. alma. 1. p. §. 6. 4. §. 3. nu. 4. & 9. & de triplici genere actionum ſup. cap. 4. §. 7. Gabriel. lect. 26. Turrian. lib. 4. pro epiſtol. Pont. ca. 1. [b] Licet non probetur expreſſo iure, ſat eſt ex communi ſenten. colligi in cap. Engeltrudam. tertia, quæſt. quarta. Nauar. capit. 27. numero decimooctauo, & citati capit. quarto, in princip. [c] Quia ſic miniſtrat in ordin. ſacro. Nauarr. capit. vigeſimoquinto, num. 93. capitulo 27. numero 20. ſin. num 144. [d] Secus ſi parochus non denuntiatus petatur à ſuis ſubditis, ſup. cap. ſexto, §. 3. V. vid. §. 4. A. an idem ſit de ſacerdote non parocho. [e] Ioſ. c. 11. §. primo. [f] Nauar. c. 27. num. 163. 244. [f] De epiſcopo ſuſpenſo à Pontificalibus. Ant. ſup. c. 87. Angel. ſuſp. 3. §. 3. Arm. §. 9. 13. cũ Gem. Nicol.

gētiam, poſſet offerre eis ſacramenta: quia ea ouium neceſſitas cenſetur petere eas vtiles medicinas: [g] ſed nullo modo licet ei celebrare [h] in gratiā ouium, quia celebrans ſumit ſimul ſibi ſacramentū, ad quod nemo poteſt compellere excommunicatum ſanum.

2 Circa officia diuina prohibetur excommun. etiam occultus intereſſe horis canonicis quas alij recitāt, & alijs officijs eccleſiaſticis. [i] & ob id impedimentum excuſatur ab audienda miſſa in feſto, [k] & à cōmunione Paſchæ. ſed ratione ordinis ſacri aut beneficij tenetur horas canonicas priuatim recitare, [l] abſque Dominus vobiſcum. Non licet huic ire cum alijs etiā vltimo loco in publica proceſſione, [m] aut in publicis litanijs, quæ à ſacerdote cantantur: [n] aliàs ceſſandum eſt donec denūciatus expellatur à proceſsione aut alijs officijs. [o] Secundo prohibetur audire miſsā ſimul cum alijs, [p] vt alij cum denuntiato prohibentur audire, [q] quia eſt participatio in diuinis: non tamen participat, ſi denuntiatus adſit ad templi angulum non attendens ad officia, aut ſi in alia capella aut diſtante altari audiret. [r] Tertio decedentem in occulta excom. poſſunt alij ſepelire: [ſ] at ſi infirmus excom. petat ſepeliri in hoc aut illo loco ſacro ingerit ſe illicitè diuinis officijs ad quæ pertinet ſepultura. quarto ſi excōmunicatus cū alio laico recitet horas nō videtur m. [t] eo quod reſpectu præcepti hæc materia eſt leuis. Dū in eccleſia non fiunt officia poteſt denuntiatus ſine ſocio recitare priuatas orationes aut horas canonicas, [u] quamuis in eadem eccleſia adſint alij ſuas horas priuatim recitantes: dummodo excommunicatus non audiat horas alterius, nec cū eo recitet alternatiue. [x] quod etiam licet in loco ſpecialiter interdicto. [y] quod ſi non denunciatus paratus eſt intereſſe diuinis, recitare cum alijs aut miniſtrare miſſę: nō prohibemur ſic agere cū illo, quem moraliter non induximus. In ſecundo genere actionū, excommunicatus etiā occultus peccat m. ſi recipiat collationē beneficij. Nā illius eſt incapax, [z] etiā ignorās propriam excom. [a] Secundo, qui iuſte denuntiatus eſt, licet toleratus, peccat. m. ſi eligat, [b] aut ſi patronus eccleſiaſticus aut laicus denunciatus præſentet: aut ſi Ordinarius conferat beneficia, aut excommunicet [c] (uſurpat enim iudicium, vt qui fingens ſe iudicem profert ſententias) & tamen geſta per iudicem toleratum valent. [d] At ſi non eſſet denūtiatus, non peccat mor. in his actibus iuriſdictionis, [e] ſecluſo ſcandalo: quia ſecundario prohibentur vt pertinentes ad communicationem

col Caldero. Maiol. lib.3.de irregul.cap.19.num. quinto.verſic. 10.Nauar. cap.27.num.163.§.primo,fin.contra Syluestr.ſuſpenſ. §.quinto, verſic.tertio, & Couar.cle.ſi furioſus. prima par.§.1. num.primo,vide ſup.lib.de ord. [g] Vt maritus habens votum continentiæ poteſt incitare coniugem periclitantem: quia neceſſitas petit. [h] Communis Nauar.numero 19. 239.& citati.cap.5. §.quarto.L.At vt vitet vrgens periculū vitæ ex ſuſpicione licebit excommunicato celebrare ſemel inf.capit.21. [i] Inf.cap.11.excommunic. excludit ab officijs diuinis ſimul cum alijs faciendis, aut audiendis ab alijs. vt ſupponitur capit.quod in te.de pœniten.& remiſſ. & facit cap. alma mater. Naua. num decimonono. Soto quæſt.prima. artic.quarto. & cit. capit quarto, & in princip At quia recitare horas cū alio etiam in choro non eſt actus ordinis ſacri, ſic violans non fit irregul. Nauar. num.163.244.niſi officiet in choro. Nauarr. & hoc intendit Speculat. & Felician. titulo de ſuſpenſ. capit.11. [k] Citati.B. vt excuſetur tempore interdicti. Nauar.ca.21. nu.3.vid.nu.34.45. Fr. Med.lib.1.c.11. §.13.& ca.14 §.40. Ledeſm 2.p.quæſt. 5.ar.5.fin. Cou.2. Var.cap.16.num.9. licet ex culpa ſua incurrerit.addunt recen.Theol.non tenetur ſuis expenſis capere bullam eo fine, vt per illam abſolutus interſit diuinis. ſup lib. de miſſa. capit.25. §.11. At ob vitandum ſcandalum poteſt in feſto audire miſſam. Victor.§.342.cum Sylueſt.excommun.tertio, §.quinto, Armil.§.nono,vid. Nau.num.239. [l] Nauar.cap.25.num.102. Soto.lib.10.ioſt.quæſt.5.art.3.Couar 3.Var.cap.13.& cap.alma.1. p.§.3.num.8. cum Panorm. Ioan.Lign. Turrecrem. ſumm.91.d. Ant.3. p.tit.24.cap.76. Syl.excomm.3. verſ.1.hora.num.4. Sandoual. del offic.eccl.5.p.cap.5. licet non faciat fructus ſuos.Nau. num.104.114.cont.Briart.quodlib.4.apud Adria.quodlib. At excommunicatus ne dicat. Dominus vobiſcum.Sylu.excom.1. §.1. horæ §.3.Tabien.excomm.1.§.1. Coſm.Hoſt.Archid.Palud.addit Maiol.lib.3.cap.21.num.6.ſi ſacerd.excomm.dicat, Dominus vobiſcum,fit irreg.ſed Nauar.add.Hiſp.cap.27.nu.45.negat peccatum eſſe dicere vid.lib.de orat.not.7.nu.16.Couar.c.alma.1.p. §.4.nu.8. [m] Palac.d.18.q.3. pag.341.Palud.q.6.Soto.d.22.q.1. 4.(nec oppoſitum dicit Duran.d.18.q.5.)Syl.excomm.5.Caiet. excomm.fin. Nauar.Hiſpan.c.27.nu.45.Alcocer ſumma.c.17 fin. Addit Palac. poteſt tamē excōicatus comitari euchariſt.delatam ad infirmos, ſi non recitentur Pſalmi. idem tempore interdicti. Nauar.cap.27.num.179. cum Calderin. [n] Nauar.capit.27.num. 176.fin.163. & Hiſp. etiam add. num.45. Caieta. Alcoc. Palac. Anton. cap.4. Sylue.interd.5.§.3.verſ.6.§.5. verſ.6. Et de more litaniarum vid. Bellar.lib.1.de Sanct. beatit. cap.19. [o] Palac. ſup ſic quando inchoata miſſa intrat denunciatus, ceſſandum eſt, donec expellatur. Nauar.num.34.lib.de orat.not.16.num.59.Couarr.1.p.§.6.num.9.ſup.lib.de miſſ.cap.30. §.5. Maiol.lib.3.irreg cap.25.num.4. Secus ſi intret defunctus denuntiatus. [p] [q] D. Thom. quodlib.11.art.9.Palud.d.18.quæſt.6.num.1.Soto.d.22. quæſt.1.4.col.8.Ledeſ.q.25.1.& recent.Thomiſt. Ant. Caiet.excomm.fin. Sylu.excomm.5.num 6.Nauar.cap.27.num.19.34.& lib.de orat.not.22.num.8.cont ſolum Durand. d.18.quæſt.5.nu. 7.qui dubitat an id ſit participare. [r] Soto. [ſ] Quia cadauer non peccat, & clericus ſepeliens non prohibetur participare niſi defunctus dum viueret, eſſet publice & nominatim denuntiatus de excomm.aut interdicto Nau.cap.27.nu.137.§.3.& nu.36.ad 2.& conſ.15.tit.38.de pœnit.& remiſ.lib.5.recent.Thomiſt.Roſel.excom.5.num.29.vid.inf.cap.11.§.3. [t] Alcoc.cap.17. Victor. Peña, & quidam recent. Felician. tit. de ſuſpen.c.11.fauet Couar.1.p.§.3.num.8. cont.Caiet.excom.fi.& Sotum d.22.q. 1.4.(vt laicus excōmunicatus qui baptiſmum in neceſſitate miniſtrat, nō peccat:quia nō agit vt miniſter ex officio) ſic laicus tempore interdicti poteſt cātare litanias. Nau.nu.176. At ſi excōmunicatus inuitans recitat cum alio, qui ratione ordinis aut beneficij tenetur ad horas, videtur. M. ſic Alcoc. limitat prædictos autores.ſup.ca. 6.ad fin.Quod non eſt ità certum, quia de ſolo cantu publico iubet.c.alma mater dici ſummiſſe & excommunicatis excluſis. ſed tempore ceſſationis clerico non licet recitare cum alio clerico. Fr. Med.lib.1.c.11. §.14.cum Doct.Salmant. [u] [x] Soto.q. 1.ar.4.commun.recent. [y] Nau.ca.27. nu.175. [z] De excōmunicato minori, ſup.ca.3.§.3.de maiori eſt incapax.c.bonæ.de ætat. cap.poſtulaſti.cum gloſſ.de cler. excom.min.Caiet.excom.fi.§.vbi ſcito.& verb.abſolutionis impedimenta. Palud.d.18.q.4.nu.5.Gab.q.2.ar.3.dub.1. Naua.ca.25. nu.133.fi.ca.27.nu.21.§.9.Cou.reg.peccatum.2.p.§.8.c.alma.1. p.§.7.nu.3. dum vero.c.ſi celebrat.de cleric.excom. dicit irritandam. Si intelligatur de maiori,exponitur eſſe irritam declarandā, dicit Coua.c.alma.§.8.nu.3. Soto.d.22 q.1.4.communis recent. [a] Victor.de exc.§.16.Syl.exc.3.§.9.Ang.excom.vlt.§.8.Arm.§.9. Cou.§.7.nu.3.not.10.per multa iura.Nau.nu.171.fi. Palud.ſup. Syl.ſuſpenſ.§.5.cont. Naua.de pœnit.d.5.c.fratres.nu.45.quia in hac re quæ eſt iuris eccleſiaſtici eccleſia potuit & voluit facere incapacē:vt fecit in beneficio accepto per ſimoniam externā vtrinque completam. ſecus de ſacramentis quæ ſunt iuris diuini, & proſunt recipienti bona fide, ſine conſcientia peccati. quam differentiam explicat Palu.d.22.q.3.ſimiliter excommunicatus eſt incapax vt acceptet electionem beneficij, aut præſentationem, aut permutationem.Cou §.7.nu.1.cum gl.c ſi.de elect.io 6. inf.c.13. §.1. [b] Non ſolum ſi vnus eligat, ſed dum cum alijs electoribus ſimul eligit,ita vt ſine ipſius voto non valeret electio, eſt irrita.ſi autem votum eius ab effectu conſtat non fuiſſe neceſſarium,peccat ſe ingerens excōmunicatus, ſed valet electio. Cou.§.7.nu.1. Patronus eccleſiaſticus excōicatus non poteſt præſentare Coua. §.7.nu.9.cum Pan. & commun.c.nobis.de iure patron. Lapus alleg.8.Rochus de iure patron.verb.competens.q 8. Lambertin.1. p.de iure patron.lib.2.q.2.ar.2. Idem de patrono laico eſt probabilius.Cou.nu.9.cum Lamber.q.3.ar.4.At valere præſentationē a laico excōmunicato factam tenēt Roch.Rota, Gomez.eo quod ſit quid facti potius quā iuris, Vt collatio ignorantis facta ab executore Apoſtolico occulte excommunicato valet,quia eſt quid facti,vt fatetur Cou.cum Rot. [c] Recent.cum Caiet.excom fin.Syl. excom.3.§.1.verſ.11.cum ſeq.Nau.inſ.Sot.q.1.4 inſ.c.13.peccat. m.ob periculū cui exponit ſententias ſuas:maxime eccleſiaſticus: & cont.præceptum iuris,quod dat ſemper ius exceptionis. [d] Syl. Nau.c.27.nu.7.& 36.ad fi.nu.21.§.10. [e] Rec.quia licet ante factū

poteſt

poteſt ligator opponere exceptionē excōicato & occulto, ne ſit actor aut iudex: ſed ſi non opponat, valēt acta & ſniæ nec elidi poteſt per ſuperuenientem exceptionem. ſic iudex laicus excōicatus nō peccat mor. in ſimuli actu iuriſdictionis. [f] Sup. c. 5. [g] Sup. c. 2. § 4. [h] Sylu. excom 5. nu. 3. Arm. §. 40. Aſten. lib. 7. ti 11. ar. 1. dub. 17. 18. & alij ſup. A.

de hæret. lib. 6. Soto. 1. iuſt. q. 6. art. 6. Baſies, & Aragon, 2. 2. q. 11. ar. 3. vt ſi princeps per ſententiam Papæ declaretur hæreticus. Si autem abſque ſententia ſit notorie hæreticus aut ſchiſmaticus, poſſent ſubditi obedire ob fauorem conc. Conſtantien. Sup. c. 5. §. 1. Sed alij aiunt quod vaſſalli poſſunt ei negare obedientiam,

in humanis, & poſt conc. Cōſtan. facta à non denuntiato ualent in fauorem aliorum. [f] De excommunicato actore, procuratore, aduocato tabellione & teſte inf. §. 5.

3 Genus. 3. actionum commune nobis cum gentilibus, [g] explicatur in verſ. Os, vale, menſa. Per os intelligitur colloquium ſiue fiat verbis, ſiue per literas [h] aut nuntium: aut ſi mittat munus in ſignū amicitiæ. [i] At non eſt peccatum mor. quod denuntiatus alium ſalutet, [k] & cum eo colloquatur, aut alij cū illo: quia materia leuis eſt. Et participatio in re turpi, vt fornicatione cum illo addit circunſtantiam venialem, [l] quia hæc res comparata ad prohibitionem participationis, eſt leuis materia, nec principaliter cadit ſub intētione huius præcepti. De participante in crimine criminoſo, inf. c. 9. & an interdum liceat excommunicato celebrare miſſam & participare in diuinis? inf. cap. 21. In verſ. Vale, ſupra colloquutionem addit honorem ſalutatione verbali aut ſcripta datum, [m] aut ſi aſſurgens det locum in ſedili, aperiat caput intentione ſalutādi, [n] aut ſimili ſigno ſine uerbo ſalutat. Reſalutare aut reſcribere non prohibetur, [o] quia eſt ſolutio debiti quæ etiam reſpectu inimici obligat. In verſ. communio intelligitur non illa quæ pertinet ad ſacramenta & ſuffragia, ut quidam putant: [p] ſed primum pertinet ad cōmunicationem cooperationis, [q] ſi cum excōmunicato ſimul exerceat artificium aut contractum, [r] & negocia etiam turpia. Secundo, ſi habitent in eadem domo & cubiculo, ut ſocij pro eodem negocio: ſecus ſi in diuerſo cubiculi lecto uel menſa, & pro diuerſo negocio: [ſ] Menſa prohibetur, nempe ne cum excommunicato comedat in eadem menſa formaliter: nec in eodem conuiuio alicuius tertij, à quo uterque eſt inuitatus, [t] niſi locus ſeparatus eſſet ab excommunicato, in diuerſa domo aut cubiculo eiuſdem inuitantis. At ſi in eodem cubiculo uideat accumbere excommunicatum, ſurgat ex menſa [u] (quamuis menſæ inuitantis eſſent inter ſe ſeparatæ [x]) ne uideatur communicare, & moraliter ſimul edere in eodem conuiuio. At in diuerſorio ubi eſt longa tabula pro menſa, licebit comedere ſeparatim in diuerſa parte tabulæ: quia moraliter reputatur alia menſa. Aliquando adeſt cauſa quæ in hac participatione excuſat à culpa, ac ſubinde a pœna excommunicationis. [y] licet excommunicatum hoſpitem recipere hoſpitio, ſi petat: nec expectandum eſt vt ab alijs expellatur. [z] & interdum licet uti domo excommunicati. [a]

4 Si vaſallorū Dominus ſit per ſententiam nominatim excommunicatus & denuntiatus, eximūtur ſubditi ab onere quo iurarunt ſeruire ei ex fidelitate, & à iuriſdictione ſubiectionis, [b] quia ab vſu iuriſdictionis ſuſpenſus eſt, dum manet excommunicatus. Vaſalli tamen excuſantur, ſi immineat ipſis periculum grauis damni ex ſubtractione obedientiæ. [c] ob crimē Principis quod habet annexam ipſo iure confiſcationem bonorum (vt eſt hæreſia & ſchiſma) priuatur iuriſdictione in perpetuum: nec eam recuperat, licet abſoluatur, [d] & regi ſchiſmatico uaſalli non debent obedire, [e] quia priuatur vſu iuriſdictionis. Licebit ſoluere debitum pecuniæ creditori excommunicato. [f] Quod qui negant, [g] ſunt temperandi, ut in ſoro exteriori debitor poſſit repellere actorem denunciatum, ſi rigide petat pro re promiſſa fieri executionem in bonis ipſius. [h] denuntiatus exigendo debitum non peccat, & mos habet ne hic in re ſęculari repellatur ope

& dum licet mittere literas, ne addat ſalutationem ſolitā in principio (ſed dicat, ſpiritum conſilij ſanctioris) niſi vtile ſit cum ſpe correctionis, addere ſignum beneuolentiæ. colligitur ex. c. cum voluntate de ſenten. excommun. Syluestr. nec debet legere literas à denuntiato miſſas, niſi ſit vtile. Aſten. [i] Syl ueſt. excom. 5. nu 2. Aſten. ſup. ar. 1. dub. 19. remittat ei munus ad confuſionē, aut det pauperibus addit Sylue. nu. 13. cū Verueci l. & ſum. confeſſ. q. 146. nec à familia uiri excommunicati (puta ab vxore, aut filio eius, nomine excommunicati aut utriuſq;) licet accipere munus, & nu. 27. nec ex domo excommunicati abſentis accipere ſuſtentationem. aut uinum ad miſſas. nempe extra neceſſitatem. [k] [l] inf. cap. 8. (niſi in quinque caſibus) quia prohibitio eccleſiæ nō niſi ſecundario extēditur ad actus ciuiles, &c. [m] Sup. H. [n] At interdum licet aperire caput prætori. inf. cap. 22. §. 4. Sylu. ſup. [o] [p] Diuus Th. olim add. q. 23. 1. cum quo Sylu. & Fr. Med. & olim Nauar. Hiſpan. nu. 34. [q] Nauar. Latin. nu. 20. & 34. Angel. Innoc. Soto. Palacios, & concil. Nicen. ex Arabico verſum per Turrian. cano. 27. Turonicen. 2. c. 8. & fatetur Sylu. nu. 12. [r] Sylu. nu. 12. Nauar. & citati Q. at interdum excuſatur ab excom. dum eſt utile. & poteſt inire contractum, cum ſeruitore excommunicati faciente nomine proprio. [ſ] Sylu. excom. 5. num. 3. Ang. excom. vlt. §. 4. Armil §. 42. Tabien. excom. 3. cum Inno. Caie. excom ſi. Soto. quæſt. 1. art. 4. Nauar. num. 20. & Hiſpan. num. 34. ſed lapſus Petrus Soto, tit. de excom. lect. 3. tenet cum Sylo. & Nauar. licitum comedere in eadem menſa, ſi non inuitat, nec inuitatur ab excom. [t] Doct. ſup. [u] Syluestr. Nauar. & alij. [x] Pet. Soto. lect. 3. Sylue. nu. 3. cum Inno. c. nuper. Anton. Nauar. nu. 21. Aſten. ti. 11. ar. 1. dub. 22. cum Roder. addit Palac. quando menſæ in conuiuio ſunt valde diſiunctæ, & ob conuiuarum multitudinem, non eſſe ſunt vna formaliter & moraliter: puta ſi in diuerſis cubiculis vnius domus, aut in diuerſis domibus ſimul ſint ab uno inuitati. [y] Inf. c. 21. 22. [z] Sylue. excom 5. nu. 4. licet excommunicatum admittere ad hoſpitium: quia neceſſe. [a] Sylueſt. nume. 13. & 27. [b] Nauar. num. 22. §. 11 per ca. pen. & fin. 15. q. 6. Med. C. de reſtit. q. 3. fol. 21. Perez. l. 1. ti. 5. lib. 8. ord. pag. 173. & in vol. 6. tract. diuerſorum Doct. fol. 185. nu. 37. [c] inf. c. 21. [d] cap. ſecundum leges

& in tali crimine ſtare decreto conc Baſilien. quod iubet uitare notorie excōmunicatos, vt citatum eſt ſupra cap. quinto. §. 3. [e] Diuus Thomas, ſecunda, ſecundæ, quæſtio. 39 articu. 3. vbi Baſies, & Aragon. Summiſt. uer. ſchiſmaticus, ſupra cap. quinto, §. 3. contra Nauar. [f] Syluestr. excommunic. 3. nume. primo, verſicu. 13. excommunic. 5. §. duodecimo, & plane Caieta. excommunicat. ad fin. Armil. §. 57. cum Anton. 3. parte, tit. 25. ca. primo, § primo, & Piſan Mat. diſtin. decimaoctaua, quęſtio. quarta. Medin. C. de reſtitu. quæſt. 3. cauſa 9. & recent. Thomiſtæ additio. quæſtio. vigeſimatertia, primo Petr. Nauar. lib. quarto, de reſtit. cap. quarto, num. 84. Nauar. num. vigeſimoſeptimo, (quamuis, nume. 23. ait actorem excommunic. repelli à iudicio etiam ſęculari, ſi exceptio opponatur) & Doctor. Canoniſt. in capitu. penul. decimaquinta, quæſtio. 6. Innocen. Francus. Fortun. cap. ſi uero, de ſententia excommunic. in ſuo. §. & quid ſi tantum. col. decimaſeptima, nume. 39. Lapus allegat. 53. nume. quinto. Couar. capit. alma, prima par. §. primo, nume. 9. Perez. l. 1. titu. 8. lib. 3. ordin. quia eſt patria, & utilis communicatio ſoluere debitum excommunicato. [g] Sentit Nauar. nume. vigeſimotertio, §. 15. & cap. vigeſimoquinto, num. vigeſimoquarto. Anton. Gabr. tom. 1. ex Viuio opinio. 105. & citant Panormit. & Felin. in capitu. inter alia. de ſententia excommunic. Decius. in cap. intelleximus. Probus in cap. cum quis. primo, eodem. libro ſexto. Rebuſ. rubr. de excommunicatio. non uitand. pœna quadrageſimatertia, & ex Theolog. Adrian. quarto de clauib. quæſtio. 3. Palac. diſtinct. decimaoctaua, quæſtio. 3. p. 342. additio. Aſten. libro ſeptimo, titu. vndecimo, articu. 3. cum Hoſtien. quod ſi iurauit ſoluere intra certum diem, deponat pecuniam in æde ſacra nomine creditoris: aut petat ab epiſcopo relaxationem iuramenti. [h] Exponuntur, vt in conſcientia liceat ſoluere debitum huic denuntiato, & tamen ſi ille petat executionem inſtrumenti guarentigij, poteſt in foro exteriori opponi exceptio excommunic. per capitu. intelleximus, de iudic. fatetur Caietan. excommunic. finem Sylueſt. excommunic. 3. §. primo, nume. decimotertio, excommunic. 5. num. ſecundo, & §. 12. num. 21. Soto. diſtin. 22. quæſt. prima, articu. 4. Nauar. num. 27. dicit communem, & tenet Cifuentes,

in

i exceptionis.[i] In cauſa tamen crimi
nali actor ſeu accuſator denuncia-
k tus, ab actu iudiciali[k] repellitur ope
exceptionis, & ſimiliter procura-
tor actoris denunciati, aut aduoca
l tus illius.[l] & vbi imminet pericu-
lum boni cõmunis, vt in cauſa hæ-
reſis, non accuſat, ſed fit denuncia-
m tor.[m]

5 Reus denunciatus ſi uolunta-
rius ſit & negligens, non audiur
n in iudicio:[n] præterquam in petitio
o ne abſolutionis.[o] nec admittitue
p defenſio eius per appellationem:[p]
& ius uetat ne in aliis per procura-
q torem à ſe conſtitutum audiatur.[q]
Quod aiunt alii, poſſe in cauſa pro-
pria conſtituere procuratorem ſui:
r [r] admittitur, ſi prius ad cautelam
reus abſoluatur ad eum effectum:
ſ aut ſi eſſet reus neceſſarius,[ſ] & nõ
reperit hominem, qui fideliter ſit ip
ſius procuratoe. ſi communitas ſe-
natorum in qua unus eſt denuncia
tus, inſtituat procuratorem, irrita
eſt inſtitutio, ſi in literis inſtitutio-
nis de tali excommunicatio mẽtio
t fiat.[t] Datur reo aduocatus, cũ quo
u conſulat.[u] Quod aiunt quidam,
reum ſi poſt ſatiſdationem contu-
x max ſit per annum continuum,[x]
y cadere iure ſuo.[y] Verum non eſt,
z niſi in caſu ſpeciali.[z] & hic in cau-
ſa criminali cenſetur confiteri cri-
a men:[a] ac ſubinde ſi delictum ob
quod eſt excõmunicatus, meretur
priuationem beneficii, poteſt priua
b ri illo.[b] ob ſolam tamen excomm.
non priuatur, niſi in ea per trien-
c nium permaneat contumax.[c] Ta-
bellionis denunciati inſtrumẽtum
factum non admittitur in iudicio:
d [d] nec ſolennis cõtractus, quem cu-
rator ex officio per iudicẽ commiſ-
e ſo agit:[e] quia pertinet ad actus iudi
ciales, ex communi, & publico offi
cio. A teſtimonio in iudicio repel-
f litur denunciatus:[f] Poteſt tamẽ in
utroque foro eſſe teſtis in cõtractu
g priuato, aut in cauſa hæreſis:[g] &
ut teſtificetur de contentis in in-
ſtrumento, abſoluitue ad eum effe
h ctum.[h] In foro tamen conſcientię
non peccat teſtis non repulſus, ſi in
aliis cauſis teſtimonium ferat in iu
i dicio.[i]

6 Iudex denunciatus de excom-
mun. aut interdicto (aut iudex ec-
cleſiaſticus de ſuſpenſione) peccat
mor. contra iuſtitiam, quia uſurpat
k iudicium, ferendo ſententiam:[k] &
l hæc eſt iure irrita:[l] ſi tamen debito
rem compulit ſoluere quod conſta
bat iam tunc debere creditoei, tene
tur huic damnato ſoluere expẽſas
m litis:[m] niſi concurrat cauſa quæ iu
n dicem excuſet.[n] Si antè iudex erat
o toleratus, valuit ſentẽtia:[o] niſi per
exceptionem arguatur & elidatur
apud ſuperioeem: ſed peccat mort.
p tam ipſe, quam qui illum ita indu-
q xit.[q] Clarius prohibetur denuntia
r tus eccleſiaſticus dare indulgẽtia,[r]
aut ferre ſententiam excommuni-
ſ canonis:[ſ] quia ligatus non debet
alium ligare. Quidam aiunt occul
tè excommunicatum nõ poſſe ex-
t cõmunicare.[t] At reuera ualet ex-
communicatio poſt conc. Conſtan
u tien. lata etiam à notorio,[u] ſi denũ
ciatus non ſit, licet feratur in fauo-
eem ſcientis illum eſſe excommu-
x nicatum.[x] Imo nunc & olim ualet
ab eo iudice ſeu prælato excommu
y nicato, qui dicitur toleratus.[y] ſed
ante concil. Conſtantien. non dice
batur toleratus, niſi eſſet occultè
z excõmunicatus.[z] Nunc ille dicitur

i in l. 64. Taur. dub. 26. Caſtillo. l. 59. Taur. num. 2. & 3.[i] In forenſi
vſu non eſt, vt per d. tex. admittatur hæc exceptio. ait Couar. re-
gul. peccatum. prima par. in princip. num. 8. & ſe refert ad lib. 1.
k var. cap. 18. num. 5.[k] Nauar. c. 27. num. 23. §. 15. cap. 25. num. 24.
Dueñas reg. 268. Socin. reg. 132. Couarru. 1. var. cap. 18. num. 5.
verſ. quinimo. Soto diſtin. 22. quæſt. 1. artic. 4. Caiet. excommunica. ad fin. Doct. in d. c. intelleximus, & l. 6. & 34. tit. 9. par. 1. & ſtyli. l. 177. l. 4. tit. 10. lib. 2. fori, vbi Montal.[l] Iidem auctores per iura citata. quod tẽperatur inf.[m] Vt clericus qui prohibetur accuſare in cauſa ſanguinis, denunciat facta proteſtatione pro bono cõmuni.[n] Calder. c. ab excõmunicato. col. 11. de reſcrip. Pet. à Viagio Nauarren. in direct. electionum. c. 10. in ſecunda par. no. 2. Hippolyt. ſing. 360. per text. cap. fin. de elect. Barbat. rubr. de reſcrip. num. 54. communis. in d. c. intellex. Inno. num. 1. Bald. Imol. num. 10. Abbas. num. 2. Felin. num. 8. ver. 7. declaratio. alii Doctor. in cap. inter. de exceptio. vbi Felin. num. 12. 14. Deci. nu. 12. dicunt commun. Socin. num. 4. Iaſ. num. 2. & idem Iaſ. in l. ſi libertus, de in ius voc. num. 10. Oroſ. nume. 2. in l. ſi fideiuſſor. §. ſi neceſſaria. Qui ſatiſdare cogãtur. vnde reus uti non poteſt remedio l. diffamari. C. de ing. & man. vide Nauar. ſupra.[o] [p] Per cap. per
p nas. de ſent. excom. Couar. c. alma. 1. par §. 7. nu. 7. Quidam tamẽ
concedunt reo appellationẽ ex c. cum inter. de excep. eo quod hęc
q defenſio videatur de iure naturali.[q] Abbas. d. cap. intelleximus.
r num. 10. & citati lit. L.[r] Sylu. excommun. 3. §. 5. ver. 12. Caiet. ex-
commun. ſi. Nauar. ſup. num. 23. cum Decio. ſed loquuntur cont.
commun. niſi intelligantur pro foro conſcientiæ, aut cum limita-
ſ tione de qua inf. S.[ſ] Quia auctores contrarii ſolum loquuntur de
t reo uoluntario, qui eſt in mora.[t] Commun.[u] Sic reis victis apud
u tribunal ſancti officii datur aduocatus. Simanc. de Cath. inſt. tit.
x aduocatus.[x] Simanc. c. 14. nu. 3. & 4.[y] Bart. l. ſi prius. nu. 27. De
y noui operis nunc. vbi Iaſ. num. 53. & receptum dicit Alciat. nu. 47.
z Idem Bald. & Salic. l. 1. C. de aſſert.[z] Vt probat Alciat. in eo tan-
a tum caſu d. l. 1. & idem Alciat. lib. 3. parerg. c. 17.[a] Nauar. cap. 27.
num. 23. §. 19. per cap. rurſus. cap. quiuque. 11. q. 3. Simanc. cap. 2.
num. 9. c. 14. num. 2. Conrad. Brun. lib. 4. de hæret. cap. 11. Anton.
Gabr. tom. 1. ex Viuio. opin. 103. Alciat. Panor. & Doct. in c. cum
b bonæ, de ætat. Iul. Clar. pract. crim. q. 73.[b] Doct. ſup. cont. Nauar.
quare excommunicatus durante lite curat Romæ ante lapſum an
ni, vt abſoluatur ad reincidentiam, ne aliàs priuetur beneficiis,
præſertim, quia iuxta Trident. ſeſſ. 25. ref. c. 3. ſi. inſordeſcens per
annum, ſit ſuſpectus de hæreſi. & eſt reg. cancel. de inſordeſc. vid.
c Nauar. num. 10. & 22 fin.[c] Dec. Selua. Couar. c. alma. prima par.
d §. 7. num. 10. ſic Trident. ſeſſ. 24. ref. c. 12. Canonicus qui triennio
e contumaciter non vult reſidere, priuandus eſt beneficio.[d] [e] Com
f munis. per d. cap. intelleximus.[f] Nauar. nu. 23. §. 15. Anto. Gabr.

g tom. 1. ex Viuio. opinio. 102. per d. c. intelleximus.[g] Sylu. excom.
h 3. Simanc. verb. teſtis.[h] Dec. & Felin. d. c. intelleximus, & conſil.
145. Panorm. c. veniens, 2. de teſtibus. Ioan. Andr. & Dominic. c.
i decernimus. de ſent. excommun. vid. Nauar. c. 25. num. 24[i] Caiet.
excomm. ſi. Sot. diſt. 22. q. 1. 4. Nauar. Hiſp. nu. 29. ſi & recen. Thomiſ. vt Cano, & Fr. Ambr. de Salazar.[k] [l] Commu. in d. c. intelleximus. vbi. Fel. Dec. Caiet. ſup. So. art. 1. 2. & 4. Nauar. c. 27. nu. 4 caſ. 1. & Hiſpa. nu. 44. & recen.[m] Sot. artic. 4. Caiet. Nauar. Hiſp. nu. 44. & recen. cum D. Tho. 2. 2. q. 60. art. 6. Sot. lib. 3. inſt. q. 4. art. 6.[o] Vt ſi index paulo poſt fuit abſolutus, & interpretatiue reualidauit ſententiam priorem de ſe irritam: nam & nunc reus ſimiles expenſas eſſet facturus. vid. Nauar. c. 17. num. 80. 99. ſi.[o] Commun. per l. Barbar. ff. de offic. prætor. Sylu. excom. 3. §. 1. verſ. 11. & ſeq. Victor. tit. excommun. §. 14. & recen.[p] Sup. §. 3. C.[q] Ex communi doctrina, quia inducit ad peccatum mortale. At ſi iudex erat paratus, licebit uti malitia illius, & petere ab illo ſententiam, ſicut & a principe tyranno licet, vt probat. Fr. Med. 1. 2. q. 90. art. 3. Sot. lib. 1. iuſt. q. 1. art. 3.[r] Sup. li. de indulg. c. 32.[ſ] Gloſ. in ſum. & c. audiuimus. 24. q. 1. & id fatentur citati inf. T.[t] D. Glo. D. Thom. pro ſuo tempore, add. q. 8. art. 8. & quæſt. 22. artic. 3. ad 1. & 2. &
3. par. q. 64. art. 6. Sylu. excommun. 1. num. 6. excommu. 2. num. 1.
caſ. 2. vbi non diſtinguit de manifeſto aut occulto. Sylu. excomm.
3. §. 4. 6. 12. & tenuit Cano cum Caiet. excommun. ſi. Ledeſ. q. 24.
art. 3. ſentit Sot. di. 22. q. 1. 4. col. 6. dicens, q̃ non ualet actus iuri-
dicus ab excommunicato & lib. 3. iuſt. q. 4. art. 6. ſed reuera alibi
declarat oppoſitum. Alii aiunt valere excõmunicationem datam
ab occulto, quia toleratus eſt. Richar. diſt. 18. & plane Soto. diſtin.
22. q. 2. 1. ſi. Gueuar. & Frat. Ambro. & ita intelligendum eſſe. D.
Thom. quia & olim valebat à tolerato. Idem auctores qui aiunt
nunc ſtandum eſſe decreto Baſilæen. ſeſſ. 21. & vitandos eſſe om-
nes notorie excommunicatos. & Couar. §. 2. nu. 7. Sylu. excomm.
5. num. 9. & olim Nauar. c. 9. num. 6. addit Cano. ſi excommunica-
tio ab occulto non ualet (niſi forte pro foro exteriori) hæc in con
ſcientia non priuat ſuffragiis, & eſt nulla. vid. Nauar. c. 27. num 4.
u in princ. Aſten. tit. 4. dub. 9. & 10.[u] Vt ex auctoribus d. eſt. c. 5. §. 1.
B. & id plane fatetur Sot. diſt. 1. q. 5. art. 6. propo. 7. Sylu excomm.
3. §. 1. verſ. 10. 11. Nauar. c. 27. num. 4. 7. & 23. § 10. Couar. c. alma.
§ 6. num. 6. & 7. §. 7. num. 9. §. 11. num. 4. (qui tamen interdum du
bitat propter concil. Baſilęen. an teneamur uitare notoriè excom-
municatos) Caſtr. 2. leg. pœn. c. ult. con. 2. Victo. tit. de excommu.
§. 16. Palud. diſt. 18. q. 2. art. 3. & Caiet. verb. abſolutionis impedi-
menta. Panor. c. ab excommunicato. de reſcrip. num. 5. & 42. Felin.
x c. ad probandum. de re iud.[x] Nauar. num. 7. Couar. §. 6. num. 8.
y quamuis ante concil. Conſtantien dicant oppoſitum Calde. Abb.
z Rom. Iaſ. & alii, teſte Feli. d. c. ad probandũ.[y] Cit. ſup. O.[z] Rich.
diſtinct.

toleratus, qui communi errore populi habetur pro legitimo paſtore, iudice aut electore: [a] dum modo duo habeat, primo titulum ſaltem coloratum à prælato, aut auctoritate legis. [b] Secundo vt ratione publici officij exerceat iuriſdictionem. [c] Neque iſtius occultum crimẽ debemus reuelare alijs: [d] niſi facile per multos teſtes probare poſsimus iſtum eſſe alibi denunciatum. Si epiſcopus denunciatus deleget alijs iuriſdictionem, non ualet delegatio pro foro conſcientię aut exteriori: [e] qui tamen ab illo antequã eſſet denunciatus, habuit delegatã, nõ amittit per hoc quod epiſcopus poſtea denuncietur.

7 Si denunciatus paſtor dedit quaſdam licentias, [f] valent: puta ut ſubditi confirmationis ſacramentũ recipiãt ab alio, & dare dimiſſorias pro ordinibus, approbare idoneos confeſſarios, & prædicatores, dare alteri ſacerdoti licentiam aſsiſtendi matrimonio: quia hi actus ualent ſine iuriſdictionis uſu. Denunciatus repellitur etiam ab actu extraiudiciali legitimo, [g] cum ſibi ex officio competit. At ualet contractus priuatus cum illo initus: [h] vt emptio, venditio, locatio, &c. & cõtractus matrimonii: [i] profeſsio iſtius valet, [k] quia eſt contractus, quo homo ſe tradit Deo, & prælatis religionis. Teſtamentum eius qui ob hæreſim, aut ob percuſsionem Cardinalis excommunicatus eſt, non valet in foro exteriori. [l] Si ob aliam cauſam ſit denunciatus, valet teſtamentum eius, & hęredis inſtitutio in eo facta: [m] cum ſit contractus ciuilis priuatus, vt ualet donatio inter uiuos. Qui poſſunt excommunicari, [n] hi ob communicationem cum denunciato ſolum incurrunt ipſo iure minorem. [o] nam iura quę aiunt innodari ſimili excommun. loquuntur de ſimili ſecundum genus. [p] In tribus caſibus incurritur maior. primo ſi quis agat etiam in humanis cum reo, qui à diuerſo iudice fuit denunciatus de participantibus. [q] Secundo ſi clericus participet cum excommunicato per Papam. inf. c. 8. concurrentibus quibuſdam. Tertio ſi quis participet in crimine criminoſo inf. c. 9.

CAP. VIII.

Participans in humanis quando peccet mort.

§. 1. Excommunicatio maior quando ligat participantes?

2 Si participat cum denunciato à Papa, & §. 3. quando hic excuſetur?

IN ciuilibus participans cum denunciato, non peccat mort. [a] exceptis quinque caſibus. Primo ſi ita frequens eſſet conſuetudo, vt reo præbeat occaſionem manendi in excommun. & non curandi de abſolutione: [b] quia interpretatiuè videtur contemnere claues eccleſiæ, & obedientiam ſuperioris. Secundo quando ad præceptum iuris ſub excommunic. latæ ſentent. additur nouum præceptum iudicis. [c] quod ſi primum erat reus à iure excommunicatus, deinde de participantibus excõmunicatur ab homine: aut ſi primum ab uno iudice deinde ab alio nõ ſubordinato, excommunicatur per literas de participantibus in communi, incurrit maiorem, qui participat etiam in humanis. [d] Epiſcopus tamen ſic participans cum excommunicato à ſe non incurrit maiorem. [e] Dum vero utraque excõmunicatio, ſuſpenſio aut interdictum manat ab eodem iudice formaliter, (vel à diuerſis eiuſdem tribunalis) participãtes in humanis non peccant mortal. & nouo iure non incurrũt maiorem excommun. niſi expreſſe ſint nominati, [f] & præuia trina monitione,

distinct. 18. art. 7. q. 1. ad ſecundum. Palud. q. 4. num. 5. Bertachin. de epiſcopo. lib. 1. p. 1. q. 31. idem poſt concil. Conſtantien. requirunt eſſe occultum, vt dicatur toleratus, Sylu. excommu. 1. nu. 6. excommu. 2. num. 1. caſ. 2. excommu. 3. §. 10. Soto diſt. 22. q. 1. 4. col. 6. & hæc erat olim commu. vt refert Couar. 1. par. §. 11. nu. 4. & alia falſo tribui D. Thom. 3. par. q. 64. 6. & add. q. 8. ar. 6. q. 22. 3. quod ſentiat nullum excommunicatum etiã occultum dici toleratum iudicem. Alij ob concil. Baſilien. negant dici toleratum, ſi eſt notorie excommunicatus. Couar. §. 2. num. 7. Sylu. confeſſor. 1. §. 9. excommu. 5. nu. 9. & olim Nauar. c. 9. num. 6. & 8. Caie. ver. abſolut. c. 3. in prin. ver. confeſſio. c. 3. in princ. Panor. c. nihil. num. 12. de elect. [a] Ex communi doctrina in l. Barbarius. ff. de offic. prætoris. Nauar. c. 27. num. 7. & 21. §. 50. Couar. §. 7. nu. 10. Peña, & commun. recen. Qui alibi eſt denũciatus, ſi in hoc oppido ignotus toleratur, & habetur pro legitimo paſtore ex communi errore populi, ſi abſoluat à peccatis, & ferat alias ſententias, valent vtroque foro. Nauar. cap. 9. num. 7. vid. Sot. di. 18. q. 3. 3. diſt. 22. q. 2. 4. col. 3. Victor. de clauib. §. 10. & 16. Palac. 4. diſt. 5. q. 3. pag. 165. [b] Vt ſi quis per ſimoniam completam recipit collationem à pręlato, licet ſit nulla, habet titulum coloratum parochi. Sot. lib. 9. iuſti. q. 8. art. 2. ad primum, ſi. & communis. vel ſi ob crimen aut factum occultum amiſit titulum beneficii, & tamen in foro exteriori retinet poſſeſſionem illius: vt Caſtro ait hæreticum amittere titulum beneficij, vid. Nauar. c. 23 num. 67. & per matrimonium ſubſequens amittitur. At ſi nullum titulum habuit, non ſatis eſt communis error populi. Nauar. c. 9. num. 8. [c] Commun. quod bene explicat Couar. §. 7. num. 9. & recent. nam ſi hic agat priuata auctoritate, & non ratione publici officij, non valet ſententia eius aut abſolutio. Nauar. c. 9 num. 8. cum Panor. Roſel. Caiet. ver. abſolut. c. 3. in princ. confeſſio. c. 3. Syl. confeſſor. 2. §. 19. Panor. c. nihil. num. 12. de elect. [d] Sup. lib. de euchar. c. 57. Palud. diſt. 18. q. 6. Duran. q. 5. ad ſi. Couar. c. alma, 1. par §. 3. nu. 2. Sylu. excommu. 5. §. 17. Veruec. ſum. confeſſ. Piſan. Coſm. conr. Panor. Innoc. Mai. Almain. diſt. 18. [e] Sup. lib. 2. de pœnit. cap. 14. Palud. diſt. 17. q. 4. num. 22. diſt. 23. q. 2. art. 2. Anton. 3. par. tit. 17. c. 9 Nauar. c. 9. num. 7. c. 27. num. 4. & c. placet. num. 55. de pœnit. diſt. 6. Victor. §. 152. Sot. diſt. 18. q. 4. 3. Sylu. confeſſor. 2. vnctio. §. 4. [f] Palud. diſt. 23. q. 2. art. 2. num. 26. Anton. Sylu. unctio. §. 4 ad fin. ſup. lib. 2. de pœnit. c. 14. [g] Palac. Rubr. in c. per ueſtras. §. 27. ampl. 6. & ſequen. §. 11. num. 10. [h] Nauar. c. 27. nu. 36. ad fi. Dueñ. reg. 272. Couar. rub. de teſtam. ſecunda par. num. 18. Anto. Gom. in l. 3. Taur. num. 15. & Anton Gabr. to. 1. ex Viuio opin. 102. & tom. 2. tit. de teſtam. con. 1. [i] Couar. ſecunda par. ſponſ. c. 6. in prin. num. 3. per c. ſignificaſti. de eo qui duxit. Franc Feli Maio. diſt. 29. ad fin. [k] Couar. ſup. per cap. cum illorum. de ſent. excommun. vbi Abb. & Felin. Ludou. Gom. c. 1. num. 32. de reſcrip. in 6. Nauar. c. ſtatuimus num. 25. de regul. At ex profeſſione tãquam ex beneficio regulari, nõ acquirit excommunicatus, ius firmũ ſuſtentationis, de quo Hoſtien. & Panorm. cap. ſuper inordin. de præben. [l] Perez. l. 1. tit. 2. li. 5. ord. p. 64. [m] Ciuil. H. cont. Perez. cum Barto. Bald. & Ioan. monach. [n] De quibus inf. c. 25. §. 2. quare ſi unus denũciatus participat cum alio denunciato incurrit minorẽ, Victor. de excom. §. 14. aliàs 343. quia per excommunicationem non eximitur à lege communi [o] c. nuper. c. cum conſideres. de ſent. excommun. c. ſicut. & ſeq. 11. q. 3. ſop. c. 3. & commu. o. vbi in fin. quod epiſcopus incurrit minorem, ſi agat cũ denũciato à ſe. [p] Aut iura loquuntur de participante in crimine, aut poſt latã excomm. de participantibus. at melius in tex. c. excommunicatos. & in alijs. 11. quęſt. 3. Adrian. quodl. 6. ar. 3. ad 3. Couar. §. 3. num. 3. [q] Si reus ſit uiuus. imo licet ſit defunctus, ſi clericus illum proprijs manibus ſepeliat. aut ſi in loco ſacro ſepeliat hæreticum, & illius fautores. inf. c. 12. ſi.

CAP. VIII.

[a] DIuus Thom. addit. q. 23. 3. communis. diſt. 18. Soto diſt. 22. q. 1. artic. 4. dicit eſſe communem omnium. Caiet. excommu. fin. Sylu. excommu. 5. num. 6. Nauar. c. 27. num. 28. Alcoc. c. 17. Cano. & recent. contra aliquos Canoniſt. [b] D. Thom. Nauar. num. 31. ſed raro datur contemptus hic cum peccato mort. [c] Nauar. num. 32 §. 4. num. 36. ad 4. quia eſt duplex peccatum, contra obedientiam iuris & iudicis. c. 2. de maior. [d] Nauar. num. 4. & 36. ad quartum, id quod etiam iure antiquo fatetur D. Thom. q. 23. 2. Aſten. lib. 7. tit. 9. art. 4. dub. 12. (quod non fuit modificatum iure nouo ab Innoc. IIII. & Greg. X. de quibus inf.) Sylueſt. excommu. 2. num. 1. caſ. 9. Anto. Angel. Couar. prima par. §. 3. num. 6. cum Hoſt. & Panor. cont. glo. & Ioan. Andr. & Francum. Dominic. d. c. ſtatuimus. & Couar. dicit eſſe ſatis dubium. [e] Aſten. tit. 11. art. 2. in princ. ſed oppoſitum quod ait Sylu. excom. 8. num. 11. Armil. §. 51. 56. Soto. art. 4. cum Anton. 3. par. tit. 25. c. 35. limitatur, ſi epiſcopus eſſet denunciator excommunionis latæ à Papa de participantibus. de qua Nauar. c. 27. nu. 6. 40. [f] Propter nouum ius Innoc. IIII. c. ſtatuimus, & Gregor. X. c. conſtitutionem. de ſent. excommun. lib. 6. Nauar. num. 4. Aſten. tit. 9. artic. 4. dub. 12. & in hoc correctum eſt ius antiquum Innoc. III. c. quod in du-

in dubiis, de ſenten. excom. cap. excellentiſſimus. 11. q. 3. & tempore D. Thom. artic. 2. non requirebatur hæc modificatio Sylu. excom 2. §. 1. caſ. 9. excom. 5. nu. 6. ver. 4. Ledeſ. 2 p. q. 25. artic. 2. ad fin. Soto. d. 22 quæſt. 1. 4. concl. 3. fin. vide. diſt. 13. quæſt. 1. art. 9. verſ. verum amen. Cord. lib. 1. quæſt. 43. col. 2. Couar. § 3. nu 6.

cum interuallo dierum. Prodeſt
tamen excommunicatio ſic ab eo-
dem iudice lata contra participan-
tes in communi, ad effectum tran-
ſeundi ad vlteriores cenſuras, &
g pœnas. g
2 Caſus tertius ſi Papa denuntiet
iudicialiter per ſententiam publicè
& nominatim, quamuis non expri
h mat extendi ad participãtes, h tunc
participans incurrit maiorem excõ
i mun. i quando eſt clericus, k & ad-
k mittit ad diuina ſic denuntiatum à
l Papa l At ſi in humanis tantum par
ticipet, non videtur peccare mort.
niſi frequens conſuetudo arguat
m contemptum. m Decenter id habet
locum in ſolo denunciato per Pa-
pam, cuius ſpeciali præcepto & cen
n ſuræ debetur ſumma obedientia. n
ſimili ratione ſit ſuſpẽſus ab ingreſ
ſu eccleſiæ clericus exemptus, qui
prætextu exemptionis in loco qui-
dẽ non interdicto celebrat miſſam
vel alia diuina officia coram perſo
nis, nominatim denuntiatis de in-
o terdicto, o & ſic ſuſpẽſus ab ingreſ
ſu eccleſiæ, ſi celebret in illa ſit ir-
p regul. p
3 Excuſatur à prædicta excom.
clericus, qui non admitit ad offi-
cia: quamuis cum illo aſsiſtat miſ-
q ſæ ſicut priuatus aliquis. q Secũdo
pro foro conſcientiæ excuſatur ſi
admittat ex metu etiam leuiori gra
r uis damni r qui ſit cauſa admitten-
di: quia non cenſetur ſpontanee
admittere, vt text. requirit. Tertio
qui ignorat ignorantia etiam craſſa
ſ hunc fuiſſe à Papa denuntiatũ ſ De
aliis duobus caſibus dicetur. cap. 9.
num. 4. eſt participare in crimine
crimĩnoſo: & 5. inducere iudicem

Armil. § 16. Hinc ſequitur quod dum epiſcopus de participantibus excommunicat eos qui nõ communicarunt in paſcha, non ligat ſub maiori participantem cum eis. ad dit Nauar. num. 4. id nouum ius non eſſe abrogatum cõ ſuetudine iudicum. idem Nauar. Hiſp. num. 36. dixit probabile, & tenet Couar. §. 3. nu. 5. verſ. 3. illud. quia præualet ſubditorum conſuetudo iuri conformior, qua non accepiant eam derogationem, nec obedĩũt.
g g Puta ut poſt quinque chartas, vt aiunt, tranſeat iudex ad brachiũ ſæculare, per no ca. 1. de offic. ordin. Nauar. nume. 4. ad fin.
h & recent. h Ant. Gabri. tom. 1. ex Iul. Clar. libro 5. §. fin. quæſt. 77. cap. ſignificauit. de ſententia excommun. Palac. diſtinc. 18. quæſt. 3. Nauar. c. 27. nu. 93. §. 6. nu. 36. ad quartum. & citari infra K. Commu. conſ. l. 37. tit. 9 p 1. dicentem quod participans etiam in humanis cum excommunicato à Papa, incurrit maiorem: quaſi Pontif. ſupra ius cõmune ita ſtatuerit, & Nauar. nu
i me. 30. non ſat explicat. i Quod limitat Sylu. excommun. 7. nu. 12. ſi. cum Io. And. & Lignan. quando in crimine participat cum ſic excommunicato à Papa: & an abſolutionem huius reſeruari
k Papæ. k Quia ius de clerico reſtringit. Sylu. excommu. 5. nu. 22. excom. 7. nu. 12. Nauar. ſup. Soto. d. 22. q. 1. artic. 4. Adr. quodl. 6. ar. 2. ſub fin. ad 2. & in 4. de claui. q. 3. Palac. d. 18. quæſt. 3. Palud. q. 3. ar. 2. ſummiſt. Direc. ſumm. confeſſ per c. ſignificauit, de ſent. excommu. vbi Hoſt. Anto. Card. Pan. idem Gofred. Alberic. Archid. Marian. Socin. Arm. in excommun. 24. num. 50. Couar. § 3. num. 3. & ſeq. addit Sylu. excom. 5. laicum qui participat cum ſic excommunicato, licet peccet mor. incurrere minorem. quia textus de ſolis clericis loquitur. Caieta. verb. excommun. c. 58. aduertit ex tex. vt clericus ſcienter & ſponte admittat denuntiatos à
l Papa. l Oportet ut ſit clericus. 2. vt ſcienter & ſponte admittat: & poſt conc. Conſtantien. denũtiatos publicè & nominatim à Papa, ad officia eccleſiaſtica Nauar. cap. 27 num. 93. §. 6. ſi. cenſetur vero ſic admittere clericus qui cum tali excommunicato horas canonicas recitat etiam extra eccleſiam, quia tex. dicit. vel participat. Sylueſt. excom. 7. nu. 12. cum Goffred. Armil. & Couar. ſu-
m pra m Sup. B. n Nau. c. 27. num. 32. & 36. ad 4. Palac. n Per cap.
n epiſcoporum, de priuil. lib. 6. quod loquitur de ſolis exemptis: vt
o aduertunt ibi Archid. Perul. Ioan. Colon. & Villadieg. de irregul. col. 7 Couar. 1. par. § 6. nu. 9. Richard. 4. diſt. 13. art. 4. quæſt. 1. Palud. diſt. 18. q. 7. num. 10. caſ. 8. quia durius agitur cõtra exemptos, qui abutuntur priuilegio exemptionis. In quo Calder. conſ. 4. de ſent. excommun. manet dubius. ita tandem retractans Ioan. And.

apud Nauar. cap. 25. num. 94. & num. 141. § ſecundo, cap. 27. nume. 157. §. vndecimo, Qui vero extendunt ad non exemptos ob glo. Ioan. Andr. decepti ſunt, ut Dominic. Archidiaco. Franc. & Summiſt. Anton. 3. par. ti. 25. cap. 1. Syluest. ſuſpenſio. §. 6. verſic. 23. interdict. 6. §. ſecundo, verſic. 3. Plouc. Caietan. verb. violatio.

aut miniſtros iuſtitiæ ad actus iu
diciales à quibus prohibentur.

C A P. I X.

De participante in crimi-ne criminoſo.

§. 3. *Et, ſi miniſtrum iuſtitiæ denuntiatum inducat ad actum iudicialem.*

QVi participat in crimine cum
eo, qui denuntiatus eſt de ex-
a commun. ob aliud peccatum, a ad-
dit nouam circunſtantiam uenia-
b lem. b ſimiliter qui participant cũ
his qui per conſtit ſynodal. excom
municantur & denuntiantur à iu
dice. Qui clam uerum matrimo
nium contraxerunt: aut ſi cogna-
ti contraxerant de facto matrimo-
nium, incurrunt excom. dum au-
tem poſtea congrediuntur, non li-
c gantur noua excomm. c quia per
hoc non participant in crimine cri
minoſo, quod erat contraxiſſe ma
trimonium. Vt ergo participans in
crimine incurrat maiorem excom.
requiritur 1. participatio in crimi
ne criminoſo, nempe in eo ipſo ob
quod alter fuit excommunicatus.
2. vt ſcienter participet, nẽpe ſciens
alterum iam incurriſſe excommu
nicat. 3. vt ille fuerit denuntiatus
d de ea excommunic. d participans
vero cum eo qui denuntiatus non
eſt, aut antequam ille ſit excommu
e nicatus, non incurrit. e Hanc par
ticipantis excommunionem exiẽ-
dit ius ad eum qui conſilio, auxi-
f lio, uel fauore participat: f & abſo
lutio ab excommunic. ſic partici-

interdict. ad finem, Item ſalſo Armil. excommunic. §. 48. extendit hoc interdictum ad eos qui in diuinis participant cum publico
p excommunicato. p Nauar. cap. 25. nume. 94. cap. 27. nume. 160. §. quarto, adiuncto, uo. 170.
q q Nauar. capit. 27. nume. 93. Caieta. excommunic. cap. 58. & recent. con-
r tra Couar. r Nauar. d. num 93. cum Syluest. At in foro exteriori non præſumitur metus fuiſſe cauſa, niſi ſit de
ſ ſe grauis. ſ Caiet. ſupra & generaliter Nauar. cap. vigeſimoſeptimo, nume. 141. finem vid. 141. quando textus dixit, qui ſcienter id fecerit.

C A P. I X.

a VT a quæ fornicatur cum nominatim denuntiato, ob crimen percutiendi clericum.
b b Victor. excommunica. §. 15. ſeu 344. Syluestr. excommun. 5. num. 6. verſi ſecundo, cum Innocen. quod Soto, diſtin. 22. quæſtio. 1. articu. quarto, & recent. dicunt addere circunſtantiã uenialem: quia uidetur materia le-
c uis reſpectu præcepti, quo prohibetur participatio. c Commu-
d nis recent. & colligitur ea iure. d cap. nuper. de ſententia excommunicat. requirit ut participet ſcienter cum nominatim excommunicato, vt ex eo ſolo cap. id colligunt Summiſt. Anton. 3. par. titu. vigeſimoquinto, capit. 35. Syluestr. excommunic. 8. num. 10. Angel. excommunic. 7. caſ. quadrageſimoſeptimo, Tabien excommunic. 5. caſ. 8. Armil. caſ. 25. Victor. titu. de excommunic. § 10. Aſten. titu. vndecimo, articu. ſecundo, Nauar. cap. 27. nu. 33. & melius, num. 112. §. ſecundo. num. 36. ad ſecundum, nu. 94. fin. & 104. ſi. cum glo. c. ſi concubinæ de ſententia excommunic. & addit. Hiſpan. num. 32. & cont. Caieta. & Sotum oportet ut ſit denunciatus. Nauar. Couar. §. 3. num. primo, & addit. num. 5. ſi non participet in eodem crimine, ſed alias in colloquio, incurrit minorem. nec incurrit qui participat cum notorio clerici percuſſore. ſupra
e cap. 5. § ſecundo, fin. e Nauar. Couar. ſupra, & ſibi contrarius Syluest. excommun. vlt §. quarto, verſicu. 3. Arm. ca. 25. Angel. ſupra poſt caſum 47. Couarr. §. 3. num. 5. Caieta. excommun. ca. 57. Soto. diſtin. 22. quæſtio. prima, 4. quæſt. 2. articu. 3. conclu. quarta, caſ. 6 & ante conclu. 9. Felician. de excommun. cap. 37. Maiol. lib. 3. de irreg. cap. 21. num. 17. per d. cap ſi concubinæ. cap. nuper ubi Pan. & hic eſt uerus intellectus Tex. quamuis Syluest. excommunic. 1. dub. primo, & 3. excommun. 8. §. decimo, excommunic. 9. caſ. 46. ſub fin Roſel. putent incurrere, licet participet ante excommunic. criminoſi. Pro quo Nauar. num. 33. fallo citat Pan.
f & Tabien. f Quia lex ita exprimit Nauarr. numero 33. fin. ſicut & exprimit de participante cum eo qui ſepelit defun-

ctum

ctum denunciatum, aut conſulit. & de eo qui conſulit aut mandat percuti Cardinalem, ſi modo conſilium influat reipſa, vt ait Nauar. in compend. Hiſpan. fol. 202. At ſi lex expreſſe aut tacitè non extendat ad conſulentem, hic non incurrit, licet ſit moralis cauſa criminis. Nauar. late num. 51. 33. 109. §. 28. & ſuper extrauag. de datis pro gratia. not. 7. num. decimo, Caiet. excommun. in princ. & c. 47. not. 3. Sylu. excommu. 8. §. fin. excommu. 10. §. 4. (quamuis alibi aliter dicat) Tabien. d. caſ. 49 Anton. c. 11. Mandoſ. in cancell. reg. 8. q. 5. nu. 7 Cord. caſ. 108. ſi. Dueſ. reg. 149. Bernar. Diaz. reg. 49. Altoc. c. 12. Hinc ſequitur quod qui religioſo cõſulit facere apoſtaſiam, nõ incurrit excommu. bene tamen ſi apoſtatæ ſuadeat, ne redeat ad monaſterium aut religionẽ. quia iã conſulit excommunicato. vel ſi denũciato ob furtum, cõſulat ne reſtituat, incurrit. g Armil. §. 50. Syluẽ. excommun. 8. num. undecimo, Couar. §. 3. num. quinto, & addunt, ſic participantem non tenemur vitare: q3 hic non eſt nominatim denunciatus, ſed à iure. Addit Nauar. addit. Hiſpan. num. 32. ſi ſæpe participat in crimine cum denũciato, incurrit multas excommu. h Recent. bene colligunt. i Quidã recent. nã concil. Conſtantien. recte non expreſſit hunc caſum, ne videretur permittere participationem in crimine, ut rem licitam. ſed expreſſit concedi eam participationem, quæ iure humano prohibetur. cum eo, qui denunciatus non eſt, vt bene ait ſumma confeſſ. & planè ſentit Nauar. nu. 112. Couar. §. 3. num. 5. quis generaliter explicant incurrere, ſi participat cum denunciato tantum. k Supra capit. 8. fin. l Sup. E. m Nauar. addit. Hiſpa. cap. uigeſimoſeptimo, num. 32. n o Supra capit. ſeptimo, §. 6. & 7. p Infra capit. 22. q Dictum eſt capit. ſeptimo, §. 4. & ſequen. de participanre cum miniſtris iuſtitiæ denuncistis. deinde cap. 8. & 9. explicantur quinque caſus, in quibus peccat morta. r ſ participans in humanis. r cap. ſeptimo, §. 2. ſ capit. undecimo, §. 2. t u capit. duodecimo, §. 4. t u capit. decimotertio. & tangitur cap. ſeptimo, §. 3.

pantis reſeruatur ei, cui alterius cõplicis excõmunicatio erat reſeruata. g Si quis tamen denunciatus ſit ob concubinatum, & ſemel redeat, aut redire conſulat ad eandem fœminam: non videtur fœmina aut ita conſulens incurrere excommunic. h quia concubinatus ſignificat cõſuetudinem vitij, & vnus actus repetitus non facit concubinatum.

2 Excuſatur ab hac excommun. qui participat cum reo notorio clerici percuſſore, i qui tamen per ſententiam nõ erat nominatim denunciatus: quia dum concil. Conſtantien. non meminit huius participationis in crimine, reliquit illam diſpoſitioni iuris communis. Deinde excuſatur qui per ignorantiam etiam craſſam participat in crimine: k ſi non ſit affectata. aut qui participat antequam reus incurrat excommunic. aut denuncietur: l quia iure non exprimitur. Si vero ſæpe participet in crimine cum denunciato, augentur excommunicationes ex multiplici cauſa: ſed quia reputantur quaſi vna moraliter grauior, ſolent una abſolutione auferri. m

3 Eſt quintus caſus ſi quis à miniſtro iuſtitiæ denũciato petat actum iudicialem aut ſententiam in regraui, peccat mort. inducens ad actum de ſe nullum, n in præiudicium tertii, cum non ualeat ſententia iudicis denunciati: nec inſtrumentum publicum tabellionis, nec admittitur in iudicio actor aut procurator eius, ſi denunciatus ſit inf. cap. 13. Et teſtis vel aduocatus per exceptionem excommunicationis repellitur à teſtificatione vel patrocinio, niſi prius ad cautelam abſoluatur. o Cauſæ, quæ excuſant participationem cum denunciato, explicantur illo verſ. Vtile, Lex, Humile, Res ignorata, Neceſſe. p Hactenus de eo qui in humanis participat cum excommunicato. q ſequitur de effectibus excommunicat. dum participatio fit in diuinis. Primo in officiis diuinis & miſſis non licet ſimul aſſiſtere cum denũciato: r nec miniſter eccleſiæ debet pro illo offerre ſuffragia. ſ deinde prohibetur fieri ab excõmunicato collatio actiua: t & excommunicatus incapax eſt ut recipiat titulum collationis. u Nunc dicendum eſt de participatione circa ſacramenta & abſolutionem.

b rocho denunciato. b Infra cap. duodecimo, ſup. lib. 3. de pœniten. capit. quarto, lib. ſecundo, capit. 13. de ſacrament. capit. 23. de indulgen. capit. 13. §. 7. Nauar. ſup. Soto. c De ſacrament. capit. 30. d capit. primo, de eo qui furt. ord. Nauar. capit. uigeſimoſeptimo, num. 241. Tabien. irreg. 4. §. 5. Et extenditur ad excommu. initiatum minoribus. Nauar. capit. 25. num. 72. §. 10. Sylueſtr. irregul. §. 2. 13. Angel. irregul. 1. §. 4. vbi additio citat. mult. Palud. diſtin. 19. quæſt. 4. eſt ctu 5. Armil. irregul. §. 77. Felician. tit. de irreg. c. 10. At Sot. diſtinct. 25. quæſt. prima, articu. 3. §. in ordinatione, dubitat an excommu. ſi mitietur minoribus fiat irregul. e f Nauar. num. 241. Sylu. irreg. §. 1. fin. §. 13. verſ. 3. Ang. §. 22. cum Rainer. Maiol. lib. 4. irreg. c. 3. 34 Alij extendunt quod interdictus perſonaliter ſi recipiat ordines ſit irregul. Nauar. At hoc nullo iure exprimitur (licet interdictus prohibeatur recipere ordines. Palud. quarta diſtinct. 18. quæſt. 8. artic. 5. Arm. interd. §. 46. Maiol. lib. 3. c. 20. nu. 3. ſi.) Nec idem eſt recipere ordines ſuperiores, & miniſtrare in illis. Nec obſtat quod qui ſacerdotio initiatur, celebrat ſtatim cum epiſcopo, ob quod Nauar. conſil. 4. tit. 26. de cler. excom. min. lib. 5. dicit fieri irreg. ſi cenſura ligatus erat. Et Couar. cap. alma. ſecunda par. §. 3. num. 5. extendit ſimili ratione fieri irregu. ſi in loco interdicto recepit ord. ſacros, ſimulque in illis ſtatim miniſtrauit cũ epiſcopo, vt ſubdiaconus cantauit epi. Reſpond. ſat eſt, iſtum fieri interdictum: nec ex actu moraliter uno incurritur duplex pœna. Frat. Medin. lib. primo, inſtr. capit. undecimo, §. 8. ad fin. Sylueſt. irregul. §. 13. verſ. 2. ſi. cum Anton. Maiol. lib. 3. capit. decimooctauo, num. 5. g Quidam aiunt fieri irregul. licet ignoret epiſcopum ordinantem eſſe denunciatum. Nauar. capit. uigeſimoſeptimo, num. 241. §. 4. Sylueſt. irregul. §. 7. Angel. § 12. Soto diſtinct. 25. quæſt. 1. 3. & cum mult. Couar. prima par. §. 6. num. 6. Maiol. lib. quarto, capit. uigeſimoſecundo, Diuus Thom. addit. quæſt. 38. artic. ſecundo, h Innocent. Panorm. Collector. Hugut. Felin. apud Couar. & Caſt. 2. leg. pœn. cap. 15. quia hæc irreg. prouenit ratione delicti: & potius eſt quædam ſuſpenſio ab uſu. Nec eſt efficax ratio, quia epiſcopus denunciatus, vel ſchiſmaticus hæreticus, aut ſimoniacus non habet executionem, ergo nec illam dare poteſt ordinatis. Quod ſoluitur in text. nam qui ex timore ordinatur à tali epiſcopo, recipit executionem, vt fatetur. Nauar num. 241. cum Hoſti & Sylu. i Nauar. c. 9. num. 6. §. 5. & idem eſt de ſacerdote denunciato de ſuſpenſione aut interdicto.

C A P. X.

Sacramentum etiam pœnitentiæ an proſit excommunicato.

§. 2. *Miniſtrans ſacramentum baptiſ. vel pœnitentia morienti, non fit irregul.*

3 *A quo excommunicato poſſit pœnitens petere abſolutionem?*

4 *Si tempore miſſa intret denũciatus, quid agendum?*

a SAcramenta conferuntur valide homini excommunicato. a non quidem baptiſmus, ante quem nemo excommunicatur, ſed confirmatio, euchariſtia, unctio, & matrimon. (De abſolutione dicetur poſtea. b) ſed conferens aut recipiens ſcienter, peccat mortal. c & excommunicatus qui ſic recipit ordines etiam minores fit irregul. d quod quidam extendunt ad ſuſpenſum, e & perſonaliter interdictum. f A denunciato etiam paſtore non licet ſacramenta recipere, ſupra cap. ſeptimo, §. primo, & qui ordines recipit ab illo, priuatur executione ordinis, quaſi irregularis. g qui tamen ſi per ignorantiam excuſetur à culpa, hic excuſabitur à pœna irregul. h quia executio ut proprietas naturalis ſequitur ordinem inculpatè receptũ, quaſi deriuata à Chriſto & Papa.

2 Abſolutio peccatorum pœnitenti etiam ignoranti collata à denunciato qui toleratus non eſt, nõ ualet, i quamuis ab ordinario epi-

C A P. X.

a SVp. a cap. 7 §. 1. D. Thom. tertia par. quæſt. 64. 9. ad tertium. Soto. diſtinct. 25. quæſt. 1. 1 diſtinct. 20. quæſt. 1. 5. concl. 1. Victor. §. 333. Nauar. cap. 9. num. ſecundo, Couar. cap. alma. prima par. §. 6. num. 5. 6. §. 6. num. 5. & matrimonium, valet coram pa-

ſcopo bona fide conferatur, ex ignorantia: quia hic priuatur vſu iuriſdictionis, ſine quo fortum iudiciale ſacramẽti pœnitentię non conſiſtit.[k] In artic. mortis baptiſmus etiã adultorum vt recipiendus eſt à denuntiato[l] (quando non adeſt alius idoneus) ita ſacerdos excõmunicatus & contritus poteſt abſque periculo irreg. & debet morientem abſoluere à peccatis.[m] ſi infirmus quia cõfiteri non poteſt, aut quia miniſter eſt mutus, aut non eſt ſacerdos ſed diaconus, non poſſet abſolutionem recipere: Quidã aiunt ſecluſo ſcandalo miniſtrãdum ei ab excommunicato catholico ſacerdote vel diacono viaticum euchariſtiæ:[n] quia prohibitioni eccleſiæ tunc præferẽdum eſt præceptum diuinum: vt eo remedio fiat ſi opus ſit, de attrito contritus. ab hæretico tamen quia præſumitur periculum & ſcãdalum, non decet recipere communionem:[o] ſi autem morienti nullum ſacramentum conferri poſſet præter extremam vnctionem, aut confirmationem, dicerent fortaſſe quod poſſent hæc conferri ab excõmunicato, & tamẽ extrema vnctio tempore interdicti, cõferenda non eſt, niſi habenti priuilegium. At ſane à denuntiato, vel hæretico nullum ſacramentum, præterquam baptiſmus & pœnitentiæ, petendum vnquam eſt.[p] & ob illum tantum finem, vt fiat de attrito contritus, non debet paſtor denunciatus miniſtrare infirmo ſacramentum ordinis, aut matrimonij.

3 Si ſacerdos à quo petit abſolutionem non ſit denũciatus, aut notorius clerici percuſſor (aut denunciatus ſit toleratus[q]) valet ſe ſententia & abſolutio ab eo data:[r] niſi forte pœnitens peccet, non paratum qui non eſt ſiius paſtor ſcienter inducendo,[ſ] fictamque confeſsionem faceret. (An excommunicatus recipere poſsit fructum ex ſacramento pœnitentiæ: dicetur paulo poſt) & multo magis valet abſolutio, quando inductus à me parochus excõmunicatus non denunciatus (quem etiam extra tempora præcepti compellere iure licet,[t]) non peccat abſoluens,[u] & alia ſacramenta miniſtrans in fauorem ſubditi pœnitentis. Denunciatus tamẽ ſed toleratus parochus peccat, & fit irregul. miniſtrans in ordine ſacro,[x] licet ualeat abſolutio data à tolerato iudice.

4 Si ante illa Canonis uerba, qui pridie quam pateretur,[y] intret denunciatus ad miſſam cęptã, & rogatus exire nolit, nec excludi poſsit ſine uiolento tumultu; debet dimittere cœptam miſſam. nec eſt periculum ſcandali apud aſsiſtẽtes ſi rationem reddat, id fieri ne participet cum excommunicato. Dum quidam negant cœpto canone proſequendam miſſam: interpretandi ſunt de canone, Te igitur.[z] At ſi iam cœpit dicere, qui pridie, tenetur proſequi. quia quod tam prope conſecrationem eſt, reputatur incipere conſecratio, quæ pertinet ad ſubſtantiam miſſę. Quo poſito, ſi rogatus denũciatus exire nolit, exire debent alij fideles relicto ſacerdote, etiam ſi eſſet dies feſtus, nec ſit alia miſſa cuius auditione poſsint implere præceptum: Sacerdos uero cum unico miniſtro proſequatur miſſam, uſq; ad conſũptionem utriuſque ſpeciei. Deinde iterum moneat exire, & recurrat ad auxilium brachij ſecularis: ſed eo nolente, omittat poſtremas orationes: uel eas dicat in ſacriſtia.[a] Iſtæ .n. orationes ab eccleſia inſtitutæ, non pertinent ad ſubſtantiam miſſæ iam perfectæ: & arctius eſt præceptum de miſſa integra perficienda cœpto canone, quam humanum de uitãdo excõmunicato. At ſi ad templi angulum adeſſet denũciatus non attendens ad officia, licebit alijs permanere in miſſa.[b] Si denunciatus obiter tranſeat per eccleſiam, & parum ſiſtat orando, nõ eſt cur ceſſet officiorum cantus.[c]

CAP. XI.

Excõmunicatus ſtrictius prohibetur participare cũ alijs.

§. 1. *An horæ canonicæ proſint ex opere operato.*

2 *An pro contrito non denunciato, liceat offerre miſſam?*

3 *De ſepultura prohibitione.*

EXcommunicatus etiam occultus ſtrictius prohibetur, (etiam ſtante conceſsione Concil. Conſtantien.) actiue participare in ſacramentis aut officijs diuinis.[a] In caſu licet occulto miſſam celebrare.[b] & tunc non fit irregul.[c] & illius miſſa etiam dum celebrando peccat, prodeſt alijs iuſtis ad ſatisfactionẽ ex opere operato:[d] & omnibus fidelibus prodeſt per modum impetrationis & meriti de cõgruo:[e] quia ut fidelis miniſter eccleſiæ uice Chriſti offert. 2. dum pro alijs offert ut miniſter eccleſiæ, horas canonicas, prodeſt eis ex quadam ratione operis operati:[f] ſicut ſacramẽtalia quæ ab eccleſia ex poteſtate diuinitus data inſtituta ſunt habent uim & effectum ex quadã

interdicto, vt ait Nauar. per conc. Baſilęen. & Later. & d. eſt cap. 5. §. 5. quia hic habet impeditum vſum iuriſdictionis. Addit Nauar. idem eſſe de notorie excommunicato ob percuſsionem clerici, per decretum conc. Conſtantien. [k] Sup. lib. 2. de pœnitentia. capit. quarto. [l] D. Thom. 3. par. quæſtio. 64. 6. ad 3. q. 82. 7. ad 2. & qui neceſſitate baptizat, vt laicus abſque ſolennitate, nõ peccat, licet incontritus miniſtret. Aug. lib. 1. de vnic. baptiſ. laudat adultum qui in periculo mort. petijt & recepit bapt. ab hæretico. quia habet ſummum ius ad remedium hoc à Chriſto cõceſſum: nec debet contentus eſſe ignota contritione. & paroch' in art. mor. (non obſt. excommunione) debet ſolenniter baptizare: nec fit irregul. vt in ſimili inf. capit. vigeſimoſecundo, §. 3. ad fin. [m] Plane colligitur ex Trident. ſeſſ. 14. de pœnit. cap. ſeptimo, ſi. abſolui poſſe à quibuſcunq; ſacerdotibus. D. Thom. ad-ôit. quęſtio. octaua, artic. 6. Caiet. Victor. & omnes recent. ſup. libro 3. de pœnitentia. capitu. nono, & retractans Nauar. capit. vigeſimoſeptimo, num. vigeſimoſeptimo, § ſeptimo, & ſe corrigit edit. anni 84. capit. 26. num. 26. [n] Quidam recent. in 3. par. quæſt. 82. nono, & addit. quæſtio. vigeſimatertia, 3. quia recipere, & parochum miniſtrare euchariſt. in articu. mortis eſt de præcepto diuino. [o] Greg. lib. 3. dialog. capit. 31. cap. ſuperueniente. 1. quæſt. 1. laudat Ermigildum, quod in mortis articul. noluit euchariſtiam recipere ab hæretico. quia affirmatiuum præceptum illius pro conſeruanda gratia, non eſt tantæ neceſſitatis, vt de baptiſ. aut abſolutione D. Thom. 3. par. quęſt. 82. nono, Soto. diſtin. decimatertia, quæſt. 1. artic. nono. [p] Victor. Cano, & multi Recent. quia præceptum de recipienda euchariſt. intelligitur, ſi adſit decens miniſter. vt non licet petere à

ſacerdote, vt tunc celebret abſque veſtibus ſacris, & alijs quæ eccleſia inſtituit pro reuerentia ſacrificij: quia ita Chriſtus præceptum ſuum moderandum voluit. [q] [r] Quis dicatur toleratus, explicatum eſt ſup. capit. ſeptimo, §. ſeptimo. B. [ſ] Nauar. capit. nono, num. ſeptimo, ad fin. Frat. Medin. lib. primo inſtruct. capit. vndecimo. [t] Supr. de ſacram. cap. 4. §. 4. & cap. 27. §. 5. [u] Sup. capit. 6. §. 3. [x] Quia concil. Cõſtantien. huic denunciato, licet toleratus ſit, nihil fauere intẽdit. [y] [z] lib. de miſſa. cap. 30. §. quinto, & cap. 36. fin. Nauarr. cap. vigeſimoſeptimo, num. 34. Sot. diſtin. vigeſima ſecunda, quæſt. 1. 4. D. Tho. 3. par. quæſt. 83. 6. ad 2. [a] Syluest. excom. 5. num. 3. cum Ang. Roſel. Hoſt. Goſr. [b] Sup. cap. 7. §. 2. [c] Nauar. num. 34. fin. Soto ſup. Victor. de excom. §. 10. Ledeſm. q. 25. Caietan. excomm. ad fin.

CAP. XI.

[a] EXcommunicatus præcipue prohibetur paſſiue recipere ſacramenta, interesse diuinis, petere ſibi publica ſuffragia. 2. magis tenetur vitare alios in ſpiritualibus & ciuilibus: etiã dum actiue confert ſacramenta (de quo ſup. cap. 7. §. 1. & c. 10.) quam alij vitare ipſum. cap. illud. de cler. excom. miniſtr. Nauar. de orat. not. 21. nume. 27. 28. vt patet de occulto excomm. ſed falſo Nauar. tribuit oppoſitum. Sot. lib. 10. iuſt. q. 1. artic. 3. col. 6. [b] [c] Inf. capit. 21. §. 4. [d] [e] Sup. lib. de miſſa. ca. 18. §. 6. K. Q. idemque de hęretico ſacrificante. ſed certius eſt de fideli ſacerd. peccatore miſſante. ibid. §. 4. [f] Nauar. libro de orat. not. 20. nu. 35. 39. & ſeq. not. 19 num. 59. 62. Gabr. in can. lect. 57. Gerſon. 3. par. fol. 399. §. in quis eſt, Med. C. de orat. fol. 182. col. 3. & probabile dicit Soto. diſtinct. 13. quæſt. 2. artic. 8. ſecus videtur de denunciato, quem eccleſia in rebus à ſe inſtitutis nõ vult vt gerat officium

g ſicium miniſtri.ſup.lib.de miſſa.c.18.§ 6.Q. [g] Sup. lib.1.de pœ
h nit.c.15. [h] Cit.A. [i] Nauar.c.27.nu.18.& 36.ad 1.& lib. de orat.
i no.19.nu.67.& ſeq.Aſten.lib.7.ti.9.ar.1.dub.2.Anton 3.p.ti.25.
c.76.Torrecr.c.ſi quis epiſcopus.11.q.3.Couar.§.6.nu.4.conc.9.
cum Hoſt.in c.cum voluntate.de ſent.exc.dub.2. quidam Recen.
quia hæc cõicatio ſuffragiorem ſit oc culte abſque ſcãdalo & præiudicio tertij. ſecus de collatione beneficij, cuius eſt incapax. Et ſuffragia proſunt cõtrito, licet ſit denunciatus: imo & miſſa licet illicite pro illo offeratur.ſup.lib.de miſſ.c.15.§.3.Nau.
k & alij ti. [h] Excuſ.ſ ẽt ex verſ.vtile,lex, de quo inf. ca.22.& cõem dicit Nau. li. de orat. eo.19. ne. 68.& §.te Leuit.no. 31.nu.47.d.3. cum Hoſt.recepto,in ca. cũ voluntate.de ſen. excõ.Ant.3.p.c.25. nu.76.Ange. xc.vlt. Vict.§.33 2.ſi. quia ſic celebrare eſt vtique vtile.ſumma cõ ſci.li.3.ti.33.q.159. Ledeſ.q.25. nec obſtat quod quidã negãt licere pro occulto etiam excõicato offerre, vt Richar.d. 18.Adria.u.de clau. q.3.ſ.113.Soto.lib. 10.iuſt.q.5.a.3.col. 6.& diſt.22.q.1.4. col.3.Cano,& pauci ex Recen.quia cõcil.Conſtantien. ait ſe nolle ĩ aliquo ſuffragari ipſis excõicatis. Rĩſpõ.id non eſt fauor ipſius tñ excõicati,ſed fauor ſacerdotis, qui capit ſtipem,pro miſſa,& meretur offerens ꝓ eliſe non denunciatis. pro quibus non
l prohibetur. [l] Vt ait Dur.18.q.5. Caiet. ver.excõ.ad ſi Nau. c.27.nu.20.& videſ D.Th.add.q.21.ar. 3. c.ad 1.& 2. quia abſens nõ participat mutuo mecum. ꝓb. q a qui priuatas orationes ꝓ illo offert, non participat cũ illo.bene tñ qui mittit ei epiſtolam aut

g ratione operis operati, [g] quamus à peccatore & excommunicato exhibeantur.

2 Peccat excommunicatus etiã occultus ſi adſit miſſæ, vel cantet horas in choro cum alijs, aut petat etiam data ſtipe, pro ſe ſpeciali-
h ter offerri miſſam. [h] At ſi ſacerdos ſponte miſſem offerat pro contrito excommunicato non denuntia-
i to prodeſt ei: [i] cum ſit membrum viuum, & filius iam obediens, ac ſubinde in illo iam ceſſat tota cauſa iſtius pœnæ, quæ erat inobedientia. uel ſi amicus data ſtipe pro eo offerri eam faciat. Nec peccat ſic offerens etiam pro non con
k trito: [k] (cui fructus miſſæ reuiuiſcet) quia Concilium Conſtantien. indulget, ut liceat participare in ſacris & ſecramentis cum huiuſmodi excommunicatis: Et orare aut ſic offerre pro abſente, non uidetur propriè participare cum il-
l lo: [l] ſed aliquid minus.

3 Prohibentur Chriſtiani proprijs tantum manibus deponere in ſepulchro loci ſacri cadeuer eius, qui fuerat publice denunciatus: & incurrunt excommunicationem maiorem, ſi id ſcienter præſumant.
m [m] Si tamen denunciatus non fue
n rat, non peccat ſepeliens: [n] quia ſepultura pertinet ad diuinum officium, in quo tunc tantum peccat, cum inducit excommunicatũ non paratum: in propoſito eutem conſtat non peccare cadauer defuncti. ſub eadem excommunic.prohibetur ſepelire hæreticos, vel illorum
o fautores. [o] Qui cetus ſub priori comprehenditur: quia oportet fuiſ
p ſe denuntiatos de hæreſi. [p] ſepultorum vero oſſa ſi diſcerni ab alijs
q poſſunt, debent excumulari. [q] Infirmus in articulo mortis poteſt per quemlibet ſacerdotem abſolui ab omni cenſura reſeruata, ſub onere ut ſi conualuerit, ſe præſentet
r ſuperiori: [r] & ſic abſolutus poteſt ſepeliri: niſi ſit hæreticus. At qui deceſſit defunctus de excommunicatione denunciatus, non poteſt à reſeruata abſolui, vt ſepeliatur, niſi
ſ per ſuperiorem. [ſ]

& Ang.imo Caie.& Arm.& Nau.Hiſpa.nu.34.Soto.d.22.q.1.4. col.3.Gabr.lect.26.col.7.Couar.c.alma.1.p §.6.n.4.ſed limitãdi ſunt iuxta Conc.Conſtant.ſi denunciatus ſit, vt aiunt Recẽ.& ſen tit Nau.c.27.nu.36.ad 2.& clare cõſ.15.ti.38.de pœn.& remiſſ.
o lib.5. [o] c.2.de hæret.li.6.Caie.exc.c.45.Syl.ver.ſepultora.& exc. 9.caſ.27.Ang.Arm. caſ.43. Nau.n.134. Caſtro. ſop.Simãc. de cathol.inſt.c.18. nu.7.& ſeq.Contra. Bru.li.4.de cęrem. c.2.& 7.Cou. & Sãdoual.ſup. vid.Niceph.li.17.hiſto.c.27. Addit Syl.tñ incurrit, niſi ſepeliat cũ ſolẽnitate, nẽpe cũ cruce, pſ.& orationib addit Syl.caſ.35 cũ Steph. Arm. interd.§.52. incurriſſe ẽt qui comitãtur ſu nut, cauſa honoris.
p propẽdet Nau. [p] Su
q pra c.5.§.3.Z. [q] Si manic.ſup cũ gl.cle. t.de ſepult.ſi diſcerni poſſunt, ut dicit glo.c.quicunque.de hęr.in 6.verb. exhu
r mulẽtur. [r] Tri.ſeſ.14 de pęn.c.7.ſi ca.eos qui.de ſen.eac.in 6. ſup.li.3.de pęn.c.9.
ſ [ſ] Ex eod.tuic dictũ eſt dict.li.3.de pęn.

CAP. XII.

Qua abſolutione & ſuffragijs priuetur excommunicatus.

§.2. *Excommunicato maiori aut minori, quando valeat abſolutio?*

3 *Cõtrito quomodo proſint ſuffragia? & an miſſa proſit oblata pro denũciato, aut pro catechumenis: aut pro ſalute Germania?*

4 *Poteſt audire concionem & lectionem, aut pralegere alijs: quid dicatur officium diuinum, aut oratio priuata.*

Circa paſſiuam quorundã ſacramentorũ receptionem excõicatus etiam occultus prohibetur ſub mortali: vt ne recipiat cõfirmationem & ordinem, quæ tamen ſic recepta imprimũt characterem: & matrimonium inducit vinculum: eucharistie vel extrema vnctio in peccatore aut excommunicato, eſt verum ſacramentũ, ſed abſque fru
a ctu. [a] Circa ſacramentũ pœnitẽtię ſunt variæ ſentẽtiæ, an valeat abſolutio, ita vt confeſsio nõ ſit iteranda, ſi quis è peccatis abſoluatur, manente excõicatione: dum pœnitẽs cum dolore confitetur omnia peccata mort. & ipſam inobedientiæ culpam, ob quã incurrit excomm. Prima ſententia affirmet ualere, licet pœnitens ligetur excommuni-
b catione reſeruata: [b] quia quamuis non confiteatur pœnam ſeu cenſuram, aut ab illa non abſoluatur, nihil ſubſtantiale uidetur deeſſe ſacra
c mento pœnitentiæ: [c] quia abſolutio ſacramentalis per ſe eſt circa culpas, non circa pœnas & cenſu-
d ras. [d] Secunda ſententie per extremum negat peccatorum abſolutionem valere, ſed iterandam eſſe confeſsionem, ſi pœnitens manẽte excommun. etiam minori, abſolua-
e tur à peccatis, [e] ſiue id fiat per ignorantiam pœnitentis, ſiue per inaduertentiam aut malitiam confeſſariũ. Nam excommunicatio etiam minor uidetur facere incapacem recipiendi uerã abſolutionem peccati, vt facit incepacem recipiendi

CAP. XII.

a S [a] Vp. [a] ca 10.§.1.
b [b] Doct. citati li. 2.de pęni.c.13.§.5. V.Ang.cõſ.1.§.19. & ſe refert aduerbũ cõſeſ.5.§.10.vbi additio citat Suppl. & ver.cõfeſſor.1.§. 4.verb.interrogationes,ad fi.vbi ꝓ ſe citat Rich.d.18.a.9.q. 4.idẽ Monal. Rod. Roſel. cõfeſ.1.§.10. Angl.in flor. 1bcol. u.de eccõ. & plane Nau. de pęn.d.5.c. vl nu.47.prop.3.qñ ex ignorantia pęnitẽtis abſoluit à peccatis, & non ab exc. reſeruata: licet confeſſor male faciat.& de pęnit.d.6.c.1.in prin.nu.25.ait abſolutio præuia exc eſt præcepta ab eccleſia, ſed nõ eſt ſubſtãtialiter neceſſaria ante abſolutionem peccatorũ, vt nec ante alia ſacra. Idem aiunt de recipiente abſolutionẽ bona fide, qñ habet iuſtam iuris aut facti ignorantiã de propria exc ẽt maiori, præſertim non reſeruata. tenet Caie.ver.abſol. c.3.Adr.ti.de clau.q.3.Vict de exc.§ 3. dicit eſſe ſolius Cai.& verã.Cou.c.alma.1.p.§.6.nu.7.cõc.2.Nac.c 9.nu.4.ibi.in add. Hiſp. & de pęn.d.5.nu.45.prop.2. & tand uidetur ſequi Sot. d.22.q. 1.ar.1.prope fi.ait hæc ſent.Caie.nõ eſt iam certa, & tuta ut libẽter ei ſubſcribam. nec tamẽ prorſus eam refutauerim. vide Nau. c.26.nu.7.& 14.& bi autores non diſtinguunt an excom.ſit reſer
c uata nec ne. [c] Autores citati.& explicat. Nauar.de pęn.d.6.c.1.in
d prin.n.25. [d] Sup.li.1.de pœn.c.9. [e] Sylu.cõfeſſ.1.§.3.ver.5.& §.4.
e (vid.cõfeſſor.3.§.8.cõtr.Ang.)Adr.ti.de cõfeſſ.q.2.prope fi.f.144. 189.& ti.de matr.q.1.eſt cõis Canoniſtis.& Fel in c.ſi celebrat,de

m nuncium. [m] Citati ſup.c.7.§.2.S.per Cle.1.de ſepult.vbi Panor. & cõis.Caie.uer.exc.c.46.Sylu.exc.9.caſ.37.Ang.& Tab.Caſtro. 2.de iuſt.hæret.pun.c.18.Sandoual,del offi eccl.4 p.c.6. Cou.2. varia.c.1.nu.12.& hanc excõ.incurrit vir ẽt laicus uel fęmina, & clericus ẽt exẽptus.Nau.c.27.nu.137.cũ Card. in d.cle.1.q.3, & addi.q.7.incurrere ſi ſepeliat in eccleſia, q̃uis lex de ſolo cęmeterio meminit.ſecus ſi ſepeliat in agro.Caie.Nau.cũ Card. Arm. eac.caſ.44.Ripa de peſte in remedio præſeruat.n.144. Addit Syl. cum Cald.caſ.27.& 37.nec incurrit ſepeliens in loco,qñ regulares amplexi ſit abſq; ſolennitate cęmeterium, q̃uis totus locus ſit dedicatus per epm.Abſolutio ab hac eac.poſt ſatisfactionem, nõ
n vt reſeruata epo.con. Caie.& Arm.niſi pro foro exteriori. [n] Quãuis Nau.d.nu.137.ſatis putat ſepelire publice excõicatum,Sylu.

collationem beneficij. [f] & ita eccleſia ſuo ſtatuto videtur feciſſe inhabilē abſolutioni, vt ſtatuto quoſdam fecit inhabiles matrimonio. At ſane inhabilitas hæc in ſolo matrimonio, quia contractus naturalis eſt, locum habet: [g] non in alijs ſacramentis. [h] Prædictæ ſententię in hunc qui ſequitur, modum ſunt temperandæ.

2 Si ligatus excommunione etiā minori uelit ſcienter abſolui à peccatis ſine abſolutione excommunic. (& præſertim ſi confeſſarium induxit, vt ita ageret;) irrita eſt abſolutio, [k] quia confeſſio non eſt integra & cum dolore & propoſito debito. Secundo ſi nihil ex neceſſarijs ad ſacramentum deſit ex parte pœnitentis, valet peccatorum abſolutio, impenſa excommunicato: [l] & confert ei effectum gratiæ. [m] vt ſi confeſſio ſit integra, & cū dolore ac debito propoſito: & ab eo præcepto (ne excommunicatus indigne recipiat) excuſetur per ignorantiam. [n] Nec enim ex parte confeſſarii, ut epiſcopi deeſt iuriſdictio non impedita circa iſtius pęnitentis caſus & cenſuras. [o] Tertio ſi forte excommunicatio ſit ſuperiori reſeruata. quidam negant valere abſolutionem. [p] At probabilius eſt receptam bona fide & vrgente ſcandalo, aut alia neceſſitate ualere. [q] quia parochus in hunc ſubditum habet iuriſdictionem ex parte ſua non impeditā (nec enim ob culpam reſeruatam ouis, priuatur paſtor dignitate propriæ iuriſdictionis.) atque ita à caſibus non reſeruatis abſoluit directe, ita ut pœnitens non teneatur illos iterū confiteri: [r] caſum tamen ratione excommun. reſeruatum tenebitur poſtea ſuperiori confiteri, ut ab illo & à cenſura abſoluatur directe. Quarto ſi confeſſarius aduertat excommunicationem præſertim reſeruatam in eo pœnitente ignorante, & tamen ex ſua inaduertentia, ignorantia, aut malitia, abſoluat illum, peccat: ſed abſolutio non fruſtratur, [ſ] cum adſint omnia requiſita, ut dictum eſt: pœnitens vero per ignorantiam excuſatus non eſt inhabilis, vt abſolutionem recipiat. Quinto admiſſa uera ſententia, interdum dari confeſſionem informem quæ iteranda non ſit, [t] ſi pœnitens ex ignorantia uincibili quæ ſit peccatum mort. ſed non craſſa, omiſit confiteri propriam excommunicationem, aut monere confeſſarium, vt prius abſoluat ab illa, quàm à peccatis: hic recipit uerum abſolutionis ſacramentum, [u] ſed informe & abſque effectu gratiæ: nec tenetur amplius iterare confeſſionem illorum peccatorum. Communiter tamen confeſſarius abſoluere non debet eum qui ligatur excommun. reſeruata: [x] cum ſatis ſit pro uitando ſcandalo occurrente, vt contritus recipiat communionem, quæ eſt res de republica.

3 Poteſt eccleſia per legem excōmunicationis abſque alia iudicis ſententia priuare reos quoſdam: quia priuatio eorum bonorum cōmunium, quæ pertinent ad diſpenſationem prælatorum eccleſiæ, [y] non requirunt nouam iudicis executionem. [z] Excommunicatus ibi occultus priuatur eo publicorum ſuffragiorum fructu, qui generali quadam eccleſiæ intentione communicatur omnibus fidelibus [a] ad ſatisfactionem, impetrationem, & meritum congrui. Vt ex Miſſa præter portionem propriam quam ſacerdos ex priuata intentione ſibi, aut danti ſtipem applicat: eſt generalis portio quę in omnes fideles diſtribuitur ex eccleſiæ intentione. [b] Excommunicatum etiam denunciatum, ſi contritione iuſtificatus ſit, & per eum non ſtat quin abſoluatur, noluit eccleſia priuare fructu & ſatisfactione priuatarum orationū, quas

cler. excom. miniſt. quod cap. ſæpe inculcat Sylu. Medin. C. de cōfeſſ. 1. de confeſ. facta ab excommunicato. Gerſon. 2. p. alphab. fol. 291. Summiſtæ. Supplem. & ſumma confeſſ. Roſel. Tabie. Anto. & propendet Armil. uer. confeſſ. ſentit Ledeſm. quia indiſtincte loquitur. 2 par. quæſt. 23. 1. prope fin. q. 26. 1. dub ult. quidam autores, vt Syluestr. Nauar. & Couar. §. 6. ou. 7. concl. 4 pro hac ſententia citant Palu. d. 22. q. 3. & d. 18. quæſt. 4. quem falſo loco Sot. q. 1. ar. 1. citat in d. 14. & Syluest. citat illum d. 17. q. 1. arti. 3. ſed reuera Paluda. non ſequitur hanc ſentētiam: niſi dum excommunicatio pœnitentis eſt reſeruata: à qua confeſſarius abſoluere nequit, quamuis ex ignorantia adſit bona fides ex parte pœnitentis aut confeſſarij.

f In d. c. ſi celebrat.

g Sup. libro primo, de matrim. cap. 5. § 3 lib. 2. impedim. cap. 1.

h Cōmun Recen. vid. libro 1. de matrim. cap. 5. § 4.

i Nauar. cap. 9. nu. 7. ad fin. & communis. vt qui inducit peccatorē imparatum, quia dum ſcienter in eo confeſſionis actu peccat, non confitetur integre. ſupra lib. 2. de pœniten. cap. 13.

k Sic temperandi ſunt citati E. pro 2. ſent. Et de minori aſſerit Richar. at. 9. q. 4. Sylueſt. Nauar. de pœnitentia, d. 5. c. fin. num. 48. Gerſon. nec Soto contradicit, licet reijciat Richardum. ui detur cont. Couar. § 6. num. 7. poſt concl. 4. vid. illum. § 11. num. 12.

l Quando excōmunicatio maior non erat reſeruata. Docto. citati B. ſup. lib. 2. de pœnitentia, ca. 13. § 5.

m Vt abſolutio à ſolis reſeruatis facta per ſuperiorem, confert ſtatim gratiam ſupra lib. 3. de pœnitentia. cap. 15. § 4. cont. citatos ibid. B. dicentes ex parte pœnitentis, aut abſoluentis eſſe ſacramentum tantum inchoatum. hinc Ang. confeſſ. 5. § 10. & Cordub. caſ 11. dicunt, ut excommunicato licet facere confeſſionem (quæ eſt ſacramentum inchoatum) antequam abſoluatur: ita poteſt recipere inchoatam abſolutionem à peccatis.

n Nauar. de pœnitentia. d 6. 1. in prin. num. 25. & citati. B.

o Alij aiunt quod eo verb. abſoluo te, intendit confeſſarius ſimul abſoluere indirecte ab excommu. aut alio impedimento. fauet Nauar. c. 1. de pœnitentia. d. 5. § cautus. num. 30. dum ſic abſoluit propere hominem morientem. & de pœnitentia. d. 6. cap. 1. num. 27. Gerſ. 2. p. fo. 183. col. 3. Couar. c. alm. 1. p. § 11. num. 12. Alcocer. c. 11. At Soto. diſt. 22. q. 1. 1. Adria. de confeſſ. q. 2. Med. C. de confeſſ. dicunt quando pœnitens eſt ita in cuius morti, vt via ſit tempus proferendi abſolutionem à peccatis. efficax eſt abſolutio à ſolis peccatis ea intentione præſumpta eccleſiæ, negant vero valere extra periculum mortis: vt generaliter dicit Sylueſt. & citati E.

p Hæc eſt ſenten. Palud. citati E. ſ.

& Sylu. confeſſio. 1. verſ. 5. & hoc ut multum, probant argu. Ledeſ. ſup. licet ille indiſtincte ait, quod quādiu ab excommun. non abſoluitur, eſt incapax abſolutionis ſacramentalis.

q Caiet. abſol. c. 3. confeſſio c. 2. & Victor. ſup. Adria. Couar. num. 7. conc. 2. Nauar. c. 9. num. 2. 5. 4. & Hiſpa. add. num. 4. & de pœnitentia. diſt. 5. c. ſi. nu. 45. con. 2. Alcoc. c. 11. Cano. & quidam Recent. & propēdet Sot. q. 1. ar. 1. ad ſi. dum ait ſe nō refutare Caie. quia hi non diſtinguunt de exc. non reſeruata, &c. & duriſſimū eſſet quod q inuincibiliter ignorat per totam vitā ſe incurriſſe exc. reſeruatā, velit eccleſia ne vnquam ei proſit abſolutio peccatorū.

r Dictum eſt li. de pœn. c. 13. § 6. ſi. & c. 15. ſi cum Ang. Monal. Rod Roſel. Angles. quod ob impedimentū ignorantię hic pœnitens abſoluitur indirecte ab excō. iuxta citat. O. ſicut per c. eos qui. de ſen exc. lib. 6. ob aliud impedimentū abſolui poteſt ab excō. reſeruata, cum onere ut ceſſante impedimento præſentet ſe ſuperiori.

ſ Cit Q. quia adeſt integra materia cōfeſſionis, forma & intētio miniſtri.

t Sup. lib. 2. de pœn. c. 11. 15. Soto. d. 18. q. 3. 3. Nau. ca. 9. nu. 12. Ledeſ 2. p. q. 8. ar. 1. Cano. relect. de pœn par. 5. Caie. opuſc. a. de ſatisfac. Couar. c. alma. 1. p. § 4. no. 13. § 6. n. 7. con. 4. cōtra Adr. & Med.

u Nau. de pœnit. d. 5. c. vlt. nu. 47. prop. 3. Caie. & So. d. 22. q. 1. 1. propendet. & d. 18. q. 2 ar. 5. idem Couar. § 6. n. 7. ait ſi ſequaris ue ſent. D. Th. & Caie. cum frequentiori Theol. iudicio. ſentit Cano, ſed ait quod confeſſor aduertēs exc. male faceret ſic abſoluēdo.

x Sup. li. 3. de pœn. c. 13. & 15. Vict. 4. de pœn. § 162. Cano ſup. Ledeſ. 2. p. q. 8. 2. 2. dub. 5. prop. 7. Soto d. 18. q. 2. 5. & Recēt. Mantua, Gueuar. Fr. Gallo. quia licet nō abſoluatur (quod fit in occulto) non ſequitur ſcandalum. Ac cōfeſſarius poſſet adhærere ſententiæ Angeli & aliorū, ſup. B.

y Soto bene lib. 1. iuſt. q. 6. ar. 6. con. 3. F. Med. 1. 2. q. 96. 6. at dū reum priuat bonis ipſius proprijs, requiritur ſnia & noua executio iudicis, qua priuetur dominio & poſſeſſione.

z Hæc eſt ratio Cai. 2. 2. q 62. ar. 3. quæ inſertur ea præcedente, & cōiter acceptatur Nau. c. 23. nu. 67. Couar. 2 p. ſponſ. c. 6. § 8. no. 10. 16. Cordu. lib. 1. q. 36. ratione. 2. pro opin. 3. vid. Sylu. uer. emphyteuſis. ver. Aſſaſſinos. fin.

a Communis. Sylu. exc. 1. col. 2. Ang. excō. vlt. Tabien. exc. 3. Cou. c. alma. 1. p. § 6 no. 2. con. 2. & 3. & dicit colligi ex D. Th d. 18. q. 2. 1. 2 ſeu add. q. 21. 1. ad 3. Soto. d. 22. q. 1. 4. Nau. c. 27. nu. 18. § 3. per c. Engeltrudā 3. q. 4. quia ſeparat à corpore myſtico quod eſt eccleſia, quantū ad cōicationem hāc Doct. cit. ſup. c. 4 in prin. At fidelis peccator non excōicatus gaudet impetrationis fructu ex alijs. d. c. 4. & Cou. nu. 3. cōc. 4 nu. 4. cōc. 8. Cai. tract. 17. q. 23.

b Sup. lib.

de

c de miſſ.c.12.& 18.[c] Sup.ca.11.§.2.L.[d] Vt in loco interdicto licet publice cum alijs recitare dum pulſatur ad precem Angelicam. Nauar.c.27.num.176.& Hiſp.num.45. vbi in addit. Hiſpa. fol.79. corrigit literam ſuam, quæ habetur num. 178. Fr. Medin. lib primo, inſtruct.ca.11.§.13.cum ſenatu Academ. Salman.vid. inſ.§.4. E.[e] D.Th. add.q.21.1. ad 1.& 2. Gabriel.in can le ctio.56. Nauar.nu. 34.fin. & 36. ad 1. num.23.§.14. Syl. ueſtr. excom.1.§.1. Couar. 1.p.§.6.nu. 4.con.6. Soto d.22. q.1.1.& alij inf.qui concedunt orandũ pro excommun. in memento miſſæ.[f]

prohibetur, & concio eſt per ſe utilis animæ. qua ratione licebit dare conſilium ſpirituale excommunicato.ca. cum uoluntate. de ſent.excommun. Et audire confeſſionem illius, licet non eſſet ab ſoluendus, ut quia manet in concubinatu Nauar.c.10.num.3.ca. 27.num.26. Nec peccat audiens confeſſionem denunciati ante quam illum abſol-uat. Nauar. Paluda. diſt.18 q.6.art.3. Ca iet.excommunic.ad fi.abſolutio.c.3. Co uar.c alma.1.p.§.2. nu.3. Fr Med.lib.2. inſtruct.c.7. verſus fi.ſed Sylu. confeſſ. 3.§ 14.dicit lauda-bile abſoluere illum à principio confeſ-ſionis. & Abul Mat th.16.q.57.falſo pu tat neceſſarium, ne cum eo participet in ſacramẽto. idem Roſell. confeſſio. 11 §.10. & pro ſe falſo citat Innoc. & cle. 1. de priuil.

alter iuſtus tanquam illarum Dominus applicat ei abſenti.[c] & poteſt ſimul cum illo recitare Aue Marias[d] dum noctu pulſatur, & participare cum illo in priuatis orationibus:[e] quia utile eſt. & per hanc excommunicationis medicinam, pia Mater non intendit filios iam obedientes priuare omni bono. nam & hic contritus participat aliquando fructum ſacramenti,[f] quod bona fide recepit: & beneficiarius, qui non manet in mora, & contumacia gaudet fructibus beneficij.[g] Quidam priuari aiunt etiam non denunciatum, licet contritus ſit, illo fructu nõ modico ſuffragiorum, qui ex generali eccleſiæ intentione omnibus communicatur.[h] At probabilius eſt iuſtos & contritos licet denunciati fuerint frui occulta communicatione ſuffragiorum.[i] Pro denunciato prohibetur ſacerdos offerre ſpecialiter miſſam, quamuis contritum reputet.[k] ſi tamen de facto offerat, nec excommunicatus inducendo peccauit, prodeſt huic iuſto etiam ad ſatisfactionem,[l] ex pia interpretatione uoluntatis matris eccleſiæ: ſicut & quando excommunicatus aut peccator illicite miſſam celebrat pro alijs, prodeſt eis.[m] & pro defuncto qui cum occulta excommunic. ſepultus eſt, proſunt exequiæ & miſſæ ſpeciali intentione oblatæ.[n] Prodeſt etiam catechumenis iuſtis,[o] maxime dũ ſunt in purgatorio, cum ſint viua Chriſti membra. nec prohibet eccleſia offerri miſſas pro infidelibus[p] ad impetrandam illorum conuerſionem. Sacerdos poteſt Deo in memento miſſæ commendare etiã denunciatum:[q] agit enim vt priuatus homo: regem tamen aut epiſcopum denunciatum in oratione publica, aut in ſecreto miſſæ canone uerbis nominare non debet.[r] Dum prælatus iubet miſſas fieri pro ſalute Germaniæ & Angliæ: non intelligit pro hæreticis aut excommunicatis in communi, ſed ut explicatum eſt libro de miſſa.ca. 21.§.6.fin. Indulgentias omnibus datas nõ peccat excommunicatus contritus ſi lucrari contendat, &[ſ] fortaſſe lucratur,[ſ] cum omnibus iuſtis proſint ex operato.

4 Denunciatus non prohibetur audire cum alijs concionem publicam[t] in eccleſia, quamuis ſpecialiter interdicta.[u] Nec audire publicas lectiones etiam ſacras:[x] nec eas diſcipulis prælegere,[y] quia concio & lectio non eſt officium eccleſiaſticum, quod & excommunicato & tempore interdicti prohibetur.[z] officium publicum nõ eſt omne quod in miſſali, breuiario, & pontificali habetur:[a] ſed quæ in prædictis libris & in manuali ordinantur, ad uſum ordinum, & aliorum ſacramentorum vel ſacramentalium, uel ad horas canonicas:[b] & litaniæ, quæ à ſacerdote in proceſſione cantantur,[c] ſolennis conſecratio epiſcopi, virginis, templi, vel altaris: reſponſoria & officia, quæ dicuntur pro defunctis, miſſa quam ſiccam uocant.[d] oratio vero priuata dicitur, vt roſarium, & Aue Maria in principio concionis, aut quæ communiter recitatur ter ad pulſum nocturnum campanæ.[e] priuatas orationes non prohibetur audire & petere denunciatus, vel nominatim interdictus: & fieri poſſunt etiam in eccleſia ſpecialiter interdicta.[f]

g Sup.cap.10.[g] Citati ſup.c.3.§.3.A.[h] Nauar.c.25.nu.124.[h] Soto, q.1.1 dub.2. Adria. de clau.dub. 3. fin. ſentit Innoc. c.à nobis.2.de ſenten. excom. & multi ex Recent. Thomiſt.ſatiſque eſſe pro cauſa culpam præteritam, ne gaudeat ſuffragijs: ſicut ob eam prohibetur à ſacramentis, & inhabilis eſt beneficio

i [i] Citati ſup.c.11 §. 2. I.lib. de miſſa.c. 15.§.3.[k] Quia ita expreſſit Conc.Cõſtantien. Baſilæen. & Lateranen. & de hoc limitandi ſunt Doctores citati H.

l [l] Citati. c.11.§.2.I & lib. de miſſ.cap. 15.quod fatetur et Cano in prælect.q.2 ſatisfactio per miſſam applicata, aut per pœnitentiam à confeſſario iniunctam, habet vim ex opere operato, quia eſt opus Chriſti: quod ſi applicetur peccatori, retinuiſſet eidem per pœnitentiam, ut ait Caieta. opuſc. ſup.lib.de ſacramen.cap.25.lib 2. de pœniten. cap.18.& ſequen.[m] Supra de miſſa cap.18.§ 6.[n] Nauar.cap.27.num.36.ad ſecundum.ſup ca. 11.§.3.lib.de miſſa.c.16.[o] [p] Libro de miſſa.cap.15.§.5.pro catechumenis,& § 6 pro Paganis. Auguſt.tom.2.epiſt.107. Recent. cum D.Thom.3.par.quæſt.79.3.ſed falſo Soto, diſt.12.quæſt.2. art.7 ad fin.negat miſſam offerendam pro Paganis, vt conuertantur, & lib.9.iuſtit. quæſt.2.art.2. ad tertium.non eſſe inſtituendam capellaniam cum onere dicendi miſſas pro infidelium conuerſione. At reuera eccleſia non prohibet, & bene ita poteſt inſtitui. vide Sylueſt.oratio.§.4.Couar.§ 6 num.3.ad fin.cum D. Tho.& Turrecrem.[q] Palud d.18.quæſt.3. Syluecſt. excommun. 1.num.2.miſſa.3.§.8.uerſ.4.cum Hoſtien. Tabien.excomm.1 §.4. Armil.§ 4.Couar.§ 6 num.4.conc.7 Nauar de orat.no 19 num. 73.& multi ex Recen in quo Soto.diſtin.22. quæſtio.1.1. dub.1. verſ.quomodo in memento.col.11.id ſub dubio concedit.& falſo Ledeſm.quæſtio.23.1.Cano, & pauci ex Recentior. negant in memento orandum pro denunciato.[r] Recent.additio.quæſtio. 23,1.cum Caietan.excommun.ad fin. dum exponit uocem, orare.[ſ] Sup.libro de indulgent.cap.18.§.ſecundo.[t] Soto quæſtio. prima, artic.4.col.8 Paludan.d.18.quæſt.4. Caiet.excommun.fin. Anton.3.par.titu.24.cap.70. col.2.ſumma confeſſ. lib.3.tito.33. quæſt 25 1.Nauar.nu.36.ad quintum.per c.epiſcopus. 2.de conſecr.diſtin.1.cap.reſponſo. de ſentent.excommunic. quia iure non

[u] Nau. c.27.nu.176 & 16ſ. r.nu.6 tt.40. de ver bo. ſign. lib.5 per c. reſponſo.de ſent.ex com.[x] Colligitur ex citatis T. V. contra Sotum inſ.qui ait diſcipulos, ſi audiant lectorem denunciatum, participare cũ illo: nempe in humanis.[y] Soto. d.22. q.1.ar.4.col.8.ſi.Racent.add.q.23.1. Palac.diſt.18.q.3.pag. 341.161.Nau.c.25. nu.56.cum Anto.3. p.tt.5.c.2.§.10. dicẽ te, quod prælector diſcipulos denunciatos debet expellere de gymnaſio, niſi ibi ignoti eſſẽt.[z] Et licet eſſet officium eccleſ. ſed nullo iure prohibetur, & ſe fertur in publicam vtilitatem,[a] Vt benedictio menſæ, fructuum, baculi, & ſacculi ad peregrinandũ, aut habitus nouitiorum, habetur in miſſali, aut breuiar. nec tamen dicitur officium eccleſiaſticum in propoſito. Nauar c.27. num.36.ad 5.nu. 172.176. Armil.interdictum.§.64.58.Syluest.interd.5.§.4. verſ. 5. Manuel.lib.3 irreg c.20.num.4. nec benedictio quam epiſcopus iter facient concedit abſque ea ſolennitate Adiutoriũ noſtrũ, &c. Nauar.nu.176.& quidam Recent.quod falſo Sylue. limitat quã do ex benedictio petitur ab epiſcopo ratione ætatis & ſanctitatis.[b] Nauar ſupra[c] Nauar.c.27.nu.176.& in Hiſp.& add. num. 45. Caieta.excommun.ad fin. Palac.diſt.18.q.3.pag.341. colligitur ex Soto ſupra quæſtio.1.ar.4.col.7. Felician. de interdict.cap. ſeptimo, fin. Alcoc. cap.decimoſeptimo,[d] Nauar. cap.27.nume. 177. uid cap.25.num.82. Syluestr.interdict quinto, §.3[e] Supra §.3.D Mos pulſandi ter ad precem Angelicam, ſumitur ex Pſal. 54. veſpere, mane, & meridie narrabo. Theodoric. Archiepiſcopus Colonien. inſtituit, ut mane recitetur. Gaguinus in uita Ludouici XI. Regis Galliæ refert, quod hic rex inſtituit recitari in meridie. quod confirmauit Calixtus Papa III. vt refert Platina in uita eius. & Ioannes Papa XXI. qui vocari ſolet XXII. inſtituit dici veſpere, in memoriam incarnationis. refert Sandoual del oficio eccleſiaſtico. 2. parte c.4 p.42.[f] Supra § 3. E.

C A P. XIII.

Beneficij aut penſionis collatio & acceptatio, an proſit excommunicato?

§. 1. *Collatio, electio aut præſentatio non prodeſt excommunicato.*

2 *Penſionarius aut parochus ſi horas omittat, quantum debeat reſtituere?*

3 *Papa diſpenſat ipſo facto, & ad effectum conſequendum. Acceptatio beneficij non vitiatur per excommunicat.*

4 *Beneficiarius per excom. priuatur fructibus. & §. 5. fit infamis & incurrit alias pœnas.*

IN diuinis circa beneficia eccleſiaſtica fit participatio cum excõmunicato qui confert aut eligit, ſup.c.7.§.3. Si autem, nõ excõmunicatus conferat excommunicato etiam occulto, receptio & titulus
a eſt vtroque foro irritus. 2 & pari iuris ratione excommunicatus eſt
b incapax vt eligatur, [b] (ſi tamen minorem excommunic. quia ligatus erat, ignorabat, valet electio, ſup.cap.3.§.3.) Deinde incapax eſt vt ei proſit præſentatio facta à pa-
c trono eccleſiaſtico aut laico: [c] quod ius ad rem, aliquo modo ſpirituale patronus habet ab eccleſia. ſaus tamen videtur ſi ita electus aut præſentatus antequam acceptet, aut fiat ſibi collatio abſolua-
d tur, [d] & fiat capax. ſic in his quæ ſunt iuris eccleſiaſtici voluit eccle-
e ſia facere incapacē, [e] quamuis gra-
f tia fiat motu proprio Papę: [f] licet ob ignorantiam propriæ excom-
g mun. receperit titulum bona fide.[g] Nec poteſt excommunicatus eligi ad officia ſęcularia & dignitates,
h quibus iuriſdictio annexa eſt. [h] Nec ei valet gratia per reſcriptum
i Papę obtenta, [i] niſi pro articulo ab
k ſolutioneq; eiuſdem excomm. [k]
l vel in caſu appellationis. [l] Si tamen epiſcopus ſacerdoti concedat gratiam in aliquo diſpenſandi cum homine, qui excommunicatus
m eſt, valet. [m]

2 Penſio collata excommunica-
n to clerico eſt irrita: [n] quia poſt Pium V. datur titul. eccleſ. nec ſine
o licentia Papę licet redimere: [o] & pēſione fruēs tenetur ad recitãdas
p horas B. Marię, [p] aliàs pro qua-
q dam rata tēporis amittit fructus [q] (vt de beneficiario ſtatim dicetur) & matrimoniū contrahens amittit
r penſiones, [r] ſicut & beneficia. ſed profeſſio licet dicatur beneficium
ſ regulare. ſup.c.7.§.7. valet. [ſ] Parochus ſi poſt ſex menſes à die poſſeſ-
t ſionis beneficij, [t] omittat recitare horas, tenetur in opera pia pro rata tēporis reſtituere fructus. Sed praxis cum ſapientum conſilio rigorem decreti Lateran. & Pij V. ita temperat, vt parocho & alijs beneficiarijs relinquatur quædam por-
u tio, [u] quia cũ titulo ſuſtinet onera beneficio annexa. Et quidã à reſtitutione excuſant beneficiarium, ſi alio die ſuppleat penſum horarum,
x [x] aut alijs pijs operibus compen-
y ſet. quod tamen falſum eſt. [y] Plus vero retinere ſibi poteſt paro-

C A P. XIII.

a Citati [a] ſup.c.3.§.3.Y.& c.7 §.3.A.licet ignoret ſe excommunicatum. contra Nauar. Vt qui per ſimoniam completã obtinuit beneficium, non recepit titulum: nec valet permutatio aut renuntiatio beneficij. Couar. c.alma. 1.p.§.7.nu.2.cum
b Cardin.& Coſm. [b] Non valet electio facta excommunicato. Couar.§.7.n.2. dicit communē Doctor. in cap.cum dilectus.de cõſuet. Paludan. Gabriel. Soto, Victor. Caie. ſup Anton. Angel. Syluest.excomu.3.§.8, electio.1.§.36. Bertachin. de epiſcopo. 1.p.lib.2.q.4. Speculator titu. de libelli concept. §.vlt. ad fin. vt occ.
c valet collatio. [c] Lambertin. de iur. patr. 1.p.lib.1.art.5.q.9. & art.22.vid.art. 1. in princip. Roch.de iur.patron.verb honorifi.um.q.4. nu. 19. Rebuſ. concordat. tit. de excom. non vitand. col. 3. Couar §.7.num.2. colligit à ſimili de electione, ex glo.c. fin. de elect. lib. 6. Nauar. Hiſpan.nu.
d 46. Lapus alleg.8. [d] Sentit Couar. §.7. nu.4. & fauent qui negant electionem
e eſſe nullã. ſup. B. [e] Secus in excommunicato recipiēte ſacramenta, quę ſunt iuris diuini, & valent. ſup.c.7.§.1. & de abſolutione, ca. 12.§.2. Paludan.d.
f 22 q.3. [f] Paludan. d.18.q 4.nu.4. Couar. §.7.no.2. quia clauſul. motu proprio non inducit diſpenſationem circa defectum aut irregul. hominis prouiſi: niſi Pontif. habuit notitiam defectus. Anton. Gabriel. tom.2.
g tit.de clauſul.con.2 à nu 4. [g] Couar.nu.3.not.10.per multa iura. Palud.d.18.q 4.nu.5.glo. Cardin. Panorm. Hoſtien. Syluest.excommun. 1.nu.3.iuſpenſ.§.5. Nauar.c.27.nu.271. fin. cum com-
h muni. c.paſtoral.de appellat. Nauar.c.ſi quando.except.11. [h] Ripa in ſingul. reſponſ. tit. de reſcript.nu.21. Auendañ.de exequend. mandatis.cap.19.num.16.§ 8.caſus. Nec poteſt eligi ad laicam dignitatem vt in Regem aut Imperatorem. Paludan. Syluest.excõ.
i 3.§.8. Arm.§ 9 Panorm in cap.venerabilem.nu.8.de elect. [i] cap. 1.de reſcript.lib.6. Syluest.reſcript.§.3 & 7. ſiue reſcriptum obtineatur per reum, ſiue per procuratorem ipſius excommunicati. Arm. interdictum.§ 42. Nauar.cap.27.nu.22.§.13.& id ſolum habet locum in reſcripto principis ſeu Papæ: quod habet vim quan-
k dam legis priuatæ. [k] Ijdem autores ex c.reſponſo. c.cum voluntate, de ſentent.excommun. c.cum excommunicato.11.q.3. quare bulla cruciatæ cum concedat abſolutionem excomm. valet recepta ab excommunicato, ſup.lib. de indulgent. cap.18.§.2. præſertim, quia ſemper intelligitur tacite Papa præmittere abſolutionem excommun. ad effectum gratiæ conſequendum, vt ait Na-
l uar.num.22. Couar.§.7.num.3.fin. [l] Ijdem autores. [m] Syluestr.
m ver.reſcriptum §.1.& Sumonſt. Naua.conſ.28.num.5.tit.de ſententi.excommun. libro quinto, pec cle.2.de offic. ord. nec vitiatur gratia ordinarij ob ſubreptionem, aut excommunicat. Nauar.
n conſ.43.tit.vndecimo, de tempor.ordin. libro primo. [n] Couarr. ſecunda parte, ſponſ.cap.ſexto, §.tertio, numero tertio, licet parum reſolutē cum Gigante de penſio.quæſtio.14.contra quoſdã

o Recentior. Theolog. [o] Nauar.cap.23. num.211. in princip. quod ante tenuit Maior.4.diſtinct.25.quæſtio.5. Rota antiqua.206. At ante Pium V. penſio reputabatur res temporalis & redimibilis. Gigas.q.6 87.99. Soto lib.3.iuſtit.quæſt.6.art.3.lib.9.quęſt.7.ar. 2. Fr. Medin.lib.1.cap.14.§.22. ſed nunc ob venditionem illicitã pēſionis (quæ vtroque foro eſt irrita, & ſimoniaca) non incurritur excom. quia non eſt ſimonia in ordine aut beneficio. Nauar. ſup. & cap.27. nu.
p 106. [p] Pius V. in proprio motu, quē in praxi receptum fatentur. Nauar.ca. 25.nu.108. 122.de orat.not.21.nu.53. 60.not.7. num.32. Menoch. Simanc. Sarmien. Archiep. Blanco. Fr. Medin. Fr. Ludou. Petrus Nauarra citati lib. de indulg. cap. 36. §.1.D. ſed olim Soto.lib.10.q.5. art.3. Cordub.lib.2.q.21. punct.3. & quidam negabãt ratione pēſionis obligari ad recitandas vllas ho-
q ras. [q] Pius V. Nauar.& alij citati, & eſt receptū in praxi, vt Salmanticę ſatentur Iuriſperiti, & multi ex Theol. quamuis à principio iſtius proprij motus archiepiſc. Guerrer. Simanch. & quidam Theol. putabant expedire, & contendebãt ne admitteretē in pra-
r xi. [r] Couar. 2. p. ſponſ.cap. ſexto, §. tertio, num.ſexto, Naua. de orat.not. 22.num.53. Sylue. beneſic.tertio, §.4. verſ.22. Iul. Clarus in pract. Gigas.quæſt.54. Greg.l.41.tit.ſexto.
ſ parte prima, contr. Gomez.regu.de annal. poſſeſſor. quæſt.21. [ſ] Hoſtien.& Panorm.cap.ſuper inordinata. De præbend. Cardin. cle. ſecunda, de iudic. quæſt. 32. Selua de beneſic. prima parte, quæſtio.ſecunda, num.40. Rebuſ. prax. tit. regularia beneſic. num. ſexto. Syluestr. nouitius.§.10. Corraſ. paraphr. beneficiali. prima parte, cap.quinto num.ſexto. Quare Pius V. proprio motu, anno 68. vetat quemquam regularium initiari, niſi ad titul. profeſſionis, tamquam beneficij regularis: ex qua habet ius, vt ſuſtentetur à monaſterio. & Concil. Compoſtel. anni 1566. & Brachar.act. 2.tit.de exam.ord.cap.11. At pro religione Societat. Ieſu conceſſit Gregor. Papa XIII. anno 72. vt factus per vota etiam ſimplicia religioſus Societat. initiari debeat cum literis dimiſſorijs ſui
t prælati. [t] Vt explicat Pius V. Nauar.cap.25.nu.122.127.fin. de orat.not.21.num.61. vide Horat. Luci. de priuil. ſcholar. priuileg. 100. Simanchas de catholic.inſtit. c.9.n.208. ſed falſo Sot.lib.10. iuſtit.q.5.ar.6. in Conc. Later. ſub Leo.X.ſeſ.9. legit, ſi per ſex mēſes omiſerit recitare, & Menoch. li.2.de arb. Centur.5.caſ.429.n.
u 11. [u] Vt parochus ſeu epiſcopus, quintã fructũ partē quæ in die recitationi horarum reſpondet, conſtituat in opera pia: reliquas vero quatuor partes retinebit ſibi ratione tituli & aliorum onerũ. Fr. Medin.lib.1.inſtruct.c.13.fi.lib.2.c.14.§.11. Fr. Ludo. Lopez. 2.p inſtruct.c.95. & in generali Soto lib.10. iuſtit.q.5.art.6. Recent. in prælect.& conſulti. Peña. Cueuas, Gallo & colligunt ex
x Syluest.cleric.4.§.24. [x] Palud.4.diſt.15.q.5.ar.2.con.5. Mai.q.6. §.in ſexto capite. Anton.3 p.tit.6. Adrian.quodlib.8. lit. H. Vigrit. de horis. Ledeſm.2.p.q.16.art.6.dub.quarto, vide Gabriel.in
y Can.lect.62.M. ad fin. [y] Medin. C. de orat.tract.6. q.7. de orat.

pub.

chus quam canonicus, aut alius ſimplex beneficiarius: [z] quia præter horas ſuſtinet maiora onera quam illi.

3 Si Papa beneficium conferat ei quem nouit excommunicatum, aut irregularem, cenſetur ipſo facto diſpenſare: [a] quia non eget cauſæ cognitione, cum ſit ſupra ius commune, [b] ſed epiſcopus in iure communi non diſpenſat, niſi ex cauſa quando neceſsitas non relinquit facilem recurſum ad ſuperiorem. [c] & ea cauſa cognita, & ſolo facto non diſpenſat cum inhabili. [d] Papa ante collationem beneficij aut alterius gratiæ ſolet præmittere cuiuſcunque excommunicationis, abſolutionem, ad effectum præſentium duntaxat conſequendum: [e] præterquam in duobus caſibus. [f] Alias excõmunicato ignoro collatio non ualeret, etiam facta motu proprio. [g] ſi abſenti, eo tempore quo non eſt excommunicatus fiat collatio, non fruſtratur ex eo quod dum acceptat collationem, & bullas, ſit excommunicatus, [h] & tam acceptatio (quæ eſt ſola declaratio conſenſus, & ſit priuata autoritate) quam poſſeſsio quæ conſequitur, eſt potius quid facti, quàm iuris. [i] Nec uidetur peccare excommunicatus qui ſic acceptat: niſi habeat animum exercendi officium abſque abſolutione excommunicationis. [k] Si autem per literas Pontif. iubetur ordinarius facere huic collationem, eſt abſoluendus ab excommun. ante collationem. [l]

4 Excommunicatus beneficiarius quamdiu manet in mora, & contumacia, hic in utroque foro non facit fructus ſuos: [m] vt priuatur fructibus qui per iudicem eſt ſuſpenſus à beneficio, & in mora petendi abſolutionem. [n] benefi-

x pub Nauar. de orat. no. 10. nu. 56. [z] Addit F. Med. & Peña. & prædicti Recen. ſi canonicus omittat horas, ſatis eſt vt reſtituat quartam partem fructus pro rata: Alij beneficiarij reſtituent 3. partem. ſed de habente præſtimonium ſi omittat, ſolus Fr. Med. lib. 2 cap. 14 §. 11. obligat reſtituere omnes fructus dies reſpondentes: & idem diceret de penſionario, quia non habet aliud onus aut officium præter recitationem horarum. At quia onus recitandi uidetur huic additũ acceſſorie, cum multi olim negarent ex præſtimonio obligari ad horas. vt Med. C. de orat. Palac. d. 15. q. 9. Cordub. caſ. 186. §. 6. & minus obligabat olim penſio: cui acceſſorie Pius Quintus, adiecit horas B. Mariæ, ſatis eſt vt pro rata reſtituat 3. partem: quia cum ea moderatione praxis ſuſcipiens acceptauit nouam & rigidam conſtit. Pij V. reliquas duas partes retinet penſionarius ob titulum ex cauſa datum, vt ob ſua aut parentum benemerita in eccleſiam. de quo ti. Nauar. c. 25. num. 119. lib. de orat. Miſcel. 45 num. 4. Apolog. de reditib. q. 1. mon. 55. num. 3. a Gomez. reg. de triennal. q. 10. Nauar. c. 25. num. 74. & prælud. 9. num. 13. Couar. cap alma. §. 7 num. 2. verſ. 4. hæc ipſa. fin. cum Roman Barto. Panorm. & Staphile. ſol. 83. Dum Papa ſciens Petrum excõmunicatum, confert ei beneficium abſque præuia abſolutione, cenſetur prius abſoluere, quam conferre, & generaliter Mandoſ. in cancel. reg. de idiom. q. 5. num. 5. reg. 21. q. 9. num. 12. regu. 22 de vnion. no. 12. Sarmient. lib. 3. ſelect. c. 14. num. 6. facit Duen. reg. 43. ratione 2. Syluest. diſpenſatio. §. 15. & præſertim dum Papa ſciens impedimentum, confert beneficium proprio motu. Anto. Gabr. tom. 2. ti. de clauſul con. 2. num. 40 & ſeq. Sic quidam aiunt Papam, ſi cui forte ſimoniace venderet beneficium, diſpenſare cũ eo. Palud. diſtin. 25. Soto lib. 9 iuſtit. q. 8. ar. 2. Victor. & quidam Recent. 2. 2. quæſt. 100 ar. 6 Couar. reg peccatum. 2. p. §. 8. nu. 2. facit Nauar. c. 25. num. 74. [b] Ex Docto. cit. & præſertim Nauar. c. 25. num. 74. [c] Quia epiſcopus in lege ſuperiorum, & in iure communi non diſpenſat, niſi cum impeditis, ex tacita Papæ commiſſione. Caieta. 1. 2. q. 96. 5. fin. q. 97. 4. vbi Frater Med. Soto. lib. 1. iuſtit. quæſt. 7. ar. 3. & d. 21. q. 2. artic. 3. Nauar. præl. 9. num. 14. [d] Nauar. c. 25. num. 74. prælud. 9. num. 14. apolog. de reddit. q. 1. mon. 67. 70. Sarmien. 1. p. de reddit. c. 3. ad fin. & in defenſio. cum Tiraquel. Sylu. diſpenſatio. num. 14. 16 17. Duenas reg. 248. nu. 2. Anton. 1. p. ti. 20. c. 2. §. 5. ti. 22. c. 7. Soto. diſt. 40. ar. 4. ad finem. Couar. 2. p. ſponſ. c. 6. §. 9. num. 11. Modern. vol. 1. tracta. de liter. Apoſtol. à nu. 110. quia inferior, vt epiſcopus tenetur ſeruare formam & modum iure expreſſum. [e] Nauar. c. 27. num. 22. §. 13. & Hiſp. nu. 46. in c. ita quorundam. no. 11. num. 14. Staphilæ. in lit. gratiæ. fol. 82. Rebuſ. in concordat. ti. de excommun. non uitand. Gigas de penſio. q. 14. Felin. c. Apoſtolicæ. de excep. Cordu. caſ. 41. Couar §. 7. nume. 3. [f] Primo ſi inſordeſcat per annum continuum in excom. per reg. cancellar. de inſordeſcent. Simanc. de cathol. inſtit. c. 14. num. 2. Nauar. c. 27. nu. 10. & num. 22. §. 13. Doctor. ſupra. Deinde 2. in quibuſdam alijs caſibus ſi per quatuor menſes maneat in excom. 1. quia non paret ſententiæ rei iudicatæ. 2. incendiarius. 3. eccleſiarum violator. 4. falſificans aut falſificare curans literas Apoſtol. vel ſi vſus eſt falſatis, aut fuit receptor aut fautor falſificantium. 5. ſi detulit res vetitas ad infideles. 6. violator eccleſiaſticæ libert. 7. ſi non obtemperauit mandato Apoſtolico. 8. ſi impediuit Nuncios uel executores, uel officiales Sedis Apoſto. de quibus Nauar. d. c. ita quorundam. not. 15. de Iudæis. addit Nauar. ibid. num. 18. impetrans literas à legato, præmiſſa abſolutione excommunicat. non abſoluitur à reſeruatis Papæ (à quibus tamen abſoluit ſummus pœnitẽtiarius, vt uis Nauar. num. 19. cum Anto. 3. par. ti. 24. cap. 30.) quare aliquando inutiliter homo impetrat literas à Legato, quas utiliter impetraſſet

g [g] Papa. [g] Sup. §. primo. F. Couar. c. alma. 1. par. §. 7. num. 3. Anto. Gabr. tom. 2. ti. de clauſ. con. 2. poſt num. 40. Quia proprius motus non tollit ignotam inhabilitatem, aut irregularitatem, ſed ſubreptionem tantum. [h] Couarru. 3. uariar. cap. 16. nu 4. cum multis Docto. & in c. alma, 1. par. §. 7. num. 4. cum Rota. Cardin. Rebuf Gome. Nauar. in c. ſi quando, col. 13. de reſcrip. & ita habet conſuetudo & praxis, & in hac diſpoſitione odioſa ſit reſtrictio, cum iura non prohibeãt aut irritent quod excõmunicatus acceptet beneficium, in quo ſe habet ut priuatus: nam non confert ſibi aut eligit ſe, ſed exprimẽdo conſenſum, & acceptando, ponit conditionem & diſpoſitionem, ſine qua collatio nõ haberet plenum effectum: imo formalis conſenſus acceptantis non eſt neceſſarius cap. niſi cũ pridem. de renunciatio. addit Couarruuias, quãuis collatio, & expeditio literarum non irritetur: hic tamen qui acceptat, deberet abſolui ab excommunic. vt proſit ei & tutior ſit. Alij enim aiunt. ſi acceptet dum manet excommunicatus, nihil ualere. Card. cap. poſtulaſtis. de cleric. excommunic. Alc. in cap primo, de iudic. num. 12. videtur Caieta. excommunic. ad fin. §. ubi ſcito, & quidam Recentiores in prælect. add. 3. par. quæſt. 21 articu. primo. vt Victor. & Soto. quod eſſe tutius fatetur Couarru. 3. var. cap. 16. nam ante acceptationem, non habet plenum ius, nec tenetur recitare, vt ibi ait Couar. num. 1. & ſequentibus Nauar. cap. 25. num. 103. & libro de orat. no. 7. num. 29. & miſcell. 61. num. 136. fin. ſed prior ſent. uidetur certa in praxi. Poſſet autem quis uti poſteriori, ſi collatio facta eſt ſibi excommunicato abſenti, & tamen abſoluitur ante acceptationem. [i] Ob hanc rationem Couarr. cap. alma. §. 7. num. 4. not. 12. id affirmat cum mult. [k] Caietan. excommunic. ad fin. puncto ſecundo, dicit peccare, nempe quando habet intentionem exercendi officium ante abſolutionem excommunicat. [l] Couarr. d. §. 7. num. 4 & 3. variar. cap. 16. num. quarto. Nauar. cap. ſi quando. excep. 9. Cardin. conſi. 103. col. quarta. Rota. & Rodulph. Gomez. de expectatiu. num. 60 [m] Commun. per capitu. paſtoralis. de appellat. vbi Panormit. num. 18. Henric. collectar. Franc. (quamuis litera tex. ſolum dicat priuandum eſſe fructibus.) Hoſtien. dicit, dum dormit in ſententia. Aſten. libro ſeptimo, titu. 9 dubio 9. Lignan. Caietan. verbo excommunicat. ad finem. verſ. vbi ſcito. Syluestr. cleric. 4. §. uigeſimoquinto, excommunic. 3. num. primo, effectu. 9. Armil. cleric. §. decimooctauo, Couarruuias 3. variarum, cap. 13. num. octauo, verſicu. duodecimo, Perez lege prima, titu. quinto, lib. octauo, ordin pagina 174 Rebuſ concordat. titu. de excommunicat. non uitand. Marant. in Speculo aduocat. par. 6. § ſecundus actus. nume. 168. Gigas de penſion. quæſtione 64. Plaza libro primo, de delict. capit. vndecimo, nume. ſeptimo Turrecremata. capit. contumacia. 50. diſtinct. nume. ſecundo, ex Theolog. Paludan diſtin. decimaoctaua, quæſtio. quarta, col ſecunda, Gabriel. quæſtio. ſecunda, articu. 3. dub. primo, Adrian. de clau. quæſt. 3. Victor. titu. de excommun. §. decimoſexto, aliás 345. Polanco in Director. Nauar. cap. 27. num. 21. § decimo, cap. 25. nume. 124. [n] Communis cum gloſ. in dicto cap. paſtoral. & glo. cap. cum Vintonienſis, de electio. cle. ut hi qui. de ætat. Couar. cum Panorm. Nauar. capitu. 25. num. 124. cap. 27. num. 160. & dat bonam rationem, conſil. 7. & 27. titu. de ſenten. excommunic. lib. quinto, Felician. titu. de ſuſpenſ. c. 11. limitat. Maiol. lib. 3. de irregul. cap. 19. num. 10. Petrus Nauarra, lib. 2. de reſtit. cap. ſecundo, num. 236. Fr. Ludouic. 2. par. inſtructor. cap. 67. At qui poſt obtentum beneficium fit irregul. ut homicida non amittit titulum, Nauar. ca. 27 num. 249. nec fructus, Nauar. conſ. 2. titu. 27. de cler. excommun. lib. 5. Potuit uero eccleſia ſub eo modo & conditione conferre beneficium (quod eſt bonum commune, & ſubiacet diſpoſitioni eccleſiæ, vt ſuf-

cum enim datur propter officium: & fructus aſſignat eccleſia ſub eo modo, ſi expedite poſſit facere officium. [o] ſi excommunicatus pœniteat, nec per eum ſtat quo minus abſoluatur. ex pia eccleſiæ voluntate fructus facit ſuos [p] in conſcientia: ſicut & fruitur ijs ſuffragijs eccleſiæ quæ pro eo ſpecialiter offeruntur. [q] quia reus priuatur fructibus nõ ſolum quia deeſt modus ſupra dictus, ſed ſimul in pœnam contumaciæ. ceſſante vero cauſa contumaciæ ceſſat in foro conſcientiæ, hic effectus pœnalis, & gaudet fructibus: quia præſtat officium per ſe, vel per alium expeditum, & recitat horas: & habet titulum cum poſſeſſione, & eſt operarius dignus mercede ſua. At in foro exteriori per ſententiam ſaltem criminis declaratoriam, priuabitur fructibus: [r] quia præſumitur contumax. Illos vero fructus ſuæ ſuſtentationi neceſſarios retinere poteſt, etiam qui fuit in mora. [ſ] ſicut & ſuſpenſus à beneficio poteſt accipere. [t] Si excommunicatio declaretur iniuſta fuiſſe, poteſt poſt ſententiam declaratoriam repetere fructus præteritos: [u] & canonicus repetit etiam diſtributiones quotidianas, [x] quando in more habebat intereſſe horis: [y] quia per illum non ſtetit quo minus intereſſet.

5 Ob excommunicationem manifeſtam cum contumacia cenſetur infamis, [z] vel ſi delictum, ob quod annum iacet inſordeſcens, affert ſecum infamiam. [a] & per leges ſpeciales regni, eſt puniendus temporali pœna: [b] ſi tamen per ſententiam damnetur. Tertio communiter epiſcopus eos qui diu iacent in excommunicatione (vt quia in paſcha non ſuſceperunt ſacramenta confeſſionis, & communionis) iubet non abſolui ab excommunicatione per edictum promulgata, niſi ſoluat pecuniam conſtitutam: quæ non datur ſimoniace in pretium abſolutionis, ſed in pœnam. per bullam tamen cruciatæ vel aliud priuilegium Pontif. quale datur quibuſdam regularibus, abſolui poſſet abſque illius pœnæ ſolutione. [c]

fragia communia) vt ſi quis fiat ita ſuſpenſus ab homine, aut excommunicatus in mora etiam à iure, non adquirat dominium in futurum. ſup. M. [o] Nau. ſup. & c. 25. nu. 118. c. 23. nu. 62. 67. Anto. Gabriel. tom. 2. lib. 7. tit. de criminal. con. 12. nu. 10. Cano, & Recentior. add. q. 21. 1. Vt hæreticus priuetur proprija bonis requiritur ſententia ſaltẽ declaratoria criminis. ſed vt vidua quę ſub cõditione (quã diu caſte vixerit) facta eſt vſufructuaria bonorum mariti, amittat dominiũ, non requiritur vlla ſentẽtia. Nau c. 23. ſup. & c. 25. nu. 65. Cou 2. p. ſponſ. c. 7. §. 6. nu. 20. [p] Holl. Allen. Syluest. Caieta. Arm. Nauar. c. 25. nu. 124. & alij citati ſit K Panorm. dict. cap. paſtoral. §. verum. num. 16. vbi glo contr. quoſdam Recent. Theolo. qui putant in dict. c. paſtoral. non priuari in pœnam: ſed explicari modũ ſine quo in futurum beneficiarius non acquirit dominium fructuum & Paluda in 2. effectu id tantum concedit excommunicato inuite, vt fructus capiat. [q] Sup. cap. 11. §. 2. [r] Sic limitandum eſt pro foro exteriori, quod aiunt Recent. ſup. [ſ] Panorm gloſ. Sylue. Allen. Arm. contra Naua Cou. & Recent. Theolog. [t] cap. ſtudeat. in fin. vbi glo. 5 n. d. & fatetur Nauar. cap. 25. num. 124. Coua. Panor. Ioan. Andr. [u] Palud. Syl. cum Rayn Couar. 3. varia. cap. 13. nu. 8. & ca. alma. 1. p §. 7. num. t. cum glo. Bernar. Gofred. Panormit. num. 22. [x] Couar. 3. variar. ca. 13. num. 8. verſ. 12. cum Felin. cap. Apoſtolicos. num. 12. de except. [y] Felin. ſup. & Couar. verſ. 12. vt impeditus morbo lucratur diſtributiones, ſi preſens ſit in eadem vrbe, & ſolitus erat ire ad horas. Couar. verſ. 11. &o. An. Gem. in c. conſuetudinẽ, de cler. nõ reſid. in 6. Pan. c. ad audientiã. nu. 5. Nau. c. 25. nu. 133. Gabr. d. 15. q. 8. ar. 3. dub. 2. Hone opuſ. 1. tract. 4. de diſtribut. Sandou. del offic. eccl. 6. p. ca. 17. cũ Padilla leg. 1. ff. de lega. 2. nu. 44. Arm. benef. §. 62. Ant. 3. p. ti. 15. §. 14. Ang. cler. 7. n. 7. Syl. reſid §. 7. benef. 5. §. 3. Roſ. benef. 2 §. 4. quia d. c. cõſuetudinẽ, excipit infir. nẽpe dũ morb. eſt vera cauſa abſentiæ, quia ſanus intereſſe ſolet. [z] [a] Nau. c. 27. n. 21. §. 7. cũ Roma. ſingul 682. Syl. excõ. 3. §. 1. verſ. 8. & 17. l. 20. tit. 9. p. t. Perez lege 1. tit. 5. lib. 8. ord. p. 176. 182. Tiraq. retract. ti. 1. gl. 7. §. 1. n. 271. Ant. de But ca. cõſtitutus. col. 2. [b] Nau. n. 23 ſi. Perez ſup. p. 178. Siman. de cath. inſt. c. 27. n. 6. [c] Sup. li. de indul. c. 13. §. 2. M.

CAP. XIIII.

[a] SI excommunicatio erat inualida. de qua infra capit. 16. non irritat collationem beneficij. Couarru. dict. §. ſeptimo, numero quinto. Nauarro capit. cum contingat, remed. 3. ad fin. Panorm. & Henric. Rebuf. in concordat. titulo de excommun. non vitandis. ſi tamen excommunicatio eſſet iniuſta ſed valida, videtur irritare titulum, de qua infra capitulo 15. [b] Nauar. cap. 27. nu. 21. §. 8. de quo infra §. ſexto. Paludanus infra. Angel. ex communicatio. vlt. §. 10. [c] [d] Monet Nauar. ſupra. Paludan. diſtinctio. 18. quæſ. quarta. Gabriel. q. ſecunda, artic. tertio, dubio primo. Couarru. §. ſeptimo, numero ſecundo, cum Archid. & Anchar. [e] Sup. lib. 2. de impedim. matrim. c. 3. Nauar. ca. 22. nu. 85. [f] Couar. §. 7. nu. t. & reg. peccat. 2. p. §. 8. num. 6. Lamber. de iure patron. 1. p. lib. 2. ar. 4. q 9. Multis verb. irregularis, vt homicida. Rebuf. tit. de pacif. poſſeſ. nu. 226. Gabrie. d. 15. q. 8. in prin. Anton. 3. p. tit. 15. ca. 1. §. 2. Perez tit. 9. lib. 2. ord. pag. 502. Cordu. caſ. 4 t. & lib. t. q. 36. & 55. Nau. c. 25. nu. 133. & c. 27. nu. 194. §. 6. ſed quia certo iure non exprimitur irregularem eſſe inhabilem beneficiu, id multis probat Nauar. nu. 249. § 6 & in c. ſi quãdo excep. t t. ad 8. Ludou. Lopez. 2. p. inſtruct. ca. 113. oppoſitum tamen tenent Francus in reg. 1. de reg. iur. in 6. Sylu. excom. 4. nu. 4. cum Rain. nã qui poſt clericatum amiſit manũ, licet ſit inhabilis, vt vlterius promoueatur aut ſacrificet, põt tamen audire confeſſiones, & vti ordine ſuſcepto. Nau. c. 27. nu. 191. Syl. ver. corpore vitiatus. §. 2. vbi Ang. Armi. §. fin. quare tandem per c. 2. de corp. vitiat. Nauar. nu. 249. fatetur irregularem quendam, non eſſe inhabilem beneficio ſimplici. [g] Vt qui fecit ſimoniam completam licet abſoluatur à cenſura, eſt inhabilis in futurum pro omni beneficio: nec tamen eſt irregul. ad ordines. [h] Gabr. ſup. q. 8. ar. 1. Sylu. beneficium. 3. in princ. Ang. §. 14. Arm. §. 18. Roſel. cler. 4. nu. 16. Grego. l. 3. tit. 16. p. 1. [i] Syl, ſup. §. 4. Roſel. nu. 17. cum Panor. c. maioribus. de præbend. num. 4. [k] Sylu. ſup. §. 4. Ang. §. 15. Arm. §. 18. 19. Roſel. D. Tho. 4. d. 37. q. 1. 1. ad 4. per c. ſane, vbi Panor. de cler. coniug in quo ſolus Papa diſpenſat, Panor. Ange. Arm. Roſel. ſed epiſcopum poſſe cum eo diſpen-

CAP. XIIII.

Quomodo fiet reualidatio tituli inutilis in beneficio?

§. 2. Quis poſſit reualidare titulum? & quomodo interim ſe geret intruſus?

3 An epiſcopus in caſu occulto reualidet collatum à Papa. & quid fiet circa fructus male receptos?

SI quis in præſumpta excommunicat. recepit collationem beneficii, & tamen probat illam excommunic. fuiſſe inualidam, de qua dicetur cap. 16. hic retinet verum titulum, [a] & gaudet fructibus. At ſi aduertat irritam eſſe beneficij collationem, quam ligatus valida excommunicatione recepit: hic tenetur fructus beneficij receptos reſtituere, [b] & curare debet remedium, quo ſibi poſt abſolutionem eius excommunicat. aut alterius impedimenti diſpenſationem, reualidetur titulus noua collatione. [c] nam ſola abſolutio aut diſpenſatio impedimenti: non confert titulum: [d] vt matrimonium non reualidatur ob impetratam diſpenſationem occulti impedimenti, niſi conſenſus renouentur. [e] Idem curandum eſt, ſi collationem recepit irritam cum alio iuris impedimento, puta, ſi erat irregularis, [f] aut ſi incurrit inhabilitatem iuris: [g] ſi carebat clericatu: [h] laicus tamen habere poteſt quaſdam prębendas aut prædia eccleſiæ, pro certo ſeruitio, vt pro cantu aſſignata. [i] Si per verba de præſenti, vero matrimonio ligatus erat, incapax eſt beneficii, [k] quamuis ſponſa virgo poſt datam ſponſo collationem, profeſſa ſit religionem.

2 Aduertat quis poſſit reualidato titulo conferre ſibi denuo beneficium. Nam ſublata excommunicatione etiam reſeruata Papæ, poſſet ordinarius ſeu epiſcopus reualidare, quando iure communi, aut ob gratiam alternatiuæ ab epiſcopo impetratam, collatio prius facta

l ſpenſare aiunt Syl.cum Goſred. Philip.Speculat. [l] Couar.cap.al ma 1 p.§.7.nu.8.cum Card.Syl.excom.3.§.1.verſ.9.benefic.2.§. 20.& ſignificant Panor & glo.in c. Paſtoral. Ang.benefic.§.44.ſo to lib.9.iuſt.q.8.art.1.ſi.in corp.Nauar.c.27.nu.271.nu.194.§ 6. m & add.Hiſp nu.28.§.2.cum Panorm. Felin. [m] Sup.lib. de indul- n gen.c.36.§ 2. [n] Secus ex ſtylo iuxta dict. §.3. X. & C. quod Papa abſolutu ab excommun. ante collationẽ beo neficij aut gratiæ. [o] Couar.per c.vt noſtrum,de appell.Innocet.c. inter dilectos.de exceſ.prælat.Ancha.conſ.58. Domioic. conſ.36. Rom.cõſ.335. Gomez. reg. de trien. poſſeſſ. q.30. Rot. in antiq. deciſ. 39. Deci.in c.1.de confirm. vtil. vel inut. col. 2. Mandoſ. in cancell. reg 4. q.4. nu.4. Rebuſ. prax. tit. de reſcript. nu. 30.34.cum Panor. Rom. Pariſ. & Æneade Falco. quæ autem dicantur beneficia affecta ſeu reſeruata Papæ. vide Syluest.benefic. 2.§.1.ſic ille quem Papa ordinauit ad ſubdiaconatũ, non põt niſi à Papa promoueri ad diaconatum.ſup.lib. de ordin.c.23.§ 4.per c. cum in distribuendis,de tempor. ordin Mandoſ.in proœm.regul.cancell. q.5.num.9. Ex quo arg id probat de beneficio affecto Paluda.d.24.q.4.col. 3.Durand.in rational diuin.libro 1.c. 8.nu.25.argu.c.fin. de conſ.diſt.2. Addit Rebuſ.num. 12. 35.38. in Francia non eſſe receptam. regul. cancellar. vt ea reſeruatio beneficij pertineat ad Papam, quantum ad reualidationẽ, (& nunc non habetur in regul.cancellar.) quia Concil. Baſilæen. refert ad p ordinar. [p] Nauar. ca.23.nu.110 §.3. & generaliter reualidatio beneficij p ſimoniã, acquiſiti reſeruatur Papæ in foro exteriori.Rebuſ.prax. q tit. quot modis beneficia adquirantur. num.9.pag.26. [q] Quamuis Diuus Thomas 2.2.quæſt.100.artic.6.Syluest.ſimonia.§.13. dicant quod ſimoniacus, vt digne agat pœnitentiam debet, ſtatim dimittere beneficium, ſi tamen ſubſit cauſa (vt quia ad titulũ illius initiatus eſt, nec poteſt dimittere, niſi cum ſcandalo detegat occultam culpam: aut ob ſimiles cauſas) poteſt interim retinere: nec eſt in mora vt reincidat in ea commu. a qua abſolutus eſt, quã diu facit diligentias debitas. vt impetret diſpenſationem Papæ. Syluest. benefic. 3.in principio. & §.19.& 20.renunciatio.§.3.fin. Tabien.benefic.3.§.5.Armil.§.59.& bene frater Medina libro 1. instructio.cap.14.§.21.fin.& optime Anton.ſecunda parte, titulo primo, capitulo 5.§.11.fin.vt fur poteſt retinere rem interim, dũ petit remiſſionem à Domino. & addit Anton.cum Hoſtien. tit. de ſimonia. quod pauper de fructibus poteſt interim ſtricte ſuſtẽtari. Nauarro capitulo 27. numero 194.§.ſexto. & addit Hiſpan. numero 28. vide c. 25. numero 116. facit Perez lege fin. titulo nono, libro r ſecundo, ord. [r] Inf. cap.21.& ſup.ca.7. ſ §.2.K.ſi. [ſ] Epiſcopus per ſe aut per pœnitẽtiarium, ex Trid.ſeſſ.24.reſ.ca. 6. ample diſpenſa- t te poteſt. [t] Colligitur ex Anto. & aliis citat. Q. & tenet Nauar.c.3.num.5. lit. L. Cordub.caſ.4. & 41.ſup. lib.2. de u matrimon.cap.3. [u] Quod epiſcopi in communi ſint paſtores perpetui ex inſtitutione diuina, ſup.li.3.de pœnitẽtia.c.5. & epiſcopũ poſſe in ſua diœceſi, quidquid Papa poteſt in tota eccleſia, niſi expreſſe reſeruetur.ſup.lib.de x ord.c.35.§.2. D. [x] Quia iea.quos aſſerunt Summiſtæ verb.ſimonia,& Soto,lib.9.iuſtit. q.8. 1. non exprimunt reſeruari Papæ. vide Nauar.c.23.nu. 110. Quare poſtquam ſimoniacus per diſpẽſationem epiſcopi factus eſt habilis, & mutatus in virum alterum, poſſet epiſcopus ex cauſa conferre ei, ſeu reualidare idẽ beneficium: vt aiſt iuriſperiti conſul- y ti. [y] Archiepiſcopus Compoſt. Franciſcus Blanco, qui interſuit Triden. retulit nobis ex intentione Patrum, ſub omni caſu occulto, intelligi etiam diſpenſationes in ma z trimonio, &c. [z] At abſque prædicta reſtrictione, de qua ſup. Q. poſſet epiſcopus reualidare titulum. vid. Rebſ. a citat. O. ſi. [a] Supra libro ſecũdo de im b pedimentis matrimonij.cap.3.Nauar.cap.22.nu.83. [b] [c] Supra c. c 3.§ 3.litera.C.B,citati ſunt Docto.

l pertinebat ab ordinarium: [l] & ample in ordinario eſt interpretanda poteſtas conferendi beneficia, & cum diſpenſatione reualidandi titulum. Et in caſu quodam occulto commiſſarius cruciatæ, poteſt reua m lidare titulum beneficii. [m] At ſi prima collatio per Pontif. facta eſt, & tamen ob aliquod impedimentum n fuit irrita, [n] cenſetur reualidatio ſeu noua collatio reſeruari eidem o Pontif. [o] vt ſi beneficium per ſimoniam confidentionalem acceptum eſt, etiam ab epiſcopo, reuali- p datio reſeruatur Papæ. [p] Interim dum reus curat intra breue & neceſſarium tempus obtinere diſpenſationem, & reualidationem tituli, q licebit detinere fructus [q] (quos tamquam depoſitarius conſeruabit) ſed ne maneat in vitio intruſionis, præſtare non debet officium parochi aut aliud beneficio annexũ, (niſi forte ad tempus cogat pericu- r lum ſcandali [r]) ſed per vicarium ab epiſcopo deſignatũ, paſcat oues & ſeruiat beneficio. curetque per epiſcopum abſolui ab excommun. ſ aut diſpenſari in irregul. [ſ] vt celebrare liceat, dum expectat diſpenſationem. Sic ſi poſt matrimonium & cohabitationem deprehendatur occultum impedimentum, licebit ſimul cohabitare (ſed abſque periculo congreſſus) interim dũ diligen t ter curant afferre diſpenſationem. [t]

3 Quidam aiunt epiſcopum pro occulto cõſcientiæ foro, poſſe ex tacita cõmiſſione Papæ diſpẽſare cũ iſto reo ex cauſa, & reualidare prædictum titulum beneficii: quia niſi tum poteſt epiſcopus tanquam paſtor iure diuino inſtitutus in remedium conſcientiæ, præſertim in iis quæ expreſſo iure non ſunt reſer- u uata Pontifici, [u] vt ſimonia etiam completa, præter cõfidentionalem, x non exprimitur reſeruari Papæ. [x] & Concil. Trident. ſeſſ.24. refor.c. 6. concedit epiſcopo diſpenſare ſeu y abſoluere in omni caſu occulto, [y] Sedi Apoſtolicæ reſeruato. Nec tamen deberet epiſcopus diſpenſare, niſi cum viro benemerito, & pro ratione ſtatus indigente, & cui ſine ſcandalo vix licet deſerere habi- z tum beneficium: [z] & qui ob paupertatem non habet commode recurſum ad Papam, vt ab eo impetret diſpenſationem. Sic epiſcopus ex tacita commiſſione diſpenſat in occulto impedimento matrimonii iam contracti, quando non a patet aditus ad Pontif. [a] Circa fructus receptos poteſt idem beneficiarius obtẽta reualidatione tituli, retinere: quia fructus reſeruantur b ſucceſſori. [b] Quod ſi diſpenſationem obtinere non potuit, & dimiſit beneficium, & tamẽ per ſeipſum aut per vicarium exhibuit debitũ ſeruitium beneficio annexum, poſſet eam portionem fructuum ſibi c retinere, [c] quæ ad honeſtam ſuſtentationem, iuxta prædictum ſeruitium debebatur.

CAP. XV.

De excommunicatione iniuſta, defectu cauſæ.

§.1. *Iniuſta ex falſa cauſa probabili, non eſt nulla.*

2 *Habet quoſdam effectus excommunicationis.*

3 *Excuſatur innocens ab aliis effectibus ceſſante ſcandalo.*

4 *Violans iniuſtam excommun. an fiat irregul.*

CVm iuſtitia reſpiciat medium a rei, [a] ea ſententia & excommunicatio dicitur per ſe iniuſta (quamuis procedat ex bona fide iudicis ignorantis) quæ eſt contra medium rei: vt ſi ſub excommun. pro- b hibeat actus virtutis, [b] aut eleemoſynas, aut fieri iubet rem illicitam, vt reddere debitum putatiuæ c vxori, [c] aut reuelare occultum crimen, de quo reus non eſt infamatus: aut iubet rem impoſſibilem, vt pauperem ſoluere ſtatim debitum. In quibuſdam obedire licet ſubdito ſub excommu. iuſſo: non tamẽ tenetur, ſi id vergat in graue præiudicium proprii iuris, aut alieni, vt dum nulla præcedit infamia: aut ſi pro peccato quod conſtat tantum eſſe veniale, vt pro leui furto, ſi- d ne graui domini damno, [d] iubet ſub excommun. reſtituere, aut reddere quod in recompenſam iuſtam

CAP. XV.

a DInus [a] Tho.2.2.q.58.ar.10.& 2.2.q.64.art.2.vbi Fr. Medi. cum Ariſtotel.ſecundo Ethicor.cap.6.lib.5.cap.3.& 4.Soto b libro tertio iuſt. quæſt.2. art.7. [b] Nauar.cap.27.nu.4. verſic.4. [c] c Supra libro de matrimon.cap.15. [d] Infra cap.17. ai ſi quis ſartori d furatus eſt acum, cui multum nocuit, incurrit latam excommun. Nauar.cap.17.num.3. aut ſi multi de vinea deſtructa acceperunt ſinguli

accepit. Tandem quando per idoneos teſtes probatur nocés, nec eſt dubium aut opinio inter aduocatos, ſed certo conſtat reo, & paucis quibuſdam iſtum eſſe innocétem. Sententia excommun. quæ re ipſa eſt iniuſta, & lata ex falſa cauſa, nó tamen eſt nulla, habet in publico quoſdam effectus veræ excommu e nicat. in vtroque foro: [e] quoſdam autem effectus non videtur habere ex præſumpta voluntate piæ matris eccleſiæ, vt ſtatim explicabitur.

2 Non tantum propter vitandú ſcandalum, ſed etiam ex ſpeciali f virtute obedientiæ, [f] tenetur hic innocens denunciatus obedire in publico circa res ſibi licitas, quæ g nullum afferunt præiudicium, [g] cum iudex iuxta allegata & probata procedit: ac ſubdine ſi violet in publico dictam obligationem obedientiæ peccat mortal. & poſſet eccleſia eum excommunicare, & ſubijcere pœnis excommunicationem cóſequentibus, priuans cum etiam h ſuffragijs, & beneficijs. [h] Secundo videtur incapax, vt recipiat col i lationem beneficii: [i] ſed non priuatur beneficii prius habiti fructibus k in conſcientia. [k] Sed ex præſumpta voluntate piæ matris eccleſiæ, colligunt Docto. eam innocentis excommunicationem non habere omnes effectus (vt excommunicatio minor, ſuſpenſio, vel interdictú perſonæ, non habet omnes effectus excommunicationis maioris) quare vt qui poſt excommunicationem conteritur, fruitur ſuffra l gijs, [l] quę occulte communicantur m abſque ſcandalo, [m] in quibus ceſſat tota ratio præcepti & obedientię: ita iniuſte excommunicatus nó priuatur vllis ſuffragijs etiam iis, quę communi intentione eccleſiæ n applicantur. [n]

3 Vbi ceſſat ratio ſcádali, & obedientię in occulto, aut in longinqua regione in publico (vbi ignota eſt illius excommunicatio iniuſta) non prohibetur intereſſe diuinis, recipere ſacramenta, & celebrare o miſſam, [o] quamuis quidam dicát p peccare mortal. [p] In dubio tamen q nemo facile ſe putet innocentem: [q] vt dum non ſoluit, licet ægre ſoluere poſſit: vel ſi fuit in mora comparendi: vt parochus ſub excommunicatione ad ſynodú vocatus, ſi potuit mittere nuntium, qui epiſcopo referret rationem excuſationis, in dubio habeat ſe pro excom r municato, [r] nec celebret. Et qui conſenſiſſe videtur in ſententiam ſoluendi pecuniam, dum negligit vti remedio iuris per appellationé opportunam, hic incurrit, ſi non ſoluit id quod per ſententiam ſub ſ excommunic. iubetur, [ſ] quamuis reipſa non eſſet ſolutioni obligatus, quod ſi cauſa inter aduocatos eſt dubia, non licet reo contra iudicis ſententiam adhęrere opinioni t ſui aduocati. [t]

4 Quidá Theologi ſignificant eá excommunicationem, quę conſtat ex parte cauſę eſſe iniuſtam, ſimul eſſe nullam, ſcilicet, in foro conſcié u tię: [u] quia ſine peccato mort. non eſt vera cenſura excommunicationis. quod ſi publice celebret etiam in contemptum iudicis peccare mort. propter ſcandalum & pręſumi irreg. in foro exteriori, ſed in foro conſcientię reuera non fieri irreg. quia vere non violauit cenſuram. At tutius & probabilius eſt, quòd rationabiliter vult eccleſia (vt plane poteſt, obligare) hunc innocentem ſi in publico violauerit prædictam obligationem ſpecialis obedientię, incurrere quaſdam x excommunicati pœnas: [x] puta vt quamdiu habetur denunciatus iudex, priuetur vſu iuriſdictionis: & ne hic in publico interſit officiis, aut recipiat ſacramenta antequam y abſoluatur ad cautelam: [y] quæ tamen abſolutio ad cautelam non requiritur quando excommunicatio eſt vtroque foro nulla, & in ſententia continet expreſſe intolerabilem z errorem. [z] Si in publico celebret, aut ſolemniter miniſtret in ordine ſacro, cum ſcandalo & ſupradictæ obedientię cótemptu, probabilius eſt fieri in vtroque foro irregula a rem: [a] quia dum in violatione prioris pœnę eccleſiaſticæ contra obedientiam violatur vera excommunicatio, quę ligat, hinc incurrit ſe b cundariam pœnam irregularit. [b] quátum ad hunc effectum, ſicut ſi iudex ob crimen ſecúdum allega-

ſinguli paucos racemos. infra cap. 17. fin. Nauarro cap. 17. nu. 130. a & ſequentibus 140. [e] Vt obligat alios, euitare in publico hunc denuntiatum iniuſte, ſub pœna excom. min. Angel. §. nullum, authent. de ſanctiſſ. epiſcopis. collat. 9. quem ſequitur Bertachi. trac. f de epiſcopo. lib. 4. p. 2. q. 36. in volum. 2. tract. [f] Communis Theolog. plane D. Tho. add. q. 21. 4. & expreſſe Soto. d. 22. q. 1. 3. ad fi. pro qua bene citat Alexan. 4. p. q. 82. m. 2. Richa. d. 18. ar. 3. q. 5. & arctius Mai. q. 2. Duran. q. 4. ad 1. dicit priuari etiá ſuffragijs. & ſtrictius Palu. q. 1. ar. 4. Syl. excommun. 2. not. 1. caſ. 8. 10. & not. 2. & reſtit. 8. §. 6. Hæc Soto. præter hos idem tenet Anton. 3. p. tit. 25. c. 3. §. 2. Angel. excom. 1. §. 18. excom. 3. §. 13. Couar. c. alma. 1. p. §. 7. nu. 5. con. 1. & citat D. Tho. & num 7. con. 4 §. 11. nu. 14. cú Hoſt. & multis. Cordub. li. 1. q. 43. & expreſſe Caietan. 2. 2. q. 70 ar 4. ad 2. & hác eſſe communem fatetur Adria. quodl. g 6. ar. 1. poſt lit. C. [g] In eo in quo mihi infert iniuſtum pręiudicium, licet me defendere, ſed per h remedia iuris. [h] Colligitur ex D. Tho. add. q. 21. ar. 1. ad 1. vbi Recent. quia applicatio bonorum communiú, vt ſunt beneficia & ſuffragia, pertinet ad diſpoſitioné eccleſiæ. ſup ca. 11. §. i 3. Y. [i] [k] Quia facilius priuatur iure k ad rem, & ad futurum beneficiú, quá iniuſte excommunicatus priuetur iure in re & fructib. beneficij: atque ita reuocatur ſententia iniuſta. ſup. c. 13. §. 4. lit. S. At ſi excommun. fuit nulla, collatio beneficij cenſetur valida. l ſup. c. 14. A. [l] Sup. m c. 11. §. 2. I. [m] Quę eſt ratio Alexan. & n Doct. inf. N. [n] Alexan. ſup. memb. 1. Syluestr. excom. 1. num. 1. & expreſſe Adria. quodlib. 6. ar. 1. Caiet. opuſc. Palud. d. 18. q. 2. ar. 1. Mai. q. 2. Rich. art. 3. q. 2. Palac. q. 4. Dried. ſup. Medi. C. de reſtit. q. 11. fol. 43. Soto. d. 22. q. 1. 3. ad fin. lib. 3. iuſtit. q. 4. ar. 5. lib. 5. q. 7. art. 4. & poſt longam diſp. Ledeſ. q. 23. 4. Nauar. ca. 27. nu. 3. c. 21. nu. 48. Couar. §. 7. nu. 5. con. 2. & §. 11. nu. 14. contr. Dur. diſt. 18. q. 4. ad 1. & id vt certius tenent citati infr. V. qui o negant hunc innocentem incurrere vlum effectum excommu. [o] Adrian. Dried. Caiet. Soto. d. q. 1. art. 3. col. 6. Cordub. inf. Victor. Fr. Med. inf. Couar §. 7. nu. 7. ad fin. & plerique ex citatis. & com p munis Recent. [p] Anton. 3. p. tit. 15. c. 73. §. 3. Syluest. excommu.

2. dub. 3. nu. 24. Ang. excom. 1. §. 18. excommu. 3. §. 5. & 13. Cou. §. 11. nu. 14. & citat alios ex Theolo. Alexan. ſup. memb. 2. Rich. ar. 3. q. 1. Palud. q. 1. art. 3. Duran. q. 4. & facit D. Gregor hom. 25. in Euang. ca. ſententia paſtoris. 11. q. 3. vbi Grat. citat alios Pon q tif. [q] Quia homo non debet eſſe iudex in propria cauſa, & in dubijs præſumédum eſt pro ſententia iu r dicis. [r] Inf. cap 21. Duchas. regn. 271. ſ contra Couarru. [ſ] Couar. § 7. num. 7. t ad fin. [t] Soto dict. q. 1. art. 3. Syluestr. excom. 10. §. 1. Recent. add. q. 21. art. u 4. [u] Gerſon. alpha. 15. lit. L. M. alpha. 3. Y. alpha. 33. lit. Z. conſid. 5. & 7. Panor. Card. & Felin. apud Couar. idem quidá Recent. Thomiſt. & Fr. Medin. lib 1. inſtruct. c. 11. § 2. Cordub. lib. 1. q 43. & caſ. 3. poſt. 3. & annotat. ad relect. Soti de ſecret. memb. 3. q. 1. conc. 4. & quidam id tribuunt Soto dict. relect. & diſtinct. 22. q. 1. at. 3. col. 2. Victor. de excom. §. 7. Petr. Soto. de clau. lect. 3. & ſignificat Nauar. c. 27. nu. 3. Couar § 7 num. 7. con. 1. Caiet. 2. 2. q. 70. 4. ad 2. & opuſc. 27. q. q. 13. Sylu. excom. 10. nu. 1. Med. C. de reſtit. q. 11. Mai. d. 18. q. 2. col. 4. Adrian. quodlib. 6. ar. 1. con. 1. verſic. ſed dubium. & de confeſ. q 4. verſic. ſi petas, ad fin. Grat. 11. q. 3. c. ſi epiſcopus el 2. ſed multi ex his ſe explicant poſtea, quod excómun. etiam iniuſta habeat aliquos ef x fectus. [x] Doct. inf. y A. B. 7 Nauar. cap. 27. nu 272. in noua edit. nu. 277. & Hiſpa. nu. 47 fi. cú Roſel. abſolutio. 1. §. 127. vide Nauar. c. 26. num. 13. & 30. Caiet. verb. præceptum. fi. Cord. lib. 1. q. 43. col. 9. Cou. §. 11. nu. 14. col. 3. vid. §. 7. nu. 7. con. 4. & § 12 num. 1. & 7. At quádo eſt ex commu. generalis, ſi conſtet reum (qui notorius non eſt) excuſatum á peccato mor. non eget abſolutione ad cautelam. Soto diſt 22. q. 1. 4. Couarru. z §. 9. nu. 1. fin. & §. 11. nu. 9. cum Paluda. Adrian. Syluest. [z] Nauar. a cap. 27. nu. 4. & dicetur cap. 16. [a] [b] Significant Doctor. citati ſu b pra P. Mai. Caiet. 2. 2. q. 70. 4. ad 2. & expreſſe Nau. in add. Latin. cap. 27. num. 38. fin. & Hiſpa. nu. 46. fin. Couar. §. 7. nu. 7. con. 4. cum Panorm. & Rauen. & expreſſe Paludan. q. 1. art. 3. Cordub dict. q. 43. pag 338. & Soto d. q. 1. art. 3. ante 3. con. Victor. de excommun. §. 7. propo. 3 ſeu §. 336. Cano in lectura, Additio Ang. verb. excommunic. 1. §. 18. cum Innocent. Hoſtien. & gloſſ. qui

eius

ta præſumptú, denuntiauit interdi-ctú eccleſiæ, qui illud publicæ violaret, etiã ſciens ex falſa cauſa impoſitũ, fieret irregularis: [c] quia vere ligat vtroque foro ex iuſta intẽtione eccleſiæ. & ſuſpenſus ab officio cõferendi beneficia, ſi conferat in cõtemptum clauium, fit irregul. [d]

CAP. XVI.

De excommunicatione nulla.

§ 1. *Dicitur nulla in ſeptem caſibus.*
2. *Sententia excommunicationis fieri debet in ſcriptis. ſecus de prælato regulari.*
3. *Dubitans de excommu. quid faciet?*

EXcommunicatio iniuſta ex falſa cauſa tunc eſſet vtroque foro nulla, quando in ſententia continet expreſſum intolerabilem errorem, [a] qui nulla poſſit diſſimulatione aut tergiuerſatione celari. [b] Deinde defectu iuriſdictionis cẽſura excõicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti dicitur nulla in ſeptẽ caſibus. Primo quando qui excõicat nõ eſt iudex, ſed vſurpat iudiciũ. [c] 2. quãdo eſt quidem iudex, ſed non iſtius excommunicati: vt ſi feratur contra tenorem priuilegiorum ordinis Mendicantium. [d] 3. quando iudex ordinarius priuatur iuriſdictionis vſu, vt denuntiatus aut ſuſpẽſus à iuriſdictione, iuxta Conc. Conſtantien. de quo c. 5. dictũ eſt. 4. ſi epiſcopus excedens, ſubditos excommunicet qui omnino ſunt extra territoriũ ſui epiſcopatus: [e] niſi parochus abſit, qui intra epiſcopatũ reſidere tenetur. Si Archiepiſcopus excommunicet ſubditos ſuffraganei: præterquam in cauſa appellationis, [f] aut dum iure concedẽte viſitat diœceſim ſuffraganei. [g] Aliàs ſi extra hos caſus abſoluat à peccatis, aut ab excommu. etiã minori, irrita eſt abſolutio. [h] Idẽ eſt de Patriarcha circa Metropolitanos ſibi ſuffraganeos. Epiſcopus tamen abſoluit quos excõmunicauit Abbas exẽptus intra fines diœceſis cõſiſtẽs. [i] Iſtẽ eſt nulla, ſi delegatus excedat modum ſibi præſcriptum. [k]

2 Huc pertinet 5. ſi poſt legitimam appellationem excommunicet, quando ſub cõditione niſi tale quid fecerit præceperat. [l] Interdũ appellare licet, ne excommunicatus denuncietur, vt ſit vitandus. [m] tandem excommunicatio eſt nulla, ſi epiſcopus non ſeruet neceſſariam iuris formã, quæ requirit monitionem aliquam [n] iuris vel iudicis, vt ſi poſt eam fuerit inobediẽs, & contumax, & eccleſiam nõ audierit, excõmunicetur. quod ſi per quintam chartam detur denuntiatio de participantibus contra excõmunicatum ab eodem iudice, participantes non incurrunt excõicationem maiorẽ, niſi moniti & expreſſe nominati, ſup. c. 8. Aliæ ſolẽnitates, ſi omittantur, non annullant ſententiam excommunicationis, vt quod præcedat trina monitio, [o] aut vna cum interuallo dierum, ſecluſo caſu neceſſitatis: quod cauſa excommunicationis & ſententia ſcribatur: [p] (aliàs iudex fit ſuſpenſus vno menſe ab ingreſſu

cius excommunicationis contemptus in publico de nulla facit aliquam. Syluest. excommun. 2. not. 1. caſ. 8. & num. 22. excommun. 10. §. 1. correctio. §. 9. Armi. excommu. §. 10. At probabilis eſt ſententia quorundam Thomiſt. qui negant in conſcientia fieri, ſed in foro exteriori præſumi irregul. quod aiunt Panormit. & Cardin. apud Couar. §. 11. num. 14. & videtur Cordub. ſup. & caſ. 23. Quare Nauar. editione anni 84. ſuſtulit de numero 38. fin. id quod addiderat. hi tamẽ autores poſtea ſatis ſe explicant, vt citatũ eſt V. [c] Vt ſi eccleſia matrix ſeruet interdictum etiã deſe irritum, tenẽtur inferiores eccleſiæ etiam regular. ſeruare. Nauar. ca. 27. nu. 146. [d] Syluestr. excommu. 7. §. 46. excommuni. 9. caſ. 47. num. 92. Caiet. excommu. cap. 67. Maiol. lib. 3. irreg. capit. 19. num. 2. & 20. cum Speculat. & gloſ.

CAP. XVI.

[a] CAſus [a] numerat glo. c. præſenti, de ſent. excommu. lib. 6. & de ea, quæ continet errorem intolerabilem, Nau. c. 17. nu. 4. §. 4. vt ſi vetat cẽ bonam, aut excommunicat quia non fecit aliquid illicitum aut impoſſibile. Eam gloſſ. commendat Alberic. l. cum prælatis. l. præſes. ff. de re iudic. & Franc. Couarru. ca. alma. 1. p. §. 7. nu. 7. con. 4. & clarius. §. 11. num. 14. col. 3. verſ. ego. & fauet quod de nullitate ſententiæ notoria ait Couar. pract. cap. 25. num. 3. Perez. l. 1. tit. 1. lib. 5. ordin. pag. 27. Syluest. excommunic. 2. not. 1. caſ. 8. ſi error notorie conſtat, non oportet vt ſit expreſſus in ſententia. cuius oppoſitum tenet gloſſ. cap. per tuas. Franc. cap. venerabilibus. §. poteſt. de ſent. excommu. in 6. nu. 2. aiunt oportere, vt error exprimatur in ſententia. Couar. §. 7. nu. 5. Anton. Gabriel. tom. 2. tit. de ſenten. con. 7. quod tamen limitat con. 10. Felicia. tit. de excom. c. 30. Armi. excomm. §. 16. [b] Syl. & Angel. verb. notorium. vid. Nauar. c. 25. nu. 73. c. 17. nu. 250. fin. Couar. pract. ſup. quando ſententia ſit nulla propter errorem notorium. [c] Nauar. cap. 27. nu. 4. caſ. 1. per c. nullus, de paroch. Soto q. 1. art. 3. D. Tho. 2. 2. q. 60. 5. Sylu. excommun. 2. nu. 1. ponit 15. caſus, qui tamen referuntur ad iſtos: vt ſi iudex delegatus excedit modum ſibi præſcriptum. c. fin. de reſtit. ſpoliat. c. fin. de præbend. aut ſi delegatus petitus non fecit copiam ſuæ commiſſionis. Nauar. conſ. 9. tit. de ſentent. excommun. lib. 5. Couar. §. 9. num. 8. [d] Sup. lib. de indulg. cap. 25. §. 7. & Soto ſupra ponit exemplum, ſi epiſcopus ſubdole taceat cauſam cur vetat extra parochiam audire miſſas, conciones, & recipere ſacramenta. Syl. excomm. 2. nu. 1. & 10. nam epiſcopus contra receptam conſuetudinem & priuileg. Mendicant. non poteſt etiam indirectè prohibere, ne confluant ad monaſteria Mendicant. Nauar. ca. 21. nu. 5. probat non obſtare Concil. Trident. ſeſſ. 21. de euitand. ſeſſ. 24. c. 4. [e] Nauar. num. 6. & num. 271. §. 9 per c. epiſcopum. 11. q. 3. Couar. §. 10. num. 3. Anton. Gabriel. tom. 1. verb. epiſcopus. Syluest. excom. 1. num. 6. excommu. 2. fin. 8. verſ. 2. Arm. §. 30. 35. Tabien. excommu. 4. nu. 4. Soto. d. 22. q. 2. ar. 1. vt epiſcopus extra territorium, nõ poteſt exercere pontificalia ſine ordinarij loci licentia. Triden. ſeſſ. 6. reſ. ca. 5. Couar. 3. variar. c. 20. nu. 9. Poteſt tamen extra territorium abſoluere ſubditos in conſcientia, & diſpenſare cum illis: quia id fit ſine ſtrepitu & ſolemnitate. Alcoc. ſumma. c. 16. ſup. lib. de indul. c. 28. §. 2. dum autem parochus non reſidet, committit delictum intra eundem epiſcopatum. [f] Sup. de ſacramen. c. 27. §. 4. Y. lib. 3. de pœnitẽtia. c. 7. §. 5. Syluest. archiepiſcopus. §. 1. vbi Ang. Tabien. Arm. Panor. & cõmunis in cap. paſtoral. de off. ord. Couar. pract. c. 4. nu. 9. cap. 9. nu. 2. Dueñ. regu. 298. [g] Inata Triden. ſeſſ. 24. ref. cap. 3. Syluest. ſup. & verb. viſitatio. §. 3. Dueñ. ſup. limit. 17. [h] Syluestr. archiepiſcopus. §. 5. abſolut. 2. nu. 1. & 7. Couar. c. alma. 1. par. §. 12. num. 2. [i] Sup. lib. 3. de pœnitẽ. c. 6. §. 1. B. Z. li. de indulg. c. 31. §. 4. fin. quia Abbati nõ dat iuriſdictio priuatiue, ſed cumulatiue: atque ita epiſcopus manet directe paſtor ouiũ Abbatis. Syluest. abſolut. 2. nu. 1. & dicit commun. pro qua Couar. §. 12. num. 3. citat Abba. Imo. Innocent. Bald. & tamen ipſe Couar. cum alijs & Paludanus. diſt. 18. q. 5. artic. 1. verſ. 3. propendet in oppoſitũ. quando tamen epiſcopus cõmittit vices ſuas cõfeſſori, non cenſetur cõcedere, vt abſoluat nominatim excom. à tali Abbate, Syl. cõfeſſor ſecundo § ſeptimo. cum Cardin. & Panormit. [k] Sup. lit. S. C. [l] Nauarr. c. 27. num. 4. verſ. 3. & num. 271. §. 11. vide num. 159. 165 §. 2. & cap. 23. num. 104. ad fin. Syluest. excom. tit. §. 2. Couar. 1. part. §. 10. num. 4. Perez lege prima, tit. 5. lib. 8. ordin. pagin. 174. Dueñas. regul. 42. limit. 8. [m] Nauar. capit. cum contingat. de reſcript. cauſ. 15. numero quarto, cum Cardin. Felin. Deci. apud Couarru. add. capit. alma. prima part. § 10. numero quarto, quæ appellatio non ſuſpendit excommunic. iam incurſam, ſed declarationem quæ grauat, vt difficilius detur abſolutio, & vitetur ab alijs. Nauar. ſup. cauſ. 6. numero primo. cauſ. 14. numero primo, cauſ. 15. numero primo, & ſequent. & conſil. 12. titulo de ſenten. excommuo. libro quinto, & conſ. 20. numer. 5. At Couar. ſup. vt probabilius tenet, quod nõ obſtante appellatione poteſt iudex illum denunciare, vt vitetur: & appellatio non habet effectũ ſuſpenſiuum ſed deuolutiuum ad ſuperiorem. Vera tamen eſt ſententia Nauar. & quamuis excommunicatio incurratur abſque citatione, declaratio tamen (niſi fiat cum citatione, & audita parte, vt contumax iudicetur) eſt nulla. Nauar. conſil. 65. eodem tit. [n] Nauarro capitulo 27. numero nono, & dicetur capitu. 17. [o] Nauarro numero 10. Couarru. §. nono, numero ſeptimo. Soto quæſtione prima, articulo ſecundo. ſed iudex obligatur ſub mortal. præmittere trinam monitionem, ſecluſo caſu neceſſitatis. omittens tamen trinam non fit ſuſpenſus. commun. contra gloſ. capit. ſacro. de ſentent. excommun. [p] Nauar. cap. 27. num. 8. Cou. §. 9. num. ſeptimo. Petr Soto. tit. de excom. lect. 3. aliàs excommunicans abſque ſcriptura ſaltem priuata (niſi iuſta cauſa excuſet) manet ab ingreſſu eccleſiæ ſuſpenſus per menſem Nauar. niſi ſit

epiſco-

epiſcopus:qui non includitur ſub generali ſuſpenſione & interdi-
q cto niſi exprimatur. Nauar.ca.27.nu.161. q Per priuil. Leon X. ad Minor. refert Supple.min.ſol.93.cõteſ.291.compen.Mendic.ver. excom.§.7.abſolu quo ad fratres.§ 22.fol.8 Claud. & compend. Bern.ver.excommu.§.1. Gabi.d.18.q.2.col.9.vbi Baccho. q.2.ſi. Sylu.excom. 1. nu. 14. Panor.& alij in ca cum ſpeciali. de appella. Lapus alle gat.73. Felin.d c.ſa cro.num.7. Imo ſat eſt id licere per cõ ſtit. relig. quando ſunt confirmatæ à Papa, vt fatetur Na ua c.27.nu.8.ſi. ſed quidam dicunt ſuſpendi prælatum, Nau. Dominic.c.1. de ſent. excom.nu. 21. Franc.nu 7. An gel. excom. 5.§.3. Palac. d 18. q 4 p.
r 350. r Vid. lib. de indulg.c.21. Sylue. Summill ver.mandatum. Anton. Gabr.to.2.tit. de pact. con.2. Couar.iuſ ſi dubitat an iudex habuit intentionẽ ligandi prima charta. Nauar.num.11. imo ſi deſuit intentio parti petenti ex com & non vult cõ prehendere vxorẽ ſuam aut filios, excuſantur. Nau. Sylueſtr.excom.2 §.1. nu. 14. ſentit Ang. excom.3.§.16. Sot. li.5 iuſt.q.3.1.c.fin. Perez l.1.tit.5. lib. 8.ord.p.176. & Recent. Theol. cont. Card.q.176. & Fr. Ludou.2.p. inſtr.c.
ſ 12.fin. ſ Fęlicia. de excom.c.30. ſup.li. de ſacram.c.29.inf. ca.20 Allen lib.7.
t tit.8.ar. 5. t Coua. ca.alma 1.p.§.2.nu. 4. Sylu.excom.5.§. 9.16.nu.18.24.abſolu.3.nu.14.15. Nauar.c.17.num.272. & in ſimili numero
u 193. u Coua. Syl.
x excomm. 1.§.15. x Sup.c.7.§.5.ut milites ob dubium de iuſtitia belli ſuperuenient non debẽt ceſſare à bello pro
y defenſione principis. y Sup.capit.ſexto, §.ſecundo, Nauar.num.
z 36.in princ.num.42. z Vt in ſacramento pœnitentiæ peccatum eſt materia remota, non quidem componens, ſed circa quam: ita in excommun.

Couar. 1.p.§.9.& §.10.nu.1. Nauar.cap.27.nu.9.cap.inter verb. con.6. num.54. & l.10. tit.9. p.1. quod autem quidam Recent. aiunt, pro veniali furto ſemiargentei poſſe excommunicari, expli-
b cabitur in fine.cap. b Sup.cap.3.§ 4. c Couar.§.9. num. 3.fin.qua
c ratione vniuerſitas, in qua ſunt aliqui innocentes, non poteſt excommunicari.inf.c.
d 25 §.3. d Inf.c.16. Nauar. c.27. num. 271.§.12. vid.c.23. num.104.& rel. Hiſpan. de ſimon. nu. 31. Coua.c.alma.1. p.§.10.nu.4. Mandoſ.in cancel.regu. 27.q.7.nu.4. Anto. Maſſa.libel.de obliga.in forma Cameræ. p.136. qui late agunt de eo qui in conſtitutione penſionis cõſentit per
e procuratorẽ. e Sed mitius agitur cum iure quam cum homine, & facilior cauſa excuſat ab excõ. iuris, & à generali excom. hominis, vt dum generali edicto ſub excommu. fit conuocatio ad vnam proceſſionẽ aut eccleſiam, excuſatur qui manet domi vt cuſtodiat. Sylueſt. excom. 2. caſ. 12.nu.23. ver. pœ-
f na § 18. f Sup.cap.
g 15. g Glo.cle.1.§. verum.verſ.eo ipſo ſi. De heret. Abb.c. ſi ſacerdos. nu. 12. de offic.ord. Adria. quodlib.8. art.1. & in 4.de confeſſ.q.2. vnde Concil. Tole. 1.ait, ſi quis crediderit & in bulla cœnæ excommunicãtur credentes hæretico. Rojas.trac.de hæret.1.p.nu.140. 267. citat multos Canoniſt. Pigh.lib. 6.eccleſ.hier. c.16. & alij apud Coua.
h inſ. h Communis. Theolog. citati lib. 3.de pœnit.c.14 §. 6.H.D.Thom.1.2. q.91. 4.ratione. 3. Caie.2.2.q.11.3.q. 104.1. & ver.hæreſis. vbi Armil. §.1. Syl.excom.7.nu.3. & 4.Anton.3.p.tit. 25.c.4. Palu.4.d.13.q.3.ar.1.conc.8.d.17.q. 2.ar.1. Duran.d.17. q.8.& 14.Soto.d.18.q.1.ar.5.d.22.q.2.1.col.4.ar.3.col.9 Nau.c. 11.nu.17.& alij plurimi. Iul. Clar.pract.verſ hæreſis.col.pe.Con. reg.peccatũ. 2.p.prin.n.7. Perez.l, 3.tit.4.q.li 8.ord.p.83. F.Med. cũ D.Th.1.2.q.91.4.q.100.ar.9. Quare hæreſis mẽtalis abſolut. nõ eſt reſeruata. Simanc. Manuel.10 eap. ſ c.bull.§.9.num 71. Gu-
i tier.qq.Canon.c.13.nu.28. i Lib.3.de pœnit.c.14.§. 6.F. k Caie.
k opuſ.& ſup.Nau. Cou. Simanc.de cath.inſt.c.42.nu.9 Perez, Caſtro, lib.2.leg.pœn.c.15. Cord.li.1.q.35.col.5. vid.li.4.q.13.Vict.
l Peña,& recent. Baſies 2.2.q.11.ar.3. l Lib.3 de pœn.lit.D. & fa-
m uent Doct.inſ. m Sed inquiſitor ex odio vel amore procedens excommun. Clem. prima, de hæret. quia procedit ad actũ externum contra iuſtitiam. Nauar.cap.27.num.100.vid.138.157. Caietan.de excommunicat.cap.3. Sylueſt. excommunic.7. caſ 13. Arm.caſ.17. Simanc.Catho..inſtitut.c.34. nu.41. c.cognationis de

eccleſiæ.) Et detur ſcripturæ exem
plar excommunicato intra men-
ſem, ſi id à iudice requiſierit. At
prælatus regularis ſi abſque ſcri-
ptis excommunicet ſubditos, non
q incurrit ſuſpenſionem. q 6. ſi iu-
dex dedit mandatum excommu-
nicationis ſub conditione, & mo-
riatur ante impletam conditio-
nem, expirauit mandatum eo mor
r tuo vel amoto. r 7. ſi non habuit
veram intentionem excommuni-
ſ candi. ſ

3 In dubio an reus incurrerit ex
communicationem, ipſe pro foro
conſcientiæ teneat tutiorem par-
t tem, & abſtineat, t quando decli
nat contra ſe. ſed in foro exteriori
u non damnat iudex, u nec alij te-
nentur eum vitare. Vaſalli ob du-
bium ſuperuenient ſubtrahere nõ
debent obedientiam principi debi
x tam. x De præterito autem ſemel
denunciatus pręſumitur in excom
munica. manere, niſi abſolutio con
y ſtet. y Hactenus de effectibus ex-
communicationis. Nunc dicen-
dum eſt de materiali cauſa ſeu di-
z ſpoſitiua, z & de varia forma excõ
municandi.

CAP. XVII.

De cauſa diſpenſatiua ſeu materiali excommunic.

§.1. Maior non incurritur ſine peccato mortali.

2 Non ſatis eſt peccatum internum: ſed oportet vt exterioris materia quantitas ſit peccatum mort.

3 Requiritur inobedientia cum præuia monitione: nec ſatis eſt peccatum præteritum.

4 Datur pro damno temporali: vt ſi multi vineam depopulati ſunt.

5.& 6. Promiſſio etiam acceptata quo modo obliget?

Diſpenſatio fauorabilis bono-
rum communium (vt ſunt ſa-
cramenta, ſuffragia, beneficia, &
quæ pertinent ad iuriſdictionem
& conuictum humanum) valet,
& abſolutio data pro voluntate prę
lati, etiam abſque cauſa, inf. cap.
27. ſed excommunicationis pœna
non infligitur niſi pro peccato
a mortali, cui eſt proportionanda, a
b (niſi excommunicat. ſit minor. b)
c nec pro peccato alieno, c niſi ali-
quo modo fiat proprium, vt in
procuratore non ſoluente penſio-
d nem. d Qui certus eſſet ſe eſſe
innocentem, & ex falſa cauſa ex-
communicari, certus eſſe poteſt
non ligari excommunicat. iuris,
e aut hominis: e niſi quantum ad
aliquos effectus in publico, pro-
ſ pter præſumptam inobedientiã: ſ

2 Quidam putant de inobedien
tia mort. licet mere interior ſit, ec-
cleſiam poſſe iudicare: & de fa-
cto excommunicare hæreticos
g mentales g (quos tamquam indi-
gnos pro voluntate ſua poteſt pri-
uare bonis communibus) Qui-
dam addunt & ſimoniacum men-
talem & confidentionalem, ex
ſola principali intentione pacti, li-
gari pœnis. nam præceptum ſub ex
communication. eſt exterius, & il-
lius omiſſio licet alio ſigno non ex
plicetur, videtur pertinere ad
actum exteriorem. At reuera eccle
ſia cum ſit viſibilis: non vtitur cen
ſuris quæ pertinent ad forum ex-
h teriorem, in actus mere internos: h
nec de his quæ ſunt per ſe occulta
iudicat, niſi vt per exteriores quo-
rum ſunt cauſa manifeſtantur, vel
per omiſſionem rei notę, vt miſſę
pręceptæ. poſſet tamen Pont. reſer
i uare caſus mere interiores, i quos
de facto non reſeruat. De exte-
rioribus iudicat eccleſia, & pro il-
lis excommunicat, quamuis ſint
k per accidens occulta. k & oportet
vt actus exterior ſecundum quan
l titatem operis, ſit peccatum mor. l
Nec ſatis eſt exterior de ſe leuis, li-
cet ſit peccatum mort. ex relatione
m ad cogitationem: m vt ſit aſſem fu
ratus eſt, at reſtituit totum omiſſo
aſſe 1 aut leuiter percuſſit veſtem
clerici: aut inter pueros tonſura-

C A P. XVII.

a Leo a Pap. epiſtola.89.ad Epiſco. Prouin. Vienuen. ca. nullus c.nemo. 11.q.3.& per alia iura probant Palud.d.18.q.1.ar.2. con.2. Soto.d.22 q.1.2. Adr.quodlib.11.col.8. D.Tho.add.q.21. 3.Ledeſ.q.23. Patres id iure etiam diuino probant. Matt.18.(vbi agit de excom.) lucratus eris fratrem: ergo perierat peccato mortali.& 1.Corin.5.pro graui peccato excommunicat: cum hæc ſit pœnarum grauiſſima, ſupra c.1.§.3.R.& D.cap. corripiantur.24.q. 3.Anton.3.p.tit.24.cap.73. Syluet. excommun.1. §.4. num.11.

tos eſt rixa, ſed ob ætatem leuis abſ
n que ignominia. ⁿ Interdum res
de ſe non eſt peccatum, ſed quia ad
bonum commune ordinata ſit gra
uis ob ſolam obedientiam iudi-
o cis: ° qoare dum iudex ſub excom
munica. iubet, obligat communiter
p ſub mort. parere, ᵖ aut comparere:
q ſicut obligat commoniter ius. ᑫ ſed
interdum circa res de ſe leuiores
quędam iura iubent ſub commina
ta excommunic. quæ vſus & ſapiẽ
tum ſententia interpretatur nõ obli
gare ſub mort. nempe vt poſſit ex
communicari, niſi præcedente no-
r ua iudicis monitione. ʳ Dum ex-
communicatio fertor pro opere, vt
pro clerici percuſſione, non ſat eſt
opus eſſe inchoatum, vt quia in il
lum contorſit haſtam, nec tetigit:
nec extenditur ad conſulentẽ, niſi
ius exprimat, inf. cap. 21. §. 1.

3 Non quoduis mort. exterius
eſt idonea cauſa vt homo excõmu-
ſ nicari poſsit, ˢ niſi ſit formaliter
t contra ſpiritualem obedientiam, ᵗ
u qua monitos eccleſiã nõ audit. ᵘ
Quod ſi conſtet per ignorantiam
etiã iuris reum eſſe excuſatum ab
ſpecie inobediẽtiæ, excuſatur & ab
x excommunic. ˣ Interdum reus eſt
inobediens & contumax formali-
ter nec tamen illum Prælatus ex-
commonicat: vt ſi ex conſcientia
erronea putet furto quod facit, an-
nexam eſſe excommunicationem,
y non ideo illam incurrit. ʸ & tamen
ſi quis propoſitionem quam putat
hæreticam credat & proferat, ſit ex
z cõmunicatus. ᶻ Diſtinguunt Doct.
excommunicationem pro peccato
tantum futuro, ab illa quę ſimul
eſt pro peccato pręterito, vt pro fur
to mor. ſi tamẽ adhuc maneat obli
gatio reſtitutionis futurę cum mo
ra & inobedientia. Minus excuſa-
tur in obedientia, quando eſt in nõ
comparendo poſt citationem, quã
a in non parendo: ᵃ & cõiter inclu-
b dit quendã præcepti contemptũ. ᵇ
Epiſcopus ſubiectus iuri cõi, non
poſſet excõmunicare ob inobediẽ-
tiam, niſi pręmoneat ſub excõmu-
c nic. At Papa poſſet: ᶜ & quidam
aiunt poſſe in pœnam peccati om-
d nino præteriti. ᵈ At reuera nec Pa
e pa poteſt, ᵉ niſi in futurum pen-
deat ſcandalum, reſtitutio, aut ſatiſ
factio: vel monitus adhuc maneat
in peccato abſque pœnitentia: aliàs
vt pro pręterito furto vel homici-
dio poteſt fur ſuſpendi vel flagella-
ri, clericus priuari beneficio, & of-
ficio, vel degradari, licet ſit emen-
datus & reſtituerit dãnum: ita pro
peccato omnino emendato ille qui
ſemper obediuit eccleſię poſſet ex-
communicari. quod tamen Chri-
ſtus Matth 18. non conceſsit iuxta
f receptum ſenſum Patrum: ᶠ quia
hic non eſſet ligatus in cœlis apud
Deũ, ergo nec in terris. quare nec
D. Gregor. excommunicauit auto-
rem libelli infamatorij pro pecca-
g to tantum pręterito: ᵍ nec D. Am
h broſ. Theodoſiũ interdixit, ʰ niſi
quia ſatisfacere omittebat. & Apo
ſtolus 1. Corinth. 5. inceſtuoſum
ſæpe monuerat ante excommuni.
& qoamuis notorium maneat pec
catum in futurũ eſt neceſſaria mo
i nitio, ⁱ vt probat receptus mos ec-
k cleſiaſticæ poteſtatis: ᵏ quia excõ-
municatio eſt pœnarum vltima &

a de pœniten d. 1. ᵐ Quia inter pueros percuſſio non eſt peccatum mort. ſicut nec inter homines infimæ ſortis Soto lib. 5. iuſt q 1. ar. 4 col. penol. diſt. 22. q. 1. 2. caſ 1. Recent Thomiſt. Victor. Mantius, Peña, Cou. §. 9. num 2 contra Nauar Hiſpan capit. 27 num. 77. fin cap. inter verb. Corol. 20. vbi falſo ſu picatur errorem eſſe apud Sotum. dict.
o art. 4. ° Vt dum iu bet ſub excommu-nic. venire omnes ad profeſſionẽ, aut edictum: vel voca-tum cõparere ante
p tribunal iudicis. ᵖ Dixi communiter: quia iudex in re le ui nõ intendit obli gare ſub mort. ſed ita loquitur ad ter rorem. Soto, lib. 7. iuſti. quęſt. 2. 1. Co uar. §. 9. nu 3. poſt medium. Gerſ. 2. p. tom. 1. fo. 188 ante quæſtã reſolut. de excommun nã vo-tum aut iuramentũ promiſſoriũ de re leui, non obligat ad ſui impletionẽ ſub mort. Soto. ſup. Syl ueſt. iuramen. 4. §. 1. fi. Nauar. cap. 12. num. 10. 40. Victo. de excommunic. §. 5. dicit, ſi pro leuiſ-ſimo furto excom-municet, nõ dubito quod non intendit obligare. Addit Co uar. num. ſecundo, præſertim quando res leuis eſt pars materiæ, vt ſi reſti-tuit magnam quan titatem furti, pro quo fertur excom-municatio, omiſſo
q ſeruargẽteo ᑫ Cõ munis Doctor. So to. diſt. 22. q. 1. 2. cõ-cl. 1. & artic 4. con-cl. 3. Syluest. præce ptum §. 3. Armil. §. 6. Nauar. ca, 23 nu.
r 53. Perez, tit. 1. lib. 5. ordin. pag. 2. ʳ Caiet. verb. præceptum. verb. clericorum peccata. Armil. præceptom §. 6. Petr. Soto de excom munic. lect. 3. & ſub dubio propendet Anton. 2. p. tit. 4. cap. 2 §. 3. Nauar. cap. 23. num. 53. 59. & cap. 25 num. 111. cum Caſtro. 1. leg. pœn. cap. 5. Couar. addit. §. 9. num. quinto. cum Ioan Andr. cap. 2. ne cleric. vel mona. Rot. 19. in nouis, de dolo & contumac. Palac. cap per veſtras. § 18. nu. 19. Dried. 2. libert. Chriſtianæ, cap. 2. paulo. ante. 3. propo. Bañes, & multi recent. addit. q. 23. artic 3. quidam tamen ex his quos citat Couarr. id non ſatis expreſſit. Nec oppoſitum tenet Caietan. 2. 2. q. 186. 9. quia declarat ſe lo-qui quando tale eſt peccatum, vt dignus ſit reus excommunic. ſi-
ſ ne noua monitione. ˢ Trid. ſeſſ. 25. ref. ca. 3. Soto. q. 1. artic. 2. poſt
t con. 4 §. quo igitur, & commun. ᵗ Duplex eſt inobedientia. 1. for malis contra ſpecialem virtutem obedientiæ. 2. materialis contra quodlibet præceptum Cou. c. alma. §. 9. num. 3. D. Thom. 2. 2. q. 104. 2. q. 105. 1. ad 1. Caieta. q 69. 2. & verb. contemptus. & ad ino bedientiam formalem, ſat eſt facere contra voluntatem inſinua-
u tam prælati. Caiet. cum D Th. d. q. 104. 2. ad 1. ᵘ Patres in Matt.
x 18. ſi eccleſiam non audierit. D. Th. add. quæſt. 21. 3. & commu. ˣ Vt ſi nouit eſſe peccatum etiam contra ius naturæ, ſed inuincibi-
y liter ignorat prohiberi ab eccleſia ſub excommu. inſ. ʸ Victor. de excommun. §. 9. ſeu. 338. vt ſi percuſſit laicum, volens, & credens percutere clericum gl. c. in audientia. de ſenten. excom. dicit com. Cou. c. le. ſi furioſus. ſecunda parte, in prin. num. 5. ad fin. cap alm.
z §. 10. num. 8. 15. Syl. excomm. 2. caſ. 2. ᶻ Recent. quia hic recedit à ratione formali fidei & ab eccleſia: ac ſubinde eſt hæreticus cum ſigno externo ac ſi diceret, non credo, etiam ſi id definiat eccleſia.

at ignorantia etiam craſſa excuſat ab hæreſi Simanch. de Ca-
a thol. inſtitu. capitulo 26 numero quarto. ᵃ Facit Guilſ. Abb. Deci. Rip. Alciat. in quo includitur quidam contemptus obedientiæ iudicis formaliter: & fuga non comparentis probat delictum ſed non ſemper. Duch. regul. 389. Simanch. capitulo decimoſexto, numero 23. capit. 65. numero 28. nec contra hoc proce-dunt argum. Co-uar. §. nono, num. tertio, qui dubitat
b de hoc. ᵇ Con-temptus iudicis eſt mort. ex genere. Couar. §. ſeptimo, numero ſexto Na-uar. capitulo 23. numero 42. licet Caietan verb. con-tempt. ſit, inter-dum ex leuitate materiæ eſſe venia
c le. ᶜ Quia Papa po teſt diſponere ſu-pra ius commune: & in hoc caſu con-currunt neceſſaria pro excommuni-
d catio. ᵈ Caietan. ſecunda ſecundæ, quæſtio. 69. ſecun-do. Cordub. libro ſecundo, quæſt. 27. colum. ſexta, quia dicunt eſſe inobe-dientiã contra præ
e ceptum Dei. ᵉ D. Thom. quęſtio. 21. tertio. Soto. quæſt. prima ſecundę, con cluſ. quarta, relect. ſecreti. memb. ſe-cunda, quæſtione ſexta, ad ſecundũ, libro quinto, iuſtit. quæſtio. ſexta, ſe-cundo. Petr. Soto de excommonicat. lect. tertia, Victor. §. ſexto, Gerſ. ter-tia parte, tractat. de vita ſpirituali lect. quarta, Corol. 6. Nauar. capit. 27. numero nono, Couar. §. nono, numero quarto, per capitulũ Ro-mana. de ſentent. excommunicat. in ſexto, & Gregor. Papa IX. capitulo cognoſcantur. capitulo fin. eodem titulo quia excom-municat. per ſe ordinatur vt lucretor fratrem perditum, & fra-ter reſipiſcat in futurum. ſed aliæ pœnæ imponuntur pro pecca-
f to pręterito, vt priuatio beneficij, degradatio, flagellatio. ᶠ Patres in Matth. 18. ſi eccleſiam non audierit id eſt, non obedierit præ-
g lato eccleſiæ. ᵍ Gregor. capit. quiſquis quinta quæſtio. prima Na-uar. c inter verb. concl. ſexta. Corol. 66. numero 302. proponit ar-gument. & incipit ſoluere. numero 306. & ſe refert ad commen. in capitulo ſecundo, de confeſſ. & hinc Caiet. ſecunda ſecundæ, q. 69. 2. probat quod pro peccato præterito poteſt imponi excom munic. ſaltem à Papa. At melius defenditur quod ille infa-mator tenebatur reſtituere famam propter præceptum Papæ, etiam cum periculo propriæ famæ: aliàs ille manens in pecca-to mort. nec ſatisfaciens, prohibetur communicare. Soto. dict. memb. ſecunda, quæſt. ſexta, libro quinto, iuſtit. quæſtio. ſexta, artic. ſecundo. colum. ſeptima, § illud. d. 22. quæſtio. prima, ſecun-da. Cordub. ſup. d. relect. Sot. memb. ſecundo, quæſt. ſexta, concl. tertia, libro tertio. de ignorant. quæſtio. 23. concluſ. tertia. Caſtr. ſecunda leg. pœn. capitulo decimoquinto, concluſ. ſecunda. Peña, & recent. contra Adrian. quodlib. vndecimo, ad quintum. & Co-uarru. primo. variar cap. ſecundo, num. decimoquarto. vbi putat illam compulſionem fuiſſe illicitam, quia ſi infamator ſe dete-geret plecteretur capite. Vide Nauar. ſup. & in Compen. Hiſpan.
h i capitulo 25. fol. 161. ʰ Infra capit. vigeſimoquinto. §. quarto. ⁱ
k Couarruuiãs. §. nono, numero ſexto. contra mult. ᵏ Soto. dict.

durisſima, & gladius in defenſio-
nem & conſeruationem autorita-
tis eccleſiaſticæ: quo fine ceſſan-
te, ceſſat tota ratio excommunican
di: nemo autem præſumitur con-
temnere exterius, nec paratum
non obedire, niſi moneatur ſub pę
na excommunicationis: quare niſi
aliud conſtet, præſumitur quod ita
monitus obediet timore tantæ pę-
næ. & inſuper debet eſſe medicina
hominis qui poſt monitionem per
manet contumax. In excommuni-
catione ab homine moneri debet
perſona inobediens: ſed ſi dolo la-
teat, ſatis eſt citationem fieri ad do
l mum ipſius excommunicati. [l] Se-
cundo communiter præmittenda
eſt trina monitio quæ dicitur cano
nica i. ne priuatim fiat ſed ſecundũ
iuris ordinem. quod Matt. 18. Chri
ſtus docuit & iura ſub præcepto
m iubent, [m] etiam dum Prælatus
imponit ad defenſionem proprij iu
n ris. [n] ſed conſuetudo probat non
peccare ſi vnam cum dierum inter
o uallo aſsignet iudex pro tribus. [o]
ſed vrgente periculo (vt ſi ſacerdos
à iudice laico ducatur in furcã) mi-
nnendũ eſt tempus: & ſatis eſt vna
monitio pro tribus ſine dietũ inter
p uallo. [p] ſi delegatus (niſi ei cũ ſpe-
ciali cautela tradatur tamquam for
ma, nec excõicare poſsit, niſi præ-
q miſſa trina monitione, [q]) excõmu-
nicet cũ vna, tenet factum in vtro-
r que foro. [r] Vt in excommunica-
tione à iure ſatis eſt monitio gene
ralis quæ fit ab eodem iuris condi-
tore, ita quando iudex aliquid præ
cipit ſub excommunic. latæ ſenten
tiæ, ſatis eſt illa ſimplex monitio,
quam mandatum ſecum affert. &
generaliter licet peccet qui ſine tri
na dicta monitione excõicat: ligat
ſ tamẽ in vtroque foro, [ſ] ſi præceſsit
aliqua monitio. At ſi idem iudex
qui primum excommunicauit, fe-
rat poſtea excõmunicationem con
tra participantes, non ligantur niſi
pręcedat trina monitio, & nomina
tim declarentur: nec huic iuri dero
t gauit conſuetudo. [t]

4 Cauſa excommunicandi debet
dirigi 1. & per ſe in finem ſpiritua
lem, vt pro conſeruanda autoritate
& obedientia eccleſię & pręlati:
deinde pro vtilitate ſpirituali ipſius
u excommunicati, [u] vt ea punitio-
ne reſipiſcat: aut certe in bonũ cõ-
x mune. [x] vt cęteri timorem habeãt,
& alieno periculo reſipiſcãt: ſiquis
epiſcopus abutens poteſtate in ędi-
ficationem eccleſiæ data paſsim ſi-
ne cauſa multiplicaret reſeruatio-
nem caſuum aut excommunicatio
nes, ita vt id redundaret in contem
ptũ eccleſiaſticæ autoritatis, coercõ
dus eſt à ſuperiori: & interdum nõ
y obligaret: [y] dum ceſſat totus aut
pręcipuus finis. Imponitur interdũ
excommunicatio pro damno tem
z porali, [z] quatenus indirectè refer
tur in bonũ ſpirituale, vt in pacem
a concordiamque reipub. [a] ſed con
cil. Trident. vetat excommunica-
tiones paſsim ferri ad finem reue
lationis pro rebus perditis aut ſub
b tractis: [b] ne infligatur pro damno
temporali, niſi rei non vulgaris
cauſa diligenter per epiſcopum exa
minata. Archipresbyter vel viſi
tator epiſcopi ferre non poteſt hu
iuſmodi generalem excommunic.
ſed ſolus epiſcopus (ſub quo intelli
c gitur eius Vicarius generalis. [c])
nec hic dare debet niſi in ſubſidiũ
(vt fit in abſciſsione membri) ten
tatis prius alijs iuris remedijs, vſ-
que ad executionem realem aut
d perſonalem. [d] quod ſi hac via exe-
cutiua procedi non poſsit, quia
debitor eſt ignotus aut fugit, &
damnum temporale eſt graue, con
cedi poteſt excommunicatio, præ-
ſertum circa damnum in rebus ec-
e cleſiaſticis. [e] excommunicatio pro
furto ſeu rebus ſubtractis, non li-
gat cõmuniter, niſi illos qui mort.
furtum fecerunt. Interdum dam-
num graue eſt iuſta cauſa excom-
munic. vt ſi multi abſque concurſu
inter ſe, acceperunt ſigillatim pau-
cos de vinea racemos, atque ita to
tam vineam depopulati ſunt, ſin
guli dum graue dãnum reſcierint,
tenentur ſuas partes reſtituere, vt
f Dominus reddatur illęſus. [f] Quod
ſi ſub excommu. compellat iudex,
quiſque niſi pro parte ſua ſatisfece
g rit, incurrit eam excommunicat. [g]
pro furto tamen vnius gallinę non
h eſt ferenda excommunic. [h]

5 Si incidat caſus vt à iudice ſub
excommunicat. compellar reddere
Petro centum, quę liberali verbo
promiſeram: attendendus eſt ſta
tus ſimplicis promiſsionis liberalis
i factę alteri homini. [i] Primo ante-
quam alter acceptet promiſsionem
à me factam, quia abſens & igno-
rans eſt: vel antequam alius, qui

l diſt. 22. ſup. [l] Couarru. §. 9. num. 4. Simanc. add. de Cathol. inſtit. cap. 14. num. 5. & Gregor. Papa XIII. id priuileg. conceſſit conſeruatori electo à religione ſocietatis Ieſu, Claud. verb. conſerua-
m tor. [m] c. de illicita. 24. quæſt. 3. cap. omnes decimæ. 16. quæſt. 7. c. de presbyterorum. 17. quæſt. quarta cap. conſtitutionem. de ſent. excommunicat. io
n 6. [n] Nauar. Soto, & commun. ſed falſo putat Soto ex præcepto diuino colligi trinam monitionem: quia Matth. 18. dicit primo corripe fratrem, ſecundo corripere cum teſtibus. tertio vt corripiat per Prælatum. Et ad Tit. 3. hæreticũ poſt vnã, & ſecundam monitionem deuita. At reuera ibi Chriſtus loquitur de proceſſu in correctione fraterna. ſed de trina monitione eſt præceptum eccleſiaſtic. Nauar. num. decimo Couar. &
o communis. [o] Per dict. capit. conſtitutionem. Couar. Nauar. Syluest. excommunicat. primo. nu
p mero duodecimo. [p] Per dict. capit. conſtit. Nauar. numero decimo. 126. Soto. diſt. 22. quæſt. prima. ſecunda, col. quarta. ait oppoſitum eſſe nefas & peccatum mort. Victor. §. 375. Couar. §. nono. num. quin-
q to, & ſeptimo. [q] Couarru. numero 8. cum mult. Nau. cap. 27. num. 37. in ſimili vide libro de indulgent. cap. 13. §. ſecundo, quando delegatur abſolutio ſub conditione,
r ſatisfacta parte. [r] [ſ]
ſ D. Thomas, Palud. Syluest. Victor. Nauarr. nec Soto contradicit in illa concluſ. tertia, quia ſe
t ſtatim explicat. [t] Sup. capit. octauo. Nauar. num. quar-
u to. [u] [a] Sup. capit.
x primo. §. tertio.
y T. V. [y] Sup. libro tertio. de pœnitentia. capit. decimo-
z quarto. [z] D. Thomas, addit. quęſtio. 21. 3. concluſ. Trident. ſeſſio. 25. cap. tertio. praxis iudi-
a cum & Doct. inf. [a] Sic contributio ſubſidij pro bullis cruciatæ ordinatur in bonum commune pro de-
b fenſione eccleſiæ: ſup. libro de indulgent. cap. decimoquarto. [b] Victor. de excommunicat. & Gerſo. ſup. aiunt eſſe peccatum concedere excommunicat. pro rebus perditis aut ſubtractis, niſi vrgeat grauis cauſa. Soto addit, ſi debitor ſit notus, nullo modo eſt procedendum per excommunicat. idem Silua nuptial. libro tertio, numero 48. ad fin. Nauar. capitulo inter verb. concluſ. ſex-
c ta numero 316. [c] Bernard. Diaz, regul. 242. niſi epiſcopus limi-
d tet facultatem hanc prouiſori. [d] Trident. ſeſſio. vigeſimaquinta. capit. tertio vt bene colligit Nauar. capit. vigeſimoſeptimo. num. nono. fin. Bernard. Diaz, Couarruuias, practica. capit. decimo. Antonius Gabriel. tomo primo. ad
e fin. [e] D. Thom. q. 21. tertio, ca. omnes decimæ. 16. quæſt. ſeptima. Nauar. capit. 17. num. 59. fin. capit. 21. nu. 32. Tridentin. ſeſſ.
f 25. capitulo 12. [f] Atquetta excommunic. fertur pro peccato mort. non reſtituendi graue damnum proximi: quod ſentit Soto. d. 22. inſ. Petr. Nauarra libro tertio, de reſtit. capitulo primo, dub. quinto, numero 49. vid. num. 52. fin. 60. & videtur
g Cordub. caſ. 70. [g] Quidam negãt ſingulos obligari ſub. mort. ad ſolutionẽ ſuæ partis, niſi cõpellantur per excommunicat. Nauar. capit. 17. num. 130. Soto quæſtio. prima ſecunda, caſ. 3. lib. quarto, iuſt. quæſt. 7. 2. Ledeſ. ſecunda par quæſt. 18. art. quarto, col. 2. Angeſt. in mora. cap. nono. Medin. C. de reſt. quæſt. 8. & 10. Couar. 1. variar. cap. tertio, nu. 12. vid. cap. alma. 1. par §. 9. num. 2. fin. Maior. Imo & Petr. Nauar. ſup. dub. 8. negat obligari ſub mort. ob excõ-
h munic. [h] Nauar. capit. 17. numero tertio, exponit §. gallinarum. Inſtit.
i de rerum diuiſ. [i] Promiſſio facta homini vt obliget, debet eſſe humana & exterior: Soto inf. & commun. recen. D. Thom. quarta diſtinct. 38. quæſt. prima t. t. Richar. articulo ſecundo, quæſt. prima, Almain. d. 15. quæſt. 2. Angles tit. de voto. art. ſecundo, differ. 4. Specul. 1. par. art. 16. Fra. Ludou. ſecunda par. inſtr. c. 27. contr. Mendoz. inſr. num. octauo, quod ſi mutua ſit vt in ſponſalibus, obligat ex contractu ſub mort. ſup. lib. 1. de matrim. cap. 13. §. 2. Promiſſio vero facta Deo in re graui, etiam interior, obligat ſub mor. & ſtatim acceptatur à Deo, quia ſit in compenſationem quandam pro beneficijs ex virtute religionis & gratitudinis. Caiet. cum D. Tho. 2. 2. q. 88. 3. Soto. lib. 7. iuſt. q. 2. 1. Caſtro votum. hær. 1. Mich.

Med.

pro abſente, ſtipulari aut acceptare poteſt,[k] acceptet, ut tabellio, vxor aut filius. Secundo ſi alter acceptauit promiſſionem, dicitur nudum pactum.[l] Tertio ſed ſit pactum ueſtitum ſolennitate iuris, ſi promiſſio facta & acceptata ſit coram teſtibus, aut cum ſcriptura, quæ fidem faciat.[m] In cauſa priuata vnus teſtis contra unum promiſſorem non facit fidem, nec cogit confiteri debitum in iudicio. [n] Promiſſio facta homini, per ſe non obligat ex iuſtitia commutatiua, cum obligatione reſtituendi rem promiſſam, ut quidam falſo putant:[o] ius tamen regni concedit actionem quandam petendi apud iudicem.[p] Alij aiunt obligare eam legem ſub mort. ex iuſtitia legali[q] (quæ pro bono communi imponit præcepta quædam de omni genere virtutum[r]) ſed negant dare actionem.[ſ] nempe directam, concedit uero indirectam, qua imploratur officium iudicis.[t] ſic princeps compellit diuites, vt tempore famis aut peſtis contribuant eleemoſynas[u] pro indigentium ſubuentione.

6 At ſane acceptata promiſſio obligat quidem ex virtute fidei (quę & fidelitas & veritas dicitur: quam Cice. ait eſſe fundamētū iuſtitię[x]) ſed fides hęc debito tantum morali obligat ſub veniali:[y] vt ex virtute ueritatis ſub veniali tenetur in propoſitione aſſertoria non mētiri.[z] Doct. autem qui damnant peccati mort.[a] non implere promiſſionē: limitandi ſunt dum cedit in damnum proximi, eſſe peccatū mort.[b] per accidens, ratione alterius virtutis adiunctæ, quam violat: vt mendacium pernicioſum eſt peccatum mort. non quia cōtra virtutem veritatis eſt, ſed quia eſt contra iuſtitiam.[c] Si promiſſio facta ſit abſenti, dat quidem aliquale ius ex lege regni, vt quidam putant:[d] ſed reuocabile à promiſſore, antequā ab alio acceptetur.[e] quia non intendit ſe obligare niſi ſub conditione, ſi alter acceptet: vt communiter lex humana includit tacitè conditionem, ſi acceptetur moribus vtentium.[f] Si vero promiſſionem liberalē & ab alio acceptatam reuocet ſine cauſa, peccat; ſed non tenetur eidem reſtituere,[g] niſi in tu-

k Med. lib. 4. de ſacram. hom. cōtin. controuer. 7. c. 8. & ſeq. [k] Quia pro alio poſſit ſtipulari & acquirere alteri. vid § 1 & 2 inſtit. per quas perſonas nob. acquir. l. 2. ff. rempub. ſaluam fore. Nau. c. 17. nu. 281. Ang. vſur. 2. §. 8. Sylu. vſur. 9 §. 5. & uterque uerb. ſtipulatio. [l] cap. 1. de pactis. Chryſ. c. iuramenti. 22. q. 3. Summiſtæ uerb. pactum. Aſten. li. 3. ti. 6 Nau. c. 18. n. 6. [m] Pactum ueſtitū cogit implere etiam ciuile. [n] Regula vt, reus ſemiconuictus uno teſte, & rogatus à iudice teneatur confiteri (atque ita vnus unum reū uincat) limitatur quando iudex ex officio procedit pro bono communi. Sed ſi ad inſtantiam partis priuatę procedat, vnus teſtis non præualet contrareū negantē, quia melior eſt conditio poſſidentis, & reus non tenetur alteri priuato aduerſario præbere arma contra ſe. Quare ſi vno teſte conuictus reus eſſet damnandus pœna corporali, aut temporali pecunia, multi negant obligari ex uno teſte ad confitendam veritatē iudici. Nauar. c. miser uerba. vet. Corol. 63. nu. 732. 764. & nou. Corol. 65. nu. 143. & ſeq. Alcocer. Summa. c. 18. ſeu nouo. c. 26. ri. de Doctoribus Pet. Nau lib. 2. reſt. c. 4. nu. 142. vid. nu. 221. Sylu. ver. confeſſio del ſti § 1. Dueñas. reg. 218. nu. 7. Sylua nupt. lib. 3. nu. 31 Palac in l. 8. Taur. nu. 11. 23. & citant Innocen. Spec. Pan. & G. o. & fauet quod affert Padilla. l. ſi quę ſt. C. de fideicommiſ. nu. 19. dum probat 1. opi. Quare qui liberaliter promiſit ea fidelitate, ſi neget iudici ſe promiſiſſe, non peccat cōtra iuſt. quando uno teſte conuincitur. [o] Sentit Mich. Med. lib. 5. de contract. c. 23. 24. Angles. ti. de uot. q. 2. p. 3. Ferd. Mendoza. lib. 1. de pactis. c. 4. nu. 28 quia promiſſionē acceptatam putat eſſe contractū, & nu. 33. ac ſæpe concedit quod promittens tenetur reſtituere promiſſa, ſi rebus non mutatis poſſit implere. & Couar. c. quāuis pact. 2. p. §. 4. nu. 13 ait dari compenſationem pro rebus promiſſis. Et quidam citant Summiſt. ſup. L. At durum & falſum eſt concedere licentiam, vt is cui res promiſſa eſt, poſſit clam accipere & cōpenſare, quando apud iudicem probare non poteſt. Quidam citant Sotum, ſed falſo. [p] Vt ſi quis ſponte fateatur ſe promiſiſſe ēt abſque teſtibus, datur actio lege regni. 3. ti. 8. li. 3. ord. ubi Perez col. 7. p. 613. cum Peralt. & Greg. l. 1. ti. 11. l. 4. ti. 4. p. 5. Matienzo per l. 2. ti. 16 li. 5. recopil. gl. 1. nu. 5. (& nu. 4. citat multos quod detur actio etiam iure ciuili.) & in l. 7. gl. 2. nu. 17. 19. ti. 10. lib. 5. recop. Menchac. li. 2. de ſucceſſ. creat. §. 21. nu 42. 43. Mēdoza. ſup. n. 33. Pariador. de reb. quotid. c. 3. nu. 35. c. 6. §. 2. Ant. Gom. 2. uar. c. 9. nu. 3. c. 11. nu 4. 20. Duen. reg. 11. ſi. quia d. l. 3. ait dari actionē, en qualquier modo que vno ſea viſto que ſe quiſo obligar a otro. [q] Sic loquuntur Couar. c. cum in officiis. nu. 10. de teſtam. & reg. poſſeſſor. 2. p. §. 11. nu. 4. & d. ca. quamuis pact. uide Mendoz. ſupra nu. 2. & ſeq. & pactum nudum ſi acceptatum ſit, obligare iure canonico ait Aſten. li. 3. tit. 6. ar. 5. Syl. pactum §. 4. cū Panor. Aug. §. 4. Armil. §. 2. & clarius, Ang. & Sylue. verb. pollicitatio. Tab. & Roſel. promiſſio § 5. Ant. 2. par. ti. 10. c. 1. § 4. cum Goffred. Butr. & Mutena d. l. 7. Perez. p. 612. Ant. Gom. d. c. 9. nu. 1. cum Peralta, Greg. gl. magna l. 4. ti. 4. p. 5. Rich. 4. d. 38. a. 3. q. 3 Nauar. c. 18. nu. 6. Abul. Num. 30. q. 50. ad 2. Mercado. lib 6 de contract. ca. 16. ſentit Soto. lib. 7. iuſt. q. 1. ar. 1. verſ. at vero. qui omnes aiunt acceptatam promiſſionem obligare ſub mor. ex fidelitate ſeu iuſtitia legale præſertim poſito præcepto iuris canonici & per legem regni. At explicādi ſunt de pacto mutuo, iuxta l. Labeo. 2. ff. de ver. ſign. pactum eſt ultro citroque obligat. & hoc eſt contractus, ut probat Mendoz. nu. 28. cum Ant. Gom. & Perez ſup. [r] Tiraq. de nobilit. c. 29. nu. 44. Moliuz. de uſur. num. 3. Couar. 73. var. c. 14. nu. 5. [ſ] Sic ait Coua. dictis. c. cum in officijs & c. quāuis pact. & reg. poſſeſſor. [t] Actionis appellatione latæ venit officiū iudicis. Doct. c. ſi de offic. iud. Tiraquel. de vtroque retr. tit. de retr. conſanguin. §. 35. gloſ. 4. nu. 39. Anton. Gabriel. tom. 1. lib. 1. verb. actio. vt quādo Deo vouit dare calicem certo monaſterio, poteſt reuocari facta commutatione per epiſcopū, quia monaſterium non habet actionem, niſi indirectè. Nauar. c. 12. nu. 78. cū mult. & Apolog. de reddit. q. 1. mon. 72. Couar. 1. Var. c. 14. nu. 15. & reuocari poteſt. [u] Caiet. cū D Tho. 2. 2. q. 110. ar. 4. ad ſecundum. q. 119. 1. Soto libel. in cauſa pauperum. cap. 4. Couarru. 3. Var. cap. 14. nu. 5. Sarmien. de reddit. 3. part. cap. 4. nu. 3. Cordub. lib. 1. q. 4. Mexia pragmat. panis. concl. 1. num. 5. & ſequent. nu. 58. Baptiſta de vſur. 16 men. 1. §. 5. nu. 95. Syluest. eleemoſyna §. 6 obligatio. §. 1. & 7. Alberic. ver. eleemoſyna. Pelag. lib. 2. de planctu eccleſ. c. 18. Benincaſ. de paupert. q. 7. ſpecial. 5. nu. 17. [x] Ex quo probat Soto lib. 7. iuſtit. q. 2. art. 1. ad primum, & lib. 3. q. 5. art. 3. Ledeſ. 2. par. quæſt. 18. ar. 1. dub. 3. Cord. caſ. 133. & lib. 1. quæſt. 32. Frat. Garzia. 1. part de contract. cap. 4. At fides humana non eſt ipſa iuſtitia, ſed fundamentum iuſtitiæ humanæ, vt ait Cicer. 1. de offic. capit. de iuſtitia. vt fides infuſa non facit iuſtum, ſed eſt fundamētum iuſtitiæ noſtrę. quare idem Soto relect. ſecret. memb. 1. quæſt. 1. & d. 20. quæſt. 2. 2. col. 4. fatetur fidem ſeu fidelitatem non obligare ſub pecca. m. niſi per accidens, quando frangit in re graui ſecretū promiſſum, & nocet proximo. [y] Sot. ſup. memb. 1. quæſt. prima. Cordub. caſ. 133. Matienz. l. 2. num. 2. & 11. tit. 16. lib. 5. recop. Caietan. 2. 2. q. 113 art. 1. dub. quarto. & verb. perfidia. vbi Armil. inſinuat. & recent. Thomiſt. colligunt ex D. Thom. 2. 2. quæſt. 80. artic. vnic. ad tertium, quæſt. 88. 3. ad primum. Medin. C. de reſtitut. quæſt. 3. vid. ioſ. c. 21. §. 1. H. [z] Diuum Thomam, 2. 2. quæſt. 110. 3. Soto lib. quinto. iuſtit. quæſt. ſeptima. ar. quarto. relect. membro tertio. quæſt. 3. Frat. Medin. libro primo. inſtruct. cap. 14. § 35. Doctor. 3. diſtin. 38. Syluest. mendacium. §. 3. Alexan. 2. part. quæſt. 37. q. 39. memb. quinto. art. 8. Nauar. cap. decimooctauo. num. tertio. [a] [b] Citati. Q. maxime Soto membro primo, quæſt. prima. Nauar. cap. 18. numero ſexto. [c] Citati. Z. [d] Citati. P. Et aiunt d. lege regni corrigi ius commune. At d. lex loquitur quando alter acceptauit pro abſente, ſup K. aut ea actio quam ante acceptationem dat, eſt reuocabilis iuſ. E. [e] Couar. in edit. vlti. anni 70. libro primo. Var. cap. decimoquarto, numero decimotertio retractās cum Gregor. l 4. tit. quarto. part. quinta. Perez. dict. l. colum. ſeptima, & ita ſeruari in praxi. Nauar. cit. ſup. T. in ſimili. Soto lib. tertio. iuſtit. quæſt. quinta. artic. tertio, refert ſe ad ll. ciuiles. [f] Auguſt. cap. in illis. quarta d. Nauar. capitulo vigeſimoquinto. numero 41. 48. capitulo 27. numero 149. 249. 271. §. 13. de orat. not. 22. numero quinto Apolog. de reddit. quæſt. ſecunda, mon. 16. ad fin. Cordub. caſ 78. opi. tertia. Syluest. lex. §. 2. 9. Armil. §. undecimo, cum Panormitan. Feli. Dominic. Dued. prima libert. Chriſtianæ. cap. ſecundo, par. 3. Couarru. 2. Var. cap. 16. Caſtr. 1. leg. pœn. cap. primo. Anton. 1. part. tit. decimooctauo. cap. 1. ante §. Perez. l. 2. tit. 7. lib. 5. ordin. pag. 202. Mexia pragm. pan. concluſ. 3. nu. 18. fauet Soto. lib. 1. iuſtit. quæſt. 7. art. 2. lib. 6. quæſt. 1. art 6. de monte pietatis. lib. 10. quæſt. 5. artic. 6. de concil. Later. obligante beneficiarium ad reſtitut. fructuum, niſi recitet horas. Anton. Gabr. tom. 1. verb. lex, tom. 2. tit. de clauſul. concluſ. 2. [g] Quia fidelitas nō obligat ad reſtitut. vt epiſcopus qui ea fidelitate tenetur eligere digniores, & qui omiſit dare debitas eleemoſynas, ſi omittat,

non tenetur reſtituere. [h] Sup.§.quinto, N. [i] Vt lex dat repetitionem amiſſorum ludo prohibito: ſed qui ſoluit, non poteſt clam compenſare. & hæres ab inteſtato poteſt petere quod alter ex teſtamento minus ſolemni poſſidet, vt dicit Soto, libro tertio, iuſtit. ſic actio noxalis non obligat reum ad pœnam, ante ſententiam iudicis, & lex de moſtrenco reddendo, ſup. lib. de indulgen.c.36.§.5.

edere reo inſtrumenta, non tamen reus actori. Decius, numero 32. Antonius Gabriel. tomo primo. ſupra. & ex Viuio opinio. 145. [f] Decius, numero 60. verſ. fallit. Antonius Gabriel. ſupra. [g] Corduben.caſ.63. ad fin. vt teſtis, (cui aſſimilatur inſtrumentum tamquam teſtis iuris alieni) dum ſibi imminet graue periculum, non tenetur reſpondere excommunioni Soto, relect. membro ſecundo, quæſtio.6. dubio quinto. Nauar.capit.25. num. 50. vid. cap.24. nu. duodecimo. & dum non reſpondet generali mandato in re occulta propter bonum priuatum, excuſatur. lex tamẽ magis obligat, quia fit propter bonum cõmune, quãuis ceſſet ratio in hoc particulari. [h] Nauar.cap.18. nu. 38. Cordub. lib.1. q.43. Areoalo, de correct. [i] Vt ſi generali excommuni. iubet reddere, quod clam accepit in recompenſam, excuſatur reus iure ſuperiori, Soto.lib.5. iuſt.quæſt.3. art.1. ad 3. & art.3.ad 1. Nauar.cap.17. nu. 114. Cordob. caſ. 64.verſ.4. caſ.111. Petrus Nauarra. libro 3.reſtit. cap.1. nu. 402. p.136. cũ Gabr.diſt. 15. q. 4. Ang. Syl.vel ſi legitima temporis præſcriptione factus eſt Dominus, non tenetur manifeſtare Couar.reg.poſſeſſor. 3.p. § 2. no. 3.illat.3.& facit Soto.lib.4. iuſtit.q.5. art.4 [k] Præcepiũ ſub excommunica. non eſt de re nimis difficili, ſed proportionata fragilitati humanæ: vt remigans in Galeis Maurorum, non incurrit excommunicat. cum tanto periculo ſuo, Nauar.cap.27. num.63. vid. num. 141. Corduben. caſ. 137. ad fin. & qui occidit clericũ in flagrãti, crimine

...dicio cõuictus [h] damnetur per ſententiam. Vt multæ aliæ leges cõcedunt actionem petendi, quæ non obligant reddere ante ſententiam iudicis. [i]

CAP. XVIII.

De excommu. à iudice quæ dicuntur Paulinæ.

§.2. Si petat manifeſtari inſtrumenta ſeu ſcripturas.
3 Qui excuſantur?
4 In edictis quanta prudentia vtendũ ſit? ſi parochi vocentur ad ſynodum. ſi quis iubetur reſtituere aut reuelare furem occultum.
5 Si vocetur teſtis contra furem occultum.
6 Si iubeatur denunciare intra 6. dies ſub excommun. lata ſentent.

Per edicta quæ dicuntur Paulinæ,[a] via inquiſitionis iubentur manifeſtari occultatæ ſcripturæ ſeu inſtrumẽta. Expendere tamẽ oportet an fiant ad ſolius partis inſtantiam, vt detentor occultus exeat à peccato: an vero ſimul in punitionẽ publicam detentoris propter bonum commune: & quibus verbis proponatur excommunicatio? Primo, ſi dicat qui furatus eſt vel detinet alienas ſcripturas ſine Dei timore, non obligat eũ qui prudenter occultat proprias ſcripturas: quãuis partim cõtineant ius aduerſarij collitigãtis. [b] præſertim quia cõiter edictum non obligat denunciare niſi vt id ad quod homo antea tenebatur, manifeſtet citius iudici. [c]

2 Si abſolute feratur vt quicunque ſcripturas habeat de tali cauſa, manifeſtet: & tamen præcedit via inquiſitionis abſque præcedenti infamia, & ſemiplena probatione: nõ tenetur reus iure canonico [d] proferre in medium inſtrumẽta cõtra ſeipſum, quãuis eſſent partim aliena: vt ſi inſtrumenta ſint vtriq; parti communia, nec poſſet edere quæ proſunt parti, niſi ſibi noceat & amittat verum ius ſuum. Quando actor iã habet ius & probationes inchoata iam lite: ſed quærit maiorẽ probationẽ ad coadiuuandã ſuã intentionẽ, tenetur reus edere inſtrumenta aliena aut communia, [e] & actus iudiciales [f] quos penes ſe habet: ſicut reus ſemiplena probatione conuictus tenetur confiteri veritatem. ſed excuſari poteſt reus quando ex eo quod inſtrumenta edat, patitur graue præiudiciũ proprij iuris, & aduerſarius coget ad expenſas magnas & vexationes in lite: [g] ea enim præſumitur pia matris eccleſiæ intentio, dum iubet ſub excõmunicatione, ne reus incurrat illam nõ manifeſtãdo, ſi forte graui cauſa excuſetur. [h] Quod ſi hic priuatus iudex ex præſumptione procedens intendat, vt reus nihilominus edat inſtrumẽta, quãuis præiudicium patiatur: certe eximi reus à Papa, [i] qui eſt benignior iudex, per iura, quæ ſunt præcepto iſtius iudicis ſuperiora, iura enim concedunt ne reus teneatur edere inſtrumẽta actori. Interdũ reus quamuis non excuſetur à culpa, liberatur à pœna: [k] magisque excuſatur reus, ſi non habet originalem ſcripturam, ſed tranſumptum: [l] & præſertim ſi non habet authenticũ cum ſigno Notarij. [m] Quarto ſi tamen reus habet authenticũ inſtrumẽtum quod iniuſte ſuffuratus eſt à tabellione aut ab aduerſario, tenetur compulſus ſub excommunicatione edere, vt ſatisfaciat damno per iniuriam dato: [n] ſicut enim re perſpecta compelli poſſet à iudice ſeculari edere, ita in ſubſidium cõpellitur ſub excommunicatione à iudice eccleſiaſtico. [o] ſecus quando bona fide cœpit poſſidere inſtrumenta, tamquam aliquomodo propria: vt ſtatum iuſte quæſitum licet conſeruare, quamuis differat & detineat ſolutionem debiti: nec enim tenetur cum amiſſione iuſti ſtatus, ſtatim reſtituere pecunias. [p]

3 Quando ijs qui per edictũ generale vocantur in teſtes, conſtat, reum in conſcientia excuſari propter ſupradictas cauſas: excuſantur & ipſi à præcepto caritatis & obedientiæ ſub excõmunicatione. Se-

[a] Qvia mos cõcedendi Paulinas excommunic. cũ graui proceſſu increbruit à Paul. Pap.III. [b] Quia finis excommunicat. (quando per viam correptionis euãg. dat pro re occulta) eſt vt homo exeat à peccato, aut per ſatisfactionẽ exeat ab iniuſta retentione.cap.nouit. de iudic. vbi Nauar. D. Tho.2.2 q.60. art. 6. ad tertiũ. vbi tecen. Soto.li.3. iuſt. q 4.ar.5.& diſt.22. q.1.ar.2. relect. ſecre. memb. 2. q.7. dub.4. Deci.in c.1. de probat. nume. 36. [c] Vt publice delinquentem, nec emendatum tenebar ex charitate & miſericordia, ante edictum corrigere etiam per denunciationem euãgel. (ai per accidens excuſabar, quia deeſt ſpes melioris frugis: aut quia iudex nõ iã curabit emẽdationem fratris. quam lucroſam pœnam: vt ait Palud. 4.diſt.19. quæſt.4. col. t.) & ita Soto. diſt.22.quæſt.1.ar. 4.relect. ſecret.membro. 2. quæſtio. 6. dub.6. concl.2. fin. & videtur D. Tho. 2.2. quæſt.33. art. 7.ad 5.vide Syluеſ. correptio. §.4. vbi Summiſt. quod latẽ ſine cauſa impugnat Nauar.ca.int. verb. Corol.63.ſi. nu.719. & ſequen. in veter. ſeu nou. Corol.64.nu.233. [d] Greg.Pap.IX.cap.primo de probat. ait reus non compellitur edere inſtrumenta actori, & ſcripturas quas habet: quia eſſet præbere arma aduerſario contra ſe. vbi Deci.num. 32.cum Bald.l.1. ff.de edendo. Ripa.l.1. num.12. C.de edendo. concordat.l.17. tit.ſecundo. part.tertia. Anton. Gabriel. tomo primo. libro nono. verb. inſtrumentum, cum Azon. quem communiter approbari ait Alber. l.prima. ff.de edendo. quia ius Canon. dum excommunicat, reſpicit ſimul forum conſcientiæ. ſed ius ciuil. ex præſumptione compellit edere inſtrumenta, quamuis reus in conſcientia non teneatur. [e] Deci.d.cap.1. de probat. numero 33. cum commun. quia in iudicio duplici (id eſt, quando vterque litigans ex æquo habet ius ad inſtrumentum commune) vnus reſpectu alterius cenſetur actor: tenetur autem actor

repertum excuſatur ab excom. Nauar.ca.27.nu. 84. [l] Quia tranſumptum non plenè probat in iudicio. authen. ſi quis in aliquo. C.de edendo |.44.114.iit 13. P.3. [m] Deci. dict.capitulo primo, de probat. numero 60. Anton. Gabriel. tomo primo, libro nono, verb. inſtrumentum. & ex Viuio. opin.148. [n] Tabellio etiam tenetur ex officio iuſtitiæ edere inſtrumenta partibus. Deci. dict. capitulo primo, num.54. Anton. Gabr. dict. libro nono, Syluеſtr. tabellio. literæ, & verb. confeſſio delicti.§.primo, & ſequen [o] In quo habet verum quod ait Deci. dict.cap.1. num.36. Cordub. caſ.63. & ſic temperandus eſt Soto dum obligat edere ſcripturas actori, quamuis reus patiatur vexationem. d.22.quæſtio. prima, artic.ſecundo, caſ.3.col.9.ad fin.lib.5.iuſtit.quæſtio.7.art.1.de ſecret.memb. 2.quæſt.7.dub.4.Syluеſt. falſarius.§.3. [p] Nauar.c.17. num.

eundo, Excuſari poſſunt priuilegio iuris, quo cóiúctis, vt filius & vxor,
q eximitur à teſtimonio cótra aliú, q cum id redundet in propriam infamiam. excuſantur & ij qui habent priuilegium ne teſtificari cogan-
r ſtur: r niſi in caſu hæreſis, ſ aut ſi
t res per alios probari non poſſit. t Tertio excuſantur ſi aduertát iudicem procedere cum notabili defectu ordinis iuris: vt ſi prælatus iubet occulta fratris manifeſtare abſque præcedenti infamia & corre-
u ctione. u ná ſentétia & obedientia in dubio non obligat, quando eius executio parit graue detrimentum mihi aut proximo, & periculú pec-
x cati. x Quarto excuſatur qui ſub ſe-
y creta conſultatione rem nouit, y quamuis ſciret reum in eo peccare mort. (vt aduocatus, ꝓcurator, aut uir ſapiens de ea re conſultus) niſi immineret graue damnum futurú
z in pernicié reipub. aut proximi. z Quinto, iuſſus denunciare, excuſa-
a tur, ſi debitor ſit notus: a aut ſi ita ignotus eſt ut rem uno ſaltem teſte
b probare non poſſit: b aut ſi is qui crimen occultum commiſit iam
c emendatus eſt, & à dáno ceſſauit. c imo licet delictum fuit publicum
d in laico, d ſi iam eſt omnino emendatus & reſtituit, non eſt denunciádus Epiſcopo, aut puniendus, licet adhuc laboret infamia. Interdum actor in ſubſidium implorat officium iudicis: ad cuius prudens arbitriú pertinet ex graui cauſa com-
e pellere, ut reus edat inſtrumenta. e uix autem in conſcientia obligat, niſi in cauſa fauorabili, ut Eccleſiæ
f uel matrimonii: f aut cú reus uſurarius compellitur oſtendere li-
g brum rationum. g

4 Magna prudentia eſt adhibenda, dú Epiſcopus uiſitans iubet per edictú, ut ſubditi aliquid ex ibidé expreſſis ſcientes, ueniát ad denú-
h ciandum. h Nec comprehendit ſubditos, qui eo tempore agunt extra
i territorium eiuſdem Epiſcopi. i Quod ſi Epiſcopus aliquem priuatum ſub iuramento roget, nec tamen iuridice, poteſt hic iurare ſe
k nihil ſcire. k Edicta, cum ſint mandatum ab homine expirát, mortuo
l auctore, aut amoto ab officio. l Dú per modum viſitationis, promulgatur, expirat nó quidem ſtatim poſt ſex dies, inter quos iubet denuncia-
m re: ſed finito viſitationis tépore, m aut paulo poſt: quamuis publicetur

q num. 57. q r cap. parentes. de teſtibus. § item parentes. 4. quæſt. 3.
r l. lege Iulian. l. libertarum. ff. de teſtib. Nauar. cap. 14. num. 13. §. 7. cap. 25. num. 48. c. inter verb. concl. 6. Corol 66. num. 311. Cord. caſ. 64. Angel. denunciatio. §. 13. Sylua nuptial. fol. 104. 206. Probus ad Monach. in cap. 2. de conſtit. in 6. num. 67. Simanc. tit. 64. de teſtib. nume. 5. Perez l. 1. titu. 9. lib. octauo. ord. pag. 223. Anton. Gabr. tom. 1. lib. 8. verb. teſtis. tom. 1. tit. de teſtibus. concl. 17. Auendaño. verb. amigo. Duenas alleg. de teſtamen. nume. 44. habetur poſt regul. Molinæ. ad Alexand. conſil. 28. nume. quinto. vol. 1.
ſ ſ Nauar. cap. inter verb. Corol. 66. num. 330. vet. 807. 824. Alexand. 4 par. titu. de quarto præcepto. Palac. capit. per veſtras. §. 26. 75. de filio contra patrem hæret. nolentem corrigi. & §. 18. de patre contra filium. vbi add. At ſi correctus eſt, excuſari filium à denunciatione patris. Nauarr. capitu. 14. num. 13. capitu. 25. num. 48. Richar. 4. diſtinct. 19 Palac. Rub. in allegat. hæreſum. § 4. Caieta. in Leuit. quinto, & ſecunda ſecundæ, quæſt. vndecima artic. 2. Simanc. 10 vet. cap. 42. num. 11. Perez l. 1. tit. 9. lib. 8. ordin. pag. 222. Soto relect. ſecret. memb. 2. quæſt. 4. concluſ. 2. vbi Cordob. Caſtr. 2. hæret. pun. capit. 25. Cano. lib. 12.
t de loc. cap. 9. t Nauar. cap inter verb. Corol. 65. deciſ. Toloſ. 4. de excommunic. glo. capit. quanquam 14. quæſt. 2. Felyn. rubr. & in
u cap primo, de teſtibus. cogen. argum. l. conſentiu. C. de repud. u Diuus Thomas, ſecunda ſecundæ, quæſt. 33. 7. ad tertium, vbi Bañes, Soto de ſecret. memb. 3. quæſt. 1. concl. 4. dub. primo. Nauar. capit. 25. num. 40. quia quando iudex procedit via inquiſitionis, & iubet denunciare mandatum generale intelligitur ſeruato iuris ordine, de ijs, quæ poteſt reuelare: non de occultis quæ celare tenetur. Diuus Thomas, Bañes ſup. Soto memb. ſecundo, quæſtione ſexta, concluſ. 2. Anton. 2. parte, titulo nono, capit. ſexto, §. 4 col. 3. Collectar. in cap. omnis. de pœniten. & remiſſ. col. penultima Nauar. cap. inter verb. concl. 6. Corol. 52. num. 131. & bene cor. 66. num. 294. fin. cap. decimoctauo, num. 40. per l. ſi procurator. ff. de cond. indeb. cap. Quintauallis. de iure iurando. capit pri-
x mo, eodem titulo lib. 6 gloſſ capit. dilecto. de præbend. x Soto. d. memb. 3. facit Syluest. ſententia § 4. & 5. (vbi tamen eget expli-
y catione) & verb. correctio § 9. y Soto, ſecret. memb. 2. quæſtio. 7. artic. 1. concl. 4. vbi Cordub. Nauar. cap. 25. num. 41. 46. § 7. & capit. 18. num. 54. 55. 60. quia eccleſia vult, vt ſimul conſeruetur fi-
z delitas in ſecretis. z Nauar. cap. 18 num. 55. fin. fatetur D. Thom. ſecunda ſecundæ, quæſt. 33. 7. Soto. memb. 2. q. 4 concl. 2. & 4. Nauar. c. inter ver. Corol. 58. num. 157. cor. 63. num. 205. cor. 66. nu. 290. vbi ait quod licet probare non poſſit, debet alia via occurrere, & citat Felyn. Dec. Bertachin. & addit. num. 292. ſi neſcit, ſed audiuit ab alio, ſatius eſt vt illum à quo audiuit, mittat ad inquiſitorem. & cui ſub ſecreto etiam iurato commiſſum eſt id crimen, debet detegere dum videt eſſe pernicioſum Reipublicæ, præſertim ſi ſub excom. producitur in teſtem. Nauar. capit. 18. num. 55. fin. cap. 25. num. 46. fin. vid. num. 42. cap. inter verb. concl. 6. num. 300. 305. & citat duos modernos. Sylua nuptial. lib. 3. num. 43. & Prob. ad Monach. in cap. 2. num. 66. de conſtit. lib. 6. quod conſultor, aduocatus, medicus aut procurator tenetur ſecretum aperire, & fatetur Soto generalius lib. 5. iuſt. quæſt. 7. 1. & de ſecret. ſup. vbi Cordub. cum Palud. Caietan. Lyra. idem Cordu. lib 1. q. 43. dub. 2. dicto. 3. & caſ. 64. Sylu. teſtis. §. 8. confeſſio. 3. §. vlt. Ang. cõ-
a feſſio vlt. §. 22. Ant. 3. p. tit. 1. §. 7. fi. D. Tho. 2. 2. q. 70. ar. 1. ad 2. a

b Sup. circ. 17. §. 4. B. b Cap. plerumque. 2. quæſt. 7 per not. in cap. ſi ſacerdos, de offic Ord. gl. in cap. ſi ſacerdos, de pœnit. diſt. 7. vbi Nauar. & cap. inter verb. concl. 6. num. 259. (& addit num. 283. cum Ang. excommunic. 3. §. 20. ſi iubetur denunciare licet probare non poſſit, ſententia continet errorem intolerabilem) vid. nu. 290. capit. 17. num. 534 capit. 18. num. 61. capit. 25. nu. 33. Soto. memb. 2. q. 5. concl. 2. Adr. quodlib. vlt. q. 1. principal. Ripa de peſte. §. fin. nume. 118. Soc. conſ. 102. vol. 4. Sylua nuptial. libro 3. num. 45. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 74. col. 1. Ang. denunciatio. §. 13. Syluest. excommun. 2. §. 8. num. 18. Roſel. excommunic. 2. §. 16. Tabie. accuſatio. §. 4. inquiſitio. §. 7. Cordub. li. 1. q. 43. dub. 2. vid. Anton. Gomez de delict.
c cap 2. limit. 3. c D. Thom. 2. 2. quæſt. 33. 7. ad 5. Soto. lib. 5. iuſt. quæſt. 5 1. ad fi. Cordub. ſup. Nauar. capit. 25. num. 46. cap. inter verb. Corol. 52. 65. & ꝓbat ex cap. ſi peccauerit. 2 quæſt. 1. q. a facta reparatione ceſſat intétio & vis edicti, ſed addit Cordub. ſup. & caſ. 64. ſecus ſi reus eſ-
d ſet de illo crimine infamatus apud iudicem. d De quo limitandus eſt Soto, lib. 5. ſup. & memb. 2. q. 6. Armil. correctio. §. 4. ſed ſi reus ſit eccleſiaſticus, poſſet eps tanquã proprius illius iudex punire, pro preteritis licet emendatus ſit, de quo exponendus eſt Syluest. correctio. §. 4. in dub. autem an peccatú ſit publicum, necne, declinandum eſt in fauorem rei, ne denuncietur Soto. memb. 2. q. 2. Na-
e uar. cap. 24. num. 14. e Sup. §. 2. D. & ſeq. Dec. cap. 1. de probat. nu.
f 31. dicit commun. Ripa. l. 1. nu. 5. & 20. C. de edendo. f Dec. d. cap.
g 1. nu. 19. ad fin. Ripa. d. l. 1. num. 12. & 13. facit l. 17. tit. 2. par. 3. g
h Dec. dict num. 19. Ant. Gabr. tom. 1. lib 9. verb. inſtrumentum. h Monet Nauar. cap. 25. num. 46. cap. inter verb concluſ. 6. nu. 280.
i 330. Rip. de peſte fol. 15. num. 124. i Sup. capit. 16. §. 1. E. Nauar.
k cap. 27. num. 6. k Nauar. cap. 18. num. 62. Soto relect. memb. 3. q. 3. concl 4. (& addit falſo, quod confeſſor à tyráno preſſus, non poteſt dicere, Petrus non fecit hoc peccatum) & lib. 5. iuſt. q. 6. 2. teſtis dicat, neſcio, ſed ne dicat, non vidi aut audiui. nec reus poteſt dicere nó feci. quod Cordub. ſup. relect. ſecret. & caſ. 65. dicit probabilius & tutius, & Couar. 1. var. cap. 2. num. 2. At reuera reus de occulto rogatus non iuridice an fecit talé rem, ſicut de illa ſunt indicia? ſi neget feciſſe, non mentitur: nempe facto publico & eo modo quo iudex habet ius interrogandi. ſentit Nauar. ſup. & cap. 25. num. 43. vbi addit. Hiſpan. num. 36. cum Adrian. de correct. frater. & de confeſſ. artic. 5. dub. penult. ad 2. & quodlib. 11. ad 2. principale. Caiet. 2. 2. q. 70. 1. Gerſ. Alphab. 34. P. Med. C. de confeſſ. q de ſigillo, quem citat Cordub. lib. 1. q. 43. pag. 345. fi. & ſuper Sotum de ſecret. memb. 3. q. 3. concl. 4. dicit probabile in caſu graui. Caiet. opuſc. 17. quæſt. q. 5. Syluest. accuſatio §. 13. iuramentum. 3. §. ſeptimo, iurament. 4 §. ſeptimo. verſ. 2. confeſſio delicti. mendacium, & eſt recepta ſententia apud Magiſtros Theolog. Salmantic. & Compluti. Sancius Epiſcopus, Gueuar. Ludouic. Legionen Mancius, Peña, Gallo, Frat. Medin. Balbas, & Pater De-
l za. l Nau. c. 27. nu. 2. c. 25. nu. 46. fi. cum glo. cap. à nobis. 1. de ſent. excommu. vbi Hoſt. Pan. Felyn. Palud. d. 18. q. 5. art. 2. nu. 11. Syl. excom. 2. §. 2. verſ. 15. Caiet. excom. Ant. 3. p. tit. 24. c 74. ſic excommunicationes latæ in cœna expirabant mortuo Papa, quia erant ab homine. Syluest. excommun. 7. caſ. 31. Soto. d. 19. quæſt. 2. 3. ſed poſt Pium V. anno 68. durant quouſque ſequés Pót. aliud
m diſponat. Nauar. cap. 27. nu. 74. m Armil. excom. §. 34. Peña cóſultus & quidam recent. quia non æquantur excõmunicationi iuris,

per parochias vrbis, vbi reſidere ſolet epiſcopus. Dum tamẽ per modum conſtitutionis profertur, ſemper durat: vt ſi vetet ne quis tempore officiorum intret chorum eccleſiæ, aut ne ſedeat inter Canonicos. Secũdo, ſi ſub excomm. iubeat omnes confluere ad vnam eccleſiã, nõ comprehendũtur impediti pro domus cuſtodia. & ſatis eſt quoſdam, de familia cõuenire vt aliis edictũ referant.[n] Quando omnes parochi vocantur ad ſynodum, impeditus legitime non incurrit,[o] ſi excuſationẽ ſibi facilem miſit per nuncium.[p] non tamen tenetur mittere procuratorẽ vice ipſius.[q] Tertio, dum fertur excommunicatio generalis pro rebus ſubtractis, vt reſtituat, & vt ſcientes denũcient intra aliquot dies: qui tunc excuſatus eſt per impotentiam aut ignorantiam, & tamẽ poſt annum reſtituere aut reuelare poſſet, ſed omittit, quidam aiunt incurrere illam excommunic,[r] (niſi iam iudex aut pars expirauerit, cum quibus expirat & mandatum.[ſ]) & addunt ſcientes debitoris impotentiã obligati, vt curent aſſecurari debiti reſtitutionem, vt fiat à debitore cum primum commode poterit.[t] Sed reuera non præſumitur ea eſſe iudicis intentio:[u] quia per ſe curat vt reus ex obedientia eccleſiæ exeat à peccato:[x] ac ſubinde reo excuſato excuſantur à denunciatione & reliqui ſcientes.[y]

§ Interdum mandat iudex per edictum ſub excommunica. vt quicunque, rei de qua in iudicio etiã inter priuatos agitur, ſciuerit veritatem, accedat ad iudicem plane dicturus tamquam teſtis,[z] etiã dum lis tractatur apud iudicem ſecularem:[a] in quo opus eſt prudenter examinare an vocetur in teſtem:[b] & in dubio vocatur in teſtem. Primo, in cauſa ciuili etiam nondum cœpta litigari:[c] in qua cõmuniter non agitur de punitione. Secundo, cœpta iam licet in criminalibus ſi edictum decernatur ad petitionem alicuius:[d] Et quamuis edictum vtatur verbo denunciare,[e] ſumitur impropriè pro teſtificari iuxta ſubiectam materiam. Et attẽdendus eſt tenor verborum, qui fit vno ex tribus modis.[f] Primo an ſciat de delicto & delinquente. Secundo an ſciat de fama ſeu infamia & notorietate delicti in vicinia? Tertiò vt dicatur quidquid ſcit, vel audiuit. ille dicitur ſcire[g] qui ſenſu externo expertus eſt, aut ſcit per confeſſionem patris, aut audiuit certificari à viro fide digno. Quod ſi crimẽ pendet in futurum præiudicium tertij, vt quia reus tẽtat furtum graue, aut homicidiũ facere: & reus occultus præmiſſa correptione non emendatur, debet denunciare prælato tãquam patri,[h] vt occurrat malo, & liberet innocẽtem à graui damno: (ſi modo abſq; periculo grauis infamiæ ſuæ aut patris, aut fratris ſui id facere poſſit[i]) Neque oportet vt præcedat infamia, ſed ſatis eſt ſemiplena probatio contra reum[k] ad petitionem partis. Non tenetur in dubio credere iudici aſſerenti reum apud ſe ſemicõuictum eſſe:[l] & raro aut vix tenetur quis contra reum occultũ,

vt durent toto anno, & per totam vita. At dum inquiſitor viſitat pro cauſa fauorabili fidei, vt habet maius territorium, ita obligatio denunciandi longiori tempore durat. ſed nouo præcepto edicti non intendit obligare pro toto anno, & prudens perpendet quanto tempore duret noua obligatio, dum promulgat edictum per præcipuas parochias. Peña, & recent. negant obligare pro toto anno. [n] Syluest. excommu. 2. caſ. 12. nu. 23. pœna. §. 18. fauet Nauar. c. 27. nu. 38. ſi. cum Pan. [o] Naua. ſup. Rip. de peſt. in 3. p. ſecundę partis. num. 30. Perez. l. 2. tit. 5. lib. 8. ord. pag. 179. Dueñ. regul. 271. [p] alias incurret per c. venerabilibus. §. porro. de ſenten. excomm. lib. 6. Couar. c. alma. 1. p. §. 11. nu. 11. & commun. dicit Henric. Boteus tract. de ſynod. 2. p. nu. 74. vid. Feli. c. 2. de ſolut. [q] Dueñas, cõtra Couar. [r] Soto. d. 22. q. 1. 2. verſ. 2. Naua. c. 25. nu. 46. facit cap. 27. nu. 2. & add. Hiſpa. num. 33. lib. de orat. not. 11. num. 11. Cordu. ca 64. [ſ] citati. L. [t] Nauar. capit. inter verb. in vet. nu. 797. [u] Arm. excomm. §. 34. Peña conſultus & quidam recent. vt de edicto in viſitatione dictum eſt M. [x] Sup. §. 1. B. [y] Nau. c. 17. nu. 114. 135. c. 25. num. 46. c. inter verb. conc. 6. Coro. 66. nu. 293. relect. de vſur. nu. 25. recent. cum Caiet. 2. 2. q. 66. 3. ad 3. & 2. 5. Sot. lib. 5. inſt. q. 3. 3. ad 3. diſt. 22. q. 1. 2. Petrus Nauarra. lib. 3. reſtit. ca. 1. nu. 406. cum Cord. caſ. 63. 111. Sylua nuptial. lib. 3. nu. 43. 51. Sylu. furti. §. 15. & excom. 2. nu. 18. Adrian. quodlib. 6. ar. 1. Rip. de peſt. § fin. nu. 118. fol. 158. Perez Rub tit. 2. lib. 8. ordin. p. 18. ſi. Rebuf. l. vn. C. de ſenten. quæ pro eo quod intereſt. vid. Armil. excom. §. 31. At ſi ſciens dubitat, declinet in fauorem iudicis, & denũciet Nau. c. inter verb. nu. 296. c. 23. nu. 37. Ang. furt. §. 41. Syl. obedien §. 2. Soto. relect. ſecret. memb. 2. q. 7. Fra. Ludou. 2. p. inſtruct. ca. 9. col. 3. ſed in occultis non debet reuelare Parti læſæ (ne detur occaſio odij) ſed priuatim Prælato tamquam patri. Syl. excomm. 2. §. 18. alias in dubio dum non cedit in præiudicium tertij, declinandum eſt in fauorem rei. Nau. c. 24. nu. 14. c. 27. nu. 187. Sylua nuptial. lib. 6. nu. 20. Simanc. de Cath. inſti. c. 64. nu. 60. add. Anton. Gab. to. 3. ex Anto. Maria, caſu 32. nu. 168. [z] Praxis apud iudices eccleſiaſticos. quod doct. colligunt ex c. 1. de crim. falſi. & notat Abb. c. ad noſtram. 2. de iureiuran. [a] Sentit Abb. ſup. & ſequitur Naua. c. inter ver. nu. 780. in vet. ſeu. nu. 215. 285. [b] Sup. §. 4 H. Naua. ſup. concl. 6. nu. 158. 282. [c] Nauar. ſup. nu. 286. & in vet. num. 781. & ſequen. Abb. cap. dilectus de exceſ. prælat. Felin. cap. intimauit. de teſt. punitione edictum. [d] [e] Nauarro dict. num. 286. & vet. num. 780. præſertim in cauſa, qua quis tenetur denunciare aut ſi deſit copia teſtium: nam in ea tenetur etiam non vocatus offerre ſe in teſtem ex caritate. Soto lib. quinto, inſtit. quæſtio. ſeptima, art. ſecundo. colum. penult. in quo Nauar. Corol. 63. vet. num. 705. 711. 717. loquitur timide, nec ſatis diſtincte & reſolute. [f] Nauar. ſup. [g] Nauar. concluſ. 6. nou. nume. 29. & ſequen. vid. capitulo 18. numero 62. [h] D. Thomas. ſecunda ſecundæ, quæſt. 70. art. primo, ad ſecundum. Caietan. & quidam tenent Theolog. & Iuriſperit. fauet Angel. excommunicat. tertio, §. ſecundo. Nauar. capit. 17. num. 114. quia circa occultum reum qui non poteſt probare non debet denũciari tamquam iudici. idem Nauar. c. decimoſeptimo, num. 114. quamuis cap. inter verb. numero 291. & ſequens. timide & irreſolute loquatur Soto, lib. 5. inſt. quęſt. ſeptima, artic. ſecundo, col. penult. & relect. ſecret. membro ſecũdo, quæſtio. 7. ubi addit quod qui ſcit teſtimonium eius eſſe neceſſarium ſe abſcondit ne vocetur in teſtem, peccat contra iuſtit. & tenetur reſtituere damnum. idem Naua. Corol. 63. quod tamen certo iure non probatur. & Innocen. cap. 1. de teſt. cogen. Gofred. ſumma de teſti. col. ſecunda, ſolũ aiunt quod ſe abſcondẽs peccat in. Quidam aiunt quod ſi quis in præterito fecit furtum, aut abſtulit honorem aut famã alterius, & monitus non vult ſatiſfacere, tenet̃ ſciens denunciare illũ iudici tamquã teſtis (quia teſtis probare non tenetur, vt ait Nauar. Corol. 63. 68. n. 698. uet.) quia rebellio moniti & denuncians habet vicem accuſatoris vt debeat ſatiſfacere parti. tenet Petrus Nauarra libro tertio reſtit. ca. quarto, num. 145. & quidam recent. & uidetur F. Ludouic. 2. part. inſtruct. cap. 11. niſi excuſet graue damnum propriæ famæ. pro qua ſententia facit Adrian. de correct. q. 11. Soto. membro ſecundo, quæſtio. prima. Cordub. lib. primo, quæſt. 43. dub. ſecundo, & caſ. 66. Nauar. cap. inter uerb. Corol. 48. num. 122. cap. 17. num. 134. cap. 18. numero 31. num. 40. At probabilius eſt non teneri, quia dilatio ſatiſfactionis non cenſetur nouum delictum: & illi autores (præter Petrum) loquuntur ſi reus ſit infamatus aut ſemiconuictus, Caietanus cum Diuo Thoma, ſecunda ſecundæ quæſtio. 70. 1. Diuus Thomas quodlibe. quarto. artic. duodecimo. Nauar. cap. decimooctauo num. 61. capit. uigeſimoquinto. numero 46. quare raro tenetur quis eſſe primus teſtis, inf. Et qui ſcit non debet cum iactura alienæ famæ prouidere pecuniæ & reſtitutioni alterius, ut ait Nauar. c. uigeſimoquinto, numero 43. cap. inter uerb. num. 805. 826. uerſic. 12. in uete. & colligitur de ordine caritatis ex D. Thoma. 4. diſtinct. 19. quæſt. ſecunda 3. 2. ad ſecundum. Palud. quæſt. quarta. col. 2. Richard. & multi recent. [i] Sot. membro ſecundo. quæſt. ſeptima poſt tertium dubium. uerſ. ſed maius duo. & lib. 5. inſtit. quæſt. 7. 2. col. fin. Nauar. cap. 25. num. 46. [k] Nauar. Corol. 48. & num. 710. uet. Soto. membro ſecundo, quæſtio 6. uerſic. ſi quis. & in princip. uerſ. prælibantes. [l] Soto membro ſecundo, quęſt. ſeptima, membro tertio, quæſt. ſecunda. Corduben. libro primo, quęſt. 43. colum. penult. Diuus Thomas. 2. 2. quæſt. 69. 1. Nauar. capit. inter uerb. concluſ. 6. num. 223. & uet. Corol. 64. num. 709. 730. niſi aliunde conſtet teſti, quod iudici ſit adhibenda integra fides. de quo limitandi ſunt, qui aiunt præſumendum eſſe pro iudice, etiam in præiudicium rei. Paludan. 4. diſt. 59. q. 4. col. 3. Gregor. l. 4. tit. 29. P. 7. uidetur Areualo de correct. concl. 6. propoſ. 4. & ſequen.

m eſſe primus teſtis.[m] quia per generale edictum cōtra reum qui ignotus eſt nec infamatus, non quærun tur immediate teſtes ſed denunciatores (quia nōdum proceditur via accuſationis, ſed inquiſitionis) denunciator uero ſupponit reum infamatum, & quod ipſe poſſit cri-
n men probare.[n]

6 In edictis ſeu chartis excommunicat. iobentur ſcientes denunciare intra ſex primos dies: & ex praxi conſtat inter eos non numerari diem primum publicationis in
o principio.[o] Secundo ille terminus intelligitur ſi modo intra id tempus commode poſſit præmittere primam & ſecundam correptionem
p fratris,[p] intra quod tempus prorogare poteſt denunciationem. Qui neſciunt ſtatim primo die fuiſſe latam excommunicat. contra ſcientes, poſſunt à die notitiæ numera-
q te prædictos ſex dies:[q] intra quos expendant: quam correptionē præmittere debeant. Tertio monitorium epiſcopi, quo præcipit ſoluere debitum intra certum tempus, aut comparere, vt rationem red-
r dat, cur non ſoluit, non ligat:[r] niſi habeat ſolitam clauſulam iuſtificatiuam, nempe ſi te grauatum ſenſeris, intra talem terminum com-
ſ pareas.[ſ] At monitorium Magiſtri Scholaſtici Salmantic. habet inſertam eam clauſulam iuſtificatoriam & incipit ab executione, iubeo ſub excommunic. latæ ſententiæ, ut ſoluas, aut intra certum tempus compareas allegaturus cauſam non ſol-
t uendi.[t] Aliquando iubet ſub excommunic. latæ ſententiæ ut compareat reſponſurus citanti: non cōparentem vero declarat iudex in-
u curriſſe excommunic.[u] Si autem primum monuit ſub pœna excommunic. & poſtea eum qui non ſoluit, aut non comparuit, nec allegauit, declaret excommunicatum: non uidetur ligare ex prima aut ſe-
x cunda charta.[x] ſicut & monitoriū Papæ (quo iubet Capitulum Canonicorum dare poſſeſſionem, verbi gratia, archidiaconatus Petro) ſi fuit tantum intimatum Priori ipſius eccleſiæ & quibuſdam Canonicis extra Capitulum, non eſt effi-
y cax ut incurrant excommunicat.[y]

m queo. & ſic limitat Cordub. [m] Nauar. Corol. 66. num. 183. Co-
uarr. 2. Var. c. 10. num. 7. & 1. p. ſponſal. c. 8. § 5. num. 10 Perez. l. 1.
n tit. 3. lib. 8. ord. pag. 149. [n] Supra § 3. B. [o] Quia numeratur dies
o naturalis 24. horarum, ac ſubinde dum edictū publicatur in Dominica cum ſex diebus datis pro tribus terminis, finitur publicatio ſequenti Dominica in eadem ho-
p ra. [p] Colligitur ex D. Tho. 2. 2. q. 33. 7. ad quintum, communis recent. quia mādatum includit tacite, ſaluo iure & ordine correctionis fraternæ, Nauar. c. inter uerb. nu. 134. cum Anton. uid. ca. 17 nu. 135. & com-
q munis recen. [q] Recent. Theol. vt pro-
r bat ratio. [r] Quia Innoc. IIII. c. Romana. de ſent. excom. lib. 6. prohibet ne iudex p futuris ſic proferat, excommunico omnes, aut Petrum, ſi tale quid fecerit. Aut de præſenti. excommunico omnes aut Petrum, ſi tale quid fecit, niſi intra tale tēpus, ut hebdomadā, ſatisfecerit: quia culpa contumaciæ debet prius tempore eſſe natura iudice, qui homo eſt, & tēpore indiget, vt probet an reus ſit contumax Anchar. dicit oppoſitā praxim Iudicum eſſe iniuſtam, dum iubent, ſub excom. latæ ſententiæ, ut intra 15. dies (quos una monitione, diuidunt pro trina ſolenni) ſatisfaciat offenſę aut debito. Subintelligi tamen, uel niſi compareat purgaturus moram, & rationē iudici redditurus. At Couar. § 10. nume. 5. excuſat hunc vſum forenſem, ut expeditior ſit: ſatis eſſe ſi culpa ſit prior natura quam medicina excommun. (vt quādo quis abſoluitur ad reincidentiam, pręcedit natura tantum Couarru. § 11. num. 6.) Et quia reus perſonaliter citatus uidetur præbere conſenſum, vt ſi intra id tempus non ſoluat, poſſit ſtatim declarari à Iudice: ſicut quando non ſoluit penſionem, dicit Couar. § decimo, nume. quarto. Nauarr. capitu. 23. nume. 104. vid. cap. decimonono. § primo. C. & ſequen. Alten. lib. 7. titu. 8. articu. quarto, ait, peccat iudex, ſed ligat. Reſpon. non ligare dicunt Sylu. excommunicat. 2. nume. 11. uerſ. & no. Anan. d. c. Romana. Tiraq. 1. tractat. § 9. glo. 2. & alibi D. Manuel Alfonſus. Sylu addit. nu. 16. verſ. 6 cum Butr. & Innoc. non ligare ſi dicat. excōmunico te ſi appellas, aut ſi appellare diſponis.
ſ Nauar. inf. [ſ] Nauar. conſ. 3. ti. 27. de cler. excommun. miniſt. li. 5. [t]
t u [u] Nauar. conſi. 6. ti. de ſent. excom. li. 5. [x] Nauar. conſi. 10. de ſen
x ten. excommun. lib. 5. & facit. c. 23. num. 104. ſed reputat probabile ligare ex intentione iudicum (ut dicunt Angel. excommunic. 2. § quarto, & octauo. Perez. l. prima, titu. primo, lib. quinto, ordin. pag. 32. l. 1. titu. quinto, lib. 8. pag. 176. Palac. cap. per uestras. § decimooctauo, num. vigeſimotertio.) quia libellus quo à iudice petitur reus ſoluere (ac ſubinde tacite petit vt damnet reum) dicitur actus: & deinde per excommunicationem cogit reſtituere. Quare dum iudex per ſententiam iubet reddere prius tacite damnat reum ſub excommunicatione: aut certe dum declarat incurriſſe, uidetur tacite prius illum excommunicare. At probabilius eſt oppoſitum, quod ſerio tenet Nauarr. & conſului Theologi ac iuriſper. nam dum iubet ſub excommunic. (niſi addat latæ ſententiæ) eſt ferenda, & non lata.
y [y] Nauar. conſil. uigeſimoprimo, titu. de ſententia excom municat. lib. 5.

CAP. XIX.

De excommun. lata per Cameram Apoſtolicam.

§. 1. *Quando penſionarius perſonaliter conſentit conſtitutioni penſionis, aut ſi per procuratorem.*

2 *Caſus ſpecialis ne elapſo termino incurrat, niſi declaretur.*

3 *Quæ cauſa excuſent ab excommun. dum non ſoluit penſionem.*

SI quis ab homine per tribunal
a Cameræ Apoſtolicæ [a] iubeatur ſub excommunicat. latæ ſententiæ iuxta ſtylum curiæ, quotannis ſoluere annuam pēſionem beneficio impoſitam, aut aliud debitum ex contractu inito cum obligatione In forma Cameræ: oportet caute multa perpendere. Primo ſi penſionarius perſonaliter conſentit conſtitutioni penſionis, cenſetur præſens in eodē foro: & ex rigore iuris tenetur adire creditorem vt in loco contractos ſoluat: quod ſi ſtato die (ideſt intra menſem poſt terminum) non ſoluat, quidam aiunt ſtatim excommunicationem
b incurrere:[b] quia dies interpellat pro homine: & per conſenſum perſonalem renuntiat trinæ monitioni præuiæ, ſeu potius cenſetur monitus, & citatus perſonaliter.
c [c] Prædicti autores adduit, penſionarium ſi conſenſit per procuratorem, nec ſoluit ſtato die, non incidere in cenſuram ipſo facto latam, niſi poſtquam ſibi intimantur literæ, & citatur perſonaliter elapſo

a [a] Romæ eſt ſupremum tribunal Rotæ quæ ita dicitur ab aula circulari, vbi ſunt duodecim Auditores ex uarijs nationibus electi, ubi unus eſt Decanus i. præſes: & ad illud in cauſis eccleſiaſticis appellatur ab inferioribus iudicibus & epiſcopis. Eſt & tribunal Cameræ Apoſtolicæ, ubi eſt tantum unus Auditor ſeu Camerarius, ad quem pertinent negotia, circa executionē literarū Apoſtolicarū & cōpellit ſoluere obligationes factas in forma Cameræ. Quæ obligatio fit cum iuramēti cautione, & vt debitor ſubijciat ſe, & hęredes, dat procuratorem præſentem & futurum, & ut ſatis ſit illum abſentem corā quouis ex mille procuratorib. citari Romæ. renunciat cum iuramento omni foro & exemptioni etiam cōceſſæ per c. Odoardus. de ſolut. uid. Anton. Maſſa. libel. de obligatione in forma Cameræ, & Gutier. de iuramento confirmator. ca. decimoſeptimo. quando ſit renunciatio iurata. At Martin. Nauarr. ſæpe Romæ ſupplicauit vt hic rigor temperaretur, ſecundum regulam iuris communis. ſed nihil obtinuit, ne aliàs detur locus dilationibus per appella-
b tionem. [b] Maſſa ſupra p. 136. cum Caſſiodor. Roman. Cuman. Imol. & Butrio. & colligitur ex doctr. Barto. l. in illam. nume. duodecimo, ff. de conſtituta pecunia, Mandoſ. in cancell. regu. vigeſimaſeptima, quæſt. ſeptima, nume. quarto, Nauar. capit. 27. nume. 271 § duodecimo. (& facit. ca. 23. nume. 104. ubi diminute loquitur) Couar. cap. alma, prima parte, § decimo, nume. ſeptimo, col. ſecunda, fin. cum Gigan. de penſio quæſtio. ſeptuageſimaquarta, & ſeptuageſimaſeptima. At praxis habet, ut penſionarius, ſi recedat Roma, cogatur, intra Romam dare fideiuſſorem Banchum, qui niſi ſtato die ſoluerit, teneatur ad intereſſe cambij. ſic creditor cui penſio debetur, contentus hoc modo ſolutionis non procedit contra penſionarium abſentem, niſi il-
c lum perſonaliter citet. [c] Quam perſonalem citationē, aiunt quidam (apud Couar. 1. p. § 9. nu. 4.) requiri: & hic conſenſus ſatis, ne poſſit appellare etiā pendente conditione, ante diem deſtina-

d termino: [d] quaſi creditor & debi-
e tor non ſint eiuſdem fori. [e] & pen ſio à tempore quo cōceditur à Pontif. ſtatim debetur: ſed cogi apud iudicem ad ſolutionem non poteſt, niſi literis expeditis. ſi tamen fiat cōuētio inter partes, compellitur vtroque foro Penſionarius per ſolam ſupplicationis obtentionem,
f quod dicitur fiat. [f]

2 Ex benigna tamen interpretatione mentis Camerarii habet ſtylus, vt Penſionarius quamuis perſonaliter conſenſerit, aut alius debitor, nō habeatur elapſo termino excommunicatus: niſi Pars cui debetur, & ad cuius inſtantiam & fa
g uorem datur excōmunicatio, [g] declaret nō quidem priuatim, ſed per ſentētiam Cameræ intimatam Parti ſcienti, ſe velle vt excommunicationem incurrat. nec retrotrahitur excommunicatio Parte ſic etiām poſt menſem & annum declarāte.
h [h] Quamuis aiunt quidam in foro exteriori, ex pręſumptione & quadam fictione iuris, illum pro excommunicato eſſe habendum iam
i inde à termino lapſo. [i] Hic rigor locum non habet in foro conſciētiæ:

imo nec ad praxim admittitur in foro exteriori: in quo ſi pars antequam declaret moriatur (vel ſolua
k tur ei penſio, aut fiat concordia, [k] aut Penſionarius obeat) in neutro foro cenſetur incurriſſe excommu
l nicationē: [l] Nec ita damnatur, qui parte non petente celebrauit bona fide: nec contra iſtum ad priuationem beneficii proceditur tāquam contra irregularem: quia intentio partis ad quam ſe refert excommunicans, dum non petit penſionem, nec declarat incurſam, cenſetur dediſſe ſponte dilationem ſolutionis:
m [m] maxime ſi debitor aut fideiuſſor illius, à creditore amico monitus
n fuit de tali intentione. [n] In foro tamen exteriori interdum Auditor Cameræ rigidè procedit (quamuis
o non liget in foro ipſo conſciētię [o]) vt facta excommunicationis declaratione, habeat ius trāſeundi ad ulteriores pœnas interdicti, & bra-
p chii ſęcularis. [p]

3 Mandatum Camerarii de ſe præſumitur iuſtum: intercedunt tamen aliquando cauſæ, quæ excuſant debitorem in utroque fo-
q ro: [q] quia non fuit in culpa & mo-

tum ſolutionis. Couar. §. 10. num. 4. Sed in add. col. 4. ait, pro foro conſcientiæ irritam eſſe eam renonciationem monitionis, cum ſit contra publicam utilitatem, quod tenet Innoc. Hoſtien. Card. Panor. Fely. & expediret dare debitori chartam quam uocant benignitatis: nempe vt poſt contumaciam aut lapſum terminū moneatur quod niſi ſoluat intra menſem ſit ipſo facto excommunicatus, qualem iudices inferiores concedunt contra clericos aut nobiles lai-
d cos. [d] Nauar. d nu. 271. Couarr. §. 10. nu. 7. cum Caſſiodor. idem aiſit quidam aduocati Romæ conſulti contra Mandoſ. ſup. nu. 4. cum mult. (quos etiam citat Couar. num. 4 fin.) qui ait facile eſt ſuſtinere quod etiā tunc incurrat, & Maſſa. d.
e pag. 136. [e] Ex doct. Barto. l. ſi quis inſi-
f ciatos. ff. depoſiti. [f] Mandoſ. ſupra nu. 3. cum Rebuf. Gi-
g gant. & alijs. [g] Nauar. c. 27. num. 11. (quia pars dum debitum non exigit cēſetur dilationem concedere. infr. M.) & iudex non vult aut velle debet excommunicare niſi iuxta partis intentionem. inf. cap. 20. §. 1. D. Sic multæ leges aut mandata iudicis non obligant ſtatim reum aut debitorem, ſed concedunt actionem petendi apud iudicem, vt patet de actione noxali, aut repetendi intra tempus amiſſa ludo prohibito. Sic licet collatio beneficij iuris patronatus ſit ipſo iure nulla, ſi deſit conſenſus patroni, intelligitur ſi patronus ob contemptum id petat. Mandoſ. conſ. 7. Bellamer. deciſ. 163. Rochus de iure patronat. verbo honorificum. q. 2. Fely. cap. cum Bertoldus col. 5. de re iudic. & in regno Galliæ collatio non graduatis aut nominatis facta cenſetur nulla, ſi tamen graduatus aut alter nominandus petat. Rebuff. in concordat. tit. de collat. §. ſi quis vero. verb. ipſo iure, & fin. verb. pro ſequentibus. Tiraquel. l. ſi unquam. verbo. reuertatur. num. 8. & filius in poteſtate conſtitutus, ſi prætereatur, reddit teſtamentū nullum, ſi tamen petat, vt probat Menchac. de ſucceſſio. creatio. lib. 1. § 4. num. 29. Conanus li. 20. comment. c. 4. num. 4. Gutierrez. l. nemo poteſt. de lega. 1. nu.
h 139. [h] Sentit plane Caſſiodor. deciſ. 2. 3. & 4. de locat. & refert Rotam id fuiſſe ſecutam in multis caſibus. Mandoſius, de ſignatura gratiæ. § penſiones, verſic. clauſulæ. Mohedanus deciſ. 120. 338. Flaminius Pariſien. lib 3. de reſignatio. benefic. quæſt. 3. contra Gigant. de penſio. q. 77. & probatur, quia pars dum non petit, cenſetur prorogare terminum. ſi vero prorogat ad tempus nō incurritur excommunicatio poſt terminum. inf. cap. 20. § 2 & iudex ad inſtantiam partis excommunicans intendit tacite, ſi pars uelit, de qua uoluntate debet explicite conſtare, (quia voluntas in mente retenta nihil operatur) vt in ſimili Dec. conſil. 146. col. 3. ſecundo probatur, quia licet in alus ſit locus fictioni iuris ut conditio retrotrahatur, æquitas tamen ſuadet id non admitti in excommunicat. vt probat Nauar. c. 27. num. 271. per cap. licet de ſenten. excommunicat. in ſexto. Couarru d. §. 10. num. 6. Gutierr. quæſt. Canonicis. c. 4 num. 23. Nam excommunicat. non incurritur abſque contumacia. Qui uero ex tacita dilatione partis non petentis omiſit ſoluere in termino præfixo, non fuit contumax. quare ut eo tempore fruebatur communione fidelium & ſuffragijs, ita ſi bona fide celebrauit, in neutro foro eſt damnandus irregular. vt in ſimili ait Couarru. ſup. Nauar. c. 27. num. 155. & citati ſup. c. 16. §. 3. de illo qui innitens appellationi celebrauit. Tertio probatur, quia emphyteuta ſi priuato non ſoluat penſionem intra triennū, aut eccleſiæ non ſoluat intra biennium, cadit in commiſſum & ipſo iure amittit emphyteuſim: quod tamen intelligitur ſub conditione ſi pars ita declaret ſuam uoluntatem, vt fatetur Nauar. cap. 23. num. 104. cum Caſſiodor. d. deciſ. 2. & 3. de locat. Anto. Gabr. tom. 1. commun. lib. 5. & ex Soarez verb. emphyteuſis. & to. 2 tit. de iure emphyt. con. 3. cum Iulio Clar. lib. 4. ſenten. §. emphyteuſis. q. 9 Alexan. conſil. 106. vol. 4. Dec. conſil. 146. & late Iaſon per l. 2. C. de iure emphyt. nota. 5. ſimiliter ob non ſolutam intra. 6. menſes penſionem transfertur beneficiū quaſi quodam regreſſu in eum, cui ſoluenda erat penſio: ſi tamen hic declaret uoluntatem vt ea pęna incurratur, vt probant Socin. conſil. 155. nu. 4. lib. 3. Pariſ. conſi. 76. li. 4. Peregr. deciſ. 264. lib. 3. Archiepiſco. Caputecheu. deciſ. 155. prima par deciſ. 8. p. 3. Pute. deciſ. 341. li. 1. deciſ. 34. lib. 2. facta vero declaratione non retrotrahitur priuatio beneficij & regreſſus, vt probat praxis & deciſ. quas citant Caſſiod. & Flamin. ſup. & probat Caſſiod. deciſ. 4. num. 9. ibi, & eo momento, ita ſi penſionē aut obligationem in forma Cameræ factā non ſoluat poſt menſem à termino elapſo, in neutro foro incurrit ſtatim excom. niſi pars legitime ei declaret ſuam uoluntatem: & à puncto quo pars declarat au-
i thentice. [i] Etiam in excommu. admittendam eſſe hanc fictionem iuris in utroque foro tenet Nauar c. 23. nu. 104. & tel. de ſimonia. num. 31. cum Caſſiodor. & videtur Anto. Maſſa. lib. de obligat. in forma Cameræ. p. 136 & ſeq. At reuera ea fictio nō habet locum niſi in foro exteriori, & in crimine contra bonum commune, vt in ſimonia conuentionali ſi compleatur. de qua agit. Nauar. ſup. & in hæretico ſit executio in bonis, & reuocatio donationis ab eo factæ, à die commiſſi criminis, cum tamen in conſcientia non amiſerit dominum, antequam per ſententiam ſit declaratus de crimine, vt aiunt Soto lib. 1. iuſt. q. 6. artic. 6. Tiraquel. d. l. ſi umquam. verb. reuertatur. nu. 267. Gregor. l. 4. tit. 2. P. 7. Couar. 2. par. ſpon. c. 6. § 8. nu. 8. Simanc. de Cath. inſti. c. 9. num. 28. ſeu in uet. num.
k 22. [k] Vice ſolutionis & ſatisfactionis ſatis eſt concordia cum par-
l te. Nauar. edit. anni 84. c. 26. num. 26. [l] Nauar. c. 23. num. 104. ſatetur, & recent. Iuriſper. cum Caſſiodor. deciſ. 2. & 3. de locat. ex ſtylo curiæ. vid. Nauar. c. 27. num. 15. fin. & afferunt ſimile quod amiſſio emphyteuſis (quando cecidit in commiſſum qui biennio penſionem non ſoluit) non incurritur, niſi poſtea pars declaret & petat. idem ex Soarez & alijs Anto. Gabr. tom. 1. commun. lib. 5. & ex Soarez verb. emphyteuſis. & tom. 2. tit. de iure emphyt. con-
m clu. 3. [m] Nauar. c. 17. num. 79. fi. cum Ang. mora, §. 1. Syluest. §. 1. & obligatio §. 9. Medin. C. de reſtir. q. 2. verſ. ad aliud quod 4 Pet. Nauar. lib. 4. reſt. c. 3. num. 8. Frat. Ludou. 1. par. inſtruct. cap. 129.
n colum. 9. [n] Vt ſi fideiuſſori ſcribat creditor è Roma ſe excipere illum: quamuis mittat generalem excommunic. contra fideiuſſo-
o res. ſic conſulti Theol. ſapiētes. [o] Couarru. §. 10. nu. 4. col. 4. in addit. Sic iudex ob iudicia licite rogat reum in generali: & tamen reus non tenetur ad eius intentionem reſpondere, vt probat Nauar. c. 18. nu. 49. & 59. Caiet. opuſc. 17. quæſt. q. 5. Cordub. ſuper Sotum, relect. ſecret. membro ſecundo, q. 6. Concil 1. dubio fin. Grego. Lopez, & multi ex conſuetudine ſic excuſant iudicem qui
p reum in generali rogat de complicibus. [p] Sup. c. 8. §. 2. G. Nauar.
q c. 27. num. 4 fin. per not. c. 1. de offic. ordin. [q] Couar. citatus. O. vt ſi eo tempore excuſetur morali impotentia, quia debitor non tenetur ſtatim ſoluere cum graui detrimento honoris aut rei familiaris. Nauar. cap. 17. num. 56. D. Thom. 2. 2. q 62. artic. ultimo. Baptiſta Lup. de uſur. commen. 4 num. 63. Couarru. regul. peccatum. prima par. in princip. num. 2. & 6. lib. 3. Var. cap. 14. num. 5. Corduben. caſ. 68. & lib. 1. q. 31. colum. 9. fin. cum Medin. C. de reſtitu.

reſtitu. quæſtio. tertia, nec ad id tenetur propter metum excommunica. interdum tamen iudex extorquere poteſt ſolutionem à r debitore, non obſt. detrimento rei familiaris. [r] Quare excuſatur à titulo ratione acceptionis aut detentionis iniuſtæ, ſi debitor opportune miſit pecuniam debitæ penſionis per fidelem nuncium, aut per literas cambij, & tamen ſolutio nondum peruenit ad creditorem. [ſ] Nauar. cap. 23. nu. 104. col. 2. fin. colligitur ex Couar. cap. alma. §. 10. nu. quarto, add. colum. quarta, cum Innocent. & alijs. Imo irregularitas nunquã incurritur ob ratihabitionem ſecutam. Couarru. cle. ſi furioſus 2. p. §. 1. num quarto, cum gloſſ. Hoſtien. Archid (apud Syluest. homicidium. 1. §. 7 verſ. quinto, homicidi. ſ, tertio, §. primo, verſic. tertio, idem Angel. homicidio. ſecundo, § ſexto, Arnul. irregul. §. 21. Tab. irregular. ſecundo, §. ſeptimo. Placa, libro primo de delict. cap. 18. num. 5. Mandoſ. in cancel. la. regul. 25. de ſubrogand. quæſt. 10. vid. etiam Couar. §. ſecundo, num. 2. & 8. ſed falſo Syluest. ſup. & Nauar. cap. 27 num. 213. aiunt ob ratihabitionem incurri irregular. quaſi retrotrahatur. [t] [u] Couar. cap. alma. prima p. §. 10. num. ſexto, cũ Deci. & facit Nau. cap. 27. num. 155. fin. [x] Sup cap. 6. §. ſecundo, & in ſimili Nauar. capit. 27. num. 193. [y] Significat Nauar. capit. 27. num. 271. §. 10. & citati ſupra. B [z] Quia hæc clauſula non impedit facultatem Camerarij, niſi de illa fiat expreſſio, vt habetur in bullis Camerario conceſſis, per Iul. III. Leon. X. Paul. III. Pium V. & maxime p Gregor. XIII. Nam qui ſe obligat in forma Cameræ, cum iuramento renunciat d. cap. Odoardus. & ita in propoſito affirmant a Staph. le. & Gomet. in compend. ſignaturæ. [a] Ita ann. 1591. conceſſit Breue Gregor. Pap. XIIII. præmittens mentionem quod debitor grauatus erat obligationibus in forma Cameræ. nec addens vt Ordinarius procedat prout de iure. quod ſatis eſt vt cenſeatur derogare facultati camerarij. vt probatur ſup. libro de b indulgent. capitulo vigeſimo ſexto §. tertio. T. [b] Sup. libro de in c dulgent. capitulo vigeſimoquarto. §. tertio. fin. [c] Sup lib. ſecundo de matrimonio. capitulo tertio. §. decimo. & conſulti Salmani. Doctor. Solis, Buſtos, & plerique vtriuſque iuris periti. & praxis.

r ta ſolutionis: [r] & creditor eſſet irrationabiliter inuitus, ſi debitorẽ damnet excommunicationis incurſæ, qui non fuit in mora culpabili, & paratus eſt reſtituere damnum & intereſſe ex dilatione proueniẽs. Quare debitor ſic excuſatus (qui ignorat ſe Romę fuiſſe declaratum ob non ſolutam penſionem) ſi cele ſ bret bona fide, non fit irregularis: [ſ] ſicut qui inuitens appellationi (quã tis non fuerit admiſſa, vel fuit deſerta aut renũciata) celebrauit poſt excommunicationis declarationẽ, t non fit irregularis: [t] quia habet pro u babilem ſuę excuſationis cauſam. [u] Debitor abſens qui præſens cõſenſit penſioni, ſi moneatur etiam per priuatam epiſtolam, a procuratore quem Romæ habet ſe fuiſſe declaratum in tribunali Cameræ, debex ret abſtinere à ſacris officijs: [x] quia in dubio iuris aut facti præſumere debet pro iudicis ſententia: obligatus tamen ad penſionẽ per ſolũ procuratorem (qui non tenetur credi y torem quærere, niſi monitus [y]) expectare poteſt vt è Roma admoneatur authentice, & non tantum per priuatam epiſtolam.

4 Si beneficiarius obligationibus quas Romæ fecit in forma Cameræ, ſatisfacere non valet, & timet ſe à creditoribus moleſtandum per Camerariũ dictis cẽſuris & vinculis, ſolet à Pontif. impetrare Breue commiſſum Ordinario tamquam delegato Apoſtolico: qui de iure procedens iuxta cap. Odoardus, de ſolut. deſignat congruam ſuſtentationem beneficiario debitori: & inhibet creditoribus ne vexẽt debitorem, ſed quiſque contentus ſit pro ratione anterioris hypothecæ fructibus beneficij reſiduis, quouſque, ſibi per annos plene ſatisfiat. At quia non ſatis protegitur debitor, ſi Breue Pontif. ſolum cõmittat Ordinario, vt procedat pro z ut de iure poteſt, [z] iuxta cap. Odoardus: curãdum eſt vt Pontifex expreſſam mẽtionem faciat de obligationibus in forma Cameræ, & il a lis deroget. [a] ſic enim Auditor Camerarius Romæ, aut Nũcius Apoſtolicus Hiſpan. non impediet executionem: nec procedet cõtra Iudi b cem ſpecialiter delegatũ à Pont. [b] cum iſtorum omnium poteſtas procedat ab eodem Pont. qui reſtringere poteſt illam auditori aut Nuntio. Nec expirat ea delegatio ſeu gra c tia Breuium morte concedentis. [c] quod ſi eſſet Breue pro iuſtitia, duraret re etiã integra per annum, iuxta regul. 10. cancell. licet Pont. concedens moriatur.

C A P. X X.

a S Vp. [a] cap. 16. § 2. lit. S. Nauar. c. 27. num. 8. & 11. cap. 14. num. 24. Couar. capit. alma mater, in princ. num. 9 & excommunicatur inquiſitor ſi ex intentione odij procedat contra iuſtitiam. Nauar. cap. 27. nu. b 100. [b] Nauarro c. 27. nu. 11. Syluest. excommu. 2. num. 1. caſ. 14 & ſenit Angel excommu. 3. §. 16. Perez. l. 1. tit. 5. lib. 8. ord. pag. 180. Gutier. q. canonic. ca. 11. nu. 78. Palac. cap. per venias §. 18. num. 23. gloſſ. ſing. c. Apoſtolus. de electic. excõmunic. Abb. c. ſi ſacerdos. ad ſi De offic. ordin. [c] Nauar. c. 23. nu. 48. Prælu. 9. nu. 8 cum Aug. c. final 14 q. 1. Caiet. opuſc. 27. quęſt. q. 21. Caſtro. 1. leg. pœn. c. 7. Sic ſtatuta Societatis Ieſu, & ordinis Prædicatorũ ligant ad opus exterius ſub pœna, ſed non obligant ſub peccato. Naua. cum Caietan. & D. Thom. 2. 2. q. 186. 9. ad primum. Caſtro ſup. ca. 9. Soto. lib. 1. iuſt. q. 6. art. 4. d col 9. artic. 5. fin. [d] Nau. c 17. nu. 4. argu. l. inuito. ff. de regul. iuris. idem Nauar. c. 27. num. 11. Syl. excommun. 2. nu. 1. caſ. 14. & nu. 20. Soto, Petr. Perez. inf. ſup. c. 16. §. 2. lit. S. & ſenit Angel. excommu. 1 §. 16. recent. add. q. 22. 1. & alij inf. contra Cordu. caſ. 176. & Fr. Ludouic. a p. inſtructor. cap. 12. e fi. [e] Syl. ſup. & recẽ. Soto lib. 5. iuſt. q. 3. ar. 1. cap. fi. Petrus Nau. lib. 3. reſtit. c. 3. nu. 81 ſi Perez. l. 1. tit. 5. lib. 8. ord. p. f 176. [f] Perez. l. 6. ti. 6. lib. 2. ord. & autores quos citat Couar. regul. peccatũ. 2. p. §. 5. nu. 2. Ant. Gabr. to. 1. ex Soarez. verb. pœnæ variæ, & ex Capra. regu. 69. quia in dubio iudex intelligitur eligere mitiorem pœnã, vt probat Sylua nuptial. li. 6. nu. 47. Bernar. Diaz reg. 541. Boer. deciſ. 254. & fauet Nau. c. 23. nu. 53. & 59. & in prælect. Nauar. iunior & D. Acoſta Salmant. At Nauar. c. 23. nu. 56 fin. & plane conſ. t. tit. 37 de pœn. lib. 1. negat excuſari ab excom. licet addatur pœna pecuniaria. Hinc ſequitur quod qui furtiue contra excommunicatus ſacerdotio ab epiſcopo & ſtatim ſimul celebrat cum eo, non fit irreg. ſed tantum excom. F. Medin. lib. 1. inſtruct. c. 11. § 8. g fin. & dictum eſt ſup. c. 10. E [g] Doct ſup. Hierony. in id Naum. 1. Non cõſurget duplex tribulatio. pro quo 70. Interp Græc. verh tunt, non vindicabit bis in idipſum in tribulatione. [h] Colligitur. cap. ſacerdotali. de præben. lib. 6. Couar. c. alma, 1. par. § 11. nu. 6. commu.

C A P. X X.

De intentione ligandi, & ſolemni excommunic.

§. 1. *Si iudex aut pars quoſdam interpretatiue eximat, non incurrunt excommunic. nec ſi pars proroget terminum.*

a *Quibus verbis incurratur ipſo facto, & in primo monitorio ſi intra. 6. dies non ſoluat aut denunciet. De verb. Anathema.*

3 *De ritu ſolẽnis exc. & cur. 1. Cor. 16. dicat anathema maranatha.*

INtentio petentis excõmunicationem vel eã ferentis debet eſſe rea cta, [a] vt præter verã & ſufficientẽ causã, debitumq; iuris ordinẽ, fiat bono zelo, nõ ex odio aut inuidia proximi. Excõicatio nõ ligat, ſi iub dex nõ habet intentionẽ ligandi: [b] vt nec obligat lex & conſtitutio, quando eius lator declarat ſuæ inc tentionis nõ eſſe obligare. [c] Et iudex non intendit nec debet velle ligare, ſi pars, ad cuius inſtantiã fert excõicationem, intendat ſaltem ind terpretatiue aliquos eximere: [d] vt e vxorem, filios, & aliquãdo ſeruos. [e] Interdum per epikeiam, aut opinionem ſapientũ interpretari licet defuiſſe intentionem ligandi: vt ſi iudex excõmunicationi addat pœnã f aliam: [f] nec enim pro vno actu decet iudicari & puniri bis in idipg ſum. [g] ſi Iudex ad inſtãtiam Partis excommunicet ſub cõditione debitorem, niſi ſoluat intra menſem: & tamen Pars terminum prorogat etiam vno die: debitor elapſo termino primo aut ſecundo nõ incurrit h excommun. [h] niſi de licentia iudi-

i cis ſit facta prorogatio: [i] qui cenſe
tur ſub noua excom. prorogaſſe. ſi
pars cõcedat vt debitor virtute bul
læ abſoluatur per mẽſem, valet ab-
k ſolutio, [k] nec reincidit poſt mẽſẽ [l]
l (niſi ex facultate iudicis id fiat [m])
m quia vt confeſſarius per bullam nõ
põt de nouo excõicare, ita nec abſol
uere ad reincidẽtiã, ſed ſimpliciter.

2 Pro forma ius nõ declarat qui
bus verbis iudex imponet excom.
n ipſo facto [n] (oportet vero vt præce
o dẽte monitione, [o] verba aut ſigna
exprimant intentionem excõicãdi
p de præſenti [p]) vt pro abſolutione ex
commu. non ſunt determinata ver
q ba. [q] ſi dicat iudex, denuncio vel
habeo te pro excommunicato, nõ
incurrit ipſo facto excommu. niſi
addat conditionem, ſi hoc vel illud
r feceris, aut omiſeris. [r] ſi Iudex vel
canon verbo de futuro addat ſub
ſ pœna excom. intelligitur ferẽdas [ſ]
niſi exprimens intẽtionem addat,
ſtatim aut ipſo facto incurrendæ:
vel ſine alia ſententia aut declara-
t tione: [t] aut ſi declaret vt finito ter-
mino primi monitorij ſeu primæ
chartæ, qua ſub excommun. iubet
intra ſex dies denunciare, velle vt
u incurrant excommunicat. [u] Non
incurritur, ſi dicat excommunice-
x tur: [x] bene tamen dum ait, ſit ex-
y communicatus [y] (niſi forte alio iu
z re declaretur oppoſitũ. [z]) Et dũ di-
cit, ſubiaceat excomm. incurrat, in-
cidat: ſicut dum dicit, ſit aut erit pri
uatus ſeu inhabilis, vel excõmuni-
catus: aut proferimus in illum ſen-
a tentiam excommunic. [a] aut anathe
b ma ſit [b] quod verb. græc. anathe-
c ma [c] (Hebr. horma [d]) ſumitur ex
d vſu eccleſiæ pro ſolemni excom. [e]
e & in concilijs ſub anathemate dã-
f nantur hæretici & illorũ hæreſes. [f]

3 In excommunic. ſolemni ſer-
g uantur piæ cerimoniæ [g] ad terrorẽ
incutiendum: vt quod proferatur
ex publico eccleſię loco, cruce oper
ta, pullis veſtibus, extinctis cereis,
pulſatis cymbalis, & miniſtris exe-
cratoriũ illum Pſalmum 108. can-
tantibus. Apoſtolus. 1. ad Cor. 16.
ſupra vocem anathema, addit Ma-
h ranatha. [h] i. Dominus venit. Quod
i exponit D. Hieron. [i] ſit excommu
nicatus, quia dominus iam venit,
quod Chriſtiani per modum op-
probrij exprobare ſolebant Iudæis.
k & hinc videntur dicti Mariani. [k]
l vel ſecũdum D. Auguſt. [l] quia Do
minus veniet, id eſt, ſit excommu-
nicatus vſque ad ſecundũ aduẽtũ,
quo dominus veniet ad iudicium.

CAP. XXI.

De cauſis quæ excuſant ab excommun.

§. 1. Si opus externum ſecundũ quãtita tẽ non ſit peccatum mort. aut ſi nã manet inobedientia in futurum.

2 De impotẽtia morali, & metu graui.

3 An excommunicatus, aut irreg. ob periculum poſſit celebrare? quãuis eſſet præceptũ diuinũ ne celebret.

4 Denunciatus, ob nullum metum de bet abſoluere indignum. ſecus de cantis actu matrim.

QVędam cauſæ excuſant homi
nem etiam reum à pœna ex-
communic. (ſicut & excuſare ſolẽt
à reatu culpæ, & obligatione legis)
Excommunicatio illa nõ ligat quæ
a eſt nulla defectu poteſtatis: [a] iniu-
ſta partim excuſat, ſi deſunt vera
b cauſa, [b] quæ ſit culpa mortalis ſe-
cundum quantitatem operis ex-

commu. Pan. In. An. Card & alij citati à Deci. cap. præterea. el 2. Nau c. 27. nu. 15. conſ. 6. nu. 3. & 7. tit. de ſen. excom. lib. 5. Angel. excom. 1 § 21. Syl. excom. 1. §. 6. excom. 2. nu. 1. caſ. 13. excom. 8. not. 2. abſolut. 3 §. 3. dub 1. (licet excom. 8. num. 7. verſ. 7. ait facta prorogatione patris incurrere) Syl. matr. nup. lib. 3. nu. 55. Perez. l. 1. tit. 5. lib. 8 ord pag 176. Cordu. caſ. 20. Anto. Gab. to. 1. ex Vitin. opin. 81. Iuriſp. Salman. & pra xis. Soto. d. 22. q. 2. ar. 3. Pedraza in 7. i mãd. not. 15. [i] Doc. ſup. & explicat Sylueſt. excom. 2. & 8. cum Inno. & Hoſt. k Nauar. nu. 15. [k] Citati H. quia creditor reuera vult debitorem abſolui. cõtra Gutier. allegat. l 9. [l] [m] Citati H. vid. m lib. 3. de pœniten. c. 10. §. 5. lib. de indul. n ca. 13. §. 2. [n] Atten. lib. 7. tit. 8. Anto. 3. p. tit. 25. c. 74. Syl. excom. 1. num. 14. Arm. §. 17. Nau. c. 27. nu. 12. 37. c. 26. o nu. 11. [o] Sup. c. 17. p § 4. [p] Syl. ele. nu. 13. Nauar. nu. 12. q cum Hoſt. [q] Inf. c. 28 Nauar. c. 27. nu. 37 c. 26. nu. 8. cum Hoſtien Armil. abſolo. §. 53. At in ſacramentis forma requirit determinata verba, ſup. lib. de ſacram. c. 8. & 9. D. Tho. 3. p. q 60. art. r 6. [r] Nauar. nu 12. ſũ Gofred. At Sylueſt. ſup. nu. 15. ait ex vſo valere: ſicut valent quando ea verba ponuntur in canone. Nauar. nu. 12. c. ita quorundã, not. 11. glo. 4. c. 23. nu. 52. Caſtr. 2. leg. pœn. c. 1. vt eſt cõminatio dum dicitur, ſub pœna con- ſ fiſcationis bonorũ. [ſ] Perez. tit. 5. lib 8. ord. glo. celebr. c. 1. de ſagitar. vbi Anani. num. 4. Panor. & communis iuxta Panor. in c. clerici. num. 4 ne cleric. vel Monach. Angel excomm. 2. §. 8. Sylueſt. excommunic. 1. num. 12. 21. præceptum. § 3. ſumma confeſſ. lib. 2. tit. 4. q. 2. lib. 3. tit. 33. q. 69. Soto diſt. 22. q. 2. 3. Palac diſt 18. q 3. Felician. tit. de excom. c. 34. Paul. de Caſtr. l. 1 §. 1. nu. 5. ff. ſi quis ius dicenti non obtem t perauit. Barbatius conſ. 50. nu. 12. lib. 2. [t] Caſtr. vt quando (niſi intelligatur ipſo facto) fieret irriſio legis, per l. improbum. C. ex u quibus cauſis infamia irrogetur. [u] Aiunt Angel. Palac. Ruu. & x Perez, ſed probabilius eſt non ligare. ſup. c. 18. §. 6 X. [x] Vt cũ dicit iudex, priuetur beneficio, bonis aut ſepultura. Nauar. c. 27 nu. 12. c. ita quorundam, not. 11 gloſ. 4. cum Felin. Perez. d. lib. 5. Caſtro. d. lib. 2. c. 1. Baptiſta, de vſur com. 4. in præfat. nu. 21. cum Ti y raq. l. ſi vnquam. verſ. reuertatur. nu. 144. 205. [y] Nauar. cum Fel. alius citante. c. Rodulph. ouni. 31. de reſcript. Caſtro. Perez. lib. 5. z Baptiſta Lup. cum Tiraq. ſup. [z] Nau. c. 27. nu. 12. cum Fel. & glo. a aut ſi iudex declarauit ſuam intentionem. [a] Caſtro. quia hæc & b ſimilia verba non denotant requiri nouam actionem iudicis. [b] Communis, & Palac. diſt. 18. q. 3. contra Veracruz in appendic. c ad Specul. coniug pag. 93. [c] In nouo teſtamen. Græc. Galat. 1. & 1. Cor. 12. 16. Anathema ſcribitur per E. & ſignificat execrationem. ſed in vete. teſta. ſcribitur per η. & ſignificat donarium Deo conſecratum ab ana. i. ſurſum, & theſis ſeu thema, i. poſitio: quia appenſum in templo nemini licebat contingere. Auguſtin. in Nu-

mer ca. 21. q. 40. 41. eſſe idem quod deteſtabile ſeu abominab. & epiſt. 178. ſignific. condemnatum D Tho. in Rom. 9. optabam anathema eſſe. Eraſm. annota. in Luc. 21. Abulen. in id Ioſue. 6. hæc ciuitas ſit anathema Deo, i. omnia quæ ſunt in hac ciuitate conſecrentur Deo in ſacrificiũ. Cou. c. alma mater. §. 8. nu. 6. cũ Alciat. ſignificare execrabile quid ſeu extremã deteſtationem. Et nu. 8. carpit Panor. & Dried. dicentes anathema dici quia damnatis imponebatur ſurſum theta, vt ait Iſid. 5. etymol. & Eraſm. in Prouerb. theta præfigere. Hieron. epiſt. ad Algaſ. q. 9. anathem. aliquãdo ſignific. occiſionẽ. & probat Iuſtinia. in confeſſ. ſua, quæ habetur tom. 1. cõ- d cil. ſi. [d] Horma habetur Num. 21. Ioſue. 6. Hieronym. Gala. 1. ait eſſe propriam vocem Iudęorũ. Cou. dict. n. 6. cũ Alciat. Soto e diſt. 22. q. 1. 1. [e] Soto. ar. 1. Palac. 18. q. 3. Cou. n. 6. Syl. exc. 1. §. vlt. Fęlic. de exc. c. 8. Sixt. li. 2. bibliothę. verb. Iezabel. anathem. i. donum ſacrum ſumitur à contrario pro execrabili: vt vox ſacer ſumitur etiã to ma lum. Abulen. in Ioſue. 6. vid. Auguſt. ſup. & tom. 2. epiſt. 178. Iuſtin. ad gent. q. 121. Hierony. in Galat. 1. Itẽ Chryſoſtom. homil. 16. Theophyl. Theodoret. Oecum. & alij in Roman. 9. optabam anathe- f ma eſſe. [f] At vbi concil. non vult damnare hęreſeos, abſtinet à voce anathema, vt concil. Tridentin. ſeſſio. decimatertia, can. ultimo. dicit excommunicatus ſit. g [g] Couarru. ſupra de ritu & ſolemnitate anathematis habetur capitulo debent, undecima quæſtio. tertia. ond. capitolo Engeltrudam. tertia quæſtio. quarta. Caſtro ſecundo, de iuſta hæretic. punit. capitulo uigeſimo. Fęlician. capitulo uigeſimooctauo. h [h] Voce maranatha. utitur etiam Vrbanus 2. epiſtol. prima, capitulo res eccleſiæ. duodecima quæſtio. prima, Syluer. Papa. uigeſimatertia quæſtio. quarta. capitulo Guiliſarius. ſed corri- i gendum eſt Belliſarius. [i] In primo Corinth. 16. Hyeronym. Ambroſi. Lyran. Caietan. Couarruo. §. octauo, numero ſexto. Simancas, de Catholic. inſtitut. capitulo uigeſimoſeptimo, numero octauo. Velazquez (qui reuera eſt idem Simanc.) libel. de ſtatuto Toletan. capitulo 37. & id. primo Corinth. 16. exponit Hieronym. tom. tertio. epiſtol. ad Marcellam & libro de nominibus k Hebr. Auguſtin. epiſt. 178. [k] Velazquez ſup. & quidam recen. l Simanch. de Catholic. inſtitut. capit. 27. num. 8. [l] Auguſtinus epiſtola 178. Ambroſius, Diuus Thomas, utraque gloſſ. Carthuſian. in 1. Corinth. 16. & fatetur Lyra, & Caietan.

CAP. XXI.

a b ANgel. [a] verb. excuſatur. Armilla, excuſatio. Nauarro. prælud. 9. [b] Sup. capit. 16. & de iniuſta, capit. decimoquinto, facilius excuſatur à pœna, quam à culpa. ſupra ca. decimooctauo §. 2.

[c] §.2. [c] cap.17.§.2.& ſequen. [d] Sup.cap.18.§.4 & de irregul. Nauar.cap.27.num.193. [e] Sup.C. [f] cap.18. §.quarto. [g] cap.17.§.2. fin. Nauar.cap.27.num.51.77.& Hiſpan num.51. Caietan.excommuo.in princip. Soto diſt.22.quæſt.1.2.col.9. Fr. Medin.lib.1.inſtru.cap.11.§.2. vt ſi clericum, ſolo verbo læſit, ſi fecit ex metu relinquere crumenã, ſi haſtam in illum contorſit, ſed non tetigit. Et ſimoniacus in ordine vel beneficio, ſi fuit tãtum cõuentionalis cum inchoatione vnius partis, non incurrit, Nauar.ca.23 num.103. Caſ., ſiado. & multi Doctores. Et dum vetat facere opus, nõ extenditur excomm. ad conſulẽtem, aut mandãtem: niſi exprimat. Nauar.cap.27.num.51. [h] cap.17.fin. [i] Libro de miſſ.cap.25.§.5.P. & de cõfeſſione informi.lib.2.de pœnitentia.c.14.ad fi. [k] vide cap.11. [k] c.18.§.3.X.§.5.I. & de parochis ad ſynodũ vocatis.ibi.§.4.O. [l] At per bullam abſolutus ob impotẽtiam, nõ reincidit, dum poſtea poteſt. [m] ſup.ca.20.§.2.L. [m] capit.18.§.4.R. ſed temperatur ibidẽ. [n] V. [n] Caietan. cum D.Tho.2.2.quæſt.62. Nauar.cap.17.nu.55.& ſequent. [o] Sup. capitu.16. D.Thom.2.2.quæſt.33.7.ad 5. Nauar.cap.24.num.14.§.9.cap.18.num.40.& 62. [p] Colligitur ex D.Thom. add. quæſt.23.art.3.ad 2.& quodlib.11.ar.9.cap.& ad 3. vbi exponit ipſum.ca. ſacris. de his quæ vi. Soto d.22.q.1.4 col.13. Ledeſm.2.p.quæſt.25.3.ad fin. Fr. Medin.1.2.queſtio.96.4. Cordub.caſ.142. Nau.c.27.nu.36.in prin.& nu.239.c.25.nu.84.eſt Maio.& Syl. in quo ſcrupuloſe loquuntur Caieta. Adr. Altiſio. Aſten. inſ.& Cou. c.alma. 1.p.§.2. [q] De quo limitãdus eſt Caiet. 1.2.q.96.4.& 2.2.q.125.4. tom.tertio, opuſc.tract.8. Adr. de clauib. quæſt.3. fol.153. cum Altiſiod. Aſten. lib.3. tit.11.& ſic limitãt cit.M. [r] Paludan.4.d.18.vbi Richard.art.9.q.4. de irregulari de quo ſtatim, & de excommunic. Angel. confeſſio.1.§.10. Syluest. eucha.ſecundo, § ſeptimo, numero decimo, & in caſu vitandi graue ſcandalum fatetur. Soto d.18.quæſtio.2.5.ad ſecundum, (quãuis diſtinct.12.quæſtio.prima, artic.quarto, id negauerat, nempe dum ſcandalum non eſt graue.) Nauar.capit.27.num.239. Cordub.caſ.142.& ſuper Sotum ſecret.membro primo, fin. Felicianu.titu.de excommunicat.cap.nono, in fin. Angles in flor. Theolog. agens de caſibus reſeruatis. Victor. §.146.162.& multi Recen. [ſ] Soto olim diſtinct.12.quæſtione prima, quarto fin. Couarru.ca. alma.§ ſecundo, numero vndecimo, (quia §.1. numero tertio, negat Papam diſpẽſare poſſe, vt liceat participare in diuinis cum excommunicat.) & Fr. Medin. libro 1. inſtr.capit. vndecimo, §.quinto. Roſel. Armil. verb. excommunicat. & ſibi contrarius. Syluest. excommunicat. 3. caſ.8. [t] Cordub. ad rel.ſecreti.memb.1. fin. Soto diſtin.18. quæſtio.25. ad 2. dub.3. [u] Nauar.ca.27.num.239.§.1. fin.& citati R. [x] Supra libro de miſſ. capit.36.ad fin. D.Thom.3.par.quæſtio.83.6.ad 2.fin. Soto diſtinct.13.q.2.6.ad 2.caſ.argu.2. Syluestr. euchar.2.§.9. Nauar. cap.25.num.75.fin.& addit. Hiſpan. cap.25.num.87. Fr. Couarr.tract. de remedio aleatorum.3.p.cap.9. Bonauent.4.d.13. Victor. §.201. Recent. [y] Vt Couarru. putat §.primo, num.3. [z] Sup. cap.2. §.5.cap.4.in princ. [a] Vt periculum ſcandali excuſat ab integritate confeſſionis. ſupra libro ſecundo, de pœnitentia, cap.13. & vt contritus celebret abſque confeſſione. ſup.lib. de euchariſt.cap 46. quę pręcepta affirmatiua licet ordinentur ad reuerentiam ſacramenti, non obligant cum tanto periculo. [b] Communis Theolog & Iuriſperit. [c] Syluestr. euchariſt.2.§.7. Tabie miſſa.§.32. Nauar.cap.25.nu.75. Soto ſignificat diſt.13.quæſt.2.6.ad 2. Recent. tertia par. quæſtio.64.6.ad 2. quia ea irregular. non ponitur niſi in pœnam eius qui peccat mortal. ſacrilegio. vide Nauar. capitulo 27. numero 155. quare falſo Roſel. putat fieri irregular cum ſancto Paludan. diſtinct. vndecima, quæſtio.

terni: [c] quia excommunicatio nõ eſt quæ immediate obligat, ſed hęc grauis pœna eſt ſignum quod ſuperior qui poteſt, vult obligare. In dubio an incurrerit excommunic. nec ne, ſi hæreat in æquilibrio poſt factam diligentiam: quidam aiunt cenſeri excommunicatum, [d] quia id tutius eſt. Interdum tamen licebit cum ſapientis conſilio deponere practice dubium, & in ſuæ indẽnitatis fauorem præſumere. Secundo ſi excuſetur a propria ſpecie inobedientiæ. ſi non præceſſit monitio & comminatio ſub excommunic. [e] etiam in proprio motu Papæ. Tertio ſi quis clam accepit in compenſationem iuſti debiti, licet peccauerit mortal. & iubeatur ſub excommunicatione manifeſtare aut reſtituere, non ligatur: quia retinere ſibi poteſt, nec peccat in futurũ. & qui ſciunt iuſte excuſari reum, non tenentur manifeſtare. licet in literis excommunicationis iubeantur manifeſtare etiamſi ſciant in recompenſam fuiſſe acceptum. idẽ eſt dum iubet manifeſtare ſcripturas. [f] Quarto dum pro opere, vt pro clerici percuſſione fertur excommunicatio, debet eſſe conſummatus actus: [g] Interdum excommunicat. generali ligantur qui venialiter peccarunt, dum pro graui damno, quem multi ſeparatim intulerunt vni vineæ, prælatus iubet ſub mortal. ſatisfacere vnumquemque pro parte ſua. [h] Excuſatur qui impleuit externum opus puta recitauit ſecundum ſubſtantiam, quamuis defuit occulta intentio ſeu attentio, [i] aut integritas confeſſionis.

2 Excuſat impotentia mortalis: [k] vt ſi tempore excommunicationis non habet vnde ſoluat: (at qui incidit, hic per ſuperuenientem impotentiam non liberatur ab excommunic. [l]) excuſatus ad tempus in quo non habet ſi poſtea habeat, vnde reſtituat totum aut partem debiti, quidam aiunt incidere niſi ſtatim reſtituat: ſi modo iudex qui mandatũ dedit, adhuc durat in officio: & debitor dũ pecuniam habet, maneat ſub illius iuriſdictione: aliàs mandatum expirauit, ceſſante hominis iuriſdictione in iſtum. [m] Excuſatur ſecundo qui ſtatim reſtituere non poteſt pecuniam ſine graui detrimento bonorum ſuperioris ordinis, [n] vt famæ, aut vitæ: vel ſi quid iubet minus honeſtum, vt quod denuncient occultum peccatorem abſque præuia correptione. [o] Excuſatur à peccato & excõmunicat. qui participat etiam in diuinis cum denunciato, etiam per Papam de participantibus, ſi imminet periculum mortis, [p] metus grauis infamiæ, aut rei familiaris: quia vix lex humana obligat cum tanto periculo: niſi metus incutiatur ab extrinſeco in odium religionis Chriſtianæ, aut contemptum clauium eccleſiæ: [q] & hac intentione incuti præſumitur, quando tyrannus excommunicatum notũ cogit celebrare miſſam.

3 In eodem periculo mortis & grauis infamiæ poſſet occultus excommunicatus habita contritione aut confeſſione, ante diſpenſationem bis aut ter celebrare miſſam: [r] (quod quidam falſo negant [ſ]) niſi clericus eſſet ita infamatus per indicia, vt maius ſequatur ſcandalũ ex celebratione, [t] quam ſi crimen prodatur. Et moniali quæ incidit in cenſuram cœnę, licebit recipere communionem tempore cõſueto, & aſſiſtere choro & officijs, [u] à quibus ſi abſtineat, periclitabitur fama eius, & monaſterij: quia dum concurrunt duo præcepta incompatibilia ſeruandum eſt, quod arctius eſt: vt in propoſito magis vrget naturale præceptũ negatiuum non ſcandalizandi. ſic ſi inchoato miſſæ canone qui pridie quam pareretur, recordatur ſe eſſe excommunicatum, vel non ieiunum perficiat intrepidus: [x] quia plus obligat præceptum de integritate ſacrificii: præſertim adiuncto periculo ſcandali: quam præceptũ de præuia diſpoſitione ad ſacramentum, ſi homo recipiat contritus. nam præceptum ne excommunicatus etiam minori communicet, non eſt diuinum, vt quidam putant: [y] quia Chriſtus nullum determinatum effectum fecit eſſentialem cenſuræ, ſed id commiſit prælatis eccleſię: [z] Et in eo periculo ceſſat pręceptum eccleſię circa talem effectũ. Quamuis autem eſſet de iure diuino excuſaret, dum obligat propter reuerentiam ſacramenti ne indigne recipiat (vt ſimile periculum excuſat ab alijs pręceptis diuinis. [a]) & in articulo mortis licebit excommunicato contrito recipere uiaticum euchariſtię, [b] propter pręceptum diuinum, & ſummum ius ad viaticum: quando non habet à quo abſoluatur. Sic licet celebrans in excommunic. non fit irregul. [c] quia

quæſtin. 1. culum. 2. [d] Colligitur ex Triden. ſeſſ. 14. ca. 7. Nauar. cap. 27. num. 270 §. 7. ſup. lib. 3. de pœniten. cap. 11. §. 7. [e] Syluest. euchariſt. 2. §. 7. num. 10. cum Angel. euchariſt. 2. §. 6. quem refert nec reprobat Ledeſ. 2. par. quæſt. 26. artic. 2. fol. 396. colum. 1. Victor. ſup. Soto diſtinct. 12. & 18. ſup. & uniuerſaliter lib. 1. iuſtit. q. 6 artic 4. lib. 5. q 6. artic. 2. Caſtro 2. de leg. pœn. cap. vltimo. Supplem. apud Syluestr. Paludan. Anto. Abb. Felicia. titu. de irregul. cap. 9. fin. Frat. Ludouicus Lopez. ſecunda par. inſtruc. cap. 93. fin. Angles in flor. Theolog. Cordub. caſ. 41. fin. 142. & li. 1. q. 16. fin. q. 43. & ſuper Sotum de ſecrec. membro. 1. fi. Nauar. cap. 27. nu. 239. Recent. Theolog. [f] Vt ſi pater aut vir occidat clericũ depreheuſum cum filia, aut uxore. Nauar. cap. 27. nu. 84. aut ſi quis remiget in galeis Maurorũ, ob uitandum periculum mortis. Nauar. c. 27. nu. 63. fin. & in c. ita quorun dã. not. 11. & conſi. 31. titu. de ſent. excom. li. 5. Cordub. caſu 137. fin. Petr. Nauarra, lib. 3. reſtitur. capit. 4. num. 61. 62. Fr. Manuel. in explicatione bullæ, §. 9. num. 85. fin. Fr. Ludouicus Lopez, prima par. inſtruct. capit. 60. de homic. & quidam Recentiores. [g] Supra cap. 10. §. 2. 1. [h] Supra libro primo de matrimonio, c. 9. Richar. So. di. 27. 29. q. 1. 3. [i] Nauar. c. nu. 241. cum Hoſt. Syluest. quia eccleſia cum tanto periculo non intendit ſua lege aut cẽſura obligare.

Recen. add. q. 23. t. Medin. C. de reſtit. q. 3. cauſa 9. Syln. excomm. 3. num. 1. verſ. 13. excommun. 5. §. 12. num. 21. Armil. § 57. cum Anton. & Piſan. Couar. c. alma. prima par. §. 1. num. 3. vid. reg. peccatum. prima par. fin. cum Archid. Innoc. Franco. Fortuni. Lapus allegat. 53. num. 5. Perez. l. 1. tit. 8. lib. 3. ord. pag. 1906. Doct. in c. penult. 15. q. 6. imo tenetur ſoluere debitum ex contractu aut delicto homini etiam denũciato. [b] De debito ex promiſſione, de quo ſupra c. 17. §. 5. limitat Medi (quē non bene intellexit Couar.) & ſic limitant di ſunt qui negant obligari ad reddendum debitũ excommunicato. Caietan. Panor. Felin. Prob. Dec. apud Couar. idem Adria. de claui. q. 3. Rebuf. rubr. de excommun. non vitan. pœn. 43. [i] Supra cit. C. Recent. conſulti Salman. & Complu. [k] Nauar. cap. 27. num. 27. & Doctor. ſup. [l] Nauar. dict. num. 27. & communis per cap. quoniã multos. 11. q. 3 Soto. Couar. §. 1. nu. 8. nam ſi uxor participet etiam in diuinis cũ marito, aut filius cum patre etiã nominatim denunciato (dummodo illum nõ inducat) non peccat, quia cap. quoniam multos, cõcedit eũ fauorem abſque reſtrictione, vt ait Nauar. add. Hiſp. c. 27. num. 27. & ita generaliter loquũtur Maior. Adr. de claui. q. 3. Soto, Nauar. & Recen. Et aiunt ſer uxorē poſſe ſimul recitare cum domino ſuo clerico denunciato. infra §. 3. E. Vt neceſſitas excuſat à participatione etiam in diuinis. Item quia uxor eſt ſocia: ſocius autem poteſt communicare cum ſocio. Nauar Hiſpa. num. 34. cum glo. cap. 1. 41. diſt.

interpretatiue abſoluitur ab inuiſibili ſacerdote Chriſto, ſeu excuſatur ab eccleſia quantum ad illum effectum. ſic & in articulo mortis exiſtenti poteſt clericus denunciatus miniſtrare ſacramenta confeſſionis & communionis ſine periculo irregularitatis. [d] facilius excuſatur irregularis, vt in tali periculo celebret. [e] Interdum grauis metus non excuſat à culpa, & tamen excuſat à pœna excommunicationis ſibi notæ. [f]

4 Denunciato ſacerdoti qui toleratus non eſt licet compellatur metu mortis, non licet abſoluere hominem ſanum à peccatis: cum ſciat ſacramẽtum fieri irritum, [g] abſque vſu iuriſdictionis: ac ſi abſoluat ſcienter indignum. ſed qui coactus tali metu contrahit matrimonium per uerba de præſenti etiam iurata non peccat, [h] licet ſciat matrimonium eo metu contractum eſſe irritum: quia matrimonium eſt contractus, & hic ſignificat quod quantum eſt ex ſe, habet conſenſum de præſenti de ſe ſufficientem ad matrimonium. Et vir habilis qui eſimili metu recipit uera intentione ordines ab epiſcopo denũciato nõ peccat, nec fit ſuſpenſus aut irregu. [i] quia ſponte non participat cũ epiſcopo excommunicato.

CAP. XXII.

Excuſatur à participatione cum denunciato, verſ. vtile, lex, humile.

§. 2. *An vxor cũ denunciato poſſit participare in diuinis.*

3 *De famulo aut vaſallo cum domino.*

4 *An prætori denunciato liceat aperire caput.*

VT excuſant ipſum excommunicatum quædam cauſæ, ita ſimiles excuſant alios à participatione cum denunciato, ſi habet ius agendi cum illo: iuxta illum verſic. utile, lex, humile [a] Dum utile eſt ob ſalutem ſpecialem utriuſuis: vt audire eius confeſſionem, licet ille ob indiſpoſitionem, aut aliam cauſam non eſſet abſoluendus. [b] ſic licet concionem habere ad excommunicatos & hæreticos: [c] & conſulere ſpiritualia, licet admiſceat alia uerba (quibus beneuolentia & attentio captari ſolet, vt uerba urbanitatis) & ſalutet, & caput detegat: aut ſi ſcribit, ponere in principio epiſtolæ conſuetam ſalutationem. id tamen non niſi quamdiu ſperat illius correctionem: [d] quia aliás ceſſat utilitas: legere pium librum vel ſacram ſcripturã, ut ille utiliter audiat recitare cum illo priuatam orationem, ut iuuet ad conuerſionem illius. Item conſilium etiam temporaliter utile ab excommunicato petere licet: [e] aut debitum pecuniæ à denunciato: & exigere debitum coniugale. [f] tenetur debitor denunciato creditori ſoluere debitum: [g] & tamen ſi nimis uexet exigendo in iudicio debitum ex liberali promiſſione etiam iurata, poteſt debitor illum repellere per exceptionẽ excommunic. [h] quia promiſſio intelligitur, niſi res nimis mutentur. licet item huic prælegere, aut lectiones illius audire. [i]

2 Lex excuſat, quia ob legem coniugii uxor inferior tenetur obedire marito etiam denunciato, [k] excommunicatus poteſt participare cum uxore, non tantum in communi lecto ad redditionem debiti aut petitionem, ſed in menſa, & generaliter in familiari colloquio. [l] licet quidam id limitent. [m] Vxori excommunicatæ, quam uir tamquam illius caput corripere debet ut reſipiſcat, [n] debet uir communicare in redditione debiti: & poteſt colloquio & menſa: ex pari ratione iuris, [o] (quod quidam limitant. [p]) Niſi excommunicatio ſit lata, quia id

CAP. XXII.

[a] Diuus Thom. [a] 2 2. q 39. art. 4. ad ſecundum, add. q. 23. 1. Doct. diſt. 18. vbi Palac. q. 3. Soto. diſt. 22. q. 1. 4. concl. 5. Adrian. de claui. q. 3. Hoſtien. in ſumma, & glo. c. cum deſideres. de ſent. excommun. Nauar. c. 27. num. 26. Arm. excommu. §. 44. Couar. c. alma. prima par. §. 1. nu. 8. Polan. in direct. tit. de excommun. Syluest. excommun 3. nu. 1. Aſten. lib. 7. tit. 12. [b] Sup. c. 12. §. 4. T. Nauar. c. 27. num. 26. nec oportet ut à principio confeſſionis abſoluat denunciatum ab excommun. Nauar cap. 10. num. 3. [c] Sup c. 12. § 4. X. Y. per c. reſponſo. de ſent. excom. l. 3. tit. 9. p. t. Nauar. c. 27. num. 26. [d] Syluest. nu. 4. & communis Recent. Theolog. per c. cum uoluntate. de ſent. excommun. cap. ſi uero. de iudic. licet dare conſilium excommunicatis. Caiet. excommu. fin. Syluest. excommun. 5. num. 4. Anton. tertia par. tit. 26. cap. 1. §. 1. Arm. excommu. §. 4. Nauar cap. 27. num. 26. Petr. Soto. tit. de excommu. lect. 3. & conſulere etiam in temporalibus. [e] Anto. Caiet. Nauar. num. 27. Palud diſtinct. 18. q. 6. art. 2. Petrus Soto. [f] Caiet. & alij inf. contr. Arm §. 45. [g] Sup. c. 7. §. 5. F. Nauar. nu. 27. Caiet. excommu. ad fin. Palud. diſtin. 18. q. 6. 2. verſ. humile. Mai. quæſt. 4.

[m] Quibuſdam videtur hæc eſſe nimia licentia data per uocem, lex (alias ſimilis licentia concederetur reliquis contentis in verſiculo) atque ita negant licitum uxori participare cum marito denũciato niſi in neceſſarijs. Syluest. excommun. 5. §. 2. dicto 5. ſen num. 4. verſ. 2. & num. 17. Arm. excommun. §. 47. Caiet. excommun. ad fin §. circa 3. imo Couar. §. 1. num. 2. negat Papam ſine cauſa diſpenſare, vt liceat communicare in diuinis cum excommunicato. quod tamen eſt contra Decr. Conſtantien. & prior ſententia eſt uera, vt generaliter uxori liceat participare cum marito. [n] Adrian Ang. Couarru. [o] Nauar. num. 27. Couar §. 1. num. 8. Ang. excommun. 8 §. 8. Soto. q. 1. art. 4. Victo. Cano. & communis Recent. Ledeſ. quæſt. 25. 1. & declinat Caiet. excommun. Turrecre. d. c. quoniam. Adrian. de claui q. 3. except. 6. Dried. lib. 2 libert. Chriſtian. cap. 8. pag. 69. [p] Syluest. excommu. 5. §. 4. not. 2. cum Hoſtien. & alijs. ſeu Doctor. limitant licitum marito ſolum dum eſt utile ſibi: & glo. recepta d. c. quoniam, vbi ſola uxor excipitur, non autem maritus, & l. 34. ti. 9. p. 1.

vbi

matrimonium accuſatur fuiſſe illicite, & cum impedimento contractum.[q] At ſi vir illicite ad menſam admittat denuntiatum, non licet vxori ſimul prandere cum illo. Humile pertinet primo ad filios nondum emancipatos,[r] vel ad illos emancipatos qui tamen ſunt commenſales patris.[ſ] Secundo comprehenduntur religioſi per profeſsionem aut uota ſimplicia Societatis Ieſu, quia ſubiiciuntur prælato & excommunicato, tāquam patri minores filii,[t] circa gubernationem familiæ & rerum adminiſtrationē. Nouitius excommunicatus ſi profiteatur ualet profeſsio:[u] & cum ſit exemptus ab epiſcopo fruitur priuilegiis religionis, & eſt ſub iuriſdictione prælati tanquam aliquo modo filius: quare poteſt prælatus & magiſter nouitiorum cum eo agere: ſicut & cum eo diſpenſat in uotis & legibus eccleſiæ ex cauſa.[x]

3 Famulus ante excommunicationem domini habitus, aut certe ſi excommunic. ignorarunt, dum fuit admiſſus[y] ſeruitores ruſtici qui ſunt commenſales & famuli, quamuis extra domum domini excommunicati habitent, poſſunt cū domino excommunicato agere nō tantum in rebus neceſſariis,[z] ſed generaliter in omnibus humanis:[a] quia ius eum fauorē ſine reſtrictione concedit. Secundo clerici qui ſunt in hoſpitio & ſeruitio epiſcopi.[b] non autem qui extra illius familiam ſunt:[c] quia hi non ſunt epiſcopo tam ſtricte ſubiecti, vt filius aut ſeruus. Tertio vaſſalli poſſunt ſed non tenentur ſeruare obedientiam fidelitatis domino ſeu principi, quando eſt notorie percuſſor clerici, ſchiſmaticus aut hæreticus, antequam per ſententiam iudicis declaretur.[d] ſimiliter pater, prælatus religionis, & dominus (iuxta verſ. utile, potius quam humile) poteſt in humanis communicare cū ſubdito denuntiato.[e] in iis in quibus ſubditus obligatur aut utile eſt ſuperiori.[f] 4. vt iura concedunt participare tam in diuinis quam in humanis, quando eſt res ignorata, vel neceſſe aut vtile, ita generaliter quidam putant quando eſt lex aut humile:[g] & patrem cum filio denuntiato, aut prælatum cum monacho excommunicato poſſe priuatim recitare horas debitas.[h] ſed tutius in praxi eſt ne ratione legis uel humilis denuntiatus communicet in diuinis:[i] ſed temperatè utendum eſt fauore: quia iure expreſſo non conceditur participare in diuinis. ſocius non tenetur diuidere ſocietatem ob excommunicat. ſocii.[k]

4 Prætori denunciato vice regis innocentis quem repræſentat, aperire caput,[l] & aſſurgere licet (præſertim ſi quis ei tacite dicat, Deus te conuertat, uel ſit tecum) qui actus exterior à culpa excuſatur, quia vtile nobis eſt iudicem habere beneuolum, cum facile ſit incidere in manus eius: & quia factum externum detegendi caput, & aſſurgendi nō eſt per ſe ſignum, ſed res de ſe indifferens, & abſque ſcandalo, quæ poteſt interna intentione auferri à ratione ſalutationis: & verba iuris quæ uetant ſalutationem, debent in proprietate & ſtricte accipi, tanquam odium.[m]

CAP. XXIII.

De ignorantia, & de neceſſitate excuſante.

§. 1. *Quæ ignorantia iuris aut facti excuſet.*

2 *Ignorantia iuris de excommunicatione lata pro peccato contra ius naturæ excuſat. Secus ſi contendens percutere unum, percuſſit alium, quem nouerat eſſe clericum.*

3 *Si dicat. qui præſumpſerit aut ſciēter fecerit? & de dubio, an ſit denunciatus?*

4 *Excuſat neceſſitas.*

5 *Participans cum denunciato in tribus caſibus, incurrit maiorem.*

QVanta ſcientia de denunciato non tolerato requiratur, vt ſit uitandus, dictum eſt ſupra.[a] Excuſat ignorantia facti facilius quam iuris: & culpabilis eſt in triplici gradu:[b] nempe uincibilis ſub ueniali obligans, aut ſub mortali: & hæc, niſi ſit craſſa excuſat ab excommunicat. iuris priuati,[c] quod non procedit à Papa: uideturque excuſare ab in-

ubi Gregor. Alex. 4 p. q. 81. memb. 6. Anton. 3. p. titu. 25. c. 1. §. 1. Arm. excommu. § 45. Roſell. Piſan. Rainer. Goffred. idem Nauar. iunior, quia in aliis multis uxor & vir non iudicantur ad paria. c. ſicut. 33. q. 5. [q] Sic limitandi ſunt citati P. [r] D. Thom. q. 23. 1. & communis. [ſ] Quia hic emancipatus manet ſub patris iuriſdictione, Angel. excom. 8. §. 10. Sylue. num. 4. [t] Sylueſtr. excommu. 5. nu. 4. Armil. §. 46. cum Guillel. Soto. con. 5. contra Palud. d. 18. q. 6. [u] Supra de profeſſione. [x] Per priuileg. de quibus, Claud. in compen. priuil. Societ. verb. diſpenſatio. §. 2. abſolutio. §. 6. communicatio. § 5. fin. indulgentia §. 30. Societas. §. 2. vide Nauar. c. 26. num. 7. de conſueta forma abſoluendi etiam nouitios, & ca. 27. nu. 272. compend. Bernar. ver. nouitius. §. 1. ubi Ang. Tab. idē Sylue. relig. 1. & 5. quod delinquētem nouitium caſtigat prælatus, tanquam ordinarius illius. Nauar. editio. anni 84. cap. 12. num. 65. & conſi. 58. num. 4. titu. de regu. lib. 3. [y] Sylu. excomm. 5. nu. 4. vid. Soto, diſt. 18 q. 2. art. 4. & citati ſup. L. [z] Sic limitat Sylueſtr. ad neceſſaria, ſed ſine cauſa. [a] Quia ſine reſtrictione loquitur Docto. Soto. d. 22. q. 4. ar. 4. Caiet. excommun. Nauar. c. 27. nu. 27 imo Nauar. add. Hiſpa. ait quod poteſt participare cum Domino etiam in diuinis. [b] Palud. & Richar. diſt. 18. Arm. Sylu. & Recent. [c] Sylue. excom. 5. nu. 4 cum glo. ca. quis multos. 11. q. 3. contr. Med. C. de reſtit. q. 6. cauſa 9. qui generaliter cōcedit clericis & præſertim presbyteris communicare in omnibus cū proprio epiſcopo excō. cui dum initiantur, promittunt obediētiam. [d] Sup. cap. 7. §. 5. B Soto, Bañes cum Caiet. 2. q. 11. art. 2. Nauar. ca. 27. num. 22. §. 11. & de principe ſchiſmatico, Nauar. nu. 57. D. Tho. 22. q. 39. 4. & comm. dicit eſſe excommunicatum. quod tamen non reperitur iure expreſſum, dicit Siman. de catholic. inſtit. cap. 58. nu. 7. [e] D. Thom. add. q. 23. 1. & ſentit Soto. ar. 4. con. 5 Sylueſt. excomm. 5. nu. 17. Nauar. nu. 27. imo idem Nauar. add. Hiſp. num. 27. Mai. Adria. de clau. q. 3. generaliter id concedunt etiam in diuinis. at Ange. exc. 8. §. 10. cum Veruocil. negat licitum patri communicare cum filia, per c. de filia. 27. q. 1. Cui reſpondet Adria. illa filia per profeſſionem erat emancipata, & quia contraxit matrimonium de facto fuit excommunicata & pater monetur cauere ab illa, ne conſilio, & ope videatur participare in crimine. [f] Sic limitant D. Thom. Sylueſt. [g] Nauar. add. Hiſpa. c. 27. nu. 27. & ſentit Caieta. excom. ad fin. Soto & quidam Recent. & fauent citati lit. L. dū cōcedunt uxori participare etiam in diuinis cum marito exc. [h] Quod tamen falſum eſt, & negat Nauar. lib. de orat. no. 7. num. 16. [i] Recent. & citati lit. M. [k] Nauar. Hiſp. c. 27 num. 24. & in compend. Hiſp. fol. 202 Abb. ca. ſi vere. nu. 10. de ſent. excom. Archid. c. quoniam multos. 11. q. 3. nu. 1. Io. de Lignian. de cenſur. eccleſ. §. 2. num 15. ſi. in uolu. 9. tract. vbi Ploue. tit. de particip. cum exc. nu. 7. Couar. 1. p. §. 1. nu. 8. Soto d. artic. 4. col. 7. & 9. quāuis glo. d. c. ſi vere, limitet ſi ſocius abſque damno diuidere ſocietatem nō poſſit. [l] Vt filius etiam emancipatus aperit caput patri etiam denuntiato, quia eſt caput familiæ. ita de iudice denūtiato aut interd. aiunt quidam Recen. Soto, maior primarius, & Torres epiſcopus Canarie. Naua. nu. 20. & ſentit. nu. 27. cum Mai. Ang. apud Sylueſt. excommun. 5. num. 3. Guillel. Armil. §. 41. Tabien. excommun. verſ. vale. Ant. 3. par. titu. 25. c. 2. declinat Soto. artic 4 col. 9. ſed ait non carere omnino ſcrupulo. & probabile dicit Palac. diſt. 18. quæſt. 3. [m] Dum Sylu. ſup. oppoſitum ait citās alios. loquitur quādo aperit ei tanquā priuato caput, & animo ſalutandi.

CAP. XXIII.

[a] QVæ ſcientia ſatis ſit, vt aliquis credatur eſſe denuntiatus, ſupra cap. 6. [b] Fr. Medin. cum Caieta. & D. Thom. 1. 2. q. 76. 3. Summiſt. uerb. ignorantia, Anton. Gabr. to. 2. ti. de legibus. con. 4. Nauar. prælud. 9. & ca. 23. num. 45. Caſtr. 2. leg. pœn. cap. 14. Cord. lib. 2. quæſtio. 4. & alii infra [c] c. ut animarum. de conſtit. lib. 6. l. fin. ff. de decret. ab ordin. faci. Mai. diſtinct. 18. quæſtio. 9. Adr. de claui. quæſt. 3. Dried. de libert. Chriſtian. Couar. cap. alma. 1. p § 10. num. 7. fin. & ſeq. cum Afflictis. rub. 10. conſt. Neapol. lib. 1. num. 8. Henric. Botæ. de ſynod.

ſueta Papæ excommun. generali,
d quam multi facile ignorant. [d] 3.
craſſa cum peccato mortal. commu
niter non excuſat ab excommun.
e iuris. [e] & craſſiſsima (quæ dicitur
ſupina & affectata) non excuſat à
f priuata etiam ſynodali excommu.[f]
Ignorãtia facti ob inaduertentiam
circumſtantiæ & ſpeciei, licet non
eximet opus à peccato mortali ex-
g cuſat tamen ab excommun. [g] vt ſi
hominem percuſsi, qui abſque ha-
bitu & tonſura incedens non appa
h rebat eſſe clericus: [h] quamuis ſci-
rem excommunicationem iuris la-
tam contra percuſſores clericorũ:
vel ſi intendens occidere laicum,
i occidit pro illo clericum. [i] ſi con-
traxit matrimonium cum ea quam
ignorabat eſſe conſanguineam aut
k monialem: [k] quamuis ita habitua-
liter eſſet effectus vt licet ſciret, idẽ
eſſet facturus: quia ignorantia con-
comitans dum occultat obiectum,
l impedit uoluntarium: [l] niſi ex-
preſſe dixiſſet, volo hunc occidere,
licet eſſet clericus. certius excuſa-
tur qui putans eſſe clericum, per-
m cuſsit laicum. [m] Quidam excuſare
contendunt ab excomm. eum qui
intendens percutere vnũ clericum
ſibi inimicum, percuſsit aut occidit
alium clericum, quem præmiſſa di-
ligentia putabat eſſe alterum ſibi
n inimicum: [n] eo quod ſimilis ei
eſſet ſtatura, habitu, voce, & inceſ-
ſu. quia hic non intendebat occide
re hominẽ aut animal, niſi vt inclu
ſum in Petro, quem odio habet: cir
ca alium vero in ſingulari occiſum
ex ignorantia inuincibili, non ui-
detur habere rationem voluntarij,
nec voluit occidere hominem aut
clericum in iſto ſingulari inclu
ſum. At reuera ea ignorantia non
excuſat ab ea parte malitiæ, quam
hic agnoſcit, & voluntarie exequi-
o tur in obiecto: [o] excuſabitur qui-
dem à ſpecie parricidij aut clerici-
dij, ſi omnino ignorabat eſſe patrẽ
aut clericum. At ſi agnouit eſſe ho-
minem & clericum, incurrit ſacri-
legum clericidij: & de eo percuſ-
ſus iuſte conqueritur, quod videns
eum eſſe hominẽ & clericum, ſpon
te percuſſerit, cum id malum &
damnum vitare teneretur. Quare
p hic ſit excommunicatus, [p] & ir-
regularis. & tamen ſi ignorantiam
probet, & defuiſſe dolum circa iſtũ,
non punitur corporali pœna iuxta
q legem, [q] ſed arbitrio iudicis. In-
terdum ignorantia & probabile du
bium circa ius diuinum obſcurum
& difficile, excuſat à culpa, & mul-
to magis a pœnis eccleſiaſticis pro
r ea culpa latis. [r] ſic & conſuetudo
excuſat ab excommun. dum iudex
eccleſiaſticus clericos aut regulares
reos uerberat per miniſtrum lai-
ſ cum: [ſ] & dum pueri pro more
conijciunt inuicem lapides, excu-
t ſantur à pœna legis. [t] Tandem
ignorantia facti excuſat à pœna ſu-
ſpenſionis aut interdicti: & inter-
dum à quadam irregul. nempe ab
ea quæ imponitur in pœnam ob
u uiolatam cenſuram. [u]

2 Quidam ut ruſtici ignorant
quibuſdam peccatis imponi ipſo
iure excommunic. (quę ignorantia
de urbanis uix præſumitur inuin-
cibilis) & hęc inuincibilis ignoran-
tia iuris excuſat ab excommunicat.
dum homo peccatum fecit contra
x aliam legem Eccleſiæ. [x] Nec incur-
rit qui fecit peccatum contra ius
y naturæ. [y] cuius oppoſitum multi
z tenent. [z] Nam ignorans excom-
munic. latam, excuſatur à propria
ſpecie inobedientiæ, pro qua ſola
incurritur excommun. Magis libe-
rat à cenſura ea iuris ignorantia, quę
excuſat ab omni culpa: aut certe à
noua mortal. culpa inobedientiæ:
licet ſit ſacrilegus, & cum ueniali
negligentia ſciendi iura. imo uin-
cibilis licet ſit peccatum mort. ex-
a cuſat, ſi craſſa non ſit. [a] Aliæ uero
pœnæ etiam eccleſiaſticæ ligant
etiam ignorãtes iuris humani pro-
b hibitionem pœnam. [b]

nod. 3. p. art. 2. num. 35. vt de ſynodal. excommun. contra clãde-
d ſtina ait Soto. diſt. 28 q. 1 art. 2. col. 4. [d] At excommunicat. latæ in cœna Domini, ſunt non minus notæ quam excommunic. iu-
e f ris. [e] [f] Soto diſtinct. 28. quæſtio. 1. articulo 2. [g] [h] Communis per
g h capit. ſi vero. 2 de ſententia excommunic. quia excuſat à ſacrilega inobedientia, pro qua fertur ex- comm. contra Co- uarr §. 9. nume. 11.
i verſ. ſecũ. [i] Communis contra Co- uar. ſup. & Syluest. excommun. 2. caſ.
k 2. [k] Nauar. cap. 27. num. 141 cum Car din. cle. 1 de con- ſang. col. 3. Couar. 2. par. ſponſal. capit. 6. §. octauo, nume-
l ro 21. [l] Durand. 2. diſt. 22. q. 4. Gabr. q. 2. Marſil. q. 11. ar tic. 2. Almain. tra ctat. 1. moral c. 4. Ca ſtro. 2. leg. pœnal. capit. 14. Cord. lib. 2. quęſt 19. Angeſt. in moral. c. 9. Vig. titu. de ignorantia. Recent. vt Soto & Sotomaior, Peña in prælect. cum Ca iet. 1. 2. quæſt. 76. 3. vbi Frat. Medin. contra Conrad. 10 dict. q. 76. 3. vbi Vi- ctor. & Aſtudillo, Mercado. libr. 6. de contratos. cap. 5. & olim Nauarr. c. 22. num. 33. (quod ſu- ſtulit in Latin.) Spe cul. coniug. 1. p. art. 29. & ſentit Cou. cap. alma. 1. par §. 10. num. 11. uerſic.
m 10. [m] Syluestr. ex- com. 2. caſ. 2. Cou. §. 10. num. octauo, & 15. & ſup. ca. 17.
n § 3. Y. [n] Hæc ſub tilis euaſio non ha- bet aſſertorem. ſed pro ea partim cita- ri poſſunt citati inſ. Q. hic ſi ſacris initia tus intendat ducere Bertam, ſed per er- torem perſonæ pro ponitur alia, non incurrit excommu. quia id non eſſet ſa tis ad ſcientiam. ſen
o tit Nauar. capit. 27. num. 141 §. 5. [o] [p] Communis Thomiſt. cum
p D. Thom. 1. 2. q. 76. artic. 3. Couar. c. alma. 1. p. §. 10. num. 14. cum
q Bart. & Iſernia. Afflict. & Molinæ. [q] Apud Couarru. dicunt Angel. Florian. Carrer. Cepola, Ripa, cum glo. capit. presbyterum. de homicid. Tiraquel. de pœnis. cauſa 13. num. 13. Anton. Gabriel. tomo. 1. ex Iulio Clar. § homicid. cum Alban. conſil. Mencha. con-
r trou. illuſtr. c. 95. num. 32. [r] Couar. 2. par. ſponſal. c. 7 §. 3. num. 5. Nauar. de pauperi. ſeu regul. cap nullam num. 32. cap. ſtatuimus num 62. §. 5. conſil. 54. num. 5. titulo de ſentent. excommun. libr. 5. Abbas. cap. fin. de ſupplen. negl. prælat. Roch. in cap. fin. de conſuet. num. 187. Anto Gabriel. tomo 3. ex Anton. Maria. titu. 13.
ſ num. octauo, & nono. [ſ] Nauar. cap. 27. num. 86. vid. alia num. 106.
t 149. Anton. Gabriel. tom. 2. titu. de criminal. conc. 8. [t] Iaſon. in l. de quibus. ff. de legib. vid. Nauar. capit. 27. num. 135. & in Mauritania erat ea lapidandi inter pueros conſuetudo, vt refert Auguſt.
u 4 doct. cap. 24. [u] Nauar. capit. 27. num. 155. fin. & ſuper extrauag. de datis. num. 23. fin. Perez lege prima, titulo primo, libro quinto, ordin. pag. 27. Couar. Clem. in 1. par. §. 1. num. 4. fin. cap. alma.
x 1. par. §. ſeptimo, num. ſeptimo. fin. cum glo. Franco. & Probo. [x] D. Thom. addit. quæſt. 21 2. quodlib. 1. artic. 10. Soto. diſtinct. vigeſimaſecunda, quæſt. 1. 2. colu. vndecima. Ledeſm. q. 24. artic. 6. Victor. de excommun. §. octauo, Frat. Medin. 1. 2. q. 76. 2. cum Caietan & Recentior. Thomiſt. Caſtro. 2. leg. pœnal. capit. 14. Anto. 3. par. titulo 24. capitu. 33. fin. & citat Iuriſt. Soto citat In nocent. & Panorm. Couarru. capit. alma. § decimo, nu. octauo, & vndecimo, & citat Ioan. Andr. Dominic. Fe lyn & Rotam in no uis. & §. ſexto, num. nono, eſſe commu- nem Theolog. & Summiſ quod igno rãtia probabilis ex- commun. excuſet à pœnis. Roſel. Ang. excommun. 7. §. 2. caſ. vlt. Nauar. cap. 23. num. 47. capit. vigeſimoſeptimo, nume. 9. 16. 80. (& retractat quod di- xit Hiſp. capit. 23. num. 42.) & plane Syluest. nam excõ mun. 2. §. vlt. not. 3. refert ſe ad verb. excom. vlti. §. 3. & inde ſe refert ad verb. ignorantia. §. 8. verſic. 3. vbi ex- preſſe ait ignoran- tẽ excuſari ab om- ni excommun. etiã Papæ. cuius oppo- ſitum tenet gloſ. Bartol. & multis probat ex alijs Co uar. §. ſexto, num. ſexto. colu. 2. fin. §. decimo, num. octa- uo, & vndecimo. fi. cum Bald. Anchar. Hippoly. de Mar- ſil. Henric. Botæ, de ſynod. 3. par. art. 2. num. decimoſe- ptimo. Turrecrem. capit. presbyter. 11. quæſt. tertia, Moli- næ. de conſuet. ti- tulo primo, §. 30. quęſtio. 41. & Scot. 4. diſtinctio. ſexta, quæſt. octaua, poſt
y princip. [y] Omnes citati X. præter ci-
z tandos inf. Z. [z] Sic limitant quidam incurri excommunic. quando excommunicatio iuris imponitur à Papa vel à Concil. generali, pro actu contra ius diuinum aut naturale, licet reus ignoret impoſitam eſſe excommun. Couarru. §. decimo, numero vndecimo, Mai. diſtinct. decimaoctaua, quæſt. ſecunda. Dried. 2. libert. Chriſtianæ. capitu. nono, fol. 70. & expreſſe Adrian. de clauib. quæſtio. tertia, fol. 152. Cordub. lib. ſecundo, quæſt. vigeſimaſeptima, & ex Recent. Cano, & Soto maior. quod probabile dicit Soto, & Vict. ſupr. ait eſſe tutiorem ſententiam, pro qua Couarru. falſo citat
a Syluest. [a] Recent. cum Soto. diſtinct. vigeſimaoctaua. quæſt. 1. 2. colu. 4. (quamuis oppoſitum ſignificarit Soto diſtinct. vigeſimaſecunda, quæſt. 1. 2. ad fin. Caſtro. Adrian. ſup. Couar. § decimo, num decimoſexto, Syluest. culpa, § decimo, Nauar. cap. vigeſimoſeptimo, num. 16.) quia hic non habet culpam formalem inobedientiæ contra eccleſiam: quæ includit ſcientiam quandam &
b contemptum. [b] Quod late probat Couarru. vt fur ſuſpendatur, reus priuatur beneficio: & cenſura ſuſpenſionis incurritur ab ignorante illam. Syluest. ſuſpenſ. §. 4. Arm. §. decimoſeptimo. Nauar.
capit.

c cap.27.nu.159 §.1. [c] Caiet.ver.excom. c.77.Sylue. excom.7.nu. 34.Card.cle. 1.de priuil.q.38.Fr.Med.lib.1.inſtruct.cap.11.§.2. Nauar c.27.num.74.141.155.Couar.§ 10.num.7. Dueñas reg. d 150.num.2. Auendano de exeq.mandat. c.4.num.27. [d] Caiet.ſupra.& alij Soto.diſt.28.quæſt.1.art.2.col.4. ignorantia ſupina nõ excuſat à ſynodali excommunicatio. [e] nu.27 fin.uide num 93 Arm.§.19.dicit eſſe fere omnium.Soto, q.1.art 4 & lib.1.iuſt. q 6.ar.4 Fr.Med. 1.2.q.96.4 Couar.c.alma.1.par.ſic damnum rei familiaris excuſat debitorem,ne ſtatim reſtituat,ut ait communis cum Caie.2.2.q.62 8.Soto.lib.4.iuſt. q.7.4.Cord.caſ.68. & lib.1.q.31. col.9.cum Medin. C.de reſtit. q.3.Sco.Ant Sylu. Arm.Nauar.ca.17. nu.56. Pet.Nauar. lib.4.reſtit.ca.4.nu. 400.lib.4.c.4 num. 29.71.

3 Si excommunic.ſub his uerbis feratur, qui ſcienter uel auſu temerario fecerit, vel qui præſumpſerit: excuſatur ab illo qui ignorat etiam ignorantia craſſa. [c] Non tamen excuſat ſi faceret ex ignorantia ſupina & affectata: [d] quæ perinde eſt in re morali, ac ſi directe, & ſcienter præſumeret facere contra excõmunicat.notam. ſi aliqui ſecreto ſciant hunc denunciatum eſſe, ſed communi errore reputent toleratum, vel ex prudentis dicto exiſtiment abſolutum,non tenentur uitare. [e] ſi dubium æquale ſit an ſit toleratus vel denunciatus, poteſt depoſita practice conſcientia, participare cum eo, ſaltem in publico, ne aliis ignorantibus detur ſcandalum: [f] quia in dubiis melior eſt cõditio poſſidentis. In ſecreto tamẽ, manente dubio, propter famam abſtineat (ſecluſo ſcandalo) ab illius communicatione, eligendo quod tutius eſt in cõſcientia: [g] nec illum inducat ut celebret, aut ſacramenta miniſtret.

4 Excuſat neceſsitas non ſolum extrema vtriusvis, [h] ſed grauis cui commode non poteſt ſubueniri, niſi communicet cum denunciato, vel econtrario: quia neceſsitas legem non habet. Primo in bonis ſpiritualibus licet excommunicato audire concionem,dare uel accipere cõſilium animæ ab excommunicato. Secundo licet dare eleemoſynam corporalem excommunicato etiam in communi neceſsitate [i] uictus, ueſtitus, habitationis, ſalutis,aut ut uitet temporale damnum magni momenti: alioquin ſi nemo daret, periculum eſſet incidendi in grauem inopiam. Petere & recipere à denunciato eleemoſynam concedunt quidam ob grauem neceſsitatem, licet ab aliis commode habere poſſet. [k] ſed tutius eſt ne capiat, niſi graui neceſsitati ab aliis non ſubueniatur: [l] qui tranſit per terras excommunicatorum & hæreticorum, poteſt capere & emere utilia uitæ: quia non dicuntur nominatim denunciati. [m] Prædicatoribus, licet aliunde poſſent ſibi prouidere, ius concedit liberius petere eleemoſynas ab excommunicato: [n] quia pro ſpirituali miniſterio debetur temporalis ſuſtentatio, ut licet exigere pecuniam à debitore excommunicato. [o] & quando opus eſt ut uitet damnum, licebit continuare cõtractum utilem, quem cœpit ante alterius excommunicationem. [p] Excuſat neceſsitas ob uitandum metum mortis incuſſum, [q] & vt uitet minora detrimenta etiam rei familiaris. [r] vt ſi dominus pro libidine ſua, uel ut ſe oſtendat non reputandum excommunicatum, dicat capellano ſuo, ut celebret, poteſt ut uitet damni periculum: niſi id faceret in contemptum fidei & poteſtatis eccleſiaſticæ: de quo tantum caſu iura uetant. Secundo neceſsitas uiolentiæ, ut ſi inuitus detineatur per uim, ut interſit diuinis coram excommunicato uel cum illo,non oportet claudere oculos & aures ſcrupuloſe: [s] ſed ob reuerentiam attendat & ueneretur diuina myſteria, ſi exire & fugere non licet. Tertio ſi inter multos ſacrum in feſto audientes uidet unum nominatim excommunicatum adeſſe, cuius excommunicatio aliis occulta eſt, non tenetur recedere: [t] ſi excuſat neceſsitas pręcepti ſimul cum periculo famæ alienæ.

5 Secluſis excuſationibus, qui illicite participat cum denunciato incurrit excommunic. minorem: maiorem uero in tribus caſibus. [u] 1. ſi poſt quintam chartam de participantibus communicet cum denunciato, per alium iudicem. [x] 2. ſi clericus denunciatum à Papa admittat ad diuina. [y] 3. ſi cum denunciato participet in crimine crimiinoſo. Cenſura excommunic. aut interdictum loci nunquam datur ad tempus: [z] (bene tamen ſuſpenſio) ſed tollitur ad tempus excommunic.per abſolutionem ad reincidentiam, [a] quam Papa ſuo etiam facto dare poteſt: & hæc impendi debet à clerico habente iuriſdictionem in foro exteriori. [b]

CAP. XXIIII.

Quis poteſt excommunicare?

§.1. *Non poteſt laicus aut fœmina. In epiſcopos & alios deriuatur hæc poteſtas a Papa. De Concil. & Capitulo.*

2 *Quando Archiepiſcopus excommunicet ſubditos ſuffraganei. De Legato, Nuncio, Inquiſitore, &c.*

3 *De Generali religionis aut Rectore collegii.*

4 *An excommunicatus poſſit excommunicare.*

POteſtas excommunicãdi & infligendi alias cenſuras, pertinet ad claues eccleſiæ late dictas, [a] extra ſacramentum pœnitentiæ. Incapax clauium circa cenſuras eſt,qui non eſt baptizatus. Abbatiſſæ quædam habent ex priuil. Papæ quendam uſum clauium: [b] quem &

f [f] Supra cap. 6. Nauar.ca.27. num.36. in prin. & num.27. ſi.cum Mar. diſt.18. g q.2. [g] Nauar. num. 36.colligitur ex Couar.§.2.num.4.§.3. h nu.1. [h] Vi dare aut accipere baptiſmũ, & abſolutionem in art. mortis à denunciato,c.10.§ ſecundo. Et in periculo extremæ famis licet celebrare corã excommunicato, vt habeat ſtipem qua i ſuſtentetur. [i] c.quoniam multos. 11. q. 3.Paluda.diſtin.18. quæſt.6.num.2.ver ſic. neceſſe. Nauar. nu.27.Ange.excommunic 8.§ 19.Tab. excomm.8. num.8. commu.quia eſt ſoluere debitũ quoddam. At Sylu.falſo excom. 5. nu.5. limitat de extrema. & excom 3 num.1. k effectu. 5. [k] Sylue. excom.3.nu.1. ver. 5. Arm § 47 Soto, diſt.22.q 1 4 ſignificat Nauar. ca.27. l nu.27. fin. [l] Palud. d.q.6.num.6. Ang. exc 8 § 19.Tab.e. excom.8.§.19.& ſibi contrarius Sylu. excom 5.nu.5.addit Palud quamuis excõmunicatus nõ daret, niſi ſecum ſedeat ad prandium. Sic poteſt à medico, vel advocato accipere remedium, & debilia uerſ. faciẽs recipere equũ, aut hoſpitium ab exc. m [m] Sup. cap.5.§.3. n [n] Gl.per c. cum uoluntate,de ſent. excom quę bene explicat tex.Palud.d. q.6.ar.2. Anto 3.p. tit.26.c.1.§ 1.cum Hoſt.& comm. Recent.contra Panor. cum Inno.d.c.cum voluntate, & Sylu. excom. 5.num.14. o dub.5. [o] Sup.c.22. p §.1. F.G. [p] Cõmu. Recen. per uerſ. vtile q Sup. c.21. §.2. de temporetoria morali. & etiandi inſ. r R. [r] Sylu.excom.5. num.5. per c. ſi uero.de ſent exc.õ.Caiet.exc.ad fin.Nau.

f [f] Quod tamẽ falſo monet Caiet.excomm.ad fin. t [t] Sup.c.6. & lib.de u euchar.c.57. [u] De quibus ſup. ca.7. in ſi. D.Thom.add.q. x y 23.2. [x] [y] Sup.c.8. z [z] Inſ.c.24 Nau.ca. 27.num.161.Perez l.1.ti.1.lib.5.ord.l. 3.ti.4.li.8. p.96.& interdictum non datur ab epiſcopo ad tẽpus. Nauar.nu.165. fin.cont. Ripa. 10 c. 1.de iudic.no.6.nu. a 23. [a] De qua inſ.c. b 31. [b] Inſ. capit. 29. §.3. R.

CAP. XXIIII.

a [a] Quid ſit clauis ſup.lib.3. de pœnit. ca.1. ubi § 7.& c.4. probatũ eſt quod iuriſdictio non uocatur clauis niſi late. Incapax eſt poteſtatis clauiũ fœmina, etiam chriſtiana,& vir non baptizatus. ibidem.c. 2.& lib. de indulg. c.31.& lib.de ſacramen.c.26. Et in epiſcopo eſt maior poteſtas ordinis & iuriſdictionis ſeu clauium, quã in ſacerdote. ſup. li.de ord. cap.ſecundo, §.pri- b mo, & capitu. 7. [b] Lib.3.de pęnit.c.2. §.5.cum tonſura inſtituta ſit iure eccleſiaſtico,poſſet Papa (non autem epiſcopus) cõmittere laico, ſicut & tonſurato,vt excõicet. Nauar.c.27. num.6.& 41.& in c.nouit.de iudic. not.3. corol. 57.nu.244.Couar. c.alma.1.par.§.11. nu.3.& 9. & quod fœminæ poſſit cõmittere uſum quendam clauium putat probabile Paludan. d.19.q.1.ar tic.2.fauet ratio D. Thom. addi.quæſt. 19.3.ad 4.tenet Soto.d 20.q.1. art.4. Nauar. conſ.73.titu. de ſententia excom. lib. 5. & cap. 27. nume. 6. ſupra

poſſet Pontif. delegare laico [c] Chriſtiano. ſed iure communi fœmina aut laicus cenſuris ligare alios non ualet, ſed clericus ſaltē primæ tonſuræ. Claues ſecundum plenitudinem poteſtatis reſident in Papa iure diuino conceſſæ à Chriſto: [d] & hic eſt primū ſubiectum clauium, & præcipuus miniſter ſeu cauſa efficiens excommunicat. & aliarum cenſurarum. A Pontif. deriuatur iuriſdictio in reliquos prælatos, vt in Epiſcopos, aut Abbatem [e] qui eſt caput eccleſiæ collegiatæ, [f] quā iuriſdictionem habet epiſcopus cō firmatus ſeu prouiſus, licet nondum ſit conſecratus. [g] Hæc poteſtas interdum eſt in communitate quadam, vt in Concil. generali: [h] quod, ut Pontif. poteſt leges generales condere ligantes ſub pœna excommunicatio. Concil. Prouinciale poteſt facere ſtatuta ſic ligantia ſubditos. Capitulum ſede uacante ſimiliter poteſt excommunicare, [i] ſuſpendere, aut interdicere.

2 Archiepiſcopus ſuffraganeorū ſubditos non excommunicat, vel abſoluit, niſi in cauſa appellationis, vel dum iure concedente uiſitat illos. [k] Legatus aut Nuncius Apoſtolicus, & qui habet à principe iuriſdictionem delegatam in priuilegium perpetuum (cum dicatur in utroque foro Ordinarius.[l]) poteſt excommunicare: & ualet illius excommunic. ſuſpenſio, interdictum, aut ſententia, licet per Papam eſſet huic reuocata facultas, quamdiu de reuocatione conſtare non poteſt. [m] legato non conceditur diuturnior facultas: ſic ex antiquo & remuneratorio Pontificū priuilegio Princeps monarchiæ Siciliana,[n] dicitur legatus natus. Inquiſitores Sancti Officii tāquam delegati ſedis Apoſtolic. habent ordinariam poteſtatem [o] in cauſa fidei, & in aliis ſuo officio commiſſis per Pontific. [p] Ex conſuetudine præſcripta per Pontificem, aut Epiſcopum approbata, quidam circa ſubditos habent hanc

lib. 3. de pœnitent. cap. 2. contr. Couarru. ſup. nu. 2. [c] Sed non requirit ordinem ſacrum. cap. transmiſſam. de elect. D. Thom. add. quæſt. 22. 2. Richar. diſtinct. 18. artic. 4. quæſt. 3. Soto. diſtinct. 22. quæſt. 2. 1. Ledeſ. quæſt. 24. 2. Syluest. excommun. 1. num. 6. Couarru. prima par. §. 11. nu. 3. Felician. tit. de excommun. c. 25. ſic generalis vicarius epiſcopi cum ſola tonſura excōmunicat, & abſoluit à cenſura. ſed clericus coniugatus prohibetur ferre cenſuras, cap. 1. de cleric. coniug. lib. 6. ſicut & recipere beneficia aut penſiones: niſi ex ſpeciali priuilegio Papæ. ſic in articulo mortis clericus etiam ſolius tonſuræ poſſet abſente ſacerdote, abſoluere ab excōmunic. etiam reſeruata Papæ, & concedere indulgētias bullæ cruciat. & dicitur late confeſſarius in hoc fauore. ſupra lib. 3. pœnitentiæ, cap. 9. §. 3. 4. D. Thom. add. quæſt. 24. 1 (Palud. diſtin. 20 quæſt. 1. 2. & Soto diſtin. 18. q. 4. 4. dicūt probabile) & tenet Anton. Sylu. Armil. Nauar. cap. 27. num. 270. §. 6. & cap. 26. num. 32. prodeſſe vt ſic decedens ſepeliatur. [d] Quis ordinaria poteſtate poſſit excommunicare, abſoluere, & delegare aliis, ſupra lib. 3. de pœnitentia, cap. 7. vbi cap. 5. §. 5. à Papa deriuari iuriſdictionem in reliquos: & epiſcopos non habere eam immediatē ex iure diuino. d. cap. 5. per cap. ſicut Apoſtoli. 11. quæſt. 3. Syluest. excommunic. 1. §. 6. fin. excommun. 2. §. 5. & ſequen. Couarru. capit. alma, prima par. §. 1. num. 2. & 3. contr. Sotum, quæſt. 2. 1. colum. 4. Canum & quoſdam Recent. Victor. §. 11. Ledeſ. quæſt. 24. 1. ad fin. vid. Sotum diſtinct. 18. q. 4. 2. colum. 3. ſolus Papa poteſt ſeipſum ſoluere per indulgentiam aut diſpenſationem ſup. lib. de indulgent. cap. 31. §. 3. ſed non poteſt ſeipſum ligare excommunic. cap à nobis. 1 de ſenten. excom. capit. inferior. Nauar. num. 6. 13. D. Thom. artic. 4. Soto quæſt. 2. artic. 2. iuxta prouerb. ni Rey traydor, ni Papa deſcomulgado. At ratione delicti cuiuſdam (puta ſi probetur hæreticus aut fautor hæreticorum: aut dum tempore ſchiſmatis ignotus eſt uerus Papa) fit inferior, vt ſub excommun. citari poſſit & deponi à Concil. generali. Soto, Caiet. Nemo totius orbis quacunque præfulgeat dignitate, (vt Epiſcopus, Patriarcha, Rex, & Imperator) exemptus eſt ab hac iuriſdictione Papæ: & ſolet excommunicare ex cauſa ſingulos, aut grauatos ab inferioribus abſoluere. Ex qua praxi colligitur ſuprema poteſtas Papæ immediatē in totam eccleſiam, & in ſingulos baptizatos, de exemptis infra capit. 25. §. 5. [e] Lib. 3. pœnitent. cap. 5. Epiſcopus poſſet ſubditum priuare ſuffragiis ſuæ eccleſiæ per excommunic. & prohibere ſubditos ne cum illo denunciato participent. At Pontiſ. à tempore Apoſtolorum (ex Apoſtolorum can. 13. 16.) adiecit iure communi (quaſi naturalem proprietatem conſequentem excommun. quod excommunicatus priuetur communibus ſuffragiis totius eccleſiæ: & vt denunciatum ab vno epiſcopo teneantur omnes in toto orbe uitare: ita vt nec epiſcopo liceat ſine cauſa agere cum denunciatis ab ipſo. Hæc eſt natura iure humano data huic excommun. vt tali iure ſit eſſentia ieiunii, eccleſiaſtici, aut ſacramentalium. Poſſet vero Papa ſtatuere, ne epiſcopus priuaret illum, niſi ſuffragiis & beneficiis ſuæ diœceſis: & ne denunciatum vitare tenerentur, niſi ſubditi eiuſdem epiſcopi. quare id à Pontiſ. manare, ait Scot. diſtinct. 19. q. 1. artic. 5. quod Almain. diſtinct. 18. q. 1. dicit eſſe commun. opin. omnium Mendican. Couar. §. 3. num. 2. Soto. nec id negat Mai. diſtinct. 18. q. 4. contra Ledeſ. Victor. & quoſdam. Recent. dicentes eam proprietatem conſequi iure diuino excommunionem. [f] Abbas etiam antequam ſit benedictus, vt Pincianus, Metynen. & de Alcala regia, habet quaſi epiſcopalem iuriſdictionem. Nauar. cap. 27. num. 5. per iura. ſup. lib. 3. de pœnit. cap. 6. §. 1. B. C. [g] Sup. lib. de indulgen. cap. 31. §. 7. cap. transmiſſam de elect. Syluest. excommun. 1. num. 6. indulgent. §. 5. verſ. 3. Nauar. cap. 27. num. 5. [h] Lib. 3. pœnit. c. 5. §. 9. ſic Concil. generale dat indulgen. lib. de indulgen. cap. 31. §. 3. G. ſed dum ſede vacan. procedit Concil. generale aut prouinciale, habet iuriſdictionem ex conſenſu prælatorum, qui congregati repræſentant totam eccleſiam aut prouinciam. [i] Simanc. de cathol. inſtitut. addit. capitu. ſecundo, 5. num. ſexto, cap. 34. num. 39. Nauar. cap. uigeſimoſeptimo, num. 5. ex cap. cum olim. de maior. vbi Doctor. ſup li. 3. de pœniten. cap. 5. §. 9. V. quia Capitulum ſuccedit in totam iuriſdictionem demortui epiſcopi, præterquam in paucis exceptis. [k] Lib. 3. pœniten. c. 7. §. 5. lib. de ordin. c. 30. cap. paſtoral. de offic. ord. vbi Panorm. Fely. & commun. Nauar. c. 27. num. 40. Sylue. ver. archiepiſcopus. viſitatio. §. 3. Duch. reg. 198. limit. 17. Couar. pract. capit. quarto, nume. 9. & capitu. nono, num. 2. [l] Lib. 3. pœniten. cap. 7. §. 3. Nauar. c. 27. num. 45. & lib. de indulg. num. 28. num. 19. Mandoſ. in cancel. reg. 34. quæſt. 50. cum Ioan. And. Imo. Panor. Fely. [m] cap. ut debitus. de appell. cap. mandato. de procurat. Syluest. excommun. 1. num 6. Richar. diſtin. 18. artic. 5. quæſt. 1. [n] Supra lib. de ord. cap. 28. Rogerius Normannorum Dux. potitus eſt tota Sicilia, & primus ibidem profligatis hoſtibus regiū nomen uſurpauit. huic ſucceſſit (poſt filium eius Guillel. cognomento Malum) alter filius Guillel. cognomento Bonus. Genebrardus in Vrban. 2. ſi. Ritius lib. primo, de regno Siciliæ. Fulcherius hiſt. cap. 7. & 17. Guiller. Tyrius. lib. 5. belli ſacri. cap. 17. Carol. Sigonius in Othone. II. Imperat. & Vrban. Papa. II. ſeu ſucceſſor eius Paſchal. Papa, illum Rogerium, ſeu filium Bonum conſtituit legatum natum ſedis Apoſtolic. eo quod ſuis expenſis reſtituit Pontifici terras ei ſubiectas, & decimas debitas, & deinceps Rex Siciliæ per eccleſiaſticum iudicem à ſe deſignatum (vt ſic partim in Valentia & Aragonia) tamquam legatus cognoſcit directe de cauſis eccleſiaſticis: abſque recurſo ad Pontiſ. niſi fiat appellatio ad Papam. refert Sigon. ſup. in quo rex non procedit tamquam iudex laicus uſurpata iuriſdictione; ſed ſecundum ordinem iuris, vt bulla cœnæ concedit etiam regibus. [o] Supra lib. 3. pœnitent. cap. 7. §. 3. Nauar. conſil. 1. tit. 29. de offic. deleg. lib. primo, Siman. tit. Inquiſitor. num. 7. cum commun. & Franc. in capit. ne aliqui, de hæret. in ſexto contra Archid. [p] Nauar. conſil. 1. & 7. tit. 7. de hæret. lib. quinto, Siman. tit. de hæret. de idolatria. de matrimon. procedunt in caſibus hæreſis: aut qui manifeſte ſapiunt hæreſim, vt ſi quis ſit bis coniugatus. & in Hiſpa. ſi confeſſarius paulu ante aut poſt confeſſionem ſolicitet ſpiritualem filiam in peccatum. Siman. add. capit. 40. num. 15. & capit. 50. num. 30. cap. 64. num. 73. & in Aragon. ſi committat crimen nefandum, & generaliter crimina enormia faciunt ſuſpectum. Simanc. dict. capit. 50. & Syluestr. hæreſis. 1 §. 1. & ſequen. Cordub. libro primo, quæſtio. 17. §. ſeptimo. Item in caſu quo etiam indirecte impediunt, etiam conſilio Inquiſitorem in proceſſo capit. inquiſitionis. de hæretic. libro ſexto. Nauar. capit. uigeſimoſeptimo, num. 135. Caietan. verb. excommunicat. capit. ſecundo, Syluestr. excommunicat. 5. caſ. 28. excommunicat. 10. num. 30. Armil. in excommunicat. caſ. 10. Item ſuſpectus eſt qui in re morali amat nouas opiniones. Siman. cap. 50. num. 31. & hæreticus eſt nouitatum amator, dicit capit. 31. num. 28. 33. & ſequen. capit. 47. num. 67. Cordub. libro quarto, quæſtio, prima, propoſ. 6. & 12. Addit Nauar. dict. conſil. 7. contr. infideles, ſi perturbent conuerſos ex ipſis, & Siman. add. capit. decimonono, num. decimoſexto, qui prætextu correctionis conſulit non denunciare. vid. illum capit. decimotertio, num. uigeſimoprimo, cap. quadrageſimoſecundo, num. duodecimo. Et reus ſe iactans quod fuit innocens. capit. 60. num. &

ſubri-

q ſubijcitur Inquiſitoribus. [q] Nauar.ca.27.num.7.cum Ang.idem
r Supplem.verb.excommunic.§.ſecundo. [r] Soto.diſtin.22. quæſt.
2. 1.conc.1.& diſt.18.q.4. 2.colum.3. Syluest.excom.2.num.15.
verſ.5.cum Vincen.Armil.§.29.vide Couarru. pract.cap.11.nu-
ſ me.5. [ſ] Syluestr.ſupra & uerb.pœna. §.undecimo, Armil. §.29.
t [t] Sup.lib.de indulg.

char.diſt.18.Soto.Nauar.nu.5.45. Et de ſuſpenſ.nu.159. in prin.
Sylu.ſuſpenſ.§.2. Et de interdicto, Nauar.nu. 168.Syluest.interd.
4.§.3.Soto q.3.ar.1.con.2. Felician.de interdict.cap.15. Couar.
a b c.alma.2.par.§.2 num.6.Aſten.lib. 7.tit. 16.art.7. [a b] inſ.cap.28.
c d §.5.lit.S. [c d] Nau.c.27.num.152.& obiter,nu.250. col.2. & Hi

cap.25. imo ſi regularis appellet à correctione regulæ ſecundum ordinationes eius religionis, appellatio admitti non debet ab aliis iudice: & nō obſtante appellatione procedi ter ad punitionē, Bonif VIII. & Sixtus IIII. habetur in compend. Mendicant.verb. appellat.§ primo, General. §.decimo, & cō pend. Bernard. §.4. nec appellat à uiſitatore regulari ad conſeruatorem: alias incurrit excom munic. Niſi appellet à generali congregat.& in caſu denegatæ iuſtitiæ,aut pro notoria iniuria: Claud. in priuileg. Societ.uerb. correction, appellatio. & compend Bernard. correctio. § 8 Monach.§.5. & 7.& in priuileg Prædicator.fol.66.E conceſſit Iulius II.congregat. Mont. Oliuet. priuileg. 31. Innocen. VIII. Ciſtercien. Eugen. IIII. congreg.S.Iuſtinæ, priuileg 51. Alexand III & Innocenc. III. & IIII. Carthuſien. Addit Nauar.com.3.de regul.num.56.hoc ita concedi,quia prælatus creditur in correctione procedere iuxta regulā, iuſte & caritatiue. At à ſuperiore grauatus poſſet fugere, vt adeat Generalē aut Papam, Nauar. de regu. com.2.nume. 61.& cap.27 num. u 130. [u] Soto diſtin. 22.quæſtio.2. 1.colum.4.& innuit diſtin.18.q.4.2.col.3. quia hic punit ſubditos, irritat uota illorum,& diſpenſat cū illis tanquam prælatus in vtroque foro.Caiet.2.2.q.88. artic.8. Soto.lib.7. iuſt.q.3.1. Nauar. c.12. num.64. cum Syluest. vot.4 §.2.

q iuriſdictionem in utroque foro: [q] vt Archidiaconus,Archipresbyter & Decanus, vt externa iſtorum gubernatio ſit efficax cum hac coactiua: ſed indulgentias gubernationi minus neceſſarias, concedere non poſſunt.

3 In religione exempta Generalis & Prouincialis eſt ordinarius paſtor regularium, cum iuriſdictione in utroque foro,non tantum ex
r priuilegio,ſed iure communi: [r] quā & poteſt delegare. Sicut & Abbas exemptus eccleſiæ collegialis, qui habet quaſi epiſcopalē iuriſdictionem. Papa per exemptionem regularium concedit item Generali,amplıſſimum per orbem territorium:
ſ [ſ] & ne ſubditi poſſint à Generali aut ab Abbate appellare ad epiſco-
t pum, ſed ad Papam. [t] In religionibus exemptis prælatus monaſterij, vt Abbas,Prior,& Rector collegij
u poteſt excommunicare, [u] interdicere aut ſuſpendere.parochus autem non habet à iure poteſtatem excō-
x municandi: [x] & conſuetudo qua alicubi excommunicabat pro rebus
y ſubtractis aut deperditis, [y] reuocata eſt per Concil. Trident. ſeſſ.25. ref.cap.3. & demandatum id eſt ſoli Epiſcopo. Multo minus excommunicare,ſuſpendere, aut interdicere poſſunt alii ſacerdotes & con-
z feſſarii: [z] & tamen hi & parochus à quibuſdam excommunic. abſol-
a uunt, [a] cum id ſit præceptum ante abſolutionem peccatorum: ſed nullo iure aut conſuetudine conceditur eis abſoluere à ſuſpenſione aut interdicto perſonali, nec relaxant interdictum locale, aut ceſſationē
b à diuinis: [b] quia ablatio iſtorum non exigitur ante abſolutionem ſacramentalem à peccatis. Dum confeſſarius prudenter iniungit pœnitentiam, qua priuat ad tempus cōmunione, aut ſuſpendit pœnitentem ſacerdotem à celebratione miſſæ, aut ab auditione confeſſionum vel interdicit ab ingreſſu certi monaſterii ſeu eccleſiæ: non eſt pro-
c prie cenſura, [c] cum non habeat iuriſdictionem in foro contentioſo. quare licet pœnitens uiolans eam iuſtam prohibitionem,peccet, non
d fit irregul. [d]

4 Excommunicatus, vel ſuſpenſus, aut interdictus etiam occultus iure antiquo prohibetur excōmu-
e nicare. [e] ſed quia iudici tolerato iura permittunt exercere actus iuriſdictionis (niſi iuxta Concil. Conſtantien. ſit denunciatus, aut noto-
f rius clerici percuſſor) excommu-
g nicatus poteſt excommunicare [g] in fauorem litigantis, aut alterius petentis aduerſarium excommunicari. Per exceptionem tamen opponi poſſet iudici, quod ſit publice excommunicatus, & quod deiectus deiicere alios & excommunicare non debet. An epiſcopus poſſit excommunicare extra territorium? & quomodo ordinarius deleget poteſtatem excommunicandi aut abſoluendi? inf.c.26.& ſeq.

CAP. XXV.

Quis poſſit excommunicari.

§.1. *Non excommunicatur locuſta, nec catechumenus.*

2 *Nec proprie defunctus: ſed hæreticus ſolet poſt mortem anathematizari.*

3 *Non poteſt quis excommunicare ſeipſum, aut ſuperiorem: niſi Archiepiſcopus delinquat in diœceſi ſuffraganei.*

4 *Excommunicatus poteſt ſæpius ligari. Non excommunicatur uniuerſitas: nec exemptus, vt ſunt Religioſi Mendicantes.*

a EXcommunicari non poteſt animal ratione carens, [a] cum ſit culpę incapax: ſed contra locuſtam & bruchum recte inſtituit eccle-
b ſia vti adiuratione, [b] cum aſperſione aquæ benedictæ & precibus. Non poteſt excommunicari ſuſpēdi aut interdici homo non baptizatus: quia nō ſubiicitur iuriſdictioni eccleſiæ, quamuis ſit catechume-
c nus. [c] Proſunt tamen catechumeno iuſto ſuffragia, miſſæ, & indul-
d gentiæ, [d] per modum ſolutionis & ſuffragii: & hic per ſuū principem priuari poſſet communicatione ciuili. & Papa prohibere poteſt fideles ne cum aliquo catechumeno in humanis communicent,nec admittant ad miſſam, quæ dicitur catechumenorum, aut ad officia diuina, quod tamen non diceretur proprie pœna nec priuatio: quia catechumenis non debetur hæc communicatio in ſpiritualibus. præce-
e ptum [e] vero quo catechumenus iubetur ab eccleſia accedere ad baptiſmum certo tempore, eſt declaratio iuris diuini.

2 Defunctus non excommunica-
f tur proprie. [f] At qui præmonitus deceſſit uita in contumacia, poſſet

ſp.nu.250.§.6.inc ō pen.Hiſpa.fol.252. poſt prin. conſ.4.ſi. ti.37.de pœn.lib.5. Felic.ti.de ſuſpēſ.c. 9.ad ſi c.11.ſi. Mat. li.3.irreg.ca.19.nu. 21.verſ.15.cū gl.recepta,cap.ia qui, de ſent.exc.li.6.vbi Io. Andr. Dom. Peruſ. idem Spec.de diſp.
e §.inata.nu.32. [e] D. Th.q. 22.3. Led.q. 24.3.Cai.exc. ad ſi. Syl. exc.2.nu.1.caſ. 2.exc.1.nu.6. exeō.
f 3.§.10. [f] Sup.c.5.& c.7.§.7. A. [g] Sup.c. 7.§ 4 & fatetur Couar.§.11. nu 4. Soto.q.2.1.ad ſi.(quā nis q. 1.art.4.col.6. & lib.3.iuſt q.4.ar. 6.in generali dicat, prohiberi excōmunicatio actum iuriſdictionis)& Soto citat Palu diſt. 18.q. 2.2.3. Rich Vict.de exc §.16. Caſtro.2. leg pœn. c.vlt.con. 2.Nau.c 27.nu.7.& tādē Syl.exc.3.§.2.

CAP. XXV.

a NAu. [a] c.27.nu. 13.Soto, diſt.
b 22.q.2.2. [b] Nauar. & Soto. ſup. & li.5. iuſt.q.12. 2.ſi. lib.8. q.3 3. Nauar.c.23. nu.117.Ciruel.trac. de ſuperſtitio. 3.p.
c c.10. [c] Sot. Nau.ca. 27. nu.13. in princ. D.Tho. add. q.22. 5.ad 1.Sylueſtr.ex-
d com. 1. §.7. [d] Nauar. num.13. & lib. de indulg.no.31. ſupra libro de indulg.
e ca.18. §.3. [e] Diuus Thom. 3.par. quæſtio.68.3.c.duo. ca. de catechumenis. de conſecr.diſt.4. ſupra lib. de baptiſm.
f ca.4. §.6. [f] Caſtro. 2. de iuſta hæret. pun.ca.19. 20. dicit commun. Theolog. & Canoniſt. Nauar. cap.27. nu.13. & c. 26. num.32. Sylue. excom.1 nu.4.verſ. ſciendum. Tabien. excō.4.in princ. Armil. §.28. Soto. diſtin.22. q.2.2.Couar.§.11.num.8.Pe

glo.cap.manifeſtum. cap.noluit.33.q.5.ex Auguſt.q.59. in Num.
x [x] D.Thom.addi q.22.1. Soto. q.2. 1.col.4. Nau. capit. 27.num.5.
y [y] D.Tho. Henric.c.ſi ſacerdos. Richar.diſt.18.ar.4.quæſt.1.arg.2.
z ad.Sylu.indulg.§.5.nu.10. [z] Commu. D. Thom.addi.q.22.1.Ri-

rez leg.3 ti 4.lib.8.ord.pag.85. Turrec.24.q.2. à princ.& Recen. quia defunctus iam non eſt homo, nec de foro eccleſiæ.addit Caſtro.quod Grat. non tenet oppoſitum: nam Christus Matth.16. & 18.conceſſit eccleſiæ poteſtatem ligandi ſuper terram. (&

V u u 2 defun-

defunctua non poteſt affici pœna ſuſpenſionis aut interdicti) con
g tra Michael. Med. lib. de indulg. g Soto, Caſtro, Turreti e. Grat.
c. damnationes. c. ſane profertur, 24. q. 2. & citat Patres. gl. c. ſi q a
epiſcupus. de hæret. Peña, & communis Recent. quod ob id dici-
h tur late excommunicari. h Glo. cle. 1. de ſepul. verſ. eis quibus. ſi

y homine cenſentur moraliter vna excõicatio intenſior. y D. Th.
q. 22. 4. ad 2. quæſt. 23. 3. ad tertium. Soto. q. 2. 2. Nau. c. 27. num.
168. quia interdictũ loci poteſt imponi pro peccato alieno unius
z capitis. z Soto. Richar. ſup. Cano & quidam Recen. a D. Thom.
a q. 22. 5. Nauar. nu. 13. 69. fin. Couar. 1. p. §. 9. nu. 3. fi. & 2. p. §. 1. fi.

poſt mortem excommunicari, quã tum ad ſecũdarium effectum, quo alii prohibentur fundere pro illo
g publicas orationes eccleſiæ, g & ſe pelire in loco ſacro. Qui deceſſit in hæreſi occulta, ſolet mortuus publico & ſolenni anathemate declarari de crimine, & exhumatus
h traditur igni: h qui autem excommunicatus deceſſit cum ſignis con
i tritionis, abſoluitur i poſt mortem vt aliis liceat offerre preces & miſſas pro illo & ſuffragia publica proſint ei, & cadauer eius ſepeliatur. ſic fauorabili iuriſdictione abſolutio excommun. & indulgentia applicatur animæ per modum ſuffragij, & aperit ei cœlum, vt citius pur
k getur. k ſi deceſſit in excommun. reſeruata, nõ abſoluitur per quemlibet ſacerdotem (vt poſſet in artic. mort.) ſed per ſuperiorem cui reſeruatur. Nec oportet denuntiatum defunctum ſolemni ritu abſolui percutiendo corpus exhumatum, ſed ſatis eſt verberare ſepul-
l chrum. l

3 Nemo poteſt directe excom-
m municare, m ſuſpendere, interdicere ſeipſum aut ſuperiorem propria autoritate: quia excommunicatio datur per modum ſententiæ coactinæ. & Papa non excommunicatur à Concil. (quod eſt inferius ipſo)
n niſi in caſu hæreſis, n dum ab infecto capite myſtico ſe defendit eccleſia, ne corpus tabefaciat. Dum epiſcopus communicans in crimine crimiuoſo cum denunciato ab ipſo, incurrit excommunicationẽ, non excommunicatur à ſeipſo, ſed
o ipſo iure per Pont. o At ſi epiſcopus excommunicet aliquem cum omnibus auxiliantibus, ut furem, non incurrit ſuam excommun. li-
p cet fuerit auxilians: p ſed ſtrictius obligatur reſtitutioni: quia debet quiſque pati legem, quam ipſe tulit. ſuperiorem aut æqualem nemo
q per ſe excom. q & tamen ſi alienus epiſcopus uel archiepiſcopus aut legatus Papæ delinquat in alio negocio, intra diœceſim alienam, fit inferior ratione delicti, & comprehenditur ſub generali excommun.
r epiſcopi diœceſis. r 3. priuatus clericus dum eſt promulgator excommunicationis Papalis circa ſuperiorem, ut pro furto, Papa eſt qui excommunicat: ligaturque ſub generali illo edicto etiam ille priuatus, qui promulgat. 4. Dum ex delegatione Papæ canonicus excommunicat ſuum epiſcopum, iudex ha-
ſ bet rationem ſuperioris. ſ Ergo excommunicari aut interdici poteſt mortalis & ſingularis homo baptizatus, etiam laicus, dum viuit, & aliquo modo poſt mortem: non ſuſpenditur autem niſi perſona eccleſiaſtica, vt clericus aut regularis.

4 Semel excommunicatus, ſuſpẽſus aut interdictus poteſt iterum ac ſæpius ligari aliis cenſuris eiuſdem rationis aut alterius. & idem iudex aggrauare ſolet cenſuras cũ
t anathemate ad terrorem. t Poteſt
u item ab una abſolui ſine aliis. u ſed dum excommunicatus celebrauit ſæpe, diſpenſatio irregu. extenditur
x ad omnes. x vniuerſitas ſeu colle-
y gium poteſt interdici, y aut ſuſpendi. Si tamen epiſcopus contra præceptum iuris excommunicet collegium: quidam negant ligare, cum
z id fiat contra formam iuris. z At reuera ligat: ſi facta informatione nouit omnes illius collegij perſonas
a deliquiſſe. a Papa qui habet poteſtatem ſupra ius, facilius poſſet excõ-
b municare collegium: b ſi tamẽ excommunicet uniuerſitatẽ, in qua ſunt quidam innocentes, excommunicatio eſt irrita, & neminem
c ligat: c quia cum ſit unica & contra ius diuinum, non magis ligat nocentes, quàm innocentes: quia æque militat contra omnes.

5 Exempti quidam poſſunt cenſuris ligari à ſolo Papa, non ab epiſcopo, aut à legato: vt Rex uel Im-
d perator ex priuileg. eximitur: d cũ olim ſubiectus eſſet epiſcopo diœ-
e ceſis. e Religioſi Mendicantes, ut Societatis Ieſu, habent priuileg. Pontif. ne excommunicari poſsint
f ab Ordinariis, aut à Legato: f niſi in literis legati fiat ſpecialis illorum mentio. Sed Concil. Triden. in quibuſdam caſibus ſubiecit epiſcopo Regulares exemptos & Mo-
g niales. g

CAP. XXVI.

Epiſcopi excommunicatio nõ extenditur ad ſuos extra territorium, ſed intra illud comprehendit etiã alienigenas.

§. 1. *An excommunic. epiſcopi, liget ſuos extra territorium?*

2 *Intra territorium ligat etiam alienigenas.*

3 *Quomodo epiſcopus priuet ſuffragiis totius eccleſia.*

EPiſcopus ut habet iuriſdictionem limitatam quãtum ad per-
a ſonas, a ita quantũ ad territorium propriæ diœceſis. ſtrictius territorium habet Abbas ſecularis exemptus: ſed amplum habet Generalis
b in regulares. b quod ſi Epiſcopus

modo oſſa hæretici diſcernãtur ab aliis gl. c. quicunque. de hæret. in 6. verſ. extumulẽtur. Simãc. de Cathol. inſtit. c. 28. nu. 7. Nau. c. 27. nu. 134. fin. ſed add. Sylu. exc. 3. caſ. 26. non incurrit, niſi ſepeliat cum ſolennitate, ut cum Cruce & cantu Pſalmo-
i rum. i Citati F. G.
k k Sup. lib. 3. de pœnit. ca. 3. per claues aperitur regnum cœ-
l lorum. l Nauar. 12. 26. nu. 32. Simanc.
m ſup. m cap. à nobis. de ſent. excom. Nauar. c. 27. num. 6. D. Tho. q. 22. 3. q. 25. 4. ad 3. Soto. diſtin. 22. q. 2. ar. 2. Sylue. excom. 1. nu. 8. & 9. dicit commun. cum Panorm. & Piſan. Fœlic. 11. de excõ. ca.
n 44. n Sup. c. 24. D. Soto. q. 2. 2. Sylue. ſup. Naua. c. 27. nu. 13. Caiet. de autho-
o ritt. Papæ. o p Sup.
p c. 3. ad fi. Nau. c. 27. nu. 6. ad fin. cum D. Tho. Hoſt. Io. And.
q & Henric. q Citati M. D. Tho. q. 22. 4.
r r Ang. exc. 1. nu. 12. cõtra quoſdã. quia delinquens nõ agit vt ſuperior, ſed vt priuata pſona, quæ ratione delicti fit in-
ſ ferior. ſ Probãt Docto. ſup. Nau. ca. 27. nu. 6. ad fi. cum Buſto 2. p. ſer. 37. uid.
t Couar. §. 3. nu. 2. t D. Th. q. 22. 6. Led. q. 14. 6. Soto. q. 2. 2. 2. con. 3. Palu. d. 18. q. 5. Alex. 4. p. q. 81. memb. 1. Sylu. exc. 1. nu. 10. Ange. §. 8. Nauar. c. ita quorũdam. de Iudæis. no. 11. Perez leg. 1. ti. 5. li. 8. ord. pag. 180. Couar. §. 11. nu. 3. & ſecunda excõicatio non excludit ab eccleſia, ſed nouo titulo detinet, c. cũ pro cauſa, de ſent. exc. c. ex parte. de off. ord.
u u Richar. 2. 10. q. 3. Palud. q. 5. ar. 3. Perez pag. 181. conc. 10. Panorm. c. offi. de ſent. exc. Aſten.
x lib. 7. ti. 14. dub. 6. x Nauar. add. Hiſp. c. 27. nu. 32. quia ex eadem cauſa in vno

Sylue. excommun.
b 1. §. 6. 10. b Angel. excommunic. §. 7. Ledeſ. quæſtio. 24. 5. Recent. Nauar. Diuus Thom. Couar. addit Syluestr. excommunic. 1. nu. 3. & 10. quod ſic proferri debet, excommunicamus omnes, & ſingulos iſtius communitatis, qui fecerunt tale crimen, niſi ſatiſ-
c faciant. c capit. Romana. de ſententia excommunic. Sylueſt. ſupra Paluda. diſtinc. 18. quæſt. 2. articu. 3. uide Couarru. §. decimo, nu-
d me. 2. & 4. d Nullo iure per Docto. citatos exprimitur id priuilegium, quo eximatur, Rex aut Imperator, puta capitu. nos ſi. §. cum Balaam. 2. quæſt. 7. cap. Valentinianus. 63. d. (quod falſo citari ſolet 66. diſt.) & tamen exemptos eſſe dicunt Anton. 3. parte, titu. vigeſimoprimo, capitu. 75. ad finem Sylueſt. excommunic. 1. nume. 10. Armil. §. 28. Tabien. excõmunic. 4. poſt quæ-
e ſtio. 1. fin. e Sic Ambroſ. interdixit ingreſſũ eccleſiæ Theodo. Imperat. & excommunicauit niſi ſatis faceret cum publica pœnitentia. Theodor. lib. quinto. hiſt. cap. 18. Nicephor. libro duodecimo, capitu. 42. capit. duo ſunt. 96. diſtin. Couar. cap. alma. in princ. oum. 9. & lib. 2. variar. capit. 8. nume. primo.
f f Supra libro de indulgen. cap. vigeſimoquinto, & ſequen. late: & cur decuit etiam. cap.
g vigeſimoquarto. g Libro de indulgen. capit. 24. §. ſecundo fin. O. at nemo eximitur à iuriſdictione Papæ. ſupra capit. 24. §. primo, D. fin.

CAP. XXVI.

a SVp. a c. 25. §. 3.
b B. C. b Sup. c. 24. §. 2.

Salmanticæ generalẽ excõicationẽ per conſtitutionẽ aut edictum: vel ſpecialem & nominatim proferat contra oẽs ſubditos in tali re, pịta furto delinquentes, non cõprehenduntur ſubditi qui extra territoriũ deliquerũt & manent: [c] quãuis declaret ſuæ intẽtionis eſſe cõprehendere ſubditos ubicunque deliquerint. [d] quia licet ſubditi ratione perſonæ & pro foro conſcientiæ ſubiaceãt proprio epiſcopo: pro foro tamen exteriori cũ ſtrepitu excõicare, pertinet ad epiſcopum loci vbi fit delictũ, & ſcandalizatur reſpub. At ſi ſubditus ille redeat ad ſuam diœceſim, & conueniatur de furto apud ſuum epiſcopum, poteſt per cenſuras cogi, ut reſtituat. [e]

2 Non comprehẽditur ſubditus qui intra diœceſim fecit furtũ, in loco tñ exempto, vt monaſterio. [f] Si excõicet omnes qui intrant monaſteria monialium, non cõprehenditur ſubditus intrans monaſterium exemptũ, [g] quãuis in eac. explicentur accedentes ad monaſterium: excõicatio enim non fertur propter viam non exemptam eundi ad monaſterium, ſed propter peccatũ intrandi. Nec cõprehenditur qui ex priuilegio exẽptus eſt à iuriſdictione epiſcopi excõicantis. [h] Si alienigena manet Salmãticæ ubi fecit delictũ, fit alieno epiſcopo ſubditus & ſortitur forũ ratione delicti. [i] At ſi furtum fecit Salmãticæ, & tamẽ ante latam ſententiam excõicationis egreſſus eſt diœceſim, ubi audit latam fuiſſe excõicationem, hic alienigena non incurrit illam. [k] & tamen ne deludatur iuriſdictio eccleſiaſtica, poteſt epiſcopus Salmãticæ abſentẽ furem euocare, & nõ venientem, aut non reſtituentem excõicare. [l] qui poſtquã in aliena diœceſi fecit furtum, fugit cum re furtiua, ſi ante exitum fuit citatus, uel ibidem ſimul retineat domicilium, poteſt eps ex loco delicti abſentem extra territorium degentẽ excõicare. [m] & iudex loci delicti ſolet per requiſitoriã reuocare reũ ad locum delicti: [n] niſi iudex requiſitus iam prçueniſſet cognitionem cauſæ per ſententiã, [o] aut res eſſet leuior. [p] Quinto ſi excommunicet parochos qui intra certum tẽpus non uenerint ad reſidendum perſonaliter incurrit parochus, qui extra diçceſim ſpõte uerſatur [q] (niſi dum ſcit fecerit quod poteſt) quia peccatum non reſidentiæ completur intra diçceſim in damnum ouium. 6. ſi epiſcopus generali edicto [r] excommunicet omnes qui in ſua diçceſi in futurũ fecerint tale delictũ, vel qui ſcientes non manifeſtauerint talem ſcripturam: non cõprehendit niſi eos qui tẽpore promulgationis ſunt ſibi ſubiecti. [ſ] excuſantur uero qui poſtea fiunt ſubditi ratione delicti, uel fiũt incolæ ratione perſonæ & domicilii, quia ſententia tantum ſumit uires incontinenti. Abſoluere vero ſubditos à peccatis & excommunic. (quod fit ſine ſtrepitu iudicii) poteſt epiſcopus, uel parochus etiam extra proprium territorium. [t]

3 Epiſcopus per ſuam excomm. directe ſolum poſſet ſubditos priuare ſuffragiis propriç diçceſis: ſed ex natura excõicationis (quam de facto habet ex inſtitutione Apoſtolica eccleſiæ) reus in ſe fit inhabilis, ut participet fructum ex uſis totius eccleſiæ ſuffragiis & ſacramẽtis. ſed circa priuationẽ extrinſecam prohibentur omnes totius eccleſiç participare cum denunciato: quia Papa iure communi addit prçceptum omnibus Chriſtianis, ut uno loco excommunicatum teneãtur uitare ubique in diuinis & humanis. [u] quare poteſt Papa qui nõ eſt aſtrictus iuri communi, & potuit Conc. Conſtant. per diſpenſationẽ iuris humani concedere participationem etiam in diuinis & ſacris cum excommunicato, ſi nõ ſit denũciatus, & ita limitare effectus excommunicationis, ſup. c. 5.

CAP. XXVII.
Quis poteſt abſoluere ab excommunicatione?

§. 1. Papa delegat etiam per bullam cruciat. & iubilaum, ſed excommunicatur regularis qui abſque priuileg. abſoluit ab excom. iuris.

2 Reſeruari interdum abſolutionem Papa aut Camerario.

3 Epiſcopus abſoluit ſubditos etiam extra territorium: & ſubiectos Abbati exempto. & interdum à reſeruatis Pontifici.

4 Tonſuratus abſente ſacerdote, an abſoluat ab excom. in art. mort.

5 Quis delegat alios? Parochus & confeſſarius per bullam abſoluit pro foro conſcientia.

6 Alienigenas cum cautione iuratoria an abſoluet Epiſcopus?

ORdinaria autoritate poteſt abſoluere, qui eadem autoritate excommunicare poteſt: [a] & hic delegare poteſt aliis iuriſdictionẽ abſoluendi in utroque foro. 1. Papa in tota eccleſia poteſt inuitis etiam epiſcopis, abſoluere quemcumque ab omni cenſura. Et ſolet facultatem ordinariam ſic abſoluendi cõmittere Legatis Apoſtolicis, Nunciis, uel aliis Commiſſariis, quos in varias prouincias mittit. Per bullã cruciatæ, [b] aut iubilæum: & ample per priuilegia quarundam religionum, [c] concedere ſolet confeſſariis ab ordinario approbatis delegatam iuriſdictionem abſoluẽdi à multis excommunic. ſibi, aut epiſcopo uel prælato religionis reſeruatis nec iuſte cõqueri poſſunt epiſcopi quod ſibi præiudicetur: [d] quia Pontif.

[c] §. 1. [c] cap. vt animarum, de ſententia excõmunicationis in ſexto, Docto. infra [d] Nauar. capitu. 27. nume. ſexto, Couar. cap alma, prima par. §. decimo, num. 3 per dict. ca. vt animarum, cont. Barto. Ange. Paul. Panorm. Felin. & Card. [e] Communis & praxis. [f] Syluest. excommun. 2. nume. duodecimo. Armi. §. 30. [g] Syluest ſupra numero 13. contra Armil. §. 30. ſin [h] ſupra capitu. 25. §. 3. Armil. §. 29. Couarru. §. vndecimo, num. 5. cap. ſi [i] de foro compet. [k] In quo habet verum ſententia. Gabriel. diſtinct. decimaoctaua. quæſt. ſecunda, conclu. 6. Anton. 3. parte. titu. 25. cap 75. cum Hoſtien. Syluestr. excommunic. 1. nume. 6. excommun. 2. num. 7 & 10. poſt princip. Armil. §. decimo, Nauar. num. ſexto, quia ut alienigena acquirat forum ratione delicti, oportet in fieri, & conſeruari manere in territorio epiſcopi alieni. Nec oppoſitum habet Praxis & Soto. [l] Praxis & Soto, diſtin. 22. quæſtio. ſecunda, 1. [m] Soto. Syluest. excommunic. 2. num decimo, ait requirit citationem: vel quod reus ibi habeat domicilium. contra Armil §. trigeſimoquinto, [n] Couarru. pract. capit. vndecimo, num. 3. & 9. lib. ſecundo, variarum, capitu. vigeſimo, num. decimoquinto, contra multos [o] [p] Couarr. practic. cap. vndecimo, nume. 6. & 7. [q] Nauar. num. ſexto, Syluestr. excommunic. 2. num. octauo, verſicu. ſecundo, Armil. § 30. [r] Sed ſi ſit ſtatutum & lex comprehendit etiã eos qui in futurum ſiunt ſubditi, & incolæ. per l. Arriani. C. de hæret. [ſ] Communis Legiſt. per leg. cunctos populos. C. de ſumma Trinit. Syluestr. excommun. ſecunda, num. 10. ad finem. Armil. §. decimo, Couarr. § decimo, num. ſecundo, cum Innocen. Panorm. dicto capitu. à nobis, primo. Quare ſi tunc in ea diœceſi adeſſet alienigena, ſed nondum eſt ſubditus, non uidetur comprehendi. [t] Communis ſupra libro tertio, de pœnitentia, capitu. ſeptimo, §. primo, Soto, diſtinct. decimaoctaua, quæſtio. 4. 2. colum. 10. ante ad tertium. & diſtinct. 22. quæſtio. ſecunda, articu. 3. poſt ſecundam concluſ. Nauar. nume. 39. fin. [u] Supra capitu. 24 § primo. E.

CAP. XXVII.

DIuus Thomas add. quæſtio. 24. primo Ledeſ. q. 26. Soto, diſtinctio. 22. quæſtio. 2. 3. Anton. 3. parte, titu. 24. cap. 77. Syluestr. excommunic. 7 8. & 9. facti excommunic. 2. Ange. abſolutio. 1. 2. & 3. vbi Armi. à § 34. & Caietan. abſolu. cap. quinto, Frater Med. lib. primo, inſtructo, cap. vndecimo, § ſeptimo. Fra. Alexand. in ſumma confeſ. libro primo, titu. quinto, capit. quinto. Viguer. capit. decimoſexto. §. ſexto, verſicu. decimooctauo. Doctor. quarta diſtin. 18. vbi Palac. quæſtio. quinta, Nauar. ca. 26. nu. ſeptimo, vſq; ad decimum, cap. 27. nume. 37. Couarru. cap alma prima parte, §. vndecimo, à nume. 5. & §. 12.

[a] DOctor. [a] cita. Nauar. capitu. 27. numero 39. & qui habeat ordinariam poteſtatẽ excommunicandi. ſupra capit. uigeſimo quarto. [b] [c] De bulla cruciat. ſupra libro de indulgen. capitu. decimotertio. §. ſecundo, de tempore iubilæi, capit. decimo, de priuileg. Mendicant. ibidem, capitu. 28. [d] Libro de indul-

e [f] gen. capit. 24. §. 4. [e] [f] Clem. 1. de priuileg. de qua Nauar. capit. 27. num. 101. [g] Vt expedit reſeruari quoſdam caſus Pontifici aut epiſcopo Trident. ſeſſ. 14. capit. 7. ſupra libro 3. de pœniten. capit. 14 [h] i Diuus Thomas, add. quæſtio. 24. 1. numerat 5. aut 6. excommunic. reſeruatas Papæ. Ledeſm. quæſtio. 26. Soto quæſt. 2. 3. Caiet. verbo abſolutio ab excommunic. Nauar. cap. 27. nume. 49. Frat. Manuel in expoſit. bullæ cruciat. §. 9. à num. 67. Turria. lib. primo, pro canoni. Apoſtol. c. 5. & 29. & quæ nunc reſeruentur Pont. Caie. verbo excommun. Nauar. à nu. 56. Angel. excommun. 5. Syluest. excommon. 6. & 7. [k] [l] Soto, Nauar. nu. 74. [m] De quibus in compendio priuile. Mendicantium, & Societatis Ieſu. [n] [o] De his ſupra cap. 18. & 19. [p] Triden. ſeſſ. 14. capit. 7. ſeſſ. 24. refert c. 5. ſupra lib. 3. de pœnitent. c. 14. [q] [r] Sup. c. 26. T. & de vicario epiſcopi. lib. 3. de pœn. c. 7. § 3. [ſ] Vt epiſcopus Salmant. abſoluit eos qui ſunt ex Abbatia Meiynen. quia Abbati nõ datur iuriſdictio priuatiuè, ſed cumulatiuè. Syluest. abſolutio. 2. num. 1. & dicit cõmun. pro qua Couarru. §. 12. no. 3. citat Abb. Imo. Innocen. Bald & tamen Couarru. propendet in oppoſitũ cum alijs, & Palu. diſt. 18. q. 5. artic. 1. verſ. 3. At dum epiſcopus confeſſario cõcedit vices ſuas, non intẽdit, vt pro libito abſoluat nominatim excõmunicatos à tali Abbate: ne cum ſcandalo perturbetur debitus ordo iuris. Syluest. confeſſor. 2. §. 7. cum Cardi. & Panor. [t] Quia epiſcopus in abbatia Meynen. cognoſcit immediatè de quatuor caſibus, exponit ibi confeſſarios & prædicatores, cõfirmat illos, & cõcedit dimiſſorias pro tonſura, & alijs ordinibus, tanquã directè & immediatè paſtor illorum. Triden. ſeſſ. 23. c. 10. & 15. [u] Supra c. 24. §. 1. K. [x] Nauar. num. 39. Syluest. abſolu. 1. num. 4. Ange. abſolu. 2. §. 6. Tabien. abſolut. 2. num. 12. Armi §. 36. ſupra c. 24 §. 1. litera I. [y] Sup. c. 24. §. 1. D. [z] Triden. ſeſſ. 24. c. 6. & per occultum crimen intelligitur, quod non eſt notoriũ ſaltem ex fama, quamuis ſit probabile quibuſdam teſtibus vt quinque. Nauar. c. 25. nu. 73. & c. 27. nu. 194. § 6. nu. 241. & benè num. 250. §. 10. glo. e. coram. 6. q. 2. Sylu. notorium § 4. & ver. manifeſte. Ant. Gomez. to. 3. de delic. c. 4. num. 41. Arm. verbo manifeſtum. Caſtro. 2. leg. pœn. c. 5. & 10. Cordu. li. 1. q. 43. Soto de ſecre. mem. 2. in prin. & di. 10. q. 1. art. 6. Ledeſ. 1. par. q. 21. 6. Caiet. 2. 2. q. 33. art. vlt. ſu. Anton. Gabr. to. 1. ex Claro. ver. notorium, & ex Vioio opi. 196. [a] [b] Lib 3. de pœnit. c. 10. Nauar. c. 27. nu. 89. Item quod parochus poſſit abſente Epiſcopo. Sylue. abſolu. 3. ſi. abſolu. 4. nu. 5. d. 1. (in quo Soto. di. 22. q. 2. art. 3. con. 5. ſi. ſe refert ad cõſuetudinem) cõtra Nauar. d. nu. 89. 111. epiſcopus vero cũ ſit de iure diuino in communi tanquam proprius paſtor conſecratus, poteſt multa pro ſoro conſcientiæ ad ſalutem animarũ. d. li. 3. c. 5. & 11. & in ſua diœceſi cũ ſubditis poteſt omnia quæ Pontif. niſi expreſſe reſtringatur lib. de ordin. c. 35. §. 2. B. At & parochus diſpenſat in ieiunijs ex cauſa quãdo non eſt recurſus ad epiſcopum. Nauar. c. 21. num. 21. [c] Lib. 3. de pœnit. c. 9. §. 1. & c. 11. §. 3. contra quoſdam. [d] [e] Lib. 3. de pœnit. c. 9. & de excommunicato fatetur retractans Nauar. c. 27. num. 270. §. 7. per Triden. ſeſſ. 14. c. 7. & eſt communis. & ita mutat Nauar. in vlt. edit. c. 26. nu. 26. [f] d. lib. 3. pœnit. c. 9. §. 2. [g] Sup. c. 24. §. 1. C. [h] Quia generalis vicarius epiſcopi eſt ordinarius li. 3. pœnit. c. 7. §. 3. [i] Doct. citat. li. 3. de pœnit. c. 11. §. 3. & ibid. citati ſunt auctores in oppoſitũ. [k] [l] Li. 3. de pœnit. c. 7. §. 3. [m] Li. de indul. 22. §. 3. M. [n] Sup. c. 24. §. 2. V. [o] Lib. 3. de pœniten. cap. 7. §. 6. [p] Libro de indulgen.

vtitur iure ſuo ſupremæ poteſtatis quam Chriſtus iure diuino immediatè conceſſit: nec limitari poteſt ab vllo inferiori. At profeſſus ſi abſoluere abſque priuileg. ab excommunicatione iuris preſumat, incurrit excommu. reſeruatam: [e] ſicut ſi miniſtrat euchariſtiam aut extremam unctionem decedentibus, [f] abſque priuilegio ſuæ religionis, aut licentia parochi.

2 Quarundam cenſurarum abſolutionem Pont. ſibi ſpecialiter reſeruat in utroque foro, [g] vt iure antiquo reſeruabat tantum quinque. [h] ſed propter hominum improbitatem decreuit plures reſeruari, vt difficultate abſolutionis deterreãtur. [i] ſtrictius ſibi reſeruat eas quæ dicũtur in bulla cœnæ Domini, quæ olim expirabãt cum auctore in ſede uacante: [k] nunc poſt Pium V. durãt quouſque ſucceſſor nouam bullam in cœna promulget. [l] In fauorem quarũdam religionum reſeruat ſibi Papa quaſdam excommunic. [m] Alias reſeruat ſupremis miniſtris ſuis, vt quæ procedunt ab auditore cameræ Apoſtolicæ, [n] & Paulinæ reſeruantur Nuntio [o] vt Pontifex maiores cauſas ſuo, & Apoſtolicorũ iudicum iudicio reſeruat. [p]

3 Epiſcopus & illius Vicarius generalis, alii Ordinarii (& parochus pro foro conſcientiæ, dum excommu. non eſt reſeruata) poſſunt ſubditos abſoluere, nõ tantum intra propriam diœceſim, ſed extra ſuum territorium, [q] quia hic fauor iuriſdictionis uoluntariæ fit ſine ſtrepitu iudicii: cum tamẽ extra territorium excommunicare non poſſint. [r] Poteſt etiam epiſcopus abſoluere eos qui ſubiecti ſunt Abbati ſæculari exẽpto intra fines ſuæ diœceſis cõſtituto: [ſ] quia epiſcopus eſt ordinarius illorum. [t] At Archiepiſcopus non poteſt abſoluere ſubditos ſuffraganei epiſcopi, niſi dum iure concedente uiſitat diœceſim ſuffraganei, aut in cauſa appellationis. [u] Secundo non ſolum perſona ſingularis ut epiſcopus, ſed quædã communitas poteſt abſoluere, vt conc. Generale, vel Capitulum ſede uacante à reſeruatis epiſcopo: [x] & congregatio Card. dum uacat ſedes Apoſtolica poteſt ab omnibus: & ita abſoluit aut diſpenſat per ſingularem uicarium ab ea deputatũ. Omnis iuriſdictio ſic abſoluendi manat ab unico Chriſti uicario: [y] qui dum viuit reſtringere, vel ex cauſa auferre poteſt inferioribus. Epiſcopi abſoluũt ab omni excommun. & ſuſpenſione ſedi Apoſtolicæ reſeruata, ſi procedat ex delicto occulto, [z] & nõ deducto ad forum contentioſum, quod ſi delictum ſit publicum & tamen reus habeat legitimum impedimentum adeundi Papã perſonaliter (vt quia eſt Puer, valde ſenex, fœmina, præſertim monialis, infirmus, & alii ſimiliter impediti) iure ipſo Pontifex committit epiſcopis abſoluere ab enormi percuſſione clerici: [a] (ſimilique ratione iuris ab aliis reſeruatis Papæ) ſed cum onere, vt ceſſante impedimento, præſentet ſe Pontifici pro debita obedientia, paratus nouam pœnitentiam ſuſcipere, ſi iniungat. ſed ſi epiſcopum longe diſtantẽ adire non poteſt: videtur ſub eo onere poſſe abſolui à parocho, [b] qui uicẽ epiſcopi ſuſtinet. In mortis articulo (ſub quo includitur probabile mortis inſtantis periculum [c]) poteſt ab omni excommunicat. reſeruata abſoluere quilibet ſacerdos: [d] ſed indirectè, nempe cũ prædicto onere, vt ſi conualuerit, ſe perſonaliter præſentet ſuperiori cui reſeruatur. ſi deſit parochus aut expeditus ſacerdos, poſſet inculpatè abſoluere contritus ſacerdos etiam denunciatus, vel hæreticus [e] à quo periculũ non timetur. In eo autem articulo abſoluere à peccatis poteſt directè, ſine onere iterum ea confitendi. [f]

4 Vicarius epiſcopi quamuis nõ ſacerdos ſit, ſed tãtum tonſuratus: [g] vt poteſt in utroque foro abſoluere ab excommunicat. reſeruata epiſcopo: [h] ita pro eo artic. mort. probati auctores bene idem concedunt omni uiro tonſurato, [i] abſente ſacerdote: nam tonſurato ſolet eccleſia cõmittere facultatem abſoluendi ab excommunicatione. Quamuis receptior ſententia ſit, ne tunc abſoluatur niſi à ſacerdote, aut à uicario epiſcopi, licet ſacerdos non ſit.

5 Delegare poteſt alius ordinarius, & qui à principe nẽpe à Pont. habet iuriſdictionem delegatam, ut legatus: [k] aut qui à principe habet priuilegium perpetuum, ratione dignitatis officii. [l] quod priuilegium ſi iuri communi inſertum ſit, non tollitur per clauſulam generalem derogatoriam. [m] Delegatus ad uniuerſitatem cauſarum cum ui coactiua & iuriſdictione in utroque foro, poteſt delegare, vt uicarius epiſcopi, & prælatus monaſterii, [n] vel qui in abſentia prælati gerit uicem eius. Quibuſdam datur delegata pro foro tantum conſcientiæ, qui non poſſunt delegare eam alteri: [o] vt confeſſarius expoſitis etiam regularibus, [p] vel electo per iubilæum aut per bullam cruciatæ: quæ bulla concedit abſolui à reſer-

q dulgen.c.28.[q] Ibid.c.13.§.3.Y.& §.1.A.exceptam eſſe hæreſim, nec concedi generali clauſula, niſi exprimatur. An vero per Concil. Triden.ſeſſ.24.ref.cap.6. debeat in caſu raro abſoluere epiſcopus.lib.3.de pœniten.c.15.§.7.M.quod etiam affirmat Gutier. in quæſt.canon.c.13.nu 23.Nauar.conſ.1.nu.78.tit.2.de conſtit.li.3.& probat multis rationibus non reuocari id Concil. per bullam cœnæ.conſ.15.|& 43.titu. de ſentent.excom. libro 5. nec congregat. Cardi. contrarium declarat, niſi pro diœceſibus vicinis Romæ, quæ habent facilem recurſum ad Pontific.[r] An regularibus ſocietat. Ieſu proſit hoc ſpeciale priuileg. vide libro de indulgent. c.22.[ſ] Libro de indulgent.ca.13.§.2.O. Et eodem §.2.ſi. ſi iudex ſit benignus, prodeſt pro foro exteriori.[u] Trid.ſeſſio.24.refert ca.6.epiſcopus ab his abſoluit in foro conſcientiæ tãtum.[x] Libro de indulgen.cap.13.§.2.V.Fr.Medin.& Manuel. Nauar.conſ.23.nu.4.tit.38.de pœnitent.& remiſſion.libro 5.ſic epiſcopus qui per Breue ſacræ Pœnitentiariæ abſoluit aut diſpenſauit pro foro conſcientiæ, non debet tamquam iudex in foro exteriori punire aut inquietare reos. Nauar. cõſ.6.tit.33.de priuileg.lib.5.[y] Vt in caſu ſup.§.3.S.& generaliter Cano relect.de pœniten.par.5.negat olim per bullam potuiſſe eligi cõfeſſarium idiotã, cui Papa in ſpeciali rogatus nõ cõcederet, cum gloſſ. clem.1.Anton.3.p. titulo 24.c.77.§.1. Angel.confeſſio.3.§.4.Syluest.confeſſor.3.§.5.num.7. Cordub.caſ.10.dubio 3. cuius tamen oppoſitũ ante Triden. erat probabilius.ſupra lib.3.pœnit.c.6.[z] Libro de indul.c.27.& quod priuilegium principis ſit late interpretandum.lib.c.22.[a] Circa ſcholares dũ morantur in academia, poteſt epiſcopus Salmant. perinde abſoluere, & cũ eis diſpenſare, ac ſi eſſent ſibi plene ſubditi.quod obtinuit F.Gallo.cum eſſet legatus Academiæ apud Pium V.ſup.lib.3.de pœniten.c.8.§.5.[b] Lib.3.de pœnit.c.14.§.8.[c] De hoc & ſequent.vid. Doctor.citat.c.26.§.2.& tamen reus ratione delicti non acquirit forum, vt abſoluatur in eo loco.lib.3.de pœniten.c.7.§.2.[d] Quia generalis excommunicatio ab homine, quãtum ad abſolutionem æquatur excõmunicationi iuris. Nau.ca.27.nu.44.74.cum Imol. Felin.Io.An. Cardin. idem Panor.c.graue nu.14.de præben. Coua.c.alma.1.p.§.12.nu.4. Syluest.abſolut.1.princip.A.n.§.35.Sot.diſt.22.q.2.3.cont. Caiet. verb. abſolut.c.5.[e] Lib.3.pœnit.c.7.§.1.[f] Communis & probat ratio text.

natis Papæ, ſemel in vita, & iterum in articulo mortis [q] (non tamen ab hæreſi externa) à reſeruatis autem epiſcopo, aut prælato regulari, abſolui, quoties reus indiguerit.[r] Et abſolui à ſuſpẽſione & perſonali interdicto: cuius tamen abſolutio non requiritur ante abſolutionem peccatorum. Poteſt confeſſarius reum à cenſuris abſoluere extra confeſſionem.[ſ] ſed dicitur dari abſolutio pro foro conſcientiæ: quia ſic abſolutus ex rigore iuris poſſet à iudice damnari in foro exteriori.[t] ſic parochus non abſoluit ab excommun. pro foro exterioni, nec epiſcopus à reſeruatis Papæ,[u] qui tamen poteſt extra confeſſionem abſoluere, vt liceat intereſſe diuinis. Si tamen iudex eſſet benignus, poſſet decẽter eam bullæ abſolutionem acceptare pro foro etiã exteriori.[x] Cui epiſcopus committit abſoluere ab omni excommun. non videtur committere caſum, quem ſi præſciret non eſſet cõceſſurus,[y] vt quando abſolutio cederet in damnum alterius. ſed Pontif. committit liberalius facultatem regularibus confeſſarijs,[z] quæ tamquam fauor eſt ample interpretanda.

6 Si alienigena in propria diœceſi incurrit excommun. à iure vel ab homine, & nũc per menſes manet in vrbe alieni epiſcopi (vt ſcholaris in ſtudijs Academiæ, & mercator qui verſatur in nũdinis) poteſt epiſcopus loci abſoluere.[a] Perpendat vero quid poſſit quando reus nec ratione perſonæ ſimpliciter, nec ratione delicti factus eſt ſibi ſubiectus, etiã ſi parti læſæ ſatisfecerit. At ſi reus non habet facilem recurſum ad proprium epiſcopum lõge diſtantem, epiſcopus hic vt ex tacita commiſſione proprij abſoluere poteſt reũ à peccatis proprio epiſcopo reſeruatis,[b] ita deberet ab excommu. etiam hominis proprio ordinario reſeruata. ſic poteſt ſi alienigena delictum fecit in iſtius territorio, quamuis ob id excõmunicatus fuerat ab alio epiſcopo.[c] Nec inconuenit vt vnus ab excõmun. poſſit per duos epiſcopos abſolui: cũ vtriq; ſit ſubditus ratione delicti vel excommu. 2. ſi alienigena poſtquam fecit crimẽ in aliena diœceſi ſubiectum excommunicationi epiſcopi, redijt in propriam ſui ordinarij diœceſim, poteſt ordinarius illum à generali excommunicatione hominis abſoluere,[d] quia reus ratione perſonæ & territorii in quo nunc adeſt, eſt proprio epiſcopo ſimpliciter ſubiectus in vtroque foro (niſi alter præuenerit, & per requiſitoriã petat reum) caueat tamen ne peruertat ordinẽ iuris, ſi abſque excommunicantis licentia, vel Partis ſatisfactione ſic abſoluat. Tertio, non valet, abſolutio, dum reus ab alieno epiſcopo denunciatus, manet in aliena diœceſi, ſi proprius epiſcopus contendat abſoluere illum abſentem: aut ſi epiſcopus in alieno territorio præſens abſoluat. valet tamen abſolutio ab excommunica. iuris non reſeruata, quam epiſcopus proprius ſine ſtrepitu iudicii impedit ſubdito in alieno territorio.[e] At ſi epiſcopus in ſuo territorio ligauit alienum propter crimen ibi factum, & reus abeſt, quia receſsit in propriam diœceſim. poſſet excommunicator abſoluere abſentem in alieno territorio.[f] quia tamquam iudex in eo caſu poteſt non conſeruare cenſuram ſuam, ſed tollere.

CAP. XXVIII.

Abſoluens ſeruare debet formam ſub qua ſibi delegatur facultas.

§. 1. & 2. Per bull. qua concedit abſoluere ſatisfacta parte an ſatis ſit cautio iuratoria.
3 Ordinarij abſolutio valet, licet non ſeruet formam iuris.
4 Reponere apud depoſitarium, cenſetur ſolutio realis. & in quibus criminib. ſit petẽda cautio iuratoria.
5 A minori, & ab excommun. iuris, non reſeruata abſoluit parochus, & ab excom generali hominis.
6 Qui excommunicauit interdum non poteſt abſoluere.

ORdinarius committit interdũ facultatem delegato ſub certa forma, vt ne reum ab excommun. abſoluat niſi ſatisfacta Parte: quam formam ſi nullo modo ſeruet (vt ſi non præmittat vllam cautionem etiam iuratoriam ſatisfaciendi) irrita videtur abſolutio,[a] ex præſumpta mente delegantis. Dum per priuilegium bullæ & iubilæi committitur confeſſario abſoluere ſatisfacta parte (qui ablatiuus abſolutus habet vim conditionis) requiritur præmitti realem ſatisfactionem,[b] ſi poſsit commode exhiberi.[c] præſertim dum delegato dicit, ne abſoluat, niſi ſecuta reali & integra ſatiſfactione: de quo inf.§.4. Si autẽ ſit moraliter impotens dare realẽ (aut ſi poſſeſsiones eſſet vili ſtatim venditurus[d]) ſatis eſt in vtroque foro dare ſatisfactionem iuris ſibi poſſibilem:[e] (& compellitur iudex in-

CAP. XXVIII.

SVp.lib.de indulgen.c.13.§.2.ſẽtit Nau.c.21.n.44.& plane ca.27.nu.37.Cordu.caſ.187. Syl. excommun.7.nu.65.F. Medi.lib.2.c.12.Soto.d.22.q.2.3.& videtur Couar.c alma.1.p.§.9.nu.8.recẽtio. Theolog.& Iuriſperit.[b] Citat. de indulg.c.13.§.2.R. Tabien. Armil. Gutierr. & inf.§.4.D. In quo vera eſt ſentẽtia Soti ſup.poſt concluſ.2.Ledeſ.2.p.q.26.5.col.pen.fin.Compend. priuil. Mendic.verb.abſolutio. Felician.de excom.c.45.Cordub.li.5.q.43.dub.3.fin.& caſ.18.punct.1.facit Syl.excom.7.§.50.caſ.20.num.65.exco.10.dubio vlt. Caiet. abſolut.c.4.& plane Nau.c.27.nu.37.poſt princ.& 143.& conſ.75.de reg.dub.ii.li.3.cõſ.6.nu.3.conſ.11.& 17.tit.de ſent.exc.lib.5.recent. Thomiſt. & Canoniſt. Couar. conſulens cont. paucos recẽt.[c] vid.inf §.4.D.[c] Nauar.nu.47.48.& c.17.nu.56.57.per c.ſolet.de ſent.excõmun.in 6.& inf.E.[d] Nauar. ſup.& Caietan.[e] Citati lib. de indulgen.ca.13.§.2.H.& lib.3.de pœnit.c.10.§.5.Nauar.conſ.23.tit.38.de pœnit.& re.lib.5.c.26.num.7.& ſacit.c.27.nu.47.48.

Caiet.

uito etiā creditore abſoluere reū [f] vt cautionem pignoratitiam, vel ſi malit fideiuſſoriam: [g] quod ſi hāc non habet, ſufficit cautio iuratoria: vt conſtat ſufficere in mortis articulo. [h] nam facienti quod in ſe eſt non intendit pia mater eccleſia negare beneficium abſolutionis. In foro conſcientiæ, vbi reus incurrit occulte excommunica. putà pro furto generaliter latam: [i] non perturbatur vllus ordo iuris: ſi per bullam pro foro conſcientię abſoluatur cum cautione ſaltem iuratoria. [k] Nec perturbatur ordo iuris: nam iudex ſi eum agnoſcat, poteſt procedere in foro exteriori contra iſtum etiam ſic abſolutum. Nomine Partis cui reus ſatisfacere iubetur, non intelligitur iudex, [l] cui ipſo iure applicatur pœna pecuniaria, aut cui aliquid aut tabellioni eſt ſoluendum pro ſententia: [m] iudex enim ſemper diſtinguitur contra partes litigantes. comprehenditur tamen nomine Partis reſpubl. (præſertim in foro exteriori) ob cuius iniuriam notoriam lata eſt excommunicatio, vt ceſſet ſcandalum notoriæ offenſæ per ſatisfactionem.

2 Si reus habet debitū Parti, aut offenſam notoriā iudici (puta qui pro debito aut pro notoria clerici percuſſione fuit excōicatus) peccat ordinarius nominatim denunciatū) abſoluendo ſine Partis læſę licentia aut ſatisfactione: [n] quia cedit in præiudicium partis, quæ ob illicitam abſolutionē difficilius recuperabit debitum. Confeſſarius vero per priuilegiū ſuæ religionis, per iubilæum aut per bullam cruciatę non debet iſtum quamuis impotentem abſoluere, cum ſola iuris cautione, ne perturbetur debit' ordo iuris: ſed mittat illum ad partem, aut (ſi pars nolit concedere licentiam abſoluendi, vel ſi longiſſime abſit) recurrat ad iudicem qui excommunicauit: [o] & ſi hic longe diſtet, vadat reus ad ordinarium loci, in quo habitat: cui coæqualis cenſetur abſens tacite committere vices ſuas. [p] At ſi iudex & pars lōge abſint, poſſet cōfeſſarius per bullam & priuileg. ex cauſa abſoluere impotentem, cum cautione iuratoria, [q] ſi meliorem dare non poteſt; quia rationabiliter præſumere debet intentionem iudicis aut partis fore ſi adeſſet, aut certe Pontificis eſſe, ne impotens qui facit totum quod poteſt, teneatur fruſtra ligatus graui & ſpeciali pœna excommunica. quæ abſolutio per bullam non fit ad reincidentiam: [r] quia confeſſarius non habet facultatem reexcommunicandi. ſi per literas Cameræ Apoſtolicę declaratus eſt ob nō ſolutam penſionem, aut aliā obligationem, de qua ſup. ca. 19. & tamen ſtatim ſine mora mittat pecunias ſaltem per literas cambij, cēſetur in vtroque foro ſatisfeciſſe parti, & poſſet per epiſcopum aut bullam cruciatæ abſolui: [ſ] & canonicus admitti ad horarum cātum. Quando debitum non eſt liquidū (quia eget longa diſcuſſione, aut lite pendente) ſed eſt dubium, ſat eſt minor cautio quod ſtabit iuri, & iuramentum ſoluendi, ſi fuerit re comperta per ſententiam dānatus, aut re per Arbitros diſcoſſa, quod illi fuerint prudenter arbitrati. [t]

3 Si habens poteſtatem ordinariam abſoluat non ſeruata aliqua forma iuris (vt non præmiſſa iuris ſatisfactione) valet abſolutio: [u] (vt valet data ſine præuio iuramento de parendo mandatis eccleſiæ [x]) quia illud potius eſt admonitio ex præcepto quam forma neceſſaria. Quare valet, ſi ordinarius abſolute delegauit alteri facultatem abſoluēdi, non addens vllam cōditionem: quamuis dicat vt ſeruet iura. aut dum Papa cōmittit ordinario iuxta concil. Tridenr. ſeſ. 22. c. 5. ut abſoluat ac diſpēſet cum N. iuxta formam iuris. Dum ius dicit, non poſſit abſolui, reddit actum ipſo iure nullum, [y] quia aufert poteſtatem. Non ita ſi de præſenti dicat, non poteſt. [z] Item dum ait, nullatenus abſoluatur, [a] niſi, &c. aut ſi iudex ſub cōditione iure non expreſſa cōmittat abſolutionem dicens, non abſoluas niſi impleta certa cōditione, & cautione [b] (ut facta prius peregrinatione, aut data certa eleemoſyna) abſolutio ſecus data eſt nulla.

Caiet. abſolutio cap. quarto. Couar. §. vndecimo num. 12. Anton. 3. part. tit. 25. cap. 77. colum. tertia. Angel. abſolut. 3. §. 9. Sylueſtr. abſol. 3. num. 3. & fin. indulg. § decimo, verſ. ſeptimo, excommun. 7. numero ſecundo, & quarto. Cordub. caſ. quinto, dub. primo. Polancus in director. cap. quarto. Frat. Medin. libro ſecundo, inſtruct. cap. 12. Perez. l. prima, tit. 5. libro octauo, ord. pag. 179 & conſulti. Cueſta epiſcopus Legionen Peſia, & multi Theolog. ac Canoniſt. [f] Pro exteriori foro ſi reus probet ſe facere totum quod poteſt, debet iudex ex officio implorato abſoluere, inuita etiam parte. per cap Odoardus. de ſolut. cap. alma. de ſentent. excom. in 6 authent. de fideiuſſo. §. fin. colla. prima, in Volu. authent. hoc C. de ſolut. l. tertia. vel 4 ti. 14. P. 5. Armil. abſolut. § 50. Rot. antiq. deciſ. 566. ad fi. Couarru. ſecundo, ver. cap. primo, nu. 5. 9. & ſequent. Nauar conſ ſexto, & 18. tit. de ſentent. excommun. lib. 5. Perez. l. ſecunda, tit. 18. lib. 8 ordin. pag. 349. colum. 2. & multi recen. quia mater eccleſia, cupit ne in excomm. detineatur qui facit quod poteſt. [g] Nauar. numero 47. Addit. Caietan excommunicat. capit. 77. cogendus eſt reus ad pignus, quod eſt certius: ſi id non habet, ſatis eſt dare fideiuſſionem. At id non eſt neceſſarium. [h] Nauarro. cap. tulo 27. numero 47. & bulla. cruc. iubet vt iſte ſatisfaciat per ſeipſum aut dato impedimento per hæredes interdū ſed raro, expedit a pœnitente (qui ſæpe iuſſus diſtulit facere ſatisfactionē & reſtitutionem cum poſſet) petere chyrographum, ita tamen vt non aperiatur occultum crimen in confeſſione detectum. [i] Sup. libro de indulgent. cap. 13. §. ſecundo, vt ſi quis ſparſit libellum infamatorium, ſi occulte percuſſit clericum aut incendit eccleſiam, ſi decimas ſubtraxit, pro quibus lata eſt excommunicatio, quem Trident. ſeſſ. 25. reformat. cap. 14. iubet non abſolui, niſi ſecuta plena ſatisfactione (nempe cum commode poteſt, Nauar. cap. 17. num. 59. fin.) aut ſi iudex ſęcularis contra bullam cœnæ ſequeſtrauit bona eccleſiaſtica, & offert debitam ſatisfactionem arbitrio prudentis, poſſet per bullam abſolui, quamuis pars non acceptaret. [l] Soto d. 22. quæſt. ſecunda, artic. tertio. Ledeſ. Fr. Med. Cordub. Nauar. cap. 23. num. 66. citat. ſup. libro de indulgen. cap. 13. §. ſecundo. [m] ſed falſo limitat cum gloſſ. cle. ſecunda, §. ſecundo, verbo officij. De hæret. in ſexto, Nauar. conſil. 75. dub. 12. nu. 38. tit. de regu. libro tertio, ſic abſolui poſſe à pœna nondum incurſa. [m] Vt tabellioni ſoluuntur impenſæ proceſſus, & litis, & iudici ſoluuntur ſua iura. [n] Ca. venerabilibus. §. Sane. de ſentent. excommunicat. lib. 6. Caietan. abſolut. cap. quarto. Couar. §. vndecimo, num. ſeptimo, recent. & interdum iudex tenebitur ſoluere expenſas Parti læſæ (vt qui vinctū pro debitis, ſoluit illicite ex carcere) Syl. ueſt. excommunic. 7. caſ. 21. num. 65. [o] Perez. l. 2. inu. 18. lib. 8. ordin p. 349. & iudex debet tūc abſoluere, ſup. F. c. qua fronte. de appell. [p] Sup. cap 27. §. 6. Y. [q] Sup. l. [a] Couar. §. 11. nu. 6. quod omnes communiter ſupponūt vt Sot. ſup. Nauar. nu. 12. [ſ] Ex dictis c. 27. § 4. A. & conſulti in Hiſpa. Theolog. & Iuriſper. [t] Ledeſm. 2. p. q. 26. t. ſol. 353. Nauar. c. 26. nu. 7. [u] c. nuper. de ſentent. excom. & d. c. venerabilib. Nauar. c. 27. n. 37. poſt princ. Caieta. abſolut. cap. 4. Syl. abſolut. 3. nu. 3. fin. excomm 7. caſ. 21. nu. 65. lex. §. 28. fin. Ang. abſolu. 3. §. 2. Armill §. 48. Cou. §. 11. num. 7. cum mult. Fęlicia. tit. de excommu. cap. 39. Soto q. 2. ar. 3. Cor dub. caſ. 18. punct. 1. [x] Ioſ § 4. Cord. ſup. Nauar. Hiſpa. cap. 27. nu. 48. vid. c. 26. nu. 2. & 7. Fr. Medi. lib. 2. inſtr. c. 12. [y] In propoſito Stat. IIII. & ſeq. Pont. in caſibus cęnę aiunt ne ab illis abſolui poſſit. Caiet. abſolut. c. 4. Syl. excommu. vlt. §. 5. Armil. §. 48. Nau. ſignificat. c. 27. nu. 37. Nieua in ſumma. tit. 14. Petrus Soto. de excommunic. lect. 4. & generaliter quod vox non poſſit, annullet actum Baeza, lib. de nō meliorandis filiabus. c. 33. nu. 6. cum Bald. Roma. Cepol. Iaſ. Corn. Bart. in l. cum lex. ff. de fideiuſſor. nu. 6. Ioan. Andr. cum gloſſ. ca. 1. de reg. iuris. in 6. Tiraq. de ll. connubial. glo. 4. num. 1. 4. 8. vt de filio presbyteri lex dicit, ne poſſit ſuccedere patri. [z] Intelligitur quia iure & licite nō poteſt, vt poſt votum continentiæ non poteſt nubere. Baeza cum Franc. in d. c. 1. de reg. iur. Bart. Pan. c. 5. de præſumpt. [a] Nau. c. 27. nu. 137 fi. cum gloſ. clem. 1. verſ. nullatenus. de ſequeſt. poſſeſſio. vid. Nauar. nu. 37. Syl. excommunic. vlt. fi. Poſtill. ad Abb. ca. quia propter. § 1. nu. 5. de elect. verb. nullatenus, verb. nullo modo. Tiraq. l. ſi vnquam. verb. reuertatur. nu. 95. [b] Nau. nu. 37. Caiet. Syl. Armill.

ſed dum dicit, alioquin non valeat abſolutio: intelligitur vt ſit annullanda.[c]

4 Si exprimat ne delegatus abſoluat, niſi præmiſſa reali & integra ſatisfactione (nempe dum reus poteſt.[d]) realis cenſetur quando pars longe diſtat, ſi reus pecuniam debitam, aut ré furtiuam deponat apud iudicem,[e] vel in loco tuto (quo facto confeſſarius per literas moneat creditorem) & reus abſoluendus eſt: ſicut & quando offert creditori realem ſatisfactionem pecuniæ vel iniuriæ, quæ ad arbitrium boni viri cenſetur condigna, licet Pars nollet acceptare.[f] In quibuſdam criminibus (vt incendiarij percuſſionis epiſcopi aut Cardinalis: & dum offenſa fuit notoria, & cũ ſcandalo) petet iudex aut confeſſarius ante abſolutionem, vt reus iuret parere ſuper eo, mandatis eccleſiæ[g] (quod iuramentum non eſt de ſubſtantia abſolutionis, ſed additur ad cautelam[h]) & iuret Primo, quod ſtabit pijs mandatis quæ ſtatim iudex & confeſſarius imponet nomine eccleſiæ: putà de ſatisfactione partis ſtatim vt commode poterit,[i] & de vitando ſcandalo. Secundo, imponet quod nunquam veniet contra illum canoné à ſe violatum: putà quod nunquã percutiet clericum, aut in incendiario quod amplius non incendet.[k] ſi quæ alia mandata adiecerit, ſint iuſta & rationi conſentanea:[l] nam à rigidis poteſt reus appellare in foro exteriori.[m] ſi ſententia excommunica. notorie apparet fuiſſe iniuſta,[n] nullum mandatum eſt imponendum, & nulla cautio iuratoria eſt exigenda.

5 Quidam ex tacita iuris commiſſione habent facultatem abſoluendi à quibuſdam excommunic. à minori excommunicat. abſoluere poteſt ſacerdos non quidem ſimplex & ſine iuriſdictione, vt quidam putant:[o] ſed parochus aut confeſſarius expoſitus:[p] quia ea abſolutio requirit iuriſdictionem pro foro externo, quam non committit eccleſia, niſi ei qui habet iuriſdictionem abſoluendi à peccato mort. Secundo ab excommunicat. iuris quæ ſpecialiter non reſeruetur Papæ vel epiſcopo, quidam negant Parochum abſoluere.[q] quia inferior abſoluere non poteſt ab excommunicat. ſuperioris.[r] At reuera poteſt parochus[ſ] non quidem iure diuino,[t] ſed nec expreſſo iure humano, vt qui ligare non poteſt: ſed quia conſuetudo interpretatur pro foro conſcientiæ quandam tacitam iuris commiſſionem, in cap Nuper, vbi additur ratio vniuerſalis, quæ ita maiori conuenit, vt minori. aliàs quorſum iura quaſdam excommunicat. reſeruant ſpecialiter epiſcopo, ſi omnes eſſent ei reſeruatæ? numeratur tamen inter caſus epiſcopo reſeruatos excommunicatio iuris: nempe pro foro tantum exteriori, quãdo publice conſtat: vt dicitur ei reſeruari blaſphemia publica, & reſtitutio incertorum: quæ tamen pro foro conſcientiæ non reſeruatur. pari iuris ratione Doct. eandem licentiam extendunt ad alios confeſſarios expoſitos, qui vt ex priuilegio aut delegatione abſoluunt a peccatis mort. & habent æqualem cum parocho iuriſdictionem pro foro conſcientiæ: ita poſſunt à dicta excommunicatione. Ab excommunic. hominis generaliter lata (vt quæ fertur in uiſitatione & per edicta[u]) quidam limitant ne abſoluat, niſi immediatus inferior:[x] ut ab excommunic. Papæ epiſcopus, & ab excommun. epiſcopi, parochus. At generaliter poteſt parochus uel confeſſarius,[y] niſi author ſibi abſolutionem ſpe-

c Armil. Nieua. Petrus Soto. cit. Y. c Mandoſ. in cancell. reg. 22. quæſt. 2. num. 3. regul. 31. quæſt. 11. num. 8. d Sup §. 1. B. ſi debitor ſoluere poteſt, requiritur realis ſatisfactio. aliàs ait Nauarr. conſil. ſexto, & 18. tit. de ſentent. excommunicat. lib. quinto, petendum eſt ab ordinario abſolui ad reincidentiam. cap. qua fronte, de appell. cap. eos qui, de ſentent. excommunic. in 6. e f Si conſignetur ſeu deponatur pecunia ī Cimiliarchio ſeu ī bancho, aut in alia ſimili perſona per ſcripturam publicam. gloſſ. cum tex. l. in luib. C. de agricol. & cẽſib. lib. 11. Molinę. de vſur. n. 296. & ſeq. in conſuetu. 2. p. §. 62. nu. 289. conſil. 57. vol. 2. Alexand. conſil. 530. volu 4. Valle. conſil. 53. num. 26. 34. volu. 1. Anton. Gabriel. tom. 2. tit. de ſolutio. concl. 8. Syluestr. reſtitutio. 7. §. 4. ſolut. § 5. Aſten. lib. 5. tit. 29. artic. 1. & per hoc debitor liberatur à mora, ne ſoluat lucrum ceſſans aut cenſum, quamuis creditor monitus non acceptet, præſertim ſi nemo ſit qui nomine creditoris acceptet, & deponatur pecunia de mandato iudicis. l. 9. § fin. in fi. ff. de vſur. Briſo. de ſolutio. p. 281. vid. Anton. Gabriel. tom. 1. lib. 13. ex Soarez. verb. oblatio. tom. 3. ex Kirchouio. cõclu 61. & ex Balbo. conclu. 359. ſi oblatio ſit realis & corã teſtibus & in debito liquido, & contineat quinque, q̃ dicit Iaſ. conſil. 9. num. 15. volu. 1. cõtra Anto. Gomez. tom. 3. de delict. ca. 2. nu. 24. dum ait. 3. lectur. gloſſ. eſſe receptam. g Nauar. c. 26. nu. 2. & 7. Caiet. abſolut. c. 4 Syluest. confeſſio. 4. §. 7. abſolut. 3. Frat. Med. lib. 2. inſtruct. ca. 12. Anton. 3. p. tit. 24. c. 77. §. 1. ſumma confeſſ. lib. 3. tit. 34. q. 136. Fr. Alex. lib. 1. tit. 5. c. 3. & 5. Couar. c. alma. 1. p. § 11. nu. 7. 11. cũm Deci. c. quæſtioni nu. 5. de appell. & communem dicit Pan. Soto. diſt. 22. q. 2. 3. vid. diſt. 28. q. 1. 2. verſ. ex his. Cordub. lib. 5. q 43. Polanc. in Directi. Ledeſ. 2. p. quæſt. 26. artic. 1. fol. 353. vt primo in excommunicato notorio. Et incendiario. Nauar. & Bernar. Diaz. pract. cap. 99. Et qui publice fecit iniuriam perſonis eccleſiaſticis. Naua. nu. 2. Bernar. pract. c. 83. Frat. Alexan. cap. 5. Et de raptore rei eccleſiaſtice, vt decimarum, de quibus Trid. ſeſſ. 25. refor. cap. 12. & de raptore fœminæ. ſeſſ. 24. cap. 6. Bernar. cap. 99. Nauar. De publico vſurario. cap. quanquam, de vſur. in 6. Nauar. cap. 26. nu. 2 & c. 17. num. 279. h Syluest. abſolut. 3. nu. 3. Anto. ſup. Caieta. & Fr. Media. ſup. Armil. abſolu §. 50. D. Thom. add. quæſt. 24. 1. ad 1. Cou. §. 11. nu. 7. Nauar. de pœnit. d. 6. c. 1. num. 54. contra Hoſtienſ. dicentem, iuramentum hoc eſſe de ſubſtantia abſolutionis. i Sup. § primo. k l Nauar. d. capit. primo, de pœnitent. numero 54. quę m mandata imponet iudex, & vt ſoluat impenſas miniſtris iuſtitiæ. m n Nauar. arg. cap. ſacro. de ſentent. excommunic. & de excommunicat. iniuſta ſup. cap. 15. o Nauar. cap. 27. num. 25. fin. & 39. & de pœnitent. d. ſexta, cap. placuit. num 25. capitulo primo, §. labor et fin. Felin. & quidam Canoniſt. Tabien. abſolut. ſecundo, §. tertio. Armil. §. 37. Pedraza in ſumm. fol. 113. Caithal. d. 18. quæſt. quarta, fauet D. Thom. ibi. quæſtio. ſecunda, artic quinto, ſeu add. quæſt. 22. prima quæſt. 23. 3. ſed com. (cui id tribuunt Tabie. & Armil. & ſequũtur quidam recent. Thomiſt.) & probabile dicit Richard. d. 18. art. 9. q. 3. nam D. Tho. ait. qui poteſt abſoluere à fundamento (id eſt, à veniali pro quo incurritur minor) hic poteſt abſoluere à minori. p Commu. Theolog. d. 18. Richard. ſup. q. 3. c. ad 2. Bonau. q. 6. ad 5. Palu. q. 5. Gab. q. 3. dub. 3. Palac. q. 3. D. Tho. add. q. 24. 1. ad 1. & 5. Sot. d. 22. q. 2. 3. concl. 1. (& bene docet eſſe D. Tho. dictis, qui generaliter poteſt à fundamento, quod interdum eſt peccatũ m. hic poteſt abſo. à minor.) Vict. de claui. §. 17. de excommu. § vlt. Petr. Sot. de excõ. lect. 2. Ledeſ. q. 22. 1. ad fi. Fr. Med. li. 1. c. 11. § 6. Caiet. abſol. c. 5. excomm. min. ad fin. Syl. abſolu. 1. §. 2. num. 3. abſol. 3. nu. 5. (cum Archid. Hoſt. & excommu. 4. §. 2. excom 7. nu. 37. Ant. 3. p. tit. 25. cap. 2. §. 2. Turrecr. cap. qui merito. 11. q. 3. Couar. § 12. n. 6 Pan. ca. nuper. Cano, & recent. Caiet. in 1. opuſ. tract. 7. de miniſtro pœnitentiæ. q. vnic. ad 2. q Glo. Panor. Feli. Imol. Henric. Boær. de ſynod. 3. p. art. 5. & declinat Cou. §. 11. nu. 5. Ex Theol. Duran. d. 18. q. 4. nu. 7. cum Viterren. (refert per viros doctos declaratum cum Boni. 8. computabat. lib. 6. decretal.) Palu. q. 5. ar. 1. nõ poteſt parochus abſol. ab excom. iuris aut concil. Prouincial. poteſt tamen à ſynodali epiſcopi aut Archiepiſcopi. Caiet. abſol. c. 4. ad fi. Abulen. Matth. 16. q. 87. ad 2. Tabie. abſolu. 2. §. 2. r ca. paſtoralis. § præterea. De poteſt. iudic. ordin. c. ſacro. de ſen. excom. ſ Commu. Theol. d. 18. Bonau. q vlt. Mai. q. 2. dub. 3. D. Tho. q. 24. 1. Ledeſ. q. 26. 1. (& citat Caiet. abſol. c. 4 ait non poteſt parochus, niſi ex commiſſione Pont. nempe data tacite ex ratione generali. c. nuper.) Nau. c. 27. nu. 39. 257. ſummi. confeſ. lib. 3. tit. 33. q. 86. Angel. abſolu. 1. §. 2. & 8. Sylu. abſol. 1. num. 4. poſt med. & §. 5. nu. 7. dicit commun. Canoniſt. Arm. abſol. §. 35. fi. verb. caſus. §. 5. Fr. Med. lib. 1. c. 11. §. 6. Soto. q 2. ar. 3. concluſ. 3. At Sylu. excom. 8. à ca. 9. nu 1. ſolum ait poſſe ordinarium. t Soto, & Maior. ſup de quibus lib. 3. de pœnitentia. c. 5. §. 2. fi. & refutantur ibidem. §. 8. in princip. u Sup. cap. 18. Nauar. cap. 27. numero 2. x Innuit Nauar. cap. 27. num. 89. & 113. y Nauar. cap. 27. num. 44. & 74. & in capit. ita quorundam. not. 11. cum Imol. Feli. Ioan. Andr. Card. Panorm. cap. graue. nu. 54. Couar. §. 12. num. 2. 4. cum Bern. Diaz. pract. verb. clandeſtin.

Syl.

Syl.abſolu.1.nu.7. Armil.§.35.Alaua.1.p.de concil.c.2.nu.2.fa cit Cordub.lib.1.q.12. Molina.lib.1.de primogen.c.25.nu.13. ᶻ c.facto.de ſent.excom. D.Th.Durand.Palud.q.5.ar.2. Caiet.abſolu.c.vlt. Hoſt.ſumm.tit.de abſolu. ab excommu.ſummiſt.confeſ. ᵃ Sup.§.2 O.Nam ſic eſſe interpretandos patet ex Armil. Nanar.nu.40. Couar.nu.2. Pan.cap. at ſi cler. §. de adulter. nu.5. de iudic. qui autores ſup. ſe explicãt. ᵇ Nauar.ca.27.nu.40.vid.nu.6. cum Pan. & cõmu. per c. quærenti. de offic.delega. Fœlic. de excom.ca.40.ſic delegatus epiſcopi ſi poſt latam ſentẽtiam definitiuam, non abſoluat intra annum, non poteſt poſtea. ᶜ Caiet. excommu.c.20. Nau. c.27.nu.94.256.ca.27.nu.100.Soto q.2.ar.3.cõcl.2 quia. c.tua nos. de ſent. excommu.c.canonica.11. q.3. (quod eſt ex concil. Araoſic. Prouincial.) nõ excõmonicat ipſo iure:nec ligat extra illam Prouinciã. ᵈ Dict.c.tua nos. Caiet.Soto.Nauar. ᵉ ᶠ Sup.c.7.§.7.Naua.nu.40. Angel. Syl. abſolut.2.num.4 ᵍ Nauar nu.40. ſi. cũ Ioan.And.recepto. addũt Syl. & Ang. ſecus ſi Papa non confirmauit ſententiam inferioris, ex certa ſententia & cũ cognitione cauſæ. ʰ Nau. nu.44. Ang.abſo.2.in princip.Armi.§.42. At ſi huic delegat aliqua cognitio cauſę, non eſt merus ſed mixtus executor:& compellitur interdũ in tribunali Regio Hiſpan.reponere attentata iniuſtè.

ᵉ Nauar.nu.8. Palu.q.5.col.pen.cum Henric. & Ioan. D.Tho.q.24.ar.6. Soto.d.22.q.2.ar.6.Syl abſol.3.nu.11.Cou §.11.num.6. conc.2.& 6.vid.Nau.c.27.nu.38. At licet non exprimat cauſas,ſi vnus poteſt & intendit ab omnibus, ſatis eſt dicere, abſoluo te. Nau.& communis (licet incontrite & dimidiate fiat confeſſio,& ſit iteranda. lib.de indulg.ca 11. § 4.) Nec id negant D. Tho.& gl.niſi quãdo ille non poſſet ab omnibus, quia ſunt à diuerſis iudicibus. ᶠ Commun. vt in matrimonio eſt de aliquali præcepto fieri per verba eorũ qui loqui poſſunt:ſed valet p ſigna. ᵍ Nauar.cap.26.nu.14. Syl.abſolut.3. nu.9. confeſſor,4. §.6 Soto d.22.q.2.3.d.18.q.2.ar.6.ad 2. Palud. d.18.q.5.Bonau.q.6. Alex 4.p.q 81.mẽbr.7.Perez.l.1.tit.5.lib.8. ord.p.182. & qui aiunt poſſe abſentem abſolui à peccatis, de quibus lib.3.de pœnitẽtia.ca.2.§.7. ʰ ⁱ Lib.3. de pœnitentia.c.14. §.7.N. ᵏ De his limita Palud. Nau.c.26.n.14.& alios cit. libro tertio, de pœnis.capit. ſecundo, & 14. ˡ D.Th.q.24. a.Sot.q 2.3.ſi. Syl. abſol.3.nu.10.Corduc.cal.7.Fel.c.Apoſtolicæ. De except. Sarmient. 1 ſelect. 3.c.9.Palu.Bonau. Ale.Perez ſup. At indulgentia non cõceditur inuito. Nauar. li.de indulgen. not.20.n.7. ᵐ Quia excõicatio maxime pro occultis ex correctione fraterna, eſt pęna medicinalis in bonum illius, ſup.c.1.ad ſi ⁿ Sup. c 25.§.1 G. & præis. ſic indulgentiæ dantur defunctis, lib.de indulg.c.7.& Pont.ſibi immediate confert indulgẽtiam,quia eſt iuriſdictio fauorabilis. ſup.lib.3.de pœnis. c.4.§.3.li.de indul. ca.32.§.3. ᵒ ᵖ Syl. abſol.3.nu.7. Cou. c alma.1.p §.2.nu. 2. ᵠ Sup.c.26.§.2. T Couar. ſup.cum Abb. Feli.gl clem. vni.de ſent. excommun. At nõ poteſt

cialiter reſeruet. Qui aiunt excõmunic.hominis reſeruari autori, ᶻ aut ei qui eſt illius ſucceſſor, vel ſuperior aut delegatus:limitãdi ſunt, quando nominatim aut mota lite excõmunicat priuatã perſonam. ᵃ perturbaretur enim debitus ordo iuris, ſi quẽ notum epiſcopus vult tenere ligatum, ſolueret parochus etiam per bullam.

6 Excipiuntur caſus in quibus non abſoluit is qui excommunicauit. Primo ſi delegatus Papæ excõmunicauit, aut publicè denunciauit, hic elapſo certo termino nempe anno, abſoluere non poteſt. ᵇ Secundo, ſi index incendiarium (qui iure ipſo non eſt excommunicatus ᶜ) excommunicet, reſeruatur Papæ. ᵈ Tertio, ſi excommunicãs poſtea denuncietur, priuatur vſu iuriſdictionis. ᵉ ne iam abſoluere poſſit, niſi ſit toleratus. ᶠ Quarto, ſi excommunicationem ab inferiore pronunciatam confirmet Papa ex certa ſcientia. ᵍ Quinto, quando Papa committit alteri tamquam mero executori, vt abſque vlla cauſæ cognitione excommunicet alium. ʰ

CAP. XXIX.

Abſolutio fit etiam abſentis & inuiti, per verba aut per factum Papæ.

§.1. *In abſolutione decet exprimere cauſam. Abſens & inuitus aut defunctus poteſt abſolui.*

2 *Papa quando abſoluat ſolo facto? non datur excommunicatio ad tempus.*

3 *De abſolutione ad reincidentiam. epiſcopus ab excommunic. Papali abſoluit ob impedimentum.*

4 *Valet abſolutio excommunica. ſub conditione de futuro. Quæ preces dicantur ante abſolutionem?*

5 *De abſolutione ad cautelam.*

FOrma abſolutionis (ſicut & actus excommunicandi ᵃ) non requirit certa verba. ᵇ vtendum tamen eſt verbis conſuetis dicendo, abſoluo te aut vos (ſi ad multos referatur ᶜ) à vinculo excommunicationis. ᵈ Expedit in abſolutione cauſas excommunicationis exprimere: putà ab excommunic. quam incurriſti ob talẽ cauſam. ᵉ quod ſi epiſcopus aut confeſſarius (quia rogatus eſt generaliter abſoluere ab omnibus) ita intendat, valet abſolutio etiam ab illa excommunic. quam reus dolo aut pudore tacuit. quam tamen ſimul cum peccato inobedientiæ debet poſtea confiteri, vt directè abſoluatur. ſufficiens eſſet forma ſignò aut ſcripto expreſſa: ᶠ Abſens non abſoluitur à peccans: abſolutio tamen excommun. poteſt verbo dari abſenti: per nuntium vel per literas mitti ad excommun. ᵍ vt ſi epiſcopus nolet abſolutionem caſus reſeruati committere ſpeciali vicario deputato, poſſet cauſa cognita & pœnitentia deſignata, abſentem abſoluere ab excommun. etiam Papali, ſi occulta ſit. ʰ Deinde à culpa iam non reſeruata poſſet abſoluere parochus. ⁱ Et qui per inaduertentiam aut obliuionem non abſoluit pœnitentem ab excommunicationibus, poſſet in abſentia abſoluere ab illis. ᵏ Item conferri poteſt homini etiã inuito beneficium abſolutionis ab hac cenſura, ˡ & ab alijs pœnis Quod tamen per bullam aut iubilæum non conceditur: quia vſus huius priuilegij pendet ex voluntate eligentis cõfeſſarium. Nec epiſcopus deberet contumacem abſoluere, niſi eſſet periculum ne deterior fiat. ᵐ Defunctus qui in excõmunic. denunciata deceſſit, dicitur abſolui, extrinſecè quoad alios: ⁿ vt ab his licitè ſepeliatur, & offerantur publicè orationes & miſſæ pro illo, & proſint ei ſuffragia eccleſiæ.

2 Papa poteſt ſolo facto abſoluere excommunicatum: ſed ex eo quod cum illo communicet, non cenſetur abſoluere ab excommun. ſibi nota: ᵒ bene tamen ſi expreſſe iubeat illum ſe habere pro abſoluto. ᵖ Epiſcopus non ſic, quia vti debet determinatis verbis aut ſignis, iuxta formam iuris communis. ᵠ & abſoluit ſubditos etiã extra territorium. Excommunicatio nunquam per epiſcopum tollitur ſolo lapſu temporis: ʳ vt ſi dixit iudex, excommunico te donec ſatisfeceris, licet ſatisfaciat, requiritur noua abſolutio. At Pontif. poſſet excommunicare ad tẽpus determinatũ: ſ vt datur ad tempus abſolutio ſub conditione de futuro: & dum ita

---

ᵃ Sup. ᵃ c.24. ᵇ Nauar.c.26.nu 9.& de pœnitentia. d.6. c.1.nu.58. Anto.3. p.tit.24.ca.77.§.1. D Th.q.24. Rich. d.18.a.10.q 1 Syl. abſolut.3.in princ. abſol.6.§.1.Imo in art.mortis, ſi deſit tempus, per verb. abſoluo te, ſatis ſignificat ex intentione abſolutionem à peccatis ſimul & cenſuris. Nau.de pęnitentia. d 5.c.1.§.cautus.nu.30.& d.6.c.1.nu.27. Gerſo.2.p.ſol.183.Couar.§.11.nu.12.Alcoc.c.11.ſup.lib.1.pœnit.c.11.§.3. ᶜ Vid.lib.1. de pœnit.c.11.& lib.de ſacr.c.8.& 9.vt vna aſperſione in multos dicitur, ego vos baptizo, aut in procella vos abſoluo à peccatis.li.1.pœnitentiæ.c.11.§.4. ᵈ Naua.c.26.nu,8. cum Anto.& alij ſup.

ʳ epiſcopus extra territorium excommunicare. ʳ Sup.c.23.ſi. Couar.§.11.nu.5.ſi.nu.7.ſi & 2.p.ſponſ.c.6.princ.nu.16. Anto.Gab.tom.1.ex Suarez verb. excommunicatus. quia excommunicatio ab epiſcopo ferri debet ſimpliciter iuxta formam & effectus iure expreſſos. ſ Vt Papa poteſt limitare effectus & tempus excom. non obſtante iure.ſic ſuſpenſio perſonæ eccleſiaſticæ habet à iure & Pont.

ſuſpenditur excommunicatio, abſolutus non reincidit in conſcientia abſque noua culpa, aut certè abſque perſeuerantia in antiqua inobedientia.

3 Abſolutio ad reincidentiam, niſi intra certum tempus ſatisfecerit, datur ab epiſcopo aut ab alio inferiori in duplici caſu ſecundum iura. [t] Primo ſi à ſede Apoſtolica aut à Nuntio, aut forte à Pœnitentiario Papæ abſoluatur, cum onere ut ſe intra certum tempus præſentet iudici excommunicanti: aut vt parti ſatisfaciat. Secundo, ſi excommunicatus iure vel ab homine ob iuſtum impedimẽtum abſoluatur à caſu Papali per eum, qui aliàs abſoluere non poſſet, hic ne reincidat, [u] debet ceſſante impedimento præſentare ſe Pontifici, [x] intra tempus arbitrio boni viri deſignandum: nempe poſtquam præparauit quæ ſunt neceſſaria ad iter faciendum. [y] Si vacat ſedes, non licet diu expectare, donec prouiſum ſit de Paſtore. Si ante terminum reincidentiæ reus ſatisfecit parti, aut cũ ea concordauit, non tenetur ſe amplius præſentare ſuperiori. [z] Et impeditus qui aliàs ſe præſentare deberet, non tenetur vice ſui mittere procuratorem: [a] & tamen ſatis eſt vt pro obedientia & debita ſatisfactione ſuſcipienda, mittat procuratorem vice ſui, [b] quamuis perſonaliter ire poſſet. Ab impubere qui eſt minor. 14. annis, non eſt exigendum onus iuramenti, dum abſoluitur à percuſſione clerici: [c] ac ſubinde hic ſolus non tenetur ſe amplius præſentare ſuperiori. Abſolutio in mortis art. per bullam cruc. à caſibus Papæ multũ prodeſt: quia datur directè, & conualeſcens non tenetur ſe præſentare Pontif. aut epiſcopo. [d] indulgentia tamẽ bullę conceditur ſub ea conditione, ſi ille eſt verus art. mort. [e]

4 Conditio de præſenti aut præterito, quę vera ſit (vt abſoluo te ab excommuni. ſi ſatisfeciſti, aut ſi, & in quantum poſſum) nihil nocet: vt in baptiſmo dubio additur conditio, ſi non eſt baptizatus. Peccat tamen, qui ab excommunic. abſoluit ſub conditione contingente de futuro (vt ſi intra menſem ſatisfeceris) & tamen valet abſolutio cũ impleta fuerit conditio: [f] vt valet abſolutio excommunicat. per literas miſſa abſenti: ſed abſolutio à peccatis quæ non impeditur per conditionem veram de præterito, nõ valet ſi detur ſub ea conditione de futuro. [g] Pro foro exteriori in abſolutione ab excommuni. additur ſolemnitas, [h] vt ſacerdos fune vel alia re verberet pœnitentem (nec oportet id fieri ſuper nudos humeros, nec id expedit circa fœminas) dum recitat vnum ex Pſalm. pœnitentialibus, puta de profundis: Deinde dicit Kyrie eleiſon: Pater noſter: cum verſi. ſaluũ fac: nihil proficiat: domine exaudi orationem: cũ oratione, Deus cui propriũ eſt. At dum in foro pęnitentię abſoluitur reus ab occulta excommun. ſatis eſt vti his verbis, abſoluo te à vinculo excommun. vt mos piorũ habet. [i] præſertim vbi in iubilæo propter concurſum pœnitentium eſt tẽporis anguſtia. Vtile eſt ante peccatorum abſolutionem præſertim tẽpore iubilæi generaliter præmittere, abſoluo te in primis ab omni vinculo excommun. maioris vel minoris, ſi forte incurriſti, [k] (& clericis dum abſoluuntur præmittat, & à vinculo ſuſpẽſionis vel interdicti [l]) quia quamuis pœnitẽs nullius cenſuræ memor ſit, ſic abſoluitur ab oblitis etiam reſeruatis per iubilæum: ita vt ſi elapſo iubilæo recordetur nouæ cenſuræ reſeruatæ, poſſit per parochum abſolui ab ea cenſura oblita. [m]

5 Ad cautelam dari ſolet, ex remedio iam ordinario [n] abſolutio de excommunic. dubia: [o] Delegatus cui cauſa eſt cõmiſſa, poteſt ad cautelam abſoluere partes, [p] vt cõmodius tractare poſſint cauſam: quod ſi cõfeſſario committatur in vtroq; foro abſolutio ad cautelam, non debet citare partem, nec audire exceptiones contra illam; [q] ſed præmiſſa iuris cautione, abſoluat coram Notario, vel certe coram teſtibus: [r] vt abſolutus probare poſſit abſolutionem. Sed cum cõmittitur in foro conſcientiæ tantum, vt per bullam aut iubilæum, contẽtus in re dubia ſit propoſito firmo ſatisfaciendi debito aut offenſæ. [ſ] Interdictum loci generale nunquã tollitur ad cautelam [t] bene tamen interdictum ſpeciale loci, aut perſonale. [u]

& Pont. vt ad tempus ferri poſſit. Ang ſuſpenſ. §. 4. Syl. §. 8. Frat. Med. lib. 1. c. 11 §. 8. glo. receptia. clem. 1. de decimis. Nau. c. 27. n. 36. ſi. vt c. cum miniſtro §. 6. De clandeſt. deſponſ. à qua olim non poterat abſoluere epiſcopus ante lapſum termini, glo. Imol. Præpoſ. Feli. Couar. 2. p. ſponſ. c. 6. pein. nu. 16. cum Bero. Diaz pract. c. 67. ſic Papa poſſet ponere interdictũ ad tempus. Rip. in c. 1. not. 6. nu. 23. de iudic Syl. interdict 3. § 9. verſ. 2. Cou. § 11. Coroll. ſ. ſic ferri poſſe excommunic ad tempus (ſi Papa velit) aiũt Alciat. cũ Pan. c. veniẽs. 2. de teſti. gl. ſi. Arm. excõ. §. 22. Ang. excõ 2. §. 5. nec id imẽdiũt negare Cou. & Soto. ſup. R. [t] [u] c. eos qui de ſent. excomm. in 6. Nau. c. 27. nu 46. 213. ſup. li. 3. de pœniten c. 10. § 1. G. in duplici caſu iuris reincidit. & reincidentia reſeruatur ei, cui prima excõ. ex Nau. Syl. excõ. 2 not. 1. quod ſi ita abſolutus non poſſit intra terminum à iudice præfixum ſoluere, non videtur in cõſcientia reincidere: quia non eſt inobediens. propendet Couar. At quod quidam tribuunt Syl. excom. 8. nu 7. verſ. 7. cum Hoſtien Inno. Palud d. 18 q. 3. §. ſequitur. & Anto. abſolutum per confeſſarium cum dicto onere, reincideret falſum eſt, & benè reprobat. Nau. nu. 213. Soto. Couar. Cordub. ibidè cit. per ca. ſacerdotali: de præbend. Syl. nupta. lib. 3 n. 55. Ioan. Andr. Panor. Cardi. Ang. excom nu. 1. §. 21. & fatetur Syl. abſolutio. 3. §. 3. dub. 1. excõ. 2. nu. 1. caſ. 13. & ſequen. Pedraza. ĩ 7. mandam, not. 15. Anto. Gab. to. 1. ex Viuio. opi. 81. Perez. l. 1. tit. 5. lib. 8. ord. p. 176. Manuel in expoſit bull. §. 9. nu. 57. Nec id negant Hoſt. Innoc. aut Syluest. ſup. ſed ſolum aiunt quod pars non poteſt prorogare terminum: nempe ita vt reus reincidat. Et abſolutus intra tempus iubilæi, licet poſteà non compleat reliquas diligentias iubilæi, non reincidit in excom aut in vota cõmutata, lib. de indulg. c. 11. §. 4. [x] At abſolutus per epiſcopum à caſu Papali, quia non potuit adire Pont. longe diſtantem, non tenetur ire ad Nuncium propinquum, de quo d. lib. 3. de pœn. c. 10. §. 1. D. & lib. de impedim. matrimo. c. 3. §. 1. gl. H. [y] Eod. lib. 3. de pœniten. c. 10. §. 1. A. Nau. c. 27. nu. 89. [z] Eod. lib. 3. §. 5. E. recen.

& praxis. cum Nau. edit. vlt. c. 26. nu. 27. cont. Cord. caſ. 60. & Manuel. d. §. 9. nu. 55. [a] [b] Eodem lib. 3. pœnit. c. 9. ſi ſit. O. P. [c] Sylu. abſolut. 4. § 3. caſ. 5. vid. Caie. excom. c. 10. Ang. excommu. 5. nu. 56. Arm. excomm. caſ. 1. no. 9. Nau. c. 27. nu. 88 ſed quidam horũ id non ſatis exprimunt. [d] Lib. 3. pœni. c. 9. §. 1. lib. de indulg. cap. 11 §. 4. N. [e] Ita exprimit bulla cruc. vid. lib. de indulg. c. 6. & 9 ſi. [f] Nau. c. 26. nu. 12. & de pœniten. d. 6. cap 1 in princ. nu. 62. vſque 65. fauet Couar. §. 11. nu. 6. [g] Lib. 1. pœniten. cap. 12. §. 5. [h] Habetur c. à nobis. 2 de ſen. excomm. Naua. ca. 26. nu. 6. [i] Caie. abſolu. cap. 4. Polancus in direct. & Manual. Salman. fol. 115. quidam recent. in praxi, & ex priuil Leon. X. conceſſum eſt Minoribus in ſupplem. fo. 58. conceſſ. 174. cõpend. Medic. verb. abſolutio quo ad ſæculares 1. §. 14. Claud. excom. §. 2. compend. Bern. §. 4. Fęlicia. tit. de priuileg. ca. 14 p. 653. quia d. c. à nobis, loquitur de abſolutione publica, quæ fit pro foro exteriori. [k] [l] Doct. ſup. Nau. c. 26. nu. 8 Polancus. [m] Lib. 3. pœnit. c. 16. lib. de indulg. c. 11: §. 4. [n] [o] Sed olim. ca. ſolet, de ſent. excom. erat remedium extraordinarium. Coua. c. alma. 1. p. §. 7. nu. 7. § 11. nu. 1. 7. & ſequent. §. 11. nu. 14. Nau. c. 27. nu. 272. vid. ca. 26. nu. 13. & 30. & Hiſp. c. 27. n. 47. fin. Roſel. abſolutio. 1. §. 127. Cordub. lib. 1. q 43. col. 9. Et ſic abſoluto valet collatio beneficij, quamuis poſtea conſtet excommu. fuiſſe legitimam. [p] Nau. d. nu. 272. cũ Aret. & Deci. 1. & tota glo. quod ſi excom. fuit iniuſta, & nominatim, oportet procurare à iudice abſolutionẽ ad cautelam, Coua. §. 11. nu. 14. Caiet. verb. præceptum ſi. quia hæc in foro publico ligat quãtum ad aliquem effectum. ſup. c. 15. At ſi reus eſt ignotus in caſu excomm. generaliter lata, & conſtat excuſatum à mort. non eget abſolutione ad cautelam, ſignificat Couar. §. vndecimo, numero nono, §. nono, numero primo, fin. cum Paludan. Adrian. Syluestr. Soto. d. 22. quæſt. prima, artic. quarto. [q] [r] Nauar. d. numero 272. vide. numero 43. [ſ] Sup. capitulo 28. §. ſecundo. [t] Couar. capit. alma. 2. p. §. ſecundo, num. 4. Syl. interdict. 3. §. 9. verſ 3. Nau. c. cum contingat. de reſcript. remed. 7. [u] Syl. & Coua. ſup. nu. 5.

CAP.

CAP. XXX.

Quis abſolui debeat. Et de abſolutione per metum, aut ſubreptionem impetrata.

§. 1. *Metus grauis irritat abſolutionem ab excommun.*

2 *Obreptio qua tacetur vera cauſa an vitiet abſolutionem?*

3. & 4. *Subreptio ſeu expreſſio falſa cauſa quando vitiet.*

ABſolui poteſt excõmunicatus etiam abſens, & coactus: [a] & Iudex qui metu coactus excõmunicat, ligare videtur. [b] At ſi reus vi aut metu per ſe vel per alium illato, cogat iudicem aut confeſſarium abſoluere à cenſuris, etiam illicite poſitis contra ordinem iuris (aut cogat interdictum reuocare) non manet abſolutus: [c] vt eccleſia irritat matrimonium graui metu contractum. [d] quidam putant metum de ſe leuem irritare, ſi hic fuit cauſa extorquendi abſolutionem. [e] At reuera requiritur metus grauis & iniurioſus, qui dicitur cadens in conſtantem virum. [f] Qui ſic per metum impetrauit abſolutionem, incurrit nouam excommunicat. [g] At iudices regij ad tollendam vim rogant aut iure compellunt iudicem eccleſiaſticum abſoluere ad tempus. [h]

2 Qui petit abſolutionem excõmun. aut diſpenſationem impedimenti debet manifeſtare illius cauſam aut cauſas. [i] ſed ſuppreſſio alicuius ex multis cauſis per obreptionem in rebus, quæ iura exprimere non iubent (licet difficiliorem redderent conceſſionem) non tollit quin valeat abſolutio aut diſpenſatio. [k] Dum reus incurrit vnã excõmun. propter varias cauſas diuerſæ rationis, non valet abſolutio, ſi cauſa tacita erat æque principalis. [l] At tacuiſſe cauſam minoris momẽti, quæ expreſſa non auertiſſet prælatum, nihil nocet: quia abſolutio non cenſetur coacta, ſed volũtaria. Si reus propter cauſas eiuſdem rationis incurrit grauiorem excom. (vt ſi varijs ictibus percuſſit clericum, vel ſi concubina ſæpius rẽ habuit cum clerico propter concubinatum denũciato) ſatis videtur expreſsiſſe cauſam in communi: [m] quia cum potius cenſeatur vna excommu. intenſior quam multæ, intendit virtualiter iudex vna abſolutione reum liberare.

3 Subreptio ſeu expreſsio falſæ cauſæ impulſiuæ magis vitiat abſolutionem aut diſpenſationẽ. [n] interdum tamen abſolutio valet, ſi coniecturis conſtet quod ſuperior cum ſit amicus, non obſtante falſa informatione, uult abſoluere (id enim pendet ex uoluntate excommunicatis uel abſoluentis) ut princeps poteſt in ſua lege diſpẽſare abſque cauſa. Nam ignorantia concomitans non tollit, quin ſimpliciter abſoluere uelit, ne præſumatur deceptus & inuitus. Secũdo, ſi expreſſit ueram cauſam fideliter, qua poſita iudex eſſet diſpenſaturus: ſed cõfinxit alias ſimul cauſas, ut magis attraheret animũ abſoluẽtis, ualet: quia nihil occultatur neceſſarium, quod mutaret illius animum. [o]

4 Expreſsio falſi (quando iudex falſam cauſam reputauit ueram) cõmuniter facit literas gratiæ ſubreptitias in foro exteriori & conſciẽtiæ: [p] & ſic deceptus non intendit uere abſoluere, quia ignorantia antecedens & fraus impedit uoluntarium. ſic qui allegat falſam cauſam ob quam æquè principaliter [q] obtinuit diſpenſationem ſuper irreg. aut impedimento matrimonij, aut graui uoto, non ualet diſpenſatio. At quamuis epiſcopus in generali dicat, ſe nolle ordinare excommunicatos & irregulares, ualet ordinatio iſtorum [r] ex poteſtate ordinis: quia particulari facto ſimpliciter uult, & recedit à generali conditione. Hæc ſufficiant, de abſolutione excommunic. quæ eſt neceſſaria, ut pœnitens ligatus, recipiat cum fructu ſacramentum pœnitentiæ. Sequitur de cenſura ſuſpenſionis.

CAP. XXX.

[a] Sup. capit. 29. § ſecundo, L. [b] Saltẽ in dubio ſententia paſtoris timenda eſt. nec eſt gratia, vt eſt abſolutio. [c] Syl. excom. 9. caſ. 17. num. 43. Nau. c. 27. nu. 125. §. 17. cum Caie. excommunicat. capit. 41. [d] Lib. 1. de matrim. capit. nono. [e] Tenet Nauar. cum Caiet. ſup. [f] Colligitur ex d. lib. 1. de matrimonio. capit. 9. quia ille non dicitur metus ſimpliciter in iure: & pœna iuris humani reſtringitur ad caſum expreſſum. [g] c. 1. de his quæ vi, metus ve. lib. 6. & Triden. ſeſſ. 25. refor. cap. 3. ad fi. ait nefas eſſe vt magiſtratus compellat iudicem eccleſiaſticum abſoluere. Caiet. excommun. capit. 41. Ang. excomunic. 5. caſ. 15. Nauar. cap. 25. num. 16. cap. 27. nu. 125. §. 17. add. Hiſpan. cap. 27 nu. 9. [h] De qua re Nauar. cap. 27. nu. 69. aut 70. trepidat dicere ſententiam, & apol. de reditib. q. 3. mon. 83. num. 2. vid. Caie. excomm. cap. 19. 30. Dried. 1. liber. Chriſtianę. pag 143. Soto rel. ſecret. memb. 2. quæſt. quinta, Couar. pract. cap. 35. nu. 3. vbi de trinis literis, quas ſenatus aut prætorium Regis mittit ad iudicem eccleſiaſticum his verb. Otorgue, abſuelua, y re ponga. nam quod iudex per vim innouauit pendente appellatione, compellitur reponere tamquam attentatum de facto. Cou. pract. capit. 23. 24. Perez. l. 5. & 9. tit. 1. lib. 3. ordin. & l. 14. tit. tertio, lib. 1. recop. [i] Sup. capit. vigeſimonono. §. 1. E. [k] Lib. de impedim. matrimo. cap. tertio, §. ſeptimo, Nauar. capitulo vigeſimoſecundo. nu. 86. cum Rot. Bellamer. & Felin. [l] De quo Couarru. capit. alma mater. prima parte, §. vndecimo. num. decimotertio. Armill. diſpenſat. §. decimotertio. Perez. l. prima, titulo quinto. libro octauo ordin pag. 181. Anton. Queſada. lib. primo, diuerſar. quæſtio. iuris cap. ſexto. [m] Nauar. add. Hiſpan. ca. 27. numero 32. & quã in eadem excom. ſæpe celebrauit, ſatis eſt in petitione diſpenſationis exprimere ſe irregularem, quia excommunicatus celebrauit. [n] [o] Lib. de impedim. matrim. ca. tertio, § 7. vbi citati ſunt autores, & Couar. ſup. [p] [q] Couar Nauar. cap. 22. nu. 86. Perez. ſup. Mandoſ. in cancel. regul. 32. quæſtio. nona, num. nono, & decimo, Anton. Gabr. tom primo, ex Capra. reg. 44. verbo. ſurreptio. [r] Lib. de ordin. cap. 20.

De excommun. quæ ipſo iure imponuntur, aut quæ reſeruantur Pontifici, dicemus in lib. de Papa poteſtate ſeu claue.

DE SVSPENSIONIS CENSVRA.

Auctores qui de ſuſpenſione tractant.

Idem autores qui citantur ſup.de excommun.Summill.verb.ſuſpenſio. Angel. Sylu. Tabie. Armill. Plouæ. tractat. Sacerdotali. titulo de ſuſpenſ. Aſten.lib.ſeptimo.titul.decimoſexto. Villadieg. de irregul. tit. de ſuſpenſ. ſeu cap. tertio, vbi Perez in addit. Antoninus. tertia parte tit. 27.cap.primo, cum trib. ſequen. & late titulo 28. Couarru. Clem. ſi furioſus. prima par. §. primo. pauca quædam dicit Felician.lib.de cenſur.tit.de ſuſpenſ. Maiolus libro tertio de irregul. capit.decimonono. Theolog. quarta diſtinct. 18. vbi Paludan. quæſt. ſeptima. Ledeſ. ſecunda par. quæſt. vigeſimaſexta. artic. ſecundo. Soto diſtinct. 22.quæſtio.tertia.artic.primo. Fra. Medin.lib.primo inſtruct.cap. 11.§.8.Nauar.cap.vigeſimoſeptimo.à num. 151. Diuus Thomas, non niſi obiter egit de hac cenſura in addit.quæſt.22.5.ad ſecundum, & articu.tertio, & diſt. 16.quæſt. 2.3.2.ad ſecundum.diſtinct. 17.quæſt.3.3.5. Et in 2.2.quæſt.100.art.ſexto. ad primum, & ſecundum. In 3.par. quæſt.64.9. ad ſecundum, & tertium quæſt.82. artic.nono Bergom. concordan.§.581. Canoniſt.in cap. Apoſtolicæ. de except. vbi Panorm. Decius, Feli. Petrus à Viagio prima par. Director. election. cap.ſeptimo, addit. ad Panorm. cap.cum dilectus.de iudic. col. 7.num. 17.

CAP. XXXI.

Cenſura ſuſpenſionis definitur, & diuiditur.

§. 1. *Vtilis eſt. quomodo differt ab aliis cenſuris & pœnis.*
2 *Definitur, differt à peccato.*
3 *Diuiditur, nō datur ſuſpenſio quo ad ſe tantum, aut minor de ſuſpenſione à beneficio.*

Dicemus primo, quid ſit ſuſpenſio, & in quo differat ab alijs cenſuris. Secundo, de effectibus, quos habet ſeparabiles, & non connexos. Tertio, de cauſa diſpoſitiua, & forma. De ſubiecto & miniſtro ſuſpendit, aut abſoluit. Quarto, de peccato violantis ſuſpenſionem: & quæ cauſę ab illa excuſent: tandem in quibus caſibus ipſo iure incurratur ſuſpenſio. Chriſtus cum poteſtate clauium ad ligandum conceſſit prælatis eccleſiæ Matth. cap. decimooctauo, facultatem puniendi vtili & medicinali excommunicat.[a] pœna: & commiſit eorum arbitrio modum priuandi fideles bonis ſpiritualibus quantum ad aliquos effectus per alias cenſuras ſuſpenſionis, & interdicti:[b] item per pœnas ceſſationis, priuationem beneficij aut officij, irregularitatem, depoſitionem & degradationem. Suſpenſio late extenditur ad officium commune ſęcularibus,[c] dum quis priuatur vſu illius ad tempus: & minus propriè dum clericus priuatur vſu officii eccleſiaſtici ob ignorantiam ipſius, aut ob morbum inculpatum,[d] vt epilepſiam, lepram, ſenectutem, vel debilitatem. Interdum ſuſpenſio extēditur ad quoſdam actus interdicti,[e] vt cum quis dicitur ſuſpenſus, ideſt, interdictus ingreſſu eccleſiæ, & à quibuſdam officiis diuinis, & ſacramentis omnibus, aut quibuſdam: & conuenit in multis cum interdicto.[f]

2 Strictius ſumpta ſuſpenſio definitur[g] eſſe cenſura eccleſiæ, qua perſona vt eccleſiaſtica ab executione poteſtatis eccleſiaſticæ quam ex officio vel beneficio habet, per ſe ſeparatur in totum ad tempus,[h] vel in parte eiuſdem poteſtatis etiā in perpetuum. Dicitur perſona vt eccleſiaſtica: quia non tantum clericus, ſed regularis etiam fœmina, vt Abbatiſſa ſuſpenditur ab officio ſpirituali:[i] cum tamen excōmunicatio & interdictū extēdatur ad laicos. voce cenſuræ, id eſt, pęnę differt à peccato mor. quod eſt culpa.[k] & ab exilio, carcere, & priuatione beneficii, quæ pœnæ non dicuntur cenſurę. voce poteſtatis, differt ab excommun. quæ priuat eadem, non vt eſt per ſe vſus poteſtatis, ſed vt eſt quædam communicatio cum aliis.[l] Differt ab interdicto: quia ſuſpenſio interdum priuat vno tantum vel alio officio perſonam eccleſiaſticam: & aliquando non priuat diuinis.[m] ſed interdictum priuat omnibus officiis eccleſiaſticis (ſub quibus includitur ſepultura eccleſiaſtica:[n]) & tam hæc

CAP. XXXI.

a Diuus Thomas[a] addit.quæſt.21.artic. ſecundo, Soto, & alij.ſup.cap.ſecundo, §.tertio. b [b] Ex Matth.18.colligunt Theolog. & ſignificat Apoſtol. can. 25. & 28. dum deijci iubet à clerico, & cadere à proprio gradu. Palac. diſtinct. decimaoctaua quæſt. quarta. pag. 350. c [c] Vt dum quis priuatur vſu aduocandi etiam in foro eccleſiaſtico, vel conferendi gradus per facultatem datam à rege, aut ab imperatore. Nauar. numero 153. ad fin. eum Tabien. & Angel. ſuſpenſ. in princip. Anton. tertia, parte tit. vigeſimoſexto, capit. primo, tit. vigeſimooctauo, capito. primo, in princip. Maiol. libro tertio, de irregul. cap. decimonono. numero 18. & epiſcopus poteſt ſuſpendere laicos quoſdam, iuxta Tridentin. ſeſſ 22. reformat. capitulo decimo. (maxime dum epiſcopus habet temporalem iuriſdictionem) ſed hæc non eſt cenſura: & laicus hanc ſuſpenſionem violans non fit irregu. gloſſ. magiſtra in Cle. cupientes. verbo, ſuſpēſi. de pœn. enumerat varias ſignific. ſuſpenſionis. d [d] Nauar. num. 151. ad fin. Felicia. de ſuſpenſ. capit. nono. in quo ſenſu quidam admittunt clericum fieri interdum late ſuſpenſum ſine culpa propria, ſed non ſine cauſa. Diuus Thomas, addit. quæſt. vigeſimaſecunda 5. ad ſecundum. e Syluest. ſuſpenſ. § quarto, & innuit Caietan ſuſpenſ. [e] Nomina ſuſpenſionis & interdicti in iure confunduntur quantum ad quoſdam actus. cap. ex literis. de offic. deleg. Felicia. de ſuſpen. cap. nono. & titulo de interdict. cap. duodecimo, ſed differunt inf. M. & ſuſpenſus ab ingreſſu eccleſiæ differt à ſic interdicto, infra capit. 44. § primo. deponere ſumitur pro ſuſpendere capitulo f trigeſimonono, §. tertio. lit. X. [f] Syluest. interdict. primo, § primo. Sot. quæſtiu. tertia. articulo primo, in principio. Nauar. numero 161. 164. Couarru. cap. alma mater. ſecunda parte. § primo, num. g decimo. [g] Soto. quæſt. 3. 1. Caieta. Angel. Syluest. in princip. & alij ſup. ſed Nauar. num. 151. addit plura in definitione. & l. 14. h titu. nono. P. 1. [h] i Explicatur inf. Y. [i] Felician. de ſuſpē ſ. capit. nono. Nauar. numero 151. 153. k §. ſeptimo, 159. [k] Sup. cap. 3. §. 2. Nauar. num. 152. Felician. cap. 9. ac ſubinde hæc cenſura ferri nō poteſt niſi ab habente iuriſdictio. eccleſiaſt. fori cōtentioſi. Quare dum cōfeſſarius in pœnitentiā prohibet pœnitenti ne celebret, aut ne audiat cōfeſſiones, non eſt cēſura. Nauar. nu. 152. quia ille non habet iuriſdict. contentioſam. ſup. capitulo vigeſimoquarto. §. l tertio. [l] Sup. capit. ſecundo, §. primo, & differunt quia excommunic. etiā minor priuat abſolutione & receptione ſacramentorum, maior vero non imponitur niſi pro peccato mortali. At ſuſpenſus poteſt ſcienter recipere abſolutionem à peccatis, & aliquan- m do incurritur abſque peccato mort. [m] Vt dum Abbatiſſam priuat executione officij. ſic excommunicat. priuat n humano etiam conuictu, ſemper vero priuat diuinis. [n] Sup. capitulo ſeptimo, §. ſecundo. Nauar. capitulo vigeſimoſeptimo,

quam ceſſatio & cōmunicatio ſic priuat etiam laicos. Dicitur ad tempus: in quo differt à degradatione & irregularitate,[o] quæ de ſe priuat toto officio, & in perpetuum.

3 Quidam diuidunt in ſuſpenſum quoad ſe tantum, vt clericus publice concubinarius dicitur ſuſpenſus ante pœnitentiam:[p] quo ad alios tantum, & ſimul quoad vtrumque.[q] At non bene diuiditur.[r] Et falſo ſacerdos peregrinus dicitur ſuſpenſus quoad alios tantum:[ſ] cum ſine culpa nemo ſit iure ſuſpenſus, & peregrinus celebrare poteſt etiam in publico.[t] Secundo, dicitur ſuſpenſio vt excommunicatio, quædam à iure, alia ab homine.[u] Non diuiditur in ſuſpenſionem maiorem & minorem.[x] quia iure non reperitur cenſura ſuſpenſionis aut interdicti minor. Tertio, ſuſpenſio dicitur ab officio, à beneficio, & ab vtroque. Deinde ſit ſuſpenſio ab officio, id eſt, ab vſu ordinis, quędam eſt priuatio officij totius ſed ad tempus:[y] quædam eſt priuatio partis eius in perpetuum.[z] & dum quis ita ſuſpenditur ſimpliciter, intelligitur in perpetuum:[a] & idem eſt dum perſona interdicitur ſimpliciter.

4 Suſpenſio à beneficio fit tripliciter.[b] primo, à iuriſdictione, ſecũdo, à re quæ pertinet ad beneficiũ id eſt, à fructibus beneficij. Tertio, ſi epiſcopo ratione beneficij competat ius eligendi parochos, aut ius confirmandi ab alijs electos & pręſentatos.[c] Tandē, ſuſpenſio officij & beneficij ſimul, quā quidam vocant ſuſpenſionem maiorem, differunt, quia ſacerdos ſuſpenſus ab ordine ſi celebrat, facit verum ſacramētum & verum ſacrificium miſſæ: ſi tamen denunciatus de ſuſpenſione iuriſdictionis nec toleratus contra tenet, nihil facit.[d]

CAP. XXXII.

Effectus ſuſpenſionis non eſſe connexos, & ſtricte interpretandos.

§. 1. *Differt ab excommunic. cuius effectus ſunt connexi. Quis dicitur ſuſpenſus abſolute aut ab officio?*

2 *Suſpenſus ab vno actu non prohibetur ab alijs. de ſuſpenſo aut interdicto ab ingreſſu eccleſiæ.*

3 *Suſpenſus ab officio, non eſt à beneficio, niſi, &c. & quando gaudet fructibus. & §. 4. de ſuſpenſo à beneficio, vel ab alio actu peculiari.*

5 *Suſpenſus à prædicatione, à minoribus vel à receptione ſacramenti. ſolus ſuſpenſus ab officio ordinis ſacri, ſi violet, ſit irreg.*

HAec pœna eſt ſtricte accipienda, vt ſuſpenſus ab vno actu non ſit ſuſpenſus ab alijs,[a] niſi ſint connexi cum primo: in quo differt ab excommunicat. cuius omnes effectus ſunt iure communi connexi, nec poſſunt niſi à Papa ſeparari. ſup. cap. 29. §. ſecundo, quare attendenda ſunt verba iuris aut iudicis, vt ſuſpenſio reſtringatur ex proprietate verborum, ad effectum expreſſum. Primus & per ſe effectus ſuſpenſionis eſt, perſonam eccleſiaſticam priuare vſu poteſtatis eccleſiaſticæ. Qui abſolute ſuſpenditur, ſi nec ex verbis, nec ex intentione iudicis colligatur limitatio, cenſetur generaliter ſuſpenſus aut interdictus ab omnibus, nempe ab officio ordinum, & beneficio:[b] quæ à quibuſdam dicitur maior ſuſpenſio. Secundo, ſuſpenſus ab officio abſolute, intelligitur ab omni officio tam ordinis quam iuriſdictionis. ſuſpenſus ſic ab officiis non poteſt capitulare & officiare in choro.[c] At poteſt intereſſe aut ſimul cum alijs audire diuina officia.[d] nec prohibetur canere litanias vel reſponſorium defunctorum, nec cantare in choro epiſtolam abſque veſtibus ſacris aut exercere etiā ſolemniter actum ordinis minoris:[e] quia hæc licent etiam laico. ſi decedat non prohibetur ſepeliri in loco ſacro. In quo multum differt ab interdicto perſonali.[f]

2 Suſpenſus à particulari officio non cēſetur ſuſpendi à iuriſdictione,[g] ſuſpenſus tamen abſolute ab ordine intelligitur vniuerſaliter ab omni vſu ordinum tam maiorum quam minorum:[h] ſed ſuſpenſus ab vno ordine ſuperiore, vt à diaconatu quem per ſaltum recepit, non cenſetur ſuſpendi ab inferioribus ordinibus.[i] Quare epiſcopus à pontificalibus ſuſpenſus non prohibetur celebrare miſſam priuatam,[k] ſuſpenſus ta-

numero 181. fin. Anton. tertia part. titulo 26. capitulo quarto, ante §. primũ, ſub fin. Syluest. interdictum. 5. §. ſecundo, verſic. 4. §. 8. verſic. 9 §. 10. verſic. ſexto, Couarru. c. alma mater. 1. par. §. 5. num. 6. [o] Sup. cap. quinto, §. quinto, degradatio priuat totaliter omni actu in perpetuum & non eſt ſuſpenſio infra capit. 55. Nauar. numero 151. 152. §. quinto, nu. 245. Sylu & Summiſtæ. verb. degradatio in prin. At irregul. per ſe priuat prima ſuſceptione ordinis, vel aſcenſu ad ſuperiores: & cōmuniter priuat omni vſu ordinis ſuſcepti. Nauar. num. 191. [p] Anto. 3. p. tit. 27. c. 3. & citat Diuum Thomam, & Rayner. quos ſequitur Syluest. cõcubinar §. 4. quod timendũ eſſe dicit Bernar. Diaz practica ca 73. imo Nauar. ca. 27 num. 154. cap. 25. num. 71 76. Villadiego de irregul. capit. 3. num 14. vbi Perez cum Hoſtien Ioan. Andrea aiunt concubinariũ eſſe propriè ſuſpẽſum. Sed conſuetudine ablata eſt ea ſuſpenſio ſup ca. 5. § 3. fin. & inf. c. 36. F. [q] Hæc diuiſio eſt ſolemnis apud antiquos, vt quòd ſimoniacus occultus dicatur ſuſpenſus quoad ſe, Diuus Thomas. 2. 2. quæſt. 100. 6. ad primum, & in 4. d. 25. q 3. 1. 3. corp. ad ſecundum. Soto lib. 9. iuſtitiæ. q. 8. a. ad primum. Sil ueſt. ſuſpen. §. 1. Armil. §. tertio. Ange. ſuſpenſ 1 §. 40. Felician. de ſuſpenſ. c. tertio, & addit, ca. quarto, ille qui eſt in mort. aut in excommunicat. minori dicitur ſuſpenſus quo ad ſe tantum: quia in conſcientia prohibetur vſu ordinis ſacri. At reuera excommunicat. minor non eſt ſuſpenſ. Nauarro nu. 152. [r] Bene Nauar. num. 153. quia ille quem uocant ſuſpẽſum quoad ſe, ſi celebret non ſit irregul. cont. quoſdã. [ſ] Solum clericum peregrinum aiunt eſſe ſuſpenſum quoad alios, Fęlician. de ſuſpenſ. cap. ſeptimo, Syluestr. Armil. Angelus. ſup. (qui tamen fatentur non fieri irregul. ſi in publico celebret) & peregrinus non eſt facile admittendus ab alijs vt celebret, ſine literis patentibus ſui ordinarij, cap. penult. de cleric. peregrin. Trident. ſeſſ. 22. de vitand. ſeſſ 23. capit. 16. [t] Supra libro de miſſa capit. vigeſimotertio, §. octauo. Nauarro numero 153. Maiol. libro tertio, de irregul. cap. 19. num. 16. & c. 23. & lib. 4. c. 19. quod peregrino liceat celebrare, ſecluſo ſcandalo, præſertim ſi notus eſt. Abbas. c. tuæ. de cleric. peregrin. Trotius lib. 1. de perfect. cleric. c. 31. nu. 6. aut ſi habet dimiſſorias etiam veteres ante decennium habitas, Nauar. conſil. 5. tit. 41. lib. 3. [u] Nauar. nu. 154. Summiſt. verbo. ſuſpenſio. [x] Inter cenſuras nõ datur minor niſi excommunicat. Nauarro capit. 25. nu. 93. & conſ. quarto, titulo 37. de pœnis. libro quinto, ſup. cap. ſecundo, §. ſecundo, & cap. tertio. & qui participat cum denunciato ſuſpenſo, aut interdicto, non incurrit ſuſpenſionem vllam minor. ſup. de excommunica. cap. quinto, §. quinto. in gloſſ. lit. C. cõtra Caietan. verbo. ſuſpẽſ. Ang. ſuſpẽſ. 2. §. 39. Syluest. in prin. & §. 6. F Med. lib. 1. instruct. c 11. §. 8. Perez ad Villadiego de irregul. cap. 3. no. 7. diſtinguentes ſuſpenſionem minorẽ, quæ priuat ſola participatione ſacramentorum, vt excommunicat. min. [y] Nauar. capit. 27. num. 154. & ſeq. Syluest. ſuſpen §. 1. cum gl. & addit elapſo. eo tẽpore tolli ſuſpẽſionem abſque alia abſolutione. cũ tamen iure communi epiſcopus nõ ſerat excõicat. aut interdictũ ad tẽpus tãtũ ſup. lib. de excõ. c. 29. 2. [z] Cõis, Nau. Syl. ſup. cont. quoſdã negãtes dari ſuſpẽſionẽ unius actus in perpetuũ. [a] Syl. ſuſpenſio. §. 1. [b] Nau. nu. 154. Syl. ſupra cũ glo. magn. cle. cupientes. de pœn. [c] Nau. n. 163. §. 6. [d] Vt de denũciato excõicato. ſup. c. 5. & 12.

CAP. XXXII.

a IN generali. [a] Syl. ſuſpenſ. § 1 6 & uide. §. 1. cũ Inno. & Palu. Nau. c. 27. nu 160. cum Pau. [b] Syl. ſup. Nau. nu. 170. [c] Syl. §. 5. cum Pan. & commun. [d] Commun. Nau. c. 27. nu. 244. nec obſtat Syl. ſup. quia loquitur de ſuſpẽſo ab ingreſſu eccleſiæ. qui proprie non eſt interdictus. [e] Sot. d. 25. q. 1. ar. 3. verſ. 5. caſus. (cõtr. Nau. c. 27. n. 163. uid. c. 25. n. 70. 72. Gui. & ſi Fęlicia. de ſuſpẽſ. c. 11.) cũ Sot. tenet recẽt. & Syl. irreg. §. 27. F. Me. li. 1. c. 11. idẽ de interdicto perſonali reſtringẽdũ eſt ad actũ & caſũ expreſſũ [f] Syl. interd. 6. §. 1. uerſ. 1. ex. c. ſi eu. de ſen excõ. in 6 [g] Syl. d §. 5. Nau. n. 163. Palu. d. 18. q. 7. a 3. ad 3. [h] Syl. §. 3. [i] [k] Nau. nu. 168. §. 5. cũ Syl.

men à minori ordine tãquã à fun-
damento, cenſetur à ſuperioribus
l ſuſpenſus. [l] Secundo epiſcopus
abſolute ſuſpenſus à pontificalibus
vel à collatione ordinum, intelligi-
tur vniuerſaliter ſuſpenſus à tali of
ficio: & ſuſpenſus à collatione or-
dinis inferioris ſuſpenditur ſimul
m à collatione ſuperiorum, [m] ſed
non è contrario. Suſpenſus ſeu in-
terdictus ab ingreſſu eccleſiæ in-
terdicitur executione ordinis in-
tra eccleſiam, & ab auditione di-
n uinorum: [n] quod ſi decedat cum
o ſignis pœnitentiæ, cenſetur ab eo
interdicto abſolutus, vt ſepeliri
poſſit. At ſuſpenſus propriè, nun-
quam priuatur auditione diuino-
rum, nec ſepultura. Sic tamen ex-
tra eccleſiam, vt in priuatæ domus
aut tentoriorũ altari portatili, po-
o teſt celebrare, [o] vel in hoſpitali aut
in oratorio ſi modo per epiſco-
pum non ſit deſignatum in perpe-
tuum pro celebratione. At poteſt
in eccleſia recipere ſacramẽta (quia
hæc non pertinent ad officium di-
uinum.) & orare, ac recitare horas
eo tempore, quo in ea non celebrã-
p tur diuina officia, [p] imo & tempo-
re, quo celebrantur poteſt obiter
q per eccleſiam tranſire & recitare. [q]
Poteſt excommunicare & priua-
tim ab excommunicat. abſoluere,
eligere, aut conferre beneficia, &
ſimiles actus facere, qui pertinent
r ad iuriſdictionem. [r] At ſi hic ſu-
ſpenſus vel interdictus miniſtret
in ſacris intra eccleſiam, fit irre-
ſ gularis. [ſ]

3 Qui à iure vel ab homine eſt
ſuſpenſus abſolute ab officio, non
ideo eſt ſuſpenſus à beneficio, &
t fructibus illius [t] in foro conſcien
tiæ: quia hic effectus non eſt con-
nexus cum primo, niſi quando ob
tale graue crimen ſic per iudicem
ſuſpenſus eſt ab officio, & in
perpetuum, vt impediat clericum
ne licite exercere poſſit officium
u beneficio annexum, [u] vt homicida
parochus: quæ irregularitas, vel
grauis & perpetua ſuſpenſio æqua
tur cuidam priuationi beneficij, &
tenetur illud reſignare. Et licet oc-
culte ſuſpenſus præſtet officium il
x licite, non gaudet fructibus, [x] iux-
ta rigorem iuris, cum non ſit di-
gnus, cui eccleſia fructus cõcedat:
quando vero id crimen etiam gra-
ue ſic ſuſpenſi aut irregularis per-
mittit liberum vſum circa benefi-
ciũ ſimplex, hic gaudet fructibus
y illius: [y] vt ſi implet onera capella-
niæ, quia facit dici miſſas per aliũ,
& ipſe recitat & gubernat. ſi quis
à parte tantum officij ſuſpendatur
etiam in perpetuum, recipere poſ-
z ſet partem fructuum. [z] Hic ſuſpen
ſus ab officio, quamuis eius defe-
ctus eſſet occultus & toleratus, nõ
poteſt ad beneficium eligi, nec ad
a aliud promoueri: [a] quia concil.
Conſtantien. non intendit fauere
ipſis cenſura ligatis.

4 Suſpenſus à beneficio, intelli-
gitur à temporalibus tantum, id
b eſt, à fructibus beneficij: [b] ſed
hic non ideo eſt ſuſpenſus ab offi-
cio ſeu ordinis executione, nec ve
ro à iuriſdictione: atque ita ſu-
ſpenſus à beneficio poſſet eligere,
& conferre beneficia, quando id
epiſcopo non competit ratione be-
c neficij, [c] ſed ob aliam cauſam, vt
quia patronus eſt. Secundo ſuſpen
ſus ab omni officio & beneficio ad
tempus, debet omnino carere ab
d omnibus quibus priuatur. [d] ſi quis
tamen diuiſim ſuſpenderetur ab
officio, vel beneficio, à neutro ma-
e net ſuſpenſus, [e] quia non eſt maior
ratio cur non eximatur ab vno
quam ab alio. Tertio, ſuſpenſus ab
vno cenſetur ſuſpenſus à conne-
f xis. [f] vt ſuſpenſus ab ordine ſeu of
ficio clericali, eſt vtroque foro ſu-
ſpenſus ab eo actu iuriſdictionis,
quem ſine ordine exercere non po
g teſt. [g] Poteſt tamen epiſcopus ſu-
ſpenſus delegare aliis iuriſdictio-
nem abſoluendi, eligere, confer-
re beneficium, vel excommuni-
h care. [h] Quarto, ſuſpenſus ab ad-
miniſtratione eccleſiæ tam in
ſpiritualibus quam in temporali-
bus non ideo fit ſuſpenſus ab
i ordine. [i]

5 Suſpenſus immediate à ſolo
officio prædicandi, peccat prædi-
k cans, ſed non fit irregularis: [k]
quia actus prædicandi ſolemniter
etiam cũ benedictione petita & ſu
l perpelliceo cõpetere poteſt laico ex
diſpenſatione epiſcopi, ſicut & di-
m ſputare de fide: [m] (quod tamen
ſub excommunica. prohibetur lai-
n cis [n]) ex lege tamen humana aut

l Syl. per c. ſignificauit, de corpore vitiat. [l] Nau. cum Syl. §. 5. [m]
m Syl cum Hoſt. inf. c. 43. § 6. fin. [n] Nau. c. 27. nu. 170. & ſic corrigẽ
n dum eſt quod ait conſ. 1. tit. 40. de verb. ſig. lib. 5. Syl. §. 1. fin. & de
interd. ab ingreſſu eccleſiæ. verb. interd. 6. §. 5. At differt ſuſpen
ſus ab ingreſſu eccleſiæ, quia oportet vt ſit perſona eccleſiaſtica,
& p culpa propria
ſup. c. 31. quis ſuſpẽ
datur ab ingreſſu.
Nau. nu. 156. §. 5.
o & 8. ca. 25. nu. 94. [o]
Syluetr. ſuſpenſ. §.
5. interdict. 6. §. 1.
Nauar. nu. 170. cũ
Anton. & alijs. vid.
Nau. ca. 25. nu. 75.
94. Armil. ſuſpenſ.
§ 8. Couar. c. alma
mater. 2. p. §. 1. nu.
3. gloſ & commun.
c. ii, cui. de ſenten.
excommunicat. in
6. Et hi explicant
quid nomine eccle
ſiæ intelligatur? &
Nauar. ca. 25. num.
17. Summa confeſ.
fol. 199. Armil. ver
bo. emunitas. §. 19.
p [p] Syl. Nauar. cum
Anton. & Couar.
q ſup. [q] Nauar. c. 27.
r num. 34. fi [r] Nau.
ſ nu. 161 §. 4. [ſ] Cita
ti infra. §. 5. R. So-
lus ſuſpẽſus ab a-
ctu annexo ordini
ſacro ſi ſolemniter
miniſtret in illis, fit
t irregul. [t] Sylueſt.
ſuſpenſ. § 5 (quam
uis cum Hoſtienſ.
ſubdat priuari fru-
ctibus ſuſpenſum
ab officio ob graue
crimen) & Nauar.
u nu. 160. 161. 170. [u]
In quo bene Syl.
§. 5. cum Hoſtien.
Innocen. Armil ſu
ſpenſ §. 11. 14. Pe-
rez. l. 1. tit. 5. lib. 8.
ordin. pag. 174. vid.
l. 1 tit. primo, libro
quinto, ordin. pag.
31 quia eccleſia vi
detur impedire in
futurum ne acqui-
rat dominium fru-
ctuum. videtur An
ton. & tenet Palu-
dan. diſtinct. 18.
quæſtio. ſeptima.
artic. tertio, ad ter
tium. Couarru. ter
tio. variar. capitu.
decimoquinto, nu.
octauo. verſ. vnde-
x cimo, & inf. [x] Pe-
rez. dict. l. prima,
libro quinto. Co-
uarru ſecunda par.
ſponſ. cap. ſexto, §.
octauo, numero ſeptimo, cum Gomet. regul. de ſubrogat. quæſt.
ſeptima. Felin. & gloſſ. Quia beneficium & fructus dantur ob of-
ficium, quod permittente eccleſia fit: ſuſpenſus vero perpetuo im
pedimento perinde ſe habet, ac ſi id officium ab eccleſia non ha-
beret idem Nauar. capit. vigeſimoquinto, numero 124. capit. 27.
numero 21. §. decimo, numero 160. ſed circa præterita tempe-
randus eſt hic rigor, vt retineat fructus ſeruitio facto reſponden-
y tes ſup. cap. tertio, §. tertio fin. cum Nauar. in conſil. Fra. Ludou.
z a 2. par. inſtruct. c. 97. [y] [z] Fatetur Perez. Couar. dict. conſil. [a] cap.
cum dilectus. de conſuetudi. capit. quia diuerſitatem. De conceſſ.
b præbend. vt de excommunicato occulto ſup. cap. 7. [b] Syl. ſuſpenſ.
c §. 1. Nau. nu. 160. 163. cum Innocen. [c] Syl. Nau. nu. 163. § 6. idem
ait Maiol. lib. 3. irreg. c. 19. nu. 8. verſ. 14. & nu. 15. c. 20. nu. 4. ad fi.
ſi ſuſpenſus aut interdictus à collatione beneficiorum, conferat,
fieri irregul. cum
d Syl. & Speculat. [d]
Sylu. ſuſpenſ. §. 1.
Nauar. nu. 154. Pe
rez ad Villadieg.
de irregu. ca. 3. nu.
6. fin. ſe remittit ad
Bartol. Brixien. in
e Dominicali. q. 57. [e]
Naua. nu. 161. §. 4.
cum Pan. Frat. Lu-
douic. 2. p. inſtruct.
cap. 97. Sylueſt. ir-
regul. §. 13. verſ. 8.
(qui tamen limitat
ex mente cuiuſdã
Doct.) Maiol. li. 3.
irregul. c. 19. num.
14. verſic. primo,
recent. Theolog.
ob incertitudinem
f ſententiæ. [f] Caie-
ta. ſuſpenſ. fin. Na-
uar num. 160. Co-
uar. cap. alma ma-
ter 2. p §. 2. num. 2.
cũ Cardinal. Imol.
Panorm. Sylueſt.
ſuſpenſ. §. quinto.
& recent. Theo-
g log. [g] Vt denuncia
tus ſuſpenſus non
poteſt abſoluere à
peccatis: quia ab-
ſoluere pertinet
ad ordinẽ (ex Tri-
dent. ſeſſio. 23. re-
format. cap. 15.) &
h iuriſdictionem. [h]
Nauar. num. 163.
§. ſeptimo, contra
Syl. §. 5. qa epiſco-
pus etiam anteq̃ã
ſit ſacris initiatus
poteſt ita delegare:
quare non pertinet
i per ſe ad ordinẽ. [i]
Syl. §. 1. fi cũ Pan.
k & Io. An. [k] Syl. ſu
ſpenſ. §. 5. ad fi. Ar-
mi. §. 15. & prædica
re. § 2. fi. correptio.
§. 10 Medina. C. de
pœnitentia. q. 6. fi.
fauet Soto d. 1. q.
5. art. 6. Cordu. lib.
2. q. 50. Nauar. Hi-
ſpan. c. 27. nu. 162.
& conſil. At falſo
Latin c. 27 nu. 163.
§. 8. dicit fieri irre-
gul. & falſo Maiol.
lib. 3. de irreg. c. 19.
n. 21. §. 13. limitat,
ſuſpenſum ab ordi
ne, aut officio cleri
cali ſi prædicet, fie
ri irreg. quando huic annexum eſt officium prædicandi aut præ-
legendi: vt prioratui aut canonicatui annectitur officium cãtus,
&c. & fieri licentiatũ in Theologia annectitur ordini ſacro. At hęc
l annexio eſt per accidens. [l] [m] Lib. de ordin. ca. 13. §. 2. R. [n] Laicus
m prohibeatur ſub excomm. ferenda. c. quicunque §. prohibemus de
n hæret. lib. 6. Caiet. Ang. Syl. Arm. verb. diſputatio. & cum D. Th.
2. 2. q. 10. ar. 7. Alex. 2. p. q. 140. Perez l. 3. tit. 4. lib. 8. ordin. p. 98.
Nau. c. 11. nu. 26 conſil. 17. tit. 7. lib. 5. Villadieg de hæret. quæſt.
vigeſimaprima, num. 1. Anton. de Roſel. tracta. de concil. titulo

quanto tẽpore debet durare concil. §. & vt dixi num. 21. Mõtolon. verb. diſputare. Alberti. aſſert. cath. q. 13. Et iuz enchyrid. ca. 27. Torrecrem. ca. cum quibus. 24 q. 3. Simanc. de Cathol. inſtitu. ca. 20. Caſtro. 1. de iuſta hæret. punit. capit. 19. Cano lib. 3. de loc. ca. 2. Sepulued. epiſt. 31. Marſil. Fici. lib. de relig. Chriſtian. c. 3. o Nau. c. 27. nu. 163. §. 8. & ſe refert ad c. 25. n. 141. p Citati. K. q Quia hic actus nõ eſt annexus ordini ſacro, aut poteſtati eccleſiaſticæ. Nau. nu. 152. § 4. & nu. 163. § 3. c. 21. n. 45. Cou. cle. p. 1. § 1. vt laicus ab officio aduocati ſuſpenſus nõ ſit irregul. ſi patrocinetur. r ſ Nau. c. 27. nu. 20. 160. 163. 244. & c. 25. n. 94. Angel. ſuſpenſ. 3. §. 2. Syl §. 5. Armil. §. 4. 10. 20. c. fin. de exceſſ. prælat. l. 18. tit. 9. P. 1. Bern. Diaz. pract. c. 28. Nauar. nu. 20. ſi. 244. & ca. 25. nu. 93. Couar. cle. p. 1. §. 1 nu. 1. c. alma. 1. p §. 6. num. 9. Soto. diſt. 25. q. 1. artic. 3. Syluestr. irreg. §. 13. 27. Angel. § 22. 30. Arm. 65. Anto. Gabriel. tom. 1. ex Capra regul. 83. verb. ſuſpenſus. t Angel. ſup cũ Archidiac. ſi ſuſpenſus ipſo iure ab ordinib. ad tẽpus miniſtret in ordin. ſacro non fieri irregul. idem Inno. Speculat. Felin. Rip. Rot. antiqua. deciſ. 362. de cler. excõmunic. quos dimiſſe citat & ſequitur Perez, ad Villadieg. de irreg. ca. 3. nu. 10. contra Nau. c. 25. nu. 76. inf. cap. 36. §. 1. D. u Infra citau c. 38. §. 2. F. x Villadieg. de irreg. ca. 3. nu. 13. in prin. Cou. cle. p. 1. §. 1. n. 4. cap. alma mater. 1. p. § 7. nu. 7. cum gloſ. Franc. Probo, Speculat. & alijs. quod probabile cẽſet Nau. cõſ. 39. tit. 11. de tpe ord. lib. 1. Et Cou. putat veriũ & poſt Piũ II.

conſuetudiue prędicandi actus per accidens deputatur ordini diaconi. o Laicus ſi abſque licencia prædicet ſolemniter, peccat, ſed non fit irregularis, p quaſi exerceat actum ordinis ſacri quem non habet. ſuſpẽſus à minoribus, vel à receptione ſacramenti pœnitentiæ vel euchariſtiæ, q aut ſuſpenſus à beneficio, ſi contra ſuſpenſionem faciat, non fit irregul. r quia iure non exprimitur fieri irregul. niſi ſolos ob crimen ſuſpẽſos ab officio ordinis ſacri. ſ hic tamen ſi à iure eſſet ob delictum ſuſpẽſus ad tempus (putá donec pœnituerit, aut ſatisfecerit) non fit irregular. celebrando. t Vt iure antiquo qui ſacris initiatus eſt ante ætatem erat ſuſpenſus ad tempus, non ob crimen ſed ob defectum, u ac ſubinde celebrans ante ætatem non fiebat olim irregul. x

CAP. XXXIII.

Quale peccatum ſit violare ſuſpenſionem ? & de participante cum denunciatio.

QVi ſuſpenſionem violat in actu a quo directe prohibetur peccat mort. ex genere, a contra graue præceptum eccleſiæ: niſi parochus non denunciatus: de ſuſpẽſione iure cõpulſus ab ouibus ſuis miniſtret ſacramenta. b ſic qui directe violat excommunicationem etiam minorẽ, aut interdictus perſonaliter etiã laicus ſi faciat cõtra id à quo directe interdicitur, peccat mort. Si ſuſpẽſus exerceat actus qui pertinent ad poteſtatem ſolius ordinis actus eſt validus, vt ſi miniſtret ſacramentum etiam ordinis aut celebret miſſam. ſed denunciatus de ſuſpenſione quadam ſi abſoluat à peccatis mort. non valet abſolutio: quia præter poteſtatem ordinis ſacerdotalis requiritur iuriſdictio. c

2 Vt actus iuriſdictionis ſit irritus poſt indultum concil. Conſtantienſ. oportet vt ſuſpenſus ſit publicè & nominatim denunciatus. d nec ſatis eſt hunc eſſe occulte aut manifeſte ſuſpenſum, ſi non ſit nominatim. nec vero ſatis eſt eſſe nominatim ſuſpenſum, ſi toleratus eſt publico errore vulgi. e id enim conceditur in fauorem aliorum, qui cum ſic ſuſpenſo participant.

3 Iura & conc. Conſtantien. nõ ſatis explicant, quod alij teneantur vitare in iis actibus etiam ſacris eos qui nominatim ſunt denunciati de ſuſpenſione vel de interdicto perſonali. f Peccat mort. qui inducit hunc ad officii diuini celebrationem, aut qui ſacramenta recipit, quãdo ſuſpenſus erat ſacerdos ab officiis diuinis, aut ſi pro ſacramentorum adminiſtratione, priuatus erat vſu iuriſdictionis. ſic tamen inducens ſuſpenſum denunciatum, non incurrit cenſuram vllam ſuſpenſionis minoris, g aut participantis in crimine. h Et fideles qui à ſuſpenſo ſic denunciato quem non induxerunt, audiunt miſſam aut officia diuina, non peccant: i quia nullo iure prohibetur participare cum eo. Et parochum ſuſpenſum, cum non eſt denunciatus, ſubditis licet inducere & petere ab illo ſacramenta: k & parochus ſic inductus non peccat, nec fit irregular. dum miniſtrat in fauorem ſubditorum.

CAP. XXXIIII.

De cauſa diſpoſitiua, ſubiecto, forma: & cauſis quæ excuſant.

§. 1. *Satis eſt interdum culpa venialis ad ſuſpenſionem. & quando imponatur abſque præmonitione.*

2 *Suſpenditur perſona priuata, aut vniuerſitas: non tamen epiſcopus aut Cardin. ſub generali ſuſpenſ. De exemptis.*

3 *De forma & §. 4. de cauſis excuſantibus a ſuſpenſ.*

SAcerdos qui abſque culpa ob ignorãtiam ipſius, aut ob alium defectum prohibetur ab vſu poteſtatis, non eſt proprie ſuſpenſus. a quæ vera eſt cenſura priuatæ perſonæ, cum ſit vere pœna, non incurritur abſque propria culpa: b ſicut nec interdictum perſonale vnius hominis. cum tamen generale interdictum populi perſonale extendatur etiam ad inſontes, c qui ſunt pars populi: vt dum imponitur pro culpa aliena Domini habentis iuriſdictionem temporalẽ. Grauis eſt culpa violare ſuſpenſionem ab officio ordinis ſacri, cuius violatio inducit irregularitatẽ difficile diſpenſabilem. Satis tamen eſt peccatum veniale d ad incurrendam ſuſpenſionem, quando imponitur ab homine: id quod ſatis eſt pro minore excõmunicatione. e ſuſpenſio tamen à iure nunquam incurritur niſi pro peccato mort. f qui per ignorantiam iuris aut facti excuſatur à culpa mort. hic non incurrit iuris ſuſpenſionem. g ſed qui dubitat de propria culpa, aut de cauſa ob quam iudex, ab officio ſuſpendit, debet abſtinere tamquã ſuſpenſus (niſi dubium rationabiliter deponat) quia ſuſpenſio etiam iniuſta ligat in vtroque foro. h ſolet autem eccleſia ſuſpendere ob vnum ex duobus vitiis, in quę cle-

CAP. XXXIII.

a SYlueſtr. u ſuſpenſio. num. 5. Nauar. cap. 27. nu. 153. 245. & compend. Hiſpan. Couar. cle. par. prima, §. primo, numero ſecundo, vt qui violat excommunicat. etiam min. io ijs b quæ directe vetat. b Sup. cap. ſexto, §. 3. c Nauar. num. 163. c Trident. ſeſſ. 14. ca. ſeptimo, ſopra lib. tertio pœnitentiæ. d cap. quarto. d Sup. e cap. quinto, §. quinto. e Capit. ſeptimo, §. ſexto. f g Ca. quinto, §. quinto. h Cap. octauo. i k Sup. F.

CAP. XXXIIII.

a SVp. a capit. primo, §. primo, D. de quo limita Syl-ueſt. ſuſpenſio. §. 4. b & D. Tho. b Caie. Arm. verſ. ſuſpenſ. Nau. c. 27. nu. 151. 153. 159. Fr. Med. lib. 1. c. 12. § 8. Sot. c d 22. q. 2. 3. col. 2. c Colligitur ex ca. ſi ſententia. De ſentent. excommunic. libro ſexto, vbi cõmun. Dominic. Peruſ. Nau. capitulo 27. numero 168. Couarru. cle. part. prima, §. primo, numero quarto, ita vt illi inſontes nec alibi poſſint intereſſe diuinis. Nauar. nu. d 167. d Arm. ſuſpẽſ. vbi Caiet. & verb. interdict. irregul. F. Med. ſup. & ſentic Diuus Tho. add. q. 22. 5. ad 2. Nauar. nu. 151. ſin. 159. §. 1. ſi. quidam recen. contra Sotum ſup. qui nõ ſat explicat. quare bene infert Nauar. nu. 151. qui certius eſſet ſe excuſatũ fuiſſe ab omni culpa, non incurrit ſuſpẽſ. e Sup. c. 3. & 17. f g De quo limitandus eſt Sot. vt bene aiũt recen. & pœna irreg. quæ iure imponitur nõ incurritur ſine m. Nau. c. 27. nu. 249. § 7. Sot. & cõmun. cont. Caiet. verb. irreg. h Alex. 4. p. tit. de ſuſpen. memb. 2. idem à fortiori dicẽt qui tenẽt excõ. iniuſtam ligare, vt Rich.

rici, & prælati facilius labuntur. [i] Primo, ob auaram ſimoniam. [k] Secundo, ob incontinentiam notoriam. [l] Monitio præcedere debet eam ſuſpenſionem, quę imponitur ob cõtumaciam: [m] vt ſemper præcedit excommunicationem. [n] ſed interdum pro peccato omnino præterito in pœnam imponitur ſuſpẽſio abſque præmonitione: [o] ſicut interdictum & priuatio beneficij imponi poteſt.

2 Subiectum ſeu perſona quę ſuſpendi poteſt, debet eſſe homo viuus, ſed defunctus ſuſpendi nõ poteſt. imo nec propriè & directè excommunicari de nouo: [p] ſed interdum declaratur, & indirectè excõmunicari dicitur, dum viui prohibẽtur offerre pro illo orationes, quæ fiunt à miniſtro eccleſiæ. [q] Secundo, præter baptiſmum oportet vt ſit perſona eccleſiaſtica, [r] puta clericus ſaltem primæ tonſuræ: aut certe habeat iuriſdictionem eccleſiaſticam, quam habere poteſt laicus regularis, & prælata monialium. Tertio, debet eſſe ſubditus aliquomodo: nã ſuperior vel ęqualis non excommunicantur ab inferiori & coæqualis. [s] Quarto ſuſpẽſio aut interdictum ferri poteſt in vniuerſitatem. [t] ſuſpenſionem aut interdictum à iure generaliter latum non incurrit epiſcopus [u] niſi de illo fiat ſpecialis mentio, idque non tam in fauorem epiſcopi quã totius populi, vt vitetur periculum. nec includitur Cardinalis, [x] quamuis epiſcopus non ſit: cum eius officium ſit valde neceſſariũ, præſertim in electione Papæ. Nec comprehenditur communiter rex aut imperator, [y] qui poteſt ſuſpendi ab ea iuriſdictione eccleſiaſtica, quam habet ab eccleſia, vt præſentat epiſcopos. Epiſcopus in exemptos, vt ſunt religioſi ordinum Mendicantium, nõ habet ius ferendi cenſuras: quod ſi de facto ferat, continent intolerabilem errorem, propter notorium priuilegium religionis: [z] niſi ferat in caſu ſpeciali, in quo per iura aut concil. Trident. poteſt procedere contra regulares. nec poteſt epiſcopus ferre cenſuram ſuſpenſionis, vel interdicti in eum, qui receptus eſt in ſpecialem filium ſedis Apoſtolicæ. [a] Nec papa poteſt ſuſpendi, aut excommunicari: [b] quia ſuperiorem in terris non habet. niſi forte eſſet de hæreſi conuictus, aut tempore ſchiſmatis non conſtaret eſſe verum Papam.

3 Forma qua imponitur ſuſpenſio non requirit determinata verba. [c] quod ſi ius aut iudex dicat, ſuſpendatur aut deponatur: hæc non eſt ſententia lata ſed ferenda. [d] ſimiliter abſolutio ſuſpenſionis nõ habet præſcripta verba: [e] communiter tamen docti vtuntur hac forma, abſoluo te à vinculo ſuſpenſionis. [f] Deberet ſuſpenſio ferri in ſcripturis, [g] vt de excommunicatione dictum eſt: ſed id non requiritur pro forma. ſi dubia ſit cenſura, addi ſolet in forma abſolutionis conditio, ſi forte incurriſti. nec oportet addere in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. [h]

4 Cauſæ quædam ita excuſant à ſuſpenſione, vt ſolent ab excommunicat. [i] 1. qui ſuſpenditur à iure, vel qui ab homine ob contumaciam, & tamen certus eſt ſe excuſari à peccato mort. [k] vel per ignorantiam iuris excuſatur ab ea ſpecie peccati ob quam imponitur ſuſpenſio, hic excuſatur ab hac cenſura. generaliter vero cui conſtat ſe excuſatum ab omni culpa, hic excuſatur ab omni ſuſpenſione: quæ dum leuior eſt, & ad breue tempus, imponi poteſt pro veniali. Secundo, ſi fuit defectus iuriſdictionis in iudice ſuſpendente, vel quia cenſuram tulit in hominẽ extra territoriũ. Tertio, ſi poſt præuiam legitimam appellationem ſuſpendat in ſpiritualibus. [l] ſuſpenſio facta à fructibus beneficij qui ſunt temporales, poteſt impediri per ſequentem appellationem. [m] Non excuſatur a ſuſpẽſione ex eo quod iudex iniqua intentione proceſſerit contra illum: finis tamen ob quem cenſura ſuſpenſionis vel excõmunicationis imponitur, deberet eſſe bonum hominis ſic puniti, cum hæc pœna ſit medicinalis. ſatis tamen eſt ut id fiat in bonum commune, aut in vtilitatem Patris petentis: [n] hæc enim poteſtas ligandi cenſuris data eſt in ædificationem eccleſiæ.

CAP. XXXV.

De miniſtro, qui poteſt ſuſpendere, aut abſoluere.

§. 1. *Quis ſuſpendit, debet eſſe clericus, quando epiſcopus ſuſpendat alienum, aut alias ſuſpenſum?*

2 *Quis abſoluatur? Papa actu interno poteſt tollere interdictum. epiſcopus nõ abſoluit a quadam ſuſpen. iuris, vel hominis.*

3 *Per Trident. abſoluit etiam abſentem, ſi procedat ex delicto occulto. De iubilæo, & priuileg. Religionum.*

4 *Cum ſuſpenſione admiſceri quandam irregularitatem.*

CAuſa effectiua ſeu Miniſter qui poteſt imponere ſuſpenſionem, debet eſſe vir clericus: [a] non tamen opportet vt ſit ſacris initiatus, aut epiſcopus. Papa tamen de plenitudine poteſtatis poſſet quendam vſum clauium cum facultate ligandi ſuſpenſione aut ſoluendi committere laico, aut etiam fœminæ: [b] vt Abbatiſſæ reſpectu ſubditarum monialium vi-

Rich. d. 18. art. 3. q. 5. Durandus, q. 4. corp. ad primum. Paludan. q. 1. art. 3. pro quo Soto citat Sylueſt. excommu. 2. § 1. Cano, & quidam recent. 10 prælect. At excõmunicatio iniuſta ſine cauſa peccati mor. non ligat in occulto, vbi ceſſat ſcãdalum. ſup. c. 15. [i] Lãdolph in vit. Chriſti. Felician. de ſuſpenſio. c. 13. [k] Triden. ſeſ. 21. ref. c. 1. [l] Sup. cit. cap. 31. §. 3. P. [m] Syl ſuſpenſio. § 4. Arm. § 17. cum Innocent. Panorm. Nauarro, nu. 159. [n] Sup. capit. 17. [o] Caiet. M. P. [q] Sup. ca. 25. [p] Patet ex diffinitione ſuſpenſ. ſup. c. 21. Nauar. nu. 159. Syl §. 2. & alij Summiſt. D. Th. addit. q. 22. 2. Rich in. & alij diſtin 18. [r] Sup c. 21. § 3. & ſeq. [s] Colligitur ex Diuo Thoma addit. q. 23. art. 5. ad ſecũdum. Nauarro nu 165. ſentit Syl. ſuſpenſio. § 4. & Caieta. verb. ſuſpenſ. recent. quãuis c. ſi ſententia. de ſenten. excommun. lib. 6. ſolum explicat interdictum ferri in communitatẽ. & de ſola excõmu. vetat ita ferri. c. Romana. de ſen. excõ. [t] ſup. c. 25. ad fi. [u] c. quia periculoſum. de ſent. excommunic. in 6. vbi Arch. Dominic. Io. And. Franc. idem Hoſt. in c. 2. de cleric. nõ reſid. Deci. c. eccleſia. nu. 15. De conſtit. & in l. vnic. nu. 24. C. de mandat. Princip. vid. Gom. regu. de valore exprimend. q. 1. & in procem. q. 4. col. 3. Mandoſ. in cancell. regul. 8. q. 5. num. ſecundo. Angel. ſuſpenſ. primo, § 41. epiſcopus, § ſexto, Sylueſt. epiſcopus. § vndecimo. Arm. § duodecimo. Sylueſtr. interdict. 5. § primo, Nauar. cap. vigeſimoſeptimo, numero 161. § primo, de ſuſpenſione. & quod epiſcopus non comprehendatur generali interdicto, ijdem

Doct. & Nau. num. 165 inf. ca. 43. § 5. D. [x] Gomez. reg. de infirmis reſignant. q. 3. [y] Gomez. ſup. q. 2. ſup. cap. 25. ad fin. [z] Sup. c. 25. ad fin. & lib. de indul. cap. 25. § 1. primo, Armil. ſuſpenſio. § 24. Nau. & comm. per capitulũ primum. de verb. ſignificat. libro ſexto. [a] Idemque de interdicto. Sylueſt. interdict. primo, § primo. cum Calderin. & interdict. tertio, § ſexto. Nauar. numero. 165. § octauo. [b] Sup. capitulo vigeſimoquinto, § tertio. [c] Sup. c. 29 § 1. Syl. & Summiſt. Nauar. nu. 161. [d] c. Epiſcopus 35. d. Syl ſuſp. § 4 fi. Perez ad Villad. cap. 1. nu 20. [e] Sylueſtr. § octauo. verſic. ſecundo, Nauar. numero 161. § ſexto, vt ſup. capit. 29. [f] Nauar. ſup. & capitulo 16. num. decimo, vndecimo, 13. Sylueſtr. ſup. cum Archidiach. Felician. de ſuſpen. capitulo 19. [g] Nauar. numero 159. per capit. primo, de ſentent. excommunicat. libro ſexto, ſup. capit. 19. [h] ſup. libro primo, de pœnitentia. capit. vndecimo, § quarto. [i] Sup. capitulo vigeſimoprimo. [k] Sup. § primo. F. & de ſuſpenſ. Sylueſt. § tertio. Nauar numero. 159. [l] Sylu. Nauarro, commu. extendit ad ſuſpenſio. quamuis capit. ad hæc. de appella. ſolum agat de interdicto. ſup. capit. decimoſexto. [m] Sylueſt. cum gloſſa. & Ioan. Andr. [n] Sup. capitulo primo, § tertio.

CAP. XXXV.

SVp. [a] [b] capitulo vigeſimoquarto. D. Thomas, addit. quęſtio, vigeſimaſecunda. artic. ſecundo. Sylueſtr. ſuſpenſ. § ſecundo. Richard. diſtinct. decimaoctaua, Soto. diſtinct. vigeſimaſecunda. quæſt. tertia, artic. primo.

detur Iure conceſſum.[c] Secundo qui ordinaria poteſtate iuriſdictionis poteſt excõmunicare, idem poteſt & ſuſpendere:[d] vt epiſcopus quidam Abbates, & Prælatus religionis. Extra territoriũ tamen poſitos ſuos etiam ſubditos non poteſt epiſcopus ſuſpendere, ſicut nec excõmunicare vt dictum eſt.[e] alienũ tamen in ſua diœceſi manentẽ poteſt ſuſpendere epiſcopus: nõ tamẽ ſi ab ea receſſit, niſi fuerit citatione præuentus.[f] Tertio ſuſpenſus à iuriſdictione tunc ſuſpendere alios non poteſt, cũ de ea cenſura eſt nominatim & publice denunciatus, nec eſt toleratus. ſi tamen ſuſpẽſus publice ſit toleratus,[g] & ſuſpẽdat, ligat cenſuris: peccat tamen, niſi eã ſuſpenſionem ferat ad petitionem Partis: vt de excom. dictum eſt.[h] Quarto eũ qui ſemel ſuſpenſus eſt poteſt iudex abſque alia ſuſpẽſione ligare:[i] ſicut & ligatũ multis poteſt ab vna ſuſpenſione vel excõicatione abſque alijs abſoluere.[k]

2 Abſoluere à ſuſpenſione iuris vel hominis non poteſt ordinarie Parochus, aut confeſſarius expoſitus:[l] ſed generaliter ille ab hac cẽſura abſoluit qui ligauit. Nec ex cõſequenti opus fuit id concedi parocho: quia abſolutio à ſuſpenſione non eſt neceſſaria ante abſolutionẽ peccatorum. Abſolutio tamen excommunicat. quando eſt à iure vel generaliter ab homine, conceditur merito Parochis ex tacita commiſſione iuris:[m] quia neceſſario præmittenda eſt etiam in laicis pœnitẽtibus ante abſolutionem peccatorum. De interdicto idem dicendũ eſt,[o] quod de ſuſpenſione: & Papa ſolo mẽtis actu poſſet tollere interdictum.[o] A ſuſpenſione iuris quam conditor canonis ſibi nõ reſeruauit, poteſt abſoluere epiſcopus,[p] aut generalis eius vicarius, aut quidam abbates & prælati religionis, qui quaſi epiſcopalem iuriſdictionem habent: & quãdo ob cõtumaciam in futurum, ab homine imponitur abſolute, & abſque temporis limitatione:[q] quamuis ſuſpenſio eſſet publica, vel lata per cõſtitutionem ſynodalem confirmatam a Papa.[r] ſi quis tamen ipſo iure ſuſpendatur ad certum tempus, non poteſt epiſcopus iure antiquo ante eius temporis lapſum abſoluere.[ſ] nec ab ea quæ fertur à iure vel ab homine in pœnam præteriti delicti adulterio grauioris, ſiue ſuſpenſio ſit ad tempus ſiue perpetua.[t] ſi tamen delictum ſit adulterium, aut minus adulterio etiã notorium, diſpẽſat epiſcopus in ea ſuſpenſione, aut irregularitate.[u] Suſpenſio ad certũ tempus à iure vel ab homine, eo finito tollitur abſq; alia abſolutione.[x] quod ſi per annum fuit ſuſpenſus, hic poſſet celebrare in vltimo die anni biſſexti.[y] Suſpenſionem ab homine latã nõ poteſt communiter tollere, niſi autor illius,[z] aut ſuperior, aut qui ſuccedit in dignitate eius: hic enim reputatur eadem perſona. Quædã tamen ſuſpenſiones non poſſunt à ſuo autore tolli, ſed reſeruantur Papæ, vt quæ non imponuntur ob contumaciam, ſed in pœnam, eamque reſeruatam. 1. ſi clerici vel regulares per ſuum ordinarium ſint ſuſpenſi ab officijs, eo quod ſacramenta aut ſepulturam contulerint hæreticis: aut qui ab eis receperunt eleemoſynas & oblationes.[a] ſic degradatus non poteſt reſtitui ab epiſcopo degradante.[b] Secũdo ſi quis per Conc. Prouinciale, aut per Ordinariũ ſuſpẽſus eſt, eo quod facta ſecunda correctione ad huc cõfert beneficia indignis: huius abſolutio pertinet ad propriũ Patriarcham. ſi ſub eius iuriſdictione ſit:[c] alioquin reſeruatur Papę. quidã excipiunt, ſi clericus fuit realiter depoſitus vel degradatus:[d] at hæc non eſt propriè cenſura ſuſpenſionis.[e]

3 Per Concil. Triden. ſeſ. 24. ref. ca. 6. poteſt epiſcopus ſibi ſubditos & in ſua diœceſi abſoluere ab omni ſuſpenſione, etiã ea quæ ſeruatur papę: ſi modo prouenerit ex delicto occulto, nec deducto ad forũ contentioſum: ſi autem procedat ex delicto nõ occulto ſeruandũ eſt ius commune. 2. In quibuſdam caſibus grauioribus, ante abſolutionem ſuſpenſionis præmitenda eſt cautio iuratoria de parẽdo mãdatis & pœnis eccleſiæ.[f] Tertio poteſt non tãtum præſens ſed abſens, aut etiam inuitus abſolui ab omni cenſura:[g] & ligatus multis poteſt ab vna ſuſpẽſione abſolui ſine alijs. Dum per iubilæũ aut per quarundam religionum priuilegiũ cõmittitur facultas abſoluendi ab omni cenſura: conſtat eo nomine intelligi ſuſpenſionem excõicationẽ vel interdictum:[h] non tamen eam pœnam irregularitatis, quæ procedit ex culpa,[i] iuxta receptum ſtylum curiæ Romanæ: quamuis oppoſitum vrgente neceſſitate, dum non eſt facilis aditus ad ſuperiorẽ, non ſit improbabile in praxi.

4 Interdum cum quadam ſuſpẽſione iuris ex culpa, admiſcetur quædam irregularitas. quare quamuis abſoluatur a ſuſpenſione non poteſt celebrare, donec diſpenſetur in ea irregularitate. Primo qui ſciẽter cum defectu ętatis initiatus eſt ſacris, & abſoluitur à ſuſpenſione, non poteſt non impleta ætate in illis miniſtrare, ante diſpenſationem Papę,[k] qui ſolus ſupplet defectum ętatis. ſi autem inculpate ſic recepit ordines, licet non incurrat proprie pœnam ſuſpenſionis, dicitur late irregul. quia impeditus erat recipere, & impeditur miniſtrare donec ętatẽ impleat: qua impleta ceſſat impedimentum abſque noua diſpenſatione.[l] Secundo qui ſuſpen-

a Nau. nu. 159. [c] c. dilect. de maior. & obedient. ſed quidã exponunt de ſuſpẽſione improprie dicta. d Sup. c. 24. [e] f g h c. 26. Nauar. c. 27. i k n. 6. [g] [h] c. 7. §. 5. [i] [k] Sup. c. 25. §. 4. de excom. & de abſolutione. c. 27. Syl. ſuſpenſ. §. 2. Nau. nu. 159. D. Th. add. q. l 243. l Syl. §. 8. Nauar. nu. 162. §. 8. nu. 161. §. 5. F. Med. li. m 1. c. 11. §. 8. [m] Sup. c. 28. §. 5. ca. nuper. n de ſent. excom. [n] Ille ab interdicto perſonali abſoluere poteſt, qui poteſt interdicere. Nau. nu. 168. Anto. 3. p. tit. 27. c. 5. Syl. interd. 3. §. 10. 11. Tab. interdict. 3. num. 8. & ſeq. Soto. diſt. 22. q. 3. art. 1. poſt concl. o 3. [o] Syl. interd. 3. §. 9. interd. 6. §. 1. Armil §. 35. F. Medin. p lib. 1. ca. 11. §. 13. [p] Commu. in d. c. nuper. Palu. d. 18. q. 7. q ar. 1. [q] Per d. c. nuper. Palud. q. 7. fin. Nau. nu. 162. Cou. 2. p. ſponſ. cap 6. in princ. nu. 15. Bern. Diaz. pract. ca. 62. Syluest. ſuſpenſ. §. 8. ver. 3. Arm. §. 22. Perez l. 1. tit. 1. lib. 5. ordin. p. 33. Præpo. Hoſt. Card. in c. cum inhibitio. §. fi. de clãdeſt. de ſpõſ. gl. c. cupientes, Dominic. & Paul. Abba. Feli. apud Cou. ſup. Felician. de ſuſpenſ. ca 15. & ſatis eſt commun. ſent. quamuis non probetur expreſſo iure. r [r] Nau. nu. 162. cum Panor. contra ſ Felician. c. 15. [ſ] Gl. Imol. Perez. Cou. nu. 14. cum Præpo. Felin. cont. Panor. (Niſi imponat ob adulterium, aut minora delicta. Nau.) at per Trid. ſeſ. 24. ref. c. 6. ſi procedat ex delicto occulto generaliter diſpenſat epiſcopus. t [t] Nauar. nu. 162. cũ Pan. c. tam literis. de teſti. vbi add. & Aret. Felin. idem plane. Syl. ſuſpenſ. §. 8. (licet eũ citat Nau. in oppoſ.) Tab. §. 11. quia ꝑpetua eſt grauior quã temporalis: ſed à temporali non poteſt iure antiq. epiſcopus, Nauar. (cõtra gl. Imo. Præpoſ. Cou. Bernar. Diaz, & Palu. ſup.) Vt nec diſpẽſat in regul. incurſa ob notorium delicti grauius adulterio. Nau. c. 27. nu. u 248. [u] Syl. cũ Pan. x & Nauar. [x] Gloſ. clem. 1. verb. donec. de decim. Couarr. 2. p. ſponſ. cap 6. in princ. nu. 16. Nau. n. 161. fi. 163. Ang. ſuſpenſ. §. 4. Syl. §. 8. verſ. 1. Arm. §. 21. Bernar. Diaz. regu. 722. Perez l. 1. tit. 1. lib. 5. ordin. p. 33. col. 2. l. 3. tit. 4. li. 8. p. 96. & ſuper Villadieg. c. 3. nu. 3. Anton. c. 4. ad fin. Pan. ca. non eſt. nu. 7. de ſponſ. Rip. cap. 1. de iudic. nota. 6. colu. y 10. [y] Sylueſtr. §. 5. z fi. cum glo. [z] Sylu. §. 8. Nauar. n. 162. a cum Felin. [a] ca. excõmunicamus. de hæret. Sylueſtr. ſuſpenſ. fin. §. 6. verſ. b 37. Fęlician. c. 16. [b] c. ex iuæ. de cler. reſid. Syluest. & commun. verb. degradatio. c infra cap. 55. [c] cap. graue. de præbend. fact. Syluest. §. octauo. fin. quia lata eſt ab homine, & in pœnã. in quo deceptus eſt Nau. d num. 162. fi. [d] Syl. e & quidã Summiſt. [e] Nauar. nu. 162. ad f fi. inf. c. 55. [f] Nauar. capitulo 27. num. 161. §. ſexto, vt de abſolutione quarundam excommunicat. Nauar. capit. 26. numero 2. & 7. ſupra capitulo 28. g §. quarto. [g] Supra capitulo 19. §. prih mo. [h] capitulo quærenti. de verb. ſignificat. Frat. Medin. libro primo, capitu. vndecimo, §. 8. pag. 48. fin. Recent. ſed ſi cenſura reſeruetur Papæ, ſemel per vnã bullam ſit abſolutio. ſup. libro de indul. i c. 13. §. 3. [i] Eo. li. de indulg. cap. 13. §. 6. Nau. n. 191. 250. §. octauo. & multi cõtra Sotum diſtinct. vigeſimaſecunda, quæſtio. tertia, prima, & quoſdam Rek cent. [k] [l] Inf. capit. l 38. §. primo. F. per extrauag. Pij I I. de

m de qua Nauar.cap 27 num.155.202 241.fin.cap.25.num.70.m Soto lib.9.iuſtit.quæſt.8.art.2.diſt.25 q.1 ar.3. Rebuſ.prax.titu. quot modis beneficia acquirantur. nu.9 pag.26. Syluest.diſpenſ. nu.14.& 16.& Nauar c 27.nu. 106 §.21.vocat Papalem.Cætera. de excommunic.c.72. Secus dum procedit ex delicto occulto per Triden.ſeſſ.24.reſ. cap.6.

n [n] Cnan libro de indulg c.13. §.5.B Soto Syluesſ.

o [o] Ibid.ad ſit Nauar. c.27.num.248.irregu.eſt qui habet no torium peccatū depoſitione dignum, uēpe grauius adulterio ut clericus fornicarius notorie nō erat irregu. ſed ſuſpenſus. ſic concordat Nauar. numer. 254.de quo tamen

p ſup.c.31.§.3.P.P Irregularem vocat iu eo ordine ſic ſuſceptō.Syluesſt.irregu. §.11. licet bona fide receperit. & Nauar.capi.27. nume. 241.§ 6. quia nunquam recepit legitimam facultatem. At Angel. irregul. §.36. Armi. § 68. cum Roſell. dicunt ſuſpendendum per cap. ſolicitudo. 52. diſt.

q [q] Nauar.c.25. nume.71.c.1. de ordinat. per ſaltum. Arcbid Soto d.25. q.1.artic.3. col.penult.Bernard Diaz pract.c.20. Fęlicia. de irreg. c. 10. Maiol.lib.4. de irregu. c.12.ſentit Triden. ſeſſ.23.c.14.fi.quia epiſcopus diſpenſat antequā miniſtret, licet ea ſuſpēſio eſſet publica.

r [r] Gloſ. c. ſi qui. Selua de benefi. 2.par.q 12. Couarru. inf. Maiol. lib.4.cap.22.fi. c.23.lib.5.c.45.Nauar.c.27.num.241. §.4. Angel.irregul. §.30. vid. Armi. §. 78. Syluesſt ſuſpen. §.7.verſ.1.D.Tho.

ſus eſt ex eo, quod per ſimoniam cum proprio epiſcopo commiſſam recepit ordines, non diſpenſabat olim epiſcopus in ordine ſic rece-
m pto: [m] quia ſimul incurrit irregula-
n ritatem, [n] ne accēdat ad ſuperiores ordines. Planius tamen qui ordinatur cum notorio delicto ſimoniæ dicitur irregularis, & à ſolo Papa di-
o ſpenſatur: [o] cum ſit grauius adulterio. Tertio qui per ſaltum ordina-
p tus eſt dicitur irreg. [p] quia promoueri nō poteſt, antequam omiſſum ordinem recipiat. at reuera ſuſpen-
q ſus tātum eſt. [q] Quarto qui ab epiſcopo denunciato, aut ſimoniaco, ſcienter recepit ordines, quidā vo-
r cant irregularem. [r] At hic tantum
ſ eſt ſuſpenſus: [ſ] niſi per ignoran-
t tiam excuſetur. [t] vt qui per metum à denunciato noto recepit ordi-
u nes, excuſatur. [u]

C A P. XXXVI. vſque ad XL.

Quibus caſibus ipſo iure imponatur ſuſpenſio?

§. De crimine notorio, clerico fornicario, ſodomita, aut hæretico.

a CAſus in quibus ipſo iure imponitur ſuſpenſio ſunt varii. [a] Primo iure antiquo clericus in ſa-
b cris, [b] ob crimen notorium depoſi-
c tione dignum, [c] fiebat irregularis. ſi tamen peccatum non ſit notorium, ſed tantum famoſum, quanuis per teſtes probari poſſet, non ſit ſuſpenſus. Ob delictum minus adulterio, vt propter notoriam fornicationem contra votū continentiæ (non in pœnam delicti, ſed ob infamiam facti) iure antiquo videtur fuiſſe ſuſpenſus quoad ſe, quādiu pœnitentiam dignam non age-
b bat: [d] & ſic celebrans ante pœnitentiam fiebat irregularis. Quidam

2. 2.quæſt. 100.6. ad 1. & 7. licet ignoranter cum bona fide ini-
ſ tietur. [ſ] Syluesſt. ordin.3.§ vlt.vid.irregul.§.7.Maiol. lib. 4. irregul. cap. 23.fin.& 25.vide Sotum diſt.25.q.1.art.3. Caſtro 2 leg.
t pœnal.cap.15. [t] Excuſatus à culpa, non ſit ſuſpenſus aut irregul. Caſtro.Innocen.Panor.Collectar.Hugut. Feli. (apud Couarru. cap.alma mater.1.par.§.6.nume.6.) Nauarro capit.25.nume.68. colum.3.videtur D.Thom.4.diſtinct.25.Syluesſt.euchariſt.3.§.4.
u [u] Syluesſt.irregul.§.ſeptimo.Hoſtien.Tabie.Angel.& fatetur Nauar.capitulo 27.numero 241.§.4.

C A P. XXXVI.

a DE quibus [a] gloſ.cap.cupientes.de pęnis.Aſten.lib.ſeptimo, titulo 16.articulo 7. Angel.ſuſpenſ.§.ſecundo. & Syluesſt §. ſexto.colligunt 40.caſus.Armi.§.16.Tabie.§ ſexto.Anton.3.par. titulo 28.2 cap.ſecundo. At Nauarro cap.27.à num 154 colligit
b tantum 15.caſus. [b] Ex recepta doctrina Nauar. capitulo 25. numero 110.& in capit.ſtatuimus. de regular. numero 28.in capit. non dicatis.nume. 99.Bernar.Diaz pract.cap.56.Couarro.pract. cap.31. numero 5.ſed falſo Nauar. capitulo 25.numero 77. cum Anton.titulo 27.capitulo tertio.& Perez ad Villadieg. de irregular. capitulo tertio.numero 14. extendit ad clericum in minoribus, ſi ſit notorie fornicarius. idemque Bernard. Diaz pract. cap.
c 73.dicit timendum. [c] Vt ſi ſacris initiatus præter ſacrilegiū contra votum fecit adulterium, aut ſtuprum virginis coactæ. Nauar. capitu.27.numero 154.248. poſt principium & 250.Item ob publicam & completam ſimoniā in ordine aut beneficio Et ob periuriū in iudicio cum falſo teſtimonio.ſic limita, quod ait Nauar.cap.25. nu.73. vbi ponit etiam homicidium.

d [d] Vide ſup.c.31.§.3.P. vt dum iudex ſuſpendit ob debita, do-

e nec ſatisfaciat. [e] Nauar.ca.25.nu.76.& ſeq.ſed temperat.c. 27.no.154.aliàs durior eſſet pœna fornicarij ſi ſimul ſit ſuſpenſus & irregu. quàm notorij adolteri, qui tantum eſt irregul.

f [f] Cita.D. Salzed. ſuper Bernar. Diaz. pract.ca. 73.cum mult. Simancas add. de catholi.inſtit. c.9.nu. 207. Sot.diſ.1.q.5. ar.6.ad 2.col.11.diſtinct. 13.q.1.9.fin. Frat. Medin. lib.1. inſtru.ca.11.§ 8.& Recen. propendet. Couarru.cle.p.1.§. 1.num.5. cum multis.ſed conſulit impetrari diſpenſationem ad cautelam.

g [g] Seſſ.21.reſ.cap.6. ſeſſ.25.reſ. cap. 14.

h i [h] [i] Seſſ 25.c 14.fin. ſic explicat Syluesſ. ſuſpenſ.§.5.de mente Innoc.

k [k] Nauar. ca.27.nu.154.248.

l [l] De hæretico, vide libro de indul.c.13. §. 5. Syluesſt.enorme.

m [m] Couarru. cle.p.1.§.1.num.6. (& addit eſſe ipſo iure infamē, & priuatum dominio bonorum, nec poſſe teſtari) & 2.par.§.3.num.4. col.4.cum Hoſt.Io.Andr.Archid. Dominic.Præpoſ.Marian.Soc. Lambert Bertach.Salz.c.94.Rebuſ.de pacif.poſſeſſor.num.208. Anton.Gabriel.tom.1.ex Claro.verb. ſodom.& ex Viuio. opiu. 255.Specu.aiunt eſſe ſuſpenſum etiam facta pœnitentia, quod ſi ante diſpenſationem celebret, fieri irregu.addit Rebuſ.cum Lam-
n bert.eſſe inhabilem, vt recipiat collationem beneficij. [n] Nauar. c.27.nu.249.cum Aretin. & rel.de defenſio.proximi nu.37. Syluestr. crimen. §.2. Recentio.Theolog.Salmant. Nec 2. proprius mot.Pij V. (qui requirit actus iteratos, ait Nauar.) facit illum in conſcientia ſuſpenſum: vt nec ſit pp odium Dei, quod eſt grauius
o peccatum. [o] Nauar.no.248. Caſtro.2.leg. pœn.c.vlt.ad fi. Ledeſ. 2.p.q.26.ar.2. Cordu. lib.1.q.35.& cum caſtro tranſit Couar. 3. variar.c.3. nu.2. At ob violationē alterius pœnæ putà cenſuræ & occultā incurritur mediate ſecūdaria pęna irreg.pter homicidiū.

falſo putant clericum notorie fornicarium aut concubinarium, ob eam facti infamiam fuiſſe ſimul ir-
e regularē: [e] & peccare ſi facta etiam pęnitentia celebraret antequam in irregularitate diſpenſetur. An conſuetudo interpretatur ob notoriū concubinatum non incurri ſuſpenſionis cenſuram, ante nouam iudi-
f cis monitionem. [f] & Concil. Tri-
g den. [g] renouans pœnas iuris ſolum iubet illum puniri per iudicem. Epiſcopum tamen concubinarium
h ſuſpendit abſolute: [h] nempe à collatione beneficii, electione & iu-
i riſdictione ſpirituali: [i] clericus tamen ſacris initiatus qui infamis eſt ob crimen adulterio maius & depoſitione dignum, adhuc manet ir-
k regularis [k] (nec id ius conſuetudine reuocatum eſt,) ut ſodomita publicus, aut publice hæreticus, (quanuis impunis eſſet) erat iure anti-
l quo irregularis, [l] ob graue crimen notoriū quod inducit infamiam ipſo iure. propter occultā ſodomiam quidam aiunt clericum fieri irre-
m gular. [m] At in foro conſcientiæ re-
n uera non ſit irregularis: [n] nec im-
o mediate propter vllum crimen occultum præter homicidium: [o] quia nullum occultū inducit infamiam iuris aut facti. & tamē notorie criminoſum epiſcopus permittere nō debet ut celebret, aut ut diuinis officiis aſſiſtat iuxta Concil. Triden. Seſſ.22.de euitandis.

C A P. XXXVII.

Si pacto ſimoniaco, aut ſine patrimonio initietur ſacris. §.3. De ſimonia in ordine. 4. Qui initiatur à ſimoniaco. 5. Qui per ſimoniam completam recipit beneficium.

a FIt ſuſpenſus capit. penult. de ſimonia, [a] & Papę reſeruatur, qui ſacris initiatur ex pacto ſimonia-

C A P. XXXVII.

a NAuar. [a] cap.27.nu.158.per c.pen. de ſim.vbi Felin. col.5. Deci.col.9.Concil.Colonien.titu.de impoſit.manus. c.30. Triden.fauet.ſeſſ.21.cap.2.quia eſt ſimonia, Syluesſ.Simonia.§.8. verſ.5.

co, quando non habens patrimonium promiſit epiſcopo ante ordinationem ſe ab illo non petiturum victum & alimenta, vel ex ſimili pacto cum patrono beneficij promittit ei, ſe ab illo non petiturum aliquid, ſi ei concedat beneficium, ad cuius titulum initietur. Tenetur enim epiſcopus qui ſacris initiat, vel eius ſucceſſor, dare alimenta pauperi, quem ordinauit ſine titulo beneficij, aut patrimonij.[b] profeſſio vero, ad cuius titulum ordinatur monachus, habet vicem beneficij regularis.[c] Quare Pius Quintus, vetuit ne quis regularis ante profeſſionem initietur,[d] cum nondum habeat firmum titulum beneficij regularis: ſed poſtea Gregorius XIII. anno 1572. conceſſit, vt in religione Societatis Ieſu poſt vota ſimplicia, quibus declarat fieri vere religioſum,[e] initiari valeat. at ſi quis extra prædicta pacta, rite iam ordinatus eſt, & poſtea gratis renunciat iuri petendi alimenta ab epiſcopo, aut beneficio patroni, hic non fit ſuſpenſus: quia nulla intercedit ſimonia.

2 Peccat mortal. qui abſque pacto ſimoniaco initiatus ſacris cum ficto patrimonio (vt quia, occulte renunciauit etiam ante ordinationem in fauorem eiuſdem parentis, aut amici qui ei bona donauerat.) Et quidam aiunt fieri iure ſuſpenſum.[f] At nullo iure probatur,[g] quando non interuenit pactum ſimoniacum: præſertim quia ea renunciatio ex pacto eſt iure irrita,[h] & conditio pacti quamuis iutata ſit reiicitur tanquam turpis. niſi forte per conſtitutionem ſynodalem, vel per generale mandatum epiſcopi fiat prohibitio ſub excommunicatione, aut ſuſpenſione, ne quis accedat ad ordines ſacros abſque vero patrimonio. Nec obſtat, quod Concil. Trident. Seſſ. 21. cap. 2. fin. ait, ſe innouare ſuper his antiquorum canonum pœnas. & iure antiquo ipſis ordinatis abſque titulo beneficii, aut patrimonii imponebatur pœna ſuſpenſionis in odium ordinantis.[i] Nam ea antiqua ſuſpenſio nouo iure cap. cum ſecúdum Apoſtolum. de præbend.[k] ſublata, non innouatur à Concil. Triden. quod ſolum intédit vitare pactum ſimoniacum ſupradictum:[l] & prohibere ne epiſcopus permittat quenquam ſine titulo ordinari: niſi ex graui cauſa diſpenſet in raro caſu circa ius commune,[m] & decretum Concil. Generalis. Vt virum doctum collegio & gradu inſigné ordinare epiſcopus poſſet abſque alio titulo.[n] Qui ob fictum patrimonium initiatur non incurrit aliam ſuſpenſionem latam contra eos qui abſque reuerendis proprii epiſcopi initiantur.[o] quámuis enim per fraudem licentiam, & reuerendas obtineat, eſt tamen vera licentia. Qui ficto titulo initiatus eſt ſubdiaconatu, (quamuis ad ſuperiores ordines fieri non ſolet noua informatio de titulo veri patrimonii) videtur obligatus non aſcendere ad ſuperiores ordines.[p] niſi habita occulta epiſcopi diſpenſatione: quam ille dare poteſt, ne homo iam matrimonio inhabilis viliter viuat. qui iam ſacerdos factus eſt (quamuis cum peccato renunciaſſet iuri patrimonii, & aliméto rum) nullo iure impeditur poſt pœnitentiam celebrare.[q]

3 Simoniæ crimen inducit pœnas iuris[r] (vt ſuſpenſionem, excommunicationem aut inhabilitatem) ſi ſit ſimonia in ordine, aut beneficio:[ſ] & ſimul exterior, cum pacto, & ex vtraque parte completa. hæc completa inducit pœnas, quamuis occulta eſſet.[t] Dum vero Paulus II. extrauag. 2. de ſimonia, extendit has pœnas ad officia eccleſiaſtica, intelligitur de his quæ

b verſ. 5. ex Panormitan. cap. per tuas. de ſimon. [b] cap. primo, & ſecundo. 70. diſt. cap. epiſcopus. de præben. lib. 6. cap. accepimus. de ætate. cap. cum ſecundum Apoſtolum. de præbend. Concil. Chalcedo. act. 15. cano. 6. Colonien. de munere epiſcopali. capitulo 2. Soto. diſtinct. 21. quæſt. 1. articu. 4. & oportet, vt epiſcopo per teſtes conſtet de titulo benef. aut patrimonij, antequam ſacris initiet. Concil. Senonen. in decret. morum capit. quarto. Maiol. lib. quarto, irregol. c. 3. nume. 8. Syluestr. Archidiac. § 8. benefic. 2 §. 5. Aſten. lib. 6. titu. 1. artic 4. D. Tho. add. quæ-
c ſtion. 40. 3. ad 3. [c] Hoſtien. & Panor. cap. cum inordinata. de prebend. Cardin. clemen. 2. de iudic. quæſt. 12. Selua de benefic. prima par. quæſtio 2. numer. 40. Rebuſ. prax. titu. regular. benefic. numero 6. Corraſ. in paraphraſi beneficial. 1. par. cap. 5. nume. 6. Sylueſtr. nominius.
d §. 10. [d] Pius V. anno 1568. idé prius decreuit Conc. Cópoſtel. anno 1566. habitum Salmant. & Brachar. act. 2. titu. de examin. ord. cap. 12. Nauar. cap. 27. num. 158 §. 16.
e refert. [e] Idem Gregor. XIII. in conſti. edit. anno 1582. & 84. vid. ſup lib. 2. de impedim. matri-
f mon. cap. 5. [f] Nauar. cap. 27. nume. 158. §. 16. quod limitat ibid. & conſ. 46. titu. 11. de temp. ordin. lib primo. quando decepit ordinatorem: quia perinde eſt, ac ordinari ſine literis dimiſſorijs. idem Ledeſ. 2. par. quæſ. 26. 2. fo. 361. col. 4. in princ. Pedraz. in ſum tit de ſuſpenſ. ad fin. Fr. Medin. lib. primo. inſtruct. cap. 11. § 8. & ſane hic peccat mort. aiunt Theolog. & Iuriſpe. inf. & colligitur ex Trident.
g inf. [g] Non fit ſuſpenſus, vt aſſerunt conſulti Salmantt. Compluti. & Toleti, omnes fere lectores Theolog. & Iuriſperit. anno 60. & 66. Vt Salman. Mantius, Penna, Sancius, Fr. Gaſpar de Torres, Gueuara. & Iuriſper. Sandoual. Moya. & Compluti noſter Balbas, Almonacir, Vega, epiſcopus Delgado. quare Summiſt. Ange. Syluest. Tabie. Arm. nullam mentionem huius fecerunt inter ſuſpenſiones. quia iura ſolum exprimunt, dum interuenit pactum ſimoniacum. & retractans Nauar. conſil. 41. titu. 11. de tempo. ordin. lib. primo. Item ſi defuit pactum, non fit ſuſpenſus, vt fatetur
h Nauar. dict. nume. 158. cont. Fratrem Medin. [h] Trident. ſeſſ. 21. cap. ſecundo, quod expendit Nauar. dict. conſi. 41. At iure antiq. poterat renunciare. cap. ſecundo. cap. epiſcopus. vbi gloſ. de præbend. Deci. Felin. c. eccleſia ſanctæ Mariæ de conſti. Gigas de penſio. quæſtion. 87. Soto lib. 9. iuſti. quæſt. 7. artic. 2. cont. Syluestr.
i clerie. 4. §. 13. [i] 70. diſt. cap. 1. & 2. dicit ordinatio ſine titulo facta, irrita habeatur. ex quo id probat Anton 2. par. titu. capitu. 2. §. 22. Nauar. dict. conſi. 40. & conſil. primo. (in quæſt. 16. nu. 45.)

k titu. ſecundo. de conſtitu. lib. tertio. [k] Vbi tamen ordinatorem compellit ſuſtentare ſic initiatos ſacris pauperes. Sic conſulit: Co-
l uarru. Doct. Vera & alij Iuriſper. [l] cap. per tuas, el 3. c. penult. de
m ſimon. [m] Vt poſſe epiſcopum probatum eſt lib. de impediment. matrimon. cap. 3. §. 2. alias peccat epiſcopus ſine cauſa diſpenſans in lege ſuperiori. Nauar. cap. 23. nume 39. & prælu. 9. nume. 14. Caietan. tom. 1 opuſ. de obligat. præcept. quæſ. 21. Marc. Anton. in repet. c 1. de conſt.
n lib. 6. col. 17. [n] Cordu. caſ. 36. & viri docti Toleti hartouero, Carriazo, Peralta. quod in praxim deductum
o eſt [o] Citati G. contra Nauar. dict. nu. 158. & ad ſi. & dict. conſilio 46 quia ad Epiſcopum pertinet facere informationem de titulo: vt facit de moribus, literis, natalibus, & qui in his decipit epiſcopú, non fit ſuſpenſus.
p [p] Iuriſper. Sandoual. & Moya damnant peccati mort. ſed magiſtri Pena, & Sotomayor negabant eſſe mort.
q [q] Citati G. quia nullo iure probatur ſuſpenſus. [r] Do-
r cto. diſtingi ſit tres grad[9] ſimoniæ Prima dicitur mentalis, cum pacto implicite ſubintellecto, quando temporale datur non gratis, ſed ex intentione principali, & cauſa immediata propter ſpirituale. Nauar cap. 23. nume. 100 & ſequen. Secunda cóuentionalis, quando completur ex altera parte, ex vi pacti & ei qui dedit precium reſtituendum eſt, ſi nullum beneficium recepit. Nauar. numero 102. & ſeq. ſi autem ex conuentione recepit beneficium, nec dum dedit pretium, non eſt incapax, nec excommunicatus. Nauar. nume. 103. & cap. 25. numero 112. el Hiſpa de ſimon. nume. 11. 28. vid. numero 12. 22. 24. & in cap. ſi quando. de reſcript. except. 12. cum Caſſiodor. titu. de ſimonia. decil. 2 & 5. Gomet. Couar. regu. peccatum. 2 par. § 8. numero 7. Armil ſimonia. & dolus. Viguer. c. 5. §. 6. verſ. 9. Doct. Moya Vera, Coſta, & multi Iuriſperi. Pariſ. conſilio 30 lib. 4. num. 4. Cordu. caſ 28 32 fin. 35. 41. & melius 142. Anton. Gabr. ex Vimo opin. 254 cont. Caietan. verb. ſimonia. & opuſ. de ſimon. quæſt. 10. & Sotum lib. 9. iuſti. quæſt. 8. 1. & quoſdam Recent. Theolog. tandem in 3. gradu eſt ſimonia realis, ſeu
ſ vtrinque completa cum pacto expreſſo [ſ] Nauar. cap. 23. nume. 111. ad 15. §. 7. cap. 27. numero 106. Sylueſt. ſimon. §. 19. verſ. 3. fin. Tabie §. 75. Ang. ſimon 6 §. 9. per extrau Martini V. & Euge. IIII. quæ ſane conueniunt cum Paul. II. inf. & has refert
t Ioan. Caraffa lib. 3. de ſimon. ſi. [t] Nauar. cap. 23. numero 111. ad 15. ſolus ſimoniacus in ordine occultus, fit ipſo iure ſuſpenſus ſed occultus ſimoniacus in beneficio non eſt ſuſpenſus. idem Couar. cle. p. 1. §. 1. nume. 7. & reg peccat. 2. parte. §. 8. numero 7. Anton.

Gabriel.

ſunt beneficio annexa.[u] Simoniacus in ordine eſt iure etiã antiquo excommunicatus: & iã hic, quàm ſimoniacus in beneficio excommunicatur per nouas extrauag.[x] Qui ordinem recipit cum ſimonia etiam occulta manet expreſſo iure ſuſpenſus ab ordine ſic ſuſcepto,[y] ne in illo miniſtret, nec aſcendat ad ſuperiores:[z] & ex recepta Doc. ſententia fit ſuſpenſus ab ordinibus etiam prius rite ſuſceptis,[a] ſi ſcienter aut cum craſſa vel ſupina ignorantia ſic initiatus eſt.[b]

4 Qui recepit ordines ſcienter à ſimoniaco epiſcopo manet ab eo ordine ſuſpenſus.[c] ſi tamen probabili ignorantia excuſatus eſt à culpa mortal. excuſatur & à pœna ſuſpenſionis,[d] quamuis poſtea factum reſcierit: vt ſi eo neſciente, pater aut amicus pro ipſius ordinatione dederat pretium pecuniæ epiſcopo, aut tertio mediatori.[e] nec vero incurrit ſuſpenſionem, aut irregul. ex eo quod poſt ordinationem ſciens amicum eius nomine promiſiſſe, aut dediſſe pecuniam ratifi cet, & ex vi alieni pacti ſoluat amico: hic enim quamuis ex praua intentione peccaret, non fit ſuſpenſus, quãdo nullo externo ſigno induxerat amicum, vt eſſet cauſa ſimoniacæ ordinationis.[f] Epiſcopus, qui ſimoniacè contulit ordines, eſt in perpetuum ſuſpenſus ab executione ordinum, & collatione:[g] ſi tamen occultus ſit, alij non tenentur eum vitare, ſed poſſent ab eo ordines recipere.[h]

5 Qui per ſimoniam completam recepit beneficium eſt excommunicatus iure nouo Pauli II.[i] deinde ſi crimen fuit notorium erat iure etiam antiquo ſuſpenſus:[k] quare dimiſſo etiam beneficio eget abſolutione epiſcopi.[l] Tertio notoria ſimonia in ordine facit irregul. cũ ſit crimen depoſitione dignũ:[m] ſed in beneficio ſimoniacus etiam publicus non fit irregu.[n] quia nullo iure exprimitur, nec eſt crimen depoſitione dignum. Qui recepit beneficium inculpate, ſed per alienam ſimoniam (vt quod pater filio inſcio emit ab epiſcopo, vel à reſignante) hic dicitur ſuſpenſus ab eo tantum beneficio[o] (quamuis curatum ſit[p]) quia illius verum titulum non recepit,[q] nec retinere poteſt ſine noua diſpenſatione, & collatione, quando in fauorem illius emptum eſt.[r] At ſi renunciauit beneficium ſimplici reſignatione, in manibus præſulis, deinde ſic renunciatum petat gratis ab eodem præſule, non eſt ſimonia:[ſ] Item non eſt incapax, ſi alter in gratiam ipſius emit, ſed hic reſciẽs contradixit ante collationem.[t] Nec eſt inhabilis ſi iã habebat ius electionis, aut præſentationis: & amicus illo inſcio, dedit epiſcopo pecuniam pro confirmatione tituli.[u] tandem ſi amicus dedit quidem ſimoniace pecuniam Petro, ſed non fuit cauſa quærendi beneficium,[x] alter beneficiandus non eſt incapax:[y] & ſtatur in foro conſcientiæ dictis illius qui pecuniam recepit.[z] ſecus in foro exteriori.[a] Secundo qui poſt beneficia rite ſuſcepta, recipit collationem alterius per ſimoniam completam, fit in foro exteriori ſuſpenſus ab omnibus beneficiis, & illorum fructibus.[b] ſed in foro conſcientiæ dimiſſo beneficio ſimoniaco, & abſolutus ab excommunicatione, poteſt frui primis beneficiis rite ſuſceptis.[c] vt vero retineat beneficium etiam quod ſimoniace receperat, Papa diſpenſat.[d] Simoniacus in vno beneficio fit iure inhabilis ad recipiendum quodcunque aliud beneficium,[e] niſi diſpenſetur: ad ſimplex diſpenſat epiſcopus cum ſimoniaco occulto,[f] ſicut, & cum homicida caſuali.[g]

Gabriel. vterque tamen ſimoniac. in ord. vel beneficio incurrit ipſo iure excommu. reſeruatam Papæ. Paul. II. in extraua. 2. de ſimo. Nauar. Coua. ſed iure antiquo. cap. ex multis. 1. quæſt. 3. ſolum erat excommunicandus. Nec obſtat 1. quæſtio. 1. cap. reperiuntur. c. quicunque. cap. placuit. Quæ habent commodam explicationem, ne tũc ſimoniacus in ordine eſſet excommunicatus. [u] Nauar. cap. 23. nume. 111. §. 7. fin. [x] Paul. II. Martin. V. & Eugen. IIII. in ſuis extrauag. quas citant, & ſequuntur Caraſa, & Nauar. ſup. Sylue. Simon. §. 19. verſi. 3. Tabi. & Ang. ſup. [y] Nauar. citatus T. [z] Ob quod quidam vocant irregul. ſup. capitul 35. §. 3. N. [x] Colligitur ex Paulo II. Syluestr. & Couar. aiunt eſſe communem Doctο. [b] Vt bene Syluest. cum Innocen. limitat c cap. ſi qui à ſimoniacis ſcienter. prima. quæſ. 1. [d] Citati ſup. ca 35. §. 3. T. Nauar. cap. 25. nume. 68. quia aliena ſimonia, vt nõ impedit veram receptionem ordinis, ita nec executionem illius quando inculpate recipitur. [f] Colligitur ex ſupradictis. [g] Etiã iure antiquo Syluestr. ſuſpenſ. §. 7. cum Innocen. & Panormitan. ſed vere ra id incurrit tantum nouo iure Paulus II. nam iure antiq. capit. penult. de ſimon. qui confert ordines, aut clericus, qui præſentat ſimoniace ad ordines, ſolo trie[n]nio erat ſuſpenſus, vt ait Gofred. Nauar. cap. 27. numero 158. [h] Fatetur D. Thom. 2. 2. quæſtion. 100. 6. ad 1. Panormit. & alij qui admittunt hunc epiſcopum dici ſuſpenſum quoad ſe tantum. quod reiectum eſt. cap. 31, §. 3. R. cum Nauar. numero 154. [i] Supra T. [k] Supr. T. Coua. clem. p. 1. §. primo. numero 7. cum Innocen. Panorm. Villadieg. Syluest. ſuſpen. §. 7. verſicu. 2. Angel. ſimo. 6. poſt §. ſecundo. Arm. § 52. D. Thom. arti. 6. ad 1. quia c. præter. 32. diſt. dicit, miniſteria ſimoniaci ſcienter, nullo modo eſſe ſuſtinenda [l] D. Thom. articu. ſexto. ad 7. Angel. Syluest. [m] Nauar. cap. 27. nume. 154. 248. & citati cap. 35. §. 3. N. & ſequen. [n] Couar. clem p. 2. §. 3. numero 4. [o] Angel. ſimon. 6. poſt §. 1. cum Innocen. D. Thom. articulo 6. ad 1. [p] Sed falſo Syluest. ait eum qui ſic recepit curatum eſſe ſuſpenſum ab omni beneficio. [q] Nauar. ca. 25. numero 113. §. ſecundo. par. 1. quæſtio. 1. per tot. & cap. nobis. de ſimon. Couar reg. peccatum. 2. p. §. 8. nume. 7. glo. recept. d. cap. nobis. quam mirabilem dicunt Panormitan. & Anani. Lambert. 2. par. de iure patron. lib. ſecundo. quæſtion. 9. artic 3. con. 2. Syluest. ſimon. §. 13. cum Palu. diſtin. 25. quæſtio. 5. §. decimo. Angel. ſimo. 5. § quinto. cum Richar. Adria. quodlib. 9. artic. tertio. [r] Secus ſi aduerſarius ita emit animo nocendi huic. Nauar. ſup. [ſ] Nauar. cap. 23. numero 108. per proprium motum Pij V. non admittitur renunciatio in fauorem alterius etiam in manibus Papæ: ſed cum reſignatione offertur Papæ ſimul ſupplicatio pro alio. [t] Dict. capit. nobis. cap. ſicut tuia. vbi Panormit. de ſimon. D. Thom. dict. artic. ſexto. ad 3. Soto libro 9. inſt. quæſtio. 8. art. primo. ad 3. Couarru. Adrian. ſup. Nauar. capitulo 25. nu. 113. Syluest. ſimon. §. 13. verſi. 1. Greg. leg. 17. ti. 17. par. 1. vid. illũ l. 3. tit. 5. par. 1. [u] Nau. Sylue. cum Palud. ſup. quando ipſe nõ conſenſit. per ca. ſicut. el 2. de ſimon. addit Adria. licet ipſe poſt habitum titulum ſoluat pretium amico, vt illũ ſeruet indemnem: præſertim ſi nõ ex debito, ſed ex gratitudine ſoluat. [x] Vt qui dedit pecuniã vni ex multis electoribus, ſine cuius voto valeret electio: aut q a Petrus ẽt ante receptã pecuniã erat ſuffragaturus pro iſto Nauar. & alij infra. [y] Syluest. ſimo. §. 3. regn. 3. & §. 16. fin. Angel. ſimo. 5. §. 5. ſi cum Richar. monet bene notandũ. Nauar. ca. 25. num. 68. fin. no. 113. vide c. 23 num. 101. c. 17. nu. 209. c. 27. no. 51. fin. [z] Naua. cum gl. dict. cap. nobis. verb interueniente. in 1. opi. vbi multa allegat. & Io. And. per ca. fin. verſi. ſuffragiũ venditorum. 1. q. 6. Fr. Ludo. 2. par. inſtru. c. 106. fin. [a] Fatetur Nauar. cum Hoſt. Pan. Anani. & tandem d. glo. c. nobis. Lambert. ſup. quia nõ ſtatur dicto electoris, quando ipſe particeps fuit criminis ſimoniaci. At ſi pecunia non fuit data electori, ſed tertio mediatori, ſtabitur dicto electoris aſſerentis, ſe aliàs fuiſſe electurum iſtũ. D. Vera. [b] [c] Sic temperandus eſt rigor extrau. Pau. II. & de cõfidentionali Pius V. vt aſſert Nau. c. 23. num. 111. § 11. quia bonia proprijs, & iure quæſito ac poſſeſſione nemo in pœnã priuandus eſt, ante ſniam ſaltẽ declaratoriã criminis: vt de hæretico dicunt Doc. [d] Pau. II. dict. extrau. Soto lib. 9. iuſt. q. 8. ar. 2. Rebuſ. in prax. Caie. cum D. Tho. dict. ar. 6. ad 7. Sylu. ſuſpen. §. 7. verſ. 4. Pius V. propr mot. anni 66. cõtra ſodomitas, & ſimoniacos. At cum paupere poſſet epiſcopus diſpenſare, ſup. c. 14. habilitando illum, & denuo conferendo in foro conſcientiæ. [e] Paulus II. & Pius V. [f] Hoſt. Panorm. Ang. ſup. Sylu. ſuſpen. §. 7. verſ. 4. Arm. ſimo. §. 52. quia nullo iure ẽt Pij V. ea inhabilitas reſeruatur Papæ. Doc. Vera ſola excõica tio ſimoniæ cõfidentionalis reſeruatur Papę à Pio V. Nau. c. 23. nu. 110. §. 3. nu. 104. fin. [g] Nau. c. 27. nu. 240. ſi. c. ſtudeat. 50. diſt. Anton. Cuchut inſtit. mai. lib. 2. titulo de epiſcopo. nume. 282. Salzed. cum Bern. Diaz pract. cap 94. nume. 2. Bertachin. de epiſcopo. verſi. 116. Couar. cle. par. 2. § 3. nume. 6. Specul. titulo de diſpenſ. verſ. 40. Syluest. homicid. 3. §. 8. verſ. 6. idem de illegitimo Nauar. nume. 201.

CAP.

CAP. XXXVIII.

De eo qui initiatur abſque dimiſſorijs aut ætate. §.2. quæ ætas requiratur pro ſingulis ordin. & qui habet reuerendas ab alio quam ab epiſcopo. 3. Epiſcopus quãdo ob ordinationem ſuſpendatur.

IVre antiquo cõtrouerſum erat, an fiat ſuſpenſus qui ſacris [a] ab alieno epiſcopo, ſine licentia & literis dimiſſorijs proprij ordinarij, [b] initiari præſumit? [c] ſed Pius II. noua extrauag. [d] fecit ſuſpenſum ab uſu ſacri ordinis ſic ſuſcepti. Item ſi proprius epiſcopus ſuos ſubditos ordinet in aliena diœceſi abſque licentia epiſcopi loci: vterque fit ipſo iure ſuſpenſus. [e] ſic quidam dubitarũt an ſuſpendatur qui abſque ætate, [f] aut extra tempora præſumit initiari. [g] Epiſcopus alienum ordinans abſque licentia proprij primũ fit per annum ſuſpenſus à collatione ordinum: [h] quamuis ius ſuſpendendum ſignificet. quod ſi ea epiſcopi proprij male ordinãtis ſuſpenſio eſſet manifeſta, licebat ſubditis initiari ab alio: [i] puta à Metropolitano aut a propinquiori epiſcopo. Secundo epiſcopus ordinans monachum exemptum ſine licentia proprij Abbatis dicitur ipſo iure alienus à communione aliorum, [k] nempe epiſcoporum: & ut contentus ſit communione ſuæ diœceſis, quod videtur ad ſuſpenſionẽ quandam pertinere. Tertio ſpeciali iure fit ſuſpenſus Vltramontanus ſi initietur etiam minoribus, aut prima tonſura ab epiſcopo Ciſmontano, aut Italo. [l] At quia iſti iure antiquo non erant ſuſpenſi proprie, ſi quis bona fide ob ignorantiam ſic excuſatus eſt à culpa mort. hic non dicitur præſumere: quod requirit extrauag. Paul. II. ac ſubinde excuſatur à cenſura. [m]

2 Si epiſcopus initiet aliquos abſque ætate contra iura peccat mortal. & incurrit quaſdam pœnas. [n] At fit ſuſpenſus à collatione tonſuræ, ſi infantem tonſura initiet, [o] niſi forte infans religionem intret, (id eſt, oblatus ſit monaſterio, vt in illo educetur, & adultus ſeruiat) per Concil. Triden. ętas pro ſubdiaconatu deſignatur annus 22. inchoatus: pro diaconatu 23. inceptus: [p] ſed ad presbyterum nihil innouat de iure antiquo, ſatis eſt 25. incepiſſe per diem. [q] epiſcopus qui ſacris ordinat eum qui caret legitima iuris ætate, non videtur ipſo iure ſuſpenſus ſed ſuſpendendus. [r] beneficiarius vero ut parochus ſi ſacerdotio initietur ante 25. annum, non videtur amittere fructus beneficij: [ſ] quia iure non exprimitur fieri ſuſpenſum à beneficio ſed tantum ab ordine. Qui obtinuit reuerendas à Papa, vel a Legato Apoſtolico, vt ab alieno epiſcopo ordinetur, informatio tamen de moribus capi debet à proprio epiſcopo. [t] alias epiſcopus alienum: aut ſine informatione proprij ſic ordinans, fit ſuſpenſus per annum à collatione ordinum: ordinatus vero ſuſpenditur ab ordinibus ſic ſuſceptis. [u] Secundo epiſcopus titularis, ſi quem ordinet abſque licentia proprij ordinarij etiam minoribus, aut prima tonſura, ſuſpenditur per annum à Pontificalibus: ordinatus vero manet ſuſpenſus ad arbitrium proprij epiſcopi. [x] idem diſponitur de Abbate exempto ſæcularium, ſi illis ordines aut tonſuram contulerit. [y] at Abbas ſuis regularibus conferre poteſt minores. [z] ſi autem tonſuram

CAP. XXXVIII.

[a] AT qui ita ſuſcipit minores ordin. nullo iure fit ſuſpenſus. Nauar. cap. 25. num. 69. & alij inf. Niſi dum Vltramontanus initiatur etiam minoribus à Ciſmontano ſeu Italico epiſcopo. Angel. Sylueſt. infra [b]

[b] Quidam negant fieri ſuſpenſum antiquo iure, c. eos qui. de tempo. ordin. li. 6. Angel. irregul §. 38. Sylueſt. § 9. Armil. Tabien irregu. 4. § 4. Anto. 3. par. tit. 27 cap. 4. Mai. 4. diſtinct. 24. quæſt. 1. Soto diſtinct. 25. quæſtio. 1. artic. 3. & alij apud Couar cle. par. 1. §. 1. nu. 4. qui cum Sylueſt & alijs vocat ſine literis dimiſſorijs. ſed Nauar. vocat ſine licentia, vel à nõ ſuo. At d. c. eos. confirmat iura antiquiora. 9 q. 2. cap. 1. cap. nullum. cap. epiſcopum, cap. ſi. quibus fiebat ſuſpenſus. [c] At qui per ignorantiã excuſatur à culpa mort. non fit ſuſpenſus. Sylueſt. irreg. § 18. poſt med. Nauar. c. 27. num. 155 & in cap. accepta. oppoſ. 8. nu 34. & de datis per gratiam. num 35. Couarru. dict. num 4. c. alma. prima par. §. 7. nu. 7. fin. Perez leg. 1. tit. 1. lib. quinto, ordin. pag. 57. cum Franc. & Probo. [d] Quod confirmat Alexan Papa VI. Clem. VI. & Pius V. in cancel. regu. 22. Nauar. c. 25. num. 70. c. 27. num. 155. Sylueſt. irreg. § 10. fin. Bernard. Diaz pract. cap. 22. Mandoſ. in cancel. reg. 24. quæſt. 1. & 4. Rebuſ. prax. tit. de male promot. ad ſacros ordin. glo. 4. pag. 439. Anton. Gabriel. tom. 1. ex Viuio. opin 105. Maiol. lib primo, irreg cap. 30. num 9 fin. [e] Trident. ſeſſ. 6. ref. c. 5. fin. [f] Vid. ſup. cap. 32. fin. quidam valde probabiliter aiunt initiatum bona fide ante ætatem, non eſſe proprie ſed late ad tempus ſuſpenſum iure antiquo, donec ætatem impleat: per cap. vel non eſt compos. de tempor. ordin. ac ſubinde impleta ætate non egere abſolutione ſuſpenſionis aut diſpenſatione. Nec id reuocari in extrauagan. Paul. II. quia in dictio. 4. nihil addit ad ius antiquum. refert Couar. clem. p. 2. §. 1. num. 4. ex glo. in clem. generalem, de æta. & qualit. ver. obſeruantia. Anton. 3 par. tit. 28. cap. 1. idem tenent quidam Recent. Cano, Peña, Frat. Ludouicus Legion. Eſpinar & plane ſentiunt Cordu. caſ. 144. (vbi negat extrauag. Paul. II. eſſe plene in omnibus receptam.) Soto diſt. 25. q. 1. art. 2. fi. (qui in art. 3. citat dict. extrauag. Paul. II.) ſentit Frat. Medin. lib. 1. inſtruct. c. 11. §. 8. pag. 49. At probabilius eſt per extrauag. Paul. II. fieri ſuſpenſum in perpetuum, aut quodammodo irregul. & egere prælati diſpenſatione etiam poſt impletam ætatem, vt plane Nauar. ſup. tandem Villadieg. de irreg. c. 3. num. 13. fin vbi Perez. Sylueſt. irreg § 10. Bernar. Diaz pract. cap. 22. Anton. Gabriel. tom. 1. ex Viuio opin. 102. Mandoſ. in cancel. reg 24. q. 1. & 4. Rebuſ. ſup. & multi Recent. iuxta planam literam dict. extrauag iure autem antiquo non erat ſuſpenſus, ſed ſuſpendendus & prohibitus: vt ait Couar dict. num. 4. cum Archid. Cardin. Turrecre. Præpoſ. Henric. Trotio. d. Anton & Maior. idem Sylueſt. irregul. §. 17. Ang. §. 31. Armil. § 80. Tabien. irregul. 4 §. 4. con 14. Villadieg. de irreg tit. de ſuſpenſ. cap. 3. & fatetur Nauar. c. 25. num. 70. [g] Iure antiq. negant fieri ſuſpenſum Soto. Innocent. Hoſtien. ſed probabilius eſt fieri. Ang. irregul. §. 35. cum Anto. Sylueſt. §. 10. per c. conſultationi, de tempo. ord. At cap. literas, ſolum agit, quando cõtinuato eiuſdem diei ieiunio, in ſabbato & dominica recepit duos ord. ſacros. qua ratione Paul. II. rem dubiam definit certo. vt ſit in perpet. ſuſpenſus donec diſpẽſetur per epiſcopum. At olim ſuſpendebatur donec ętatem compleret. c. vel non eſt compos. de tempo. ordi.

[h] Sylueſt. ſuſpen. §. 6. verſ. 9. irregu. §. 5. per c. nullus. de tẽpo. ord. li. 6. at olim erat ſuſpendendus. [i] Sylue. ſuſpen. §. 6. verſ. 5. Ange per c. eos. de tempo. ord. lib. 6. [k] c. ſi. 58. diſt. Sylu. irreg. §. 9. ſuſpen. §. 6. verſ. 5. Soto diſtin. 25. quæſt. prima, artic. tertio, late. [l] Ang. irregu. §. 38. Sylue. §. 9. [m] Sup. C. [o] Sylueſtr. inf. & commun. non fit ſuſpenſus. cont. ſolum Sotum. q. 1. art. 2. [o] c. nullus. de tempor. ordin. in 6. Sylue. ſuſpenſ. §. 3. Soto, diſt. 25. quæſt. 1. art. 2. fin. [p] Praxis, & plane Tridẽ. ſeſſ. 23. cap. 12. Nauar. c. 25. num. 116. Bellam. cum addit. deciſ. 151. Couar. de diuerſ. tempor. præſcr. c. 1. de momento. Eſpencæ. li. 4. de continent. c. 2. Maiol lib. 2. irreg. c. 30. nu. 8. [q] Nauar. ſup. & add. Hiſpa. c. 25. nu. 116. Maiol. ſup. Ojeda de beneficio. 1 p. c. vlt. nu. 15. & Salmant. conſulti Theol. & Iuriſper. & praxis Epiſcoporum. [r] Sylu. ætas, & irreg. § vlt. Tabien. ætas. Maiol. 3. irreg. cap. 30. num. 9. Gem. c. eos qui. de temp. ordin. cum Iac. de S. Georg. Rayn Butr. Arch. Paul Zabar. [ſ] Nauar. add. Hiſpan. cap. 25. nume. 116. [t] Trid. ſeſſ. 23. c. 8. ſeſſ. 7. reform. cap. 11. Nauar. c. 25. nu. 68. vt in literis Papæ aut Nuncij exprimenda eſt cauſa, ob quam à proprio epiſcopo ordinari non poſſit ſacris, puta ſi epiſcopus ſit longo tempore ſuſpenſus, aut ſi longè diſtet, & ad illum ob bella aut pericula maris, non ſit facilis recurſus. [u] Trident. d. capitu. 8. [x] Triden. ſeſſ. 14. ref. c. 2. c. quare epiſcopi. 78. d. vid. ſeſſ. 23. c. 8. Lapus alleg. 138. Nauar. c. 25. nu. 16. §. 3. & add. Hiſpan. §. 2. Maiol. lib. 3. de irreg. c. 23. num. 10 lib. 4. c. 8. num. 9. Et de epiſcopo titulari, Cano lib. 5. de loc c. 5. col. 6. Iacobat. de Concil. lib. 8. art. 2. col. 84. [y] Triden. ſeſſ. 23. cap. 10. Doct. & no. in c. Abbates. de priuileg. lib. 6. Lapus ſupra Mandoſ. in cancel. reg. 54. quæſt. 2. Maiol. lib. 3. irreg cap. 23. num. 12. lib. 4. c. 8. num. 3. & c. 5. num. 4. nec archidiaconus concedit reuerendas per c. Abbates, de priuil. in 6. vbi glo. Archid. & Gemin. Maiol. lib. 4. c. 8. fin. c. 20. num. 6. ad fin. [z] Trident. d. c. 10 & confirmat. c. cum contingat, de æta. ubi glo. & Abb. ſi modo conferat intra locum exemptum, vt eſt monaſteriorum, quod colligitur ex Trident. ſup. & ſeſſ. 6. ref. c. 5. verſ. in ſubditos.

conferat nouitio, peccat ſed non fit
a ſuſpenſus. [a] Cardinalis non epiſco-
pus concedit minores ſubditis in
b ſua tantum parochia. [b] Tertio ſi ſe-
de uacãte Capitulum intra annum
conferat literas reuerendas ei qui
habito iam beneficio aut ſtatim ha
bendo non eſt arctatus, ſubiacet
c interdicto. [c] ſic vero ordinatus ma-
ioribus fit ſuſpenſus ad arbitrium
futuri epiſcopi: ſi autem minores
ordines recepit, caret omni priui-
d legio clericali: [d] maxime quantum
ad criminalia. Quarto ſacerdos qui
homines alienæ parochiæ coniun-
git matrimonio, aut benedicit ſine
iure & licentia legitima, fit ſuſpen-
ſus donec uelit epiſcopus propriu
e parochi. [e]

3 Epiſcopus fit ipſo iure ſuſpen-
ſus. Primo ſi inuito homini confe-
f rat tonſuram. [f] Secundo ſi ordinet
g etiam tonſura illiteratos: [g] & à for-
tiori ſi iniet minoribus aut ſacris.
ſic autem initiatus ſine literis vi-
h detur quibuſdam irregularis. [h] Ter
tio ſi ordinet eum qui fecit ſolen-
nem pœnitentiam cum ſit iure in-
i famis, epiſcopus fit ſuſpenſus. [i]
Quarto ſi epiſcopus intra ſex men-
ſes à fine Concilii prouincialis nõ
conuocat Abbates & presbyteros,
vt eis denunciet acta Concilii: in-
currit bimeſtré excommunicatio-
nem, id eſt, ſuſpenſionem ab offi-
k cio. [k] Quinto ſi epiſcopus uſurariis
non oriundis concedat domum, ſu
ſpenditur à iuriſdictione ſpirituali,
l donec eos eiiciat. [l] & ingreſſu ec-
cleſię ſuſpenduntur clerici exempti
qui uſurarium admittunt ad com-
munionem, aut capiunt oblationes
m eius. [m] Sexto ſi epiſcopus conferat
gradum Doctoris, niſi ſub certa li-
mitatione, fit ſuſpenſus à collatione
n gradus. [n] facultas tamen conceden
di gradus data à rege quia ſæcularis
o eſt, non ſuſpenditur propriè. [o] Se-
ptimo epiſcopus qui ex amore o-
mittit procedere contra crimen hæ
reſis fit ſuſpenſus: ſed Inquiſitores
ſancti officii ſic omittentes incur-
p runt excommun. [p] Suſpenditur qui
cõtinuato eiuſdem diei ieiunio &
Dominica quatuor temporũ, vnus
q recipit duos ordines ſacros. [q] &
Concil. Triden. cap. 13. fin. reuocat
priuileg. quorundam regularium,
ne cui liceat duos ſacros recipere
r vno die. [r] & ſimul reuocat priui-
leg. Mendicantium quo licebat ex-
tra tempora & à quolibet epiſcopo
cum licentia ſui prælati ordines re-
ſ cipere. [ſ]

CAP. XXXIX.

Suſpenditur qui à quodam epiſcopo initiatur, aut ſi poſt matrimo. initietur. §. 2. Elector quando fiat ſuſpenſus. 3 De prouocante ad duellum, vtente certa veſte, ſi alienus aſſiſtat matrimon. aut benedicat nuptias. 4. Suſpendens abſque monitione & ſcriptura. De conſeruatore, Inquiſitore, Capitulo. de vſurpante bona eccleſia vacantis: aut ſi dum viſitat, &c.

QVi cum culpa mortal. recepit
ordines ſacros in ſequentibus
caſibus fit ſuſpenſus. ſed quidam
falſo putant fieri irregularem: eo
quod etiam inculpate recipiens vi-
detur in foro exteriori prohiberi
uſu ordinis ſic recepti. 1. qui ſacris
ordinatur ab epiſcopo qui renun-
a ciauit loco ſimul & dignitati: [a]
quamuis de facultate ſui epiſcopi
ordinetur. qui vero à tali epiſcopo
cum licentia proprii ordinatur mi-
noribus, vel ab Abbate non epiſco
po, hic non peccat, nec fit ſuſpen-
b ſus. [b] ordinans vero epiſcopus li-
cet peccet, nullam cenſuram incur
rit. 2. ſi ab epiſcopo initietur ſa-
cris, cuius excommunicatio inter-
dictum aut ſuſpenſio eſt nomina-
c tim denunciata: [c] quando non eſt
d toleratus. [d] Iure tamen antiquo an
te Conc. Conſtantien. videtur fuiſ
ſe ſuſpenſus, qui ab epiſcopo etiam
occultè excommunicato ſciẽter ini
e tiabatur: [e] quaſi epiſcopus executio
nem licitam ordinis non habens,
non poſſet eam præbere ordinatis à
f ſe. 3. ſi ab epiſcopo ſimoniaco, [f] ini-
tiatus eſt ſacris, vel à degradato, aut
g qui eſſet hæreſiarcha [g] nominatim
h excõmunicatus, aut ſchiſmaticus. [h]
At ſi quis iuſto timore coactus à ta
i li epiſcopo recepit ordines, [i] hic exe
cutionem recipit ab eo qui execu-
tionem ordinis non habet. 4. ordi-
k natus ſciẽter per ſaltum. [k] 5. ſi quis
poſt matrimonium ratum initietur
l ſacris, fit ſuſpenſus: [l] niſi religio-
nẽ intret, in qua per profeſsionem

ditos, vt Card. confert minores in ſua tantum parochia. Maiol. li.
a 4. c. 20. num. 6. [a] Lap. Ioan. And. & Gemin. d. c. Abbates, de priuil.
in 6. Sylueſt. relig. 5. §. 10. Tiraquel. retract. tract. 1. §. 1. glo. 8. nu.
29. Maiol. lib. 1. c. 31. num. 6. lib. 4. c. 2. num. 11. fin. At ſi ille noui-
b tius recedat à monaſterio, non gaudet priuilegio tonſuræ. [b] Gem.
d. cap. abbates. vide
Iacobat. de Concil.
lib. 1. art. 12. Maiol.
lib. 4. c. 2. num. 11.
& addit c. 20. num.
8. id ius ſpeciale nõ
reuocari per Trid.
ſeſſ. 23. c. 10. iuxta
not. c. 1. de conſtit.
lib. 6. & multo mi-
nus reuocat priui-
leg. ait Tiraquel. re
tract. Lignagi. §. 1.
glo. 14. num. 104. &
declarari debet ſine
pręiudicio alterius.
At Capitulum ec-
cleſię cathedralis li
cèt habeat quaſi e-
piſcopalem iuriſdi-
ctionem, contentio
ſam & uolſitariam
in quædam oppida.
(vt Salmantinũ ha
bet in oppida Val-
doporę) non conce
dit reuerendas etiã
pro tonſura & mi-
noribus, vt per ſen-
tentiam Rotæ obti
nuit anno 81. Epi-
c ſcopus Salmantic. [c]
d [d] Trident ſeſſ. 23. c.
10. vid. ſeſſ. 7. c. 10.
nec id concedit ui-
carius à Capitulo
electus ſede uacan-
te. Maiol. lib. 4. cap.
20. ad fin. niſi quis
ſit beneficio habito
aut habendo arcta
tus Trident. ſeſſ. 7.
c. 10. Guillel. Du-
ran. c. eos. de temp.
ordin. comm. 3. &
e 12. [e] Trid. ſeſſ. 23.
de clandeſt. cap. 1.
quod ſi regularis cõ
ferat benedictiones
nuptiales, incurrit
etiam excommun.
elem. 1. de priuileg.
Nauar. c. 27. num.
201. & conſ. 1 titu.
37. de pœnis. lib. 5.
At ne pro uno pec-
cato incurratur du
plex pœna, videtur
per ſuſpenſionem à
Triden. latam, tolli
prædicta excommu
nicatio ex doctrin.
Decij. Perez leg. 6.
tit. 6. lib. 2. ordin. &
Recent. inf. cit. cap.
f 43. §. 7. Q. [f] [g] c. nul
g lus. de temp. ordin.
h vid. Nauar. c. 27. num. 205. §. 1. Syluest. ſuſpenſ. [h] Nauar. dict. num.
205. ex Trident. ſeſſ. 23. c. 4. & 11. Maiol. lib. 1. c. 32. num 5. & 10.
lib. 2. c. 13. num. 8. At re uera non eſt irregul. ſed Trident. prohibet
ordinari abſque ſcientia, ſicut & iubet fieri examen de moribus &
i natalibus. [i] Syluest. ſuſpenſ. §. 6. & verb. pœnit. §. 3. Couar. clem.
k par. 1. in princip. num. 10. Soteal. verb. clero aſcriptus. §. 2. & 3. [k]
Syluest. ſuſpenſ. §. 6. verſ. 1. Angel. Armil. & Recentio. quia excom
munic. non imponitur ad tempus. ſup. cap. 29. §. 2. ſed ſuſpenſio: &
l ita exponit glo. c. ſi. 18. diſt. [l] cap. uſurarum, de uſur. in 6. Syluest.

m ſuſpen. §. 6. verſ. 22. ſed male citat cap. quamquam, de uſur. [m] Syl-
ueſt. verſ. 37. Angel. Nauar. c. 17. num. 281. & c. 27. num. 157. §. 11.
num. 13. §. 34. nu. 243. §. 8. extendi dicit, ſi denunciator de excom-
mun. aut interdicto admittat ad officia, ſacramenta aut ſepultu-
n o ram. [n] Syluest. verſic. 34. [o] Nauar. capit. 27. num. 153. ad fin.
p [p] Syluest. verſ. 35.
Nauar. cap. 27. nu.
100. 143. per elem.
1. de hære. Simanc.
de Cathol. inſtitut.
c. 34. nu. 41. Caiet.
excommun. cap. 3.
Syluest. excommu.
7. caſ. 13. vbi Armi.
q caſ. 17. [q] Supra §. 1.
r G. [r] cap. literas cap.
dilectus, cum gloſ.
de tempo. ordin. &
tamen olim per pri
uileg. Eugen. IIII.
cõceſſum. Mendic.
id licebat, vt refert
Nauar. c. 25. num.
71. cap. 27. nu. 241.
§. 2. Syluest. irregu.
§. 3. Alberic. ver. or-
do 2. Maiol. lib. 4.
de irregul. cap. 11.
ſic olim D. Epipha
nius una die crea-
tus eſt diaconus pre
sbyter, & epiſcopus
vt refert Metaphr.
ſ in vit. illius. [ſ] Trid.
ſeſſ. 23. capit. 13. de
quo priuil. Syluest.
irreg. §. 10.

CAP. XXXIX.

a CAp. [a] 1. de or-
dinat. ab epi-
ſcopo qui renũciat.
Ange. irregul. §. 31.
Sylue. §. 8. Tabien.
Armil. Nauar. cap.
27. num. 241. §. 3.
Paludan. diſtin. 25.
vbi Soto quæſt. 1.
artic. 3. Hoſti. Ber-
nar. Diaz pract. c.
b 29. [b] Bernar. Diaz
per d. capit. primo,
in ſecundo caſu. An
gel. Syluest. Palud.
Hoſtien. & Recent.
c [c] Angel. irregul. §.
30. Syluest. §. 7. fin.
Tabien. irregula. 5.
concl. 16. Soto. ſup.
Caſtro. 2. leg. pœn.
capit. ultimo, concl.
ſecunda, ad fi. cum
Innocen. Nauar. nu
mero 241. §. 4. ſed
quidam falſo uocãt
irregularem, ſupra
d capit. 35. §. 3. R. [d]
Auctores ſupra, &
quis dicatur tole-
ratus. ſup. cap. 7. §.
e 6. [e] Syluest. ſuſpen.
§. 7. verſic. quinto, & ſic temperandus eſt Couarru. cap. alma ma-
ter, prima par. §. 6. num. 6. cum Selua de benefic. ſecunda parte,
f quæſtio. 12. [f] Supra capit. quinto, §. 3. lit. S. [g] capit. ordinationes. 9.
g quæſtio. prima, Nauar. num. 241. §. 4. Diuus Thomas, add. quæſt.
38. 5. ad primum. & articu. 6. ad argumen. vid. tertia par. quæſtio.
h 82. articu. 8. ad primum. Sixtus lib. quinto, bibliot. capit. 258. [h]
i k cap. primo, de ſchiſmat. Nauar. Syluest. [i] [k] Supra cap. 35. §. 3. Q.
l & fin. [l] Ioan. 22. extrauagan. antiquæ concertationi. cap. nullus. de
tempo. ordin. libro ſexto, Soto diſtinct. 25. quæſt. prima, artic. 3. fi.

Anton.

Anton. tertia par. tit. 28. cap 4. ad med. Sylueſt. ordo. 5. §. 7. [m] Dict. caſtauagan. [n] cap. fin. de apoſtat. Sylueſt. ordin. 5. §. 6. Anton. cap. 4. qui tamen falſo citant alia iura. [o] Sylueſt. ſuſpen. §. 6. verſic. 27. [p] Syluest. verſic. 26. cum Bartol & Panor. Nauar. cap. 27. nu. 154. §. 2. vbi contra Ang. quomodo ſit computandum ſecundum triennium, ſi ante abſolutam pœnam, primis triennij eligat ſecundum indignũ.

tertia par. tit. 1. cap. 16. Bernard. Diaz cap. 67. Couar. ſecunda par. ſponſal. cap. 6. in princip. num. 13. Gregor. leg. 4. tit. 3. par. 4. Perez leg. 1. tit. 1. libro quinto, ordi. pag. 30. [e] Supra capit. 35. §. 2. litera S. [f] Sic debet intelligi cap. primo, de ſecun. nupt. Couar. ſecunda par. ſponſal. cap. 8. §. 11. num. 2. Bernard. Diaz pract. cap. 68. Syluestr. nuptiæ. §. 2. Specul. coniug. prima par. artic. 13. fin. Perez leg. 1. titu. 1. libro quinto, ordin. pag 53. Anton. Gabriel. tom primo, ad fin. ver. ſacerdos.

id matrimoniũ ſoluitur, [m] & à fortiori qui poſt matrimonium cõſummatum initiatur ſacris, niſi iure cõcedente, fit ſuſpenſus. Qui ordinatur in excommunicatione, vel in apoſtaſia à religione, ob quam fit excommunicatus, hic non eſt ſuſpenſus ſed irregul. [n] per ſolum cap. fina. de apoſtat. Et tamen excommunicatus maiori dicitur improprie ſuſpenſus ab omni actu legitimo. [o]

2 Clerici qui eligunt etiam tamquam compromiſſarij in epiſcopũ, eum qui caret legitima ætate, ſcientia vel moribus, ſuſpendũtur triennio à beneficiis, & priuantur voce actiua: & epiſcopus in eam indigni electionẽ conſentiẽs, priuatur pro ea vice poteſtate conferendi id beneficium, ſi ad illum pertinebat collatio: [p] & dicitur priuandus beneficio. 2. ſuſpenditur in pœnam qui eligit aut confert beneficia indignis. [q] 3. ſuſpenduntur iudices inferiores qui intromittunt ſe in negotiis circa electionem. [r] 4. qui deficit in probatione contra perſonam electam. [ſ] 5. ſi electores poſt 8 dies non declarant perſonam electam. [t] 6. ſi tamen laici eligant aut præſentent epiſcopum indignum, non incurrunt pœnam cap. cum in cunctis, de elect. nec Cardinales dũ eligunt Papam indignum. [u]

3 Clericus qui prouocat ad duellum vel acceptat, non eſt iure ſuſpenſus, ſed ſuſpendendus. [x] at nũc eſt excommunicatus. [y] 2. clerici beneficiarij, vel ſacris initiati qui utuntur veſtibus partitis, vel quæ ſunt coloribus diſtinctæ ſeu uariegatæ, [z] ſuſpenduntur in ſex menſes, & in eo tempore fiunt inhabiles ad beneficia: [a] quia clericum decet honeſtus habitus, [b] niſi forte ob ludicram lætitiam & feſtiuitatem afferat. [c] 3. clericus qui abſque parochi, vel ordinarij licentia aſſiſtit contrahentibus matrimonium de præſenti (quamuis nunc ſit irritum) fit ſuſpenſus triennio: [d] nec poteſt ante lapſum triennij abſolui per epiſcopum à tali ſuſpenſione publica. [e] ſed clericus benedicens ſecundas utriuſque nuptias, non eſt ſuſpenſus, ſed ſuſpendendus: [f] ex conſuetudine tamen licet benedicere ſecundas nuptias, quãdo vir & præſertim fœmina aliàs non receperat benedictiones. [g]

4 Iudex qui excommunicat, vel ſuſpendit abſque debita iuris monitione coram idoneis teſtibus, fit vno menſe ſuſpenſus ab ingreſſu eccleſiæ. [h] vel ſi abſque ſcripto: [i] vel ſi requiſitus non tradit intra menſem exemplar ſcripturæ: quod ſi interim exequatur ſententiam, ſuſpenſio reſeruatur Papę. [k] Secundo cõſeruator ſedis Apoſtolicæ qui abſque expreſſa clauſula ſibi conceſſa, cognoſcit cauſas iniuriarum quæ non ſunt notoriæ. [l] 3. ſi iudex eccleſiaſticus contra ius & conſciẽtiam grauet partem iniuſte ex amore, pretio, odio, vel timore. [m] ſecus ſi eſſet epiſcopus, arbiter, vel merus executor. Inquiſitor vero ſancti officij, ſi ex odio procedat iniuſte, vel ex amore omittat, fit excommunicatus. [n] 4. ſi clericus vel capitulum ſede epiſcopi, vel collegiata uacante uſurpet ſibi bona defuncti, vel quæ proueniunt ex ſigillo (niſi ſibi ex dignitate competat) ſuſpenditur ab officio, & beneficio, donec plene ſatisfaciat. [o] ſimiliter epiſcopus ab ingreſſu eccleſiæ ſuſpenditur, ſi abſque priuilegio & conſuetudine uſurpet bona dignitatis, vel eccleſiæ uacantis. [p] 5. ſuſpenditur epiſcopus, vel ſuperior ab officio, inferiores vero ſuſpenduntur ab officio & beneficio, qui dum uiſitãt, exigunt pecuniam vel munera: aut à non uiſitatis recipiunt procurationes. [q]

CAP. XL.

Regulares quando fiant ſuſpenſi?

§. 2. *De profeſſione ante annum, & §. 3. de vſurpante decimas.*
4 *De ſatisfactione damni, de cogente mutare teſtamentum.*

REgulares fiunt iure ſuſpenſi in quibuſdam caſibus. [a] Primo ſi abſque reuerendis proprij prælati initientur ſacris: [b] Epiſcopus vero

[q] Syluest. § 6. verſ. 6. Nauar. capit. 27. nu. 162. & quomodo irritanda ſit collatio facta indigno aut illiterato? Trident. ſeſſ. 21. cap. 6. [r] cap. prouidamus. de elect. lib. 6. Syluest. verſ. 12. & Ange. colligunt dictos iudices manere ſuſpenſos, quãdo poſt appellationẽ ad Papam intromittũt ſe in cognitione circa electionem epiſcopi. [ſ] Syluest. verſic. 24. Ang. ſed diuerſa pęna imponitur, ſi quid apponat contra formam electionis. [t] Syluest. verſ. 25. & ſe refert ad ver. elect. 1. § 6. vbi Ange §. 9. [u] Nauar. cap. 27. num. 154. §. 2. [x] cap. 1. de cler. pugn. in duel. quia text. ſolum ait debet deponi, id eſt, ſuſpendi Nauar. numе. 156. § 4 contra Syluest. § 6. verſic. 21. Ang. & Tabien. [y] Trident. ſeſſ 25. ref. cap. 19. & loquitur etiam in ſimplici diffidatione, ſeu priuato duello, vt declarat congreg. Cardin. ad Henric. Cardi. & regem Luſitaniæ, Nauar conſil. 1. tit. 35. lib. ſecundo, & addit conſil. 2. fin. ſibi videri excommun priuati duelli reſeruari Papæ, vid Nauar. cap. 13. num. 9. cap. 11. num. 39. capit. 27. num. 150. Baſſes 2. a quæſt 40. artic. 1. ad fin. Caiet. 2. 2. q. 95. art. 8. & corrigitur l. 8 & 7. tit 11. p. 2. At Pius IIII. ſolemnis tantũ duelli excommun. reſeruabat Papæ vid. Petrum Nauar. libro ſecundo, reſtitu. cap. 3. dub. 13. num 292. [z] Dicuntur veſtes bordadas. [a] Syluest. ſuſpenſ. §. 6. verſic. 29. Nauar. num. 157. §. 13. Troilus. 2. de perfec. cler. cap. 38. Bernard. Diaz pract cap 69. Couar. pract. cap. 31. num. 7. verſic. 4. Soteall. verb. clericus. §. 12. Nauar. capit. ſtatuimus. de irregul. num. 28. eſt ſuſpenſus à beneficio, & inhabilis. ſed quidam Recent. aiunt hanc pœnam eſſe conſuetudine derogatam. [b] Trident. ſeſſ. 14. capit. 6. ſeſſ. 22. cap. primo, Lateranen. ſub Innocent. cap. 16. Caiet. verb. clericorum. Nauar. cap. 25. num. 111. [c] Nauar cap. 27. num. 157. cum Cardin [d] Trident. ſeſſ. 24. de clandeſt. cap. primo, confirmat capit. cum inhibitio. de clandeſt. Nauar capit. 22. num. 69. Anton.

[g] Perez ſupra cum Soto diſtinctio. 27. quæſt. 2. 3. Nauar. capit. 22. num. 83. ſupra lib. primo, de matrimon. cap. 16. §. 2. [h] Nauar. capit. 27. num. 156. §. 5. vid. num 8. Syluest. ſuſpenſ. §. 6. verſic. 14. ſed non includitur epiſcopus, ſic excommunians aut ſuſpendens ſupra c. 34. V. [i] Nauar. ſupra §. 6. Syluest. verſic. 15. Angel. [k] Nauar. Syluest. Ange. [l] capit. hac conſtitutione. de offic. deleg. in ſexto, vid. Trident. ſeſſ. 14. ref. cap. quinto, Syluest. §. 6. verſic. 17. Nauar. num. 125. & 157. §. 9. niſi conſeruator habeat expreſſam clauſulã cognoſcendi etiam de alijs. [m] Syluest. verſic. 19. (qui tamẽ limitat) Nauar. cap. 27. nu. 157. §. 10 capit. 25. num. 12. [n] Syluest. verſic. 35. Nauar. c. 27. num. 100. quamuis hic ſit epiſcopus. [o] Syluest. verſ. 20. Nauar. nu. 156. §. 4. [p] Nauar. num. 157 § 8. [q] Syluest. verſic. 21. per capit. exigit. de cenſib. libro ſexto.

CAP. XL.

[a] DE quibuſdam dictum eſt ſupra, vt ſi abbas etiam regularis ſubditis laicis conferat primam tonſuram, contra Triden. ſeſſ. 23. capit. decimo, [b] Supra lib. de ordin. cap. 23. §. 4. L. idem Mendoſ. in cancel. regu. 24. quæſt. ſecunda, ſed quidam ex doctis Mendic. contendunt Prouincialem non obſtante Trident. concedere dimiſſorias pro ordin. maxime per priuileg. Pij V. in fauorem Mendica. (quod ſane non reuocauit Gregor. XIII. vt refert Nauar. cap. 27. in fin.) & per aliud eiuſdem Pij V. priuileg. quod obtinuit Aloyſius General Minor. quod refert Claud. in priuileg. Socier. verb. concil. §. 3. Specu. coniug. ad fin. Fr Manuel in expoſit. bullæ. §. 9. nu. 32. 132. 138. vt olim poterat Prouincialis. ſimilem derogationem Concilij pro Mendic. fecit Leo X. ait Fr. Manuel. §. 9. num. 238 compend. verb. abſolut. quoad ſeculares. 1. §. 15. ver. Concil. §. 7. idemque Nauar. conſil. 21. tit. 11. de temp. ordin. lib. 1.

quia

c qui eos ita initiat, fit ſuſpenſus. [c]
Secundo apoſtata à religione cum
ſit excommunicatus, ſi ordines ſu
ſcipiat non fit ſuſpenſus, ſed irre-
d gular. [d] Tertio prælatus regularis
aut qui habet adminiſtratioñe bo-
norum monaſterii ſi alienet rem
ſtabilem, fit ſuſpenſus: niſi fiat cum
neceſſitate, ſolennitate & facultate
e capituli aut generalis. [e] poteſt tamē
ad breue tempus, vt ad triennium
locare fructus, & terras beneficii,
f ſeu monaſterii. [f]

2 Prælatus epiſcopo minor etiam
regularis ſuſpenditur ab admini-
ſtratione ſpiritualium, & tempora-
lium, ſi bona eccleſiæ faciat obli-
g gari alienis debitis. [g] Secundo ſi
clericus aut monachus ſubmittat
laicis bona immobilia, vel iura ec-
h cleſiæ, ſine licentia Papæ. [h] aut ſi
Romæ exiſtens non denunciat eū
i qui bona ſic laicis ſubmiſit. [i] Olim
ſi nouitius ac monaſterium iuri ſuo
renunciarent, licuit ex cauſa emit-
tere profeſſionem ante comple-
k tum probationis annum. [k] Quod
poſtea prohibitum eſt in ordine B.
l Dominici, & B. Franciſci. [l] & ea
prohibitio ad omnes ordin. Men-
m dican. extenſa eſt. [m] Quidam aiunt,
iure fieri poſſe etiam nunc poſt bi-
meſtre, ſi quis poſt matrimon. de
præſenti ſinito altero tranſeat ad
n religionem. [n] Nam Conc. Triden.
permittit in quibuſdam caſibus fie-
o ri ante annum completum: [o] at-
que ita nunc non videtur prohi-
bere quin ex cauſa liceat, ſi tam mo
naſterium quam nouitius renun-
p ciet anno probationis P. [p] Nam &
Mendicantes ex priuileg. Clemen.
q IIII. [q] & Pii V. poſſunt ex cauſa
profeſſionem admittere ante an-
r num. [r] Porro annus probationis
debet eſſe continuus iure antiquo,
ſ [ſ] (de quo mentionem non fecit
Concil. Trident. ſeſſ. 25. regu. cap.
t 15. [t]) vt ita nouitius melius expe-
riatur labores ac mores monaſte-
rii. Hic annus incipere debet ab
u hora, qua habitus imponitur. [u]
Nec requiritur diem impleri ultra
x annum. [x] Poſſet tamen annus in-
teger probationis incipere & per-
fici ante completos 16. ætatis an-
nos, ita ut uirtute iſtius probatio-
nis ualeat profeſſio, quæ poſtea fit
y completo 16. anno. [y] In ordine
Mendicantiū, prælatus fit ſuſpēſus
ſi admittat ad profeſſionē ante fini
z tum integrū probationis annum. [z]

3 Si religioſus decimas nouales,
vel quaſcunque alias pertinentes
ad parochiam aut aliam eccleſiam,
ſibi uſurpet abſque cauſa & priui-
a legio, [a] fit ſuſpenſus ab officio, &
beneficio: niſi infra menſem re-
quiſitus qui habet adminiſtratio-
nem, deſiſtat, & intra duos men-
b ſes ſatisfaciat. [b] ſi autem admini-
ſtrationem non habet, regularis, fit
c excommunicatus. [c] 3. Fratres præ-
dicatores ſuſpenduntur ab officio
prædicationis ſi requiſiti à paro-
cho ſcienter omittant pœnitentes
quorum confeſſiones audiunt, ad-
monere de ſolutione decimarum.
d [d] 4. Monachi nigri, id eſt, Benedi-
ctini ſuſpenduntur, ſi præſumant
portare ſotulares non corrigiatos,
e & altos. [e] Quinto frater ex ordine
prædicatorum, ſi prius conſecretur
epiſcopus quam ordini reſignet li-
bros, fit ſuſpenſus à Pontificalibus.
f [f] Aut ſi frater Prædicator pertur-
bet Minores in officio Inquiſitio-
g nis, vel econtrario. [g]

4 Suſpenditur religionis præla-
tus, niſi damno ſatisfaciat, quod ali
quis ex ſuis ſubditis intulit, detra-
h hendo prælatis in concione, [h] præ-
dicando indiſcretas indulgentias,
retrahendo laicos ne ad parochiam
i accedant. [i] abſoluendo ſine priui-
leg. à reſeruatis epiſcopo, vel Pa-
k pæ. [k] & in temporalibus ſi impedi-
uit liberam teſtatoris uoluntatem:
maxime ne legatum faceret ma-
l trici aut parochiæ: [l] At non prohi-
bentur regulares inducere morien
tes, vt ſponte legent aliquid ſuo

quia Trident. ſeſſ. 25. reg. cap. 20. fin. confirmat priuileg. regula-
c rium. [c] Maiol. ſup per cap. 3. vbi gloſ. verb. indultum. de tempor.
d ordin. in ſexto. [d] cap. fin. de apoſtatis, pro quo falſo citant alia iura
e Syluest. ordin. 5. § 6. Anton. tertia par. tit. 28. cap. quarto. [e] Nauar.
num. 157 §. 14. Syluest. ſuſpen. § 6. verſic. 38. & generaliter Paul.
II. extrauagan. ambitioſæ. de reb. eccle. non alie. excommunicat. alienātes.
Nauar. num. 149. vid. 126. 144. Auendan. de exeq. mandat. cap. 4. num. 27.
Anton. Gabr. tom. 2. ex Soarez verb. alienatio. Cordub. caſ. 103. 136. Pe-
rez l. 2. tit. 7. lib. 5. ord p. 202. fin. Couar. 2. var. cap. 16. &
17. Bellarm. lib. 1. de cleric. cap. 16. ad fin. Caiet. verb. ex-
f commun. cap 75. [f] Nauar. nume. 149. Couar. ſup cap. 16.
Triden. ſeſſ 25. ref. cap. 11. Auendañ. Perez. Gregor. leg.
8. tit. 4. p. 5. Molina lib. primo, de primogen. cap. 21. nu.
g 28. [g] Syluest §. 6. verſ. 30. cum Ang. per cap. ſi quorundam. & cap. præce-
h i dent. de ſolut. [h] [i] Syluest. verſic. 18. vid. Triden. ſeſſ. 22.
k capit. 11. [k] capit. ad Apoſtolicam. de regular. Syluest. relig.
l 3. §. 3. relig. 5 §. 3. [l] cap. non ſolum. de regular. in ſexto. Palud. diſtin. 18. Syl-
uest. ſup Nauar. c. 27. num. 157. § 12.
m [m] cap. conſtitutionem. eod. tit. & lib. ſexto. Nauar. Syl-
uest. ſup. & ſuſpenſ. §. 6. verſic. 18. Angel. ſuſpenſ. 1. §. 19.
Tabien. ſed Armil. falſo citat de regul. iur pro de Regular.
n [n] Sic quidam expo nunt cap. ex publico. de conuer. con-
iug. vt citat. ſup. lib. 2. de matrim c. 5. §. 8. A. ſed oppoſitum
o ibidem probatum eſt. [o] Triden. ſeſſ 25. reg c. 18. admitti et com-
pelli ad profeſſionem in caſibus iure expreſſis. & cap. 21. retinens
monaſterium aut prioratum in commendam, compellitur emit-
tere profeſſionem (nempe expreſſam, per Trident. capit. 7.) intra
ſex menſes, aut cedere monaſterio. Et ille annus 1582. cenſetur
integer ad profeſſionem, licet du illo Gregor. XIII. abſtuliſſet 10.
dies. Et dum profeſſus licite tranſit in aliam religionem, vt in
Carthuſian. licet ſecundam profeſſionem emittere ante annum.
p Cordub. caſ. 38. [p] Citati N. quod probabiliter diſputando defen-
di poſſe, ait Nauar. conſil. 33. num. 5. tit. de regular. lib. 3. maxime
dum priora iura generaliter aut in caſu ſpeciali id concedūt: quia
ſit reductio ad ius antiq. fauorabile. dict. cap. ad Apoſtolicam. de
q regul. [q] Syluest. refert relig. 5 §. 8. Armil. nouitius §. 2. 5. 8. Na-
uar. cap [illegible] nu. 45. de regular. Compend. Mendic. verb. pro-
r feſſio. [r] [illegible] V. anno 70. die 23. Auguſti. ordini Prædicat. vt no-
uitia mor[illegible] morbo quando medici putant inſtare pericu-
lum mortis [illegible] at profeſſionem, & monaſterium ſuccedat in do-
tem, refert [illegible] lib de priuileg. Minimorum. fol. 123. vid. Ar-

ſ mil. §. 8. & ualet non obſtan. Trident. ſup. §. 1. B. [ſ] Syluest. relig. 5.
§. 4. cum Ioan. de Lign. Panorm. Dino. Bartol. l. interdom. §. quo-
ties. ff. de publicanis & vectigal. idem Abb. dict. capit. ad apoſtoli-
cam. nu. 9. Lap. allegat. 46. vbi Mandoſ. citat Angel. Iaſ. & Dec.
in l. ſi id quod. ff. de iuriſd. omn iud. Dec & Fel. in c. in præſentia,
de probat. Dominicus & Franc. in c. cap. cōſtitutionem. compend. Mendic. verb.
nouitius. Cordub. ſuper regul. Minorum. cap. 2. q. 11. Armil. nouitius. §. 12.
Nauar. conſil. 2. 34. 36. 37. & conſil. 84. num. 3. de regu. lib.
t 3. [t] Innuit Trident. quia præpoſitio, per ſignificat continuatioñe, vt ait Nauar.
d. conſ. 2. & 24. cum Lapo. Dominic. & Franc. per glo. ver. per annum. in cap.
cum cōtumacia, de hæret. in ſexto, & hic annus debet eſ-
ſe cōtinuus ſine interruptione. vt nouitius melius expe-
ctatur difficultates monaſterij. ſatis ta-
men videtur, ſi nouitius poſt 6. aut ali quot mēſes ob mor
bum, aut aliam iuſtam cauſam, rediit in domū patris re-
tento habitu, vt iterum in monaſterio impleat reliquos 6.
menſes. gl. reg. cum qui certus eſt, de reg. iur. in 6. Specu.
tit. de regular. §. 17. Rota, 285. Anton. Bardus, de tempore
vtili. cap. 3. nu. 8. & ſeq. ſic enim annus ex 12. menſibus, vi-
detur moraliter cō-tinuari, ſed tutius eſt ſeruari continui
tatē, vt ſeruatur in præſcriptione bonæ fidei: quæ ſi inter-
rūpatur, oportet de nouo inchoare tempus præſcriptionis.
u [u] Syluest. relig. 5. §.
x 3. [x] Palac. 4 di. 38. q. 1. pag. 823. quia iura & Conc. Trid.
ſolum requirunt annū de quo ſine cauſa dubitat Palud. 4. diſt. 38.
propter cap. puella. 20. q. 2. Et in anno biſſextili. cui additur unus
y dies, ſatis eſt dies ultimus. Syluest. relig 3. §. 19. [y] Nauar. d. conſil.
z a 30. num. 1. de regul. lib. 3. [z] Citati ſup. M. [a] Sup. lib. de indulgen.
b c cap. 27. §. 3. & ſequen. [b] [c] Syluest. ſuſpen. §. 6. verſ. 31. Angul. Ta-
d bien. Arm. [d] Syluest. §. 6. verſ. 31. vid. Nauar. c. 25. num. 141. c. 27.
e f num. 101. [e] Syluest. verſ. 33. [f] [g] Syluest. verſ. 38. & 39. [h] Nauar.
g h cap. 25. num. 141. [i] At dum epiſcopi contendebant compellere,
i vt in feſtis audirent miſſam & prædicationem in parochia, & non
in monaſteriis, tunc prædicarunt oppoſitū regulares. Nauar c. 21.
k num. 5. ſup. lib. de miſſ. c. 25 §. 9. [k] Nunc regulares cōmuniter ha
bent priuileg. ſup. lib. de indulg. c. 28 compend. Mendic. & Societ.
l ver. abſolutio. [l] Nau. c. 26. nu. 36. c. 27 nu. 101. 103. & ſub excom.
ferenda id prohibetur in cle. religioſi, de priuil. vbi Card. q. 6. & id
ſtrictius prohibet ſuis Minoritis B. Franciſc. in ſua reg. c. 2 & expo
nitur in cle. exiui. §. dubitauerūt, de verb. ſign. Ang relig. ſolus. 1 §.
5. & in Societ. Ieſu id præcipit congregatio 2. Gener. ca. 21 iuxta
cōll. 6. p. c. 2. §. 6. cū ibi de ſe cōſtitutiones nō obligēt ſub peccato,

m monaſterio, dum indiget, [m] aut reducere in memoriam proprias neceſſitates. vel ſi debita incerta cum aliorum prȩiudicio applicet prȩlatus ſibi, aut monaſterio. [n] Secundo ſubditus religioſus qui abſque parochi aut ordinarii licentia præſumit miniſtrare ſacramentum unctionis, ſolennizare matrimonium benedictione nuptiali, miniſtrare eucharistiam tempore paſchæ vel mortis, ſit excommunicatus. [o] quidam explicant alias iuris ſuſpenſiones, quæ uix uſu eueniunt. [p] Hactenus de ſuſpenſione. Degradatio & depoſitio à quibuſdam reducitur ad ſuſpenſionem: [q] ſed de hac & aliis pœnis eccleſiaſticis, dicetur capitulo 55. poſt Interdictum.

m vt ibidem dicitur, cap. 5. [m] Vt colligit Nauar. cap. 26. num. 36. ex ijs quæ dixit, cap. 17. num. 70. & 76. cum Salicet. idem Spec. conſcientiæ tract. 1. c. 65. Ang. ſup. Anton. 3. p. ti. 10. cap. 1. §. 2. ad fin. Syluest. reſtit. 3. §. 12. verſ. 3. relig. 6 §. 10. num. 15. Roſel. reſtit. 1. §. 2. relig. 1. §. 71. Armil. relig. §. 26. ſumma confeſ. fol. 255. Fr. Aleuand. in ſumma. libro 1. ti. 3. c. 15. ad fin. Dueñas poſt regulas. ti. de teſtam. num. 29. 32. Fr. Medin. 1. inſtruct. cap. 14. §. 31. Sarmient. lib. 8. Select. Petr. Nauar. lib. 3. reſtit. c. 2. num. 80. Boer. deci. 35. nu. 5. Gualdenſ. de arte teſtandi. [n] cle. 1. (quæ incipit religioſi) de priuil. cuius caſum non bene refert Sylu. ſuſpen. §. 6. uerſ. 36. Ange. eod. verſ. 36. at per priuileg. Iulij II. anni 1506. & Sixt. IIII. Celeſt. V. Euge. IIII. id licet prælato regulari. refert Monum. Min. f. 141. conceſ. 334. & in priuil. Prædic. fol. 153. compen. Mendic. ver. bona. §. 4. nouitius. §. 15. Claud. verb. reſtitut. At ſi quidā teſtator relinquat legatum certum huic monaſterio aut perſonȩ prohibetur teſtamentarius de bonis eiuſdem expendendis in opera pia, diſtribuere amplius eidem monaſterio aut perſonæ, per l. 3. titu. 10. p. 6. quam iuriſperit. Salmant. affirmant obligare in foro etiam conſcientiæ.

o [o] Dict. clem in principio. Nauar. cap. vigeſimoſeptimo, numero 101. Caieta. excommunicat. capitu. 64. Syluest. excommunic. ſeptima, caſ. decimoquarto, Corduben. caſ. 24. fio. facit Soto, diſtinct. quarta, quæſtio. vnic. articu. 3. concl. 2. & diſtinct. 23. quæſtio. ſecunda, artic. 1. verſ. vtrum. [p] Syluest. ver. ſuſpen. §. ſexto. Angel. & alij ſummiſt. [q] Summiſt. verb. degradatio. Soto, diſtinct. 22. quæſtio. 3. articu. primo, vid. Nauar. capit. 27. num. 152.

D E I N T E R D I C T O.

Auctores de Interdicto tractantes.

CItati ſup. in princip. de excommu. & ſuſpenſ. Theolog. 4. diſtin. 18. Soto diſtinct. 22. queſt. 3. Ledeſ. 2. p. q. 26. art. 2. fol. 361. Palac. diſt. 18. q. 3. Palud. q. 8. Ploue. tractat. de interdicto. Calderin. & Ioan. de Lignian. de interdict. habentur in volum. 16. tract. in noua impreſſion. & alij in volum. 9. Anton. 3. part. tit. 26. cap. 4. Summiſt. verb. interdict. vbi Ange. Syluest. Tabien. Armil. & breuiſſime Caiet. Aſlen. lib. 7. tit. 16. Couarr. cap. alma. 2. par. §. 1. Perez. leg. 2. ti. 6. lib. 1. ordin. pag. 260. & ſuper Villadieg. de irregul. cap. 4. & 5. Nauar. cap. 27. à num. 164. Frat. Med. lib. 1. inſtruct. cap. 11. §. 13. Maiol. lib. 3. de irreg. cap. 20. 23. vid. Bernard. Diaz. pract. cap. 123. & Beroi. in cap. 1. de uſur. num. 84. Felician. de cenſur. titu. de interdicto. Coſm. Gumier in pragm. Sanctio Gallic. ti. de interdict. Dec. in cap. ad hæc. de appell. l. 18. tit. 9. par. 1.

a b c d CAp. [a] 41. de inſtitutione, fine, & diuiſione. [b] capitu. 47. §. primo, c. 50. §. 4. & quando interdict. ſi nullum. cap. 49. §. 3. & 4. [c] cap. 42. [d] De effectu interdicti perſonalis, & quando ipſo iure incurratur: & de participante cum denunciato, aut in crimine, cap. 43. de effecto interdict. localis. capit. 44. & ſequen. [e] capit. 44. [f] capit. quadrageſimoquinto. [g] ca. 46. & quod regulares ſeruare debent interdict. poſitum in matrice. [h] cap. 47. [i] capitu. 44. §. ſexto, & pro ceſſatione. capitu. 53. §. ſecundo. [k] Ibidem. & late capit. 48. de priuileg. pro familiaribus & officialibus religionis. & de priuileg. pro ceſſatione. cap. 53. §. ſecundo, & ſexto, [l] cap. 48. § quarto, & ſequentibus. capitu. 49. §. primo, nec prodeſſe pro ceſſatione. capitu. 53. §. ſexto. [m] capitu. 49. [n] capitu. 50. [o] capitu. 51. [p] capitu. 51. §. quarto, & quinto. [q] capitu. 52. [r] capitulo 53. [ſ] Citatum eſt ſupra liter. l. K. [t] capitu. 54. [u] capitulo 55. [x] cap. 56.

P A R T I T I O.

DE Interdicto dicemus. 1. quid ſit [a] & de illius cauſis, forma, [b] & diuiſione. 2. quomodo extendatur, [c] & de effectibus illius, [d] qui non ſunt connexi. Quæ officia, ſepulturam [e] aut ſacramenta [f] prohibeat. explicatur cap. alma matèr. & moderationes in eo poſitæ. [g] & quibus feſtis iure ſuſpendatur interdictum. [h] 3. de varijs priuileg. quæ conceduntur epiſcopis [i] aut regularibus, [k] aut per bullam cruciat. [l] & de alijs cauſis excuſantibus. [m] 4. de ſubiecto & cauſa diſpoſitiua. [n] de miniſtro. [o] quando ſuſpendatur interdictum ad tempus vel ad cautelam, & de violatione eccleſiæ. [p] 5. de ceſſatione à diuinis. [q] quæ officia, ſepultura, aut ſacramenta tunc liceant. [r] & de priuileg. pro eo tempore. [ſ] de miniſtro & violante ceſſationem. [t] 6. de pœna degradationis ſeu depoſitionis. [u] 7. de inhabilitate ad beneficia & officia, & de alijs pœnis eccleſiaſticis. [x]

C A P. X L I.

a INſtit. [a] de interdict. in libro quarto, titu. decimoquinto. Couar. Sot. articu. primo, Ledeſ. Nauar. Perez. Maiol. capitu. vigeſimo, Anton. ſupra [b] Doct. ſupra Perez ad Villadieg. capitu. quarto. Rip. rubrica, de conſtitutio. numero trigeſimoſeptimo. Bernard. Diaz pract. capitulo vigeſimooctauo, Montal. l. decimoſeptimo, titulo 9. par. prima. [c] Soto, Nauar. Couarr. nume. ſecundo, per cap. quod in te. de pœnitentia, & remiſs. capitu. non eſt vobis. de ſponſalib. [d] Supra capit. primo, & trigeſimoprimo. [e] Soto. Nauar. Couarru. Caietan. interdict. Syluest. §. primo. Angel. Tabien. Armil. Anton. Paludan. & alij ſupra. [f] capitu. quærenti. de verborum ſignificatio. & in bulla Martin. Quinti, contra error. Vvicleph. Palac. diſtinctio. decimaoctaua, quæſt. 3. vid ſupra capit. trigeſimoprimo, & de loco Matthȩ. 18. ſup.

C A P. X L I.
De voce, definitione, inſtitutione, fine, & diuiſione.

INterdictum ſumitur pro qualibet prohibitione: [a] ſed in præſenti pro vna ex tribus cenſuris eccleſiaſticis ſic definitur, [b] eſt cenſura eccleſiaſtica, qua homo ſeparatur à certis ſacramentis, omnibuſq; diuinis officijs, & eccleſiaſtica ſepultura. Quidam addunt actiue & paſſiue. [c] vel ſic, eſt cenſura, qua prohibentur quædā eccleſiaſticæ actiones: nēpe quædam ſacramenta, omnia diuina officia, & ſepultura. Ratione cenſuræ differt à ceſſatione à diuinis & irregularitate: itemque ab excommunicatione & ſuſpēſione. [d] Interdictum prohibet ipſas actiones eccleſiaſticas ſecūdum ſe, quia tales ſunt, etiam iis qui nō habent officium aut beneficium: [e] & excedit ſuſpenſionem quia priuat omnibus officiis etiam audiendis. Cauſa effectiua quȩ inſtituit hanc poteſtatem ligādi eſt Chriſtus, qui Matth. cap. 16. & 18. conceſſit poteſtatem ligandi non limitatam ad hunc aut illum modum: [f] vt ex

g ſup. capite. 5. §. 3. g De miniſtro cenſurarum ſupra capit. 24. & inf. capit. 51. de ſubiecto. capit. 25. de cauſa diſpoſitiua, quæ eſt pec catum inobedientiæ. cap. 17. & de vtroque. inf. cap. 50. de forma
h indicendi cenſuram capit. 24. de forma abſoluendi aut relaxandi.
i cap. 29. & inf. cap. 47. §. 1. cap. 50. §. 4. h i Sup. cap. 1. & 31. k Non
k eſt iniquum innocentes pati quandã ſpiritualium bonorum priuationem, tanquam membra reipub. cuius caput peccauit: & id fit ſine culpa propria, ſed non ſine cauſa. Soto quæſt. 3. a. ad primum, Nauar. numero 168. Sũmiſt. ſup. & fatetur eſſe pœnam innocentũ. Couarru. 2. variar. capit. octauo, num. decimo, ſed in cap. alma mater. §. 1. numero quarto, negat proprie dici pœnam ſpiritualem ſine culpa propria. inf. cap.
l 50. l Summiſt. Roſel. Armil. § quinto, Nauarr. numero 166. Couar. § primo, num. ſexto, Syluelt. interdict. 1. §.
m 2. m Paludan quæſtio. octaua, articulo quarto, argum. 3. Soto. Angel. interdict. 1. §. primo, quia mixtum ſub alijs includitur, nec eſt de illo ſpecialis ratio, vt bene Nauarra numero 166.
n n Doctor. ſupra, & olim in vſu erat interdictum quod dicitur ſtrictiſſimum, ſimile ceſſationi. infra capit. 45. § primo, & capitulo 51. §. primo. Compẽd. Mendicant. verbo interdictum. 1. §. tertio, ex Clemen. Papa IIII. in clementis veltr z. Monumente. 2. ff. fol. 63, conceſ. 184. Anton. capit. quinto, §. vltimo. Armil. §. 40. & in eo loco tantum fiebat baptiſmus, & confirmatio Sacramẽtum vero pœnitentiæ & euchariſt. pro morientibus tantum. Nauar, numero 178. Couar. 2. par. §. ſecundo, numero ſeptimo, Fœlician. capitulo ſeptimo, Maiol. capit. 20 numero ſecundo, imo gl. capit. fin. de ſentent. excommunic. in 6. refert quod aliquãdo tẽpore talis interdicti nec baptiſmus concedebatur:
o nempe adultis. o

praxi eccleſiæ conſtat. Poſtea vero dicetur de miniſtro qui põt indicere interdictũ, & illud relaxare aut ſuſpendere, de ſubiecto, & de cauſa diſpoſitiua, ſeu motiuo, ꝓpter quod imponitur: ac de forma imponẽdi
g & relaxandi interdictum. g

2 Finis debet eſſe rectus, vt imponatur hæc pœna tãquam medicina:
h h quæ interdum ſimul decernitur contra innocẽtes, qui ſunt pars populi & loci nocentis, & ob alterius culpã: quia princeps & caput obdu ratus manet. (At excom. quę eſt inter pœnas eccleſiaſticas grauiſſima,
i datur pro culpa propria i) in expedit. n. vt eo caſu incrudeſcat gladius eccleſię contra populum huic capiti ſubiectum: vt dum illũ indignatione cõmouet contra principem, reſipiſcat perterrefactus princeps iuſta populi innocentis indignatio
k ne, k qui priuatur iure audiendi ſacra & recipiendi ſacramenta. tandẽ contra eundẽ obduratũ procedit eccleſia per ceſſationem cum graui ſilentio, & deſiſtentia omnium diuinorum officiorum. Hęc cõtra principem rebellem defenſio compenſat quadã detrimenta, quæ in diuino cultu & deuotione populi ſequũtur ex interdicto. eſt tñ modus adhibendus pro ratione cauſę, ne plus nimio duret interdictũ in periculũ indeuotionis diuini cultus. Interdictũ eſt leuior pœna inter cenſuras: quia non eſt proprie ſpiritualis: quũ extendatur ad innocentes, quoniã animas nõ afficit, nec priuat cõmunione ſuffragiorũ eccleſiæ: ſed ſuſpendit diuina officia, & quorundã ſacramentorum receptionem.

l 3 Diuiditur interdictum l in locale tantum, & pure perſonale: & quidam addunt mixtũ ex locali &
m perſonali, quod alij omittunt. m locale ſeu loci dr̃ quando ſolus locus interdicitur, ita vt in eo nec ciues, nec exteri poſſint celebrare officia (& olim erat ſtrictiſſimũ interdi-
n ctum. n) Per quod perſona non interdicitur, quia extra illum locum nõ prohibetur celebrare officia, & recipere ſacramenta. Secundo perſonale tantum: quando interdicit perſonas, vt populum, clerum, aut collegium: non autem locum. Tertio mixtum quod fertur in locum ſimul cum talibus perſonis, purà cum populo laico, aut clero. ſic interdictum quod vocant ambulato-
o rium, o ponitur in omni loco vbi perſona ſic interdicta adſuetit. Et de hoc inquantũ locale, iudicandũ eſt per regulas interdicti localis: inquantum vero perſonale, per regulas perſonalis. Diuiditur ſecundo locale ſimplex vel perſonale, in generale & ſpeciale. Et generale dicitur, quo interdicitur locus vni-
p uerſalis, p vt totum regnum, prouincia, epiſcopatus, ciuitas, oppidum: imo & quando interdicitur
q tota parochia videtur generale: q quamuis quidam negant, quia iure non exprimitur. ſecundo ſpeciale quo nominatim interdicit hunc locum puta eccleſiam ſancti Petri,
r aut ſingulas Vrbis, r vel etiam orbis eccleſias: ita tamen vt in iiſdem locis extra dictas eccleſias liceat celebrare diuina in priuato oratorio. Non oportet addere (vt quidam
ſ addunt ſ) interdictum ſingulare:
t t (cum hoc pertineat ad ſpeciale, quando in vrbe plures eccleſias habente interdicitur vna tantum. t) At ſi in populo ſeu loco ſit vna tan
u tum eccleſia, non eſt generale u niſi per accidens. De perſonali ſimili
x ter aliud eſt generale, x quando interdicitur vniuerſitas, purà populus totius vrbis vel regni, aut collegium. 2. ſpeciale ſeu ſingulare, quando interdicitur pars vnius vrbis vel caſtri: aut vna perſona vel plures certæ aut incertæ: vt cum dicitur, qui hoc aut illud fecerit, ſit interdictus. eadem diuiſio de interdi-
y cto mixto fieri poteſt. y

CAP. XLII.

De interdicto loci aut populi in communi.

§. 1. *Interdictum generale perſonæ, non includit locum.*
2 *Si terra ſit interdicta aut populus interdictus, quomodo extendatur pœna.*
3 *Sub interdicto populi an includatur infans & clerus, ſub interdicto cleri non includi laicos.*
4 *Extendi ad ſuburbia, & ad ædificia continentia.*
5 *Quando ſit mixtum interdictum.*

LOci interdictum generale differt ab interdicto perſonali. 1. quia quando loci imponitur ob delictum ſolius domini, non includit
a populum, ideſt perſonas eius: a populus enim extra illum locum poteſt audire diuina & recipere ſacramenta, & ſinguli de populo qui nõ dederunt cauſam culpabilem in-
b terdicto: b poſſentque alibi ſepeliri. cum tamen ciues aut exteri nõ poſſint in loco interdicto intereſſe officiis aut ſepeliri. cathedralis non cenſetur interdicta, licet omnes eccleſiæ vrbis & tota diœceſis ſit in-
c terdicta. c Ruſus interdictũ generale populi aut cleri interdicit eas
d perſonas tantũ vbicũque, d ſed non

p Nauar. numero 166. p Nauar. ibid per capit. cum in partibus de ver. ſignif. Paludan. argum. 4. Sot. artic. primo, Syluelt. interdict. 1. §. tertio, Anton. & alij Summiſt. Couar. § primo, numero no-
q no. q Nauar. & plane Syluelt. ſu. ſed quia in dict. capit. in partibus
r non exprimitur, id falſo negat Couarru. cum Anton. r Nauarr. numero 166. dicit commun. & Anto. capit. ſecundo, §. primo, Couar. numero nono, & plane Calder. ſentit Syluelt. interdict. 1. §. 3. per dict. cap. cum in partibus: ſed falſo Paludan. vocat generale, quando in oppido eſt tantũ vna eccleſia quæ interdicitur, & falſo Soto dicit generale, quando ſingulæ vrbis eccleſiæ ſigillatim interdicun
ſ tur. ſ Addunt id Angel. interdict. 1. §. primo, & vndecimo, & male pro ſe citat cap. ſi ciuitas. de ſentent. excommunic. in 6. idem plane Anton. capit. ſecundo, in princip.
t Armil. §. quinto. t Syluelt. interdict. 1. §. 3. per dict. capit. cũ in partibus (ſed falſo ait nullũ Summiſtam Prædicatorum aut Minorum tenere oppoſitum præter Angel.) Roſel. Nauar. numero 166. Soto. artic. primo, col. 4. ſum. confeſ. libro tertio, titu. 33. quæſt. 222. Couar. § primo numero nono, & citat Abbat. Calder. Ploue.
u & Anton. u Communis contra Pa-
x lud. x Eſt tantum duplex, citati T. Nauarr. num. 166.
y contra citatos S. y Nauarro numero 166. fin.

CAP. XLII.

a CApit. a b ſi ſen-
b tentia. de ſentent. excommunic. in ſexto, Syluelt. interdict. 2. §. ſexto, & decimonono, Nauarr. numero 167. Couarru. capit. alma. ſecunda par. §. primo, numero ſexto, at interdictum loci generale ob peccatum totius populi, extenditur ad perſonas. inf. capit.
c 43. fin. c Syluelt. numero octauo, Roſol. numero primo, Couarru. num. octa
d uo. d Nauar. Couar. nu. 6. Syluelt.

interdicit locum ſeu urbem: quare in ea vrbe poſſent exteri apertis ētanuis celebrare officia:[e] cuius oppoſitum quidam affirmant.[f]

2 Interdicta terra alicuius domini, intelligitur tota in quam habet iuriſdictionem: quamuis ſit ei data in feudum, emphyteuſim, dotem vxoris; vel vſumfructum.[g] terra vero interdicta ſi vendatur, aut donetur à domino, aut amittatur, tranſit cum onere interdicti:[h] ſed iudex ob eam ſolam cauſam deberet tollere interdictum. Interdicto perſonali fit quædam extenſio in ſequentibus caſibus. 1. interdicto populo includuntur in foro exteriori conciues, quamuis ſint abſentes & innocentes, nec fuerint conſentientes in cauſam interdicti.[i] ſi alii nouo ueniant & domicilium acquirant in loco populi interdicti (qui populus aquis fluuij comparatur ſibi ſuccedētibus) tenentur ſeruare interdictum,[k] tā quam pars communitatis: & hi niſi ſimul retineant domicilium in alio loco & populo nō interdicto,[l] nō poſſunt alibi audire diuina. poteſt tamē alienigena qui forte adeſt in eo loco vbi populus eſt generaliter interdictus.[m] ſi tamen ciuis innocens, qui erat pars populi interdicti mutet domicilium, poteſt alibi audire diuina:[n] quia ceſſat tota ratio, vt ſit interdictus. quod non conceditur ei qui cauſam culpabilem dedit interdicto, quamuis domicilium mutet.[o]

3 Sub interdicto populi includūtur omnes qui ſubeunt onera & honores populi, quamuis ſint Magnates & Duces; niſi conſuetudine vel priuilegio eximatur.[p] qui tamen adſunt in ea vrbe, nec ſunt pars eius communitatis, nec ciues oppidi ſed exteri, non comprehenduntur ſub interdicto perſonali populi.[q] Secundo infans nōdum doli capax, aut amens non videtur includi ſub generali interdicto perſonali ſui populi:[s] nec in interdicto loci generali excludendus eſt à miſſa infans,[ſ] quem ſecum defert mater aut pędagogus: quia non magis uidetur mortaliter præſens miſſæ humano modo, quam brutum animal.[t] ſed ſepultura ſacra ita negatur paruulis defunctis ſicut adultis (omne enim cadauer eſt rationis expers) quia eccleſia interdicta prohibetur admittere ipſum cadauer.[u] 3. Interdictum populi ſeu laicorum communiter non includit clerum.[x] & in fauoribus nomen cleri extenditur ad regulares & moniales, quāuis ſint nouitii.[y] 4. Interdicta familia domini comprehenditur clericus eiuſdem familiæ, vt capellanus:[z] nec deſinit eſſe interdictus eo quod recedat ab ea familia.[a] Qui tamen denuo venit in eam familiam interdictam, non fit interdictus.[b] Quinto interdictis Doctoribus vrbis aut Academiæ, videntur includi clerici Doctores:[c] niſi aliunde conſtet de intentione. Interdicto tantum clero non comprehenditur populus laicorum,[d] nec in his odioſis uidetur extendi ad regulares dignitate carentes,[e] (cuius oppoſitum quidam ſignificant[f]) & multo minus includuntur conuerſi aut nouitii religionis.[g] & tamen interdictum generale loci ab ordinario poſitum tenētur ſeruare etiam regulares:[h] quamuis multa priuilegia ſint eis conceſſa per Pontif.[i]

4 In interdicto loci fit quædam extēſio. Primo interdictum vrbis extenditur ipſo iure ad ſuburbia:[k] quamuis ea eſſent ſub alterius domini aut Prælati iuriſdictione:[l] alioquin vilipēderetur cēſura hęc, ſi facile ad ſuburbia populus conflueret. Secundo, generale interdictum epiſcopi extenditur ad eccleſias vrbis aut ſuburbii exemptas religionum & ordinis Militaris. S. Ioannis:[m] ſi tamen epiſcopus ſpeciali interdicto ſingulas vrbis eccleſias interdicat, non extendi-

num. 10. [c] Nauar. num. 167. 173. Ant. 3. p. ti. 26. c. 3. ad med. Roſel. interd. 1. §. 6. Ang. §. 1. compen. Mendic. interdict. 3. §. 13. Recent. Soto. q. 3. art. 1. con. 1. & alij apud Couar. per cap. 1. de uſur. in 6. [f] Idem Couar. nume. 8. verſ. 7. cum Feder. Franc. Calder. idemque Syluestr. §. 8. num. 14. cum Archid. & Armil. §. 13. quia alias fruſtraretur ſi nis ſi abj ibidē poſſent alta uoce dicere officia. ſed falſo Couar. pro ſe citat. c. quia nonnullis de priuil. & Anton. ac Syluest. qui tantum dicunt cauendum, ne populus interdictus audiat officia. [g] Sylu. interd. 2. §. 2. Angel. §. 18. Roſel. interdi. 1. Cald. Anton. c. 3. §. 1. 2. 5. 6. & in multis conuenit Paluda d. 18. quæſt. 8. fin. & ar. 5. conc. 5. quæ tamen non probantur expreſſo iure. [h] Autores ſup. ſed Anton. hæc duo non ſatis expreſſit. addit Sylueſt. §. 1. verſ. 5. ſi aliter dominus participet in crimine criminoſo cum domino terræ ſic denunciato, extendi interdictū, ad terras. ſic participantis. quod falſum eſt, nec id tenet Anton.[i] Sie pro foro exteriori limita quod aiunt Ioan. Andreas. Calder. Anton. Sylu. nu. 13. Roſel §. 6. Armil. §. 56. Maiol. lib. 3. c. 20 nu. 1. fin. de quo infra cap. 43. § 3. [k] Sylueſt. interdict. 1. nu. 10. Armil §. 15. Roſel. §. 6. Anton. §. 2. cum Calder. Aſten. n. 13. Paludan. quæſt. 8. articulo 2. ad ſecundum. Nau. num. 168. Couarru. capit. alma mater. 2. part. §. 1. nu. 7. & lib. 2. variar. cap 8. nume. 10. col. vltima. [l] Sylu. nu 13. conc. Calder. quia non admittit ius & fauorē populi noniuterdicti, cuius eſt pars. [m] Sylueſt. num. 14. quia alieuigena non eſt pars communitatis interdictæ. [n] Sylueſt. num. 10. Calder. Armi. §. 14. Couarru §. 1. num. 6. & 2. var. c. 8. num. 9. & 10. cont. Aſten. [o] Per cap. alma mater. [p] Sylueſtr. num. 10. Armil. § 9. cum Calder. Roſel. 1. § 6. Angel. interdict. 1. §. 1. Anton. c. 3. poſt med. Couar. § primo, num. 6. cum mult & dicit commu. cont. Aſten. [q] Anton. c. 3. ad fin. Sylu. num. 14 Ang. §. 3. [r] Aug. interd. 1. §. 5. cum Ioan. de Deo. Sylue. 2 §. 17. ſeu nu. 18. Armil. §. 17. Maiol. num. 2. Couarru. 2. par. §. 4. nume. quinto. illar. 2. Margallo rubr. de celebra. miſſ. verſicu. ex quibus inſertur. Cordub. caſ. 60. punct. 2. cuius oppoſitum innuit Nauar. num. 168 fin. [ſ] Couar. Margallo, Perez ad Villad. cap. 5. 16. p. 193. fauet doctrina Diuus Thom. 2. 2. quæſt. 10. articu. 12. quod infans perinde eſt ac brutum. & Recent. contr. Nauar. Nā infans licite admittitur ad clauſtrum monialium, vt fatetur Cordub. ſup. & Nauar. add. Hiſpan. c. 25. num. 143. non obſta. excommunic. Trident. ſeſſ. 25. regu. capitu. 5. contra intrantes monaſterium. [t] Vt probat Rebuſ. de verborum ſignific. l. 209. §. 21. Diuus Thom. [u] Couar. ſup. & §. 5. num. 6. Sylu. interd. 5. §. 3. Ange. §. 36. Arm. §. 48. Soto, quæſt. 3. ar. 1. con. 4. facit Nauar. num. 176. [x] d. cap. ſi ſententia Nauar. 177. Sylueſt. num. 9. Arm. §. 9. Palud. q. 9. art. 2. ad 1. Couar. § 1. num. 7. dicit commu. [y] Arm. §. 10. Felician. de interd. c. 7. p. 186. ac ſubinde interdictis laicis non interdicuntur regulares etiam nouitij. [z] Sylueſt. nume. 17. Armil. § 11. cum Innocent. Angel. 1 §. 8. Aſten. Maiol. c. 20. num. 1. [a] Palud. q. 8. art. 1. ad fi. & art. 2. ad fi. ſecus de populo. ſup. N. [b] Secus qui denuo venit in locum interdictum, ſupra. K. [c] Arm. §. 11. Tabien. Maiol. c. 20. num. 2. coutr. Ange. § 9. & Sylu. [d] Sylu. §. 8. Armil. §. 9. Nauar. nu. 167. Couar. §. 1. nume 7. [e] Ang. 1. § 9. Arm §. 10. Felicia. c. 7 Sylueſt. ver. clerici 1. [f] Sylueſt. interd 1. nu. 17. Nau. nu. 167. Coua. §. 1. nu. 8. illar. 4. Maiol. lib. 3. ca. 20. num. 6. [g] Sylu. interd. 2. nu. 17. vid. interd. 6 §. 3. verſ. 2. contr. Nauar. Calde. & Cou. [h] Triden. ſeſſ. 25. refor. c. 12. Nauar. nu. 546. Caiet. excom. c. 67. Fr. Med lib. 1. c 11. §. 13. Sylueſtr. excom. 9. caſ 47 nume. 92. interd. 6 §. 3. verſ. 2. Arm §. 7. [i] Sup. lib. de indulg. c. 25. §. 7. & priuil. regularium circa interdict. refert compend. Mendicant. interdictū. 1. §. 15. vbi Claudi. & ſumma confeſſ. fo. 233. Armi. interd. § 30. Nauar. cap. 27. nume. 190. & Hiſpa. num. 579. & in compen. Hiſpan. cap. 17. ſol. 233. §. 7. & in c. nullam. de regu. num. 24. Anton. 3. par. titu. 26. capit. 5. §. vlt. ad quem ſe refert Sylue. interdict. 6. fin. interdict. 5. §. 5. verſ. 7. 8. 10. Tabien. interdict. 3. §. 10. Frat. Mediu. lib. 1. capit. 11. § 13. præſertim quia Pius V. proprio motu. anno 66. confirmat priuileg. Mendican. non obſtan. Trideo. idque ſaltem pro foro conſcientiæ, vt refert Claud. verb. Concil §. 3. vt regulares non obſtan. interd. poſſunt recipere communionem, & extremā vnctionem. Nauar. num. 168. fin. 179. fin. idque etiam tempore interdicti ſpecialis. Nauar. num. 175. & addit num. 181. confratres, qui mutato habitu donarunt ſua bona monaſterio, admitti ad officia, & ut ſepeliantur in cœmeterio. [k] Nauar. nu. 167. Arm. §. 19. Sylueſt. interdict. 2. nume. 5. Couarru. §. ſecundo, num. 8. col. 7. & 8. Calder. Paludan. quæſtio. 8. artic. primo. [l] Calder. Couar. nume. 8. Armil Paludan. Anton. cap 3. Sylueſtr. 1. §. quinto, cum Archid. & ex ratione dict. c. ſi ciuitas, extenditur interdict. ad eccleſias exemptas regularium, per Trident. ſeſſ. vigeſimaquinta, reform. cap. duodecimo, quia non ab epiſcopo interdicente, ſed ipſo iure ſic extenditur, vt aiunt Palud. Anton. Sylueſt. [m] Eſt prauis Saluantic. cum ſapientum conſultatione. Nauar. Hiſpan. ca. 27.

num.

nom. 180 ſi.quia Trident.ſeſſio.25.cap.12. generaliter loquitur. & deinde.cap.22.derogat marimagno & priuileg. etiam Militæ. [n] S. Ioan.de quo Nauar.num. 190. [n] Nauar. Hiſpan. num. 180. [o] Dict.cap.ſi ſententia.de ſent. excommunic.in 6 Maiol.lib.3.c.20. [p q] num.2. [p] [q] Nauar.num.167. ad fin.cum gloſſ. Armil. §.nono,& 59.ſi. cum Palud. [r] Couarr.2 part.§.2. num.8.col.10. Paludan. Armill. Nauar.add. Angel.interdicto.2.§.4.fin. [ſ] Sine cauſa Syluest. interdic.2 §.4.fin. cum Ant.& Angel. deſignant diſtantiā vnius milliarij, cetera quam putant loca dici continentia. [t] Supr. libr. de miſſ. capit.27. §.5. Nauar. cap.27. nu. 253.per capit.1.de conſecrat. eccleſiæ, vel altar lib.6. Syluest. conſecrat.2.§.5. [u] [x] Nauar. num. 167.per dict. capit. ſi ciuitas,de ſenten. excommunic. Armil §.10 Paludan. Syluest. Couarr.§.2.num. 8. [y] Nauar. nume. 167. ad fin. Syluest.num.8. Armil. §.9. Couarru. num 6.illat.6. [z] Nauar.num.174. [a] Nauarr. Syluestr. Couar. [b] Nauar.num. 167. Couar. num. 8. Paludan. quæst. octaua, artic.primo ad tertium, Sylu. num.15. Armill.§. 9. Angel.§.13. Maiol. lib. decimotertio,capit.20. numero primo ad fin.per dict.cap.ſi ciuitas. [c] [d] Citati ſupr. L. [e] Nauarr. num. 169. Couarru.§.1.num. 4. per dict. capit.ſi ſentent. [f] Nauarr. num.167. per dict. capitu. ſi ſententia. Ioannes Andr. Calder.compend. Mendic. interdict.3. §. decimotertio. [g] Syluestr. 2. §.octauo, Anton. cap. tertio, col. 3. Couarru.§. primo, num. ſeptimo,cum Franc. Calder. Feder. conſil. 188.idque ex præſumpta intentione interdicentis, vt ait Couarru. [h] capit. quod nonnullis. de priuileg.

tur ad eccleſias ordinis S. Ioannis: [n] quia etſi intra fines diœceſis & in eadem vrbe conſiſtant, ſed nulla ciuilitatis communione participant. [o] Tertio, Interdictum vrbis extenditur, ad ædificia continentia, quæ ſunt prope mœnia: [p] ne fruſtretur cenſura, ſi populus facile illuc concurrat pro diuinis. quæ autem ceoſeantur continentia, relinquitur arbitrio iudicis: [q] imo & boni viri, [r] iuxta quod maior coniunctio requiritur, quàm diſtātia vnius milliarij. [ſ] Quarto Interdictum vnius eccleſiæ etiam ſpeciale (ſicut & pollutio ſeu violatio [t]) includit ſacellū ſeu capellam & cœmeterium contiguum: [u] non tamen aliam eccleſiā vel cœmeterium quæ ei interiecto muro cohæret. [x] Quinto, Interdicta eccleſia (puta collegiata aut cathedrali) non cenſentur interdicti clerici & canonici eiuſdē. [y] & multo minus prohibētur clerici alienæ eccleſiæ admitti ſimul ibi ad officia. [z] & è contrariò interdictis clericis ſeu canonicis, non cenſetur interdicta eorū eccleſia. [a] Sexto, Interdicto populo vrbis, cōprehenduntur ciues et innocentes, qui habitāt in ſuburbijs: [b] licet ſuburbiū pertineat ad alterius tēporalē aut ſpiritualem iuriſdictionē. [c] niſi diuerſum populum vel vniuerſitatem efficiat. [d]

5 Interdictum aliquando videtur ſimplex, & tamen extenſione quadam fit mixtum. Primo quādo ob cauſam totius populi locus interdicitur, fit ex conſequenti perſonale: ita ut non tantum ſontes qui ſunt maior pars populi, ſed et ſons adultus prohibeatur extra illum etiam locum audire diuina: [e] quia ſi non fuit in culpa, videtur tamen pertinere ad cauſam interdicti tanquam pars populi. Secundo, dum interdicitur tota communitas, vniuerſitas, aut collegium, ex rigore verbi videtur tantum perſonale. [f] tutius tamen eſt vt ex præſumpta intentione interdicentis, cenſeatur ſimul locale: [g] quatenus vniuerſitas quę tota commode moueri & expelli non poteſt de loco quem habitat, repræſentat ipſum locum immobilem. & iure antiquo [h] decernitur poſito tali interdicto communitatis, ne in eo loco celebrare liceat etiam ianuis clauſis, & interdictis excluſis.

CAP. XLIII.

Agunt [a] Sylu. interdict.5.§. 7. Ang. interdict 6. Tabie. interdict.5. Aot. 3.p.titu. 26. c. 4.Aſtenſ.ſup. Palu.

CAP. XLIII.

De effectibus interdicti perſonalis, & quando ipſo iure incurratur.

§. 1. *Extenditur ad actus cōnexos. nō deobligatur ab hor.s canonicis.*

2 *De innocente qui eſt pars populi interdicti.*

3 *Quando fiat irregul. ſi exemptus admittat ad officia. de ſepultura. de Domino vexante.*

4 *Non impeditur à iuriſdictione. de confeſſione generali.*

5 *Interdictum ab ingreſſu eccleſiæ, aut generale perſonale quando incurratur.*

6 *Interdictus ab vno actu reſtringi debet.*

7 *De participante cū denunciato, aut in crimine: & quādo fiat irreguls*

DE effectibus interdicti localis dicetur c.44. Nunc de ijs actibus qui homini perſonaliter interdicto prohibentur agimus, qui effectus ſeu res prohibitæ explicantur in definitione interdicti, tanquam de eſſentia illius. [a] Interdictum perſonale particulare includit ſolas perſonas in eo nominatas, & actus in eo explicatos, [b] eoſque qui in his actibus includuntur, tanquam connexi: [c] vt epiſcopus à celebratione miſſæ interdictus, ex conſequenti interdicitur à collatione ſacrorum ordinum, [d] qui conferri non ſolent niſi in miſſa, ſed poteſt facere reliqua omnia quæ ad miſſam & altaris miniſterium non pertinent. Secundo, ſacris initiatus aut beneficiarius ex eo quod ſit interdictus etiam nominatim, & denūciatus, nō excuſatur ab obligatione recitandi officium diuinum, [e] quod ſolus dicere debet & ſine Dominus vobiſcū: [f] ſed cū, Domine exaudi orationem meam: ut de excommunicato dictum eſt. At non prohibetur priuatas orationes dicere coram alijs: vt dū pulſatur mane veſpere & meridie ad precem Angelicam, [g] & benedicere menſam, & quædam alia. poteſt etiam in loco interdicto legere, declarare pſalmos, uel euangelium, & prædicare: [h] accipere aquam benedictam dum eccleſiam intrat, [i] non tamen dū datur ſolenniter dicendo aſperges me Domine.

2 Poteſt intra eccleſiam orare flexis genibus: quamuis obiter tranſiens parum audiat de officijs diuinis: [k] per hoc enim non dicitur ſimpliciter participare in diuinis. Secundo, licet cantus laicorum, dū dicunt litanias & alios pſalmos in die confraternitatis, [l] etiam intra eccleſiam. Tertio, laicus ob culpam ſuā interdictus, ſi facit quæ ſibi prohibentur, peccat mort. [m] ſed dum hic etiam denunciatus miſſam audit, alter laicus non prohibetur ſub mort. participare cum eo, miſſam audiendo. [n] Tertio, clericus abſo-

diſtinct.18.quæſt.octaua artic.2.Sot.diſtinct.22.quæſt.3.Couar. cap. alma.2.par.§.2. quando autem ipſo iure incurratur interdictum perſonale ſpeciale. Syluestr. §.quarto, & Felician.capit.14. addit quendam caſum ex Pio V.de quo Nauarr. capitu.27.num. 150.§.64. [b] Nauar.num.170. Doct. ſup.vt de ſuſpenſione dictum eſt capit.32. §.primo, quia in his odioſis reſtringi debet ad actum & caſum expreſſum. [c] Nauar.ſup.Armill. interdict.§.20. Felician capitu duodecimo, Maiol. libro tertio, capitu. decimonono, num. tertio verſic. quinto,& nume.octauo verſic. decimoquarto, vt interdictus à ſacerdotali miniſterio, eſt ex conſequē ti interdictus à Pōtificalibus, quæ ſine ſacerdotio exerceri non poſſunt: non tamen è contrario, vt hic non interdicitur à cantu euangelij. [d] Glo. capit.quod ſicut.de elect. Felician.titu. de ſuſpenſ. capit. vndecimo, pagin. 249. [e] [f] Sup. capit. ſeptimo,§.2.L.vid. in Breuiar.in regul. titu. de orat §.3. [g] [h] Sup.cap.decimotertio ad fin. Nau. num.176. de prece Angelica. [i] Nauar. num.177. cum Feder.conſil.3.& Calder.col.decimatertia. [k] Nauar. num. 170.& 34. Syluest. ſuſpenſ.§.quinto,h. de ſuſpenſo ab ingreſſu.gloſſ. Innoc. & commun. Cou. ſecunda par. §. primo, nume. tertio, quia hic prohibetur audire diuina officia ex propoſito tantum, cont. Syluest. interdic.5. §.leato, cum Menald. & Verbecil. cum tamen id concedat ſuſpenſo ab ingreſſu eccleſiæ,& excommunicato etiam denunciato. [l] Nauar. num. 176. cum Calder & Hiſp.etiam in add.nu. 45.Fęlic.cap.7.fin. Alcoc. cap.17. Palac. diſt. 18. quæſt. 3. par. 341. [m] Nauar. num.187. Archid.Innoc. Armil. §.56.Caiet. interd. Anto. cap.4.§.1.ſi. Sot.diſt.22. quæſt. 381.conc.6. Maiol. lib.3. c.20. nu 9. [n] Sup. cap.5. ad ſi & ſentit Nau.nu.187. cum

lute, vel in aliquibus tantum interdictus ob culpã ſuam, ſi violet, peccat mor. & fit interdictus ab ingreſſu eccleſiæ,[o] donec ſatisfaciat ad arbitrium eius, cuius ſententiã cõtempſit, & peccat qui cauſam culpabilem dedit interdicto etiã loci:[p] quaſi ex cõſequenti eſſet perſonaliter interdictus. Quinto, ſi populus interdicatur, quia maior pars fecit delictũ, quidã aiunt ligari innocentes in foro tantum exteriori:[q] ſed ſecluſo ſcandalo, ex præſumpta intẽtione eccleſiæ licere, vt innocẽs alibi miſſam audiat aut dicat, & ſepeliatur in loco ſacro:[r] ſicut excõmunicatus ſecundũ allegata qui innocens eſt, poſſet ſecluſo ſcandalo, ſecrete miſſas audire aut dicere, & ordines ac alia ſacramenta recipere.[ſ] At vero ille eſt interdictus pro peccato alieno, & vtroque foro obligatur.[t]

3 Interdictus ab officio, id eſt, ab vſu ordinis, ſi miniſtret ſolenniter in ordine ſacro etiam occulte, & in loco nõ interdicto, fit irreg.[u] vel ſi recipit ordinis ſacros interdictus aut excommunicatus.[x] Sicut fit irregul. qui violat interdictum loci,[y] (vt celebrans publice ſine moderatione declarata in cal. alma mater.) licèt expreſſo iure non habeatur: ſed à ſimili, quia violare ſuſpenſionem in loco poſitam, perinde eſt ac ſi ſuſpẽſus celebraret. Ille dicitur miniſtrare ſolenniter, qui dicit miſſam etiã priuatam: vel cantat Epiſtolam aut Euangelium in miſſa, indutus veſtibus ſacris: qui officiat aut capitulat horas dum dicuntur in choro,[z] aut officiat funus: qui litanias ex officio cantat. Qui ſolẽniter baptizat, abſoluit, ordinat etiam, minoribus, aut miniſtrat aliud ſacramentum.[a] Secundo, At clericus (niſi ſit exẽptus qualis eſt regularis) ſi admittat denunciatos de interdicto ad miſſam, & officia diuina (ſub quibus includitur ſepultura cum officio funeris) aut ad ſacramenta, non fit interdictus ab ingreſſu eccleſiæ.[b] Et exẽptus qui coram ſic denunciatis prima vice celebrat, non fit irregul. Sed ſi hic ſecundo celebret, poſtquam factus eſt interdictus, fiet irregul. Tertio, clericus aut regularis etiam exemptus, aut laicus vir, vel fœmina, nõ debet ſuis manibus ſolenniter in loco ſacro ſepelire denunciatum de excom. aut interdicto. aliàs ſi ita ſepelire pſumat ſuis manibus[c] in loco ſacro ẽt non interdicto, incurrit excom. epiſcopo reſeruatã:[d] ẽt ſi id faciat compulſus iuſſu prælati. 4. Dñs tẽporalis, ſi cogat clericos admittere denunciatos de interdicto: aut compellat vt viri interdicti qui de eccleſia exire volebant, aſſiſtant officiis, incurrit excom. reſeruatã Papæ.[e] aut ſi quis capiat, vel in bonis uexet eos, qui ferunt ſententiam excom. ſuſpenſionis, aut interdicti, contra regem, aut illius miniſtros:[f] aut ſi iniuſto metu compellat iudicem, ut abſoluat ſic denunciatos, aut ut relaxet interdictum loci.[g] Aut ſi cogat clericos, ut in loco interdicto celebrẽt cũ ſolennitate prohibita,[h] putà ianuis apertis, & pulſatis campanis. ſimiliter excommunicantur denũciati de interdicto, qui à clerico moniti perſeuerant aſſiſtendo officiis prohibitis, & nolunt exire eccleſiã.[i] At ſi ſacerdos ab ingreſſu eccleſiæ interdictus in eremitorio celebret extra eccleſiam, licet diaconus intra illam cantat euangelium, non uiolat, nec fit irregul.[k]

4 Interdictus ab officio etiã denunciatus non prohibetur exercere actus iuriſdictionis.[l] quia id non eſt uti ordine ſacro aut celebrare officia diuina. Primo poteſt in loco etiam interdicto excommunicare, uel priuatim abſoluere ab excõmunicat. nec per hoc fit irregularis. & idem poteſt excõmunicatus, ſine periculo irregularitatis. At ſi interdictus ſacerdos, ab excom. abſoluat cum ſtola & ſolẽnitate ſacerdotali (quod pertinet ad officiũ ſacerdotis.) fit irregul.[m] Si tamen ſacerdos non interdictus, in loco interdicto abſoluat ſolenniter ab excommun. (ſeruata moderatione. cap. alma) peccat: ſed non fit irregul.[n] quia id officium (cum non pertineat ad miniſtrationem ſacramenti) non eſt tunc directe prohibitum, nec eſt aliquis ex tribus effectibus prohibitis. ſed licet non ſeruetur moderatio prædicta, non fit irregul. quia hic actus pertinet quidem ad officium ſacerdotis: ſed tẽpore interdicti ut conceditur ſacramẽtum pœnitentiæ, & cõfeſſio generalis publica, ut quæ fit in fine concionis, ita uidetur concedi abſoluno ſolennis ab excomm.[o] quam

o cum Caieta. [o] Nauar. nume. 170 Felic. c. 3. Sylueſt. interd. 4. §. 4. ver. 2. Palud. diſt. 18. q. 7. concl. 8. [p] Cap. alma. Cou. p. 2. §. 1. Nau. num. 187. [q] [r] Sup. c. 42. §. 2. I. [ſ] Sup. c. 15. [t] Citati cap. 42. §. 2. I. quia populus interdici poteſt pro alieno peccato capitis. [u] Cap. is qui, de ſent. excom. lib. 6. Nauar. ca. 27. num. 20. 244. cap. 25. num. 93. & conſi. 28. de ſent. excom. lib. 5. Felic. cap. 7 p. 183. Couar. 2. p. §. 2. nu. 3. (quamuis ius de ſolo excõmunicato in ſacris miniſtrante exprimat) Syla. irreg §. 12. Villad. de irregu. cap. 4. nu. 1. [x] Inf. li. de irreg. cap. 6. §. 4. [y] Citati V. Nauar. nu. 243. num. 187. ſi. Villadieg. Couar. cap. alma 2. p. §. 2. num. 3. cum Calder. Henric. ſumm. confeſſ. Ploue. Sylu. Anto. Card. Anch. Abb. Ioan. Andr. Adde Armil. interdict. §. 58. Maiol. lib. 3. irregul. cap. 23. num. 7. de quadruplici moderatione poſita in capit. alma infra cap. 46. [z] [a] Nauar. num. 244. vt officiat hebdomadarius. & de cantante litanias. num. 176. [b] ſup. §. 2. L. [b] Nau. cap. 25. num. 94. [c] [d] Sup. cap. 25. §. 2. H. Nauar. cap. 27. nu. 137. 243. & Hiſp. 247 cle. 1. de ſepultu. Et plerique ſciẽs, niſi ſubditos prohibeat ſepelire fit excommunicatus. Idẽ Sylueſtr. interdict. 5. §. 8. verſ. 2. Felic. capit. 4. fin. Couar. 2. part. §. 3. num. 6. §. 4. num. 5. At clericus qui ſuis manibus non ſepelit, nõ fit excommunicatus. quod ſi clericos abſque officio laicum priuilegio carentem ſepeliat ſuis manibus in eccleſia interdicta etiam ſpecialiter, nõ fit irregul. vt colligitur ex d. cle. 1. Nauar. cap. 25. nu. 95. Nec vero ſepeliens cum officio, ſed ſeruata moderatione capit. alma mater. quidam recent. (& videtur contr. Sylueſt. d. verſ. 2.) quia per hoc nõ exercet ſolenniter officium annexam ordini ſacro. Nec oppoſitum ſentit Nau. nu. 245. vt patet infra c. 44 §. 4. Q. [e] Cle. grauis de ſent. excommunic. Nauar. cap. 25. num. 16. facit cap. 27. num. 244. ad fin. Sylueſt. excommunic. 7. caſ. 17. num. 51. Angel. excommunic. 5. caſ. 15. Caiet. excommunic. cap. 41. Felic. de interdict. c. 4. [f] Cap. quicunque de ſenten. excommunic. in 6. Caiet. capit. 36. Sylueſt. excommunic. 7. caſ. 12. 57. Angel. excommun. 5. caſ. 10. Armil. caſ. 30 Nauar. cap. 27. nu. 98. [g] Cap. 1. de his quæ vi. lib. 6. Caietan. capit. 41. Nauar. capit. 25. num. 16. capit. 27. num. 69. & 125. §. 17. addit. Hiſpan. cap. 27. num. 9. Armil. excommunic. caſ. 39. cum Anchar. Angel. excommunic. 7. caſ. 18. Sylueſt. excommunic. 7. caſ. 18. excommunic. 9. caſ. 17. Tabien. excommunic. 5. caſ. 35. Perez lib. 2. tit. 18. lib. 8 ordin. At non ſufficit metus leuis, qui fuit cauſa extorquendi abſolutionem, vt bene Caietan. quia pœna iuris humani reſtringenda eſt ad metum ſimpliciter. Doctor. ſap. contra Nauar diſtinct. nu. 125. & ſe refert ad capit. decimoſeptimo, numero 4. 29. & ad capit. vigeſimoſecundo, num. 51. [h] Clem. 2. de ſentent. excommunic. Couarru. capit. alma. 2. part. §. 2. num. 2. & 3. §. 4. numero 6. Nauar. capit. 25. num. 16. [i] Eadem cle. 2. ſi moniti contemnant cũ ſcandalo exire de eccleſia. [k] Inf. §. 7. h. M. quidam recent. quia cantus Euangelij, quòd eſt acceſſorium, ſequitur principale, atque ita tota miſſa cenſetur fieri extra eccleſia. contr. Sylueſtr. interdict. 6. §. ſexto, qui ſacerdotem, & diaconum damnat irregul. & addit diaconum ſimiliter fieri irregul. ſi ſacerdote ſic interdicto celebrante intra eccleſiam, cantet euangel. extra illam (quia acceſſorium ſequitur principale, & participat cum ſacerdote in crimine criminoſo) ſed probabilius eſt diaconem hunc nõ fieri irreg. quia id odioſum nullo iure exprimitur: & participatio in crimine non extenditur ad cenſuram interdicti ſupra capitulo, quadrageſimoſecundo, §. primo. H. ſed ad excommunica. ſupra capitulo nono. De ſepultura dicetur capitulo quadrageſimoquarto, §. quarto, & quinto. [l]

[m] Sup. capitulo ſeptimo, §. quarto, & ſequem. Nauarr. numero 160. de ſuſpenſo. Sylueſtr. ſuſpenſ. §. quinto, ſupra capitulo trigeſimoſecundo, §. ſecundo. G. & de interdict. Sylueſtr. interdictam. 5. § quarto, verſiculo primo, & §. ſexto, verſic. excipe. 3. ſi videtur Maiol. libro tertio, irregul. capit. 20. numero quinto capit. vigeſimotertio, num. octauo, Nauar. num. 176. cont. Villadieg. de irreg cap. 5. num. 24. cum Abb. in c. tanta. [n] [o] Sylueſt. & re-

& recent. [p] Cap. accepiſti. de conſec. d. 4. Syluest. interdict. 6. §. 2. Armil. §. 45. Angel. §. 26. Naua. c. 27. nu. 178. Cou. 2. p. §. 5. nu. 6. [q] Palud. d. 18. q. 8. art. 2. conclu. 1. [q] Quomodo à ſic interdicto differt ſuſpenſus ab ingreſſu eccleſiæ. ſup. cap. 32. §. 2. [r] Quidam ioſerunt ex cap. is cui. de ſent. excom. in 6. & glo. Dominic. Archid.

ſibus. lib. 6. Nau. nu. 169. [d] Dict. c. quanquam. Nauar. c. 27. num. 228. c. 25. nu. 111. c. 17. nu. 201 ſi. & quis clericus dicatur exercere mercaturam. Nauar. ibid. §. 4. cum Archid. Syluest. gabella. 3. §. 11. excommun. 9. caſ. 21. nu. 46. Angel. cleric. 9. §. 3. Med. C. de reſtit. q. 15. Bertachin. de gabellis. p. 6. principali. q. 6. & 7. Parlador. de rebus quotid. c. 3. num. 16.

Iudex præmittit, antequã reus abſoluatur à peccatis. Vt dum baptiſmus conceditur tempore interdicti, conceditur ex conſequẽti ſolẽnis catechiſmus & exorciſmus, [p] ſine quibus impendi non debet.

5 Quibus caſibus ipſo iure incurratur interdictum perſonale ſpeciale, aut locale, conſulendi ſunt autores. Ipſo iure interdictum ab ingreſſu eccleſiæ, [q] quidam dicunt incurri, ſi ſacerdos nõ interdictus nec in loco interdicto celebret coram perſonis nominatim & publice denunciatis de interdicto [r] aut excommun. vel coram notorio clerici percuſſore (hos enim tantum, vt ſup. cap. 5. dictum eſt, poſt concil. Conſtantien. tenemur vitare in diuinis.) quod limitãdum eſt ſi ita interdictus ſit exemptus. [ſ] Secundo, excommunicans abſque monitione, & ſcriptis, fit ſuſpenſus ab ingreſſu eccleſiæ. [t] At epiſcopus non includitur ſub ſuſpenſione [u] aut interdicto generaliter lato per conſtitutionem, ſententiã, aut mandatum iudicis. [x] niſi epiſcopi exprimantur. [y] Eximitur etiam aliquo modo epiſcopus à generali interdicto loci, aut ceſſatione. [z] Tertio ab eo ingreſſu ſuſpenditur etiã epiſcopus, ſi quid ſibi vſurpet ex redditibus dignitatis ſuæ vacantis, aut eccleſiarũ ſubditarũ. [a] Tertio, Interdictũ generale perſonale incurritur ipſo facto. [b] Primò, cõtra vniuerſitatem quæ facit vt clerici ſoluant illicita portoria: [c] vel quę extorquet de proprijs rebus quas clerici ſecum ducunt, non cauſa negotiationis. [d] Secundo, ſi capitulum ſede vacante conferat reuerendas ante lapſum anni: [e] niſi ei qui arctat' eſt onere beneficij habiti, vel ſtatim habendi. [f] Tertio, ſi communitas concedat repreſalias contra perſonas eccleſiaſticas. [g] Quarto in ciuitatem quę quomodolibet lædit cardinalem [h] vel in qua circa electionem Papæ non ſeruatur debitus modus. [i] Quinto, in terras eccleſiaſticorũ vt epiſcoporũ, vbi ſententia ob locatam domum vſurario, ſuſtinetur per menſem. [k] Sexto, contra communitatem quę facit capi, percuti, aut in exilium mitti proprium epiſcopum. [l] tunc vero ſimul ipſo iure imponitur particulare interdictum loci. [m] Septimo, contra vniuerſitatem cuius Dominus impedit Nuntij Apoſtolici ingreſſum aut negocia. [n] Octauo, generaliter quando ob delictũ totius populi ponitur generale interdictum loci, ex conſequenti extenditur ad generale perſonale cõtra eundem populum. [o] ſecus ſi ob peccatum ſolius Domini. ſup. cap. 42. §. 1.

6 Verba interdicti perſonalis cũ ſint odioſa reſtringi debent ad caſum expreſſum: [p] vt ſi interdictus ſit ſimpliciter, aut miniſterio altaris, vel à celebratione tantum miſſæ, à collatione ſacramenti pœnitentiæ, aut ordinis minoris, tãtum, vel ab ingreſſu eccleſiæ, &c. Hic enim non prohibetur reliqua facere. [q] Et interdictus ab vno actu ſacri ordinis, ſi alium exerceat à quo directe non eſt prohibitus, niſi ſit connexus non fit irregul. [ſ] Interdictus ab officio ſacerdotali, prohibetur ab omnibus quæ ſunt ꝓpria ſacerdotis, vt eſt miniſterium miſſæ, & ſacramentum: [ſ] vel officium pontificale, [t] quod ſine ſacerdotali exerceri non poteſt, etiam dum confert ordines minores. Secũdo, interdictus à receptione ordinum minorum ex conſequenti prohibetur à receptione maiorum, [u] ſi iam minores habet. Interdictus ab officio ordinum minorum nõ poteſt exercere actum ordinis ſuperio-

Franc. Plouc. titu. de interd. Caieta. verb. violatio interdicti. ad fi. Anton. 3. p. tit. 25. capit. 1. Syluest. ſuſpenſ. §. 6. verſ. 23. interd. 6. § 2. verſ. 8. [ſ] Vt bene Nauar. c. 25. nu. 94. c. 27. nu. 157. §. 31. num. 142. §. 2. quia Ioan. And. autor gloſſ. poſtea in addit. ſuper eandẽ gl. benè retractat. Archi. Petr. Ioan. Colon. Villad. & propendet Calderin. conſ. 4. de ſen. excommu. quamuis dubius manet. Couar. cap. alma. 2. p. § 6. nu. 9. col. 3. & recent. Theolog. cum Palud d. 18. q. 7. nu. 10. caſ. 8. Richard. 4. d. 13. art. 4. q. 1. ſimiliter qui participat in diuinis cum denunciato excommunicato fit ſuſpenſus ab ingreſſu, ſi modo participans ſit exemptus. Nauar. nu. 157. §. 21. contra Armil. excom. §. 49. qui nõ requirit vt ſit exẽptus. [t] Nau. nu. 156. §. 5. & nu. 8. ſup. ca. 16. §. 2. ca. 34. § 3. vbi quod prælatus regularis poteſt abſque ſcriptis proferre cenſuram cõtra ſuos. De monitione præmittenda, ſup. cap. 17. [u] Sup. cap. 34. §. 2. V. Nauar. num. 161. vbi male limitat de ſuſpenſione à iure. nam cap. quia periculoſum. de ſent. excom. lib. 6. dicit ſuſpenſionem à conſtitutione, ſententia, vel mandato latam. & quia generalis cenſura ab homine lata æquatur cenſuræ iuris. [x] Per dict. cap. quia periculoſum Nauar. num. 165. § 3 & Doct. cit dict. c. 34. [y] At dum eximit etiam epiſcopos, extenditur ad Archiepiſcopos, qui poteſtate ordinis non excedunt epiſcopum commumc. cum glo. dict. c. quia periculoſum verſ. de epiſcopis, & niſi epiſcopus cauſam dederit interdicto perſonali. [z] Cum deceat epũ quotidie audire aut dicere miſſam ait Couar. c. alma 2. p. § 4. cum Ioan. Andr. cap. dilectis. de appel. non includi iure antiquo, ſed habere priuil. iuris. d. c. dilectis. dum modo ſeruet moderationem cap. alma. & ita Salman. habet praxis cum conſultatione ſapientum facta ann. 84. nam epiſcopus ſolum includitur ſub generali excom. vt ait dict. gloſ. & commun. cum glo. in c. 1. verſ. prælatus de homicid gloſſ & commun. cap cum in cunctis. de elect. Nauar nu. 161. & de datis pro gratia not. 6. n. 9. [a] Cap. præſenti de offic. ordin. in 6. Naua. nu. 157. § 8. ſecluſo priuileg. aut conſuetudine. nam de fructibus vacantis prius ſoluenda ſunt debita, & neceſſaria pro ſeruitoribus & miniſtris vſq; ad nouos fructus. De alijs caſib. vid. Syluest. interd. 4. §. 4. verſ. 5. [b] Syluest. ſup. Nauar. num. 169. Anton. 3. p. tit. 27. c. 2. Armil. §. 21. Feliciano. de interd. c. 10. Soto diſt. 22. q. 3. art. 1. e c. quanquam. de cẽ-

[e] [f] Trid. ſeſſ. 7. ref. ca. 10. ſeſſ. 23. ca. 10. [g] c. ſi pignoratur. de iniur. lib. 6. Nauar. c. 27. nu. 136. Bart. tract. de repræſal. Guid. Papæ. deciſ. 32. 34. Aſtenſ. lib. 3. tit. 13. §. 3. ad fin. lib. 7. tit. 2. caſ. 49. Deci. conſ. 352. Palac. lib. 5. de contractib. c. 5. p. 432. Perez l. 5. tit. 16. lib. 8. ordin. Couar. regu. peccatum. 2. p. §. 9. nu. 5. ſunt autem repræſaliæ, quando dux aut index (poſtquam monuit rempub. ſatiſfacere læſis, nec illa ſatiſfacit) concedit licentiã generalem, vt in recompẽſam rapiãt bona à quocũque illius ciuitatis, quæ datur in prædam & direptionẽ dicuntur pignorationes, clarigationes, & græcè andrqlepſiæ. Hiſp. cartas de maccas, y dar a ſaco. [h] c. felicis de pœnis. lib. 6, cuius diſpoſitio extẽditur in bulla cęnę. Nau. c. 27. n. 67. 96. 136. fin 150. §. 63. Cai. de exc. c. 11. Syl. excõ. 7. caſ. 11. & 15. Anto. Gabr. 10. 1. ex Vinio. op. 38. Felic. de excõ. [i] c. 14. p. 24. ic. 3. de elect in 6. Felic. ti. de interd. c. 10. Nauar. n. 121. [k] Felic. ſup & facit Nauar. c. 17 nu. 195. dum quis locat domum vſurario. [l] [m] Nauar. c. 27. nu. 169. pec ele. 1. de pœn. & vid. num. 67. & 96. quando priuatus id facit. & Caiet. de excom. c. 32. Syluest. interdict. 4. §. 3. Armil § 22. Felician. cap. 13. [n] Extrauag. ſuper gentes de conſuetud. Nauar. nu. 166. 146. [o] Nauar. nu 169. Syluest. interdict. 4. §. 2 Felician. c. 11. ſentit Couar. cap. alma. 2. p. §. 1. num. 8. verſ. 6. dicentes interdicta cathedrali (nempe ob peccatum totius capituli) interdici ex conſequenti canonicos. Addit Nauar. ipſo iure ferri interdict. particulare loci. ſup. lit. S. & quando conuentus eccleſiæ non vult reſtituere cadauer in ea ſepultum. aut ſi induxit intare ſe electurum ſepulturam in ea eccleſia. c. 1. de ſepult. lib. 6. Syluest. ſup. Felician. ca. 14. vbi addit ex Pio. V. anno 70. ſi capit fructus eccleſiæ vacantis, de quo Nauarro. nu. 150. § 64. & Gregor. 13. anno 81. Si præditus dignitate pontificali extra caſum neceſſarium intret clauſtrum monialium, prima vice interdicitur ab ingreſſu eccleſiæ: & in ſecunda ſuſpenſus eſt à munere pontificali & diuinis. in 3. fit ipſo facto excõmunicatus Felician. ſup. [p] [q] Sup. cap. 32. §. 1. Naua. nu. 170. Couar c. alma. 2 part. §. primo, num. 4. Armil. interdict. §. 28. [ſ] Armil. §. 20. Sup. § 1. lit. C. & non fieret irregul. probat Couarru. ſup. [ſ] Hinc Syluest. §. 5. verſ. 4. infert, ſi hic ſacerdos abſque celebratione cõſecraret euch. fieret irreg. quamuis illã nemini miniſtret. [t] Syl. §. 4. verſ. 2. [u] Sup. c. 32. §. 2.

§. 2. de ſuſpenſione & in propoſito. Syluest. interd. 4 §. 4. verſ. 2.
x per cap. illud. 95. d. cap. gella. 54. d. x y Sup. ca. 3 2. §. 2. z Syluest.
y verſ. 3. & ſuſpenſ. §. 5. verſ. 3. cum Hoſtien. & Verucci. Couarru.
z cle ſi furioſus. 1. par §. 1. num. 1. verſ. 3. contra Angel. ſuſpenſ. 3.
§ 3. Gemin. Calder. Nauar. cap. 27. num. 165. § 1. fin Maiol. lib. 3.
a irreg. ca. 19. nu. 5. a Quia Pontificalis ornatus non pertinet ad ſolẽ & integritatẽ celebrationis. quare ſi põtifex defecit in miſſa põtificali, nec adſit epiſcopus, qui ſuppleat, debet ſacerdos perficere miſſam. ſup. li. de miſſ.
b cap. 40. §. 2. b Sup. cap 5. §. 5. dictum eſt quod participans etiam in diuinis cum denunciato, interdicto, aut ſuſpenſo, nullam cenſuram incurrit, & laicus non peccat audiens illius miſſam ſi illum nõ induxit. & concil. Conſtantien. de ſolo excommunicato denunciato, & notorio clerici percuſſore expreſſit vitandum.
c c Per ca. non eſt vobis, vbi dicitur. ne celebretis, nec aliquem celebrare permittatis. Sot. q. 3. 1. cõcl. 5. Syl. interd. 5. §. 4. ver. 1. §. 5. verſ. 4. cum Abb. Nauar. num. 187. §. 19. ſic ſolus clericus tantum tenetur de loco interdicto excludere tẽpore miſſæ, eos q carẽt priuilegio. Nauar. ſup. Atque ita aiunt clericũ ſi participet cum viro interdicto, aut non excludat de loco interdicto excludere tempore miſſæ, eos qui carent priuilegio. Naua. ſup. Atque ita aiũt clericum ſi participet cum viro interdicto, aut nõ excludat de loco interdicto, peccare mort. Soto, Nauar. licet interdictum nõ ſit culpa, ſed pœna.

ris: ſed interdictus à maiori, non cẽſetur prohibitus ab exercitio mi-
x noris: vt de ſuſpenſione dictũ eſt. x Epiſcopus interdictus aut ſuſpẽſus à Pontificali officio: intelligitur ab his quæ per ſe ſpectant ad hoc, vt conferre ordines etiã minores, aut conſecrare eccleſias & confirmare: quamuis hæc faciat abſque miſ-
y ſa. y ſed per hoc non prohibetur à celebratione miſſæ etiam in ponti-
z ficalibus, z quia dicere miſſam nõ
a ſpectat per ſe ad pontificalia. a

7 Poſt concil. Conſtantien. ſub nulla cenſura prohibemur in humanis participare cum vllo viro in-
b terdicto. b in diuinis vero præceptum directe & per ſe imponitur clericis ne participent cum inter-
c dicto perſonaliter denunciato, c nomine proprio, aut proprij offi-
d cij. d Laicus minus tenetur iſtum
e vitare: niſi per accidens. e Si tota communitas vt populus aut collegium, denuncietur de interdicto perſonali, quilibet qui eſt pars eius communitatis cenſetur quaſi no-
f minatim interdictus. f At ſi quidã ſint tantum generaliter interdicti, vt fautores aut receptatores Petri,
g aut ſi diuerſus Iudex g interdicat participantes in communi, hos nõ tenemur vitare (ſicut nec tenemur
h vitare notoriè excõmunicatos h) aut ſi idem iudex ferat excommunicationem contra participantes
i nec tamen illos nominet. i At in crimine criminoſo licet participet Dominus vnius terræ cum alio domino cuius terra eſt interdicta: non extẽditur interdictum ad ter-
k ras ſic participantis: k quidã aiunt
l ſi clericus l cum homine interdicto denunciato participet in crimine criminoſo, ob quod ille incurrit irregularitatem, fieri irregul. ex participatione. At falſum eſt, quia
m nullo iure probatur: m & multo minus laicus ſic participans fit irregularis, quia clericus vel laicus ex hac participatione non exercet actum ordini ſacro deputatũ. Qui in loco interdicto recipit ordinem ſacrum, ut diaconatum ab epiſco-
n po, fit interdictus aut ſuſpenſus. n Quidam addunt Diaconum dum in loco interdicto initiatur ſi cantet ſtatim euangelium in eadẽ miſ-
o ſa fieri irregularem: o quia hic interdictus alio actu miniſtrat in ordine ſacro. At reuera non ita fit: vt qui in loco interdicto recepit ordi-
p nem ſacerdotalem non fit irreg. p licet ſimul celebraret cũ epiſcopo ordinãte, aut participet in crimine: nam propter idẽ crimen in actibus coniunctis non eſt puniendus du-
q plici pœna, q vt ſimul fiat interdictus & irregularis. ſi interdictus perſonaliter etiam innocẽs (vt qui eſt pars populi generaliter interdi-
r cti) immiſcetur ſacris, fit irregul. r

CAP. XLIIII.

De effectu interd. local. quantum ad officia.

§. 1. *Quæ dicantur officia? & §. 2. quæ non dicantur.*
3 *Iure antiquo quæ officia concederent clericis: & quæ ſacramenta?*
4 *& 5. Sepultura qualis: & quibus tunc detur?*
6 *Quæ priuilegia concedebantur epiſcopis & irregularibus?*

EX definitione interdicti loci colliguntur tres effectus priuatiui, & tria prohiberi in genere: nẽpe quædam ſacramenta, & omnia diuina officia & eccleſiaſticam ſepulturã. qui effectus iure antiquo ſtrictius prohibebantur. ſed ius nouum in cap. Alma mater, ideo concedit celebrari officia diuina cum quadam moderatione, ne ſi diu ceſſent, pullularent hæreſes, ſequeretur magna indeuotio populorum, & infinita animarum pericula. Ea dicuntur officia diuina quæ non ſunt ſacramenta, ſed actus ſpe-
a cialiter deputati ordini ſacro: a vt celebrare, aut miniſtrare ſolemniter in miſſa etiam Pontificali, quod hebdomadarius ſacerdos officiet horas in choro & quod epiſcopus conferat ordines etiam

quia vox interdictum, ſignificat præceptum directe poſitum clericis, tanquam res grauis: & Soto reſtringit de clerico ſacris initiato. ſic excommunic. minor obligat ſub mor. non recipere ſacramenta aut beneficia à quibus directe prohibet. quamuis Caiet. interdictum. & Armil §. 65. 39. negant eſſe peccatum. m. ſic par-
d ticipare cum interdicto, aut in loco interdicto. d e Sup. cap. 5. §.
e 4. X. & quod laicus per accidens teneatur vitare ſuſpẽſum aut interdictum. ibid. §. 5. quia abſolutio ab illo data eſt irrita defectu iuriſdictionis. At Syl. inf. cum Ant. c. 4 ſi. Armil. §. 39. aiunt notorie interdictos licet non ſint nominati eſſe vitandos. nempe quia
f putant Conc. Baſilæen. obligare. f Sic vocat Syluest. interdict. 6. § quarto. verſic. primo. Tabien. interdict. 5. adiuncto interdict. 1. § 4. quidam recent nam concil. Conſtantien. vocat ſpeciale interdictum, quando fertur in certam perſonam, aut certam commu-
g nitatem: vt vocat ſpeciale locale, quando fertur in certum locũ. g Sup. c. 8. §. 17 §. 3. h. Nauar. c. 27. nu. 4. Syluest. interdict. 2. num. 2. per c. ſtatuimus. & Panor. in c. peruenit, el 1. de appellat. oportet
h i vt participantes nominentur. h Sup. c. 5. §. 2. i Citati. G. k Sup. c.
k 42. §. 1. H. cum recent. Couar. cap. alma mater. 2. p. §. 2. nu. 6. contra Syluest. interd. 2. §. 2. verſ. 5. & Villadieg.
l l Videtur Anton. tit. 26. cap. quarto. col. 1. Calder. Ioan And. Villadieg. de irregul. capit. quinto. num. 25. Syluest. interd. 5. §. 5. verſic. 1. & §. ſexto, verſ. ſexto, & quod ait Syluester. interdict. 6. §. ſexto, ſcilicet dictum eſt ſup. §. 3. Q. At Anton. non dicit id quod ei tribuit Syl-
m ueſtr. m Cit. K. & ſup. §. 3 K. Perez ad Villadiego. ſup. cum Dominic. cap. is cui. de ſenten. excommunicat. lib.
n 6. n Cap. non eſt vobis. de ſponſal. Couarru. capit. alma mater: 2. par. §. ſecundo, numero quarto. illat. 5. cum Calder. inſ. ca. 45.
o ad fin. o Couar §. 3. num. quinto. Nauar. conſil. quarto, tit. 27. de cleric. excommunic. miniſt. lib. 5. & tenet cap. 25. num. 70. Maiol. lib. tertio. irregul. capitulo decimooctauo. numero tertio. libro quarto, capitulo octauo. cum ſumm. confeſſ. idem ait Couar. de ijs qui epiſcopo in ea ſolemni ordinum celebratione aſſiſtunt, vt ſubdiaconus &
p Archidiaconus. p Fatetur Maiol. lib. tertio. cap. decimooctauo. num. quinto. cum Syluest. irregul. §. decimotertio. verſic. 2. & Anto. Frat. Medin. lib. primo inſtruct. capit. vndecimo, §. 8. ad fin. & quidam
q recent. q Iuniores Iuriſperit. Nauarro Iunior. & Michael Coſta Cathedrarij Salmant. Perez. l. 6. titu. ſexto. lib. ſecundo, ordin. ex doct. Decij, & citati per Couarru. regul. peccatum. 2. part. §. quinto, num. ſecundo, vid. Bernar. Diaz
r reg. 541. fauet Nauar. cap. 23. num. 53. r Couarru. 2. par. §. 3. nu. 5. vid. ſup. §. 2. quod innocens interdum eſt perſonaliter interdictus, vt pars populi.

CAP. XLIIII.

SVp. cap. 43 §. 3. Nauar. cap. 27. 172. 185. Anton. 3. part. tit. 26.
a cap. 4. Palud. d. 18. q. 8. art. 2. Sot. d. 22. quæſt. 3. art. 1. concl. 4. Syluest. interdict. 3. num. 1 & § 3. Couarru. cap. alma. 2. part §. 1. num. 2. & §. 4. vt celebrare miſſam etiam votiuam Nauar. num. 185. Cantare epiſt. aut euangel. ſolemniter cum veſtibus ſacris: & quod

& quod hebdomadarius officiet ſeu capituler. Sed Nauar.num. 171.falſo citat.cap.fi.de exceſ.prælat. vbi nil habetur ad rem bene tamen citat alia iura. [b] Nauar.nu.171. 186. aut quod epiſcopus conſecret Abbates virgines, aras, & calices. vt ait Nauar.nu. 177.186.Angel.interdict.9.§.18.Couar.§.5.num.6.cum Ancha.

c Feder. Calderin. [c] de conſecrat.diſtinct.quarta.Syluest.Angel.Armil.verbo.oleum.

g idem Angel.interdict.ſexto, §.28. Nauar. num.178. [g] Nauar. num.177.186.cum Federic.& Calder.vt tunc non licet parocho publice benedicere aquam.Syluest.interdict. quinto, §.ſecundo,

h verſic.tertio. [h] Nauar.num.180.de qua profeſſione ſup.cap.7.§.

Quia id fieri poteſt, & ſolet per laicum. Soto.d.25.q. 1.ar.4 col.9.Naua. nu.154.194.& conſil.28.tit de ſenten. excommunic.lib.5. Mandoſ. in cancel. reg.24.q.1.Fęlicia. cap.11. At falſo & ſine text. Nauar.ca. 27.num.163.171. & Sylu. interdict. 5.§.3. & §.5. verſ. 4. Armil.§.54.aiūt ſuſpenſum aut interdictum prohibeti vt miniſtret etiā in ordine minori, vt quod acolytus offe

d rat Vrceolos. [d] Soto Couar. §.6. nu. 8.& inf.Calder.Nauar.num. 179. Syl. interd.5. §.1. verſ. 3.§.4.verſ.5.&.§ 7. verſ. 5. fin. ſecundū Innocen.cont.Ang. inſr. at ſolemnitas bapt.licet, quia ſociare ſolet principale.ſed quia ea benedictio nupt. pertinet ad officium diuinum (vt fatentur Soto poſt concil.4. Arm.§ 43.53.Couar.2.p § 5.nu.6.il lat.11.cum Anton. & alijs Doct. licebit benedicere nuptias cum moderatione. cap.alma mater.vt ait Couarru. § 3. Angel. interd. 5.§.30. Armil.cum Anton.idem & Syluest.§ 2.verſic.3.fi. cum Federico. & multi recent. quia dum aliquid permittitur, cenſetur permitti quod illi annexū eſt. At Syluestr. §.7. verſic.5. fin.& Nauar. ſignificant ſpecialem eſſe rationem, ne benedictio nuptialis

b minores, [b] non ita quod acolytus
c miniſtret vrceolos. [c] (benedicere.
d nuptias, &c.) [d] At in Sabbato ſancto,& reſurrectionis tempore ſuſpenditur interdictum,& licet publice benedicere fontes baptiſma-
e les. [e] ſed non licet tempore interdicti benedicere ſacramentalia, vt aquam etiam pro baptiſmo,niſi ia-
f nuis clauſis. [f] nec licet eam funde-
g re publice cum aſperges, [g] aut facere profeſſionem ſolemniter in
h religione [h] hæc enim pertinent ad officium ordinis ſacri. Item nō licet cantare horas canonicas publice, nec priuatim coram alijs eas
i dicere. [i] hæc & ſimilia pro vt ordinantur in Miſſali, vel Pōtificali, aut Breuiario dicuntur officia
k diuina: [k] ſepulturam eſſe officium, dicetur infra, §. quarto. Multa tamen ſunt in his libris ordinata, quæ non probibentur tempore interdicti (quia reuera non dicuntur ſimpliciter of-
l ficia diuina, vt quidam innuunt [l] ſed priuata) quibus proinde intereſſe poteſt homo nominatim: interdictus, aut excommunicatus. Primo, benedictio menſæ & gratiarum actio: benedictio fructuum, aut ipſius babitus nouitiorum, pro peregrinis benedictio ba-
m culi & ſacculi. [m] Secundo cantus litaniarum dum fit per laicos con-
n fratres: [n] vel dum publice intra. aut extra eccleſiam cantantur à ſacerdote aut regularibus ſed abſque ſolemnitate crucis, & ſine
o Dominus vobiſcum. [o] At dum ſacerdos in diebus litaniarum qui præcedunt Aſcenſionem Domini, & in feſto B.Marci Euangeliſtæ in proceſſione cum ſuperpellicio & præcedente cruce,aut in alijs proceſſionibus cantat ſolemniter litanias, pertinet ad officium diuinum & ſacerdotis, nec licet tem-
p pore interdicti: [p] nec coram excommunicato. Minoritis, & eis qui communicant in illorum priuilegijs, conceditur tempore interdicti facere publicas proceſſiones per clauſtrum cum ſolemnitate & cantu litaniarum, hymnorum,& aliarum deuotarum pre-
q cum: [q] dūmodo non faciant aliud officium.

2 Poteſt ſacerdos qui iuuat infirmum periclitantem, recitare litanias & alios Pſalmos & orationes
r coram laicis: [r] dicere euangelium vel legere paſſionem Domini, aut recitare pſalmos pęnitentiales (dūmodo non dicat Dominus vobiſcum,quod pertinet ad officiū Diaconi) & recitare recommendatio-
ſ nem animæ pro mortuo. [ſ] Secundo introducere priuatim in eccleſiam mulierem poſt partum facta confectione generali, vt Deo gra-
t tias agat: [t] ſed abſque ſtola & or-
u natu ſacerdotis. [u] eadem confeſſio & abſolutio generalis deprecatoria dici poteſt coram interdictis à ſacerdote in fine cōcionis. quia eo ipſo quo tunc conceditur ſacramētum pœnitentiæ etiam ſanis, videtur conceſſa ea generalis abſolu-
x tio, [x] quæ ordinatur ad emundationem peccati. Tertio, Non prohibetur adoratio crucis in fer.6. heb-
y domadæ ſanctæ: [y] quia non videtur officium.& clericus poteſt accipere mortuoria, licet defunctus etiam interdictus ſit ſepultus extra locum ſacrum: quia clericus nō probibetur pro illo orare, aut acci-
z pere oblationes, [z] Quarto, Tempore interdicti licet publice recitare dum pulſatur ad precem Ange-
a licam veſpere mane, & meridie: [a] Et priuata benedictio licet, quam publice dat epiſcopus, vel presby-
b ter etiam extra diœceſim: [b] non tamen licet ſolemnis benedictio quam epiſcopus facit in eccleſia dicens, adiutorium noſtrum, [c] &c.
c Quinto lectori etiam interdicto vel in loco interdicto licet prælegere lectiones etiam ſacræ ſcripturæ, declarare euangelium, aut pſal-
d mos, & prædicare. [d] clarius licet exercere quæ ſunt iuriſdictionis

7.cap. 13. § ſecundo, ſed Leo X.conceſſit priuile. apud Comped. Mendic. interdict. primo, §.
i 19. Claud. §.5. [i] Inf. cap.46. ſup.ca. 7.§.ſecundo, ſed licet eas cātare cum moderatione. cap.
k alma. [k] [l] Naua.nu.
l 32.172.carpit Angel.interdict.5.§.4. & Syluest.interd.5. §.quarto, verſic.primo. interdict. 6 §. 2.verſic.primo, qui officia diuina definiunt eſſe ea, quæ in miſſali & breuiario habentur. vid. Mandoſ.in praxi ſignaturæ, titu.confeſſionale, & licen-
m tia. [m] Nauar.num. 172.& ſequen. Syluest.§.quarto, verſic. quinto. ſed ex abundanti conceditur priuileg. pro benedictione menſæ in Compend. Mendicant. interdict. 1. §.20.de benedictione peregrinorum. Nauarro, Syluestr.
n verſic.quinto, fin. [n] Nauar. nu.176. & Hiſpan. etiam add. num.45. Fęlician. capit.ſeptimo, fin. Sandoual. p.6. del officio eccleſiaſtic. cap.29. Tabien.in-
o terdict.§.16. [o] Nauarro,Tabien.§.vndecimo,vid.ſup.ca.
p ſeptimo.§.2. [p] Nauarro. & alij ſup. cum Calder. Caietanus excommunica.ad fi. Alcocer. cap.17. Palac.quarta diſtinctio. 18. quæſtio.tertia.pag. 341.& quod excōmunicato non licet aſſiſtere litanijs ſolemnibus. Nauar.
q Hiſpan. num.46. [q]

intelligitur ſub generali conceſſione officiorum, cum pertineat ad ſolemnitatem ſacramenti ſingulis non neceſſarij (vt tunc non licet vnctio & ordo.) Atque ita iure antiquo non licebat ea benedictio habenti priuilegium officiorum. Nunc autem habenti priuileg.licet cum moderatione.cap.alma mater.ſic in feſto Aſſumptionis (quo interdictum etiam olim iure ſuſpendītur,imo,& in feſto corp. Chriſti,& Pentecoſte) fatentur Syluestr §.5.verſic.3. fin.Soto. Couarru.quod vt liceat officia publice, ita & benedictio nuptialis. licēt vero in alijs feſtis (vt in paſcha Reſurrectionis & Natiuitatis) prohiberetur ea benedict.ca.non oportet.33. quæſtio.quarta. nunc per concil. Trident.ſeſſ.24. cap.10. licet in
e his & alijs, præter panca tempora,quæ Trident.except. [e] Palud.
f diſt.17.quæſt.3. Couar.§.quinto,num.8. Nauar.num.178. [f] Palud Couar.& tamen fer.5.hebdom.ſanctæ,etiam tempore interdicti licet conſecrare chriſma,quod eſt neceſſarium pro confirmatione, & de præcepto pro vnctione baptiſmi.cap. ſi quis de alio.

Compend.Mend.interdict.ſecundo, § decimo, interdict.primo,
r §.21. Claud.§.quinto. Compend Bernard. §.octauo, & nono. [r]
ſ [ſ] Nauar. nu.176.Syluest.interdict.quinto,§.quarto, uerſic.ſexto.
t [t] Nauar.ibidem.cum Calder. Armil.§.64.Mainl.libro tertio.
u cap.23.num octauo, fin. Syluest.interdict.5.§.4.uerſic.quinto. [u] Citati ſup.Nauar num.176.177.179.fin.cum Calder. Innocent.
x Syluest.ſup.& §.ſeptimo,uerſicu.3. Angel. [x] Nauar.num.176.& clarius Syluest.§ ſeptimo, uerſic.tertio, nam & ea deprecatoria confeſſio ſeu abſolutio fieri poteſt à perſona interdicta. Syluestr.
y uerſic.ſexto, Angel. interdict.ſexto, §.vigeſimo. [y] Nauarro ſup.
z cum Calder.& recent. [z] Nauar. numero 174.Syluestr § octauo,
a uerſ.ſeptimo. [a] Nauar.num.176.& Hiſpan.num.48. & in addit. num.78. pro 178.ubi corrigit literam ſuam. Frat.Medin.lib.1.c.
b 11.§.13.ſup. de benedictione menſæ & alij ſup.lit. M. [b] Nauar.
c num.176.contra Syluest.§ 4.uerſ.5. [c] De quo limitandus eſt Syl
d ueſt.& tenet Nauar. [d] Sup.& Nauar.num.176.& Hiſpan.nu.45.

& de

in loco interdicto, [e] vt excommunicare, vel ab excommunica. abſoluere: dare indulgentias, eligere & ſimilia: ſed abſque ſtola & ſolẽnitate ſacerdotali. [f] Quomodo diuina officia in loco interdicto liceant cũ moderatione c. alma mater, & quæ ſit pœna violantis interdictũ circa ea officia dicetur poſtea.

3 Prohibebãtur olim officia multa diuina [g] in loco generaliter interdicto: ſed quædã officia licebãt: [h] & plura nouo iure per c. Alma mater: alia cõceduntur per priuilegia iuris, [i] & quorũdam regularium, aut per bullam cruciatæ. Clericis conceſſum erat. Primo, in conuentuali eccleſia vt ſubmiſſa voce & ſine cantu bini, aut tres recitarent horas. [k] ſed cũ moderatione hac, nẽpe interdictis excluſis, ac ianuis clauſis. ex quo Doct. colligunt licuiſſe vt in interdicto etiam ſpeciali bini aut tres horas recitare poſſint extra eccleſiã: [l] ſed caute ne à prohibitis audiantur (niſi forte per trãſitũ: quod pro nihilo reputatur) vt in agro, cubiculo, vel etiã intra m eccleſia apertis ianuis, [m] cũ dicta cautela ne audiantur. nec id prohibet cap. alma: quia ceſſat ratio tota prohibitionis & inconuenientiũ. ſimiliter tempore ſpecialis interdicti loci licebat binis clericis aut tribus ſimul recitare: [n] tempore ceſſationis id licet ex co. priuilegio iuris: [o] quia militat eadem ratio. Secundo, licebat Parochis per ſe vel per Vicarium, [p] vt & modo licet tempore interdicti generalis aut ſpecialis celebrare vnam miſſam in hebdomada ĩ qualibet parochia, cũ vno aut duobus miniſtris ad renouandũ ſacramen. eucha. [q] quod aſſeruatur pro infirmis in ſacrario, (vrgente autem neceſſitate infirmorum poſſent celebrari aliæ miſſæ [r]) cum moderatione tamen interdictis excluſis & iis qui nõ habent priuilegium, ianuis clauſis voce ſubmiſſa & ſine pulſu cãpanæ etiã paruulæ. [ſ] Tertio eodẽ iure antiquo concedebatur morituris eucharistia p modũ viatici, & ſacrm pœnitentiæ & pro ſanis: [t] baptiſmus & quędam alia ſacramenta. [u]

4 Clericis etiam primæ tonſuræ tunc decedentibus, ſi interdictum ſeruauerant, nec ei cauſam dederant, ſepultura ſine ſolemnitate cõceditur iure antiquo in cęmeterio eccleſiæ: [x] iuxta eam regulam, cui cõmunicamus viuo, poſſumus cõmunicare & defuncto. [y] Nunc ex cõſuetudine licet clericos ſepelire etiã intra eccleſiã (quod olim ſolis epiſcopis & inſignibus perſonis cõcedebatur [a]) & per cap. alma mater. conceditur funus clerici fieri cum miſſa & officio eccleſiaſtico ſubmiſſe dicto, [b] & abſque pulſu cãpanæ, & cũ aliis moderationib. Eadem ſepultura licet iure etiã antiquo pro clericis einſdẽ eccleſię, in ſpeciali interdicto, & in generali ceſſatione: [c] ſed abſq; officio miſſę & cãtu. [d] clericus tamẽ alienus in eccleſia ſpecialiter interdicta nõ ſepelitur, niſi reliquę eccleſiæ ſint ſimili ſpeciali interdicto impeditę. [e] clericus coniugatus ſi non ſit bigamus, alicubi ex conſuetudine gaudet priuilegio ſepulturę. [f] Laicos adultos priuilegio carentes, quãuis cũ pœnitentia & ſacramentis decedãt, ſepelire non licet in vllo loco ſacro generaliter aut ſpecialiter interdicto, [g] nec in cœmeterio, nec in alio loco per epiſcopum benedicto ad vſum ſepulturæ: [h] nec paruulos ante vſum rationis decedentes admittit eccleſia interdicta. [i] ſi laicus tunc decedat, deferri poteſt cadauer eius in aliũ locum ſacrum non interdictum: [k] ſi modo viuus non erat perſonaliter interdictus, nec cauſam dederat interdicto: [l] aut poteſt ſepeliri in eodem loco interdicto, ſed extra locum ſacrum, [m] idque abſque eccleſiaſtico funere & officio: [n] aliàs ſi ſacerdos publicè officians ſuuus, ſepeliret extra locum etiam ſacrum, peccat mort. [o] & videtur incur-

---

& de prædicatione eodem num. & num. 36. ad 5. fin. conſ. 1. nu. 6. tit. 40 de verb. ſignif. lib. 5. Palud. d. 18. q. 4. Anton. 3 p. tit. 24. c. 70 colum. 2. ſumm. confeſſ. lib. 3. tit. 33. q. 251. & patet ex praxi. [e] Sup. c. 41. §. 4 R. [f] Sup. lit. V. [g] Cap. reſponſo. de ſent. excom. vbi gloſſ. & ſupponitur in cap. permittimus. [h] c. quod in te, de pœniten. & remiſſ. [i] Vt clericis quædã conceduntur, de quibus infra. in hoc. c. & c. 49. [k] c. quod in te. Coua. 2. p. §. 2. nu. 7. verſi ſed & olim. Tabien. interd. 5. in princip. Syluest. interd. 5. §. 5. verſ. 2. & nunc nõ licet vt plures quã tres ſimul recitent (quia ſolum confirmatur ius antiq.) etiam tẽpore ceſſationis. cõtra ſenatum Doct. Salmantic. & Frat. Medin. c. 11. § 14. dicentes quod debet ſolus recitare. [l] Couar. n. 7. cum Hoſt. in d. ca. quod in te. Pioue. de interd. regu. 31. Syl. interd. 5. §. 5. verſ. 2. ex mente Calder. Nauar. nu. 175. ſed extra eccleſiã poſt. c. alma. non deberent recitare plures ſimul quã tres: quia alias viderentur officiare pro populo Syl. ſup. idemque licuiſſe in interdi. ſpeciali Sylu. ſup contra Nauar. [m] Nauar. nu. 175. Villadiega. Couarru § 2. num. 3. Frat. Med. lib. 1. c. 11. §. 13. contr. Ioan. And. & Card. d. c. quod in te. & curandum ne officia audiantur. Nauar. & citat alios, Sylu. Niſi forte obiter, Nau. nu. 170. & ſacri. nu. 34 fi. [n] Syl. d. verſic. 2. & quidã recent. quod ſentit Couar. § 2. num. 7. quia Doct. d capit. quod in te, loquuntur ſine exceptione ſpecialis aut generalis interdicti. cõtra Nauar. [o] Colligitur ex Couar. 2. part. §. 4. num. 7. verſ. hinc patet, cũ Ioan. Andr. Innoc. Calder. Sylueſtr. §. 7. verſ. 3. Angel. & ſignificat Soto. diſtinct. 22. q. 3. 2. & ſerio aſſirmant Theolog. recent. Quare ſine cauſa ſenatus Doctorum Salmantic. (quos citat Frat. Medin. lib. 1. cap. 11. §. 14) reſtringit ad ſolos ſacerdotes contra d. ca. quod in te. Et falſo aiunt ſolum ſacerdotem tempore ceſſationis, ſepeliendum in loco ſacro. idque in cœmeterio, & nõ in eccleſia. [p] Quia quod per alios facimus, per nos facere uidemur. Paludan. diſtinct. 18. quęſt. 8. ar. 4 dub. 14. [q] Dict. cap. permittimus. de ſent. excom. Nauar. num. 173. 178. Sylueſt. interdict. 5. §. 1. verſic. primo. Villadiego. cap. 5. num. 6. [r] Nauar. num. 173. cum Hoſtien. dict. capit. permittimus. [ſ] Doctor. ſup. quia moderatio hæc confirmatur nouo iure, cap. alma mater. Nauarro. num. 173. 178. Sylueſtr. §. primo, verſicu. primo. per cap. permittimus. [t] [u] Vt colligunt Doctor. & dicetur infr. capit. 45. [x] De cœmeterio expreſſit cap. quod in te. §. licet. Couar. 2. p. §. 4. nu. 7. uerſ. clericis. Sylueſt. interd. 5. §. 8. Tab. §. 11.

Angel. Paludan. diſt. 18. q. 8. artic. 4 concl. 10. Soto. diſtinct. 22. q. 3. 1. poſt concluſ. 4. [y] c. ſane. 24. quæſt. 2. Tabien. interdict. §. 11. Armil § 49. & communis. idem an Tabien § 15. de habente priuileg. confraternitatem. [z] Plane Syluest. § 8. uerſicu. 4. & quinto. Couar. §. 2 num. 7. quia alij autores. (ut Anton. 3. part. tit. 26. ca. quarto. ante. §. primo, prope fin. Ang. interdict. §. trigeſimoprimo. Soto, & Nauar. infra) abſolute concedunt licitum ſepeliri in loco ſacro: & extra tempus interdicti, ſepultura etiam laica æque datur in eccleſia, ut in cęmeterio. [a] cap. nullus. 13. q. 2. [b] Quod nouo iure conceſſũ eſt per ca. alma mater. Angel. Syluest. Tabien. cum Federic. contra Io. And. ſed iure antiquo c. quod in te, fiebat cũ ſilentio, & abſqœ officio, ut nunc in ceſſatione, & ſpeciali interdicto. Sylueſt. §. octauo. uerſic. quarto. interdictum ſexto. §. ſecũdo. uerſic. quinto. Tabien. § undecimo. fin. cum Cald. Nauar. num. 176. 180. Soto concluſ. quinta. unde Coua. prima part. §. primo, num. primo, ad fin. [c] Quod colligunt Doctor. ex d. capit. quod in te. Couarru. §. quarto. num. ſeptimo. uerſ. clericis, cum Syl. interdictum quinto ad fin. contra Angel. interdict. §. 32. id negantem de clerico alieno. [d] Quia capit. alma mater. nihil conceſſit pro co tẽpore, ſed pro interdicto tantum generali: ſed manet diſpoſitio iuris antiqui. cap. quod in te. [e] Id intendit Angelus, & tenet Cou. §. 2. nu. 7. & 8. Syl. §. 8. uerſ. 4. & 5. citati ſup. C. [f] Vt de clerico coniugato in Aragonia, refert Nauar. nu. 178. fin. adiuncto. nu. 174. [g] Dict. c. quod in te. Ant. cap. 4. Sylu. § 8. uerſ. 5. & præced. & §. 3. uerſ. 5. Palud. q. 8. ar. 4. dub. 2. Sot. ar. 1. concl. 4. Nau. nu. 176. cum glo. recepta. Cou. 2. p §. 1. nu. 2. §. 2. nu. 9. fin. [h] Ant. cap. 4. fin. Palud. Sylueſt. §. 8. uerſ. 2. contra Stephan. Ioan. Andr. & Calder. [i] Nauar. num. 168. fin. Couar. §. 2. nu. 5. nam cadauer adulti ſicut & infantis, æque eſt expers uſus rationis, & eadem eſt utriuſque ratio. eccleſia uerò prohibetur admittere cadauer carentis priuilegio. [k] Tabien. § 11. Nauar. num. 176. Soto. Sylueſt. Couar. [l] Vt ſi populus eſſet generaliter interdictus, uir etiam innocens, qui eſt pars populi, non poteſt in ullo loco ſacro ſepeliri. quia ius antiquum, & cap. alma. illos excepit à ſuo priuil. Sylu. interd. 5. §. 8. uerſ. 5. [m] Sylu. §. 8. Tabie. § 11. fin. cum Calder. Nauar. nu. 176. quia id non prohibetur in cap. quod in te. & cadauer humanum non debet inhumatum iacere: quod uidetur contra pietatem humanam. [n] Iidem autores. [o] Quod tantum aiunt Ant. cap. 4. §. 1. Calder.

rere nō ſolum excomm. ſed irreg. [p] Quam tamen irregul. non incurret, ſi officiet funus ſeruata moderatione. cap. alma. [q] niſi ſic officians ſepeliret in loco ſpecialiter interdicto. [r]

5 Ceſſante interdicto cadauera laicorum, quæ in loco profano ſepulta erant, ſolent exiumulari, vt transferantur in locum ſacrum. [ſ] ſed ſi quædam fuerant illicite ſepulta in loco ſacro per laicos aut clericos, non debent ceſſante interdicto exhumari, ſed permittuntur ibidem manere: [t] quia ad eum ſtatum res peruenit, à quo incipere potuit: & poſſunt clerici pro ſic ſepultis mortuoria & oblationes recipere. [u] Quidam negant eum qui ex priuato priuilegio poteſt viuus intereſſe officijs diuinis, ſi decedat ſepeliendum in loco ſacro, [x] niſi priuileg. expreſſe ſepulturam concedat. Quia ſepultura diſtinguitur contra officia, & priuatum priuil. pro officijs tanquam odium, videtur ſtricte interpretandum, vt per mortem expiret. [y] Et hinc quidam negant in ijs feſtis, quibus interdictum iure ſuſpenditur, licere ſepulturam cum funere & publico officio. [z] At reuera priuil. pro officijs conceſſum, extendi debet ad ſepulturam, quippe quę præcipue pertinet ad officium diuinum. [a] Quare in feſtis, in quibus pro officijs ſuſpenditur interdictum, licebit publica ſepultura in loco ſacro cum officio. [b] & id priuil. iuris tanquam fauor, eſt ample interpretandum. Bulla autem cruc. præter officia, recte expreſſit concedi ſepulturam: [c] ad vitandos ſcrupulos, & vt pompam quandam funeris ſimul concedi explicaret. Idem concedunt quædam priuilegia Religionum, & confraternitatum. [d]

6 Iure antiquo pro interdicto generali [e] priuilegium celebrandi ſubmiſſa voce, &c. conceditur epiſcopis [f] per ſe vel alium, [g] & quibuſdam regularibus. [h] quod iure nouo cap. alma. cum dicta moderatione extenditur ad omnes clericos. [i] etiam alienæ eccleſiæ, [k] & ad regulares etiam nouitios. [l] Et capit. alma, pro ſolo generali interdicto indulget: [m] dum ait ſe loqui de terris & locis interdictis. Ex priuil. tamen quidam regulares idem poſſunt in interdicto ſpeciali, quod in generali. [n] Quædam priuilegia ipſo iure concedebātur Templarijs & Hoſpitalarijs, [o] qui per Villas & Vrbes diſcurrebant vt colligerent eleemoſynas, & admitterent alios ad ſuam cōfraternitatem. Ex his colligendum eſt, nunc licitum eſſe tēpore interdicti (ſeruato moderaminis magis explicato iure nouo cap. alma mater.) dicere aut audire ea officia diuina, & ea ſacramenta recipere, & poſt mortem ſepeliri: quæ olim iure antiquo licebant expreſſa aut tacita conceſſione. Ea vero prohiberi, quę iure antiquo prohibebantur: [p] niſi probentur iure nouo cap. alma eſſe expreſſe conceſſa. Quod explicabitur circa ſacramenta inf. cap. 45. & circa officia, capit. 46.

CAP. XLV.

Quæ ſacramenta olim, & nunc liceant.

§. 1. *De ſtrictiſſimo interdicto. De baptiſ. & pœnitentia. De conſecratione chriſmatis & olei.*
2 *De Euchariſt.* 4. *De Matrimo. & Ord.*

SAcramenta quædam prohibentur conferri aut recipi in loco generaliter interdicto: alia conceduntur iure etiam antiquo, de quo circa ſacramenta nihil innouatum eſt à Bonif. VIII. in cap. alma mater. non agimus de ſtrictiſſimo olim interdicto, [a] in quo ſolum expreſſum eſt licuiſſe ſacramenta neceſſaria in articulo mortis, vt ſunt baptiſmus, pœnitentia, & eu-

Calder. Arm. interd §. 59. Cou. §. 1. num. 3. Fglic. de interd. c. 7. & facit Maiol. lib. 3. de irreg. cap. 10. num. 7. [p] Sylu. §. 8. ver. 3. quia vt officiare in choro, ita officiare funus, pertinet ad officium ſacerdotis. vt ſi in loco ſacro interdicto ſepeliat ſacerdos cum officio ſolenni, fit irreg. & de excom. habetur cle. 1. de ſepult. Nau. nu. 237. §. 34. [q] Quia licet hic actus pertineat ad ord. ſacrū, ſed illum exequitur modo per iura permiſſo. in cap. alma. quidam recent. nec id negat Nau. num. 247. quia loquitur de clerico cenſuris ligato (& refert ſe ad num. 190. & cap. 25. num 93. & ſeq.) de quo ſimiliter loquuntur Dur. Veruec. Sylu §. 8. verſ. 2. [r] Quia manet ius antiquum. cap. quod in te, vt ex violatione interdicti, fiat irregul. de quo Pont. in cap. alma. nihil mutauit pro ſpeciali interdicto. ſi autem abſque officio ſepeliat in eccleſia interdicta, nō fit irreg. Nau. capit. 25. num. 95. colligit ex dict. cle. 1. de ſepult. [ſ] Tab. §. 11. cum Innoc. Ioan. Andr. & Pan. d. c. quod in te Palu. ar. 2 dub. 16. Sylu. §. 8. Soto. Cou. §. 1. Nauar. num 176. & ita practicatur. [t] Sylu. Tabien. Soto. Couar. Nauar. & quidam recent. [u] Probat latè Syluest. Interd. 5. §. 8. verſic. 7. Nauar. num. 174. [x] Palu. d. q 8 artic. 4. conc. 10. Ioan. Andre. Gemin. Lign. Imol. d. cle. 1. de ſepult. vbi gloſ. & Feder. apud Couar. [y] Vt alia bona & matrimonium expirāt per mortem, ſupra libr. 1. de matrim. cap. 8. §. 8. B. Petr. Nauar. lib. 1. reſtit. capit. 2. num. 4. & 9. cum Pan. [z] Maiol. lib. 3. irreg. cap. 13. num. 6. cum citatis. X. Villad. de irreg cap. 5. num. 18 Ploue. de interd. reg. 9. num. 8. cum Hoſtien. [a] Syluest §. 8. verſic. 6. cum Calder. Angel. §. 35. Tabien. §. vndecimo. Armil. §. 49. Anton. cap 4. ante §. 1. ad fin. facit Soto. artic. primo, poſt concluſ. 4. Couar §. 6 num. 6. Nauar. num. 176. 179 fin. 181 qui tamen ſine cauſa addit requiri inſuper licentiam epiſcopi. vid citata ſup. §. 4. Y. [b] Citati inf. cap. 47. §. 4. I. (contra citatos ſup. Z.) tenet Calder. de interdict. 2. par. num. 14. Ant. cap. 4. colum. 2. Angel. interdict. 6. Sylu. interdictum. 5 §. 2. verſic. 4. Perez ad Villadieg. ſup. [c] Sup lib. de indulgent. cap. decimotertio, §. 4. [d] Tabien. interdict. §. duodecimo, cum Calder. Syluest. §. 8. verſic. 6. ſed falſo addunt Sylu. ſub dubio, & Nauarr. num. 180. cum Calder. cui ex priuileg. conceduntur officia, concedi & ſacramenta. de quo infra cap. 45. [e] Inf. cap. 46. §. 3. lit. S. cum mult. & Y. Villadieg. cap. 5. num. 15. cum Calder. Couar. num. 3. & dicit communem, & probat per l. 15. & 16. tit. 6. p. 1. Sylu. §. 5. contra Hoſt. in cap. quæſiuit. de his quæ fiunt à maiori parte capituli. dicentē idem licere in ſpeciali interdicto perſonæ aut loci. idem Perez ad Villadieg. cap. 5. num. 9. & citat. Angel. interdict 6 §. 1. & Syluest. interdict. 5. §. 5. [f] Cap. quod nonnullis. de priuileg. Couar. §. 2. nu. 7. verſ. poterant. [g] Couar. per cap. fi. de priuil. libro 6. [h] Couarru. per cap. in his. de priuileg. [i] Clericus poteſt ex priuileg. iuris. Couar. §. 4. num. 5. dicit commu. Ioan. Andr. Dominicus, Feder. Angel. Sylu. interdic. 5. §. 1. verſ. 3. Soto. quęſt. 3. art. 1. concluſ. 4. Nauar. num. 174. & capit. vigeſimoprimo, numero quarto, capit. vigeſimoquinto, nu 94. niſi dediſſet cauſam interdicto, nu. 181. per capit. alma [k] Nauar. num. 174 cont. Archid. ſed in Gallia non admittitur alienus. [l] Soto. & ſup. cap. 42. §. 3. Y. & facit Nauarr. nume. 187. [m] Couar. 2. par. §. 4. num. 3. cum gloſſ. recepta cap. alma & dicit commu. Syluest. §. 1. verſi. 1. Nauar. num. 174. 189. Nec agit de interdicto perſonali. Couar. num 3. Nauar. nu. 174. & dicunt commu. Syluester. §. 1. verſic. ſecundo. [n] Nauarr. Hiſpan. numero 174. Supplemen. Minor. fol. 95. conceſſ. 319. 310. Compend. Mend. interdict. 1. §. 1. ex Iul. 2. Claud. §. 3. [o] Cap. cum & plantare. c. vt priuilegia: de priuil. Sylu. interd. 5. §. 8. Palud. quæſt. octaua, artic. tertio, Couarru. §. 2. num. ſeptimo, verſic. eſt. [p] Anton. capit. quarto, Syluest. interdict. 5. §. 3. verſic. primo, Nauarr. numero 171. & vid. 190. nempe ea priuileg quæ colliguntur ea capitulo non eſt. de ſponſalib. capitulo, quod in te. de pœnitent. & remiſſ. capitulo reſponſo. de ſentent. excommunica. ſed falſo Nauarra. citat. capitulo fin. de exceſſ. prælat. quod nihil probat ad propoſitum.

C A P. X L V.

[a] AT per priuileg. Clem. Pap. IIII in clem. meriti veſtri. de priuileg. conceſſum Ordin. Prædic. conceditur. Primo, vt tempore ſtrictiſſimi interd. poſſit vnus ex regular. dicere Miſſam ſemel in hebdo. ad renouandam euchariſt. Secundo, vt excluſis ijs qui non ſunt de Ordine veſtro, poſſitis duo vel tres recitare officium ſimul. vt antiq. iure de interdict. habetur cap. quod in te. de pœnit. & remiſſ. de quo Villadieg. Calder. Angel. apud Nau. num. 275. Tertio, vt quilibet ſacerdos eiuſdem Ordinis poſſit celebrare miſſam cum duobus vel tribus tantum miniſtris, (nempe eiuſdem Ord.) refert Armil interd. §. 4. & 10. ſed latius. 43. Monum. Minor. 2. ſi. fol. 73. conceſſ. 179. Comp. Mend. verb. interd. 1. §. 3. Fglic.

Fęlic.titu .de interdict.capit.7.fol.179.Quidam recent.Dominicani,putant id interdict.ſtrictiſſ.ſeu antiquum non differre à ceſſatione generali. ſentit Soto.diſtin.22. quæſt.3.artic.1. poſt concl.4.de quo eſt exponendus Nauar.cap.27. num.189. in princip. & Couar. capit alma.2.par §.4.num.7.Quomodo priuileg.Leo.X. pro Minor. in Supplemen.fol.59. conceſſ.165.indulgeat pro tempore ceſſationis, conceſſ.tiltis pro têpore eiuſdêque interdicti. Hoc interdict. ſtrictiſſimum olim prohibebat adultis Sacramentum etiam pœnitentiæ & euchar.(niſi vrgente præcepto diuino.)Anton.3.par.titu.26.capit.5.Armill.interdict.§ ſexto, & ſup. & ſentit Tabiê. interdict.1.§.quinto,ſed iam non tam ſtricte prohibet.vid ſup capit.41.§ 3.N inf. cap.51.§.primo. [b] Quæ conceduntur iure antiq. c. quod in te, pro tempore interdicti Doct.extendunt ad tempus ceſſationis. [c] Capit. non eſt vobis . de ſponſal. Soto . ſup. Frat. Medin. lib.1. inſtruct.capit.11.§.13. Couar.2.par §.2.nume.8. Syluest. interdict.5.§ ſeptimo,verſicu. primo, & quarto, Nauar.capitu.vigeſimoſeptimo , numero 178. Armil.§.44.Angel. interdic 6 §.27.Tabien. §. 5. Calder. Villadiego, Palud. diſtinct.18.quæſt.8. artic.2. concl.1.

chariſtia. [b] Nunc & olim in loco generaliter interdicto licet baptiſmus pro paruulis: [c] & cum ſolita ſolemnitate catechiſmi exorciſmi & intentionis: [d] quia præceptum eſt eccleſiæ, ne ſine his pijs ritibus miniſtretur baptiſmus à ſacerdote, niſi vrgeat periculum mortis. idem baptiſmus cum ſimili ſolemnitate licet, & licuit adultis ad eccleſiam venientibus. [e] Sacramentum pœnitentiæ licet infirmis: [f] & vt iure etiam antiquo quidam putant, licet ſanis, [g] ſi modo ſint recte diſpoſiti. & ſanus excommunicatus, aut qui cauſam non dedit interdicto, poteſt tunc ſacramentaliter abſolui, ſi præbeat debitam iuris cautionem. [h] confirmationis Sacramentum, quod pertinet ad quoddam baptiſmi complementum,. [i] poteſt iure etiam antiquo adultis publice miniſtrari cum ſolemnitate conſueta, [k] in loco etiam ſpecialiter interdicto: [l] quando alius commodè adiri non poſſet: chriſma, quod eſt neceſſarium pro confirmatione, & ad tuum baptiſmi,licet & licuit olim côſecrare in feria quinta hebdomadæ ſanctæ, [m] in loco etiã ſpecialiter interdicto: ſimiliter & oleum baptizandorum. [n]

2 Euchariſtia miniſtrari non poteſt iure antiquo aut nouo, niſi tanquàm viaticum infirmis in articulo mortis. [o] quod benigna interpretatione extenditur ad omnes qui ſunt in probabili periculo mortis etiam violentæ, vt ſi reus ſanus damnatus eſt ad mortem per ſentêtiam appellatione aut alio iuris remedio non ſuſpenſam: [p] & prægnanti quæ tempore partus timet periculum: [q] & inchoantibus longam periculoſi maris nauigationem: [r] aut intraturis prælium, aut quando ciues ſunt ab hoſtibus validis obſeſſi. [ſ] ſano etiam ſacerdoti aut regulari, non licet dare communionem de manu aliena: [t] quia dum fit generalis prohibitio, & excipiuntur certi caſus, omne quod expreſſe non eſt exceptum, ſubiacet regulæ prohibitiuæ. [u] deferenda eſt euchariſtia ad infirmos reuerenter, cum conſueta ſolemnitate, & pulſu campanulæ & lumine: [x] poſſuntque recitari Pſalmi & preces aut hymni a ſacerdote cum alijs: dummodo non recitet horas Canonicas.& in reditu ab infirmis licet euchariſtiam oſtendere populo vbi mos fuerit. [y] & dum priuilegiatus communicat, poteſt populus intereſſe. [z] Quidam regulares ex abundanti priuilegium habent, vt tunc coram alijs poſſint recipere & dare Sacramentum. [a] Et vt ſaltem ijs qui officijs intereſſe poſſunt, licitè miniſtretur. [b]

3 Sacramentû matrimonii,quod in contractu inter fideles conſiſtit, dari poteſt & recipi in loco interdicto: [c] aut ipſis interdictis per-

num.1.Soto.quæſt.3.art.1.concl.4. Nauar.num.178. Villadiego.capit.5.num.5.Calder.2.par.num.3. Frederic. conſil.70. [p] Ijdem auctores.Angel.Syluest.Anton.Tabien. Couarru.§ 3. num.3. & lib.2.var.cap.1.num.11.cum Calder.Anchar.Franc. facit Nauar. cap.25. num.23. & hic poſſet non ieiunus communicare, ſi iudex nolit tempus dare. ſup.lib.de euchariſ. cap. 50. [q] Etiam iure antiq. Couar. 2.par.§ 3.num.2.(ſed falſo tribuit Pan.) & ſe refert ad 1. p. §.vndecimo, num. 8.Syluest.§.7. verſ. 4.Angelus,§ 24.Armill. §.45. Tabien. §.sexto,cont. Anch. Ioan.Andr. Card. [r] [ſ] Syluest.Angel. Armil.Anton.capit.4. Calder.per dict.capit.quod in te, & fatentur Anch. Ioan. Andr. & Cardin.d. capit.alma. De quo caſu nihil meminit Couarru. [t] Calder. Anchar Franc. Couar.§.3.num 1.cum Anton.titu.26.cap. 4.col.3. Nauar. nu. 178.& addit. Hiſp. num.78. facit Couarru.§.5. num.6.alleg.11. gloſſ.cap.alma. verſ.admittantur.Soto. Compêd. verb.communicare. §.8. nam & in feſtis quibus ſuſpenditur interdictum non poteſt cler.communicare. Nauarr. num. 184.At falſo quidã recent.cum Syluest. interd.5.§ 7.verſic. 4.§.8.verſic 6. Angel. interd.6.§. 22. ad fin. cum Calder. & Gemin.capit.alma.§.in feſtiuit.quæſt.2.fin. Sum m.confeſſ.fol.277.aiunt,quod clericus eiuſdem eccleſiæ præſertim ſacerdos ſe conceſſione iuris poteſt aſſiſtere officijs, ita & communicare. idê Manuale Corduben ſecus aiunt de laicis,quibus ex odioſo priuileg.licet intereſſe officijs. Et tamen ſacerdos poteſt celebrare miſſam, in qua communicat: quia id pertinet ad officium . Docto. ſup per capitu. alma. At regulares etiam laici ex priuileg poſſunt tunc recipere communionem . Compend.§ 78.& Claudius § 1. per Bul.Paul III Societati datam anno 49.Tabien § 6 Nauarro numero 178. Couarru §.tertio,numero primo, & Monales, ait Syluest.§ primo,ad med.vid.inf.capitu 47.§.tertio V. [u] Probant auctores citati ex capit.conſuluiſti.2. quæſt.quinta. [x] Anton.cap.4.cum Calder.Syluest verſ.4 Angel §.19. Tabien.§.7. Armil.§.45. Nauar.num 178.Couarru. quia cum aliquid permittitur, intelligitur pro vt decenter vſus obſeruat. [y] Nauarr. addit Armil. etiam coram interdictis : quia hi non prohibentur videre & adorare euchariſt. [z] Soto.quæſtio.tertia artic.primo,concluſ.quarta, col.8.dicit certum.Couar.§. tertio, num.primo,(licet ait eſſe dubitabile) Nauarr.nume.179 cum Calder.quia oſtendere extra miſſam aut videre euchariſt.non eſt Sacramentum aut officium. [a] Compend Mend. verbo communicare.§ 8.Nauarr.nume.190. [b] Vide Angel. & alios ſup.T. conceſſit Eugen. IIII. Ciſtercien. & Innoc. IIII. Fęlician.de interdict. capit.7. Frat. Medin. lib. 1. inſtruct capit.vndecimo,§.decimotertio,fin.imo per priuileg. Societ.Ieſu conceſſum à Paul. III. anno 49 poteſt ſacerdos Societ. dare communionem etiam carentibus omni priuileg. quia receptio priuata ſacramenti non cenſetur officium. conſultis viſo diligenter eo priuileg. D.Muya, Morgouejo,Aguiler ,Torres,Neila, qui experti erant in materia de priuileg. de quo Claud. verb. interdict.§.1. Compend Mendic. communicare.§ 8. Nauar.nu. 179.cum glo.d.cap.fin & Calder.Anton.Palud.art.5.Syluest.§.7. verſ.5.Tabien.§.13. Angel.§ 30.Arm.§ 13.Couarru.§ 2. nu 7. vid.

[d] Cap.quoniam. de ſentent. excommu.lib.6.Pan cap.permittimus.de ſentent.excommun.Palud.Ang.Tabie.Armil.Nauar.Couar.ſup.cum Anton.cap.3.Syluest.interd.6.§ 2.interd.5.§.4.verſ.1.§.7.verſic.1. [e] Ijdem Doct. per d.cap quoniam.licet adultus poſſit contritione iuſtificari, habet ius ad efficacius remedium baptiſmi. ſup.c.41.§.3.N. [f] D.ct. cap.non eſt vobis.Doctor. ſup.Syluest.interdict.5.§ 7 verſ. 1. Tabien §.2. Ang § 27.Palud Couar.§ 2 num.octauo. [g] Nauar probat per cap.fin.de exceſſ prælat.Tab.§ 5 Couar.§.3.num 1.At non probatur iure antiq.nec concedebatur ſanis, ait add. Angel §.19. cum gloſſ.cap.alma.verſ.ſam.& cum Goffred dict.cap. non eſt,& citat dict cap quod quidam.Aſtenſ.lib.7.tit.16.art.3. quare Angel.Syluest.Anton.Calder. nullum ius antiq.citant. ſed conceditur iure nouo.cap.alma Villadiego de irregul. cap.5.num.2.fin. [h] Colligitur ex cap alma.Nauar.num.178. & quidam recent. Angel §.19.vbi add.Syluest.interdict.5.§ 7.verſic.3.contra Sotum. [i] Sup.lib.de confirmat.cap.1.citantur Patres. [k] Capit.reſponſo.de ſentent excommun.& dict.cap.quoniam.eodem tit.lib.6.Syluest. verſ.2 Angel.§.29. Tabien.§ 4.Nauar. Couar.Soto. Frat. Med. Villad.ſup.At Leo X.conceſſit Minoribus abſoluere generaliter pro foro conſcientiæ. Compend.ver.abſol.quoad ſęculares.§.13. [l] Syluest.§.7.verſ.1.Antonin.cap.3.cum Calder.Tabien.§.2.Angel.§.27.Couarru.§.2.num.7.& 8.Nauar.num.178.in princip.int.§.2. F.At deberet alibi ſi commode fieri poteſt.Ant.Syl.Couarru. [m] Dict capit.quoniam. Couarru. Nauar. Syluest.confirmatio.§.5. verſ.4.ſed Angel.§.28.cum Gemin.& Archidiac.& commun.tum miſſe cum moderatione.cap.alma (vt olim iure antiq.erat moderandum) idem Syluest.§.7.verſ.2.Anton cap.3.Tabien.§.5.Couarru §.2. numero ſeptimo. [n] Nauar.colligit à ſimili de chriſmate. [o] Capit. quod in te.cap.permittimus.communis.cum gloſſ.recepta in capit.alma.Aſten Syluest interdict.4.§.7.verſ.4. Tabien. §.6. Angel.§.21.Anton.capit.4.ad med.Couarru.§ 2.num.8.§.3.

d vid. Nauar. cap. 22. num. 73. [d] Anton. Syluest. Nauar. cum Calder. e f [e] Sup. cap. 44. §. 1. D. [f] Sup. §. 1. L. [g] Sup. lib. de confirmat. cap. 7. g h [h] cap quod in te. Nauar. num. 179. cum Ioan. And. Anton. cap 4. col. 4. Ang. §. 25. cum Pan. Anton. de Butr. & Calder. Syluest. § 7. in princ. Tabien. §. 10. Armil. §. 47. Soto. quæſt. 3. art. 1. concluſ. 4: ſin. Frat. Medin. Couar. § 2. nu 7. cum mult. i Compend. Minorſ. verbo vnctio. §. 1. Claud. verbo. extrema. & datur etiam iis qui intra ſepta collegiſ aut domus infirmati fuerint, nõ requiſito parocho. & quo. Syluest & Tabien. ſic religioſis ſanis datur cõmunio ex priuileg. ſup §. 2. T. k [k] Sup. lib. de indulgent. capit. 13. §. 2. l [l] Quia cap. alma, ſolum indulget officia diuina: nullum vero ſacramentum concedit, niſi permiſſum iure antiquo. m [m] Nauar. nu. 179 cum glo. d. ca. non eſt. Ange. §. 38. Syluest. interd. 5. §. 7. fin & §. 5. verſi. 3. Tab. §. 9. Anto. ca. 4. col. 3. Armill. §. 46. Soto. Paluda. q. 8. artic. 2. conclu. 6. Couar. § 3. num. 4. illat. 4. cum Innoc. Anch. Calder. quia tunc omnia ſacramenta prohibentur exceptis ijs quæ expreſſe cõceduntur. Idem recent. At falſo Innocen. in dict. cap. non eſt uobis, ait quod poteſt epiſcopus clauſis ianuis promouere clericos. imo Villadieg. ca quinto, nu. 3 tenet cum Abb. quod poteſt etiam laicos ordinare in loco interd. ct. quia epiſcopus nõ includitur ſub generali n interdicto. [o] Couar. num. 4. illat. 5. cum Calder. per cap. non eſt uobis. Nauarro. ſicut epiſcopus interdictus non poteſt dare ordines in loco non interdicto, nec ipſis o perſonis interdictis. Nauar. & Syluestr §. 7. verſic. 6. [p] Nauar. nu. p 184. Couarru. §. 5. num. 5. & 6. Soto, Syluestr. Angel. Anton. [p] Panorm cap. non eſt, col. vlt. Villadiego, de irregul. tit u de interdict. Angel. §. 8 & id probabile dicunt Syluestr. § 7. fin. Tabien. §. 9 fin. Innoc. Villad. ſup. & propendet Couarru. §. 2. num. 8. ſicut ob neceſſitatem licet conſecrare chriſma, & tempore interdicti celebrare plures miſſas, pro communicandis infirmis indigentibus. At ſi haberi poſſet alius locus non interdictus, aut ſi non vrgeat magna neceſſitas ordinandi miniſtros. non eſt iam tutum ordinare in loco interdicto, vt aiunt Syluestr. Tabien. Armil. Couarru. cum Paludan. quæſt. 8. artic. 5. concl. 6.

d ſonaliter & ſpecialiter. [d] & licet eſſet prohibitum interdicto indicis, eſt validum. De benedictione nu- e ptiarum dictum eſt. [e] Hæc dum iure conceduntur, fieri poſſent in ec- f cleſia etiam ſpecialiter interdicta: [f] vt parochus in propria parochia baptizare debet infantem, audire confeſſiones, & matrimonio coniungere, vt obſeruat conſuetudo iure confirmata: nec decet extra proprium diſtrictum ſacramenta miniſtrare.

4 Sacramẽtum extremæ vnctio- g nis cũ non cadat ſub præcepto, [g] cõ- ferri non poteſt etiã clericis presby- h teris: [k] ſed religioſi habent priu. id i recipiẽdi, [l] ut cõionem. Bulla cruc. concedit tempore interdicti recipere ſacram communionem, & ex- k tremam vnctionem. [k] Sacramentum ordinis in loco interdicto epiſcopus aut Abbas etiam iure nouo l per cap. alma, [l] conferre non poteſt laicis, aut regularibus: nec promouere clericos ad vlteriores ordi- m nes; [m] quamuis idẽ ordinator impo- n ſuerit illud generale interdictũ; [o] niſi interdictum ſuſpendat quantum ad illum actum; aliàs nec in feſtis o quibus iure ſuſpẽditur, licet. [o] Nõ eſt improbabile quod quidã dicunt, ſi vrgeret magna neceſſitas miniſtrorum (vt tempore peſtis) nec eſſet alius locus præter illum interdictum, licitum epiſcopo initiare mi- p niſtros. [p] de recipiente ordines in loco interdicto, dictum eſt cap. 43. ad fin. Nunc dicẽdum eſt quid Bonif. viii. in capit. alma mater, concedat circa officia.

CAP. XLVI.

Explicantur quatuor conditiones poſitæ in cap. Alma mater.

§. 1. Quid ſit in eccleſia, & ianuis clauſis. Secunda conditio, ſubmiſſa voce. Tertia, campanis non pulſatis: & de autorizante.

2 De quarta conditione, excluſis interdictis.

3 Laicus priuileg. carens, an peccet ſi interſit diuinis?

4 Interdictum loci ſi denuntiatum eſt ſaltem in Matrice, ſeruare debent regulares.

BOnif. VIII. cõcedit celebrari officia cum quadruplici moderatione. Primo, vt officia dicantur in eccleſia ianuis clauſis. Secundo, voce ſubmiſſa. Tertio non pulſatis cã- a pania. Quarto, excluſis excommunicatis & interdictis. [a] In prima cõditione nomine eccleſiæ intelligitur hoſpitale, & priuatum oratorium, ſi modo ſit ab epiſcopo appro- b batum. [b] non debet in foribus eccleſiæ fieri feneſtra aut foramen, vt laici extra poſiti videant corpus c Chriſti: [c] ſed laici ea intentione d perforantes non peccant mortal. [d] Dum canonici recitãt horas in cho- e ro, ad quas iure nouo tenentur, [e] aut reſponſoria pro defunctis debi- f ta, [f] intelligitur ſecunda conditio ſubmiſſa voce, vt in tono cãtent, & g ſe mutuo bene audiant. [g] nec peccant ſi præter intentionem illorum audiantur foris à non habente priuilegium. priuatim recitare poſſunt h tres etiã extra eccleſiã, [h] ſed caute ne audiantur. ſi apertis ianuis & voce alta cantent clerici uiolant in- i terdictum, [i] & fiunt irregul. Cam- panæ non pulſantur ad horas, aut k miſſarum ſolennia, [k] quamuis procul ab eccleſia ſoneat: nec tempore miſſæ pulſanda eſt campanula par- l ua: [l] nec ſacriſtæ licet cum ſigno campanulæ conuocare hunc aut il- m lum ſacerdotem ad miſſam: [m] ſed ſtrepitu lignei inſtrumenti, vel tubæ euocari ſolent ad officia. quidam ſcrupuloſe addunt clericum ſi pulſet campanam ad miſſam; ut n autorizet fieri irregul. [n] quod ta-

datur clericis interdictum ſeruantibus ibidem. §. 3. & de ſepultu- b ra. §. 4. [b] Supra cap. trigeſimoſecundo. § 2. [c] Nauarr. nume. 174. c Caiet. verbo. excommunic. cap. 67. iuxta clem. 1. cum ſuis glo. de ſent. excommunic. Villadiego. de irregul. ca. 5. num. 13. quia videtur d eleuatum, eſt pars miſſæ. [d] Sentit Nauar. num. 187. cum Caieta. verbo. interdictum. & clarius Palud. 4. diſtin. 9. quæſtio. 2. artic. 3. & tempore interdicti non prohibentur laici uidere eucharistiam extra miſſam. e [e] Vt illos obligat. ca. alma mater. ſic diebus feſtis tenẽtur miſſam audire clerici, & habentes bullam pro tempore interdicti. ſup. lib de miſſa. ca. vigeſimoquinto, libro de indulgent. f cap. 13. §. 3. I. [f] Aliàs amittit ſtipem huic officio deſignatam. gl. in pragmat. Sanctio. Nauarro, de orat. nu. 5. num. 14. Sandoual. 6. par. del officio eccleſiaſtico, capitu. decimotertio, Paul. Pariſius, conſilio 27. nume. trigeſimoſecundo, volum. 4. g [g] Syluest. interdict. 5. §. primo. 6. Nauarro, nu. 174. Sandoual. ſup. aliàs amittunt diſtributiones, niſi officium in tono fiat in choro. Quod ex dict. c. alma. colligunt Doct. h [h] Supra capitu. 44. i §. 3. [i] Ac ſubinde clerici interdictum uiolantes fiunt irregul. inf. lib. de irreg. cap. ſeptimo. §. 3. T. quia cap. is cui. (ex quo ſolo id probatur) de ſententia excommunic. in ſexto, æque loquitur de generali & ſpeciali interdicto. Et cap. alma, non niſi ſub his conditionibus conceſſit diſpẽſationem. k [k] Nauar. num. 177. cum Calder. Ioan. Andreas. Villadiego. cap. quinto. Anton. 3. par. titu. vigeſimoſexto, cap. quarto. Syluest. interdict. 5. §. quinto, verſicu. primo, & ſexto, Armil. §. 56. Maiol. lib. 3. capitu. vigeſimo, numero 8. fin. Ioan. Andreas Dominic. Franc. Villadiego. Couarrouias. ſecunda parte, §. quar- l to, nume. quinto, & recent. Theolog. [l] Couar. §. quarto, nume. m quinto, verſicu. decimotertio. & mos ac praxis eccleſiæ. [m] Angel. interdict. quinto. §. ſexto, Ploue. de interdic. regu. 20. Syluest. §. quinto, verſic. ſexto, cum Archidiac. Anton. cap. quarto, §. ſecundo, fin. vbi carpit regulares, ſi tunc non conuocent cum tabula quæ dicitur matraca: ſed Monialis oſtiaria ſolet cum ſigno campanu- n læ uocare ad locutorium. [n] Infra lib. de irregul. cap. ſeptimo. §. 3. X. Couarru. §. quarto, num. ſexto, fin. cum Innocen. Panorm & Villadiego. cap. quinto, nume. 22. vbi Perez, Syluest. interd. quinto, §. quarto, verſicu. primo, ad fin. §. quinto, verſicu. primo, cum Archidiac. Armil. §. 43. 59. quaſi irregul. contrahatur ex eo quod participet in crimine. Maiol. ſupra Angel. interdict. 6. § primo, cum gloſſ. Clemen. archiepiſcopo, de priuileg. & Abb. & fauet Nauar. nume. 244. ad finem. Vt in ſimili de epiſcopo habente iuriſdict.

CAP. XLVI

a DE [a] hac quadruplici moderatione. Couarruuias, cap. alma mater. 2. par. §. 2. Nauar. cap. 27. num. 175. & ſeq. quæ dicantur officia diuina quæ prohibentur. ſupra cap. 44. § primo, quid conce

riſdict. temporalem, ſi autorizans interſit deformationibus factis per ſententiam ſui iudicis, fieri irregul. ait Nauar. nume. 214. ad fin. & Hiſpan num. 217. Couarruuias. clemen. par. 2. §. 5. nume. 5. Ledeſma ſecunda par. quæſt. 16. arti. 2. Villadiego, Angelus, Roſel. Syluestr homicid. tertio. §. 2. Armilla, irregul. §. 49. quod tamen intelligitur, ſi aſſiſtens tanquam iudex, & præbens autoritatem, ſit cauſa vt fiat, aut anticipetur executio deformationis, & mortis. [o] Recent. & Nauar. num. 171. 177. Soto. quæſtio. 3. 1. & diſt. 25. quæſt. 1. 3 Syluest. interdic. 6. §. 2. verſ. 4. facit Couarru. §. 2. nu. 3. nec contrahitur irregul. ex participatione in crimine. ſup. capit. 43. quia nullo iure probatur. & clericus in ſacris non habet ex officio ordinis pulſare campanas, nec id eſt officium ſacrū. ſic ſine cauſa addit Couar. c. alma mater. prima parte. §. ſexto. cum Villadiego. ſup. fieri irregular. epiſcopum excommunicatum, ſi compellat Capellanum, aut alium ſacerdotem coram ipſo celebrare miſſam, aut officium: quia autorizat. At Nauarr. cap. vigeſimoquinto, nume. decifexto per clem. grauis. de ſenten. excommunicatio. ſolum ait fieri ex-
p communicatum [p] Nauarr. nume. 177. in princip. Syluest. interdict. quinto. §. quinto. verſicu. ſexto. Anton. capicu. quarto. Armil. §. 59. Couarruuias, §. quarto. nume quinto. cum Ioan. Andr. Dominic. Franciſ. Villadieg. capi. quinto. nume. decimoquinto, & patet ex conſuetnmore eccleſiæ. Ploue. de interdict. reg. 20. nume. duodecimo.
q [q] Nauarro ſup. cum Calder. communiter recepto in cap. fin.
r de ſenten. excommunicat. in ſexto. Couarruuias ſup. dicit com
ſ mun. Villadiego, Ploue. regu. 39. numero vigeſimoquarto. [ſ] Vt bene Nauarr. numer. 177. & citat in ſimili Calder. quia videtur id fieri in fraudem interdicti: vt etiam ait Antoninus cap. quar-
t to, & Syluestr. §. ſexto. verſicu. quinto. [t] [u] Quia hos tantum
u tenemur vitare poſt concil. Conſtancien. ſup. capit. quinto. §. ſe-
x cundo, & quinto. [x] Nauar. numero 178. Syluestr. interdict. 5.
y §. ſecundo. ver. ſecundo. vt plane dicitur in cap. alma. [y] In quo caſu fit irregul. clericus per cap. is cui. de ſentent. excommunic.
z in ſexto. Couarruuias. prima parte. §. ſexto. nume. nono. [z] Sup.
a cap. 43. §. tertio. Nauarro. cap. vigeſimoquinto. num. 94. [a] Quia
b nullo iure prohibetur. [b] Non quod hi dicantur interdicti, ſed quia locus interdictus excludit omnes viuos, & corpora defunctorum, ſi careant priuilegio. cap. quod in te. quod non reuocat.
c c. alma. [c] Quia innocens, qui eſt pars populi perſonaliter interdicti, eſt interdictus. ſup. c. 42. §. 3. Nauar. num. 169. & recent. cu-
d ius oppoſitum ſentit Caieta. [d] Ob interpretatiuam prohibitionem clerici ianitoris, qua excluduntur ab officijs. ſignificat Syluestr. interdict. 5. § ſeptimo. & in interdic. 6. in prin. & §. 2. Caiet. interdic. 7 §. 9 Armil. §. 65. Alcocer. cap. 17. imo Soto q. 3 art. 1. poſt ration. 6. & Nauar. nu. 174. 187. ſignificant nec eſſe peccatum veniale. & Caiet. conſulit vt laicus audiat miſſam, maxime in feſtis. communiter tamen timorati ſcrupulum ſentiunt, ſi audiant abſque priuileg. ſed falſo Panorm. & Archidia. cum Innoc. dam-
e nant peccati mort. [e] Sup. cap. 43. §. 7. I. Nauarro, & alij ſup.
ſ [ſ] Archid. Innocentius, Antoninus. cap. 4. §. 1. Soto conclu. 6. Nauarro. nu. 187. Armil. §. 56. Maiol. lib. 3. regul. cap. 20. num. 9. nec id negat Caie. cum hic actus directè prohibeatur perſonę interdictę, ſed ſolum ait excu-
g ſari à tanto. [g] Vide Caietanum, verbo. excommuno. cap. 41. & Nauarr. cap. 27. num. 104. & in propoſito. nume. 187.
h [h] Quaſi mendacium id videatur perniciosum contra duplex præceptum iuris & hominis. Nauarro. nu. 187. §. 4. At ſane non eſt. mortale. niſi reſiſtat vir: nec ianitor laicus imponit nouum præceptum, ſed eſt executor le-
i gis. vid cit. D. [i] Nauar. §. 3. & dicit ſentire Calder. quia id peccatum laici poteſt à iudice eccleſiaſtico puniri, ac ſi fieret à clerico. At non eſt certum: nam laicis tunc licet cātare litanias, vt fatetur Nauarr. nu. 168. cum Cald. non tamen clerico.
k [k] Nauar. nu. 187. §. 19. Syluestr. interdict. 6. §. ſecundo. verſ ſecundo. vide ver. irreg. §. 18. Couar. § ſecundo. numero ſecundo, & tertio. & dicit eſſe omnium. ſentit Soto concluſ. quinta. & recent. Caiet. interdict. in princ.

o men falſum eſt. [o] At alia opera
licet pulſare campanas vt ad ſaluta-
p tionem Angelicam [p] veſpere, mane & meridie. Secundo ad concio-
q nem, [q] & ad alia quæ non ſunt
officium diuinum, vt ad oſtendendas reliquias, vel pro aduentu præ-
r lati. [r] Tertio, Salmanticæ ex con
ſ ſuetudine (quę imitanda non eſt [ſ])
ad finem horæ vnius (quæ tamen
eſt principium alterius horæ canonicæ) pulſari ſolet in eccleſia cathedrali ad notificandum & confirmandum interdictum.

12 Moderatio cap. alma excommunicatis excluſis: non de omnibus intelligitur, ſed de denunciatis nominatim, vel de notorio clerici per
t cuſſore: [t] Secundo, excluſis inter-
u dictis, nempe denunciatis: [u] & hi
excludēdi ſunt etiam dum in quibuſdam feſtiuitatibus ſuſpenditur,
quando, ob illos poſitum eſt inter-
x dictum. [x] alias ſi perſonaliter interdictis & excōmunicatis admiſſis qui cauſam dederunt interdicto
loci (quamuis ſint clerici, aut alias
priuilegiati) fiat violatio interdicti,
y violans incurreret pœnas iuris. [y]
qui tamen eos qui ob aliam cauſam
ſunt interdicti, aut excommunicati admittit, peccat, ſed nō ſic violat
interdictum loci: niſi ſic clericus
z exemptus. [z] Et perſona ob aliam
cauſam interdicta, poteſt intereſſe
diuinis in feſtis quibus interdictū
a ſuſpenditur. [a]

13 Laici priuilegio carentes excludendi ſunt per clericum qui habet
regimen illius eccleſiæ, dum tem-
b pore interdicti fiunt officia. [b] ſed
qui nullam cauſam dederūt interdicto, nec ſunt pars populi genera-
c liter interdicti, [c] ſi abſque priuileg. miſſam audiant, & alia officia
d diuina, non peccant mort. [d] ſecluſo contemptu & ſcandalo: quia pręceptum primario imponitur cleri-
e cis. [e] Peccat hic laicus mort. ſi interſit diuinis. Primo, ſi eſt perſona-
f liter interdictus, [f] etiam ſi perſonale interdictum eſſet generale totius populi. Secundo, cum inducit
clericum vt frangat interdictū: aut
ſi ſpecialiter monitus à clerico excludente reſiſtat ei per, vim nec
g exeat eccleſiam. [g] Tertio, dum ab
oſtiario interrogatur, quidam aiūt
h peccare mort. [h] ſi mentiatur ſe eſſe clericum, aut habere bullam, &
ſic præſumat intereſſe diuinis: aut
ſi dicat defunctū habere priuilegiū
vt ſepeliatur in loco ſacro. Quarto
videtur peccatur mort. laicus ſi eū
actum faciat, quo ſolet clericus vio
i lare interdictum [i] (vt ſi publice
in choro dicat horas & officia diuina) quia tenetur poſito eo officio,
ſeruare præceptum eccleſiæ, vt clericus. Vt monachus, laicus, & mo
k nialis, ſi id præſtet, peccat morta. [k]
incurrit ſimul grauē pœnam, & dignus eſt recludi ſtrictiori monaſterio, & fit eligibilis & impoſtula-
l bilis actiue & paſſiue: [l] ſed non fit
m irregul. [m] de clerico interdictum
n violante certius eſt peccare mor. [n]
vt & interdictus ſi faciat id quod
o directe prohibetur: [o] (niſi excu-
p ſetur ignorantia [p]) alias clericus
interdictum violans eſt ſpoliandus
beneficijs non poteſt poſtulari, aut
eligi ad beneficium, nec eligere: nō
eſt ſepeliendus in loco ſacro, & priuatur omni vſu iuriſdictionis.
Quo modo tempore interdicti prohibeatur ſepultura, & quibus concedatur? dictum eſt cap. 44. §. 4.

l [l] Nauar. nume. 187. fi. & 146. Villadieg. de irregul. cap. 4. nume. primo. cum Anchar. cap tantum, num. 11. De excel. prælat. cum Calderin. Syluest. interdic. quinto. § 3. Soto. licet tex. videtur loqui de ordinatis, ſed hæc recluſio & priuatio ſuccedit
m vice irregul. & priuationis beneficij. [m] Nauar. numero 187. ad fin. vid. nume. 244. 247. & cap. 25. nume. 83. 93. Syluestr. ir-
n regular. §. 18. quod Soto dicit certiſſimum. [n] Nauar. Syluestr. interd. 6. in princ. & § 2. verſic. primo. interdic. 5. § quarto. verſ. primo. §. 5. verſ. 4. cum Abbat. Caieta. Couar. §. 2 num. quarto. At Soto concil. 5. exprimit de ſolo initiato ſacris, ſi tunc in illis ſolenniter miniſtret & Armil. interdict. fin. & fit irregu. d. cap. is cui, & priuandus eſt iure quęſito in beneficiis. quod arguit eſſe peccatum mort. contra Caietan. dicentem ob veniale incurri has pœnas. quia ius canonic. his qui ſunt ſacris initiati, aut beneficiarij præcepta imponit, vt ait Panorm. cap. ſecundo. de vita & honeſtate cleric. Nauar. cap. 19. nume. 6. & 9. cap. 25. num. 111. cap. 27. num. 214. fi. Auend. de exeq. mand. 2 par. cap. 16. Bernar.
o Diaz. practic. capit. 64. [o] Syluestr. interdict. ſexto. §. ſecundo. verſ. primo. Nauar. nume. 169. & citatis. F. ſed parochus non denunciatus ſi miniſtret ſacramenta ſuis ouibus petentibus, non peccat. ſupra cap. ſexto. §. tertio. Exceptio vero Calder. non
p obſtat. [p] Nauar. numero 155. & 244. ignorantia non craſſa excuſat. ſupra capit. vigeſimotertio. Couarru. §. ſecundo numero quarto cum glo. recept. per tex. cap. is qui ſcienter. at craſſa non excuſat. capit. apoſtolicæ. de cleric. excommunic. Nauar. ſupra

Syluest.

[q] Syluestr. irreg §. 13. verſ. 5 & §. 27. [q] Supra cap. 5. §. 5. Caietan. Soto conclu. 3. Nauar. nume. 187. Syluestr. interdict. 2. §. 1. Armil. §. vigeſimoprimo. ſi. Felic. de interd. cap. 16. ſecus ante conc. Constantien. Couar. § 2. [r] Eod. cap. 5. §. 5. cont. Nauar. num. 187. & Syluest. interdict. 2. num. 1. quia olim Nauar. num. 35. tenuit cum Syluest. notorie excommunicatos eſſe uitãdos, ſed retractat. [ſ] Sup. ca. 44 §. 5. E. Nauar. cap. 27. nume. 146. 188. Soto, quæſtio. 3. articu. 2. Caiet. verb excom. c. 67. Syluest. interdict. 2. nu. 1. interd. 6. §. 3. verſ. 2. Arm. § 30. Ang. ceſſatio. §. 1. Cou. §. ſecundo, num. 3. [t] Iidem Docto. per clem. 1. de ſent. excomm. & Triden. ſeſſ 25. reg. 12. matrix dicitur eccleſia baptiſmalis aut maior eccleſia: quia baptiſmus regenerat, ut mater. Syluest. interdictũ ſexto. §. 3. verſi. ſecũdo, excommunic. 9. caſ. 47. num. 92. Armil. interdict. §. 7. excommunic. caſ. 32. cum glo. [u] Nauar. num. 164 § 3. & ſequ. & commu. Felician de interd. ca. decimoſeptimo. [x] Supra cap. decimo ſexto. iniuſtum dicitur interdict. ſi deſit monitio, & cauſa rationabilis publice nota, & ſententia in ſcript. ut de excommunic. ſupra cap. decimoquinto. Nauar. nu. 165. Syluest. interdict. 3. §. quinto. Armil. excommunic §. 15. Felic. ca. 18. [y] Sup. lit. S. ſecus de ſpeciali. Couar. & addit. Syluest. cum Paul. ſi in aliqua Prouincia aut diœceſis interdicatur, & Metropolitana ſeruet, ſed quædam matrices non ſeruant, licebit monaſterio ſequi matricem ſui oppidi. [z] Commun. cum gl. clem. prima, de ſententia excommun. verſ. appellationib. Nauar. nu 146 §. 3. 6. & nu. 187. §. 17. Syluest. interd. 6. §. 3. interdict. 2. num. primo, excommun. 9. nume. 90. & 94.

4 Interdictum loci non uiolatur niſi publice denunciatum ſit à iudice in locum certum:[q] nec ſatis eſt interdictum ipſo iure poſitum, eſſe notorium: [r] At ſi eccleſia matrix ſit denuntiata de interdicto generali,[ſ] ſatis eſt vt reliquæ eccleſiæ etiã regularium dicantur denuntiatæ. [t] Interdictum in ſimilibus caſibus dicitur nullum,[u] in quibus & excommunicatio eſt nulla: [x] vt cum indicitur ab homine quem conſtat non habere autoritatem, vel indicitur poſt appellationem legitimã. quod ſi nullitas ſatis ſit publica, nõ tenentur clerici illud ſeruare. At quamuis nullitas conſtet, ſi matrix eccleſia ſeruet, tenentur regulares tale interdictum generale,[y] aut ceſſationẽ ſeruare ſub excommunic. latæ ſententiæ. [z] niſi contra ius imponatur in die paſchæ,[a] aut per octauas corporis Chriſti. At ſi legitimum conſtet eſſe interdictum, & tamen matrix ſeu cathedralis eccleſia in eo loco non ſeruat, tenentur regulares ſeruare[b] (niſi qui habent priuileg. [c] qui tamen ſi non ſeruent non incurrunt excommunic. ſed alias pœnas,[d] & detrudendi in arctius monaſterium: & fiunt inelegibiles actiue & paſſiue.[e] ſi autem in eo loco non ſit cathedralis aut una matrix, ſed multæ parochiales diuiſæ, non tenẽtur regulares ſeruare, niſi omnes parochiæ in eo loco ſeruent interdictum.[f]

CAP. XLVII.

De feſtis, quibus interdictum iure ſuſpenditur.

§. 1. *De varia forma qua abſoluitur, aut relaxatur interdictum.*

2 *De feſtis quibus iure ſuſpenditur generale, ſed non ſpeciale interdictum.*

3 *Quamdiu durat tempus feſti quo ſuſpenditur?*

4 *Tunc licet ſepultura. Et quando liceant benedictiones nuptiales? De feſto Conceptionis, & quorundam regularium. Suſpendi etiam in aduentu Regis.*

INterdictum diuerſis modis tollitur. Primo aliqua verborum forma aut ſigno externo,[a] relaxatur omnino ab habente autoritatem,[b] & Pontif. poteſt actu interno tollere.[c] Secundo dum ad tempus ponitur (puta ad annum vel donec ſatiſfeceris aut in tali loco habitaueris) finito tempore aut impleta conditione tollitur ipſo facto,[d] abſque alia abſolutione, vt de ſuſpenſione ad tempus dictum eſt. Tertio relaxari poteſt ad cautelam[e] quando eſt ſpeciale loci aut perſonæ. nam ſi dubium ſit, poteſt relaxari interim dum cauſa diſcutitur. At generale non ſuſpenditur ad cautelam.[f] Quarto ſuſpendi dicitur, quando per eum qui poſuit tollitur ad tempus.[g] vt in tota urbe, vel in una eccleſia aut capella, per vnum diem aut longius tempus: ſimilis abſolutio fit interdicti perſonalis,[h] etiam lati ob culpam ipſius, in qua permanet.[i] Manente interdicto vel excommunicatione, non licet facere quæ in illo prohibentur. nec epiſcopus poteſt ſuſpendere interdictum ab homine, quod Papa indixit. [k] interdictum tamen iuris poteſt tolli aut ſuſpendi ab epiſcopo,[l] quãdo non eſt ſpecialiter reſeruatum Papæ. Secundo attente conſiderandum eſt quid concedat, qui ſuſpendit interdictum, aut quid priuilegium priuatum hominis, quod eſt ſtricte interpretandum,[m] ad caſum conceſſum: putà pro ſola miſſa noua, pro ſepultura defuncti, aut alia ſimili re.

2 Pont. in cap. alma, interdictum generale, ſi poſitum prius eſſet, ſuſpendit in quatuor anni feſtis,[n] Natiuitate Domini, Paſcha reſurrectionis & Pentecoſtes, & in Aſſumptione B. Virginis.[o] idem cõceſſum eſt feſto corporis Chriſti, & per totam octauã:[p] & in die puriſſimæ Conceptionis B. Mariæ, & in octaua illius. Hæc conceſſio fit circa ea tantum quæ dicuntur diuina officia,[q] vt ſolenniter celebrentur ianuis apertis, alta uoce cum pulſu campanæ, & nemine excluſo, niſi excommunicatus ſit: quod intelligitur ne uitare teneamur, niſi nominatim ſit denunciatus.[r] Secundo interdictis etiam nominatim, ut excitentur ad reconciliationem, concedit aſſiſtere prædictis officiis:[ſ] ita tamen vt qui fuit cauſa interdicti non accedat ad altare. per quod non tantum vult, vt longe ſit remotus à lo-

[a] verſ. 8. ſed Armil §. 30. dicit ſecus ex priuil. inf. C. [a] Quia excipitur dicta cle. 1. & de aliis feſtis inf. cap. 48. § ſecundo. [b] Citau. Z. [c] Leo X in Compend. Mendic. verb. interdict. 1. §. 15. ſumma confeſſ. ſol. 233. Armill. interdict. §. 30. & excommunic. caſ. 32. At Nauar. ver. 6. cum gl. ver. obſeruare. & Syluest. loquuntur ſecluſo priuil. vt ait Armil. [d] Syluest. Armil. cum glo. & Nauar. verſ. ſexto. [e] Supra. §. 3. L. [f] Nauar. nume. 146. §. quinto, Syluestr. Arm.

[a] PRo forma relaxandi interdict. non requiruntur determinata verba. ſup. cap. 29. princ. Syluest. interdict. 3. §. 9. verſ. 1. & §. 10. 11. Tabien. interd. 3. §. 7. Anto. 3. par. titu. 27. ca. 5. Soto. d. 22. q. 3. 1. poſt concl. 3. Fr. Med. lib. 1. inſt. ca. 11. §. 13. Felicia. de interd. c. 21. [b] Supra c. 24. §. 3. Fr. Medi. & ille poteſt tollere qui poteſt ligare, Nauar. nu. 168. vt de ſuſpenſione dicit nume. 161. §. 5. [c] Fr. Medi. Syluest. dict. §. 9. verſi. 1. Tabie. Armil §. 35. ſi. vt poteſt lapſu temporis ſine alio actu externo tolli. contra Syluest. interd. 6. §. 1. cum Calde. & Felicia. & quoſdam Recen. [d] Syluestr. interd. 3. §. 9. verſ. 2. Nauar. num. 165. cum Panor. & glo. cle. 1. ut de ſuſpẽſione ad tempus dicit, num. 161. §. 6. hu. ſecus de excom. ſup. cap. 29. § 1. R. [e] Syluest. interdict. 3. §. 9. uer. 3. interd. 4. num. 4. verſ. 6. & num. 5. verſ 6. cum Io. Andr. Couar. §. 2. num. 5. dicit commun. & citat Nau. c. cum contingat. remed. 7. contr. Archid. ſic ab excõ. fit abſolutio ad cautelam, ſup. ca. 29 §. 5. [f] Archid. Sylu. Couar. Nauar. [g] Syluestr. interd 3. §. 8. verſ. 3. Couar. § 2. nu. 4. dicit receptũ, cum Io. Andr. Ant. Card. Imol. Nauar. num. 165. 183. Sot. conc. 3. fin. cont. glo. & Abb. dicentes à ſolo Papa poſſe ſuſpendi. [h] Syluestr. [i] Couar. contr. Syluestr. & Abb. [k] Syluest. Couar. [l] Sot. q 3. ar. 1. con 3. fin. [m] Sylu. § 8. uerſ 1. cum Innoc. Hoſt. & Couar §. 2. num. 4. dicit receptum, & citat Docto. Naua. nume. 165. 183. [n] Nauar. nume. 182. Syluestr. interd. 5. §. 2. Frat Medin. Soto ſupra Couar. 2. p. §. 5. Anton. 3. p. titu. 26. c. 4. §. primo.

[o] Nauar. Soto. Sylu. Coua. nu. 6. illat. 11. Ant. [p] Nauar. & alij. Syluest. §. 2. uerſ. 1. Ange. interd. 6. §. 16. vt conceſſit Mart. Papa V. & Euge. IIII. Couar. §. 5. num. 1. Hoſt. Felician. interd. cap. 7. p. 182. Ant. Margal. rub. de celebr. miſſa. fo. 3. Villadieg c. 5. nu. 17. [q] Sup. c. 44. §. 1 quæ dicãtur officia diuina. At c. alma. nihil concedit circa ſacra, in quibus ſeruandũ eſt ius antiquũ. ſup. c. 45. vbi §. 2. T. [r] ſacerdos non poteſt excõ. nã in c. ſi ſententia. de ſen. exc. lib. 6. ſacramenta diſtinguuntur ab officijs. [ſ] Sup c. 5. §. 2. [ſ] Exprimitur in c. alma.

co altaris, dum venit cauſa orandi, & ne oblationes eius accipiantur in miſſa: [t] ſed ne clerici miſſam celebrent, aut miniſtrent in ordine ſacro: [u] & qui habet priuilegium communicandi, ſi fuit cauſa interdicti, communicare non debet. [x] In nullo feſto conceditur ſuſpendi interdictum ſpeciale, [y] nec vero pro interdicto perſonali, vt ſuſpendatur quantum ad alium effectum, præter ſupradictum. Secundo extenditur tamen pari ratione, vt ſuſpendatur in iiſdẽ feſtis ceſſatio generalis à diuinis. [z] Tertio ſuſpendit interdictum quod prius poſitũ fuerat: ſed non vetat quin vrgente cauſa poſſit de nouo interdictum in prædictis feſtis imponi: [a] nec enim reſtringit poteſtatem imponentis. Quidam in Paſcha reſurrectionis extendunt prædictã ſuſpenſionem interdicti per quatuor primos dies: & in feſto Pẽtecoſtes per tres dies feriatos: quia iij dies ſecundum communem modum loquendi vocantur Paſcha. [b] At textus ſolum concedit primum diem vtriuſque Paſchæ. [c]

3 Dies feſtus quantum ad hanc ſuſpenſionem incipit à primis veſperis præcedentis diei, [d] vſque ad ſecũdas veſperas & completorium eiuſdem feſti. [e] quamuis vero in matrice citius, quam in alijs eccleſijs finitum ſit completorium, & repetatur interdictũ cum pulſu campanæ: licebit nihilominus in alijs eccleſiis etiam regularium cantare completorium, [f] ut conſuetudo interpretatur. In vigilia reſurrectionis licet cantare miſſam Sabbati, [g] & dum dicitur, gloria, licet pulſare campanas: quia ea miſſa dici conſueuerat eadem nocte poſt veſperas: Et licet cantare miſſam in vigilia Pentecoſtes & Natiuitatis. [h]

4 Iiſdem feſtis poteſt ſepeliri mortuus etiam laicus cum ſolemni officio publice dicto: [i] quia hoc primum & magis pertinet ad officium diuinum. [k] In Aſſumptione B. Mariæ, & Pẽtecoſte, & feſto corporis Chriſti fieri poſſunt benedictiones nuptiales, [l] quæ pertinent ad officium. Idem priuilegium datũ eſt pro die immaculatæ Conceptionis B. Virg. & in ſua octaua: [m] ſi tamen in illis eccleſiis dicatur officium cõceptionis ordinarium per Noguerolum, & miſſa quæ incipit Egredimini. [n] ſed cõſuetudo concedit vt generaliter liceat, quamuis officium prædictum feſti non dicatur: [o] nam & in alius feſtiuitatibus dici poſſunt miſſæ votiuæ: [p] quæ ad feſtum non pertinent: & non ſolũ horæ ſed alia diuina officia. [q]

quia text. dicit, vt miſſæ celebrentur & alia officia diuina, ſicut prius. ſuſpenditur item interdictũ in feſtis quorundam regularium. [r] Quidam referunt ex priuilegio ſuſpendi interdictum in primo regis aduentu, quo vrbem intrat: & forte non tantum primo die ſed ſequẽti: [ſ] nec amplius extendẽdum eſſe, ne cedat in nimiam relaxationem interdicti. Circa ſacramenta nihil concedit capit. alma: [t] Et in feſtiuis non licet clerico etiam ſacerdoti communicare de manu aliena. [u] vt nec poteſt recipere extremam vnctionem, [x] etiam in prædictis feſtiuitatibus. [y]

CAP. XLVIII.

De priuileg. regularium: & de illorum familiaribus. de bulla Cruc.

§. 1. Priuileg. quorundam regularium, non reuocantur ſine expreſſa mentione. De feſtis regular. quibus ſuſpenditur interdictum etiam Apoſtolicum: & an liceat admittere externos? Et pro ſpeciali interdicto & ceſſatione.

2 Sani recipiunt euchariſt. & in morbo extremam vnctionem. ſuſpenditur interdict. aut ceſſatio, dum ſepelitur regularis. Miniſtrant euchariſt. externis.

3 De priuileg. pro familiaribus & officialibus religionis.

4 De priuileg. recipientium Crucem, & de bulla cruciata pro oratorio aut eccleſia.

5 Bulla domini prodeſt famulis & cognatis. & de famulo clerici.

BOniſac. Papa VIII. in cap. alma mater, reuocat priuilegia prius data etiam pro actiue celebrantibus, ſi ſint huic capit. contraria (vt Concil. Trident. reuocat quoddam priuileg. quibuſdam regularibus exemptis conceſſum, ne tenerentur ſeruare vllum interdictum, niſi à ſede Apoſtolica emanaret. [a]) At Boniſac. non irritat priuilegia poſterius data: nec vero quæ ante illum data fuerant, ſi non ſint contraria [b] diſpoſitioni dicti cap. alma mater. nec quæ data ſunt pro audientibus officia. [c] Alii Pontif. ſtatuunt, vt priuilegia conceſſa ordini Prędicatorum [d] aut Societati Ieſu, [e] non reuocentur, niſi fiat illorum mentio expreſſa de verbo ad verbum. Concil. Trident. capit. 12. dum generali clauſula iubet regulares (non obſtantibus illorũ priuilegiis etiam Mari magno, & cõceſſis ordini Militari ſancti Ioãnis, vt

t ma. & Doct. ſup. [t] Vt exponit in dict. c. alma. gl. & Dominic. num. 7. Syluest. interd. 5. num. 2. Polanco in direct. & quidam Recent. [u] Secus de miniſtratione in ord. minoribus. ſup. capit. 44. §. 1. C. [x] Nauar. num. 178. 182. & Hiſpan. num. 174. Couar. §. 4. num. 3. §. 5. in princip. [y] Sup cap. 44 §. 4. E. cap. 46. §. 3. lit. S. Couar. §. 4. nu. 1. §. 5. numer 2. fin. Marg. il. nec de perſonali Couarr. §. 4. num. 3. & dicit communi. Syluest. [z] Nauar. num. 180. Leo X. in compend. Mẽdic. interdict. 1. §. 17. [a] Ita ann. 1584. impreſſum fuit Salmãt. à Magiſt. Scholaſtico cum ſapientum conſultatione. [b] Solus Soto q. 3. artic. 1. conc. 4. [c] Cõmu. Anton. cap. 4. in princ. Syluest. interdict. 5. §. 2. verſic. 2. Nauarr. num. 182. & commun. Recen. [d] Nauar. num. 184. [e] Nauar. num. 185. cum Hoſtien. Syluest. §. 2. verſ. 2. Dominic. c. alma. col. fin. Soto art. 1. conc. 4. Frat. Medin. cap. 11. §. 13. Couar § 5. numero 5. Angel. interdict. 6. §. 18. Feder. conſil. 3. Perez ad Villadieg. ſed quidam aiunt finiri in ſecund. veſper. vt Anton. cap. 4. Ioan. Andr. Anchar Calder. apud Couarru. Villadieg. de irreg. cap. 5. num. 20. dicis iurius. [f] Frat. Med. [g] Palud. diſtin. 18. quæſt. 8. Soto conc. Polanco. [h] Palud. Polanco. [i] [k] Supr. cap. 44 § 4. Couar. §. 5. nume. 6. contra quoſdam: & pertinere ad officium fatetur Nauarr. num. 176. 181. [l] ſup. cap. 44. §. 1. D. Syluest. interdict. 5. §. 2. verſic. 4. Et de Pentecoſt. explicat Soto conc. 4. Couarr. nu. 6. illat. 11. cum Calder. Hoſtien. de Natiuit. & Reſurrect. probatur iure, & per Triden. ſeſſ. 24. cap. 10. [m] Leo X. vt refert Nauar. nu. 182. & lib. de orat. not. 19. numer. 88. Compend Mendic. verb. interdict. 2. §. 8. conceptio. §. 12. Couar. §. 5. num. 2. illat. 3. [n] Nauarr. & Couar. [o] Compen. ſup. [p] Syluest. §. 2. verſ. 1. Nauar. num. 185. Couar. §. 5. numer. 5. [q] Retractãs Nauar. nume. 186. fin. & quidam Recent. ſecus de habente priuileg. ante dict. c. alma. Syluest §. 5. verſ. 7. cum Hoſt. & Innoc. [r] Nauar. num. 190. & inf. cap. 48. [ſ] Quidã Recent. cum Couar §. 2. numero 4. & Staphilæo. ſed non habetur in iure. [t] ſupra §. 2. Q. [u] Syluest. §. 2. verſ. 3. addit, licet vrgeret præceptum Paſchalis communionis, (quod intelligitur, ſecluſa cenſura) Anton. c. 4. col. 2. Soto. q 3. 2. conc. 4. Angel. interd. 9. §. 18. Couar. §. 5. nu. 6. Anchar. Federic. Calder. Manuale Salmant. fol. 114. vid. ſup. c. 45. § 2. T. [x] cap. quod in te, vbi Ioan. And. Cardin. Abbas idẽ Calder. Nauar. nu. 178. Couar. §. 2. nu. octauo, Syluest. §. 7. verſ. 1. Soto. conc. 4. [y] Syluest. §. 2. verſ. 3. Couarr. ſup. Palud. diſt. 18. q. 8. art. 2. conc. 6. at regulares ſemper recipiunt ex priuileg. Honorij Papę. Syl. Arm. §. 41 & tangit Nau. nu. 179. ad fi. Clau. ver. extrema.

CAP. XLVIII.

a TRid. [a] ſeſſ. 25. reg. cap. 12. & quãdo regulares ſeruare debent interd. qđ matrix non ſeruat. ſup cap. 46. §. 3. ſed per cle. 1. de ſen. excom. de qua Nau. nu. 146. nõ reuocantur priuileg. reg. de quibus ſup. li. de indulg. ca. 25. § 7. & c. 18. & addit c. 24. §. 8. qđ quã Põt. & Conc. reuocat ſit ẽ-dã priuil. reg. & pro derogatione Trid. circa priuil. vide ſ. c. 40. B. [b] Lib. de indulg. cap. 22. §. 2. [c] Arm. interd. §. 41. qđ nõ aduertit Palud. d. 18. q. 8. [d] Honor. Papa. vt refert Arm. §. 40 & cõp. Mend. verb. interd. [e] Paul. III. in bulla Soc. Ieſu an. 1549. & Greg. XIII. vt probatũ eſt li. de indul. c. 23. §. 3. vid. Nau. nu. 146. q a lex gñalis limitatur per legẽ aut priuileg. ſpeciale ẽt pri⁹. & ibid. §. 4. priuilegia religionis cõfirmari ſolent quolibet anno, qđ ſupplicat gñalis procurator ordinis. referr Nau. add. Hiſp. c. 27. nu. 54. cũ cõp. verb. abſolutio que ad fratres. §. 12. & Trid. ſeſ. 25. regu. c. 20. cõfirmat oĩa priuileg. regularium, excepto eo qđ vetat habere bona in com-

ait Trident. cap. 22.) ſeruare inter-
dicta ab epiſcopo poſita: non reuo-
cat ſpeciale priuilegium, quo qui-
dam regulares in feſtis ſanctorum
ſui ordinis ſuſpendũt interdictum
f in ſuis eccleſijs: [f] & extenditur
g ad diem octauæ. [g] quia qui ad tem
pus ſuſpendit ex priuilegio quan-
tum ad vnum effectum, hic ſimpli-
citer dicitur eo etiam tempore ſer-
uare interdictum: & finita miſſa
noua, aut poſt completorium ſui
feſti, ſtatim replicant & plene ſer-
h uant interdictũ ordinarij. [h] Qui-
buſdam regularibus in quibuſdam
feſtis, conceſſit Leo Papa X. ſuſpen
dere generale interdictum à ſede
Apoſtolica, aut ab ordinario decre-
tum, aut à iure ſimulq; iudice pro-
i mulgatum. [i] In prædictis tempo-
ribus quibus ſuſpenſio vſque ad
k completorium interdicto, [k] fra-
tres celebrare poſſunt, conceditur
vt in ſuis eccleſiis admittere valeãt
alios regulares aut ſeculares ſacer-
dotes ad celebrãdum publice. quia
priuileg. Prædic, & Minorum, non
dicit vt celebretis, ſed per verb. im-
l perſonale, vt celebretur. [l] nec cen-
ſentur in fraudem interdicti aut
ceſſationis facere, qui lõgiori mora
celebrant feſtum, & funus aut offi
cium ſuorũ defunctorum: ex quo
accidit, vt eo longiori tempore li-
ceat ſecularibus publice celebrare
in eccleſia illorum fratrum, perin-
de ac licet in 4. feſtis per capit. al-
m ma. [m] his priuilegijs fratrum B.
Benedicti, Prędicatorum, & Mino
rum fruuntur alij fratres iiſdẽ die-
bus, per priuilegium communica-
n tionis grauatiori. [n] Quod mul-
o tum prodeſt. [o] & quicquid con-
ceditur alijs pro interdicto genera-
li, idem ex priuileg. Auguſtiniano-
rum fratrum conceditur pro ſpe-
p ciali. [p] & conceſſa pro tempore in-

terdicti extenduntur ad tempus
q ceſſationis. [q]

2 Regularibus etiam ſanis conce
ditur priuil. recipiendi ſacramenta
euch. & in morbo extrem. vnctio-
r nẽ tẽpore interdicti: [r] ex abundan-
ti exprimitur, vt regularis decedẽs
ſ poſſit ſepeliri in loco ſacro. [ſ] &
alio priuil. exprimitur, vt quamdiu
durat funus & officiũ defuncti, ſu-
ſpendatur interdictum, aut ceſſatio
t à diuinis. [t] & vt poſſint tempore
interdicti aut ceſſationis facere ſo-
u lemnem profeſſionem publice, [u]
ſuſpenſo interdicto: & proceſſio
per clauſtrum cum cantu litania-
x rum tantum. [x] ex abundanti ut
dum tempore interdicti recipiunt
aut miniſtrante euchariſtiam ſuis
fratribus aut alijs priuilegium habẽ
tibus, id fieri poſſit coram ijs qui
y poſſunt officijs diuinis intereſſe. [y]
Et vt euchariſtiam alijs miniſtrare
z poſſint.

3 Familiaribus religionis, & alijs
officialibus, aut operarijs & famu-
lis conductis qui intra reſidentiam
aut monaſterium ſeruiũt, quamuis
ſeculares ſint, poſſunt quidam fra-
tres ex priuilegio religionis, tempo-
re interdicti non Apoſtolici, licet
ſpeciale ſit, miniſtrare ſacramenta,
& ſepulturam, & admittere ad offi
a cia diuina: [a] quod tamen non licet
b ex priuilegio iuris. [b] idem con-
ceditur procuratori ſeu œconomo
monaſterij, licet extra illud habi-
c tet. [c] Secũdo idem licet circa con-
fratres monaſterij ſeu oblatos, qui
mutato habitu, ſeipſos perpetuo
d dedicant monaſterio, [d] quamuis in
ſeculo habitent. ſatis tamen eſt, ut
ſine mutatione habitus ſe & bona
e ſua monaſterio obtulerint, [e] reſer-
uãtes ſibi vſumfructum bonorum
ad vitam. idem de conuerſis eccle-
f ſiæ regularis, [f] qui ſunt laici reli-

ſ commun. [ſ] Nau. Hiſp. nu. 182.ſi & in c. nullã. de reg. nu. 24. §. 3. cum cõpend. interd. 3. poſt §. 15. Arm. §. 41. quod confirmat Pius V. proprio motu pro Mendicant. anno 66. vide Ant. 3. par. tit. 29. cap. 5. §. vlt. Syluest. interdict. 5. §. 5. verſic. 7. 8. 10. interdict. 6. fin. Tabien. interdict. 3. §. 10. vid. Claud. interdict. §. 2. & ſeq. & de alijs priuileg. regular. pro interdicto. Nauar. num. 183. 190. & Hiſp. 179. 180. & in cõpend. Hiſp. fol. 233. [g] Cõpend. interdictum. §. 10. & aliqui ex ſup. citatis. & Pius V. proprio motu in gratiã Mendicant. anno 67. idque non obſtante Trid. quod affert Nauarr. add. Hiſpan. capit. 27. num. 4. [h] Fraz. Medin. libr. 1. inſtruct. cap. 11. §. 13. compend. §. 1. Nauarr. dict. capit. nullam. num. 24. facit Couar. capitu. alma. 3. par. ad fin. num. ſecundo, in quo ſine cauſa Nauar. Latine numero 190. loquitur ſcrupuloſius. [i] Leo. X. conceſſit monachis Benedict. Hiſpan. (vt habetur Valliſoleti in eorum priuileg. etiã ex Eug. IIII.) vt eo modo quo in 4. feſtis concedit. c. alma celebrari diui na officia, & miſſarum ſolemnia, celebrent publice, apertis ianuis, & alta voce feſta S. Benedicti, Gregor. Papa I. & in hebdom. ſancta, & per hebdom. reſurrect. & in feſto Conceptionis, Natiuit. & Viſitat. B. Mariæ. & in feſt. B. Antonij Abb. & Martini. & generaliter in feſtis ſanctorum, quorum corpora requieſcunt in ipſorum eccleſijs. & die ſanctorum vocationis eccleſiarum, & in octaua prędict. ſanctorum, & die qua aliquis fratrum emittit profeſſionem, mandatur ſepulturæ, aut celebrat primam miſſam nouam. de quo partim Claud. verb. interdict. §. 5. compend. Bernard. §. 8. & 9. vbi refert feſta ſui ordinis. & Pius IIII. poſt Trid, conceſſit bullam monachis S. Hieronym. in Hiſpan. (quam confirmauit Pius V. anno 1. Pontificatus. & habetur authen. in monaſter. Segobien. del Parral.) vt tempore interdicti etiam Apoſtol. (dummodo cauſam non dederint) celebrent in conuentu ianuis clauſ. alta voce miſſas & alia officia in Paſcha Reſurrect. Aſcenſion. Pentecoſt. Natiuit. Domini. Circunc. ac Epiphan. necnon 4. in feſtis B. Mariæ Virg. & in ſingulorum Apoſt. & in dedicatione eccleſiarum monaſterij: idque à primis veſperis vſque ad completorium diei ſequentis incluſiue. Idem conceſſit pro tempore ceſſationis. de quo
k l inf. Q. [k] Sup. c. 47. §. 3. & Paul. IIII. ſup. Fr. Med. §. 13. [l] Syluest.
m interd. 5. §. 5. verſ. 7. cum Innocen. & Hoſt. [m] vid. ſup. G. ex proprio motu Pij V. quod fatetur retractans Nauar. cap. 27. nu. 186.
n fin. [n] Quam communicationem conceſſit Iulius Papa II. & ſeq. Pont. & pręſertim religioni Soc. Ieſu. Pius V. & Greg. XIII. vt refert Claud. ver. communicatio. §. 2. idem Greg. XIII. & Sixtus V. conceſſit pro Ciſtercienſ. quibus prius dedit Martin. V. & Eug. IIII. idem Clemens VII. pro Auguſtin. & pro ijs ac Prędic.

Iul. III. vid. Claud. §. 3. compend. Mendican. communicatio. §. 14. & fin. vbi Cordub. in annot. & conceſſum vni monaſterio, domui, aut vni prouinciæ, cenſetur per extenſionem conceſſ. omnibus monaſter. & prouincijs eiuſdem ordinis. Iul. III. & in praxi ſeruant
o Prædic. & Minores. [o] De quo Oldrad. conſ. 300. quod incipit. factum eſt tale. Horat. Mandoſ. tract. de priuileg. ad inſtar. quem edidit in gratiam & explicationem huius pri-
p uil. Societatis. [p] Iul. III. habetur in priuileg. Auguſtin. fol. 43. Supplem. Minor. fol. 95. conceſſ. 310. compend. Mẽdicant. interdict. 1. §. 1. Claud. §. 3. cũ tamen conceſſio c. alma mater. cũ ſua moderatione, non extendatur ad interdictum ſpeciale. ſup. capit. 46. §. 3. S. Couar. capit. alma.
q 2. par. §. 4. num. 1. [q] Pius IIII. ſup. lit. L. conceſſit monachis S. Hieronym. vt tẽpore ceſſationis in ſingulis monaſterijs, ſommiſſa voce, & ianuis clauſis vna miſſa per dictos fratres audienda cele-
n brari poſſit non obſtãt. &c. vide Claud. interdict. §. 5. & ſequent. cõpend. Ber-
r nar. §. 8. & 9. [r] Sup. capit. 45. §. 2. & 4. & cap. 47. fin. Claud.
ſ interdict. §. 1. & 4. [ſ] Sup. capit. 43. §. 3. Claud. §. 5. cõpend. Mendicam. interdic. 1. §. 13. interdict. 1.
t §. 10. ex Iul. II. [t] Compend. interd. 1. §. 25. Nauarr. nu. 179. Claud. §. 5. & ſequen. & in praxi ſeruant. ordin. Men
u dic. [u] [x] Claud. §. 5.
x Compend. Bernard. §. 9. Compend. Mẽdic. interdic. primo, §. 19. 21. ex Leon.
y X. Nauar. num. 180. [y] Iulius II. compend. verbo communicare. §. 8. Nauar. num. 179. ſup. capit. 45. §. 3. ſimiliter ex abundanti, vt alta voce fiat benedictio menſæ, & gratiarum actio poſt cibum.
z ſup. cap. 41. §. 1. compend. §. 20. [z] Sup. capit. 45. §. 2. Claud. §. 1.
a ex priuileg. Paul. III. Societ. a Leo. X & Eugen. Papa IIII. & Societati Paul. III. anno 49. Monumen. fol. 66. Compend. interdict. 1. §. 25. interdict. 3. §. 3. familiares. §. 6. compend. Bernard. interdict. §. 12. Claud. §. 4 Nauar. num. 180. Felician. titu. de interd. capit. 7. pagin. 18. Et Paul. III. concedit vt etiam in Paſcha recipiant Sacramentum euchariſt. Et vnctionem, ac ſepulturam, ſine
b licentia parochi. [b] capit. licet vobis. de priuileg. lib. 6. vbi gloſ. Syluest. interdict. 5. § primo, verſic. 4 Hoſtien. Ioan. Andr. Calder. ob priuileg. datum conuentui non licebat admittere familiarem ad
c officia, niſi regulares omnes ſint morbo impediti. [c] Paul. III. Societati. Claud. §. ſecundo, quod ſi iſtum ſuperior afferat cu-
d randum in collegium Societ. poteſt ei conferre vnctionem. [d] Hi dicuntur oblati conuentui regulari. Syluest. verſiculo quinto, & in verb. oblatus. Nauar. numero 79. 181. col. ſecunda, & in capitulo non dicatis. de regul. numero 77. 84. Couarru. §. ſecundo, numero nono, Armill. verb. monachus. §. primo, Gregor. Lop. gloſſ.
e 2. in l. 9. titu. ſeptimo, par. prima. [e] Syluest. Nauar. num. 181. Co-
f uar. [f] Couar. §. 2. num. 7. ad fin. & 8. Armil. interd. §. 52. Syluest. oblatus.

ginſi ſeu coadiutores. Tertio legatus à latere concedens priuilegium pro tempore interdicti, valet non tantum pro interdictis ab eo, aut ab ordinario poſitis, ſed etiam à Papa.[g] Et maior Pœnitentiarius Papæ cōceſſit, vt prior conuentus poſſet eligere ſex perſonas,[h] quę tempore interdicti etiã ſpecialis (dummodo non ſit emanatũ à ſede Apoſtolica) intereſſe poſſint diuinis, & recipere ſacramenta. Secundo eccleſiæ regularium non poſſunt interdici ab ordinario, aut à Cardinali, vel ab Auditore Rotæ:[i] niſi generaliter interdicatur locus, in quo ſitæ ſunt eccleſiæ regularium. Tertio epiſcopis pro caſu ſpeciali interdicere non poteſt immediate eccleſias ordinis militaris B. Ioan.[k] niſi dum generale interdictum decernit in totam vrbem.[l]

4 Recipientibus crucem olim multa priuilegia concedebantur (nempe iis qui in ſignum voti peregrinandi in terram ſanctam Ieruſalem, accipiebant crucem in pectore[m]) & conceditur ipſo iure,[n] licet ſtatim non proficiſcantur, nec ſint in mortis periculo, vt poſſit tempore interdicti miniſtrari illis Sacramentum pęnitentiæ & euchariſtiæ (quod tamen priuileg. cum ſit antiquius cap. alma mater. & ei cōtrarium reuocatum eſt) & idem cōceditur ſanis per bullam Cruc.[o] quæ etiam concedit, vt in loco generaliter interdicto quamuis auctoritate Apoſtolica poſitum ſit, liceat intereſſe diuinis officiis:[p] ut ſunt miſſæ, horæ canonicæ & Litaniæ ſolemniter dictæ à clericis. qđ priuilegium olim dabatur recipientibus ſignum crucis. & vt poſſit ſepeliri non tantum in cœmeterio ſacro, ſed in eccleſia.[q] (ſepultura tamen ratione principalis ſatis intelligebatur nomine officii diuini conceſſi[r]) & vt funus fiat cum pompa quadam ſed moderata.[ſ] & in oppido vbi non eſſet niſi vnica eccleſia ſpecialiter interdicta, ſepeliri in ea poſſet:[t] ſicut clerici qui interdictum ſeruarunt ſic poſſunt ſepeliri, & regulares Mendicãtes id habent ex priuilegio. concedit bulla vt in oratorio per epiſcopum deſignato iuxta Concil. Trident. poſſit per ſeipſum vel per alium celebrare miſſas coram familiaribus ſuis, etiam tempore interdicti: & recipere ibidem ſacram communionem.[u] ſed abſque priuilegio non decet frequenter extra eccleſiam communicare.[x] quod multo magis conceditur fieri in eccleſia tempore interdicti:[y] addit bulla ut tunc aſtantes in oratorio fundant aliquas orationes. quod non additur vt conditio, ſine qua non liceat celebrare, aut communicare in oratorio.[z]

5 Hęc intelliguntur conceſſa his tantum qui non dederunt cauſam interdicto:[a] & prodeſt bulla quãuis capiatur tempore interdicti, aut ab homine excōmunicato aut interdicto:[b] quia id priuilegium accipitur, vt abſoluatur ab ea cenſura.[c] Qui habet bullam, aut clericus diebus feſtis ſub pręcepto tenetur audire miſſam tempore interdicti:[d] ſicut incarceratus cui iudex vincula ſoluit, tenetur liberatus audire miſſam. Priuilegio Domini gaudent domeſtici & familiares,[e] ſi modo non ſint interdicti:[f] dummodo ſi poſt interdictum ſũt aſſumpti, non aſſumantur in fraudem cenſuræ,[g] & pro eo tantum tempore. Nomine familiaris etiam in odioſis dum interdicitur Petrus cum familia, intelliguntur omnes, qui ſunt de domo illius, & ſub poteſtate paterna ac dominatiua: ut ſerui, & famuli in eadē domo ui-

oblatus. & ver. eccleſia. 1. §. 5. verſ. 6. quia ſunt religioſi. per cap. 2. de reg. lib. 6. vbi glo. verb. conuerſi. Archid. cap. 1. 27. q. 1. Calder. conſil. 7. de iudic. num. 2. conſil. 6. 30. 31. de regular. Gregor. Lopez. ſup. Nauar. num. 181. & cap. non dicatis. num. 77. Roman. ſingul. 659 Felin. cap. in præſenti. de probat. nu. 4. & citat alios Boer. deciſ. 20. nume. 6. [g] Vid. citat. libro de ord. cap. 28. [h] Compend. Mēdic. interdict. 1 §. 21. 23. compen. Bero. § 13. ex compen. Benedict. num. 53. Ioan. epiſcopus Præneſtin. (cum eſſet Nuntius Nicol. Papę V. & eius pœnitentiarius maior) conceſſit Priori de Monſerrate dum foras exit ad loca ſic interdicta, vt eligat ſex perſonas, &c. Ratio fuit quia in Catalonia prope Mōſerratum erat tam frequens interdictum & ceſſatio, vt vix auderet Prior & procurator exire de monaſterio. Et per communicationem extenditur ad alia monaſteria. ſup. §. 2. N. vid. Nauar. numero 180. [i] Sup. libro de indulgent. capit. 25. §. 7. Leo X. Minorib. in compend. §. 15. Nauar. numero 179. [k] Compend. §. 27. Nauarr. num. 180. fin. [l] Ex Trid. ſeſſ. 25. reg. capitu. 11 quia capitu. 12. derogat priuileg. etiam Militum S. Ioan. [m] Sic cruciata bulla dicitur ad ſimilitudinem eius, quam Vrban. Pap. II. conceſſit iis qui proficiſcebantur ad recuperandam Ieruſalem. Platin. in vita Vrb. II. Paul. Aemilius. & Robertus Gaguin. in annal. Galliæ. fol. 84. Illeſcas lib. quinto, hiſtor. Pontific. cap. 15. Guillelmus Tiri. lib. 1. de bello ſacro. capit. 14. 15. Fucher. lib. de expeditione Ieroſolym. capitu. 4. Genebrar. lib. 4. Chron. in Vrban. II. pagin. 352. Blond. decada. 2. lib. quarto, poſtea eandem conceſſit & auxit cum priuileg. Clemens Papa. III. refert Anton. 3. par. hiſtor. titu. decimo, capit. quinto, § quarto, & ſequen. Sylueſt. indulgen. §. 10. Soto diſtin. 21. quæſt. prima artic. 3. colu. 3. quæſt. 2. artic. 3. colu. 3. de qua bulla, & eius priuileg. Hoſtien. in capit. ad liberandam de Iudæis. Conc. Lateranenſ. capit. fin. vide libro de indulgent. capit. 23. ad fin. & de voce capit. 29. §. 3. O. [n] Capit. magnæ. de voto. Couarru. §. ſecundo, num. ſeptimo, verſic. præter. & probat ex capit. quod in te, vbi Panormit. Paludan. diſtinct. 18. quæſt. octaua, artic. quarto, dub. quinto. [o] Libro de indulgen. capit. 13. §. 7. ſup. capit. 45. § 2. & 4. Couarru. §. 3. num. primo, vbi & de extrema vnctione, de qua Sylueſt. interd. 5. §. octauo, verſic. 6. [p] Couar. § 2. num. ſeptimo, colum. 5. fin. Sylueſt. interdict. 2. numero 20. interdict. 5. § quinto, verſic. decimo, vid. verſic. 7. 8. Armil. § 42. ſup. libro de indulgen. capitulo 13. §. quarto, & videtur prodeſſe, vt in interdicto ſpeciali audiat eam miſſam quæ ſemel fit in hebdomada ad renouandam euchariſtiã. Doctor. Coſta & quidam Recentior. conſulti. quod habent Mendicantes in compendio, interdictum primo, §. decimo. [q] Sylueſt.

interdict. quinto, §. octauo, verſiculo ſexto. Mandoſius in ſignatura gratiæ, verbo confeſſional. [r] Sup. capito. 43. §. tertio. Couarru. §. quinto, nume. ſexto, verſiculo octauo, fin. cum Calderſ. Anchar. Antonino. Sylueſt. Angel. interd. 6. §. 35. Nauarro numero 181. fin. [ſ] Sup. libro de indulgent. cap. 13. §. 4. quod explicuit Iul. III. & Pius IIII. moderatam pompam dici dimidiũ eius quę ſolet fieri. nempe vt officium publice cãtetur in tono, deferatur cum triplici clamore campanarum ſolito, & ſepeliatur ianuis apertis, ſed abſque miſſa niſi epiſcopus diſpenſet. [t] Doctor Coſta cum Couar. §. ſecundo, numero ſeptimo, & quidam Recent. quod alii ſine cauſa negant. [u] Sup. de indulgent. cap. 13. §. 4. Sylueſt. interdic. 5. §. 5. verſic. 10. Couarru. §. 3. num. primo, ſed in Paſcha communicare debet in parochia. Sylueſt. euchariſtia. 3. §. 4. excommunic. 7. §. 14. Nauar. cap. 21. nu. 53. [x] Ledeſm. 2. p. quæſt. 29. artic. primo, ſed id nullo iure prohibetur. [y] [z] Vt explicat bulla Latina, & conſulti docti Theologi, & Iuriſper. Salmant. cum bulla concedat quod plus eſt. & cōmunicari in oratorio magis eſt contra ius commune tempore interdicti, quã in eccleſia. ita olim declarauit commiſſarius Cruciat. epiſcopus Lucenſis. [a] Nauarro num. 178. 180. per capit. licet, de priuileg. in 6. Angel. interdict. 2 §. 8. Couar. §. ſecundo, nu. ſeptimo. [b] Sup. capitu. 7 §. . litera O. & de indulgent. cap. 53. Armil. interdict. §. 42. arg. cap. reſponſo. cap. cum voluntate, de ſentent. excommun. cap. cum excommunicato. 11. quæſt. 3. cap. 1. de reſcript. in 6. [c] At inſordeſcenti per annum, non prodeſt gratia reſcripti, niſi directe obtineatur, vt abſoluatur ab excommun. Nauar. cap. 27. num. 22. §. 13 Sylueſt. excommun. 3. §. 1. verſ. 16. Ang. excommun. vltim. §. 14. Tabien. excommun. 1 §. 16. [d] Libro de indulgent. cap. 13. §. 3. lit. L. cum Soto. Fr. Med. Ioan. Andr. Nauar. Fr. Manuel. Couar. § 4. num. 3. quia priuilegium ſoluit vinculis cenſuræ, vt liber ſit ad implendum præceptum. idem Summa confeſſ. fol. 189. fauet Sylueſt. priuileg §. 10. verſ. 5. cuius oppoſitum ſine cauſa tenuerunt in prælectio. Magiſtri Salmantic. V. et. Cano, Mantius. Fr. Ambroſ. de Salazar, & Sancius poſtea epiſcopus Segobien. & Michael de Palac. [e] Libro de indulgent. c. 13. §. 3. F. quod generaliter de omni hero intelligunt Nauarr. num. 181. Ledeſm. ſecunda par. quæſtio. vigeſimaſexta, artic. ſecundo, fol. 362. col. quarta, Angel. Sylueſt. Frat. Manuel. Dueñas. Felician. contra gloſſ. capitulo licet. §. cum conceditur. de priuileg. in ſexto, quæ limitat de barone, aut matrona illuſtri, cui non conuenit manere in eccleſia ſine famulatu. [f] Couarru. §. quarto, numero quarto. [g] Gloſſ. dict. capit. licet. Angel. interdict. 6. §. 4. interdict. 2. §. 5. Sylueſt. interdict. 8. § 1. verſ. 4. Soto q. 3. 1.

conc.

conc. 4. Nauar. num. 180. fin. [h] Syluest. & ſummiſſ. verbo familiares. Couar. 3. var. c. 5. num. 4. Anton. Gabr. tom. 1. ex Soarez. ver. familiares. vid. Perez. l. 1. tit. 15. lib. 8. ord. qui aiunt nomine familiæ, ſeu familiaris, intelligi cognatos vſque ad quartum gradum, & includi famulos, &c. glo. Aretin. Felin. Anton. 3. par. tit. 26. poſt princ. [i] Quia bulla Latina Greg. XIII. & ſeq. Pont. ad maiorem expreſſioné ita diſtinxit familiam, contra conſanguineos. & ſalua verborum proprietate ita extenditur, iuxta Doct. cit. H. nec decéter excluderetur cognatus, dum viſitat oratoriũ cognati, in quo fit miſſa. ſentit Nauar. nu. 181. cur autem conſanguinea extédatur vſque ad quartum gradum. ſupra lib. 2. de imped. matrim. c. 9. [k] Ita conſuetudo interpretata tur priuil. cũ non ſatis expreſſum mentionem de eccleſia, ſed de oratorio priuato. [l] Fr. Manuel. in expoſ. bull. §. 5. [m] num. 5. [n] Sup. E. [n] ſentit Nauar. & Syluest. ſup. ex priuilegio iuris inc. alma, quia pertinet ad honeſtatem ſtatus clericalis. inferre ſecum famulos. id vero nõ habet ex cap. licet, quod loquitur de priuileg. ſingularis perſonæ. [o] Calder. Margallo rub. de celebrat. miſſ. Nauar. nu. 181. Couar. ſecunda par. §. 4. nu. 11. illat. 11. Dueñas reg. 305. ſumma cõ feſſ. fol. 277. Armil. interdict. §. 55. Felician. de interdict. cap. 7. [p] Quia id habet ex priuilegio iuris in cap. alma, & reſtringi debet ad caſum neceſſitatis, per dict. capitu. licet.

Nauar. Apolog. de red. quæſt. 1. mon. 55. Syluest. relig. 5. & excommun. 6. num. 3. Roſel. Angel. Armil. verb. nouitius. Dueñ. reg. 99. ampl. 3. 9. Cordub. lib. 1. q. 30. Anton. Gabriel. tom. 2. tit. de præſumpt. conc. 12. §. 14. [h] Nauar. num. 79. 81. Syluest. Bigam. §. 8. Couarru. pract. cap. 31. num. 6. per capit. primo, de cleric. coniug. lib. 6. vbi Ancha. & de duplici priuilegio cleri. népe fori & canonis, Nauar. num. 78. 174. Panorm. capit. primo, de Apoſtat. Sylue. eccleſia. 1. §. 5. excommunic. 6. §. 4. Conc. Triden. ſeſſ. 23. cap. 6. [i] Nauar. ſup. cum Anchar. Syluestr. bigam. §. 8. [k] Trident. ſeſſio. 23. capit. 6. & 17. quod tamquam in praxi receptum cõ firmat Pius V. proprio motu, & vſitatum eſt in prætorijs Regijs. & id optauit ſicti Molinæ. addit. ad Alexand. conſil. 8. volum. 1. tenet Nauar. capit. 25. num. 135. & addit. Hiſpan. nume. 140. §. 4. li. de orat. not. 7. num. 15. cum ſil. 27. titu. 33. libro quinto, Mandoſ. in cancel. reg. 16. quæſtio. 14. num. ſecundo, Maiol. lib. primo, de irregul. cap. 34. num. 1. colum. 3. Perez l. 2. titu. 6. lib. 8. ordin. pagin. 349. [l] Nauar. capit. 27. num. 174. argu. cap. fin. de conſuet. [m] Supra cap. 42. §. 3. lib. primo, de pœnitent. cap. quinto, §. 2. M. [n] Licet habeat rationis uſum vt conſuetudo interpretatur, & ſentit Soto. diſtinctio. 18. quæſtio. prima, 3. ad fin. facit diſtinctio. 11. quæſt. prima, artic. undecimo, colum. pen. Cordu. caſ. 60. cum Victor. Syluest. ieiun. §. 5. fin. fauet Tabien. §. 16. cum Panormit. rubr. de ieiun. Pedraza in tertio præcept. §. 14. num. 38. Caietan. ſecunda ſecunda quæſtione 147. artic. octauo, Frat.

uentes: vel qui expenſis domini aluntur, vt œconomus, & alij officiales, quamuis habitent extra domum. [h] Bulla Latina in oratorio concedit celebrari in ſua, ac familiarium & domeſticorum ac conſanguineorum ſuorum præſentia. Et in eo domeſtico oratorio poſſent adeſſe cognati ij qui ſolent viſitare cognatum. [i] ſed dum vir adit eccleſiam, vt miſſam audiat, non debet ob ſuum priuileg. deferre ingẽtem numerum cognatorum intra quartum gradum, [k] ſed poteſt prolem & uxorem [l] (nec enim decet relinqui prope fores eccleſiæ) & famulos cum quibus decenter comitati incedũt. [m] vt clericus qui celebrare miſſam non ſolet niſi famulis comitatus, poteſt illos ſecum habere in miſſa, [n] ne priuilegium ſit inutile: & poteſt laicum, vt ſibi celebranti miniſtret, introducere: [o] ſi priuilegium datum ſit conneẋũ, qui ex ſuis habere ſolet qui miniſtrant officiis & miſſis, non debet ſacerdos laicum familiarem, aut famulum aſſumere, vt ſibi miniſtret, niſi alij de conuento ægrotent, & miniſtrare non poſſint. [p]

CAP. XLIX.

De cauſis ab interdicto excuſantibus.

§. 1. De priuileg. bulla aut cleri. & 2. de inf. antibus & pueris.

3 Si interdict. conſtet eſſe nullum: & §. 4. quando ſit nullum.

Variæ cauſæ excuſant ab interdicto perſonali, vel locali: & ſimiles illis quæ excuſant ab excommunicatione, aut ſuſpenſione. [a] vt ſi clericus violet ex metu, impotentia morali, aut ignorantia. Excuſatur quis ex priuilegio iuris, in feſtis, quibus interdictum ſuſpenditur: [b] aut ex priuilegiis quorũdam regularium, aut quæ conceduntur priuatis perſonis, [c] vt bulla cruciatæ: & alieno domini priuilegio gaudent familiares, vt & familiares ac confratres religionis: conuerſi eccleſiæ regularis, (id eſt, profeſſi laici, aut coadiutores per vota admiſſi tanquam verè religioſi) aut oblati, qui abſque profeſſione degunt extra monaſterium. [d] Clericus primæ tonſuræ ex priuilegio iuris admittitur ad officia & ſepulturam: [e] niſi fuiſſet cauſa interdicti. ſub nomine clerici in fauorabilibus, iure communi comprehenduntur regulares: [f] omnes enim hi gaudent priuilegio canonis: [g] Clericuſque coniugatus cum unica virgine gaudet priuilegio canonis & fori, ſi modo deferat tonſuram & veſtem clericalem: [h] quam clericus bigamus afferre non debet. [i] ſed poſt Concil. Trident. vt clericus in minoribus gaudeat priuilegio fori, oportet ab epiſcopo aſcriptum eſſe miniſterio certæ eccleſiæ, aut verſari in ſeminario clericorum, vel in ſtudiis de licentia epiſcopi. [k] clericus tamen coniugatus tempore interdicti, nõ admittitur ad officia diuina: niſi præſcripta conſuetudo (ex qua omnino licet impunè contra interdictum) concedat: qualis eſt in Arragonia. [l]

2 Infantes & pueri qui nondum ſunt doli capaces, vt ante ſeptennium, non videntur ligari cenſuris aut præceptis eccleſiæ, [m] vt de abſtinentia ouorum. [n] quod ſi careant rationis uſu non comprehenduntur ſub interdicto perſonali, [o] quod eſt generale totius populi. ſi tamen præditus ſit rationis uſu puer, eſſet à clerico oſtij cuſtode expellendus de eccleſia: [p] & tamen ipſe aut parens ſecum deferens non peccat, ſi puerũ in officiis retineat. [q] quia eccleſia non videtur eos cenſuris cogere. cadauer vero infantum nõ debet in loco ſacro ſepeliri: [r] quia eccleſia tempore interdicti nullum cadauer admittit ſine priuilegio. adultus vero quamuis ſurdus, & cæcus eſſet, non admittitur ad officia: [ſ] quia intereſſe coram ſacerdote celebrante ſatis eſt, vt præceptum miſſæ impleat. ad quod tamẽ nullus adultus eo tempore admittitur.

3 Excuſatur ab interdicto quando conſtat eſſe nullum: vt quia iudex interdicens caruit omnino iuriſdictione, aut impeditus eſt uſu

CAP. XLIX.

[a] Sup. [a] cap. 21. & ſeq. c. 34. §. 4. & violans ex metu nõ fit irreg. Villadieg. de irreg. c. 4. num. 1. cum Bald. & Vitali Gambano tract. clauſul. rubr. de metu. num. 13. (ſicut metus excuſat illum qui ordines recipit à denunciato epiſcopo. Nauar. capit. vigeſimoſeptimo. num. 241. cum Hoſtien. & Syluest.) licet metus non excuſaret à culpa, de quo Couar. ſecunda par. 1. ponſ. capit. 3. §. 4. num. 3. quod tamen intendunt, ſcilicet non excuſare à culpa, Cardin. Clem. grauis. de ſentent. excommunic. quæſt. 7. Palac. Ruu. tertia par. de regno Nauar. §. 2. contra Perez in Villadieg. [b] cap. 5. num. 1. [b] cap. 47. §. 2. [c] [d] cap. 48. [e] cap. 46. & de ſepultura. c. 44. § 4. [f] cap. 42. §. 2. Y. niſi clerici aut regulares eſſent interdicti. Nauar. c. 27. num. 174. [g] Nauar. cap. 27. num. 79. etiam nouitius & conuerſus gaudet. cap. non dubium, de ſent. excomm.

[o] Manuel in expoſit. bullæ, §. ſexto. num. tertio. [o] Nauar. capit. vigeſimoſeptimo, num. 168. addit. Hiſpan. num. 174. Perez ad Villadieg. de irregul. capit. 16. pag. 193. Cordub. caſu 60. §. 3. & iuxta hunc ſenſum citat Syluest. interdict. 2. §. 17. (vbi quia literæ mendoſæ deeſt negatio, Couarru. §. quarto, nume. quinto, citat Syluest. in contrarium) quia infans adhuc eſt, quaſi ſub parentum vtero, aut ut brutum animal, ait Diuus Thomas, ſecunda ſecunda quæſtio. decima, articu. duodecimo, [p] In quo limitandus eſt Couarru. [q] Præſertim ex dictis ſupra O. & capit. 48. § quinto, [r] Nauar. num. 168. cum Calder. Syluest. interdict. 5. §. octauo, & Couar. Cordub. ſupra §. tertio. [ſ] Nauar. addit. Hiſpan. num. 174. & com-

t & communis Recent. [t] Supra capit. 21. Sylueſtr. interdict. 2. nume. 2. Armil §. octauo, fin. [u] Syluest. excommunic. 2. num. primo, caſ. 3. [x] Supra cap. vigeſimoquarto, fin. [y] Lib. de indulgent. capit. 26. §. ſeptimo, & ſupra cap. 25. §. 3. cap 34. §. ſecundo. Armi. inter-dict. § 25. Sylueſtr. Nauar. infra [z] Syluest. interdict. 3. § 4. Nauarro, nume. 165. § 8.

ſi pœna & afflictio ſubditis aut filiis imponatur pro peccato domini, & patris, regu. 23. de regu. iur. in ſexto, Diuus Thomas, prima ſecundæ, quæſtio. 87. articu. octauo. Caſtro, prima leg. pœn. cap. tertio. [e] Nauarro, nume. 168. dicto cap. ſi ſententia. cap. ſi ciuitas. [f] [g] Syluest. interdict. 6. §. primo. Nauar. num. 165. Couarru.

illius per denunciatam cenſuram [t] aut ſi forte iudex fuerat violator interdicti ab homine poſiti: ſi enim id conſtet, priuatur iure interdicendi. [u] Secundo ſi iudex imponat cenſuram extra territorium. [x] Tertio ſi ferat illam contra notorie exemptos, vt contra regulares quoſdam, quorum priuilegium & exemptio eſt notoria: [y] quia in hos nullam habet iuriſdictionem. Quarto ſi feratur contra receptos in filios ſpeciales Papæ. [z] Quinto ſub generali interdicto iuris vel hominis nõ comprehenditur epiſcopus: [a] ſicut nec ſub generali ſuſpenſione.

4 Interdictum eſt nullum, & ab eo excuſantur, ſi ante incurſam cenſuram interpoſita eſt appellatio, [b] nõ quidem friuola quæ effectum ſuſpẽſiuum non habet, [c] ſed legitima ad ſuperiorem, quæ appellatio cõmuniter fit in ſcriptis, & tamen incontinenti fieri poteſt ſolo verbo cum expreſſione cauſæ & grauaminis: [d] & intra decem dies, dari debet libellus ſcriptus appellationis factæ. At ſi intra terminum conceſſi temporis non proſequatur appellationem, & ea deſerta iudex declaret incurriſſe cenſuram, euitandus eſt quouſque iudex declaret appellationem fuiſſe interpoſitam. [e] qui tamen poſt deſertam appellationem declaratus eſt incurriſſe, ſed reus appellationi non friuolæ inhærens ſi celebret, non fit irregul. [f] quia nõ erat inobediens iudici cuius iuriſdictio per appellationem fuit reuera ſuſpenſa, & declaratio iudicis non fuit noua excommunicatio. ſic qui bona fide ſe reputans non ſuſpenſum, celebrat, non fit irreg.

C A P. L.

De ſubiecto ſeu perſona quæ interdicitur, de cauſa diſpoſitiua, & forma.

§. 1. *Interdicitur etiam laicus, & innocens. epiſcopus debet ſeruare ſuum interdict.*

2 *Peccatum veniale aut alienum poteſt eſſe cauſa interdicti: quod eſt minor pœna, quam excom.*

3 *Quando præcedet monitio? ſi detur pro peccato Dominis habentis iuriſdictionem temporalem. & quando ponatur pro debito priuato. interdict. nullum ſeruandum eſſe.*

4 *De forma qua ponitur aut tollitur.*

Subiectum ſeu perſona illa poteſt interdici, quæ poteſt excõmunicari, [a] vt homo ſecularis, clericus aut regularis. Secundo interdici poteſt uniuerſitas in communi, [b] quæ tamen excommunicari non poteſt. [c] & extenditur id interdictum ad innocentes qui fuit pars vniuerſitatis: [d] non quidem vt propriè pœna pro culpa propria innocentum, ſed non ſine cauſa, quia pro culpa aliena in illorum etiam afflictionem. Decernitur interdictum in locum, & eccleſiam materialem: [e] cui excommunicatio vel ſuſpenſio imponi poteſt. Poteſt quis aliquo modo in ſeipſum ferre interdictũ: [f] vt epiſcopus aut illius ſuperior (excepto Papa) tenetur ipſo iure ſeruare ſuum interdictum, violanſque incurrit pœnas iuris & irregul. [g] ſi epiſcopus interdictum ſuum nõ ſeruat (etiam intendens illud relaxare) ſed non expreſſit ſe relaxare, tenentur alii ſeruare interdictum. [h]

2 Cauſa materialiter diſpoſitiua interdicti generalis, aut ſpecialis loci, vel interdicti perſonalis generalis requirit in eo, cuius cauſa ponitur, peccatum mort. idque ex genere grauius quam ſit peccatum inobedientiæ ob quod ferri ſolet excõmunic. [i] Perſonale ſpeciale fertur pro culpa propria hominis: [k] raro ſpeciale perſonale ponitur pro culpa alterius, vt in uxorem pro culpa & debito mariti: [l] quia præſumitur ſocia delicti. Interdum ferri poteſt pro peccato veniali [m] (ſicut & ſuſpenſio, aut minor excommunic. quæ eſt grauior pœna: [n]) Interdictum loci non debeteſt longo tempore decerni: [o] quia cedit in damnum populi, & quorundam innocentum, & in detrimentum cultus diuini, minuitque deuotionem hominum ſi prolixum ſit, & clerici fiunt pigriores ad diuina celebranda: ſed quia leuius eſt interdici quã excommunicari, Pontifex epiſcopum prius mitiori pœna compellit, vt arceatur ab ingreſſu eccleſiæ per interdictum, quam ſub comminata excommunicatione. [p]

3 Ante interdictum perſonale vel locale quoduis, ſi feratur ob contumaciam debet præcedere monitio: [q] niſi ponatur in pœnam pro delicto prorſus præterito [r] (ut ſuſpenſio & priuatio beneficii in pœnam præteriti peccati imponi ſolet.) At ſi feratur contra participantes ab eodem iudice qui tulit primam cenſuram, oportet eos nominatim præmoneri: [ſ] alias non incurrunt eam cenſuram. Toti vrbi aut communitati populi licite imponitur interdictũ generale perſonale. [t] loci uero generale aut ſpeciale imponitur pro peccato unius hominis, ſi tamen ſit caput [u] & habeat temporalem ſi-

a [a] Supra cap. 34. §. ſecundo, Nauar. nume. 165 §. 3. per capitu. quia periculoſum. de ſententia excommunic. lib. 6.
b [b] Nau. nume. 165.
c §. 3. [c] Sylueſtr. ſuſpenſ. § 3 per capit. cum appell. friuol. de appellat. lib. ſexto, vbi Gemin. col. 2. Maran. in ſpecu. aduoca. 6. par §. ſecundo, actiua, de appellat. nume. 336. Rebuſ. tom. 3. ad l. Gall. tit. de contumacia articulo 26. glo. 2. num. 29. ſacri Trident. ſeſſ. 24 ref. cap. 10 & 20.
d [d] Sylueſtr. appellatio. §. 4. cum Panormita. Angel. §. 14. Tabie. § 25. Armil. § 22.
e [e] Angel. appellatio. § quarto, Armil §. 6. Roſel. § 3. contra
f quoſdam [f] Angel. appellat. § 5. Arm. §. 7 Roſel. § vltim. cum Archid. & Gemin. Nauar. nume. 255. ſi 2. Couarru. clem. ſi furioſus, 1. parte, § primo, nume. 4. cap. alma mater. prima parte §. ſeptimo, nume. ſeptimo, fin §. decimo, nume. 6. Perez leg. 1. titu. 2. lib. 5. ordi. pag. 27. ſupra capitu. 23.

C A P. L.

a [a] Supra capit. 29. capit. 34. §. ſecundo, Nauar. cap. 27. num. 168. Sylueſtr. interdict. 3. nume.
b primo. [b] Nauarro
c & communiter. [c] Sup.
d cap. 25. §. 3. [d] Sup. capit. 41. §. ſecundo Nauarro, nu. 168. per cap. ſi ſententia. de ſententia excommunicationis. Couarru. capitu. alma mater. 2. par. § primo, nume. 4. & lib. 2. variar. cap. 8. nume. 10. Soto, diſtin. 22. quæſt. 3. 1. conc. 3. & ad 1. & 2. Perez leg. 3. titu 4 libro 8 ordin. ſed alienum peccatum debet eſſe capitis habentis iuriſdictionẽ temporalem infra §. 3. V. nec mirum.

b [h] Sylueſt. interdict. 2. nu. vlt. interdict.
i 6 §. 1. [i] Quia pœna interdicti eſt grauior ea tenſiuẽ (cum imponatur communitati, & includat innocentes pro alieno peccato) Palu. d. 18. q. 8. ar. 7. Sot. diſt. 22. quæſt. 3. 1. con. 3. Arm. interd. §. 28 ad fi. Nauar. num. 168. ſed intenſiue leuius eſt arceri à ſacris audiendis per interd. aut ſuſpenſionem, quam excommunicari. D. Tho 4. d. 18. q. 2. 3. 2. ad 2. ſeu addit. q.
k 22. 5. ad ſecundũ. [k]
l [l] Richar. diſtin. 18. ar. 3. q. 3. per c ſi ſententia, & ſentit Nauar. num. 168. cum Caiet. quamuis addat id fieri non debere cum Anton. ti. 26. c. 3. col. 2. Arm. § 5. & 27. ſi. Archi. hinc quidam extendunt. extrauag Boniſac. viij. prouide attendentes. de ſen. excom. ad interdic. ſpeciale loci Cou. §. 1. num. 5. & ſentit Palud. Angel. Soto.
m [m] Caic. ver. interd. violatio & de ſuſpenſ ſup. c. 34 §. 1. D. Naua. nu. 151.
n fin. [n] Sup. capit. 3.
o [o] Per rationes. cap. alma. & bene Sot. q. 3. 1. conc. 1. & 3.
p [p] c. ſane el 2. de offi.
q delegat. [q] Nauar. num. 165. § 4. vt de ſuſpenſionis monitione ait. num. 151. & multo magis de excom. ſup cap. 17.
r [r] Nauar. num. 165. §. 4. Ant. c. 1. & 5. in princ. Palu. q 8. art. 4. dub. 7 Syl. interd. 3 § 6. Armil §. 28. Allen. lib. 7. tit. 16. ar. 2, ad fin. cum Innoc. & art. 8.
ſ [ſ] Nauar. num. 165. & de excommunic. contra participantes dictum eſt c. 8.
t [t] Sup. cap. 42.
u [u] D. Tho. 4. d. 18. q 2. 3. 2. ad ſecundum Sylu. interd. 4 §. 5. cum Innoc. & Hoſt. Ange. interd. 3 §. 3. Roſel. §. 6. Nauar. nume. 198. Soto quæſt. 3. 2. poſt concl. 3. Couar. §. 2. nume. 4. & num.

mul iuriſdictionem.[x] Vt ille epiſcopus, de quo agit c. ſane. 2. de offic. deleg. habebat ſimul temporalem iuriſdictionem. 2. nunquam poteſt epiſcopus ponere generale perſonale pro culpa unius priuati hominis, vt pro ſolutione debiti temporalis:[y] niſi ex ſpeciali commiſſione Papæ,[z] qui non niſi raro & cum difficultate id aliis committit. 3. generale, vt unius eccleſiæ aut totius oppidi, imponi non deberet pro pecuniario debito priuato,[a] nec ſpeciale loci,[b] ab aliis quam à Papa,[c] aut de illius commiſſione: bene tamen perſonale interdictum ſpeciale. Excommunicatio iniuſta non ligat innocentem in occulto pro foro conſcientiæ.[d] interdictum tamẽ etiam iniuſtum ligat utroque foro:[e] quiá ſaltem dubitari poteſt an pro peccato præterito, vel alieno imponatur. 2. interdictum quod eſt de ſe nullum ſeruãdum eſt etiam ab eodem proferente, & à ſuperioribus prælatis, quia eſt præceptum iuris quod omnes ligat: quod ſi tale ſeruetur ab eccleſia matrice (quamuis non ſeruetur ab aliis parochiis) tenentur regulares ſeruare ſub graui pœna.[f]

4 Forma verborum non eſt à iure deſignata ad imponendum interdictum:[g] debet tamen hæc cenſura ſicut & reliquæ ferri in ſcriptis, & cum cauſa expreſſa:[h] vt ſi dicat, nos talem eccleſiã, ob talem cauſam ſupponimus interdicto poſtquam excommunicatus præmonitus eſt: debet iudex ſi fuerit requiſitus tradere exẽplar interdicti parti intra menſem:[i] aliàs fit ſuſpenſus ab ingreſſu eccleſiæ per menſem. 2. iudex pro libera uoluntate poteſt limitare effectũ interdicti, vt ab ingreſſu tantum eccleſiæ, à ſepultura, ab horis, vel à miſſa cum cãtu. Tertio poteſt huic interdicto ſubiicere quos pro uoluntate ſua nominauerit, & pro tempore deſignato, vt quamdiu dominus oppidi in eo fuerit: poteſt excipere quoſdam. interdictum vero iuris declarat effectus quos habet. Forma qua interdictũ, ſi perſonale ſit, tollitur, eſt uerb. abſoluo, aut aliud ſimile, ut reuoco, remoueo. nec habet certa uerba quæ ſint neceſſaria pro forma.[k] Interdictum locale, per uerb. relaxo, reuoco, aut remoueo.[l] & Papa ſolo mentis actu poſſet relaxare interdictum:[m] & ſatis eſt ut Papa cõcedat licentiam celebrandi in tali eccleſia à ſe interdicta, vt cenſeatur relaxare, uel ſi epiſcopus explicet ſe per hoc quod interdictum non ſeruat, relaxare: id ſatis eſſet pro forma.[n] ſi interdictum latũ ſit ad tempus (ut ad menſem, uel donec Petrus ſatisfaciat) impleto tẽpore aut conditione remouetur abſque alia relaxatione:[o] ut de ſuſpenſione dictum eſt. Si quis ignorans relaxatum uiolet, nõn incurrit pœnas iuris.[p] Ante abſolutionem aut relaxationem interdicti præcedere debet ſatisfactio partis.[q] & tamen ſi pauci è multis lædentibus ſatisfecerint, manent tamen interdicti, donec omnes ſatisfaciant:[r] ſed digni ſunt, ut pro eis relaxetur. Aliquando præmittenda eſt cautio iuratoria ante abſolutionem.[ſ] Relaxans interdictum debet uocare partes, ut eas componat.[t] Interdictum loci non tollitur ad cautelam.[u] poteſt ſuſpendi ad tempus, ut ſuſpenditur ipſo iure in quibuſdam præcipuis feſtis.[x]

CAP. LI.

De miniſtro.

§. 1. *De ſtrictiſſimo interd. quando epiſcopus, Abbas ſecularis aut Prior monaſterii imponat?*

2 *Collector ſubſidii, cõmiſſarius ſiue Legatus, & capitulum. Epiſcopus etiam cenſura ligatus poteſt interdicere.*

3 *Qui abſoluit ab interdict. de bulla cruc. Abſoluitur etiam abſens, & ligatus pluribus cenſuris.*

4 *Suſpenditur ad tempus, & redit. Quis relaxat: & an liceat ad cautelam?*

5 *De violatione eccleſiæ.*

MIniſter ille poteſt interdicere,[a] qui ordinaria poteſtate poteſt excommunicare aut ſuſpendere.[b] & hic poteſt aliis eam facultatem delegare: non quidem fœminæ[c] etiam Abbatiſſæ, ſed uiro qui clericus ſit, nec impeditus cenſura denunciata.[d] Papa ſolus potuit interdicto olim ſtrictiſſimo prohibere ſacramenta extra tempus diuini præcepti, adultis etiam innocentibus,[e] qui tamen contritionis remedio iuſtificari poſſunt. Epiſcopus non poſſet ſic interdicere, cum ſit alligatus diſpoſitioni iuris communis: ſicut nec poteſt indulgentias conferre pro libito, quia iure prohibetur. Epiſcopus electus ſi confirmatus eſt, licet nondum ſit conſecratus,[f] habet iuriſdictionem interdicendi ſubditos. ſed non debet ſine cõſenſu Capituli per longum tempus: quamuis ſic interdicens ligaret. Quidam prælati epiſcopo minores habent ex iure, conſuetudine, aut priuilegio ut poſſint interdicere in ſuo territorio:[g] ut Abbates ſeculares qui habent iuriſdictionem quaſi epiſcopalem: & generalis religionis, qui tamẽ in conſuetudine non habet ut oppidum, aut caſtrum interdicat,[h] niſi in illud habeat iuriſdictionem. Prior monaſterii interdicit ſuos ab audiendis diuinis aut confeſſionibus, quod minus eſt quam excommunicare.[i]

2 In una urbe ut Salmantic. ſunt plures iudices qui interdictum de-

num. 5. citat Conc. Baſilæen. & conſtat ex d. c. ſi ſententia. & c. non eſt uobis, de ſponſa. idem ſupponitur in c. ſi ciuitas. c. alma.[x] Colligitur ex c. ſi ſententia. c. non eſt uobis. Syluest. & Soto qui citat Inno. & Hoſt. & alij apud Couar. §. 1. nu. 4. quamuis oppoſitũ tenet idẽ Couar. & Palud. q. 8. art. 4 dub. 7. propter. cap. ſane, el ſecõdo, de quo in textu. vbi tamẽ Card. & Abb. aiunt, quod ille epiſcopus ſimul habebat temporalem iuriſdictionẽ.[y] Palud ſup. Syluest. interd. 2. §. 5. Arm. §. 5. 27. fin. (quamuis Sylu. dicat conſulendũ eſſe uſum) Nauar. num. 168. Soto artic. 2. col. 6. Couar. § 1 nu 4. & citat Doct. & Concil. Baſil. & pragm. Caroli V.[z] Soto poſt conc. 3. Palud. art. 4. dub. 4. Angel. §. 8. Sylue. § 3. Couar. num 4 & citat Doct. vt Collector ſubſidii, & Commiſſarius cruc. in Hiſpania habet eam cõmiſſionem à Papa.[a] Nauar. num. 168. Arm §. 5. 27. ſi. Anton. c. 3. col 2. Dominic. & Archi.[b] Ita extendit. Couar. §. 1. nu. 5. dict. extrauag. Boniſac. VIII. & ſentit Palud. Ang. Sot. imo & alij ſupra cit.[c] d. extrauag. Boniſac. VIII. Palud. art. 4. Nauar. num. 158. Syluest. interdic. 3. § 5. Ang. §. 3. Anton. cap. primo, ad fi. Sot. poſt 3. conc. Couar. §. 1. nume. 5.[d] ſupra cap. 15.[e] [f] Arm. §. 1. & ſignificat Nauar. num. 146. §. 3. & 6 ſup. c. 46. §. 3. Z. nam cauſa interdicti ſaltem poteſt eſſe dubia, & an imponatur pro peccato præterito, aut ueniali, aut pro alieno peccato.[g] ſupra cap. 47. § 1. Syluest. interdic. 3. § 7. Maiol. lib. 3. irreg. capit. uigeſimo, nume. decimo, vt de forma pro excommu. & abſolutione illius. ſupra capitu. uigeſimoquarto, & 29.[h] Nauar. num. 164 fin. Syluest. interdic. 3. § 6. & 7. Soto. per c. cum in partibus. de uerbo. ſignificat. cap. ſane, de offi. deleg.[i] Supra capitu. 17. Nauar. ſupra[k] Citati G.[l] Syluest. interdic. 3. §. 9. Armil. §. 31. ſupra c. 29.[m] Citati ſup. cap. 47. §. 1. C.[n] Secus ſi epiſcopus ad nõ explicauit.[o] Syluest. interdict. 6. §. 1. cũ. Panor. Nauar. nu. 565.[p] Syluest. §. 1. cum Calder. vt de eo qui falſo putat ſe excõmunicatum dictum eſt ſupra c. 17.[q] Supra cap. 28.[r] Armil §. 32. Syluest. inſ.[ſ] Nauarro num. 165. §. 7. Syluest. interdic. 3 §. 9. vt de quarundam excommunic. abſolutione ſupra capit. 28.[t] Armil. §. primo.[u] Supra capit. 29. ad finem. at excommunicatio dubia tollitur ad cautelam.[x] Supra cap. 47. §. 2.

CAP. LI.

Nauar.[a] [b] cap. 27. num. 168. Antonin. tertia parte titulo. 26. capit. ſecundo, §. tertio. Couarru. capit. alma, ſecunda parte §. primo, nume. 8. Syluestr. interdict. 3. §. tertio. Soto diſtinctio. 22. quæſt. tertia, artic. primo, conclu. ſecunda, & de excommunicatione, ſupra capit. 24. de ſuſpenſione capit. 35.[c] Syluest. & ſupra capit. 24.[d] Armil. interdict. §. 24. vide de excommunicatione, ſupra cap. ſeptimo.[e] Supra capit. 41. §. primo. A.[f] Armil. §. 23. Syluestr. ſupra Tabien. interdic. 2. §. ſecundo, Nauar. num. 168. vt de excommunicat. ſupra cap. uigeſimoquarto.[g] Cita. C. ſed extra territorium non poteſt epiſcopus, ſupra capitul. uigeſimoſexto,[h] Soto. nec ſi eſſet conſuetudo in oppoſitum, eſt admittenda.[i] Supra capit. 24. ſed non poteſt locum,

locum, aut ſimpliciter perſonã interdicere. [k] Supra capit. 50. §. 3. 2. [l] Sylu. & Couar. Aſten. lib. 7. tit. 16 artic. 7. colu. 7. fin. vt Capitulum eccleſiæ Salmanti. habet in oppida Valdoperæ, de la Valdobla. [m] Armil. § 26 Syluest. Soto. & ſup. cap. 24. [n] Armil. §. 23. vid. Nauar. num. 45. per capit. de cauſis el 2. de offic. deleg. [o] Nauarr. num. 165. §. 9. cum Calder. Sylu. interdict. 2. fin. interd 6 §. 1. Arm. §. 35 vt epiſcopus qui denunciauit excommunicatum, incurrit excomm minorem, ſi ocioſe agat cum illo [p] Sup. c. 5. & c. 7 § 6. vbi explicatur quis etiam denunciatus dicatur toleratus iudex. [q] Nauar. nu 168. Angel. interdic 8. Sylu. interdic. 3 § 10. 11. Armil § 36. & ſeq. vide §. 34. Anton. c. 5. Soto q. 3. 1. poſt 3. conc. Felician. de interd. cap. 20. vt de excommun. ſup. c. 27. & ſequen. [r] De qua ſatisfactione ſ cap. 50. § 4 Q & latè cap. 28 [ſ] Sup c. 24. & c. 27 § 3 Syluest § 10. Soto poſt conc. 3. & Recent. quamuis, vt Doct. per capit. nuper. de ſenten. excommun. colligunt parochũ abſoluere ab excõ. ita falſo quidam inferant, poſſe ab aliis cenſuris. [u] Sup. lib. de indulg c 13. §. 3. in princ. vbi § 6. additur per bullam non poſſe confeſſarium diſpenſare in pęna irreg. [x] Quod clare explicat Trid. ſeſſ 14. de pœnit. c. 7. Nau. cap. 26. nu. 26. c. 27. nu. 270. [y] [z] Armil §. 38. vt de ſuſpenſione ad tempus tenet Anc. Ang. Nauar. nu. 162. ſup. c. 35 §. 2. lit. S. Quidam tamen videntur epiſcopo concedere pro foro conſcientię, cuiuſcunque interdicti perſonalis abſolutionẽ. Sot. poſt conc. 3. ad fi Sylu. interd. 3. §. 10. Armil §. 16. vid. Nauar nu. 169. nec Doct. exprimũt oppoſitum. Sed tutius eſt, vt ſicut Papa ſibi reſeruat quandã ſuſpenſ. (nẽpe dum ab eo imponitur ad tẽpus) ita ſibi reſeruet ſimile interdictũ perſonæ. nec cõcil Trid ſeſſ. 24. ref. c. 6. ſentit oppoſitũ, dũ nullã mentionẽ fecit de interdicto: cũ tamẽ concedat epiſcopo oẽm ſuſpen. & pęnam irreg. ſi procedat ea delicto occulto. [a] Sup. c. 35. §. 2. quamuis de interd. nõ ita exprimãt Doct. [b] Conc. Trid. ſeſſ. 24. ref. c. 6. cũ tamẽ olim diſpenſ. irreg. eſſet reſeruata Papæ c. ia qui de ſent. excom. lib. 6. Syl. excom. 6. §. 4. verſ. 4. irreg §. 18. [c] Cou. §. 2. nu. 4. cũ Ioan. Andr. Anto. Card. Frãc. Dec. Syl & innuit Soto generaliter, quãdo imponitur ab homine. [d] Nao num. 182.

cernere ſolent frequẽter: vt epiſcopus, iudex Metropolitani nomine, qui ſedem Salman. habet: Magiſter Scholaſticus, Collector ſubſidii. [k] Cõmiſſari' cruc. 2. cõmunius quędã habet iuriſdictionẽ interdicendi vt Conc. Generale aut Prouinciale: imo & Epiſcopale. q̃dam Capitula eccleſię cathedralis viuente etiam epiſcopo id poſſunt ex cõſuetudine in oppida ſibi ſubiecta. [l] & nõ capitulũ ſede vacante per vicariũ ab eo electũ. [m] Tertio Legatus & Nuntius Apoſt. idem abſolute põt: [n] quãuis in literis ſuæ commiſſionis nõ exprimeretur, vt procedat etiã per cenſuras eccleſiaſticas cõpellendo. Epiſcopus dum pro aliis interdictũ decernit, ſe etiam ligat ipſo iure. [o] Ex eo quod epiſcopus ſit cenſura ligatus, non impeditur interdicere, niſi iuxta Concil. Conſtantien. ſit nominatim & publice denunciatus nec toleratus. [p]

3 Abſoluere ab interdicto perſonali poteſt, qui iure ordinario ligat hac, aut aliis cenſuris. [q] Vt epũs aut prælatus religionis abſoluat ſuos, vel ſucceſſor eius, præmitti debet ſatisfactio partis. [r] Parocho non cõceditur abſoluere ab interdicto aut ſuſpenſione: [ſ] quia huius abſolutio non eſt neceſſaria ante abſolutionẽ à peccatis: cũ tñ parochus abſoluat ex tacita commiſſione ab excõmunicatione iuris, [t] aut generali hominis, ſi non reſeruetur: quæ præmitti debet antę receptionem ſacramẽti. Per bullam cruciatæ conceditur confeſſario electo priuilegium abſoluendi ab interdicto perſonali & aliis cenſuris: [u] vt poteſt quilibet ſacerdos in articulo mortis. [x] Reſeruatur Papæ ſuſpenſionis aut interdicti publici abſolutio ſeu relaxatio, quando imponitur ob contumaciam ad tempus incertum. [y] uno etſi tunc ponatur ad tempus certum: [z] aut ſi à iure in punitionem delicti grauioris adulterio imponatur ad tempus, vel in perpetuum: quia vt ſimilis ſuſpenſio reſeruatur Papæ, [a] ita reſeruari videtur interdictum. Si tamen interdictum perſonale proueniat ex delicto occultu, poſſet per Concil. Trident. epiſcopus abſoluere in foro conſcientiæ: vt poteſt in omni ſuſpenſione occulta etiam reſeruata, & in pœna irregul. quæ prouenit ex violatione cenſuræ. [b] At locale interdictum à Papa poſitum pręſertim ad tempus nullo modo poteſt epiſcopus tollere, aut ſuſpendere: [c] cum tamen in certis feſtis ſuſpendatur ad tempus. [d] Poteſt reus ab hac cenſura abſolui etiam abſens & inuitus, [e] & manens in peccato contumacię. [f] ligatuſque pluribus, poteſt ab vno interdicto perſonali abſolui abſque aliis. [g]

4 Interdictum dum ad tempus ſuſpenditur quantum ad aliquem, aut omnem effectum redit, quãuis qui cauſam dederunt, plene ſatisfecerint. [h] 2. interdictum perſonæ ſuſpendi vel abſolui poteſt omnino, vel quãtum ad aliquem effectum, [i] ex voluntate imponentis Excõmunicatio vero nũquam tollitur quo ad vnum effectum, quin fiat abſolutio quo ad omnes: [k] & abſolutus ab excom. ad reincidentiam, ſi interim ſatisfaciat parti, nõ reincidit. [l] Interdictũ epiſcopi tollit auctor [m] aut ſuperior (puta Metropolitanus ad quẽ appellatum eſt) aut Papa, [n] aut alius de commiſſione iſtorũ, & iidem poſſunt ad tempus ſuſpendere. [o] Quartò Papa poteſt concedere licentiam celebrandi publice in eccleſia interdicta, etiam ſpecialiter [p] (per hoc enim cenſetur ſecundum quid ſuſpendere interdictum) id tamen non poſſet epiſcopus, cum ſit ſubiectus iuri communi. [q] Quinto ſecluſa iuris prohibitione, [r] poſſet epiſcopus ſic ad cautelam relaxare ſub conditione interdictum generale dicens: ſi ſatisfeceris, eo ipſo relaxo interdictum: [ſ] ſicut poteſt dicere interdico te, donec ſatisfacias. At nullo iure prohibetur epiſcopus abſoluere à perſonali interdicto ad cautelam: [t] aut ita relaxare ſpeciale interdictum loci, vel vnius eccleſiæ. [u]

5 Pullutio ſeu violatio eccleſiæ, in eo eſt ſimilis interdicto loci, quod in eccleſia benedicta, prohibentur ſub mortali celebrari miſſæ & alia officia diuina, ſi illius violatio ſit publica. [x] Nunquam imponitur ab homine, ſed ipſo iure in 6. caſibus. [y] ſi polluatur eccleſia conſecrata, difficiliori remedio reconciliabitur: puta per ſolum epiſcopum loci proprium, vel per alium epiſcopum de licentia proprii: [z] & cum aqua per eundem, aut per alium epiſcopum benedicta, quæ habeat mixtionem vini & cinerum: [a] & cum uerbis quæ exprimuntur in Pontificali aut Manuali Romano: Papa tamen eam eccleſiæ conſecratæ reconciliationem, poteſt committere ſimplici ſacerdoti, [b] ſed cum aqua per epiſcopum benedicta. Vt conceſſit recõciliare prælatis religionis Mendicant. [c] (ſi epiſcopus duplici dieta

[e] ſ. c. 47. § 2. [e] Sup c. 29. §. 1. [f] Cou §. 2. n. 4. cõt. Syl. interd. 5 § 8. & Sot. con. 3. [g] Vt de multi excom. ſ. c. 29. [h] Cou. Syl. & cõmu. [i] Syl. interd. 3. § 8. verſ. 1. Arm §. 3. Pal. d. 18. q. 8 ar. 2. principali. & 8. Sot. q. 3. art. 1. con. 4. ſentit Naua. n. 175. 183. Cou §. 2. n 4. cũ gl Io. And. & Card. vt in certis feſtis iure ſuſpendit quo ad officia diuina. nõ quo ad receptionẽ ſacramentorũ ſ. c. 47. [k] ſup. cap. 29 §. 2. Syl. interd. 5 § 8. Cou. §. 2 nu. 4 [l] ſ. c. 29. §. 3. Nau. edit. vlt. c. 26. n. 27. [m] Syl. §. 10. Arm. §. 36. Ang. interdic 8. ante §. 1 fi. Tab per c. ſi Petr. 24 q 1. Aſten. lib. 7. tit. 16. ar. 9 Ant. tit. 26. cap. 5. Cou. §. 2. n 4. Soto. [n] Syl. §. 11. Arm. §. 33. Aſten. & alij ſ. c. 27. [o] Obiter Nauar. nu. 165. § 2. Soto ante cõc. 4. Cou. §. 2. n. 4. cũ Io. And. Anto. Card. Franc. Dec. Syl. interdic 5. §. 8 cũ Innoc. Hoſt. cont. Abb. & Bern. [p] [q] Arm. §. 34. 35. [r] c. præſenti. de ſen. ex. com. Ang. interd. 8. § 2. Syl. interd. 3. §. 9. verſ. 3. interd. 4. n. 4. verſ. 6. & n. [illegible] verſ. 6. Nau. c. cũ contingat. remed. 7. Cou. §. 2. nu. 5. [ſ] Vt ſupponit Nau c. 27 nu. 265 fi. [t] Syl. cũ Io. Andr. vt de abſolutione excom. ad cautelã ſup. 29 §. 5. [u] Syl. Cou. et ãs alios cont. Arch. [y] Late dictũ eſt lib de miſſ. c. 27 § 5. & ſeq Nauar c. 27. num. 251. Syl. conſecratio. 2. vbi Ang. Tab. Arm. §. 4. Syl interd 4 §. 3. miſſ. 1. § 5 Arm. interd. §. 22. Caſtr. lib. 2. leg. pœn c. vlt. D. Tho. 3. p. q. 83. art 3. ad 2. Soto d. 13. q. 1. art. 3 vbi Rich. Scot. Palud. q. 2. art. 3. Cord. lib. 1. q. 35. fol. 279. Marol. lib. 3. de irreg. c. 23. nu. 10. [z] Locis cit. ſup. Nao. Syl. conſec. 2. §. 2. & 8. Arm. §. 9. [a] c. propoſuiſti. de cõſec. eccl. [b] Sylu. & Arm. ſup. [c] Comp. Mendic. benedicere. §. 12. 14. fin.

fin. Claud. verb. eccleſi. 1. § 2. ex Leo X. Minor. in Supplem. fol. 16.
d conceſſ. 55. compend. Bernard. eccleſia. § 7 benedicere. § 3. d Die
ta continet 20. milliaria ſeu 7 leucas. vid. cap. nonnullis de reſcript.
Mandoſ. in cancel. regu. 30. quæſtio. 2. num. 2. Syluest. beneſic. 2. §.
e 1. e Et ſi ordinarius nimis diſſert, poteſt prædictus ſuperior mona
ſterij ſolemniter benedicere eccleſiam propriam, cœmeterium & oratorium Leo X. Minor. & Iul. II. compend. Mendican § 11. 12. verb. benedicere. vbi Claud § 1. & cō pend. Bernard §. 3. Item ſi diœceſanus vocatus diſtulerit venire, vt benedicat aut conſecret monaſterium, poteſt prælatus id facere per alium epiſcopū, Honor. Papa IIII. Prædicat. in Monumen. fol. 101. conceſſ 112. Paul. III. Societ. Claud verb. eccleſia. § primo, nec per Concil. Tridentin. ſeſſion. 6. refor. capit. 5. impeditur alienus epiſcopus id facere in loco exempto alienæ diœceſis (quia & in monaſterio exempto poteſt celebrare ordines, requirente Abbate monaſterij: cum id pertineat ad iuriſdictionem delegabilem) id quod conceſſit Leo X. Camaldulenſ. in eorum priuileg. numero 60. 61. & Cœleſtin. Papa, ſuæ congregat. numero 36. 37. Compendio Bernar. verbo eccleſia. §. ſecundo, benedicere. §. quinto, epiſcopus.
f §. 2. f D. Thomas. 3. par quæſtio. 83. artic. 3. ad ſecundum, Soto
diſtinct. de materia, quæſt. ſecunda, 3. ad ſecundum, vbi Palud.
quæſt. ſecunda artic. tertio, Syluest conſecrat. 2. §. quinto, Nauar.
capit. vigeſimoſeptimo, numero 250. capit. vigeſimoquinto, num.
g 83. per capit. vnic. de conſecrat. eccleſ. in 6. g Syluest. interdict. 6.
§. 2. Nauarro capit. 25. numero 83. 94. & edition. vlt. capit. vigeſimoſeptimo, numero 256. & generaliter num. 194. 250. Soto. ſup.
& Palud. quæſt. ſecunda, artic. primo, vbi Scot. & Richard. articu.
2. quæſt. 4. Arm. §. decimo, cont. Hoſtien, ſed falſo Syluest conſecrat. 2. §. vlt. ait, celebrantem in eccleſia polluta interdici ab ingreſſu eccleſiæ. Nam capit. epiſcoporum, loquitur de eo qui in
loco interdicto celebrat aut celebrare facit: non de celebrante in
h eccleſia violata. h Diuus Tho. ſup & quidam Recent. Soto. quod
i tamen non probatur iure, nec alij exprimunt. i Sup capitulo 42.
k §. quarto, I. Nauarro numero 153. fin. Armill. commun. k Villa
dieg. de irregul. capitulo quinto, numero 10. cum glo capit. ex tua
rum. de priuileg. at interdictum vel ceſſatio in his feſtis ſuſpenditur. capitulo 47. §. 2. capitulo 53. §. ſecundo.

d abeſſet d) & quod poſſit Prouin-
cialis & Guardianus aquam bene-
dicere, pro reconciliatione eccleſiæ
e aut altaris conſecrati. e Qui cele-
brat etiam ſcienter in eccleſia pollu
f ta peccat mort. f ſed non fit irregu-
g laris. g & epiſcopus ex cauſa diſpen
ſare poteſt, vt celebretur in eccleſia
h violata. h Pollutio eccleſiæ exten-
i ditur ipſo iure ad cœmeterium: i
ſed non econtrario. In feſtis tamē
quibus iure ſuſpenditur interdictū,
non licet celebrare in eccleſia uio-
k lata. k

C A P. LII.

De ceſſatione à diuinis.

§. 1. *Quid ſit? de fine illius. & §. 2. de 10. conditionibus.*

3 *Quando iudex teneatur damnis ſatisfacere.*

CEſſatio à diuinis uidetur ſimi-
a lis interdicto loci. a de hac agūt
b Docto. b definitur, eſt ſuſpenſio or
ganorum diuinæ laudis, in locum
c decreta. c vel eſt quædam omnimo-
da deſiſtentia à diuinis officijs, &
ab adminiſtratione quorundam ſa-
cramentorum in locum decreta ri-
tè & rectè. Quidam explicant eſ-
ſe ſilentium miniſtrorum eccleſiæ.
d d differt ab interdicto, quod eſt cen
e ſura & pœna ſecundum partem: e
manētibus communiter diuinis of
ficiis aliquo modo & pro aliquo tē
f pore: f ſed ceſſatio eſt totalis omiſ-
ſio ſeu negatio officiorum nec nu-
meratur inter cenſuras propriè di-
g ctas. g ac ſubinde violans ceſſatio-
nem non fit irreg. Quidam putant
ceſſationē eſſe idem quod antiquū
h interdictum. h quod falſum eſt, dif
fert enim omnino ab excommun.
i & ſuſpenſione. i ceſſatio (vt inter-
dictum) eſt duplex. prima genera-
lis, quæ ponitur in loco uniuerſali,
vt in regno, vrbe, villa: imo & in pa
k rochia. k ſecunda ſpecialis, vt quæ
ponitur in una aut pluribus eccle-
l ſiis. l Ceſſatio dicitur quid facti:
m m quia pro omnibus imponitur,
nec reſpicit in hoc magis delinquē-
tem quam ipſos innocentes: ſed eſt
immediate ipſorum diuinorum of-
ficiorum, ſeu organorum ſuſpēſio:
nec reddit ipſum locum interdictū.
n n At interdictum dicitur quid iu-
ris, quia immediate eſt circa locum
(& interdum iure ipſo imponitur)
& prohibet immediate ipſum delin
quentem, ſub pœnis iure decretis.
Quidam aiunt ceſſationem, quam-
uis poſt appellationem decreta ſit,
non eſſe nullam, ſed habere quen-
o dam effectum. o cum tamen con-
ſtet interdictum, ſi poſt appellationē
p ponatur, eſſe ipſo iure nullum. p Si
finis ſit rectus, & cauſa legitima nō
q minus expedit ceſſatio, q quam in-
terdictum, vt iudex eccleſiaſticus
hoc modo deterreat rebelles, cum
ingenti doloris ſenſu, quos iure &
ordine ac aliis cēſuris inducere nō
poteſt ad pœnitentiam. & Pontif.
clem. 1. de ſenten. excommunic. ait,
ceſſationem eſſe unicum lumen ad
repellendas iniurias eccleſiis illatas.
Forma uerborum qua imponenda
eſt ceſſatio, eſt ſimilis formæ inter-
dicti loci, ſed præcedente monitio-
r ne: r & ut poſt illam adſit maior cō-

3. Aſten. lib. ſeptimo, titu. decimoſexto, artic. octauo, Villadieg.
de irregul. capitulo quinto, numero decimoquinto, fin. Summiſt.
verb. ceſſatio. Nauar. capitulo vigeſimoſeptimo, numero 188. Co-
uarru. capit. alma mater. 2. par. §. ſecundo, num. primo, §. 4. num.
c ſeptimo. c Couarr. §. ſecundo, commun. Nauar. Syluest. interdict.
1. §. primo, ex capit. irrefragabili. §. cæterum. de offic. or-
d din. d Soto iuxta Pſalm. 136. in ſalicibus ſuſpendimus
e organa noſtra. e capito. ſi canonici. §. ſi autem. de offic. ord.
f lib. 6. f Vt priuatio ſupponit manere ſubiectum, cum aptitudine ſecūdum
g locum & tempus. g Nauar. cum Cald. & Card. Couar. §. 2. num. 2. Syluest. ceſſatio. §. 5. interd. 1. §. quinto, Palud. Panormit. Petrus, Præpoſ. Anton. & add. Angel. ver. ceſſatio. Tabien. interdict. 1. nume. 3. de quibus ſup. capit. 2. §. 1. lit. I. (contra Sotum & quoſdam, vt Angel. Anto. Frāc. quem referunt Nauar. num. 189. fin. & Guerrero in Speculo iuris) idem compend. Mendicant. interdict. 1. §. 17. Marol. lib. 3. de
h irregol. capitu. 20. fin. h Per clem. 1. de ſenten. excommun. vt Syluest. ceſſatio in princip. excommun. 7. caſ. 17. num. 52. compend. ſup. Summa confeſ. Cardin. Zabarella, Archidiac. Villad. Paludan. quos citat Couarru. §. 4. num. ſeptimo, verſ. quinto, & quidam tribuunt Soto diſtinctio. vigeſimaſecunda, quæ-
ſtio. tertia, articulo primo, poſt concluſ. quartam. At intelli-
guntur conuenire cum interdicto in eo, quod dum iure aliquod
officium aut ſacramentum pro tempore ceſſationis iuxta Do-
ctor. conceditur clericis aut priuilegiatis, ſeruanda ſit quadruplex
moderatio explicata in capitulo alma mater. ſupra capitulo 46. §.
primo. Nam Soto alibi plane diſtinguit ceſſationem ab inter-
dict. eodem articulo primo, dicit fere nihil differebant. & articu-
lo ſecundo ad primum, princip. & in definitione ceſſationis, vbi
vero ceſſationem numerat inter cenſuras, articulo primo, loqui-
tur late & reductiue. Nec Couarruu. id ſentit, quia paulo an-
te explicuit ſolum conuenire in eo quod æquè permittunt aut
i prohibent quædam ſacramenta. i Supra capitulo ſecundo, § pri-
k mo. k Nauarr. Sot. articulo ſecundo, ad fi. quidam tamen eam,
quæ eſt in ſola vna parochia, negant dici generalem: vt de inter-
l dicto ſupra capitulo quadrageſimoprimo, §. tertio, Q. l Nauar-
m ro, Syluestr. verbo ceſſatio. in princip. m Ita vocant Doctor.
vt poſſeſſio beneficij dicitur quid facti. nec vnquam ceſſatio de-
n cernitur ipſo iure, ſed à iudice. n Quare habet ſe vt negatio,
o ſupra G. interdictum vero, vt priuatio in ſubiecto apto. o Pa-
normitan. quia ceſſatio pertinet ad factum. ſed Couarru. bene
p reprobat ipſum Panormitan. p Commun. per capitulum is cui,
de ſentent. excommunicat. in ſexto, capitulo ad hæc. de appellat.
q At reuera idem habet ceſſatio, vt ait Couarru. q Supra capitu-
lo primo, §. tertio, & incommoda & pœnæ quæ ſequuntur ex
ceſſatione reſeruntur. capitulo quamuis. de offic. ordin libro ſex-
to, vbi gloſ. & Clem. 1. de ſenten. excommunic. Syluestr. ceſſat. §.
r primo, Soto quæſtio. tertia, articulo ſecundo, conc. 2. r Supra
capit.

C A P. LIII.

a NOn a datur ceſſatio perſonalis: nec imponitur à iure ſed ab
homine. & quidam Recent. & inf. G. putant eſſe idem cum
interdict. ſtrictiſſimo olim conſueto, de quo ſup. capit. 45. in princ.
b A. ſed falſo. b De ceſſatione, ſenatus Academiæ. Salmant. anno
1556. decreuit quædam, quæ refert Frat. Medin. libro 1. inſtruct.
capit. 11. §. 14. & agunt de illa Palud. 4. diſtinct. 18. quæſt. 8. ar-
tic. 3. Soto diſtinct. 22. quæſt. 3. art. 2. Anton. 3. par. tit. 27. capitu.

tumacia, quam pro interdicto: Atque ita cauſa diſpoſitiua eſt grauior culpa: & cauſa notorię, [f] & grauis iniuriæ contra obedientiam iudicis, exprimenda eſt literis fidem facientibus. De cauſa effectiua dicetur, cap. 54.

2 Cauſa qua compenſentur incommoda per ceſſationem illata requirit 10. conditiones, quas Pontif. explicat. [t] Primo vt imponens habeat autoritatem à iure vel ex conſuetudine [u] imponendi ceſſationem in locum illum. 2. Vt capitulum & omnes illius canonici (nemine dempto, etiam ſi abſens ſit, ſi uocari & conuenire poteſt) vocentur ad tractandum de ceſſatione: [x] ſicut conuocantur cum agitur de feria electione. 3. vt de cauſa ceſſandi tractetur diligenter. 4. vt deliberent, & maior pars concludat ceſſandum eſſe: vt maior pars requiritur ad electionem canonicam faciendam. 5. vt offenſa ob quam ceſſant ſit manifeſta & notoria: nec ſatis eſt ex conſuetudine, vt ille ob quem ceſſatio imponenda eſt, vincatur probabilibus tantum rationibus. 6. quod cauſa notoria ſit rationabilis, id eſt, apertis rationibus demonſtrata, [y] & proportionata tantis incommodis, quanta affert ceſſatió. 7. ut ante ceſſationem inſtrumento publico vel patentibus literis cum ſigillo munitis exprimatur cauſa ceſſationis. 8. vt id inſtrumentum vel literæ tradantur ei contra quem ceſſatur. 9. ut ille moneatur & requiratur an velit ante ceſſationem emendare & compenſare iniuriam. 10. ut intra menſem utraque pars ſaltem per procuratores ſufficiẽter inſtructos arripiat iter ad ſedem apoſtolicam, ut Pontifex remedium adhibeat: niſi interim per mutuã concordiam finiatur ceſſatio. Quare ſi pars ceſſans non arripiat iter, quidam aiũt non eſſe ſeruandam ceſſationem. [z] Quidam ſine cauſa putant, quod ſi partes poſt menſem componant litem, non poteſt ceſſatio tolli ante iuſſum Papæ.

3 Si cauſa ob quam iudex aut actor [a] imponit, aut imponere facit ceſſationem non ſit notoria, & legitima, ſecundum iura, tenetur damna illata, & intereſſe ſeu lucrum ceſſans reſtituere læſis: ut canonicis qui parati erant aſſiſtere officiis, & per ceſſationem iniuſtam impediuntur, debet reſtituere diſtributiones: & aliis clericis ſtipẽdia pro miſſis & officiis, quæ parati erant dicere, niſi ceſſatione impedirentur. 2. ſi forte hic ceſſans ſit beneficiarius nõ acquirit ſibi pro eo tempore fructus: [b] ſed eos reſtituet pro arbitrio ſuperioris in utilitatẽ eiuſdem eccleſiæ, & diuini cultus, cui debitum ſeruitium ablatum eſt, uel in pauperes. [c] 4. ſi reus dedit iuſtam cauſam ceſſationis poſt monitionem, tenetur prædicta damna ſatisfacere clericis, & inſuper damnandus eſt ad pecuniam qua compenſetur debitum obſequium diuini cultus. [d]

[f] cap. 50. [f] Syluestr. §. 1. per ca. quoniã. cum Ioan. Andr. Soto. & Recent. nec ſatis eſt probabili ratione & coniecturis colligi factam fuiſſe offenſam. At cap. ſi canonici (ex quo ſolo Docto. id colligunt) ſolum loquitur, quando capitulum Canonicorum indebite ponit ceſſationem oporteret vt cauſa ſit notoria. Et conſuetudo non poteſt tollere quin requiratur cauſa notoria. [t] c. quãuis. de offi. ord. lib. 6. & dict. cap. ſi canonici. de quibus cõditionibus. Syluest. & ſummiſt. Soto, articu. 2. Couarru § quarto, num. 7. verſic. 3. Allen. tit. 16. artic. 8. [u] Syluestr. Soto. [x] Nec tamen oportet ceſſationẽ imponi à Capitulo eccleſiæ cathedralis, vt falſo putat Paluda artic. 3. concl. 4 ſed ſatis eſt imponi ab epiſcopo, Syluestr. interd. ſecundo, num. 1. Couar. § ſecundo, nume. 3. [y] Soto. [z] Syluestr. §. 2. quod tamen Soto reprobat. [a] Quia iudex qui imponit, aut ille actor qui eſt cauſa, ut imponatur, ſit iniuſta cauſa damni. quamuis d. capit. ſi canonici, loquatur de ſolis canonicis ſeu cap. indebite ponentibus ceſſationem, qui ſibi ex conſequenti dãnum inferunt. ſed Syluester. §. 3. cum Gemin. Sot. Doct. & Recen. extendũt ad alios imponentes ceſſationem ſine cauſa. [b] Syluester §. 3. Soto & Recent. [c] Syluest. § 4. [d] Sylu. Soto.

CAP. LIII.

[a] FRancis. Angel. Anton. Matol. ſupra quod probabile dicit Paluda diſtin. 18. quæſtio. 3. Villadieg. & Perez, de irreg. cap. 5. nume. 15. cum Ioan. And. d. capit. ſi canonici, vbi Dominic. idem Imo. & prima facie Nauar. cap. 27. nu. 189. & citati ca. 52. § primo H. & Co-

C A P. LIII.

Quæ officia aut ſacramenta liceant tempore ceſſationis.

§. 2. Licet in hebdomada celebrare vnã miſſam in parochia aut monaſterio. tres clerici poſſunt ſimul recitare horas.

3 De priuilegiis epiſcopi, & quorundam regul. ſuſpendi in quibuſdam feſtis.

4 De ſepultura pro clericis. licet baptiſmus & confirmatio, ſed euchar. ſolis infirmis pro viatico. ſacramentum pœnitentiæ pro ſanis, & matrimonii. ſed non licet ordo, nec extrema vnctio etiam ſacerdoti morienti.

5 Quæ liceant in ceſſatione ſpeciali? & in pulſatione campana ſequendus eſt vſus matricis.

6. De priuileg. quorundam regul. vt Carmelit. etiam pro externis. bulla Cruc. non prodeſt pro ceſſatione.

QVidam Doct. [a] prima facie uidentur ſignificare tempore ceſſationis generalis (ſi ſola imponeretur abſque coniuncto interdicto) licere eadem officia, celebrationem miſſæ, receptionem ſacramẽtorum & ſepulturam defuncti: quæ iure antiquo licebant per ca. quod in te. de pœnit. & remiſſ. tempore interdicti generalis ante cap. alma mater. Alij per extremum ita reſtringunt, vt negent licere clerico recitare horas cum alio: [b] & dum octauo die celebratur ad renouandam euchariſtiam, monẽt ne adſit niſi unicus neceſſarius, qui miniſtrat ſacerdoti, ſepulturamque ſub ſilentio ſolis presbyteris concedũt: nec in eccleſia ſed in cœmeterio tantum. [c] deinde negant ſacramentum pœnitentiæ eſſe miniſtrandum, niſi exiſtentibus in periculo mortis: [d] ſicut & ſacramentum euchariſtię. Tandem nullum priuilegium etiam iuri inſertũ pro tempore interdicti, (quale datur epiſcopis, & quibuſdam regularibus) extendi ad tempus ceſſationis. [e] Hæc illi.

2 Vtraque ſententia temperanda eſt. conſtat enim ex conſuetudine (quę tempus ceſſationis reducit ad ius antiquum in cap. non eſt vobis, de ſponſal.) nõ licere ſacerdotibus quolibet die celebrare, [f] etiam clam cum vno miniſtro. ſed in quauis eccleſia aut monaſterio licet qualibet hebdomada fieri vnam miſſam, ad reuocandam. euchariſt. [g] idque cum vno aut duobus mini-

uar. 2. par. § quarto, nume. 7. & in fi. ait, ex rigore iuris (niſi conſuetudo cõtrarium interpretaretur) priuileg. iuris conceſſum in cap alma. poſſe extendi ad ceſſationẽ vt liceant officia ianuis clauſis, &c. Hinc inferũt quod uiolans ceſſationẽ, ſit irreg. de quo inf. ca. 54. § 3. [b] Senatus Doctorum Salmant. vt refert Fr. Med. lib. 1. inſtruct. ca. 11 §. 14. [c] Idem Senatus Salmant. quos in hoc ſequitur Fr. Medi. & Couar. § 4. num. 7. per c. quod in te, de pœnit. & remiſſ. At ſane loquitur de omni clerico, ac ſubinde etiam tonſuratus ſepeliri tunc potuit, & poteſt. Nam & Couar. deciſiõẽ dicti c. quod in te, extẽdit ad tempus ceſſationis: quia ceſſatio generalis & interdictum iuris antiqui in multis æquantur, (vt quo ad ſacramenta, & ſepulturam) niſi conſuetudo aliud interpretetur. [d] Vt quidam Docto. apud Couar. ſup. per ca. non eſt uobis. de ſponſal. ſed Couar. nume. 7. col. 7. probat liciuiſſe, ut nũc ſacramentum pœnitentiæ etiam pro ſanis. [e] Senatus Salman. ſed temperatur inf. §. 2. [f] Senat. Salmant. & communis. [g] Nauar nu. 173. 179. & Hiſpa. nu. 247. 250. Sot. 4. d. 13. quæſt. 2. ar. 2 Richar. art. 1. q. 4. Palu. q. 1. ar. 3. Sot. q. 2. ar. 5. & d. 22. q. 3 ar. 1. Arm. interd. §. 43. Couar. §. 2. nume. 5. Margallo. rubr. de celeb. miſſ. §. ex quibus infertur id concedunt de eccleſia ſpecialiter interdicta & ex paritate ratione extenditur ad tempus ceſſationis etiam ſpecialis, ut reuerenter cõſeruentur ſpecies euchar. ſine putrefactione. atque ita de ceſſatione fatetur Fr. Med. ca. 11. § 14. cum ſenat. Salman. uide Couar. § 4. nume. 1. §. 5. num.

h ſtris: h vt licet tempore interdicti
s ſpecialis. i nec cap. alma mater ex-
tẽditur ad ceſſationem generalem,
vt ſeruata quadruplici moderatio-
ne liceat miſſam & horas in tono
k à multis coram alijs dicere. k nam
cap. ſi canonici. De officio ordin.
ideo iubet eum cuius culpa ceſſa-
tio ponitur, ſatisfacere damna cano
nicis & clericis, quorum intereſt:
quia hi priuantur celebratione miſ
ſæ & diuinorum officiorum: ſine
quorũ aſſiſtentia non lucrantur di
l ſtributiones: l quas tamen tempo-
re interdicti cantantes in tono, lu-
crantur per cap. alma mater. Idem
in multis concedendum eſt licere
tẽpore ceſſationis generalis, quod
olim ex priuileg. iuris antiqui cap.
quod in te, dictum eſt licuiſſe tem-
m pore generalis interdicti: m (quod
priuileg. iuris tamquam fauor cum
paritate rationis merito extẽditur
per Doct. ad ceſſationem.) Quare
clerici duo vel tres ſimul poſſunt
priuatim ſine cantu, & ſeruata mo
deratione cap. alma, recitare horas
n canonicas. n præſertim quia ita
priuatim dicere ſolet laicus, nec ita
videtur pertinere ad publicum of-
o ficium, o vt cantus in choro.

p 3 Epiſcopus p & quidã regulares
q ex priuileg. iuri inſerto, q poſſunt
miſſam ſecreto & horas dicere cũ
alio. ſeruandum tamen eſt, vt non
r niſi tres ſimul adſint, r & ſeruetur
moderatio cap. alma mater. Quidã
regulares habent à Pontifice maius
priuilegium, vt illis tempore ceſſa-
tionis idem liceat, quod licet tem-
ſ pore interdicti. ſ Quod quidã ex-
tendunt vt tempore ceſſationis mo
naſterium admittere poſſit exter-
nos ſacerdotes, vt celebrent in ſua
t eccleſia. t De alijs priuileg. inf. §. 4.
In feſtis quibus, vt cap. 47. §. 2. dici-
tur ipſo iure ſuſpenditur interdi-
ctum, ſuſpendenda eſt & ceſſatio
u generalis: u non tam ex conceſſio
ne cap. alma. (quod nihil concedit
pro tempore ceſſationis) quàm quia
x conſuetudo x cum ſapientum au-
toritate ita ample interpretatur. at-
que ita in his feſtis licent cum pu-
blica ſolemnitate miſſæ, & alia of-
ficia diuina, & ſepultura: non tamẽ
y ſacramenta. y niſi quæ licent tem-
pore interdicti.

4 Eadem ſacramenta cum debita
in illorum reuerentiam ſolẽnitate,
quæ licent tempore interdicti, con
ceduntur abſque vlla reſtrictione
z pro tẽpore ceſſationis generalis, z
aut antiqui interdicti etiam ſtrictiſ
a ſimi. a (nihil vero reſtrinxit capit.
alma mater, vt quod nullam men-
tionem fecit de ſacramentis, ſed de
b officijs diuinis b) & in ſola ceſſa-
tione abſque cõiuncto interdicto,
c non licet laicis ſepultura, c ſed cle-
d ricis etiam primæ tonſuræ, d li-
cet ſub ſilentio, & abſque officio

h ' num. 2. verſ. 3. h Inf. N. maxime quia Sother Papa iubet in miſſis adeſſe ſaltem duos, quibus ſacerdos dicat, Dominus vobiſcum. c.
i; hoc quoque. de conſecra. d. 1. ſup. lib. de miſſ. c. 30. §. 1. i Sup. G. k
k Quia c. alma. tantum concedit priuil. pro interd. generali: ſup. cap.
l 46. §. 3. lit. S. & id probatur in textu. l cap. vnic. de cler. non reſiden. lib. 6. Conc. Trid. ſeſſ. 22. cap. 3. & id pro tempore interdicti requirit. cap.
m alma. m cap. 44. §.
n 3. n cap. 44 §. 3. K. per ca. quod inte. vbi Hoſtie. Ploue. de interd num. 19. Margall. de celeb. miſſ. fol. 86. Perez inf. & quidã Theolo. Recentio. & ita moderandi ſunt Docto. citati §. 1. A. vt ij quib. licet tempore ceſſationis facere officiũ, debeant ſeruare moderationes poſitas in ca alma. qđ plane tantum intendit Nauar. nu. 189. poſt princip. Cardin. clem. 1. de ſenten. excommun. Archid. dict. cap. ſi canonici. ſumma confeſſor. lib. 3. tit. 33. q. 221. Anton. 3. part. titu. 26. ca. 3. Paludan. ſup. cõpend. Mendic. interd. 1. § 17. & ſignificat Sot. q. 3. art 1. concluſ. 4. & plane Couar. 2. p. § 4. num. 7. verſic. hinc patet, cũ Io. Andr. vbi. §. 2. nu. 7. Syluestr. interd. 5. §. 5. verſ. 2. pro quo Perez ad Villad. cu. 5. num. 16. citat doctr. Afflict. Corſeti & Iaſ. contra Villadieg. & ſenatum Salman. qui negant licitum reci
o tare cum ſocio. o Couar. 1. p § 3. num 8. ait licitum clerico priuatim recitare horas cum excommunicato, non denunciato, de quo
p ſup. c. 7. § 2. T. p Couar § 4 nu. 7. cum Ioan. Andr. cap. dilectis. de appellat. Aſten lib. 7. tit. 16. ar. 8. verſ. nota etiam, poſſe epiſcopum ibi in ea eccleſia vel alibi celebrare. per c. fin. c. quod nonnullis. de priuileg. lib. 6. quia priuileg. iuris eſt ample interpretandum. ita quidam Recent. Iuriſperiti conſulti Salmãtic. ſecus de bulla cruc. aut alijs priuilegijs quæ conceduntur priuato homini, & ſunt ſtri
q cte interpretanda. q Sup c. 48. §. 2. compend. Mendic. ver interdict. Claud. § 6. compen. Bernar. §. 11. ſupplem. fol. 59. & ſeq. conceſſ. 165. Sylueſt. ceſſatio. §. 1. & videtur colligi ex Cle. 1. de ſenten. excom. quod priuil iuri inſertum, & in commune bonum religionis eſt fauor ample interpretandus, ſup. lib. de indulg. cap. 22. compend. verbo priuil. fin. Euerard. Societ. verb. general. §. 10. cu Sixt. IIII. congrega. S. Saluat. p. 50. Grat. c. ſi. 25. q. 1. § ſeq. §. fi. D. Th. op. contr. impug. relig. cap. 4. col. pen Et Minoritæ ann. 1516. petierunt à Leone Papa X. vt dignaretur declarare, & ſua declaratione extendere quædam priuil. dubia ipſorum: inter quæ proponunt opin. quorundam Docto. dicentium quod fratres tempore ceſſationis poſſunt eodem modo ſe habere, quo tempore interdicti. & aiunt, veſtra ſanctitas declaret, & concedat quod in forma obſeruationis explicatæ pro interdict. in c. alma, nulla ſit differentia inter ceſſationem & interdictum quodcunque. Quibus ex parte Pont. reſpondit Laurent. Card. attento quod omnia ſunt in foro conſcientiæ tantum, omnia præinſerta modo præfato, vt fue-
r runt petita, vobis à S. D. N. conceſſa ſunt. r Sup N. & expreſſe pro tempore interdicti ſtrictiſſimi conceditur Præd. inſ. vt excluſis ijs qui non ſunt de ordine ſuo, poſſint duo vel tres recitare officium: & quilibet ſacerdos eiuſdem ord. celebrare miſſam, cum duobus vel tribus miniſtris. Idem fuſius Sixtus IIII. in ſupplem. fol. 37. conceſſ. 166. 167. Claud. interd. §. 7. in foro conſcientiæ duo vel plures extra eccleſiam in domo noſtra poſſunt officium

dicere: nec teneantur vitare laborantes in domo. & compend. Bernat. §. 10. Et quia miſſa computatur inter officia, extendi poſſet ad miſſam in capella extra eccleſiam corãm duobus miniſtris.
ſ ſ Vt citatum eſt lit. Q. ex Leo. X. & ſup. ca. 48. §. 1. Q. Claud. interdict. l §. 6. & amplius per priuil. conceſſum Benedictinis de Monſerrat. de quo compend. Mẽdican. interd ct. 1. § 23. compen. Bernar. §. 13. & quidam putant ſtrictiſſimum interdictum iuris antiqui eſſe ceſſationem. Pro quo interdict. Clemens. IIII. cõceſſit priuil. ordini Prædic. in monumen. ſecundo, ff. folio 73. conceſſ. 189. compend interdict primo, §. tertio, Armill. §. quarto, & 43. quod ita in praxi ſeruant ſuperiores docti in ordine Prædicat. (minus eſt quod conceditur fratribus Hieronym. in Hiſpan. de quo ſup. capit. 48 §. primo, lit. I.) dum tempore ceſſationis ſepeliunt Prædicat. fratrem defunctum, vtuntur prolixo cantu, vt interim externi clerici poſſint in ipſorum eccleſia pu-
t blice celebrare. t Quod pro tempore interdicti tenet Angel. interdict. ſecũdo, §. decimo, eo ipſo quod Minoribus aut Prædic. datur priuileg. celebrandi ianuis clauſis, poſſunt admittere alios ſacerdotes ad celebrandum in ſua eccleſia. vbi plane ſignificat idem licere tempore ceſſationis. Item per priuileg. Iulij II. Minimis in ſupplemen. folio 11. conceſ. 143. compend. Mendicant. ver communicare. §. duodecimo. Claud. ver. euchariſt. §. quarto, & clarius Frat. Medin. libro primo, inſtruct. capit. vndecimo, §. 13. fin. apud Dominican. poteſt ſacriſta ſacerdoti externo celebranti in ſuo monaſterio dare licentiam
u miniſtrandi alijs euchariſt. etiam tempore interdicti. u x Quod
x probabilius in praxi ait Couarru. § quinto, num. tertio, & ſexto, (quamuis moneat ſtandum eſſe conſuetudini) atque ita Salman. anno 84. conſultis Theolog. & Dominican. & Iuriſperitis Moya & alijs aſſerentibus, id eſſe certum, practicatum eſt in feſto Cor-
y poris Chriſti. non obſtante ceſſatione. y Supra cap. 47. §. tertio. T.
z a Couar. §. quarto, num. ſeptimo, & Senatus Docto. Salman. ann. 56. vt refert & ſequitur Frat. Medin. lib. primo, inſtruct. cap. 11. §. 14. & ſignificat Nauar. numero 188. licet baptiſmus etiam adultus, & pœnitentia morientium, per capit. non eſt vob. de ſponſal. quod cap. exponit Couar. & multi Doctor. de ceſſatione. Addit Couar. & Senatus Salmant. licere pœnitentiam etiam ſanis, ſup. capit. 45 § primo, quia noluit pia mater priuare tali remedio, vt poſſet extra tempus præcepti diuini, cum adultus habeat ſuffi-
a ciens ſalutis remedium per contritionem. a De quo ſupra cap.
b 45. §. primo, A. b Supra capitulo 47. §. ſecundo. Q. c Senatus Sal-
c mant. Frat. Medin. Couarru. per capit. quod in te. quamuis laicus haberet bullam, aut priuileg. ſepulturæ pro tempore interdicti. præſertim quia ſepultura prohiberi intelligitur nomine officio-
d rum diuinorum. d Quia capitulũ quod in te, generaliter loquitur de clerico. Tabien. interdict. quinto, §. vndecimo, Armill. §. 48. Angel. interdict. ſexto, §. 31. Syluestr. interdict. quinto, §. octauo, verſicu. quarto. Aſten. titulo 16. articulo tertio, & quidam Recentior. Thomiſt. & gloſſ. in clem. cos. de ſepultur. Addunt hi & Ang. §. 31. cum Hoſtien. poſſe clericos ſepeliri in eccleſia etiam ſpecialiter interdicta, quando non eſſet alia non interdicta.

contra Ioan. Andr. d. c. quod in te. Quare ſine cauſa. Frat. Medi. &
Doctor. ſenatus Salmant. limitant ſolos presbyteros poſſe tunc ſe
e pelliri. [e] At per ca. alma. conceditur officium funerale pro clericis,
f tempore generalis interdict. vt aiunt ſummiſt. citati. [f] Citati Z. &
ſup. cap. 45. §. primo, vt licebant iure antiquo. dict. cap. non eſt vo-
g bis. [g] Sic Doctor. antiqui & ſenatus Salmant. extendit. dict. capit. non
h eſt vobis. [h] Senatus Salmant. & dictum eſt capitu. 45. §. 2. ſed tunc non ſunt recitanda officia diuina, cum non ſint ad illum actum pertinentia, & alias prohibeantur pro eo tempo-
i re. [i] Senatus Salmantic. Couarru. Frat. Medin. & ſignificat Nauar. nu em. 188. ſupra capit. 45. § primo. G. ſaltem licet ex declaratione facta in cap. alma mater. & permiſſio iuris antiqui (in ijs quæ non pertinent ad ordinariam celebrationem officiorum) extẽditur ad tẽpus ceſſationis, ſecundum praxim vulgo receptam.
k ait Couarru. [k]
l [l] Frat. Medin. cum ſenatu Doctor. Salmantic. Couar. & recent. Theolog. ac Iuriſperit. vid. ſup. cap 41. §. 3. & 4. At cum non ſit ſacramentum neceſſitatis, nõ cogit ratio aut vllus tex. quod liceat matr. aut confirmatio: vt non licet tunc
m vnctio aut ordo. [m] Vt habent regulares, ſup. cap 41. §.
n 4. & cap 47. fin. [o] Quia Doctor. in ea confeſſione nõ diſtinguunt de generali aut ſpeciali ceſſatione, aut Couarru. §. 4. num. 7. Quidam in alijs diſtinguunt, dum negant violatorem ceſſationis ſpecialis fieri irregul. cũ de generali admittant fieri, vt refert
o Nauar. nu. 189. [o] Monet Nauar. nu.
p 189 [p] [q] Vid. ſup.
q cap. 46. §. 1. at licet pulſare ad precem Angelicam, & pro aduentu Regis, etiam tempu-
r re ceſſationis. [r] [ſ]
ſ Conſulti ſap. ẽtes. & Carmelitæ in praxi habent. quia concedit ſacerdoti

e funerali. [e] Tempore ceſſationis li-
cet tam paruulis quam adultis etiã
ſanis conferre ſacramentum baptiſ-
mi & confirmationis publice, & cũ
ſolemni ritu, ſine quo eccleſia præ-
f cipit non miniſtrari. [f] ſi permaneat
ceſſatio in hebdomada ſancta, li-
cebit tunc epiſcopo cõſecrare chriſ-
ma, & benedicere oleum pro vn-
ctione: vt tempore interdicti di-
ctum eſt capit. 45. licere. Euchari-
ſtia cenſetur per modum viatici
concedi infirmis, dum his conce-
g ditur pœnitentia. [g] Ad infirmos pe
riclitantes deferenda eſt publice
cum pulſu campanulæ, & recitan-
do priuatas orationes, & in reditu
h oſtendendo illam populo: [h] quia
hæc ſolemnitas pertinet ad reuerẽ-
tiam Chriſti in Euchariſtia conten
ti. ſacramẽtum pœnitentiæ confer-
i tur etiam ſanis. [i] Matrimonij ſacra
mentum quia contractus ſimul eſt,
k licet eo tempore: [k] ſed benedictio-
nes nuptiales non licent, quæ per-
tinent ad officium eccleſiaſticum.
ſacramentum extremæ vnctionis
aut ordinis nemini etiam ſacerdoti
l morienti [l] tunc conferre licet, ſine
m expreſſo priuilegio: [m] vt nec licuit
nec licet nunc tempore interdicti.

5 Prædicta ſacramenta & ſepul-
tura, quæ iure antiquo conceſſa e-
rant tempore interdicti ſpecialis, &
miſſa pro renouanda euchariſtia in
eccleſia ſpecialiter interdicta, de-
bent extendi ad ceſſationem ſpe-
n cialem: [n] quia par ratio militat, ſed
quia Papa poteſt pro voluntate re-
ſtringere, attente ſunt inſpicienda
verba ceſſationis Apoſtolicæ & iuxta illius intentionem obſeruanda
o eſt ceſſatio. [o] Campanæ tunc pul-
ſari nõ ſolent noctu ad precem An
p gelicam: [p] bene tamen ad concio-
nem, & ad ea quæ non ſunt officia
diuina. In quo ſequendus eſt vſus
q matricis: [q] vt Salmanticæ meridie
tantum replicatur in omnibus ſi-
mul eccleſijs interdictum & ceſſa-
tio, cum peculiari quodam cam-
panarum omnium ſonitu ad ter-
rorem.

6 Regularium priuilegia ſunt at-
tente cõſideranda, & illorum vſus.
Fratres Carmelitæ pro ſuis etiam
confratrib. habent priuileg. vt poſ-
ſint tẽpore ceſſationis intereſſe di-
uinis, & recipere ſacramẽta ab ido-
r neo ſacerdote: [r] ſi tamen confra-
ter accepta illorum bulla induatur
etiam paruo ſcapulario, & ferijs 4.
ac ſabbatis abſtineat carnibus & in
teſtinis. & latina Carmelitarũ bulla
ſatis explicat licere ſacerdoti eam
bullam & ſcapularium habenti ce-
ſ lebrare miſſas. [ſ] Secundo, in cap.
cum & plantare, cap. vt priuilegia,
De priuileg. extenditur Templario
rum priuil. iuris, pro tempore ceſ-
t ſationis. [t] priuilegium quod pro
ſanis cruce accipientibus datur, vt
ſumere poſſint euchariſt. tempore
interdicti, ſimiliter extenditur ad
u tempus ceſſationis. [u] At priuile-
gium priuatum ab homine datum
pro tempore interdicti, eſt tãquam
odium iuris ſtricte interpretãdum,
x in caſu expreſſo: [x] & nihil pro-
deſt pro tempore ceſſationis etiam
generalis. Tertio, quidam habent
expreſſum priuilegium pro tẽpore
ceſſationis (vt Salman. quilibet puer
ex collegio Orphanorum veſte al-
ba indutorum poteſt ſecum induce
re eo tempore quindecim perſonas
comites vt interſint officijs) ſed
conſulendi ſunt ne facile vtantur
eo priuilegio, ſine conſilio ſapien-
y tis. [y] ne forte periculum ſit abutendi contra intẽtionem Pontif. quod
ſi concedat fieri miſſam in priuato
oratorio, non debet in die niſi vna
z miſſa ibidem dici. [z] Cauſæ eædem
excuſat tempore ceſſationis, quæ
excuſare ſolent tempore interdi-
cti: vt ignorantia, metus grauis, &
aliæ de quibus ſup. capit. 21. & ſeq.
dictum eſt.

CAP. LIIII.

De miniſtro qui imponit aut tollit ceſſationem.

§. 2. *Autor poteſt relaxare aut ſuſpendere pro vna eccleſia, ſed non pro vno officio.*

3 *Violans ceſſationem an fiat irreg.*

Miniſter qui imponere poteſt
ceſſationem à diuinis idẽ eſt
a qui poteſt interdictum: [a] vt Pon-
tifex, epiſcopus & qui epiſcopalem
autoritatem habet, vel cui ille com
miſerit. Nulla ceſſatio imponitur ip
b ſo iure, [b] vt ſolent aliæ cenſuræ:
ſed iure datur facultas vt iudex eã
decernat, quando expedire viſum
fuerit. Capitulum viuẽte epiſcopo
c non poteſt ſine epiſcopi cõſenſu: [c]
ſi autem imponat, debet epiſcopus
tanquam inualidam reuocare. At
ſede vacante ſi ex cõſuetudine aut
priuilegio Capitulũ imponere poſ-
ſit, oportet omnes canonicos con-
uocari, & abſentes qui commode
venire poſſunt, ſimul conuenire cũ
alijs, & vt maior capituli pars con-
d ſentiat decerni ceſſationẽ. [d] Alias
canonici eã imponentes ſine debi-
tis conditionibus nihil fructus ſibi
e percipient ex beneficijs. [e] & male
imponens ceſſationem, aut qui eſt
illius cauſa, ſit obnoxius reſtitutio-
ni damnorum.

t diuina officia & ſacramenta: miſſa autem vtrunque continet. [t]
u Couarru. §. 4. num. 7 cum Ioann. Andre. [u] Cap. quod in te. ad fin.
de pœnitentijs & remiſ. vt tempore interdicti ſup. cap 48. § 4. ita
& ceſſationis accipientibus crucem, vt peregrinentur in Ieruſ. datur communio, quamuis non proficiſcantur, nec ſint in articul. mortis: vbi ſub ſacramento pœnitentiæ intelligitur & communio, vid. Couarru. §. 2. nu. 7. cum
x Doctor. [x] Frat. Medin. cum ſenatu Doct. Salmant. & praxis ita habet. Nauar. cap. 27. nu. 219. Couarru. §. 4. num. 7. quia primarum priuileg. eſt ſtricte interpretandum tanquam odium iuris. ſecus de ſimili iuris priuileg. dato accipiẽtibus crucem. ſup. V. ſed quia bulla crucia. ſuccedit priuilegijs iuris eorũ qui crucem accipiebant, probabile eſt ſpeculatiue prodeſſe pro ceſſatione generali, Couarru. d. §. 2. ante fin. ſignificat cum Ioan. Andr. & autores qui eam ceſſationem æquant cũ interdicto. Imo hæc leuior pœna eſt quam interdictum: & tamen ad terrorem imponi ſolet poſt excõ. & interdictum generale. De quo Na
y uar. num. 189. [y] [z]
z Generaliter monet ſenatus Doct. Salmant. dicto anno 1556. & de vna miſſa videtur colligi ex gloſ. cap. licet vobis. de priuileg. priuatum poſtquã aliquid operatur, eſt in reliquis ſtricte interpretandũ.

CAP. LIIII.

a Sup. [a] cap. 51. & de excommun. ca. 24 hæc eſt prima conditio, vt interdicta ſit ab habẽte autoritatem. d. c. ſi canonici. Sot. infra. art. 2. concl. 3. Couarru. c. alma. 2. p. §. 2. num. 6. & 7. ad
b ſi. Syluest. [b] Soto. d. 22. q. 3. artic. 2. concluſ. 1. cum Panormit. Aſtenſ. &
c Summiſt. [c] Per d. cap. irrefragabilis.
d [d] Soto, & alij per dict. cap ſi canoni-
e ci. [e] Quod Soto, & Syluestr. cum alijs, extendunt
ad

ad alios imponētes ceſſationem ſine cauſa, quia hi obligantur ſatisfacere damnis. [f] Sup.cap.51.§ 4. [g] Colligitur ex Syluest. inter. 3.§.8.verſ.1.Armil.§.35.& conſulti Mantius, Moya & cū alio rum ſapientum conſultatione practicarū eſt Salmanc.anno.84.& epiſcopus poteſt poſt elapſum vnum menſem aut aliud tempus relaxare, vt bene Soto quidam recent. & fauet Ioan. Andr. quia dict.ca. quamuis. de offic. Ordin.in 6. non au fert epiſcopo pote ſtatem. [h] Probatur. [i k] Summiſtæ & communis. vid. ſup.cap.29 § 2.ca. 32.§.primo. [l] Recent. Iuriſperiti cō ſult. [m] Commun. quia clem.1. de ſen ten.excommu. (ex qua poſſet ſumi ar gu.) ſolum quoad pœnam quandam pro regularib. æquat ceſſationem generalem cum interdicto. Nauar.ca 27.nu.188.189 fi. 243.fi.cum Boniſ. in d.cle.1.num.90. Card. & Imola. & fatetur Angel. ver. ceſſatio. Couar.§. 2.num.2.planè. & num.3. & §.4.nu. 7.Syluest. ceſſatio. § quinto. Franc. & add. Angel.cū Panor. Tabien.interdict 1.§ 3. Palud. diſt.18. quæſtio.8. artic 3.concluſ.4. Soto.quæſt.3.art. 2 fin ſed Anton.d. capit.dilectis. dicit forte non fit irreg. Villadieg.de irreg. capit.5.nu.26 cum Innoc.cap irrefragabili. & Ioan. An. cap. ſi canonici.de offic ordin.lib.6. [n] Dict. ſū eſt,ca.52. [o] Angel. verb ceſſatio. § 1. Calder. de interdict. fol.2. Villadieg tit.de interd. c.5. num.26. vbi Perez cumu lat multa quod pœna extendatur ad caſum ſimilem tenet Anton. 3.part. tit.26.cap.8.col.2. Ioan. Andr.in d.c. ſi canonici. Ancha. Franc Fœlin compen.interd 1.§.17. & quidam idem tri buunt Innoc. in c. non eſt vobis.de ſponſal. & in dict cap.quod in te cuius oppoſitum habetur infr lit. S. [p] Sup.M. nec amplius habetur in d.cle. 1.de qua Nauar.num.146.Cou.§.2.nu.3.Soto.art.2.fi.glo.communiter recepta in d.c ſi canonici. [q] Bene Nauar.nu.188. [r] Sup. cap.53.lit.Q & ſeq. [ſ] Palud.q.8.art.3.Sot.ar.2.Ledeſ.2.p.q.26. art.2.fol.367.Margallo rubr. de celebr.miſſ.fol.15.recent.Theolog Fr.Med.cap.11.§.14 Nau.nu.188.fi.& Hiſp.nu.247. Syl.interd.1.§ 1.ceſſatio §.vlt.& Coua.quamuis dubius tandem magis propendet §.2.nu.3.cum Peruſ.Boniſ.Anto.Imol.Franco. Præpoſ. Abb.cap.dilectis,de appell.col.4.num.19. Dominic.& planè

2 Relaxare ceſſationem poteſt qui iure ordinario poteſt interdictum: [f] nempe autor aut ſuperior illius aut ſucceſſor in dignitate. poteſt autor vt epiſcopus aut iudex de legatus ad tempus ſuſpendere, [g] vt pro vna ciuitatis eccleſia, aut monaſterio. at ſuſpendere pro vno officio (vt pro miſſa noua, vel ſepultura) reſeruatur Papæ: [h] (ſicut ſolus Papa concedit in eccleſia ſtricte & ſpecialiter interdicta aliquis celebret, [i] diſpenſans ad eum tantum effectum) quia ceſſatio ſicut & excommunicatio ita habet à iure determinatum effectum, vt omnes effectus eius ſint ipſo iure cōnexi. [k] Quare ſi epiſcopus concedat vt occulte in vno monaſterio aut capella dicatur miſſa, conceſſio ipſo iure extenditur vt tunc fieri ibidem poſſint alia officia: [l] niſi impediantur ex eo quod cum ceſſatione ſimul eſt interdictum, quod ab epiſcopo tantum ſuſpenditur pro determinato effectu, vt pro miſſa.

3 Clericus violās ceſſationem ſi ceſſatio ſpecialis eſt, nō fit irreg. [m] At ſi ceſſatio ſit generalis (quę quātū ad priuilegia iuris antiqui æquatur interdicto. [n]) Quidam ſumpto argum. ex clem. 1. de ſen.excomm. æquant hanc interdicto etiā quantum ad pœnas ibi expreſſas: & aiūt violatorē ceſſationis generalis fieri irregul. [o] At falſo quia. dict.clem. ſolum agit contra regulares exemptos, qui non ſeruant interdictum aut ceſſationem generalē à Matrice ſeu cathedrali eccleſia ſeruatam: qui regulares incurrunt ipſo iure excommunic. [p] licet ceſſatio generalis imponatur à Capitulo eccleſiæ cathedralis, aut à ſolo epiſcopo. ſi autem religioſus violet ceſſationem ſpecialem, nō fit excommunicatus: [q] quia id iure non exprimitur. Et Mendicantes dum violant generalem, non incurrunt excommunic. quia ſpeciali priuilegio eximuntur. [r] Et generaliter clericus in ſacris miniſtrans tempore ceſſationis generalis non fit irregular. [ſ] quia irregularitas non incurritur extra caſus iure expreſſos: [t] iura autem tantum exprimūt de eo qui celebrat violans eam quæ eſt propriè cenſura eccleſiaſtica, & propriè pœna quæ immediate reſpicit perſonam delinquentem. At ceſſatio non numeratur inter cenſuras, [u] nec eſt propriè pœna, cum non reſpiciat immediate delinquētem magis quam alios innocētes: & ita refertur ad factū vt ceſſent immediate officia æque pro omnibus: [x] non autem refertur ad aliquos iuris effectus, aut ad pœnas generaliter omni delinquenti impoſitas, licet excommunicationem indicat regulari exempto violanti.

Innocen. d.cap.irrefragabilis.col.fin. ſed dum in locis citatis lit. O.ait celebrantē tempore ceſſationis fieri irregul. exponēdus eſt, vt ceſſationem latè capiat pro ſtrictiſſimo interdicto antiquo (in quo olim ceſſabant oīa officia, vt nunc in ceſſatione) & ita illum bene exponunt Tab.interd.1.§.3. Arm.§.43. Sentit Perez cont. Villad. & cit. O. [t] Vt bene Nau. colligit ex.c.is qui. de ſent.excommunic. libro ſexto. [u] cap. quærenti. de verb. ſignificat. ſup.cap. ſecundo, §.primo. Nauar. num.188. At Sot. quæſt.3.2. vocans cenſuram, loquitur late & impropriè, (vt dictū eſt. cap.52.H.) ſed alibi melius diſtinguit. [x] Sup. capit. 52.§.5.

CAP. LV.

De pœna degradationis.

§.1. *Conuenit cum ſuſpenſione & irregular.*

2 *Quis proferat ſententiam, & de antiqua conſuetudine. fit degradatio etiam à minoribus ordinibus.*

3 *Depoſitio, ſeu verbalis degradatio quomodo fiat? degradatus tenetur ad horas, & vere conſecrat.*

4 *Quis reſtituat degradatum in priſtinum gradum.*

5 *De cauſa diſpoſitiua ſeu culpa ob quam fit. & quid præcedat? quando tradatur brachio ſeculari?*

DEgradatio actualis includit executionem, qua clericus realiter degradatur, & eſt actus ſpiritualis, qui videtur reduci ad ſuſpenſionem quandam perpetuam, [a] vt ceſſatio reducitur ad interdictū. Nunquam infertur ipſo iure, ſed ab homine, ſicut & ceſſatio. Definitur, [b] eſt pœna eccleſiaſtica qua vir eccleſiaſticus priuatur omnino executione ordinis & beneficij adminiſtratione & omni priuilegio clericali, abſque ſpe reſtitutionis, & cū quadam ſolemnitate. In iure vox degradetur interdum ſumitur pro ſuſpēdatur aut deponatur: [c d] & è contrario deponatur pro degradetur. [e] Conuenit cum ſuſpenſione, quia ſupponit poteſtatem in perſona eccleſiaſtica: ſed differt in eo quod ſuſpenſio non tollit ſpem diſpenſationis, nec per ſe priuat tota executione officij, aut beneficio. [f] Conuenit cum irregularitate quæ ſuperuenit ordinato, [g] quia intendit tollere de ſe poteſtatem irreparabiliter, tollit tacto.

CAP. LV.

ANno. [a] Gab. tom.1.ex Capra, & Claro ver. degradatio. D.Th. 3.p.q.82. art.8.ad 3. Anton. tertia p. tit.27. cap.quarto, fin. Aſten.lib.ſeptimo, titu.17. Summiſt. Angel. Syluestr. Tabien. Arm. verb. degradatio. Fęlician.lib.de cēſuris.tit.de ſuſpenſione. capit. nono, & tit. de degradat. cap.primo, & quarto, Maiol. lib.tertio, de irregular. capit.22. & obiter Nauar. capit. 27. numero 155. §.5. Simanc. de Cath. inſtitut. capit. 45. de pœnis. numero 25.& in nouo.cap. 25. verb. epiſcopus. & capitu. 34. Aſten. libro ſeptimo, tit.17. & quod ſit actus ſpiritual. pro quo non licet pretium exigere. Nauar. conſil. 66. tit. de Simo. libro quinto, Petr. Bollo in œcom. canonic. titu. de degradat. & alij infr. [b] Syluestr. degradat. §.ſexto. Armil. §. ſecundo. Tabien. Angel. & colligitur ex capitulo degradatio, de pœnis. libro ſexto, vbi Doctores. [c] Cap. clericus qui.46.d. Fęlician. de degradat. capit. primo, & vigeſimoſexto. Maiol. libro tertio, capitulo ſeptimo.fin. [d] cap. Dictum. vndecima diſtinct. & capitulo vndecimo, de cleric. non reſid. capitulo primo, de cler. puguan. in duel. Nauar. cap.27.nu. 556.§.quarto, Tabien. ſuſpenſio. vbi Syluestr. numero vndecimo. [e] Capit. ſi quis ſacerdotum. vndecima quæſt. prima, capit. primo, de homicid. voluntar. cap. nono, de hæret. [f] Sup. capit. 32. Nam ſuſpenſus à beneficio retinet titulum, ſed ad tempus priuatur adminiſtratione & fructibus. & cap.31. nunquam datur ſuſpēſio totius officij in perpet. [g] Sed irregul. per ſe inhabilitat etiam

men vſum in perpetuum: & degradatus dicitur irregul. indiſpenſabilis. [h] Irregularitas ſuperueniens differt, quia non priuat titulo beneficij, nec fructibus: [i] priuatio beneficii aufert titulum, ſed non habilitatem: ſed degradatio aufert titulum & habilitatem cum fructibus in perpetuum. Secundo, differt quia irregul. incurritur ipſo iure iã tum, & abſque ſolemnitate: & interdum non priuat executione ordinis ſuſcepti. [k] quæ tamen aliter reperiuntur in degradato.

2 Sententia degradationis clericorum in ſacris profert homo non quilibet, ſed proprius epiſcopus: comprobante legitimo epiſcoporũ numero, [l] niſi caſus vrgeat. & oportet vt ex deſignatis epiſcopis conſentiat in ſententiam maior pars: [m] ſunt enim iudices aſſeſſores, [n] non ordinarii. Olim ad cauſam grauiorem criminalem epiſcopi dignam depoſitione, cõueniebãt duodecim epiſcopi cum Metropolitano: [o] quæ cauſa nũc reſeruatur Summo Pontifici: [p] & iure etiam antiquo reſeruabatur. [q] ſed dum Papa extra curiam delegat, requiritur ſpecialis commiſſio manu papæ ſignata: [r] & vt adſint ad ſententiam duodecim epiſcopi cum Metropolitano: [ſ] quia ſpeciali iuri antiquo circa ſuſpenſionem [t] ſeu depoſitionem epiſcopi non derogatur per generalem legem ſuperuenientem, [u] niſi exprimatur. Cauſę minores epiſcoporum ſunt terminandæ in concil. Prouinciali per deputatum. [x] Ad ſententiam degradationis contra presbyterũ concurrunt ſex epiſcopi cũ proprio. [y] contra diaconum aut ſubdiaconũ proprius epiſcopus cum aliis tribus. [z] Nunc vicem epiſcoporum ſupplent totidem Abbates infulati, [a] cum Vicario epiſcopi: [b] vt iure antiquo ſufficiebant ad degradationis ſententiam contra hæreticum. [c] Initiatum minoribus de gradu per ſententiam deiicit iure etiam antiquo, ſolus epiſcopus pro prius ex conſuetudine. [d] ſic ſolus epiſcopus deponere poteſt à beneficio. [e] in actuali autẽ degradatione, dũ executioni mandatur, nõ requiritur vllus epiſcoporum numerus: [f] ſed ſolus proprius epiſcopus exautorizat, [g] & exuit illũ ſacris veſtibus: deinde ſolus tradit curiæ ſeculari, [h] tamquam laicum puniendũ. Dum vero Pius Papa I. iubet clericum, qui contra Prælatum ſuũ conſpirauit, tradi curiæ ante examinatum iudicium, [i] nomine curiæ intelligit cõgregationem clericorum tunc in communi viuentium. [k]

3 Degradatio verbalis, (dum in verbali ſententia finitur cauſa) dicitur depoſitio: [l] deiicit ab ordine, & aliquando à minori, [m] & à gradu eccleſiaſtico. [n] Et differt à degradatione, quæ poſt ſententiam infert actualẽ degradationem, ſeu executionem ſententiæ, præcedẽte ſolẽnitate, & certo numero epiſcoporum aut Abbatum. nam depoſitus fruitur adhuc priuilegio canonis, & fori: [o] niſi in quibuſdã cri-

laicos ad ſuſceptionem cuiuſque ordinis, in quo differt à ſuſpenſione, & degradat. [h] Maiol. lib. 3. capit. 22. [i] Nauar. cap. 27. num. 249. [k] Nau. c. 27. nu. 200. §. 7. nu. 191. 198. & 206. §. 5. [l] Trid. ſeſſ. 13. ref. c. 4. vbi tamen moderatur ius antiquum. Felic. cap. 5. Summiſt. verb. degradat. [m] c. 2. de pœnis. lib. 6. Fęlic. c. 5. Summiſt. [n] c. fin. 15. q. 7. Fęlic. c. 6. Abb. c. nõ poteſt nu. 18. de re iudic. glo. ſumm. 3. q. 3. commun. in c. 1. de hæret. in 6. Albertin. de cathol. aſſertio. q. 9. & recen. Iuriſp. id colligunt ex Trid. d. capit. 4. fin. verb. aſſiſtentibus. [o] Pan. c. non poteſt de re iudicata. Simanc. ſup. [p] Trid. ſeſſ. 24. reſ. cap. 5. c. nullus. 2. q. 4. ca. primates. 12. q. 1. vbi add. & c. diſcutere. 3. q. 6. & Trident. referi ſe ad ſeſſ. 13. c. 6. fi. & ca. 8. quod autem ibidem ait. cap. 4 non comprehendit epiſcopos. vt cauſa hęreſis in epiſcopo reſeruatur Papæ. ca. inquiſitores. de hæret. in 6 & Trident. ſeſſ. 24. c. 5. Simanc. c. 25. num. 7. 10. & num 23. late de cauſa Carranzę Archiepiſcopi Toleta. cui Simancas interfuit Romæ. vid. c. 34. num. 37. Quæ autem dicãtur cauſæ graues aut grauiores. Iul. Clar. in pract. cauſarum crimin. in princ. n. 9. Menoc. de arbit. lib. 2. centur. 3. caſ. 266. Lelius Iordanes. lib. de maioribus eccleſiæ cauſis. c. 1. & 2. & olim quamuis informatio & cognitio de cauſa epiſcopi pertineret ad Metropolitanum, aut ad concil. Prouincial. ſed ſententia & definitio nunc & olim pertinent ad Papam. [q] Colligitur ex c. quæuis 3. q. 6. vbi glo. & hinc probat Bellamer. in c. 1. col. 3. de iudic. & Ripa. nu 12 & 5 q 4. ca. duodecim. glo. c. accuſatus. 3. q. 6. communis ſecundum Rip. l. qui condemnare. nu. 10. ff. de re iudic. Felin. c. non poteſt. eod. Iordan. ſup. c. 2. cont. Abb. c. graue. de præbend. & Simanc. ſup. [r] Trident. ſeſſ. 24. reſor. cap. 5. & in ſimili. cap. 20. [ſ] Summiſt. verb. degradatio citant iura, de quibus infra. Z. nam Trid. ſeſ. 13. c. 4. nihil innouat de iure antiquo circa epiſcopi degradationem, quantum ad numerum epiſcoporum. [t] Epiſcopus non comprehenditur ſub generali lege ſuſpenſionis ſup. c. 34. §. 2. V. ad quam ſuſpenſionem reducitur degradatio. [u] c. 1. de conſtit. in 6. & Doct. citati ſup. lib. 3. de pœniten. cap 6. § 4. & c. 16. §. 7. M. in gloſſ. [x] Trid ſeſſ. 24. c. 5. fi. vbi nullam differentiam facit inter cauſas minores epiſcoporum. atque ita corrigit cap. quæuis. 3. q. 6. [y] [z] cap ſi quis. cum ſequen. cap. in ſacris. 15. q. 7. cap. degradatio. de pœnis. lib. 6. capit. ſi autem Abbas cap. non poteſt. de re iudic. Fęlician. cap. 5. Syl. Angel. Tabien. Aſten. citant iura. gloſſ. fin. capit non poteſt. de re iud. cap. 1. de pœnit. in 6. & l. 60. 61. tit. 6. p. 1. [a] Trident. ſeſſ. 13. refor. cap. 4. vbi moderatur & declarat cap. 1. de hæret. in 6. (quem text. exponit Bernar. Diaz, pract cap. 3. num. 7. Simanc. cap. 45. nu. 25. Menoc. caſ. 415.) ſed non corrigit in eo quod nunc ſicut & illo ca. 5. in ſpeciali caſu hæreſis non requiritur certus numerus epiſcoporum, abbatum, aut aliarum perſonarum in dignitate conſtitutarum [b] In quo corrigitur ius commune per Trid. d. capit. 4. vbi addit vt epiſcopus per ſeipſum procedat ad ſolemnem degradationem. de quo Menoch. caſ. 215. 415. Iul. Clar. lib. 5. ſent. § fi. quæſt. 94. Mandoſ. add. ad Repertorium inquiſit. verb. degradatio. ad fi.

[c] Fęlician. cap. 6. Anton. ſup. per cap. quia. de hæret. lib. 6. Nec obſtat. cap. epiſcopus, presbyter. 11. quæſt. 3. ibi, fiat ab eiſdem epiſcopis qui degradarunt. quia intelligitur diſtributiuè, vt quiſque à ſuo epiſcopo per quem degradatus eſt, reſtituatur. Commun. per cap. 2. de pœnis in 6. l. 61. tit. 6. p. 1. Albertic. in cap. 1. not. 8. de hæret in 6. Gambara. lib. 2. de offic. legati. num. 195. vid. Couarru. pract. ca. 25. conc. Simanc. cap 45. nu. 25. qui putat iure antiquo requiri numerum epiſcoporum, pro actuali degradatione hæretici. [d] Fęlician. capit. 3. 6. & 27. per capit. 3. de conſuetu. lib. 6. & recent. Iuriſperit. quamuis Panorm. per. cap. 2. de pœnis, dicat requiri duos vicem capituli repræſentantes pręter epiſcopum, de quo gloſſ. capit. epiſcopus. 11. quæſtio. 3. [e] Fęlician. cap. 3 & 27. per ca. tuæ. de pœnit. vbi Abb. Liubenius. C. de Sacroſanct. eccleſ. Menoch. de arbitr. caſ. 215. [f] ca. ſecũdum. de pœn. lib. 6. Fęlic. cap 7. quare Trident. ſeſ. 13. capit. 4. ver. nec non verbalem depoſitionem, loquitur de præambula ſententia à multis epiſcopis data verbo, quæ ordinatur ad actualem degradationẽ, iuxta cap. nouimus. de verborum ſignificat cap. qualiter & quando. de accuſ. & hæc ſententia ſæpe fit cum actuali ſtatim degradatione. At du alia depoſitione verbali ab officio aut beneficio, quæ in verbo ſiſtit. Trid. nihil innouat: & ad illam ſufficit ſolus epiſcopus. Menoch. de arb. caſ. 215. [g] Non degradat inferior epiſcopo. commu. per cap. degradatio. de pœn Anto. Gabr. tom 1. ex Cap ver. degradat. reg. 84. [h] Simanc. c. 25. Doct. ſup. Trident. ſup. ſed ante actualem degradationem iudex ſæcularis non poteſt punire, niſi ei tradatur: facta vero degradatione poteſt, licet ei non tradatur. Anto. Gab. to. 1. ex Clar. §. fi. q. 36. verb. degradat. in tribus caſibus traditur brachio ſæculari. Summiſt. verb. degradat. vbi Tabien. fin. [i] Pius Papa I. cap. ſi quis ſacerdotum. 11. q. 1. & mox c. ſtatuimus dicit, ante examinatum iudicium tradatur curiæ. Non loquitur de curia brachij ſæcularis: cuius vſus cum ſolemni degradatione nõdum erat tempore Pij I. vt in illius vita aiunt Platin. & alij. [k] Sic in d. cap. ſtatuimus, & cap. clericus vero. 4. q. 3. curia vocatur congregatio (ſeu monaſteriũ clericorum regularium, quorum ſeruus fiebat qui conſpirabat in epiſcopum) vt ex Alexan. ab Alex. lib. 2. Genial. dier. c. 16. lib. 6. cap. 12. colligunt Zazius in l. 2. ff. de orig. iur. Duaren. lib. 1. de ſacris eccleſiæ miniſterijs. cap. 12. vt nunc puniuntur regulares. c. tuæ. De pœn. Aliter tamen exponit Villamanta in l. Diuus. ff. ad l. Iuliam. de falſis. [l] Summiſt. verb. degradat. Fęlician. capit. quarto. [m] Cap. fin. 24. d. cap. ſi quis epiſcopus. 27. quæſtio. prima. Bernard. Diaz. pract. cap. 132. per cap. ſi quis. 77. d. ab omni ordine etiam minori fieri poteſt degradatio, de rigore iuris: (vt ſit ab epiſcopatu, qui tamen non eſt nouus ordo) contra Boniſac. in capit. cum contingat. de pœn. lib. ſexto. [n] Sic iura & concil. Trident. ſeſſ. 13. cap. 4. vocant deijcere gradu, id eſt, priuare officio, beneficio, dignitatis eccleſiaſticæ grado, aut priuilegio clericali. [o] Syluestr. § primo. Angel. Tabien. Armill. Fęlic. cap. primo, ſeptimo, & 9. quare hic puniri non poteſt à iu-

dice

dice ſeculari Couar.citatus inſ. S. Nauar.num 82.glo fi.cap 2.de pœnit.in 6.& alia glo.cont.glo.capitu.dictum.81.d.& l.61.titu.6.
p p.1. p q Cou. pract. c.32.nu.2. in quibus criminibus non degra-
q tur actualiter, ſed verbabiliter tantum. idem Couar.lib.2.var c.
29 num.26. Cle.p.2.§.1.num.9. Ant.10.2.ex Claro.§.fin.q.36.
verb. degrad. Bern.

nis materia (contra regul. Breuiar. ti.de orat.§.3.) nec recitans &
cum duobus extra chorum, cenſetur officiare. Villadiego. ſupra
a cum Specul.ti.delega. §.diſpenſatio.verſ.quid excommunicatus a
b b D.Tho.3.par.quæſt.82. 8.& add.quæſt.39. Theolog. 4.diſt.13.
vbi Richard.& Soto, quæſt.1. ar.8. Sylueſt.degradat. §.7.Tabien.

p q minibus, p (vt Aſſaſſini, q aut ſi
r clericus ſe immiſcuit enormibus r)
ſ aut ſi ſequatur incorrigibilitas. ſ
quod ſi ſtatutum aut iura ipſo fa-
cto imponant pœnam degradatio-
nis: intelliguntur de hac verbali,
t quæ eſt mitior pœna. t Degrada-
tus ſi eſt initiatus ſacris tenetur ad
u horas canonicas: u (vt tenetur be
neficiarius, qui ex culpa, fructus
x non facit ſuos x) & illas degrada-
tus dicere debet ſine, dominus uo-
y biſcum, y ſicut & denunciatus de
z excommunic. z Degradatus & apo
ſtata retinet indelebilem characte-
a rem baptiſmi, aut ordinis. a quod
ſi ſacerdos aut epiſcopus ſit, & con
ſecret euchariſtiam aut ſacerdotes,
peccat: ſed tenet factum. Et dum
hæreticus aut apoſtata reconcilia-
tur eccleſiæ, aut degradatus reſti-
tuitur in priſtinam dignitatem,
non eſt iterum baptiſmo aut or-
b dine initiandus. b ordinatus ab
epiſcopo depoſito eſt iure ſuſpen-
c ſus. c

4 Reſtituere in priſtinum gra-
dum, ſeu plene abſoluere eum,
qui actualiter cum executione fuit
degradatus etiam in minoribus or-
d dinibus, pertinet ad ſolum Papam. d
ſed depoſitum abſoluere, quamuis
contra illum verbalis ſententia ſit
prolata, poteſt ante executionem
ſententiæ reſtituere epiſcopus ex
e cauſa: e ut ſi poſtea comprobe-
f tur illius innocentia, f vel ſi per-
acta pœnitentiæ parte præſefert
magnam emendationis ſpem: aut
eſt vir aliorum ſaluti valde vtilis,
g vbi penuria eſt ſacerdotum. g Idem
poteſt Metropolitanus ex cauſa,
quando ad illum iuſte appellatum
eſt. Reſtitutio hæc fit ante altare,
vbi & gradus ordinum conferri
ſolent. reſtituens & reſtituendus
debet eſſe ieiunus. Poteſt fieri ſine
h miſſa, & extra tempora ordinum, h
reinducendo hominem veſtimenta
ordinis, cum precibus, & cum qua

dam verborum forma & ſenten-
i tia: i ſicut cum ſolenni verborum
forma & veſtium nudatione degra
k dari ſolet. k

5 Cauſa diſpoſitiua ob quam cle-
ricus verbali ſententia deponen-
dus eſt, debet eſſe graue crimen &
l ſæpius iteratum: l vt quod (præ-
m ter arbitrium iudicis) m eſt crimen
lege ciuili dignum pœna mor-
n tis: n niſi iure canonico mitior
o pœna exprimatur. o crimina depo-
ſitione verbali digna in iure dicun-
tur, adulterium clerici ſacris initia-
p ti, & illo grauiora. p ſtuprum vir-
ginis: aut qui notorie diu perſeue-
rat concubinarius poſt monitio-
nes. Ob grauiora his proceditur
q ad actualem degradationem. q An
te ſententiam præcedere debet ac-
r cuſatio, r & excommunicatio, vſ-
que ad anathema. ſi non proceda-
tur pro crimine graui, ſed pro con-
contumacia, hic ante excommu-
nic. debet ſuſpendi. ſi poſt hæc re-
ſ media maneat incorrigibilis, ſ tunc
deponitur, & actu degradatus tra-
ditur per proprium epiſcopum bra
t chio ſeculari. t Si ob infamiam
per uiam inquiſitionis aut denun-
tiationis deprehenſus eſt reus,
non eſt caſtigandus, niſi prius pa-
terne increpatus neglexerit corre-
u ctionem. u In duobus tamen ca-
ſibus (nempe ſimoniæ, & homi-
cidii (reus cognitus per viam de-
nunciationis, punitur, ſicut & ac
x ſatus puniri ſolet: x qu a hæc duo
crimina, peracta etiam pœniten-
tia, habent coniunctum execu-
tionis ordinum impedimentum.
Regulares ex leuiori cauſa & pro
batione remoueri ſolent ab offi-
y cio: y quia in multis renuntiant
iuri, & ordini iudiciario proce-
z dendi. z Si iudici ſeculari trada-
tur hæreticus deberet uidere pro-
ceſſum: at ſatis eſt vt ex ſententia
audita ſciat reum eſſe impœniten-
tem & pertinacem, uel relapſum:

Diaz.prac.capit.91. Lambert. & Conrad. vid. Naua. c.27. num.135. Syl Summiſt. verb. aſſaſſinus. de quo cap.1.de homic.in 6. Soto l b 6. iuſt.q 1.4.colu.5 fi. item ſi clericus fiat reus læſæ Maieſtatis. Anton. Gabr. cũ Claro & communẽ dicit Curtius iun.
r conſ.159.nu.1. r Couarr.pract c.32. Nauar. ca.27 num 81. cum Stephan. Sylu. cleric 3.§.7. Angel. cler.10.§.1. ubi citat multos. Tab excommunic. 5. caſ.2. n.23. Ant. Capitius. deciſ.161. Perez.l. 2.tit.3.lib.1.ordi p. 99. cum mult ſed Panor. Io. Andr. & Card. in c.perpenſ li mus, requirunt, ut prius ſit admonitus. idem Tab. & Ang. alij tamen citati id nõ requirunt, ut hic amittat priuilegium
ſ fo ii. ſ Couar. pract. ca.32 & lib.2.var.c. 20 nu 7. Fœlician. c. 7. Nau.nu.81.§ 11. Bern Diaz. pract.c. 131. Sylu. ſupra Maiol.lib.5.irreg c.56. fin. inueteratus & incorrigibilis clericus, niſi ſit in ſacris, perdit priuil. fori, & punitur à ſeculari abſque degradatione. At propter ſententiã ſolam verbalem non perdit priuil.canonis & fori, niſi ſit incorrigibilis ſupra
t cit. O. t Sylu degradat.nu.2 fin. & §.4. citat iura, quæ ob quædam crimina imponunt degradationem ipſo facto. Fœlician.cap.12.& ſequen. Nauar. ca.27.nu.248.
u u Paludan.4 diſtin.15.q.5.artic.2.num.15. Soto.lib.10.iuſt.quæſtio.5.art.3. Fœlician.cap.25. Sylueſt.degradat.§.8. Angel.§.4. Ar-
x mil.§ 3. Tabien.§.2. Nauar.lib.de orat.no.21. nume.17. x Plouer. tract.de horis.1.par.q.12. Albert.de Ferrariis tract de hor.nume. 16. Anton.3. par.ti.24.ca.76. Ang hor §.5. Sylueſt.§.3.excommunicatus aut ſuſpenſus à beneficio, aut qui ob nõ reſidentiam amittit fructus debet recitare. Nauar. no.7.nume.17.& cap.25.nume. 102.124. Couar.3.var.ca.18.col.14 cum Pan. Ioan .de Lignan. Specul Cardin.& Turrecre.in ſumma 91.d. Villadieg.11.de ſuſpẽſ. cap.3. num.16. vbi Perea cum Felin.& Hoſtien. Dec. Sandoual. 5.par.del officio eccleſiaſtico, ca.5.& recent. Theol. ſibi autem imputet damnum, quod ex ſpontanea culpa procedit, ut ait Nauar.
y cap.25.nu.104. Turrecrem.ca.2.93.d ar.13.conc.3. y Monet Syl. Angel. Armil. Tabien. ſed quidam cum dubitatione, quia non proz batur expreſſo iure. z Sup.ca.7.§.ſecundo, & tenet Sylueſt.uerb. orare.§ 3. Hoſtien. Coſmas. Couar.cap alma.1.par.§.3.nu.8.cum Arch id.ſed Nauar.add. Hiſp.cap.27.num.45. negat peccare ſi dicat. Dominus uobiſcum. vid.lib.de orat.no.7.num.16. quia eſt le-

§.2. Ang. Armil. Fœlician. cap.1.& 15. Card. in c.accedẽs. 50 di. dicit communem Theolog. &
c Canoniſt. c Nauar. cap.27. nume.241. Maiol. lib. quarto, de irregul.capit.26 Diuus Thomas 3. par. quæſtio.82.8. ad tertium, Albert. diſtinct.decima tertia, articu.30. Soto, quæſtio. prima, articu.8. & diſtin.25. quæſtio.2.3. Armil. irreg §.78. Ange §.
d 30. fin. d Fœlician. cap.26.29. quia sa. epiſcopus. 11.quæſtio.3.ex concil Maguni. (vbi à ſynodo epiſcopus reſtitui poterat) correctum eſt per capit. ideo el primo, 2. quæſtio.ſexta, Sylue.verbo.caſus.§.6. ver.6. Specular. Archid. Panor.
e e Per cap.clericus maledicus.46.diſtin Fœlician.Sylueſt. & alij
f ſup. f capit. epiſco-
g pus.11.quæſtio.3.g
h h Fœlician.cap.vigeſimoſexto, fin.& de
i inde. capitu. 28. i
k k Fœlician. cap.3 fi. & 17.& pro.K.ca.3.
l & late.7. l Fœlic.capit.primo, per cap. iuæ.de pœnis. Nauar. cap.vigeſimoſe primo, nume.249. col.2.de ſodomia li
m terata. m Deci. cũ Abb.cap.at ſi clerici.de iudic.referunt caſus ad arbitrium iudicis. ſed probabilius eſt iudicem nõ poſſe deponere niſi in caſibus iure expreſſis. Summiſtæ verb.degradat. Anton. Gabr.tom.1. ex Claro verb. degradat. Fœlician. ca.primo, fin. cum Anani.& Anton.in cap.2. de cleric.pugnante in duello. ſed aliquando licet extendere pœnam iuris ad ſimilem & grauiorem ca-
n ſum. Fœlic.cap.14. Perez ad Villadie.de irregul.ca.5.nu.16. n An-
o ton.in cap.dilectis. col.6.de purgatione canon.cum Innocen. o Fœlician.cap.1.& 15.cum Fœlin. in cap.qualiter, el ſecondo, de accuſ.
p p Fœlician.ca.duodecimo, Nauar. cap.27.nu 248 §.ſecundo, cum
q Panorm. & Aretin. Sylueſt. ver. crimen, & degradat § quarto. q
r Fœlician.capit.12.13.& 14. r Summiſt. Fœlician.ca.primo, fi.cum
ſ t Hoſtien.in Summ.titu.de accuſ. ſ t Supra.§.3. lit.S. Fœlician.cap.
u ſecundo, & pro T.Fœlic.cap.14. u x Fœlic.ca.19 pag.361.cum glo.
x in ca.vigeſimoprimo, de accuſ. ſed præuia monitione, ut ait Fœlic.
y cap.21. y z Fœlic.cap.decimooctauo, per ca.ſecundo, de accuſ.& ca
z pitu.32.de ſimonia. Claud.uerb. correctio. §.primo, verbo. cauſa. appellatio. quod conceſſit iure communi Innocen. ca.qualiter & quando, el ſecondo, de accuſ.vbi Pan.num.61. Sylueſt. inquiſitio.2. verſ.8. Armil.§.11. Anto. 3.p.titu 9.ca.15. & id priuileg conceſſit Boniſ. IX. Minoribus.in Monum. fol.102.conceſ.499. Compend. Mendic. verbo correctio.§ 8.& 9. idem Boniſ. Ciſtercien. ſe-

atque ita ſine alia proceſſus exami-
a natione debet illum igni tradere:[a] quia iudex eſt merus executor iu-
b ris,[b] ſuppoſita ſententia criminis declaratoria in caſu hæreſis. nec po-
c teſt mutare ſententiam.[c] ex cauſa tamen graui & euidente cum beneplacito iudicis eccleſiaſtici, poſ-
d ſet executionem differre.[d] idem fere eſt ſeruandum in quibuſdam caſibus quos Pontif. reſeruat in cœ-
e na Domini,[e] ut in literarum Apoſtolicarum falſario, aut percuſſore epiſcopi, & in quibuſdam alijs.

CAP. LVI.

De inhabilitate ad beneficia aut officia: & de alijs pœnis.

§. 1. *Inhabilitas differt ab irregular. De ſtatutis collegij inhabilitantibus.*

2 *Opinio aſſerentium, quod per pœnam ipſo iure poſſit am priuatur homo titulo beneficij, ſed non poſſeſſione.*

3 *Requiri ſemper ſententiam iudicis; & inſuper ut reum ſpolie: poſſeſſione.*

4 *Priuatio beneficij aut priuilegij non imponitur à iudice extra caſus iure expreſſos. Homicida antequam priuetur poteſt renunciare beneficium.*

5 *De alijs pœnis: ut verberatione, carcere & damnatione ad triremes.*

INhabilitas ſeu incapacitas ad recipienda beneficia, aut officia eccleſiaſtica, eſt pœna, quæ ipſo iure imponitur propter quædam crimina: ut propter ſimoniam exteriorem vtrinque completam in bene-
a ficio.[a] Dum vero beneficium collatum eſt propter eam ſimoniã conuentionalem, quæ dicitur cõfiden-
b tiæ[b] (quando cum exteriori pacto confidentiæ illicitè receptum eſt be-
c neficium[c] reſeruatur Pontifici. Hæc inhabilitas conuenit cum ir-
d regularitate:[d] quia de ſe eſt perpetua, & imponitur ſolo iure in caſibus tantum expreſſis. ſed differt, quia irreg. immediate priuat receptione ordinis, aut illius executione: & ſecundario facit communiter inhabilem beneficio obtinen-
e do.[e] At ſi quis abſoluatur à culpa & excommun. ſimoniæ in beneficio, poteſt promoueri ad ordines, & miniſtrare in ſuſceptis: manente inhabilitate ad beneficia. Deinde conueniunt, quia vt epiſcopus diſpenſat in irregularitate, quando eſt pœna ob delictum occultũ proueniens: ita uidetur diſpẽſare poſ-
f ſe in hac inhabilitate,[f] etiam incur-
g ſa ob ſimoniam occultam:[g] quia nullo iure exprimitur reſeruari Papæ, ſicut nec occulta excommunicatio, quam hic ſimoniacus incurrit. Damnatus de hæreſi fit inhabilis beneficiis & officiis dignitatis;
h [h] at abiurans de leui, aut de vehe-
i menti[i] non manet ita inhabilis.
k [k] Statuta quædam per Pontif. con-
l firmata[l] faciunt inhabilem pro quibuſdam beneficijs, aut præbendis collegij. vt exigitur certum tempus
m ætatis,[m] (niſi diſpenſetur) & ne multi anni tranſierint à tempore finiti ſtudij: & quædam ratio paupertatis, niſi, diues vere renuntiauerit fructibus, aut etiam titulo bo-
n norum.[o] ſi poſt habitum collegium contrahat matrimonium incurrit ipſo facto pœnam amittendi
o præbendam.[o] At ſi bona fide probatus eſt ætate, paupertate, generis nobilitate & puritate ſanguinis & moribus habilis per diligentem
p informationem,[p] & tamen poſt habitum beneficium ſuperueniat dubium ſpeculatiuum, deponat il-
q lud practice.[q] Quando inhabilitas prouenit ex cenſura aut ex pœnali irregul. ſi abſoluatur aut diſpẽſetur, manet habilis ad beneficia, & dignitates. Illegitimus tamen ſacerdotio initiatus niſi expreſſe diſpenſetur, non eſt habilis ad dignitatem. ſi excommunicatus aut irregularis ex delicto occulto recepit inualide titulum beneficij, epiſcopus (qui poſſet tollere eam pœnam

ea punitionem monialium, & ſororum ſubditarum, vt habetur in eorum lib. 2. de priuil. c. 49. quomodo autem cum regular. ſit procedendum ad correctionem & punitionem, vid. Triden. ſeſſ. 13. refor. cap. 1. ſeſſ. 24. cap 1. Panor. c. cum contingat, num. 26. de foro compet. & in cap. reprehenſibilis. num. 11. de appellat. ſeruanda tamen ſunt à Prælato etiã regularia, quæ ſunt de ſubſtãtia iuris commun. 1. vt adſit accuſator aut infamia. 2. vt uideat rem de qua agitur, & proceſſum: & adſint teſtes fide digni. 3. ne contra inauditam partem proferat ſententiã. Ant. & Armilla, ſu-
a pra Panorm.[a] [b] Fe-
b licia ca. 10. & citat.
c §. 2. H. Simanc.[c] Fe-
d lician. cap. 11.[d] Felician. cap. 10. vt ſi aliàs conſtaret innocentia illius damnati, cui iure naturæ competit defenſio per appellationem. Aut ſi iudex habet alias querelas cõtra illum reũ: aut vt illum interro-
e get de cõplicibus.[e] Felician. cap. 13.

CAP. LVI.

a [a] SVp. cap. 14.[a] [b] c.
b 37 §. 5. Nauar. c.
c 23. num. 10.[c] Nau. ſup. nu. 110. non prohibetur cõfidentia, niſi in qua interuenit pactum ſimonia-
d cum[d] Inhabilis beneficio nõ prohibetur recipere ordines, niſi aliàs ſit ir-
e regul.[e] Nauar. inf. & ca. 25. num. 138. Couar. cap. alma. c. p. §. 7. nume. 1. reg. peccatum. 2. p. §. 8. num. 6. At quædam irreg. non facit inhabilem beneficio ſimplici obtinendo, vt fatetur Nauar. cap. 57. num. 249. col. 3. Sylue. excommun. 4. nu. 4. cum Raynam ſi ſacerdoti aut diacono ſit abſciſſa manus, ut poteſt abſoluere à peccatis, & cantare euangel. ita & obtinere beneficium & præſtimonium datur habenti tonſuram, cum non requirat aliud officium quam recitare. inf. lib. de irreg. ca. 2. §. quin-
f to B.[f] Quia epiſcopus circa ſubditos in ſua diœceſi poteſt pro foro conſcientiæ omnia, quæ Pontifex ſibi expreſſo iure aut conſuetudine non reſeruat ſup. lib. de ordin. ca. 35. lib. 2. de matrim. ca. 3. & videtur conceſſa epiſcopis in Trid. ſeſs. 24. refor. ca. 6. nomine ſuſpenſionis, irreg. aut caſus occulti. ſicut dum quædam priuil. poſt conceſſas cenſuras exprimunt, & ab alijs pœnis eccleſia-
g ſticis,[g] Supra cap. 14. Nauar. ca. 23. num. 100. col. 5. §. 3.[h] Cita-
h ti lib. de indulgen. ca. 13. §. 5. lit. C. Et occultus filius hæretici nõ videtur in conſcientia incurrere inhabilitatem ex patre, Simanc.
i add. de Cathol. inſtit. ca. 9 nume. 205.[i] De uaria abiuratione, Si-
k manc. de Cath inſtit. c. 2.[k] Nauar. conſi. 5. & ſeq. tit. 7. de hæret. lib. 5. quia ipſa abiuratione purgat infamiam criminis. vt tortura
l purgat ſuſpectum. Simanc. ca. 56. num. 20. c. 65. nu. 74.[l] Sup. lib. de indulgen. cap. 22. §. 7. L. & §. 3. Q. Velazquez libel. de ſtatuto eccleſiæ Toletanæ. Anton. Gabr. co. 2. commun. tit. de clauſ. conclu. 1. §. 28. concl. 3. §. 2. & 56. ſi contra id fiat, eſt vtroque foro ir-
m ritum.[m] Sup. lib. de ord. ca. 19. & Salmant. pro quibuſdam collegijs maioribus requiritur ætas ſaltẽ.
n 21. annorum.[o] Nauar. cap. 17. nu. 107. & late Hiſpan. add. Frat. Ludou. 2. par. inſtruct. capitu. 9. in princ. fauet Soto. li. 10. iuſt. quæſt. 4. artic. 3. ad fi. exponẽs Hieronym. in cap. quoniam. 16. quæſt. 1. & conſului multi Theolog. & Iuriſp. Salmant. Et filius diuitis licet non poteſt etiam cum iuramento renunciare iuri alimentorum, Molina. li. 2. de primogen. cap. 15. fin. poteſt tamẽ etiam beneficio ad cuius titulũ initiatus eſt ſacris, ſi aliunde, puta ex collegio habeat alimenta. uid. Triden. ſeſſ. 21. c. 2. & quomodo probetur paupertas. Couar. 2. var. ca. 6. nu. 3. 8. vid. c. 16. nu. 9. Perez. l. 1. ti. 1. lib. 3. ord. add. ad Palac. c. per veſtras. §. 18. num. 31. & not. 2. in princ. nume. 8. Caſtillo. l. 17. Taur. num. 45. Benincaſ. de paupert. quæſt. 6. Ruious, conſi. 55. num. 5. volu. 1. Qui autẽ cooptatus collegio recuperat bona quæ renuntiauerat, perpendat uerba ſtatuti: & ſoluere ſolet collegio pro ſua ſuſtentatione 51. mille dipondia quotannis. In quibuſdam ſtatutis inducit præſumptionem fori exterioris, dum dicit, cenſeantur, ut apud Triden. ſeſſ. vigeſimaquinta refor. ca. quinto. Nauar. cap. 28. num. 8. fin. Et in dubio petenda eſſet diſpenſatio occulta à Pontiſ. aut Nuntio, in ſimili Nauar. cap. 27. num. 194. §. ſexto.
o [o] Sed Nauar. ca. 23. num. 63. & quidam docti recenc. aiunt requiri ſententiam ſaltem declaratoriam facti: ſaltem ne cogatur cum dedecore recedere. At beneficiarius per matrim. amittit ſtatim
p beneficia aut penſiones. inf.[p] Ad epiſcopum pertinet facere informationem de ætate, natalibus, patrimonio, & moribus pro ordinatione, aut beneficio. conc. Trident. ſeſſ. 23. ca. 6. & ſequen. vid.
q ſeſſ. 21. ca. ſecundo, ſeſſ. 25. reform ca. 5.[q] Vt lib. ſecundo, de matrimonio. cap. 6. § ſexto, dictum eſt. quare ſi fœmina nubat ei qui per decennium, & amplius habuit poſſeſſionem nobilis ſanguinis, ſatis implet onus legato impoſitum ſub ea conditione, ut ita nubat: nec uir debet poſſeſſionem boni nominis abijcere, ut pecuniam aut legatum reſtituat. Molina lib. ſecundo, de primogen. cap. 13. à num. 28. At in dubio quærenda eſt diſpenſatio à Pontif.

r tiſ.ſup.N. [r] Sup.cit.G. [s] Sup. cap.14. & lib.de indulgent.cap.13.
s §.quinto, [t] Cordub.Soto.Caſtr.inf. §.3.& poſſe principem lege
t ſic obligare fatetur Ledeſ.2.par.quæſt.26.artic.1.ad fin.dub.10.
Bernar.Diaz pract.cap.106.col.3.& reg.543. Caſtro.1.leg.pœn.
u cap.4.8.lib.ſecundo,cap.2.10. [u] Nauar.cap.23.num.67.& ſuper extrauagan. de datis.no.25.num.35.no.31.num.41.ca. inter verb. Carol.54.vet.nume.606. Couarru.2.p.ſponſal.ca.6.§.8.nu.8. Rojas epito.ſucceſ.cap 20.nume.150. Felı.in ca. Rodulphus.nu 38.de reſcr. [u u] Naua.quia putat beneficiarios eſſe potius vſufructuarios quam proprietarios. vt probat lib. & Apolog. de reditib.ad quem ſe refert ca.17.nu.94. putat in pœnā priuari poſſe beneficiarium eo vſufructu, vt uidua, cui maritus ſuorum bonorum vſumfructū relinquit, ſub eo modo & conditione quoad caſte uixerit, amittit ipſo facto uſumfructum ſi fornicetur etiam occultè. Caiet.uer. pœna. Nauar.c.23.num.62.67.ca.25.nu.65.§ ſecundo, & nu.118. Anton. Gabr.to.1.ex Soar.ver. vidua cum Anton. Gom. de contract.c.12.num.34. Couarru.2.par.ſpōſal.c.3.§ nono.nu.11.c.6.§ 8. nr.17.

excommun.aut irregularitatis)poteſt reualidare eundem titulū huic homini facto habili, [r] quaſi per diſpenſationem mutatus ſit in uirum alterum. In quibuſdam caſibus poteſt Commiſſarius Cruciatæ,reualidare titulum beneficij, [s] & facere compoſitionem pro fructibus perceptis.

2 Ius ob crimen poſſet clericum titulo beneficii habiti(quod tanquā bonum cōmune pertinet ad diſpoſitionem eccleſiæ) priuare ipſo facto abſque alia declaratione: [t] & quidam aiunt ob quædam crimina incurri priuationem tituli beneficii aut officii, puta Prioratus, in vtroque ſoro. [u] vt ſi Pont. declararet ſub eo modo & conditione conferre,ac conſeruare titulum. [u u] Alij in 4.caſibus ſeu criminibus qualificatis putāt incurri priuationem beneficii ipſo facto. [x] At iura quæ citant,non loquuntur,niſi de temporali beneficio,ſeu ſtipendio. [y] Quidam aiunt ſaltem hæreticum amittere ipſo iure titulum beneficii. [z] ſic ſine crimine ob factum priuat, dum beneficiarius ſponte capit ſtatum incompatibilem, [a] puta matrimonii, [b] vel alterius beneficii incōpatibilis poſſeſſionem pacificam: [c] quia hic eo facto cenſetur ſponte renuntiaſſe beneficio. At ut temperent rigorem ſuæ ſententiæ. Quidam addunt, quod hic ſine titulo poteſt in conſcientia retinere poſ-

illat.11. Molina.2.de primogen.ca.12. nume.21.Soto. lib.1.iuſt. quæſt.6.artic.6.ad quartum. & Simanc.add.de Cathol.inſt.ca.9. num.250. putat quod iudex ſub tali modo acceptat officium, ut cum iuramento renunciet iuri accipiendi munera à litigantibus.
x [x] Panor.Felin.& Io.Andr.in c.inquiſitionis.de accuſ.reſciunt eā ſententiam. 1.caſus habetur in cap. Felicis.de pœnis.de quo Nauar.c.27.num.67.99.169. Alter habetur clem.vnic. de pœn.occiſorum epiſcoporum.3.in c.1. de homic.in 6. Tandem 4.habe-
y tur c.in quibuſdam.de pœn. [y] Vt aſſerunt Panorm.Fel.Io.Andr.
z ſup.& quidam recent.Iuriſper. & Theolog. [z] Couar.2.var.ca.8. nu.4.Anto.Gom.to.3.de delict.ca.2.num.5. idem qui aiunt hæreticum amittere dominium bonorum temporalium in conſcientia,ſtatim ante ſententiam: ſed non poſſeſſionem. ut Caſtr.lib.2. leg.pœn.c.9.15.lib.2.de iuſt.hæret.pun.c.6.fauet Caie.2.2.q.62. 3.vbi Cano & Manſius, videtur Cord. lib.1. q.36.& Med.C.de reſtit.q.22.Conrad.de contract.q.7.con.2. Direct.lib.3. titu.9 & mult. Canoniſt citant Couar.2.p.ſponſ.c.6.§.8.nu.7. Simāc.add. de Cath.inſt.c.9 nu.190.vid.nu.233.241. Turr.Io.And.Hippol. Boer. Et tamen Caſtr.citatus hoc.§.2.G.negat hæreticum amit-
a tere beneficia. [a] Soto lib.1.iuſt. quæſt.6.art.6.concl.4.Fr.Medin. 1.2.q.96.4. Couar.2.p.ſponſ.c.6 §.8.vid.in c.alma.1.p.§.2.nu.8.
b [b] Couar.dict.c 6 §.3.num.4.Nauar.c.25.num.120. [c] Nauar.c 25.
c num.115.§.6.lib.de orat.no.21.nu.55.57.Anto.Gabr. in enchyrid.verb.poſſeſſio.Sylu.benefic.4.§.6. Armil.§.44.Frat.Ludouic. 2.par.inſtruct.cap.104.Bernar.pract.c.42 Dueñas.regu.71.quia per adeptionem ſecundi incompatibilis perdit primum beneficiū per c.de multa.de præb.quod ſi pergat retinere utrunque pacificè,perdit etiam ſecundum,& fit inhabilis ad aliud.per extrau.execrabilis.eo.titu. At ſecus eſt quando priuatio imponitur in pœnā
d criminis quia ſatis eſt pœnam pati ſi à iudice imponatur. [d] Nauar.d.no.21.& in cap.accepta.oppoſit.8.num.2. & ſequen.& nu-
e me.19. [e] Nauar.d.c.accepta.oppoſit.10.num.6.& 12. [f] Quia & in
f crimine hæreſis,quod eſt grauiſſimum, requiritur ſententia ſaltem

declaratoria criminis.& in propoſito Soto.lib.1.iuſt.quæſt.6.ar.6. conc.4.F.Med.1.2.q.96.art.4.Couar.citatus ſup.V. fauet Nauar. c.27.num.271.§.13.Simanc.de Cathol.inſtit.c.9. num.201.vide num.7.& 44.& nou.nu.157. Anton.Gabr.tom.2. ti.de criminal. concl. 12.Perez.l.fin.titu.23.lib.2.ord.l.24.titu.3.lib.1.glo.fin.& rubr.titu.19.lib.8.ord.pag.354.col.2.& alios citat Cord. lib.1. quæſtio.36.pag.291. [g] Citati F.& in propoſito fatetur Caſtro.lib.2.de iuſta hæret pun. capit.9. Simanc.de Cathol.inſtit.c.46.num.72.quod beneficiarius licet fiat hæreticus, retinet titulum beneficij, & eſt verus paſtor, antequam per ſententiam declaretur. Aliàs incerta eſſent geſta per talem paſtorem in periculū animarum. [h] Nau. c.cum contingat.de reſcr.remed.1.verſ.4.Menoc.de retinēda poſſeſ. remed.3. quæſt.73.nu.594.331.cum Coſm.& de recuperand.poſ.remed.15 q.18.nume.219.235. Gui. Deciſ.1.nu.2.& 3. [i] Multos autores citat Caſtro.ſup. addit Simanc. c.9.nu.157.& in nouo.nu.184.209.233.249. quod poſt ſententiam, non tenetur reus exequi & bona tradere fiſco, niſi id in ſententia exprimatur, quod raro fit.& nu.191.211.

d ſeſſionē beneficij, [d] ac ſubinde fructus illius,antequā priuetur per ſententiā,aut alia ratione: nam & poſſeſſio colorata non perdit colorem
e amiſſo titulo. [e] Quāuis enim noua poſſeſſio non adquiratur ſine titulo beneficii, nec ciuilis poſſeſſio ſine naturali vera aut ficta poſſeſſione: ſtat tamen ut antiqua poſſeſſio conſeruetur præcedēti titulo, quamuis amiſſus ipſo iure dicatur. At in praxi probabilius eſt (vt lex humanæ fragilitati accōmodaretur) benefi-
f ciarius pro vllo occulto delicto, [f] et
g hæreſis [g] amittat ipſo facto titulum, antequam per ſententiā iudicis priuetur: tota enim iuſtitia poſſeſſio-
h nis pendet ex titulo beneficij. [h] Nā vt hæreticus ante ſententiam non amittit dominium eorum tempo-
i ralium, [i] quæ ſunt bona propria; ſatiſque eſt reum eam pœnam & ſpoliationem pati: ita beneficium poſtquam ſibi collatum eſt, cenſetur bo-
k num proprium: [k] & parochus ſine cauſa non magis priuandus eſt beneficio & fructibus eius quæſitis, quàm alijs bonis propriis. Ea tamē verba legis (vt bona hæretici præſer-
l tim notorij: [l] ſint ipſo iure confiſcata)babēt pro ſoro exteriori effectus
m vtiles. [m] Nam Fiſcalis in illa bona adquirit ius quoddam ſeu dominiū vtile, vt lata ſententia declaratoria criminis, fiat executio (vt uerba ad
n literam ſonant, [n]) à die commiſſi criminis: & reſcindūtur cōtractus

Princeps non poteſt condere legem, qua obliget reum in conſciētia,ſoluere magnam quandam pœnam, & nume.227.236. in dubio non præſumitur quod legislator ſic voluit obligare reum, nume.231.& ſequen.234.quamuis lex dicat,iubeo ut ſtatim reus teneatur in ſoro conſcientiæ dare bona fiſco,& 247.& ſeq.aliàs nō videtur tolerabilis, nec iuſta. & generaliter ex Theolog. negant hæreticum ante ſententiam amittere dominium,titulum, poſſeſſionem, & adminiſtrationem bonorum. Almain.in quarta diſtin. 15.quæſt.2.Adrian.quodlib.6.ar.1.Caiet. verb.pœna. & ita interpretandus eſt 2.2.quæſt.62.3.Victo.relect.1.de indiſ.ſeu iure belli.num.14.Soto.lib.1.iuſt.quæſt.6.art.6.ad fin. Ledeſ.2.par.quæſtio.18.artic.3.Fr.Medin.1.2.quæſt.96.artic.4 Couarru.reg.poſſeſſor.par.3.in princ.num.2.& 5. & 2.par.ſponſ. cap.6.§.8.num.0. illat.3.& cap.alma.1 par.§.2.num 8.col.4. fin.& citat.multos.Anton.Gabriel.to.2.ti.de criminal.concl.12. Anton.Gom. to.3.varia.cap.14. Syluestr.hæreſis.1.§.7.(& ſic temperandus eſt verb. aſſaſſinus.ad fin.) Perez in prolog.ordin.quæſtio.10 & l.vlt.in fi. lib.2.ordin.l.1.tit.7. lib.8. ordin. & rubr. titu.19.lib.8.pag.354. l.24.glo.fin.titu.3.lib.1.ord.Petr.Rauen.in Alphab.aureo,verbo pœna.fo.111.multos citant Simanc.num.249.& Cordub.lib.1.
k quæſt.36.pag.291. quamuis tenet oppoſitum pag.282. [k] Quia beneficiarius eſt dominus beneficij ad uitam, & dominus redditorum ſuperfluorum. Soto,lib.4.iuſtit.quæſt.1.art.1.Sarmient.de
l reddit.eccleſ. [l] Caſtro.2.leg.pœn.c.5.Grego.Lop.l.4.titu.2.pag.
m 7.verb.el ſiſorio, cum Felin.& Deci. [m] [n] Vulgi effectus,primo
n quia per hoc lex prohibet declarationem reſtrictiuam aut extenſiuam: ſed vt executio fiat ad literam vt verba ſonant. Sic Clem. exiui, & Trident.ſeſſio.25.reform. cap.2.& cap. fi.prohibet fieri talem declarationem ipſius. Nauar.cap.27.num.147.ſup.lib. de indulgent.capit.29.§.3.& 4.Deinde ut hæredes defuncti,qui pœnam ipſo facto incurrit, poſſint in ſolidum conueniri pro bonis ſic confiſcatis, quamuis lis in vita illius non fuerit conteſtata. At dum lex non addit,ipſo facto,extinguitur actio noxalis cum perſona

ſona defunct. l. prima. C. de delictis defunctorum. Couarr. 2. par. ſponſal. c. 6. §. 8. num. 10. Simanc cap. 9. num. 189. Anton. Gomez. tom. 3. variar. de delict. cap. ult. Tandem ob uerba, ipſo facto, fit executio à die commiſſi criminis, & reſcinduntur contractus, ita vt ſententia poſtea lata retrotrahatur. [o] Tiraquel. l. ſi unquam. verb. reuertatur. nume. 291. vt accepto 2. incompatibili, vacat primum, & non poteſt tuta conſcientia obtinere fructus primi beneficij quã uis nulla detur ſententia, nec fiat petitio, per Triden. ſeſſione 24. capitu. 17. Sic de parochis non reſidente ait ſeſſio. 23. cap. 1. ut pro rata temporis abſentiæ, fructus non faciat ſuos. nec tuta conſcientia, (alia etiam declaratione non ſecuta) poſſit illos ſibi detinere. item parochiani primi beneficij, poſſũt ſe ab obedientia illius ſubtrahere; & cõductores fructuũ non tenentur ſoluere primo beneficiario. argum. l. 3. C. ad leg. Iuliam de vi publica. cap. ſ. clicis. de pœnis. li. ſexto, imo nullus tenetur debita ſoluere, Ojeda, 1. par. de benefi. cap. 14. [p] Tiraquel. ſup. ut primum beneficium ſic uacans nõ poteſt beneficiarius permutare: neque et renunciare in fauorem alterius. Quod ſi dimiſſas ſecundum beneficium non poteſt redire ad primum curatum, aut ad dignitatem incompatibilem. cap. Apoſtolica. de re iudic. lib. 6. ubi Anchar. quod ſi ſecundus promiſſus accepit poſſeſſionem autoritate iudicis, fit ut primus ſpoliatus non ſit reſtituendus, quia obſtat ei exceptio priuationis. Menoch. de recuperand. poſſeſſ. remed. 1 nume. 331. Antonius Gabriel tom. 2. tit. de reſtit. ſpoliat. concluſ. prima. [q] Cordubena lib 1. quæſtio. 36. in ſecunda probat. pro tertia opin. & no. 3. p. 282. quod fatetur Fr. Med. l. 1. quæſtio. 96. 4 ad argumentum, & ſentit Soto, lib. 1. iuſt. q. 6. ar. 6. Caſtro. 2. leg. pœnal. ca. 9 & 15. & li. ſecundo, de iuſta hæret. punit. cap. 6. Cuius rei ſunt duo tantum exempla in toto iure. At commun. ſent. illud uerb. abſque alia declaratione exponit, abſque alia ſententia declaratoria pœnæ. & tamen requiri nouam ſententiam declaratoriam criminis, & illius executionem fieri per iudicem, ſatis enim eſt reum pati pœnam. Et per hoc uerbum intendit magis explicare ex abundanti, id quod aliæ leges dicunt, pœnam incurri ipſo facto. [r] Concil. Later. ſub Iulio II. ſeſſ. 5. Cardinales qui ſimoniace elegerint Papam, à ſuo ordine, dignitate & beneficio ſint abſque alia declaratione priuati. quod refert Nauar. ca. 27. num. 110 §. 31. [ſ] Nauar. in Hiſp. Comp. c 27. quod ſic electus per ſimoniam, non eſt verus Papa. idem ait Maiol lib. ſecundo, irreg. cap. 3. num. 13. Iacobat de concil lib. 4. ar. 4. iii. de ſimoniaca electione Tabien. ver. Papa, poſt princ. ubi Armil. §. 2. Victor. rel. de ſimonia. num. 5. Peña, & quidam Recen. 2. 2. quæſt. 100. ad fin. [t] Extrauag. ambitioſæ, Paul. II. quæ eſt prima. de reb. eccleſ. non alien. ait, ſi clericus alienet contra ius, uacent abſque alia declaratione omnia eius beneficia, quam extrau. eſſe uſu receptam, ait Sylue. alienat. § decimoquinto. Emphyteuſis. §. 2. aſſaſſin. fin. [u] Sylu. excommu. 9. §. 6. ſeu num. 5. fin per c. ſi quis pecuniam. 79. d. Nam cenſuræ illius Concil Later. ſub Iul. II. & Leo. X. non uidentur uſu receptæ, vt ait Carranza in ſumma Conc. [x] In multis non fuiſſe alicubi receptam probat Nauar. cap. 27. num. 149. cum Sylu. Caieta. excommu. c. 75. Cord. caſ. 103. Sarmient. 1. de reddit. c. 2. num. 20. Couar. 2. var. cap. 16. Perez. l. 2. titu. 7. li. 5. ord p. 102. & Trouus. li. 2. de perf. cler. c. 50. num. 9. Hinc perpendendum eſt an noua ſtatuta edita in Academia Salmant. anno 1588. cum ſimili pœna abſque alia declaratione, ſint uſu recepta. & obligẽt in conſcientia? [y] Nau. c. 27 num. 171. § 13. num. 249. §. 5. de Datis. num. 41. Aymo. de antiq. 4. p. c. 2. num. 49. c. 3. num. 42. & poſt tracta. de antiq. nu. 25. Alc. lib. 1. de verb. ſign. nu. 32. 41. cum multis. Valle. cõſ. 26. nu 6. & 10 Bellon. lib 4. ſupputat. ca. ult. nu. 8. contra quoſdam apud Tiraq. de morte. 2 p. declar. 2. nu. 2. [z] Nau. enatus ſupra D. in c. accepta. oppoſ. 8. nume. 1. & ſeq. & nu. 19. & addit oppoſ. 7. nu. 56. per ſolam ſententiã priuari iuſtituli, non amitti poſſeſſionẽ, donec ſpolietur. Simanc. ca. 9. nu. 184. 209. 233. Autores citati H. & in propoſito Caſtro, & Simãc. citati G.

ab eo tempore initi cum hæretico. Et contra illum qui ipſo iure dicitur priuatus beneficiis, habet fiſcus aut aduerſarius apud ſeuerum iudicem, vtiles effectus actionemque, tam circa fructus,[o] quam circa proprietatem titulumque beneficii.[p]

3 Quidam aiût reum priuari titulo beneficii aut dominio rerum, ſaltem cum lex addit, vt ſit priuatus abſque alia declaratione.[q] Quæ verba bis tantum reperiuntur in iure Canonico, 1. ſi Cardinales ſimoniace eligant Papam:[r] quam electionem aiût eſſe utroque foro irritam.[ſ] 2. ſi beneficiarius alienet ſtabilia bona beneficio annexa: hic enim dicitur, priuari beneficio, abſque alia declaratione.[t] Et ſane eo rigore uti licebit ad prædictos effectus utiles, in foro exteriori. At pro foro conſcientiæ praxis interpretatur electionem Papæ ſimoniacam non eſſe ita irritam:[u] niſi per exceptionem ac ſententiam iudicis elidatur. Et alienans bona Eccleſiaſtica non amittit titulum beneficii, donec ſpolietur.[x] Nam ea verba iuris ad terrorem videntur addita, & pro foro exteriori. & generaliter lex huiuſmodi exorbitans circa pœnarum executionem in occulto crimine etiam nefario, eſt in propoſito limitanda pro foro conſcientiæ,[y] quantum ſalua verborum proprietate fieri poteſt. Inſuper poſt datam ſententiam oportet vt reus ſpolietur antiqua poſſeſſione: aliàs in utroque foro videtur gaudere fructibus ſuæ præbẽdæ.[z]

4 Vt irreg. non contrahitur extra caſus iure expreſſos:[a] & in dubio iuris non debet iudex declarare aliquem incurriſſe irregul.[b] ita reum punire non poteſt priuatione beneficii, niſi ea pęna ipſo iure imponatur.[c] & eadem eſt ratio de priuatione priuilegii,[d] aut alterius gratiæ cuius homo habet poſſeſſionem, & in pœna depoſitionis.[e] aut ſuſpenſionis à beneficio.[f] generaliter vero ob nullum crimen quantumuis graue clericus eſt ipſo iure priuatus beneficio, antequam per ſententiam ſpolietur.[g] nec propter crimen homicidii.[h] quod ſi de crimine homicidii accuſetur ad priuationem, poteſt interim ante ſententiam in gratiam alterius renuntiare beneficium:[i] quamuis alter ipſo beneficiario ignorante, impetraſſet à Papa id beneficiũ, in euentum priuationis aut irregularitatis iſtius.[k] & interim gaudet fructibus illius.[l] ob homicidium, vero eſt per iudicem priuandus, & deponẽdus.[m] At beneficiarius qui ſpõte non recitauit horas debitas, ideo

[a] Infra lib. de irreg. c. 1. § 3. F [b] De irreg. c. 3 [c] [d] Communis cum glo. fin. in c. ult. de iure patronatus. vbi Panorm. nu. 7. Le cerier li. 3. de primogenit. q. 6. nu. 11. Bernar. Diaz. prac. verbo. benef. Tiraq. l ſi unquam. verbo, reuertatur. nu. 206. Perez ad Villad. de irreg. ca. 1. nu. 17. cũ Iaſon. Feli. Corſet. Coſm. Dec. At licet gratia data ad bene placitum prælati expiret cum authore, lib. de indulg ca. 21. §. 4 P. non tamen expirat ſi detur ab uniuerſitate quæ non moritur. Nec prælatus poteſt ſine cauſa auferre: alias compellitur per prætorium regium conſeruare illam, dum nullam cauſam probat. [e] Perez ſup. cum glo. ſummæ. 15. q. 8. Iaſ. & Anani. facit Tiraquel ſup. num. 207. [f] Perez. num. 20. cum Anan. Fely. Panorm. Iaſ. Tiraq. num. 203. [g] Innoc. c. inter dilectos. col 2. de exceſſ prælat. ca cum noſtris. de conceſſ. prębend. Perez. d. cap. 1. num. 19. [h] authen. de non eligendis. 2. nubent. §. cum igitur. collat. 1 l. at ſi quis §. dicens. ff de religio. glo. pen cap. fin. de iure patron. Innoc. recep. cap cum noſtris. num. 1. de conceſſ. pręben Felin. c. inquiſitionis, num. 3. dicit commun. Perez. cap. 1. num. 20. Couarru. cle. pars. 2. §. 3. num. 6. Nauar. cap. 27. num. 249. ca. ſi quando. de reſcr. exacep. 11. conſi. 13. titu. de homic. lib. 5. c. ſtatuimus, de reg. nu. 51. Perez. l. 1. tit. 1. lib. 5. ordin. pag. 32. l. 23. ti. ſi. lib. 8. ordin. pag. 377. Duarenus. lib. 8. de ſacris eccleſ. miniſtr. cap. 8. & hi citant plurimos iuriſperit. Rebuſ. de pacif. poſſeſſor. num. 261. Innocen. Felin. Anton. Syluest. diſpenſatio. §. 7. fin. Bald auth. ex teſtamen num. 12. C. de ſecund. nupt. & alij quos refert Molina. lib primo, de primogen. cap. 9. num. 10. Burgos in proęmio. leg. Taur. nume. 129. Bernard. Diaz. pract. cap. 74. 88. Rota. 5 de re iudicata. Mandoſ. in cancel. regu. de idiom. q. 3. num. 15. iuncta regul. 15. quæſt 5. & regu. 21. quęſt. 3. & 10. & reg. 34. quæſt. 3. num. 13. Anton. Gabr. ex Claro. ver. homicid. Rebuſ. de pacific. poſſeſſ. nu. 265. Cordub. caſ. 41. & lib. 1. quæſtio. 36. 55. Fr. Ludouic. 1. par. inſtruct. c. 113. aut. 193. contra Molinei in cancel. reg. de infirmis reſignant. nu. 368. nouę impreſ. dicentem quod oppoſitum eſt inueteratus error Canoniſt. At homicida eſt incapax, ut de nouo obtineat beneficium. Abb. dict. cap. cum noſtris. nu. 22. Salzed. ad Bernard. Diaz pract. cap. 94. Nauar. conſ. 44. num. 11. titu de temp. ordinib. lib. primo, [i] Perez. d. ca. 1. nu. 20. Couar. cum Thoma. Ferrati. cant. 44. Gome. Montal. Iaſ. Rota. glo. recepta in c. 2. ut lite pend. Rebuſ. inf. & Salzedo. Couarr. clem. 2. p. §. 3. nu. 7. [k] Boer. conſ. 43. Domin. conſ. 105. Boer. conſi. 205. nu. 8. & alij relati per Couar. ſup. contr. ipſum Couar. [l] Perez. d. ca. 1. num. 22. Couar. ſecunda par. ſponſ. c. 6. §. 8. nu. 7. Caſtro. Iaſ Fely. c. de quarta. nu. 33. de præſcr. Salzed. ad Bernar. Diaz. reg. 94. Rebuſ. de pacif. poſſ. nu. 263 [m] Sylu. homicid.

n homicid. 3. §. 9. [n] Sup. lib. de excommun. c. 13. §. 2. T. cum mult. Angel. verb. hora. § 11. Ripa. l. fina. C. de reuocand. don. quæſt. 66. Calder. cap. 1. de celeb. miſ. Dominic. cap. fin. de reſcip. in 6. Bern. o Diaz. c. 49. cont. Perez. d. c. 1. num. 22. [o] Pan. ca. in contemplatione. de reg. iuris. per cap. 1. fin. 24. quæſtio. 5. Feliciau. de degradat. p cap. 22. [p] Felici. ca. 22. cum Bernard. Diaz. regul. 117. verbo. tortura. vbi Simanc. de Cathol. q inſtitut. capit. 65. [q] Simanc. cap. 40. nu. 7. Nauarr. cap. non dicatis. nu. 65. §. 5. De regular. & cap. nullam. nume. vltimo. r [r] Simanc. ſup. Nauar. cap. nullam. num. 50. cap. ſtatuimus. numero 63. vide Eſpenc. li. 5. de continen. c. 1. 5. & ſequen. Michael. Medin. lib. 4. de ſacrorum hom. contin. cap. 51 40. Grat. 27. quæſt. 1. concil. Tolet. 4. ca. 57. Tolet. 5. cap. 14. Turonen. 2. ſub. Pelag. l. can. 36. Moguntin. cap. 27. Carthag. 4. cap. 104 cap. mulierem. ſ 27. quæſt. 1. [ſ] Felician. cap. vigeſimoquarto. cum Bald. Abb. Maiol. lib. 5. de irregul. capi. 48. §. 3. nu. 12. Nauar. dict. cap. ſtatuimus. num. 64 fi. & conſi. 2. titu. 37. de pœn. lib. 5. Syluell. homicid 3 §. 7. verſi. 12. & §. 5. fin. Ange. irregul. § 21. Armil. §. 23. Anton. 3. par. ti. 28. cap. 2. § 6. col. fin Perez. ad Villadieg. de irregu. cap. 6. nu 84. cum Imol. Panor. Felin. Card. clem. 1. de pœnit. & remiſ. q 7. cum Laurent. Afflictus, li. 1. conſtit Siciliæ. fol. 229. Maica repet. in cap. ad audientiam. de homic. Bernard. Diaz. pract. capit. 129. Couarruuias clem. ſi furioſus. 2. par. §. 5. nu. 7. cum Guillel. Pan. Socin.

n tenetur pro rata fructus reſtituere. [n] quia pontifex ſuo ſtatuto impedit, ne adquirat dominium fructuum in futurum, niſi ſub eo modo & conditione vt horas recitet.

5 Sunt aliæ pœnæ communes laicis & clericis, quæ imponũtur iure canonico aut à iudice eccleſiaſtico. 1. Si clericus de graui crimine ſit ſuſpectus p infamiam, aut per vnũ teſtem, & tamen crimen negat, nec ſe plene purgat, puniri poteſt ieiuniis, fame & ſiti, ac duriori carcere: deinde virgis ac diſciplinis corrigian-
o tis. [o] circa reum ſacerdotem cauendũ communiter eſt a grauiori tortura, quę fieri ſolet cũ fidiculis & aculeis ne forte hic inuentus innocẽs, & abſolutus à cauſa, priuetur vſu vllius mẽbri, ob quod celebrare nõ poſſit. ob crimẽ nimis graue & qualificatũ, dũ iudex obſtinatũ rei ani-
p mũ aduertit, procedat lento gradu [p] cõtra nobiles aut Doctores ita ſuſpectos, & hi nõ niſi raro caſu ad quęſtionem torturę addici ſolẽt. ſi tamẽ conuictus eſt clericus aut regularis & poſt monitiones incorrigibilis appareat, damnari poteſt per præla-
q tum ad triremes, [q] aut ad carcerem
r perpetuum: [r] vt iure & conſuetudine conſtat: ſed cauendum eſt ne in carcere præ ſqualore & humiditate loci reus nimis infirmetur, & breui moriatur, aliàs prælatus aut iudex
ſ eccleſiaſticus fiet irregularis [ſ] cum ſit cauſa acceleratæ mortis.

CAP. LVII.

Ad quæ beneficia diſpenſet epiſcopus cum irregulari?

§. 1. *Cum homicida voluntario an diſpenſet, & pendente lite? qui ſperat diſpenſationem, quomodo retinebit?*
2 *Cum homicid. caſuali publico diſpenſat ad ſimplex. An in caſu vt retineat curatum?*
3 *Habenti occultum impedimentum an proſit electio & præſentatio?*
4 *Ad curatum etiam in concurſu eligi poteſt nondum initiatus ſacerdotio.*
Diſpẽſatus per Papam in ætate ad curatũ an teneatur initiari ſacris.
5 *Diſpenſatus in irreg. quando fiat habilis ad epiſcopatum? De bigamo & illegitimo. An hic diſpenſatus ad vnum poſſit tranſire ad aliud?*

SI Papa homicidam abſoluat ab omni labe homicidii & infamia cenſetur diſpenſare cum eo ad ſim-
a plex. [a] quidam putant concil. Trident. ſeſſ. 14. cap. 7. auferre epiſcopo poteſtatem diſpenſandi cum hoc
b homicida ad beneficium ſimplex. [b] quia epiſcopus non poteſt diſpenſa-
c re in lege concil. generalis [c] At ſane concil. Trident. ſolum ait non liceat conferre: nempe abſque diſpenſatione, quam tamen epiſcopus nunc vt olim iure antiquo dare po-
d teſt. [d] nam lex generalis etiam poſterior limitatur per legem ſpecia-
e lem. [e] & concil. Trident. ſeſſ. 14. reforma. capit. 7. ſolum vetat quando
f delictum eſt publicum. [f] Secundo facilius diſpenſat epiſcopus cum oc-
g culto vt retineat ſimplex, [g] quod ſolum requirit vſum ordinum minorum ad quos epiſcopus diſpenſare poteſt. & facilius cum mutilato-
h re voluntario diſpenſat epiſcopus. [h] Si in iudicio reus accuſetur de homicidio, aut inquiratur contra denunciatum, & mota lite alter in euentum priuationis impetrauit ſibi id beneficium. Quidam negãt epiſcopum diſpenſare cum homicida
i vt retineat ſimplex [i] (vt & Papa ne noceat iuri quæſito alterius, non ſolet conferre alteri, abſque iſtius iuris derogatione.) At reuera epiſcopus poteſt, non obſtante lite ſic
k diſpenſare [k] (niſi accuſatio aut inquiſitio fiat de delicto, in quo ſolus Papa diſpenſat) atque ita epiſcopus impedit priuationis ſententiam. & ipſe homicida poteſt pendente accuſatione renunciare beneficium
l in fauorem alterius. [l]

2 Epiſcopus nõ diſpenſat cum homicida caſuali ut obtineat benefi-
m cium curatum, [m] ut falſo quidam
n admittunt. [n] At ſi parochus fecit caſuale occultum, & urgeat ſcandalum, diſpenſare poſſet epiſcopus ut
o retineat curatum: [o] & in conſequẽ-
p tiam ut miniſtret in ſacris. [p] quod

e pœnit. cap. 6. §. 4. & non eſt admittenda legũ correctio quoad fieri poteſt. capi. cum expediat de elect. lib. 6. Atque ita non eſt recedendum à iure antiquo, cui Trident. ſeſſ. 14. refor. cap. 7. expreſſe non derof gat. [f] Sic limitandum eſt Triden. ſeſſ. 14. cap. 7. & poteſt colligi ex ſeſſ. 24. reſor. cap. 6. vbi generaliter concedit omnem irregul. & caſum occultum ex delicto prouenientem, ſicut diſponitur in iure communi: præterquam in homicidio voluntario. Maiol. lib. quinto. de irregul. capit. quadrageſimooctauo §. 3. nume. decimooctauo. g [g] Couarru. clem. § 2. nume. quinto. (vbi in ſummario ſignificat diſpenſare ad retinẽdum tantum ſimplex) Socin. Staphil. Syluest. homicid. 3. §. octauo. verſicul. ſexto. Nauarr. Hiſpan. nume. 240. & Latine. numero 294. fin. 217. fin. h Frat. Medin. ſup. [h] Quia quamuis quoad irregul. æquentur mutilatio membri, & occiſio hominis. Nauarro. numero 206. §. tertio. Couarruuias. clement. parte tertia, in principio numero octauo. Soto, diſtinct. vigeſimaquinta. quęſtio. prima. 3. ſed circa inhabilitatem ad beneficium iura nõ exprimunt epiſcopum non diſpenſare cum mutilatore. & Trident. ſeſſione vigeſimaquarta. reformat. cap. ſexto. ſolum excepit homicidium: quę exceptio firmat regulam in contrarium contra i Syluest. homicid. primo. §. octauo. verſiculo primo. [i] Dominic. & k Staphil. apud Couarru. ſup. [k] Couarruuias, clemen. par. prima. §. l ſecundo, numero ſeptimo. [l] Sup. cap. 56. §. quarto. I. K. [m] Nauarm ro numero 240. fin. cum Decio. vid. numero 294. fin. 217. & citatã ſup. lit. I. Couarruuias 2. par. §. tertio. numero ſexto. cum Hoſtien. Panorm. Socin. Felin. Staphil. Syluest. homicid. 3. verſic. ſexto. vt epiſcopus non diſpenſat cum illegitimo ad obtinendum curatum, n Nauar. nu. 201. fin. [n] Olim Nauar. Hiſpan. nu. 240. cum gloſſ. & Anan. in dict. cap. 2. de cleric. pugn. in duel. Frat. Medin. lib. prio mo. inſtruct. cap. 11. §. 12. [o] Nauar. Latine. & Hiſpan. nume. 240. p Frat. Medin. ſup. [p] Inf. lib. de irregul. cap. 15. & 19. recent. inf. V. quando epiſcopus diſpenſet cum caſuali occulto, vt miniſtret in ſacris?

CAP. LVII.

a [a] Per cap. 2. de clerico pugnan. in b duello. [b] Quidam iuriſperit. recent. & Nauar. cap. 27. num. 240. & conſil. 17. titu. de homicid. lib. 5. Frat. Ludou. 2. par. inſtructor. cap. c 93. Maiol. lib. 5. de irregul. cap. 48. in princi. nume. fin. [c] Vt probat Duennas regul. 245. Nauar. conſi. 13. de offic. ordin. libro primo, d Iacobat. de concil. Selua. de benefic. 3. par. quæſt. 7. [d] Fra. Medin. lib. primo, inſtructor. cap. 11. §. duodecimo, & multi Theolog. recent. vt conſtat potuiſſe epiſcopum iure antiquo diſpenſare cum iſtu ad ordines minores, & beneficium ſimplex, vt fatetur Nauar. nume. 240. & iterum in Hiſpan. idem Couarru. clem. par. 2. §. 3. nu. 6. per cap. ſtudeat. 50. d. & melius cap. 2. de cleric. pugn. in duello. vt ibi ait Anani. lit. B commun. & Panorm. idem Felin. cap. ad audientiam. de homicid. Villadiego. cap. 6. §. viſo. col. 4. vbi Perez. ca. 36. pag. 282. fin. & ſequen. Innoc. in cap. 2. de cler. non ordin. Borgaſi. de irregul. 6. par. tit. de homicid. num. 18. Speculat. titu. de diſpenſat. § iuxta. verſ. 40. Bertachin. trac. de epiſcopo. verſ. 116. Bernard. Diaz. pract. cap. 54. num. 2. vbi latè Salzed. Cuchus. inſtitut. maior. lib. 2. tit. de epiſcopo. num. 282. Syluest. homicid. 3. §. 8. verſ. e 4. cum Panor. Angel. homicid. 5. §. 6. [e] Vt probatum eſt lib. 3 de

ſacris?[q] Couarr.ſup.cum Panor. Sociu. Felin. Staphil. quia dict. capit. ſecundo. de cler. pugn. ſolum concedit diſpenſationem pro beneficio: nempe ſimplici, vt exponunt Doctor. [r] Couarr. ſecunda part. ſponſal. cap. ſexto. §. octauo, numeru ſeptimo. fin. cum Felin. At dum curat diligenter obtinere diſpenſationem, & habet probabilem ſpem illius, poſſet ſeruire per vicarium ab epiſcopo deputatũ. ſup. capit. decimoquarto, & interim quia retinet titulũ, & ſeruit per vicarium, poteſt ſuſtentari ex fructibus. Cordubenſ. caſ. 41. & ſe refert ad lib. primum. quæſtio. 36. & 55. vid. ſup. cap. tertio, fin. cap. 56. §. 4. l. [s] Sup. ca. vigeſimoprimo, §. tertio. [t] Nauarro. numero 240. ad fi. per dict. capit. de cleric. pugn. Couarru. part. ſecunda, §. tertio, num ſexto, & ait Frat. Mediu. & alij citat. ſup. lit. l. [u] Sic limitandi ſunt cit. O. & fauẽt citati ſup. cap. 14. §. ſecundo, quia cum habeat ius quæſitum, lex non intendit priuare illum cum tantu periculo ſcandali, & grauis infamiæ pro peccato occulto. Vt epiſcopus diſpenſat in occulto impedimẽto matrimon. præſumpti, in quo homo habet aliquod ius. ſup. lib. ſecundo, de matrim. cap. tertio, §. ſecundo. [x] Vt ſi pro curato habet occultum defectum ætatis, aut illegitimus ex coniugata natus, qui reputatur legitimus: aut ſi fecit cauſale homicid. [y] De quo intruſo Nauar. capit. vigeſimoſeptimo. num. 194. conſil. octauo, tit. trigeſimotertio. de iure patronat. lib. tertio. Mandoſ. in cancell. regul. vigeſimanuna quæſtio. quarta numero ſecundo. [z] [a] Quidam citati capit. decimotertio, §. tertio. H. quaſi ea pęna inhabilitatis reſtringatur ad opus conſummatum, dum cum impedimento acceptat collationem. & incapax qui acceptat, peccat, & tenetur reſtituere. Molina libro ſecundo. de primogenit. cap. quinto. fin. [b] Capit. decimotertio. §. primo. Nauar. infr. & in cap. ſtatuimus. de regul. numero vigeſimoquinto. Valle conſil. quadrageſimoſeptimo. numero 57. [c] Capit. decimoquarto. §. primo. C. [d] Nauar. capit. vigeſimoſeptimo. numero vigeſimoprimo. & Hiſpan. numero quadrageſimoſexto. Lamberti. Rochus, Couarr. citati ſup. capit. decimotertio. §. primo. capit. quia qui non poteſt adquirere ius in re, ſeu collationem ob impedimentum, hic non poteſt adquirere actionem ad rem (qualis datur per electionem aut præſentationem) vt probat gloſſ. in l. ſeptima. C. de prædijs. Deci. l. qui actione. numero quarto ff. de condit. cauſa data. Gomet regul. de non tollen. iure quæſito, quæſt. quarta colum quinta. fin. Tiraquellus retract. ſecunda part. fin. numero decimo. & ſequen. & num. 30. [e] Putà ſi quis ita præſentationem fecit abſenti, ſat videtur vt tempore quo ad abſentem peruenit nuntius, habeat ætatem. ſentit Nauar. conſil. octauo. titulo trigeſimooctauo. de iure patronat. libro tertio, & conſil. quadrageſimotertio. titulo vndecimo. de tempore ordin. libr. primo. quia patronus manet in eadem voluntate, dum hic ſit habilis ante collationem. ſic qui eligitur epiſcopus, ſatis eſt vt ante confirmationem ſeu collationem obtineat gradum Licentiatus. Tridentin. ſeſſione vigeſimaſecunda. reformat. capit. ſecundo. quod ſi rex patronus nominet in epiſcopum, illum, qui eſt illegitimus, aut qui fuit iudex in cauſa ſanguinis, ſatis eſt vt diſpenſetur in irregular. ante collationem. [f] Per citata. E. [g] Nauar. capitulo 27 numero 160. fin. [h] Morgouejo in prælect. capitulo ſi pro clericis. de præbend. libro ſexto, cum Collectar. in cap. primo, de tempor. ordin. [i] In dict. capit. ſi pro clericis. Dominic. not. quarto. Peruſ. in fin. Rota. 331 in 2. motiuo. Archidia. conſ. 704. Selua, de benef. 2. p. q. 6. Rebuf. praxi. tit. diſpenſatio ad plura. nu. 73. [k] Quæ ratio colligitur ex dict. cap. ſi pro clericis. maxime quia diſpenſatio Papæ & principis (cum in hoc caſu ſit fauor abſque præiudicio tertij) eſt ample interpretãda. Nam cauſa finalis eſt, vt factus ſacerdos poſſit per ſeipſum ſeruire beneficio, & miniſtrare ſacramenta. ad priores autem ordines ſacros parochus non tenetur, niſi ex conſequenti. [l] Ioan. Andr. per quædam iura, ut refert Panormit. capit. dudum. colum fin. de elect. & tenet gloſſ. cap. ex eo. cap. licet canon, de elect. in ſexto. [m] Panormita. ſup. Card. clem. prima, de offic. Vicarij. quæſtio. 19. Coſm. pragmat. ſanctio. tit. de elect. Rochus. de iure patron. verb. honorificũ. fol. 17. Archid. Dominic. & Peruſ. d. cap. ſi pro clericis. Nauar. ca. 25. nu. 118. [n] Couar. 2. p. ſponſ. c. 8. §. 2 nu. 24. cum commun. in c. tanta. qui filij ſint legit. [o] Dicetur inf. lib. de irreg. cap. 8. §. 10. & conſulti Salmantic. Theol. & Iuriſperit. dum creatus eſt Tiraſonenſ. epiſcopus Redin. & epiſcopus ciuitatenſ. Petrus à Gueuara, qui cũ fuiſſent auditores in prætorio Galleciæ, protulerant quaſdam ſententias in cauſa ſanguinis. Sylueſt. ex commu. 4. nu. 4. cum Raio. & conſultus Datarius Papæ doctiſſ. dixit in utroque foro tutum eſſe. [p] Naua. c. 27. nu 201. Syl. benef. 3. §. 10. Tabie. benef. 2. §. 16. & 20. Arm. §. 28. Archid. & com. in c. 1. de filijs presb. Couarru.

tamen quidam negant.[q] Occultus homicida voluntarius deberet ſtatim renunciare beneficium,[r] cum ſit priuatus vſu ordinis & officij. ſed ſi vrgeat periculum vitæ aut grauis damni, poſſet hic irregular. aut ter celebrare:[s] cum ius humanum abſtinendi à celebratione, non præferatur ſummo iuri naturali defendendi propriam vitam, & vitandi graue malum. Cum homicida caſuali etiam publico certius diſpenſat epiſcopus vt obtineat ſimplex[t] & in caſu, vt retineat curatum.[u]

3 Qui habet occultum defectum inhabilitatis[x] ſi ei fiat collatio beneficij, non debet acceptare collationem, nec poſſeſſionem capere: ne alias incurrat nouum impedimentum intruſi.[y] Quidam aiunt, ſi ante acceptationem prouiſionis factæ obtineat ſecretam occulti impedimenti diſpenſationem, prodeſſe collationem prius factam.[z] nam homo antequam acceptet, non habet titulum validum vt teneatur recitare,[a] nec poteſt vti iuriſdictione, nec gaudet fructibus beneficij. At reuera collatio actiua quæ fit inhabili, aut excommunicato eſt omnino irrita:[b] & oportet impetrari nouam collationem ſeu reualidationem.[c] ſi nominatio aut præſentatio ſit facta inhabili occulto à Patrono laico, ex rigore iuris eſt irrita.[d] At ex æquitate quando Patronus ob ignorantiam bona fide præſentauit illum, quem putabat habere ætatem, ſatis videtur vt fiat diſpenſatio defectus, antequam à miniſtro eccleſiaſtico fiat prouiſio.[e] ſi à Patrono eccleſiaſtico obtinuit præſentationem, vel ab electoribus eccleſiaſticis electionem, conſulat viros doctos, an in foro conſcientiæ ſatis ſit prædicta diſpenſatio, ante collationem?[f] ſuſpenſus vero ab ordine qui initiatus eſt abſque ætate, non ideo perdit fructus beneficij.[g]

4 Diſpenſatus à Papa ante ætatem vt obtineat curatum, licet habita ætate. 22. annorum omittat fieri ſubdiaconus, non amittit ipſo facto titulum beneficij.[h] (vt quidam falſo putant[i]) Nam pœnalis diſpoſitio iuris extendi non debet vltra caſum expreſſum, & ſecundum rationem cauſæ finalis.[k] Quando curatum habenti ætatem & qualitates debitas datur per electionem, aut concurſum, non oportet electum eſſe ſacerdotem, vt quidam putant.[l] conſuetudo enim iuri ſi forte ſit derogauit, vt ſatis ſit tunc eſſe clericum primæ tonſuræ.[m]

5 Diſpenſatus in irregular. quam contraxit ex violatione cenſuræ, fit habilis ad beneficia vt prius erat. legitimatus per ſubſequens matrimonium eſt ipſo iure habilis ad omnes ordines & epiſcopatum:[n] quamuis hæc legitimatio ſit de iure humano. Diſpenſatus per epiſcopum abolita infamia aut irregularitate ob delictum notorium, aut de quo conuictus eſt in iudicio, manet habilis vt fiat etiam epiſcopus. nec iura exprimunt diſpenſatum ad curatum egere noua diſpenſatione pro epiſcopatu. ſic homicida ſi per diſpenſationem legitimam fiat habilis ad omnes ordines ſacros & illorum vſum videtur factus habilis ad beneficium etiam curatum & Pontificale: nam in irregular. ex homicidio publico, aut defectu lenitatis ideo nequit diſpenſare epiſcopus, quia cum iſto non diſpenſat ad ordines ſacros & illorum vſum. Et diſpenſatus ad omnes ordines etiam presbyteratus, poteſt conſecrari epiſcopus: quia epiſcopatus non eſt diuerſus ordo à presbytero.[o] At illegitimus diſpenſatus ad ordines ſacros, & beneficium ſimplex, eget noua diſpenſatione ad curatum vel ad prælaturam, aut ad dignitatem epiſcopi:[p] quia hic defectus eſt naturalis & intrinſecus. Bigamus etiam habet defectum intrinſecum, & licet diſpenſetur ad ordines ſacros, eget alia diſpenſa-

tione ad curatum & dignitatem. defectuſque illegitimi aut bigami non purgatur per baptiſmum, aut per profeſſionem religionis. [q] Si Pontif. diſpenſet ad beneficium & quaſcunque dignitates in communi, id priuilegium Principis quod eſt ſine præiudicio tertij, eſt fauor interpretandus latiſſime contra principem concedentem, [r] quã tum tenor uerborum patitur: atque ita ſub presbytero epiſcopus, & ſub dignitate in communi comprehenditur late beneficium epiſcopale. [ſ] Diſpenſatus illegitimus ad unum beneficium in particulari, non cenſetur diſpenſari niſi ut primum beneficium obtineat. [t] egetque noua diſpẽſatione ut aliud obtineat. At ſi diſpenſetur ad beneficium incertum in communi, poſſet relicto primo obtinere aliud atque aliud beneficium, ſine noua diſpenſatione. [u] De aliis pœnis ſermo fiet, dum agemus de lege pœnali. [x]

6 Hactenus de cenſuris, & poteſtatem clauium pro foro exteriori: qui tractatus tanquam appendix pertinet ad ſacramentum pœnitentiæ. [y] Nunc ad complementum ſacramentorum dicendum eſt de Irregularitate, quæ eſt impedimentum ordinis. [z]

narru. capit. 8 §. 8. nume. quinto, illat. 5. [q] Nauar. cap. vigeſimoſeptimo, nume. 209. & de bigamia, & ſupra libro ſecundo, de matrimon. capit. ſexto, §. vndecimo, cum Auguſt. to. 6. de bono coniug. cap. decimo octauo, ca. acutius. 26. diſtin. cap. acutius. 28. quæſtio 3. Ambroſ. 1. officica. piuo. 60. cap. deinde. c. vna. 26. diſtin. communis Canoniſt. Couar. clem. par. 1. § ſecundo, nume. 5. & Theolog. Diuus Thomas addit. quæſtio. 66. 4. & alij in quarta diſtin. 27. vbi Soto, quæſtio. 3, artic. ſecundo, Syluestr. bigam. §. 4. baptiſmus. 6. §. primo, ureg §. 28. [r] Supra lib. de indulgen. capit. 24. §. quarto, [ſ] Recentati. O. 1 Couar. ſecunda par. ſponſal. capit. 8. §. 8. nume. 5. illat. 6. cum Lapo, & Dominico. [u] Sic limitat Syluestr. benefic. 3. §. vndecimo, cum Panorm. Molina. lib. quarto, de primogenij. cap. 5. num. 27. [x] Infra lib. de legibus in communi. [y] Lib. 3. de pœniten. à princip. dictum eſt de clauibus pro foro pœnitentiæ. deinde ſobiectus eſt lib. de indulgent. ob rationem ibi explicatam: licet indulgentiæ pertineant ad claues extra forum pœnitentiæ. [z] Dicetur infra lib. de irreg. cap. 1.

SVMMAE THEOLOGIAE MORALIS

Tomi Primi,

Doctore HENRICO HENRIQVEZ è Societate IESV Authore, in Academia Salmanticenſi Sacræ Theologiæ profeſſore,

LIBER DECIMVSQVARTVS.

DE IRREGVLARITATIS IMPEDIMENTO.

Auctores de hac re tractantes.

SImon Maiol. epiſcopus in ſuo lib. de irreg. refert 30. autores qui de illa ſcribũt. Feliciau. li. de cenſur. tract. de irregul. Theol. in 4. d. 25. dum agunt de ordine, vbi Scot. Palud. Richard. & alij, apud Carthuſien. vbi Soto. q. 1. art. 2. Ledeſ. 2. p. q. 26. art. 2. fol. 363. D. Tho. add. q. 39. & 4. d. 25. q. 2. & 3. & obiter. 1. 2. q. 20. 5. ad 4. & 2. 2. q. 64. 7. ad 3. q. 108. 4. ad 2. Duran. d. 27. q. 4. Abul. in lib. 1. Paralip. c. 21. q. 4. & 18. Fr. Med. lib. 1. inſtruct. ca. 11 §. 9. & ſeq. Gabr. in can. lect. 9. Summiſtæ verb. irreg. Anton. 3. par. ti. 28. c. 2. Aſten. lib. 6. ti. 6. & ſeq. ubi ordine explicat. 12. Apoſtolicas irreg. Guillelm. Duran. qui dicitur Speculator, in ſpeculo. ti. de diſpenſatione. §. iuxta. Nicol. de Ploue. tract. ſacerdot. ti. de irreg. habetur. 10. 9. tract. Villadieg. de irreg. ubi Perez. Nauar. ca. 27. à num. 191. & relect. vlt. de furto notabili. Couar. in Cle. ſi furioſus. de homicid. Prępoſ. in ſumma. 50. d. Inno. in ca. niſi cum pridem. de renunc. ubi Anton. de Butr. & Pan. Anani. in ca. quidam. de homicid. Ioan. de Moutaigne volu. 8. tract. de bigamia. Borgaſi. de irregul. & l. 18. ti 9. P. 1. vbi Gregor.

PARTITIO LIBRI.

AGitur. 1. quid ſit irregularitas: quo differat à cẽſuris? De inſtitutione. c. 1. deinde c. 2. diuidiiur in 6. quaſi ſpecies. & agitur de effectibus irregu. in c. 3. Quæ ſit cauſa diſpoſitiua, & quę excuſet ab irreg. & quid agendũ in re dubia? 2. In particulari agitur de ſingulis ſpeciebus, vt c. 4. de iterante ſacramentum matrim. aut baptiſmi. De hæretico aut differẽte baptiſmum, deinde ca. 5. de enormi, & notorio crimine: de infami & curiali. & c. 6. de clerico miniſtrante in ordine quem non habet: de ordinato per ſaltũ. ſi cenſura ligatus recepit ordines, aut ab epiſcopo denũtiato, ſimoniaco, vel hæretico. Hactenus de irregul. quæ contrahitur ante ordinationem, vel in ipſa ordinatione, & c. 7. de irreg. poſt ordinationẽ: vt ſi cenſura ligatus miniſtret in ſacris, aut violet interdictum. 3. In c. 8. de vitio corporis, vt eſt defectus, aut debilitas membri. de ætate, ſexu, ſeruitute, morbo: & de illegitimo. De defectu mentis, vt in furioſo, lunatico, idiota, & crimiuoſo. Additur c. 9. de irreg. epiſcopi aut regulariũ. 4. In c. 10. de lenitatis defectu ob iuſtã occiſionem priuata autoritate, vt ob defenſioné vitæ, ẽt dũ adulter ſe defendit, & c. 11. de chirurgo clerico: & excuſari ſi in bello pugnet, dũ pręcepto tenetur pro Repub. & pro recuperandis ſuis bonis, denũtians cũ proteſtatione. c. 12. de occidẽte autoritate publica. de ẽpo & iudice eccleſiaſtico, quid ei, aut clericis liceat? 5. In c. 13. de pugnãtibus in bello ẽt iniuſto, & de rixa. Et c. 14. de homicidio volũtario, & caſuali. c. 15. quis excuſetur ab irreg. occiſionis caſualis. De clerico vẽnante, de aborſu, de cuſtode infirmorum. De infante, furioſo, ebrio, & dormiẽte ſi occidat. & c. 16. de cauſa mediata, vt eſt iuſſio, conſiliũ, cõſenſus. 6. Tandẽ in c. 17. de modis quib. tollitur cõtracta irreg. Quæ auferatur baptiſmo, aut profeſſione? & de diſpẽſatione in generali. & c. 18. quę diſpenſatio reſeruetur Papæ, aut Legatis, & c. 19. in quibus diſpẽſet ẽps. & c. 20. declaratur quid epiſcopis cõcedat cõc. Tri.

CAP. I.

De voce, definitione, & inſtitutione, irregul. Et quomodo differat à cenſuris?

POſt tractatũ de cenſuris & alijs pęnis eccleſiaſticis, ſolet de irreg. agi, quæ dũ in pęnã pro culpa imponiturã quibuſdã inter cenſuras numeratur.[a] cũ tñ appendix ſit lib. de Ordine. & cuius cognitio clericis & ijs qui ad clericatũ aſpirant, illorũq; confeſſarijs eſt valde utilis pro vtroque foro,[b] & frequẽter de illa incidant controuerſæ difficultates.[c] Irregularis vox parũ latina dr̃ quia eſt ſine debita regula & cõtra eccleſiæ regulam.[d] Regularis à regula dicitur ille, qui ſ̃m religionis regulam viuit:[e] vt canonicus Græce à canone. i. regula uocatur.[f] ſeu potius

CAP. I.

[a] SOto[a] & quidã recent. inf. c. 18. qui refutati ſuo li. de indulgen. ca. 13. §. 6. lib. de excommunic. ca. 2 & conſtat multas ſpecies irreg. non eſſe pœnam proculpa, ſed indecẽtiam pro miniſtris altaris.[b] Materia de irreg. eſt eccleſiaſtica, & iuris poſitiui. de qua proinde ſunt conſulendi Canones & illorum interpretes: qui interdum dote loquuntur de iudice pro ſoro exterio ri, in dubio facti. infra ca. 3.[c] Sic in materia de matrimon. dict eſt in progm. illios. & de frequentibus caſibus ſunt leges, & datur doctrina moralis. Lex his. l. nam ad ea. ff. de leg. & in proœmio Sexti decret. § nos oſic. At quia abſque ablatione irregularitatis abſoluitur peccatum Nauar. nume. 193. huius cognitio nõ eſt tam neceſſaria confeſſarijs, niſi clericorum. Caie. uerb. irregu. ſin. Armil.

[d] §. 86.[d] Nauar. nu. 191. ait ſecundum omnes. Villad. ca. 1. num. 1. Couar. cle. in princ. nume. 2. Borgaſ. extra regulam ab Apoſtolo. 1. Timot. 3. poſitã, & à iure canonico præſcriptam. Inno. c. niſi cum pridem. num. 7. De renunc. Maiol. & Montaigne do Bigam. q. 1. num. 3.[e] Trullo in prin. lib. de canonicis regularib. ſic metalla dicuntur regularia, quæ artifici facile obſequuntur. Perottus cum Pli. lib. 34. hiſt. cap. 8. & quidam dies uocantur regulares, & feſta regularia: quia ſeruant immotabilem regulam, à qua deficiunt dies irregulares. Guill. Duran. in rationali ti. de anno ſolari & 11. de anno lunari.[f] Couar. in prio. num. 1. Iſid. 6. etym. ca. 16. habetur. c. 1. in 3. d. gl. rub. de reg. iu. in 6. Trullo ſup. Sandoual. del offic. eccleſ. p. c. 1. & 5. & à canone lib. ſacri dicuntur canonici, quia continent infallibilem regulam veri.

græce cinoniei dicuntur, qui in cō muni vitam ducebant:[g] & hinc qui dam clerici dicuntur canonici ſæcu lares, alij canonici regulares:[h] qui vt inſtitutione antiquiores, & digniores, præcedunt monachorum prælatos,[i] & olim non poterant trā ſire in monaſterium monachorū:[k] & in diſpoſitione pœnali exorbitante non comprehenduntur appel latione monachi.[l] irregularitas vtur patur a Doct. eccleſiæ[m] pro eo iuris impedimento, quod conſtituit hominem extra regulam eccleſiaſti cam in ordine ad miniſterium altaris,[n] & in iure uocatur uarijs nominibus, vt non audeat promoueri, non aſpiret ad ordines, non promoueatur, prohibetur ordinari, nō adducitur ad miniſterium altaris, vel ad miniſterium eccleſiæ admitti non poteſt, ſacerdotij officio alienus ſit: prohibetur à ſacerdotio, à clericali officio cogatur abſtinere, ceſſabit à clero: non poteſt ſuſcepto miniſterio perfrui: præcipitur, deijcitur officio vel clero,[o] alienus a regula,[p] impedimentum præſtat ne pertingat ad ſacros ordines.[q] Interdum uerbum ſuſpendatur, deponatur uel degradetur ab officio, maledictione feritur, communione priuatur, fit animaduerſio & ſimilia, ſumuntur pro irregularitate.

2 Definitur irregularitas[r] eſſe impedimentum, quod directè & immediatè impedit recipere ordines: aut aliquem acceptorū uſum. Quidam addunt cauſam, vt ex facto vel defectu proueniat.[s] Alij addunt, ex inobedientia aut negligentia.[t] Irregu. per ſe habet impedire receptionem ordinis, ut ordo eſt,[u] & non ſemper impedit vſum aliquē.[x] In quo differt à cenſura,[y] quæ dicitur à cenſendo: & ſumitur pro correctione, nempe peccati, facta per ſuperiorem. finis enim cenſuræ eſt vt homo corrigatur à peccato.[z] & cēſura ſemper eſt pœna pro aliqua culpa. ſed irreg. non ſemper eſt pœna.[a] & ſpecialiter excommunic. priuat quidem receptione ordinis, & eius executione: ſed non vt ordo eſt,[b] interdictum priuat vſu ordinis, ſed ut officium diuinum eſt.[c] differt à ſuſpenſione, quæ communiter non priuat toto officio, ſed quodam uſu illius. Si quando priuet toto officio, id agit non ut habitus in perpetuum, ſed ut diſpoſitio ad tempus, & in perſona tantum eccleſiaſtica: & elapſo eo tempore tollitur, aut per abſolutionem.[d] At irregul. per ſe priuat ſuſceptione ordinis, & per modum habitus priuat vſu.[e] Interdum uero ſuperuenit homini ordinato, nec illum priuat vſu.[f] quam ita ſuperuenientem ma le quidam uocant ſuſpenſionem.[g] Differt ab excommun. etiam mino ri quæ priuat omni ſacramento: & quædam ſuſpenſio aut interdictum fit à receptione ſacramentorum. At irregularis poteſt recipere abſolutionem à peccatis, & reliqua ſacramenta præter ordinem.[h] & cenſura tollitur per abſolutionem, ſed irregul. tollitur per diſpenſationem inf. capit. 17. Quod ſi celebret non contrahit nouam irregular.[i] quam tamen incurrit ligatus cenſura, ſi miniſtret in ordine facto. & quædam radix irreg. reperitur ante baptiſmum, nec per illum deletur, inf. cap. 17. cum tamen cenſura non liget eos qui foris ſunt. 1. Corint. 5. ſeu nondum baptizatos. Ita vero irregulat. eccleſiaſtica impedit ordines, ut tamen ſi recipiantur a viro baptizato, factum teneat.[k] ſed priuatur uſu. Dicitur impedimentum, non cenſura, aut alia pœna eccleſiaſtica: quia pœna propriè non eſt niſi pro culpa propria:[l] vel pro aliena capitis ratione, cuius puniuntur membra & ciues.[m] At quāuis quædam ſpecies irregularitatis imponantur tanquam pœna pro culpa exteriori mort. multæ tamen ſpecies cōtrahuntur abſque culpa, ſed non ſine cauſa:[n] vt ex bigamia, vel iuſta occiſione cōtrahitur pro-

veritatis Bellar. lib. 1. de verbo Dei, c. 10. & de canone miſſæ dictū eſt lib. de miſſa. c. 31. §. 1. c. 33. §. 3. & ius canonicum cœpit ab Apoſtolis, qui ediderunt canones Apoſtolicos & pœnitentiales, qui habentur apud Diem. ad fin. lib. 8. de conſtitu. Apoſtol. vbi Turrian. & Genebra. lib. 3. chron. in Clem. recipi ab omnibus antiq. patribus, vt regulas in eccleſia, & ab Apoſtolis fuiſſe per traditionem ſine ſcripto traditos, quos Clem. poſtea ſcripſit. de quibus Bellar. ſup. cap. 2. quos ſine cauſa taxat Cano lib. 5. de loc. ca. vlt. ad 6 cum Anaſtaſ. proœm. in 8. ſynod. Theophan. in hiſtor. Humbertus lib. contra epiſt. Michael. & Pont. auctoritate Chriſti quoſdam refert in canonem ſanctorū, quos canonizat. de quo Bellar. li. 1. de ſanct. beatitud. c. 6. [g] Turrian. in Clem. lib. 2. conſtit. Apoſt. cap. 58. quod attigit Couar. ſup. num. 1. ſed non percepit. hinc Pius Papa I. uocat curiam. 1. congregationem clericorum in communi viuentium. ſup. lib. de excommun. c. 55. §. 2. [h] Quod non aduertens Viues ſup. Auguſt. lib. 3. ciuit. cap. 16. taxat vocari canonicos regulares: quaſi utraque uox idem ſignificet quē Viuem carpit Nauar. in proœm. de regul. nume. 1. Couar. nume. 1. Triullo lib. 1. cap. 7. nam & Roma 8. ſic dicitur Abba Pater, vbi Hierony. [h] Couar. nu. 1. Nauar. comment. 1. de regular. num. 4. [i] Nauar. cōment. 4. in cap. ſtatuimus, nume. 5. & 7. & in ca. nullam, nu. 40. ex proprio motu. Pij V. 10 Apolog. de redit. quæſt. 1. mon. 9. conſil. 1. tit. 33. de maior. & obed. lib. 2. Clem. Papa I. epiſto. ad fratres Ieroſolymis commorantes Vrban. I. Eugen. I. Nicol. I. Leo. IX. habentur. 12. q. 1. c. dilectiſſimis. c. neceſſaria. ca. nulla & Grat. 16. q. 1. cap. alia. cap. legi. Auguſt. ſerm. 2. de communi vita cler. & epiſt. 76. refert ſe fuiſſe in ea congregatione cler. Soto lib. 3. iuſt. quæſt. 5. art. 4. Boer. de autorit. magni concil. num. 7. [k] Greg. VII. & Vrban. II. ca. mandamus. cap. nullus. 19. q. 3. Nauar. d. cad. ſtatuimus, num. 3. Syluc. relig. 4. § 8. Armil. §. 3. fi. qui tamen adducit cum D. Tho. 2. 2. q. vlt. art. 8. ad ſecundum; iam nunc licitum tranſire canonicos in relig. monachorum. [l] Nauar. de reg. com. 1. num. 8. fin. com. 3. num. 40. & ſequen. [m] Maiol. lib. 1. ca. 1. ait uerbo irregul. vti ſynod. 7. c. 14. c. quoniam. 69. d. & Couar. num. 1. citat ex concil. Nicen. cap. quoniam. 49. d. [n] Couarru. Nauar. nume. 161. & fere omnes cit. [o] Vt ex iure probant Maiol. Coua. & alij. Innoc. & Hoſtien. in cap. niſi cum pridem. §. perſonæ. [p] [q] De renunc. [p] cap. quoniam. 47. d. [q] cap. laicis. 14. d. [r] Sed Nauar. num. 191. addit ad conſuetam definitionem, ly directè. Couar.

num. 1. Angel. Ruſel Syl. Armil. Tabien. verb. irregul. in prin. [s] Specula. titu. de diſpenſat. §. iuxta, num. 2. Ioan. Andr. & Archid. in cap. 1. de re iud. li. 6. addunt eā cauſam in definitione. idem Plou. Anton. ti. 28. cap. 1. Pelag. lib. 1. de planct. eccl. art. 46. Villad. ca. 1. vbi Perez, Sylu. excommunic. 4. num. 1. Anan. & Præpoſit. Ex facto, id eſt, ex actu libero exteriori, & aliquando culpabili. 2. ex defectu etiam ſine actu proprio. vt defectus natalium, & uitium corporis. vtroque modo bigamia eſt ex facto, & defectu. vt exponit etiam Nauar. num. 193. [t] Marian. Soc. in c ſententiam. Ne cler. vel monach. & ait quandam irreg. eſſe de iure canon. aliam de iure diuino, vt fœmina, & vir non baptizatus eſt iure diuino incapax ordinis; & infans eſt inhabilis ad ordinē epiſcopalem. inf. capit. 2. §. 1. ſup. libro de ord. ca. 16. lib. de ſacram. c. 21. vt quidam ſunt iure diuino inhabiles matr. ſup. lib. 2 de matr. ca. 1. [u] Communis ex definitione irregul. [x] Inf. cap. 8. §. 4. [y] c. quærenti. de ver. ſignif. Soto lib. 5. iuſt. q. 1. 4. col. penul. & d. 25. q. 1. ar. 2. & 3. Nauar. c. 27. num. 1. 194. 254. ſupra de excommun. cap. 2. [z] Couar. cap. alma. 1. par. in prin. num. 9. Nauar. cap. 27. nume. 1. ſup. de excomm. c. 1. [a] Cōmu. & fatetur Soto li. 1. iuſt. quæſtio. 6. 5. ad primum. [b] Sed vt cōmunicatio inter Chriſtianos. ſupra de excommun. cap. 2. [c] De excommun. cap. 41. [d] Supra de excommun. cap. 32. [e] Soto diſt. 25. quæſtio. 1. art. 1. quaſi contendat de ſe priuare poteſtate. [f] Nauar. nume. 200. & 191. inf. capitu. 2. §. 5. [g] Soto. d. 25. q. 1. 3. diſt. 22. q. 3. 1. Sylueſt. & Tabien. uerb. ſuſpenſio. contra quos Nauar. num. 191. fin. [h] Nauar. num. 193. [i] Inf. capitu. 5. § ſecundo. N. [k] At in matrimon. quia eſt contractus, potuit eccleſia addere impedimentum inhabilitatis, & quoſdam fecit inhabiles beneficio, ſup. lib. ſecundo, matrimon. cap. 1. lib. de excom. cap. 56. interdum iura aiunt non ualere ordinationem irregularis: vt 70. dict. ca. 1. & 2. quia priuatur vſu & exercitio ordinis. [l] Auguſt. 1. retract. cap. 9. D. Tho. 1. 2. q. 87. ar. 7. communis Theolog. cum Magiſt. 2. diſt. 36. Albert. Bonauent. Richard. Carth. quæſt. 3. Soto. 1. iuſtit. quæſt. 6. ait ic quinto. Caſtro. 1. leg pœn. cap. 5. & 9. Couar. clem. in princip. num. 1. Gerſ. de vit. ſpirit. lect. 1. [m] [n] Vt interdictum generale extenditur ad innocentes, pro alieno peccato capitis. ſupra de excommunic. cap. 34. D. Thom. ſup. articu. 8. & 2. 2. quæſtio. 108. Exod. 20. ego Deus viſitans iniquitatem patrum in filios. Simanc. de catholic. inſtitut. cap. 29. num. ſecundo, & ſeq. Caſtro. 2. de iuſta hæret. punit. cap. 11. Couarru. 2. variar. cap. 8.

cum Cyno. Albe. Salic. l. quiſquis. ff. ad leg. Iuliæ maieſtat. Celius lib. 6. antiq. cap. 14. 15. Azor. lib. 6. Theolog. c. 9. Syluest. verb. pœna §. 23. [o] Hugolin. in cap. ſi celebrat. de cleric. excommunic. Goffred. Matol. lib. 1. irreg. cap. ſecundo, ad fin. lib. 5. cap. 1. num. 6. At differt quia irregul. non eſt culpa, & dum eſt pœna non imponitur pro quauis culpa, ſed pro graui. Tiot. lib. 2. cap. 29. cum immediate nõ priuet ordine, ſed gratia & caritate & poteſt homo per cõtritionẽ tollere peccatum, ſed irregu. tollitur à ſuperiore. inf. cap. 17. [p] Iuſ. cap. 5. §. 1. & 2. Nauar. ca. 27. nu. 248. [q] Cap. is qui de ſenten. excommun. lib. 6. quem text. commendat Tiraq. l. ſi vnquam. ver. reuertatur, num. 80. 32 Nauar. tenet ca. 27. num. 192. §. 2. num. 194. §. 5. num. 207. 248. 250. & de pœnit. d. 7. c. ſi quis. numero. 39. Rochus, de iure patron. uerb. honorificum. q. 60. nume. 95. Caſtro. 2. leg. pœn. ca. vlt. Ledeſ. 2. par. q. 26. a. Cordub. li. 1. q. 35. Couar. cle. in principio nu. 3. cum Fran. & Bertach. tract. de epiſcopo. capit. vlt. num. 8. Tabien. irregul. in princ. Armil. §. 1. Villadieg. capit. 1. vbi Perez. num. 16. c. 6. nume. 27. cum gloſ. clem. quoniam, de uita & honeſt. Specul. Panormit. Anan. Dominic. & Philip. Franc. Selua.

pter indecentiam. Quare irregularitas in communi abſtrahit à pœna: & differt à culpa, licet peccatum mort. late dicatur à quibuſdam facere irregularem,[o] quatenus facit indignum receptione, & uſu ordinis ſacerdotalis. Peccatum tamen quoddam notorium facit irregul.[p]

3 Porro irregularitas iuris humani non incurritur, niſi in caſibus eodem iure expreſſis.[q] aut ad quos Doct. extendunt ex pari ratione:[r] cum quilibet ordinari poſſit, qui non eſt expreſſe prohibitus.[ſ] Inſtitutio huius impedimenti communiter[t] facta eſt iure eccleſiaſtico.[u] Quaſdam uocant aliqui Docto. de iure diuino poſitiuo:[x] quia eccleſia ad illius imitationem illas inſtituit.[y] Nam in lege veteri fuerunt plures irregular. & in pluribus,[z] quam nunc: & communiter erant temporales:[a] ſed facilius remouebantur. Vt Dauid tanquam irregul. ob defectum perfectæ lenitatis, qui in bellis multum ſanguinem fuderat, prohibetur ædificare templum Domini.[b] & tamen Pontif. poteſt cum homicida aut bigamo diſpenſare. Merito in duobus ſacramentis Ordinis & Matrimonij poſita ſunt quædam impedimenta: cum illa ſint inſtituta non pro ſingulis, ſed pro communitate,[c] & in bonum commune.

r tract. de iureiur. q. 7. [r] Vt extendit Nauar. nu. 198. 206. 223. 226. 233. & ter. num. 241. 238. fin. 242. 247. de quibus ſuis locis dicetur. [ſ] Perez dict. cap. 1. num. 1. ad fin. cum Innocen. c. niſi cum pridem. §. perſonæ. Specul. verſ. dicitur autem, num. 2. Butr. Panorm. Montaigne. de bigam. quæſt. 1. Anani. Angel. & Syluest. irregu. in princ. [t] At quædam irregu. eſt iuris diuini. ſup. T. [u] Quare Nauar. num. 191. in definitione irregul. addit eſſe impedimentum inductum iure canonico, & de pœnit. d. 7 cap. 1. §. quibus. nu. 10. c. ſi quis autem. num. 38. Ang. irregu. 2. §. 3. Roſel. Arm. irreg. in princip. Syluest. §. 28. Couar. num. 2. cum Innoc. Anton. & Docto. d. c. niſi cum pridem. Villadieg. c. 1. num. 2 Imola. Anton. 3. par. tit. 28. c. 2. §. 6. cum Paluda d. 25. q. 3. ad fin. Duran. d. 27 q 4. & Perez. num. 2. citat Specul. Archid. Anan. Feliu. Panorm Franc. Domin. Montaig de bigam. q. 1. Anto. de Roſel. lib. de concil. tom. 1. tract. fol. 76. Thom. Ferrati. cautel. 44. num. 4. Hinc ſequitur quod viro baptizato, ſi in Papam electus ſit (qui ſtatim à Chriſto habet vniuerſalem iuriſdictionem in orbem) non obſtat vlla uetus irregul. nec de nouo incurret vllam irregul. etiam ex Apoſtolicis, de quibus inf. cap. 2. [x] Quidam bigamum eſſe irregu. iure diuino. colligunt ex 1. Timot. 3. & quia in lege vet. ſummus ſacerdos eſſe non poterat, niſi habuiſſet unicam uxorem virginem & non repudiatam, vt aiunt Innocen. & Hoſt. d. cap. niſi cum pridem. § perſonæ. ſed lib. 2. de matrimon. cap. 6. §. 11. N. O. reiecta eſt hæc ſententia, aut explicata. & Marian. Soc. c. ad audientiam. q. 3. contendit quaſdam irregul eſſe de iure diuino. quem refutat Couar. num. 2. fin. Nauar. num. 191. fin. [y] Vt decimæ dicuntur à quibuſdam Canoniſt. de iure diuino: quia ad imitationem legis vet. illas inſtituit eccleſia. ſic uocat Innocen. rubr. & ca. parochianos. de decim. glo. c. 1. eodem ti. lib. 6. per c. in aliquibus de decim. & multi apud Couar. 1. uariar. ca. 17. num. 5 & 8. & quidam patres apud Grat. 16. q. 1. c. reuertimini. & q. 7. & apud Bellarm. lib. 1. de clericis. ca. 25. Quare Triden. ſeſſ. 25. ref. c. 12. ait decimas deberi Deo. de quo dictum eſt lib. de indulg. c. 27. §. primo, Sic multas irreg. legis vet. approbat eccleſia, alias aufert, & quaſdam de nouo adiecit. Pelag. de planctu eccleſ. lib. 1. artic. 48. Matol. lib. 1. cap. 1. quas quidam vocant de iure diuino, quia habent orig. ex imitatione vet. teſtament. Nauar. num. 191. fin. [z] D. Thom. 4. d. 1. q. 1. art. 5. 3. ad 3. d. 37. q. 3. ar. 2. ad 5. [a] D. Tho. ſup. Villadieg. c. 1. num. 23. Specula. & Anton. de Roſel. ſupra ſed addit quaſdam irreg. ex vitio corporis fuiſſe perpetuas in lege vet. Leuit. 21. vt ſi habe ret maculã, cæcus, claudus, &c. de quibus. ca. hinc etenim 49. d. cuius rationẽ addit Abulen. Leuit. 21. quia cum tunc eſſectus ſacrificij non auferret peccata. Hebr. 10. ſed corporalis irregul. (vt dum tetigerat morticiniũ, aut gentilem) decurr, ne ſacerdos tũc haberet maculam corporis, ob quam facile contemneretur à maculatis & irregularibus illius temporis. Nunc autem facilius diſpenſatur in his cum ſacerdote ſpirituali. [b] Apud Gentiles fuit quædam irregul. huiuſmodi. de qua Senec. in declamat. & in leg. vet. dicitur Dauidi lib. 2. Reg c. 7. & 1. Paralip. 22. nõ ædificabis mihi tẽplum, quia uir ſanguinis es. Specula. §. iuxta. verſ. nunquid. nume. 8. Bernat. Diaz pract. capitu. 6. fin. Panor. c. ad audientiam. nu. 2. c. ſicut dignum. de homic. falſo putant hanc irregu. homicidij eſſe de iure diuino. & Marian. Socin. ſup. At verius eſt ſolo iure eccleſiaſtico induci. Villadieg. cap. 1. num. 23. vbi Perez. cap. ſexto, nume. 14. Anton. 3. par. tit. 28. cap. ſecundo, §. 6. Syluest. homic. 3. § 8. verſ. ſecundo, irregu. §. 28. Nauar. cap. 27. num. 239. Couar. cle. ſecunda par. §. 3. num. 3. cum cit. ſup. V. Borgaſ. de irreg. 3. par. con. 1. in quibus cauſis non poſſit diſpenſare. num. 14. Grego. l. 6. titu. 1. par. 1. & facit l. 14. titu. 6. par. 1. Soto. lib. quinto, iuſt. quæſt. 1. 4. Nam & Paul. licet conſenſit neci B. Stephani prouectus eſt ad Apoſtolatum: & Moſes occidit Ægyptium. Exod. 2. & tamen fuit ſacerdos Pſal. 98. ſup. lib. de ordin. c. 21 §. 1. G. quia Exod. 31. creat altare & conſecrauit. Quare Papa exemptus eſt ab omni irregu. argum. cap. propoſuit. de conceſſ. præben. Hoſtien. capitu. vnic. de ſagittar. contr. Bernar. Diaz ſup. Bal. & Inno. in c. 2. de maior. & obed. num. 2. & Felin. c. ſi quando, num. 3. de reſcr. [c] Libro de ordin. cap. 16. lib. ſecundo, de matrimon. cap. 1.

CAP. II.

Diuiditur in ſex quaſi ſpecies. & 1. Timoth. cap. 3. deſcribi 12. irregul.

§. 4. *De ordine tractandi. & §. 5 de effectibus irregul.*

IRregularitas ex cauſa effectiua diuiditur, vt quædam dicatur contrahi iure diuino, ſed omnis fere irregul. inducitur iure humano. Iure quidem diuino eſt ordinis incapax fœmina,[a] & catechumenus[b] etiam ſi fidelis & iuſtus ſit. Quidã defectus corporis vel animi, licet non faciant ordinis incapacem, ob ordinis tamen dignitatem, iure diuino prohibent quoſdam fieri miniſtros altaris: vt ſi quis careat oculis, manibus, pedibus aut alio principali membro. Si in anima careat rationis vſu: vt infans, amens, lunaticus & furioſus: & indecens eſt fieri ſacerdotem eum qui eſt arreptitius, aut qui patitur frequenter morbum caducum: & qui idiota eſt ſine ſcientia, aut hæreticus uel illius fautor, non debet ordinari, nec fieri animarum paſtor.

2 Ex cauſa diſpoſitiua quidam numerãt innumerabiles modos irregularitatis ex iure humano ſine vllo doctrinæ ordine.[c] Alii ad 12.

CAP. II.

a SVp. [a] lib. de ordin. cap. 16. de ſacram. c. 21. §. 2. citati ſunt Doctor. D. Thom. add. q. 39. 1. q. 36. 3. ad 1. Doct. d. 25. conc Reuien. c. 2. c. peruenit. de conſecr. d. 2. Ambroſ. in 1. Timo. 3. Caſtr. ver. mulier. Aſten. lib. 6. ti. 26. Vualden. to. 2. de ſacram. c. 28. de ſacramental. cap. 58 & fœmina dicitur priuata iure ordinis, eo quod ſecundum ſpeciem hominis, eſt de ſe capax illius, vt eunuchus eſt inhabilis & priuatus iure matrimonij, quia ut uir eſt capax. Sic talpa dicitur cæcus, quia ſecundum genus animalis eſt capax uiſus. b atque ita ceſſat ratio Soti. d. 25. q. 1. art. 2. ſup. c. 1. §. 2. T. [b] ca. 1. de presbyt. non bapt. & in c. 2. additur ratio, quia baptiſmus eſt ianua ſacramentorum. Nauar. nu. 205. §. 3. poteſt tamen poſtulari in epiſcopum, vt Ambroſ. adhuc catechumenus fuit poſtulatus. inf. S. c [c] Tiotius li. ſecundo, de perſ. cler. c. 16. Ant. 3 par. tit. 13. c. 2. Aſten. lib. 6. titu. 17. Selua de benefic. 3. par. quæſtio. 5. num. 43. Specul.

tit.

d irregularitates, [d] quas vocãt Apoſtolicas, (de quibus Paul. 1. ad Timoth. 3.) reducunt omne genus irreg. Primo oportet epiſcopum irre-
e prehenſibilem eſſe. [e] quod cum ſeq. patres extendunt ad reliquos
f clericos. [f] cum tamen non omnes hi defectus inducant veram irre-
g gul. [g] Secundo vnius vxoris virũ,
h id eſt, non bigamum. [h] Tertio ſo-
i brium, [i] id eſt, non ebrioſum aut voracem, & poſtea ſubdit Apoſtol. non vinolentum, non percuſſorẽ.
k 4. prudentem, [k] qui pro gubernatione non ſit incautus, nec nimia ſimplicitate aut contraria malitia abundet: ſed cum Chriſtiana prudentia habeat coniunctam ſapien-
l tiam. 5. ornatum, [l] qui veſtitu de-
m cente vtatur. 6. pudicum, [m] qui in motibus ſenſuum & animæ oſten-
n dat caſtimoniam. 7. hoſpitalem, [n] qui ſit eleemoſynis deditus. 8. do-
o ctorem, [o] qui aptus ſit prædicare
p ſanam doctrinã. 9. non litigioſum. [p]
q 10. non cupidum, [q] qui ex auaritia & ſiti diuitiarum non exerceat negotia ſecularia aut artes clerico indecentes. 11. ſuæ domui bene præ-
r poſitum, [r] nam ſi domeſticorum curam non habet, fiet eius familia diſſoluta, & negligentior erit circa oues ſibi commiſſas. 12. nõ neophy-
ſ tum, [ſ] ne in ſuperbiam elatus incidat in laqueum diaboli.

3 Quidam has quaſi ſpecies irre-
t gul. reducũt ad tres. [t] Prima reſultat ex defectu alicuius ſacramenti, vt bigamia ex aliquo defectu circa matrim. ad quod reduci poteſt, quod impeditus matrimonio etiã rato, arcetur ab ordine: etſi poſt ratum initietur ſacris, niſi iure concedente, ſuſpẽditur ab ordinum exercitio. Circa baptiſmum, qui ſponte rebaptizat, aut rebaptizatur. (quod falſo quidam extendũt ad iterationem cõfirmationis & ordinis) aut ſi acolytus miniſtret rebaptizanti, vel ſi adultus diſtulit baptiſmum vſque ad morbi periculoſi tempus. Item ante ordinem præcedere debet ſacramentum confirmationis. Huc pertinet irregul. de neophyto, hæretico vel apoſtata. Circa ſacramentum ordinis incidit in irreg. ſi male illud recipit ut per ſaltum, aut cenſura ligatus: ſi in ordine ſacro quem non habet, miniſtret, aut cẽſuris impeditus ſolẽniter miniſtret in ſacris, aut qui ab eo ordine depoſitus vel degradatus eſt. Deinde 2. ſpecies irregul. procedit ex defectu & vitio corporis: ſi cui membrum principale deficiat aut ſuperfluat: aut ſi ex culpa publica indignationis amiſit partem membri. Huc reducitur defectus ſexus in fœmina & hermaphrodito: defectus ætatis circa ordines ſacros: quod ſit ſeruus abſtemius, uel patiatur quoſdã morbos corporis, vt leprã, aut epilepſiã, cui ſimilis eſt furioſus, lunaticus arreptitius, de illegitimo. Tandem. 3. ſpecies procedit ex delicto.

4 Ante ſpeciem ex delicto rectè
u quidam addunt alias duas. [u] Prima eſt, ex defectu animæ, vt idiota: & huc pertinet amens, & dęmoniacus. Secunda eſt ex defectu perfectæ lenitatis poſt baptiſmum, ſine culpa: vt ſi volũtarie occidit iudex & miniſter iuſtitię, aut miles in bello. Huc pertinet ſi chyrurgiæ peritus, pro medela proprij morbi ſeipſũ mutilet. Rurſus illa 3. ſpecies ex delicto diſtinguitur a quibuſdã
x in alias ſex. [x] Prima ex iniuſto homicidio ſeu mutilatione, quę ſimul coniũgitur cum defectu perfectæ lenitatis. 2. ex quadam mala ordinum receptione. 3. ſi in ſacris male

tit. diſpenſat §. iuxta. Borgaſius de irregul. 1. p. q 5. & ſeq. cap. nihil eremum. 49. d. & l. 25. tit. 6. p. 1. vt Aluar. Pelag. lib. 1. de planct. eccleſ. ar. 48. Summiſt. verb. irregul. Ploue. Villadieg. c. 1. nu. 26. Alij numerant eas irreg. quas ad imitationem iuris antiqui cõſtituit
d eccleſia, & quas adiecit. vt Maiol. lib. 1. irregul. c. 1. [d] Grat. c. vnũ oratorium 25. d §. nunc. vbi glo. verb. regulam. l. 30 cum ſeq. tit. 5. p. 1. Maiol. lib. 5. c. 2. & ſeq. Anton. 3. p. tit. 13. c. 3. Syluest. cleric. 2. Sotieal. verb. clero aſcripti. Trotius li. 2. de perf. cler. ca. 9. vſque 33. Aſten. li. 6. tit. 6. & ſeq ordine explicat 12. Apoſtol. irregul de quibus. 1. ad Timo. 3. & Tit. 1. Concil. Trident. ſeſſ 22. re for c. 2. Carthag 4. can 1. cui interfuit
e Augu. [e] 1. Tim. 3. epiſcopum irreprehenſibilem eſſe & ad Titum 1. vocatur ſiue crimine nẽpe notorio, & hinc dicitur criminari & vocari in ius, id eſt, vt iure culpari poſſit, ita 1 Tit. 1. Chriſoſt. Theoph. Theodoret. & Græce anẽclitos. idem Augu. in Leuit. q. 10. Gregor. 31. Moral. ca. 9. Pet. de Bollo in œconom canon. claſſe 3. § 4. Bellar. lib. 1. de cleric. ca 24. in princ. Maiol. lib. 5. cap. 2. Aſten. tit. 6.
f [f] Auguſt. tract. 41. in Ioan. 8. Ambroſ. habentur c. Apollus 81. diſt. cap. cognoſcamus. 33. d. Baſil de regulis moral. & in Pontifical. Roman. titu de ordinan. ad ſacros. Alberic. verb ordinan
g dus. [g] Specol. titu. de diſpenſ. §. iuxta.
h verſ. ſumitur. [h] Sup. capit. 1. §. 3. X. Bellar. ſup. & dictum eſt libr. 2. de matrimon. capit. 6. § 9. & ſeq maxime §. 11. Maiol. cap. 2. Aſten. tit. 7. inf. cit.
i cap. 4 §. 1. [i] Specul. Maiol. libro quinto, capit. tertio, Aſten. tit. 8. quis ob ebrietatem ſit deponendus. Sic Ariſtot. 2. Ethic. 5. temperantiam (quam Græcè vocat Sophroſinen, id eſt, ſobrietatem) ait eſſe prudentiæ conſeruatricem. ſubdit 1. Tim. 3. non vinolentum non percuſſorem. quare de epiſcopo in c. quando. 44. d. dicitur vt communiter ſit trina potatione contentus: niſi complexio aut labor plus exigat. D. Thom. 2. 2. q. 150. 2. ad 3. Sylue. cler. 2. §. 5. Tabien. ebrieta. §. 6. Nec debet verſari in tabernis. ca. conſtituerit. de accuſ. Nauar. cap. 25. num. 111. quia vinum eſt fomentum luxuriæ. & ebrietate, crapulaque grauantur corda. Hieronym. ad Euſtoch. de virginit. Euripid. in Bacchide. Athene. lib. 10. Dipnoſophiſtarum. quare Athenienſes principem ebrium morte mulctabant. Celi. 28. antiquit. capit. 31. vide Plat. lib 1. de legibus. Nam ebrius facile reuelat ſecreta, iuxta Prouerb. vinum non habet clauum. Subdit 1. Timoth. 3. & Tit. 1. modeſtum non percuſſorem. in quo Aſten. lib. 6. tit. 14. explicat 1. ne percutiat lingua, art. 2. ne murmuratione: & art. 3. ne mandato, conſilio, defenſione de quib. inf. c. 16. & de omittente contra caritatem. Aſten. ar. 2. inf. c. 12. §. 7. item de homicidio & percutiente manu. Aſten art. 4. & ſeq. inf.
k c. 11. & ſeq. [k] Maiol. lib. 5. c. 4. Aſten. tit. 9. de idiota. vid. inf. c. 8. §. 11. Hierony. in prolog. bibliæ. ſancta quippe ruſticitas ſolum ſibi
l prodeſt. [l] Maiol. cap. 5. Aſten. tit. 11. Nauar. c. 25. nu. 111. cap. 27. num. 157. §. 13. ſed Hierony. ad Ocean. ait ornatum, eſſe id quod
m prius vocat irreprehenſibilem. [m] Sic 1. Timoth. 5. teipſum caſtũ cuſtodi. Maiol. c 6. Aſten. tit. 10. D. Thom. 2. 2. q. 156. 4. Summiſtæ verb. impudicitia. de notorie concubinario inf. cap. 5. § 1. Nauar. cap. vigeſimoquinto, nume. 73. 77. cap. 27. nume.
n 154. 248. [n] Maiol. cap. 7. Hieronym. in 1. Timoth. 3. ca. Florẽtinum. 85. d.
o Aſten. titulo 12. [o] Maiol. ca. 8. Aſten. titulo 13. Hieron. quod Græce dicitur didacticon. Triden. ſeſſ. 22. cap. 2. ſeſſ. 24 ref. cap. 1 & 4. officium proprium epiſcopi eſt prædicare ſanã doctrinam, & corripere vitia abſque nimia ſeueritate.
p [p] Maiol. cap. 9. Alberic. verb. litigioſus. Raymun. titu.
q de litigioſis. [q] Maiol. cap. 10. Chryſo. 1. Tim. 3. nemo Apoſtolis obiecit crimen fornicationis aut auaritiæ.
r [r] Maiol. lib. 5. capit.
ſ 11. [ſ] Maiol. lib. 1. cap. 31. Petr. Bollo ſup. §. 5. Hierony. epiſt. ad Ocean. Vrban. Papa. c. ſi officio 59. d. & Apoſto. can. 79. 82. Cõcil. Nicen. cano. 2. Leo Pap. epiſt. 85. Ambro. in 1. Tim. 3. dat rationem, ne forte hic recenter baptizatus ſuperbiat, putans ſe religioni addictũ magis, vt det alijs beneficium, quam vt accipiat. Et tamen idem Ambroſ. de catet humeno electus eſt epiſcopus, vt ipſe refert libro 10. epiſt. 82. ad Vercellen. c. Valentinianus. 63. diſt. At non loquitur de Apoſtolus de tam diu baptizatis, qui doctrina & moribus ſint idonei. Tiraquel. tract de nobilit. cap. 29. nu. 12. Naua. c 27. num. 205. & citat iura. vide cap. prohibeotur vbi. Turrec. & c. fin. 48. d. c. nulla. 54. d. c. neophytus 61. d. vbi prius Grat. Turrian. lib. 1. pro can. Apoſtol. c. 13. 28. Fr. Medin. 1. 2. q. 105. 3. ad 1. Cordu. lib. 1. q. 54. Couar. cle. p. 1. §. 2. nu. 7. Simanc. de cathol. inſtit. c. 47. nu. 84. Palac. 4 d. 25. q. 1. col. 11. Perez. l. 4. & 40. tit. 3. lib. 8. ord Petr. Nauarra lib. 2. de reſt. c. 4. nu 450. Summiſtæ ver. neophytus. vbi Syl. Ang. Syl. irregu §. 21. Arm. § 85. ſum. confeſ. lib tertio, tit. 14. Ant. Gabr. tom.
t ſecundo, tit. de clauſul. con. prima, §. 28. Aſten lib. 6. tit. 16. [t] Syl- ueſtr. irreg. in princip. & ponit 23. caſus. idem Arm. § 85. 1. ex defectu ſacramenti. 2. defectu & vitio corporis. 3. ex delicto. ſed in 2. addendum eſſe, vel ex defectu animæ, aut lenitatis cum Nau.
u infr. [u] Nauar. cap. 27. num. 192. Sot. d. 25. quæſt. prima, 2. Frat. Medin. libro primo, inſtru. cap. vndecimo, § nono, & ſeq. ſpecies prima. inſ. cap. quarto, ex defectu ſacramenti. 2. ex corporis vitio. vt Syluest. 3. ex defectu animæ, vt idiota pro tonſura, & ſequent. Item amens, lunaticus, furioſus, dæmoniacus ſeu arreptitius. inf. c. 8. §. 9. & 11. 4. defectu perfectæ lenitatis poſt baptiſmum ſine culpa: ſi voluntarie occidit iudex, aut miles in bello, & de chirurgo qui alium aut ſe ipſum mutilaret pro medela morbi. 5. ex deli-
x cto quodã graui Nau. à nu. 195. incipit de ſingulis agere. [x] Nau.

y Hiſp.on. 192. [y] De qua ante alias egit Nau.c.27.nu.204. [z] Soto
z d.25.q.1.ar.3. [a] Cit.c.1 § 7.X nõ ſemper. [b] Sup. de excom.c.21.
a § 3.vbi adde Cordu.caſ.41.& lib.1.q.35. Fr. Ludouic.2.p.inſtru.
b c.93. [c] Sup de excommun.c.56.§.1.E.Nauar.c.27.nu.149.col.3.
c concedit, ei qui inculpate factus eſt irreg. poſſe concedi beneficiũ ſimplex. idẽ Franc. apud Couar.inf. & generalius Syluest. excommun. 4. nu. 4.cum Rain. nullo iure prohiberi, quin valeat collatio beneficij facta irregulari: vt hic non prohibetur à receptione ſacramẽtorum, præter ordinem. & de bigamo Docto. non autem eſſe inhabilẽ beneficio. Nauar.nu.197. Coua. cle.1.p.§ 2 Nec de eo qui ob occiſionem iuſtam eſt irregula. De illegitimo iam ordinato, ſolum dicitur inhabilis ad dignitatem & prælaturam Nauar.nu.201 illud. diſt. 25.q.3.fin. ſed reſp. quod irregul. (excepto caſu de clerico aut ſacerdote, qui inculpate truncatus, aut cęcatus eſt,) facit inhabilem vt obtineat beneficium. Innoc. receptus. cap. cum noſtris Nauar nu. 249. & capitu. 25. numero 133. fin. Couarru. regu.peccatum.§.tertio, numero ſexto, capit. alma prima part.§. ſeptimo, numero primo. Rebuf. de pacif.poſſeſ.numero 226. Cord. caſ. 41. & libro primo, quæſt.36 55. Frat. Ludou. ſeconda p. inſtru cap.113. per cap.dudum. primo cap.cum inter. De
d elect. [d] Sup. libro de excommunicat.
e cap.56. § primo [e] Libro de excomm. cap.56.§ primo.X.
f [f] Summitt verb.bigam. Villadieg.ca. 13.fin. per cap vn. de bigam.lib.6. At non incurritur qui contraxit cum vidua. Villadieg.cum Franc.c.1.
g de bigam.cont.glo.dict.cap. vnic. [g] Ange.bigam.§.10.cum mult. commun.

miniſtret, aut ſacerdos officiet horas canonicas, uel funus defuncti. 4.ex uiolatione interdicti localis. 5. ex graui delicto notorio. 6.ex tali proprio aut parẽtũ delicto. quod
y inducit infamiam iuris. [y] Hoc fere ordine de his quaſi ſpeciebus agemus. ſed cum defectu circa ſacramenta coniungimus irreg. ex delicto notorio aut ex infamia

5 Ex his cauſis ſequitur primarius effectus irreg. in illius definitione expreſſus: quo ſub peccato mort.prohibetur recipere ſacramẽ
z tum ordinis. [z] 2. communiter impeditur ab executione ordinis ſu-
a ſcepti. [a] præſertim à celebratione miſſæ, niſi urgeret ſcandalum cum
b periculo uitæ aut grauis damni, [b] & communiter facit inhabilem ad
c ob tiendum beneficium. [c] 3. irregul.ob homicidium, eſt dignus, ut priuetur beneficijs: ſed non priuatur titulo illorum antequam per
d ſententiam ſpolietur. [d] 4.beneficiarius in minoribus, ſi aſſumat ſtatũ incompatibilem ueti matrim.amittit ipſo iure titulum beneficii &
e penſionis. [e] 5. bigamus in minori-
f bus amittit priuileg.clericale. [f] nec deferre debet habitum clerici & tonſuram. At in ſacris conſtitutus uel monachus licet ſit bigamus gau
g det priuil.can. [g] quia iam non poteſt deſerere ſtatum. De alijs pœnis dicetur in ſingulis ſpeciebus.

CAP. III.

De cauſa diſpoſitiua: & de excuſante.

§.1. Veniale non ſatis eſt pro irregular. nec pro obligatione reſtitutionis.

2 Peccatum externum occultum præter homicidium, non inducit irreg. Non datur irregul.mentalis. de occulto illegitimo. ob occultum repellere poteſt prælatus.

3 In dubio iuris in neutro foro iudicatur irregula. & de opinione probabili.

4 In dubio facti poſt diligentiam poteſt excuſari ab irregul. cum exẽplis: vt an puer eſſet doli capax? & 5. de dubio aborſu.

6 Excuſat ignorantia aut metus, aut ſi non ſequatur opus conſummatum. pro vno actu non incurri duas pœnas.

7 An excuſatur ab occiſione caſuali, qui dat operam rei illicitæ? & de carcere humido.

8 Excuſari ab irregular. occiſionis, ſi deſit vna ex tribus conditionibus.

IRregularitas diuiditur ex cauſis,
a per quas contrahitur: [a] ſed nunc dicemus de illa, quæ in pœnam imponitur, pro culpa certa aut dubia. Quidam aiũt ſatis eſſe culpam ve-
b nialem, [b] præſertim in commit-
c tendo: [c] quia ſi quis ex veniali negligentia occidat, vt culpa, ita opus
d externum eſt voluntarium. [d] Pro
e babilius eſt requiri culpam mort. [e] & talem vt ſecũdum quantitatem
f operis externi ſit peccatum mort. [f] cum plene voluntario, ita ut procedat ex ijs, quæ homo debet perfecta ratione debitè remouere. Non requiritur ut ab irregul. & reſtitutione excuſetur reus exacta diligẽtia, uitandi periculum homicidij caſualis, qualis a ſumme prudentibus emanare ſolet: ſed ſatis eſt illa, quæ communiter habetur à prudenti-
g bus. [g] ſicut cuſtos infirmorum, aut chirurgus ob cuius leuem negligentiam obijt infirmus, & parẽs, ſi infantẽ in ſuo lecto poſitũ, oppreſſit caſu ſine lata culpa, ſi cõſtat ſe excuſari à mort. immunis eſt a pœna
h irreg. [h] Quæ quia difficilius tollitur, & priuat ordine, & uſu illius, ſuſpendit ab officio, & receptione beneficii, cenſetur grauior quam
i excommunic. minor, [i] quæ priuat receptione ſacramentorum. Et ea leuis culpa quę hominem excuſare ſolet ab obligatione reſtitutionis
k (nempe uenialis [k]) ſimiliter excu-
l ſat ab irregul. pœna. [l] Quod uero quidam dicunt culpam leuem interdum non excuſare à reſtitutio-

mittendo: aut ſi ex negligentia omittat, qui tenetur ex officio. [*] etiam ait Anton. Gab.10.1.ex Soarez. verb.culpa. ſed Syluest. Ange. Cord. bene negant inf.c.15.§.1.G. Sic initiatum ab epiſcopo quem ignorat eſſe denunciatum, fieri irreg. tenet Naua.c.27.nu. 241.§.4. Coua.c.alma.1.p.§ 6.nu.6.cum mult. ſed id reprobatur ſup lib.de excom.c. 35.ſi. Item ſignificat Coua. cum qui ignorat ſe excõmunicatũ, ſi initietur, fieri irreg. ſed horũ ſentẽtia eſt pie mo
c deranda. inf. D. [c] Coua.cle. p.2. §.4. nu.9. & 2.p ſpon.c. 6.§. 8.nu.13. & Sarmien.lib 3.lelect.c. 5.nu. 5. Perez.l.2. tit.7.lib.5.ordin.p. 209. quia cõmiſſio eſt magis vo.ſitaria, & minus excuſatur D.Th.2.2. q.79.4.
d [d] Autores citati B. & Caiet. non tã putant irreg ob culpã veniale, quam ob factum, quod ex tali culpa eſt aliquo mõdo volũtariũ (vt pollutio ex cauſa veniali manans, eſt peccatũ veniale.) ſed contra hoc eſt, quod eſſet irreg. ex culpa omiſſiu is leuiſſimæ, quod alii bene negant. At exponantur, vt quod de ſe eſt culpa venialis, fiat mortal. quando præuidit aut prȩuidere debuit probabile periculum nocendi proximo, inf c.15.§.2.
e G.K. [e] Citati inf.c. 25.§.1.G. quia lex diuina aut humana, (ac ſubinde lex de pœna irreg.) nõ obligat ad ſummã prudentiam & diligentiſſimam curã, quæ excludat omne veniale, vt fatetur Don.reg.poſſeſſor.2.p. § 6.nu.1 & 2. ſed excludit doluni. quare qui ſine dolo ante ætatẽ initiatus celebrat, non fit irreg. vt fatetur Cou.clem.p.1.§.1. nu.4.fin. & Nau.c.
f 27. nu. 155. [f] Sup.
g lib.de excom.c.17.§.2.lib.5. pœnitentiæ.ca.14.§.6.D. [g] Couar.
h reg.poſſeſſor.2.p.§.6.nu.1.& 2. Caiet.2.2.q.64.ar 8. col.2. [h] De cuſtode infirmum. Nau.c.27.nu.228.cum Anto. Tab. Maiol.lib. 5.c.48 nu.2.Syluest.homic.2.§.15.fi.Couar.cle.p.2. §.4. num.9.
i [i] Commu.contra Caiet.verb.irregul imo Soto d.1.q.5 ar.6.con. 8.ad fin. & Frat. Medin. aiunt eſſe grauiorem quam excommunicat
k mat in quo tamen falluntur. ſup.lib.de excomm.cap.1.§.3. [k] Leuis culpa excuſat à reſtitutione, vt probat Couar.2.p.ſponſ.c.6. §.8.nu.12.Soto.lib.4.iuſt.q.7.2.col.6. Lede.2.p.q.18.6. d ſ.p. 270.& Recent. Mexia.pragm.pan.con.6.nu.114. Syl.reſt.2.§.12. cũ Innoc. Anan. Fęl. Pan. Greg. Lopez. quos ſequitur Perez l.3. tit.7.li.5.ord.p.209. facit Nauar.c.24.nu.11.§.26.& nu.28.& 34. Cenſuram non incurri per omiſſionẽ, niſi qui lege iuſtitiæ teneatur vitare. quia eſt pœna à iure aut à iudice in foro exteriori: &
l idẽ dicit de irreg. [l] Couar.cle.p.2.§.4.nu.8.& p.3.nu.5.& ſignificat

C A P. III.

a DE [a] quibus cauſis ſup.c.2. [b] Cai.2.2.q.64.7.& ar.8.ad med.
b & verb.irreg.vbi idem dicit de ſuſpenſ.& interdicto. Ang.irreg.§.3.& 20.ſi.Armi.§.12.& 14 & 6.& videtur Caſtro 1.leg.pœnal.c.5 Cord.caſ.34.37.& lib.2.q.20.& q.26.dub.2 & citat alios, & q.28.ſentit Nauar.c.27.nu.220.& rele.de furto notabil nu.13. & 24.quando quis venialiter excedens in ſui defenſione occidit alterum, quam ind.cap.15.nu.7. videtur Syluest. homic.2.§ 23. homic.1.§.8.verſ.7.homic.3 § 4 & ſeq & §.2.ſi.ebrietas.§.4 fin. Item Couar.cle.p.2.§.4.nu.9.ait ſatis eſſe leuiſſimã culpã in cõ-

ne, in contractu depoſiti aut commodati: nec ab irregul. ſunt pie exponendi.[m]

2 Verum peccatum externum, occultum inducere videtur irregul. nempe homicidium ſolum,[n] ſed pro omnino occolto (id eſt, mētali voluntate praua) nō contrahitur,[o] cum non ſubijciatur iudicio & pœnis eccleſiæ: quamuis quibuſdā per priuileg. concedatur irregularitas mentalis,[p] vt ad cautelam diſpenſetur cum ſcrupuloſis. Dum vero quædam receptio ordinis, aut vſus cum occulta malitia reddit irregul. non eſt primaria pœna pro culpa, ſed violatio prioris pœnæ.[q] vt ſi occulta cenſura ligatus recipiat ordines, aut miniſtret in ſacris: aut ſi clericus miniſtret in ordine ſacro quem nō habet: vel ſi ex officio rebaptizat ſcienter ob nullum aliud crimen proprium occultum fit irregul. vt ob ſodomiam, aut hæreſim.[r] Ob crimen alienum (vel potius ob corporalem defectum) illegitimus quamuis habeatur legitimus, eſt irregul.[ſ] Sine culpa bigamia, defectus lenitatis, vel corporis aut animæ uitium etiam occultum, facit irreg.[t] & prælatus religionis vel epiſcopus qui nouit defectum occultum, poteſt ſubditum repellere à ſacramento ordinis.[u]

3 Interdum incidit dubium iuris, an homo incurrat irregul. interdum dubium facti, ut in iure dubitant Doctor. quidam, an per iterationem confirmationis aut ordinis fiat irregular. uel per celebrationem coram excommunicatis, aut in eccleſia polluta, aut ſi laicus tentauit de facto miniſtrare in ordine ſacro. Dubium facti incidit dum plures uulnerarunt hominē qui mortuus eſt, & tamen unus de ſe dubitat an inflixerit uulnus, aut ſua ope fuerit cauſa accelerationis. In dubio æquali iuris circa præterita non deberet iudex in foro exteriori damnare hominem de irregular.[x] quia cum ſit odium iure humano impoſitum, reſtringi debet ad caſum indubitatum & iure expreſſum.[y] Pro foro conſcientiæ, (nempe pœnitentiæ aut conſilii) quidam aiunt in tali dubio præſumendum eſſe irregul. ut abſtineat donec diſpenſetur.[z] At ſatis tutus eſt in foro conſcientiæ, qui ſe cōformat foro exteriori in dubiis,[a] ubi iudex non fundatur in falſa præſumptione. nec iure exprimitur ut quis in dubio ſe reputet irregular. Imo cum melior ſit conditio poſſidentis libertatem ab irregul. non prohibetur ulla lege diuina aut humana reus informare conſcientiā ſuam opinione probabili,[b] cui adhærens excuſatur à culpa, & à pœnis legis humanæ. & uir ſcrupuloſus manet tutus, ſi contra ſcrupulos eligat quod iudicat probabile, licet putet aliam eſſe probabiliorem opinionem.[c] Et confeſſarius contra propriam opinionem con-

cat Cordub. ſup.[m] Sic exponendus eſt Couar. citatus B. qui non ait ſatis eſſe culpam venial. ſed leuem apud Iuriſperit. quæ parum nocet reip. Et tamen hæc in conſcientia eſt peccatum mort. vt in contractu depoſiti cuſtos tenetur de leui. Nauar. c. 17. nu. 181. ad fin. 199. & commodatarius tenetur ex leuiſſima, iuxta naturam cōtractus dicit Nauar. ca. 17. nu. 181. ad fin. 199. & commodatarius tenetur ex leuiſſima, iuxta naturam cōtractus dicit Nauar. num. 184. At ꝑ obligatione hac reſtitutionis requiritur peccatū mortal. dicunt Soto, ſup. Ledeſm. Recent. idem Syluestr. Innoc. & alij apud Perez ſup.[n] Nauar. c. 27. num. 194. fin. & §. 6. nu. 248. & colligitur ex Trident. ſeſ. 24. ref. ca. 6. & fatetur Caſtr. 2. l. pœn. ca. vlt. Ledeſm. 2. p. q. 26. art. 2. Cordub. lib. 1. q. 35. per ca. ea tenore. c. fin ſen quæſitum, de temp. ordin. glo. cap. inquiſitionis, de accuſ. gl. c. erubeſcāt. 32. d. c. ſetrum. ea. de ijs vero. 50. d. & Briatenſ. quod declarauit Greg. Papa IX. d. cap. fin. de temp. ord. & explicatur inf. Q.[o] Sup. lib. de excom. cap. 27. §. 2. Nauar. nu. 193. & Hiſpa. nu. 210. Fr. Medi. lib. 1. cap. 11. §. 10 Couar. cle. p. 2. in princip. nu. 5. Trotins lib. 2. de perſ. cler. c. 20 Arm. irreg. §. 10. Soto lib. 5. inſt. q. 1. artic. 9. fin. D. Tho. 4. d. 15. q. 3. 1. 1. ad 1 & citati inf. P. cont. Maiol. lib. 5. de irreg. c. 48. nu. 3. & ſeq. Perez ad Villad. c. 6. nu. 23. Anto. 3 p. tit. 28 c. 2. Syluestr. homic. 3. § 1 & 2. Speculat.[p] Quod expoſitū eſt lib. 3. de pœnit. c. 14. §. 4 X. Y.[q] Atque ita exponendi ſunt citati N. quod immediate & preciſe ob culpam occultam, non incurritur irregular. niſi in homicidio.[r] Nauar. num. 249. in princ. & tel. in cap. non inferenda num. 37. cum Aretin. apud Couar. Maiol. lib. 5. de irregu. c. 37. nu. 6. cap. 43. quamuis Coua. cle. p. 1. §. 1. nu. 6. & p. 2. § 3. nu 4. Sodomitam occultum dicat irregul. & Speculat. idem Rebuſ. Bertach. Anto. Gabr. ex Iul. Clar. ver. ſodomita, & ex Vinio. opin. 255. hæreticus occultus non videtur irregul. nec illius filius, niſi ob infamiam iuris, dum publice conſtat. Mandoſ. in praxi ſignatur. tit. abſolutio & diſpenſatio. Simanc. de catho. inſt. c. 29. nu. 15. 17. & ſic eſt limitandus Naua. ca. 27. nu. 205. §. 3. & Maiol. lib. 5. c. 46. & ſimonia completa in ordine ſi occulta ſit, non facit irreg. ſed ſuſpenſum. ſup. lib. de excom. cap. 37. §. 3. lib. de indulg. c. 13. §. 5. cont. Maiol. lib. 3. de irreg. c. 19. nu. 24. lib. 5. c. 45. & 12. nu. 2. Alberic. ver. crimen. vnde falſo infert Maiol. li. 4. c. 10. poſt princ. quod hæreticus aut ſimoniacus tenetur id crimen occultum prodere epiſcopo ordinātī.[ſ] Naua. c. 27. nu. 201. & commun. 4. d. 25. vbi Rich. ar. 4. q. 3. Sot. q. 1. ar. 3. Palu. d. 43. q. 3. D. Th. add. q. 39. 5. & q. 68. Maiol. lib. 1. c. 7. Cord lib. 1. q. 35. & clare de illegitimo occulto ſi matri credat. Syl. ver. illegit. in prin. ord. 4. §. 1. verſ. 11. Anto. 3. p. tit. 28. c. 4. Cou. cle. p. 2 § 3. nu. 4 Villad. Pan. Hoſt. Ioan. And. c. per venerabilem. qui filij ſint legitimi. Maiol. lib. 1. c. 7. Sed conceptus aut natus ex coniugata eo tempore quo mater cum marito coniugalem uitam agebat non credat matri aſſerenti ipſum eſſe ſpurium, ſed conſeruata poſſeſſione debet ſe reputare legitimum. ſup. lib. 1. de matrim. c. 21. §. 2. & ſic limitandus eſt Caſtro 2. leg. pœn. cap. ult. dum negat id uitium aut aliud crimen occultum inducere irreg.[t] Doct. cit.[u] Trident. ſeſſ. 24. ref. ca. 1. confirmat c. ad aures. ex tenore. quæſitum. de tempor. ordin. Syluestr. ord. 3. §. 9. Maiol. lib. 3. cap 23. num. 10. cap. 19. nu. 13. 23. cap. 20. num. 10. fin. & dictum eſt libro de ordin. cap. 18. §. 2.[x] Nauar. cap. 27. num. 193. facit nu. 239. & late cap. ſi quis autem de pœnitentia. diſtin. 7. nu. 35. 40. Syluestr. homicid. 3. §. 1. cum Panorm. ca. ad audientiam. Fr. Medin. lib. 1. inſtruct. cap. 11. §. 11. ſi. Couar. cle. p. 1. in princip. num. 3. & hinc §. 1. num. 5. negat clericum concubinar. eſſe iure ſuſpēſum. Tabien. irreg. §. 3. Armil. §. 8. & 9. Maiol. lib. 1. c. 2. regul. 7. lib. 5. cap. 51. nu. 10. cum Specul. Hoſtien. Fœlician. de irregul. ca. 3. Paludan. diſtin. 25. q. 3. artic. 2. ut olim dubitatū eſt an celebrans in eccleſia polluta fiat iure irregul. Cui reſpondet Pontif. c. is qui. de ſen. excom. lib. 6. neminē fieri irregul. niſi in caſibus iure expreſſis. ſup. ca. 1. §. 3. F. quia ea eo quod hic excuſetur ab irreg. circa præterita (quando opinio dubia eſt in iure ſere æque probabilis) non ſequitur præiudicium ſibi aut tertio. Perez ad Villadieg. ca. 6. nu. 61. ſic æquitas, & epykeia ſuadet temperandum legis rigorem in dubio, iuxta præſumptam intentionem legislatoris: quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis innocētiam ſuam, ſic in generali Nauar. c. 27. nu. 287. Anto. Gabriel. to. 3. ex Anton. Maria. tit. 6. nu. 84. tit. 9. caſ. 29. nu. 100. 1. 106. 147. Et lex humana (qualis eſt de irregul.) non punit ut delictum, niſi quando certo conſtat eſſe delictum, & euidenti probatione conuictum. At reſpectu futuri, ut uitetur periculum peccati, aut nocumenti proprij uel alieni, in dubio tenēdum eſt quod eſt tutius. Nauar. c. 27. nu. 193. c. 22. nu. 55. Anton. Gabriel. num. 104. 111. Quare iudici iubenti reuelare occulta, ſi æquale dubium ſit, non eſt obediendum in præiudicium necuti aut alterius. Soto relect. ſecre. memb. 3. q. 2. concl. 1. Fr. Medin. 1. 2. q. 19. 6. concl. 3. Cordo. lib. 3. q. 9. in 2. p. concl. 1. Sic Victoria dicebat, circa factum præteritum in dubio Theologus conſultus aut confeſſarius ſequatur amplam opinio. ut excuſet: non ita circa futurum. Et quia poſt factam diligentiam adquiritur bona fides, qua repellitur dubium practicē. Nauar. c. 22. nu. 55. ſup. lib. 2. de matrim. c. 6. § 6.[z] Nau. nu. 193 ſine ulla diſtinctione de dubio iuris uel facti, quia ſic reus dubius cauet in futurum à periculo peccati. addit Nauar. cū Villad. forum conſcientiæ intelligi etiam pro conſilio capiendo.[a] Coua. in princip. nu. 3. fatetur Nauar. de pœnit. d. 7. ſup. Palud & commun contra Nauar. nu. 193. & Fœlician. de irreg. c. 9.[b] In fauorem ſuæ poſſeſſionis poſſet reus adhærere opinioni ſapientum probabili, licet reputet oppoſitum eſſe probabilius. D. Th. quodl. 8. ar. 13. Henric. quodl. 3. q. 33. Vdalric. cum Albert. ſum. de homine, quem refert Anto. tenet Hoſt. Landulf. in uita Chriſti. & alios refert Syl. cōfeſſor. 3. §. 7. 10. Ea Recen. Med. C. de cōfeſſ. q. 27. de reſt. q. 22. Fr. Med. 1. 2. q. 19. 6. dub. pe. lib. 1. inſtr. c. 13. Mercad. li. 2. de cōtract. c. 5. Mantius & multi Rec. Theol. Cord. lib. 3. q. 9. col. 2. & obiter. q. 5. prop. 2. & affert autores lib. 2. q. 3. argu 1. Palac. cū Cat. uerb. opi. & olim Nau. Hiſp. c. 27. n. 288. Burgos in proœ. leg. Taur. n. 163. Mād in cāc. reg. 18. q. 2. n. 2.[c] Cord. li. 3. q. 5. prop. 4. & col. 2. & ult. citat Gerſ. Ant. & alios. ibid. q. 12. cō. 3. q. 13. §. ſecundus

formare ſe debet opinioni pęnitentis, qua ille à peccato coram Deo excuſatur. [d] Præſertim id ita licet reo dubitanti, quando ſi abſtineret à celebratione, ſequeretur periculũ ſcandali & præiudicij: vt ſi parochus in eo dubio æquali, aut Capellanus omittat celebrare coram populo in feſtis. In reliquis iuris dubijs præter irregul. poteſt iudex in praxi ſequi tutam partem etiam rigidiorem contra reum: nec tenetur ſequi tutiorem.

4 In dubio facti, quidam rigide putant in vtroque foro iudicandũ eſſe irregul. [e] vt ſequamur tutiorem partem. Quod limitandum eſt in ſpeciali caſu aborſus caſualis, qui dubitat an fœtus eſſet maſculus & iam animatus: [f] & generaliter in caſu ſecuti homicidij aut mutilationis, qui dabat operam rei illicitæ, & quæ ob periculum frequens occiſionis prohibetur clericis, aut ſi negligens fuit in cauendo periculo: hic debet in dubio abſtinere tanquam irregul. [g] ſaltem interim dum per diligentias cauſa diſcutitur. At ſi multi ex domo vna coniecerunt incaute ſingulos lapides aut ſclopos, & vnus lapide percuſſit & occidit hominem prætereuntem, nec ſciri poteſt quis ille ſit, omnes liberantur ab irregul. [h] & pœna ciuili. Præter caſum homicidij, iudex in foro exteriori non debet damnare irregul. in dubio facti: [i] quia in dubiis iura & iudex fauent reo habenti poſſeſſionem boni nominis. Doctor, ſeu quem vir timoratus in dubio æquali conſulit pro foro conſcientiæ, iubeat abſtinere quaſi eſſet irregul. [k] dum practice vrget probabile dubium. [l] At poſt factam diligentiam poſſet cenſeri non eſſe irregul. [m] & vbi eſſet periculum ſcandali & damni, nec facilis recurſus ad diſpenſatorem, iubeat illum depoſito practice dubio, celebrare pacata conſcientia. Vt in caſibus ſequentibus excuſari poteſt. Primo qui dubitat, an in neceſſaria ſui defenſione exceſſerit moderamen. [n] Nihil vero nocet dum in opere non exceſſit moderamen, ſi ex vindicta ſimul & ira occidit inuaſorem. [o] In adulterio deprehenſus qui inuadentem maritum pro neceſſaria ſui defenſione occidit, non uidetur irregul. [p] licet periculum præſcierit. & hic adulter, cui periculum aduertenti occurrens maritus abcidit inuito uirilia, non uidetur irregul. [q] Secundo ſi famuli aut amici occaſione accepta ex leui ſigno domini, occiderunt inimicum eius, quod dominus poſtea ratum habet: ſed incertus eſt dominus an eo ſigno intenderit moraliter influere. [r] Tertio ludimagiſter ſi, parum exceſſit, dum iuſte caſtigabat diſcipulum, aut dominus famulum, uel pater filium: ex quo ſecutum eſt caſuale homicidium. [ſ] Quarto percuſſor excuſatur, ſi leuiter percuſſus, obiit ex culpa medici curantis, aut malo regimine infirmi. [t] ſi clericus aut monachus chirurgiæ peritus, curauit iuxta artis regulas p

cũdua modus. Ledeſ. 2.p.q.8.ar.4.dub.7.& ſeq. Syl. ſcrupulus, §. 3. vbi Caieta. Nauar.c.27 nu.281.& conſulti Soto, Cano. Soto maior. [d] Ledeſ. ſup. Victo §.177.vet. Sot.d.18.q.4.5.fi. Mercad. propendet Syl. ver. confeſ. ſup. Palu. Adri. Ant. Aug. Nau. de pęnit.d.c ſi quis autem.nu.66.& ſeq.8.3.& addit.nu.75.cum Adria. interrogãti aut pęnitẽti, (qui nihil nouit de hac aut illa opinione) poſſet cõtra propriam opin. dicere, vade & conſule alios doctos, & potes ſequi illorũ ſententiam. ſup. li. 3. de pœnit.c.16 §. 6. [e] Couar.clem.in prin.num.3.& quidam Recen. Theo. & qui generaliter aiunt in dubio ſequẽdam eſſe tutiorem partem. Sed interpretandi ſunt, ſtante dubio ante factam diligẽtiam. Secus ſi poſt illam, aut per bonam rationem, aut ſapientis conſultationem deponat practice dubium. ſup lib. 2. de matrim.c.6.§.6. [f] Nauar.c.27.num. 193.194 §.5. Couarru.clem. p.1. in princi.num.3. Ang. dubium. § 2. Sylu. §.4. Arm § 8. Tab. §. 2. cum Panorm. Cordu.lib.3.q.13. [g] Speciale eſt de homicidio in cap. ad audiẽtiam, De homicid quia ob magnam indecentiam eſt mortaliter in diſpẽſabile Trid. ſeſſ. 14. reſo.c.7. Alber. homicid. 3 fi. Maiol. lib.5.c.48.§.3. nu.9. De aborſu. c. ſicut ex tuarum. de homic. Soto. d.25.q.1.3.& lib.5.iuſt.q.1.art.9. ad 2. Caiet.& Summiſl. ver. aborſus. vbi Sylu.& homic.1.ver. formatur. Perez cum Villad. cap 6.nume.36. Aſten. lib.6.tit.14.art. 8 Couar.clem.p.2.§ 3.num.1. Nauar.c.27.num.222. Anton. 3.p. ti.7.c.8.§.1. Id autem quod Sixt. V. ſtatuerat contra eos qui ſunt cauſa aborſus etiam ante animationem, temperauit Gregorio. Pap. XIIII. vide lib. de ord.c.35.§.3.F.& in dubio ſi fœtus pręſumitur animatus, puta poſt 40. diem à conceptione, pręſumitur irregul. qui fuit moralis cauſa illius cum peccato mort. Aut ſi quis dabat operam rei illicitæ (quæ clerico prohibetur eo quod de ſe eſt periculoſa) aut ſi dubitat an ipſe dedit lethale vulnus, aut iuuit ſocium, ac ſubinde dubitat an fuerit iniuſta cauſa accelerationis. Fęlician.c.9.pag. 456. [h] Perez cum Villad cap. 6.nu.45. Hoſtien. Ioan. And. cap. ſignificaſti.el 2. de homicid. quia Sanctius eſt impunitum relinqui factum nocentis, quam innocentem damnare, per l. abſentem, ff. de pœn con. Brixien. [i] Nauar nu.193.& de pœn.d.7.ſup. generaliter. in quo conueniunt citati ſup. X. cont. Couar. cle. prin. nu.3. Et in dubio iura fauent reo, vt probat Nauar. num 287. ad fi. Anton. Gabriel. tom 3. tit.9. caſ. 32. num. 168. Sylua nuptial. lib.6.nu.20. Simanc. de cathol. inſt. capit.64.nu.60. [k] Commun. Nauar. num.193.& conuenit Couar. in prin. num.3. Panor. c. ad audientiam, & citati ſup. X. [l] Sic Nauar. Couar. & alij ſunt limitandi. addit. Fra. Medin.c.11.§.11. ſi non ſit dubium, ſed ſcrupulus, vt dictum eſt ſup. lit. C. vid. Sylu. verb. dubium.§.4. [m] Quod benè expreſſit Polanc. in ſuo directorio. fol.86. & colligitur ex dictis lib.2 de matrimon. c.6.§.9. & ſequen. quod vxor in dubio debet reddere debitum marito præſumpto. Quod videtur contra Nauar. Couarru.& aliis ſup. niſi limitentur vt dictum eſt. [n] Vt ſi venialiter tantum exceſſit moderamen ſup.§.1.E. Tabien. irregul. 2.§. antepenul. at ſi cum mulio peccato mortal. minus exceſſit, abſtineat & petat diſpenſ. vt colligitur ex Trident. ſeſſ. 14. ref. cap.7. Couarru. clc. p.3.§.1.nu.3. per c. de his clericis pro quibus, 50. diſt. Nauar. cap.27.nu.239. Maiol. lib.5. cap.48.nu.2. ſed ſi poſt factam diligentiam, maneat dubium ęquale, diſpenſet epiſcopus cu Trident. dict. cap.7.& clarius ſeſſ.24. ref. cap.6. id videtur committere in dubio: aut Metropolitanus poteſt diſpẽſare in cauſa appellationis: aut vicinior epiſcopus, cui tanquam delegato cauſa cõmiſſa fuit: aut dum iure ſupplet vicem ordinarij impediti. cõtra Maiol. ſup. nu.51. At magis requiritur diſpenſatio, vt in prædicto dubio laicus promoueatur, aut clericus ad vlteriores ordines ſeu beneficia, vt ait Maiol. dict.nu.11. & §.3.& 4. per dic. cap. de his cleric. Sed ſi nõ eſſet facilis recurſus ad epiſcopum, poſſet vir doctus poſt factam diligentiam in dubio declarare, vt miniſtret in ſuſceptis, aut promoueatur. Nec obſtat Triden. d.c.7. quia intendit monere epiſcopum, vt ſi reus accuſetur aut denuntietur in foro exteriori, quod exceſſit moderamen, iubeat abſtinere donec declaret rẽ in dubio. fatetur Maiol. lib.3.c.17.nu. 8. cum Specul. per c. omnipotens, de accuſat. & ſic temperãdum eſt quod ait Maiol. li.5.c.48. in prin. nu.10. & t. li.1.c.2. reg.20. [o] Quia non occidit iniuſte, cõt. Maiol. li.1.c.2. reg.18. vt ſi inquiſitor iuſte dãnat reũ, & ſimul admiſceatur odiũ cõtra eũ, non incurrit excom. vid. Nau.c.27.nu.100 Et clericus q denũcians fecit proteſtationẽ exterñã pius, non ſit irreg. quãuis interno animo concupierit reũ morti tradi. Soto li.5. iuſti.q.1.9 facit Cord. add. ad Sotum rel. ſecre. mẽb.4.q.3. con.5. Mantius & Recent. Theolog. Cou. clc. p.2. §.5.nu.2. Ledeſ.q.26.a.c. cum Felin.& Io And. cõt. Nau.nu.226. 217.fin.& Hiſpa. 224. Anto. Roſel. Aug Syluelt. Villad. cap.6.nu. 44 quia hic non peccat contra iuſtitiam, & irregul. homicidij non incurrit ſine peccato iniuſtitiæ. ſup.§.2.K. Naua.c.24.nu.12.& de omiſſione contra caritatem.c.27.nu.231 inf.c.12.§ 7. [p] Couar. clc.2.p.§.4.nu.8.& nu.10. verſ.3. Fra. Medin. ſup. Cano, Peña, & Fr. Amb de Salaz. de quo ait ſe conſuluiſſe Sotum & alios. Caſt. 2. leg. pęnal.c.14. verſ. id tñ admoneo. Sot. ſup. ar.9.col.5. Fr. Med. 1.2.q.73.art.8.con. Nau.c.15.nu.7.c.27.nu.238.& conſi. 30. ti. de hom. li.5. Cordub. li.2.q.26.col.5.cũ Ant.3.p.tit.5.c.8.§.1.col.4. Aſten. lib.1.tit.35. Maiol. li.5.c.48. in prin. nu.8.& §.3.nu.15. ait, cõtra quendã adulterũ ita declaraſſe Pium V. q & Nau. refert de quo dubius eſt Cord.q.26. At ea declaratio fuit, vt à Doctore priuato ꝓ foro exteriori: & forte qa adulter pręſciuit vũ Zelotypũ inſidiari, & ꝓbabile eſſe periculũ, vt ipſum occideret, aut vxorẽ ſcaut, & ſic occidẽs, punitur extraordinarie, vt ait Tiraq. tract. de pęnis tem. cauſa t.nu.11. ſecus eſt pro foro conſcientiæ, quia maritus iniuſte inuadit adulterũ, & hic iuſte ab illo ſe defendit. [q] Ex Doct. citatis contra Nau. nu.198. de quo inf. [r] Inf.c.12.§.10. fi. [ſ] Nau. nu.235.& Hiſp. nu.236. Cou.2.p.§.4.nu.5. Syl. homic. 2.§. 2. Maiol. lib.5.c.48.§.3.nu.11.12. Fęlicia.c.9.pag.487.& ſeq. ſi tamen caſtiget grauiter & incircumſpecte, ſit irreg. vt aiunt prædicti, per c. presbyterum, de homicid. [t] Nauar. nu.223. Villad.c.de percuſ-

u incisionem uel aduſtionem: [u] quã-
uis enim peccet contra iura, quę of
ficium id ſtatui clericali indecens,
& de ſe periculoſum probibent,
adhibuit tamen prudentem dili-
gentiam, ob quam euentus non
imputatur ſibi tanquam cauſæ uo-
luntariæ. 5. clericus bello iuſto pu-
gnans propria manu contra ius, ſi
manet dubius an quempiam occi-
x derit, [x] 6. ſi dubitetur an puer etiam
maior ſeptennio qui alium occidit,
y eſſet doli capax. [y] nam ſi intra tem-
pus infantiæ occidit, puta ante ſe-
ptennium, non videtur irregul. li-
z cet eſſet doli capax. [z] quia Pontif.
in dict. clem. ſi furioſus, illum ex-
cipit eo fauore & priuileg. Princi-
pis quod cum ſit ſine alterius præ-
iudicio eſt ample interpretandum.
a [a] Hi in æquali dubio poſſunt pra-
ctice illud deponere poſt factam
diligentiam, (præſertim de conſi-
lio viri docti & experti) ne ſit ir-
regul. aut obnoxius reſtitutioni
b damnorum. [b] Satiſque eſt tutam
in praxi ſequi ſententiam, nec ſem-
c per tenetur in dubiis ad tutiorem. [c]

5 Si autequam vir accedat ad or-
dines, audiat epiſcopus dubitari an
ille fuerit efficax cauſa aborſus:
non promoueat, donec narrato du-
d bio impetret diſpenſationem. [d] &
iudex aut legatus illum qui ſic ac-
cuſatur, prohibeat interim promo-
ueri, aut miniſtrare in ſacris, donec
e cauſa diſcutiatur. [e] Si facta diſcuſ-
ſione nihil certi conſtat, diſpenſa-
tio iſtius caſus non videtur reſerua
ri Papæ, niſi caſus ſit indubitatus,
& poſſet epiſcopus diſpenſando ad
cautelam, declarare ſua ſententia
hunc in tali dubio non fuiſſe irre-
f gul. [f] vt in dubiis circa corporis vi
tium ſtatur ſententiæ & diſpenſa-
g tioni Epiſcopi. [g] idem in dubiis quę
h occurrunt circa ordinationem: [h]
& an quis ſe reputare debeat fi-
i lium legitimum? [i] In dubiis quæ
pendent ex occulta intentione iu-
dex debet reum relinquere proprię
k conſcientiæ & iuramento. [k]

6 Quando quædam irregul. im-
ponitur vt pęna pro culpa tantum,
id quod excuſat à peccato mortal.
(licet homo factum aut defectum
habere videatur) excuſat ab irregu.
l per ignorantiam facti: [l] vt ordines
m ſacros recipiat. [m] vel ſi vrgente
mortis periculo occultus excom-
n municatus celebret. [n] uel ſi ex
ignorantia iuris putet ſibi excom-
municato aut ſuſpenſo licitum eſ-
o ſe celebrare in feſto. [o] quia ea irre-
gul. non incurritur abſque alio do-
p lo. [p] Excuſat grauis & iuſtus me-
tus eum, qui cum cenſura celebrat
q ne occidatur. [q] vt qui recipit ordi-
nes ab excommunicato epiſcopo.
Quidam putant eum qui percuſſit
præſertim clericum, & in eccleſia
r quam violat fieri irregul. [r] at reuera

percuſſore. Syl. homic. 1. §. 11. Ant. Roſel. Armi. Ledeſ. 2. p. q. 26.
u a. vid. Cou p. 2. §. 2. nu. 9. Cord. caſ. 34. 37. 55. [u] Generaliter pro
regula aſſumunt, eum qui dat operam rei illicitæ, (quamuis ex-
cuſetur à noua culpa, & à grauitate ob euẽtum ſecutum) non ex-
cuſari ab irreg. quia effectui hic dicitur aliquo modo voluntarius
in cauſa, quam po-
tuit & debuit vita-
re. Nauar. c. 27. nu.
221. & c. 15. nu. 6.
ſi. Coua. 2. par. § 4.
nu. 3. & 10. & qui-
dam Canoniſtæ,
quos exponemus
inf. c. 15 §. 1. G. At
reuera non eſt irre
gul. ſi clericus erat
chirurgiæ peritus,
& diligentiam ad-
hibuit. Caiet. 1. 2.
q. 73. 8. vbi Frat.
Med. reg. 3. & lib.
2. inſtruct. c. 11. §.
20. reg. 4. Victor.
Cano, Penna, Am
broſ. & alij Recen.
Soto. lib. 5. iuſt. q.
2. art. 9. quẽ in alijs
laudat Nauar. nu.
236. fin. 237. & il-
lum ſeq. relect. de
furto notab. nu. 18.
21. 23. Nam per di
ligentiam curã prę」
cauet ne effectus
mortis imputetur
ſibi, tanquam mo-
rali cauſæ & volun
tariæ. Nec argu. à
contrario ſenſu eſt
efficax in iure. inſ.
§. 7. H. ſic quod ex-
cuſat à culpa ob
quam ſolet incurri
excõmunicatio aut
ſuſpẽſio, excuſat à
pœna (Naua. c. 27.
nu. 155. Syl. igno-
rantia. §. 8. Couar. cle. 1. p. §. 1. nu. 4. & in prin. nu. 8.) ergo & ab ir-
x reg. [x] Fęlician. c. 9. p. 456. [y] Nam maior ſeptennio (imo iure re-
y gul. l. 6. titu. 5. p. 6. qui habet 10. annos cum dimidio) ſi nondum
habet plenum rationis vſum, ad peccandum mortal. non ſit irreg.
Couar. 3. p. in prin. num. 5. cum glo. in d. clem. ver. infans Anchar.
Boniſ. Imol. Igneus. Socin. Villad. de irreg. c. 6. nu. 58. Nauar. nu.
230. Plaza de delict. c. 32. nu 3. Dueñ. rego. 259. Tiraq. de pœn.
cauſa 7. Fęlician. c. 9. quia oportet vt occiſio ſit libera & volunta-
ria homini ſaltem in cauſa, Coua. nu. 1. Caſt. 2. leg. pœn. c. 14. con.
5. quare falſo Hoſt. Maiol. lib. 5. c. 48. nume. 11. Syl. homic. 3. §. 4.
verſ. 5. aiunt puerum hunc licet careat rationis vſu, fieri irregul.
Idem aiunt Syl. & Maiol. de ebrio qui ſine rationis iudicio occi-
dit. quos reprobat bene Nauar. ſup. & conſi. 1. tit. 11. de cognat.
ſpiritual. lib. 4. num. 6. Quare in dubio fauendum eſt puero. ſic in
dubio an haberet vſum rationis, non tenetur voto, Nauar. c. 12.
nu. 68. Soto lib. 7. inſti. q. 3. art 2. & fauet D. Thom. 2. 2. q. 189. 5.
z ad 3. Paludan. 4. diſt. 38. q. 4. art. 2. con. 7. Roſel. [z] Late probat Pe-
rez ac Villadieg. c. 6. annot. 59. & 67. ſi. quia cum irreg. ſit de iure
humano, & eius libertas ſit abſque præiudicio tertij, non incurri-
tur ſine expreſſo iure. idem Ioan. de Anani. c. pueris. de delict. pue
ro. quamuis falſo Hippolyt. eum citet in contrarium de quo Pe-
a rez. nu. 64. [a] Perez nu. 61. & ſup. lib. de indulg. c. 24. §. 4. F. & c. 30.
b [b] Citati ſup. § 1. K. quia circa irregul. homicidij oportet eſſe con-
tra iuſtitiam, & idem cenſendum eſt de irreg. & de obligatione re
c ſtitutionis. [c] Nau. c. 27 nu. 277. 283. & Hiſp. 285. c. 26. nu. 5. & prę
lud. 9. nu. 9. ad ſi. & in c. ſi quis autem nu. 34. cum Gerſ. Ant. 1. p.
ti. 3. c. 10. col. 4. Cord. lib. 2. q. 3. con. 2. Caiet. & Arm. verb. opinio.
Syloeſt. dubium. §. 2. ſcrupulus. §. 3. reg. 5. & §. 5. reſtitutio. in prin.
d e [d] [e] Sup. cit. §. 4. N. [f] [g] Recen. Theol. & iuriſperiti conſulti. Syl. &
f g Summillæ, ver. diſpenſatio. & de vitio corporis dubio Nauar. nu.
200. § 6. cum Innocent. Card. Auto. Syl. ver. corp. vitiat. §. 1. Cou.
h clem. p. 1. in prin. nu. 5. Fęlician. c. 6. p. 424. Ledeſ. 2. par. q. 26. 2. [h]
Sup. lib. de ord. c. 10. Maiol. lib. 4. c. 1. 7. 36. cum Raym. Tabie. ord.
2. §. 5. Alberic. ord. 2. ad ſi. Syl. ord. 2. §. 11. vt ex parte miniſtri an

epiſcopus ordinans protulit cum intentione omnia verba neceſſa
ria formæ, an eſſet epiſcopus, & haberet ordinem quem contulit.
Maiol. c. 29. c. 1. t 2. 28. an initiatus ſacerdotio tradidit cum vaſis
vtramque ſpeciem? & cum morali coniunctione materiæ & for-
i mæ: & vt initiatus tetigerit vaſa. [i] Sup. §. 2. lit. S. ſi quis ex coniu-
gata natus eſt, quo
tẽpore vir & vxor
coniugalem vitam
agebant, reputatur
legitimus: licet na-
ſcatur menſe. 11.
poſt patris mor-
tẽ: quia interdum
contingit. 14. men
ſibus ventrem ge-
ſtare. auth. de reſti.
& refert D. Bern.
k in vit. B. Malach. [k]
Cap. ſignificaſti. el
2. de homic. Maiol.
lib. 1. ca. 2. reg. 18.
quia irregularita-
tis libertas eſt ſine
præiudicio tertij.
ſup. §. 3. X. At ſi in
beneficij concurſu
vnus opponat alte
ri eſſe irreg. debent
aliæ cõiecturæ ad-
di iuramento. Ma-
iol. cum Zenzel. &
l Stephan. [l] Vt igno
rantia facti, qua
ignorans ſe cenſu-
ra ligatũ celebrat.
c. Apoſtolicæ. de
cler. excõ. miniſt.
Nau. c. 27. nu. 155.
ſi. 163. 244. Sylue.
irreg §. 13. Villad.
de irreg. c. 2. nu. 14.
vbi Perez nu. 17.
cum Nau. de pęni.
d. 7. c. ſi quis autẽ.
nu. 4. & 35. Couar.
cle. p. 1. §. 1. nu. 4.
c. alm. 2. p. §. 6. nu.
m 9. Perez l. 1. tit. 1. lib. 5. ord. pag. 27. & colligit ea l. 21. tit. 9. p. 1. [m]
Nauar. c. 27. nu. 241. Syl. ſup. verſ. & qui recipit ordines ab epiſco
po, quem ignorat denunciatum aut ſimoniacum. ſup. de excom.
n c. 37. [n] Sup. de excom. c. 21. §. 3. ſicut ſi excommunicatus ſacerdos
abſoluat pęnitentem in articulo mortis non ſit irregu. ex eo enim
quod implet præceptum, non vult eccleſia vt incurrat pœnam il-
lius, vt de clerico dum ex præcepto tenetur bellare pro defenſio-
o ne patriæ, inſ. c. 11. §. 2. [o] [p] Nauar. nu. 155. ſi. & ſe refert ad c. ac-
p cepta oppoſ. 8. nu. 34. & in c. cum contingat de reſcrip. remed. 3.
q pag. 2. Couar. [q] Nauar. nu. 239. Caſtro; Victor. Cordu. Ange. Syl.
& Angles. quod tandem fatetur Soto. d. 18. q. 2. 5. & dictum eſt.
r lib. de excom c. 21. [r] Soto in prima edit. lib. 5. iuſt. q. 1. ar. 4. col. 4.
ait quod effuſione enormi ſanguinis in eccleſia, (qua eccleſia vio-
latur & ſit aliquo modo irregularis) ſit homo irregul. quod ex
Soto refert Nau. Hiſp. c. 27. nu. 194. & compend. fol. 236. col. 2. &
tenet Maiol. lib. 1. irreg. c. 6. nu. 3. Aſten. lib. 6. tit. 14. § 9. & funda-
tur in ex opinio. fieri irregul. eum qui alium facit irregularem. &
conſonat q; Sot. ait eod. ar. 4. col. penul. in prin. & ſimili ratione ait
d. 22. q. 1. art. 2. col. 9. violans eccleſiam ſemine vel ſanguine ſit ex-
communicatus. Nempe quia eccleſiam facit quodammodo ex-
communicatam ſeu interdictam pollutione. Sed Nau. dicit ſuſpi-
cor eſſe mendum apud Sotum ſup. & reijcit illum etiam Fr. Me-
din. lib. 1. c. 11. §. 10. in prio. & Soto retractat. d. 13. q. 2. ar. 3. Item
fundatur quia videtur defectus lenitatis inſ. §. 8. V. Et quia hæc
eſt enormis effuſio vt probat Nauar. nu. 92. Syl. atque ita videtur
peccatum enorme notorium quod facit irreg. inſ. c. 5. §. 1. Nauar.
nu. 248. Quare Sixt. IIII. deinde Martin. Papa V. conceſſit Bene-
dictio. Valliſolet. diſpenſare ſuper omni irregul. Papæ reſeruata,
& in ea quæ contrahitur ex enormi ſanguinis effuſione, dummo-
do apud externos non ſit notoria. Compend. Mend. diſpen. §. 24.
abſolutio quo ad fratres. §. 40. vtrobique Cord. in annot. & caſ. 34.
vid. Fr. Manuel in expoſ. bull. §. 9. nu. 129. & ſeq. Comp Bernard.
diſpenſ. §. 5. & com. Claud. §. 5. At reſp. quod c. eum illorum, de
ſent. excom. verſ. vtpote (dum mutilationem clerici æquat cum
effuſio-

non eſt.[s] Alij aiunt dari quandam irreg. mentalem ſine opere exterio ri completo, vt ſi quis tentauit occidere aut inflixit lethale vulnus, à quo tamen ſaltem per miraculum ſanatus eſt.[t] aut qui in re dubia declinat ſe fuiſſe cauſam propinquam mortis: cùm tamé probabili ratione videatur cauſa remota.[u] Pro vno actu (quamuis contineat duas malitias morales) non incurritur ſimul duplex pęna: vt ſacerdos ordinatus ante legitimam ætatem, qui cum epiſcopo ordināte celebrat fit ſuſpenſus ab officio ordinis, ſed nó fit irreg.[x] nec qui prohibetur ſub excommun. lata ne celebret, aut initietur ſacris, & tamen celebrauit: hic prima vice fit excommunicatus, ſed non irregul.[y]

7 Vt ille qui licitè aut illicitè eſt moralis cauſa mortis, fiat irregula. tria concurrunt. Primo vt voluntario liberoque actu ſit moralis cauſa propinqua efficax. Secundo quod agens ſit vir baptizatus. Nam baptiſmo abluitur indecentia ex occiſione iuſta vel iniuſta.[z] Tertio vt effectus reipſa ſequatur, nempe vt homo viuus Chriſtianus vel infidelis occidatur.[a] Quantum ad irregula. æquantur in iure homicidium & mutilatio membri principalis.[b] Non requiritur ex parte actionis, vt conſtet in foro exteriori: nam occultiſſimus homicida eſt irreg. in vtroque foro:[c] Dum voluntarium in occiſione concurrit ex ſola culpa, excuſatur ab irregul. defectu primæ códitionis, ſi homo excuſetur à peccato mort. & à plenè voluntario:[d] vt ſi alium occidat puer, furioſus, dormiens aut ebrius.[e] Nec fit irreg. qui tentans interficere iacto telo vulnerauit hominem ſi alius præueniens occidat ſolus.[f] nec ſi leuiter percuſſit, & tamen ex mala curatione medici, aut malo regimine īfirmi mortuus eſt, vel ſi ſacerdos chirurgię peritus ſed iure prohibitus, bene curauit per inciſionem, vel aduſtioné: nec tamen infirmus ex hac, ſed ex grauitate morbi obijt.[g] Quamuis ex actione phyſica hominis ſequatur mors alterius, ſi euentus ſecutus non fuit præuiſus, nec ita voluntarius in cauſa vt grauet culpam, non fit irregul.[h] quia hic non eſt cauſa moralis. vt nec clericus, qui in nemore præmiſſa diligentia contorſit ſagittam, & hominem occidit, quem putabat feram.[i] Facilius ratio cauſæ propinquæ[k] reperitur in occiſione iniuſta, vt qui hortatur eos qui bellum iniuſtum gerunt, aut eos comitatur:[l] ſi iudex cótra obligationem officij omittat impedire occiſioné innocétis:[m] ſi eccleſiaſticus iudex pro graui etiā crimine includat carcere ſqualido & humido, vbi intra paucos menſes reus mortuus eſt.[n] Clericus aut laicus qui pro neceſſaria ſuæ uitæ defenſione occidit, non fit irregul. quia non cenſetur cauſa.[o] qui pro tuédo iure ſuo detinet furem, ut res ſuas recuperet:[p] aut hortatur milites in bello iuſto:[q] aut denuntiet proditiones, facta proteſtatione.[r] Nemo enim illorum cenſetur ut cauſa motalis influere in occiſionem, ſed intentio eius ſiſtit in actu uirtutis, ad quem habet ius. Cauſa mediata (ut qui alteri mandat, aut conſulit facere) excuſatur ab irregul. ſi non ſit ſecuta occiſio, aut mutilatio: aut ſi moraliter non influxit in animum occiſoris, aut iudicis, qui iam omnino paratus erat id facere.[s]

8 Si deſit tertia conditio, excuſatur ab irrégul. Qui licet carear lenitate, dum tentauit occidere uulnera de ſe lethalia infligens, diligenti tamen aut miraculoſa curatione mors non eſt ſecuta.[t] Quamuis quidam ob hunc conatum in

---

effuſione ſanguinis) loquitur quo ad abſolutionem tantum vbi Card. & omnes Abb. c. 1. qui cler. vel vouent. Nauar. cap. 27. num. 92 Caiet. verb. excommunic. cap. 10. [s] Per cap. ſtudeat. 50. d. Nauar. cap. 27. nume. 211. ſi. vid. 207. & Hiſpan. 194. conſi. 19. 20. tit. 12. de homicid. lib. 5. Abb. per cap. clericis. verſi. truncationis. Ne cler. vel monach & cap. 1. nume. 8 qui cler. vel voué. Sot. in vlt. edit. ſup. At priuil. conceditur propter ſcrupuloſos. Nec obſt d. c. 1. in quo ly diſpenſatiue, non refertur ad crimen percuſſionis, ſed ad contractum matrimo. Abb. & omnes ibid. gl. pragm. ſanctio rubr. de cler. concubinar. Nec obſt. c. ſententiam ſang. Ne cler. Reſp. ſolum vetat ne clericus ferat ſententiam ſanguinis. [t] Refert & reprobat Soto lib. 5. q. 1. art. 9. Frat. Medin. lib. 1. c. 11. §. 12. & dictum eſt lib. 3. de pœnit. c. 14. Nau. nu. 193. [u] De quo Nauar. nume 211. [x] Sup. de excom. Frat. Medin. lib. 1. c. 11. §. 8. ad fi. Recent. contr. Maiol. lib. 2. c. 1. num. 11. Nauar. c. 27. num. 70. & conſi. 4 titu. 27. de cler. excom. min. lib. 5. & Cou. c. alm. 2. p. § 3. nu. 5. [y] Frat. Med. ſupra Maiol. lib. 3. c. 18. nu. 1. vbi bene citat Syl. irregul. §. 13. verſ. 2. licet alibi Maiol. & alij id negent. [z] Inf. c. 17. §. 2. Nauar. c. 27. nu. 209. [a] Satis eſt occidere Paganũ. Nauar. nu. 210. & commu. [b] Cit. inf. cap 9. § 3. lit. Z. At quia digitus non eſt membrum, qui alium priuat digito etiam pollice, non fit irregul. inf. c. 8. §. 1. ſed qui ſibi partem digiti cum notoria culpa præſcindit, fit irreg. ibid. § 4. Z. [c] Inf. c. 5. §. 2. K. [d] Sup. § 6. [e] Sup. § 4 Z. Nauar. c. 27. nu. 230. [f] Vt ſi leui vulneri appoſuit alius venenum, aut iudex ſtatim decapitauit, vel paubulo(?) affixit ſic vulneratum. Nam iure ciuili vulnerans non tenetur de morte, nec fuit cauſa efficax eius per Doctor. quos affert Perez ad Villad. de irreg. c. 6. nu. 18. Cepol. cautel. 5. Rom. ſing. 256. Loazes, de noua pagan. conuerſ pag. 77. Arias in Taur. leg. 8. nu. 7. Syl. hom. 3. §. 6. verſ. 6. cum Calder. Soto lib. 5. q. 1. ar. 9. Zazius lib. 1. ſing. intellect. c. 6. Couar. cle. p. 2. §. 2. nu. 4. contra Villad. & Perez ſup. Nau. c. 27. Laris & Hiſp. nu. 223 & tamen nobis fauet nu. 211. & Hiſp. 222. 236. & Couar nu. 9 quando leui vulneri alter, vt chirurgus appoſuit venenum. At præſumitur irreg. quando dubium eſt, an primum vulnus ſimul concurrit cum 2 vulnere, ad accelerationem mortis. Cou. nu. 4. Ang. homic. 1. §. 8. Syl. homic. 3. § 7. verſ. 1. Anton. c. 2. in prin. cum Calder. Armil. irreg. §. 57. Tabien. irreg. 3. §. 6. Maiol. lib. 5 c. 48. §. 4. nu. 6. in quo tamen dubio non damnatur homicidij reus in foro exteriori. l. ſi ita vulneratus. ff. ad l. Aquil gl. Alberic. Affl. ct. Iaſon, Cepol Carrera pract. titulo de homic. §. 2. nu. 68. Armil. irreg. §. 8. in quo ſtandum eſt iudicio medicorum. [g] Inf. c. 5. §. 2. K. Nau. nu. 223. Cou. nu. 3 Anto. cum Calder Roſel. Armil. Ledeſ. per c. tua nos. de homic. [h] [i] Sup §. 4. G. V. Theol. recen. Sot. lib. 5. q. 1. ar. 9. Fra. Med. 1. 2. q. 73. ar. 8. regu. 3. & lib. 1. inſt. c. 11. §. 10. quia licet actua eſſet huic illicitus, ſed non eſt illicitus vt cauſa huius euentus. quare vt laico cui non prohibetur venatio & chirurgia, effectus non imputatur vt voluntarius nec eſt irreg. vt fatetur Cou. nu. 10. verſi. ſubſequitur: ita nec clerico. & in hac re circa forum conſcientiæ plus credédum eſt Theol. (excepto vno D. Tho quem explicamus inf. c. 15. § 1. G.) quam Canoniſt. Nec iura exprimunt quando dabat operam reĩ periculoſę, ſed illicitæ ſimpliciter. & quãdo euentus iniuſtus eſt ĩ tali cauſa illicitus & volitus: & in foro conſcientię ceſſat pręſumptio fortè alter ni. [k] Nau. nu. 218. 1216. col. 2. nu. 219. fi. & late nu. 220. & exempla ponit lib. 5. titu. 12. de hom. conſi. 10. 13. 25. 29. 32. & bene 36. Sot. & Frat. Med ſup. [l] Nau. nu. 234. 233. in prin. Villad. c. 6. Syl. bellum. 3. §. 3. homic. 3. §. 6. verſ. 1 Couar. cle. p. 2. §. 2. nu. 2. dicit communiter quod non iam aduertit Nau. nu. 216. [m] Satis colligitur ex c. Petrus. de homic. Cou. §. 2. nu. 8. ver. 4. videtur glo. Abb. Feli. & commu. in hac materia, & dum agunt de reſtitutione. Placa de delic. c. 14. nu. 7. ad fi. Nau. c. 27. nu. 231. Et de reſt. Nau. c. 17. nu. 11. c. 24. nu. 7. 21. & ſeq. Petr. Nao. cum mul. lib. 2. reſt. c. 1. dub. 3. nu. 12. cont. Tabie. reſt. §. 25. ad fi. vbi putat obligari ad reſt etiam illum qui omiſit defendere ex obligatione caritatis. & alij apud Medin. C. de reſt. q. 9. [n] Citat inf. [o] Inf. c. 10. §. 2. p Nau. c. 27. nu. 217. §. 12. & nu. 226. Syl. homic. 3. §. 7. verſ. 6. accuſat. §. 4. Cou. §. 5. nu. 1. cum mult. Anto. c. 2. §. 4. Angel. homic. 2. § 6. Roſel. homic. 4. §. 13. Tabien. irreg. 3. §. 6 vbi Arm. §. 21. Ledeſ. q 26. 2. Soto. lib. 5. q. 1. art. 9. [q] Nauarro nume. 215. ſi. 224. 217. Couar. nu. 2. per cap pertuo. de hom. glo. c ſciſcitaris 7. q. 2. Panorm. Hoſt. Syl. hom. 3. § 6. verſ. 2. Ang. irreg. 1. §. 2. Tabien. irreg. 3. § 21. concl. 7. Armil. § 55. [r] Nauarro nu. 213. ad fi. Caiet. bene 2. 2. q. 33. ar. 7. Armi. irreg. § 39. Soto lib. 5. q. 5. art. 1. ad 4. & relc. ſecre. memb. 2. q. 3. ante con. 3. ſic limitandus eſt Cou. d. § 5. nu. 4. licet confuſe loquatur, poteſt clericus alienum periculum denunciare cum proteſtatione, quando malum imminet in futurum. Imo ſi malum commune impendet, poteſt clericus accuſare, cum dicta proteſtatione. Nau. ſup. & c. 18. nu. 55. Soto de ſecr. ſup. quod limitant bene Caiet. ſup. & Cou. no. 1. quando aliter quam per accuſationem non poteſt ſatis occurri periculo. [s] Nau. num. 211. ad fi. 233. ſi. & in generali quando conſilium nihil influit moraliter. nu. 51. [t] Soto lib. 5. iuſt. q. 1. art 9. Frat. Medin.

lib. 1.

atrocibus, cum defectu, lenitatis, u putent irregul. [u] Nec ſi clericus multum ſanguinem fudit etiam in eccleſia, quæ ob id crimen violata eſt. x [x] Nec qui membrum alterius debilitauit, illumque ratione y membri inutilis fecit irregular. [y] Nec qui abortire fecit embrionem z nondum animatum: [z] cuius oppo a ſitum quidam falſo affirmant. [a] Nec qui hominem tentabat occidere, & dum iam mortuum reperit, ut odio ſatisfaceret, amputauit b membra: [b] ut qui mortuum clericum percutit non incurrit excommun. quá tamen incurrit qui exen c terat quodcunque cadauer. [c] Nec eſt irregular. qui pro comburendo hæretico iam mortuo ligna contud lit, & congeſſit in ignem. [d] ſit tamen irregular. qui pertinaci, dum viuus cõburitur, admouit ligna & e ignem, quo mortem acceleraret. [e]

C A P. IIII.

De iterante ſacramentum matrim. aut baptiſmi.

§. 1. *De bigamo, remiſſiue. de coniugato, de beneficiario ſi contrahat matrimon. aut ſponſalia.*

2 *Quãdo liceat initiari poſt matrim. (quid apud Græcos) in eo Papam poſſe diſpenſare.*

3 *De iteratione baptiſmi non fieri irreg. qui iterat confirmationẽ, aut ordinẽ. Quis diſpenſat cũ rebapt.*

6 *De hæretico, neophito, & differente baptiſmum.*

IN ſpeciali, prima & antiqua ſpecies irregular. eſt bigamia: quæ eſt triplex: vera interpretatiua, & quam quidam addunt, ſimilitudi- a naria. [a] Vera, qua quis ante aut poſt baptiſmum contraxit verum matrim. ſucceſsiue cum duabus, & cũ utraque conſummauit, non b facit irregul. iure diuino, [b] licet à tempore Apoſtolorum ſit inſtituta, ſed de iure eccleſiaſtico: ac ſubinde eſt diſpenſabilis à Papa. Qui legitimo matrimonio ligatus eſt c dicitur irregul. [c] quamuis ratum ſit & cũ una uirgine: quia ſic manens non debet ordinari etiam pri d ma tonſura. [d] nec poteſt eſſe vica- e rius epiſcopi, [e] ſed aſſeſſor tantum. 2. initiatus tõſura vel minoribus, ſi contrahat, fruitur clericali priui- f legio canonis & fori: [f] dummodo cum unica & uirgine contraxerit, & geſtet habitum clericalem & g tonſuram, [g] & inſuper iuxta Concil. Trid. certæ eccleſię aſcriptus de h ſeruiat. [h] ſed hic tempore interdicti non fruitur priuilegio aſſiſtendi diuinis officijs, & ſepulturæ, niſi ubi eſt conſuetudo, vt in Ara- i gonia. [i] 3. beneficiarius in minoribus per matrimonium ratum ſta k tim perdit beneficia, [k] & penſio- l nes: [l] nec recuperat, licet uxor mor m tem obeat, aut profiteatur. [m] At ſi non ualuit matrim. de præſenti

lib. 1. de inſtr. c. 11. § 10 vt ſi per miraculum euaſit de vulnere lethali, & idem plane ſentit Nauar. & alij citati ſup. §. 6. R. de effundente multum ſanguinem in eccleſia, ut initiatus ſacris ſit irregul. ex quadam bigamia, ſi tentet contrahere matrimon. licet irritum propter animum contrahendi. inf. c 4. [u] Maiol. lib. 5. c. 48. in princ. à nu. 3. & § 2. in princip. cum Specul. Hugo li. capic. ſi quis poſt 5 1. d. glo. cum Ioan. Andr. c. periculoſe. de pœnitent. d. 1. Verueci. ſumma cõfeſ. lib. 2. tit. 1. queſ. 23. Supplem. ver. irreg. 1. in princip. Thom. Faſtol. deciſ. 14. & refert deciſum fuiſſe in Rota. [x] Citati x ſup. §. 6. R. [y] Inſ. c. 8. y §. 4. K. Nauar. num. z 107. & alij. [z] Nau. cap. 15. nu. 14 capit. 27. nu. 222. & 6. nu. 233. 236. Perez ad Villadieg. cap. 6. nu. 29. Ang. homic. 2. Syluest. homic. 2. §. 19. Palu. d. 25. q. 3. ar. 2. conc. 1. vbi Soto q. 1. 3. & lib. 5. iuſti q. 1. 9. Caietan. & Summiſt. verb. aborſus. vbi Anton. Gabr. tom. 1. vid. Couar. 3. uariar. ca. 20. nu. 10. Trotius lib. 2. de perfect. cler. c. 14. num. 6. Carrer. pract. tit. de homic. §. 1. num. 24. Quod vero Sixtus V. rigide diſpoſuit contra facientes aut curantes aborſum etiam ante animationem fœtus, reuocauit Gregor. XIIII. vt dictum eſt lib. de or a din. c. 35. §. 3. F. [a] Tabien. irreg. §. 14. Maiol. lib. 5. cap. 48. §. 1. nu. 4. & citat Abb. & Ioan. Andr. admittunt tamen cum illu diſpen- b ſare epiſcopum. [b] Nauarro num. 218. fin. 222. cum Archid. Anton. ti. 28. c. 2. §. 5. Syluest. homic. 3. §. 7. verſ. 2. Couar. cle. p. 1. in princ. num 4. par. 2. in prin. num. 1. 5. cum mult. Tabien. irregul. 3. §. 27. Soto d. 25. q 1. 3. poſt con. 4. & lib. 5. iuſt. quæſt. 1. 4. poſt med. Perez ad Villadieg. c. 6. num. 28. Ploue. de irregul. regu. 27. c num. 17. Boer. deciſ. 316. Conrad. de contract q. 80. num. 3. [c] Extrauag. 2. de ſepult. quæ quia non extat intra corpus iuris ignoratur à multis Nauar. c. 27. num. 105. vid. cap. 23. num. 122. conſi. 54. num. 6. titu. de ſenten. excommun. lib. 5. Syluest. excommun. d 7. caſ. 32. Ang. excom. 5. §. 11 Caiet. excommun. c. 70. [d] Anto. c. 2. §. 5 Fr. Medin. lib. 1 ca. 11. §. 10. Ledeſ. 2 p. q. 26. 2. Nauar. nu. 217. Felician. de irreg. c. 9. in 2. ſpecie. Couar. 2. p. §. 4. num. 5. cum Paludan. d. 25. q. 3. art. 2. con. 4. Perez. l. 3. ti. 4. lib. 8. ord. pag. 93. fin. cum mult. Maiol. lib. 5. cap. 48. § 4. nume. 5. Syluest. homic. 3. §. 7. verſi. 10. Roſel. homic. 4. §. 7. Ang. irregul. §. 18. ubi Tabien. 3. e §. 23. Arm. §. 61. [e] Nauarro & alij ſup. addit Maiol. qui deferunt luminaria, caueant ne ex ſuo igne accendantur ligna pro hæretico uiuo. Fr. Medin. dicit aſſerentem ligna pro comburendo hæretico viuo, non eſſe irregular. ſi ligna ab alijs applicentur, quia uidetur cauſa remota, nec agit vt miniſter iuſtitiæ, ſed ob indulgentias & zelum fidei. At oppoſitum eſt commune. niſi excuſetur, quia ignorat ſuis lignis fuiſſe combuſtum viuum.

C A P. IIII.

a LAte [a] lib. 2. de matrim. c. 6. § 9. ſed §. tu. 3. dixi non haberi iure quod initiatus ſacris, aut profeſſus, ſi contrahat irritum de facto, fiat irregu. (vt Aſten. & quidam Recent. falſo colligunt ex glo. c. ſuper eo De bigam.) nec ponitur à D. Th. nec ab antiq. Theolog. Tabien. bigam. §. 2. fatetur nullo modo dici bigamum: & tamen eſſe irregul. Reſp. nec eſt proprie irregula. nec bigam. quia bigamia, vt definit Hoſt. & Theol. eſt irreg. ex defectu ſacramenti proueniens, id eſt, veri matrimon. At ſi quis ante ordinem ſacrum contraxit verum matrimonium, & conſummauit: deinde poſt ord. ſacrum, contraxit vero animo cum alia, & affectu maritali conſummauit ſit bigam. de quo loquitur. De bigam. ca. à nobis. & de ſenten. excommunic. c. nuper. Villad. c. 13. Aſten. lib. 6. titu. 7. dub. 2. Arm. Ange. §. 9. Tabien. §. 2. Syl b ueſt. & commun. [b] Sup. c. 1. §. 3. X. & citati lib. 2. de matrimo. c. 6. §. vndecimo ſed dicitur de iure diuino à quibuſdã: quia ad imitationẽ iuris antiqui, ut decimæ. ſup. c. 1. §. 3. Y. quis diſpenſet cũ bigamo. inf. c 17 §. 6. T. & cap. 19. Sylueſtr. irregul §. 15. Ange. §. 47. Aſten. lib. 6. titu. 7. lib. 8. titu. 32. Villadieg. capitu. 13. Mediu. C. de ieiu. fol. 135. Docto. 4. diſt. 27. vbi D. Thom. q. 3. Richar. ar. 4. Duran. & Mai. q. 4. Montaigne de bigam. volu. 8. Anton. 3. par. titu. 28. c. 3. Bernard. Diaz c pract. ca. 16. [c] Ioan. Papa XXII. in extrauag. antiquæ cõcertationi. De voto. Sylueſt. ord. 5. §. 7. Anton. 3. p. ti. 28. ca. 4. ad med. Soto d. 25. q. 1. art. 3. fin. Maiol. inſ. nu. 1. Nauar. ca. 22. num. 5 u. d §. 14. [d] Doct. ſup. Boniſ. VIII. c. nullus. de temp. ord. glo. c. coniu e gatus. De conuerſ. coniug. [e] Sylueſt. ver. laicus. §. 11. Maiol. lib. 1. f cap. 34. num. 8. Doct. cap. 1. de cler. coniug. in 6. [f] Boniſ. VIII. c. 1. de cler. coniug. lib. ſexto, Maiol. ſupra Nauar. cap. 27. nume. 79. g 81. [g] Per regni l. 1. & ſeq titu. 4. lib. 1. Recop. Perez l. 1. & 13. tit. 3. lib. 1. ord. quod conceſſit Regi Cathol. Alexand. Papa VI. Couarru. pract. capit. 32. Auend. de exeq. mandat. cap. vigeſimopri h mo, [h] Trident. ſeſſ. 23. c. 6. & 17. Maiol. ſupra Nauar. cap. 25. nume. 135. & conſi. 17. titu. 13. lib. 5. add. Hiſpan. cap. vigeſimoquinto, nume. 140. §. quarto, quod confirmatum fuiſſe proprio motu Pij V. ait Perez. l. ſecunda, titu. 8. lib. 8. ord. par. 349. Mandoſ. in i cancel. regu. 16. quæſtio. decimaquarta, nume. ſecundo, [i] Nauar. cap. 27. nume. 174. 178. ſupra cap. 44. §. 3. & c. quadrageſimono k no. [k] Nauar. cap. vigeſimoquinto, nume. 130. dicit eſſe ſentẽtiam omnium. Maiol. num. 5. Anton. Gabr. to. 1. eu Capra. Ioan. Andre. Specula. Panorm. Pala. Rub. de donat. § 55. nume. ſeptimo, Hoſtien. titu. de cler. coniug. num. primo, Rebuf. prax. fol. 562. num. 42. idem Summiſt. verb. beneſic. Sylueſtr. Roſel. Armil. Ange. cler. quinto, nume. primo, Couar. ſecunda parte ſponſal. capit. ſexto, §. 3. num. 6. Bernard. Diaz. pract. capit. 74. Rot. noua. 16. & l antiq. 103. de cler. coniug. [l] Gregor. l. 41. titu. 6. par. prima, verb. el beneficio. de ſtylo curiæ. Couar. num. quinto, Sylueſtr. benef. 3. §. quarto, verſ. 22. Anton. Gabr. tom. 1. ex Claro. uerb. benef. Nauar. lib. de orat. not. vigeſimoprimo, num. 53. cum Gigant. de penſ. quæſtio. 54. ſed Pontiſ. concedit quibuſdam priuileg. ne uacet penſio aut præſtimonium per matrimonium, ut datur equi m ti aut commendatario, qui à Pontiſ. habet caualleratum. [m] Nauar. cap. vigeſimoquinto, nume. 120. & dicit eſſe omnium. Couar. nume. 6. Anton. Gabr. eu Capra. verb. clericus. cum Vincent. Ioan. Andr. Speculat. Bernar. Diaz. Angel. At dum non ſpoliatur gaudet fructibus ob poſſeſſionem. ſupra lib. de excommunic. cap. 56. §. ſecundo, & poſſet pro conſcientia impetrare reua-

re validationem tituli. [n] Vt ſi initiatus ſacris contraxit de facto matrimon. irritum: quia perinde eſt, ac ſi eunuchus cum defectu intrinſeco contraheret. Nauar. cum glo. Card. Anton. Imol. Capra dicit communem Sylueſt. d. verſ. 22. Arm. §. 22. Roſel. cler. 4. § 22. Gregor. Lopez ſup. cont. Panorm. & Couar. ſup. num. 4. fin.

de matrimon. [h] De his tribus Soto. d. 25. quæſtio. 1. 3. & infra cap. 6. [i] Supra lib. de baptiſ. cap. duodecimo, §. ſecundo, cap. 31. late, Palud. diſt. 5. quæſt. 2. ar. 2. Soto. d. 4. quæſt. vnic. art. 3. diſt. 3. q. vnic. ar. 9. ad fin. d. 25. quæſt. 1. artic. 3. Alij doctores. 4. diſtin. 6. Palud. quæſt. 4. Scot. q. 8. Richar. art. 4. quæſtio. 2. Anton. 3. par.

[o] Couar. nu. 4. cum Henric. Ioan. Andr. Card. Ancha Imo. Anto. Gabriel cum Capra contra Staphil. & Rot. antiq. 103. Menchac. de ſucceſſ. creat. lib. 3. §. 22. nu. 47. [p] Card. Anto. Imo. gl. apud Couar. nu. 4. quia reipſa non accepit ſtatum incompatibilem. At quia hic defectus eſt extrinſecus, alij aiunt priuari beneficijs ob affectum & opus intentatum. Couar. Naua. Rebuf. Ant. Gabr. cum Capra, Sylue. Roſel. & alij multi ſed ſunt limitandi in pœnam criminis pro foro exteriori eſſe priuandū per ſententiam iudicis. ſup. de excom mu. c. 6 §. 3. [q] Io. Papa XXII. d. extrau. Maiol. li. 1. ca. 34. nume. 4. Sot. d. 25. q. 1. 3 fi. nam in alijs caſibus qui poteſt licite profiteri, poſſet & ſacris initiari, dum non fit præiudicium uxori. [r] Sop. li. de matrim. c. 8 § 10 Z. li. 2. c. 5. §. 9. Palud. d. 27. q. 3. dicit generaliter in caſu quo viro licet profiteri, licebit & ſacris initiari in ſeculo. Sot. d. 38 quæſt. 1 & ſaeti D. Tho. addit q. 53. 4 ad 2. Sylu. diuortium § 17. verſ. 1. matrimon. 12 §. 12 verſ. 4. [f] Sup. de matrimon. per cap. nullus. c. epiſcopus (vbi Hugut.) 77. d. D. Thom. d. 37. q. 1. ar. 3. Soto. d. 25. q. 1. 3. fin. Maiol d. c. 34 nume 1. col 3. fin. Alberic. verb. ordinatus. 4.

non amittit beneficia: ut quando initiatus ſacris contraxit; [n] aut ſi minor duodecim annis, contrahat bona fide in facie eccleſiæ, reputans ſe puberem: [o] quia re ipſa non eſt matrimonium, ſed ſponſalia. Et in foro conſcientiæ non perdit beneficiarius in minoribus, qui in facie eccleſiæ de facto contraxit inualide cū cognata. [p] Qui poſt matrim. ratum initiatur ſacris: non manet ſuſpēſus, ſi ſtatim intret & profiteatur religionem: [q] ſic non ſoluto matrimonio ſi uterque profiteatur poſt cōſummatum, vel ob alterius cōiugis adulterium, vel ob aliud graue crimen, poſtquam iure factum fuerit diuortium, poteſt vir ſacris initiari. [r]

2 Si poſt ratum vir ſacris initietur inſcia vel inuita vxore, recipit quidem characterem, ſed manet ſuſpenſus ab vſu ordinum etiam minorum: [f] & mortua vxore non poteſt ad ſuperiores ordines aſcendere ſine diſpenſatione, [t] quod ſi inde prolem ſuſcepit, vix diſpenſandus eſt. [u] & fit inhabilis ad beneficia & dignitates, [x] quamuis ſponſa profiteatur religionem. [y] Hæc videtur tertia ſpecies bigamiæ ſimilitudinariæ: [z] vel potius illa qua Græcus, ſacerdus ſi retineat vxoris vſum, nō admittitur ad beneficium in eccleſia Latina. [a] Si uir conſentiente vxore ſed non uouente initiatus eſt ſacris, & petēte vxore iuniori reducitur ad uſum coniugalem, quia defuit decretum epiſcopi: hic ſuſpenſus eſt vel irregul. ad tempus uiuētis vxoris: [b] qua mortua poteſt miniſtrare & promoueri. [c] Apud Græcam Orientis eccleſiam, ſi quis poſt ſuſceptum ſubdiaconatum ducat uxorem, ualet matrimonium, ſed peccat & uidetur deponi officio. [d] qui ſi contraxit cum una uirgine permittitur promoueri ad ſacros, & uti matrimonio. [e] ſacerdotibus etiā apud Grecos prohibetur iure eccleſiaſtico contrahere nouum matrimo. [f] In

quo præcepto Pontif. poſſet diſpenſare etiam cum una natione, aut cū omnibus, ſi cauſa ſubſit. [g]

3 Tripliciter incidit culpa ob quam homo fit irregul. 1. ante receptionem ordinis. 2. in ipſa receptione & ordinatione. 3. poſt receptum ordinem ſacrum, ſi in eo male miniſtret ſolemniter ex officio, aut ſi miniſtret in ordine ſacro quem non habet. [h] Ante ordinationem. 1. irregularem facit iteratio baptiſmi: & circa quædam ad baptiſmum pertinentia: uel defectus fidei in baptiſmo ſuſcepto. deinde culpa criminis notorii & enormis. Sic ergo fit irregul. uir adultus, ſi ſponte permittat ſe rebaptizari. [i] cum tamen ſolitam certitudinem habeat ſe fuiſſe uere baptizatum. ſed infans qui caret propriæ uoluntatis uſu, quamuis ſæpius fuerit rebaptizatus, non fit irregul. [k] ut nec qui ut mortem comminatam uitet, permittit ſe rebaptizari inuitū. [l] ſecus ſi leuiori metu inductus ita permittat. [m] quidam putant adultum qui inculpate rebaptizatus eſt cum ignorantia facti fieri irreg. [n] ſed diſpenſare epiſcopum: quædam enim irregul. ſine culpa incurritur. At re uera hic non fit irregul. [o] Nec qui rebaptizationem ſe adulto ignorante aut inuito factam, habet ratam: quia ſubſecuta ratihabitio non eſt cauſa facti præteriti. quamuis multi contrarium putent. [q] ſi quis tamen ex ignorantia facti, [r] quæ ſit peccatum mort. conſenſit ſe rebaptizari; petenda eſſet diſpenſatio: [f] quam epiſcopus dare poteſt in eo dubio. Docto. communiter damnant irregu. eum qui baptiſmum iterat ex ignorantia iuris: [t] quia ea iuris diuini ignoratio uix præſumitur inculpata. At ſi in conſcientia conſtet excuſatum à peccato mortali, non fit irregu. [u] Qui tamen ſciens iterationem baptiſmi iure diuino prohiberi, ignorat imponi iure eccleſiaſtico pœnam irreg. fit irreg. [x]

tit. 14. c. 13. §. duodecimo, tit. 28. c. 6. §. 3. Troilus, lib. 2. de perfect. cler. c. 9. Caſtro baptiſmus hær. 5. & lib. 2. leg. pœnal. cap. 14. con. 2. Angel. irregul. §. 24. Armil. § 84. Sylueſt. § quarto, & baptiſm. 5. §. 3. Cou. cle. p. 1 §. 1. num. 4. & in princ. num. 8. Maiol. lib. 3 irregu. c. 14. Nauar. ca. 27. num. 246. Quæ pœna imponitur adultis ob culpam, qua imitātur hæreticos quoſdam dicentes baptiſmum eſſe iterandum. ſup. de baptiſ. cap 17 § ſecundo, & D. Thom. 3. p. quæſt. 66 9. [k] Soto diſt 3. & 25. Peña & Recent. aiunt eſſe commun. per c. placuit. c. qui apud. 1. quæſt. 4. Nam in infante nullum eſt voluntarium. [l] Dū non cedit in opprobrium religionis Chriſtianæ, non eſt peccatū in permittente ob metū mortis: & vt excuſatur à culpa, ita à pœna. Communis Recen. cum Innocen. & gl. cap. eos quos. de cō ſec. diſtin. 4. contra Sylueſt. irregul. §. 4. fin. dicētem quod potius debet pati mortem, quam ut permittat ſe rebaptizari. & baptiſ. 5. §. 3. Maiol. lib. 3. cap. 14. nu. 3. [m] In quo verum eſt quod aiat Sylueſt. & Maiol. & dict. cap. eos quos. iuncta glo. [n] Arch. Troilus, Iuo. & Theodo. in ſum decr. Maiol. Goffred. Palu. d. 6. q. 4. 16 2. Anton. tit. 14. c. 13.

[t] Concil. 1. Tolet. c. 1. c. multorum. 27. q. 2. Maiol. ſup. num 4. & c. 2. reg. 21. c. 12. num. 10 D. Thom. Alberic ſup. ſumm. confeſſ. tit. de vot. q 60. de ordin. imp q 1 & ſibi contrarius Abb. in c. placet. de conuerſ. coniug. [u] Concil. Toletan. ſupra [x] Glo. & Abb cap. cum decutem. de cler. coniug. [y] Abba. & cita ſupra M. [z] De qua lib. 2. de matrim. ca. 6. §. 10. [a] Dict. lib de matrimon. c. Maiol. cap 34. num. 9. cum Innocen. [b] [c] Maiol. num. 1. col. 4. cum Abb. d. c. placet. & D. Thom ſupra [d] Syn. 6 cap. 6. Maiol. At ſacerdos Græcus permittitur retinere uſum prioris uxoris diebus quibus non miniſtrat altari, ut olim in leg. vet. Euſeb. 1. demonſt. ca. 9. 10. ſed non poteſt de nouo contrahere. Epiſcopo Græco interdicitur etiam uſus prioris uxoris. Syn. 6. can. 12. & citat Apoſt. can. 5 Maiol. nume. 11. uid. ſup. lib. 2. matrim. cap. 5 & tamen cum Syneſio epiſcopo diſpenſatum eſt. Niceph. lib. 14 hiſtor. cap. 55. fin. [e] Ante tempus B. Greg 1. ſubdiaconus ſi ualide contraheret in eccleſia Latina, ſuſpendebatur uſu ordinum. [f] [g] Dict. li.

§. 12. & ſentit Syl. bapt. 5. §. 3. [o] Coua. cle. num. 8. cum Turrecr. Henr. Hoſt. glo. Scot d. 6 q. 8. Sot. d. 3. ar. 9. ad fi Sylu. irreg § 4. & Recen Theol. [p] Coua. ſignificat, & affirmant Recent. [q] Anton. tit. 28. c. 6. §. 3. Syl vtroque loco cum gloſ. Pilan. Rich. Palud. fauet Nauar. c. 27. nume. 233. [r] [f] Sot. Nauar. Couar. cum alijs. Peña, Cano, & Recen. per c. qui bis. de conſec. d. 4. quod Grat. & Iuo lib. 1. ſumpſerunt ex pœnitentiali Theodori. ſed hunc canonem, qui plus nimio probat, (vt fiat irregul. etiam ea inculpata ignorantia) reijciunt Scot. Sylu. Soto, & Recen. eo quod nec eſt editum à Pontif. nec à Concil. Prouinciali, ſed ſolum obligabat diœceſios illius Theodori epiſcopi Cantuar. At melius explicatur de ignorantia colpabili: & dum negat egere pœnitentia: loquitur de publica pœnitentia iuris: aut non egere tanta, ſicut is qui ſcienter rebaptizat. [t] Doct. ſup. Sot. Couar. Sylu. vtrobique cum Hoſt. & Barto. [u] Coua. Cano, Peña & Recent. quod ſentit Soto. [x] Scot. Soto. Fr. Ambr. At ignorans percuſſioni clerici impoſitam

poſitam excommun. vt percutiens excuſatur à ſpecie peccati &
y inobedientiæ, ita & à pœna.ſup.de excom. c. 23. [y] At paganus ſi
z rebaptizet non incurrit hanc pœnam eccleſiaſticam. [z] Licet non
habetur expreſſo iure, eſt commun. Doctor. ſup.lib. de bapt.cap.
a 31.§.1 F. [a] Vt ſi parochus facta diligentia dubitat, an fœmina

lib.de baptiſ.c.29.§.1.D.H.& inf.cap.6.§.1.& parochum autorizantem fieri irreg. Nauar.conſi.1.titu.28.de cler.non ordin.min. lib.5.(ſed in dubio creditur ei iuranti non aſtitiſſe tali intentione rebaptiſmi.Nauar.ibid.& conſ.18.tit.7. de hæret.lib.5.) quis dicatur autorizare, Nauar. cap.27.nu.214.fin. Sic fit irreg.denuntiatus paſtor qui coram ſe celebrare facit authorando, eſt apparatu. Nauar.cõſil.17. ti.de ſent.excommun.lib.5.cum glo.clem. Archiepiſcopus. De priuileg. vbi Panorm. receptus, & Boniſac. & Card.q.9. vid Nau.
x cap.25.nu.16. [x] Sco. diſtin.7.q.3.ſeu ult. vbi Palud.q.2.Gab. q vni.Soto. q.1 art. 5.Ledeſ. 1.p.q.13. 5.Cano, Peña, Toletus, & omnes Recen.Theolog.3.par. q.72.5.Caſtro.1.le. pœn.ca.7. docum.3. Turrecrem. c.dictũ. de conſ.d.5.Couarru. clemen. par.1.in princ.num.4. Ange. Arm. Tabien.irreg. 4.fin. Victo §.45. & Nauar. 247. fatetur eſſe commu.Theol.
y [y] Quia regeneratio iuxta proprietatem ſacramenti petit nõ iterari: vt nulla aes poteſt naturaliter regenerari. & hæc pœna ponitur in odium imitantium hæret. rebaptizantes. Quę rationes non militant in iterante ordinẽ aut cõfirmationem, & conſuetudo oppoſita (quam falſo admittit Nauar. num.247. fin.) non pręualeret cõtra ius
z vt faciat irreg. [z] Iterantem ordines fieri irregu. aiunt Richar. d.7. art.6.q.1. Maior. d.7. fin. Anton. 3.p.titu.28.ca. 6.§.3. Nauar. num. 247. Trotius lib. 2. cap.9.Tabien.irreg. 4.§.7.Alberic.verb. diſpenſatio.verſicu. 10.verb. ordinatus, verſ. penult. Maiol. lib.3. irregul ca.15. num.9. Felician.de irreg. c.7. & Epiſcopum ordinantem fieri irreg. aiunt Maiol.nu.2. & Tabien. Idem de iterante confirmationem aiunt Richar. Maior. Trotius. Archid Maiol.num.1. Nauarr. ſed falſo id tribuit Anton.qui.3.p.titu.14.c.14.§.4.bene negat de
a confirma.vt ait Couar. [a] Perez.l.17.titu.3.lib.1.ordin pag.143.
b [b] Ita limitat Scot.d.6.quęſt.8.At re vera ſatis eſt, vt priuatim rebaptizet etiam laicus. Tabie.Sylue.baptiſm.5.§.3.Soto.d.3.q.1.
c d ar.9.Pena & Recen. [c] Doct.per cap.2.de apoſtat. [d] Soto & Re-
e f cen. [e f] Nauar.cap.27.num.250 fin. [g] Colligitur ex Nau. num.
g 241.§.1.fi.Coua.cle.p.2.§.3.nume.4.verſ.hoc ipſum. & Guerrer.
h Archiepiſc.Granat.cum doctis conſultis. [h] Quare Sylue.verb.irreg.§.5.& ordo.4.§.ſecundo,non refert hanc irregul.inter alias,& Perez.l.3.titu.4.lib.8. ord.p.98. Ledeſ.Cordu. negant eſſe irreg. quia irreg.non incurritur niſi in caſibus iure expreſſis. ſup.cap.1. §.3.F.& ob nullum crimen occultum, præter [illegible] Nauar.num.248.ſup.cap.1.§.2. N. Nec iura quæ quidam citant,

de ea quib. dictu est c. 3. n°. — id incurritur irregularitas.

y 4 Si vir baptizatus [y] rebaptizet
z ſcienter alium fit irreg. [z] quia cenſetur imitator facti hæreticorum.
Excuſat ignorantia probabilis fa-
a cti, [a] (quæ in tam neceſſario ſacramẽto facile excuſat à peccato mor-
b tal. [b]) ſi poſt diligentiã neſcit iſtum fuiſſe rite baptizatum: quãuis nullam conditionem etiam in mente
c adiecerit. [c] Puer qui poſt aliquot ætatis dies expoſitus eſt, & ſcitur natus ex Chriſtiãnis, & inter illos educatus, credẽdus certo eſſe ba-
d ptizatus, [d] cum ſoleant Chriſtiani intra octauum diem baptizare infantes. ſi quis tamen vt ſibi tutior videatur, rebaptizet etiam cum peccato, ſed ſub conditione (ſi tu nõ es
e baptizatus) non fit irreg. [e] quia iure non exprimitur: nec actus addita conditione ſaltem mentali, eſt conſummatus, cum intentione ſe-
f riore baptizandi. [f] Imo & ille qui poſt diligentiam manens dubius rebaptizat illicite abſque conditione
g non fit irreg. [g] quia non iudicatur iteratum quod dubitatur factum.
De rebaptizante ex ignorantia culpabili mort. iuris aut facti, quidam
h putãt generaliter fieri irregu. [h] ſed reuera ob quandam ignorantiam etiam mort. excuſatur ab irreg. pœ-
i na. [i] Sed non excuſatur ob craſſam,
k [k] ppriã ſi craſſa ignorantia non aduertit ſe excommunicatum, & re-
l cipit ordines ſacros. [l] & tamen hic ſi conditionem in mente adiecit,
m excuſatur. [m] 2. qui metu graui incitatus rebaptizat externa prolatione, ſed animo nõ rebaptizandi,
n non fit irreg. [n] quamuis conditionem non addat, quia ficte & non ſerio rebaptizat. vt non fit irregu. qui primum baptiſmum recipit ficte, ſed vere ſecũdum recipit cum
o intentione; [o] quia hic vere non eſt rebaptizatus. 3. Acolytus qui ex officio miniſtrat publice clerico rebaptizanti, & reſpondet orationibus
p illius, fit quodammodo irreg. [p] At ſi religionem intret, diſpenſari poteſt ab epiſcopo: ſi vero occultum fuit crimen, promoueri poteſt poſt

pęnitentiã. Laicus ad imitationẽ hęreticorũ rebaptizans, in ſacramẽ-
q ti iniuriam dãnatur pœna capitis. [q]
5 Quidam aiunt laicum qui extra neceſſitatem baptizat illicite et
r abſque ſolennitate, fieri irregul. [r] tanquam qui miniſtrat in ordine quem non habet, ſed reuera non
ſ fit: [ſ] quia baptizare ſine ſolennitate non pertinet per ſe ad officium ſacerdotis, ut pertinet miniſtrare ſacramentum pœnitentiæ, aut extremæ vnctionis. Ille tantum non ſacerdos fit irregul. qui ſolenniter baptizat, & eſt clericus: & hic quãuis ſit diaconus etiam Cardinalis,
t fit irregular. [t] & parochus qui ſic baptizanti aſſiſtit autorizans. At laicus licet miniſtraret ſolenniter in ordine quem non habet, non fit
u irregul. [u] Qui iterat ſacramentum cõfirmationis aut ordinis recipiendo aut miniſtrando, nullo iure aut conſuetudinis interpretatione fit
x irregul. [x] (nec enim militat parratio, quæ in regeneratione baptiſ-
y mi [y]) quamuis quidam oppoſitum
z putent. [z] & tamen reaſſumens primam tonſuram fit dignus graui pę-
a na iuris: [a] Ante confirmationem nemo iuxta Concil. Trid. ſeſſ.23. cap.4.eſſet ordinandus. In hac irregul. ob culpam baptiſmi ſolenni-
b ter iterati, [b] ſolus Papa diſpen-
c ſat, [c] ſiue ſcienter rebaptizet, ſiue
d cum ignorantia culpabili. [d] ſed ſi procedat ex delicto occulto, diſpẽſat Epiſcopus per Concil. Trident. ſeſſ.24.ref. capit.6. occultum cenſetur quãuis rebaptizatio fuerit pu-
e blica, ſi ratio culpæ ſit occulta: [e] vt ſi occulte excommunicatus celebret publice coram populo, fit
f irregul. ex delicto occulto. [f] ſic occulta cẽſetur irreg. ſi clericus iniuſte ſit accuſatus de rebaptizatione vel excommunicatione, ſed iã euaſit, eo quod ſe defendit per falſos teſtes; & cum iſto diſpenſat Epiſco-
g pus. [g]
6 Qui eſt occultus hæreticus aut apoſtata, expreſſo iure non proba-
h tur eſſe irreg. [h] quod tamen qui-

domibaptizans protulerit rite formã vel andurante prolatione perſeuerit aqua, in quo conueniunt omnes, ait Cu uar.cle.1.p.in prin. nume.8.cum Scot. Card.Sylue.irregu. §.4.bapt 5.§.3.Na uar.Sot. d.3.ar.9 &
b recẽ. [b] At ſi ex poſt facto conſtet parochum peccaſſe mortal. dum rebaptizauit abſque ulla conditione, etiam mentis, videtur irregu. ob ignorantiã craſſam in parocho, qui ex officio tenebatur id ſcire. Sot.Victo. & quidam Recent. Nec id negat Nauar.num.246.fi.
c [c] Pro foro conſcientiæ ſatis eſt conditio mente retenta.
d [d] Soto infra Recen. per ca.fin.de presb.
e non bapt. [e] Nauar. Peña Fr. Ambr. q. eſt cont. Sotum. d. 3.a.9.arg.4.& Vict. §. 36. Cordub. caſ.
f 37. [f] Vt qui cum ea quam dubitabat cognatã contraxit ſub ea conditione, ſi tu non es cognata, nõ incurrit excommunic. vid. Naua.c.27.
g num.141. [g] Sentit Naua. tenet Sylue.
h irregul §.4. [h] Scot. Sot. Sylue.vtroque loco. Victor.§. 36.
i Nauar. Couar. [i] Vt per c.vt animarum. ſolet excuſari ab excommun.ſynod.colligitur ex Nauar.& affirmant quidam recent.Theol. quia hic non intẽdit imitari factum hæreticorum, & implicite retinet conditionẽ
k in mente. [k l] Sup.
l de excommun. cap.
m 23.Nau c.27.num.155.fi.Cun.Sot.Victo. [m] Nau nu.246.& cla-
n rus Hiſp.& Recen contra Sotum.& Victor.§.36. [n o] Peña & Re-
o cent.quidam cont.Palud.d.6.q.5, vt qui profert hæreſim abſque intentione non ſit excommunicatus. Nauar.& commu.cont.Cai. & qui ficto animo promiſit pecuniam pro beneficio, non incur-
p rit excom.ſimoniæ Nauar.c.23. num.106. [p] Per c.2. de apoſta. vbi glo. Syluest irreg § 4.Sot.d.3.art.9.Felician.de irregul.c.1 1.
q Aſten.lib 4.tit.1.§.6.ad med. [q] Abb.rub.de ſacram.non iterand.
r per l.2.C.de ſancto bapt.glo.d.c.2.de apoſtat. [r] Quaſi miniſtret in ordine quem non habet. Paluda.d.5.q.1.Richar. ar.4.q.1.Soto.d.4.ar.3.Sylu.bapt.3.num.1.cum glo. & Canoniſt. & ulim ſenſit Nauar.Hiſpan.c.22.num.7.quia cap.1.de cler.non ord.miniſt. dicit, ſi baptizet, vel aliud diuinum officium exercuit.Reſp.intel-
ſ ligi, ſi baptizet ſolenniter. [ſ] Angel.& ſentit Sylu.irreg.§.27.Na-
t uar. Latin.cap. 22.num.74.27.num.242. communis Recent.Pe-
u ña, Fr.Ambroſ.& retractans Cano. [t u] Nauar. vtroque loc.ſup.

id conuincunt, vt patebit ſtatim. X. De Pagano etiam catechumeno quod non ſit capax ordinis, & dici laté irreg. ſupra cap. ſecundo, § primo, B. & de hæretico notorio, aut fautore eius infra N.
i [i] Eſſe irreg. tenet Sylu. crimen. §. 2. enorme. §. 1. per c. ueniens. 1. q. 1. idem ait Angel. irregul § 27. Arm. Nauar. num 205. §. 3. (ſed de hæretico mentali negat. nu. 149. in princ.) Tabien. irregu. 4 § 7. Soto. d. 25. q. 1. articu. 3. & citat Innocen. I. epiſto. 22. cap. 2. de apoſtat. & Concil. Nicé. 2. act. 1. Chalcedo. act. 8. & Turrian. in Concil. 1. Nicen quod uertit ea Arabico. can. 12. & fauet can. 18. ſeu in noſtro Concil. ca. 8. Soteal. in ſumma concil. verb. cle ro aſcripti. § 10. fauet Simanc. inſ. Maiol. lib. quinto, cap. 46. de hæretico & ſchiſmatico.
k [k] Simanc. add. de Cathol. inſtit. cap 46. num. 62. 71. 74.
l [l] Simanc. cap. 9. num. 157. cap. 13. nu. 21. cap. 46. num. 72. capitu. 47. num. 76. & citat Caſtrum. lib. ſecundo, de iuſt. hęret. punit. cap. 9. Soto lib. 1. iuſt. quæſt. 6. articu. 6. contra multos citatos lib. de excommunicat. cap. 56. §. ſecundo.
m [m] Simanc. Soto. & alij.
n [n] Colligitur ex cap ſalubertimũ 1. quæſtio. 7. Syluest. irregul. § quinto, Angel. §. 28. Richar. 4. diſtinct. 25. Aſten. lib. 6. titu. 3. artic. 3. Soteal. cum Innocen. I. & idem colligitur ex utroque Concil. Nicen. & Chalcedon. citatis. ſic olim reconciliatus hæreticus admittebat ad ſuã eccleſiam, ut miniſtraret in ord ſuſceptis. Concil. 1. Nicen. cano. 8. Nicen. 2. act. 1. Chalcedon. ſup. Soteal §. 13. Sylue. irregul. §. quinto, 24. Quare Innocen. I. & cap. Iulianus. 11. quæſt. 3. (quæ iura citat Soto, vt probet fieri irregul.) ſolum aiunt quod ſubditi non teneantur obedire Principi apoſtatæ. Tabien. cum Innoc. & Hoſtien. citant cap. presbyteros. 50. diſt. vbi tamen nihil dicitur ad rem: ſed ibi in cap fin. tantum ait, apoſtatam à religione impediri ab vſu ordinis. At Perez ſup. negat reconciliatum promoueri ad vlteriores ord.
o [o] Dict. cap. fin. 50 diſtin. quod tantum aiunt Tabien. irregul. 4 §. 7. Syluest. apoſtaſ. §. 8. od fin. Nauarr. cap. 27. num. 131 Caietan. verb. apoſtat. verb. excommunicat. cap. 61.
p [p] Eſſe irregu. dicunt Syluest. irregul § 22. Arm. § 85. Maiol. lib. 5. capit. 34. lib. 3. cap. 9. num 8. Soto d. 25. quæſt. 1. 3. poſt conc. 4.
q [q] c. ſuper Specu.
r Ne cler. uel monach. Nauar. capitu. 27. num. 116. & Recent. [r] Simanc. cap. 46. num. 66. Alberic. verb. hæretici puniuntur. Anton. Gabriel. tom. primo, verb hęretic. Soteal. cum Innocen. I. epiſto. 18. & 22.
ſ [ſ] Nauar. cap. 27. num. 248. Vict. nume. 154. quia infamia ex crimine graui facit irregul. Nauar. num. 204. Syluest. verb. infami. § 11. & de hoc ſunt limitandi citati ſup. I.
t [t] Bernard. Diaz
u reg 674. Perez. l. 4. titu. 2. lib. 5. ordin. [u] Maiol. lib 3. cap 17. nu. 2.

i dam affirmant. [i] Primum quidem
ſi notus ſit, conferri ei non debet
ordo, aut poteſtas eccleſiaſtica aut
k beneficium: [k] quia habet crimen
enorme: & quia eſt excommunica
tus. At non amittit titulum bene-
ficii aute hæreſim recepti, niſi de-
l claretur per ſententiam: [l] ut nec
amittit dominium bonorum ſuo
m rum. [m] Deinde ſi à ſecreta hæreſi
vel apoſtaſia ſit in foro conſcientiæ
legitime abſolutus, non manet irre-
n gularis. [n] Sic apoſtata à religione
o impeditur ab vſu ordinis, [o] cum ſit
excommunicatus, nec tamen eſt ir
regularis. Et ſi recedat à monaſte-
rio, ut audiret leges vel phyſicam,
id eſt, medicinam, & inter duos
p menſes non reuertitur, [p] non eſt
q irregularis ſed excommunicatus. [q]
Hæreticus ſi crimen eius ſit noto-
r rium, fit infamis iure, [r] & ob cri-
men notorium depoſitione dignũ,
ſ fit irregular. [ſ] eadem pœna exten-
ditur ad fautorem & receptatorem
t hæretici: [t] & ad illum qui de hæ-
u reſi eſt vehementer ſuſpectus, [u] ſi
id crimen ſit notorium. Quando
filii hęreticorum ob infamiam fiant
irregul. dicetur cap. 5.

7 Vt neophytus in religione di-
citur nouitius. Ita qui in religione
Chriſtiana eſt recenter conuerſus
x & baptizatus. [x] & hic prohibetur
y ordinari etiam minoribus, [y] ne in
ſuperbiam incidat, putans quod re-
ligio aut fides Chriſtiana illo indi-
z geat. [z] Nicolaus tamen & Seuerus
& Ambroſ. nouitij in religione ſue
runt electi in Epiſcopos, ſed inſpi-
ratione diuina, non obſtante eo
quod dicitur 1. Timot. 3. & in A-
poſtol. cano. 82. Neophytus ad offi-
a cia publica nó admittitur: [a] ad quæ
tamen ſi bene inſtructus & confir
matus in fide ſit, poteſt diſpenſare
b Epiſcopus. [b] Qui adultus in ægri-
tudine, quaſi neceſſitate compul-
ſus ſuſcipit baptiſmum, uidetur ir-
c reg. & ſpe promotionis caret, [c] non
tam ob culpam negligentiæ (baptiſ-
mus enim abluit omnes culpas,)
ſed quia pręſumitur illum recepiſ-
ſe non tam ſponte, ut uere pœni-
tens, ſed timore mortis. ſi tamen
fides eius & uita probabilis appa-
reat, vel ſit penuria clericorum poſ
d ſet ordinari. [d] quidam addunt a-
e lios caſus: [e] At non faciunt irregul.
ſine expreſſo iure, niſi adſit in-
famia.

x per cap. fin. 30. diſtin. [x] cap. ſicut. 48. diſtin. ſup. cap. 2 § ſecundo, R. vbi quod B. Ambroſ. adhuc catechumenus fuit poſtulatus in epiſcopum. ſed ſi ab infantia, aut elapſis decem iam annis baptizatus eſt, non ita dicitur, Nauar. num. 205. cum Felin. cap eam te. de reſcript. Couarru. clem. par. 1. §. ſecundo, num. 7.
y [y] cap. monaſterijs. 19 quæſtio. 3. Concilio Arelaten. ſub Syluest. 1. canon. 1. & Syricius Papa habentur 48. diſtinct.
z [z] capit. quoniam §. prohibentur. 48. diſtin Ange. Syluest. Tabien. verb. neophytus. Aſten. lib. ſexto, titu. decimoſexto, ſumm. confeſſ lib. 3. titu. decimoquarto, Couarru. ſup Maiol. libro primo, refert de quibuſd. epiſcopis neophytis.
a [a] Concil. quartum Toletan. ca. 63. habetur capit. conſtituit. decimaſeptima, quæſtione quarta. Couarruuias dicto §. ſecundo, num. ſeptimo. Maiol. lib. primo, cap. 31.
b [b] Dict. Concil. quart. To letan. capit. 45. Maiol. num. ſexto. Couarruuias, Tiraquellus, de pœnis remittẽd. cauſa 51. nume. 19.
c [c] Concil. Neocæſaren. capit. duodecimo, capit. ſi quis. 57. diſt. vid. Euſeb. lib. 6. Hiſtor. cap. 31. ſumm. confeſſ. ſup. Aſten. lib. ſexto, titu. 23. Syluest. irregul. §. 21. Armil. §. 85. verſicu. 18.
d [d] Dict. cap. ſi quis. Maiol. libro primo, capit. 31. ex dict. Concil. Toletan. cap. 65.
e [e] Vt ait Maiol. lib. 3. capit. ſeptimo. ſi uerum baptiſmum recepit ſed cum notorio obice. 2. Maiol. cap. decimo. ſi per metum grauem baptizatus eſt. 3. Maiol. capit undecimo. & lib. 5. cap. 51. ſi vagus aut ignotus baptizetur abſque præuia examinatione, & lapſu triennij, vt uagus non eſt facile copulandus matrimonio. 4. ſi notorium ſit ab hæretico fuiſſe baptizatum, extra neceſſitatem extremam, ait Maiol. lib. 3. c. 12.

C A P. V.

De enormi, & notorio crimine: de infami, curiali, aut ratiocinijs obligato.

§. 2. *Enorme crimen occultum, vt nefarium, non facit irregularis ſi prælatus interdicat ob occultum crimen.*

3 *Infamia iuris aut facti ex delicto aut officio vili, (non tamen ob paupertatem) & facti tollitur facile.*

4 *Ex crimine alieno, vt ex parente (ſi damnatus eſt de hæreſi, aut ſi mater erat meretrix) vel ex vxore, de curiali & ratiocinijs obligato.*

EXiſtens in peccato mort. etiam
occulto non poteſt digne reci-
pere ſacramentum ordinis, ut nec
a alia ſacramenta: [a] nec ſacerdoti aut
epiſcopo dum iacet in peccato licet
miniſtrare in officio ordinis ſacer-
dotalis aut epiſcopalis. In crimi-
ne ſunt tria conſideranda ad irre-
gul. Primo qualitas, ut ſit publi-
cum aut notorium, quantitas, ut
Enorme dicitur in clerico homici-
dium, periurium cum falſo teſtimo
b nio in iudicio: [b] hæreſis, ſimonia,
ſodomia, & quædam ſimilia. Qui-
dam aiunt enorme, licet ſit occul-
c tum, facere irregul. [c] vt de ſimonia
in ordine dicitur à quibuſdam face
re irregul. ſed reuera tantum eſt ſu-

C A P. V.

a SVpra [a] lib. de ſacramen. cap. 21. [b] cap. fin. quæſitum. de temp.
b ordin. vbi Franc. & citati inf. O. Aſten. lib. ſexto, titu. 6. col. 3. Soto, relect. ſecre. in princip Nauar. cap. vigeſimoſeptimo, nume. 248. Villadieg. Quidam addunt adulterium aut ſtuprum uirginis factum ab initiato ſacris, ubi ſimul eſt ſacrilegium. Maiol. lib. primo, cap. ſecundo, regu. 14 cum ſpeculat. titu. de diſpenſat §. iuxta,
c & in Repertor. lib. primo, titu. hæ ſunt irregul. [c] Citati ſupra cap. 1. §. ſecundo, Anton. 3. par. titu. 28. capit. 1. §. ſeptimo, Villad Syluest. irregul. § quarto, 14. 27. enorme. §. ſecundo, Angel. cum glo. cap. fin 21. diſtin. (ſed falſo Nauar. citat vigeſimaquinta, diſtin.) Maiol. lib. quinto, cap. duodecimo, & putat colligi ex Trident. ſeſſio. 24. reform. cap. ſexto, videtur Soto, diſtinct. 25. quæſt. 1. 3.

col.

ſuſpenſus qui culpa ſua ſic ordinẽ
d recepit. [d] at ſi bona fide ordinatus
eſt, (dum pater pro filio inſcio dedit
pecuniam epiſcopo aut mediatori)
non impeditur ab ordinum vſu,
e nec eſt irregular. [e] ſodomia non di
citur à Doctor. facere irregul. ſed
in ſolo clerico facere eum ſuſpen-
ſum (quę ſuſpenſio ſæpe inducitur
pro crimine occulto) quod ſi ita mi
niſtret in ſacris, aiunt fieri irregul.
At nec iure antiquo nec proprio
motu Pij V. probatur eſſe ſuſpen-
f ſus: & multo minus irregul. [f] niſi
dum tale crimen enorme eſt noto-
rium. Per pœnitentiam vero qua
crimen fit occultum homo non li-
beratur ab irregul. prius contracta,
g ſed eget diſpenſatione. [g] In qualita
te criminis publici attendendus eſt
h gradus triplex, [h] dum dicitur fa-
moſum, manifeſtum, aut notoriũ.
Primo famoſum eſt quod nititur
fama in maiori parte vicinię ex in-
dicijs tantum & præſumptionibus,
quæ infamia tollitur indicta purga
tione. 2. manifeſtum quando infa-
mia maioris partis viciniæ orta eſt
à ſcientibus: atque ita eſt publicum
per operis euidentiam, vel per con
feſſionem rei ſponte factam in iu-
re & non metu probationum: vel
ſi extra iudicium fateatur ſe com-
miſiſſe, quæ tamen confeſſio com
muniter non parat præiudicium
ſic confitenti extra iudicium. No-
torium ſimpliciter dicitur. Primo
quod procedit ex ſcientia maioris
partis viciniæ, ita vt nulla poſſit
tergiuerſatione celari, quia his
omnibus factum eſt euidens: vt
ſi videant hunc habere domi con-
cubinam publice, quaſi vxorem.
Secundo dicitur notorium, ſi per
ſententiam iudicis damnatus eſt.
Tertio ſi conuictus in iudicio, aut
timore probationis confeſſus eſt
i crimen in iudicio. [i]

2 Nullum crimen enorme & de
poſitione dignum, dum manet oc-
cultum (excepto homicidio) facit
k irregul. [k] ſed quando eſt ſimplici-
ter notorium. vt hæreticus noto-
rius, licet reſipiſcat & recôciliatus
l ſit, eget diſpenſatione irregu. [l] ra-
tione ſcandali & infamiæ. ceſſante
tamen infamia per pœnitentiam,
in ea irregul. ex crimine iam occul
m to, diſpenſare poteſt Epiſcopus. [m]
At ſi irregul. ex tali crimine noto-
rio abſque pœnitentia celebret, nõ
n incurrit nouam irregul. [o] vt nec
homicida qui celebrat. 2. Olim cle
ricus fiebat ſuſpenſus ob crimen
notorium mediocre (quod eſt mi-
nus adulterio, vt ſi ſacris initiatus
o habeat côcubinam ſolutam. [o]) Et
hic ſi ante pœnitentiam miniſtraſ-
p ſet in ſacris, fiebat irregul. [p] 3. cri-
men quod ex ſpecie ſua impedit
omnem vſum ordinis ſacri in per-
q petuum, dicitur facere irregu. [q] &
impedire promotionem ad vlterio
r res ordines. [r] nam ſola ſuſpenſio
non prohibet omnem vſum ordi-
ſ nis in perpetuum: [ſ] & ſuſpenſus
à ſolo officio ſubdiaconi, non im-
peditur fieri diaconus: & quædam
ſuſpenſio vt à beneficio, non impe
dit vſum ordinis. 4. Qui à proprio
prælato præſertim regulari, prohi-
t betur notorio præcepto, [t] recipe-
re ordines, aut miniſtrare in il-
lis (etiam ob occultum vitium
quod ille extra confeſſionem no-
u uit. [u]) quidam aiunt eſſe interdi-
x ctum aut ſuſpenſum, [x] ac ſubin-
de ſi ordines ſacros recipiat, aut
miniſtret in illis fieri irregul. At
non fit, niſi prælatus ſub cenſu-
y ra vetuerit: [y] & primo actu fit ſu-
z ſpenſus, [z] iterata vero violatione
fit irregul.

3 Generaliter qui ab ordinum
promotione (ad quos requiritur cla
ritas quædam perſonæ) aut execu-
tione excluduntur, dicuntur qua-
a dam ratione habere infamiam: [a]
quę prouenit. 1. ex delicto proprio
b graui & notorio. [b] 2. ex delicto &
infamia parentum. 3. abſque deli-
cto. ex officio infami aut obligatio
ne ſtatuq; e quodam hominis. Pau
pertas non reddit infamem: nec ab
ordinibus arcere debet epiſcopus
c pauperes ſi ſtudioſi ſint & docti: [c]
qui facile obtinebunt beneficia in
concurſu, dum apparent digniores

d col. 8. [d] Sup. lib. de excommunicat. cap. 37. [e] Inf. capit. 6. §. 7. O.
e [f] Nauarra cum Aretin. cit. ſup. cap. 3. §. 2. R. lib. de excommunic.
f cap 36 fin. M. Maiol. lib. 5. c. 37. num. 6. & cap. 43. contra multos.
quia Pius V. in 2. prop. mot. côtra ſodomitas explicat ſuum prio-
rem motum (contra Cordub.) & requirit vt exerceat vel frequen
tet id vitiũ, nec excludit quin requiratur vt ſit notoriũ, quod requirunt iura antiqua. contra Salzed. ad Bernar. Diaz. pract cap. 86. Item Nauar. capit. 27. nu. 249. §. 4. fin. propendet, propriũ motum Pij V. non eſſe in praxi receptum pro foro conſcientiæ: nec inducere irregul. ſed depoſitionem clerici ipſo iure. At hæc pœna ſicut & priuatio beneficij requirit nouam ſententiam iudicis. ſup. li. de excommun. cap.
g 56. §. 2. [g] Nauar. ca. 25. nu. 76. capit. 27. nu. 154. Villad. cap. 26. p. 172. Sylu. irregu. §. 27 ad ſi Hug. & Archid. c. miror. 50. d. Hoſt. ſpecul. ſic ſunt interpretandi citati. C. vt notorius per ſententiam damnatus, licet per pœnitẽtiam fiat occultus, maneat irregul. Maiol. lib. 5. ca.
h 2. nu. 6. [h] Maiol. li. 5. c. 51. n. 4 Cuchus inſtit. Mai. lib. 4. tit.
i 12. nu. 126. [i] Sup. lib. de euch. cap. 56. Nauar. c. 25. nu. 73. 76. & ſeq. c. 27. nu. 250 154. Syluestr. ver. notoriũ Aſten. ſup. Soto rel. ſecre. in princ. Felician. ti. de degradat. ca. 12. Syl. lex. §. 13. Cordub. libro 1. q. 35.
k [k] Sup. per cap. ex tenore. de temp. ord. & per alia iura Nauar. c. 27. nu. 248. §. 3. & num. 249. cum Vincent. & Anton. retractante in d. ca. ex tenore. & Areti. Aſten. lib. 6. titu. 5. Villad de irregu. c. 9. Caſtr. 2. leg. pœn. c. 14 Et de homic.
habetur cap. miror. 50. d. c. fin. de temp. ord. l. 12. fi. tit. 7. part. 1. &
rationem adhibet D. Thom. 2. 2. q 64. 4. Soto. lib. 5. iuſt quæſt. 1.
art 4. licet homic. ſit occultum, ex Triden. ſeſſ. 24. ref. cap. 6. Na-
uar. nu. 194. 239. Couar. cle. p. 2. §. 3. nu. 4. Cordub. lib. 1. q. 35. &
l caſ. 41. Cuchus inſtitut. mai. lib. 4. tit. 12. nu. 103. [l] Secus de occul
m to ſup. cap. 4. §. 6. H. [m] Nauar. c. 25 nu. 73. 76. [n] Nauar. ca. 27. nu.
n 194 §. 3. com Innocen. recepto in c. ſi celebrat. nu. 3. De cler. ex-
commun. Villad. irreg. c. 3. num. 14. Cuchus mai. inſtit. lib. 4. tit. 12.
num. 32. Couar. cle. 1 part. §. 1. nu. 3. Ledeſ. 2. part. q. 26. 2 reg. 3.
fol. 363. Recent. Maiol. lib. 1. c. 2. reg. 12. c. 7 nu. 2. lib. 3. c. 19. num.
17. Armil. irregu. Felician. de irregu. c. 3. §. 5. & cap. 10. At Maiol.
lib. 4. c. 33 affirmat quando manet in crimine notorio: quia putat
clericum notorie fornicarium ſimul eſſe ſuſpenſum. de quo di-
ſtinguit bene Nauar. num. 154. Vt excommunicatus ſæpe cele-
brans, auget irreg. Nauar. add. Hiſp. c. 27. nu. 32. & Latin. nu. 241.

in princ. ſup. lib. de excommun. c. 35. §. 4. quando cum irregul. qua
o dam admiſcetur quædã cenſura aut ſuſpenſio ob culpam [o] Non
eſt deponendus ob vnam fornicationem etiam notoriam, Abba. c.
at ſi clerici. nu. 35. de iudic. vbi Deci. nu. 36. dicit commun. Bern.
Diaz. pract. cap. 78. vbi add. Selua de benefic. 3. p. quæſt. 3. num. 7.
At quia olim erat ſuſpenſus, ac ſubinde celebrãs ſine pœnitentia fiebat irregu. Bernar. c. 79. nu. 2. vbi add. deponebatur ſi ita celebraſſet. vt hi Doctor. probant. At pro ſtupro erat deponendus Abb. ſup. Bern. ca 83. vbi add. Iul. Clar. verb. ſtuprũ. Gregor. l. 24. tit. 6. p. 1. Paul. Grillandus de pœna coitus. li. 3. q. 7. Et pro adulterio. Gregor. Bern. vbi add. Clar. verb. adulteriũ. Et pro inceſtu cum cognata. Bern. & add. c. 84. Clar. verb. inceſtus. & citati ſup.
p B. [p] Nau. ca. 25. nu. 73. 76. c. 27. n. 154. Maiol. ſup. idem de clerico aleatore aut vinolento. At conſuetudo interpretatur ne iam ſit ſuſpenſus. ſup. de excom. cap. 31. §. 3. & ſatis tollitur per pœnitentiam hęc prohibitio celebrandi. Soto d. 1. q. 5. art 6. col. 11. diſt. 13. q. 1. ar. 9. Fr. Medin. Couar. cle. p. 1 §. 1. nu. 5. cum Ioan. And. c. fin. de cohabit. cler. Salzedo ad Bernar. Diaz prac. c. 79. col. 8. Rec. Et notorius côcubinarius nõ eſt irreg. Nau. nu. 154. & ſentit Syl. irreg.
q §. 14. [q] [r] Maiol. lib.
r 1. c. 2. reg. 21. quaſi q; ſubdiaconus ſuo tpe aſcẽdat ad ſuperiores ord. pertineat aliquo mõ ad vſum
ſ ordinis ſacri. [ſ] Sup. c. 2. Y & lib. de exc. c 2 & 31. ſi ſuſpẽſio priuet oĩ vſu ordinũ, eſt ad tẽpus: quo elapſo tollit, vt trãſitoria diſpoſitio, in pſona tñ eccleſiaſti
ca. At irreg. nõ datur ad tẽpus, ſed in perpetuũ priuat cõiter oĩ
vſu ordinũ, per modũ habitus: vt ait Soto diſt. 25. q. 1. 1. ſic pfeſ-
ſio paupertatis aut côtinẽtiæ priuat poteſtate: ſed votũ ſimplex
t ſuſpẽdit ab vſu. [t] Piſan. irreg. §. 1. ſupple. irreg. 2. verſ. nã notorius.
u [u] Tri. ſeſ. 14. ref. c. 1. [x] cit. T. & Maiol. li. 3. c. 18. n. 3. vt Palu. d. 17.
x q. 3. ar. 2. qñ Prælatus prohibuit regularẽ audire cõfeſſiones. vid.
y Nau. c. 4. n. 1. ad ſi. [y] ſup. li. 3. de pœn. c. 6. §. 6. Y. Nau. ſup. & cõſ. 62.
z ti. de ſen. exc. li. 5. [z] F. Med. li. 1. inſtr. c. 11 §. 8. Syl. irreg. §. 13. verſ.
a 2. cũ Ant. Maiol. li. 3. c. 18. n. 5 [a] c. oẽs vero. 6. q. 1. iudicial. inquiſit.
verb. infamia. n. 7. Syl. § 11. & ſummiſtę ver. infamia. Aſten. li. 6. ti.
27. Maiol. li. 3. c. 1. n. 1. Rich. 4. d. 22. ar. 6. q. 1. Nau. c. 27. n. 204. 250.
Caſt. lib. 2. leg. pœn. c. vlt. ſi Cou. 5. var. c. 3. nu. 2. ſi Quamuis rex.
b c. ſi. 51. d. & c. ipſi Apoſtoli. id non ſatis probent. [b] ſup. §. 2. [c] Cor
c dob. caſ. 36. & multi Doct. conſulti Salmant. Complur. & Toleti
aũt epiſcopũ poſſe ſine titulo patrimonij aut beneficij promoue-

re ſtudioſum, qui in Theologia aut iure canonico habet gradum, & cupit inſigniri licentiatura. pro quo facit Innocent. quem ſequitur Abb. c. iam dodum. nu. 7. c. tuis. nu. 7. de præbend. uid. Mandoſ. in cancel. reg. 24. q. 3. non obſt. Trid. ſeſſ. 21. ref. c. 2. [d] Maiol. ca. 1. nu. 2. & ſeq. & num. 9. & lib. 5. c. 52. nu. 1. & 4. iuxta id 2. Corinth. 6. ut nos exhibeamus ſicut Dei miniſtros, per gloriam & ignobilitatē, per infamiam & bonam famam. & c. oos qui 40. d. [e] Acto. 18. Paulos erat artis ſcenofactoriæ. uide Chryſoſtom. hom. 4. de laudibus Pauli. Maiol. lib. 3. cap. 2. num. 9. qua arte ſiunt tentoria ſeu tabernacula operta pellibus. ot probat Riber. lib. 5. de templ. cap. 13 num. 4 & 5. ſeu qua ſiunt Hiſpan. guadamaciles. [f] Hilar. can. 14. in id Matthæi. 13. nonne hic eſt ſabri filius. Græce tectona. Anſel. Matth. 13. & Beda lib. 2. 10 Mar. 6. nonne hic eſt ſabri filios, aiût Ioſephū fuiſſe fabrum ferrarium, ideſt argentarium, iuata id Malach. 3. ſedebit conflans & emundans argentum. At Iuſt. in Triphon. fol. 34. Chryſoſt. homil. 1. imperf. Sixt. libr. 6. biblioth. c. 62. citās lib. de infantia Salvator. Et in Matth. 13. D. Thom. Lyr. Carthuſ. aiunt fuiſſe fabrum lignariū. Martin lib. 1. hypotip. c. 13. Item Eraſ. Lyran. Iuſtin. Genebrard. in chron. pag. 113. colligunt Chriſtum exercuiſſe fabrilem artem cum Ioſeph in ſuſtentationem. At Augu. 2. de conſenſu Euāge. c. 42. & Caiet. in Matth. 13. aiunt incertum quam artē Chriſtus exercuerit. Ambro. lib. 3. in Luc. Nam Suidas uerb. tecton Græce ait eſſe nomen commune ferario & lignario. idem Eraſm. in Marc. ſexto. Sed probabilius eſt quod de lignario citatum eſt, & id etiam affirmant Pet. Equilinus libro tertio, de uitis Sanctor. Iacob. Genuenſ. lib. ſaſtorum. idem commun. Scholaſt. & populi conſenſus. Suar. tom. ſecundo, in tertia part. quæſt. 29. dub. octauo, in princip. [g] [h] Maiol. lib. 3. 1. num. 9. ex hiſtoria Egeſip. & alijs. [i] Per citata lit. D. [k] Caſtro. Nauar. & Couar. citati ſup. quamuis iure non exprimitur, niſi ne hic eligatur in epiſcopum. [l] Couar. 3. uariar. ca. 3. num. 2. fin. uid. Nauar. cap. 17. num. 279. & ſeq. Bapciſta Lupus. tractat. de uſur. comment. 4. in præfat. nu. 7. Imo & famulus aut domeſticus publici uſurarii fit infamis, quia præſumitur particeps criminis. Maiol. lib. 3. cap. 1. num. 11. [m] De quo lib. 1. de pœnitent. cap. 29. §. 3. & lib. 2. cap. 21. §. 7. Couar. cle. p. 1. in princip. num. 10. Syluest. pœnitentia. §. 3. irregu. §. 17. cum Hoſt. & ait receptum in curia fieri irregular. Soteal. uerb. clero aſcriptus. §. 2. &

3. [n] Nauarro cap. 25. nu. 50. [o] [p] In quo differunt infamia iuris & facti. Commu. per l. 2. §. miles. ff. de his qui notantur infamia. Couar. pract. c. 19. nu. 5. Baptiſta ſup. & infamia facti facilius purgatur per emendationem uitæ. Antu. 1. part. titul. 20. uerb. infamia. & 3. par. tit. 28. c. 6. & 18. [q] [r] Atque ita ceſſat hæc irregul. Nauarro c. 27. nu. 204. glo. c. illi qui. ad fi. 6. q. 1. Rich. 4. diſt. 22. art. 6. q. 2. & ſic poteſt de nouo obtinere ordinem & beneficia, perinde ac ſi ab epiſcopo diſpenſaretur in infamia iuris. Maiol. lib. 3. c. 1. ad fi. cū Syl. infamis. §. 4. [s] Per d. l. 2. ff. de his qui notant. infa. [t] c. oēs 9. q. 1. Inno. c. qualiter & quādo. de accuſa. Rich. ſup. q. 1. Nau. & alij quod ius canonicū in hoc approbat infamiā iuris ciuilis. [u] Nau. nu. 204. Felic. de irregul. ca. 8. Maiol. lib. 3. c. 1. fi. cum Syl. infamis. §. 4. [x] [y] Nauar. nu. 205. fin. 250. Felician. ſup. Cou. 3. uar. c. 3. nu. 3. [z] At dum epiſcopus omnino tollit effectum & pœnā delicti minoris, ita acceſſorie delet infamiam, ut habilē faciat obtinēdis beneficijs. Baptiſta tracta. de uſur. com. 4. in præf. t. num. 7. [a] [b] ca. ſtatutum. el 2. De hæret. lib. 6. c. ſi quis. 6. q. 2. Nau. nu. 205. §. 3. Caſtr. 2. de iuſt. hęret. punit. c. 9. Simanc. c. 28. nu. 14. & ſeq. Perez l. 3. tit. 4. lib. 8. ord. p. 98. Rojas. de hęret. 2. p. Maiol. lib. 5. ca. 47. nu. 5. lib. 3. c. 1. n. 4. [c] Cit. V. Maiol. li. 3. c. 1. n 4. [d] Nau. Simanc. c. 29. n. 15. 17. Rojas. Mandoſ. in praa. ſignat. tit. abſolutio, & diſpēſatio. habetur expreſſe d. c. ſtatuti. el. 2. [e] Ber. Caz. reg. 694. Perez l. 3. titu. 9. lib. 4. ord. l. 1. tit. 2. l. 5. ordi. Anto. Gom. l. 9. Taur. nu. 51. Alciat. reſp. 467. nu. 7. Molina lib. 1. de primog. c. 13. lib. 4. c. ult. nu. 55. & à nu. 50. Simanc. c. 29. nu. 22. Tiraq. de primog. q. 31. [f] Caſtr. lib. 2. c. ult. Greg. l. 2. tit. 7. p. 7. Rojas 2 p. con. 44. [g] Maiol. lib. 3. c. 1. n. 2. [h] Maiol. nu. 1. 5. Nau. c. 27. nu. 197. cū gl. c. ſi quis aūt. 34. d. l. 1. C. de natural. libe. Spec. Alb. uerb. ordinatus. 4. Syl. irreg. §. 16. fin & ſignif. D. Th. 4. d. 33. ar. 2. [i] Nau. ſup. ſed non eſt expreſſum iure: q2 liber p tale matr. nō fit ſeruus. [k] Ioſ. c. 8. §. 7. [l] Soteal. uerb. clero. §. 9. Syl. ord. 4 §. 2. uerſ. 7. & §. 3. uerb. ratiocinia. Tab. ord. 4. Armil § 19. Aſten. li. 6. tit. 18. Ant. 3. p. tit. 28. c. 6. § 4. Felic. de irreg. c. 6. Maiol. li. 2. c. 5. n. 1. quia miles aut gladiator habet obligationē curiæ cū periculo ſanguinis (licet miles extraneus nō teneatur in ramēto fidelitatis.) Maiol. c. 5. n. 8. Syl. Tab. Alb. ordinādus uerſ. 23. quia habet defectū lenitatis, qui paratus eſt ſanguinē fundere. Lare Raym. tit. de corial. [m] Syl. Tab. Maiol. n. 12. de aduocato, tabellione, aut procuratore ad uniuerſitatē cauſarū. Secus ſi in cauſis

quam alij etiam nobiles & diuites.

2. Excludendus non eſt, qui arte fabrili vſus eſt, ſine iuris infamia: [d] vt ſutor tabernaculorum fuit Paulus Apoſtolus, [e] & faber ferrarius aut potius lignarius fuit Beatus Ioſeph, [f] Iacobus & Iudas fuerunt agricolæ, [g] Alexander carbonarius electus eſt in Epiſcopum. [h] ſi quis autem ex inuidia aut odio calumnietur aliquos vt excludat, epiſcopus debet cauſam examinare, ne dignos abijciat, [i] quamuis illorum parentes uilia & fabrilia officia exercuerint. Ex proprio delicto contrahitur infamia iuris aut facti. Iuris dicitur, quando ipſo iure canonico aut ciuili imponitur pœna infamiæ, hæc facit irregul. [k] ſi adſit notorietas famæ, vt in vſurario manifeſto tam laico quam clerico: [l] aut in damnato de crimine per ſententiam iudicis diffinitiuam, vt qui eſt in ſolemni pœnitentia. [m] Infamia facti eſt, quādo apud multos graues & bonos ſuper crimine iſtius grauata eſt opinio, per maiorem uiciniæ partem. hic infamis repellitur ne ſit accuſator aut teſtis in iudicio. [n] & quamdiu publice durat hæc infamia ex crimine publico, impedit ab adquirenda dignitate, & à quibuſdam officijs publicis: non tamen priuat iam habitis: [o] cum tamen propter infamiā iuris priuetur etiam habitis. [p] ſimili ratione durante infamia facti impeditur à promotione ordinis: & quamdiu durat accuſatio de crimine, & pendet cauſa, non eſt ordinandus. Infamia facti tollitur purgatione infamiæ: quæ fit contrario facto & mutatione vitæ: [q] aut purgatione canonica & uulgari. quare ſi quis in longinquam regionē migrans acquiſiuit in ea bonum nomen, deletur prior infamia. [r] At in illo qui iure ciuili uel per iudicem ſecularem damnatus eſt infamia iuris, [s] (qui ex conſequenti habetur infamis iure canonico [t]) poteſt ſæcularis princeps mandato ſuo infamiam abolere: [u] uel lege ſtatuere ne talium factorum infamia præiudicet ad habendas dignitates & officia. In infamia uero propria iuris canonici diſpenſat Papa. [x] Epiſcopus autem diſpenſando ſuper delicto ad quod ſua facultas extenditur (ut quod non eſt grauius adulterio) hic acceſſorie abolet infamiā. [y] ſuperueniente hac infamia, diſpenſat epiſcopus, ut retineat uſū ordinum & beneficia, non autem ut de nouo obtineat. [z]

4 Ex crimine alieno perſonæ cōiunctæ contrahitur irregu. cum infamia iuris: ut per lineam maſculinam filius & nepos illius qui in hęreſi deceſsit pertinax damnatus, [a] uel de crimine læſæ maieſtatis, ex matre ſic hæretica ſolus filius, non autem nepos contrahit infamiam iuris. [b] At ſi occulta fuit hæreſis, aut in natione infecta pater deceſſit in publica hæreſi abſque nota infamiæ, non uidetur filius Catholicus fieri irregul. Qui poſt crimen læſæ maieſtatis reſtitutus eſt per regem ad famam, hic ex conſequenti manet aptus ordinibus: [c] aut ſi parens etiam brachio ſeculari traditus reſipuit, & reconciliatus obijt, [d] aut ſi ante crimen patris hęretici, qui pertinax deceſſit, natus eſt, nō contrahit irregul. nec perdit maioratum. [e] quo patet ipſo iure priuatur: quamuis quidam oppoſitum doceant. [f] 2. Filius ex matre quæ notorie meretrix erat quamuis coniugata eſſet, contrahit infamiā iuris. [g] 2. maritus uxoris eiectæ uel ioculatricis quæ eſt ſcurrilis, aut publica fabularum actrix, contrahit infamiam iuris ne ordinetur: [h] ſed hic non eſt bigamus, ſi uxorem duxit uirginem. ſic eſt infamis qui ancillam duxit uxorē. [i]

5 Ex quibuſdā officiis & obligationibus contrahitur quædā ratio infamię, ne admittatur ad ordines. Primo ſeruus, [k] niſi cū licentia domini: qua data, ſi ſacris initietur fit omnino liber. Secundo curialis, [l] id eſt obligat[o] curiæ poteſtatis ſecularis ut miles, uel aduocatus: [m] &

ſis tam: ſi ciuilib. agãt. Vt aduocatus aut procurator Epiſcoporũ ordi
n nari põt. Maiol n.11.14 ſi. ⁿ De iudice in cauſa ſang. Syl. verb. ra
tiocinijs. Aſten. ti. 19. D. Th. add. q. 39. ar. 3. Sot. d. 25. q. 1. ar. 3. Vel
lad. c. 15. ẽt ad tẽpus. Maiol. c. 5. n. 1. 3. 9. & ſeq. & c. 11. & cit. L. vt
œconomus. quia hic per ordinẽ ẽt ſacerdotij nõ liberatur iure ci
uili à curia, ſed po-

qui cum iuramento aut admini-
ſtratione eſt curiæ ratiocinijs obli-
n gatus: ⁿ & tenetur de ſyndica-
tu. Et indecentius eſſet ordinare
eum qui fuit publico ſtipendio
o conductus ad officium infame. ᵒ
quia contraxit infamiam, quamuis
p iam ſit ab eo officio liberatus. ᵖ
Vice rex & gubernator Prouinciæ
ſæcularis ſeu Præſes aut Conſilia-
rius regius, ſi nõ aſſiſtat ſententijs
in cauſa ſanguinis, non prohibetur
q ordinari, ᑫ quia ea occupatio di-
rigitur in bonum commune, & po-
teſt condere leges etiam in quibus
r pœna ſanguinis imponitur. ʳ Nec
qui abſq; vlla obligatione frequen-
ſ tat curiam Regis, ˢ gratia obſequij
& famulatus.

CAP. VI.

De irregul. ante ordinationem aut in ipſa ordinatione.

§. 1. *Si clericus miniſtret ſolemniter in ſacro ordin. quem non habet.*

2 *Si diaconus baptizet ſolemniter, vel abſoluat etiam occulte. ſecus ſi laicus prædicet.*

3 *Ordinatus per ſaltum, vel abſque confirmatione.*

4 *In ipſa ordinatione, ſi cenſura ligatus recepit ordines.*

5 *Si epiſcopus dicat nolle ordinare quoſdam, ſi conferat vni ſimul plures ordines.*

6 *Ex parte miniſtri ſi ordinans ſit denunciatus.*

teſt repeti. Couar. pract. c. 32. nu. 4. ca. 33. num. 2. & ſuſpicio eſt quod redibit ad priſtinas obligationes. At ſi iam liberatus eſt à ratiocinijs poteſt promoueri, quia nihil indecens habet. addit falſo Maiol. c. 5. nu. 10. Doctor obligatus ad prælegendam ſecularem ſciẽtiam non eſt promouendus. At nec eſt ordinandus executor teſtamentarius, curator, pupillorũ vel tutor priuatæ perſonæ, negotiorũ geſtor, debitor facti in quo eſt electa induſtria perſonæ. publicus laicorũ theſaurarius aut æris publici depoſitarius. obligatus priuatis ratiocinijs, quando lis cõtra eum de dolo mota eſt, aut imminet, alias epiſcopus promouens tenebitur pro illo, quẽ exemit in fraudem. Maiol. lib. 2. c. 5. Item chirurgus vel medicus iuramẽto aſtrictus, vel de publico ſtipẽdiatus, eſt curial. nec promouetur. Maio. cap. 12. vid. inf. remiſſiue capit. 15. §.
o 5 E. ᵒ Vt mimus, ſcœnicus, hiſtrio, citharædus, choraulus, ſaltator, & qui theatralibus ſpectaculis ſunt alliciti, & ſtadij curſor. Maiol. lib. 2. ca 5. nu. 3. & 17. Innocent. I. epiſt. 24. cap. pro dilectione. de conſec. diſt. 5. Clemens, libro 8. conſtitut. Apoſtol. cap. 38 Sic clericus ſcurra, &
p lyriſta circa obſcœnas voluptates, iubetur deponi. ᵖ Maiolus nu-
q mero primo, colum. ſecunda per cap. clericum. 46 diſtinctione. ᑫ Nam paſſim in Hiſpania Epiſcopus fit prorex, aut Præſes ſenatus Regij. contra Maiol. lib. 2. cap. 3. num. 13. cap. 5. num. 15. & tamen cap. 3. num. 14. cap. 5. num. 16. fatetur eum Bald. Abba. Ioan. Andreas. quod clericus etiam Cardinalis poteſt eſſe conſiliarius Regis. At clericus non quilibet ſacris initiatus (vt putat Hoſtien. Nauar. cap. 27. nu. 116 caſ 7 Syluest. excommunic. 9. caſ. 7. Arm. caſ. 86. ſed ſacerdos (ait Caieta excõm. cap. 76.) ſi monitus reti-
net officium præfecti ſecularis aut vicecomitis, fit excommuni-
r catus. ʳ Maiol. cap. 5. num. 16. facit Nauar. capit. 27 num. 216. fin. & conſ vltim. tit. 12. de homicid. lib. 5. Couarruuias cle. part. 2. §.
ſ 5. num. 8. ˢ Maiol. lib. 2. ca. 5. num. 1. quia hic non contrahit obligationem etiam ad tempus, quæ repugnet libertati eccleſiaſticæ. De quibuſd. qui arcentur à communione lib. de euchariſt. ca. 56. §. 4. libro 1. de pœnitent. cap. 29.

C A P. VI.

a SVp. ᵃ cap. 4. § 3. cum Soto d. 25. q. 1. artic. 3. ᵇ Secus ſi acoly-
b tus ſine manipulo cantet epiſtolam inf lit. I. ᶜ cap. 1. de clerico
c non ordi. miniſt. ſub quo tit. limitandi ſunt textus, & late dictum eſt lib de bapt. ſ cap. 29. §. 1 Naua. c. 22 num. 7. c. 27. nu. 242 §. 7.
d Maiol. lib. 4. c. 13. Soto. & paſſim Summiſt. cont. cit. inf. G. ᵈ Syl. irreg. §. 7. quia ſi ignorantia non ſit craſſa, non facit temere: quod
e tamen iura requirunt. ᵉ Nauar. ſup. Syluest. §. 12. cum Hoſtien.
f Soto. q. 1. art. 3. arg. ca. illud. 15. q. 1. ᶠ Quia dictum cap. 1. limitat de initiato ſacris, vt aiunt Doctor. citati. Nam in minoribus etiã cum ſolemnitate veſtium ſolet miniſtrare laicus. Soto ſup. & d. 18. q. 41. D. Thom. d. 24. Anton 3. p. tit. 28. c. 1. Syluest. irregul. §. 12. Bernard. Diaz. pract. c. 12. Trotius lib. 2. perſ. cler. cap. 3. Lapus. al-

7 *Qui ordinatur ab hæretico, aut ſimoniaco.*

ANte ordinationem præter ſu-
a pradicta, ᵃ cenſetur irregul.
clericus, ſaltem primæ tonſuræ ſi
b ſolemniter ᵇ miniſtret in ordine
c ſacro quem non habet: ᶜ idque fa-
d ciat ſcienter, (nam ignorantia excu-
ſat) & ſerio. excuſatur vero ſi ioco
e ad feſtiuitatẽ id fecit per ludum: ᵉ
f aut ſi in minoribus miniſtrauit. ᶠ
quam irregul. quidam falſo exten-
dunt ad mere laicum ſic ſolẽniter
g miniſtrantem in ſacris. ᵍ ſi recepit
ordinem ſecundum ſubſtantiam,
omiſſo ritu ad ſolemnitatem perti-
nente, etiam peccat miniſtrãs ante-
quam ſuppleatur ſolemnitas, ſed
h non fit irregul. ʰ ſi acolytus abſque
manipulo cantet epiſtolam in eccle-
ſia aut choro (quod ſine cauſa face-
i re non debet) non fit irreg. ⁱ licet ſe-
rio intendat cãtare quaſi ex officio
k & ſolemniter: ᵏ (quia dum deeſt
manipulus, deeſt in ipſo actu exte-
l riori ſolemnitas iuris ˡ) aut ſi in
miſſa miniſtraret calicem, vt ſolet
m ſubdiaconus. ᵐ

2 Si clericus non ſacerdos (vt
diaconus etiam Cardinalis) bapti-
zet ſolemniter, etiam vrgente ne-
n ceſſitate, fit irregul. ⁿ Dic etiamque
ſolemniter baptizare qui falſo vſur-
pans nomen ſacerdotis ſic bapti-
o zat. ᵒ Et parochus qui diacono
aut acolyto ſolemniter baptizanti,
p aſſiſtit authorizando cum publico
q apparatu, ᵖ fit irregul. ᑫ At ſi mi-

leg. 29. nam ſuſpenſus ſi miniſtret in minoribus non ſit irregul. Nauar. num. 244. Palud. Soto.
g ᵍ Quia olim in titu. erat. de non ordinato miniſtrante, vt refert Anton. Aug. in emendatione iuris. vid. citatos de bapt. c. 29. §. 1. lit. I. quos reiecimus cum multis citatis ibidẽ lit.
h H. ʰ Nauar. dicit peccare, & Sylu. §. 27. negat fieri irregul. & §. 12. verſ. 5.
i ⁱ Nauar. num. 242. 244. 163. ca. 25. nu. 72. fin. cum Ant. Valladiег. Soto. art. 3. col. penul. Palud. 4. d 24. q 4 ar. 5. conc. 7. vbi ait ſolemnitatem veſtium ſumi ex vſu. Syluest. irreg. §. 12. Maiol. lib. 3. c. 19. nu. 18. Hoſt. & Innocen. capit. vtquiſque presbyter. de vita & honeſtat. Addit Syluest. cum Anton. ſi conſuetudo haberet ne quis præter ſubdiaconũ cantaret epiſtolam cum dalmatica, etiã abſque manipulo, acolytus ſic cantãs fieret irreg. quia cõſuetudo interpretatur ſolemnitatem, quæ eſt iuris poſitiui. ſed id negant Paludan. Arm. irreg §.
k 66. ᵏ Nauar. ſup. & conſ. inf. ˡ Palud. Anton. Syluest. Armil ſed
l olim apud Mendic. ca priuileg. acolytus cantabat epiſtolam cum manipulo refert Nauar. num. 241. Hoſtien. & Innocent. ſup. ſed quia videtur obſtare Trid. ſeſſ. 23. ref. ca. 17. fratres prædicatores in generali Capit. Bononiæ anno 64. id ſuis vetant, vt refert Paſ-
m ſarel. de priuile. Minim. c. 28. & fol. 149. 226. ſi ᵐ Recent. contra Syluest. irregu. §. 12. cum Innocent. & Hoſtien. & hinc ver. interd. quinto, §. quarto, ait violare interdictum qui in eccleſia tamquam ſubdiaconus in miſſa miniſtrat calicem. quod tamen certo iure
n non probat. ⁿ Sup. de bapt. c. 29. §. 1. Naua. num. 242. & ca 22. nu. 7. cum mult. quia facere ſolemniter id ſacramentum pertinet ad ſacerdotem ſed diaconus dum miniſtrat in neceſſitate euchariſt.
o non facit ſacramentum. ᵒ At ſi intendebat ſolemniter quidem baptizare, ſed tamquam diaconus notus, non vt ſacerdos, non fit irregul. in foro conſcientiæ. Nauar. conſil. 70. titu. de ſentent. excommun. libro quinto. Peſt. 4. Fra. Ambr. & addit fin. (corrigens literam. cap. 27. numero 242. ad fin.) quod ſi acolytus cum manipulo cantauit epiſt. non fit irregul. in foro animæ. ſi non intendit cantare tamquam ſubdiaconus. cont. Syluest. §. 12. cum Doct.) quod tandem ſequitur Syluest. § 27. cum Guillel. cont. Nauar. add. Hiſpan. capit. 27. numero 243. vt ſi furioſus aut ebrius ſic
p baptizet non fit irregul. quia deeſt intentio. ᵖ Vid. ſup. lib. de excommunicat. capitulo 46. § primo, Nauar. capitulo 27. numero 214. ad fin. ſi epiſcopus autorizans aſſiſtit ſuo prætori proferenti ſententiam ſanguinis, aut ſi denunciatus paſtor faciat autorizans, vt alius celebret coram ipſo. Nauar. conſilio decimoſeptimo, titulo de ſentent. excommunicat. cum gloſ. & Panormitan. recepto in cle. archiepiſcopus. de priuileg. vbi Boniſac.
q & cardin. queſtio. nona. ᑫ Nauar. conſilio primo, titulo vigeſimo octauo, de cleric. non ordinand. mino. libro quinto, ſed

addit eodem lib. titu. 7. de hæret. conſ. 18. ſi dubium ſit qua in tentione abſtit, credendum eſt ei aſſerenti [r] D. Tho. Palu. Ledeſ. & alij citati de bapt. c. 29. §. 1. K. Nauar. cap. 22. num 7. cap. 27. num. 242. Syl. irregu. §. 12. & 27. nec oppoſitum dicit bapt. 3. in princip. cont. Maiol. [ſ] Lib. 3. de pœnitent. c. 2. & 9. [t] Nauar. num. 242. fin. & add. Hiſpan. & propendet Palud. d. 17. quæſt. 3. art. 1. con. 1. Henric. Ganda. quodli. 11. quæſt. 25. Soto d. 25. q. 1. 3. colu. 8. d. 18. q. 4. 1. corp. fi. col. 6. Sylue. ord. 5. §. 8. irregul. §. 12. Cano & quidam Recent. Perez ad Villadieg. cap. 16. pag. 193. per cap. 1. De cleric. non ord. quia omnes actus ordinis ſacri & miniſtrare ſacramentum pœnitentiæ, vel extremæ vnctionis, pertinet ad diuinũ officiũ. Nau. c. 27. n. 172. ſup. c. 44 §. 1. ſic ſacerdos occulta cẽſura ligatus ſi abſoluat, fit irreg. F. Ale. lib. 1. titu. 1. c. 2. cum Gem. c. 1. de ſen. excõmu. in 6. citante alios. Hoſt. Specul. Ioan. And. contr Richar. d. 18. ar. 2. q. 5. at laicus ſic abſoluens non fit irregu. ſup. G. [u] Sylu. confeſſor. 1. in princ. Victo. § 131. Ledeſ. 2. p. q. 7. art. 3. dub. 5. & vlt. quidam rec. quaſi non ſit iure expreſſum, ſaltem pro foro conſcientiæ. Aſten. lib. 6. tit. 4. ar. 3. ſed limitandi ſunt de laico ſic abſoluẽte, ſecus de clerico abſoluẽte, de quo intelligitur Nau. n. 242. fi. [x] Paluda. d. 15. q. 2. Syl. bapt. 3. in princ. Cano Fr. Ambr. & alij recent. At ſi ſacerdos ſine commiſſione Papæ, aut iuris miniſtret ordines minores, aut confirmationem, videtur fieri irreg. quia id pertinet ad ordinem ſuperiorem Epiſcopi. ſup. de confirm. cap. 6. §. 4. [y] Sup. lib. 1. de matrim. c. 2. §. 7. A. quia parochus nõ ſacerdos dum aſſiſtit, non confert ſacramentum, cum non proferat materiam aut formam. [z] Quare prædicans ſolemniter clericus non fit irreg. ſup. de excommun. c. 32. §. 5. contra Nauar. c. 27. no. 163. [a] Commu. Soto d. 25. q. 1. 1. col. 6. d. 24. q. 1. 4. fin. q. 2. 1. col. 7. d. 7. ar. 6. & ar. 8. poſt 3. con. cont. Maiol. lib. 4. c. 3. nu. 1. c. 12. fin. [b] Soto ſup. & Recent. cum D. Tho. add. q 35. 4. Ledeſ. q. 37. Victor. §. 232. Sylu. ord. 2. §. 1. Nauar. c. 22. nu. 9. fin. c. 25. num. 68. 108. fin. cont. Maiol. epiſcopus tamen antequam conſuret, capiat informationem, an ſit confirmatus? Albe. ver. peregrinus, per cap. inter quatuor. De cler. peregr. Maiol. lib. 4. cap. 3. num. 1. & addit cap. 29. nu. 5. cum Alberic. ne epiſcopos credat dicenti ſe ordinatum, aut confirmatum eſſe. [c] Sup. lib. de ord. c. 14. §. 2. fi. per cap. vn. de cler. per ſaltum. Sylu. irreg §. 11. Nau. c. 27 nu. 242. omnes Theolog. & Canoniſtæ. [d] Sylu. irregul. §. 27. poſt med. [e] Supra de excommun. cap. 38. Nauar. ſup. & c. 25. nu. 71. §. 7. Sylu. ord. 5. §. 5. irregu. §. 11. 27. Sot. d. 25. q. 1. 3. ad fin. caſ. 3. per c. ſollicitudo. 52. d. Anton. 3. p. tit. 27. c. 4. col. 3. & innuit Trid. inf. [f] Sup. de excommun. cap. 38. Nauar. num. 242. §. 6. Syluest. irreg §. 11. Soto d. 25. quæſt. 1. 3. col. penult. Anton. tit. 27. cap. 4. Maiol. lib. 1. cap. 2. reg. 21. & iure antiq. per d. cap. vnic. vbi Panorm. num. 2. & cap. paſtoral. de ſacr. non iter. 21 falſo Archid. cap. ſolicitudo. 52. d. dicit iure antiq ſolum fuiſſe ſuſpendendum. idem ſibi cõtrarius Anton. tit. 28. c. 1. §. 2. Ang. irreg §. 36. Arm. §. 68. Tabien. irreg. 4. con. 5. fin. [g] Doct. ſup. Nau. num. 242. Recent. Triden. inf. ſed olim c. vnic. de cler. per ſaltum. nõ promouebatur ad vlteriores, niſi per diſpenſ. Papæ, Syluest. irregul. §. 11. cum Hoſtien. Archid. Nau. nu. 242. [h] [i] Sylu. irreg. §. 12. di pen. §. 20. verſ. 7. Nau. nu. 242. [k] [l] Trid. ſeſſ. 23. c. 14. fi. Nau. ſup. & cap. 25. num. 71. Syl. diſp. §. 10. verſ. 7. Villad. ca. 8. quãuis id factum aut delictum eſſet publicum. & ſuppletio ordinis aut ritus omiſſi debet fieri per tempora ordinum, & cum ſolita ſolemnitate. c. 1. de ſacr. non iterand. [m] Colligitur ex Tri. Nau. c. 25. & 27. cũ Hoſt. [n] Per Trid. ſeſ. 24. ref. c. 6. Nau. ca. 27. nu. 250. 241. [o] Cap. 1. de eo qui furt. Nauar. nu. 241. & citati inf. X. ad fi. Tabien. Arm. Soto Felician. [p] Cap. cũ illorum. de ſentent. excommunic. quod falſo in lib. 6. citat Sotus diſtinct. 25. quæſt. 1. art. 3. poſt conclu. 4. [q] Lib. de excommunic. cap. 20. §. 1. D. quia iura & Doct. non diſtinguunt de minoribus & affirmant Syluestr. irregul §. 33. verſic. 3. Nauar. capit. 25. num. 71. quod non expreſſit capit. 27 num. 241. nec Couar. capit. alma. prima part. §. ſexto, num. nono, & dubitat Soto ſup. [r] Capit. ſi cel brat. De cler. excommu. minor. [ſ] Syluest. [t] lib. de excommunic. cap. 32. §. 5. Mai. lib. 1. cap. ſecundo, §. 21. Syluest. irreg. §. 2. & 13. verſ. 3. cum Ray. Ang. §. 22. Sed mi in capit. primo, de eo qui furt. ord. ſuſcep. loquitur de ſolo excommunicato. [u] Couar. cap. alma. 2. part. §. 3. num. corol. 8. cap. 9 limitat, ſi ſtatim in miſſa Epiſcopi ordinantis cantet ſolemniter Epiſt. aut Euang. quod tamen reiectum eſt ſup. c. 3. §. 6. X. & Fr. Med. lib. 1. c. 11. §. 8. ad fin. Syl. irreg. §. 15. verſ 2. cum Ant. & Maiol. lib. 3. capit. 18. num. 5. quia citat Syluest. [x] Ex cap. 1. de eo qui furtiue ord. ſuſcepit, colligunt à ſimili Doct. At Palud. d. 18. quæſt. 8. ar. 5. Arm. inter dict. §. 46. Maiol. lib. cap. 20. num. 3. fin. ſolum aiunt quod vir interdictus non poteſt recipere ordines etiam minores. Sed quia hic ex conſequenti eſt ſuſpẽſus ab officio (vt aiunt Maiol. ſup. cum Armil. §. ſecundo, & Calderin. de interdict. Nauar. num. 244.) perinde videtur quod clericus promoueatur ad ordines (licet hoc non ſit actus ordinis) ac ſi exerceret actum ordinis, vt ait Maiol. lib. primo, cap ſecundo, numero vndecimo, reg. 21. lib. tertio, cap. 19. numero ſexto, & octauo. Hinc ſequitur interdictum ſi miniſtret in ordine ſacro fieri irregul. quod ſine expreſſo iure affirmant Maiol. libro quarto, cap. 34. Nauar cap. 25. num. 70. §. ſexto, cap. 27. numero 241. Calder. Villadieg. de irregul. cap. quarto, cum Abb. & Gambano vid. Bern. Diaz pract. cap. 28. ſed de excommunicato id limitãt Arm. irregul. §. 77. Tabie. irreg. 4. §. 5. per c. cum illorum. Felician de irregul. cap. 10. Soto d. 25. q. 1. 3. verſ. in ordinatione. Quæ ſententia

---

nor clericus baptizet abſque ſolemnitate extra neceſſitatem, non fit irregul. [r] quia ſic baptizare non eſt per ſe ſacerdotis ſi clericus non ſacerdos audiat confeſſionem (vt audire poteſt in mortis articulo, ad dandum conſilium [ſ]) & præſumat abſoluere ſerio à peccatis, fit irregul. [t] quod quidã falſo negant, [u] (& dure puniẽdus eſt qui ſimulãs ſe presbyterum præſumpſit abſoluere) quia in eo ſecreto foro pœnitentiæ non eſt alia ſolemnitas, vt hic actus ſit proprius presbyteri. ſi ſacerdos nõ expoſitus, aut qui nullam habet iuriſdictionem abſoluat irrite à peccatis mort. alias non abſolutis, nullo iure fit irregu. [x] Parocho & vicario Epiſcopi, qui non eſt ſacerdos, licet aſſiſtere ſacramẽto matrimonij. [y] concurrit enim ad ſolam ſolemnitatem, ſine qua tamẽ poſt Concil. Triden. matrimonium non valet. Prædicare nõ pertinet per ſe ad ordinem ſacrum: [z] quamuis ſit miniſterium propriũ Epiſcopi, & iure humano tribuatur diacono.

3 Qui ſine cõfirmatione initiatus eſt, non eſt irregu. [a] & ſecluſo contemptu non videtur peccare mortal. [b] Qui per ſaltum ordinatus eſt etiam ſacerdotio, recipit verũ ordinem & characterem ſacerdotis: [c] quia per ſe non pendet ex charactere inferiori. ſic ordinatus etiam bona fide ex ignorantia, [d] (vt qui habens reuerendas ſui Epiſcopi ad omnes ordines, putauit ſibi licitum ſtatim initiari ſacerdotio) ſuſpenſus eſt etiam iure antiquo, ab officio ſuperioris ordinis ſic ſuſcepti, [e] & dicitur ſimul irregul. [f] (vt de initiato ſacris ante ætatem dictum eſt) quia quamuis per bullam aut priuileg. ab ea ſuſpenſione abſoluatur, non poteſt ante diſpenſationem recipere ordinem omiſſum, aut vlteriorem. [g] At non eſt ſuſpẽſus ab vſu aliorum ordinum inferiorum quos legitime receperat. [h] ſi hic miniſtret in ordine ſacro omiſſo quem non habet, fit irregul. [i] Cum iſto ſi nondum miniſtrauit in ordine per ſaltum ſuſcepto, diſpenſat epiſcopus vt licite recipiat ſuo tempore ordinem omiſſum: [k] & nunc quamuis delictum eſſet publicum, vt promoueatur ad ſuperiorem. [l] Si iam miniſtrauit in ordine per ſaltũ ſuſcepto, aut in ordine quem non habet, reſeruatur Papæ: [m] niſi hæc irreg. procedat ex delicto occulto. [o]

4 In ipſa ordinis ſuſceptione ex defectu recipientis. Primo fit irregul. qui ſcienter & illicite recipit ordines ſacros cum ſit maiori excommunicatione ligatus etiam occulte, [o] (quamuis ius ob id tantũ explicet fieri ſuſpenſum & depoſitum. [p]) fit etiam irregul. qui ſic ligatus recipit minores. [q] at ligatus minori excommunicatione ſi recipiat maiores ordines peccat, cum prohibeatur omni ſacramento, ſed nullo iure fit irreg. [r] Qui ſuſpenſus eſt ſimpliciter, aut ab officio ordinis, aut à ſuſceptione talis ordinis, ſi ſacros recipiat, dicitur communiter fieri irreg. [t] quaſi ea ſuſceptione videatur exercere actũ ordinis ſacri. [u] quamuis iure expreſſum non ſit fieri irregul. niſi ſuſpenſus ab ordine exerceat ſolẽniter actum ordinis ſacri. Interdictus ſimpliciter, vel à ſuſceptione ordinis ſi eos recipiat, videtur fieri irregul, [x] ex pari ratione iuris.

tia eſt probabilis, ne pœna irregul. extendatur vltra caſum expreſſum. [y] Supra lib. de ſacramen. capit. 29. uid lib. de ord. cap. 20. expreſſa Ledeſ. 1. p. q. 5. ar. 8. fin. Maiol. lib. 4. quæſt. 36. nu. 2. & colligitur ex D. Thom. 4. d. 6. q. 1. 3. ad 4. & d. 30 q. 1. artic. 1. ad 3. [z] Vt olim qui poſt ſponſalia ſub conditione accedebat affectu maritali, cenſebatur ipſo facto recedere à conditione. [a] Vt qui baptizat, applicat intentionem particularem huic, quamuis eu errore puerum reputet fœminam, aut quamuis paganus baptiſmum putet inutilem Ledeſ. ſup. Soto, d. 1. q. 1. artic. 8. fin. D. Thom. 4. d. 13. Maiol. lib. 4. c. 36. fin. ſic Geneſ. 27. Iacobo (quem pater putabat eſſe Eſau primogenitū) pro ſuit benedictio collata à patre. [b] Refert Theodoret. in Phyloteo. Lippoma to. 2. de vitis Maiorum. num. 5. & qui ex errore dantis & recipientis initiatur per ſaltum, manet ordinatus. Maiol. ſupra, num. 3. verſ 3. & c. 17 ſi. At in matrimonio, vbi recipiens eſt miniſter, requiritur intentio & cōſenſus ſine metu: & error perſonæ vitiat contractum ſup. lib. 1. de Matrimo. ca. 19. & 20. [c] ſupra lib. de ord. c. 11. & lib. de excom. ca. 38. §. 3. conſuetudo concedit ſimul conferri quatuor minores: imo & cum minoribus ſubdiaconatum Sylue. ordo. 2. §. 7. irreg. §. 3. Nauar. c. 25. nu. 71. ca. 27. nu. 241. Maiol. lib. 4. c. 11. Ant. 3 p. titu. 14. c. 16. § 6. & tamen epiſcopus ſolet fer. 6. conferre tonſuram & minores, ne præ multitudine impediatur ſequenti ſabbatho, in quo eiſdem & alijs confert ſubdiaconatum aut maiores. In quo ſeruatur ius antiquum ca. 2. de eo qui furtiue. cui non derogat. Triden. ſeſſ. 23. c. 11. [d] Reputatur idem tempus & dies, ſi quis die ſabbathi fiat diaconus, & continuato ieiunio, in dominica mox ſequenti initietur ſacerdotio. ſup. de ord. c. 12. Sylu. per c. litteras de temp. ordin. [e] De ord. c. 11. fin. Trid. c. 13. reuocat id priuil. Mendic. ut refert Nau c. 25, num. 68. & add. Hiſp. num. 70. de quo antiquo priuil. comp. Mend. verb. ordines ſacri conceſ. 9. [f] per d. c. literas. Anto. 3. par. titu. 27. c. 4. col. 3. Soto, d. 25. q. 1. 3. poſt con. 4. col. 10. Nau. c. 25, num. 71, quod innuitur in c. 2. de eo qui furtiue, & c. dilectus de temp. ord. [g] Io. Andr. & Pan. nu. 3. in d. ca. 2. de eo, qui furtiue. Ange. irregul. §. 27. Armil. § 69. Nau. c. 27. num. 241. §. ſecundo, & conſ. 1. tit. 40. de verb. ſignif. lib. 5. Anton. ti. 14. cap. 16. §. 6. [h] Io. Andr. & Panor. Sylu. irreg. §. 3. per d. c. literas. de temp. ord. & c. fin. de eo qui furtiue. [i] Sylue per c. 2 & c. fin. de eo qui furt. cum regulari diſpenſat epiſcopus aut ſuus abbas. [k] Sylu. per d. c. 2. de eo qui furt. Nau. & alij ſup. [l] Syl. cum glo. d. c. 2 [m] At excuſat ignorantia non craſſa, ſup. de excom c. 39. aiunt Recent. cum Innocen. Panor. Collecta. Hugut. Felin. Caſtr. lib. 2. leg. pœna. c. 15. quos affert Coua. ca. alma, 1. p. §. 6. num. 6. fauet Nauar. c. 27. num. 155. fin. 202, contra Couar. [n] Commu. Sylue. irreg. §. 6. Nauar. c. 25. num. 69. cap. 27. num. 241. Sot. d. 25. q. 1. 2. conc. 3. & art. 3 con. 4. lib. 9. iuſt. q 8. art. 1. ad 1. & 2. & innuit Coua. c. alma. 1. par. § 6 num 6. quia dicit carere executione ordinis. ſup. lib. de excommun. c. 38. [o] Vt ſi eo loco crimen & cenſura epiſcopi eſſet ignota, aut reputaretur nulla. ſup. lib. de excom. c. 7. §. 6 [p] Sylu ord. 3. §. 6. Maiol. lib. 4. cap. 23. fin. & c. 25. [q] Nau. c. 27. nu. 33. & in ſimili. ca. 27. num. 241. §. 4. cum Sylue. irreg §. 7. Tabie. Ang. & Hoſt. ſupra lib de excom. c. 21. [r] Sup. M. conſ. Couar. & Nau. nu. 241. § 4 Sylu. irregul. § 2. & 7. cum Hoſt Ange. Tabie. Maiol. lib. 4. ca. 25. nec ca. ſtatuimus. c. Daibertum, dicunt niſi Epiſcopum carere iuriſdictione quo ad alium. [ſ] Nauar. c. 27, nu. 241. §. 4. Maiol lib. 4. c. 24. Peña & Recent. & de denuntiato ioxta Conc. Conſtantien. ſup lib. de excommu. c. 5. [t] c. in notuit. (in 2. caſu) de eo qui furt. c. eſt. N. Iatos Pal. Hoſt. Soto. q. 1 3. Bernar. Diaz pract. c. 27. D. Vera & Recent licet alij ſine diſt. loquantur. [u] [x] c. 1. de ord. ab epiſcopo qui renunt Nau. num. 241. §. 3. & cita. T. Sylu. ord 3. §. 5. irreg. §. 8. Arm. §. 79. Ange. § 31. Tabie. irreg 4. § 6. Maiol. lib. 3 c. 6. lib. 4. cap. 20. nu. 5. [y] Nauar. Ang. Tabie. Couar. ca. alma, prima par. § 6. num. 6. Maiol. d. cap 20. num. 5. & lib. 3. cap. 21. nu. 20. 23. per cap. 1. de eo qui furt. addit Sylueſt. irregu. §. ſeptimo, cum ignorante probabiliter diſpenſat epiſcopus, licet crimen ſit publicum. c. fin. de ordin. ab epiſcopo qui renunc. Vt diſpenſat epiſcopus quando ordinatus ignorabat propriam excommunic. Couar. Sylu. [z] Ang. Sylu. Arm. §. 60. [a] [b] Per extrauag. Pij II. Nauar. cap. 27. num. 241 § 5. cap. 25. nume. 70 Tabie irreg. 4. § 4. conclu. 17. [c] Ang. irregu §. 28. fin. 30. fin. Sylu. § 5. Armil. §. 78. fin. [d] Grat. c fin. 19 d. ca. quod quidam. §. quamuis. D. Thom. 3. p. q 82. 5. ad primum, ar. 7. ad argu. art. 8. ad primum, Siat. lib. 5. biblioth. c. 2 5 8. uid. D. Thom. add. q. 38. ar. 2. Spe. Nauar. nume. 241 § quartu, Hieron. Torren lib. 3. conſeſſ. Aug. c. 1. §. 9. communis Theolog. 4 d. 25. [e] Supra de excommunic. c. 5. Nauar. num. 241. §. 4. cap. 25. num. 69. Caſtr. 2. leg. pœn. c. vlt. Ang. irreg § 30. Sylu Tabie. irreg. 5. con. 16. contra Sotum, d. 25. q. 1. art. 3. & alibi dicentem quod hæreticus aut ſchiſmaticus toleratus nominatim excommunicatus, & uitandum eſſe. [f] De excommun. cap 7. §. 6. [g] Commun. Theol. D. Thom. ſup. lib. de ſacram. c. 28. lib. de bapt. c. 28. [h] Sup. lib de ord. cap. 21. D. Thom. add. quæſtio. 38. 2. commu. 4. d. 25. Albert. Bonau. Richard. Scot. Duran. Argen. & alij quos refert Caſtr. quæſt. 1 & d. 5 quæſt. 1. Sot. d 1. q 5. ar. 9. & d. 25. quæſtio. 1 1. Sylu ord. 3. §. 6. definit. Concil. Conſtantien. ſeſſ 8. Taper. ar. 1 Caſtr. lib 2. de iuſt. hær. pun ca. 22. 22. Couar. 1. var. c. 10 num. 8. De ſchiſmatico epiſcopo, c. 1. & 2. de

5 Si Epiſcopus in generali dicat ſi quis accedat ad ordines furtiue aut irregularis, non intendo illum ordinare: & tamen quidam in particulari ordinētur, quos Epiſcopus ignorat habere eum defectum, manent ordinati, [y] cum adſit materia & forma, & dum particulari facto recedit à conditione poſita in uniuerſali, [z] habet intentionem abſolute applicatam huic. [a] ſic B. Flauianus ſacerdotio ordinauit D. Macedonium critophagum neſcientem quid receperit: [b] qui tamen in generali uoluit recipere id quod Epiſcopus conferebat. Epiſcopus eodē die conferens uni plures ordine, fit ſuſpenſus à collatione ord, niſi conſuetudo excuſet. [c] Qui non ſeruans ordinem temporis, eodem die [d] furtiue recepit duos ſacros ordines, (quod prohibentur etiā Mendic. [e]) quidam aiunt fieri ſuſpenſum. [f] At ratione ſecundi ordinis fit irregul. [g] nec poteſt promoueri ad ſuperiores abſque diſpenſatione Papæ: [h] niſi id proueniat ex delicto occulto iuxta Trident. ſeſſ. 24. cap. 6. aut religionem intret, [i] epiſcopus tamen concedit uſum ordinum prius bene ſuſceptorum: [k] niſi ſub excommunicatione latæ ſententiæ fuiſſet prohibitus. [l]

6 Reſpectu miniſtri male conferentis. Primo fit irregul. qui ordinatur ſacris & ſcienter, [m] ab epiſcopo nominatim denuntiato de excommunic. [n] aut notorio clerici percuſſione, ſi modo toleratus non ſit: [o] quamuis text. ſolum probant eſſe ſuſpenſum. [p] At ſi per metum grauem ſic eſt initiatus, ut excuſatur à culpa iuris humani, & ab excōmunicatione participantis in crimine, [q] ita & à pœna irregul. ſi per ignorantiam inculpatam iuris aut facti (imo & per uincibilem ſed nō craſſam) ab illo ordinatus eſt, non fit in foro conſcientiæ ſuſpenſus vel irregul. [r] nec executio ordinis datur ab epiſcopo ordinante ſed ab eccleſia & ſummo Pontif. vel à Chriſto, qui eſt autor ordinis. Secundo idem cenſendum eſt, ſi quis initietur ab epiſcopo ſuſpenſo vel interdicto à collatione ordinum: [ſ] ſi modo denuntiatus ſit nominatim, & ſimiliter ignorantia inuincibili, aut uincibili quæ craſſa non ſit, excuſatur ab irregul. Tertio fit irregul. qui initiatur ſacris (ſecus ſi minoribus) ſcienter aut craſſa ignorantia ab epiſcopo, qui renuntiauit & ſe abdicauit epiſcopatu quo ad locum ſimul & dignitatem: [u] quamuis cum facultate & reuerendis ſui epiſcopi ordinetur. [x] Epiſcopus tamen ordinans nihil incurrit: [y] Qui etiam ignorantem dicunt irregul. fatentur quod in ſupradictis ſi probabilis ſit ignorantia, & non ſit craſſa, diſpenſat epiſcopus: quamuis factū ſit iam publicum. ſed per Concil. Trid. ſeſſ. 24. ref. c. 6. in omnibus his irregul. diſpenſat ſi procedant ex delicto occulto. At initiatum ab epiſcopo qui loco tantum renuntiauerat, & non dignitati, quidam putant ſi ordinetur abſque reuerendis proprij epiſcopi, fieri irregul. [z] At tantum fit iure nouo ſuſpenſus defectu licentiæ, [a] cum licentia vero proprij nihil incurrit. [b]

7 Qui in contemptum eccleſiæ [c] ordinatur ab epiſcopo notorie hæretico fit irregul. [d] ſi epiſcopus nominatim denuntiatus eſt, [e] & non toleratus. [f] ab hæretico tamen ſacraméta neceſſitatis, ut baptiſmum & pœnitentiam, licet recipere in mortis articulo, quando non eſt Catholicus qui miniſtret. [g] Ordo ab hæretico epiſcopo, ſchiſmatico uel degradato datus ualet, [h] & iterandus non eſt: niſi ſecundum ritum externum, dum hæreticus re-

de ſchiſm. Sylu. irreg. §. 7 Maiol. lib. 4 c. 22. De degradato. D. Th.
i ſup & 3. p. q 82. a. 8. Sot. d. 13. q. 1. 7 ⁱ Sup. lib. de ſacr. c. 11 §. 11. A. dum autem Grat. c. manus. 1. q. 1. cōtendit ex Patribus quod ſit re ordinandus, procedit inquirendo tantum, vt dicit D. Tho. 3. p. q. 82. a. 8. ad 1. At Patres intelliguntur, quod hæreticus epiſcopus nō confert ord. quo ad vſum, & licitam exe cutionem. Aut loquuntur de ijs hæret. qui non ſeruabant debitam formam eccleſiæ, Cartanza in ſum concl. ſuper Apoſtol. can. 67. Clé. lib. 6 conſt. Apoſt ca. 15. Nicepho. lib. 9. hiſt. c. 43 vt in ſimili de baptiſ. dato ab hæret. ſine debita forma. ſup. lib. de bapt ca.
k 28. §. 2, ᵏ ca. ventū. 1. q. 1. c. altrare 1. q. 3. c. ſaluator. c. ſicut. de ſimo. Dec. conſi. 151. num. 8. Conc. Tolet 6. ca 4, Mag. 4. diſt. 25. dicit non non eſt dubiū, quin ſimoniacus ſit hæreticus, quia opere externo proteſtatur Spiritum ſanctū eſſe vendibilem quaſi ſeruū, aut demonē familiarem, D. Th. 2. 2. q 100. 1. ad 1. & diſt. 25. q 3. 1. 2. Bonauen. q. 3 fin & puniuntur ex præſumptione, vt hæreticus. Simanc. de cath. inſtit. tit. hæret. nu 2. Soto, lib. 9. iuſt q. 5. ar. 1. Adria quodl 9.
l ˡ Ex Simone Act 8. exiſtimaſſe donum Dei pecunia poſſideri. D. Thom. ſen
m tit ſup. & Soto. ᵐ c. fertur. 1 q 1. Caſtr. & Medices ver. ſimon. Prateol. ver. ſimon. Euſeb. 2. hiſto c. 13. Niceph. 2. c. 14. Irenæ. li. 1. ca. 20. Clem lib. 6. conſtit. Apoſt. capit. 7. Vinc. Lirinen quare Simonem vocat primogenitum diaboli, Ignat. epiſto. ad Trallian. At Thebulim, qui fuit prior hereticus nō uidetur fuiſſe Chriſtianus ſed Iudæus, Sander li. 7. de viſib. monarch. p 250.

i conciliatur. ⁱ Simoniacos quidam
k large uocant hæreticos, ᵏ à Simo-
l ne Mago autore, ˡ qui fuit primus
m hæreſiarcha in Chriſti eccleſia. ᵐ
Qui ordinatur ſcienter ab epiſcopo notorie ſimoniaco, fit ſuſpenſus ab
n uſu ordinis ſic recepti, ⁿ & excommunicatus, quod ſi abſque propria culpa ordinetur (neſciens à patre uel amico ſuo datam pecuniam epiſcopo aut mediatori pro ſua ordinatione) hic non fit ſuſpenſus.
o ᵒ Nec ſi poſt ordinationem ratificet, ſi externo ſigno non induxit, licet ex ui alieni pacti pecuniam nomine eius promiſſam, aut
p datam, ſoluat amico. ᵖ quia non fuit cauſa malæ ordinationis. ſimonia in beneficio non inducit ſu-
q ſpenſionem, ſed excommunicat. ᑫ quod ſi crimen ſimoniæ in ordine
r ſit notorium, facit irregul. ʳ quia eſt crimen enorme, & dignum depoſitione. In prædictis irregular. ſeu ſuſpenſ. diſpenſabat olim ſolus Papa cum ordinato ſcienter, uel
ſ per ignorantiam craſſam: ˢ non au
t tem epiſcopus, ᵗ (licet poſſet ab ea excommunicatione abſoluere) niſi quando cum probabili ignorantia
u recepit ordines. ᵘ ſi ſcienter ordinatus ſit religioſus, diſpenſat o-
x lim prælatus per priuilegia: ˣ ſed abbas regularis olim cum ſolo ignorante
y diſpenſabat. ʸ Epiſcopus generaliter diſpenſat per Concilium Tridentinum, ſeſſio. vigeſimaquarta, reform. cap. 6. dum hæc procedunt ex delicto occulto.

CAP. VII.

De irregularitate poſt ordinationem.

§. 1 *Si cenſura ligatus miniſtret in ſacris. 2. & quando excuſetur?*
3 *Celebrans coram denunciatis, ſi exemptus ſit, aut cum violatione interdicti? De autorizante.*
4 *Suſpenſus quando fiat irregul & de violante interdictum.*
5 *Quis diſpenſet in hoc?*

SVſpenſus ab officio ordinis, ſeu à diuinis officijs ſi ſcienter mi-
a niſtret in ſacris, fit irregul. ᵃ Hinc pari ratione colligunt Doctor. fieri irregular. excommunicatum maio-
b ri, ᵇ etiam occultum, ſi illicite celebret, aut ſolenniter exerceat actum
c ordinis ſacri: ᶜ ut hebdomadarius
d ſacerdos qui officiat in choro, ᵈ aut
e aquam ſolenniter benedicit, ᵉ ſecus
f de actu ordinum minor. ᶠ idem colligunt de ſacris initiato, ſi perſonaliter interdictus miniſtret in ſa-
g cris, ᵍ (vt ſi ſolenniter baptizet. ſi ſepelit ſolenniter cum officio in loco etiam non interdicto & non ſacro, aut ſi interdictus ingreſſu eccleſiæ celebrat intra illam: ſi epiſcopus ſic ligatus conferat ordines
h etiam minores; ʰ) quia excommunicatus, & interdictus non minus iure prohibentur ab executione ordinis, & ab omni actu legitimo, quā ſuſpenſus ab officio. At non fit irregular. ſi excommunicatus aut ſuſpēſus excuſetur per ignorantiam e-
i ⁱ aut ſi exerceat actus iuriſdictio-
k nis, ᵏ vt ſi excommunicet, aut ab excommunicatione abſoluat, abſque ſtola & ſolennitate: ſi ferat ſententiam, præſentet aut eligat. Parochus ſi ſuis omnibus petentibus ſacramenta miniſtret (quādo de excommun. ſuſpenſ. aut interdicto denunciatus non eſt, nec notorius clerici percuſſor,) vt excuſatur à peccato,
l ita à pœna irregul. ˡ aut excommunicatus ſacerdos, ſi propter uitandum mortis periculum celebret
m licite, ᵐ aut qui celebrat ut ſeipſum in articulo mortis communicet. aut ſi denunciatus de cenſura abſoluat in articulo mortis: quia non peccat. Dum uetuit epiſcopus ſub excommunicatione latæ ſen-

n ⁿ Sup lib. de excō. c. 37. Villad. c 7. lib. de indulg. c. 13 § 5. B. Sylu. ſuſpenſ. § 7. Nauar. c. 23. nu. 111 ad 15. ſed Soto, d 25. q. 1. 4. conc. 4. & ad 4: lib. 9 iuſt. q. 8. 1. corp. ſi. & ar. 2, 2. con. 1 fin. ait, non reperiri expreſſum iure, & male citat quædā iura, ſed habetur. c. ſi quis à ſimoniacis. 1. q. 1. Alij hunc vocant irregul. vt Soto lib. 9. Nau: cap. 27. nu. 241 §. 4. Ang. irreg §. 30. Syluest § 7. Couar. 3. p. à c. le. §. 3. nu. 4. ad med.
o ᵒ Sup. de excommun. c. 35 §. 3. T. c. 37 §. 4. Nauar. videtur, c. 27. nu 155. fin & clare Latin. & add. Hiſpan. cap. 25. nu. 68. ad fin. cū Bellarm. & Card. & alij cit §. 6. M. videtur D. Th. 4 d. 25. Syluest. euch. 3. § 4. quia hic recepit bona fide verum ordinem. Secus de beneficio quod amicus aut pater mihi emit. quia non recepi titulum. Nauar. ca. 25. nu. 113. § 2. cont. Adrian. quodl.
p 9 art. 3. ᵖ Nauar. c. 25. nu. 68. ad fin. cap 23. num. 106. ad tertium, Adrian. ſup. cont. Maiol lib. 5. c. 45. num. 2. quia ratihabitio in iſtis non retrotrahitur: niſi quando verbo aut externo ſigno fuit cauſa
q efficax ordinationis, & collationis beneficij. ᑫ Nauarro ca. 23. nu.
r 111. ad 15. cap. 27. nu. 106. ʳ Sic limitandi ſunt citati N. qui uocant irregul. vbi Couarru. Nau ir. cap. 27. num. 248. At notorius ſimoniacus in beneficio non eſt depoſitione dignus, nec irreg. ſupra
ſ de excommun. cap. 37. §. quinto, cum Couarruuia. ˢ Syluest. irregul. § 7. crimen. §. 2. ſuſpenſ. §. ſeptimo, verſic. 3. per cap. 1. de ord. ab Epiſcopo qui renunc. Nauar. cap. 27. nu. 241. vid num. 162. 248. quando crimē enorme eſt grauius adul-
t terio. ᵗ Couarru. c. alma mater. 1. par. §. 6. nume. 6. cum
u Henric. & alijs. ᵘ
x Sup. §. 6. Y. ˣ Couarruuias dicit com
y mun. commun. ʸ Syluest. irregular §. ſecundo, verbo abbas. §. ſecundo, verſicu. quarto.

CAP. VII.

a SYlueſt. ᵃ irregul. §. 13 Nau. c. 27. nu 20. ſi. nu. 244. & add. Hiſpa. c. 17. nu. 243 & ca. 25. num. 93. cum commun. c. 2. de cler. excommun. miniſt. c. cum medicinalis. fin. de ſent. excommu. lib. 6. Et de ſuſpēſo Nauar. c. 27. num. 244.
b fin. 163. in princ. ᵇ Ve in ſimili. ſup. c. 6 §. 4. X. Nauar. Sylue. & de occulto. ſupra lib. de excom. ca. 7. & 11. quia Conſil. Conſtantien. dicit ſe nihil fauere ipſis
c excommunicatis. ᶜ ſup. cap. 6. §. 1. K. L. lib. de excom. c. 44. §. 1. Nauar. nu. 244. Secus ſi acolytus cātet epiſtolam cum dalmatica, ſed ſine manipulo Nau. D. Thom. d. 24. Sot. d. 25. quæſt. 1. ar. 3. & diſtin. 18. quæſt. 4. 1. Sylueſt. irregu. §.
d 12. ᵈ Sacerdos ſi officiet in choro dicēs orationē cum Dñs vobiſcum Nau. nu. 244. & nu. 163. §. 2. conſ. 5. ti. 27. de cle. excom. min. lib. 5. li. de orat. no. 6. nu. 45 cum Sylu. cler. 2. §.
e 2. irreg. §. 13, verſ. 4 Maiol. li. 3. c. 19. nu. 7. ᵉ Nau. nu. 244. 176. ſup. de excō. c. 44. Arm. irregu. §. 63. benedicere. §. 6. Maiol. lib. 5. c. 20.
f nu. 8. ᶠ Soto diſt. 22. q. 3. ar. 1. d. 25. q. 1. 3. verſ. 5. caſus. videtur Nauar. nu. 244. Tabie. irreg. 4 §. 3. facit Couar. c. alma, 2. p § 3. nu. 4. Guillel. Innocen. c. fin. de exceſſ. prælar. Botr. c. clericus. 2. nu. 3. de vita & honeſt. Villad. Sylue. interd. 5. § 4. verſ. 2. & 4. interd. 6. § ſecundo, verſ. 4 irreg. §. 27. & Recen. cōtra Nauar. ca. 25. nu. 70. c. 27. nu. 163. cum Guillel. & uidetur Felic. tit. de ſuſpenſio. ca. 11. pag. 233: quia actus minorum ord. eſt commu. laico. At qui ligatur cenſura recipit minores (qui ſunt ſacramentū) fit irreg ſup. c. 6. §. 4.
g Q. Nau. c. 25. nu. 72. ᵍ Naua. c. 27. nu 244. vid. ſup. c. 6 §. 4. X. ʰ ſu-
h i pra dé excomm. c. 44 §. 1. Nauar. c. 27. num. 171. & ſequen. ⁱ Nauar. cap. 25. nume. 93. cap. vigeſimoſeptimo, nume. 244. vid. num. 155. fin. Sylueſt. irreg. §. 13. verſ. quinto, cum Anton. Panorm. cap. fin. nu. 5. de exceſſ. prælat. Et qui dubitat, ſi deponat practice dubium excuſatur. At ſi per famam aut priuatas literas ſcit ſe ex-
k communicatum, ſup de excommun. ca. 6. & 19. ᵏ Nauar. nu. 244.
l ſupra de excommun. c. 7. & 32. & 43. § 4. ˡ ᵐ Lib. de excom. ca. 6.
m §. 3. c. 10. §. 1. & de celebrante licite, c. 11. §. 1. aut excommunicatus.

tentiæ, celebrare miſſam in tali capella: qui prima vice celebrat non fit irregul. ſed excommunicatus: niſi capella eſſet interdicta à iudice.[n]

2 Excuſatur cui conſtat ſe iniuſte excommunicatum: nam huic licet ſecluſo ſcandalo celebrare in occulto.[o] ſi tamen in contemptum iudicis celebret publice, videtur irregul. vt dictum eſt libro de excommun. cap. 15. §. 4. quia excommunicatio iniuſta quæ in ſententia non continet intolerabilem errorem, habet quendam effectum ligandi in publico foro. Secundo excuſat probabilis ignorantia facti, qua neſcit ſe eſſe excommunicatũ: aut ſi dubitans propendeat ſe non eſſe excommunicatum. Ignorantia tamen craſſa qua id ſcire & aduertere debuit, non excuſat ab irregul. vt ſi citatus non comparuit, & declaratus eſt abſens de excommunic. quam ignorans, celebrauit: aut ſi per famam habuit notitiam propriæ excommunicationis, aut de ea rationabiliter dubitans celebret, & poſtea ſibi conſtet fuiſſe excommunicatum.[p]

3 Sacerdos non excommunicatus qui celebrat coram excommunicatis, etiam ſi ſint nominatim denuntiati, peccat mort. ſed non fit irregul.[q] At celebrans coram interdictis, aut admittens publice ad officia excommunicatos, & ad ſacramenta aut ſepulturam, tunc fit interdictus ab ingreſſu eccleſiæ per cap. Epiſcoporum. De priuileg. lib. 6. quando clericus eſt exemptus,[r] (qualis eſt regularis), & prætextu exemptionis præſumit ſic excommunicatos aut interdictos admittere. Quod ſi ita interdictus celebret fit irregul.[f] Qui violat interdictum contra moderationem in cap. alma mater (celebrans in loco interdicto & corã ijs interdictis qui fuerunt cauſa interdicti) fit irreg.[t] quamuis celebret ſubmiſſe & ianuis clauſis, aut qui abſque illis celebrat in loco ſpecialiter per iudicem interdicto. At ſic celebrans in eccleſia polluta, non fit irreg.[u] quia pollutio non eſt cenſura & interdictum iuris. Si prælatus excommunicatus maiori, authorizando faciat corã ſe celebrari publice in loco interdicto, videtur fieri irregul.[x] idem videtur de epiſcopo ſuſpenſo aut interdicto, qui capellanum iubet miſſam coram ſe dicere.[y] ſecus ſi eam iubeat celebrare coram alijs in loco interdicto. At ſi cenſura non ligatus ita in loco interdicto celebrare compellat, fit excommunicatus in clemen. grauis. de ſentent. excommunic. ſed non irregul.[z] Et laicus excommunicatus ſi ita compellat violare publice interdictum, non fit irregular.[a] nec clericus qui cum homine interdicto participat in crimine criminoſo.[b] quamuis quidam iſtum damnent irregul.[c]

4 Suſpenſus tunc fit irregular, quando ſolenniter exercet actum ordinis ſacri,[d] à quo ſub mortal. ſuſpenſus eſt, aut ſi capitulet cum Dominus vobiſcũ. Excuſatur ſubdiaconus ſuſpenſus qui cantat epiſtolam ſine manipulo. Secundo ſi ita celebrans non peccet vt in articulo mortis, vt ſeipſum communicet. Tertio ex ignorantia ſuæ ſuſpenſionis, ſi craſſa non ſit. Quarto qui non miniſtrat in ſacris, vt ſuſpenſus à ſacramentis qui illa recipit, vel qui cantant Pſalm. reſponſoria, lectiones.[e] Qui clericus ſcienter violat interdictum ſpeciale loci miniſtrans in ordine ſacro (niſi id fiat in caſu permiſſo, vt ſi octauo die celebret ad renouandã euchariſtiã,[f]) fit irreg. aut ſi in eccleſia ſpecialiter interdicta etiam die Paſchæ celebret, fit irregular, (quia ſpeciale nullo feſto ſuſpenditur[g]) a qua irregul. excuſare poteſt ignorantia.[h] Non fit irregul. qui audit publice diuina officia, licet quodãmodo ea autorizet pulſans campanas, aut aperiens ianuas dum alius celebrat:[i] (cuius oppoſitum quidam affirmant:[k]) quia hic actus non eſt ordinis ſacri, nec inde exprimitur fieri irregul. nec ſi miniſtret celebranti in loco interdicto,[l] niſi miniſtret in ordine ſacro cantans Euangelium aut Epiſtolam ſolenniter.[m] Nec fit irregul. ex eo quod participet in crimine ob quod alter celebrans fit irregul.[n] nam qui cauſa eſt alienæ irregularitatis (vt qui debilitat alterius mẽbrum, aut generat illegitimum) nõ ideo fit irregul. ex participatione.[o] Nec qui abſque officio ſepelit defunctum etiam in eccleſia ſpecialiter interdicta.[p] at ſi ſepeliat ſolẽniter cum officio in loco generaliter interdicto etiam non ſacro, fit irreg. niſi adhibeat moderationem c. alma mater: ſeruato tamẽ modo per iura permiſſo, peccat ſic ſepeliens carentem priuilegio, ſed non fit irregular. ſi tamen ſepeliat ſolenniter in loco ſpecialiter interdicto, etiam cum dicta moderatione, fit irreg.[q] ex iure antiquo, cui non derogat c. alma mater. Nõ fit irreg. qui violat ceſſationem ſpecialem.[r] nec vero qui generalem, qualis hæc generalis quantum ad priuilegia iuris antiqui æquatur interdicto, non quantum ad pœnas.[f]

5 Irregular. quæ procedit ex culpa ſcienter ſuſcipientis ordinem ſacrum, aut miniſtrantis in illo contra iura, eſt propriè pœna eccleſiaſtica pro delicto:[t] nec illius diſpenſatio conceditur per bullam cruciat.[u] olim diſpenſatio huius reſeruabatur ſoli Pontif.[x] nunc poſt Concil. Tridentin. reſeruatur ſi procedat ex delicto publico; aut quandiu manet dedu-

tus iniuſte ſi occulte celebret. cap. 15. vbi ad ſi additur ſi fieri irregu. ſi publice cum ſcandalo celebret. [n] Supra de excommun. cap. 20. & 46. [o][p] Vid. citati. l. L. [q][r] Nauc. 25. n. 94. ſupr. de excommunic. cap. 43. § 3. [f] Nauarro ſup. de excommu. cap. 43. § 5. [s] De excommunic. cap. 46. §. 1. lit. l. Syluest. interdi. 5. § quarto. §. 8. verſic. 2. interdict. 6. § 2. irregular. § 13. Ang. interd. 7 cum Feder. conſ. 7. Tab. Armil. Caiet. Antor. 3. p. tit. 26 ca. 4. Naua. c. 25. nu. 83. ca. 27. nu. 173. 188. 243. Couar. c. alm. 2. p. § 11. nu. 2. fin §. 4. no. 6. Soto d. 22. q. 3. ar. 1. col. 10. Villadieg. de irregul. c. 5. Paluda d. 18 q. 8. art. 3. Colm. Lignian. Calder. & l. 18. rit. 9 part. 1. Aſten. libro ſeptimo, titu. 36. art. ſexto, Scot. diſtin. 13. quæſtio. ſecunda, artic. ſecundo, Richard. art. 4. quæſt. 1. vbi Palud. quæſt. 2. art. tertio. [u] De excommu. c. 51. fin [x][y] At reuera ſolum loquuntur de Prælato interdicto: & tamen ex paritatione colligitur in propoſito Nauar. nu. 244 ad fi. Armil. irreg. § 19 Cou. c. alma. 1. p §. 6. ad fi. Villad. c. 5. 4 num. 22. dicit commun. & Abb. capit. tanta. de exceſſ. prælat. Ange. interd 6. §. 1. Syluest. interd. 5. § 4. cum gloſſ. cle. me. E. archiepiſcopo. de priuileg. vide ſupra lib. de excom. c. 46. §. 1. N. At epiſcopus non includitur ſub generali interdicto. [z] Nau. c. 25. nu. 16 & c. 27. n. 125. §. 17. Caiet. ex com. c. 41. Angel. ex com. 5. caſ. 15. Syluest. excommun. 7. caſ. 17. num. 51. [a] Nauarro generaliter. cap. 27. nu. 187. in princip. nu. 243. Armil. interdict. §. 56. & ſequen. Syluestr. interdi. 6. §. 3. Soto d. 22. quæſt. 3. 1. [b] Couar. cap. alma. 2. part. § 4. nu. 6. commun. Recen.

Theolog. ſup. de excommun. cap. 43. §. 7. [c] Ant. tit. 26. ca. 4. colu. 2. Syluest. interdict. 6. §. 6. Roſell. Arm. §. 43. etiã de laico participante dicit commun. quod limita de epiſcopo. ſup. X. [d] Sup. de excom. capit. 32. ad fin. Nauar. num. 244. [e] Vt citat. ſup. § 2. O. At epiſcopus ſuſpenſus à Pontificalib. ſi celebret in Pontificali, non fit irreg. Coua. citatus ibid. [f] Sup. de excõmunic. cap. 44. Nauar. capit. 27. num. 178. At de violante interdict. generale. ſup. T. [g] Sup. de excommun. cap. 47. [h] Sup. §. 1. lit. l. [i][k] Recent. contra Couarru. cap. alma. 2. par. §. 4 num. 6. cum Innocent. Panormit. Villadieg. Armil. interd. § 43. & 59. Syluest. interdict. 5 §. quarto, verſ. nad fin §. quinto, verſ. 1. cum Archid. [l] Cõtra Villadieg. de irreg. cap. 5. [m] Couar. 2. par. §. tertio. fin. Syluest. [n] Citati §. 3. B. [o] Vt probat Naua. num. 206. §. tertio, & nu. 224. Vallad. cap. 6. nu. 7. & 12. [p][q] Syl. ſup. de excommunic. cap. 44 & 4. & 5. [r] Sup. de excommun. cap. 54. §. 3. Nauarro nu. 188. 243. [f] De excommunic. capit. 53. [t][a] lib. de indul. cap. 13. §. 5. [x] Nauarro cap. 27. num. 245. capit. 25. num. 93. cum Innocen. & commu. c. 1. de re iudic. lib. 6. Sylue. irregu. §. 13. verſ. 1. fi. cum Palu. Sot. d. 25. qu. 3. Coua. c. alma. 1. p. §. 6. nu 9. ſed vbi adeſt probabilis ignorantia diſpenſat epiſcopus, aut cum regularibus ſuus Abbas. ſup. capitulo ſexto, §. ſexto. Y. vt ex eo quod quis excommunicatus ignoranter miniſtrauit in ordine ſacro. Item ſecundum eos qui aiunt eſſe irregul. qui ſolenniter miniſtrauit in minoribus, diſpenſat epiſcopus, licet publice & ſine ignorantia factum ſit. Hoſt. Panorm.

norm. Archid. Directorium, Rayner. cont. Syl. ſup. At re vera hic non fit irreg. [y] Nauar. add. Hiſpan. c. 27. nu. 8. & 32. & Latin. nu. 8. [z] De quarum ſpecierum ordine dictum eſt. c. 2. §. 3. 6.

do partem areſactam aut in puluerem redactam ſecum geſtet. Couar. p. 1. in princ. num. 5. cum Panorm. Henric. Troto. lib. 2. de perfecto cler. cap. 16. Syluest. corp. vitiat. §. ſecundo. Felician. cap. 6. pagin. 424. Maiol. cap. 15. [p] Maiol. cap. 16. [q] Nauar. num. 206. §. quinto, quia ſine teſticulis corrumpit virgineum & ſeminat aliquo modo. ſup. lib. ſecundo de matrimon. ca. 8. [r] Nauar. cõtra Sotum lib. 5. q. 2. 1. & Caiet. 2. 2. q. 65. 1. (quoſi locã mẽdoſe citat Nauar.) Ac ſubinde qui alteri abſcindit teſtes nõ eſt mutilator irreg. [s] Nauarro nu. 198. 206. §. 5. ſi culpa fuit notoria. Couar. ſi quis adulter permittat culpabiliter abſcindi ſibi teſticulos. Naua. nu. 198. dicit irregul. ſed falſo. vt nec eſt irregul. qui culpabiliter in duello amittit partem digiti. inf. §. 4. [t] Soto. q. 1. art. 3. con. 2. Maiol. lib. 5. ca. 20. n. 5. Syl. verb. corp. vitiat. §. 6. Tabie. §. 1. Aſten. li. 6. tit. 21. [u] Nauarro nu. 199. §. 4. Felician c. 6. p. 425. At hic non eſt incapax beneficij. [x] Nauar. & Felician. ſup. imo ſi oculo ſiniſtro debilis eſt, ſed videt librum & lineas, non eſt irreg. quamuis characteres non legat: alias qui eget ſpecillis ad legendum eſſet irregular. quamuis Nauar. nu. 200. § 6. cum Panor. & Villadieg. putet deforme eſſe, ſi ſine magna conuerſione ad librum legere non valet. [y] De his Maiol. c. 20. n. 5. de ſtrabone, cum gloſſ. & Abb. c. cum de tua. De corp. vitiat. Aſten. ſup. §. 4 [z] Nauar. nu. 200. § 6. cũ Innoc. recepto per Card & Anto. Couar. cle. p. 1. in princip. nu. 5 Maiol. ca. 20. cũ glo. & Abb. Sic circa interſitia diſpenſat Epiſcopus etiam cum regularibus: vt ſatis colligitur ex Trid. ſeſſ. 23. c. 11. & ſeq. [a] Syluest. Angel Felicia. quia in dubio non cenſetur irreg. ſi proprius prælatus ita iudicet. cont. Nauar. d. § 6 fin. [b] Maiol. Aſten. tit. 21. Roſel. vitiatus. Sylu. corp. vitiat. §. 1. verſ. 6. [c] Et tamen Leuit. 21. & Clemens lib 2. conſtit. Apoſtolic. c. 3. vetant eligere hũc ad ſacerdotiũ. [d] Maiol. cũ Abb. d. c. cũ de tua. Villa. cũ Frãco in c. 2. de corp. vitiat. [e] Sot q. 1. ar. 3. cõ. l. 2. ex Leui. 21. Maio. Arch. Hug. Spe. Syl. homi. 3 n. 5. [f] Inno. Aſten.

CAP. VIII.

INfra [a] cap. 24. de homicidio. & an epiſcopus cum mutilante diſpenſet. capit. 19. [b] Doctor. 4. d. 25. Soto q. 1. ar. 3. Richar. ar. 1. q. 5. Paluda. q. 3. D. Thom. add q. 39. ar. 5. Ledeſ. 2. p. q. 41. Summiſt. ver. corpore vitiatus, vbi Syluest. Angel. Tabien. & Armil. Aſten. li. 6. titu. 21. Villadieg. ca. 11. & facit c. 6 in princip. Felician. de irregul. cap. 6. Amon. 3. par. tit. 29. Mandoſ. in cancel. regu. 18. q. 5. Naua. c. 27. nu. 198. Couar. clem. p. 1. in princ. nu. 5. & p. 3. in prin. n. 8. & 9. [c] Nau. nu. 206. cũ Bart. recepto. Villad. cap. 6. nu. 2. vbi Perez. & colligitur ex 1. Corinth. 12. dum explicat officium mẽbri. & Ariſto. 4 Metaph. ad fin. Caſſa. næ. conſuetud. Burgund. Rubr. 1. §. 5. Coua. p. 1. Tabien. irregular. 3. §. 26. [d] Inf. §. 4. & §. 2. [f] Nauar. nu. 199. Felician. cap. 6. p. 425. [g] Soto lib. 5. iuſtit. q. 1. ar. 1. & quidam Recent. ſed falſo & contra iura & Docto. [h] Nauar. Villadieg. Couar. & alij citati. Cum communi Canoniſt. contra quoſdam, vt Bonif. auditorem Anan. & Syluestr. inf. verſ 3. qui ex falſa ratione putant fieri irregular. qui alium debilitat, aut facie irregul. [i] Nauarro num. 207. Couarruias. Villadieg. capit. 6. num. 10. cum Syluestr. homicid. 3. §. 3. verſ. 4. Cardin. Panorm. & Recentio. Maiol. c. 14. nu. 12. cum Alberi. Roſel. verb. vitiatus. Sylu. homicid. 3. num. 5. [k] Nauarro nu. 200. Innocen. Card. Anton. Syluest. §. 1 per capit. 2. de corp. vitiat. [l] Nauarro Syluestr. contra Angel. [m] Anton. Alberic. Roſell. Tabien. contra Maiol. num. 14.

ctum ad forum contentioſum, quãuis vno tãtum teſte probetur. Qui cenſura ligatus celebrauit ſæpius, aut ſæpe cum denunciato in crimine criminoſo participauit, incurrit irregularitatem ex varijs titulis grauiorem: & dum impetrat diſpenſationem, ſatis eſt vt ſimpliciter diſpenſetur in irregular. contracta ex eo quod excommunicatus celebrauit. [y] nec oportet de ſingulis vicibus fieri expreſſam mentionem, aut in abſolutione ac diſpenſatione exprimere toties, quoties incurriſti. Hactenus de prima ſpecie irregular. quæ in ordinatione, aut poſt illam contrahitur. Sequitur de ſecunda ſpecie ex vitio corporis. [z]

CAP. VIII.
De vitio corporis.

§. 1. *Quid dicatur membrum principale, non ita digitus.*

2. *Deformitas in oculo, naſo, facie, gutture, dentibus, lingua. De quodam morbo.*

3. *De auricula, naſo, de deformitate in vno locu, de pygmæis, de habente ſenos digitos.*

4. *Si inuitus detruncetur, qui ſe præſcindit, aut partem digiti ex notoria culpa. de debilitante membrũ alterius.*

5. *De defectu ætatis in puero, aut ſene.*

6. *De fœmina & hermaphrodito.*

7. *De ſeruo & abſtemio.*

8. *De lepra, epilepſia, dæmoniaco.*

9. *De defectu mentis, in furioſo, & lunatico, de priuilegio regularium.*

10. *De illegitimo: an diſpenſet epiſcopus ſi reputetur legitimus? De expoſitis.*

11. *De alijs defectibus animæ: de idiota.*

DE illo qui actione iniuſta mutilat alium, dicetur infra. [a] Nunc dicimus de irregulari qui patitur vitium in corpore, & caret membro principali. [b] Quod in lege veter. erat fuſius impedimentum pro ſacerdote figurali. Membrum dicitur quod habet per ſe integrum officium & functionẽ ab alijs membris diſtinctam. [c] Satis eſt carere vſu per talis membri debilitatem, [d] quando defectus affert publicam deformitatem, quæ impedit decentem celebrationem: vt ſi caret omnino viſu vtriuſque oculi [e] (quæ eſt qualitas: licet organum maneat integrum & viuũ) vel eſt notabiliter claudicans, cui ſcipio aut pes ligneus in altari eſt neceſſarius. [f] Digitus in hac materia canonica non eſt membrũ principale, vt quidam putant: [g] ſed ſeruit manui: vt nec dens qui ſeruit ori, nec coma & barba quæ data eſt ad ornatum tãtum hominis. quare qui alterius digitum iniuſte præcidit non fit irregul. etſi pollex ſit. [h] & tamen qui caret digitis dexteræ quibus fit crucis ſignatio, aut pollice [i] quo tenere debet euchariſtiam. dicitur irregul. ob deformitatem. Secundo arbitrio Epiſcopi [k] relinquitur quæ ſit magna deformitas in re dubia, non arbitrio confeſſarij aut prælati regularis. [l] Qui in dextera aut ſiniſtra haberet digitum medium & indicẽ coniunctum ſine diuiſione, nõ eſt irregul. [m] nec ſi deſit vngula pollicis aut alterius digiti: [n] licet non poſſet bene frangere hoſtiam. Si membrum ſit occultum & abſque culpa ſua deſit eunucho aut caſtrato, non eſt irregular. licet publice conſtet defectus, [o] vt ſi infans à parẽte, vix ab hoſte, infirmus à chirurgo propter morbum ſit præciſus: aut priuatus ſit alio membro occulto, vt qui ſplene ſeu lyene priuatur, [p] vt ſit velocior ad curſum, non eſt irregul. At ſolis teſticulis carens (qui non dicuntur mẽbrum [q]) non fit irregul. [r] niſi per culpam ſibi abſcindat. [s]

2 Deformitas clarius cernitur in oculo & facie, monoculus eſt irregul. [t] quamuis vero vterque oculus ſit clarus, ſi ſiniſtro qui dicitur oculus canonis non videt, eſt irregul. [u] ſecus ſi eo videt, ſed non dextro oculo. [x] 2. ſi luſcus nimis ſit, vel ſtrabo [y] (id eſt habens oculos diſtortos, aut diſpares vt vnus ſit groſſior altero) diiudicat epiſcopus an deformitas ſit notabilis & irregul. [z] & de regularibus proprius prælatus [a] ſi oculos habet prominentes non eſt irregu. [b] nec ſi valde lippus ſit, aut ſine palpebris: [c] niſi horrorem inſpicientibus afferat abſque ſubtili inſpectione. [d] 3. cum eo qui habet inſignem fœditatem, maculam, aut albuginem in oculo, [e] etiam ſi profeſſus ſit, [f] ſolus Papa diſpenſat. ſi tamen dubiũ ſit an macula ſit digna diſpẽ

[n] Quia nullo iure probatur, nec eſt tanta deformitas vt ſit arcenda ab altaris miniſterio. contra Maiol. cap. 14. num. 13. Tabien. verb. corpore vitiat. Roſell. ſup. Alberic & probant per cap. Thomas, de corp. vitiat. [o] Nauarro num 198. & addit. num 203. cum Villadieg. cap. 11. & gloſ. cap. eunuchus. 55. d. non oportet vt ſpa-

Aſten.Rainer. Sylueſt.ver corp. vit.vbi Tabien. & ver.diſpenſ.§.
g h 13. verſ. 17 Felician.c.6 p.422. Maiol.ca.22.fin. g h Syluest. An
i ton. Vincen. Bernar. Abb. i Citati à Maiol. cum Abb. k Id ſup-
k ponunt vt notum citati litera Q. & ſequen. Maiol. cap.20. l D.
l Thom.3.part.quæſt.82.artic.10.ad 3.Soto d.13.q.1.art.10. Syl.
corp.vitiat.§.2.Tabien.§ 3.Maiol.lib.1. capit.20. Aſten. lib 4. tit.13. artic.2. & facit Nauar. nu. 200.§.7.in generali. & num. 191. m Soto d.13,q.1. fin. ait ſe vidiſſe cæcum à Papa diſpenſatũ: & modo alius ſacerdos aut vir expertus ad id [illegible] an- tea. [illegible] vidimus quoſdam diſpenſatos. n Maiol. capit. 21.num.1. aut ſi habeat magnas cicatrices in facie, vt quod ſit diſſecta & fœdata varijs coloribus. Syluest homicid. 3. §.3. verſ.3. Tamen.
o irregul. 3. nu. 26. o Maiol.cap.21.num. 2.& vid.cap.19 fin. quod ſenſit Abb.
p eſſe irregul. p Tandem Maiol.& citati ſup. Z. q Maiol.
q r cap.21.num. r Ma-
ſ iol. cum Speculat. ſ Maiol cap.24. cum Archid.capit. maritum.33.d. Tabien. corp. vitiat. Roſell. vitiat.quare qui puſno amiſit dentes alterius non eſt irregular. Victor.§.
t 239. Recent. t Ci-
u tate S.& inf. u x Inſ.
a §.ultimo argu. Archid.c.pit.ex meri-
y to 6.quæſt.1. y Fatetur Nauar. num. 222.§.7.Couarru. uias 3 part.in princ. num 8. commu.
z Recent. z Et tamẽ ſurdus non eſſet eligendus in Pontif. electus tamen permanebit. Maiol.ca. 25.num.4. & idem ait de cæco.num.3.

g ſatione Papæ, Archiepiſcopus iu-
dice : g & in e [illegible] non tenetur ſequi
h conſilium ſuffraganeorum. h ſi tamen macula primo intuitu non apparet ſine ſubtili inſpectione, non
i eget vlla diſpenſatione. i cæcus
k eſt irregul. k quod ſi iam ſacerdotio initiatus fiat cæcus non poteſt
l celebrare: l niſi Pontif. diſpen-
m ſet. m In facie deformitatem generat, os diſtortum, n vel naſus nimis diſtortus & prægrandis. Quidam gibboſum, gutturoſum aut ventre præturgido falſo putant ir-
o regular. o niſi ſit magna fœditas:
p in quo arbitrabitur Epiſcopus. p Secúdo color AEthiopis aut Mauri, & regius morbus ex quo facies & corpus induit croceum colorẽ,
q non facit irregular. q facit tamen incurabilis morbus mentagrι ſeu lychen, r qui totam faciem fœdo furfure occupat, & ſolo oſculo inficit. Non facit dentium defectus, ſ niſi per indignationem cum notoria culpa ſibi eiiciat. t nec bal-
u bus vt Demoſthenes: aut bleſus, vt erat Moſes: u bene tamen elinguis aut habens graue vitium lin-
x guæ x eſt irreg.

3 Auricula ſeu cartilago exterior ſeruit ad ornatum, ſed non eſt
y membrum, y cum neceſſaria non ſit auditui: & ſurdus non eſt irre-
z gul. z Quidam aiunt defectum illius reddere irreg. ſi in pœnã culpæ
a priuatus ſit auribus, a quia hic eſt infamis. At conſtat. b non eſſe irregular. ſi per vim præciſæ ſint aures ab hoſtibus: vt caſtratus per vim
b non eſt irregul. b 2. qui alterum auricula priuat, non eſt mutilator
c nec irregul. c vt nec qui præcidit
d mãmillã fœminæ, d aut naſum, e
e & tamen denaſatus vel habens labia corroſa arcendus eſt ab ordinibus, tanquam irregul. ob deformi-
f tatem. f In vrbe vbi res fœditatem generat & deformitatem ob
g ſcandalum & irriſionem, g (licet in alio loco non generet) cenſen-
h dus eſt eo loco irregular. h vt ſine membri vllius mutilatione monſtrum cũ nimia membrorũ imparitate, vt ſi caput habeat diminutũ
i cum magnis oculis & naſo. i at gigas procerus non eſt irregular, ſi
k proportionata habet membra. k In natione vbi multi eſſent puſilli
l corpore (niſi ſint pygmæi l) poſ-
m ſent ordinari. m Qui ſenos digitos in manibus habet, non eſt irregul.
n n & huic poſſet ſine periculo iniungi
o præſcindi vnus ex ſex digitis. o

4 Sacerdos qui ſine illius culpa priuatur membro principali initiatus, vt manu, aut oculis, non priua-
p tur quodam miniſterio, p vt audi-
tione confeſſionum, & poteſt cantare euangelium, & prædicare. ſed
q non debet abſque diſpenſatione q celebrare miſſam, quia decẽter nõ poteſt eleuare hoſtiam & frangere vtraque manu. & parochus ob eũ defectum non eſt remouendus à beneficio r & eius adminiſtratione. r At qui nondum eſt initiatus, eſt irreg. ob talem defectũ, & ordinari aut promoueri nõ poteſt: quia
ſ non habet his quæ ſitum in re. ſ Nec diſpenſandus eſt ſine graui cauſa. Si quis membrum principale etiam occultum ſibi ſponte præcidit (licet ex ignorantia putaret ſe obſequium Deo gratum præſta-
t re t) eſt irregular. u cum quo ta-
u men Pontifex deberet facilius diſpenſare. Vt Beatus Marcus ex humilitate pollicem ſibi abſcidit ne
x ſacerdos fieret. x Qui ſibi præcidit partem membri etiam occulti (vt digitum, partem digiti, aut teſticulos ſine amiſſione mẽbri genitalis) fit irregul. ſi per indignationem id
y fecit, y & notoria eſt tam culpa impatientiæ, quam eius partis ab-
z ciſio. z Nec cum iſto diſpenſat epiſcopus etiam vt miniſtret in ſuſce-

l cooperante geniti ſunt. Viues cum Aug.21. ciuit.c.15. l Auguſt. 16.ciuit.c 8. vbi Viues ex Plin.lib.4.5. & 6. Ariſtot. Strab Gell. lib.9. pigmæi dicuntur quia ſunt vnius cubiti, nec videntur eſſe homines rationales.ſup.lib.de baptiſ.ca.21.§.1. ſed quod Maiol. lib.1.de irreg.ca.13.nu.9. ait pygmæos baptizari & initiari poſſe et ſacerdotio: quia in illorum natione ceſſat deformitas. intelligit de pumi-
m lione, enano. m Gregor. Papa in dialog. refert de quodam puſillo ſacerdote, & B. Greg. Turonen. fuit paruus ſtatura. Maiol. lib.1. ca.13. fic & leproſus ordinatur ut celebret coram leproſis. Maiol.nu.10. Nauar.c. 21.nu.72. c.27.nu.
n 202. §.13. n Nauar. nu.200. §.7. Anton. tit.29.c.5. Maiol.c. 13.nu.4.& 15. Felician.ca.6.p.426.cum
o Hoſt. o Felician.cũ glo.c.partem. 55.d. Maiol.c.14.fi.c.24. fin. Syluest.corp.vitiat §.3. Sic Hiero. ſecit ſibi ſecari dentes prominẽtes, quia non tollitur ratio membri, ſed monſtri: vt qui ſecat va-
p gues. p Nauar. nu. 200. §.7.192.198. 206.§.5.249.per c. 2. de cleric. ægrot. Tabie. corp. vitiat. colligitur ex D.Th. p.3.q 82.art. vlt.ad 3. Maiol. lib.1.cap. 2.regu. 5.ca.14.nu. 2.3.& 14 ſi.quia irregular. immediate priuatur receptione ordinis: ſed iure ſemel quæſito ordinatus per ſuperueniẽtẽ defectum inculpatum, non priuatur decente miniſtratione ordinis. Vt pater qui filium in neceſſitate baptizat, non priuatur iure exigẽdi debitum ab vxore. Nauar.ca.
q 22. num.40. q Sic

a a Facta hac limitatione, ob infamiam, probabile eſt quod ait Nauar.num.222.§ 7.eſſe irreg.& Maiol.c.25.num.5. quod explicat
b on.6.ſi in pœnam culpę fiat infamis. b Maiol.c.25.nu.5.& de ca-
c ſtrato ab hoſtibus.ſup.§ 1.O. c Couar.ſup.& recent.& fatetur Nauar.conſ 75.tit.de ſentent.excom.lib.5. quia facile eſt capillis longis cooperire deformitatem aurium.quod eſt c6t. Maiol.c.25.nu.
d 5.& Nauar.c.27.nu.206.& 217.§.2. d Couar.& quidam Recen. quamuis alijs mammilla videatur habere proprium officium mẽ
e bri principalis. e Colligitur ex Nau nu.207 & Couar.quia naſus
f non eſt neceſſarius pro odoratu. f Maiol.cap.22 denaſatus à ſolo Papa diſpenſatur. & c.23.irreg. eſt qui ob labia corroſa cibũ ore
g vix continere poteſt. g Nauar.generaliter.nu. 199. Abb c.2.de clerıc ægrot. Tabie.corp. vit cum D.Tho. d.25.q.2.fin. & Rayn.tit. de ſcandal.addit quando deformitas generat ſcandalum: quia in ſacerdote decet claritas perſonę ſine deformitate, maxime in fa-
h cie. h Maiol lib.1.c.13.fin.cum gloſ & tex.cle.1.de pœn. i Maiol.
i cap.13.nu.2.cum Abb. ſup.glo.ca. ſi veſtes.4. q.2.aut ſi naſcatur
k cum duplici capite. k Anton.3.p.tit.29.Maiol.cap.13.num.5.Tabie.ver.gigas.vt Rex Saul & B.Chriſtophorus, & alij Gen.6.& Num. c.13. erant gigantes. & quidam gigantes dęmone incubo

vidimus quendam regularem, qui ob morbum impeditus erat manu, diſpenſatum vt celebraret, aſſiſtente ſibi miniſtro: nec liceret diſpenſatio ſi truncatus eſſet vtraque manu, niſi vrgente cauſa, ita per manum alterius ſacerdotis hoſtiam eleuaret, frangeret
r & ſumeret. r Nauarro num.249 per dict.cap. ſecundum, de cler.
ſ ægrot. ſ Vt qui in neceſſitate baptizauit alterius filium, non po-
t teſt de nouo contrahere cum ea. Nauarra cap.22. num.40. t Vt Origen.ex zelo caſtitatis ſibi virilia amputauit, Nicephor.lib.5.
u hiſtor.cap.8.ſed diſpenſatus eſt. u Nauar.num.206. Couar.clem. part.1.in princip.num.6.cum Hoſtien. Villadieg.Syluest. Ledeſ.
x 2.par.quæſt.26.2. x D.Thom.2.2.q.185.2.ad 3. & in 4.diſt.13. quæſt.1.2.1.ad 1.ait, creditur id feciſſe ex inſtinctu Dei.vide Sotum.lib.10.inſtit.quæſt.2.2. & vt chirurgus qui licite ſibi amputat, non fit irregular, ita nec Beatus Marcus, aut nondum erat po-
y ſita ea irregul.vel B Petrus P[illegible] diſpenſauit cum eo. y Nauar. num.198.206.Couar.Ledeſ.Villadieg. Sylu per cap qui partem.
z 55.d.c.1.de corp.vit. z Couar.d.num.6.cum Villad & Hoſt. Ledeſ.art.2. Maiol.lib.1.c.14.num.14. Quare male Soto d.25.q.1. 3.col.7.ait fieri irregul.qui partem digiti ſibi detruncat, & lib.5.in ſti.q.2.1.obijcit ex c.1.& vlt.de corp.vit.vbi negatur eſſe irregul.

qui

a ptis. [a] 3. fit irreg. ſi conſentit ſpon-
te alterum culpabiliter ſibi abſcin-
dere membrum cum defectu no-
b torio; [b] licet non neceſſarium, ad
celebrandum. At ſi adulter præui-
dens periculum, captus a marito
adulteræ fuit exectus, non videtur
c irregul. [c] Nec qui licite ob ſani-
d tatem detruncatur: [d] aut ſi peritus
chirurgiæ aut aliàs neceſſitate cõ-
pulſus ſibi licite membrum aut ma
e num aut partẽ digiti præciderit: [e]
quia perinde patitur inuitus ac ſi
ab alio ſcinderetur. Qui alterum
reddit irregularem, interdum non
f fit irregul. [f] Quando in patiente,
membrũ abciſsum eſt tale vt illius
defectus faciat irregul. tunc muti-
g lans fit irregular. [g] quamuis licite
detruncet. Hinc quidam inferunt
eum qui illicite alterius membrũ
debilitauit (quod quidam vocant
h mutilare [h]) & fecit inutile ac ari-
i dum, fieri irregul. [i] vt in eo puniа-
tur, in quo deliquit. At reuera non
k eſt irregul. [k] vt eſt qui membrum
abſcindit, & in iure vox mutilare
reſtringitur in pœnis ſecundum
propriam ſignificationem, ad de-
l truncantem membra. [l] Nam ma-
nus arida licet perfecte non viuat,
m retinet rationem membri vniti, [m]
ad decorẽ & integritatẽ hominis:
& qui eam iniuſte ſcinderet, fiet ir
n regul. [n] Quare hic debilitatus per
accidens dicitur irregul. ob manũ
o aridam: [o] quæ ſi exquiſito aut mi
raculoſo remedio viuificetur, deſi-
net hic debilitatus eſſe irregul.
5. De ætatis defectu (qui reduci-
tur ad corporis vitium) dictum eſt
p fieri ſuſpenſiuum, [p] ſi minor 22. an-
no incepto initietur ſubdiaconatu.
Et licet ita ob ignorantiam ſit ordi-
natus, miniſtrare non debet ante
impletam ætatẽ (in qua epiſcopus
non diſpenſat,) vt nec miniſtrabit,
qui ex ignorantia ordinẽ ſacrũ per
ſaltũ recepit, antequã ordinẽ omiſ-
ſum recipiat. Vir nimis ſenex & de-
crepitus excluditur ab ordinatio-
q ne: [q] ſed promotus non reijcitur.
6 Sexus muliebris ex defectu
corporis eſt incapax ordinis & late
r dicitur irreg. [r] Et olim dicebatur
diaconiſſa, nõ quod ordinẽ ſacrum
haberet, ſed quia fuit vxor diaconi;
& nũc ſenex ſit ſocia eius: aut quia
in choru mulierum erat præpoſita
ſ ad legẽdas homilias: [ſ] ſi defacto fę-
mina ementito ſexu, fieret Epiſco-
pus (vt facta legitur Archiepiſcopus
t Conſtantinop. [t]) ratificãtur per cõ-
ſenſum eccleſię acta iuriſdictionis.
u [u] Hermaphroditus ſeu androgyn⁹
ſi æque vel magis declinet in ſexu
fęmineum, eſt iure diuino incapax
x ordinis & characteris. [x] Si magis
incaleſcat in virum, capax quidem
eſt ordinis, ſed non eſt initiandus,
cum ſit naturæ monſtrum & iure
infamis. Egetque diſpenſatione Pa
pæ vt ordinetur, aut ordinatus mi-
y niſtret. [y] Si fœmina, erumpente
ipſa natura mutetur in virum (vt
z factum eſſe fertur [z]) & res ſit oc-
culta & abſque admiratione, poſſet
ordinari. Si vero hic intret religio-
nem virorum, & profiteatur in illo
a curet cauere periculum. [a] Si ęqua-

qui etiam in duello illicito amiſit partem membri, quod non im-
a dedit miniſtrationem euchariſtiæ. [a] Nam ſi ea abſciſio procedat
ex delicto occulto, non eget diſpenſatione. ſi autem ex manifeſto
non conceditur ei per Trident. ſeſſ. 24. ref. c. 6. Nauar. nu. 200. §. 8.
cum Innoc. Ioan. Andr. Anton. cont. Villad. Syl. Hoſtien. Alten. Fe
licia. c. 6. At cũ ſpõ-
te mutilato in mẽ-
bro principali, ſed
occulto diſpẽſat epi
ſcopus. ca. ſignifica-
uit. de corp. vitiat.
Syl. corp. vitiat. fin.
cũ Alten. Hoſtien.
Armil. diſpenſatio.
§. 22. & forte diſpẽ-
ſat vt homicida mi-
niſtret in ſuſceptis
b inf. c. 29. [b] Syl. Co-
c uar. ſup. [c] Recent.
contra Nauar. num.
598. vt adulter qui
ſe defendens occi-
dit inuaſorem, non
fit irreg. ſup. ca. 3. §.
4. P. contra Nauar.
d nu. 238. [d] Nau. nu.
199. 200. §. 7. ad fi.
210. 219. in princi.
Felic. c. 9. pag 498.
e [e] Quia medicus vt
alios, ita ſeipſum cu
rare poteſt etiam
cum inciſione ſui.
Naua. nu. 219. 228.
Maiol. lib. 1. Palud.
Ledeſ. inf. & genera
liter chirurgus non
fit irregu. ſi mẽbrũ
abſcindit, & differt
à iudice, inf. G. quia
non intendit mem-
brum occidere ſed
ſanare & præſerua-
re hominẽ. Ledeſ.
q. 26. art. 2. fol. 264.
ſ. Nauar. Paluda. d.
25. q. 3 ar. 2. ſi. Syl.
homic. 3. §. 3. verſ.
5. homic. 2. §. 13. &
14. Medicus. §. 8.
Couar. cle. p. 2. §. 4.
n. 3. per c. ad aures.
de ætat. & qual. item ſi ſacerdos abſcindat ſuam manum (quæ vin
cta eſt ferro cum periculo mortis iniuſtæ, aut ſi ea morſu viperæ
patitur periculum) non prohibetur vſu decenti ordinis. Addit Na
uar. edit. vlt. nu. 217. qui iuuant & tenent infirmum ad ſectionem
f membri, non fieri irregul. [f] Nauar. nu. 207. probat exemplis, vt
qui alium fecit leproſum, qui philtris vertit in amentiam, qui im
preſſit cicatrices in vultu eum magna fœditate, qui genuit filium
illegitimum, aut ſacerdos qui bigamos coniunxit matrimon. nõ
fit irregul. aut qui pro neceſſaria ſui defenſione mutilauit alterũ.
& chirurgus de quo ſup. E. aut qui alterius pollicem illicite abci-
dit, ſup. §. 1. lit. I. At in his excuſatur quia eſt cauſa remota & per
g accidens alienæ irregularitatis. [g] Vt iudex qui voluntarie, ſed lici
te facit amputari manum malefactoris, fit irregul. Soto lib. 5. iuſt.
q. 1. 1 & ar. 2. 1. Caietan. 2. 2. q. 65. 1. & alij inf. Secus de chirurgo
h ſupra E. [h] Probat Perez ad Villad. c. 6. nu. 4. ex Bart. Aug. Pan. &
ſic Boniſ. auditor in cle. 1. de homic. putat ibi ſumi, & diſtingui à
truncatione, de qua Panorm. c. cum illorum. De ſent. excommun.
i [i] Boniſ. & Imol. nu. 11. in d. cle. 1. Syl. homic. 5. §. 29. homic. 3. §. 3.
verſ. 3. Anan cap. cum ex iniuncto. colum. 4 de hæret. Panorm. d.
c. cum illorum, Cinus, Guillel. & Lauden. Angel. homicid. 5. §. 5.
Roſell. homicid. 4. §. 19. Tabien. irregular. 3. § 26. (quos citat ſed.
non ſequitur Armil irregular. §. 64.) tenet Maiol. lib. 1. cap. 2. re-
gul. 19. cap. 14 num. 14. lib. 4. cap. 1. num. 19 ad fin. & cum limita-
tione poſita G. tenet Caietan. & Soto. Perez ad Villadieg. capit.
k ſexto, num. octauo, citat quoſdam. [k] Perez ſupra. & citat Panor-
mitanum capitulo primo, numero nono. qui cler. vel vouen. Præ
poſ. Anan. Felin. Cardin. dict. clem. 1. quæſt. 31. Aufrer. decif. 207.
Villadieg. Nauar. num. 206. §. 3. 207. 224. & Hiſpan. 221. fi. Arm.
irregul. §. 64. & alij. 4. Doctor. quos affert gloſ. dict. clem. 1. Sup-
plem. diſt. 25. q. 1. & citat Richard. & Paludan. Couarruuias cle-
men. part. iii. princip. num. nono. Calder. & nemo ſine ea preſſo iu
l re eſt cenſendus irregular. [l] Fatentur etiam K. & ex his qui debi-
litantem damnant irregular. fatentur in iure idem eſſe mutilare
quod truncare. Vt Supplemen. ſup. cum Richard. & Paludan. An
gel. Sylueſt. & Tab.
verb. corp. vitiatus.
Tabien. irregula. 3.
§. 26. Maiol. lib. 5. c.
50. nu. 7. & probat
Nauar. num. 207. &
Perez ſup. Felin d.
capit. cum illorum.
num. 12. Decius ne-
mo poteſt. num. 1.
ff. de regul. iur. & in
voce iuris pœnali,
mitior interpreta-
tio amplectenda eſt.
cap. in pœnis, de re-
gul. iuris. in 6. Ioan.
Andreas commun.
& Perez numero 8.
m [m] Manus vitiata licet
videatur arida, con
ſeruatur in vita ve-
getatiua, ab eadem
anima hominis, quæ
illam præſeruat a
corruptione (vt pec
cator fidelis eſt ve-
re membrum eccle
ſię, cũ aliquali mo-
tu vitæ, licet careat
perfecta vita gra-
tię) & membrum
inutile ex podagra
aut paralyſi manet
verum membrum
viuum. Perez num.
7. cum Panormita.
n [n] Probat Perez. d.
c. 6. nu. 7. fin. & 8. cũ
Cepola, Præpoſ. Al
o ciat. & Vaſcoleto. [o]
Sic interpretandus
eſt Caiet. & Soto ci-
tati G. nec ſunt con
p tra nos. [p] ſup de ex
com. c. 38. vbi dictũ
eſt quod epiſcopus
nõ diſpenſat in ſup-
plemento ætatis, etiam cum iam initiatis vt miniſtrent. & ca. 35.
§. 4. quoſdam hunc ætatis defectum vocare irregular. vt Nauar.
q nu. 202. §. 11. Sylueſt. irreg. §. 10. Maiol. lib. 1. c. 30. nu. 9. [q] Maiol.
lib. 1. cap. 30 num. 14. Alberic. verb. grandæuus. cap. petiſti. 7. q. 1
r [r] Sup. cap. 2. §. 1. A. nam Ariſtot. ait quod fœmina eſt mas occaſio
natus & defectuoſus. At fęmina licet ſit bigama & illegitima, aut
ſ homicida, non dicitur ob id irregular. [ſ] Dictum eſt. lib. de ſacra-
t men. cap. 21. §. 2. [t] At quia fœmina eſt incapax iuriſdictionis ec-
u cleſiaſticæ, niſi ex priuileg. Papæ, dubium eſſet an actus iuriſdi-
ctionis valerent per l. Barbarius. ff. de offic. prę t. & ſunt poſtea per
x legitimum prælatum ratificandi. [x] [y] Argu. c. illiteratus. 36. d. ex
y fin. 49. d. Sylueſt. Tabie. Arm. verb. hermaphroditus. Anton. 3. p.
tit. 28. c. 6 §. 5. Sylueſt. corp. vitiat. §. 9. Soto d. 25. q. 1. 3. Maiol. li.
1. c. 27. Felician. de irreg. c. 6. Felin. c. cum te. nu. 12. de re iudicat.
Nauar. c. 27. num. 203. §. 5. Alten. lib. 6. tit. 26. fin. In Africa repe-
riuntur multi androgyni qui vtroque ſexu vtuntur, refert Plin.
lib. 7. c. 2. ex Calliphane & Plat. in ſympoſ. & Ariſt. aiunt habere
unam mammillam fœminæ. uid. Aug. lib. 3. gen. ad lit. c. 22. Pere-
ra in gen. lib. 4. uerſ. 27. p. 347. Sixt. lib. 5. biblio. c. 45. ex Franciſc.
Geor. problem. in gen. 2. Viues cum Auguſt. 16. ciui. c. 8. lit. l. an-
drog. i. uir fęmina. quem Liui. Lucan. & alij uocant ſemimarem.
ille primus Semimas dicitur filius Hermæ & Aphroditæ. i. Mer
z curij & Veneris. [z] Refert Soto d. 1. quæſt. 5. art. 8. col. antepen.
Maiol. ſup. & Doctor de S. Ioan. lib. examen de ingenios. cuoi Ga
a len. quod noſtra tempeſtate contigiſſe fertur. [a] Tabien. profeſſio.
§. 2. Ang § 3. Armil. §. 2 cum Pan. & cum Zabarel. Archid. Bri-
xien. Sylueſtr. relig. 3. §. 9. dicunt ualere profeſſionem fœminæ
quæ domi ſuæ manet, in religione uirorum. At quod Dei inſtin-
ctu fecit profeſſionem B. Marina, & Euſemia, ut conuiuat in mo-
naſterio

lis eſſet ſexus ſtatur dicto & electioni illius.[b]

7 Seruus ex corporis conditione eſt aliquo modo irreg.[c] ſi domino ignorante aut cōtradicēte initietur peccat ordinans & ordinatus: & initiatus minoribus, manet ſeruus in omnibus vt prius.[d] ſi ſacris, habet ius vt dato ſimili ſeruo aut pretio, ſe redimat, alias ſeruire debet etiam ſacerdos in obſequijs ſtatui nō indecētibus:[e] & dū manet ſeruus, nō vacabit miniſterio ordinis ſacri etiam cum licentia domini, cum ſit irregul. Si cum licentia domini, aut eo ſciente nec contradicente initietur etiam minoribus, fit liber.[f] Si epiſcopus ſciens alienum ordinet ſacris, reddet duplicatum pretium,[g] & ſeruus fit liber. idem ſiquis alienum ſeruum præſentet vt ordinetur. Si tamen epiſcopus non habeat quo ita redimat, ille manet obnoxius ſeruituti, vt prius.[h] ſacris initiatus non poteſt ſe in ſeruitutem tradere contra dignitatem ordinis: ſecluſa inſigni ratione pietatis.[i] Hæc irreg. non tollitur per baptiſmum, nec proprie diſpenſatur ſine domini licentia. ceſſat tamen reddita libertate per manumiſſionem aut per redēptionem ſerui.[k] De curiale & ratiocinijs obligato dictum eſt ſup. c. 5. ad fin. Abſtemium. (i. qui vinum non bibit) non debet Pontif. initiare ſacerdotio.[l] niſi pro regione vbi diſpenſat propter vini inopiam, ne ſacerdotes celebrent ſub altera ſpecie.[m] non prohibetur tamen initiari minoribus aut diaconatu.[n] Et qui cibum aut potum non poteſt retinere in ſtomacho, ſed ſtatim euomit.[o]

8 Quidam morbi horrorē deformitatem & ſcandalum generāt, & ideo inducunt irregul. pro ſacerdotio aut alijs actibus ordinis. t. leproſus non eſt ordinandus:[p] promotus vero nō debet coram populo ſano celebrare. ſi deformitas nō ſit nimia, poſſet priuatim in occulto celebrare. At coram leproſis qui habere debent propriam eccleſiam & presbyterum, poteſt publicè celebrare, & miniſtrare eis ſacramenta:[q] niſi digitos habeat impotentes, aut labia corroſa,[r] aut alia membra impedita, per quæ celebrare decenter non poteſt. Parochus aut epiſcopus ſi leproſis fiat, debet habere coadiutorem cum congrua portione.[s] Eadem ratio eſt de alijs morbis quæ ſcandalum præbent,[t] vt qui paralyticus eſt cum manibus tremulis.[u] Et ſcabies multa ſimilis lepræ: aliquando morbus gallicus aut alius publicus incurabilis[x] vt phthiſis, peſtis[y] podraga, & chiragra.[z] In hoc defectu Papa non diſpenſat niſi ex graui cauſa.[a] Morbus caducus aut comitialis, ſeu epilepſia eſt duplex. 1. dum ſit arreptitius: de quo inf.[b] 2. ſine dæmonis operatione, ſi faciat hominem ſubito in terram cadere, & ob periculum prohibetur ordinari:[c] quamuis ſemel homo id malum paſſus fuerit, & iam omnino ſanus videatur.[d] Si iam ordinatus eſt, & per vertiginem ſeu ſyncopen ſæpe in terram cadat, debet abſtinere ab officio miſſæ,[e] propter periculum ne in conſecratione, aut affuſione calicis deficiat cum mentis alienatione. Si raro id contingat, ſed ſpumas euomat, & cum clamore ſeu confuſione vocis, præſumitur dæmoniacus, & priuatur vſu ordinis.[f] At ſi raro id patitur ſed abſque ſpuma & vocis confuſione, & apparet plene liberatus (iuxta probationem longiorem epiſcopi, vel prælati prudentis) poteſt celebrare:[g] dummodo habeat ſubminiſtrum ſacerdotem qui miſſam perficiat, ſi forte hic cadat poſt cæptum canonem.

9 Furioſus[h] & lunaticus partim ſimilis eſt epilepticè:[i] At magis pertinet ad defectum animæ. Quod ſi propter organi læſionem habeat etiam inculpatè frequentē furiam, infamiamue, nō eſt permittendus celebrare,[k] quamuis ha-

naſterio virorum, de ſe non valet. Syluestr. Matth. Nauar. conſil. 8. tit. 14. de ætate lib. 1. & addit num. 6. ſi hic defectus apud viros regulares notus ſit in hermaphrodito qui magis in caleſcit in fœminam, expellendus eſt tamquam non profeſſus. Imo licet magis declinet in virum, & valuerit profeſſio, expellendus eſt, vt domi ſuæ maneat ſubiectus prælato ei religionis, aut certè Epiſcopo originario, vt dicit Nauar. conſ. 9. ſed ſi res ſit occulta & maneat in periculo propter quoſdam regulares occulte ſcientes, deberet ſecreto aperire cauſam prælato ſuo ſeu Epiſcopo: & cum illius conſenſu, aut certe cum diſpenſatione occulta Papæ, manere extra monaſteriū ſubiectus prælato.[b] Tabien. & ſummiſ. verb. hermaphroditus cum Bald. c ſup. lib. de ordin. ca. 18. § 3. lib. 1. de matri. cap. 10. § 5. D. Th. add. q. 39. 3. Maiol. lib. 1. cap. 35. & ſeq. Felician. ca. 6 Soto diſtinct. 25. quæſt. 1. 3. Anton. ſup. cap. 6. § 6. Richard. diſt. 25. ar. 5. quæſtio. 1. Syluest. ord. 1. § 3. Seruus. § 6. Nauar. capit. 27. num. 203. § 16. Soteal. verb. clero aſcripti. § 9. ſummiſ. verb. ſeruus. Aſten. lib. 6. tit. vigeſimo. capit. ſi ſeruus ſcienter. 54. diſtinct. At ſeruus inuito domino admittitur ad baptiſmum, ſed non ad religionem Maiol. ca. 36. num. 12. & 9.[d] [e] Anton. Nauar. ca. 22. num. 32. imo ſi prætextu diuini cultus curauit ſe ordinari, vt ſe eximeret à ſeruitute, deponēdus eſt ab Epiſcopo. Soto per cap. ſeruorum. De ſeruis non ord. cap. de ſeruis. 54. diſtin. vid. conc. Gangren. c. 3. cont. Euſtachium ſuadētem ſeruis vt ordinarentur. Gelaſ. epiſt. 1. capit. decimoſexto, aut ſi fugitiuus eſt.[f] Dict. c. ſi ſeruus Nauar. & ſummiſ. ſup. & à ſeculi fortuna liberat dignitas ſacerdotalis. Aſten d. tit. 20. fin. D. Tho. add. q. 39. 3. ad 5. & 2. 2. q. 189. Sylu. ord. 1. § 3.[g] [h] Cap. ſi ſeruus abſente. 54. d. D. Tho. Soto.[i] Soto, vt B. Greg. lib. 3. dial. cap. 1. refert de Paulino Epiſcopo Nolæ.[k] Quando manumiſſio eſt omnino abſoluta: At ſi retento obſequio manumittatur, non tollitur irregul. quia patronus poteſt illum reuocare cum voluerit. c. quicunque in fi. 54. d. Maiol. c. 36. Felic. c. 6. & commun.[l] Nau. nu. 204. § 18 glo. c. ipſi apoſtoli. 2. q. 7. Perez ad Villad c. 16. p. 193. Syl. irregu. § 7. Felic. cap. 6. p. 427. Maiol. cap. 25.[m] Nauar. & ſup. lib. de euchar. c. 13.[n] Nauar. Felician. exprimunt ad minores tātum. At Maiol. nu. 2. cum Ant. Alberic. Felician. etiam ad diaconatum.[o] Nauar. Maiol. cap. 26.[p] Cap. cum percuſſio. 7. q. 1. c. de rector. c. ex parte, de cler. ægrot. Nauar. c. 25. nu. 72. c. 27. nu. 202. § 13. Maiol. lib. 2.

cap. 18. lib. 1. c. 30. nu. 7. Felic. c. 9. p. 426. Syluest. irreg. § 7. corp. vit. 1. § 8. leproſus § 6. Tabien. corp. vitiat. Alber. verb. leproſus. & ſumma confeſſ. lib. 2. tit. de homic. q. 43. vid. Aſten. lib. 6. titu. 21. Villadieg. c. 14. & l. 16. tit. 16. p. 7.[q] Maiol. c. 18. num. 1. Felician.[r] Syluestr. & alij.[s] ſup. cap. 8. § 2.[t] vt in ſimill. Trident. ſeſſ. 21. ca. 6.[t] Nau. & alij ſupra Villad. ca. 14.[u] Maiol. lib. 2. cap. 14. num. 9. lib. 2. c. 24.[x] Maiol. c. 19.[y] Maio. c. 20. & de febri continua. c. 22.[z] Maio. ca. 21. Et de dolore vehementi capitis. c. 23. de paralyſi. ca. 24.[a] Syluest. Nau. num. 202. b inf. F.[c] Nauar. c. 25. nu. 72. c. 27. n. 203. in prin. & conſ. 5. tit. 14. de ætat. lib. 1. c. in litera. 7. q. 2. Villad. ca. 15. in princ. Ant. tit. 28. c. 5. Syl. corp. vitiat. § 8. ver. dæmoniacus. Aſten. lib. 1. tit. 12. q. 4. Felician. c. 6. p. 427. Borgaſ. de irreg. 5. p. cap. de corp. vitiat. p. 111. Pelag. de planct. eccl. lib. 1. ar. 48. F. At arreptitij admittuntur ad communionem, & adſunt miſſæ ſup. lib. de miſſa. c. 32. § 6. G. Maiol. lib. 2. capit. 16.[d] [e] Nauar. arg. § fin. 15. q. 1.[f] de dæmoniaco (qui dicitur energumenus ſeu arreptitius) autores ſup. C. & in propoſito Nau. cum Anto. Villad. idem Turria. in conc. Nicen. ex Arabico cap. 1. & addit ex Apoſt. c. 78. quia energumenus ſuſpectus eſt de mollitia animi, & de anādria (ita. n. vocat Dion.) cum dæmone ſuccubo. At ſi poſt lōgius tempus appareat liber à dæmone, poſſet epiſcopus diſpēſare vt miniſtret in ſuſceptis. Maleficiatus autem licet ſit inhabilis matrimonio ſup. lib. 2. de matrim. c. 8. ſed nō pro ordinibus. dæmoniacus ſolet emittere ſpumas, & abſtinere ab eſu quarundam carnium. Maiol. lib. 2. ca. 16. num. 5. & latè. cap. 17.[g] per. c. communiter. 33. d. vbi Hugu. & comm eſt ſuſpenſus, donec per probationem vnius anni appareat eum morbum non eſſe ex dæmone. & probat Nauar. per iura & cap. vlt (quod modo ſe citat cap. pen.) 7. quæſt. 2. Villadieg.[h] Nauar. num. 203. § 14 fin. Maiol. lib. 2 cap. 14. de quo dictum eſt lib. 1. & 2. de matrim.[i] Lunaticus differt ab epileptico, quia à vitæ ortu ſemper illum comitatur morbus; non ita furioſum aut dæmoniacum. Nau. num. 203. § 14. fi. cum Anton. ſup. Maiol. lib. 2. c. 15. num. 6. & vid. c. 14. num. 2. de lunatico per Chriſtum ſanato Matthæ. 27. qui erat arreptitius: & Chriſtus increpauit dæmonem, quem eiecit. dicunt Chryſoſtom. in cathe. Remig. Eraſm. & propendet Hieronym.[k] Nauar. num. 203. § 14. fin. num. 230. & capit. 25. num. 72. cap. martium 33. d. quando fit cum permanente quadam læſione organi ſenſuum. Maiol. libro ſecundo,

cap.

beat lucida interualla. [l] Huic tamen datur commonio & extrema vnctio, non autem ei qui perpetuo amens eſt. [m] Nec ordinatur qui valde ſimplex eſt ſine perfecto rationis vſu, & ſemifatuus. [n] Nec qui habet morbum cardiacũ ideſt, malum cordis cum alienatione mẽtis. ſi tamen poſt multum tempus inſaniæ, redit permanenter in ſanã mentem, & facta certa probatione ceſſat periculũ, poteſt miniſtrare in ſuſceptis: quia ſolum durante furia dicitur irregu. Regulares quidam per ſua priuilegia diſpenſare poſſunt cum tali religioſo vt ceſſante periculo etiam initietur, aut in ſacris miniſtret. At qui ex vi morbi etiam ob culpam contracti incidit in phrænesim, quę paucis horis aut diebus durare ſolet non eſt irreg. [o]

10 Illegitimus extra matrimonium ſaltem præſumptum [p] etiam inter inſideles genitus, [q] (ſeu qui habet defectum natalium) eſt irregul. [r] ob varias rationes, [ſ] & reducitur ad defectũ corporis aut animæ, [t] Difficilius diſpenſatur quando coitus parẽtũ fuit grauior: vt ex inceſtu intra tertiũ gradũ, vel ex ſacrilego patris presbyteri congreſſu. [u] Per profeſſionem religionis approbatæ quidam putant ex conſuetudine tolli omnem irregul. [x] (præterquam bigamiæ & homicidii voluntarij) præſertim quæ non prouenit ex proprio delicto. [y] At reuera tantũ legitimatur quantũ ad ordines etiã presbyteratus: [z] Filius naturalis legitimus fit ex ſubſecuto matrimonio parentum, [a] Epiſcopus cum illegitimo diſpenſat ad ordines minores & beneficium ſimplex: [b] & hic diſpenſatus ad ſãcerdotiũ nõ manet inhabilis ad beneficium curatum, & epiſcopatum & dignitates: [c] Sed ex his plurimi creati ſunt cum laude epiſcopi & Pontifices. [d] Irregularis eſt in vtroque foro etiam ille qui ob adulterium coniungatæ occultum, [e] aut ob aliam cauſam reputatur in foro exteriori legitimus. Facile tamen obtinebit occultam diſpenſationem Papæ. [f] Imprudens tamen eſt hic qui ſe nun præſumit legitimum ex fama & poſſeſſione, [g] Minuſque eſſet matri non credere, quam ſi credat reputans adulterã. Si bona fide iam initiatus ſacerdotio perſuadet ſibi ſe illegitimum diſpenſare poſſet Epiſcopus ad vſum ordinis. [h] Infans expoſitus dubitari poſſet an ſit legitimus reſpectu futuri: [i] ſed iam presbyter præſumitur legitimus in dubio, [k] (quia melior eſt conditio poſſidentis, & ne de parentibus præſumatur peccatum, vt quod genitus eſt ex matrimonio ſaltem præſumpto cum bona fide alterius parẽtis, nec eo iure quæſito (in quo nemini nocet miniſtrando in ſacris) priuandus eſt. Et ſimili ratione Epiſcopus in eo dubio poſſet diſpenſare vt expoſitus pręſumatur legitimus & initietur etiam presbyteratu, & obtineat beneficia etiam curata. [l] Diſpenſat enim Epiſcopus in omni caſu occulto, maxime dũ eſt du-

l cap. 13. [l] Maiol. lib. 2. c. 14. nu. 4. 6. 8. Alberic. & Roſel. verb. vitiatus. Tabie. corp. vit. Ang. ord. 3. Anton. 3. p. tit. 29. c. 5. Iacobat. de concil. lib. 3. ar. 1. D. Tho. 3. p. q. 82. ar. vlt. ad 3. & Catechiſ. Pij V.
m tit. de ord. [m] Sup. lib. de confir. c. 11. §. 9. D. lib. de euchar. c. 42. §. 3. At non ordinetur amens. Nauar. ſup. & nu. 205. §. 2. Syl. corp.
n vit. § 8. Anto. [n] Maiol. c. 13. nu. 7.
o [o] At ſi ſacerdos poſt anni amẽtiam fiat plene ſanus, poteſt miniſtrare, vt qui per ebrietatem, aut per vehementem paſſionem irę aut amoris verſus eſt in furorem ad horam, nõ arcetur ab ordinatione. Nauar. ca. 25. nu. 72. quia non ſit cum permanẽte lęſione organi ſenſus: ſed per paſſionem temporalem, quæ inebriat. vid. Nau. c. 27. nu. 230. Maiol. lib. 5. c. 48. in princ. nu. 11. quia cle. 1. (quæ corrigit. c. inſaniens. & c. ſeq. 15. q. 1.) excuſat: vt euẽtus excuſare ſolet à peccato, vt ait Maiol. cum Gabr. 2. d. 22. q. 2. con. 3. Marian. Tiraq. de pęn. temp. cauſa. 2. & 3. contra Alex. Alen. & Bonau. qui iuſtũ non excuſant à culpa & euẽtu.
p [p] Sup. lib. 1. de matrim. c. 20. §. 2. Couar. 2. p. Sponſ. c. 8. §. 2 nu. 16. & §. 1. nu. 2. D. Tho. add. q. 68. ſummi. Maiol. lib. 1. c. 4. num. 20 & cap. 5.
q Felic. ca. 6. [q] Quia baptiſmus non tollit irreg. ex illegitimitate aut bigamia ſed pro ſucceſſione, natus ex concubina, reputabatur legitimus
r apud gentiles. [r] Includit omne genus illegitimorum. Nauar. cap. 27. nu 201. cum glo. c. niſi cum pridem. de renunt. vbi tantum loquitur pro epiſcopatu. ſed omnis illegitimus eſt irreg. c. 1. & fin. de filijs presbyt. c. per venerabil. Qui fil. ſint leg. Theol 4. d. 25. Richar. ar. 4. q. 3. Soto. q 1. ar. 3. Palu. d 41. q. 3. D. Tho. add. q. 39. 5. & q. 68. Cord. lib. 1. q. 35. Maiol lib. 1. capit. 7. Couar. cle. p. 1. in princ. nu. 9 & p. 2. §. 3. nu. 4 Syl & ſummiſ. verb. illegitimus. irreg. § 20 vbi Ang §. 20. nu. 52. Ant. 3. p. tit. 28. c. 4. Alten. lib. 6. tit. 22. Sylue ordo. 4 §. 1. Felic. de irreg. c. 6. Ledeſ. 2. p. q. 20. art. 2. f 363. Villad. de irreg. c. 10. Bern. Diaz. pract. c. 14. Caſſan. conſuet. Burgund. rub 8. §. 3. ſic olim in lege vete. Deut. 23. Manzer ideſt natus ex ſcorto, & Eunuchus excludebantur à miniſterio eccleſiæ vſque ad 10 generationem. Et alij Leuit. 25. quæ lex iam ceſſa-
ſ uit. [ſ] Doct. aſſignant tres rationes. 1. quia dignitas ordinis requirit claritatem: & ſordeſcere non debet ex ijs qui obſcuro genere nati ſunt. D. Thom. & Theol. d. 25. quare illegitimus non dicitur filius abſolute, nec de familia, domo ſeu cognatione parentis (quę ſunt nomina iuris, non naturæ) non deferunt arma & inſigni a parentum, Molina. lib. 1. de primog. c. 4. num. 45. & ſeq. nec poteſt pater in perſona ſpurij inſtituere maioratum. Molin. lib. 2. c 11. nu. 27. per l. 10. Taur. & l. 10. tit. 13. p. 6. A quibuſdam dicitur infamis & turpis perſona Molina. lib. 1. c. 13. nu. 16. Perez ad Villad. d. c. 10. & cum Alciat. lib. 10. Parerg. c. 8. Tiraquel. de primogen. c. 15. Caſſan. Catal. glor. 11. p. conſid. 25. glo. in ca. 2. de fil. presb. in 6. Abb. c. præſentium. nu. 2. eod. tit. Ripa. c. inter cunctas. nu. 16. de ſeg. iur. Bertach. de epiſc. 2. p. lib. 2. Addunt 2. rationem in pœnam parentum: quia hic ſolet eſſe imitator paternæ inconti-
t tinentiæ, & male morigeratus, qui patrem habet incertum. [t] Nauarra reducit ad defectum corp. alij ad infamiam, quæ potius per-

u tinet ad defectum animæ. [u] Sixt. V. in proprio motu cont. illegitim. hos excludebat à religione, quem tamen temperans ferè omnino reuocauit Greg. 14. Et addit, ſi pater [illegible] profeſſus ante aut poſt natiuitatem ſpurij etiam naturalis, non eſt filius in eadem
x religione admittendus. [x] Soto. d. 25. q. 1. 3. col. 2. & ſauet. auth. de monach. in princi. dicit religionis ingreſſus omnem tollit irreg.
y [y] Syl. irre. §. 20. & §. 28. verſ. 2. cum Hoſt. F. Medin. lib. 1. inſtr. c. 11. §. 12. Cou. cle. 1. p. §. 2. nu. 6. quia c. 2. de fil. presbyt. dicit niſi aut monachi ſint, aut in congregatione canonica regulariter viuentes (quare ſatis eſt per vota ſimplic. Socie. factum eſſe religioſum) idem Villad. col vlt. Abb. Anan. Socin. Syl. illegit. §. 6. vid. Nau. c. non dicatis nu. 92. & com. 2. De regular num. 60. conſ. 1. tit. de regul. lib. 3 conſ. 1. tit. 18. de fil. presb. lib.
z 1. [z] Nau. ſup. vt ſe explicat. c. 27. num. 201. §. 10. Rich. d. 25. Palu. d 41 q 3. ar. 2 con. 2. Cordu. caſ. 34 Tab. beneſ. 2. § 14 Rebuſ. prax. tit. diſpenſ. in defectu natal. nu. 8. fol. 408. Ledeſ. Felica
a ſup. [a] Sup lib. 1. de matri. c 20. § 2. & c.
b 21. [b] Nau. nu. 201. §. 20. per ca. 1 & 2. de fil presbit Soto. Tab. Rebuſ. Syl. irreg. §. 5 Villad. cap. 16. vbi Perez Ploue. de irregul. vol. 9.
c tract. [c] Nau. c. 27. n. 201. c. 25. nu. 117. qui defectus in illeg. eſt naturalis à principio ortus, & eſt intrinſecus (ita vt non purgetur per baptiſmũ, vt nec bigamia) Syl. benefic. 3. §. 10. Tab. beneſ. 2 §. 16. 20. Arm. §. 28. Archi. & alii in c. 1. de fil. presb. Cou. 2. p. ſponſ. c 8. §. 8. n. 5. illat. 5 Et addit illat. 6. cum Lap. & Dominic. hic diſpenſatus ad curatũ, ſcilicẽt, certũm, non poteſt obtinere, niſi primum curatum. At ſi diſpẽtetur ad curatum in communi, ſeu ad incertum, poſſet obtinere aliud ac aliud, relicto primo Syl. beneſ. 3. §. 11. cũ Pan.
d [d] Sup. lib. de ord. c. 27. §. 4. Maiol. lib. 1. c. 4. [e] Nau. nu. 201. 194.
e §. 6. Cou. § 3. ad fi. Ledeſ. Felic. commu. cit. lib. 1. de matrim. c. 21.
f § 2. cont. Caſtrum lib 2 leg pœn. c. vlt. [f] Nau nu. 201. cum Hoſt. & Ant. c. 1. per dict. c. niſi cum pridem §. perſonæ. De renunt. vbi glo. & Abb. Albert. ver. illegitimi. Ant. 3. p tit. 26. c. 4. circa princ.
g Maiol. c. 7. [g] cit. lib. 1. Matr. c. 21. § 1. F. & ſeq. maxime ſi tempore quo conceptus eſt, maritus cum ea vxore maritalẽ vitam agebat.
h Nau. ſup. & conſ. 1. tit. 18. lib. 1. [h] Fatetur Nauar. conſ. 3. tit. 14. de ætat. lib. 1 Grat. ad c. nõ inuitati. 9. q. 1. § his autoritatibus. per c. Lugdunenſis. eo. Caſt. ſup. licẽ quia Soto. d. 22. q. 3. 1. Syl. ver. ſuſpenſio. & quidã recent. hãc potius vocãt ſuſpenſionem ab exercitio ordinis habiti, quã irreg. & quidam id Trid. ſeſ 14. ref. c. 6 ex delicto, extendunt ex delicto alieno (ſic enim illegitimus priuatur ob delictum patris ſup. S.) & quia Trid. concedit Epiſcopis omnẽ caſum occultum, vt dictum eſt lib. 2. de matri. c. 3. §. 2. ſic Epiſcopus diſpenſat in quadam irregul. ob infamiam prouenientem ex delicto parentum. At nimis extendit Nauar. d. conſ. 1. quod Epiſcopus diſpenſat cum iſto illeg. etiam vt promoueatur ad vlterio-
i res ordines. [i] Maiol. lib. 1. c. 10. nu. 1. imo & c. 7. de præterito. Couar. cle. p. 1. princ. nu. 9. de peccato exponentium infantes ſup. lib.
k 1. de matrim. c. 19. §. 3. Alten. lib. 5. c 32. col. 5. [k] [l] Dict. lib. 1. de
l matrim. capit. 20. §. 2. K. Couar. ſup ſaltem in eo dubio diſpenſet

Epiſco-

Epiſcopus. Greg. Papa IIII. anno 91. data bulla in gratiam con fraternitatis pro expoſitis, decernit, ut habeantur pro legitimis,
m & puri ſanguinis ad omnes præbendas. ᵐ Syluestr. diſpenſ. §. 5. Couar. 2. p. Sponſ. c. 8. §. 8. num. 8. cum Areti. Calder. Dec contra Iaſ. & Alciat. ſed addit, num. 10. ad fin. qui habet à principe poteſtatem legitimandi, non ideo poteſt diſpenſare cum illegitimo
n ⁿ Syluestr. illegit. §. 7 verſ. 3. pri uil. §. 3. verſ. nam ſi. cleric. 2. §. 4. cũ Hoſtien. Maiol. lib. 1. c. 8. num. 6. Anton. 3. p. titu. 29. c. 4. verſicu. 2. Tabie. ord. 4. Atten. lib. 8. & ſignificat Cou. d. nume 10. Niſi aliunde mens Papæ colligatur. quia ſat eſt diſpenſationẽ, quæ eſt res odioſa, habere aliquẽ effectum: & reſtringenda eſt.
o ᵒ Sylu. benefic. 3 §. 16. Aug. & conſultis Iuriſperit. Salmã. cõt. Tabie. benef. 2. §. 16. ſi.
p ᵖ Sup. lib. de ord. capit. 2 & 7.
q ᵠ Conſulti anno. 84. Salmanti. Bañes Vera & alij Theol. & Iuriſper. poſt dili gens ſtudium. & ita reſpondit è Roma. Datarius vir doctiſſimus. Vt excommunicatus aut qui in excõmu. celebrauit factus irregul. eſt inhabil. beneficio & epiſcopatui: ſi tamẽ abſoluatur aut diſpenſetur, manet aptus etiam epi
r ſcopatui. ʳ Iidem & alij conſulti. Sic Redin factus eſt Epiſcopus Tiraſonæ, & Pet. de Gueuara Epiſcopus Ciuitatẽ. cũ tamẽ fuerint adiutores in Gallecia &c. Facit Conc. cle. p. 2. §. 7. Et iura non iubẽt amplius exprimere in diſpẽſatione, ac ſubinde non requiritur expreſſio. Nauar. c. 22. nu. 86. ſup. lib. 2. de matr. 3. cap 3. & 7.
ſ ſ Coua. 2. par. Sponſ. c. 8. §. 2. nu. 24. & cõmu.
t ᵗ Maiol. lib 1. ca. 8. no 8.
u Sylu. illegit. §. 7. ᵘ Maiol, nu. 10. & cõmun.
x ˣ Maiol. nu. 11. poteſt tamen ad canonicatum eccleſiæ collegialis. & olim ad perſonatum in 14. anno diſpenſabat Epiſcopus. c. indecorum. de ætat. ſpecular. cap. licet canon. de elect. lib. 6. num. 23. At nunc requiruntur anni 22. incepti, ut poſſit iuxta Trid. ſup. ſtatim initiari ſacris: quia pro ſubdiaconatu requiruntur anni 22. Tri. ſeſſ. 23. c. 12 ſic Epiſcopus non diſpenſat cum homicida ad curatum Nauar. c. 27. nume. 240. quia non poteſt cum eo diſpenſ. ad ordines
y ſacros ʸ Sup. capit. 4. ᶻ ᵃ cap. 5. & §. 1. & 2. ᵇ Lib. de ord. cap. 16.
z §. 2. At hæc prohibitio ordinandi Idiotam. cap. illiteratos. 36. d.
a b ᵇ Trid. ſeſſ. 23. cap. 4. non facit irreg. vt falſo putat Nauar. cap. 27.

num. 205. §. 1. Perez ad Villad. cap. 16. p. 179. per cap. quando
c Epiſcopus. 24. d. ᶜ Lib. de ord. c. 17. §. 2. cum Trid. c. 4. & pro mi-
d noribus Trid. c. 11. ᵈ Trid. c. 13. 14. ſup. lib. 3. de pœnit. cap. ult.
e ᵉ Perez ſupra. Hoſt. capit. cum in cunctis. De elect. Vincen. dict.
f capit. illiteratos. ᶠ Nau. de pœnit. d. 6. c. placuit. §. caueat. & cap. 4. num. 3. Anton. 3. p. titu. 17. c. 16 §. 1. Palu. 4. d. 19 Sylu. confeſſor. 3. §. 14. 17. Durand. ſumm. tit. de confeſſore. q. 2. Fr. Alex. lib. 1. ti. 2. c. 3. fin. Maiol. li. 1. c. 32. lib. 2. ca. 13.
g nu. 8. ᵍ Perez. ſup. c. ſedulo. ca. nullus. 38. d. ſpecul. tit. diſpenſatio. §. nũc verſicu. 27.
h ʰ Trid. ſeſſ. 21. c. 6.

bium facti, quando facta diligentia de natalibus habetur pro legitimo, aut omnino neſcitur eſſe illegitimus. Qui ſeparatim diſpenſat cum adulterino aut inceſtuoſo, hic poſſet diſpenſare cum habente utrunque impedimentum.
m ᵐ Dum Pont. in diſpenſatione dicit, legitimamus. N. quoad omnia: intelligitur ad minores ordines tã
n tum. ⁿ At diſpenſatus à Pont. aut à legato ad omnes ord. & beneficia etiam curata aed dignitates; cenſetur diſpenſatus ad Epiſcopatum.
o ᵒ Et generaliter ſublatis per diſpenſationem alijs irreg. (præter illegitimitatem.) Qui manet habilis ut initietur ſacerdotio, & obtineat curatum, manet ſimiliter habilis ad ordinem Epiſcopalem (qui non
p eſt diuerſus ordo à presbytero, ᵖ ſed noua poteſtas) & ad beneficiũ
q Epiſcopale, ᵠ ut diſpenſatus ad ſacerdotium iudex, qui erat impeditus defectu perfectæ lenitatis, po-
r teſt fieri Epiſcopus. ʳ Sic legitimatus per ſubſequens matr. poteſt
ſ creari epiſcopus. ſ Diſpẽſatus ſeu legitimatus ab uno epiſcopo (nempe ad minores & beneficium ſimplex) eſt ubique idoneus ut hæc
t recipiat ab alijs epiſcopis. ᵗ At ut epiſcopus non diſpenſat ad digni-
u tatem & perſonatum, ᵘ Ita iam nõ uidetur diſpenſare ad canonica-
x tum eccleſiæ cathedralis, ˣ qui requirit ordinem ſacrum, iuxta Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 22.

11 Alij defectus animę impediũt ab ordinatione: ut in re ſupernaturali ſi caret baptiſmo uero, aut eſt hæreticus, uel ſuſpectus de fide
y [redacted]ophytus. ʸ Si careat pleno [redacted] motum [redacted]
z feciſſe enormia peccata, ᶻ Aut qui propter notorium peccatum fa-
a ctus eſt infamis. ᵃ Defectus ſcien-
b tiæ impedit ordinari: ᵇ Maiorque ſcientia requiritur pro ratione maioris ordinis, prima tonſura non eſt initiandus, niſi ſit confirmatus, ſciatque fidei rudimenta, & le-
c gere ac ſcribere. ᶜ Pro ordinibus minoribus ut latinam linguam intelligat. Pro maioribus requiritur maior ſcientia, præſertim eorum quæ pertinent ad exercẽdum pro-
d prium ordinem. ᵈ Puerum tamẽ bonæ indolis (de quo ſpes probabilis ſit quod poſtea diſcet opportuna) poſſet Epiſcopus initiare.
e ᵉ Et pro regularibus, aut pro oppidis ruſticorum minor ſcientia ſa-
f tis eſt. ᶠ Maxime ubi penuria eſſet literatorum. Suſcepto iam ordine, idiota ſeu ignarus literarum ex diſpenſatione Epiſcopi non pro-
g hibetur miniſtrare. ᵍ Parocho illiterato dandus eſt coadiutor, de-
h ſignata congrua ſuſtentatione. ʰ

C A P. IX.

De quorũdam ſtatuum irreg. vt de Pont. & Card. de Epiſcopo aut regularibus.

§. 1. *Quas irreg. incurrat Epiſcopus. de ſummo Pont. de Cardinalibus & beneficiarijs.*

2 *De regularibus, ſi prohibeantur à prælato ob defectum occultum? De ætate & dimiſſorijs ab Epiſcopo loci.*

3 *Quis diſpenſet cum regular. & circa homic.*

AD Epiſcopum aſſumendus non eſt qui habet ullam ex
a 12. irreg. Apoſtolicis. ᵃ Non eſt ex
b laico creandus. ᵇ Ad Epiſcopum iure requiritur ętas 30. annorum.
c ᶜ Gradus licentiatus in Theologia uel ſacris Canonibus: aut certe
d approbatio per Academiam: ᵈ & in religioſo electo approbatio per
e ſuum prælatum. ᵉ Epiſcopus ſubijcitur ijs irreg. quibus alij clerici: ut ſi confert ordines aut ſacramentum confirmationis, uel conſecrat eccleſiam aut uirgines ligatus
f cenſura. ᶠ Si promouet indignos notos priuatur uſu, eos ordines conferendi, quos dedit indignis. At Epiſcopus per ſuum confeſſarium diſpenſari poteſt in ijs in qui-
g bus cum ſibi ſubditis diſpenſat. ᵍ Prohibetur Epiſcopus deſerere eccleſiam ſuam abſque diſpenſa-
h tione Papæ. ʰ Solus uero Papa
i poteſt ſponte renuntiare. ⁱ Epiſcopus, presbyter aut diaconus

a ᵃ Sup. ᵃ cap. 2. §. 2. Paol. ad Tit. 1. & 1. ad Tim. 3. de qualitatibus Epi Trid. ſeſſ. 22. c. 2. ſup. lib. de ord. cap 32. 33.
b ᵇ Trid. ſeſſ. 22. cap. 2. & ſyn. 6. act. 4. ca. ſtatuimus. 16. d. Veba. & Inno. III. cap. pręficiẽdus c. à multis de ęta. & qualit. Sotea verb. Epiſcopus. §. 4. 5. 6. Maiol. lib. 4. ca. 12. num. 6. vt ſit initiatus ſacris, & addit Trid. ſeſſ. 23. ca. 2. electus & confirmatus Epiſcopus tenetur conſecrationẽ ſuſcipere intra tres mẽſes.
c ᶜ ca. cum in cunctis. de elect. quod confirmat Tri. ſeſſ. 24. ref. c. 1. & eadem ætas requiritur pro Cardinali, etſi quo, tamen Papa diſpenſat ſæpe. Conc. Baſileen. ſeſſ. 25. Maio. lib. 1. c. 30. nu. 13. lib. 2. ca. 3. no. 6. ſed pro electione Papę non requiritur certa ętas, ſed rationis vſus. & addit Maiol. d. nu. 13. ſi puer eligeretur in Papam, eſſet repellendus. idem Cordub. li. 4. q. 10.
d ᵈ Tri. ſeſſ. 22. cap. 2. Guillel. Durand. ſeu ſpecul. cũ add. in c. quãuis de elect. in 6. nume. 8.
e ᵉ Trid. ſup. Maiol. lib. 4. ca. 9. nu. 4. fin. quia multi regulares etiam doctiſſimi non ſolent gradu inſigniri. in quo Trid. onerat conſcientiam. vid Ludouic. Bologn. conſil. 47. nu. 5. ſed in alijs ſcrutinium circa regulares fit ſicut in ſæcu-
f laribus Tri. ſeſſ. 24. c. 1. ᶠ Sup. c. 7. §. 1. Maiol. li. 2. c. 2. li. 4. c. 4. & ſi
g promoueat indignos notos. Maiol. lib. 4 c. 3. nu. 4. ᵍ Per Docto.
h cit. lib. de indolg. c. 28. §. 1. H. Maiol. lib. 2. cap. 2. fin. ʰ Citati lib. de ord. ca. 32. §. 2. H. ſi aſt Epũs deſerat eccleſiam ſuam abſque diſpenſatione, fieri irreg. dicit. Mai. li. 2. c. 1. nu. 11. ſi. li. 3. c. 5. & c. 6.
i nu. 3. ſed nõ probat. ⁱ Vt Celeſt. V. Papa cui ſucceſſit Bon. VIII. qui edita cõſt. declarauit id licere. refert Platina & alij. Itẽ Ci-

riacus Papa, Pontiani ſucceſſor, quem aiunt ſublatum de Pontifi-
cum numero, eo quod cedens Pontificatu, comitatus eſt vndecim
mille virgines, faſcicul. temp. Naucler. Genebrar. lib. 3. an. 234.
k Maiol. lib. 2. c. 4. nu. 7. fin. lib. 3. c. 6. nu. 7. [k] Syluest. irreg. §. 23. per
c. penult. 21. q. vlt. & addit Syluest. extendi ad omnes qui ſub ec-
cleſiaſtica regula
ſunt, nõ tamẽ ipſo
iure. c. ſi quis Epi-
ſcopus. 23. q. vl. At
hi non ſunt irreg.
ſed excommunica
l ti. [l] Sup. c. 2. §. 1. B.
Cathecumenus eſt
Incapax ordinis. Ma
iol. lib. 2. ca. 4. nu. 6.
& fabula eſt quod
fertur de Ioan. 8. fę
mina Anglica ſup.
lib. de ſacram. c. 21.
§. 2. vid. Maiol. lib.
2. c. 4. num. 4. aut ſi
eſſet hermaphrodi
tus, de quo d. eſt. c.
m 8. §. 6. [m] Maiol. lib.
2. c. 4. num. 3. & 8.
Bern. Diaz. pract.
c. 56. addi Maiol. n.
7. quamuis fuiſſet
homicida, & lib. 5.
c. 48. num. 2. poteſt
tamen ex paralyſi
fieri ineptus ad ce-
lebrandam miſſã.
n Mai. nu. 9. [n] [o] Dice
o tur inf. lib. 2. de Põ
tif. claue. c. 31. §. 5.
Maiol. lib. 2. ca. 14.
p nu. 7. [p] Quia ille
ſic electus eſt ve-
rus Papa cum ſu-
prema poteſtate,
nec poteſt hic in-
nocens deponi ab
eccleſia quæ eſt in-
ferior. quare falſo
Bern. & Lancelot.
cum glo. ſingulari
in cap. ſi quis pecu
nia. 79. dicit hunc
eſſe deponendum.
q [q] Maiol. lib 1. c. 20.
nu. 3. lib. 2. c. 4. n. 3.
ſi eſſet ſurdus aut
r fieret mutus. [r] Sup.
lib. de ord. c. 7. § 3.
Maiol. lib. 4. c. 1 n.
6. vid Cou. 1. Var.
ſ ca. 10. [ſ] Sup. lib. de
ord. c. 32. §. 4. & in-
fr. lib. 1. de Pontif.
c. 19. Maiol. lib. 2. c.
t 4. [t] [u] Maiol. lib. 4.
u c. 7. nu. 2. & lib. 2. c.
x 4. [x] Maiol. lib. 2. c.
4. vt quod habeat

ne prætextu iniuſtę excõmunionis
k recurrat ad Imperatorem. [k] Qui
l vir baptizatus, [l] in Pont. ſummum
legitimè electus eſt, nullã propriè
m habet irregul.. [m] Quæ illum im-
pediat à celebratione miſſæ, & exe
cutione officij, ſi tamen probetur
hæreticus, his per generalis concil.
ſententiam damnatus, deponitur
n pontificatu. [n] Si furioſus fiat, eligẽ
o dus eſt coadiutor. [o] Si coniugatus
erat, & vxor eius, quæ putabatur
mortua appareat, compellenda eſt
propter bonum eccleſiæ, vt ſepara-
p ta maneat in monaſterio. [p] Si cæ-
cus fiat, iuuãdus eſt alijs miniſtris.
q [q] Si quis conſecretur Epiſcopus
antequam ſit initiatus ſacerdotio,
r eſt denuo conſecrandus. [r] Quia
poteſtas Epiſcopo non confertur
niſi extendendo characterem ſa-
cerdotis.. Papa ſucceſſorem ſibi
ſ eligere non poteſt. [ſ] Dum electus
eſt, id tantum opponi ei poteſt per
modum exceptionis, quod à mino
ri parte Cardinalium electus ſe ge-
t rat pro legitimo Pontifice. [t] Reli-
quæ exceptiones electo opponi nõ
poſſunt, niſi poſt acceptam poſſeſ-
ſionem pontificatus: vt quod ſimo
u niacè electus ſit, [u] aut quod ha-
beat aliquam irregul. officio con-
x tradicentem: [x] Ordinatus ſubdia-
conatu à Papa, non poteſt vlterius
y promoueri ab inferiore prælato: [y]
Non propter irregul. ſed ob digni
tatem vt beneficium quod eſt affe
ctum per impoſitionem manus Pa
pæ, acquirit priuilegium dignitatis,
ne poſſit conferri ab inferiore. Car
dinales habent proprias obligatio-
z nes. [z] Ad dignitatem Cardinala-
tus requiritur ætas, & qualitates
a quæ in Epiſcopo. [a] Et ſubijcitur ijſ
dem irreg. quibus & alij clerici. Be
neficiarius qui incompatibilia be-
b neficia retinet, dicitur irregul. [b] &
incurrit alias pœnas iuris, ſit inha-
bilis ad futura beneficia, & priua-
c tus beneficiis habitis. [c] Presbyter
aut alius clericus qui habet digni-
tatem aut perſonatum prohibetur

audire leges aut phyſicam. i. Medi
d cinam. [d] Quod ſi vltra bimeſtre
audiat, non poteſt in ſuſceptis ordi
nibus miniſtrare, nec ad vlteriores
promoueri.

2 Regularium eſt propria irreg.
quidam aiunt regularẽ fieri irreg.
ſi exeat clauſtrum ad audiendum
leges aut phyſicam. i. Medicinam:
e niſi intra duos mẽſes reuertatur. [e]
Nouitius ante profeſſionẽ, aut in
religione ſocietatis Ieſu ante vota
poſt biennium probationis admiſ-
ſa, non poteſt initiari etiam prima
f tonſura, niſi à proprio epiſcopo. [f]
Profeſſus oblatum Epiſcopatũ ac-
ceptare non poteſt ſine ſuperioris
g licentia. [g] Prælatus poteſt ſub ex-
commu. lata prohibere regularem
ſuſcipere ordines etiam pro defe-
h ctu occulto: [h] & tamen ſi furtinè
ſe ingerat, non fit irregul. vt quidã
i putant, ſed ſuſpenſus. [i] Si quis ſi-
moniaco pacto receptus eſt in mo-
k naſterium, [k] aut per vim ſeu gra-
uem metum coactus eſt profiteri,
priuatur virorum monaſteriũ bo-
l nis eius. [l] Qui à confeſſario petit
vt propter delicta etiam occulta &
leuiora quæ confitetur, imponat
ſibi pœnitentiam intrandi mona-
ſterium, & coactus intrat, iſte non
debet à prælato mitti pro ſuſcipien
m dis ordinibus. [m] Secus ſi ſponte
intret aut profeſſionẽ confirmet.
Apoſtata religionis non eſt ordinã
n dus. [n] ſi regulares non ſeruent in-
terdictum eccleſiæ matricis, quidã
munt fieri irregul. at ſolum incur-
o runt excommu. [o] Fit ſuſpenſus, ſi
abſque ætate initietur ſacris (quia
priuil. abrogatum eſt per Concil.
p Tri. [p]) vel extra tempora, [redacted] niſi pri
uilegium pro ſupplemento ætatis,
& extra tempora ſit expreſſe obten
ſ tum à Pont. poſt Concil. Trid. [ſ].

3. Cum religioſis facilius diſpen-
t ſatur. [t] Quidam prælati religonis

legere ius ciuile. Nau. cõſ. 1. ti. 50. ne cler. vel monach. li. 3. & addit
cõſ. 2. poſt aſſumere doctoratũ in iure ciuili, cõtra Maio. idẽ multi
rec. Iuriſp. Addũt rec. cũ prædicto Nau. cõſulto, habẽs dignitatẽ, cũ
lectione canonũ, poſſet audire ſimul quotidie vnã vel duas legẽ,
vltra dictos duos mẽſes, vt melius intelligat canones. cõtra Sylu.
excom. 9. caſ. 6. ver
c ſic. 3. nu. 24. [c] Dict.
c. ſuper ſpecula, at
hic ſolum fit excõ
f monitus. [f] c. mona
ſterij 2. 29. q. 3. Tri-
dent. ſeſſ. 23. ca. 10.
Sylu. relig. 5. §. 10.
Tiraq. retract. 1. §.
1. glo. 8. nu. 29. At
olim per epiſt. 1.
Gelaſ. ca. fin. 77. d.
prælatus religionis
initiabat nouitium
minoribus, nũc ve-
ro ſi expediat ini-
tiari, fieri debet à
proprio epiſcopo.
Maiol. li. 2. c. 1. vbi
late de illis irreg q̃
ſunt propriæ regu-
g larũ [g] Maiol. d. c. 1.
n. 9. & in religione
ſocietatis Ieſu fit à
profeſſis votũ non
acceptãdi niſi com
pellãtur lib. de or.
h c. 32. §. 2. Trid. ſeſ.
i 14. ref. c. 1. [i] Nau. c.
25. n. 70. F. Me. li. 1.
c. 12. §. 13. ſed falſo
Maiol. d. c. 1. n. 11.
k vocat irreg. [k] Maio.
nu. 3. Nau. c. 27. nu.
106. in c. ſtatuimus.
de reg. n. 25. Syl ſi-
monia. §. 13. ver. 5.
Tab. §. 16. Arm. §.
50. Cai. exco. c. 72.
vid. Sot. li. 9. iuſt. q.
6. ar. vl. At cle. 7. c
ceſſit ne pęnã in-
currãt moniales, q̃
cũ ſimoniaco pacto
admittũt. Nau. &
Cõpen Men. verb.
moniales. §. vl. Syl.
§. 15. Ant. 3. p. tit.
24. c. 70. quia vt fę-
mina pro matrimo
nio eget dote, ita &
pro monaſterio (&
vltra numerũ poſ-
ſunt recipi plures
cũ dote) & ex cõ-
ſuetudine pro mo-
niali datur appara-
tus cęnę. Nau. apo.
de reddit. q. 1. mon.
84. & li. de reddit.

y vxorem quod ſit demens aut mutus. [y] Sup. de ord. capit. 23. §. 4.
Maiol. lib. 4. cap. 18. Syl. ord. 4. §. 10. Tab. ordo. 4. & intelligitur de
z ordine ſacro. c. ſi inim. 1. q. 1. ſecus de minoribus. [z] lib. de ord. c. 27.
a [a] Trid. ſeſ. 24. c. 1. ſup. lit. C. Maiol. lib. 2. c. 3. ſi. [b] Maiol. lib. 3. cap.
b 4. cum Specul. titu. de diſpenſ. §. iuxta verſ. ſcandalum etiam. vid.
c Trid. ſeſ. 7 ref. ca. 3. vbi confirmat pœnas iuris. [c] Cap. de multa. de
præbend. quod confirmat Trid. ſeſ. 7. c. 4. & facit ſeſ. 24. capit. 17.
d Nauar. c. 27. num. 116. c. non dicatis nu. 59. de regul. per ca. ſuper
ſpecula. ne cler. vel monach. Maiol. lib. 2. c. 1. nu. 13. lib. 3. ca. 5. nu.
8. Caiet. excom. c. 50. Bern. Diaz pract. c. 54. Arm. excom. §. 48. at
reuera hic tantum fit excommunicatus, quamuis Maiol. & Arm.
irreg. §. 85. vocent irregul. Syluest. irregul. §. 22. Soto d. 25. q. 1. 3.
qui male citat. c. ad aures, de ætat. pro. c. ſuper ſpecula. At diaco-
nus qui habet beneficium ſimplex, non prohibetur audire leges.
Nauar. Syl. ſup. §. 27. verſ. 7. cum Pan. & commun. & in d. cap. ſu-
per ſpecula. idẽ Syl. ſcientia. §. 1. ſi. Itẽ habens dignitatẽ põt præ-

q. 1. n. 100. Tri. ſeſ. 25. ref. c. 3. Auth. vt determinatus ſit numerus
l cler. ante med. [l] facit Tri. ſeſ. 25. reg. c. 19. Maiol. d. c. 1. n. 6. & 12.
m [m] Maiol. n. 14. cũ Specul. [n] Maiol. d. c. 4. n. 15. & li. 3. c. 34. Bañes
n cũ Caiet. ſecunda ſecundæ, quæſt. 12. 1. & Cai. verb. exc. c. 61. 64.
Syluestr. Caiet. & alij Summiſtæ. verb. apoſtata. Paluda. d. 18 q. 3.
ar. 3. Nau. c. 27. n. 131. cõſ. 1. tit. 9. de apoſta. li. 5. c. nõ dicatis. n. 93.
Milis in promp. iur. verb. monachus. Lapus. alle. 34. quẽ Nau. ibi
o doſe citat. 24. [o] Nau. c. 27. n. 146. 187 ſi. Arm. interd. §. 57. ſed fal-
p ſo Maiol. d. c. 1. n. 13. dicit fieri irreg. [p] Trid. ſeſſ. 23. c. 12. ſi. & ſeſſ.
q 25. reg. c. vlt. excludit penitus priuil. regular. quo adhoc. [q] Sup. li.
de ord. c. 23. §. 4. Conc. Tole anni 1583. act. 3. c. 47. facit Syl. or. 3.
§. 3. Maiol. li. 4. c. 9 n. 3. & cõc. citat declarationẽ in cõgreg. Card.
r [r] Maiol. li. 2. c. 20. n. 2. c. nullus, vbi gl. 58 d. At in ſociet. Prouinc ex
ſ priui. Greg. XIII. cõcedit reuerẽdas: & derogat Cõc. Tri. [ſ] Quale
t habet ſolus Generalis in Societ. Ieſu, & vix in eo diſpẽſat. [t] Nã
cum quodam bigamo, & homicida non voluntario diſpenſari ſo-

a let ſi religionem intret. [u] Claud. verb. prælatus. §. 3. diſpenſatio. ad fin. Pius V. Prædic. Iul. II. Minim. & Canonic. regul. S. Saluator. Gregor. XIII. anno 74. Ciſtercienſ. Compend. Bernard. abſolut. quo ad monach. §. 11. Benedict. XIII. Benedictin. Hiſpan. quod fuit confirmatum in Conc. & ordini S. Iuſtinæ. vt ſuperius in capitulo generali, habetur in compend. de cenſur. tit. de priuil. cap. 14. [a] Ita Romæ vtuntur Minimi in praxi circa externos: vt per Trid. ſeſ. 24. c. 6. poteſt epiſcopus cum ſubditis. Compen. Mendic. verb. abſolu. quoad ſecular. 1. §. 19. comp. Bern. §. 10. Fr. Manuel in explic. bul. §. 9. num. 141. [y] & quando poſſit diſpenſ. cum homic. voluntario. ſup. lib. de indulg. ca. 28. §. 2. ſic excipit hæc duo compend. Mendic. verb. diſpenſ. §. 20. Claud. §. 2. & 3. ex Paul. III. ſociet. Nauar. conſ. 1. tit. 12. de homicid. lib. 5. Soto diſt. 25. q. 1. art. 3. [z] Syl. homic. 3. § 8. verſ. 1. vt in bulla ſocieta. excepit expreſſe Paul. III anno 49. commu. Nauar ca. 27. num. 206. §. 3. Ang. Couar. cle. p. 3. in princ. num 8. quare epiſcop[o] nõ magis diſpenſat cũ mutilatore quam cũ homicida, Sylu. homic. 2. § 8. verſ. 1. [a] Caiet. verb. irreg ſi. Armil. §. 13. Cord. Caſ. 34. fin. Fr. Medin. lib. 1. ca. 11. §. 12. Nau. Hiſpan. cap. 27. num. 240. Peña & Rec. & in praxi vtuntur regulares in Hiſpa. [b] Couar. inf. [b] inf. c. 19. Couar. clem. 2. p. §. 3. fi. & citat Caiet. 2. 2. q. 64. art. 8. §. 2. num. 5. Nauar. c. 27. nu. 194. ad fi. conſ. 34. tit. 12. de homic. li. 5. Perez rub. tit. 13. lib. 8. ord. p. 256 Felic de irreg. cap. 9. & tr. p. 494. 582. Maiol. lib. 5. c. 48 §. 3. nu. 18. fauet Trid. ſeſ. 24. ref. ca. 6. quia exceptio ſolius homic voluntarij, firmat regulam in contrarium. Ca ſtr. 2. leg. pœn. c. vlt. con. 3. & per cap. continebatur. de homic. Syl. homic. 3. §. 3. Ang. homic. 5. § 6. Marian. c. ad audientiã. nu. 25. de homic. & facit L. 5. 1. tit. 6 p. 1. & in praxi Salmanticen. cum conſultatione ſapientium, Magiſt. Sancius epiſcopus. fr. Gallo, vt quia dabat operam rei illicitæ, aut rei licitæ periculoſæ in qua tamquam in cauſa prohibita præuidere debuit euẽtum, ſeu homicidium vt dicetur inſ. c. 11. §. 2. Quia in ſic occidente, irreg. prouenit ex delicto, nec in illo eſt defectus lenitatis nunquã enim voluit crudeli animo occidere. cont. Tabie. homic. §. 14. cum Panor. dicente quod in d. c. continebatur diſpenſauit archiepiſcopus [t] ex commiſſione Papæ. Sed damnat. [t] Maiol. lib. 5. c. 48. § 3. nu. 18. & quidam recent. per d. cap. quia continebatur. Cum non derogat Concil. Trid. quia caſus omiſſus manet in diſpoſitione iuris antiqui incorrecti. l. præcipimus. C. de appellat. & ius. prioris ſeruandum mitatur per ſpeciale aream antiquius, ſup. lib. 3. de præcept. cap. ſexto, §. quarto. N. vbi addit leſ. in l. non eſt nouum, num. tertio, ff. de leg. & bene Bero. conſil. 167. numero 13. colum. ſecunda, vt

eiitetur correctio iuris quoad fieri poteſt. cap. cum expediat. de [d] elect. libro ſexto. [d] adiuncta ſeſſio. 24. reformat. capit. ſexto, vbi [e] circa occulta, ſolum excipitur homicid. voluntarium, quod non [f] comprehendit caſuale occultum. [e] Sup capitulo octauo, §. 12. [f] [g] Supra capitulo quinto, Nauar. cap. 27. num. 248. 204. & capit. 8. [h] § ſecundo. A. [h] Sixti IIII. & Eugen. IIII. Minori. Eug. IIII Ciſterc. cõpen. Mend. verb abſolutio extraor. quoad fratres § 3. compend. Bernar. diſpenſ § primo, & Paul. III. ſocieta. Ieſu. Clau diſpenſ. §. 1. abſol. §. ſexto, Celeſt. PP V. ſuæ congrega num. 58. [i] lib. de indul. c. 28. §. 1. Cordub. ſuper compend Mendic. verbo diſpen §. 24. & libr. de caſos. q. 34 ſi cum duct. Ortiz. Euerard. in priuil. ſociet. verb. diſpenſ. frat. Manuel in explic. bull. § 9. nomer. 130. quare Sixt. IIII. ſolum reſtrinxit conceſſa [k] ab eodem Pont. [k] Cit. ſup Y. Caiet. Armil. Cord. Idem Polanc. in directo. Baſtez. 2. 2. q. 40. 1. dub. 4. Peña & recent. Felician. de irreg. c. 9. tr. p. 494. 582. Maiol. lib. 5. c. 48. § 3. nu. 18. colligitur ex Coua. cle. p. 2. § 3. nu. 3. & ex Nauar. c. 27. nu. 240. adiunct nu. 247. fi. & in rub. de iudic. [l] nu. 104. [l] quia homicidium ſignificat factum iniuſtũ quod prohibetur in quinto præcep. Decal. Auguſt. lib. 1. de lib. arb. cap. 4. D. Tho. 1. 2. quæſt. 89. ar. 6. ad 3. Soto lib. 2. iuſt. quæſt. 3. art. 8. lib. 5. quæſt. 1. art. 2. capt. fin. [m] Cou. §. 3. fin. cum alijs Doct. & quidam recent. Iuriſper cap. continebatur. de homicid. quia caſus omiſſus à conc. Trid. ſeſſ. 14 ref. c. 6. manet in diſpoſitione iuris ant. qui per cnat. §. 3. B. cap. 13 Caiet. verbo irreg. ſi. & Nauar. capit. 27. nu. 194. 239 & conſ. 34. tit. 12. de homicid lib. 5. vbi de ſolo epiſcopo id negat non de prælatis regularibus, de quo [u] ſup. H. I. [u] Sixt. IIII. Minim. Mino. ſol. 66. conceſſ. 102. compend. verb. diſpenſ. §. 16. & Alex. VI. conceſſit Benedictinis. anno [o] 1503. compend. Bern. §. 7. Claud. in cõpend. ſociet. §. 3. [o] ſup §. [p] 4. G. [p] Sup. lib. de indulgent. c. 28. §. 1. regularis in homicid. voluntario, poſſunt quidã diſpenſ. ſaltem circa miniſteriũ altaris. Claud. verbo diſpenſ. § 4. Sixt. IIII. Carthuſienſ. compen. Mend. §. 4. compend. Bern. §. 6. & amplius conceſſit Martin. V. Benedictinus Valliſolet. & Sixt. IIII. Hieronymianis Hiſpan. refert fr. Manuel. § 9. nu. 129. Claud. §. 5. & 6. compend. Mend. §. 24. & Bern. §. 5. Cord. Caſ. 34 fin.

diſpenſare poſſunt cum ſibi ſubditis in omni irreg. quæ prouenit ex [u] delicto occulto: [u] ideq; habẽt quidã pro externis. [x] 2. Dũ eis conceditur vt in quacunque irreg. diſpẽſent: excepta ea quæ procedit ex bi[y]gamia & homicidio voluntario [y] (ſub quo intelligitur excepta diſpẽ[z]ſatio mutilatoris) [z] poſsũt per hanc clauſulã diſpenſare, quãdo homici[a]dium fuit caſuale ex culpa. [a] in eodem homicidio caſuali culpabili [b] diſpenſat epiſcopus: [b] ſi delictum [c] non ſit publicum, [c] de quo reſtrin[d]genda eſt diſpoſitio Conc. Trid. [d] ſeſ. 14. ref. c. 7. Profeſſione nõ tollitur omnis irregul. Sed primo quæ procedit ex delicto alieno, vt ille[e]gitimi. [e] Secundo infamia, quam ſecularis contraxerat, purgatur per [f] profeſſionem religionis. [f] Tertio ſi mutilatus ſit aliqua parte; facilius ſuppleri poteſt in religione [g] per ſocium. [g] Quarto eum eo qui intrare vult religionem, poteſt prælatus diſpenſare in quibuſdam irre[h]gul. eo quod cẽſuras violauerint: [h] Si epiſcopus ea iure antiquo aliquid habeat, aut ſi prælatus regularis ex priori priuileg. ſpecialẽ habet pro homicidio voluntario: non derogatur dum in alio priuileg. excipitur diſpenſatio irregul. ex homi[i]cidio voluntario. [i] Admiſſa item hac exceptione manet penes prælatum monaſterij facultas diſpenſandi, quando irregul. ſine vlla culpa procedit ea ſolo defectu lenitatis [k] ob iuſtam occiſionem, [k] quæ non intelligitur nomine homicidij ex[l]cepti. [l] & idem videtur poſſe epi[m]ſcopum iure antiquo, [m] ſi res ſit occulta. Secundo per priuileg. Sixti IIII. prælatus cum regularibus diſpenſat pro foro cõſcientiæ in irregul. homicidij quãdo homo certus non eſt quod occiderit, aut fuerit mandator, & cauſa ſine qua nõ fie[n]ret homicidium. [n] Et ampliora cõ[o]ceſſa ſunt regularibus, [o] nam in ſpeciali caſu homicidij, dum eſt du[p]biũ facti petenda eſt diſpenſatio, [p] ut tutior ſit in foro cõſcientiæ. At fuſius de hac frequẽti re agemus. t. de irregul. ea iuſta ac voluntaria occiſione, aut mutilatione. a. ex iniuſto homicidio uoluntario, aut caſuali mixto cum culpa mort. aut dũ imperio, auxilio, conſilio aut omiſſione eſt mediata cauſa.

CAP. X.

De lenitatis defectu.

§. 1. *Cur imponatur irregu. ab defectum lenitatis.*

2 *Ob defenſionem propria vita excuſari.*

3 *Qui poteſt fuga vitare mortem, fit irregul. Excuſatur pra defenſione membri, aut deformitatis. exhortans in bello iuſta, aduliter ſe defendens.*

4 *Licet vti præuentione. de tentante ſtuprum.*

Defectus lenitatis ex occiſione hominis licita, varijs gradibus inducit irreg. 1. autoritate priuata ſi quis occidat, uel mutilet, prẹterquam pro neceſſaria ſui defenſione, aut ſi chirurgus membrum amputat pro neceſſario remedio vitæ. 2. publica autoritate ciuili, de qua inſ. c. 12. vt iudex aut eius miniſtri qui concurrunt ad iuſtã mortis ſententiam exequendam: aut qui bello iuſto occidit propria manu. Homicidium vocatur interdũ [a] etiam occiſio iuſta, [a] aut caſualis: proprie tamẽ & cõmuniter in iure [b] eſt iniuſta occiſio: [b] cuius irregularitas (in qua difficile conceditur [c] diſpenſatio, [c]) iure & Concil. Triden. eſt pœna pro delicto, & nõ dicitur ex defectu lenitatis, ...

C A P. X.

a S Ylueſt. [a] homic. 3. princ. Caiet. 2. 2. q. 64. ar. 8. [b] Sup. cit. c. 9 §. b 3 & E. [c] Trid ſeſ 14. ref c. 7. vbi transferibit verba Exod. 21 & tac men hæc irregul. non eſt de iure diuino, ſed eccleſiaſtico, & diſpenſabilis à Papa. ſup. c. 2. §. 3. & P. vbi habetur fuiſſe apud Gen-

quis caſu culpabili occidit, aut excedit moderamen tutelæ. [d] Eccleſia decentiſſime è ſuſceptione ordinis impedit eos, qui iuſte & voluntarie priuant vita hominem, aut principalem eius partem: quia ſacerdos lenitatẽ māſuetiſſimi Chriſti referre debet, [e] qui pro nobis totum ſanguinem ſuum fudit factus ſacerdos & ſacrificium, & potiori ratione ſacerdos (qui Chriſtum & eius mortem in miniſterio altaris repræſentat) ſi occidat iniuſte: non tam Chriſto paſſo, quam ijs qui Chriſtũ crucifixerũt, cõformatur.

2 Licet in decalogo directe prohibeatur occiſio fieri autoritate priuata: ius tamẽ naturæ concedit pro neceſſaria defenſione propriæ perſonæ ſeu vitę, occidere iniuſtũ inuaſorẽ, [f] cum moderamine inculpatæ tutelæ, aut pro defendenda membrorum ſuorum integritate. Eum qui ſic occidit, quidam aiunt iure antiquo fieri irreg. [g] quos ſanè D. Tho. non eſt ſecutus. 3. part. q.89. art.3. [h] Alij hunc qui ſe ita defendit, negãt proprie occidere, [i] ac ſubinde non fit irreg. etiam iure antiquo, ſed vti motu enſis, aut iactu teli, ut eſt actus defenſiuus ſui, ad quẽ habet ius; ſequi uero mortẽ præter eius intẽtionem & per accidens. At hæc ratio & ſubtilis metaphyſica non eſt neceſſaria in re morali. Et reuera in eo caſu licet homini ſe defendenti eligere voluntarie occiſionẽ inuaſoris, [k] vt medium per ſe ordinatum ad ſui defenſionẽ, cum tamẽ nunquã liceat eligere mẽdaciũ aut vẽdere corpus ad fornicationem, cum non ſit mediũ per ſe ordinatũ ad ſedandam famem, & defenſionem vitæ. 2. Nouo iure clarius Pontif. in cle. ſi furioſus, de homic. declarat eum qui pro ſui neceſſaria defenſione incõtinenti occidit, non eſſe irregul. Nec erat iure antiquo, [l] niſi vbi quis (quod & Concil. Tridentin. ſeſſ.14. reform. capit. ſeptimo. [m] & D.Thom. aiunt [n]) exceſſit moderamen: cum abſque alterius occiſione & mutilatione potuit ſe defendere, & vim vi repellere. Si clericus denunciet exceſſiſſe moderamen, aut epiſcopus de caſu conſulatur, iubeat ceſſare clericum ab officio ordinis ſacri, donec conſtet illum ineuitabili neceſſitate ſeruandi vitam, & cum moderamine occidiſſe. [o] Si cenſeatur exceſſiſſe cum peccato mort. (quod vix in tali conflictu & periculo poteſt probari) diſpenſare poſſet epiſcopus ac deberet. [p] Epiſcopo diſpenſationem negante vt miniſtret in ſuſceptis, dum delictum fuit occultum: cauſa ipſa committitur Metropolitano, aut epiſcopo viciniori, ut in dubio declaret. [q] Si reus ſit occultus, & conſtet excuſatum à mort. in defenſione, non eget ulla diſpenſatione aut declaratoria ſententia. Ille exterior actus eſt neceſſaria defenſio, ſine quo inuaſus putat ſe violentiam repellere non poſſe: cui ſi ſimul admiſceatur intentio ulciſcẽdi ſe & ex odio ſumẽdi uindictam, non fit irreg. [r] ſaltem ut miniſtret in ſuſceptis.

3 Si quis fortiorem ſe uideat aduerſario, & ei conſtat ſatis eſſe ad ſui defenſionem ut inuaſorem mutilet, aut uulneret, fit irregu. ſi occidat: [s] niſi præmiſſa diligentia occidat per accidẽs & præter intentionem. Si uir nobilis fuga (quamuis minus honorifica) aut clamore poteſt euadere periculum mortis, nõ peccat ſiſtens, & in conflictu cum armis occidens inuaſorem, [t] ſed

tiles & in lege vet. [d] Cap.9.§.3.K.fin. [e] D.Thom.add.q.36.4.q.40.3. Soto d.25.q 1.3. Nauar.c.27.nu.206. Maiol.lib.2.cap.6. & ſeq. vid. lib.5.c.48. Anto.3.p.tit.28.c.2. [f] Theolog. Alexand.3.p.q.34 memb.2.art.2.§.2. commun.4 d.15. Gabr.q.4. Maiol.q.20. Cordub.lib.1.q.38. Abule. Henric. inf. l. commun. & certa ſententia. cle.1. de homi. D.Th.2.2.q.64.7. Nau.c.15.n.2.c.27.n.211. Sot.li.5.iuſt.q.1.8. Victo.rel.de homic.nu.17. Couar.cle.p.3.§.vnic. Ang. Roſel. Tabie. ver. defenſio. Sylu. bell.2.§.3. ſum.cõſ. in 5. præcep. Anto. 1 p tit.3.c.10.§.10. Aſten.lib.5. tit 29. ar.2. Gerſ.tract. de Euch. Ant. Gome. tom.3.de delict.ca.3.nu.20. Mercad. lib.6.de contract.c.4. Petr. Nauar.lib.2.de reſtit.ca 3.nu.334. & ſeq. [g] Tenet Scot.4.d.24. Cou. Ant.3.part. tit.7.c.8.§ 3 Villad.de irregul.c.6. num.72. Caie. & quidã Recent.inf. [h] Nam D. Thom.3.p.q.89.3. agit quãdo per culpam occidit in ſui defenſionẽ, & Clarus add.q.39.4.ad 3. quamuis Caiet. 3.p. Peña, Fr. Ambroſ. Anton. Villadie. tribuãt D. Th. fieri irreg. iure antiquo. in alijs autẽ locis declaratur infr. N. [i] Quidã negant quod licet directe velle ſeu eligere occaſionẽ inuaſoris. Caiet. Augu. de Anchon. de poſeſt. eccleſ. q.52.ar.3. Acurſ. l. vt vim vi. ff. de iuſt. & iur. & citant Auguſtin. Gerſon. quibus fauet D. Thu. 2.2.q.64.7. Cordub. lib.1.quæſt.38.p.319. (ſed falſo id tribuit Soto & Victor.) tenuit Peña; Arm. homicid. §.3.fin. Michael. Medin.lib.4.de ſacr.hom in.contin.c.22. Henric. quodlib.5.quæſt.31. pro quo Nauar. refert Turrec. c. de occidendis.23.quæſt.5. Abulen. Matth.5.quæſt.46.209. addit Paul. de Caſtr. l.1.ff.de iuſt. & iur. quod innocens tenetur occidere inuaſorem, cum teneatur defendere vitam; quando iuſte poteſt. ſed falſo & contra D.Tho. Sotum inf. Syluest. bellum.2.§.3. Couar. 2.p.ſponſ.cap.8.§.12.num.17. niſi inuaſus eſſet valde vtilis reip. [k] Soto lib.5 quæſt.1.8. ad 3. Victor. rel. de homicid. diſt.6.num.7. & rel. de autoritat. Papæ & Concil. prop.24. Anton.3.p.tit.4.ca.3.§.1. ſumma conf. in 5. præcept. §. quando liceat hominem occid. fol.81. Mercad. lib.6.de contract.c.4. Alexand.3.p.q.34.memb.2.ar.11.§.2.ad 2.& 4. Syluest. bellum.2.§.3. homin.1.& 5. Roſel. defenſio. Angel.§.4. Perez. l.3.tit.13.lib.8.ord. & rubr.tit.18. Greg. per l.2.tit.8.part.7.& ex citatis in oppoſitum eadem tandem ſequitur Cordub. ſup. ad 4. & an id ſentire Caiet.: ver. homicid. Turrec.c.de his clericis.50.d.art.1. quia omne ius naturale & humanum clamat, quod vim vi repellere licet, vt probat Nauar.ca.15.num.2. & ita ſentire D.Thõ. Petr. Nauar.lib.2.reſt.c.3 num.338. Sic in neceſſitate licet rapere rem alienam, cuius vſus tunc fit communis, & ille cibus eſt medium per ſe ordinatum ad vitã, ſed non licet vendere corpus in fornicationem, quia tunc vſus ille non fit communis in prolis iniuriam. Soto ſup. D.Thom.2.2. quæſt.64.7.ad 4. Syluest. furtum.§.quinto, verſic. quarto, Armil.§.11. Couarru. regu. peccatum. ſecunda part.§. primo, fin. & add. ad Palac. Ruu. in rubr. de Donat.§.78. num. nono. Padill. l. tranſigere. num.73. De tranſact. Medin. C. de reſtitut. quæſt.19. colũ. vlt. [l] Capit. de his clericis pro quibus 50. diſtinct. & omnes Doctor. præter citatos G. Syluest. homici.3.§. ſecundo, verſi.3. Soto. [m] Commun. Recent. cont. Maiol. lib.5.ca.48. in princ. nu.10.21. & lib.3.c.27.nu.8. cum Specul. & lib.1.c.2.reg.20. qui falſo putat Triden. reuocare d. cle. & eſſe irreg. qui occidit pro ſui defenſione. ſed explicãdus eſt. quando clericus accuſatur quod exceſſerit moderamen. arcendus eſt à miniſterio dũ cauſa diſcutitur, vt plane ſentit Triden. [n] D.Tho.2.2.quæſt.64.7.ad 3. loquitur de ſpeciali tantum caſu in d.ca. de his clericis. quod citat, quando clericus validus qui tuto fugere potuit, exceſſit moderamẽ, & vſus eſt armis: cum tamen clericus prohibeatur in bello pugnare, vt ait D.Th.2.2.q.40.2. ad 2. & ita exponit Turrecr. Specul. tit. de diſpenſ. §. iuxta verſ. circa homicid. Sot. lib.5. iuſt. q.1.6. ad 3. [o] Ita explicamus Maiol. ſup. M. [p] [q] Significat Trid. ſeſ.14. ref. ca.7.& d.eſt c.9.§ 3. [r] Sup.ca.3. & tamen peccat mẽdẽs vindictam, niſi autoritate publica fiat. vt ait d.cle. & Ang. Petr. Nau. num.36. vid.331. [s] Tab. irregu.2.§ ult. cum Archid. & Ant. F. Medin. lib.1.c.11.§.10. Maiol. lib.5.c.48. in princ. nu.6. & id eſſe tutius dicit Syl. homicid.1 § 2. fi.§.9. uerſ.3. homic.3.§.4. in princ. At Arm. irregul.§.41. Cum Card. in d.cle. negat fieri irreg. [t] Nauar.c.15.nu.3.& 24.fin.c.27.nu.211.& cit. inſ.§.4.l. ſumma conf. fol.83. cum Bart. & Panorm. Soto, Mercad. Ant. Gom. Victo. ſup. Syl. hom.1.§.2. uerſ.3. bellũ.2.§.3. Arm. homic.§.7. Anto. Gabr. tom.1. ex Claro. uer. honor. & ca Viuio. opin.85. addunt Nauar. d.nu.3. & in c. ita quorundã. not.4. corol.20. cum Iaſ. & glo. & Victor. rel. de iure belli. num.5. Cordub. Mantius, Peña, quod vir nobilis dehoneſtatus aut percuſſus, poteſt in continenti læſorem inſequi, ut impreſſo uulnere honorem recuperet. idem Ant.3.p.tit.4.c.3.§.1. Armil. defenſ.§.3. Ant. Gom. d.c.3.nu.32. Plaza lib.1. delict.c.21. Anto. Gab. ex Claro, uer. hom. Cou.3.p.§.1.nu.2. uerſ.7. facit Duen. regul.192. ampl.5. Abulẽn Deut.c.21.fi.& multo licentioſius Vict.& Caie.2.2.q.95.ar.8. uid. Pet. Nau. d.c.3.nu.378. propendet Soto lib.5.q.1.ar.8.col.5. ſed negat prædicãdũ, ne abutãtur licẽtia. & q.9.ar.3. ad fi. corp. et qui me falſo inſimulat & cõuitiat, licet pro defenſione ita obijcere, Mẽtiris, aut quid ſimile, ad infirmãdũ illius dictũ. Addit falſo Pet. Nau. n.386. fi. quod hominẽ bis à me monitũ, qui impedit ne debitor mihi ſoluat, idq; aliter recuperare nõ poſsũ, poſsẽ pro defenſione mea, & recuperatione pecuniæ occidere in tuto poſitũ. addit Merc. ſi laicus huic periculo ſe obiecit, tenet potius fugere

etiam

etiam cum dedecore. colligitur ex Anton.& Nauar.de adultero. quod tamen non eſt certum. [u] Videtur commuois. At ſi iam in conflictu licite poſitus, non poteſt ſine periculo fugere, non fit irregu. ſi pro neceſſaria vitæ defenſione occidat inuaſorem : vt in ſimili inſ. F. ſed ſi abſque periculo poſſet, fuga quamuis minus honorifica, vitare mortem, & tamẽ occidat, fit irregu. Nau.c.27. nu.211. Sylu.hom.1.§.2.fi. & § 9.verſ.3.gl.Tabie.irreg.2.§ vlt.cũ Archid. & Anton. Arm §.43. Maiol. li.5.cap.48.in prin. num.6. [x] Commun. quia tunc defendit propriã uitam. Villad.& Perez cap.6. num.75. cum Abb. Anan.Fel.Sylu.homic.1 § 9.homic.3. §.5.Ang. excomm. 5. §.14. [y] Sic loquitur D.Tho. citatus ſup §.2 N. vbi citat.c.de his clericis. 50. d Victor. Martinus Peña, Mercad. Soto ar.8 Petr.Nauar. nu.289. Card. d.cle ſi furioſus. q. 26.facit Perez.l.2. ti.15.lib 8.ord.pag. 311. Roſel. homic. 2.§ 4.addit Couar. licere interdum clerico nobili non fugere, ob conſeruandum honorem ſui generis. [z] Maiol.li. 5.c.48 num.7. cum Lapo in d.cle.& idẽ colligitur ex Gerſon. Abulen.Augu. de Anchon. citatis, ſup.§.2.l. Villad.c. 6.nu.76. [a] Sylu.homic.3 §.5.verſic.1. Ang. homic.5. Soto art.8.& Recent. Card. d.clem q.13. Mercad.addit poſitus in eo conflictu, nõ poteſt certo noſſe, quantum expediat facere pro vitãdo periculo vitæ. Fr.Med.lib.1.c.11.§.10.Arm. irreg.§. 41.Perez d.c.6.nu. 76.cum Ann. [b] Cõmu. cit.ſup.§ 2.F. [c] [d] Citati A. [e] Colligitur ex cõi Docto. quia non utitur publica autoritate occidendi hoſtem in bello iuſto, ſed priuata, vt uitam ſuam ab inuaſore defendat. [f] Soto.q.1.ar.9.col.9.& Recen.inſ.L.& ſup.ca. 3.§ 4.lit.P contra Nauar.& Maiol.citantes quod Pius V. ita cẽſuit, tanquam priuatus Doctor in caſu ob peculiares circunſtan. [g] Citati T. Soto art.8.col.5.Victo.& cõcedit in raro caſu Cord. lib.1.q.38 ar.2.dub.1.& Recent. Villad.c.6.num.73. ubi Perez cum Anton.Gomez.Panor.Hippo.quod licet inſidioſe aut veneno occidere, præueniendo.vid.Simanc.de cathol.inſtit.c.2.num. 17.c.11.nu.5.& ſeq.c.46.num.8.Nau.c.15.nu.3: ſed communiter non licet præueniendo occidere eum, qui paulo poſt erit aggreſſor: vt aiunt prædicti. [h] Glo.l.1.C.vnde vi.Perez ad Villad. c.6.num.72.cum Hippol. Bart. Præpoſ. Corſet. per multa iura. Addit Villad.dum clericus celebrans inuaditur, poteſt omiſſa celebratione & occiſo inuaſore redire ad perfectionem miſſæ inchoatæ, Abb.c. clerici arma. de vita & honeſt. [i] Nauar.cap.15. num.2.fi.& cit.§.3.T De uxore quæ vidit maritum abſcondere pugionem, vt illam clauſam & dormientem occidat noctu, poteſt præueniens occidere maritum,& generaliter Ant.Gabr to. 1.ex Soarez.& ex Claro ver.inſidiator. Plaza lib. 1. de delict.c. 21.nu.22. [k] Nau. c.27.num.212.§.2. Innocen. Hoſt.Ledeſ.2.par.q.26.art. 2.Arm. irreg.§.59. Felic.c.9. pag.456. & tamen fit irreg. qui dat arma alteri, vt proximus illis ſe defendat, ſi ille occidit inuaſorẽ. Nauar.Sylu. homic.3. §.6.verſ.5. Aug.irreg §.15.Sed Arm. ſup.cum Inno. limitat, non fieri irreg. quãdo credit quod alter nõ vult arma vt occidat, ſed vt ſe defendat. At falſo: nam ego dando arma ſum iuſta cauſa mortis,& nõ ut me defendã iuxta cle. [l] Citati ſup. § 3. F. gl.Bal.Hippo.apud Couar. inf. Ang.homic.2.§.2.Soto lib. 5.q.1.ar 9. col.9.& fauent Tabie.irreg. 3 §.5.& pen. Arm. §.45.vid.42. Palu. Caſtr.Feli. c.9.cõt. Nauar. cap.27. nu. 227.§ 13. Sylu.homic.1.§.1.Perez cũ Villad.ca.6. nu.43. Maiol. lib.5. ca.48. num.8. Couar.2.p. §.2.nu.8.verſ.1.qui à contrario arguũt ex c. Petrus de homicid. & tamen Couar. fatetur quod ſi iuſte ex parte ſua rixabatur, non fit irregul. licet dederit cauſam rixæ. idem Plaza cap.14.num. 7.Tabie. Armil. [m] Contra Nauar.nume. 198. cum Hoſtien. Ioan. Andr. [n] Dicetur, capitu. vndecimo, §.quinto, [o] Cit. § 5. F. P [q] Sylueſtr. homic. 3 §.ſecundo, verſ.3 Petr. Nauar. lib. 2. reſti.c.3. num.388. fin. [r] Caieta. 2. 2. quæſtio.64. 7.ad fi. Soto, quæſt. 1.ar.8.Nauar.c.15.num.2.Sylu.homicid.1.§.5.Mercad,lib.6.c.5.Petr.Nauar.dict cap.3.num.393.

videtur irregul. [u] quia fuit cauſa propinqua mortis, & non tam egit pro defenſione vitę, quam honoris : clericus vero aut monachus tenetur fuga (niſi eſſet periculoſa, [x]) vitare periculum occidendi alium. [y] & his non eſt inde corum fugere, ne inuaſor pereat corpore & anima. Si non timet mortem ab inuaſore, ſed mutilationem membri principalis: quidam putant quod ex caritate teneatur pati id malum [z] pro ſalute ſpirituali alterius, ne occiſus pereat in æternum : At reuera occidens pro defenſione ſuę integritatis nõ fit irregul. [a] quia in iure mutilatio, qua priuatur vita membri alicuius principalis, æquatur morti in fauore, aut irreg. [b] nec eſſet irreg. ſi occidat pro vitando vulnere periculoſo, aut graui [c] deformitate vultus: [d] quia hæc uidentur æquari morti quantum ad irreg. ſi clericus acceſſit ad bellum iuſtũ cauſa exhortationis, & tamen in periculo conſtitutus occidat hoſtem pro neceſſaria ſui defenſione, non fit irreg. [e] 2. ſi adulter etiã clericus aduertens periculum intrauit domũ adulteræ, & inuaſus à marito illius, occidat inuaſorem pro neceſſaria uitę aut membrorũ defenſione, non uidetur irregu. [f] quia d. cle. generaliter excipit & declarat de omni homine, qui ſe iuſte defendit.

4 Licet vti præuentione pro neceſſaria defenſione: [g] nec eſt neceſſe primum ictum inuadentis expectare. [h] vt ſi unum ex duobus aut pluribus latronibus qui me inuadũt, aut utrũque iacto ſclopo aut ſagitta occiderem. [i] 2. ſi me aduertam eſſe impotentiorem aduerſario inuadentę, licebit dare arma mea proximo, vt ille me defendens inuaſorem occidat : nec per hoc fierem irreg. [k] quamuis occaſio pugnæ fuerit illicita rixa, [l] aut quia alienam domum intraui furandi aut adulterandi gratia. Vt non eſt irreg. laicus aut presbyter quem maritus in flagranti delicto eſt vxore repertũ caſtrauit in vindictam iniuriæ: [m] quia quãuis occaſioné culpabilem dedit adulter, ea tñ culpa non erat ſufficiẽs cauſa eius detrũcationis, quã inuitus paſſus eſt, 3. ſi quis furem etiã nocturnum licite inuadat pro defenſione rerum ſuarum, [n] & tñ fur ſe defendens occidit illum, nõ fit irreg. [o] quia habet ſummũ ius naturę, vt vitã à priuato homine defendat. At ſe defendẽs à miniſtris iuſtitiæ inuaſus, ſi aliquẽ ex illis occidat peccat cõtra iuſtitiã & fit irreg. [p] licet reuera eſſet innocẽs, qui tñ ſecundum allegata & probata fuit iuſta ſententia dãnatus. [q] quia contra omne ius facit. Licet etiã turpem inuaſorem occidere, qui fęminã aut adoleſcenté tentat vi comprimere ad ſtuprum. [r]

CAP. XI.

De eo qui occidit priuata autoritate, defendens alium.

§. 1. *De chirurgo laico, aut clerico : ſi per inciſionem curet, aut extrahat ſagittam.*

2 *Si clericus in ſacris pugnet pro defenſione obligatoria reipubl. &*

3. *ſecus pro defenſione bonorum.*

4 *Clericus pro recuperandis bonis poteſt accuſare, facta proteſtatione.*

PRo defenſione alterius à morte excuſatur ab irreg. qui priuata autoritate defendit. chirurgus laicus artis peritus, aut ẽt clericus in minoribus qui beneficiũ non habet, nõ dicitur mutilare ſed ſanaſſe, ſi in graui & periculoſo morbo præſcindat ęgroto brachiũ infectum, aut à vipera demorſum, ne totus homo pereat. [a] licet huic laico eſſet à iudice interdictum officium chirurgiæ. [b] nec fit irregul. ſi à vulnerato extrahat infixum gladium aut ſagittam, ſecundum regulas artis animo ſanãdi: [c] quamuis caſu mors ſequatur. imperitus tamen id faciẽs etiam bono fine & ex compaſſione, fit irreg. [d] quia cauſa eſſe ſolet acce-

CAP. XI.

[a] SVpra c.8 §.4.E.Nauar.ca 27.obiter, num.199.219. ſed nu 210.ex profeſſio. & nume. 228. ait de chirurgo aut medico cuius negligentia aut imperitia obit aut deformatur infirmus Quare ſi hic dubitet an fuerit interdum negligens, & vult initiari, petat diſpenſationem ab epiſcopo ad cautelam. [b] Laicus peritus non præſcindit membrum autoritate publica, ut illud occidat : ſed priuata, vt ſecundum regulas artis ſanet hominẽ. ſup. c.8.§.4.E.G.Soto lib.5.q.1.9 & cõm. Recen. Cano, Pena, Amb. F.Med.1.2.q.73.8.reg.3.lib.1.inſtr.c.11.§. 10.reg.4.& fatetur de laico Cou.cle.p.2.§.4.nu.10.ver.ſubſequitur. [c] [d] Nau.nu.219 cũ

e Speculat. Couar. nume. 3. cum Villad. Panorm. Socin. e Nauar. cap. 27. num. 233. fin. 234. fin. 235 & 236. cum Angel. Syluest. homic. 1. § 11. verſ. 3 homi. 1. §. 12. Tabien. irregu. 3. § vndecimo, (& in aliis iuris præceptis Nauar. c. 19. num. 6. 14. c. 25. nu. 112.) At Maiol. lib. 2. c. 12. num. 7. extendit ad clericos primæ tonſuræ.

& impetu raptus occidit forte puerum. idem cap. ſignificaſti primo, de homicid. Couarru. clem. 2. par. §. 4. num 5. verſ 3. num 10 verſ. 5. Caiet. quæſtio 64. art 8 ſecus aiunt ſi Fr. Minorita contra prohibitionem regulæ & prælati inſedit mulæ manſuetæ, quæ forte occidit. Nauar. num. 238. Couarru. num. 10. verſ. 4. cum Caietan.

lerandi mortem. Ius prohibet clericum (nempe ſacris initiatum, aut
e beneficiarium e) vti officio chirurgi per aduſtionem, & inciſio-
f nem: f ſi clericus chirurgus propria manu incidat membrum alterius, aut infirmus hinc moriatur,
g quidam aiunt fieri irregu. g iura enim ideo hũc curationis modum prohibent clericis etiam chirurgiæ peritis, quod de ſe ſit periculoſus, & in foro exteriori damnatur irregul. quia periculo occidendi ſe expoſuit ob minorem ſcientiam, quæ ſolet eſſe in clerico mi-
h nus experto. h Et tamen ſi urgente neceſſitate (quando non eſſet alius) id faceret, excuſaretur à prohibitione iuris: & clericus nullo iure prohibetur conſilio aut auxilio iuuare peritum chirurgum ad ſecandam alterius tibiam aut brachium, ſed tantum ſecare per ſeipſum. At re vera ille clericus chirurgiæ peritus qui propria manu ſecuit membrum, licet peccet contra iuris præceptum (ſi aderat alius laicus peritus, qui id facere poſ-
i ſet,) non tamẽ fit irregul. i (nec eſt mutilator voluntarius autoritate
k publica, ſed ſanator k) & quantum ad id genus irregul. ex iniuſta occiſione aut caſuali, iura & antiqui Docto. nullam differentiam conſtituunt inter clericum & lai-
l cum. l Sic temperanda ſunt quæ-
m dam iura, m Diuus Thom. & Docto. vt tunc fiat irregul. quando dabat operam rei illicitæ, quæ ut cauſa, ſi peccatum mort. & moraliter influat in homicidium ſecutum. De cuſtode infirmorum, infra capit. 15. §. quinto, de medico & an ex omiſſione curationis

debitæ fiat irregul. dicetur inf. capitu. 12. §. 7.

2 Laicus aut clericus nondum ſacris initiatus, ſi licite pro defenſione reip. occidat inuaſorẽ, fit irreg.
n ne promoueatur, n ſed ſi ſacris initiatus ita defendit, quia vrgetur naturali præcepto (quod raro obligat) nõ uidetur priuari quin miniſtret
o in ſuſceptis: o potius lex aut præceptũ eſt quæ ſua coactione occidit, qua homo qui inuitus quodãmodo facit, non niſi ut defendat. vt ſi videt rempublicam & patriam indigere ea ſua defenſione: aut Principẽ, parentẽ, vxorẽ, aut filios: quia hę perſonę in ea neceſſitate pro eo habetur, ac ſi eſſent vna perſona cũ ipſo. Et ſubdiaconus habet iam ius quoddam quæſitum (cum ſit incapax matrimonij) vt promoueatur ad vlteriores ordines, dum ſine culpa vt præceptũ defenſionis impleret, occidit prædictum inuaſorẽ regis aut reip. ex ea ratione B. Th 2. 2. q. 40. art. 2. quod nemo redditur inhabilis exercitio proprii officii & ordinis, ex eo quod impleat
p præceptum: p alias enim eo præcepto cogeretur inuitus incurrere quandam ſuſpenſionis pœnam ſi-
q ne culpa: q & in ſubdiacono priuatio aſcendendi ad ſuperiores ordi-
r nes, r non minus eſt pœna, quam ſuſpendi ab vſu legitimi ordinis.

3 Pro defenſione bonorum temporalium magni momenti licitum eſt in utroque foro etiam ſacerdoti occidere illorum inuaſorem et
ſ clericum, ſ in flagranti delicto & in continenti, quando aliter res proprias defendere non poſſet a rapt-
t na, t (quod quidã falſo negant u)
u & caritas non obligat vitã iniuſti

quod limita, ſi habeat beneficiũ collatiuum, quod obligat recitare horas
f canonicas. f c. ſententiam. ne cler. vel monach. ſed addit Nauar. c. 25 num. 121. nullo iure prohibetur clericus eſſe medicus aut chirurgus abſque inciſione vel aduſtione. At non debet exercere id, aut officiũ aduocati, niſi cauſa pietatis erga miſerabiles & cognatas perſonas. Et non poteſt publico ſalario eſſe ſtipendiatus, aut aſtrictus curiæ. ſup. cap. 5. § 4.
g L. g Commu. Canoniſt. per iura arg. à contrario ſenſu. c. tua. vbi Io. Andr. Panorm Anan. Fel. Nauar. ca. 27. num. 221. ca. 15. num. 6. fin. Panorm & Fel. c. presbyter. de homic. Villad. cap. 6. num. 37. vbi Perez citat Ange. hom. 2. § 1. & ſeq Syluest. homic. 2. not. 1 homic. 3. §. 4. Tabien. § 3. Arm. § 9. Polanco in direct. Plonc. de irreg. regu 8. Anton. 3. par. ti. 28. c. 2. § 4. Specul. conſcientię lib. 3. c. 15. §. 13. Trotius, lib. 2. cap 27. Caiet. 2. 2. q 64 ar. 8. q. 150. ar. 2. dub. 1. cui fauet ibi D. Th & id tenet add. q. 39 4. ad tertium, Con-
h rad. 1. 2. q. 20. 5. quæſt. 73. 8. & alij apud Couar. inf. h Sic limitandi ſunt hi Doctores ſecundum præſumptionem fori exterioris, nõ ſemper, ſed vbi dubium eſt an clericus eſſet ſatis expertus
i in chirurgia. i Soto, lib. 5. q. 1. 9. (quem ad propoſitum in ſimilibus caſibus laudat & ſequitur Nauar num. 236. & 237. & relect. de furto, nume. 18. 21. 23.) Recent. Theol. Victor. Cano. Pena. Fr. Ambr. & poſteriores Thomiſt. Fr. Medin. 1. 2. quæſt. 7. 3. 8. regu. 3. & lib. 1. inſtruct. c. 11. § 10. reg. 4. Caſtro. 2. leg pœn. cap. 14. Palud. d. 25. Cordub. li. 2. q. 16 & ex Canoniſt. Couar cle. 2. p. § 4. num. 10. verſ. ſigitur cum Socin. Anchar. Franc. & in c. alma, 1. par. §. 10 num. 16. col. 2. & ſenſit Tiraquel. de pœn. temperan. cauſa. 23 num. 13. & ſic temperanda ſunt multa iura, quæ præſumunt culpam pro foro exteriori. In foro tamen conſcientiæ ceſſat præſumptio, & quod facta morali diligentia excuſat à culpa euentus ſecuti (vt excuſare fatetur D Thom ſup. Nauar. c. 15. nu. 6.) excuſat ex conſequenti à pœna irregul. Sic à pœna excõm. & nõ petendi debitum a coniuge excuſat ea ignorantia, quæ excuſat à certa ſpecie culpæ, vt probat Couar. ſup. & clem. 1. p. in princ. num. 8 § primo, num. 4. cap. alma, 2. p. §. 2. num. 3. Sylu. ignoran-
k tia § 5 Nauar c. 17. num 155. k Sup. c. 8 § 4. E. G. l Colligitur
l ex Sylu. homic 3. § 1. Mattan. rep. c ad audientiam. contra Felin. & glo. Hinc eſt excuſari ab irregul. qui in homicidio caſuali excu-
m ſatur à culpa & voluntario. m Vt Nauar. num. 281. contra Sotum affert cap. ex litteris. 2. de homicid. & melius c fin. de homic. lib. 6. de clerico qui contra prohibitionem inſedit equo feroci,

At re uera argum. quod ex his text. ſumitur à contrario, non eſt efficax in iure: ut bene Soto. Quod habetur c. continebatur. c. presbyterum. dicetur inf. c. 15. §. 2. R. ad c ſicut ex litterarum. reſp. Couar. nu. 10. corol. 5. monacho id prohibitũ erat ob periculum, quod non præcauit per diligentiam. & Couar. nu. 6 explicat cap. exhibita de quo ſup. capit. 3. §. 7. F. Ad cap. ſuſcepimus reſp Soto, Cano, & Recentior. monachũ fuiſſe irregular. quia latrones ligauit, & illos non pro defenſione vitæ, ſed rerum, tradidit iudici, à quo occiſi ſunt. Atque hæc & ſimilia iura non mil tãt contra noſtram ſententiam in foro cõſcientię.
n n Communis Nauar. num. 213. 215. §. 6. & Hiſpa. 219. 226. Sylu. bellum. 2. § 8. homic. 1. § 9. verſ. 3. & 4. Villad. c. 6. Hoſtien Raim. Soto, lib. 5. q. 1. art. 8. quia d. clem. 1. de homic ſolum excipit eum qui pro neceſſaria ſui defenſione occidit. & hic ſine præcepto defendens vrbem aut alium, videtur agere autoritate publica, vt miles in bel-
o lo. o Couar. Fortu. & alii inf. E. quia iure iam quæſito exercendi ordines, non eſt priuandus ſine culpa hic, qui potius ita egit, vt vitaret culpam ex præcepto tunc vrgente. Nam nec hæreticus priuatur bonis ante ſententiam: & uxor qui in neceſſitate baptizauit filium, non priuatur quæſito iure exigendi debitum ab uxore, vt ait Nauar c. 22. num. 40. & ſacerdos cui ſine eius culpa abſciſſum eſt brachium non priuatur vſu decentiore ordinum D. Tho.
p 3. p. q. 82 ar. 10 ad tertium Nauar num. 200 & 249. p Caiet. cũ D. Tho. 1. 2. q 33. 7. qua ratione clerico licet denũtiare mala quę imminẽt in futurum, & facta proteſtatione non fit irreg. Arm. irreg. § 39. fatetur Nauar. num. 213. & c. 18. num 54. c. 24. nu 10. c. inter ver corol 58 60. in vet. num. 610 640 Soto. lib. 5. q. 5. 2. ad 4. in quo limitandus eſt Couar. qui confuſe loquitur, clem. par. 2.
q §. 5. nume. 4. q Sup. de excommunic. cap. 34. r Supra cap ſexto,
r §. 4. T. ſ Sic percutiens clericum inuaſorem non incurrit excom
ſ munic. c. olim. de reſtit ſpoliat. Nauar cap 27 num 32 § 16 An-
t ton 3. p titu. 4 c. 3 §. 2. Syluest. int. t Syluest. excommun 6 cal. 9. nor 4. homic 1. § 4 bell. 2. §. 2. Medin. C de reſtit. quæſt 4. Perez cum Villad. cap. 6 num. 92. Fel. Dec. Ang verb. defenſio Ploue. de irregu reg. 57 Nauar. c. 15. num. 2. cum Anton ſup. & Caiet. 2. 2. quæſt. 64. 7. Mercad. lib. 5. cap 14. Soto, lib. 5. q 1. 9 Couar. cle. p 3 §. vn. Perez. l. 15 tit. 23. lib 8. ord. Petr. Nauar. lib. 2. reſtit c.
u 3. nu. 397. omnes Recen Bernard. Diaz. reg 507. Duen. reg. 191. Anton. Gabriel. tom. 1. ex Vitio opi. 85. u Gerſ tract de euchar. Panorm. & Anan. cap ſuſcepimus. de homicid. Hippol. Rimnald.

l. vt

ut vim. nu 342. ff. de iuſti. & iur. vbi Iaſon Feli. cum mult. c. 2. & c. ſignificaſti. nu. 12 de ſent. excommunic. Panorm. gl. & Innocen apud Sylue ſup videtur Scot. 4. diſt. 15. quæſt. 3. verſ. ſed quis eſt iniuſtus? & propendet Couar. ſup. num. 6. poſt longam diſput. niſi x quando defenſioni rerum adiungitur periculum vitæ. [x] Recent.

ficium, ad quod tenetur iure naturali, nec habet defectum lenitatis qui inter duo præcepta (nempe humanum de cauenda irreg. & naturale de defenſione patriæ) eligit quod maius eſt, & magis vrget. com Nauar. nu. 213. 215. & c. 15 nu. 4. & Caieta. d. q. 40 ar. f 2. De parentis defenſione. ſup. Y. [f] Soto lib. 5. q. 1. 9 Arm. irregul.

inuaſoris præferre rebus proprijs, ad quas homo habet magnum ius in re, vt illis vitam ſuam & ſuorũ x conſeruet. [x] Quidam generaliter negant ſic occidentem fieri irregu. dum priuata autoritate occiſio inuaſoris eſt licita. [y] Vt in caſuali y homicidio id quod excuſat à culpa, excuſat ab irregul. At in propoſito ita eſt diſtinguendum. 1. clericus qui ob neceſſariam defenſionem vitæ ſimul & rerum ſuarũ occidit inuaſorem, excuſatur in cap. 2. de z homic.[z] ab irreg. & ne deponatur: vt ſi furem nocturnũ occidit, cui ſine propriæ uitæ periculo parcere nõ potuit: aut diurnum furem, qui telo ſe defendebat, & monitus ut res deſerat cõtendit dominum de- a fendentem occidere. [a] Si tamẽ dominus dimiſsis rebus, aut fugiens poſſet uitam ſeruare, & tamen pro rerum tantum defenſione uitam exponat periculo, & expoſitam defendit cum morte raptoris, b fit irregul. [b] quia defenſio pecuniæ (ſicut & honoris) conceditur ius, ſed non compellit præcepto ut inuaſorem occidat. Quare ſine culpa incurrit non quidem ſuſpenſionẽ ab officio, quæ eſt pœna, ſed irreg. ob defectũ lenitatis, pro facto vo- c luntario. [c] Secundo qui defendit rempublicam, principem, aut parentẽ, quando non urgetur præce- d pto, fit irreg. [d] Tertio qui urgente præcepto rempub. aut principẽ defendens occidit priuata autoritate inuaſorẽ, dũ aliter defendere non e ualebat, non fit irreg. [e] & fortaſſe qui ſimili obligatione defendit parentem, uxorẽ aut filiũ: quia hi reputãtur una perſona cũ defendẽte.

4 Interdum reum neceſſaria defenſio excuſat ab irregul. Primo ſi in extrema neceſsitate fur rapiat f res quæ actu ſunt neceſſariæ uitæ. [f] ad uitam enim pertinet res neceſſaria ad uitæ conſeruationẽ. Secundo ſi quis etiam clericus facta proteſtatione. c. 2. de homic. lib. 6. denunciet reum, animo defendendi

honorem, ut ſatisfaciat iniuriæ, aut ut recuperet res ſuas, non fit irre- g gul. [g] fit tamen, ſi non fecit proteſtationem. aut ſi denunciauit cauſa alienæ vtilitatis iam ẽt cum prote- h ſtatione. [h] (niſi id fiat pro rebus propinquiorum quæ reputentur i quaſi propriç [i]) ſi modo ea denunciatio ſeu teſtificatio fuit cauſa ut reus cuius occideretur aut defor- k maretur, [k] idq; quãuis grauiter metu ductus, denunciet, aut reuelet furẽ iudici aut militi quęrẽti ad mor- l tẽ. [l] Quidam aiunt pro rebus ſuis non eſſe denunciandum, etiã cum proteſtatione, ſi alia uia cõmode rẽ m ſuam recuperare potuit. [m] in cauſa uero criminali etiã ſua ſi clericus accuſet aut det teſtimonium etiam facta proteſtatione, fit irreg. ſecuta n morte. [n] 3. clericus qui in prælio iuſto hortatur milites, ut fortiter pugnent, ſi neminem propria manu occidat, & qui à Papa habet præliandi licentiam, ex conſequenti diſpenſatur ne fiat irreg. quamuis hoſtes propria manu interfi- o ciat: [o] poteſt enim Pontifex in iure eccleſiaſtico ſic prohibẽte & diſponente diſpenſare etiam ante fa- p ctum. [p] 4. ſi conſulam Petro ut defendat res ſuas, aut uitam amici, & contra uerisimilem cogitationẽ Petrus in ea defenſione occiſus ſit, nõ q fit irreg. ex caſuali homicidio, [q] dũ r rem licitam conſuluit, [r] non aduertens periculum caſus.

5 Proteſtationem quam pro rebus ſuis clericus in cauſa ſanguinis præmittit, non oportet ſimul fieri dum accuſat, ſed ſatis eſt eam iudici proponere antequam proferat ſ ſententiã. [ſ] Dũ vero apud tribunal S. officij accuſat reum, nõ eget vlla t iuris proteſtatione: [t] nec dũ apud ſecularem accuſat de leui. Quidã aiunt proteſtationem externam, ſi ficto animo faciens cupiat reum occidi, non excuſare ab irregul. in u foro conſcientiæ. [u] At cum irreg. ſit iuris humani, nec incurratur ſi- x ne expreſſo iure, [x] in accuſatione

cum D. Thom. 2. 2. quæſtio. 26 art. 4. & 5. ordo caritatis vt præferam vitam proximi bonis meis temporalibus obligat in neceſſitate. non autem quando proximus ex malitia me & mea lędit, cum nõ ſit preſſus neceſſitate quã y vitare non valeat. [y] Couarruuias clem. 2. par. § 4 part. 3. §. vnic. nu. 5. Fortun. dict. l. vt vim (apud Nauarrũ nu. 213.) Caſtro, Bañes ubi ſup. inf. E & noſter Franciſc. Gomez. excuſant eum qui pro neceſſaria alterius proximi defenſione occidit inuaſorem (maxime ſi amicus ſit aut parens) quia hic non occidit autoritate publica & voluntarie, vt iudex, ſed priuata, quæ excuſat à culpa & voluntario. Quę ſententia limitãda eſt ut infra. E. & probabilem dixit Mantius. At oppoſitum eſt commun. Theo. & Canoniſt. Syluest homicid 1. §. quarto. Soto infra. Frater Medin. libro primo, capit. vndecimo, §. decimo. Maiolus libro quinto, capit. 48. z numero ſeptimo. [z] Quia in capit. ſecũdo. de homicid dicitur, te itaque liberando. quod exponit Soto libro quinto, quęſtione 1. art. a 9. [a] Couarruuias tertia part. §. vnic. numero ſexto. vide Petrum Nauarra numero 396. & Soto ſupra innuit. [b]

§ 4. Maiol. lib. 5. ca. 48. in princip. nu. 7 g [g] Nauar. nu. 217 §. 12. nu 226. Ledeſ. q. 26. a. vid. Villad. c. 6 nu. 51. Syluest. homicid. 3. § 5. ver. 6. §. 7. verſ. 6. accuſat. § 4. Anto. c. 2 §. 2. & 4. cum Guillel. Ang. homic. 2. §. 6. 24. Roſel. irreg. 1. §. 5. homicid. 4. §. 13. Tabien. irreg. 2. §. 22. irreg. 3. § 8. Armil. §. 21. 37. Coua. cle. p. 2 § 5. nom. 1. cum Specul. Ioan. Andr. Panor. Felin. Socin. Soto. lib. 5. q. 1. 9. Maiol. lib. 2 ca. 7. nu. 1. Alberic homic. 4. nec huic imputatur euentus mortis mediate ſecutus quem vitare nõ tenetur cum detrimento ſuo, aut boni communis, ad quod conſeruandum habet ius. Nam iudex ſatis per fiſcalem & alios teſtes cauſam h dijudicat. [h] Nauar. Couar. num. 1. cum Peruſ. Felin. Anto. Ang. Syl. ſup & §. 5. verſ. 6. & addit Coua. n. 5. vt aduocatus accuſantis, qa cauſa eſt aliena, licet faciat proteſtationem fit irregul. i [i] Couar. num. 5. & multi ex alijs citat. k [k] Nauar. conſ. 37. & facit conſ. 9. tit. de homicid. lib. 5. l [l] Anto. Roſ. Angel. Syl. Armil. cum Tabien. & ſatis eſt quod debuit aduertere reum quæri ad mortem. m [m] Ant. Angel. Sylu. homic. 2. §. 8. Tabien. irregul. 3. § octauo, Panorm. & Felin. capit. poſtulandæ. de homicid.

c [c] Couarru. Petr. commun quia clem. ſolum excipit, quando occidit pro neceſſaria vitæ defenſione. & hic voluntarie occidit priua- d ta autoritate, vt iudex ſolet autoritate publica ſine culpa. [d] Nauar. nu. 213. & Hiſpa. 217 & c. 15. num. 2. Hoſt. Villad. c. 6. num. 92. Cardin. 10 d. cle. q. 18 commun. Recen. cont. Couar. cuius ſen- e tentia in hoc non eſt in praxi probabilis. [e] Cou. cle p. 2. § 3. num. 2. §. 9. nu. 9. col. 2 fi. & p. 3. in princip num. 5. & §. vnic. nu. 5. cum Fortun. Panor. Anani. Palud. d. 31. q. 1. art. 4. Caſtr. lib. 2. leg pœnal. cap. 14. ad fin. fol. 603. Innoc. cap. ſi vero de ſent. excommu. de quo dictum eſt in text §. 1. O. P. ex ratione D. Tho. 2. 2. q. 40 art. 2. vbi Bañes dub. 4. loquitur Caiet. 2. 2. q. 33. ar. 7. Victo. Peña, Soto maiori, Mantius. q. 40. 2. & alij Recen. Theolog. ex ord. Prædic. idem tenent tenuiſſe Soto & Victor. in prælect. & ex ſocieta. Franciſ. Gomez. D. Martinez. facit D. Tho 3. p. q. 82. art. vlt. ad 3. Anton 3. p. tit. 28. c. 2 §. 6. Syluest. bell. 3. §. 2. quia clericus plus tenetur pro defenſione boni communis & patriæ, quam pro vita propria. nec eſt damnandus pœna irregu. ex eo quod præſtat of-

At hæc limitatio non eſt neceſſaria. Excuſatur etiam qui indicauit furem, ſi probabiliter credit quæri ob aliam cauſam, quam ad n mortem. ſup. c. 3. §. 7. P. [n] Nauar conſ. 9. fin. tit. 12. de homicid. li. quinto, niſi credat furem eſſe fugitiuum. Anton. Gabr. tom. 1. ex o Viuio. opi. 295 cum Felin. & Abb. [o] Syluest. bell. tertio, §. tertio, hom. 1. §. ſexto, verſ. 6. Naua. cap 27 num. 216. 226. per cle. vnic. de hom Vt Gaſca dum apud Indos factus eſt prorex, qui poſtea p creatus eſt epiſcopus Seguntinus. [p] Commun. & recent. contr. q Grat. 10 cap. 1. 2. 3. quæſt. 8. [q] Syluest homicid. 1 §. 9. verſ. quarto. r [r] Secus ſi conſilium eſſet de re illicita. Syluest. ſup. §. octauo, ſ verſ. ſecundo. [ſ] Couar. p. 2. §. 5. num. 1. d. 4. vt qui reuocat mandatum antequam fiat executio mortis, non fit irregul. Nauar. nu. t 233. [t] Inſ. capit. 12. §. quinto, C D. cum Syluest. homicid. 3 §. 2. verſ. 2. & ibid. dicemus. §. 8 lit. I. non egere proteſtatione, qui acu cuſat de crimine leui. [u] Nauar. cap. 27. num. 217. §. 12. fin. ſe refert ad num. 226 & in ſimili. cap. 17. num. 70. Syluest homicid. 1. a §. octauo. Angel. homicid. ſecundo, §. ſexto. cum Hoſtien. [x] Sup. cap.

y z a cap.1 §.3.7[z] Couar. §. 5.nu.2.cum Felin. Tabien.irregul.3.nu. 8. & Recens. ſic excuſatur à reſtitutione qui non eſt cauſa ſine qua non.inſ.cap.12.§.7.C.[a] Nauarro cap.27.nu. 100.

i [i] Iudex eſt velut prima, & præcipua cauſa, quæ imperio mouet & compellit alios:& ſponte ſuſcepit officium, & intendit de Repub. tollere malefactores tamquam medium per ſe ordinatũ ad k pacem reipub. [k] Nauar.nu.212. Couar.2.p.§.5.nu.6. & ſeq.De aſſeſſore qui dictauit ſententiam, Nauar. Maiol.c.6.no.6. licet ſolus iudex ex iuriſd. fert ſententiam. & iuriſperitus qui dictat formam ſententiæ,aut eam extendit ad hunc reum.

C A P. X I I.

a Cur[a] defectus lenitatis faciat irregul.ſup.ca.10.§.1.late Nauar. c.27. nu. 109.

de vero crimine,vt excuſatur ab iniuſtitia & damni reſtitutione, ita y proteſtans excuſatur ab irregul. [y] Nec eccleſia ob occultam mentis intentionem vult damnare graui z pœna irregul. [z] licet hic ſimul ex interno odio contra caritatem pro a ximi procedat.[a]

C A P. XII.

De defectu lenitatis in eo qui occidit autoritate publica.

§.1. *De Miniſtris iuſtitia, qui dicuntur curiales.*

2 *De iudice,notario, aut ſcribente ſententiam,& de alijs miniſtris.*

3 *Si clericus clamet latro, latro, aut eſt cauſa accelerationis.*

4 *Excuſatur qui vendit, aut dat arma: niſi cœpto prælio. poteſt hortari vt viriliter pugnent etiã animo, vt occidant. clericus interdum fit irreg. abſque culpa mort.*

5 *Iudex eccleſiaſticus & Inquiſitor quomodo ferat ſententiam.*

6 *Epiſcopus qui præficit prætorem ſuæ ciuitati,qui facit leges, &c. & in quibus rebus deferatur cauſa ad iudices regios.*

7 *De iudice non obſtante: De prælato autorizante: De timantibus conſilio.*

8 *De fiſcali ſeu accuſatore.*

9 *De teſtibus.*

10 *De notario,aduocato, & procuratore: & de ratihabitione*

11 *Quid clericus circa hac prohibeatur,aut liceat? prælatus poteſt conducere milites pro defenſione ſua Eccleſia.*

a OB defectum lenitatis fiunt irregul.[a] qui autoritate publica,vt iudex aut miniſtri eius, ſunt b cauſa mortis aut mutilationis.[b] iudex enim aut bellum gerens voluntarie & directe vult reos priuare c vita totius, aut membri,[c] licet illi omnino ſint emendati,& ceſſet periculum damni, & punit nõ pro ſola defenſione reipublicæ, ſed in exemplum & vindictam publicã, aut ſimul in ſatisfactionem partis læſæ. Vir baptizatus non excuſatur ab irregul. licet præcepto compulſus proferat ſententiam, aut carnifex eam exequatur. ſponte enim accepit officiũ,cui annexa eſt obligatio etiam iurata occidendi cum opus eſt, in vindictam publicam. Iudex ſecularis, & fiſci aduocatus ac procurator dum retinet officiũ, non eſt promouendus, cum ſit cud rialis.[d] At non fit irregular. iudex vel executor per iuſtam torturam, e ſi debilitet omnino membrum,[e] abſq; detruncatione, quamuis ille reus factus ſit irregul. Nec ſi iudex etiam eccleſiaſticus damnat ad trif remes.[f] Nec miniſtri iuſtitiæ qui reum iuſte verberant abſque mutilatione, etiam ſi fiat cum magna g ſanguinis effuſione.[g] Nec miniſter, qui cadauer in fruſta diuidit & dilacerat, aut comburit, ſi nihil cooperatus eſt circa hominem vih uum.[h] Sed tunc fiunt irregular. miniſtri iuſtitiæ, quando in cauſa ſanguinis concurrunt aliquo influxu ad mortem aut mutilationẽ rei ſecutam: ſiue iuuent ad prolationem ſententiæ quæ executioni mandatur,ſiue ad executionem illius, vt in caſibus ſequentibus.

2 Fit irreg. præcipue iudex pro ſententia ſanguinis, iuſte procei dens,[i] & aſſeſſor:[k] Notarius qui k ſententiam ſcribit,[l] aut qui ſignat l ſcriptam à famulo,& ſuo ſigillo facit authenticam, aut eam pronunciat, uel teſtimonia teſtium ſcribit aut legit quando publicantur pro occiſione aut mutilatione. Imo & qui ſcribit ſeu trãſcribit ſententiã, m tanquã officialis iuſtitiæ,[m] (quamuis notarius non ſit) aut dictas literas quibus iubetur fieri deformatio. Nam & priuatus vir qui mandante priuato domino ſcribit literas pro iniuſta uindicta ſanguinis fit irregular. ſi mors ex illis ſequan tur.[n] At famulus qui non iuſſuit, o non fit irregul.[o] quia non cenſetur moralis cauſa mortis aut accelerationis:licet materialiter & per accidens tranſcribat dictatam à notario aut ab aſſeſſore ſententiam, aut qui iuſſus attulit proceſſum notarij, aut attulit equum iudici aſſociaturo reum mortis. Fiunt irregu. ſatelles ſeu bargellus & alij famuli iudicis, qui iudicem ſeu reum comitantur,cum reus ducitur ad cuſtodiam, uel ad executionem ſenp tentiæ:[p] & qui ſatellitem monet, ut caute & tuto deferat reum, ne q fugiat.[q] Alguazellusq́ue & cur ſtos carceris:[r] qui defert ſcalam, funes aut aliud inſtrumentum pro eo, qui in patibulo ſuſpendendus ſ eſt.[ſ] Et his iuſtitiæ miniſtris deficientibus, alius etiam pio zelo motus, aut parum aduertens, qui ſcalam, reſtim, aut inſtrumentum t præbet carnifici,[t] ſimiliter qui cõ-

b [b] Mutilatio in iure æquatur occiſioni quo ad irregul. glo.cle.1.de homicid. Naua nu.206. §.3. Hiſpan. 218. Soto d.25.q.1.3.li. 5.iuſtit. q 6. 1.col. 3.Syluelt. homici. 5. §.3. homic 3. §. 2.verſic.2. caſus. §. 17.verſ.1. Ang Villad.c.6. Couar.cle. p.3. in princip. nu. 8 & facit 1.part. in princ.nu.7. Deci.l. nemo poteſt. ff.de reg.iur. Maiol.li.5. c.30.num.1. & omnes. quamuis id nõ habeatur expreſſo iure. At tamẽ hoc ex minori cauſa facilius diſpenſatur, c inf.c. 18.[c] At chirurgus per inciſionem non intendit adimere vitam pati,ſed ſanare & conſeruare vitam totius hominis, ſup. d c.11. §. 1.[d] Sup.c. 5.ad fin. ai dimiſſo officio ſi neminem cum effectu occidit, poteſt ordinari.ſic Sucin.c. ſentẽtiam. Ne cleric.vel monach. memb.4. q.4. cum Hoſtien. negat eſſe irregul. Nauarro 211. fin. 232. §.7. fin. Frat. Medin. & tabellio qui iã cœpit exercere officiũ eſt curialis. Bern.Diaz, pract. c.53. Maiol. lib.2.cap.6.num.4. cum glo. Speculat. e [e] Sup.cap 8 §.4.K. Nauar. num 206. f & ſeq. [f] Sup.lib.de excummunicat. ca. 56.§. 5.Q Siman. cap.40.num.7. Nauarro de regular.c. non dicatis.nu. 65. cap.nullam. nu.vlt. g [g] Supra.cap.3. §.6. K ſic Inquiſitores. Sancti officij damnant quoſdã reos ad verbera.Siman. cap.40.num.6.cap. 65.num. 11. vide Nauarro capit.27. num. 86. & damnant ad carcerem perpetuum,qui æquatur morti. Simanc.cap.16.num. h 15. [h] Sup.c.3.Nau.nu.210.217.218.fi. Soto lib.5.quæſt. 1.artic. quarto,diſtinct.25.quæſt.1.articulo tertio,poſt concluſ.4. Couar ſuuiam clem.prima part.princip. numero 4.& 2.part.numero 5. 18. Arm.§.62. Roſel homic.4.§.7.Cou.p.2.§ 4.F.Med.li.1.inſtr. q r c.11.§.10.[q] Recen.colligunt ex cit.P. Maiol. [r] Nau.nu.217.§. ſ t 11.& facit nu.212.Syluelt.Ang.Roſel.Tab. Arm. [ſ t] Nauarro & alij

l [l] Nauar. num.212. Syluell. homicid. 3.§.2.verſ.1. & inf. m §.9. [m] Nauar. Syl. ſup. Tabien. irreg. §. 5. Armil. Anto. 3.p.tit.28.c.2. ante §. vt miniſter vſurarij qui facit contractum, & ſcribit rationem dati & accepti ſit obnoxius reſtitutioni:ſecus ſi ſolum ſcribat, nec ſit cauſa ſine qua non. Soto lib.6. iuſti. q.1.art.4. fin. n [n] Nauar. Syl. Tabie. ſup. Villad.c.6.nu. 49.51.etiam de clerico legente literas alterius mandãtis occidere. o [o] Vt miniſter vſurarij qui non fecit contractum,ſed numerauit pecuniã, aut forte ſcripſit in libro rationem dati & accepti,non videtur moraliter influxiſſe in damnũ iniuſtum alterius, vt teneatur reſtituere: nec de tali miniſtro conqueritur mutuatarius legi ſin. Arm.reſti. §.3. vſur.§ 40. eſt Palu. d.15.q.2. Verucil. Adria.4. de reſti.q. 1. Nec Caiet. verb. reſt. dãnat miniſtrũ uſurarij, niſi qui facit contractus Sot. lib.4. iuſtit. q.7. 1. Syl.reſti.3.§.Peña & Rec. cõtra Nau. qui hunc miniſtrũ obligat reſtituere. c.17.nu. 19.267.& vid.nu.201. & cõſ. 6.tit.38.li.5. & pro ſe falſo citat Caie. p [p] Hi iuuant in vindictã publicæ iniuriæ.Ant.c 2.in prin. Pan.c.ſententiã. Ne cler.vel mona. Nauar.nu.212. & paſſim iura & Doct. Tab.irre.2. §.10.ir reg.3.§.24. Maiol. li.2.c.10.nu.2. & 4. Syl.homicid.3 §.2. uerſ.2.Nau.n.217. §.11. Ang.irreg.§.

prehendit, reum aut detinet: & qui oſtendit furem, aut iudicat malefactorem vt comprehendatur à iu-
u dice. [u] Et qui de familia prætoris, pedeſtres aut equeſtres comitantur morte plectendum, & ſeruant ne eripiatur ab alijs, (quamuis iure expreſſum non videtur) ſunt irre-
x gul. [x] (non tamen populus, qui ad ſpectandum accedit,) & præco qui reum præcedit, & cauſam mortis
y proclamat. [y] Sexto qui reum du-
z re trahunt ad chordam [z] (præterquam in negotijs Sanctæ Inquiſi-
a tionis. [a]) ſi inde ſequatur mutilatio aut occiſio, aut vt crimen fateatur.

3 Clericus fit irregul. ſecuto effectu, qui (ſecluſo periculo propriæ
b vitæ [b]) clamat latrones, latrones, [c]
c ſiue aliud agit, ex quo aduertit ſequi periculum vt comprehendatur, aut vt à priuato occidatur: Nec excuſatur ab irregulat. ex eo quod faciat proteſtationem ad concurrē-
d tes: [d] quia aduertere debuit ſic clemens, quod concurrētes vix ſolent ab inuaſione furis temperare, aut conſulēs vt latroni ducto clau-
e dāt os, [e] ne clamore vocet ſocios qui eum liberent, quando conſtat
f quod inuocati liberaſſent. [f] 2. Qui eſt cauſa accelerandi mortē aut deformationem: vt ſi reo dicat, pone caput ſuper lignum ſeu cippū (ob quod citius decollatur) vel aſcen-
g de ſcalam. [g] Qui incitat vt gladius exacuatur, funes præparentur, vel alia inſtrumenta: vt ita cum minore dolore cita mors veniat. Qui tortorem monet, ut cito faciat, ut ſecurim præparet, & ſemel & non
h ſæpius feriat, [h] qui defert ligna & manipulos & admouet igni quibus viuus hæreticus citius combu-
i ritur. [i]

4 Qui facit gladium, arma, ſclopum, funes vel alias ut uendat, nō
k eſt irreg. [k] (quia eſt cauſa remota mortis ut qui ob lucrum ſine malo fine uendit arma, aconitum, fu-
l cos & alia omnibus [l]) licet aliquis ſit occiſus, eo inſtrumento autoritate publica aut priuata. Nec ſi uēdat in bello etiam tam inducto,
m aut donat ante prælium iuſtum. [m] Dans uero aut uendens vel ſubminiſtrans pugnantibus cœpto iā prælio arma offenſiua (ut gladium lanceam, ſclopum) uel ſi actus ſuſpendij aut mutilationis autoritate pu-
n blica iā imminet, fit irreg. [n] quia eſt cauſa propinqua, non aūt ſi præbeat arma defenſiua. Quidā dicunt fieri irreg. qui dat arma militibus
o ſpeciali intētione ut occidāt: [o] ſed qui dat ſine ſpeciali intentione ut occidat aut deformet, non fit irregular. licet intētione generali dicat pugnate fortiter, uincite, expellite hoſtes, in captiuitatē redigite, arri-
p pite arma. [p] Et clerico licet exhortari in prælio ad pugnandum
q fortiter & uincendum, [q] monent uero quidam ne dicat, uulnerate aut occidite. At quia intētio uincēdi communiter includit occiſionē hoſtium in communi, non uidetur irregul. qui dat arma uel hortatur, aut etiam iuuat urgendo ut milites percutiant & occidant hoſtes
r in communi: [r] dum modo caueat ne inducat ut occidat aut mutilet iſtum, uel ut ſclopum iaciat in illū in particulari. Generaliter milites qui ſe iuuant in bello iuſto ut uincant & occidāt, & ſe mutuo cohortantur, non fiunt irregul. niſi pro-
ſ pria manu occidant. [ſ] Clericus uero in ſacris qui fecit aliquid ex his (præſertim indeliberate, aut ſi denuntians oblitus eſt præmittere proteſtationē iuris) ob quę factus
t eſt irregul. non ideo peccat M. [t] licet priuetur uſu officij, & facile obtinebit diſpenſationem, & quidam

u alij ſup. P. R. [u] Nauar. num. 217. §. 12. & Hiſpan nu. 226. ſup. cap. 11. §. 4. Villad. c. 6. nu. 51. Ledeſm. Sylueſt. homicid. 3. §. 7. verſ. 6. Anton c. 2. §. 2. cum Guillel. Armil. irregu. §. 37. cum Tabien. irregu. 1. §. 22. Roſel. irregul. 1. §. 5. Angel. homic. 2. §. 24. & addit ver. irregul. §. 14. ſat eſt ſi indirecte indicet furem, vt ſi neget fuiſſe hac via. quamuis graui metu cadente in conſtantem reueler iudici aut mi hi qui quęrēti ad mortem. Armil. cum Tabien. Et ſatis eſt quod debuit aduertere eum quæri ad mortem. Anto. Syl ueſt. Angel. Roſell. At ſi probabiliter credat aliā ob cauſam quæri, indicās non fit irregular. Sylueſt. cum Roder. ſpecul. Anton. Angel. Roſell. Couarru. §. 5. num. 1. verſic. 1. fin. contr. Villadieg. dicentē tunc clericum fieri irregul. quia tenebatur non reſpondere iudici laico. vid. Couar. de dante ſigna per quæ
x fur agnoſcitur. [x] [y]
y Nauar. num. 217.
z §. 11. & alij ſup. [z] Anton. c. 2. §. 5. Roſel. homic. 4. in principio. Sylueſt. homic. 3. §. 2. verſ. 2. Maio. c. 10. nu. 2. addit cū Syl. §. 7. verſ 10. & Verueciil. quod in dubio præſumitur irreg. ſi reus obeat aut mutiletur, niſi reus poſt longum tempus decedat Villadieg. capitulo 6. num. trigeſimoquinto vbi Perez
a [a] Quia habens priuileg. Pontif. ob publicam cauſam fi-
b dei. inf. §. 5. lit. C. [b] Nam poſito periculo poteſt per ſe vel per alios occidere inuaſorem. ſup. capitulo decimo, §. ſecundo, Syl. inſ. cum
c Panor. [c] Syl. homic. 2. §. 16. 17. homicid. 3. §. 7. verſ. 4. Nauar. num. 236. Hiſpa. 238. Angel. homic. 2. §. 4. Armil. irreg. § 33. Roſel. irreg. 1. §. 4. Tabien. irreg. 2. §. 19. 25. Villadieg. c. 6. nu. 44. Hoſtien. Franc. Panor. Couar. §. 5. nu. 3. Ledeſ. q. 26. 2. Maiol. lib. 5. c. 48. §.
d 4. nu. 7. [d] quia proteſtatio nihil iuuat ſi fiat ad alios quam ad iudicem, qui non præſumitur leges violaturus, nec in flagranti occiſurus reos. Couar. §. 5. nu. 7. Sylu. homi. 2. §. 17. Nauar. nu. 236. Addit tamen Couar. rem eſſe ſibi dubiam, & quod Anani. & Feli. & Socin. non omnino conſentiunt quādo defuit animus, vt per
e alios deformaretur. [e] Nauar. num. 236. Ant. c. 2. §. 2. Roſel. irreg. 1. § 5. Syl. hom. 3. §. 7. verſ. 5. Tabie. ſup. §. 18. Maiol. ſup. num 3.
f [f] ſic limitant Syl. hom. 3. §. 7. verſ. 1. Ang. irregul. §. 13. Arm. §. 36.
g Felic. c. 9. p. 489. [g] Nauar. nu. 217. §. 13. Sylueſt. hom. 3. §. 2. verſ. 3. Tab. irreg. 3. §. 13. Ant. c. 2. §. 5. Maiol. lib. 2. c. 10. nu. 3. Felician. c. 9. & generaliter de acceleratione Nauar. nu. 220. §. 2. & 228. fi. 229. 233. fin. & c. 11. nu. 83. Sylueſt. ſup. Armil. §. 49. Ant. Roſel. quamuis quis ex pietate verba dixerit Nauar nu. 217. §. 13. Ma-
h iol. lib. 5. c. 48. §. 4. num. 3. [h] Anto. Syl. & colligitur ex alijs ſuprà dictis, addit Nauar. in additio. Hiſp. nu. 208. ſi religioſus obtinuit à iudice, vt citius terminaret litem criminalem, fit irregul. An ſi ſic vel aduocatus conſulat ne reus appellet, quando ius permit-

i tit: recent. [i] Nauar. num. 217. §. 10. cum Ant. c. 2. §. 5. Couar. §. 4. num. 5. addit Maiol. lib. 5. c. 48. §. 4. nu. 5. qui deferunt luminaria caueant ne hinc accendatur ignis pro comburendo hæretico viuo, vt qui detulit ſcalas aut inſtrumenta, quæ applicantur ab alijs. At quia communiter hic neſcit lignis à ſe delatis in campū paratum, combuſtum vllum viuū, excuſatur in dubio: & frat. Med. lib. 1. c. 11. §. 10. addit cauſam, quia hic videtur cauſa remota, & non eſt cauſa, ſine qua non, præſertim quia nihil fecit autoritate publica ſed priuata, & huic accommodatur ſententia Cou. & Forton. ſup. ca. 11. §. 3.
k E. [k] Cōmunis inſ. M. ſed Nauar. c. 27. nu. 215. §. 7. & nu. 217. §. 11. limitandus eſt, quando vēdit, aut commodat inſtrumentum, vt illo ſtatim iuguletur reus, aut membrum eius abſcin-
l datur. [l] fatetur. Nauar. c. 23. nu. 90. qui tamen in compen. Hiſp. dicit peccare mort. cont. charitatem proximi, ſi vendat indiſtincte omnibus ſciens multos re empta abuſuros. De alijs vid. Caiet. cum D. Th. 2. 2. quæſt. 169. 2. ad 4. Abulēſ. Matt. 6 quæſt. 51. Mai. 4. d. 15. q. 15. Gabriel quæſt. 13. articulo 3. dub. 4. Alcoc. de lud. capit. 59. 60. Courad. de contractat. quæſtio. 53. concluſio. 4. Med. C. de reſtitutio. q. 30. ful. 90. 91. Sylueſt. Ang. & Summiſt. verbo, ars. Anton. 1. pare. tit. 1. c. 23. §. 13. Roſell. negotiatio. Perez l. 4. & 7. tit. 10. lib. 8. ordi. l. 37. culum. vlt. tit. 19. lib. 8. ord. per l. 7. tit. 7. lib. 8. recopil. Nauar. c. 14. nu. 26. 38.
m E. & ſe refert ad c. 24. nu. 21. & ſeq. [m] Villad. Ledeſ Innocen. Spe-
n cul. Armil. inſ. Angel. homi. 1. §. 27. & colligitur ex cit. L. [n] Nauar. cit. K. Angel. irreg. §. 15. Armil. §. 59. videtur D. Thom. 2. 2. q. 40. 2. quæſt. 64. 4. Sylueſt. homic. 3. §. 6. verſic. 5. Auton. 3. par. tit. 28. cap. 2. §. 6. ſub fin. Maiol. lib. 5. cap. 49. num. 4. de armis offen-
o ſiuis. [o] [p] Innocen. Hoſtien. Ledeſm. Ant. Sylueſt. bell. 3. §. 2. ho-
p mic. 3. § 6. verſ. 2 & 6 Nauar. num. 215. §. 7. de proteſtatione ficta
q ſup. cap. 11. §. 5. Y. [q] Nauar. num. 215. fin. 217. [r] Doct. quos re-
r fert Sylueſt. ſup. quia cap. petitio. loquitur ſine limitatione. videtur Ledeſ. quæſt. 26. 2. fol. 364. cul. 3. ad med. Mantius Peña & quidam recen. licet dicat, no quede ombre a vida, & fauet quod de generali intentione dicit Nauar. nu. 211. confeſſarius poteſt iudici dicere in communi, non abſoluam te niſi ſerues leges, & occidas malefactores. Peña & recent. ſed ne dicat hunc furem in particulari eſſe morte dignum, aut vt illum ſuſpendi iubeat Nau. nu.
ſ 251. [ſ] commi. dicit Cou. §. 5. nu 2. gl. c. ſciſcitaris. 3. q. 2. Pan. c. fi. & pen. de cler. percuſſor. p c. petitio. de hom. & ſi pugnet & uulneret Syl. ſup. hom. 3 §. 6. uerſ. 2. Ang. irreg. 1. §. 2. Tab. irreg. 3. §. 21. cō clu. 7. vſq; 10. Arm. §. 55. Nau n. 215. 216. licet vulneret: nā cler. p
t hibeſ ꝑpria manu pugnare, ut ait D. Th. 2. 2. q. 40. n. 2. ad 2. [t] Cai. irreg.

clericum damnant irregul. ſi hoſti vulnus non lethale inflixit, animo
u occidēdi, [u] & vulneratus hic ſuit ab alijs ſocijs occiſus: non tamē fie rit irregul. ſi ita vulnerauit in bello
x ſine animo occidendi. [x] At re vera ea occidendi intentio non facit irregu. ſi moraliter non influxit vt
y mors accelerareтur. [y]

5 Excuſatur ab irregul. iudex ſi ſententiam ſanguinis non protulit
a niſi contra abſentem rebellem, [a] hæc enim executioni mandari nō poteſt ſine noua ſentētia, quæ ſola influit, tāquam cauſa propinqua. 2. Iudex eccleſiaſticus iure prohibetur ferre ſententiam mortis, quod ſi generale ius ſeruandum eſſet, tutius & aptius iudex faceret, ſi per ſententiam intēdat clericum degradatum priuare tantum honore (habet enim ius ad hoc, quicquid inde ſequatur) deinde lecta ſententia reum dimittat a propria iuriſdictio
b ne. [b] quo facto iudex ſecularis capit reum, & facta ſummaria informatione de euidentia facti & confeſſione rei, damnat morte, & ſententiam ſuam mādat ſtatim executioni. At ſpeciali iuris fauore & priuilegio cenſores fidei & illorū conſultores abſque culpa & periculo irregul. poſſunt ſimpliciter damnare hæreticos, & per ſententiam declarare incurriſſe pœnas auctorita
c tē. Pont. & legum impoſitas: [c] & auctoritate Papæ abſque ulla proteſtatione, relinquunt hæreticos curiæ ſeculari, iuxta leges ciuiles puniendos morte: nec proferunt ſententiam executionis, ſed iudici ſeculari proponūt obligationem ſer
d uandi proprias leges: [d] in quo ſecularis eſt merus executor legis &
e ſententię declaratoriæ. [e] Qui quamuis crederet ſententiā ſecundū allegata iuſtam in falſa præſumptione fundari, non poteſt executionē
f impedire cum cauſę diſcuſſione, [f] ſub prætextu violentię prohibēdæ: ſed in dubio præſumens pro ſententia, tenetur vt merus executor eā
g mandare executioni. [g]

6 Conſuetudo declarat prælatos eccleſiaſticos & regulares, qui in aliquod oppidum habent iuriſdictionem temporalem, poſſe ex cōmiſſione condere ſtatuta cum pœna corporali, & Præſes aut Cōſiliarius regius qui interdū eſt epiſcopus aut Cardinalis, ſolet ex cōmiſſione promulgare legem ciuilem, qua aliquid prohibetur ſub pœna capitis, nec fit irregul. ſi Prætor ea
h lege ductus pœnam exequatur, [h] quia doctrina uera in generali; ad quam habet ius (ut dum clericus in generali hortatur bellantes, aut prædicat adulteras & fures eſſe morte dignos) eſt cauſa remota & uniuerſalis: ut generali concurſui Dei & cælorum non tribuitur peccatū aut iniuſta occiſio, ſed cauſæ propinquæ. & epiſcopus qui ut iure tenetur, præficit ciuitati ſibi ſubditę
i Prætorem & gubernatorem, [i] non fit irregul. ſi prętor contra reos fe
k rat ſententiam mortis; [k] quia epiſcopus licet prętori non prohibeat interficere, non eſt cauſa propin
p qua, nec intendit ut hic reus inter
l ficiatur. [l] & poteſt ſuo prętori dicere ut ſolicite uigilet contra malefactores & officium legum preſtet. Fiet tamē irreg. ſi ei dicat ut hūc ſu
m rem ſuſpendat aut mutilet: [m] nec debet epiſcopus alicui commiſſario delegare unam cauſam crimina
n lem: fiet enim irregul. [n] cum ſit cauſa ut hic reus occidatur. Conſultus uero à ſuo prętore caueat epiſcopus ne ob ſuam reſponſionē prętor incitetur ad occiſionem pri
o uati rei. [o] Ea temporalis iuriſdictio in epiſcopo non impedit quin à prętore illius reus per appellationem cōfugiat ad regium tribunal: quod cognoſcit de cauſa tempora
p li, [p] aut quæ eſt mixti fori, ſi pręueniat. Autores vero qui prætorio aut parlamēto regum permittunt, vt ſe aliquo modo intromittant in cauſas quaſdam eccleſiaſticas, ſunt
q cautè legendi: [q] & uiri ſapientes optant vt à Pont. auditis regum rationibus prouideatur à Pōt. opportunum remedium, [r] pro communi pace & bona gubernatione. Interim lex conſuetudine cōfirmata declarat priuil. Papę iuſtę concedi

irreg. & quidam recentio. nec Naua. num. 217. 227. dicit peccare
n mortaliter ſed abſolute. [u] Calder. addit. ad Ioan. Andr. d. cap. petitio.
x Anton. cap. 2. §. 6. Syluest. homic. 3. §. 6. verſ. 6. citati. O. [x] iidem
y a autores per cap. ſignificaſti. 2. de homic. [y] citati R. [a] quidam in-
b ſperta conſulti. [b] refert Nauar. additio. Hiſpan. num. 208. Director. Inquiſ. per ca. nouimus. de verb. ſignificat. Igneus. l. 1. §. cum dominus ff. ad Syllanianum. Perez l. 3. tit. 4. lib. 8. ord. pag. 93. & eſſe tutius ſi ita facerent Inquiſitores dicit Coua. clem.
c p. 2. §. 5. nu. 6. [c] Hoſtienſ. cap. ad audientiam. de homic. Feli. capit. ad abolendam. de hæret. & videtur Speculat. fatetur Couar. ſup. Rojas de hæret. Simanch. de cathol. inſtit. cap. 34. fin. licet inquiſitores nullam proteſtationē faciant. At cū reus traditur ad ſorū ſ…iam, fit proteſtatio Simanch. capit. 56. vid. 61. Prohibetur vero inquiſitor facere immediate executionem ſanguinis, alias fiet irregul. Simanc cap. 37. num. 17. ca. 38. fin. frat. Medin lib. 1. cap. 21 § 10. Syluestr. infra: Tabie. irreg. 3 § 15. Arm. §. 24. Polan. in directo. tit. de irregul.
d [d] quod ſi ſecularis tētaret differre executionem, poſſent Inquiſi. inſtare ſub graui comminatione vt comburerent hæreticos. Syluest. homic. 3. §. 2. verſ. 2. Perez ſup. p. 92. cū Direct. (vbi refert quoſdā id ſcrupuloſe negare) Felician. c. 9. p. 45 n. Maiol. lib. 2. capit. 10. num. 5. cum Tabien. & probat ex bulla Paul. IIII. anno 1557. quæ habetur i iudicial.
e Inquiſit. decr. 4. [e] Simanc. capit. 56.
f num. 3. 5. 8. [f] [g] Si-
g manc. cap. 36. num. 3. 6. 8. Nauarr. additi. Hiſpan. num. 208. Maiol. lib. 2. cap. 10. num. 5. lib. 5. capit. 48. §. 2. fin cum ſpecula. & Feli. Tabien. irregul. 2. §. 9 15. Arnil. §. 30. cum Feli. vt miles in bello (cuius iniuſtitia ſibi non conſtat ſcientia publica) tenetur pro ſuo principe pugnare. Iulius Clarus, libro quinto ſententia. §. fin. Couarruuias. 1. variarum. cap. 1. num.
h 10. Nauar. capite vigeſimoquinto, numero nono. [h] Maiol. libro ſecundo, capite quinto, numero decimoſexto, & capite nono, nu. nono. Syluester homicid. tertio, §. ſeptimo, verſic. quarto, & nono. fauet Nauar. numero 216. colligitur ex autoribus infra. [h] Felic. de irregular. capite nono. cum Archidiac. cap. officia. vigeſima tertia, quæſtione quinta, ſic dum epiſcopus facit legem cū pœna ſanguinis, aut ſenatus Regis declarat iudicem eccleſiaſticum incurriſſe pœnam exilij lege latam, non infert pœnam homi, ſed lex,

i inſ. l. Z. & Inquiſitor ſup. C. [i] cap. epiſc. ne cler. uel monach. [k] An
k ton. tit. 28. cap. 2. Alberic uerb. homicid. 4. Ang. verb. epiſc. §. 25. Syluest. homicid. 1. §. 7. verſic. 2. homic. 3. §. 5. Tabien. irregul. 2 §. 4. Nauar. num. 216. ad fin. uid. num. 216. fin. & Hiſpan. nu. 213. Victor. §. 219. Maiol. lib. 2. cap. 6. num. 11. Caiet. 2. 2. q. 33. 7. dub. 1. Couar. clem. p. 2. §. 5. nu. 8. & lib. 3. variar. capit. 20. nu.
l 4. [l] Nauar. per cap. prælatus. de homic. lib. 6. quamuis certus ſit epiſcopus q prætor quoſdā ſit condēnaturus mor
m te. [m] gloſſ. d. cap. epiſcopus. dum ponit caſum. Syluest. homic. 4. § verſ. 1. Anton. Marner. Tab. Armil & facit
n Couar. ſup. [n] Nau. conſil. vltim. tit. 2. de homicid. lib. 5. quamuis oppoſitū uidentur ſignificare Caieta. Syluest. homic. 1. §. 7. verſ. 2. Couar. d. cle. cū
o Abb. & Rip. [o] Anto. Raine. Tab. Ar-
p mil. [p] Quia cum ſit ex priuil. Regū data quibuſdā epiſcopis circa forum laicum, iudices regij uetant, ne à prętore epiſcopi appelletur ad Metropolitanum, ſed ad tribunal regis directe. Couar. pract. c. 4. nu. 2. c. 35. nu. 5. uerſ. Ac ſi laicus. & addit n. 2. quod cauſa circa factum de decimis ſoluendis regiis in regno Granatæ, aut quibuſdā nobilibus, pertinet ad forum ſeculare. Quod priuil. datū eſt quibuſdā ante Concil. Later. uid. ſup. lib. de indulg. cap. 27. §. 2. Aut in quæſtione facti incidentes cognoſcūt an hic ſit coniugatus cum illa Cou. 2. part. ſponſ. cap. 8. §. 12. nu. 3. uid. Bapt. Lup. de uſur. comment. 4. num.
q 66. [q] monet Cou. pract. cap 35. fin. & cauendum ne quid temere fiat contra inſtitutionem Papæ, & c. 36. fin. ait ſe non ſentire quod literarum Apoſt. executio ſit aliquo modo impedienda. Nec præſumendum eſt de prudentia & ſuauitate ſum. Pont. quód intendat Regibus auferre priuil. ex contractu remuneratorio datum, aut quod arguit conſuetudo immemorialis. Et falſo alij praxim prætorij & ſenatus regij ignorātes imponunt, quod nimio regni zelo indirectè ſe ingerāt
r in omnem fere cauſam eccleſiæ & bullarum Apoſt. [r] Couar. pract. cap. 35. fin. Nauar. cap. 27. num. 69. an dignum eſſet ut ſumma eccleſiæ poteſtas, audita regum praxi & ratione id determinet, & Apol. de reddu. quæſt. 1. dub. 63. num. 2. in cap. cum contingat. de reſcript. remed. 1. Dried. lib. 3. de liber. Chriſtian. Soto rel. ſeçre, mem. 2. quæſt. 5. Sic olim rex Galliæ per concordata curauit remedium adhiberi à Pont. pro bona gubernatione regni, de

§311

quo

regijs prætorijs cohibendi nimiam licentiam iudicis eccleſiaſtici, dum infert notoriam violentiam in cauſa eccleſiaſtica:[ſ] dum non ſinit reū iuſte appellantem adire ſuperiorem ſiue Pontif. Quod ſi trinis literis ſeu prouiſionibus regiis permaneat inobediens, nec velit vim auferre, cenſetur per legem regni ipſo facto extraneus à Regno:[t] extraneus vero vt eſt incapax per iuſtam regni legem ad obtinendum beneficia,[u] ita ipſo facto amittit beneficia obtenta,[x] & interdum ſi nimis rebellis ſit à quo timeri poteſt ſeditio & malum, priuatur temporalitatibus: & ſi epiſcopus non ſit cogitur exulare regno.[y] has pœnas non tam infert iudex laicus quàm reus ipſe, qui ſponte rebellis vult pœnam ipſo iure latam incurrere.[z]

7 Iudex vel gubernator non obſtans, qui per omiſſionem iniuſtā innocentes non defendit (ſi id poteſt ſine graui damno ſuo) videtur moraliter concurrere contra iuſtitiam,[a] & fieri irregul.[b] ſi quis iniuſte occidatur aut mutiletur. Idem de aliis miniſtris iuſtitiæ, & dominis qui contra iuſtam obligationem officii,[c] omittunt defendere, & Dominus qui nouit famulos aut ſeruos,[d] velle vindicare eius iniuriam, ſi non contradixit ſed doloſe tacuit:[e] quia ex officio tenebatur efficaciter prohibere. At priuatus qui omittit contra caritatis præceptum (vt ſi in extrema neceſſitate famis, aut morbi omittat dare eleemoſynā) aut ſi non monet periclitantem de cuius iniuſta occiſione ſcit alios tractare, aut videns occidi clericum nō defendit, hic vt non manet obnoxius reſtitutioni damnorum,[f] ita non fit irregular.[g] aut excommunicatus:[h] quia non tenetur ex iuſtitia defendere. At qui hunc defendere volētem innocentes impedimit doloſo conſilio aut per vim, tenetur læſis reſtituere dānum,[i] & fit irreg.[k] quia contra iuſtitiam peccat: niſi bono animo amicum diuertit, ne periculis ſe obiiceret,[l] Fit irregul. iudex qui non concedit reo appellationem,[m] ob quod eſt cauſa accelerandi mortem. Medicus de publico ſtipendiatus (qui dicitur Curæ aſtrictus,[n]) fit irreg. ſi ex omiſſione curandi pereat infirmus:[o] imo & priuato ſtipendio cōductus ſi deſinat curare ægrotū cum opus eſt.[p] quod quidam extendunt ad

quo Rebuſ. in concordat. & Gallici ſcriptores. vid. ſup. lib. de excom. c. 5. §. 3. & in Hiſpan. ſæpe tētatum eſt per legatos Pontif ad regem miſſos: ſed hactenus nullum inuētum eſt aptius remediū, quam vt praxis priuilegio Pont. & conſuetudine confirmata conſeruetur. [ſ] quia vt ait Hiero. in Ierem. 22. & Ioan. Papa VIII. Regē eſt tollere violētias ab oppreſſis, nempe quādo propter diſtantiā non poteſt facile adiri Pont. & inſtat ab inferiori epiſcopo grauamen, præſertim vix reparabile. Qđ probat Cou. pract. ca. 35. nu. 3. & citat 4. Cardinal. Iacobat. lib. 8. de concil. ar. 3. remed. 6. & ar. 12. Card. Alexan. in ſumma. 15. d. nu. 41. Turrecre. lib. 2. ſummæ eccleſ. ca. 102. ad 3. 4. & 5. & ca. 116 Caiet. Cardi. opuſ. de autorit. PP. c. 27. ad 2. rationem, & ſuper 2. 2. q. 12. ad 2. q. 69. 4. Nauar. cap. cum contingat. de reſcr. remed. 1. fundam. 10. & in cap. nouit. de iudic. not. 3. nu. 26. & fauet cap. 27. numero 69. Driedo ſecunda libert. Chriſt. cap. 2. folio 52. Degraſſal. lib. 2. regalium Franciæ. iure. 7. Auſrer. in clementina prima. de offic. ordin. reg. 2. ſallent. 30. & præter hos adde Victoria relect. de poteſtate eccleſiaſt. num. 14. relectio. de poteſta. PP. & concil. propoſit. 22. nu. 18. & 22. fauet Soto relectio. ſecret. membro 2. q. 5. & diſtinct. 25. quæſtio. 2. artic. 2. conc. 2 & 6. Cord. Caſ. 35. & lib 4. quæſt 7. ſe refert ad quæſt. 10. dict. 3 vbi citat Palud tract. de poteſt Papæ. Sylueſt. verb. Papa. §. 4. & 15. Arm. excommun Caſ. 7. 19. 21. Gerſ. alpha 4. D. alpha. 6. N. alpha. 9. C. alpha. 24. Menoch. de retinend poſſeſſio. remi. 3. Simanc. de cathol. inſtit. c. 45. nu. 35. Auēda. 1. de exequen. mundat. cap. 1. nu. 7. & 32. lib. 2. cap. 6. Mencha. controu. illuſtr. lib. 2 cap. 51. & 82. Olanus in antinom. litera I. §. 76. & ſequen. Hermas Letmanus, libro ſeptimo, de inſtaurand. religione, cap. 25. & hi citant alios multos, & conſulti Cueſta Epiſ, Legion. vterque Soto, Cano, Mantius, & noſter Deza, multique Theol. ac iuriſperit. quia vim vi repellere, pertinet ad bonum ſtatum & gubernationem totius regni: & id iure naturæ competit principi, dum fit in continenti. Quod agnouit Plato dialogo nono, de legib. Cicer. pro Milon. [t] Couar. pract. ca. 35. nu. 3. verſ. aduerſus. c. 36. nu. 3. in princ. per l. 5. tit. 1. lib. 3. ord. l. 14. tit. 3. lib. 2. recopil. quamuis Nauar. cap. 27. num. 67. id non omnino probet. [u] Probat Couar. ca. 35. num. 5. cum mult. Guillel. Coſm. Selua. Dama, Gomet. de Graſſal. Rebuff. Dueñas, reg. 202. Greg. l. 3. tit. 15. partit. 1. vide rationes apud Couar. c. 36. nu. 3. ad fi. & nu. 9. & 10. Perez l. 18. tit. 3. lib. 1. ord. pag. 147. Auen. de exequent. mand. 1. p. cap. 1. num. 32. & ex Theol. Soto lib. 3. iuſti. q. 6. art. 2. verſic. mox alia. Ledeſm. 2. p. q. 18. art. 2. dubio. 9. fol. 256. Maiol. lib. 4. irregul. c. 32. fin. Mencha. ſupr. [x] Couar. per l. 18. & ſeq. tit. 3. lib. 1. ordi. & habetur in recopil. [y] Couar. pract. c. 36. Caiet. excommunic. c. 10. Armil. excom. 1. §. 1. fin. quod carpit Catarin. lib. 5. contra Caiet. quòd ſi eijciatur clericus etiam Card. non epiſcopus extra regnum, non ligatur excommun. in cœna: aut ſi epiſcopus iuſſis non parens compellatur lege exire curiam Regis, aut locum qui non eſt ſuæ diœceſis. Nam bulla cœnæ ſolum vetat ne cogatur epiſcopus exulare à diœceſi, vt aduertit Nauar. ca. 27. nu. 67. At in Gallia intromittunt ſe directe tamquam iudices in quaſdam clericorum cauſas criminal. quòd fieri aiunt, ex priuilegio immemoriali obtento à Pont. in remunerationem per viam contractus: cui non obſtat derogatio generalis. Naua. nu. 70. 72. Cou. pract. c. 33. nu. 7. [z] Poſt grauem & maturam conſultationem edi-

tæ aut confirmatæ ſunt à Carolo. V. Rege Hiſpan. & Imperat. Orbis leges, de quibus litera. T. V. pro conſeruando communi bono Regni, & ne imputetur iudici regio quaſi homini, dum in caſibus iure permiſſis ſe intromittit in facta quædam eccleſiæ: ſed ſciat quid lex conſuetudine, & priuil. Pont. munita concedat. Quod ſi reus eccleſiaſticus excedat, ipſe ſponte in pœnā ſe iniicit. vid. Ang. Paul. Iaſ. & alios apud Couar. c. alma. 1. p. §. 10. nu. 10. 11. Pinel. authen. niſi triennale. C. de bonis matern nu. 32. Bernard. Diaz reg. 238. [a] D. Tho. 2. 2. q. 62. 7. c. ad 5. Docto. 4. diſt. 15. vbi Soto. q. 2 ar. 4. Naua. ca. 17. num. 22. 522. vid. ca. 25. nu. 34. Soto lib. 4. iuſt. q. 7. art. 3. col. 7. & art. 5. Sylueſt. reſt. 2. §. 16. ad fi. reſtit, 3. §. 1. verſ. 5. Petr. Nauar. de reſtit. li. 3. ca. 4. dub. vlt. nu. 120. frat. Med lib. 1. inſtr. c. 14 § 30. Cordub. Caſ. 66. Summiſt. verbo reſtit. [b] vt ſi iudex pōter omiſſionem habeat dolū, ex quo non obſtat dānū. Nauar ca. 27. num. 249. §. 7. cum Pan. pro quo Placa de delict. lib. 1. ca. 28. nu. 30. & 31. citat Fel. Dec. & multos Syl. homic. 3. §. 5. verſ. 5. Ang. homic. 1. §. 17. Cou. clem. p. 2. §. 2. n. 8. verſ. 4. cum gl. Abb. & comm. & ſatis colligi ex c. Petrus. de homic. & quia iura generaliter dānant irreg eos qui concurrunt conſilio auxilio, defenſione, vel alio quouis modo. Cont. quoſd. negātes ex ſola omiſſione et doloſa fieri irreg. vt Ant. c. 2. in prin. Armil. irreg. §. 2. Tabie irreg 2. cum Hoſt. & Archid. vid. inf. K. c [d] Quis dicatur ob officium teneri ex iuſtitia impedire mala, explicat Syl. & Soto cit. A. Nau. c. 17. nu 21. c. 26. nu. 18. & ſeq. relect. de defenſ. proximi. num. 14. Couar. num. 8. verſic. 4. Placa cap. 14. numero 7. iudex, Dominus circa vaſſallos, Pater, maritus, & è cōtra, vaſſallus, ſeruus, filius tenetur ex officio defendere ſuperiorem: teſtis iam præſentatus, ſi omittat fateri veritatem, aduocatus & procurator ſi deſerat cœptam cauſam, cuſtos viarū, tutor, &c. [e] Nau. c. 27. nu. 227. 231. in princip. Maiol. lib. 5. c. 48 § 4. Felic. c. 9. Syl. homic. 1 §. 10. verſ. 3. Ang[illegible]mic. 1. §. 20. Ledeſ. Hoſt. Plaza c. 14. nu. 7. Addunt Couar. 2 par §. 2. num 8. verſ. 4. & Ledeſ. ſi aduertat ad impediendum malum, non ſatis eſſe contradicere amicis, debet periculum reuelare homini vt caueat: alias fieri irreg. facit Nauar. num. 234. At ſane id non probant iure aut ratione efficaci: quia hic ex ſola caritate tenetur impedire, dū non induxit. [f] Nau. c. 17. num. 18. 136. & cap. 24. ſupra Petr. nu. 130. frat. Med. Cont. Rich. Ang. Tab. Caiet. [g] Nau. cap. 27. nu. 231. fi. 234. cap. 24. num. 21. & ſequent. quod partim eſt cont. Cou. num. 8. verſ. 5. & 1. [h] Nauar. capit. 27. num. 78. capit. 24. num. 21. §. 26. [i] Med. C. de reſtit. q. 9. Nauar. c. 17. num. 140. Petr. Nauar. ſignificat. num. 132. quod falſo negat. num. 136. [k] Nauar. capit. 27. nu. 231. Maiol. lib. 5. cap. 48. §. 4. nu. 3. & hoc eſt quod quidam vocāt, doloſe fieri cauſam omiſſionis, ſupplem. 4. d. 25. q. 1. art. 2. litera. R. Roſell. homic. 4. §. 11. & clarius Ang. homicid. 1. §. 17. Syl. homic 1. §. 9. verſ. 1. Tabie. irreg. 2. §. 16. Armil. § 31. Couar. ſup. nu. 8. verſ. 5. [l] Maiol. num. 3. cum Alberic. homicid. 4. Anto. Tabien. irreg. 2. §. 16. quia tale conſilium non eſt contra iuſtitiam, ſed ex amore vitandi periculum amici. [m] Per citata ſupra. §. 3. G. K vid. Nau. c. 25. num. 13. cum Ant. & l. quoniam. C. de appellat. Perez. l. 25. tit. 19. lib. 8. ordi. Plotus, de in litem iurando. §. 4. num. 44. & praxis habet vt iudex admittat appellationem, ſi & in quantum de iure poteſt. Sylueſt. homic. 1. §. 3. [n] ſup. cap. 5. ad fi. N. [o] Maiol. lib. ſecundo, cap. 12. nu. 2. & 3. [p] Maiol. nu. 4. & lib. 5. c. 48. §

nu

illum qui abſque ſtipẽdio curat, [q] nempe quando iuſto præcepto epiſcopi aut iudicis compulſus eſt ne vrbem deſerat. [r] Nec excuſatur qui cœpit curare (quando non reperitur alius medicus: [ſ] dicẽs omiſiſſe, quia infirmus renuit ſeruare præcepta eius, aut cõfiteri, aut quia non ſoluit ei ſtipendium. [t] ſimiliter fit irreg. qui ex imperitia male curans fuit cauſa mortis: [u] aut qui per imperitiam mutilauit hominẽ mẽbro [x] Epiſcopus vero ſi omittat dare eleemoſynas etiam extreme indigentibus, non peccat contra iuſtitiam, nec fit irregul. de prælato autorizante prolationẽ ſententiæ, dum fit à ſuo prætore, aut dum fit illius executio, [y] dictum eſt. Clerici in ſacris & regulares ac beneficiarij intereſſe prohibentur dũ fit occiſio, aut deformatio iuſta, [z] (& peccãt niſi adſint cauſa, puta vt ſacerdos audiat confeſſionem rei, aut illum conſoletur) non tamen fiunt irregul. [a] quia non præbent autoritatem facto, nec qui campanã pulſat, [b] ad ſolemnitatem & populi conuocationem, & vt oretur pro reo quo ad patibulum ducitur. At fiunt irreg. qui conſilio aut auxilio ſunt cauſa vt citius terminetur lis criminalis, & acceleret notabiliter mortis aut deformationis executio: [c] & tamen hic interdum excuſatur à reſtitutione. [d] Et ab irregul. excuſatur dicens vel faciens aliquid pium, vt ſi carnifici dicat, permittitur tibi facere officiũ tuũ, quia ego iam feci officium meum in confeſſione, vel exhortatione: [e] Et qui parum cooperatur, non cenſetur moralis & propinqua cauſa influens (quia parum pro nihilo cõputatur) vt ſi pungat aſinum eius qui deducitur ad furcam: [f] vel ſi reo dicat vt aſcendat alterum gradum ſcalæ, nec qui ob vitandum dedecus impetrat à iudice, ne reus ducatur per plateam, & domũ vxoris aut parẽtum: quamuis per accidens ea breuiori via ſequatur aliqua acceleratio. [g] nec qui inexpertum lictorem docet modũ quo dandus eſt nodus funi, aut voluendus cippus. [h] (parũ enim eſt quod docet) vt nec qui docet artem & modum digladiandi.

8 Actor priuatus ſeu agẽs & procurator cõtra reum qui mortẽ aut deformationem patitur, fit irreg. [i] & accuſator priuatus in cauſa ſanguinis, dum pendet cauſa, non eſt promouendus, [k] quia vincens fit irregul. victus vero tanquam calũniator fit infamis, & talione dignus, niſi ſe purget: Fit autem præuaricator, ſi cũ reo conueniat. Delator (quaſi priuatus accuſator) ſi viro deferat adulteriũ vxoris aut amaſiæ, ob quod ſequitur occiſio, fit irregul. [l] niſi ex leuitate, aut loquacitate retulit rumorem, nec putauit ideo inferẽdam mortem. Promotor fiſcalis, quamuis inuitus accuſet, dicitur irregul. [m] ſicut & curialis: quia ex officio aſtrictus eſt proſequi cauſam ſanguinis. Secuta vero morte alterius accuſati fit ſtrictius irregul. [n] nec excuſatur iudex, aut fiſcalis, aut aduocatus, eo quod proteſtationem faciat pro alterius priuati iniuria nihil ad ſe pertinentis. [o] Atqui etiam clericus accuſat pro iniuria propria, & pro vitando communi damno reipub. iam facto, vel imminente (quod reputatur proprium) aut accuſat pro periculo imminente contra priuatum hominem, [p] & præmiſſi proteſtationẽ, excuſatur ab irregul. [q] vel ſi furẽ accuſat vel detinet ad recuperandum res ſuas, [r] vel dat ſignum vbi fur reperietur. imo excuſatur ſi abſque proteſtatione accuſauit de leui delicto, & tamen reus in carcere detentus ob delicta ab alijs accumulata dãnatur morte. [ſ]

9 Teſtis in cauſa ſanguinis licet proteſtetur fit irregul. [t] quia eſt de requiſitis per ſe, ob quę mors infertur, & dicto ſuo influit in ſentẽtiam, quãuis ſint multi teſtes: quia ab vnoquoque illorum pendet veritas totius iudicij. Satis eſt ut teſtetur de ſola fama, vel ad torturã: [u] aut indicaſſe viam qua reus iuit, [x] aut prodidiſſe furem occultum ẽt

num 3. fi. [q] Sylue. medicus. §. 1. facit homic. 2. in prin. Maiol. lib. 5. c. 48. §. 5. nu. 3. col. 5. fi. Tiraq. de pœn. temperand. cauſa. 44. verſ. 12. [r] Maiol dict. § 5. nu. 4 quia tempore peſtis, aut vrgente alia neceſſitate, poteſt epiſcopus aut iudex compellere pro bono communi ex iuſtitia ad opus, quòd alias ſolum obligat ex miſericordia: ſic teſtis cõpulſus tenetur ex iuſtitia. & tempore famis iudex compellit diuites ad eleemoſynas, & alendos quoſdam pauperes infirmos Caiet. cum D. Tho. 2. 2. q. 118. 4. fin. & q. 119. 2. & verb. reſtitut. c. 1. D. Tho. lib. 2. de regim. princi. c. 12. 15. Soto libel. in cauſa pauperũ. ca. 4 Cord. lib. 1. q. 4. Mexia pragm. Pan. conc. 1. nu. 5. & ſeq. num. 58 Sarmien. de reddit. 4. p. c. 5. Couar. 3. variar. c. 14. nu. 5. Nauar. c. 23. nu. 73. & apol. de reddit. q. 2. mon. 6. [ſ] Nam fit tacite cõtractus inter infirmũ & medicũ qui cœpit curare. At ſi nondum cœpit, nec eſt ſtipẽdiatus, & ex odio cõtr. caritatẽ omittat, non fit irregul. ſupra. G. Nauar. n. 233. com Ant. Syl. hom. 3. §. 2. verſ. 3. §. 5. verſ. 5. [t] Maiol. lib. 5. ca 48 §. 5. nu. 4. [u] Maiol § 4. nu. 3. fi. Alberic homicid. 3. Nau. n. 228. ſum. conf. tit. de homic. q. 39 42. Sylu. homic. 2. §. 15. Tabie. irreg. 2. §. 12. [x] Maiol. lib. 5. ca. 50. no. 6. [y] ſup. c. 6. §. 1. P. & lib. de excom. c. 46 §. 2. N. Villadieg. c. 5. nu. 22. vbi Perez cum Ang. interd. 6. §. 1. Sylu. interd. 5. §. 4. cum gl. clem. archiepiſcopo. de priuil. idem Villad. c. 2. nu. 20. & ſeq Nau. n. 214. fi Tab irreg. 2. §. 5. Anto. c. 2. in princ. Roſel. homic. 4. §. 22. Ang. homic. 1. §. 23. Syl. homic. 3. §. 5. verſ. 3. homic. 1. §. 11. verſ. 3. Arm. irregul. §. 20. Ledeſm. q. 26. 2. Innocen. Guillel. Pan. Maiol. lib. 2. c. 6. nu. 22. c. 10. nu. 3. lib 5. c. 48. §. 4. nu. 2. ille dicitur autorizare qui cum publico apparatu tanquam ſuperior, exhibet præſentiam ſuam: quia cenſetur id facere. Idem ſi epiſcopus præſes, prætori ſic aſſiſtat Poteſt tamen iubere iudici inferiori, vt faciat diligentem inquiſitionem & iuſtitiam. Nau. nu. 216. Felic. c. 9. §. de. 2. ſpecie. [z] Nau. nu. 214. & ſe refert ad ca. 25. nu. 310. c. 19. nu. 9. Ang. & Syl. verb. clericus. de quo ſup. [a] Nauar. nu. 214. fi. cum glo. recepta ca. ſententiam ne cler. vel monach. & num. 233. fi. Summiſt. ſup. Ledeſm. Arm. irreg §. 20. id tamen non probatur in c. clerici 23. q. 8, vbi tãtum loquitur de clerico qui laſciuiſe ſumit arma. [b] Maiol. d. c. 48 §. 4. nu. 3. cum Borrom in Conci. Mediolan. tit. de eccleſia. Couar. 1. p. §. 4. nu. 5. ad fi. Sed qui ſono campanæ, tubæ, aut tympani conuocat ad bellum iniuſtum, fit irreg. quia hoc modo exhortatur, & eſt cauſa occiſionis. [c] ſup. litera M. Nauar. nu. 220. fi. & nu. 51. col. 3. [d] vt qui conſulit homini omnino parato, qui alias eſſet facturus, & quamuis parum acceleret, non eſt damni cauſa ſine qua non. Nauar. c. 17. num. 20. fin. & eſt regula Palud. 4. diſt. 15. q. 11. Adria. de reſtit. c. de concurrente cũ fure, Syl reſti. 3. §. 6. verſ. 3. dicit comm. & verb. conſilium. § 7. vbi Angel. §. 2. Duenas reg. 149. Clarus practic. §. fin. lib. 5. q. 18. Aut. Gabr. tom. 1. verb. conſilium. Armil. vſur. §. 4. furtum §. 16. cum Rich. vide Petr. Nauar. lib 3. reſtit. ca. 4. nu. 8. & fauet Caiet. 2. 2 q. 62. 6. ad 3. vbi quidam recen. quia ſine iſto conſulente fieret idem dãnũ. Dum vero quidam obligãt reſtituere, quando reus ex eo quo factus eſt deterior, vt Couar. reg. peccatũ. 2. p. §. 12. n. 2. & clem. p. 1 §. 2. nu. 2. illat 7. Maior d. 15. q. 26. Antu. 2. p. tit. 2. ca. 2 §. 4 Medina de reſti. q. 7. fi & 8. Soto li. 4. iuſt q. 7. 3 Ledeſ. 2 p. q. 18. art. 7 col. pe. ea phraſi ſunt, de cauſa immediate exequente: aut ſi alius eo conſilio, ita factus eſt deterior, vt inferat maius damnum proximo; ſic tenetur ad eam partem dãni, cuius eſt cauſa ſine qua nõ. Si vero hominẽ, qui ſolus nõ auderet, animaui ſocietate ſua aut cõſilio, tenetur ad totũ. [e] Recent. nec ſi indeliberate religioſus dicat, properemus cito, aut ſimilia quæ ſunt minuta. [f] Soto lib. 5. q. 1. art. 9. col. 4. fin. irridet ſcrupulum eius qui pupugit aſinum illius qui ducebatur ad furcã, & recen. [g] [h] Recẽ. [i] Nau. n. 212. Cou. 2. p. §. 5. nu. 1. & 2. & paſſim doct. [k] Maiol. lib. 2. c. 7. nu. 4. 5. fi. Nau. n. 212. Cou. § 3. nu. 1. & 2. vt accuſatus pendente lite non promouetur niſi Papa diſpẽſet. Maiol. li. 3. c. 17. fi. [l] Maiol. li. 5. c. 48. §. 2. n. 7. [m] Cu. §. 1. D. Maiol. li. 2. c. 7. nu 4 [n] Cu. §. 7. L. [o] Nau nu. 217 fi. Coua. §. 5. n. 1. generaliter cũ Peruſin. Fel. Ant. Ang. Syl. etiam verb. homic. 3. §. 5. verſic 6. Nauar. conſil. 17. tit. de homic. lib. 5. [p] Maiol. libro. 2. cap. 7. num. 4. [q] Sup §. 7. in princip. E. [r] Sup. c. 11 §. 4. G. [ſ] Maiol. c. 7. nu. 3. cum Specul. & ſic de leui accuſans non eget vlla proteſtatione apud iudicẽ. Nau. nu. 214. Syl. homic. 3 §. 5. verſ. 6. Anto. glo. c. poſtulaſti. vbi dicitur, ſi iudex mortẽ inferat, iuſtitia exigẽte. quare excuſat accuſãs ſi iudex nõ ob id, aut ſi ex malitia dãnet. Cou. p. 2. §. 5. n. 3. dict 9. Nau. nu. 211. & Hiſp 228. Ledeſ q. 26. 2. Arm. irreg. §. 21. rec. Theol. Vt in cã ciuili accuſans clericus nulla proteſtatione eget Cou. n 1. verſ. 5. cũ Ana. Anch. Abb. [t] Nau. n. 212. Cou. §. 5. n. 3. fi. Maiol. li. 2. c. 6. n. 1. cũ ſpecul. Villa. c. 6. n. 32. [u] [x] Maio. n. 5. & nu.

y & nu. 2. de quo inf. Maio. nu. 2. cũ Tab. irreg. 2. §. 22. Arm. §. 37.
z z Maio. n. 4. cum Hoſt. & Abb. c. qui cũ fure. At praxis curiæ Romanæ habet, vt cõpulſio admittatur apud iudicem eccleſiaſticũ (vt fit in cauſa hæreſis: qui reum nõ dãnabit pœna mortis aut mutilationis & non accuſet ſed denuntiet cũ proteſtatione. At ſi ſponte ſe offerat in teſtem coram iudice ſeculari, nec compulſus ab eccleſiaſti-
a co, fiet irreg. a Mai. c. 6. nu. 2. Nau. num. 217. & citat c. 11. §.
b 4. b vid. Nau. c. 18.
c nu. 62. c Sup. cit. §. 3.
d E. d Sup. §. 2. & hic ita fere cõcurrit aut excuſatur, vt teſtis ſup. & dũ retinet officium, eſt curialis. ſup. §. 1. D. Maio. li. 2. c. 6. nu. 4. cum gl. Spe. Alb. ver. ordinãdus. ver. 15. ſi modo iã cœpit exercere officiũ. Bernar. Diaz
e pract. c. 53. e f Nau.
f nu. 212. Maio. nu. 8.
g Maio. li. 2 c. 9. nu. 7. Io. And c. ſententiã ne cler. vel monach. Villad. de irreg. c. 6.
h h Iidem autores Naua. nu. 212. & Hiſp. nu. 209. ſed limitat Cou. p. 2. §. 5. nu. 5. ſi hic aduocatus fiat ſimul accuſator, aut iniuſto patrocinio petat accuſatorẽ puniri talione. Quare N. m. quædam ſuſtulit de latin. nu. 217. ad fi. nec Sylu. uerb. cler. 3 §. 7. & 8. ait, niſi qđ clericus non poteſt publice exercere uile officium,
i aut aduocati. i Na-
k uar. & cõm. k Maio.
l c. 9. nu. 9. l Maiol. c. 10 nu 6. cum ſpecu.
m Bar. Gui. m Maio. c. 6. n. 7. cum Io. And.
n Pet. & Soc. n Maio. c. 6. nu. 10. cũ Sylu. homic. 3. §. 5. verſ. 7. Ant. Tab. Arm. Roſel. hom. 4. §. 16 Hoſtien. cont. Villad. c. 6. n. 51. niſi id faciat pro reb. propriis recuperandis, & cum proteſtatione apud iudicem ſup. c. 11. §.
o 4. o Mai. c. 6. nu 9. cũ Soc. Io. And & ait ita reſponſum fuiſſe à Clem. IIII. hunc eſſe irreg Villad. ca.
p 6. nu. 49. p Nau nu. 233 & facit, n. 219. Roſel. hom. 4 §. 14. cum Alen. lib. 6. ti. 14. Syl. hom. 1. §. 7. verſ. 5. homic. 3 §. 1. verſ. 3. verb. conſenſus ſi Carrera prac. de hom §. circa. nu. 196. Hinc Sylue. irreg. §. 4. falſo ait fieri irreg. adultum qui ratificat ſui rebaptiza-
q tionem. q Poſito eo ſigno, quo fuit moralis cauſa inducendi, fit

delicti complicem: quamuis præcepto teneatur aut graui metu coa-
y ctus teſtificetur: y in quo ſolo caſu coactio & uis nõ excuſat ab irreg. nam iudex ſponte ſumit officium. Iure canonico qui ad clericatum aſpirat aut clericus eſt, uix compellitur fieri teſtis in cauſa criminali
z ſanguinis. z Si clericus à Satellite vel à iudice ſeculari, rogetur de via qua reus incedit, aut quid ſimile? aduertat ſe iuridice non interrogari: & in triuio conſtitutus ne
a dicat, non abiiſſe hac via: a ſed uti
b licet uerbis amphibolis: b alias fiet irregul. etiam facta proteſtatione, quia agit pro cauſa aliena. Si accidat vt ſacris initiatus præcepto naturali teneatur eſſe teſtis cum licẽtia prælati, & ſequatur mors, hic non priuatur uſu ſuſcepti ordinis dum implet præceptum: & fortaſſe ſubdiaconus promoueri poteſt, ſicut & qui urgente præcepto patriam aut patrem defendens occi-
c dit inuaſorem. c
d 10 Notarius d aduocatus, aut iuriſperitus, fit irregu. ſecuta morte, qui iudicem de cauſa aut proceſſu
e contra reum informat: e aut regiſtrum ſummat ad faciliorem iudicis inſtructionem: aut elicit in fauorem fiſci dubia, contrarietates, exceptiones aut nullitates. Nã hic informator, copiſta uel ſummiſta
f cooperatur, ſecuto effectu. f Procurator, & aduocatus pro reo ſi vincens fecit accuſatorem pœna ta-
g lionis deformari, fit irreg. g Quod ſi clericus iuriſperitus ex pietate patrocinetur pro reo, caueat obijcere accuſatori exceptionẽ de ca-
h lumnia, ne forte ille taliona dãne-
h tur. h nec liberatur ab irreg. clericus, licet pro cauſa aliena feciſſet
i proteſtationẽ apud iudicem. i Excuſatur Doctor, ſi referat opinio-
k nes apud iudicem, k ſicut qui eas refert de cathedra legens, aut oſtẽdit autorem qui eas opiniones refert. 2. Nuntius, curſor, & mãdatarius cui ex mãdato iudicis, ita cre-
l ditur ut notario, fit irreg. l 3. Si homo priuatus etiam clericus teſtes ſcripto excipiat in forma etiã non authentica, & producat ad iudi-
m cium, cooperatur & fit irreg. m vel ſi nomine etiam alterius clericus tanquam ſecretarius priuatus ſcribit literas ad iudicem, vt capiat Petrum reum, & aduertere debuit periculum incurrendi mortem ob
n capturam, fit irreg. n aut ſi clericus aduertens periculum, tales literas
o iudici miſſas legat coram eo, o ob quas iudex damnat reum. Ob ſecutã ratihabitionẽ homicidii quod alter me inſcio fecit meo nomine,
p quidam aiunt me fieri irregu. p & in foro exteriori ita ex præſumptione damnabit iudex. At in foro conſcientiæ, ſi nullo externo ſigno ſui cauſa inducẽs ad tale ho-
q micidium, q non contraho irregu.
r r quia ratihabitio licet æquetur mãdato in culpa, nõ tamen quo ad pœ-
ſ nas iuris, niſi exprimatur. ſ Clericis ſi ſint ſacris initiati multa in iure prohibentur, quæ faciens fit ir-
t reg. ex culpa, t (& in pœnam ſuſpẽditur officio ordinis aut beneficio.) Primo ſi exerceat officium iudicis ſecularis, aut præſidis: aut officium militis in bello etiam iu-
u ſto, u (prohibetur enim clericus
x pugnare propria manu.) x Nam ſi clericus propria manu impreſſit vulnus nõ lethale, ſed animo occidendi, & hic fuit ſtatim ab alio oc-
y ciſus, cenſetur in dubio irregul. y 2. Prohibentur clerici exercere officiũ chirurgi cũ inciſione vel aduſtione: ſed peritus artis licet peccat exercendo, nõ magis fit irreg. quã
z laicus, z & generaliter tã in opere de ſe licito, ex quo ſequitur mors, quam in homicidio directe intẽto non magis irreg. fit clericus quam
a laicus. a Prælatus ſeu epiſcopus qui habet temporalem iuriſdictionem ſi cum publico apparatu tanquam ſuperior autoritatem ſuæ præſentiæ, exhibeat, dũ prætor illius fert ſententiam ſanguinis, aut eam mãdat executioni, fit irregul. ſecuto
b effectu: b quia cenſetur id facere. 3. Clericus in bello hortari in generali poteſt, ſed non ut miles occidat, aut mutilet hunc in particu-
c lari. c multo minus licet ei præbere enſem, arma, lapides ad iactum, fuſtes & ſimilia, dum miles proxime parat iſtũ occidere, eſſet enim
d irregul. d tanquam cauſa propinqua: niſi mutuet aut donet enſem militi, qui ipſum clericum pericli-
e tantem liberet ſua defenſione. e 2. prælatus tenetur pro defenſione ſuæ eccleſiæ inuocare brachiũ ſeculare, hortans ad defenſionem
f contra infideles, f (ſed cum proteſtatione qua dicat ſe non quærere pœnam ſanguinis) & conducens aliquos milites ad defenſionẽ ſui
g iuris uel rerum non fit irreg. g cũ det operam rei licitæ: præſertim ſi non aduertat ueriſimile eſſe, ut mors aliquorũ ſequatur. De proteſtatione quam clericus ante accuſationem præmittere debet: & an poſſit eſſe teſtis aut aduocatus in cauſa ſanguinis? ſup. c. 11. §. 4.

irreg. quãuis non ſequatur ratihabitio. Et ſic limitãdi ſunt cit. P.
r r Coua. c. ſic. p. 2. §. 1. nu. 4. & §. 2. num. 2. & 8. glo. Hoſt. Arch. apud Sylu. idem Perez ad Villad. c. 6. nu. 25. & ſeq. late & nu. 30. citat Spe. Plou. reg. 26. Trot. li. 2. c. 22. Marſi. Io. And. Ana. Arm. irreg. §. 22. Tab. irreg. 2. §. 7. Ang. hom. 2. §. 6. Placa lib. de delict. c. 18. nu. 5. Mando. in tãc. reg. 22. de ſubrog. q. 20. & quidam recẽt. Theo. vt qui contra ait cum ſerua nõ ſatis eſt vt poſt agnitã cõditionem ſeruitutis ratificet ſolo cõſenſu interno, nec ratihabitio ſecuta poſtquã illius machinatua eſt mortẽ, ſatis eſt pro impedimẽto matr. Nau. c. 22. nu. 46. ad fi. nec pro incurrenda excõ. uide
ſ Naua c. 27. nu. 78. ſ Cou. & quidam re-
t cen. t At beneficiarius in minoribus, ſi fiat bigamus miles aut iudex nõ peccat
u M. u Inf. ca. 13. x D.
x Tho. 2. 2. q. 40 a. 2. ad
y 2. c. ex clerici. 23. q. 8. y Sup. c. 3. §. 3. vt ſi in dubio putet probabilius, quod occiderit propria manu. At ſi tantũ vulnerauit, nec ſcit quod vulneratus hinc obierit, non debet ſe reputa-
z re irreg. z Sup ca. 3.
a a Vt circa hom. illicitũ directe, ait æquam Syluester homic. 3. § 1. reg. 6. Felic. de irreg. c. 9. pag. 497. Nauar Hiſpa. nu. 228. & communis Canoniſt. Item in occiſione de ſe licita, vterque laicus vel clericus æque fit irreg. ſi fit cauſa propinqua etiam conſilio aut mãdato. Nauar. nu 216. Syluester homicid. 1. § 4. quãuis illum uidetur confutare Nau. nu. 235. At pro foro exteriori interdum iura dãnant cler. tanquam irregu. ob homic. caſuale (quãdo dat operam rei illicitæ & ſibi prohibitæ ob periculum) in caſu quo non dãnant laicum chirur-
b gum. b Sup. c. 12. §.
c 7. N. c Sup. c. 10. §. 3. c. ſi quis uideam.
d 53. d. d Naua. num. 215 §. 7. & nu. 216. Felician. cap. 9. pag. 256 fin. Anto §. 1. Quod uero etiam lapides ad iaciendum, & fuſtes dicantur arma Nauar. capitu. 27 num. 63.
c 139. e Nauarr. num. 212. §. 3. fin. Ledeſ. quæſtio. 26. 2. Armil. Ho-
ſ g ſtien. Innocen. f g Felic. c. 9. pag. 479. cum Anton. c. 2. §. 1.

CAP. XIII.
De pugnantibus in bello.

§. 1. & 2. Quid ſi etiam clericus pugnet in bello iuſto?
3 De bello iniuſto. 4. de rixa.

BEllum licet, ſi concurrant tres
a conditiones: [a] vt fiat ab haben-
te autoritatem indicendi, & cum
cauſa iuſta & proportionata fini, ac
tandem ex intentione boni finis,
& tamen qui propria manu tunc
occidit fit irregul. Clericis & regu-
laribus licitum eſt non ſolum ire
ad bellum iuſtum, vt iuuent in ſpi
ritualibus & componãt pacem, ſed
aſſiſtere vt in ipſo etiam conflictu
hortentur milites ad prælíandum,
b vt olim Ioſue 6. induti etiam ar-
mis defenſiuis, vt thorace clypeo
c & galea [c] muniti præeant exerci-
tui cum vexillo crucis. Et po-
teſt clericus eſſe de conſilio rerum
d bellicarum. [d] Quod ſi in periculo
propriæ vitæ conſtitutus pro ne-
ceſſaria defenſione occidat hoſtem
e inuaſorem non fit irregular. [e] mi-
f les tamen in eo caſu fit irregular.
f quia ſua ſponte acceſſit ad bellum
g vt autoritate publica occideret. [g]
h De aliis dictum eſt. [h] Sacris initia-
ti non fient irregular. ſi urgen-
te præcepto pugnent pro patriæ de
i fenſione. [i] nempe quando aduer-
tunt quod alias vrbs capietur, aut
exercitus ſubuertetur ab hoſtibus,
niſi hi pugnent. Si id periculum
ceſſet, non licet eis pugnare, licet
eſſet neceſſarium ad conſequen-
k dam uictoriam de hoſtibus: [k] niſi
ex parta uictoria ſperetur, pax uni-
l uerſalis eccleſiæ & fidei. [l] Epiſco-
pus põt interdũ indicere bellũ pro
defenſione aut recuperatione rerũ
m ſuæ eccleſiæ, [m] & põt conuocare
milites & inducere principem ſuo
n conſilio: [n] ſed non poteſt diſpenſa
re ut ſibi aut clericis liceat propria
o manu pugnare. [o] at clericus nõ fit
irreg. ſi pugnet pro defenſione aut
p recuperatione rerũ eccleſiæ: [p] aut
ſi cũ militibus turrim impetat ma-
q chinis, & ſuffodiat ſimul cũ aliis: [q]
licet per accidens quidam pereant,
dummodo manu propria imme-
r diate neminem occidat. [r]

2 Milites laici aut ẽt clerici in mi
noribus nõ peccant propria manu
ſ prçliantes: [ſ] quia de his clericis qui
non reprehenduntur ita conſuetu
do interpretatur. fiunt tamẽ irreg.
ſi quẽ propria manu occidant aut
t mutilent. [t] nec ex eo quod milites
aut clerici ẽt in ſacris in bello iuſto
mutuo auxilio exhortatione & cõ
ſilio ſe iuuant, fiunt irreg. quando
multi ex hoſtib. ſunt interfecti aut
detrũcati, ſi neminem propria ma
u nu occidant: [u] quamuis percutiãt
quoſdam hoſtes, & ſocius uendãt,
donent aut ſubminiſtrent arma an
x te conflictum prælii: [x] quia caſus
hic uidetur iure exceptus: & licet
cõcurrant autoritate publica ad oc
ciſionem, noluit Pont. ut tanta mi-
litum multitudo ob unius occiſio-
nẽ ab uno illorum facta, maneret
y inhabilis ad ordines: [y] & intẽtio il-
lorũ ſiſtit ut uincant, nõ autẽ per ſe
vt occidant hominẽ in particulari.
ſi aũt dubitat an ipſe occiderit ali-
quem, & probabilius reputet occi
z diſſe, abſtineat tanquam irregul. [z]

3 In bello tamẽ iniuſto qui hor-
tatur, eſt iniuſta cauſa occiſionis,
a quam uitare tenetur, & fit irreg. [a]
ſi eo auxilio aut cõſilio iuuit alios,

C A P. X I I I.

a Aug. [a] ſerm. 6. de verb. domini. ſeu ſer. de puero Centur. (vt citat. D. Thom. 2. 2. q. 40. ar. 1. ubi Caie. Baſies & Aragon.) & in Ioſue q. 10. Doct. 4. diſt. 15. Maior. q. 10. Gabr. q. 4. Alexan. 3. p q. 47. memb. 3. Henricus. quodl. vlt. q. vlt. Adria. in 4. de reſtit. fol. 32. Caſtr. 2. de iuſt. hære. puni. c. 14. Victo. relect. de iure belli. Maiol. lib. 5. irregu. c. 48. nũ. 7. Turrecr. cap. quid culpatur. 23. q. 1. ſed Grat. c. paratus, falſo citat locum Augo. cum habeatur in epiſto. 5. ad Marcelliu. Naua. c. 25. num. 6. Tabie. irrego. 3. §. 21. Sylu. homic. 3. §. 6. Couar. regu. peccatum. p. 2. §. 9. Ant. 3 p. ti. 4. c. 3. Aſten. lib. 1. ti. 29. lib. 2. ti. 64. Caiet. & Summiſt. verb. bellum. & id definiunt Põt. Nicol. Ioan. Adria. Alex. Leo. in 23. q. 8. de quo Roffen. a. 34. Coclę lib. 2. Miſcel. tracta. 9. Caſtr. & Medices verb. bellum. hær. 1. & Medices ſumm. peccat. Capital. p. 1. n. 4. q. 74. & ſequ. Bellar. lib. 3. de monachis, ca. 14. probat ex patribus, & c. 15. quæ ſint iuſti belli conditiones: contra Eraſ. in prouerb. dulce bellum inexpertis, & paraphr. in Io. 18. vid. Sixt. lib. 6. biblio. c. 115. 116.
b 156. & ſeq. [b] Supra c. 12. §. 4. Nauar. nume. 215 217. Sylu. homic. 1. §. 12. D. Thom. 2. 2. q. 40. 2. ad 3. Nauar. nume. 214. fin. Couar. 3. nume. 2. At Syluest. bell. 3. §. 2. male monet ne exhortatio fiat in ipſo iam conflictu prælij: & innuit fieri irreg.
c [c] Maiol. lib. 5. cap. 49. num. 1. cum Abb. Specul. Syluest. homic. 3.
d §. 8. verſi. 2. [d] Supra capit. 12. §. 6. H. ut ſolet clericus in bello aut claſſe habere officium prouiſoris, nempe ut militibus miniſtret ſumptus & annonam: quale officium habuit Duran. Spec. vt ait Maiol. c. 49. nume. 2. & in claſſe officium Naucleri gubernando
e naues, dicit Maiol. num. 3. [e] Supra cap. 10. Syluest. inf. Nauar. Hiſpa. ſeu it. num. 214. & quidam recent. quia licet ſe coniecit ſponte in periculum prælij, ſed priuata authoritate defendit ſe ab hoſte inuaſore. At ſi bellum eſſet iniuſtum, hic non deberet ſe defendere cum eo periculo: vt nec licet reo defendere ſe miniſtris
f iuſtitiæ. [f] Commu. Nauar. nu. 215. & colligitur plane ex eo quod num. 238. dicit de adultero ſe defendente. Anto. 3 p. tit. 28. c. 2. Felic. de irreg cap. 9. Maiol. lib. 5. cap 49. num. 4. & lib. 2. cap. 10.
g Syluester homicid. 3. §. 4. uerſic. 3. Tabien. irregu. 2. §. 28. [g] Commun. recentio. vt iudex qui ſponte acceptat officium, fit irregu. licet neceſſitate compulſus occidat etiam pro defenſione patriæ & reipub. quia voluntarie intendit occidere in uindictam. At Syluester homic. 2. §. 4. uerſic. 3. & §. 6. verſi. 2. ſignificat non fieri irregul. ſi videns ſe in periculo ſtatuit priuata autoritate occidere inuaſorem, ſup. D. quidam recent. & fauet Nauarr. Hiſpan. num. 214. & latin. num. 211. quia hic fauor clemen. uidetur extendendus, ut ſi iudex aut carnifex inuadatur à reo quem parat decapitare, & pro ſui neceſſaria defenſione illum occidat, non fit ir-
h regul. [h] Sup. cap. 12. §. 4. & quod clericus ſi habeat à Papa licentiam pugnandi in bello, non fit irregul. licet occidat ſup. cap. 11.
i §. 3. O. [i] Sup. cap. 11. §. 3. E. Peña Baſies. 2. 2. q. 40. articu. 2. Couar. par. 2. §. 3. & de præcepto Nauar. num. 214. 216. 226. At Ca
k iet. d. quæſt. 40. 2. fatetur præceptum, & dicit fieri irregul. [k] Caieta. ſupra Couar.
l & commu. [l] Caiet.
m [m] capit. igitur, cum ſequen. vigeſimatertia, quæſtio. 8. dum epiſcopus habet iuriſdictionem temporalem, non prohibetur à bello defenſiuo. Sylue. bell. 3. § primo, homil. 3. § quinto, verſic. ſecundo, Maiol. lib. quinto, cap. 49. nume. primo, cũ Raimun. Mantius, & Recen. cum Diuus Thom. 2. 2. quæſt. 40. 2. ad tertium, vbi Baſies dubio 3. concl 3. Arm. bellom. §. 36. imo & vt defendat bona ecclesię pręſertim ſpiritualia. Nam bellum defenſiuum licet ciuitati priuatę vt incontinenti, intra tres circiter dies recuperet res vi ablatas. Prædicti autores cum Io. Andræas, & Abb. capitu. olim. primo, de reſtitutio. ſpoliator. Frater Alexand. dum vero Papa contra Principem hęreticum aut ſchiſmaticũ infert bellum, tenentur omnes catholici illum iuuare Caieta. Armil. bellum. §. 12. & 25. & Imperator pro bello aggreſſiuo eget licentia Papæ. Frat. Alexan. lib. 2. titu. 3. ver. auaritiæ filia eſt violentia, cum Anton. de Butr. c. olim cauſam. de reſt. ſpoliat. At in caſu ſubito poſſet epiſcopus dare licentiam. Maiol. nu. 7. ſed rex non eget licentia Imperatoris aut Papæ. Soto lib. 4. iuſti. 4. 2. Banes. q. 40.
n 1. dub. 2. Arm. bellom. §. 10. [n] D. Tho. q. 40 §. ad 3. cap. igitur. &
o ſeq. 23. q. 8. [o] Sed ſolus Papa in eo diſpenſat. ſup. capitu. 11. §. 3.
p q O. [p] [q] Maiol. num. 3. Syluestr. homic. 3 §. quinto, verſ. 8. [r] Ma-
r iol. nume. 4. Nauar. num. 217 per cap. petitio. de homicid. ubi Io.
ſ Andr. Felin. Card. [ſ] Couar. clemen. p. 2. §. 3. num. 2. licet nullam proteſtationem faciant. Victor. Peña, & Recent. dict. quæſt. 40.
t 2. vbi tamen Mantius cum D. Tho. ad 2. ait eſſe uenale. [t] d. c. pe
u titio. Nauar. num. 217. Pena & Recen. [u] c. petitio. Nauar. num. 212. 217. 226. dicit commun Couar. § 3. num. 2. Sylue. homic. 1. §. vndecimo, verſ. ſecundo, quamuis ſcrupuloſius loquatur ver.
x bellum. 2. § ſecundo, & 3. [x] Nauar. nume. 215. 211. conc. Syluest.
y homic. 3 § 6. verſ. 5. loquentem ſcrupuloſe. [y] Hæc uidetur ratio & mens Pont. in d. cap. petitio, vt interpretatur communis Canoniſt. & Recen. Theolo. nec efficax eſt in contrarium ratio Nauar. num. 218. 214. quia dant operam rei licitæ: & clericus in ſacris licet in bello iuſto pugnans peccet, non fit irreg. ſi neminem
z occidat. [z] Ex d. c. petitio, Sylue. homic. 3. §. 6. verſ. 2. ſup. ca. 3. §. 4.
a G. [a] Nau. num. 224. Couar § 3. num. 2. ſi. dicit commun. Panor. Innoc. Sylu. bellum 3. §. 3. homi 3. §. 6. verſ. 1. 4. & 6. Maio. nu. 5. Pena, Mant Banes, & Recent. d. q. 40. quia hi omnes propter voluntatiſ ſaltẽ indirectẽ, cẽſentur una cauſa moralis peccati, dum dant operã rei iniuſtæ, quã uitare tenentur: vt in iniuſto homicidio

dio

dio aut mutilatione omnes qui aliquo modo concurrunt ut cau ſa, fiunt irreg. ſecus ſi quis ſit cauſa ualde remota. q arbitrio pru b dentis relinquitur. [b] Perez cum Villad. c. 6. nu. 50. & cum Innoc. Abb. Anan. Fel. Spec. commun. Recen cum Caie. 2. 2. q. 40. 2. Syl. bell. 3. §. 2. hom. 3 §. 6. Ang. hom. 1. §. 22. Plou. reg. 30. nume. 26. Nau. nu. 215. 225. cum gl. recepta. Maio. nu. 6. ſi gubernet naues. & c11. ſup. ca. 12. §. 4. at ſi longo tempore ante indictum bellum uēdat arma, non cenſetur moralis cauſa. Ioan. And. Anto. Anan. d. c. petitio. cont. Maio. nu. 6. & Fel. [c] Na ua. c. 17. nu. 21. Syl. bell. 1. §. 12. reſt. 7. §. 2. verſ. 5. Gabr d. 25. q. 4. ar. 3. dub. 7. Bañes. q. 40. 1. dub. 9. [d] [e] Sylu homi. 1. §. 11. verſ. 2. & §. 13. Nau nu. 235. [f] Maiol. cōmu. D. Th. d. q. 40. 2 ad 3. Naua. nu. 214. fi. 224. Syl. hom. 3. §. 6. verſ. 4. cum Inno. Hoſt Panor. d. c. petitio. Armil. irreg §. 58. [g] Supra ca. 12. § 7 Nau. nu. 224. 231. & Hiſpan. num. 236. (& quando rixa liceat? c. 23. nu. 115.) Couar. cle. 2. par. §. 2. num. 8. [h] ſup. c. 12. §. 21. [i] Couar. ſup. & citat quoſdā. Nauar. num. 227. & Hiſpa. nu. 236. & colligunt à contrario ex cap. Petrus. de homicidio. ubi Io. Andr. Panor. Fel. Hoſt. Villadieg. c. 6. Ang. homic. 2. § 2. Syln. homic. 3. §. 1. hom. 2. § 1. Arm. irreg. §. 45. Couar. d. §. 2. nu 8. verſ. 2. Ledeſ. q. 26. ar 2. Maiol. libro 5. c. 48. §. 3. nu. 16. Tabien. irreg. 3. §. 5. quia occiſio ſequitur ex opere illi⁊, quod aliquo modo in illam ordinatur: & hic dabat operam rei illicitæ. [k] Couar. Ang. Syluest. [l] Recen. Theol. cont. Nauar. & Couarr. [m] Nauar. nu. 233. & Hiſpa. num. 228. cum Villad ca. 6. nu. 37. per c. ſignificaſti. el 2. de hom. Sylue. homi 1. §. 7. verſ. 4. cum Ange. homic. 3. §. 20. quia ex mea cauſa imme

p occiderent. Secus de præſumptione fori exterioris. p [q] Nauar. q nu. 231. Cou §. 2. nu. 8. verſ. 4. Ledeſm. Sylu. hom. 1. §. 10. uerſ. 3. r Ang. hom. 1. §. 20. Hoſt. Placa. 1. de delict. ca. 14. nu. 7. [r] Couar. Ledeſm. & colligitur ex Nauar. num. 233. ad fin. de eo qui conſuluit, & videt ſe iam non poſſe reprimere hominem à prauo conſ ſilio. [ſ] Couarr, 2. p. §. 2. nu. 2. & 4. Mandoſ. in regu. cancel. 22. de ſubrogand. q. 10. Ang. hom. 2. §. 6. Tab. irreg. 2. §. 7. vbi Armil. §. 22. Spe. Placa. c. 18, nu. 5. contra Naua. nu. 233. & Sylu homi. 1. §. 6. homi. 3. §. 1. ver. 3. Trottum P Joue. reg. 26 Carrer. de hom. §. circa nu. t 196. [t] Communis contra Maiolum.

qui ſeipſa occiderint hoſtem: quamuis ipſe neminem propria manu interficiat. Item fit irregul. ſi in bel b lo nauali iniuſto gubernet naues, aut ſi arma miniſtret, mutuet aut vendat, dum prope inſtat tempus b prælij. [b] & ex culpa iniuſtitiæ quiſque manet obnoxius reſtitutioni omnium damnorum, dum illorū c cauſa quomodocunque fuit. [c] Fit irregu. qui bello iniuſto incutit ti- d morem hoſtibus [d] verbis, aut dolo bellico, ſi quis ibi occidatur: qui e remanent ad ſarcinas, [e] vel ſeruant veſtimenta. Excuſatur tamen vir prudens aut clericus qui non accedit, vt bello iniuſto faueat, ſed po- f tius vt retrahat, [f] pacem componat, vel clericus ut confeſsiones audiat: quamuis ex hoc per accidēs augeatur animus militum, & timor incutiatur aduerſariis: quia dat operam rei licitæ.

4 Rixa eſt quaſi priuatum bellum. Qui iuſte ex parte ſua rixatur; & prohibuit ſuos ne iniuriam g vindicarent, non fit irreg. [g] quamuis illi aduerſarium corrixantem occiderint. Vt qui uocauit milites ad ſui iuris defenſionem, non h fit irregula. [h] ſi quem occidant, niſi ipſe pro iure tuendo aut pro rebus ſuis occidat, aut occidi iubeat. Eum tamen qui cauſam illicitæ rixæ dedit, putant quidam fieri irregular. ſecuto effe- i ctu: [i] quamuis ſuos a vindicta prohibuerit. ſecus aiunt ſi illi ſuperuenientes nō in gratiam corrixantis, ſed quia erant inimici, occide- k runt. [k] At probabilius uidetur illi non fieri irreg. dum rixa fuit cauſa remota, cum per prohibitionem impediuit quantum eſt ex parte ſua, ne cenſeatur moraliter influ- l xiſſe in mortem occiſi. [l] Si ego dedi cauſam rixæ cum Petro, & tamen amici & cognati Petri aliquē ex meis forte occiderunt: quidam m me damnant irregul. [m] vt ſi Petro mādaui occidere Paulum, ſed Pau n lus præualuit & occidit Petrum. [n] idemq; ſi ita conſului. At eā mors corrixantis non eſt mihi volūtaria nec auget grauitatem meæ culpæ, o quare nec me fecit irregul. [o] At ſi ſum cauſa rixæ, vel patior iniuriā, & videns amicos tentare vt aduerſarium aut eius ſocios occidant, taceo nec contradico, fio irregu. quia tacens cenſeor conſentire & iube p re. [p] Si paſſus iniuriam audiui ſeruos aut cognatos meos tractare de vindicta, nec prohibui, fio irreg. ſe- q cuto effectu, [q] quaſi tacite conſenſerim: tenebar enim non tantum prohibere, ſed aduertens eos non deſiſtere à propoſito uindictæ, teneor admonere aduerſarium ut ſi- r bi caueat. [r] ſi me ignorante actum eſt de occiſione alterius, excuſor per ignorantiam à culpa & irreg. ſecuti homicidij. quamuis cognito ſ homicidio ratum habeam. [ſ] Si clericus noctu arma prohibita ferat, & amicus etiam rixoſus ablatis illo inſcio aut inuito armis occidat hominem cum illis: clericus non t fit irregu. [t] cum non ſit cauſa moralis: niſi præſciens periculum hominis rixoſi ſponte ei arma tradiderit.

CAP. XIIII.

De homicidio voluntario.

§. 1. *Quando dicatur voluntarium?*
2 *Quando non ita? & de vario concurſu occidentium, & §. 3.*
4 *Si abſque curatione, aut ex malo obiit? ſi caſtigans excedat modū?*
5 *De iniuſte occidente publica autoritate.*

ANtiquiſſimo iure iniuſtus homicida repellebatur à ſacriſmi a niſteriis tanquam irregu. [a] At hæc b irreg. non eſt de iure diuino; [b] ex quo iam nullum eſt præceptum poſitiuum, niſi de fide explicita quorundam myſteriorum, & de qui- c buſdam ſacramentis: [c] quare cum homicida poteſt Papa diſpenſare: d [d] & diſpenſat ſi quis ſit, aut fieri velit regularis ex ordine Mendicantium. (ſi id occultum ſit) vt mi e niſtret in ſuſceptis. [e] Ex cauſa diuiditur homicidium in uoluntarium & caſuale. Quædam cauſa eſt proxima & exequens: alia eſt cauſa mediata, vt iuſſio, cōſiliū, &c. & hæc aut uoluntarium indirecte ſatis eſt ad hanc irreg. & ut damnū nociuum uitæ proximorū (quę eſt temporalium bonorum fundamē- f tum,) imputetur ad culpam. [f] Eadem ratio eſt circa irreg. de iniuſtè mutilante membrum principale al g terius, [g] ac de occidente totum hominem. Homicidiū dicitur uoluntarium (ac ſubinde à Concil. Trid.

CAP. XIIII.

a [a] SVpra [a] [b] cap. 1. b §. 3. P. L. & ſeq. Quod apud Gentiles, & in lege ueter. reperitur ea irregu. ex homicidio. vt Exod. 21 cuius verba tranſcribit Cōcilium Trident. ſeſſione 14 refor. capi. ſeptimo, & de duodecim Apoſtolis irregul. 1. Timoth. 3. & præcipue ne epiſcopos ſit percuſſor ſupra cap. ſecundo. c §. ſecundo. [c] Supra de baptiſm. cap. 4. d §. quinto. [d] Supra cap. primo, § 3. P. Nabarro, numero 239. Syluestr. irregul. § vigeſimooctauo, homicid. 3. §. 8. verſicu. ſecundo, Anton. 3. par. titu. 28. cap. ſecundo, §. ſexto, Couarr. clement. par. ſecunda, §. 3. nume. 3. & citat Docto. Soto, libro quinto, iuſtit. quæſtio. 1. 4 corp. & omnes Recent. Villadieg. cap. ſex- e to, numero 14. [e] Sup. capitu. 9. §. 3. Claud. in compen. Societ. verb diſpenſatio. §. 5. diſpenſat citra altaris miniſterium. vid. Nau. cōſ. 1. tit. 12 de homic. lib. 5. Couar. cū Ledou. Gom. & Staphile. addit Couarru. nume. quarto, fin. ſi quando cum publico homicida diſpenſet ad altaris

n ſta ſaltem indirecte ſequitur damnum. [n] In quo caſu aiunt me fieri irreg. per c. ſio. de hom. lib. 6. Abba. Io. Andr. ad Spec. Sylu. homic. 1 §. 8. verſ. 5. Tabie. irreg. 2 §. 12. Salzed. ad Bernar Diaz. reg. 94. cum Card. Dom. Trottus lib 2. c. 28. num. 9. Plou. reg. 14. o videtur Nauar. num. 233. ad fin. [o] Specul. Hoſtien. fatetur Panor. d. c. Petrus. Arm. irreg §. 45. facit Sylu. mandatum. §. 6. quia ego non feci iniuriam Petro amico, nec alios induxi ut Petrum

miniſterium, vetat, ne celebret intra triennium, nec in loco ubi occidit. Nauar. & Sylueſt. cum glo. addunt. Papa non ſolet, aut difficiliter diſpenſat. Cor. caſ. 34. ad fin. Gomes. tract. de expectatiuis. Nam & profeſſione baptiſmi, tollitur irregu ex occiſione f iuſta vel iniuſta. [f] Diuus Thom. 1. 2. quæſt. 20. 5. vbi Caiet. & q. 76 4. & 2. 2. quæſt. 150. 2. ut autem imputetur huic homicidium. g uia requirit explicatum eſt, cap. 3. §. 7. [g] glo. in clem. 1 de homic.

Eeee 2 Nau.

Nau.num.206.§.3.Sylu.homic.3.§.2.4. homi.5.§.3. Coua.cle. p.3.in prin.nu.8.vid p.1.in prin.num.7.Soto.5. iuſt.q.2. 1.col.3. Villad.c.6.nume.76. & addit qui occidit ut uitet ſui mutilatione, ita excuſari ab irreg. ſicut ut uitet mortem. [h] Triden.ſeſſ 14. ref.c.7.dum aſſumit verba Exo.21, Nauar.num.239.Sylu.hom. 3.§.8. & quidam aiunt eſſe omnino indiſpenſabile.cit. ſupra cap.1.§.3. [i] D. Thom.2.2.q 64.8. Nauar. nume.239. ad fi. & ſeq. vid.nu. 218.conſ.8.tit.12. de hom.li.5.conſil. 37.tit.de temp.ordi.li.1. Cou. cle. p. 2.in princ.nume.1. Perez rubr.tit.13. lib.8. ordin. p.256. Cord.caſ.34.& lib. 3.q.43. dub.3. At dum miles in bello etiam iniuſto occidit, non iam intendit hunc hominem quam hoſtem in cómuni occidere. [k] Doct.ſup. quia qui volt explicite cauſam, vult & id quod ei coniunctũ eſt, népe effectum in cauſa latentem, qui ex illa ſequitur per ſe. [l] [m] Caiet.2.2.q.64. 8 per c.fin.de hom. Nau.num.240. Couar. Fr. Ludou.2.p. c.113.at ſi prægnantem grauiter in ventro percutiat, Caie. putat eſſe homicidium uoluntarium ex aborſu,quamuis non intendat occidere. Sed illum bene reprobant Nau. Cou.Fr.Ludo.cum D.Tho.ibi. [n] Doct. ſup.& Caie. Nauar. nu.240.cont. Cou. p.2.§.1.nume.1.& 2.verſicu.quibus & Plazam li.1.de delict.c.15.nu.4. fin. dicentes eſſe voluntarium,etiam quãdo mandat ſeruo ut percutiat tantum, & ille excedens occidit. [o] Coua.2.p. in prin.nu.1.Anto. Gab.10.1.ca Soarez ver.homi.cum Menoch.Boſſio. Iul.Clar.li. 5.ſent. Cepol.conſ.crimi.37.Menchac.controuerſ. illuſtr.ca.19. num.22.& hic gaudet immunitate eccleſiæ. Nauar. c.25.nu.19. cum tamen qui proditoriè, aut animo deliberato occidit, non gaudeat commu.c.1.de hom.vbi Panor.Remig Anton.Gab.ſup. ex Clar.ver.homicida,ca Soarez.verb.eccleſia. Guid.Boer.Ant. Gom.10,3.de delic.c.10.num.1.haut.5.cont.Nau.ca.25.nu.21. cum Alciat conſ.145.num.4.vol.7. Idem tenet Couar.2.var.c. 20.num.7.& tamen fallitur dicens in praxi ſeruari, ut non gaudeat immunitate, qui occidit animo deliberato,quamuis nõ proditoriè. [p] Perez titu.13.lib.8.p.256.fin. cum mult.Plaza lib.1. c.12.num.3. [q] Couar.p.2.§.2.num.4.fin.& num.4.& commun. [r] Sup.citati. I. K. [ſ] Cit. N.cont. Coua. [t] Maiol. [u] [x] Nauar.num. 224.per c.ſicut dignum.de hom.l.is qui opem. ff.non.De furt. Couar.§.2.num.2.cum multis Hippol.pract. §.conſtante.num. 40. Guid.Papæ.quæſt.423.col.2. [y] Villad. Ledeſ.quæſtio.26.2. Art.c.2.§.5. Roſel.§. 1.Arm. Cou.§.2.nu.3. [z] Nau.cap.17.nu. 20 Bernar. Diaz regg.322. Caiet.cum D. Tho.2.2.q.62.7.ad 2. Bañes q.40.1.dub.7. Ledeſ.2.p.q.18.7.fi.Sot. lib.4.iuſt.q.7.3.ad 2.Gab.d.15.q.4.art.3. dub.6. Med. C.de reſt.q.8. Syl.reſt. 3. §.6.verſ.5.cum Hoſt.Rain Roſel.Supple. Fr.Med. li.2. inſtit.ca. 14.§.30.& omnes Recen. [a] Nau. c.27.num.224. Ang. hom.1.§. 16.Sylu.hom.3.§.9.verſ.1.& §.11.hom.3. §.7. & aiunt nõ opus eſſe,vt unus ſit cauſa,ſine qua non, vt ſocius occidat. Couar.§.2. nu.3.Ant.Gom.to. 3.var.ca.13. nu.26, [b] Plaza.lib.1.c.22. [c] Commun.ſup.ca. 12.§.3. G. & §.7. lit.S. [d] d.c.ſicut dignum. §.illi autem, Couar.§.2.num.3. D.Tho.2 2.q.62. 7.ad fin. Villad.c.6. num.47.cum Abb. [e] Sylue.homic.3.§. 6.verſ.6.cum Cald. Couar.§.2.nu.4.6. cum Panor. Anan. Socin.& dicit commun. Soto.lib.5.q. 1.9.Recen. Theol. Villad.ca.6.& benè Zaſius lib.2. ſingular.intellect. cap.6. cont. Nauar. Latin. & Hiſpa.num.223. cum Innocen. Ledeſm.qui etiam primum damnat irregu. [f] Iidem autores.Coua.Nau.nu. 223.Sylue. homic. 3.§.7.verſ.2. Maio. lib.5.ca.48.§.4.nu. 6. vt ſi latroné percuſſit,quem fugiétem conſecuta eſt turba, & occidit. Maiol. Syl.hom.2. §.16.Tabie.irregu. 3.§.9. [g] Sylue.homicid.3.§.7.verſ.2. ſic temperandũ eſt quod ait Naua.Hiſpa.nu.223. & Ledeſ.q.26.2.fo.265. nam d.c.ſignif. ſolũ probat à contrario propter circunſtantias quaſdam grauantes quę in eo caſu concurrebant, ſine quibus deciſio non iuſtificaretur. [h] Colligitur ex d. ca.ſignificauit. 2.de homic. Caietan. 2. 2.q.64.8.ad 2.Syl. ſup §.2.verſ.7.Couar.§.2. nu.2. & de hoc loquitur Nauar.num.223.ſed falſo dicit oppoſ. num,240 & Frat.Ludou.2.par.inſtruct.c.113.col.5. [i] Villad.Anton. c.6.§.6. Sylu.§.6.verſ.1.fin.& 6.& §.7.verſ.1.& ſentit homic.1. nu.5.10. Andr.Panorm. Igneus propendet Couar.§.2. num.4. ſed addit rem eſſe ſatis dubiam. Tabien. irregu. 3.§ 20.Nauar.nume.223. [k] In cauſa homicidij dubia ſequendum quod tutius eſt, ſup.c.3. §.4.ſecus poſt factam diligentiam, qua deponit practice dubiũ, & præſumit in fauorem ſui, cum habeat poſſeſſionem innocentiæ. [l] Standum eſt iudicio medicorum an vulnus eſſet lethale. Rip.de peſt.fo.34.nu.142.Gomeſ.reg.de infirmis reſignan.q.12. col.2. Alciat.reg.3.præſump.39.nu.12.Coua.§.2.num.9. Padilla in l.tranſigere,nu.30.C.de tranſact.Boer.deciſ.323.num.10. facit Nauar.n.228. [m] Quia non eſt expreſſum in iure, vt fatetur Coua.& Anan.nam d.c.ſignificauit 2.non probat fieri irreg.niſi remote,& à contrario ſenſu.& tenet Caſſius apud Coua.dicentẽ rem eſſe dubiã, & quidã recen. ſic homo nõ ſit irreg. ex cõſilio dato,ſi re ipſa nõ influxit efficaciter. Nau.n.51.233. [n] Coua.§.2. nu.3.q.ſi inter quoſdã ſit dubius autor,ſed vnus eſt certus ſe nõ occidiſſe,hic manet liber. [o] [p] Sup.K. At in dubio dãnant Io.And. Goffr.

dicitur indiſpenſabile, [h] ob difficultatem.) 1.quando eſt directe volitum in ſe,in particulari, [i] 2. quando facit id,unde immediate & per ſe homicidium ſequitur: [k] ut ſi venenum propinet, [l] aut ignem applicet vino (applicans enim cauſam quę naturali vi eſt efficax mortis, dicitur moraliter occidere.) & qui grauiter in capite aut iuxta cor percuſſit furem, aut ſeruum. [m] At qui intendens leuius vulnerare non temperauit manum ſed lethale vulnus inflixit, aut qui dat operam illicitam rei ita periculoſæ, ut ex ea communiter ſequatur homicidium, non dicitur homicida uoluntarius, [n] licet ex lata culpa, id fecerit, quæ non punitur criminaliter pœna ordinaria, [o] ſed arbitrio iudicis. nec ſi dum corrixatur, inflammetur ira & occidat, [p] præſertim autorem rixæ, à quo cœpit ſe defendere. ſeruandumque eſt pro regula, ut quoties in foro exteriori homo iuſte damnatur tanquam reus iniuſti homicidij, hic ſit irregul. [q]

2 Qui ope concurrit cum aliis, vel qui mandat occidere, aut id cõſulit, eſt uoluntarius homicida. [r] At non dicitur voluntarius. 1. qui mandauit tantum percutere, & tamen mandatarius excedens occidit. [ſ] 2. Ex tacito mandato reus eſt homicidii aut mutilationis, qui iniuriam paſſus ait famulo aut filio ne redeas in domum, donec aliquid nouum de te audiam. [t] 3. Auxilium facit irreg. quando præcedit ut cauſa operis ſubſecuti. [u] Interdum fauor ſperatus quia promiſſus, dicitur cauſa [x] (quia præceſſit in intẽtione,& adiecit animũ.) Vt ſocius opem ferre paratus, licet nil agat, fit irregul. ſi eius præſentia alter animatus occidit. [y] Si multi ſimul concurrant ad homicidium, & nullus ſine alio ſufficeret, ut ſinguli tenentur in ſolidum ad reſtitutionẽ damni: [z] ita omnes fiũt irreg. [a] Quando unus abſque alio ſufficeret, ſecundus qui concurrit ad mortis accelerationem, fit irregul. [b] licet interdum excuſetur à reſtitutione. [c] 2. ſi omnes communi conſilio exierunt ad occidendũ licet ſolus unus manus iniiciens occidat, omnes fiunt irreg. [d] At ſi duo caſu concurrant, & rixa ſubito oborta primus leuiter percuſſit etiam animo occidendi, & debilitauit, & nihil influxit in animum alterius, ſolus ſecundus qui cum lethali vulnere occidit tenetur dãnum reſtituere, & fit irregul. [e] niſi primus eo fine debilitauit, aut detinuit ut alter ſuperueniens cõprehenderet & occideret: [f] vel ſi ita debuit veriſimiliter præcogitare futurum, [g] quia primus iuuat ſequentes, & omnes fiunt una cauſa moralis. [h]

3 Si primus lethaliter percuſſit, & tamẽ alius qui ſe ſolo ſufficeret occidit: vterque fit irregul. [i] nam ſaltem eſt dubiũ probabilius quod primum vulnus iuuit ad mortis accelerationem, [k] ſi tamen ex medicorum iudicio, [l] & bonis coniecturis credatur, primum uulnus de ſe ſufficiens non concurriſſe de facto ad mortem, hic fortaſſe excuſabitur ab irreg. [m] Dum plures ſeparatim ſine ſociali concurſu dederũt uni plura uulnera, & in occiſo reperitur unicũ lethale vulnus, ſi cõſtet ille qui ſolus lethaliter percuſſit, excuſantur reliqui ab irregul. [n] ſi dubius eſt unus an fuerit autor, & poſt diligẽtiam manet in æquilibrio, & nihil certi habere poteſt, non cenſetur irregular. in conſcientia: [o] quia in dubio æquali melior eſt conditio poſſidentis. Si omnes ita dubitent, & neminẽ certo remordet cõſcientia, poteſt quiſque ſe liberum exiſtimare, [p] quando unus in alterius animum nõ influxit cõſilio uel auxilio. Iudex ta-

Goffr. Anan. Ant. Abb. Henric. Hoſt. Card. Imo. Spec. Troc. lib. 2. c. 16. nu. 6. Coua §. 2. nu. 5. Plaza c. 13. nu. 6. Nau. nu. 293. At ſunt q limitandi, ante factam diligentiam, vt d. eſt c. 3. §. 4. q De qua præ ſumptione loquitur d. c. ſignificauit. el. 2. alias in dubiu facti non r damnat iudex ad irregula. dicit Nauar. nu. 293. ſup. c. 3. §. 4. r Per d. ca. ſignificauit. 2.

& tamen executor excedens occidit, ſolus executor fit irregul. f Syluell. homicid. 1. §. 9. verſ. 4. Nauar. num. 233. f Nauarro nu- g h mero 224 ſup. cap. 13. §. 3. A. g h Sup. c. 13. §. 2. Nauar. c. 17. nu. 20. At ſi poſtea conſtet bellum fuiſſe iniuſtum, tenetur miles reſtituere ratione rei acceptæ id, in quo factus eſt ditior.

mé in foro exteriori præſumet eos q ſocialiter conueniſſe. q ſi plures caſu vulnerarunt, & nemo lethaliter, omnes fiunt irregul. quaſi ex r multitudine vulnerum obierit. r ſi ex 4. qui ſimul conieceruint ſingulos lapides caſu & ſine mutua cooperatione, conſtet unu tantum lapide percuſſum obiiſſe, nec conſtat cuius eſſet ille lapis: omnes abſol- ſ uuntur. ſ quia præſtat non damnari innocentes, quam vnum nocentem ignotum abſoluere.

4 Fit irreg. qui illicite inflixit graue vulnus de ſe curabile, quando percuſſus non inuento chirurgo t obiit ex vulnere, t (quia ſine eo iniuſto vulnere mors aut acceleratio eius non eſſet ſecuta.) Aut ſi u vulneri ſuperuenit febris, u etiam x ob culpam infirmi, x quæ ægrotū conſumpſit. Si curatus quidem eſt de vulnere leui (quod facili medicamine ſanari poſſet) ſed propter imperitiam aut negligentiam medici uel infirmati obiit ex uulnere: quidam putant percuſſorem eſſe y ſe irregul. y quia iniuſta uulneratio fuit cauſa prima mortis. Reſpondetur primo, ſi ex iniqua curatione obiit (quia uenenum pro remedio adhibitum eſt leui uulneri, aut quia medicus curationem prolongauit cauſa lucri) percuſſor nō z fit irreg. z (quia mors nō ſequitur ex uulnere ſed ex alia cauſa extrinſeca.) Et excuſatur ab irreg. ſi euētus mortis ſecutæ non imputetur actioni uulnerantis tanquam cauſæ uoluntariæ & efficaci (cui ſatis ſubuentum erat per curatio- a nem, a) ſed tribuitur medico & malo regimini infirmi, tanquam cauſæ efficaci & propinquæ. Cuius rei examinatio pertinet ad me- b dicorum & prudentium iudiciū. b Dum percuſſio eſt iuſta, facilius excuſatur à caſuali occiſione, uel c mutilatione. c niſi forte caſtigans d excellerit nimis modum. d

5 Qui prætextu publicæ autoritatis occidit illicite, fit irreg. huius ſpeciei: ut iudex, qui ob cauſam leuiorem damnat iniuſte ad mortē, uel ad grauem pœnam ex qua reus e iniuſte deformatur. e & qui in bello plane iniuſto pugnat, aut iuuat f auxilio uel conſilio. f In cauſa tamē belli dubia proprii milites (qui cauſam examinare non debent) obediant principi, qui publica autoritate bellum indixit. Quamuis uero poſtea conſtet bellum fuiſſe iniuſtum, hi qui bona fide militarunt, non tenentur reſtituere damnum illatum ratione acceptionis. g g nec fit irreg. qui in tali bello hor- tatur, adiuuat, uel uulnerat, ſi ne- h minem propria manu occidat. h

a Maiol. ſup. rum Innoc. Syluest. homic. 3. §. d. verſ. 3. §. 7. uerſ. 13. videtur Raym. Alberic homic. 4 ſi. Naua. nu. 223. Coua. Villad. c. 6. num. 47. ſ Sup. c. 3. § 4. H. cita. Maiol. nu. 8. cum Specul. & Alber. Ang. irreg. §. 11. Perez cum Villad. c. 6. nu. 45. Hoſtien. Anan. Ioan. Andr. contra t Brixien. q. 15. t Fatetur Soto lib. 5. q. 2. 2. col. 4. commu. videtur Caie. 2. 2. q. 64. 8. Nau. num. 223. ad ſi. Syluest. hom. 2. § 2. Ant. c. 2. in princ. Ledeſ. Villad. irreg. 3 §. 6. Roſel. hom. 3. §. 1. Coua. §. 2. num. 4. Cord. caſ. 34. vide u caſ. 37. & 55. u Couar. §. 2. nu. 9. uerſ. 4. Caſ. Naua num. 223. etiam Hiſpa. per c. presbyterum c. ad audientiam. c. tua nos. Maiol. lib. x 5. c. 48 §. 4. nu. 6. x y Nauar. y nu. 223. Coua. num. 9. cum Carrer. de homic. §. 6. num. 32. Henric. Innocen. Abba. Felician. Hoſtien. d. c. ſignificaſti. Syl. homic. 2. § 2. hom. z 3. §. 7. uerſ. 1. z Doctō. ſup. Couar. Placa. c. 13. Caietan. & Soto quādo vul a nus erat leue. a Caie. Soto, Couar. & omnes Recen. magiſtri per c. exhibita, vbi gloſ. Quare ille puer excuſatur ab irreg. quia non percuſſit illicite, & effectus in cauſa, & in leui vulnere per curationem impedito) non eſt voluntarius. b b Cita. ſup. c §. 3. L. c Fatetur Nauar. num. 223. cum Anton. Calder. Roſel. Armil. Ledeſ. Villadieg. c. 6. Syluest. homici. 1. §. 11. etiā ſi mors contingat ex culpa medici, aut ex malo regimine, aut ex febri ſuperueniente. vt ſi pa- d ter aut magiſter caſtigans vulnerauit leuiter. d e Soto & Recen. e quod fatetur Nauar. nume. 236. Couar. dicit commu. Syluell. homicid. 2. §. 2. & 28. per cap. presbyterum. cap. ad audientiam. de homicid. vt ſi excedens modum in punitione, non adhibuit debitam diligentiam, ne percuteret in capite aut loco periculoſo: at ſi iudex iubet furem flagellis cædi ſecundum præſcriptum legis,

an

CAP. XV.

De caſuali homicidio.

§. 1. *Quando excuſatur clericus, licet det operam rei illicitæ.*

2 *Præuiſi effectus periculum poteſt per diligentiam caueri.*

3 *De clerico venante, aut aucupante, & variis caſus.*

4 *& 6. De aborſu, & cauſa eius. De carcere humido. ſi mittam puerum ad aquam? de inſidente equo feroci.*

5 *De cuſtode infirmorum.*

7 *De infante furioſo, ebrio, aut dormiente ſi occidat.*

CAſus à Philoſ. lib. 2. phyſ. dicitur effectus raro contingens ex cauſa per accidens: & homicidium dicitur caſuale, quod raro ſequitur ex tali cauſa licita uel illici- a ta. a ſi quis dabat operam rei licitæ, & cum debita cautione excuſatur omnino à culpa euentus, dum ſecuta eſt occiſio hominis mere ca- b ſualis, hic excuſatur ab irregular. b Interdum id quod fuit cauſa homicidii caſualis, eſt res illicita, & tamen homo excuſatur ab irregul. Vt clerico beneficiario aut ſacris initiato quædam ob periculum ſanguinis prohibentur, quæ ſunt ſtatui indecentia, ut uenatio aprorum, c ex qua interdum ſequitur c caſuale homicidium: & officium chirurgi cum inciſione & aduſtio- d ne. d Et tamen clericus hæc faciēs cantè, licet peccet contra iura, non e fit irregular. e quia caſualis occiſio non fuit ſibi uoluntaria in cauſa, dum adhibuit præcedentem cautelam pro rei qualitate. Nec fit irregul. ſi in cauſa fuit culpa tan- f tum uenialis: f quia pœna irregu. ob culpam, cum ſit ualde grauis, requirit plene uoluntariam, & ut effectus ſecutus procedat ex his quę homo perfecta ratione debiti g debet remouere. g Non fit irregu. parens ſi infantem lecto poſitum

a DE a caſualis homicidij irregul. Villadieg. c. 6 num. 37. Anton. 3. part. tit. 29. rapit. 2. Syluest. irregul. §. 1. & 2. homicid. 3. Ang. homicid. 5, vbi & verb. irregul. Roſel. Tabien. Arm. Turrecr. c. ſi quis viduam. 50. d. Couar. clem. part. 2. §. 2. Doctor. 4. d. 25. vbi Paludan. q. 3 art. 2. Soto q. 1. artic. 3. & lib. 5. iuſtit. quæſt. 1. artic. 9. Ledeſ. 2. part. q. 26. 2. Cordub. lib. 1. q. 26. Fr. Medin. 1. 2. q. 73. art. 8. & lib. 1. inſtru. cap. 18. §. 10. Nauarro cap. 27. numero 218. & b ſeq. b Nauarro nu. 218. 221 & ca. 25. nu. 6. Soto, & Do- c ctor. cit. c Peña, Cano, Frat. Ambroſ. Fr. Medi. ſup. Soto maior, & poſteriores Theologi. At venātem clericum damnant irregula. Soto lib. 5. iuſtit. q. 5. artic. 3. & generaliter, quæſtio. 1. artic. 9. Nauarro relect. de furto. num. 23. Couar. §. 4. nu. 10. vid. nu. 3. & colligitur ex Villad. c. 6. nu. 38. quia dat operam rei illicitæ & periculoſæ. Reſpon. per diligentiā excuſatur, ne periculum imputetur ſibi vt cauſæ volūn- d tariæ. d Citati ſupra ca. 3. §. 4. c. 11. e §. 1. e Eodem c. 3. §. 4. lit. I. M. quod caſuale homicidiū non imputatur clerico chirurgię perito. Nec Sylu. uerb. corp. uitiat. dicit, niſi quod clericus nō debet ſic curare, ſed fieri irregular. ut Couarru. §. 4. num. decimo, cum mult. & Villadieg. capit. ſexto, nume- f ro 38. f capitu. 3,

g §. 1. g ſup. cap. 3. §. 4. V. Quare quòd D. Thom. 2. 2. q. 64. 8. ait imputari ad irregul. ſi procedat ex iis quæ homo remouere debet: intelligitur de perfecta ratione debiti, q eſt in peccato mort. vt explicant Recen. citati C. & fatetur Sot. q. 1. ar. 9. col. vlt. tenet Nauar. c. accepta. oppoſ. 8. illat. 9. nu. 34. rel. de furt. a nu. 13. 17. & clare nu. 21. 23. c. 27. nu. 249. §. 7. & Hiſp. nu. 236. 238. fin. & c. cum contingat. de reſcr. p. 165. cum Archid. Peruſ. Franc. Hoſt. Socin.

oppreſſit caſu, ſine lata culpa: [h] nec qui in ſui defenſione exceſſit venialiter moderamen tutelæ. [i]

2 Interdum quod ſecundum ſe eſſet veniale, fit mort. propter euentum homicidii, qui poſitus his circunſtantiis præuidetur ſequendus in particulari: [k] ſed excuſatur inprudens ſi adhibeat diligentiam, ne effectus probabiliter præuiſus imputetur ſibi in nouam culpam. [l] At quando ex tali cauſa frequenter & moraliter ſequitur homicidium, qui vult eam cauſam & dat operam tali rei illicitæ; videtur cõmuniter fieri irregular. ſecuto effectu: [m] de his enim iura ita in foro exteriori iubent præſumi irregul. qui enim vult cauſam determinatam & quaſi neceſſariã, hic ſubinde vult effectum quod cõmuniter in re mortali inde ſequitur. At ſi Theologus prudens perpenſis circunſtantiis quæ concurrebant, arbitretur hũc præmiſiſſe diligentem cautionem per quam excuſatus eſt à noua culpa mort. periculi, & à ſpecie ipſius euentus ſecuti, hic non fit irregul. [n] in conſcientia: quia euentus cenſetur per accidens & caſu ſecutus, nec huic eſt ita uoluntarius, vt ſub nouo mortal. grauet culpam rei quæ dicitur cauſa. Facilius excuſatur a mort. qui ex cauſa veniali præuidit ſecuturam ſibi pollutionem, [o] quia illam moraliter patitur abſque vllo alterius præiudicio.

3 In his quæ clericis prohibentur ob ſolam decentiam ſtatus, facilius excuſatur ab irregul. caſualis occiſio: vt induſit venationi ceruorum, aut cuniculorum prohibitæ, præmiſſa tamen diligentia, caſu occidit hominem, quem putabat feram. [p] aut ſi ſe exercens in balliſta, aut alio ludo illicito ſagittam dirigebat in volucrem, & incidit in hominem. Facilius excuſatur laicus dans operam rei licitæ, ad quã habet ius in utroq; foro: [q] quãuis excedat, aut negligens ſit uenialiter in uitando periculo præuiſo, aut quod præuidere & præcauere debuit. Temperandi ſunt qui in ſeq. caſibus damnant irreg. 1. ſi quis præſertim clericus, fecit luctã cum laico aut clerico & inſiliẽs in illum, forte gladius de vagina cadẽs occidit alterum. [r] 2. ſi pater aut magiſter modum nimis exceſſit, percutiens in capite aut alio periculoſo loco, ex quo percuſſus obiit aut deformatus eſt. [ſ] At Iudex qui publica autoritate ſecundum legis præſcriptum iubet furem flagellis cædi, non fit irregu. quanuis executor excedens occiderit. [t] 3. qui illicite fecit chartas luſorias, quibus utens quidam, occidit in ludo colluſorem, non fit irregul. [u] aut ex ferro quem ſurripui fecit enſem, quo quidam alium me inſcio occidit: [x] 4. ſi clericus illicite pulſauit campanam tempore interdicti, & caſu cadens tintinnabulum occidit: & tamen in iure præſumitur irreg. [y] quando non bene ligauerat tintinnabulum. cædens arborẽ alienam, quæ incidit in quendam caſu prætereuntem & occidit. [z] licet id opus ſeruile fecerit die feſto. Si clerico in negotiatione probibita tractanti accidat caſu homicidiũ. [a] 5. ſi quis induxit ſocium ut intrarent alienam uineam cauſa furti, & occiſus eſt ſocius à cane vel cuſtode vineæ. [b] ſi mandauit famulo rapere fœminam in ſuam libidi-

d

Ioan. Andr. Panor. Villad. c. 6. quos ſequitur Couar. §. 4. num. 10. Caſtr. 2. leg. pœna. c. 14. propo. 2. ſol. 245. 254. quod dictum Nauar. eſſe aureum pro ſcrupuloſis dicit Perez ut. 1. lib. 5. ord. p. 27. tit. 13 li. 8. p. 256. Item ſaltem leuiſſimam culpam in omittendo non eſſe ſatis pro irreg. Sylu. homic. 1. §. 23. ver. 2. cum Ang. irreg. § 3. Cord. citatus c. 3. §. 1. B. Et generalius Sylu. homi. 3. num. 2. verſ. 4. regula. & §. 15. hom. 3. §. 2. & colligitur ex cap. fin. de hom. quod tamen aliter explicat Sylu. homic. 1. §. 7. verſ. 4. Dum verò Caiet. 2. 2. q. 64. 8. & interdum D. Tho. 1. 2. q. 20. & 5 & add. q. 39. 4. ad 3. damnãt irreg. ſi dabat operã rei illicitæ, quamuis excuſet à noua culpa & grauitate, idem Inno. Panor. Feli. Troti. lib. 2 c. 27. communis Canoniſt. Nauar. rele. de ſurt. num. 12. c. 27. nu. 220. & ſeq. cap. 15. nu. 6 fin. ſunt explicandi ſicut & iura, quando illa res eſt illicita vt cauſa talis effectus, ita ut euentus præuiſus in cauſa (licet re ipſa non ſequatur) grauet malitiã peccati, ob periculũ, cui homo ſe exponit. Sic etiam Angel. homic. 2. §. 1. Tabien. §. 3. Arm. §. 9. Sylu. homic. 2. not. 1. hom. 3. §. 4. Poſſic. in direc. [h] Ang. homicid. 2 §. 15. Naua. nu. 236. §. 25. nu. 230. fi. & prælud 9. num. 10. c. 15. nu. 13. Cou. § 4. num 9. Alber. homicid. 3 fin. Maiol. lib. 3. c. 2. nu. 6. li. 5. c. 48 §. 3. nu. 9. Fr. Lud. 1. par. c. 2. vid. D. Th. 2. 2. q. 154. 5. ad 2. c. quæſitum. de pœn. & remiſ. c. conſuluiſti. 2. quæſt. 4. ut ſi oppreſſit ex negligentia ueniali, de qua ſup. cap. 3. §. 1. Nauarro nu. 249. gloſ & Panorm. dict. cap. quæſitum Felic. cap. 9. pag. 489. At fit irregul. ſi ex lata culpa oppreſſit. aiunt hi Doctor. Petr. Naua. lib. 2. reſtitut. cap. 1. num. 54. [i] ſup. cap. 3. §. 4. cap. 10. §. 2. [k] Sylu. homic. 3. §. 23. (ſic ignorantia de ſe venial. fit interdum cauſa peccati mort. Caiet. 1. 2. q. 76. 3. & 2. 2. q. 150. 2. dub. 1. cui fauet ibid. D. Thom. & 1. 2. q. 20. 5.) & add. q. 39. 4. ad 3. ita ſunt limitandi qui aiunt dantem operam rei illicitæ fieri irregul. Alias ſunt interpretandi; vt ſup. G. [l] Quia per diligentiam impeditur cauſa, ne effectus ſecutus, aut pollutio nocturna imputetur ſibi ad culpam: commu. Recentior. & in conſcientia excuſatur à ſpecie homicidij per accidens & caſu ſecuti. [m] Soto. Fr. Medin. 1. 2. q. 73. 8. Caieta. cum D. Tho. 2. 2. q. 64. 8. gl. c. ſicut dignum. §. fi. c. continebatur. & quidam Recent. Couar. §. 4 nu. 1. & ſeq. Atque ita interpretatur infra §. 1. nu. 2. uerſi. ſic ſane. Perez cum Villadieg. c. 6. nu. 37. Cord lib. 2. quæſt. 26. (vt fornicatio ſemper eſt illicita cõtra ius naturæ: quia ſatis eſt ex ea communiter ſequi periculum male educendi prolem.) de his loquuntur infra. c. ſicut ex litteris. c. tua nos. de homic. Soto. Fr. Medi Cord. Coua. nu. 8. & 9. [n] Recen. citati C. Fr. Medin. & fatentur Maiol. lib. 5. c. 48. §. 3. num. 2. Syluest. ſignificat. ver. homic. 2. in princ. & §. 3. 20. Tabien. irregu. 1 § 3. [o] Dictum eſt lib. de euchar. c. 51. [p] Vt Lamec dicitur occidiſſe Cain, & hic caſus frequenter refertur à Doct. & dicunt ir-

reg. Ang. hom. 2. §. 13. Maiol. li. 5. c. 48 §. 3. nu. 5. cum Sylu. hom. 2. §. 5. Tabie. irreg. 3. §. 19. Caie. 2. 2. q. 64. 8. Caſtro. 2. leg pœna. c. 14. Socin. iun. conſ. 58. lib. 1. At hæc venatio cum ſit ſine periculo, non facit irregular. Couar. §. 4. nu. 10. Soto q. 1. 9. col. 6. Recen. Naua. rel. nu. 23. & c. 27. nu. 235. 237. limitat de venatione periculoſa, vt aprorũ. ſup. C. & Recent. nam alia non tam ſtricte probibetur clericis & monachis. c. qui uenatoribus. 86. d ꝓpter decentiam tamen non licet frequens venatio monachis nigris, dum fit ex propoſito, cum canibus ſimul & auibus. Clem. ne in agro. de ſtatu monach. Naua. c. ſtatuimus. de regula. num. 26. Arch. d. c. qui venatorib. Felic. tit. de ſuſpenſ. c. 11 pag. 263. Perez l. 1. col. 6. titu. 22. lib. 2. ord. Petr. Nau. lib. 3. reſt. c. 1. nu. 288. uid. Cou. reg. peccatum. 2. p. § 8. nu. 3. Summiſ. ver. venatio. Aſten. lib. 6. tit. 50. art. 3. nec peccãt regulares ſi raro ob recreationem abſq; ſcãdalo id faciant. & quamuis peccaret parochus (ut ſi cupiditate uenãdi dimittat ſuos abſque miſſa in feſto) id tamen peccatũ non dirigitur, ut cauſa in homicidium caſuale: nec ob cauſam uenialẽ incurritur irregul. [q] ſup. c. 3. § 1. [q] Nã laicus tũ ſit exercitatus in torneamẽtis etiam equeſtribus, in venatione aprorum, aut in officio chirurgi, facile vitat periculum occiſionis, quod eſt in hac exercitatione. [r] c. continebatur. de homic. Coua. §. 4. nu. 4. Nau. nu. 221. Sylu. homi. 2. §. 4. Ang. hom. 2. §. 9. Maiol. lib. 6. c. 48. §. 3. num. 3. aiunt irreg. ſed mox explicatur in c. lator. ubi qui in ſimili caſu præcauet periculum, non fit irreg. Naua. Coua. nu. 8. Soto lib. 5. q. 1. & Recen. Sed ꝓ foro exteriori ob circunſtantias tunc concurrentes (quas d. c. continebatur, non explicat: ut nec iudex ſolet explicare omnes cauſas in ſententia) præſumitur irreg. & non adhibuiſſe debitam diligentiam. At falſo Coua. nu. 8. fi. ſignificat fieri irreg. clericum, ſi ludat ludat ludo prohibito, quo viri exercentur. [ſ] Sup. c. 14 §. 4. D. de caſtigante diſcipulum. Naua. nu. 235. & Hiſp. 236. & c. 15. nu. 8. Dabie. irreg. 3. §. 6. Sylu. hom. 2. §. 1. & 28. Coua. §. 4. nu. 5. Maiol. lib. 5. c. 48. §. 3. nu. 11. 12. Felic. c. 9. pag. 487. per c. preſbyterum. c. ad audientiam. de homic. Coua. nu. 1. & 5. [t] Nau. nu. 233. Sylu. hom. 1. §. 7. uer. 4. [u] Couar. §. 4. nu. 6. Soc. [x] Coua. & Caſtro. [y] c. Ioannes c. ex literis. el. 2. commun. & Canoniſta. Sylu. homic. 2. §. 10. præſumitur irregu. in ſoro exteriori ob quaſdam circunſt. concurientes. At in conſcientia non eſt, ſi non aduertit, nec ex officio tenebatur aduertere. Nauar. nu. 235. fin. 237. Couar. §. 1. nu. 3. §. 4. nu. 10. uerſ. 5. Soto q. 1. art. 9. Fr. Medin. & Recen. Tabien. irreg. 3. §. 1. & 19. Meiol. num. 9. col. 3. Villadieg. cap. 6. num. 40. [z] Non eſt irregul. Nauar. num. 237. & laudat Sotum in hoc & relect. de ſurt num. 17. 22. contra Syluest. & Maiol. num. 9. At bene Syluest. homicid. 3. §. 18. Tabien. irregul. 2. §. 1. 19. [a] Nauar. nu. 237. & rele. de ſurt. nu. 18. cont. Sylu. homi. 3. §. 1. uer. 6. [b] Socin. non

fit

c fit irreg. Recent. contra Nauar. rele nu. 24. [c] Cou. p. 2. §. 1. num. 2. d verſic. ſic ſane. & citat Doct. com. Syl. homic. 1. §. 8. verſ. 2. [d] Coua. §. 4. nu. 6. Maiol. c. 48. § 3. nu. 4. cum Inno. Hoſt. c. exhibita. Hugut. ſumm. confeſ. q. 19. Alberic. homic. 3. Syl. homic. 5. §. 21. addit quando è proximo coniecit (quod ſolet turbare) ita vt dignum eſſet illum declinare ictum. Tab. irregu. 5. § 4. [e] Sylu. & alij. Maiolus nu. 5.

Maiol. nom. 14. cum ſum. conf. q. 26. Alberic homicid. ſexto, fin. x Syluest. homicid. 2. §. 27. Tabie. irreg. 3. §. 1. & 7. [z] Syl. ſum. confeſſ. a [a] Tabie. §. 10. Syluest. homic 3. § 7. cum Hug. Naua. nu. 221. b Maiol nu. 13. per c. ſignificaſti. de homic. [b] Nauar. nu. 238. in princ. c op. & rel. de furt. nu. 23. fi. colligitur ex Soto, & Recent. [c] Sup. ca. 13. §. 4. & præſertim ſi clericus ſpõte dedit aut mutuauit gladium, præſciens periculũ. Nauar. nu. 212. fi. Maiol. nu. 17. [d] Nau. nu. 221. 237. & colligitur ex Soto & Rec. quamuis hũc damnent irreg. Maiol. ſup. cum Felin. Ploue. de irreg. no. 13. 14. Carrer. practic. crimin. titu. de homic. §. circa nu. 69. [e] Tab. irreg. 3. §. 17. Syl. homic. 3. §. 5. verſ. 9. duellũ. §. 7. cap. ſi de purg. vulg. vid. Ang. ver. purgatio Nauar. c. 11. nu 40. Cou. 4. Var. c. 23. D. Tho. 2. 2. q. 95. 8 ad 3. [f] Sup. c. 11. §. 1. ca. 8. § 4. cũ curialis. ca. 5. ad ſi N ſi omittat curare cap. 12. § 7. [g] Coua. § 4. n. 9. col. 2. cum Sylu. homic. 2. §. 5. vid. §. 15. & 23. & aſſerunt exemplum, ſi qoia mercede conductua amittit depoſitũ, tenetur de culpa leuiſſima. [h] Nau. n. 228. fi. cum Specu. & Hiſpa. nu. 219. Syl. homic. 2. § 15. Medicus §. 8. homicid. 1. § 8. verſ. 7. Ant. tit. 28. ca. 2. § 4. fi. Sot arti. 9. col. 4. Victo. §. 229. alias. 239. Caie. ar. 8. commu. Recent. d. eſt ſup. ca. 3. §. 1. i Couar. inſ. num. 3. [i] Citati G. H. Sylu. ſup. & Medicus §. 7. verſ. 3. Nau. Ant. Specul. Maiol. lib. 5. c. 48. §. 1. n. 2. Soto & Recen. k [k] Sup. c. 14. §. 3. L. l [l] Nau. nu. 228. fi. cum Specu. recepto. m [m] Sup. cap. 3. § 4 nec magis prohibetur ſacerdos quam laicus. Nauar. Syluest. homicid. ſecundo, §. 15. & eſſe communem Canoniſt. At caueat dum infirmus agnoſcat. Nauar. nu. 229. Victor. Soto. Caieta. q. 64. 8. Villad. c. 6. nu. 34. Syluest. homicid. 1. §. 8. verſ. 7. homic. 3. §. 2. verſ.

nem, & ille rapiendo occidit, dominus non fit irregular. [c] quia mandatum nõ dirigebatur ad mortem. 6. at ſi conieci lapidem aut ſclopum in Petrum, qui vt vitaret iniuſtum ictum, impegit in lapidẽ, aut præcipitio perijt, fio irregul. [d] ſecus ſi abſque dolo & à longe ſic inijciẽs terrefeci hominem eo modo, qui non ſolet perturbare. [e] ſi declinans meũ ictum impegiſti in Paulum, qui eo impetu occiſus eſt: tu non efficeris irregul. [f] ſed ego [g] quod ſi Paulus ſic percuſſus erat clericus, ſimul incurro excom. [h] 7. ſi terrefeci ioco virum meticuloſum, qui percuſſus eo graui metu obijt, fio irreg. [i] Aut ſi iuuenes ex ludo rumpant veſicas, & illarum fragore faciant fœminam abortire. [k] Circulator aut alius ſi defetat ſerpentes, vrſos, aut leones, & ludo exterrens occiſus eſt aliquis, fit irregul. [l] ſi domi cuſtodit leonem aut vrſum, & quia incaute ſoluit, occiſus eſt aliquis: [m] ſi tamen bene ligatum tenebat, & ſine eius culpa ſolutus eſt, non fit irreg. [n] niſi has feras ligatas ponat in via, aut publico loco, quæ incautè accedentes occiderunt, [o] nam hic cuſtos prohibetur deinceps habere, & per leges punitur ducentis ſolidis.

4 Excuſat clericus vel monachus ſi caute ludat & ſaliet cũ prægnante (licet illicitũ ſit propter aliquale periculum) & aborſum fecit: [p] Niſi prægnantem quam ſolicitauit, fecit venire per loca periculoſa, vt per tectũ domus, & illa cadẽs obijt aut abortiuit. [q] At qui fabrum lignarium fecit incedere per tectum vt illud componat, non eſſet irreg. ſi ille expertus forte cecidit & mortuus eſt. [r] Reficiens tectũ & inde deijciens regulas, fit irreg. ſi verbis nõ monuit, aut poſito ſigno, vt trãſeũtes cauerent ab ictu regularũ. [ſ] 2. Si prælatus aut iudex præſertim eccleſiaſticus modum excedat, & reum delicatum conſtituat in carcere nimis aſpero & humido: [t] aut nimia inedia reum cõficiat. ſed excuſatur ſi ea durior pœna eſſet per legem aut regulam religionis impoſita, cuius executor eſt prælatus. [u] 3. ſi iudex incaute fecit inquiſitionem cõtra adulteram, quæ à marito id ſciente interfecta eſt: [a] nam attendere debuit eam inquiſitionem eſſe de ſe periculoſam. 4. ſi puerum pro aſportanda aqua miſit ad flumen aut puteum diſcoopertum, qui ſuffocatus eſt: [y] nam mittens debuit præcogitare de veriſimili periculo. [z] 5. ſi quis incedat in equo feroci cum habenis fere fractus, & male cohibẽtibus os equi, qui curſu conculcãs occidit hominẽ. [a] At ſi in mula manſueta equitaret etiam minorita per regulam prohibitus, aut infirmus cõtra medici præceptum, & caſu occideret, non fit irregul. [b] Qui viro rixoſo dedit aut mutuauit gladium fit irregul. [c] Non tamen fit irreg. clericus noctu portans arma prohibita, ſi rixoſus amicus ei inſcio aut inuito ſuſtulit, & illis armis occidit. [d] ſi clericus benedixit aquam feruentem, vt eã ſumeret fœmina ad purgationem canonicam, fit irreg. [e]

5 De chirurgo & medico dictũ eſt. [f] Qui infirmi piam curã habet ex officio, aut ex prælati regulari obediẽtia, fit irreg. ſi facit aliquid ex quo deformatus eſt, aut mors notabiliter citius accelerata eſt. Ex quidã putãt teneri de leuiſſima culpa veniali in committendo. [g] At re vera venialis negligentia non eſt ſatis, vt quis incurrat hanc irreg. [h] fit tamen reus & irregu. ſi dolo, aut notabili & lata culpa mort. id fecit: [i] vt ſi contra præceptum medici, monentis rẽ eſſe periculoſam, dedit potionem aut aliquid aliud, ex quo notabiliter citius ægrotus mortuus eſt. Quæ in his ſit lata culpa, & notabilis acceleratio, iudicat peritus artis. [k] Si infirmarius, aut peritus artis de propria culpa dubiter, quidam monent vt ſe reputet irreg. [l] & ſequatur quod tutius eſt in foro cõſcientiæ. At qui bona fide fecit, aut verſat infirmum ne anguſtietur, & molliu lectum, miniſtrat cibum, licet ſit ſacerdos, poteſt depoſito dubio reputare ſe non irregular. quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis: [m] niſi coniecturæ & rationes magis probent ex lata culpa acceleraſſe nimis mortem, dum agonizabat, vbi eſt grauis culpa in exequente. perinde fiet irreg. clericus qui conſulit aut mandat verſare infirmum incaute, aut dare potionem. [n] ubi tamen perplexus eſſet ſacerdos, dicat laico infirmario, fac quod medicus dixit, aut perpẽde ſi qua re eget infirmus, ut præſtes quod expedit. [o] Cuſtos in hoſpitali tenetur furioſos metu comprimere: ſed caueat ne eos qui ſunt ſanæ mentis uerberet, aut uerberari mandet ſine cauſa. [p] ne infirmum prouocet ad indignationem, uel ei det malum nũtium: alias ſi ex his nimia triſtitia

e [e] Sylu. & alij. Maiolus nu. 5. f [f] Nauar. nu. 236. fi. Syl. homic. 2. § 26. cum Hug. (niſi ſo fraudẽ fecit) Maiol. nu. 6. Hug. Alberic. homic. 6. ſumma confeſ. q. 27. [g] Nau. ſup. & Hiſp. nu 238. Syl Tab. irregul. 3 §. 2 Maiol. nu. 5. cum Hug. [h] Maiol. cum Anan. Hoſt. Sylu. excom. 6. verſ. Iciendũ eſt. i 4 [i] Maiol. nu. 8 cũ Anton. 3 p. tit. 29. k c. 2. §. 3. Tab § 4. [k] l [l] Maiol. Syl homic. 2 § 22. Tab §. 14. m Abb. [m] Nau. num. 227. & Hiſpa. 228. Couar. §. 4. nu. 11. cum Innoc. Abba. Card. & alijs, ſpec. Sylu. homicid. 3. §. 24. Tab. §. 18. Maiol. nu. 13. ſumma confeſ. lib 2. tit. 1. q. 28. per ca ad audientiam. n [n] Naua. o Couar. Syl. [o] Bene p Couar. p c. ca literarum. Syl. homic. 2. § 19. Tab § 14. Abb. Cou. Nauar. nu 236. & cõſ. 14. tit. 12. de homicid. lib. 5. Maio. num. 8. 14. fi. Felician. c. 9. p. 485. Couar. §. 4. nu 4 & nu. 10. verſ. 5. Fr. Ambro damnãt irreg etiã amaſium laicum, quia illicite ludit cũ ea. ſecus dicunt de ludo honeſto cũ fratre aut amico. at re vera ſi caute ludat clericus, excuſatur. q Recent. §. 1. C. [q] Nau. nu. 235. § 23. Feliciã c 9. Maiol. nu. 14. fi Syl. §. 7. & ſentit Tab. irreg. 3. r §. 14. Spec. [r] Sylu. ſ § 9. Nau. nu. 237. [ſ] Nauar. n. 235. Couar. § quarto, numero ſexto. Maiol. nu. 9 Tabie. irreg. 3 §. 1. & 19 generaliter de omni proiectione incauta. t [t] Sup. ca. 3. §. 7. u Maio n. 12 [u] Maio. n. 12. fi. Tab. irre. 2. §. 8. c. q. d. culpatur. x 23. q. 1. [x] Maiol. n. 15. at qui in publico ſermone aut prælectione ait adulteras eſſe morte dignas, non y fit irregul. ſi quis ſermonis incitatus occidat. [y] Nau. num. 236. fin.

n o 2. [n] [o] Maiol. & generaliter Nau. nu. 233. Couar. §. 2. num. primo. p [p] Maiol. cap. 48. §. 1. cum Alberic. homicid. ſecundo, alias fit irreg. ſi mors

ſi mors ſequitur. [q] Maiol §. 1. nu. 3. Summa conf. de homic. q. 11. Ant. tit. 29. c. 2. Tab. irreg 3. §. 12. [r] ſup. ca. 12. §. 7. [ſ] ſic Leuit. 12. parens maſculum, prohibetur ab ingreſſu templi. 40. diebus, vt colligit Mag. hiſtor. ſcholaſt. Perez ad Villadieg. cap. 6. num. 56. Nauar. num. 2 aa. cum gloſ. in princip. 5. d. Pan. cap. ſiquis. de homicid. Anto. 3. par. titu. 7. capit. 8. §. 1. Doct. 4. d. 25. vbi Palud. q. 3. Soto q. 1. 3. & li. 5. iuſt. q. 1 9 ad 2. Sylueſt. homicid. 1. in princip. verſ. formatur. Caiet. verſic aborſus. Coua. clem. p. 2. §. 3. num. 1. Ariſtot. 7. hiſt. animal. c. 3. & 9. Plinio. lib. 7. c. 6. At in Leuit. 12. Abulenſ. q. 21. col. 3. ex Auguſt. dicit maré formari 46. diebus, nempe plene. [t] Auicen. lib. 9. de natura animal. c. 3. marem animari 30. die: nempe à ipe quo femina ſé tit grauediné, coagulato iá ſemine: quod cõtigit octo aut 10. diebus elapſis poſt concubitũ. [u] Doct. ſup. ſed Ariſto. & Plin ſupra q. 90. di. [x] Nauar. nu. 222. fin. 193. ca. ſiquis. no 2. de pœn. d. 1. Syl. aborſ. nu. 2. homic. 1. nu. 3 argum. c. ſignificauit. 2. de homic. recen. Villad. ca. 6. nu. 36. De alio dubio ſup. ca. 3. §. 5. & c. 15. §. 4. P. [y] Nauar. d. cap. ſiquis. nu. 2. [z] [a] Nauar. num. 222. 218. Soto diſt. 25. q. 1. 3. concl. 4. commun. recent. iidem autores. Soto lib. 1. q. 1. 9. ad 2. Nau. Cou. cle. p. 2. § 3. nu. 1. [b] Nau. ca. 15. nu. 14. Couar. 3. Var. cap. 20. nu. 10. Ant. Gabr. to. 1. & Greg. pp. 14. inf. [c] ſup. lib. 3. pœ c. 10. § 2. & li. de ordin. cap. 35. §. 3. de reuocatione facta per Greg. 14. [d] Sup. capit. 3. §. 4. minor ſeptennio etiam doli capax non fit irregul. vid. Nauar. nu. 230. Perez cont. Couarr. clem. part. tertia, in princip. numero 5. [e] [f] Nauar. ſup. Couar. num. ſecundo, cum gloſ. & Car. Caſtr. 2. leg. pœn. cap. 14. [g] Nauar. Caſtr. Coua. num 3. recent. cont. Syluestr. homicid. 3. §. 2. verſic. 3. cum Anchar. [h] Bon. 2. diſtinct. 22. artic. 1. quæſt. 3. de quo late Caiet. 2. 2. quæſt. 150. 2 quando homicidium non habeat propriam ſpeciem. [i] Henric. quodlibe. 3. quæſt. 26. ſentit Diuus Thom. 22. quæſt. 150. 4. Rich. 4. d. 15. Sylueſt. ebrietas. §. 4. homicid. 3. §. 2. verſic. 3. Nauar. numero 230. Couar. clemen. p. 3. in principio, numero 2 & 3. & part. 2. §. 3. num. 4. cum Socin. & Card. Perez cum Villad. cap. 6. numero 54. recent. vt pollutio in ſomnis ſi proueniat ex cauſa mort. eſt peccatum mort. ſupra lib. de Euchariſt. cap. 51. [k] Couar. §. 2. numero 3. cum Card. Caſter. Caſtr. [l] D. Thom. ſup. cum Ariſtot. 3. ethicor. ebrius delinquens duplici pœna dignus eſt. Aretio. tractat. de maleſic. verb. ſcienter, numero 17. Caſſan. conſuet. Burgund. rubric. 1. §. 6. num. 57. Tiraquel. de legib. connub. l. 8. num. 154. Perez ſup. num. 55.

[m] quia excipitur in d. clement. ſi furioſus. vbi Guillel. & Doctor Socin. cap. ad audientiam in 10. q. 5. principali. Villad. numero 69. Nauar. num. 230. fin. 236. Caſtr. 2. leg pœn. cap. 14. Couar. p. 3. in princip. numero 6. [n] qui comparatur cum ebrio. de quo ſup. l. Sylueſt. homicid. 3. §. 4. verſ. 4. Couarru. cum Socin. Card. & Anchar. [o] Sylueſt. ſup. & Palud. 4. diſt. 32. quæſt. 1. ar. 3. [p] Couar. num. 6. dicit cõmunem Villad. Soci. Caſtr. ſentit Nauar. nu. 230. & quidam recent. [q] cap. conſuluiſti. 2. q. 4. c. quæſitum. de pœnit. & remiſ. c. de infantibus. De his q. filios occid. & in quibuſdam diœceſibus lata eſt excõ. contra eos, qui culpabiliter ſuffocant infantes in lecto, & abſolutio huius reſeruatur epiſcopo. vide Nauar. ca 27. nu. 256. & ſup. lib. 3. de pœnit cap. 14. §. 4 [r] Maiol. lib. 5. c. 48 §. 3. nu. 9. lib. 3. c. 2. nu. 6 per d. c. quæſitum, quia ſacerdos Græcus cũ vtatur matrimonio, tenẽt cautius vitare periculũ cõprimẽdi infantem ſuum in lecto poſitũ. [ſ] Naua. nu. 236. §. 25. Maio. d. c. 48. §. 3. nu. 9. Alberic. homi. 3. ſi. [t] Maiol. ſup. Cai. 2. 2. q. 64. 8. Tab. irre. 6. §. 3. & 14. Syl. ho. 2. § 23. Arm. irreg. §. 51. [u] Sylueſ. Tab. Arm. vt qui ex leui culpa amittit depoſitũ. [x] Nauar. Soto lib. 5. iuſt. q. 19. & recen. [y] ſup. c. 3. §. 1. E. [y] cit. ſup. cap. 3. §. 1. K. ca. 16. §. 3. F. Peña & commun. recent. Theo. Pet. Nauar. lib. 2. reſtit. capit. 1. nu. 42. 57. Merca. lib. 6. de contract. cap. 3. Soto Ledeſ. Cou. Perez inf. p. 309 Adde Dec. Barba. & Fran. Areti. & Roman. Alex. Corſe. Cag. Ino. c. ſicut dignũ. col. 2. n. 8. de homi. Adr. 4. de reſt. §. verſũ io foro conſciẽtiæ. Syl. ẽc verb. reſti. 3. § 8. verſ. 2. aduocatus. §. 16. 24. culpa. §. 4. iudex. 1. §. 12. Incendiar. §. 1. fi. Tiraq. de pœn. temp. cauſa 44. nu. 31. & ſigni. Greg. l. 10. verſ. fueſſen daño, ti. 15. P. 7. Mencha. lib. 1. controu. illuſt. c. 28 nu. 19 Direct. lib. 1. & colligitur ex Nau. c. 17. nu. 181. & bene c. inter verba. concl. 6. num. 371. cum Pan. Felin. Decio. Nec obeſt, quod Soto lib. 4. iuſt. q. 7. ar. 2. col. 6. ſubdit, locator tenetur etiam de leui culpa in partem damni: ſed de graui tenetur in totum. Nam ſtatim explicat, ſi modo leuis ſit peccatũ mor. At alij dicunt in contractu cõmodati in propriã vtilitatẽ, tenetur de leui: non in pœnã, ſed ex natura contractus, cuius cõditiones & onera explicat lex ciuilis. vt dfr. Cou. a. p. ſponſ. c. 6. §. 8. nu. 12. 14 Perez. l. 2. tit. 7. lib. 5. p. 210. col. 1. & 2. Nauar. c. 17. nu. 179. 184. Cordub. Caſ. 55. Pet. Nauar. lib. 3. reſtit. c. 3 nu. 5. & ſeq. frat. Med lib. 2. inſtr. c. 14. §. 30. col. 4. fr. Ludo. a. p. inſtr. c. 100. au ſi. g. probabile dicit Adr. At limitãdi ſunt pro foro exteriori, vt pro leui culpa cõmiſſionis dãnet iudex. [z] quia culpa

affecto acceleratur mors, ille fit irregul. [q] aut ſi omittat opportune miniſtrare neceſſaria infirmo, quæ medicus mandauit. [r]

6 Circa aborſum prægnantis cõueniũt philoſophi, fœtui maſculo infundi animã rationalem die quadrageſimo. [ſ] poſt ſemen ſuſceptum (licet quidam medici dicant die triceſimo, [t]) fœminæ infundi die octogeſimo: [u] & prolem motu quodam intra viſcera oſtendere infuſam ſibi animam. In dubio, fœtus præſumitur maſculus, & fit irreg. qui abortire fecit poſt 40. diem. [x] ſed facilius ex ſtylo pœnitentiariæ conceditur diſpenſatio. [y] Qui dedit medicinas ſeu venena ſterilitatis (ita vt fœmina concipere prolẽ, aut virgenerare non poſſit) nõ eſt irregul. [z] nec ſi aborſus factus eſt ante infuſionẽ animæ. [a] Sed quia ea culpa reducitur ad homicidiũ, [b] Sixt. PP. V. ſtatuerat duriores pœnas: quas tamẽ merito Gre. XIIII. ſucceſſor illius temperauit. [c]

7 Pont. in clem. vnic. de homici. negat fieri irregul. furioſum, infantem [d] aut dormientem, ſi forte ſit cauſa homicidij caſualis, quia ad irregul. requiritur perfectus & deliberatus rationis vſus, & volũtariũ quale ſufficit ad peccatum mortal. Furioſus in d. clem. excuſatur ab irregul. nec punitur legibus ſi occidat [e] (quamuis ex culpa graui in furiam aut phreneſim inciderit) niſi forte tunc habeat lucida interualla, cum pleno rationis vſu. [f] De ebrio idem dicendum eſt quod de furioſo, primo ſi ignorãs vim vini captus eſt ſapore illius (vt Loth aut Noe,) non imputatur homini inculpato euẽtus ſecuti homicidij: [g] nec ſi nihil de ſe expertus eſt, & propter guloſam delectationem vini abſque dolo inebriatus occidit: quia ebrietas non eſt cauſa periculoſa, & temere ac peraccidẽs ſe habet: [h] cauſa vero propinqua eſt priuatio vſus rationis. Si ante ebrietatem aduertit periculũ quod ſolitus eſſet arma capere & furioſe percutere, hic dum vult inebriati vult in cauſa fieri reus homicidij & eo ſecuto fit irregul. [i] grauius peccat & clarius fit irregul. ſi quis ebrietatẽ aut ſomnum affectat ea intentione vt liberius & impune occidat. [k] Quomodo ſit puniendus ebrius, conſulendi ſunt iuriſperiti. [l] Dormiens communiter non fit irregul. [m] aduertens tamen ſe ſolitum in ſomno arma arripere, tenetur ante cubitum vitare occaſiones, ne cui noceat (puta includens ſe cubiculo obſerato) alias nõ præcauẽs ſi dormiens occidat, fit irregul. [n] At licet optans occidere Petrum abiit cubitum cum ira & ſorti imaginatione illius, ſi abſque ſomni interruptione occidat incaute decumbentem, nõ videtur fieri irregul. [o] (niſi aduerteret periculum, quòd dormiens ſolitus eſſet capere arma, [p]) quia huic non imputatur euentus tanquam voluntarius in cauſa libera, ſed ſequitur ex naturali imaginatione, quæ durat in ſomnis. Parens iure prohibetur in ſuo lecto reponere noctu infantem, [q] & ſacerdos apud Græcos: [r] ne forte ex negligentia opprimat, & fiat irregul. [ſ] Ex cauſa licebit infantem eodẽ lecto tenere, [t] ſi alias implacabiliter plorat, & lectus eſt magnus in quo infans ſatis diſtat à parente ſeu nutrice, ſoletque dormire quietus: vel ſi parẽtes inopes ob commodum infantis ita reponunt, vt in frigore foueant: caritas enim excuſat ab inobedientia periculi exigui. Si parentes in ipſorum commodum ita agant (ne cogãtur noctu ſurgere ad cunam infantis) quidam aiunt ex leui culpa fieri irregul. [u] At nemo ſine lata & morta. culpa fit irregul. ex delicto. [x] Vt ſi depoſitum aut commodatum perijt ſine mort. culpa, non tenetur depoſitarius reſtituere dãnum in foro conſcientiæ: [y] Et in dubio æquali non tenetur ad partem damni. [z]

culpa aut obligat reſtituere totũ, aut nihil: com. Iuriſp. At Sot. ſu. obligat ad partẽ dãni. & q. 5. ar. 4. cũ qui dubia fide emit, obligat ad dimidiũ in æquali dubio & Cord. li. 3. q. 6. ad ſi. cũ Barnaba.

gitauerat Petrum exponi periculo ſic excuſatur & mandans. ſecus pro foro exteriori. [l] [m] Sup. cap. 12. §. 11. Felic. cap. 9. p. 477. cum Hoſt. [n] Nauar. num. 233. & commun. & ſatis eſſe tacitam reuocationem vt ſi reconcilietur amicitia, ſciente mãdatario Sylueſt. Angel. & Summiſt. verb. mandatum. Tabie. §. 1. Ledeſm. 1. p. q. 16. ar. 1. Anto. 3. p. titu. 18. c. 2. §. 1. Anton. Gom. tom. 3. de delict. c. 3. nu. 40. Couarr. clem. p. 1. §. 1. nu. 9. Specul. Maiol. lib. 5. c. 48. §. 1. nu. 3. dummodo reuocatio cõſtet mandatario, vt ait Couarru. & cõmu. com gloſ. c. mulieres. de ſent. excõmun. Ang. excom. 5. num. 31. Syluest. excom. 6. §. 5. caſu. 3. cum Hoſt. Tab. irreg. 1. §. 14 Maiol. Specul. Quod ſi obiis abſque reuocatione mandati, & mandatarius percuſſit poſtea clericũ. defunctus cenſetur excommunicat. Syluest. Gofre. Tancren. Direct. o Innoc. Pan. Hoſt. [o] Atque ita minus ſufficit, vt mandãs qui ſic reuocauit, excuſetur ab irreg. quam vt conſulẽs Syluest. mandatũ. §. 5. vbi Ang. Armil. num. 4. & irregu. §. 15. Syluest. homici. 1. §. 7. verſ 4. Angel. homic. 1. §. 14. Tabien. irregul. 2. §. 1. vbi Roſel. irregul. 1. & homic. 2. §. 3. Ledeſ. Couar. §. 2. num. 1. ſi. cum mult. Nauar. num. 233. ſi. & num. 51. Felic. ſicut dignum de hom. Car. pract. crim. de homic. nu. 17. Salced. ſup. Bernar. Diaz. reg. 94. p lim. 4. [p] Cou. Nauar. & alij cit. N. quod eſt probabilius & tutius. Quidam tamen aiunt excuſari mandantem, ſi ante alterius percuſſionẽ reuocauit mandatum, & fecit omnem diligentiam, & tamen mandatarius, ad quẽ nõ peruenit reuocatio, occidit Innoc. d. c. mulieres, & idẽ quo ad Deum, ait glo. c. cum quis. de ſent. exco. lib. 6. cũ Brixien. & ſentit Ant. Gab. tom. 2. tit. de pactis. con. 2. & probant, quia ſi mandans decedat ante percuſſionem, non incurrit, vt ait gloſ. ca. mulieres. Ang. excom. 5. nu. 33. quia morte ſoluitur mandatum.

q [q] Recent. vt qui bibit multũ vinũ eo animo, vt ebrius impune occidat, fit irreg. occidens, quamuis in eo interuallo, antequã ebrietate capiatur, doleat & confiteatur. Satis enim eſt effectum in eã non impedibili, fuiſſe voluntariũ.
r [r] Quidã rec. quia exc. non incurrit, niſi eo pũcto reus maneat rebellis in peccato inobedientiæ.
ſ [ſ] l. mãdatũ. C. mand. c. gratũ. c. relatũ. de of. del. Ant. Gab. to. 2. tit. de proc. con. 2. Palu. 4. d. 17. q. 4. ar. vlt. Ant. 3. p. ti. 17 c. 9. § ſi.
t Sũmiſ. vẽr. mãdatũ. Villad. c. 6. nu. 79. Perez l. 1. tit. 1. lib. 2. ord. [t]
u Ant. Gab. ſup. con. 1. & alij. [u] citati. N. Nauar. Summiſt. Anton.
x y Gom. Specul. Maiol. [x] [y] Nauar. nu. 233. de quo ſup. ca. 12. §. 10.
z a [z] [a] Couar. p. 1. §. 1. nu. 4. vid. §. 1. & dictum eſt c. 12. contra Nau. cap. 27.

C A P. X V I.

a VT [a] qui iuſſit occidere Chriſtianum per aſſaſſinos. Syluest. & Summiſt. verb. aſſaſſinus. Nauar. cap. 27. num. 135. aut regularis qui prædicatione retrahit à ſolutione decimarum. Nauarr. num. 145.
b [b] pro irre. requiri opus cõſummatum, nec ſatis eſſe animũ, aut tentari factum etiã cum nimia effuſione ſãguinis. ſup. c. 1. & c. 3. §. 6. R. Villa. & Perez de irre. c. 6. nu. 20.
c [c] Vt ſi lector, aut quod clericus in prælectione aut cõcione dicat in generali fures eſſe occidẽdos q. 1. ca. generalis & remota. nec faber qui lõgè prius vendit aut acuit arma. Nauar. cap. 27. num. 215. vid. illum cap. 14. num. 31. & cap. 13. num. 20.
d [d] ſic cauſam propinquã definit Nauar. ca. 27. num. 211. in princ. 219. fin. 220. vid. num. 215. & ſeq. in variis caſib. quę dicatur cauſa propinqua Felician. de irregul. cap. 9 Soto lib. 5. iuſt. quæſt. 1. art. 9.
e [e] Nauar. nu. 210. fin. 233. ſi. Maiol. lib. 5. cap. 48. 1. 2. num. 4 cum Abba. ca. ex literis. de excel. prælat. Alberic. homi. 2. Mathe: ſil. ſingular. 188.
f [f] Maiol. num. 8. Tabie. irre. 2. §. 3. Abba. ſup. Felician. ca. 9. to 4. ſpecie. Couar. clem. parte 2. §. 1. num. 3. in princip. cum mult. Carre. pract. de homic. §. 6. num. 37. Plaza lib. 1. de delict. ca. 15. numero 2.
g [g] Maiol. num. 4. cum Abb. & Specul. ſecus dum licite mandat ſic accipere poſſeſſionem. Maiol. cum Abb. Tabie. § 1. Nauar. num. 230.
h [h] Maiol. nu. 8. quia his verbis animauit.
i [i] Maiol. nu. 4. Nauar. num. 233. & Hiſp. 234. Syluest. homicid. 1. §. 8. verſ. 1. fin. & 5. Felic. cap. 9. cum Ioan. Andr. Trotius lib. 2. de perfect. clerc. ca. 21. num. 9. Couar. §. 1. num. 1. fin. Plaza lib. 1. cap. 17. num. 3. de conſulente occidere alterum, ſi potius conſultus occidatur, ſimiliter fieri irregul. mandantem, ſi mandatarius potius occidatur aiunt. Nauar. Syluest. homicid. 1. §. 7. verſ. 4. Salced. in Bernard. Diaz reg. 94. Villadieg. per cap. ſignificaſti el. 2. de homicid. Angel. homicid. 2. §. 20. quia per cauſam illicitam & periculoſam cõſulens eſt ſaltem indirecte cauſa damni. Tabien. irregul. 2. §. 12.
k [k] Panorm. cap. Petrus. de homicid. Armil. irregul. §. 45. frat. Madin. lib. 1. inſtruct. cap. 11. §. 11. reg. 4. facit Syluest. verb. mandatum. §. 6. quia ſic conſulens non fecit iniuriam Petro amico, nec induxit alios vt Petrum occiderent Hoſt. cap. ad audientiam. Specular. tit. de diſpenſat. §. iuxta num. 42. præſertim ſi non præco-

C A P. XVI.

De cauſa mediata, vt eſt iuſſio & conſilium.

§. 1. *Quis dicatur cauſa propinqua. De mandato tacito.*
2 *Quomodo reuocetur mandatum. De ratihabitione.*
3 *De conſulente, & §. 4. etiam clerico. Si parato conſulat minus.*
5 *Quomodo reuocetur prauum conſilium? De omiſſione.*

EX mandato, effectu nõ ſecuto, interdum incurritur excom. [a] non ita irregul. [b] Generaliter fit irregul. qui quomodocumque eſt non quidem occaſio, [c] ſed iniuſta cauſa propinqua mortis aut mutilationis. Propinqua dicitur dictũ vel factum quod ex natura ſua vel ex praua intentione hominis ſufficiẽter dirigitur in homicidiũ aut mutilationem inde ſecutam. [d] vt qui mandat grauiter percutere citra mortem, eſt cauſa homicidii quod præcogitare debuit, dum mandatarius excedens occidit. [e] Mandatũ tacitum ſatis eſt ad irregul. vt ſi læſus iniuria dicat filio aut famulo, caue ne illum occidas: ſed ne reuertatis domum, donec aliquid noui audiam de te. [f] Mandans capere iniuſtam poſſeſſionem beneficii aut caſtri, cũ ſtrepitu armorũ, vt bombardarum & baliſtarum, ſecuto homicidio fit irregul. [g] Et prælatus ſi miniſtris dicat afferte mihi Petrũ reum ſiue viuum ſiue mortuum: [h] quia ex hoc excitauit, vt occiderent. Quidam aiunt fieri irreg. cõſulẽte Petro vt occidat Paulum, ſi Petrus à Paulo [illegible] eſt occiſus. [i] At in foro conſcientiæ non videtur damnãdus irregularitatis. [k] quia debuit præcogitare periculum. Qui volentem occidere coniuratur, vt eum defendat, licet alter ſine ſocio occidat, fit irregul. [l] quia ſocius licet diſſuaſerit occidere, adiecit animum. Socius tamẽ eſt excuſatur, ſi eſt pater, filius aut valde amicus, qui bono animo id fecit, ne Petrus periclitaretur. [m] Sic enim dat operam rei licitæ.

2 Mandans percutere aut occidere, excuſatur à ſecuto homicidio, ſi reuocauit mandatũ expreſſe: ſi modo reuocationem denuntiet mandatario, monens vt ceſſet, uel ſi mãdatarius aliter rei ipſa nouit reuocatum tacitè, [n] quia cognouit amicitiam, aut affinitatem initam inter eos. Curet mandans perſuadere mãdatario, ut omnino deſiſtat: ſed quia ille non agit niſi in gratiam mandantis, ſatis eſt huic intimaſſe reuocationem mandati: nec tenetur monere eũ qui periclitatur vt caueat, [o] ut tenetur qui dedit conſilium, inf. §. 5. Qui non potuit monere mandatarium (ut ſi longe diſtet) aut eum qui periculum patitur (puta infantem, cuius aborſum fieri mandauit matri) fit irreg. quãtumuis pœniteat facti, [p] ut qui poſtquam iecit ſagittam in clericũ pœnitet antequam feriat, non excuſatur ab irregul. [q] quamuis fortaſſe excuſetur ab excommunicatione: & qui mandatum reuocauit. [r] Mandatum expirat & reuocatur morte mandantis, [ſ] re integra, aut ob tẽporis lapſi diuturnitatem, [t] aut ob reconciliatam amicitiam, ſciente mandatario. [u] Ratihabitio in foro exteriori æquatur mandato. [x] (ut ſi deformationem meo nomine factam ratificem) dũ modo illam rem antequam fieret, mandare potuit. [y] At facta non meo ſed alterius nomine (aut nomine inſanis aut furioſi qui mandare non potuit,) non comparatur mandato etiam in foro exteriori. [z] Nec fit in conſcientia irregul. qui poſt factum ab alio homicidiũ habet ratum interno aut expreſſo conſenſu. [a]

3 Conſiliũ variis modis præſtatur, ſuadendo, rogando, inſtituendo: aut ſi quis alteri oſtendat utilitates, quæ ex illius conſilii executio-

…ne ſequentur: uel etiam mandãdo. Ex conſilio dato non fit irregul. ni ſi ſecuto effectu, [b] & vt meo conſilio tãquam moralis cauſa influxerim in animum alterius vt faceret, aut vt nouo modo faceret. [c] vbi dubium eſt vir prudẽs vtetur cõiecturis, [d] interrogans eum cui cõſilium datum eſt: nam ab irregu. excuſatur conſulens, ſi alter dicat ſe nec ad ſubſtantiam facti, ne ad illius accelerationem [e] motum eſſe ex conſilio: vel fuit quidem à principio animatus, ſed non niſi extincto feruore, lõge poſt executus eſt factum, ſine memoria dati conſilij. interdum cõſulens excuſatur à reſtitutione: ſed non ab irregular. [f] Si Petro conſului occidere Paulum, qui tamen à fortiori Paulo occiſus eſt, cenſeor in foro exteriori irregul. [g] dum cauſa ob periculum probabile fuit illicita. Qui ſcit aliquos parare inſidias Petro vt per ſe vel per alios occidant, fit irregul. ſi approbet conſenſu: [h] vel ſi quando de morte illius deliberant & cõſultant, conſentiat in illorum ſententiam. [i] Si Petrum qui vult ſubuenire Paulo ne occidatur, dehortor, fio irregul. [k] (niſi id bono animo faciam ne Petrus qui eſt valde mihi coniunctus, periclitetur.) Et qui doloſe docet modum necandi mutes veneno, aduertens quod hinc alius occaſionẽ caperet occidẽdi Petrum veneno, vt re ipſa occidit veneno. [l] conſulens infirmario vt vertat infirmũ lecto, aut tribuat potum vel cibum intempeſtiue, fit irreg. ſi ex eo opere imprudẽter acceleretur mors. [m]

4 In generali poteſt clericus conſulere fieri legem, qua fures ſuſpendantur, aut prædicare illos eſſe furca dignos [n] (ſicut & in bello iuſto poteſt hortari ad vincendum, aut occidendum in generali [o]) ſed cauere debet ne (dum inſtat occaſio in particulari) ſit cauſa propinqua accelerandi mortem, ut ſi conſulat occidi illum, aut caute cuſtodiri ne effugiat illorum manus, [p] aut vt litem breuius finiat. [q] Clericus iuriſperitus ſi per iudicem conſulatur de reo, ne dicat, iure licitum occidere: aut non pertinet ad nos, quibus non licet interficere quenquam: [r] ſed caute reſpondeat ut conſulat iuriſperitos. [ſ] At ſi iudex iam erat omnino paratus occidere: uel ſi in præſenti non imminet occaſio puniendi, non fit irregul. ex generali reſponſo uero. [t] In bello iuſto non fit irregular. qui ſuaſit machinas apponi arci: licet coniectet hinc deſtructa arce morituros milites eam defendentes. [u] nec ſi volenti fugere uiolentiam hoſtium, conſulam manere, animo componendi pacem: [x] aut qui uiro forti conſulit, pro defenſione patriæ & reipublicæ ſe exponere periculo probabili: [y] uel uitam exponere martyrio pro fide Chriſti, aut pro eccleſia Romana: [z] quia hic nõ eſt cauſa mortis à tortore illatæ, ſed ardẽtis caritatis qua ille mortem & tormenta contemnit pro Chriſto. Nec fit irreg. qui alterius filiũ timidum hortatur ut patrem periclitantem defendat, cum propriæ etiã uitæ periculo, quãdo ad id præcepto tenetur. [a] Nec confeſſarius qui reo conſulit conſentire in ſententiam mortis iuſtam, aut in confeſſionẽ delicti debitam. [b] & ne iniuſta appellatione differat fieri in ſe executionem. at ſi appellationẽ iure conceſſam cõſulat omittere, eſſet cauſa accelerationis, & irreg. Nec uidetur irreg. ſi conſolat, exponere ſe periculo pro uirtute quadam, ut pro amici defenſione, [c] quem hoſtes occidere tentant, uel qui periclitatur fluminis impetu raptus, quia id pertinet ad uirtutem amicitiæ. [d] Conſulens tamen ut pro rerũ defenſione exponat, uidetur fieri irreg. ſecuto effectu, ſi aduertit incurrere periculum uitæ. [e] Homini omnino parato inferre graue malum, licet cõſulere ut minus faciat, [f] ad euitãdum maius (Hic enim non conſulit malum, ſed proponit materiã minoris ut deterreat à maiori malo) quod ſi parato occidere adulterum clericum in delicto deprehenſum, cõſulat & roget ut contentus ſit facere exectum aut mutilatum, non uidetur irreg. [g] quia huius conſiliũ mortaliter non influit ut fiat mutilatio, ſed ne fiat homicidium: & cõſulens non incurrit excom. dũ maritus mutilat clericum, quia non peccat in eo bono conſilio. [h]

cap. 17 nu. 233. Sic ſecura ratihabitio non obligat ad reſtitutionem damni in conſcientia Medi. C. de reſtitu. q. 7. ad 4. contr. Nauar. c. 17. nu. 235. Syl. reſtitu. 3. §. 6. verſic. 2. [b] [c] Nauar. ca. 27. nu. 233. & 51. Villada. ca. 6. nu. 20. Couar. p. 2. §. 2. nu. 1. cum Trotio. lib. 3. c. 21. nu. 7. Carre. de homic. §. circa num. 163. Bernar. Diaz reg. 145. & de variis modis quibus homo dicitur conſulere, Syluest. excom. 10. § 4 verſ. 4. cum Inno. & Panorm. [d] ſed in dubio æquali, poſt factam diligentiã poteſt practice deponere dubiũ, & ſcrupulum, reputans ſe excuſatum ab irregul. propter poſſeſſionem innocentię ſup. c. 3. §. 4. [e] quãuis conſultos audacius & libentius fecerit homicidium, remoto ſcrupulo per conſulentem, quia hic non eſt præuia cauſa, ſed concomitans: colligitur ex Cou. nu. 1. Syl. irregul. § 8. & 9. & §. vlt. dub. 3. & clari homic. 1. §. 9. verſ. 1. 4. 5. Ang. irreg. §. 4. Arm. §. 29. Salced. in Bern. reg. 145. Nau. Hiſp. n. 234. & latin. n. 51. quod ſi iudici ſuſpendere furem parato (q a habet cauſam notoriam & ſatis cõcluſam) dicat vt ſuſpendat hunc, non fit irregu. quia moraliter non influit Felic. cum Panor. [f] ſup. c. 3. §. 1. K. c. 15. fin. Couar. nu. 1. verſ. eſt igitur per c. ſicut dignũ. §. qui vero. de homic. vbi gloſ. Nau. c. 27. n. 51. Dueñas reg. 49. Placa. c. 17. nu. 2. [g] citati ſup. §. 1. lit. I. & affirmant conſulentẽ fieri irre. Syl. homic. 1 §. 8. verſ. 2. Nauar. relect. de furt. nu. 21. cũ Pan. ſed non videtur pro foro conſcientiæ cit. §. 1. K. [h] [i] Felic. ca. 9. in 3. ſpecie. cum Anto. rit. 28. c. 2. §. 2. ſed non ſufficit conſenſus interior, nec præſumptus quo qui tacet conſentire videtur; ſed expreſſus verbo aut ſignis, quo moraliter influat vt prę uia cauſa D. Tho. 2. 2. q. 62. a. 7. vbi rec. Soto lib. 4. q. 7. ar. 7. Ledeſ. 2. p. q. 18. ar. 7. Nau. c. 11. nu. 13. Med. C. de reſti. q. 8. Cou. reg. peccatũ. 2. p. §. 12. ſt. Med. lib. 1. inſtit. c. 14 §. 30. [k] ſup. c. 12. §. 7. Felic. c. 9. in 3. ſpecie, cum Ant. c. 2 §. 2. [l] Felic. ſecus ſi non erat credibile, quod ob id mors eſſet inferenda. [m] Felic. cum Ant. Nau. nu. 129. [o] ſup. c. 15 §. 5. [n] ſup. c. 12. §. 6. in prin. Maiol. lib. 2. c. 5. n. 16. [p] ſup. c. 10. §. 3. & c. 12. §. 4. [p] Felic. cum Ant. & Spec. [q] Nau. Hiſp. nu. 208. & generaliter de eo qui eſt cauſa accelerationis Nauar. nu. 217. ſup. c. 12. §. 3. G. [r] Felic. cum Raim & Ant. cap. 2. §. 2. Syl. homic. 1. §. 8. verſ. 1. & 3. hom. 3. §. 5. verſ. 4. cum Pan. Hoſt. Archid. ſecus ſi non imminet propinqua occaſio inferendi mortem, Syl. homic. 3. §. 5. verſ. 4. cum gl. c. ex literis. [ſ] Habetur c. ex literis. de exceſ. prælat. Syl. homic. 1. §. 8. verſ. 3. hom. 3. §. 5. verſ. 2. cum Archid. & Raim. ſed imminente occaſione, ſcrupuloſum videtur dicere iudici, vt faciat ſecundum dicta legum, Syl. cũ Hoſt. & Archid. cõfeſſarius tamen in quo iudici differentur executionẽ, poteſt dicere, non abſoluam te, niſi feceris quæ iuxta leges teneris ex offic. Idẽque reo iniuſte neganti veritatẽ. Petra & quidã rec. Salmã. [t] cit. N. [u] tom. p cit. ſu. c. 12. §. 6. cõt. Felic. c. 9. in 3. ſpecie cum Inno. [x] Felic. Maiol. lib. 5. ca. 48. §. 2. n. 9. Alber. homic. 2. ſum. cõſ. tit. de homic q. 12. [y] quia exponit ſe pro virtutis actu cit. inf Z. At ſi conſulens veriſimiliter putat ſe cuiurã in proximo mortem dicunt fieri irreg. Felic. ca. 9. cũ Innoc. Hoſt. ſupplement. Ang. homic. §. 15. quẽ aſſequitur Syl. homic. 1. §. 8. cum Hoſt. [z] Fatentur cita. Y. & Angel. an ſic limitãdũ Inn. & Hoſt. idẽ ſupplem. & Ruſel. quos ſequitur Syl. ſup. Anto. c. 2. §. 2. Armil. irreg. §. 3. Tabie. irreg. 2 §. 15. Cou. p. 2. §. 4. n. 6. cũ Innoc. Hoſt. Card. Felin. Pan. c. ad audientiã. de homic. Maiol. §. 2. ſi. cũ Albe. hom. 2. & Felic. [a] cit. inf. C. & colligitur ex dictis cap. 11. §. 2. [b] ſup. lit. S. & recent. [c] ſignificat Syl. ſup. cũ Pan. explicante Innoc. com. Ant. Tab. & Arm. [d] D. Tho. li. 1. de regim. princip. c. 10. lib. 4. c. 12. affert exemplũ Damonis & Pythiæ (de quo Lactan. 5. Diuinar. inſt. c. 18.) & in 3. diſt. 29. art. 5. ad 3. recent. cũ Io. 2. 1. q. 26. 4. ad 3. Amb. li. 2. de virgini. & affert. d. exemplũ, quod narrat Cicer. 3. offic. & lib. de amicit. & Plutarch. Aug. tom. 4. lib. de amicit. c. 10. Ariſto. 9. Ethi. c. 8. ſi. Soto lib. 5. iuſt. q. 1. ar. 6. cont. Dur. 4. d. 17. q. 6. [e] Syl. & cum. per cit. ſup. c. 11. §. 3. [f] Nau. c. 14. nu. 31. G. c. 17. nu. 263. Caiet. opuſ. 17. q. 23. dub. 3. (quamuis oppoſitum innuat. 2. 2. quæſt. 78. 4.) Soto lib. 4. q. 7. 3. ſi. lib. 6. q. 1. 5. Adria. quodlib. 1. art. 3. ad 2. contra. 2. p. corollar. & quodlib. 3. q. 2. Specul. 1. p. coniug. ar. 19. dub. 5. & omnes recent. Theol. videtur Auguſt. ſecundo, de adult. coniug. cap. 15. cap. ſi vero. 33. quæſtio. ſecunda. Chryſ. homicid. 27. ad popul. c. duo mala. 13. d. 8 [h] Recent. & colligitur ex Nau. c. 27. num.

i nu.34.[i] cit.ſup. §. 2 O quia conſilium datur gratia petentis il-
lud,& conſulens in fecit quaſi veneno voluntatem illius:ſed mã-
datum datur gratia mandantis. At ſi non inſtet occaſio occiden
di,non fit irregul. qui in generali conſulit aut prædicat adulte-
ras eſſe occidendas. cita. §. 2. T. Syl. homicid. 1. §. 8. verſ. 2. fin. & 5.
Cou. §. 2. nu. 1. fin.
cum Troc. lib. 2. ca.
21. nu. 9. Plaza ca.
k 17. nu. 3. [k] at ſi pe
tauit conſulens ſa-
tis fuiſſe intimatio
nem reuocationis
& preces ſuas, vt
cõſultus deſiſteret,
excuſatur ab irre.
in ſoro conſciẽtiæ.
Maiol. li. 5. c. 48. §.
2. nu. 3. Tab. irreg.
2. §. 1. 13. Alber. ho
mic. 2. Ant. 3. p. tit.
l 29. c. 2. §. 3.[l] [m] Na
m ua. nu. 233. ad fin.
Syl. homici. 1. § 7.
verſ. 2. & §. 8. verſ.
6. Arm. §. 15. Ant.
tit. 28. c. 2 §. 2. Car
re. nu. 118. Plaza c.
n 17. nu. 9. [n] Nau. n.
233. & citati de
o mandame. § 2. P. [o]
quia ſat eſt præmo
nuiſſe infantem in
matre ſua, vt mone
ri potuit. quidã re-
cent. & cit. K. cont.
Nau. nu. 233. fi. &
Hiſp. num. 235 &
Cord. Cas. 173. §.
p 6. [p] Med. C. de re-
q ſtit. q. 8. [q] ſup c. 12.
r § 7 de ſpecieb. ſup.
ſ cap. 2. §. 3. & 4. [ſ] de
cauſis vero quæ ex
cuſant, ne incurra-
tur irreg. ſup. c. 3.

5 Vt qui dedit prauum conſiliũ
quando inſtat occiſio, liberetur ab
irregul. debet antequam mandetur
executioni, reuocari efficaciori ra-
i tione, quam mandatum. [i] Debet
ergo conari precibus importunis
ne cõſilium à ſe datum mandetur
executioni. ſi aduertat preces non
k ſufficere, [k] debet alium de pericu-
lo ſibi imminente monere, vt ca-
l ueat. [l] qua diligentia facta excuſa-
tur ab irregul. ſi alter improbus oc
m cidat: [m] at ſi illũ contra quem da-
tum eſt conſilium, monere non po
n teſt de periculo, fiet irregular. [n]
nec tamen fit irregul. clericus, qui
coniugatam diſſuadere non poteſt
o à conſilio abortus dato. [o] per ſolã
tamen conſilij reuocationem, exi-
mitur ab obligatione reſtituendi
p damnum ſecutum. [p] Cauſa priua-
tiua, ſi cõtra officium & obligatio-
nem iuſtitiæ omittat, fit irregul ſe-
q cuta morte, [q] vt nõ obſtãs, mutus
aut non manifeſtans. Hactenus de
cauſa diſpoſitiua, ex qua ſumuntur
r variæ quaſi ſpecies irregul. [r] Nunc
dicendum eſt de remedijs quibus
ſ contracta irregul. tollitur. [ſ]

CAP. XVII.

Quibus modis tollatur irregularitas.

§. 1 *Non tolli ſola pœnitentia.*
2 *Sed baptiſmo, aut profeſſione.*
3 *Auferri quaſdam per mutationem loci aut temporis.*
4 *Diſpenſatio quo verbo aut facto fiat. An per bullam Cruc. Et dum prælatus mittit ſubditum ad epiſcopum.*
5 *Gradus tres diſpenſationis. Ex qua cauſa. & in quibus Pont. difficile diſpenſ.*
6 *Facilius diſpenſari vt miniſtret in ſuſceptis, & in cauſa dubia.*
7 *Commiſſio facta iuxta Concil. Trident. ſeſſ. 22. cap. 5. nõ expirat morte concedentis.*

CAP. XVII.

a S Vp. [a] c. 3. [b] c. 1.
b S explicata eſt de
c finitio. [c] D. Tho. 2.
2. q. 185. a ad 2. Fa
lin. c. ex tranſmiſſa.
de præſcrip. col. 1.
Tab. verb. impedi-
mẽ. in com. Sic tol
lere impedimenta
matrim. nõ peodet
ex voluntate impe
diti, & epiſcopus te
re. aut excõicatus,
nõ diſpenſat ſecũ,
nec ſe abſoluit, ſed
id fit per ſuperiorem aut per confeſſarium illior. Papa vero non
poteſt eſſe irreg. aut cenſuris ligatus. & tamen ſolus ſecum diſpen
ſat in votis, & ſe ſoluit à pœna temporali per indulgentiam ſup.
lib. de indulg. c. 32. §. 3. & lib. 3. de pœnit. c. 4. §. 3. Sic impedimen
tum lapidis, vt deſcendat & obtineat locum connaturalem & fi-
d nem, tollitur ab alio [illegible] mouente prohibens. [d] homo per contri
tionem liberam cum Dei auxilio (quæ includit votum ſacramẽ
ti) expellit à ſe peccatum, & contrito Deus infallibili ordinatione
e infundit gratiam iuſtificationis. [e] c. 1. qui cler. vel vouent. Card. &
Præpoſ. in c. maior. 50. d. Villad. c. 16. p. 171. Nauar. ca 25. nu. 73.
77. vbi addit clericum fornicarium (dum olim erat ſuſpenſus, do
nec pœniteret & ſatiſfaceret) ſi pœniteat & poſtea celebret, non
fieri irreg. quia tollitur præuia ſuſpenſio. Sed qui ob notoriũ cri-
men depoſitione dignũ, eſt irreg. licèt per pœnitentiã & bonã vi-
tam ceſſet crimen & infamia, manet in antiqua irreg. & eget di-
ſpenſatione. Nauar. d. nu. 77. & c. 27. nu. 248. & benè explicat. nu.
254 & conſ. 66. de ſent. excom. lib. 5. Maiol. lib. 5. c. 37. nu. 2. Tab.
irreg. 4. col. 2. Syl. verb. concubinar. §. 4. fi. vid. ſup. lib. de excom. c.

Q Vædã cauſæ excuſant, ne ho-
mo de nouo contrahat eam ir
a regul. [a] quæ communiter ſolet ſtã
te cauſa efficaci contrahi. At in de-
finitione irregul. iam contractæ di
b citur eſſe impedimentum: [b] cuius
proinde ablatio non pendet à ſola
c voluntate hominis impediti, [c] (in
d quo differt à peccato [d]) ſed ex di-
ſpenſatione ſuperioris, quæ conce
ditur ipſo iure, aut ab homine. Per
ſolam pœnitentiam nunquam tol
e litur irregul. [e] (pœnitentia enim or
dinatur contra culpas, aut pœnas
fori interni) vt nec tollitur excom
f municatio, aut interdictum, [f] quę
eſt cenſura de ſe perpetua: pœniten
tia tamen & ſatisfactio aufert quã
g dam ſuſpenſionem. [g] Irregulari-
tas iam contracta tollitur uno ex
quatuor remedijs: baptiſmo, pro-
feſſione religionis approbatæ, aut
lapſu temporis, & præſertim diſpen
ſatione prælati eccleſiaſtici. Nõ tol
litur abſolutione, vt cẽſura: & qui
iacet in cẽſura nõ eſt proprie irreg.
h [h] quamuis promouendus nõ ſit.
. 2 Baptiſmus non tollit indecen-
tiam bigamiæ propriæ dictæ ante
i illum cõtractæ, [i] ſed culpas & pę
k nas [k] At bigamiæ irregularitas
quę prouenit ex culpa videtur tol-
l li per baptiſmum. [l] Manet poſt ba
ptiſmum irregularis, qui ante illũ
erat corpore vitiatus, ſeruus, carẽs
debita ætate, furioſus, & qui mẽte
deficit, uel habet morbum cum in-
genti deformitate, uel eſt illegiti-
m mus: [m] & qui diſtulit baptiſmum
n ad tempus ægritudinis. [n] Per bap-
tiſmum tollitur omnis irregul. quę
procedit ex culpa propria, etiam ex
homicidio uoluntario, aut mutila
o tione prius facta. [o] Quidam negãt
tolli per baptiſmum, irregul. ex iu-
ſta occiſione inculpata, quæ proce
p dit ex defectu perfectæ lenitatis: [p]

f 32. & 36. [f] quia irreg. & cenſura pertinet ad pœnas fori externi,
quibus homo ſubiacet, quãmuis interna contritione deleatur cul
pa. Nau. § in Leui, ſeu de indulg. not. 11. nu. 1. Tiraq. de pœnis tẽ
perand. cauſa. 25. nu. 4. Padilla l. trãſigere. C. de tranſact. nu. 100.
g [g] ſup. de excom. c. 29. §. 2. c. 35. & 36. vt de clerico notorie forni-
h cario dictũ eſt. E. [h]
ſup. ca. 1. §. 1. & de
i excom. c. 1. & 31. [i]
ſup. lib. 2. de matr.
c. 6. §. 11. ita decen
ter inſtituit eccle-
ſia, quia videtur de
fectus intrinſecus,
& partim pẽdet ex
facto alieno, & ex
defectu pfectę ſi-
gnificationis in ſa-
cramẽto matrimo
nij. Quãuis enim
infidelis ante bap-
tiſmum nõ ſit pro-
prie irreg. habet ta
men radicẽ, ex qua
poſt baptiſmũ ſub
iaceat irregularita
ti. Vt paganus non
poteſt contrahere
cum fœmina, quã
ipſe baptizauit &
nec baptizatus cũ
Chriſtiana, cũ qua
ipſe ante baptiſmũ
mortem coniugis
machinatus eſt, ſu-
pr. lib. 2. de matri.
c. 14 §. 2. Sic quam
uis paganus vnam
aut vtramque vxo-
rem duxerit ante
baptiſmum, vel cũ
vna corrupta con-
traxerit, manet ir-
reg. poſt baptiſmũ.
k [k] D. Thom. 3. p. q.
69. 2. ſup. li. de bap
tiſ. c. 18. Nauar. nu.
209. 218. Couarr.
clement. part. 1. §.
l 2. num. 5. [l] ex gene
rali regula, quòd
baptiſmus tollit
omnem pęnam ex
culpa etiam homi-
cidij prouenientẽ.
Arm. irre. §. 87. Syl
yeſt. § 28. Pan. ca.
gaudemus. de di-
uort. vt ſi ſacris ini
tiatus contraxit ve
ro animo carnale
matrimoniũ de fa-
cto, & conſumma-
uit: ſed quia hæc irreg. non eſt iure ſatis expreſſa, quidã negant
incurri, niſi ſub certa limitatione, de qua lib. 2. de matr. c. 6. §. 10.
m fi. [m] ſup. c. 8. vbi de illegitimo. §. 10. & lib. de baptiſ. c. 18. Syl. ir-
reg. §. 28 verſ. 1. bapt. 6. § 1. & cõem dicit Arm. irreg. §. 87. bapt. §.
71. Felic. de irre. c. 11. & tñ hæc illegitimatio tollit̃ p profeſſionẽ
n religionis. inf. [n] ſup. c. 4. §. 6. Syl irreg. §. 21. Arm. §. 85. ſum. conſ. li.
3. tit. 14. Syl. & Ang. verb. neophytus. Cou. clem. p. 1 §. 2. nu. 7 aut
ſi adultus ſponte permiſit ſe ab hęretico baptizari extra neceſſi-
o tatẽ. [o] ſup c. 14. & quis diſpenſet cum regulari homicida. c. 9. §. 3.
& ita indulſit eccleſia vt hæc irreg tollatur per baptiſm. per ca. ſi
quis viduã 50. d. Nau. nu. 219. 218. & Hiſp. 207. cũ Pan. Præpoſ.
Calder. Henric. Car. Villad. de irreg. c. 6. & alij quos ſequitur Co
nar. p. 1. §. 2. nu. 5. ad fi. Syl. & Arm. vtroque loco ſupra Tab. bapt.
8. §. 1. fi. & citat alios Syluest. homicid. 3. §. 8. verſ. 1. cum Innoc.
Gofred. Guillel. communis Theol. Palu. 4. d. 4. q. 1. Maior. d. 16.
q 6. Almam. diſt. 25. q. 1. vbi Scot. Soto d 16. q. 2. 3. & Ledeſ. 1. p.
p q. 30. ar. 3. ſup. de baptiſ. c. 18. [p] pro quo Couar. ſup. nu. 5. ad fi. ci-
tat Archid. Dominic. Præpoſit. Hoſt. Ioan. Andr. Anto. Anchar.
quos

vt non tollitur ex bigamia. At hæc reuera à fortiori tollitur, [q] quæ ſimiliter oritur ex proprio facto: [r] & ceſſat horror occiſionis, dum homo qui prius erat quaſi lupus Saulo ſimilis, per regenerationem baptiſmi depoſita feritate fit ouis manſueta, & mutatur in virum alterum. [ſ] Profeſſio religionis ſolum tollit eam irregul. quæ eſt iure expreſſa, vt de illegitimo, [t] quæ non prouenit ex propria culpa, aut proprio facto. Et Pontifices concedunt prælato facultatem amplam diſpenſandi cum ſuis regularibus in omni fere irreg. [u]

3 Abſque prędictis remedijs aut prælati diſpenſatione tollitur interdum irregul. quia ceſſat cauſa ex ſuperueniente facto, vel ex mutatione loci, aut ex ſolo temporis lapſu. 1. ex facto ſecuto naturalis filius fit legitimus, ſi parentes contrahant matrimonium inter ſe. [x] coniugatus fit habilis mortua vxore: vel dū viuit, cum eius conſenſu & cōuerſione: aut facto diuortio propter illius adulterium, manet liber ad ordines. [y] ſeruus ſi manumittatur, [z] idiota ſi literas diſcat. [a] Qui morbo lepræ aut epilepſiæ grauatus eſt, ſi euadat omnino ſanus cum longi temporis probatione. [b] ſi curialis vt iudex aut miles deſerat officiū. [c] 2. ex mutatione loci qui in vna vrbe contraxerat infamiam facti deſinit eſſe irregul. ſi alibi & præſertim cum mutatione vitæ acquirat bonam famam. [d] aliquando aboletur infamia per regem, qui hominem reſtituit ad officia dignitatis temporalis. [e] Epiſcopus interdum tollit cum purgatione canonica aut vulgari: [f] aut in delictis minoribus adulterio abolendo infamiā: [g] niſi lite pendente accuſetur clericus de irregul. quadam. [h] Denunciatus vero ſacerdos non prohibetur pendente cauſa miniſtrare in ſacris. [i] ſed melius purgatur infamia per baptiſmum. [k] Si lis aut dubium verſetur de cauſa irregul. & tamen victa lite declaretur liber, [l] aut ſi autoritate ſapientis dubium illius defectus deponatur practice. [m] ſi fœmina aut hermaphroditus omnino erumpat in virum vt interdum accidit. [n] ſi per medicinam vel per miraculum homini debilitato membris aut mutilato reſtituatur manus, aut aliud membrum. [o] lapſus temporis, quo augeri ſolet delictum & cauſa irregul. interdum extinguit cauſam irreg. [p] vt defectus ætatis ſuppletur impletur tempore idoneo: [q] infamia facti ex crimine tollitur bona vitæ conſuetudine per triennium: [r] præſumptio criminis incerti ceſſat lapſu temporis: [ſ] Neophytus tempore procedente deſinit eſſe tyro: [t] peregrinus ignotus clericus, [u] elapſo triennio acquirit domicilium, vt ordinari poſſit in ea diœceſi. ſic commenſalis qui intra domum epiſcopi ordinarij comedit in communi mēſo, [x] aut qui extra domum illius habitans habet ſalarium ab epiſcopo, [y] adquirit domicilium vt ab eo epiſcopo initiari poſſit tonſura aut ſacris, ſi modo per triennium continua commenſalitate [z] fuerit cum eo epiſcopo ordinario commoratus: [a] & dummodo in fraudem non ſit aſſumptus. [b] & præter commenſalitatem oportet vt epiſcopus ſtatim paratus ſit beneficium illi conferre. [c]

4 Diſpenſatio eſt tutiſsimum remedium contra irregul. [d] in qua vt licite fiat debet ſubeſſe cauſa. epiſcopus & inferiores prælati ut diſpēſent in quadam irreg. quæ pertinet ad ius cōmune & legem ſuperioris, debet pręcedere cauſæ cognitio. [e] His verbis aut ſimilibus quaſi pro forma vtetur, diſpenſo tecum in irregul. quam contraxiſti propter talē cauſam: ſed nulla verba ſunt iure determinata, tanquam neceſſaria forma deſpēſationis huius, [f] aut inhabilitatis ad beneficia, vel impedimēto rum matrimonij, aut diſpenſandi in votis: ſed fit diſpenſatio quibuſcumque verbis, quæ ſignificent voluntatem tollendi irregul. ut de abſolutione à cen-

quos ſequitur Villad. c. 1. nu. 15. cap. 16. nom. 1. Richar. quodlib. 2. q. 2. & l. 17. tit. 6. p. 1. [q] Couar. ſup. Syluest. homic. 3. §. 11. irreg. §. 28. & Henric. quodlib. quem ſequitur Almain. d. 25. quæſt. 1. Et Doct. in eo ſenſu acceperunt ius poſitiuum, vt irregul. bigamiæ, quæ contrariatur ſignificationi ſacramenti (eo quod non ſit vna vnius integra & incorrupta vxor) nō tollatur per bapt. ſed ex occaſione ro ſta tollatur, ob orationem expreſſam in textu. [r] ea definitione irreg. ſup. c. 1. ſed bigamia irregul. non oritur ex proprio tantum facto, ſup. l. vt nec defect⁹ illegitimi. [ſ] inf. T. [ſ] vt li. 1. Reg. ca. 10. Saul dicitur mutatus in virum aliū. [t] in quo plus concedit profeſſio quam baptiſmus ſup. M. ſed falſo quidam aiunt profeſſione tolli omnem irreg. præter biga. & homic. voluntar. quod ſup c. 8. §. 10. reiectum eſt. [u] ſup. c 9. §. 3. [x] [y] ſup. lib. 1. de matrim. c. 20. §. 2. & de coniugati ordinatione ibi. c. 8. §. 10. lit. Z & li. 2. de matrim. ca. 5. §. 10. [z] [a] ſup. c. 8 §. 7. & 11. [b] eod. ca. 8. §. 8. & 9. [c] c. 5. § 4. [d] [e] c. 5. §. 3. Maiol. lib. 3. ca. 23. nu. 18. per cle. 1. de pœn. [f] ibid. & Maiol. lib. 3. c. 1. num. 4 Sylu. bapt. 6. §. 2. Tabie. bapt. 8. fin. [g] inf. c. 19 Nau. ca. 27. nu. 248. [h] ſolus Papa diſpēſat, vt reus pendente graui accuſatione initietur & ſacris: nec nocet exceptio per accuſatorē oppoſita Maiol. lib 3. cap. 17. fi. Borgaſi. de irregul. tit. de diſpenſa 6. part. cap. de adulter. num. 15. Spec. per capit. omnipotent. de accuſatio. aut pendēte inquiſitione contra denunciatum de delicto, in quo ſolus PP. diſpenſat. Maiol. num. 10. cum Speculato. & Zabarel. Borgaſ. de diſpenſatio. 3. part. concluſ. 6. num. 13. At epiſcopus ſuper delicto in quo poteſt etiam præueniendo diſpenſare, poſſet pendente cauſa diſpenſare in irregular. Maiol. numero 10. [i] Maiol num. 10. niſi accuſatio eſſet de enormi, & cum ſcandalo: quia tunc iudex prohibere poteſt ne interim miniſtret in ſacris. [k] Syluester & Tabien. Maiol. citat. F. [l] Si autem clericus de vero delicto occulto accuſatus, liberatus eſt ab iuſtantia etiam per falſos teſtes, manet caſim tam non notorius: in quo ſubinde diſpenſat epiſcopus, ſentit Nauar. capit. 27. numero 241. & ita definitum in ſacra pœnitentiaria, & conſil. 2. tit. de cleric. non ord. lib. 5. nec contradicit conſil. 51. tit. de tempor. ordin. lib. 1. idem aſſerunt recent. Theolog & Iuriſperi. [m] ſopra cap. 3 §. 4. Maiol. lib. 5. cap. 51. numero decimo colum. ſecunda. [n] [o] citati ſupra capit. 8. §. 6. & 4.

[p] Maiol. lib. 5. cap. 51. num. 6. Borgaſi. de diſpenſat. 2. p. [q] ſup. ca. 8. §. 5. & lib. de excom. cap. 38. [r] ſup. cap. 5. Maiol. num. 13. col. 2. [ſ] Maiol. num. 15. [t] ſup. c. 4. §. 6. [u] ſup. lib. de excom. cap. 31. §. 3. Maiol lib. 4. cap. 2. nu. 8. D. Greg. & alij. ca. legem. 53. d. vbi glo. & Archid. c. ſiquis incognitus. 17. q. 2. [a] ita intelligitur, quod ait Trident. ſeſſ. 23. reform. cap. 9. per c. fin. de verbo. ſignifica. Concil. Later. ſub Leo. 10. c. 2. & cancel. reg. 32. vbi Mādoſ. q. 10. & reg. 5. q. 4. [y] ijdem auctores, ſic iſtos tāquā familiares ſuos poteſt Dominus tempore interdicti introducere ad miſſam Nauar. ca. 27. nu. 180. ſup. lib. de excom. c. 48. §. 3. & 5. At famulus famulorum epiſcopi (qui in externa domo famuli alitur, & non expenſis epiſcopi) nō poteſt ordinari ab epiſcopo. Oldrad. conſil. 11. Æneas de falconibus: de reſeruationibus. effectu. 30. Salice. in l. 1. C. de epiſcopis & cleric. Mandoſ. in cancel. reg. 3. q. 16. [z] Maiol. lib. quarto, cap. ſecundo, num. 2. fauet Trid. ſeſſ. 14. ref. c. 2. id requiritur, vt commenſali conferat primam tonſuram. [a] vt plane ſignificat Trid. d. c. 9. & de epiſcopo titulari negat id poſſe circa familiarem. ſeſſ. 14. ref. c. 2. fi Pet. Peruſ. c. nullus. de temp. or. in 6. col. 2. ante nu. 4. Maiol. ſup. n. 5. Nau. c. 22. num. 18. §. 3. [b] c. fin. de verb. ſign. in 6. c 2. verſ. figmento. de temp. ordin. in 6. [c] Tri. ſeſ. 23. c. 9. Nā ratione ſolius familiaritatis nō acquiritur domicilium Domini. & Franc. in d. c. cū nullus. In quo decernitur q̄ à tribus epiſcopis poteſt quis ordinari, nempe domicilij, originis, & bñficij. ſup. lib de ord. c. 22. idē Rebuff. prax. tit. cler. à q b. & qūo creentur. nu. 24 ſ. 12 q̄ ſi beneficiū vacans requirat qualitatē ordinis ſacri, poſſet eps hunc triennalem familiarē initiare ſacris, vt ei cōferat ſtatim tale beneficiū. Si aūt familiaris à proprio ordinario habeat tonſurā, pōt alter epiſcopus, qui ei beneficium cōfert, initiare illū & ſacri doiio aute trienniū: quia ratione beneficij acquirit domiciliū. d. c. cū nullus. [d] c. requiritis. 1. q. 7. Pan. c. at ſi clerici § de adult. col. 3. de iud. Borgaſ. de irreg. 2. p. de diſpenſ. per totū. [e] Nau. c. 25. n. 74. præl. d. 9. n. 14. Maiol. li. 5. c. 51. n. 1. & 7. Cou. 2. p. ſponſ. c. 6 §. 9. n. 11. Dueñ. reg. 248. n. 2. Syl. diſpē. o. 14. 16. 17. Ant. 1. p. tit. 20. c. 2. §. 5. tit. 22. c. 7. Sarm. 1. p. de reddit. c. 3. ad fi. & in defenſione cōt. Nau. monit. 67. & 70. Sot. d. 40. ar. 4. ad fi. Tiraq. 1. retract. gl. 2. §. 36. n. 55. Moder. vol. 1. trac. de liter. Apoſt. nu. 110. Perez ad Villad. c. 1. nu. 9. [f] Soto diſt. 25.

quæſt.

quæſt. 2. 3. Sylueſt. abſolutio. 6. nu. 2. verſ. 3. irreg. iu fin Maiol.
g ſup. nu. 7. col. 3. g ſup. lib. de excom. c. 29. vbi. §. 2. quòd Papa interdum abſoluit ſolo facto, Nauar. c. 25. nu. 74 ſi modo Papa nouit cenſuram aut defectum: vt eo ipſo quòd confert beneficium homini, quem ſcit inhabilem, diſpenſat. Mandoſ. in cancel. reg. de idiom. q. 5. num. 5. Reg. 21. q. 9. nu. 12. & reg. 22. de vnione not. 12. Sarmie. 3. ſelect. c. 14. nu 6.
h h Victor. & recenc. 2. 2. q. 100. ar. 6 Soto li. 9. iuſt. q. 8. art. 2. Aragon q. 100. art. 1. ad fin. Palud. 4. d. 25. q. 4. Sylueſ. diſpenſ. §. 15. ſimonia. § 4. Coua. reg. peccatum. p. 2. § 8. num 9. cum mult. Mandoſ. ſup & facit Dueñ. reg. 43. ratione. 2. cont. Caiet. d. ar. 6. & Adr. quodlib. 9 & Ioan.
i And. in Mercurial. i
k k ſi. Med. & quidã recent. Soto, qui tamen tenet alibi oppoſ. lib. 5. iuſti. q. 1. art. 4. col. penul. de quibus ſup. lib. de indulg c. 13 § 6. lit. T. X. Quod (in caſu permiſſo) limitãdum eſt de ſola irregul quæ incurritur ob violationẽ cenſuræ, vt ex verbis bull. colligitur.
l l vt probatum eſt lib. de in dulg. c. 13. § 6. A. Nauar. cap. 27. num 194. 250. Maiol. d. ca. 51. nu. 7. & Sixtus V. & Clemens VIII 20 no 92. in ſuis Iubilæis, poſt generalẽ clauſulam abſoluẽdi à cenſoris & pœnis, excipit ne diſpenſari poſſit in vlla irreg. de irregul. c. 16. ad fin. vbi Perez, & propendet F. Manuel in explicat. bullæ. §. 8. nu. 74. Bartol. l. edeſin. tit. de pœnitent. Nauar. conſ. 34. tit. de temp. ordin. lib. 1. conſ. 3. nu. 3. tit. 14. de ętat. lib. 1. conſ. 18. tit. de ſimonia, lib. 5. nu. 3. conſ. 66. tit. de ſent. excommu lib. 5. & Soto. ſibi contrarius lib. 5. ioſtit. q. 1. ar. 4. col pen. & alij ſup. citati. Et diſpenſatio eſt res maior & difficilior quam abſolutio. c. cum illorum. iuncta glo. ver. minora. De ſent. excom. Dominic. c. miror. 50 diſtin.
m Borgaſi. de irregular. 6. par. tit. de ſchiſmaticis. nu. 19. m Vt confeſſarius aut epiſcopus abſoloit à culpa homicidij voluntarij etiã publici, (quod ratione irregul. eſt caſus reſeruatus epiſcupo, vt ait Nauar. c. 27. nu. 257.) & tamen non diſpenſar in illius irreg. nec dum quis cum publico delicto excom. celebrauit. & confeſſarius abſoluit à culpa violantis votum continentiæ, in quo voto
n non diſpenſat. Nauar. cap. 12. nu. 32. n Sup G. o Fatentur Naua.
o cap. 25. nu. 74. Maiol. lib. 3. c. 24. num. 14. Felician. tit de ſuſpenſ. cap. 11. Sylueſt. inſ. & verb. diſpenſ. fin. cum Panorm. & Felin. c. veniens. de filijs presbyter. Aſten. lib. 6. tit. 5. col. vlt. p Nauar. ſup.
p cum Sylueſt. irregul. §. 28. & §. 9. fin. Ang. irregu. §. 34. Armil. §. 81. fin. Fr. Medin. lib. 1. inſtruct. c. 11. §. 12. Polanc. in director. ad ſio. per cap. prætere a. de offic. delegat. concedens principale, cen-
q ſetur concedere ea ſine quibus id fieri licite non poteſt. q r Na-
r uarro cap. 26. num. 13. cum Angel. confeſſio. 1. §. 12. Sylueſt. confeſſio. 1. §. 4. Roſell. confeſſ. 2. § 9. Paludao. diſt. 18. q. 5. & Recent. Maiol. cap. 51. num. 7. fin. ſup. lib. 3. de pœnitent. cap. 16. §. 6. & 9.
ſ ſ Aſten. lib. 6. ti. 14. art. 9. cum Gofred. & Specul. Maiol. lib. 5. cap.
t 48. §. 3. fin. Sylueſt. & Summiſt. verb. diſpenſatio. t Doctor. ſup.
u per cap. continebatur. cap. ad audientiam. de homicid. u cap. iuanos. de homicid. cap. clerico. 50. d. x per capit. lator. de homicid.
x
y y Concil. Trid. ſeſſ. 25. reſor. cap. 18. cap. 1. de conſtit. & frequens

g ſuris dictũ eſt. g & Papa ſolo facto diſpenſat: vt ſi per ſimoniam conferret beneficium, cenſetur diſpen-
h ſare vt valeat collatio. h In bulla Cruc. & iubilæis per verbum abſolutionis ab omni cẽſura, & ab alijs pœnis eccleſiaſticis ex illa reſultantibus, quidam aiunt concedi diſpẽſationem illius irregul. quæ eſt pœ-
i na. i Qua ſententia licebit vti in praxi, cogente neceſſitate, ſi longe diſtet epiſcopus: nã & verbo abſo-
k lutionis fieri poſſet diſpenſatio. k At probabilius eſt in bulla non cõ-
l cedi per verbum abſoluo: l nam diſpenſatio eſt res maior & difficilior, quam abſolutio. Interdũ vnus poteſt tollere per abſolutionẽ cauſam culpabilem irreg. ſed non po-
m teſt tollere effectum: m Hanc di-
n ſpenſationem vt ſolet Papa, n ſic epiſcopus poſſet ſolo facto confer-
o re, ſi ita intendat: o vt quando in ſubdito agnoſcit defectũ, & ipſum ordinat inſcẽdens ipſo facto diſpenſare. Dum Prælatus religionis aut Epiſcopus mittit ſubditum ſuum, vt ordinetur ab alio: cenſetur Epiſcopo ordinãti vices ſuas committere, vt diſpenſet in defectu occur-
p rente aut oblito. p Generalis di-
q ſpenſatio extenditur ad oblita: q ita vt ſi quis tempore quo per prælatum aut per iubilæum data eſt ea facultas, diſpenſetur generaliter in irreg. reſeruatis, poteſt elapſo tempore per confeſſarium diſpẽſari in
r oblitis, ſicut & abſolui à reſeruatis oblitis: r quaſi iam hic caſus reſeruatus non ſit.

diſpenſatio uocatur vulnus. c. ipſa pietas. 23. quæſt. 4. Maiol. lib. 5. ca. 51. num. 3. Quare Triden. ſeſſ. 24. reform. cap. 7. ſeſſ. 24 de matrimon. cap. 5. ad ſiu negat concedendam diſpenſationem in
z quodam caſu. z Nam quæ ſine cauſa ſiunt, de plenitudine poteſtatis, dicuntur per alluſionem fieri de plenitudine tempeſtatis.

§ Diſpenſatio ſecundum tres gradus dicitur magna, maior aut ma-
ſ xima. ſ magna dicitur quãdo cum irregulari ad ſacros ordines promoto, diſpenſatur ad miniſterium
t minorum ordinum. t Dicitur maior ſi diſpenſetur ut etiam in ſacris
u receptis miniſtrare poſſit. u Maxima, vt promoueri poſsit ad omnes
x ordines. x Diſpenſationes debent rarius concedi, quamuis adſit cauſa: quia eneruãt legem cõmunem.
y nec fieri deberent de plenitudine
z poteſtatis. z quod ſi Pręlatus regularis pręciperet facere contra re-
a gulam, non eſt ei obediendum: a quia melius eſt conformari regulę & communi legi, niſi adſit idonea cauſa diſpenſandi. Interdum tam urgens ſubeſt cauſa, ut diſpen-
b ſatio, quodammodo debeatur. b quia diſpenſare ex cauſa pertinet
c ad bonum commune. c imo ad uoti diſpenſationem ſatis eſt magna
d vtilitas priuata. d Quod ſi urgente cauſa nollet epiſcopus diſpenſare, cõtra illum competit officium iudicis, aut appellatio ad ſuperio-
e rem. e Raro eſt diſpenſandum in irregular. quæ habet indecentiam
f quandam naturalem, f vt quod cęcus, aut carens ſiniſtro oculo canonis diſpenſetur ad celebrationem miſſæ. Rarius cum bigamo & homicida (qui prohibetur canone ab Apoſtolis edito cum quadam
g imitatione diuini iuris. g) & horũ diſpenſationem fere ſemper Ponti-
h fex excipit in priuileg. h Qui eiuſdem iterati delicti alia vice petit

Panorm. cap extirpandæ. §. ſi vero. de præbend. Moline. addi. ad Dec. in cap. quæ in eccleſiarũ. de conſtitut. cum Barto. Alber. Affiict. Molina, lib. 2. de primogenijs, capit. 5. num. 33. cum Socin. Aimo. Loazes. de matrim. Mẽchach. Pinel. 1. p. rubr. C. de reſcinden. vendit. cap. 2. num. 25. cum Couar. 3. varia. cap. 6. col. 8.
a a D. Bernard. de diſpenſatione & præcepto. Ang religioſos. §. 22. Sylu. diſpenſat. §. 3. Armil. § 7. & common. ſupra lib. 2. de matr. cap. 10. § 4 Z. Bernard. Diaz reg. 72. 209 Nauar. prælu. 9. num. 11. 14. cap. 21. num. 11. ca. 23. num. 42. Soto, lib. 1. iuſt. quæſtio. 7. 3. Victor. relectio. de poteſtat. Papæ ęp. 6. 9. 15. vid. Cordu. lib. 4. quæſtio. 9. & 10. Couar. ſecunda par. ſponſ. cap. 6. §. 9. & capit. quamuis pactum. 1. par. §. 3.
b b Trident. ſeſſ. 25. reform. cap. 18. ſeſſio. 14. reform. cap. 7. ca. noo debet. de conſaog. cap. ſuggeſtum. de decim. ca. ſtatutum, de reſer. in 6. & optime. c. quanto. 2. q. 5. gl. c. ſi. §. multis, de reſer. in 6. Remig. de immun. eccl. ampl. 20. Greg per l. 43. ti. 12. par. 3. l. 15. ti. 22. p. 1. Sylu. diſpenſatio §. 1. nu. 3. ſi. Aim. §. 14. Maiol. li. 5. c. 51.
c c Aſten li. 6. ti. 51. 2. a. 1 Maior. 4. d. 24. q. 12. col. 1. Soto li. 7. iuſt. q. 6. art. 3. lib. 1. q. 7. ar. 3. vt ſi vir inſignis pro communi bono eccleſiarũ diſpẽſetur ad duo beneficia, manet tutus, Fr. Barth. de Martyr. Archiepiſcopus Brachar. in ſtimulo paſtorum. 2. p. pag 50. cõtra Nau. c. 25. nu. 129. & fr. Ludou. 2. par. inſtruc. c. 102. col. 4. Nã Trid. ſeſſ. 7 c. 5. approbat diſpenſationes cum cauſa datas. & c. 4. cõfirm. c. de multa. quod iubet diſpenſare cum nobili & literato. Nec obſtat Trid. ſeſſ. 24. reſ c. 17. verb. cogantur, nõ obſt. diſpenſ. dimittere alteram parochialem. Nam praxis oſtendit loqui de diſpenſatione illegitima, vt iure probant D. Vera, Moya, Coſta, & alij Recen. in prælect Ojeda. de benef. 2. p. c. 12. ſi. Et ſicut nunc põt Papa ea cauſa diſpenſare ad duo curata, (nec Conc. Trid. abſtulit ei poteſtatem diſpenſandi. c. ſignificaſti. de elect.) ita & manet diſpenſatio prius data, vt retineat curata ex cauſa boni communis, & in utilitatem eccleſiæ. Nam bonum commune diſpenſationis, non cenſetur in dubiu ſublatum à Concil. c. quia contingit. de relig. domibus Naua. tract. de reddi. q. 1. nu. 36. & apol. q. 1. & in c. cum contingat. de reſcr. 10 cauſa 7. nullitatis. glo. c. pro il-
d lorum. ver. contradictores. de præb. d Nau. c. 12. num. 77. & ſatis colligitur ex Trid. ſeſſ. 25. reſor. c. 18. & habet praxis contra So-
e tum. li. 7. iuſt. q. 4. a. 3. col. 7. e Vera, & Recen. quia indigens habet ius ad impetrandã diſpenſationẽ, q̃ eſt relaxatio rigoris iuris cũ cauſæ cognitione. Doct. cũ gl. c. requiritis. §. niſi rigor. 1. q. 7. Speti. de lapſis. & diſpẽ. §. 1. n 1. p. Pan. c. cũ in cunctis. col. 1. de elec.
f & in c. multa. de præb. Pet. Bolſo. in ęconom. canonic. claſſ. 3. c. 4.
g §. 12. ſi. f Sup. c. 2. §. 1. vid. D. Th. 3. p. q. 3 2. a. 10. ad 3. Soto d. 13.
h q. 1. a. 10. ſi. 8 c. 1. §. 3. Y. & c. 9. §. 3. Maio. li. 5. c. 51. nu. 2. h Citati G.

diſpenſationem, quidam aiunt debere pro foro exteriori in diſpenſatione poſteriori facere mentio-
i nem prioris diſpenſationis. [i] quod tamen non requiritur ſaltem pro foro conſcientiæ. Quidam aiunt magis reſeruatam videri diſpenſa-
k tionem irregul. ex cauſa licita, [k] (vt qui negant Epiſcopum diſpenſare cum iudice vel milite, qui iu-
l ſte occidit [l]) quam ſi procedat ex quadam illicita: vt epiſcopus diſpenſat cum homicida caſuali ex
m delicto occulto. [m]

6 Facilius diſpenſatur cum iam promoto vt miniſtret in ſuſceptis,
n [n] (quia irreg. ſuperueniens ordinato videtur quædam ſuſpenſio ab
o vſu ordinis, [o]) quam vt ſit promouendus ad ſacros: & epiſcopus in multis diſpenſat cum irregul. vt
p miniſtret in ſuſceptis, [p] cum non diſpenſet vt poſſit ſacris initiari. In cauſa irregul. dubia & ſcrupuloſa non ſemper debet homo contẽtus
q eſſe opinione ſapientis: [q] ſed recurrendum eſt ad epiſcopum, cuius declaratio in dubijs pro foro conſcientiæ habet vim ſententiæ au-
r thenticæ. [r] vt in dubio an exceſſerit moderamen tutelæ in propria defenſione, committitur diſpenſa-
ſ tio epiſcopo. [ſ] cum tranſeunte ad religionem (in qua cooptatus eſt per profeſſionem, aut in Societat. Ieſu per vota etiam ſimplicia) ius & Pontifex facilius diſpenſare ſo-
t let. [t] Qui diſpenſatus eſt in maiori impedimento, hic argum. ſumpto, cenſetur diſpenſatus in mino-
u ri eiuſdem rationis: [u] vt diſpenſatus ad promotionem, aut vſum ſuperioris ordinis, cenſetur diſpenſatus ad inferiorem ordinem.

7 Diſpenſatio per Pontif. aut Legati Breue, extra curiam committitur Ordinario loci, vt ſummariè & extra iudicialiter cognoſcatur veri-
x tas narratiuæ, [x] nec preces habere vitium ſubreptionis vel obreptio-
y nis [y] (in omni enim reſcripto etiã iuſtitiæ ſemper intelligitur clauſu-
z la, ſi preces veritati nitantur, [z]) & ſubſcribi debet à quæſtore ſeu can-
a cellario. [a] in reſcriptis tamen gratiæ ſi appareat de certa ſcientia, & intentione concedentis, non oportet ſubintelligi prædictam clauſu-
b lam. [b] ſi Pontifex poſt factam Ordinario commiſſionem expiret, nõ expirat gratia cõmiſſionis, re etiam
c integra, [c] cuius executor ſit epiſcopus. ſic Pontif. ſolet Romæ conferre bullam beneficij curati abſenti in forma digni: (nempe committit proprio, aut viciniori epiſcopo examen, an prouiſus ſit dignus eo beneficio) nec expirat collatio mortuo interim Papa, qui quantum eſt
d in ſe contulit ſimpliciter. [d] Si vera erat cauſa impulſiua diſpẽſationis, ob quam cõceſſum eſt reſcriptum ſeu Breue Pontif. (vt quia tunc homo erat pauper) nõ vitiatur gratia, quamuis tempore informationis & executionis deficiat ea cauſa, &
e homo factus ſit diues. [e]

CAP. XVIII.

& ſequenti.

Declaratur Conc. Trident. ſeſſ. 24. reſor. cap. 6.

§. 1. *Quæ diſpenſatio irregul. reſeruetur Papa, & lite pendente.*

2 *In quibus diſpenſet Legatus, Nuntius, Abbas.*

3 *De Patriarcha, & Archiepiſcopo. Quis diſpenſet cum Epiſcopo.*

CONcil. Triden. ſeſſ. 24 reform. cap. 6. ait, liceat Epiſcopis in irregular. omnibus ex delicto occulto prouenientibus diſpenſare. Pontifex non ſolet, at poteſt diſpenſare pro vtroque foro in irreg. quæ procedit ex iure humano, ſi ſit inſtituta ab ipſis Apoſtolis. & maiores quaſdam cauſas & diſpenſatio-
a nes, ſuo iudicio reſeruat. [a] Et di-

quidam negant Papã diſpenſare cum bigamo. de quo lib. 2. de matrim. cap 6. §. 11. N. O. qui poſt baptiſ. duxit duas. alij negant etiam de homicida voluntario. qui relati & refutati ſunt. cap 1. §. 1. X. B. Quæ autem ſit cauſa diſpenſandi cum difficil: homicida voluntario (quem excipit Triden. ſeſſ. 14. reform. ca. 7. ſeſſ. 24. refor. c. 6.) tractant Coua. cle. p. 2. §. 3. num. 3. Gomez de expectatiu. nu 88. Mando. prax ſignaturæ ver. abſolutio ab homicid Cuch. mai. inſtit. lib. 4. tit. 12. nu. 117. & ſeq. [i] Maiol. lib. 5. c. 27. Molina li. 2. de primog. c. 4. nu. 50. & ſeq. refert Guill. de Cugno. Bal. Cou. 1. var. cap. 20. nu 8. Palac. Ru. ca. per veſtras. not. 4 n. 11. At idem Molina n. 55. tenet oppoſitũ cũ Bar. & Bal. ſibi cõtrarijs, & Padil. §. ſi duos. nu. 6. vid. ſup. lib. 2. de matr. c. 3. §. 8. [k] Nauar. c. 27. n. 194. ſi Maiol. lib. 5. c. 2. n. 8 ſi reg. 13. [l] Nau. nu. 194. 217. fin. & plenius cõſ. 34. ti. 1 a de homi. li. 5. quia Trid. ſeſſ. 24. ref. c. 6. ſolũ concedit cas irreg. quæ proueniũt ex delicto occulto: hęc autem nõ prouenit ex delicto. Quod autem de diſpenſatione cum iudice Couarru. cle. part 2. §. 3. fin. ſignificat diſpenſare epiſcopum nunc & iure antiquo. (quia caſus omiſſos à Triden. manet in diſpoſitione iuris antiqui. l. præcipimus. C. de appellat.) limita de ſolo Prælato regulari. de quo agit Caietan. verb irregul. ſi quẽ Couar. citat. & dicetur c. 19 [m] Couarru §. 3. nu. 3. Nauar. nu. 217. ſi. Caſtro. 2. leg. pœn. ca. vlt. conc. 3. per cap. cõtinebatur. de homic. Caie. 2. 2. q. 64. 6. ad 3. ad fin & ſic tempe rãdus eſt verbo. irreg. Perez rubr. tit. 13. lib. 8. ord pag. 256. Sylu. homicid. 3. §. 3. Marian. cap. ad audientiam nu. 25. de homicid. l. 51. tit. 6. part. 1. & colligitur ea Trident. ſeſſ 24 capit 6. vt conſulti aiunt Archiepiſc. Blanco, epiſcopus Sancius, & Frat. Gallo, qui interfuerunt Concil. & multi Recent. quia procedit ex delicto, & non eſt homicida voluntarius. Maiol. lib. 5. c. 48 §. 3 num. 18. facit Felician. de irreg. c. 9. & 11. pag. 494 582. ſignificat Ang. homic. 5. §. 2. iunct. 1. & ita exponit ipſum Panor. idemque Lauden. & Ioan. Andre. vid. ſup. c. 9. §. 3. quod vero Trid. ſeſſ. 14. reſor. cap. 7. ait, intelligitur ne epiſcopus in homicid. caſuali ſi publicum ſit, diſpenſet ad ſacros ordin. Ita re conſulta Epiſcopus Salman & alij in praxi receperunt. Ad minores vero diſpenſat in vtroque foro epiſcopus etiam cum publico. Armil. irregul §. fin. quod ſignificat
n Nauar. num. 240. & conſ. 34. tit. 15. de homic. lib. 5. [n] Maiol. lib.
o 5. c. 51. nu. 10. [o] Vt dum epiſcopus diſpenſat cum iuuene, vt liceat petere debitum, non tollit votum continentiæ, quod ille habet, ſed quendam effectum. ſup. lib. de indulgent. cap. 30. § 6. & lib. 2. de matrimon. cap. 2. §. 9. lit. S. Ita in propoſito. Soto d. 22. q. 3. 1. Syluest. & Tabien. verb. ſuſpenſio: vocant potius ſuſpenſionem. per hoc enim epiſcopus non tollit omnino irreg. ſed quendam
p effectum eius. [p] Vt dum procedit ex delicto occulto. Item gloſ. & Feli. aiunt, quando homicidium caſuale prouenit ex culpa veniali, & voluntario in cauſa tantum, diſpenſare epiſcopũ, vt miniſtret in ſuſceptis: quos refert Coua. clem par. 2.
q § 4. num. 11. [q] Id tamen interdum li-
r cet. ſup. ca. 3. § 3. [r] Maiol. lib. 5. capit. 51. numero 10. col. 2. Et male facit ſ... latus, qui cũ poſſit in dubio diſpenſare. in irregular. aut ieiunio non diſpenſat: ſed relinquit id in conſcientia ſcrupuloſa ſubditi, Nauar. cap. 21. nu. 22. cum Caietan. 2. 2.
ſ q 147 ar. 4. [ſ] Ita intelligitur Trid. ſeſſ 14. ref. cap. 7. ſi. et dicetur inf. c. 19. §. 3. ſup. c. 3. § 7. & c. 10. §. 2. & de illo clerico qui ex præcepto defendit rem pub. aut parentem. ſup. c. 11. §. 2. vt ſaltem epiſcopus diſpenſet ad vſum in
t ſuſceptis. [t] Maiol. lib. 5. c. 51. Coua. p. 2 §. 4. vid. Nauar. conſ. 1. tit. 12. de homic. lib. 5. & ſup. c. 9. §. 3. ſic cum bigamo ad ordines ſacros diſpẽſat epiſcopus, ſi tranſeat in relig. D. Thom. add. q. 66. 5. vbi Cano, Cueuas, & quidam Recen. Palud. d. 27. q. 4. ar. 5. Aſt. lib. 6. tit. 7. dub. 7. Tab. bigam. §. 6. ob visandum regularium diſcurſum. c. 2. qui cler. vel vo-
u uent. [u] Molina li. 4. de primogen. ca. 5. nu. 28. lib. 2. c. 4. nu. 55. (licet num. 48. diſputando aliter dicat) & ſup. li.
x de indulg. cap. 30 §. 5. T. V. [x] Trident. ſeſſ. 22. ref. c. 5. epiſcopo rã quam delegato Apoſtolico committitur. vide Ioan Baptiſt. Ferre-
y tum conſ 82. part. 1. & 9. & conſil. 83. [y] Quę dicantur literæ ſubreptitiæ de falſo, aut obreptitiæ, de taciturnitate veri Dec. capit. conſtitutus. nu. 1. de reſcrip. Abb. c. cũ dilecta. n. 7. 10. Rip. lib. 2. reſponſ. 10. Staphil. de liter. grat. p. 107. no 5. Briſo. de ver. ſig. verb.
z obreptio. Ant. Gabr. to. 1. ex Claro ver. ſubrep. ſup. lib. 2. de matr. c. 3. §. 8. [z] Per l. vniuerſa. vbi Padilla. num. 1. C. de diuerſ. reſcr. Ac in contractibus non ſubintelligitur ea clauſ. Padilla l. ſi. nu. 3.
a eod. Dec. conſ. 350. nu. 1. & 5. vol. 2. [a] Padilla, Matienzo. dialog.
b relator. 1. p. c. 2. nu. 7. c. 3. nu. 4. [b] Molin. in conſuet. 5. p. §. 1. nu.
c d 7. & 3. [c d] lib. 2. de matrim. c. 3. §. 10. lib. de cacom. c. 19. ſi. Ma-
e iol. lib. 5. de irreg. c. 51. nu. 6. [e] Probat Coua. 1. var. c. 20. nu. 5.

CAP. XVIII.

a SVp. [a] c. 1. §. 3. X. & B. & caſus diſpenſationeſque reſeruatas Papæ refert gl. c. nuper. ver & generaliter. 50. d. c. ſi. de apoſtat. e tranala-

tranſlationem.de offic.delegat. Speculat.tit.de diſpenſ.§ nunc. Turrecrem.cap.huic ſedi.17.d. Pelag.lib.1. de planct.eccleſ.art. 45.& Pontiſ.in his quæ ſunt iuris poſitiui,poteſt ſtatuere,vt voluerit,Perez ad Villad.de irreg.c.1.nu.2.cum Ant.3.p.tit.22.ca. 7 §.2.Syl.& Summiſt.verb.diſpenſatio.vbi Tabie.§.1 ꝑnum.15. Atten.ſ.lib.6. tit.5. ſ.& tit.39.art.2.& tit.51.ar.3. Maiol. lib.5.ca.51. [b] Sup. cap.8. §.6. [c] Sup.c. 2.§.1.cap.8.§.9. & ſeq. vt de idiota. ibid. §.11. de neophyto.c.2. §.2.lit. S.c.4.§.6.vbi de infami. §.3. & de curiali.§.4.& cum eo qui fecit ſolemnẽ pęnitentiam. [d] cit. A. [e] De iterãte baptiſmum.ſup.ca.4. §.5.ca. de bigamo. eod.cap.4.§.1.& c. primo,§.tertio, X. lib.1. de matrimo. c.6.§.11. [f] Cap.1. §.3.B.& cap. 14. [g] Soto d.13. q.1. ad fin.d.25.q.1. 3.ſup. ca.8.§.2.F. & §.4. poſt V. de defectu ætatis capit.8.§ 5. lib.de excommun. c.38. vbi ſi abſque Reuerendia ſui epiſcopi,aut extra tẽpora. Item ſi eodẽ die recepit duos ordin.ſacros.ſup. c.6. §.5.H. [h] ſup.cap. 8. §.10. & quoſdã Cardinales fuiſſe ſpurios. ſup. lib.de ordin.cap.27 §.4. [i] Citati ſupra C. & lib. de excommun. cap.56. §. 2. [k] De infami ſecundum ius canonicum, ca. 5.§.3.X.De initiatis ab hęretico,&c. ſup.ca.6.§.6.lit.S. lib.de excommun. c.37.§.4. De violãte cenſuram aut interdictum loci.c.7. §.1.& 3. X. [l] De excommun. ca.51. & hoc eſt grauius ac difficilius quam diſpenſare cum irregul. Nauarro ca. 27.numero 249. [m] Sup. capit.17.§.3. H. [n] Quis ſit ordinarius. ſupra libro tertio de pœniten. cap.7. libro de excommun.capit.24. & 51. libro de ordin. capit. 27 & ſeq. [o] Ibid.& id habent ex priuil.Cle. Papa.VII. [p] Multi Recent.Theol.quia in Trid. ſeſſ.24. reform. cap.6. ſicut & ſeſſ.23. refor.cap.15. nomine epiſcopi intelligitur ordinarius.Mandoſ.in cancellar.regu.26.q.6.num.4.ſup.lib.3.de pœnitent.c.6 § 1.B.C.& cap.7.§.3.R.libro de indulgent.capit. 31 §.4 ſin.Sylueſt.verb.Abbas §.2.Angel.§.14.Arm.§.7.vbi Abbas diſpenſat in votis.Nauarro cap.22.numero 75. quamuis quidam Recent.Iuriſperit.negant ex ſtricto iure, Sylueſt.diſpenſ.§. 4.ſin.§.14.cum Panorm.Innocen.Hoſtienſ.Angel.diſpenſat.§.7. & 8.quia Abbas nihil habet, præter id quod expreſſo priuilegiu ſibi conceſſum eſt.& ita Trident. ſeſſion.24. reformat.cap.6.non dixit habeat Ordinarijs,ſed epiſcopis.at conſuetudo interpretatur in propoſito nomine epiſcopi intelligi ordinarium.non ita circa concedendas literas dimiſſorias, Trid.ſeſſ.23.cap.10. [q] Conceſſit Marti. Papa V. habetur in conſtitut.33. Salmantic. Academ. Perez l. 1.tit.1.lib.5.ordin. pag.27.ad fin. [r] Fr. Mag. Gallo cũ ex Academ.miſſus eſſet Romam cum legatione ad Piũ V. retulit ſe ab illo eã declarationem obtinuiſſe. [ſ] De profeſſo illegitimo.ca. 8.§.10. capit.17.§. 2. De eo qui tamquam iudex aut miles occidit. cap. nono. §.tertio. K. de homicida ibid. & cap.19. Nec derogari per Tridentin. capit. nono. §. tertio. L. [t] Supra libro de indulgen. capitulo 13.§.ſexto. ſed per bullam Cruciat. raro aut nunquam deberet diſpenſare confeſſarius, ſup. capit. decimoſeptimo,§. quarto.L. [u] Citat. N.per cap.ad abolendam. de hæreti. capit. cum olim. ſecundo de priuileg. Sylueſt. verb. capitulum §.ſecundo,& ſequen. Angel.§.ſecundo.cum Panormitan.& Gemin.vid.Simanc.de Cathol.inſtitut. capitulo 25. numero ſexto, ca.34.num. 39. [x] [y] Citati.N. [z] Maiol.lib.2. ca.2. num. 12.lib.5.cap. 51.num.7.Sylueſt. confeſſor. 1.§. 2.9. & confeſſio.2. §.6. Ang.confeſſio.primo,§.ſed quam autoritatem.Tabien. abſolutio. primo, §.ad maiorem.Anton.in ſum. defecerunt.cap. ſecundo, Paludan. Et addit bene Soto diſtinct. 18. quæſt. quarta, artic. ſecundo, id habere confeſſarium epiſcopi iure eccleſiaſtico, aut ex interpretatiua Papæ ſeu Metropolitani licentia, per cap.final.de pœnitent.& remiſſ. D. Thom. diſtinct.17. Sylueſt.ſup. ſed Nauarr. edit.vltim. capitulo 27. numero 260.diſt.quinta, & capit. placuit. de pœnitent.diſt. ſexta, numero decimoquinto,& ſequent. cum Panormit. falſo ait, ſecundum omnes, id concedi confeſſario Papæ aut epiſcopi, iure diuino: vid.libro tertio, de pœnitent.capitulo octauo,§.tertio, & quinto, & capitulo decimotertio, libro de indulgent. capit. 18.§.primo,H.

ſpenſare non poteſt cum fœmina aut hermaphrodito ad ordines: [b] Non eſt diſpẽſandum cum ijs, qui habẽt ingens vitium corporis, aut animæ [c] (quamuis capaces ſint characteris ſacerdotalis) vt cum infante,amẽte, muto & ſimilibus. In reliquis irregul. quæ iure eccleſiaſtico etiam autoritate Apoſtolorum ſunt inſtitutæ, diſpenſare poteſt Pontiſ. tamquam Chriſti vicarius vniuerſalis. [d] Diſpenſat. 1. cum eo qui iterauit quædam ſacramenta, vt baptiſmum, aut matrimonium. ſed raro cum bigamo, [e] aut trigamo etiam proprie dicto. 2. Raro etiam cum homicida voluntario: Tertio cum eo qui corpore eſt vitiatus, & detruncatus membro principali: vt ſine manu, pede, vel oculo etiam ſiniſtro, & interdum diſpenſat cum cæco. [g] Facilius diſpenſat in defectu ætatis pro ordine ſacro: & vt ordinetur à non ſuo epiſcopo, aut extra tempora. 5. cum omni genere illegitimorum diſpenſauit etiam ad Epiſcopatum, Patriarchatum & Cardinalatum. [h] 6. cum eo qui caret qualitatibus quas inſtitutio beneficij, aut conſtitutio diœceſis requirit. [i] 7. cum eo qui habet infamiam ipſo iure canonico contractam: vt ſi ob peccatum ſolemnem pœnitentiam fecit: aut ſi crimen notorium ſit depoſitione aut morte dignum. 8. ſi initiatus eſt ſacris ab epiſcopo notorie hæretico, aut ſimoniaco. Aut ſi ſacris initiatus violauit cenſuras. [k] Tandem ſolus Pontiſ. poteſt eum qui realiter degradatus eſt,reſtituere in priſtinam dignitatem. [l] Diſpenſat vt homo non obſtante accuſatione delicti pendente, initietur ſacris, aut obtineat beneficium: & ſic diſpenſato nihil nocet exceptio per accuſatorem oppoſita. [m] Et quædam quæ ſpeciali iure conceduntur epiſcopo pro foro conſcientiæ, reſeruãtur Papæ, vt proſit in foro etiam contentioſo: aut ſi caſus ad eum forum ſit deductus, aut notorius.

2 Legatus aut Nuntius Apoſtolicus poteſt diſpenſare in ſua prouincia [n] non minus, quã proprius Epiſcopus: quia dicit Ordinarius, quamuis extra ordinarie. Ceſſat tamen legati iuriſdictio, vbi peruenit ad Vrbem, in qua Pontiſ.reſidet. Inquiſitores S.officij tamquã delegati Apoſtolici, diſpenſant cũ irregulari ad gremium eccleſiæ redeunte: [o] licet ob crimen apoſtaſiæ, aut violandi cenſuras eſſent irregul.dummodo id non commiſerint in contemptum clauium. Abbates quidam ſęculares ſunt Ordinarij cum poteſtate quaſi epiſcopali: & hi ex quadam extenſione priuilegij Pontiſ. (vt conſuetudo interpretatur.) poſſunt diſpenſare cum ſibi ſubditis in votis, & quibuſdam irregul. [p] Magiſter ſcholaſticus Academiæ Salmant. eſt iudex Apoſtolicus & protector ac conſeruator ſcholaſticorum,& diſpenſat cum ſcholaſticis aſcriptis matriculæ ſibi ſubditis, quamdiu fruuntur priuileg.eius academiæ. [q] Quod pro ſcholaribus, Epiſcopo Salmantino declarans conceſſit Pius Papa V. [r] Abbas regularis diſpenſat cum ſuis religioſis iure antiquo in quibuſdam irregul. quę proueniunt ex delicto. Ex priuileg.autem Papæ habet amplam facultatem. [ſ] Commiſſarius Bullæ cruciatæ, de quo dictum eſt ca.17. §.4. habet in quoſdam caſus ſibi commiſſos: [t] Capitulum ſede epiſcopi, aut Papæ vacante idem poteſt certiori iure: [u] quia ſupplet in iuriſdictione vicem defuncti Prælati.

3 Patriarcha aut Archiepiſcopus circa ſubditos ſuffraganeorum nõ habet facultatem abſoluendi aut diſpenſandi, niſi aut in caſu appellationis iuſtæ ad ſe delatæ: aut dum (iure concedente iuxta Conc Trident.& cum licentia Concil. Prouincialis) viſitat perſonaliter diœceſes ſuffraganeorum. [x] circa epiſcopos vero videtur habere immediatam iuriſdictionem in fauoribus, vt eos poſſit abſoluere, & cum illis diſpenſare. [y] At epiſcopus ſi forte incidat in irregula. aut cenſurã, facilius poteſt per ſuum confeſſarium ab ipſo electum, [z] abſolui & diſpenſari in omnibus caſibus, & votis, in quibus Epiſcopus ordinarie poteſt circa ſibi ſubditos: hic enim habent vicem ſuperioris & Metropolitam in foro conſcientiæ, ne cogatur epiſcopus vagari extra diœceſim pro remedio ſuæ conſcientiæ.

CAP. XIX.

In quibus irregul. diſpenſet Epiſcopus.

§. 1. *Cum homicida voluntario vt miniſtret in minoribus: & in neceſſitate, vt in ſacris.*

2 *In omnibus quibus expreſſe non prohibetur, & dum iura concedunt diſpenſationem, & cum caſuali. de quo. §. 3.*

4 *De pugnante in bello: & accuſante. De clerico chirurgo. De praſcindente ſibi partem membri.*

5 *De defectu lenitatis. An Epiſcopus poteſt alteri committere diſpenſationem.*

QVidam occultum homicidã.
etiam voluntarium (niſi delictum eius de ſe ſit probabile per te
ſtes, quod vocant occultum per ac
cidens) negant fieri irregul. in foro
a cõſcientiæ: [a] quaſi eccleſia de tali
omnino occulto non iudicet, nec
b puniat. [b] At ſane homicida quan-
c tumuis occultus, eſt irreg. [c] & in-
diget diſpẽſatione. Cum homicida
voluntario per accidens occulto,
(quãdo ſcitur ab aliquibus paucis)
quidam negãt epiſcopum poſſe di-
ſpenſare ad miniſterium illius ordi
d nis etiam minoris. [d] At nunc ex
iure antiquo videtur poſſe diſpen-
ſare, ſolum ad miniſterium mino-
e rũ. [e] Et vrgente neceſſitate, vt hic
f miniſtret in ſuſceptis, etiã ſacris: [f]
quia per hoc non tollitur omnino
irregul. ſed illius effectus ſimilis ſu
g ſpenſioni. [g] Etdum Concil. Trid.
ſeſſ. 24. refor. cap. 6. Epiſcopo exci-
pit homicidium voluntarium: non
aufert id quod alias iure ſpeciali an
h tiquo epiſcopis conceſſum erat, [h]
Minor cauſa ſufficit vt epiſcopus
diſpenſet cum eo qui occulte mu
i tilauit. [i]

2. Epiſcopis iure communi, & ſe
cundum quoſdam iure diuino cõ
k petit officium paſtoris conſecrati [k]
circa abſolutionem ſubditorum à
peccatis pro foro conſcientiæ; &
cenſetur eis generaliter conceſſa fa
l cultas, [l] niſi expreſſe reperiatur in
aliquo caſu prohibita iure, aut con
ſuetudine. Idem de diſpenſatione
ſuſpenſionis, aut eius irregula. quæ
contrahitur ob delictum notoriũ
m minus adulterio. [m] Quidam Do-
ctor. numerãt alios caſus, in quib.
n diſpenſat epiſcopus: [n] ut dũ Con-
cil. Trid. ait, committatur ordina-
o rio. [o] aut dũ iura abſolute dicũt, q
poſſit diſpenſare: intelligitur poſſe
p epiſcopum. [p] Nec enim loquitur
de Papa, quem conſtat in omni iu
re poſitiuo diſpenſare poſſe. At cir
ca diſpenſationem in irregular. ob
crimen notoriũ adulterio grauius
q cẽſetur epiſcopo prohibitã: [q] niſi
ſpeciali iure, aut conſuetudine ei

CAP. XIX.

a Caſtro [a] lib. 2. leg. pœn. cap. vlt. con. 3. (qui tamen in vlt. editi retractat ob Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 7.) Archid. c. de his el. 2. 50. d. quia occultum tale non videtur ſubijci punitioni eccleſiæ. cap. chriſtiana. 32. q. 5. quãuis peccatum de ſe eſſet dignum degradatione. c. tenore. de temp. ord. ne reus cogatur procedere crimen occultum extra confeſſionẽ: aut ceſſare à celebratione miſſæ cũ ſcandalo contra regulam. D. Tho. 2. 2. quæſt. 62. art. 6.
b ad 2. [b] Angel. homicid. 5. §. 1. & 6. & fatetur Caſtro. Couarru. clem. part. 2. §. 3. num. 4. & ſeq. cum Panor. quaſi Pontif. non reſeruet pro foro conſcientiæ irregul. ex delicto pprio, niſi dum teſtibus de ſe
c probari poſſet. [c] c. inquiſitioni de accuſat. vbi gloſ. dicit common. & plane colligitur ex Trid. ſeſ. 24 cap. 6. irreg. ex occulto. Turrecre. ca. de his. 2. 50. d. cum Innocent. Hoſt. Gutier. quæſtio. cano. c 13. nu. 13. Sylueſt. crimen §. 5. diſpenſ. §. 7. Couar. §. 3. nu. 4. Ledeſm. 2. part. q. 26. 2. pag. 363. Soto d. 16. quæſt. 2. 3. colum. tertia, d. 25. quæſt. 2 3. Villadieg. capit. 6. Cordub. lib. 1. quæſt. 25. pag. 270 fin. Nauar. num. 194. 230. ſup. cap. quinto, § 2.
d [d] Quia Trident. ſeſſ. 14. cap. 7. refert ius commun. ſumptum ex capit. 21. Exod. quod nullo tempore ad ſacros ordin. promoueri poſſit: ſed omni ordine, beneficio & officio eccleſiaſtico, perpetuo careat. ergo carebit vſu etiam ordinum minorum. Ita poſt Trident. conſtanter aſſerunt Naua. cap. 27. num. 194. 230. ad fi. 240. fin. & conſ. 17. num. 3. titu. 12. de homicid. lib. 5. Maiol lib. 5. cap 48. fin. Mandoſ. in prax. titu. diſpenſatio. fol. 56. & ſeq. Frat. Ludouic. 2. part. inſtru cap 93. Cordub. caſ. 41. Salzed. ad Bern. Diaz. pract. cap. 94. Gutier. quæſt. cannonic. cap. 13. num. 16. & ſequent. Idem iure etiam antiquo aſſerunt Sylueſt. homicid. 3. § 8. verſ. 4. Tabien. §. 12 fin. Armill. irregular. §. vlt. Et Couar. 2. parti. §. 3. num. 5. fin. fatetur quo ad homicidam voluntarium, nuſlibi probari quod epiſcopus diſpenſet; vt miniſtret in minoribus & multo minus in ſacris, & potiori iure non diſpenſat epiſcopus ex de nouo initietur minoribus, qui vere ſunt ordines & ſacramentum. com. muni. ſicut dignum, de homic. reſeruatur Papæ: qui vtr. cont tali diſpenſat, nec niſi ob grauem & vrgentem cauſam. Nec Ang. homicid. 5. §. 1. aſſerit, poſſe, (vt falſo illum citat Couarr. numer. 4. nam idem Angel. §. 2. de ſolo caſuali concedit epiſcopum diſpenſare ad ſuſcipiendos minores.
e [e] Nihil amplius intendunt Couarr. §. 3. numero 4. adiuncto numero 5. fin. & ab illo citati idem Hoſtien. Ioan. Andr. Innocent. Card. ex illa regula, Epiſcopus poteſt abſoluere & diſpenſare in omnibus, in quibus expreſſe non prohibetur, vt ait Couarru. & inf. L. & Syluest. ſup. citat Panormit. olim Nauarro. Hiſpan. cap. 27. nu. 240. Nec amplius intendit Ang. homicid. 5. § 1. cum Lauren. Io. & Vincent. & ſic exponit Anton. Archid. Panormit. nam Angel. §. 1. circa homic. caſuale ſolum admittit, vt epiſcopus diſpenſet ad minores. Quare falſo Frat. Medin. libro 1. capitu. 11. §. 12. ait quod poteſt diſpenſare ad minores, quia Tridentin. dict. capit. ſeptimo. ſolum ait, nullo tempore ad ſacros. Reſp. non ſubdit, careat omni ordine. Et capit. ſecundo de clericor. pugnante in
f duello ſolum agit de homicida caſuali. [f] Per cap. niſi cum pridem. De renunt. §. perſonæ. verſ. ſi tamen culpa latet. & argum. capit. continebatur. cap. ad audientiam de homicid. & fauet Trident. ſeſſ. 14. reformat. capit. ſeptimo, quia ſolum vetat promoueri ad ſacros ordines (idem de caſuali. capit. ſecundo, de cleric. pugna. in duell.) Couarru. ſentit. §. 3. num. 4. & citat Archid. Fu derte. Anchar. Angel. homicid. 5. §. 1. cum Vincent. Laurent. & alijs idem ſentiunt. Innocen. Cardin. Hoſt. Io. And. tenet Fr. Medin. Borgas. de diſpenſat. p. 6. cap. de homicid. num. 22. Salzed. ad Bernar. Diaz. regul. 94. & à fortiori tenet Caſtro. ſup. & quidam Recent. ſic epiſcopus hoc modo diſpenſat cum bigamo in neceſſitate. ſup. lib. 2. de matrim. ca. 6. §. 11. V. Nauar. num. 197. ſed alij negant diſpenſare cum homicida, vt Frat Lu
g douic. 2. p. ca. 93. [g] Quæ eſt diſpenſatio ſecundũ quid. quia irreg. ſuperueniens ordinato videtur ſuſpẽſio. ſup. capit. 17. §. 6. O. Et ad Trid. ſeſſio. 24. cap 7. Reſp. Conc. 1. ſolum vetat ſuſcipere ſacros: non tamen quod ex diſpenſatione epiſcopi miniſtret in ſuſceptis. nec obſt. ſeſſ. 24. reform. cap. 6 quia ſimiliter loquitur de irreg. ad ſuſcipiendum ord. Et de occulto per accidens quod poſſet probari teſtibus ſecus de omnino occulto.
h [h] Sic lib. de excommun. cap. 57. §. 1. diſpenſat epiſcopus ex cauſa vt occultus homicida obtineat beneficium ſimplex. cont. Nauar. num. 240. facit Cordub. caſ. 34. quia poſteriori lege generali non aufertur quod epiſcopo aut prælato regulari conceſſum erat ſpeciali priuil. aut iure & priori
i ſpeciali. ſup. li. 3. de pœnit. c. 6. §. 4. [i] Quia Trid. ſeſ. 24. ref. c. 6. nõ excepit expreſſe irreg. ex mutilatione, quæ minor eſt: ſed ex ſolo
k homicidio voluntario. [k] Sup. lib. 3. de pœn. c. 5. 1 Late lib. de ord.
l c. 35 §. 1. D. lib. 2. de matrim. c. 3 §. 2 N. com. cũ gl. c. minor ver. &
m generaliter. 50. d. [m] Doct. cum glo. d. c. minor. 50 d. vbi Archid. in ſumma per c. at ſi clerici. §. de adult. de iud. vbi Dec. n. 4. Fel. nu. 1. Aretinus conſ. 2. & omnes colligunt à contrario ſenſu. Card. cõſ. 35. Syl. irreg. §. 14. diſpenſ. §. 9. Tabie. §. 14. cũ Innoc. c. dilectus. de temp. ord. Cuchus inſtitut. mai. lib. 4. tit. 12. nu. 125. 135. Na-
n uar. num. 248. 250 & citat. inf. N. [n] Cuchus, Anton. Syl. Aſten. ſup. Specul. §. nunc de epiſcoporum. Pelag. 1. de planct. eccleſiæ. 50. Bertach. de epiſc. lib. 4. part. 2. poſt quæſt. 49. num. 107. glo. c. requiritis. §. niſi rigor. 1. q. 7. l. 63. ti. 5. p. 1. vid. ſup. li. 3. de pœnit.
o c. 14 Bonau. de pœn. 2. p. in 3. p. princ. Selua de beneſ 4. p. q. 7. [o] Vt dum Trident. ſeſſ. 14. reform. cap. 7 ſi, ait, committatur diſpenſatio epiſcopo, aut ſi ille epiſcopus ſit impeditus cenſura, aut longe diſtet, committitur Metropolitano, ſeu viciniori epiſcopo: vt aduertunt Doctor. Vera, Buſtos, & alij Recent. Maiol. lib. 5. de ir
p reg c. 45. in princ nu. 11. [p] Glo. cap. poſtulaſti. verb diſpenſatum. de cler. excommun. min. gloſſ fin. cap. in quibuſdam. de pœnit. & commun. dicit Abb. in cap. 2 num. 6. de cler. pugnant. in duell. & in d. §. de adulter, num. 5. Syluest. diſpenſat. & Selua ſup. contra
q Aretin. d. §. de adulter. num. 15, & Deci. numero 7. [q] Syluest. Tabien. ſup. Selua 3. par. quæſt. 9. ex d. §. de adulter. vbi dicunt communiter Aretin. col. 2. Felin. col. 1. Panormit. num. 6. (qui tamen nu. 34. negat eſſe certam regulam.) & per capit. dilectus. de temp. ordin. verſ. cum illi huiuſmodi diſpenſatio. glo. capit. cupientes,

§. ex

§.cæterum.de elect.lib.6. Rebuf.praxi.tit.diſpenſat.ad plura beneficia.num.27. [r] Nauar.num.243. & commun. vnd.cap.25.nu.77.vt ſi reus abijt in aliud oppidum. vbi omnino ceſſat infamia, diſpenſat epiſcopus in irreg.iam occulta. Syl.infamia.num.16. Tab.ieo.num.6. [ſ] Sup.cap.9.§.3.B.citati. Couarru.clem.p.2.§.3., num.5. per c. conuenebatur.de hom. Marian.cap.ad audientiam.num.25. de homic.l.5 t. tit. 6 parc. 1. Syluest. homicid.3.§ 3. Maiol.lib.5.cap.48.§.3.num.48. [t] Nau. num.239. ad fin. num.240.fin. add. Hiſpan.num.239. quod autem generalius ſignificat nu.217. fin. limitatur ad minores, tamſi qua ſe refert ad num.240. Armil.irregul.fin. & Couar. num.5. citat Hoſt. Ioan.And. Innoc. & Cardin. Nec amplius dicit Ang.homicid.5.§.1.& 2. [u] Vt de homic. voluntario ſup.§ 1.F. pro quo citatur Ang. homic.5. §. 1. cum Vincent. & Laudi. cum qui bus trans ſit. Cou. ieu. §.3, num.4. Ioan And. & Panorm. (apud Syluest. homicid. 3.§ 8 verſic.4.) facit Caſtro ſup.contra Syluest., quod vero Couar. num.5.cum Panorm.ait reſeruari Papæ diſpenſ. vt miniſtret in ſacris. intelligit de caſuali publico. Sic epiſcopus ex tacita commiſſione Papæ, diſpenſat in matrimonij præſumpti occulto impedimento: ſupra libro ſecundo de matrimonio, cap. tertio. quia qui contraxit bona fide, habet quoddam ius in ſoro exteriori: & ordinatus ſacris habet ius ad executionem ordinis. & diſpēſat epiſcopus cum coniuge, habente votum caſtitatis, vt exigat debitum, quia habet ius in coniugem. Quod ſi haberi non poſſet diſpenſatio, & vrgeat graue periculum, poteſt irregularis ſemel aut bis celebrare. ſup.lib. de excommunicat.cap.21.§.tertio. [x] Citati c.17.§.5.M.& plane Nauar.nu.217.de homicida caſuali occulto aſſerit ſine vlla limitatione, quod vero nu.240.reſtringit ad ordines minores, intelligit de caſuali publico, de quo limita, Arm.irreg fi. Couar.§.3. nu.5.cum Pan Syl. Tab.homic §.15. [y] Recent. poſt Tridentinum citati c.17.§.5.M.quia Trid.ſeſ.24.c.6.videns ſub generali clauſula irregul.ex delicto, includi omnem homicidam ex culpa, tam caſualem quam voluntarium: in eo quod ſolum excepit voluntarium, planè concedit epiſcopus caſualem: in quo cum non ſit alia ratio voluntarij indirectè quam ex culpa, ſequitur totam rationem irreg.in illo prouenire ex delicto occulto. [z] dictum eſt ca.10.§.1.D. [a] ſup.c.10.§.2.& Trid.ſeſſ.14.refor.c.7.fin.dum aut cōmittatur ordinario ſup.§.2.O. [b] c.11.§.1.Maiol.lib.5.c.50.nu.6. vid.lib.2.c.22.nu.2. Couar.2.p.§.4.nu.3. Nauar.num.229. [c] Maiol.lib.5.c.48 §.1.nu.2.& §.4.nu.3. Anton.3.p.tit.28.c.2. Sylu. homic.3.§.3.verſ.3. Nauar.nu.228. Tab.irre.3 §.12. [d] ſup.c.14.§.1. nec ſi mandauit famulo percutere iomis, cum, & mandatarius excedens occidit, non dicitur voluntarios homicida, c.1.de homici.lib.6. Nauar.nu.233 240. D. Tho 2.2. q.64.8. vbi Caiet. & recent.cōtra Couar.2.p.§ 1.nu.2. & Placam lib.1.de delict.c.15.num.4. & 9. At qui propria manu intendebat percutere, & ita incēſus exceſſit ea ſu, & occidit, videtur voluntarius, Couar.u.1. ſed nō qui in rixa dedit cām, nec alij qui nō puniuntur criminaliter pęna ordinaria, tā quā homicidæ voluntarij, ſed mitius arbitrio iudicis. [f] perpendat vir doctus qd in his poſſit, & in quibus expediat diſpenſare epm Nā ſi hēt rōnē voluntarij circa occiſionē de ſe iuſtā (licet augeatur voluntariū ex culpa ob q̄ difficilius diſpēſandos eſt) eps nō diſpēſat, vt neq; cū iudice aut milite ſup.c.17.§.5.L. [g] ſup.c.11.§.1.c.15.§.1. [h] ſup.c.8.§ 4.qa Trid.ſolū concedit ep̄o in irreg quæ procedit ex delicto occulto. At in his ſi culpa ſit occulta nō eſt irreg. [i] ſup.lib.de excom.c.56.57. [k] ſup.c.9.§.3.K qa ſub noie excepti homicidij (in quo prælatus hic nō diſpenſat) nō cōprehenditur iuſta occiſio per citata ibi.L. & colligitur ex Aug.habetur c.ſi homicidiū. 23.q.5. [l] cōis recent.& Summiſt. cont.ſolū Coo.d.clem.p.2.§.3.ſi.qui falſo pro ſe citat. Cai.verbo.irreg.fin. de quo ſupra cap.9.§.3.M. [m] At dom clericus intendit cauſam ciuilē, vt a fure recuperet res ſuas, & tñ quia iudex eſt ſegnis, timet nō recuperare, qa hic fur eſt fugitiuus: pōt accuſare, aut teſtificari de fugę periculo, qa hoc eſt p ſe mediū ordinariū ad recuperādas res ſuas.ſup.c.11.§.4.N. [n] Colligitur dictis.ca.11.§.4 G. & c.12.§.5.de Inquiſitore, aut denūciāte apud illū. [o] Menoc cōſil.

permittatur. Sed interdū indirectè diſpenſat in his epiſcopus abolendo infamiam. [r] Epiſcopus cum homicida caſuali culpabili etiam publico, diſpenſat in vtroque foro, ut miniſtret in minoribus ſuſceptis: [ſ] & iure antiquo vt reciperet minores: [t] vterque urgente ſcandalo occultus miniſtrare poſſet i ſuſceptis, ſacris, [u] facta epiſcopi diſpenſatione. At iure nouo Concil, Trid, ſeſ, 14.cap.7 generaliter in occultis dicitur diſpenſatio committi loci ordinario, nēpe vt ſimpliciter diſpenſet etiam ad maiores ſuſcipiendos. [x] & clarius dum ſeſſ.24. cap.6.generaliter concedit diſpenſationem omnis irregul.ex culpa(excepta ex homicidio voluntario)concedit in omni irregul.ex homicidio culpabili caſuali, [y] cuius irreg.non prouenit ex defectu lenitatis, [z] cum hic non intenderit crudeli animo occidere.

3. Diſpenſat ergo epiſcopus cum eo qui priuata autoritate ſic eſt cauſa mortis aut mutilationis, nec habet aliud uoluntarium quam ex culpa: ut ſi defendens ſe, exceſsit moderamen tutelæ: [a] ſi chirurgus aut medicus occidit aut mutilauit ex imperitia aut mort. negligentia: [b] ſi infirmarius incaute uertit infirmum, aduertens periculum accelerandi mortem. [c] At ſi intendit accelerare, ut uitet anguſtias infirmi agonizantis, eſt homicida uoluntarius, [d] in quo ſolus papa diſpenſat. ſi clericus aut laicus militauit etiam propria manu in bello iniuſto, in quo multi ceciderunt (ſed neminē propria manu occidit aut deformauit) uel in eo bello fecit exhortationem, rexit exercitū aut galeas pugnantes, aut in conflictu miniſtrauit arma alijs, aut remigauit in galeis: non dicitur homicida uoluntarius, [e] ac ſubinde cum omnibus his uidetur poſſe epiſcopus diſpenſare.

4. Si regularis uel clericus propria manu in bello iuſto occidat, uel iubet in particulari occidere iſtum hoſtem, uel dat arma, ut cauſa propinqua mortis, aut ex in aduertentia mort. dicit, aut facit aliquid ex quo notabiliter acceleratur mors rei, quem comitatur: aut ſi accuſat pro rebus alienis ubi nihil prodeſt proteſtatio, uel iuſte accuſat pro rebus ſuis ſed abſq; proteſtatione, vel eſt teſtis in cauſa ſanguinis, vel aduocatus qui vincit cauſam contra reum. In omnibus his ſecuta morte aut mutilatione clericus fit irregul. & cum aliqua culpa contra iura id ſibi prohibentia, [f] ſed non dicitur homicida voluntarius, per priuil. religionis (quibus generaliter conceditur diſpenſatio in omni irregul. excepta homicidij voluntarij) poteſt prælatus cum regularibus certius in his diſpenſare. [g] Initiatus ſacris aut monachus chirurgiæ peritus ſi curauit per inciſionē aut combuſtionem, non fit irregul. [h] ſi caſu ſequatur mors aut fiat mutilatio propter ſanitatem: Cum irreg. qui per culpam abſcidit ſibi partem digiti, aut membrum occultum (vt virilia, aut lienem) non diſpenſat epiſcopus: quia nō fit irreg. niſi dū defectus & ipſa culpa eſt notoria cū quadam infamia. [i] De diſpenſatione cū inhabili ad beneficia ſup. [k] Quamuis per priuil. quarūdam religionum poſſit prælatus diſpenſare cum iudice aut milite qui iuſte occidit cum defectu lenitatis. [k] Epiſcopus tamen non diſpenſat: [l] quia hæc irregul. non procedit ex delicto. Clericus etiā in ſacris non debet coram iudice laico fieri teſtis, dum reus criminaliter accuſatur de re graui, & cauſa ſanguinis. [m] quod ſi alter damnum paſſus à fure compellit clericum per iudicem eccleſiaſticū, vt fiat teſtis, ſeu denuntiator apud iudicem laicum per recuperandis rebus, non fit irregul. ſi ita denuntiet cum proteſtatione in cauſa aliena, [n] licet præter eius intentionem ſuſpendatur fur: quia compulſus ſui prælati præcepto, non tam agit pro bono priuato alterius, quā pro bono cōmuni. Quod ſi poſt dānatum furē ſcrupuloſe dubitat, an ex culpa incurrerit irregular. diſpenſabit epiſcopus ad tutiorem conſcientiam. Dum vero ſpeciali iure aut tacita & præſumpta commiſſione Papæ id concedunt Doct. poteſt quidem epiſcopus cauſam & examinationē narratiuæ delegare alteri: Sed per ſe ipſum diſpenſare debet. [o] niſi id committere velit vicario ſpecia-

ſil. 17. num. 11. volum. primo, cum Felin. cap. fin. de offic. delegat.
p Nauar. conſil. 12. tit. 38. de pœnitent. & rem. libro quinto. p Vt
vnum caſum in cœna poteſt committere vicario ſpecialiter de-
putato ſup lib. tertio de pœnitent. cap. 14. §. 7. O. ita & prædi-
ctam diſpenſationem: vt ſignificat Nauar. conſil. 15. ad tertio, tit.
de ſentent. excom.
libro quinto, conſ.
primo, num. 88. tit.
2. de conſtitut. lib.
1. vbi numero 89.
quod non poteſt
generaliter id com
mittere vicario ſuo,
& ſic temperandu
eſt, dum in alijs cõ
ſil. videtur negare,
vt conſil. 3. tit. 33.
de priuileg. lib. 5.
num. quarto, & 5.
q ad 6. q Sup. cap. 8.
§. 2. & ſequẽtibus,
vt de defectu in
oculo aut facie: ſi
deeſt ei digitus aut
membrum non ne-
ceſſarium pro cele
bratione: ſi mor-
bos quoſdam ha-
bet.

p liter deputato. p Circa vitium cor-
poris, committitur in re dubia,
iudicio epiſcopi quædam diſpenſa
q tio, q an ſit arcendus homo à pro-
motione, aut à miniſterio altaris.

CAP. XX.

Explicantur quæ poſſit Epiſcopus per Concil. Trident. ſeſſ. 24. de refor. cap. 6.

§. 1. Cui committere poſſit epiſcopus eã diſpenſationem, valet etiam pro foro exteriori.

2 An diſpenſet cum bigamo, illegitimo, & cum male promotis ab epiſcopo hæretico aut ſimoniaco.

3 Diſpenſat cum quodam ſuſpenſo qui ab alijs dicitur irregul. cum eo qui miniſtrando in ſacris violat cenſuram: & cum iterante baptiſmum. Et circa beneficia.

4 Quod crimen dicatur occultum, ex quo ſit irregul. Trident. non tollit quod iure antiquo habet epiſcopus.

5 Diſpenſat in diœceſi, & cum ſubditis: & quomodo cum regularibus exemptis.

POteſtas in Concil. Triden. ſeſ.
24. cap. 6. conceſſa epiſcopis eſt
tamquam fauor, amplè interpretã-
a da. a quia Concil. facit ius, & reſtri
ctam olim epiſcoporum faculta-
tem reducit ad antiquum iure com
b mune. b Epiſcopus cum ſit ordina
rius eam facultatem diſpenſandi
c poteſt delegare alijs: c At vicario
generali, licet dicatur ordinarius
in iis quæ pertinent ad iuriſdictio
d nem, d non committuntur gene-
raliter caſus, quos ſpeciali iure per
dictum Concil. Trident. habet epi
ſcopus. d Hæc diſpenſatio irregul.
admittenda eſt ab epiſcopo & be-
nigno iudice, pro foro etiam exte-
riori, ſi poſtea occultum delictum
e detegatur. e Idem poteſt capitu-
lum, ſede epiſcopi vacante: quia
f ſuccedit epiſcopo. f in iuriſdi-
ctione, præterquam in paucis ex-
ceptis.

2 Concil. cum vniuerſali nota
ait, liceat epiſcopis diſpẽſare in om
nibus irregul. ex delicto. Cum bi-
gamo propriè dicto diſpenſat iure
antiquo ad minores ordines: &
vrgente cauſa ad ſubdiaconatum:
& cum profeſſo etiam ad ſacerdo-
tium, & per Concil. Triden. circa
bigamiam ſimilitudinariã, quę pro
uenit ex proprio delicto diſpenſat
ad ſacros: vt ſi initiatus ſacris de
g facto contrahat matrim. g & for-
taſſe ex crimine alieno, ſi vir pro-

CAP. XX.

a PRiuilegium a iuris communis aut diuini in
epiſcopo eſt fauor:
vt epiſcopus tam-
quam paſtor ha-
beat in foro con-
ſcientiæ, quidquid
Papa poteſt in to-
ta eccleſia, quantũ
expedit vt bene gu
bernet. ſup. cit. cap.
b 19. §. 2. L. V. b Do
cto. citati lib. ter-
tio de pœnitentia.
c c. 14. §. 7. K. c Quia
ſit ordinarius, &
delegare poſſit, ci-
tat. ſup. cap. 18. §. 2.
d N. d Sup. cap. 19. §.
3. M. N. At vicario
põt epiſcopus ge-
neraliter commit-
tere vt concedat re
uerendas aut indul
gentias, vid. ſup. li.
3. de pœnitentia c.
7. §. 3. & cap. 14. §.
e 7. O. e Quod Tri-
dent. ait pro foro
conſcientiæ, vide-
tur reſtringi quan-
tum ad abſolutio-
nem peccati, aut
cenſuræ reſeruatę.
vid. lib. de indulg.
c. 13. §. 2. ad fin. &
inf. §. 5. N. Nauar.
conſ. 23. nu. 4. titu.
38. de pœnit. & re-
miſ. lib. 5. arg. ca. 2.
de poſt. ſic per bre
ue Pont. aut ſacræ
pœnitentiariæ di-
ſpenſatur ab epi-
ſcopo in impedi-
mento occulto, nõ
debet ab eodem
epiſcopo vt iudex

eſt, inquietari aut puniri cont. Nauar. conſil. 6. tit. 33. de priuileg.
f lib. 5. f Sup. libro de indulgent. cap. 31. §. 4. N. g Ad ſubdiacona-
g tum aut ſacerdotium quando diſpenſet epiſcopus. ſup. libro ſe-
cundo de matrimon. cap. ſexto, §. vndecimo. K. & ſequenti. vbi li-
tera. C. de ſubdiacono, qui de facto culpabiliter contraxit cum
vna virgine, & ſup.
cap. quarto, §. pri-
mo, cum Paludan.
diſtinct. 27. quæſt.
5. artic. 5. Syluest.
bigam. 7. Tabie. §.
7. Ang. §. 9. Arm. 7.
Aſten. lib. 6. titu. 7.
dub. 2. cum Bern.
& Roder. Nauar.
cap. 27. num. 197.
Couar. Montaine,
h & alij. h Quia Tri
dent. non limitat
ad irregul. ex cri-
mine proprio. at
vix hoc extendi de
i bet. i k Sup. cap. 8.
k §. 10. cum Nauar.
conſil. 3. tit. 14. de
ætat. libro primo,
Vt cum quodã in-
fami, ob graue a-
lienumque deli-
ctum parentum di
ſpenſat epiſcopus,
l ſupra capit. 5. § 4. l
m m Sup. cap. 6. §. 7.
n n u ſup. cap. 6. §. 6.
o & ſequent. libro de
excommunicat. ca.
35. §. 4. à quibuſ-
dam dicitur irre-
gular. qui putant
incurrere eum qui
etiam bona fide ſe
p initiatus eſt. p ſup.
q cap. 8. §. 5. q ſup. c.
6, §. 3. Trident. ſeſſ.
r 23. cap. 14. fin. r ſu
ſ pra capit. 6. §. 4. ſ
t t ſup. de excommu
nicat. capit. 30. 38.
libro de ordin. cap.
16. Imo ſi duos ſa-
cros vno die ſuſce-
pit, licet reſerua-
tur papæ ſupra ca.
6. §. 5. H. diſpenſat
epiſcopus quando
procedit ex deli-
u cto occulto. u cap.
x ſexto, §. primo. x
Cap. ſeptimo, §. pri
mo, & ſequen. vbi.
§. quinto, quis di
y ſpenſet cum iſto. y
ſupra cap. ſexto, §.
primo. P. capit. 13.
z §. primo. z a Cap.
a 4. §. 1. & 3. at ſi deli
ctum rebaptizan-
tis ſit publicum. di
ſpenſat ſolus papa,
ibid. §. quinto, lite.
C. Doct. per capit.
ſecundo, de apoſta.
Scot. 4. diſtinct. 7.
quæſt. 3. aut diſt. 6.
quæſt. 8. Soto diſt.
4. art. 3 diſt. 3. 3. ar.
9. ad fin. diſt. 25. q.
t. 3. Nauar. Hiſpa.
numero 247. &
Compend. Hiſpa.
folio 251. Syluest.
Bapt.

priam vxorem cognoſcat, quam
h ignorat feciſſe adulterium: h & ta
tem poſtea reſciens, facto diuor-
tio, velit ordinari 2. diſpenſat vt
miniſtret in ſuſceptis bona fide il-
le, qui ob crimen occultum ma-
tris coniugatæ habebatur legiti-
i mus: i & facilius ut bona fide iam
k ordinatus, poſſit miniſtrare: k ne
alias cogatur prodere crimen ma-
tris occultum, & priuari iure quę
ſito bona fide. 3. diſpenſat cum eo
qui ſecundum quoſdam dicitur eſ
ſe irregul. nempe qui ob ignoran-
tiam, bona fide ordinatus eſt ab epi
l ſcopo ſimoniaco: l puta quia Pa-
ter pro ordinatione filii dedit pecu
niam epiſcopo. At re uera hic ſine
culpa ſua ordinatus, nõ impeditur
m uſu ordinis. m

3 Coniunxit Concil. Trid. in ir
regul. uel ſuſpenſionibus diſpenſa
re poſſit. Quia quod quidã Doct.
uocant irregul. alii uocãt ſuſpenſio
n nem, n ob alienam culpam, & in-
iuriam ordinantis: ut ſiquis ſciẽter
& cum participatione criminis or
dinetur ab epiſcopo de excommu-
nicatione denũtiato, uel hęretico,
ſchiſmatico, ſimoniaco, depoſito,
uel degradato, aut qui renuntiauer
o rat loco ſimul & dignitati. o 2. Cũ
illo qui abſque ætate initiatus eſt
p ſacris, diſpenſat impleta ætate: p
aut ſi per ſaltum recepit maiorem
ordinem abſque minori, diſpenſat
epiſcopus poſtquam ordinẽ omiſ-
q ſum ſuppleuit. q Si male recepit
ſacros ordines: ut ſcienter ligatus
cenſura, uel furtiue contra prohi-
bitionem epiſcopi ſub excom. latæ
r ſententiæ: r aut ab alieno epiſco-
ſ po ſine licentia proprii, ſ aut non
t ſeruauit ordinem temporis, t (ut
ſi extra tempora initiatus eſt) diſpẽ
ſat epiſcopus per Concil. Trident.
ſi delictum ſuit occultum. Item. 4.
ex malo uſu ſacri ordinis ſuſcepti
ſit irreg. cum quo ſi crimen ſit oc-
cultum diſpẽſat epiſcopus. 1. ſi cle-
ricus utatur officio ſolẽni ordinis
u ſacri, quem non habet. u 2. ſi cẽſu-
ra ligatus miniſtrat in ordine ſacro
x ſolemniter & ſcienter, x etiam ca
pitulando in choro 3. ſi prelatus
ſic ligatus compellat coram ſe cele
brare ſacerdotem autorando offi-
y cium, y 5. ſi adultus ſcienter ſinat
z ſe rebaptizari. z At non ſit irregu.
infans uel ignorans rebaptizatus:
aut qui timore mortis permittit ſe
inuitum rebaptizari, quamuis ſe-
quatur rebaptiſmi ratihabitio. Re
baptizans ſcienter ſit irregul. cum
quo diſpenſat epiſcopus, ſi delictũ
a ſit occultum. a ſed excuſat ab ir-
reg. ſi id fecit graui metu coactus,
uel ductus probabili dubio, aut

ſcrupulo etiam leuiori: quia additur conditio ſaltem tacita in mente, & tamen peccat parochus ob ſolum leuem ſcrupulum rebaptizãs. Tandem diſpenſat epiſcopus in quadam inhabilitate ad beneficia, [b] quando expreſsis uerbis Papa ſibi non reſeruauit.

4 Iuxta Concil. Triden. ut epiſcopus diſpenſet, oportet irregular. prouenire ex, delicto externo occulto. Et tamen nullũ crimen proprium occultum prælato homicidium inducit immediate irregul. ut dictum eſt. [c] Occultum dicitur non tantum quod eſt per ſe occultum, ſed quod licet de ſe probabile ſit per teſtes, non eſt publicum, notoriũ, vel famoſum: [d] ſic enim obuiatur ſcandalo publico, quod intendit Concil. Item quod eſt penè occultum, vt licet à quinque aut pluribus ſciatur, toleratur tamen abſque infamia & murmuratione, nec dicitur notorium ſimpliciter, ſaltem in vicinia aut collegio. [e] Excipit etiam Concil. Trident. ut non ſit deductum ad forum contentioſum durante lite. [f] At ſi reus medijs etiam deprauatis vicit cauſam, & abſolutus eſt, ceſſetque ratio deducti ad forum contentioſum, eſt occultum in quo diſpenſet epiſcopus. [g] Et quamuis actus celebrãdi eſſet publicus, ſi celebrauit in oppido ubi ignorabatur ipſius excommunicatio, delictum dicitur formaliter occultum. [h] 2. Non tollit concil. epiſcopo facultatem, quam iure antiquo habet, diſpenſandi in irregu. ex publico, adulterio, aut in minoribus eo. [i] (minora dicuntur uenatio, ludus aleæ, vinolentia: [k]) nec ex bis contrahitur irreg. niſi concurrat infamia.

5 Addit concil. ut diſpenſare debeat in diœceſi ſua. At extra diœceſim & territorium non conceditur id epiſcopo, [l] ſicut nec exercere pontificalia, iuxta Concil. Triden. ſeſſ. 6. ref. c. 5. nec excommunicare. Addit concil. circa ſubditos ſuos. At ſcholares quãdiu manent in ſtudijs Academiæ Salmantinæ, cenſentur epiſcopo loci ita ſubditi, vt cum eis diſpenſare poſſit. [m] Cum prodeſſe poſſit diſpenſatio pro foro exteriori: non debet prælatus inquietare ſic diſpenſatum. Quod ſi ante obtentam diſpenſationem parochus, aut ſuperior monaſterij confiteatur maiori prælato occultum crimen, ob quod eſt irregularis, aut inhabilis beneficio aut officio, non poteſt prælatus ob ſolam notitiam confeſsionis remouere illum ab officio publico, quod habet iuriſdictionem gubernandi [n] cum in eo foro non ſit ſuperior pro imponendis pœnis in foro exteriori. Cum monachis non exemptis diſpenſat epiſcopus & poteſt eos, aut moniales ſibi ſubditas abſoluere, iuxta Concil. Trident. At circa regulares exemptos, qui habitant in monaſterijs ſuæ diœceſis, non diſpenſat aut abſoluit. Poteſt tamen ſi à prælato ſuo ſubijciantur epiſcopo in eum finẽ, vt diſpenſentur: [o] Quia hi regulares iure communi de ſe ſunt ſubiecti epiſcopo, in cuius diœceſi degunt: & quamuis ob priuil. Epiſcopus in odioſis impediatur vti iuriſdictione in illos, poſſunt ei ſubijci à prælato in fauorabili cauſa.

Hactenus de ſanctiſs. Sacramentis quæ ſunt ad ſalutis humanæ conſecutionem media præcipua, maximeq; neceſſaria. Item egimus de clauium poteſtate, ac de ijs appendicibus quæ ad ſacramenta ſpectabant. Deſunt ad Tomi primi complementum tres adhuc libri de Pontificis Romani ſuprema claue. Multa de his ipſis rebus dici poſſent: & plura de ijs quę promiſimus, diuina ope excuſa dabimus. Deo immortali immortales gratias agimus, cuius auxilio primam hanc ſuſceptæ prouinciæ partem abſoluimus. Eundem precamur, vt vberem gratiam cum vita largiatur, ut ad ea quæ ſuperſunt tractanda progredi liceat.

b Bapt. 5 §. 3. [b] ſupra de excom. in. cap. 56. & quomodo cutanda ſit reualidatio tituli ibid. capit. decim. quarto,
c [c] ſup. ca. 5. § 2. Nauar. cap. 29. nume.
d 249. [d] [e] cap. 5. § 1.
e Nauar. cap 27. nume. 194. § 6. nume. 541. & late 250 & cap. 25. nume. 73. Docto. in cap. ſecundo, de ſortileg. glo. cap. coram 6. quæſtio. 2. Syluest. verbo. notorium, & verb. manifeſtum. Anto. Gomez. tomo 1. de delict. capitu. 1. num. 41. ſupra lib. de Euchar.
f cap. 56. [f] ſup. capit. 17. §. 3 H capit. 18.
g §. 1. M. [g] [h] Nauar.
h cap. 27. nume. 241.
i & recent. [i] cap. 5. & c. 19. § 2 M. & ſeq. & in generali quod concil. non tollat quæ antiquo iure habet epiſcopus. citati capitu. 9. §. 3. I.
k [k] Syluestr. crimen. nume. 3. & 5. ſupra de excommunicat.
l cap. 36. [l] Vt epiſcopus non poteſt extra territorium ſuũ excommunicare: ſupra de excommunic. cap. 26. ita Concil. reſtrinxit, vt in ijs quæ nunc ſpeciali iure ei conceduntur, non diſpenſet extra territoriũ, cum tamen extra illud poſſit abſoluere ſuos à peccatis & ab excommun. cap.
m 27. §. 3. [m] ſupra capitu. 18. § ſecundo, R. lib. de excommunic. cap. 52. §. 6.
n [n] Lib. 3. de pœnit cap. 23. §. quinto, &
o ſequen. [o] Lib. 3. de pœniten. capitu. 17. §. 8. lib. de indulg. c. 25. §. 2.

Totius fere Tomi Primi finis.

Tomi Primi finis.

SVMMAE THEOLOGIAE MORALIS

Tomi Primi,

Doctore HENRICO HENRIQVEZ è Societate IESV Authore, in Academia Salmanticenſi Sacræ Theologiæ profeſſore,

LIBER VLTIMVS.

DE FINE HOMINIS, ET MEDIIS IN COMMVNI.

CAP. I.

De duplici Theologiæ parte, ſpeculatiua & practica: & de duplici fine hominis naturali & ſupernaturali.

DE ea Theologiæ parte acturi quæ ad mores præcipue pertinet, à fine hominis auſpicandum erat, ſed liber hic qui ordine primus totius operis eſſe deberet: ob cauſas in prologo huius operis explicatas, locat⁹ eſt hic poſt tracta. de ſanctiſſimis ſacramentis, & cenſuris. In quo tractamus, primo quæ ſit practica Theologia de moribus, ſecundo quis iuxta naturalem Theologiam, eſſet naturalis finis hominis, ſi cum ſola naturæ facultate, & talento conditus eſſet. Deinde tertio in quo conſiſtat ſupernaturalis finis & beatitudo, ad quam homo per Dei gratiã euectus eſt, Quarto quæ ſint cauſæ cõſecutionis. Quinto qui actus interni, aut quæ externa ſacramenta dicantur eſſe impijs medium neceſſarium ad eã finis conſecutionem. Tandem quæ in viris iuſtis præcedant tanquam media neceſſaria ad finem gloriæ, aut ad maiorem gloriæ gradum obtinendum in anima aut corpore beató.

2 Theologia ſacra in viatore fideli eſt vera ſcientia, ſeu ſapientia,[a] de Deo, & de rebus alijs, vt ad Deum referuntur. Et vere ſciẽtiæ ratio nõ impeditur ex eo, quod beatus non comprehendat Diuinum obiectum, nec ex eo quod viator non videat clare eſſentiam Dei. Satis eſt hominem ſecundum proprii ſubiecti menſuram & proportionem, habére veram de Deo, & diuinis rebus cognitionem, euidenti illatione deductam ex iis pro prius principiis,[b] quæ certo cognoſcit, & credit per lumen ſupernaturale fidei infuſę, & per Dei autoritatem, qui ea principia obiectiue reuelat eccleſiæ, & per eccleſiam Christi proponit credenda. Nec requiritur aut datur in ſapiente Theologo aliud habituale lumen ſuperius fide, quo euidenter ſciat.[c] Hic habitus acquiſitus ſcientiæ Theologiæ manet in patria[d] (ſicut & acquiſitæ ſcientię ac virtutes manent) vbi habet perfectum ſcientiæ ſtatum.[e]

CAP. PRIMVM.

a Caietan.[a] & Recen. cum D. Tho. 1. p. q. 1. ar. 2. probat Theologiam eſſe ſcientiam ex locis ſcript. quibus vocatur ſcientia. Aug. 14. Trin. c. 1. Hieron. epiſt. ad Paulin. Idem Theolog. in prolo. ſuper Magiſt. in 1. ſenten. Pet. Tarant. Egid. late eſſe ſcientiam. Argentin. dicit, eſt ſcientia: ſed non pro dignitate ſcibilis, & vocatur ſapientia, vt probat D. Thom. q. 1. ar. 6. quare male Greg. in prolog. q. 1. ar. 4. concl. 4. negat eſſe ſcientiam, ſed habitum creditiuũ, ſeu fidem acquiſitam. Okam, non eſt proprie & vniuoce ſcientia. Aureol. nihil habet de ſcientia, ſed ſolum interpretatur ſcripturas. Aliaco prima, quæſt. prima, Marſil. prolog. quæſtio. ſecunda, Gabrie. quæſt. ſeptima, & ſane Scot. quæſt. 2. & in 3 diſtin. 24. Durand. prolog. q. 2. non eſſe vniuoce

b ſcientiam. b Cano libr. 2. de loc. cap. 2. probat concluſiones illatas euidenti cõſequentia ex duabus præmiſſis de fide, aut ex altera euidente, pertinere ad ſcientiam hanc contra Sotum 1. Poſter. quæſt. 2. ad confirm. argum. 7. dicentem id pertinere ad fidem: aſſenſum vero Theologicum tantum eſſe, qui ex principijs fidei deducitur illatione inuidenti: cum Cano tenent Recent. Bañes. 1. par. quæſt. 1. ar. 2 dub. 1. ad 3. ſic in ſcientia ſubalternata per accidens eſt, ne in hoc ſubiecto habeat euidentiam principiorum:, cui ſubalternatæ Theologiam comparat D. Thomas quæſtione prima artic. ſecundo, corp. & ad primum. & ſuper Boet. de Trinit.

c quæſt. 6. artic. 5 cap. & ad ſeptimum.[c] Hiſpalenſ. prolog. quæſt. prima, articulo tertio, not. 3. & articulo quarto, ad quintum cum Petro de Aluernia putat eſſe propriſſime ſcientiam, cum quadam euidentia, & probat. quia Theologus fidelis dum congerit omnia motiua fidei, habet in generali quandam euidentiam credibilit: de qua Caietan. & Bañes cum D. Thoma. ſecunda ſecundæ, quæſtione prima, articulo quarto, ad ſecundum. & ſimul habet euidentiam conſequentiæ neceſſariæ. Marro, prolog. quæſtione tertia, ait procedere ex principijs euidentibus in teſtificante (quia putat euidens eſſe Deũ reuelaſſe myſteria fidei) præſertim euidens fuiſſe, Apoſtolis, q miracula Chriſti experti ſũt. Idẽ fere Greg. q. 1. prolog. nec amplius intendit Henric. quodlib. 8. q. 14. quodlib. 12. q. 1. & 2. & 10 ſum. art. 13. q. 4. & 5. ar. 73. q. 6. & 8. dum admittit in Theologo ſapiẽte lumen medium, quod ſit ſuperius fide (vt eſt lumen propheticæ) & inferius lumine gloriæ. addit Carthuſ. q. 1. prolog. eſſe ſententiam maxime cõſonam dictis Patrũ, & contrariam eſſe abſurdã. At fictitiũ eſt tale lumen habituale, vt probat Dur. prol. q. 2. Gab. q. 7. Marſ. q. 2. a. 2. Scot. 3. d. 24. q. vn. Maio.

d d. 24. q. vn.[d] Habitus acquiſitus Theologiæ, qui manet in patria, fiet euidens. D. Thom. prima par. quæſt. 89. artic. quinto. cap. & ad 1. & prima ſecundæ, quæſt. 67. artic. 2. ad 1. Recent. bene Cano ſup. Caiet. 1. p. quæſt. 1. ar. 2 ad fi. Bonau. 3. d. 31. art. 2. quæſt. 3. vbi Durand. q. vlt. Palud. q. 4. ar. 2. Hierony. epiſt. ad Paulin. c 7. quæ eſt in prol. Biblię, diſcamus in terris, quorũ ſciẽtia nobiſcũ perſeueret in cęlis. cõtra Gabr. 3. d. 31. q vn ar. 3. dub. vlt. Scot. prol. q. 3. Capreo. q. 1. ad 4. & Caiet. in id 1. Cor. 13. ſiue ſciẽtia deſtruetur. in q. declinabat i pręlect. Cano. & Soto dicebat probabile, nõ manere in patria & q in patria maneãt aliæ virtutes acquiſitæ ſup. lib. 1. de

e pęn. c. 35.[e] Sic Chriſtus Dñs in via habuit per ſpeciẽ & lumẽ infuſum

a ſuſum

3 Huius Theologiæ duæ ſunt partes, altera & præcipua ſpeculatiua,[f] altera practica: quam quidam vocant affectiuam.[g] ſpeculatiua eſt nobis communis non ſolum cũ Angelis & beatis, ſed cum Deo ipſo: in quo eſt plena & comprehenſiua Theologiæ ratio. Agit de Dei eſſentia, eſſe, attributis, actibus: & de operationibus actionibuſque Dei liberis circa creaturarum productarum ſubſtantiam, cõſeruationem, virtutem, operationes, & gubernationem. Inter attributa abſoluta, vnum conſideratur ac ſupponitur, quaſi alterius ratio: & in Diuinis Perſonis vna eſt alterius reale principium, à quo illa procedit. Per Ideas Deus eſt prima aliarum rerum cauſa exemplaris, quantum ad eſſentias & proprietates: & prima cauſa effectiua, quæ res naturales, ac ſupernaturales producit in eſſe, per imperium practicum intellectus, cui omnes res etiã inanimatæ ad nutum obediunt, perinde ac ſi ſentirent aut intelligerent imperium Dei vocantis, & Roman. cap.4. vocat ea quæ non ſunt, tãquam ea quæ ſunt. Creauit de nihilo in vno vniuerſo omnes perfectionis gradus, nempe corpora, res animatas quę vegetantur, & quæ cognitione ſenſus, aut intellectus præcellunt. Hominem ac angelum ſuæ amicitiæ, & beatæ viſionis capacem, ad illam euexit Deus per dona prætioſa gratiæ: & vni naturæ humanæ, quam in quodam indiuiduo aſſumpſit ad vnionem hypoſtaticã, ſe decenter ſummo modo communicans, totum vniuerſum ſumma dignitate, & gloria illuſtrauit. Hæc omnia bona quæ ad ſui gloriã & mundi decorẽ fecit in tẽpore, ex Diuina prouidẽtia antecedẽter pdiffinierat ab ęterno in archetypo, & ideali ratione.

4 Poſterior Theologię pars moralis eſt ſimiliter,[h] uera ſapientia, & formaliter practica.[i] nec inconuenit ut una ſimplex res ſit ſciẽtia formaliter ſpeculatiua, & formaliter practica.[k] Ad practicã pertinet quod Theologia de Deo agat ſecũdũ rationẽ ſummi boni, & finis ultimi (Eſt vero finis prima cauſarũ, & principiũ in rebus moralibus) & ex principijs fidei quę reuelata ſũt à Deo per ſcripturas ſacras, & per eccleſiã. Hæc docẽdo dirigit in dilectionẽ Dei, quæ eſt in uia finis præceptu,[l] & ſacrarũ ſcripturarum. & agit de medijs internis, & de externis ſacramẽtis, quibus finis beatus eſt cõſequendus: & quę ſint huius conſecutionis cauſæ: In homine atque angelo eſt tum propria natura, cũ naturalibus proprietatibus, & operationibus: tum naturæ diuinę participatio per gratiã, in qua primus homo, & angeli omnes creati ſunt cũ liberi arbitrij ſupernaturali diſpoſitione. Huic reſpõdet ratio duplex obiectum finis per beatitudinẽ cõſequẽdi.[m] alter finis eſt naturalis, & naturæ ipſi proportionat': alter ſupernaturalis, qui diuinæ naturæ per gratiã participatæ conſentaneus eſt: conſtat enim quædã eſſe excellentia bona, quorum conſecutio excedit omne debitũ, uim & conditionem creatæ ſubſtãtiæ: & quorũ certa cognitio exuperat, ut dicitur ad Philippen. c.4. omnẽ ſenſum & intelligẽtiam noſtram: ut habere perſonã infinitã in qua ſubſiſtat:[n] amicitia ac uiſio clara

ſuſum, euidentem Theologiam, vt probat Suar. 3. part. quæſt. 1. 1. dub. 27 §. 3. & 5. artic. 6. dub. 29. §. 4 propendet id lumen non differre à lumine gloriæ. Et Paulus qui in raptu vidit Dei eſſentiam (de quo ſup. lib. de confirmat. cap. 11. §. 5. E.) retinebat poſt viſionem, vt Caiet. 2. 2. quæſt. 175. artic. 3. ad 3. ait, euidentiam eorum, quæ vidit Angelus præſertim ſupremus in via dicitur habuiſſe euidentiam myſteriorum in Deo teſtificante, Caiet. 2. 2. quæſt. 5. artic. 1. & quidam Prophetæ in raptu. Caietan. cum D. Thom. 2. 2. quæſt. 171. art. 5. at in alijs viatoribus non habet ſtatũ perfectæ ſcientiæ. quod intẽdunt Nominales, Scotus & Durand. ſup. & plane D. Thom. ſuper Boet. de Trinit. quæſt. 2. art. 2 ad ſeptimum. opuſc. 70. in Hebr. 11. lect. 1. de verit. quæſt. 14. articu. 9. ad tertium. imo in 3. diſt. 33. quæſt. 1. artic. 2. 4 ſi ſcientia non poſſit reſolui ad principia per ſe nota, non eſt eiuſdem ſpeciei & vniuoce ſcientia cum alijs ex Ariſtot. 2. poſt. tex. 9. & tamẽ dicitur ſcientia ſimpliciter (quod dictum eſt B.) quia de ratione theologiæ non eſt quod ſit euidens, vel inevidens ex lumine principiorum: ſed quod ex principijs certo notis colligatur euidenti conſequentia. Capreol. quæſt. 2. prolog. Bañes 1. par. quæſt. 1. articulo 2. vbi Zumel dub. 2. & quæſtio. 32. 1.

[f] D. Thom. 1. part. q. 1. articu. 4. & in prolog. ſent. artic. 3. de verit. quæſt. 14. artic. 9. ad ſeptimum. Bañes, Zumel & Recent. Capreo. quæſt. 2. prolog Caieta. quomodo vero ſit practica, inf.

[g] Quidam negant eſſe ſpeculatiuam vel practicam, ſed affectiuam (nam viſio Dei etiam vt ſpeculatiua mouet affectum ad neceſſariam Dei dilectionem) Alexand in prolog Bonauent. quæſtio. tertia, prolog. Albert. Egid. & fauet Henric. ſumm. articulo octauo, quæſtione tertia. fin. at hos bene confutat Heruæ. quæſtione quarta, prolog. quem tranſcribit Durand. quæſtione tertia. & Egid. fatetur id Theologiæ quod ſe tenet ex parte intellectus, magis eſſe ſpeculatiuum: vt habitus fidei eſt præcipue ſpeculatiuus, cum reſpiciat Deum vt verum, & non vt obiectum operabile. D. Thom. 2. 2. quæſtione 4. articulo 2. ad tertium. & 1. 2. quæſtione 56. articulo tertio.

[h] Sapient. 6. innuit ſapientiam deduci à ſapida ſcientia. D. Tho. 1. p. quæſt. 1. ar. 6.

[i] Eſſe magis practicam. Bonau. Pet. de Tarant. apud Carthuſ. quæſt. 2 prolog. quia ſacra ſcrip. quæ dat principia Theologiæ, præcipue ordinatur vt inflammet affectum ad amorem, & praxim, vt aiunt Alexand. Albert. Scot. Richard. Quidam ex his viſionem beatam aiunt eſſe præcipue practicam, quia ordinatur ad dilectionem Dei, in qua conſtituunt beatitudinem. 2. alij negant eſſe practicam, niſi ſecundum quid, aut eminenter, vt Capr. quæſt 2. prolog. colligit ex D. Thom prol. ar. 3. vbi tamen nõ vocat practicam ſecundum quid, ſed quo ad aliquid. ſed re vera eſt formaliter practica ſimul & ſpeculatiua. Recentio. cum Caietan. q. 1. ar. 4. Capreo. quæſt. 3. prol. Syluest. in conflat. 1. par. quæſt. 1. ar. 23. ſentit Heruæ. quæſt. 4. prolog Henric. ſup. & fatetur Durand. quæſt. 6. prolog. Grego. quæſt. 5. ar. vlt. ſentit D. Thom. 2. 2. quæſt. 19. ar. 7. quæſt. 45. ar. 4. At ſcientia pure aut principaliter practica eſt imperfecta: quia caret plena principiorum cognitione, & imperatur ab alia.

[k] Vt ſcientia vna Dei eſt ſimul ſpeculatiua & practica, propter ſui eminẽtiam: ita Theologia (quam D. Tho. quæſtio. 1. articu. 3. ait eſſe impreſſionem exemplatam à diuina ſcientia) eſt quo ad obiecta, ſpeculatiua & practica formaliter: quia conſiderat cõcluſiones ſpeculatiuas & practicas, (& eſt vnicus habitus & ſimplex qualitas Marſ. prolog. quæſtio. ſecunda, articulo ſecundo. Caiet. cum D. Thom. prima par. quæſtio. prima, art. tertio, & prima ſecundæ, quæſt. 54. artic. quarto, Recen. contra Duran. quæſtio. quarta, & ſexta, prolog. Gregor. quæſt. quinta, Gofred. dicẽtes habitum ſpeculatiuũ eſſe diuerſum à practico.) ſic de arte alchimiſtæ eſt duplex ſcientia, aut de angelo, ſi quis in angelum poſſet traſformari. Prima quæ ſpeculatur naturam & proprietates veri aut Angeli; ſecunda, practica, de via & modo quo fiet aurum, aut acquiretur transformatio in Angelum. ſic Theolog. practica eſt de modo acquirendi ſibi Deum, & vt homo traſformetur in Deum participatiue. licet vero actus morales per accidens ſe habeant ad ſpeculationem Dei, per ſe tamen conſiderantur à Theolog. vt via ad conſequendum ſibi Deum: ac ſubinde ſpeculatio & praxis, pertinet ad idem obiectum, & finem proximum.

[l] primo Timoth. primo finis præcepti caritas. Roman. decimo. plenitudo legis eſt dilectio. Matth. 22. in his duob. Auguſtin. quidquid patet, quidquid latet in ſcripturis, eſt caritas.

[m] D. Thom. prima parte quæſtio. 23. articulo primo, quæſt. 62. artic. ſecundo, & 12. quæſt. nona, artic. ſecundo, ad tertium. quæſt. 109. artic. tertio, ad primum. & artic. quinto, ad tertium. vbi Frat. Medio. artic. quarto, fatetur Soto diſtinct prima, quæſt. ſecunda, art. tertio, diſtinct. quinta, quæſtio. vnic. artic. ſecundo, colum. 19. & in fin. totius quarto, & lib. ſecundo, de natura & grat. cap. 11. Cano relect. de pœnitentia. par. ſecunda, relect. de ſacram. ait oppoſitum ſapere hæreſim. Bañes 2. 2. quæſt. 2. art. 7. Michael. Medin. lib. 2. de recta in Deum fid. ca. 7. lib. 4. cap. 7. & 8. Pigh. controu. 2. Latom. de fid. & oper. Hoſ. inſtituc. cap. ſecundo, hn. quod vt fidea remuneratoris eſt obiecti ſupernaturalis. Hebræ. 11. Trident. ſeſſ. ſexta, cap. ſexto, cano 3. ita viſio clara Dei & beatitudo eſt ſupra ſenſum & naturam hominis. 1. Corinth. 2. nec oculus vidit. Iſai. 64. & oppoſitum retractat Soto monitus à Cano. & tandem fatetur Cordub. lib. 1. quæſt. 2. pag 32. lib 4. quæſt. 5. ſic Deus eſt cauſa effectiua. 1. vt autor rerum naturalium. 2. vt autor effectuum ſupernaturalium.

[n] Incarnatio etiam vt poſſibilis non poteſt demonſtrari ratione naturali. Doct. 3. d. 1. D. Tho. Durand. Scot. Marſil. Palac. q. 1. Suar. 3. p. quæſt. 1.

Dei, quæ illi creatæ naturæ deberi poteſt: [o] nec creari poteſt ſubſtantia, quæ naturali vi Deum videat, aut cui ea viſio per naturam debeatur. [p] & tamen poſita vna gratia debetur homini iuſto altera gratia, quę eſt vita æterna: & poſito ſtatu hominis per gratiam adoptati, iuſtis qui ex principio gratiæ tanquã viua Chriſti membra digne operantur, debetur hæreditas gloriæ, etiam tamquam merces operum iuſtorum, & corona iuſtitiæ. [q]

CAP. II.

De fine hominis naturali, & medijs quæ eſſent inſtituta ad illius conſecutionem.

SI homo cum ſola naturæ facultate & talento conditus eſſet, ſubiectus præceptis tantum iuris naturalis, quæ lex æterna Dei per lumen naturæ, & euidentem aut certum hominis diſcurſum proponit: hic cum communi & generali concurſu Dei, & cauſarum vniuerſalium, Deum vt finem naturæ diligere poſſet. [a] quia hic actus non eſt naturæ ſanæ improportionatus, quando nullum habet impedimentum peccati, quo fit auerſus à Deo. [b] Longo tamen tempore permiſſus homo fragilis varijs impugnationibus hoſtium ſuccumberet: [c] niſi ſpeciali cura, & auxilio Dei præſeruaretur. Hic ut ante peccatum poterat cum dono iuſtitiæ originalis quatenus illum perficiebat circa finem naturalem, ita poſt peccatũ cum gratia habituali ſanante naturam, poteſt ſine alio concurſu auxilij ſupernaturalis, diligere ſuper omnia Deum finem naturę, ſeu cognitum lumine naturæ. [d] Tenetur itẽ ex iure naturæ implere pręcepta moralia, & excellentem Dei maieſtatem ex uirtute religionis colere interno latriæ cultu, & humili proteſtatione per oblationem ſacrificij: gratias agere pro beneficijs, [e] & ſeipſum Deo offerre in ſeruum, tanquam animæ ſuæ, & corporis autori, & benefico conſeruatori.

2 An vero ex his qui eſſent in nuda natura, quidam in officio uirtutis abſque peccato mort. ſe continerent, vſque ad mortem? nihil certi ex ſcriptura ſacra habemus. Potuit Deus in eo ſtatu donare opportunis locis, & temporibus auxilia quędam uiribus naturæ proportionata, & inſpirationes bonæ fortunæ: [f] & ſane deceret maximè, vt hic homo talia auxilia de Deo bonæ naturæ autore ſperaret, & frequenti oratione ac ſacrificijs impetraret, quibus uiueret ſecundum rectam rationem, ſeruans pręcepta decalogi, & cum continentia ac fortitudine perſeueraret. Iuuaret bona inſtitutio, & exemplum aliorum: ſi quidam ſelecti in monaſterio & ſchola virtutis, tanquam miniſtri cultus diuini, ut nunc in religione educarentur, cum ſapientum & ſtudioſorum exhortatione ad uirtutem. Sic cum Dei adiutorio & directione uiuens ſecũdum rationis & legum pręſcripta uinceret, pugnans contra morbos connaturales, qui ſunt paſsiones rebellis appetitus, corporis fatigatio & tędium, animæ in prolixo bello.

3 Non eſt credendum in eo ſtatu naturę ſi inſtitutus eſſet, perituros omnes homines, quaſi fruſtra creatos, [g] abſque conſecutione felicitatis naturalis: ſed ex peculiari

quæſt. 1. ar. 1. dub. 3. §. 1. & de actuali incarnatione probat in proę. ex Patribus. Bellar. lib. 3. de Chriſto, c. 3. & tamen probant ea ſimilibus quibuſdam. quæ refert Bellar. c. 8. quare ſub nullo merito de condigno cecidit incarnatio. D. Tho. 3. p. q. 2. art. 11. Suar. dub. 10. §. 3. & ſeq. Doctor. 3. d. 2. Aug. de prædeſt. ſanct. ca. 15. de correct. & gra. c. 11. Enchir. c. 36. 40. li. 13. Trin. c. 17. [o] Augu. de præd. & grat. c. 15. aic, ſimilem eſſe gratiam qua homo ſit iuſtus ei, qua humanitas vnita eſt Verbo. nempe abſque merito. Diuus Tho. 1. 1. q. 114. art. 5. q. 112. art. 3. vbi Fr. Med. probat eſſe de fide. Roma. 3. 5. & maxime 4. & 11. ſi ex operibus, iam non ex gratia. Vega. q. 6. de iuſtif. & li. 6. in Trid. c. 8. & 30. Trid. ſeſſ. 6. c. 9. & beat. c. 8. ca. 1. & 2. 9. & oppoſitã hæreſim abiurauit Pelag. in Conc. Palæſtin. apud Augu. epiſt. 106. & damnatos in Arauſic. c. 4. 6. & 10. & maxime, c. 17. Mileu. c. 5. Soto. lib. 3. de nat. & grat. c. 4. [p] Quia unio diuinæ ſubſtantiæ in ratione ſpeciei intelligibilis cũ creato intellectu nõ habetur, nec debetur per naturã: ſeruo enim qualis eſt homo per naturam non debetur adoptio amicitiæ, & hæreditas. nec debetur homini quod habeat fontẽ ex quo prodeant virtutes omnes infuſæ: & cui cũ donis detur perſona Spiritus sãcti 2. vt naturali nõ poteſt habere hæc dona: quæ dantur non vt facilius homo faciat operationes ſupernaturales, ſed vt ſimpliciter poſſit. Concil. Arauſic. cano. 5. Trid. ſeſſ. 6. can. 2. item. 3. quia certa cognitio Trinit. Incarnat. Euchar. & remunerationis ſupernaturalis, non poteſt cognoſci ſine lumine infuſo fidei, aut auxilio Dei. Triden. can. 3. & paſſim Patres. & ſicut ſpecies Dei ſi ſit ſubſiſtens, aut gratia unionis eſt Deus D. Thom. 1. 2. quæſt. 110. ar. 2. ad ſecundum. ita ſubſtantia, quæ per naturam videat Deum, non poteſt eſſe niſi Deus. [q] Titulum hęreditatis pro adoptione, & coronam iuſtitiæ pro operibus meritorijs coniungit. Triden. ſeſſ. 6. cap. 16. ex ſcript. & Patribus.

CAP. II.

[a] DIuus Thom. 1. 2. quæſt. 109. artic. 3. argum. ſed contra & ſi. cor. & ad 2 quodlib. 1. art. 4. 10 2. diſtin. 33. quæſt. 2. art. 2. ad quintum. & ſigniſ 1. par. q. 60. art. 5. ad ult. uerit. quæſt. 24. art. 12. corp. & ad 16. Caiet. d. quæſt. 109. artic. 3. & 4. & opuſc. de contr. Victor. relect. de homic. Vega opuſc. de iuſtiſ. quæſt. 10. Gerſon. in Centiloq. 3. par. de impulſib. decad. 4 fin. Abulen. Matth. 19. quæſtione 77. Henric. quodlib. 4. quæſtio 11. Maior. 3. diſtinct. 29. vbi Durand. quæſtione 2. Richard. idem Gabriel. & Almain. 3. d. 27. Scot artic. 3. & alij in 2. diſtin. 28. Durand. quæſtione 4. Scot. q. 11. ad fin. Egid. q. 4. ad 2. Gofred. quodlib. 4. quæſt. 6. quia homo in talento naturæ tenetur diligere Deum ſuper omnia naturali præcepto: Deus autem nihil præcipit impoſſibile, vt ait Conc. Arauſican. & Trident. ſeſſio. 6. cap 11. canon. 18. & id vidẽtur agnouiſſe Plato libro ſecundo, de legibus. Cicero. libro 2. de legib. Eugub. de perenni philoſoph. probat ex philoſophis. & nunc cum primum homo habet plenũ rationis vſum, tenetur præcepto naturali conuerti in Deum. D. Tho. prima ſecundæ, quæſt. 89. ar. 6. [b] Quidã aiunt exiſtentem in habituali peccato mort. poſſe vt naturali diligere Deum ex vi naturę. Olim D. Thom. 2. diſtinctione, 28. quæſtione prima, articulo ſecundo, diſtinct. 33. quæſtione ſecunda, & mox tim 3. diſtinct. 27. Sco. Durand. Rich. Egid. Gabriel. Almain. & innuit Caieta. 1. 2. quæſt. 113. artic. 2. Suar. 3. part. q. 11. art. 2 dubio quarto. §. 8. verſicu. deinde ſi. ſed ſunt interpretãdi, ita vt impleat præceptum, diligẽdi, & vitet peccatũ at ea obiectiua Dei dilectio imperfecta & inefficax, cũ per eam nõ diligat Deum ſuper omnia, ita ut auertatur ab habituali peccato in quo finem conſtituerat Soto 1. de natura & gratia. capitulo 22. & d. 17. q. 2. artic. 5. & plane D. Tho. Corrigens. 12. q. 109. ar. 3. & Recẽ. fauet Cõc. Arauſic. ca. 25. dũ de natura lapſa ait, donũ Dei eſſe diligere Deum. Mileu. ca. 4. Cęleſt. & Inn. Papa paſſim in epi. Aug. 5. cont. Iul. c. 5. & c. 9. ait oppoſitum eſſe Pelagianum. Maximus ſer. in commun. Martyrum. Greg. 33. Moral. c. 25 Bernar. lib. de diligẽdo Deum ait, Difficile eſſe imo impoſſibile ſic diligere ſine gratia. & hi Patres non diſtinguunt de dilectione naturali aut ſupernaturali. Nam cum voluntas attenuata & vulnerata peccato ſit auerſa à fine etiam naturali. Trident. ſeſſ. 6. capit. 1. Diuus Tho. 1. 2. quęſt. 85. 1. ad 3. non poteſt agere perfectiſſimũ actum hominis ſani, qui eſt diligere Deum. Vega de iuſtific. quæſt. 10. [c] Quia & iuſtus non perſeuerabit diu, ſine alijs auxilijs adiuuantibus. Aug. de correct & gratia c. 11. 12. lib. 2. de bono perſeuer. cap. 7. Trident. ſeſſ. 6. can. 16. Arauſic. can. 10. D. Tho. 1. 2. quæſt. 109. art 10. ergo multo minus homo in talento naturę id poſſet. [d] D. Thom. d. q. 109. ar. 3. & cit. Doctor. [e] Quod poſſit præſtare quædam opera. D. Thom. ar. 2. & implere ſingula præcepta naturæ, ac vincere ſingulas tentationes, art. 4 & 8. & de cultu Dei 2. 2. q. 81. ar. 4. ad 3. quod agnouerunt philoſophi quos refert Valer. Maxi. lib. 1. & de gratiarũ actione. Rom. 1. aut gratias egerunt. Diuus Tho. 1. 2. q. 19. ar. 6. & 2. 2. quæſt 107 artic. 2. vid. Bellar. lib. 3. Roman. Pont. capit. 23. §. 1. lib. 1. de ſanctorum beatit. capit. 12. & ſequent. [f] Signif. Auguſtin. de correct. & gratia. capitulo vndecimo, Ariſt. 2. libro de bona fortuna, quem ſequitur Caietan. cum D. Tho. 1. par. q. 82. art. 4. ad 3. Ferr. 3. contra gent. ca. 89. & ex philoſophis probat Eugub. de perenni, Philoſ. Lilius Girald. de dijs Gentiũ. Syntagma. 17. [g] Hæc eſt ratio D. Th. 1. p.

Dei prouidentia & cura, poſt mortem hominis quædam animæ, beatitudinem naturalem conſequerētur in ea eximia operatione poſitam, [h] quia anima ſeparata, per propriam ſubſtantiam tāquam per ſpeciem, & Dei imaginem, haberet contemplationem Dei: [i] & cum eſſet abſque peccato, ſimul haberet amorē Dei, vt finis naturalis eſt: [k] qui amor melior eſt cognitione naturali Dei. [l] Hac perfecta intellectus & volūtatis operatione quaſi duplici manu teneret Deum: & ea poſſeſſione veri, boniqne vniuerſalis ſatiaretur voluntas, [m] quę eſt vniuerſalis appetitus. ad viſionem enim Dei & perfectam amicitiam homo non habet pondus, & naturalem appetitum. [n] Nunc vero ſtatui eleuatæ naturæ per Dei ordinationem & gratiam, dicitur connaturalis viſio beata. [o]

4 Hanc naturæ felicitatem ex peculiari Dei cura cōſequerētur poſt mortem, [p] qui breui viuentes cum bona corporis conſtitutione ac valetudine, & bona educatione inter ſtudioſos philoſophos, decederent abſque peccato mortali [q] & ſaluarentur pueri, & amentes ante rationis vſum decedentes. Pelagius quos paruulos hæretice negat contrahere verum peccatum originale, [r] ait, conſequenter locutus, hos ſine baptiſmo decedētes conſequi ſalutem & vitam quandam æternam. [ſ] cum tamen vere neget iſtos introire in ſupernaturale regnum cœleſte cum Chriſto: [t] quia eis data non eſt palma gratiæ per baptiſmum. ſed Vincentius Victor differri eis putat introitum in regnum, ad diem vſque finalis iudicij tantum. quos B. Aug. [u] abunde confutat, irridens ſtultam ſententiā, nouam præſumptionē, & inſolentiam: [x] quia de facto nullus habebit ſolam naturæ fœlicitatem, qua ſatietur.

5 In præſenti vita nec ille homo nec nos dicimur beati: quia nemo hic ſecurus eſt de bono poſſeſſo. [y] Tutior erat Adam in ſtatu innocentiæ fruens fœlicitate quadam: ſed non erat beatus, vt nec Lucifer in tutiori loco cæli creatus. Iuſti tamen in ſacris ſcriptur. dicuntur beati in ſpe [z] viua, qua poſſidētius gloriæ ex gratia & promiſſione Dei, cum quadā fruitione beatitudinis participatę. & Beatiſſ. Virgo Maria cum eſſet certa de propria ſalute & perpetua puritate, ait Luc. cap. 2. Beatam me dicent omnes generationes. Hæc beatitudo viæ principalius conſiſtit in actu caritatis: per fidem enim ambulamus, & per ſpem tendimus in rem abſentem: [a] ſed amicitia caritatis tendit in Deum ſecundum ſe cum quadam poſſeſſione. & ta-

h quæſtio. 23. art. 1. [h] Ariſtot. 12. metaph. tex. 51. lib. 10. Ethic. cap. 7. & 8. & res eſt propter operationem. vid. Caieta. 1. 2. quæſtio. 3. art. 1. Auguſtin. 14. ciuit. cap. 2. & 4. & ſermon. 13. de verb. Apoſt. vide Bellar. 1. de purgat. cap. 7. col. 3. D. Thom. 1. 2. quæſt 3 art. 2. Cord. lib. 1. quæſt. 42. Nauar. pręlud. 4. num. 6. Durand. 3. diſt. 35. quæſt. 1. num. 6. Soto diſtinct. 49. quæſt. 1. art. 2. vbi Richard. artic. 1. q. 7. Tarant. Maior. q. 5. Alexand. 4. part. q. 12. memb. 2. nec id negat Henric. quodlib. 13. q. 12. (vbi videtur felicitatem conſtituere in habitu gratiæ & caritatis: vt Stoici & Seneca li. de vit. beata in virtute) quia idem Henric. quodlib. 1. q. 14. & in ſumm. art. 49. q. 5. conſtituit in operatione. i [i] Signif. D. Tho. 1. 2. quæſt. 3. ar. 8. & art. 6. ad primum quæſt. 57. ar. 2. ad ſecūdum. quo contemplatio Dei iuuatur per habitualem virtutem ſapientiæ. Ariſtot. 6. Ethic. cap. 2. Caiet. 2. 2. quæſt. 23. art. 6. ad primum, Ferr. 3 cont. gent. ca. 49. de quo & Sixt. lib. 8. biblioth. hær. 8. Galatin. libro 2. de arcan. ſcript. Viues in Auguſtin. libro 8. ciuit. cap. 8. refert philoſophos felicitatem poſuiſſe in cōtēplatione Dei. Plato in repub. de legib. & in Phædone. Ariſtot. 10. Ethic. c. 7. Cicero. 5. de finib. & alios Philoſophos Arabes refert Carthuſ. 1. diſtinct. 1. quæſt 3. ſic dum Ariſtot. in parte rationali animæ ponit felicitatem: interpretandus eſt, de actu intellectus & voluntatis, vt aiunt D. Tho. 3. diſtinct. 27. quæſt. 1. artic 4. ad primum ſolut. 2. Marcellus libro 5. de anima. capit. 45. Henric. ſum. artic. 49. quæſt. 6. ad ſecūdum. quamuis hic quæſt. 5. lit. P. & Durand. 3. d 35. quæſt. 1. nu. 6. carpunt philoſophos quod diminute in ſola operatione conſtituant beatitudinem. k [k] Quod agnouit Ariſtot. vt dictum eſt, & Peripatet. & Platonici, vt probat Ferr. 2. contra gent. cap. 26. oā Lucifer in quo naturalia manſerunt integra ex Diony. diui. nom. cap. 4. Auguſt. 9. ciuit. cap. 20. D. Tho. 1. par. q. 64. 1. ad 2. non retinet felicitatem naturalem per ſolam Dei cognitionem: quia caret amore Dei & rectitudine volūtatis, quæ neceſſaria eſt ad beatitudinem. D. Thomas. 1. 2. quæſt. 4. artic. 4. imo ad complementum beatitudinis ſupernaturalis pertinet dilectio Dei, ſeu fruitio, vt docet Benedict. XII. in extrauag. contra Ioannem. 22. D. Thom. 1. 2. quæſt 4. articulo octauo, ad tertium. & dicetur inf. ca. 10. l [l] Probat D. Tho. 1. par. quæſt. 82. artic. 3. & 2. 2. quæſt. 27. ar. 6. ad tertium. vbi Caietan. & Recent. quia amor tendit in Deum ſecūdum quod eſt in ſeipſo. & partim poſſidet, vt probat Henric. ſup. D. Thom. 2. 2. quęſt. 28. artic. 3 citans Matth. 25. intra in gaudium domini tui. vt homo intrando domum emptam, (quæ eſt amplior homine poſſeſſore) capit poſſeſſionem illius. & piſcis intrans in mare. ſed noſtra naturalis cognitio non attingit Deum, m vt eſt in ſe, nec poſſidet ſine amore. [m] Caietan. cum D. Thom. 1. 2. quęſtio. 3. articulo ſeptimo, & octauo, & 2. 2. quęſtione 175. artic. 1. ad primum. nullius vero obiecti creati amor & cognitio ſatiaret appetitum vniuerſalem: quia creatura nō eſt bonum vni- n uerſale. [n] Vt homo ad vnionem hypoſtaticam non habet appetitum naturalem (licet ex potentia obedientiali ſit capax illius.) & tabula raſa non habet pondus naturę ad pulchram & pretioſam effigiem artificialem: ita nec homo ad viſionem amicitiamque Dei cum poſſeſſione diuinorum bonorum. cit. cap. 1. lit. I. &

hęc eſt dignitas hominis quod habeat de facto finem ita eleuatum. D. Thom. 1. 2. q. 5. art. 5. ad 2. nec ordinatio extrinſeca Dei aut fides intellectus addit modę voluntati humanę pondus intrinſecum ad viſionem Dei. o [o] Ob 3. rationes. 1. quia eſt connaturalis ſtatui iuſti & filij. Roman. 8. ſi filij, & hęredes. 2. homo etiam Paganus poſita Dei ordinatione habet pondus remotum ad viſionem Dei (cum enim naturæ eleuatæ ſit debita gratia, quam in primo parente amiſimus, omnes naſcimur priuati gratia debita ineſſe, & priuatio eſt cauſa appetitus) quia habet capacitatem & vacuitatem, ex qua appetit repleri viſione Dei vt homo remota riſibilitate habet eam in coaptatione & potentia remota. Soto li. 1. de natur. & grat. cap. 4. d. 49. q. 2. ar. 2. Victor. Scot. prol. q. 1 §. ad quęſt. & in 4. d. 49. q. 11. (hinc quæſt. 8. infert demonſtrari rationo naturali) Durand. quæſt. ſecunda, & tertia, (hinc quæſt. octaua, ait hominem naturalem appetitū eſſe ipſum intellectum, qui in actum viſionis primæ cauſæ propendet) fauet D. Thom. prima parte quæſtio. 83. 1. ad 5. Item 3. quia poſita fide aut reuelatione obiectiua quod poſſibile ſit videre Deum, homo actu elicito optat naturaliter illum videre. Caietan. prima parte quęſt. duodecima, articulo primo. opuſc. de beatitud. ad Scot. fin. Syluest. conſl. prima parte quæſt. duodecima, articulo primo. Ferr. cum D. Tho. 3. contra gent. capit. 51. Durand. ſup. fauet D. Thom. prima ſecundæ, quæſt. 5. 5. ad 2. quæſt. 113. decima quæſtio. 114. 2. ad 1. & p tertia part. quæſt. 9. 1. ad 3. [p] D. Thom. prima ſecundæ, quæſt. 5. artic. quinto, quod agnouerunt philoſophi citati & Arabes apud Carthuſ. prima diſt. prima, quæſt. tertia, de quibus inf. cap. nono, q §. decimo. [q] Interdum ille homo excuſaretur à difficili pręcepto, per moralem impotentiam. ſignifi. Auguſt. lib. tertio, hypognoſt. r [r] De quo Recent. cum D. Thom. 1. 2. q. 81. ſup. lib. de baptiſm. cap. 16. Caſtro & Medices. verb. peccatum hær. 1. Concil. Mileu. cap. 3. Trident. ſeſſ. 5. Patres in Roma. 5. Bellar. de baptiſm. cap. ſ 11. [ſ] Refert & confutat Auguſt. 1. de peccat. mort. cap. 20. vid. ca. 9. 18. 23. 27. 30. & lib. 2. cap. 10. 12. lib. 3. cap. 4. 9. epiſto. 105. epiſt. ad Renat. de bono perſeuer. cap. 12. lib. ſexto, hypogn. ad fin. lib. 6. contra Iulian. cap. 10. de natura & gratia. cap. 8. imo & quidam catholici, vt Paludan. 4. diſt. 45. quęſt. 3. Catharin. opuſc. de paruulis, aiunt decedentes cum ſolo origin. conſequi felicitatem naturalem cum cognitione & amore Dei naturali, fauet Nazian. orat. 40. in ſanct. baptiſ. vbi Nicetas. quos tamen bene impugnat Soto infra. Sebaſtia. cum D. Tho. 3. p. quęſt. 68. art. 2. in §. 2. & 11. t [t] Quia Ioan. 3. niſi quis renatus: non poteſt introire in regnum. ſup. libro de baptiſ. c. 4. 3. §. 2. & c. 21. Auguſt. D. Tho. & Sebaſt. ſup. de quo Soto 1. de natur. & gratia. c. 14. diſt. 48. q. 2. art. 4. ad 4. vid. d. 47. q. 1. ar. 3. ad 2. Duran. 3. d. 33. q. 3. & in 4. diſt. 44. q. 11. u Caſtro, verb. beatitudo. hær. 6. [u] Auguſt. libro primo, de anima x & eius orig. cap 9. lib. 2. cap. 11. 23. lib. 3. c. 9. [x] Auguſt. 1. de pecy cat. mer. c. 20. & lib. 2. c. 12. [y] Quia beatitudo eſt bonum inamiſſibile. D. Thom. prima ſecundæ, quęſt. 5. art. 5. & ſecura poſſeſz ſio. [z] Patres in id Matth 5. beati mundo corde. D. Thom. 1. 2. q. a 5. art. 3. ad 1. q. 69. art. 2. [a] Paul. 1. Cor. 13. per fidem ambulamus. ergo non eſt terminus & beatitudo. & de caritate dicit, maior

ior

ior autem horum eſt caritas. & c.12. excellentiorem uiam oobia demonſtro. [b] Diuus Thom.2.2.quæſt.23.artic.6.Cano inf. [b] Philoſophi cit.ſup.l.Ariſtut.1.Ethic. cap.7.lib.7.polit. cap.3.lib.12. Metaph.ca.7. hanc contemplationem quam anima vel Angelus habet per propriam ſubſtantiam, tanquam per ſpeciem & imaginem Dei, uocant aliquo modo uiſionem. D.Thom 1.p. q.62.a.1.c.ad tertium & 1.2.q.3.art.5. & 2.2.q 182. 1.Soto, d.49.q.1.4.con.5. quare uirtutes morales dixit Ariſt. 1. Ethic.cap.7.ubi D. Tho.lect.11. & lib. 10.c.8. lib.7. polit. cap.1.diſponere ad quietam cõtemplationem. Et tamen agnouit eſſe imperfectã,quia 1 Ethic. 6.10.uel 13. ait,ſumus beati vt homines.lib 6. Ethi.cap. 12.cõtemplatio habetur per ſapientiã quę non niſi paucis & excellentibus cõtingit.cont. Canum li.9 de loc.c.9. dicẽtẽ quod potius conſiſtit in amore. [c] Citat.§.5.A.quod bene probat.Cano ſupra Tara. ntaſ. Sco. 4.diſt.49. q.4. omnis Scoti ſt. Mai.q. 3.(& citat falſo locum Alexan.) Richard.articu.1.q.7. Supple. q.2.art.2. conc.4.Bonauen.q. 3.& in 2.d.38.ar.1. q.2. Egid.quodlib. 3.q.19. Heor.ſum. ar.49.q.6.quodl.1. quæſt.14.quodlib. 13.q.12. Marſil. 4. q.13.art.3. Hug.in Dionyſ.capit.3.ecl. hier. Caſtro. verb. beatitudo hær. 6. Veg.libr.7.in Trid. c.3. Cordo.lib.1.q. 42. At hi fere omnes falſo putant beatitudinem totam, aut præcipuã rationem cõſiſtere in actu voluntatis. [d] Licet daremus quod actus intellectus eſſet minus perfectus in ſua entitate quam amor Dei:quia tamen eſt aſſecutio & poſſeſſio prima, dicitur beatitudo Soto, d.49.ſup. & ſæpe in ſcholis dicebat intellectum eſſe vncinum quo capimus: Maior.q.5.& probabile dicit Ferrar. 3.contr.gent.capit.26. [e] Dictum eſt lib.1.de pœnitent.cap.19.& 22.quam pœnitentiam nouit Ariſto.7. Ethic. continens poſt factum pœnitet. Lactanc.lib. 6.diuin.inſtitut.capit.24.citat Cicer.lib.3.Academ quæſt.Virgil. vir bonus.Ouid.elegia.1.de ponto.ſæpe leuant pęnas.Auſon. Mætanæam, vocat deam pœnitentiæ.vid.Mercado lib. 1.de contract. capit.1. [f] Sup. lib.1. de pœnitentia. cap.30.& ſequent. & tamen Gentiles offerebant pœnitentiam, ſacrificia & luſtrationes, vt Deus auerteret temporalia mala. Caietan. cum D. Tho.3.p.q. 1.art.2.ad 2.vbi Fr.Medin.& Soarez.& q.86.ar.2.& in 4.diſt.14. quæſt.1.art.1.3. ad 4. vbi communis. & de veritat.q.28.art. 2. ad 5.fauet Trident. ſeſſ.6.cap.1.6.11.14. Soto d.14. contra Scot. [g] Quidam Recen. & Fr.Medin.1.2.quæſt.109.ar.2.ad fin.nec id intendit negare.art.7. [h] Sup.lib.2.de pœnitent.cap.20.Bellarm.li. 4.de pœnitent. capit.1.& 7. [i] Inſ. capit.4.§.10. [k] Bellarm. lib.1.

men ſi conſideretur ſecluſo ordine ad futuram gloriam iuſtus, ſtatum beatitudinis participatæ poſſeſſionemque magis habet ex contemplatione Dei, [b] quæ elicitur ex fide uiua, & iuuatur dono ſapientiæ infuſæ, & pia voluntatis affectione perfecta per caritatẽ. Ideo philoſophi contemplationi tribuũt beatitudinẽ, eo quod ſit prior poſſeſsio quam dilectio: & eſt ſimplicior operatio attingens Deum per modum veri, & cauſa ipſius amoris, & tamen ſi actus ſecundum ſe conſiderentur in via, perfectior eſt actus caritatis. [c] Ad rationem vero beatitudinis magis pertinet prior ac potior poſſeſsio ſummi boni, quæ ſit per intellectum [d] in patria, & in uiatore iuſto, ut dictum eſt.

6. Si homo in nuda natura peccaret mortaliter teneretur ex præcepto naturali timere Deum vltorem, & cum propoſito emendationis, hic de offenſa Dei, citius legẽ violauit, ageret quandam pœnitentiam, [e] ſed de ſe inſufficientem ad veniam peccati, [f] forſitan in eo ſtatu Deus ſecundum placitos ſuæ prouidentiæ & miſericordiæ modos, ſtatuiſſet remittere gratis peccatum, [g] homini aliqualiter diſpoſito per naturalem dolorem pœnitentiæ, aut per aliud remedium: quamuis hominem non eueheret ad amicitiam gratiæ, aut ad uiſionem fruitionemque beatam. Pro peccatis autem venialibus aũt pœna temporali dimiſſæ culpæ ſatisfacere poſſet homo per bona opera, Deo ita inſtituente: [h] vt poteſt per virtutes morales præmium temporale promereri: quomodo & Romani dicuntur meruiſſe orbis imperium. quod ſi è vita migraret cũ debito pœnæ tantum temporalis, & curabili peccato, Gentiles philoſophi ac poetæ, [i] aſſerunt exerceri pœnis purgatoriis quibus peccatum eluatur. [k]

de purgat. cap.2. ad fin. capit.7.§.3.ratio ex Plat.in Phædon. & Gorgia.Virg.6.Aeneid. Cicero.in ſomnio Scipion.fin.Claudian. lib.2.in Ruſin. fin. quod fatetur etiam Mahumet. in Alcorano. nec amplius in purgatorio peccat etiam uenialiter, Bellar.lib.2. de purgat.c.2.& 3. ex Patribus. & Deus ex peculiari cura conſeruaret animas in eo fœlici ſtatu abſque peccato: ſicut manente innocentiæ ſtatu conſeruabat, vt dicit D.Th. 1.2.q.89.ar.3.& 4. [l] Sic probat Diuus Tho.1.2.q.5.art.2. in ſupernaturali uiſione eſſe gradus,& vnum eſſe alio beatiorẽ eſſentialiter. Patres in Matt. 20. Soto.1. nat.& grat. cap.15. lib.2.ca.10. diſt.49. quæſt.3.ar. 2.Caſtro beatit.hære.7. [m] Angelus intuetur propria ſubſtantia uice ſpeciei, vt ſe cognoſcat & Deũ D. Thom. 1.par.q. 53.ar.3. Ferr.2.contra gen.ca.98 quod agnouerunt Platonici & Peripat. ut probat Niph.lib.12 Meta. 9.10. & anima ſeparata ſimiliter cognoſcit.1.par. quæſt.89. articu.2. [n] Caiet.cum D.Th. 1 par.q.85.art.7.& quidam Recen. contra Doran.2.diſtin. 32.q.3. [o] At melior intellectus etiã Angelicus cum æquali lumine gloriæ non videt melius Deũ, Recent.& Fra.Medin.cum D.Thom. 3.par. quæſtio.10. articu.quarto,& ſexto.Henric.quodlib. duodecimo, quæſt. ſexta,contra Caiet. diſt.quæſtio.10.articu.2.ad tertium, & arti.4 [p] Auguſt. in medit. cap.26. [q] Diuus Thom. 1.p. quæſtio.106.artic. 1. ad ſecundum. & tamen communiter Angelus ſuperior nõ illuminat inferiorẽ de rebus naturalibus: 1.p. quæſtio.109. articu.3. ad ſecundum. quia à principio ſinguli Angeli nouerunt omnia naturalia.

7 In felicitate naturali eſſent gradus. [l] Vt perfectior angelus per propriam ſubſtantiam perfectius Deum intelligit: [m] ita inter homines,qui habet perfectiorem animã ſecundum ſubſtantiã indiuidui, [n] melioremque intellectum cum diligenti ſtudio, & diſciplina excultum, hic cum habitu ſapientiæ melius noſſe Deum, [o] poteſt ex creaturarum analogia. Plura uero & clarius de Deo agnoſcimus, quam de angelorum ſubſtantia, & proprietate: [p] quia homo ex effectibus Dei & ex propriæ animæ experimentali notitia, cognoſcere poteſt euidenter inuiſibilia Dei attributa: Angelorumque miniſterio interdum circa res naturales illuminatur, & confortatur intellectus hominis, [q] (vt & anima ſeparata recipit ſpecies ab angelis) atque ita perueniens ad nobiliorem Dei cognitionem, & ardentiorem amorem euadit felicior. Nunc explicãdum eſt quid & qualia attributa Dei poſsit unus homo præ alio noſſe certius, ad cumulum felicitatis naturalis in uia.

C A P. III.

Quæ naturali luce poſſint de Deo demonſtrari.

§. 1. *Deum eſſe: quod ſit unus, ſimplex: & in perfectione ſubſtantia bonitateq; infinitus, ob immenſitatem eſt ubique, & loco immutabilis.*

2 *Immutabilis tempore eſt ſubſtantia Dei, intellectus, voluntas & omnis operatio Dei.*

3 *De potentia intellectiua, ſpecie & cognitione infinita Dei.*

AD fœlicitatem naturalem homo ſcire de Deo per demõſtrationem poteſt Deum eſſe: [a] quod myſterium abſq; diſcurſu fides cer

C A P. III.

COnſtitueram ſummatim enarrare, ac perſtringere ea ſolũ, quę homo ad felicitatẽ naturalem noſſet de Deo ſed quidã doctiores coegerũt, vt in iiſdẽ reb. quędã de ſupernaturalib. myſterijs latius explicarẽ: atque ita hoc tertiũ creuit vltra modũ cap.

[a] Recen. [a] cum D.Th.1.p.2.ar.3. Chryſ.ho.39.in Acta, Aug.in Pſ.13. dixit inſipiẽs in corde ſuo nõ eſt Deus.& alibi apud Torrẽ.li.1.cõfeſ. Aug.c.1.§.1. Naz.li.2.& 3.ſuę Theol. Amb.1.off. c.25.Cypr.tract.4.de idolorũ vanitate Clemẽs Papa epi.4.Dam. li.1.c.3.Patres in ad Rom.1.inuiſibilia Dei.vbi Chryſ. Amb. Anſ. Theoph.& Sap.13.à magnitudine ſpeciei.Theol. cũ Mag.1.d.3. Bellar.lib.1.de Chriſto,c.3.& tñ hæretici quidam & philoſophi dicuntur athei, qui negarunt Deum eſſe. Ferrar.1.contra gent. capitu.8. Caſtro & Medices verb. anima, Deus, fatum Sander. lib.7. eccle.monarch.num.131. Michael Medin. lib.2. de recta

b tius proponit credendum. b Dein-
c de vice quantitatis diſcretæ [c] pro-
bant rationibus naturalibus Theo
logi non eſſe plures deos, nec dici
vnum ſpecie, ſed eſſe ſingularem
& vnum numero Deum abſque
d vlla naturæ diſtinctione.[d] Eſſe ſim
e plicem ſpiritum [e] abſque vlla com-
f poſitione, aut accidente: [f] nec ue-
nire in compoſitionem aliarum re
g rum. g Fides addit, huic voitati &
ſummæ ſimplicitati non repugna-
re, ſed uaturaliter conuenire tri-
nitatem perſonarum in vna eſſen
h tia. [h] Pro quantitate molts pro-
i bant Deũ eſſe perfectum [i] in ſub-
ſtantia, virtute, attributis & omni
operatione, ac ſubinde ſummè bo
k num per eſſentiam: [k] quod D.
Dionyſ. ait eſſe primum Dei attri-
butum. Ea ratio ſummi boni in-
fert, vt ſit finis vltimus etiam intel
l ligentiarum, & rerum omnium. [l]

Deinde per negationem ratio col-
ligit Deum eſſe infinite perfectum
m in ſubſtãtia & virtute [m] (emioen
ter enim continer omnes creatu-
ras poſſibiles) vtpotè à nullo finito
n comprehenſibilis, [n] & quo nihil
maius eſſe aut melius cogitari po-
o teſt. [o] Operatione dicitur infini-
tus: quia vbique ſeu in omni loco,
quem contioet ſuæ virtutis appli-
catione & operatione, neceſſe eſt
illum eſſe per eſſentiam præſen-
tiamque, de qua inf. §. 5. & poten-
p tiam. [p] idque eſt proprium Dei, ut
loco comprehendi, & diffiniri non
poſſit, quin extra illum ſimul ſit,
ſi noua producatur creatura. &
per applicationem uirtutis & ſub-
ſtantiæ affuit ab æterno in omni
loco & ſitu, ubi aliquo unquam
tempore eſt aliquid facturus: at-
que ita Deus eſt etiam loco im-
q mutabilis. [q]

b in Deum fid. cap. 2. [b] D. Thom. 2. 2. q. 1. ar. 3. Theolog. cum Ma-
c giſt. 3. diſt. 23. Durand. d. 24. Caſtro ver. Deus. hær. 3. [c] Inf. § 2.
lit. C. D. Tho. eo ordines agit de rebus diuinis, & Angelis, quo
Ariſtot. de prædicamentis. 1. de ſubſtantia. 2. de quantitate. 3. de
d qualitate. 4. de relatione. [d] Sup. lib. de miſſ. ca. 31. §. ſeptimo, L.
D. Tho. 1. p. q. 11. vbi Recent Torres de Trinitat. q. 27. art. 1. Bellar lib. 1. de Chriſto. cap. 3. Caſtro. verb. Deus. hær. 1. Direct. Inquiſit. 2. par. quæſt. 13. hær. 1. & hæc eſſentia Dei cũ ſit purus actus eſt vnica & ſimpliciſſima exiſtentia Dei abſoluta D. Tho. 1. p. q. 3. ar. 4. vbi Recẽ. & Xuar. 3. p. q. 3. ar. 1. diſp. 11. §. 1. In Deo ſunt tres ſubſiſtentiæ relatiuæ, vid. D. Tho. 3. p. q. 3. ar. 1. vbi late Suarez dub. 10 Bellar. lib. 2. de Chriſto. c. 15. vnitatem Dei philoſophos non tam plene nouiſſime probat Caiet. 2. 2. q. 1. art. 8 ad 1.
e [e] D. Tho. 1. part. q. 3. Patres in Ioan. 4. ſpiritus eſt Deus, vbi Chryſoſt. ſpiritus, id eſt, incorporeus Auguſt. tract. 15. in Ioan. & lib. 14. Trin. c. 16. nomen ſpiritus dum abſolute profertur, proprie congruit ſoli deitati: reliquis tribuitur cum addito, vt ſpiritus procellarum, Angelos ſuos ſpiritus. Hilar. 2. & 9. Trin. Clem. epiſt. 1. ad Iacob. Iren. lib. 2. Cypr. in ſymb. Nazian. lib. 2. Theol. probat ex ſcript. & rationibus. Cyril. lib. 9. cont. Iulia. Theodoret. quæſt. in Gen. q. 20. & lib. 4 hæret. fabul. Conc. Epheſ. c. 13. Later. c. firmiter. De ſum. Trinit. hinc Deus. 1. Tim. 1. & 6. dicitur inuiſibilis, vide Bellar. 1. de Chriſto. cap. 7. quomodo in ſcriptura Deus dicatur per metaphoram habere mẽbra? Caſtro ver. Deus hær. 2. Martin. lib. 10. hypot. reg. 47. ex Patribus. Dam. lib. 1. capit. 14. 15. Sixt. lib. 5. Bibl. cap. 18. idem Plato & philoſophi quos citat
f Clem. Alex. 5. ſtromat. & Aug. 8. ciuit. c. 6. [f] D. Tho. 1. p. q. 3. Caſtro ver. Deus, hær 2. Concil. Lateran. eſt omnino ſimplex. Leo epiſt. 91. ad Torib. Damaſc. lib. 1. Auguſt 5. Trinit. c. 1. lib. 7. cap. 4. lib. 15. c. 5. & 5. Cyril. tom. 2. Hilar. 7. Trinit. & lib. 8. prope fin. Iſidor. 7. Etymo. Clem. lib. 5. ſtrom. poſt med. Euagrius Monachus lib de diuerſ. apud Niceph. lib. 10. hiſt. cap. 15. fin. Pagnin.
g Iſag. verb. Deus. Torren lib. 1. confeſ. c. 1. §. 4. [g] D. Thom. 1. p. q. 3. art. 8. Auguſt. 7. ciuit c. 6. Deum non eſſe animam mundi contra Varronem. & lib. 4 cap. 12. contra alios poetas. Viues ſup. lib. 8. ciuit. cap. 5. fin. refert philoſophos varios. quod tenuit Abailard. contra quem Bernard. epiſt. 190. ad Innocen. Papa. de quo bene Clem. Alexandrin. lib. 5. ſtrom. Origen. lib. 5. cõtra Celſum Suar.
h 3. p. quæſt. 3. art. 1, col. 4. [h] De quo late Patres lib. de Trinit. vt Hilar. Auguſt. apud Torren. lib 2. confeſſ. c. 2. Athanaſ. Bellar. lib.
i 2. de Chriſto. per totum. [i] [k] D. Thom 1. part. quæſt. 4 de perfect.
k Dei. Et quæſt. 6 ar. 3. Torren. cap. 1. §. 7. quod ſolus ſit bonus per eſſentiam: cum tamen creaturæ non ſint perfectæ & bonæ, niſi
l additis accidentibus, & operationib. diſtinctis ab eſſentia. [l] Quod agnouit Ariſtot. libro 12. metaph. D. Thom. 1. part. quæſtione 44.
m articulo 4. [m] Concil. Lateran. c. firmiter. & ſymbo. Athan. immẽſus. Dionyſ. capit. 9. diu. nom. omnem tranſiliens infinitatem. D. Thomas. 1. part. quæſtione 7. & de potentia Dei infinita, quæſt. 25. artic. 1. atque ita eminenter continet perfectionem creaturarum poſſibilium, quæ ſunt infinitæ. Euripid. in Tragœd. apud. clem. Alexand. 5. Strom. in Pſalm. 144. magnitudinis eius nõ eſt
n finis. Hilar. Chriſoſt. Auguſt. [n] D. Thom. 1. part. q. 12. art. 8. vbi Caietan. & recent. commun. 3. d. 14. Palud. & Capr. quæſt. 1. Bonauen. & Richard. art. 1. Palac. Henric. quodlib. 7. quæſt. 4 Direct. Inquiſit. q. 11. nec anima Chriſti videt in verbo omnia poſſibilia D. Tho. 3. part. q. 10. ar. 4. vbi Frat. Med. & Suarez. dub. 26. §. 2. de quo damnatur Auguſt. de Roma in concil. Baſilæen. ſeſſ. 23. Torren. lib. 1. confeſ. c. 1. §. 2. ex Aug. in Speculo. c. 2. 33. Deus eſt ſpiritus incomprehenſibilis, incircunſcriptus, vbique totus. & lib. 6. Trinit. cap. 8. epiſt. 112. lib. 12. ciuit. c. 18. Hilar. 2. Trin. incomprehenſib. immenſus. Cyril. 1. cõtra Iulian. quod Orpheus vocat incircunſcriptum. Oroſi. apologet. de liber. arbit. cõtra Pelag. paulo poſt princ. Athan quæſt. ad Antiochum. quæſt. 1. & 27. Chryſoſt. fecit quinque hom. de incomprehenſibili natura Dei, contra hæret. Anomæos, qui damnantur dict. cap. firmiter. clem. epiſto. 1. ad Iacob. ſimplex, incorporeus, incomprehenſibilis à nobis. D. Tho. 3. contra gent. cap. 55. & in 3. diſt. 14. Bonau. artic. 1. Richar. Duran. Scot. Paludan. quæſt. 1. Gab. & Soto. diſt. 49. quæſt. 3. art. 1. Suar 3. part. quæſt. 10. dub. 26. §. 1. & in id Ierem. 32. incõprehẽſibilis cogitatu (vt hẽt vulgata & hebraica) vbi Hiero. gl. & Theol. Iob. 11. nunquid veſtigio. Rom. 11. inueſtigabiles viæ ei[o]. Imo propter loca 1. Timoth 1. & 6. quem nullus hominum vidit, ſed nec videre põt. & Coloſ. 1. vocatur inuiſibilis. Bellar. lib. 1. de Chriſto. cap. 7. col. 2. fi. refert quoſdam ex Patribus Græcis ſignificare non videri eſſentiam Dei, ſed lucem quandam. vt in Ioan. 1. Deũ nemo vidit. Chryſo. Theoph. Theodoret. dial. immutabilis Cyrill. Ieroſol. catech. 6. Dionyſ. cap. 4. cæleſt. hierarch. Dam. lib. 1. cap. 1. At ſunt interpretandi, per vim naturæ: aut quia Deum nõ comprehendunt: vt exponunt D. Thom. 1. part. quæſt. 12. art. 1. ad primum. Martin. lib. 1. hyp. cap. 1. Bellar. lib. 2 de ſanct. beati-
o tud. cap. 4. §. ad illam confirm. Suar. d. §. 1. col. 3. & 4. [o] Sæpe Au-
p guſt. [p] D. Tho. 1. part. quæſt. 8. ar. 3. Ierem. 23. cælum & terram ego impleo. vbi Hieronym. Item Auguſt. Chriſoſt. & Hilar. in id Pſalm. 138. quo ibo e ſpiritu tuo? Bed in act. 17. non longe eſt ab vnoquoque noſtrum. Iul. Pap. 1. epiſto. ad epiſcopos Orient. Cyril. in Ioan. 1. quod factum eſt. & lib. ſexto. cap. 14 Cyprian. tract. 4. de idolorum vanit. Deus vbique totus diffuſus eſt. Hilar. in Pſal. 118. Torren. lib. 1. confeſ. capitulo primo. § 6. & cap. 4. §. 14. ex Auguſt. epiſt. 3. ad Voluſian. & lib. de contemplatione Chriſti. cap. 1. Synod. 6. can. 7. Claud. de Euchar. rep. 4. cap. 8. probat ex Tertul. & Auguſt. fine loco. Ambroſ. 2. de fide. cap 4. lib. 1. de ſpiritu ſancto. cap. 7. & ſimilit lib. Didym. & Baſil. cap. 22. Theodoret. dialog. 3. Polym. Fulgent. lib. 2. ad Traſimund. Gregor. Nyſſe. tom. 12. in Eunom. Maximus diſput. cum Pyrro. Damaſ. lib. 3. c. 7. At humanitas Chriſti licet Verbo ſit coniuncta inadæquate, non eſt vbique: vt contra nouos hæret. probatur ſup. in procem. libro de euchariſt. §. 7. 1. 5. & cap. vigeſimo. Bellarmino libro tertio de Chriſto. cap. vndecimo. & ſequen. & libro de ſacrament. in procemio. Xuar. 3. part. quæſt. 14. 4. dub. 32. §. quarto, vbi tamen verſic. ſed contra. 1. & Bellarm. ſup. cap. 19. fin. concedunt hanc,
q Chriſtus eſt vbique homo. [q] D. Thomas. 1. part. quæſt. nona. art. primo, vt dum Deus definit adeſſe per gratiam in impio, non mutatur Deus, ſed homo: & in tempore Verbum abſque ſui mutatione ſingulari modo adeſt in humanitate mutata, ſup. lib. de euchariſt. capit. vigeſimoquinto, §. primo. H. Suar. cum D. Thoma. tertia part. quæſt. decimaſexta. art. ſexto, quia uerbum nihil recepit, ſed dedit humanitati. Caſtro verb. Chriſtus. hæret. 4. fin. Malach. 3. ego Deus & non mutor. Num. 23. non eſt Deus quaſi fil. hominis. vt mutetur. Iacob. 1. apud quem non eſt tranſmutatio. Leo epiſt. 91. ad Torib. Conc. Tole. 8. ſub Martino. I. c. 2. habetur c. incommutabilis. 22. q. 4. Orig. hom. 16. Num. & id agnouerunt Orpheus, Homer. Plato, & alij apud Clem. 5. Strom. Parmenid. quem ſequitur Plato in Sophiſta. & Timæo Cic. & alij apud Auguſt. & Viues. 8. ciuit. c. 6. Concil. Later. c. firmiter. Greg. 25. moral. cap. 4. & lib. 20. cap. 25. Chryſoſtom. homil. decima. in Ioan. Auguſt. de Speculo. cap. 4. Item. 2. quia eſt immutabilis in ſubſtantia, dicitur immortalis. 1. Timo. 1. & 6. vbi Ambroſ. Leo epiſto. ad Clerum, & plebem Conſtantinopolit. Felix Papa epiſto. ante quintam Synod. general. Cyrill. de incarnat. cap. quarto, & 7. Auguſt. ſup. Gregor. 12. moral. c. 17. probat eſſe propriũ Dei. & lib. 25. c. 5. contra hæret. Patripaſſian. qui dicebant deitatem fuiſſe paſſam. Caſtro, verb. Chriſtus hære. 4. Item 3. dum Deus habet

habet

bet actiones immanentes liberas, non mutatur voluntas eius: quia ab æterno, & ſemper eas conſeruat. 1. par. quæſtio. 19. artic. 7. & inſ. §. ſecundo. A. & præſentia Dei ſeu uiſio extēditur ad propoſitiones enunciabiles, & veritates rerum mutabilium, nec tamen mutatur. prima par. quæſtio. 13. articu. 15. At Angelus per creationem mutatur eſt in ſubſtantia: per peccatum in mortem ſpiritualem, & per nouas operationes mutatur accidentaliter.
r [r] Recent. cum Diuus Tho. 1. p. q. 10. art. 1. cum Boet. li. 5. de conſolat. proſa. vlt. & communis Theol. cum Magiſt. 1. diſt. 2 Palac. q. 2. Rada. 1. par. ſent. q. 30. ar. 2. æternitatē vſurpant pro inuariabili duratione Dei, ex eo quod eſt immutabilis quia non ſolum beatitudo Dei, ſed aliorū ſanctorum menſuratur: quia totum eſſe diuinū aut beatorum cū omni operatione beatifica, eſt immutabile. At in ſcriptura æternum, vel ſæculum (græc. æon. æonion. hebr. Holam cum lit. vau) ſignificat longum tempus vel durationem totius vitæ præſentis. Tit 1. ante tempora ſecularia Deut. 32. in æternum. (id eſt, ad finem mundi) & vltra. Auguſt. 16. Ciuita. capitu. vigeſimoſexto, lib. 12. ca. 9. in Geneſ. quæſtio. 31. contr. Ori-
s gen. ca. 6. Dam. lib. ſecundo, cap. 1. [s] Aeternitas differt à tempore. prima par. quæſtio. 10. art. 4. quia tempus habet partes actu: ſed quia nullam partem habet ſimul in præſenti, pendet ab actu intellectus conſiderantis, ut ſit menſura. At æternitas nec habet nec habere poteſt partes (communis Theol. cont. Aureol. & Gabr. 1. d 2. q. 1. concl. 7.) nec pendet ex actu animæ, quia eſt unum nunc ſemper manens. recen. quod vero ex D. Thom. ar. 1. & ar. 2. ad tertium colligunt Sylu. conflat. quæſt. 10. ar. 10. Ferra. 1. cont. gen. c. 15. Baſies, & Zumel. ar. 1. pendere ab intellectu in ratione menſuræ, videtur falſum. vt bene Caie. licet diſtinctio inter exiſtentiam diuinam, & durationem illius fiat operatione intelle-
t ctus. [t] Aetern. differt ab æuo. Diuus Thom. 1. p. quæſt. 10. art. 4. vbi recent. quia æuum menſurat ſolam ſubſtantiam angeli, quæ eſt immutabilis naturaliter. id eſt incorruptibilis: ita tamen vt accidentaliter moueatur. ſup. Q. fin. At ætern. requirit ut ſubſtantia Dei & omne attributum, omniſque operatio imminens illius ſit omnino inuariabilis: omnia eſſe præſentia in æternitate. vid. infr. §. 4. Q. D. Tho. 1. p. q. 14. a. 13. q. 57. a. 3. 1. d. 38. q. 1. ar. 5. de verit. q. 2. a. 12. de mal. q. 17 ar. 7 lib. 1. cont. gen. ca. 66 & ſequ. & id fatentur omnes Thom. Caie. Ferra. Baſies, Zumel, & recen. Sylu. confl. quæſtiu. 12. ar. 12. 16. 19. Catharin. de prædeſtinat & utuntur exemplo circuli quæ eſt Symbolum eterni Dei, vt dicit Pierius lib. 39. hieroglyph Rich. propendet. 2. d. 2. vbi Palac. quæſt. 2. Heruæ. etiam quodl. 2. q. 3. ar. 1. Capr. Hiſpal. 1. d. 38. vbi Herueq. q. vn. Greg q. 2 Bella. lib. 2. de Chriſto. c. 22. cum Aug. Matſ. 1. quæſt. 40. Aegid. opuſc. contr. correctores doctr. S. Th c. 4. Aug. 20. ciuit. c. 12. non aliter nouit facienda quam facta, quia futura in eius diſpoſitione ſunt facta. lib. 11. conſ. c. 19 lib. 15. Trin. ca. 7. (quod explicat in Pſal. 49. pulchritudo. & Pſal. 101. & lib. 11. ciuit. c. 21. communi. vid alia apud Torreu. li. 2. conf. c. 13. §. 6. de præſentia obiectiua) Hieron. in Epheſ. 1. ante mundi conſtitutionē. Greg 2 mor ca. 20. lib. 4. c. 32. lib. 20. cap. 34 Ambro. lib. de fi. ad Grat. Theoph. in Oſeæ. 5. Boet. 5. conſ. prol. 6. dum definit æternitatem. Anſel. Monol. c. 14. (& de caſu diabol. cap. 21. & Aug. 2. ad Simplic. q. 2. negat proprie dici præſcientiam, ſed ſcientiam: quia non eſt rei futuræ) Henr. in ſumm. articu. 31. quæſtio. 1. & quodlib. 5. quæſtio. 13. quod agnouit Plato, & quidam Philoſophi, & fauet modus loquendi ſcripturæ Pſal. 2. ego hodie genuite. eccleſia. 39. opera vniuerſę carnis coram illo. Rom. 4. vocat ea quæ non ſunt tanquam ea quæ ſunt. Hebr. 4. omnia ſunt nuda
u & aperta oculis eius. u Caiet. cum D. Thom. prima par. quæſtio. 10. ar. 4. & quæſt. 53. art. 3. Doct. 1. d. 37. vbi Albert. ar. 24. Bona. Egid. q. 12. & recen. Baſi Zumel. Henr. quodl. 13. q. 7. Sot. in li. 4. Phyſ. q. 3 & facit d 10. q. 1. a. 4. Ferr. 3. cōt gen. c. 102. alij Doct. in 2. d. 2. vbi Heruæ. Capr. q. 2. Hiſp. Egid. tract. de mēſura Angelo-

2 Immutabilis Dei ſubſtantia ut ſua immenſitate excedit omnem locum, ita infinita ęternitate ſua ex-
r cedit omne tempus, [r] quæ eſt duratio tota ſimul totius diuini eſſe.
s [s] Multum excellit menſuram Angeli, qui natura quidem eſt incorruptibilis ſecundum ſubſtantiam, ſed quia uariis mutationibus ſubij-
t citur, [t] ſubſtantia illius menſuratur æuo: operationes uero illius fere omnes menſurantur ſuo in-
u ſtanti, aut tēpore diſcreto. [u] Deus ergo non diceretur ęternus, ſi ſola eius ſubſtantia non ſeneſceret aut uirtus tempore non infirmaretur: niſi omnis eius operatio etiam libera, & quæ infert effectum in tēpore, permaneret, ſemper immuta-
x bilis in eodem eſſe. [x] Primo, Dei intellectus præſcit quidem enūciabilia & futura contingentia ac liberas hominum operationes (ut certa
y ratio & fides docet [y]) ſed in ea co-
z gnitione non mutatur. [z] Quę præſciētia merito à Patribus & Theolog. uocatur intuitiua rerum omnium uiſio, ut. §. 5. explicabitur. Secundo, actus uolūtatis, quo electos ab æterno libere in finem dilexit, aut actus prædeſtinationis circa or-
a dinem mediorum non mutatur: [a] quamuis uir electus fiat in tempore iuſtus de impio, aut è contrario. Tertio, executio ut creatio actiua, conſeruatio, & gubernatio rerum naturalium: aut in rebus gratuitis motio per auxilium, & actiua iuſtificatio impij (id eſt, imperium Dei, quod quatenus infert effectum ad

rum. Nec vero reipſa negant tēpus diſcretū, & Angelum ſemper moueri in tempore Scot. 2. d. 2. q. 11. Gab. q. 3. Mai. q. 8. Greg. d. 6. q. 3. art. 2. Marſil. q. 7. ar. 3. poſt con. 1. ſed hi putant ſatis eſſe noſtrum tempus pro menſura motus Angelorum. & dum admittūt fieri, vt Angelus in tota hora fuerit in cœlo, & in inſtanti temporis terminatiuo ſit in terra (quod Cai. & Thomiſtæ admittunt cū D. Th. 1. p. q. 113. ar. 6. ad 3. ſecundum correſpondentiam temporis noſtri ad Angelicum) falſo infert Sco. & alij Angelum moueri in inſtanti tēporis noſtri. Cur autē Angelus qui æuo menſuratur, non videat quæ ſunt in tempore futuro? probat D. Tho. 1. p. q. 57. ar. 3. & Patres Hieron. Cyr. Theodo. & glo. in id Eſai. 4. annunciate quæ ventura ſunt. Ratio eſt, quia cognitiones Angeli præter cā quaſe naturaliter intelligit, menſurantur tempore ſucceſſiuo: & ſpecies infuſæ, non repræſentant res ipſas, niſi actu ſint. vid. Molin.
x in concord. ſup. 1. p. q. 14. diſp. 10. & 47. fin. [x] Sup. cit. R. [y] Ratio
y naturalis docuit Philoſophos, & varijs rationibus id probat D. Thom. 1. cont. gent. c. 66 Plato, ait, apud omnes ſignum fuit diuinitatis præſcire futura. Plutar. li. de Philoſophia. Aegypt. hæc eſt Dei beatitudo vt ſcientia præoccupet quæcumque fiunt. bene Aug. 5. ciui. c. 9. confiteri Deum eſſe, & negare præſcium eſſe futurorum, inſania eſt, & carpit Cicero. qui vt homines faceret liberos, fecit ſacrilegos. vide. c. 10. & lib. 13. Trin. ca. 7. & 13. de fide ad Pet. c. 32. 33. & alia ex eo refert Torren. lib. 2. conf. ca. 3. §. 6. Dionyſ. c. 7. diui. nom. Nyſſen. lib. 8. ſuæ Philoſophiæ. Tertul. cont. Marcian. ſciētia Dei tot habet teſtes, quot fecit prophetas. vid. Iuliū Syreniū. lib. 2. & 8. de fato. & id de fide probant Theol. cum Mag. 1. d. 38. 41. D. Tho. 1. p. q. 14. ar. 13. vbi recent. Molina. q. 14. diſp. 1. & 50. ex Scripturis, Eccleſia. 23. oculi Domini, & 39. opera omnis carnis. Sapien. 8. ſigna. Pſal. 138. intellexiſti cogit. Eſai. 41. annuntiate quæ ventura. 42. quæ prima. 48. prædixi tibi Daniel. 13 noſti omnia. Ioan. 14. nunc dixi. Ro. 4. vocat ea quæ non ſunt. Hebr. 4. non eſt inuiſib. creatura. Caſtro. & Medices,
z verb. præſcientia. [z] Communis Theol. quia videre intuitiue pertinet ad perfectionem ſcientiæ, & eſt noua veritas propoſitionis, vt ly eſt, exercet exiſtentiam in re. D. Tho. 1. p. q. 14. ar. 15. ad 2. q. 13. at. 7. ad 3. Suar. 3. p. q. 10. ar. 4. dub. 16. §. 2. Caiet. 2. 2. q. 83. ar. 11. ad 2. Soto d. 49 q. 3. ar. 2. Ferr. 2. cont. gen. c. 59. (qui tamen dicit oppoſitum eſſe probabile propter locum D. Tho. 1. p. q. 107. art. 1. ad 3.) & doct. qui negant res futuras eſſe præſentes Deo ab æterno. & quidam dicunt animam Chriſti videre in habitu omnia aut multa ex poſſibilibus creaturis, quas actu non conſiderat, niſi Deus nouo modo ſe uniat intellectui vt ſpeculum voluntarium, & anima ceſſet ab aliarum uiſione: tenet Bonau. 3. d. 14. ar. 2. q. 3. Scot. q. 2. Marſil. q. 10. ar. 2. quod licet falſum ſit, ſeruit
a propoſito. [a] Generaliter de immutabilitate Dei ex Scriptura & patribus probatum eſt. §. 1. Q. & eam ita admittunt Philoſophi, ut quidam dixerunt Deum quaſi ſimplici emanatione creaſſe omnes gradus creaturarum ab æterno ne admittant mutationem qua libere vult creare in tempore. vid. Ferr. lib. 2. cont. gen. c. 81. col. 10. fin Egid. tract. de eſſe & eſſentia. q. 2. & Socin. 12. meta. q. 15. cont. Auerr. qui ſaluant creari de nouo animas ſecundū Ariſt. abſque Dei mutatione: quia poſita tali embryonis diſpoſitione, naturaliter, anima emanat à Deo. ſed reuera Ariſto. & boni philoſoph. agnoſcunt Deum libere prouidere & creaſſe res, ut dicetur inſ. cap. 5. Id uero fit per creaturæ mutationem ex libera uolitione & actione Dei, quæ eſt æterna & immutabilis, vt probant Theol. cum Mag. 1. d. 39. D. Tho. 1. p. q. 19. art. 7. 1. & ad 4. idque admiſſa etiam opinione Caiet. ead. q. 19. art. 2. & 3. p. q. 1. art. 1. vbi Fr. Medin. in prolog. q. 2. Ferrar. 1. cont. gen. cap. 75. cum D. Tho. 1. d. 44. ar. vlt. & Greg. d. 46. q. vni poſt concl. 6. Bonau. d. 39. at. 1. q. 3. Duran. q. 1. Egid. q. 1. & 2. Greg. & Gabr. q. vnic. Palac. 1. d. 38. 2. q fi. quod actus liber in Deo dicat perfectionem poſitiuam, quam tamen Deus potuit libere non habere ab æterno.

quam-

extra, nocatur operatio tranſiens) non mutatur: ſed per eam Deus ab æterno voluit, vt effectus in tempo-
b re fieret. [b] Hæc pertinent ad ipſius Dei eſſe, immutabilitatem, & æternitatem durationis. Nunc dicen-
c dum eſt de attributis [c] vt de intellectu, voluntate, & potentia executiua, & de iſtarum potentiarum perfectione.

3 In nobis & Angelis potentia & illius perfectio, vt intellectus, habitus ſapientiæ, ſpecies intelligibilis & actus intelligendi eſt qualitas: ſed hęc omnia in Deo ſunt ſimplex eius ſubſtãtia ſeu forma. Hęc forma Dei ex quatuor rerum gradibus habet ſupremum: nec enim eſt forma corporalis aut ſenſitiua, ſed intelligibilis in actu, intellectiuaque & intelligens actu: atque ita ſubſtantia Dei eſt ſuum intel-
d ligere. [d] Nam ex ſubſtantijs viuentibus illa quæ recipit ſpecies abſtractas à materia, ſeu ſpecies intentio-
e nales, habet cognitionem: [e] & quanto ſubſtantia eſt immaterialior, tanto eſt magis cognoſcitiua: & in ſeparatis à materia, id eſt in Angelis, idem eſt intelligibile actu, & intel-
f lectus in actu, [f] atque ita naturaliter Angelus ſemper aliquid intel-
g ligit. [g] Secundo, in intellectu Dei
h eſt formaliter ſcientia, [h] cum hæc ſit perfectio ſimpliciter: & ſolus Deus ſeipſum qui omni ratione eſt infinitus, infinite comprehen-
i dit: [i] & per eſſentiam diuinam, quaſi per ſpeciem intelligibilem cognoſcit in ſe infinitas creaturas, gradus perfectionis ſe inuicẽ excedentes, quas eminenter habet, &
k facere poteſt. [k] Adſunt in mente diuina Ideæ: eſt autem idea in homine, ratio obiectiua (ad modũ verbi) intra intellectum ad quam artifex
l attendens efficit exemplatum. [l] Poſita diuinæ voluntatis ac prouidentiæ determinatione, aut permiſſione, Deus ab æterno videt, quæ vel ſolus in tempore eſt creaturus, vel bona quæ per cauſas ſecundas naturales, contingentes, aut liberas fient in aliqua temporis differentia: & videt mala moralia quæ per homines Deo permittente fient li-
m bere in tempore, [m] quorum Deus autor non eſt. Scire enim omnem veritatem etiam in malis, eſt perfectio intellectus.

De modo quo Deus certo cognoſcit futura.

4 Qua ratione & modo res quæ nobis adhuc ſunt futurę, dicantur æterno Dei videntis oculo præſentes, non vno & eodẽ modo Theo-
n logi explicant. [n] Qui non admit-

quamuis iuniores Thomiſtæ hanc ſententiam reijciant. At ſi abſque vlla mutatione creaturæ, Deus in tempore de nolente fieret volens, & amans iuſtum, aut è contrario de volente nolens, eſſet in Deo mutatio ſaltem moralis, vt ex doctrina D. Tho. 1. 2. q. 113 art. 2 probat Ferra. 1. cont. gent. cap. 83. quia volitio eſt actus in Deo. At ex eo quod de nouo factus eſt homo per mutationem humanitatis, non muta-
b tur Deus. [b] Caiet. cum D. Tho. 1. p. q. 46. art. 1. ad 10. quidã vero Nominal. actum & actionem liberam Dei ponũt circa obiecta, vt ſequatur hic aut ille effectus in creaturis, nec admittunt actum liberum poſitiue eſſe in Deo, de quo Greg. & Henricus. in 1. d. 46. vt actio tranſiens eſt in paſſo ſine mutatio-
c ne agentis. [c] Vt Ariſtot. hoc ordine agit de prædicamẽtis. 1. de ſubſtantia. 2. de quantitate, ratione cuius ſubſtantia eſt in loco: & de quantitate ſucceſſiua quæ eſt duratio: de vnitate & numero, qui conſtituit quantitatem diſcretã. 3. de attributis qualitatibus, quales in re ſpirituali ſunt intellectus & volontas cum ſuis actibus. Prouidentia, prædeſtinatio, potentia executiua, & beatitudo elicitur præcipue ab actu intellectus, ſed includit ſimul actum voluntatis. 4. De relationibus perſonarum: quæ non derogãt vnitati eſſentiæ potentiæ & actus. Ita D. Tho. agit. 1. de perfecta Dei ſubſtantia. 2. vice quantitatis, de infinitate Dei. 1. p. q. 7. & quod ſit in omni loco. q. 8. de æternitate durationis. q. 10. de vnitate ſine numero. q. 11. 3. de prædictis attributis, & de actibus illorum quę in nobis ſunt qualitates. Simili ratione agit de ſubſtantia Angelorum. 1. p. q. 50. & quod non habet quantitatem molis ſed virtutis. q. 52. de loco. q. 53. de attributo intellectus. q. 54. de voluntate. q. 59. de prouidentiæ
d executione & gubernatione. q. 103. ar. 6. q. 110. & ſeq. [d] Caiet. & recent. cum D. Tho. 1. p. q. 14. art. 4. q. 54. art. 1. vbi recent. & 1. cõtra gent. cap. 47. Henri. ſum. art. 54. q. 3. & quodlib. 6. q. 1. de fide. quia Deus eſt purus actus: & vt eſſe fluit à forma, ita intelligere à forma intelligibili in actu. quare male Gabriel. 1. diſt. 35. con-
e tendit hanc non eſſe eſſentialem, Deus eſt ſuum intelligere. [e] Vt ſubtiliter Caiet. colligit ex Ariſtot. 3. de anima, & D. Thom. 1. p. quæſt. 12. art. 1. quæſt. 79. art. 1. ad 4. vbi Caietan. art. 2. col. 3. ſiu quæſt. 89. art. 1. col. 3. Ferrar. 1. contra gent. cap. 44. (ſed Sylu. in conflato. 1. par. quæſt. 14. artic. 1. ait fruſtra Caiet. inueniſſe tot ſubtilitates.) quia iuxta Ariſtot. 3. de anima cap. 5. text. 37. 12. & vbi Auerr. immaterialitas eſt ratio cognoſcendi, loquitur in ſubſtantia viuente, quæ in potentia recipit formas intentionales vt transformetur in rem cognitam. D. Thom. 1. par. quæſt. 14. 1. q. 80. 1. quæſt. 84. 2. quodlib. 8. art. 4. Caieta. 1. par. quæſt. 12. art. 2. Ferr. ſup. commentum in 1. diſt. 35. Durand. quæſt. 1. Capr. Palac. & id agnoſcit Platon. & ſæpe ait Dionyſ. c. 11. & toto lib. cœl. hierar. & cap. 7 Diu. nomi. & ſcribentes in lib. 3. de anima. Hinc ſoluitur argumentũ de aere aut vitro recipiente ſpecies intentionales, & tamẽ non cognoſcit. Ratio, quia non eſt res viua, nec ſibi recipit vt trãſ-
f formetur in rem cognitam. [f] Ariſt. 12. metaph. hoc dixit de intelligentijs, quia falſo putauit eas eſſe puros actus, & ſemper intelligere omnia. Nam in illis intellectus, ſpecies intelligibiles & ipſum intelligere ſunt accidentia. 1. p. quæſt. 54. Sed Ferrar. & Caiet. dict. quæſt. 12. art. 2. exponit quod intellectus in actu ſit ipſum intelligibile actu, quia per eandem numero formam (id eſt, per ſpeciem intelligibilem) vtrumque ſit in actu. ac ſi duæ materiæ haberent eandem numero formam, conſtituerent vnum tam-
g quam partes eiuſdem rei. [g] Angelus ſemper aliquid intelligit (ſaltem ſeipſum & Deum) & anima Chriſti per ſpecies infuſas. Suar. 3. par. quæſt. 11. §. 5. dub. 28. §. 1. At Victor. in prælect. 1. p. q. 58. 1. cum Greg. 2. d. 11. q. 1. putat probabile quod poteſt angelus ceſſare ab omni cognitione. Impoſſibile vero eſt creari ſubſtantiam ſpiritualem, quæ de ſe non ſit intellectiua, cum ſit immaterialis, iuxta dicta lit. F & in ſupremo gradu entis. Nam doct. eſt Aug. 14. Trinit. diſtinguunt quatuor gradus rerum ſeu perfectionum, qui omnes reperiuntur in homine, vt ait vterque Greg. & dom Aug. 12. Geneſ. ad lit. c. 10. non audet determinare eã difficilem quæſtionem: an ſit vlla res quę ſolo intellectu cerni poſſit (id eſt ſpiritualis ſubſtantia) & tamẽ non intelligat. non dubitat quin omnis ſubſtantia ſpiritualis ſit intellectiua: ſed an ſemper & neceſſario aliquid actu intelli-
h gat? [h] D. Thom. 1. p. q. 14. 1. vbi recen. colligũt ex ſcriptura & patribus. Clem. Alex. 5. Strom. Nyſſen. lib. 8. Philoſoph. ſeu de prouidentia. c. 6. Hilar. 9. Trin. poſt med. Nec obſtat quod in nobis ſcientia eſt per diſcurſum ex cauſa in effectum: quia ſatis eſt vt Deus vel Angelus in cauſa cognoſcat effectum ſeu concluſionem. 1. p. q. 14. 7. q. 58. 3. quod vero Hierony. ait in id. Abac. 1. mundi ſunt oculi tui, eget explicatione. & bene loquitur in id Matth. 10. nonne duo paſſeres. & illum explicat Mag. 1. d. 39. Sixtus. lib. 5. biblioth. c. 257. Nec in Deo eſt habitus ſcientiæ, vt multis probat D. Thom. 1. cont. gent. ca. 56. nec ſcientia in eo dicitur metaphorice aut caſualiter (vt quidam putant apud D. Thom. de verit. q. 2. 1. c. & ad 5. eo modo quo in Deo dicitur ira) ſed formaliter: ſicut eſt bonitas & potentia, quæ ſunt perfectio ſimpliciter.
i [i] Sup. §. 1. N. recent. probant cum D. Tho. 1. p. q. 12. 7. q. 14. 3. & 3. p. quæſt. 10. 2. vbi Suarez. dubio. 26. ex 1. Corinth. 2. Spiritus
k omnia ſcrutatur etiam profunda Dei. [k] D. Tho. 1. p. q. 25. 2. potentiam Dei eſſe infinitam, & quolibet angelo dato poteſt facere perfectiorem in infinitum ſyncategorematicè. & inſuper naturalibus caritas, uel lumen gloriæ poteſt augeri in infinitum. 2. 2. q. 24. 7. Quod ſi Deus non produceret, aut non poſſet facere creaturas, non haberet ideas illarum, & tamen illas comprehen-
l deret per infinitam ſcientiam. [l] Inf. §. 6. Y. Aug. ſæpe cum Plat. agnoſcit ideas in mente diuina. & quia idea hominis concipitur præciſe, vt eſt obiectiua ratio intelligendi aut faciendi ſolum hominem, non eſt nuda eſſentia diuina quæ extenditur ad omnia, ſed cointellecto reſpectu rationis, per quem refertur ad ſolum hominem. nec tamen idea eſt res limitata, ut bene Henric. ſumm.
m ar. 68. quæſt. 5. lit. X. de quo inf. cap. 8. [m] Creati. §. 1. Y. [n] Sunt
n quatuor ſententiæ. 1. quod omnia futura libera nõ aliter poſſunt certo cognoſci à Deo, quam quia ſunt præſentia in æternitate. Ferra. 1. contra gent. cap. 67. Cathar. opuſc. de prædeſt. Egid. Marſil & Cartagen. inf. Q. huic interdum fauet D. Tho. ſed eam realem præſentiam rerum ab æterno, (eo modo quo Caietan. explicat inf. R.) pauci admittunt. Secunda ſententia, Deum præſcire in cauſis. inf. P. & §. 7. D. Sed quia in ſolis cauſis creatis libera electio noſtræ voluntatis non habet determinatum eſſe aut determinatam veritatem: recte tertia & communis ſententia ait ad certam

tam

tunt Deum ante præuiſam noſtræ volūtatis liberam cooperationem, prędefinire immutabiliter ſingulas hominum bonas operationes ° hi negant eas à Deo præſciri in prędefinitione: ſed alia ratione nouit. Nam has operationes vt adhuc latent in libera voluntate hominis, aiunt illum certo prępſciturum, qui comprehenderet concurſum cauſarum creatarū, etiam in futuris conditionatis, per quas voluntas prædeterminanda videtur. ᵖ At quia D.Tho. & plerique Theolog. cum Patribus aiunt res futuras eſſe Dei oculo videntis ab ęterno prępſentes. ᑫ Quidam ex Thomiſt. cum Caietan. aiunt, Dei ſubſtantiam, cū ęterna ſit (ſi nudè & precisè operatione concipiatur, ac ſi nihil intelligeret) ab ęterno coexiſtere realiter rebus futuris: & rurſus res nobis futurę dicūtur coexiſtere Deo ab ęterno, quia in nunc ęternitatis (quod eſt indiuiſibile, ſemperque pręſens ſecundum ſe totum) coexiſtunt. Quam explicationem alij Theolog. & multi ex Thomiſt. nō admittunt. ʳ ſed Caieta. vt ſoluat argumēta, negat hinc ſequi in ęternitate, quę eſt inadęquata menſura rerum temporalium, admitti contradictoria ſimul uera: ˢ quia Adā pręteritus, aut Antichriſtus futurus non eadem ſed diſtincta ratione uirtuali coexiſtentię habet eſſe aut non eſſe in ipſa ęternitatę. Hęc ſubtilis & difficilis Caietan. explicatio non habetur apud Patres, & D.Thom. expreſſa: nec pro ſaluanda infallibili Dei pręſcientia eſt neceſſaria: nec uidetur uera, niſi pręmiſſa diſtinctione ſequenti explicetur.

§ Vna ex duabus rationibus ſubſtantia ſpiritualis dicitur pręſens, aut coexiſtens corpori. ᵗ Primo, Dum per operationem ſeu applicationē uirtutis adeſt ſubſtantia eius intime & indiſtās intra corpus cui aſſiſtit, & quod aſſumit aut mouet. Secundo, Dum angelus aut homo res loco diſtantes habet realiter præſentes ſibi obiectiue, & coram oculis eas intuetur: cum tamē ſubſtantia hominis aut Angeli nō adſit in loco rei uiſæ. Ita Deus in rebus creatis adeſt intimo illapſu per eſſentiam: magiſque adeſſe & habitare dicitur per gratiam in anima iuſta, aut per unionem hypoſtaticam in humanitate aſſumpta. In rebus futuris: quæ nondum in tempore nec ab æterno habent ullum eſſe reale, non ita per eſſentiā adeſt, & coexiſtit Deus nude ſecūdum ſubſtantiam conceptus. Oculo tamen æterno Dei res nobis futurę dicuntur realiter præſentes obiectiue: quia oculus Dei, quaſi ex alta turri cōtemplatur futura ᵘ (cum ſit ſupra tempus & ſupra lo-

tam cognitionem inter cauſas cognitas neceſſario includi primam cauſam in bonis, quæ eſt prædeterminatio diuinæ voluntatis. & Id fatetur etiam Dur. & Scot. In peccatis vero voluntas Dei permiſſiua. Quarta Gregor. Cordub. infra c.4.B. & quidam recent. aiunt in ſigno rationis ante omnem actum liberum diuinæ voluntatis præſciri certo futura omnia. quia propoſitio de futuro vera, ab æterno fuit vera, quamuis per impoſſibile Deus illam propoſitionem non prædeterminaret. Dei vero ſcientiam propter infinitam eminentiam ſcire omnes veritates in ſeipſis, etiam ſecluſo ordine ad cauſam proximam aut primā.
° Ve Deus nō prouidet actum moralem peccati. inf.ca. § 3. ad 6. ita quidā negant prædifinire bonos liberos act⁹, ſaltem aliquos: de quo inf.c.4. §. 1. G.
p ᵖ Dicetur inf.ca 4. §. 1. D. & §. 2.
q ᑫ Aeternitatem comprehendere omne tempus aiunt paſſim patres. & Deo nihil eſſe futurum cit. §. 2. R. & agnouit Plato & alij Philoſop. vt refert Viues. 11. ciuit.c.6. & Paſſim Auguſt. & Anſel. quod Caiet. 1.p.q. 14. art. 13. explicat vt nos in textu. Idē Ferr. 1. cont. gent. c.66.67. & tribuit D. Tho. in prædictis & alijs locis. Richard. 1.d.38. art. vnic. quæſt. 5. (quamuis d. 39. art. 1.q.1. dicat problema eſſe de hac præſentia in æternitate) Egid. diſt. 38. q. vnic. p. 2. & opuſc. de prædeſt. c. 2. & 3. Marſil. 1. q. 40. art. 2. p. 3. maxime in ſuppoſ. 6. & ad 6 principale. (& Capr. 1. d. 36. q. 1. d. 38. q. 1. dicit probabile & ſoluit argum.) Viguer. c. 10. §. 20. verſ. 1. & pro ea referuntur Alber. Vdalric. Henric. & Vega ſuper concil. Trident. Abulen in Ioſue. 11. q. 68. 76. Viues. 5. ciuitat. cap. 9. Cathar. de clauibus, pag. 36. de prædeſt. cap. 2. & ſeq. Cartagena, diſcipulus noſter de prædeſt. diſcur. 4. Eandem de futuris ſcientiam viſionis, animæ Chriſti per ſcientiam etiam infuſam tribuit Caiet. 3. part. quæſt. 11. ar. 1. ad 3. dub. 2. vbi Suarez; ex antiquioribus Hugo tract 1. ſumm. ſentent. cap. 12. Boet. 5. cōſola. proſa 6. Simon de Caſſia de myſte. Verbi Incarnati. c. 22. 23. Greg. 20. moral. c. 24. Anſel. de caſu diabol. cap. 21. lib. de cōcord. prædict. prædeſt. & lib. arb. lib. 1. cur Deus homo cap. 18. Beda to. 8. lib. quæſt. q. 13. Proſper. & Hilar. epiſt. ad Auguſt. quæ habentur tom. 7. Auguſt. ante lib. de prædeſtin. Sanct. & de alijs locis
r Auguſt. vide Torren. lib. 2. confeſſ. c. 3. §. 6. ʳ Caietan. quæſt. 14. art. 13. Ferr. & quidam recent. Bañes d. q. 14. art. 13. vbi Zumel. dub. 1. concluſ. 3. At Capr. ſup. licet eam explicationem Caiet. refert tamquam D. Thomæ, ſubdit multis videtur impoſſibilis: & ego non penetro, nec intelligo illam. Et probatur. Si Deus nunc annihilaret animam Chriſti aut alterius beati, quæ nunc in Verbo videt Antichriſtum, certe entitas huius animæ & ſuæ viſionis beatæ nunquam fuiſſet ſimul in reipſa cum Antichriſto futuro: & è contrario Antichriſtus dum ponetur in re, non dicetur eſſe ſimul cum ea anima iam diu annihilata. quare illa explicatio Caiet. vere non eſt D. Thom. nec aliorum iam citatorum, & ita illam negant ex Thomiſtis Hiſpal. 1. diſt. 38. quæſt. 1. Capreo. q. 2. Herue. quæſt. 1. art. 3. Palac. quæſt. 2. Argent. q. vnic. ar. 2. ratione 3. Aureo. apud Capr. quæſt. 2. Egid. q. vnic. & opuſc. contra corruptionem doctrinæ D. Thomæ art. 4. Syluest. conſl. 1. p q. 14. ar. 13. Molina. concord. quæſt. 14. diſpu. 43. & cæteri omnes ex non Thomiſtis de quibus ſtatim lit. X. Cordub. lib. 1. quæſt. 55. dub. 8.

Idem Capr. q. 1. conclu. 6. & 7. cum D. Thom. in 1. d. 40. Bonau. art. 2. quæſt. 1. nu. 24. Egid. q. 2. Argent. q. vnica. art. 3. ad 6. cont. 1. concl. & ad 1. pro Cicer. & plane D. Tho. 1. cont. gent. c. 67. ratione. 3. verit. q. 6. ar. 3. quare præſciret Deus futura, licet non eſſent realiter præſentia, fatetur Caiet. 1. p. q. 57. 3. q. 14. art. 13. fin. cum D. Tho. ibid.
s fin. corp. ˢ Caiet. 1. p. q. 14. art. 13. admittit hanc prop. Nunc & ab ęterno oēs creaturæ coexiſtūt Deo (vt ly nūc denotet nunc æternitatis, quod ſemper eſt præſens ſecundum ſe totum. non autem vt denotet noſtrum tēpus aut inſtā eius) Idē indicat D. Thom. ibi. & q. 57. 3. q. 86. 3. & 4. & alibi. Ferrar. 1. cont. gent. ca. 66. 67. Capre. 1. d. 37. q. 1. d. 38. q. 2. Egid. d. 38. q. vnic. p. 2. Richard. q. 5. & quodlib. 3. q. 1. Marſil. 1. q. 40. artic. 2. ante ſolut. argum. Cathar. opuſ. de pſcientia & prouid. ca. 2. & ſeq. Molina concord. diſpu. 46. 47. Nec valet Adā in nunc æternitatis eſt (vt in menſura inadæquata) ergo Adam nunc eſt. Quia arguitur à non reſtricto ad reſtrictum affirmatiue. Secundo non valet. Adam habet non exiſtentiam in æternitate, ergo Adam non eſt, &c. quia ſignificat nullo modo eſſe in æternitate. vt non valet, in hoc anno ſunt non dies, (nempe quia ſunt noctes) ergo non ſunt dies. Tertio. Petrus in æternitate eſt currens & eſt non currens. nec ſunt contradictoria, quia non eodem, ſed diſtincto modo (ſecundum virtualem latitudinem coexiſtentiæ) ad ſunt in æternitate. Id limitat Fer. c. 66. Palac. vero. 1. d. 38. q. 2. damnat. Molina. diſput. 46. ait per verbum de præterito eſſe falſam. futurum coexiſtit Deo ab ęterno. At hæc difficultas de cōtradictorijs in ęternitate ceſſat, ſi coexiſtentia rerum reſpecto oculi diuini explicetur vt infra §. 5.
t ᵗ D. Tho. 1. p. q. 8. art. 3. cor. & ad 4. & Doctor. cum Mag. 1. d. 37. diſtinguunt ratione tres modos, quibus Deus eſt in rebus per eſſentiam, præſentiam & potentiam. Primo, per potentiam (de qua nihil ad propoſitum) corpus Chriſti etiam in triduo, vbi erat ſine ſenſu & præſentia viſiua, poteſt operari in loco diſtanti vbi non adeſt ſubſtantia eius: & ſacramentum aut conſecratio panis attingit contactu virtutis rem loco diſtantē ſup. lib. de ſacram. c. 16. §. 1. Deus in infinito loco imaginario dicitur late adeſſe per potentiam quia ſine ſui mutatione poteſt ibi producere res. Recent. quidam & Zumel. 1. par. quæſt. 8. art. 2. At vere in loco imaginario aut in creatura poſſibili quæ nunquam erit, non adeſt ſubſtantia Dei aliter, quam quia Deus eſt in ſeipſo. Quia creatura poſſibilis non habet aliud eſſe quam in Deo vt in cauſa exemplari & effectiua. Secundo, res futura dicitur præſens oculo Dei, & res præſens oculo Angeli diſtantis: nec oportet vt in ea adſit per eſſentiam, vt explicatur in textu. Tertio, per eſſentiam adeſt Deus per circumceſſionem, de qua in procem. lib. de euchar. & in rebus quæ habent verum eſſe. & Angeli ſubſtantia adeſt in loco limitato per contactum & applicationem virtutis: corpus Chriſti ſubſtantialiter adeſt in cœlo & in euch. ſup. libro de euchariſt. cap. 20. §. 2.
u ᵘ Quo exemplo ad declarandam præſentiam realem obiectiuam, frequenter vtitur D. Tho. & in 1. Perther. cap. 9. & Cathar. de præſentia. Nec oportet fingere cum Caietan. vt res futura quaſi retrocedat & adſit realiter ab æterno, vt Deo coexiſtat. Sed Deus infinitum oculum ſuum

exten-

extendit vſque ad futurum, quia præſenter, id eſt, præ ſe, & præ oculis habet etiam futura, in quibus nondum adeſt per eſſentiã, vt dictum eſt. [x] Exceptis Caietan. & paucis, hanc tenent Thomiſtæ etiam. R. in ſ. Syluest. Heruæ. Capr. Hiſpalen. Palac. Egidius, Molin. Cordub. lib. 1. q. 55. dub. 8. Dur. 1. diſt. 38. q. 3. nu. 9. & 23. Okam. diſt. 38. & Nominales ac Scotiſtæ. Gabriel. q. vnic. Aureo. Gregor. q. 2. ar. 2. & plane. Scot. d. 39 q. vn. vbi Bonau. ar. 2. q. 3. Nicol. Nyſ. tract. 1. reſolut. Theolog. p. 3. portio. 1. q. vnic. Rada 10. 1. controuer. 30. a. 3. & 4. Albert. ſumm. de homin. 1. p. trac. 16. q. 61. mem. 5. & 6. ſi. q. 63 mem. 2. ad 3. Marſil. 1. q. 40. art. 2. concl. 4. ad hn. & ad 2. contra. 7. concl. & in 3. par. art. 2. ſuppoſ. 5. ad 6. & citant Auguſt. 5. ciui. ca. 9. Boet. lib. 4 & 5. de conſolat. Anſel. de concord. præſcitiæ & libe. arb. de quibus inf. c. 12. § 3. N. & c. 12. § 3. M. ſentit Xuar. 3. p. q. 11. art. 1. dub. 27. §. 2. col. 3. ſed non explicat nec citat autores. Hanc præſcientiam Dei, quę obiectiue terminatur ad rem & veritatem, non vt latet in cauſa, ſed vt eſt in ſeipſa, vocant viſionem, nõ vt latet in cauſa, ſed vt eſt in ſeipſa, vocant viſionem intuitiuã, Okam. Gabr q. 2. ar. 2. & in prolog. q. 1. dub. 5. Greg. d. 38. q. 2. quãuis negeor dici intuitiuã, Durand. in prolog. q. 3. Scot. 1. d. 38. in 2. d. 3. q. 9. & citat Auguſt. 11. Trinit. cap. 4 & 5. ſed ſane Auguſt. ſæpe eſt pro nobis. vid. inf. c 4. §. 1. B. ca. 5. G. [y] Sup. cit. §. 3. K. Alexand. 1. p. q. 23. memb. 3. ar 4. memb. 4. ar. 3. Deum per ideã tanquam per obiectiuam ſpeciẽ (ad modum quo verbũ eſt id in quo intelligimus: & poſita determinatione diuinæ voluntatis) videre rem ipſam præſentem aut futurã. Bonauen. 1. diſt. 30. ar. 2. q. 3. Cordub. lib. 1. q. 55. dub. 8. cum Henric. & Ioanne de Medin. Compluten. in lectur. neque id negat. D. Thom. 1. p q. 14. art. 13. videt ab æterno res præſentes, non ſolũ ea ratione qua habet rationes rerum apud ſe, id eſt, ideas. vbi Caiet. & q. 57. 3. Capreo. 1. d. 38 q. 1. Egid. q. 1. ar 2. ad fin. q. 2. art. 1. qui falſo citatur in oppoſ. [a] Ipſum (eſt) ſecundum adiacens, vt exercet durationem rei, & ſignificat veritatem propoſitionis, nõ repræſentatur per ſpeciem Angeli aut ideam Dei, nec cognoſcitur vt obiectum, ſed vt modus conſequens cognitionem Caieta. 1. p. q. 57. a ad 2. vbi D. Tho. Capr. 2. d. 3. quæſt. 2. Marſil & ſentit Egid. tract. de cognitione Angel. q. 9. ad 6. & 10. vt oculus videt rem eſſe, ſed non format propoſitionem: præſertim ſi viſio fieret extramittẽdo, oculus non videret ipſum eſſe, niſi vt modum rei. quod male impugnat Ferra. 2. contra gent. cap. 58. col. penult. ſed ſpecies in noſtro oculo aut intellectu Angeli, vt repræſentet rem eſſe, requirit (vt conditionem ſine qua non) quod ſit quædam relatio præſentiæ inter rem & ſpeciẽ. D. Tho. 1. p. q. 64. 1. ad 5. de verit. q. 8. ar. 12. ad 8. [a] Citat §. 4. N. pro prima ſententia. Ferr. Cathari. Egid. Marſil. Cartag.

eum operatio ſeu viſio Dei, quæ æternitate menſuratur) & oculus Dei infinite perſpicax percurrit omne tempus diſtans (vt oculus angeli percurrit ſpatium, & attingit rem loco nimis diſtãtem) & Deus pertingit ſua viſione intuitiua vſque ad rem, quæ in propria temporis menſura ſit, & habet ſuum reale eſſe præſens obiectiuę: vt res loco diſtans obijcitur præſens notitiæ intuitiuæ Angeli: in qua tamen re & loco non adeſt ſubſtantia Angeli. Viſio enim intuitiua requirit realem rei præſentiam, tum in tempore præſenti ſeu ſuperiori menſura: tum præſentiam ſubſtantialem rei in aliquo loco aut ſitu.

6 Hanc ſententiam D. Thomæ ſic explicatam ſequuntur ferè omnes Doct. [x] Et inquirunt per quã rationem præſentetur Deo res futura? Ratio & quaſi ſpecies intelligibilis, per quam diuino intellectui res futura repræſentatur, eſt ipſa Dei eſſentia, quæ eminenter continet omnia: ſeu idea, quæ adiuncto reſpectu eſt in mente diuina [y] purã idea hominis cum quodam reſpectu rationis determinatur, ut ſolius hominis ſit repræſentatiua aut effectiua: & reſpectu magis limitato ſi concipiatur, dicitur idea rei ſingularis, & repræſentat Petrum eſſe, aut actum humanum eſſe, quatenus poſt uolũtatis & potẽtiæ diuinæ determinationem, eſt ſimilitudo & cauſa ut Petrus aut eius actus humanus ſit. [z] Quidam tamen aiunt, præciſa reali ipſius rei extra ſuas cauſas præſentia & coexiſtentia in ęternitate, futurum nõ pręſciri in idea diuina tamquam in ratione cognoſcendi. [a] At reuera præſcit Deus poſito eo fundamẽto in re, per quod propoſitio de futuro eſt determinatè vera: ab eo enim quod res eſt in ſe ipſa, aut in aliqua illius cauſa determinata, propoſitio aſſertiua de præſenti aut de futuro, dicitur determinate vera.

CAP. IIII.

De futuris cõditionatis an poſſint certo præſciri in concurrentia cauſarum?

§. 1. An propoſitio de futuro contingenti ſit in omni ſigno rationis determinate vera.

4 *De attributo diuinæ voluntatis, & de prouidentia.*

5 *Quid ſenſit Ariſt. de prouidentia, de fato, & ſitu aſtrorum.*

6 *Conditionatorum quorundam præſcientiam circa hominem in communi prouidentia relictum, non ſatis eſſe ad rationem prædeſtinationis.*

VTrum futura omnia conditionata poſſint certo præſciri? Quidam iuniores aiunt Deum, ea etiam ratione præſcire electiones voluntatis noſtræ, quæ de facto erunt: quia per ideam, præſcit in cauſis creatis, quid noſtra voluntas, poſito nec impedito tali præuio cauſarum & circunſtantiarum concurſu, ſit volitura? idque poſito tantum ex parte Dei generali concurſu, ac ſi ageret ex neceſſitate naturę. Eamque pręſcientiam eſſe infallibilem, etiam ſecluſa reali rerum pręſentia in ęternitate. [a] Quidam addunt veras eſſe propoſitiones de futuro in ſigno rationis, antequam concipiatur vlla diuinę voluntatis prędeterminatio, & pręſciri in ſeipſis: [b] licet per impoſſibile Deus quarundam bonarum rerum non eſſet cauſa & autor, vt finxit Manichęus: aut ſi Deꝰ ſine vlla voluntate retineret infinitum ſuum intellectum, infinitamque ſapientiam. Angelus uero ita pręſcire non poteſt, vt dicetur. §. 3 Hinc gradum faciunt vt admittant in cauſis pręſciri omnia futura conditionata: [c] nempe quid generaliter, & qualitas electio in voluntate hominum ſequeretur in tali pręuio cauſarum & circunſtantiarum omnium concurſu, ſi Deus abſque prędefinitione cum communi tantum auxilio naturę & gratię concurreret? Et quaſi rem nouam ſe inueniſſe putãtes (Nam in hac antiqua controuerſia non cõfugiunt uniuerſaliter Patres & ueteres Theologi ad conditionatam pręſcientiam, aut ad reflexiuam iſtam prouidentiam) ex eo fundamento nituntur perſuadere, ſaluari Dei prouidentiam ac prędeſtinationem apud ſacram Scripturam & Patres expreſſam, ſi Deus in omnibus aut pleriſque humanis actibus (pręſciens in cauſis creans quid hic aut ille ſibi relictus eſſet electurus aut facturus?)

[a] Sup. [a] cap. 3. §. 5. [b] Sup. cap. 3. §. 4. N. in 4. ſent. §. 6. X. Greg. d. 38. q. 2. art. 2. vbi Okam. q. 4. Cordub. eo. ſup. dub. 8. vide dub. 2. & 3. & quidã tribuunt hãc ſententiã Bonau. Duran. Gabr. q. 1. Heruæ. Cordub. opin. 1. cã tribuit Scoto. 1. d. 39. q. 1. quod tamẽ ille non dicit: ſed q Deus ex altitudine ſcientiæ videt res futuras, non ſolum in prædeterminatione voluntatis tã quã in cauſa, (quæ eſſet cognitio minus perfecta) ſed in ſe ipſis. ſed hoc ſecundum non excludit, quin apud Scotum ratio cognoſcendi ſit idea, cum prædeterminatione diuinæ voluntatis, vt quodl. 9. art. 14. lit. S. T. & alibi explicat. Idẽ tribuit Baſſoli, Greg. d. 38. q. 2. Nicol. de Nyſe. trac. 1. reſolu. Theolog. p. 3. (Molin. refert diſput. 48. & ſeq.) ſic ſalua noſtra libertate Deũ ſcire futura in prædefinitione ſuæ volũtatis fatetur Scoto vtroque loc. & in iiſdem. loc. Lychet. Baſſol. 1. d. 36. q. 1. d. 38. q. vni. art. 2. d. 39. q. vni. art. 3. d. 40. art. 3. Mayro. diſt. 39. q. 3. & 4. & recent. Scotiſt. Nyſe. ſup. Herrera. 1. ſenten. diſput. 15. quæſt. 8. Rada tom. 1. controuer. 30. art. 3. & 4. Ouando. 1. d. 38. propoſ. 3.

[c] Hæc diſputatio de præſentia futurorum conditionatorum a nobis ante 20. annos excitata eſt: & contra votum noſtrum ſuſcepta eſt ſententia in Italia, de qua in textu, vt in gratiam Catharini defen-

approbat tantum earum cauſarum concurſum abſque impedimento. d [d] Quę ſcientia approbationis, Vocatur ab ipſis,& cauſa & prouiden e tia [e] bonorum omnium etiam in ſingulari,cum omnibus ſuis circũ ſtantijs ita ut multi dicantur ab f iſtis. [f] prędeſtinati eo tantum,quia Deus præuidit relictos in communi auxilio iuſtificari, perſeuerare, & decedere in gratia,& bene uſu g ros præparatis remedijs: [g] in eum h finem hæc diſputant, [h] hi autores ut pro libero uſu noſtrę uoluntatis (quem aliter uix ſaluari putant circa impletionem præcepti,aut ui i tationem peccati [i]) dimicare ſe putent contra impium Lutherum.

2 Hæc ſententia non eſt neceſſaria pro aſſerenda hominis libertate,ut dicetur c.6.& 14. & in multis deficit.1.admiſſo rationis ſigno, k [k] (dum Pater generando Verbum intelligit omnem ueritatem, ante liberam uoluntatis determinationem) res quæ dicitur futura nullum habet determinatum eſſe in ſeipſa, aut in ulla cauſa aut permiſsione, in quo eſſe fundetur ueritas propoſitionis de futuro:ergo in eo ſigno concipimus eam propoſitionem quaſi neutram, nec dũ l determinate ueram aut falſam. [l] Cum tamen diſiunctum ex con-

defendant ſaluari multos abſque vera ratione prædeſtinationis antecedentis,cui fauet Egid.1 part.diſt.40. q.1.art.2.dicens prædeſtinationem ſupponere præſcientiam meritorum (idemque de reprobatione dicit q.2.ar.1.) vbi quamuis loquitur de operibus vere futuris,extenditur ad futura conditionata:quia ait præſciri in cõcurſu cauſarum.idem colligitur ex Argent art.3.ad ſextum. cont.1.concl.& ad 1.pro errore Cicer.quia ait quædam futura præſciri in concurſu omnium ſuarum cauſarum. Albert. ſumm.de hom.1.p. tit.16.memb.1.in princip.& memb.6.ſi.& q.63.ar.2.p.1.ad tertium,& alii autores de quibus infra.c.6. qui fauẽt ſententiæ Catharini. Sed reuera Egi. & Argenti. id non aſſerunt vniuerſaliter. Nec Durand.1.diſt.38.q.3.nu.9.& 23.vbi plane fatetur præter cauſas creatas includi determinationem diuinæ volontatis, vt in cauſis præſciantur futura.& falſo citatur Dried. Taper.art.7 & Cordub.lib.1.q.55.dub.8.quia hi admittunt veram rationẽ prædeſtinationis.At ſcriptura interdum de facto prædicit de quibuſdam futuris conditionatis (vt Matth.11. ſi in Tyro & Sidone,Luc.16.ſi quis ex mortuis reſur. non credunt. Ioan.6. excæcat cor.Exod.3.Ego ſcio.Sapientiæ.4.raptus eſt ne. Ezechiel.3.non ad populum. 1.Reg.23. ſi tradent me viri Ceilæ? tradent.vbi Caiet.& Abulen.q 13.quia hi erant addicti Sauli.4 Reg.13. ſi percuſſiſſes,de quibus inf.§.11.V.) Quia in his & ſimilibus prædicuntur cauſæ omnino propenſæ in talem effectum & præparatę: & ſimul includitor conditionata quædam Dei prouidentia cum eo cauſarum concurſu,quod quidam recent.contendunt extendere ad omne futurum liberum conditionatum: vt breuiter perſtringit Suarez.3.p.q 1 art.1.dub.5.§.1.& q.18. art.4.dub.37.§.3.verſ.ſuperell. q.2.ar.2.dub.10 §.3.verſ.dico.1.& ferunt idem tenuiſſe ea noſtra Societate Salmeronem in Matth.c.11.væ tibi Corozain.idem Franciſ.Ribera prælect.in id Matth.fauet Franciſ.Torrian.libello de electione diuina, & à noſtris gloriatus eſt ſe accepiſſe Frat.Alphon.Mendoza. qui id tenet in ſuis quodlib. ſcholaſt.q.7.§.11.qui concluſ.5.& 6.admittit prædeterminationem moralem, quæ tamen non eſt infallibilis & eiuſdem ordinis Auguſt.Frat.Tapia,lib.de incarnatio.q.2.ar.3.& nuper e Societate Ludouic.Molina in coucord q.19.ar.7.diſput.2.& q.23.ar.4.diſp.1.memb.6.& late.q.14.diſput.12.37.& ſequent.47.vſque 50.à quibus accepit Zumel.1.par.quæſt 14.ar.13.dub.8.concluſ.5.& 6.& ar.1.diſput.vnic.& vterque putat rem ita certam vt oppoſitum cenſeant periculoſum. Quæ cenſura de re vniuerſali ante tempus datur. De quibuſdam futuris condit.certum eſt, vt fatentur etiam Taper.ar.7.pag.295.340.Dried.de concord.prædeſtin.fol.21.Franciſ. à Chriſto. tom.1. de incarnat. quæſt.6.ad tertium.Cartagen.de prædeſt.diſc.4.Stapleton.lib.4.cap.8. Ar-
d gent.& alij ſup. [d] Vt citatum eſt.§.4.N.in 2.ſententia.& lit P.&
e affirmant prædicti recent. dum agont de futuris conditionatis. [e] Declaratur inf. §.10.in 3. ſententia vt prouidere dicatur quaſi porro ſeu procul videre Hierony.Oroſius lib.9.de iuſtitia.& pręter illam ſcientiam conditionatorum includit concomitantẽ approbationem voluntatis.fatendum vero eſt preter hoc ijs adultis qui ſaluantur Deum præ alijs conferre maiora dona & efficacia auxilia etiam ex parte potentiæ: & maiori cura cuſtodire illos.vt præter gradum gloriæ,ſi quem haberent ex communi prouidentia,habeant tutiorem viam & vlteriorem gradum. Ita loquentes ſaluant quandam rationem prædeſtinationis,præſertim circa infallibilem conſecutionem finis: & putant hoc poſito facilius ſaluari viam noſtræ libertatis in exercitio, quam ab his qui dicunt omnes actus liberos antecedenter prædefiniri à Deo. In quem finẽ Molina totus incumbit & Mendoza atque alij citati lit.C. At patres & Theolog. quos in tam difficili re, oportet ſequi,vix mentionem faciunt in propoſito de illa præſcientia conditionatorum,& plus requirunt.inf.§.10.ad fin.§.11.ad fin.lit.C.Et bene Ioan.à Roa. lib.3.de prædeſt. q.3.fol.405.& ſequen.Magiſt. Ioan.à Curiel,Doctor Andr.Martinez,& fere recent. Thomiſt. vt in ſigno rationis Pater dum generat Verbum non habet eam futurorum cognitionem nec ſuorum actuum, quid ſit libere facturus?Sed Camerarius lib.primo.de lib.arbit.cap.4.ex Auguſt. probat ſaltem circa opera naturæ & artis libera(quam ait differre à libertate morali circa actus virtutis aut vitij) habere hominem plenam libertatem, abſque eo vt Deus in ipſa executione prædeterminet voluntatem noſtram præuia motione & energia: ſed ſatis eſt relinqui hominem in generali concurſu cauſarum vniuerſalium: & hæc præſciri, quia ſunt præſentia in æternitate.
f [f] Catharinus ita putat ſaluari homines relictos cõmuni prouidentiæ(pręter paucos, vt B. Virginem & Apoſtolos. quos cũ ſcripturis fatetur antecedenter prædeſtinatos ad eximiũ meritorum & gloriæ gradum)quam ſenten. ſecutus eſt eius diſcipulus Siatus,ſed monitus retractat libro ſexto,biblioth.capit.248.& ſeq.
g de qua inf.cap.vndecimo. [g] Sic Catharin.cum Henric.quodlibeto octauo,ait bonum vſum noſtri arbitrij præuiſum, eſſe in adultis cauſam ſine qua non,ſeu conditionem in omni effectu prædeſtinationis:vt eſt in adulti conuerſione,perſeuerantia & conſecutione gloriæ:atque ita vocant cauſam ſeu conditionem præuiam in adultis reſpectu prædeſtinationis. de quo inf.cap.5.§.6.& c.
h 11. [h] In hunc finem Molina ſcribit totum lib. de concord.ſup.1.p.q.14.& 22.per multas diſputat. Et idem in 1.par.quæſt.14.art.13.dub.14.colom.11.dubio 15. colum.4. contra Zumel. & dub.18.membro 2. colum.8. prædefinitio aut prædeſtinatio ſi includeret auxilia efficacia tolleret libertatem noſtram.membro 4.ad 7.& vlti.etiam in B Virgine & Chriſto, niſi poſſet peccare, non eſſet liber actus.& quæſtio.23.articulo quinto, memb.7.colum.5.& 8.fauet Suarez 3.par.quæſt.15.artic.2.dub.33.§.2.pag.502.
i & quæſt.27.dub.4. §.4.& 5. pag.66.72. [i] Quia difficile putant ſaluare quomodo liberum ſit præſcitis vitare peccatum & damnationem, ſi nemo vitat niſi omnis actus bonus prædefiniatur à Deo? At hoc facile ſoluitur,ſi diſtinguamus ſigna rationis:in primo ſigno Deus(in quo vult omnes ſaluos fieri, & præbet ſufficiens auxilium & remedium) præſcit omnes eos adultos qui dãnantur, non bene vti pręparatis auxilijs,cum libere poſſent. At ſi quis his vtens faceret quod poteſt, & peteret quod nõ poteſt (ait Tridentin.ſeſſione ſexta,capit.vndecimo,cum Auguſtin.de natura & gratia,cap.penultimo.) daretur vlterius auxilium, vt vincat tentationem,& impleat præceptum, viteique peccatum. In ſecũdo ſigno rationis Deus quoſdam prædeſtinat gratis: qui relicti communi prouidentiæ damnarentur. & bene eſt his quod neceſſe ſit ſaluari.infra capitulo decimotertio, §.primo.ſed præſcitos Deus relinquit damnari, quibus non debet gratiam prædeſtinationis.Dionyſ.de diuinis nominib cap.quarto,ad finem.confutat dicentes Deum debuiſſe omnes etiam inuitos ad virtutem im-
k pellere. [k] Scotus ſignum rationis in Deo vocare videtur prioritatem naturæ(quem modum loquendi Gerſon putat erroneum. ſed ſatis eſt dici falſum,cum Palac. primo diſtinctione 38. quæſtione ſecunda.)ſed vocetur prius in ſigno rationis aut originis,vt admittunt etiam Thomiſt.prima part.quæſtione 40.vbi Torres. ſic Cordub.libro primo, quæſtione 55.dubio octauo. opinion.1.
l explicat Scotum.1.diſtinctione 39. quæſtione prima. [l] Infra cap. quinto ad finem.litera C.Sic Ariſto.1. Periher.capit.octauo, & nono.cum Megaricis admittit,propoſitionem de futuro contingenti & libero (ante omnem determinationem cauſæ) non eſſe determinate veram:ſed nec dũ determinate falſam.[vbi D.Thomas,& Peripat.Marſil.primo,quæſtione 40.articulo ſecundo,ad tertium.principale.ſecuti D. Thomas, & Caietan. prima parte, quæſtione 14.artic.13.vbi Syluest.in conflato.Catherin.de prædeſtinatione pag.18.& multi Recentiores Thomiſt.Et ex Nominal.Dullart. Aliaco [qui dicitur Cardin.Cameracen.] quæſtione vndecima, articulo primo. Gabriel. primo, diſtinctione 38. quæſt.1.artic.1.Faber.& Naueros tractat.de futuris contingent. & poſita diſtinctione fatetur Cordub.lib.1.quæſt.55.dub.2. Molina concordan.quæſt.14.diſputat.47. & ſequent. [qui ſine cauſa ait in quodam ſigno rationis ante determinationem diuinæ volantatis,propoſitionem de futuro eſſe de ſe veram & intelligibilem:ſed nondum intellectam à Deo, ne lædatur diuina libertas.

vt bo-

ſil. 17. num. 12. volum. primo, cum Felin. cap. fin. de offic. delegat. [p] Nauar. conſil. 12. tit. 38. de pœnitent. & rem. libro quinto. [p] Vtrum caſum in cœna poteſt committere vicario ſpecialiter deputato ſup. lib. tertio de pœnitent. cap. 14. §. 7. O. ita & prædictam diſpenſationem: vt ſignificat Nauar. conſil. 15. ad tertio, tit. de ſentent. excom. libro quinto, conſ. primo, num. 88. tit. 2. de conſtitut. lib. 1. vbi numero 89. quod non poteſt generaliter id committere vicario ſuo, & ſic temperandus eſt, dum in alijs cõſil. videtur negare, vt conſil. 3. tit. 33. de priuileg. lib. 5. num. quarto, & 5. ad 6. [q] Sup. cap. 8. §. 2. & ſequẽtibus, vt de defectu in oculo aut facie: ſi deeſt ei digitus aut membrum non neceſſarium pro celebratione: ſi morbos quoſdam habet.

C A P. X X.

[a] Priuilegium iuris communis aut diuini in epiſcopo eſt fauor: vt epiſcopus tamquam paſtor habeat in foro conſcientiæ, quidquid Papa poteſt in tota eccleſia, quantũ expedit vt bene gubernet. ſup. cit. cap. 19. §. 2. L. V. [b] Doctor citati lib. tertio de pœnitentia. c. 14. §. 7. K. [c] Quis ſit ordinarius, & delegare poſſit, citat. ſup. cap. 18 §. 2. N. [d] Sup. cap. 19. §. 3. M. N. At vicario põt epiſcopus generaliter committere vt concedat reuerendas aut indulgentias, vid. ſup. li. 3. de pœnitentia c. 7. §. 3. & cap. 14. §. 7. O. [e] Quod Trident. ait pro foro conſcientiæ, videtur reſtringi quantum ad abſolutionem peccati, aut cenſuræ reſeruatæ. vid. lib. de indulg. c. 13. §. 2. ad fin. & inf. §. 5. N. Nauar. conſ. 23. nu. 4. titu. 38. de pœnit. & remiſ. lib. 5. arg. ca. 2. de poſt. ſic per breue Pont. aut ſacræ pœnitentiariæ diſpenſator ab epiſcopo in impedimento occulto, nõ debet ab eodem epiſcopo vt iudex

liter deputato. [p] Circa vitium corporis, committitur in re dubia, iudicio epiſcopi quædam diſpenſatio, [q] an ſit arcendus homo à promotione, aut à miniſterio altaris.

C A P. X X.

Explicantur quæ poſſit Epiſcopus per Concil. Trident. ſeſſ. 24. de refor. cap. 6.

§. 1. *Cui committere poſſit epiſcopus eã diſpenſationem, valet etiam pro foro exteriori.*

2 *An diſpenſet cum bigamo, illegitimo, & cum male promotis ab epiſcopo hæretico aut ſimoniaco.*

3 *Diſpenſat cum quodam ſuſpenſo qui ab alijs dicitur irregul. cum eo qui miniſtrando in ſacris violat cenſuram: & cum iterante baptiſmum. Et circa beneficia.*

4 *Quod crimen dicatur occultum, ex quo fit irregul. Trident. non tollit quod iure antiquo habet epiſcopus.*

5 *Diſpenſat in diœceſi, & cum ſubditis: & quomodo cum regularibus exemptis.*

Poteſtas in Concil. Triden. ſeſ. 24. cap. 6. conceſſa epiſcopis eſt tamquam fauor, amplè interpretãda. [a] quia Concil. facit ius, & reſtrictam olim epiſcoporum facultatem reducit ad antiquum ius commune. [b] Epiſcopus cum ſit ordinarius eam facultatem diſpenſandi poteſt delegare alijs: [c] At vicario generali, licet dicatur ordinarius in iis quæ pertinent ad iuriſdictionem, [d] non committuntur generaliter caſus, quos ſpeciali iure per dictum Concil. Trident. habet epiſcopus. [d] Hæc diſpenſatio irregul. admittenda eſt ab epiſcopo & benigno iudice, pro foro etiam exteriori, ſi poſtea occultum delictum detegatur. [e] Idem poteſt capitulum, ſede epiſcopi vacante: quia ſuccedit epiſcopo. [f] in iuriſdictione, prætertquam in paucis exceptis.

2 Concil. cum vniuerſali nota ait, liceat epiſcopis diſpẽſare in omnibus irregul. ex delicto. Cum bigamo proprie dicto diſpenſat iure antiquo ad minores ordines: & vrgente cauſa ad ſubdiaconatum: & cum profeſſo etiam ad ſacerdotium, & per Concil. Triden. circa bigamiam ſimilitudinariã, quæ prouenit ex proprio delicto diſpenſat ad ſacros: vt ſi initiatus ſacris de facto contrahat matrim. [g] & fortaſſe ex crimine alieno, ſi vir propriam vxorem cognoſcat, quam ignorat feciſſe adulterium: [h] & tamen poſtea reſciens, facto diuortio, velit ordinari 2. diſpenſat vt miniſtret in ſuſceptis bona fide ille, qui ob crimen occultum matris coniugatæ habebatur legitimus: [i] & facilius iſ bona fide iam ordinatus, poſſit miniſtrare: [k] ne alias cogatur prodere crimen matris occultum, & priuari iure quæſito bona fide. 3. diſpenſat cum eo qui ſecundum quoſdam dicitur eſſe irregul. nempe qui ob ignorantiam, bona fide ordinatus eſt ab epiſcopo ſimoniaco: [l] puta quia Pater pro ordinatione filij dedit pecuniam epiſcopo. At re uera hic ſine culpa ſua ordinatus, nõ impeditur uſu ordinis. [m]

3 Coniunxit Concil. Trid. in irregul. uel ſuſpenſionibus diſpenſare poſſit. Quia quod quidã Doct. uocant irregul. alij uocãt ſuſpenſionem, [n] ob alienam culpam, & iniuriam ordinantis: ut ſiquis ſciẽter & cum participatione criminis ordinetur ab epiſcopo de excommunicatione denũtiato, uel hæretico, ſchiſmatico, ſimoniaco, depoſito, uel degradato, aut qui renuntiauerat loco ſimul & dignitati. [o] 2. Cũ illo qui abſque ætate initiatus eſt ſacris, diſpenſat impleta ætate: [p] aut ſi per ſaltum recepit maiorem ordinem abſque minori, diſpenſat epiſcopus poſtquam ordinẽ omiſſum ſuppleuit. [q] Si male recepit ſacros ordines: ut ſcienter ligatus cenſura, uel furtiue contra prohibitionem epiſcopi ſub excom. latæ ſententiæ: [r] aut ab alieno epiſcopo ſine licentia proprij, [s] aut non ſeruauit ordinem temporis, [t] (ut ſi extra tempora initiatus eſt) diſpẽſat epiſcopus per Concil. Trident. ſi delictum fuit occultum. Item. 4. ex malo uſu ſacri ordinis ſuſcepti fit irreg. cum quo ſi crimen ſit occultum diſpẽſat epiſcopus. 1. ſi clericus utatur officio ſolẽni ordinis ſacri, quem non habet. [u] 2. ſi cẽſura ligatus miniſtrat in ordine ſacro ſolemniter & ſcienter, [x] etiam capitulando in choro 3. ſi prælatus ſic ligatus compellat coram ſe celebrare ſacerdotem autorando officium, [y] 5. ſi adultus ſcienter ſinat ſe rebaptizari. [z] At non fit irregu. infans uel ignorans rebaptizatus: aut qui timore mortis permittit ſe inuitum rebaptizari, quamuis ſequatur rebaptiſmi ratihabitio. Rebaptizans ſcienter fit irregul. cum quo diſpenſat epiſcopus, ſi delictũ ſit occultum. [a] ſed excuſat ab irreg. ſi id fecit graui metu coactus, uel ductus probabili dubio, aut

eſt, inquietari aut puniri cont. Nauar. conſil. 6. tit. 33. de priuileg. lib. 5. [f] Sup. libro de indulgent. cap. 31. §. 4. N. [g] Ad ſubdiaconatum aut ſacerdotium quando diſpenſet epiſcopus. ſup. libro ſecundo de matrimon. cap. ſexto, §. vndecimo. R. & ſequenti. vbi litera. C. de ſubdiacono, qui de facto culpabiliter contraxit cum vna virgine, & ſup. cap. quarto, §. primo, cum Paludan. diſtinct. 27. quæſt. 5. artic. 5. Syluest. bigam. 7. Tabie. §. 7. Ang. § 9. Arm. 7. Aſten. lib. 6. titu. 7. dub. 2. cum Bern. & Roder. Nauar. cap. 27. num. 197. Couar. Montaine, & alij. [h] Quia Trident. non limitat ad irregul. ex crimine proprio. at vix hoc extendi debet. [i] [k] Sup. cap. 8. §. 10. cum Nauar. conſil. 3. tit. 14. de ætat. libro primo, Vt cum quodã infami, ob graue alienumque delictum parentum diſpenſat epiſcopus, ſupra capit. 5. § 4. [l] [m] Sup. cap. 6. §. 7. [n] [o] ſup. cap. 6. §. 6. & ſequent. libro de excommunicat. ca. 35. §. 4. à quibuſdam dicitur irregular. qui putant incurrere eum qui etiam bona fide ſic initiatus eſt. [p] ſup. cap. 8. §. 5. [q] ſup. c. 6, §. 3. Trident. ſeſſ. 23. cap. 14. fin. [r] ſupra capit. 6. §. 4. [s] ſup. de excommunicat. capit. 30. 38. libro de ordin. cap. 16. Imo ſi duos ſacros vno die ſuſcepit, licet reſeruatur papæ. ſupra ca. 6. §. 5. H. diſpenſat epiſcopus quando procedit ex delicto occulto. [u] cap. ſexto, §. primo. [x] Cap. ſeptimo, §. primo, & ſequen. vbi §. quinto, quis diſpenſet cum illo. [y] ſupra cap. ſexto, §. primo. P. capit. 13. §. primo. [aa] Cap. 4. §. 1. & 3. at ſi delictum rebaptizantis ſit publicum. diſpenſat ſolus papa, ibid §. quinto, lite. C. Doct. per capit. ſecundo, de apoſta. Scot. 4. diſtinct. 7. quæſt. 3. aut diſt. 6. quæſt. 8. Soto diſt. 4. art. 3 dub. 3. 3. ar. 9. ad fin. diſt. 25. q. 1. 3. Nauar. Hiſpa. numero 247. & Compend. Hiſpa. folio 252. Syluest.

Bapt.

ſcrupulo etiam leuiori: quia additur condino ſaltem tacita in mente, & tamen peccat parochus ob ſolum leuem ſcrupulum rebaptizãs. Tandem diſpenſat epiſcopus in quadam inhabilitate ad beneficia, [b] quando expreſsis uerbis Papa ſibi non reſeruauit.

4 Iuxta Concil. Triden. ut epiſcopus diſpenſet, oportet irregular. prouenire ex delicto externo occulto. Et tamen nullũ crimen proprium occultum prælato homicidium inducit immediate irregul. ut dictum eſt. [c] Occultum dicitur non tantum quod eſt per ſe occultum, ſed quod licet de ſe probabile ſit per teſtes, non eſt publicum, notoriũ, vel famoſum: [d] ſic enim obuiatur ſcandalo publico, quod intendit Concil. Item quod eſt penè occultum, vt licet à quinque aut pluribus ſciatur, toleratur tamen abſque infamia & murmuratione, nec dicitur notorium ſimpliciter, ſaltem in vicinia aut collegio. [e] Excipit etiam Concil. Trident. ut non ſit deductum ad forum contentioſum durante lite. [f] At ſi reus mediis etiam deprauatis vicit cauſam, & abſolutus eſt, ceſſetque ratio deducti ad forum contentioſum, eſt occultum in quo diſpenſet epiſcopus. [g] Et quamuis actus celebrãdi eſſet publicus, ſi celebrauit in oppido ubi ignorabatur ipſius excommunicatio, delictum dicitur formaliter occultum. [h] 2. Non tollit concil. epiſcopo facultatem, quam iure antiquo habet, diſpenſandi in irregu. ex publico, adulterio, aut in minoribus eo. [i] (minora dicuntur uenatio, ludus aleæ, vinolentia: [k]) nec ex his contrahitur irreg. niſi concurrat infamia.

5 Addit concil. ut diſpenſare debeat in diœceſi ſua. At extra diœceſim & territorium non conceditur id epiſcopo, [l] ſicut nec exercere pontificalia, iuxta Concil. Triden. ſeſſ. 6. ref. c. 5. nec excommunicare. Addit concil. circa ſubditos ſuos. At ſcholares quãdiu manent in ſtudiis Academiæ Salmantinæ, cenſentur epiſcopo loci ita ſubditi, vt cum eis diſpenſare poſſit. [m] Cum prodeſſe poſſit diſpenſatio pro foro exteriori: non debet prælatus inquietare ſic diſpenſatum. Quod ſi ante obtentam diſpenſationem parochus, aut ſuperior monaſterij confiteatur maiori prælato occultum crimen, ob quod eſt irregularis, aut inhabilis beneficio aut officio, non poteſt prælatus ob ſolam notitiam confeſsionis remouere illum ab officio publico, quod habet iuriſdictionem gubernandi [n] cum in eo foro non ſit ſuperior pro imponendis pœnis in foro exteriori. Cum monachis non exemptis diſpenſat epiſcopus & poteſt eos, aut moniales ſibi ſubditas abſoluere, iuxta Concil. Trident. At circa regulares exemptos, qui habitant in monaſteriis ſuæ diœceſis, non diſpenſat aut abſoluit. Poteſt tamen ſi à prælato ſuo ſubiiciantur epiſcopo in eum finẽ, vt diſpenſetur: [o] Quia hi regulares iure communi de ſe ſunt ſubiecti epiſcopo, in cuius diœceſi degunt: & quamuis ob priuil. Epiſcopus in odioſis impediatur vti iuriſdictione in illos, poſſunt ei ſubiici à prælato in fauorabili cauſa.

Hactenus de ſanctis. Sacramentis quę ſunt ad ſalutis humanæ conſecutionem media pręcipua, maximeq́; neceſſaria. Item egimus de clauium poteſtate, ac de iis appendicibus quę ad ſacramenta ſpectabant. Deſunt ad Tomi primi complementum tres adhuc libri de Pontificis Romani ſuprema claue. Multa de his ipſis rebus dici poſſent: & plura de iis quę promiſimus, diuina ope excuſa dabimus. Deo immortali immortales gratias agimus, cuius auxilio primam hanc ſuſceptæ prouinciæ partem abſoluimus. Eundem precamur, vt vberem gratiam cum vita largiatur, ut ad ea quæ ſuperſunt tractanda progredi liceat.

Totius fere Tomi Primi finis.

b Bapt. 5. §. 3. [b] ſupra de excommun. cap. 56. & quomodo curanda ſit reualidatio tituli ibid. capit. decim. quarto.
c [c] ſup. ca. 5. § 2. Nauar. cap 29. nume. 249.
d [d] [e] cap. 5. § 1.
e Nauar. cap 27. nume. 194. § 6 nume. 241. & late 250 & cap. 25. nume 73. Docto. in cap. ſecundo, de ſortileg. glo. cap. coram 6. quæſtio. 2. Syluest. verbo. notorium, & verb. manifeſtum. Anto. Gomez. tomo 1. de delict. capitu. 1. num. 41. ſupra lib. de Euchar.
f cap. 56. [f] ſup. capit. 17. §. 3 H capit. 18.
g §. 1. M. [g] [h] Nauar.
h cap. 27. nume. 241.
i & recent. [i] cap. 5. & c. 19. § 2 M. & ſeq. & in generali quod concil. non tollat quæ antiquo iure habet epiſcopus. citati capitu. 9. §. 3. I.
k [k] Syluest. crimen. nume. 3. & 5. ſupra de excommunicat.
l cap. 36. [l] Vt epiſcopus non poteſt extra territorium ſuũ excommunicare: ſupra de excommunic. cap. 26. ita Concil. reſtrinxit, vt in ijs quæ nunc ſpeciali iure ei conceduntur, non diſpenſet extra territoriũ, cum tamen extra illud poſſit abſoluere ſuos à peccatis & ab excommun. cap.
m 27. §. 3. [m] ſupra capitu. 18. § ſecundo, R. lib. de excommunic. cap. 52. §. 6.
n [n] Lib. 3. de pœnit. cap. 23. §. quinto, &
o ſequen. [o] Lib. 3. de pœniten. capitu. 17. §. 8. lib. de indulg. c. 25. §. 2.

SVMMAE THEOLOGIAE MORALIS

Tomi Primi,

Doctore HENRICO HENRIQVEZ è Societate IESV Authore, in Academia Salmanticenſi Sacræ Theologiæ profeſſore,

LIBER VLTIMVS.

DE FINE HOMINIS, ET MEDIIS IN COMMVNI.

CAP. I.

De duplici Theologiæ parte, ſpeculatiua & practica: & de duplici fine hominis naturali & ſupernaturali.

De ea Theologiæ parte acturi quæ ad mores præcipue pertinet, à fine hominis auſpicandum erat, ſed liber hic qui ordine primus totius operis eſſe deberet: ob cauſas in prologo huius operis explicatas, locat' eſt hic poſt tracta. de ſanctiſſimis ſacramẽtis, & cenſuris. In quo tractamus, primo quæ ſit practica Theologia de moribus, ſecundo quis iuxta naturalem Theologiam, eſſet naturalis finis hominis, ſi cum ſola naturæ facultate, & talento conditus eſſet. Deinde tertio in quo conſiſtat ſupernaturalis finis & beatitudo, ad quam homo per Dei gratiã electus eſt. Quarto quæ ſint cauſæ cõſecutionis. Quinto qui actus interni, aut quæ externa ſacramenta dicantur eſſe impijs medium neceſſarium ad eã finis conſecutionem. Tandem quæ in viris iuſtis præcedant tanquam media neceſſaria ad finem gloriæ, aut ad maiorem gloriæ gradum obtinendum in anima aut corpore beato.

2 Theologia ſacra in viatore fideli eſt vera ſcientia, ſeu ſapientia, [a] de Deo, & de rebus alijs, vt ad Deum referuntur. Et vere ſciẽtiæ ratio nõ impeditur ex eo, quod beatus non comprehendat Diuinum obiectum, nec ex eo quod viator non videat clare eſſentiam Dei. Satis eſt hominem ſecundum proprii ſubiecti menſuram & proportionem, habere veram de Deo, & diuinis rebus cognitionem, euidenti illatione deductam ex iis proprius principiis, [b] quæ certo cognoſcit, & credit per lumen ſupernaturale fidei infuſę, & per Dei autoritatem, qui eã principia obiectiue reuelat eccleſiæ, & per eccleſiam Chriſti proponit credenda. Nec requiritur aut datur in ſapiente Theologo aliud habituale lumen ſuperius fide, quo euidenter ſciat. [c] Hic habitus acquiſitus ſcientiæ Theologiæ manet in patria [d] (ſicut & acquiſitæ ſcientię ac virtutes manent) vbi habet perfectum ſcientiæ ſtatum. [e]

CAP. PRIMVM.

[a] Caietan. & Recen. cum D. Tho. 1. p. q. 1. ar. 2. probat Theologiam eſſe ſcientiam ex locis ſcript. quibus vocatur ſcientia. Aug. 14. Trin. c. 1. Hieron. epiſt. ad Paulin. Idem Theolog. in prolo. ſuper Magiſt. in 1. ſenten. Pet. Tarant. Egid. late eſſe ſcientiam. Argentin. dicit, eſt ſcientia: ſed non pro dignitate ſcibilis, & vocatur ſapientia, vt probat D. Thom. q. 1. ar. 6. quare male Greg. in prolog. q. 1. ar. 4. concl. 4. negat eſſe ſcientiam, ſed habitum creditiuũ, ſeu fidem acquiſitam. Okam, non eſt proprie & vniuoce ſcientia. Aureol. nihil habet de ſcientia, ſed ſolum interpretatiue ſcripturas. Aliaco prima, quæſt. prima, Marſil. prolog. quæſtio. ſecunda, Gabriel. quæſt. ſeptima, & ſane Scot. quæſt. 2. & in 3. diſtin. 24. Durand. prolog. q. 2. non eſſe vniuoce ſcientiam. [b] Cano lib. 12. de loc. cap. 2. probat concluſiones illatas euidenti cõſequentia ex duabus præmiſſis de fide, aut ex altera euidente, pertinere ad ſcientiam hanc contra Sotum 1. Poſter. quæſt. 2. ad confirm. argum. 7. dicentem id pertinere ad fidem: aſſenſum vero Theologicum tantum eſſe, qui ex principijs fidei deducitur illatione ineuidenti. cum Cano tenent Recent. Bañes. 1. par. quæſt. 1. ar. 2 dub. 1. ad 3. ſic in ſcientia ſubalternata per accidens eſt, ne in hoc ſubiecto habeat euidentiam principiorum: cui ſubalternatæ Theologiam comparat D. Thomas quæſtione prima artic. ſecundo, corp. & ad primum. & ſuper Boet. de Trinit. quæſt. 6. artic. 5. cap. & ad ſeptimum. [c] Hiſpalenſ. prolog. quæſt. prima, articulo tertio, not. 3. & articulo quarto, ad quintum cum Petro de Aluernia putat eſſe propriiſſime ſcientiam, cum quandam euidentia. & probat. quia Theologus fidelis dum congerit omnia motiua fidei, habet in generali quandam euidentiam credibilis: de qua Caietan. & Bañes cum D. Thoma. ſecunda ſecundæ, quæſtione prima, articulo quarto, ad ſecundum. & ſimul habet euidentiam conſequentiæ neceſſariæ. Mairo, prolog. quæſtione tertia, aſſ. procedere ex principijs euidentibus in teſtificante (quia poteſt euidens eſſe Deũ reuelaſſe myſteria fidei) præſertim euidens fuiſſe Apoſtolis, q miracula Chriſti experti ſũt. Idẽ fere Greg. q. 1. prolog. nec amplius intendit Henric. quodlib. 8. q. 14. quodlib. 12. q. 1. & 2. & in ſum. art. 13. q. 4. & 5. ar. 73. q. 6. & 8. dum admittit in Theologo ſapiẽte lumen medium, quod ſit ſuperius fide (vt eſt lumen prophetiæ) & inferius lumine gloriæ. addit Carthuſ. q. 1. prolog. eſſe ſententiam maxime cõſonam dictis Patrũ, & contrariam eſſe abſurdã. At fictitiũ eſt tale lumen habituale, vt probat Dur. prol. q. 2. Gab. q. 7. Marſ. q. 2. a. 2. Scot. 3. d. 24. q. vn. Maio. d. 24. q. vn. [d] Habitus acquiſitus Theologiæ, qui manet in patria, fiet euidens. D. Thom. prima par. quæſt. 89. artic. quinto. cap. & ad 1. & prima ſecundæ, quæſt. 67. artic. 2. ad 1. Recent. bene Cano ſup. Caiet. 1. p. quæſt. 1. ar. 2 ad 6. Bonau. 3. d. 31. art. 2. quæſt. 3. vbi Durand. q. vlt. Palud. q. 4. ar. 2. Hierony. epiſt. ad Paulin. c. 7. quæ eſt in prol. Biblię, diſcamus in terris, quorũ ſciẽtia nobiſcũ perſeueret in cęlis. cõtra Gabr. 3. d. 31. q. vn. ar. 3. dub. vlt. Scot. prol. q. 3. Capreo. q. 1. ad 4. & Caiet. in id 1. Cor. 13. ſiue ſciẽtia deſtruetur, in q declinabat i prælect. Cano. & Soto dicebat probabile, nõ manere in patria & q in patria maneãt aliæ virtutes acquiſitæ ſup. lib. 1. de pœn. c. 35. [e] Sic Chriſtus Dñs in via habuit per ſpeciẽ & lumẽ infuſum

3 Huius Theologiæ duæ ſunt partes, altera & præcipua ſpeculatiua, [f] altera practica: quam quidam vocant affectiuam. [g] ſpeculatiua eſt nobis communis non ſolum cũ Angelis & beatis, ſed cum Deo ipſo: in quo eſt plena & comprehenſiua Theologiæ ratio. Agit de Dei eſſentia, eſſe, attributis, actibus: & de operationibus actionibuſque Dei liberis circa creaturarum productarum ſubſtantiam, cõſeruationem, virtutem, operationes, & gubernationem. Inter attributa abſoluta, vnum conſideratur ac ſupponitur, quaſi alterius ratio: & in Diuinis Perſonis vna eſt alterius reale principium, à quo illa procedit. Per Ideas Deus eſt prima aliarum rerum cauſa exemplaris, quantum ad eſſentias & proprietates: & prima cauſa effectiua, quæ res naturales, ac ſupernaturales producit in eſſe, per imperium practicum intellectus, cui omnes res etiã inanimatæ ad nutum obediunt, perinde ac ſi ſentirent aut intelligerent imperium Dei vocantis, & Roman. cap. 4. vocat ea quæ non ſunt, tãquam ea quæ ſunt. Creauit de nihilo in vno vniuerſo omnes perfectionis gradus, nempe corpora, res animatas quę vegetantur, & quæ cognitione ſenſus, aut intellectus præcellunt. Hominem ac angelum ſuæ amicitiæ, & beatæ viſionis capacem, ad illam euexit Deus per dona prætioſa gratiæ: & vni naturæ humanæ, quam in quodam indiuiduo aſſumpſit ad vnionem hypoſtaticã, ſe decenter ſummo modo communicans, totum vniuerſum ſumma dignitate, & gloria illuſtrauit. *Hæc* omnia bona quæ ad ſui gloriã & mundi decorẽ fecit in tẽpore, ex Diuina prouidẽtia antecedẽter pdiffinierat ab æterno in archetypo, & ideali ratione.

4 Poſterior Theologię pars moralis eſt ſimiliter, [h] vera ſapientia, & formaliter practica. [i] nec inconuenit ut una ſimplex res ſit ſciẽtia formaliter ſpeculatiua, & formaliter practica. [k] Ad practicã pertinet quod Theologia de Deo agat ſecũdũ rationẽ ſummi boni, & finis ultimi (Eſt vero finis prima cauſarũ, & principiũ in rebus moralibus) & ex principijs fidei quę reuelata sũt à Deo per ſcripturas ſacras, & per eccleſiã. Hæc docẽdo dirigit in dilectionẽ Dei, quæ eſt in uia finis præceptum, [l] & ſacrarũ ſcripturarum. & agit de medijs internis, & de externis ſacramẽtis, quibus finis beatus eſt cõſequendus: & quę ſint huius conſecutionis cauſæ? In homine atque angelo eſt tum propria natura, cũ naturalibus proprietatibus, & operationibus: tum naturæ diuinę participatio per gratiã, in qua primus homo, & angeli omnes creati ſunt cũ liberi arbitrij ſupernaturali diſpoſitione. Huic reſpõdet ratio duplex obiectum finis per beatitudinẽ cõſequẽdi. [m] alter finis eſt naturalis, & naturæ ipſi proportionatꝰ: alter ſupernaturalis, qui diuinæ naturæ per gratiã participatæ conſentaneus eſt: conſtat enim quædã eſſe excellentia bona, quorum conſecutio excedit omne debitũ, vim & conditionem creatæ ſubſtãtiæ: & quorũ certa cognitio exuperat, ut dicitur ad Philippen. c. 4. omnẽ ſenſum & intelligẽtiam noſtram: ut habere perſonã infinitã in qua ſubſiſtat: [n] amicitiã ac uiſio clara

fuſum, euidentem Theologiam, vt probat Suar. 3. part. quæſt. 1. 1. dub. 27 §. 3. & 5. artic. 6. dub. 29. §. 4 propendet id lumen non differre à lumine gloriæ. Et Paulus qui in raptu vidit Dei eſſentiam (de quo ſup. lib. de confirmat. cap. 11 §. 5. E.) retinebat poſt viſionem, vt Caiet. 2. 2. quæſt. 175. artic. 3. ad 3. at, euidentiam eorum, quæ vidit Angelus præſertim ſupremus in via dicitur habuiſſe euidentiam myſteriorum in Deo teſtificante, Caiet. 2. 2. quæſt. 5. artic. 1. & quidam Prophetæ in raptu. Caietan. cum D. Thom. 2. 2. quæſt. 171. art. 5. at in alijs viatoribus non habet ſtatũ perfectæ ſcientiæ. quod intẽdunt Nominales, Scotus & Durand. ſup. & plane D. Thom. ſuper Boet. de Trinit. quæſt. 2. art. 2 ad ſeptimum. opuſc. 70. in Hebr. 11. lect. 1. de verit. quæſt. 14. articu. 9. ad tertium. imo in 3. diſt. 33. quæſt. 1. artic. 2. 4 ſi ſcientia non poſſit reſolui ad principia per ſe nota, non eſt euiſdem ſpeciei & vniuoce ſcientia cum alija ex Ariſtot. 2. poſt. tex. 5. & tamẽ dicitur ſcientia ſimpliciter (quod dictum eſt B) quia de ratione theologiæ non eſt quod ſit euidens, vel ineuidens ex lumine principiorum: ſed quod ex principijs certo notis colligatur euidenti conſequentia. Capreol. quæſt. 2. prolog. Baſſes 1. par. quæſt. 1. articulo 2. vbi Zumel dub. 2 & quæſtio. 32. 1.

[f] D. Thom. 1. part. q. 1. articu. 4. & in prolog. ſent. artic. 3. de verit. quæſt. 14. artic. 9. ad ſeptimum. Baſſes, Zumel & Recent. Capreo. quæſt. 2. prolog Caieta. quomodo vero ſit practica, inf.

[g] Quidam negant eſſe ſpeculatiuam vel practicam, ſed affectiuam (nam viſio Dei etiam vt ſpeculatiua mouet affectum ad neceſſariam Dei dilectionem) Alexand in prolog Bonauent. quæſtio. tertia, prolog. Albert. Egid. & fauet Henric. ſumm. articulo octauo, quæſtione tertia. fin. At hos bene confutat Herueæ. quæſtione quarta, prolog. quem tranſcribit Durand. quæſtione tertia. & Egid. fatetur id Theologiæ quod ſe tenet ex parte intellectus, magis eſſe ſpeculatiuum: vt habitus fidei eſt præcipue ſpeculatiuus, cum reſpiciat Deum vt verum, & non vt obiectum operabile. D. Thom. 2. 2. quæſtione 4. articulo 2. ad tertium. & 1. 2. quæſtione 56. articulo tertio.

[h] Sapient. 6. enim ſapientiam deduci à ſapida ſcientia. D. Tho. 1. p quæſt. 1. ar. 6.

[i] Eſſe magis practicam. Bonau. Pet. de Tarant. apud Carthuſ quæſt. 2 prolog quia ſacra ſcrip. quæ dat principia Theologiæ, præcipue ordinatur vt inflammet affectum ad amorem, & praxim, vt aiunt Alexand. Albert. Scot. Richard. Quidam ex his viſionem beatam aiunt eſſe præcipue practicam, quia ordinatur ad dilectionem Dei, in qua conſtituunt beatitudinem. 2. alij negant eſſe practicam, niſi ſecundum quid, aut eminenter, vt Capr. quæſt 2. prolog. colligit ex D. Thom prol. ar. 3. vbi tamen nõ vocat practicam ſecundum quid, ſed quo ad aliquid. ſed re vera eſt formaliter practica ſimul & ſpeculatiua. Recentio. cum Caietan. q. 1. ar. 4. Capreo. quæſt. 3. prol. Syluest. in conflati. 1. par. quæſt. 1. ar. 23. ſentit Herueæ. quæſt. 4. prolog Henric. ſup. & fatetur Durand. quæſt. 6. prolog. Grego. quæſt. 5. ar. vlt. ſentit D. Thom. 2. 2. quæſt. 19. ar. 7. quæſt. 45. ar. 4. At ſcientia pure aut principaliter practica eſt imperfecta: quia caret plena principiorum cognitione, & imperatur ab alia.

[k] Vt ſcientia vna Dei eſt ſimul ſpeculatiua & practica, propter ſui eminentiam: ita Theologia (quam D. Tho. quæſtio. 1. articu. 3. ait eſſe impreſſionem exemplatam à diuina ſcientia) eſt quo ad obiecta, ſpeculatiua & practica formaliter: quia conſiderat cõcluſiones ſpeculatiuas & practicas, (& eſt vnicus habitus & ſimplex qualitas Marſ. prolog. quæſtio. ſecunda, articulo ſecundo. Caiet. cum D. Thom. prima par. quæſtio. prima, art. tertio, & prima ſecundæ, quæſt. 54. artic. quarto, Recen. contra Duran. quæſtio. quarta, & ſexta, prolog. Gregor. quæſt. quinta, Gofred. dicẽtes habitum ſpeculatiuũ eſſe diuerſum à practico.) ſic de arte alchimillæ eſt duplex ſcientia, aut de angelo, ſi quis in angelum poſſet transformari. Prima quæ ſpeculatur naturam & proprietates auri aut Angeli; ſecunda, practica, de via & modo quo fiat aurum, aut acquiratur transformatio in Angelum. ſic Theolog. practica eſt de modo acquirendi ſibi Deum, & vt homo transformetur in Deum participatiue: licet vero actus morales per accidens ſe habeant ad ſpeculationem Dei, per ſe tamen conſiderantur à Theolog. vt via ad conſequendum ſibi Deum: ac ſubinde ſpeculatio & praxis, pertinet ad idem obiectum, & finem proximum.

[l] primo Timoth. primo finis præcepti caritas. Roman. decimo. plenitudo legis eſt dilectio. Matth. 22. in his duob. Auguſtin. quidquid patet, quidquid latet in ſcripturis, eſt caritas.

[m] D. Thom. prima parte quæſtio. 23. articulo primo, quæſt. 62. artic. ſecundo, & 12. quæſt. nona, artic. ſecundo, ad tertium. quæſt. 109. artic. tertio, ad primum. & artic. quinto, ad tertium. vbi Frãc. Medin. artic. quarto, fatetur Soto diſtinct prima, quæſt. ſecunda, art. tertio, diſtinct. quinta, quæſtio. vnic. artic. ſecundo, colum. 19. & in fin. totius quarto, & lib. ſecundo, de natura & grat. cap. 11. Cano relect. de pœnitentia. par. ſecunda, relect. de ſacram. ait oppoſitum ſapere hæreſim. Baſſes 2. 2. quæſt. 2. art. 7. Michael. Medin. lib. 1. de rect. in Deum fid. ca. 7. lib. 4. cap. 7. & 8. Pigh. controu. 2. Latom. de fid. & oper. Hoſ. in inſtitut. cap. ſecundo, his. quod vt fides remuneratoris eſt obiecti ſupernaturalis. Hebr. 11. Trident. ſeſſ. ſexta, cap. ſexto, cano 3. ita viſio clara Dei & beatitudo eſt ſupra ſenſum & naturam hominis. 1. Corinth. 2. nec oculus vidit. Iſai. 64. & oppoſitum retractat Soto monitus à Cano. & tandem fatetur Cordub. lib. 1. quæſt. 2. pag. 32. lib 4. quæſt. 5. ſic Deus eſt cauſa effectiua. 1. vt autor rerum naturalium. 2. vt autor effectuum ſupernaturalium.

[n] Incarnatio etiam vt poſſibilis non poteſt demonſtrari ratione naturali. Scot. 3. d. 1. D. Tho. Durand. Scot. Marſil. Palac. q. 1. Suar. 3. p. quæſt. 1.

Dei, quæ illi creatæ naturæ deberi poteſt: [o] nec creari poteſt ſubſtantia, quæ naturali vi Deum videat, aut cui ea viſio per naturam debeatur. [p] & tamen poſita vna gratia debetur homini iuſto altera gratia, quę eſt vita æterna: & poſito ſtatu hominis per gratiam adoptan, iuſtis qui ex principio gratiæ tanquã viua Chriſti membra digne operantur, debetur hæreditas gloriæ, etiam tamquam merces operum iuſtorum, & corona iuſtitiæ. [q]

CAP. II.

De fine hominis naturali, & medijs quæ eſſent inſtituta ad illius conſecutionem.

SI homo cum ſola naturæ facultate & talento conditus eſſet, ſubiectus præceptis tantum iuris naturalis, quæ lex æterna Dei per lumen naturæ, & euidentem aut certum hominis diſcurſum proponit: hic cum communi & generali concurſu Dei, & cauſarum vniuerſalium, Deum vt finem naturæ diligere poſſet. [a] quia hic actus non eſt naturæ ſanæ improportionatus, quando nullum habet impedimentum peccati, quo fit auerſus à Deo. [b] Longo tamen tempore permiſſus homo fragilis varijs impugnationibus hoſtium ſuccumberet: [c] niſi ſpeciali cura, & auxilio Dei præſeruaretur. Hic vt ante peccatum poterat cum dono iuſtitiæ originalis quatenus illum perficiebat circa finem naturalem, ita poſt peccatũ cum gratia habituali ſanante naturam, poteſt ſine alio concurſu auxilij ſupernaturalis, diligere ſuper omnia Deum finem naturę, ſeu cognitum lumine naturæ. [d] Tenetur itẽ ex iure naturæ implere pręcepta moralia, & excellentem Dei maieſtatem ex uirtute religionis colere interno latriæ cultu, & humili proteſtatione per oblationem ſacrificij: gratias agere pro beneficijs, [e] & ſeipſum Deo offerre in ſeruum, tanquam animæ ſuæ, & corporis autori, & benefico conſeruatori.

2 An vero ex his qui eſſent in nuda natura, quidam in officio uirtutis abſque peccato mort. ſe continerent, vſque ad mortem? nihil certi ex ſcriptura ſacra habemus. Potuit Deus in eo ſtatu donare opportunis locis, & temporibus auxilia quędam uiribus naturæ proportionata, & inſpirationes bonæ fortunæ: [f] & ſane deceret maximè, vt hic homo talia auxilia de Deo bonæ naturæ autore ſperaret, & frequenti oratione ac ſacrificiis impetraret, quibus uiueret ſecundum rectam rationem, ſeruans pręcepta decalogi, & cum continentia ac fortitudine perſeuararet. Iuuaret bona inſtitutio, & exemplum aliorum: ſi quidam ſelecti in monaſterio & ſchola virtutis; tanquam miniſtri cultus diuini, ut nunc in religione, educarentur, cum ſapientum & ſtudioſorum exhortatione ad uirtutem. Sic cum Dei adiutorio & directione uiuens ſecũdum rationis & legum pręſcripta uinceret, pugnans contra morbos connaturales, qui ſunt paſsiones rebellis appetitus, corporis fatigatio & tędium animæ in prolixo bello.

3 Non eſt credendum in eo ſtatu naturę ſi inſtitutus eſſet, perituros omnes homines, quaſi fruſtra creatos, [g] abſque conſecutione felicitatis naturalis: ſed ex peculiari

quæſt. 1. ar. 1. dub. 3. §. 1. & de actuali incarnatione probat in prof. ea Patribus. Bellar. lib. 3. de Chriſto, c. 3. & tamen probant ex ſimilibus quibuſdam. quæ refert Bellar. c. 8. quare ſub nullo merito de condigno cecidit incarnatio. D. Tho. 3. p. q. 2. art. 11. Suar. dub. 10. §. 3. & ſeq. Doctor. 3. d. 2. Aug. de prædeſt. ſanct. ca. 15. de correct. & gra. c. 11. Enchir. c. 36. 40. li. 13. Trin. c. 17. [o] Augo. de præd. & grat. c. 15. ait, ſimilem eſſe gratiam qua homo fit iuſtus ei, qua humanitas vnita eſt Verbo. nempe abſque merito. Diuus Tho. 1. 2. q. 114. art. 5. q. 112. art. 3. vbi Fr. Med. probat eſſe de fide. Roma. 3. 5. & maxime 4. & 11. ſi eu operibus, iam non ex gratia. Vega. q. 6. de iuſtif. & li. 6. in Trid. c. 8. & 10. Trid. ſeſſ. 6. c. 7. & bene c. 8. ca. 1. & 2. 9. & oppoſitã hæreſim abiurauit Pelag. in Conc. Palæſtin. apud Augu. epiſt. 106. & damnatus in Arauſic. c. 4. 6. & 10. & maxime, c. 17. Mileu. c. 5. Soto. lib. 3. de nat. & grat. c. 4. [p] Quia unio diuinæ ſubſtantiæ in ratione ſpeciei intelligibilis eſt creato intellectu nõ habetur, nec debetur per naturã: ſeruo enim qualis eſt homo per naturam non debetur adoptio amicitiæ, & hæreditas, nec debetur homini quod habeat fontẽ ex quo procedant virtutes omnes infuſæ: & cui eſt donis detur perſona Spiritus ſãcti. 2. vt naturali nõ poteſt habere hæc dona: quæ dantur non vt facilius homo faciat operationes ſupernaturales, ſed vt ſimpliciter poſſit. Concil. Arauſic. cano. 5. Trid. ſeſſ. 6. can. 2. item. 3. quia certa cognitio Trinit. Incarnat. Euchar. & remunerationis ſupernaturalis, non poteſt cognoſci ſine lumine infuſo fidei, aut auxilio Dei. Triden. cap. 3. & paſſim Patres. & ſicut ſpecies Dei ſi ſit ſubſiſtens, aut gratia unionis eſt Deus D. Thom. 1. 2 quæſt. 110. ar. 2. ad ſecundum. ita ſubſtantia, quæ per naturam videat Deum, non poteſt eſſe niſi Deus. [q] Titulum hęreditatis pro adoptione, & coronam iuſtitiæ pro operibus meritorijs coniungit. Triden. ſeſſ. 6. cap. 16. ex ſcript. & Patribus.

in talento naturæ tenetur diligere Deum ſuper omnia naturali præcepto: Deus autem nihil præcipit impoſſibile, vt ait Conc. Arauſican. & Trident. ſeſſio. 6. cap. 11. canon. 18. & id videtur agnouiſſe Plato libro ſecundo, de legibus. Cicero. libro 2. de legib. Eugub. de perenni philoſoh. probat ex philoſophis. & nunc cum primum homo habet plenũ rationis vſum, tenetur præcepto naturali conuerti in Deum. D. Tho. prima ſecundæ, quæſt. 89. ar. 6. [b] Quidã aiunt exiſtentem in habituali peccato mort. poſſe vi naturali diligere Deum ex vi naturę. Olim D. Thom. 2. diſtinctione, 28. quæſtione prima, articulo ſecundo, diſtinct. 33. quæſtione ſecunda, & multi in 3. diſtinct. 27. Sco. Durand. Rich. Egid. Gabriel. Almã & innuit Caieta. 1. 2. quæſt. 113. artic. 2. Suar. 3. part. q. 11. art. 2 dubio quarto: §. 8. verſicu. deinde ſi. ſed ſunt interpretãdi, ita vt impleat præceptum, diligẽdi, & vitet peccatũ at ea obiectiua Dei dilectio imperfecta & inefficax, eũ peccans nõ diligat Deum ſuper omnia; ita ut auertatur ab habituali peccato in quo finem conſtituerat Soto 1. de natura & gratia: capitolo 22. & d. 17. q. 2. artic. 5. & plane D. Tho. Corrigens. 12. q. 109. ar. 3. & Recẽ. fauet Cõc. Arauſic. ca. 25. dũ de natura lapſa ait, donũ Dei eſſe diligere Deum. Mileu. ca. 4. Cęleſt. & Inn. Papa paſſim in epi. Aug. 5. cont. Iul. c. 5. & c. 9. ait oppoſitum eſſe Pelagianum. Maximus ſer. in commun. Martyrum. Greg. 33. Moral. c. 25 Bernar. lib. de diligẽdo Deum ait, Difficile eſſe imo impoſſibile ſic diligere ſine gratia. & hi Patres non diſtinguunt de dilectione naturali aut ſupernaturali. Nam cum voluntas attenuata & vulnerata peccato ſit auerſa à fine etiam naturali. Trident. ſeſſ. 6. capit. 1. Diuus Tho. 1. 2. quæſt. 85. 1. ad 3. non poteſt agere perfectiſſimũ actum hominis ſani, qui eſt diligere Deum. Vega de iuſtific. quæſt. 10. [c] Quia & iuſtus non perſeuerabit diu, ſine alijs auxilijs adiuuantibus. Aug. de correct. & gratia c. 11. 12. lib. 2. de bono perſeuer. cap. 7. Trident. ſeſſ. 6. can. 16. Arauſic. can. 10. D. Tho. 1. 2. quæſt. 109. art 10. ergo multo minus homo in talento naturę id poſſet. [d] D. Thom. d. q. 109. ar. 3. & cit. Doctor. [e] Quod poſſit præſtare quædam opera. D. Thom. ar. 2. & implere ſingula præcepta naturæ, ac vincere ſingulas tentationes, art. 4 & 8. & de cultu Dei 2. 2. q. 81. ar. 4. ad 3. quod agnouerunt philoſophi quos refert Valer. Maxi. lib. 1. & de gratiarũ actione. Rom. 1. aut gratias egerunt. Diuus Tho. 1. 2. q. 19. ar. 6. & 2. 2. quæſt. 107 artic. 2. vid. Bellar. lib. 3. Roman. Pont. capit. 23. §. 1. lib. 1. de ſanctorum beatit. capit. 12. & ſequent. [f] Signiſ. Auguſtin. de correct. & gratia. capitulo vndecimo, Ariſt. 2. libro de bona fortuna, quem ſequitur Caietan. cum D. Tho. 1. par. q. 82. art. 4. ad 3. Ferr. 3. contra gent. ca. 89. & ex philoſophis probat Eugub. de perenni, Philoſ. Lilius Girald. de dijs Gentiũ. Syntagma. 17. [g] Hæc eſt ratio D. Th. 1. p.

CAP. II.

[a] DIuus Thom. 1. 2. quæſt. 109. artic. 3. argum. ſed contra & ſi. con. & ad 2 quodlib. 1. art. 4. in 2. diſtin. 33. quæſt. 2. art. 2. ad quintum. & ſigniſ 1. par. q. 60. art. 5. ad ult. ueri. quæſt. 24. art. 12. corp. & ad 16. Caiet. d. quæſt. 109. artic. 3. & 4 & opuſc. de conte. Victor. relect. de homic. Vega opuſc. de iuſtif. quæſt. 10. Gerſon. in Centiloq. 3. par. de impulſib. decad. 4 fin. Abulen. Matth. 19. quæſtione 77. Henric. quodlib. 4. quæſtio. 11. Maior. 3. diſtinct. 29. vbi Durand. quæſtione 2. Richard. idem Gabriel. & Almain. 3. d. 27. Scot artic. 3. & alij in 2. diſtin. 28. Durand. quæſtione 4. Scot. q. 11. ad fin. Egid. q. 4. ad 1. Gofred. quodlib. 4. quæſt. 6. quia homo

Dei prouidentia & cura, poſt mor-
tem hominis quædam animæ, bea-
titudinem naturalem conſequeren-
tur in ea eximia operatione poſi-
h tam, [u] quia anima ſeparata, per pro
priam ſubſtantiam tanquam per ſpe
ciem, & Dei imaginem, haberet
i contemplationem Dei: [i] & cum
eſſet abſque peccato, ſimul haberet
k amorē Dei, vt finis naturalis eſt: [k]
qui amor melior eſt cognitione na
l turali Dei. [l] Hac perfecta intelle-
ctus & volūtatis operatione quaſi
duplici manu teneret Deum: &
ea poſſeſſione veri, boniq; vni-
m uerſalis ſatiaretur voluntas, [m] quę
eſt vniuerſalis appetitus. ad viſio-
nem enim Dei & perfectam amici
tiam homo non habet pondus, &
n naturalem appetitum. [n] Nunc ve-
ro ſtatu eleuatæ naturæ per Dei
ordinationem & gratiam, dicitur
o connaturalis viſio beata. [o]

4 Hanc naturæ felicitatem ex pe
culiari Dei cura cōſequerētur poſt
p mortem, [p] qui breui viuentes cum
bona corporis conſtitutione ac va-
letudine, & bona educatione inter
ſtudioſos philoſophos, decederent
q abſque peccato mortali [q] & ſalua-
rentur pueri, & amentes ante ra-
tionis vſum decedentes. Pelagius
quos paruulos hæretice negat con
trahere verum peccatum origina-
r le, [r] ait, conſequenter locutus, hos
ſine baptiſmo decedētes conſequi
ſalutem & vitam quandam æter-
ſ nam. [ſ] cum tamen vere neget iſtos
introire in ſupernaturale regnum
t cœleſte cum Chriſto: [t] quia eis
data non eſt palma gratiæ per ba-
ptiſmum. ſed Vincentius Victor
differri eis putat introitum in re-
gnum, ad diem vſque finalis iudi-
u cij tantum. quos B. Aug. [u] abunde
confutat, irridens ſtultam ſenten-
tiā, nouam præſumptionē, & inſo-
x lentiam: [x] quia de facto nullus ha
bebit ſolam naturæ fœlicitatem,
qua ſatietur.

5 In præſenti vita nec ille ho-
mo nec nos dicimur beati: quia
nemo hic ſecurus eſt de bono poſ-
y ſeſſo. [y] Tutior erat Adam in ſta-
tu innocentiæ fruens fœlicitate
quadam: ſed non erat beatus, vt
nec Lucifer in tutiori loco cæli
creatus. Iuſti tamen in ſacris ſcri-
z ptur. dicuntur beati in ſpe [z] viua,
quia poſſidēt ius gloriæ ex gratia &
promiſſione Dei, cum quadā frui-
tione beatitudinis participatæ. &
Beatiſſ. Virgo Maria cum eſſet cer
ta de propria ſalute & perpetua pu
ritate, ait Luc. cap. 2. Beatam me di
cent omnes generationes. Hæc bea
titudo viæ principalius conſiſtit in
actu caritatis: per fidem enim am-
bulamus, & per ſpem tendimus in
a rem abſentem: [a] ſed amicitia ca-
ritatis tendit in Deum ſecundum
ſe cum quadam poſſeſſione. & ta-

h quæſtio. 23. art. 1. [h] Ariſtot. 12. metaph. tex. 51. lib. 10. Ethic. cap. 7. & 8. & res eſt propter operationem. vid. Caieta. 1. 2. quæſtio. 3. art. 1. Auguſtin. 14. ciuit. cap. 2. & 4. & ſermon. 13. de verb. Apoſt. vide Bellar. 1. de purgat. cap. 7. col. 3. D. Thom. 1. 2. quæſt 3 art. 2. Cord. lib. 1. quæſt. 42. Nauar. prælud. 4. num. 6. Durand. 3. diſt. 35. quæſt. 1. num. 6. Soto diſtinct. 49. quæſt. 1. art. 2. vbi Richard. artic. 1. q. 7. Tarant. Maior. q. 5. Alexand. 4. part. q. 12. memb. 2. nec id negat Henric. quodlib. 13. q. 12. (vbi videtur felicitatem conſtituere in habitu gratiæ & caritatis: vt Stoici & Seneca li. de vit. beata in virtute) quia idem Henric. quodlib. 1. q. 14. & in ſumm. art. 49. q. 5. conſtituit in ope
i ratione. [i] Signif. D. Tho. 1. 2. quæſt. 3. ar. 8. & art. 6. ad primum quæſt. 57. ar. 2. ad ſecūdum. quæ contemplatio Dei iuuatur per habitualem virtutem ſapientiæ. Ariſtot. 6. Ethic. cap. 2. Caiet. 2. 2. quæſt. 23. art. 6. ad primum, Ferr. 3. cont. gent. ca. 49. de quo & Sixt. lib. 8. biblioth. hær. 8. Galatin. libro 2. de arcan. ſcript. Viues in Auguſtin. libro 8. ciuit. cap. 8. refert philoſophos felicitatem poſuiſſe in cōtēplatione Dei. Plato in repub. de legib. & in Phœdone. Ariſtot. 10. Ethic. c. 7. Cicero. 5. de finib. & alios Philoſophos Arabes refert Carthuſ. 1. diſtinct. 1. quæſt 3. ſic dum Ariſtot. in parte rationali animæ ponit felicitatem: interpretandus eſt, de a[c]tu intellectus & voluntatis, vt aiunt D. Tho. 3. diſtinct. 27. quæſt. 1. artic 4. ad primum. ſolut. 2. Marcellus libro 5. de anima. capit. 45. Henric. ſum. artic. 49. quæſt. 6. ad ſecūdum. quamuis hic quæſt. 5. lit. P. & Durand. 3. d 35. quæſt. 1. nu. 6. carpunt philoſophos quod diminute in ſola operatione conſti-
k tuant beatitudinem. [k] Quod agnouit Ariſtot. vt dictum eſt, & Peripatet. & Platonici, vt probat Ferr. 3. contra gent. cap. 26. nā Lucifer in quo naturalia manſerunt integra ex Diony. diui. nom. cap. 4. Auguſt. 9 ciuit. cap. 20. D. Tho. 1. par. q. 64. 1. ad 2. non retinet felicitatem naturalem per ſolam Dei cognitionem: quia caret amore Dei & rectitudine volūtatis, quæ neceſſaria eſt ad beatitudinem. D. Thomas. 1. 2. quæſt. 4. artic. 4. imo ad complementum beatitudinis ſupernaturalis pertinet dilectio Dei, ſeu fruitio, vt docet Benedict. XII. in extrauag. contra Ioannem. 22. D. Thom. 1. 2. quæſt 4. articulo octauo, ad tertium. & dicetur inf. ca.
l 10. [l] Probat D. Tho. 1. par. quæſt. 82. artic. 3. & 2. 2. quæſt. 27. ar. 6. ad tertium. vbi Caietan. & Recent. quia amor tendit in Deum ſecūdum quod eſt in ſeipſo. & partim poſſidet, vt probat Henric. ſup. D. Thom. 2. 2. quæſt. 28. artic. 3 citans Matth. 25. intra in gaudium domini tui. vt homo intrando domum emptam, (quæ eſt amplior homine poſſeſſore) capit poſſeſſionem illius. & piſcis intrans in mare. ſed noſtra naturalis cognitio non attingit Deum,
m vt eſt in ſe, nec poſſidet ſine amore. [m] Caietan. cum D. Thom. 1. 2. quæſtio. 3. articulo ſeptimo, & octauo, & 2. 2. quæſtione 175. artic. 1 ad primum. nullius vero obiecti creati amor: & cognitio ſatiaret appetitum vniuerſalem: quia creatura nō eſt bonum vni-
n uerſale. [n] Vt homo ad vnionem hypoſtaticam non habet appetitum naturalem (licet ex potentia obedientiali ſit capax illius.) & tabula raſa non habet pondus naturę ad pulchram & pretioſam effigiem artificialem: ita nec homo ad viſionem amicitiamque Dei cum poſſeſſione diuinorum bonorum. cit. cap. 1. lit. I. &

hęc eſt dignitas hominis quod habeat de facto finem ita eleuatum. D. Thom. 1. 2. q. 5. art. 5. ad 2. nec ordinatio extrinſeca Dei aut fides intellectus addit nudę voluntati humanę pondus intrin
o ſecum ad viſionem Dei. [o] Ob 3. rationes. 1. quia eſt connaturalis ſtatui iuſti & filij. Roman. 8. ſi filij, & hęredes. 2. homo etiam Paganus poſita Dei ordinatione habet pondus remotum ad viſionem Dei (cum enim naturæ eleuatæ ſit debita gratia, quam in primo parente amiſimus, omnes naſcimur priuati gratia debita ineſſe, & per natio eſt cauſa appetitus) quia habet capacitatem & vacuitatem, ex qua appetit repleri viſione Dei. vt homo remota riſibilitate habet eam in coaptatione & potentia remota. Soto li. 1. de natur. & grat. cap. 4. d. 49. q. 2. ar. 1. Victor. Scot. prol. q. 1 §. ad quęſt. & in 4. d. 49. q. 11. (hinc quæſt. 8. infert demonſtrari ratione naturali) Durand. quæſt. ſecunda, & tertia, (hinc quæſt. octaua, ait hunc naturalem appetitū eſſe ipſum intellectum, qui in actum viſionis primæ cauſæ propendet) fauet D. Thom. prima parte quæſtio. 83. 1. ad 5. Item 3. quia poſita fide aut reuelatione obiectiua quod poſſibile ſit videre Deum, homo actu elicito optat naturaliter illum videre. Caietan. prima parte quęſt. duodecima, articulo primo. opuſc. de beatitud. ad Scot. fin. Syueſt. conſt. prima parte quæſt. duodecima, articulo primo. Ferr. cum D. Tho. 3. contra gent. capit. 51. Durand. ſup. fauet D. Thom. prima ſecundæ, quæſt. 5. 5. ad 2. quæſt. 113. decima quæſtio. 114. 2. ad 1. &
p tertia part. quæſt. 9. 1. ad 3. [p] D. Thom. prima ſecundæ, quæſt. 5. artic. quinto, quod agnouerunt philoſophi citati & Arabes apud Carthuſ. prima diſt. prima, quæſt. tertia, de quibus inf. cap. nono,
q §. decimo. [q] Interdum ille homo excuſaretur à difficili pręcepto, per moralem impotentiam. ſignifi. Auguſt. lib. tertio, hypognoſt.
r [r] De quo Recent. cum D. Thom. 1. 2. q. 81. ſup. lib. de baptiſm. cap. 16. Caſtro & Medices. verb. peccatum hær. 1. Concil. Milen. cap. 2. Trident. ſeſſ. 5. Patres in Roma. 5. Bellar. de baptiſm. cap.
ſ 11. [ſ] Refert & confutat Auguſt. 1. de peccat. mort. cap. 20. vid. ca. 9. 18. 23. 27. 30. & lib. 2. cap. 10. 12. lib. 3. cap. 4. 9. epiſto. 105. epiſt. ad Renat. de bono perſeuer. cap. 12. lib. ſexto, hypogn. ad fin. lib. 6. contra Iulian. cap. 10. de natura & gratia. cap. 8. imo & quidam catholici, vt Paludan. 4. diſt. 45. quęſt. 3. Catharin. opuſc. de paruulis, aiunt decedentes cum ſolo origin. conſequi felicitatem naturalem cum cognitione & amore Dei naturali, fauet Nazian. orat. 40. in ſanct. baptiſ. vbi Nicetas. quos tamen bene impugnat Soto infra. Sebaſtia. cum D. Tho. 3. p. quęſt. 68. art. 2. in §. 2. & 11.
t [t] Quia Ioan. 3. niſi quis renatus: non poteſt introire in regnum. ſup. libro de baptiſ. c. 4. 3. §. 2. & c. 21. Auguſt. D. Tho. & Sebaſt. ſup. de quo Soto 1. de natur. & gratia. c. 14. diſt. 48. q. 2. art. 4. ad 4. vid. d. 47. q. 1. ar. 3. ad 2. Duran. 3. d. 33. q. 3. & in 4. diſt. 44. q. 11.
u Caſtro, verb. beatitudo. hær. 6. [u] Auguſt. libro primo, de anima
x & eius orig cap 9. lib. 2. cap. 11. 13. lib. 3. c. 9. [x] Auguſt. 1. de pec-
y cat. mer. c. 20. & lib. 2. c. 12. [y] Quia beatitudo eſt bonum inamiſſibile. D. Thom. prima ſecundæ, quęſt. 5 art. 5. & ſecura poſſeſ-
z ſio. [z] Patres in id Matth 5. beati mundo corde. D. Thom. 1. 2. q.
a 5. art. 3. ad 1. q. 69. art. 2. [a] Paul. 1. Cor. 13. per fidem ambulamus. ergo non eſt terminus & beatitudo. & de caritate dicit, ma-
ior

ior autem horum eſt caritas. & c. 12. excellentiorem uiam uobis
b demonſtro. Diuus Thom. 2. 2. quæſt. 23. artic. 6. Cano inf. b Phi loſophi cit. ſup. l. Ariſtot. 1. Ethic. cap. 7. lib. 7. polit. cap. 3. lib. 12. Metaph. ca. 7. hanc contemplationem quam anima vel Angelus habet per propriam ſubſtantiam, tanquam per ſpeciem & imaginem Dei, uocant aliquo modo uiſionem. D. Thom 1. p. q. 62. 1. c. ad tertium & 1. 2. q. 3. art. 5. & 2. 2. q 182. 1. Soto, d. 49. q. t. 4. con. 5. quare uirtutes morales dixit Ariſt. 1. Ethic. cap. 7. ubi D. Tho. lect. 11. & lib. 10. c. 8. lib. 7. polit. cap. 1. diſponere ad quietam cõtemplationem. Et tamen agnouit eſſe imperfectã, quia 1 Ethic. c. 10. uel 13. ait, ſumus beati vt homines. lib 6. Ethi. cap. 12. cõtemplatio habetur per ſapientiã quę non niſi paucis & excellentioribus cõtingit. cont. Canum li. 9 de loc. c 9 dicẽtẽ quod potius conſiſtit in amore.

men ſi conſideretur ſecluſo ordine ad futuram gloriam iuſtus, ſtatum beatitudinis participatæ poſſeſſionemq́ue magis habet ex con
b templatione Dei, [b] quæ elicitur ex fide uiua, & iuuatur dono ſapientiæ infuſæ, & pia voluntatis affectione perfecta per caritatẽ. Ideo philoſophi contemplationi tribuũt beatitudinẽ, eo quod ſit prior poſſeſſio quam dilectio: & eſt ſimplicior operatio attingens Deum per modum veri, & cauſa ipſius amoris, & tamen ſi actus ſecundum ſe conſiderentur in via, perfectior
c eſt actus caritatis. [c] Ad rationem vero beatitudinis magis pertinet prior ac potior poſſeſſio ſummi bo
d ni, quæ fit per intellectum [d] in patria, & in uiatore iuſto, ut dictum eſt.

6 Si homo in nuda natura peccaret mortaliter teneretur ex præcepto naturali temere Deum vltorem, & cum propoſito emendationis, hic de offenſa Dei, cuius legẽ violauit, ageret quandam pœniten
e tiam, [e] ſed de ſe inſufficientem ad
f veniam peccati, [f] forſitan in eo ſtatu Deus ſecundum placitos ſuæ prouidentiæ & miſericordiæ modos, ſtatuiſſet remittere gratis pec
g catum, [g] homini aliqualiter diſpoſito per naturalem dolorem pœnitentiæ, aut per aliud remedium: quamuis hominem non eueheret ad amicitiam gratiæ, aut ad uiſionem fruitionemq́ue beatam. Pro peccatis autem venialibus aut pœna temporali dimiſſæ culpæ ſatisfacere poſſet homo per bona opera,
h Deo ita inſtituente: [h] vt poteſt per virtutes morales præmium temporale promereri: quomodo & Romani dicuntur meruiſſe orbis imperium. quod ſi è vita migraret cũ debito pœnæ tantum temporalis, & curabili peccato, Gentiles phi
i loſophi ac poetæ, [i] aſſerunt exercere pœnis purgatoriis quibus pecca
k tum eluatur. [k]

c [c] Citat. §. 5. A. quod bene probat. Cano ſupra Tarantaſ. Sco. 4. diſt. 49 q. 4. omnis Scotiſt. Mai. q. 3. (& citat falſu locum Alexan.) Richard. articu. 1. q. 7. Supple. q. 1. art. 2. conc. 4. Bonauen. q. 3. & in 2. d. 38. ar. 1. q. 2 Egid. quodlib. 3. q. 19. Henr. ſum. art. 49. q. 6. quodli. 1. quæſt. 14. quodlib. 13. q. 12. Marſil. 4. q. 33. art. 3. Hug. in Dionyſ. capit. 3. cęl. hier. Caſtro. verb. beatitudo hær. 6. Veg. libr. 7. in Trid. c. 3. Corduba lib. 1. q. 42. Ac hi fere omnes falſo putant beatitudinis totam, aut præcipuã rationem cõſiſtere in actu vo
d luntatis. [d] Licet daremus quod actus intellectus eſſet minus perfectus in ſua entitate quam amor Dei: quia tamen eſt aſſecutio & poſſeſſio prima, dicitur beatitudo Soto, d. 49. ſup. & ſæpe in ſcholis dicebat intellectum eſſe vncinum quo capimus:
e Maior. q. 5. & probabile dicit Ferrar. 3. contr. gent. capit. 26. [e] Dictum eſt lib. 1. de pœnitent. cap. 19. & 22. quam pœnitentiam nouit Ariſto. 7. Ethic. continens poſt factum pœnitet. Lactant. lib. 6. diuin. inſtitut. capit. 24. citat Cicer. lib. 3. Academ quæſt. Virgil. vir bonus. Ouid. elegia. 1. de ponto. ſæpe leuauit pœnas. Auſon. Mætanæam, vocat deam pœnitentiæ. vid. Mercado lib. 1. de contract.
f capit. 1. [f] Sup. lib. 1. de pœnitentia. cap. 30. & ſequent. & tamen Gentiles offerebant pœnitentiam, ſacrificia & luſtrationes, vt Deus auerteret temporalia mala. Caietan. cum D. Tho. 3. p. q. 1. art. 2. ad 2. vbi Fr. Medin. & Suarez. & q. 86. ar. 2. & in 4. diſt. 14. quæſt. 1. art. 1. 3. ad 4. vbi communis. & de veritat. q. 28. art. 2. ad
g 5. fauet Trident. ſeſſ. 6. cap. 1. 6. 11. 14. Soto d. 14. contra Scot. [g] Quidam Recen. & Fr. Medin. 1. 2. quæſt. 109. ar. 1. ad fin. nec id in
h tendit negare. art. 7. [h] Sup. lib. 2. de pœnitent. cap. 20. Bellarm. li.
i k 4. de pœnitent. capit. 1. & 7. [i] Inf. capit. 4. §. 10. [k] Bellarm. lib. 1. de purgat. cap. 2. ad fin. capit. 7. §. 3. ratio ex Plat. in Phœdon. & Gorgia. Virg. 6. Aeneid. Cicero in ſomnio Scipion. fin. Claudian. lib. 2. in Rufin. fin. quod fatetur etiam Mahumet. in Alcorano. nec amplius in purgatorio peccat etiam uenialiter, Bellar. lib. 2. de purgat. c. 2. & 3. ea Patribus. & Deus ex peculiari cura conſeruaret animas in eo fœlici ſtatu abſque peccato: ſicut manente innocentiæ ſtatu conſeruabat, vt dicit D. Th. 1. 2. q. 89. ar. 3. & 4.

7 In felicitate naturali eſſent gra
l dus. [l] Vt perfectior angelus per propriam ſubſtantiam perfectius
m Deum intelligit: [m] ita inter homines, qui habet perfectiorem animã
n ſecundum ſubſtantiã indiuidui, [n] melioremq́ue intellectum eum diligenti ſtudio, & diſciplina excultum, hic cum habitu ſapientiæ me
o lius noſſe Deum, [o] poteſt ex creaturarum analogia. Plura uero & clarius de Deo agnoſcimus, quam de angelorum ſubſtantia, & pro
p prietate: [p] quia homo ex effectibus Dei & ex propriæ animæ experimentali notitia, cognoſcere poteſt euidenter inuiſibilia Dei attributa: Angelorumq́ue miniſterio interdum circa res naturales illuminatur, & confortatur intellectus
q hominis, [q] (vt & anima ſeparata recipit ſpecies ab angelis) atque ita perueniens ad nobiliorem Dei cognitionem, & ardentiorem amorem euadit felicior. Nunc explicãdum eſt quid & qualia attributa Dei poſsit unus homo præ alio noſſe certius, ad cumulum felicitatis naturalis in uia.

l [l] Sic probat Diuus Tho. 1. 2. q. 5. art. 2. in ſupernaturali uiſione eſſe gradus, & vnum eſſe alio beatiorẽ eſſentialiter. Patres in Matt. 20. Soto. 1. nat. & grat. cap. 15. lib. 2. ca. 20. diſt. 49. quæſt. 3. ar.
m 2. Caſtro beatit. hære. 7. [m] Angelus uetitur propria ſubſtantia uice ſpeciei, vt ſe cognoſcat & Deũ D. Thom. 1. par. q. 53. ar. 3. Ferr. 2 contra gen. ca. 98 quod agnouerunt Platonici & Peripat. ut probat Niph. lib. 10 Meta. 9. 10. & anima ſeparata ſimiliter cognoſcit. 1. par. quæſt. 89. articu. 2.
n [n] Caiet. cum D. Th. 1 par. q. 85. art. 7. & quidam Recen. contra Duran. 2. diſtin.
o 32. q. 3. [o] At melior intellectus etiã Angelicus cum æquali lumine gloriæ non videt melius Deũ, Recent. & Fra. Medin. cum D. Thom. 3. par. quæſtio. 10. articu. quarto, & ſexto. Henric. quodlib. duodecima, quæſt. ſexta, contra Caiet. diſt. quæſtio. 10. articu. 2. ad tertium,
p & arti. 4 [p] Auguſt.
q in medit. cap. 26. [q] Diuus Thom. 1. p. quæſtio. 106. artic. 1. ad ſecundum. & tamen communiter Angelus ſuperior nõ illuminat inferiorẽ de rebus naturalibus. 1. p. quæſtio. 109. articu. 3. ad ſecundum. quia à principio ſinguli Angeli nouerunt omnia naturalia.

C A P. III.

Quæ naturali luce poſſint de Deo demonſtrari.

§. 1. *Deum eſſe: quod ſit vnus, ſimplex: & in perfectione ſubſtantia bonitateq́, infinitus, ob immenſitatem eſt ubique, & loco immutabilis.*

2 *Immutabilis tempore eſt ſubſtantia Dei, intellectus, voluntas & omnis operatio Dei.*

3 *De potentia intellectiua, ſpecie & cognitione infinita Dei.*

AD fœlicitatem naturalem homo ſcire de Deo per demõſtra
a tionem poteſt Deum eſſe: [a] quod myſterium abſq; diſcurſu fides cer

C A P. III.

COnſtitueram ſummatim enarrare, ac perſtringere ea ſolũ, quę homo ad felicitatẽ naturalem noſſet de Deo. ſed quidã doctiores coegerũt, vt in iiſdẽ reb. quędã de ſupernaturalib. myſterijs latius explicarẽ: atque ita hocce tertiũ creuit vltra modũ cap.

a REcen. ſ cum D. Th. 1. p, 2. ar. 3. Chryſ. ho. 39. in Acta. Aug. in id Pſ. 13. dixit inſipiẽs in corde ſuo nõ eſt Deus. & alibi apud Torrẽ. li. 1. cõfeſ. Aug. c. 1. §. 1. Naz. li. 2. & 3. ſuę Theol. Amb. 1. off. c. 25. Cypr. tract. 4. de idolorũ vanitate Clemẽs Papa epi. 4. Dam. li. 1. c. 3. Patres in id Rom. 1. inuiſibilia Dei. vbi Chryſ. Amb. Anſ. Theoph. & Sap. 13. à magnitudine ſpeciei. Theol. cũ Mag. 1. d. 3. Bellar. lib. 1. de Chriſto, c. 3. & iſti hæretici quidam & philoſophi dicuntur athei, qui negarunt Deum eſſe. Ferrar. 1. contra gent. capitu. 8. Caſtro & Medices verb. anima, Deus, fatum Sander. lib. 7. eccle. monarch. num. 231. Michael Medin. lib. 2. de recta

b iius proponit credendum. b Deinde vice quanititatis diſcretæ c probant rationibus naturalibus Theologi non eſſe plures deos, nec dici vnum ſpecie, ſed eſſe ſingularem & vnum numero Deum abſque vlla naturæ diſtinctione.[d] Eſſe ſimplicem ſpiritum [e] abſque vlla compoſitione, aut accidente: [f] nec uenire in compoſitionem aliarum rerum. [g] Fides addit, huic vnitati & ſummæ ſimplicitati non repugnare, ſed naturaliter conuenire trinitatem perſonarum in vna eſſentia. [h] Pro quantitate molis probari Deũ eſſe perfectum [i] in ſubſtantia, virtute, attributis & omni operatione, ac ſubinde ſummè bonum per eſſentiam: [k] quod D. Dionyſ. ait eſſe primum Dei attributum. Ea ratio ſummi boni infert, vt ſit finis vltimus etiam intelligentiarum, & rerum omnium.[l]

Deinde per negationem ratio colligit Deum eſſe infinite perfectum in ſubſtãtia & virtute [m] (eminenter enim continet omnes creaturas poſſibiles) vtpotè à nullo finito comprehenſibilis, [n] & quo nihil maius eſſe aut melius cogitari poteſt. [o] Operatione dicitur infinitus: quia vbique ſeu in omni loco, quem continet ſuæ virtutis applicatione & operatione, neceſſe eſt illum eſſe per eſſentiam præſentiamque, de qua inf. §. 5. & potentiam. [p] idq́ue eſt proprium Dei, ut loco comprehendi, & diffiniri non poſſit, quin extra illum ſimul ſit, ſi noua producatur creatura. & per applicationem uirtutis & ſubſtantiæ affuit ab æterno in omni loco & ſitu, ubi aliquo unquam tempore eſt aliquid facturus: atque ita Deus eſt etiam loco immutabilis.[q]

b in Deum fid.cap.2. [b] D.Thom.2.2.q.1.ar.3.Theolog.cum Magiſt.3.diſt.23.Durand.d.24. Caſtro ver. Deus.hær.3. [c] Inf.§ 2. lit.C.D.Tho.eo ordines agit de rebus diuinis, & Angelis, quo Ariſtot.de prædicamentis. 1.de ſubſtantia.2.de quantitate.3.de qualitate.4.de relatione. [d] Sup.lib.de miſſ.ca.32.§. ſeptimo, L. D.Tho.1.p.q.11. vbi Recent Torres de Trinitat. q.27. art.1. Bellar lib.1. de Chriſto. cap.3. Caſtro.verb.Deus. hær.1. Direct. Inquiſit.2.par.quæſt. 13.hær.1.& hæc eſſentia Dei cũ ſit purus actus eſt vnica & ſimpliciſſima exiſtentia Dei abſoluta. D.Tho.1.p. q.3.ar.4. vbi Recẽ. & Xuar.3.p.q.3.ar. 2.diſp.11.§.1. In Deo ſunt tres ſubſiſtentiæ relatiuæ, vid. D.Tho.3.p.q. 3.ar.1.vbi late Suarez dob.10 Bellar. lib.2.de Chriſto.c. 15. vnitatem Dei philoſophos non tam pleoe nouiſſime probat Caiet. 2.2.q.1.art.8 ad 1.

e [e] D.Tho.1.part.q.3.Patres in Ioan.4.ſpiritus eſt Deus, vbi Chryſoſt.ſpiritus, id eſt, incorporeus Auguſt.tract.15.in Ioan.& lib.14. Trin.c.16.nomen ſpiritus dum abſolute profertur, proprie congruit ſoli deitati: reliquis tribuitur cum addito, vt ſpiritus procellarum, Angelos ſuos ſpiritus. Hilar.2.& 9.Trin. Clem.epiſt.1. ad Iacob.Iren.lib.2.Cypr.in ſymb. Nazian.lib.2. Theol.probat ex ſcript.& rationibus.Cyril.lib.9.cont.Iulia.Theodoret.quæſt. in Gen.q.20.& lib.4 hæret fabul.Conc.Epheſ.c.13. Later.c firmiter. De ſum.Trinit. hinc Deus.1.Tim.1.& 6.dicitur inuiſibilis, vide Bellar.1. de Chriſto.cap.7. quomodo in ſcriptura Deus dicatur per metaphoram habere mẽbra? Caſtro ver.Deus hær. 2.Martin.lib.10.hypot.reg.47.ex Patribus.Dam.lib.1.capit.14. 15.Sixt. lib.5. Bibl.cap.18. idem Plato & philoſophi quos citat
f Clem.Alex.5.ſtromat.& Aug.8.ciuit.c.6. [f] D.Tho.1.p.q.3.Caſtro ver.Deus, hær 2. Concil.Lateran eſt omnino ſimplex. Leo epiſt.91.ad Torib.Damaſc lib.1. Auguſt 5. Trinit.c.1.lib.7.cap. 4.lib.15.c.7.& 5.Cyril.tom.2.Hilar.7.Trinit.& lib.8. prope fin. Iſidor.7. Etymo. Clem.lib 5. ſtrom. poſt med. Euagrius Monachus lib de diuinit.apud Niceph.lib.10.hiſt.cap.15.fin. Pagnin.
g Iſag.verb.Deus.Torren lib.1.conf.c.2.§.4. [g] D.Thom.1.p q.3. art.8. Auguſt.7.ciuit.c.6.Deum non eſſe animam mundi contra Varronem.& lib.4 cap.12.contra alios poetas. Viues ſup.lib.8. ciuit.cap.5.fin. refert philoſophos varios. quod tenuit Abailard. contra quem Bernard.epiſt.190.ad Innocen. Papa.de quo bene Clem. Alexandrin.lib.5.ſtrom.Origen.lib.5.cõtra Celſum Suar.
h 3.p.quæſt.2.art.1,col.4. [h] De quo late Patres lib. de Trinit.vt Hilar.Auguſt.apud Torren,lib 1.confeſſ.c.2. Athanaſ.Bellar.lib.
i 2.de Chriſto, per totum. [i] [k] D. Thom 1.part.quæſt.4.de perfect.
k Dei, Et quæſt.6 ar.3. Torren.cap.1.§.7.quod ſolus ſit bonus per eſſentiam: cum tamen creaturæ non ſint perfectæ & bonæ, niſi
l additis accidentibus, & operationib. diſtinctis ab eſſentia. [l] Quod agnouit Ariſtot.libro 12.metaph. D.Thom.1.part.quæſtione 44.
m articulo 4. [m] Concil.Lateran.c.firmiter.& ſymbo.Athan.immẽſus. Dionyſ.capit.9. diu.nom. omnem tranſilient infinitatem. D. Thomas 1.part.quæſtione 7. & de potentia Dei infinita, quæſt. 25.artic.2.atque ita eminenter continet perfectionem creaturarum poſſibilium, quæ ſunt infinitæ. Euripid.in Tragœd. apud. clem. Alexand.5.Strom.in Pſalm.144. magnitudinis eius nõ eſt
n finis. Hilar.Chriſoſt. Auguſt. [n] D.Thom,1.part q.12.art.8.vbi Caietan.& recent.commun.3.d.14.Palud.& Cape,quæſt.1. Bonauen.& Richard.art.1.Palac.Henric.quodlib.7.quæſt.4 Direct. Inquiſit.q.11. nec anima Chriſti videt in verbo omnia poſſibilia D.Tho.3.part.q.10.ar.4.vbi Frat.Med.& Suarez.dub.26.§.2.de quo damnatur Auguſt.de Roma in concil.Baſilæen.ſeſſ.23. Torren.lib.1.confeſſ.c.1.§.2.ex Aug in Speculo.c.2.33. Deus eſt ſpiritus incomprehenſibilis, incircunſcriptus, vbique totus.& lib.6. Trinit.cap.8.epiſt.112.lib.12.ciuit.c.18.Hilar.2.Trin.incomprehenſib.immenſus. Cyril.1.cõtra Iulian. quod Orpheus vocat incircunſcriptum. Oroſ.apologet.de liber.arbit.cõtra Pelag.paulo poſt princ. Athan quæſt.ad Antiochum.quæſt.1.& 27.Chryſoſt. fecit quinque hom.de incomprehenſibili natura Dei, contra hæret. Anomæos, qui damnantur dict.cap.firmiter.clem.epiſto.1.ad Iacob.ſimplex, incorporeus, incomprehenſibilis à nobis. D.Tho. 3.contra gent. cap. 55.& in 3. diſt.14. Bonau.artic.1. Richar. Duran. Scot. Paludan. quæſt.1. Gab.& Soto. diſt. 49. quæſt.3. art.1. Suar 3.part.quæſt. 10.dub.26.§.1.& in id Ierem.32. incõprehẽſibilis cogitatu (vt hẽt vulgata & hebraica) vbi Hiero.gl.& Theol. Iob.11.nunquid veſtigio. Rom.11.inueſtigabiles viæ ei⁹. Imo propter loca 1.Timoth 1.& 6. quem nullus hominum vidit, ſed nec videre põt. & Coloſ.1.vocatur inuiſibilis. Bellar.lib.1. de Chriſto. cap.7. col.2.fi.refert quoſdam ex Patribus Græcis ſignificare non videri eſſentiam Dei, ſed lucem quandam.vt in Ioan.1.Deũ nemo vidit. Chryſo.Theoph.Theodoret.dial. immutabilis Cyrill.Ieroſol.catech.6. Dionyſ.cap.4.cæleſt.hierarch. Dam.lib.1. cap.1. At ſunt interpretandi, per vim naturæ: aut quia Deum nõ comprehendunt: vt exponunt D.Thom.1.part.quæſt.12.art.1. ad primum. Martin.lib.2.hyp.cap.2. Bellar.lib.2 de ſanct. beati-
o tud.cap.4.§.ad illam confirm.Suar.d.§.1.col.3. & 4. [o] Sæpe Au-
p guſt. [p] D.Tho.1.part. quæſt.8.ar.3. Ierem.23. cælum & terram ego impleo.vbi Hieronym.Item Auguſt.Chriſoſt. & Hilar.in id Pſalm.138.quo ibo e ſpiritu tuo? Bed in act.17.non longe eſt ab vnoquoque noſtrum. Iul.Pap.I.epiſto.ad epiſcopos Orient. Cyril.in Ioan.1.quod factum eſt.& lib.ſexto.cap.14 Cyprian.tract. 4.de idolorum vanit. Deus vbique totus diffuſus eſt. Hilar. in Pſal.118.Torren.lib.1.confeſ.capitulo primo.§ 6.& cap.4.§.14. ex Auguſt.epiſt.3.ad Voluſian.& lib. de contemplatione Chriſti.cap.1.Synod.6.can.7.Claud.de Euchar.rep.4.cap.8.probat ex Tertul.& Auguſt.fine loco. Ambroſ.2.de fide.cap.4.lib.1.de ſpiritu ſancto.cap.7.& ſimili lib.Didym.& Baſil.cap.22.Theodoret.dialog.3.Polym.Fulgent.lib.2.ad Traſimund Gregor.Nyſſe. tom.12.10 Eunom. Maximus diſput.cum Pyrro. Damaſ.lib.3.c. 7.At humanitas Chriſti licet Verbo ſit coniuncta inadæquate, non eſt vbique: vt contra nouos hæret.probatur ſup.in prœm. libro de euchariſt.§.7.1.5.& cap.vigeſimo.Bellarmino libro tertio de Chriſto.cap.vndecimo.& ſequen.& libro de ſacramen.in prœmio.Xuar.3.part.quæſt.14.4 dub.32.§.quarto, vbi tamen verſic.ſed contra.1.& Bellarm.ſup.cap.19.fin.concedunt hanc,
q Chriſtus eſt vbique homo. [q] D.Thomas.1.part.quæſt.oona.art. primo, vt dum Deus deſinit adeſſe per gratiam in impio, non mutatur Deus, ſed homo & in tempore Verbum abſque ſui mutatione ſingulari modo adeſt in humanitate mutata, ſup.lib.de euchariſt.capit.vigeſimoquinto, §.primo.H.Suar.cum D.Thoma.tertia part.quæſt.decimaſexta.art.ſexto, quia uerbum nihil recepit, ſed dedit humanitati.Caſtro verb. Chriſtus.hæret.4 fin. Malach.3.ego Deus & non mutor. Num.23.non eſt Deus quaſi fil.homin.vt mutetur. Iacob.1.apud quem non eſt tranſmutatio. Leo epiſt.91.ad Torib.Conc.Tole.8.ſub Martino.I.c.2.habetur c.incommutabilis.22.q.4.Orig hom.16.Num.& id agnouerunt Orpheus, Homer.Plato, & alij apud Clem.5. Strom.Parmenid. quem ſequitur Plato in Sophiſta.& Timæo Cic.& alij apud Auguſt.& Viues.8.ciuit.c.6.Concil.Later.c.firmiter. Greg.25.moral.cap.4.& lib.20.cap.25. Chryſoſtom. homil.decima. in Ioan. Auguſt.de Speculo. cap.4. Item.2. quia eſt immutabilis in ſubſtantia, dicitur immortalis.1.Timo.1.& 6.vbi Ambroſ.Leo epiſto. ad Clerum, & plebem Conſtantinopolit.Felix Papa epiſto. ante quintam Synod.general. Cyrill.de incarnat.cap.quarto, & 7.Auguſt.ſup.Gregor.12.moral.c.17.probat eſſe propriũ Dei.& lib.21.c.5.contra hæret.Patripaſſian. qui dicebant deitatem fuiſſe paſſam.Caſtro, verb.Chriſtus hære.4.Item 3. dum Deus habet

r 2 Immutabilis Dei ſubſtantia ut ſua immenſitate excedit omnem locum, ita infinita ęternitate ſua ex cedit omne tempus, [r] quæ eſt duratio tota ſimul totius diuini eſſe. ſ [ſ] Multum excellit menſuram Angeli, qui natura quidem eſt incorruptibilis ſecundum ſubſtantiam, ſed quia uarijs mutationibus ſubijcitur, t [t] ſubſtantia illius menſuratur æuo: operationes uero illius fere omnes menſurantur ſuo inſtanti, u aut tépore diſcreto. [u] Deus ergo non diceretur ęternus, ſi ſola eius ſubſtantia non ſeneſceret aut uirtus tempore non infirmaretur: niſi omnis eius operatio etiam libera, & quæ infert effectum in tépore, permaneret, ſemper immutax bilis in eodem eſſe. [x] Primo, Dei intellectus præſcit quidem enūciabilia & futura contingentia ac liberas hominum operationes (ut certa y tatio & fides docet [y]) ſed in ea co z gnitione non mutatur. [z] Quę præſciétia merito à Patribus & Theolog. uocatur intuitiua rerum omnium uiſio, ut. §. 5. explicabitur. Secundo, actus uolūtatis, quo electos ab æterno libere in finem dilexit, aut actus prædeſtinationis circa ora dinem mediorum non mutatur: [a] quamuis uir electus fiat in tempore iuſtus de impio, aut è contrario. Tertio, executio ut creatio actiua, conſeruatio, & gubernatio rerum naturalium: aut in rebus gratuitis motio per auxilium, & actiua iuſtificatio impij (id eſt, imperium Dei, quod quatenus infert effectum ad

bet actiones immanentes liberas, non mutatur uoluntas eius: quia ab æterno, & ſemper eas conſeruat. 1. par. quæſtio. 19. artic. 7. & inf §. ſecundo A. & præſentia Dei ſeu uiſio extéditur ad propoſitiones enunciabiles, & ueritates rerum mutabilium, nec tamen mutatur. prima par. quæſtio. 13. articu. 15. At Angelus per creationem mutatua eſt in ſubſtantia: per peccatum in mortem ſpiritualem, & per nouas operationes mutatur accidentaliter. r [r] Recent. cum Diuus Tho. 1. p. q. 10. art. 1. cum Boet. li. 5. de conſolat. proſa. vlt. & communia Theol. cum Magiſt. 2. diſt. 2 Palac. q. 2. Rada. 1. par. ſent. q. 30. ar. 2. æternitaté vſurpant pro inuariabili duratione Dei, ex eo quod eſt immutabilis qua non ſolum beatus modo Dei, ſed aliorū ſanctorum menſuratur: quia totum eſſe diuinū aut beatorum cū omni operatione beatifica, eſt immutabile. At in ſcriptura æternum, vel ſæculum (græc. æon. æonion. hebr. Holam cum lit. vau) ſignificat longum tempus vel durationem totius vitæ præſentia. Tit 1. ante tempora ſecularia Deut. 32. in æternum. (id eſt, ad finem mundi) & vltra. Auguſt. 16. Ciuita capitu. vigeſimoſexto, lib. 12. ca. 9. in Geneſ. quæſtio. 31. contr. Orif gen. ca. 6. Dam. lib. ſecundo, cap. 1. [ſ] Aeternitas differt à tempore. prima par. quæſtio. 10. art. 4. quia tempus habet partes actu: ſed quia nullam partem habet ſimul in præſenti, pendet ab actu intellectus conſiderantis, ut ſit menſura. At æternitas nec habet nec habere poteſt partes (communis Theol. cont. Aureol. & Gabr. 2. d 2. q. 1. concl. 7.) nec pendet ex actu animæ, quia eſt unum nunc ſemper manens. recen. quod vero ex D. Thom. ar. 1. & ar. 1. ad tertium colligunt Sylu. conflat. quæſt. 10. ar. 10. Ferra. 1. cont. gen. c. 15. Bañes, & Zumel. ar. 1. pendere ab intellectu in ratione menſuræ, videtur falſum. vt bene Caie. licet diſtinctio inter exiſtentiam diuinam, & durationem illius fiat operatione intellet ctus. [t] Aetern. differt ab æuo. Diuus Thom. 1. p. quæſt. 10. art. 4. vbi recent. quia æuum menſurat ſolam ſubſtantiam angeli, quæ eſt immutabilis naturaliter. id eſt incorruptibilis: ita tamen vt accidentaliter moueatur. ſup. Q fin. At æter. requirit ut ſubſtantia Dei & omne attributum, omniſque operatio imminens illius ſit omnino inuariabilis: omnia eſſe præſentia in æternitate. vid. infr. §. 4. Q D. Tho. 1. p. q. 14. a. 13. q. 57. a. 3. 1. d. 38. q. 1. ar. 5. de verit. q. 2. a. 12. de mal. q. 17. ar. 7. lib. 1. cont gen. ca. 66. & ſequ. & id fatentur omnes Thom. Caie. Ferra Bañes, Zumel, & recen. Sylo. confl. quæſtiu. 12. ar. 12. 16. 19. Catharin. de prædeſtinat & utuntur exemplo circuli quæ eſt Symbolum æterni Dei, vt dicit Pierius lib. 39. hieroglyph Rich. propendet. 2. d. 2. vbi Palac. quæſt. 2. Heruæ. etiam quodl. 2. q. 3. ar. 1. Capr. Hiſpal. 1. d. 38. ybi Heruæ. q. vn. Greg. q. 2 Bella. lib. 2. de Chriſto. c. 21. cum Aug. Marſi. 1. quęſt. 40. Aegid. opuſc. contr. correctores doctr. S. Th c. 4. Aug. 10. ciuit. c. 12. non aliter nouit facienda quam facta, quia futura in eius diſpoſitione ſunt facta. lib. 11. conf. c. 19. lib. 15. Trin. ca. 7. (quod explicat in Pſal. 49. pulchritudo. & Pſal. 101. & lib. 11. ciui. c. 11. communi. vid alia apud Torren. li. 2. conf. c. 13. § 6. de præſentia obiectiua) Hieron. in Epheſ. 1. ante mundi conſtitutionē. Greg 2 mor. ca. 20 lib. 4. c. 32. lib. 20. cap. 34 Ambro. lib. de fi. ad Grat. Theoph. in Oſeæ. 5. Boet. 5. conſ. proſ. 6. dum definit æternitatem. Anſel. Monol. c. 14. (& de caſu diabol. cap. 21. & Aug. 2. ad Simplic. q. 2. negat proprie dici præſcientiam, ſed ſcientiam: quia non eſt rei futuræ) Henr. 10 ſomm. articu. 31. quæſtio. 1. & quodlib. 5. quæſtio. 13. quod agnouit Plato, & quidam Philoſophi. & fauet modus loquendi ſcripturæ Pſal. 2. ego hodie genuite. eccleſia. 39. opera vniuerſę carnis coram illo. Rom. 4. vocat ea quæ non ſunt tanquam ea quæ ſunt. Hebr. 4. omnia ſunt nuda u & aperta oculis eius. [u] Caiet. cum D. Thom. prima par. quęſtio. 10. ar. 4. & quæſt. 53. art. 3. Doct. 1. d. 37. vbi Albert. ar. 24 Bona. Egid. q. 11. & recen. Baſi Zumel. Henr. quodl. 13. q. 7. Sot. in li. 4. Phyſ. q. 3 & facit d 10. q. 1. a. 4. Ferr. 3. cót gen. c. 102. alij Doct. in 2. d. 2. vbi Hernæ. Capr. q. 2. Hiſp. Egid. tract. de méſura Angelorum. Nec vero ipſi negant tépus diſcretū, & Angelum ſemper moueri in tempore Scot. 2. d. 2. q. 11. Gab. q. 3. Mai. q. 8. Greg. d. 6. q. 3. art. 2. Marſil. q. 7. ar. 3. poſt con. 1. ſed hi putant ſatis eſſe noſtrum tempus pro menſura motus Angelorum. & dum admittūt fieri, vt Angelus in tota hora fuerit in cœlo, & in inſtanti temporis terminatiuo ſit in terra (quod Cai. & Thomiſtæ admittunt cū D. Th. 1. p. q. 113. ar. 6. ad 3. ſecundum correſpondentiam temporis noſtri ad Angelicum) falſo infert Sco. & alij Angelum moueri in inſtanti téporis noſtri. Cur autē Angelus qui æuo menſuratur, non videat quæ ſunt in tempore futuro? probat D. Tho. 1. p. q. 57. ar. 3. & Patres Hieron. Cyr. Theodo. & glo. in id Eſai. 4. annunciate quæ vētura ſunt. Ratio eſt, quia cognitiones Angeli præter eā qua ſe naturaliter intelligit, menſurantur tempore ſucceſſiuo: & ſpecies infuſæ, non repræſentant res ipſas, niſi actu ſint. vid. Molin. x in concord. ſup. 1. p. q. 14. diſp. 10. & 47. fin. [x] Sup. cit. R. [y] Ratio y naturalis docuit Philoſophos, & varijs rationibus id probat D. Thom. 1. cont. gent. c. 66 Plato, ait, apud omnes ſignum fuit diuinitatis præſcire futura. Plutar. li. de Philoſophia. Aegypt. hæc eſt Dei beatitudo vt ſcientia præoccupet quæcumque fiunt. bene Aug. 5. ciui. c. 9. confiteri Deum eſſe, & negare præſcium eſſe futurorum, inſania eſt, & carpit Cicero. qui vt homines faceret liberos, fecit ſacrilegos. vide. c. 10. & lib. 13. Trin. ca. 7. & 13. de fide ad Pet. c. 31. 33. & alia ex eo refert Torren. lib. 2. conf. ca. 3. §. 6. Dionyſ. c. 7. diui. nom. Nyſſen. lib. 8. ſuæ Philoſophiæ. Tertul. cont. Marcian. ſciétia Dei tot habet teſtes, quot fecit prophetas. vid. Iuliū Syreniū. lib. 2. & 8. de fato. & id de fide probant Theol. cum Mag. 1. d. 38. 41. D. Tho. 1. p. q. 14. ar. 13. vbi recent. Molina. q. 14. diſp. 1. & 50. ex Scripturis, Eccleſia. 23. oculi Domini, & 39. opera omnis carnis. Sapien. 8. ſigna. Pſal. 138. intellexiſti cogit. Eſai. 41. annuntiante quæ ventura. 42. quæ prima. 48. prædixi tibi Daniel. 13 noſti omnia. Ioan. 14. nunc dixi. Ro. 4. vocat ea quæ non ſunt. Hebr. 4. non eſt inuiſib. creatura. Caſtro. & Medices, z verb. præſcientia. [z] Communis Theol. quia videre intuitiue pertinet ad perfectionem ſcientiæ, & eſt noua veritas propoſitionis, vt ly eſt, exercet exiſtentiam in re. D. Tho. 1. p. q. 14. ar. 15. ad 2. q. 13. ar. 7. ad 3. Suar. 3. p. q. 10. ar. 4. dub. 16. §. 2. Caiet. 2. 2. q. 83. ar. 11. ad 2. Soto d. 49. q. 3. ar. 2. Ferr. 2. cont. gen. c. 59. (qui tamen dicit oppoſitum eſſe probabile propter locum D. Tho. 1. p. q. 107. art. 1. ad 3.) & doct. qui negant res futuras eſſe præſentes Deo ab æterno. & quidam dicunt animam Chriſti videre in habitu omnia aut multa ex poſſibilibus creaturis, quas actu non conſiderat, niſi Deus nouo modo ſe uniat intellectui vt ſpeculum voluntarium, & anima ceſſet ab aliarum uiſione: tenet Bonau. 3. d. 14. ar. 2. q. 3. Scot. q. 2. Marſil. q. 10. ar. 2. quod licet falſum ſit, ſeruit a propoſito. [a] Generaliter de immutabilitate Dei ex Scriptura & patribus probatum eſt. §. 1. Q. & eam ita admittunt Philoſophi, ut quidam dixerunt Deum quaſi ſimplici emanatione creaſſe omnes gradus creaturarum ab æterno ne admittant mutationem qua libere vult creare in tempore. vid. Ferr. lib. 2. cont. gen. c. 81. col. 10. fin Egid. tract. de eſſe & eſſentia. q. 2. & Socin. 12. meta. q. 15. conl. Auerr. qui ſaluant creari de nouo animas ſecundū Ariſt. abſque Dei mutatione: quia poſita tali embryonis diſpoſitione, naturaliter, anima emanat à Deo. ſed reuera Ariſto. & boni philoſoph. agnoſcunt Deum libere prouidere & creaſſe res, ut dicetur inf. cap. 5. Id uero ſit per creaturæ mutationem ex libera uolitione & actione Dei, quæ eſt æterna & immutabilis, vt probant Theol. cum Mag. 1. d. 39. D. Tho. 1. p. q. 19. art. 7. 1. & ad 4. idque admiſſa etiam opinione Caiet. ead. q. 19. art. 2. & 3. p. q. 1. art. 1. vbi Fr. Medin. in prolog. q. 2. Ferrar, 1. cont. gen. cap. 75. cum D. Tho. 1. d. 44. ar. vlt. & Greg. d. 46. q. vni poſt concl. 6. Bonau. d. 39. ar. 1. q. 3. Duran. q. 1. Egid. q. 1. & 2. Greg. & Gabr. q. vnic. Palac. 1. d. 38. 2. q. fi. quod actus liber in Deo dicat perfectionem poſitiuam, quam tamen Deus potuit libere non habere ab æterno.

quam-

extra, uocatur operatio tranſiens) non mutatur: ſed per eam Deus ab æterno voluit, vt effectus in tempore fieret. [b] Hæc pertinent ad ipſius Dei eſſe, immutabilitatem, & æternitatem durationis. Nunc dicendum eſt de attributis [c] vt de intellectu, voluntate, & potentia executiua, & de iſtarum potentiarum perfectione.

3 In nobis & Angelis potentia & illius perfectio, vt intellectus, habitus ſapientiæ, ſpecies intelligibilis & actus intelligendi eſt qualitas: ſed hęc omnia in Deo ſunt ſimplex eius ſubſtãtia ſeu forma. Hęc forma Dei ex quatuor rerum gradibus habet ſupremum: nec enim eſt forma corporalis aut ſenſitiua, ſed intelligibilis in actu, intellectiuaque & intelligens actu: atque ita ſubſtantia Dei eſt ſuum intelligere. [d] Nam ex ſubſtantijs viuentibus illa quæ recipit ſpecies abſtractas à materia, ſeu ſpecies intentionales, habet cognitionem: [e] & quãto ſubſtantia eſt immaterialior, tanto eſt magis cognoſcitiua: & in ſeparatis à materia, id eſt in Angelis, idem eſt intelligibile actu, & intellectus in actu, [f] atque ita naturaliter Angelus ſemper aliquid intelligit. [g] Secundo, in intellectu Dei eſt formaliter ſcientia, [h] cum hæc ſit perfectio ſimpliciter: & ſolus Deus ſeipſum qui omni ratione eſt infinitus, infinite comprehendit: [i] & per eſſentiam diuinam, quaſi per ſpeciem intelligibilem cognoſcit in ſe infinitas creaturas, gradus perfectionis ſe inuicẽ excedentes, quas eminenter habet, & facere poteſt. [k] Adſunt in mente diuina Ideæ: eſt autem idea in homine, ratio obiectiua (ad modũ verbi) intra intellectum ad quam artifex attendens efficit exemplarium. [l] Poſita diuinæ voluntatis ac prouidentiæ determinatione, aut permiſſione, Deus ab æterno videt, quæ vel ſolus in tempore eſt creaturus, vel bona quæ per cauſas ſecundas naturales, contingentes, aut liberas fient in aliqua temporis differentia: & videt mala moralia quæ per homines Deo permittente fient libere in tempore, [m] quorum Deus autor non eſt. Scire enim omnem veritatem etiam in malis, eſt perfectio intellectus.

De modo quo Deus certo cognoſcit futura.

4 Qua ratione & modo res quæ nobis adhuc ſunt futurę, dicantur æterno Dei videntis oculo pręſentes, non vno & eodẽ modo Theologi explicant. [n] Qui non admit-

quamuis iuniores Thomiſtæ hanc ſententiam reijciant. At ſi abſque vlla mutatione creaturæ, Deus in tempore de nolente fieret volens & amans iuſtum, aut è contrario de volente nolens, eſſet in Deo mutatio ſaltem moralis, vt ex doctrina D.Tho. 1. 2.q.113 art.2 probat Ferra. 1. cont.gent.cap.83. quia volitio eſt actus in Deo. At ex eo quod de nouo factus eſt homo per mutationem humanitatis, non mutatur Deus. [b] Caiet. cum D Tho.1.p.q.46.art.1.ad 10. quidã vero Nominal. actum & actionem liberam Dei ponũt circa obiecta, vt ſequitur hic aut ille effectus in creaturis, nec admittunt actum liberum poſitiue eſſe in Deo, de quo Greg. & Heruæ. in 1.d.46. vt actio tranſiens eſt in paſſo ſine mutatione agentis. [c] Vt Ariſtot. hoc ordine agit de prædicamẽtis. 1. de ſubſtantia. 2. de quantitate, ratione cuius ſubſtantia eſt in loco: & de quantitate ſucceſſiua quæ eſt duratio: de vnitate & numero, qui conſtituit quantitatem diſcretã. 3. de attributis qualitatibus, quales in re ſpirituali ſunt intellectus & voluntas cum ſuis actibus. Prouidentia, prædeſtinatio, potentia executiua, & beatitudo elicitur præcipue ab actu intellectiua, ſed includit ſimul actum voluntatis. 4. De relationibus perſonarum: quæ non derogãt vnitati eſſentiæ potentiæ & actus. ita D.Tho. agit. 1. de perfecta Dei ſubſtantia. 2. vice quantitatis, de infinitate Dei. 1.p.q.7. & quod ſit in omni loco. q.8. de æternitate durationis. q.10 de vnitate ſine numero. q.11. 3. de prædictis attributis, & de actibus illorum quę in nobis ſunt qualitates: Simili ratione agit de ſubſtantia Angelorum. 1.p.q.50. & quod non habet quantitatem molis ſed virtutis. q.51. de loco. q.52. de attributo intellectus. q.54. de voluntate. q.59. de prouidentiæ executione & gubernatione. q.103. ar.6. q.110. & ſeq. [d] Caiet. & recent. cum D.Tho. 1.p.q.14. art.4. q.54. art.1. vbi recent. & 1. cõtra gent. cap.47. Henri. ſum art.54. q.5 & quodlib.6. q.1. de fide. quia Deus eſt purus actus, & vt eſſe fluit à forma, ita intelligere à forma intelligibili in actu. quare male Gabriel. 1. diſt.35. contendit hanc non eſſe eſſentialem, Deus eſt ſuum intelligere. [e] Vt ſubtiliter Caiet. 1. colligit ex Ariſtot. 3. de anima, & D.Thom. 1. p. quæſt. 14. art. 1. quæſt. 79. art. 1. ad 4. vbi Caietan art.2. col. 3. & in quæſt. 87. art. 1. col. 3 Ferrar. 1 contra gent. cap. 44. (ſed Sylu. in conflato. 1. par. quæſt. 14. artic. 1. ait fruſtra Caiet. inueniſſe tot ſubtilitates.) quia iuxta Ariſtot. 3. de anima cap. 5. text. 37. iam vt Auerr. immaterialitas eſt ratio cognoſcendi, loquitur in ſubſtantia viuente, quæ in potentia recipit formas intentionales vt transformetur in rem cognitam. D.Thom. 1. par. quæſt. 14. 1. q. 80. 1 quæſt. 84. 2. quodlib. 8. art. 4. Caieta 1 part. quæſt. 12. art. 2. Ferr. ſup. communis in 1. diſt. 35. Durand. quæſt. 1. Capr. Palac. & id agnouit Plato. & ſæpe ait Dionyſ. c. 11. & toto lib. cœl. hierar. & cap. 7 Diu. nomi. & ſcribentes in lib. 3. de anima. Hinc ſoluitur argumentum de abtione vitro recipiente ſpecies intentionales, & tamẽ non cognoſcit. Ratio, quia non eſt res viua, nec ſibi recipit vt trãſformetur in rem cognitam. [f] Ariſt 12. metaph. hoc dixit de intelligentijs, quia falſo putauit eas eſſe puros actus, & ſemper intelligere omnia. Nam in illis intellectus, ſpecies intelligibiles & ipſum intelligere ſunt accidentia. 1.p quæſt. 54. Sed Ferrar. & Caiet. dict. quæſt. 12 art. 2. exponit quod intellectus in actu ſit ipſum intelligibile actu, quia per eandem numero formam (id eſt, per ſpeciem intelligibilem) vtrumque ſit in actu. ac ſi duæ materiæ haberent eandem numero formam, conſtituerent vnum tamquam partes eiuſdem rei. [g] Angelus ſemper aliquid intelligit (ſaltem ſeipſum & Deum) & anima Chriſti per ſpecies infuſas. Suar. 3. par. quæſt. 11. §. 5. dub. 28. §. 1. At Victor. in prælect. 1. p. q. 58. 1. cum Greg. 2. d. 11. q. 1. putat probabile quod poteſt angelus ceſſare ab omni cognitione. Impoſſibile vero eſt, creari ſubſtantiam ſpiritualem, quæ de ſe non ſit intellectiua, cum ſit immaterialis, iuxta dicta lit. E. & in ſupremo gradu entis. Nam doct. cum Aug. 14. Trinit. diſtinguunt quatuor gradus rerum ſeu perfectionum, qui omnes reperiuntur in homine, vt aiunt vterque Greg. & dum Aug. 12. Geneſ. ad lit. c. 10. non audet determinare eã difficilem quæſtionem: an ſit vlla res quę ſolo intellectu cerni poſſit (id eſt ſpiritualis ſubſtantia) & tamẽ non intelligat. non dubitat quin omnis ſubſtantia ſpiritualis ſit intellectiua: ſed an ſemper & neceſſario aliquid actu intelligat? [h] D.Thom. 1. p q. 14. 1. vbi recen. colligit ex ſcripturis & patribus. Clem. Alex. 5. Strom. Nyſſen. lib. 8. Philoſoph. ſeu de prouidentia. c. 6. Hilar. 9. Trin. poſt med. Nec obſtat quod in nobis ſcientia eſt per diſcurſum ex cauſa in effectum: quia ſatis eſt vt Deus vel Angelus in cauſa cognoſcat effectum ſeu concluſiones. 1.p.q.14.7. q 58.3. quod vero Hierony. ait in id Abac. 1. mundi ſunt oculi tui, eget explicatione. & bene loquitur in id Matth. 10. nonne duo paſſeres. & illum explicat Mag. 1.d.39. Sixtus. lib.5, biblioth. c.257. Nec in Deo eſt habitus ſcientiæ, vt multis probat D.Thom. 1. cont. gent. ca.56. nec ſcientia in eo dicitur metaphorice aut caſualiter (vt quidam putant apud D.Thom. de verit. q.2.1.c. & ad 5. eo modo quo in Deo dicitur ira) ſed formaliter: ſicut eſt bonitas & potentia, quæ ſunt perfectio ſimpliciter. [i] Sup. §.1. N. recent. probant cum D.Tho. 1.p.q.12.7. q.14.3 & 3.p.quæſt.10.2. vbi Suarez. dubio.26. ex 1. Corinth. 2. Spiritus omnia ſcrutatur etiam profunda Dei. [k] D.Tho. 1.p. q.25.2. potentiam Dei eſſe infinitam, & quolibet angelo dato poteſt facere perfectiorem in infinitum ſyncategorematicẽ. & inſuper naturalibus caritas, uel lumen gloriæ poteſt augeri in infinitum. 2 2.q.24.7. Quod ſi Deus non produceret, aut non poſſet facere creaturas, non haberet ideas illarum, & tamen illas comprehenderet per infinitam ſcientiam. [l] Inf. §.6.Y. Aug. ſæpe cum Plat. agnoſcit ideas in mente diuina. & quia idea hominis concipitur præciſe, vt eſt obiectiua ratio intelligendi aut faciendi ſolum hominem, non eſt nuda eſſentia diuina quæ extenditur ad omnia, ſed cum illecto reſpectu rationis, per quem refertur ad ſolum hominem. nec tamen idea eſt res limitata, ut bene Henric. ſumm. ar.68, quæſt. 5. Iu. X. de quo inf. cap.8. [m] Citati. §.2.Y. [n] Sunt quatuor ſententiæ. 1. quod omnia futura libera nõ aliter poſſunt certo cognoſci à Deo, quam quia ſunt præſentia in æternitate. Ferra. 1. contra gent. cap.67. Cathar. opuſc. de prædeſt. Egid. Marſil & Cartagen. inf. Q. huic interdum fauet D.Tho. ſed eam realem præſentiam rerum ab æterno, (eo modo quo Caietan. explicat inf R.) pauci admittunt. Secunda ſententia, Deum præſcire in cauſis. inf. P. & §.7. D. Sed quia in ſolis cauſis creatis libera electio noſtræ uoluntatis non habet determinatum eſſe aut determinatam ueritatem: recte tertia & communis ſententia ait ad certam

tam

tunt Deum ante præuiſam noſtræ volũtatis liberam cooperationem, prędefinire immutabiliter ſingulas hominum bonas operationes [o] hi negant eas à Deo præſciri in prędefinitione: ſed alia ratione nouit. Nam has operationes vt adhuc latent in libera uoluntate hominis, aiunt illum certo pręſciturum, qui comprehenderet concurſum cauſarum creatarũ, etiam in futuris conditionatis, per quas uoluntas prædeterminanda uidetur. [p] At quia D.Tho. & plerique Theolog. cum Patribus aiunt res futuras eſſe Dei oculo videntis ab ęterno pręſentes: [q] Quidam ex Thomiſt. cum Caietan. aiunt, Dei ſubſtantiam, cũ ęterna ſit (ſi nudè & pręciſa operatione concipiatur, ac ſi nihil intelligeret) ab ęterno coexiſtere realiter rebus futuris: & rurſus res nobis futurę dicũtur coexiſtere Deo ab ęterno, quia in nunc ęternitatis (quod eſt indiuiſibile, ſemperque pręſens ſecundum ſe totum) coexiſtunt. Quam explicationem alij Theolog. & multi ex Thomiſt. nõ admittunt. [r] ſed Caieta. vt ſoluat argumẽta, negat hinc ſequi in ęternitate, quę eſt inadęquata menſura rerum temporalium, admitti contradictoria ſimul uera: [ſ] quia Adã pręteritus, uel Antichriſtus futurus non eadem ſed diſtincta ratione uirtualis coexiſtentię habet eſſe aut non eſſe in ipſa ęternitatę. Hęc ſubtilis & difficilis Caietan. explicatio non habetur apud Patres, & D.Thom. expreſſa: nec pro ſaluanda infallibili Dei pręſcientia eſt neceſſaria: nec uidetur uera, niſi pręmiſſa diſtinctione ſequenti explicetur.

§ Vna ex duabus rationibus ſubſtantia ſpiritualis dicitur pręſens, aut coexiſtens corpori. [t] Primo, Dum per operationem ſeu applicationẽ uirtutis adeſt ſubſtantia eius intime & indiſtãs intra corpus cui aſſiſtit, & quod aſſumit aut mouet. Secundo, Dum angelus aut homo res loco diſtantes habet realiter præſentes ſibi obiectiue, & coram oculis eas intuetur: cum tamẽ ſubſtantia hominis aut Angeli nõ adſit in loco rei uiſæ. Ita Deus in rebus creatis adeſt intimo illapſu per eſſentiam: magiſque adeſſe & habitare dicitur per gratiam in anima iuſta, aut per unionem hypoſtaticam in humanitate aſſumpta. In rebus futuris: quæ nondum in tempore nec ab æterno habent ullum eſſe reale, non ita per eſſentiã adeſt, & coexiſtit Deus nude ſecũdum ſubſtantiam conceptus. Oculo tamen æterno Dei res nobis futurę dicuntur realiter præſentes obiectiue: quia oculus Dei, quaſi ex alta turri cõtemplatur futura [u] (cum ſit ſupra tempus & ſupra lo-

tam cognitionem inter cauſas cognitas neceſſario includi primam cauſam in bonis, quæ eſt prædeterminatiu diuinæ voluntatis. & id fatetur etiam Dur. & Scot. In peccatis vero voluntas Dei permiſſiua. Quarta Gregor. Cordub. infra c.4. B. & quidam recent. aiunt in ſigno rationis ante omnem actum liberum diuinæ volũtatis præſciri certo futura omnia. quia propoſitio de futuro vera, ab æterno fuit vera, quamuis per impoſſibile Deus illam propoſitionem non prædeterminaret. Dei vero ſcientiam propter infinitam eminentiam ſcire omnes veritates in ſeipſis, etiam ſecluſo ordine ad cauſam proximam aut primã. [o] Vt Deus nõ prouidet actum moralem peccati. inf. ca. § 3. ad fi. ita quidã negant prædifinire bonos liberos act⁹, ſaltem aliquos: de quo inf. c.4. § 1. G. [p] Dicetur inf. ca 4. § 1. D. & § 2. [q] Aeternitatem comprehendere omne tempus aiunt paſſim patres. & Deo nihil eſſe futurum cit. § 2. R. & agnouit Platu & alij Philoſop. vt refert Viues. 11. ciuit. c.6. & Paſſim Auguſt. & Anſel. quod Caiet. 1.p.q. 14. art. 13. explicat vt nos in textu. Idẽ Ferr. 1. cont. gent. c.66.67. & tribuit D. Tho. in prædictis & alijs locis. Richard. 1.d.38. art. vnic. quæſt. 5. (quamuis d. 39. art. 1. q. 1. dicat problema eſſe de hac præſentia in æternitate) Egid. diſt. 38. q. vnic. p. 2. & opuſc. de prædeſt. c.2. & 3. Marſil. 1.q. 40. art. 2. p. 3. maxime in ſuppoſ. 6. & ad 6. principale. (& Capr. 1. d.36. q. 1. d. 38. q. 1. dicit probabile & ſoluit argum.) Viguer. c.20. § 20. verſ. 1. & pro ea referuntur Alber. Vdalric. Henric. & Vega ſuper concil. Trident. Abulen in Iosue. c. 1. q. 68. 76. Viues. 5. ciuitat. cap. 9. Cathar. de clauibus, pag. 36. de prædeſt. cap. 2. & ſeq. Cartagena, diſcipulus noſter de prædeſt. diſcur. 4. Eandem de futuris ſcientiam viſionis, animæ Chriſti per ſcientiam etiam infuſam tribuit Caiet. 3. part. quæſt. 11. ar. 1. ad 3. dub. 2. vbi Suarez; ex antiquioribus Hugo tract 1. ſumm. ſententiarum cap. 12. Boet. 5. de conſola. proſa. 6 Simon de Caſſia de myſte. Verbi Incarnati. c. 22. 23. Greg. 20. moral. c. 24. Anſel. de caſu diabol. cap. 21. lib. de cõcord. prædict. prædeſt. & lib. arb. lib. 1. cur Deus homo cap. 18. Beda to. 8. lib. quæſt. q. 13. Proſper. & Hilar. epiſt. ad Auguſt. quæ habentur tom. 7. Auguſt. ante lib. de prædeſtin. Sanct. & de alijs locis Auguſt. vide Torren. lib. 2. confeſſ. c.3. § 6. [r] Caietan. quæſt. 14. art. 13. Ferr. & quidam recent. Bañes d. q. 14. art. 13. vbi Zumel. dub. 1. concluſ. 3. At Capr. ſup. licet eam explicationem Caiet. refert tamquam D. Thomæ, ſubdit multis videtur impoſſibilis: & ego non penetro, nec intelligo illam. Et probatur. Si Deus nunc annihilaret animam Chriſti aut alterius beati, quæ nunc in Verbo videt Antichriſtum, certe entitas huius animæ & ſuæ viſionis beatæ nunquam fuiſſet ſimul in reipſa cum Antichriſto futuro: & e contrario Antichriſtus dum ponetur in re, non dicetur eſſe ſimul cum ea anima iam diu annihilata. quare illa explicatio Caiet. vere non eſt D. Thom. nec aliorum iam citatorum, & ita illam negant ex Thomiſtis Hiſpal. 1. diſt. 38. quęſt. 1. Capreo. q. 2. Herue. quæſt. 1. art. 3. Palac. quæſt. 2. Argent. q. vnic. ar. 2. ratione 3. Aureo. apud Capr. quæſt. 2. Egid. q. vnic. & opuſc. contra corruptionem doctrinæ D. Thomæ art. 4. Syloeſt. conſl. 1. p q. 14. ar. 13. Molina. concord. quæſt. 14. diſpu. 43. & cæteri omnes ea non Thomiſtis de quibus ſtatim lit. X. Cordub. lib. 1. quæſt. 55. dub. 8.

Idem Capr. q. 1. conclu. 6. & 7. cum D. Thom. in 1. d. 40. Bonau. art. 2. quæſt. 1. nu. 24. Egid. q. 2. Argent. q. vnica. art. 3. ad 6. contra 1. concl. & ad 1. pro Cicer. & plane D. Tho. 1. cont. gent. c.67. ratione. 3. verit. q. 6. ar. 3. quare præſciret Deus futura, licet non eſſent realiter præſentia, fatetur Caiet. 1. p. q. 57. 3. q. 14. art. 13 fin. cum D. Tho. ibid. fin. corp. [ſ] Caiet. 1. p. q. 14. art. 13. admittit hanc prop. Nunc & ab ęterno oẽs creaturæ coexiſtũt Deo (vt ly nũc denotet nunc æternitatis, quod ſemper eſt præſens ſecundum ſe totum. non autem vt denotet noſtrum tẽpus aut inſtãs eius) Idẽ indicat D. Thom. ibi. & q. 57. 3. q. 86. 3. & 4. & alibi. Ferrar. 1. cont. gent. ca. 66. 67. Capre. 1. d. 37. q. 1. d. 38. q. 2. Egid. d. 38. q. vnic. p. 2. Richard. q. 5. & quodlib. 3. q. 1. Marſil. 1. q. 40. artic. 2. ante ſolut. argum. Cathar. opuſ. de pręſcientia & prouid. ca. 2. & ſeq. Molina concord. diſpu. 46. 47. Nec valet Adã in nunc æternitatis eſt (vt in menſura inadæquata) ergo Adam nunc eſt. Quia arguitur à non reſtricto ad reſtrictum affirmatiue. Secundo non valet. Adam habet non exiſtentiam in æternitate, ergo Adam non eſt, &c. quia ſignificat nullo modo eſſe in æternitate. vt non valet, in hoc anno ſunt non dies, (nempe quia ſunt noctes) ergo non ſunt dies. Tertio. Petrus in æternitate eſt currens & eſt non currens. nec ſunt contradictoria, quia non eodem, ſed diſtincto modo (ſecundum virtualem latitudinem coexiſtentiæ) ad ſunt in æternitate. Id limitat Fer. c.66. Palac. vero. 1. d. 38. q. 2. damnat. Molina. diſput. 46. ait per verbum de præterito eſſe falſam. futurum coexiſtit Deo ab ęterno. At hæc difficultas de cõtradictorijs in ęternitate ceſſat, ſi coexiſtentia rerum reſpectu oculi diuini explicetur vt infra. § 5. [t] D. Tho. 1. p. q. 8. art. 3. cor. & ad 4. & Doctor. cum Mag. 1. d. 37. diſtinguunt ratione tres modos, quibus Deus eſt in rebus per eſſentiam, præſentiam & potentiam. Primo, per potentiam (de qua nihil ad propoſitum) corpus Chriſti etiam in triduo, vbi erat ſine ſenſu & præſentia viſiua, po. eſt operari in loco diſtanti vbi non adeſt ſubſtantia eius: & ſacramentum aut conſecratio panis attingit contactu virtutis rem loco diſtantẽ ſup. lib. de ſacram. c.16. § 1. Deus in infinito loco imaginario dicitur latè adeſſe per potentiam quia ſine ſui mutatione poteſt ibi producere res. Recent. quidam & Zumel. 1. par. quæſt. 8. art. 2. At vere in loco imaginario aut in creatura poſſibili quæ nunquam erit, non adeſt ſubſtantia Dei aliter, quam quia Deus eſt in ſeipſo. Quia creatura poſſibilis non habet aliud eſſe quam in Deo vt in cauſa exemplari & effectiua. Secundo, res futura dicitur præſens oculo Dei, & res præſens oculo Angeli diſtantis: nec oportet vt in ea adſit per eſſentiam, vt explicatur in textu. Tertio, per eſſentiam adeſt Deus per circumincessionem, de qua in procem. lib. de euchar. & in rebus quæ habent uerum eſſe. & Angeli ſubſtantia adeſt in loco limitato per contactum & applicationem virtutis: corpus Chriſti ſubſtantialiter adeſt in cœlo & in euch. ſup. libro de euchariſt. cap. 20. § 2. [u] Quo exemplo ad declarandam præſentiam realem obiectiuam, frequenter vtitur D. Tho. & in 1. Periher. cap. 9. & Cathar. de præſentia. Nec oportet fingere cum Caietan. vt res futura quaſi retrocedat & adſit realiter ab æterno, vt Deo coexiſtat. Sed Deus infinitum oculum ſuum exten-

cum operatio ſeu viſio Dei, quæ æternitate menſuratur) & oculus Dei infinite perſpicax percurrit omne tempus diſtans (vt oculus angeli percurrit ſpatium, & attingit rem loco nimis diſtãtem) & Deus pertingit ſua viſione intuitiua vſque ad rem, quæ in propria temporis menſura ſit, & habet ſuum reale eſſe præſens obiectiuè: vt res loco diſtans obijcitur præſens notitiæ intuitiuæ Angeli, in qua tamen re & loco non adeſt ſubſtantia Angeli. Viſio enim intuitiua requirit realem rei præſentiam, tum in tempore præſenti ſeu ſuperiori menſura; tum præſentiam ſubſtantialem rei in aliquo loco aut ſitu.

6 Hanc ſententiam D. Thomæ ſic explicatam ſequuntur ferè omnes Doct. [x] Et inquirunt per quã rationem præſentetur Deo res futura? Ratio & quaſi ſpecies intelligibilis, per quam diuino intellectui res futura repræſentatur, eſt ipſa Dei eſſentia, quæ eminenter continet omnia: ſeu idea, quæ adiuncto reſpectu eſt in mente diuina [y] purà idea hominis cum quodam reſpectu rationis determinatur, vt ſolius hominis ſit repræſentatiua aut effectiua: & reſpectu magis limitato ſi concipiatur, dicitur idea rei ſingularis, & repræſentat Petrum eſſe, aut actum humanum eſſe, quatenus poſt uolũtatis & potẽtiæ diuinæ determinationem, eſt ſimilitudo & cauſa ut Petrus aut eius actus humanus ſit. [z] Quidam tamen aiunt, præciſa reali ipſius rei extra ſuas cauſas præſentia & coexiſtentia in æternitate, futurum nõ præſciri in idea diuina tamquam in ratione cognoſcendi. [a] At reuera præſcit Deus poſito eo fundamẽto in re, per quod propoſitio de futuro eſt determinatè vera: ab eo enim quod res eſt in ſe ipſa, aut in aliqua illius cauſa determinata, propoſitio aſſertiua de præſenti aut de futuro, dicitur determinate vera.

CAP. IIII.

De futuris cõditionatis an poſſint certo præſciri in concurrentia cauſarum?

§.2. *An propoſitio de futuro contingenti ſit in omni ſigno rationis determinate vera.*

4 *De attributo diuinæ voluntatis, & de prouidentia.*

5 *Quid ſenſit Ariſt. de prouidentia? de fato, & ſitu aſtrorum.*

6 *Conditionatorum quorundam præſcientiam circa hominem in communi prouidentia relictum, non ſatis eſſe ad rationem prædeſtinationis.*

VTrum futura omnia conditionata poſſint certo præſciri? Quidam iuniores aiunt, Deum, ea etiam ratione præſcire electiones voluntatis noſtræ, quæ de facto erunt: quia per ideam, præſcit in cauſis creatis, quid noſtra voluntas, poſito nec impedito tali præuio cauſarum & circunſtantiarum concurſu, ſit volitura? idque poſito tantum ex parte Dei generali concurſu, ac ſi ageret ex neceſſitate naturæ. Eamque præſcientiam eſſe infallibilem, etiam ſecluſa reali rerum præſentia in æternitate. [a] Quidam addunt veras eſſe propoſitiones de futuro in ſigno rationis, antequam concipiatur vlla diuinæ voluntatis prædeterminatio, & præſciri in ſeipſis: [b] licet per impoſſibile Deus quarundam bonarum rerum non eſſet cauſa & autor, vt finxit Manichæus: aut ſi Deus ſine vlla voluntate retineret infinitum ſuum intellectum, infinitamque ſapientiam. Angelus uero ita præſcire non poteſt, vt dicetur. §. 3 Hinc gradum faciunt vt admittant in cauſis præſciri omnia futura conditionata: [c] nempe quid generaliter, & qualitas electionis voluntate hominum ſequeretur in tali præuio cauſarum & circunſtantiarum omnium concurſu, ſi Deus abſque prædefinitione cum communi tantum auxilio naturæ & gratiæ concurreret? Et quaſi rem nouam ſe inueniſſe putãtes (Nam in hac antiqua controuerſia non cõfugiunt uniuerſaliter Patres & ueteres Theologi ad conditionatam præſcientiam, aut ad reflexiuam iſtam prouidentiam) ex eo fundamento nituntur perſuadere, ſaluari Dei prouidentiam ac prædeſtinationem apud ſacram Scripturam & Patres expreſſam, ſi Deus in omnibus aut pleriſque humanis actibus (præſciens in cauſis creatis quid hic aut ille ſibi relicta eſſet electurus aut facturus?)

extendit vſque ad futurum, quia præſenter, id eſt, præ ſe, & præ oculis habet etiam futura, in quibus nondum adeſt per eſſentiã, vt dictum eſt. [x] Exceptis Caietan. & paucis, hanc tenent Thomiſtæ citati. R. 10 6. Syluest. Herux. Capr. Hiſpalen. Palac. Egidius, Molin. Cordub. lib. 1. q. 55. dub. 8. Dur. 1. diſt. 38. q. 3. nu. 9. & 23. Okam. diſt. 38. & Nominales ac Scotiſtæ. Gabriel. q. vnic. Aureo. Gregor. q. 2. ar. 1. & plane. Scot. d. 39 q. vn. vbi Bonau. ar. 1. q. 3. Nicol. Nyſ. tract. 1. reſolut. Theolog. p. 3. portio. 1. q. vnic. Rada to. 1. contro. uer. 30. a. 3. & 4. Albert. ſumm. de homin. 1. p. trac. 16. q. 61. mem. 5. & 6. ſi. q. 63 mem. 2. ad 3. Marſil. 1. q. 40. art. 2. concl. 4. ad fin. & ad 2. contra. 7. concl. & in 3. par. art. 2. ſuppoſ. 5. ad 6. & citant Auguſt. 5. ciuit. ca. 9. Boet. lib. 4 & 5. de conſolat. Anſel. de concord. præſcẽtiæ & libe. arb. de quibus inf. c. 11. § 3. N. & c. 12. §. 3. M. ſentit Xuar. 3. p. q. 11. art. 2. dub. 27. §. 2. col. 3. ſed non explicat nec citat autores. Hanc præſcientiam Dei, quæ obiectiue terminatur ad rem & veritatem, non vt latet in cauſa, ſed vt eſt in ſeipſa, vocant viſionem, nõ vt latet in cauſa, ſed vt eſt in ſeipſa, vocant viſionem intuitiuã, Okam. Gabr q. 2. ar. 2. & in prolog. q. 1. dub. 5. Greg d. 38. q. 2 quãuis negent dici intuitiuã, Durand. in prolog. q. 3. Scot. 1. d 38. in 2. d. 3. q. 9. & citat Auguſt. 11. Trinit. cap. 4 & 5. ſed ſane Auguſt. ſæpe eſt p nobis. vid. inf c. 4. §. 1. B. ca. 5. G. [y] Sup. cit. § 3 K. Alexand. 1. p. q. 23. memb. 3. ar 4. memb 4. ar. 3. Deum per ideã tãquam per obiectiuam ſpeciẽ (ad modum quo verbũ eſt id in quo intelligimus: & poſita determinatione diuinæ voluntatis) videre rem ipſam præſentem aut futurã. Bonauen. 1. diſt. 30. ar. 2. q. 3. Cordub. lib. 1. q. 55. dub. 8. cum Henric. & Ioanne de Medin. Compluten. in lectur. neque id negat. D. Thom. 1. p q. 14. art. 13. videt ab æterno res præſentes, non ſolũ ea ratione qua habet rationes rerum apud ſe, id eſt, ideas. vbi Caiet. & q. 57. 3. Capreo. 1. d. 38 q. 1. Egid. q. 1. ar 2. ad fin. q. 2. art. 1. qui falſo citatur in oppoſ. [z] Ipſum (eſt) ſecundum adiacens, vt exercet durationem rei, & ſignificat veritatem propoſitionis, nõ repræſentatur per ſpeciem Angeli aut ideam Dei, nec cognoſcitur vt obiectum, ſed vt modus conſequens cognitionem Caieta. 1. p. q. 57. 2 ad 2. vbi D. Tho. Capr. 2. d. 3. quæſt. 2. Marſil & ſentit Egid. tract. de cognitione Angel. q 9. ad 6. & 10. vt oculus videt rem eſſe, ſed non format propoſitionem: præſertim ſi viſio fieret extramittẽdo, oculus non videret ipſum eſſe, niſi vt modum rei. quod male impugnat Ferra. 2. contra gent. cap. 58. col. penult. ſed ſpecies in noſtro oculo aut intellectu Angeli, vt repræſentet rem eſſe, requirit (vt conditionem ſine qua non) quod ſit quædam relatio præſentiæ inter rem & ſpeciẽ. D. Tho. 1. p. q. 64. 1. ad 5. de verit. q. 8. ar. 12. ad 8. [a] Caiet. §. 4. N. pro prima ſententia. Ferr. Cathari. Egid. Marſil. Cartag.

CAP. IIII.

[a] Sup. [a] cap. 3. §. 5. [b] Sup. cap. 3. §. 4. N. in 4. ſeut. §. 6. X. Greg. d. 38. q. 2. art. 2. vbi Okam. q 2 Corduben. ſup. dub. 8. vide dub. 2. & 3. & quidã tribuunt hãc ſentẽtiã Bonau. Duran. Gabr. q. 1. Herux. imo Cordub. opin. 1. eã tribuit Scoto. 1. d. 39. q. 1. quod tamẽ ille non dicit: ſed q Deus ex altitudine ſcientiæ videt res futuras, non ſolum in prædeterminatione voluntatis tã quã in cauſa, (quæ eſſet cognitio minus perfecta) ſed in ſe ipſis. ſed hoc ſecundum non excludit, quin apud Sco. ratio cognoſcendi ſit idea, cum prædeterminatione diuinæ voluntatis, vt quodl. 9. art. 14. lit. S. T. & alibi explicat. Idẽ tribuit Baſſoli, Greg. d. 38. q. 2. Nicol. de Nyſe. trac. 1. reſolu. Theolog. p. 3. (Molin. refert diſput. 48. & ſeq.) ſic ſalua noſtra libertate Deũ ſcire futura in prædefinitione ſuæ volũtatis fatetur Scoto vtroque loc. & in ijſdem. loc. Lychet. Baſſol. 1. d. 36. q. 1. d. 38. q. vni. art. 2. d. 39. q. vni. art. 3. d. 40. art. 3. Mayro. diſt. 39. q. 3. & 4. & recent. Scotiſt. Nyſe. ſup. Herrera. 1. ſenten. diſput. 15. quæſt. 8. Rada tom. 1. controuer. 30. art. 3. & 4. Ouando. 1. d. 38. propoſ. 3. [c] Hæc diſputatio de præſentia futurorum conditionatorum a nobis ante 20. annos excitata eſt: & contra votum noſtrum ſuſcepta eſt ſententia in Italia, de qua in textu, vt in gratiam Catharini defen-

defendam ſaluari multos abſque vera ratione prædeſtinationis antecedentis, cui fauet Ægid. 1. part. diſt. 40. q. 1. art. 2. dicens prædeſtinationem ſupponere præſcientiam meritorum (idemque de reprobatione dicit q. 2. ar. 1.) vbi quamuis loquitur de operibus vere futuris, extenditur ad futura conditionata: quia ait præſciri in cõcurſu cauſarum. idem colligitur ex Argent. art. 3. ad ſextum. cont. 2. concl. & ad 1. pro errore Cicer. quia ait quædam futura præſciri in concurſu omnium ſuarum cauſarum. Albert. ſumm. de hom. 1. p. tit. 16. memb. 1. in princip. & memb. 6. ſ. & q. 63. ar. 2. p. 1. ad tertium, & alõ autores de quibus infra c. 6. qui fauẽt ſententiæ Catharini. Sed reuera Egi. & Argenti. id non aſſerunt vniuerſaliter.

approbat tantum earum cauſarum
concurſum abſque impedimento.
d [d] Quę ſcientia approbationis, Vo-
catur ab ipſis, & cauſa & prouiden
e tia [e] bonorum omnium etiam in
ſingulari, cum omnibus ſuis circũ
ſtantijs ita ut multi dicantur ab
f iſtis. [f] prędeſtinati eo tantum, quia
Deus præuidit relictos in commu
ni auxilio iuſtificari, perſeuerare,
& decedere in gratia, & bene uſu-
g ros præparatis remedijs: [g] in eum
h finem hæc diſputant, [h] hi autores
ut pro libero uſu noſtrę uolunta-
tis (quem aliter uix ſaluari putant
circa impletionem præcepti, aut ui
i tationem peccati [i]) dimicare ſe pu-
tent contra impium Lutherum.

2 Hæc ſententia non eſt neceſſa-
ria pro aſſerenda hominis liberta-
te, ut dicetur c. 6. & 14. & in mul-
tis deficit. 1. admiſſo rationis ſigno,
k [k] (dum Pater generando Ver-
bum intelligit omnem ueritatem,
ante liberam uoluntatis determi-
nationem) res quæ dicitur futura
nullum habet determinatum eſſe
in ſeipſa, aut in ulla cauſa aut per-
miſſione, in quo eſſe fundetur ue-
ritas propoſitionis de futuro: ergo
in eo ſigno concipimus eam pro-
poſitionem quaſi neutram, nec dũ
l determinate ueram aut falſam. [l]
Cum tamen diſiunctum ex con-

Nec Durand. 2. diſt. 38. q. 3. nu. 9. & 23. vbi plane fatetur præter cauſas creatas includi determinationem diuinæ voluntatis, vt in cauſis præſciantur futura. & falſo citatur Dried. Taper. art. 7 & Cordub. lib. 1. q. 55. dub. 8. quia hi admittunt veram rationẽ prædeſtinationis. At ſcriptura interdum de facto prædicit de quibuſdam futuris conditionatis (vt Matth. 11. ſi in Tyro & Sidone, Luc. 16. ſi quis ex mortuis reſur. non credunt. Ioan. 6. excæca cor. Exod. 3. Ego ſcio. Sapientiæ. 4. raptus eſt ne. Ezechiel. 3. non ad populum. 1. Reg. 23. ſi tradent me viri Ceilæ tradent. vbi Caiet. & Abulen. q. 13. quia hi erant addicti Sauli. 4 Reg. 13. ſi percuſſiſſes, de quibus inf. §. 11. V.) Quia in his & ſimilibus prædicuntur cauſæ omnino propenſæ in talem effectum & præparatę: & ſimul includitur conditionata quædam Dei prouidentia cum eo cauſarum concurſu, quod quidam recent. contendunt extendere ad omne futurum liberum conditionatum: vt breuiter perſtringit Suarez. 3. p. q. 1. art. 1. dub. 5. §. 1. & q. 18. art. 4. dub. 37. §. 3. verſ. ſupereſt. q. 2. ar. 2. dub. 10. §. 3. verſ. dico. 1. & ferunt idem tenuiſſe ex noſtra Societate Salmeronem in Matth. c. 11. væ tibi Corozain. eadem Franciſ. Ribera prælect. in id Matth. fauet Franciſ. Turrian. libello de electione diuina, & à noſtris gloriatus eſt ſe accepiſſe Frat. Alphon Mendoza. qui id tenet in ſuis quodlib. ſcholaſt. q. 7. §. 11. qui concluſ. 5. & 6. admittit prædeterminationem moralem, quæ tamen non eſt infallibilis & eiuſdem ordinis Auguſt. Frat. Tapia, lib. de incarnatio. q. 2. ar. 3. & nuper e Societate Ludouic. Molina in concord q. 19. ar. 7. diſput. 2. & q. 23. ar. 4. diſp. 1. memb. 6. & late q. 14. diſput. 12. 37. & ſequent. 47. vſque 50. à quibus accepit Zumel. 1. par. quæſt 14. ar. 13. dub. 8. concluſ. 5. & 6. & ar. 1. diſput. vnic. & vterque putat rem ita certam vt oppoſitum cenſeant periculoſum. Quæ cenſura de re vniuerſali ante tempus datur. De quibuſdam futuris condit. certum eſt, vt fatentur etiam Taper. ar. 7. pag. 295. 340. Dried. de concord. prædeſtin. fol. 21. Franciſ. à Chriſto. tom. 1. de incarnat. quæſt. 6. ad tertium. Cartagen. de prædeſt. diſc. 4. Stapleton. lib. 4. cap. 8. Ar-
d gent. & alij ſup. [d] Vt citatum eſt. §. 4. N. in 2. ſententia. & lit P. &
e affirmant prædicti recent. dum agunt de futuris conditionatis. [e] Declaratur inf. §. 10. in 3. ſententia vt prouidere dicatur quaſi porro ſeu procul videre Hierony. Oroſius lib. 9. de iuſtitia. & pręter illam ſcientiam conditionatorum includit concomitantẽ approbationem voluntatis. fatendum vero eſt preter hoc ijs adultis qui ſaluantur Deum præ alijs conferre maiora dona & efficacia auxilia etiam ex parte potentiæ: & maiori cura cuſtodire illos. vt præter gradum gloriæ, ſi quem haberent ex communi prouidentia, habeant tutiorem viam & vlteriorem gradum. Ita loquentes ſaluant quandam rationem prædeſtinationis, præſertim circa infallibilem conſecutionem finis: & putant hoc poſito facilius ſaluari vſum noſtræ libertatis in exercitio, quam ab his qui dicunt omnes actus liberos antecedenter prædefiniri à Deo. In quem finẽ Molina totus incumbit & Mendoza atque alij citati lit. C. At patres & Theolog. quos in tam difficili re, oportet ſequi, vix mentionem faciunt in propoſito de illa præſcientia conditionatorum, & plus requirunt. inf. §. 10. ad fin. §. 11. ad fin. lit. C. Et bene Ioan. à Roa. lib. 3. de prædeſt. q. 3. fol. 405. & ſequen. Magiſt. Ioan. à Curiel, Doctor Andr. Martinez, & fere recent. Thomiſt. vt in ſigno rationis Pater dum generat Verbum non habet eam futurorum cognitionem, nec ſuorum actuum, quid ſit libere fa-ĉturus? Sed Camerarius lib. primo. de lib. arbit. cap. 4. ex Auguſt. probat ſaltem circa opera naturæ & artis libera (quam ait differre à libertate morali circa actus virtutis aut vitij) habere hominem plenam libertatem, abſque eo vt Deus in ipſa executione prædeterminet voluntatem noſtram præuia motione & energia: ſed ſatis eſt relinqui hominem in generali concurſu cauſarum vniuerſalium: & hæc præſciri, quia ſunt præſentia in æternita-
f te. [f] Catharinus ita putat ſaluari homines relictos cõmuni prouidentiæ (pręter paucos, vt B. Virginem & Apoſtolos. quos cũ ſcripturis fatetur antecedenter prædeſtinatos ad eximiũ meritorum & gloriæ gradum) quam ſenten. ſecutus eſt eius diſcipulus Sixtus, ſed monitus retractat libro ſexto, biblioth. capit. 248. & ſeq.
g de qua inf. cap. vndecimo. [g] Sic Catharin. cum Henric. quodlibeto octauo, ait bonum vſum noſtri arbitrij præuiſum, eſſe in adultis cauſam ſine qua non, ſeu conditionem in omni effectu prædeſtinationis: vt eſt in adulti conuerſione, perſeuerantia & confectione gloriæ: atque ita vocant cauſam ſeu conditionem præuiam in adultis reſpectu prædeſtinationis. de quo inf. cap. 5. §. 6. & c.
h 11. [h] In hunc finem Molina ſcribit totum lib. de concord. ſup. 1. p. q. 14. & 22. per multas diſputat. Et idem in 1. par. quæſt. 14. art. 13. dub. 14. colum. 11. dubio 15. colum. 4. contra Zumel. & dub. 18. membro 2. colum. 8. prædefinitio aut prædeſtinatio ſi includeret auxilia efficacia tolleret libertatem noſtram. membro 4. ad 7. & vlti. etiam in B. Virgine & Chriſto, niſi poſſet peccare, non eſſet liber actus. & quæſtio. 23. articulo quinto, memb. 7. colum. 5. & 8. fauet Suarez 3. par. quæſt. 25. artic. 2. dub. 33. §. 2. pag. 502.
i & quæſt. 27. dub. 4. §. 4. & 5. pag. 66. 72. [i] Quia difficile putant ſaluare quomodo liberum ſit præſcitus vitare peccatum & damnationem, ſi nemo vitat niſi omnis actus bonus prædefiniatur à Deo? At hoc facile ſoluitur, ſi diſtinguamus ſigna rationis: in primo ſigno Deus (in quo vult omnes ſaluos fieri, & præbet ſufficiens auxilium & remedium) præſcit omnes eos adultos qui dãnantur, non benè vti pręparatis auxilijs, cum libere poſſent. At ſi quis his vtens faceret quod poteſt, & peteret quod nõ poteſt (ait Tridentin. ſeſſione ſexta, capit. vndecimo, cum Auguſtin. de natura & gratia, cap. penultimo.) daretur vlterius auxilium, vt vincat tentationem, & impleat præceptum, vitetque peccatum. In ſecũdo ſigno rationis Deus quoſdam prædeſtinat gratis: qui relicti communi prouidentiæ damnarentur. & bene eſt his quod neceſſe ſit ſaluari. infra capitulo decimotertio, §. primo. ſed præſcitos Deus relinquit damnari, quibus non debet gratiam prædeſtinationis. Dionyſ. de diuinis nominib cap. quarto, ad finem. confutat dicentes Deum debuiſſe omnes etiam inuitos ad virtutem im-
k pellere. [k] Scotus ſignum rationis in Deo vocare videtur prioritatem naturæ (quem modum loquendi Gerſon putat erroneum. ſed ſatis eſt dici falſum, cum Palac. primo diſtinctione 38. quæſtione ſecunda.) ſed vocetur prius in ſigno rationis aut originis, vt admittunt etiam Thomiſt. prima part. quæſtione 40. vbi Torres. ſic Cordub. libro primo, quæſtione 55. dubio octauo. opinion. 1.
l explicat Scotum. 1. diſtinctione 39. quæſtione prima. [l] Infra cap. quinto ad finem. litera C. Sic Ariſto. 1. Periher. capit. octauo, & nono. cum Megaricis admittit, propoſitionem de futuro contingenti & libero (ante omnem determinationem cauſæ) non eſſe determinate veram: ſed nec dũ determinate falſam. [vbi D. Thomas, & Peripat. Marſil. primo, quæſtione 40. articulo ſecundo, ad tertium. principale. ſenſit D. Thomas, & Caietan. prima parte, quæſtione 14. artic. 13. vbi Syluest. in conflato. Catherin. de prædeſtinatione pag. 18. & multi Recentiores Thomiſt. Et ex Nominal. Dullart. Aliaco [qui dicitur Cardin. Cameracen.] quæſtione vndecima, articulo primo. Gabriel. primo, diſtinctione 38. quæſt. 1. artic. 1. Faber. & Naueros tractat. de futuris contingent. & poſita diſtinctione fatetur Cordub. lib. 1. quæſt. 55. dub. 2. Molina concordan. quæſt. 14. diſputat. 47. & ſequent. [qui ſine cauſa ait in quodam ſigno rationis ante determinationem diuinæ voluntatis, propoſitionem de futuro eſſe de ſe veram & intelligibilem: ſed nondum intellectam à Deo, ne lædatur diuina libertas.

vt bo-

vt bonum, inquit, eſt de ſe appetibile, ſed non appetitur in priori ſigno antequam cognoſcatur.] Nec eſt abſurdũ in priori ſigno propoſitionem dici neutram, [vt de verbis Euchariſtiæ. ſupra libro de Euchariſtia, cap. 18.] Nam verum vel falſum conſequuntur propoſitionem, quaſi contrariæ paſſiones, ex Ariſtotelis textu Metaphyſ. Vt in

ſtans,(hoc erit, aut non erit) ſit propoſitio vera. m 2. Interdum Sacra ſcriptura euentum, de quibuſdam paucis futuris conditionatis per Prophetas prędixit, (ut Ionæ 3. Niniue ſubuertetur: n quia in eũ euẽtum cauſę erant de ſe præparatæ, & nimis propenſæ, niſi impedirentur. At non oportet ita extendi, ut infallibiliter preſciantur in cauſis creatis omnia futura conditionata. & tamen quo quis meliori intellectu prędiuus eſt, eo certius per coniecturas de futuris diuinare poteſt. o Conditionata cum non habeant realem præſentiam ſui in ęternitate, ſupra §. 5. non præſciuntur ſcientia uiſionis. At ut Deus certo præſciat ſimplici intelligentia (quæ à Theologis in Deo dicitur reſpectu rerum poſſibilium) neceſſe eſt in ſigno rationis ſupponere liberã quandam Dei conditionalem præ definitionem: qua poſita nouit quid eſſet facturus in tali rerum cõcurſu & occaſione. p Nouit enim Deus præparare uoluntatem noſtram, ac munire tot, tantis, talibuſque auxilijs & cauſarum concurſu ac conditionibus, ut infallibilẽ ſit ſcientię diuinę ſecuturum effectum prędefinitum, & liberum noſtrę uoluntatis conſenſum. q Hęc pręſcientia (quę coniuncta eſt prouidentię conditionali) non eſt omnino naturalis Deo; r cum ſupponat quarundam rerum prędeterminationem liberam, & prępuiſionem cauſarum creatarum: Sic Deus ſub conditione prędefiniuit, (quod

priori naturæ concipitur homo ante riſibile. At male Gregor. primo, diſtinct. 38. quæſt. 1. cum Ockam ait, errasse Ariſtot. dum negat in quouis ſigno propoſitionem de futuro eſſe determinate ueram. Cui partim fauent Cor dub. dubio octauo, & decimo cum Io. Medin. & Molina. Hinc ſequitur in ſigno rationis quo Pater dicendo generat verbum, nõdum intelligi futurum contingens: nec Verbũ procedit ex cognitione creaturarum, niſi ut poſſibilium.

tu prophetam, dum videns poſitionem in cauſa pręparatã, pronuntiat & taxat tempus: & id eſſe ſignum quod non ſit inſpiratus à Deo, ſi non impleatur eo tempore, quo prædixit dicunt Orig. ho. 16. in Numer. Aug. 1. contra aduerſ. leg. c. 20. & 2. de mirabili. ſcripturæ. c. 28 Hieron. in Michez. 5. Caie. cum D. Thom. 2. 2 quęſtio. 171. ar. 5. & citat Grego. ho 1. in Ezech. Sed Cano li. 2 de loc. cap. 17. negat id eſſe verũ. & an quod Orige. id non aſſerit perſpicuè in ea ſententia, ſed diſputat.

m Caietan. & Recent. cum D. Tho. prima par. quæſt. 34. m Illud diſiunctum [Petrus peccabit uel non peccabit] eſt propoſitio uera & neceſſaria, ſed ſi fiat diſiunctiua cum duplici propoſitione, neutra eſt determinate vera, in ſigno, in quo nullum eſſe determinatum habet in cauſa prima aut ſecunda, ſaltem ſecundum permiſſionem. ſed affirmatiua ita eſt vera, vt ſorte ſit falſa: & ſimiliter negatiua. Simile eſt in diſiuncto ex contradictorijs de futuro, vbi neutra pars eſt vera, nec vtraque, nec altera determinate, ſed diſiunctim, hæc vel illa pars. alias inquit Ariſtoteles primo Periher. capit. 9 omnia euenirent ex neceſſitate. Idem patet in hoc diſiuncto, Hic vel ille oculus in Petro requiritur ad videndum: & tamen neuter oculus requiritur, nec vterque, nec hic determinate oculus. ſed diſiunctim hic vel ille, vt ergo conditionalis de futuro libero ſit determinate vera, includere debet ſub conditione permiſſionẽ, aut prouidentiam Dei. vide Sotum lib. 3. Summul. c. 8. lect. 3. Frat. Mendoza in ſeptimo quodlibet. Scolaſ. in fine. n Ione. 3. Deus prædixit pœnam quæ pendet ex voluntate Dei, nempe Niniuæ ſubuerſionem: non quidem ut re ipſa futuram poſt 40. dies, ſed vt erat in cauſa de ſe præparata demeritoria. Vbi latet interdum conditio, ſi impij perſeuerent in culpa. Et ſententiam Deus quæ ore prophetæ denuntiatur, mutat: quia ex conſilio ſuæ prouidentiæ Deus dato dono pœnitentiæ, mutat mores & cauſas præparatas. D. Thom. 1. p. q. 19. 7 ad 1. & 2. 2. q. 171. 6. ad 2. Cano lib. 2. de locis ca. 4. ad tertium. Cathar. de prædeſt. Caſtr. verb. prædeſt. hær. 2. Ioan. Arbor. lib. 4. Theoſ. c. 8. Ledeſ. 1. p. ſin q. 23. ar. 1. Concil. Tolet 8. ſub Mart. Papa, c. 2. cum incommutabilis, 22. q. 4. & ita Greg. 16 mor. c. 18 (habetur in glo in Eſa. 38.) Deus mutat ſententiam, ſed non conſilium: ſententia in ore eſt, conſilium in corde. Chryſoſt. homil. 29 in Gene. 7. Ambr. 3. offic. c. 12. Leo ſer. 2. de Natiuit. Domini Aug. 14 ciuit. c. 11. & lib. 1. c. 10. lib. 15. Trin. c. 14. lib. de natura boni. habetur in eaule, de pœnit. d. 1. Hiero in Dan. c. 4. & in Eſa 38. (ubi Cyril. & Leo Caſtr.) dicit, non Deum mutare ſententiam ſuam, intelligit de conſilio & ſententia prouidentiæ, ſed prouocare homines ad notitiam ſui. Hinc ſequitur multum prodeſſe orationes, non ut mutetur conſilium diuinæ prouidentiæ D. Th. 1. p. quæſtio. 23. articu. 8. & B. Greg ſed ut in nobis excitemus diſpoſitionem, ob quam orationem & diſpoſitionem Deus ab æterno diſpoſuit mutare externam ſententiam, cauſaſque iam præparatas, & dare nobis quod petimus. D. Thom. 2. 2. q. 83. 2. ca. & ad 2. & ar. 8. ad quintum. Caiet. to. 1. opuſ. tr. orat. 1. Ledeſ. 2. p. q. 16. artic. 10. ſin Syremus lib. 8. de fato. c. 8. Grego in dialo. c. obtinuari. 23. q. 4. interdum enim Deus ſimul prouidet cauſas quandam cum tali effectu, inf. c. 12. §. 3. ut per modum omnis non uult fieri animam ſine hoc quod adſit corporis diſpoſitum, & è contrario; nec prędeſtinat hunc effectum conuerſionis, niſi quia ſimul præſcit & prædeſtinat hanc cauſam. Ambr. in id 1. Tim. 2. Deus uult omnes ſaluos fieri dicit, latet conditio, ſi & ipſi uelint. & latet Ionæ. 3. in prophetia comminatoria. Diuus Thom. 2. 2. q 171. 6. ad ſecundum, quæſtio. 174. 1. Aliquando Deus exprimit conditionẽ, vt Ierem. 18. ſi pœnitentiam egerit gens, agam & ego. Gene. 20. morieris Abimelec. inf. ſi nolueris. Ioan. 8. moriemini in peccato. inf. ſi non credider & quod Matt. 25. ibunt iuſti in uitam æternã. nempe ſi in gratia decedant, vt explicat Trid. ſeſſ. 6. can. 32. At alij Patres exponunt ſemper impleri ſententiam, quam verus propheta ex parte Dei denuntiat. falſi vero interdum proprio ſpiritu prophetam, dum … Hinc Hierony. in Ezech. 13. putarem ſententiam Dei precationibus ſanctorum potius frangi, & mitigari, quã mutari. & in Ionæ 3. ait non fuiſſe mutatam ſententiam, ſed dilatam executionem, quia Niniue elapſa eſt, & tandem ſubuerſa, ut patet Naum. 1. & Ioſeph. 9. antiq. cap. 11. ſi (vt econtrario ob Patrum orationes accelerauit tempus Incarnationis. D. Thom. 3. p. quæſtio. 1. ar. 11.) Sic mors annunciata Ezechiæ flenti dilata eſt per 15. annos & tandem ſententia mortis impleta eſt, Eſa 38. vbi Leo Caſtr. cum Hiero. Eucher. Iuſtin. contra Trypho. Augu. 2. de mirab. ſcript. ca. 28. Ioſeph. 10. antiq. cap. 3. aiunt, non flebat Ezechias quod uita priuaretur, ſed quod decederet orbatus prole, ex qua promiſſio facta eſt Chriſtum naſciturum, & id oratione obtinuit. Interdum tamen Deus minatam pœnam temporalem ob nullam orationem aut pęnitentiam mutat. vt in id Iob 9. Deus cuius iræ reſiſtere nemo poteſt. dicit Gregor. 9. Moral cap. 30. ſic Deuteron. vlt. Moſes ob diffidentiam etiam remiſſam, non intrauit terram promiſſionis. & Dauid. 2. Reg. 12. non obtinuit oratione, ut paruulus mortem euaderet. Augu. 2. de peccat. merit. c. 19. 33. 34. Taper. artic. 6. bis id probat. o Si futurum liberæ voluntatis noſtræ, etiam conditionatum, nõ conſideretur vt Deo præſens in æternitate, & abſque prouidentia illius relinquantur duo homines omnino æquales in communi cõcurſu, poſſent ita ſe habere ut certo ſciri non poſſit in cauſa, quid hic præ illo ſit libere facturus per cit. ſup. L. & inf. D. Caie. cum D. Thom. 1. p. q. 14. art. 13. Bañes. P. Deza & quidam Recent. Molin diſp. 47. rat. 4. Ferr. 1. cont. gent. c. 67. rat. 3. coniecturali tamen ſcientia aiunt, quod Deus præ cæteris in cauſa diuinare poſſet futurum & Angelus ſuperior ſeu dæmon interdum diuinat verum, & prædicit dato oraculo per idolum: Augu. lib. de diuinat. dæmon. lib 2. Geneſ. ad lit. c. 17. D. Thom. 1. p. q. 57 3. q. 64. 1. ad 5. q. 86. ar. 4. de malo. quæſtio. 16. ar. 7. Marſil. 2. quæſt 40. ar. 2. p. 3. Caſtro. 1 de iuſta hæret. punitione. c. 13. 14 Ferr. 4. cont gen. c. 86 lib. 1. c. 66. 67. Capr. 1. d. 36. q. 1. d. 38. q. vnic. ad arg. Durati. cont. 1. conc. Viguer. cap. 20. §. 20. verſ. 1. Cather. de clauib. p. 36. de prædeſt. ca. 2. p Hoc modo poſita conditionali prouidentia, ſaluatur certa omnium conditionatorum præſcientia. exemplum habetur inſ. S. T. q Aug. 1. ad Simplic. quæſtio. 2. & ſæpe quod electos uocat Deus prout nouit congruum ut conuertantur. quorum uocationem efficacem opportuno tempore & modo factam, quam Auguſt. ait in ſcript. dici, ſecundum propoſitum Dei, diſtinguit à uocatione ſeu auxilio ſufficiente lib. 1. de prædeſ. ſanct ca. 13. & ſeq cap. 16 epiſ. 105. col. 13. lib. 6. hypognoſ. Orige. lib. 7. in id Roma. 9. non eſt uolentis, & citat Exod. in hoc ipſum excitaui te. Dried. de concord. prædeſt. & lib. arb. fo. 21. Taper. ar. 7 p 295. de quo inſ cap. 5. ad fin. r Præter commu. diſtin de ſcientia Dei, in uiſionis, & ſimplicis intelligentiæ, de qua Diuus Thom 1. par. quæſtio. 14. art. 9. ad 1. 2. & 3. p. quæſtio. 10. art. 2. ad 2. & 3. quæſtio. 13. 1. ad 2. & 2. cont gen. c. 66. ratione 7. Hug. tract. 1. ſumm. ca. duodecimo, datur hæc præſcientia in cauſis, quæ etiam eſt conditionalium futurorum, ſed reducitur partim ad utranque ſcientiam. at Aug. negat dici præſcientiam niſi eorum quæ erunt, lib. de præd. ſanct. cap.

cap.14.lib.1.de orig animæ.c.12.Hug ſup.Dam. li.con. Manich. ad ſi.Orig.li.7.in Roma. ideo præſcitꝰ quia futurum eſt. Viues. 5.ciuit.c.9.10.Conc.Valentin.ca.2.& 3.apud Sur.to. 3.concil.p. 465. [f] D.Tho.3.p.q.1.ar.3.c.ad 4. negat Adamo non peccante, Verbum Dei incarnandum: quia ſcript.ſacra non exprimit eam

a ad deliberandum. [a] De quadam libertate noſtri appetitus ſenſi-
b tiui.in ſ.c.9.§.3.B. [b] Videtur D.Tho.de veri.q.24.ar.2. Heruæ. 2.d.25.q.2.Capr.1.d.38.q.1.con 3.Ferr.3.cont.gen.c.11. vbi D. Tho.c.67.ratione 3.in iudicio intellectus cognoſci poſſe an electio cõſequens ſit peccatum? quia nemo peccat ſine prævia ignorantia aut in conſideratione, quæ eſt defectiua cauſa peccati. D.Tho. 1.2.q. 75.4.ad 3.q.77.2. ad argu.ubi Caiet. Fr.Medi. & Recen. At hinc non probatur intentum, ut in eo iudicio cognoſcatur electio, de quo ſtatim. & Cordu.li.2.q.12.

quidam Theologi aſſerunt) ut Adamo non peccante, Filius Dei eſſet aſſumpturus naturam humanam, [f] ſed ſine defectibus paſſionis aut mortis. Alij inquirunt ſi permanſiſſet fęlix innocentiæ ſtatus, & quidam generarentur ex peccatore filio Adami, quid Deus prouidiſſet? [t] Dum uero Sacræ ſcripturæ in rebus ab humano arbitrio pendentibus addunt particulam Forſitan, quę dubitantis eſſe ſolet, non ideo tribuunt Deo dubiam pręſcientiam aut ignorantiã: ſed iudicant noſtri arbitrij libertatem [u] in ipſa executione, qua ita facimus, vt poſſemus non facere. 3. deficit in ratione prouidentiæ, quam per præſcientiam ſolam contendit defendere: & confutabitur. §.6. Nec ulla ratio aut autoritas cogit dicere quod Deus actu libero prædefiniuit omnia futura conditionalia: nempe quis effectus aut qualis operatio humanæ voluntatis ſequeretur, ſi in tali aut alio ſtatu & concurſu circunſtantiarum conſtitueretur? Nam hic actus in Deo uidetur ocioſus, & nihil facit ad rerum productionẽ, conſeruationemque, aut ad decorem uniuerſi: ac ſubinde in infinitis conditionatis nihil Deus poſitiuo actu definiuit in alterutram partẽ: & in quibuſdã ſi relicti eſſent in cõmuni curſu, pędefiniri non poſſent.

3 Aiunt quidam, ſi Angelus cõprehendat omnes cauſas creatas, & iudicium practicum aut imperiũ intellectus, quod tempore aut natura pręcedit electionem uoluntatis alienæ: ſciret an ſequetur electio, & qualis? [x] Quia libertas licet formaliter primum inſit uoluntati, [y] plena tamen libertas & in contraria, prouenit radicaliter ex indifferentia intellectus, [z] qui facta deliberatione, & mediorum collatione, [a] poteſt hoc aut illud iudicare electioni conueniens. Deinde ante omne peccatum præcedit in intellectu defectus aut inconſideratio, [b] vt cauſa defectiua peccati. At reuera Angelus alienã electionem etiam pręſentem ignorat ex ui naturali: nedum electionem futuram, [c] quę dum latet in potentia libera, vt nondum habet determinatum eſſe, ita interdum, [d] nullã adhuc habet determinatam ueritatem, quæ in ipſis cauſis creatis pręciſe ſumptis, poſſit infallibiliter cognoſci etiam à Deo; [e] cum tamen Deus aliis titulis omne futurũ videat, & præſciat in ſeipſo. ſane Mathematici ex aſtrorum aſpectu, & ex ſerie concurſuque cauſarũ creatarum, putabãt uim inferri noſtrę uoluntati, vt ineuitabili fato, [f] & neceſſitate omnes actus faceret. Hos tamen damnãt philoſophi & patres. [g] Sed nec ex prævia cognitione iudicij practici agnoſcetur certo, quæ ſit ſecutura electio? 1. Quia interdum conſiderantur media, eaque uaria, vbi ſine ullo defectu intellectus, aut peccati periculo liceat nullum eligere, aut unum etiam minus aptum, alteri pro libito pręferre. 2. quia ſtante vero aut neceſſario iudicio intellectus, manet uolũtas libera in exercitio actũs, vt habeat peccatum aut meritum. Nã Adam. 1. ad Tim. 2.

Dei prouidentiam conditionalẽ. Suar. q.1.2.4.dub.5.§.2. 4.& 5. probat oppoſitum ex multis Doctis. Et tamen Script.& Patres ſæpe pro cauſa Incarnat. aſſignant remedium peccati: quia in hunc effectũ tã ſufficienter venit, imo & in remediũ vnius hominis (ut Chryſoſt. aduertit in id Gal. 1. qui dilexit me) ac ſi in hunc tantum effectum totus incu-
t buiſſet. [t] Capr. 2.d. 31.& Cathar. negãt eo caſu filios ex Cain peccante, contracturos peccatum patris. Soto, Cano, & multi Recent. 1. 2. q.81.5. & uidetur probabilius licet oppoſ. tenet D. Tho. de mal.q.5.2. 4. ad 8. Bergom. ver. Adam. §.71. Conrad. 1.2.q.81. art.2. ad 3. Scot.2. d.32.quæſt.1.ad 2. Dried. de capt. & redempt. tract.2.c.
u 2.p.4. [u] De quibuſdam reipſa futuris ſcript. addit forſitan. (quæ conſtat Deum pręſciuiſſe. cont. Agnoiat. cit. ſup.c.3.§.2.Y.) Ambr.2. de pęnit. c.5. non quod ignoret Deus, quia eſſet futurum? (quem Ambr. citat Mart. li.5. hypot.c.6. Ribe.in Ioel.2.nu.23.) Nazian.orat.42.§.pen. fin. vbi
x Nicetas. [x] Dur.2.d.3.q.8.tenet Angelum ſine ſpeciebus intelligere, & ſemper actu conſiderare in cauſis tam res præſentes, quã futurum cõtingens, quod pendet ex cauſis naturalibus. Ferra.1. cont. gent.c.67.& lib.4.ca.86.q poteſt noſſe tale futurum. fauet D.Tho.1.p.q.115.2.vlt.nec dici contingens reſpectu cauſæ uniuerſalis, aut concurrentiæ cauſarum, ſed reſpectu cauſæ proximæ. at dæmon non ſemper aduertit eam concurrentiam, & ſæper Deus per Angelum bonum aut per alias cauſas liberas, mutat aut impedit effectum, in quem cauſæ naturales erant de ſe
y propenſæ. Victo.& Recent.cum D.Tho.1.p.q.57.3. [y] Recen.Caie.cum D.Thom.1.p.q.83.ar.3.& 4.(quare 1.2.q.74.1.an peccatum ineſſe primum uoluntati cum Mag.2.d.35.& 42.ubi Doct.) Docto.1.d.25.ubi Bona.2.2.q.6.Sco.q.vn.Heruæ.quæſt.2.Henr. quodl.1.q.16.Egid.quodlib.4.q.21.Marſil.2.q.22.ar.2. Abulen.
z 3.Reg.12.q.6. [z] Indifferentia iudicij, etiam in angelo, qui habet iudicium euidens & naturale, conſiſtit dum ex medijs uarijs aut oppoſitis iudicat hoc uel illud eſſe conueniens. Caie.cum D.Th. 1.2.q.17.2.1.ad 2.Ferr.cum D.Thom.3.con.gen.c.73.rat.2.& li. 1.c.88.Fr.Med 1.2.q 6.art.2.2. Bañes 1.p.q.83.1 Zumel.q.23.1. dub.4.& ad perfectum libertatis vſum in contraria, ſeu quo ad ſpecificationem, præcedit deliberatio ſeu conſilium intellectus. Et hoc intendunt Duran.d.2.d.24.q.1.& 3. Heruæ. D.Tho. verit.q.24.ar.3. qui radicem plenæ libertatis reducunt in intellectum. Hiſpal.2.d.25.q. vnic.art.3.no.2.cum Ariſto.3. Ethicor.c. 5.lib.1.magn.moral.c.18.& alij citandi A. Deliberatio prouenit ex actu uoluntatis libero aut naturali, qui intellectum applicuit

c [c] Angelũ ui naturę non cognoſcere alienã electionem pręſentem, aut liberam cogitationem. Recent. cum D.Tho. 1.p.q.57.4.Palac. 2.d.8.q.1.conclu.2. Mart.lib.6. hypot. in proœ. Io.Arbor. 4.Theoſ.c.27. probant ex Anacl.Cle. PP in ſuis epiſt. & ex Patrib.cõi.Dur. 2.d 8.q.5. Heruæus.q.3.& peius Sco. d.9.q.1.& 2.Gabr. q.2.& lect.31.Maior & Oxam.Henr. quodl.3.q.13. Item ex cognitione prævij iudicij non colligitur certo electio futura, nec intelligitur ab Angelo.commun. Cord. li.2.q.12.cum Sco. 1.d 38.q.vni.ad 1. d.39.q.vn.Gabr.2. d.25.q.vn.ar.3.dubio 2.Palac. q.vni. poſt med. Almayn. tract.1.moral.ca.1. Oxam. quodl.1.q. 16. Et id conſtare experientia probat Iulius Syrenius, li.2.de fato.c.2. Bañes cũ D.Tho.1.p.q.83.ar.1.
d du.2.con.1.Zumel.q.23.ar.1.dub.7.Moli.cõcor.q.23.2.1.diſp.2. [d]
e [e] Ferr.1.cont gen.c.67.rat.3.ſignificat quod nullum futurum liberũ, (imo nec conditionatũ) poteſt infallibiliter cognoſci in cauſis creatis, ſentit Capr 1.d.38.q.vn.ad arg. Dur.& cit.ſup O.quod intelligitur ſecluſa prouidentiã. ſup.N. quia cum contingens ſit triplex. 1.æque ad vtrũlibet. 2.quod rarius contingit. 3.quod frequentius.ex D.Th.de malo.q.16.ar.7.& 1.d.38.2.5. non põt certo ſciri futurum id malum, in quod voluntas eſt propenſa: q.a forte libere cũ concurſu cõi vitabit peccatũ. Bañes.1.p.q.14.2.13.ante con.1.& in con.2.& 3. vbi Zumel.dub.1.con.4.& 6.& dub.7.& tamen per præſentiam in æternitate Deus certo uidet futura.
f Refert Caſtro ver.fatum.& futurum, Iulius Syreni.li.4. de fato, Lucius Balaneus, Niceph.Gregoras.& Io.de Iudagine, lib.de Aſtrol.Marſil.Ficinus lib.de uita cęlitus comparanda. Syderũ aſpectum & influxum inclinare homines ad quædã opera. Alber.Magn.coluit omne genus diuinationis. & quidam Catholici ſcripſerũt de aſtronomia iudiciaria.de qua nonnihil D.Tho.opuſ.28.& tangit.1.p.q.115.ar.4.& 6.& 1.2.q.9. ar.5.ad 3.& 2.2. q.96.vbi Caie.& in ſum.ver.aſtrorũ. verbo imaginum. Aliaco cõtra quos Sixt.li.6.bibl.c.11.Molina in cõcord.q.14.diſp.1. Suarez.3.p.q.
g 36.dub.14.§.6.Picus.12.librir cõt.aſtrologos. [g] Plato aut Pythagoras non putauit fatum neceſſitare ad ea quę pendent ex uolũtate humana. nec ſtoici, vt ex Plutarc.li.de placitis.refert Viues in 5.ciu.c.1.3.& 10.vbi Aug.& c.7.diuinationẽ per aſtra eſſe plenã fabulis & periculo. Greg.ho.10.in Euang. Euſe.li.cont. Heronem.ad ſ. Chryſ.ho.1.in 1.Tim.Cle.Papa, li.8.recogn.ad fin.in-

b choat

ehoat diſputationē cont. Aſtrol. & finis li. 9. Cic. li. 2. de diuin. Recen. ſup. Conc. Brach. 1. c. 9. & 10. Tole. 1. art. ſi quis aſtrologiæ vel matheſi exiſtimat eſſe credendū, anathema ſit. Leo ep. 91. ad Torib. 11. & 13. ſecus ſi fatū ſumatur pro diſpoſitione & concurrentia cauſarū, vt ſubſtat diuinæ prouidentiæ. inf. c. 6. §. 5. [h] Cōmu. Patrū in id. 1. Ti. 2. Adā non eſt ſeductus. Chry Theod. Theop Oecu Hiero. Anſel. D Th. ēt 1. p. q 94 4. c. ad 1. & 2 & 1. 2. q. 89. 3. ad 2. & 2. 2. q. 163. 1. ad 4. & ar. 4. ad 1. de verit. q. 18. ar. 6. commn 2. d. 22. vbi D. Th. Bon d. 23 q. 2. Dur. q. 3. Caith. q. 3. cū Alex. Molina. 1. p. ad ſi de opere ſex dier. diſp 16. Aug. 3. de libe. arb. c. 18. & add. li. 11. in gen ad lit. c. vl. ſumpſit Adam ne cōtriſtaret delitias ſuas: Quod aūt Mag. 2. d. 21. cū Augu. 14. cio. c. 13. putauit veniale non deſignat iudicium erroneū, ſed ſuſpendit iudicium, & voluit experimento probare an vſus cibi eſſet aptum medium ad finē cōcupitę excellētię, ſicę ęgrotus, vt placeat medico roganti ſomit potionē ignotam ſibi, vt experiatur, an ſit apta nec ne ad ſalutem? At quia iuxta Ariſto. peccans eſt ignorans, quidā Patres ſignificāt Adā aliquo modo fuiſſe deceptum, non immediate à ſerpente, ſed ab vxore ſignificat Aug. de ciu Mag. & probabile dicit Alex. & Bon. Hilar. can. 3. in Matt. Leo Papa ſer. 1. 3 & 4. de Nat. Domini. Proſp. cō̄tr. Collatorē, ad fi. & li. 2. de vit. contempl c. 19. Amb. de paradiſ. c. 21. de Elia & ieiu. c 4 & ex Græc. Ignat. epi. ad Trallian. Iren. li. 3. c. 35. Cyril. 3. cōt. Iulian. quos ſequitur Perer. li. 9. in Geneſ. q an Adā fuit deceptus. p. 462. Angelus in 1. inſtanti libere meruiſſe, licet habuit impreſſum ab autore naturæ & gratię iudicium neceſſarium, & eodem inſtanti quo vult, eſt libera voluntas. Caie. & Recen. cum D. Tho. 1. p. q. 62. 4. Molin concord. q. 14. diſp. 14. & 1. p. q. 14. art. 13 diſput. 4. Sco. 2. diſt. 39. contra Okam. Gab. & Nominal 1 diſt. 38. & Deus à principio æternitatis habuit actum liberum. [i] Vt in peccato primi Angeli non fuit defectus ſcientiæ, ſed inconſideratio practica quæ eſt negatio. in generali D. Tho. 1. 2. q. 78. 1. ad 1. & ſtante vniuerſali iudicio omnis fornicatio eſt mala, ſtat peccatum, (quia non applicat conceptum confuſum ad particulare agibile) & illius uniuerſalis non eſt contradictoria, hæc fornicatio in praxi eſt mihi bona, id eſt delectabilis. Caiet. cū D. Tho. 1. 2. quæſt. 77. 2. ad 3. & 1. p. q. 63. ar. 3. Capr. 2. d. 39. q. vnic. concl. 5. ad vlt. Dur. 2. d. 43. quæſt. 1. ad 2. Marſil. 2. q. 13. & bene Adria quodlib. 4. art. 1. [k] Bona. 2. d. 34. 2. 1. q. 2. ſignificat Adrian. ſup. Sco. 2. d. 6. q. 2. eandem rationem ſequitur aliquando D. Th. 1. p. q. 63. 1. de malo. q. 1. ar. 3. ad 9. & 10. ita tamen vt alia ratio nō excludatur, ſemper enim prius natura defectus intellectus ſeu inconſideratio practica comitatur peccatum ex Ariſt. omnis peccās eſt ignorans. & ideo patres conſulunt ut homo attente conſideret omnia, ne ſe præcipitet & peccet. [l] D. Tho. 1. p. q. 15. art. 3. ad 1. q. 12. ar. 3. ad 3. vide cit. ſup. c. 3. §. 3. lit. I.

non ſeductus à ſerpente, [h] libere ſuccubuit tentationi: ſtante neceſſario iudicio, libere meruit in primo ſuæ creationis inſtanti, & uoluntas noſtra in uia, circa bonū in cōi aut finem propoſitū libera manet in exercitio actus. Tertio, ſtante in conſideratione intellectus poteſt homo & prudenter debet ſuſpendere actū ne peccet. Imo ſtante iudicio ſpeculatiuo, quod omnis fornicatio ſit mala, poteſt ſimul ſtare particulare iudiciū practicum [i] quo incontinens fornicatur, ac ſubinde iudicat nunc eam fornicationem ſibi eligendā, tanquam aliquo modo bonam. Quare quidam pro cauſa peccati ſatis eſſe putant, quod libera noſtra uoluntas de nihilo facta ſit, [k] & regulæ rectę non ſit immutabiliter coniuncta: ſic enim ſponte poteſt redire in nihilum, id eſt, ruere in peccatum. Hinc patet angelum quamuis noſſet iudicium noſtri intellectus, non poſſe certo cognoſcere, an & qualis electio ſecutura ſit in noſtra uoluntate: id enim ſcire eſt proprium ſoli Deo, qui totius boni cauſa eſt. Peccata uero & mala, quorum autor non eſt, præſcit Deus, tum quia pręſentia ſunt in ęternitate: tum per ideas oppoſiti boni, [l] quę poſita Dei permiſſione repręſentant futuram ueritatem etiam in rebus malis. Hactenus de attributo intellectus.

[m] Diuus Thō. [m] 1. p. q. 19 1. quia infinita bonitas viſa neceſſitat voluntatē etiam infinitā Dei, & Spiritusſanctus neceſſario, procedit ex amore amicitiæ Patris & Filij. vide 1. p q. 27. 3. q. 41. 2. vbi Torres, & recent. nec id inte negat Sco. licet vocet libera tē complacentiæ. [n] Differt liberum arbitrium Dei, de quo. 1. p. q. 19. ar. 10. quod poſito actu ab æterno, manet omnino immutabile. ar. 7. ſup. c. 3. §. 2. A. ſed liberum arbitrium Angeli. 1. p. q. 59. 3. poſt plenam deliberationem manet naturaliter immutabile in bono aut malo. de quo. q 62. quāuis à Deo ſpecialiſſimo auxilio gratiæ mutari poſſet. in homine vero liberum arbitriū. 1. p. q. 83. in via flectitur à bono in malum, & è contrario. [o] D. Th. 1. p. q. 20. a. 3. q. 25. 6. Clem. Alex. lib. 6. Strom. Aug. 3. de libe. arb. c. 5. Deus facit quod melius eſt lib. de quantitate animę. c. 33. li. 1. cōt. aduerſar. legis & prophet. [p] Ab æterno in Deo eſt actus liber. 1. p. q. 19. 2. Grego. & Herue & cōmunis. in 1. d 46. ex quo ſequit̄ effectus in tempore, prout Deus vult. Caie. cū D. Tho. 1. p. q. 46. 1. ad 10. ſup. ca. 3. §. 2. A. [q] Alē. 1. p. q. 28. m. 1. ar. 1. Dur. 1. d. 41. q. 1. d. 40. q. 1. Paluc. q. 1. fi. cōm. Thomiſt. Bañes. & Zumel, Caie. cū D. Th. 1. p. q. 22. 1. & 1 ſummario. & q. 23. 1. (veri. q 6. a. 1.) vbi recē. Ferra. 3. cont. gen. c. 64. Molina. cōcord. q. 22. diſpu. 1. Capr. Hiſpal. Heruæ. Baſſol. d. 40. Marſil. Syren. li. 4. de fato. Cartagen. de prædeſt. diſcurſ. 2. Boet. 4. de conſol. proſa. 6. Sed Sco. prouidentiam, & legē ponit in voluntate, in 2. d 40. q vni. io prin. Bona. ar. 1. q. 2. Aureol. Greg. Gabr. quibus fauet Dam. lib. 2. ca 29. Cameracen. 1. q. 12. videtur Dried. de gratia, & pędeſt. Ex inde quia in ſcript. vocatur electio & electi. Matth. 12. Epheſ. 1. Gala. 1. & Rom. 9. Iacob dilexi. quia aliquod complementum habet à uolūtate determinante. At reuera eſt in intellectu ordo mediorum diſpoſitus in prototypo. Creatio uero & gubernatio non eſt hic ordo, ſed executio prouidentiæ. D. Tho. q 23. 2. ad 1. Dur. 1. diſt. 39 q. 3. art. 1. Egid. q. 1. contra Molin. ſup. & ex effectibus executioni mandatis tanquam ex ſigno à poſteriori colligitur prouidentia Dei. 1. par. q. 25. 5. ad 1. fin. & q. 105. Hæc ratio prouidentiæ diſtinguitur ab arte. D. Tho. ueri. quæſt. 5. 1. ad 9. Capre. 1. diſt. 40. quæſt. 1. conclu. 3. Caiet. q. 22. 1. quia ars non reſpicit ordinem totius Vniuerſi, ſed diſponit partes in re priuata. [r] Ariſtoteli tribuunt quidam quod prouidentiam Dei tantum extenderit ad præcipua & cęleſtia. lib. de ſomno & vigil. lib. de bona fortu. lib. 2. Rhetor. li. 8. Phyſ. & 12. Metaph. li. 10. Ethi. c. 8. lib. 7. Ethic. ad eundem. ca. 15. ita ei tribuunt Diogen. Laert. in uit. illius. Auer. 12. Metaph. tex. 36. 51. 52. & in 3. de anima tex. 15. vbi Niphus citans Thomiſ. Alexan. Aphrod. Theophraſt. & Arabes Auicen. & Algazel. Zimar. in Theore. Metaph. Pomponac. & Iaodun. 12. Metaph. quæſt. 21. Idem ei tribuunt Patres Cle. Alex. 5. Strom. Epipha. li. 3. contra. hæreſ. c. vlt. Nazianz. orat. 1. Theolog. ad fin. Nyſſen. lib. 8. ſuæ Philoſophiæ. cap. 3. & 4. Theodor. lib. ſexto, de Græcar. affectio. curatione, & in epito. diui. decre. li. 5. ca. de prouid. ex Theologis id ei tribuunt Henric. quodlib. 6. quæſtio. 10. & alij qui negant ſecundum Ariſto. Deum occupari in cognitione quorundam inferiorum & uilium, de quibus inf. idem de prouidentia id tribuit Caie. 2. 2. quæſtio. 36. artic. 2. Cano. lib. 10. de loc. ca. 5. Mich. Medin. lib. ſecundo, de recta in Deum fide. ca. 2. Nam Ariſto. id probat, quia non ex Dei prouidentia ſed caſu proſpera eueniunt prauis hominibus, & fortunatiſſima quædam improuidis & non ſapientibus. Ariſt. lib. de bona fort. lib. 2. Rheto. & alios refert Celius lib. 22. antiq. cap. 3. At magis expedit cum alijs,

De attributo diuinæ voluntatis: de Prouidentia, & potentia executiua in Deo.

4 Deus in volūtate ſua habet naturalē ac neceſſariū ſui ipſius amorē: [m] & actu libero creaturas quas in tpe facere ſtatuerat, dilexit ab ęterno. [n] Cuius voluntatis libera determinatio, eſt bonorū omniū quę fiunt, prima & efficax cauſa: ſicut prouidentia. Plus Deus amat, quę ſunt meliora: [o] nec mutatur dum nunc amat iuſtum, [p] quem prius dum impius eſſet, odio habebat. Et qui ſemper bona vult ex pręuio iudicio recto, nō neceſſitatur facere id quod reb. ipſis aut hominib. melius eſt: poſſet enim res aliter aut meliores facere, quaſi oīs creatura in finē diuinę glorię eſſet mediū indifferens, aut ęque conueniens.

5 Prouidentia eſt præcipua pars prudentiæ reſidens in intellectu [q] in quo ineſt & ſupernaturalis p̄deſtinatio: ſed ſupponit liberū voluntatis actū circa finē. De qua quidā errant. Primo, hæretici, qui aiunt Deum omnia quę facit, uelle ex neceſſitate naturæ (quod quidam tribuunt Ariſt. qui obſcure de prima rerum creatione à Deo, & de Dei prouidentia locutus eſt [r]) & aiunt Deū cum omnib. cauſis æqualiter cōcurrere. At iſti & libertati hominis aduerſantur, vt ſtatim dicetur, & Deo auferūt propriā rationem prouidētiæ. ſicut auferūt, qui fatū,

ſitiiq; Aſtrorum (quę aiunt inferre vim voluntati noſtræ) negare contra euidentem rationem audent [f] ex libera Dei voluntate, diſpoſitione que procedere. Secundo, quidā philoſophi contenti ſunt Deo tribuere curam & prouidentiam earum rerum, quæ ſunt præcipuæ in vniuerſo: nec curare de minimis & vilibus rebus, quæ in ſingulari contingunt. Atque ita interdum Ariſtot. [t] Deum comparat cum rege Dario, qui maioris tantum ponderis negotia curabat. Et dicebatur prouidus gubernator imperij, cum tamen multa ignoraret de præſenti, de futuris vero parum coniectaret: nec ſi prænoſſet, poſſet bonos ex euentus prœuiſos impedire, aut in meliorem finem efficaciter ordinare. At tam imperfecta hominis prouidentia, Deum perfectum non decet. Tertio, quidam ex Theologis ex deductione vocis prouidere, quaſi porro & procul videre, [u] aiunt prouidentiam eſſe præuidentiam futuri boni, cum quadam approbatione voluntatis (qualis non reperitur circa peccatū) ex qua prudens procedit ad media vt res fiant, aut vt impediantur incōmoda adſinis conſecutionem.

6 Hæc ſententia non ſatis explicat totam aut præcipuam rationem & vim perfectæ prouidentię Dei circa humanorum actuum directionem & gubernationem. Nam ſi ſatis eſſet præſcientia ſpeculatiua Dei de cōditionatis futuris aut viſiō rerum præſentium in æternitate, cum voluntate complacētiæ comitante, ſane naturalis generatio uerbi diuini, quam nouit, & de qua complacet Pater, pertineret ad prouidentiam Patris, quod omnes negant. Deinde, ſi per impoſſibile Deus non eſſet cauſa rerum, aut certe non eſſet cauſa libera, ſed ageret ex neceſſitate naturæ, ſciret per ideas omnia quę fiunt, & complaceret de bonis effectibus, nec tamē diceretur illos prouidiſſe. Nam anima Chriſti omnia futura in Verbo prævidet, quę tamen non prouidit. Nec vero præſcientia & approbatio eorum quæ homines facerent relicti in communi cauſarum concurſu, ſatis eſt ut ſequatur decedentiſſimus prędeſtinatorum numerus & gradus, qualis ex Scripturis & patribus explicabitur c. 11. His præter quandam concurrentiam [z] cauſarum (quibus poſitis Deus de conditionatis futuris præſcit quid ſequatur) Deus ſpeciali cura & directa intentione præparat uoluntatem, cōiungens interdum miraculoſe alias in cauſas, aut impedimenta mouet cuſtodia ſua & angelorum, mouet opportune tum maiori auxilio ex parte potentiæ, tum ex parte obiecti, quod cum meliori cognitione practica aut maiori lumine proponit: & alijs uijs Deo notis quas ignoramus. Atque ita Patres & Theologi, quos Duces iure tanta ſequi oportet, nulla ſibi exigua facta mentione de hac reflexa conditionatorum præſcientia aut prouidentia, explicant prædicta media quibus directe & efficaciter Deus deducit electos in finis & mediorum prouiſorum conſecutionem, ſalua hominis libertate.

C A P. V.

Singula bona etiam libera eſſe prouiſa ſpecialiter à Deo.

5. [?] Id agnouit Ariſt. Plato, & nobiles philoſophi.

3 Peccata non eſſe volita & prouiſa a Deo.

4 Prouidentia ſupernaturalis elucet in prædeſtinatione.

5 Pro quibuſdam actibus an ſatis eſſet præſcientia conditionatorum?

6 Quid ſi eſſent duo homines per omnia æquales?

De prouidentia Dei ita ſtatuendum eſt primo. Deus habet antecedentem prouidentiam infinitè perfectam, qualis eum decet reſpectu omnium bonorum, quę in naturali fiūt per liberas etiam creaturas. Hæc includit antecedentē Dei uoluntatem finis, in quem ordinat prouiſa media. Quę uoluntas infinite efficax obtinet ſingulas res fieri cum proprio cuiuſque modo & bonis circunſtantijs. Sic patres ex [x] Scripturis. [x] Deo tribuendum putant, ut omnia & ſingula bona prę[y]definiat, & quaſi quodam fato [y] immutabili liberè diſponat in gloriam ipſius Dei, & bonū vniuerſi. Et ratio philoſophis nota id oſtendit ex effectibus quos executio p-

alijs in ſignem Ariſt in ſcſtem veritatis de prouidentia adducere, [f] inf. lit. A. vid. Molin. concord. q. 14. diſput. 34. [f] Aug. 5. ciui. c. 1. dā nat iſtos. & Molina. diſpu. 1. Caſtr. verb. fatum. D. Tho. 1. p. q. 116. de quo ſup. §. 3. G. & D. Tho. cont. gen. Taper. ar. 7. multos rationibus ex lumine naturæ probant in homine eſſe viuum liberi arbitrij. Plat. (vt refert Nyſſen. lib. 6. Philoſ. c. 4.) ac Stoici, vt ait Aug. 5. ciui. ca. 10. Ariſtot. 3. Ethic. c. 1. vſque 5. probant in noſtra voluntate eſſe liberam electionē virtutis aut vitij. Molin. diſp. 23. Alij vt negarent Dei prouidētiā negāt Deū eſſe ſup. c. 3. §. 1. A. Lactan. lib. de ira Dei. c. 4. ait impios ſuſtuliſſe Dei prouidentiam, vt ita liberius peccarent. Claudian. poet. in Ruf. dubius eſt Epicur. verbo prouidētiam poſuit, ſed re ipſa negat, refert Cic. 2. de nat. Deorum, & Syren. li. 4. de fato c. 1. Saluia. lib. de prouiden. in princ. ſolos Epicuros ex Philoſ. ſuſtuliſſe Dei prouidentiam. At ſane Menand. & Euripid. auferre; ait Syren. ſup. ex Nemeſ. li. de prouid. Hęre. Valla, Luther. Calui. admittunt efficacem Dei prouidētiam, ſed aiunt actus noſtros non libere fieri à nob. refert. Roſen ar. 36. Pigh lib. 8. de lib. arb. Taper. ar. 6. idem Vuiclef. apud Vvald. 1. doctr. fid. c. 22. & quidam philoſ. apud Viuem. 5. ciu. c. 10. At Iouin. ſolum ait prouidentiā & gratiam quibuſd. auferre libertatē peccandi. i. confirmare in gratia. vt refert Vuald. Caſtr. præd. hær. 1. cū Hiero. 2. cont Iouin. & epiſt. ad Damaſ. At falſò Vvald. citat Chryſ. ho 47. (pro ho. 46) in Ioan quidam gētiles ita dixerint. quod re vera Chryſ. eis non [t] tribuit. [t] Ariſt. lib. 7. & 10. Ethi. citat. & Syren. ſup. c. 21. ex Syneſ. lib de prouid. quod Deus vt mater ſolum habet proui. [u] in rebus & periculis difficilibus, &c. [u] Dictum eſt. §. 1. E.

C A P. V.

[x] Clem. Alex. [x] Epiph. Nazian. Nyſſen. Theodoret. ſecit. 10. ſer. de prouid. & citat. c. 4. §. 5. R. inf. hoc cap. 5. §. 3. G. Patres Lactan. 1. diuin. inſt. c. 2. lib. de ira Dei. cap. 9. 10. lib. de opific. Dei Chryſ. hom. de prouiden. & ad popul. homil. 9. 10. Amb. 1. offic. c. 13. & ſeq. Damaſ. li. 2. c. 29. Saluian. libris de prouid. to. 3. biblio. Sanct. Euſeb. lib. 6. præparat. c. 5. & 6. lib. 8. c. 5. citat Philon. lib. de prouid. Luc. 10. ra capilli, capit. veſtri. 1. Pet. 5. omnē ſolicit. quoniā ipſi cura eſt de vobis. Matt. 10. nec paſſer cadit. c. 6. reſpicite volatilia. Act. 17. definiēs ſtatuta tpa & terminos Sap. 8. attingit. ca. 12 nō eſt ali⁹ De⁹. c. 14. tua aūt Pater [z] puidētia ab initio cūcta gubernat eccle. 5. ne dicas corā angelo. Iob 34. quē conſtituit ca. 38. & ſeq. Facit Tri ſeſ. 6. can 6. aſſer Deus bonorū autor & puiſor eſt, qui mala tm̄ permittit Aug. 5. Hypog. 3 prin. & in Pſ. 148. Hymno, grādo pbat Aug. 5. ingē. ad litte. 21. li. 5. ciu. c. 9. & ſeq & toto li. 3. de libr. arb. & multa ex patrib. affert Tap. a. 7. f. 225. cōll. Theol. 2. d. 29. vbi D. Tho. art. 1. & 1. p q. 23. artic. 2 & 3. Ferr. cum D. Th. 3. cont. gent. c. 64. 94. Capr. 1. d. 28. q vn. ad 1. a. cōn. aſſert. Mol. q. 23. a. 1. diſp. 1. ad ſi & ar. 3. Syr. de fato li. 4. c. 2. & 3. refert Io Pic. lib. de puid. Ale. 1 p. q. 26. Eugub. de peren phil. [y] Sapien. 4. §. 23. lit. S. & §. 5. F. G. Aug. 5. ciuit. c. 9. & 10. fatū eſſe in prouidētia Dei q im̄ponit quādā neceſſitatē rebus puiſis. D. Th. 1. p. q. 16. ar. 4. vbi rec. & Mol. & q. 26. Syren⁹ de fato. li. 4. 5. & 6. Boet. 4 conſol. proſ. 7. de philoſ. vid. Eugub. de perenn. phil. li. 6 c. 14 li 10. c. 17. Alex. aphrod. li. de fato, refert dicētes fatū eſſe Deū. Hinc quidā clerici Maſſilię, quos ſequi vſ Proſp. & Hilar. Pictau. in epiſt. ad Aug. (q habētur ad fi to. 7. ante Aug. lib. de pdeſt. Sanct.) Scandalizati ſunt quaſi eo fato & Dei efficaci pdeſtinatione tolleretur liberū arbi. & Eraſ. an Auguſt. tātum attribuiſſe gratiæ, vt vix libertati & merito noſtro locum relinquat. quem carpit Amon. Rubeus lib. 4. cont. Eraſm. aſſert. 4. At patres reprobant id quod Philo. vocant fatum. Nyſſen. ſup. Euſeb. 6. præparat. cap. quinto, Chryſoſt. tom. quinto. hom. de prouid. taxat Chriſtianos qui ſub prætextu ſcientiæ & prouidentię Dei ineuitabilis introducebant fatum Auguſt. 5. ciu. c. 1. monet abſtinendum à voce fatum. & Nyſſen. lib. 6. philoſ. qui eſt de fato. ca. 1. reijcit Chryſippum & Philopat. dicentes ſtante monitione fati ineuitabilis non deſtrui libertatem noſtram: quia motio à fato conſtituitur ſecū

z dum naturam voluntatis noſtræ, & iudicij. ^z D.Tho.cont.gent. a & 1 p.q 25.5.ad 1.q.103.5 & 6. ^a Ariſt.lib. 10. Ethic. ca.8.prope fi.ſi Deus aliquam curam rerum homan.habet(vbi ſentit Auer.) & aſſerit in proœm Metaph.& lib. 12.ad fi.& planius Ariſt.in cõpendio de mundo ad Alex. Mag.c. de Deo.(quem lib.eſſe Ariſto. agnoſcunt Plutarc. Proclus. Philopo. Iuſtin. orat. paren. poſt prin. Eugub. & Picus Mirand.) ita ex Ariſto. aſſerunt D.Tho.lib 2. de cœlo.lect.4. & 12.fin. Alexã. Aphrod. de fato,c,16.Eugub.4. de perenni philoſophia,c.6.9.& lib.6. Cœlius.21.antiq c.24 ſecundum Lact.; ait Ariſt.ſibi ipſi diſſentire. Proclus ſuper Plat. in Parmenide.c.32. dum fatetur Deum noſſo omnia,ubi Marſ.Ficin. Syren.lib.6.de fato. c.9 & 10.probat ſecundum Ariſto, ex Simplic.lib.2. cœli tex.56.ubi Philopo. Amoni & Syrianus idem Caie. Thien. in lib 2. de anima. tex 94.Ferra.1.cõt. gen ca.50, Palac.1. d.39 q.3.Molin. cõcordan q.14.d ſpur. 34.& fere omnes citant Ariſt.in d.li de mundo ad Alexan.ubi ſententiam ſuam clarius explicuit.& id patebit ex commoda explicatione aliorum locorum Ariſtot. At quidam ex ſtylo claro negant lib.de mundo eſſe Ariſto Sed Nicolai b aut Theophraſt.aut Philonis. ^b D.Thom. 1.par quæſt.22. art.3.

uidentiæ affert in creatione & gu-
z bernatione mundi. ^z

2 Id agnouit Ariſt. in multis lo-
a cis. ^a dum uero Deum comparat regi Dario intendit Deum non ſe ſolo, ſed multos effectus facere & gubernare per ſubiectos ſibi mini-
b ſtros: ^b ita tamen ut gubernationem ſimul habeat, & ſub vniuerſali ratione entis attingat ſuo concurſu ſingulos effectus: cum inferior cauſa in lucem non deducat formam poſt non eſſe, nec tribuat eſſe toti compoſito, niſi quaſi inſtrumentum Dei, & in quantum
c operatur operatione diuina. ^c nec Ariſtot. indignum putat Dei intellectum cognoſcere omnia inferiora etiam quæ viliſſima ſunt, ut ei
d tribuit Auerr. ^d ſed ait ea cognoſci ſub nobili ratione entis, quę ratio extenditur uſque ad propriam differentiam ſpeciei & indiuidui.
e Eandem omnium rerum ſciẽtiam & prouidentiam Deo tribuit Pla-
f to, Cicero, ^f & inſignes Philoſophi & Poetæ.

3 Actus morales qui ſunt intrinſece peccatum (vt odium, & bla-

c quæſt.103.art 6. ^c D.Tho.1.p q.105.5.in 2.d.1.q.1.a.4. li. 3.cont. gen.c. 69.70.fi.100.& ſæpe comparat cauſas ſecundas vt dant eſſe,quaſi ſint inſtrumentum Dei. Et citat ex lib.de cauſis, nec intelligentia nec anima nobilis dat eſſe, niſi in quantum operatur operatione diuina. Nominal. vt Gab.4.d.1.q.1.a.1.& a.3.dub.2. & 3.cum Aliaco aiunt q ſolus Deus ad pręſentiam cauſę ſecundæ cauſat effectũ.Sen. q ſolus Deus comproducit animas perfectorum animalium.contra quos inf c.22.§.3.& D.Thom. 1.p.q. 45.ar.8 probat creationem non admiſceri operibus naturæ & q. 115 a.1.q agens corporale comproducit formam educens de naturali potentia ſubiecti. Sot.2.Phyſ.q.4.Molin.diſp.25.addit falſo Cord.lib.1.q.55.dub 4 & 10. quod generalis concurſus, quo Deus operatur cum cauſa.2.facit immediate totum effectum,tã quam ſufficiens ſe ſolo facere ſine cauſa ſecunda. Quod parũ differt à ſententia Nominal. & illum carpit Molin.q.14. diſp. 28.
d ^d Auerr. 12.Metaph.tex.51.& li.deſtructionũ diſp.10.dub.1.diſp. 13.du.3.& id ei & Ariſt.tribuunt Zimara, Pomponat.Iandun ſupra Syren.lib.6 de fato, c.12.& Cicer.2.de diuinat.cũ Carnead.
e negat Deum ſcire futura, quæ caſu & fortuito fiunt. ^e Sic Ariſtotelem interpretantur D.Tho.1.p.q.14.6.& 1.cont.gen.ca.63. 65.& ſeq.ubi Caiet.& Ferra.Gabr.1.d.35.q.2.(& ſoluit argum.) Greg.q.1.Dur.q.2.Palac.q.1.Marſil.1.q 38.ar 3.Et Deum ſcire ac prouidere omnia fatetur Plato, vt ait Porphyr. in eius uita. Proclus in Platonis Parme.c 32.Plotinus Ennead.3.c.45. Cicer. 2.de legibus cum Thalete,& ex Philoſ probat Lactant.1.diuin. inſtit.cap.2.& Eugubin lib.6.de perenni philoſophia. Sic metaphyſicus per ſuum obiectum, quod eſt ens abſtractum abſtractione formali,deſcendit ad cognitionem etiam rerum materia-
f lium in ſingulari: quia ens complectitur omnia. ^f Socrat. vt refert Xenophon.lib. 1.de dictis & fact.Socrat.Cicer.2. de legibus lib.1.& 2.de nat. Deorum.& optime,lib.3. ait eſſe rationi magis conſonum in Deo eſſe futurorum contingentium prouidentiã. Plato.dialog.7.de leg.& ſępe,quod Theodor.lib.3. Gręc. affect. ait ſumpſiſſe ex Hebręis, & ex Platonicis Proclus in 1. Alcibiad. Platon. Senec.lib.de proui.d Philo.de opific. mũdi,Amoni.10 prędicam.ad aliquid,circa fin.Eugub.li.6.Peren.philoſophię.cap.3. probat ex poetis. Virg.1.Aeneid.O qui res hominum. Ouid.13. Metamorph. Plaut. in capteiuis. Horat.lib.3. Ode.4. Silius.lib.6.

de qua re Patres clarius agunt. Cle.lib.5 & 8.recognit.(& ſoluit. arg.)Dionyſ.ca.4.cœl.hier. Lactan.1.de falſa Relig.c.2.& 3.li. de ira Dei c.9.& 10.Aug.5.Gene.ad liter.c.21.22.23.lib.8. c.9.lib. 5.ciui.c.11.li 83.qq.71.Amb.1.offi. c.12 vſque 16. ſed falſo Syren.lib.4.de fato.c.23.ait Ciceronem dum lib.2.de diuinat.abſtulit Deo pręſcientiã futurorum conting. (vt etiã refert Aug. 5.ciui. c.9) ſuſtuliſſe prouidentiã. At illatio non eſt certa quia angelus & homo ſine certa præſcientia,habet prouidentiam. Multi tribuunt Platoni q ponat Deum non prouidere rebus niſi mediate per angelos & per cauſas alias. Sic Plutarc. in Plat. Nemeſ.de natura hominis. ca.5. vid. Syren.li.4.c.10. & ſeq. Ficin. lib.de Theol. Platon.& in arg.apol. Socra.cõſ. quos D.Thom. 1.p. q.22.3.q.103.6.vbi Caie. Ferr.3. cont. gen.ca.76.94.Alea ſup.m.5.ar.2.Quare falſo quidam recen. propter locum D. Tho. 1.p. q.23. ar.7.aiunt circa quędam nihil, vt numerum arenarum & calicum, Deum peraccidens prouidiſſe & in generali: quia pręſciuit qd ex tali cauſarũ concurſu ſequendũ erat.

ſphemia Dei, ac mendacium) non amat Deus, nec ea intentione prouidet concurſum cauſarum, vt ve-
g lit peccatũ fieri: ^g ſed decenter ſinit intactum manere illum cauſarum circumſtantiarumque concurſum, quãuis pręſcit rebus ita ſtantibus ſecuturum peccatũ atque ita dicitur peccatum permittere quod poſſet impedire. & voluntas permittendi ad ſuauem prouidentiam pertinet, vt pro officio cauſæ vniuerſalis, adhibeat generalem concurſum, qui noſtram voluntatem
h ita comitatur ^h vt ſine eo voluntas noſtra ipſam actus mali moralis entitatem facere non poſſet. Et ſapienter Deus in bonum & pulchritudinẽ vniuerſi ordinat actus malos quos permittit, & illis utitur tanquam medio & cauſa uti-
i li, ^i metens Matth. 25. vbi non ſeminauit. Quidam Recen. non verentur concedere quod Deus entitatem liberam materialem peccati prouidet, & ad illam prius natura inclinat hominem, quam ho-
k mo faciat. ^k At reuera ſi formalis ratio peccati commiſſi dicatur eſſe

g ^g D.Th.1.p.q.22.a.ad 2.quia peccatum eſt malũ ſimpliciter,cuius Deus nõ eſt cauſa vt definit Tri.ſeſ.6. ca.6 D.Th.1.2.q.79.Molin.diſp.30.31.idẽ D.Th.verit.q.5.4.& Fer.3.cõt gen.c.71,Molin. q.22.a.1 diſp.2.& a.3. Addit D.Th.1. p.q.14.a.16.Deus peccatorũ habet ſciẽtiam & pract. quatenus ſciẽs futura ex tali cauſarũ concurſo pmittit fieri,facta uero ordinat in finem aliquẽ vt cauſam,vel ut pœnã peccantis, idem Dur. 1.d.39.q.3.nu.10.Alex.1.p.q.26.m.4.a.1 cũ Aug.enchyr.c.11. Dam.li.2 c.29 Diony.diui.nom.c.4 Lact.Cypr.Nyſſe. & paſſim
h Patres. Syren.li.4.de fato.c.13.& ſeq. ^h Generalis concurſus Dei ſi cõparetur ad effectũ eſt prior,ſi vero ad actionẽ cauſæ.2.mutuo ſe præcedunt. Nam Deus quia independens & cauſa prima, dicitur prius agere in genere cauſę efficientis(maximè quia cauſa.2. à Deo habet uim agendi & conſeruationem)ſed cauſa.2.dicitur prior in genere cauſæ determinantis ad talem effectum ſpecie & numero. Atque ita multi negant neutram præcedere,ſed vtrãque concomitari, vt cauſent eundem actum ſeu effectum. Significat D.Tho.1.p.q.105.5.propendet Taper.ar.7. cum Andrea à Caſtronouo.1.d.22.Greg.1.d.45.conclu.5.Gabr.2.d.1.q 2.& d. 37.Cord.lib.1.q.55.dub 4.& 10.& ſæpe Molin.concord. q.14.à diſpu.25.34 39. nec reipſa differt Sco.& Caiet. 1.p.q.14.ar.13. q.19.ar.8.dum influxum cauſæ primæ uocat priorem natura,ſecundum modum explicatum. De Duran. dicetur inf.lit.L. At in ſupernaturali concurſu,auxilium Dei omnino præcedit Triden. ſeſſ.6.ca.5 & ſeq.Soto.1.de natura & gratia.c.16.Vega.6.in Tri.
i c.6 8.li.12.c.23.opuſc.de iuſtific.q.11.ad 3. ^i Reuera tñ peccatũ, vt mendaciũ,nunq̃ eſt medium per ſe ordinatum ad bonũ finẽ,& ideo nunquã licet.cum tñ occiſio inuaſoris,& raptus cibi alieni liceat in neceſſitate,cũ ſit medium per ſe ordinatũ. Deus tñ vtitor actione parati tyrãni,quã pręſciuit,& pmittere voluit,vt ſm bonã entitatem q̃ habet, eſt cauſa per accidens vtilis ad bonũ effectũ.1.ad paſſionẽ acceptationẽq; voluntariã martyris: & non eſt autor actionis,ſed paſſionis,ſeu potius patientię & acceptationis quæ fit p auxiliũ ſpeciale. Conradi cũ D.Th.1.2.q 87.a. 2, Sco. 2. d.36. D.Th.de malo.q.1.a.4.maxime ad 5. Cano li.2.de loc.c.4. ad 5.& 7.iuxta id de paſſione Chriſti,actio diſplicuit, paſſio gra-
k ta fuit.qđ iñ fine cauſa impugnat Molin.q.14.diſp.33. ^k Fr.Herrera.1.ſenten.diſp.15.q.8.diſp.24.con.3.cum Scot.1.d.39.q.vni. §.viſo de contingentia.& clarius.d.47.ad 1.& uidetur Oleaſter in ad Exo.7. propter quod ſtare te feci. & Palac.2. diſtin.37 q.vnic. ad 2. & 3. Bañes q.14. ar. 13. pag.614. & quidam Recent. ar.8.

At

quid poſitiuum morale, vt graues autores aſſerunt: [l] Dicendum eſt, non eſſe vniuerſale in quocunque ente poſitiuo, vt Deus propter ſolum generalem cõcurſum dicatur ſimpliciter cauſa rei ſecũdum propriam ſpeciem: [ll] cum tamen bonus actus noſtræ volũtatis, qui interdum fit cum communi tantum cõcurſu rite & vere tribuatur Deo autori, [m] etiam ſecundum propriam ſpeciem. Quod ſi peccati ratio in priuatione conſtituatur, [n] defectus peccati nõ tribuitur Deo non impedienti, tanquam morali cauſæ deficienti, qui præſciens facile impedire potuit, quia Deus nulla lege tenetur [o] impedire, ſed magis eum decet permiſſione ſua, curare maius bonum vniuerſi: ob quod etiam principi licet quædam mala permittere. [p]

4 Maxime elucet prouidentia Dei in bonis ſupernaturalibus: ad quæ Deus efficaci auxilio præmouet ex prædefinitione ſua: & Deus dicitur habere maiorem prouidentiam & curam [q] illorum, quibus diſtribuit maiora dona prout vult: vt B. Virgini præ cæteris cõceſſit eximia dona, euitationem omnis peccati, & meritorum cumulum, ſalua ipſius libertate. & Eccleſia orat, Deus cuius prouidẽtia in ſui diſpoſitione non fallitur, concede vt noxia cuncta ſubmoueas & omnia nobis profutura concedas. [r] Qua in re Deus non tantum agit vt cauſa vniuerſalis, ſed vt cauſa proxima ac priuata concedit iuſtis maius auxiliũ ad maiora bona: & impios mouet per gratiam

At videtur falſum, & contra mentem Trident. ſeſſ. 6. can. 6. 17. quia hominem liberum Deus non inclinat ad mendacium aut periurium: nec id eſt à Deo volitum, cum non ſit bonum propter ſe expetibile, nec medium per ſe ordinatum in bonum finem. cõmunis Patrum, vid. 1. 2. q. 79. Taper. ar. 7. Soto 1. nat. c. 17. Cano lib. 2. de loc. cap. 4. Veg. lib. 1. Trident. cap. 15. Torren. 2. confeſ. capit. 3. §. 9. Turria. 4. cõt. Magdabur. cap. 8. Molina concor. q. 14. diſput. 23. 30. & ſeq. Pigh. lib. 7. de lib. arbit. Stapleton. li. 11. de iuſtif. Mulin. diſp. 32. dicit oppoſitum eſſe parum conſonum Concil. Triden. & append. fol. 15. col. 2. eſſe errorem. & q. 19. art. 3. diſp. 2. ſin eſſe cõtra fidem. Zumel. q. 22, a. 4. poſt dub. 3. in append. & citat D. Tho. 1. 2. q. 9. 6. ad 3. & alibi & ſignificat oppoſitũ eſſe hæret. Greg. 2. d. 34. q. vn. artic. 3. poſt princip. & 10 probat. 3. con. dicit oppoſitum eſſe blaſphemũ. & citat Auguſtin. in Pſal. 104. quod tandem tenet Baſſol. 1. diſt. 38. q. 1. ar. 2. ad 1. in 2. confirm. Fr. Rada. tom. 1. controuer. Contro. 30. artic 3. & 4. Molina concord. diſp. 32. 48. & communior Recent. inſ. c. 8. §. 9. N. in text. & Patres inſ. cap. 6. V. Sed reſpondent Deum licet libere agat, concurrere ad modum cauſæ phyſicæ & naturalis: ſed non eſt moralis cauſa peccati, quia non iubet aut conſulit. Nam D. Tho. 1. par. q. 25. 5. ad 1. ait fieri non poſſe, vt Deus ad aliquid faciendum concurrat, quod non prærordinauerit ſe facturum. vid Canum, Sotum. inſ. LL. [l] Tenet Caieta. 1. 2. q. 71. 6. q. 72. 1. vbi D. Tho. ad 2. & 1. part. q. 48. 1. ad 2. (Et ex 2. 2. q. 10. 5. ad 1. ſumpſit Caietan. peccatum pertinere ad duplex genus, nempe mali ſimpliciter quod eſt priuatio, & mali moralis quod eſt poſitiuum & contrarium legi & virtuti) & 1. 2. q. 18. ar. 5. q. 19. ar. 1. q. 54. art. 3. ad 2. malum & bonum in moralibus eſſe differentias per ſe. Sic Auguſt. 22. cont. Fauſtum definit peccatum eſſe contra legem Dei, ſeu contrarium. Ariſt. 7. Ethic. c. 14. & ca. de qualitate. virtutem & vitium contrariari. Quamuis enim in obiectu & actu exteriori malum ſit priuatio: in actu tamen volũtatis, amor priuationis eſt quid poſitiuum: nec Deus vt cauſa proxima inclinare poteſt hominem liberum in actum poſitiuũ odij aut mendacij. [ll] Vt aliquid ſit abſolute prouiſum & volitum à Deo, non ſatis eſt vt contineat entitatem naturalem, ſed inſuper oportet carere malitia morali, quæ eſt intrinſece contra bonum vniuerſale & Deum. quare dum Deus & cauſa 2. cõcurrit ad eundem effectum. & neuter impedit cauſalitatem alterius, ſub diuerſa ratione effectus tribuitur creaturæ, ſub qua non refertur immediate in ſolum generalem cõcurſum Dei. Caietan. 1. 2. q. 79. 2. D. Tho. 2. d. 30. q. 2. 2. ad 5. & 1. par. q. 105. 5. ad 2. & cum D. Tho. & Simplic. Ferr. 3. contra gen. c. 9. c. 70. ad 1. Henric. quodlib. 14. q. 1. (ſed cum trepidatione) in quem ſenſum trahi poſſet ſententia Durand. 2. d. 1. q. 5. & d. 37. q. 1. dum videtur negare Deum immediate concurrere ad actum peccati (nempe mouendo vt ſolet cauſa proxima) ſed quia dedit & conſeruat potentiam. & Auguſt. 2. pec. mer. cap. 5. ad peccandum non adiuuamur à Deo. Sit dolere & comedere tribuebatur filio Dei incarnato tamquam ſuppoſito humanitati coniuncto, quod vitaliter efficiebat eas actiones: ſed Pater aut Spiritus ſanctus non dicebatur dolere, comedere, aut mereri. Caiet. cum D. Tho. 3. p. q 48. ar. 5. cum tamen opera Trinitatis ad extra ſint indiuiſa, vt ait Dam. lib. 3. cap. 14. quo poſito, non eſt vniuerſaliter verum, Deum ex ſolo concurſu generali dici cauſam ſimpliciter cuiuſcũque poſitiui: nam peccati (cuius ratio eſt poſitiua, vt dictum eſt) Deus non eſt cauſa ſimpliciter. (At cuiuſcunque boni dicitur cauſa etiam ſecundum propriam ſpeciem inſ. M.) ſed actus poſitiui qui eſt peccatum Deus dicitur cauſa cum addito: nẽpe quia ad modũ cauſæ naturalis eſt cauſa illius, vt quædam entitas eſt. Sic intelligentia, quæ immutabili electione ex præcepto Dei mouet cęlũ, eſt cauſa homicidij vt entitas quædã eſt: nec tamen peccatum tribuitur cælo aut intelligẽtiæ, quia generali concurſu agit ad modum naturæ. Fr. Herrera & citati lit. K. in princip. Cano lib. 2. c. 4. ad 8. Soto 1. de natura & grat. c. 18. & communis Recentio. in quod tandem declinat Molin. diſput. 31. Secundũ ſoluit Cano peccatum cum ſit ens morale, referri debet in cauſam moralem, & Deus non imperat aut cõſulit, ſed vetat peccatũ. ſic idẽ Cano ſacramenta dicit eſſe cauſas morales ſup. lib. de ſacram. c. 16. §. 3. L. Hæc diſtinctio de entitate naturali & morali, eſt apud Magiſt. 2. d 37. vbi Tarant. Bonau. ar. 1. q. 1. ad 3. D. Th. 2. d. 18. q. 2. ar. 1. ad 2. dicit adulteriũ ſm ſpeciem moris non cauſari à Deo, ſed ſm ſpeciẽ naturæ, & 2. cõt. gẽt. c. 162. De⁹ ad peccatũ nõ inducit aut cõſulit & ideo peccati non eſt cauſa, ſcilicet moralis. & Aug. to. 7. lib. ad art. ſibi falſo impoſitos. artic. 7. Hinc id q eſt vnũ peccatũ in genere naturæ ſunt plura in genere moris. 1. 2. q. 1. ar. 3. ad 3. Soto 1. de nat. & grat. c. 21. Ledeſ. 2. p. q 9. ar. 1. dub. 4. Syl. peccatũ. §. 2. Nau. c. 6. n. 18. [m] Inſ. c. 14 § 9. vbi cõſtituentur variæ differẽtiæ in modo quo Deus eſt cã boni, non aũt mali. [n] Cõmunior Theolog. & interdum. D. Tho. in ſolutionibus argu. qui malum morale ait eſſe priuationem in fieri, ſeu in ipſa actione: vt morbus ophtalmiæ, qui eſt via ad cæcitatem, & claudicatio. Ferr. cum D. Tho. 3. contra gent. c. 9. cum Simplic. in poſtprædicam. & inſert D. Tho. c. 10. & in 1. 2. q. 75. 1. defectum in actione ſemper reduci in cauſam deficientem. At priuatio in ipſo effectu, vt monſtrum cum ſex digitis, interdum reducitur in cauſam potentem. Bergom. concord. §. 838. & Patres peccatum reducunt in cauſam deficientẽ. Aug. 12. ciuit. c. 7. vid. lib. 11. c. 9. & 1. doctr. c. 34 & lib. ſententiar. ſent. 12. & tract. 1. in id Ioan. 1. ſine ipſo factum eſt nihil, id eſt, peccatum (qua ratione reijcit Manichæos dicentes, mali quod eſt natura poſitiua, dari autorem quendam Deum. cont. quos Caſtro & Medices ver. creatora. hær. 2. Deus. hær. 1. malum hær. 2. & 5. Direct. Inquiſ. 2. p. q. 6. nu. 31. habetur c. ſin. 24. q. 3. verb. Manich. Auguſt. 7. conſ. c. 12. 13. de fid. ad Pet. c. 21. & 9. in Geneſ. c. 22. D. Tho. 1. p. q. 49. 3.) & malum eſſe priuationem aiunt Hier. in id Abac. 1. eiunt quaſi non ſint. Petr. apud Clemen. 1. recognit. Dionyſ. cap. 4. diuin. nomin. Damaſ. lib. 2. c. 4. 30. lib 4. c. 21 Iuſt. quæſt. ad gent. q. 46. 73. Epipha. lib. 1. tom. 2. hær. 24. Chryſoſt. in Acto. c. 1. homil. 2. ſi. Diadochus de perfectione ſpirituali. c. 3. Anſel. de caſu diaboli. & lib. de conceptu Virgin. Bernar. ſerm. 6. de aduentu. vid. Dried. de gratia & libero arbit. tract. 4. ca. 5. Roſcoſ. ar. 39. [o] Cauſa moralis in omiſſione, quæ non obſtat, dicitur quãdo homo poteſt & tenetur præcepto obdire. Diuus Thom. 1. 2. q. 6. ar. 3. vbi Recen. Deus autem non tenetur impedire mala quę præſcit. inſ P. ac ſubinde non dicitur illorum cauſa moralis. Trid. ſeſſ. 6. can. 6. 17. At homo lege Dei tenetur peccatum aut damnũ proximi impedire ex caritate, ſi commode poteſt: ſic naufragium tribuitur Nauclero, qui tenetur, & ex negligentia nõ impediuit. Molin. diſp. 31. ſi. [p] Princeps lege iuſta permittit lupanar ad vitãda maiora mala: multo magis licet Deo qui eſt dñs abſolutus, permittere mala quæ præſcit. Primo quia pro officio cauſæ vniuerſalis habet ius prębẽdi omnibus generalẽ cõcurſum accõmodatũ naturæ cuiuſque Dionyſ. c. 4. diu. nom. intẽdens vt bene vtãtur, licet præſciat quoſdã male vſuros eo cõcurſu: ſic dat libertatẽ volũtatis & bona externa, quibus præſcit quoſdã abuti. Secundo non teneĩ dare auxiliũ efficax quo impediat peccatũ, quia gratia eſt, & ſatis eſt dare ſufficiẽs: permittit dęmones tentare cũ occaſione ruinæ, ad probatiunẽ iuſti, aut in pęnã peccati proprij aut alieni: & tñ vt ait Aug. in Ench. c. 11. 109. & ſeq. nõ permitteret mala, niſi noſſet inde elicere maius bonũ. vide Molin. diſp. 31. ſi. & 33. [q] D. Th. 1. p. q. 22. 2. ad 5. q. 23. 7. vbi Rec. [r] D. Th. 1. p. q. 22. ar. 4. vbi Caie. Rec. & Moli. & q. 19. ar. 8. Prouidẽtia quãdã neceſſitatẽ in ſẽſu cõpoſito imponit reb. prouiſis. q̃dã bona in prędeſtinatis, vt ĩ B. Virg. & Apoſtolis conſtat infallibiliter prouiſa à Deo, (Prou. 21. cor regis in manu Dñi. ſæpe Aug. hinc probat D. Th. 3. p. q 86. 1. & 1. 2. q. 112. 3. q. 9. ar. 6. vbi ſe refert ad q. 10. ar. 4 ad 3. ſi ex intentione

ſ excitantem & operantem (ad dignam diſpoſitionem, quę Deo vt primę & principali cauſę tribuitur. In prędeſtinatis certius apud Patres & Theolog. conſtat ea prędefinitio, ex qua infallibiliter conſequuntur effectus gratię, perſeuerantię & beatitudinis: & poſita Dei cura & auxiliis, infallibiliter nouit Deus in ſua prędeterminatione hos effectus: pręciſa ea viſione, qua res videt pręſentes in ęternitate. de quo in capit. ſexto, & 11. dicetur.

5 In quibuſdam hominum actibus ſaluari poſſet quędā ratio prouidentiæ per præſcientiam conditionatorum cum approbatione voluntatis, vt aiunt autores prioris t ſententiæ. t Et Patres eam cauſarum præparationem interdum ad- u mittunt, u qua propoſito opportunè obiecto, Deus hominem bene diſpoſitum mouet efficaciter ſalua libertate. Sic de quodam futuro conditionato, Sapient. 4. dicitur, raptus eſt, ne malitia x mutaret intellectum. x & tamen alios non præripuit Deus dum erant iuſti, quos reprobos permi- y ſit in peccato decedere. y Quorundam aliorum euentuum quos Deus præſciuit, Patres inquirunt z rationem, z etiam in pecca- a tis. a Quod ſi dato duobus hominibus æquali auxilio ex parte potentiæ, ſtaret vnum operari, altero non cooperante: certe qui cooperatus eſt, habuit auxilium præueniens melius mora-

Deus mouet, neceſſe eſt hominem moueri. vbi Fr. Medin. Taper. ar. 7. pag. 305. 333. Dried. fol. 57.) fatetur Cathar. tract. de prædeſt. & tamen id fit ſalua hominis libertate, de qua Trident. ſeſſ. 6. c. 5. can. 4. Incarnationis efficax executio facta eſt per cauſas liberas ex ſemine Dauid, ſicut Deus promiſerat. Suarez fatetur probabilius omnia bona prædefiniri. 3. p. quæſt. 18. ar. 4. diſput. 37. ſect. 4. col. 3. & firmius id dicit de omnibus Chriſti actibus cob 2. & 5. Ioan. 8. quæ placita ſunt ei, facio ſemper. D. Tho. 3. p. q. 21. ar. 4. & clarius 4. contra gent. c. 36. Eccleſia pro omni bono fundit orationem, ſciens Deum eſſe autorē cuiuſcunque boni cum omni circumſtantia. Triden. ſeſſ. 6 cap. 7. citat. 1. Cor. c. 12. quod Deus diſtribuit ſingulis prout vult, & potētior eſt Deus, vt ſalua libertate hominis mādet executioni (cuius prouidentia in ſui diſpoſitione nō fallitur, vt ait Eccleſia) quàm homo, vt voluntati Dei reſiſtat. Deus enim, vt ait Aug. de nolentibus volentes facit.

ſ ſ Ioſ. c. 14. cum D. Tho. 1. 2. q. 111. qui tamen aliter accipit gratiam operantem, quam Auguſt. de gratia & lib. arbit. cap. 17. & lib. 2. cont. duas epiſt. Pelagian. c. 9. & ſæpe. qui vocat operantem ea auxilia, quibus præparat impium ad gratiam: quia in his actibus præuenit Deus; homo vero per opera non meretur tale au-
t xilium, & multo minus primam gratiam. vide Molin. diſp. 40. t
u Sup. c. 4. §. 1. E. & §. 6. u Aug. & alij cit. ſup. c. 4. §. 1. 6. 5. §. 2. Q. de quibuſdam futuris conditionatis prænunciat Deus quid foret. Matth. 11. væ tibi Corozain, Si in Tyro & Sidone. inf. ſi in Sodom. factæ fuiſſent virt. quæ in te, permanſiſſent vſque ad hunc diē. vbi expoſitores, Chryſo. Theoph. Remig. Claud. Ioan. Arbor. Abulen. q. 52. gloſ. Anſel. Lauden. D. Tho. in catena citat Auguſt. vid. de bono perſeuer. c. 9. & 14. & c. 10. citat quendam non ignobilem diſputatorem catholicum. D. Tho. 3. p. q. 1. ar. 5. ad 2. Baſil. in Pſal. 29. Greg. 2. Mor. c. 11. Martin. lib. 8. hyp. c. 6 in quem ſenſum hunc locum. Matth. 21. citat Orig. 3. Periarch. c. 18. Tertul. lib. de pudicitia ante med. Ruper. lib. 9. de gloria filij hominis. falſo vero Ianſen. concordan. c. 47. negat Tyrios fuiſſe conuertendos, ſed Chriſtum loqui more vulgi. nam reuera poſtea multi ex Tyrijs Act. 12. 21. prædicante Paulo conuerſi ſunt: & Chriſtus diſtulit, vt opportunius illis fieret prædicatio. Quod ſi quidam illorum perierunt qui prædicatione ſaluarentur. Auguſt. de bono perſeue. c. 14. Proſper in dub. 8. Genuenſ. referunt negationem prædicationis ad reprobationem. & tamen etiā prædicauit Chriſtus ijs quos præſciuit non credituros, & his dedit mandata, Auguſt. 1. cont. Creſcon. c. 8. & lib. 22. cont. Fauſtum. c. 14. 16. 21. & interdum indignioribus dat maiora quædam auxilia exteriora: Auguſt. 4. cont. Iulian. c. 8. de prædeſt. ſanct. c. 8. lib. 2. cont. duas epiſt. Pelag. c. 7. epiſt. 107. D. Tho. 3. cont. gent. c. 161. Item Mat. 26. prænunciat Chriſtus futurum conditionatum, an putas quia non poſſum rog. & dabit. 1. Ioan. 2. ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent nobiſcum. In veter. teſtam. Exod. 3. (vbi Theodor. q. 8.) ſciō quia non relinquet vos Pharao, niſi per manum magnam. ſed extendes, & dimittet vos. Ponderat Aug. de prædeſt. & gratia. c. 6. & Exod. 34. ne accipies vxorem de filiabus eorum: ne fornicari ſatiant. Item 1. Corinth. 2. ſi cognouiſſent, nunquam Dominū gloriæ crucifixiſſent, id eſt, ſi dæmones ſcirent mortē Chriſti reſſi vincendos. vbi. Chryſ. Theoph. Theod. OEcum. ex Latinis Hieron. Ambroſ. Anſel. Gagne. Claud. Lyra Burgen. D. Tho. ibi. & 3. p. q. 29. 1. ad 3. vide q. 43. 4. q. 47. 5. & de alijs ſimilibus Irenæ. lib. 4. c. 75. Iſid. lib. 1. de ſummo bono c. 13. Homo rogatus quid in tali occaſione eſſet acturus? Reſp. Deus nouit. ad intelligi poſita ſi-
x mul Dei prædeterminatione aut permiſſione conditionali. x Id Sap. 4. raptus eſt. Ianſen. & Pet. Nanius ibi, item Ambro. orat. de obitu fratris & in Pſal. 40. & 45. intelligunt de Enoch, qui raptus eſt in paradiſum. Sed ijdem autores & glo. ord. Lyr. Carthuſ. Aug. de bono perſeue. c. 9. exponunt de paruulis aut adultis, quos Deus præripit e vita, ne cadant: cum tamen interdum tam vrgeat tentatio Matth. 24. vt in errorem inducantur ſi fieri poſſet, etiam electi. At non ideo Deus paruulos quoſdam elegit, quod præſciret bene operaturos, ſi ſuperuixiſſent. Aug. de prædeſt. ſancto. c. 12. 13. & addit de gratia & lib. arbit. c. 23. non ſcimus quoſdam lapſuros, niſi eos de vita ſuſtuliſſet. ſed cur alios dum piè viuerent non rapuit de huius vitæ periculis, ne malitia mutaret intellectum: an quia eorum mala futura reſpexit? Reſpon. Aug. de corrtest. & gratia. ca. 8. Nihil horum niſi peruerſiſſime dicitur. & de prædeſt. ſanct. c. 14. (citans id Sap. 4. & Cypr. ſer. 4. de mortalit.) an hoc dici ſecundū pericula huius vitæ: non ſecūdum præſcientiam Dei, nec enim præſciuit, quod futurum non erat. idem primo de orig. animæ. ca. 12. Damaſ. li. cont. Manich. ad fi. quonā modo præſcire queat, quod futurū nō eſt? Origen. libro ſeptimo, in Roma. ideo quædā præſciri quia futura ſunt & non econtra. Hugo tract. primo, ſummę. capit. duodecimo, vid. lib. primo, ſacram. p. ſecunda, c. 14. vſque 18. Per hæc tamen Aug. & alij Patres non intendunt negare, quin Deus præſciat quædam futura conditionata, quæ non erunt: ſed hanc non dici ſcientiam ſimpliciter. Cyril. lib. 3. cont. Iulian. Deus futurum ſciens ſæpe præuenit, & hos propter pietatem e vita eripit: illos liberat ab immedicabili calamitate: alios reſeruat futuris in poſterum pœnis.
y y Miratur Auguſt. 1. de peccator. meritis. cur hunc in gratia nō rapuit, & lib. 10. Gen. ad lit. c. 16. lib. 2. de prædeſt. ſanct. cap. 13. 14. & addit c. 16. de præſentia futurorum. epiſt. 105. colum. 13. Nyſ-
z ſen. orat. de infantibus pagin. 176. fin. z Vt in bonis quærunt primo cur Chriſtus non venit antea? Reſp. Auguſt. tom. ſecundo, epiſt. 49. quæ eſt de ſex quæſtio. q. ſecunda, ad fin. quia ſciebat homines non eſſe in ipſum credituros. idem fere Theodor. de Græc. affectio. curatio. libro ſexto, vid. Auguſt. de prædeſt. ſanct. cap. nono, cap. 16. & ſequent. & libro primo, ad Simplicia. quæſtio. 2. epiſt. 105. & lib. 6. hypognoſt. vocationem in electis eſſe efficacem (quam vocat à propoſito & diſtinguit à ſufficiente) dum eos vocat prout nouit congruum, vt conuertantur. ſup. c. 4. §. 2. Q. & reuera id nunquam retractat Aug. de bono perſeu. c. 9. ad fi. vt putat D. Tho. 3. p. q. 1. ar. 5. ad 2. vbi Suarez. diſp. 6. §. 2. item quærit Chryſo. ho. 31. in Matth. cur non prius vocauit Apoſtolos? Reſp. ibi. & hom. 66. poſt medium; vocauit quando ſciebat obtemperaturos. & vtrobique probat ex vocatione Pauli. Nec intelligit quod vſus boni arbitrij præuiſus, ſit cauſa vocationis: ſed quod Deus in eum finem, vt vocationem ſequerentur, præparauit voluntatem illorum, & tempus in quo opportune vocaret. Sic ipſum Ambr. in Rom. 9. exponit D. Tho. 1. p. q. 23. 5. ad 3. Sic de Ioſeph, cuius fortunam fratres conſilijs contrarijs impedire non potuerunt, ſed illis vſus eſt Deus ad finem intentum. Greg. 6. moral. c. 12. item Saulem dedit Deus in manu Dauid, nolens occidi, quia præſciebat non occidendum, Auguſt. contr.
a Adimant. c. 17. a Similiter in malis quærunt Patres cur dæmonem creauit, quem malum futurum præſciuit. Aug. 2. de nuptijs. c. 12. & 1. cont. Iulian. c. 8. Dam. dial. cont. Manich. fol. 475. 481. Anſel. de caſu diab. Iuſtin. ad gen. q. 58. Theodor. in Gen. q. 36. Item cur primis parentibus mandatum poſuit? non quod futura ignoraret, ſed vt arbitrij libertatem lege ſanciret. Nazian. orat. 42. §. penult. fin. vbi Nicet. Moſes Syrus. 1. p. de paradiſo. c. 19. ſi. tom. 6. bibliot. ſanctor. D. Tho. opuſ. de præſcientia & prædeſt. c. 7. item cur plantauit paradiſum, cum ſciret inde expellendum hominem? Theodor. in Gen. q. 24. quia non ſolet Deus damnare ex præſcientia. & q. 35. cur creauit ſerpentem: & cur permiſit hominem tentari ſciens ſuperandum? Anſel. in elucid. col. 9. Tertul. 2. contr. Marcion. c. 4. & 6. Hugo tract. 3. ſum. c. 6. quia præſciuit quāta bona occaſione eius peccati eſſet facturus. Clarius conſtat de peccato in communi: quia neceſſe eſt, vt veniant ſcandala, & oportet hæreſes eſſe. & iuſtus in longo tempore incidet in venialia. Aug. 1. ad Simplic. q. 2. lib. 4. de anima & eius orig. c. 7. Stapletonus lib. 4. de gratia & lib. arbit. c. 8. ideo tamē nos neſcimus: quia non cognoſcimus quantum valeat noſtra voluntas, & quibus tentatio-

b liber; [b] in eo quod ex Dei prouidentia adhibitæ ſunt aliæ cauſæ, aut obiectum fuit cum energia quadam maiori (puta cum viuaci & ſonora voce prædicatoris) opportune propoſitum voluntati præparatæ: aut abſtulit impedimenta & actus reflexos.

6 Si fingatur caſus vt duo homines omnino, & per omnia intrinſeca & extrinſeca æquales relinquãtur communi cauſarum concurſui (ita vt in cauſis creatis certo ſciri non poſſit, quid hic præ illo vi na-
c turæ eliget circa actũ moralem [c]) pertinet ad Dei prouidentiam, vt anticipem determinet infallibiliter
d in bonum aut in meliorem actũ: [d] Deus enim ex ſua bonitate habet, vt bene omnia faciat, & in melius conuertat, niſi homo reſiſtat. Sic in futuris conditionatis (in quibus forte homo hereret in ancipiti) ſupponitur quædam cõditionalis prędeterminatio ex diuina prouidentia: qua poſita certo præſciuit De⁹, aut per prophetã prædixit rem ſub ea conditione eſſe euenturam, quæ tamen non euenit, vt cap. 4. §. 2. dictum eſt. Tandem quia omne bonum naturale aut liberũ, cum omnimodo & circunſtantijs temporis, loci, perſonæ, & ſecundum gradum intentionis & bonitatis (hæc enim omnia bona pertinent ad rationem & quantitatem boni) præ-
e ſtatur à Deo: [e] nec omnes admittunt illam difficilem in æternitate præſentiam realem, quam quidam
f [f] defendunt: recte concors Theolog. ſententia docet, Deum habere prædeterminationem bonorum efficacem, ex prouidentia perfecta ab æterno, in qua & per quam tanquam per rationem certo omnia
g ſciat. [g]

CAP. VI.

Cum efficaci prædefinitione boni, aut præſcientia mali, ſtare vſum libertatis.

§. 2. *Soluitur argum.*
3 *Quomodo poſſet Deus neceſſitare voluntatem.*
4 *Cur credenda ſit prædefinitio? explicantur qui negant Deum omnia prædefinire.*
5 *Prædeſtinatio in quo excellit communem prouidentiam, & an dicatur neceſſaria ad ſalutem.*
6 *Quomodo ſcientia & viſio Dei ſtet cum libertate noſtra? ſoluitur triplici ratione.*

HAec omnia præſtat efficax Dei voluntas & prædefinitio, abſque præiudicio libertatis humanæ: nam Dei voluntas & prouidentia non imponit homini neceſ-
h ſitatem ſimpliciter, [h] cum ſit cau-
i ſa extrinſeca & remota: [i] quæ finem quidem attingit fortiter, ſed ſapientia diſponit ſuauiter executionem mediorum, vt immediate per cauſam omnino liberam fiant: nam homini ita aptè & opportune proponitur bonum priuatum, & cognitio obiecti ſibi proportionati
k & conuenientis, [k] vt omnino velit nunc eligere, & tamen liberè eligat cum pleno dominio actus. Nec tam difficile eſt intelligere, (vt quidam putant) quòd ſaluo vſu liberę noſtræ cooperationis Deus temperans vim ſui concurſus efficaci auxilio moueat, tum phyſicè ex parte potentię noſtræ, tum moraliter ex parte obiecti: ita vt ſtante illo efficaci auxilio præueniente, infallibile ſit (quæ infallibilitas pertinet ad ſcientiam Dei) hominem

tationibus ſic ceſſura. Ex his colligitur Deum præſcire peccata quorum autor non eſt, in concurſu cauſarum ſimul cum ipſius permiſſione Nam ſi hæreret homo in ancipiti, Deus determina-
b bit ad bonum, inf. D. [b] Inf. cap. 14. §. 8. D. licet æquale ſit auxiliũ phyſicum ex parte potentiæ: ſed maius morale conſiſtit in eo quod Deus ex efficaci intentione finis tot cumulat cauſas externas (& interdum impedit ſolitum aliarum curſum) vt quamuis vna defecerit, ſuppleatur per aliam: & infallibile eſt nõ defecturas omnes. D. Thom. verit. q. 6. artic. 3. quem ſequitur Capreo. 1. diſtinct. 39. vid. cit. ſup. R. Tapet. artic. 7. ex Auguſt. vt de prædeſtinatis inf. c. 12. & ex parte obiecti eſt maius moraliter: quia proponitur cum maiori lumine, & ob plures rationes boni cum meliori cognitione practica: & energia ob ſonoram vocem prædicatoris: aufert impedimenta & actus reflexos ne voluntas ſuſpendat actum. Sic oculus iuuatur ex parte obiecti, quod magis illuminatur, & approximatur: aut ſi diſtractus excitatur vt maiori conatu attendat. Item Eſai. 30. expectat Dominus, vt miſereatur veſtri id eſt, opportunum tẽpus quærit quo nouit hominem excitatũ & vocatum obediturum, vt aiunt Auguſt. Ambroſ. Proſper. & alij inf. Nouit enim Deus põdus noſtræ voluntatis & propenſiones omnes iſti⁹ hominis & ſcit cum quanto auxiliorum numero, & vi efficaciter ex
c citabitur & permouebitur infallibiliter. [c] Quæ non habent vllũ determinatum eſſe in cauſa, non poſſunt in illa ſciri, nec propoſitio de tali futuro eſt determinate vera ſup. c. 4. §. 2. L. Nec anima Chriſti præſcit omnia futurum conditionatum. vid. D. Tho. 3. p. q. 9. ar. 1. vbi Suar. dub. 14. §. 3. bene tamen præſciuit quædam, vt Matth. 11. quod ſi in Tyro. D. Tho. q. 10. ar. 2. Suar diſp. 26 §. 2.
d verſ. 3. [d] Id non conſtat, ſed eſt conſentaneum bonitati Dei, qui facit quod melius eſt: vt ex Patribus dict. eſt. c. 4 §. 6. lit. O. Henric. quodlib. 5. q. 24. poſſet tamen Deus in illo permittere pecca-
e tum. ſup. lit. P. [e] Sup. c. 3. §. 2. Y. [f] Caiet. & Ferrar. de quibus ſup.
f cap 3. §. 2. T. & § 4. Q. [g] Ob quod Caiet. 1. p. q. 14. ar. 13. q. 57.
g ar. 3. fatetur Deum prædeterminare omne bonũ & (ſecluſa æternitatis præſentia) præſcire omnia in prædeterminatione, aut permiſſione ſuæ voluntatis. Ne alias ſe opponat torrenti, & Doct. cit. c. 3. §. 4. lit. X. & c. 4. § 6. & hoc. c. 5. in princ. X. Scot. 1. d. 39. q. 1. § viſo. & quodlib. 14. lit. S. T. Liquetus. d. 39. Baſſol. d. 36. q. 1. d. 38. q. 1. ar. 2. Mayro d. 39. q. 3. & 4. Ouando. d. 38. prop. 3. Palac. q. 2. Nicol. Nyſ. tom. 1 reſolut. Theol. p. 3. Fr. Rada. tom. 1. controuerſ. 30. ar. 3. & 4. Fr. Herrera in 1. ſent. diſput. 15. q. 8. diſp. 24. concluſ. 3. Veg. lib. 2. in Trid. c. 17. ſi. Richard. d. 38. ar. 1. q. 5. Dur. q. 3. num. 9. & 23. Heruæ. q. 1. ar. 2. d. 46. q. 2. Marſil. 1. q. 40. ar. 2. ad 3. princip. & ſuper 1. p. D. Thom. q. 14. ar. 13. vbi Sylu. in conflato-

Hieronym. Perez, Baſſes ar. 13. in lit. con. 3 & 4. Zumel diſputat. 7. conc. 4. & inf. Molina diſput. 48. 5 n. Fr. Mendoza in quodlib. ſchola q. 7. §. 12. con. 5. Suarez. 3. p. q. 28. ar. 4. dub. 37. §. 4. col. 3. de omni actu bono præſertim ſupernaturali. communiter exiſtimatur probabilius prædefiniri à Deo. Contaren. Car. in refut. ar. 4. cont. Luth. & lib. de prædeſt. p. 612. 614. videtur Dur. etiam. 1. d. 40. q. 1. nu. 7. d. 46. q. 1. nu. 7. Capr. 2. d. 28. ad. 12. cont. 2. con. & in 2. d. 45. con. 5. p. 2. Ferr. 1. cont. gen. c. 85. lib. 3. c. 94. Viguer. c. 20. § 8. verſ. 2. Lyr. in id Match. 26. venit Ieſus in villam. Groper. in Enchir. concil. Colon. tract. de pœnitentia. cap. paucis. Quare Zumel. q. 22. dub. unic. conc. 3. (vid. cum ar. 2. & q. 23. art. 3. & 4. q. 19. ar. 8.) ait oppoſitum eſſe pluſquam temerarium: cõtra quoſdam ſciolos, qui eſſe probabile ſatentur Almai. tract. 1. moral c. 1. & Cord. lib. 1. q. 55. dub. 8. & ſoluit argum. ſed alio arg. ſuo dicit ſe conuinci in oppoſitum, quod eo poſito toleretur libertatis noſtrę uſus in exercitio, quod ſoluemus inf. §. 12. Hanc tamen ſentẽtiam quaſi ſolius Scoti malũ impũgñat Occam. 2. d. 38. q. 1. Gregor. q. 2. ar. 2. Gab. q. 1. ar. 2. Cordub. ſup.
h [h] [i] Sup. cap. 4. §. 3.
i D. Tho. 1. p. q. 22. 4. ubi recent. Zumel. q. 14. ar. 13. dub. 7. Nam cauſa remota poteſt ad finem intentum relinquere homini libertatem circa varia media, quæ ad finis conſecutionem occurrunt. Deinde ad unum mediũ prædefinitum (qui poteſt cõcipi ut finis quidã) poteſt dare optionem liberam circa tempus & modum. Soto lib. 3. de nat. & grat. c. 7. Pater Deza & quidem recent. puta ut nunc & cum tanta intenſione aut poſtea fiat actus. Reuera tamen Deus ſingula media prædefinit cum circunſtantia temporis & modi, ſalua homi-
k nis libertate, ut inf. c. 14. vid. ſup. c. 4. §. 1 c. [k] Voluntas non neceſſitatur ex parte obiecti à bono priuato, ſed ab uniuerſali bono, qui eſt Deus clarè uiſus: D. Thom. 1. 2. q. 10. ar. 2. Ex parte uero potentiæ datur motus primo primus, qui ante uertitur uſum arbitrii, & in pueris, in amentibus & furioſis dantur actus uoluntatis ſimiles actibus brutorum, de quibus inf. c. 4. lit. X. quod ſi forte habent imperfectum libertatis uſum (ut pueris & amentibus tribuunt Victor. rel. de uſu rationis. 2. p. num. 4. & 5. Cord. lib. 1. q. 23. dub. 7. lib. 2. q. 10. fol. 62. Molin. diſp. 45.) certe non eſt ſufficiens pro peccato: Trident. ſeſſ. 21. cap. 4. Fr. Medin. 1. 2. q. 10. ar. 3. Quidam putant dęmonem poſſe tam uehementi tentatione urgere hominem in ui naturæ relictum, ut ſuccumbens excuſetur per impotentiam à culpa. Vega opus, de iuſtif. q. 12. & ſequent. Fr. Medin. 1. 2. q. 10. ar. 3. quos poſt multas impugnationes ſequitur Molin. concordia q. 14. diſp. 19. memb. 6. & Gregor. 2. diſt. 1. q. 2. ar. 2. ad 3. probationem cont. 2. concl. ut ex ſęuo pręſenti neceſſitatur uoluntas ad dolorem ſeu triſtitiam (quę eſt cum qua-

dam

agere: & tamen libere agit, vt dicetur c. 14. §. 5. Tāta enim eſt diuinæ voluntatis, prouidentiæ & motionis efficacia ac ſuauitas ſapientiæ, vt prouideat, agatque & rē ipſam
l & modum ipſius: ˡ ideſt prouidet, vt ab homine fiat actus ſeu effectus, & liberè fiat, cum omnibus circunſtantijs loci temporis, & modi.

m 2 Objiciunt quidam: ᵐ ſi cauſa efficax & ſuppoſitio ex qua infallibiliter ſequitur effectus, eſt iam poſita in actu, nec ea eſt aut vnquā fuit in libertate mea: qui fieri poteſt, vt effectus & actus ſic à Deo prædefinitus antecedente uoluntate, & mandandus executioni cum efficaci auxilio præueniente, maneat nunc in libertate noſtræ voluntatis? Quibus Reſpond. 1. antecedens eſſe cauſam rei, non vtcunque ſed rei cum ſuo modo libero:
n ⁿ atque ita infert effectum liberū. alioquin Deus non aſſequeretur modum, quem ſua prouidentia & ſuaui motione intendit: nempe vt effectus in exercitio liberè fiat per cauſam proximam. 2. prædicta cauſa nempe prouidentia & efficax motio, (quæ eſt prima quidem & præcipua cauſa, remota tamen: & non tota aut ſola cauſa) ſi conſideretur vt eſt in ſe, licèt non ſit in uoluntate mea: quatenus tamen attingit effectum non ſola ſed nobiſcū, ipſa ut ſic ſeu ipſe effectus eſt in li-
o bertate mea: ᵒ quia effectus hic ita ſimul pendet à me tanquam à cauſa proxima, vt in ſenſu diuiſo poſſint impedire effectum, & nō cooperari: cum nihil ſit quod uoluntatem meam ex parte potentiæ, aut ex parte obiecti neceſſitet ad actum: Deo ſuaniter & ſalua hominis libertate concurrente.

3 Poſſet uero Deus ſi uellet, ſua prædefinitione & motione neceſſitare uoluntatem noſtram, ut ſine uſu arbitrij eliciat particularem
p actum, ᵖ cum omnibus ſuis circunſtantijs. Quod ſi Deus ageret ex neceſſitate naturæ (ut quidam Philoſ. uidentur poſuiſſe
q ᵠ) neceſſitatem imponeret uolūtatis exercitio
r circa ſingulos actus: ʳ nam ſi totā efficaciam uirtutis infinitæ adhiberet, nemo efficaci eius motioni & uirtuti reſiſtere, aut eam impedire poſſet. Verè ergo B. Tho. primā radicem & cauſam effectuum cōtingentium aut liberorum, aſſerit eſſe
ſ Dei uoluntatem, ˢ & liberam determinationem ac ſuauem motionem, quā ſapienter attemperat noſtræ uoluntati, ſalua eius libertate.

4 Hęc ſentētia eſt ſacris ſcripturis ac Patribus cōſentanea, ut ſalua libertate hominis Deus nō ſolum quoſdam, ſed omnes liberos hominum actus bonos cum ſuis bonis circunſtantijs prędefiniat. Quod ſi certa adhuc ratio inuenta non eſſet, qua hanc ſententiam conuincamus, nullo tamen euidēti argumēto poteſt impugnari. Et pius ac ſobrius Theologus conabitur probabiliter ſoluere argumenta: ut probat myſteria fidei ſolutione argumentorum, de quibus certus eſt nihil conuincere contra ueram fidē.
t ᵗ Quod ſi apud quoſdā Patres interdum reperiatur, Deum pręſcire quidem omnia, ſed non prędefini-
u re omnia. ᵘ Id ſane non aſſerunt, eo quod ea prędefinitione poſita

dam nolitione ut probat Caiet. 1. 2. quęſt. 47. dub. 3.) quem Gregor. ſine cauſa carpit Molin. memb. 1. Sed nihil horum interuenit quando Deus ſuauiter mouet ad bonum priuatum, & cum cognitione quadā illius deliberata. At interdum phyſica motione dat ſubitam illuſtrationem cum neceſſaria inſpiratione voluntatis, aiunt Soto. 1. de natur. & gratia, ca. 16. Veg. lib. 6. in Trid. c. 6. & ſeq. Taper. a. 7. vid. Molin diſpu. 37. Suar. 3. p. q. 18. dub. 37. §. 3. col. 6.
l ˡ Dam. lib. 2. ca. 29. ſic ſoluit, quia quæ ab arbitrio creato pendent, ſunt effectus non ſolum diuinæ prouidentiæ ſed ipſius arbitrij. Aug. tom. 9. lib. de triplici habitaculo. ca. 5. præſcit Deus rem cum ſuo modo libero. vide Torrē. lib. 2. conſ. c. 3. §. 6. cum Aug. 5. ciu. c. 9. de prędeſt. & gratia. c. 15. de bono perſeu. c. 17. Chry. & Philopator apud Nyſſen. lib. 6. philoſop. qui eſt de fato. c. 1. Quia ſolutione ſæpe vtitur D. Tho. 1. p. q. 22. 4. c. & ad arg. cū Boet. 4. cōſo. proſa 6. (vbi recēt. Bañes. Zum. dub. 6.) idē D. Th. q. 19. 8. ad 2. (vid. 1. 2. q. 9. 6. ad 3. & ſe refert ad q. 10. 4. c. & ad 2 vbi Fr. Modin.) Marſil. 1. q. 45. ar. 2. Greg. 1. d. 39. q. 2. ar. 2. Nec ea difficultas eſt tam inexplicabilis quam putāt Greg. & Marſil. & Caiet. 1. p. q. 22. ar. 4. qui victus difficultate remittit ſe ad myſteriū fidei. Sed apud D. Thomam facile eſt quomodo prædeſtinatio quę prędeterminat noſtram voluntatē, non eſt ſuppoſitio intrinſeca ſed extrinſeca & remota cauſa, quæ nihil ponit in me. D. Tho. 1. q. 23. 2. In motione autem & executione quæ eſt propinquior cauſa Deus cumulat varias cauſas & auxilia, quibus ſpōte conſentit homo, & libere ſe determinat: vbi ſi vna cauſa defecerit per aliam ſupplebitur. ›Sup. 1. 5. §. 1. B cum Capre. & D. Tho. de veri. q. 6. ar. 3. & 1. cont. gen. c. 85. lib. 3. c. 94. vbi Ferr. At in rebus inanimatis & brutis præuia ſuppoſitio in executione determinat omnino ad vnum ſine indifferētia iudicij, aut libertate appetitus. Quare falſo quidam negant D. Tho. auſum fuiſſe expreſſe verſare eam difficultatem, quomodo Deo prædeterminante & præmouente voluntatem noſtram, neceſſe ſit in ſenſu compoſito hominem moueri (1. 2. q. 9. ar. 6. ad 3. q. 112. ar. 3.) & tamen voluntas noſtra ita libere moueatur, vt in ſenſu diui-
m ſo & ſimpliciter poſſit non moueri. ᵐ Hoc arg. conuictus Cord. lib. 1. q. 55. dub. 6. deſeruit ſuum Scot. & negat auxilium efficax (quo poſito neceſſe eſt poni effectum) eſſe præueniens ſed concomitans, cui fauet Chryſ. hom. 12. in Hebr. & in Pſal. 120. non des in commotionem, & id illum ſentire, aiunt Bartol. Camerar. in dial. cath. inter Amb. & Aug. c. 20. §. 4. (quem Modernum in dial. citat Turria. lib. de elect. diuina) & ipſum Chryſo. citat cenſura Orient. eccleſiæ. tit. de gratia & liber. arb. ca. 18. & ita ſentire ait Molina diſp. 41. Filiar. de prædeſt. c. 11. Cartagen. diſcurſ. 4. & 10. Roa lib. 2. de prædeſt. q 3. § 5. & 9. Item Chryſoſt. hom. 46. ad fi. hom. 70. in Ioann. Si Deus Iudam omnino ab eo peccato prohibens impediret, neceſſitaretur eius voluntas at Chryſo. loqui-

tur ſi Deus hominem per naturam ita neceſſitaret ad vnum, vt lapidem aut brutum animal, aut ſi abſque præuia deliberatione.
n vid. inſ V. ſin. Z. & c. 12. §. 3. ⁿ Citati ſup. L. Dam. Aug. D. Thom.
o Fer. & recent. ᵒ Hæc ſolutio in idem redit cum priori: & eſt apta pro diſputatione ſcholæ, qua vtebātur Victor. Soto Manrios Sācius, poſtea epiſco-
p pus & alij recent. ᵖ Citati ſup. K. ſolus enim Deus phyſica motione & impulſu, mouet volūtatem ex parte potentiæ quo ad exercitium. D. Thom. 1. p. q. 82. 1. & 1. 2. q. 9. 6. Quomodo Angelus etiam ſupremus non poteſt immutare volūtatem hominis. 1. p. q. 111. 2. & B. Fulgen. quē ſequitur Philip. cācel. pariſien. & Alb. 2. d. 7. vbi Carthuſ. q. 4 & eſt de fide cont. Manich & Luther. contra quos Caſtro & Medices verb. libertatis. Sander. lib. 7 vil monar. her. 146. Prateol verb. Abailar. Ekius enchyrid. tit. 31. Fr. Paulin. li. 5. de cōcord. eccleſiæ c. 1. Taper art. 6 & recent. hęret. refert Bellarm. li. 4. de eccleſia. ca. 9. lib. 2. de monach. c. 18. quare Michael Baius dicens libertatem ſtare cum neceſſario actu, damnatus eſt à Pio V. & Gregor. 13 refertur libello ſocietat. de ratione ſtudiorū. Suarez 3. p. q 18. dub. 37. §. 2. fin. vid. citatos ſup. c. 4. §. 4. lit. S. & c. 5. §. 1. Y. Siſolus Deus ex parte obiecti neceſſitat & beat volūtatem: & ſolus vehementi impulſu ex parte potentiæ poſſet neceſſita-
q re. ᵠ Quidam falſo tribuunt Ariſtot. propter loca citata. ca. 4. §. 5. L. & de hæret. refert Caſtro verb. fatum. & falſo tribuitur Stoicis. Sed id tenent mathematici, de quibus Auguſt. 5. ciuit. c. 1. vbi Viuel. c. 10. & tenuit Simon Magus apud Clement. lib. 3. recognit.
r & alij apud Aug. hær. 35 & 70. Molin. concord. q. 14. diſp. 1. ʳ Ita inſert Scot. 1. d. 2. q. 2. d. 8. q. 4. ſi. d. 38. q. vni. ad 1. d. 39. q. vnic §. quātū ad 1. & in 2. d. 1. q. 3. ait philoſophos, dū poſuerūt Deū quātū pōt, agere ex neceſſitate naturę, & tā manere in exercitio volūtatis noſtræ vſum arbitrij, tacite admiſiſſe cōtradictoria. Idē Scotiſt. Liquetus, Nyſſe. Caſtro ſup. Cord. li. 1. q. 55. dub. 4. & ex Thomi. Fer. 1. cōt. gent. c. 67. 70. Caie. 1. p. q 14. a. 13. vbi Zumel dub. 4. tādē in appēdice. Bañes cū Caie. q. 19. ar. 8. con. 7. & 8. At dū hi & quidā alij admittūt ſtare libertatē arbitrij noſtri, quāuis Deᵘ ageret ex neceſſitate naturæ: intelligūtur, ſi res pmanerēt in eo ſtatu, quo nūc: Nec Deus efficaciori actione ageret, quā nūc agit cū cōcurſu generali, ex immutabili volūtate. In quo ſēſu bene Capr. 1. d. 31. q. 1. ad arg. cōt. 4. con. Gab. q. 1. ar. 1. p. 2. Palac q. 2. con. 8. Mo-
ſ lin. diſp 34. ˢ D. Tho. 1. p. q. 19. ar. 8. ex profeſſo, & pluries. q. 14. ar. 13. ad 1. vbi Caie. Bañes Zumel eo ar. 13. poſt ſuā q. 2. ſeu dub. ad 8 Fer. 1. cōt. gen. c. 85. Capre. 1. d. 38. q. 1. con. 2. Palac. q. 2. con. 3. Molin. diſp. 34. & 45. volūtas Dei eſt cā rerū, ſed cā vt libere eueniāt per creaturas, non eſt quia Deus libere vult abſolute, (vt putauit Scot. 1. d. 2. q. 2. & d. 8. q. 2.) Sed quia vult rē cū modo, nēpe vult vt fiāt, & vt libere eueniāt. cit. ſu. L. ᵗ D. Th. 1. p. q. 1. ar. 8.
t
u vbi Cai. Bañes. Zum. dub. vl. vid. Dur. 1 pl. q. 1. ᵘ Dam. li. c. 29. 30.

Deum

tolleretur vſus libertatis noſtræ in
x exercitio, vt quidam falſo putant: x
Sed quia exceptum volunt actum
y peccati, y quod malum morale
Deus non prædefinit ex poſitiua
prouidentia & intẽtione finis. Aut
2. Patres negant voluntatem noſtram ex prædefinitione & præueniente Dei auxilio ita determinari
ad vnum vt cum neceſſitate deter-
z minantur agés naturale, z ſed Deus
ſuauiter mouet, vt libere id vnum
bonum velimus.

5 Multum diſtinguitur communis ratio & efficacia prouidentiæ Dei à prædeſtinatione, quantũ ad finis vltimi conſecutioné. Prouidentia includit quidem conſecu-
a tionem proximi effectus, a ex immutabili voluntate qua diſponit Deus ordinem cauſarum: quam diſpoſitionem ex prouidentia, quidã
b factum vocant. b At prouidentia etiam ſupernaturalium effectuum ex voluntate ſigni (qua. 1. Tim. 2. Deus vult omnes ſaluos fieri) circa præſcitos adeſt, abſque cõſecutio-
c ne vltimi effectus ſeu finis: c quia licet quidam ex his conſequantur gratiam & multa dona Dei, ſtuſtrãtur tamen fine vltimo fœlicitatis, ad quem non peruenient. Sic actus fidei & inſpiratio Dei, licet habeat quendam effectum ex auxilio efficaci, dicitur inefficax quando non perducit impium ad iuſtificationis gratiam & gloriam. At in prædeſtinato ita Prou. 8. præparatur uolun-
d tas à Domino, d Vt auxilium ſit plenè efficax, & poſt unam aut iteratas inſpirationes ex ſpeciali intẽtione Dei, tandem diſponat ad gratiam: & merita quæ fuerant peccato mortificata prędeſtinat Deus. ut
e per pœnitentiam reuiuiſcant, e & efficaciter perducant ad deſtinatũ gloriæ gradum, nec fruſtrãtur proprio & vltimo fine, in quem per ſe ordinantur. Porro ea prædétermi-natio antecedens, quamuis e natura rei non eſſet neceſſaria ut fie-
f rent ſingula bona opera, f (aiunt enim quòd libere quædam faceret homo relictus communi concurſui cauſarum: quãuis Deus antece-
g denter id non prouidiſſet g) perti-

Deum præſcire omnia ſed non omnia prædefinit ac prædeſtinat. præſcit enim ea quæ ſunt in nobis, non prædefinit. Gregor. Nyſſen. lib 6. de homin. ſeu lib. 6. philoſoph. qui eſt de libe. arb. c. 2. vid. & c. 1. & lib. 8. phil. qui eſt de prouident. c. 3. & 5. fi. 8. Nazian. orat. in Matth. 19. prope med. Hiero. in id eccleſ. 7. quid eſt quod futurum eſt. At hic loc. plane exprimit nõ prædefinire omnia noſtra, nempe bona ac mala: quia actum malum moralem, (vt mendacium, aut errorem etiam excuſatum à culpa) Deus non vult, nec prędefinit ex intentione finis, nec eſt autor illius, ſup. c. 5. §. 3. G. Sic plane & Theodoret. epitom. diuinorum, lib. 5. c. de prouid. Orig. 2. Periarch. c. 9. lib. 3. c. 1. fi. c. 3. & magis explicat in princ. ho. in geneſ. multa (ſcilicet, peccata) ſine voluntate Dei geruntur: non ſine prouidentia, nempe quia permittit Deus. Ambr. 2. de vocat gẽt. c. 4. nullius ruinam eſſe ex diuina conſtitutione diſpoſitam: alias non eſſet libera. Et qui aiunt non quia pręſcitur, futurum eſt. ſed quia futurum eſt, ſcilicet peccatum, ideo præſcitur à Deo: citati inf. §. 6. P. Sic Bonau. 1. d 41. art. 1. q. 1 & 2. ad bona & mala opera noſtra non prędeterminat Deus, niſi noſtræ voluntatis concurſu præuiſo: & ſic prædeſtinat aut reprobat. Vualdo. tom. 1. doctrinal. lib. 1. art 1. c. 25. ad med. Deus non præcedit (alias neceſſitas antecedens tolleret libertatem noſtram) nec prædeterminat libere bona & mala. Quare de libertate hominis agẽs Eccleſiaſtici 15. ſæpe mentionem facit de malo, quod ait non eſſe tribuendum Deo ſed homini: Non dixeris per Deum abeſt, ille me implanauit, (id eſt, decepit) Deus reliquit hominem in manu conſilij ſui: ante hominem vita & mors, bonum & malum. & nemini mãdauit impie agere. Sic ergo Deus in eo quod dedit homini liberam voluntatem nõ prædefinit omnia, nec inclinat in omnia: quia non in peccata. Sic Anian. præfat. in Chryſoſt. notat illum (contra Manich. dicentes nos natura, aut fati violentia impelli ad malum) excedęre aliquando, quaſi neget Dei prædeterminationem aut motionem præcedere voluntates
x noſtras. Sixt. lib. 5. biblio. c. 101. lib. 6. c. 184. 257. x Okam, Greg. Gab. citati c 5. § 6. G, at M. videtur Marſ. 1. q. 40 ar. 2. p. 1. con 3. 4. 7. & in 3. p. ad arg princip. Palac. 1. d. 38. q. 2. & in 2. 25. q. 1. fin. Cordub, lib. 1. q. 15. dub. 8. & 10. in reſponſ 6 not. 2. & dub. 11. Videtur Vega. lib. 13. in Trid. c. 13 dum negat auxilium efficax eſſe præueniens & prædeterminare voluntatem noſtram, ſed eſſe concomitans. Idem Gab. 2. d 37 q vn. ar. 1. ad 2. & in 3. d. 38. q. 1. ar. 1. & Louanienſ. vt Driedo. tract. de captiu. & redemp. tit. de præparat. ad gratiam circa fin. Taper. art. 7. videtur. p. 207. 224. (ſed mox pag. 223. tenet ſerio oppoſitum cum Aug.) idẽ reperit Gregor. 2. d. 34 q. 1. ar. 3. ad 8. Abul. in Joſue. c. 11. q. 76. ad med. Cartage. de prædeſt. diſcur. 4. & 10. p. 66. 311. 337. Quare vuald. li. 1. doctrinal. fidei, ar. 1. c. 21. & 25. fol. 41. col. 2. ait. ſi daretur auxiliũ efficax prædeterminans, cum ſit cauſa proxima, ſequitur in voluntate noſtra neceſſitas antecedens: quam neceſſitatem vt mihi videtur magni viri ponunt in humanis operibus, cum tamen in antiquis patribus nihil poſſint conſonum reperire. Idem innuunt Capr. 1. d. 45. ad fi. ad arg. cont. 2. p. con. 5. & in 2. d. 25. ad argum. Scoti cont. 2 con. & in 1. d. 38. q. 1. ad 2. Scoti contra 4. con. Ferr. 3. cont. gen. c. 94. 90. ad fi. & citant accommodatũ locum D. Tho. de verit. q. 6. art. 3. vbi certam Dei præſcientiam refert in varias cauſas extrinſecas, quibus moraliter mouet voluntatem, vt ſi vna defecerit, per aliam ſuppleatur. Moli. concord. q. 14. diſp. 12. 26. 37. 38. & ſeq. & 48. & 10 q. 23. ar. 4 diſp. 1. memb. 6. addit Molina diſp. 50. & in appendic. pag. 14. prædefinitiones quaſdã quas quidam Hiſpani à 20 annis inuenerunt, repugnare libertati noſtræ.

& hic negat actus noſtros liberos prædeterminari à Deo antiquũ præſciat futuram noſtri arbitrij cooperationẽ. Et quidam recen. id referunt in præſcientiam futurorum cõditionatorum, de quibus ſup. c. 4. §. 1. lit. C. At hæc ſent. eſt planè contra Auguſtin. & D. Tho. quem Aug. hæretici recent. & Eraſm. falſo putant ita extuliſſe gratiam vt vſum arbitrij tolle-
y re videatur. y Citati, ſup. V. & c. 5. §.
z 1. G. & ſeq. z Sic Dam. & Nyſſ. à ſe citatos [de quibus ſup. V.] exponit D. Th. verit. q. 5. art. 5. ad 1. li. 3. cont. gen. c. 90. fi & 1. p. q. 23. 1. ad 1. q. 22. art. 3. (vid. verit. q 6. art. 3. q. 12. artic 8.) De quo plenius Dam. lib. 2. cap. 29. lib 4. c. 20. & ſequẽt. citans Græcos Patres. Chryſ. in id 2. Tim. 3. qui te poſſunt inſtruere ad ſalutem. homil. 2. in in Epheſ. 1. homil. 8. Phil. 2. Deus eſt qui operatur. Ad med & planius ait alias lędi libertaté, ſi Deus præueniret. hom. 12. in Hebr. 7. in princ Moral. expoſit. hom. 32. 42. Matth. hom. 17. in Ioan. 2. vidit ſequẽter hom. 4. gen. tom. 3. ho. de ferend. reprehenſ. ad fin & in Pſalm. 116. & hom. 4 de laud Paul. Ac ſane Chryſ. in Pſal. 22. & 50. ſatetur Deum ſuaui ordinatione ſua & efficaci prouidentia conſequi certo euentum quem intendit, prou. 21. cor, regis. & hom. 12. in 1. Cor. 4. quid habes, hom. 31. ad pop. Sixt. lib. 5. c. 101. Ex Latin. Hierony in Rom. 8 & 9. epiſt. ad Edibiam. q. 10. 11. Ambr. in Rom. 8 9. in Pſal. 118. ſerm. 19. verſ. 7. in 1. Tim. 2. Deus vult omnes ſal. lib. 2. de voc gent. c. 9. Nazian. tragæd. de Chriſto, poſt princ. & orat. pro ſe. Anicl. concord. præſcientię & gratiæ. 1. 2. 3. & ſeq. Diony. eccl. Hier. c. 2. p. 3. & de diui. nom. c. 9. Orig. in Roman. 1. in Gala 1. qui me ſegregauit. Et hi Patres intẽdunt ſuauẽ Dei prouidentiam non extrahere naturam noſtræ voluntatis ab innato modo agendi, nec inferre ei vim & neceſſitatem. Auguſt. 7 canic. c. 29. 30 de lib. arbit. cap. 11. Anſel. ſup. D. Thom. ſæpe probat Deum aliter concurrere cum cauſis liberis, quam cum neceſſarijs. 1 p. q. 19. 8. q. 22. 2. ad 4. q. 23 6. q. 103. ar. vlt. & 1. 2. q. 10. 4. q. 110. 2. & 2. 2. q. 165. 1. Quod ſi diſcipuli Chryſ. Caſſian. collat. 13. c. 11. & Nilus epiſt. ad Agathiũ, apud Turri. lib. de elect. diuina videntur negare præuentionem hanc Dei Sed Nilus ſatis ſe pro veritate explicat. & Caſſian. collat. 7. cap. 3 ex Sereno. cum Baſil. reg 27. Moral quare Genad de ſcripto. eccl. ait Proſperum lib. cont. Collatorem Caſſian indigne infamaſſe opera eius. Sixt. lib. 6. Biblio. c. 185. Si excedit Cyrill. in Malach. 1. Sed ſe explicat in
a id Eſai. 60. occupabit Salus muros tuos. vid. ibi Leon. Caſtri. a In quo conueniunt Caiet. cum D. Thom. 1. p. q 22. 1. vbi Zumel Bañes. Molin. diſp. 2. Syluest. in conſla. ar. 1. D. Tho. de verit. q. 6. ar. 1. & 3. communis in 1. diſt. 40. vbi D. Tho. art. 2. Capr. q. 1. con. 2. Duran. q. 1. ar. 2. & diſt. 39. q. 3. ar. 1. Egid. diſt. 39. in 2 p. quæſt. 1. Marſil. q. 41. ar. 1. Ferr. 3. cont. gen. c. 64. & lat. 94. Syren lib. 5. de
b fato. c. 6. b Cum Boetio D. Tho. 1. p. q. 19. ar. 8. q. 22. ar. 4. q. 116. Auguſt. 5. ciuit cap. 1. ait qui ita dicit fato res fieri, ſententiam teneat, linguam corrigat. & agnoſcit Molin. quæſt. 22. artic. 1. diſp.
c 2. ſup. cap. 4 §. 5 G. c Id aiunt Molin. Ferrar. & alij citati. A. [præter Caiet.] ſed falſo putant ſe loqui contra D. Tho. Quare Ferr. cap. 94. laborat vt conciliet locà D. Thom. & Syluest. quæſt. 22. 1. ait, quod falſo Caiet. dicat Diuum Thom. mutaſſe ſententiã.
d d Id prouerb. 8. præparatur voluntas. ſæpe citat Auguſt. ad propoſitum. & Fulgent. lib. ad Monymum licet Græc. habetur Eri-
e matete. id eſt, paratur. e Dictum eſt libro primo, de pœnit. capit.
f 33. & 34. f g Hoc aſſerunt non ſolum citati. §. 4. R. & c. 6. §. 1. R.
g X Molina. quæſt 14 diſp. 34. ſed multi ex Thomiſtis, qui poſito Dei generali concurſu æquali cum omnibus, (puta ſi Deus ageret ex neceſſitate naturæ, & abſque prouidentia) aiunt ſaluari liberta-

net tamen ad rationē perfectæ pro
uidētiæ qualis eſt in Deo, ne quid
caſu contingat, quod nō deceat ma
xime fieri ad gloriam Dei, & bonū
h vniuerſi. [h] vt quamuis Deus ſciē-
tia comprehēſiua ſui ſit perfectus,
pertinet ad diuinæ & infinitæ ſciē-
tiæ perfectionem, ne ulla ueritas
in bonis aut malis cōtingat, quam
Deus ab æterno non præſciat &
uideat.

6 Manet tamen adhuc difficilis
nodus ſoluēdus, de quo Patres fre
quentius diſputāt, quomodo cum
Dei infallibili præſcientia ſpeculati
ua de peccato noſtro, cuius Deus
non eſt autor, aut etiam cum prędi
ctione eiuſdē Dei, ſtet in tempore
vſus noſtræ libertatis in peccato,
aut merito. Nec tam difficile uide-
tur, quod §. 1. explicatum eſt de prę
definitione diuinæ voluntatis, quę
eſt cauſa rei cum ſuo modo libero,
& cauſa remota. Et uoluntas Dei
etiam nunc libere reſpicit obiectū
ſeu effectum creatum, ut libere di-
ligit & prædeſtinat Petrum: & in
executione Deus libere auxiliū ef-
ficaci mouet impium adultum, ut
ſalua libertate iuſtificetur & ſalue-
tur: cum ea Dei uolitio ſit etiā nūc
i quaſi in egredi, [i] & perinde ac ſi
nunc inciperet ea libera uolitio in
ipſo nunc indiuiſibilis æternitatis.
At in ſciētia Dei reſpectu ſui obie-
cti B. Tho. admittit maiorem quan
k dam neceſſitatem, [k] cum uiſio ſpe-
culatiua non ſit cauſa effectus prę-
uiſi, (ſupponit enim in priori ſigno
rem præſentem in æternitate, ſine
qua præſentia uiſio non eſſet intui
tiua) & ſcientia omnis tam certa
quam increata, ſecundum Ariſt.
1. Poſter. eſt de rebus neceſſarijs,
ſeu ita certis ut aliter ſe habere nō
poſſint: nec intellectus includit eā
formalem libertatem, quam uolun
tas in ſuo libero actu. Quare bene
ſequitur, Deus ab æterno ſciuit Pe
trum Apoſto. peccatum in tali in-
ſtanti, ergo Petrus tunc peccabit.
Quod ſi quis dicat, ſcientiam Dei
non prętérijſſe, uiſionemque rei fu
turæ ſemper habere eā præſentē in
l nūc æternitatis. [l] Vrget adhuc arg.
Nam ſi Deus prophetæ reuelauit
id futurum, & propheta iā prędixit
aſſertiuè, (ut Chriſtus aſſertiuè prę
dixit Petro peccatum in tali ſpecie,
numero & tēporis momento: putā
negationem eius fore prope galli
cantum) impoſſibile uidetur, ut ea
ſuppoſitio ſeu propoſitio per præte
ritum enunciata nō fuerit, ac ſub-
inde antecedēs uidetur neceſſariū:
ergo & conſequens infertur, ut Pe
trus neceſſario peccet. Quę res in-
uoluit repugnantiā, cum nemo pec
cet iuxta B. Aug. in eo quod uitare
non poteſt. Quę difficultas diu mul
tumque exercuit Patres contra
Gentiles Philoſophos.

7 Huic difficultati & argumēto
uarijs uijs probabilibus, reſpondēt
Theol. ut alias ſolent probabili ſo-
lutione oſtendere concluſionē cer
tam, & quod nihil impoſſibile pro
m betur contra fidem. 1. D. Thom. [m]
permittit antecedens eſſe neceſſa-
rium (Deus ſciuit, nempe neceſſita
te quadam ſecundum quid, & poſi
ta ea ſuppoſitione, quod ſcit aut ſci
uit) & admittit cōſequēs dici ſecū-
dum quid neceſſariū ex ſuppoſitio
ne, nēpe ut ſtat ſub eo actu animę,
n [n] ſeu ut ſubſtat ſcientiæ Dei: quia
ſcitur ut res præſens in æternitate,
quæ iam habet determinatum eſſe
extra cauſam. Id uero conſequens
cum ſit abſolute contingens, dici
non debet fieri ineuitabiliter, ut
ſubſtat ſcientiæ aut prouidentiæ
o Dei. [o] Res tamen dum futura ma
net in cauſa libera, ſicut non habet
determinatum eſſe, ita nec habet
in ſeipſa aut in ſua cauſa proxima
determinatam ueritatem, ut certo
ſciri poſſit: ſed ſcitur ut habet ſta-
tum rei præſentis. 2. facilius ſolue-
p re ſolent Patres: [p] ut ſpeculatiua
ſcientia uiſionis ſupponat in ſigno
rationis tanquam conditionem ne
ceſſariam, quod noſtra uoluntas in
tempore ſe libere determinat, abſ-
que dependentia ab ea præuiſione
Dei: ex eo autem quod Deus aut
q homo uideat alium, [q] libere lo-
quentem, nullam ei neceſſitatem
imponit. Hęc ſolutio declaratur ab
Hug. ut ea propoſitio, Deus uidet
ab æterno, Deus ſciuit aut uoluit,
ſit ſecundum rem ſignificatam pro
poſitio de præſenti. Et quod quidā
dicunt in Deo qui ſupra omne tē
pus eſt, eſſe potentiam ad præteri-
r tum, [r] (ut tollat ſuppoſitionem fa
ctam de præterito: ſicut tollere po
teſt ſuppoſitionem poſitam de fu-
turo.) Hugo & quidam limitant,
quando de præterito enunciatur

h hertate noſtræ voluntatis circa actus bonos vel malos. [h] Vt cla
rius lucet in numero & gradu prædeſtinatorum propter bonum
i vniuerſi. inf. c. 11. [i] Vt actus noſter pro inſtanti quo fit eſt liber, ex
potentia actiua occulta, quæ eſt prior natura, & angelus in pri-
mo inſtanti habuit liberum actū quo meruit. ita volitio Dei cir-
ca creaturas in toto
nunc æternitatis, q
eſt indiuiſibile, ma
net ſemper libera.
ſup ca. 4. § 4. N. Y.
Molin. diſp. 24. D.
Tho. verit. q 6. art.
3. ad 6. 10. & vlt. q.
23 4. ad 4 cum An
ſe. & in 1. d 38. art.
5. c ad 4. cum Ma-
gi idem ſignificat. 1.
p q. 19. 3. ad 6. & 1.
contr. gen. c. 82. vbi
Fer. c. 51. 67. Syl. in
conſl. Cathar. de p-
ſcientia idem Rec.
Som. Victo. Cano
(qui dicit oppoſitū
videri erroneum)
Mantius Fr. Ludo.
Baňes. Zum. 1. p. q.
19. 7. ad 4 idem te-
net cum Scot. 1. d.
39. q. 1. col. 6. Lique
tus Gre. d. 39. Veg.
lib. 2. in Trid. c. 17.
fi. Alber. Taran Ca
pr. q. 2. Bona. Dur.
Rich. & hinc Rich.
d. 40. Carthu. q. 2.
Caſtr. ver. prædeſti
natus. hær. 2. quod
nunc prędeſtinatus
poteſt libere dam-
nari. vid. D. Th. 1. p.
k q. 23. 3. ad 3. [k] Iidē
autores aiunt hanc
Deus ſciuit Petrū
peccaturū, eſſe ſi-
militer contingen-
tem. inf. §. 7. P. ſed
quidam Thomiſtæ
opinantur, & ſecun
dum D. Tho. illud
antecedens, Deus
ſciuit eſſe neceſſa-
rium ſimpliciter: vt
hæc, Adam fuit, fa
uet D. Tho. 1. p. q.
14. ar. 13. ad 2. & in
1. d. 35 2. 5. ad 4. ve
rit. q. 2. ar. 12. ad 7.
q. 23. 4. ad 4. tenet
Caiet. q. 14. & colli
gitur ex D. Tho. 2.
2 q. 171. 6. ad 3. &
in ſimili. 1. p. q. 10.
ar. 5. ad 3. idē Tor-
res epiſcopus Ca-
nar. fr. Amb. de Sa-
la. frat. Med. qui ait
oppoſitam ſenten-
tiam (quam Mant.
defendebat mordi-
cus: vt nunc ſit in li
bera volūtate mea
facere aliquid, quo
poſito infertur fieri, vt nunquam Deus ſciuerit me peccaturum)
fuiſſe in publico Capit. Prouinc. turpiter eiectam alias nunc ſciē
tia & voluntas Dei poſſet mutari ab eo quod eſt. Et nunc (poſt-
quam Chriſtus aſſertiue dixit fore antichriſtum, eumque pecca-
turum) fieri poſſet, vt non dixerit Chriſtus aſſertiue: ac ſubinde
poteſt ſubeſſe falſum huic propoſitioni, quam eccleſia credit. Re-
ſpon. ne Deus mutari poſſit, ſatis eſt quod ita infallibiliter erit:
quamuis ob potentiam libera, in ſenſu diuiſo poſſet futurum nō

fieri. D. Tho. procedit dato antecedente, quod ly Deus ſciuit, eſ-
ſet propoſitio neceſſaria, non ſequi vt conſequens ſit neceſſarium,
niſi ex ſuppoſitione vt ſtat ſub antecedente, & ſub actu animæ. 2.
addit D. Thom. antecedens eſt neceſſarium, ſicut & conſequens.
At de conſequente dicit ſimpliciter eſſe contingens, neceſſarium
vero ex ſuppoſitio-
ne: ergo idem ſen-
tit de antecedente.
Et D. Thom. corri-
git modum loquen
di Hug. & Nomi-
nal quia in Deo im
proprie vocant cō-
tingens, pro libero:
At reipſa conuenit
l cū Nominal. [l] Sup.
m ca. 3. lit. S. [m] Diuus
Tho. 1. p. q. 14. art.
13. ad 2. vbi Zu-
n mel. dub. 5. [n] D. Th.
adhibet eam regu-
lam, ſi antecedens
pertinet ad actum
animæ, (vt hoc eſt
ſcitum aut volitū)
cōſequens non in-
fertur abſolute, ſed
ut ſtat ſub actu ani
mæ: vt explicatur
o in textu. [o] Caiet.
1. q. 22. 4. Cartage.
diſcurſ. 4. non pro-
bant hanc diſtinct.
de ſenſu compoſito.
& Caiet. concedit
actus noſtros eſſe
ineuitabiles, &c. in
quo illum taxant
omnes Thomi. Re
cent. Victor. Mant.
Peña, F. Medin. So
tomaior. idem Ba-
ñes & Zumel. q. 22.
4. ubi Molina in cō
cord. Ferrar. 3. cōt.
gent. c. 94. at volun
tas Dei eſt efficax
& immutabilis. ſed
ea etiam ſuppoſita,
electio noſtra eſt li
bera: & poſita Dei
præſcientia de pec
cato Petri, Petrus
ſecundum fidē ma-
net liber, & poteſt
ac tenetur euitare:
quia nemo peccat
in eo quod uitare
p non pōt. [p] [q] Atha-
q naſ. ſerm. de paſſio-
ne. uide Zumel. q.
14. ſup. dub. 6. Au-
guſt. 5. ciuit. c. 10. &
apud Torren. 2. cō-
feſſ. c. 3. §. 6. Bed. to.
8. lib. uar. quæſt. q.
23. bene Anſel. de
concord. præſcien-
tiæ & liberi arb. ca.
4 uid. c. 1. 2. Boet. 5.
conſol. proſa. 6. Hu
go. lib. 1. ſacram. p.
2. c. 17. & ult. Ferr.
3. con. gen. c. 94. Greg. 1. d. 38. q. 2. ar. 3. ad 2. rationem, col. 11 Ma
giſt. 1. d. 39. & fere omnes cit §. 6. 1. Vict. Sot. Cano. Mant. Fr. Lu-
dou. Veg. Cordu. Alber. d. 38 ar. 4. ad 1. & 4. & uidetur Alex. 1. p.
q. 24. memb. 4. & 5. cum Anſel. Mol. concor. q. 14. diſp. 50. & in
append. ad 2. obiect. citat. Orige. & Amb in Rom. 8. quos præſci-
uit. Iuſti. q. 58. ad Orthod. Chryſ. ho. 60. Matth. ho. 28 in 1. Cor.
r Hiero. in Ezech. c. 2. in Ierem. 26. Euſeb. 6. præpar. cap. 9. [r] Anti-
quus Magnetes, quem citat Turri. lib. 4. pro epi. Pont. & quidam
cit.

actus liber diuinæ uoluntatis (puta Deus uoluit ab æterno, vt Petrus in tempore libere mereatur.) quia licet ſecúdum modum loquédi, enuncietur de præterito: res tamen ſignificata eſt de præſenti: ná ea Dei uolitio ſemper eſt quaſi in egredi, [ſ] in ipſo nunc æternitatis, ſupra §.6. ſic Angelus in primo ſuę creationis inſtanti, ita libere meruit, ut poſſit actum non elicere: & dum nos elicimus liberum actũ latet prius natura potentia libera, quę in eo ipſo inſtãti poteſt actum non elicere. Simili ratione in Deo ipſa uiſio rei futuræ (quatenus ſupponit liberam determinationem voluntatis) manet in quadam libertate: & ex illatione ſequitur vt ablata mea determinatione, auferatur & ſuppoſitio pręſcientiæ diuinæ. Propter quod Hugo [r] lib. 1. de ſacramen. par. 2. ca. vlt. negat eſſe vniuerſale, vt omnis propoſitio de pręterito ſit tam neceſſaria, quá hæc, Adam fuit. & ait, propoſitionem de pręterito, quæ pro ſui ueritate in ſigno rationis ſupponit & per locum intrinſecum infert alteram propoſitionem de futuro contingenti & libero, eſſe nunc contingentem ſeu liberam: ut Deus ſciuit Petrum peccaturum (alias poſſet dari antecedens uerum, & conſequens falſum in bona conſequentia,) nam certum eſt quod Petrus in futurum tenetur, ac ſubinde poteſt libere uitare peccatum: poteſt ergo facere aliquid, quo poſito infertur, vt Deus id peccatum nunquam ſciuerit: [u] ac ſubinde, ut Deus libere tollat, ſeu ut nunquam habuerit eamſuppoſitionem de pręterito (Deus ſciuit) quæ infert aliá de præſenti aut de futuro: Quo admiſſo, non ſequitur ut ego mutem ſcientiam Dei, nec ut Deus illam mutet (nec enim de ſciente fit non ſciens) ſed tollitur libera de pręſenti ſuppoſitio, ut nunquá Deus ſciuerit illud eſſe futurum. Idem eſt de illa, Chriſtus aſſertiue pręd ixit Petrum negaturum: quia cum hęc inferat unam de futuro libero, Petrus peccabit: manebat quidam in libera Petri poteſtate, non ut Chriſtus nullo modo in præterito dixerit (nam prædictio abſolute, vt extenditur ad comminatoriam, non infert vnam de futuro.) ſed manet, ne Chriſtus ita prædixerit aſſertiue, ſed forte comminatorie, vt Ionas capit. 3. prædixit, Niniue ſubuertetur. Hæ tres ſolutiones in principali ratione conueniunt, vt rem creatam eſſe ſcitam à Deo, aut Deum præſciuiſſe uoluiſſeque, pertineat ſecundum rem ſignificatam ad ſtatum rei præſentis, quę ita tunc libera eſt, ut in eo inſtanti poſſit ſimpliciter & in ſenſu diuiſo non fieri, per cauſam proximam. At de facto nunquam tolletur ea ſuppoſitio, & vt æterna Dei uiſio ſcientiaque eſt certa, ita & res nobis futura ut obiectum illius ſeu, vt ſtat ſub ſcientia Dei eſt certa: quia habet ſtatum rei Diuino oculo pręſentis, & propoſitio illa obiectiua eſt determinate uera in ſe. Quod ſi bona electio noſtrę uolũtatis conſideretur ut futura, agnoſcit illam certo Deus in prædeterminatione ſuę prouidentiæ efficacis ſeu prædeſtinationis, tanquam in cauſa efficaci, quæ per nos impediri aut mutari non poteſt.

8 At obijcies, ſi antecedés in bona conſequentia non pendet ex libertate mea, ergo nec conſequés: ſed in hac illatione. (Ego ſum prædeſtinatus ergo iuſtificabor & ſaluabor) antecedens nullo modo pẽdet ex mea libertate: cũ prędeſtinatio nõ ſupponat pręuiſum bonum vſum noſtri arbitrij, inf. cap. 11. ergo non pendet ex mea libertate, vt cũ contritione recipiá iuſtificationé & gloriam. Reſp. negando maiorem & conſequentiá: quia antecedens eſt cauſa rei cum ſuo modo. Atque hæc ita ſe habent, ut ſequenda ſit ſolutio. 2. quæ eſt Hug. cum grano ſalis, ſi incipiamus argumétum à libertate noſtra. [x] Cęterum ſi argumentum incipiat á prouidentia & præſciétia Dei, quę prior & ęterna eſt: ſequenda eſt ſolutio prima ex D. Th. ſumpta. Cui addendum eſt, cum Deus pręſciat actus noſtros non utcunque, ſed cũ ſuo modo libero: vt ait B. Aug. ex illo antecedenti Deus pręſciuit Petrum libere peccaturum (quamuis eſſet neceſſarium, vt quidá iuxta doctrinam B. Th. putant: [y]) infertur conſequens cum eodé modo, ergo Petrus liberé peccabit: [z] ac ſubinde pręſcientia Dei non tollit libertatem noſtram. Vtrique adiungenda eſt communis ſolutio, quod libera Dei prouidentia ſeu prædeſtinatio (& rerum præſcientia quæ ſupponit prouidentiam ac permiſsioné) ſit ſemper quaſi in ipſo egredi. Item cum prouidétia futurorum ſit cauſa remota & vniuerſalis, quæ immediate nihil intrinſecũ ponit in homine, ut nec reprobatio ponit: Et Deus prouideat té cum ſuo modo libero (ut §. 1. dictũ eſt) ſequitur quod in ipſa executione quę fit per cauſam ſecundá liberam, manet in me libertas impediendi effectum ſeu actum liberum: non minus quá ſi nõ eſſet poſita prouidentia aut pręd eſtinatio Dei. & vlterius, ſi eum actum meũ impediero (vt libere impedire ac ſuſpendere ualeo) infertur, quod Deus eũ actum nunquá efficaci voluntate prouiderit.

9 Eadem libertas in exercitio ſaluatur poſita hypotheſi creata de præterito, quod Chriſtus prædixit aut præuidit aliquid futurum, ut Chriſtus prædixit Petrũ peccaturum (nempe rem cũ modo, quod

cit. ſupra libro de ſacramen. cap. uigeſimoquinto, § tertio. G. Greg. prima diſtinctio. quadrageſimaſecunda, quæſt. prima, arti. ſecundo, vid. in generali Bellar. lib. tertio, de euch. cap. ſecundo, ſed communi ſententia theolog. & Patrũ affirmat implicare, vt Deus faciat pterita non fuiſſe, & Ariſto. ſexto, ethic. Diuus Tho. prima parte, quæſt. vigeſimaquinta, articu. quarto, ubi Caieta. Bañes 2um. concluſio. tertia, Hier. epiſto. ad Euſtochiũ. de uirg. habetur ca. Paulus. vigeſimaſecunda, quæſt quinta, ubi gl. inepté loquitur, Augu cont. Faul. c. quinto. Ferra. ſecũdo cont. gen. cap. vigeſimoquinto, Nec Greg. Arimin oppoſitũ aſſerit, ſed eſſe probabile, & docet ſoluere argum. [ſ] Supra hoc § ſexto. [t] Senten. Hug. fuit celebris apud anti. vt refert Zamel. quæſt. decimaquarta, arti. decimotertio, du. 5. concluſ. 3. cum Capre. 1. diſtinct. 38. quæſt. unic. concl 6. tenet Bon quæſt. 2. Gregor. quæſt. ſecunda, artic. tertio, Gab queſt vni. dub. 8. [u] Ita ſobrie loquetur Theolog. & Mãtiue monit[o] correxit hoc mõ locutioné, qua alij dicũt, in manu mea eſt facere, ne Deus vnquam ſciuerit, aut prędixerit aſſertiue: & quod ſciétia Dei pédet ex vna de futuro, & ex mea libertate. q modus loquédi eſt uitandus. [x] Sic ſobrie & caute loquendũ eſt, ut Patres cit. ſupra § ſexto. P Mãtius ſic probat. 1. à poſteriori bone ſequitur, ego non peccabo, ergo Deus nunquam id ſciuit: ſed ĩ manu mea eſt ponere antecedés verum, ergo & conſequés. prob. minor. de fide, quia nõ minus liber maneo ut uité peccatum ſecũdum potẽtiam phyſicam, quã ſi Deus nunquã ſciuiſſet aut prædixiſſet. 2. alias nihil eueniet libere ſed neceſſario. pb. quãdo aliqd ex ſuppoſitione eſt neceſſariũ, & ſuppoſitio ſũ neceſſaria eſt, nec pédet ex me, illud non eſt mihi liberũ: ſed ſuppoſitio Deus ſciuit, eſt neceſſaria p ſe, &c. ergo, neceſſe eſſet me peccare, cõfir. hoc conſequés, ego peccabo, habet aliquá neceſſitaté, ut ſubeſt ſcientiæ Dei, ſed eam neceſſitaté participat ab antecedéte neceſſario, Deus ſciuit, q homo nõ poteſt tollere, ergo hét eandé neceſſitatem quá antecedens. 3. nulla copulatiua, cui9 altera pars é ſimpliciter cõtingens, eſt ſimpliciter neceſſaria: ſed hęc, Deus ſciuit me peccatorũ, in uirtute eſt talis copulatiua, ergo, &c. maior uidetur de fide, & pb. minor. quia ęquipollet huic, Deus ſciuit, & ego peccabo. ſimiliter alij aiũt prędiffinitioné Dei, aut uolitioné (vt terminatur ad me meũque actum) poſitam quodammodo eſſe in noſtra libertate: qa nũc libere poſſum nõ facere actũ meritoriũ: quem ſi non fecero, infertur quod Deus nunquá prędiffinierit me facturum. Ita Sco. prima, diſt. quadrageſimaprima, in corp. & ad ſecundum Lychetus, diſt. quadrageſima, ad fin. Vega lib. ſecundo, in Triden. ca. decimoſeptimo, ad tertium. obiect. & lib. duodecimo, cap. vigeſimoſecũdo, Cor dub. lib. primo, quęſtio. 55. pro quo Molina concordan. quæſtio. decimaquarta, diſp. quadrageſimanona, citat Bonau. Richar. Okam. Gabriel. Gregorius, & Syluest. in conflato. Nec tamé eſt mutabilis Dei uoluntas, & prædiffinitio, ſed in ipſa Deus certo cognoſcit futura omnia bona etiam libera, ut fatetur Scotus Lychius, & alij cit. ſupra cap. tertio, §. ſexto, litera X. capi. quarto, § primo, B. [y] Supra citati. § ſexto, litera K. [z] Supra §. 1.

eſſet libere peccaturus) & ita euenit. Item dum erat uiator, per ſcientiam beatā & infuſam uidebat operationes ſuas cum omni illarū modo & circunſtantijs eſſe prædefinitas à Deo: [a] & cum eo modo liberos eas operationes exercuit, [b] per quas ſecundum fidem conſtat liberè meruiſſe: [c] meruitque etiam dū poſitiuum præceptum Patris libere implebat: [d] & tamen præceptū extrinſece poſitum Chriſtus cum ſit ab intrinſeco impeccabilis, uiolare non potuit. [e] Admiſſo in Chriſto uiatore, unico actu diligendi Deum, habito propter omnia motiua cognita diuerſis ſcientiis, quibus ornatus eſt; Quidam aiunt per

illum actum neceſſariū meruiſſe, [f] ſatiſq; dici liberum libertate quadam complacētiæ. [g] At errant qui eam libertatem impropriè dictā, [h] putant ſatis eſſe ad meritum. [i] Sane in Chriſto aut ipſa dilectio Dei fuit libera ſecūdam aliquam rationem, ut quidā aſſerunt. [k] aut certè per unam illam ſub generali ratione ſi erat actus neceſſarius, nō meruit formaliter. [l] & ſatis eſt per dilectionem proximiorū, & per eximios alios actus plene liberos meruiſſe, qui referebatur in Deū per eundem habitum caritatis, [m] ut erat in Chriſto uiatore. Et ad meritum libertatemque nō requiritur ut peccare potuerit: [o] ut nec men-

[a] §.1.L. [a] Vid Suarex.3.p.q.18.art.4.dub.37. §.3.verſic.ſupereſt. & §.4. [b] Soto lib.3. de natura & gratia, cap.7. in anima Chriſti fuit conſilium cum iudicio certo circa media, quæ agnoſcit non eſſe neceſſaria, nec ſibi obligatoria. D.Thomas 3.part.quæſt.11. ar.3.ad primum. & licet eſſet determinata ad bonum, ſed non ad hoc, vel illud bonum, & in hoc tempore. &c. 3.part.q.18.4.ad tertium. ſic in angelis.1.p.q.59. 3. corp. ad primū. & in Deo.1.par.q.14.1.ad 2.quæſtio.22.1.ad 1. & de libero arbitrio Dei. 1.quæſt.19 art.10. vid.Recen.& Suar. ſup.Alex.3.par.q.16.memb.2.art.2. [c] D.Tho.3.p.q.19.3. vbi Suar. dub.39. §.2.& 3. quidā autores dum agūt de confirmatis in gratia, præſertim de Chriſto (qui ab intrinſeco eſt impeccabilis, licet aſſumeret nudam naturam abſque vllo dono creato ſcientiæ & gratiæ) aiunt, ſi vigeret præceptum pro determinato inſtanti, non mereri per impletionem illius: ſi ſeruetur lex extrinſeca ordinaria Dei. Paiue.3.d.3.q.2. Gab.q.2. Occam.3.q.2. Almain.d.12 q.vn. vbi referunt varios modos, quibus Deus confirmatos præſeruat à peccato, dum occurrit tentatio, aut præceptū. Alij dicunt quod etiam tunc meretur per libertatem conditionalem & complacentiæ cum plena cognitione obiecti: poſito q ſit viator iuſtus qui implet præceptum ex caritate. Soto lib.3.de natura & grat.c.7 quando opus eſt difficile. Viguer.c.9.vel 3.§.3. verſ.4. Franciſ.à Chriſto 3.p.lib.5 de Incarnat.q.8. quod probabile dicit Almain. ſup. ex priuilegio. [d] Sexta ſyn. Act.17. D.Tho. 3.p.q.47. Aug. & Euthy. in Pſal.39. Suar.q 20. 2.dub.43.§ 1.& ſeq. & tamen præcepti obligatio extrinſeca non auferebat libertatem in hoc aut illo tempore & modo implendi, & meritum. Soto ſup. Suar.q.18.ar.4. dub.37. §.4.verſ.4. D.Tho.3. d.18.q.1.2, ad 5.ſolu.1. Alex.3.p.q.16. memb.2.ar.2. quia Deus iubet libere impleri, & ſuauiter mouet voluntatem Chriſti, vt ex ſcientia acquiſita velit implere actum, cum omni modo & circunſtantijs. ſic non oportet medium quod ſub præcepto cadit, euidenter concipi vt neceſſarium fini conſeruando, ſed ſecundum propriam bonitatem præciſe, & per ſcientiam acquiſitam, in qua id non erat tam euidenter cognitum. [e] Poſito extrinſeco præcepto Chriſtus non potuit omittere uel violare quia id ſonat peccatum. At ſimpliciter libere facit eum actum, & poteſt non facere; præſertim, quia humanitatis ut uerbi inſtrumentum liberum, potuit ſecum diſpenſare in præcepto poſitiuo, ſaltem quoad tempus & modū: diſpenſatus vero non peccat non faciens. [f] citati ſuſ. G. tenet Altiſiod.lib.3.tract.5.c.7. Gabrie.3.d.18.q.vn.conc.1.not.5, & ar.3. dub.1. Holcot.in 1.d.17. fauent Abulen. in Ruth.c.2.q.12.col.2. dari meritum per actum neceſſarium neceſſitate finis. & Bonau. d.18.ar.1,q.1.ad 1.in contrar. quod Chriſtus meruit per dilectionem Dei. Ioan.14. ut cognoſcat mundus, quia diligo Patrem, nec etiam habuit aliam dilectionem Dei, præter beatam. quod probabile aſſerit Capr.q.1.ad arg. Aureol. & tribuit olim Diuo Thom. ead.d.18.q.1.1,2.ad 2.& 5 (& fauet D.Tho.1.2.q. q.114 art.4. ad 2.& 3.p q.19.3.ad 1.de verit.q.29.6.) Marſil.3.q.16 art.2.ad 1.principal. idem tribuunt Scoto. ſed falſo. [g] Viguer. & Franciſ.à Chriſto: Petr.Aliaco & Holcot.1.d.17.& Picus Mirand.in Apolog.de acto credendi. quod probabile dicit Almain.cit.ſup.F. Alij addunt ſatisfuiſſe ad meritum, diligere ſub conditione, ſi Deum non uideret: aut uelle opus, quamuis non eſſet ſibi præceptum. quia actus placet Deo. ut Chriſti humanitas præciſe conſiderā obiectum habuit actum timoris filialis, qui eſt circa peccatum. D.Tho.3.p.q.7.ar.6. & habuit ſpem euadendi mortem pro qua orauit Matth.26. & actum prophetiæ obſcure per ſcientiam acquiſitam præciſe, 3.p.q.7.ar.8. ſic Paulus ſi poſt raptum ponatur habuiſſe euidentiam myſteriorum, fidei (ut colligit Caiet.2 2.q.175.3 ad 3.) meruit per actum ſub conditione, credo myſteria hæc, licet non uidiſſem. [h] Sic Scot.1. d.10.q.vnic. & d.2.q.7.& quodlib.q.16. concedit Spiritum ſanctum produci à uoluntate, & uoluntas & libera eſt, & tamen productionem eius eſſe neceſſariam idem D.Tho.de potentia.q.10.ad 2.ad 5. Capreo.1.d.6.q.3.con.5. ubi Egid.q.1.& 3. Albert.ar.1.& 2. quem tamen modum loquendi taxat Caiet.cum D.Tho.1.p.q.41.5.q.82.1.col.3. Grego.1.d.10.q.1.& commun. Torres.de Trinit.q.41.ar.2. [i] Commun. Paluda.3.d.3.q.2. & tandem Gabr.ſup. cum Occam.3.q.2. Almain.3.12.q.vnic.& plane D.Tho. Capreo. & alij inf. Suar.3.p.q.19.ar.3.dub.39.§.1.con.2. Dam.lib.2.c.12. 26.27. Aug.lib.1.de lib.arbit.c.12. lib.2.c.2.de uera religi.c.14.19. Hiero ny.2.cont. Iouinia. Bernard. de grat.& libero arb.poſt princip. & ſermo 81.in Cant. libertas non eſt, ubi adeſt neceſſitas. Doctor.1 diſt.17.in 2.diſt.27. Palac.2.diſt.25. alij in 3.diſt.18. Soto lib.1.de natura & gratia.c.15.& ſeq. Roſen.art.32. Taper.ar.6.& 7. Pigh.lib.2.& 3. de libero arbit. Vega lib.8. in Trid.c.10.lib.15.c.10.C. ſtro uerb. liberum. Frat.Med. 1.2.q.113.3. q.114.1.col.6. ſic ad rationem demeriti ſeu peccati requiritur liberta, qua poſſit agere aut non agere: ut aiunt Patres ſup.& Auguſt.lib.1.de liber.arb.c.11.& melius lib.3.c.18 li.1.retract.c.9. D.Tho.1.2.q.71.ar.5.ad 1.q.90.1.& generaliter ad meritum requiritur ut homo ſit dominus ſui actus per libertatem, Soto lib.4.iuſtit.q.1.ar.2. [k] Suar.dub.39.§.2. admittit in uoluntate Chriſti alium actum diligendi Deum cognitum ſcientia infuſa & acquiſita, præter dilectionem quæ ſequitur uiſionem beatam: quia dilectio beata eſt circa plures rationes boni in obiecto, & per aliam uiam. ut ſcientia differt genere ab opinione circa idem obiectum, ex uia & modo procedendi. At probabilius eſt eſſe unicum in anima Chriſti: quia amor uiæ ſub eodem formali & uniuerſali motiuo licet minus diſtincte cognito, tendit in rem ſicut eſt in ſeipſa. Et uiſio qua unus beatus plura & clarius uidet in Deo (aut dum uidens Petrum proxime, plura diſcernit in eo diſtincte) non differt ſpecie à uiſione eius qui nō diſcernit ea omnia. In aere non ſunt duo lumina, ſed unum intenſius à pluribus luminoſis. D.Tho.3.p.q.5.ar.4.ad 2.q.9.1.ad 2. in 2.d.13.ar.3.ad 2.& 10 phantaſia aut oculo non ſunt duæ ſpecies uiſibiles ſolo numero differentes. Fer.2.cont.gen.c.73.& tandem Caie.3.p.35.5. dub.2. magis probat hanc ex tribus ſolut. quicquid dicat.1.p.q.76.2.uide.q.78 4 ad 4. 2. alij dicunt ut Scot.3.d.18.q.un.ad duo arg. ex tribus opin. tenet quod in beato dilectio Dei ut eſt uniuerſale bonum eſt neceſſaria: ſed ut beatus concipit Deum ſub ſpeciali ratione boni (puta, ut creator eſt gratiæ, aut redemptor) amat libere. idem plane Gab.ſup.& Almain.d.28 & probabile dicit Marſil.3.q.12.& ſic quidam exponunt D.Tho. Bonau Capr.& alios cit. F. idem Cano, Soto maior. & Gallo. At ſupponunt falſ. quod per uiſionem beatam aut dilectionē ita limitetur actus ad particularem rationem. Et eo admiſſo, beatus Deum (ſi forte illū concipiat præciſe ut miſericors eſt, aut redemptor) ex amicitia diligit neceſſario propter ſeipſum, & relationem diuinam aut liberam prædeſtinationem (qui actus eſt ipſe Deus) diligit beatus neceſſario. 3. alij, quod dilectio beata erat libera animæ Chriſti, ut erat inſtrumentum Verbi. at ſane cum Deus uiſus neceſſitet uoluntatem diuinam. non eſt idonea cauſa, ut cum anima Chriſti per miraculum diſpenſetur, ut libere poſſit ſuſpendere illum actum: quia ad perfectam beatitudinem pertinet dilectio neceſſaria Dei. [l] Commu. D certa ſententia. & hoc tantum dicit D.Th. citatus ſup.F. nam 3.d.18.q.1.2.ad 5.ſi. ſolum ait ſub conditione, quamuis anima Chriſti eſſet determinatam ad unum numero, ſaluatur libertas, quia manet domina actus. Capr.& clarius Hiſpal. d.18.q.un.ar.3.not.4. Palac.q.1.col.7. Dur.q.2. Bonau.ar.2.q.1. Sot.lib.3.de nat.& grat.c.7.ſentit Fr.Medin.3.p.q.19 ar.3. & cōmunis Recen. Fer.3.cont.gent.c.62.ad ſi. Alex.3.p.q.16. memb. 1.ad 2.& 5.adiuncto memb.3.ar.1. [m] Hiſpal.Palac. Fr.Medin.& id tantum uult D.Thom.3.p.q.19.3.ad 1. & facit q.15. ar.10.ad 1.& ſic eſt exponendus de uerit.q.29.ar.6.ad 6. [n] At Duran.3.d.12.q.2. Scot q.1.& d.2.q.1. Gabr.d.12.q.1.& d.1.q.2. Almain. Marſili 3.q.9.ar.3. dicunt Chriſtum peccare & mēriri potuiſſe per humanitatem, ſaltem ſi eam aſſumeret in puris naturalibus. uidetur Molina.1.p.q.14.ar.13.dub.18.memb.4.ad ult.p.696.& Suar.3 p.q.15.ar.2.dub.33.§ 2.uerſ.ratione prob.ait impoſſibile eſt intelligere quomodo per unionem hypoſt. uoluntas Chriſti fiat im

pecca-

peccabilia. At animam Chriſti fuiſſe impeccabilem aſſerunt Patres, quos bene citat Suar.& conimo. cum Mag. 3.diſtinctio. 12. vbi Capr.quæſtio. 1.ait oppoſitam ſenten. Durand. eſſe blaſphemam & erroneam.& articu Parſien.damnat illam. D Thom.3. p.quæſt. 15.1.vbi Fr.Medi.& Recen. & quæſt.40. 3.ad primum. vbi Caie.quęſt.41. 4. ad primum, & ſexi.Syno act.8. & 17. citat Athan. & Nazian.& bene Anſelm. 2. cur Deus homo. Quia actiones ſunt ſuppoſitorum Diuus Thom. 3. par. quæſtio. 20. 1.ad ſecundum, cū Ariſt.1.Metaph.ca. 1.& lib.2.Ethic.ca. 7. atque ita peccatum aut mendaciū tribueretur ſuppoſito diuino. cui malo reſpondet Durand. & Marſil. oid. Bellarm.lib.4. de Chriſto.cap 8. Franciſ.à Chriſto li 4.de Incarnat quæſtio.13. Palac. 3.diſtinc.12.

o quæſtio 2. ° Iidem autores:quia ſcript. & Patres ueritatem fidei reuelatæ reducunt in Chriſtum, non quia habebat dona creata, ſed quia Deus operabatur & loquebatur. Hebr.1.locutus eſt nob.in filio.Ioan.1. vnigenitus ipſe reuelauit. cap 8.ſi dixero quia non noui eum, ero ſimilis uobis, mendax. quaſi dicat, cum id ſit impoſſibile, debetis mihi credere. Math.5.& Luc.21. cœlum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibūt. Cano lib.2. de loc. capitu. quarto, Baſſes & Recen. ſecunda, ſecundæ, quæſtio. prima, artic 3. Et tamen humanitati adiecta ſunt dona creata ſcientiarum & uirtutum, vt ſuauiter ab intrinſeco eliceret perfectas & intenſas operationes. ſine quibus tamen nihil non recte & uetaciter operaretur.

tiri potuit in iis, quę reuelauit credenda. °

CAP. VII.

De actu potentiæ executiuæ in Deo, & quibus medijs homo conſequeretur fœlicitatem naturalem.

§.2. *Opera virtutis in eo ſtatu naturæ non eſſent propriè meritum.*

3 *Medium eſſet cognitio quadā Dei, ſaltem per fidem humanam.*

4 *Philoſophi didicerunt quaſdam veritates ſupernaturales.*

5 *Plato non poſuit fœlicitatem in contemplatione ſubſtantia creata.*

ACtus potentiæ executiuæ in Deo eſt imperiū intellectus, vt quo dixit, Fiat lux: & ſciētia practica dicitur cauſa rerum, & per eā Deus tāquam prima cauſa effectiua libere exequitur effectus, [a] ſolus libere creauit in principio temporis cęlos & angelos, & creat animas hominum immortales, [b] dum corporibus diſpoſitis infudit, & cōcreauit materiam primam. [c] nec vlli creaturæ, communicari poteſt vt etiam tanquam inſtrumentum de nihilo res creet. [d] Creatas res & homines in nudæ etiam naturę ſtatu Deus conſeruat, & deducit in finem connaturalem. Nam eos homines gubernat [e] legibus Conſilijſque: & propoſito præmio ac pęna his qui legem Dei naturalem ſeruant, aut uiolāt. [f] Quidam aiunt quod in eo ſtatu Deus cum promiſſione & pacto ordinaſſet, vt opera virtutis eſſent propriè meritū fœlicitatis naturalis, in eo qui ſine peccato deceſſit, legibus Dei obediuit, & Deum pie coluit. Nam & interdum Deus nūc quędam eximia peccatoris opera, ordinat vt meritum quoddam ad prę-mium honoris temporalis in præſenti uita: vt Romanis dedit imperium ob ſtrenuas uirtutes. [g] Nec tamen ſequitur ut Deus nunc hominem in peccato decedentem deferat prius in locum aliquem amęnū vt præmio remuneret bona opera quæ fecerat: [h] nam ſic decedentes deiicit ſtatim in infernum, vbi nec pro temporali pœna culpę olim remiſſæ ſit ſatisfactio. Ex his inferūt quidam, quod in ſtatu illo nudę naturæ, decedentibus cum melioribus operibus reſponderet maius præmium non tantum temporale, ſed perpetuæ cōtemplationis. [i]

2 At quia id certa ratione, & autoritate non conſtat, probabilius videtur præmium illud naturalis fęlicitatis in quo eſſent varii gradus, non reſpōdere meritis: nullū enim eſt meritum præmū perpetui apud Deum ſiue gratia, & liberali eius promiſſione. [k] nec Philoſophi ratione ducti agnouerunt virtutes acquiſitas eſſe principia merendi apud Deum: ſed illas amarunt vt homo ſedatis per virtutem paſſionibus, poſſet melius contemplationi diuinorum vacare. [l] atque ita quibus datus eſſet melior intellectus meliuſque diſpoſitus exercitatione ſapientiæ & virtutū, huic diſpoſitine cōcederetur in futuro melior Dei cōtemplatio, & amor: in quo conſiſtit fęlicitas naturalis. Peccato tamē etiam ex infirma vi naturę facto, iuſte debetur ſemper tanquam demerito dedecus vituperium & pœna ęterna, [m] quia eſt offenſa Dei infiniti.

3 Media neceſſaria ad fœlicitatē naturalem eſſent obſeruatio pręceptorum, vt de dilectione & cultu vnius Dei. Et homo habet naturale pręceptum, vt vnum Deum cognoſcat, ſciētia aut quadam fide Ruſticiores enim qui id neſciebant euidentia morali demōſtrationis, tenerētur in eo ſtatu naturę du

quidam putarunt ſeu per creationem. Zimara li. 12. Meta.q.ult. d Martinez lib. 3.de anima.ad fin. d D.Tho. 1 p.q.45. ar.5. & cita. e ſup.lib.de ſacram c.18. e 1.p.q. 103.& conſeruat.q. 104.& operatur cum omni operante, mouetque ad actionem.q.105.nec tamē impedit propriam actionem creaturæ. ſup.c.5. §.3.LL. & expli- f cat Duran. f Probat D.Th.3.cont.gent. c.141.& 1.2.q.21. ar.4. & q.92. art.2. Sot.li.1.iuſt.q.2.ar. 2. q Solon & Democrit. aiunt dupli-ci diuino lumine homines gubernari, pręmio & pœnis. Ariſt.10.Ethic.c.1. l.1. ff.de iuſt. & iu. g g Fra.Med.cum D. Tho.1.2.q.vlt.art. vlt.ad 2.Augu.5.de ciu.c.12. de Roma. imperio. Chryſ.ho. 4 de prouid. vt Ezech.29. promiſit Nabuchodonoſor mercedem pro ſeruitio. e.ſi quando.de pęn. diſtin.3. Imo multi Patres aiunt quod liberalis Deus nullum bonum opus ēt in peccatore, relinquit irremuneratū in pręſenti uita: niſi nouum impedimentū apponat. de quo Chryſo imperf ho. 26.citat Petr. apud Clem. D.Tho.ſup. & 3 p.q 89.ar.6.ad 3.in 4.d.15.q.1.ar. 3.4.vbi Duran.q.5. Sco Nominal. Capreo.& Hiſpalen.a. diſt.28.ad 8.cont.a. con. Altiſ. Adrian. quodl.8.art.2. & in 4.de ſatisfactio.Medin C.de ſatiſf.q.2. Nau.de orat.no.20 num.36.54.& c.27. Hiſpa. nu.271. fin. fin. Ambr & glo in h Rom. 2. h De quo Soto.d.16. q.2.art. 4 ad 2 (vid.d. 14.q. 2.ar.6.) irridet quē i dam modernum. i Significat Chryſoſ. ho 4. de prouiden. Scot.& Grego.1.d. 17.q.1.uidetur Sot. d.1.q.3.ar.1. quod ſic decedens eſſet dignus præmio a Deo pro meritis. Aug.& ciuit.c. 10. vſque 14.pro qua re Celius lib. 1.c.21. lib.3.c.9.refert Platon Pythag & Ariſt.1.Ethic.c.8.& 9. fęlicitatem hominis refert in Dei prouidentiam. & lib.10.c.8.ſub cōditione ait, ſi dij curam habent rerum humanarum, gaudent uirtute. Bellarm 1.de purgat.c 2.ſi.cap.7 §.3.& ideo Homerus, Virg. 6.Eneid. & alij campos Elyſios aiunt reſpondere uirtuti, Quos campos in Limia Galleciæ fuiſſe probat Viues in 21.ciuit. c.27. Sophocles ait, iuſto eſt ſpes ſalutis. poetæ theol. ſub typo fabularum, de quibus Celius. lib.7.c.2. Eugub. 2.perenni philoſoph.
k k Fr.Medi.cum D.Tho.1.2.quæſt.109.art.5.q. 114.articu.2.Soto.diſt.16.q.2.art.4.ad 2.& art.6.d. 19.q.1. art.5.lib.2.de natura & gratia.c.4. Et de varijs gradibus fęlicitatis naturalis. ſup.ca.2.
l §.7. l Probat D.Tho.de verit.q.14 art 6 c.& ad quintum.de virtut.quæſt.1.artic.9.ad 6 & 7 quare quidam philoſophi magis curarunt de ſapientia, quam de uirtutibus & morali philoſophia: vt
m de Ptholomæo refert Celios, lib.26. c.14. m D.Tho.1.2.q.87. ar.3.Soto.d.45 q.2.ar.2.d.50.q.vni ar.1.con.4. Arbor.14 Thioſoph.c.10.11. Caſtro ver.beatitudo hær.3. infern.hęre.2. Sixt.

CAP. VII.

a DIuus a Thom.1.p.q.44.lib.2.cont.gen.c.16 vbi Ferr.in ſymbolo fatemur eſſe creatorem omnium.c. firmiter. Gen.1.creauit. Io.1.omnia per ipſum. Rom.11.ex quo omnia Pſ.145.qui fe-
b cit cœlum. b 1.p.q. 90.Ferr.2.cont.gen.ca.15.Mart.lib.3. de anima.ad fin. Niph.de immort.animæ c.49. Auic.lib.5.ſuæ Metaph. Argent.2.d.1.ubi Palac.q.1.p. 10.colligunt ex Ariſt. 2.de gener.
c animal.c.3.intellectus de foris uenit. Marſil.2.q.3. c D.Tho.1.p. q.44.ar.1.q.65.ar.3.& ita ex Ariſt.fatentur Auicen.9.ſuæ Meta. c.de ordinatione.§.4. Algazel.in Meta. & refert D.Tho.1.p.q 8. ar.3.& in 2.d.1.q.2.ar.3.vbi Rich.Bona. Tarant.Marſil. Caie.Palac.1.d.3.q.1.col.11.& in 2.d.1.q.1. Albert.li.de cau.Auicēbron apud Guillel.Pariſ.lib.de Vniuerſo.Soncin 12.meta.q.16.17.63 & tamen Ariſt. materiam uocat ingenitam: quia non eſt producta per generationem, ſed aut per ſimplicem emanationem, vt

lib. 5. bibliot. cap. 229. lib. 6. cap. 290. quod videtur agnouiſſe Plato & Ariſtot. apud Cęlium lib. 10. cap. 9. & 10. [n] Vt id Iob. 1. boues arabant. exponit Gregor. 2. moral. cap. 35. quem citat Diuus Thom. 2. 2. quæſt. 2. art. 6. ad deceuiſſet Principem, vt pro rudioribus deſcriberet legem naturalem in catechiſmo. vt Exo. 20. pro populo rudi deſcripſit Deus. Diuus Tho. 1. 2. quæſt. 98. artic. 6. [o] Sic Magi ſapientes. Matth. 2. 2. lib. 3. Reg. cap. 12. & 1. Paralipomen. 26. lib. 2. cap. 10. Iudith. 2. Eſther. 1. Suar. 3. p. q. 36. dub. 14. §. 2. [p] Sup. lib. de ſacram. c. 5. §. 7. lit. I. & de templo fidei. Liui. lib. 1. Plutarch. & Dionyſ. Alicarnaſ. in vita Numæ. & ſæpe Cicero. lib. 3. offic. Seruius in li. 1. & 8. Aeneid. ſacrificabatur ei manu uelata cum albo panno. Plin. lib. 35. Feſtus, & ex noſtris Clem. Alexan. li. 5. Strom. Aug. 4. ciu. c. 20. 24. vbi Viues. [q] Clem. Strom. ex Platon. & Epicuro. [r] D. Thom. 1. cont. gent. c. 4. & 2. 2. q. 1. ar. 5. ad 3. & 4. q. 2. ar. 4. q. 10. ar. 1. ubi Recent. quod propter imbecillitatem rationis humanæ, oportet Deum fide tenere. & Patres in Hebr. 11. accedentem ad Deum oportet credere quia eſt, & remunerator eſt, [ſ] Referunt Ariſto. 4. Ethic. c. 4. Cicer. 1. Tuſcul. Lactan. 3. de falſa ſapien. c. 7. Augu. 13. Trinit. c. 1. D. Thom. 2. 2. q. 2. ar. 7. & tota q. 2. Eugub. de perenn. Philoſoph. [t] Vt de Pythagor. Plato Item Ariſt. refert Ariſtobulum. item magiſter Ptholomei Philomet. apud Clem. 1. Strom. quos refert Euſeb. 9. præparat & li. 11. c. 6. Theodoret lib. 1. de Græcarum affect. curat. ex Numenio. quid Plato, niſi Moſes Atticiſſans? Ambro. in Pſal. 118. ſer. 18. Aug. 2. doctr. cap. 28. lib. 8. ciuit. c. 11. lib. 10. c. 29. lib. 18. cap. 3. Viues 22. ciuit. 28. Eugub. 1. de peren. philoſ. c. 2. Leo Caſtr. in progm. ad Eſai. c. 27. & in id Eſai. 40. completa eſt malitia. D. Tho. 1. p. q. 66. 1. ad 5. q. 74. 3. ad 4. & alias, quod Plato uidit & expoſuit lib. Geneſ. [u] Hieron. in Eſai. 16. Auguſt. 18. ciuit. cap. 46. Theodor. orat. 10. de prouiden. Pererius, li. 10. in Daniel. 9. & impleatur uiſio. [x] Vt Auguſt. 10. ciuit. c. 29. ait ſe in Platonicis legiſſe quædam de Verbi generatione, vide Torres, Zumel, & Baſies. 1. p. q. 32. artic. 1. Eugub. de perenni philoſophia. [y] Recentior. referunt antiquos, Viues cum Aug. 18. ciuit. cap. 23. enumerat late. 10. Sibyllas. vid. lib. 2. cap. 17. fin. & de Cumæa lib. 10. cap. 27. lib. 21. cap. 6. lib. 13. cont. Fauſtum. cap. 25. orat. cont. Iudæ. cap. 26. Eraſm. in prouerb. Sibylla viuacior. Caniſius lib. 2. de Deipara. c. 7. Couar. 4. variat. c. 17. num. 4. Abulen. Deuteron. 18. q. 5. & in Ioſue. c. 13. 14. Martian. capella ponit duas, Aelianus in varia hiſtor. refert 8. Solinus numerat 4. Suid. ver. Sibyll. Seruius in lib. 6. Aeneid. de his uid. Patres, Origen. lib. 5. contra Celſum. Lactan. lib. 2. de natura deorum c. 8. lib. 4. diuin. inſt. cap. 18. Clem. Alexan. lib. 1. Strom. Cyril. lib. 8. cont. Iulian. Ioan. Arbor. lib. 17. Theoſ. c. 2. Suar. 3. p. q. 1. ar. 1. dub. 3. §. 2. Bellar. lib. 1. de Chriſto. c. 11. Sixt. li. 2. bibli. uer. Sibyll. quod Iuſtin. mart. inuiſit antrum Sibyllæ. D. Tho. 2. 2. q. 2. art. 7. ad 3. q. 172. 6. ad 1. in 3. d. 25. quæſt. 2. 2. 2. ad 3. opuſc. 20. lib. 2. de regim. Princip. c. 16. 6. [z] De teſtimonijs gentilium circa Chriſtum, vid. Genebr. li. 2. chron. p. 122. agens de Tito. Baronius in annali. in prin. & quod Plato ſcripſit in lamina inuenta tempore Conſtantini quarti Imper. refert Caniſ. lib. 2. Marial. ca. 7. Sigeber. in chron. Volater. Naucler. Zonar. in annal. D. Thom. 2. 2. q. 2. ar. 7. ad 3. de alijs vid. ſup. lib. de ſamen. c. 5. §. 3. X. li. de indulg. c. 8. §. 2. Couar. 4. uar. c. 17. nu. 9. Caſalius lib. 1. de quadrip. iuſt. c. 12. cũ Abulen. 4. Reg. 5. q. 20. citante Aug. de ſalute Platon. Arbor. 3. theoſ. c. 20. Item miracula quædam tempore Chriſti nati uiſa ſunt Romæ, D. Th. 3. par. q. 36. 3. ad 3. Oroſ. lib. 6. hiſtor. c. 19. & ſeq. Iul. obſequens lib. de prodigiis, ca. 28. & ſeq. Bonauen. de feſtiu. pueri Ieſu. cap. 2. Et quod idola tacuerint Niceph. 1. hiſt. c. 17. Suid. uerb. Auguſtus, Genebrard. ſup. De eclipſi totius ſolis in plenilunij tpe quo Chriſtus in cruce pendebat, ex Phlegon. refert Euſeb. chron. Oroſ. lib. 7. ca. 4. D. Thom. 3. par. q. 50. vbi Suar. dub. 39. §. 2. addit Euſeb. & Oroſ. ſup. ex Phlegon. eo die accidiſſe terræmotũ, quo 12. vrbes Thraciæ ceciderunt. Aug. 2. de mirab. ſcript. cap. 3. ſed Genebrar. ſup. ait eũ terræmotum fuiſſe diu Reforr. Matth. 28. & citat Plin. lib. 2. hiſtor. c. 86. pro 84. & Tacit. li. 2. addit Genebr. ex Plutarch. in inſulis auditam vocem, magnus Pan. hodie mortuus eſt. idẽ Euſe. 5. pręparat. c. 9.

n ctum maiorum ſequi; [n] qui communiter per ſapientium conſilium o gubernare ſolent: [o] ut fide humana certa crederent unum Deum ſumme bonum; qui eſt finis hominis, & rerum & animæ noſtræ immortalis conditor & gubernator. Quam fidem, & perſuaſionem neceſſariam de diuinis rebus prouidus autor naturę Deus interiori lumine & impulſu naturę, cum pace ſerenæ cõſciẽtię aut remorſo oblatrante contra mala, confirmaret. Quare Numa Pomp. qui poſt Romulũ Romæ conditorẽ, rexit urp bem, ſacrauit tẽplum fidei, [p] quaſi Deę. fides Dei dicitur anticipatio q omnis cogitationis. [q] quia oportet Deum fide tenere, antequam ad ilr lum pateat acceſſus. [r] Vir tamẽ ſimplex & ruſticus ſi forte ab explicita notitia, & fide humana de Deo excuſaretur per ignorãtiam (multi enim ignorarunt qua in re ſpeciaſ liter beatitudo conſiſteret. [ſ]) ſatis videtur ſi in eo ſtatu noſſet bonũ honeſtum & optimam uitam in cõmuni, & ut propter id bonũ finem que reipſa exiſtentem operaretur prudenter & honeſte, in illumque finem ſe & omnia ſua dirigeret. In his enim cætera tunc neceſſaria cõtineri uidentur.

4 Si qui Philoſo. ſupernaturales t veritates attigiſſe leguntur, [t] non ſane ſunt aſſecuti uigore naturæ & luminis naturalis diſcurſu, ſed à fidelibus Hebręis tradita acceperũt, & in ſua ſcripta deriuarunt, & ex peculiari Dei prouidẽtia Iudęi per omnes gentes ſunt diſperſi: ut quę à Chriſtianis de prophetarũ & oraculorũ impletione pręedicantur, ſcirent nõ eſſe ab ipſis conficta, cum longe ante legãtur in libris Iudęorũ, qui ſunt Chriſtianis infenſi hou ſtes. [u] Et Sibyllæ ac Plato legerũt x forte libros prophetarum: [x] aut Deus etiam his infidelibus cõtulit y ſpiritũ propheticũ, [y] vt multa prædicerent de futura Dei Incarnatione: & dum impletum eſt myſteriũ Natiuitatis & Paſsionis Chriſti, teſtatum uoluit fieri in prodigiis. z [z] & de Ideis, quæ ſunt in mente Diuina: in quarum unione & uia ſione conſtituit beatitudinem. [a]

5 At qui falſo tribuunt Platoni Ideas eſſe ſubſtantias ſeparatas, ſeu angelicas creatoras: nõ tamẽ admittere fęlicitatẽ naturalem inferioris angeli aut hominis conſiſtere in vnione quadã cũ angelo ſuperiori, b ac uiſione ipſius. [b] Hoc tamen eſt impoſsibile: quia angelus licet ſit ſuperioris naturæ vt res eſt, non tamen eſt obiectũ ſuperioris ordinis nec continet eminẽter uniuerſale ens inferiorum, & uniuerſale bonũ quod ſolũ poteſt ſatiare hominis c intellectũ ac uoluntatem. [c] Quare dum Plato in cõtemplatione Ideę conſtituit fœlicitatem, ſane conſtid tuit in Deo. [d] Multo minus conſiſtit beatitudo in ullis bonis corpoe ris. [e] (hæc enim ſunt inſtrumenta ordinata ad bonum animæ) nec in f voluptate turpi aut ciborum: [f] in qua ſane Epicurus, qui fuit uirtutũ amator, nõ conſtituit finẽ homig nis. [g] Nec poteſt eſſe beatitudo in bonis externis, vt honore (qui ſo-

a Inf. c. §. 6. qa Idea eſt Deus: & admiſit viſionẽ quandam Dei. ſic Aug. citatus c. 8. §. 5. O. ait angelos fieri beatos, qđ videant Ideas, & in ipſis videre res creatas h plenius, quam in ſeipſis. [b] Inf. ca. 8. §. 1. E. ſic Auicen. quia aſſerit vnam intelligẽtiam creaſſe aliam inferiorem intelligentiam (ſeu genuiſſe quaſi Verbum ſuum ſubſiſtens) ait inferiorem fieri beatam ex unione ad ſuperiorem naturam creatricem ipſius, ex qua c videt illam & fruitur illa. [c] Caie. cum D. Tho. 1. 2. q. 2. ar. 8. ad 1. & q. 3. ar. 7. c. ad 3. & li. 3. con. gen. cap. 44. quia uoluntas hominis immediate reſpicit bonum vniuerſale in eſſendo id eſt, Deum: cũ ſit appetitiua uniuerſalis, & moueatur ab intellectu apprehendente uniuerſalem rationem entis & boni. D. Thom. opuſ. 2. ca. 103. Fr. Med. d. q. 2. ar. 7. & voluntas ex ordine ad tale bonum uniuerd ſale habet ſuã formã & ſpeciẽ. Cai. 2. 2. q. 2. a. 3. [d] Inf. c. 8. §. 1. H. & ſeq. quare obiectiua beatitudo hoĩs aut angeli nõ põt cõſiſtere in vllo bono finito & creato. D. Th. 1. 2. q. 2. a. 7. Oſor. li. 1. de inſt. à prin. Pſ. 72. quid. n. mihi eſt in cęlo? Io. 17. hæc eſt vita ęterna, ut cognoſcã te Deum. 1. Io. 3. cũ apparuerit. Gen. 17. ego merces tua. e Aug. 1. cõfeſ. c. 1. feciſti nos Dñe ad te. [e] D. Th. 1. 2. q. 2. a. 5. ne in bona ualetudine, uiribus & pulchritudine, corpus. n. eſt propter animã immortalem. & ſic amaſius, amore obcæcatus deamat pulcrã f fęminã, quaſi Deam [f] D. Th. ar. 6. Oſor. ſup. nec Epicurus poſuit in uoluptate corporis, ſed diſcipulus eius Ariſtipus & Cleã tes in corpore locaunt: qa attingere nõ valuit ad ſpirituales voluptates animæ. refert Aug. 5. ciu. c. 20. Cice. 2. de finib. & Kerintus hær. de quo inf. c. 22. Caſtr. uer. beatitudo. hær. 2. Sixt. li. 5. bibl. c. g 233. & li. 6. ſi. 8. Laert. li. 10. de vitis Phil. Cic. li. 1. & 2. de finib. Seneca li. 3. de uita beata. c. 13. Lactã. li. 3. de falſa ſapien. c. 7. Ferrar. 3.

cont.

con. gen. cap. 17. at Epicurus male audit apud Patres & Hiero. 1. cont. Iouin & D. Thom. 4. d. 49. q. 3. 4. 3. ex eo quod Epicurus voluptatem dicebat eſſe optimum quid, concedit conſequenter om
h nem uoluptatem etiam turpem eſſe bonam. [h] Ariſt. 4. Ethic. c. 3. D. Tho. 3. con. gen. c. 29. & 2. 2. q. 132. vid. Nauar. c. 23. nume. 10.

h let eſſe virtutis præmium, [h]) fama
glorioſa, aut imperio. Nec eſt in di
i uitijs fœlicitas etiam huius uitę: [i]
cum non expetantur propter ſe, vt
retineantur: ſed utiles ſunt ut in
meliorem finem expendantur. De
ſiderium diuitiarum in auaro cre-
k ſcit in infinitum ſine modo, [k] ſed
ob ipſarũ inſufficientiæ experimẽ
tum: ſed ſi temperetur, bon, ſunt
diuitiæ, ſi quis illis in pia opera be
l ne utatur. [l] Paupertas tamen uo-
luntaria pro Chriſto in pręſenti ui
ta, magis conducit ad adquirendã
m perfectionem, fœlicitatemque: [m]
quam Chriſtus uerbis & exemplo
n docuit: [n] & interdũ creditur oſtia-
o tim mendicaſſe: [o] licet quidam id
p negent. [p] Et multi Philoſ. agnoue-
runt ſapientem ita eſſe diuitem, ut
ad fœlicitatem huius uitæ non in-
q digeat bonis temporalibus. [q]

Hiero. in Galat. 5. ſe refert ad Cicer. li. de gloria. Oſor. li. de glor. & nobilit. At quia honor & fama glorioſa nõ eſt in poſſeſſore, ſed in honorantium opinione & factis, non poteſt eſſe beatitudo. D. Tho. 1. 2. q. 2. ar. 2. & ſeq. Ariſt.
i 1. Ethic. cap. 5. [i] D. Thom. 1. 2. q. 2. art. 1. lib. 3. cont. gent. c. 22. cum Boet. li. 2. de conſolat. proſa. 5. Burid. 1. Ethic. c. 8. Ariſt. 3. top. c. 1. Soto, d. 49. q. 1. 1. Bellar. lib. 2. de mo
k nach. c. 46. col. 3. [k] D. Tho. 1. 2. q. 2. ar. 1. ad 3. & Caie. cum D. Tho. q. 30. ar. 4. Ioan. 4. qui biberit ex aqua hac, nempe temporalium, ſitiet iterum, & auarus comparatur hydropico. Plutar. refert de Solone legiſlatore Athenien. quod fuit negociator, & varias regiones adijt, ut ſuum opum
l expleret. [l] Sic veteres Patres, Abraham. Iſaac, Iacob, & Iob, fuerunt diuites & perfecti. Aug. in Pſal. 51. & epi. 89. ad Hila. q. 4. & prælatos eccleſiæ decet hãbere opes pro eleemoſynis, Caſtr. uer. decimæ. eccleſia. hær. 4. paupertas. Direct. 2. p. q. 25. hær. 2. & Roges, Nauar. c. 25. nu. 7. Nec derogat perfectioni religionis ſi monaſterium aut collegium habeat bona in communi. deſinit Alex. Papa XXII. in extrau. inter nomullos. refert Anton. 4. p. tit. 11.
m cap. 7. D. Tho. 2. 2. q. 188. artic. 7. [m] D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 3. & 6. Bellarm. lib. 2. de monach. cap. 20, Caſtr. ver. mendicitas, paupertas. hær. 3. Mat. 19 ſi vis perfectus eſſe. Sot, lib. 7. iuſt. q. 5. ar. 2.
n Sixt. lib. 6. bibli. cap. 167. [n] Nicol. Papa III. extrauag. exijt qui ſeminat. De vet. ſignif. Cano. lib. 6. de loc. cap. 8. ad 6. inf. lib. 1. de
o Pontiſ. capit. 11. D. Thom. 3. p. q. 40. 3. vbi Suar. dub. 28 §. 2. [o] Sic de Chriſto exponit Apoſt. ad Hebr. cap. 9. id Pſal. 39. ego autem mendicus. Aymo. Caſſiod. Lyra in Pſalm. Et in id Pſalm. 108. perſecutus eſt (ſcilicet, Iudas) inopem & mendicum, ſcilicet, Chriſtum, vbi Hiero. Aug. Theodo. Arnob. Et dum Luc. 2. triduo manſit puer in Ieruſalem, videtur mendicaſſe, ut dicunt Ber. & Bona. in medit. ſed exceſſit Vuald. lib. 4. doctrinal. cap. 3. & 4. putans eſſe de fide. vid. Suar. ſup. Sixt. lib. 6. bibli. cap. 118. 137.
p cum Cathar. li. 2. cont. Caie. & Pigh. lib. 5. cont. Eraſm. [p] Eraſ. & Caie. in Matt. 5. Fr. Med. 3. p. quæſt. 40. 3. Caſt. uerb. mendicitas. At ipſe Caſtro prædicans Salmant. anno 1550. dixit mendicaſ-
q ſe. [q] Cicer. paradox. 6. Senec. lib. de prouidentia. lib. de paupert. cum Stoicis. & alios citat Celius lib. 9. antiq. cap. 18. 19. Vides in lib. 1. ciuit. cap. 18. Augu. 5. ciuit. cap. 18. Lactant. epiſt. ad Conſtant. Stobæus in ſentent. ſerm. 89. vſque 94. ſed Atiſto. & Peripat. putant opes conducere non quidem ad virtutem, ſed ad fœlicitatem huius uitæ.

CAP. VIII.

Ideas quomodo vere Plato. poſuit in Dei mente.

§. 1. Reiicitur id quod quidam de Idearum natura falſo tribuunt Platoni, aut eius diſcipulis.

2 Cur dicantur plures ideæ, cum ſint idem cum Deo.

3 Quid ſit idea, & de quibus rebus. & §. 6.

5 Non eſſe ipſas creaturas conceptas, ſed creatricem eſſentiam.

PLato à quibuſdam dicitur pri-
a mus inueniſſe Ideas, [a] 1. ratio-
nes rerum exemplares in Deo: &
in illarum contẽplatione aut uiſio
ne conſtituit fœlicitatem. At ſane
Ideas accepit ex fidelibus, & ex ſa
b cris litteris, [b] ubi Ideæ explicari
c videntur. [c] Ideas eſſe qui negat te-
d meritatis eſſet arguendus. [d] At vbi
ſint, & quid ſint, non conſtat a-
pud omnes. Quidam tribuũt Pla
toni quod Ideas poſuerit te diſtin-
e ctas à Deo, [e] quaſi Deus immedia-
te non produxerit res creatas, &
mundum, ſed unam primam intel
ligentiam creatricẽ alterius, & ſic
f deinceps: [f] & interdum Ariſt. reij-
g cit & irridet Ideas [g] ſui magiſtri
Platonis. At B. Aug qui cum ęqua
libus ſui temporis magis ſtudebat
doctrinæ Plat. ait falſo id imponi
h Platoni. [h] Et Ariſtotelem ſeipſa

CAP. VIII.

a SVp. [a] c. 3. §. 3. L. & §. 6. Y. Idea Græc. ab eideo, ideſt, inſpecto aut intelligo: Viuca 7. cit. ca. 28. quaſi forma ſeu ſpecies quãm ſpectat artiſex, vt ait Augu. q. 46. ex 83. Vt Plato in Phędone, & Timæo, Cratylo, Parmenide, Hippia. Huic Ideas primum tribuunt Platonici & Victorio. Marius, Cicer. Ariſt. Auguſt. lib. 83. q. 46. Molina, Zumel, & recent. 1. p. q. 15. ar. 1. At prius Socra. magiſter Platonis aſſeruit de Ideis, ut de illis haberetur conſtans & certa ſcientia: ſed tepide, ut refert Euſeb. 11. præparat. cap. 1.

b & 11. [b] Sup. c. 7. X. Plato didicit multa ab Hebręis, & Euſeb. ſup.
c D. Tho. 1. p. q. 66. 1. ad 5. q. 74. 3. ad 4. [c] Philo Platonicus lib. quod deterior potiori inſidiatur, Ideas colligi ex Moſe Exo. 25. 26. & quidam ex gen. 2. faciamus hom. ad imaginẽ, id eſt, Ideã. alij colligunt ex Heb. c. 11 ſide aptata &c. vt ex indiuiſibilibus uiſibilia fierẽt. Euſe. ſup. Iuſti. pareneſi ad gẽt, Cle. Alex. li. 4. & 5. ſtrom. Orig. & alij in id Io. 1. quod factum eſt in ipſo uita erat. vid. Zumel. ſup. a. 3.
d dub. vlt. [d] Zumel & recẽ. 1. p. q. 15 art. 1. dub. 1. quia Patres præſertim Græci & omnes Theol. 1. d. 36. Confitẽtur Ideas cum Philoſophis inſignibus, vbi D. Th. q. 2. 1. cum Aug. dicit, qui negat Ideas in mente diuina, infidelẽ ſe eſſe non
e ambigat. [e] Sentit Pla. in Phædone. & ex Platoni. antiq. Plotinus enea. li. 7. & 9. Pſelus cũ Chaldęis. Proclus in elemẽt. propo. 97. Apuleius de dogm. Plato. Iamb. ſuper ſympoſ. Plato. Diog. in uita Plat. Plutar. 1. de placit. c. 10. Cic. de Orator. & lib. de vniu. lib. 1. Academ. q. Senec. li. 8. epi. 59 60. & clarius. 66. & vlt. ſentit Philo ſup. & ex noſtris Diony. c. 1. diui. nom. Iuſtin. Euſeb. ſup. Didym. Anſ. in monolog. Orig. Baſi. Ambr. examer. vid. Sixt. li. 5. Bibl. c. 5. 213. Varro apud Aug. 7. ciu. c. 28. idẽ ex recen. tribuunt Platoni Marſ. Ficin. in Phędon. Pla. & li. 2. de Theol. Plat. c. 2. li. 11. c. 4. Viues in Aug. 8. ciu. c. 8. & Magnus Syrianus. Celius li. 16. antiq. c. 17. Fernel. li. 1. de abditis rerum cau. c. 10. ad med. Idem ei tribuũt Ariſt. inſ. & Peripat. Auer. 12. met. tex. 36. Euſtratius. 1. Eth. c. 6. vbi Buridan. Donatus & Serranus. Niph. etiã li. 13. meta q. 2. & 4. lib. 7. q. 17. & aſſert Alber. 1. meta. Villalpand. in li. 1. prędicab. ubi alij. Dur. 2. d. 3. q. 6. ſi. Palac. 1. d. 36. q. vni. Greg. Naz. orat. 1. Theol. Nyſſen. Ales. Halen. & Mag. 2. d. 1. ubi Bon. Rich. Albe. Carthuſ.
f q. 5. Vdalr. lib. 2. [f] Quod tenet Auicen. in ſua metaph. & hinc Hebræi quidam dicunt Mundum corporalem creatum ab Angelis, contra quos D. Tho. 1. p. q. 65. 3. lib. 2. cont. gent. c. 21. probat Caſtr. & Medices verb. creatura hær. 2. Deus. hær. 1. Et ut eſt commun. conceptio Philoſoph. de nihilo nihil fieri nempe per cauſam creatam: ita eſt commun. conſenſus Patrum & Theol. quod virtute cõnaturali nulla creatura poteſt creare cont. Auic. quod ſi virtute ſupernaturali poſſet communicari, vt ſit inſtrumentum, de facto tamen ſacra Script. & Patres id miraculum non aſſerunt conceſſum. Eſa. 44. & ca. 40. Deus qui creauit cœlum & terram. Eccleſiaſtici. 1. unus eſt omnip. creator omnium & c. 18. qui uiuit in ætern. creauit omnia. Rom. 1. ſempiterna quoque eius uirtus, in ſymb. Nicen. & c. firmiter, de ſumm. Trin. Aug. 12. ciu. cap. 25. 26. & lib. 3. Trin. c. 8. 9. Coloſ. 1. omnia per ipſum. Ioan. 1. Bellar.
g lib. 1. de Chriſto, cap. 9. [g] Ariſto. 1. poſter. capitu. 8 ubi Alexand. Aphrod. & lib. 2 phyſ. capitu. 3. lib. 1. meta. tex. 5. lib. 2. degenerat, tex. 51. clarius lib. de Mundo, & diſcipulus eius Theophraſt. lib. 6. de cauſis plantar. c. 4. Themiſt. & D. Thom. 3. de anima, tex. 23. Boet. in prędicabil. c. 1. ubi Cantero & Gerard. Mauſius. Iul. Scaliger lib. 6. de ſubtilitat. contr. Cardanum, exercit. 6. cap. 4. & ſequen. Abulen. Matth. c. 25. q. 572. alij citati, & D. Tho. 1. p. q. 15. 1. ad 1. & ſæpe ita tribuunt Platoni Eugub, 1. peren. Philoſ. c. 12. 37. quare Platonem impugnant Ariſt. Cyril. lib. 2. contr. Iulian. Iuſtin. orat. parenet. ad gen. & uidetur Clem. Alex. li. 5. ſtrom. ad
h fi. ut ex illo refert. Euſeb. 11. præparat. c. 12. [h] Aug li. 83. qq. q. 46. Boet. li. 3. de conſol. in metr. 9. O qui perpetua, Simpl. 2. phyſic. tex. 18. 19. Philoſo. 1. de anima tex. 8. (vbi aliter Niph. & Palac.) Niph. 12. meta. q. 15. Pierius lib. 22. Hierogly. c. de garrulit. uerb. cicada. & ſibi contrarius Eugub. 4. peren. phi. cap. 8. probat quia

cum magiſtro ſuo confiteri Ideas eſſe rationes exemplares rerum, quas Deus artifex & illarum rerũ conditor habet in mente ſua.[i] Et tamen Ariſto. confutauit quaſdam Ideas ut ait B. Augu. non propter magiſtrum, ſed contra quoſdã coo diſcipulos,[k] qui occaſione Platonis ponebant Ideas eſſe ſubſtãtias quaſdam ſeparatas extra Deum. Alij vt loca Plat. concilient, aiunt poſuiſſe duplex Idearum genus:[l] tum ſubſtantias ſeparatas, & limitatas pro rerum ſpeciebus, tum Ideas quaſdam uniuerſales ipſius eſſe, & vnius ac boni:[m] quæ ſunt rationes in mente Diuina. Satius eſt nobiles hos Phil. in teſtes ueritatis adducere.[n]

2 Ideæ in abſtracto dicuntur plures ſimpliciter,[o] (quamuis hę omnes ſint una ſimplex Dei eſſentia[p]) ob reſpectus rationis quos immediate includunt.[q] At nomen creator aut Dominus (quod eſt concretum) non multiplicatur in Deo:[r] licet includat reſpectum rationis ad varias creaturas, & Verbũ in Deo eſt unicum & perſonale, quia immediate & primario non dicit reſpectus ad creaturas, ſed unicam relationem realem ad dicentem:[ſ] & in Deo nõ dicuntur plures ſciẽtiæ aut artes.[t] Potiori iure in artifice creato Ideæ, quæ ſunt particulares qualitates, ſunt diſtinctæ per abſolutas: vt perſonę creatæ conſtituuntur & diſtinguuntur per abſoluta. At diſtinctio in Perſonis aut Ideis diuinis non ſumitur, niſi per relationẽ realem aut rationis: atq; ita reſpectus rationis pertinet ad formale complementum Ideę.[u]

3 Difficile eſt explicare quid formaliter & cõplete ſit Idea? Vtrum ſit in intellectu, ut ſpecies, verbũ, aut res obiectiue cognita?[x] Primũ ſpecies impreſſa noſtro intellectui non eſt Idea; quia non eſt ſimilis formaliter, ſed ut ſemen quod uirtute inſtrumẽtali continet effectũ.

Plato fœlicitatem poſuit in contemplat. Idearum, vt refert Ariſt. 1. Eth. c. 6. & ipſe. ca. 13. ponit in contemplat. Dei, & 12. metaph. tex. 52. Deum comparat Duci, qui mẽte concepit ordinem exercitus, quare Aug. lib. 8. & 12. ciuit. probat pro eodem ſumi apud Plat. & Ariſto. contemplationem Idearum, & Dei colligitur ex Plat. in Timæo. & Cratil. Ficin. quęſt. de Ideis. Aug. epiſt. 115. lib. 7. ciuit. ca. 28. li. 9 cap. 22 lib. 11. c. 10. 11. lib. 12. cap. 26. Euſeb. 11. præpar. c. 12. li. 12. cap. 1. Apulei. Iamblic. ſup. & Cicer. 1. Acad. Ideam Platonis eſſe mentem diuinam.[i] Aug. li. 83. quæſtion. q. 46. [k] Citati. E. [l] Palac. 1. diſt. 36. quæſt 1. [m] D. Tho. refert. 1. p. q. 6. art. 4. Ferr. cont. gent. ca. 24. [n] Citati ſupra H. [o] Quia vſus ſapientũ philoſ. & Theol. 1. d. 36. habet magnum momentum, vt ita loquendũ ſit D. Tho. 1. p. q. 15. a. 2. & 1. cont. gen. ca. 54 com Aug. li. 83. quæſtion. q. 46. ad Oroſ. q. 26. & Patribus, Diony c. 5 di. nom. & citat Clemẽ philoſoph Proclus Auer. Sene. d. epi. 66. cũ Plat. Trimegiſt. Deus per Ideas cũcta procreauit. Henric. quodl. 5. q. 3. Herueæ. quod lib. 2. q. 3. qui fatentur Ideas eſſe vnã ſimplicem Dei eſſẽtiam. q magis conceduni Platonici citati. E. qui putant diſtingui à Deo & Scot. & alij citandi inf. §. 4. At Alb. 1. d. 36. & Vdalric. li. 2. ſum. fatentur dici Ideas in plurali, ſed negant dici multas (quod opponitur paucis, vt perſonæ diuinæ nõ dicũtur multæ) dici uero multorũ Ideas. Reſp. vſus obtinuit dici multas: vt ab Ariſt. 1. periher. propoſitio æquiuoca, quæ eſt vna materiabter, vocatur propoſitio plures, ob plura ſignificata formalia, & vnus actus dicitur interdum plura peccata, ob multas malitias formales. [p] Communis Theo. cum Aug. & aliis cit. ſup. H. Idea eſt communis tribus Perſonis: vt creare, & prædeſtinare, quæ ſupponunt actum liberum, quo Deus practice determinat intellectum ſuum ad operandum. [q] inf. §. 5. ſic in Patre dicuntur in abſtracto eſſe duę relationes reales, paternitas & ſpiratio: nec tamen eſt compoſitus, ſed una ſimplex res D. Th. 1. p. q. 32. 3. ad 3. [r] Symb. Athan. & tamen non tres domini, ſed unus eſt Dominus; vt unus eſt Deus, ſic Pater & fil. ſunt unus ſpirator, ſubſtantiuẽ D. Tho. 1. p. q. 36. 4. Vnus creator, quia opera Trinit. ad extra ſunt indiuiſa. Dam. li. 3. c. 14. 15. quia procedunt à Deo ut eſt unus in natura, uoluntate & operatione, uid. Suar. 3. p. q. 2. art. 12. dub. 10 §. 1. [ſ] Hac ratione D. Tho. 1. p. q. 34 3. ad 4. uerit. q. 3. ar. 2. ad 1. q. 4. 4. ad 4. & 5. diſtinguit Verbum ab Ideis, & inf. §. 3. A. [t] Sed metaphoricè 1. Reg. c. 2. dicitur, Deus ſcientiarum dominus eſt, & dicuntur multæ miſericordiæ, aut potentiæ in

Deinde actus intelligẽdi & uerbũ productum non eſt Idea: quia homo non intuetur uerbum ſuum. Artiſex uero inſpicit Ideã domus faciendę: nec oportet eã Ideam eſſe ab artifice factã (cum ſatis ſit ſibi eſſe infuſam) vt diuina Idea nullo modo dicitur producta.[y] Item Pater non habet Ideã Verbi à ſe geniti:[z] quia non eſt cauſa Verbi per Ideam practice determinatam à voluntate: & uerbũ non diſtinguitur ab eſſentia & Idea, tum tamẽ ſemper Idea diſtinguatur re ab ipſo exẽplato producto. Eſſentia diuina licèt ſit obiectũ quod terminat uiſionẽ Dei & beatorum (& in Deo tanquã in cauſa exemplari uidẽtur creaturæ) non dicitur Idea: quia eſſentia Diuina aut Verbum reſpicit uniuerſaliter omne obiectum cognitũ à Deo:[a] (etiã ſi Deus practice nõ eſſet facturus creaturas) Idea uerò hominis reſpicit pręciſe obiectum particulare limitatũ: & dum beatus in Deo uidet hominem, nõ eſt ſibi Idea, quia non reſpicit id obiectum modo operabili. Sciẽtia uero aut ars dicitur in me Practica quia eſt de obiecto operabili à me, & procedit modo operabili: cõpleturque ex fine practico, ſi artifex habeat intentionẽ operandi per eã ſcientiam.[b] Ita Idea non dicitur complete in Deo, niſi earum rerũ quas de facto intendit facere in aliqua temporis differentia.[c] Et ſupponit liberam determinationem uoluntatis diuinæ.

4 Quidam Theol. ſecuti Philoſophos (iuxta id quod Ariſt. interdum, & quidam Platonici tribuũt Platoni[d]) aiunt Ideam hominis eſſe ipſam creaturæ eſſentiam finitam, ut ab ęterno eſt obiectum diuinæ intellectionis.[e] Adduntque hanc eſſentiam (puta hominem eſſe animal rationale) habere ab ęterno quoddã eſſe diminutum & intelligibile:[f] quod eſſe non differt ab ipſa creatura, quæ in tempore

Deo ſecundum effectum. At ut metaphyſica in meo intellectu eſt una numero ſcientia, & ſimplex qualitas quia reſpicit uaria obiecta ſub una ratione formali, & in me eſt unus numero intellectus: ita ſcientia in Deo eſt unica D. Thom. 1. p. q. 15. a. ad 2. ueſrit. q. 3. a. c. ad 9. [u] inf. §. 5. [x] De his Heru. quodl. 2. q. 3. ar. 2. ubi refert. 5. opiniones. Vdalr. lib. 2. Solus Greg. 1. d. 36. dicit ſpeciem impreſſam eſſe ſimilem formaliter, & idem cum verbo noſtro, & eſſe Ideam artificis. [y] Idea diuina diſtinguitur à verbo producto ſup. capitu. 3. §. 9. [z] D. Tho. 1. p. q. 15. 1. ad 2. Zum. ar. 3. & commu. contr. Gabr. 1. d. 35. q. 5. articu. 2. [a] Supra & licet uerbum diceret immediate reſpectus ad creaturas, non eſt Idea: quia Idea eſt pręciſe circa unam ſpeciem finitam. At Vdalric. lib. 2. ſum. Ideam ait eſſe in verbo producto. fauet Aug. 7. ciuit. ca. 28. dicit, qui negat Ideas eſſe, negat filium Dei eſſe, per quem omnia facta ſunt. Auicembron libro fontis uitę, Pater vniuerſorum Deus omnia iuxta uerbũ intus conceptum egit. Dionyſ. cap. 5. diu. nom. Anſelm. monol. à cap. 9. 58. quia putat Verbum dici eſſentialiter, ſed appropriari Filio, ut ſapientiam. Idem Dur. 1. d. 27. q. 3. d. 32. q. 1. olim uidetur D. Thom. verit. Sed retractaſſe D. Thom. 1. p. q. 34. 1. ad tertium, ait Caie. Torres. q. 27. 1. diſput. 2. At ſane nuſquam D. Thom. dicit ex re ſignificata ſumi eſſentialiter, Sylu. c6 ſtat. 1 par. q. 34. 5. Berg. §. 1160. Heru. Egid. Capr. Hiſpalen. diſt. 27. Ferrar. 4. contra gen. ca. 13. & Verbum in ſcript. & Patribus ſemper ſumitur perſonaliter. Ioan. 1. & 1. Ioan. 5. Hilar. Augu. Gregor, Richar Victoriu. concil. Tolet. 15. cap. 1. & omnes Theol. Bell. lib. 1. de Chriſto. ca. 6. verſ. 13. contra. Durand. [b] Recent. cum D. Thomas. 1. par. quæſtio. 1. art. 4. Soto in proœm. Logic. quæſtio. 4. [c] Diuus Thom. verit. quæſtio. 3. ar. 4. & art. 3. c. ad 6. & 1. p. q. 15. 3. c. ad 2. ubi Zumel & recent. (Aug. Plat. & communis) & quæſt. 18. 4 ad 4. in 1. d. 36. q. 2. 2. At ſpeculatiua cognitio creaturarum poſſibilium, de qua 1. p. q. 14. ar. vlt. non eſt Idea. [d] Cit. ſup. §. 1. B. Ideam eſſe extrinſecum exemplar, quod non eſt in mente Dei, niſi obiectiue: ut ens rationis eſt in noſtro intellectu obiectiue. [e] Scot. 1. diſt. 36. (quem Caie. quæſt. 15. ar. 1. ait loqui in aere vid Caie. quæſt. 34. 3.) Duran. quæſtio. 3. Gabr. diſtin. 35. quæſt. 5. Bach. d. 39. quæſt. 1. ar. 2. Nominal. cum Okam. 1. d. 3. quæſt. 5. quem commendat & ſequitur Aliaco. q. 6. Gerſ. de vita ſpirtual. lec. 1. corol. 12. uidetur Plat. ſecundum Chaldęos, vt refert Proclus. & fauet D. Thom. q. 15. 2. & inf. [f] Scot. 1. diſtinc. 36. Henric. quodl. & quidam Scotiſt. quia ueritates neceſſa-

riæ

producitur & exiſtit. Et admittunt Ideas (id eſt, eſſentias creaturarum à Deo conceptas) diſtingui ex natura rei. Sic in artifice creato Idea domus, id eſt uerbum ſeu res concepta, eſt idem cum domo producta.[g]

5 Vera & communis ſententia eſt, Ideas in Deo eſſe ipſam creatricem eſſentiam,[h] & ſunt idem formaliter cum eſſentia Dei,[i] & ab æterno ſunt in Deo, ſeu in mente Dei. Quidam ex Thomiſtis,[k] putant Ideam eſſe quid abſolutum, ſeu relatiuum ſecundum dici, vt ſcientia quæ explicatur per reſpectum tranſcendentalem ad obiectum. Et ut cauſa efficiens in actu, dicit relationem actualem ad effectum, ita exemplarem cauſam ſeu Ideam quæ eſt ante effectum, dicere reſpectum rationis in potentia ad exemplatum. Dum vero B. Tho. ait Ideas includere reſpectus rationis: explicant fundamentaliter,[l] ſatiſque eſſe diſtinctionem fundamentalem ſeu uirtualem, ut in Deo dicantur plures Ideæ.[m] Hæc Idea eſt res infinita, ſed concipitur quaſi intra certam ſpeciem,[n] vt Paternitas aut ſpiratio eſt infinita, ſed non eſt perfectio ſimpliciter. At probabilius eſt (id quod B. Thom. plane aſſerit) Ideas quæ actu diſtinguuntur ratione, includere intrinſece & eſſentialiter reſpectum rationis, tanquam cõplementum:[o] Idea enim eſt nomen connotatiuum, nec tamen eſt unũ per accidens, quia illum reſpectum includit in obliquo:[p] & quod in genere entis non conſtituit unum per ſe, dicitur unum in genere rei moralis.[q] Hæc relatio rationis proprie non eſt res creata aut increata, cum non ſit ens reale: ſed reſultat ex actu intellectus Diuini.

6 Ideæ ſic multiplicãtur in Deo primũ, accidentium ſeparabilium, quę producuntur propria actione, dantur propriæ Ideę.[r] At non dantur accidentium, quæ naturaliter conſequuntur ſubſtantiam,[ſ] Nec datur entium rationis,[t] quæ non fiunt per ſe, ſed reſultant ſine proprio eſſe. Plato non poſuit Ideam generis aut differentiæ (quę ſunt partes, nec intenduntur per ſe) ſed ſpeciei atomæ.[u] (Sicut partes domus fiunt eadem Idea qua tota domus) ſatiſque eſt una Idea pro tota ſpecie humana: & hęc extenditur ad ſingula indiuidua,[x] contra quoſdam,[y] & ad ſingulas animas rationales: licet anima creetur à ſolo Deo.[z] At materiarum omnium quę habent propriam ſpeciem potentiæ, eſt propria Idea,[a] licet materia ſit pars, quæ nunquam ſola producitur.[b]

riæ dicuntur eſſe ab æterno. At Scot. nil aliud intendit quã ueras eſſentias creaturarum eſſe poſſibiles in potentia obiectiua entis, id eſt, in potentia actiua Dei, quod fatetur D. Tho. quomodo Chimera non habet eſſentiam poſſibilem, aut ueritatem ab ęterno, vide Heruæ. quodl. 7. q. 25. quodl. 11. q. 1. [g] Artifex & D. Thom. 1. par. quæſt. 4. ar. 4. & fatetur 1. par. q. 44. 3. c. ad 1. ut eadem ſanitas eſt finis conceptus prior in intentione: & eſt effectus poſterior in executione. [h] Anſel. monol. c. 5. Aug. 5. gẽ. ad lit. c. 16. imo ex Io. 1. quod factum eſt, in ipſo vita erat. colligit Aug. 6. trini. c. 10. & ad Oroſ. q. 26. omnes creaturas habere in Deo vitam D. Thom. veris. q. 4. art. 6. Egid. 1. d. 36. art. 1. quæſtio. 3. ar. 2 q. 2. Rich. 2. a q. 2. Zumel. q. 15. art. 3. dubit. 3. vbi Molina diſp. 2. Capr. q. 1. Caie. ar. 1. Ferrar. 1. con. gẽt. cap. 54. & uidetur Marſ. 1. q. 1. ar. 1. & 3. ſic domus in Idea artificis & verbo, alio modo habet eſſe, nempe intelligibiliter: ſed in re habet eſſe materiale, & uerbum ſeu Idea dicitur eſſe idem cũ re cognita, nẽpe ut pręſcientiatiue quod tantum vult Ariſt. & D. Thom. ſup. G. in quo deficit Sco. [i] Citati ſup. §. 1. X. [k] Heruæ. quodl. 2. q. 3. & in 1. d. 36. q. 1. uidetur Rub. a. c. Palac. q. 1. Zumel. q. 15. 2 dub. 3. quidã recent. & fauet Caie. q. 15. 2. ad 3. Idea ſignificat abſolutum relatiue. Scot. & citati E. ſic Platonici Ideas ponebant eſſe ſubſtantias abſolutas. [l] Quia Idea explicatur extrinſece per reſpectum ut ſcientia, vel intellectus, & relatiuum ſecundum dici. Sic eſſentia ut Patri coniuncta, dicitur potentia generatiua. [m] Eſſentia ut pręciſe concipitur imitabilis ab equo, dicitur Idea equi & non hominis: habet quoq; eſſe intreceptum & infinitos gradus indiuiduales intra hanc ſpeciem. Quare Idea repræſentat & cauſat rem finitam, non quia ſit finita, ſed per voluntatem Dei determinatur ut hęc Idea reprę ſentet & cauſet hanc ſpeciem. Henric. ſum. ar. 68. q. 5. lit. X. damnat erroris dicentes, Ideam in Deo ſumi ſecundum rationem limitationis, vid. D. Tho. 1. p. q. 44. a. 3. [n] Paternitas non dicitur perfectio entis: quia Filius ens eſt non eſt melius habere paternitatem ſibi oppoſitam relatiue: & paternitas non eſt omnis relatio diuina. At ſapientia eſt infinita in genere entis, & formaliter eſt omne ens diuinum. [o] Caiet. plane cum D. Tho. q. 14. 6 ad 3. q. 15. 2. ad 3: Caie ar. 1. col. 2. ad fin. Ferrar. 1. con. gent. c. 54. Sylu. conflat. q. 15. a. ad 1. cum D. Tho. verit. q. 3. ar 1. Capr. d. 36. uid. D. Tho. 1. p. q. 18. 4. ad 3. ar. 3. ad 4. in 1. d 36. q. 2. a. ad 2. & 3. & 1. cont. gen. ca. 54. & prob. quia in Deo diſtinctio actualis non ſit niſi per relationem realem aut rationis ſup. §. 2 ad ſi. Idea includit reſpectum imitabilitatis actu ad ideatum ſeu ad hanc determinatam creaturam: cuius ſubſtantiam & modum ſini ſuo aptum Deus ſtatuit & in lucem profert, cũ libera artificis ipſius applicatione. Et Dionyſ. c. 5. diui. nom. dicit in ſcript. uocari prędeſtinationes & diuinas ac bonas uoluntates. ſic Augu. 9. ciuit. c. 22. lib. 11. c. 22. lib. 18. c. 26. ait beatum conſpicere Ideas, & in eis cognoſcere creaturas plenius, quam in ipſiſmet creaturis. At ſine cauſa Molina. 1. p. q. 15. Ideam putat eſſe potius ipſam cognitionem, quę non eſt exemplar rei: nec requiri ad Ideam ut artifex libere agat: nec ut diſtinguatur realiter ab ipſa re Ideata, ut ſanitas concepta nõ differt a ſanitate quæ ſit in executione. Reſpon. ſemper diſtingui: quia Idea eſt cauſa non ut finis, ſed ut exemplar & efficiẽs. quę ſemper diſtinguitur re à ſuo effectu. [p] Sic ex re & ratione reſultat unum per ſe, quãdo ens rationis includitur in obliquo, ut modus rei: ut ly unum, verum, malum morale ſeu peccatum, & ęgritudo includit rẽ cum negatione ſeu priuatione quadam, ſacramentum includit relationem ſigni: ly creator, & in Chriſto ly perſona humana includit reſpectum rationis. [q] Sic domus dicitur vna in genere rei artificialis, & tamẽ cõſtat ex multis reb⁹, & indiuiduum ſubſtantiæ includit phyſice accidẽtia ĩ obliquo, & ſi Petrus eſt unũ per ſe. [r] D. Tho. 1. q. 15. 3. ad 4. vbi recen. con. Plat. relatum ab Ariſt. 1. meta text. 39. & à Diony. c. 5. di. nom. & à Cai. q. 14. a. 13. Ferr. 1. cont. gen. ca. 24. [ſ] Vt propria paſſio nõ requirit Ideã quia cõproducitur per generationem ſubſtantiæ. Item figura, quæ ſit per artem diſpoſitis partibus, & ſex ultima prædicamẽta, imo & relatio: qui reſpectus conſequuntur poſito aliquo, quod per ſe producitur per Ideam. D. Th. q. 15. ar. 3. ad 4. & Pla. nõ poſuit Ideas rerum artificialiũ quia nõ fiunt per naturã D. Th. in 8. meta. lect. 3. com. 3. ſi. quia uõ ſunt per ſe intenta à natura, nec per ſe producuntur. Itẽ Plat. non poſuit Ideam numerorum ſed unitatis: qualitas ſe habet ut materia. D. Th. verit. q. 3. a. 7. q. 21. ar. 4. & li 1. de anima. tex. 30. lect. 5. lib. 3. meta. lec. 3. Ferr. ſup. [t] Henr. quodl. 1. q. 1. & in ſumma. ar. 68. q. 5. lit. X. D. Th. ueri. q. 3. art. 4. quare malorum non eſt propria Idea, cũ ſat ſit Idea boni oppoſiti, ut cognoſcatur & permittatur malũ, D. Th. 1. p. q. 15. 3. ad 1. q. 14. ar ult. q. 18. 4. ad 4. [u] Vt artifex per unã Ideam facit multas domos. & Palud. d. 36. q. vn. D. Th. 1. q. 15. 3. ad 4. li. 1. cont. gen. c. 24. uerit. q. 3. ar. 7. & ſup. Aug. epi. 15. & Platonici cũ ſuo magiſtro Heruæ. 1. d. 36. q. 1. a. 4. & quodl. 11. q. 9. Henr. ſup. cont. Vdalric. li. 2. [x] Ita cõtr. Plat. intẽdit D. Th. d. ar. 3. ad 4. Ideam Dei extẽdi & ad productionẽ materiæ & ſingulariũ: quia producit omnẽ entitatem rei. quare D. Th. q. 15. 3. ait Idea primũ eſt ſpeciei, ſecundario indiuiduorum. & quodl. 8. art. 2. ait Idea diuina (ſicut & ſpecies impreſſæ angelis) primo reprę ſentans naturã ſpecificam, ſecundario indiuidua. [y] Marſ. 1. q. 1. ar. 1. pro numero indiuiduorũ ponit in Deo numerũ Idearum, & quidã recẽt. Bona. d. 36. probat ex Pſ. 146 ſapientiæ eius nõ eſt numerus, fauet D. Th. veri. q. 3. ar. 2. ad 1. Rich. Egid. & ibi fatetur quod aliqui Magni ponunt Ideas eſſe finitas nẽpe ſpecierum quas Deus de facto creauit. [z] Quia hæc indiuidua ẽt incorruptibilia, materiæ ęque intenduntur à Deo propter bonũ ſpeciei. [a] Cõis. 1. d. 36. ubi D. Th. q. 1. 3. ad 2. in 2. d. 3. q. 3. ad 3. & plane uerit. q. 5. ar. 3. Alb. di. 36. Egid. Richar. Vdalric. li. 2. ſum. quia materia nõ eſt principium rerum increatũ (ut poſuit Plat.) ſed creata eſt per Ideam ut ſit pars ſpeciei. 1. p. q. 44 2. corp. ad 3. q. 14. ar. 11. ad 3. de quo Syl. conflat. q. 15. 3. ad 3. carpit Caie. dicentem quod D. Th. q. 15. a. 3. ad 3. & 4. retractans negat eſſe propriam Ideam materiæ, quia Bergo. inter concordant. 1 a 22. non numerat hãc contradictionẽ ſeu retractationẽ. Et D. Th. q. 15. fatetur quod materia ſm propriam entitatẽ habet in Deo propriã rationem, ſed negat conuenire ei perfectè Ideam: ut explicat alibi, niſi quæ eſt Idea totius. [b] At ſi ſola materia crearetur, unita animæ ſeparatæ præexiſtenti, aut verbo, fieret per propriã Ideam, ſimulq; per Ideam totius cõpoſitũ: quia materia habet eſſe & complementum à toto.

C A P. IX.

Cognitio ſui & rerum naturalium quomodo conducat ad fœlicitatem.

§. 1. *De natura animæ: & propriet. iuxta philoſ.*

2 *A quo producatur? pingitur vt corporea. eſt immortalis, an ſeparata appetat reuniri corpori?*

3 *Homo ratione animæ dicitur ad imaginem Dei factus non ſic bruta, quia carent libertate.*

4 *An vir in parte etiam corporea dicatur imago Dei. & cur fœmina dicitur imago viri, 1. Cor. 11.*

5 *An angelus ſit perfectior imago? & de potentijs animæ.*

6 *Cur Plato poſuit vnionem quandā hominis cum Ideis? & qualis eſſet reſurrectio in ſtatu naturæ?*

7 *In genere de quatuor cauſis, & modus ſalutis humanæ.*

POſt Deum, homo ex ordine caritatis etiam naturalis tenetur ſeipſum & noſſe, & in ſpiritualibus bonis virtutis diligere præ cæteris.[a] Atque ita celebratur è cœlo cecidiſſe illud dictum, noſce te ipſum.[b] Anima quamuis dicatur homo interior,[c] non eſt totus homo:[d] nec eſt completa ſubſtantia, vt auriga corporis,[e] aut angelus: nā eſſentialiter eſt pars, & totius hominis forma:[f] & ſecundū gradū rationalē perficitur informando materiā. Vnica eſt in vnico homine,[g] & numero multiplicantur animæ iuxta numerum hominum,[h] nec tranſmigrant de corpore in aliud humanum, aut pecunium corpus, vt putarunt Pythagoras,[i] & Democritus: quorum ſententia Plato interdum vtitur, ſed non ſenſit eſſe veram:[k] & iuxta Ariſtot. qui libro tertio phyſic. tex. 39. impugnat dari infinitum numerum, non cogimur ponere hanc tranſmigrationem; vt vitetur inconueniens de infinitis animabus immortalibus, ſi mundus fuiſſet ab æterno.[l] Nec animæ ſunt creatæ ante corpus.[m]

C A P. IX.

a Diuini a Tho. 2. 2. q. 26. ar. 4. quare non licet pati detrimentū ſpirituale culpæ, pro bono etiam totius vniuerſi; vt tenet certa catholicorum ſententia. Rom. 3. non ſicut quidam aiunt nos dicere, faciamus mala, vt inde veniant bona. Matth. 16. q. prodeſt homini. b Eraſm. in chiliad. ex oraculo Apollinis. c Rom. 7. & 2. Corinth. 4. Nauar. prælud. 1. n. 7. & tamen per Synedoc. à principali homo dicitur anima D. Tho. 2. 2. q. 175. ar. 6. ad 1. d D. Tho. 1. p. q. 75. art. 4. Doct. cum Mag. 2. d. 17. vbi Richar. Carthu. q. 2. & 3. quare errat Hugo & Mag. dicēs in triduo mortis Chriſtum fuiſſe hominem, dum retinuit animam & corpus. vid. Caiet. cum D. Tho. 3. p. q. 50. art. 4. quia materia eſt eſſentialis pars hominis. Athan. in Symb. ſicut anima rationalis & caro vnum eſt homo. D. Thom. prima part. quæſt. 75. artic. quarto, Soncin. ſeptimo. Met. quæſt. 26. Caie. de ente & eſſen. capit. ſecundo, quæſtio quarta, Ferr. primo, cont. gent. cap. 27. cont. Pla. e Vt ponebat Plato in Alcib. quem refert Ariſtot. ſeptimo, Metaphyſic. tex. 39. & Plat. vocat Socratem iuniorem. Niph. primo, de anima, tex. 16. Naua. prælud. 1. nu. ſeptimo, per Clem. 1. de ſumm. Trinit. f D. Thom. 1. p. q. 76. ar. 1. & opuſ. 24. Ariſt. 2 anim. c. 1. & 12. meta. tex. 16. vbi Soncin. q. 25. Conc. Later. 3. ſeſſ 8. item D. Tho. q. 76. 4 ad 3. Caiet. ar. 1. col. 5. §. ad rationem. q. 118. 2. conc. Vienen dict. clem. 1. direct. inquiſ. 2 p. q. 7. hær. 3. Caſtro & Medices verb. anima hær. 3. Cano. 12. de loc. c. 7. poſt ſupr. 2. vid. c. 13. Nauar. ſup. nu. 4. aiūt eſſe formam etiam vt rationalis eſt: & ex hoc gradu manat potētia cogitatiua, qua homo ratiocinatur in ſingularibus, ex Ariſt. 6. eth. c. 19. lib. 3. de anima, tex. 20. vbi Philoſopo. Auer. tex. 6. Amon. proœm. periherm. Themiſt. paraphr. de anima c. 28. 35. Alber. de hom. q. 1. de æſtimatiua. D. Tho. q. 78. ar. vlt. ad 5. q. 79. 2. ad 2. q. 81. ar. 3. cur autem dicatur anima eſſe in corde, vel ſanguine, Nauar. nu. 8. g D. Tho. 1. p. q. 76. ar. 3. Nau. ſup. num. 3. Ariſt. 2. de anima. c. 1. Ferrar. cū D. Tho. 2. cont. gen. c. 58. Albert. ſumm. de hom. ar. 5. q. 1. Heruæ. quodlib. 1. q. 2. & 3. Scot. 4. d. 1. q. 5. Durand. 2. d. 16. Alex. 2. p. q. 32. Aug. de eccle. dogm. c. 15. & lib. de fid. & ſymb. libro 9. ſuper gen. ad lit. c. 12. & reijcit. Didymum ponētem duas animas in homine. Manich. ponit vnam animam ſenſitiuam à malo Deo, aliam rationalem à bono. & Philo. lib. de eo q deterius potiori inſidiatur, ſenſitiuam eſſe in ſanguine, intellectiuam vero eſſe ſpiraculum, quod Deus inſpirauit in Adam) videtur definiri in 8. Syn. act. 10. & can. 11. ob quod Sebaſt. epiſcopus in lib. 2. de anima. c. 1. q. 1. ait oppoſitum eſſe erroneum. Tolet. 2. de anim. q. 7. Heruæ quodlib. 2. q. 10. & Auerroiſtæ, Zimara, & Bocaferrea aiū, ſecūdum Auer. eandem eſſe animam veget. ſenſ. & cogit. hominis. Sixt. lib. 5. Bibl. c. 17. 95. vnde errat Plato (apud Ariſt. 1. animæ tex. 90. & Cicer. 1. Tuſcul.) qui poſuit tres animas ſitu ſeparatas, rationalem, concupiſcibilem & traſcibilem. Okam quodlib. 2. q. 3. Fernel. lib. 7. Phiſiolog. c. vlt. Ant. Bern. Mirandul. lib. de euerſione ſingul. certam. ponunt in homine plures animas. h D. Tho. 1. p. q. 76. ar. 2. & 2. cont. gent. c. 73. Concil. Lateran. ſub Leon. 10. ſeſſ. 8. Auguſt. de eccleſ. dogm. c. 14. Eſt de fide propter communem conſenſum eccleſiæ, contra Auer. & Pythag. idē admittunt Platonici cum Plat. in Philebo. Proclus in Timæum, vbi Marſil. Ficin. & toto lib. 15. de theol. Platon. Plotin. Enead. 4. lib. 3. in princ. Marcellus lib. 6. de anim. cap 20. i Pytha. poſuit animarum remeationem in alios homines & pecudes; atque ita noſtrum ſcire eſſe reminiſci, quem interdum ſequitur Plato in re naturali vtens aliena ſententia, puta quæ à Zoroaſte, aut Mercurio Triſmegiſto & Aegyptijs per Pytha. deriuata eſt ad Platonem: Plutarch. libro quarto, de placit. capitulo ſeptimo, libro de ſera Numinis vindicta ad fin. Ioci. Enead. tertio, libro quarto, capitulo ſecundo, & 15. refert Viues. 10. ciuit. capitulo 30. ex Plat. in Timæo, Phedon. & Phedron. & libro vltim. de Rep. idem tenuiſſe Phariſæos in Talmud. fin. refert Sixt. lib. 2. Bibliothe. verb. traditiones. ex Seratonico in collectan. Triſmegiſt. in Pimandro. Architas, Porphyr. Iamblic. Hærmias, Numenius (de quib. Marſil. Ficin. lib. 17. de Theolog. Plat. cap. 17.) Crinit. lib. 11. de honeſt diſcipl. c. 3. Marcell. lib. 6. de anima. c. 41. Caſtro & Medic. verb. anima hæc. 6. & 8. D. Thom. de potent. quæſt. tertia, artic. tertio. lib. 2. contr. gent. c. 43. ad 6. cap. 71. ad 3. & 4. & citatu inf. §. 7. fi. D. eundem erroré tenuit Philo. lib. de ſomnijs. lib. 2. de plantatione Noe. ſentit Ioſeph. lib. 3. bell. ca. 14. & referunt Patres in Matth. 14. & 16. quod Herodes & alij de Chriſto putabant eſſe Ioannem, aut Heliam. ſentit Orig. in Epheſ. 2. det vobis ſpiritum. At contra iſtos Hierony. in Epheſ. 1. lib. 2. cont. Iouin. apol. 1. contra Rufin. Aug. de hæreſ. c. 46. ſerm. 143. de temp. & 12. ciuit. c. 20. vt Viues. cui errori Athanaſ. lib. 6. de beatitud. filij, dicit anathema. k Plato in Carneade, Marſil ſup. Eugub. 9. perenn. phyſicæ. c. 29 30. dum vero de hoc diſputat introducit aliquem Phythagoricum, vt Timæum. & lib. de legib. non meminit huius. At interdum Plato, vt lib 10. de Repub. vtitur ea ſentent. Pythagoræ, finito motu primi mobilis, & ſtellæ Heliaoorū, poſt ſexcenta millia annorū, redituras animas vi naturæ ad corpus proprium mortale. Idem Democr. Empedocl. Chryſip. & genethliaci, vt ex Varron. refert Aug. 22. ciuit. c. 27. 28. lib. 10. c. 30. lib. 21. c. 27. Viues lib. 13. ciuit. c. 13. inducit multa ex Plat. putante multos de facto reuixiſſe. Cicer. apud Macrob. in ſomnio Scip. Plut. lib. 1. de anima. Idem Ariſtot. tribuunt. lib. 2. de generat. Alex. Aphr. Philop. Niph. & Marſil. q. vl. Auic. lib. 6. natur. cum Laboo. Plin. 7. hiſt. Syneſius Platonic. apud Niceph. 14. hiſto. c. 52. Et ex Virgil. probat Aug. ſerm. 143. de temp. inf. §. 6. A. l Ariſtot. non credidit certò mundū eſſe ab æterno, ſaltem de ſpecie humana; & nunquam incidit in hoc arg. de infinitis animabus (& Græci, vt Simplici. lib. 3. de anima, non meminit tranſmigrationis, cum admittat animas eſſe immortales, contra Themiſt.) vid. D. Thom. 1. p. q. 46. 2. ad 8. Heruæ. tract. de æternit. q. 5. ad 8. Petr. Martin. li. 3. de anima ad fi. p. 55. 5. Alber. Caſtro ſup. Auic. 5. p. de anima c. 4. Eugub. lib. 9. c. 28. 30. 31. Item Ariſt. tacite impugnat remeationem, dum contra Platon. in Menone, negat noſtrum ſcire, eſſe reminiſci. Quidam aiūt Ariſt. ſolum negaſſe 3. phy. dari in infinitum numerum in rebus ſenſibilibus completis: ſecus in animabus quæ ſunt res ſpirituales & incompletæ. Græci in tex. 35. Simplic. Themiſt. Philop. Algazel. Auicen. D. Thom. 2. cont. gent. c. 81. & probabile dicit Capr. Baſſol. Greg. 1. d. 44. q. vlt. m Leo epiſt. 71. ad Turib. ait oppoſitum eſſe contra fidem. Albert. de homin. p. 2. q. 16. D. Tho. 1. p. q. 90. ar. 4. q. 118. ar. 3. Alex. 2. p. q. 61. Bon. Rich. & alij. 2. d. 17. Caſtro, & Medices, anima. hær. 3. Hieron. epiſt. ad Pammach. & in Ierem. 24. & 28. & in Pſal. 98. Cyril. lib. 1. in Ioan. Methodius in Pſal. 65. Epiph. lib. 2. Panarij, Theophilus lib. 1. Paſchal. quos affert Sixt. lib quinto, Biblioth. c. 185. lib. 6. c. 156. in quo errant Orig. Hilar. Franc. Georg. Interdum vero Hieronym. cum aliena ſententia ita pertranſit. Bona. dicit probabile cum Mag. 2. d. 17. quod anima Adæ creata eſt ſimul cum Angelis, & Aug. 6. gen. ad lit. capit. 24. quod tamen pie excuſat D. Thom. prima par. quæſtio. 90. artic. 4. & reuocat Auguſt. primo, retract. capit. 10. & D. Tho. 1. par. quæſt. 91. artic. 4. ad tertium excuſat. Gregor. Nyſſen.

2 Anima non congeneratur ex traducere:[n] non fit ab angelis:[o] Qui nihil creare poſſunt: ſed naturali ordine & pacto creatur à ſolo Deo, & creando infunditur in corpus diſpoſitum.[p] Anima eſt incorporeus ſpiritus:[q] & tamen pingi ſolet quaſi infantulus, vt & B. Trinitas corporali figura depingitur.[r] Immortalitas animę cum communi tantum Dei concurſu, demõſtratur ratione naturali:[ſ] ſeparata enim non eſt ocioſa, cum retineat operationes intellectus & uoluntatis, pro quibus non indiget corpore tanquam inſtrumento.[t] In anima ſeparata appetitus quidã naturalis vt corpori reuniatur à ſolo Deo expletur:[u] vt ſolus Deus illã creat: & quidã Patres bonis coniecturis naturalibus oſtendunt reſurrectionem eſſe poſſibilem.[x]

3 Homo ratione animæ dicitur Gen. 2. factus ad imaginem Dei cuius falſam rationem quidam hęretici aſſignant, eo q anima ſit particula quædam diuinæ ſubſtantiæ deciſa.[y] Alij rationem imaginis cõſtituunt in parte etiam ſenſitiua,[z] hominis liberi, quem leges vetãt puniri nota faciei, eo quod vultum habeat ad imaginem Dei:[a] nam cogitatiua reſidens in capite gubernat appetitum ſenſitiuum libertatis, & uirtutem participem,[b] & membra totius corporis:[c] & anima adeſt tota in ſingulis partibus hominis.[d] Quidam tribuunt bru-

ſen. & ſane Ariſto. aſtute occultauit propriam ſententiam (vt ait Lucian. dial. demortuis) quia lib. 2. de gener. animal. capi. 3. quærit num omnes partes animę fuerint ante corpus? nec reſpondit ſed ait, reſtat, ut ſola mẽs de foris adueniat. & ita ſecundum Ariſt. non produci animam ante totum hominem fatentur Philopo. Alexand. aphrod. Theophra. Auerr. Auicen. de quibus Eugub. li. 9. ca. 7. & 25. Marcell. lib. 6. de anima. capi. vigeſimoquinto, Albert. de orig. animæ, capitu. 6. Iandun. Niphus. & alij in procem. de anima, contra Beſſarion. lib. 2. contra calumniat. Plat. c. 7. dicentem quod Ariſto. ſentit cum Plat. animas productas ante corpus. Item Auic. & multi putant ſecundum Ariſto. animas perfectorum, quæ ſunt indiuiſibiles, fieri immediate à Deo, ſeu ab intelligentia datrice formarum, ut refert Fernel lib. primo, de abditis rerum cauſis, quod etiam tenet Scot. At Auerro. arguit mutari Deum noua uolitione, ſi nũc creat animam. Reſpon. vt Ariſto. 8. Phyſic. fatetur primum motorem hodie producere circulationem cœli, abſque mutatione ſui, quia ab ęterno ita ſtatuit: ſic poſita diſpoſitione embryonis diſpoſuit Deus ab æterno creare animam in tempore. Egid. tractat. de eſſe & eſſent. quęſtio. 2. Sõci. 12. meta. quęſtio. 15. Ferrar. 2. cont. gen. cap. 81. col. 10. Caie. cum Diuus Thom. prima parte, quęſtio. 46. 1. ad 10. [n] Diuus Thom. 1. p. quæſtio. 118. articu. ſecundo damnat hæreſeos quod anima fiat extra duce, & ſecundo contr. gent. cap. 86. uocat errorem, Auguſt. de hæreſ. cap. 86. de eccleſ. dogmat. capitu. 14. 18. Mag. 2. diſtinct. 18. ubi commun. Duran. quæſt. 3. Caſtr. & Medices ver. anima hær. 4. Torrenſ. 2. conſ. cap. 1. §. 9. Tolet. lib. 3. de anima. quæſtio. 17. & in procem. quęſtio. 5. concl. 4. & alij recentiores (At Cord. lib. 1. quæſt. 17. quæſtio 45. ad ſecundum, negat eſſe hæreticum ſed erroneum) Hieronym. epiſto. ad Auguſt. ait eſſe communem & catholicum ſenſum, animas creari à Deo? & tamen ibi & tom. 4. dial. de orig. animę refert quod graues uiri dicant eſſe extra duce (vt Apollonius, Pompeius, Arnob. Apolinari Gãdioſ.) & lib. 2. apol. contra Rufin. citat Tertullian. & Lactan. Idem Cyril. & Apollinar. apud Tripart. lib. 5. cap. 44. & Luciferiani apud D. Thomam de potẽn. quæſtio. 3. ar. 9. propendet Aug. epiſto. ad Hieron. ut ita clarius conſtet traduci peccatum in prolem, & rogat ut ipſum doceat. Alij Patres dubitarunt de hac re, vt idem Auguſt. 1. retract. ca. 1. Pamphil. apol. pro Orig. Rufin. in addit. illius, Eucher. lib. 1. in id gen. 2. ædificauit coſtam. & capitu. 46. iſtæ ſunt animæ, quę egreſſæ ſunt de fœmore Iacob. Greg. lib. Regeſl. Iam uero omnino certum eſt animas creari, & non traduci. [o] Chryſoſt. in gen. 2. hom. 8. Baſil. examer. Theodor. quæſt. 19. Acacius in gen. 1. Dam. lib. 2. cap. 3. Aug. 16. ciuit. cap. 6. D. Thom. 1. par. quæſt. 65. ar. 3. quæſt. 90. ar. 3. Albert. de hom. p. 2. quæſtio. 17. Alexan. 2. par. quæſtio. 55. m. 2. Sixt. li. 5. Bibl. cap. 17. 95. Carthuſ. 2. d. 1. quæſt. 3. Caſtro verb. mundus. hær. 3. director. 2. p. quęſt. 6. nu. 3. cap. Menandriani 24. q. 3. ſed Plato de opificio mundi (quem ſequitur Philo ſimili lib. & Cicer. de uniuerſita.) ait Angelos feciſſe animam ſenſitiuam hominis, Deum uero animam rationalẽ, & ita exponunt Hebræi gen. 2. dici ad Angelos, faciamus hominem, & Diodor. in princ. gen. At re vera intelligitur de myſterio & conſilio Trinitatis, ubi Chryſoſt. Baſil. Rupert. Seuerian. Hilar. 4. Trin. Ambr. lib. de dignit. condit. human. Zeno epiſcopus libro 2. ſermo. 4. [p] Embryoni diſpoſito non eſt gratia ut infundatur anima, quia debetur omnibus ex lege & pacto infallibili Dei eſt natura, vt homini debetur riſibilitas, intellectus, & generalis cõcurſus Dei. At quod huic naturæ Deus dederit exiſtentiam vel huic homini bonum ingenium, integritatem membrorum & ſenſuum, dicitur late gratia Diuus Thom. 1. 2. quæſtio. 111. 2. ad 2. Soto. 1. de nat. & grat. cap. 2. Auguſt. de natu & grat. cap. 44. & ſequen. & epiſt. 95. 105. in Pſal. 144. & Sext. Syn. dicit act. 11. angelos eſſe immortales per gratiam. [q] Cap. firmiter Diuus Thom. 1. par. quæſt. 75. artic. 1. Iſidor. 1. etymol. Auguſt. de hęreſ. c. 86. lib. 6. Trin. c. 6. D. Thom. 2. d. 30. q. 2. 1. Nau. prælud. 1. nu. 1. & 7. Syn. 6. act. 11. Caſtro anima hær. 5. ad fi. uer. Deus hær. 2. contra Tertul. lib. de carne Chriſti dicentem omnia præter Deum eſſe corporea, vt angelos & animas. Item D. Thom. 1. p. quæſt. 50. art. 1. quod angeli ſint incorporei, ex capit. firmiter. de ſum. Trinit. [r] Nauar. prælud. 1. num. 10. & qui agunt de veneratione imaginum. Bellar. lib. de Imag. capit. 5. & 8. [ſ] D. Clem. 2. de ſumm. Trinit. & concil. Lateran. ſub Leon. 10. ſeſ. 8. probari ratione naturali, vt probant D. Thom. prima par. quæſt. 75. ar. 6. & quæſt. 61. artic. ſecundo, ad 3. Caiet. tom. 4. de immort. animæ orat. 4. Caſtro anima hær. 7. Can. lib. 12. de loc. cap. 15. Sot. d. 43. q. 1. ar. 1. Palac. in 3. de anim. vbi Tol. late Bell. 1. de purg. ca. 3. Zum. 1. p. q. 9. ar. 2. cont. Arab. dicentes animam cũ corpore mori. Direct. Inquiſ. ſecunda par. quæſt. ſexta, num. 59. Ant. quarta par. tit. 11. cap. 7. Turrecrem. lib. 4. ſum. eccl. cap. 34. & in cap. fin. 24. quæſt. 3. ver. Arabici. Nauar. prælud. 1. num. 2. At Caiet. in lib. 3. de anima cum Alex. Aphrod. & Auic. falſo dicens, ſecundum Ariſtot. animam eſſe mort. multum nocuit in Italia. [t] Hæc ratio apud Ariſt. lib. 3. de anima, demonſtrat. vbi Tolet. Palac. Sebaſt. Martinez & alij D. Tho. 1. p. q. 75. 6. Caſtr. verb. anima hær. 7. Clem. lib. 6. conſt. apoſt. c. 11. [u] D. Tho. 1. p. q. 76. 1. ad 6. cum Aug. 12. gen. ad lit. c. 35. lib. 6. c. 12. 15. & hunc naturalem appetitũ explicat Apoſt. 2. Cor. 5. nolumus ſpoliari. [x] Quidam aiũt q cũ terminus reſurrectionis, nempe homo ſit res naturalis, cognoſci naturali lumine animam poſſe reuniri corpori (manent enim hæ partes: ignotius autẽ eſt quod brutũ ſuſcitari poſſit poſt corruptam illius animam, aut quod cæcus lumẽ recipiat) de quo inf. §. 6. & c. 21. §. 1. H. & ſeq. Henric. quodlib. 15. q. 14. Doct. 4. d. 43. vbi Dur. q. 1. At reſurrectio ſicut de facto erit in beatis, eſt ſupernaturalis. Sed illam probãt rationibus. Paul. 1. Corinth. 15. Amb. lib. de fide reſurr. Tertul. de reſurr. carn. (quamuis lib. de præſcr. c. 7. dicat Philoſ. putaſſe impoſſibilem) Aug. de temp. ſer. 143. probat ex Virgil. & lib. 22. ciuit. c. 13. Baſil. hom. 8. examer. D. Thom. 4. contra gent. c. 79. Greg. 24. mor. c. 30. Lactant. lib. 7. diui. inſtit. & naturalem ratione termini ſignificat D. Thom. add. q. 75. ar. 3. [y] Concil. Brachar. 1. c. 5. Iren. lib. 2. c. 31. vbi comment. Iuſtin. paræneſi ad gentes Leo epiſt. 71. c. 5. & in id gen. 2. inſpirauit ſpiraculum Chryſoſt. hom. 13. Theodor. Eucher. Auguſt. 7. gen. ad lit. c. 2. & 6. Iſidor. lib. 8. etym. c. 5. D. Thom. 1. par. quæſt. 90. art. 1. Ambroſ. 1. Theoſ. c. 8. Caſtro & Medic. ver. anima hær. 4. Vincẽ. 13. ciuit. c. vlt. Nauar. prælud. 1. num. 3. cont. hæret. Manich & alios, & eam rem ſub dubio reliquit Tertul. 2. cõtra Marcion. & citat Lact. 2. diui. inſti. [z] Sup. Q. Tertul. lib. 2. cont. Marcion. qui etiam ipſum Deus vocat corpus. Melito apud Theodoret. in gen. 1. Abulen. Matth. 17. quæſt. 109. [a] L. ſi quis in metallum C. de pœnis. vbi Bald. l. 7. tit. 31. P. 7. Cuiat. lib. 7. obſeruat. cap. 13. Caſſanæ. catal. p. 12. conſid. 46. col. 2. Nauar. prælud. 3. nu. 16. Couar. 2. Variar. c. 9. nu. 7. fin. Duen. reg. 290. [b] Ita cogitatiua hominis formatur quoddam verbum D. Thom. prima part. quæſt. 85. 2. ad 3. vid. quæſt. 82. 2. ad 3. & in appetitu ſenſitiuo eſt quædam libertas, cum ſit capax virtutum Frat. Medin. Cano & recent. cum Caiet. 1. 2. quæſt. 74. 4. mouetur enim ciuiliter à ratione, Doct. 3. d. 33. Almain. in tract. 1. moral. cap. tertio, & propendet Burid. 1. ethic. quæſt. vltim. Capr. 2. d. 24 quæſt. 1. ad arg. cont. quarta, conc. vbi Palac. quæſt. 2. cont. Scot. & Nominal. 3. d. 33. [c] Vt Deus eſt primus motor microcoſmi, & confert ei omnẽ gradum entis: ſic homo per appetitum mouet omnia membra microcoſmi, & communicat corpori 4. gradus rerum, eſſe, viuere, ſentire & intelligere cum diſcurſu, quod habet cogitatiua. Greg. hom. 29. in Euang. circa id Marc vltim. prædicate euang. omni creaturæ. Nazian. & Damaſc. libro ſecundo, cap. 12. Picus in heptaplo. imo Ariſtot. 2. phyſic. ait nos eſſe finem quodammodo omnium, ſcilicet, corporalium. Cicer. ſecundo, de natura Deorum Cælius libro ſecundo, antiq. cap. 20. lib. 24. cap. 30. [d] Vt Deus adeſt totus in omnibus D. Thom. 1. p. q. 8. ar. 2. ad 3. & 3. p. q. 46. 7. ita anima quia eſt indiuiſibilis adeſt per eſſentiam, præſentiam & po-

tis animabus quandam cum prudentia libertatem,[e] & referre Dei non ſolum veſtigium, ſed imaginẽ quandam. Nam Gen. 3. ſerpens callidior cunctis animantibus, deſcribitur ſecundũ hiſtoriæ veritatem, [f] protuliſſe non ſibilum & ſonitũ, [g] (qualem quidam homines intelligere ſolent, quid bruta illo ſignificent? [h]) Sed humanam vocem, [i] (vt Num. 22. locuta eſt aſina Balaã) cuius rei nouitatem fœmina ſermoni intenta non aduertit, cum non eſſet tanta ſcientia prædita. [k] At reuera per ſerpentem angelus malus locutus eſt,[l] & contra Dæmonem dirigitur Dei maledictio. deinde ſerpenti, vt inſtrumẽtum diaboli ad ſeductionem, indicitur pœna vt ſuper pectus ſuum gradiatur: [m] ſicut fœmina punita eſt vt in dolore pariat, & quæ viro naturaliter ſubiecta eſt, vt habeat deinceps duriorem inuoluntariamque ſubiectionem. [n] Philoſophi non putarunt bruta ratione uti, licet multa diſſerant de quorundam prudentia & libertate; [o] vt quod experimur multam ſagacitatem in cane, equo, ſimia, & vulpe, [p] & maiorem in elephante. [q] Amonius præceptor Origenis fertur habuiſſe aſinum ſuæ doctrinæ auditorem. [r] Pygmæi in puſillo corpore habent vultum & membra homini ſimilia, ſed non ſunt homines: ſi enim haberent vſum rationis, certe haberent imaginem Dei impreſſam. At gigantes licet miniſterio dæmonis [ſ] incubi eſſent alicubi procreati, ſunt homines.[t]

4 Nulla res corporea præter hominem, condita eſt ad imaginem Dei:[a] nec enim habet liberi arbitrij vſum, nec eſt capax meriti, gratiæ & viſionis beatæ. Dum autem à quibuſdam in portione inferiori hominis admittitur quædam diminuta imago Dei:[b] aiunt prouenire ex eo, quod appetitus ſenſitiuus vt coniunctus voluntati, eſt capax virtutis & libertatis cuiuſdam.[c] Ab alijs vero totus homo corporeus dicitur factus ad imaginem Filij Dei incarnati.[d] At ſimpliciter imago Dei non eſt in homine, niſi ſecundum animam, & res illius ſpirituales, potentias, quæ dicũtur vna anima:[e] & quia ſecundũ illas habet ſpiritualem quandam proceſſionẽ verbi & amoris. Exẽplatur enim ut repræſentet[f] aliquo modo myſterium Trinitatis, cum proceſſione Diuina Verbi & amoris. Ex hac rationis & iudicij plena cognitione & indifferentia prouenit, vt homo ſit libero arbitrio præditus, ac ſubinde ſit dominus ſuarum operationum, & rerum corporalium. In quo tanquam imago refert Dei unius vultum,[g] quatenus eſt libera rerum cauſa, primus in Vniuerſo motor, & rerum omnium Dominus. Hinc vir dicitur 1. Cor. 11. imago Dei, expreſſusq; immediate à Deo libere gubernante: quia uir eſt caput, & libero imperio eſt dominus etiam uxoris, [h] & totius familiæ. fœmina uero ab Apoſtolo dicitur imago & gloria uiri: quia proxime in adiutoriũ uiri de illius coſta formata eſt: nec eſt domina ſed ſubdita uiro. Et tamen dicitur imago Dei,[i] quia libera eſt, & capax gratiæ & meriti. Imago fit perfecta per gratiam,[k]

& potentiam, tota in ſingulis partibus D.Tho. 1.p.q.76.art.8.& in 1.d.8.q.5.vbi Dur.q.3. Aug.6.Tri.c.6. Nauar.prælud.1.nu.6. [e] Plutar.in li.cui titul. Vtra animalia plus rationis habeant, terreſtria an aquatica? Molina in concord. 1.p.q.14.diſput.45.ait habere libertatem quandam, vt habent pueri ante plenum rationis vſum. At puer eſt capax peccati & gratiæ etiam ante rationis vſum: & per accidens ratione organi non ſatis diſpoſiti impeditur ab vſu arbitrij, ſup.ca.6. §.1.K. cum Aug. 1.retract.c.9.& 15. & alijs. Et in brutis ac alijs creaturis pꝛter hominem inest ſolum Dei veſtigiũ D.Tho. 1.p.q.45. ar.7.& q.93. Soto lib. 1. de natur. & grat.c.3. [f] In quo errat Caiet. gen.3. cont. commu.conſenſum Patrum, dicens non contigiſſe in hiſtoria ſed ſenſum eſſe paraboli cum cõt: quem Perer. lib.6. in gen.p. 431. [g] Cedren. in hiſtor.nũ 9.& idem plane Baſili. homi. de paradiſo, iuxta liter.græc. & ſignific. Ioſeph. 1. Antiquit.cap.2. vt citat Abulen. gen.13.q. 429. [h] Plato dial. de pulchro (vt refert Euſe.lib.12.ꝑparat.c.9.) quẽ ſic exponit Clem. Alexan.li.1.ſtrom. Philaſter lib.4. de vita Apollonij c.1. [i] Perer.ſup. cum Baſil. Chryſ.lib.26.gen. Theodo.q.32.Bed. in expoſ. & quæſt. ex Aug. Rupert.li. 3.in gen.ſeu de operib.Trinit.c.3. Damaſ.lib.2.c.10. Aug.11.gen.ad lit.c.2.3.27.lib.14. ciu.c.11.Mag. ſent. Abulen ſup.& Cedren. Et huc trahi debet quod ait Ephren apud Moſen Barcepham lib.de paradiſ.cap.27.in biblioth.ſanct. quem citat Perer. [k] Abulen.gen.13. q.504. cum D.Thom.1.p. q.94.4.ad 2. Nam ſolus Adam qui erat recturus vt caput, habuit ſcientias per accidens infuſas. D.Tho.1.p.q.101.nec eſt ſeductus. At addit Abul q.417.quod Eua forte putauit bruta quædam loqui: refert D.Tho. & aſſerit Cyrill.lib.3. contra Iulian. [l] Perer. lib.6.gen.q.4.p.440.cum Auguſt. gen.cont. Manich.c.17.18.lib. 2.cont.aduerſar.leg.c.15.Hier.in gen.vid D.Tho.1.p.q 63.6.ad 2.& 2.2. q.165.2.ad 4. [m] Vatabl.in gen 3. vt cum maiori labore reptaret deinceps: & tremulus lateret in arcto antro. At minus probabile eſt quod Ioſeph.1. antiq.cap.3.ait, quod ſerpens prius erat quadrupes, & in pœnam iubetur reptare. Idem Baſil.ho.de paradiſo. Moſes ſup.cum Chryſo.& Ephren.[n] Aug.11.gen.ad lit. c.37 facit Greg.21.mor.c.11. Bellar.lib.3.de monach.c.7. [o] Plutarc.ſup. Fr. Ludou.de Granada in catechiſ Hiſpa. Aelian.lib.13. hiſt.& ſæpe, vbi multa de varijs ſpeciebus & aſtutijs canis. [p] Fr. Ludouic. Plutarch. Aelian.lib.4.c.39.lib.6 c.14 & 64. Epiph.lib. de phyſiolog.c.19. Hieronym.epiſt.23.ad Deſider. Orig homil. 4.Cant.& lib.1.in id Iob, homo quidam erat.& hom.2.in Ezech. Chryſoſt.hom.4. Matth.1.vid.Martin.lib.7.Hip.ca.3.lib.10.reg. 6.& 47. [q] Aelian.lib.13.ca.22.Philaſt.lib.2.cap.5. Plin.lib.8.cap. 1.& 4. [r] Refert Volater.lib.13. Sixt.lib.4.bibliothec.verb. Amonios, & de aſino Buridani vid. ipſum lib.3. ethic. quæſt.1. & 2. [ſ] Sup.lib.de irregularit.cap.8 §.3. Pygmæi non ſunt rationales. [t] Vid. Auguſt. 15.ciuit.cap.23.& ſequentib. Sixt.lib.5.biblioth.c.

51. [a] Pſalm.31.nolite fieri ſicut equus & Pſalm.48.E.2. Petri.2. vt irrationabilia pecora naturaliter ſenſit Diuus Thomas, 1.p. quæſt.83.& 1.2.quæſt.16.ar.2.quæſt.17.2.& quæſt.1.artic.2.ad tertium, vbi Frater Medin. quæſt 6.2.ad 2. Capreol.primo.diſt. 38.quæſtio.prima, conc.tertia, & in ſecundo. diſtinct.24. ad argum. Durand.contra quartam conc. cum Diuo Thoma de veritat.quæſtio. vigeſimaquarta. 2. commun. cũ Mag. ſecundo diſtinct.uigeſimaquarta. Nauar.prælud.3.num. nono. quia de ſolo homine dicitur eccleſiaſt.15.reliquit eum in manu conſilij ſui Zumel, 1.p. quæſt.14. artic.13. dub.2.in appendic. contr. Molina ſup. [b] [c] Caiet. Z.B. At ſimpliciter negandum eſt in corpore eſſe Dei imaginẽ. commu. Patrum, ſæpe Auguſt. Nauar. prælud.3.num 16. 19.Caſtr.& Medices verb. imago. hær.2.D.Tho.1.p. q.90.2.& q.93.art. 2.& ar.3.c ad 1.& art.6. [d] Eugub. in coſmop. Geneſ.1. Cathar. ibi. Galati.3.de Arca. ſecp. c.23.lib.7.c.2.ſign. Philo de opif. & glo. ordin. in Gen. 1.Clem. Alexand. orat. exhortat. ad gent.Hilar.4.Trin. Cyril.1.contra Iulian. [e] Auguſt. lib. de imag.qui eſt ſer. 27.de ver. Apoſto. ſerm.63. de verb. Domini. & lib.83. quæſtio.q.51.libr. 12.Trinit.c.2. Leo ho.1.de ieiun. Cyril.1.in Ioan.ca.13. Ambr.6.exam.c.8. ſumpſit ex Baſil. homil.10.examer. Philo ſupra. Galatin.lib.2.c.8.Moſes Aegyp.lib.1. Directorij dubiorum. c.4.D.Tho.1.p.q.90.ar.2.& 4.& q.93.ar.3.Doct.2.d.16. Torres 1.p.q.35.ar.2.Sixt.lib.5.biblio.c.32.Hoſi.inſtitu.c.69.Cœlius li. 2.cap.17. Nauar.prælud.3.num.16.At in ſolo lumine naturæ ex hac ratione imaginis, homo uel angelus non agnoſceret myſteriũ Trinitatis, D.Thom.1.p.q.32.vbi Recent. [f] D.Thom.1.p.q.35. ar.2.Torres.q.27.artic.2.p.4. quare vnum ouum non dicitur imago alterius oui ſimilis: quia non eſt factum vt illud repræſentet. [g] Pſal.4.ſignatum eſt ſuper nos lumen vultus tui. At inferiores creaturæ non referunt vultum, ſed veſtigium Dei.1.p.q.4.art.3. ad 4.q.93.ar.6.Doctor.1.d.3.vid.ſup.§.3.D. [h] Patres in 1. Cor. 11. Ambro. Theodore.in Gen.2.faciamus hominem.Abulen.Geneſ.13.q.115.Auguſt.quæſt.45.vet.teſtam.c.hæc imago.33.q.5. [i] Quod non negant prædicti Patres, & affirmat D.Thom.1.p. q.93.ar.4.ad 1.ar.6.ad 2.& in 1.Corin.11.com.9.Nauar.prælud.3. nu.17 ſic enim refert Deum, vt eſt cauſa libera rerum, ob quod homo dicitur imago. D.Tho.in proœm.1.2.cum Dam.lib.2.cap. 12.Tertul.2.contra Marcio.Auguſt.1.de gen.contra Manich.ca. 16.& q.106.vet.teſtam. Bernar.ſer.4.annunciat. libro de grat.& libero arbit. Theodor.& Ambr. in 1.Corinth.11. vir imago Dei eſt. [k] Auguſtin.lib.83.quæſt.q.67. Ambro. Coloſ.3. Origen.in Gen.3.cum cognouiſſent ſe nudos: explicat imaginem ſecundum dona ſpiritualia gratiæ: quam D.Tho.1.p.q 93.4.1 0 1 d.3. in lit. poten. q.9.ar.9. vocat imaginem recreationis & ſimilitudinis. ac ſubinde Origen.& Auguſt.7.Gen.ad lit.c.27.28. admittunt peccato mort. amitti imaginem Dei. nempe ſecundum quod perfecta

ęta eſt per gratiam. quam tamen propoſit. recte damnat idem Auguſt. 1. retract c. 26. lib. 2. c. 24. Epiphan. epi. ad Ioan. Hieroſolym. Sixt. lib. 5. biblioth. c. 49. Caſtr. & Medices verb. Adam. hær. 2. ſed per peccatum obſcuratur, & fœdatur imago lituris & maculis: manet tamen natura libera & capax gratiæ & Dei. [l] Imago dicitur ſecundum dona naturæ, ſed ſimilitudo ſecundũ dona gratiæ in Gen. 1. Euche. & Grego. Nyſſen. idem Diadochus de perfect. vitæ ſpiritualis. c. 4. Victo. 1. con. Arriũ. Aug. de eccleſ. dog. c. vlt. lib. 7. Trin. ca. 3. Caſtr. ver. Adã. hær. 2. Arbor. 1. Theoſop ca. 11. [m] Colligitur Heb. 1. eum qui paolo minus quã angeli minoratus eſt. & citat Pſal. 8. definitur in 7. ſyn. general. vbi cit. Patres. Later. c. firmiter. Athanaſ. diſpu. cont. Arrian. apud Vigil. mart. Carthuſ. 2. d. 1. q. 10. Arbor. 1. Theoſoph. c. 2. D. Tho. 2. cont. gent. c. 46. 48. 91. & id agoouit Ariſt. 12. Metaph. Plato & alij philoſophi. Eugub. lib. 4. de peren. philoſ. à c. 1. lib. 5. c. 12. 14. li. 5. c. 2. Caſtro & Medices ver. humanũ. Direct. inquiſ. 2 p. q. 9. ar. 33. [n] Greg. hom. 34. in Euang. D. Tho. 1. p. q 93. 2. 3. & in 2. d. 16. ar. 3. vbi Dur. q. 2. & cõmu. [o] D. Tho. d. q. 93. ar. 3. arg. 1. cum Aug. tom propter d. §. 4. G. & ſeq. tũ ob ea quæ ſtatim ſubiiciuntur. [p] D. Tho. 1. p. q. 35. art. 2. ad 1. Orig. Gen. 1. Viues 12. ciu. ca. 23. [q] Recent. cum Caie. 3. p. q. 1. art. 2. quod ſi Chriſtus & angelis meruit gratiam & gloriam, vt quidam aiunt. ſup. lib. 3. de pœnit. c. 2. §. 2. G. nihil in hoc minus habent quã homines. [r] Athana. in ſymb. ita Deus & homo vnus eſt Chriſtus. vid. D. Tho. 3. p. q. 2. art. 4. vbi Recen. ſup. lib. de miſſa c. 32. §. 8. lit. S. [ſ] Ex Ariſtoph. refert D Th. 1. 2. q. 28. ar. 1. ad 2. Eraſ. in Chilia. vna anima in duobus corporibus. [t] Vid. D. Tho. 1. p. q. 78. ar. 3. & 4. cum Ariſtot. 2. de anima. [u] D. Tho. 1. p. quæſt. 80. [x] Plato in Timæo & Phædone: quem ſui ſequuntur Plotin. Apuleius, Macrob. Porphyr. & ex Peripat. Theophraſt. Themiſt. Auicen. Auer. & Arabes philoſophi, quos refert Carthuſ. 1. d. 1. q. 3. & D. Tho. 4. d. 49. q. 2. ar. 1. laudat Alex. Aphrodiſ. (quem ſequitur Auer. 3. de anima) quod confiteatur eam Dei viſionem. [y] D. Tho. 1. par. q. 12. ar. 1. & 1. 2. q. 3. ar. 8. & magis impoſſibile eſt per naturam in hac vita. 1. 2. q. 5. artic. 3. in quibus locis Recen. [z] Vt olim falſo putarunt Auguſt. 18. ciuit. c. 3. lib. 8. c. 11. lib. 2. doctrin. c. 28. ſed reuocat lib. 2. retract. cap. 4. & probat Euſebius. & alij in

& Geneſ. 2. uocatur ad ſimilitudinem Dei: [l] & per mort. peccatum homo eam ſimilitudinem gratiæ perdit, non tamen liberum arbitrium, & rationem imaginis.

5 Angelus in natura perfectior, [m] eſt perfectior imago Dei. [n] ſed ſecundum aliquid homo dicitur perfectior, [o] magiſq; ſimilis Chriſto, (qui eſt imago Patris, [p] & caput homogeneum hominũ) & vt membrum Chriſti habet ex ſimilitudine expreſſiorem cauſam amicitiæ cum Deo: & huic membro vt cõiungitur Chriſto, debetur hereditas gloriæ de rigore iuſtitiæ: [q] & homini Deus communicat non ſolum vt amicus & ſponſus omnia bona ſua, ſed ſuum eſſe, vt ex homine & Verbo Dei reſultet vnus Chriſtus: [r] ſic amici optant ex ambobus fieri vnum, [ſ] quaſi in duobus ſit idem eſſe. Ex anima fluunt, niſi vitium naturę impediat, ſenſus quinque exteriores, & alii interiores, in organa humani corporis determinata: [t] & ſinguli ſenſuum in homine perfectiores ſunt quam in brutis, vt oculo diſcernit plures obiecti differentias. Deinde ex anima diffluunt duæ partes appetitus ſenſitiui iraſcibilis & concupiſcibilis. [u] Corpus ordinatur propter animam immortalem, & cognitio ſenſuum propter intellectionem, & amorem Dei ſpiritualem: in quibus naturalis fœlicitas conſiſteret, ſup. cap. 2.

6 Plato & quidam in vita mortali admittunt concedi probatis viris vnionem quãdam Idearum ſeu diuinæ ſubſtantiæ cũ humano intellectu, ex qua videatur Dei ſubſtantia. [x] At iſti Philoſophi ex ratione naturali id inuenire non potuerunt: Nã reſpectu naturalis virtutis & luminis Deus. 1. Timot. 6. lucem habitat inacceſſibilẽ, quem nemo hominum vidit, nec videre poteſt. [y] ſed Plato didicit ab Hebræis, nõ autem à Ieremia Propheta, [z] cum fuerit multo poſterior illo. Si in ſtatu nudæ naturæ foret reſurrectio, vt totus homo perpetuaretur (quam Plato interdum cõcedit, interdum negat, [a]) conſentanea eſſet appetitui immortalitatis, quem experimur in præſenti vita non expeleri, teſte. D. Auguſt. [b] & in eo ſtatu ſine dotibus gloriæ, [c] corpus humanum à Deo redderetur immortale, infatigabile, & ſine indigentia cibi, potus, aut ſomni: & peculiari cuſtodia præſeruatum ne læderetur ab iniurijs temporũ, à feris & venenoſis animalibus: ne ab alio prauo homine & dæmone malum & deceptionem pateretur: & homini ſtudioſo ſuſcitato cõcederetur pura Dei & rerũ naturalium contemplatio. Cæterum vt de potentia Dei dubitare non licet: ita quid volũtas Dei poſito eo ſtatu inſtitueret, nihil certi affirmant Patres. Probabilius eſt, non fore totum hominem in eo ſtatu plene beatum, ſed animam ſeparatam contentam eſſe fœlicitate naturæ: nec actu appeteret reuniri corpori, [d] ſciens impoſſibilem ſibi eſſe naturalem viam redeundi ad corpus, & reſurrectionem, quæ ſecundum modum eſt ſupra vim & meritum naturæ. quod vero Plato de reſurrectione, & alijs fidei myſterijs dixit, didicit peregrinatus in Aegypto: & illum cum fide implicata Chriſti & pœnitentia ſaluatũ referunt graues autores. [e] Hactenus de medijs quibus homo in nudo naturæ talento relictus fœlicitatem ſuam conſequeretur.

7 Nunc de fine intrinſeco ſupernaturali dicendum eſt, [f] & de cauſis ſalutis noſtræ & beatitudinis formalis. Concil. Triden. explicat in viatore. 1. cauſam iuſtitię intrinſecã ſeu formalem, qua homo fit formaliter iuſtus, eſſe gratiam cum donis & uirtutibus concomitantibus. [g] Hæc non dicitur medium ad ſalutem, cum ſit ipſa ſalus, [h] quæ conſummatur in gloria. Secundo in adultis cauſa diſpoſitiua, quæ ad materialem reducitur, habetur per liberos actus fidei, ſpei, timoris, & pœnitentiæ procedentis ex quadam dilectione & auxilio Dei: [i] aut quia digna receptione ſacramenti aſſimilatur Chri-

Chron. Ieremias cœpit prophetare anno 13. Ioſiæ (vt ipſe dicit c. 1.) qui incidit in Olympia. 36. ſed Plato ortus eſt Olympiad. 84. Viues. 8 ciuit. c. 11. Genebrard. chron. [a] Sup. §. 2. X. §. 1. K. an reſurrectio ſit aliquomodo naturalis? At interdum Plato & Porphyr. Philolaus, putant corpus à malo Deo factum eſſe, in carcerem animæ. & Orige. 2. Periarch. animam eſſe Angelum corpori alligatum ob peccatum, ac ſubinde non fore beatam niſi extra corpus. contra quos Auguſtin. 12. ciui. c. 26 lib. 22. c. 1. & 26. D. Tho. 1. 2. q. 4. ar. 5. At Sco. 4. diſt. 43. q. 2. ad argu. cum Auice. ait, quod cum informatio animæ fit vt p ſenſus acquirat ſciẽtias, eam ſeparatã in ſtatu naturali nõ appetere corpus: quia haberet ſcientiam infuſam, qua finem ſuum conſequeretur. [b] Augu. 13. Trinit. c. 8. quẽ locum Soto inſ. falſo citat lib. 3. Trin. c. 9. [c] Vt per ſtatũ donumque iuſtit. origin. homo præſeruaretur à morte & deceptione. [d] Quia via reſurrectionis à priuatione in habitum, eſt ſupra totam vim & debitũ naturæ (præſertim reditus ad corpus immortale) quare Ariſtot. 2. de genera. ad finẽ, ait, quorum ſubſtantia perijt, non poſſunt eadem numero reparari. & primo de anima tex. 41. impugnat Pythagoricos de remeatione animarum. eſt communis Theolog. 4. diſtin. 43. Scotus q. 4. Capreol. Soto q. 1. Palac. quæſtio. 1. & Diuus Thomas 3. par. quæſt. 53. Dionyſ. cap. 9. de diuin. nominibus. Sixt. li. 6. biblioth. ca. 151. Auguſtin. ſupra, & eam remeationem impugnat Origen. tract. 3. in Matth. ſupra §. 1. lit. I. [e] De ſaluatione Plato. vid. citat. libro de ſacrament. c. 5. §. 4. X. Et Doctor. citati ſupra. A. & cap. 7. §. 4. & à Platone acceperunt poſteriores Peripat. & Arabes. [f] Infra cap. 14. §. 1. Concil. Triden. ſeſſ. 6. cap. 7. Roman. 6. finem vero vitam æternam: nam gratia conſummata cum actibus viſionis & dilectionis beatæ eſt conſecutio Dei, & terminus meritorum, quem homo per ſpem in via concupiſcit, & in his formaliter conſiſtit ſumma perfectio, bonomque hominis beati. de quo infra cap. 10. [g] Tridentin. & dicetur infra cap. 14. § 2. [h] Soto diſtinct. 17. q. 2. artic. 6. col. 2. [i] Inſ. cap. 15. 16. Trid. Soto lib. 2. de natura & gratia. c. 18. 19. 20. cum D. Tho. 1. 2. q. 112. 4. quod late explicat tota q. 113. Vega lib. 7. in Trident. c. 5. & ſeq. 7. 11. 19. 20. 24. lib. 5. c. 5. vſque 10. præcipua tamen cauſa graduum gratiæ non eſt cooperatio & diſpoſitio noſtri arbitrij,

biτij,ſed Dei voluntas & motio, D.Tho.ſup & 3.p.q.89.2. Soto diſt.16 q.2. Ledeſ.2.p.q.30.ar.2. & paſſim Auguſtin. & Torren.
k lib.2.confeſſ.c.3.§.5.& 15. & c.5.§.4.& 5. [k] Puer regeneratione baptiſmi aſſimilatur Chriſto, vt Iacob veſte primogeniti indu-
l tus obtinuit benedictionem patris. [l] Trident. ſeſſ.6 cap.7. D.Th. 1.p.q.44.4.q.65.2. q.103.2.& 1.2.q.1.art.8. vbi Frat. Medin. Ferra.3.cō tra gent.c.64.Soto diſt.49.q.1.1. Cælius lib.3.antiq.c.9. Ariſtot.1.Ethic.ca.4.& 7. Auguſt.13. Trinit.c.3.& 4.lib.
m 83.q.45. [m] Trid. & colligitur Ioan.5. probat Vega lib.4.c.3.& ſequen.creſcitque extrinſecus honor Dei & Chriſti. dum homines agnoſcunt & proteſtantur excellentiā illius, & huic tanquam autori ſalutis ſe ſubijciunt. vid. Suar.3.p.q.1.2. 3.dub.5. §.2.col.5.
n [n] Quia nihil eſt in Deo quod non ſit Deus, nec tamen ſine his actibus liberis Deus eſſet minus perfectus: & oportet finem diſtingui re ab eo quod ordinatur in finem, ſic D.Tho.1.par.q.22.1. negat prouidentiam Dei eſſe propter finem: nec enim Deus his actibus liberis fit in ſe perfectior intenſiue, vt homo fit per additas ſibi opera-
o tiones. [o] Trident. ſeſ.6.c.7.ad Epheſ. ca.2. D.Tho.1.2.q.112.1.& 3.p.q.64.
p art.1. [p] Roman.8. Deus qui iuſtificat. 2.Timot.1. Tit.2. dicitur ſaluator, & in 6.art.fidei. Vega
q lib.7.c.4. [q] Roma.c.8.& 9.Epheſ.1.& probant Recent.cū D.Tho.1.p.q.23. 1. Trident.ſeſſ.6.c.2.can.7. Arauſic.2.canon.vlt. Valent. can.3.Caſtro verb. gratia.hær.2. Ioan. Nider. in conſolatorio timoratæ conſcientiæ.cap.6.& 7. Cordub.lib.3.q.14. §.6. Torren. lib.2. conſ.ca.5.§.20.22. ex Auguſt.de correct.& grat.c.13.&2.lib.2.ad Simplic.c.8. & ad
r artic.ſibi impoſit.artic.12. & paſſim Patres cit.inf c.11. [r] Vt pro-
ſ uidentia eſt intellectu, ſupra c 4.§.5.Q.& cap.10.§.5.Q. [ſ] Com mu.1.diſt.40.vbi D.Thom.q.1.2.(& verit.q.6.1.) Capre.q.vnic. conc.2. Duran.q.1.nu.6. Marſil.1.q.41.ar.1. Soto in Rom.cap.9. Camerar.dialog de prædeſtin.ca.1.§ 4. Molina concord.q.23.1.
t diſput.2. Cartagen. de prædeſt. diſcurſ.2. [t] Roma.8. quos præſciuit & prædeſt.cap.11.& 2.Theſſal.2.nouit Dominus qui ſunt eius. Aug de prædeſt. Sanct.c.11.de bono perſeuer.c.14.17. Fulgent.lib.1.ad Monimum, prædeſtinationem definit, eſt præſcien-

k ſto, [k] & homini per ſacramentū
communicantur merita Chriſti, vt
iuſtificetur. 3. extrinſeca cauſa fina
lis eſt gloria Dei & Chriſti: nam
dum creaturæ Deo & Chriſto aſſi
milantur, redundat in gloriam &
l honorem Dei, [l] & grana gloriaq;
membrorum refertur in gloriam
m Chriſti capitis. [m] actus vero Dei
liberi (vt dilectio, prouidentia &
prædeſtinatio, aut creatio actiua)
nō dicuntur propter finē ordinati:
n cū potius ſint finis, [n] & per illos
Deus ordinat creaturas in gloriam
ſui ipſius. 4. Extrinſeca cauſa effe-
ctiua principalis eſt Deus miſeri-
o cors, [o] qui ſolus per autoritatem
confert gratiam, & remiſſionē pec
catorum nulli creaturæ naturaliter
debitā: ſolus enim Deus eſt Salua-
p tor, qui libere iuſtificat, [p] & præ-
deſtinat quoſdam, vt certa fides do
q cet. [q] Ea prædeſtinatio reſidet in
r intellectu Dei, [r] cum ſit ſubiectiua
ſ pars ſeu ſpecie prouidentiæ: [ſ] nam
in ſcriptura prædeſtinatio coniun-
t gitur cum præſcientia [t] approba-
tionis, & prædeſtinati dicūtur ſcri
u pti in libro vitæ. [u] Deinde princi-
pale & vniuerſale inſtrumentum
Deo coniunctū, eſt Chriſti huma-
x nitas per poteſtatem excellentiæ, [x]
ſimulque eſt cauſa meritoria ſalu-
tis noſtræ, dum Chriſtus per opera
& paſſionē ſuam nobis meruit iu-
ſtificationem, & pro nobis Deo Pa
y tri ſatisfecit. [y] Tandem inſtrumēta
lis cauſa eſt baptiſmus, & reliqua ſa
z cramēta. [z] & trium ſacramētorum
baptiſmi, pœnitentię, & euchariſtię
receptio dicitur mediū ſalutis neceſ
ſarium. inf.c.16. Chriſto inſtituēte
ne ſine his in re aut in voto ſuſce-
ptis applicentur merita ſuæ paſſio-
nis, ad habendā primā gratiam, aut
ad illā conſeruādā. Multa alia ſunt
adultis ſola neceſſitate præcepti ne
ceſſaria, dum occurrunt circunſtā-
tię temporis, loci ac indulgentiæ.

CAP. X.

De cauſa formali in qua conſiſtit beatitudo ſupernaturalis.

§.1. Includit actum viſionis, & dilectionis Dei.

2 Non poteſt videri Deus vt finis tantum naturalis, cont. Pelag.

3 Vnus eſt alio eſſentialiter beatior.

4 Perfectior eſt beatus qui cognoſcit in Deo perfectiores creaturas. ſed nec anima Chriſti Domini videre poteſt omnes poſſibiles: licet videat infinita quadam.

5 Quid ſit infinitum ſyncategorematice, quod in Deo cognoſcitur?

6 De excellenti beatitudine animæ Chriſti.

7 Pie creditur de B.Virgine, quod in beatitudine excedat omnes beatos.

8. & ſeq. De ingenti gratia, quam recepit ex opere operato, & per meritorias operationes: ſubtire & pie loquendum eſſe cum Patribus.

11 De certitudine qua ſunt credenda quadam priuileg. B.Virg.

15 De cauſa effectiua beatitudinis. declaratur vox & definitio Prædeſtinationis.

O Mnipotenti Deo difficile nō
a fuit [a] homines & angelos ſua
gratia & donis illuſtratos euehere
ad ſupernaturalem finem: nempe
ad claram & vitalem Diuinę ſub-
ſtantiæ infinitę viſionem, & frui-
tionem. Intellectui enim creato
per lumen habitualem glorię diſpoſi-
b to, [b] vnitur mirabiliter Dei ſub-
ſtantia in ratione ſpeciei intelligi-
bilis, & homo factus diuini ordi-
nis, poteſt cum ſpecialiſſimo Dei
concurſu, infinitum & purum a-
ctum Deum videre totum ſicuti
eſt: non tamen videt in totum ſeu
totaliter, quod eſſet cōprehendere
Deum. Formalis beatitudo non eſt
potentia aut habitus, ſed operatio
c creata, [c] (ſicut & de fœlicitate na-
turali definiunt Peripatetici. ſup.
cap.2.§.3.) & menſuratur æterni-
d tate participata, [d] cum ſit immuta-
bilis etiam accidentaliter, & ſecu-
e ra poſſeſſio inamiſſibilis: [e] nihil
enim de nouo beatus in Verbo vi-
det, quod à principio ſuę beatitudi-
f nis, ſemperque non viderit. [f] Viſio
g eſt præcipua pars beatitudinis, [g]
ſed ea pręciſe non explicat totam
rationem formalem illius: quia bea
titudo requirit rectitudinem uo-
luntatis antecedentem, & conco-
mitantem. & eſſentialiter ad illam
pertinet perfectio caritatis, quantū

tia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſime liberantur quicunque liberantur. ſic definit Magiſt.1.diſt.35.& 40. ſeu eſt præſcientia & præparatio gratiæ in præſenti, & gloriæ in fu-
u turo. [u] Glo.in id Pſal.68.deleantur de libro viuentium, ſed prius ratione eſt dilectio & prædeſtinatio Dei, quam ſcientia viſionis, qua videt res in ſeipſis, aut ſcriptas in Verbo vitæ. vid. Zumel 1.p.q.22.ar.4. diſputat. vnic. con.
x 1. [x] Diuus Thom. 1.2.q.112.1. ad primum, & 3.p.q.48. 6.q.64.1. Dam.lib. 3. Doctor. cum Magiſt 4. diſt.5. Soto diſt.1.q.5.ar.1.& 3. Vega lib.4.c.3.lib. 7.c.14.ſup lib.de ſa
y cram.c 3.§.1. [y] Tridentin.ſeſſ.6.c.7.& paſſim habetur in ſacra ſcriptura D. Tho.3.p.q.19.a.3.
z [z] Trid. ſup. lib. de ſacram.c.15.& ſeq.

CAP. X.

a PRobant. [a] Recent.cū D. Th. 1.p.q.12.ar.1.& 1.2.q.3.art.8. ex ſcripturis ſacris, & Pa-
b tribus. [b] Clement. vnic.de ſum. Trin. Caiet.1.p.q.12.ar. 5. putat neceſſariū eſſe lumen habitua le, & Ferra.3. cōtra gent.c.54. At vero ſa poſſet Deus ſupplere per ſpeciale auxilium, quale cō tulit Paulo in raptu. D.Tho.4.d.49. q.2.ar.7. Capreol. q.4. Soto. q.2.ar.4. ad 6.& commu. Recent. vid. Nauar. pręlud.4.num.12. ſed nullo creaturarum auxilio eleuari pōt vt Deum videat. 1.
c 2.q.5. artic.5. [c] D. Tho.1.2.q.3.art.1. vbi Fr. Medin. Nauar. prælud.4.nu.
d 11. [d] D.Tho.1.p.q.10.art.5.ad 1.vbi Caiet.& Recen. At Ferrar.3. cont.gen. c.61. ait beatitudinē ſanctorum menſurari eadem ipſa Dei menſura inadęquate: quia D. Tho. tātum ait participare ęternitatē. ſic anima Chriſti ad eam æternitatē eleuata, intuitiue videt omnia futura, tanquam oculo ſuo præ-
e ſentia. [e] Ideo beatitudo vocatur vita æterna Luc.10. Ioan.17.& 1.Pet.5.D. Thom.1.2.quæſt.5.ar.4.add.quæſt.vltim.commun.4.
f diſt.49.Sot.quæſt.2 ar.2.Caſtro.verb.beatitudo. [f] Ferrar.3.cont.gent.cap.59 (licet oppoſitum putat probabile) Caieta.2.2.q.83. 4.ad 2.& ar.11.& 3.par.quæſt.10.2.Sot.diſt.49.quæſt.3.ar.3. Ledeſm.1.p.quæſt.16.ar.10.Bonaueut.4.diſt.45. Durand.quæſt.4. Lindan.3. panopl.c.35.contr. Scot.3.d.14.q.1. Gabr.in can.lect.
g 31. [g] D.Tho.1.2.quæſt.3.ar.5.vbi Caiet.Frat.Medin.& Recent. Sot.d.49.q.1.ar.4.con.1.Ferrar.1.contr.gent.cap.vlt. Palud.q.3. art.2.

ad amicitiā, dilectionemq; Dei, [h] quæ dilectio nō tā dicitur propter finem, quam circa finem. [i] Beatitudo ergo eſt comprehenſio quædam ſeu tentio ſummi boni, quod ſine actu rectæ voluntatis non plene poſſidetur. [k] Ex hac viſione & dilectione Dei neceſſaria, prudentiſſimus, & Deo cariſsimus beatus fit impeccabilis ab intrinſeco: [l] vt nihil mali ex ignorantia, paſsione, vel malitia imprudenter velle poſſit, quod Deo diſpliceat: Boni enim perfecta cognitio inſert amorem, & perfecta Dei contemplatio, etiam in via non eſt abſque amoris concurſu. [m] Nec inconuenit beatitudinem quæ eſt accidens perfectum, conſtare ex multorum actuum aggregatione, [n] (ſicut homo vnus conſtat ex corpore & anima: & fides virtus non eſt, ſine caritate) meliusque eſt habere plenam perfectionem, quæ pendet ex multarum virtutum & actuum concurſu, quam imperfectam cū vna virtute & operatione. [o]

2 Beatus omnis in Deo videt vnam eſſentiam in tribus perſonis re ipſa inter ſe diſtinctis: [p] & Deū infinita potentia efficere poſſe naturales res, & ſupernaturales (hæc enim ſunt de eſſentia Dei, aut naturaliter & neceſſario repræſentantur in Deo viſo,) & impoſsibile eſt videre, aut viſum Deum diligere præciſe vt finem naturæ, [q] cum obiectum amoris ſit Deus viſus & poſſeſſus quæ eſt res ſupernaturalis. Quare ſententiam Pelagij diſtinguentis duplicem vitam æternam D. Auguſt. [r] ait eſſe ſtultam & nouam præſumptionem: & tamen iuſto habenti lumen gloriæ, viſio Dei dicitur connaturalis. ſup. cap. 2. §. 3. fin.

3 Hi actus quibus beati vident totum Deum, ſunt eiuſdem ſpeciei principalis: [ſ] ſed ob varios gradus & manſiones vnus dicitur alio eſſentialiter beatior: nempe in beatitudine eſſentiali, [t] quę conſiſtit in quodam eſſe participato diuinę gloriæ, cum viſione & amore Dei. Accidentaliter vero poteſt aliquis minus beatus in Verbo videre plura indiuidua aut plures orationes ad ſe factas: [u] vt religionis inſtitutor uidet in Deo plures ſuæ religionis profeſſores, cum quiſque beatorū videat in Verbo ſemper omnia quæ pertinent ad proprium ſtatū. ſed ille eſt ſimpliciter & eſſentialiter beatior altero, qui plures naturas ſpecificas naturales, aut ſupernaturales videt in Deo, [x] & eget maiori lumine gloriæ, vt intenſius penetret uirtutem Dei, ſecundum quod eſt imitabilis diſtincte à creaturis. Nemo autem clarius uidet Deum, quia uideat plures ideas, perfectioreſque creaturas in Deo (quod quidam falſo negant [y]) nec tamen beatus eſt quia creaturas uidet, ſed beatior eſt quia Dei ſubſtātiam & uirtutem magis uidet. [z] Vident quidem beati ſinguli Deum totum, ſecundum omnia quæ formaliter habet, vt ſecundum eſſentiam unam, & omnia attributa abſoluta, quæ ſunt de eſſentia Dei, & ſecundum tres perſonas diuinas quæ formaliter & neceſſario ſunt in Deo non tamen oportet ut quiſque beatorum diſtinguat in Deo omnes reſpectus ideales ad creaturas poſſibiles: [a] nec voluntatē Dei & intellectum ſecundum quod libere diligit, & prædeſtinat hunc uel illum. [b]

4 Conſiſtit autem perfectior uiſio in eo, quod clare plures perfectioreſque rationes creaturarum, (quas Deus continet eminenter, tā quam principium uirtuale [c] & ſpeculum) diſcernit in Deo. Vt ſi quis coram oculis habet ſpeculū, in quo referātur innumeræ rerū ſpecies,

art. 2. Albert. ar. 6. & D. Tho. 1. 2. q. 81. ar. 4. citat Greg. hom. 14. Ezech. lib. 1. moral. c. 3. lib. 6. c. 18. contra Scot. [h] D. Tho. quodlib. 1. ar. 19. & expreſſe. 1. 2. q. 4 art. 8. ad 3. Bernard. can. ſerm. 83. plane Aug. 9. Trin. c. vl. quia fruitionem, in qua conſtituit beatitudinem, ait eſſe amorem amicitiæ, & in vtroque actu viſionis & fruitionis eſſe aiūt Scoto. 4. d. 49. q. 3. §. ad q. ſentit Durand. q. 4. nu. 10. Maior q. 1. Supplem. q. 2. ar. 2. dub. 3. §. circa 2. difficult. Palud. q. 3. a. 2. Richar. ar. 1. q. 6. Thom. de Argent. Marſi. 4. q. 13. ar. 3. idem multi Recen. quia in clem. ad noſtram. de hæret. & Bened. Papa XII. extrauag. cōtra Io. XXII. aiunt beatitudinem conſiſtere in viſione & fruitione Dei, quā extrauag. referunt & ſequuntur Martinus, & Supplem. ſup. Caſtro beatitud. hær. 6. Cano lib. 12. de loc. c. 14. fi. Vega li. 7. in Trid. c. 13. Cor dub. lib. 2. q. 42. idē tenet Henr. in ſum. ar. 49. q. 9. quare ſi. per impoſſibile homo manens in habituali auerſione voluntatis, haberet Dei viſionem ſine vllo caritatis actu, non eſſet beatus & amicus, ſed mulier & inimicus: quia p actum ſolius intellectus, vt per fidem & Prophetiam, nō tollitur peccatum. nec viſio beata ſatisfaceret pro iniuria peccati. Anſel. de caſu diaboli. ca. 13. Bernard. de gratia & libero arbit. col. 2. nō eſſet beatus ſi careat bona voluntate. D. Tho. 1. 2. q. 4. a. 3. vbi Caiet. ad 3. & ar. 4. hūc caſum (vt videat & non amet) admittit Vict. apud Fr. Med. d. q. 4. ar. 4. concl. 2. & 3. cū Henric. quodlib. 12. q. 5. Gofr. quodl. 2. q. 1. tandem in actu vtriuſque potentiæ ponit Soto diſt. 49. q. 1. ar. 4. ad primum. q. 3. ar. 4. in princ. & conc. 4. (quamuis q. 1. ar 3. ad fi. reliquerat inſolutum.) Alex. 3. p. q. 12. memb. 2. art. 3 §. 5. & q. 80. memb. 1. ar. 5. cui ſententiæ fauent multa loca ſcript. & Patrum. contra Caiet. 1. 2. q. 3. ar. 4 & 1. p. q. 26 ar. 2. q 92. ar. 3. Ferra. 3. cont. gent. c. 26. Et tribuitur Duran. d. 46. q 4. con. 4. ſed reuera Dur. nu. 10. oppoſitum dicit. [i] D. Tho. 1. 2. q. 2. ar. 8. & 2. 2. q. 27. ar. 6. ad tertium. [k] Caiet. & Recent. cum D. Tho. 1. 2. q. 4. ar. 3. & 4. [l] D. Tho. 1. 2. q 4. ar. 4. q. 5. ar. 4. & 1. p. q. 62. ar. 8. q. 94 ar. 1 & 3. p. q. 27. ar. 4. & late de verit. q. 22. ar. 6. id prouenit ex viſione Dei cū actibus connaturaliter conſequentibus. Soto d. 45. q. 2 ar. 2. d. 50. ar. 1. 4. Fr. Med. 1. 2. q. 4. ar. 4. Doct. in 1. d. 1. arij in 2. d 7. alij in 4. d. 49. Caſtro beatit. hær. 3. Sixt. lib. 5. Biblio. c. 70. vſque 75. c. 126. 229. li. 6. c. 150. 290. Aug. 12. ciu. c. 23. Enchi. c. 57. de fid. ad Petrū. c. 25. & colligitur ex Pi. 14. Iſa. 35. Apoc. 21. & 22. & Soto probat Origin. non ſenſiſſe oppoſitum & Hiero. interdum loquitur ex aliorum ſententia abſque limitatione. [m] D. Th. 2. 2 q. 180. art. 7. ad 2. vbi Caiet. [n] Sed quidā tribuunt D. Tho. 1. 2. q. 3. ar. 4. & 5. & d. 49. q. 1. 1. ad 2. & li 3. cont. gen. c. 25. 26 q in vnica ſimplici operatione conſtituat beatitudinem eſſentialē hominis: quia viſio habet rationē vltimi ſimpliciter, & eſt cōplemētū naturæ intellectiuę, & attingit optimū obiectū modo optimo & ſimpliciori. At lit. H. ex Benedicto 12. & D. Th. probatū eſt eſſe in vtraq; potētia. [o] Hæc eſt ratio D. Tho. 1. 2. q. 5. art. 1. & 5. [p] Caie. & Recen. cum D. Tho. 2. 2. q. 2. ar. 8. ad 3. Ferra. cum eodem 4. cont. gen. c. 23. Henr. quodli. 2. q. 7. Soto d. 49. q. 3. ar. 3. quia 1. Ioan. 3 videbimus eū ſicuti eſt, id eſt, ut re ipſa ſubſiſtit per tres ſubſiſtentias relatiuas. At Scot. 1. d. 2. q. 2. & in 3. d. 14 q. 3. in 4. diſt. 49. tenet uideri poſſe eſſentiam ſine perſonis, & unum attributum ſine alio: q putat formaliter diſtingui, ac ſubinde gradus beatorū poſſe diſtingui hoc, q unus clarius uideat unum attributum, aut plura quā alius. [q] Nam beatus ſeipſum uidet in uerbo: quæ uiſio eſt vnus ex præſtantiſſimis ſupernaturalibus effectib. Dei ad ſtatū beati pertinentibus. [r] Aug. 1. de peccat mer. c. 20. Seba. 3. p. q. 68. artic. 1. § 6. & 12. [ſ] Sot. d. q. 3 ar. 2. poſt 1. con. Marſ. 3. q. 10. Caiet. 3. p. q. 10. ar. 4. ubi Sua. dub. 26. in princ. ait conuenire omnes Theolo. ut in re certa q idē numero eſt obiectū principale, & eadē ſpecies intelligibilis: & lumina gloriæ ſunt eiuſdē ſpeciei ex D. Tho. de verit. q. 9. ar. 1. [t] Communis conſenſus Theol. dum diſtinguunt eſſentialē beatitudinē circa Deum, ab accidentali, quæ conſiſtit in reuelationibus corporis & animæ. fatetur Suar. q. 18. ar. 6. dub. 38. §. 3. maxime quia uiſio melior includit ſimul aliud obiectum ſecundariū, & plura uidet. [u] Caiet. 3. p. q. 10. ar. 3. & 2. 2. q. 83. at. 4. ſic anima Chriſti videt infinita indiuidua & cogitationes, nec tamen habet infinitam uiſionem, ſed hæc infinita paruo lumine comprehendūtur, ſi modo Deus ſe intellectui uniat tanquam ſpecies eorum, & ea manifeſtet ut ſpeculum uoluntarium. perfectius uero eſt unum Angelum in Verbo uidere, quam infinitos homines cum infinitis illorum cogitationibus. [x] D. Thom. 1. p. q. 12. art. 8. Caiet. 3. p. q. 10. ar. 2. communis Recen. Soto diſt. 49. q. 3. art. 1. & cit. inf. G. [y] Tenuit Duran. d. 49 q. 3. ſingulos beatos uidere omnia poſſibilia in Deo & q. art. 2. ſaltem de anima Chriſti. idem Mag. 3. d. 14. Albert. & probabile dicit Scot. q. 2. Alexan 3. p. q. 13. memb. 7. Et de anima Chriſti. Henric. fauet quodlib. 7. q. 4. & 5. dicens uidere omnes ſpecies poſſibiles, nō tamen indiuidua. & Bon. Marſil. inf. H. Quæ ſententia eſt ualde falſa. inf. F. [z] Aug. 5. conf. c. 4. D. Th. 1. p. q. 12 ar. 8. [a] Vt explicatur ſtatim. [b] Sic Angelus comprehendit hominem, aut angelum inferiorem: nec tamen uidet liberas volitiones illius. 1 p. q. 57. art. 2. [c] Vt facile conſideramus omnia principia Geometriæ, ſed nullus homo ſimul conſiderat infinitas

con-

quas à tergo habet: perfectius videt qui vno intuitu in illo clare diſcernit plures rerum imagines. [d] ſimili ratione perfectior eſt dilectio & delectatio de Deo, quæ tendit in illum ſub pluribus rationibus diſtincte cognitis: vt ille guſtus eſt perfectior, qui dum cibum ex mille rerum ſaporibus confectum traijcit, dijudicat ſingulas ſaporum rationes eo cibo contentas: ſed rudis hominis palatum neſcit ita diſtinguere, ſed totum deuorans ait, cibum eſſe ſapidiſsimum. Deus qui ſolus ſe comprehendit, diſcernit diſtincte omnia creabilia quæ eminenter continentur in ſpeculo ſuæ eſſentiæ: [e] ſolus ſeipſum diligit quantum diligibilis eſt, & plene reficitur ſuauiſsima varietate propriæ ſubſtãtiæ, quæ eſt cibus beatorum. Nemo beatorum poteſt in Verbo cognoſcere omnes creaturas poſsibiles, [f] licet neceſſario reluceant in Deo. Nec eas cognoſcere poteſt beatiſſima anima Chriſti. [g] & tamen finito lumine videt ſimul in verbo cognitiones hominum quæ per æternitatem variabuntur, & & reipſa erunt infinitæ ſyncategorematice. [h] Beatorum gradus non ſatis diſcernerentur ex eo quod vnus Deum, & omnes eas creaturas clariori lumine videret, vt quidam putant. [i]

5 Deus vna cognitione omnes ſimul naturas creabiles in ſeipſo comprehendit, quæ ſunt magis ac magis nobiles in perfectione ſubſtantiali entis. [k] & perfici magis ac magis poſſunt ſuperadditis donis.

vt lumine ac viſione beata. [l] Si quæras, quanta dicenda ſit tota ea collectio futurarum cogitationum, aut creaturarum poſsibilium quas Deus diſtincte ac ſimul cognoſcit? Reſpon. cognoſci ſicuti re ipſa ſunt infinitæ ſyncategorematice: [m] Nõ dicũtur ſimpliciter finitæ intra certum numerum, aut gradum entis: nam quodlibet finito deſignato poteſt Deus facere maius. Nec vero cognoſcitur aliquod infinitũ categorematice: [n] licet enim Deus ſtatueret quolibet per æternitatẽ die creare alium atque alium angelum natura & lumine gloriæ magis ac magis perfectũ, non videret vllum angelum in perfectione ſubſtantiæ infinitum, [o] nec cum infinito lumine, aut viſione beata. Illud dicitur ſyncategorematice infinitum, quod habet quidem aliquid finitũ actu, ſed cum admixta potentia ad vlteriorem ſemper actum: ita vt nunquam poſſit ſimul eſſe totum in re, ſicut nec partes temporis poſſunt eſſe ſimul.

6 Anima Chriſti finito gloriæ, lumine, quod ſine merito recepit non poteſt habitu & ſucceſsiue cognoſcere in Deo omnes naturas quæ creari poſſent: cognoſcit tamẽ plurimas & perfectiſsimas quaſdã, intra certum numerum, & definitum gradum entis, [p] quod ſi ex merito efficaci obtineret eam gloriam, poſſet ſibi meliorem gradum gloriæ promereri. [q] Deus autem infinite excellit etiam in ijs, quę ſcientia viſionis intuetur: dum ſeipſum ſolus comprehẽdit, & crea-

d concluſiones, quæ in his principijs continentur. [d] Quo exẽplo vtitur D.Tho.1.p.q.12.ar.8.c. & ad 2. vbi Recent nam *Verbum* dicitur ſpeculum ſine macula. Sap.7. item ſi duo præ oculis habeant depictam tabellam cum exiguis & innumeris rerum ſignis, optimus pictor acutiori viſu plures ſimul figuras & illarum ornatũ clarius diſcerneret, quam vir rudis obtuſo oculo: quãuis enim vterq; videat totam tabellam, non tamen totaliter. Soto d.49. q.3.ar.1.fin ſic anima tota eſt in manu, ſed non totaliter, id eſt, non ſecũdum omnem virtutem & efficiẽtiam.

e [e] Cit.ſup.ca 3 §.1.

f N. [f] [g] Citat. lit.X.

g eõt.cit.lit.Y.D.Th. 1.p.q 12 ar 8. Caiet. Baſies, Zum. l Capreol. Palud. & Hiſpal.3.d.14.q.1. Bonau, ar.1.q 5.art.2. q 3 Rich.art 1 q 4 a.2.q.3.ſenti Henric. ſup. de quo Arnaldus coactus eſt retractare contrariũ Direct. Inquiſ. q.11. Su[ar]. 3.p.q.10. ar.4.dub.26. § 2 [h]

h Commun. cum D. Tho.3.p q.10 ar.3. Magiſt. in 3 d.14. Albert. Paluda. Capreol. Hiſpal. Alex. Henric. Marſil. contra Bonau Gabrie. Rich. adjũnt veru falſu Bonau.ar.2.q.3.& Marſil q 10.ar. 2 non videre ſimul omnia in verbo, ſed hæc vel illa pro ſuo arbitrio: quod refutatur ex cit. §.2.lit.

i D [i] Cit. §.2. lit.Y.

k Sup.c.3.§ 1.lit.N. Deus eſt infinitus & incomprehenſibilis à creatura. & potentia Dei omnipotentis eſt infinita intenſiue. D.Tho.1.p.q.25 ar.3 ergo non ſolum conſtat ex modo producendi de nihilo.q.45.5.ad 3. ſed ex quantitate & perfectione rerum ſemper meliorum. alias ſi daretur Species ſuprema finita, nec poſſet aliam ſimpliciter facere meliorem, nõ eſſet omnipotens. Recent. & Caiet cum D.Thom.q 25.6 Ferrar.1. cont.gent.cap.43. Heruæ.1.d 44.q 1.ar.2. & quodlib.7 quæſt.2. Capreol. & Hiſpal.1.d 43 Bonau & Richard.d.36 vbi Carthuſ. q.3. Egid.tract. de eſſe & eſſentia.q.2. Soncin.12. Metaph.q.5. & 52.colligitur ex Dionyſ.cap.13.diuin.nom. Iuſtin.ad gen.q.113. & oppoſitum eſt parum tutum, imo periculoſum cont.quoſdam, vt Durand.1 d.44.quæſt.2.num.13.negat ſpecies ſubſtantiarum, aut ideas eſſe infinitas. q.3.num.10. forte Deum creaſſe omnes ſpecies poſſibiles, & ſupremam illarum. Idem Henric quodlib.5. quæſt.13.quodlib 11.quæſt.11.ſub dubio tamen, & in ſumm.ar. 35.quæſt.6.Scot.2.meta.quæſt.6.& in 3.diſt.13.quæſt.1. Aureol. Quos reijcit Capreol Bonau 3 diſt.14.art.2. quæſt.3. Marſil.q.

l 10.art.2. [l] Commun. D.Thom.2.2.quæſt.24.art.7. vbi Baſies & 3.p.quæſt.10 ar.4.ad 3. vbi Fr. Medin & Recen. Soto.1.phyſ.q. 4.conc.Caiet.3 p.quæſt.7.ar.9 & ſequen.quæſt.10.ar.4.Durand. 3.d.13.q 1.Scot.q 1.& 2.dicentes gratiam Chriſti & lumen gloriæ fuiſſe ſummam de potentia etiam abſoluta: & tamen quod ſuperior angelus meliori intellectu cum eodem lumine plura videret

m Deum. [m] Sic Auguſt.12. ciuit.c.18. explicant infinitum negatiue. & citat id Pſalm.146. & ſapientiæ eius non eſt numerus. Nam extrinſeca viſio Dei quæ eſt ſimul omnium, non mutat naturam rei cognitæ, vt dicatur numerus categorematice infinitus: nec enim poteſt ſimul poni in re, ſed per partes finitas ſucceſſiue (vt tempus) ita vt qualibet parte deſignata reſtet maior

ac maior facienda. ſic ſi Deus ab æterno creaſſet cælum cum motu, eſſet infinitum tempus per partes tranſactum, & infiniti dies ſeu noctes in hoc hemiſpherio genitæ ac corruptæ D.Thom. &

n Durand. inf. Suar.3 p.q.10.ar.4 ad fin. [n] Id ſane intendit D.Tho. 1.cont.gent, cap.69. Deus non videt infinita entia. & 3.p quæſt. 10.a.3. anima Chriſti non cognoſcit entia in actu quæ ſint infinita (quãuis id. Caietan & Ferrar. & quidam Recent. exponunt de entibus quę ſint ſubſtantia) & Durand.1.d.39 quæſt. 2. Deus non cognoſcit actu infinitum, extra ſe: quia vt implicat infinitum ſimul eſſe, ita & ſimul cognoſci. ſed eſt argum. ſi omnia quæ Deus cognoſcit, ponerentur in re, eſſent infinita actu, ergo cognoſcit infinita actu. Reſpond. antecedens implicat (vt impoſſibile eſt temporis partes poni ſimul in re) nam eo dato ſequitur quod De[us] videret vnum infinitum triangulum, quod implicat eſſe: & ita implicat illud vnum infinitum cognoſci. Quare fallax eſt illatio ab infinito triangulo ſyncategorematice cognito, ad infinitũ vnum categor. Nã ſi conſtat ex tribus lineis infinitis, non eſſet triangulus, in quo ſingulæ lineæ protenſæ à centro ad circumferentiam eſſent æquales longitudinis infinitæ.

o contr. Molinam 1.p.quæſt.12.fin. [o] Si ille infinitus angelus eſſet creabilis aut cognoſcibilis, ille eſſet Deo æqualis, & infinito intellectu ac lumine comprehenderet Deum, ſic D.Thom. 1.par. quæſt.12. artic.7. ſi eſſet infinitum lumen (nempe in intellectu infinitu & cum ſpecie diuina infinita) comprehendi illum poſſet Deus. Sic datur maior ac maior pars continui, ſed non maxima pars, nec minima. & motus integer in toto circulo cœli poteſt fieri à Deo magis ac magis velox, in minori tempore: ſed implicat motum fieri in non tempore ſeu inſtanti. Soto 3. phyſic. &

p Gregor.1.d.42.quæſt.2.artic.2. [p] D.Thom tertia par.quæſt.10. ar.2.& addit artic.4.ad tertium poſſet dari ſublimior gradus gloriæ quam ſit in anima Chriſti. Quare non videt Deo omnes creaturas poſſibiles. ſup.§. quartu, G. nec habet habituale lumen quo (ſi permitteretur variatio in beatitudine) poſſet videre ſingulas ex poſſibilibus, vt falſo multi affirmant, quod vice omnium quæ nunc videt in Verbo, poſſet eodem lumine videre vnam creaturã his omnibus ſuperiorem: & ſic de ſingulis tenet Henric.quodlib. 5.quæſtiun.14. Bonauen.3.d.14.artic.2. quæſt.3. & ſentit Scot. quæſt.2.Gabriel.quæſt.2.concl.2. Maior.quæſt.4. Palac.quæſt.1. concl.3 & 7.Marſil quæſt.10.art.2. Quod reijciunt Recent.cum Caietan.3.p.quæſt.10.art.4. Soto diſt.49.quæſt.3.art.3.con.4.& 8.alias id lumen eſſet virtutis infinitæ, quo comprehendi de ſe

q poſſet præſtantiſſimus Dei effectus. [q] At id meritum (quod eſt infinitum quantum ad ſufficientiam) attemperaret Chriſtus in efficacia reſpectu finiti præmij, iuxta beneplacitum Dei. Nam ſi tota efficacia meriti infiniti applicaretur, non poſſet ſibi ſimul reddi æquale præmium, ſed ſucceſſiue per partes, maius ac maius augeri. Nec tamen eo actu meruiſſet comprehenſionem Dei. Et nobis ex merito Chriſti poſſet Deus dare maiorem gloriam

quam

turam, vt ſecundū potentiam obedientiæ eſt infinitis modis ordinabilis in varios fines. ſ Virgo beatiſſima non videt infinitas cogitationes hominum futuras: nec multas res ex poſſibilibus, quas cognoſcit anima Chriſti: ſed vt hæc ſuperat ſingulos beatos: ſ ita ſub Chriſto beatiſſ. Virgo. t Et gloria Chriſti ſuperat illū etiam gradum qui ex omnium beatorū hominum ac angelorū gradibus ſimul in vnum collectis reſultaret: u continet enim intenſiue aut extēſiue vt fons quidquid cæteris beatis cōmunicatur.

7 Pauca ſed eximia de B. Virginis excellentijs narrantur in Euangel. multa prænunciata ſunt a principio veter. teſtam. ut Geneſ. 3. ipſa x conteret caput tuum, x (ſeu ut in eundem ſenſum alii legunt, ipſe Chriſtus, aut ipſum ſemen conteret, y) multa item prædicta ſunt z in figuris & per prophetas: z plurima habemus ex traditione Patrū. Ne contemnenda ſunt, quę à viris pijs & doctis probabiliter dicuntur: a de quibus ſalua fide, & abſque irreuerentia dubitare licet: vt pia quadam & probabili ſententia credi poſſet B. Virginem in gratia & beatitudine eſſentiali & accidētali ex parte obiecti, eſſe Deo magis acceptam magiſque beatam, quam ſint reliquæ omnes perſonæ creatæ collectiuē ſumptæ: b & nihil periculi eſt ſi quis piè pro exaltando honore B. Virginis (abſque præiudicio ueritatis, & ſalua ſemper eccleſiæ autoritate) in exceſſum potius quam in defectum declinet. Quæ ſententia cum debita reuerentia aſſerta, nō eſt in deteriorem, ſed in meliorem partem interpretanda. c Nam Deo Patri omnipotenti non fuit impoſſibile ita facere potentiam in brachio ſuo: nec indecēs Filio, ut ex ſuo merito infinito ſic Matrem honoret: & ſuperueniens. SS. tanquam ſponſus abūdè diuitias gloriæ in unā hanc ſpōſam potuit effundere. Et de B. Virgine multis alijs priuilegijs & donis decorata non uidetur incredibile ut in tantum gloriæ faſtigium conſcenderit, ſeruata ſimul lege gratię & iuſtitię.

8 Recepit B. Virgo gratis abſque proprio merito ingentem cumulū gratię in prima ſui ſanctificatione: d & dum octauo poſt Natiuitatem die recepit ſacramentum legis naturę, e quo fœmina ab Hebręis Deo offerebatur: & cū Verbū Dei

r quàm ſit nunc in ipſa anima Chriſti. quod Caiet. non admittit. ſ D. Thom. 3. par. quæſt. 10. artic. 2. ad tertium, & quæſt. 13. artic. 2. ad ſecundum, quia ſub ſcientia uiſionis includitur Deus uiſus, & myſterium Incarnationis, de quo Diuus Thomas articulo primo, ad primum, citat Iſidor. libro primo de ſummo bono: cap. 3. & mutatis uerbis affert ſenſum illius, Trinitas ſibi ſoli nota eſt, & homo aſſumptus. Euthym. ſerm. de Zona Virgin. ineffabile in Beata Virgin. peractum eſt myſterium ab omni infinitate infinities infinite exemptū. idē Andreas Cretenſ. Epiſcopus Ieroſolimit. ſerm. de dormit. Deiparæ. D. Thomas prima parte quæſtio. 25. artic. ſexto, ad quartum. quæſtione 20 artic. quarto, ad primū, & ſecundum, in 1. diſt. 44. quæſt. unic. artic. 3. myſterium Incarnatiōis eſt bonum infinitum, & plus diligit à Deo quam totum uniuerſum. Et Chriſtū etiam ut eſt proximus noſter, magis diligere debet homo quam ſeipſum. commu. cum Mag. 3. d. 28. ubi D. Th. in expoſ. lit. Alber. Richard. idem Bonauen. diſt. 31. q. 5.

f ſ Quia ad ſtatum B. Virg. non pertinet noſſe in Verbo quædam, quæ ante ipſius creationem fuerunt: nec cogitationes damnatorū quæ erunt poſt diem iudicij imo neſcit diem iudicij, nec quædā alia quæ pendent ex libera Dei & animæ Chriſti uoluntate. Nec oportet ut uideat infinita: quod uix pauci concedūt animæ Chriſti. Ex poſſibilib. uidēt plurima. Aug. lib. 4. de ſymb. ad catechum. cap. 1. Bernar. ſerm. in Apoc. 12. ſignum magnū. Areth. in Apocal. 12. German ſermon. Aſſumpt. Bern. ait ultra quā credi poteſt penetrauit abyſſum. quod citat Bonau. in ſpecul. Mar. c. 7. At certū eſt ex communi Patrum & Theol. conſenſu non æquari beatitudini eſſentiali animæ Chriſti circa cognitionem rerum poſſibiliū in Verbo. vid. Suar. 3. p. q. 37. dub. 21. §. 3 uerſ. 3. ait illam uidere infinitas cogitationes: & ſub dubio ait, anima Chriſti ex rebus t poſſibilib. multo fortaſſe plura intuetur. t Anſel. de excell. Virg. c. 4 8. & Eccleſia, exaltata es S. Dei genitrix ſuper choros angel. Iacob. in Liturgia. Nazia. inuocat ad Virg. & probat ex Patribus. Suar. ſup. Nec id eſt tam admirabile, ut cognoſcat in Deo omnia quæ inferiores beati, & aliquid amplius (id enim reſpectu inferiorum angelorū habet ſupremus ſeraphinorum) Ephrem orat. de landib. Virg. Petr. Damian. ſerm. aſſumpt. ait ſingulorum & omu nium titulos antecedit. Gabr. 2. d. 9. q. 2. u Commun. Recent. & Suar. 3. p. q. 10. dub. 26. § 3. uerſ. breuiter & q. 37. du. 18. § 4. uerſ. 3. ratio ſupponit ut notum. ſed D. Th. q. 9. ar. 2. ſolum ait habuiſſe gloriam excellentem. & clarius q. 34 4. Gabr. in Can lect. 32. Nauar. de orat. not. 22. nu. 101. & D. Tho. fauet q. 10. 1. ad 1. cum Iſid. & Paul. Epheſ. 3. Euangelizare inueſtigabiles diuitias. Chriſti. Ioan 1. gloriam quaſi unigeniti à Patre. c. 3. non ad menſuram dat Deus ſpiritū Filio, & dicitur ſedere ad dexteram Patris, id eſt in potioribus bonis. ſic ſol & mare, cui Chriſtus comparatur, habet plus lucis aut aquarum, quam reliqua ſimul omnia creata. & 1. Corin. 15. alia eſt lux ſolis, ſtella differt à ſtella in claritate. Eccleſ. 1. omnia flumina à mari exeunt, & intrant in mare. Et gratia Chriſti dicitur infinita. 3. p. q. 7. artic. 11. & meritum infinitum. at Martinez & quidam Recen. aiunt tamen cumulum (qui reſponderet omnium ſimul meritis) non explicari à Patrib. nec ſibi uideri uerſimilem: cum ſine illo ſatis excellens ſit gloria Chriſti, nimis x ſuperans ſingulos beatorum. x Gen. 3. ipſa, conteret caput tuum. ſic vulg. Latin. & in Regia quę habetur in apparatu Hebr. cum interlin. interpretatione Latin. quia eędem literę ſine punctis, aut ſi puncta mutentur, ſeruiunt pro maſcul. & fœmin. nec obſtat q in Hebr. additur uerb. conteret in maſculina terminatione. quia ſeruit etiam pro fœmin. ut aiunt Bellar. lib. 1. de uerb. Dei. ca. 12. & Pagin. lib. 2. inſtit. Hebr. ca. 3. ſic leguut ipſa, Græc. Chryſo. & Latin. Ruper. Eucher. Bed. Alcuin. Raba. Strabus Claud. Lyr. & alibi Hiero. 10. 4. epiſt. 7. quæ eſt de uno pfecto. Aug. 12. in Gen. ad lit. Ambr. Gregor. Bernar. Perer. li. 6. in Gen. Suar. 3. p. q. 27. dub. 1 § 5. Caniſ lib. 5. Marial. c. y 9. y Ipſe, fauet uer. maſcul. in Hebr. & in Paraphra. Chal. & 70. Græc. Hiero. q. Hebr. Irenæ. Cypr. Chriſolog. Leo Papa inf (apud Suarez & Bellar. ſup.) Riber. in Abacuc. 1. nu. 32. ait ſic habere correctiora exēplaria. Greg. à Valētia. lib. 1. Analyſis de fid. c. 16. Aug. 2. Gen. cont. Manich. c. 18. addit Riber. & in Amos 1. nu. 15. & lib. 2. de templ. c. 2. nu. 9. quod interdū interpres uulgatæ utitur genere eius linguæ, ex qua transfertur, & per Syllepſim intelligitur aliud nomen. Philo. lib. 2. allego. ait cōmitti barbariſmū, ſi has voces reſpicias. Leo ſer. 2. Nat. Dñi, q ipſe Chriſtus per fęminā B. Mariā cōteret. Idē eſt q Recen. legunt, ipſum, nēpe ſemen mulieris, q eſt Chriſtus. in Gen. 3. Cai. z Pagnin. Oleaſt. Eugubin. & Franc. Luc. in emendat. z Hiero in Michea. 6. vocat eā, vaticiniū prophetarū. vid. Syluā allegor. & Bercor. & alios ver. Maria. Aug. lib. de aſſūpt. Ildefon ſer. 2. Aſſum. & And. Cret. ſimili ſer. Bern. ſer. ſignū magnū. & multa apud Conc. a Epheſi. a Sup. cit. li. de confir. c. 11. §. 3. & ſeq. vt de immaculata Virginis conceptione, q nō habuit fomitē, q habuit in ſuperiori portione iuſticiā originalem, vidit eſſentiam Dei in natiuitate Chriſti, Incarnatione & reſurrectione. vid. Sua. 3. p. q. 30. du. 9. §. 2. ad ſi. q. 37. du. 19. §. 4. ſic Mat. 17. q in trāſfiguratione tres apoſtoli uidere increatū lumē, pbat ex Patrib. Turria. in antipol. de reſidētia Paſtorū. & Stephanum vidiſſe Act. 7. ſignif. Nyſſ. orat. de S. Steph. quem tū exponit Claud. rep. 4. de euchar. c. 10. Et Adā raptim vidiſſe tenet Magiſt. 2. d. 24. q probabile putat D. Tho. verit. q. 18. ar. 1. ad 11. 13. 14. & 1. p. q. 94 1. c. & ad 1. q. 95. 3. Bergom. cōcor. b §. 66. & de B. Benedicto ſignif. Greg. 2. dial. Bonau. & Carthuſ. b Significant Patres inf. §. 10. Vt de anima Chriſti ſed longe ſuperiori gradu dictū eſt. § 6. V. Et noſter Martin. Gutierez cum eſſet Rector huius colleg. Societ. Ieſu Salmant. hortatus eſt me vt de hac quæſtione aliquid meditarer: & de ijs quæ ſcripſeram conſului Magiſtros Theologos anno 1571. menſe Nouemb. Sanciū poſtea Epiſcopū, Fr. Lud. Legio. Rodericū, Martinum Martinez qui ſcripſ. li. hypo. & Grajar q edidit cōmen. in Mich. & alios. de quo nuper Suar. 3. p. q. 37. du. 18. §. 4. du. 21. §. 3. huic noſtro Martino apparuit B. Virgo, à quo id ſecreto noui, & refert Plat li. 1 de ſtatu religioſi. c. 34. de dignitate quodāmodo infinita matris D. Th. 1. p. q. 25. 6. ad 4. & de illius puritate, qua maior ſub Deo nequit intelligi. ibi. ad 3. & in 1. d. 44. vbi Albert. Bonau. Egid. Carthuſ. q. c 2. c Sic pdicti magiſtri ſua ſubſcriptione eā opinionē nouā repetarunt, nō ut aſſererēt, ſed vt à periculo cēſuræ liberarēt: donec p tēpora, ſapientum votis examinata probetur & intrepide aſſeratur. d Sup. lib. de confirm. c. 11. § 4. T. recent. & Cai. cum D. Th. 3. p. q. 27. 5. vbi Suar. du. 4. §. 1. fuit maior gratia prima, quam illa ingēs quā ſupremus ſeraphinorū habuit in uia. Imo intēſior, quā e beatorū, Peſa & rec. cōt. Cai. ſup. e Expreſſe Palu. 3. d. 2. q. 1. ſic & Baptiſta in vtero matris ſanctificatus recepit in circunciſione gra

f tiam, ſup lib de ſacram. c. 5. [f] Luc. 1. Spiritus ſanct. ſuperueniet in te, quod ex Patrib probat Suar. 3. p. q. 27. dub. 16. § 1. & 3. ad fin.
g [g] Sup. lib. de bapt. c. vlt. §. 3. ea Bern. ſer. de ſeſtis poſt Natiu. & ex Matt. 20. calicem quidem meum bibetis. colligunt Chryſ. hom. 66. Theoph. Hug. Lyran. & D. Thom. in catben. cum Hieronym.

referēs ſequitur Ant. 4. p. tit. 15. c. 20 §. 6.) Buſt. in Marial. 3. p. ſer. 1. p. 3. & in 4. p. ſer. 9. §. ſi. Cani. lib. 1. c. 13. & li. 5. c. 1. citãs Ambr. lib. 1. de Virgi. Imo vt in ſtatu innocentiæ ſomnus non impediret vſum rationis, Aug. li. 5. cōt. Iuli. c. 9. ita de B. Virg. quæ habuit in portione ſuperiori iuſtitiã orig. & Cant. 5. ego dormio, & cor meū

f conceepit. [f] Et vt Ioann. Euang. habuit gratiã ex operato, aureolamq; g ex martyrio, [g] ita B. Virgo Apoſtolorum etiã ipſorum Doctrix recepit tertiã inſuper aureolam marty- h ris: [h] cum copioſo gratiæ incremẽto, dum in Chriſtum transformata adfuit flagellis, & paſſioni, occur- i rit baiulãti crucē prope exanimis, [i] & ſtabat iuxta crucē, & vulnus lãce; excepit in anima, quam doloris gladius pertrãſiuit. Et quaſi ex operato videtur alias aucta gratia, vt dum reſurgẽtem Chriſtum prima vidit ſuſ. c. 21. §. 8. aut dum inſigne aliquod opus cũ contractu Chri- k ſti exhibebat, [k] puta dũ infantē lactabat, aut hoſpitio recipiebat &c. Deinde ingentē fructũ ex operato habuit per ſacramenta: vt per baptiſmum, quem à Chriſto imme- l diate recepit: [l] & confirmationis effectu cũ Apoſtolis die Penteco- m ſtes, [m] mirifice ditata eſt: & fortaſſe n recipit ſacramentum vnctionis: [n] copioſam vero gratiam habuit ex quotidiana cõione euchariſtiæ.

9 Operationes vitæ contemplatiuæ & actiuæ cum ingenti merito o habuit innumerabiles, [o] & ſæpe iteratas intra horã diu noctuque, ſomno vix parco contenta. Tertio ætatis anno permanentem arbitrij p vſum conſecuta: [p] per 60. deinde q annos. [q] Cui quidam tribuunt an- r nos 72. ætatis, [r] ea meritis nimis multiplicauit. Quòd ſi numerus actuum non adæquat numerum ſ beatorum, [ſ] certe vnus actus, [t] t illius toto gratiæ conatu ſine impedimento profectus ex intenſa gratia, pro decem millibus computa- u tur. [u] In viſione beata melior intellectus qui neceſſario & toto conatu agit, non facit ad meliorem x Dei viſionem, [x] quamuis quidam y opinētur vim naturalem iuuare, [y] dicentes ſicut intellectus Angeli differt ſpecie ab humano, ita & viſionem beatam in Angelo differ- z re. [z] Quod tamen falſum omnino a eſt. [a] At pro meritis vitæ multum

Euthy cap. Iuo. 43. & enne. Ephe. in 10. 3. c. 6. Chryſ. hom. 1. in Ioan. Bed. in Marc. 10. Greg hom. 3. & 35. in Euang. & lib. 3. dial. cap 26. Petr. Damian ſer. de In. Polycratesapud Euſeb. lib. 3. Init. c. 31. & Niceph. lib. 4 ca. 37. ſic de Iginio Papa refert Onuphr. in Platin. & de Marcello Papa. Felix presbiter. die 14. De Melchiad. vid. Onuphr. lib. 2. ſaſt. Gruebr. chron. Cou. præſt. c. 31. n. 2. lib. 4. Var. c. 16. n. 8 col. 7. & de B. Tecla. vid. Suar. 3. p. q. 59. dub. 55. ad fin.
h [h] Hieron. ſer. aſſumpt. Ildeſon. ſer. 2. aſſumpt. Anſel. orat. de laud Virg. & lib. de excell Virg. c. 5. Bern. ſer. ſignũ magnum. Sabellic. li. 2. c 4 & 9 Caniſ. lib. 4. Marial. c. 28. ſapplem. Gab. 4. d. 49. q 4. art. 3. dub. 2. Viguer. c. 14. § 3. verſ. 2. Ephrem. orat. ad Virg. Laus. Iuſtinian. de triumphal. Chriſti agon. c. 21. Ambr. & Bed. in id Luc. 2, tuam ipſius animam doloris gladius pertranſibit, vbi Ianſen. & Caniſ. ſup. c. 9. & 27. Iſid. de vit. ſanctor. c. 68. Beauxã. in harmon. euang. Dam. lib. 4 c. 15. Ant 4. p. tit. 15. c. 41. §. 1. facit Birgit. lib. 1. reuelat. c. 10. Lodulph. 2. p. de vita Chriſti, cap. 64. vid. Suar. q. 37. dub. 10. §. 4. At dum Abulen. in Matt. 17 ait. 13. q. 20. & Soto d. 49. q. 5. ar. 2. negant fuiſſe martyrem: intelligunt eo modo. quo ſal
i ſa quidam aiunt finiſſe vitam martyrio violento. [i] Birgit. ſup. Bon. medit. vitæ Chriſti. c. 77. & ſequenti. Bernar. de lamentatione B. Mariæ. Anſ. dial. de paſſio. Domini. Lodulp. de vita. Chriſti 2. p. c. 64. Ribera prælect. in Ioan. c. 19. ait ſibi eſſe valde probabile propter dict. Patres, quod fertur de ſpaſmo B. Virg. & in Ieruſalem erat templum dictum S. Mariã de ſpaſmo, vt refert Aranda de terra Sancta tract. 1. c. 14. & Med. ſimile libr. Et Caı. opuſc. de ſpaſm. ait cum licentia Papæ fuiſſe celebratum ſeſtũ de ſpaſmo cum octaua, & indulg. At Caı. bene negat fuiſſe in ea ſpaſmum cũ alienatione ſenſuum. Tolet. in Ioan. c. 19. poſt not. 15. Suar. 3. p. q. 28. Dub. 4. § 3. & q. 54. dub. 41. §. 2. fauent alibi Anſel. Bern. Amb. Imo addit Ant. 4. p. tit. 15. c. 41. §. 1. ex Anſel. quod nihil indecorum geſſit, ſed ita conformem fuiſſe diuinæ voluntati, & auidam ſalutis humanæ, vt ſi alius non fuiſſet qui filium in crucem tolleret, ipſa tentaret immolare, vt Abrahãm filium ſuum. Quæ exag-
k geratio non eſt ſine temperamento pronuntianda. [k] Sic contactu Chriſti multi ſanabantur corpore ſimul & anima D. Tho. 3. p q.
l 44. 3. ad 3. ex Ioan. 7. totum hominem ſanum feci. [l] Supr. lib. de
m bapt. c. 5. [m] [n] Lib. de confirm. c. 1. § 5. c. 14. §. 5. & ſeq. [o] De con-
n templatiua ad exercitium amandi Deum. Caniſ. lib. 4. ca. 9. & de
o actiua lib. 5. c. 1. ſic in feſto Aſſumpt. canitur Euang. Luc. 10. de Maria & Martha quæ ſignif. vitamque vitam. Hieron. ſerm. aſſumpt. Petr. Damia. ſer. 1. Natiu. Mar. Rupert. lib. 5. in Cant. Ber. ſer. 7. in Pſal. 90. citat Ignat. epiſt. ad Ioan. opera actiuæ erant puriſſima, quia immediate erga Chriſtum. At quæ Suar. q. 37. dub. 18. §. 4. verſ. 2. ratio, affert ex Patrib. non aſſerunt quod Deus ſolã Virg. plus diligat quam reliquos omnes ſimul, ſed quam ſingulos. & Abulen. in Matt. prolog. 1. q. 19. ait plus diligi bonum commune vniuerſi. At plus diligit Chriſtum quã vniuerſum, ſup. §. 6. R. vt Chriſtus Petrum cui cum ſucceſſorib. commiſit vniuerſalē eccleſiam in perpetuum, prætulit Ioanni, cui ad tempus dedit curã
p matris ſuæ, vid. D. Tho. 1. p. q. 20. 2. ad 3. [p] Libro de confir. c. 12. §. 5. c. dum trima præſentata eſt in templo, habuit permanentem vſum arbitrij. Bonau. de vita Chriſti c. 3. Lodul. in vita Chriſti. 1. p. c. 2. Ant. 1. p. hiſt. tit. 4. c. 6. §. 10. quod continue per vitam meruit. nempe in vigilia, Albert. lib. de B. Virg. c. 176. & ſeq. (quem

vigilat. vt exponit Rupert. ibi & Carthuſ. quare Cani. li. 1. c. 13. cũ Buſt. putat eã meruiſſe, etiã dum dormiret. Idē Bernardin. ſer. 51. 2. 1. & in 3. par. de B. Virg. ſer. 4. ar. 1. c. 2. & citat Ierem. 1. virgã vigilantem ego video. Nam id priuil. cōceſſum eſt interdum quibuſdam ſanctis, vid. Suar. q.
q 37. dub. 18. §. 2. [q] Pie creditur B. Virg. uixiſſe. 63. annis (ad cuius memoriã recitatur Corona 63. Aue Mar.) qui fuit annus. 15. poſt Aſcēſionem Chriſti, & annus. 5. Claudij Imper. Exius ſer. 4. Aſſumpt. Sabellic. Aenead. 7. lib. 2. Nauar. lib. de orat. miſcell. 23. num. 27. Cord. ſuper compend. uerb. indulg. plenar. § 12. ſed Vincent. Belnacen. tribuit. 62. completoſ. Suar. dub. 18. § 3. Niceph. & Sabellic. anno 5. Claud. Cou. 4. Var. c. 17. nu. 5. Euſeb. in chron. anno 6. Claud. ſeu anno 48. à Natiu. Chriſti. Nec obſtat quod Euod. apud Niceph. lib. 3. c. 3. 21. a 2. dicit anno 12. poſt aſcenſionem, ut refert Vincen. & Ant. 1. p. hiſt. tit. 6. c. 3. § 1. ac ſubinde tribuit. 60. annus intellige poſt infantiam trimij. Item quidam Epiph presbyt. citat Hippol. & Melitonem epiſt. quod uixit. 49. annos. refert Turria. inf. ſed Sandoual. 2. p. del oficio eccleſ. c. 4. pag. 98. putans hunc eſſe Epiph. epiſcopum, negat reperiri apud illum. Hæc ſenı. ut anno fere 6. poſt Chriſti Aſcēſ. obierit non conuenit cum hiſto. Luce ut ait retractã a Bed. in act. 8. Nam Dionyſ. c. 3. diui. nom. refert ſe interfuiſſe funeri B. Virg. qui conuerſus eſt Act. 17. cũ Paul. uenit Athenas annos circiter 13. poſt mortem Chriſti. Idem cum Epiph tenet Volater. lib. 32. anthropol. c. de tempor. & occaſione. Maſæus in chron. lib. 8. p. 98. & id reuelatum Sanct. Eliſabet uirgini, & B. Bertramo. ſed hi autores computant ab anno quo facta eſt mater Dei, nẽpe poſt 14. annos ætatis: ex quibus conficiuntur. 63. & ſic quatenus mater
r Chriſti uixit. 49. annos. [r] Michael glycas. 3. par. annal. & citat Andr. Creten. ſerm. de dormit. B. Mariæ Cęſar. Baronius to. 3. annal. Cedren. in Compend. hiſtor. Turria. lib. 2. pro canonib. Apoſtol. c. 16. prope fin. Caniſ. lib. 5. Marial. c. 1. Compend. Mendic. uerb. indulgen. plenar. §. 13. & ait Coronam continere. 72. Aue Marias. Suar. q. 37. dub 21. §. 1. quia reperiunt ſcriptum uixiſſe poſt aſcenſionem Domini. 24. annis. At legendum eſt. 14. & ita probabilius
ſ eſt uixiſſe. 63. integros. [ſ] Forte æquat, nam Bartho. Apoſtolus fe-
t gitur centies in die oraſſe, & alij apud Caſſian. collat. ſæpius. [t] Sic 1. reg. 18. unus Dauid pro decem millibus computatur, & lib. primo, capit. 18. & 21. in præconio tribuitur Dauidi decem millia occidiſſe, ſic motus primi mobilis in uelocitate excedit multum.
u [u] Inf. capit. 20. actus æqualis ex maiori gratia eſt magis meritorius, & ſupremus angelos toto conatu agens meruit uno aut duo-
x bus ſuis inſtantibus ingentem præ cæteris angelis gloriam. [x] Conatus non differt ab actu, & intellectus quanto maius lumen gloriæ habet, mouetur ut Dei inſtrumentum maiori conatu. Soto diſt. 49 quæſt. 3. artic. 2. melior autem intellectus cum æquali lumine non plus conatur, aut plus uidet. Recent. Thomiſt. cum D. Thom. prima par. quæſt. 12. 6. ad 3. Soto artic. ſecundo, fin. Fr. Medin. 1. 2. quæſt. 3. & 3. p. quæſtio. 10. 4. ad 2. ubi Suar. in comment. Henr. quodlib. 12. ſic cũ meliori aqua non fit melior baptiſmus: tota enim efficacia agendi tribuitur principio ſupernaturale.
y [y] Caiet. 3. p. q. 10. 4. ad 2. & putat colligi ex D. Tho. idem ſenſit Scot. 3. d. 13. q. 3. Dur. d. 14. q. 1. Rich. 4. d. 49. ar. 3. q. 2. ubi Maio.
z q. 11. Marſ. 4. q. 10. ar. 3. con. 4. Molina 1. p. q. 12. ar. 6. dub. 2. [z] So-
a lus Maior. ſup. [a] Duran & Marſil. ſup. Scot. 4. d. 49. quæſt. 3. art. 2.
Suar.

iuuant dotes naturæ, induſtria &
liber conatus, ne quis deſit gratiæ
Dei. Sic B. Virgo excellens donis
gratiæ & naturæ non raro duplica
bat augmentum gratiæ & ius glo-
b riæ. [b] Nam ſingulos actus cum pu
riſſima intentione, referebat actua
liter in finem caritatis, & in fines
ſimul proximos multarum virtu-
tum & explicabitur cap. 20.

10 Sed quia quantitas gratiæ &
gradus gloriæ diſtribuitur iuxta li
beram voluntatem prædeſtinatio-
nemque Dei, inf. cap. 11. ſoli Deo
reſeruatur plena huius rei cogni-
c tio: [c] cuius explicatio ſuperat lin-
guam hominum atque Angelo-
d rum: [d] cum ſine comparatione ſit
e cæteris omnibus glorioſior. [e] Nos
ſobriè loquamur cum Patribus,
f & ſilentio veneremur [f] ineffabi-
g lem gratiam B. Virginis: [g] exalte-
h mus immenſitatem, [h] meritorum
illius decenter conceſſam ei, quæ
de congruo meruit fieri vera Dei
i & digna mater: [i] cui Pater æter-
nus eum contulit honorem, vt ipſa
naturalem vnigenitum Dei Fi-
lium, vocet filium ſuum natura-
lem & vnigenitum. Nec derogat
ſingulari gloriæ Christi, vt digna-
tus ſit in quibuſdam ſociam face-
k re matrem ſuam. [k] cum tamen ſe-
l cundum multa ſibi propria, [l] ſolus
vt ſuperans à Patribus excipiatur,
m [m] dum de gloria & dignitate B.
Virgi. Matris ſermo inſtituitur.
Hęc tribuuntur B. Marię non ſo-
lum ob dignitatem perſonę qua
mater Dei eſt: ſed ratione officij,
n quia mater eccleſię, [n] & vt Eua di-
citur mater cunctorum viuentiũ,
ſic B. Maria eſt mater omniũ in ſpi
o ritualibus: [o] & plura maioraque
miracula facta ſunt per interceſſio
nem B. Virg. quàm per reliquos ſi-
p mul ſanctos, [p] in teſtimonium ho
noris & ſanctitatis eius. Hanc ec-
q cleſia vocat Dominã, [q] vt nomen
r Maria ſignificat Syriace: [r] & eam

Suar. ſup Molina. d. q 12. dub. 5. nam idem eſt obiectum & ſpecies intelligibilis: lumen vero gloriæ eſt in omnibus beatis eiuſ-
h dem ſpeciei, D. Thom. verit. q. 9. 1. ad 17. [b] Non oportet vt anima Christi aut B. Virgin. liberos actus ſemper eliceret toto conatu naturæ & gratiæ: aut quod in fine vitæ vnico actu ſuperauerit gratiam & merita totius vitæ ſuæ. Satis eſt interdũ aut frequẽter adiutam ſpecialiſſima Dei motione & illuſtratione duplicaſſe gratiam toto conatu, hinc reſultat fere innumerabilis cumulus augmẽti. Sic ſi in prima ſede fuit illi (vbi ad ludum latrunculorũ ſunt. 64. ſedes del Alxedrez) ponatur granum tritici, & ſemper duplicetur in ſequẽti ſede reſultat fere infinitus numerus modiorum tritici, quãtus ergo erit meritorum numerus & cumulus in B. Virg. ſepe duplicatus per ſere. 64.
c annos. [c] Bernardin. ſerm. 51. de feſtis B. Virg. Bern. ſerm. 1. Aſſumpt. orat. de
d laud. [d] Epipha. Virgi. Anſel. de excell. virg. c. 3. [e] Caniſi. lib. 1. Ma
e ria. c. 2. lib. 4. c. 26. lib. 5. c. 8. 11. 14. 15. 22. 31. p. 398. 479. Andr. Creten. Epiſcopus Ieroſol. orat de dormit. Virg. apud Suri. & Lipom. to. 6. de vit. Chryſ. in liturg. Ephrem. de Laud. Mariæ Anſel. de Laud. Virg. c. 9. in comparabili ſublimitate promeruit fieri reparatrix Orbis. Dam. ſerm. 1. Natiu. Mar. ſupra cælos extollitur incomparabiliter vid. illũ lib. 4 c. 15. & Synod. 7. act. 7. in epiſt. Oriẽtal. Euthym. ſerm. de Zona. Virg. bonitate & benignitate incom-
f parabilis. Ildefon. ſer. 2. Aſſumpt. [f] Andr. ſup. & citat Ignat. epiſt. ad Ioann. Apoſt. de qua Sixt. lib. 2. biblio. verb. Maria vocat ſi fas eſt fari cœleſte prodigium & ſacratiſſimum monſtrum Laurent. Iuſtinian ſerm Annuntiat. melius ſilentio quam locutione differitur cum omnis laus ſit eadem inferior. vid. ſerm. Purif. & Aſſum. tanto dignitate cæteris facta ſilentio excellentior. quanto propinquior erat Verbo, incomparabilis pulchritudinis quidquid honoris & fœlicitatis habebatur in ſingulis totum exuperabat in Virg. Et addit ſerm. Natiu. cuius merita omnium ſanctorum merita
g tranſcendunt. [g] And ſup. hæc eſt ineffabile, & quod plane cognoſci non poteſt conſilium Bern ſer. 4. Aſſum. Petr. Damian. ſerm. Natiuit. quidquid natum eſt, minus eſt virgine & ſolus opifex iſtud opus ſuper greditur & 4. modo Deus ineſt vni creaturæ per quandam identitatem, qua eſt idem cum hac virgine. Hic taceat & contremiſcat omnis creatura & vix audeat aſpicere. Et comparat eam circulo in quo non eſt inuenire principium nec finem. At hæc locutio vt Deus ſit idem cum Virg. eſt pie interpretanda nec imitanda vt de vnione naturali corporis Christi cum iuſto manducante quam vocat Hilar. ſup. lib. de euchar. c. 38. non eſt imitã
h da. [h] Immenſitatem gratiæ vocat Epiph. ſup. Anſel. ſup. c. 8. quẽ citat Bonau. in ſpecul. Mariæ. c. 5. Ildef. ſer. 2. Aſſumpt. incomprehenſibile eſſe præmium gloriæ German. de Zona virg. non eſt re uera finis ſuę magnitudinis. Dam. orat. 2. Aſſump. vocat abyſſum gratiæ. Carthuſ. ſuper Diony. & Hubertin. lib. 4. de vita ſaluator. refert Dionyſium Areopag cũ inuiſit Virginem dixiſſe. niſi me
i fides alium eſſe Deum doceret, hanc pro Deo colerem. [i] D. Th. 3. p. q. 2. ar. 11. vbi. Fr. Med. & Suar. dub. 10. §. 8. Soto. lib. 2. iuſt. q. 2 ar. 3. Veg. de iuſtifica. q. 4. ar. 1. colligitur ex Cypr. Aug. Hier. Emiſſ. Greg Anſel. Petr. Damian. Chryſolog. Maxent. Imo cum dignitas matris ſit quid finitum & creatum, quidam admittunt meruiſſe de digno aut condigno eam copiam gratię, qua facta eſt digna Dei mater: poſita Dei promiſſione per angelum, ecce concipies, qua voluit Filium incarnari in vtero fœminæ, vid. Suar. §.
k 7. quod tenuit noſter Deza, Gabr. 3. d. 4. Palac. [k] Vt Chriſtus ſedet ad dexteram Patris: ſic Pſal. 44. aſtitit regina à dextris Filij, vt citat Athanaſ. ſerm. de ſanctiſſ. Deipara. ſic lib. 3. Reg. c. 2. mater Salomonis habet thronũ iuxta filium. 2. vt humanitas eſt ſedes Verbi, ſic B. mater eſt vt cœlũ & ſedes Chriſti. Hiero. ſer. aſſumpt. non eſt in mundo locus dignior vtero virginali. Et vt cęlũ empyreum quia ſedes Dei, ſuperat magnitudine omnia ſimul corpora: & primũ mobile ſuperat ſtellis & virtute ac velocitate motus. Ita B. virgo excellit magnitudine & multitudine meritorum, ac feruẽtiſſima velocitate. Chriſtus dr̃ ſol ſup. §. 6. V. & Virgo cant. 6. electa vt ſol. vt exponit Ruper. & Appo. I Cãt. Dam. li. 4. c. 15. & citat Pſ. 48. thronus tuus Deus vt ſol. Petr. Damian ſer. aſſumpt. vt corã ſole occultantur ſydera quaſi nõ ſint, ſic alij ſancti comparatione B. Virg. Bon. Spec. c. 10. Caniſ. li. 3. c. 8. col. 2. li. 5. c. 6. & 9. ad ſi. Chriſtus dr̃ mare ſup. §. 6. V. & de B. Virg. exponit Bon. c. 5. & 6. & bene. c. 7. Id gen. 1. congregationes aquarum, i. gratiarũ appellauit Maria. Rich. Vict. lib. 1. de Emanuel. c. 28. 30. Item id Eſai. 11. radix Ieſſe de Chriſto exponitur, & de B. Virg. vid. D. Th. in id Ro. 11. ſi radix ſancta. & 3 p q. 27. 2. arg. 4. vt radix plus virtutis continet, quã omnes rami. Sponſa Eſther. c. 2. dilecta plus eſt quàm oẽs aliæ ſimul ſponſæ Bon. c. 6. ex Aug. Itẽ c. 7. ex Aug. li. de aſſumpt. id Pſ. 15. non dabis ſanctũ tuũ videre corruptionẽ. exponit de cadauere Chriſti & B. Virg. Et Iob. 3. nec ortũ ſurgentis auroræ. de Natiu. Chriſti & virg. D.
l Tho. 3. p. q. 27. 2. ad 2. [l] Sup. §. 6. lit. S. excellit Chriſtus in viſione beata, meruit de rigore iuſtitiæ primã gratiã alijs (quã de condigno non meruit alijs B. Virgo. 1. 2. q. 114. ar. 6.) habet gratiam & gloriam ſibi debitam quam quaſi connaturalem proprietatẽ. 3. p. q. 2. ar. 12. At prima gratia & quod per ſacramenta recepit B. Virgo nõ erat ſibi debitũ, in quo non loquitur propriè Suar. ſuſ. 3. p. q. 27. dub. 1. §. 2. Item ſubſtantia humanitatis vnita eſt hipoſtaticè Verbo & ex vtraque reſultat idem numero Chriſtus. At ſubſtantia matris (ẽt dũ prolẽ geſtabat ſibi vmbilico vnitã intra vterum) non dr̃ ſic vnita uerbo, ut admittit Suar. ſup. Et dictũ Petr. Damian. non eſt imitandum ſup. G. alias ſubſtãtia cibi quẽ Chriſtus comedebat, diceretur ſic vnita ratione materiæ. Quod tñ non
m dr̃ propriè, nec eſt ratione dignitatis. [m] Epiph & Andr. Creten. ſup. Petr. Damian. ſer. Natiu. Mar. Bern. ſerm. ſignũ magnũ. Bonau. in ſpec. Marię. D. Th. 3. p. q. 27. 2. ad 2. uid. 1. 2. q. 81. 5. ad 2. ſolo Deo excepto dicunt tribuendã B. Virgini immenſam quãdam gloriã. Anſel. de cõcept. Virginali. c. 18. decuit B. Virg. ea puritate nitere, qua maior ſub Deo nequit intelligi D. Thom. 1. p. q. 25. 6. ad 3.
n [n] Rup. lib. 13. in Io. Caniſ. li. 2. c. 9. ad ſi. & lib. 1. c. 1. dr̃ mater noſtra. Epipha. hær. 70. Orig. hom. 1. Ioan. Iuſtin. Chryſoſt. Chryſolog. ſerm. 140. Vt uniuerſalis Mediatrix eſt à nobis oranda in omnibus & præ cæteris ſanctis Caniſi. lib. 5. c. 17. Suar. q. 37. dub. 23. Syn. 7. act. 6. ad 5. cũ concil. Conſtantinop. Nazian. orat. in Cypr. Nyſſe. orat. in Greg. Taumaturgũ, & refert ſibi apparuiſſe B. Virginẽ. quod de ſe refert Ruper. prooemi. in Cant. Athan. ſerm. de ſanctiſſ. Deipara. Fulgent. ſerm. de laud. Virg. Plati. lib. 1. de ſtatu. religioſi. c. 34. Quare comparatur ut collum per quod totus Capitis influxus deſcendit in corpus myſticum ſi ſub ingeniti capite Chriſto, ſit Ingẽs collũ Maria. Ber. de Nat. Mar. Chriſtus eſt ſons, Maria canalis per quẽ deriuantur riuuli & gratiæ aliorũ ſanctorum ad irrigandam eccleſiam. & ſerm. Penec. Bon. ſpecul. ca. 10. German. ſer. de Zona, & de Aſſumpt. Aug. ſer. 2. Natiu. Andr. de dormit. Deiparæ. Richar. in cant. omnibus ſalutẽ deſiderauit, quæſiuit, obtinuit: & ſalus omnibus per ipſam facta eſt. Vt per Iudith & Eſther. Mediatrix uniuerſalis & aduocata noſtra. Irenę. li. 5. c. 19. Baſil. ho. in Manantẽ marty. Aug ſer 2. Annunt. Bern. ſer.
o 2. Aſſumpt. [o] Caniſ. li. 1. c. 1. Aug. ſer. 2. Nat. ſer. Aſſum. Anſel. de laud. Virg. c. 9. Ber. Irenæ. li. 4. c. 58. Ino. Papa III. Suar. q. 37. dub.
p 18. §. 4. & du. 21. §. 3. [p] Andr. de dormit. Deiparæ. [q] Syn. 7. act. 4.
q omniũ Chriſtianorũ domina. Ildeſon. li. de uirg. B. Mar. dominã,
r dominatricẽ & herã, ꝓprietate, poſſeſſione & uſu. [r] Caniſ. lib. 1.

d a cap.

colit non quidem latria etiam ob contactum aut maternitatem Dei, [ſ] ſed hyperdulia, [t] qui cultus iuxta quoſdam Patres tribuitur etiam humanitati Chriſti, ut creatura eſt; [u] & eſt excellentior quam dulia reliquis ſanctis exhibita. [x] Multa feſta ſunt inſtituta in honorem B. Virg. [y] & numerantur nouem precipua, vt conceptio Natiuitas, Preſentatio in templo, Annunciatio, Viſitatio ad S. Eliſabet, Expectatio partus, Purificatio, S. Maria ad Niues, & Aſſumptio, & in Sabbatis fit de illa officium: & ter quotidie pulſari ſolet ad ſalutationem Angelicam. [z]

11 Priuilegia quędam B. Virginis negarunt olim viri docti ex probabili cauſa, quam pro ratione illius temporis habuerunt, [a] & nunc quidam negant pertinere ad materiam definibilem, quod B. Virgo concepta ſit abſque peccato: [b] ſicut & quod Montes pietatis cum ſolis conditionibus liceant. [c] Nec tamen eſſe periculum in celebrando feſto ſub nomine conceptionis, [d] aut in erigendo Monte pietatis: cum ex probabili ſententia liceat cum veritate quadam practica. At ſane poſt definitionem concil. Lateranen. ſub Leon. 10. non licet dubitare de iuſtitia prædicti Montis: [e] & nunc ob feſtum pro tota eccleſia inſtitutum, viri docti ſerio ſibi perſuadent piam de immaculata conceptione ſententiam eſſe reipſa ueram: [f] licet in oppoſ. citentur quidam Patres. [g] & olim licebat certo aſſerere B. Virginem fuiſſe immunem ab omni peccato actuali, [h] (quamuis graues autores id uideri ęiur negaſſe, [i]) & quod decenter nata ſit in gratia, [k] cum ſimile priuilegium fuerit aliis ſanctis conceſſum: [l] & quod rediuiua in cœlum

cap. 1. li. 5. c. 30. Suar. q. 27. du. 2. §. 1. fi. cũ Hiero. de nominib. hebr. Montanus in apparatu bibl. Regiæ. Bed. ho. 2. Annuntiat. Dam li. 4. c. 15. D. Th. opuſc. 8. [ſ] Sup. lib. de eucha. 32. §. 4. M. ex D. Th. Bonau. & comm. theol. Caniſi. lib. 5. c. 26. Bellar. 1. de beatitu. ſanct. c. 13. col 4. & oppoſitum eſt error & idolatria Collyridianorum, vt aiũt Epiph hęr. 79. Dam. lib. de hæreſ. Callr. & Sebaſtian. verb. Maria, cum Direct Inquiſit. 2. p. contr. Raymun ar 52. Hiero. epiſ. ad Ripar. cont. Vigilant. Augu, 10. ciui. c. 1. lib. 19. cõt. Fauſt. c. 21. Amb. 3. de SS. c. 12. Syn. 7. act. 3. 4. 6. 7. Nec obſtat Dam. oratio. 1. de Natiu Mar. oratio. 2. aſſumpt. Dei mater ea quæ Filij ſunt poſſidet, & ab omnibus adoratur. Reſpon. Bellarm. loquit græce. vbi vox eſt commun. Leo, & creaturæ. & negat idem Damaſ. lib. de hær. & orat. 1. & 3. de Imaginibus vid. Sua. 3. p. q. 37. dub. 22. §. 2. [t] Caniſi. Bellar. Dam. d. ſer. & lib. 4. c. 15. Athan. ſerm. de ſanctiſſ. Deipar. Anſel. de laud. Virg. cap. 8. Aug ſerm 35. de ſanctis. Bern. ſerm. 1. aſſumpt. Chryſolog. ſerm. 146. D. Thom. & theol. Suar. ſup. [u] D. Thom. 3. p. q. 25. art. 2. & comm theol. 3. d 9. Auguſt. epiſt. 66. & lib. 3. cont. Maximin. c. 10. gloſ in Pſalm. 98. quæ ſumitur ex Aug. lib. 2. queſt. in exod. q. 94. & explicat D. Thom. 2. 2. q. 103. ar. 3. ad 1. cont. Lyr. in Pſalm. 98. in moral. & Alea. 3. p. q. 30. memb. 2. dicẽtes humanitatem ob relationem vnionis poſſe ſolam adorari latria. Quod autem ait Dam. lib. 4. c. 3. humanitatem ſi præciſe conſideretur, eſſe inadorabilem, intelligit latria, & ſubdit cauſam, quia eſt creatura capax propriæ reuerentiæ. vid D. Thom. d. ar. 2. ad 3. [x] Bellar. c. 12. Caniſi lib. 5. c 15. ſup. lib. de euch c. 32. [y] Caniſi. in Marial. Bellar. de cultu ſanct. lib. 3. c. 10. 16. Suar. 3. p. q. 37. dubit. 22. §. 1. & nos inſ. lib. de decalog. in 3. præcept. [z] Sup. lib. de excomm. c. 12. fin. Ioan. Papa 22. inſtituit vt ter in die recitetur, iuxta id Pſal. 54. veſpere & mane & meridie narrabo. Auto Democares lib. 4. de ſacrific. altar. c. 13. cont. Sandoual. 2. p. del offic. eccleſ. c. 4. dicentem quod ſemel. Turrian. in Clement. lib. 6. de conſt. Apoſt. c. 25. ita Romæ & in Occidental. eccleſiis pulſari in memoriam Trinitatis. vid. Suar. q. 30. dub. 9. §. 5. & q. 37. dub. 23. ad fin. quod cœpit inſtitui à Bonau. vt noctu pulſaretur. [a] Sic loquitur Trident. ſeſſ. 21. c. 4. de cõmunione infantium de quo ſup. lib. de euchar. cap. 41. [b] Cano lib. 4. de loc. c. 4. lib. 7. c. 3. lib. 12. cap. 11. Caiet. opuſc. de conceptio. c. 5. Et Fr. Med 3. p. q. 27. 1. quia eccleſia definit ſententiam quæ dicit conceptam in peccato eſſe probabilem. At non definit, ſed permittit impune ſic opinari, vt concil. Vienen permiſit, an darentur habitus infuſi? Sed decurſu temporum eccleſia clarius illuminatur, Cant. c. 6. quaſi aurora conſurgens, & prou. 4. quaſi lux ſplendens procedit & creſcit vſque ad perfectũ diem: vt probatur ſup. lib. de confirm. c. 11 §. 6. I. cont. citatos ibid. F. Soto. dicebat, ego ſi eſſem Pont. prius definijſſem ſententiam, quam inſtituiſſem feſtũ hoc. [c] Cai. opus de Monte piet. edito anno. 1498. vbi. c. vlt. reſpõdet ad approbationem Pontificum: quantum ex literis Apoſtol. conijcere potui, Pont. recte approbant Montē pietatis, ſed non eius capitula. & in ſumm. verb. excom. c. 83. an, de excom. latis à concil. Later. ſub Leon. 10. neſcio an ſint receptæ? Idem Soto lib. 6. iuſt. q. 1. ar. 6. & tandem in fin. eſſe opinionem vtrinque probabilem. Cano Victor. & quidam prælect. in D. Tho. 2. 2. q. 78. 2. ad 6. Armill. vſur. §. 48. Syl. vſur. 5. §. 4. cum tamen hi viderint definitionem concil. Later. ſeſſ. 10. & 16. editam anno 1515. Bernardin. de Buſto tract. de Monte pietat. probat. 31. argum. [d] Fides inclinat ad ſubſtantiam myſterij, ſed dum additur circumſtantia temporis quæ ſi falſa, non inclinat fides ſed prudentia quæ eſt practice vera. receut. & Cai. cum D. Tho. ad honorãdum B. Virg. ratione ſanctificationis (quæ illo die facta eſt: nec vllo tempore fuit in peccato, ſed vt multum, per inſtans.) At quod in primo inſtanti ſit ſanctificata pertinere ex opinione ad prudentiam practice veram. Idem de monte pietatis, quod practice liceat ob rationes probabiles & Doct. At falſum eſt ſi quis hinc inferat, eccleſiam ſpeculatiue decipi in propoſitione fidei aut morum: Nam fides eſt omnino infallibilis ſpeculatiue. [e] Medin. C. de reſtit. fol. 112. Anc. 2. part. tit. 1. c. 11. Cordub. lib. 4. q. 3. dub. 2. dicit oppoſ. eſſe erroneũ, propter cõc. Later. Nau. c. 17. nu. 213. 256. ad fi. rel. de vſur. nu. 66. Sarm. li. 7. ſelect. ca. 3. Bapt. Lup. de vſur. comment. 3. §. 3. nu. 80. Palac. lib. 3. de contract. ca. 4. & ſoluit arg. dicti Bernardini. Molinæ. de vſur. q. 74. nu. 582. (quē ſine cauſa taxat Sarmient. quia Montē defendit ratione vſuræ late dictę, quã putat licere ob dãnũ, aut ceſſans lucrũ, vt explicat ſe. nu. 586. o. 2. & ſeq. Bapt. com. 1. §. 2. nu. 15. 19.) Ancha. Laure. de Rodulphus poſt recept. c. conſuluit. De vſur. Alex. conſ. 1. con. 2. & 10. lib. 2. Bald. l. rogaſti. ff. ſi cert. pe. Pariſ. tract. de commerc. Lapus alleg. 137. & mentionem facit tanquam operis pij concil. Trid. ſeſ. 22. reſ. c. 8. & 9. & anno. 68. in publ. Actu omnes magiſtri etiã Dominic. aiunt non poſſe priuatus homo diſtribuere onus expenſarũ in eos qui mutuũ accipiũt, qui nõ ſunt cauſa miniſt dãni: Reſp. tñ pro bono cõi pauperum poteſt. Sarmient. Naua. rel. nu. 70. quod ſi reſp. cõpellat quoſdam diuites mutuare Monti in neceſſitate, poſſent hi moderatũ lucrum recipere, dicit Bapt. comm. 3 ou 84. comm. 1. nu. 122. Sot. lib. 6. q. 1. ar. 3. Lapuſ. & Rodulph. ſup. 3. p. nu. 5. [f] Sup. lib. de confirm. c. 11. §. 3. M. & D. Tho. idē Cyrill. lib. 6. in Io. c. 15. vt aduertit Feuardẽt. in Irenæ. lib. 3. c. 23. Dam. ſer. 1. Natiu. Mar. Laur. Iuſtinia. ſer. annunciati. Sedul. li. 2. Paſcal. Vincen. Ferrer. ſer. 1. & 2. Natio. Mar. Et reuelatũ eſt B. Brigitæ lib. 1. c. 9. lib. 6. c. 49. 55. & alias reuel. referunt Henr. Bon. & Marſil. Titelm. in Io. 2. Bellar. li. 3. de cultu Sanct. c. 16. ad 3. At falſo Caie. refert ex Ant. 1. p. theol. tit. 8. c. 2. reuelatũ B. Catarinę de Senis conceptã in peccato. Quod ſane Ant. nõ dicit. Suar. 3. p. q. 27. dub. 3. §. 5. Quare falſo Cano li. 7. c. 1. negat vllũ ſanctorum eſſe pro hac pia ſent. [g] Capr. 3. d. 3. aſſerit pro ſe 40. Patres quos examinans Cai. reduxit ad ſolos 15. ex quibus vix tres id plane aſſerunt, vt Bern. Rupert. & alibi Vincent. vt nos oſtendim. prælect. 1. 2. q. 81. ar. 3. [h] Lib. de confir. c. 11. §. 4. V. lib. de bapt. c. 32. §. 5. R. Caniſi. lib. 1. Maria. c. 10. Soto. 1. de nat. & grat. c. 9. Theodoret. lib. 3. in cant. Iuſtin. ad gent. q. 136. comm. 3. d. 3. D. Th. 3. p. q. 27. 4. ad 3. vbi Fr. Med. & Suar. dub. 4. §. 4. Veg. lib. 14. in Trid. c. 18. cũ Aug. Bern Ruper. Rich. Victor. & definit cõc. Claramont. ſub Vrban. II. & Trid. ſeſ. 6. can. 23. Sixt. lib. 5. bibl. c. 104. li. 6. c. 58. 136. & ſeq. Cord. lib. 1. q. 45. Et quamuis tam longæ vitæ. 63. annorum nemo eſſet teſtis, potuit eccleſia ſine noua reuelatione id credere ob communem conſenſum fidelium. Ergo non eſt difficile vt de vno conceptionis inſtanti id ſimiliter procedente tempore agnoſcatur. [i] Chryſ. in Io. 2. vinũ non habent & ho. 49. in Matt. 12. ecce mater tua. ho. 49. in gen. & in Pſ. 13. nõ eſt qui faciat bonũ. (de quo D. Th. ait, exceſſiſſe imperiti ſermonis) Orig. ho. 14. & 17. in Luc. 2. dies purgat. vbi gl. or. Tert. li. de carne Chri. Arnob. in Pſ. 14. Theop. & Euthy. Matt. 12. Marc. 3. & Luc. 2. Dam. lib. 3. Bed. ho. in miſſus eſt. innuit Aug. q. noui & vet. teſt. q. 73 Gre. Arimi. 2. d. 30. q. 2. Nec mirũ ſi reperiãtur hi tribuere peccatũ orig. B. Virg. At hos partim explicat Ioſt. & Sixt. ſup. [k] Fatētur ēt ij qui ei tribuũt peccatũ orig. & com. cũ Mag. 3. d. 3. Alex. Nic li. 1. hiſt. c. 1. probat D. Th. 3. p. q. 27. 2. q a tota eccleſia per mille annos celebrat ſe feſtũ Nat. eius. Germa. & Petr. Damia. Bern. Illeſon. cõc. Lug. c. 1. De cõſec. d. 3. Caniſ. li. 1. c. 5. Sua. q. 27. dub. 3. §. 1. ait oppoſ. eſſe temerar. Imo eſt hęret. vt dicit Cord. li. 1. q. 44. con. 4. cũ Catha. li. 4. cõt. C. i. to. 2. trac. 1. c. 1. dicẽtē eſſe qd probabile & piũ. [l] Dictũ eſt ſup. cũ antiq. Idiot. to. 3. bibl. li. de cõtēpl. B. Mar. c. 2. Ber. ept. 174. ſer. de Nat. Dñi, & de Nat. Mar. Aug. ſer. 21 de tẽp. Amb. de inſt. Virg. c. 13. 14. quos citat Bon. i ſpec. Mar. c. 5. & ſeq. Albert. li. de B. Mar.

m ſit aſſumpta, m de quo dubitanter
n olim quidam Patres ſunt locuti. n
Nemo autẽ ſine periculo hæreſis
poteſt aſſerere, totã eccleſiam extare, dum feſtum celebrat conceptio-
o nis: o vt nec extat, dũ hãc hoſtiam
à catholico ſacerdote propoſitam,
p iubet adorari abſque conditione: p
& dum hanc literam (prout in omnibus Bibliis Vulgaris latinis habe-
q tur) iubet pro authentica haberi, q
ac ſubinde illius ſenſum eſſe à Spi-
r ritu S. dictatum: r puta recunẽdum
eſſe, vt apud Matt. cap. 23. legitur,
quod dictũ eſt per Ieremiam pro-
ſ phetam: ſ licet quidam dicant, nõ
t niſi apud Zachar. cap. 11. reperiri. t
Multa ergo priuilegia B. Virginis,
antea quã eſſent expreſſe per Pont.
aut per concilium definita potuerunt multorum ſapientum conſen
u ſu haberi indubitata. u Interim tamen, dum eccleſia differt definire
veram, & piam de immaculata conceptione ſententiam, ſiquis dicat
oppoſitam eſſe de fide, caueat à pe-
x riculo hæreſis. x Hactenus de ſalutis ultimæ ſubſtantia, & gradibus eſſentialibus: poſtea dicemus
de gloria corporum beatorum.
Nunc dicamus de cauſa effectiua
ſalutis, quæ eſt prædeſtinatio: &
de mediis à Deo inſtitutis.

12 Vox deſtinare ſignificat firmiter ordinare, aut ſtatuere aliquid: ut dicuntur morti deſtina-
a ti. a Sed à Theologis uſurpatur
b pro miſſione: b non quòd quidam
homines dicantur prædeſtinati in
c malum, c (puta reprobi in damnationem) ſed hæc miſſio eſt ordinatio in bonum finem: non quidem
d in connaturalem, d ſed in quem
res mouetur impetu extrinſeco.
At ſolam ſupernaturalẽ prouidentiam, qua Deus uult omnes ſaluos
fieri, quidam uocant prædeſtina-
e tionem, e & malè inferunt quoſdam ſaluari, qui propriè non ſint
f electi ante præuiſionem operum. f
De qua re ſcribunt quidam Re-
g cent. g & eam ſententiam reijciunt: ſed prædeſtinatio eſt efficax
& infallibilis præordinatio Dei,
qua qui ſaluantur, conſequuntur
cum effectu uitam æternam, dicitur in ſacris ſcripturis, & à Patribus, ac Theologis propriè præde-
h ſtinatio: h vt præ, includit ordinem cauſæ: & in ſcriptur. uocatur
i præparatio, i qua Deus ab æterno
ante ullam præuiſionem operum
deſtinauit hos firmiter in gloriam.
k Definitur prædeſtinatio, k eſt ra-

Mat. c. 69. & ſeq dicit eſſe principium per ſe notum. D. Th. Caie. & rec. 3. p. q. 27. 9. & 6. vbi Suar. dub. 1. §. 2. Dor. 3. diſt. 3. q. 1. Ant. 4.
m p tit. 15. m Athan ſerm. de ſanctiſſ. Deipara. (quẽ agnoſcit Gycens. 3 p. annal.) Ambr. in Liturg. Aug. to. 9. lib. de Aſſump. c. 6. & ſerm 35. de ſanctis. Andr. Creten. ſerm. aſſumpt. Dam. ſer. de dormit. B. Virg. Et cũ Aug. D. Tho. 3. p. q. 27. 1. & opuſ. 8. de ſalut. Angel. Mantuan. lib. 8. faſtorũ. Carthuſ. lib. 4. de Laud. Mar. art. 3. & ſerm. 4. aſſumpt. & paſſim ſermonarij. Bon. Dur. Ant. ſup. Albert. in Ioan. 21. & in 4. d. 12. art. 14. cũ Hug. Idẽ Rich. Victorin. 1. p. de viſio. Ezech. c. vlt. Niceph. lib. 2. c. 21. 23. Bern. ſignif. ſer. aſſump. Birgit. li. 1. reuel. c. 8. & 9. Gabr. ſer. 2. aſſump. Gerſ. alph. 14. E. F. Axio. Chriſtiana, li. 2. ar. 6 c. 11. Etiam nũc negare ſapit hæreſim Catharin. opuſ. de cõceptio. & li. 4. cont. Cai. & Caſtr. lib. 1. de inſt. hære. prin. c. 9. & 10. Lermatius lib. 9 de inſtaur. relig. c. 14. ſi. Bed. & Vſuar. I martyrolog. Clictou. ſer. 4. aſſump. Cordub. lib. 1. q. 17. Eccleſia, Aſſumpta eſt Mar. in cœlũ. Mat. Virg. aſſumpta eſt
n ad æthereũ thalamum. n Epiph. to. 2. hær. 78. Hiero. ſeu Sophro. ſer. aſſump. Gelaſ. Papa, c. ſancta Ro. 15. d. prohibet, li. de aſſump. vide Couar. 4. Var. c. 17. Abulen Mart. 22. q. 230. Soto, d. 43. q. 2. 2. col. 9. Caie. opuſ. de concep. Caniſi. lib. 5. c. 5. numerat inter opiniones pias, & probabiles, & tamen c. 2. bene fatetur Patres etiam 1 pe Hier. fateri aſſump At Cord cum Catar. dicunt eſſe de fide. Cano. lib. 12. de loc. c. 11. negare eſt temerarium. Idem Suar. q. 37.
o dub. 21 §. 2. ſed ſunt duriori vota damnari debet. o Conc. Trid. ſeſſ. 5. cum Sixt. Papa IIII. Caniſi. lib. 1. c. 8. Payna lib. 5. defenſion. fid. ad fin. ob communem conſenſum, ac præceptum eccle-
p ſiæ. p Sup. lib. de Euchar. c. 33 § 2. recent. cum D. Tho. 2. 2. q. 1.
q art. 3. ad 4. niſi probetur rationabilis cauſa dubitandi. q Trident. ſeſſ. 4. vt dicetur lib. 1. de Pontificis claue. quod ſi in fonte Hebr. aut Græco eſſet ſenſus contrarius (ita vt nullo modo etiam per antiphraſim accõmodari poſſit vulgatæ Latinæ) impurus dicendus eſt fons, & locus vitiatus, quia vulgatam nullo prætextu licet
r reijcere. r Quia Triden. totam edit. Vulg. cum omnibus ſuis partibus approbat tanquam ſacram ſcripturam, vt quod quidam putant vitio ſcribentis irrepſiſſe. Pſ. 41. Sitiuit anima mea ad Deũ fontẽ. vbi in Heb. Chald. & Græc. & Regia habetur fortem, & in multis manu ſcript. vt ait Platio. Reſp. ſub voce ſitiuit. SS intellexit fontem, quia præmiſit, ſicut deſ. ceruus ad fontes, & Pſal. 35. apud te eſt fons vitæ. Sic interdum 70. Interp. ſupplent, quod reticetur, & tacitè includitur in Heb. Pſ. 22. Calix meus inebrians addunt 70. & Vulg quã præclarus eſt. Eccl. 9. neſcit homo nempe nullus, vt exponit Hieron. Bellar. 2. de Verb. Dei. c. 12 verſ. 9. & c.
ſ 23. verſ. 7. locus. ſ Quidam contendunt partim ſumi ex Ierem. c. 32. Chryſoſt. citatus à D. Tho. in cathen. Hilar. Theoph. Euthy. fatetur Hiero. ſe legiſſe in apocryph. Iere. & Orig. trac. 35. Matt. Et licet partim ſumatur ex Zach. 11. ſub noĩe dignioris & notioris prophetæ intelligitur ſimul Zach. Marc. inſ. & lib. 9. reg. 5. Addit Ianſe. concord. c. 140. Eraſ. & Franciſ. Luc. Zach. forte fuit binomius, & dictus Iere. Alij qđ in tex. ſolum legi debet per prophetã. Orig. ſup. Euſeb. 10. demõſtr. c. 4. Aug. 3. cõſenſ. c. 7. Cat. Marc. lib. 6. hyp. c. 4. Canon. lib. 2. de loc. c. 17. Franciſ. Loc. in Variis lect. Suar. 3 par. q. 46. dub. 34. § 1. ſi. & innuit Riber. in Zach. 11. nu. 34.
t quia negat ſumi ex Zach. t Aug. ſed quia Zach. ſcripſit ſpiritu Ieremiæ, Spiritus S. inſpirauit Matthæo, vt dictum huius tribueret

Iere. ſic Ioã. dr̃ Elias in ſpiritu. (Licet Mart. reprobet hoc) addit Turlm. anoot. ad ſi. Pſ. qđ ſi qñ forte neſciamus cõcordare Vulg. cũ Hebr. fonte: dimittamus explicationẽ ei, cũ Spiritus S. inſpirauerit. Et fateamur Eccleſiam nunquã errare. & bene Genebr. in prælatio. ad Pſ. & Aug. refert, ſe quæ interdũ de ſacris ſcript. non intelligit, venerari
u ac colere. u Sup. B.
x H. K. M. x Monet Caſt. 1. de iuſt. hær. pun. c. 8. alias q ita pertinax eſſet, ẽc ſi oppoſitũ definereſ, eſſet hæreticus: q a recedit à rõne formali fidei. Peña & Recẽt. 2. 2. q. 1. ar. 3.
a a Eliber. c. 16. & 1. Cor. 4 & paſſim ꝑſaui am hores, vt Cicer. 1. Tuſc. & li. 3. offi & hinc apte deduci poſſet vox prędeſtinatio, id eſt, ꝑdefinitio, & ꝑordinatio Dei, qua homines dirigit ĩ gloriam. Sic Græc. pro orizo hĩ Eph. 1. ꝑdeſtinauit nos, vbi Hiero. vt c. 2. q̃ ꝑparauit Deus, & Ro. 1. prædeſtinauit filium Dei in virtute, ſic legũt (& de æterna Dei prędefinitione exponunt) lati Hiero. Amb. Sedul. Anſel. Bellar. lib. 2. de verb. Dei, c. 14. citat Hila. 7. Tri. Ire. li. 3. c. 18. 32. Aug. de ꝑdeſt. c. 15. trac. 105. in Io. & alibi. Idem Tert. cõt. Praxe. legit definitus. cõcl. Tolet. 11. c. 2. Orig. in Ro. c. 8. quos ꝑſciuit & ꝑdeſtinauit, ubi Hier. Ambr. Orig. Caie. ſic Molina cõcord. q. 23. 1. diſp. 2. putat deduci, iuxta Aug. de bono perſeuer. c. 17. li. 6. hypognoſt ĩ prin. Fulgẽ. 1. in Monymũ. ſignat Pighi. li. 8. de lib. arb. c. 2. Alex. 1. q. 26. mẽb. 1. ar. 1. fauet D. Th. 3. par. q. 24. 1.
b vbi Suar. dub. 50. §. 2. b Phil. 3. ad deſtinatũ perſequor. D. Th. 1. p. q. 23. 1. vbi Caie. & Recẽt. vt Sap. 5. Sagitta tranſmittitur impetu extrinſeco in locũ deſtinatũ, tanquam in finẽ, & ſcopum. Cõmu.
c Theol. 1. c. 40. Dor. q. 1. Dried. de concor. ꝑdeſt. & lib. arb. c. 2. c Sic Trid. ſeſſ 6. can. 17. damnat dicentes, quoſdã diuina poteſtate eſſe prædeſtinatos in malum. Et concl. Arauſic. 2. c. 25. Fulgent. lib. 1. ad Monym. c. 7. 13. 23. 24. Proſper. ſæpe in reſponſ. ad obiec. Gallorũ. Ambr. lib. 2. de vocat. gent. c. 4. Arnob. in id Pſ. 118. noluit benedictionẽ. Iſid. 2. de ſum. bon. c. 6. Aug. ad art. ſibi impoſ. ar. 10. & 13. & lib. 6. hypognoſt. quẽ citat Fulgent. Fauſt. Gall. eps, lib. 1. de gratia, & libe. arb. c. 4. & c. 13. hæreticũ vocat eũ, qui talem ponit prædeſtinationem. Impropriè iſ alibi reprobos uocat prædeſtinatos ad malum. idem Fauſt. c. 9. 10. 12. & lib. 2. c. 2. Aug. 15. ciuit.
d c. 1. lib. 21. c. 24. lib. 2. de pec. merit. c. 17. d Aug. lib. 15. & 21. ciuit.
e ſup. e Vt malè vocat prædeſtinationẽ Ioan. à Bononia, li. de prædeſt. & interdũ Aug. ſolam ꝑordinationẽ gratiæ, aut alterius effectus (qui reperiuntur ẽt in ꝑſcitis) vocat late prædeſtinationẽ, li. 6. hypognoſt. de quo inf. c. 11. §. 6. ſed male Catharin. de prędeſt. c. 1. deducit à præ, vt ſignificat dignitatẽ, eo quod qui ſaluantur, ſunt
f præ aliis digniter deſtinati. f Cathar. & Camerar. dial. de prædeſti. c. 1. §. 2. & Iauell. li. de prædeſt. g Fillarcus, Torrian Contare-
g nus, Cartagena, Ioan à Roa. de eadẽ re. Claud. Suſellus lib. de diuin. prouid Dried. de cõcord. prędeſt. & lib. arb. Taper. ar. 7. Pigh.
h lib. 7. eccleſ. Hier. Oſor. lib. 9. de inſt. h De qua ꝑdeſt. Patres inf. c. 11. ſæpe Aug. lib. de prædeſt ſanct. Dam. lib. 2. duæ theol. c. 30. D. Th. 1. p. q. 23. 1. ex quo verb. infert D. Th. 3. p. q. 24. 1. inconueniens eſſe ſi quid boni fiat in tpe, qđ Deus nõ prædeterminet ab
i æterno. Idem. 1. p. q. 25. 5. ad 1. ſi. i Sic ſcrip. vocat ꝑordinationem, Act. 10. 13. 22. & pręparationem, Epheſ. 2. quę Deus præparauit Gręc. proimilare. & Prouer. 8. pręparatur uoluntas a Dño, vt legit Aug. & Fulgen. lib. ad Monymũ. Et Luc. 22. vadit, ſicut definitum eſt de illo. k D. Tho. 1. p. 23. 1. & 2. commu. Theolo. 1. di. 40.
k Dur. q. 2. Ale. 2. 1. p. q. 26. & colligitur ex definitione Aug. de bo-

1 no pęſſeutr.c.14. [l] Nominal.cum Scot.1.d.40. Gabriel.q.1.Gregor.q 1.Bonau.q.1. Marſil.1.q.41. Aliaco.1.q.12. definiunt eſſe propoſitum ſeu uoluntatem efficacem conferendi uitam ęternã, & ea ex quibus infallibiliter homo illam conſequatur. Quia putant pędeſtinationẽ & legẽ aut imperium eſſe actũ elicitũ uoluntatis. ſcriptura uero interdũ tribuit electioni uoluntatis, quæ eſt radix prædeſtinatiõis. At Cathar. quem ſequitur Molina cõcord. q.23.a.3. definit eſſe rationem ordinis ſeu mediorũ, quib. Deus pꝛuidit creaturam rationalẽ eſſe perducendam in uitam æternã: quia putant eſſe notitiã cõditionatã (ſimul cum uolũtate Dei approbante) qua Deus uidet hominem in tali rerũ & circunſtantiarũ ordine relictum decedere in gratia & ſaluari. Aptior eſt definitio D. Tho. qa definitio debet eſſe commu. apud omnes uarie opinãtes.

m [m] Inf ca.11. § 1.A.

n [n] Cape.& Dur.1.d.41.q 1.ſed D.Tho.1.p.q 23.4.ſubi Bannés & Zumel. Idẽ Molina concord.a.3. Et q.22. r.ad 1. conſtituunt prædeſtinationẽ iudicio practico intellectus tnſ.Y. Carta.de pꝛdeſt. diſcur 2.con.4.Valentia cõtrou. de prędeſt.c.1.& 8. Alex.1.p.quæſt.28. memb.1.ar.2. Auguſt de bon perſ.c.17.Hieron.in ephe. capitulo primo,addit Carthagen. diſcurſ.3.prædeſtinatio non eſt cauſa proxima & exequens,ſed ut principium formale quo,ſeu exemplar:& ut cauſa moralis quæ dirigit executionẽ.

o [o] Scot.& Nominal.cit.Q.& probabile dicit Caiet q.23.1.& Cartag.diſcur.2.bis, ſaluari prædeſtinationem dum electiu ſequitur prædictum iudicium,tanquam formale complementum illius. ſic imperium licet ſit actus intellectus, vt aiunt recent.cum D.Tho. 1.2.q.17.1. habet tamen uim mouendi & efficiendi ex motione uoluntatis:ob quod D.Thom. 1.p q 25.1. ad 1.imperium tribuit

p uoluntati mouendi,ſicut & Scot. [p] Dur.1.d.39.q.3. Egid.q.1.& plane D Thom.1.par. quæſt 23. 2.ad 1. vbi dicit imperium pertinere ad executionem in re. Idem Caiet. Capr.d.40.q 1.conc.3. Bonau ar.1.q.1.ad 2. Vt creatio actiua eſt in Deo 1.p.q.46.1.ad 30.ubi Caiet.& generatio actiua eſt in ſolo Deo Patre.1.p.q.41.1.ad 2.q 42.6.ad 3.Caiet.Capr.1.d.27.q.1.& nõ eſt in re produ

q cta. [q] D.Tho.q.23.ar.2 ad 1.& ar.4. At Mol q.23. diſputat.2.& Scot.quodlib.q 17.& in 2.d.6.q.1.reijciunt à Deo actum imperij quaſi ſuperfluum. Item Cartag.diſc.2. putat prædeſtinationẽ conſiſtere in imperio & tribuit Caiet.q.23.1. At vtrunque eſt fal

r ſum. [r] Cit. ſup.S. [ſ] Rich.1.d.40. Marſil. q.41.1. ſic Aug. definit

ſ prædeſtinationem,eſt præparatiu gratiæ in præſenti, & gloriæ in futuro D.Tho.1.q 23.ar.3.& artic.7.ad 1.Valentia de prædeſt.c.1. & 8. ſic reprobatio includit uoluntatem puniendi ad oſtenſionẽ iuſtitiæ,(quod male reijcit Dur.d.40.q.2.nu.10. Cartag.diſcur.2.) Et cõſecutio finis in re differt ab actu dilectionis, qui in Deo intelligitur ante actum prædeſtinationis. Item per extremum Gab.d.40.quæſt.vn.not.1. ait conſecutionem gloriæ & perſeuerantiam in gratia eſſe effectũ prædeſtinationis: reliqua quæ ſunt præſcitis cõmunia eſſe effectum prouidentię ſupernaturalis. Idẽ d.41.q.vn.ar.3.dub.1.ſola gloria eſt effectus. at falſo.

rio ordinis ſeu tranſmiſſionis creaturæ rationalis in vitam æternam. Quæ definitio aptari poteſt varijs ſententijs quibus theologi explicãt vim proprietates ac effectus prædeſtinationis, & quidam eam tribũt

l actui voluntatis. [l] In Deo prædeſtinante Petrum conſiderantur.4. actus ratione diſtincti. 1.dilectio

m ſeu electio. [m] 2.iudicium practicũ intellectus de medijs, quibus expediat hunc gratis dilectũ, electumque

n perduci in gloriam, [n] vt illam infallibiliter cõſequatur.3. electio conſequens, qua Deus voluntate

o ſua libere approbat ea media. [o] 4. imperium practicum intellectus, quo tanquam cauſa proxima Deus

p ea media mandat executioni. [p] Hoc 4.infertur quidem infallibiliter ex efficaci prędeſtinatione: non tamen pertinet ad rationem illius,

q [q] ſed eſt ipſa executio. Electio pertinet ad complementum prædeſtinationis, ſed in obliquo. In iudicio autem conſiſtit in recto eſſentia

r prædeſtinationis, [r] cum ſit ratio, & exemplar ſeu Idea practica agendorum, & in prædeſtinatione includitur ipſa etiam conſecutio fi-

ſ nis, [ſ] quæ eſt effectus illius.

CAP. XI.

De cauſa prima effectiua ſalutis quæ eſt prædeſtinatio.

§.1. Prædeſtinatio non dicitur medium ſed cauſa ſalutis, & eſt quid arcanum.

2 Beata Virgo & Apoſtoli quomodo ſint prædeſtinati? De ſententia

CAP. XI.

2 DIuus Tho. [a] 1.p.q.23.ar.4.circa illos qui ſaluantur.ratione diſtinguuntur in Deo.4.actus: id eſt, dilectio efficax & immutabilis, qua uolt donare finẽ, amor enim eſt primũ donum.1.p.q.38.ar.2. huic in reprobis reſpondet odiũ, quo digni ſunt: quia eos uidet in peccato origi.2. electio eſt idẽ actus, quatenus Deus pꝛ cæteris (quos in maſſa pditionis reliquit) eligit hos in gloriam, ut ſint ſancti.3.prædeſtinatio eſt actus intellectus circa media (nempe ratio ordo & Archetypon mediorum,) quibus deſtinat & ordinat infallibiliter in conſecutionem glorię, huic reſpondet reprobatio.4. executio iſtius prouidentiæ, ſeu actio diuina & imperium quo fiunt effectus prædeſtinationis, uſque ad realẽ conſecutionẽ finis, in quem Deus dilexit & direxit hominem.q.23.art.2. ad 1.ſed quæ executio in reprobo, non eſt actio Dei, ſed pmiſſio, ut cadat, maneat & decedat in peccato:& ſic decedens puniatur ex

b uindicta Dei. [b] Cõmu. Thomiſt. cum Caiet. & D. Tho. 3.p.q.1.ar.3.ad 4.& 1.p.q 23.ar.5.ad 3. in 3.d.10.p.3.2.& plane Aug.lib.1.ad ſimplic.q.2.& epiſ. 105.106. De præd.ſanct.c.10. Valen.de prædeſt.c.3. quia incarnationis prædeſtinatio ſupponit præuiſum peccatum, cum non eſſet inſtituta, niſi in remedium peccati.cont. Suar.3.p.q.1.art.4. Dub.5.p.97.& q.19 ar.4.Dub.41.§.4.ubi bene fatetur peccatum naturæ & merita Chriſti fuiſſe præuiſa ante prædeſtinationem

e hominum: ſed falſũ negat præuiſa ante electionem. [c] Sup.c.4.§. 2.N.c.6.§ 4.M.ex Chryſo. quaſdam cauſas Deus non uult fieri, ſine tali effectu: nec effectum ſine tali cauſa & medio (ut noluit animam creari ſine corpore diſpoſito, nec è contrario:& utrumq; uult ſimul per modum unius & totius, cũ mutua illatione unius ab altero, ut fiant) ſic non prædeſtinauit incarnationem iuxta D.Thom.ſine eo fine & effectu, in remedium efficax peccati: nec ſtatuit remittere unquam peccatum ſine incarnatione & paſſione Chriſti. Hinc licebit interpretari Patres dum ſignificant Deum adultorum ſalutem & gloriam aut alium effectum, noluiſſe in aliquo ſigno, niſi præuiſis ſimul illorum operibus meritorijs, quę Deus eſſet daturus:& econtrario, noluit his electis dare hæc merita, niſi quia illis ſimul uoluit efficaciter dare finem gloriæ, inf. c.12. At Fr.Ludou Legionen.in quodam quodlib. pro gradu obtinendo, tenuit cum Catarin. opuſ. de eximia Chriſtus prædeſt. homin.& Angel.quod Chriſtus ueniſſet (ut cauſa & finis proximus ob quem Deus omnia tam naturalia quam ſupernaturalia condidit) licet Adam non peccaſſet. Et quod uniuerſum (quo ad omnia ſingula quæ continet naturalia bona & ſupernaturalia & Chriſtum) Deus prædeſtinauit per modum unius compoſiti, aut unius obiecti adæquati ita quod licet una pars ſit cauſalitate & dignitate prior alijs, nulla tamẽ fieret ſine alijs, ut anima eſt prior & di-

ponentium cauſam prædeſtinationis.

3 Prædeſtinatio non ſupponit præuiſam vllam cauſam motiuam ex parte hominis.

4 Et ſeq. prob. ex ſcript. & Auguſtin.

6 Explicantur Patres loquentes de vno effectu, prædeſtinari ſingula media ad gradum gloriæ.

7 Ita decuiſſe oſtenditur ratio.

QVædam creata dicuntur medium neceſſarium ad finem, & ad ſalutem hominis conſequendam, quæ ſunt res inferior & per ſe ordinata ad finem. Sed actus diuinæ prædeſtinationis non eſt medium propter finem, cum ſit cauſa præcipua ſalutis. Nec numeratur inter res neceſſarias ad ſalutem (quamuis nemo ſine prædeſtinatione ſaluetur) nam præſciti dicuntur habere omnia media à Deo præparata, quibus poſſent ſalutem conſequi; Deus enim vult oẽs homines ſaluos fieri. Prædeſtinatio hominũ ſupponit in ſigno rationis efficacẽ quandam in Deo dilectionem, electionem ſeu propoſitum volunta-

a tis. [a] Hæc voluntas ſecundum rationem ſupponit prȩuiſum natu-

b ræ peccatum: [b] nam nemo efficaciter diligitur & prędeſtinatur, niſi ob prouiſa ſimul merita Verbi in-

c carnati: [c] qui aduentus verbi in carne paſſibili, non eſſet inſtitutus, niſi in remedium ac medicinam peccati. Sic voluit gratis Deus ex beneplacito dare conſecutionem finis beatis ijs, quos ex communi maſſa naturæ humanæ infectæ elegit præ cæteris. Id myſterium eſt ita

arcanum, vt nemo niſi ex ſpeciali Dei reuelatione poſſit certo ſtatue re,ſe omnino eſſe in numero præ-
d deſtinatorum. [d] nec iā ratione hu-
mana eſt inueſtigandum, quam au toritate ſacræ ſcripturę, & Patrum declarandum.

2 Certo conſtat eximios quoſdā, vt B. Dei genitricem Virginem & Apoſtolos,ac Ioannem Baptiſt.electos, & prędeſtinatos fuiſſe à Deo ante mūdi conſtitutionē, vt eſſent
c futuri ſanctiſſimi: [e] nō enim ideo elegit,quia in æternitate prę uideret Deus eos eſſe,aut forte ſanctos:ſed quia elegit & prędeſtinauit, ideo fecit ſanctos, Ephes. 1. Circa reliquos qui cū effectu ſaluantur triplex concipi poteſt cauſa prędeſtinationis:non quidē ſecūdum ſub-
f ſtantiam diuini actus, [f] ſed ſecundum q volitio libera,& prędeſtina
g tio terminantur ad tale obiectū. [g] Prima cauſa phyſica,quę neceſſario efficiat omnes effectus prędeſtina-
h tionis: vt quidam hęretici [h] aiunt eſſe complexionē hominis ex certa aſtrorum conſtellatione manantem. Secunda cauſa meritoria, ob quàm à Deo debeantur de iuſtitia & infallibiliter omnes effectus prędeſtinationis,ut auxilia, gratia,donum perſeuerantię,& gloria:quorum omnium incarnatio,paſſio &

meritum Chriſti,fuit cauſa exēpla
i ris effectiua, meritoria, [i] (& aliquomodo finalis, gloria enim noſtra redundat in gloriā Dei & Chri
k ſti)quomodo. Pelag. [k] hæreticè dixit,cauſam de condigno meritoriā prædeſtinationis & totius iuſtitiæ noſtrę eſſe bonum vſum noſtri ar-
l bitrij per vim naturalem. Orige. [l] ait animas, ob merita quæ habuerunt antequam corporibus infunderentur, prædeſtinari. Tertio, concipi poteſt aliquo modo motiua voluntatis diuinæ cauſæ de cōgruo, ſeu potius conditio ſine qua non, ex parte hominis liberi (vt in ipſa executione Deus non confert adulto gratiam, niſi poſita conditione,ſi homo non repugnet vocanti gratiæ, & præuenienti, ſed
m ſponte conſentiat, [m]) quam rationem cauſæ quidam Catholici ad-
n mittere videntur: [n] vt explicabitur ca. 12. §. 1. Alij recte negāt dari eam cauſam prædeſtinationis ad finem, & conſecutionem gloriæ in cōmuni: falſo tamen admittūt dari quantum ad gradum gloriæ aut finalis gratiæ, de quibus inf. §. 6. fin.

3 Vera & communis Theologorum ſententia, nullam ſupponit cauſam motiuam, aut cōditionem præuiſam à Deo, ex parte homi-
o nis, [o] qui ſaluatur, vt immuta-

& dignior corpore; ſed Deus nullo ſigno ſtatuit creari animā ſine, corpore, & corpus humanum ſine anima rationali. idem Ocam. 1. diſt. 9. & alij Nominal. Gabr. 3. d. 2. q. vn. du. 3. d. 19. q. vn. art. 4. At Reſpon. de facto omne bonum creatum (poſito ſtatu reparationis,quo Rom, 9. omnis creatura expectat renouationem ſuam)dirigitur in honorem Chriſti, vt in finem proximum. ſic Coloſ. 1. dicitur primogenitus omnis creaturę. Ephe. 1. inſtaurare omnia. ſed prima rerum inſtitutio fuit, vt naturalia fierent propter finem naturalem vniuerſi. & addita ſunt ſupernaturalia bona, & inſuper Incarnatio præuiſo peccato naturæ, quæ diriguntur per ſe in finem ſupernaturalem. Quędam tamen naturalia, vt bona cōplexio eſt interdū effectus prædeſtinationis, infra §. 3. P.
d [d] Triden. ſeſſ. 6. ca. 12. uid can. 9. & 17. Augu. de correp. & grat. cap. 12. 13. & ad art. ſibi falſo impoſitos art. 12. Torrenſ. 2. confeſ. ca. 5. §. 20 vid. D. Thom. 1. 2. q. 112. ar. 5. Caſtr. & Medices uet. prædeſtinat. §. 2. [a]
e Quod nec Cathar. lib. de prædeſtin. auſus eſt negare. fatetur Gabr. 1. d. 41. q. vn. artic. 2. con. 3. & Ocam, vt refert Maio. d. 40. q. 2. & probatum eſt cap. 5. §. 1. R. ſic Anſelm. lib. de concord. prædeſt. & libe. arbit. quaſdam eſſe prophetias prædeſtinationis & abſolutas, quæ omnino & non libere implentur (id eſt, non pendent ex libera conditione creaturæ,) vt quod Virgo eſſet paritura, nec moritura ante partum. quod de ſemine Dauid etiam per Ezechiam, eſſet Chriſtus uenturus. quaſdam eſſe prophetias ex præſcientia, vt quæ pertinēt ad prę mium: vel comminatoriæ ad ſupplicium, quæ habent adiunctā conditionem. D. Tho. 2. 2. q. 174. 1. cum Hiero. in Matt. 1. Chryſ. hu. 2. Imperfect. ho. 5. ad popul. Martin. lib. 4 hypot. cap. 1. lib. 9.
f reg. 3. [f] D. Tho. 1. par. q. 19. ar. 5. quia libera Dei uolitio & prædeſtinatio eſt ipſa Dei eſſentia: in qua nihil eſt factum, nec habet ullam cauſam. contra Gaſpar. Caſtalium lib. 1. de quadripar.
g iuſtitia. cap. 4. [g] D. Thom. Ferra. 1. cont gent. c. 87. Suar. 3. p. quæſtio. 19. art. 4. dub. 41 §. 4. col. 7. imo propriè non datur ex parte hominis cauſa motiua diuinæ uoluntatis, ſed ratio & conditio, vt peccatum præuiſum eſt conditio ſine qua non vult Deus huic dare pœnam: & vult dare alteri gratiam, quia vult dare ei gloriam.
h ſic immutabilitas in Deo eſt ratio æternitatis. [h] Manich. & uidetur Origen. 1. Periarch. cap. 9. quod Auguſt. ſæpe confutat.
i [i] Triden. ſeſſ. 6. c. 7. D. Thom. 1. 2. q. 112. art. 1. & Docto. qui aiūt Chriſtum nobis meruiſſe omnia etiam auxilia & prędeſtinatio-
k nem. cit. lib. de indulg cap. 1. §. 1. lit. L. [a] Contra quem Pelag. Augo. 1. ad Simplic. q. 2. epiſt. 105. 106. lib. 3. Hypogn. & 1. retract. ca. 9. & 23. de grat. & liber. arbit. lib. de nat. & grat. Triden. ſeſſ. 5. anath. 3. ſeſſ. 6. c. 1. can. 1. Soto 1. de nat. & grat. c. 22. lib. 2. ca. 14 d. 17 q. 2 ar. 5. D. Thom. 3. cont. gent. cap. 149. 152. at ſi verum eſſet fundamentum Pelag. ita homo eſſet cauſa ſuæ prædeſtinationis, vt ſuæ reprobationis, inſ. capit. 13. Huc reducitur quod quidam dixerunt paruulos ante rationis vſum decedentes reprobari ob præuiſum malum vſum arbitrij, ſi ſuperuixiſſent. [At contra id Sapien. 4. raptus eſt ne malitia mutaret intellectum eius.] & quoſdam prædeſtinari ob præuiſum bonum vſum arbit. quod eſt meritum reſpectu gratiæ aut gloriæ prius datæ. & licet Trid. ſeſſ. 6. cap. 8. loquatur de præuijs operibus: at ratio illius eſt uni-
l uerſalis. contra iſtos agit Aug. de prædeſt. ſanct. c. 12. 13. [l] Orig. 2.

Periarch. c. 8. 9. & lib. 3. c. 1. ad fi [quæ loca mendoſe citat Valentia de prædeſtin cap. 2] & tom. 20. in Ioan. quia cum Plato. in Timæo, & cum Pythagor. putat animas à principio ſimul creatas cū Angelis. contra quem dictum eſt c. 9. §. 2. Hierony. in Galat. 1. & epiſt. ad Edib. q. 10. Concil. Brachar. 1. c. 6. & ſyn. 6. c. 21. Lateran. ſub Leo X. D. Tho. 1. p. 23. art. 5. q. 90. ar. 4. q. 118. a. 4. Doctor. 2. diſt. 17. Caſtro verb. anima. hęr. 9. ex Roma. 9. antequā quicquā. 2. Timo. 1. vocauit,
m non ſecundum opera noſtra. [m] Trid. ſeſſ. 6. c. 5. cano. 4. &
o 9. & Patres. [n] Vt Deus odio non habet, nec reprobat infallibiliter Iudam, niſi præuiſo peccato eius tanquam cō. ditione motiua. Soto in Rom. c. 9. cum Scot. 1. d. 41. ita quidam aiunt antequā intelligatur certo prædeſtinatio Petri, intueri Deum à præuiſo bono opere Petri non repugnantis, tanquam à conditione, requiſita. tenet Cathar. li. de prædeſt. & Sixt. lib. 6. bibli. c. 248. & ſequen. 252. refert ſe diu id prædicaſſe. & citat Hierony. & alios de quibus inf. §. 7. Y. Sedul. & Theophil. in Rom. 8. Iacob. Sadolet. li. 2. in Roman. cap. 8. Fr. Iacob. Carpentorates lib. 2. in Ro. Benedicti. annotat. in Chryſoſt. ſuper Rom. 9. vbi Chry. innuit Paulum non loqui ex proprio ſenſu, ſed ex cōceſſis à Iudæis, dum ait, non ex operibus Iacob elegi. Taper. ar. 7. Pighius lib. 8. de liber. arbit. c. 8. Ioan. Arbor. lib. 14. Theoſ. cap. 6. Syluest. in conflat. 1. p. q. 23. ar. 5. vbi & Iauell. ar. 5. cap. 5. & ſeq. & eleganti ſtylo Hierony. Oſorius lib. 9. de iuſtit. Ludouic. Viues. li. 2. de verit. fidei contra Iudæos & Paganos. cap. 24. & ſuper Aug. 5. ciuit. cap. 9. & ex noſtris Franciſc. Turrian. lib. 4. contr. Magdaburg. c. 1. Et opuſc. de election. diui. & citat Damaſ. dialog. contra Manich. & Modernum, nempe Camerar. in dialog. Cathol. inter. Auguſt. & Ambroſ. cap. 10. §. 4. Salmeron. & Ribera in Matth. 11. confiteor tibi Pater. ex Antiq. citatur Alexan. 1. par. quæſtio. 28. memb. 1. ar. 2. & memb. 2. art. 2. ſed falſo: at fauet q. 23. memb. 3. art. 4. fin. q. 26. memb. 4. ar. 6. & memb. 6. cum Damaſc. ſed memb. 7. ar. 2. ſe explicat, quod Deus non inducit neceſſitatem. Multi in 1. diſt. 41. vbi olim D. Tho. ar. 3. fin. & ad 2. ait dari cauſam ſine qua non: ſed non dici meritum. & diſt. 47. q. 1. 1. Bonau. d. 41. ar. 1. q. 2. Ocam diſt. 38. q. vn. argum. 4. cont. Scotum. Gabriel q. vn. art. 2. con. 2. ait forte. & d 41. q. vnic. con. 2. Guillel. de Rubion. 1. d. 47. quæſt. 1. Mayro, Baſſolis, Bachon. diſt. 41. quæſt. vnic. art. 2. fin. Aureol. apud Capreol. quæſt. 1. in argum. contra 7. conc. & Bern. de Ganapo. apud Capreol. diſtin. 45. argum. conc. 5. con. in 1. par. Argent. diſt. 40. quæſt. 1. ar. 1. & alij apud Carthuſ. quæſt. 1. Gregor. 1. diſt. 38. quęſt. 2. ar. 2. argum. 4 contra Scotum. & in 2. d. 44. quæſt. vnic. art. 3. ad octauum. Henric. quodlib. 4. quæſt. 19. quodliber. 8. q. 5. quamuis ij autores in aliquo differant. & alij inf. §. 6.
o D. qui tamen poſſent explicari vt ſup. §. 1. lit. C. [o] Præter ſacras ſcript. & Patres D. Tho. 1. p. quæſt. 23. ar. 5. vbi Caietan. Bañes & Zumel. Capreol. Hiſpalen. Egid. Herox. & Soncin. 1. diſt. 41. q. vnic. Ferrar. 1. contr. gen. c. vlt. Soto ſuper ad Rom. c. 8. & 9. & in fine totius 4. ſent. omnes Recentio. Thomiſt plane Magiſt. diſt. 41. vbi Albert. artic. 3. Richard. ar. 2. q. 2. Durand. Carthuſ. quæſt. 1. (licet in fine hæſitat) Gregor. quæſtio. vnic. (qui congerit loca Auguſt. de quibus Turre. 2. confeſſ. cap. 3. §. 6. cap. 5. §. 20.) idem Greg. d. 45. ar. 1. con. 4. vbi Gabr. quæſt. vlt. ad fin. Marſil. 1. q. 41. ar. 2. Palac. & plane ſentit Alexand. 1. p. q. 28. memb. 3. artic. 5. ad argum.

bili Dei uoluntate diligator, & prę
deſtinetur ad uitam æternam, &
p ad media omnia efficacia: [p] ſed qui
cunque hominum cum effectu ſal
uabuntur, ij quadam excellenti cer
ta, & antecedenti prouidentia Dei
ſupernaturali ſunt gratis ſelecti de
q maſſa corruptionis, [q] & prędeſti-
nati ob Chriſti meritum, ante prę
uiſum illorum uitæ diſcurſum, &
rationis uſum: atq; adeo ante præ-
uiſum deceſſum in gratia perſeue-
rantem, aut ullum iſtius hominis
opus liberum præmio & dilectio-
ne dignum. Tota vero ratio eſt li-
bera Dei voluntas: qua plæraque
alia prouidit non ob aliam cauſam
ex parte rei prouiſæ, quam quia ſic
r voluit, [r] & Matth 11. quia ita pla-
citum fuit apud Deum: qui iure
dicere poteſt, illud Poetæ, ſic vo-
lo, ſic iubeo, ſit pro ratione volito-
tas. Dum enim quærit Apoſto. 1.
Corint. 4. quis enim te diſcernit?
non ait, vſum liberi arbitrii diſcer
nere me á reprobis, ſed gratiam, de
qua ſubdit, quid habes quod non
ſ accepiſti? [ſ] Et primum donū, quod
Deus gratis elargitur electis, eſt
t amor efficax, [t] & prædeſtinatio:
quæ non ſupponit pręuiſum in ho-
mine ullum bonum ſupernatura-
le, cum ſit prima cauſa omnium
effectuum, qui per ſe cōducunt ad
conſecutionem finis ſupernatura-
lis, atque ita eſt cauſa ut homo li-
bere utatur præparatis auxiliis ad
diſpoſitionem gratiæ, & ad opera
meritoria: nam merita noſtra ſunt
u dona Dei, [u] quod ſi interdū ope-
ra in quibuſdam fiāt per peccatum
mortificata, manent tamen in Dei
acceptatione, ut ante mortem ho-
minis ex Dei prędeſtinatione, &
dono perſeuerantiæ, fiant efficacia,
& mereantur re ipſa conſecutionē
x gloriæ abſque cōditione vlla. [x] Cer
to quidem experimento cōſtat nos
libere facere cū facimus: ſed Deus
facit vt facimus, præbens vires ef-
y ficaciſſimas voluntati: [y] atque ita
z recte Deo totum tribuitur: [z] qui
operatur in prædeſtinatis Philip. 2.
velle & perficere. In hanc prærde-
ſtinationem refert B. Auguſt. de
prędeſtin. ſanct. c. 14. quod ex pue-
ris, hic non permittitur mori, an-
tequam ſit baptiſmo iuſtificatus: &
Sapien. cap. 4. raptus eſt ne malitia
mutaret intellectum eius. Circa
duos fratres uterinos Iacob, &
Eſau, diuerſus exitus referri in di-
uerſas natalium conſtellationes nō
poteſt (contra Manich. de quo ſup.
§. 1. cum ſint geniti ex vno concu-
bitu & ſimul nati) nec referri to
meritum parentum aut inſtitutio-
nem, cum eſſent educati á ſanctis
parentibus: & tamen ex his duo-
bus dicitur, ad Rom. 9. ex Mala-
chia capit. 1. Iacob dilexi, Eſau au-
tem odio habui. Quod de præde-
ſtinatione & reprobatione expo-
nunt Patres, & ſcholaſtici Docto
a res. [a] Et duobus regibus infidelibus
qui multis miraculis & monitioni
bus excitati ſunt, alter vt Nabucho
donoſor emollitus obediuit, alter
vt Pharao obduratus, miſerabiliter
periit, ex duobus Chriſtianis, aut

argum. At Scot. hæſitare videtur, & remittit ſolutionem in Dei iudicia; ſed ex ſuis hoc tenet Liquet. & Fr. Herrera in 1. diſp. 17. q. 8. late. & Sixt. admonitus retractat lib. 6. bibl. á c. 248. & expo- nit Patres. Vega lib. 12. in Trid. c. 1. & 2. Caſtro ver. prædeſt. Leo Caſtri in apolog. lib. 5. num. 50. Cord. lib. 1. q. 56. opin. 5. quam ſe- quitur. & lib. 3. q. 14. §. 6. col. 9. cum Gerſon 3. par. alph. 70. lit. Q. alph. 75. lit. T. Abul. Deut. c. 5. quæſt. 10. col. 2. in Matt. 22. q. 115. Hieron. Perez. 1. p. q. 23. art. 5. Franciſ. Cartag. de prędeſt. q. 10. Coſmas Filiar. de prędeſt. c. 11. Flauius Sirenus lib. 8. de fato & præſcientia c. 11 & ſeq. Bartho. Camerarius dial. Catholici. c. 9. Ioan. á Bononia li. de prædeſt. Dried. de concord. prædeſti. & lib. arb. (quē alij falſo citant in oppoſ.) Ludouic. Viuald. lib. de duplici cauſa contritionis. & libr. de cognitione electorū

p á reprobis. [p] Singula media ſupernaturalia, per quæ etiā cum communi auxilio habebit maiorem gradū gloriæ, ſunt prædeſtinata, inf. §. 6. E. & quæ ſunt naturalia, iuuant vero ad opera virtutum, & gloriā (vt bona complexio & propēſio indiuidui) videntur effectus prædeſtinationis. Cordub. lib. 2. q. 56. Duran. 1. d. 41. q. 2. nu 7. 10. Viues cum Auguſt. 1. ciuit. c. 9 fin. Concil. Mileuit. c. 40. vt orbari parentibus & amicis eſt cauſa intrandi religionem, & ſalutis. Cartag. diſcur. 3. (contr. Gabr. 1. d. 40. q. 2. not. 1.) quod innuit glo. ex Aug. in id Rom. 8. diligentibus Deū omnia cooperantur in bonum, iis qui ſecundum propoſitum vocati ſunt. 1. qui ſunt prædeſtinati. ubi D. Tho. Anſel. Amb. Chryſoſt. hom. 15. Theoph. Theod. Caiet. Hiero. ſic & bona temporalia vt ordinantur ad iuſtitiam petuntur orationibus eccleſiæ, & cadunt ſub merito D. Tho. 1. 2. q. vlt. fin. uid. 2. 2. q 17. 2. ad 2. addit Molina concord. q. 23. diſp. 3 quædam naturalia etiam ſecundum entitatem ſuam eſſe effectum prædeſt. (in quo differunt á peccato) cont. Cartag. ſup. ad 4. an dici effectum ut extrinſeca relatione ordinantur in gloriam. ſic permiſſio peccati eſt effectus. Cartag. Molin. ſup (& q. 19. ar. 6. diſp. 1. & 2 ſi explicat bene permiſſionem) ex glo. & Græc. in id Rom. 8. Aug. de grat. & lib. arb.

q c. 16. Viues. ſup. [q] Auguſt. paſſim epiſt. 105. 106. 107. enchir. cap. 94. & ſequen. lib. 1. ad Simplic. quæſt. 2. lib. 2. contra duas epiſt. Pelagian. cap. 7. de prædeſtin. & grat. cap. 3. D. Thom. 1. par. queſt 23. ar. 1. ad 3. & in 3. diſt. 10. ar. 3 2. nam efficax prædeſtinatio hominum inſtituta eſt propter merita Chriſti præuiſa: cuius incarnatio ſupponit præuiſum peccatum. 3. par. q. 1. artic. 3. c. & ad 4. ubi Caiet. Frat. Medin. Capreol. 3. d. 1. ad argum. cont. 1. con. declinat Bonauent. Richard Marſil. & ſignificant multi Patres apud Suar. dub. 5. §. 2. & tamen Capreol. ad 2. Scoti contra concl. 1. (quia negat Chriſtum nobis meruiſſe prædeſtinationem efficacem, uocationem & fidem) negat Chriſti merita fuiſſe præuiſa ante prædeſtinationem hominum. idem innuit Scot. 3. diſtinct. 19. Adamus in Epheſ. 1. Sonnius lib. 2. demonſtr. tractat. 3. cap 13. contra quos dictum eſt lit. L. Addit Scot. 3. diſt. 7 quæſt. 3. ſine occaſione peccati incarnatum fuiſſe Chriſtum, & prædeſtinatos fuiſſe homines,

ex ſola Dei uoluntate, abſque ordine ad præuiſa opera aut pecca

r ta: idem Capreol. Durand. Egid. 1. diſt. 41. [r] D. Thom. 1. par. quæſt. 23. art. 5. ad tertium, quæſt. 65. art. 2 ad tertium. Catharin. lib. 2. de prædeſtin. fin. uid. D. Thom. de poteſt. quæſt. 3. artic. 16. ad 19. Heruæ. 1. diſt. 41. & alii citat. vt quod hæc forma informet hanc potius quam illam materiæ primæ partem in prima rerum creatione: quod hæc gutta maris potius locata ſit hic quam illic: cur mundus ſit conditus in tali imaginario loco & tempore potius, quam in alio? cur de poſſibilibus non creauit alios Angelos natura ſuperiores, aut non fecit alios cum maiori gradu gratiæ & gloriæ, item in prædeſtinatione & prima gratia, cur hos elegit & prædeſtinauit ē ex eodem utero, in eodem loco & tempore, & non illos? non eſt alia ratio, quam quia ſic vo-

ſ luit libere Deus. [ſ] in id 1. Corinth 4. Chryſoſtom. & Patres. ex quo ad propoſitum probat Auguſt. de prædeſtin. ſanct. cap. 5. 6. ad q alludit li. 1. ad Simplic. q. 2. cur ex duobus vocatis, unus reſpondet, alter non? & Enchir. c. 32 de ſpiritu & lit. ca. 33.

t 34 [t] 1. p. q 38. art.

u 2. [u] Trident. ſeſſ. 6. canon. 32. & ca. 16. Celeſtin. Papa epiſtol. ad Epiſcopos Galliæ. c. 12. Aug. de prædeſtina. ſan-

x ct. cap. 12. de gratia, & libero arbitr. cap. 2. 4. 5. 7. 16. [x] Sed Trident. canon. 32. ait, iuſtus meretur gloriam abſolute: ſed ipſam cōſecutionem gloriæ, ſi tamē in gratia deceſſerit. vid. canon. 20. 26. c. 16. med. Concil. Conſtantien. ſeſſ. 15. ar. 34. contr. Ioan. Hus. D. Thomas. 1. 2. quæſt. 114 artic. 7 ad tertium. Picus Mirandul. apolog. 2. Taper. articulo 8. pag 49. quia meritum ex prædeſtinatione habet vt ſit efficax quod ſi peccato mortificetur, redibit non quidem eadem numero gratia vt ens & qualitas eſt, ſed vt acceptatio ad eandem gloriam: ſeu idem numero meritum & gloria manet, ſiue per hanc, ſiue per aliam numero gratiam viuificetur. vid. Cartag. de prædeſt. diſcur. 3. ad vlt. ſup. lib. 1. de pœnitentia.

y cap. 34. [y] Auguſt. de gratia & libero arbitrio. capit. 16. 17. & citat Ezech. cap. 12. & 36 faciam vt in iuſtificationibus meis ambule-

z tis. [z] Auguſtin. Enchirid. cap. 32. & citat Philip. 2. dat velle & perficere. Roman. c. 9. non eſt volentis neque currentis, ſed miſerentis Dei. libro ſecundo de bono perſeueran. c. 12. lib. 4 contra duas epiſtol. Pelagian. cap. 9. Cypri. ad Quirinum. Torren. libro ſecūdo confeſſ. cap. 3 §. duodecimo, decimoſeptimo. quia Deus eſt prima cauſa, & vnde pendet efficacia conſequendi finem, qui dedit non ſolum naturas & potentias, ſed mouet ad contritionem. & abſque noſtro merito dat primam gratiam & donum perſeuerantię.

a [a] Apoſtolus Rom. 9. in ſenſu literali citat id Malach. 1. de prædeſtinatione non ſolius Iacob, ſed etiam poſterorum, qui Patris fidem viuam imitantur. de quibus cap. 12. nō omnes qui ex Iſrael, ſunt filij Ribera in Malach 1. cum Auguſt. 16. ciuit. cap. 35. lib. 1. ad Simplic. quæſtione ſecunda. Enchir. cap 98 epiſt. 105. & paſſim Scholaſt. & in Roman. nono. Anſelm D. Thom. Nec loquitur Apoſtolus de hæreditate primogenituræ terrenæ, ad quam electus eſt Iacob; ſed iuxta planum ſenſum, vt explicant omnes

Patres

coniugatis qui ſunt in eadem mola & lecto, vnus aſſumetur iuxta Matth.c.24.ex prædeſtinatione, alter relinquetur. Hæc B. Aug. Et interdum multi ex ijs qui totam fere vitam in peccatis tranſegerant, ſaluantur Dei prædeſtinatione & gratia, vt bonus Latro.

4 Probatio huius ſententiæ colligitur ex ſacris ſcripturis: quæ vocant prædeſtinationem, & præordinationem, vt c.10.§.12.dictum eſt, Et vt ſcriptura ſortem, vt vocat Epheſ.1. ſeu ſortuitam ſalutẽ & dignitatem quorundam eximiorũ, vt Apoſtolorũ, refert in Dei prædeſtinationem, [b] ante præuiſum humani arbitrij bonum vſum: ita de omnibus prædeſtinatis, ſeu de ijs qui cum effectu ſaluantur, generaliter loquitur: [c] prædeſtinauit enim Epheſ.1.& Coloſſ. vt eſſemus ſancti: non quia præuidit fore ſanctos, vt expendit B. Auguſt. de prædeſt. ſanct. cap.8. qui loc. ad Epheſ.1. eſt inſignis. Et Epheſ.ca.2. vocat creatos in Chriſto: vt aduertit Aug. d. lib. c.2. quia vt creatio nõ ſupponit concauſam, ita prædeſtinatio non conſtituitur ex præuiſa cauſa meritorum noſtrorum: nihil enim ſupponit ſupernaturale, quod prædeſtinatio non cauſet: quis enim prior dedit illi? [d] Item, quod Rom.9. dicitur, cum nondum nati fuiſſent: non intelligitur ante præuiſam natiuitatem illorum (prædeſtinatio enim ſupponit eſſe naturale) ſed dum ſubdit, antequã aliquid boni aut mali egiſſent, non ex operibus (id eſt, non propter opera & merita) loquitur de operibus præuiſis. [e] Quia ſubijcit, non ex operibus ſed ex vocante dictum eſt, Iacob dilexi: vt ſecundum electionem, propoſitum Dei maneret. Quod beatus Ambroſ. colligit exponens quod ſubdit Roman.9. miſerebor cui miſereor, id eſt, cui voluero. Quod autem deinde Apoſtol. infert, Ergo non eſt volentis, ſed miſerentis Dei: ergo cuius vult miſeretur. Non eſt obiectio ironica per interrogationem: ſed ſerio id infert. [f] & obijcienti iniuſtum videri, reſpondet: O homo tu quis es, qui reſpõdeas Deo? & probat à ſimili, dũ Deum comparat figulo, [g] qui ex eadem luti maſſa libere facit quædam vaſa in honorem, quædam in contumeliam. Et 1. Cor.12. ſpiritus diuidit ſingulis prout vult: vt dicetur §.6.E. & probat exẽplo humani corporis, vbi autor naturæ ex eadem materia & maſſa format varia membra, quædam nobilia, alia ignobilia, & verecunda. Item quoſdam Deus vocat & iuſtificat dum non quærebant Deum, ſed contraria diſpoſitione offendebant: [h] & quoſdam, prope mortem. Cum tamen quoſdam qui totius fere vitæ decurſum religioſe videntur tranſegiſſe, Deus reprobat. ob quos inæquales & inopinatos euentus B. Gregor. lib.29. mor. c.vlt. ait, nõ eſſe referendum in hominum induſtriam, ſed in Dei voluntatem & iudicium inſcrutabile, vt dicitur Ro. c.11. Item non datur generalis ratio ex parte hominis ad magnum illud perſeuerantiæ donum, [i] quod Deus donat ſine præuiſo merito; cum peculiari cura & cuſtodia qua facit, vt prædeſtinatus decedat infallibiliter in gratia: & vt merita etiam illa quæ fuerant aliquando peccato mortificata, fiant per pœnitentiam viuida & efficacia ad conſecutionẽ gloriæ. [k] Nam ſi prius intelligatur Deus videre Petrũ decedentem in gratia, quam certo prædeſtinet, certẽ prius eſſet hunc ſaluari, quã prædeſtinari per media efficacia in finem: & numerus, graduſque illorum qui ſaluantur, non eſſet ordinatiſſimus, §.8. declarabitur.

5 Hęc ſententia plane conſtat ex multis D. Auguſt. locis, cuius authoritatem Concilia & Põtifices venerantur, [l] & ipſi heretici refellere non audent. Atque in hac re de prędeſtinatione & gratia Dei, vnus Augu. valet pro mille teſtibus; cum in ea Patres in conc. Mileuit. Arauſic. & Triden. [m] mutuentur illius non tantum ſententias, ſed verba. Hic autor ſennendi grauiſſimus, conquerentibus de hac hominum diſcretione, aliquando opponit, [n] id Roma.9. ò homo tu quis es, qui reſpondeas Deo? [o] an non poteſt figulus ex eadem maſſa facere, &c. & in toto fere inſigni lib. de prędeſ-

Patres de bonis ſpiritualibus, in quæ admiſſi ſunt Gentiles, excluſis Iſraelitis. [b] Quod etiam Catharinus, libro 3. cap.1. & alij citat. ſupra N admittunt, nec negari poteſt abſque errore. At Molina 1.par. quæſt.23 artic.1. membro 3. col.3. concedit contra Catharin. quod nec Apoſtoli ex ſola prædeſtinatione, ſecluſa præſcientia, ſaluantur certo. [c] Quia omnium hominum prædeſtinatio (præter illam Chriſti) intelligitur, ſimul prouiſa à Deo cũ ſit eiuſdẽ rationis. Epheſ. 1. generaliter, elegit nos in ipſo: prædeſtinauit nos, & poſtea de Apoſtolis, in quo nos ſorte prædeſtinati ſumus ſecundum propoſitum. & c.2. generaliter, ipſius ſumus factura, creati in Chriſto, in operibus bonis, quę Deus præparauit. infra. gratia ſaluati eſtis per fidẽ, & hoc non ex vobis, Dei enim donũ eſt. ſic id Roman.8. quos præſciuit. generaliter de omni prædeſtinatione exponũt Origen. Chryſo. Theophil. Athana. Theodoret. Oecumen. & ex Latin. Hieronymus, Ambroſius, Claud. Magiſter ſẽtent. D. Thom. Caiet. & Roman.9. vt oſtenderet diuitias gloriæ: non ſolum ex Iudæis ſed etiã ex Gentibus. citat Oſeam. Itẽ Apoca. 20. qui non eſt ſcriptus in libro vitæ, miſſus eſt in ſtagnũ. vbi generaliter de omnibus etiã Gentilibus, qui ſaluantur, agit. [d] Rom.11. & addit, ſi ex operib. iam non ex gratia. 2. Timoth.1. vocauit, non ſecundum opera noſtra, ſed ſecundum propoſitũ & gratiam. Sapien. 6. præoccupat eos qui ſe concupiſcũt, vt prior ſe illis oſtẽdat. 1. Ioan.4. non quaſi nos dilex. illum, ſed quia ipſe prior dilex. & Ioan. 15. non vos me elegiſtis, ſed ego. quæ affert Aug. lib.3. Hypognoſt. & concludit, in omni opere ſancto prior eſt voluntas Dei, poſtea arbitrij noſtri: ſi dicas o Pelagi, quia ego prius volui, Deus voluit, iam non eſſet gratia, ſed merces. idẽ Concil. Arauſic. c.5. & 20. idem Aug. lib.1. ad Simplic. q.2. lib.11. ciuit. c.18. expendit id Eccleſ.33. Dominus ſeparauit eos. [e] Quare male Valentia lib. de prædeſt. c.3. tentat hinc infirmare ſenſum huius loci; quia vt Apoſtol. non negat præuiſam natiuit. ita ait, nõ negare præuiſa opera. [f] Patres Latini Aug. enchir. c.32. & Theo lo. & Hieron. epiſt. ad Edib. q.10. citatus inf. §.6.Y. At Turrian. de elect. diuina explicat per ironiam, ſeu interrogationem. & citat in eum loc. Hieron. Ambroſ. & ex Græcis Chryſoſto. Oecumen. & ait eſſe commun. Patrum Græcorum, quorum ſententias colligit Dam. lib.4. c.20. & ſeq. Nam Chryſoſt. hom.12. in Hebr. ſignificat gratiam non præuenire voluntates noſtras. & duo eius diſcipuli Caſſia. in collat. & Nilus ad Agathium. Reſp. alibi ſatis ſe explicant gratiam præuenire, ſed non neceſſitare nos. quod ſat explicat Nil. ſup. Chryſo. & Caſſia. inf. §.6.B. §.5.X.

[g] Rom.9. an nõ poteſt figulus. ſic Iacob dilexi. 2. Tim. 2. in magna domo ſunt vaſa fictilia & argentea, &c. Iere. 18. vbi bene Hieron. ſicut lutum in manu figuli. Iſa.45. [h] Roman.10. inuentus ſum à non quærentibus me: palam apparui his qui me non interrogabant. quod ponderat Cõcilium Antiſiodor. 2. c.3. ſic Saulus vocatus, & latro in cruce, & populus Iſrael dum peccaret, & Gentiles etiam impij apud quos Apoſtoli prædicarunt, quod ponderãt Auguſt. & Ambroſ. ex Ephe.2. & vos cum eſſetis mortui: Deus autem viuificauit vos. [i] Trid. ſeſſ.6. c. 16. canon.32. & 17. D. Tho. 1.2. quæſt. 109. artic. nono, & quæſtio.114. art.9. [k] Trid. ſeſſ.6. c.13. cano.16.22. ex Auguſt. de bono perſeuer. c.13.22. de præd. ſanct. c.14. Vega lib.13. in Trid à c.21. [l] Concil. Tolet.8. c.2. Celeſtin. Papa epiſt. ad Galliæ epiſcopos ca.2. Proſper. ſepe Bernar. & Doct. Scholaſt. [m] Trid. ſeſſ.6. c.12. cano.15. arcanum eſſe myſteriũ prædeſtinationis: & dari certum numerũ prædeſtinatorũ & neminem certo noſſe an ſit de illo numero? Io. Nider in conſolatorio timoratæ cõſcientię. c.6.7. D. Th. 2.2. q. 112.5. ad 5. vbi Fr. Med. Veg. lib.9. in Trid. c.10.30.31. li. 12. c.10. f.134. Cor dub. lib.3. q.14. §.6. col.9. cum Gerſon. 3.p. alph.70. Q. alphab.75. T. & lib. de myſtica Theol. Soto lib.3. de natura & grat. c.22. Valentia de prędeſt. c.7. citat Hilar. in id Pſal.118. ne auferas de ore meo. Patres & Aug. de bon. perſeuer. c.3.13.22. Cyprian. lib.1. epiſt.5; Greg 30. mor. c.32. & bene Bernard. ſer.1. in ſeptuageſ. ſed plane Trid. id tranſcribit ex Aug. ad ar.12. ex falſo impoſitis: & de correpc. & grat. c. 13.22. Torren. inf. Item quod ait Trid. cano.17. gratiam non dari ſolis prædeſtinatis. accepit ab Auguſt. lib.2. ad Simplic. q.1. Torren. lib.2. confeſſ. Auguſt. c.5. § 20. [n] Aug. epiſt.105. 106. 157. de correp. & grat. à c.7. & optime c.12. & 1. ad Simplic. q.2. de prædeſt. & grat. c.16. [o] Reſpondent Henr. Cathar. & Turrian. cũ glo. ordin.

p ſtinat. ſanct. [p] quem tanquam elaboratum ſe habuiſſe prę oculis ſcribit, dum ederet libr. Retractatio. Quod ſi quando beatus Auguſtin. dixit, prædeſtinationem, aut reprobationem uenire ex occultiſſimis meritis: id ſanè in ſimili retractaſ-
q ſe ſapientes. [q] Itē dum ait, [r] quem
r præſciuit crediturum dono Dei, ipſum elegit, cui Spiritum ſanctum daret, vt bona operando vitā ęternam conſequeretur: loquitur non de cauſa meritoria præuiſa, quę reducitur ad efficientem, & motiuā: ſed de cauſa finali. Nam in eum finem prædeſtinauit dare huic tantam auxiliorum copiam, quia ſciebat hūc cum his bene vſurum gratia, & ſaluari. ſic ipſum B. Ambroſ. in Rom. 9. miſericordiam illi dabo, quem præſcio toto corde reuer-
ſ ſurum ad me: [ſ] exponit B. Tho. immo & B. Auguſt. lib. 2. de bono perſeuer. cap. 14. & 19. ſe ſatis explicat, laudans doctrinam B. Ambroſ. Cyprian. & Gregor. Nazian. de gratia prædeſtinationis contra Pelag. & ait ſe nō differre à B. Am-
t broſ. plane lib. 1. ad Symplic. q. 2. [t]

Porro Ambroſ. alibi einſdem ſententiæ eſſe cum Auguſt. probant
u viri eruditi, [u] ex multis eius locis. Quam ſententiam cum Auguſt. ſequuntur beatus Hilarius, Pictau. Fulgent. & Proſper. Aquitan. & ſæpe Gregorius, Bernard.
x & alii Patres. [x]
y 6 Interdum Patres quidam [y] nō loquūtur de tota prædeſtinatione: ſed aiunt prædeſtinationem vnius effectus, putà gratię, & meritorū, eſſe rationem prędeſtinandi ſubſecutum effectum, gloriæ: contenti pro tēporis exigentia explicare cauſam, non totius prædeſtinationis, & omnium effectuum, ſed vnius,
z aut alterius effectus: [z] & minus proprie loquebatur de gratia, ante-
a quam iſurgeret hæreſis Pelag. [a] At iidem Patres, dum proprie de prędeſtinatione, quæ includit cauſam omnium effectuum, ſermonē inſtituunt, fatentur alibi nullam omnino dari, aut præuideri cauſam il-
b lius, ex parte hominis. [b] Hæc ſententia, vt eſt veriſſima, ita digna eſt, vt ad exaltandam liberam Dei gratiam, prædicetur interdum po-

ordlu in Rom 9. loqui Apoſtolum cum rudi, & fragili, quem vocat ò homo: cum tamen Apoſtolus, & viri ſapientes ſciant reddere rationem. At hæc expoſitio eſt contra contextum: cum inferat, ergo cuius uult, miſeretur, ot ponderat Ambroſ. 1. de uocat.
p gent. cap. 5. 7 & Auguſt. citat. §. 4. A. [p] cap. 2. 3. 6. 8. 9. 13. 16. & 18. ſed maxime ca. 10. 14. 17. & lib. de bono perſeuer. cap. 7. 8. 11. 14. 24. vid. inf. R. T. alia ex Aug. citat Grego Arim. 1. diſt. 41. q. vnica. Torrenſ. 2. confeſſ. cap. 3. §. 6. c. 5. §. 20. Cordub. lib. 1. quæſtio. 56. opi. 5. lib. 3. quæſt. 14. §. 6. & ipſe Catharin. & diſcipulus eius Sixtus lib. 6. Biblioth cap. 246. fatentur eſſe planè ſententiā Auguſt. vt in tract 26. in Ioā. quare illum trahat, illum nō trahat, noli velle iudicare, ſi non vis erra-
q re. [q] Magiſt. 1. diſt. 41. & cōis Theol. & D. Tho. 3. parte, quæſt. 1. artic. 5. ad ſecūdum. aiunt retractaſſe. Aug. 1. retract. c. 23. 25. & de prædeſt. ſanct. c. 3. & 9 dū in ſimili reuocat id qđ dixit, fidem, aut eius initium eſſe ex nobis. alij negant Aug retractaſſe, vt dictū eſt, c. 5. §. 4. Z. ſic Turrian. de elec. pag. 3. cum Henr. quodl. 8. q. 5. Argent. 1. d. 41. Occam. Iauel. de prædeſt. c. 7. Molina concord. q. 23. ar. 5. diſp. 1. negant Aug. retractaſſe, quod prædeſtinatio ueniat ex occultis meritis: ſed ait non dari per uim naturæ tanquam pp meritum condigni de quo vt loqui lib. de prædeſt. ſanct. c. 14. de bo. perſeuer. c. 14. Aurel. epiſto. 72. & Celeſtio. epiſt. 1. c. 4. & 5. Conc. Mileuit. c. 3. & 4. D. Th. 3. cont. Gent. c. 149. 152. quia loquuntur contra Pelag dicentem ex vi naturæ non mereri de condigno primam gratiam, donum perſeuerantiæ, & prædeſtinatione? Reſp. plane Aug. inſ. & Patres plus intendunt, & ex conſequenti negant præuiſam à Deo eſſe vllam ex parte hominis rationem cauſæ, aut cōditionis, ante præ-
r deſtinationē. [r] Aug. ſup. 1. retrac. c. 23. & de prædeſt. ſanct per to-
ſ tum. maxime c. 17. 18. [ſ] Lib. de prædeſtio. & grat. c. 7. quem loc. Ambro. bene exponit D. Tho. 1. p. q. 23. ar. 5. ad 1. & Recent. ibi. & Sixt. lib. 6. Biblioth. c. 251. ad fi. Molina concord. q. 23. quia Deus prædeſtinauit, ideo præſciuit ſubſequi tanquā finem, ſeu effectū, vt homo credat fide uiua, & toto corde ad Deum reuertatur. qui ſenſus patet ex Amb. ibid & lib. 2. de vocat gent. c. 9 li. 1 c. 5. & 7. ſic Eph. 1. elegit nos (nempe in eū finem, & effectum) vt eſſemus ſancti. ſic Dux militi promittit præmium, vt bene ſeruiat, & promiſſione inclinat, vt cum effectu ſeruiat. Hunc locū Ambr aliter
t explicat, ſed nō tam apte D. Th. 1. d. 41. ar. 3. ad 1. & 2. [t] Quę lib. de bo. perſeuer. ait Auguſt. ſe cautius, & attentius ſcripſiſſe, non contentum præterita explicatione, ne quid fortè in ea negligentius prætermiſſet: & ait ipſum prædeſtinari, non eſſe ob merita noſtra, vt quæ ſequuntur gratiam: ſed propter gratiam, quæ eſt meritorum cauſa; nempe cum auxilio efficaci, de quo lib. de nat. & gratia, cap. 20. 21. & alias ſæpe. Gregor. 1. diſt. 45. art. 1. cont. 4. citat Aug. 1. Geneſ. contra Manich. cap. 2. ſi ponatur cauſa aliqua diuinæ uoluntatis, eſſet aliquid, quod antecederet diuinam uoluntatem, quod nefas eſt credere. vide Aug. ſup. P. R. & epi. 59. cap. 6. epiſt. 105. ad Sixt. 106. 107. 143. 157. Enchirid. cap. 95. 96. 97. 101. lib. 15. Trinit. cap. 13. lib. 5. Ciuit. cap. 5. ſic planam mentem Auguſt. interpretatur, & ſequuntur Petr. Diacon. lib. de Incarnat. & gratia Chriſti, cap. 8. & Maxent. ad epiſt. Hormiſd. Papæ. & tandem Proſper. & Hilar. Arelaten. inf. Z. Et mirum eſt, quod Turrian. id Auguſt. ad Simplic. affert pro ſe, eo quod ſub-
u dat: & in gratiam nos admittit, ſi tamen velimus. [u] Probat Turrian. & citat Modernum Barthol. Camerarium in dial. Catholici
x inter Auguſt. & Ambroſ. vbi eos acutè concordat in hac re. [x] Hilar. Pictauien. in Pſalm. 64. Beatus quem elegiſti. Fulgent. lib. de duplici prædeſt. ad Munymum. & citat Eccl. 7. quid eſt, quod futurū eſt. Iſa. 45. Deus qui fecit futura, id eſt, prædeſtinauit. apud Turrian. fol. 6. Proſper. Aquitan. in reſponſ. ad obiecta Gallorum. ſent. 15. Gregor. lib. 1. dialog. cap. 8. & in 1. Reg lib. ſuo 5. cap. 13. quæſiui virum, lib. 25. Moral. cap. 10. 18. in id Iob 34. ipſo concedēte pacem, lib. 28. cap. 9. in id vbi eras quādo ponebas fundamenta, lib. 29. capit. 21. 32. & vlt. in id, nunquid noſti. Bern. lib de gratia, & lib. arb. & ſer. 23. 55. in Cant. Anſel. in Rom. 9. lib. de caſu diabo. lib. de cōcord. prædeſt. & libe. arbit. cap. 1. & 2. (quem quidam falſo citant in oppoſ.) Quare qđ Cyril. in Malach. 1. Iacob dilexi. apud Turrian. fol. 18. dicit. exponatur ex eod. Cyrill. infra B. Quod Caſſian. nimis tribuit arbitrio. ſane Proſper. lib. de lib. arb. ſcribit cōt. Collatorem. ſed Gennad. in catalog. ait indigne infamari à Proſpero. vid. Sixt. lib. 6. ca. 185. Nam Caſſian. coll. 7. c. 3. bene probat ex Io. 10. nemo rapiet eas ex quo loc. id cōfir-
y mat Baſil. moral. reg. 27. [y] Chryſoſt. homil. 52. in Gen. hom. 12. in Heb. Dam. lib. 2. Theolog. cap. vlt. Hieron. prol. in Malach & in cap. 1. & dialog. 3. contra Pelag. (quem ſumpſit ex Orig. lib. 7. in id Rom. 8. quos præſciuit) Hieron. in Rom. 8. quos præſciuit. & cap 9. cuius vult, miſeretur. & clarius, cap. 12. ſicut in vno corpore. Theodor. in Rom. 8. & 9. apud Sixt. lib. 6. Biblioth. cap. 251. at Reſp. cum eodem Hieron. in Epheſ. 1. cum Apoſt. expreſſe loquente, vbi prius ponit propriam ſententiam de prædeſt. deinde Origen. quam alibi refutauerat. & in Galat. 1. cum placuit ei qui me ſegregauit. & epiſt. ad Edib. quęſt. 10 ait, in prędeſtinatione Paul. ſilentium imponit: nec eſſe iniquitatem apud Deū, ſi cuius uult, miſeretur. negat prædeſtinationem habere cauſam ex parte hominis. Item Chryſoſt. Theoph. in id Rom. 8. quos præſciuit, c. 9. Iacob dilexi. Cyrill. in Malach. apud Turrian. fol. 18. & qui Grę-corum Patrum ſententias collegit Damaſ. lib. 4. cap. 20. lib. de hæret. contra Manich. apud Sixt. ſup. loquuntur de vno effecto, qui
z eſt cauſa alterius. Valentia de prædeſt. c. 2. [z] Sic prædictos Patres citabant in oppoſitum. Proſper. Regen. & Hilar. Arelaten. in epiſtolis ad Aug. quæ habentur apud Aug. to. 7. ante lib. de prædeſt. & tamen eos Patres de uno, aut alio effectu explicandos ait Aug. lib. de bono perſeue. cap. 14. 19. de prædeſt. ſanct. cap. 17. vbi pro ſe citat Cyprian. Ambroſ. Nazian & cap. 10 præmiſit diſtinctionem inter prædeſtinationem, & effectum eius. D. Tho. 1. par. q. 23. art. 5. c. & ad 2. Sixt. lib. 6. cap 251. Taper. art. 7. ſic 2 Pet. 3. ſatagite. nunquam vero reperitur apud Auguſt. ſi non es prædeſtinatus, fac vt prædeſtinaueris, licet colligi poteſt de uno effectu ex lib. 6. hypogn. & tract. 26. in Ioan. ſi non es tractus, fac vt traharis. & tamen Egid. opuſ. de prædeſt. cap. 3. audet dicere, quælibet creatura agat prædeſtinationem ſuam, id eſt, ita operetur, vt ob merita præuiſa obtineat prædeſtinationem: at intelligit obtineat gloriam, quæ eſt finis prædeſt. Tandem prædicti Hilar. & Proſper. adierunt Sedem Apoſtolicam, tempore Celeſtin. Papæ pro defen-
a ſione eiuſdem Auguſt. vt conſtat ex Celeſt. in epiſt. [a] Sæpe Au-
b guſt. [b] Vt de Hieron. dictum eſt. idem Cyrill. in id Eſa. 55. hæreditabunt electi mei. & c. 60. occupabit ſalus muros tuos. vbi iuxta verſ. 70. habetur, depinxi muros tuos in manu mea. & in Oſe. 2. Seminabo eam mihi, & diligam: ait, electos nemo poteſt de manu Dei extrahere. Chryſo. in id Philip. 2. Deus eſt qui operatur. in Pſal. 21. & 50. optime docet, quomodo Deus omnem euentū prædeterminet, ſed ſuauiter, & prænoſcēs res ipſas. Theoph. cum Chryſoſt. in id 2. Tim. 1. qui nos liberauit. & homil. 38 ad popul. homil. 12. in id. 1. Corinth. 4. quid habes, quod non accepiſti?

Damaſ.

puto: ſed prudēter, & à viro ſapien
c te,[c] qui eligat, quod ſatis eſt pro ca
ptu audientium. Quidā ſatis putāt,
ſi Deus dicatur prædeſtinaſſe con-
d ſecutionē finis, per media in cōr.[d]
quaſi prædeterminatio ex prouidē
tia ſit cauſa omnia: ſed executio
ſtauiter relinquatur ſoli optioni
noſtræ, per hoc aut illud medium,
quod diuiſiue eſt defectibile. Fatē-
tur tamen Deum præcipuos quoſ-
dam effectus antecedenter præde-
finiiſſe, & promiſiſſe, ante præuiſam
vllam cōditionem, quam exigat ab
homine. ſic ſecundum prophetiam
prædeſtinationis reuelauit ex Bea-
tiſſima Maria futurā Verbi Incar-
nationem: & quod permanēre vir-
ginitate, eſſet Deum conceptura, &
ante mortē ſuam pariturā. ſup. c. 5.
Deinde huic effectui, ſeu fini Deus
prouidit talem cauſarum, ac dono-
rum cōcurſum, vt infallibiliter per
cauſas liberas executioni mandare
tur tēpore, loco, & ordine per Deū
præſtituto, ſalua hominis cooperan
tis libertate, & conſenſu. At ſane
vt hæc præcipua Deus cum prædē
finitione fecit: ita generaliter ſin-
gula opera meritoria, quibus homo
efficaciter conſequitur certum glo
e riæ gradum prædefinit,[e] cum om
nibus circumſtantiis: licet quędam
illorum fiunt cum communi auxi-
lio omnibus oblato. Imnio omnia
& ſingula bona naturalia & mora-
lia, quæ in mūdo reipſa fiunt, prę-
f determinauit Deus, [f] ita fieri in

Damaſ. lib. de imagin. ait, Deū omnia à ſe prædeſtinata effigiaſſe in voluntate ſua, vt domum ędificaturus, prius formam eius in
c mente deſignat. vide Sixt. lib. 5. Biblioth. cap. 101. [c] Aug. to. 7. ſi. dum reſpondet ad epi. Proſper. & Hilar. quia & Apoſtolus ad omnes fideles ſcribēs eam rem ſæpe prædicat, & exaltat: ſed ſæpius eum alijs Patribus ait, ſolum prædicandum eſt de effectibus quibuſdam, vt excitētur libertas hominis ad diſpoſitionem gratiæ, ad opera meritoria, & perſeuerātiam. & ſilendum eſt occultum myſterium prædeſtinationis, & reprobationis, ne forte quidam difficultate victi de miſericordia Dei deſperent: aut putent iudiciū Dei eſſe iniuſtū, vt monet Aug. 6. hypogn. ſi. Amb. in id. Ro. 9. Iacob dilexit. & ita ſe prædicaſſe ait Sixt. lib. 6. c. 48. ſic dū quidam timuunt oratione impetrari prædeſtinationē: loquimur de particulari effectu. D. Tho. q. 23. art. 5. & 8. cum 2. Pet. 1. Satagite vt per bona operā certam veſtram vocationē, & electionem
d faciatis. [d] Citati ſupra §. 3. N. cap. 4. §. 6. C. inf. cap. 12. §. 1. E. Et quidam qui ſe Diuum Thomam putant ſequi, vt Colinus Filiar. de prædeſt. cap. 1 & 12. pagin. 104. Flauius Sirenus, lib. 8. de fato, cap. 15. 14. 21. Bartholom. Camerarius, dialog. Catholici, cap 9. §. 4. Ioan à Bononia, de prædeſt. Hieron. Perez. 1. par q. 23. art. 7. Dried. de concord. arbit. & prædeſtin. in 2. par. fol. 19. Clictou in Damaſc. lib. 2. cap 30. Et ſignificauit Capreol. 1. di. 38. q. 1. ad 2. Scoti contra 4 concl. & diſtin. 40 q. 1. concl. 7. diſtin. 45. q. 1. ad 1. contra 2. par. concl. 5. in 2. diſt. 25. q. 1. ad 4. Scoti contra 2. Egid. 2. d. 5. q. 2 art. 1. Ferrar. 3. contra Gent. cap. 94. Almain. tract. 2. moral. cap. 2. Aug. moral. cap. 2. comm. 2. Bonauent. 2. diſt. 37. ar. 1. q. 1. ad vlt. & reſpectu Angelorum, in 2. d. 5. art 3. q. 1. ad fin. Gregor. 2. d. 34. q. vlt. 3. ad 8. Almain. 1. d. 38. & in Moral. cap. 2. Carthuſ. 1. d. 41. q. 1. ſi. Gabr. 2. d. 1. q. 2. d. 37. ar 1. Marſil. 1. q. 41. ar. 2. And. de Caſtro nouo. 1. diſt 2 a. per mult. quæſt. Cordub. inſ. (licet Catharin. de præſcientia, & prouiden. pag pen. & lib. de prædeſtin.) videtur Taper. art. 7. pag. 207. 224 (& tamen pag. 225. dicit oppoſitum) Ioan. Roa. lib 2. de prædeſt. q. 3. ſect. 5. & 9. Pigh. 8. lib. arb. cap. 2. & 4 Payua, lib. 4. orthodox. aſſert. & tribuunt Damaſc. lib. 2. cap. 30. lib. 1. cap. 29. Deus non omnia prædefinit. Bed. 10 8. var. quæſt q 13 & ea phraſi vtuntur multi ex Græcis Patribus. & Capr. citat D. Tho. de Verit. q. 6. art. 3. & 1. par. q. 23. art. 7. vbi Caiet. & 1. 2. q. 9. art. 6. argument. 3. cum ſolut. vt 10 exemplo. 2. Regum 24. Deus Dauidi dedit optionē eligendi vnam de tribus plagis. & 3. Reg. 13. Salomoni, vt peteret quid vellet. Apo. 3. Si quis aperuerit. Matth. 19. Si quis vult venire. Philo. lib. 4. allegor legis, citat Deut. 30. conſidera quod propoſuerim in conſpectu tuo vitam, & mortem. Eccleſ. 15. ante homines vita, & mors, &c. Enodius Ticinen. epiſt. ad Conſtantium, apud Turrian. lib. 4. epiſ. Pontific. cap. 2. optime. Triden. ſeſſ. 6. cap. 5. cano. 4. per hæc nos admoneri libertatis noſtræ. (ſic 1. 2. q. 109. art. 8. in longo tempore neceſſe eſt hominem peccare, & tamen ſingula in particulari libere vitare poteſt) item qui tenent, quod in executione auxilium efficax non eſſe præueniens, ſed cōcomitans. Cord. lib. 1. q. 55. dub. 8. & dub. 10. ſolut. 6. not. 2. Veg. lib. 13. in Trident. cap. 13. Abulen. in Ioſue, cap. 11. q. 76. ad med. & q. 14. 16. 68. & in Mat. 18. q. 36. 63. Vvalden. lib. 1. doctrinal. fid. art. 1. c. 22. 27. & 25. fol. 41. col. 2. ait, alias tale auxilium ſi præueniat, neceſſitaret; quā tamen neceſſitatem in humanis operibus admittunt magni viri; cum tamen in antiquis Patribus nihil poſſint cōſonum reperire. videtur Taper. ſup. & D. Tho. ver. q. 6. ar. 3. nec eſt alia actio Dei efficax, alia creaturæ, ſed una. 1. par. q. 105. 5. ad 2. Capreo. Ferrar. Gabriel. Dried. Cartagen. inſ. & fere omnes citati. fauet Triden. ſeſſ. 6. cap. 5. 6. 14. Bern. de gratia, & lib. arb. ad ſi. Fauſt. ſimili, lib. 1. c. 9. 12. lib. 2. c. 2. Cordub. & quidam aiunt, ſi Deus efficaci auxilio ex parte potentiæ moueret ad exercitium actus, neceſſitaret voluntatem; quia Deo mouente neceſſe eſt voluntatē moueri. At illatio hæc inefficax eſt, vt probatum eſt cap. 6. quidam Recent. admittunt bene, Deum ante præuiſam hominis cooperationem prædeſtinaſſe ad certū gloriæ, & gratiæ finalis gradum. An vero ante illius cooperationis præuiſionem prædeſtinauit ſingula media in particulari, quibus aſſequetur eum gradum? negat Cartagen. de prædeſt. diſcur. 4 & clarius 10. ad ſi pag. 67. 311. 337. fauet D. Tho. Veri. q. 6. art. 3 & 4. & Capre. Quare ſi electus refugiat ponere hæc, aut illa media, protrahet Deus vitam illius, donec impleat menſuram gratiæ prędefinitā: ſic prædeſtinatio Sauli ſupponit in illo præuiſam liberam orationē B. Stephani. ſup. §. 1. B. C. Hi loquuntur, ſic vt facilius ſaluent libertatē hominis in ipſa executione prædeſtinationis. Id tamen nō eſt neceſſarium. ſup. c. 6. Molina concord. q. 14. diſput. 50 & append. fol. 14. idem innuit. ſed q. 23. art. 5 diſp. 1. memb. 9. concl. 4. & ſeq. acute confugit ad pręſcientiam conditionatorū. dicit 1. Deus neminē efficaciter eligit ad gloriam, ante præſcientiam hāc omnium operum, quæ hic faciet vſque ad finem vitæ: quæ videtur cauſa ſine qua non, reſpectu diuinæ electionis: (quia præſcit his cauſis, auxilijſq; concurrentibus iſtum bene vtentem ſaluandum.) dicit 2. nulla ex parte noſtra datur cauſa prędeſtinationis, quantum ad integrum effectum illius: nempe vt prædeſtinatio includit omnem diſpoſitionē cauſarum, mediorum, & circūſtantiārum. Nam gratis Deus approbat pro Petro talem iſtarum rerum cōcurrentium, quibus poſitis præſcit (ſcientia illa conditionatorum) Petrum bene vſurum auxilijs, & ſaluandum. At hæc præſcientia via in paucis rebus agnoſcitur à Theolog. ſup. cap. 4. §. 1. & 6. cap. 5. §. 5. qui tantum admittunt in Deo ſcientiam viſionis, & ſimplicis intelligentiæ, nec per illam certo præſciri poteſt, ſi duo homines relinquantur omnino ęquales in communi concurſu, quid hic præ illo ſit facturus. ſup. c. 5. §. 6. c. 14. §. 9. Nam futurū liberum uno ex duobus modis eſt obiectum ſcientiæ infallibilis. 1. vt habet ſtatum rei præſentis oculo ęterno Dei. ſup. cap. 3. §. 5. aut 2. vt habet eſſe determinatum in cauſa, vt omne bonum eſt prædeterminatum in Dei voluntate immutabili, & efficaci prouidentia. ſupra c. 5. §. 1. & 4. Item falſo Molin. in diſput. 1. memb. 7. admittit, quod Deus intendens finem non ſuum, ſed alienum (nempe ſalutem hominum) prius intelligatur velle media quam finem. quod bene improbat Sco. 1. d. 41. nam in ſalute hominum Deus ſimul vult optimam gloriæ, & honoris ſui oſtenſionem, & ob hunc finem ipſius Dei, prouidet merita, & alia media in hominibus. Illi ita loquuntur, quaſi aliter non tam facile ſaluetur libertas hominis cum executione efficaci prædeſtinationis. At recte ſaluatur ſup. c. 6. ſed ait Molina, quod Aug. noſquā negat ex parte noſtra dari cauſam electionis ad gloriam (nempe præſcitum vſus arbitrij bonum vſum gratiæ, quem per ſcientiam conditionatorum nouit) ſed agere cont. Pelag. dicētem ſola naturæ vi nos promereri primam gratiam, & electio-
e nem ad gloriam. ſup. §. 5. Q. at plane plus aſſerit Aug. [e] Colligitur ex ſcriptor. Epheſ. 4. vnicuique data eſt gratia ſecundum menſurā donationis Chriſti, &c. in menſuram uniuſcuiuſque membri. Roman. 12. vnicuique ſicut Deus diuiſit menſuram fidei. Trid. ſeſſ. 6. c. 7. citat. 1. Corin. 12. ſecundum menſuram quam Spiritusſanctus partitur cuique, prout vult; ſic vrbs cœleſtis dicitur Apoc. 21. ex Ezech. 40. ędificata ſecundum eximiam menſuram, quæ erat in manu angeli, ſeu Dei. inſ. §. 7. Bernard. in Cant. ſerm. 23. ad med. D. Thom. 1. par. quæſt. 23. artic. 7. vbi Recent. cum Caiet. Bañes, artic. 5. ſed clarius art. 7. & Zumel. Soto ad Rom. 9. Sixt. ſup. Bonau. opuſc de 7. itinerib. ęternit. d. 2. lect. 2. planè ſignificat Albert. Alexand. Richard. Duran. Egid. Gregor. Capreol. Hiſpal. Heruæ. Carthuſ. Gerſon. Liquetus, Marſil. Palac. Hieron. Perez. Viguer. idemque Vega, Caſtro, Cordub. & plane D. Tho. neque id negat
f de Verit. q. 6. ar. 3. [f] Citati c. 5. §. 1. in prin. X. vide §. 2. G. Recen. vt Caiet. Bañes & Zumel. 1. par. q. 22. ar. 4. Ferrar. Capreol. Hiſpalen. Palac. Driedo, Carthu. Taper. Viguer. Vega, & idem alij cum Magiſt. 1. d 38. Sco. Duran. Heruæ. Baſſolis. Maior. Liquetus, Gregor. 1. d. 39. q. 2. art. 2. pro qua ſententia citantur Patres. Athanaſ. Ambro. Chryſoſt. Fulgent. Proſper. Aug. de correctione, & grat. cap. 8. 11. 12. lib. 1. de gratia Chriſti (& citat Ambroſ.) & lib. 1. ad Simplic. q. 2. Lyran. Marſil. 1. q. 45. ar. 2. D. Tho. 1. 2. q. 9. art. 6. ad 2.
& vi-

tali loco, tempore, modo, & intentione: & ſalua hominis libertate, efficacia Dei prouidet rem cũ ſuo modo libero. Quę res non eſt tam difficilis intellectu, quã quidam pu[g]tant:[g] vt propter ſaluandam eorũ, qui ſaluantur libertatẽ perfectam, negare temere uelint perfectam in Deo prouidentiam circa electos.

7 Ratio his ſuffragatur. De9 enim abſque ullo iuſtitiæ præiudicio, & [h] perſonarũ acceptione,[h] potuit prędeſtinare eos oẽs, qui cum effectu ſaluantur ante præuiſa illorũ opera: & ita magis decebat ad manifeſtationẽ Diuinę bonitatis, ſapiẽtiæ, & gloriæ, & vt ciuitas Ieruſalem cęleſtis eſſet ex uiuis, & electis lapidibus ordinatiſſime conſtructa, cũ certo numero, & pulcherrimo ordine, graduq; diſpoſitis: qualis ad propoſitũ deſcribitur Eze. c.40. & Apoc.21. ſecundum certã menſuram aureã eximij artificis. Vt in magno, & eximio ędificio columnæ, & partes præcipuæ ſeliguntur certo numero, & ex inſigni, elabo[i]rataq;[i] materia. Quod ſi ita finem & media artifex non aſſequatur, prouenit ex imperfectione artis, prouidentiæ, aut potentiæ. Quem defectũ Deo tribuere nefas eſt. Vt in corporali mũdi machina, Deus fecit cœlorũ numerũ cũ certo ſtellarũ aſpectu, & numero, quas varia magnitudine, & fulgore diſpoſuit ad pulcbritudinem orbis. Ita iuxta menſurã donationis Chriſti, totum myſticũ eccleſiæ triumphantis corpus compactum, & connexum eſt per omnem iuncturã, cum mẽſura & proportione uniuſcuiuſque mẽbri, vt deſcribit Apoſt. ad Ephe.c.4. & 1.Cor.12. Rom.c.12. Atque ita ſcripturæ, & Patres probant de facto Deum in eum finem prædeſtinaſſe, vt quidam ex adultis electis certo numero, & principali gradu eſſent Apoſtoli, paſtores, & Orbis Doctores: alij certo etiam numero & fulgentiſſimo gradu decorentur rubicundo martyrio, aut aureola Doctorũ, & Virginum. Ex infantibus quidã certo numero reciperent ęqualem gloriam ex ſolo baptiſmo, vel martyrio: alij infantes decederent cum minori gratia data olim in ſacramẽto legis naturę, aut ueteris: ergo ita planè prędeſtinatũ eſt, cum cętera omnia, vt dicitur 2. Tim.c.2. facta ſint propter electos. Nam vt in mũdiali orbes cœleſtes, & in cœleſti machina Apoſtoli habent præcipuum locum, ita ſinguli ex prædeſtinatis eliguntur, vt pcipuę partes & columnę, cum determinata gratię, & meritorũ quantitate p inſigni ędificio: quippe qui ſunt principes, & regni hęredes.

8 Niſi antecedẽte efficaci quadã intentione, & pdeſtinatione Deus ita determinaſſet hunc & illum hominẽ, ac ſingulos eorũ qui ſaluantur, non ſequeretur hęc ordinatiſſima cœleſtis vrbis compoſitio: ſed caſu & per accidens contingeret, vt ab his hominibus ſine delectu, & certo ordine, ac numero cœlum habitaretur, quod abſurdum eſt. Deus ergo intelligitur primum uoluiſſe finẽ glorię ſuę: deinde dicto modo pdeſtinaſſe ea, quę illuſtrius [k] declarant Dei gloriam:[k] nec tamẽ ſemper fecit, quod ipſis rebus eſſet [l] melius, & conueniẽtius:[l] & ſicut in effectu gloriam pręcedunt merita, gratia pręuenit opera meritoria, motio & auxilium Dei pręcedit cooperationem noſtrã, quæ eſt diſpoſitio gratię: ita prouidẽtia efficax in rebus gratię, ſecũdum rationem pręcedit in archetypo id auxilium, & omnẽ cooperationem noſtrã etiam pręuiſam, ac ſubinde prędeſtinatio Petri, & cuiuſque alterius, infallibiliter & certo cõſtituta eſt, ante pręuiſum ullum iſtius ho[m]minis liberum opus,[m] ſed non inconuenit, vt ante certam Pauli prędeſtinationem, ſupponatur pręui[n]ſum alterius opus, & oratio.[o]

CAP. XII.

Soluuntur obiectiones Catharini contra prædeſtinationem.

§. 1. *Explicatur ſententia Cathari. an detur cauſa prædeſt. vt datur reprobationis.*

2 *Obiectio de prophetia præſcientia. interdum non prouideri cauſas ſine illatione effectus: vt de corona martyrii.*

3 *Explicantur dicentes non omnia prædefiniri: alias imponi neceſſitatem voluntati.*

CAtharinus eps diſtinguit duos ordines in iis, qui ſaluantur. Primũ Apoſtolos, & inſignes quoſdam ſanctos fatetur fuiſſe propriè prædeſtinatus à Deo ante puiſum illorũ conſenſum. De reliquis adultis pronunciat nó fuiſſe illorũ prædeſtinationẽ infallibili decreto Dei conſtitutam ante præuiſa ipſorum [a] opera, & finem uitæ.[a] Quidam

& videtur ſe referre ad q 112.ar.3.& innuit 3.p.q.24.1.q.36 ar.1. Deus in bonis eſt cauſa totius entitatis, cum tota intentione, circunſtantiis, & modo libero noſtræ voluntatis: ita prouidet rem cũ modo, vt homo infallibiliter faciat talem actum in tali inſtanti, ſup.c.6.§.2.& 6. Nam non proponit obiectum, vt bonũ omnino neceſſarium: (ſolus enim Deus clare viſus neceſſitat uolũtatẽ ex parte obiecti,) ſed vt bonum limitate cõuenieẽs: nec addit impulſũ, quo uoluntatẽ neceſſitet, ſed ſuauiter allicit ſpõtaneũ ſalua libertate. Prouerb.21. Cor Regis in manu Dñi, c.16. Cor hominis cogitat vias ſuas, Deus autem dirigit greſſus eius. Iſa.14 De9 exercituum decreuit, & quis poterit infirmare? cap.30. expectat Dominus. vt miſereat̃ veſtri. Io.6. omnis qui audiuit, &c. venit ad me. Rom.8. voluntati ei9 qui reſiſtit? vt Rex potens, & ſapiẽs perſuadet q̃dam homini, vt velit, quæ alias nolebat. [g] Nó eſt omiſſa à D.Th. nec tam difficilis, vt putant Caiet.1.p.q.22.a.4. & dicit utrumque eſſe de fide, & clarius in Rom.9 fatetur ſe neſcire quomodo ſtet prędeſtinatio cum noſtro libero arbitrio. Gab. Marſil.& refert Zumel.q.19.ar 8. pag. 508. quorũ argum. ſolutum eſt, cap.6. §.6. [h] Omnes Patres ſupr & colligitur Matt.20. An nõ licet mihi quod volo facere? nempe de meis bonis, quę nemini debentur, vt eſt prædeſtinatio, auxiliũ efficax præueniens, iuſtificatio impij, & donũ perſeuerãtiæ vſque ad finem. nã acceptio perſonarum contra iuſtitiam diſtributiuam, vel iniuria cõtra commutatiuã, non habet locũ niſi in his bonis, quæ debentur ex iuſtitia. [i] Id totum ait eccleſia in ora. De9 cui ſoli cognitus eſt numerus electorũ, & D Thom. 1.par. q.23.art.7. comm. Patrum, & Theol. Valentia de prædeſt. cap.7. quod autem nemo (ſine Dei revelatione) ſcit certo ſe eſſe de illo numero prædeſtinatorum. ſupra §.3. M.& concil. Trid. [k] D.Thom.1.par.q.25.art.6. poſitis his rebus, ex quibus uniuerſum conſtat, & illis eodem modo ſe habentibus, tantus eſt ordo, proportio, & correſpondentia rerum, & cauſarum inter ſe, vt non poſſit uniuerſum eſſe melius. idem intendit Aug.3.de lib.arb.cap 5.lib.13.conf cap.26. de quant.animæ, cap.33.lib.1.cont.aduerſ.leg.& proph.cap.14. quia agit contra Manich. qui Deum dixit authorem malorum, & rerum imperfectarum. Clemen. Alexã.4.ſtroma. Nazian. ho. de Natiu. Dom. Theodor. de Græc.affectio.curat. [l] De fide probat D. Tho. ſup. Hugo lib.1.ſacram.2.par.cap.vlt. Vvald.to.1. doctrinal fid.ca.10.vſque ad 19. contra Vuiclepb.& ca.21. citat Patres comm. cum Magiſ.1.d.43. Suar. 3.par.q.1.art.2.dubit.4.§.2. fin. Aug. 11.ſuper Geneſ. ad lit.ca.7. dicit, talem potuit Deus hominem feciſſe, qui nec peccare poſſet, nec uellet: & ſi talem feciſſet, quis dubitat meliorem fuiſſe. [m] Qoia Deus eſt prouidentia, aut permiſſione ſua uidens concurrẽtiam omnium cauſarũ, prædeterminat omne bonum: quia pſciens futura ex intentione approbat eum cauſarum concurſum, vt dirigat tanquam medium per ſe ordinatũ in bonum finem. At mala, ſeu peccata non ita uult, aut puidet, quia non approbat eum cauſarum concurſum ea intentione, vt ſit peccatum, ſup.c.5. §.3. quod ſi res nobis futurę nõ eſſent Deo realiter pſentes ab ęterno (de quo ſup.c.3.§.4.R. §.5.X.) Deus tamẽ in ſua prouidentia, ſeu efficaci prædeſtinatione agnoſcit certo, & numerũ, & gradus ſingulorũ prædeſtinatorum. [o] Recent. cum Caiet.cit.ſup.§.1.B.C.

CAP. XII.

[a] CAthari. [a] lib. de prædeſt. & videtur Oſor.lib.9. de iuſtitia. Pigh.libro 8. de libe.arbit. cap.8. & prius Sixt. de ſe refert lib.6. Biblioth.cap.248. cũ magiſtro ſuo Cath. (quod poſtea retractat) Ianell.opuſc.de prædeſt. & citat Bachonem, & Argent.1.diſt.41. ſentit Turrian. opuſc. de elect. diuin.& citat Henric. vide Ioan.à Roa.lib.3.de prædeſt. q.3.§.5.9. & nume.28. & ſeq. Sixt. citat, Sadolet.lib.2.ad Rom. Idem Ioan.à Bononia,

Theologi labore quodam minus utili ſententiam Catharini de præ deſtinationis cauſa præuiſa à cenſu
b ra erroris, [b] excuſare contendunt:
& vt quęſtio uideatur de nomine, corrigunt illius improprium, ut uocant modum loquendi, vt non concedatur ex parte hominis cauſa moralis, vt meritum congrui, reſpe-
c ctu prædeſtinationis, [c] licet admittat contritionem mereri de congruo primam gratiam, ſatisfacereque pro peccato mortali, vt of-
d fenſa Dei eſt, [d]) ſed admittunt reſpectu prædeſtinationis dici præuiſam conditionem ſine qua non: quæ nec cauſat nec ullo modo meritum prędeſtinationis dici debeat. Quam ſententiam confirmant ex Patribus dicentibus, Deũ ideo pręſcire futuram ſalutem Petri, quia res ita erit. De quibus ſup. c. 4. §. 2. cap. 6. §. 6. & eam tribuunt B. Tho.
e & aliis. [e] 2. Aiunt Deũ ante præuiſum ullum hominis conſenſum habuiſſe generalem prouidentiam quandam ſupernaturalem, quam 1. Timot. 2. voluit omnes homines
f ſaluos fieri: [f] & ex hac tribuere gratia prima auxilia externa, & interna, & offerre homini opportune ſacramenta, & quædam alia reme-
g dia. [g] At ſubinde prædeſtinationē, ut includit eam prouidentiam primorum effectuum non ſupponere pręuiſum ullũ hominis conſenſum
h aut meritũ. [h] Hinc inferunt, non videri temerarium, ſi quis dicat, circa quoſdã ex adultis qui ſaluantur, non præceſſiſſe in Deo abſolutam dilectionē, aut certam & infallibilem prædeſtinationē de iſtorũ ſalute; niſi in ſigno rationis intelligatur præuiſa libera iſtorum coopera-
i tio, quantum ad aliquos effectus, [i] Quam præſcientiam ut coniunctã prædictæ prouidentię ſupernaturali, aiunt dici prędeſtinationem cer-
k tam Petri: [k] ita ut ex Petri libera cooperatione & merito ac perſeuerantia finali præuiſis, tanquam ex cauſa motiua, inferatur certa illius prędeſtinatio. Ad eum fere modũ quo ex parte hominis datur cauſa
l præuiſa reprobationis. [l]

2 In gratiã iſtius ſententiæ contra receptam B. Tho. & theologorum conſentientem aſſertionem, Obiciunt. 1. eos Patres qui ſignificant cauſam aliquam, aut conditionem ex parte quorundam adultorum hominum pręuiſam à Deo, vt alios prędeſtinet ad conſecutionē
m gratię aut gloriæ. [m] Alias ſi omnia tribuantur prędeſtinationi aut reprobationi, opera noſtra, nihil prodeſſent aut obeſſent ad ſalutē. Reſpond. per alia eorundem Patrũ
n loca, [n] & per D. Augu. & alios coęquales, conſtat eos loqui de uno aut altero prædeſtinationis effe-
o ctu, [o] ad quem proſunt opera: nō de omnibus. atque ita interpretandus eſt B. Aug. dũ interdũ minus proprie locutus ait, quod hic præ illo ſaluetur, venit ex occultiſſi-
p mis meritis pręuiſis. [p] Et tamen alibi retractat illum loquendi aut
q ſentiendi modum. [q] Nam quędã prædicta ſunt ſecundum prophe-

nonia, opuſc. de prædeſt. 1. par. & 2. par. poſt 6. opin. Bartholo. Camerar. dialo. Cathol. de prædeſt. cap. 4. 5. & ſeq. & cap. 10. Et tribuitur Bonauent. diſt. 40. art. 1. q. 1. d. 41. art. 1. q. 2. corp. & ad 4. & d. 46. ar. 1. q. 1. d. 47. p. 1. q. 1. vbi Burliſer refert hanc de pręuiſione operum, ſnĩam eſſe omnium Pariſ. At fallitur, quia oppoſitũ cum Aug. tenet Grego. Arim. Gabr. 1. d. 41. q. vn. con. 2. (quamuis hic electionem ponat reſpectu ſolius finis, non circa media) Marſil. & alij Nominal. (de quibus ſupr. c. 11. §. 3. O. vbi dictũ eſt falſo tribui. B. Tho. & aliis antiquis.) At pro Cathar. eſt Occam, vt refert Mai. d. 40. q. 2. Rich. diſt. 41. artic. 2. q. 2. dicit probabile. Hãc ſententiã ſine authore nominatu refert Sotus in Rom. cap. 9. Item citant D. Th. Alex. & alios inf. E. & citant Anſelm. 10 concord. prædeſt. Item Proſper. & Hilar. Pictau. aiunt id ſentire multos Maſſiliē. At loquuntur de vno, aut altero effectu prædeſtinationis, vide ſup. ca. 4. §. 6. c. 11. §. 2. N. §. 5. X. §. 6. Z. D. vbi § 5. Q. explicatur Aug.
b 10. 2. epiſt. 49. [b] Baſnez, & Zum. 1. par. q. 23. ar. 5. vbi Soto Maior. Fr. Medina, & alij ſapientes Recent. aiunt ſententiam Hēr. quodl. 8. q. 5. quem ſequitur Cathar. damnatam ab ar. Pariſien. c. 28. & eſſe erroneã, qua cenſura vſ damnare Soto in Ro. ca. 9. ſic Pet. Diacon. lib. de Incarnat. & grat. Chriſti, c. 8 ad fi. (extat inter opera Fulg.) & B. Maxentius 10 reſponſ. ad epi. Hormiſdæ Papæ (extat to. 5. Biblioth.) oppoſitam tenent. Fauſti dãnant erroris. Item Aug. ſerio ſæpe id affirmat, & colligit ex ſcriptur. & probat antiq. Patres id ſenſiſſe. At ſatis videtur, ſi damnetur nota temeritatis ex Doct. Scholaſt. vt. cap. 11. §. 3. lit. O. eſſe plane cont. Auguſt. vbi § 5. lit. P. R. T. conſtat (vt agnoſcit etiam Cathar. lib. de prædeſt.) quem Auguſt. Patres in concil. & maior, meliorq; pars Theol. antiq. & tot ens Recent. ſapientum ſequitur, in omni ferè Academia orbis Chriſtiani. Quidam doctus prædicauit in Academ. Louanien. oppoſitũ, cum magno ſcandalo Academiæ: & re ad Sixt. V. Papã delata ſuſtinuit ſuæ temeritatis acrem reprehenſionem. Sixt. Senen. lib. 6. Bibl. c. 248. mortuus retractauit ſententiam ſui magiſtri Cathar. quam prædicauerat. At de hac ſubtili quæſt. prædeſt. & præſcientiæ nihil adhuc ex profeſſo definiunt cōc. & Pont. quia (vt ait Celeſtin. I. epiſt. 1. ad epos Gall. c. vlt.) non erat neceſſe ad ſalutem. Aug. de prædeſt. ſanct. cap. 4. à Patribus antiquis nō eſt petenda ſolutio huius q. quia de illa non multum
c fuere ſoliciti: cũ non conferat ad reformationem morũ. [c] Henr. quodl. 8. q. 5. lit. Z. (vide quodl. 4. q. 19.) auſus eſt dicere dari meritum congrui reſpectu prædeſt. efficacis quorundam: nã bonus uſus arbitrij conſideratur. 1. vt eſt ab auxilio, & gratia inclinante. & ſic eſt effectus prædeſt. 2. actus, vt eſt ab arbitrio nō reſiſtente, ſed cooperante auxilijs, intelligitur, vt meritũ congrui pręuiſum, ſine quo prædeſtinatio nō eſſet efficax, & completa. Sic merita Patrũ, vt ſunt à gratia per Chriſtũ data, erant effectus Incarnationis, vt vero ſm ſubſtantiam conſiderantur proceſſiſſe ab illorũ arbitrio auxilijs adiuto. dicuntur ejuſdē Incarnationis meritũ de congruo.
d D. Tho. 3. par. q. 2. art. 11. vbi Recent. [d] Sco. Veg. & alij confutant

e ſup. lib. 2. de pœnit. c. 2. §. 4. G. & c. 30. §. 4. [e] Tribuunt D. Thom. 1. d. 41. q. 1. ar. 3. d. 47. q. 1. 2. cum Dam. lib. 2. c. 29. negante Deum prædefinire omnia. Albert. 1. d. 46. art. 1. cum Dam. & d. 39. art. 4. cum Anſel. & diſt. 40. art. 17. Carthuſ. d. 41. q. 1. fin. Bon. ſup. A. & Alex. 1. p. q. 28. memb. 3. ar. 3. Egid. d. 41. & clarius opuſc. de prædeſt. c. 2. & inſert. c. 3. quælibet creatura agat prædeſtinationem ſuam. 2. ita operetur, ut ex meritis præuiſis gloriam habeat. & expreſſius Armachãi lib. 16. de quæſtio.
f Arm. per totum. [f]
g [g] Quę prouidentia communis eſt præſcitis: habent enim quidam in præſenti vita gratiam, & alia dona.
h [h] Eã prouidentiam ut coniuncta eſt præſcientiæ, quòd hic relictus communi prouidētiæ decedat in gratia, Cathar. uocat late prædeſtinationem.
i [i] Per autores citatos ſupra A.
k E. [k] Catha. aliquos dam dici prædeſtinatos, qui tamē nō ſunt electi ante pręuiſa opera. & cont. Aug. ad communē ſenſum Patrum detorquet verba Apoſt. ad Ro. 9. antequàm quidquã boni aut mali egiſſēt. & c. 11. O homo tu quis es, qui reſpondeas Deo? Ait uero Cathar. ſe nō reſpondere Deo, ſed Auguſtino, vid. Six. lib. 6. bibl. cap. 248. 252. Et uit, quod Aug. intendit cōtra Pelagium per uim naturę non dari me-
l ritum condigni reſpectu primæ gratiæ & prædeſtinationis. [l] Inf. cap. 13. §. 3. & ſeq. At ſane diuerſa eſt ratio iuxta id Oſeæ 13. perditio tua ò Iſrael. & reprobatio nulla poteſt ex parte hominis ſupponere demeritoriam cauſam: (nempe peccatum quod habet, & in quo decedit: quod peccatũ non eſt à Deo) ſed dilectio & prædeſtinatio eſt prima & efficax cauſa totius boni & ſalutis: & nullum bonum ſupernaturale ſupponit in homine, cuius non ſit cau-
m ſa. [m] In quem ſenſum Sixtus in lib. 6. biblioth. cap. 248. affert Catharin. magiſtrum ſuum: & ait ſe id prędicaſſe decem annis in Italia. & ſequen. cap. 251. affert Origen. Sadolet. Ambro. Hierony. Sedul. Theodoret. Theophil. in Rom. cap. 8. & 9. & quædam loca ex Chryſoſt. Auguſt. & cap. 252. refert quod Proſper & Hilar. ſcribunt ad Auguſt. pro hac ſententia, & q. Cath. in opuſc. de
n prædeſt. oppugnat 25. argum. oppoſitam ſententiam Auguſt. [n]
o [o] Sic Augu. Patres interpretatur, ut dictum eſt capitu. 12. §. 5. At Bartol. Camerar. dialog. cathol. inter Ambro & Auguſt. (quem refert Turria. opuſc. de elect.) conatur concordare Auguſt. cum Ambroſ. certe ita eſt, quo Ambroſ. ſenſit id quod Auguſt. (nempe quod etiam Cath. & omnes agnoſcunt de ſententia Auguſtin.) & ipſe Auguſt. citat pro ſe Ambr. & alios Patres & Diuus Thom. 1. par. quæſtio. 23. 5. ad primum, bene exponit Ambro. in Rom. 8. Et ſic opera noſtra & orationes iuuant ad effectum quendam, D. Thom. ar. 8. cont. hæreſim prædeſtinatorum id negantiũ de quibus Sigeber. & Genebr. chron. p. 234 Luzemburg. de hæreſ. con. Conſtant. ſeſſ. 15. Triden. ſeſſ. 6. can. 6. Ekius ti. 31. Caſtr.
p & Medices verb. prædeſtinat. hær. 2. [p] Sup. cap. undecimo, §. 5. Q. aut certe Aug. loquitur de vno aut altero effectu, ut Patres,
q ſup. cap. 11. §. 6. cap. 10. §. 11. O. c. 5. §. 3. lit. Z. [q] Cath. non timet ſe opponere Aug. vt dictũ eſt. M. cum tamē in cauſa gratiæ & prę

deſtinationis Patres, etiam in Concil. adhæreant ſenſus, & uerbis Auguſt ſup. cap. 11. §. 5. [r] [ſ] Anſelm. de concord. prædeſtin. & lib. arb. & D. Tho. 2. 2. q. 174. 1. diſtinguunt prophetiam prædeſtinationis, & præſcientiæ, ac ſubinde ſupponũt Deum eius effectus quem dicitur prædeſtinaſſe, vt incarnationis eſſe cauſam independentem, ſup. cap. 5. §. 3. R. ſed prophetia præſcientiæ (vt comminatoria. Ionæ. 3. Niniue ſubuertetur) non ſemper impletur, quia includit tacitã conditionem. ſup c. 4. §. 2. N. [t] [u] Ita vt ualeat illatio conditionalis, ſi nõ ponatur hic conſenſus cauſę liberæ, non erit hic effectus: & ecõtrario, non ſequetur effectus, vt conſequatur gloriam, niſi ponat hæc cauſa, nempe conſenſus, & meritum hominis, vt non uenisset Deus in carne paſſibili, niſi in remedium efficax peccati, & conſecutionem gloriæ, & è contrario nemini remitteret peccatũ, vt in gloriam introducat, niſi poſita, aut pręuiſa Incarnatione, & paſſione Chriſti. Sic explicari poſſent Patres, & quidam ex Theol. cit. ſupra E. quare quod D. Th. & Caie. 3. p. q. 30. 1. ad 1. vbi Suarez, & 2. 2. q. 174 1. vocant prophetiam prædeſtin: ſi conſideretur ex parte Dei: dicitur præſciẽtiæ à D. Tho. Veri. q. 12. arti. 10. ad 6. [x] Patres ſup. N. & c. 11. §. 1. B. C. ſic D. Th. 3. p. q. 1. art. 3. ad 4 fatetur, quod prædeſtinatio Chriſti ſupponit præuiſionẽ peccati: & generalius quodlib. 5. artic. 8. quodlib. 11. arti. 3. (ex quo accepit Petrus Auratus, paradox. 74. de prędeſt. ad fi.) & 1. d. 41. q. 1. 3. d. 47. q. 1. 1. opuſc. de prædeſt. c. 6. Verit. q. 6. 1. & art. 2. ad 7. cũ Orig. & art. 3. Nec amplius dicit hæc citant Capr. 1. d. 40. q. vn. con. 6. 7. diſ. 45. con. 5. p. 2. [y] Augu. & Patres cit. c. 11. [z] Sup. c. 6 §. 6. quæ ſolutio eſt notanda, vt ex Dei efficaci prouidentia proueniat, fieri ſuaniter effectum, & ſimul fieri cum ſuo modo libero, nempe per has cauſas proximas liberas, quia Deus eſt cauſa vniuerſalis totius entis, ac ſubinde ẽt eſt cauſa modi, quo res fit libere contingenter, aut neceſſario. ſic Deus uult dare gloriam prędeſtinãdo ſimul merita adulti; at nõ quia ſupponat ſutla merita, ob q̃ velit dare gloriam

& prædeſtinare. ſic prædeſtinatio efficax includit media, & finem. [a] D. Thom. 1. par. quæſt. 23. 7. ad 1. [a] Non inconuenit illam illationem admittere, vt non fuiſſet Incarnatio Dei in carne paſſibili, ſi non præuiſum eſſet peccatum naturæ: & tamen Deus non uult, aut prouidet peccatum. ſup. cap. 5. §. 3. [b] D. Th. 1. par. q. 22. ar. 3. dum affert Platonem, citat Nyſſen. lib. 8. de homi. c. 3. & 5. fin hęc ſolutio habetur ſup. cap. 6. §. 4. Z ex Patribus, & ſcripturis, vt Damaſc. & Nyſſen. exponuntur à D. Th. de Verit. q. 5. art. 5. ad primum, & li. 3. cont. Gent. cap. 90. finem. vbi Ferrar. & abſque horum citatione. D. Th. 1. par. q. 22. 2. ad quartũ. & 1. 2. q. 9. art. 6. ad 3. & [c] Sup. ea. c. 6. §. 4. V. Sixt. li. 5. Biblioth. cap. 101. [d] Patres citati. ca. 10. § 11. [e] Anſel. concord. prædeſt. & liber. arbit. quod declarat Scot. & alij citati, ca. 6. §. 3. R. [f] Et eo poſito in eſſe (vt ego non faciam peccatum, aut non faciam bonũ opus) infertur in bona cõſequentia, vt Deus id nũquam præſcierit, aut prædeſtinauerit fieri, ſup. c. 6. §. 6. non quod mutetur ſcientia, aut prædeſtinatio, ſed quia eo dato tollitur ſuppoſitio, quæ tamen de facto nunquam tolletur. [g] [h] Clemens epiſ. 3. de offic. cler. & ſacerd. p. 3. quod citat Turria. lib. 4. con. Magdaburg. c. 2. & Pet. apud Clemẽ. lib. 3. recognit. fol. 19. ita plane loquour, ſi nos feciſſet naturæ inconuertibilis, ita vt aliud eſſe nõ poſſemus, non eſſet noſtrum id quod agimus: ſed neceſſitatis naturæ. Idem alij Patres, ſi vt mare poſito Dei præcepto ſe continet, ne terram inundet ita præceptum neceſſitaret nos p naturam, ne peccare poſſemus. Tertull. 2. cont. Marcio. Baſil. ſerm. quod Deus malorũ author non ſit. Anſelm. in elucidat. paulopoſt prin. Anaſta. Nyſſen. quæſt. 59. in ſcriptur. to. 6. Biblioth Idem inroit Chryſoſt. homil. 46. in Ioan. ad fin. & homil. 70. & ſæpe loquitur contra Manich. & Gent. dicentes nos natura, uel fati uiolentia impelli ad malum, ita illum, & Græcos Patres dicit exponendos Anianus præfat. in Chryſoſt. & Sixt. lib. 5. Bil. c. 108. lib. 6. c. 184. 257. Ex quibus colligit Iac. Gorins, lib. de ultit. c. 4. ſi virtus ita eſſet

tiam prædeſtinationis, quæ promittitur à Deo abſque dependentia ab ullo creaturæ pręuiſo conſenſu, aut merito.[r] At obiiciunt. 2. ſaltem quæ dicuntur pertinere ad prophetiam præſcientiæ, includunt latentem, aut expreſſam conditionem.[ſ] Et priuatas quaſdam cauſas interdum Deus non prouidit fieri, niſi ob talem effectũ ab illis dependentem:[t] nec hunc effectum eſſe uoluit, niſi ſub cõditione, & dependẽtia talis cauſæ:[u] confir. ſaltem non niſi præuiſo peccato, (quod Deus non uult, nec prouidet) Deus tum ſpeciali auxilio prouidet, & efficit in iſto bonum effectum pœnitẽtię, & coronam martyrij? Reſpond. ita ſanè eſt, vt in uno, aut altero effectu prædeſtinationis detur cõditio mutua inter hunc effectũ, & hanc cauſam, ac ſubinde nõ eſt præuiſio iſtius effectus ſine præuiſione huius cauſæ.[x] At dilectio, prædeſtinatioque Dei abſoluta, ſtatuta eſt, vt prior & inde pẽdẽs cauſa reſpectu omnium effectuum, qui fiẽt in homine prædeſtinato: nec includit pręuiſum à Deo vllum meritũ, aut conditionem, ex parte eiuſdem hominis liberi.[y] Deinde ille effectus qui fit depẽdenter à conſenſu iſtius hominis liberi, tanquam cauſa proxima, prouenit ex Dei prouidentia aut prædeſtinatione efficaci, quia Deus uult, & prouidet rem cũ ſuo modo.[z] Ad confir. reſpond. Deum ipſam pœnitentiã aut martyrij acceptationem prouidiſſe cum ſuo modo, & ſimul cum propria, & per ſe cauſa illius, quę eſt motio Dei cum auxilio efficaci, & debita propoſitione boni obiecti. ſans q; eſſet prę ſciri in generali futuram occaſionem peccati, qua Deus iuſte uti poteſt in bonum finem, ac effectum.[a]

3 Obiiciunt itẽ Patres quoſdam, & B. Dam. dicere, Deũ omnia prę ſcire, ſed non omnia prædefinire. 2. Alios dicere, ſi admittitur neceſſitas, quæ antecedat cooperationem noſtræ uoluntatis, tolli libertatem illius: nõ ita ſi admittatur neceſſitas conſequẽs, quo modo B. Anſel. ait, præſcientiam Dei, & prædeſtinationem conſequi opera hominis præuiſa. 3. Quidam Patres aiunt, ſi Deus nos inconuertibilis naturæ feciſſet, & immobiles à bono, non eſſemus vere boni (nẽpe moraliter) quia aliud eſſe non poſſemus: nec noſtrum eſſet quod agebamus, ſed neceſſitatis naturę. Cõfir. ex Patribus, qui aiũt, ſi uoluntas crearetur, quæ peccare nõ poſſet, hæc careret libertate in impletione pręceptorũ. Aut ſi Iudam ab impio peccato omnino impediſſet Deus, neceſſitaret illius uoluntatem. 4. Si Deus prouidiſſet, vt Petrus tali tẽpore, & loco cũ omni circũſtantia efficiat opus, videtur tollere libertatem in exercitio illius operis: vt ſi cauſa extrinſeca prędeſtinaſſet hominẽ ad malum, ſeu ad peccatum, non imputaretur homini peccatũ tanquã cauſæ liberę, ſed illi autori: nec homo eſſet dignus ſupplicio. Tandẽ, quidam nõ erubeſcunt in eã ſentẽtiam de cauſa prædeſtinationis, teſtẽ adducere B. Tho. & quoſdam Theol. quos tamen conſtat ſequi B. Aug.

4 Reſpond. ad B. Dam. & alios, quod tantum negat, uoluntatẽ noſtram ex prædefinitione Dei determinari ad unum, cũ neceſſitate:[b] ut inſtrumentum inanime, & brutum animal mouetur neceſſario ad unum, nec poteſt libere ceſſare, aut mouere ſe in oppoſitum. Aut 2. intendunt præſcire quidem Deũ omnia tam bona, quàm mala: ſed non ita prędefinire omnia, quia nõ prouidet peccata fieri, ſed bona tantũ:[c] atque ita negant aliquos homines prædeſtinatos eſſe ad malum.[d] Ad ſecũdum reſp. Anſel. negat manere uſum libertatis in exercitio: data hypotheſi, q Deus ex neceſſitate naturę ageret, & vi tota ſua infinita impelleret, ac moueret nos:[e] ſed quia mouet libere, & ſuauiter, fit effectus à Deo prędeſtinatus, ſalua hominis libertate, ita vt homo de ſe poſſet libere nõ facere illud opus.[f] Ad 3. reſpond. Petrum Apoſt. apud B. Clement. contra Simonem magum loqui, ſi daretur hominis uoluntas, quę per naturam ſuam eſſet naturę inconuertibilis, hęc careret libertate:[g] ut plane carent res inanimes & bruta, quæ per naturam ad unum bonũ neceſſario mouentur. Ad confir. ex hypotheſi, ſi homo per naturam non poſſet omittere pręceptum impoſitum, & uirtus ita eſſet legibus aſtricta, ut homo à natura haberet, ne poſſet excedere, periret libertas.[h] At per gratiam unionis humana Chriſti voluntas, & per copiã gratię, B. Virgo habuit ut peccare non poſſet etiam ab in-

trinſeco, & tamen libere implebat
i præceptū. [i] Et per auxilium gratiæ
potuit Christus emollire cor etiam
iniquiſſimi Iudæ, ne peccaret,

5 Ad quartum. Ad bonū poteſt
author totius boni Deus prædeſti-
nare, & efficaciter hominem mo-
uere, ſalua ſuauiter libertate, quia
homo naturæ, aut gratiæ pondere
k inclinatur ad bonū. [k] At ſi homo
per cauſam finitam extrinſecam,
(vt poſuit Manich. aut per ſyderum
conſtellationem, & fatum) moue-
retur efficaciter in malum, cogere-
tur contra naturam ſuam bene pro
l penſam in bonum: [l] ſolus vero
Deus, quia eſt omnipotens, & infi-
nitè ſapiēs, poteſt & nouit mouere
ſuauiter uoluntates, ſalua liberta-
m te. [m] Ad vlt. Plane B. Tho. & qui
illius eximiam ſanamq; doctrinam
n ab eccleſia approbatā [n] ſequuntur,
ita ſerio negant dari ullam ex parte
hominis præuiſam totius prædeſti
nationis infallibilis cauſam, aut li-
o beram conditionem, [o] vt oppoſitū
merito reiiciēdum aſſerant tanquā
in Theologia omnino improbabi-
lem, & parum tutam ac temeritatis
p nota dignam ſententiam. [p]

CAP. XIII.

An detur cauſa reprò-bationis?

§. 2. *Reprobos nō habet iuſtam conque-rendi, aut deſperandi occaſionem.*
3 *Reprobatio in ſuis effectibus differt à prædeſtin. quia ex parte reprobi ſupponitur ſemper aliquid.*
4 *Completa reprobatio nō eſt ante præuiſum peccatum finale.*
5 & 6. *Soluuntur obiectiones, quid faciet ſi cui fieret reuelatio ſuæ reprobationis?*

BEne eſt prædeſtinatis ita ęterna
Dei dilectione præuentos eſſe,
vt cum omnes in maſſa infecta re-
periantur ęquè digni Dei odio re-
probatione, & damnatione: illos
Deus dignatus ſit eligere præ cæte
ris: eiſque in tempore elargitus ſit
dona, quibus Pſal. 20. præuenerit,
vt à peccato mundeotur: & vt in
miſericordiam relapſi, iterū atque
iterū ea auxilio diſpoſiti liberè gra
tiam Dei recipiant: grati vero ope-
ribus liberis, quæ ſunt dona Dei,
a promereantur vitam ęternam: [a] &
eam, perſeuerantes in gratia conſe-
b quatur. [b] Iuſtum enim Sapient.
cap. 10. deducit Dominus per vias
rectas, vt Pſal. 36. Si ceciderit, non
collidetur: & prædeſtinatus. 1. Io. 3.
non poteſt peccare, ideſt, nō poteſt
c finaliter decedere ī peccato: [c] quia
ſemen Dei cuſtodit illum, hinc ha-
bet non vt de ſe præſumat, ſed vt
cōfidat in Dei gratia, & gratias agat
pro eo ſingulari beneficio.

2 Quoſdā Deus reprobauit. In-
fans decedēs in originali, quam ha
bet querelam aduerſus Deū? Adul
tus etiam, qui reprobus eſt, ſuæ li-
bertati cum communi quadam pro
uidentia gratiæ relictus, non habet
d iuſtam conquerendi cauſam, [d] ſi
ſponte manens ac decedens in pec
cato damnetur, & totius ſuæ uitæ
diſcurſus ſit à Deo præuiſus: inde
enim dicitur pręſcitus (cum tamen
alia ſcientia Dei ſignificet approba
e tionem: [e]) nam nihil eorum, quę
neceſſaria ſunt ad hominis ſalutem
f aufert Deus, [f] aut negat reprobo
uiatori: qui. 1. Timoth. 3. vult om-
nes ſaluos fieri, id eſt offert omnib.
auxilia ſufficiētia. etiam dum puer
g primū peruenit ad uſum rationis, [g]
& parata omnibus habet ſacramen
ta ex merito Chriſti. Et ea condi-
tionalis vera eſt, ſi hic (qui prædeſti
natus non eſt) vteretur in tempore
præparatis auxiliis, & ſacramentis,
& in gratia (quā reprobus ſæpe ha
bet, nemo enim eſt pręedeſtinatus
h ad malum, [h]) perſeueret uſque ad
finem, ſicut cū Dei auxilio ſpeciali
poteſt, reuera hic ſaluabitur. At ex
eo, quod Deus pręſcit hunc oblatis
auxiliis non eſſe bene uſurum, ni-
hil neceſſarium aufert homini re-
i probo: [i] cum tamen iuſte poſſet
auferre tanquam Dominus abſo-
lutus rerum, aut tanquam iudex in
k pœnam peccati. [k]

3 Differt pręedeſtinatio à repro-
batione (nec enim opponuntur di-
recte) quod in omni effectu pręde-

eſſet legibus aſtricta, vt homo excidere non poſſet (nempe per
i naturam) periret libertas. [i] Sup. cap. 6. §. 9. D. M. [k] Diony. c. 4.
k diuin. nomin. Dei prouidentia non uiolat naturam, ſed conſeruat
& mouet unamquanque rem, ſecundum modum & exigentiam
propriæ naturæ, nempe naturam liberam mouet ſuauiter, vt li-
bere tendat in bonum, & proprium finem ſup. c. 6. § 4.
l V. Y. [l] Id ſignificat Chryſoſt. ſup. vt la pis à cauſa extrinſeca mouetur impetu uiolento ſurſum contra ſuæ naturæ
m pondus. [m] Sup. c. 6.
n §. 1. K & § 1. [n] Vt dictum eſt lib. de ſacram. c 1 §. 1. lit. C. & cōſtat ex D. Th. 1. par. q. 22. 4. & ar. 13. ſcit futura non ſolum, quia habet rationes rerū apud ſe. vbi Bañes con. 3. & 4. Zumel diſp. 7. con. 4. & q. 19. 8. q. 22. 1 & q. 23. 5. Itē D. Th. 1 par. q. 25. 5. ad 1. & 1. 2. q 10. 4. q. 112. 3. ſe refert ad q 9. artic. 6. ad 3. vbi F. Med. Et 3. p. q. 86. 1 arti. 2. ad 3. vide Bergom. concor. §. 203. Nec obſtant loca cit. ſupra §. 2 X. vide Pereyra lib. 8. Phyſ. c. 9. voluntas ſe determinat, & Deus eam
o determinat. [o] Non ſolum Thomiſt. ſed Sco. cum ſuis id ſerio negant. cit. ſup. cap. 3 § 6. X. cap 4. §. 1. B. ſed alios theolog. licebit interpretari, ſicut & Patres, de uno, aut altero prædeſtinationis effectu ſupra §. 2 N. Deferēdi aūt ſunt, ſi cōtra Patres am-
p plius intendant. [p] Vt latè probatum eſt cap. 11. & ſupra §. 1. B.

CAP. XIII.

a TRid. [a] ſeſſ. 6. can. 32. Ro. 6. vita ęterna dicitur gratia Dei, c. 8. non ſunt cōdignę. 2. Corint. cap. 4. momentaneum, & leue tribulationis noſtræ, ęternum gloriæ pondus operatur. Pſal. 102. Coronat te in miſericordia. Quia præcedit gloria, & quia Deus præmiat ultra condignum, & quia ſpeciali concurſu onit ſe intellectu beatorum in ratione ſpeciei, & confert lumen gloriæ, & cōcurrit ſpecialiſſime
b cum beato ad uitalem uiſionem Dei. [b] Sup. cap. 11. §. 3. X. quia merita etiam mortificata habent ea gratia finali, & perſeuerātia, efficaciam vt homo conſequatur gloriam. Triden. ſeſſ. 6. cano. 32. cap 16. in med. Conſtantien. ſeſſ. 15. Act. 3. & 5. D. Th. 1. 2. q. 114. uti. 7. ad 1. vbi Caiet. Medin. & Recent. Taper. art. 8. Picet. Miran. apol. 2. ſub ea conditione, ſi perſeueret, deberi conſtitutionem glo
c riæ. [c] Ita exponit Bern. ſerm. de Septuag & ſerm. 32. in Cant. Auguſt. 2. de pecc. mor. c. 7. & 8. Proſp. lib. 3. de vit. contemp. c. 3. Canon. lib. 4 de loc. c. vlt. ad 8. alij explicant formaliter in ſenſu compoſito, iuſtus vt ſic non poteſt cum peccato mort. manere iuſtus ſup. lib. de bapt. c. 16 §. 3. V. addit Bern. de Septuag. iuſtus non poteſt in animū induere, vt peccet. Sic Gen. 39. ait Ioſeph. quo modo poſſum peccare in Dñm meū, [come podre acabarlo cōmigo] Alij non licet peccare. Oroſ. de arb. lib. poſt med. Aug de natu. &
d gra. c. 14. Cauon. [d] Aug. de pdeſt. ſanct. c. 14. de bo. perſeu. c. 8. 11. quia in Adā eſt tota natura peccauit. Ro 5. & generationis, quæ eſt actio naturæ, contraxit in ſe verū peccatū. nec Deus debebat ei gratiam, auxilium efficax, aut ſacramenti receptionem, nec donū perſeuerantiæ, & pdeſtinationem. Decet quoſdā reprobari, prob. inſ. M. & dicenti id Ro. 9. quid me feciſti ſic? Reſpond. Matt 20. Amice nō facio tibi iniuriam. Sat eſt Deum tibi dediſſe auxilium generale, & ſufficiēs, quod decet cauſam
e uniuerſalē. [e] Ro. 8. quare præſciuit, & prædeſt. 2. Timo. 2. nouit Dominus q ſunt eius. Matth. 7. 25. neſcio vos. Ro. 11. nō repulit Deus plebem ſuā, quam præſciuit. At reprobus dr̄ pręſcit⁹, vt nomē generis tribu. ſpeciei imperfectæ, & brutum dr̄
f animal. [f] Quare hæc propoſitio præſcitus poteſt ſaluari, eſt uera in ſenſu diuiſo. D. Tho. 1. p. q. 23. 3. Act 3. ſi. vbi Bañes, & Recentio. Caſtro Ver prædeſtinatio, hær. 2. quæ potētia phyſica ſundatur ī infinita Dei miſericordia, meritis Chriſti, ſacramētis, & auxiliiſque, quæ omnibus offeruntur: & ſimul in libertate arbitrij, cu qua homo pōt uti his remediis, ſi vult & peccator adultus pōt ſemp conuerti. D. Th. 3. p. q. 86. 2.
g & 1. 2. q. 79. 3. [g] I.
h Th. 1. 2. q. 89. ar. 6. [h]
i Trid. ſeſſ. 6. can. 17. Arauſic. [i] D. Th. 1. par. q. 23. 3. ad 3. ſi. quare prædeſtinatio non numeratur inter res neceſſarias, vt ſaluari poſſit. Nec auxilium efficax, ſeu donū perſeuerantiæ. Quod ſi Deus ex neceſſitate naturæ, aut immutabili uoluntate omnibus pręberet de ſe ęquale auxilium, & concurſum, fierent ab hoīe actus, & effectus liberi, vt fatetur Caiet. Ferrar. Nec ut cū Scot. & iſti non eſſent antecedente prouidentia prædeſtinati hi effectus: & ita de facto putat Cathari. fieri multa. Ex perfecta iſt Dei prouidētia prouenit, vt nullus actus, aut effectus bonus fiat etiam per cauſas liberas, quin ſit ſpecialiter prouiſus à Deo. Vt quia Deus habet perfectā ſcientiam, neceſſe eſt vt prænoſcat omnia quæ ſunt, aut
k fient: etiam peccata, quorū Deus author non eſt. [k] Sed quidam Patres ſignificant quoſdam obduratos priuari auxilijs in pœnam,

ſtinationis ſemper præcedit gratia Dei, & aliquid boni, qđ Deus uult & prouidet: vt motio auxilij ad diſpoſitionē gratię, actio infuſiua gratiæ iuſtificantis, motio ut perſeueret: infuſio luminis ad viſionē beatam. Quod ſi forte mertia eius ad tempus peccato mortificantur, poſtea per pęnitentiam ex prædeſtinatione reuiuiſcunt ad efficacē conſecutionem gloriæ, & prædeſtinatio pro fine per ſe intento reſpicit manifeſtationem diuinæ gloriæ, & nominis. At effectus reprobationis non habent unam primam efficacē
l omnium effectuum cauſam: [l] ſed ſemper ex parte hominis præcedit aliquid mali, tanquam ratio motiua, ſeu conditio ſine qua non, ob quam effectus quem Deus in eo cauſat, prouenit, non tātum à communi prouidentia, ſed ex iuſtitia uindicatiua: quam præuiſo peccato uult Deus oſtendere in gloriam ſuam, atque ita decēter Deus quoſ
m dam ex hominibus reprobauit, [m] & id cedit in perfectionem quandam uniuerſi. Differt tamen, quia ad prædeſtinādum mouetur Deus ex propria bonitate, & miſericordia: ſed effectus iuſtitiæ circa reprobos non eſt ſine cauſa, & culpa ho
n minis. [n] Vt peccatum originale eſt quo ad effectum cauſa motiua de ſe ſufficiens, & demeritoria odij, reprobationiſque, ob quam hic excludatur à regno in ęternū, & permittatur in cōmuni quadam prouidentia cum communibus auxilijs: præſciente Deo nec impediente ſic relictos, caſuros, & deceſſuros in
o peccato. [o] Et id pertinet ad cauſam uniuerſalē, vt ſæpe ęqualiter ſe habeat circa homines libero arbitrio relictos ſecundum ſuauem diſpoſitionem. Reprobationis dicuntur
p tres effectus. [p] Primus, vt hunc hominē, dū tuitus eſt, relinquat Deus in communi prouidētia, & permittat cadere in peccatum. Secundus, iacentem in peccato derelinquit, vt homo ſponte ſua decedat in eo ſine pęnitentia. Tertius, Deus decedentem in peccato punit iuſte. Permiſſio aut derelictio nō aufert homini auxilium ſufficiens, quo ſi bene utatur, poſſet uitare peccatū, aut poſt peccatum agere dignā pœnitentiam: aut Deus prius deſerit peccatorem, quam ab eo deſera-
q tur. [q] Permiſſio pręter hoc, quod relinquatur in communi prouidētia, includit uoluntariam negationem auxilij efficacis, & interdum nullam priuationem doni prius habiti: nec tamē Deus hac permiſſio-

de quibus Frater Medina 1.2. quæſt. 79. artic. 3. & iuxta Auguſt. Deus reprobat ob præuiſum peccatum originale, & tanquam iudex potuit Abrahæ præcipere occiſionem filij innocentis, quia
l contraxit peccatum originale. [l] D.Tho. prima par. q. 23. 3. ad 3.
m & opuſc. de prædeſt. cap. 1. Recent. [m] Rom. 9. Iacob dilexi, Eſau autem odio habui, (quod ſumpſit ex Malach. 1. & ſubdit volens Deus oſtendere iram, & addit ibi, & 2. Timoth. 2. fecit vaſa quadam in contumeliam, & Rom. 11. viſa in interitum. Et Hebr. 12. Eſau dicitur reprobus. 1. Corin. 9. Caſtigo, ne reprobus efficiar. & illos dicitur Deus neſcire. Matth. 7. & 25. quia non approbāt. Decet uniuerſalem Dei prouidentiam, vt in rebus quæ deficere poſſunt, permittat defectus, & peccata, in quibus quidam decedunt, vt probat D. Tho. 1. quæſt. 23. artic. 3. & ſic decedentibus parauit iuſte. Matt. 25. ignem ęternū. Et horum defectuū permiſſio, & inæqualitas ac diuerſitas graduum, non ſolum in natura, ſed in operationib⁹ redūdat in pulchritudinem uniuerſi. prima par. q. 22. 2. ad 2. q. 48. 2. q. 103. 7. vbi Caiet. art. 8. corp. & ad 1. & q. 114. 1. & Deus qui eſt cauſa ordinis, & graduum uniuerſi, ut prouidet quædam mala naturalia, (quæ, vt ait Dionyſ. cap. 4. diuin. nom. ſunt bona quædam imperfecta) & priuationem, & cæcitatem: ita illum decet permittere quædam mala moralia, & peccata: quæ tamen non pertinent ad perfectionem, & ordinem uniuerſi, niſi per accidens ratione boni adiuncti. D.Tho. prima parte, q. 19. artic. 9 ad 2. q. 48. 1. ad 5. ar. 2.
n diſtin. 46. q. 3. [n] Caute & cum explicatione peccatum originale (etiam in ijs reprobis, quibus poſtea in tempore remittitur per baptiſmum) dicitur fuiſſe cauſa reprobationis. Nempe in peccatum ab ęterno præuiſum eſt in illo (antequam prouideatur remiſſio illius) fuit in fieri cauſa quædam, nempe cauſa per accidens, & partialiter motiua, vt Deus, iuxta punitiuam iuſtitiam, (de qua D. Tho. 2. 2. q. 108. art. 2. ad tertium.) iſtum odio habeat, & reprobet. At quia cauſa reprobationis videtur eſſe cauſa omnium effectuum, ac ſubinde damnationis, ſeu punitionis ęternæ, quæ eſt ultimus effectus: difficile eſt explicare quo modo peccatum originale plenè remiſſum huic reprobo per baptiſmū, (ſicut & remittitur prædeſtinato; vt de utrinque ęque probat Concil. Trident. ſeſſ. 5. & Rom. 7. nihil damnationis eſt, &c.) dicatur cauſa pœnæ, & tam ę pœnæ ęternæ. Reſpondetur, peccatū originale ſic remiſſum non eſt cauſa pœnæ illius in executione: at id peccatum, vt ab ęterno præuiſum ante remiſſionē, fuit motiua quædam cauſa ordinationis ad pœnam in intentione Dei: & ſic dicitur reprobationis cauſa, ſeu præſcientiæ, qua Deus nouit iſtum (originali iuſtitia priuatum, relictumq; in communi prouidētia, & auxilijs tantum ſufficientibus) deceſſurum in peccato, & puniendum. Quo modo autem id peccatum dicatur aliquo modo cauſa etiam ultimi effectus, & ſit cauſa permiſſionis cadendi in
o peccatum ?inf. O. [o] In reprobo (licet ei per baptiſmum ſit remiſſum peccatum quo ad culpam, & reatum damnationis ęternæ ex Apoſt. & Concil. Trid. ſup.) id tn̄ peccatū, qđ fuit, & quod ſm quendam effectū manet, dr̄ aliquo modo cauſa cadēdi in peccatū, & damnationis, immo & motiua cauſa permiſſionis, vt bene explicat Molina cōcor q. 19. art 6. dub. 1. & 2. ſi. Permiſſio includit aliquid ex parte hoīs, aliquid ex parte Dei. Primo ex parte hominis peccatū, vt cauſa quæ remouet prohibens, hominem iuſti-

tia originali priuatum relinquit debilem, & cum fomite, qui dicitur ab Apoſt. & Trid. peccatum, quia eſt cauſa incitans in peccatum. Hæc pœnæ, quæ in reprobo cōſeruatur ex odio Dei, & uindicta; & hic effectus peccati non magis tollitur per baptiſmum, quàm fames, laſſitudo, & mors, quæ ſunt pœna illius peccati, & manet poſt baptiſmum. Immo pœna tēporalis, quæ manet in prædeſtinato, eſt medicina, & relinquitur ad luctam, vt ſit occaſio maioris coronę, q. 2. Rom. 7. hic non ſecundum carnē ambulat. 2. Permiſſio cadendi, decedendiq; in peccato ſupponit ex parte Dei præſciētiam, quod hic in communi auxilio relictus ſit caſurus; ſimulque uoluntatem Dei, qua huic non uult dare efficacia auxilia, in quo Deus non eſt iniuſtus, quia non debet illa homini, qua ſi dediſſet, impediret peccatum. Sic ſoluunt difficultas, quod peccatū originale ab Auguſt. dicitur cauſa reprobationis, & omniū effectuum: quia eſt cauſa permiſſionis, & cadendi, permanendique in peccato: ac ſubinde aliquo modo cauſa, vt hic dānetur & puniatur in uindictā. Cadit enim, derelinquitur ac punitur ob illud peccatū, non quod nunc eſt in iſto, ſed quod fuit, & quod in iſto nunc manet ſecundum aliquid, puta ſecundum debilitatem, & fomitem, qui in iſto
p eſt cauſa peccati, &c. [p] Quidam putant reprobationem conſiſtere in ſola negatione actus (quia Deus non approbat, & prædeſtinat illum) ſic *Lyran.* in id Sap. 9. Noli me reprobare à pueris tuis. Sirenios lib. 2. de prædeſt. c. 2. 8. quia in executione interdum eſt ſola negatio auxilij, non priuatio. At reuera in Deo eſt actus poſitiuus circa reprobos, volo non dare: & aliquando, volo ſubtrahere datam pęnam. D. Th 1 par. q. 23. 3. ad 3. (Sot. in Ro. 9.) vbi Recent. Vict. Soto maior. Bañes dub. 1. ad 3. Zum. dub. 1. conc. 4.
q & Cai. ar. 5. [q] Trid. ſeſſ 6. c. 11. 12. optime Aug. de correp. & gra. c. 13. in Pſ. 30. Proſper. ad obiecta Vincentiana, reſponſ. 14. Cypr. orat. Dominic. Et ne nos inducas. Hiero. & Cyril. Eſa. 1. derelinquatur filia Sion. & c. 49. dixit Sion, dereliquit me Dn̄s. Aug. epi. 105. probat ex Heb. c. 13. non te deſerā, nec derelinquam, & optime de nat. & gra. c. 16. D. Tho. in Ioan. c. 6. lec. 5. lib. 3. cont. Gent. c. 59. Taper. ar. 7. Hoſi. inſt. c. 67. Quidam aiunt permiſſionem cadendi in peccatū, aut decedendi in illo, præ requiri quidem ad reprobationē, vt & præſcientiam peccati, quæ intelligitur poſt permiſſionē; non tn̄ eſſe effectū reprobationis, ſed vt quid naturale prouenire ex cōi prouidentia: nec D. Th q. 23. ar. 3. dicit eſſe effectum reprobationis, ſed pertinere ad illam. Sic eſſe naturale Petri, & voluntas eius ſupponitur ad prædeſt. nec eſt effectus illius, tenet Cartag. diſcept. 5. Molina cōcor. q. 23. 3. dicit, permiſſio non eſt à Deo, vt à cauſa effectiua, ſed finalis. idem Gab. Greg. Marſil. inſ. §. 4. A. At cū reprobatio pertineat ad prouidentiam cū uoluntate manifeſtādi iuſtitiam Dei, habet effectus negatiuos, permiſſionē hanc, & derelictionē, vt ait D. Th. ar. 3. ad 3. vbi Cai. Bañes, Zumel, Valentia de ꝓdeſt. c. 8. Dur. q. 2. nu. 8. Egid. q. vlt. & cōm. Recent. Thomiſt. Permiſſio vero in executione, id eſt, non dare auxilium efficax, quo peccatū impediatur, vel quo reſurgat à peccato, prouenit ex poſitiua uoluntate Dei, nolo dare: & ex decreto reprobationis. In his enim non ſe habet Deus mere negatiue. Errant vero Vuiclef. & Luther. qui Deum faciunt authorem peccati & ita dicunt peccatum eſſe effectum per ſe reprobationis, contra quos D. Tho. 1. 2. q. 79. Cano. 1. de loc. c. 4. ad 7. Caſtr. ver.

Deus

ne eſt moralis cauſa cōcomitantis peccati: [r] (quod Deus ſi non impedit, certe prohibet fieri, & factum odio habet ac punit) quia Deus nō tenetur huic dare auxilia vberrima, & efficacia ſimul cum magno illo perſeuerantiæ dono, eo fine vt impediat omne peccatum. Deinde decedenti in peccato, non defecit Deus in auxiliis neceſſariis ad veram pęnitentiam: [s] ſed ſibi imputet homo, ſi non bene vtatur pręparatis auxiliis, & ſacramentis. Aut ſi in pœnam negentur auxilia efficacia. [t] Tandem dum Deus damnat reprobum conſtat hominē per peccata, in quibus ſponte deceſſit, dediſſe pœnæ cauſam. In quo iuſtitię effectu admiſcet miſericordiam Deus mitis, qui punit citra condignum. Ad iuſtum uero iudicem, integrumque pertinet, ne remiſſior appareat circa malefactores, & ſupremus non debet omnibus omnia vt poteſt, impune condonare: ne occaſio malorum detur, & contemnendi iudicem. [u]

4 At non intelligitur completa ratio reprobationis infallibilis ante præuiſum peccatum finale, [x] cuius author Deus non eſt, ſed punitor: quia uſque ad iſtud ſignū non intelligitur id peccatum (ſine quo nō eſſet reprobatus) certo & determinate exiſtere in ſe, uel in cauſa certa. & tamen ex odio efficaci propter originale, uel ex negatione dilectionis, & prædeſtinationis, quæ intelligitur ante omniū opera præuiſa, prænouit infallibiliter Deus iſtos eſſe damnandos, [y] Porro cōparationis illius diſiunctiuæ, cur hos præ illis elegerit? cur iſtos præ aliis reprobauerit, cum ſint in natura, & peccato originali ęquales? tota ratio refertur in uoluntatem Dei: vt Apoſt. Rom. 9. plane docet. [z] Eſt ergo in iſto cauſa, cur non prædeſtinetur? ſed nō eſt inter ęquales ratio, cur hic potius nō pdeſtinetur, quā alius? Hæc reprobatio, ſeu pſcientia reſidet in intellectu, [a] non

Deus her.2.Taper.ar.7. Roſen.art.36. Vuald.1.doctrin.c.21.22. Veg.lib.2.in Trid ca.15. Soto.1.de natur.& gra.c.17. Stapleton.lib.11.de iuſtit. Valentia, de prædeſt.c.8. An uero actus peccati, quo ad materiale, Deus ſit prouiſor cum prædeterminatione, (quod pertinet ad cauſam moralem circa opera per ſe ordinata) ſup.ca.5.§.3. Quæris, ſi reprobationē Petri, permiſſionēque cauendi in peccatum, Deus uult, & curat tanquā bonum obiectum, cur Petro nō licebit ſic amare reprobationem ſuam, & eam permiſſionem, ſeu negationem efficacis auxilij? vid. Cartage. diſcur.3. Reſpon. illud obiectū nihil nocet ſini uniuerſali quem Deus intendit. & dū uult actionem, permiſſionemque ſuam, [id eſt, prouidere nunc omnibus, & huic reprobo ſecundum communē iam ſuam prouidentiam] non tribuitur Deo defectus, ſeu peccatū conſequens, nec dicitur uelle peccatū etiam indirecte, quippe qui illud vitare non tenetur. At Petro ſua reprobatio, aut permiſſio peccati confert, vt in illo ſit malum contra proprium finem, & vt ſponte ſit peccaturus. Sic è duobus malis culpæ poſſum alteri conſulere, vt eligat minus? ſed tamen non licet mihi ita conſulere; nam dum minus etiam facio, pecco, teneorque utrunque uitare, dū poſſum. Sic martyr permittit peccatum tyranni, & paratum irridet, & incitat, vt opere externo torqueat, cum tamen martyr doleat de illo, & de omni peccato interno, vt eſt offenſa Dei. [r] Sic qui omittit ſubuenire indigenti, aut impedire malum, quando non tenetur, non dicitur cauſa moralis. D.Thom.1.2.quęſt.6.artic.3. Ariſtot.2.Phyſic.& Rex dum per leges impune permittit meretrices, quas poſſet impedire, non eſt moralis cauſa peccatorum; & qui paratu facere conſulit minus malum, aut indigens, qui mutuum petit ſub uſuris, & utitur iure proprij remedij, non eſt cauſa alieni peccati. Ita Deus non eſt cauſa peccati, quia non impedit ea, in quo pro iure cauſæ uniuerſalis præſtat officium, aut ob culpas priuat efficaci auxilio. Bañes, & Recent.cum D.Tho. 1.par.q.19.art.9.vbi Zumel.fin. [s] Sup.lib.1.de pœnitentia, c.13. §.4.& 6. & D.Thom.1.2.q.79.3. & oppoſitum damnat erroris. 3.par.quæſt.86.1. Adria.de pœnitentia, q.1.art.3. Med.C.de pęnitentia, q.11. Veg.lib.13.cap.1.13.23. Soto.1.de natur.& grat. cap.18.diſt.25.quæſt.1.1. Molina concord q.14.diſp.10. Valentia de prædeſt.cap 4. Led.1.par.quæſtio.27.1. Fr. Med.1.2.q.79.3.q. 109.art.10.dub.2.con.3.& ad 1.& 2. Cartagen.de prædeſt.q.8.in prin & pag.218. tandem Taper.art.7.& ſane Armach.lib.9.tandem cap.27.ſi. vide Sixt.lib.6 Biblioth.cap.28.56. [contra Greg. infra de paganis quibuſdam, & Roſen.artic.36. poſt med. Dried. de capti.tract.3.cap.3.con.4. Philar.de prædeſt.cap.15.qui etiam citant Aug.& alios Patres.] Quare etiam Pharao obduratus, habuit auxilium ſufficiens quo poſſet cōuerti, ſi bene uteretur præparatis, vt Orig.3.Periarch.cap.1.probat Aug.de prædeſt.& gra. cap.15.cor. Nabuchod.23.q.4.ex Sap.12. Item ſi peteret oratione inſtanti id quod ſibi deeſt, iuxta Trid.ſeſſ.6.cap.11.can.2. cum Aug.de natu.& grat.cap.penul.& probatur, quia hic tenetur conuerti, ergo poteſt: nā Deus non obligat ad impoſſibile. At puer intra matris vterum, vel qui poſt peccatum mort.incidit in perpet.amentiam, caret per accidens remedio ſalutis, contra Caiet. 3.par.quæſt.68.11.vt dixi ſup.lib.de baptiſm.cap.22. Soto, diſt.5. art.11.lib.2.de nat.& grat.cap.10. Taper.art.7. Gregor.1.diſt.46. quæſt.vnica, ad tertium. Valentia, de prædeſt.cap.4.ſat eſt Deum de ſe prouidiſſe baptiſmum in remedium ſufficiens: & naturali prouidentia præparaſſe cauſas, vt in lucem ederetur. quod ſi impediantur, non tenetur Deus miraculo ſupplere, & mutare naturalem curſum, euentumque. [t] Derelictio, id eſt priuatio auxilij efficacis in reprobo, tempore mortis, videtur ſemper pœna pro

culpa, in qua ſponte iacet. Aug.lib.83.Quæſt.q.65.de nat.& gra. cap.22. Cartagin.quæſt.5.& 12 pag 100 437. Fr.Medin.ſup.probat ex Concil.& tamen dicto art.10.dubit.1.ad 3.dub.2.poſt concluſ.3.imponit Auguſ.oppoſitum, quod peccatū derelinquatur, abſque ulla hominis culpa. [u] D.Thom.2.2.quæſt.108.artic.1. ad tertium. iuſtitia publica vindicatiua verſatur inter duo extrema. Primo, ne iudex ſit crudelis (quia ſummum ius iniuria eſt.) Secundo, ne remiſſior appareat. iuxta id Lucani, exeat aula qui vult eſſe pius: pietas, & ſumma poteſtas non coeunt. [x] Sic plane Auguſ. de prędeſtinat.ſanctor.capit.8.finem. de bono perſeuerā. cap.8.(vbi ſecus ait eſſe de paruulis.) late lib.6.hypogn. & clarius de prædeſtinatione, & grat. cap.15.& 16.epiſtol.105.ad Sixtū. pro qua ſenten. Sixtus lib.6. Bibliot. cap.252.citat Proſperum Regien. & Hilarium Arelatē. in epiſtol. ad Aug. Fauſtus epiſcopus, libro ſecundo de gratia Dei, & liber.arbitr.cap.6. Et Turrian.lib. de elect.diuina, probat eam eſſe ſententiam Auguſt. & Hierony. in Malach.primo, in Threnor.tertio. Fulgent. de duplici prædeſtinatione. Proſper.ad obiecta Gallorum, reſponſ.15. Soto bene in fin.totius.4.Sententiarum, & ſuper Roman.capit.nono. citans D.Thomam in Roman.9.lect.ſecunda fin.& 3. Molina concord. quæſt.vigeſimatertia, articulo tertio. Valentia de prædeſtinatio. capit.octauo. Soto maior, & quidam Recentior. quibus fauet Diuus Thomas, prima parte, quæſtione vigeſimatertia, artic.tertio, ad ſecundum, libro tertio, contra Gentiles.cap.159.in Ioan.6.lectio.quinta. Heruæ.primo, diſtinct.40.quæſtione prima, articulo ſecundo. Caietan in Roman.9. Viguer.titulo vigeſimo.§.octauo, verſic.ſecundo. Palac.primo, diſtinctione 41.quæſtione vnica, columna tertia, diſtinctione 45.quæſtione vnica, pagina 224. Cartagen.quæſtione 12 pagina 452. Catharin.libro ſecundo de prædeſtinatio.& in Roman.cap.9.& præter Thomiſt.idem tenet Henric.quodlib.quarto, quæſt.18. Scot.primo, diſtinct.41.quæſtio.1. Argentin. Occam. quare actus intellectus, vt in ſigno rationis præcedit præuiſum peccatum finale, & voluntatem puniendi in ęternum, nondum intelligitur reprobatio. [y] Quia Deus præſcit futura, non tantum ea ratione, quia ſunt eius perſpicaci oculo præſentia in ęternitate, ſed alia ſimul ratione, nempe poſito cauſarum omnium concurſu, ſimul cum Dei immutabili prædeterminatione, aut permiſſione. D.Thomas prima parte, quęſtio.14. art.13.& Doctor.ſup.cap.3.§.4.& 5.cap.4.§.1. [z] Id tantum vult Auguſt.de prædeſtinatio.& gratia, cap.13.lib.1.ad Simplic.quæſtio.2.& 3.Soliloquiorum, cap.28.lib.de bono perſeuerant.cap.8. 12.& epiſt.105.& id eſſe conformius Aug.dum in Ioan.tract.26. ait, quare hunc trahat, illum non trahat, noli uelle iudicare, ſi non vis errare. & ex Patribus. probat Taper.art.7.idem ſentit D.Th. prima parte, quæſt.23.artic.5.ad tertium. vbi Recent. Fr.Medin. 1.2.quæſt.109.artic.10.dub.1.ad tertium. Ferrar.3.contra Gent. cap.161. Magiſt.primo, diſt.41.vbi Greg.Arim. Valentia de prædeſtin.cap.5.ad fin. cap.8. [a] Sic prouidentia eſt in intellectu, & prædeſtinatione, ſupra cap.4.§.3.Q.cap.10.§.12.litera S.nam approbare, uel reprobare, (licet interdum ſumitur pro electione voluntatis) pertinet ad intellectum, vt error eſt falſi pro uero approbatio, vt ait Auguſt.1.Academic.cap.4. Enchirid.capit.17. quod agnoſcit D.Thom.Verit.quæſtio.6.artic.1.ad vltimum. Durand. primo, diſtinct.40.quæſt.2.diſtinct.41.quæſt.1. Molina concord. quæſt.23.artic.3.in princ.& infert Molina reprobationem (poſita præſcientia peccati) eſſe iudicium quo Deus iſtum iudicat ineptum, & indignum vita ęterna, dignumq; pęna ęterna: & inſuper includit actū voluntatis de punitione illius. Magiſt.1.di.41.c.5.eſt præſcientia iniquitatis, cū præparatione ęternæ pœnæ. idem Ri-

b in uoſantate, vt quidam putant. [b]

§ Obiiciat quis primo, melius fuiſſe reprobis, ſi omnes homines communi prouidétię gratiæ eſſent relicti, cum auxilijs ſufficientibus & ſacramentis, ſine ullius hominis immutabili prædeſtinatione, aut reprobatione: ſic enim fortaſſe contingeret aliquos, quamuis ratos ex its qui dãnaretur, ſaluari de facto. Reſpondemus, iuxta Prouerb. 16. Stulto iuxta ſtultitiam ſuam: ea hypotheſis eſt impoſsibilis, ſupra §. 2. quia derogat perfectæ prouidentię & infallibili ſcientiæ Dei. Ea tamẽ admiſſa, ac ſi Deus ęqualiter ad modum naturę ageret, cum omnibus: nemo illorum nunc de facto dam-

c nabitur, qui tunc ſaluaretur: [c] & inſuper his nunc ex bonitate Dei additur certa prędeſtinatio, & plus gratiæ, & meritorum, ut certo habeant maiorem gloriæ gradum, & præter hos, plurimis qui communi prouidentiæ relicti damnarentur, confert Deus gratis ex prædeſtinatione eximios gradus gratiæ, & gloriæ, iuxta ad Matt. 20. An non licet mihi, qđ volo facere? Obiiciat 2. fruſtra hominem cõſilium capere, aut orare, ſi Deus ante pręuiſum ullum noſtri arbitrii uſum bonũ, aut malum, immutabili uoluntate, & ſententia iam decreuit illos tantũ prę-

deſtinare & ſaluare, illos vero tanquam reprobos odio habere? Reſpond. Dum nemo ſcit, an amore illo ęterno, uel odio dignus ſit, præſumit de ſe, quod melius eſt: & libere cooperetur, & oret non qui-

d dem, ut prædeſtinetur, [d] ſed ut bene exequatur effectus quoſdã prædeſtinationis: prædeſtinatio enim in ipſa executione nõ excludit cauſas ſecundas, & cooperationem no-

e ſtram, [e] ſed potius eſt cauſa rei cũ ſuo modo: nempe ut prædeſtinatus & infallibiliter faciat, & libere

f ac ſuauiter faciat. [f] Deus enim, cum ſit ſapiens, & potens, munit prædeſtinatum tot, ac tantis auxilijs ex parte obiecti, & potentiæ, opportune inſpirans, & tollens impediméta occaſionum, ut quamuis interdum uoluntas noſtra reſiſtat, & una hęc, aut altera cauſa nõ eſſet efficax, ſuppleatur tamen per aliam cauſam, & tandem homo ſponte

g cooperetur, & conſentiat Deo: [g] voluntati enim eius quis reſiſtet: & tamen ex hypotheſi incompoſſibili, ſi prædeſtinatus nõ apponeret media, quæ Deus tanquam neceſſaria inſtituit, (vt ſi non cooperetur libere ad diſpoſitionem gratiæ, impletionem præceptorum, & perſe-

h uerantiam) nõ ſaluabitur. [h] in manu enim, & libertate hominis eſt

char. q. 1. Capre. & Hiſpal. d. 40. q. vni. con. 5. Alex. 1. p. q. 29 m. 2. Nec differt Dur. di. 41 q. 1. niſi quod ponat actum reprobationis in priori ſigno quam prædeſtinationis circa media. 1. Deus vult ſe aliquibus communicare. 2. eſt conſilium quo dicit, expedit his, & non iſtis me communicare: approbatque intellectu hos, & reprobat illos: volũtatq; eligit hos, & refutat illos. hic completur reprobatio, quæ non eſt cauſa quorundã effectuũ, vt peccati. 3 eſt iudiciũ pract. de medijs, quibus electus ſaluetur: hæc eſt prædeſtinatio. Alij præter pſcientiam peccati, nihil poſitiuũ ponũt in intellectu: ſed negationẽ prædeſtinationis. 1. non præordinare iſtos ad uitam ęternam. citati §. 3. P. vt Syrẽt. lib. 2. de prædeſtin. cap. 3. & 8. Palac. 1. d 40. q vnica. deinde cõpletur per poſitiuũ actum uoluntatis, vt aiunt Magiſt. & alij ſup. Alij Recent. aiunt præcedere in ſigno rationis actum uoluntatis non admittendi ad regnum: aut repellendi à vita ęterna, poſita peccati præſcientia: deinde ſequitur actus intellectus, qui eſt ordinatio ad pœnã. Bañes. q. 23. artr. 3. Zumel. diſp. 2. dub. vlt. con. 3. & arti. 1. poſt diſput. 1. Alij vt reprobationem aſſimilent prædeſtinationi aiunt includere iudicium de medijs neceſſarijs ad punitionẽ ęternam, vt Gregor. Valentia, contro. de prædeſtin. cap. 8. eſt iudicium quo Deus firmiter ſtatuit permittere peccatum, & decedere in illo: & propter illud excludere à regnu, & punire in ęternom. Cartag. de prędeſtin. diſcur. 5. pag 84. 87. 99. negat dari in præſenti vita vllum effectum reprobationis (nam peccatum, aut derelictio in illo non eſt effectus, nec pœna. ſed communis Prouidentia ſinit eam negationem auxilij efficacis, quæ non eſt priuatio ullius auxilij debiti) habet vero effectum in futuro, pœnam damni, aut ſenſus: nam carcer limbi pro decedentibus cum ſolo originali, & ignis pro adultis reprobis, eſt effectus reprobationis. cum ſit medium inſtrumentale à Deo prouiſum ad punitionẽ iſtorum. idem de effectu unico reprobationis, tenet Gabriel. infra artic. 2. ſentit Gregor artic. 1 & Marſil. q. 41. art. 1. not. 1. Quid in his uidetur

b probabilius? inf. B ad fin. [b] Quod probabile cenſet D. Tho. Durand. ſup. & quidam Thomiſt. Recent. ob eam rationem, qua reprobatio diſtinguitur à prædeſtinatione, vt agnoſcit Cartage. diſcur. 5. pag. 96. reprobatio enim, vt §. 3. dictum eſt, non eſt ex intentione, cauſa effectuum in præſenti vita: & ante præuiſa opera non dicit Deus, volo permittere peccatum, vt efficaciter oſtendam iuſtitiam in punitione; ſed permittit ob bonum libertatis, & officium cauſæ uniuerſalis, ut bene Caiet. q. 23. artic. 5. ſed ſub conditione, ſi ille cadat, & permaneat in culpa; & licet intendat manifeſtationem iuſtitiæ, non tamen intendit directe damnationem Petri. Rem. Syren. & Palac. ſup. putant id poſitiuum, quod includit reprobatio pertinere ad actum uoluntatis. idem Altiſiodor. lib. 1 ſum. cap. 10. quæſt. 2. eſt uoluntas permittendi lapſum, cum finali impenitentia, & puniendi. Item qui prędeſtinationem ponunt in uoluntate. ſup. cap. 10. §. 5. Q ponunt & reprobationẽ, quæ Roman. 9. & 11. dicitur odium. & Eſa. 7. ſciat reprobare malum. tenet Dried de concord. prædeſt. cap. 1. eſt uoluntas permittens peccatum, & præparans pœnam. idem Nominal. Gabriel. diſtinct. 41. quæſt. vnica, artic. 1 not. 3. vbi Gregor. artic. 1. Marſil. 1. quæſtio. 41. artic. primo. idem colligitur ex Scot. & Bonauent. licet non explicent in particulari. Nam Scot. diſtinct. 41. quæſt. 1.

in uno ſimplici Dei actu conſiderat quatuor ſigna rationis, quæ tamen nos ita apertis diſtinguimus. primo ſtatuit condere naturam hominum, cum dono iuſtitiæ, &c. quo poſſet ſeruare omne præceptum, & ſaluare. ſecundo poſt lapſum naturæ, de ſe uult. 1. Timo. 2. omnes ſaluos fieri, quia dat auxilia gratiæ de ſe ſufficientia, dat externã legem, & prædicatores, qui doceant uiã ſalutis. In quo ſigno nondũ intelligitur prædeſtinaſſe ſed negatiue ſe habet circa homines. tertio uult, & ſtatuit intellectu, ita negatiue ſe habere cum communi tantum prouidẽtia circa plurimos: & præſcit certo iſtos communi prouidentiæ relictos eſſe dãnandos. ſed neminem ſtatuit punire, & damnare, niſi pręuiſo peccato. quarto quoſdam de maſſa perditionis eligit, & eos gratis prædeſtinat, qui tamen ſi relicti eſſent in cõmuni prouidentia, damnarentur. & ait Matth. c. 20 an non licet mihi, quod uolo facere? Sic in tertio ſigno per decretũ intellectus completur reprobatio: & nihil debitũ, aut neceſſarium aufert Deus reprobis, quo poſſint ſaluari: nec tamen illis dat gratiam prædeſtinationis aut immunitatem ab omni peccato, quia eis non debetur. Hæc reprobatio includit permiſſionem Dei (id eſt, negationem auxiliorum efficacium) cum præſcientia mediorum, per quæ damna-

c bitur. [c] Ita plane Scotus 1. diſt. 41. dum proponit quatuor ſigna in actu diuini intellectus circa prædeſtinatos. Quod ſi Henricus & Catharinus nihil amplius intenderent, excuſari poſſent. ſed in pueris, qui decedunt in peccato aut gratia, difficilis eſt hæc conſi-

d deratio, cur unus prædeſtinetur, & nõ alius. [d] D. Th. 1. par. q. 23. 8. vbi Bañes, & Zumel cum Greg. 2. dial. & Aug. Nullibi vero extat apud Aug. illud uulgatum, ſi non es prædeſtinatus, fac vt prædeſtineris: ſed ſuper Io. 6. ait, ſi non es tractus, fac vt traharis. & lib. 6. hypogn ſin. nemini deſperationem demus, ſed promiſcuem oremus; ad Dei poteſtatem pertinet iudicium in nobis debitum mutare damnationis, & gratiam prędeſtinationis indebitam prærogare. At reſpondendus eſt de effectu aliquo prædeſtinationis.

e [e] Diuus. Thom. 1. par. quæſtio. vigeſimatertia. ar 8. probat ex 2. Petr. 1. Satagite vt per bona opera certam ueſtram uocationem, & electionem faciatis. Iacob. 5. Orate promiſcuem vt ſaluemini. Quia ſalus, id eſt gratia, & conſecutio gloriæ pendet ex libera hominis adulti cooperatione cum auxilio Dei. Concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 7. Spiritus ſanctus diuidit ſingulis prout uult: & ſecundum cuiuſque diſpoſitionem, & cooperationem. D. Tho. 1. 2. q. 112.

f art. 4. [f] D. Thom. 1. par. q. 19 art. 8. corp. & ad argum. q 22. ar. 4.

g ad primum, & ſecundum. Auguſt. [g] D. Thom. Verit. quæſt. 6. artic. 3. Capreol. primo, diſtinct. 39. quæſt. 2. concluſ. 6. ibi Hiſpal. citati ſupra cap. 6. §. 1. quia vt vir prudens, amicus & diues nouit perſuadere, vt alter ſponte faciat, quæ decreuerat non facere: ita

h multo magis Deus omnipotens, & ſapientiſſimus. [h] Sic Apoſtolus (licet haberet de ſua prædeſtinatione reuelationem) ait ſub conditione, caſtigo corpus meum, ne alias reprobus efficiar. Auguſt. primo confeſſ. cap. primo, qui creauit te ſine te, non ſaluabit te ſine te. D. Thom. 1. 2. quæſtio. 113. artic. tertio. Tridentin. ſeſſione ſexta, capit. quinto, cano. quarto, & nono. & Chriſtus, qui mentiri non poteſt ait de ſe. Ioann. 8. Si dixero quia neſcio eum, ero ſimilis uobis mendax. Item ſi Deus ad Patres Limbi, qui in gratia deceſſerunt, per impoſſibile non ueniſſet liberandos, (id eſt,

facere aliquid, quod ſi reipſa fece-
rit: infertur in bona cõſequẽtia, vt
Deus nũquam illius rei oppoſitũ
prædeſtinauerit aut præſcierit. at
prædeſtinatus nunquam re ipſa fa-
ciet oppoſitum: quia iuxta. 1. Ioan.
3. ſemen Dei cuſtodit illum, & nõ
poteſt peccare, peccato finalis im-
i pœnitentiæ: [i] & poſita Dei præde-
ſtinantis cura, neceſſe eſt in ſenſu
k cõpoſito prædeſtinatum ſaluari. [k]
6 Si cui forte fieret reuelatio ſe
eſſe præſcitum & damnandum, hic
(quamuis facta probatione ſpiritus
credat eſſe à Deo) reputet ꝓphetiã
l eſſe cõminatoriã: [l] & debet melius
ſperare de Dei bonitate: reproba-
tio enim non completur niſi præui
ſo peccato, in quod homo ſponte
cadit, & poſt caſum libere perſeue-
rat, (cum poſſit ſemper reſipiſcere
per veram pœnitentiam) quare vt
tenetur vitare peccatum (ac ſubin-
de poteſt, nemo enim obligatur ad
impoſſibilem) ita poſſet de ſe vitaré
m damnationem, [m] ſi velit vti præ-
paratis auxiliis & remediis; & vt
Roman. 4. Abraham cõtra ſpem in
ſpem credidit. ſciens vt dicitur He
bræor. 11. quia & à mortuis poſſet
Deum filium ſuſcitare immolatũ,
vt impleret promiſſionẽ Meſſiæ de
illius ſemine. Ita ſperet in Deũ: nã
& ipſũ, ſi forte in peccato decedat,
poſſet Deus ſuſcitare ad pœniten-
tiam: vt Apoſtoli quoſdam genti-
lium ad vitam & pœnitentiã reuo
carunt, & quidam aiunt de anima
Traiani: de quo lib. de Euchariſtia
capit. 16. ſic Petrus à Chriſto mont
tus de trina negatione, potuit vita-
re peccatum, debuitque ſperare, &
oratione petere auxilium, vt vita-
ret periculum: & in dubio ſeu per-
plexitate poſitus inter extrema (vt
Iob. c. 9. non eſt qui vtrunq; poſſit
arguere) teneat quod erat fide cre-
dit, ſe obligare præceptis ſpei, cari-
tatis, & decalogi, & potius, credat
quod primum reuelatum eſt ſibi
& Eccleſiæ, iuxta id Galat. 1. ſi nos
vel Angelus de cœlo euãgelizaue-
rit vobis, præter id quod euangeli-
zatum eſt, anathema ſit. & incum-
bat bonis operibus in praxi, coope-
retur diuinæ gratiæ, ſumat deuote
ſacramenta! ſic enim ſi faciat quod
poteſt, & petat quod non poteſt,
n Deus adiuuabit, vt poſſit [n] habere
media quibus ſaluetur. Deinde ſi
ſcrupuloſum vexet tentatio: dicat
ſe velle implere præcepta, vt pla-
ceat diuinæ bonitati propter ſeip-
ſam (hanc enim gratitudinem &
reuerentiam debet creatori, & pa-
tri, vt Deum bonis operibus hono
rificet) & ſeruiẽdum ſibi eſſe Deo,
vt impleat officium & obligatio-
nem ſuam: quamuis nulla ſibi re-
ſponderet retributio. Item dicat id
1. Reg. 4. & lib. 2. c. 10. & 15. Deus,
Dominus eſt: quod bonum eſt in
oculis ſuis faciat. Iuſtus es Domi-
ne, & nihil facere potes, niſi quod
bonum & iuſtum decet. Deinde
conformans ſe iuſtæ Dei voluntati
in volito formali, dicat: ſi me dam-
nauerit, iuſte & ſine iniuria mea fa
ciet: habet ius vt creaturis vtatur
o prout expedit in gloriam ipſius. [o]
interim dum viuo, volo ſeruire
Deo, in quo conſiſtit beatitudo
huius vitæ, vt dum poſſum con-
ſeruem gratiã & dilectionem Dei
cum ſpe gloriæ, & ſim vtilis pro-
ximis in Dei gloriam (ſic enim de-
cet honeſtum virum, vt regatur iu
dicio rationis & fidei) nam ſi da-
retur optio, quidam qui cum ori-
ginali in limbum damnandi eſſent,
forte eligerent ad tempus vitæ, de-
gere in hoc mundo, & frui illius
bonis in ſuaui hominum cõuictu,
& ad tempus inter iuſtos cõmora-
ri cum gratia Dei: nam dãnatus op
p tat vel ad punctum ſubleuari: [p] &
ob bona opera & orationes etiam
aliorum quibus iſte vtiliter bonis
operibus prodeſt, differtur inter-
dum ad tempus executio damna-
q tionis. [q] Tandem, demus hunc in-
fallibiliter eſſe damnandum: certe
interim dum valet, expedit repro-
bo implere præcepta, vt vitet no-
ua peccata, & decedens mitius pu-
r niatur. [r]

(id eſt, ſi non eſſet incarnatus, & paſſus, nec deſcendiſſet ad infe-
ros) non conſequerentur gloriam. At incompoſſibile eſt eam cõ
i ditionẽ poni in re, poſita in infallibili Dei ꝓdeſtinatione. [i] Quod
intelligitur ſenſu compoſito, vt poſita Dei præſeruantis cura &
k prædeſtinatione, non eſt hunc decedere in peccato. [k] D. Thomas
1. p. q. 23 ar. 3. ad 3. & art. 8. ad 3 q. 19. art. 7. Ioan. 10 nemo poteſt rapere de manu mea: quæ ꝓpoſitio habet maiorem cauſam neceſſitatis (nẽpe voluntatem Dei, in actu poſitã, quę eſt cauſa efficax, nec impedir aut mutari poteſt,) quàm illa præſcitum neceſſe eſt damnari, nã præſcientia Dei, nõ eſt cauſa per ſe peccati & dãnationis.
l [l] D. Thomas verit. q. 23. art. 8. & in 1. diſt. 48 Bañes, Aragon. 2. 2. q. 22. ar. 1. vt Ionæ 3. Niniue ſubuertitur. ſic Dauid 2. Regum 12. facta reuelatione de morte infantis, orabat ꝓ vita ei'. Deuteronom. 3. Moſes orabat pro introitu in terrã promiſſionis: & tamen dictũ ei fuerat non ingreſſurum. 1. Regũ 16. Samuel orabat pro Saul. Ioan. 8. in peccato veſtro moriemini. Et mox explicat conditionem, ſi nõ credideritis. Caiet. 2. 2. q. 174. ar. 6. ad 3. Cord. lib. 1. q. 17. li. 3. q. 13. & ſeq. Iob 13. etiam ſi occidat me, in ipſo ſperabo. Nempe propter bonitaté Dei, & infinita Chriſti merita, quæ nullis peccatis exhauriuntur. 2. Paralipom. vltimo, indignum ſaluabis me. Quid ſi euidenter agnoſcat reuelationẽ eſſe abſolutã? Carthuſia. tractatu de iudicio animæ, cap. 8 negat poſſibilem, cũ Bonauent. 1 diſt. 48. in lit. par. 1 Guillel. & Alexand. quia ea poſita (ſi iudicium impedire aut ſuſpendere non poteſt in praxi) non poſſet ſeparare ſalutem. D. Tho. 1. diſt. 48. q. 1. 4. ad ſecundum, dicit reuelatio eſt quaſi impoſſibilis. Grego. q. vlt. dobitat de poſſibile illius. At ea admiſſa de damnatione (vt circa pœnas temporales aliquando ſit abſoluta & infallibilis cõminatio. ſup. lib. 1. de pœnitent. c. 13. § 6. Y. vt datur in bonis prophetia prædeſtinationis. D. Tho. 2. 2. q. 174. 1.) poſſet hic & expedit ſperare. Ita aſſerunt quidam Recen. Victor. Mantius. Ludou. Legion. 2. 2. q. 25. 1. & alij inf. M. Palac. 3. d. 27. q. 2. Ledeſ. 2. p. q. 26. ar. 13. fol. 167. Syluell. conſl. 1. p. q. 23. ar. 5. Cordub. lib. 1. q. 51. Bañes. addit. Marſil. 1. q. 47. ar. 2. poſt 6. concl. ſi mihi ſiat reuelatio abſoluta de alterius damnatione, licebit pro illo orare, & ſalutem illius procurare: vt Chriſtus orauit & mortuus eſt pro om
m nibus: nec obſt. Auguſt. lib. 21. ciuit. c. 24. [m] Sic dicat, Deus vult me libere non peccare atque ita cum Dei auxilio, nolo peccare: quia liber ſum: & volo poſt peccatum pœnitere. ſic multi aſſerũt, quod facta etiam reuelatione abſoluta reprobationis & damnationis propriæ, poteſt (licet non teneatur) ſperare ſe cum Dei auxilio vitaturum: quia id pendens ex præuiſo peccato (quod poteſt & tenetur vitare) eſt ſibi abſolute poſſibile: & poteſt diligere Deum cum propoſito cauendi omne peccatum in futurum. ſic D. Thom. veri. q. 23. artic. 8. (quamuis ád 2. primi ord. dicat quod ea reuelatio induceret in deſperationem.) Her[illegible] d. 48. q. 1. & Nominal. Adã in 3. q. 8. Holcot. q. 21. Almaĩ. Gabr. diſt in [illegible] vbi Almain (quamuis tract. 2. Moral. c. 7. negat ſtãte judicio certo illius reuelationis, poſſe ſeparare. idẽque Maior. 3. diſt. 26. q 3. conclu. vid Gabr. lect. 68. & videtur Altiſiod. lib. 3. ſum tract. 5. c. 6. q. 5 ad fin. Carthuſ. ſup. cũ Bonau. & Alex. Aragon.) ſic anima Chriſti, cui cõſtabat nõ euituram mortem, timuit cum ſpe euadendi, & orauit concipiens quod Patri oĩa poſſibilia ſunt de potentia abſoluta. hic ergo præſcitus dũ concipit glóriam vt ſibi poſſibilé, non credit cõtra reuelationem Dei: reuelatio enim & præſcientia non tollit libertatem arbitrij noſtri, vt nec tollitur quia ego videam te libere loquentem, vt ait Athan. ſer. de Paſſio-
n ne Domini. [n] Trid. ſeſſione 6 capit. 11. cum Auguſt. in Io. ſexto. eum qui venit ad me, non eijciam foras. 1. Tim. primo fidelis eſt, negare ſeipſum non poteſt. bene Gerſon 3. par. alphabe. 70. Q alphabe. 76. Cordub. lib. 3. q. 14. in ſcrupulo. 5. & 6.
o [o] Roman. cap. 9. vt figulus pro voluntate facit vas in honorem, aut in contumeliam: & excitauit Pharaonem reprobum: Cano libro ſecundo, de locis cap. 4. affert Auguſt. lib. 6. contra Iulian. c. 8. Deus non tantum permiſſiue ſed poteſtate dicitur indurare quoſdam: dum eis negat auxilium efficax, quo emollirentur.
p [p] Vt Lucæ ca. 16. diues epulo optabat, gutta refrigerari ſibi ſitim
q linguæ ardentis. [q] Sic Ionæ 3. Niniuitis dilata eſt ſubuerſio comminata, propter pœnitentiam: cum tamen ob relapſum ſubuerſi
r tandem ſint. Nau. c. 1. vt ibi notat Hieronym. [r] D. Thom. 3. p. q. 89. 6. ad tertium. ſup. lib. de miſſa. capit. 16. ex Auguſtin. ſic 2. Regum. 24. peſtis per triduom comminata Dauidi, ob orationem & humilitatem eius durauit vno die, vſque ad veſperam: & orationes Patrum & Beatæ Virginis impetrarunt accelerationẽ incarnationis. 3. p. q. 2. ar. 11. & oratio B. Virgin. ſecundum Chryſolog. impetrauit accelerationem Reſur. Chriſti. inf. c. 21.

CAP.

C A P. X I I I I.

a PRædeſtinatio[a] hoc ordine procedit ad executionem effectuũ. 1. Deus adultum immediate mouet & diſponit: diſpoſito infundit gratiam iuſtificantem. ſecundo iuſtum cuſtodit cum dono perſeuerantiæ. tertio iuſto decedẽti & plene purgato confert beatitudinem. D. Tho. 1. p. q. 23. ar. 2. ad primũ, & Deum vt gratiæ autorẽ vocat principium extrinſecũ humanorũ actuũ. 1. 2. q. 109. princip. Creatio uero naturæ, & gubernatio Dei ptinet ad executionem prouidẽtiæ naturalis. Hi ſunt tres artic. fidei, quod Deus ſit immediatus creator, ſaluator, & glorificator.
b [b] Pelag. fatebatur neceſſariam gloriam, ſed naturam gratis creatam, cũ libero arbitrio, vocat eam gratiã. vid. 1. 2. q. 111. art. 1. ad primum & ſecũdũ, ſic uocari poſſe fatetur, Aug. epiſt. 95. & in Pſalm. 114. vt Sap. 16. dicitur gratia Dei nutriri omnia, & ſynod 6. act. 12. angelos ait eſſe immortales Dei gratia id eſt natura gratis creata, ſup. c. 24.
c N. [c] Pelag. ait, ſufficere vt bonum oſtendatur per legẽ datam.
d [d] D. Tho. 2. 2. q. 106. quæ eſt actus aut habitus
e poſſet. [e] Greg. ho. 17. in Ezech. D. Tho. 1. 2. q. 111. ar. 1. & in ar. 4. numerat nouem gratias gratis datas, de quibus 1. Corin. 12. & D. Tho. 2. 2. q. 171. 176. & ſeq. Alex. 3. p. q. 73. m. 2. addit eſ Greg. aliquãdo dari in bonum & ornamentum habentis, ut animæ Chriſti, & B. Virginis.
f [f] D. Tho. 1. 2. q. 111. art. 5. at gratia prophetiæ reperitur in Balaam peccatore Num. 22. & Matth. 7. nonne in nomine tuo prophetauimus. & de Sybillis ſup. c. 7. §. 3. ſi.
g [g] Quædam dona dici ſupra totã naturam ſubſtantiæ creabilis probatum eſt c. 1. N. & ſeq. quia nec ſola vi naturali creaturæ, haberi poteſt: nec creaturæ deberi, vt homini naturaliter debetur riſibilitas. ſic finis (id eſt, viſio Dei, & amicabilis dilectio cum communicatione bonorum propriorum Dei) eſt vtraque ratione res ſupernaturalis. At Molina 1. p. q. 12. ar. 4. col. 3. & late ar. 5. diſputatione 2. diſputat poſſe dari ſubſtantiam creabilem, cui lumen gloriæ & viſio Dei ſit naturalis: imo quæ nudo naturali intellectu ſine alio lumine Deum videat, ſi modo Deus ſe ſponte uniat intellectui illius in ratione ſpeciei: Et quæ creatura ſit per naturam impeccabilis. & ad finem ſoluit argum. & ait ſe demonſtraſſe: optatque vt procedente tempore acceptetur ea ſententia, quam tamen fatetur eſſe contra Theologorum Doct. Hinc artic. 6. diſputatione 2. tenet cum Caiet. quod acutior intellectus cum æquali lumine plus uidet Deum. De Philoſophis qui admittunt Deum videri. ſupra capitulo nono, §. ſexto, nec ualet illatio, datur accidens ſupernaturale, ergo dari poteſt ſubſtantia creata ordinis ſupernaturalis, cui id accidens ſit connaturale. Reſp. nihil dicitur ſibi ſuæque naturæ eſſe ſupernaturale (Deus enim ſibi ipſi habet naturaliter oẽ bonum) ſed reſpectu alienę naturæ aliquod accidẽs eſt pręter aut ſupra naturã, cuius operatio (ut uiſio & amicitia Dei) eſt ſoli Deo naturalis. quare implicat q ſubſtãtia creata ſit ſibi ipſi res ſupernaturalis, perſona autem aut ſubſtantia Dei eſt ei cui extrinſece vnitur res
h ſupnaturalis. [h] Prędeſtinatus dum iacet in peccato, dicitur denominatione extrinſeca ſecundũ quid gratioſus, dilectus & carus Deo, D. Th. 1. p. q. 20. ſi. & q. 23. art. 2. Aug. de prædeſt. ſanct. c. 15. Suar. 3. p. q. 23. ar. 3. ſi. ſed Gabr. 3. d. 10. falſo negat pſcitum dum iuſtus eſt. dici filium Dei adoptiuum, contra Conciliũ Conſtantienſ. ſeſſ. 8. & 15.
i [i] Prima Dei motio ad diſpoſitionẽ gratiæ in executione non ſupponit in potentija hominis aliam proximã cauſam noſtri actus ſupnaturalis alias eſſet proceſſus in infinitũ, de quo primo effectu D. Th. 1. p. q. 23. ar. 1. & 1. 2. q. 110. a. 2. ita Deus de ſe mouet oẽs paruos dũ veniunt ad vſũ rationis. 1. 2. q. 89. a. 6.
k [k] Non opportet gratiã eſſe donum creatũ: nã humanitas per gratiã vnionis, quæ eſt infinita & ſubſiſtens, eſt grata Deo. D. Th. 1. 2. q. 110. ar. 2. ad 2. & 3. p. q. 2. ar. 10. & iuſto cum habitu gratiæ ſimul datur perſona Spiritus ſancti, & totus Chriſtus in eucharistia. ſup. in procem. lib. de Euchariſt.
l [l] D. Thom. 1. 2. quæſt. 110. artic. 2. quæſtio. 113. artic. ſecundo, capit. & ad primum. amor
m Dei efficax facit hominem dignum tali amore amicitiæ. [m] Trident. ſeſſio. 6. cap. 7. canone vndecimo. ſupra libro de baptiſm. cap.
n 16. §. tertio. Q. [n] Supra de ſacrament. capit. decimoſeptimo, & 18. infra capit. vigeſimo. G. D. Thomas, prima, ſecundæ, quæſtio.
o 110. artic. ſecundo, ad tertium. & artic. quarto. quæſt. 62. a. 1, [o] D. Thom. prima ſecundæ, quæſtione 113. articulo primo. & per totam. & quæſtione 109. ſexto. Trident. ſeſſione ſexta, cap. ſeptimo.
p [p] Sed in Chriſto gratia habitualis non denominat filium adopti-
q uum: cum hic homo ſit filius naturalis Dei, inf. [q] Vt humanitas in Chriſto non habet exiſtentiam propriam ab anima & quantitas in Euchariſtia priuatur effectu ſecundario extendendi partes
r corporis Chriſti in ordine ad locum. [r] Peccatum mortal. formaliter includit priuationem rectitudinis debitæ ineſſe actui: ſed priua-

C A P. X I I I I.

De cauſa ſalutis in executione.

§. 1. & ſequent. Gratia iuſtificans in quo differt à caritate & iuſtitia origin.
5 De gratia auxilii & motionis diuina.
7 Datur auxilium efficax, quo Deus prædeterminat voluntatẽ noſtram.
8 Iuxta B. Auguſtin. Deus mouet ex parte potentiæ, & moraliter ex parte obiecti.
9 Quid ſi duo homines æquales moueantur æquali auxilio?

HOmo euectus in finem extrinſecũ ſupra totius naturæ vim & debitum, indiget gratia, gratuitaque motione Dei in executio-
a ne, [a] quæ eſt principium extrinſecum humanorum actuum: & eos eleuat & adiuuat, vt ſint tali fini proportionati. Vox gratia interdũ ſumitur generaliter ab Ariſtotel. lib. 2. Rethor. c. 7. dum gratis ſit aliquid in alterius vtilitatem. ſic dici poteſt exiſtentia naturę liberæ, quę
b gratis à Deo creata eſt: [b] & prædicatio & lex ipſa externa, quę homini oſtendit quid ſcire & facere de-
c beat: [c] Deinde ſumitur pro gratitu-
d dine, [d] vt dum dico, habeo gratiã. & generali nomine quædam dicũtur gratiæ gratis datæ: quæ enumerantur 1. Cor. 12. & per ſe donã-
e tur in aliorum vtilitatem: [e] quæ cum reperiantur etiam in peccatore, ſunt inferiores gratia iuſtifican-
f te. [f] At in propoſito gratia ſumitur pro dono quod nulli ſubſtantiæ
g creatæ eſt naturale. [g] & dicitur tripliciter. primo extrinſece, vt ille dicitur aliquo modo habere gratiam, qui ex æterna Dei dilectione eſt prædeſtinatus, quamuis ad tempus
h iaceat in peccato. [h] Secundo, gratia
i motionis Dei, [i] ſeu auxiliũ ſupernaturale quod confert homini ad modum actus, ſeu vt principium ipſius actus. Tertio, donum permanens, quo Deus iuſtificat impium,
k [k] quem ſecundum pręſentem iuſti-
l tiam diligit, [l] quod non conſiſtit in ſola extrinſeca imputatione iuſtitię
m Dei aut Chriſti. [m]

a Gratia iuſtificans eſt habitualis qualitas quæ inhæret in eſſentia animæ, & educitur de obedientiali potentia illius. Huius multi ſunt effectus connaturales. Nec enim gratia eſt ſicut ſacramẽti aut ſacrificij natura, quæ pendet ex libera inſtituentis voluntate. Primo gratia vt cauſa formalis confert participationem quandam diuinę naturæ, tanquam primarium effectum. Et hæc eſt fons virtutum infuſarum, quæ huic naturæ partici-
n patæ ſunt habitus conſentaneus. [n] Secundo ſola hæc gratia non plene iuſtificat integrum hominem impium, cum potentijs ſuis: ſed id præſtat ſimul cum adiunctis do-
o nis & virtutibus, [o] quibus reparatur omnis deordinatio, quam peccatum induxerat: vt caritate & dilectione tollitur auerſio voluntatis, fide viua & quibuſdam donis expelluntur tenebræ ignorãtiæ ab intellectu, & alijs virtutibus roborantur aliæ potẽtiæ infirmę & peccato vulneratę. Gratia ergo tollit culpę maculam, & reatum pœnæ æternæ; quem effectum non habuit gratia infuſa Angelis, aut animæ Chriſti. Cum gratia & donis datur iuſtis ipſa perſona Spiritus ſancti, vt in procem. lib. de Euchariſt. explicatum eſt. Homo iuſtus his præſidijs ornatur & iuuatur, vt per principia hæc habitualia & intrinſeca, poſſit pręſtare opera digna gloriæ, & vincere tentationes. Tertio gratia creata tamquam ſecundario effectu formali facit homi-
p nem filium Dei adoptiuum, [p] hæredemque ęternæ hæreditatis. Sed non implicat gratiam impediri ab
q iſto effectu ſecũdario: [q] vt ſi Deus illam qualitatem conſeruaret in eſſentia animæ, nec tamen remitte-
r ret peccatum, [r] nec tolleret habi-

tualem auerſionem voluntatis, aut
non impediret actuale peccatum,
quod inducit maculam ſeu priua-
tionem gratiæ, tamquam ſecunda-
rium effectum. Quo caſu hic non
eſſet amicus ſed inimicus Dei ſim-
f plicíter, & filius diaboli: [f] vt eſt
peccator qui retinet fidem ſpem,
t & gratias gratis datas infuſas.[t] Hic
caſus de facto eſſet monſtrum, con
tra legem ordinariam & connatu-
ralem ſtatui gratiæ, in quo iuxta
Ioan. 14. qui diligit me diligetur à
u Patre meo. [u] Quarto gratia homi-
nem facit non ſolum dignum amo
re, & acceptabilem, ſed de lege ob
ordinationem & promiſſionem
Dei, facit re ipſa acceptatum libere
x [x] ad gloriæ hæreditatem. Et in adul
tis ea acceptatio ad maiorem gra-
dum gloriæ ſimul prouenit ex ope
ribus meritorijs, quamuis ſint re-
y miſſiora: [y] ob quæ tanquam ope-
rarijs debetur merces gloriæ, & ob
plura merita cum æquali gratia, de-
betur maior gloria.

3 Gratia iuſtificans differt à ca-
z ritate, [z] quæ non facit immediate
carum ſeu dilectum Deo (id enim
ſupponit,) ſed dilectorem Dei tan
quam proximum principium ope-
randi. Poſſet tamen Deus ſine ha-
bitu gratiæ conſtituere hominem
a ſibi formaliter gratū a.1. Chriſtus
ex vnione hypoſtatica quæ eſt gra-
tia ſubſtantialis, eſt homo Deo pa-
tri gratiſſimus: & ille homo eſt fi-
b lius Dei non quidem adoptiuus [b]
ex ſola gratia habituali, (alias dicere
c tur filius Trinitatis, [c] & eiuſdem-
d met Filii, aut Spiritus ſancti [d]) ſed
eſt filius naturalis ſolus Patris: ete
nim vox in baptiſmo Chriſti au-
dita Mat. 3. hic eſt Filius meus: per
e tinebat ad ſolum Patrem. [e] Sic ho-
mo per animam quę non formali-
ter ſed eminenter eſt corporea, fit
formaliter corporeus & capax quā
titas. Dicitur item Chriſtus, filius
naturalis Virginis Matris: ob origi
f nem & natiuitatem ex illa, [f] quā-
uis non habeat relationem creatā
g realem filii, vt quidam putant: [g]
ſed ſolam relationem rationis, ex

priuationem caritatis & gratiæ in ſubiecto, infert vt effectum ſe-
condarium, niſi impediatur à Deo. Cano relect. de pœnit. p. 1. Fr.
Medit. 2.2. q. 110. ar. 4. Recentior. vt diſpoſitio caloris licet ſub-
iectetur immediate in quantitate, priuat materiam aquæ forma
ſubſtantiali, niſi per miraculum impediatur: poſſet enim Deus cō
ſeruare aquam cū
ſūmo calore ignis.
quare peccatum de
ſe eſt priuatiuū gra
tiæ (cum ſit inimi-
citia obiectiue con
tra Deum) ſed ho-
minem in puris na-
turalibus peccantē
non priuaret gratia
de facto, & nunc ſe
cundum peccatum
non priuat ea, ſed
eſt priuatiuum gra
ſ tiæ. [ſ] Bonum con-
ſtat ex integra cau-
ſa, Deus ergo homi
nem non diligeret
ſupernaturaliter tā
quam amicum, ſi in
homine eſſet priua
tio gratiæ volunta-
ria, aut auerſio volū
tatis. & vnus actus
peccati nō contra-
riatur immediate
habitui gratiæ aut
caritatis, 1.2. q 71.
art. 1. & econtrario
vnus actus carita-
tis nō ſatisfacit pro
culpa mortal. nec
ex natura rei expellit totam rationem peccati, & moralem
auerſionem. Nec mirum ſi ſecluſa Dei miſericordia, homo dilige
ret Deum vt debet, nec tamen rediligatur à Deo ea amicitia. ſic
priuatio iuſtitiæ orig. (quæ eſt in eſſentia animæ, & voluntate na
turæ & Adæ dicitur voluntaria puero huic) eſt peccatum origi-
nale, quamuis in puero deeſſet voluntas & auerſio volūtatis pro-
t priæ D. Tho 1.2. q. 83. 2. & q. 76. 2. ad ſecundum. [t] Hic ob donū
fidei & ſpei non eſt dilectus Deo, niſi ſecundum quid: ita in eo
caſu gratia faceret de ſe diligibilem Deo, ſeu proportionatum di-
lectiōni, ſi ſola eſſet: ſed non faceret dilectum Deo, cum ille im-
pius potius ſit odio habitus) nam ratio amicitiæ impeditur per
peccatum. Nec mirum ſi quis regem quem offenderat, dili-
gat amice: nec tamen rediligatur ab eo: quia non ſatisfecit offen-
u ſæ. [u] de facto caritas eſt virtus ſimpliciter, quæ habentem facit
ſimpliciter bonum, ea connexione gratię & aliarum virtutum. At
in caſu, ſi deeſſet ea connexio, cum habitu caritatis aut gratię ſta
ret actus peccati. Sed Capreol. 4 d. 17. q 1. ad argum. Gregor. &
Taper. ar. 8. pag. 29. putant quod gratia formaliter facit amicum
ſimpliciter, & includit remiſſionem peccati, vt lumen includit ex-
pulſionem tenebrarum, & priuatiue oppoſita nō poſſunt eſſe ſi-
mul: ſic homo non poteſt eſſe iuſtus & iniuſtus, amicus ſeu dile-
ctus, & inimicus Dei, dignus gloria & indignus. At reuera pecca
tum non opponitur gratiæ priuatiue: nam homo in puris natura-
x libus eſſet ſine gratia & peccato. [x] Quia nulla operatio creatu-
ræ neceſſitat voluntatem Dei, nec facit debitorem, vt neceſſario
debeat Deus acceptare opus tāquam meritum & ſatisfactionē,
præſertim pro alio. Nam & Patres meritum ſatisfactionemque
infinitam Chriſti pro nobis, potuit non acceptare (vt ait Scot. Me
din. C. de ſatisfact. Vega lib. 7. in Trid. c. 9. contra Sotum d. 19. q.
1. a. Ledeſm. 2. p. q. 11. 2. dub. 1.) ſed poſita Dei promiſſione & pa
cto, acceptatur noſtra, aut Chriſti pro nobis iuſta ſatisfactio. Sua.
3. p q. 1. ar. 2 dub 4. §. 5. pag. 57 fin. & ſe refert ad q 19. 3. dub. 39.
y §. 1. fi. vbi nihil amplius addit. [y] Sup. lib. 1. de pœnitentia. c. 27.
§. 6. Z & c. 33. §. 2. L. ſed quia merita remiſſiora habitu nō ſtatim
augent habitum gratiæ. hic fit acceptus digne ad maiorem glo
riam, non ob intenſiorem habitum gratiæ, ſed propter plura meri
z ta. [z] Paul. Græce gratiam vocat charita, charitatem verò agapin.
& diſtinguit eas Concil. Viennen. clem. vnic. de ſumma Trin. Tri
dent. ſeſſione 6. c. 7. can. 11. D. Tho. 1. 2. q. 62. ar. 1. q. 110. ar. 3. vbi
Caiet. Conrad. Fra. Medin. Soto 2. de natura & gratia, c. 4. & 17.
Hoſi. inſtitu. tom. 2. c. 13. Taper. ar. 2. pag. 18 dicit eſſe conformius
Aug. 1. de peccat. meri cap. 10. & Dionyſ. capit. 2. eccleſ. hier. p. 1.
Nauar de orat. not. 20. nu 34. & Hiſpa. nu. 75. Doctor. 2. diſt. 26.
vbi D. Tho. Alber. Tarant. Argent. Carthuſ. q. 1. Alexand. & Bo-

nauent. fatetur commu. ſuo tempore (qui ſolus ponit vtramque
in voluntate.) Palac. 2. diſt. 31. q. vnic fi. Cyril. lib. 12. theſaur. c. 5.
lib. 7. c. 4. Cyril. Ieroſolym. catech. 5. Ambroſ. lib. 8. in Luc. ca. 17.
Origen. homil 1. Numer. Leo Papa epiſt. 99. cap. 5. At negat di-
ſtingui Vega lib. 7. in Tridentin. à cap. 25. cum Scot. Baſſol. Hen
tic. quodlibe. & gra
tia eſt in eſſentia a-
nimæ, inf. ca. 20. G.
a [a] Si Deus ex pacto
per alium habitum
aut actum, puta ca
ritatis acceptaret
hominem ad glo-
riam, non differret
ſpecie à gratia for-
maliter. Secus ſi ab
extrinſeco ſic acce
ptet hominē in pu
ris naturalibus, aut
per gratiam vnio-
nis, quæ differt ge-
nere à gratia habi-
b tuali. [b] D. Tho. 3.
p. q. 23. ar. 4 ad 2. &
in Concilio Franc-
fordien. ſub Legatis
Adriani Papæ, dā-
natur Elipandus di
cēs, Chriſtū, in quā
tum homo eſt, eſſe
filium adoptiuum,
quia hic ponebat a-
liā perſonam crea-
tam in Chriſto. vi-
de Suarez dub. 49.
§. 2. ad fin. & quia
filio naturali repu-
gnat adoptio, quæ eſt extraneæ perſonæ admiſſio ad hæreditatē.
Humanitas vero ratione gratiæ dicitur à quibuſdam Patribus, fi-
lia adoptiua. ſic Hilar. 2. Trinitat. Marius Victorinus lib. 1. contra
Arium. Scot. Gabriel. 3. diſt. 10. ſed improprie, vt dicit D. Thom.
ar. 4. ad primum, filiatio enim & exiſtentia ineſt immediate ſup-
poſito, 3. p. quæſt. 35. ar. 5. & humanitati ratione vnionis debetur
gratia, & hæreditas gloriæ quaſi naturaliter, 3. p quæſt 2. ar. 12.
c contra Durand. 3. diſt. 4. quæſt. 1. [c] D. Thomas 3. par. quæſt. 39.
ar. 8. ad ſecundum. vbi id agnoſcit Suar. dub. 37. §. 3. Cyprta. ſerm.
de baptiſm. Auguſtin. de fide ad Petr. cap. nono, & conſului gra-
ues Theolog. Recentior. Alias Chriſtus eſſet filius ſui ipſius: vt ſa
tisfaciens toti Trinitati, ſatisfecit etiam ſibi ipſi. vid. D. Thom. 3.
d par. quæſt. tertia artic. 8. oratione 5. [d] Chriſtus licet in ſymbol. ve
re dicitur conceptus de Spiritu ſancto, ſed non dicitur filius Spi-
ritus ſancti Concil. Toletan. 11. in confeſſ fid. Aug enchir. cap. 38.
39. D. Thom. 3. p. q. 32. ar. 3. vbi omnes Recent. Thomiſt. Chry-
ſoſt. tom. 5. hom. 2. in ſymbol. Rupert. lib. 1. de operib. Trinit cap.
10. at quia hic homo Chriſtus habet gratiam quaſi connaturalē
ex perſona, quidam dixit eſſe naturalem hęredem gloriæ, & dici
naturalem filium Trinitatis, ratione effectus: quia Trinitas effecit
gratiam vnionis & habitualem. Cui fauet Suar. 3. p. q. 23. dub. 49.
§ 1. col. 6 & ſeq. Reſp. ea locutio eſt contr. Patres, & denomina-
tio illa filij, quæ ſolet prouenire ratione gratiæ aut effectus im-
peditur aliunde in Chriſto, ea perſona diuina coniuncta. quod ſi
Pater incarnaretur, non diceretur filius naturalis, aut adoptiuus
Dei aut Trinitatis. Chriſtus vero habet ex æterna generatione vt
ſit & dicatur Filius Dei. Hæc ēn eſt impropria & falſa Chriſtus
ſecundum quod homo eſt Deus, aut Dei Filius, quia re duplicat
e rationem formalem, commun. cum D. Tho. 3. p. q. 16. ar. 11. [e] Ci
tati ſit. C. licet ea vox in baptiſmo (ſicut & vnio ac gratia habitua
f lis in Chriſto) ſit facta à tota Trinitate. [f] D. Thom. 3. p. quæſtio.
35. 5. addit, & realiter eſt filius Mariæ, ea reali relatione matris
ad ipſum ſic Deus eſt realiter creator, & Verbum eſt realiter vni
tum humanitati, & columna eſt mihi dextera. ob relationem quę
eſt in alio extremo, ait D. Thom. & communiter Theolog. ac Phi
g loſ. [g] Scot. 3. diſt 8. q. vnic. At Duran q. 3. Gabriel. Marſil. admit-
tunt in Chriſto duas filiationes reales: quia alibi tenent relatio-
nem creatam nō eſſe ens reale ſed denominationem, vid. Suar. q.
35. §. 2. Qui §. 3. concedit in triduo mortis B. Virginem retinuiſ-
ſe relationem matris: quia tunc erat cum anima & corpore vnitus
ille quem genuit, at ea ratione ductus Hug & Magiſt. concedunt.
Chriſtum in triduo mort. fuiſſe hominem, quos reijciunt omnes.
Item male per extremum cont. Torren. Dur. 3. d. 21. q. 1. admittis
in triduo humanitatem ſeparatam fuiſſe à Verbo: quia deſijt eſſe
vnio

h tempore. [h] Secundo poſſet Deus
per ſolum habitum caritatis cũ vir
tutibus comitatibus facere gratum
i acceptumq́ue ad gloriam: [i] vt qui-
k dam Theolog. ita factum putant. [k]
Tertio per actum dilectionis per-
manẽtem fieri poſſet amicus Dei:
iuxta illud Prouerb. 8. ego diligẽtes
me diligo: & Ian. 14. qui diligit me
diligeretur à Patre meo. vbi reperi
tur mutuæ amicitiæ nodus abſque
impedimento. Et quamuis actus
tranſiret, manere homo poſſet habi
tualiter amicus, vt tranſeunte pec-
cato, manet formaliter inimicus
Dei, & ab illo auerſus. De lege ta-
men hi effectus non fiunt abſque
gratia iuſtificãte, qua perſonis crea
tis communicatur participatio di-
uinæ naturæ, quæ de ſe eſt fons
virtutum. Quomodo vero gratia
ſit principium merendi gloriam
de iuſtitia, dicetur infra capitu. vi-
geſimo.

4 Non differt ſpecie, noſtra gra-
tia à iuſtitia originali Adæ, nec à
gratia capitis, quam habuit anima
l Chriſti [l] (eſt enim ſpecies amota
ſeu infirma) nec differt ſpecie à glo
m ria, quæ eſt gratia cõſummata. [m] ea
tamen iuſtitia habuit maiorẽ per-
n fectionem cum extenſione [n] qua-
dam ad plures effectus (idemque
eſt de gratia capitis & gloria) qui ef
fectus non tranſcẽdunt formalem
rationem gratiæ. Nunc gratia ex-
cellit dignitate quadam & effectu
gratiam veterum patrum, quia plu
o ribus titulis facit filios: [o] & aper-
ta iam per Chriſtum ianua cæli, in-
troducit in poſſeſſionẽ cęleſtis hæ-
reditatis. In ſtatu naturæ lapſæ mi-
nus perfecte ſanatur natura & per
ſona hominis per gratiá, & ad plu-
ra eget homo gratia & ſpecialibus
p auxiliis, [p] quam olim in ſtatu in-
nocentiæ, vbi cum generali naturæ
& gratię auxilio potuit implere om
ne præceptum, vitare omne pecca-
q tum etiam veniale, [q] perſeuerare
r in gratia eſſetque immortalis, [r] ſi-
ne fatigatione & dolore, ſi iuſti-
tiam ſine peccato conſeruaret. At
Chriſtus ſine peccato ſponte ſubia
ſ cuit morti & doloribus. [ſ] Nunc ve
ro nemo vitauit omne veniale præ
ter B. Virginem ex ſpeciali priuile-
gio: quale quidam Patres tribuere
t videntur B. Ioanni Baptiſtæ. [t] Eget
homo ſpeciali auxilio, vt vincat dif
u ficilem tentationem, [u] ſeruet Diu
x omnia præcepta etiam naturalia, [x]
& perſeueret in gratia vſque ad fi-
nem vitæ. Multo impotentior eſt
homo infidelis qui caret omni ha-
bitu infuſo: & deinde fidelis qui fi-
de & ſpe mortua contentus, priua
tus manet gratia & donis illam co
mitantibus hi egent ſpeciali motio
ne & auxilio Dei vt remiſſo ſibi
peccato præparentur ad gratiam, vt
ſtatim dicetur. Eſt ergo gratia me-
dium neceſſarium, non quidem ad
primam ſalutem viæ, cum in ea cõ
y ſiſtat ipſa ſalus: [y] ſed ad beati finis
conſecutionem, vt veſtis nuptialis,
ſine qua nemo admittitur ad con-
uiuium: & de gratię reparatione &
cõſeruatione, in qua conſiſtit vita
ſpiritualis, imponitur ſecũdaria ra-
z. tio præcepti [z] vt de vita corporis
conſeruanda.

Gratiam per modum tranſeuntis, quæ eſt motio Dei cum auxilio ſpeciali, ſtare ſimul cum libero vſu noſtræ voluntatis.

5 Gratiæ donum, quod eſt auxi-
liũ ſpeciale ſeu motio Dei diuidi-
tur in gratiam operantẽ & coo-
perantem. Secũdo diuiditur in au-
a xilium præueniẽs & ſubſequens. [a]
Nam quod vocant concomitás &
conſeruat, iuuatque actus noſtros
dum fiũt, reducitur ad alterum ex
prędictis, de quo ſup. ca. 6. Horum
auxiliorũ vox & ratio, nõ vno mo
do ſed varie explicatur à Theolo-
gis: & quidam ita cenſent. Primo
nullum auxilium admittunt, quod
non ſit donum creatum: & præ-
ueniens ex parte potentiæ vocant
actum quendam noſtrum superna
turalem, qui eſt cauſa ſubſequen-
b tis actus aut iuſtificationis: [b] vel
ex parte obiecti, dum debite propo
nitur, aut cum concurſu opportu-
no cauſarum. Secũdo neſciunt ali-
ter contra hæreticos ſaluare vſum
noſtrę libertatis in exercitio, quam
negando vllum auxilium eſſe aut
dici præueniens, quod ſit cauſa pro
xima prædeterminans & efficax
noſtræ liberę cooperationis & cõ-
c uerſionis: [c] ſed eſſe auxilium tan-
tum ſufficiens aut concomitans,
quo homo poteſt vti, & conuerti ſi
velit. Et quidam negant prædefini-
ri liberos noſtros actus ante ſignũ
rationis, in quo Deus pręſcientia
quadam de futuris conditionatis
intelligat quid homo ſibi relictus,
aut cum tali auxilio pręuentus ſit
facturus: de quo ſup. cap. 4. & ſeq.
quaſi efficax prędeſtinatio aliter
imponeret neceſſitatem ſimplici-
ter actui noſtro, quem prędefinit.
Tertio aiunt ante conuerſionem

vnio animæ & corporis. vide Suarez 3. p. q. 27. diſputat. I. §. 1. ad
h fin. & quæſt. 50. dub. 38. §. 2. [h] Communis Theolog. 3. diſt. 8. vbi
Albert. Bonauentur. Carthuſ. quæſt. 2. cum Alexand. Palac. Ca-
preol. Hiſpalen & D. Thom artic. 5. Caietan. Fr. Medin. & omnes
Thomiſt. 3. par. quæſt. 35. 5. Henric. quodlib. 4. quæſt. 3. quia filia
tio eſt immediate
in perſona, ſicut &
ſubſiſtentia: vt pa-
tet in Diuinis: quare
Beata Virgo eſt ma
ter non ſolum hu-
ius hominis, ſed
i Dei. [i] At de lege
per ſolum habitum
actumque caritatis
non eſt dignus glo-
riæ [quæ promitti-
tur ſolis filijs per
gratiam, Roman. 8.
Trid. ſeſſ. 6. ca. 16]
D. Th. verit. quæſt.
27. 5. ad 4. & facit.
3. par. quæſtio. 7. 2.
k [k] Veg. cum Scot.
Baſſol. Henric. ſup.
l lit. Z. fin. [l] Caiet. 3.
p. q. 7. art. 11. ad 3.
Suar. dub. 18. § 2.
ad fin. Richard. 3 d.
13. ar. 1. q. 2. ex Ro
man. 8 conformes
fieri. vt Chriſtus eſt
vniuoce homo no-
m biſcum. [m] D. Tho.
2. 2. q. 24 3. ad 2. &
1. 2. q. 111. 3. ad 2.
vid. ſup. lib. de Eu-
chariſt. in procem.
Henric. quodlib. 13.
n q. 12. [n] Vt habitus
ſpecialarius perfi-
citur, dum ſub eadẽ
ratione formali ex-
tenditur ad nouas
conclu. & extenſio-
o ne fit practicus. [o]
Sup. lib. de ſacra-
ment c 5. § 4 & c.
p 15. § 3 & ſeq [p] Ca
iet. & Recent. cum
D. Tho. 1. 2 q. 109.
q ar. 2. & 9. [q] D. Tho.
ibid. ar. 8 & de per-
r ſeuerantia art. 9. [r]
Rom. 5. per pecca-
tum mors. D. Tho.
1. 2. q. 85. 5. conc.
Afric. c. 70. Mileuit.
c. 1. Arauſi. 2. can. 1.
& 2. Trid. ſeſ. 5. ana
th 1. & 2. ca. placuit
igitur, de conſ. d. 4.
Caſſ. & Medices,
ver. Adam hær. 4.
Aug 13. ciuit. c. 12.
15. 20. 22. apud
Torren. 2. conſ. c. 1.
§. 2 & 6. Moſes Bar
cephas lib. 3. de pa-
radi. in bibl. ſanct. ci
tat Chryſ Athana.
Nazian. Cyril. Se
ſ ue. Philogenum. [ſ]
D. Tho. 3. p. q. 14.
ar. 4. vbi Suar. §. 1.
refert eos qui nega
rũt dolorẽ in Chri
ſto, & q. 15. 5. ad 1.
citat Hilar. lib. 10. Trin. & in Pſalm. 68. qui in eodem errore di-
citur fuiſſe à Mag. 3. d. 15. & Boo & Guillel. Pariſien. Bellar. lib.
4 de Chriſto, c. 8. arg. 3. & fin. Sixt. lib. 5. biblio. c. 186. cui erroris

t fauet Hiero. & Auguſt. apud Sixt. ſupr. c. 165. & lib. 6. cap. 55. [t]
Trid. ſeſ. 6. can. 23. ſup. lib. de confirm. cap. 11. §. 5. Et item lib. de
u bapt. c. 32. §. 5. Q. de Ioan. Baptiſt. [u] D. Thom. 1. 2. quæſt. 109. 8.
a [x] Quia per peccatum vulneratus eſt in naturalibus, & auerſus à
fine etiam naturali. D. Thom. 1. 2. quæſt. 86. cum Bed. in Luc. 10.
alligauit vulnera
eius. Et de perſeue
rantia D. Tho. 1. 2.
q 109. 9. 10. Trid.
y ſeſ. 6. can. 16. [y] So-
to. d. 17. q. 2. 6. quia
gratia eſt ſalutis
z viæ. [z] Marſil. 2. q.
18. & colligitur ex
D. Tho. 1. 2. q. 76.
a 2. ad 2. [a] Deo ope-
rante. D. Tho. 1. 2.
q. 111. art. 2 Molin.
in concor. quæſt. 14.
Veg. li. 6. c. 6. Doct.
2. d. 26. Deinde pre
ueniente D. Tho. 2.
3. Trident. ſeſ. 6. ca.
16. vid. c. 5. & 8. Mi-
leuit. cap. 5. A cau. c.
14. Auguſt. Enchy.
& de nat. & grat. ca.
32. Greg. hom. 9. in
b Ezech. [b] Molina cõ
cord. q. 14. diſp. &
hunc actum eſſe ſi-
ne libertate noſtra.
Vega lib. 6. in Trid.
c. 8. de gratia excitã
te. Capre. 2. d. 24. q.
1. ad 7. & 8. con. 5.
cont. quod proba-
bile dicit Taper. ar.
c 7. p. 285. 2. 292. [c]
Cordub. lib 1. q. 55.
dub. 10. Molina cõ-
cord. q. 14. diſput.
12. 37. q. 23. ar. 4. di
ſput. 1. memb. 6. Et
in append. ad con-
cor. ad 3. obiect. &
circa diſp. 38. & pu
tat ſibi fauere ſcrip
turam Patres & cõ
cil. præſertim Tri.
ſeſ. 6. ca. 5. & can. 4.
dum aiunt homi-
nem, poſita etiam
Dei inſpiratione &
motione, manere li
berum addi, oppo
ſitum repugnat li-
bertati noſtræ, nec
dubito quin ſit er
ror in fide. & conc.
Senonen. in fidei
decr. 15. tanta gra-
tiæ neceſſitas libe-
ro non præiudicat
arbitrio, nec tale eſt
trahentis Dei auxi
lium, cui reſiſti non
poſſit. Anſel in id
Mat. 6 fiat voluntas
tua dicit, videt vo-
luntas Dei cogens
ſed non eſt: quia li-
cet illi percuſus, vo
luntas noſtra eſt li-
bera vt reſiſtat, ſi
velit. Sic poſſe nos
reſiſtere cuilibet au
xilio præuenienti fa
tentur Roſen ar. 36. Pigh. lib. 6. de libe. arb. Soto. lib. 1. de nat. &
gra. c. 16 Veg. lib. 6. in Trid. c. 8. & 9. Camer lib. 5. dial. de lib. arb.
c. 8. Coſterus in cõtrouer. c. 5. & 6. Payua. lib. 4. orthodox. explicat
& qui-

impij (præſertim ſi careat habitibus infuſis, vt paganus) præcedere ſemper ſubitum actum (quem vocant gratiam explicantem, & motum primo primum) qua inſpiratione ſubdita neceſſitatur voluntas,[d] ad actum ſuper naturalẽ timoris aut alterius obiecti. Et ſic excitatã voluntatem conſtitui quaſi in actu primo, vt libere conſeruet receptã inſpirationem aut illam abijciat.[e] Alij in eo ſubdito voluntatis motu, aiunt voluntatem pati, ſaltem reſpectu actus vt ſupernaturalis eſt. [f] Alij ſaluari libertatem, quamuis voluntas ſe haberet paſſiuè,[g] quia poteſt reſiſtere receptioni: vt negligens nauclerus eſt in culpa ſubmerſioois nauis, quamuis nihil agat ſed omittat: & in Deo eſt libertas, qui tamen non cauſat in ſe ipſo actum.

6 Reſpond. præter omnes actus noſtræ voluntatis, & moralem motionem qua homo ex parte obiecti excitatus datur auxilium gratiæ præuenientis ex parte potentiæ, quo Deus de ſe actiue mouet,[h] impellit oudam voluntatem, (quæ nondum intelligitur habere habitum infuſum caritatis aut pœnitentiæ) & voluntas ſic mota cooperatut libere,[i] ad actum ſupernaturalem contritionis propter Deum ſumme dilectum, & ad liberam receptionem donorum,[k] quibus impius iuſtificatur. Quia omnis adultus in quacũque hora aut momento temporis habet preparatum gratiæ auxilium, quantum eſt ex parte Dei, vt ſtatim & ante mortẽ quamuis vicina ſit, poſſit digne pœnitere & conuerti:[l] nec expectat Deus voluntatem noſtram vt per ſolam vim naturæ præſtans homo quod in ſe eſt, præueniat omne auxilium gratiæ:[m] quaſi initium fidei aut iuſtitiæ ſit ex nobis: [n] nec vlli viatori quantumuis obdurato, vt Pharaoni & Antiocho, Deus vnquam negauit auxilium ſufficiens, ſine cuius præuentione, nemo poteſt,[o] ita digne credere ſperare diligere, aut pœnitere, vt ei gratia iuſtificationis conferatur. Deus in eo quod de ſe ſemper adhibet eam primam motionem voluntatibus noſtris, & eis aſſiſtit, nõ fatigatur: & tota die expandit manus ſuas Eſai. 65. & Deus. 1. Tim. 2. vult omnes ſaluos fieri: quia de ſe præbet omnia neceſſaria: ſicut & Chriſtus, vt cauſa ſufficiens & vniuerſalis offert omnibus & ſemper virtutem ſuæ paſſionis & ſacramẽtorum, ſine quare homo iuſtificari non poteſt. Nec oportet præter primum actum ſupernaturalem (puta ante liberã contritionem) præcedere vllũ timoris & attritionis actũ neceſſarium (quem ſane Deus imprimere poſſet[p]) qui dicatur gratia excitans. alia ſæpe gentilis, qui huiuſmodi actibus neceſſarijs non præuenitur, eſſet extra ſtatum ſalutis, & conuerti non poſſet,[q] quamuis bene vteretur auxilijs præparatis. Quod ſi interdum apud probatum autorem dicatur voluntas in primo actu ſupernaturali ſe habere paſſiuè: interpretandus eſt, quia Deus inchoat motum voluntatis in finem, & impreſſo neceſſario iudicio intellectus, voluntas eſt determinata quoad ſpecificationem; nec ſe incipit mouere homo propria deliberatione, aut alterius hominis perſuaſione.[r] Et tamen hæc motio in finem, quæ tribuitur autori naturæ & gratiæ, fit ſuauiter: nec impedit quin voluntas actione phyſica & vitali concurrat ad amorem finit. Et quoad exercitiũ actus tanquam liberum Dei inſtrumentũ concurrit libere ad ipſum actũ, etiam vt ſupernaturalis eſt.[ſ]

7 Quidam Theologi timent admittere auxiliũ Dei efficax, quod præueniat conſenſum noſtræ volũtatis.[t] At ſane vt non tollitur vſu noſtræ libertatis ex eo quod Deus tãquam cauſa remota produxerit actum noſtrum,[u] ita nec tollitur ex eo quod in executione Deus tanquam cauſa proxima auxilio efficaci præueniat voluntatẽ noſtram:[x] id enim præſtat ſuauiter alliciens, & proponens opportune & debite obiectum. Nec ex eo quod Deus præſcit (ſcientia illa quæ dicitur futurorum conditionatorum[y]) poſito tanto aut tali auxilio, infallibiliter ſecuturum ſponte conſenſum noſtræ voluntatis imponit ei in executione neceſſitatem ſimpliciter, dum ex intentione finis adhibet totum id auxilium præueniens, & per ſe ordinat vt ſit efficax: hoc enim poſito, homo ſuauiter motus manet, non minus liber circa actum bonum, quã ſi Deus nihil ſua prouidentia prædefiniſſet, aut nihil præſciret de futuris etiam conditionatis.[z] Et efficax motio Dei, ac inclinatio quæ cum plena cognitione voluntatem determinat ad finitum bonum, nõ tollit ſed perficit libertatem no-

& quicunque probant libertatem voluntatis humanæ. vid. D. Th. 1. p. q. 83. Pigh. lib. 8. de lib. arb. c. 4. Dried. de captiui. & redempt. tract. c. 5. c. 4. f. 133. & Turrian. lib. 4. cõt. Magdabur. c. 2. citat Clemen. epiſt. 3. ad cler. Euod. epiſt. ad Conſtantium, quod nos poſſumus reſiſtere & repudiare Dei beneficia. At Taper. art. 7. Soto & Vega alibi & Stapletonius lib. 4 de iuſtif. c. 8. fatentur quod interdũ Deus prædeterminat voluntatem noſtrã ad aliquid in communi, vt ad conuerſionem fidei aut gratiæ. [d] Cit. B. At quidam (vt in intellectu eſt qualitas per modũ tranſeuntis, puta lumẽ prophetiæ, aut irradiatio) admittit in voluntate impreſſum impulſum, qui ſit qualitas trãſiens, vt cũ hoc efficiat primũ actum ſupernaturalem. ſed hoc nouũ inuentum eſt cõtra Doctor. [e] Sic Trid. ſeſ. 6. c. 5. can. 4. ſaluat nos libere conſentire inſpirationi Dei, vt iuſtificemur. [f] Caie. 1. 2. q. 111. 2. reijcitur à recent. ſed explicatur infra. R. [g] Dur. 2. diſt. 24. q. 2. num. 15. 21. Oкam. Gregor. & Nomin. dũ aiunt ſolum Deum efficere entitatem actus & effectus ad præſentiam cauſæ ſecũdæ, Alij diſtinguunt voluntatem agentem & paſſibilem. Capr. ſup. ad 7. ſentit Ferrar. 1. contra gent. c. 23. lib. 3. c. 73. 89. cont. quos Soncin. 9. metaph. q. 10. & communis. [h] Hæc motio actiua eſt actio immanẽs in Deo: vt creatio actiua eſt imperium quod ab æterno eſt in Deo. Cai. cum D. Tho. 1. p. q. 46. 1. ad 10. ſic gratia ſacramẽtalis eſt auxilium ſpeciale præparatum, ſup. li. de ſacram. c. 12. de euchar. c. 35. & generalis concurſus Dei adeſt omnibus qui volunt operari, ac ſi eſſet habitus noſter, ſup. c. 3. Ad primum actum ſupernaturalem in pagano præcedit hæc actiua Dei motio, vt homo fiat potẽs ad talem actum, & nihil aliud ponit in potentia noſtra præter actum: ſic dum Deus vtitur baptiſmo ad producendam gratiam, nihil imprimitur baptiſmo præter motionem paſſiuam ſup. de ſacr. c. 18. [i][k] Trid. ſeſ. 6. c. 5. ca. 4. libere. & c. 7. iuſtificari per voluntariam receptionem donorum: quia homo libere concurrit ad diſpoſitionem, ſine qua non infunderentur dona. [l] Cit. lib. 1. de pœnitentia, c. 27. [m] Conc. Arauſic. cap 18. 25. Deus non expectat voluntatem noſtram. Trid. ſeſ. 6. cap. 5 can. 3. [n] Quod fatetur retractans Auguſt. 1. retract. c. 23. [o] Trid. can. 3. & citat. L. [p] Citat. §. 5. B. D. vt. motus primo primus i voluntate libera adulti neceſſitat ita poſſet Deus auxilio efficaci neceſſitare voluntatem etiam cũ præuia & plena cognitiõe obiecti. Capreol. 1. diſt. 45. col. pen. Almai. de ſent. Holoc. quæſt. 3. ar. 3. ſol. 6. Taper. art. 7. pag. 281. 296. Anton 2. par. tit. 2. cap. 2. Recen. Thomiſt. 1. 2. quæſt. 6. artic. quarto. quæſt. 9. ar. 4. vid. D. Thom. 1. p. quæſt. 85. artic. 1. ad 2. quæſt. 105. 4. idque immediata motiõe efficaci Dei abſque impreſſo habitu. Gabr. 2. d. 7. & 25. cum Oкam. idẽ Palac. Angeſt. 1 moral. c. 3. ſol. 14. con. 1. Bern. de Ganaco. 3. p. ſummæ cont. Pelagiã. c. 3. Ioan. Roa de prędeſt. lib. 2. q. 2. §. 2. & quidã aiunt damnatis infundi habitum quo voluntas ſemper & neceſſario triſtatur & dolet. Aureol. quem tamen bene impugnat Gregor. 2. d. 7. Capr. quæſt. 1. 100. 2. ſed Gabr. cum Oкam. ait q. Deus damnatis imprimit actum quo dolent, & Marſil. id tribuit Scoto qui in 1. diſt. 1. q. 3. & in 4. diſt. 49. q. 7. ait dolorẽ eſſe merã paſſionem violentã, quæ fit ab extrinſeco obiecto abſque actiua cooperatione volũtatis. Quod licet, falſum ſit (vt bene Caiet. cum D. Th. 1. 2. q. 22. 3. & q. 31. 4. Ferra. 1. cõt. gen. c. 89. 90. quia actus vitalis efficitur à propria potentia) ſeruit tamẽ propoſito. [q] Lib. 1. de pœnit. ca. 17. §. 3. cont. cit. ſup. A. [r][ſ] Sic interpretãdus eſt Cai. & alij ſup. cit. F. G. & de inſtrumento libero inf. c. 15. §. 5. [t] Cord. & cit. ſup. §. 5. C. [u][x] Sup. c. 6. §. 5. G. vt in actibus liberis Chriſti, & B. Virg. qui ſemper fuerunt puriſſimi: in Apoſtolis & confirmatis in gratia, & generaliter in prædeſtinatis. [y][z] Sup. c. 6. §. 2. & 6. Sed arguit Cord. poſita prædefini-

definitione Dei,& auxilio efficaci non poteſt homo non agere,& ſuppoſitio illa (quæ præcedit tempore vel natura) non eſt in mea libertate, ergo nec actus. Reſp. 1. neg. conſequentia: quia quando antecedens eſt cauſa rei cum ſuo modo libero, infert conſequens eum eodem modo, nempe vt libere faciam. 2. Reſp. tranſeat antecedens,& neg conſequétia: quia actus pendet non ſolum à Deo, ſed à libertate mea. [a] Sic Chriſtus erat determinatus ad bonum, ſed liberè ad hoc vel illud bonum & cum his circunſt. D. Th. 3. par. q. 18. 4 ad 3. idem de B. Virg de qua ſup. lib. de confirm. c. 11. §. 5. & angelus in primo inſtanti meruit, nec tamen potuit peccare. 1. p. q. 62. 5. Et poſſe peccare ſeu omittere præceptũ licet arguat libertatem, ſed infirmam: Deus enim & Chriſtus eſt liber, nec tamen poteſt peccare, Sic D Thom. & alij inf. M. & ſæpe Auguſt. de correpe. & gratia, c. 8. & 11. ponit auxilium quo homo non ſolũ poteſt, ſed infallibiliter facit. c. 12. dicit ſubuentum eſt infirmitati humanæ, vt homo diuina gratia indeclinabiliter & inſeparabiliter ageretur, & c. 14 lib. de gratia & liber. arb. c. 20. 21. Deus operatur inclinãdo hominum voluntatés quocunque voluerint, li. 5. ciuit. ca. 8. 9. approbat ꝙ Seneca de fato ait, vt præmiſit c. 1. lib. de gratia Chriſti, cap. 46. cum Ambroſ. li. 6. in Luc. Deus quẽ dignatur, vocat: & quem vult, religioſum facit. lib. 1. de prędeſt. ſanct. ca. 5. 6. lib. 4. contr. Iulia. c. 8. Enchir cap. 32. Chryſoſt. ho 6. 31. 65. in Mat. & ho. 4. de laud. Paul quem citat Diuus Thom. cat he. in Mat. 20. Maximus centur. 2. Oeconom. c. 22. Irenæ. lib 5. poſt med. Philo li. 4. allegor. apud Turrian. lib. 4. contr. Magdabur. c 2. [b] Ai ſi Chriſto viatori proponeretur ſic præceptum ſciẽtia acquiſita notum, non tolleretur in eo exercitium libertatis & meriti. [c] ſup. c. 6. §. 9. D. E. [c]

[d] Sup. c. 5. & 6. B. fatentur recent. ſimulque concurrit phyſicũ auxilium ex parte potentiæ: nam poſita ſolum propoſitione morali obiecti, non crederet gentilis myſteria vt oportet, niſi iuuetur intellectus lumine aut auxilio: nec conuertetur voluntas, niſi potẽtia per auxilium aut habitum eleuetur vt poſſit, Trident. ſeſ. 6. [e] 2. & 3. & c. 11. [e] Cõmunis Doc. Taper. ar. 7. & experientia conſtat hominẽ reſiſtere inſpirationi Dei: nec id negat D. Tho. 1. 2. q. 9. ar. 6. ad 3. [f] Lib. de bapti. c. 27. imo interdum per ſacramentum pœnitẽtiæ, eucharistiæ & extremæ vnctionis Deus mouet de ſe, & tamen nullus effectus relinquitur in recipiente cum obice. [g] lib. de ſacr. cap. 25. 8 Vt gutta cauat lapidẽ in virtute irę cadentium mollificatum: ſic varij actus externi ſi dirigãtur in finem homicidij ſunt vnum numero peccatum. [h] Driedo de captiui. tract. 5. ca. 4. ſ. 155. Vega lib. 6. in Trid. c. 8. 9. Taper. art. 7. (cum Aug. 12. ciuit. ca. 6. de prædeſt. & grat. c. 9. 11. habetur ca. Nabuchdonoſor. 23. q. 4. & ho. 16. ex 50. & citatur. 1. retract. c. 22. Proſper. 2. de vocat. gent. ca. 26. Ambr. 1. de vocat. gent. c. 3.) Soto. 2. de nat. & grat. ca. 56. At hi non aiunt eos duos eſſe in omni auxilio extrinſeco & intrinſeco æquales omnino. Sed ſolus Molin. in concor. q. 14. diſpu. 12. & 37. [i] Sup. c. 6. §. 4. 5. [k] Sup. D. & c. 5. §. 1. [l] Lib. 1. de pęnitentia, ca. 30. §. 3. Trid. ſeſ. 6. can. 32. c. 16. Augu. de corrept. & grat. c. 8. 12. 52. 14. in prædeſtinatis datur auxiliũ, quo non ſolum poſſit, ſed quo faciat & pſeueret. [m] [n] Hæc differentia eſt aduertenda, & ſup. ca. 5. §. 3. Ll. M. Ferrar. cum D. Tho. 3. cõt. gen. c. 94. Frat. Med. 1. 2. q. 109. 2. ad 6. Cap. 2. d. 28. q. vn. ad arg. 12. contra. 2. con.

ſtram. [a] Neceſſitaretur autẽ voluntas, ſi Beato Deũ neceſſario diligenti proponat Deus eadẽ viſione euidens præceptũ eo inſtãti, ſtatim implendũ: [b] quia tunc euidenter iudicat practice eſſe mediũ neceſſariũ ad conſequendum aut conſeruandũ finem beatum, quem poſſidet.

8 Duplicem rationem explicat B. Aug. qua Deus voluntatem noſtram in actum impellit. [c] 1. Phyſice ex parte potentiæ. 2. Monet moraliter ex parte obiecti: & interdum vtroque modo. Quod ſi id ſupernaturale (quod auxilium ponit in duobus hominibus) videatur æquale, & interdum qui reſiſtit & conuertitur habeat maius auxiliũ extrinſecum, maioremque lucem intellectus: ſane in voluntate præparata eius qui conuertitur, maius eſt moraliter; [d] cum ſit efficax, & detur ex ſpeciali prouidentia opportunè, & ſecundum talem cauſarum cõcurrentiam, ac diſpoſitionem affectionemq; hominis iſtius & cum occulta quadam energia morali, vt infallibile ſit voluntatẽ, quæ prouet. 8. præparata eſt à Domino, moueri. In altero vero qui reſiſtit, nõ ſequitur, ſi Deus de ſe mouet illum, vt voluntas eius moueatur, [e] eo auxilio ſufficienti. Nec id referendum eſt in Deum, ſed in voluntatem deficientem aut reſiſtentem, in qua aut nullus effectus, aut non totus ſequitur, in quẽ Deus de ſe mouebat. Sic Deus per collationẽ baptiſmi mouet adultũ ad iuſtificationẽ: & tamen impediente homine, nõ datur plenus effectus, [f] ſed character aut etiam fides. Et ſine ſacramento interdum homo nihil recipit præter attritionẽ & ſpẽ veniæ: cum tamen ſi bene cooperaretur auxilium, reciperet plenã iuſtitiam. Interdum Deus vno ictu & inſpiratione non mouet ſtatim, cũ poſſet: ſed ſuauiter bis, ter, aut ſepties iterato impulſu, ita vt omnes iſti impulſus ex fide, ſpe, timore, attritione, &c. reputentur ex intentione Dei, vnum moraliter auxiliũ efficax, quod ſuo tandem tempore infert optatum effectum. [g]

9 Si quis conſideret ſpeculatiue duos homines omnino æquales in naturalibus bonis, in habitibus & cauſarum concurſu, & eos moueri auxilio omnino æquali ex parte obiecti & potentiæ: non uidetur implicare ex natura rei vt vnus cooperetur & cõuertatur, altero non conuerſo. [h] Quia prædefinitio aut præparatio auxilij pręuenientis efficacis non eſt medium ex natura rei neceſſarium, ſine quo homo cõuerti non poſſet, ſup. c. 6. §. 5. At in praxi, & poſita Dei prouidẽtia quæ perfecta eſt, [i] nunquam ita continget, ſed ille qui conuertitur habet de auxilio etiam præueniente plus aliquid morale, [k] ſicut & conuertitur ex antecedente Dei prouidentia. Nam & ipſe actus inſignis conuerſionis, & gratia quæ conſequitur cum virtutibus & donis infuſis, ſunt noua beneficia, [l] præter commune auxilium præueniens: quibus donis caret qui non conuertitur. Et generaliter ſubeſt ratio cur quibilet bonus effectus tribuatur Deo, tanquam primo autori. [m] Primo quia dum ita fieri vult ex intentione finis prouidet concurſum & cauſarum auxiliorũ in hunc finem. Secundo, in executione habet ſe vt cauſa proxima, dum vt autor naturæ vel gratiæ cõfert pondus naturæ aut habitus infuſos, quibus inclinat in actum. Tertio, mouet interdum per actualem inſpirationem ex parte potentiæ & excitat proponendo debite obiectum: & coniungit cauſas concurrentes ea intẽtione vt hic effectus fiat. Quarto vt cauſa moralis & proxima interdum præcipit, aut conſulit fieri talem actum. Non ita vult Deus aut prouidet concurrentiam cauſarum vt hominem impliciet & pelliceat in actũ malum peccati & in executione non eſt autor illius, nec facit illum vt cauſa proxima & priuata, [n] prædeterminando ex parte potentiæ, aut obiecti, vel conſulendo: quin potius hominem deterreret comminatione ſupplicii, & prohibet ſub culpa actum malum. Præſciens vero Deus his poſitis ſecuturum peccatum, non impedit, ſed adhibito generali concurſu permittit fieri.

CAP. XV.

Quomodo Chriſtus vt homo in primo & ſecundo, aduentu ſit cauſa ſalutis.

§. 2. *Differt primus à 2. aduentu.*

3. *& 4. Soluuntur cauilli Iudaeorum. & cap. 19. §. 7.*

5 *De inſtrumento phyſico & morali, pro declaranda efficientia ſacramentorum.*

6 *Et ſequent. cauſa ſecunda quomodo vere efficiat.*

9 *De actione inſtrumenti.*

DEi prouidentia, & motio eſt prima noſtrę ſalutis cauſa. deinde Chriſtus, vt homo, duplici ſuo aduentu, dicitur ſalutis noſtræ in animo & corpore, nõ tã medium, quam cauſa exemplaris, [a] & ſi-

CAP. XV.

[a] DIuus Th. 3. p. q. 24. 3. cum Aug. de prędeſt. ſancto. c. 15. de bon. pſeuer.

nalis, [b] & efficiens. [c] in priori aduentu fuit in genere mortis cauſa vniuerſalis vno ſuo merito vſque ad finem vitæ continuato. [d] Deus enim ſtatuit nemini conferre vllam gratiam aut auxilium ſupernaturale, niſi per ordinem ad Chriſtum & meritum paſſionemque illius: hanc vero nemini applicari, niſi per quædam remedia (vt per ſacramenta martyrium aut bona opera hominis quæ ſunt cauſa diſpoſitiua gratiæ [e]) atque ita Chriſtus: tanquam caput in membra & vitis in palmites iugiter influit virtutem, vt homo diſponatur ad iuſtitiam, diſpoſitus iuſtificetur, iuſtus mereatur & conſequatur gloriam. [f] Non derogat infinito Chriſti merito, nec obſcuratur aut minuitur eius infinita ſatisfactio, ſi nos in virtute illius de iuſtitia mereamur gloriam, & pro pœnis temporalibus ſatisfaciamus Deo. [g]

2 Duo celebrantur aduentus in propria perſona verbi incarnati, [h] qui ſunt ſalutis noſtræ cauſa in animo & corpore, [i] & conſideratio prioris præparat ad poſteriorem. [k] Sed diſtinguūtur in fine proximo & in cōditionibus. In primo cum venit plenitudo temporis. Galat. 4. venit Chriſtus non vt iudicet mundum, [l] Ioan. 3. ſed vt ſit cauſa ſtatim efficax ſalutis animarum, eaſque introducat in cæleſtem gloriā. Secundus erit cum impletus fuerit numerus electorum: [m] & nūc iuxta Philip 3. ſaluatorem expectamus, qui tāquam cauſa cum efficacia ſit redemptor corporum. In primo deſcendit occultè, [n] de cælis quia factus eſt paruulus & humilis ſine mutatione loci: [o] & iniquè iudicatus tanquam reus ſuſtinuit pœnas vt pro peccatis noſtris ſatisfaceret. In ſecundo iuxta ad Tit. 2. erit aduentus magni Dei, & cum mutatione loci deſcendet de cœlo decenter: [p] & Pſalm. 49. manifeſte veniet in maieſtate, [q] impaſſibilis, & tanquam hominum angelorumque ſuperior & iudex exercebit iuſtum iudicium, ponet inimicos ſub pedibus eius. [r] Iudæi deliranti vnicum Chriſti aduētum ponentes, [ſ] & expectant adhuc ſuum Meſſiam, id eſt: Chriſtū ſeu vnctum nempe Regem: [t] quē ex veteri etiam teſtamento conſtat non eſſe purè hominem, ſed ſimul Deum. [u] In cuius primo aduentu implenda aſſerunt, quæ Prophetæ prædicunt de ſecundi aduentus

ſeuer. capit. vlt. Doct. 3. diſtinct. 10. Dur. quæſt. 2. Paul. q. 3. Alber. artic. vlt. D. Tho. q. 3. artic. vltim. Scot. diſt. 19. Bon. diſt. 11. artic. 1. q. 1. Alexand 3. p. q. 3. memb. 5. glo. in id Roman. 1. qui prædeſtinatus eſt. Nam ex parte corporis prius fuit gloria in Chriſto ſuſcitato, vt in exemplari quam in nobis. Dur. D. Thom. 3. p. q. 53. 3. ad 3. & ar. 4. (ſic ſepultura, & aſcenſio Chriſtus fuit cauſa, non quidem meritoria, ſed exēplaris, D. Thom. q. 50. 6. q. 56. 1. vbi Caie.) Ex parte vero animæ, Roma. 8. quos prædeſtinauit conformes fieri, & loquitur de cauſa exemplari in Chriſto. vt homo eſt: qa ſubditur, vt ſit ipſe primogenitus, vbi Hiero. Atha. Theoph. Theodo. Anſel. & vtraque glo. quāuis ibid. Ambr. D. Tho. Lyr. exponant de Chriſto vt Dei imago eſt Cai. vtroque modo. Lææ Auguſtin. de Anchon. 2. p. q. 76. 77. de his ſupr. c. 9. §. 7. Suar. 3. par. q. 14. 4. dubit. 32. §. 2. col. 3. cum Auguſt. & Cypr. ſed falſo ſereſert ad dub. 5. [b] Inf. cap. 18. §. 1. c. 19. §. 1. & c. 10. de beatitudine, conc. Trid. ſeſſ. 6. ca. 7. cauſa finalis eſt gloria Dei & Chriſti (nempe Ioan. 5. vt homo eſt) & vita æterna. Veg lib. 4. in Trid. c. 3. & ſeq. Coloſſ. 1. ipſe eſt caput: vt ſi in omnibus primatum tenens: quia in ipſo (tanquam in fine) condita ſunt, epheſ. 1. elegit nos in ipſo et benedixit in Chriſto, id eſt, in gloriam Chriſti, 1. Cor. 3. omnia veſtra ſunt, vos autem Chriſti, Chriſtus autem Dei. Hie. D. Th. in Eſai. 53. pro eo quod laborauit, videbit ſemen longæuum. & in id Phil. 2. humiliauit ſe, propter q Deus exalta. Chryſ. ho. 3. Amb. Hier. Theop. D. Th. Aug. in Pſal. 109. propterea exalt. & in Ioan. 12. venit hora vt clarificetur 1. 17. clarifica me pater. Aug. tract. 52. 104. D. Th. Cyrill. lib. 8. in Io. c. 25. li. 11. c. 15. Ad hanc rationē cauſæ finalis non oportet vt ante vllam peccati permiſſi præſcientiam Deus prædeſtinauerit incarnationē Verbi (vid. Suar. 3. p. q. 1. ar. 3. dub. 5. §. 2. & 3.) D. Tho. 3. p. q. 1. ar. 3. q. 24. 4. ad 3. & 1. par. q. 23. 1. ad 3. in 3. diſt. 10. q. 3. Aug. epiſt. 105. 106. 107. & ſæpe. Cartag. de prædeſt. q. 7. & 12. pag. 169. 418. [c] Trid. ſeſ. 6. c. 7. D. Tho. 3. p. q. 24. ar. 4. Rom. 3. iuſtificati gratis per gratiam ipſius per redempt. quæ eſt in Chriſto, ſup. lib. de ſacram. c. 16. in princ. & cap. 15. Cai. 3. p. q. 56. q. 48. ar. 6. & 1. 2. q. 112. 1. ad 1. Veg. lib. 4. c. 3. li. 7. c. 14. Dam. lib. 3 Theol cū Mag. 4. d. 5. Sot. d. 1. q. 5 ar. 1. & 3. [d] De eā meritoria. Trid. ſeſ. 6. c. 7. can. 10. & 1. Petr. 2. D. Th. 1. 2. q. 114. a. 6. & 3. p. q. 48. 1. q. 19. 4. vbi Suar. dub. 40. §. 3. q Chriſtus meruit ſuā ēt reſur. imo & regiā ac iudicariā poteſtatē (cōt. Sotū) licet p gratiā vnionis & capitis id in radice haberet ſibi debitū. [e] Tri. ſeſ. 6. c. 7. in princ. & paulo poſt, ſup. lib. 1. de pœnitentia ca. 17. Soto d. 17. q. 2. ar. 6. 2. confeſſ. Augu. c. 5. §. 16. & libro 2. de nat. & gratia. c. 18. & ſeq. D. Tho. 1. 2. q. 112. ar. 4. Torren. lib. Veg. lib. 5. à cap. 5. vſque. 10 lib. 7. à c. 4. 7. 11. 19. 20. 24. [f] Hæc ſunt verba conc. Tridēt. ſeſ. 6. c. 16. can. 10. 33. ſeſ. 14. c. 8. fi. can. 24. Torren. lib. 2. c. 3. §. 13. Taper. ar. 18. Soto lib. 3. de natur. & grat. cap. 8. Hoſi. inſtit. c. 71 [g] Trid. ſeſſ. 6. can. 33. ſeſſ. 14. c. 8 fin. can. 14. ſup. lib. de Miſſa c. 12. [h] De duplici aduentu Chriſti paſſim ſacræ ſcript. & Patres inf. & ſup. lib. de Miſſ. c. 32. in ſymbol. Quædam fient in 2. aduentu per mētalem manifeſtationem inf. c. 25. ſed aduentus Chriſti non intelligitur ſpiritualiter, per ſolum effectum (vt innuit Orig. tract. 34. Matt.) ſed veniet ipſe in propria perſona: vt venit in primo aduentu, & deſcendit ad inferos. [i] ante primum aduentū dabatur gratia & remiſſio peccati ob merita Chriſti præuiſa ſed gloria animabus data non eſt ante mortem Chriſti, ſup. lib. de ſacram. c. 14. §. 6. gloria corporum generaliter dabitur in ſecundo aduētu, inf. c. 21. §. 3. vbi, §. 7. quod Chriſti reſurrectio erit efficax tunc pro gloria corporū, Luc. 21. Ro. 8. Phil. 3. ſaluatorē expectamus. [k] Lactan. lib. 4. diui. inſt. c. 12. Aug. epiſt. 80. ad Eſych. & ſæpe Patres, Greg. ho. 30. in euang. Atha. de incarnat. verb. ad fi. [l] Gre. ſup. & in Io. 3. Aug. Cyril. Chryſ. Theoph. Euthy. Ianſen. Beauxam. Tol. Bellar. li. 2. de monach. c. 24. ad fi. quia nūc non venit vt damnet, ſed vt abſoluat ſic quidā exponunt id Marc. 13. de die illo nemo ſcit, nec Filius. quia in carne mortali nō ſcit I prax vt puniat (cū tā Pater ſic ſciat & puniat) Gre. li. 4. epiſt. 42. Chryſ. 10. 5. lib. de Trin. vid. ſup. lib. 3. pœnitētiæ. c. 19. §. 7. [m] Inſ. c. 22. §. 2. A. & de alijs ſignis aduentus huius. [n] Ad die iudicij Pſ. 49. Deus manifeſte veniet. vbi Augu. & ſer. 220 de tēp. Tertul. cont. Iudę. Hie. epiſt. ad Algaſ. q. 11. Theod. epit. c. de ſecūdo aduētu. [o] Sup. lib. de Miſſ. c. 32. in ſymb. deſcendit de cœlis. ſecundū effectū, quia nouo modo adeſt in humili natura (vt Chriſtus dr̃ e cęlo deſcēdere in hoſtiā ſine mutatione ſui) ſatis eſt humanitatē aſſumptā mutari. [p] Contra Ori. ſup. H. quia decet Chriſtū honore ſupremo iudicis affici in terra, vbi iudiciū tanquā reus ſuſtinuit iniuſtè. Athan. ſup. D. Tho 3. p. q. 59 & publico honore iuſtorum, ac publico dedecore iniquorū ferri ſententiā inſ. c. 25. §. 4. [q] Matt. 10. 13. 16. 24 25. 26. Dan. 7. [r] Heb. c. 10. citat Pſal. 109. donec ponat inimicos ſub pedib. eius. 1. Cor. 15. oportet illū regnare donec ponātur inimici ſub pedibus eius, & tunc filius vt homo, erit quo ad corpus myſticū, plene ſubiectus Patri. vid. Bellar. 1. de Chriſto. c. 16. ad 3. [ſ] Euſeb. 7. demōſt. c. 8. & toto libr & Orig. 4 periarch. c. 2. Martin. lib. 3. hypotypoſ. c. 1. Bellar. lib. 3. Rom. Pont. c. 17. Suar. 3. p. in procem. dub. 1. §. 4. fi. & q. 59. du. 5; §. 2. [t] Tolet. & alij in id Io. 4 ſcimus quia Meſſias venit, qui dr̃ Chriſtus. Galat in. lib. 3. de arcan. Script. c. 2. Montan. in apparatu bibl. Regiæ. [u] Torres eps 1. p. q. 27. Bellar. li. 1. de Chriſto c. 4. & 5. Suar. 3. p. in procę. dub. 2. §. 3. F. Aloyſius de Granada in catechiſ. & fatētur hebræi apud Galati. li. 3. c. 5. & ſeq. De locis Eſai. 35. 45. 52. Ibi Leo Caſtri citat Patres, & pro. c. 48. Bellar. c. 5. citat Patres. Riber. in Zach. 2. 12. 13. Itē Iere. 23. hoc eſt nomē q vocabūt eū, dn̄s (hebr. Iehoua) iuſtus noſter vocat germē Dauid & Iehoua ob duplicē naturā. Suar. Galati. li. 5. c. 11. Bellar. c. 7. & reijcit detortā expoſit. Rabinorū, videtur bene ſonath. paraphraſtes Chald. contr. Rab. Salomonē huius & aliorū locorū deprauatorē. Zachar. 2. ait Iehoua q ſoli Deo cōuenit, dū abſolute profertur, vt Eſai. 42. ego Iehoua, hoc eſt nomē meū. At dū tribuitur creaturæ, additur aliquod adiectiuū, vt Ezech. vlt. vocatur Ieruſalē, Dn̄s Iehoua. Eſai. 9. paruulus natus eſt nob. & vocabitur Deus, pater fut. ſæculi. 1. æternitatis. c. 33. Dn̄s ipſe (in perſona) veniet & ſaluabit. c. 43. & nō eſt ſaluator abſque me, i. præter me. Oſeæ. 13. At nō minus eſt ſaluare quā creare, ergo tā illuſtris nominis gemma nō debuit vniri & includi annulo ferreo (. i. creaturæ) ſed uero Deo. At Iudic. 3. Aiod. & gen. 41. Ioſeph dr̃ ſaluatē ſecundū quid, qui tēporaliter liberauit, & quia fuit figura Chr̄i. Baruch. 3. vid. Bellar. c. 5. uerſ. 6. & Sua. Mich. 5. egreſſ⁹ (in plurali, i. emanationes) eius ab initio, à dieb. æternitatis. Rib. ibi, Bellar. c. 8. Sua. q a & t palis Natiuitas eſt eius, q ab æterno eſt. Pſ. 109. dixit Dn̄s dn̄o meo. Chal. verbo ſuo, ait Galati. li. 3. c. 5. & Chr̄s Matt. 22. de ſeipſo explicat. At in ſcriptu. nullus pater filium ſuum vocat dominum, Chriſtus uero ratione perſonæ, & ut homo (cui

Ioan.5. dedit iudicium facere) eſt maior patre ſuo Dauide. Et Paul.hebr.c.1. & Act.13. probat ex alijs loc.vet.teſtamen. Iob. 19.ſcio quod redemptor meus viuit: in carne mea videbo Deum x ſaluatorem. x y Aiunt Patres cit.lit. S. & de Elia.inf.ca.23.§.7.& y iam in primo aduentu Matt.17.venit Elias occulte in transfiguratione: ſed ante 2. aduětum veniet publice. z Vrg. Agg. ca.2 maior erit gloria domus hui9 nouiſſimæ quam primæ, exponunt de eccleſia Chři.Hieron. Aug.18. ciuit. cap.35. Amb.lib.3. epiſt.12. Cyrill. lib. 5.in gen. At hic ſenſus allegoricus non debet excludere literalem de 2.templo,inf.Riber.I Ag. 2.nu.37. eſt Ruper. & quod ibi dicitur, mouebo cœlum & terram.Hieronym. & Ambroſ.exponũt de ſignis tempore paſſionis Chriſti & Aug.id,veniet deſideratus cunctis gẽtibus,exponit de ſecũdo aduẽtu. Quæ bene reijcit Ribera numero 33. Suarez §. tertio. Sed propheta loquitur de ſignis tempore Natiuitatis Chriſti,quando de cœlo angeli & ſtella: de terra paſtores, Magi. & Simeon ac infantes innocentes occiſi dederunt teſtimonium Chriſto. Ribera, Galatin.c.10. D.Tho.3.p.q.36.ar.3.ad a 3. a Inſ.cap.23.§.3 & Iudæi aſſueſaciunt filios ſuos à pueritia vt ter quotidie Chriſtum conuicijs blaſphement,refert Hieronym. in id Eſaiæ.49 hæc dicit Dominus redempt.& in cap.52.iugiter tota die blaſphematur. Adrian. Finus,libro nono,flagelli Iud. ca. ſeptimo,libro ſeptimo.capitulo 27.ex Thalmud.vid. Velazquez b de ſtatuto Toler.capitulo ſeptimo.39.47. b Temporis circunſtantia pertinet ad fidem:D.Thom.ſecunda ſecundæ, quæſtione prima,artic.tertio.ad tertium, & ſacramenta noſtra quæ ſignificant Chriſtum præſentem differunt à veteribus,quæ deſignabant futurum, libro de ſacrament.capitulo quinto. Mich.à Medin. libro primo, de recta in Deum fide capitulo quarto, citat Patres ſcribentes contra Iudæorum perfidiam , Tertullia. Cyprian. Chryſoſtom. Niſſen Auguſtio Item Iuſtin.dialog. cum Triphom. Iodæo. Adrian.Finus,ſup. Porchetus in victoria cont. Iudæ. Lyran. c Burgen. Galatin. Suar.3. p. in procem. dub.1. c Modicum dicitur licet ab Agg.ad Chriſtum bis mille anni tranſierint, vt 2.Petr.3. ex Pſal.89.mille anni ante oculos tuos. Sic tempus vſque ad finẽ d mundi vocatur Hebr.10. modicum. d Riber. in Agg.2. num.26. ſemel dedi legem:non amplius niſi iterum ſemel dabo aliam le- e gem. e Vatabl id græc.70.explicat, venient gentes deſiderabiles, quam lit.agnoſcit Hiero. & Aug.18.ciuit.c.45. At melius legitur in ſingulari iuxta Vulg.& hebræ. Riber.nu.30.32.cum Hierony. idem Pagni.& recent hebræi:imo & antiqui, vt ait Galatin. lib. 4.c.9.& 10. Et planè intelligitur de primo aduentu Chriſti (qui de ſe eſt omnibus deſiderabilis, & gen.49.ipſe erit expectatio gentium) vt fatetur Aug. Hiero. Ropert. Lyr. Burgen. add.3. Galatin. c.10. Porcher.1.p.Vict.c.7. Adr.lib.5.flagell c.2. Riber.nu.36.ſed maxi,nu.37.ſi.& 41.negat ob præſentiam ſolam Chriſti vocari à propheta magnam gloriam templi,ſed quia reædificatum ab Herode excelluit, vt probat ex Ioſeph.15.antiq.c.14.& alio Ioſippo f Gorion.lib.5.hiſtoriar.c.24.& ſeq. & Marc.13. f Riber.nu.44. & ſeq.& Ioſeph.ſup. & Ioſipp.c.25. quod Herod. magnus.18. anno regni ædificauit à fundamentis, nempe externum templum, ſed Egeſip.lib.1.c 35. anno 15. regni templum ornauit, vt colligit Exi.in. Agg.2. vbi Montan.c.6. cum Rab. Chami.ex Niceph.1. hiſt.c.9.vid.ſup.lib.de Miſſ.c.4.§.5. Perer.lib.13. in Dan.verſ.4. text. Genebr.lib.2. Chron.p.109.ex Chron.fecis nouam acceſſionem templi extra porticum Salomonis (quæ permanſit Ioan.10. Act.3.& 5 Ioſeph lib.10.c.8.contra Rib.nu.43.)templum interiori manente integro & incluſo, nec amplius dicit Hiero.in Za- g char.11.& Rupert. g Riber.nu.45. Suar. dicitur idem templum

x maieſtate, etiam temporali, x præcedente iuxta Malach.quarto. Elia
y præcurſore. y Et quæ de ſpirituali regno eccleſiæ,& ſpiritualibus opibus eius dicuntur, transferunt ad
z temporalia. a Iſti propriè finem mũdi Antichriſtum temporaliter & ſuperbe imperantem ſuſcipient pro
a Meſſia. a

3 Quomodo circunſtantia tem-
b poris, quod Chriſtus iam venit, b & redemit orbem,probanda ſit cõtra Iudæos dicetur inf.c.19.Nũc illorũ cauillis reſpondeamus. Obijciunt 1.Aggæ.cap.2.(ex quo tamen firmiſſime probatur aduẽtus Chri-
c ſti.Adhuc vnum modicum (c ſeu vt iuxta.70.Interp.citat Apoſt.he-
d bræ.12. adhuc ſemel d) & veniet deſideratus cunctis gentibus(hebræ.deſiderium omnium gẽtium. Sed 70.græ.deſideria ſeu electa om-
e nium gentium venient e) Maior erit gloria domus huius nouiſſimæ (id eſt,templi ſecundi reædificati tempore Aggæi) quam primę id eſt, quàm gloria templi illius

ſic loquitur.1.Eſdr.5.ædificamus templum, quod erat extructũ. Et Ioann.2.dicitur hoc templum Aggæi ædificatum.46. annis: vt omnes Patres fatentur, Vergara in quæſt Hiſpan.q.2. Genebrar. lib.2.p.94. Perer.lib.10.in Dan. Aug.2 Doct.c.28.cum Iren.lib. 2.c.39. Tolet.& alij in Ioann.2.cont.Lyr. & Eki.in Agg.1.quem ſequitur Rib. ibi num.45.& lib.1.de templ.cap.26.num. ſex10 fin. negantes ædificatum.46. annis, ſed id dixiſſe vulgus imperitum. Idem Orig.tom.12. in Ioan. Montan.in Ioan.2.ait,ædificatio templi.2.ob impedimẽta (1.Eſdr. 4 & Ioſeph.lib.11. cap.ſecundo.) producta eſt per.19.annos:deinde per Herodes reges amplificatum & exornatum eſt 27. annis: & ſic ſunt.46. At nullum citat autorem. Alii in Ioan.2. legunt.20. annis ædificatum. Chryſo. Theophil. Euthy. quia à poſtremis annis Cyri. (ann. 2. monarch. primo. Eſd. 3. iacta ſunt fundamenta) ad 9. Darij Hiſtaſpis, in quo perfectum eſt templum (Ioſeph.11.c.4. Euſeb.8. demonſtr.c.2. vid.1.Eſdr.6.) numerantur 20.anni, vt fatetur Riber.in Zachar.1.nu.45. Perer. lib.10.in Dan.ante tex.ego Daniel.cum Scaligero. Reſp. fluxiſſe 46.annos, fatetur Perer. lib.11.quæſt.3.& lib.13. Geneb. & alij h ſup. h Hiero.in Zachar.1.in princ.& in Dan.7.African. Clemens. Alex.lib.1.Strom. Euſe.chron.& alij chroniſtæ. Bed. de ſex ætat. Iuſtin.lib.1.hiſtor. Cicer.lib.1. de diui nat.cum Diony. Niceph. Gregoras in chronogr.cap.7.Sabellic.enead.2.lib.6. & ſignif. Genebr.Oroſi.lib.2.hiſt.cap.7.perer. lib.11. in Dan.q.3. & lib.13. vid.Cano lib.11.de loc.c.6. Verg.ſup.q.5. At Sulpit.lib.2.ſacræ hiſt.tribuit Cyro annos.31.ſed Herodot.lib.1.ad fin. ann.29. At Metaſten.libell. annal. Perſic. ad fin tribuit Cyro in monarchia tres annos. Lyr.& Vatabl.in Dan.9.cum Rab.Salom.& hebræis, quia Dan.10.dicitur anno.3. Cyril.chronog. hebr.cap.29 Exim & Vatabl.in Agg.cap.1. Galatin.lib.4.c.15.[reliquos.27.aut 24. imperaſſe in Perſia ante monarchiam] alij annos.2.vt Ioan. Annius in Metaſt.& in Philon.Lucid.lib.2.de emendat.tempor.cap. 52. li.4.c.2.Dried.lib.4.eccle.dog.c.5.prope fi.2.p.ſed Adr finus. lib.5.flagell.c.5.annos.4. & prius in Perſia.anno.26. vide Perer. lib.10.p 432. videtur Ianſen. concord.c.29. At Xenoph. lib.8.de pædia Cyri.annos.7.& Montan.in appar.lib.de ſęculis.p.9.Riber. in Zachar.1.nu.33 Reſp.tribui Cyro annos.30. ſed quia anno.2. illius iacta ſunt fundamenta.1.Eſdr.3.ad propoſitum numerantur i anni illius.29. i Euſeb. Niceph. Sabell. Maſæus & Chrun.par.1. Bed.in lib.1.Eſd.5.& lib.2.cap.7. Hiero. in Zach.1. in Dan.7. & clarius.c.9.tribuit.8.annos(quia huic adiungitur vnus fere annus quo poſt illum regnarunt fratres Magi) Riber.Zachar.1.num.32. Nec obſtat, quod huic tribuunt.14.annos chronolog.hebræ. Porchet. Galatin. Eki. Vatabl. Nam ex his regnat.6. annis viuente patre. At falſo Ioſeph.11.c.2.anno.6.ſed Clem.Alex.annos.19.Et Metaſt. ac Philo.anno.20. quia falſo putat eſſe Aſſuerum maritũ Eſther. Geneb.lib.ſecundo, p.135.excludit Cambyſen, quaſi k non niſi patre viuente regnauerit. k Ribe.in Naum.2.nu.31.cõt. l Euſeb. Bed. Iſid.in chron.& Cedren.in compend.hiſt. l Riber.Perer.lib.11.q.3.ex Ioſepho libr.11.c.4.At Ianſen.c.19 ſic computat, Cyrus.20.annis. Aſſuerus.1. Xerxes.20. Darius Longimanus.6.Alij Cyr.1.Cambyſ.7.Dar.Hiſtaſ.37.Dar. Longim.anno. 2.Alij Cyr.22.Cambyſ.14.fratres Magi.1.Dar.Hiſtaſp.nono anno iuxta Ioſephũ. Similiter per Pont. hebræorum,in 1.anno Cyri Ieſus Pont. ann.36. Ioachin filius eius pro patre ann. octauo, iterum Ieſus ann.20. In cuius anno.2.concurrit annus.2. Longi- m mani. m n Sup.E.& libr.de Miſſ.cap.quarto.§.5.Quare Aug.lib. n 12.cont.Fauſt.cap.44.Cypr.& Chryſ.lib.cont. Iudæ.probant aduentũ Chriſti,eo q iam ſint ſine templo,ſacerdote,ſacrificio,& o.

primi quod ędificauerat Salomon. Licèt enim Herodes anno.18. regni ſui, iſtud externũ diruerit, ſed quia forte paulatim id fecit, ac inſtruxit in eodem ſitu ac ſimili figu-
f ra aliud illuſtrius, f cenſetur permanſiſſe idem templum, ſecundũ quod Ioan.2.dicitur 46. annis ædi-
g ficatum. g Nam Cyro tribuuntur
h 30. anni: h deinde Cambyſi filio eius(pręter tempus quo imperauit viuente & abſente patre) anni fere
i 8. i & hic non eſt idem cum.2.Na-
k buchodonoſor, k tandem Darii Hiſtaſpis anno. 9. perfectum eſt
l templum. l Hoc ſecundum templum præfertur primo templo per Salomonem ædificato, quia nobili-
m tatum eſt ingreſſu Chriſti, m in illo præſentati, in quo ſæpe prædicauit & miracula fecit. Cum ergo iam ſit facta per pluſquã.1500. annos deſolatio huius templi,conſtat aduenіſſe Chriſtum qui in illud tẽ-
n plum ingreſſurus promittitur. n At miſere Iudæi expectant tertiũ templum: nempe quod ad finem

o mundi excitabit Antichriſtus, [o]
& hunc pro meſſia ſuſcipient: ſed hoc antitemplum pro idolatria erectum diabolo & Antichriſto, tam breui diſſoluetur, vt vix nomen tē-
p pli mereatur. [p] Obijciunt. 2. quod Meſſias dicitur ædificaturus nouū tēplum Zacha. 6. & Ezec. vl. Quod ſine de noua Eccleſia per Chriſtū
q inſtituta intelligitur. [q] Et quod Ezech. 37. promittitur congregandus Iſrael per Chriſtū, intelligûtur reliquiæ Iſrael quæ ex toto Orbe
r congregãtur ad Chriſtum. [r] Obijciunt. 3. Eſai. 2. erit in nouiſſimis
ſ diebus [ſ] mōs domus Domini, &c. quaſi tempore Meſſiæ mons (in quo ſitum eſt templum Ieruſalem) ſit miraculoſe eleuandus ſupra
t omnes montes. [t] & fluent ad eum
u omnes gentes: [u] & dicent, aſcen-
x damus ad domū Dei Iacob, [x] quia
y de Sion exhibet lex: [y] conflabunt gladios in vomeres, non leuabit gens contra gentem gladium vltra.
z [z] Obijciunt. 4. quod Eſai. 11. dicuntur feræ fore manſuetæ, nec Leo
a comedet agnum. [a] Et cap. 53. vide-
b bit ſemen longæuum. [b]

4 Hæc & alia loca manifeſtè ſunt impleta in Chriſto, & eo capit. 53.
a Eſai. tanquam euangeliſta reuincit Iudæos, & oſtendit regnum Chriſti fore in humilitate, deſcribitque ſpontaneam mortem, quam ſuſtinuit Chriſtus. Et iam plane impletæ ſunt. 70. illæ hebdomadæ Daniel. cap. 9. annorum ſolarium 490. (quamuis quidam nō improbabiliter putent eſſe annorum lunarium) poſt quod tempus prædixit venturum Chriſtum redemptorem. Piaculum eſt quod quidā Hebræ. has hebdomad. fingunt eſſe dierum, & impletas in Cyro aut
c Neemia. [c] Alij detorquent ad hebdomadam iubilæi, quæ contineat 50. aut centum annos. cum tamen in Scriptur. Leuit. 23. & 25. non reperiatur alia hebdomada quam dierum, aut annorum. conſtat autem Danielem fuiſſe ſapientem & Prophetā: & recipi ab Hebr. inter 24.
d lib. canonicos. [d] De his obiter diximus lib. de baptiſm. cap. 2. & de illarum hebdom. fine, & vnde ſumatur initium dicetur ca. 19. Satis item conſtat in aduētu Chriſti impletam eſſe illam Iacobi prophetiā
e quæ non fuit conditionalis, [e] Geneſ. 49. Non auferetur ſceptrū de Iuda (ita vt ad vnum ſemper vitū
f de ſpeciali tribu Iuda, [f] pertinuerit poteſtas gubernandi eū populū:

o Orig. hom. 10. Leuit. [o] [p] Inf. c. 23. §. 4. & ſic Dan. 9. & 11. dicitur
p de ſolatiu templi poſt Chriſti mortem futura in perpet. nec enim permiſit Deus erigi ab impio Iuliano nec permittetur ab Antichriſto, niſi breui prope mortem eius. Et forte non reædificabitur eodem omnino ſitu, nec eadem figura: ac ſubinde nō reputabitur idem templū Dei,
q vt prius. [q] [r] Sup. Z.
r & de Ezech 37. ibi Hiero. & in Eſai. 11. vt conſtat. 1. Pet. 1. quod etiam promittitur Deut. 30 conſtat enim ex Dan. 9. poſt Meſſiæ aduentū Iudæos nunquam redituros in terram ſuam, vſque ad tēpus Antichriſti. Reſp. 2. id Deut. & Ezechi. explicari Neem. c. 1. de reductione illa ex captiuitate Babylonica: vt patet in Deu. ex antecedentib. & conſeq. quia fit mētio idolatriæ, ob quam dicuntur expellēdi de terra ſua, vid. Mich. c. 2. de triplici cōgregatione
ſ Iſrael. [ſ] Nouiſſimū tempus dicitur hic, non dies 1. aductus ad finem mundi, vt putant Iudæi, ſed in primo aduentu. 1. Ioan. 2. nouiſſima hora eſt. Act. 2. & 2. Tim. 3. Hiero in Eſai. 2. Augu. epiſt. 80. ad Eſych. Galatin. lib. 5. c. 2. Sic Ierem. 49. & Mich. 4. quia huic tempori non ſuccedet alia lex & ætas, ſed æternitas. Suar. 3. part. q. 1. dub. 6. § 2. q. 59. dub. 53. §. 2.
t [t] Quod Rab. Salom. & Abrah. exponunt allegorice: quia ob aduētum Chriſti mōs Sion excellit dignitate omnes montes, vt Sina Carmelum & Tabor. 2. intelligitur de Chriſto, Galatin. c. 3. (ſic mons ſumitur pro principe & capite Abac. 3. Eſai. 41.) quia Chriſtus eſt ſuper omnes ſanctos & prophetas: & hic mons Dan. 2. repleuit Orbem. Sic Hier. Cyrill Procop. Baſil. in Eſai. 2. Greg. in Ezech. Tertul. 3. cont. Marcio. Orig. 5. cōt. Celſ. Aug. & alij apud
u Leon. Caſtri. [u] Hinc objiciunt, quia ad Chriſtum non fluxerunt omnes, vt Scythæ & Turcæ. (qui tamen venient tempore Antichriſti) nec impletum Ezech. 38. & 39 quod expugnabit Gog. & Magog & Zachar. 14. Galatin. 5. c. 12. de quibus inf. c. 23. Reſpon. omnes, id eſt, ex omni genere nationum, & ſumitur pro multis, (ſic vocat Miche. c. 4. multos.) vt Pſal. 41. omnes fluctus 117. omnes gentes: ſic Geneſ. 41. omnis terra. mox Eſai. exponit. populi multi. Rab. Chimhi in radicib. Galatin ſup. Maiun. lib. 6. hypotyp. c. 3. Orig. 5. cont. Celſ. hinc probat, & Matth. 9. multi ab oriē-
x te & Occidente venient. [x] Galatin. cap. 4. ad eccleſiam Dei, quā coluit & ſperauit Iacob & Patres: quia idem eſt Deus vtriuſque
y teſtam. & eadem fides ſecundum ſubſtantiam. [y] De Sion & Ieruſalem per duodecim Apoſtol. prædicata eſt lex Chriſti, ex Cypr. Hilar. Auguſtin. Tertul. & ex græc. Iuſtin. Euſe. Theodoret. apud
z Leon Caſtri. [z] Hæc pax impleta eſt tempore Chriſti nati Luc. ſecundo, exijt edictum. Euſeb. primo præpar. capite primo, libro nono, cap. 17. Hieronym. Theodoret. in Eſaiæ ſecundo. Origen. ſecundo, contra Celſ. & de pace ſpirituali, Eſai. nono, princeps pacis, cap. 32. ſedebit populus meus in plenitudine pacis. Galatin. capitulo ſexto, & ſequentibus. Irenæus libro quarto, capitulo 67. & alij apud Leon. ly non vltra, quia pax ſpiritus perducet in æternitatem. vel erit diuturna in præſenti. Geneſ. 35. non vocaberis vltra Iacob. & ſtatim ter ita vocat. quarto Regum ſexto, non addiderunt vltra venire. & tamen mox venerunt. cap. 13. Bellarmi-
a nus lib. 3. de laicis. capit. 14, columna 4. & capit. 22. [a] Galatin. capit. 10ctauo, allegorice, gentes feroces fient manſuetæ ſub iugo Chriſti. quia ſubdit, non nocebunt in monte meo. quia oper-
b ta eſt terra ſcientia Domini. [b] Semen, i. poſteritas fideliū (quā ſtatim vocat generationē eius) erit multa in præmium mortis Chriſti. vt Eſai. 9. dicitur pater futuri ſæculi, & Abraham pater creden-
c tium. Galatin. lib. 5. cap. 13. De annis ſolaribus intelligi ſup. lib. de baptiſ. c. 2. §. 8. lit. S. ſed lit. R. probabilem eſſe ſentent. African. & multorū quod annus intelligatur lunaris & lib. de euchar. c. 10. ad fi. Quidam Hebræi exponunt de hebdomada dierum, & aiunt impletas fuiſſe 70. hebdom. poſt biennium. Rabbi Salomō per Chriſtum vnctum intelligit Cyrum, qui Eſai. 45. dicitur Chriſtus. At hic non fuit occiſus poſt 62. hebdom. nec dicitur Sanctus ſanctorū, qui tollit præuaricationē, & addit iuſtitiā Rabbi Abrahā intelligit Neemiam: Rabbi Leui exponit Ieſum Pont filiū Ioſedech. alij Zorobabelem: quia ſub his tēplum ſecundū reædificatū eſt. At palpant in meridie: quia non quadrant quæ prædicit Dan. c. 9. alij referunt ad finem mundi, & cōtra Scripturas fingunt hebdomadas Iubilæorum. quos imitaē Orig. tract. 29 in Matth. poſtquam dixit, nullius hominis eſt cōprehendere ſenſum harum hebdomadarū, ſed Spiritus ſancti, qui fuit in Dan. tandem vnam illā hebdomad. (quam Daniel. ſeparatim ponit poſt 69. hebdomad.) eam Hippolyt. lib. de conſummat. mundi, refert ad finem mundi, & tempus Antichriſti. & tamen Origen. libro 10. Strom. hebdomadas 69 numerat à Dario ad Natiuitatē Chriſti. vt refert Hieronym. in Dan. 9. Sulpit. lib. 2. ſacræ hiſtor. & Cyrill. catechiſ. nihil auſi ſunt explicare de illa vna hebdomada ſeparatim poſita. Carthuſ. in Daniel. 9. fin ex Rab. Iſaac, hinc euidentiſſime proba-
d ri aduentum Meſſiæ. Galatin. lib. 4. c. 17. & ſeq. [d] Danielem fuiſſe prophetam (contra quoſdam impios) prob. Ezech. 14. ſi fuerint tres viri, Daniel. & c. 28. aut ſapientior es Daniele. & ſecretū non eſt abſconditum à te? Ioſeph. lib. 10. antiquit. c. vlt. vocat excellentem prophetam: & lib. 11. c. 8. & Chriſtus Matth. 24. quæ dicta eſt à Daniele propheta. & Patres quos citat Bellarm. 1. de verbo Dei. c. 4. & c. 5. ad fin. contra Porphyr. bene Hieronym. & Perer. proœ. in Danie. ſcripſiſ à Dan. dum cum duabus tribubus erat in captiuitate Babylonica. Dried. quæ e falſo Iſidor. cum Rabbi Moſe ait, Daniel. & Ezechielem ſcriptos à Synagoga maiori Sane-
e drim. [e] Sic ſub conditione promiſit thronum ſemini Dauid lib. 2. Regum, c. 7. lib. 3. c. 8. & 9. Pſal. 88. & 131. ſic Theophanes lib. cōtra Iudæos ait, ſceptrum ſub conditione fuiſſe promiſſum tribui Iuda, ſed ablatum ob peccatum manſiſſe tamen Ducem de illa tribu. quod reijcit Turrian. lib. 2. contra Anton. Sadeelem. c. 3. Suarez 3. p. in proœm. dub. 1. §. 1. expoſit. 3. Victoria prælect. 2. 2. q. 1. ar. 3. ait illud eſſe erroneum: quia iuxta omnes Patres vtrunque
f ad literam impletum eſt tempore Chriſti. [f] Euſeb. lib. 1. hiſtor. cap. 1. & 6. libro 3. demonſtr. cap. 2. & videtur Niceph. 1. hiſto. c. 6. & 9. intelligi quod ſtatim ab eo tempore quo Iacob prædixit, impletum eſt ne vnquam de toto populo Iudæorum deeſſet Princeps (cui non obſtat vt Ioſue & Machabæi principes fuerint de tribu Leui: & Saul de tribu Beniamin) donec venit Chriſtus, cuius tempore ſponte Iudæi tranſtulerunt principatum in Herodem alienigenam anno 32. regni ſui vt probat Lucid. libro ſeptimo, capit. ſecundo, cum Philon. & ſentit Nicephor. ſup. qui Herodes priori tempore regnauerat tyrannice & inuitis Iudæis. Pro hac ſententia Suarez in 5. expoſit. citat Auguſt. Ambroſ. Chryſoſtom. ſed eſt contra commun. Patrum. 2. Alij ex Thalmud. aiunt tempore Machabæor. (qui erant de tribu Leui per lineā maſcul. & ſolum præfuiſſe aiunt in bello) fuiſſe Sanedrin. id eſt ſenatū ſu-

etiam tempore Machabæorum) & Dux de fœmore eius, donec veniat qui mittendus eſt.[g] Nam ex iis quæ ſequuntur, de expectatione & obedientia gentium, ſoli Chriſto quadrant: nec niſi impie detorquẽtur ad alium.

5 Chriſtus in primo aduentu inſtituit ſeptem ſacramenta, ex quibus trium dignam receptionem aut votum inſtituit, vt ad ſalutem ſini medium neceſſarium (ordinatur enim hæc receptio ad bonum hominis, vt res inferior ad finem) nam ſine baptiſmo aut pœnitentia ſaltẽ in voto non confertur impio prima gratia: nec in adultis conſeruatur abſq; euchariſtia.[h] Adiecit vim cauſæ ſacramentis ad illorum dignitatem. Quod nunc declarandum eſt ex modo quo res vna naturalis dicitur cauſa alterius. Ad cuius explicationem dicendum eſt, quæ ſit natura cauſæ inſtrumentalis, & in quo differat à cauſa etiam ſecunda principali? In cauſa ſecunda principali, & in inſtrumẽto accõmodato quo cauſa vtitur, diſtinguitur genus phyſicũ, morale, & artificiale.[i]

6 Cauſa phyſica, & principalis dicitur quæ vi propria permanente, ac proprio motu producit entitatem naturalem: & intendit producere effectũ ſibi ſimilem,[k] niſi impediatur: inſtrumentum vero phyſicum dicitur quod vt connaturali, aut ſupernaturaliter ſibi cõmunicata, attingit & vere efficit effectum non tam ſuum, ſibique ſimilem, quam principalis agentis. Secundo moralis cauſa, aut inſtrumẽtum morale agit per imperium aut conſilium: vt lib. de ſacrament. c. 16. §. 3. dictum eſt: nec oportet vt vi ſua realiter efficiat entitatem effectus, & ab hoc morali deducitur vox inſtrumẽtum à verbo inſtruo ſiue ordino, vt ſacra Scriptura aut hominis teſtamentum vocatur inſtrumentum, quia in his Deus aut homo inſtruit, ordinat, & fieri imperat quod decreuit. 3. Artificiale inſtrumentum, quo homo ſecundum artem vtitur, non comproducit immediate entitatẽ formæ ſubſtantialis, ſed modum rei.[l] Et tamen agens applicando actiua paſſiuis dicitur eo inſtrumento producere effectum: vt pictor penicillo effigiat imaginem, & miles inſtrumentis bellicis concutit arcem, & obtinet victoriam.

7 Quæſtio de comproductione formarum ſubſtantialium eſt valde difficilis, ut docet Commentator Auerr. lib. 12. metaph. de qua Theologi noſtri, & ethnici philoſophi varie ſunt opinati.[i] Vt de inſtrumento ſupernaturali quidam aiũt, ſolum Deũ præſente baptiſmo, (ut olim ad præſentiam circũciſionis) eſſe cauſam gratiæ, & ut homo ſit iuſtus: ita Nominales quidã[m] aiũt ſolum Deum ad præſentiam ignis producere ignem, & calefacere, ex pacto cum natura inito: negantq; creaturis corporeis ineſſe ueram virtutem producendi ipſam entitatem effectus & formę: nam angelus cum ſit potentioris uirtutis, nõ poteſt generare angelum, nec immediate efficere formã ullam ſubſtantialẽ aut accidentalem:[n] cum dare eſſe reb⁹ ſit proprius effectus primi entis & ipſius Dei. Hanc ſententiam ait B. Thom. in 2. diſtin. 1. uocandam potius ſtultitiam, quam

premum Iudicum de tribu Iuda (vt ſenatus regius aut Capitulũ ſed vacante) ad quem deferebantur ſumma iudicia, & maiores cauſæ de fide & interpretatione legis Lucid. libro ſecundo, capit. 14. cum Philon. lib. 2. breuiarij temporum. Burgen. in Geneſ. 49. add. 3. cum Rabbin. & in libro 4. Regum, c. vlt. & 2. p. ſub ſcrutinij. diſt. 3. c. 2. Dried. de eccleſ. dogma. Abulen. in Geneſ. 49. & Matth. 2. q. 3. videatur Origen. homil. 17. in Geneſ. Fr. Cyprian. Complutẽn. in prælect. vide Suarez, expoſit. 4. ſed contra eſt, quia ſanedrin durauit vſque ad excidiũ Ieruſalem, vt fatetur Burgen. & obijcit contra illum Matthias in gloſ. ordin. Reſpondent cũ Lucid. ſup. & Abulen. quod auferet ſceptrum ſumitur pro transferre ſpontanea electione: quod factum eſt tempore Herod. nato Chriſto idẽ ſignif. Nicephor. & Euſeb. ſup. D. Th. 3. p. q. 35. ar. 8. ad ſecundum. cũ Chryſoſt. in Matth. 2. pro quo Lipom. in Geneſ. 49. citat Diodorũ, Eucher. & Albin. quæſtio. in Geneſ. At ſane, vt bene ait Victoria ſup. ſceptrum deſignat principatũ in vno viro. Hector Pinto in Eſai. c. vlt. 3. Genebrard. lib. 2. Chron. pag. 99 ait Machabæos fuiſſe de tribu Iuda, aliquo modo per lineam virilẽ ex auo materno, (licet ex patre fuerint de Leui, cum fuerint Põtifices) vt colligitur primo Machabæorum 5. & viri Iuda magnificati ſunt. Sic enim Chriſtus per matrẽ ob auũ, fuit per lineam maſculinã de tribu Iuda & familia Dauid. ſic Ioſeph. 13. antiquit. c. 15. & ſequent. & Patres vocant eos abſolute de tribu Iuda. Auguſtin. 12. contra Fauſtum. c. 42. Hieronymus, Epiphan. Nicephorus, Galatin. Lyran. Burgen. & Abulen. in Geneſ. 49. Rupert. lib. 9. de operib. Trinit. c. 29. & ſic nepos repræſentans auum, cui immediate ſuccedit, fit hæres ſceptri: licet eſſent alij in remoto gradu de tribu Iuda maxime quia alij videntur conſenſiſſe ob nobilitatem & fortitudinem Machabæorum, vt quaſi in depoſito retinerent ſceptrum, donec veniret Chriſtus rex. Auguſt. & Pinto. ſup. ex 1. Macha. 14 ſeniores dicunt, volumus eum eſſe principem, donec veniat propheta fidelis. Victoria, Cano lib. 2. de loc. c. 15. argum. 4. ad vlt. confir. Simanc. de catho. inſtitu. c. 35. num. 4.

g Nec cont. hoc vrget q̃ dicit Suar. expoſ. 2. [g] Hebr. ſiloah. Chald. vertit Meſſias. 70. Interpret. donec veniat cui repoſitum eſt, nempe regnum. at Hebræi diuertunt ad alium, 1. de oppido Silo in ſorte Ephraim Pſal. 77. repulit tabernaculum Silo. quia reprobauit regem Saul. aut de Roboam, aut de Ieroboam, per quẽ 3 Regum 12. ſciſſum eſt regnum Iuda. contra quos eſt, quia poſt Saul cœpit florere regnum Iuda, nec per Ieroboã eſt ſublatum. 2. Rabchimi, donec veniat, qui eius, ſ. filius Iudæ ipſe Dauid. At in Dauide non deſiit ſed cœpit ſceptrum Iuda, & perſeuerauit in eius poſteris vſque ad Chriſtum. Tertio de Nabuchodonoſor, donec veniat Rex in Silo, (id eſt, in abundantia rerum) qui deleat regnũ Iudæ, vid. alia apud Suar. dub. 1. §. 1. in princ. Quæ omnia ſunt commenta impiorum. ſenſus ergo eſt, poſtquam ſceptrum intrauerit in tribum Iuda (nempe in Dauid) nõ transferetur ab ea ſpõte, donec veniat Chriſtus de eadem tribu rex unctus. Hebræ. 7. manifeſtum eſt quod de Iuda ortus eſt Dominus. (Caiet. in Gen. 49. non auferetur ſine ſpe recuperandi ſceptrum.) omnes Patres in Geneſ. apud Lipomen. Chryſoſt. Euche. Alb. Diodo. Orig. hom. 37. in Geneſ. Epiph. hær. 20. Inſtin. cont. Triphon. Auguſt. 22. cont. Fauſt. cap. 43. nec alibi id negat intelligi de ſpeciali tribu Iuda, &c.

h [h] Quando attritus cum euchariſt. iuſtificatur, includit ſacramentum pœnitentiæ in uoto inf. c. 18. lib. de ſacram. cap. 4. lib. 1. de pœnit. cap. 2. § 4. libro de euchariſt. cap. 3. de uirtute inſtrumentali uerborum ſacramenti. lib. de ſacram. capit. 16. & ſeq. lib. 1. de eucha. cap. 18.

i [i] Ariſtot. 2. phyſ. & paſſim D. Thom. Fonſeca lib. 5. metaphyſ. cap. 7. quæſt. 2. ſelectio. 5.

k [k] Omne agens producit ſibi ſimile, ſed non omni actione ſua: ut intellectuale agens per intellectionem producit uerbum ſimile: ſed per actionẽ uoluntatis non producit per ſe ſimile in ſpecie.

l [l] Peripat. cum Ariſtot. ſecundo, phyſic. D. Tho. & Bergom. concor. §. 94. 240. at applicando actiua paſſiuis producit effectum. uid. D. Tho. tertia par. quæſtio. 66. 4. q. 75. 6. ad 1.

m [m] Quidam citati lib. de ſacram. cap. 16 §. 3. parum concedunt cauſalitati ſacramentorum. & generaliter de omni cauſa. Ocam. 1. d. 2. q. 10. Aliacus & Gabr. 4. d. 1. q. 1. quod Thom. Argentin. tribuit Rabbi Moſi & Auicembron lib. fontis uitæ, qui cum Plat. effectus tribuit ideæ tantum, ut cauſæ, refert D. Thom. 1. par. quæſt. 65. ar. 4. q. 115. ar. 5. lib. 3. contra gent. cap. 69. Addunt tamen quod formas corruptibiles creat Deus, ita ut dependeant ſimul à materia & diſpoſitione: ſed anima rationalis creatur ſine neceſſaria dependentia à præſentia patris generantis, aut à diſpoſitione & materia, niſi tãquam à conditione requiſita in fieri.

n [n] D. Thom. 1. par. quæſtio. 110. art. 2. quia angelus non generatur, ſed creatur totus ex nihilo: contra Auicen. & noluit Deus materiam obedire angelo ut transmutetur in formam, cum tamen terræ & ſoli adiecerit uirtutem productiuam, Auguſtin. 4. Gene. ad lit. cap 5. Dionyſ. capit. quarto, de diuin. nominib. part. prima. D. Thomas 1 par. quæſtio. 67. artic. 4. ad 2. At ad rationem iſtorum, quia eſſe eſt proprius effectus Dei. Reſpond. dare totum eſſe ex nihilo, eſt proprium Dei: ſed cauſa creata in uirtute Dei, (id eſt, ex pacto inito cum natura) dat eſſe particulare huic effectui & cum tranſmutatione materiæ; habetur enim lib. de cauſis, nec intelligentia nec anima nobilis dat eſſe, niſi inquantum operatur operatione diuina. Ariſtot. ſecundo, de anima. text. 34. lib. 4. meteor. cap. ultim. maxima nobilitas indita eſt rei naturali, ut agat ſibi ſimile. Dionyſ. omniũ diuiniſſimum eſt fieri cooperatores Dei. D. Thomas 3. contra. gent. capit. 66. Nec operibus naturæ admiſcetur creatio. 1. par. quæſt.

opinionem: [o] quaſi vero Deus rebus creatis conferre non poſſit, aut nolit virtutes nobiles, vt agant effectus ſibi ſimiles. Dei vero proprium eſt dare totum eſſe de nihilo, & ſine Dei concurſu nulla res confert particulare eſſe. Alij vt Platonici, [p] cauſas omnes naturaliter agentes negant dici cauſam in ſuo genere principalem: ſed eſſe inſtrumentum Dei: quia non dant eſſe, niſi in virtute Dei, nec operantur niſi motæ a Deo: [q] ex cuius intentione diriguntur, vt ſe effectuſq; ſuos aſſimilēt Deo, tanquam principali agenti, & fini vltimo. [r] Alij ne admittant nouam entitatem formæ creari de nihilo ſui, [s] aiunt formam ſecundum inchoationem quandam latitare in potentia & virtute materiæ, [t] & per actionem cauſæ ſecundæ educi in lucem & perfici. Vt per intenſionem calor prior magis perficitur, magiſque educitur de potentia ſubiecti, [u] roſa capulo latens paulatim perficitur, & educitur in lucem: & leæna fœtum mortuum quem pepererit, lambendo & rugiendo viuificat, quaſi depingit oculos & membra ad modum artis. ſic Ariſtot. [x] congregationem formæ comparat comproductioni formæ artificialis, quæ latebat in potentia materiæ: vt cera quæ erat figurata in potentia, diſponitur & mollificatur, vt fiat non quidem figura, ſed figurata, & ſimilis ſigillo ceram tangenti. [y] Sit materia propinqua agenti & diſpoſita formataque in potentia fit non forma ſed formata actu, & ſimilis agenti. Alij vero negant inferius inſtrumentum eleuari vnquam, vt attingat effectiue effectum principalis agentis: (vt ſemen congenerare animam equi nobiliorem ſe, ſed Deum præſente ſemine diſponente: [z]) atque quod accidens non poteſt attingere formam ſubſtantialem, [a] vt calor ignem, ſed quod ignis præſens immediate per formam congenerat formam ſubſtantialem ignis.

8 Horum ſententiæ, explicatione poſſent partim accommodari ad verum ſenſum: ſed vt declarantur à ſuis aſſertoribus, falſæ ſunt, & cōtra bonos philoſophos ac Theologos. In hunc modum res tota explicanda eſt. primo in rebus inferioribus datur cauſa ſecunda principalis, [b] quæ connaturali & perfecta virtute propria intendit aſſimilare ſibi paſſum: [c] vt ignis tanquam cauſa in ſuo genere totalis & principalis generat ignem: homo per ſe generat hominem (dum materiam ab ipſo diſpoſitam vnit animæ infuſæ,) quamuis nec animam nec materiam creet: cælum aſſimilat effectum virtuti quā eminenter habet. [d] plus efficit equus, qui virtute ſua cōgenerat animam equi perfectam & indiuiſibilem, quæ ineſſe & fieri pendet, educiturque ex potentia materiæ diſpoſitæ. Cauſa non dicitur inſtrumentalis eo quod moueatur ab alio, vt putat Plato: [e] nec eo quod virtus in inſtrumento ſit intentionaliter & per tranſitum, [f] (calor enim eſt virtus generandi ignem, cum tamen ſit permanens & connaturalis) ſed quia inſtrumentum non ex propria, ſed ex intentione alterius, intendit aſſimilare effectum non ſibi, ſed nobiliori agenti principali: [g] vt calore eſt quidem principalis cauſa producendi calidum, ſed eſt inſtrumentum comproducendi nobiliorem formam ignis.

9 Actio inſtrumenti naturalis aut ſupernaturalis eleuatur, effectiue attingat effectum nobiliorē principalis agentis: [h] vt ſemen quod actu non viuit, attingit generationem rei viuentis, [i] phantaſmaq; vt inſtrumentum intellectus producit ſpeciem intelligibilem, [k] character & virtus ſacramēti comproducit gratiam. [l] Accidens agit in virtute ſubſtantiæ: puta calor a Deo datus eſt vt ſit virtus ignis, & agat ex intentione ignis: [m] nec inconuenit vt accidens hoc modo comproducat formam ſubſtantialem: nam calor ſi eſſet ſubſiſtens, aut ſine coniunctione ignis, generaret ignem: [n] vt ſpecies vini in euchariſtia aquam ſibi admixtam conuertunt in ſubſtantiam vini. [o] In ſolo Deo ſubſtantia (quæ eſt tota & perfecta ſua bonitas, ſapientia & beatitudo. [p]) eſt & ſua virtus, & Deus immediate agit per ſuam ſubſtantiam. Nulla creatura eſt plene bona aut beata per ſubſtantiam, abſque accidentibus additis: nec generat, nutrit aut agit immediate per ſubſtantiam, [q] ſed per virtutem accidentalem ſibi ſuperadditam: [r] vt anima calorem natura-

quæſt. 45. artic. 8. [o] Auerr. 9. meta. text. 7. ait, ſic opinans, non habet cerebrum philoſophiæ aptum. Heruæ. tract. de vnitat. form. quæſt. 4. [p] Refert D. Thomas citat. M. Fonſeca ſup. Soto lib. 2. phyſic. quæſt. 2. diuiſ. 10. vbi Tolet. quæſt. 8. Pereira 8. phyſic. cap. 10. [q] Sup. N. At moueri à Deo per concurſum generalem, non eſt completa ratio inſtrumenti etiam artificialis, q. mouetur ſpecialiter ab artifice: & calor eſt inſtrumentum ignis, nec mouetur ſpecialiter ab igne: & econtrario ſeruus mouet ſecum propria deliberatione & cognitione finis, & tamen eſt inſtrumentum Domini. [r] inf. §. 6. [r] Beatitudo eſt propriæ naturæ perfectio vltima: diuerſo gradu. i. Deus eſt beatus p. ſuam ſubſtantiam, 1. par. quæſt. 26. Angelus in puris naturalibus eſſet beatus per operatione vnicam, id eſt, continuam qua Deū intelligit & diligit: homo vero per vnam operationem moraliter continuatam, quæ tamen ſomno & fatigatione interrumpitur. Ignis ſuo modo coniungitur Deo per aſſimilationem analogicā, dum quieſcit in proprio loco, & igne facit ad conſeruationem perpetuā ſpeciei. equus magis aſſimilatur cum operatione cognitionis, & amore boni proprij. ſic Ariſtotel. 2. cæli. cap. 3. text. 17. libro 1. Ethicor. c. 7. vnūquodque eſt propter ſuam operationem id eſt, propter ſe operantem, vt ſit perfectum & ſimile Deo. Caie. 1. 2. q. 3. artic. 2. ca. ad quartum. vide q. 1. artic. 6. ad 2. quæſt. 2. ar. 7. c. ad ſecūdū. Ferrar. 3. cont. gen. c. 25. ratione ſecunda. [s] Quod ſi dicatur late creari formam, ad eam creationem concurrit naturalis virtus creaturæ. Auguſt. 3. Trinit. c. 8. D. Tho. 1. q. 45. ar. 8. ſed reuera generans nō cauſat eſſentiam formæ ſecundum rationem formę, ſed applicat eā materię, & cauſat hanc. 1. p. q. 45. ar. 5. ad primum. & q. 104. ar. 1. [t] Albert. 1. phyſic. tract. 3. & ſuper lib. de cauſis. Vdalric. Perr. de Tarant. Bonauen. 2. diſt. 18. Aureol. Richard. Henric. inf. quia D. Thom. 1. quæſt. 115. art. 2. cum Auguſt. ſup. ponit in materia rationes ſeminales omnium, quæ ex illa generantur. [u] Hoc ſimili vtitur Aureol. quod confutatur cit. P. [x] Ariſtot. lib. tertio, de generat. animal. ſeu lib. 16. de animal. libro ſeptimo, metaphyſ. tex. 31. & præced. [y] Henric. quodlib. 4. quæſt. 14. cap. & ad 1. [z] Scot. 4. diſt. 12. quæſtio. tertia. [a] Scot. ſup. & in 2. d. 18. vbi Liquet. Ocam. 2. quæſt. 23. Tartaret. Durand. 1. d. 3. par. 2. quæſt. 2. Valles 2. phyſic. controu. 14. Villa bepando. [b c] Ariſtot. 2. phyſic. c. 3. & communis Peripat. & citati P. & hæc eſt idonea explicatio cauſæ principalis, ſic De[us] vt principium generat Deus in eadem natura. [d] Cauſa æquiuoca licet non perfecte aſſimilet in ſpecie effectum (vt Deus dū creat, ſol dum ex putrefactione generat animalia) non deſinit eſſe cauſa principalis. [e] Sup. Q. [f] Vt in inſtrumento artificiali adeſt in ipſo motu (qui ſubiectatur in inſtrumēto) depicta imago intentionaliter & tranſeuntes, ac ſi pingatur in aere aut aqua. D. Tho. tertia par. quæſtio. 62. artic. quarto, q. 63. art. 5. ad primū, in 4. diſtinct. prima, quæſt. 1. 4. 4. Paludan. Capreo. Bergomenſ. §. 748. ſupra de ſacramen. capit. 18. §. 4. [g] Hæc eſt completa & propria ratio qua inſtrumentum differt à cauſa principali. ſup. C. ſed Pereira infra cumulat varias rationes Tolet. 2. phyſic. quæſt. 8. [h] Libr. de ſacram. ca. 16. & 18. §. 4. D. Thom. & communis contra Scotum. [i] Ariſtote. ſeptimo, met. t. 31. vbi D. Thom. lect. octaua, & lib. 1. de generat. animal. cap. 19. Et eod. libro ſecundo, de generat. capit. 3. de ſola anima rationali, ait, intellectus de foris venit. D. Thom. prima part. quæſt. 118. primo, ad tertium, & communis contra Scot. [k] Caietan. cum D. Thom. prima part. quæſt. 85. 2. & in 3. part. quæſt. 8. ar. 5. [l] De ſacrament. cap. 13. § 9. capit. 16. & ſequent. [m] Sic explicat Caie. 1. part. quæſt. 79. ar. 1. Soto & commu. Pereir. 8 phyſic. cap. 13. (ſed adhibet alias rationes cap. 14.) Egid. de euchariſt. theorem. 48. [n] Vt calor in ferro candente, & radius ſolis reflexus in ſpeculo calybeo generat ignem. [o] Sup. libro de euchariſt. cap. 30. ad fin. D. Thom. tertia par. quæſt. 77. artic. tertio, ad 3. vbi Caietan. articu. 1. Egid. ſup. communis. quarta diſt. 12. Capreo. quæſt. 1. Alex. 4. par. q. 40. [p] [q] Vt probat paſſim D. Thom. 1. par. quæſt. 6. ar. 3. quæſt. 14. art. 4. quæſt. 26. q. 54. 1. [r] Ariſtot. 2.

lem ſibi coniunctum eleuat, vt in nutritione ſit inſtrumentum producendi carnem viuam.[f]

10 Ratio inſtrumenti non excludit quin interdum fiat cum propria & libera intentione finis cogniti:[t] vt ſeruus ab Ariſtot. dicitur inſtrumentum domini, quia ea intentione domini cui ſubordinatur, applicatur ad finem, nempe in obſequium & vtilitatem domini: & dum impius per contritionem iuſtificatur, mouetur libere voluntas eius ſpeciali auxilio ad contritionem abſque alia præuia impreſſa forma:[u] humanitas vt Verbi inſtrumentum[x] cum cognitione finis & libera electione effecit miracula & gratiam, & per carnem (quæ ſecundum eſſe naturæ eſt res inferior quam gratia & participatio diuinæ naturæ) intendit homines quos iuſtificat aſſimilare non tam ipſi carni, quam Deo,[y] cuius eſt inſtrumentum. ſic character ſacerdotis & ſacramentum eleuari poteſt vt ſit inſtrumētum Dei, quo producitur effectus gratię nobilior ipſo charactere & ſacramēto, vt lib. de ſacram. c. 16. & ſeq. dictum eſt.

CAP. XVI. vſque ad xviij.

De medijs adulto neceſſarijs ad ſalutem viæ.

§. 1. Quid dicatur mediũ neceſſariũ.
2 An adultis ſecluſo præcepto aliquid ſit medium neceſſarium.
3 Fides eſt neceſſaria, ſed nõ ſufficiẽs. Qui iuſtificatur per confirmationem, habet medium ſufficiens, ſed non neceſſarium.

Ea dicuntur media neceſſitate finis ad ſalutem hominis neceſſaria, quę cum ſint extrinſeca; & in dignitate inferiora fine, ordinantur per ſe in illum ea lege ordinaria: & ex peculiari Dei inſtitutione includunt neceſſariam quandam cum fine connexionem: vt poſita efficaci finis intentione neceſſe ſit ſequi eius medij, quod omnino neceſſarium iudicat, electionem. infantibus medium aliquod vt baptiſmus aquæ, vel ſanguinis dicitur mediũ ſaluti neceſſarium,[a] ſecluſa ratione præcepti, quod illos pro ea infantiæ ætate cogere ſua obligatione non poteſt.[b] Adultis quædam dicuntur ſimiliter neceſſaria.[c] Vt licet per ignorantiam,[d] præcepti de fide, & pœnitentia aut baptiſmo, aut per opinionem Doctor.[e] excuſentur à noua culpa, & obligatione: non poſſunt de lege ſalutem cum effectu conſequi abſque prædicti medij, aut ſacramenti libera ſuſceptione: decedenſque cum ea ignorantia etiam inculpata, abſque fide & pœnitentia, damnabitur ob præterita delicta, quæ ſibi remitti non poſſunt abſque prædicto medio.[f]

2 Duplex eſt ſalus altera prima, & viæ, altera vltima & patriæ, reſpectu primæ, gratia & caritas cum comitatu virtutum, & donorum non dicitur proprie medium (cum non ſit cauſa extrinſeca, ſed formalis, in qua ſalus ipſa conſiſtit.[g]) ſed ad vltimam dicitur medium & ſufficiens,[h] & neceſſarium de lege, & de gratia conſeruanda eſt quædam ſecundaria ratio præcepti:[i] ſicut ineſt homini naturalis obligatio conſeruandi vitam naturalem medijs à natura inſtitutis. nã generaliter de baptiſmo aut alia re non inſtituit Deus neceſſitatẽ medij pro homine adulto, ſi omnino excludatur ratio præcepti ſub mortal. obligãtis. Si enim adultus cõtritione iuſtificatus non cõpelleretur pręcepto ad realẽ baptiſmi ſuſceptionem, hæc ſuſceptio nunquam ei foret medium ſaluti neceſſarium.[k]

3 Quædam externa opera ſub ea conditione aut onere obligationis dicuntur media ſaluti neceſſaria, ſi modo homo & nouerit, & re ipſa poſſit commode pro tempore accipere.[l] Huius neceſſitatis triplex gradus conſideratur. Primo quædam ſunt neceſſaria, ſed re ſolis ad ſalutem nõ ſufficiunt, niſi alia quędam meliora ſubſequantur, vt in adulto actus fidei, ſpei de venia, & reſtitutio rei iniuſte ablatæ, quam ſtatim commode facere poſſet. Secundo medium neceſſarium ſimul & ſufficiens ſalutis, vt contritio ex dilectione Dei, quãdo impius nullum ſacramentum re ipſa poteſt habere ante mortem: vel ſacramẽtum baptiſmi, aut pœnitentiæ cum digna adulti diſpoſitione: id enim eſt ſufficiens iuſtificationi, & ea diuino præcepto inſtitutum eſt tanquam medium neceſſarium ei qui habere poteſt. Tertio aliquod medium eſt ſufficiens ſaluti, quod tamen nullo Dei præcepto videtur re ipſa neceſſarium: vt quando impius reputans ſe contritum, recipit debite aliquod ex iis ſacramentis de quibus nullum ſibi erat præceptum: Hic enim iuſtificatur ſacramento, atque ita decedens ſaluabitur. in eo tamen actu includitur votum ſacramenti pœnitentiæ, de quo eſt præceptum neceſſarium. At nullus eſt formalis actus interior in lege euangelica, (præter eos

de generat. text. 7. & 49. lib. de ſenſu & ſenſibil. c. 4. & paſſim D. Thom. ſupra O. & 1 par. q 45. art. 8 ad ſecundum. quæſt. 105. art. 1. ad 5. Ferrar. cum D. Thom 2. contra gent. cap. 21. lib. 4 cap. 66. Auer. 7. metaph. tex. 22. 31. vbi Soncin. quæſt. 7. & 29. Soto ſecundo phyſic. quæſt. 4. Aſſudill. quæſt. 5. Toletus quæſtione 8. Pereira 8 phyſic. cap. 11. vſque 14. Soto in logic. quæſt. 2. de proprio. Durand. 1. d. 3. in 2. par. quæſt. 2. qui tamen potentiam generatiuã & vegetatiuam putat eſſe ſubſtantiam.[f] Lib. de ſacram. cap. 16. & ſeq.[t] Ariſt. Ethic. D. Tho. 3. p. quæſt. 64. art. 8. ad 5. & quæſt. 7. art. 1. ad 3. & in inſtrumẽto libero ponitur habitus. 1. 2. quæſt. 68. art. 3. ad ſecundum.[u] Sic ſi abſq; habituali lumine Deus per auxilium moueret ad viſionem beatam, intellectus ſe haberet, vt inſtrumentũ motum à Deo vitaliter tantum concurrens.[x] D Tho. 4. cont. gent. capit. 41. Dam. lib. 3. & Patres citat. lib. de ſacrament. c. 16. § 1.[y] Humanitas Chriſti nõ iuſtificat actiue per gratiam capitis (quia gratia sine eſſentiæ, nec eſt qualitas actiua) ſed per imperium, & eſt cauſa vniuerſalis iuſtorum, quibus nõ confert gratiã capitis, ſed particularem. Suarez bene 3. p quæſt. 13. ar. 1. dub. 31. §. 4 cõmun. Theolog. 3. d. 13. Dam.

CAP. XVI.

[a] Sup. lib. de baptiſ. c. 3. cum Auguſtin. & communi Theolog.[b] In. ſimili Trid. ſeſſ. 21 cap. 4.[c] Mantius in prælect. negabat ſacrament. baptiſmi & pœnitentiæ aliter eſſe neceſſarium, quam quia de illo eſt præceptum diuinum: quia poſito eo præcepto ponitur ea neceſſitas, & ſublato præcepto tollitur. At falſo contra commu. nã adultis fides & baptiſm in re vel in voto eſt medium neceſſarium ad remiſſionem peccati licet illius diſiunctiuæ nullum eſſet

præceptum. Vt lapidi ſurſum detento, motus deorſum eſt medium neceſſarium ad ſui finis conſecutionem, & quietem in centro: cibus eſt medium ad vitam diu conſeruandum: antidotum theriacæ eſt medium neceſſarium ne pereat homo qui venenum biberat. Chriſti incarnatio & paſſio dicitur medium: ſed proprie eſt cauſa excellentior, inf. c. 19. At receptio baptiſmi eo tempore quo nondũ obligabat ante mortẽ Chriſti, non erat medium neceſſarium: & poſſet ſic quis dicere, nolo baptiſmum recipere in remiſſionem peccatorum.[d] Nam de præceptis poſitiuis etiam diuinis dari poteſt ignorantia inuincibilis. Corduba lib. 2. quæſtione 3.[e] Vt ſi bona fide recepit baptiſmũ, in nomine genitoris aut Chriſti, quem quidam aiunt valere. ſed reiecti ſunt ſupra, libro de baptiſm. capit. nono.[f] Deus offenſus exigit ad veniam, vt Chriſtianus confeſſione peccati quodammodo compenſet offenſam (vt homo Ieſus poſſet pro ſatisfactione exigere petitionem veniæ,) & ſine huius voto & onere Deus non remittit. Vt ſi quis venditas merces, ſtatim tradat emptori, ſub eo onere & modo, vt teneatur ſoluere pretiũ, ſi ante mortem cõmode poſſit: ita tamẽ vt ſi amicus nõ poſſit, ex nunc remittat pretij ſolutionem.[g] Concil. Trid. ſeſſione ſexta, capitulo ſeptimo, canone vndecimo. Soto. diſt. 17. q. 2. art. 6.[h] Quia decedens in gratia ſaluabitur, licet reliqua media deeſſent, vt tunc fides explicita Chriſti, & receptio ſacramenti.[i] Marſil. ſecundo, quæſtione decimaoctaua, & colligitur, ex D. Tho. 1. 2. quæſt. 76. art. ſecundo, ad ſecundum. ſupra capitulo decimoquarto, §. quarto Z.[k] Iuſtificatus admiſſa hypotheſi, non peccaret non recipiens baptiſmum, de quo non eſſet præceptum: ac ſubinde ſaluaretur.[l] Vt de fide explicita Chri-

Chriſti, de formali dolore pœnitētiæ, de formali propoſito emendæ. infra capit. 17. Sic integra omnium peccatorum confeſſio eſt ad remiſſionem medium neceſſarium, homini qui poteſt ita confiteri: at in articulo mortis, dum non poteſt omnia ſatis eſt confiteri vnum, vt cum fructu abſoluatur. ſup. lib. 2. de pœnitentia, capit. 3. & 6. & contritio ſupplet uicem ſacramenti, quia ita contentus eſt benignus Deus. [m] Vt ſi adultus per ignorātiā excuſetur à præcepto poſitiuo de fide explicita, aut de voto expreſſo baptiſmi, aut de memoria, ac formali dolore peccati ſatis eſt dilectio Dei, ī qua id totum includitur implicite, & in uoto. lib. 1. pœnit. c. 2. § 3. T. ſic enim in contritione includitur uotū ſacramenti pœnitentiæ. Triden. ſeſſ. 14 cap 4.

qui olim ante Chriſti Aduentū requirebantur) ita neceſſarius ignoranti [m] adulto, quin ſine illo poſſit iuſtificari cum fide Chriſti implicita per dilectionem Dei, aut contritionem.

CAP. XVII.

De quibuſdam mediis in ſpeciali.

§. 1. *Fides de Chriſto explicita, cur dicitur medium neceſſarium in lege Chriſti?*

2. & 3. *Actus formalis pœnitentiæ cū voto ſacramenti.*

4 *Curandum eſt obtinere hæc mediā. An martyr excuſetur à quodam præcepto?*

5. *An reſtitutio dicatur medium neceſſarium?*

IN omni ſtatu poſt lapſum naturę, fuit ad iuſtificationem impij neceſſaria ex Dei inſtitutione, quędā infuſa, & ſupernaturalis fides, [a] de obiecto ſupernaturali. [b] Ex illo ad Heb. cap. 11. accedētem ad Deū oportet credere, quia eſt: & quod remunerator eſt: colligitur, ante Aduentū Chriſti ſatis fuiſſe fidem de remuneratione ſupernaturali. [c] quidam ſatis putant fidem de quouis obiecto ſupernaturali. [d] At ſane oportet obiectum credi tale, vt in illo includatur implicite fides in Chriſtum Saluatorem: [e] & fides de peccato, vt Dei offenſa eſt, deteſtando: [f] quę fides ſupponitur ad veram pęnitentiam ſalutis impii neceſſariam: [g] quamuis fides non ſit pars pœnitentiæ. [h] Nam contritio non eſt ſine ſupernaturali dilectione finis vltimi, neque eſt ea dilectio, niſi obiectum proponatur per infuſam fidem. Quidam putant cū cognitione obiecti naturalis auxilio, haberi poſſe ueram, & vtilem contritionem, ac gratiam, [i] ſed errant. [k] Eſt ergo fides viua fundamentum iuſtitię, [l] & prima virtutū: [m] & neceſſaria vt medium, ſed fides ſola non eſt ſufficiens ad ſalutem. [n] Secundo poſt promulgatū in orbe Euangelium, ex Chriſti inſtitutione fides in ipſum Chriſtum explicita (ſi eam homo habere poſſit, [o]) dicitur neceſſitate finis neceſſaria, tanquam pręmia conditio, ſine qua Deus homini non dabit cōtritionem cum dilectione Dei. [p] Si nunc contritus cum fide implicita de Chriſto iuſtifice-

CAP. XVII.

Requiritur [a] in adulto ad iuſtificationem actus fidei ex habitu infuſo, aut ex auxilio ſpeciali Dei. ſupra lib. 1. de pœnitētia, capit. 21. §. 2. G. H. item Conc. Triden. ſeſſ. 6. capit 6 & cano. 3. & multis Patribus. [b] Ibidē Patres, & Doct. contra citatos infra lit. I. & Soto in fine totius 4. & diſt. 5. quæſt. 1. art. 1. retractat oppoſ. tanquam periculoſum, monitus à magiſtro Cano. Frat. Medin. cum D. Thom. 1. 2. quæſt. 113. artic. 4. Petr. Soto, lit. de iuſtificatio. lect. 10. [c] Citat eod. cap. 21. de pœnitentia, §. 2. K. cum D. Thom. Lyran. Carthuſ. & Bruno in id ad Hebr. capit. 11. D. Thomas etiam 1. 2. quæſt. 113. artic. 4. ad tertium. & 2. 2. q. 2. artic. 7. Soto ſup. art. 2. colom. 19. & lib. 2. de natura, & gratia, capit. 11. 12. Hug. tom. 3. tract. 1. cap. 3. commun. in 3. diſt. 25. Idem de Platone, & aliis Gentilibus bene uiuentibus, qui ſaluati ſunt, habuiſſe fidem remunerationis illius aſſerunt multi citati. ſupra cap. 7. §. 1. & 2. & lib. de ſacramen. cap. 5. §. 4 X. lib. de indulgent. cap. 8. §. 2. Conar. 4. variar cap. 17. num. 9. Caſalius lib. 1. de quadripartita iuſtitia, cap. 12. Quod Abulenſ. in Geneſ. 2. quæſtio. 4. & in cap 17. probat ex hoc loco. ad Hebr. 11. Ioan. Achor. libro 3. Theoſoph. cap. 10. Viues in Auguſt. 18. ciuit. cap. 47. & ſic ſunt explicandi citati infra litera I. [d] Hoſius, Latomus, & Pigh. controuer. 2. ſed explicantur infra E. Vt fides ſit de tali obiecto, ex quo excitetur contritio, & dilectio Dei. [e] D. Tho. Soto, Hug. & alij, in fide de prouidentia Dei, (qua ſecundum beneplacitos ſibi modos inſtituit aliquod remedium in cōmuni, ad remiſſionem peccati,) includi implicite fidem Chriſti, ſeu mediatoris in communi. & Concil. Tridenc. ſeſſ. 6 cap. 2. Decet uterque nemini Deus applicauit unquam fructum meritorum Chriſti, niſi ei tanquam capiti uniretur per quādam fidem Chriſti ſaltem implicitam, cum dilectione. & citati inf. F. [f] Soto, diſt. 5. art. 2. ex Rom. 4. credenti autem in eum qui iuſtificat impium. Et hic eſt ſextus articulus fidei de Saluatore. D. Thom. 1. 2. quæſt. 113. artic. 5. ad iuſtificationem dicit requiri motum contra peccatum. Auguſt. 18. ciuit. cap. 46. & comm. Theolog. 3. diſt. 25. quod fatentur Scot. Duran. Paluda. Capre. Gabr. Palac. At per ignorantiam aut obliuionem ſi quis nō meminit peccati, & cum fide habeat dilectionem Dei, iuſtificabitur, lib. 1. pœnitentiæ, cap. 2. §. 3. & cap. 21. §. 2. R. nec id negat Soto ſupra. cum ſæpe id fateatur, diſtinct. 15. quæſt. 1. 2. diſtinct. 17. quæſt. 2. artic. 3. diſtinct. 18. quæſt. 1. artic. 1. colum. 21. libro ſecundo de natura, & gratia, capit 13. & 16. Hug. dialog. diſcipuli, & magiſtri. & libro primo de ſacrament. part. 10. capit. 5. hæc duo oportuit credere, Deum eſſe Creatorem, & Saluatorem, addunt Richard. & Gabriel. diſtinct. 25. Saluatorem, & mediatorem. [g] Infra §. 2. [h] Libro primo de pœnitentia, cap. 21. §. 2. Q. [i] Vega lib. 6. in Trident. c. 15. 20. 22. 28. & innuit lib. 13. cap. 25. 26. 32. & ſenſit antea Cordub. lib. 1. Quæſtionum, quæſtio. 2 pag. 32. lib. 2. quæſt. 5. Victor. relect. de inſtanti uſus rationis. quem Soto olim in prima editione, libro de natura, & gratia, ſecutus fuit: ſed retractat. ſupra B. Id probabile eſſe putat Caſal. d. libro 1. cap. 12. & 14. & tribuit Durand. Paludan. Capreol. 3. diſtin. 25. & Abulenſ. & aliis citatis. C. At ſunt explicandi ſatis eſſe in ignorāte, fidem quādam confuſam de eximia & ignota quadam remuneratione: ī quā tēdit uoluntas, put ea remuneratio eſt in re, & ſic ea auxilio motus impius credit, & diligit re ipſa remunerationē ſupernaturalē: quāuis ruſticus eā neſciat explicare. & ſic proponitur puero, dum venit ad vſum rationis, vt diximus in prælect. D. Tho. 1 2. queſt. 89. art. 6. [k] Citati B. C. & Concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 5. 6. cano. 3. & ſæpe. [l] Concil. Tridenc. ſeſſ. 6. capit. 8. & citat. lib. 1. pœnitentiæ, c. 21. §. 2. O. & fides formata eſt fundamentum actu connexum cum ędificio. D. Thomas prima ſecundæ, quæſtio. 89. articulo ſecundo, ad ſecundum. & ſecunda ſecundæ, quæſtio. 4. artic. 7. ad quartum. & 3. par. quæſtio. 68. artic. quarto, ad ſecundum. glo. & D. Thomas in id 1. Corinth. 3. fundamentum aliud. ex Auguſt. de fide, & operibus, capit. 16. Nec tamen fides dicitur fundamentum, vt habet uim continendi, & connectendi, ſed charitas. Epheſ. tertio. In charitate radicati, & fundati. Diuus Thomas, ſecunda ſecundæ, quæſtione vigeſimatertia. articulo octauo, ad ſecundum. Baſi. s, ſecunda ſecundæ, quæſtione ſecunda, articulo ſeptimo, concluſio. tertia. At fides informis dicitur communiter fundamentum (nempe aptitudine, quæ manet ſine ędificio charitatis) ſic loquitur D. Thomas, ſecunda ſecundę, quæſt. 161. articulo quinto, ad ſecundum. & tertia parte, quæſtione 73. articulo tertio, ad tertium. Concil. Tridentin. ſeſſione 6. cap. octauo. Gregor. 25. moral. cap. decimoquinto. Soto, diſtinctione quinta, articulo quarto, prope medium. Vega, Baſſes, & Recentior. [m] D. Thomas, ſecunda ſecundæ, quæſtione quarta, artic. ſeptimo. ex Roman. 10. Trident. ſup. commun. cum Magiſt. 3. diſtinct. 23. Nec tamen fides ita dicitur, quod primas partes habeat in iuſtificatione, libro primo pœnitentiæ, cap. vigeſimoprimo, §. ſecundo. N. contra Lutheran. [n] Dicto libro pœnitentiæ, litera O. P. [o] Supra cap. 16. L. [p] Probat Cano. relect. de ſacrament. in communi, p. 2. ex Actor. 4. non eſt aliud nomen. Ioan. 8. Si non credideritis, quia ego ſum, moriemini in peccatis ueſtris, capit. decimoquinto. Si non uenifſem, & locutus eis nō fuiſſem, peccatum non haberent, cap. 3. Qui non credit, iam iudicatus eſt: quia non credit in nomine vnigeniti filij Dei. infra. Qui incredulus eſt filio, non uidebit uitam. cap. 14. Nemo uenit ad patrem, niſi per me. capit. 17. Hæc eſt uita ęterna, vt cognoſcant te: & quem miſiſti Ieſum Chriſtum, vbi Chryſoſt. Et 1. Ioan. 5. Qui non habet filium Dei (nempe per fidem, vt non explicat) non habet uitam. Doctor. cum Magiſt. 3. diſtinct. 25. Durand. quæſtio. prima & videtur Bonauent. quæſtio. 2. Scot. Gabriel. etiam in ſecundo, diſtinctio. 23. dub. 1. Alexand. tertia parte, quæſtio. 129. memb. 1. artic. octauo. Altiſiod. lib. 3. tract. 5. & plane D. Thom. 3. diſtin. 25. quæſt. 2. 1. 2. & in Roman. 10. lect. 3. de Verit. quæſt. 14. artic. 11. ad primum. de homine nutrito in ſyluis. Gerſon. in reg. moral. alphab. 24. litera M. quos ſequitur Taper. artic. 7. & plane Auguſt. de

tur, tenetur, cum poteſt, habere
explicitam de Chriſto, ad conſecu
q tionem gloriæ: q nam ſi negligat
habere, cum poſſit, hic per omiſſio
nem medij neceſſarij perdet habi-
tam gratiam. Quidam aiunt, quod
in lege Chriſti nemo habebit verã
contritionem, & ſalutem gratiæ,
niſi habeat explicitam de myſterio
Incarnationis, & Paſſionis, acq; Re-
ſurrectionis Chriſti, & de Aduen
r tu ad iudicium explicitam fidem: r
cum iam ſit medium neceſſarium.
Quod ſi gentilis in ſylua nutritus
fecerit, quod in ſe eſt cum Dei au
xilio, & ex fide implicita conetur
habere cõtritionem: Deus ei non
ſ deerit, ſ ſed per hominem prædi-
cantem, aut certe per angelum, aut
internã reuelationẽ inſtruet prius
illum de prædicta, fide explicita,
t ante ipſius iuſtificationem. t Alij
aiunt, quod ſaltem iuſtificatus cũ
fide Chriſti implicita non permit-
tetur è vita decedere in gloriam,
antequam dicto modo doceatur fi-
u dem explicitam Chriſti. u At nul-
la lege probatur incompoſſibile, vt
cum fide Chriſti implicita iuſtifi-
x cetur, x & cum ea decedat ex igno
rantia, & quod ſic decedens, ſtatim
y gloriam aſſequatur, y ſi plene con
tritus cum plena ſatisfactione, vel
cum martyrio, aut indulgentia ple
naria deceſſit. Nam quędam opera

non aliter dicũtur media ſaluti pri
mæ, aut vltimæ neceſſaria, quam
ſub eo onere, & conditione, ſi quis
z commode ea habere poſsit, z quod
ſi quis neglexit diſcere explicitam
de Chriſto fidem cũ facile potuit,
& tamen de eo peccato vere pœni
tet etiam in mortis articulo, in quo
iam de fide inſtrui non poteſt, hic
a ſaluabitur. a Aſsidua oratio, qua
homo impetret à Deo auxilium ef
b ficax, b numeratur inter media ad
c ſalutem: c ſed non ſemper concur
rit vt per ſe mediũ, quia ſæpe Deus
auxilia, & dona hęc confert etiam
d non petenti. d ſola tamen oratio:
ſine pœnitentia, aut ſacramento
e nunquam impetrat veniam: e vt
f nec ſola eleemoſyna. f

2 Adulto, vt per proprios actus
iuſtificetur abſq; receptione ſacra-
mẽti neceſſarius eſt formalis actus
g optimus pœnitentiæ, g ex auxilio
h aut habitu infuſo: h hęc neceſsitas
i non eſt cõmunis alijs præceptis, i
ſed eſt neceſsitas medij à Deo inſti
k tuti. k Et tamen in eo qui oblitus
eſt peccati contentus eſt Deus actu
l dilectionis, vt peccata remittat; l
In actu contritionis præter odium
peccati, vt offenſa Dei eſt propria
m voluntate facta, m & triſtitiam, do
n loremq; ex eo odio natam, n inclu
ditur dilectio Dei formalis ſuper
omnia propter vniuerſale motiuũ

de natur. & gratia, cap. 2. lib. 18 citat. cap. 47. Soto, diſt. 5. q. vnica, artic. 2. dicit nunc vix ullum iuſtificari ſine explicita fide Chriſti.
q Sebaſtian. 3. par. quæſt. 68. art. 3. §. 2. q Infra cap. 19. §. 4. probat Cano. ſupra. Bañes, ſecunda ſecundæ, quæſtione ſecunda, articulo
r octauo, fin. Mantius, & Peña. r Quidam magiſtri Recentior. Fr. Gueuara, & Petr. à Soto maior. & illa 4. myſteria refert Magiſt. 3 d. 23. ducti ea ratione, q. a eſt neceſſarium vt medium. at de alijs artic. ſymboli ſatis eſt neceſſitas pręcepti. ſup. lib. de miſſ.
ſ cap. 32. ſ Quidam aiſit, quod ſi homo bene morat' faciat totum, quod in ſe eſt per ſolam vim naturæ, implendo præcepta moralia, Deus non quidem ex pacto, & debito, ſed ex miſericordia ſua infallibiliter dabit auxilium, quo diſponatur ad gratiam, & iuſtificetur. pro quo Caſalius libro primo de iuſtit. capit. 12 refert Durand. Palud. Capre. & quoſdam alios. idem Gerſon, Gab. Alexand. Altiſiod. aiunt de homine enutrito in ſylua, ſi fecerit qđ in ſe eſt, & hi multum diſſorunt à Pelag. quia illa præparatio per vim naturę non eſt diſpoſitio proxima gratiæ, nec meritũ congrui, vt ait Veg. lib 6. in Triden. cap. 7. 10. 11. lib. 13. cap. 26. At reuera homo in natura lapſa nunquam faciet totum quod in ſe eſt, niſi pręuentus ſpeciali auxilio. D Thom. 1. 2. q. 109. art. 6. ad ſecundum, q. 112. artic. 3. vbi Caiet. Fr. Medin. & Recent. Bonauent. 2. diſt. 28. art. 2. quæſt. 1. Alexand. 3. par. quæſt. 68. artic. 3. Taper. art. 7. cum Aug. de nat. & grat. cap. 2 & 9. Concil. Mileuit. cap. 1. Arauſic. capit. 7. & 25. Deus non expectat voluntatem noſtram. Et ſic facienti ex auxilio totum quod in ſe eſt, cum perſeuerãtia & oratione, Deus dabat gratiam ex miſericordia, gratis ſine debito, vt ait D. Tho.
t ſupra. t D. Thom. de Verit. quæſt. 14. ar. 11 ad primum. Bonauen. 3. diſtinct. 25. Et qui negant Cornelium Act. 10. fuiſſe iuſtum ante aduentum Petri, at reuera erat iuſtus. Augu. & citati lib de ſa-
u cram. cap. 5. §. 4 Z. Caſalius lib. 1. de iuſtit. cap. 14. u Citati Q & quidam Recent. vt Soto maior, & Gueuara, legem eſſe, vt explicita fides de Chriſto neceſſaria ſit iuſtis, neceſſitate extrinſeca, (quomodo ſine prædeſtinatione nemo ſaluatur) & pertinere ad Dei prædeſtinationem, ne quis iuſtus cum ſola fide implicita moriatur, aut gloriam conſequatur. Atque ita Patres Limbi, non ſunt glorificati, niſi poſtquam deſcendens anima Chriſti, eos ſua
x prædicatione ſic inſtruxit. x Fatentur citati. Q. tenet Soto, di. 5. q. vni. art. 2. D. Tho. 2. 2. q. 2. art. 7. corp. & ad 3. & in 3. diſtinct. 25. Hog ſup. Aug. 19 cont. Fauſt. cap. 14. Fr. Medin. & comm. Recent. & cit. lit. C. D. quod etiam nunc pro iuſtificatione ignorantis ſa-
y tis ſit fides implicita. y Soto, Fr. Medin. lib. 1. inſtruct. capit. 14 §. 2.
z & plane Doct. citati lit. P. præter Cano. & citatos V. z Supra ca-
a pit. 16 L. a Bene Fr. Medin. ſupra. Deus ab adulto non exigit vt medium neceſſarium, niſi id quod per ſeipſum cum Dei auxilio præſtare poteſt: & impotẽs, ſine reali receptione ſacramen. quod pendet ex alterius voluntate, iuſtificatur cum ea fide implicita,
b & contritione. b Trident. ſeſſ. 6. cap. 11. oratio impetrat id, quod homo per ſe ipſum habere non poſſet. idem Auguſt. de natura, &
c gratia, cap penult. c Chriſoſt. homil. 4. in 2. Corinth. in fine Mo-
d ral. d Vega lib. 6. in Trid. cap. 38. oratio ſi habeat quatuor conditiones, impetrabit donum contritionis, quo impius iuſtificetur.
e ſup. lib. 1. de pœnitentia, cap. 15. §. 7. lib. de miſſa, cap. 15. e Supra lib. de baptiſ. cap. 35. fin. & lib. de miſſ. cap. 17. §. 5. Caſtr. verb. oratio. hære. 1. Medin. C. de orat. q. 19. contra Adelphium hæret. &
f cont. Veg. ſup. qui male citat Chriſoſt. f Patres citati dicto libro de baptiſ. cap. 35. B. E. H. Caiet. in Matth 6. Caſtro verb. eleemoſina, vbi negat reperiri authorem oppoſiti errorem, quem refert, & confutat Auguſ. 21. ciuit. c. 28. & vlt. Enchirid. cap. 75. & ſeq. D. Thom. add. 3. par. q 99. art. 5. & in quarto, diſt. 46. q. 2. 1 4. diſ. 15. q. 2. a. 1. Mantius. 2. 2. q. 31. 4. ad 1. ait, dicere, quod eleemoſyna ex priuilegio remittat peccatũ mortale, vt martyrium, eſt temerariũ. Peña dicit erroneũ. Ba-
g ñes hæreticum. g D. Tho. 1. 2. q. 113. 5. & 3. part. q. 84. 5. ad ſecundum. charitas non ſufficit ſine pœnitentia: nempe ei, qui poteſt, & recordatur. & q 86. 2. Verit. q. 18. artic. 5. Cano. relect. de pęnitent. p. 3. poſt medii. Pet. Soto. tt. de pœn. lect. 4. Gab. 4. di. 14 q 2 a 3. du. 2. & collig. Luc. 13. niſi pęnitẽriã egeritis. Ioel 2. ſi pœnam nõ egerimus. Apo. 2. Age pœnitentiã: ſin minus. Ezec. 18. & 33. vt conditionẽ exigit, ſi impi' egerit pęnitentiã. Act. 2. ante baptiſmum, agite pœnitẽtiam, & baptizetur vnuſquiſque. Ioh vlt. idcirco me reprehendo, & ago pœnitentiam. Matth. 12. de pœnitentia Niniuitarum, de qua Trident. ſeſſio. 14. cap. 4. ad fin. & generaliter cap. 1. in omni lege pœnitentia fuit ad ſalutem neceſſaria. ſeſſ. 6. cap 6 7. 8. Later cap. firmiter. pœnitentia vocatur vnicum remedium. Aug. in Pſalm. 30. conc. 1. ſi nunc confuſionem non habent ex pœnitentia, habebit ęternam. lib. de pœnitentiæ medicina, cap. 5. epiſt. 50. ad fin. niſi egerit pœnitentiam, ſaluus eſſe non poteris. Cyprian. lib. de lapſis, ſub fin. Greg. homil. 20. 31. 34. in Euang. & 3. par. Paſtoral. cap. 31. bene Chryſoſto. homil. 10. 11. in Matth. homil. 9. ad Hebr. homil. 21. 22. 24. ad populum. Ambroſ. libro quarto, epiſtol. 28. bene Iuſtin. dialo. contra Triphon p. vlt. & hinc pœnitentia dicitur ſecunda tabula poſt naufragium. Trident. ſeſſ. 6. cap. 14. Hieron. in Eſa. 5. & to. 2. epiſt. 8. de virgin. ad Demetriadem. ſupra lib. 1. de pœniten cap. 2.
h §. 1. de ſacramen. cap. quarto. h Lib. 1. pœnitent. cap. 21. § 6. ca-
i pit. 22. §. 1. i Inf. cap. 18. §. 4. lib. 1. pœniten. cap. 2. §. 6. k Eodem
k lib. 1. de pœnitent. cap. 2. §. 2. I, K. quod intendunt Hug. & Richar. Victorin. Medio. C. de pœniten. tract. 1. quæſtio. 2. & colligitur ex D. Thom. 3. parte, quæſt. 84. 5. Petr. Soto, tit. de pœniten. lect. 4. Barthol. Ledeſ. in ſummario, titu. de pœnitent. diffic. 5. Et addit cum Soto, diſtinctio. 15. quæſtio. 1. 2. de lege ordinaria non poteſt Deus adultum impium Chriſtianum iuſtificare ſine ſacramento
l pœnitentiæ, ſaltẽ in voto. l Infra §. 3. B. m Non ſat eſt odium
m peccati in communi, nec ſub motiuo quouis etiam vniuerſali, libro primo pœnitentiæ, cap. 19. §. 6. nec vt extenditur ad alienum. Nec de proprio peccato præterito datur electio efficax, quia impoſſibile eſt, ne præteritum fuerit. Soto, diſt. 14. q. 2. 1. & diſt. 17. quæſt. 2. 1. fin. Nauar. cap. 1. num. 2. & tamen eſt electio efficax, vt homo intendat deſtruere præſentem ſtatum peccati, nempe auerſionem Dei virtualem, maculamque, & reatum ęternæ pœnæ,
n libro primo de pœnitentia, cap. 23. n Libro primo de pœniteot. cap. 20. §. 2. ſic dolorem vocat. Concil. Florent. Trident. ſeſſio. 6. cap. 6. cano. 3. 8. ſeſſ. 14. cap. 4. communis cum Magiſt. quarto, diſtin. 14. D. Greg. Ambroſ. Bernar. & ſæpe Auguſt. at dum negant includi dolorem, loquuntur de ſenſitiui appetitus, & corporis dolore,

boni diuini.[o] Deinde in lege Euangelica claudit in Chriſtiano propoſitum ſubiiciendi ſe clauibus Eccleſiæ,[p] id eſt confitendi ſacerdoti habẽti iuriſdictionem, ut ab eo abſoluatur: propoſitumq; implendi ſatisfactionẽ à confeſſario claue non errante iniunctam.[q] In illo autem qui baptizatus non eſt, præter contritionem requiritur uotum explicitum baptiſmi,[r] niſi ignorantia illius excuſatur: quale uotum explicabant illi ex catechumenis, qui cõpetentes dicũtur:[ſ] generaliter contritio cum dilectione Dei includit propoſitum formare emẽdationis in futurum, implendique omnia præcepta,[t] excluſo omni affectu uirtuali peccati:[u] qualem retinet qui domi habet ſponte proximam occaſionem reincidendi, ut concubinam. Propoſitum uero, ut per pœnam de ſe inuoluntariam quam ſponte aſſumit, cõtendat quantum eſt ex parte affectus compenſare, & ſatisfacere Deo pro mortali culpa,[x] ſatis includitur in ipſo dolore contritionis, ſicut & propoſitum confitendi.[y]

3 Neceſſitate finis requiritur formalis dolor: & cõtritio, cum homo ſui peccati mort. meminit:[z] quia præuia dilectio non eſt perfecta, & efficax ſuper omnia, ſi in eo qui meminit peccati, nõ imperet pœnitentiæ, ut per contritionem diuellat uoluntatem à uirtuali affectione peccati commiſſi. At in oblito peccati (quando per diligentem diſcuſſionem excutitur ignorantia etiam illa, quæ prius erat culpabilis[a]) dilectio Dei in eo, qui præſtat totum quod neceſſariũ putat, eſt pœnitentia uirtualis.[b] 2. ſi tempore inſtantis mortis non meminit formalis emendationis in futurũ (eo quod nihil cogitat de futuro, cum non ſperet ſe diu victurũ) ſatis videtur virtuale propoſitum emẽdationis[c] incluſum in cõtritione, & dilectione Dei. Qui cum dilectione prædicta nunc, aut olim ante Chriſti aduentum iuſtificatur, hic recordatus peccati tenetur habere formalem pœnitentiam,[d] quia ſub eo onere, & modo dicitur uenia. At qui non dolet recordatus peccati, licet reputet ſe habere obiectiuam dilectionem Dei, non habet dilectionem Dei ſuper omnia efficacẽ, nec iuſtificabitur:[e] quia uoluntas apud Deũ non habetur efficax pro facto, ſi nõ præſtet ſtatim, quod poteſt ſolus,[f] & debet.

4 Si ea, quæ Deus inſtituit eſſe media neceſſitate finis neceſſaria omnino, omittat peccator ex ignorantia, aut ob ſapientũ opinionem, excuſabitur à noua culpa, ſed non recipiet effectũ remiſſionis:[g] quare vt tutior homo in re tãta ſit, enitendum eſt, vt habeat fidem explicitam de Chriſto, propoſitum formale emendationis: præſertim renouet ſæpe formalem dolorem pœnitentię, vt oblitum peccati habere iubent Doctor.[h] in generali ſub cõditione. In ſolo martyrio (cuius reali dolore homo non minus à ſe, ſuaq; uita recedit, quam per dolorem pœnitentiæ,[i]) certius eſt ſingulare priuilegium, vt peccatorum oblito conferat primam gratiam ſine formali pęnitentia: & vt in infantibus etiam nondum natis ſuppleat uicẽ baptiſmi,[k] cuius uotum includit. At ſi poſt uulnera de ſe lethalia martyr per miraculum euadat, aut poſt martyrium ſuſcitetur, compellitur fieri Chriſtianus præcepto baptiſmi poſitiuo.[l]

5 Si quis proximum iniuſte læſit in bonis aut honore, tenetur ſatisfacere, tum ex pręcepto iuris naturalis affirmatiuo,[m] ut uox reſtitutio & res ipſa ſonat: tum ob quandam negationẽ eo præcepto incluſam. Reſtitutio in re, aut in uoto numeratur quodãmodo inter media ad ſalutem neceſſaria,[n] cum tamen non ſit medium ſaluti ſufficiens.[o] & in multis differt ſatisfactio pœnitentiæ Deo pro peccatis debita, à reſtitutione homini creditori debita.[p] Quidã tamen utranque confundunt, & ęquant:[q] & inſerunt

dolore, libro primo de pœnitent. cap. 20. §. 3. [o] Lib. 1. de pœnitent. cap. 27. 28. [p] Trident. ſeſſ. 6. capit. 14. ſeſſ. 14. cap. 4. Concil. Complut. cont. Petr. Oxomen. Nauar. cap. 1. num. 14. & tamen id uotum ſacramen. ſatis includitur in ipſa contritione, vt ait Trid. dicto cap. 4. [q] Trident. ſeſſ. 14. cap. 8. cano. 15 Nauar. cap. 26. nume. 20. ſup. lib. 1. de pœnitent. cap. 8. & 24. lib. 2. cap. 18. [r] Supra libro de baptiſmo, cap. 3. de ſacram. cap. 4. [ſ] Lib. de ſacramen. cap. 7. ad fin. de baptiſm. cap. 3. §. 4. capit. 20. §. 3. [t] Trident. ſeſſio. 6. cap. 6. ſeſſ. 14. cap. 4. Concil. Florent. D. Tho. 3. par. quęſt. 85. 3. q. 90. 4. commun. cum Magiſt. 4. diſt. 14. cap. 2. vbi Alber artic. 11. Duran. diſt. 17. q. 2. vbi Palud. Scot. diſtin. 22. Alex. 4. par. quæſt. 67. memb. 9. art. 2. Adria. quodlib. 5. artic. 3. Caiet. in opuſc. de contrit. quęſtio. 1. Cano relect. de pęnit. par. 1. Vega lib. 13. in Trident. cap. 14. 21. 22. Pet. Sot. titu. de pœnitent. [u] Trident. ſeſſ. 14. cap 4. Nau. cap. 1. num. 35. capit. 3. poſt nume. 5. Cordub. caſ. 4 vt ſi non vult reſtituere, cum poſſit. Nauar. cap. 17. num. 59. vide cap. 22. num. 11. [x] Quia Deus non admittit ad amicitiam, niſi ita diſpoſitum, vt ex affectu contendat ſoluere debitum quo ad poteſtatem, & vt quod non ualet ex ſe, ſuppleatur ex merito Chriſti p ſacramentum applicato. Nauar. cap. 1. num. 15. ſupra lib. 1. de pœniten. cap. 24. lib. 2. cap. 18. [y] Ex Trident. ſeſſ. 14. cap. 4. fatetur Nauar. c. 1. num. 14. ſup. lib. 1. de pœnit. cap. 24. [z] Soto, diſtin. 15. q. 1. artic. 2. & ſic explicat D. Tho. 3. part. quęſt. 87. 1. vbi Caiet. & Recent. Cordub. lib. 1. quæſt. 15. [a] Cordub. lib. 2. de ignorancia, quæſt. 3. Fr. Medin. lib. 1. inſtruct. cap. 14 §. 2. [b] Lib. primo de pœniten. cap. 2. §. 3. contra D. Thom. Caietan. Soto, Scot. Nauar. & commun. [c] Colligitur ex Trident. ſeſſ. 14. cap. 4. dum ait contritionem eſſe, ſi uoluntatem peccandi excludat. Nau. cap. 1. num. 10. cum Doctore Compluten. Cueſta poſtea epiſcopo Legionen. ſupra lib. 1. de pœniten. cap. 24. [d] Inf. cap. 19. §. 4. vt contrito datur remiſſio ſub onere, vt ante mortem, cum ualuerit, recipiat ſacramentum, quo per meritum Chriſti applicatum ſoluat debitum. [e] Soto, diſt. 15. quæſt. 2. 1. Cordub. lib. 1. quæſt. 15. Recent. contra Medin. C. de pœnitentia. [f] Infra capit. 18. §. 3. quia liberalis Deus ſtatim iuſtificat, ſi homo cum Dei auxilio præſtet uno etiam inſtanti, totum quod ſe ſolo poteſt. Ezech. 18. & 33. quamuis ſacramentum non recipiat, quod pendet ea alterius uoluntate, nec recipi poteſt ſine mora tẽporis. ſup. c. 16. § 3. [g] Sup. lib. de ſacramen. cap. 27. § 8. [h] Cano. relect. de pœniten. par. 3. in med. cum D. Thom. 3. par. quęſtio. 80. 4. ad quintum. quæſt. 84. 5. ad ſecundum. Bonauent. 4. diſt. 17. Duran Paluda. Taper. artic. 3. fauet Soto, diſt. 17. quæſt. 2. artic. 6. & citat Patres, Pet. Soto, tit. de pœnitentia, lect. 4. ait oppoſitum eſſe temerarium, quia Concil. Florent. Tridentin. ſeſſ. 6. capit. 14. ſeſſ. 14. cap. 4. & Patres aiunt pœnitentiam formalem eſſe peccatori neceſſariam ad ſalutem. idem D. Tho. 1. 2. quæſt. 113. 5. ad tertium. Verit. q. 28. 5. ad tertium. ſupra libro primo de pœniten. cap. 2. §. 1. cap. 6. §. 4. [i] Quæ ratio eſt expendenda, & q baptizatur in ſanguine, configuratur morti Chriſti, in illius reuerẽtiam expreſſius, quàm qui baptizatur aqua: & dum ſic tradit uitã in remedium etiam peccati, nullum mediũ ſciret saluti neceſſariũ, quod ſponte non ſumeret. ſupra de baptiſm. capi. 36. Sebaſt. 3. par. quæſtio. 68. artic. 2. § 5. ſio. quod ſingulare priuilegiũ non oportet extendi ad actus internos charitatis, vt ſufficiant pro oblitis ſine formali pœnitentia, vt aiunt citati H. [k] [l] Supra libro de baptiſmo, capit. 38. [m] D. Thom. 2. 2. q. 62. artic. 8. corp. & ad 1. Soto lib. 4. inſt. q. 7. artic. 4. Ledeſ. 1. par. quæſt. 18. art. 8. Caietan. opuſ. 27. quæſtio. q. 2. Doctor. 4. diſtin. 15. vbi Scot. quæſt. 2. Palud. Gabriel. quæſt. 2. Cano. relect. de pœnit. p. 4. Syluest. reſti. 5. in princip. Palac. in Rub. de dona. §. 65. num. 35. Nau. c. 17. nume. 54. & colligit ex illo axiomate. Tobiæ 4. quod tibi nõ vis, alteri ne feceris. quare præcepta affirmatiua requirunt debitas circunſtantias. [n] Caſtro verbo reſtitutio. contra Eraſm. in Luc. 11. & fauet Auguſt. epiſt. 54. ad Macedon. habetur reg. peccatum, de reg iur. in 6. vbi Couar. ſup. lib. de indulgen. capit. 33. A. Pius V. & Catechiſtæ in ſeptimo præcepto. [o] Supra cap. 16. §. 3. ut fides eſt neceſſaria, ſed non ſufficiens ſaluti. [p] Infra cap. 19 §. 1. H. & ſequen. ſupra lib. 1. de pœniten. cap. 6. §. 1. A. & ſequen. & lib. 2. cap. 18. §. 1. ponuntur 7. differentiæ inter reſtitutionem, & ſatisfactionem Deo debitam D. Tho. 4. diſt. 15. q. 2. artic. 5. quodlib. 6. art. 13. Adrian. quodlib. 8. & quodlib. 11. litera C. Soto lib. 4. iuſtit. q. 6. 1. ſi. diſt. 45. q. 4. 3. Ledeſ. 2. par. q. 18. artic. 1. dub. 17. fol. 232. col. 2. ſi. Sum. conſeſſ. f. 79. Bellar. lib. 2. de purgat. c. 16. ſi. cum Soto. Nauar. c. 17. nu. 68. (vbi add. Hiſpan. vid. illum cap. 14. num. 16. ſi. c. 25. nu. 65. ſi.) & conſ. 26. tit. 38. de pœn. & remiſ. lib. 5. Pet. Nauar. lib. 1. de reſtit. c. 2. num. 22. lib. 3. c. 4. nu. 367. lib. 4. c. 4. num. 75. Allen. lib. 5. art. 25. [q] Richar. 4. di. 15. ar. 5. q. 2.

at

ait reſtitutionem eſſe partem ſatisfactionis. & diſt.45.art.5.q.4. Aſten. Anton. Ang & alij infra. [s] Signif. Richar. ſupra. Ang. citans D.Thom. d. quolib. 6. artic. 14. tenet verbo, executor. §. 23. vbi Tabien. §. vlt. Syluest. etiam ver. teſtamen. 2. § 9. Armil. execut. §. 16. Anton. 3. par. tit. 10. cap. 3. § 13. Alben. lib. 3. tit. 27. art. 2. fi. Gabr. in cano. lect. 56. corol. 4. Duen. reg 13. nume. 12. cum Anchar. Ioan. Andr. & g'o. marg. in cap. in literis, per illũ tex. Alexan. III. De raptor. ibi, vt à peccatis liberari ualeat: nempe defunctus, ſic in ſingul legitur ualeat, in actis Alexand. Papæ 3. to. 2. concil. & in omnib. antiq. etiam manuſcriptis. Palac. Rub. de donat. §. 65. nume. 18. 19. [ſ] L. quicunque. C. de ſeru. fugit. l. 1. fi. ff de pœnis. Bartol. l. Imperium, num. 25. ff. de iuriſdic. omn. iudic. Dec. num. 62. ſecus in nobili. Couar. 2. variar. cap. 9. nu. 4. Auendañ. de exeq. mand. cap. 18 nu. 4. nec luet in corpore, ſi deſit pars pœnæ pecun. Ancodz. & Benincaſius de pauper. q. 4. num. 3. addunt quidam, ſi pars petiit pro debito verberari furem, liberari à debito. Silu. ſolutio. §. 5. in me. 2. Ang. §. 22. p cap. ſi res. 14. q. 6. at oppoſ. Nauar. c. 15. nu. 12. Anto. Gom. variar. cap. 3. & 6. [t] Angel. & alij citati P. R Naua. cap. 27. num. 68. [u] Citati R. add. ad Ang. executor. § 23. Nauar. cap. 25. nu 65. Sum miſt. verbo, executor. [x] Videtur communis Petr. Nauarr. lib. 1. de reſti. cap. 2. ſic ſolutio debiti ex contractu, aut promiſſione iurata, uel impletio uoti, aut renunciatio beneficij accepti per ſimoniam completã, eſt neceſſaria ex præcepto. & quomodo p̃ceptũ differat à medijs neceſſariis. infr. cap. 18. §. 4. [y] Citati ſupra P. [z] Conuenunt omnes P. R. [a] Detentio rei alienæ nõ eſt actio phyſica, ſed effectus primæ actionis, & conſeruat continuè iniuriam, dum priuat dominum, ne liberè re ſua uti poſſit: vt iniurius ſemper eſt, qui hominem iniuſte à ſe uioctum, detinet continue in uinculis iniuſtis, hæc eſt ratio D. Thom. ſecunda ſecundæ, quæſt. 62. artic. 8. Petr. Nauar. lib. 1. cap. 2. [b] Citat. lit. M.

animam defuncti debitoris detineri diutius in purgatorio, ſi hæres illius debita, ac reſtitutionem non ſoluat: [r] vt fur qui non habet in ęre, luet in corpore. [ſ] & tamen hi authores vere negant, animas non ideo permanſuras perpetuo exules à patria cœleſti, ſi hęres, aut executor teſtamẽtarius nunquam reſtituat: ſed aiunt tardius exituras de purgatorio. [t] Quare peccat grauiter, qui ſine cauſa debita defuncti, quę ex illius teſtamẽto conſtant, non ſoluit. [u] At reuera reſtitutio in re, uel in uoto, non aliter eſt medium quam ob rationem aliis pręceptis iuſtitiæ communẽ. [x] Quare qui cum uera pœnitentia deceſſit iuſtus, & reſtitutionem, quam commode tunc facere non potuit, mandat fieri per hæredem, aut per executorem teſtamenti: nõ mutabitur diutius in purgatorio: ob negligentiam executoris differentis ſolutionem. [y] Per accidens tamen liberatur citius, per preces creditorum, aut pauperum, cui incerta debita legata ſunt: [z] & interdum debitis grauatus martyrio euolat recta in cœlum: licet hęres uicem defuncti ſuſtinens, qui negligit reſtituere, non ceſſet à peccato iniuſtitiæ: qui morali conſeruatione [a] cenſetur continue inferre damnum, & iniuriam. At quia ſine peccati, & iniuriæ ceſſatione nemo poteſt agere dignam pęnitentiam, ſacræ literæ reſtitutionem debitam cum uera pęnitentia coniungunt: ſine qua debitori iniquo non dimittitur peccatum: dimiſſum uero habenti propoſitum reſtituendi. iteratur ab eo, qui cum poſſit, re ipſa non reſtituit. [b]

CAP. XVIII.

Ad ſalutem in via differt neceſsitas medij, ab aliis præceptis. §. 4.

§. 1. *& ſeq. Receptio baptiſ. pœnitentia, aut euchariſtia, cur dicatur medium? & §. 5.*

2 *Neceſſitas per ſe eſt de ſacramento in re. & §. 3. ſuppleri per contritionem.*

5 *Abſolutio ab excommunicatione, an ſit medium neceſſarium?*

DEcuit Deum fieri hominem viſibilem, non tantum vt eſſet redemptor, dux & exemplar uirtutum, ſed vt doctus, [a] qui ruditati noſtrę ſe accommodans ſpiritualem doctrinam ſaluti neceſſariam, proponeret nobis per ſenſibiles uoces, & ſimilitudines noſtro captui proportionatas. [b] Et decẽter Chriſtus uoluit ut reuerenti ſuſceptione ſacramentorum tanquam externo quodam cultu Deum honoremus: quo proteſtatur homo per hæc inſtrumenta recipere uitam, & fructum ex paſsione Chriſti, de cuius latere fluxit ſanguis, & aqua in figuram ſacramenti baptiſmi, & euchariſtiæ, [c] quæ duo ex Chriſti inſtitutione ſunt homini etiam iuſto media neceſſaria. [d] Primo baptiſmus, vt homo per ſe in uitam ſpiritualem regeneretur. [e] Secundo Euchariſtia: vt adultus uitam ex baptiſmo habitam cibo uitali abundantius augeat, & conſeruet: [f] ſed paruulis baptizatis non eſt medium neceſſarium. Tertium, ſacramentum pœnitentiæ iis uoluit Chriſtus eſſe neceſſarium, qui poſt baptiſmum commiſiſſent mortale peccatum. [g] Hæc tria ex ſeptem ſacramentis ſunt homini priuato neceſſaria: Ordo neceſſarius eſt in Repub. quia ſine illo non datur miniſter, qui conficiat hęc ſacramenta. [h] Potuit Deus à peccatore Chriſtiano, qui pro offenſa ſatisfacere iuſtè non poteſt, exigere uice compenſationis hanc deſignatam ab ipſo compenſationem, nempe humilem ſacramenti pœnitentiæ receptionem, qua ex applicatione ſatisfactiuns Chriſti, fit Deo realis, & rigoroſa ſolutio: & ſine hoc ſtatuit Deus nemini baptizato applicare uim paſsionis Chriſti in remiſsionem mortalis peccati: vt non baptizatis non applicat, niſi per ſacramentum baptiſmi. ſic ad remiſsionem peccati originalis, aut mort. uoluit Chriſtus uirtutẽ ſuam his duobus ſacramentis eſſe quaſi alligatam. [i] Quæ cum attritione etiam nota ſupplent uim cõtritionis, & charitatis. [k] Quibus actib. homo diſpoſitiue iuſtificatur, In illo autem, qui oblitus eſt peccati ſui mort. poſt factam per intellectum diſcuſsionem, deberet accedere ad Euchariſtiam bona fide cũ dolore pęnitentię generali. [l] Quidam aiunt, ſic accedentem ſine vllo actu formali pęnitẽtiæ, aut dilectionis iuſtificari, ſi poſt diligentiã oblitus eſt. [m] Ac ſanè ſola diligens diſcuſsio, quæ eſt actus intellectus,

[a] Concil. Trid. ſeſſ. 6. can. 21. Suar. 3. p. q. 28. ar. 1. dub. 47. § 2. [b] Orig 4. cont. Celſum Cyril. 1. cont. Iulian. Chryſ. hom. 38. Matth. Aug. 5. Gen. ad lit. c. 6. Mart. 10. hypo. reg. 30. cur Chriſtus vſus eſt parabolis? ſic quidam philoſophi vſi ſunt ſimili & fabula, quam Græci Iſagogen uocãt, vt de Socrate refert Plut. & eius eſſe fabulas, q̃ dicũtur Aeſopi, refert Aug. 1. conſen. Euang. c. 7. Caie. 3. par. q. 42. ar. 4. Item ſacramentorum receptione colimus? Deum autorẽ. ſup. de ſacram. c. 11. §. 7. fi. D. Th 4. cõ. Gẽt. c. 56. Mag. 4. diſt. 1. Hug. lib. 1. ſacram. par. 9. ca. 3. Torren. li. 4. confeſ. c. 1. 3. §. ex Aug. epiſt. 119. ad Ianuar. c. 7. li. 3. Trin. c. 4. [c] D. Tho. 3. par. q. 60. 4. Soto, d. 1. q. 1. ar. 4. [d] Nam ſanctificatus etiam in vtero, tenetur baptizari, vt fiat Chriſtianus, & capax ſacramentorum. Sic B. Virgo, & Apoſtoli ſunt baptizati. li. de baptiſm. c. 5. ſed ſacram. pœnit. non eſt neceſſarium, niſi poſito peccato mortali poſt baptiſmũ. D. Th. 3. p. q. 65. 3. ſup. li. 1. pęnit. c. 2. [e] L. 1. de ſacr. c. 4. & 7. de baptiſ. c. 3. Trid. ſeſſ. 6. ca. 4. 7. ſeſſ. 7. de baptiſ. can. 5. ſeſſ. 14. c. 2. [f] Trid. ſeſſ. 13. c. 8. & Io. 6. n. ſi manduc. nõ habeb. vitam. id eſt, nõ conſeruabimini. lib. de ſacra. c. 4. §. 1. de euchar. c. 3. §. 7. At paruulis nõ eſt mediũ, quia nõdum ſciunt diſcernere cibũ hũc à profano, & gratiã baptiſmi receptam nõ poſſunt illa ętate amittere. Tridẽ. ſeſſ. 21. c. 4. cano. 4. Vvald. to. 2. ſacra. c. 91. nec ob. Aug. quẽ exponunt Taper. arti. 15. Torren. 3. cõfeſſ. c. 6 §. 3. D. Th. in Io. 6. lect. 7. Vict. §. 73. vid. Aug epiſ. 107. ad Vital. Soto d. 8. q. 1. 3. oẽs Recẽ. cũ D. Th. 3 p. q. 80. ar. 11. ad 2. q. 73. 3. q. 79. 1. ad 1. [g] De neceſ. bap. & pęn. Tri. ſeſſ. 14. c. 2. & de pęnit. c. 4. ſup. de ſacr. c. 4. [h] D. Th. 3. par. q. 65. 4. Trid. ſeſſ. 7. de ſacra. c. 4. indefinitè ait, quędam ſacramẽta eſſe neceſſaria. [i] Sic loquuntur Patres, & Theol. 4. d. 1. [k] Lib. de ſacra. c. 22. lib. 1. de pęnit. c. 26. [l] D. Th. 3. p. q. 80. 4. ad 5. & 1. 2. q. 113. art. 5. ad 3. Can. & quidam citati ſup. c. 27. §. 2. [m] Significat Caiet. cũ D. Th. 3. p. q. 74. 7. ad 2. & dũ diſtinguit, duos caſus, & Doc.

citati

non eſt idonea diſpoſitio ad gratiā cum ſacramento.[n] Eſſet vero dilectio quædam Dei, quę cum ſacramento cenſetur pœnitentia virtualis in oblito: vt dilectio efficax Dei ſuper omnia ſufficit ſine ſacramento in oblito peccatorum.[o]

2 Vt pręcepti obligatio ita & medij neceſſitas per ſe eſt de ſacramēti baptiſmi, vel pœnitentia reali receptione.[p] (Si modo adultus commodè poſſit recipere.[q]) & de illius digna diſpoſitione.[r] Nam quāuis Chriſtiano propter ingentem contritionem ex reuelatione conſtaret remiſſam ſibi totam culpam & pœnam, tenetur Chriſti pręcepto confiteri, debito tēpore ſi poſſit, vt ſuſcipiat medium remiſſioni neceſſariū.[s] Vera eſt in eo forma abſolutionis, qua hic directe abſoluitur à peccatis cōfeſſis.[t] Vt Chriſtus pro peccatis etiam antiquorum Patrum ſatisfecit, dum in Cruce ſanguinem fudit:[u] cum tamen prius eſſent eis remiſſa.

3 Propter nimiam caritatem ſuā & miſericordiam, indulſit Deus, vt tunc contritio cum voto ſuppleret vicem ſacramenti, applicaretque realem ſolutionem ex meritis Chriſti:[x] quando neceſſitas excludit ne homo poſsit reipſa ſacramentum ſuſcipere:[y] pro habente ſolum originale, aut pro mort. oblitis ſupplet dilectio Dei: itéque martyrium, aut dum quis alia ſacramenta, puta eucbariſtiam cum bona diſpoſitione recipit.[z] Si enim poſſet tempore debito, Deus contentus non eſt ſola cōtritione, ſed exigit tāquam neceſſarium, vt reali ſacramenti ſuſceptione fiat ſibi compenſatio & ſolutio ex meritis Chriſti per ſacramentum applicatis. & quāuis olim ante legis Euangelicæ promulgationem contritio cum dilectione Dei coniuncta, & fide viua in Chriſtum babuerit ſiue voto ſacramenti vim diſpoſitiuam iuſtificādi ex merito Chriſti: nunc tamē in lege euāgelica Chriſtus non ſine graui cauſa inſtituit ne contritio reputetur ſufficiens diſpoſitio gratiæ, niſi totum ſacramenti baptiſmi aut pœnitentię includat. Nam ſi quis excludat votum ſacramenti, non habet veram dilectionem & contritionem:[a] vt qui nō habet propoſitum implendi omnia præcepta etiam nouiter à Chriſto addita, ac propoſitum vitandi omnia peccata. qui enim vere contritus eſt, proponit nunquā offendere Deum mort. ſed reſiſtere hoſtium tentationibus, & ſeruare omnia præcepta.

4 Differt votum baptiſmi vel pœnitentiæ, à voto, ſeu propoſito implendi reliqua præcepta.[b] Primo: quia contritio cum voto ſacramēti tollit ex applicatione Chriſti pręteritam peccati inimicitiam recuperata gratia. At ex aliorum pręceptorum voto vt ieiunij propoſito, non tollitur præterita inimicitia Dei ex violato ieiunij præcepto inducta, vt neque ipſum ieiunium eſt ſufficiens iuſtificare intemperatum (ſed tantum occurrit futuris impedimentis gratiæ) quia ieiunij impletio. aut eius propoſitum cū pertineat ad particulare debitum, nō ſoluit vniuerſale debitum pro peccato,[c] nec eſt generali ratione inſtitutum, vt medium ſufficiens iuſtificationi: vt impletio naturalium pręceptorum decalogi etiam de cultu Dei: aut ſupernaturaliū de explicita fide, ſpe & timore nō ſunt idonea diſpoſitio ad gratiam. præceptū vero de dilectione Dei & contritione commune eſt olim in iure naturæ, & nunc homini non baptizato: nec iā illorum impletione iuſtificatur impius, niſi includat ſacramentum in voto. Secundo impletio præceptorum naturalium non dicitur medium neceſſarium: & dum homo, ab impletione illorum excuſatur, (vt quia forte tempus aut circunſtantia illorum non occurrit, aut ob impotentiā, aut ignorātiam inuincibilem.) Hic non tenetur ſubſtituere aliquid æquiualens vice illorum: nec ob id iuſtus impeditur peruenire ad finem optatum, & portum ſalutis. At impius a noua culpa excuſatus circa media neceſſaria & præcepta diuina, quæ ſunt propria legis Euangelicę, vt de baptiſmi, aut pœnitentię receptione, hic non aſſequetur ſalutem gratię & gloriæ, abſque medio per Chriſtū inſtituto. Iuſtificatus vero per contritionem, tenetur ante mortē ſi poſsit, baptizari, aut abſolui, ſecluſis omnibus alijs circunſtantijs tēporis, loci aut perſonę: alias ſponte id omittens peribit in ęternū. Baptiſmus aquæ vel ſanguinis paruulis iam natis, & ijs qui non habent plenum rationis vſum, eſt ſaluti ſufficiens & medium neceſſarium, ſupplente Chriſto (qui caput illorum eſt[d]) Id quod deeſt infanti: Et miniſter nomine Chriſti & eccleſiæ ſupplet intentionem infantis:[e] & hinc infans contrahit

n citati lib. de euchar. c. 45. §. 2. N. [n] Commu. cont. Almain. cui tamen fauet Caiet. & D Thom. d. quæſtio. 72. [o] Sup. cap. 17. §. 3. B. [p] Soto d. 5 q. vn. art. 1. ſic loquitur Trid. ſeſſ. 14. c. 2. fin. can. 6. ſeſſ. 6. can. 29. ſeſſ. 7. de ſacram. can. 4. ex abundanti vero Chriſti miſericordia datum eſt, vt contritio ſuppleat vim realis ſacramenti.[q] Sup. c. 16. li. 1.[r] Pręceptū impletur dū quis baptiſmi, vel pœnitentię ſacramētū recipit informe, lib. 2. pœnitentiæ c. 21. Nec tamen aſſequetur finem & fructum ſalutis, niſi recipiat cū debita diſpoſitione, de qua Trid. ſeſſ. 6. cap. 6. Arauſi. c. 25. etiam ad bap. adulti requiri actum fidei, & attritionem ex auxilio & ſupernaturali motiuo, & ſpe veniæ, & vt Deum diligere incipiat ſup. lib. 1. de pęnit. c. 26 Fr. Med. 1. 2. q. 109. 6. ſi con. Victoriam & Sotum, lib. 2 de na. & gra. c. 3. 11. 17 dicētem ſat eſſe pœnitentiā naturalem cum baptiſmo.[s] Triden. ſeſſ. 14. c. 4. ſeſſ. 6. c. 14. can. 29. cōc. Complut. & certa fides. Late. Vualden. to. 2. de ſacram. ca. 97. 104. & qui recepit vulnera lethalia martyr tenetur ante mortē cōfiteri ſi poteſt ſupra lib. de baptiſm. c. 36. & ſequen.[t] Lib. 1. de pœnit. c. 12.[u] Deus antiquis ſub eo onere (quaſi dilata pretij ſolutione) remiſerat ob futuram paſſionem Chriſti. Sed hæc paſſio Chriſti fuit magis neceſſaria quā ſacramentū qa ſi de facto Chriſtus pretium ſanguinis non ſoluiſſet, Patres non liberarentur à carcere limbi, cū non eſſet data ſolutio pro peccato naturæ. Item ſi in libertate veterum Patrum fuiſſet ponere in re licite incarnationē & ſatisfactionem Chriſti (vt impetrarūt de cōgruo incarnationem, aut accelerationem illius) tenerentur eo fine, vt iuſtā compēſationem pro ſuis peccatis Deo redderent per Chriſtum. At ſi quis decedat contritus, & ob impotentiā nō recepit ſacramentum, conſequetur gloriā.[x] Sup. lit. K. & c. 17. F. li. 1. de pœn. c. 17. Quidam tamen tēpore B. Bernar. vt ipſe refert. ept. 77. contendebant adultos ſine baptiſm. aquæ in re, nō poſſe ſaluari: & cōtritione remitti culpam ſed nō pœnā æternam, ante ſacerdotis abſolutionē, quod ſignificant Hugo lib. 2. p. 14. c. 8. & Richar. de S. Vict. de poteſt. ligand. cont quos lib. 1. pœnitentiæ c. 2. D. K. c. 12. § 1. & c. 32. §. 6. cū Taper. ar. 8. Ledeſ. Idem nuper Michael Baius Louan. ait, per cōtritionem ſine baptiſ. infundi caritatē, ſed non gratiam peccati remiſſiuam. Quem damnarunt Pōt. Pius V. & Gregor. XIII. ſpeciali bulla, & Trid. ſeſſ. 6. c. 14. culpa mort. ſemper remittitur cū pœna æterna, ſic Act. 10. Cornelius ante bapt. fuit iuſtificatus ſup. lib. de ſacra. cap. 5. §. 4. fin.[y] Qui recipit abſolutionem eo tēpe quo non obligat præceptum, implet præceptum: vt qui ſoluit debitum iuſtitię ad terminum præfixum. D. Tho. 3. p. q. 68. 2. ad 3. ait teneri baptiſmū in re ſuſcipere, niſi neceſſitas excludat, & ar. 3. teneri nō differre Bern. epi. 77. Hugo li. 2. de ſacr. p. 6. c. 7. & p. 14. c. 6. cōis cum Mag. 4. d. 4. Taper ar. 7. p. 317. cōt. Hug. li. 2. p. 14. c. 8. & Rich. Vict. de quibus ſup. X. Quod ſi tēpore præcepti ſæpius non ſit confiteri, ſat eſt ante mortē cōteri, ſi amplius nō poteſt. Fr. Med. lib. 1. inſtr c. 14. § 2. & cōis.[z] Lib. 1. de pœni. c. 2. §. 4. & ſeq.[a] Sic de propoſito emēdæ ait Tri. ſeſſ. 14. c. 4. vt voluntatē peccādi excludat in cōtritione vero, quæ eſt pars ſacri, ſatis includitur votū ſacram. & propoſitū emendationis, ſi expreſſe nō excludat; quia homo cōtritus vult recipere omne remediū à Chriſto inſtitutū, li. 1. pęnit. c. 24.[b][c] Lib. 1. de bapt. c. 3. §. 6. lib. 1. de pęn. c. 2. de ſacr. c. 4.[d] Chriſtus tanq̃ caput, applicat per baptiſmum infanti actum ſuū & meritū, & ſatisfacit pro peccato infantis & naturæ (vt Adam applicat voluntarium ſuū actū infanti per generationē, vt contrahat peccatū) Nō autem quod infanti imputetur iuſtitia Chriſti, & per illam formaliter iuſtificetur, remittaturque ei peccatū, lib. de baptiſ. c. 16. §. 3.[e] Intentio miniſtri eſt neceſſaria, lib. de

de ſacramen.cap.59.de baptiſm. capit.29. At ſi deſit intentio, & materia, aut forma, aut ſi ante finitam formam obit infans, nõ iu
f ſtificatur, vide lib. de ſacram.cap.27. fin. f Lib. de baptiſ.cap.19. de ſacramen.cap.14. Soto, diſt.5 quęſt. vnica, arti.1. D.Th. 3.par. quæſt.68.1. At ſi forte puer ſacris initietur, & adultus non conſentiat, aut ſi pater pro impubere contraxit ſponſalia, uel ſi uoto infantẽ obtulit monaſterio, poteſt puer, cum peruenerit ad diſcretionem, uel pubertatem, reſilire ab ea obligatione, qa ille ſtatus non eſt ſibi ad ſalutem neceſſarius, ſupra lib. de ord.c.14.§.3. lib.1. de matrim. cap.14.
g §.7. g Li 1. de pœnitentia, cap.1. de ſacra. cap.4. h I Lib.
h
i 2. de pœnitentia, capit. 3. & ſequen. &
k cap.12. k Lib.2. de
l pœnitentia, cap 9 l Quia ſententia Petri, iuxta id Matth. 16 & 18. Quodcũque ligauer. &c. debet præcedere ſententiam Cœli, & quia membrum ex cõmunicatione pręciſum tenetur coniungi corpori eccleſię, ſubiiciens ſe clauibus eccleſię, vt ei oſtiarius cœli Pe-
m tr⁹ aperiat. m Quis de eo qui commode poteſt, dictũ eſt cap.16. L. Nau.cap.57. num.68. in fine li, per ca. à nobis.2. de ſent.excomm & morte extinguitur obligatio pœnæ. & propter uoluntatẽ, vt ait Hug.lib.2. ſacram par.14. cap.8. impoſſibilitas non imputatur in cul
n pam. n Cap. à nobis. 2. de ſenten. excomm. Caſtr lib.2. de iuſti. hæret. pun. cap 20. Sixt. lib.6. Biblioth. cap. 217. Nauar.c.27.nu.13. 270. Michael. Hedin, lib. de indulgent. diſputa.7. Couarr.c. alma. 1.par.§.11.num.8. Roman. ſingul.735. Euagr.4. diſt.c.38. Nicep. lib.17. cap.27. & bi aiunt, quod poſt mortem eccleſia denunciat hæreticus cum anathemate.

obligationẽ, vt adultus teneatur ſeruare præcepta Chriſti, & eccleſiæ.[f]

5 Sacramentum pœnitentiæ ei, qui poſt baptiſmum peccauit mort. dicitur medium neceſſarium, ſi po
g teſt commode ſuſcipere,[g] ad eandem neceſſitatem medii pertinet, vt cõfeſſio ſit per ſe integra ex intentione, & cum aliquanto dolore ac propoſito emendationis, implendique iniunctam à confeſſario pœ-
h nitentiam.[h] ſi quod peccatũ mortale, aut neceſſariã peccati circumſtãtiam omiſit ſcienter confiteri ex cauſa, quę ſecundum doctores excuſet, tenebitur eadem medii, ac præcepti neceſsitate ſtatim, dum commodè datur, ſupplere, quod
i defuit integritati confeſsionis,[i] eſt enim ea integritas ei, qui poteſt ſaltem ante mortẽ de neceſsitate medii. Quare in articulo mortis deberet pro tutiori ſententia confiteri integre omnia cũ neceſſariis circunſtantiis, quamuis per accidens ſequatur, vt confeſſarius forte ue-
k niat in notitiam complicis.[k] Abſolutio à maiori excõicatiõe propter peccatũ mort. incurſa, videtur inter
l media neceſſaria numeranda:[l] nõ tantũ quia ante abſolutionẽ peccatorũ præmittenda eſt, ſed quia contritione iuſtificatus, ſi moram contrahat petendi eam abſolutionem, uult manere membrum præciſum eum inobedientia eccleſię: ſi tamẽ ob impotẽtiam deceſsit ſine tali ab-
m ſolutione contritus, ſaluabitur.[m] Sed nõ fruetur generalibus ſuffragiis eccleſiæ, donec defunctus ab-
n ſoluatur à cenſura.[n]

C A P. XIX.

De medijs neceſſarijs etiam iuſto ad ſalutem vltimam gloriæ. §. 3.

§. 1. *An inter res ad ſalutem neceſſarias numeretur prædeſtinatio,*

C A P. XIX.

QVidam [a] negant Deum prædeſtinatione certo prædeterminare ſingula media in particulari, ſed finem, & conſecutionem gloriæ. Alij aiunt eam extendi ad media tantum ſed dilectionem in Deo (quæ præintelligitur prædeſtinationis) eſſe circa finis conſecutionem. At reuera prædeſtinatio attingit ipſam gloriæ conſecutionem, vt ferè omnes Theologi affirmant. ſupra
b cap.11.§ 6. vide cap.10.§.12. b Supra c.9.§.7.c.15.§.1. D.Tho. 3.par.q.42.1. ad 2. q.39.5. ad 3. q.49.1. ad 4. q.52. artic.1. ad 2. At quia Chriſtus non ordinatur in noſtram ſalutem, niſi vt cauſa excellentior (immo noſtra omnia ſunt propter Chriſti gloriam, vt finem. Trid. ſeſſ.6.c.7.) non dicitur medium. eſt tamen mediator, vt homo probat. D.Th. 3.p.q.26.ar.2. vbi Recẽt. Bellar. toto li.5. de Chriſto, ſic cauſa finalis, & prædeſtinatio nõ eſt medium, ſed cauſa. D.Th. 1.par.quæſt.22.1. Cartage. de prædeſtin. diſcur.3. ad
c vlt. c Nam ſolus Chriſtus, vt caput applicat infantibus ſuum meritum per ſacramentum, vel martyrium, ad conſecutionem gloriæ. D.Thom. 3.par.quæſt.48.5. ad tertium, artic.6. ad ſecundum. & debetur gloria infantibus ſic iuſtificatis ob meritum non proprium, ſed Chriſti. Nec obſcuratur infinitũ Chriſti meritum ex eo, quod iuſti ſuis operibus de condigno mereantur conſecutionem gloriæ. Tridẽ. ſeſſ.6. can. vlt. ſeſſio. 14 cap.8. & can.14. ſupra lib. de miſſa,
d cap.12. d D.Tho. 3.par.quęſt.1.ar.4. & tamẽ angeli ſunt beatificati ante Paſſionem, & Incarnationẽ Chriſti: quãuis fortè ex Chriſti merito gratiam habuerint. ſupra li 3. pœnitentiæ. cap.2. §.2. G. quia nullũ impedimentũ perſonæ, aut naturæ habebant ad conſecutionem gloriæ. At ratio D.Thom. tertia parte, quæſt. 53. 3. ad tertium. (qua etiam utitur quęſtio.27. artic.2. & 3.) probat ea, quæ ſunt perfectionis ſimpliciter fuiſſe prius in Chriſto capite, quàm in mẽ-
e bris eius. e Tridẽ. ſeſſ.6. can.17. & capit.16. D.Th. 1.2.
f quæſt.109. art.9. f Supra cap.13.§.2. quia reprobus poteſt abſolute ſaluari, & nihil de neceſſariis ad ſalutẽ De⁹ illi ſubtrahit. 1. Timot.2. vult omnes
g ſaluos fieri. g h Su-
h pra cap.17.§.5. litera P.Q. Apo.21. nihil coinquinatum introiuit in illam ci
i uitatem. i Concil. Florent. de baptiſmi effectu. Triden. ſeſſ.6. can.32. iũcto cano.30. & tam eſt communis conſenſus eccleſiæ. D.Tho. prima ſecundæ, quæſt.4. artic.5. vbi Fr. Medin. & 4. cont. Gentil. cap.91. add.3.par.quæſt.59. artic.2. & 5. Item Caſtro beatitudo. Hær.6. refert definiſſe Benedict. XI. Innoc. III. capit. ad Apoſtolicam, de presbyt. non bapt. cap. maiores, de baptiſ. Soto, diſtin.45. quæſt.1. artic.3. Can. lib.12. de loc. cap.7. Hoſ. inſtit. cap.16. ad fi. Martin. lib.2. Hipoth. capit.2. Nau prælud.4. num.14. Thom. de Erfordio in ſuo compend. Dionyſ. Carthuſ. dial. de iudic. particulari. cap.30. & latè Sixt. lib.6. Biblioth. capit.163.169.264.345. Bellar. lib.5. de ſanctorum beatit. à cap.1. citat. Patres in utranque partem, & bene explicat, quem laudat Ribe in Apoc.6. num.32. Suar.3. par. quæſt.52. dub.42.§ 1. dub.43.§.3. & quod regnum cęlorum. Matth.3. prædicatur à Chriſto propinquaſſe, vid. citat. li-
k bro de ſacram. cap.15.§.3. P. lib. de baptiſ. cap.16.§.4. A. k Orig. homil.3. in Luc. facit homil.7. Leuit. Cyril.2. de recta fide. Baſil. de SS Gregor. Nazian. de obitu Cæſarij. Chryſoſt. homil.24. in Hebr. Theodor. ſerm.9. de prouid. & ex illis probat D.Thom. opuſc. cont. Err Græc. cap.9. Nec obſtant Iuſtin. Iren. Chryſoſt. Theoph. Oecumen. ſignificant oppoſitum (vt citat Bellar. cap.1.) Reſpond. Bellar. cap.4. ex eiſdem alibi, quod ſe explicant in bono ſenſu,

donumque perſeuerantia? & de ſatisfactione pœna, ac reſtitutione.

2 *Beatitudo non differtur ad diem vſque iudicii. Explicantur Patres.*

4 *& ſequen. Meritum in adulto, & mors hominis, an ſit medium? De Paulo, & Moſe an ſine motu viderint eſſentiam Dei?*

7 *& ſequen. Explicantur hebdom. Dan. cap. 9.*

AEterna Dei dilectio, & prę-
a deſtinatio [a] eſt cauſa prima efficax, ſine qua nullus homo ex electis conſequetur gloriam. Deinde meritum, ſatisfactioq; Chriſti, quam realiter exhibuit in paſ-
b ſione, eſt uniuerſalis [b] cauſa ſe-
c cunda conſecrationis:[c] nam ante Chriſti mortem nemo Pattum, quamuis nihil perſonale haberet in Limbo purgandum, introiuit
d in gloriam.[d] Item ſine magno perſeuerantiæ dono, quo Deus prædeſtinatus cuſtodit, vt infallibiliter decedant in gratia, nemo
e ſaluatur:[e] cum tamen id donum & prædeſtinatio non numerentur inter neceſſario requiſita, ſine qui-
f bus homo ſaluari non poſsit.[f] Satisfactio totius pœnæ temporalis pro culpa debitæ, quam iuſtus exhibet in præſenti uita, aut ſolutio per ſatis paſsionem, quę abſque merito fit in purgatorio: uel quæ per miſſas, indulgentias, uel opera aliena applicatur, eſt medium
g neceſſarium ad introitum glorię.[g] reſtitutio tamen non eſt pars ſa-
h tisſactionis:[h] Plane purgata anima, poſt Chriſti mortem, ſtatim
i euolat in cœlum.[i] Quod &
k Patres confitentur.[k] Quod ſi Ioannes Papa XXII. aliquando, vt priuatus Doctor opinatus eſt oppoſitum: certè nunquam id definiuit, ſed prope mortem retra-

l ctauit. [l] Solus Enoch, & Elias nũc
ſeruantur cum mortali uita in Pa-
m radiſo terreſtri, [m] vt dicetur ca. 23.
Quidam aiunt & Moyſem ſeruari
(hic enim in Transfiguratio. Chri-
ſti, vt in Matth. 17. ait B. Hieron. ui
uus apparuit, ſimul cum Elia) alij
n Hieremiã: [n] Et ex nouo Teſtamen
to ſeruari ſimul beatum Ioannem
o Apoſtolum. [o] Quod falſum eſt,
p cum hi tres mortui ſint. [p]

2 Quidam ex Hebræis probant
non conferri nunc plenã ſalutem,
q & gloriã animæ, ex lib. 4. Eſd. c. 4. [q]
Qui tamẽ apocryphus eſt. Alij ideo
hoc aſſerũt, quia impie adhuc expe
ctant Meſſiam, qui eam ſalutem ſit
allaturus, contra quos dicetur §. 7.
Euthymius ait, clarã diuinitatis vi-
ſionem differri ad diem vniuerſalis
r Reſurrectionis. [r] In qua totus ho
mo fiet beatus, & putat quoſdã ex
ſ Græcis Patribus id aſſerere, [ſ] &
proferunt quædam teſtimonia ex
t latinis. [t] Et ſane tunc ante Incarna
tionem Chriſti nemo hominũ ui-
u dit Deum. [u] Io. 1. (præter Moſen,
x qui fortaſſe raptim uidit, [x]) & ſan-
cti Patres. Heb. cap. 11. iuxta fidem
defuncti ſunt, non acceptis repro-
y miſſionibus. [y] Sed ſoluto iam per
ſanguinem, mortemq; Chriſti pre-
cio, qui Ioan. 14 factus eſt uia in cę
lum, iam vt Apoſt. ad Hebr. c. 9. ait,
propalatã eſſe ſanctorum uiam in
z Sancta Sanctorum: [z] & Chriſti
ſpiritus è cruce deſcendens in Lim
bum, prædicauit. 1. Pet. 3. animabus
ſanctis, & eas clara Dei uiſione bea
a tificauit. [a] Si quando Patres oppo-
ſitum inſinuent, pie ſunt interpre-
b tandi ex alijs ipſorum locis: [b] vbi
palam confitentur animas ſanctas
plene purgatas, ſtatim deduci in cœ
leſtem ſedem. Quod plane aſſerit
Apoſt. 2. Cor. 5. Scimus quia ſi ter
reſtris domus noſtra diſſoluatur,
c (id eſt corpus mortale [c]) domum
non manu factam habemus in cœ
lis, per quã intelligit nõ corpus im-
d mortale, vt Græci exponunt: [d] ſed
e ęternam Dei viſionẽ. [e] Hæc enim

ſenſu, & bene illos exponit. Theod. ſup. & Arethas. in Apoc. 6. ſo-
lus vero Euthy. in Luc. 16. & 23. illum errorem tenet. Ex Latinis
idem aſſerunt Hiero. in Pſ. 58. epiſt. de obitu Bleſillæ ad Paulam.
Aug. de eccleſ. dogm. c. 79. Medit. c. 23. & ſeq. Anſel. in 2. Cor. 5. &
alij ſtatim citandi in Apoc. Et Bellarm. c. 1. citat ex Latinis Hilar.
Pruden. Ambr. Au
guſt. Bern. At idem
Bellar. c. 5. ex eiſdẽ
probat, quod alibi
ſe declarant pro ve
ritate, & affert mul
tos alios, idemque
probat rationibus,
l c. 6. [l] Io. Villanus,
lib. 10. hiſt. c. vlt. Bel
lar. lib. 1. ſup. c. 2. &
ſe refert ad li. 4. de
Rom. Pont. c. 14. Ve
probat Cano. 6. de
loc. c. vlt. ad 1. Hoſ.
lib. 2. cont. Brẽtm.
Sixt. lib. 6. Bibliot.
c. 345. fin. Quod au
tem Adria. 4. in de
confir. refert Oaſ
in opere 39. dierũ,
& Marſil. Pataun.
tribuentes eũ erro-
rem Ioã. Papę 22.
ſane falſo id impo-
m nunt ei. [m] Vt in
Apoc. 11. dabo duo
bus teſtibus meis,
aſſerunt de Elia &
Enoch. Ribe. cum
Anber. (qui citat
Hiero. & Greg Papam) gl. ord. Ambr. Aymo. Ruper. Anſel. Rich.
D. Th & Recent. Ex Græc. in Apoc. Andr. & Arethas. Clem. li. 5.
conſt. Apoſt. c. 8. Epiph. hær. 64. Iren. lib. 5. c. 5. Iuſti. q. 85. ad Chri-
ſtian. Tertull. de reſurr. car. lib. de anima c. 28. Ambr. in 1. Cor. 4.
Hippol. orat. de Antichriſto. Hieron. epiſt. 61. 148. in Pſal. 26. Aug.
20. ciuit. c. 29. li. 2. de pecca. mer. c. 11. 23. vide Torren. li. 4. confeſ.
c. 16. § 6. Greg. 9. moral. c. 4. hom. 12. in Ezec. Proſper. lib. dimid.
temp. c. 13. 15. 16. Iſid. de vita ſanct. c. 3. hæc Ribera, Perer. lib. 15.
in Dan in princ. Sixt. lib. 3. Bibl. c. 59. 61. lib. 6. c. 91. 346. & lib. 2.
verb. Henoch. Ioan. arb lib. 32. Theoſ. c. 11. Theodore. in Dan. 12.
n Tertull. lib. cont. Iudæ. Ianſe. concord. euang. c. 67. fi. [n] Cathari. in
Gen. 3. collocauit Dominus Cherubin. dicit, ſeruari. 4. in paradiſo
pro tempore Antichriſti, Enoch, Eliam: Moſen, & Ioann. Euang.
Lactan. lib. 7. diui. iuſtit. c. 17. ſeruari tantum vnum. Victor. in Apo
cal. 11. cum Elia ponit Ieremiam, (quem impugnat Ansbert.) &
putat probabile de Moſe, cuius ſepulchrum, & corpus non inue-
nitur, quia Malach. 4. poſt Eliam dicit, mementote legis Moſi. Hi
lar. can. 20. Matt. Greg. Niſſ in vit. Moſi. Ambr. 1. de Cain & Abel.
c. 2. & probabile dicit Ianſe. ſup. vide Sixt. lib. 5. c. 16 lib. 6. cap. 91.
346. Quia Deut. 34. de Moſe dicit, mortuus eſt per verbum Dei,
id eſt, tranſlatus, & apparuit viuus in Transfiguratione Chriſti cũ
Elia. At Moſes vere mortuus eſt, nec rediturus tẽpore Antichri-
ſti. Hieron. Aug. Victorin. Sixt. Ruper. in Deut. vlt. Bellar. lib. 2. de
o reliquiis ſanct. c. 4. ad 1. [o] Inf c. 23. §. 7. I. Cathar. in Geneſ. 3. &
p lib. de conſummata gloria Chriſti, & in Io. 21. ſic eum volo, pro-
babile dicunt Theoph. Euthy. Trapezunt. tract. de loco. Ioan. 21.
Hipp. ſup. Euthy. in Matt. c. ſuo 43. Io. Flor. apud Ant. in vit. eius.
ſerunt Areth. in Apoc. vlt. oportet te iterum prophetare, q refe-
runt ſine confutatione. Ambr ſer. 20. in Pſ. 118. Hiero. ſer. aſſump.
vide Sixt. lib. 6. c. 120. Mart. lib. 3. Hyp. c. 1. lib. 8. c. 8. Reſp. Ioã. mor
tuus eſt Abdias. Hiero. Aug. Tertul. Chryſ. Euſeb. Riber. in Apo-
q cal. 10. § 12. oportet te iterum prophetare. Tole. Io. 21. not. 17. [q]
Ex eo tamen loco id colligit Amb lib. 2. de bo. mort. c. 10. & fauet
lib. 2. de Cain & Abel. c. 2. & id affirmant hæret. Armeni, & Ana-
baptiſtæ, & Cornel. Agrippa, li. 3. de occulta philoſ. apud Sixt. inf.
Guid. Staphil. & Bellar. c. 1. Caſtro. verb. beatit. hær. 6. At Ambr.
r ſatis ſe pro ueritate explicat. [r] Solus Euthy. in Luc. 16. de Laza-
ro, qui erat in ſinu Abrahæ. & c. 23. hodie mecum eris in paradiſo.
Id affirmat, & late contendit hoc detorquere authorit. Scripturę,
ſ & Patrum. vide Bellar. c. 4. [ſ] Bellar. c. 1. ex dict. Cornel. citat Iu-
ſtin. quæſt. ad gent. q. 60. & 76. Iren. lib. 5. fi. Orig. ho. 7. Leu. lib. 2.
Pentatch. prope fi. & li. 4. (at in his loc potius eſt pro nobis Bell.
c. 4.) Chryſ. ho. 39. in 1. Cor. 15. ſi in hac uita, & probat ratione,
& exemplis, & inſinuat hom. 7. in Heb. 5. accedamus ergo cũ fidu-
cia. hom. 33. ad popul. hom. 53. Mat. hom. 34. Imperf. erunt primi

nouiſſimi. ho. 40. in Gen. Et aliquando ait animas in ſinu Abrahæ
frui Chriſti pſentia: ſed nihil explicat de viſione diuinitatis. ho.
in Sap. 5. iuſtorũ animæ, ho. 69. ad pop. ho. 16. & 32. in Ro. Itẽ in
Heb. 11. ne ſine nobis conſummẽtur. Chryſ. hom. 28. Theodore.
Theoph. Oecum. idẽq; Theop. & Euthy. in Luc. 23. Areth. Grçc.
& Victor. Ian. in id
Apoc. 6. vidi ſub al
tare Dei animas in
terfectorũ. (Idẽ ex
lati. Bern. ſer. 3. & 4.
de oib. ſanc. & citat
id Heb. 11. & Apoc.
6.) ex Grçc. Abdias
lib. 7 in vit. Mat. Et
Cornel. cit. Clem.
Papã, lib. 2. hypot.
At hĩ li. 1. & 3. Re-
cognit. fol. 21. 52. &
lib. 9. in prin. Iacob.
Apoſtol. in Liturg.
Dñe memẽto om-
niũ ortho. ad Abel.
Niceph. lib. 1. hiſt.
ca. 31. & alludit de
anima B. Virg. li. 2.
c. 21. & de ani. Ioã.
c. 24. Athan. quæſt.
ad Antioc. q. 20. 27.
At hic lib. non eſt
Athan. quia q. 3. ci-
tat Epiph. & q. 8. ci
tat Greg Nyſſ. qui
eo poſteriores ſunt,
60. ann Et Athan.
in vit. Anto. eſt pro
nob. Et Grçcos ex-
ponit Bellar. c. 4. & probat pro vera ſentẽtiã eſſe Theodor. & Are
t tham. & inf. Y. Theodor. lib. 8. de Græcarũ affect. curat. [t] Tertull.
lib. 4. cont. Marcion. & lib. de anim. tribus vlt. cap. Lactan. lib. 7. di-
uin. inſtit. c. 21. Amb. Victorin. Amb. ſup. Hilar. in Pſ. 138. ſi deſcen
x dero in infernum. Pruden. hymn. de defunctis. Aug. li. 12. in Gen.
c. 35. lib. 22. ciui. c. 9. Enchir. c. 108. in Pſal. 36. lib. 1. retract. c. 14.
u lib. medit. [u] Bellar. c. 3. à quo accepit. Suar. 3. p. q. 52. dub. 42. §. 1.
& comm. Theol. D. Tho. 3. par. q. 49. 5. & q. 52. 5. & in 4. d. 2. Scot.
x q. 2. Alex. 3. p. q. 18. mem. 4. Inno. c. maiores, de bapt. [x] Lib. de con
y ſir. c. 11. §. 5. & ſup. c. 10. [y] In id Hebr. 11. non acceptis repromiſſ.
Chryſ. Theod. Theoph. & Oecum. exponunt animas nondũ acce-
piſſe mercedem, & coronã. & Bern. ſerm. 4. de omnib. ſanct. Quod
Anſel. D. Th. & alij intelligunt de veteribus ante mortẽ Chriſti.
Nam poſt Chriſti mortẽ ſæpe fatẽtur hi, quod deducuntur in cę
leſtem beatit. Chryſ. ho. 4. in id Phil. quid eligã ignoro, & ho. 10.
in 2. Cor. Oecum. in Heb. 9. Theop & Oecum in id Heb. 12. ſed
acceſſiſtis ad Ieruſalem cœleſtem, vbi & Anſel. Bellar. c. 4. Et qđ
z ſubdit, & ad ſpiritus iuſtorũ perfectorum exponit Theoph. de ve-
u teribus iam beatificatis in ſpiritu. At Primaſ. ad Heb. 11. nõ acce-
ptis repromiſſ. exponit de promiſſa Incarnatione, quã veteres non
x receperant, de qua Luc. 11. Beati oculi qui uident, &c. Sed cõm.
expoſ. cum Aug. tract. 49. in Ioan & epiſt. 99. Deo prouidente pro
nobis. Veteres ante nos non acceperunt conſummationẽ. i. perfe-
ctã totius hominis beatitudinẽ etiam in corpore per reſurrectio-
nem. Sic Hebr. 2. decebat, nec Chriſtum ſic cõſummari ante paſ-
z ſionem, nempe in gloriã corp. nam gloriã animæ ſemper habuit. [z]
Bellar. c. 3. & Suar. ſup. cit. in id Heb. 9. Chryſ. hom. 15. Theodor.
Theoph Oecum. Ambr. Anſel. D. Tho. Et in id, quod cap. 10. di-
a cit, initiauit nobis viam nouam, vbi Chryſo. [a] Cit. lib. de indulg.
c. 8. §. 1. P. cum Athan. ſic exponente id. 1. Pet. 3. quem Athan. re-
fert Epiph. lib. 77. Idem Dam. Iren lib. 4 c. 45. ad fi. Cypr. li. 2. ad
ad Quir. c. 27. Clem. Alex. Ruſi. citati ibi. Cyril de recta in Deũ
fid. ad Theodoſ. lib. de fid. ad Regin. Niceph. Conſtantinop. epiſt.
Leo. Papã, habetur in Synod. Epheſin. At 2. expoſ. Aug. & D. Th.
eſt non de deſcenſu animæ Chriſti ad inferos, ſed de inſpiratione
& operatione Chriſti vt Deus eſt, quia à principio mundi Deus
inſpirando prædicauit ijs, qui incluſi erant in carcere (i. in corpo
re mortali) & his ait Petrus, prædicaſſe per Noe Couar. 4. variar.
b c. 17. num. 9. [b] Bellarm. c. 4. & cita. ſup S. T. Y. & Iuſtin. ad Gent.
c quæſtio. 74. Iren. lib. primo, cap. ſecundo. [c] In 2. Corint. quinto,
omnes Græci, & Latini. Bellarmin. capit. tertio. quia Paul. capit.
d quarto. ait, ſi exterior homo corrumpatur. [d] Chryſoſtom. Theo-
doret. Theophil. Ambro. quaſi in paradiſo terræ habeant immor
e talitatem, & non ſentiunt cum humanitate Chriſti. [e] Photius Græ
cus apud Oecumen. Anſelm. D. Thomas ibi. Bellarmin. capit. 3.

eſt efficacior gratia noui teſtamenti, vt iuſti ſint cum effectu hęredes gloriæ: [f] & iuxta Matth. 3. iam appropinquabat regnum cœlorum. [g] Id Patres Latini clarius affirmãt: [h] & qui in oppoſitum citantur, alib i plane explicant ſenſum catholicũ: [i] & maxime beatus Aug. [k] Et Græci qui liberius locuti ſunt, [l] ſatis ti udicant in aliis libris, [m] quod veram & communem Patrum etiam Græcorum ſententiam ſequantur. [n] Et dum negant animam (quam uocant pſichin) plene beatificati ante diem iudicij: loquuntur formaliter ut acuti philoſophi, de anima quatenus anima eſt, & informat corpus ſenſibiliter: [o] ſic enim dilata uſque ad diem iudicij gloria corporis, deeſt quoddam complementum animæ, vt fiat totus homo beatus. [p] Et quod Apocal. 6. iubentur ſancti expectare modicum poſt acceptam primã ſtolam: intelligitur de gloria corporis, poſt acceptam gloriam animæ. [q] Quod ſi quidam ex antiquis aliud dixerant: non mirum ignoraſſe [r] hanc ueritatem, antequam eſſet definita. ſi quis autem legat referri in priuatis reuelationibus, quaſdam animas iuſtas detineri in paradiſo terreſtri, [ſ] quod tepidiores fuerint in dilectione Dei: ſane iſte locus illis ad tempus eſſet purgatorium, ubi pro leuioribus culpis, mitiori pœnæ adiungitur uoluptas ob ſpem breui uidendi Deum. cõſtat enim quaſdam pro leuibus diutius morari in purgatorio, quæ minus affliguntur: [t] & quanto purgatiores fiunt, eo magis pœna mitigatur [u], ob propinquam ſpem regni. vbi uero animæ fuerint plenè purgatæ, ſtatim euolant in cœlum. [x] De reſurrectione corporum, & de iis rebus ac ſignis, quæ tempus reſurrectionis, & iudicij vniuerſalis præcedent, dicetur poſtea.

3 Generaliter illud eſt medium ad ſalutẽ gloriæ neceſſarium, quod erat per ſe, aut ex inſtitutione Chriſti, medium ad gratiam acquirendam: quamuis enim quis ſine fide explicita Chriſti, [y] aut ſine formali dolore, & propoſito emendæ, uel ſine ſacramento baptiſmi, uel pœnitentiæ in re, aut ſine abſolutione excommunicationis ob impotentiam, aut aliam cauſam, ſit iuſtificatus: tenetur tamẽ tempore aliquo debito ante mortem (quamuis ceſſent rationes, circumſtantiæque, & occaſiones, ſine quibus alia præcepta affirmatiua obligare non ſolent) habere eam explicitam fidem de Chriſto, [z] formalem pœnitentiam de peccato, vt eſt offenſi Dei, [a] & ſacramentum baptiſmi, uel pœnitentiæ, & abſolutionem

& Cano lib. de loc. quia cap. 4. dixit, ęternum gloriæ pondus. Et vt homo capit poſſeſſionem domus, quia intrat in illam maiorẽ ſe: ita beatus intrat in gaudium Domini Matth. 25. tanquam in domum: vt piſcis in mare, quod capere non poteſt. Recent. & Fr. Medi cum D. Th. 1. 2. q. 4. art. 5. & lib. 4. cont. Gent. c. 91. [f] & Sup. lib. de ſacram. c. 15. §. 3. fi. & §. 8. [h] Bellar. c. 5. Cypria. lib. de exhorta. marty. & ſer. de mortalit. lib. 4. epiſt. 2. Prudent. Paulin. Fulgent. Primaſ. Sulpi. Bed. Anſel. Hiero. epiſ. ad Marcellam, de obitu Lez. Proſper. 1. de uita contẽpl. cap. 1. Maxim. homil. de S. Euſeb. Leo. 1. ſermo de S. Laur. Greg. 1. ſer. in Pſal. 4. pœnitẽtial. & lib. 4. dial. c. 25. [i] Citati ſupr. T. Hilar. in Pſal. 60. 64. 124 Ambroſ. lib. 7. epiſt. 59. lib. 10. epi. vlt. [k] Auguſ. lib. 2. quæſt. Euang. c. 38. & alibi, probat Bellar. c. 5. Torren. lib. quarto confeſſ. cap. ſecundo, §. primo. Sixt. lib. 6. Bibliot. c. 163. Riber. in Apoc. 6. nu. 3. & ſeq. [l] [m] Sup. lit. S. Bellar. c. 4. & Recen. ſup. [n] Sic pro veritate probat Bellar. ex Græc. Ignat. epi. ad Rom. Dion. eccleſ. hierar. c. 7. Baſil. homil. in 40. martyres. Nazian. orat. in Baſil. Nyſſ. in S. Ephren. Cyrill. Hieroſolym. catech. 12. Epiphan. hęr. 78. Euſeb. lib. 4. hiſtor. cap. 15. lib. 6. cap. 6. Dam. hiſtor. de Barlaam. [o] Græci, qui in hac re uidentur licentioſius locuti, uocant pſychim ipſam animã quatenus animat corpus: ſed animam rationalem uocant nun, id eſt mentem, ſeu ſpiritum. Orig. 2. Periarch. cap. 8. Hiero. in Matt. 20. qui perdiderit animã. Iuſti. in admonitor. o ad Gent. Didym. de Spiritu ſanct. qui animam ſic dictam diuidere uidetur à mẽte, ſeu ſpiritu. (in quo impugnatur ab Aug. de eccleſ. dogm. cap. 20.) idem ex Plat. & Orig. colligit Vinc. 21. de ciuit. c. 10. 23. & Martin. in prolog. Hypot. ſic Chriſtus dicitur aſſumpſiſſe animã, mediante ſpiritu: vt aiunt D. Thom. 3. par. q. 6. art. 2. q. 50. artic. 2. ad ſecundum. Commun. 3. diſt. 2. ſynod. 6. Act. 18. in confeſſ. fidei. & in epiſt. Leon. Papa II. Auguſt. epiſ. 3. & de agon. Chriſti, cap. 18. Rufin. ſymbo. Dam. lib. 3. cap. 6. Nazian. orat. 35. 42. 51. quia anima fuit de congruo apta aſſumptioni. ob gradum rationalem, à quo habet vt poſſit nobis mereri, & pro nobis ſatisfacere. At Plato & quidam alij animam ſenſitiuam quam locant in capite. diſtingui re ab anima rationali. vide ſupra cap. 9. [p] D. Thom. addit. quæſt. 93. art. 1. Marſil. 4. quæſt. 13. artic. 3. cum Aug. 12. in Gen. c. 35. ſignificant, intellectum in uiſione Dei perfici intẽſiue, poſt aſſumptum corpus. At reuera ea perfectio extenſiua (quę eſt totius hominis) eſt accidentalis reſpectu uiſionis beatæ, quæ non pendet ea cõuerſione ad phantaſma, nec ex corpore, vt cont. Marſil. tenent Caiet. cum D. Tho. 1. 2. quæſt. 4. art. 5. ad quintum. vbi Frat. Medin. & Recent. Soto, diſt. 49. q. 3. art. 9. Palac. q. vlt. Paludan. q. 6. Durand. q. 7. Supplem. q. 5. con. 9. Bellarm. lib. de ſanct. beatitud. cap. 5. col. 4. Dum vero Patres citati K. uidentur negare ante reſurrectionem dari gloriam animæ: interpretandi ſunt de gloria extenſiua totius hominis. Innoc. cap. cum Marthæ, de celebr. miſſ. §. 3. Ioan. Magiſt. 4. diſt. 49. vbi D. Tho. quæſt. 1. artic. 4. Bonauent. in 2. parte. artic. primo, quæſt. prima. Richard. artic. 2. quæſt. 7. Bernard. ſerm. 3. in feſto omnium ſanctorum. [q] Auguſt. homil. 6. in Apoc. 6. vbi Bed. Anſelm. Aymo. Richard. de Sancto Victor. D. Thom. Hugo Cardin. Ribera, num. 32. hi omnes in id. Apoc. 6. Sixt. lib. 6. cap. 345. Bellarm. lib. 1. ſupra cap. 3. col. 7. ad 4.

quamuis quidam Patres hunc locum in alium ſenſum uidentur trahere, vt Bernard. ſerm. 4. omnium Sanctorum. Irene. lib. 5. fin. Iuſtin. quęſt. 76. ad gent. Tertull. 4. contra Marcion. & in Apoc. 6. Aretbas, & Victorinus, ſimiliter Orig. homil. 7. in Leuit. Hilar. in Pſal. 138. Ambroſ. lib. 2. de Cain & Abel. cap. 2. lib. 2. de bo. mor. cap. 10. quos refert Riber. ſup. & valde laudat Bellarm. noſtrum. [r] Sup. c. 15. §. 2. lit. S. [ſ] Gregor. Nazian. orat. de bapt.iſm. & ora. de moderat. in diſput. Athanaſ. exhortat. ad monach. Orig. homil. 17. & 35. Mart. ſignificat animas detineri ad tempus in paradiſo terreſtri. De reuelationibus autẽ priuatis quorundam Sanctorũ, quibus referuntur animæ deduci ad paradiſũ terreſtrẽ. vide Gregor. 4. dialog. capit. 25. 36. & extat lib. de uiſione Tondali. alter de viſione Vvildebrot, monachi Angli. de quo Beda lib. 5. hiſtor. Anglic. cap. 13. & apud Lipõ to. 3. de vit. lib. 3. & reuelatio S. Mechildis in lib. 4. ſuarum reuelat. & B. Brigitt. c. 7. de quibus Carthuſ. dialog. de iudicio particulari, articu. 20. 21. 23. 24. 30. 31. 32. vide, quę de quodam moderno refert Soto, diſtinctione 16. quęſtione ſecunda, articulo quarto, fin. ad ſecundum. Item Sixt. libro quinto Biblioth. capit. 36. ait, negare Eliam, & Enoch tranſlatos eſſe in paradiſum terreſtrem, & nunc ibi uerſari, eſſe contra diuinam Scripturam, & exorbitare a recta fidei regula. ſed Perer. libro ſeptimo in Geneſ. quęſtio. vltima. probat eam rem non pertinere ad fidem, & quoſdã probabiliter negare paradiſum nunc extare, ſed periiſſe diluuio, quod etiam aiunt Bellarmin. & Suarez. [t] D. Thom. quarto, diſtinctione ſecunda, quæſtione prima, 3. 3. ad primum. [u] Bonauent. quarto, diſtinctione vigeſima, & quadrageſimaprima. Carthuſ. ſupra articulo trigeſimo, & trigeſimoſecundo. [x] Per citat. litera I. ai Patres citati litera S. exponi poſſent, vt per ſimilitudines corporales (ſine quibus in oia neſcimus intelligere, aut explicare ſpiritualem beatitudinem) explicent gloriam, præſertim corporum, & locum beatorum, vt explicatur Apocalyp. vigeſimoprimo, de ciuit. Ieruſalem. Carthuſ. ſupra articulo tertiu. Beda, & alij ex ſupra citat. & ſub figura, & nomine Paradiſi intelligunt ſedem cœleſtem. Item dum quidam Patres uidentur dicere, eas animas nondum uidere eſſentiam Dei: intendunt eam rationem (quæ præciſe declaratur per paradiſum, aut per imaginariam uiſionem, & reuelationem) non attingere ad uiſionem Dei: quæ reſpectu uiatorum, quibus eſt ineffabilis, & ignota, reputatur quaſi nondum ſit. Nam apud Scripturas & Patres, id dicitur eſſe, aut fieri, quod nobis innoteſcit. Martin. libro nono, hypotypos. reg. 44. vide lib. decimo, regu. 3. [y] Supra cap. 17. §. primo, & ſecundo. vide capitu. 18. §. quarto. [z] Iuſtificatus per euchariſtiam, aut per dilectionem Dei, tenetur ante mortem ad formalem pœnitẽtiam, fatetur Medin. C. de pœnitentia, tracta. 1. quæſtione 2. 10 prima parte, ad tertium. & in ſecunda parte. Petr. Soto, titu. de pœnitentia, lectio quarta. Vega, libro 13. in fi. capit. ſecundo, & opuſc. de iuſtific. quæſt. 13. ad primum. cont. 3. concluſ. Cordub. lib. primo, quæſtio. 2. 10 fi. 3. opin. D. Thom. quarto, diſtin. 17. quæſtio. 2. 2. 3. ad ſecundum. & in fine totius diſt. 21. ſupra libro primo de pœnitentia, capitu. 16. At ſic iuſtificatus non tenetur ſtatim ad contritionem formalem, quia hæc per accidens obligauit ratione di-

gnæ

excommunicationis, ſi commode poteſt. Alioquin acceptam gratiam perdet, uiolato aut neglecto pręcepto diuino de medijs neceſſarijs. In homine iuſto contrito neceſſitas baptiſmi, uel pœnitentię, (quæ per ſe ordinantur ad complementum, compenſationemque pro remiſsione peccati iam data) differt à neceſsitate euchariſtiæ, quæ ſine reſpectu ad peccatum pręteritum per ſe ordinatur ad modum cibi, vt ſpiritualis uita habita augeatur abundantius, & conſeruetur in futurum. [b] Qua ratione à Patribus [c] uocatur medium neceſſariũ ad conſecutionem ultimę ſalutis: cum ſit pignus glorię. eſt enim unius cibus, qui ex opere operato animam, & corpus pręparat ad uitam immortalem, [d] ob id adultis morti uicinis, & proximis morti licet ieiuni non ſint, confertur ex pręcepto Chriſti tanquam viaticũ, quo ad huius vię uita migrans perueniat in terminum, & portum patrię cœleſtis:

4 Ad ultimam ſalutem in adultis communiter pręcedit meritum proprium, [e] ut homini tanquam operario digne reſpondeat merces gloriæ, & denarius diurnus. Matthæi vigeſimo. Nam & in eo, qui per proprii actus diſpoſitionem extra ſacramentum iuſtificatur, prima contritio eſt cauſa meritoria glorię etiam primę: [f] nam in quodam genere cauſæ intelligitur hæc, ut ſecundum modum procedit à gratia operante, & ab homine amico, ac filio Dei adoptiuo. Interdum tamen adultus (qui recepto in ſomnis baptiſmo aquę, aut ſanguinis, quem antea petierat, iuſtificatur) ſaluatur ex ſolo Chriſti merito ſic applicato, [g] ut infans cum baptiſmo, aut martyrio decedens, ſaluatur abſque proprio merito. Porro meritum definitur eſſe ius natum ex honeſto opere, quod homo libere facit in gratiam alicuius. [h]

5 Ad meritum tria præcipue requiruntur. [i] Primo ut ſit actus liber & directe uoluntarius: [k] hinc enim habet ut ſit laudabilis. [l] Secũdo ex lege, ut in ſtatu uiatoris, [m] reſpectu pręmij nondum habiti, [n] habeat ordinem ad finem ultimũ: & actus ſit non ſolum rectus ex proprio obiecto, ac circunſtantiis propriis, & moraliter bonus, [o] ſed eiuſdem ordinis ſupernaturalis cũ fine, ſaltem ex directione uirtuali gratię, & charitatis. [p] Tertio requirit poſitiuam ordinationẽ Dei, [q] cui per meritũ tribuimus aliquid, ut honorem. ſic enim Deus inſtituit, ut finito operi iuſto de condigno reſpondeat uiſio finita: [r] ſi

…gnæ receptionis ſacramenti: quod iam tranſiit. ſupra libro de baptiſmo, cap 34.§.3.litera S. [b] Dictum eſt de ſacrament. cap.4. & 7. & libro de Euchariſtia. cap.3. [c] D. Thom. tertia parte, quęſtio.79. artic.3. quæſt.80. artic.11. vbi Caietan. Soto, cum Auguſt. ſæpe epiſtol.121. ad Probam. cap.12. Cyprian. de orat. Dominic. Concil. Cabilon.2. cap.46. ſed frequentius Patres Græci, Clemen. lib.8. conſtit. Apoſtolic. c.14. Ignat. epiſtol. ad Epheſ. Baſil. reg.21. moral. Chryſoſto. homil.46. in Ioan. Cyrill. lib. decimo, in Ioann. capit.13. lib. quarto, cap.13. 14. & 15. Gregor. Nyſſe. oratione de Euchariſtia. Olympiodorus in Eccleſiaſt. quinto. [d] Supra libro de Euchariſtia, capit.35.§ 4. & cap.3. ex Ioan.6. Qui mãducat me, uiuet: & ego reſuſcitabo eum. Sic in ſtatu innocentiæ eſus de ligno uitæ, per quædam tempora ſumptus erat neceſſarius ex lege, ad conſeruandam uitam immortalem tam corporis, quàm animæ: & cibus eſt nobis medium neceſſariũ ad diu conſeruandam uitam. [e] Diuus Thomas prima ſecundæ, quæſtione quinta, articulo ſeptimo. & de puero perueniente ad uſum rationis, quæſt.89. artic.6. quare iuſtificatis adultis Deus in ſcripturis promittit gloriam tanquam mercedem pro operibus, vt ait Trident. ſeſſ.6. capit.16. cano.3.& 32. [f] Colligitur ex Tridentin. ſeſſio.6. cano.32. iuſtus meretur gloriam, ſcilicet primam, & ipſius augmentum. D Thomas prima ſecundæ, q.112. artic.2. ad primum. fauet quæſtio.213.7. ad quartum. & in ſimili ſecunda ſecundę, quęſt.4. artic.7. ad quartum.) Soto lib.2. de nat. & grat. cap.18. lib.3. cap.19. diſt.14. quæſt.2. artic.6. Cano relect. de pœnit. par.2. quia nihil ex requiſitis ad meritum deeſt ei: & licet non procedat actiue ab habitu gratiæ, ſed ex auxilio (Soto contra Canum) ſat eſt, vt ſecundum modum procedat, & conferetur à gratia. Ioan.14. Qui diligit me, diligitur à Patre. Auguſt. de vera, & falſa pœnitentia, capit.21. Dum vero D. Thom. Verit. quæſt.28 artic.3. ad 18. dicit mereri etiam augmentum gloriæ, intelligitur, quia maior contritio plus gloriæ meretur. At falſo Veg opuſc. de iuſtific. quæſt.6. ad 9. lib.6. in Trident. cap.28. negat mereri gloriam. Gabr. quarto, diſtinct.14. quæſtio.1.2. & videtur D. Tho. prima par. quæſt.62.2. ad tertium, & olim Cano. vide ſupra lib. primo de pœnitentia, capit.30. [g] Supra lib.1. de baptiſmo, cap.36. & ſequen. aut ſi ante phreneſim petiit baptiſmum antitus. [h] Soto lib.3. de natu. & gratia, cap.7. & colligitur ex D. Tho. tertia parte, quæſt.49.6. in tertio, diſt.18. quæſt.2.4.5. Viguer. inſtitut. c.9.§.3. verſic.4. Caſtro, & Medices, verb. meritum. hær.1. Hoſi. in inſtitut. cathol. cap.73. Pius V. in catech. tit. de pœniten. Perionius lib.2. Topicæ Theolog. Taper. artic.9.& 11. & paſſim qui ſcribunt contra Luther. ſed Vega opuſc. de iuſtific. quæſtio.4. definit meritum, eſt actio libera ad præmium aliquod acceptata. [i] D. Thom. prima ſecundæ, quæſt.21. artic.4 quæſt.114.1. & in tertio, diſt.18. quæſt.2. [k] Ad meritum, ſicut & ad demeritum, ſeu peccatũ requiritur libertas: naturalibus enim, & neceſſariis actibus non meremur, aut demeremur. ſupra cap.6.§.9.I. contra citat. ibid. G. [l] D. Tho.1.2. quæſt.21.3. [m] Commu.3. diſt.18. ubi D. Thom. artic.2. ad ſecundum, & tertium. Gabriel. quæſt. vnica, ad fin. Bonauent. Richar. Scot. Duran. Maior. Marſil. quæſt.10. artic.1. Soto, diſt.2. quæſt.3. artic.5. vbi negant Chriſtum poſt mortem, aut reſurrectionem meruiſſe amplius, quia non erat uiator. D. Thom.3. par. quæſt.19. artic.3. ad primum. quæſt.10. artic.6. ad ſecundum. quæſt.56.2. ad 3. quæſt.57.6. ad 1. ſed meruit, dum erat ſimul uiator, & comprehenſor, quæſt.15. ar.10. Cano, lib.12. de loca. cap.14. quare animæ Patrum in Limbo, aut quæ ſunt in Purgatorio, non habent nouum meritum gloriæ. Doct. quarto, diſt.21. vbi Bonau. Scot. idem D. Tho. prima par. q.62.9. ad tertium. & de mal. quæſt.7. artic.11. Tridentin. ſeſſ.6. cap.10. & citat Eccleſiaſt.18 ne verearis uſque ad mortem iuſtificari. ſic legit Raban. & manuſcripta. ſed in tex. uulg. & Compluten. & Reg. legitur ne verearis, & capit.21. ne facile eſt, cap.9. quodcunque poteſt, &c. vbi Hieron. Gregor.4. dialog. cap.29. Hieron. in 1. Corint.6. ecce nunc tempus acceptabile. Origen. homil.3. in Pſal 36. [n] D. Thom.3. diſt.18. artic.2 & 4. quod ſi Chriſtus ſibi ſuę animę meruiſſet gloriam eſſentialem, deberet aliquo inſtanti carere gloria. D. Tho.3.p.q.19.3. vide ſupra libro de indulg. c.2.§.2.H. [o] Commun.2. di.40. vbi D. Th. q.1. ar.4. Scot. Duran. q. vlt. Gabr. Almain. Bonau. diſt.41. q.1. Gregor. diſt.42. quæſt. vnica, artic.1. arg.3. Maior. 3. diſt.17. q.11. Marſil.1. q.17. Abul. in Matth 6. q.8. Taper. ar.11. Vega lib.11. in Trid. cap.27. Cordub. lib.1. quæſt.8. col. penult. & quæſt.50. lib.2. quæſtio.23. col.7. cum Gerlo. & Medin. Nauar. de orat. not.1. num.6. not.2. num.8. not.6. num.32. not.8. nu.3. & §.11 Leuit. de indulgent. not.32. num.45. & in Manual. prælud.7. nume.21.22. & retractans Caietan. tom.1. opuſc.17. quæſt.14. & in Matth.6. & omnes Recentiores Theolog. quia impoſſibile eſt, vt idem actus præſertim interior, ſimul Deo placeat, & diſpliceat, tanquam dignus, & indignus acceptatione. Banes 2.2. quæſt.24. artic.6. pag.971. quod vero quidam Recent. aiunt cum Caietan. 2.2. quæſt.33. artic.2. ad tertium. & quæſt.83. artic.3. Abulen. in primo Regum, cap.19. quæſt.21. Medin. C. de reſtitut. quæſt.27. opus ex obiecto, & fine operantis bonũ non amittere præmium, ſi admiſceatur extrinſeca circunſtantia uenialis alterius actus, intelligitur de aliquo præmio temporali, vt idem Caieta. Abulen. & alij explicant. D. Thom. prima ſecundæ, quæſt.114. artic.10. ad ſecundum. & in ſecunda ſecundæ, quæſt.110. artic.4. ad quartum. cum Gregor.18. moral. cap 2.& 4. [p] Supra libro primo de pœnitentia, cap.35.§.4. & quòd perſona ſit Deo grata, immo & in anima Chriſti de lege, gratia habitualis concurrit ad meritum. Diuus Thomas, tertia parte, quæſt.7. artic.1. Verit. quæſt.29. artic.1. Bonauent.3. diſtinct.13. artic.2. quæſt.1. Richar. artic.1. quæſtio.1. Durand. quæſt.1. Paludan. quæſt.2. Capreol. quæſt. vnica. Ad arg. cont.1. concluſ. Marſil.3. quæſt.10. artic.1. Dried. de captiu. & redemp. tract.2. cap.2. par.3. artic.4. ad tertium. Nec id negat Soto, lib.3. de natura, & gratia, cap.6. & diſtin.19. quæſt.1.2. Veg. lib.7. in Trident. cap.9. [q] inſ. T. D. Tho. prima ſecundæ, quæſt.114. artic.6. & fauet artic.3.& 4. & ſecunda ſecundæ, quæſtio.2. artic.9. Gabriel.3. diſt.18. q. vnica. vt velocior curſus ex ordinatione præmiantis, ordinatur ad brauium vt præmium. [r] Inſ. c. au §.1. D. E. meritũ habet, vt ea iuſtitia ſit ęquale præmiũ finito, & recepto, (vt peccato de iuſtitia reſpondet pęnæ finitæ quantitatis, ſed ęterna) non per ſolam Dei acceptationem, aut per imputationem extrinſecam, ſed quia opus ſecundum ſe dignum eſt, quæ meriti

tamen homo cum perſeuerantia in gratia deceſſerit: [s] ſed homo nõ meretur ſibi donum finitum perſeuerantiæ, nec meretur alteri de condigno primam gratiam, aut illius augmentum: [t] quia Deus inſtitutione ſua id opus alienum non ordinauit tanquam meritũ in eum finem, & effectum. Sic opus de ſe leue iuſti, vt calix aquæ frigidæ, habet condignam proportionem, & iuſtam cum præmio ęternæ retributionis, quamuis non intercederet Dei promiſſio. [u] Quidam tamen requirunt promiſſionẽ Dei, [x] quæ ſane multum iuuat ad meritum: [y] ſed veteres Patres, poſita Dei promiſſione, non meruerunt de condigno incarnationem verbi: quia opera illorum finita non habebant iuſtam proportionẽm cum infinito bono Verbi incarnati. [z]

6 Ad eandem gloriæ conſecutionem medium, ſeu conditio neceſſaria de lege, eſt mors hominis: [a] quia nemo in uita mortali fuit beatus ſimpliciter: præter Chriſtum, qui ſimul fuit uiator, & comprehenſor. Paulus vero, aut Moſes, (ſi forte Deum in raptu uidit, [b] ea priuilegio eum ſpecialiſſimo auxilio abſque habituali homine,) non fuit beatus ſimpliciter: vtpote carens immutabili ſecuritate: [c] quarto in ipſa conſecutione beatitudinis perfectæ, neceſſarium eſt lumẽ gloriæ, & ſpecialiſſimus Dei concurſus, qui intellectibus beatorum unitur in ratione ſpeciei. At quia Iudæi negant etiam nunc conferri iuſtis plene purgatis gloriam animæ: declaranda eſt aduerſus illos prophetia Danielis, [d] cap. 9. qua probatur authorem ſalutis, & conſummator Chriſtus iam diu ueniſſe, & redemptione peracta introducere iuſtos in beatitudinem cœleſtem. [e]

7 Nunc declarandus eſt Aduentus Chriſti contra Iudæos, ex 70. hebdomadis tam diu impletis, quas Danieli, cap. nono. Angelus Gabriel explicauit. Primo quantum ad finem illarum. Secundo unde initium certo ſumatur. Tertio de intermedio tempore, quantum ad numerũ Regum, & cuiuſque Regis tempora, per quæ numerantur hebdomadæ. Locus hic difficilis viſus eſt Patribus, [f] & B. Hierony. qui enumeratis octo ſententiis in Dan. 9. non audet ullam certo improbare, [g] aut eligere. videtur autem propendere in eam, quam vltimo refert, [h] vt finis hebdomadum referatur ad tempus excidii Ieruſalem, [i] in quo mirum eſt, quàm incertus hęreat Euſeb. [k] Alii finem aſſignant in natiuitate Chriſti, [l] quo tẽpore ſuo exemplo cœpit

dignitas (vt explicat Trid. ſeſſ. 6. cap. 16. & D. Thom. 1. 2. q. 114. art. 4.) prouenit primo, quia procedit á gratia habituali, & filio, vt fiat dignus hæreditate. Secundo, quia ex motione Spiritus ſancti inhabitantis iuſtum, ob actum amicitiæ. Tertio quia ab homine, vt eſt membrum viuum Chriſti: ſeu quia Chriſtus operatur per membrũ ſuum.

iuſ Z [s] Triden. cano. 32. D. Th ſupra ar. 7. ad 3. Caie. ibi. c. fi. [t] Sup. lib. de ſacram. c. 3 § 3. li. de indulg. c. 2. §. 5. ſol. Chriſtus id meruit de iuſtitia. vid. 1. 2. q. 114. art. 6. & 9. [u] Recent. cum Caiet. q. 114 ar 3. vbi Fr. Medin. & tribuunt D. Th. Soto. li. 3. de nat. & gra. c. 7. Hinc gratia dicitur pondus. 2. Cor. 4. quia ut ponderi debetur centrum, ita iuſto, & filio debetur acceptatio ad gloriã. Rom. 8. ſi filij, & hęredes, & gratia dicitur pignus gloriæ debitæ. 2. Corin. 1. Eph. 1. & quamuis Deus non dicatur proprie debitor homini, ſed ſibi promittenti. (D. Tho. q. 114. artic. 1. ad 3. Aug Pſ. 83. & li. 3. confeſſ. c. 9. & addit lib. 1. c. 4. reddis debitu, nulli debens: donas indebita, nihil perdens. Cypr. ſer. de eleemoſyna) At per verbum impersonale, vt naturis debetur concurſus generalis, ita iuſto & merito illius debetur ęquale præmium creatum. Concil. Arauſic. can 4. merces debetur operibus ſi fiant. & Trident. ſeſſ. 6. can. 32. præter gratiam nihil amplius requirit. Frat. Medin. quæſt. 114 artic 3. ad quartum, poſt concluſ. 6. & D. Thom. 1. 2 quæſt. 112. art. 3. ad 2. ſi Deus non acceptaret meritum, eſſet contra iuſtitiam quam ipſe ſtatuit, iuxta id Heb. 6. non eſt iniuſtus Deus. [x] Scot. primo, diſtinct. 17. quæſt. 2. art. 1. ad fin §. ſed tunc. Marſil. 2. quæſtio. 17. artic. 3. quæſt. 18. artic. 4. Gabriel. 1. diſtinct. 17. quæſt. vnica, artic. 3. dubit. 2. Almain. Vega, lib. 15. in Trident. cap. 16 opuſc. de iuſtific. quæſt. quinta. Caſtro, meritum. hær 1. idem Nauar. de orat. notat. 20. numero 46. Dec. cap. primo, de probat. cum Bartol. in l prima, ff de pact. Deus ſua promiſſione obligatur nobis, & ſæpe Script. mercedem gloriæ infert ad promiſſionem, vt probat Gabriel. ſupra artic. ſecundo. & Trident. ſeſſio ſexta, cap. decimoſexto. vita ęterna ſperanda tanquam gratia filiis Dei miſericorditer promiſſa: & tanquam merces ex Dei promiſſione, ipſorum operibus fideliter reddenda vide cano. 20. Bernard. in Cantic. ſerm. 69. 81. exponit 2. Timoth. 2. fidelis eſt qui repromiſit. [y] Promiſſio Dei excitat ſpem. Primo vt certus ſit homo, quòd Deus non reſiliet á contractu, nec deſiturus eſt ex parte ſua, quaſi eſſet vſurus potentia abſoluta. Secundo, quia licet Deus opera hominis tanquam ſerui, poſſet tanquam ſibi debita aliis titulis acceptare: vult tamen ea ordinare vt iuſtum meritum, reſpectu præmij. Tertio quæ debentur naturæ interdum deficiunt, ſed ob Dei promiſſionem, quod debetur iuſtis decedentibus in gratia, non fraudabitur. Matth. quinto. Cœlum, & terra tranſibunt, &c. [z] Recent. cum D. Tho. 3. parte, quæſt. 2. artic. 11. & quidam aiunt, quod cum iuſtus habeat ipſam perſonam Spiritus ſancti, & beatus poſſideat ipſum Deum tanquam bonum proprium, non cadere ſub merito ipſum bonum infinitũ, ſed participationem illius, quæ fit per habitum, & actũ finitum, de quo alibi. [a] Exo. cap. 33. non uidebit me homo, & uiuet. Ioan. 1. Deum nemo uidit unquam: nempe de lege, in uita mortali. [b] Patres citati ſupra cap. 10. lib. de confirmatio. cap. 11. §. 5. [c] D. Thom. 1. 2. quæſtio. 5. artic. 4. Doct. quarto, diſtinct. 49.

Soto, q. 2. art. 2. con. 4. Caſtro verb. beatit. hær. 3. hinc beatitudo menſuratur ęternitate participata. 1. par. q. 10. & vocatur vita ęterna. Luc. 16. Io. 17. & 1. Pet. 5. ſed Richard. diſt. 49. art. 3. q. 7. putat hanc ſecuritatem, & perpetuitatem pertinere non ad eſſentiam, ſed ad dotem tertiam. [d] De his hebdom. Dan. 9. dictũ eſt partim ſup. c. 15. §. 4. & lib. de baptiſm. capit. 2. §. 8. & idem Angel. Gabriel. qui poſtea incarnationem Verbi, annunciauit Beatæ Virgini matri, declarat tempus illius longe ante á propheta Daniele. [e] Supra §. 2. [f] Orig. tract. 29. in Matth. nullius eſt comprehendere ſermones Dan. de 70. hebdomad. niſi Spiritus ſancti, qui fuit in Dan. Eſych. epi 79. ad Aug. ait, ſi Hiero. nõ audet de hac quæſt. ſuam proferre ſententiam, quãto min' lector? Auguſt. refugit extricare nodos, epi. 80. ad Eſych. & lib. 18. ciuit. c. 34. Genebrar. li. 2. chron. pag. 177. Marti. lib. 1 hypot. c. 13. fi. & ex noſtra ſociet. Bellar. lib. 2. de Roman. Pontiſ. c. 5. refugit. ſed declarant Perer. li. 11. in Dan. á prin. Suarez. 3. par. in proœ. dub. 1. §. 1. Hiero. in Dan 9. ſi Daniel ad hanc intellig. indiguit angeli doctrina: quid nos facere conuenit, quib. oculi ignorantia, & uitiis obtenebrati ſunt? [g] Tanta eſt uarietas in hiſtoriis de temporibus, vt facile ſit probabiliter defendere ſingulas ex his octo ſententiis. [h] Sic regula eſt apud Iuriſperit. vt qui refert multas opin. cenſeatur ſequi vltimam. Sarmient. apolog. de redit. 1. par. q. 1. mon. 3. num. 1. Mandoſ. in cancellar. reg. 34. q. 1. num. 9. Sylua nuptial. lib. 5. ad fi. Palac. Rub. in c. per veſtras, de donat. in prin. tex. §. 14. & not. 2. num. 1. Auiles in Prætorum, cap. 1. verſic. fiel. num. 15. Burgos in proœ. legum Tauri, num. 162. 229. Anton. Gabr. to. 3. ex Anton. Marta, ti. 6. nu. 106. 79. 98. [i] Idem Genebrar. pag. 178. de quo dixi lib. de baptiſm. cap. 2. §. 8. P. Q § 7. L. & §. 9 H. cum mult. (præſertim qui 1. numerant 62. hebdomad. ſeu 434. annos vſque ad Chriſtum. deinde ſeptem hebdomad. ſeu 49. annos ad excidium Ieruſalem per Titum, & paulopoſt.) late explicat Dried. & Auguſt. epiſt. 80. & tandem Suarez dub. 1. §. 2. verſic. ſolum videtur, & in fi. quia per illos 42. annos lex uetus iam facta eſt mortifera, & inutilis: & pactum legis Chriſti ſatis confirmatum eſt. [k] Euſeb. ita docte deſcripſit Olymp. per quaternos annos, vt illum Hieron. & poſteriores pro oraculo ſequantur. ſed multas mendas irrepſiſſe in eius chron. probat Viues. 18. ciuit. cap. 8. Z. & Cœlius Luſitan. in chron. & tamen lib. 8. demonſtr. cap. 2. referens duas ſentent. ita uariat, & incertus eſt, ac ſi non legiſſet tempora Olymp. Et in Regibus monarchiæ Perſarum deficit. 2. Euſeb. ad Hircanum (qui fuit Rex, & vltimus Pontifex Hebræorum legitimus) occiſum iniuſte ab Herode, falſo refert, quod ait Dan. poſt 62. hebdomad. occidetur Chriſtus, de quo infra §. 18. Y. Theodoret. in Dan. 9. ab anno 20. Longimani ad Hircani mortem 62. deinde ſeptem hebdomad. ad baptiſmum Chriſti. Item Euſeb. falſo ait, vltimam hebdomadam unam ſeparatim poſitam, eſſe decenniorum, & continere 70. annos, (quod etiam dicit Orig. infra, Q.) hanc inchoat á baptiſmo Chriſti (in quo declaratus eſt dux voce Patris) ad Traianũ, quando Ioannes Apoſtol. & prædicatio Euangel. conſummationem accepit, & in toto orbe agnitus eſt Chriſtus. At contra morem ſcriptu. Leuit. vigeſimotertio, & vigeſimoquinto fingitur hebdom. tot annorum. Galatin. lib4. c. 14. & commun. [l] Hippol. á Sede-

eſſe dux humani generis, & pro illo cœpit pati ac mori. ſed Dried. ait Angelum poſtquam in genere dixit 70. hebdomadas eſſe definitas ab exitu ſermonis. (nempe ab anno 2. Darii Longimani) ad natiuitatem Chriſti: deſcendere ad ſpecialia quædam, quæ partim intra eas 70. hebdomad. erant implenda: vt quod breui tẽpore eſſet abſoluendum opus vrbis. [m] Deinde ſubdit, occidetur Chriſtus poſt 62. hebdo. quas ſupputat à proxime dicta extructione vrbis. [n] præmittit tamen per dimidium hebdomadæ prædicaſſe Chriſtum, & confirmaſſe pactum Euangelicum. At probabilius eſt finem 70. hebdomad. referri ad tempus prędicationis aut paſſionis Chriſti, [o] dum clarius exercuit officium Ducis & legislatoris. Nã numeratis ſepties ſeptem hebdom. ait poſt hebdomad. 62. [p] occidetur Chriſtus. Et de vltima hebdom. ſeparatim poſita ſubdit, in dimidio hebdomadæ deficiet hoſtia: qui morte Chriſti ceſſauit vetus ſacrificium. De priori autem dimidio eiuſdem vltimæ hebdomadæ præmiſit prædicationem Chriſti, quia confirmauit pactum multis hebdomada vna. At vt Orige. initium ſumit ab Adam, in Hippoly. vltimam hebdomad. (quam ab aliis putat longe diſiunctam) refert ad tempus Antichriſti prope finem mundi. [q]

8 Has 70. hebdom. diuidit Dani. in 4. partes, [r] & vnicuique parti tribuit quædam. 1. refert hebdoma. 7. intra quas reędificabitur platea & muri in breui & anguſto tẽpore. [s] 2. his 7. elapſis, & inſuper aliis 62. hebdom. [u] occidetur Chriſtus. Interſerit obiter, [x] ſanctuarium & ciuitatem diſſipabit populus cum duce venturo (licet contigit aliquanto poſt) vt exprimeret cauſam eius deſolationis factę poſt 42. annos, fuiſſe mortem iniuſte illatam Chriſto. [y] 3. in hebdom. vna nempe vltima (quæ ſeparatim ab aliis hebdom. poſt 62. refertur) cõfirmauit pactum Euangelii [z] 4. ad explicationem eius quod inſeruerat (ſanctuarium diſſipabit populus) ſubiicit quid continget poſt illas 70. hebdomad. Erit abominatio deſolationis, nempe idolum & imago Tyberii, [a] aut intelligit imagines Caii Calligulæ, quæ in templum, & ſynagogas inductæ ſunt. [b]

9 Initium hebdomadum docuit angelus ſumendum ab exitu ſermonis, vt ædificetur iterum vrbs Ieruſalem. [c] Quod Hebręi ſumũt à Sedechia rege: [d] ſed dum plures annos reperiunt quàm qui includuntur in his 70. hebdom. aiunt poſt Darium Medum, non plures Perſarum reges imperaſſe quam 4. qui deſcribuntur Dan. 11. [e] negant quoſdam qui ab hiſtoricis referuntur fuiſſe continuata ſerie monarchas orbis: aut certe aiunt his tribui cęptos & dimidiatos annos pro integris. Alii dum paucio-

à Sedechia ad Natiuitatẽ Chriſti 69. hebdom. Origen. lib. 10. ſtrom. numerat 69. à Dario ad Natiuitat. idem D. Thom. opuſc. lib. 3. de regim. Princip. cap. 12. fin. & Cyrill. Ieroſolym. catech. 12. Ad Tertull. lib. cont. Iudæ. à Dario Medo (quem putat eſſe Darium Hiſtaſpis, nempe filium) numerat 62. hebdom. cum dimidia, ad Chriſtũ natum: deinde reliquas 7. hebdo. cum dimidia, à Natiuitate. ad excidium Ieruſalem per Titum. at idẽ Origen. tract. 29. in Matth. ab Adam ad Chriſtum natum, 69. hebdom ad decenniorum. Dried. lib 3. cap. 5. p. 4. & Ianſen. concord. Euangel. cap. 122. ab anno 2. Darij Longimani (ſub quo exiit ſermo de reparatione vrbis Ieruſalem, & ſub eo inſtaurati ſũt muri. 2. Eſdr. cap. 2.) numerari fere 69. hebdom. ſeu ann. 483. ad ortum Chriſti: quia natus eſt anno 481. biẽnio ante cõpletã hebdom. 69. deinde hebdomada vlt. ſeu ſeptuageſima cõpleta eſt, ann. 9. ętatis Chriſti cõpleta infantia. At nihil memorabile refertur de illo ann. 9. Chriſti, vt ad illũ referatur hebdom. cõpletæ. [m] [n] Quia nouiſſima murorũ inſtauratio impleta eſt 52. die Neem. c. capitu. 6. ſub anno 20. Artaxerxis, quem Dried. ait eſſe Darium Mnemonem. deinde ab huius Darij tempore proxime dicto (vt more hiſtorico copulet proxima proximis) computat 62. hebdom. ſeu annos 434. vſque ad tempus quo Chriſtus cœpit prædicare, & confirmare pactum dimidio hebdomad. poſt quas hebdom. 62. cũ dimidia, præcidit, quod occidetur Chriſtus [o] Lib. de bapt. cap. 2 § 8. T. V. Item poſteriori dimidio vltimæ hebd. explicant, poſt reſurrectionem ſuã Chriſtum confirmaſſe pactum & legem ſuam, per Apoſtolorum prædicationem, conteſtante Deus ſignis & prodigiis multis. Euſeb. Polycron. Clar. in Danie. 9. fin. Galatin. lib. 4. capit. 18. col. 3. [p] Sic prius numerat 7. deinde 62. hebdomad. ſed. Danie breuitatis cauſa omittit illas 7. à ſe prius dictas. Vatabl. glo. interlin. & Iſidor. Clar. in Danie. Galatin. lib. 4. ca. 18. idem fere Dried. & ex antiq. Origen. Cyril. D. Thom. citati L. ſed quidam ex citatis I. & Tertull. prius referunt geſta poſt heb. 62. deinde heb. 7. referunt ad tempus excidii Ieruſalem. & Dried. pagin. 455. ad fin. nam glo. interlin. & alii ſequuntur (inquit) chronol. dicentium muros Neem. 6. fuiſſe extructos anno 20. Longimani: vt ait etiam Africa apud Hieron. in Dan. 6. ſed Dried. dicit id factum anno 20. Artaxerxis Mnemonis. [q] Origen. tractat. 29. Matth. hebdomad. continet 70. annos, ſeu decades. 7. annorum (vt captiuitas quam quam ea Ierem. refert. Danie. cap. 9. in princip. habuit 70. annos) & ab exitu ſermonis (id eſt, quando exiit Verbum ad creandum,) vſque ad Chriſtum ducem 62. hebdom. ſeu anni 4340. Item elapſi ſunt 7. hebdom. ſeu anni 390. ex quo Ieruſalem aut templum cœpit ædificari vſque ad Chriſtum. Item vna hebdom. annorum 70. deſolationis. omnes hi anni conficiunt 4000. idem refert Galatin. lib. 4. ex quibuſdam Hebræis. Sed de fine hebd. allegorice. citati de bapt. c. 2. § 8. V. ad fi. Orig. & Apollin. qui incipit à Natiuitate Chriſti. quod dicit probabile Cano lib. 2. de loc. ca. 15. ad 4. fin. lib. 4. cap. vlt. ad 6. cum Hippoly. Euſeb. 8. demonſt. ca. 2. De qua vltima Sulpit. lib. 2. ſacræ hiſtor. Cyril. catech. 12. nihil

audent explicare. at Appollinarem in hoc reiicit Hieron. in Danie. 9. & Augu. epiſt. 78. & 80. [r] Euſeb. 8. demonſtr. cap. 2. Vatabl. [s] in Dan. 9. Galatin. lib. 4. c. 15. ſed Dried. diuidit in 7. partes. [t] [u] a Sup. M. P. [x] [y] Dried. & commun. ait, id Dan. ſanctuarium, &c. & inſ. erit abominatio deſolationis; non pertinere ad tempus 70. hebdom. ſed inſerſeri per prolepſim. & tamen addit Euſeb. & Polycron. exprimitur cauſa, ob quam ex tunc peccatrix ciuitas incurrit irreuocabilẽ ſententiam Dei, licet executio pœnæ ob iniuſtam Chriſti occiſionem, dilata ſit per 42. annos. Et vt ter facta fuerat euerſio Ieruſalem per 3. primas monarchias ob idolatriã populi: ſic hęc grauior & diuturnior fiat per 4. monarch. Roman. Dried. [z] Supra I. tempore excidii. aut poſitus in Reſurrectione Chriſti, ſup O. quãdo lex Chriſti cum ſacramẽtis baptiſm. pœnitentiæ, & euchariſt. cœpit obligare orbem. & prædicatione per dimidium hebdomad. Chriſtus promulgauit legem ſuam. [a] Ioſephus ſecundo, belli, capit. octauo. poſt mortem Chriſti Pilatus ſtatim in urbem, introduxit ſtatuam Tyberii, & forte intulit in templum, quia Matthæi uigeſimo quarto, referẽs hũc locum Daniel. uocat abominationem ſtantem in loco ſancto, vt ita ceſſarent offerre ſacrificia in templo polluto. [b] Anno Chriſti 39. refert Euſeb. chron. Hiero. & alii in Matt. 24. [c] Lib. de baptiſm c. 2. § 8. X. F. G. non vt ædificetur templum, ſed vrbs. [d] Recent. qui ſequuntur chronographiam Hebr. c. 29. inchoant à 4. anno Sedechię regis, qui in cidis in ann. 12. regis Nabuchodonoſor, vſque ad paſſionem Chriſti, aut paulò poſt. Sic in Dan. 9. Lyran. Vatabl. Burg. add. 3. & in Scrutin. Scriptur. Raymund. & hanc defendit Galatinus lib. 4. ca. 15. iuxta chronograph. Hebræorum, licet variat in annorum numeris quos ſingulis regibus aut Pontificibus tribuit. idem Porchet. prima par. victoriæ contra Iudæ. at Rabbi Salomon inchoat paulò poſt ab anno 11. Sedechiæ, in quo facta eſt vltima captiuitas apud Babylonem, vrbe & templo Ieruſalem dirutis. Et Dan. dicit, ab exitu ſermonis, id eſt à tempore quo Ierem. c. 29. prophetauit de reædificatione Ieruſalem: de qua propheria Dan. c. 9. in initio huius meminit. Galatinus ait, hanc expedit defendere, nõ vt veram: ſed ut ad hominem, per illam conuincamus Iudæos. [e] Quia Hebręi ignorant hiſtorias humanas de regibus Perſarum tantum admittunt quos Daniel 11. poſt Darium Medum expreſſit, quatuor reges Perſarum. ſic Philo. quod ſequitur Lyranus in Dan. 9. & 11. nempe 1. Cyrus annis 2. Cambyſes filius ſeu Xerxes annis 10. Aſſuerus maritus Eſther, & filius eius Darius ann. 30. quem vicit Alexan. & ſic numerant 42. annos. idem Tertull. lib. cont. Iudæ. ſed ſic ab eo uocãtur. 1. Artaxerxes. 2. Ochus qui & Cyrus. 3. Argus. 4. Darius Melas ab Alexand. victus. at fuerunt plures reges Perſ. & Chaldæorum, quos & Ioſep. agnoſci. lib. 7. de bell. c. 10. ut bene Hiero. in Dan. 5. 7. & 11. & 9. & in Ezech. 4. & à Cyr. ſeu à reædificatione cœpta templi, ad excidium vltimum per Titum fluxiſſe annos 630. African. à Cyro ad annum 15. Tyberii numerat annos 590. Cano lib. vndecimo, ca. 6. verſicu. in quem errorem, p. 372. Dried. ſup. p. 450. fin. Vergar.

quæſt.Hiſp.Galatin.c.16.Genebr.p.145.Couar.4.var.c.14.nu.6.
f fi.Reiner.li.de familijs,in monar. 2. [f] Quod tenet African.Bed.
g & multi cit.de bapt. cap. 2.§ 8.R. [g] Dan.5.datum eſt Imperium
Medis,& Perſis.vbi Hierony. & in Dan.8.quod Cyrus erat filius
ex Mandane ſorore Darij, Xenoph.Iornand. Quare mendum eſt
apud Philon. cum dicitur Darius pater Cyri. pro patruus. Can.Couar.
h [h] Ex Dan.6.9.10.11.Hieron.Ioſeph.
i 10.antiq.c.13. [i] Al hi anni potius tribuuntur Dario tanquam ſeniori, & patruo: & dicitur primus annus Darij, ſcilicet, in monarchia. Hier.in Dan. 5.Philo Breuiar & qui non ſequuntur. ſed Iſidor. Clar. in Dan.9 Iere.25. ait vix uno anno imperaſſe.
k [k] Clar.in Daniel 5.
l [l] Iuſtin.lib. 1.hiſt. Clem.Alex. lib.1.ſtrom. Euſeb. Herman. & alij in
m chro. [m] Darius erat filius Aſtyagis.Hieron.in Dan.5.6.8. Zonar. 10. 1. annal. p.94. Ioſeph.li.10. antiq.c.13. Sabell. Aenea.2.li.6.& 7. addit Hieron.in Daniel 8. hic Darius à Græcis dicitur Cyaxares, vt ait Zonar. & Xenoph.libro 1. Cyropediæ. Cano. lib.11. cap.5. negat

Hieron.in Dan.9. Suar.3.p.in proœ.dub.1.§ 1.ſub anno 20 iſtius
aſcendit Neemias in Ieruſalem, & inſtaurat vrbem,&c.(quod Io
z ſeph.dicit ſub Artaxerxe.) li.1.Eſdr.c.7.li.2.c.2. [z] Hebræi, quos
ſequitur Cano.lib.12.c.6.Couar.li.4.variar.c.14.nu.6.licet cōm.
ſentent.tribuat regno eius anno 47. Euſeb.chron.Herman.& alij
chronologi. Diod. lib.11.Iornand. Maſæus. At Clar. in Dan.9 Geneb.Perer. li.13.§.7.Rex. tribuunt annos 40. Niceph. epiſcopus, ann. 41. item falſo Euſe.ait in ſcriptura ſacra nō fieri mētionem niſi uſq; ad annū 20.iſtius. imo li.2.Eſd.ſeu Neem. c.6.& 13.dicitur cō ſummaſſe muros vebis, quod c.5. factū eſt anno 32. iſtius Darij. vide Ribei. in prophetas, præ-
n lud.2.nu.23 [a] Probat Bellar.lib 1. de verb.Dei, c.7.fi. cū Ioſeph.11.anti.c.6. Sulpi.li.2. Niceph. epiſcopus in chron. & aliter Nicep.li.1. hiſt.c.9.Zonat.to.1. innuit Aug.& tenet Viues,lib.18.ciuit. c.36.Cai & Hiero. in Eſther. Sabellic. Aene.3.li.4.Cano. li.11.c.5.ver.ac tria & c.3.ad 9. Euſe.in chro. refert id inter multos. Perer.li. 11.inDan.q.4.& li. 13 §.11.Rex Alco-

tres annos reperiūt ab initio, quod
ſibi præfigunt, confugiunt ad an-
f nos lunares. [f] At reuera initium
ſumitur à quodam Dario: fuerunt
autem quantum ad propoſitum at-
tinet, quinque Darij tempore mo-
narchiæ Regno Perſarum. Primo
ſimul cum Dario Medo, Cyrus
Perſarum Rex, (qui erat filius ex
g Mandane ſorore Darij, [g]) obti-
nuit Babyloniorum Imperium, vi-
h cto Balthaſare: [h] vterq; tenet mo-
i narchiam duobus annis. [i] Darius
reliquit Cyro filiam ſuam uxorem
k & Regnum Medorum: [k] quod
Cyrus arripuit bello contra Aſtya-
l gem, [l] auum maternum, & pa-
m trem Darij. [m] 2. reiecto Camby-
n ſe filio Cyri, [n] Darius Hiſtaſpis,
o ſeu Hidaſpis, [o] quem quidam fal-
p ſo reputant eſſe Dariū Medū. [p]
Huius anno ſecundo regni miſſus
eſt Zorobabel, & Ieſus Pōt. vt tem
q plum inſtaurarent. [q] Et ab hoc ſe-
cundo anno Darij Hiſtaſpis ad tē-
pus excidij numerant quidam 69.
r hebdom. [r] Alij iſto Hiſtaſpi ex-
ſ cluſo, [ſ] conſtituunt Xerxem [t] fi-
t lium eius, qui dicitur priſcus Ar-
u taxerxes, [u] cum potius excluden-
dus ſit hic Xerxes bellis externis
ſemper occupatus. Et ſane initium

à Cyro; aut à Dario Hiſtaſpi non
ſumitur: cum ſuperſint plures an-
ni ad Natiuitatem Chriſti. 3. filius
Xerxis Darius Longimanus Ar-
taxerxes, quem Dried. falſo cōfun
x dit cum Xerxe, [x] à cuius anno 20.
y ſumi debet initiū hebdomadarū, [y]
z imperat annis 37. [z] & hic fuit ma
a ritus Eſther, [a] dictus Aſſuerus,
& nepos Darij Hiſtaſpis. 4. Darius
b Nothus [b] filius Longimani, quem
tamen quidam excludunt à monar
c chia, [c] 5. filius Nothi Darius Mne
d moo, magnus Artaxerxes. [d]
10 Driedo ab iſto Mnemone au
ſpicatur 62. hebdomad. ſeparatim
e poſitas. [e] At ſane ab iſto ad mor-
tem Chriſti, immo & ad excidium
Ieruſalem, deficiunt multi anni:
ſumitur autem initium hebdom.
f ab anno 20. Darii Longimani. [f]
Quod per intermedia tempora, iu-
xta probatos authores, ſic compu-
tatur. nam poſt Mnemonem, Ar-
taxerxes Ochus (qui fuit filius Aſ-
g ſueri, id eſt Lōgimani, & Eſther [g])
reijciendus eſt de numero. & ſe-
h quitur Arſes, ſeu Arſames, [h] filius
Ochi, annis 4. tandem ultimus
Perſarum monarcha Codomanus
i Darius filius Arſæ annis 6. [i] Li-
cet uariant authores in numero

n Euſeb.meminiſſe huius Darij Medi. ac dicitur ab illo, Apanda. [n]
Cambyſes regnat fere 8. annos, præter eos, quibus uiuente, &
abſente patre Cyro rexit Imperium. ſup.15.§ 4. De bapt.cap.2.
§.8.C.ſed illorum annos tribuunt ſequenti Dario Hiſtaſpi. imo
Metaſten & Hebræi aiunt obiiſſe eodem fere tempore quo pater
Genebr.chron.p.134.& addit ibi.& p.136.145.fin.hunc eſſe, qui
abſente patre impediebat ędificari templum. 1.Eſdr.4 fin. lib.3.
o cap.2 vt dicunt Ioſeph.lib.11.Euſe.chron.Bed.de ſex ętat. [o] Hic
poſt Cambyſem filiū Cyri, imperat in Olymp.64.per annos 36.
Herodot.li.7.Euſeb.chron.Herman.& alij chroniſt.Sulpit.lib.2.
Perer. lib.13.in Dan. at Hebr.in Ioſeph. 11.antiq.c.5. & Tertull.
contra Iudæ.annos 19.ſed Metaſten.& Philo.ann.20.quē uocant
Priſcum Artaxerxem. Et Clem.Alexan.lib.1. ſtrom.ann.46. Hic
cum eſſet vir priuatus, vouit Deo cœli (hortante Zorobabel ſibi
familiari) inſtaurare templum, ſi Rex fieret: & induſtria equiſo-
nis ſui, (qui erat è regni magnatibus) adhinnitum equi inaugura
tus eſt Rex, poſt Cambyſem, & duos fratres Magos. Plat.in epi-
taphio,& lib.1.de legib. Herodot.Iuſtin.Zonar.to.1.pag.96.122.
p Sabell. Aene.2.lib.7. [p] Metaſten.Philo in Breuiat.tempor. Ter
tull.lib.cont.Iudæ.Cyril.catech.12. Porphyr.Sulpit.lib.2. Orig.
lib.10.ſtrom.Ioan.annian Philon.Genebr.lib.2.p.132.136.Mer-
cator in chron Lucid. Dried. at hoc reijcit Hieron.in Dan.9. &
q Hiſtorici.Perer.lib.7.in Dan.opin 4.& lib.11.& 13. [q] Lib.1.Eſd.
cap.2.vſque 5.Ioſeph.lib.11.c.3.Herodot.lib.1. Hiero in Dan.9.
r & 11. [r] Euſeb.chron.& propendet lib.8.demonſt.c.2.ſed Sulpit.
lib.2.incipit ab anno 6.huius, in quo perfectum eſt templum. At
Ianſen.concord.cap.122.numerat 65.hebdo.ab anno 2. huius ad
ſ Natiuit.Chriſti. [ſ] Quia hic non dicitur monarcha, ſed tantum
Perſarum Rex.lib 1.Eſdr.4.lib.2.c.12.li.3.c.5.item qui Darium
Hiſtaſpim non diſtinguunt à Dario Medo ſupra P.auferunt hunc
t iſtum. [t] [u] Lib de bapt.cap.2.§.8 A.Græci cum Euſeb.in chron.
u dicunt Xerxem ſucceſſiſſe Dario Hiſtaſpi. & imperaſſe 20.annis,
idem cū eodem annorū numero dicit Philo de priſco Artaxerxe,
at hunc excludunt ab annorū computatione in monarchia, quia
x fere ſemper fuit bellis occupatus apud Græcos. [x] [y] Sup.de bapt.
y §.8.A.cont. Dried.& lit.Z.D.G.quod ab iſto Longimano ſint in-
choandæ hebdomadę.meminit huius ſent.Genebr.lib.2.ad fi.ſed
Euſeb.8.demonſtr.c.2.in 2.ſent. incipit ab anno 2.huius, vt refert

bacen.in chro. vide Lucid.lib.2.c.12.at maritum Eſther aiunt fuiſſe
Darium Mnemonem. Philo, Iornand. Galatin.lib.4.c.16.Couar.
infra nu.5.Metaſt. Euſeb.chron Bed. Herman. Iſid. Sulpit.Lucid.
b Dried.li.1.catal.ſcript.c.3.§.1. [b] Dar.Nothus (qui puer à patre
relictus uix obtinuit monarchiam) tenet Imperiū 19.annis.Thu
cid.li.8.Metaſte.& profani hiſtor. Niceph.epiſcopus. Euſeb.Her-
man.& Valer.Anſelm.Dried Luci. ſed Clem.Alexand tribuit ei
c annos 8. [c] Genebr.pag.141.fin. Philo. videtur Bed.& Herman.
quia iam à Perſis receſſerat Aegyptus. & Hebræi poſt reditum
à captiuitate, non numerant per Reges, ſed per Pontif. qui illis
præerant. Quod vero apud Tertull. lib. contra Iudæ. (vt refert
Hieronym.in Dan.9.) inter quatuor Reges, de quibus Dan.11.
à quibus incipiunt hebdom. numeratur primus, Darius Nothus.
d legi debet apud Tertull. Darius Ochus, de quo infra. [d] Hebræi
tribuunt huic annos Imperij 55. Metaſte.Valer.Anſel.& Lucid.
Dried.de quo videtur loqui Ioſeph.li.11.c.7. at alij tribuunt 40.
Euſeb.& chron.Herman. Niceph.epiſcopus.Iornand.Tertullian.
lib.cont.Iudæ.cap.de paſſion.Clar.in Daniel 9. ſed Plutarch.qui
eius uitam ſcribit.tribuit 62 forte quia omittit Nothum. Gene-
brard.49. Hunc eſſe maritum Eſther dicunt multi citati ſup. X.
& hinc Dried.numerat 62.hebdomad.quia communis ſenten.in-
cipit à marito Eſther, quia per Eſther cœpit populus liberari à
ſententia Aman. & mox data eſt licentia reædificandi Ieruſalem.
e vide Couar.4.var.cap.14 num.5. [e] Dried.lib.3.eccleſ.dog.trac.3.
cap.5.parte 4.fol.187. Nam ab anno vigeſimo Longimani (vnde
commun.ſent. incipit) ad annum 13. Mnemonis numerantur 7.
hebdo.ſeu anni 49. deinde 62. hinc ad baptiſ. Chriſti. at Dried.
f nititur falſo fundamento, quod Mnemon ſit maritus Eſther. [f] Su
g pra X. [g] Clar. in Dan.4.dicit commun.Hebr.Metaſt & in gene-
rali fatetur Dried. item Clar. in Danie. 9. tribuit huic 27. ann.
ſed Metaſt.& common. apud Couar.ann.26.Tertull.24. at reij
ciendus eſt de numero. Genebrar. p.143. quare Clemen. Ale-
h xan.lib primo, ſtrom. dicit, Arſes vel Ochus ann. 3. [h] Clemen.
Alexan.ſup.at commu.ann. 4.Arrian.li. 2.Hieron.in Dan.7.& Ga
latin.lib.4.c.16.& Cano lib.11.cap.5.vocant Araſmum. quē ma
le omittit Genebrard.ſed Tertull. Ochum vocat etiam Cyrum,
i & hunc Arſen vocat Argum,& tribuit ei annum unum. [i] Metaſt.
Dried. Lucid. Euſeb. Herman. Iornand. Genebrard. Couarru.
de quo

Regum Perſarum, & in computatione annorum. [k] ſed ad propoſitum ab anno 20. Longimani ad vltimum Darij Melæ ſupputantur anni 127. [l] tota autem Perſarum monarchia à Cyro ad Melam, in qua numerantur 14. reges, [m] concluditur annis 230. iuxta multos: aut iuxta alios probatos autores anni 193. [n]

11 In monarchia Græcorum & Alexandrinorũ ab Aleſandro Magno ad vltimam Cleopatram, quæ nupſit Marco Antonio, numerantur 13. reges, & anni 302. ſed Euſebius Græcus (ſcui integra fides debetur in annalibus Græcis, quos deſcribit per Olympiades) vocat 300. [o] quia ſub maiori numero includitur minor. [p] Aleſ. Magn. Imperat 7. annis. [q] Sed moriens in Babylone diſtribuit. 4. pueris ſuis regna: [r] nã 1. Philippo fratri notho dedit Macedoniam, (quæ Monarchia Macedonum durauit. 147. annis vſque ad Perſeum vltimum, quem vicit Lucius. [ſ]) Antigono dedit Pamphiliam: & Seleuco Nicanori Babyloniam: Ptolomæo Lagi filio Aegyptum & Aleſãdriam, fueruntque continua ſucceſſione. 10. Ptolomæi vſque ad Cleopatrã, [t] quæ imperauit. 22. annis atque ita conficiuntur anni. 302. [u]

12 In anno 15. Ptolomæi Philometoris (qui fuit. 6. poſt Alex.) Iudas Machab. factus eſt Dux apud Iudæos. [x] Deinde ſucceſſerunt fratres, & illorum poſteri vſque ad Hircanum. [y] Item anno 10. Ptolomæ. Euergetis poſterioris dicitur 1. Machab. cap. vlt. Simon viſitaſſe ciuitates ſuas anno. 177. quæ annorum computatio fit non à monarchia Alex. Magni, ſed ab imperio Seleuci. [z] Nam Seleucidarum computatio facta eſt vulgaris apud Hebræos: [a] eo quod Seleucus & ſucceſſores eius in Aſia obtinebant Syriam, cuius pars eſt Iudæa. Et hinc incipit Aera, quam Ptolom. lib. 1 t. Almageſt. capitu. ſeptimo, vocat ſecundum Chaldæos: [b] vt Aera Augusti Cæſaris incipit. 22. ann. ante natiuitatem Chriſti. [c] Porro Iudas. 1. Machab. 9. dicitur obijſſe anno. 152. quod autem libr. 2. capitulo primo fertur ann. 188. ſcripſiſſe epiſtolam, non refertur ad Iudam: [d] ſed eſt finis epiſtolæ quam ſcripſit populus ſub Duce Ioan. Hircano. [e]

De annis monarchiæ Roma. à 15. Auguſti Cæſaris ad 18. Tyberij in quo paſſus eſt Chriſtus, numerantur. 61. [f] Si Auguſti Imperio tribuantur. 58. anni. Ex his conficiuntur. 70. hebdom. ſeu anni. 490. Nã in monarchia Perſarum ab an. 20. Darij longimani ſunt. 127. In Monarchia Græcorum. 302. in Roma. 61. Item Chriſtus lib. 4. Eſdr. cap. 7. dicitur reuelãdus poſt 400. annos: quibus ſi addas. 50. quibus Eſdras fuit poſterior Daniele, & tandem. 33. vitæ Chriſti, fiunt 69. hebdom. ſeu anni 483. Idem numerus per Pontificum Hebræorum tempora facile deduci poteſt.

CAP. XX.

De medijs neceſſarijs ad maiorem gradum gloriæ in anima.

§. 1. *Opus ex maiori gratia eſt magis meritorium.*

2 *Et qui prædeſtinatur ad maiorem gloriam, confert Deus apta media.*

3 *Creſcit meritum ex meliori obiecto & virtute: aut dum in actu concurrunt plura motiua, & præcepta.*

4 *Iuuat ad meritum continuatio operationis, iteratio actuum, quãtitas & intenſio.*

5 *Quo gradu reuiuiſcant priora merita per pœnitentiam?*

AD maiorem beatitudinem, in qua ſunt gradus, [a] media de lege ordinaria ſunt. 1. ſiquis decedat in maiori habitu gratiæ & charitatis, aut ſi gratia formaliter maior ſit, qualis eſt in homine qui habet multa merita remiſſius facta, cui habitus gratiæ & caritatis non ſta-

de quo meminit Plutarch. & Curt. Arriãn. Ioſeph. lib. 11. cap. 7. 8. ſed falſo Lyran. in Danie. 9. & 11. dicit filium Eſther & Aſſueri. Tertullia. uocat Darium Melam, id eſt, nigrum, & tribuit annos 22. hunc ſignificat Dan. 8. nomine arietis confligentis cum hirco, id eſt, cum Alexand. Magno. qui eo uicto tranſtulit monarchiam ad Græcos ſeu Macedones ſic 1. Machabæo. 1. Alexan. dicitur regnaſſe primus apud Grecos nẽpe in monarchia. [k] Hebræi ianiũ annos 52. ſup. § 9. E. ſed Genebrard. numerant 5. tantum reges Perſ. annis 145. Cyr. 30. Xerx. 20. Longima. 40. Mnemon. 49. Dar. Arſami. 6. Tertull. ann. 166. Iſidor. lib. 9 Etymo. ann 189. Ioan. anni. Dried. Lucid. 191. ſed Dionyſ. Haliacin. pauló plus 200. Cle. Alexandr. lib. 1. ſtrom. 215. Sulpit. lib. 2. ſacræ hiſtor. & Strabo lib. 15. ann. 250. ut com. Con. cũ Euſeb. chron. 230. Perer. lib. 2. in Danie. pag. 100. at lib. 13. ann. 232. ſed D. Thom. lib. 1. de regim. Princip. ca. 12. anno 233. [l] Quia Longiman. 17. (ab ann. 20. ad 37.) Nothua 19. Mnemon. 55. Arſames 4. Melas. 6. cõficiũt 127. ſed Suarez dub. 1. §. 2. numerat ianiũ 215. uid. Couarru. 4 uariar. cap. 14. nu. 6. ad fin. [m] Couar. ſup. Reiner. communis hiſt. Hieron. in Dan. 7. & in Ezech. 4. [n] Quia uariãt in annis Cyri & Darij Hiſtaſpis. ſup. capit. 15. § 4. [o] Alexand. 7. annis in monarchia: ſed à principio in Macedonia regnat 12. ut dicitur 1. Machab. 1. Et anno. 15. Auguſti regnum Aegyptorũ cum Cleopatræ & M. Antonij morte extinctum eſt, ſed Geneb. in Alex. p. 148. ait duraſſe per 300. ferre annos. African. Euſeb. Hier. in Dan. 9. Bed. de ſex ætat. Ado in chron. [p] Vt probat Martin. lib. 6. Hypotypos. cap. 4. lib. 10. reg. 4. Riber. in Apoc. 12. nu. 7. & ſeq. [q] qui ſcribunt geſta Alex. ut Plutarc. Arrian. Q. Curt. Sabellic. & in chron. Euſeb. Bed. Herman. Mercator, Maiæus, Genebr. Onuſr. Iornand. Sed Metaſt. tribuit ann. 5. Et Suar. ait à quibuſdam tribui ann. 9. ſed neminem reperio. [r] Sed ſtatim poſt mortem Alexan. per 6. annos dimicatum eſt pro monarchia, & diuiſerunt Orbem in 12. toparchias, dicitur Diodor. li. 18. & ſeq. Iuſtin. lib. 13. hiſto. & tandem in prædict. 4. reges manſit diuiſio Diod. & lib. Mach. incip. 12. ann. poſt mortem Alex. in quo pacifice Seleucus in Aſia & Babylonia cæpit regnare. [ſ] Lucius Biennio ante principatum Iudæ Machab. uicit Perſeum 1. Macha. 8. deinde ſucceſſit Lyſimachus rex Aſiæ min. & Ponti, uſque ad Mytridatem, quem Pompeius Roman.

domuit. Lyr. in Dan. 9 & in princ. Machab. Genebr. p. 150. [t] De decem Ptolom. agunt profani autores, Genebr. p. 157 Maſæua in chron. & in ſingulorum annis mire uariant autores. [u] Comm. ſed Geneb. annos. 18. [x] De quo fit mentio 1. Mach. 2. & lib. 2. cap. 2. ſed falſo Geneb. aſſignat tempus ann. 9. præcedentis Ptol. Epiphanis, ſcilicet per 29. annos prius. [y] Sup. §. 7. K. de Hircano quem iniuſte occidit Herodes, Ioſeph. lib. 14. antiq. cap. 8. lib. 2. Bellar. cap. 13. Geneb. p. 105. uid. Hier. in Ezech. 27. populus Iſrael gubernatus eſt, primum per iudices, deinde per reges Saulem uſque ad Sedechiam (lib. 4. Reg. 24. Euſeb. t. hiſt. cap. 6. Niceph. lib. 1. cap. 6.) tãdem per Pontif. poſt reditum e Babylone. Martin. lib. 4. Hyp. cap. 2. Bed. in Loc. 1. [z] Euſeb. chron & alij chronologi. ſic lib. Machabeor. incipit annos elapſis. 12. annis poſt mortem Alex. ſeu 19. poſt monarchiam eius, ut de uictoria Iudę quę ann. 148. refertur 1. Machab. 4. deinde c. 8. Antiochus illuſtris regnat in anno 137. regni Græcorum 1. Seleucidarũ. per hoc ceſſat quod obijcit. Suar. 3. p. in proœ. dub. 1. §. 2. uerſ. 4. & ad fi. [a] Cano lib. 4. c. 10. Siat. lib. 8. biblı. Maſæ. & Mercator in chron. Genebrar. p. 150. fi. & bene Bell. li. 1. de uerb. Dei. c. 15. Montan. in apparatu bibl. Regiæ uerb. Seleucus. [b] Geneb. ſu. AERA in procemio Patriarum Caſtellæ applicatur ad numerũ annorũ ab Adã, Nabuch. & Alex. ſed in Hiſpa. refertur ad Auguſtum Cęſarem: & reperitur in decr. & acta concil. Nic. Iſid. lib. 6. Ety. c. 15. deducit ab ærea moneta, in qua deſignabatur annua cudentia monetam. Sed Vaſæus 1. par. chron. Hiſp. c. 22. Mexia lib. 2. uariæ lect. c. ult. Geneb. p. 108. Sepulued. lib. de correct. anni deducunt AERA. annus, erat Auguſti Cæſaris, quanuis id reijcit Cou. 1. Var. c. 12. nu. 3. ad fin. [c] Vaſæ. Cou. Geneb. p. 175. cont. Burgen. in 2. Paralip. ult. [d] Vt falſo putant Hug. Card. & Lyr. ibid dicentes mutari modum computationis, & uocari annum. 188. ab anno 12. Aſſueri, in quo per Eſther liberati ſunt Iudæi, uid. Suar. ſup. [e] Cano & Bellar. ſup. & patet ex græca diſt. At ſi eſſet initiũ ſequentis epiſt. Iudæ, ſcripſiſſet illã 36. anno poſt ipſius mortem. [f] Com. ſed Suar. numerat 65.

C A P. X X.

[a] PRimæ. [a] Cor. 15. Stella differt à Stella in clar. Ioan. 14. in domo Pat. mãſiones multæ ſunt, ubi Auguſt. tract. 67. & ſer. 44. ad fra-

ad fratres in eremo. D Th. 1.2.q.5.ar.2.conc.Tulet.& Flor. de effectu bapt.facit Trid.ſeſ 6.cap.7. Caſtro.beatit.hær.7. Soto 1. de natu.& grat.cap.15.fi.lib.2. c.20.d.49 q.3.a.vid. Veg.lib.10. in Trid.à c.2.vſque 7.quia homines erunt ſicut angeli Dei, Matth.22. in angelorum vero beatitud.ſunt gradus, vt probat D.Th.
h 1.p.q.62.artic.6. [b]

ritum, & impertinens eſt, vt gratia ſit qualitas inhærēs, cū melior gratia ſit quæ ſubſtantialiter vnitur animæ. Suar. 3.p.q.19.3.du. 39.§.1.Vega lib.7.in Trid.c.9.Quod vero alibi D.Th 3.p.q.7.1. veri.q.29.5. ad 4. ait Chriſtū per gratiam habitualem meruiſſe: intelligitur nouo titulo, & ex lege, ut eliceret actus connaturaliter. Qua ratione habuit virtutes infuſas, vt merita fierēt ab intrinſeco, proportionata ſupernaturali præmio. Suarez 3.p. q.7.1. dub. 18. §.4. cū tñ ſatis eſſet, q nuda humanitas vt uerbi inſtrumentū eliceret libere ſupernaturales actus, ſicut & fecit miracula. Sic pie ſunt interpretandi aſſerentes gratiam habit.in Chriſto neceſſariam ad merēdum, ut Bon.3.d. 13 ar.1.q.1.Dur.q. 1.nu.8. Palu.q.2.opi 4.con. 3.vſ Cap. q.vn.ad arg. Sco.cō tr.1. con. Marſil. 3. q.10 artic. 1.con.2. Dried.de capt.& redempt. tract. 2. c.2. p.3.ar.4.ad 3. Item Albert.ar.1.ad pen. Baſolis. q.un. fauet Rich.artic.1.q.1.ad nle per gratiā fuiſſe magis meritoria, Viguer.c.20.§.1.verſ. x.

b tim augetur, [b] ſed ſuo tempore
cum diſpoſitus fuerit: & tamen hic
propter gratiam ſimul cum illis me
ritis eſt formaliter acceptus ad in-
c tenſiorem gradum gloriæ. [c] Hæc
enim proprietas acceptionis in glo
riam oritur tum ex habitu gratiæ,
vt tanquam hæreditas debeatur fi-
d liis adoptionis: [d] tum ex meritis,
quia iuſtū mouet ſpiritus ſanctus
e inhabitans, [e] tum quia procedit à
membro Chriſti viuo per quem
f Chriſtus operatur, [f] vt ex peccato
mor.oritur reatus & deputatio di-
gna ad æternam pœnam. Siquis tā
ium haberet caritatem aliaſque vir
tutes abſque gratia infuſa, hic de le
ge non eſſet dignus gloria nec ac-
g ceptus ad illam: [g] gratia enim dif-
fert à caritate, & confert animæ cō
h ſortium diuinæ naturæ, [h] & ado-
ptionem ſine qua hæreditas non
debetur. in Chriſto autem vt mere
i ri poſſet, ſatis erat gratia vnionis, [i]
quæ eſt perſona verbi vnita huma
nitati, ex qua gratia reſultat vt ho-
mo filius Dei ſit, & Deo gratiſſim⁹,
& vt illius opera eſſent omni gloria
digna: & ex dignitate pſonæ quod-
uis opus liberum in illo fuit infini
k te meritorium. [k] Opus cęteris pa-
ribus eſt magis meritorium quan-
to ex magis grata perſona procedit,
l [l] homo enim quo regi eſt gratior
facilius plura & maiora impetrat
vno verbo aut munere quam alius
ſimili re. gloria enim primum ex
iuſtitia diſtributiua reſpondet di-
m gnitati perſonæ, [m] ad quam Deus
reſpicit, & quam præmiat vltra
n condignum: [n] deinde ſecundario
debetur operibus cum quadam ę-
qualitate iuſtitię commutatiuę, eſt
enim ipſum opus cum præmio fi-
nito receptę beatitudinis ęquale in
o pretio & virtute, [o] vt granum ſi-
napis in virtute æquatur arbori ab
p eo germinatę. [p]

x Gratia & acceptatio perſonę
ad maiorem glorię gradum nun-
quam augetur ex ſola extrinſeca
prędeſtinatione Dei: ſed ſuauis di-
ſpoſitio adiungit ex lege concur-
ſum cauſę ſecundę, vt ſi infanti vni
concedenda ſit maior gratia ex pręa
deſtinatione, prouidet Deus vt ei
conferatur pręter baptiſmum, aliud
ſacramentum, vt confirmatio, eu-
chariſtia vel ordo, vel martyrium
vt lib.de bapt.capit. 14.§.3. dictum
eſt: & B. Virgini cum ſanctifica-
ta eſt in inſtanti conceptionis, col-

c [c] Sup.lib.1.de pœnitentia, c.33. § 4. D. Tho. 1.2. q.114 8. ad 3. & 22. q.24.6. ad 1. & liberalis Deus p leui & momentaneo opere, p calice aquę frigidę, & duobus minutiv Luc. 21. promittit præmium, & omnes capillos (id eſt, bonas cogitationes) iuſtorum numerat.
d [d] Trid. ſeſ.6. capit. 16. Rom. 8. ſi filij & hæredes, gen.4. reſpexit ad Abel, ſic debetur merces gloriæ infantibus baptizatis, tanquā fi-
e lijs. [e] Ex perſona Spiritus S. inhabitante & mouente, habet operatio iuſti quandam infinitam dignitatem, vt valor operis ſit æqualiv præmio recepto D. Thom. 1. 2.quæſt.114. 3. ad 3. Aug.de gratia & libe.arb.cap.18. expendit 2. Thom.2. qui ſe emund. ab his, erit vas in honorem vtile Domino, id eſt in vtilitatem eccleſiæ, & ſui: qui eſt memb. Chriſti, cum tamen Luc.17. ſimus ſerui inutiles, Iob 25. ſi
f iuſte egeris, quid donabiv ei? [f] Tri.ſeſ.6.c.16.ſeſ.14.cap.8.ex Io. 25. ſicut palmes, epheſ.2. ſuperædificati: cap.4. veritatem.concil. Arauſic.cap. 24. ita vt opera iuſtorum, præter rationem meriti quam habent ex gratia & motione SS. (quod commuoe fuit angelis & Adamo in ſtatu Innoc. licet gratiam non haberet ex merito Chriſti) habet nouo titulo vim merendi à Chriſto, vt acceptentur à Patre, Auguſt. 13. Trin.cap.10. probat ex eph.4. dedit dona. nempe vt hoc titulo (& non obſtante impedimento peccati etiam naturæ) aperiatur nob. ianua cœli, & mereamur conſecutionem gloriæ Caiet.tom. 3.opuſ.tract.10.cap.9. Sot.d.19.quæſt.1. ar.2.con.3. Veg.lib.15.cap.4. vſque 10.18. Hoſius inſt.cap.73. & cit. Alb. Bon. Gab. Hilar. in Pſalm.116. ecce hæreditas Domini, addit Peña forte nunc idem opus ob merita Chriſti applicata,
g plus gloriæ mereri. Suarez. tertia par.quæſt.194. [g] D. Thomas verit.quæſt.27.artic.2.ad 4. Fr.Medin. & recent. cum D. Thom. prima ſecundæ, quæſt.112.2.ad 1.& ſentit 3.part. quæſtio.7.art.
h 2. [h] Quare gratiam habitualē locant Patres in eſſentia animæ, vt det eſſe diuinum & vitam. & hoic naturæ, ſeu huic eſſe diuino proportionantur virtutes infuſæ, D. Thomas prima ſecundæ, quæſtio.62.artic.primo, quæſt.110.artic.4. (virtus enim eſt habitus conſentaneus naturæ) & gratiam diſtinguunt à caritate. Hebræo.3. per gratiam dicimus participes Chriſti, & initium ſubſtātiæ eius D.Tho.1.2.q.110.3.vbi Fr.Med.& recen & in 2.d.26.q. 1.4. vbi Heruæ.Capr.Hiſpalen.Carthu.q 1.Egid.q.2.ar.1.Bona. q.5. (qui ſolus ex his gratiam locat in voluntate) Argent. idemque Bon.& Argent.3.diſt.27.Soto lib.2.de nat.& grat.c.17.Nau. de orat.not.20.nu.34.fin. Hoſi.2.p.inſtit.c.13. idem colligitur ex conc. Vien. Trid.ſeſ.6.c.7.iuncto can.11.Dionyſ.c.2 eccleſ. Hier. p.1.Taper.2.8.colligit ex Auguſt.1.de pecc.mer.c.10.de bon.per ſeuer.c.16.Chryſoſt.hom.59.ad pop.Euſeb.1.præparat.c.1. Cyril.12. Theſaur.c.3.& 5.lib.7.c.4.citans Hebræ.3. ſup. Cyril.Ieroſol. Catecheſ.5.Ambroſ.lib.8.in Luc.c.17.Orig.ho.11.in Nu-
i mer.Leo Papa, epiſt.93.c.5. [i] Caiet.Fr.Med.Soto maior, Peña, & rec.cum D.Th.3.p.q.14.ar.1.Soto lib.3.de nat. & grat.c.6.d.19. q.1.2.Victor.rel.de augmento carit. At probabile putat Paluda. inſ. Chriſtum non habuiſſe gratiam habitualem. quod tamen eſt error cont. Patres. Chriſtus ex gratia vnionis habuit infinitū me

k [k] Sup li. de Miſ. c.19.lib. de ſacram. ca.3.§ 4.D.Thom. tertia par.quæſt.1.art.2. præſertim quia non ſolum perſona offerens erat infinite grata, ſed res oblata: in quolibet enim opere offerebat ſeipſum Patri, oblationis uero actio uitalis, quæ pro-
l cedit à ſuppoſito coniuncto eſt in morali ualore infinita. [l] Sup. libro primo de pœnitentia capit.33. §. ſeptimo. D. Thom.prima par.quæſt.95.4.in 2.diſt. 29.artic.quarto, quodlib.ſexto, artic.11. & in primo Corinth.tertio, lect.2.in 4.diſt.49. quæſt.1.4.4.ad 2. & 3.ubi Capr.quæſt.2.ad Scot.cont.2.con.B.Vicen.Ferrer ſer.4. in Dominic.ſeptuageſ.& citat. Auguſt.Gregor.homil.30.in euangel. non quantum ſed ex quanto attendit Deus, lib.22.moral.ca. 12.Deo nō tam placet homo propter opera, quam opera propter hominem, gen.4.reſpexit ad Abel, & ad mun.Almain.tract. ſecundo, mor.cap.1.Cordub.libro primo quæſt.9. communior recent. Victor.Mantius Peña quamuis oppoſitum dicunt F. Medina pri-
m ma ſecundæ, quæſt.114.articulo octauo, cum Cano. [m] D. Tho. prima ſecondæ, queſt.114.3.& prima par.quæſt.21.1.ubi Bañes, & in 4.diſt.49.quæſtio.1.1.2.ubi Scot.Henric.in ſumm.artic.46. quæſt.prima.Caiet.2.2.quæſtione 61 4.ad 1.Ferrar.1.cont. gent. cap.92.Soto lib.3.iuſt.quæſt.5.artic.ult.ad 1.lib.3.de nat.& grat. cap.7.8.D.Greg.ſup.& Diony.cap.8.diui.nom.colligitur gen.4.
n reſpexit ad Abel. [n] Deus præmiat ultra condignum (ut in diſtributione ingentium ſpoliorum belli) Matth.5. merces coproſa, Luc.6.ſupereffluens, Theol.4.d.46.D.Thom.1.p.quæſt.21.4.ad 1.Aug.Enchir.c.112.lib.21.ciui.cap.24.Chryſ.ho.28.ad pop.Baſil.in Pſalm.114.Bern.ſerm.1.de amicitia, cont. Vegam de iuſtiſ.
o quæſt.5.ad 2.ſup.lib.1.de pœnitentia cap.33.§.ſexto, gloſſ. [o] D. Thom.1.2.queſt.114.1.ad 3.Caie.2.2.q.61.4.ad 1.fatetur Soto, Veg.ſup.Ledei.2.p.q.16.4.fol.181. col.4.Anto.4.p.tit.9.c.7 §.1. Viguer.c.9.tit.de gratia §.3.uerſ.3. Recent. eſt æquale reſpectu præmij recepti, at reſpectu præmiātis Dei (qui eſt Dominus cui omnia noſtra debemus) non eſt proprio commutatiua iuſtitia, ot nec inter dominum & ſeruum nata Ariſt.5. Ethi.cap.6. At ſi tantum eſſet unicus beatus, eſſet æqualitas hæc abſque comparatiua diſtributione, quæ reſpicit uarios gradus multorum qui præmiantur. Sic limitandi ſunt qui aiunt merito aut demerito retributionem fieri ex iuſt. commutatiua. Capr. ſecunda diſtinctio. 27.Hiſpalen.quæſtio.prima. Durand.quæſt.ſecunda, num.3.Bonauent.ar.2.quæſt.3. Rich.artic.3.quæſt.2. Gab.quæſt.un.artic.
p 2. [p] D.Thom.prima ſecundæ, quæſt.114. 8. ad 2.und.22 quæſtio.

lata videtur ingentior gratia quam ſupremo ſeraphino: [q] & cum mirabili diſpoſitione liberæ voluntatis ex maximo Dei auxilio. ſic anima Chriſti, angeli, & Adam more adultorum receperunt gratiam in primo inſtanti cum libera diſpoſitione arbitrii, quæ proportione quadam reſponderet quantitati gratiæ. Apoſtolis in die Pentecoſtes data eſt ingens diſpoſitio, & eximius effectus ſacramenti confirmationis ex operato. [r]

3 Si opera ſint ex æquali gratia, illud eſt melius quod eſt de meliori obiecto totali, [ſ] cum ſuis circunſtantiis: [t] quia eſt deo gratius. Deinde quanto opus eſt difficilius ex parte obiecti, [u] magis meretur cum tamen Chriſtus, B. Virgo, & Adam in ſtatu innocentiæ, [x] abſque difficultate, & cum maximo merito elicerent actus caritatis & aliarum virtutum. Cæteris partibus quanto operatio eiuſdem virtutis & obiecti eſt intenſior, cum maiori conatu auxilii, tanto plus meretur, [y] ſed qui cum minori habitu elicit ex auxilio feruentem actum, dignus eſt vt ei ſtatim nimis augeatur habitus gratiæ & caritatis qui vero tepide vtitur magno habitu, & elicit actus remiſſiores, ſed omnino bonos & ex motione caritatis meretur, ſed non augetur ſtatim habitus gratiæ & caritatis ſup. §. 1. Item creſcit ſecundum cauſas motiuas, [z] quæ ſunt finis proximus extrinſecus, & melior eſt actus qui ſimul vno imperio dirigitur in plurium & nobiliorum virtutum fines, quam in vnum finem: aut dum concurrunt plura præcepta virtutum, vt dum vno die incidunt plura feſta, ſimulque ex voto & iuramento audit miſſam, [a] & generaliter obligatio præcepti, aut ſtrictioris vinculi habet plus meriti: vt opus religioſi ex voto ob commune bonum religionis.

4 Vt circunſtantia temporis aut loci in peccato ſi non mutet ſpeciem parum auget malitiam. [b] Ita auget meritum moralis continuatio, [c] præſertim diuturna (vt qua per horam perſeuerat in contemplatione & dilectione Dei aut per diem in externo virtutis opere) nec tamen ſingulis eius continuati temporis inſtantibus reſpondet determinatus gradus augmenti, [d] & communiter humanus actus cum fiat cooperante corporali inſtrumento, continuatur naturaliter per aliquod tempus: [e] Angelica vero operatio quamuis longo tempori noſtro coexiſtat, non plus meretur. quia menſuratur vnico inſtanti temporis diſcreti. [f] Plus auget iteratio actuum, qualis fieri ſolet à viris eximiis per orationes iaculatorias: quia habet nouam quandam infinitatem circa obiectum, [g] cum diuerſa ſubſtantia actus, & fit magis voluntariè cum nouo libertatis exercitio & attentione. Hinc opus ſupererogationis creſcit, quia non coacte, ſed ſponte donatur. [h] Quantitas operis externi (vt ingens eleemoſyna quæ bono communi, aut multis magiſque neceſſitatibus ſubuenit) magis meretur quam paruæ eleemoſynę cũ intenſiori actu, [i] & interdum præſtat actui nobilioris obiecti: vt in malis graue furtum ob nocumentum, ſuperat interdum malitiam periurii: & bonus equus in valere vtili præfertur homini ſeruo. At vidua illa Luc. 21. quæ duo minuta obtulit, oblatura ſi haberet multo plura, vt quæ dedit totam ſubſtantiam ſuam, plus meruit proportione ſeruata, quam diuites qui tepide maiorem ſtipem contulerunt. Quare gratia perſonæ merentis, libertas maior, & directio ſeu motio qua per caritatem refertur opus in finẽ ſupernaturalem, non eſt tota ratio valoris, ſed moralis valor maiori acceptatione dignus ſumitur ex aliis etiam titulis ſupra explicatis.

5 Opera viua quibus olim iuſtus gloriam meruit, & peccato ſunt mortificata, ſuſcitantur omnia per pœnitentiam ad quendam eſſentialis gloriæ gradum, [k] imo & ſublato per pœnitentiam obice ex præſenti contritione, ſimulq; ex operib. olim viuis, integratur maior quædam diſpoſitio ad maiorem quendam gratiæ gradum: ſicut quando per contritionem aufertur obex ſacramento cum quo receptum eſt, datur vtroque titulo maior gratia, ſed tota gratis non quod ſemper iuſtus recuperet ingentem gratiæ & caritatis gradum, unde cecidit: ſed merita ſuſcitata perinde ſe haberit ad gloriam de iuſtitia promerendam, ac ſi ea opera ex parua gratia & caritate, qua tepidus reſurgit eſſent profecta, quia idem opus vt profectum à magis grato dignum eſt maiori præmio: ſup. §. 2. cæterum ſi tandem ante mortem recuperet antiquam gratiam, reſtituitur totum ius gloriæ, quia præmium debitum nunquam fuerat meritis retributum. [l] Ex his ſumitur gradus in viſione beata, & ei in præmium datur maior beatitudo eſſentialis, qui habet maiorem gratiam, & plura ac nobiliora merita: B. Virgo maria habet ex meritis eximiis ſummum præ omnibus beatis gradum: & chorum efficit ſola, vt collum eſt ſupra totum corpus, & à ſola anima Chriſti quę gloriam eſſentialem habet abſque merito, exceditur: nam caput eſt ſupra collum & totum ſimul corpus. De his dictum eſt ſupra capitulo decimo.

q ſtio. 24. 7. ad 3. [q] Lib. de cõfir. c. 11. §. 4. T. de libera aucté diſpoſitione primæ gratię ibid §. 5. A. de Apoſtolorum confirm. ibid. cap. 1. § 5. cum conc. Florent. & ſup. capit. 6. ad fin. [ſ] Quare pręſtat dilectio Dei quam proximi D. Thom. 2. 2. quæſt. 26. 2. & dilectio amici quam inimici. quæſt. 27. 7. Virginitas pfertur matrimonio, 1. Corin. 7. Trid. ſeſ. 24. can. 10. caritatis actus excellit etiam fidẽ & ſpem (1. Corin. 13. maior horũ eſt car.) ex modo tendendi in Deũ. quia reſpicit obiectũ ſor male ſub ratione boni & finis vltimi. Sic in peccatis illud eſt maioris demeriti, quod ſuperat ex obiecto, 1. 2. quæſt. 73. 3. [t] At furtum ingens ob circunſt. eſt interdũ grauius periurio, & martyrium ex fortitudine & cõfeſſione fidei, excedit remiſſum actum caritatis. [u] 1. 2. q. 114. 4. ad 2. ex 1. Corin. 3. mercedem accipiet ſecundum ſuum laborem, (ſecus ſi difficultas proueniat ex operante qui ob habitus vitioſos eſt male propẽſus) D. Thom. 3. d. 24 q. 1. 3. 3. [x] 1. quæſt. 95. 4. ad 2. [y] D. Thom. 3. p quæſt. 89. 2. Fr. Medin. t. 2. quæſt. 114 8. Abulen. Mat. 25. quęſt. 150 644. vid. 661. [z] Vt in peccato 1. 2. quæſt. 73. 6. [a] D. Tho. 2. 2. quæſt. 88. ar. 4. cap. ad 2. & commun. quia id eſt melius, cuius oppoſitũ eſt peius. [b] [c] Lib. 2. de pœnitentia cap. 6 & 7. [d] Sat eſt inſtantibus aut partibus tẽporis proportionalibus reſpõdere partem proportionalem in augmento meriti, vt de intenſione continua caloris aut illuminationis dicitur. [e] Ob hanc rationem Gregor. Arim. 2. d. 5. q. 2. art. 3. ad 4. Alma in. tract. 2. Moral. c. 7. negant inſtanti reſpõdere minus quã morulæ, in qua naturaliter actus continuatur. Victor. fatetur paruulam moram non augere operis meritum aut demeritũ peccati & reſtitutionis, licet libere continuetur: quia tẽpus valde accidẽtaliter cõcurrit. [f] Vid. Recent. cum D. Tho. 4. p. quæſt. 53. Ferr. 3. cont. gent. c. 102. Theolog. cũ Mag. 1. d. 37. [g] Quare q decies furatus eſt aureum, fecit decẽ peccata quorũ numerum tenetur cõfiteri, & habet decies auerſionẽ quãdam infinitam à Deo, libr. 2. de pœnitentia cap. 5. § 8. [h] Eccleſia 31. qui potuit transgredi, 2. Cor. 9. non ex triſtitia aut ex neceſſitate, hilarẽ enim datorẽ diligit Deus ſic ignorantia quæ minuit voluntariũ, minuit culpam D. Thom. 2. 2. quæſt. 2. artic. 10. ad 3. & quæſt. 72. 6. dicit omiſſionem eſſe leuiorem commiſſione, quia eſt minus voluntaria. [i] Vict. rel. de augment. caritatis ex 1. Corinth 9. qui parce ſeminat, parce & metet. Sic actus quo De⁹ ſeipſum videt & diligit eum comprehenſione ſui, excedit infinito gradu omnem fœlicitatem beatorum: licet ſint de eodem obiecto. At naturalis cognitio Dei, vel dilectio, licet habeat obiectum infinitum, nõ excedit infinito valore eleemoſinam: quia hæc vt refert in Deum participat eandem infinitatem ex obiecto & fine. [k] [l] De his late, libro primo de pœnitentia, capitulo trigeſimotertio, trigeſimoquarto D. Thomas, tertia parte quæſt. octageſimanona, artic. ſecundo, vbi Caiet. artic. quinto, ad 3. Doct. 4. diſt. 14. vbi Capr. Palu. Palac. q. 5. Soto diſt. 16. quæſtione ſecunda, art. 2. Ledeſ. prima par. quæſtio. 30. ar. 2. & 5.

CAP.

C A P. XXI.

De medijs ante reſurrectionem & gloriam corporum.

§.1. *Reſurrectio probatur ex ſcript. S. & philoſophis. An fiet per angelos.*

2 *Verſio græc. 70. Interp. an ſit vitiata circa annos ab orbe condito: Et de erroribus circa finem mundi: de Millenarijs. §.4.5.*

3 *Quo menſe die & hora fiet reſurrect. & iudicium & §.6. An quidam iã ſurrexerint immortales?*

6 *Ignotum nobis eſt id tempus, & cur anima Chriſti dicatur Marc.13. neſcire?*

7 *Cauſa exemplaris fuit mors & reſurrectio Chriſti. de die & hora qua contigit, & quibus apparuit? & §.9. & ſeq.*

8 *Cur dicatur primũ apparuiſſe Magdalenæ: & vnã eſſe hanc quæ fuit peccatrix, & vnxit Dominum.*

AD plenam totius hominis glo-
riam ſtatum Deus animã bea-
a tam, quæ eſt pars, [a] reuniendam eſ-
ſe corpori reſurgenti, vt in illud glo
b riam deriuet. [b] Quod myſterium
reſurrectionis Chriſtus Matth. 22.
probauit ex illo Exod. 3. ego ſum
c Deus Abraham; [c] nempe in virtu-
te viuentis, & colligitur Geneſ. 2.
Vox ſanguinis fratris tui Abel cla-
d mat. [d] ad me & ſępe in nouo te-
ſtam. ut (iuxta literam uulgatæ La
tinę) 1. Corinth. 15. Omnes qui-
dem reſurgemus, ſed non omnes
e immutabimur. [e] in quem ſenſum
f trahenda eſt litera gręca. [f] Apoſt.
probat ex ſeminum morientium
g renaſcentia, [g] quę ſimilitudo natu
ralis & ratio id, probabiliter ſua-
h det, [h] ad confirmationem ueritа-
tis catholicę. Id quod agnouerũt
i ſapientes: [i] ut Pythagoras & Pla-
to, qui tamen in Aegypto id myſte
rium diſcere potuerunt ex Moſai-
ca doctrina, ut cap.7. §.3. dictum
eſt. Ea ſuſcitatio (præſertim, ut dę
facto fiet cum dotibus glorię) fie-
k ri ui naturali non poteſt: [k] ſed fiet
gratis ſupra debitum naturę, per
Chriſti reſurgentis humanitatem,
quæ eſt exemplaris cauſa omnium
l reſurgentium [l] (ut paſſio & mors
Chriſti fuit exemplaris cauſa iuſti-
m ficationis omnium iuſtorum [m]) &
corpora etiam impiorum erunt ali

C A P. XXI.

a Sup. [a] cap.4.§.1. [b] Iuſ.c.27.§.1. dotes ſunt in corpore, ſed ef-
b fectiue deriuantur ex refluentia animæ glorioſæ Suar. 3.par.
c quæſt.56.dub.50. [c] Caiet. in Matth.22. negat probari per ſe reſurrectionem: ſed ex animæ immortalitate, quam Saducęi negabant, Chriſtũ probare conſequenter reſurrectionem eſſe poſſibilem. At reuera in eo quod Exo.3. dicitur Deus totius Abrahæ, ſignificat totum illũ nunc eſſe in uirtute, vt ſuo tempore ſuſcitetur. Chriſoſ. in Matth.22. hom. 71. Theophil. Euthym. Hieron. Anſel. D. Thom. idem Ambr. in Luc. Auguſt. non tam clare, tracta. 49. in Ioan. Epiph. in ancorato, D. Thom. 2. cont. gent. cap.79. Cano lib.12. de loc. cap. vlt. Cathar. lib.5. contra Caiet. Martin. lib.8. Hypoth. c.6. præſertim, quia futura Abrahæ reſurrectio erat Deo præſens in æternitate, vt ait Hierony. in Matth. vigeſimo ſecundo, & ſic de præſenti dicitur. Sum Deus Abraham, ait quia ſcriptura, pręſens ſumit pro futuro propter certitudinem. Mart. lib.2. cap.3. lib.5. cap.3 lib.16. reg.34.43.50. & hoc teſtim. Chriſtus uſus eſt præ cæteris quia
d Saducæi ſolum recipiunt 5. libros Moſi, ait Hiero [d] Epiph. to.1. lib. primo, in hær.9 Samarit. Theod. lib.1. cont. Græc hær.1. quia ſanguis Abel iuſti qui nondum recepit pręmium, reſurget vt re-
e cipiat. [e] Lit. vulgatæ, vt omnes ſint mortui, ſequenda omnino eſt, Cano li.2. de loc. cap.14. ad 5. & citat ex Latin. Cyp. ſer. de reſurr. Chriſti. Hier. epiſt.152 ad Mineruium, & Alexand. (vbi ait ita in primo Corinth. 15. legiſſe Gręcos, Dydim. & Athan. Orig. libro 3. in id 1. Theſſal.4. nos qui viuimus. Acatius, lib.4. ſelect. quæſt.) idem ex Latinis Ambroſ. Claud. Cathario. & alij in primo Corinth.15. Ambroſ. orat. de fide reſur. Augu. 20. ciui. capit. 20. vbi Viues, & de fide & Symb. cap.6. de fide ad Petrum cap.3. Ruſin. in Sym. Gregor. 12. Moral. cap.17. Natal Beda annot. cõt. Fabrum, prop.117. communis Theol 4. diſtinct.43 Bonau. Durand. Scot. quæſt. quinta, Richar. artic.4. quæſt.1. Palud. quæſtio. 4. Capreo. quæſt.2. ad arg. Soto, quæſtio.2. articu. quarto, id reijcere damnat temeritatis, & Catha. in primo Corinth. 15. dicit eſſe periculoſum ac ſine nota cenſuræ putant oppoſitam eſſe falſ. D. Thom. 1.2. quæſt.81.3. ad 1. & add. quæſtio.74. 7. ad tertium, quæſtio.78.1. & alibi. Ioan. Arb. lib. decimoſexto, Theoſophiæ, ca.4. Sixt. lib.6. bibliot. cap.165. Cano, Suar. 3. par. quæſtio.56. dub.50. § ſecundo, cum Pame. in Tertul. propter Patres inf. & Hieron ſup. Augu. de eccleſ. Dogma. cap 6. & 7. ubi tamen fatetur hanc ſequi turbam Patrum, & in 1. Theſ.4. ſimul rapiemur, addunt Anſel. Bed. ſed in ipſo raptu moriemur. Sed Oecum. explicat per diſtributionem accõmodam, omnes reſurgemus: nem
f pe, quia nemo eſt ex ijs qui morientur, qui non reſurget. [f] At non morituros iuſtos qui tunc uiui reperientur, colligunt ex lit. Græca. 1. Corint.15. omnes quidem non dormiemus, ſed omnes immutabimur. Vbi Chryſoſt. hom.42. Theop. Theod Oecu. & in fragmentis in hanc epiſt. Theodorus Diodor. & Apollin. Epiſcopi, (vt refert Hier. in epiſt. cit.) Orig. lib. quinto, cont. Celſum, Iuſtin quæſt.51. & 109. ad gent. Eraſm. Apolo. cont. Stunicam. fauet Hiero. ſup. & epiſt. ad Marcellam, pro quo Diuus Thom. in 1 Corinth 15. citat Athan. & Hilar. Aug quæſt.3. ex 83. lib.2. de bapt. paruulorum prope finẽ, & probabile putat ad Dulcit. quæſtio.3. Mag.4. diſt.42. neutram lectionem aut partem audet definire, & Caiet. in 1. Theſſal.4. vide Pererium, lib.15. in Dan.c.12.

quod probabile putat Ambr. 1. Corinth. 15. etiam iuxta lit. vulgat. & tenet Tertull. de reſurr. Carn. cap.41.42. At litera græca ſic in eundem ſenſum cum vulgata explicatur, vt ly non, dum ſequitur ly ſed, ſumatur pro non tantum, id eſt, omnes non dormiemus tantum (nempe nos iuſti qui viuimus, quaſi perpetuo ſimus in morte prima aut ſecunda permanſuri) ſed ſimul immutabimur in meliorem ſtatum utique. Addit Oecume. & Diuus Tho. quia modicum diſtabit inter horum mortem, & reſurr. cenſentur ſemper vixiſſe. At impij non dicuntur dormire, quia à morte corporis tranſeunt in mortem æternam, de quibus Pſal.1. non reſurgent impij. Martin. lib.8. Hypoth. cap.8. ad fin. Suar. d. dubio 40. §.3.
g [g] Ex hoc loc. 1. Corinth. 15. probat Gregor.
h inf. [h] Gregor. 24. mor. cap 30. Ambr. libro de fide reſurr. Suar. quæſt.52. dubio 54. §.8. quia terminus reſur. eſt res naturalis, & anima ſeparata habet quẽdam naturalem appetitum ut ſit perfecta in toto homine, D. Thom. 1. par. quæſtio.76.1. ad 6. Auguſt. 12. gen. ad lit. capitu.35. & præmittet
i etiam corpus. [i] Pythagoras & Plat. lib. de repub. Democrit. Empedocles, Varro, Virgil. Chryſip. Labeo. admittunt remeationem animarum in corpus, & quoſdam reuixiſſe Macr. de ſomno Scipion. refert Plin. lib.7. hiſt. cap.55. Plutar. lib. primo de anima, de quibus Auguſt. ſermo.143. lib. vndecimo, ciuit. cap.30. lib.22. capitu.28. Viues lib.13. ciuit. cap.19. Tertull de reſurr. carn. ſed Euſeb.11. præpar. probat Plat. multa myſteria fidei didiciſſe in Aegypto ex Moſaica doctrina. Item quod Ariſto. 8. met. cap. quarto: ſenſerit futuram reſurr. autor Alexand. Aphrod. Philop. Niph & Marſil. in lib. ſecundo, de generat. quæſt. vlt. At Plio. ſup. & lib. ſecundo, cap.7. negat poſſibilem. Tertull. de præſcript.7. ait
k omnes philoſo. putaſſe reſurrect. animæ impoſſib. [k] Communis Theol.4. diſtin.43. Albert. Tarant. Rich. Palud. Capr. quæſtio.2. Dur. quæſtio.2. Soto, quæſt. prima, articu.3. D. Thom. diſtio.44. quæſtio.1.1.2. & 3. par. quæſtio.77.5. Ferrar. 4. contr gen. cap.81. Egid. de euchariſt. theor.1. Goffr. quodlib.6. quæſtio. ſecunda, & late Suar. to.2. in 3. par. quæſtio.52. dub.54 § 6. quia eadem omnino diſpoſitio hic & nunc & determinatio huius agentis in hanc totam materiam non redit. quod ſi forte per angelum repararentur, ſaltem ſolus Deus, vt creat animas, impoſita diſpoſitione illam ſolus unire poteſt materiæ. Item quia ut ait Ariſto. de prædicam. cap.10. a priuatione quadam, vt a cæcitate, ad habitum ita poſſibilis eſt regreſſus, & expoſitores in libro ſecundo, de gener. text.70. cont. Scot diſtinctio.43. quæſtio.3. Bon. & uidetur Henric. quodlib. vndecima, quæſtio. quarta, & probabile dicit Richar. articu.3. quæſtio. prima, ad quintum, fauent ibid. Diuus Thomus, articu.1.3. & Marſil.3. quæſtio. vlt articu. primo, ſed in libro
l ſecundo, de generat. quæſtio. vlt. negat. [l] Diuus Thom. 3. parte, quæſtio.56. (vbi Suar. dub.50. §.5.) & add. q.76. articu.1. lib.4. cont. gent. cap.78. ex 1. Theſſa.4. ſi enim credimus. primo Corinth.15. ſi Chriſtus reſurrexit. Phil.3. reformabit. Hebr.2. conuiuificauit nos in Chriſto. Doctor.4. diſtin.43. Soto, quæſt.1. articu.
m 4. Veg. lib.7. in Trin. cap.11.16. [m] Paſſio & humanitas Chriſti antequam eſſet, erat exemplaris & finalis cauſa veterum iuſtorum, & nunc dum iam paſſio & mors non eſt, manet exemplaris cauſa noſtræ iuſtitiæ, quia ſumus ſimiles & conformes Chriſto. Et ſicut ac exemplar cauſat ut apprehenditur intellectu. At res quæ nullo modo eſt præſens acto aut uirtute, non cauſat effectiue, ſup. lib. de ſacramen. capit.25.§.3. ſic corpora beatorum erunt

n quo modo ſimilia Chriſto: [n] nam & qui defectum membrorum in vita habuerunt, ſuſcitabuntur à
o Chriſto cum integris membris, [o] cum ſanitate & robore ad perferen
p da tormenta. [p] Dicitur autem Pſal. 1. non reſurgunt impij in iudicio, nempe vt explicatur Ioann. 5. in re
q ſurrectionem vitæ beatæ, [q] aut non reſurgent in concilio iuſto-
r rum, vt ſint iudices. [r] Fiet reſurrectio ſupernaturali virtute per vo-
ſ calem vocem Chriſti, [ſ] tanquam
t per inſtrumentum effectiuum: [t] fiet actio ipſa reſurrectionis. Hanc vocem audient, & ei obedient Ioann. 5. mortui, qui in monumentis ſunt. Quædam executio fiet
u per angelos, [u] & per Michaelem Eccleſiæ principem, vt congregatio partium diſperſarum & collectio puluerum intra breue tẽpus. Quibus ad vallem Ioſaphat addu-
x ctis: [x] Deus inducet debitam in ſingula membra diſpoſitionem & organicam condenſationem, vt omnium corpora ſine mora viuificentur, introductis à Deo animabus.
y [y] aut forte Deus voce Archangeli tanquam inſtrumento faciet ſuſci-
z tationem: [z] quæ tribuitur Chri-
a ſto, in cuius merito & virtute fit: [a] & fient ſubdito & in breui tempo
b re omnia hæc. [b] De reſurrectionis ſubſtantia, quis & qua quantitate reſurgẽt, & qualibus dotibus ornata reſurgent corpora iuſtorum? di-
c cetur inf. [c]

2 Tempus in quo fiet reſurrectio vniuerſalis, & quandiu in futurũ mundus durabit, ignotum nobis eſt. At in præterito annorum tempore fere conueniunt, qui ſequuntur vulgatæ & Hebrææ editiones
d veram literam: [d] vt numerentur ab origine mundi, in cuius primo die Deus ſimul creauit cælum ter-
e ram & angelos, [e] ad Chriſti incar-
f nationem, quater mille anni. [f] Quibus quidam addunt aliquot annos: alii ab eo numero multos
g annos ſubtrahunt. [g] Hæc compu-

in dotibus, ætate quadam ac debita magnitudine & pulchritudi-
n ne ſimilia Chriſto exemplari. [n] Quia ad ſimilitudinem Chriſti tamquam exemplaris habebunt ex quodam dono corpore damnatorum vt ſint in corrupta, 1. Corinth. 15. cum quantitate virili, & duratione perpetua, quia 1. Corinth. 15. generaliter dicitur, ſicut in Adam omnes mor. ita in Chriſto omnes viuificabuntur. D. Tho. 3. p. q. 56. 2. ad 3. vbi Suar. dub. 50. § 5. & ſignificat, Hierony. in id Eſai. 53. dabit impios pro ſepultura. 1. quia Chriſtus ſepultus eſt, dabit Patri etiam impios ſuſcitatos: licet alius ſit ſenſus magis receptus apud Patres, vid. Leon. Caſtri.
o [o]
p [p] D. Tho. d. 44. q. 3. 1. 1. Rich. Palud. & quidam alij & plane Auguſtin. epiſt. 146. ad Conſentiũ. cont Bona. & Dur. quamuis Auguſtin. enchir. capit. 92 dicat incertũ nobis eſſe quali habitudine
q corporis reſurgẽt. [q] Sic 2. Macha. 7 tibi reſurrectio ad vitã non erit. Sic de iuſtorum reſurr. ſimpliciter Rom. 6 at Auguſt. 6. ciuit. c. 12. impij reſurgent in mortẽ, Chryſ. hom. 38. in Ioann. 5. vbi Tolet. ergo impij non reſurgent
r ad meliorem vitam, 1. Cor. 15. non omnes immutabuntur. [r] In id
ſ Pſal. 1. Hierony. Hilar. Auguſt. Ambroſ. Euthy. [ſ] Ioan. 5. omnes qui in monum. ſunt audient vocem, vbi D. Tho. lect. 5. & videtur Chryſoſt. ho. 38. Greg. 17. mor. c. 21. Chryſ. in 1. Theſſ 4. hom. 8. vbi Theoph & alij Soto diſt. 43 q. 1. ar. 4. cum glo. in Pſalm. 67. ecce dabit voci ſuæ. Scot. diſt. 43. ex Ioan. 5. omnes qui in mon. audient vocem. Auguſt. tract. 19. in Ioan. ex 1. Theſſ 4. ipſe dominus in tuba Dei. Hieron. in regul. monach c. de timore iudicij, & epiſt. ad Miner. ſemper ſonat in aurib. meis illa vox, ſurgite mortui, & epiſt. 61. ad Pammach. D. Thom. add. q. 76. 2. Et tamen idem D. Thom. in 1. Theſſ 4. cum Dam. lib. 4. c. 28. propendet ſolo impe-
t rio Chriſti, ſine voce faciendam reſurr. [t] Creaturæ etiam inanimatæ & cadauera dicuntur obedire uoci Dei, ſupra lib de ſacramen. c. 17. § 2. Q. & quomodo humanitas Chriſti ſit inſtrumentũ verbi ibid. c. 16. § 1, & quod ſit inſtrumen. reſurrectionis, in Ioan. 5. D. Tho. Cyril. lib. 12. c. 145. Ruperc. lib. 5. Euthy. c. ſuo 7. D. Th.
u diſt. 43. q. 1. 2. 4. [u] Matth. 24. 25. & 1. Theſſ. 4. in voce archangeli. Chryſ. hom. & in Ioan. Aug. enchir. c. 58. & lib. 3. Trin. c. 4. Deus adminiſtrat inferiora per media, vt per angelos. D. Tho. addit. q. 76. 3. Soto, & communis Theo. quamuis D. Th. in 1. Theſſ 4. per archan. exponat Chriſtum, at ſicut angelus nihil cooperatus eſt in conceptione Chriſti (D. Tho. 4. d. 8. q. 2. ad 3. Alex. 4. p. q. 134. memb. 1. ar. 2. ad arg.) ita nec in colligendis partibus Chriſti ad reſurrectionem illius, Suar. tom. 2. q. 53. dub. 45. § 2. ad fin. ſed nec B. Virgo fuit inſtrumentum actiuum ad vnionem humanitatis
x cum verbo. Suar. q. 32. dub. 10. § 3, & ſe refert ad q. 2, [x] Ioel. c. 3. de quo inf. c. 25. § 2. N. Soto d. 43. q. 2. 5. propendet quod angeli adducent pulueres vndique ad vallem Ioſaphat, & inde fiet reſurrectio omnium, nam omnes e terra ſurgent. & tamen quorundam maior pars eſt in aqua, aut conuerſa in aerem, quæ prius adducetur in terram hanc. At ſecluſa hac parte, probabilius videtur ſingulos de ſuis monumentis ſurrecturos, aut certe de loco vbi tunc adeſt maior pars corporis ſui, in quod propendet Soto, quia Io. 5. omnes qui in monum. Sic Chriſtus ſurrexit de ſepulchro. Ezech. 37. aperiam tumulos veſtros, & in 1. Theſſ. 5. eos qui dormierunt cum Ieſu (nempe ſuſcitatos in proprijs locis) adducet cũ eo.
y vbi Chryſ. ho. 7. 8. Theoph. Oecum. Ang Aug. [y] Id fiet inſtrumẽtaliter per humanitatem Chriſti, ſup. T. quare vox non dicitur futura ab angelo ſed à Chriſto, Ioan. 5. audient vocem filij Dei. vbi Cyril. Ruper. Euthy. D. Tho. & Tolet. quare quod 1. Theſſ. 4. dicitur, in voce Archangeli, id eſt, Chriſti, vt exponit Anſ. D. Tho.
z & ibid. vocatur tuba Dei. [z] In 1. Theſſ. 4. Anſel. Theoph. Theod. Oecum. & ſentit Chryſ. Et Apoc. 8. ſeptimus angelus tuba ceci

nit. & 1. Cor. 15. in nouiſſima tuba, vbi Chryſ. Oecum. & planius Euthy. in Ioan 8. ſuo. 7. nam antequam Chriſtus deſcendat de cæ-
a lo, fiet reſurrectio per angelorum miniſterium. [a] D. Thom. d. 43.
b q. 2. cum Gregor. [b] Communis diſt. 43. Scot. Capr. Sot. q. 2. ar. 3. D. Tho. add. q. 77. ar. 4. Aug. q. 1. conc. pagan. & in Pſal. 2. & 48. Viues 20. ciu. c. 20. ex 1. Corin. 15. in momento, in ictu oculi, at non fiet in inſtanti ſed breui morula, Palud. & Dur.
c q. 4. [c] Inf. cap. 26. & deinde c. 27. de do-
d tibus. [d] Caſtr. & Medices verbo, annus, reijciunt Philaſtr. lib. de hæreſ. damnãtem eos qui aiũt incertum eſſe numerum annorũ ab origine mundi: ſed Genebr. lib. 2. chron. pag. 279. ait certo conſtare: quia quod parum diſtat, nihil diſtare videtur, ſequuntur vero Hebræ. cõputationem, præter Hebr. Hierony. in quæſt. hebr. Bed. de ratione tempor. cap. 22. (quos Genebr. ait parum abeſſe à vero calculo) Galati. lib. 4. ca. 14. Sulpit. Oroſ. Aug. 15. ciuit. c. 13. ex Recent. Eugub. Dried. Lucid. lib. 1. c. 9 & Nicol. Cælius Luſit. in chrono. vet. teſt. apud Couar. 4. var. c. 18. nu 2. & communis Theolog. Arias Mont. in apparatu, tit. de ſæculis. in hanc propendent Beroſus. Metaſtenes, Manethon. Vincen. Beluacen. in Hiſt. Naucler. addit duos annos. Fontius & Her
e man. contractus in chron. verb. Ioſue addunt 7. [e] D. Thom. 1. p. q. 61. ar. 3. vbi Bañes Zumel cum Ferr. 2. cont gen. c. 83. ad fi. merito oppoſitum dicunt errorem, Cordub. lib. 4. q. 3. dub. 2. p. 272. dicit hæreticum: at Cano lib. 5. de loc. c. 5. q. 4. & Molina. 1. p. q. 61. 3. putant ſaltem temerarium, quia eſt communis conſenſus eccleſiæ Latinæ, vt ait Viues in Aug. 11. ciuit. c. 9. vbi Aug. & ca. 6. lib. 12. c. 15. Gre. 32. mor. c. 10. vet. & lib. 28. c. 14. Caſſiodor. conc. Later. c. firmiter. De ſumm. Trin. Deus ab initio tẽporis ſimul vtramque de nihilo condidit creaturam. eccleſiaſt. 18. creauit omnia ſimul, ſcilicet, corporalia & angelos, vt exponit D. Tho. 1. p. q. 74. 2. ad 2. omnes Scolaſt. 2. diſt. 2. Alber. art. c. Bon. Petr. Rich. Anibal. Carthuſ. q. 1. Palac. Alex. 2. p. q. 19. memb. 2. Iſid. 1. de ſumm. bon. c. 12. Genad. de eccleſ. dogm. c. 10. Bed. tom. 8. in quæſt. q. 9. Sed quia B. Tho. & Perer: lib. 1. in Geneſ. ad fi. permittunt opinari. & in cõtrarium citãt Græcos Patres. ſane pro veritate ex Græc. ſunt Acatius & Diod. in caten. gen. 1. & apud Sixt. lib. 5. bibl. c. 9. Epiph. to. 2. hær. 65. Athan. refertur in q. 3. ad Antio. Theodor. in gen. q. 3. At Hie. in Tit. 1. ante tempora ſecularia (quẽ citat Mag. 2. d. 2.) non aſſerit oppoſitum: nec Ruſ. id ei obiecit, vt ait Aug. li. 1. de ſacr. c. 5. Et ſolet Hier. referre aliorum ſent. ſine confutatione, vt dicit in Apolog. cont. Ruſin. Et exponit id Tit. 1. promiſit & prædeſtinauit Deus ab æterno. Hieron. Chryſo. Amb. Theop. Theodo. D. Tho glo. ord. Lyr. Carthuſ ibid. Item non repugnant alij ex græcis, quippe qui angelis tribuunt corpus tenue ex aere aut igne: quorum ſententia vtitur 7. Synod. Quare ſunt exponendi, angelos creatos prius natura dignitate, & cum æuo, quæ menſura continet omne tempus. ſic illos exponunt Iſidor. Bed. Al-
f bert. Petr. Bon. Rich. Ioan. Arbor. lib. 3. Theoſ. c. 1. fin. [f] Bellarm. obiter lib. 3. de Rom. Pont. c. 3. Riber. lib. 1. de templo c. 26. & in Apoc. c. 20. nu. 34. 38. Suar. 3. p. q. 1. ar. 5. dub. 6. § 1. ad fi. & quidã ex Millenarijs. Quidam ſuper quater mille addũt ſequentes hos, Pererius lib. 11. in Dan. q. 5. ann. 22. & tamen ex numeris illius fiunt anni. 4344. R. Moſes Gerunden. 58. Ioſephus Matatiæ filius. 4103. Arabes 185. Euſeb. & Oroſ. 190. Geneb. lib. 2. p. 180. annos. 121. & menſes. 6. Ioſeph. 8 antiq. c. 3. annos 192. & menſ. 6.
g Odiaton aſtronomus. 320. Caſſiodor. 69. Orig. in Matth. 830. [g] Quidam ab orbe condito ad Chriſtum natũ aiunt tranſiſſe 3501. vt Ioan. Picus Mirandul. at Sixt. ex hoc refert. 3958. Itẽ ad 3700. annos numerant ſeq. (nec perueniunt ad quater mille) refert Geneb. p. 178. ex hebræis R. Naſon. in Cyclo paſcha, ann. 7. apud

Sixt.

ratio non fit per annos lunares, ſed
h per integros ſolares. [h] Quo poſi-
to, nunc anno. 1593. deſunt pluſ-
quam 400. anni, vt impleantur ſex
i millia annorum. [i] Apud Græca
exemplaria. 70. Interpret. litera in
k quibuſdã annis eſt plane viriata: [k]
nam in Geneſ. cap. 5. de ſuo addunt
l ætati mundi. 600. annos. [l] Et capit.
11. addunt annos. 800. Et pro cen-
tum fere ſemper ponunt ducentos
annos. Atque ita ad primam mun-
di ætatem addunt 700. annos: & in
ſecunda ętate pro. 292. poſuit 1170.
Et à creatione mundi vſque ad
Chriſtum natum iuxta eam com-
putationem græc. 70. Interpret. nu
m merantur anni quinque mille. [m]
Alij addunt huic numero quoſ-
n dam: [n] prope ducentos; aut vl-
o tra, [o] quidam numerãt vltra quin-
p gentos. [p] Eam computationem 70.
Interpret. vitiatam ſequuntur græ-
ci Patres, & quidam ex latinis. cũ
tamen Patres literam Græcam 70.
Interpr. in aliis rebus, vbi variare
videntur à litera Hebræa, ſoleant
q excuſare. [q]

3 Chriſti reſurrectio eſt exem-
plaris cauſa reſurrectionis homi-
num: & facta eſt poſt æquinoctiũ
vernum, ac pleni lunium primi
mẽſis, qui apud Hebręos dicit Ni-
a ſan, & reſpondet noſtro Martio. [a]
Nondum factum eſt vniuerſale iu-
dicium, aut generalis reſurrectio:
vt quidam hæretici factam eſſe fin
r gunt. [r] Alij aiunt futuram in ſola
ſ anima. [ſ] Chriſtum tamen decuit
poſt mortem, ſtatim die tertia re-
ſurgere: qui & ſui corporis reſurre
t ctionem promeruit. [t] Beatiſſ. Vir-
go vere mortua eſt, dulci quodam
u ſomno, abſque ſenſu doloris. [u] &
ſtatim ſanctiſſ. anima illius cœpit
x frui beata Dei viſione. [x] Corpus
eius ſepultum eſt in valle Ioſa-
y phat, [y] prope montem Oliueti.
de quo loco quidam olim dubita-
z runt. [z] Ad cuius funus miraculoſe
a cõuenerũt Apoſt. [a] qui per varias
orbis regiones diſperſi erãt. & in eo
loco permanſerunt tribus diebus:
poſt quos, rogante Thoma Apoſto
b lo, qui abſens fuerat, [b] (ſicut &
abſuit cum Chriſtus primo reſur-
rectionis die inuiſit condiſcipulos
ſuos) apertum eſt mauſoleum, &
vacuum apparuit cũ mira fragran-
c tia, [c] quo tempore poſt triduum
d creditur B. Virgo fuiſſe ſuſcitata, [d]
(vt Chriſtus ſurrexit die tertia:)
eodemque die tertio aſſumpta eſt
e in cælum, [e] comitantibus nõ tan-
f tum omnibus angelorum choris, [f]
g ſed Chriſto Domino, eius filio. [g]
De Ioanne Apoſt. quidam pie opi-
h nantur iam ſuſcitatum. [h] corpus
enim eius non reperitur in terris:
ſed nec ſeruatur in paradiſo mor-

Sixt. ſed apud Geneb. ann. 40. Thalmud. 51. R. Sederolam & R. Ia cob in ſuo Thalmud. 57. Rabini recent. 60. R. Leui. 86. At Latini qui ſimiliter ſequuntur cod. hebræ. & vulgatam numerant ſupra 3900. Hierony. 41. Bed. 52. at Rab. Abraham in Cabal. Sixt. libr. 2. verb. Adæ geneal. & Recent. quidam 54: alij apud Lucid. 44. multo poſt Cyrum incipiunt hebdomadas Dan. 9. & impe rio perſarum tribuunt 100. ann. Henr. Glareanus & Hoſ ſoander apud Co. uar. 59. at Lucid. li. 7. cap. 2. & Soto & Hebræ. chron. vulgata 60. Coua. ſup. cum Dried. lib. 3. c. 5. part. 3. annos 69. F. Petr. Galliſardus in chron. ann. 65. Abb. Vſpergen. 62. Sixt. lib. 1. bibl. & fatetur Naucler. At Theophilus ad Autolicũ. 74. Fontius. 79. Carolus Booil-
h lus. 89. [h] Supr. lib. de bapt cap. 2. Suar. 3. p. in procem. dub. 1. §. 2. pag 10. Ang.
i 15. ciuit. capit. 12. Bellarm. Riber. ſup. Q. & hinc negant cõmuni de falſo ſen tentiam Millenariorum, de quibus inſ. & quod falſo Amb. lib. 7. in Luc. cap. 2. putauit ſua ætate impletos pluſquam ſex mille annos, de
k quo inf. § 4. [k] [l] Cõ
l putationẽ græc. 70. Interp. a tranſcribẽ te aliquo eſſe in his annis vitiatam, fatẽ tur Hiero. quæſt. hebr. Aug. 15. ciuit. c. 13. Eocher. & alij in gen. 5. Bellar. 2. de verbo Dei. cap. 6. ad fin. Geneb. lib. 2. ait ſimiliter li
m terum Ioſephi eſſe vitiatam. Maſæua. lib. 1. chron. [m] Methrodorus, & Heſichius hom. in Natale Domini. 5000. & dicit hanc eſ- ſe ſententiam Clementis, Theophili & Timothei, & accuratorũ ſcriptorum, & probat gen. 10. in diebus Phaleg. diuiſa eſt terra, 1.
n fuit dimidium temporis circa annos de apparitione Chriſti [n] Epiph. ann. 19. Paul Oroſ. 49. Arabes 184. at Genebrard. tribuit Euſeb. & Oroſ. anni 190 ſed tribuit. 199. Sixt. libro ſecundo, verb. Adæ geneal. & id ſequitur Orig. Hieronym. Auguſt. Bed. Chry- ſoſt. quos ſequitur Couar. & ſic corrigit Alphonſum, vid. Sixt. li. 5. cap. 68. 88. lib. 7. hær. 2. & Iſidor. Viues. 18. ciuit. c. 46. vid. libro 12. cap. 10. at Euſebio in chronico magno, tribuit Anaſtaſ. Epiſco pus. quæſt. 92. in ſcriptur. annos 5500. Niceph. Gregor. in ſuo chron. tom. 2. bibl. & Iornandes. Alij computant. 195. vt Philo in
o Breuiar. tempor. [o] Annos 196. Iſidor. Hiſpalen. ſed Genebrar. tri buit Iſid 5. Ety. cap. 39. annos. 210. non 261. Naucle. qui magis ſequitur græcos, 201. Paul. Foroſempron. 328. Albumanaſar & Aſtronomi. 351. D. Auguſt & Sixt. eidem lib. 16. ciuit. cap. 10. tri-
p buit. 353. at Theophilus Antioch. ad Amphiloch: annos. 476. [p] Niceph. lib. 1. hiſt. cap. 10. annos. 505. Cedrinus 506. ſed Anton. Conſtius in chron. 508. & græci vulgo, Zonar. & Nicetas, q colli- guntur ex ſyn. 6. cap. 3. in horologio & cyclo Paſchali, ſed 600. Suidas; at Ambr. libro ſeptimo, in Luc. capitulo ſecundo, ſuo tempo re impletos 6000. annos: ac ſubinde in Natiu. Chriſti. 5700. ſed Lactant. 800. Philaſt de hæreſ. 801. quem irridet Caſtr. verb. annus. at rex Alphonſus. 984. ſed variat, & corruptus eſt codex, vt probat Couar. 4. Var. cap. 18. numero ſecundo, quia in tabul numerat. 5099. cum legendum ſit. 5199. vid. Faſcicul. tempo. Cano
q lib. 11. de loc. capitulo quinto, ad 12. [q] Sup. libro de Miſſ. capit. 35. §. 6. I. ex Patribus Hieronym. Auguſtin. & aliis Bellarm. libr.
a ſecundo de verb. Dei capitulo ſexto. [a] Sup. libro de euchariſt. capitulo vndecimo, §. decimo. K. Chriſtus paſſus eſt die. 25. Martij, & reſurrexit die. 27. & de tempore quo fiet reſurrectio Soto diſtinct. 43. quæſtione ſecunda, artic. tertio, ad fin. & corrigit ca-

r lendariam inf. I. & §. ſeptimo. Caſtr. verb. iudiciom. §. ſecundo, de quo 2. ad Tim. cap. 2 (vbi Patres) reprobat Himenæum & Philetum dicentes, eos tantum qui Matth. 28. reſerſtur, reſurrectionẽ habere, & neminem aliom ſurrecturum. idem Simon Magus, vt refert Auguſt de hæreſ. ſed Tertull. lib. de præſcript non tribuit hoic, ſed Marcioni & Ophitis. alij aiũt futuram eſſe mille annis ante diem iudicij. contra quos millenarios inſ. §. 4.
ſ [ſ] Quia Matthęi 22. erunt ſicut angeli Dei. quod Tertull. lib. 5. cont. Marcio. tribuit Marcion ſed Irenę. lib. 1. cap. 23. tribuit Baſilidi. vid. Photium. lib. de ſeptem ſynod. cap. 5. Epipha hær. 64. Tn let. in Ioan. 11. not. 7. de quo non meminit Caſtro. quia non reſurget, niſi quod cecidit p mortem (nẽpe corpus & homo) anima aut ẽ, quę manet immortalis, non cecidit. alij corpus negant futurum, niſi ſpiritua le, ob id 1. Corin. 15. ſurget ſpirituale. Caſtr. verb. reſur rect. hær. 2. de Eutyche. contra quem Hieronym. epiſt. ad Pammach. & Ocea. Gregor. 4. moral. c. 29. Toletan. ſup. de
t quo inf. capit. 17. [t] Decuit Chriſti reſurrectio etiã propter fouendam fidẽ noſtram, ex 1. Cor. 15. D. Thom. 3. par. quæſt. 53. artic. 1. & meruiſſe reſurrectionem ſuam, eamque impetraſſe oratione Pſal. 40. tu autem: & reſuſcita me. D. Thom. quæſt. 53. 4. ad 2. quæſt. 19. 3. Athan. orat. 2 contra
u Arian. probat ex Phil. 2, propter quod Deus exaltauit illum. [u]
x [x] Mortua eſt, nam ſurrexit: habetque aureolam martyris: ſicut & Ioannes ſup. capit. 10. §. 8. 6. & ſeq. addit Hog. lib. 3. eruditiou. Theologic. cap. 125. non habuiſſe ſenſum doloris. Nec fuit vlla ratio, cur anima B. Virgin. non redderetur ſtatim gloriæ. ſup. capit.
y 19. §. 2. [y] Hieronym. lib. de aſſumpt. (ſi eius eſt) Beda de locis ſanctis. cap 8. & qui ſcribunt de terra ſancta, Aranda, Medina & Italus ſed diu latuit ſepulcrum eius. Bruchard. de terra ſanct 1. par. cap. 7. §. 47. ideo Viuar. & Ado in martyrolog. aiũt, neſciri vbi ſit.
z [z] Citati ſup. cap. 10. §. vndecimo. N. Epiphan. hær. 78. Antidico. Marian. dicit, non dico quod immortalis mãſit, ſed nec dico quod mortua ſit: aut vbi ſit eius ſepultura. Gelaſ. Papa cap. ſancta Rom. 15. d. ait lib. de aſſumpt. eſſe apocryphum. vid. Couar. 4. variar. ca, 17. num. 5. Caniſi. libro quinto. Marial. capitulo ſecundo, & ſeq.
a [a] Dam. ſerm. 1. de obdormition Virgin. Athan. ſerm. de ſanctiſſi-
b mæ Deipara. Nicephor libro ſecundo, cap. 23. vid. ca. 21. Caniſi. [b]
c [c] Dam. Niceph. & Recen. [d] [e] Colligitur ex Nicephor. at Bed. in
d martyrol. obijſſe die 15. Auguſti. & aſſumptam eſſe poſt 40. dies,
e vt Chriſtus aſcendit poſt 40. dies. [f] [g] Caniſi. libro quinto, capit.
f tertio, cum Athan. ſup. Dam. ſermone primo fin. & ſermo. ſecun-
g do, de obdormition. Anſel. de excellent. Virgin. cap. 8. Anton. 1 p.
h hiſtor. tit. 6. cap. 3. §. 1. [h] D. Thomas, lectione quinta, in Ioan cap. 21. & 1. par. quæſt. 20. articulo tertio ad tertium. Catharinus libro de conſummata gloria Chriſti. Nicephorus primo hiſtor. capit. trigeſimoquinto, vide libro ſecundo, capitulo quadrageſimoſecundo, & libro quarto, capit. vigeſimoquinto, ex Appollonio. Petrus Damianus ſermone de Ioan. apud Lipom. Caniſius libro
3 quinto. Marial. capitulo quinto. Albertus ſermone ſecundo, de feſto, Ioan. Eſius, Stobæus ſimili ſermone. Ianſenius in Ioan. capit. vigeſimoprimo, meminit huius ſententię. Ambroſ. ſermone vigeſimo in Pſal. 118. Hieronymus ſermone aſſumptionis. Quare male Soto diſtinctione 43. quæſtione ſecunda, articulo primo.

ait

i talis, [i] quaſi ad finem mundi ſit rediturus cū Elia & Enoch. Nam Patres cōſtanter aſſerunt vere mor-
k tuum fuiſſe, [k] & habere aureolam
l martyris: [l] vt qui Ioan. c. 19. factus eſt ſpeciali quadā ratione cuſtos &
m filius B. Virginis matris. [m] quod multi Patres generalius aſſerunt, de iis, qui Matth. 28. ſurrexerunt
n cum Chriſto: [n] de quibus tamen probabilius eſt, beatas illorum animas, poſtquam teſtimonium dederunt de Chriſto reſurgēte, ſine vllo ſenſu doloris, aſſumpta corpora de-
o ſeruiſſe. [o] Ex reliquis omnibus tam iuſtis quàm impiis nemo prior
p reſurget, [p] ſed ſuſcitabuntur ſimul
q tempore. [q]

4 Quidam aiunt, exactis ſex mil-
r le annis ab orbe condito, [r] ſeu bis mille annis poſt Chriſti natiuita-
ſ tem aut reſurrectionem, [ſ] finiendum hunc mūdum. Ex his quidam iudaizantes aiunt tunc implendas terrenas promiſſiones factas Abra-
t hæ. [t] ſed quidam ex Patribus aiunt, ad finem ſexti millenarii venturum Antichriſtum: qui inſtaurato templo Ieruſalem, Iudæis concedet externam quandam fœlicitatem: & proceder vincens aut ſibi ſubiiciēs decem cornua id eſt decem orbis reges, obtinebitque Romanę vrbis & orbis imperium. Quo mortuo, & inchoante ſeptimo millenario, quaſi in ſabbato requiei, appariturum Chriſtum, & futuram
u primam reſurrectionem, [u] in qua ſancti corporali Chriſti viſione contenti, regnabunt cum illo in terra mille adhuc annis: exterminatis interim infidelibus, quos eo tempore aiunt pacifice ſeruituros
x ipſis ſanctis. [x] Quam ſententiam temperate intellectam, B. Auguſt. & quidam catholici non audent
y damnare. [y] Deinde ſeptimo millenario finito, elapſiſque prædictis mille annis implendum eſſe id Apocal. 20. vt ſoluatur Satanas, & vt per Gog regem excitet præ-
z lium contra ſanctos. [z] Quidam Patres ad numerum prędictum ad-
a dunt quingentos annos. [a] Tandem

---

i ait id nullo idoneo teſtimonio fulciri. [i] Infra capit. 23. §. ſeptimo.
k [k] Chryſoſtomus homilia 26. in Hebræ. Hieronymus de viris illuſtribus libro primo contra Iouinianum. Auguſtinus ſermone 149. Abdias libro quinto hiſtor. Tertullianus de anima, cap. 50. & de præſcr. Euſeb. libro tertio hiſtor. cap. 25. alias capit. 31. & libro quinto, capit. 24. Simeon Metaphraſt. & in Chron. Beda. Sulpit. Iſidor. Herman. Martin. libro decimo hypothe. regul 44. ſi. Natal. Beda contra Fabrum, propoſit. 117. Ambroſ. lib. de fid. reſurrectiōe. Theophilactus, Euthymius, Matth. capit. vigeſimo. Beda Io. 21. Suarez tomo ſecundo, quæſtione 59. dubio 55. §. ter-
l tio. [l] Supra capit. decimo, §. octauo.
m G. H. [m] Quidam recentior, libell. de laudibus Ioānis. ait Chriſtum eo verbo feciſſe Ioannem vere naturalem filium Beatæ Marię. at ſane relatio filii eſſe non poteſt, abſque proprio funda-
n mento. [n] Hierony. ſerm. de aſſumpt. B. Mariæ. Martin. lib. 2. cap. 3. & citat Orig. in Rom. 1. Epiph. lib. 3. in hær. 75. ſi. Aetii, Ambro. lib. 4. de fide ad Gratian. cā. 1. & ſuper Pſal. 1. Clem. Alex. lib. 6. ſtrom. & in Matth. 27. Beda Druthmar. Anſel. D. Th. & in catena refert Remig. Cai. & idem in 1. Cor. 15. fauet Iuſtin. inſ. Sophron. in epiſt. quæ habetur in ſyn. 6. act. 11. Euſeb. 4. demonſtrat. cap. 12. Nyſſe. lib. de cognit. Dei. §. de Chriſti reſurrect. Ianſen. c. 143. D. Tho. 4. d. 43. q. 1. 3. 1. ad 3. & quidam in 3. d. 22.
o vbi Carthuſ. q. 6. Suar. tom. 2. in comment. q. 53. 3. fin. [o] D. Tho. 3. p. q. 53. 3. ad 2. & add. q 77. 2. ad 1. & 3. Aug. epiſt. 99. ad Euod. Chryſoſt. in 1. Cor. 15 ho. 39. Theop. in Matth. 27. Chryſoſt. ho. 89. vbi Euthym. c. ſuo 67. & videtur Iuſtin. q. 85. ad gentes. Hiero. Matth. 27. epiſt. 150. ad Edib. q. 8. Catharin ſup. Ioan. Arbor. 11. Theoſo. c. 11. Sixtus lib. 5. c. 59. 61. lib. 6. c. 61. & 46. Soto d. 43. q.
p 2. ar. 1. Proſper. lib. 3. de promiſſ. & prædict. c. 29. [p] [q] Ex 1. Theſſ.
q 4. nos qui viuimus. Hebræo. 11. vt non ſine nobis conſummarentur. Pſal. 141. me expectant iuſti. & id plane ſentiunt illi patres, quibus tribuitur animas non videre Deum, vſque ad diem generalis reſurrect. de quibus ſup. cap. 19. §. 2. at Richar. d. 43. art. 5. q. 2. Sco. q. 5. Duran. q. 4. dicunt prius tempore reſurrecturos iuſtos, ex illo 1. Theſſ. 4. mortui qui in Chriſto ſunt reſurgent primi. vbi Oecum. Theodor. Primaſi. Athan. ſeu Theoph. fauet Auguſt. 20. ciuit. cap. 20. Caiet. in 1. Cor. 15. ſed oppoſita ſentent. eſt vera & communis Theolog. d. 43. D. Tho. q. 1. 3. 3. c. & ad 3. Palu. Soto. q. 2. ar. 4. conc. 2. & problema dicit Rich. ſup. Hippoly. de cōſum. mundi, prope fin. Method. de reſurrect. Auguſt. eccle. dogm. cap. 6. Et in Ioan. 5. omnes qui in monumen. Euthym. vbi idem innuunt Cyril. & Rupert. ac Chryſoſt. nec oppoſ. dicit Chryſoſt. ho. 7. in 1. Theſſa. Suar. q. 56. dub. 50. § 9. nam Anſel. id 1. Theſſ. exponit negatiue, primi ſeu Græc. primum. i. non poſterius aliis: quia non præueniemus eos. addit Anſel. & D. Tho. vel primum reſurgent,
r deinde rapientur in aera. Sot. q. 2. ar. 4. [r] Prateol. Elench. hæreſ. verb. Cherinthus. ver. chiliaſtæ. Staphilus & Lindan. de hæreſ. Bellar. lib. 3. de Rom. Pontif. c. 3. Perer. lib. 1. in Geneſ. quæſt an mundus per 6. dies ſit factus pag. 129. Suar. 3. p. q. 59. dub. 53. §. 4. & q. 56. dub. 50. §. 8. Pamel. paradoxo. 24. in Tertull. ex Hebræis refert Galatin. lib. 4. c. 20. Picus Mirandul. lib. 7. deptapli. c. 4. Chiliaſtæ, id eſt millenarii hæretici de quo Caſtro & Medices verb. reſurrect. hær. 2. ex traditione diſcipulorum Heliæ, vt patet in Talmud. ord. 4. tract. 4. Sanedrin, id eſt iudicium. refert Genebrar. lib. 1. chron pag. 1. & 59. Sixt. lib. 2. biblio, verb. Helias fin. & lib. 5. cap. 190. 233. & citat Irenæ. lib. 3. c. 3. lib. 5. cap. vlt. apud Euſeb. lib. 3. c. 22. c. 28. & Niceph. lib. 3. c. 14. 20. vbi etiam refert Caſum & Dionyſ. Alexan. de quibus Euſeb. lib. 7. c. 22. Hieronym. de vir. illuſt. in Papa. vbi citant Irenæ. & Tertul. 3. contr. Marcio. idem Victorinus & Apollinaris, in Apocal. Irenæ. dicit vt ſex diebus factus eſt mundus, & dies pro mille annis cōputatur, ita ſex millibus annorum conſummabitur. refert Hieron. epiſt. 139. ad Cyprian. exponēs id Pſal. 89. quoniā mille anni ante. & in Eſai. c. 23. fin. & prœm. in lib. 18. in Eſai. & in poſterioribus c. Eſai. & in Michæ. 4. Lactan. li. 7. ca. 7. 14. 23. 26. qui nonnihil addit & citat Ethnicos Hidaſpen, Trimegiſtum, & Sibyllas. idē Orphæ. apud Platon. vt ait Genebrard. Auguſtin. refert 18. ciuit. c. 53. 56. & lib. 20. ciuit. ca. 7. & in Pſal. 7. & 89. & ſentit Hilar. in id Matt. cap. 17 poſt dies ſex transfiguratus eſt. & Ambro. lib. 7. in Luc. Iuſtin. q. 71. ad gent. & dialog. cum Triphon. prope me-
ſ dium. [ſ] Hinc aiunt ſub ſtatu legis naturæ duraſſe mundum, vſque ad circumciſionem Abrahæ. 2048. annis. Deinde ſub lege ſcripta 2012. plus minus & reſtare ſub lege Chriſti totidē bis mille ann. Quā coniecturā ſine approbatione referūt Arethas in rapſodiis Apoc. c. ſuo 63. & Cantacuzen Apologia contra Mahomet. Simeon Metaphraſt. in vit. Onuphr. q. Onuphr. &
t Paphnut mentionem huius fecerunt. [t] Cherinthus (apud Euſeb. Niceph. & Hiero. in Ieremiæ 19.) Apollinar. apud Epiphan. hær. 77. ſi. quē Appollinar. & Victorinū in Apocaly. 20. citat Hieron. præfat. li. 18. in Eſai. & c. 23. in poſterioribus c. Eſai. & in Michęę
u c. 4. [u] Sicut Apoc. 20. beatus qui habet partem in reſurrectione, prima. intelligunt Irenæ. lib. 3. c. 3. & lib. 5. cap. vltimo. & cap. 32. (apud Euſeb. libro tertio, hiſtor. cap. 22. 28. & Nicephor. lib. 3. c. 14. 20.) & Caius ac Dionyſius Alexandrinus. (apud Euſeb. lib. 7. cap. 22. & Nicephor.) & Papias (apud Euſeb. 3. cap. 33. & Hieronym. de vir. illuſtr. vbi citat etiam Irenæum.) Seuerus Sulpit. dialog. Gallus (apud Hieronym. in Ezechiel. 36.) ſed Auguſt. de eccleſ. dogmat cap. 55. ait Papiam poſuiſſe voluptates quæ ad cibū & potum pertinent: & quod illum ſequuntur Lactant. Irenæ. Tertullian. Nam Lactant. libro 7. diuin. inſtitut. cap. 7. 14. 23. 26. ait, poſt ſex mille annos reſurgent iuſti: & qui ex iuſtis viuent, nō morientur: & generabunt infinitam ſobolem ſanctam. & citat Ethnicos Hidaſpen, Trimegiſtū & Sibyllas. idē Orphæus apud Plato. vt refert Genebr. in chron. At Irenæ. nil explicat de generatione aut ſacrificiis ſed de voluptatibus ēt corporis, & abundantia temporaliū. Tertullia. lib. 3. contra Marcion. c. vlt. potius ſenſit voluptates fore ſpirituales (vt exponit Pamel. paradox. 24.) idemque de ſpiritualibus ſentiunt, Iuſtin. ad gent. q. 71. & dialog. cum Triphon. ad med. Hilar. cano. 17. in id Matt. poſt dies ſex transfiguratus eſt. Ambroſ. lib. 7. in Luc. at quomodo intelligatur prima re-
x ſurrectio Apocal. 20. inf. E. [x] Exponit bene Bellar. ſup. & Auguſt. inf. ait tolerabilem eſſe ſententiam, ſi deliciæ hæ dicantur futuræ
y ſpirituales. [y] Quærit Riber. in Apocal. 20. nu. 43. an ſit hæreticū definire id tempus? ita vt mille anni de quibus Ioan. compleantur intra ſex mille ab orbe conditio. & prædixit nu. 38. nondum experientia conuincitur ea ſentētia multorū Patrū de falſo. quia ad ſex mille deſunt adhuc in hoc anno 1593. alii 476. anni. vid. ſup. §. 2. Q T. Bellarm. lib. 3. de Rom. Pont. c. 3. idem dicit. Quare Auguſt. 20. ciuit. c. 7. ait ſe id olim opinatum. & tolerabile eſſe ſi per eos mille annos ponantur in paradiſo terræ cum Chriſto deliciæ ſpirituales. Hieronym. lib. 4. in Ierem. non audet damnare. quia in prœ. li. 18. in Eſai. & Tertull. li. 3. cont. Marcio. ait iſtos
z poſuiſſe ſpirituales delicias. [z] Bellar. ſic citat Lact. li. 7. à c. 24. Papiā apud Niceph. li. 3. c. 20. & Euſeb. 3. hiſt. c. vlt. Hiero. in Ezech.
a 36. Martin. lib. 3. hypo. c. 1. & in add. nondum impreſſa. [a] Hippol. de conſummatio. ſæculi, tribuitur, quod mundus duraturus ſit. 6500. annos. idē tribuit Cyrill. lib. de Antichriſto. & Chry. quos tū falſo citat & tribuit German. epiſcopus Conſtantinop. lib. de

impiis victis & occiſis, aiunt reſurrectionem ſecundam futuram eſſe in octauo millenario, quaſi in octauo reſurrectionis die: [b] & quod per eam in æternum mundus innouabitur. Hoc cõmentum & error chyliaſtarum ſeu millenariorum cœpit ab Elia quodam Rabbino: & multis Hebræis placuit, & deinde Cherinto. ſed iam diu à Patribus & Eccleſia exploſus eſt. [c] Numerus vero mille, qui Apoc. 20. quinquies repetitur, ſumitur indefinite pro multis annis (vt ſolet in ſcriptura. [d]) non quidem pro æternitate qua durabit ſecunda corporum reſurrectio, ſed pro tempore militantis eccleſiæ. [e]

5 Quidam referunt tempus Antichriſti ad ætatem B. Bernardi, [f] Florentinus epiſcopus ſua ætate anno 1104. dixit iam natum. [g] Quod in Conc. Florentin. retractauit ſub Paſchal. Papa. II. Petr. Aliaco Cardin. nimiũ aſtrologiæ deditus, coniectauit ſuo tẽpore inſtare finem: cum eſſet ſchiſma, quod tamen in Conc. Conſtantien. tunc ſublatum eſt. Errant item teſte experientia, qui impletum eſſe aiunt tẽpus pro aduentu Antichriſti deſignatum. Quidam Iudas *Syrus* lib. de hebdomad. Danielis, deſignauit tempus Seueri imperatoris, nempe 200. annis poſt Chriſti natiuitatem. [h] Hic diuerſus eſt à Iuda Galilęo Act. 5. [i] Alii tempus Antichriſti referebant in annum poſt Chriſtum natum 400. aut 500. aut 666. [k] Quidam poſtremam hebdomadam Danie. c. 9. referunt ad tempus Antichriſti. [l] Alii ex Ptolomæo & Plato. colligunt non finiendum mundum hunc, donec ſupremus orbis proprium motum peragat, 36. millibus annorum.

6 Vt tempus generalis reſurrectionis [m] Deus quaſi ſigillo ſuo ſignatum, voluit nobis eſſe occultum: ita & tempus ei propinquum quo veniet impius Antichriſtus. [n] iuxta id Marc. 13. de die illa, vel hora nemo ſcit, nec Angeli in cęlo, [o] nec Filius, [p] niſi Pater. Et quamuis anima Chriſti id tempus ſciat per ſcientiam beatam & infuſam: dicitur neſcire, nempe ad reuelandum aliis, [q] licet enim Apoſtolis, tanquã amicis Ioan. 15. nota fecit omnia: his tamen de illo die dixit Act. 1. non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate. [r] De menſe autem & die hebdomadæ, ac hora illius diei, quidam Patres explicarunt aliquid, licet certa ſcripturarum autoritate non conſtet. Quidam generalem reſurrectionem pronunciant futurã die dominica: & quod tunc incidet in diem Paſchæ, in menſe Aprilis: [a] nam eam diem dominicam elegit Deus, vt in ea compleret eximia opera. [b] In dominica natus eſt Chriſtus, &

theoria eccleſiaſticarum rerũ. refert Genebrard. ſupra. Nam apud illos nihil tale extat, vid. Suarez dub. 53. §. 4. Item lib. 4. Eſdr. ca. 5. 11. & clare c. 14. dicitur quod eo tempore Eſdræ, ex 12. partibus durationis mundi, iam tranſierant. 10. partes cum dimidia. at vel ob hoc conſtat hunc lib. Eſdr. non eſſe authenticum. Palac. 4. diſt. 47. fin. [b] Id camẽ pauci explicãt. [c] Ambroſ. lib. 7. in Luc. Bed de ratiõe temp. cap. 65. Aug. in Pſalm. 89. & alij apud Bellarm. Sixt. Caſtro. ſup. Ribera Apoc. 20. nu. 23. & 43 Geneb. Perer. ſup. Suar. Martin. li. 8. c. 3. [d] Martin lib. 3. c. 1. Riber. Apoc. 20 num. 41. probãt ex Script. Auguſt. iuſ & Patribus. nec obſtat quod Apoc. repetitũ quinquies mille anni, quaſi ſic ad literam intelligendus numerus definitus. Quia ex cõtextu cõſtat ſenſus & intentio. Caſtr. verbo beatitudo hę reſ. 2. mille ſignificat totam æternitatem. [e] Nam ex eo quod Apoc. 20. ſubdit. & poſt mille annos ſoluetur Satanas. bene alij exponunt, quod ſancti & præſertim martyres (de quibus Apocal. 14. beati mortui. qui videbantur eo tẽpore eccleſiæ militantis, omnino depicti & extincti) ſub quibus tãquam ſub præcipua parte intelliguntur & reliqui ſancti: regnabunt ſummo honore mille annis in eccleſia militante, id eſt, vſque ad tempus Antichriſti. Auguſt. 20. ciuit. cap. 7. & 9. Et hom. 17. in Apoc. Et in eum loc. c. 20. Bed. Rupert. Primas Amber. Aym. D. Tho. & alii. qui tamen differunt in paucis. at poſt tempus Antichriſti erit reſurrectio ſecunda: quando conſtabit martyres vere viuere etiam in corpore glorioſo: nunc viuũt in anima, & reſur. prima etiam honoris eximii, regnant in terris. ſic Greg. 4. mor. c. 13. lib. 18. cap. 25. & 27. lib. 32. cap. 12. ait mille annis explicari non quantitatem temporis, ſed vniuerſitatem durationis, qua nunc regnat eccleſia & ſancti. idẽ ſignificat Hippol. de conſum. mundi. Elegi. hom. 8. in cœna Domini. Et Patres cit. §. 4. in hunc ſenſum ſunt moderandi, dum primam reſur. expoſuit de honore & bonis huius temporis in eccleſia militãte, vſque ad tempus Antichriſti. & prob. quia Apoc. 20. præmittit, cæteri mortuorum (id eſt, impij qui Chriſto nõ adhæſerunt) non vixerunt, donec conſummarentur mille anni. hæc eſt reſur. prima. vbi loquitur plane non de vita ſpirituali, ſed de temporali honore quem in præſenti mundo non ita habent, vt ſancti canonicati: qui nimis honorati ſunt. & pretioſa eſt mors ſanctorum. Et ly donec, non includit quod poſt mille annos ſint victuri in honore: ſed quid non habeãt primo hoc tempore primæ reſurrect. quæ eſt minor, quam reſurrectio ſecunda. Vt eodem cap. 20. Apo. & cap. 2. & 21. mors. 2. quæ erit poſt iudicium damnatio corporis & animæ, eſt peior quam mors prima. Chryſoſt. hom. 25. in Apoc. Riber. Apocal. 2. num. 16. at cap. 20. num. 48. falſo ait, Ioan. dum ait cæteri non vixerunt. loqui æquiuoce de vita. [f] Vuolpang. Muſculus vt refert Bellar. cap. 3. §. quia eo tempore multum floruit Theologia Scholaſt. cum Magiſt. ſentent. & Hugon. quos Theolog. deteſtantur hæretici. [g] Referunt Platio. in Paſchali. 2. Palmer. chron. Sabellic. Aenea 9. lib. 3. Genebr. lib. 4. chron. pag. 355. Bellar. d. c. 3. col. c. ad fin. Perer. lib. 2. in Geneſ. q. 6. ad fin. [h] Refert Hieron. de viris illuſtr. in Iuda Syro. Sixt. lib. 4. bibl. Tritem. ſed Bellar. li. 3. Roma. Pon. c. 3. dicit ann. 250. & idem tenere Tranſilnanos hæ-

i ret. ait Bellar. c. 5. col. 3. [i] De quo & Ioſeph. 18. antiq. ca. 1. lib. 7. bell. c. 28. 30. 37. [k] Bellar. c. 3. affert Aug. 18. ciuit. c. 53. de quodã dicente poſt 400. annos à Chriſti natiuitate venturum Antichriſtum. ſed Lactan. lib. 7. c. 25. ſignificat poſt 500. annos. de aliis qui poſt 600. aut 666. dicunt veniſſe tempore Grego. PP. aut Phocę imper. aut Maometis dicetur c. 22. §. 2. [l] Hippolyt. & alii de quibus ſup. c. 19. lib. de bap. c. 2. §. 8. & Suar. 3. p. in præ. diſp. 1. §. 2. [m] De occulto tempore futuræ reſur. D. Th. add. q. 77. ar. 2. ex Matt. 24. de die illa nemo ſcit, vt i dieb. Noe. vbi Druthm. c. 61. Six. li. 6. bibl. c. 105. ecumen. in 1. Theſſ. 5. cur expediat eſſe occultũ. vbi Chryſ. hom. 9. Auguſt. in Pſal. 34. 38. Grego. ho. 17. in Ezec. Luc. 12. dies Domini, ſicut in nocte veniet. [n] Sic Dan. 8. & 12. iubetur ſignare, vſque ad tempus quo implebũtur. & Apocal. 10. Riber. ĩ Apocal. 22. nu. 11. vt incarnationẽ & dignitatẽ Filii nemo potuit occultare & deprimere, quia Deus voluit manifeſtare: ita tẽpus iudicii & Antichriſti quod Deus de induſtria occultat, nemo põt manifeſtare. [o] Rich. d. 43. refert quoſdam dicere quod angeli & beati ĩ Verbo ſciũt: ſed dicitur neſcire ad reuelandũ. tenet Abul. Mat. 24. q. 209. & ſignificat Aug. ench c. 36. quia ſciũt quot deſint ad complendũ numerũ electorũ. at plane Matt. 24. & Marc. 13. iuxta cõmu. explicationem Patrũ & Theolo. negant ſciri vllo modo. nec Aug. diſſentit. Sot. d. 43. q. 2. 2. Bellar. li. 4. de Chriſto c. 5. Suar. 3. p. q. 10. ar. 2. §. [p] Explicatur varie à Patribus, ut citatũ eſt lib. 3. de pœnitentia. c. 19. §. 7. Vt 1. Filius ut Deus eſt, non habet à ſe eam ſcientiam naturaliter, ſed à Patre. Auguſt. 15. Trin. c. 14. lib. cont. ſermonem Arrian. c. 14. 23. ho. 32. ex 50. Greg. lib. 8. epiſt. 43. Soto diſt. 43. q. 2. ar. 2. at pater ex ſe naturaliter ſcit, & per viam intellectus communicat Verbo, qui eſt ſapiẽtia genita. Verbum uero cum patre communicat Spiritui ſancto, ſed nõ per modum intellectus & notitiæ. & cum Matth. 24. dicitur ſcire ſolus pater addit concil. 6. Conſtantinop. act. 11. non excludi eum qui eſt eiuſdem eſſentiæ cũ patre. De aliis expoſitionibus inf. [q] Hæc eſt communis expoſitio Patrum & Theolog. ut citatum eſt lib. 3. de pœnit. quia Chriſtus ut homo neſcit ſcientia acquiſita & experimentali. ſed ex diuina reuelatione & ſcientia infuſa, & cum pręcepto, ne aliis reuelet. & neſcit. i. non facit alios ſcire: & habet ſe ad modum neſcientis. uide Martin. lib. 1. hypothy. c. 10. li. 9. reg. 2. Et neſcit ut iudex in uita mortali. Io. 5. non miſit Deus filiũ ut iudicet, ſed pater ſic nouit, quia cœpit iudicare & punire quoſdã. ita Chryſoſtom. homil. de Trinit. tom. 5. & innuit Gregor. lib. 8. epiſt. 42. [r] Ex Actorum primo, eos qui certo deſignant tempus, quo mũdus finietur, carpit acriter Aug. 18 ciuit. c. 53. & epiſt. 80. ad Heſich. & in Pſal. 80. Bellar. dict. c. 3. col. 2. [a] Futurum die Paſchæ, ait Lactan lib. 7. diuin. inſtitut. c. 20. Anſelm. in elucidar. Et addit Machar. ho. 5. & 12. in menſe Aprilis. Suarez 3. p. q. 53. diſ. 50. §. 10. ſed melius fatetur id nobis ignotũ dub. 53. §. 4. at Chriſti, reſurrectio non fuit in Aprili, ſed die 27. Martii. inf. §. 7. ſup. li. de euchariſt. capit. 11. §. 10. K. [b] Supra libro de miſſ. capit. 25. §. primo. Riber. in id Apocalip. primo. die dominica numero 68. Perer. libro primo in Geneſ. agens de opere primi diei. ſio. Bellarmin. libro tertio de beatitud. ſanctor. capitulo undecimo.

Suarez

Suarez ſuprà. dubio 46 § primo. Couaruuias quarto variar.cap. 19.num.6. probant ex Patribus. [c] Probant dicti autores. & Petr. Act.13. id Pſalm. 109. ego hodie genui te. explicat de reſurrectione vt ſolet mater quando videt filium ereptũ de periculo mortis dicere: hodie te peperi. & reſurrectio dicitur regeneratio à Chriſto. [d e] Iuſtin. apolog.2. Leo Papa epiſt.81. [f] Sup. A. commun. Theol.4. d.43. Bon.p.2.q.2. Sco.q.5.ſi Richard. ar.1. Durand. Palu. Capr. Hiſpalen. D. Tho. ibid. ſeu add. q.77. art.3. Sbto d. 43.q.2 ar.3.du.2 & d.48.2.2.ſi. Mart.li. 9.hypot.reg 7. Ant. 4.p.tit.14 c.11.§ 4. & addit rationẽ Anſel. in elucidat quia tali hora Chriſtus reſurrexit. & ſignif. Ambroſ.lib 8. in id Luc.12. & ſi in tertia vigilia venerit, beati ſunt ſerui illi ait, ſiet in luce, vt ab omnibus conſpici poſſit iudex Chriſtus. [g] Eſſe traditionem Hebræorũ dicit Hieronym. in id Matt.25. media nocte clamor factus eſt, ecce ſponſus venit. vbi Druthmar. ca.ſuo 61. Theoph. Chryſoſt. hom.79. propendẽt. Lactan. ſup. & ex Diodor. Hierony. epiſt.152.

canonic.c.50. [r] Theoph Matt.28. quaſi ſol rurſus fuerit breui in ortu & occaſu: nec obſtat impugnatio D.Thom.q.51.4 ad 1.cum Aug. de conſenſ.& Hiero in Mat. Quia Theoph intelligit de tempore quo Chriſtus fuit in limbo. ſup.N. [ſ] Vt primus dies ſit ab occaſu ſer.5.(in quo Dñs cœpit pati & mori) uſq; ad occaſum ſer.6. in qua fuit in ſepulcro p 2.horas lucis. & p ſynodechen dẽ vna nox & vn° dies. Aug.3.doct.c.35.li. 4.Trin.c.6. & q 64. nou. & veter.teſta. Nyſſ. ſup. Emiſſ ho. ſer.4 poſt dñicam.j. quadrag.& in Matt. 28. Hier. Theop. Euthy. D. Th. gl. ordi. Faber. libell de tribus Magdalen. & de triduo Chriſti. Caietan. in Matth. 12.(vbi Anſelm. id refert ſine reprobatione) & 3.p.q 51. ar.4.q.53.a.2.ad 3. Quam expoſitionẽ Suarez quæſtio. 53.dub.46. §.3.ait, nullo modo probandam. [t] D. Tho.q. 51 4.cum Aug. de conſeu Marti.lib.9. hyp. reg 7. de qua Synedoch. agit etiã reg 4.5.6.& lib.10. reg 43 primus dies ſepulturæ continet lucẽ ſer.6. & ſequẽtem noctem: vt dies 3.incipit à nocte ſabbati in dominicam illuceſcente Hiero.

& reſurrectione renatus: [c] in ea quodammodo nata eſt & cõfirmata eccleſia die Pentecoſtes, [d] natus eſt & mundus. [e] Ita ſimili die creditur futura generalis reſurrectio, qua fiet generatio mundi, & renouatio totius eccleſiæ: [f] quæ continget mane ad auroram. Nec differt, quod quidam ex Matth.25. colligunt futuram intempeſta nocte: [g] vt aiunt de reſurrectione Chriſti: [h] Nam interpretandi ſunt de præparatione, quæ per angelos in collectione cinerum fieri incipiet: [i] & quia improbos illa dies reperiet imparatos, præ incuria & obliuione ſalutis. [k] ſed quia hæc colligunt ex Chriſti reſurrectione tanquam ex cauſa exemplari, declarandum eſt quo menſe, die, & hora, contigit reſurrectio Chriſti, & prima illius apparitio.

7 Chriſtus ſurrexit die dominicam. [l] Nam poſtquam ſer.6. emiſit ſpiritum, fuit iuxta typum Ionæ explicatum Matth.12. tribus diebus & tribus noctibus in corde terræ. Quod tempus quidam computare incipiunt ab ea hora, qua anima Chriſti de cruce deſcendit in limbum. [m] Alij numerant à ſepultura corporis, [n] in qua iacuit 36. horis. falſo autem quidam aſſerunt eo triduo fuiſſe animam Chriſti in paradiſo terreſtri: [o] ſicut in eo cum Patribus ereptis fuit per ſequentes 40. dies. Varie explicantur hi tres dies & noctes. [p] Quidã aiunt cõtinere 72.horas. [q] Alii primum diem noctemq́ue explicant, eas tenebras ſecutamq́ue lucem poſtquam Chriſtus expirauit. [r] Alii ad proprietatem ſcriptur. pertinere putant, [ſ] vt incipiant à feria quinta, in qua Chriſtus cœpit pati & mori. [ſ] At ſane id tempus per ſynedochen verificatur: & minus ſufficit vt cũ proprietate explicentur tres dies noctesque, [t] Mat. 12. quod ſignificat id contigiſſe tempore continuo. Idemq́ue ſignificat poſt tres dies apud Matth. 27. quod die tertia. [u] Chriſtus ſurrexit die.27. Martij: & in ea diei hora, quæ non multum diſtat à media nocte: [x] & quia tunc ſolis curſus acceleratus eſſe videtur: [y] idem eſt quod ex Euangel. quidam Patres colligunt ſurrexiſſe mane, hora 4. iuxta morem quo computant Hebræi & Aſtrologi, [z] prope ſolis ortũ, [a] iuxta id Mat.28. veſpere

ad Miner.& Alex. Aug.lib.83. quæſt.q.57.59.& in Pſalm.2.cum ex aſſerit in Pſalm.18. Caſſiod. in Pſalm.108. media nocte ſurgebam. Oecum. in 2.Petr.4. Dan.7. aſpiciebam donec throni poſiti ſunt in viſione noctis. vid. Sotum d 47.q 2.artic.1.ad 2. [h] Inf X. [i] Maxime quia antequam ceſſet illo die motus cælorum, accelerabitur illorum curſus, vt aut ora parum diſtet à media nocte. [k] Vt ſignif. Matth.25. quaſi impij iaceant in profundo ſomno noctis ob tenebras ſpirituales. vbi Druthmar. Theoloph. Anſel. Et Auguſt. ſup. Maximus ſer.1.aduentus. Martin lib.3.hyp.c.3. Orig. 1.periarch.1.6.& aſſert. id Matth.24. de die illa & hora nemo ſcit: ſicut Geneſ 6. in diebus Noe ignotum fuit tẽpus diluuij. 1.Theſſ. 5. dies Domini ſicut fur in nocte veniet. [l] Ambroſ. in Pſalm.47. & Bed. de ratione temp.c.45. aiunt quod non licet de hoc dubitare. quia Matth.28. prima ſabbati, id eſt hebdomadæ, aut prima poſt ſabbatum. Aug. in Pſalm.23.80.93. Hieronym. in Pſalm.47. 93.& cit. ſup.§ 7.B [m] Hieronym. Theoph. Caiet. in Matth.12. Chriſtus ratione animæ fuit in corde, id eſt in medio terræ & limbo, per 40. horas continuas, ab hora 9. ſer.6. vſque ad aurorã Dominicæ: vt Ionas fuit in medio maris, in corde piſcis. [n] Theoph. Matth 12. Auguſt. epiſt.57. Tertul. de anima c.55. Irenæ. lib.5.c. 31. Chryſolog. ſer.74 commu. Theol.3.d.21. Suar,q.52.dub.43. §.2.& 4. quia anima redijt ab inferis ad ſepulchrum moto diſcreto, & mox vt informauit corpus, exijt Chriſt° viuus de ſepulchro. Act.2. ex Pſal.15. quoniam non derelinquet animam meã in inferno. quem Deus ſuſcitauit, ſolutis doloribus inferni. [o] Chryſo.ho. 44 Matth.12.& Euthy. in Luc.23. hodie mecum eris in paradiſo. Niceph.1.hiſt.c.31. Orig. Iuſtin. Dam. imo & alibi Tertul. Irenæ. Aug. ſicut & per 40 dies ante aſcenſionẽ fuit cum animabus ſanctis in eo paradiſo, iuxta Patres cit. lib. de indulg.c.8.§.2.V. Irenę. Iuſtin. Niceph. Bon. medit. vitę Chriſti c.91. D.Tho.3.d.22 q.3. 2.3 ad 3. licet 3.p.q.55.3 ad 2. dicit ignotũ. [p] In Matt.12. Chry. Euthy. idem Hier.& alij in Ionæ.2. Et videtur Nyſſe. orat.1.& 2. de reſur. Niceph. ſup. D.Tho.3.p.q.51.ar.4.& Theol. cum Aug. 4. Trin.c.6. poſt med. lib.3. conſen c.24. lib.1.q. Euang.c.7.& inf. [q] Quia reſpectu Chriſti, qui eſt Dominus vtriuſque hemiſperij, & pro omnibus paſſus eſt, computant 36. horas noſtri hemiſperij, & totidem inferioris hemiſperij: atque ita fiunt 3. dies & 3. noctes integre. Alcuin. de diuin offic.r. de cœna Domini. Paul. Foro ſempron. 2.p. Paulinæ lib.2. vt refert Marcel. Francolin. de hor.

Bed. Anſelm. Caiet. Matth. 12. Ignat. epiſt. 5. ad Trallian. Caſſian. lib.6. de incarnat.r. vlt. commun. Theolog.3.d 22. Bon. Richard. Palac. cari hu. q.3. cum Antiſio.& Alex.3.p. q.20. memb.1.art.3. Et vt melius ſaluetur id Matth.12. vt ibi Cai.& Anſel dicũt, dies ſecunda finit in media nocte. deinde incipit nox dominicæ, & ſequens lux (ita vt illa nox diuiſa pertineat ad duos dies.) D.Tho. q.53.2.ad 3. cum Aug.4. Trin.c.6.& fauet q.46.artic.9. ad 1.cum Leon Papa ſer.1.reſurr. Et Baron. in apparatu annal. anno 34. affert Iſidor. Peluſiotã epiſt.144. a 12. Francolin. de horis.c.45.48. ſed Hiero. differt, quia ſemper incipit diẽ ab occaſu ſeu veſperes atque ita in 3.ẽt die ſequitur mane lux, vſque ad occaſum dominicæ excluſiue, & cõputatur pars lucis pro tota. [u] Matt.li.9.reg. 7, cum Bed.& Eraſ. in Marc.8. ſic Luc.2. poſt triduũ inuenerunt. q planius dicit Oſeæ.6. viuificauit nos poſt duos dies, & in die 3. vbi Riber. cum Hiero. Theodo. idem Tertul Lact Orig Rufin. Aug. Cyril. Greg.& Nyſſ. Bern. idẽ D.Th. in Epheſ.2. & ad hũc Oſeæ locũ alluſit Paul.1.Cor.15. ſurrexit 3. die ſecundũ ſcripturas. vbi Anſel. Doroth. in Synopſi.& Hebræi apud Galatin.li.8. de arcan. c.12.& Patres ſup. [x] De menſe martio ſup.§.6.A. & quod elapſa hora non longe à media nocte. Hieronym. Matt.28.& epiſt.150. ad Edib. quæſt.3.4. ait ſurrexiſſe poſt mediæ noctis elapſam horam, ad primum galli cantum. (& tamen quæſt. 6. fatetur horam nulli mortalium notam eſſe) Ambr. lib.10. in Luc. Greg. hom. de reſur. Rupert. lib.1. diuin. offic. cap.8.& ex Græc. videtur Euthy. Matth. ſuo cap.68. Theop. in Ioan. Victo. in Marc.16. Cyril. lib. 12. in Ioan. cap.44 ſed Niceph.1.hiſt.cap.31. ſurrexit 7. aut 8. hora noctis, id eſt duab. horis poſt mediam noctem. [y] Euthy.& Chryſolog. ſer,82. Leo ſer.1.reſur. & Chriſtus accelerauit reſur. quod oratione obtinuit B.Virgo, ſicut & meruit accelerari incarnationem: & miraculum in nuptijs factum Ioan.2. acceleratum eſt prece B.Virg. vt ibi aduertunt, Chryſoſt. Cyril. Tolet. not.9. Ambr. ſerm.16.& in Pſalm.118. ad fin. Suar.3.par. quæſt.27. dub.4 § 4. [z] Iuxta Hebr.& aſtrologos, dies diuiditur in 4. ſtationes, ita vt à media nocte ad ſolis lucem numerentur 6. horæ, licet tempus ſit breuiſſimum, & totidem ab ortu ad meridiem (quia ſol in die pertranſit ſex ſigna zodiaci, & totidem in nocte.) atque ita numerantur plures horæ ſepulturæ: & hora qua Chriſtus ſurrexit, fuit prope mediam noctẽ & prope auroram. [a] Theol.3.d.22.D. Tho. Bonau. Rich. Dur. Palud. Palac. Caiet Fr. Med.& Recen cũ

autē ſabbati, quæ luceſcit in prima
b ſabbati. [b] Apparuit autem ante lu-
c cem primū Beatiſſ. Matri ſuæ, [c] vt
dignum erat. Quod autem qui-
d dam [d] putant Mariam Iacobi (quæ
apud Matth. dicitur veniſſe cum
Magdalena, vt vngeret Ieſum) eſſe
e matrem Domini: non eſt ita. [e] Et
quod Marc. 16. dicitur Chriſtus ap
paruiſſe mane primū Mariæ Mag-
dalenæ: intelligitur, primum poſt
ortum ſolis: & quia ex apparitioni-
bus quæ factæ ſunt iis, qui non ple
ne crediderant, ad fidei confirma-
f tionem, [f] hæc Magdalenæ facta eſt
prius, quam Apoſtolis & fœminis
ſociis.

8 Quidam diſtinguunt duas Ma
rias peccatrices, quibus Chriſtus
g apparuit. [g] ſed ſane eadem eſt, [h]
h quæ Matth. 28. & Marc. 16. dicitur
ſummo mane cum aliis fœminis
profecta ad monumētum: & ſimul
i cum ſociis, [i] vidit vnum ange-
lum ab oſtium monumenti: dein-
de propius accedentes ad ſecun-
dam ſpeluncam monumenti, vide
k runt duos angelos. [k] Abierunt hæ
ſimul fœminæ nunciare Apoſto-
l lis: [l] & cum Petro ac Ioanne re-
deunt ad monumentū. Illiſque ac
fœminis ſecedentibus, permanſit
m ſola Magdalena: & conuerſa, [m]
ſola vidit Chriſtum ſibi igno-
tum, in figura hortulani: ac tan-
n dem agnoſcit Chriſtum: [n] nec
tamen permittitur illum tange-
o re, quaſi adhuc incredula. [o] ſed
rediens ad ſocias, conceditur ei ſi-
mul ipſum videre Chriſtum, & te-
p nere illius pedes. [p] Nec oportet
vt Magdalena ſepius ierit ac redie-

D. Tho. 3. p. q. 51. a. 4. ad 3. q. 53. a. ad 3. Anton. 1. p. hiſto. tit. 5. cap. 7. Rational. lib. 6. c. 72. Ignat. ſup. Hilar. & alij inf. Euſeb. 10. demonſtr. c. vlt. probat ex Pſal. 21. Cyril. catech. 14. ex Pſal. 29. vbi Auguſt. & 3. conſ. c. 24. legit oriente iam ſole, id eſt fulgore eius. & in Pſal. 56. 58. 120. Ambro. in Pſal. 45. & ex illo Sopho. 3. expecta me in die reſurr. quod ſic exponunt Auguſt. 18. ciuit. ca. 33 Euſeb. 2. demonſtr. c. 17. Cyrill. ſup. cui adduut 90. conſurge diluculo. itē Marc. vlt. ſurgens Ieſus mane prima ſabbati, apparuit primū Magdalenæ. vbi Hieronim. Bed. Lyra. Caieta. & idem Theo. & Euthym. in Matth. ſed reſpōdet Euthym. ibi. 1. ſic punctuari, apparuit mane primum Magdalen. idem Theoph. Ianſen. ca. 145. Hieron. epiſt. 150. & quidam alij. 2. ait matutinum dici tempus totum poſt mediam noctis. at hæc ſentent. concordari poteſt cum præceden. lit. X Marc. valde mane. Luc. 24 valde diluculo.

b [b] Tolet. in Ioan. 20. not. 1. affert varias expoſitiones. ſed hæc noſtra eſt commun. in Matth. Hilar. can. 33. Anſelm. Beda. Theoph. Arias Montanus in Matth. Martin. lib. 9. reg. 7. D. Th. q. 53. artic. 2. ad 3. q 83. artic. 2. ad 4. cum Auguſt. 3. conſenſ. c. 24. quod veſpere dicitur totum tempus noctis vſque ad ortum ſolis. veſpere ſab. t. in fine ſabba. ſeu hebdomadæ, prout incipit lux ſeu fulgor ſequentis diei dominicæ. nec multum differt Ianſe. ſup. & Marcell. de horis c. 88. At in alia re Luc. 23. dies erat paraſceues, & ſabbatum illuceſcebat. ſignificat plane crepuſculum noctis fer. 6. in quo incipit ſabbatum, quando ſepultus eſt Chriſtus: de quo Matth. 27. Riber. lib. 5. de templ. capit. 3. §. 35.

c Suar. quæſt. 50. dub. 40. §. 5. in principio. [c] Caniſi. li. 4. de Deipar. Maria cap. 28. lib. 5. c. t. ex Ildefonſ. & ex Ambroſ. lib. 3. de virginibus. apud Froben fol. 123. (quem citāt Gerſon. & Bloſius inf.) Sedul. lib 5. carm. de abiect. Synagogæ. Anſelm. de excellen. Virgin. cap. 6. Gregor. Nyſſen. orat. 3. de reſurrect. adde Nazian. orat. a reſurrect quę eſt 42. Rupert. lib. 7. diuin. offic. c. 25. Metaphraſt. de vit. & dormit. Deiparæ. Cur Suarez quæſt. 55. dub. 49. §. 1. addit Bonauen. meditatione vitæ Chriſti. cap. 87. aut 72. adde Nicephor. lib. 1. hiſtor. cap. 32. Bernardin. de Euangel. æterno ſermone 59 3. part. Anto. de Padua in dominica reſurrectionis, fol. 116. K eodem ſer. Vincent. Ferrer. ſermone primo reſurrect. dicit eſſe concluſ plurium Theologorum. & citat Ambroſ. & Sedul. Anto. 2. part. hiſtor. tit. 5. cap. ſeptimo, §. primo. Laurent. Iuſtinian. de triumphali Chriſti agone. capit. 13. Simon de Caſſia lib. 14. in Euangel. capit. primo. Lodulph. Carthuſ in vita Chriſti 2. par. ca. 70. & citat D Ignat. Catharinus opuſc. de conſummata Chriſti gloria. fol. 105. ait deduci ex Scriptur. Petr. de Natal. lib. 4. de vit. ſanctorum. cap primo, ad finem. Picus Carthuſ. lib. tertio, in cant. cap. 11. Dionyſ. Carthuſ. prima par. ſerm. 4. Paſchæ. fol. 161. Buſto in Marial. part. 10. gaudio. 5. Oſſuna lib. 2. Triologij c. 1. Gabr. ſerm. 25. H. fol. 223. Syl. in Roſa aur. tract. 2. in euang. reſur. Anton. Brochius 2. p. in euang. art. 37. Frantiſ. Ortiz ho. 53. in Pſalm. Miſerere. Hubertinus à Caſali lib. 4. de arbore crucifixi, ſeu de vita Chriſti c. 29. Gerſo. 4. par. ſol 93 L. ſerm. Paſchæ, pax vobis. & ſol. 89 in alio ſer. paſchæ. Ludou Bloſius lib. conclaue ſpiritual. art. 28 & in præcordiali deuotorum, meditat. primæ dominic. iocunditate. 3. Item lib. officiorum B. Virgin. cap. 5. lect. 3. & paſſim

d Recent. ſermonarij. Tolet. in Ioan. 20 poſt not. 13. [d] Quia Matth. 28 ſolum numerat duas, Mariam Magdalenam, & Mariam Iacobi. & ſic dici matrem Domini, quia Iacobus eſſet filius Ioſephi ex alia vxore, dicit Chryſoſt. in Matth. ho. 89. Theoph. in Ioan. 19. in Matt. 27. & latius in Luc. 24. Niceph. lib. 1. cap. 33. Item Epiph. lib. 1. in hær. 26. Maſſalian. ad fin. illa verba Ioan. 20. noli me tangere, ſignificat dicta Mariæ matri Domini. vt refert Martin. lib. 6. hyp. cap. 1. pag. 434. at Epipha. non explicat niſi dicta eſſe Mariæ, ſcilicet Magdalenæ. & ſic loquitur etiam Origen. tract. 1 t. Matt.

e fin. [e] Commun. Patrum in Matth. Euthy. Matth. Sixt. lib. 6. bibl. cap. 126 Hieronym. Tolet. not. 3. D. Tho. 3. p. quæſt. 28. 3. ad vlt.

quia B. mater præponeretur à Matth. Et hæc de reſurrect. nun-

f quam fuit incerta, & domi ſe continuit ſperans. [f] Marc. ait orto iam ſole, fœminas perueniſſe ad monument. ſup. A. at matri Dei ante ortum ſolus apparuit. Et Euang. referunt ſolas apparitiones incredulis factas ad fidei confirmationem. Tolet. in Ioan. 20. Et his qui erant futuri teſtes non ſuſpecti.

g [g] Ambroſ. in Luc. vlt. & Theoph. dicit probabile. refert Hieronym. epiſtola 150. ad Edib. quæſt. 5. cum Euſeb. Cæſarien. epiſt. ad Marinū. ſed non probant vel reprobant. Photius apud Turrian. in Clem. lib. 3. cōſtit. Apoſt. cap. 6. diſtingunt. 3. duas peccatrices, & ſororem Lazari. inf.

h [h] inf. §. 8. B. addit Ianſen. cap. 145. & 48. quamuis hæ apparitiones, aut vnctiones eſſēt diuerſæ: non ſequitur vt diuerſę ſint fœminæ Magdalenæ.

i [i] Auguſtin. 3. de conſenſ. cap. 25. Euthy. & alij in Ioan. Riber. in prælect. ſed Tolet. in Ioan. 20. ait, alias abſente Magdalena vidiſſe.

k [k] In ſepulchro Chriſti erant duæ ſpeluncæ. & in priori ſeu in veſtibulo viderunt vnum angelum in poſteriori duos. Suarez dub. 39. & 3. cum Cyril. catech. 14. Bed. de locis ſanct. cap. 2. Burchard. 1. p. de terra ſancta. cap. 7. Arand. tract. 1. de terra ſanct. cap. 15. Suarez epiſcopus Conymbric. in Marc. at Tol. ait fœminas abſente Magdalena vi-

l diſſe duos angelos. ſed melius Auguſt. [l] Quia Ioan. 20. de plurali dicunt apoſtolis: & neſcimus. Tolet. & alij Recent. Tatian. & Amon. in Harmon. prius eas vidiſſe angelos quam renunciarent diſcipulis. & Ianſen. cap. 145. Ioan. à Boue. lib. 7. vitæ Chriſti in princ. Iacob. Villalobos in concord. cap. 48. contr. Auguſt. 3. conſ.

m cap. 24. [m] Chryſoſt. ho. 85. Ioan. Auguſt. 3. conſenſ. cap. 25. Theoph. Toletus poſt not. 8. Atha. ad Antioc. q. 78. quia Magdalena vidit angelos reuerenter aſſurgere venienti Chriſto (nam Luc. dicit eos ſtantes) aduertit id fieri hortulano, & ideo illum vocat dominum, Domine ſi tu ſuſtuliſti. Quare ſine cauſa Hieron. epiſt. 150. ad Edib. quæſt. 5. carpit illam, quod dominum vocet. & ait quod illa huc atque illuc faciem conuertebat, nil aliud optans quam reperire Chriſtum. 2. conuerſa, id eſt, rediens ab alijs ſocijs ad ſepulchrum, ſola videt Chriſtum. ex Ioan. & Marc. D. Thom. quæſt. 53. artic. 2. ad 3. Auguſtin. de temp. ſerm. 132. Leo inf. Bed. Marc. 16. Chryſoſt. & Theophil. in Ioan. 20. & in 1. Cor. 15. Ianſen. cap. 145. Amon & Renardus in Harmon. Euangel. Bo

n nius. [n] Ex voce agnouit, ut Iſaac filium, vox quidem vox Iacob. & ideo conſueto nomine illum tanquam iam notum vocat, Ra-

o boni, Chaldaice id eſt magiſter. Cyrill. lib. 12. cap. 45. [o] Sic id Io. 20. tibi nondum aſcendi ad Patrem id eſt, nondum ſpiritualiter in corde tuo reputor aſcendiſſe: quia non plene credis me æqualem Patri. Cyrill. lib. 12. cap. 50. fatetur locum hunc eſſe difficilem: & ſic ipſe exponit & Chryſoſt. hom. 85. Theoph. Euthym. Auguſt. ibid. tract. 121. & ſerm. 60. de verb. Domini ſer. 152. 155. de temp. & lib. 1. de Trinit. cap. 9. lib. 4. cap. 3. Hieronym. dict. q. 5. Greg. 26. mor. cap. 26. Leo ſer. 2. Aſcenſ. Bernar ſer. de Reſur. D. Thom. 3. p. quæſt. 55. 3. ad 3. in idem redit, noli tangere ut prius quaſi mortalem: quia etſi nondum aſcendi ad Patrem, vere tamē reſurrexi, & cito aſcendam. Tolet. not. 12. fin. cum Iuſtin. ad orthodox: quæſt. 48. idem ſane Chryſoſt. Theop Euthy. Hiero. ſup. a. mag. ille Amla ſic exponebat, ubi ſtatim ad nunciandum diſcipulis, nec moreris in tactu: quia nondum aſcendi, (pro aſcēdo, id eſt, nondum recedo in cælum) & ſuper tempus tangendi. quia Chriſtus exigit promptam & ſine mora obedientiam, ut Luc. 10. neminem ſalutauer. in uia: ſumitur uero ſæpe præteritum pro præſenti. Martin. li. 5. c. 3. idem Suarez q. 55. dub. 39. §. 3. at obſtat, q2 eidem redeunti ad aliarū ſocietatem permiſit morari & tangere. ſed nō, dum ſola erat ob exemplū cautæ cōtinentiæ. Caiet. in Io. Ianſen. c. 145. Epiphan. hær. 26. addit D. Thom. 3. p. q. 80. 4. ad 1. cum Cyrill. c. 50. Euſeb. ſup. & ut ſignificet iam corpus Chriſti nō eſſe tangendum & ſumendum, niſi ab his qui poſt Chriſti aſcen-

p ſionem acceperunt Spiritum ſanctum. [p] Auguſt. 3. conſenſ c. 24.

Magda-

q rit:quod tamen quidam affirmãt. [q] Magdalenam, quę Luc. 7. & Marc. 16. vocatur peccatrix, quidam di-
r ſtinguunt à ſorore Lazari, [r] quod alij referunt abſque refutatione:
ſ quidam dubitant. [ſ] Alij admittunt
t duas peccatrices: [t] quarum vna
u dicitur filia Cananææ, [u] & inſu-
x per terram, quę fuit ſoror Lazari, [x] Nec tamen errare eccleſiã, ſi ex opinione vnam nominet, celebretque
y in officio. [y] & aiunt ſororem Lazari Ioan. 12. ante ſex dies Paſchæ vnxiſſe pedes Chriſti in domo Si-
z monis. [z] peccatricem vero apud Matt. & Mar. vnxiſſe caput, biduo ante paſcha fer. 4. cum Iudas acceſſit ad conciliũ Iudæorũ, & conuentionem fecit de vendendo Chriſto
a 30. argenteis. [a] At vna ſane eſt apud omnes Euang. Maria Magda-
b lena: [b] & eadem fuit vnctio pedũ quam refert Ioan. 12. in proprio loco, & tempus deſignat: Et de qua referunt Matt. 26. & Marc. vnxiſſe
c ſimul caput Chriſti. [c] ſed id inſerunt alieno loco per recapitulationem, inter alia ob quæ Iudas ſumpſit occaſione paulòpoſt venden-
d di Chriſtum, biduo ante paſcha. [d] Nec Marc. 15. dicit omnes eas tres fœminas etiam Magdalenam fuiſſe
e de Galilæa. [e] Nunc breuiter enumerandę ſunt nouem apparitiones in nouo teſtamento explicatæ, quibus Chriſtus ſtatim vt ſurrexit cæpit confirmare fidem eccleſiæ.

9 Apparuit Chriſtus quinquies,
f [f] primo reſurrectionis die in Ieruſalem. deinde quater multis vi-
g ris, præcipuè in Galilea. [g] Nam apparuit primum Magdalenæ. 2. tribus mulieribus inter quas nu-
h meratur Magdalena: [h] Tertio, inter viros apparuit primum ſoli Pe-
i tro: [i] quod forte contigit dum viſo ſepulchro redibat ſeiunctus à Ioanne. Quarto apparuit duobus diſcipulis euntibus Emaus, Luc. 24. & eadem eſt de qua Mar. 16. negat
k quoſdam credidiſſe illis duobus: [k] nam Thomas tũc aderat cum aliis

Magdalenę non venit primum ſola ad monumentum ſed cum alijs. plane Matth. veniſſe cum Maria Iacobi: & Marc. addit etiam Salome. Quod fatetur Hieron. dict. epiſt. q. 5. ſed addit iterum reuertiſſe ſolam, quod etiam ait Nicephor. 1. cap. 33. Imo Athanaſ. lib. de incarnat. nunquam ſolam vidiſſe Chriſtum: ſed Ioan. ſub nobiliori intelligere etiam alias, de quibus Matth. & Marc. & licet prohibitæ ſint tangere, tenuerunt pedes eius, vt dicit Luc. idem D. Tho. ſupponit quæſt. 55. 3. argu. 3. cum Auguſt. conſen. cap. 24. Cyril. cap. 31. ſic ſæpe in Script. ſub re inſigniori intelligũtur aliæ. Martin. li. 9. reg. 5. lib. 6. cap. 1. p. 429. at reuera primum ſola Magdalena vidit. ſup. M. ſin. 2. vidit ſimul cum alijs. Hiero. ad Edib. q. 4 & epiſt. 148. ad Marcellã. Euſe. quẽ refert Anaſtaſ. q. 90.
q in Scriptur. [q] Nicephor. Hiero. Matth. 28. Theophil. Ioan. 20. Vatabl. in Marc. 9. reijcit Tolet. Ioan. 20. not. 3.
r & alij. [r] Pro quo D. Th. in Matt. & in Io. 11. & 12. citat Orig. tract. 35. in Matt. vbi citat ſe ſuper Ioan. (qui liber nuper prodijt in lucem) & ho. 1. in Cant. & ſignif. Machar. hom. 12. Chryſ. ho. 61. in Ioan. & hom. 14. Marc. Irenæ. & Græcus ignotus citãtur à D. Thom. caten. in Luc. 7. Nicephor lib. 1. cap. 27. & alij inf. Clemen. lib. 3. conſt. cap. 6. diſtinguit Mariam Magdalenam à ſorore Lazari. vbi Turrian. an-
ſ notat. [ſ] Hieronym. epiſt. 150. ad Edib. quæſt. 4. cum Euſeb. epiſt. ad Marinum refert, nec refutat. Et in Matth. 26. dubitant Hieronym. Chryſoſt. hom. 81. & Theophil. Hieronym. Marc. 15. Ambroſ. Luc. 7. Auguſt. tract. 49. in Ioan. Bernard. ſerm 12 & 23. in Cant. Lyran. Luc. 8. at eſſe vnam plane indicat Origen. homil. de Magdal. Hieronym. dict. quæſt. 4. & proœm. in Oſeæ. Ambroſ.
t lib. de Salom. cap. 5. Bernard. ſermon. de Magdalen. [t] Supra § 4.
u G. [u] Nicephor. 1. ca. 33. de qua Matth. 15. quod erat demoniaca. (ſic Luc. 8. ab hac Maria eiecit 7. dæmonia.) Martin. lib. 9. reg. 29. Hieronym. in Marc. 15. Mariam hanc fuiſſe viduam quod ſignif. Ianſen. cap. 55. & epiſcopus Suarez in Luc. tract. 97. ex hiſtoria
x antiqua. [x] Fuiſſe tres, Chryſoſtom. Photius ſup. R. § 4. G. & declinat Theophilact. in Marc. 14. & id refert in Matth. 26. Luc. 7. & Ioann. 19. Nicephor. 1. cap. 27. Euthym. Matth. capit. ſui 62. ad quem loc. ſe refert in Marc. Luc. Ioan. Faber & diſcipul. eius Cli-
y ctouæ. tractat. de triplici Magdalena. [y] Ob Patres citatos ſup. R. & ſequentib. tenet Turrian. ſup. & fatetur Natal. Beda lib. cont. Fabr. & Eraſm. & opinionem etiam nunc probabilem vocant Tolet. in Ioan. 11. notat. 1. Suarez 3. p. quæſt. 55. dub. in 49 §. 2. vt eccleſia celebrat feſtum conceptionis: licet ſit ſub opinione, an B.
z Virgo ſit concepta ſine peccato. [z] D. Thomas in Ioan. 11. Simon erat pater familias domus, in qua habitabant Martha & Maria: aut in aliena domo, vt magis propendet Auguſt. Martha miniſtrabat: quia Simon erat cognatus vicinus. Imo Nicephor. 1. cap. 27.
a dicit fuiſſe patrem Lazari. Martinez in indice hypot. [a] Vide Sua-
b rez quæſt. 46. dub. 34. §. primo. [b] Hieronym. Ambroſ. Bernard. Origen. ſupra literas S. Auguſtin. licet non omnino certus ſed certo lib. 2. de conſ. Euange. cap. 78. 79. Gregor. homil. 25. & 33. in Euang. Druthmar. Anſelm. in Matth. 26. vbi gloſ. ordin. & D. Th. & in Ioan. 12. Raban Luc. ſeptimo. Beda lib. 3. in Luc. cap. 18. & in Marc 14. Innocent. libro ſecundo, de ſacris altaris myſter. cap. 57. Cyprian. libro de duplici martyr. Leo Papa, ſermone de paſſione. & in Gall. incolus ſepulchri eius ex hiſtor. Maximi Geſelbert. diſcipulus Anſelmi & Marcus de Grandmalle & Roſen. tractat. de Magdalen tandem Lyran. in Marc. 16. Bed. & Vſuard. in martyrolog. Eccleſia in hymn & offic. de Magda. ſorore Marthę, in quo canit Euangel. Luc. ſeptimo. de peccatrice. Odo abb. in ſimili hymn. Mantuan. in Carmin. de Magdalen. (ſed falſo ait hanc ſentent. de vna Magdalen. cœpiſſe à Gregor. Papa I. Nam Origen. antiquior meminit illius.) Petreius libro de Magdalen. Natal. Beda contra Fabrum. Caietan. Matth. 26. & ientacul. primo, quæſtione prima. Exius tom. tertio, de ſanct. ſermone tertio. Caniſi. libro primo. Marial. capitulo primo. Ianſen. concordan. capit. 48. Cano libro vndecimo, de loc. capitulo quinto, ad ſecundum. Ioan. Arbor. libro vndecimo, theoſop. capitulo 21. Siat. libro ſexto, bibliot. capitulo 109. Abulen. in Ioſue. capit. ſecundo, quæſtione quarta. Martin. indice citat add. ſuam libro ſecundo, capit. primo. quam mihi ipſe oſtẽdit. Tolet. in Ioan. 11. not. 1. Suarez tertia part. quæſt. 55. dub 49. §. ſecundo. Nec obſtat Clemen. libro tertio, conſt. capit. ſexto. (quę loc. quidam dicunt vitiatum.) Nam refert primũ Magdalenã ante alias, ob dignitatem: deinde repetit eandem, quod hæc & Martha eſſent ſorores Lazari. ſic ibidem ait, erant nobis ſorores matris Domini, & Ma-
c ria Iacobi. [c] Aug. 2. de conſenſ. cap. 79. Toletan. Ioan. 12. Suar. quæſt. 55 dub. 49. §. 2. ad 4. Ioan. nomine Iudæ præcipue murmurantis, intelligit reliquos, quos Matth. & Marc. dicunt murmuraſſe. Auguſt. Hieronym. Chriſoſt. aut ſumitur plurale pro ſingulari. Martin. lib. 6.
d cap. 1. & 3. Hierony. Mar. per Syllepſim. & in Marc. 14. [d] Matth. 26. vbi D. Tho. & in Ioann. 12. Augu. d. cap. 78. Hierony. & Bed. in Marc. Innoc. lib. 3. capit. 12. quare in memoriam paſſionis olim
e ieiunabatur ferijs quartis. Auguſt. epiſt. 86. [e] Marc. de ſolis duab. intelligit fuiſſe de Galilæa, quæ dicuntur Sorores. 1. cognatæ matris Domini, aut quia Chriſtum ſæpe prædicantem in Galilæa Ioan. 4. ſequebantur etiam in Nazaret & Capharnaum Galilęæ, vbi Chriſtus habebat domicilium, Luc. 2. & 4. & ca. 23 mulieres quæ ven. de Galilæa 2. ſi Magdal. fuit coniugata ſup. V. forte maritus eius erat de Galilæa, & ibi habuit Magdal. quod hebr. ſignificat caſtellum, [alacayde del caſtillo] Caſtellanus, Luc. 5. ex omni caſtello Galileæ, ſic duplex Magdal. 1. caſtellum & vrbs legitur, Ioſue. 15. & 19. & vnum erat in Galilea. Quod autem Ioan. 11. Lazarus à Bethania, de caſtello Mariæ & Marthæ. vbi Tolet. & Ianſen. c. 102. dicunt incertum an ita dicatur, quia eſſent dominæ iſtius caſtelli, aut quod in eo natæ eſſent. ſic ceſſat obiectio Photij & Turrian. ſup. quare licet Magdal eſſet de Bethania Iu-
f dęæ prope Ieruſalem, potuit ſimul dici de Galilæa. [f] D. Thom. 3. p. q. 55. 3 ad 3. cum Auguſt. 3. conſenſ. c. 25. Suar. dub. 39. §. 4.
g [g] Illam. 6. apparitionem poſt dies 8. cum aderat etiam Thomas Ioan. 20. Riber. ait, fuiſſe in Galilæa, ne diutius vltra apparitiones primi diei differret Chriſtus promiſſionẽ de ſua manifeſtatione in Galilæa, idem Rupert. lib. 14. in Ioan. qui citat Hier. Matt. 28. abierunt in Galilæam, & ſacet epiſt. 150. ad Edib. q. 7. ſed planius videtur fuiſſe in Ieruſalem. Tolet. Ioan. 20. not. 26. cum Aug. ſup. Chryſoſt. Cyrill. & alijs. in Ioan. Euthy. in Matth. Suar. §. 5. cum D. Thom. q. 55. 3. ad 4. addit Aug. non dixit Chriſtus me videbunt primum in Galilæa. Sed Medin. libro de terra ſanct. & Aranda tract. 1. capit. 26. & Italius in iterar. terræ ſanct. & Epiſcopus Suarez in Marc. illam Galilæam de qua Matth. dici montem Oliueti: & ibi Chriſtum apparuiſſe. At eſt contr. commun.
h Patrum ſenſum Suar. dub. 49. § 5. verſ. 3. fin. [h] Sed Athan. lib. de incarnat. putat, vnicam fuiſſe factam Magdal. & alijs fœminis, contra commun. ſup §. 4. M. P. dici poteſt vna, quia fere continę poſtquam apparuit ſoli Magd. ſtatim eidem in via rurſum appar-
i uit cum alijs. [i] Ambroſ. & Bed. in Luc. 24. & apparuit Simoni, Hieronym. in Marc. dicite diſcipulis & Petro. & 1. Corinth. 15. viſus eſt Cephæ. vbi Chryſoſtom. homil. 38. Theophil. Gregor. homil. 26. Martin. libro quinto. Hyp. cap. primo. Ambr. dicit ma-
k ne apparuiſſe Petro. Suar. §. 4. [k] Aug. D. Tho. & commun. contr. Euthym. in Marc. cap. 48. qui diſtinguit, hanc & ait in primo die

h 3 Chri-

l decem: [l] ſed ſtatim receſſit antequã Chriſtus illis appareret. Vnus
m ex his duobus erat Cleophas: [m] non ille à quo denominatur Maria
n Cleophæ, [n] Ioann. 19. ſed alterius nomen tacetur, & forte fuit
o Iacobus frater Domini: [o] qui die cœnæ vouit nihil manducare, donec Chriſtum videret reſurgen-
p tẽ, [p] ignotus nobis eſt ſocius Cleo-
q phæ: [q] & hi duo cognouerũt Chri-
r ſtum in fractione panis: [r] Apparuit. 5. Ioan. 20. eodem reſurrectionis die, ante ſolis occaſum decem
ſ diſcipulis. [ſ] Et inſufflans dedit Spiritum ſanctum cum noua poteſtate ordinis: inſtituitque ſacramentũ
t pœnitentiæ, [t] ſimulque vt ait Luc. promiſit ſe maiori copia daturum Spiritum ſanctum in die pentecoſtes. Permiſit ſe non ſolum videri,
u ſed tangi à diſcipulis. [u]

10 Poſt dies 8. cum adeſſet Thomas cum aliis diſcipulis apparuit Ioan. 20. intra idem cœnaculum Ie-
x ruſalem: [x] & tunc videtur Thomas recepiſſe poteſtatem ordinis
y ad remittenda peccata. [y] Septimo manifeſtatus eſt 3. die diſcipulis. 7. in communi, inter quos erat Thomas & Natanael, Ioan. 21. ad mare
z Tyberiadis: [z] quæ eſt prima apparitio facta in Galilæa, vbi egit de primatu & morte Petri. 8. diſcipu-
a lis. 11. in mõte Galilææ, [a] vt expreſſit ſolus Matth. & publice ceſſante iam metu diſcipulorũ, nõ intra domũ clauſis foribus, vt falſo quidam ſignificãt. 9. apparuit quingentis fra-
b tribus. 1. Cor. 15. [b] & Marc. vlt. nouiſſime recumbẽtibus: nẽpe intra
c domũ: [c] quam apparitionem mox Chriſtus cõtinuauit, & Luc. eduxit eos foras in montẽ, ex quo videntibus illis act. 1. aſcendit in cœlum. Poſt aſcẽſionem refert ibidẽ Paul. ſe vidiſſe Chriſtum: & bis vidit in-
d tra traductum ſuæ conuerſionis. [d] Hæc ſatis ſint de Chriſti declarata reſurrectione: vt inde colligatur, futuram generalem reſurrectionẽ & iudicium.

CAP. XXII.

De tempore Antichriſti: quod medium præcedet reſurrectionem.

§. 1. *An liceat per coniecturas loqui de eo tempore: hæretici ſunt qui Pont. Rom. vocant Antichriſtum.*

2 *Qui dicant fuiſſe ſectam Mahomet. aut Neronem.*

3 *Ante finem prædicabitur euangel. in toto Orbe.*

4 *De ſignis Matth. 24. ad lit. implendis in elementis & cœlis.*

CHriſtus expreſſit quædam ſigna implenda ante ſecundum
a ipſius aduentum, [a] in quo poſt cõpletum electorum numerum manifeſte veniet: vt per ea ſigna diſcernamus Antichriſtum: hęc enim dũ implebuntur, illum facient mani-
b feſtum viris probatis. [b] Per illa interim Patres quædam probabiliter de fine mundi & Antichriſti tempore locuti ſunt: & ſine temeraria aſſertione, quidam ſuſcitati ſunt,
c ſua ætate prope eſſe id tempus: [c] & multa explicant de illius nomine perſona, & moribus. Quidã hæ-

l Chriſtum ſexies apparuiſſe. l Aug. 3. conſenſ. c. 25, Beda Theoph. glo. ord. & Lyr. in Luc. Greg. 1. mor. c. 2. Cai. Ioan. 10. vbi Toleta. not. 24 Riber. & recent. ſic volg. & multa græca habent reperiſſe congregatos vndecim D Tho. ſimiliter habetur. 1. Cor. 15. viſus eſt illis vndecim, eſt art. Græce, Marti. lib. 6. c. 4. Euſeb. lib. 1. Hiſt. c. 15. quamuis græc. quidam legant viſus eſt 12. vt Chry. Theophil. Eraſm. glo. ord. Auguſt. 3. conſ. c. vl. ergo Thomas erat inter 11. Suar. § 4. ſed quod Chryſo. Theophil. in Ioan. aiunt tunc abſuiſſe Thomam: intelligitur dũ Chriſtus paulo poſt apparuit. ſed Euthym. in Luc. putat omnino abfuiſſe & inter vndecim fuiſſe Matthiam.
m [m] Hierony. hunc ait, fuiſſe municipẽ Caſtelli Emaus
n [n] Alter Cleophas fuit frater Ioſephi, Egeſip. lib. 5. Euſeb. lib. 3. Hiſt. c. 3. aut 11. Niceph. lib. 1 c. 33. lib. 3. c. 9. Epiphan. lib. 3. hær. 78. Theoph in Io. 19. Et quidam aiũt Cleopham cognominari Alphæum Theoph. Euthy. D. Tho. in Ioan 15. Io. Belet. in hiſt. ſchol. Bed. in Marc. 3. quare Hieron. & glo. ordi & interlin. Remigi. in Marc. 3. exponunt vocẽ Alphæi. id eſt. docti ſed reuera defuncto ſine liberis Cleopha, frater eius Alphæus genuit ex vxore relicta Iacobum Alphæi, nempe filiũ: vt exponit Abdias, lib. 6. hiſt. Perion. in vit. Iacobi. Dried. li. 3. da dogm. eccleſ. tract. 2. c. 1. glo. ord. in Galat. 1. & prolog. in epiſto. Iacobi ſu. Lir. in Matth. 10. At dicitur Maria Cleophæ. ſcilicet, vxor. Euſe. Nicephor. cum Egeſip. & probabile dicit Tolet. in Ioan. 2. not. 18. Theoph. Ioan. 19. & eadem eſt Maria Iacobi, ſcilicet, mater, & Matt. 10. ac Marc. 3. dicitur Iacobus Alphæi, ſcilicet, filius & dicitur Iacobus Ioſephi, ſcilicet frater: nam Mat. 27. & Mar. 15. ſi Maria dicitur mater Iacobi & Ioſephi) & in epiſt. Iudæ dicitur, Iudas Iacobi. ſ. frater, vid. Cano lib. 11. de loc. c. 5. ad 2. Suar. 3. p. q. 28. dub. 5. § 4. At Rib in Ioan. 2. Maria Cleophæ, ſcilicet mater, ſed Tolet. ſup. cum Hier. cont. Eluid. filia Cleophæ.
o [o] Si Cleophas, hic Luc. 24. ſit pater Iacobi: aut (vt Riber. ait) Frater Iacobi: facile ſaluatur quod Iacobus eſſet ſocius eius in via, hæc apparitio habetur traditione, vt in 1. Corin. 15. dicunt Chryſoſt. Theoph. Hiero. glo. interlin. Martin. lib. 5 c. 1. & facta eſſe dicitur primo die, refert D. Tho. & Lyr. Sed Sabellic. Aenea. 7. lib. 2. apparuit ei mane ſtatim poſt Petrum, & ait Iacobum agnouiſſe
p Chriſtum in fractione panis, idem Abdias lib. 6. [p] Hieron. de vir. illuſt. in Iacobo ex euan. Nazar. Lyr. Ekius Sabellic. ſed Suar. du. 49. §. 1. cum Aug. 3. conſenſ. cap. 25. ait factam hanc apparitionẽ
q poſt alias omnes. [q] Hunc ſocium eſſe Lucam, Grego. 1. mor. c. 2. Ekius tom. 2. ſer. 1. fer. 2. Reſur. cum Hiero. in epitaph. Paulæ. Metaphr. in vit. Lucæ. Niceph. 1. c. 34. Theoph. prolog. in Luc. & cap. 24. & vidiſſe dominum in carne affirmant hi, & Orig. Epiph. hęr. 23. ac Euthy. prolog. in Luc. cont. Bed. Luc. 1. & Hiero. de vir. illuſt. at ſocium fuiſſe Natanael dicitur Epiph. Marun. li. 9. reg. 29.
r ſed Amb. vocat Amaon. vid. Suar. dub. 49. §. 4. [r] Sup. lib. de euch. c. 44. §. 3. P. Chriſtus dedit eis euchariſtiam ſub ſpecie panis tantum.

ſ [ſ] Sup. F. K. & lib. 1. de pœnit. c. 2. lib. 2. c. 1. vere dedit SS. ab
t quia Luc. dicit promiſiſſe SS. nempe copioſe dãdum die Pentec. quidam negarunt Ioan. 20. datum SS. ſed poteſtatem & aptitudinem ad illum, quod ſine impugnatione referunt Theoph. & Euthy. Ioan. 20. & ſequit ibi Chryſ. ho. 85. & ho. 1. in act. At Chryſ. intelligit de SS. permanente cum confirmatiõe in gratia: & quia vt ait Cyril. lib. 12. c. 56. ea poteſtas interdũ datur iniuſtis, ſine gratia Spiritus S. ob indiſpoſitionẽ. vid. Suar. §. 4. & ſyn. 5. collat. 8. c. 12.
u [u] Ignat. epi. 10. ad Smyrn. Athanaſ. orat. cont. Arian. Euſeb. 3. hiſt. c. 36. Tert. de carn. Chriſti. c. 5. cõt. Abulen. paradox. 5. c. 37. ſic & Thomas tetigit vt ſignif. Aug. tract. 121. Greg. hom. 26. Cyril. Theop. Bed. & ſentit Chryſ. Io. 20. cont. Euthy. &
x gl. dubitat. [x] [y] Sup.
y §. 9. G. lib. 2. de pœnit. c. 1. §. 4. L. vbi de cicatricibus Chri-
z ſti. [z] Ioan. 21. hoc iã tertio, vbi glo. interlin. numeratrices dies quibus apparuit, aut agit de 3. apparitione facta diſcipulis in commu. Tolet. not. 5. Suar.
a §. 5. [a] Sup. § 6. G. Aug. 3. conſ. c. vl. D. Tho. q. 55. 3. ad 3. Suar. §. 5. addũt Lyra. & Ekius, in monte Tabor, in quo Hieron. Matt. 5. dicit Chriſtum cœpiſſe prædicare beati-
b tudines. [b] Chryſo. Theoph. & legunt græc. ephano. i. deſurſũ apparuit in aere, D. Th. nec obſt. quod glo. interlin. obijcit, tunc act. 1. fuiſſe 120. fratres (ac ſubinde videtur hoc cõtigiſſe longe poſt, dum B. Virgo coram plurimis aſſumpta eſt, vt refert Dion. c. 3. diui. nom.) Reſp. D. Tho. ex Ieruſalem fuiſſe 120. ſed alij confluxerunt aliunde, at Lyr. Ambro & Emiſſe. apud caten. confundunt hanc cum. 8. apparitione, de qua Matt. vlt. quod reijcit D. Thom. quæſt. 55. art. 3. & Auguſt. 3. con
c ſenſ. cap. 25. [c] Commun ſententia affirmat hanc Marci & Lucæ eſſe vnam, Tatian. Amon. Gregorius homil. 26. Beda & Lyranus in Mar. Bernar. ſermo. 1. Aſcenſ. Renardus in harm. c. 33 Tolet Io. 21. not. 5. Riber. ſed D. Thomas cum Auguſtino c. 25. fuiſſe duas,
d ſed continuatas. [d] D. Tho. in 1. Corinth. 15.

CAP. XXII.

a DOctor. [a] 4. d. 48 referunt. 15. ſigna futura prope finem mundi, inf. c. 24 §. 2. L. ante 2. aduentum Chriſti. erit qui compleo electorum numero, Apoc. 6. expectare mod. eum donec impleatur numerus fratrum. Irenæ. lib. 2. c. 62. Greg. in id cant. 8. Flores.
b de duplici aduentu Chriſti ſup. c. 15. §. 2. & cap. 19. [b] Riber. cum Areth. in Apocal. 3. & in c. 22. num. 11. Iren. lib. 5. cap. 26. Bellar. lib. 3. Ro. Pont. c. 10. col. pen. Sic quæ obſcuræ de Chriſto & eius nomine prędicta erant à Prophetis innotuerunt in aduentu eius, & Sibylla lib. 1. prędixit nomen illius habiturum numerum. 888.
c qui conſtat ex ſex literis IESOVS. [c] Non prohibentur ſapientes loqui probabiliter. Auguſt. 20. ciuit. cap. 7. Bellarm. d. lib. 3. capit. 30. col. 2. & fin. & cap. 4. col. 2. Greg. à Valentia lib. 2. de ſacrific. miſſ. capit. 4. verſic. Opotius. p. 609. Oecum. 1. Theſſ. 5. vt mulier habet

retici, vt probent iam veniſſe Antichriſtum, referunt numerũ nominis Apoc. 13. explicatam ad annos poſt Chriſtum natum: [d] & aiunt veniſſe anno 666. tempore D. Gregor. Papæ. 1. [e] nec fore ſingularem perſonam: ſed nomen Antichriſti ſignificare thronum, & regnum tyrannicum [f] Pontif. & negant partic. Anti, ſignificare contrarium: ſed potius eum qui uicem Chriſti tenet, [g] qualis eſt Pont. ſed iſti errant, tum in etymologia vocis (quia Antichriſtus ſignificat aduerſariũ Chriſti: [h] qui tamen ſe pro Chriſto gerat) tum in reipſa dum ea quæ prędicuntur de ſingulari Antichriſto & Chriſti aduerſario, tribuunt Romano Pontif. cui nullo modo conueniunt. [i]

2 Alii dictum nominis numerũ referunt ad Phocam Imper. [k] aut ad impiam Mahometis ſectam, quę eodem fere Phocę anno cœpit: [l] Dum vero ad complementum deficiunt aliquot anni: aiunt computationem nõ incipere à Chriſto nato, ſed à fine Domitiani Imper. [ll] Sub quo Apoſt. Ioan. prędixit hũc numerum, ſcribens Apocalyp. [m] ſed hi ipſa experientia conuincuntur erraſſe: cum poſt monarchiam Antichriſti nõ ſequetur aliud temporale regnum, ſed paulopoſt futurus ſit mundi finis, vt dicetur cap. 23. ad finem. Quidam ex ſcriptoribus eccleſiaſticis (vt referunt B. Hiero. & Aug. [n]) aiunt impium illum Neronem qui olim Romę ſecundam perſecutionem in Chriſtianos excitauit, [o] & duos apoſt. Petrum & Paulum (quaſi alterum Eliam & Enoch) interfici iuſſit, ſuperſtitem adhuc viuum, [p] & eſſe ipſum Antichriſtum, [q] qui 2. ad Theſſal. ca. 2. myſterium iniquitatis iam operatur: [r] aut certe Neronem eſſe Antichriſti pręcurſorem, qui ad finem mundi recuperabit imperium Occidentis, & ſocius erit Antichriſti tenentis Imperium Orientis. At temerarium eſt dicere ſingularem Antichriſtum fuiſſe Neronẽ. [ſ] Paulus vero 2. Theſſal. id tantum aſſerit, non uenturum Antichriſtum, dum Nero qui tenet imperium Rom. (ſumitur vero nomen proprium pro communi, [t] nempe Nero pro Imperatore Romano) teneat: Nec veniet donec de medio fiat, i. donec Imperium Rom. tollatur de medio, & deſtruatur diuiſum in decem reges. [u] Nero autem non potuit eſſe Antichriſtus: quia ille fuit de primis Roman. Imperatoribus, & ſecundam perſecutionem excitauit contra eccleſiam: [x] at Antichriſtus erit poſtremus Imperatorum ad finẽ ſęculi, [y] qui vltimam & grauiſſimam perſecutionem mouebit.

3 Non ueniet finis mũdi antequã in toto Orbe prędicetur euang. (vt Chriſtus Matt. 24. prędixit) & cum efficacia credatur, & in omni gẽte fundentur [z] Eccleſiæ. At Apoſto-

habet ſigna partus, ſed neſcit horam partus. Sic tempore Apoſt. propter 1. Io. 2. Antichriſtus iam eſt in mundo, ſuſpicati ſunt quidam, qui corriguntur. 2. Theſſ. 2. & pro ſuo tẽpore, quaſi iam inſtaret, loquitur Cypr. epi. 56. 58. aliàs lib. 3. epi. 1. lib. 4. epi. 6. Tert. li. de fuga in perſecutio. c. 12. Baſi. epi. 71. Chryſ. ho. 33. ĩ Io. ad fi. Amb. epi. ad Satyr. fratrẽ. Hiero. epiſt. 11. ad Ageruchiã de monogamia, licet ieſuitet. lib. de ſcript. eccleſ. in Iuda quodã, & audacius de ſuo tẽpore Greg. lib. 4. epiſt. 38. & hom. 1. in Euãg. & prius Lact. 10. li. 7. c. 25. & poſtea Ber. ſer. 6. ĩ Pſ. 90. ob mala, quę & in eccleſiaſt. reperiebat. B. Vin. Ferrer. ſer. de aduentu, & iudicio. vide Bel. d. c. 3. ſed Suar. dubit. 5. ad fi. cui fauet Aug. epi. 80. nõ permittit ita loqui & ſub probabili coniectura. & ait prædictos Patres nõ ſatis aduertiſſe. At nullũ periculum eſt cauere, & probabiliter ſuſpicari. [d] Refert Bellar. d. c. 3. & 10. Riber. in Apoc. 13. Genebr. lib. 3. pag. 257. 269. Suar. 3. p. q. 59. dub. 54. §. . . & de numero nominis. 666. dicetur ca. 23. §. 1. [e] Hæretici Recent. quos refert Bellar. d. c. 3. & 23. in princ. & ad idem tẽpus referunt quidam Hebræorũ, vt refert Bell. c. 12. fi. Nã Greg. dixit ſua ętate iam inſtare id tempus, & ideo hæretici id imponunt B. Greg. quia ad ſolennitatem ſacrificij, & diuini cultus, hic Põt. adiecit pios ritus externos, quos illi contemnunt, & vituperant. [f] 1. Ioan. 2. vbi Aug. tract. 3. & Matt. 24. vbi Orig. vox Antichriſtus ſumitur pro hęreticis, generali nomine, & in id 2. Theſſ. 2. myſteriũ iniquit. operatur, nempe per hæreticos, ibid. Hieron. Ambr. Chryſ. Oecum. idem Aug. lib. 2. cont. aduerſari. leg. & Prophet. c. 12. Bell. c. 1. [g] Probant hæretici, quia vox ἀντιστρατηγός, iuxta Budæ. ſignificat proprętorẽ, & eũ qui pro Duce ſe gerit: atque ita in propoſito ſignificare Vicarium Chriſti. At ly ἀντὶ, nunquam in compoſitione ſignificat Vicarium alteri ſubordinatum, vt Põtifex ſubordinatus Chriſto: ſed uirum ęquiualentem in officio, vt eſt proprætor, & conſul, quando nullus alius habet id officium. Bellar. c. 1. ad fi. & theſaurus linguæ Græcę. Sander lib. 8. monar. c. 1. & ſeq. Suar. dub. 54. §. 1. [h] Vt conſtat ex 1. Io. 2. vbi Aug. tract. 3. D. Tho. & alij. Antichriſtus venit, vbi Græce additur articulus (qui deſignat ſingularem perſonam) vt additur 2. Theſſ. 2. Bellar. c. 1. ex Hieron. epiſt. 151. ad Algaſ. q. 11. Dam. lib. 4. c. 27. & tamen nom. 1. Ioan. 2. & 4. vox Antichriſti extẽditur ad multos, vt Simon Magus erat. Act. 8. hinc 2. Theſſ. 2. dicit, myſterium iam operatur, nempe in mẽbris ſuis, vbi Chryſ. Amb. Aug. 20. ciuit. c. 19. D. Th. 3. p. q. 8. ar. 8. [i] Vt probat Bellar. toto lib. 3. de Rom. Pont. & id damnat. conci. Conſtantien. ſeſſ. 8. err. 30. Sander de monar. eccleſ. toto lib. 8. Medices poſt li. de hæreſ. Riber. in Apoc. 14. n. 39. & c. 27. & Bellar. à c. 17. ad fin lib. ſoluit arg. hæret. & prob. 1. Antichriſtus erit ex notis Iudæis, ſeruabit eorum ritus. 2. ueniet ad finem mundi, & tunc ſimul Enoch & Elias. 3. nomen proprium cum literis, licet reperiatur in uoce Latinus, aut Romanus: hic tamen nõ eſt ſubordinatus Chriſto vt Pont. ſed contrarius, & blaſphemus in illum: extolletq; ſe ſupra omne, quod dicitur Deus, hęc & alia nemini ex Põt. Rom. conueniunt. [k] Phocas poſt annum Chriſti. 600 Papam uocat caput eccleſiarum, & Pipinus Imper. paulo poſt dicitur ab hęreticis confirmaſſe Regnum Papæ, vt eſſet epiſcopus vniuerſalis, ſed ab hoc Pipino ad tempus Ioan. Huſ. (qui dixit Papã eſſe Antichriſtum) fluxerunt anni 666. de quibus explicant nomen. Apoc. 13. vide Bellar. li. 3. c. 3. in 3. ſententia. [l] Refert Clictou. in Dam. lib. 4. c. 38. Genebr. lib. 3. chron. pag. 269. & ait, quod Mahomet in literis Græcis continet dictum numerum nominis 666. Bellar. d. c. 3. & 10. De cõuenientia ſectæ Mahomet, & Lutheri, (qui ſimiliter ſunt præcurſor Antichriſti) agit Linda. dial. 3. iui dubitan. Prateol. in elencho hæreſ. lib. 11. c. 3. verb. Mahometes. Guil. Pariſien. lib. de legib. ſignificat Antichriſtum fore de genere Mahomet. & ex Saia dici Saracenos. Sander li. 7. monarch. eccleſ. hære. 125. nam & Dam. hær. 100. & Theodorus ipſum Mahumet uocant Mamedium, qui ex Ariana, & Iudaica ſuperſtitione nouam ſectam cõdidit Chriſto infeliciſſimam. Cuius vitam ſcribit Zonar. & Cedren. in vita Heraclij. At prædicti, & Recent. Suar. q. 59. dub. 54. & Caie. in 2. Theſſ. 2. id refutant, quia iam præterierunt plurimi anni poſt Mahomet. nec dum venit finis ſæculi, paulopoſt Antichriſtũ. Geneb. refert ſe ad libr. ſuum de Antichriſto. [ll] Lyran. in Apocap. 13. & refert Bellar. d. c. 3. [m] Vt ait Iren. lib. quinto, ad 6. Abdias lib. quinto, hiſt. Apoſt. Euſeb. in chron. & lib. 3. hiſt. cap. 18. Niceph. 2. cap. 24. lib. 3. c. 9. Hiero. in vit. Ioan. Riber. progem. in Apoc. cap. 2. Bellar. d. cap. 3. Eutrop. lib. 9. [n] Refert Hieron. in Dan. 12. & Aug. 20. ciuit. c. 19. vocat temerariam præſumptionẽ. [o] Egeſip. lib. 3. cap. 2. Euſeb. lib. 2. hiſt. cap. 25. Tacit. lib. 15. Sueton. in Neron. [p] Quia non conſtat de morte Neronis, at Sueton. refert, quod ſeipſum gladio transfixit. ſed Sulpit. lib. 2. inſ. de hoc applicat id Apoc. 13. & plaga mortis eius curata eſt. [q] Hoc tenet Victorin. in Apoc. 17. Sulpit. li. 2. ſacræ hiſt. & addit dial. 2. de vit. B. Mart. uenier Nero, & Antichriſtus: ſimul ſed Nero imperabit in Occidente, Antichriſtus in Oriente. [r] Id 2. Theſſ. 2. ſic exponunt, Nero iam hoc meo tempore (ait Apoſt.) operatur occultè myſterium (ideſt tentat adorari quaſi ſit Deus) idemque conabitur quandiu tenebit Imperium, nunc & ad finem mundi, donec de medio tollatur, & occidatur. [ſ] Augu. 20. ciuit. cap. 19. (vide cap. 11. & lib. 18. cap. 52. lib. 19. cap. 54. 10. 9. ad fin.) tract. de Antichriſto (qui lib. videtur potius eſſe Rabani) Hiero. in Dan. 11. cum alijs Doct. Riber. Apoc. 17. num. 21. Bellar. lib. 3. Rom. Pontif. cap. 2. col. 4 & cap. 12. Soto, diſt. 46. q. 1. art. 2. glo. & D. Thom. in 2. Theſſ. 2. tantum qui tenet. [t] Marian. lib. 2. Hipp. c. 1 lib. 19. in princ. & regu. 10. & Nero tanquam membrum & typus Antichriſti, ſumitur pro impio tyrãno, qualis erit Antichriſtus, quòd ſignificant in 2. Theſſal. 2. Chryſoſt. Theophil. Auguſt. ſupra S. vt econtrario Antichriſtus ſumitur generaliter pro tyranno, aut hæretico, ſupra §. 2 F. [u] Infra cap. 23. §. 5. ex communi Patrum expoſitione. quamuis Aug. epiſt. 80. ad Heſich. fatetur ſe ignorare quid Paul. ſignificet. 2. Theſſal. 2. [x] Supra O. [y] Infra cap. 16. ad fi. & probat Bellar. in. cap. 8. ad fin. [z] In Matth. 24. Orig. tract. 28. vbi negat id ſuo tempore impletum. Hilar. in Matth. cano. 25. & Ruffin. lib. 10. hiſtor. cap. 9. Auguſt. epiſt. 80. ad Eſych. & alibi Bernar. lib. 3. de conſider. Immo nec dum noſtro tempore impletum eſt,

vt

vt probat Bellarm.lib.3.de Roman.Pont.cap.4.& hunc eſſe ſenſum. Matth.24.probat etiam ex Cyrill.Catech.15.Damaſc.lib.4.cap.28.Theodor.in 2.Theſſal.2. Idem Bed.Marc.14. Gregor.homil.12.in Euang. id implendum in fine mundi ante tempus Antichriſti.& lib.35.moral.cap.15.D.Tho.in Matth.& in Rom.10.& prima ſecundæ, quæſt.106 4.ad 4. vbi Frai.Medin.Soto,diſtin.46.q.1.2, Suar.3.parte,q 59.

a dubit.56.§.1. [a] In Roman.10.probat Apoſtol.impletum id Pſal. in omnem terram. Hiero.Ambroſ. Theodor. D.Thom.& citati, libro de baptiſm.ca-

b pit.2.§.7.O. [b] In Matth.24.Chryſo.hom.76. Theoph. Euthym.Hierony. Hilar.Anſelm Remig D.Tho.Abulen.Idem Ambroſ. lib.10. in Luc.cap.21. Egeſipp.lib.1.c.4.& Euſeb lib.3.

c hiſtor.cap.5. [c] Infra

d capit.23.§.7.X. [d]

e Aug epiſt.78.80. [e] Infra cap.24.& ad Matth.24.exponit de die iudicij. Auguſt.de verb.Domini,ſerm.20.21.& quæſt.60.ex 83. libro primo, quæſtio.Euang.cap.37. vſque 42.& ad literam. Lactant.lib.7.cap.16.& Patres in Matth.24. Sol obſcurabitur. Hilar.con.25.& 26.Matthæ. Theoph. Anſelm. Euthy.& alij infra.Hieron.Matthæ.Orig tract.30.Matt.Bed.Luc.21. vbi Ambro.lib.10. Gregor 30.moral.cap.25.ſed Auguſt.epiſt.80.ad Eſych.explicat per tropū, & partim Hieron.& Ambro.Luc.21.& ait Aug.implendū poſt inchoatam iam perſecutionem Antichriſti, quia Matth.dicit, poſt tribulationem dierum illorum, & de vtroque excidio, nempe Ieruſalem, & mundi explicat Auguſtin. ibi id Matth.24.& lib.20.ciuit.capit.20. Hieronym.Hilar.ibi, & lib.9.

f Trio. [f] Hieron.& Chryſoſt.homil.75.in Matth.24. Emiſſ.hu-

g mil.Dominic.2.Aduentus. Suar.dubit.56.§.3. [g] Vt ex Luc.21. plannis colligitur. & Apoc.11.poſt mortem Eliæ,& Enoch.Suarez,dubit.56.§.3. D.Thom.diſtinct.48.quæſtio.1.artic.4.ad pri-

h mum. Ianſen.concord.cap.128. Ambroſ. infra. [h] Ambr.1.Theſſal.5. cum dixerint pax,& ſecuritas, repentinus ſuperuen.interitus. Hebræor.10.appropinq.diem. ſic infra cap.23.ſcient, quod poſt 45. dies à morte Antichriſti finietur, quod tamen Anſelm.2.Theſſ 2. non cenſet indubitatum.

lorum tempore vſque ad excidium Ieruſalem per 42.annos,per eos tanquam per præcurſores Chriſti, per præcipuas orbis partes in omni gen-

a tium lingua prędicatum eſt: [a] & ad literam impletum eſt, vt nunc ueniret conſummatio, quam Chriſtus. Matth.24.prædixit, id eſt, ſubuer-

b ſio Ieruſalem, [b] quæ fuit typus conſummationis mundi. At ad finem mundi implebitur plene, dum prędicante Elia conuertentur ex Iu-

c dęis plurimi. [c] Sed quãto poſt completam orbis prædicationem tempore, veniet mundi conſummatio,

d ignorum nobis eſſe docet B.Aug. [d] ſtabit enim Vrbs Roma, & Imperium Romanũ, douec per orbem compleatur prædicatio euangel. & paulatim dilabetur, ac tandem per Antichriſtum euertetur id Imperium, vt dicetur cap.23.§.5.

4 Alia ſigna contingent in elementis, ac cœlis prope diem iudicij, vt mundus renouetur. Mat.24.

e quæ ad literam ſunt implenda: [e] non quidem poſt ſuſcitatos homines, dum expectant Aduentum Chriſti iudicis prolaturi ſentẽtiam

f vt quidam Patres explicant, [f]) ſed poſt ingentem illam tribulationem iuſtorum, ſeu poſt mortem An-

g tichriſti. [g] Et quamuis ante hæc ſigna ignotis nobis ſit dies, & ho-

h ra iudicii, [h] iuſti tamen, & electi à Chriſto præmoniti, vęſis his ſignis cognoſcere appropinquãtem diem, & tamen his hora quaſi parturientis mundi, & hora propriæ mortes, exitusque ſententiæ incerti, & ignoti erunt.

CAP. XXIII.

Quis & qualis erit Antichriſtus.

§. 1. *Eris ſingularis homo,ex quibus parentibus & tribu?*

2 *De literis, & numero nominis eius. Apoc.13.*

3 *An naſcetur in Babylone?*

4 *Sedebit in templo & Ieruſalem. Qui ſequentur illum?*

5 *Diuiſio fiet Imperij Romani. De Gog & Magog.*

6.& 7. *De ætate Chriſti, & annis, quibus prædicauit.*

8 *De doctrina Antichriſti, & de tribus annis prædicationis. De miraculis mendacibus.*

9 *De Enoch & Elia.*

10 *De morte, & ficta reſurrectione Antichriſti.*

ANtichriſtus, ut uideri poſsit eſſe Meſſias expectatus à Iudæis, curabit aſſimilari Chriſto in genealogia, loco habitationis, in prodigiis ac præcurſore, & in tempore ętatis, ac prædicationis ſuæ. Nunc in his explicanda ſunt, quæ Patres dicant de Antichriſto. Primo quis, de quo genere & tribu ſit futurus,& de nomine illius. Secũdo de loco ubi naſcetur, & ſedem regni habebit. Tertio qualem potentiam oſtentabit in ſpiritualibus aut temporalibus. De inſigni prædicatore illius vice pręcurſoris, & de Rege Gog. De ętate, & tempore prædicationis, tandem quandiu poſt Antichriſti mortem durabit mundus. Vt ex his viri ſapientes & probati eo tempore coniectari, aut diſcernere poſſint, ſaltem quis non ſit Antichriſtus. Antichriſtus

a erit perſona ſingularis impura, [a]

b & purus, ac verus homo, [b] ex viro & fœmina, naturali modo per

c fornicationem conceptus, [c] atque vt Chriſti beata Mater fuit vere Virgo, ita illius matrem reputan-

d dam eſſe virginem: [d] & vt Chriſtus de Spiritu ſancto cõceptus eſt, ita quidam Patres ſignificãt iſtum

e generandum ex dęmone incubo, [e] (quod licet falſum ſit, non eſt im-

CAP. XXIII.

a IN id [a] Ierem.5. Ego veni in nomine Patris, ſi alter uenerit in nomine ſuo, illum recipiens de peculiari, viro quem Iudæi recipient. Irenæ.lib.5. Damaſc.lib.4.capit.37. improbat Theophil.Chryſoſt.homil.40.Cyrill.Auguſt.tract.29. Item Ambroſ.in 2.Theſſal.2. vbi Chryſoſt.Theoph.D.Tho.Theodor.Oecum.glo. Lyran. Hieronym. vbi Græce additur articulus Hieronym.quæſtio.11.ad Algaſ.Iren.libro quinto. Theodoret.libro quinto epito.diuinorum decret.capit.de Antichriſto. Bellarmin.libro 3. Roman.Pontiſ.cap.ſecundo, contra hæret. Et Daniel 7. vocatur vnus Rex, qui ex aliis decem Regibus vincit tres, & alios ſeptem ſubiiciet. vbi Hieron. Theodor. Perer.Idem Irene.ſupra. Auguſt.20.ciuit.cap.23.idem de decem Regibus dicitur Apoc.13.17. vbi expoſitores, & Riber. Et Dan.11.& 12.licet loquitur de Antiocho Epiphane per typum: ſed intelligitur de Antichriſto, dicit ibidem Hieronym. Cyprian.de exhortat.martyr.cap.11. Ephren, ſermo.de Antichriſto.Seuer.Sulpit.dialog.Gallus. Proſp.de promiſſ.Dei. Auguſt.in Pſalm.9 & apud Torren.lib.primo confeſ.cap 12.§ 10. Lactan.lib.7.diuin.inſtit. Et in epito.diuin.inſtit.cap.11. Ambro.in Luc.21.& alij in Matt.24. Cyrill. Ieroſolym.Catech.15.Grego.32 moral.capit.12. Damaſc.libro 4 capit.28. Hipp.orat.de conſumm.mundi.Mag.hiſtoriæ in hiſt.ſcholaſt.quem ſequitur late Bachon.prol.in quarto Sent.quæſtio.7. Perer.libro 14.in Dan.poſt prin.Sander,toto lib.8.monarch.eccleſ. Doct.ſchol.4.diſtinct.46. vbi late Soto,quæſtio.prima, art.primo. Suar.3.parte, quæſt.59.dubi.54.

b §.1. [b] Ex 2.Theſſal.2. homo peccati. Damaſc.libro 4.cap.27.& id plane ſentiunt Hierony.Bed.& alij cit.A.

c quod agnoſcunt etiam hæretici,cont.Hippol.& cit.inf.G. [c] Hippol.Damaſc.ſupra.& recepta ſententia, & quidam concipiendum putant ex ſacrilego inceſtu monachi cũ moniali cognata. Quod

d Bellarm.cap.12. negat eſſe certum, ſed probabile. [d] Hippol.ait erit, diabolus (nempe in malitia) qui de falſa virgine falſam carnem aſſumet. Auguſt.tomo 9.ad fin. lib.de Antichriſto (qui potius videtur Rabani) naſciturũ dicit ex quadam virgine, vt quoad poteſt, imitetur Natiuitatem Chriſti, puta ſi concipiatur ſalua integritate,vide lib.2.pœnitentiæ,cap.8.& forte dum parit fęmina, diabolus ſine fractione dilatabit partes uuluæ, vt fieret in ſtatu innocentiæ,ſupra lib.de euchariſt.cap.27.§.4.H. & poſt partum comprimet uuluam, quia corpus obedit angelo ad motum, & condenſationem. D.Thom.prima parte,quæſt.110.art.2.& 3. Sed bene Bellarm.cap.11. non erit vere virgo, quod in ſola Dei matre per miraculum factum eſt, vt ait Auguſt.epiſt.3 ad Voluſian.

e [e] Auguſt.ſeu Raban.ſupra. Hippolyt.Polycarp.in quadam epiſt.Theodor.in epito.Hieron.lib.6.in Eſa.cap 16.illud explicat de Antichriſto, & patre eius diabolo. Quod falſum eſt, & contra receptam ſententiam. Damaſc.Hieron.infra. Vinc.Beluacen.in Speculo hiſtor.ex magiſt.in hiſtor.ſchol.Aug.tom.9.de Antichriſto.

poſſibile,[f]) aut humanitatem eius hypoſtatice uniendum diabolo,[g] quod aiunt non repugnare de potentia Dei abſoluta.[h] At probabilius eſt id inuoluere cõtradictionem:[i] aut certe tãtum miraculum fieri non decet, nec fiet circa impiũ Antichriſtum.[k] Patres vero quidam idem eum uocant diabolum, quia habebit omnem plenitudinẽ malitiæ:[l] & poſtquam in ea fuerit obſtinatus, derelinquetur ab angelo ſuo cuſtode.[m] De ętate Chriſti Domini, & de tempore prædicationis eius, dicetur infra.[n] Nã Antichriſtus contendet imitari illud ętatis, & prædicationis tempus, vt ſe iactet eſſe Meſſiam in lege promiſſum apud impios Iudęos,[o] qui non bene diſtinguunt tempora, & prophetias de duplici Chriſti Aduentu.[p] Antichriſtus genus paternum, ac maternum ducit planè ex Iudæis uoris:[q] & ſaltem ad tempus cuſtodiet ritus Iudaicos, & Sabathum.[r] Poſtquam autem ficte reſurrexerit à mortuis, colet diem etiam Dominicã,[s] in memoriam eius reſurrectionis. Erit ex tribu Dan,[t] quę ei tanquam cognato & ſucceſſori tãquam adhęrebit, quod Patres colligunt, ex eo quod Apocalyp. 7. inter ſignatos, & electos à Deo, nulla mentio fit de Tribu Dan:[u] & quia Gene. cap. 49. per typum dicitur, fiat Dan coluber in uia.[x] An finget ſe eſſe de tribu Iuda, & de familia Dauid, ut facilius credatur eſſe Meſſias[y]

2 Nomen Antichriſti literis Gręcis ſcriptũ continebit numerũ 666. quia in Apoc. 13. ad fi. (quàm Ioan. Apoſt. ſcripſit Gręce) hic numerus deſcribitur: & prohibebit Antichriſtus, ne quis poſſit emere, aut uendere, niſi habeat prędictum nomen beſtiæ: aut eius characterẽ in manu, aut fronte.[z] Hę tres literę Gręcæ χξΣ reddunt dictum numerum 666. & referunt draconẽ tortuoſum, quem forte Antichriſtus feret tanquam inſigne.[a] At quia

chriſto. Soto, diſtinct. 46 quæſt. 1. artic. 2. Bellarm. cap. 12. Martin. lib. 3. Hypot. ca. 2. quia à Theſſ. 2. dicitur homo peccati, id eſt grauiſſimus peccator. Nam Hebræi genitiuum ſumunt pro adiectiuo cum uehementi. Martin. lib. 10. regu. 45. D. Tho. 3. par. q. 8. art. vlt. [f] Hominem generari interdum ex incubo, vt ait Auguſt. lib. 3. Trin. & li. 15. ciuit. cap. 23. Druſios in Gallia genitos ex dæmone. vbi Viues, cap. 13. & id Gen. 6. vidẽtes filij Dei filias hominũ, exponunt de Gigãtibus genitis ex dęmone. Ioſeph 1. antiq. c. 3. & 5. Euſeb. 5 præparat. ex Plutarch. Iuſti. apol. 1. p Chriſtianis. Tertull. de velan. Virg. ad fi. Cypr. de ſing. prælat. ad fi. & tracta. 4. de idolorum vanitate. propendet Ambr. lib. de Arca, & Noe, cap. 4. Hieron. quæſt. in Gene. quia Aquila legit, vidẽtes angeli Dei, Abulenſ. Matth. 4. q. 47. Caſtr. 1. de iuſti. hęr. pun. cap. 17. Sixt. lib. 5. Biblio. cap. 73. & D. Tho. 1. par. q. 63. 4. ad 1. q. 115. artic. 5. citat Porphyr. & Auguſt. Celius lib. 2. antiq. cap. 5. Eugub. 8 perennis. Phil. cap. 32. & cap. 29 cum ſequen. Lactan. 2. de falſ. relig. cap. 15. & citat Trimegiſt. at id Geneſ. 6. intelligitur de filiis Seth iuſtis, qui dicuntur filij Dei. Lipom. in Catech. cum Chryſoſt. Theod. Eucher. Genad. Caſſia. Rupert. Caiet. [g] Hippol. Orig. tomo 2. in Ioan. quod innuit Hieronym. in Dan. 7. & Ambroſ. 2. Theſſal. 2. & Theodor. lib. 5. & id tenere quaſdam Patres refert Maior. 3. diſtinct. prima, quæſt. prima, artic. 2. [h] Ocam. 3. quæſt. 1. dubit. vlt. quem ſequitur Gabr. diſtinct. 1. quæſt. 2. dubit. 5. Maior. quæſt. 5. Baſſol. quæſt. 6. & propendet Scot. quæſt. 4. Et Carthuſ. diſtin. 2. quæſt. 8. Albert. diſtinct. 19. artic. 5. ad primum. facit D. Thom. tertia parte, quæſtio. 47. 5. ad primum. de facto angelos quoſdam aſſumpſiſſe veram carnem ſignificat Tertull. de carne Chriſti, capit. 4. & 6. lib. 3. contra Marcio. cap. 9. Sic prophetam Malachiam fuiſſe angelum (vt uertunt ſeptuaginta Interpr.) aiunt Hebræi, & Origen. in Malach. & lib. 3. Periarch. & de Melchiſedech referunt Auguſt. hær. 34. Hieron. tom. 3. epiſt. ad Euagr. Sixt. libro 5. cap. 90. & de Ioanne Baptiſta. Quos refutant Hierony. & Riber. in Malach. 1. Viues. 18. ciuit. cap. 35. Niceph. lib. 1. hiſtor. cap. 18. nec Tertull. id ſentit, vt probat Pamel. procem. in Tertull. paradox. 2. & 19. [i] Recent. cum D. Tho. tertia parte, quæſt. 3. art. 8. ad primum. Caiet. Suarez, dubit. 13. §. 4. Henric. quodlib. 1. quæſtio. 10. & communis. 3. diſtinctio. prima. Paludan. quæſtio. prima, articulo ſecundo. Capreol. quæſt. prima. Durand. quæſt. 5. Palac. Soto quarto, diſtinct. 9. quæſtio. 2. 2. Picus Mirandol. Apol. de euchariſt. q. 6. quia Patres ſoli Deo, quia infinitus eſt, id tribuũt. [k] Bellarm. cap. 12. Auguſt. tomo 9. de Antichriſto, Dam. 4. cap. 28. D. Thom. tertia parte, quæſt. 8. artic. 8. ad primum. Hieronym. & Auguſt. ſup. citati B. quia non decet fieri tam inſigne miraculum de potentia Dei, in homine iniquiſſimo. [l] Hieronym. in Dan. 9. Antichriſtum dici diabolum, quia in eo totus Sathanas habitabit corporaliter. Dam. in eo habitabit diabolus, educabiturque occulte. glo. Ordi. 2. Theſſal. 2. vt in Chriſto habitauit omnis plenitudo diuinitatis, ita in Antichriſto plenitudo malitiæ. Vincent. cum Mag. hiſto. poſt conceptionem deſcendet diabolus in vterum matris, vt illum impleat omni malitia, vtens eo vt vaſe ſuo. Ambroſ. 2. Theſſal. 2. vbi D. Thom. comment. primo, & quinto. Dæmon vtetur eo vt inſtrumento, & erit pædagogus illius. Theod. epitom. & Antichriſtus dicitur caput omnium malorum. Grego. 13. moral. cap. 28. D. Thom. tertia parte, quæſt. 8. artic. 8. Soto, diſtinct. 40. quæſt. 1. artic. 2. & ait Apoc. 13. comparari quatuor feris impiis, & crudelibus. vbi Ribe. num. 6. & ſequen. Suarez, quæſtio. 59. dubit. 54. §. 3. Gregor. 4. epiſt. 38. Rex ſuperbiæ, ex Daniel. 11. vbi dicitur futurus in concupiſcentiis fœminarum. [m] Significat Ant. quarta parte, tit. 13. cap. 4. §. 3. Viguer. cap. 23. §. 3.

verſic. 3. & ait colligi ex doctrina D. Tho. prima par. quæſt. 113. 6. ex Ierem. 51. curauimus Babylonem. Baſil. in Pſal. 33. [n] [o] Infra §. 6. & ſequen. non uiuet ultra 33. annos: prædicabit tribus annis cum dimidio, & ſedebit in templo Ieruſalem à ſe reparato. [p] Supra cap. 15. §. 2. & ſequen. cap. 19. §. 7. [q] Hieron. Dan. 11. & colligitur Io. 5. alius veniet i nomine ſuo, vt ibi exponunt Patres citati A. idem Amb. 2. Theſſal. 2. Hilar. de Patris, & Filij Vnitate. Hieron. Eſa. 59. & epiſ. ad Algaſ. quæſt. 11. Damaſc. lib. 4. cap. 28. Cyrill. Catech. 15. Gregor. 31. moral. cap. 10. Auguſt. apud Torren. lib. 4. confeſſ. cap. 10. §. 1. & 2. Pereri. lib. 14. in Dan. verſic. & eleuabitur. verſic. & figet tabernaculum. Bellarm. cap. 12. columm. 3. cum Hipp. & Iren. Vincent. in Speculo hiſtor ait naſcetur in Babylone. & cum uenerit Ieruſalem, circumcidetur: & illũ Iudęi, vt Meſſiam recipient. Ioã. 5. Sander & Medices ſup. Riber. in Zach. c. 5. num. 22. & cap. 11. num. 48. & in Apoc. 7. num. 12. [r] Greg. lib. 11. epiſt. 3. cap. peruenit, de conſecr. diſt. 3. & addit Gregor. quod populum compellet iudaizare. Bellarm. cap. 12. ad fin. & 14. Sander lib. 8. capit. 18. Medices. Sedul. in 2. Theſſal. 2. inſtaurabit omnes Iudaicas ceremonias. [s] Gregor. de quo infra §. 4. fi. [t] Id probant ex Ierem. cap. 8. iuxta Græc. ſeptuaginta Interpret. à Dan, auditus eſt fremitus Iren. lib. 5. cap. 30. Cyrill. Catech. 15. Hippo. & Auguſt. quæſt. 22. in Ioſue. Damaſc. Riber. infra. quam explicationem Bellar. cap. 12. §. 2. ſententia, dicit probabilem tantum. [u] Ribe. in Apoc. 7. num. 12. & ſequen. cum Cælio, & Claudio, idem in Apoc. 7. Areth. Bed. Aymo, Richar. Anſelm. Ruper. And. idem Anton. quarta parte Theolo. Vincent. Beluacen. Bellarm. cap. 12. & 22. [x] In id Geneſ. 49. Lipom. Bed. Theodor. Abulen. Theodor. quæſt. 109. Eucher. lib. 3. in Gen. cap. 38. idem alij cit. in Apocal. 7. hinc probant. & alij ſupra T. & Augu. ſup. & to. 3. de benedict. Iacob. ad fin. Ambroſ. de benedict. Patriarch. cap. 7. Ruſi. ſimili lib. Gregor. 31. moral. cap. 10. 18. Method. lib. ſuarum reuelat. ad fin. & quod erit ex tribu Dan, aiunt Patres, Hieronym. in Dan. 11. Proſper. lib. de promiſſio. & prædict. Dei, cap. 9. Rupert. lib. 9. de Trin. & operibus eius, cap. 2. Iren. lib. 5. cap. 30. Hippol. ſupra. Cyrill. infra. Soto, diſt. 46. quæſt. 1. artic. 2. Martin. libro 3. Hipotyp. cap. 2. Bellarm. tandem cap. 22. bene fatetur contra hęret. eſſe certum, licet cap. 12. colum. 2. fin. dixit eſſe tantum probabile, quia plerique ex his Patr. inſinuant vt probabile tantum, quia Hiero. trad. Hebr. ad Geneſ. 49. exponit de Sampſone. idem Suar. dubit. 54. §. 2. [y] Cyrill. Catech. 15. Bellarm. cap. 12. & 22. Suar. ſupra. Sic Iudæi adhærebant ei primi. ſupra §. 1. A. inf. §. 4. R. Hippol. Iren. Damaſc. lib. 4. cap. 37. Hieron. in Dan. 11. Dua fœderis. & forte ex matre ſic erit, vt de Machabæis dictum eſt, capit. 15. §. 4. [z] Character Antichriſti. Apoc. 13. erit execrari crucem, quæ eſt character, & ſignum Chriſti. Hippoly. ait, quod dicent, nego baptiſmum, nego ſignum crucis. Bellarm. capit. 11. 13. Sander, lib. 8. cap. 48. fin. D. Thom. tertia parte, quæſtio. 63. 3. ad tertium. Character eſt profeſſio illiciti cultus. at Riber. in dicto cap. 13. num. 33. & ſequen. ad fin. coniectat cum Anshert. & Primaſ. eſſe nomen literis abbreuiatum, vt Conſtantinus, Leo. V. & Michael. Imper. nomen Chriſtus afferebant in vexillo abbreuiatum, teſte Onufri. in faſtis ſignific. Lactant. lib. 7. cap. 17. Suarez, dubit. 54. §. 6. [a] Riber. in Apoc. 13. num. 13. coniectat, quia Geneſ. 49. fiat Dan coluber. Sic ſingulæ cohortes in Rom. exercitu portabant in ſignis militaribus draconem. Veget. 2. de re milit. cap. 13. quia Æſculapium in forma draconis acceperunt. vide Pereiram. lib. 6. in Geneſ. 3. ſerpens erat callidior. Aug. 11. Gene. ad lit. cap. 3. 28. Abulen. Geneſ. 13. quæſt. 27. 438. Auguſt. 18. ciuit. cap. 13. Theolog. cum Magiſt. ſecundo, diſt. 20. Girald. Syntag. 6.

de

pluribus literis Græcis, aut pluribus vocibus confici poteſt hic numerus: multa ſunt nomina à Patribus explicata,[b] quibus hic numerus, & nomẽ conſtet. literis etiam Hebraicis ille numerus reperitur in nomine Luther:[c] Seu Lauter literis Latinis. Secta enim Lutherana videtur proximè viam præparare futuro Antichriſto:[d] & quidam hęretici aiunt nomen Romanus[e], ſi ſcribatur literis Hebræis reddere eundem numerum. Item Latinis literis, ſi tranſponantur, Dic lux.[e] Neque tamen nomen proprium nobis nunc notum eſt.[f] Ex his tamen fidelis, & prudens diſcernet, aut ſuo tempore coniectabit eum non eſſe Antichriſtum, cui dictus numerus nominis non conuenerit.[g]

3 In loco quem ſcriptura uocat Babylonem, naſcetur Antichriſtus, per quam quidam allegoricè intelligunt Paleſtinam, ſeu Iudæam, & probant: quia vt de tribu Dan, ita aiunt naſciturum in vrbe Dan:[h] nam quidam Patres ſic aiunt naſcetur in Babylone, & nutrietur in Bethſayda, & Corozain,[i] (ſed beatus Damaſ. ſolum ait, clam eſſe educandum) nam & regiam ſedem habiturus eſt in Ieruſalem.[k] Alij putant apud Eſaiam prædici Babylonem ita euerſam, vt amplius non ſit reædificanda,[l] quare alij aiunt naſciturum Romę, & Romam vocari Babylonem. Apocal. 14.[m] & 2. Petr. vlt.[n] Probabilius eſt ad literam naſciturum in uera Babylone:[o] vbi Nemrot. Gen. 11. ędificauit ſuperbã turrim, ex qua Deo bellum intulit, & ab illo Nemrot, ſegregatus eſt Heber: à quo Hebræi nomen acceperunt.[p] Et tamen Eſa. 14. dicitur omnino euerſa: quia non in eodem priori ſitu, ſed alibi & alter reædificata eſt.

4 Antichriſtus vt cornu paruulum. Dan. 7. paulatim creſcet, & cap. 11. ſtabit in loco eius deſpectus (vt de Antiocho in figura Antichriſti dicitur) quia ex vili loco prodibit:[q] & per fraudulentiam, vt dicit Dan. cap. 11. occupabit regnum Iudæorum. In Babylone adiungetur ei cognata tribus Dan: & quidam referunt, decem tribus ab Aſſyriis captiuatas,[r] (quas aiunt manere concluſas in præruptis Medorũ montibus, vltra Caucaſum mõtem & Caſpium mare,[ſ]) adiungendas Antichriſto. Deinde auctus potentia veniet in Paleſtinam,[t] & reparata vrbe Ieruſalem in qua Metropolim Imperii conſtituet,

de diis gentium. de Æſculap. Ouid. 15. Metamorph. Lactan. libro decimo diuin. inſtit. cap. 16. At communis expoſitio in Apoc. 13. omnes qui inhabitant terram, adorauerunt Draconẽ, & beſtiam, id eſt diabolum in Antichriſto, cum putent ſe adorare Deum. Beda, & idem intendunt Arethas, Primaſius Ansbertus, Aymon, Ambroſius, Anſelmus. [b] Iren. lib. 5. capit. 29. & ſequen. ſingula ex his tribus nominibus continent literis Græcis numerum 666. 1. Euãn. 2. Latinos, quod eſt ualde veriſimile (idem Arethas Apocal. 13. & hoc nomine triumphant hæretici, & addunt, quod literis Hebr. hunc numerum efficit Romanus, cõtra quos bene Bellarm. c. 10. Sander, c. 48.) 3. dicit Iren. quod τείταν, id eſt ſol, præ cæteris conuenit. idem Areth. 4. Primaſ. Auſel. Βαχαρ. quod Antimoſ. i. honori contrarius, quod renicit. Ruper. 5. Primaſ. cum Hippoly. D. Tho. Hug. Cardin. & aliis Arnoume. i. nego. 6. Aym. Ansbert. Ruper. de nomine Gottico, Genſericus. i. gentium ſeductor. 7. And. Areth. lampetis. illuſtris. 8. idẽ, ὁ νικητὴς per thita, id eſt. Victor. 9. cacos odigos, id eſt, malus dux. 10. alitis Blaueros, id eſt, vere nocens. 11. palæ baſcanos, id eſt, iam olim inuidens 12. amnos adicos, id eſt, agnus nocens. 13. Bellarm. addit. Saxonius, & Hebr. literis, Dauid Chytreus, vide Sixt. lib. 2. Biblioth verbo, nomen, & lib. 3. de elementaria expoſit. Genebr. lib. 4. chron. de voce Mahometis, vide ſupra cap. 15. §. 2. K. item Lutherana. [c] Luther, Genebr lib. 4. anno Chriſti 1513. pag. 436. Seraphinus in ſerm. ſeu Græc. Lutherana, addit Lindan. lib. 3. Dubitant ij, quod Lauter, Latinis literis. Bellarm. cap. 10. & quidam hæret. quod Hebræis literis, Romanus vide Bellarm. [d] Probat Bellar. cap. 7. fin. & 23. poſt §. 12. Sander, lib. 8. à cap. 62. quod me audiente prædicauit Dominic. Soto. [e] Aymo, Rupert. D. Thom. in Apoc. Bellarm. capit. 10. Sixt. [f] Fatetur Iren. cap. 30. Areth. Apoc. 13. [g] Iren. Bellarm. cap. 10. ad fin. Riber. Apoc. 13. fin. [h] Riber. Apocal. 12. numero 13. & cap. 17. nu 13. quia vrbs Dan eſt in extremis finibus terræ promiſſionis ad Septẽtrionem, & Antichriſtus dicitur venturus à Septentrione, vt etiam dicit Lactant. lib. 7. cap. 16. [i] Ang. tomo 9. ad fin. de Antichriſto, ſeu Raban. Anſelm. in elucid. idem Method in ſuis reuelat. ad med. & idem Matt. 11. dĩ Væ tibi Corozain, & Betſaida. [k] Infra §. 4. T. Bellarm. cap. 13. cum Irenæ. lib. 5. cap. 25. 30. Hieron. & Theod. in Dan. 11. ſimulabit ſe ducem fœderis, id eſt, Meſſiam, quia Apoc. 11. ciuitatem ſanctam calcabit 42. menſibus, in qua Dominus crucifixus eſt, & in ea prædicabunt Elias, & Enoch. infra §. 6. ac in platea eius occidetur, vbi Areth. & alij reædificaturus eſt templum, vt habeatur pro Meſſia. 2 quia regnaturus eſt in Oriente in Aſia, cui occidens ſimul obediet, vt dicunt Lactan. lib. 7. cap. 15. & 17. Sulpit. lib. 2. ſacræ hiſtor. 4. quia ſeſſurus eſt in templo Ieruſalem, infra §. 4. Y. [l] At explicatur Eſa. infra (ſicut & Dan. 9. dicens, quod vſque ad finem perſeuerabit deſolatio Ieruſalem) quia reædificabitur Babylon, ſed in alio loco diſtante: qui nunc eſt caput Meſopotamiam, quã coronatus eſt Soliman. ſic Eſa. 14. 21. 46. & 47. vbi Pairea apud Leon. Caſtri, poteſt explicari. [m] Riber. Apocalyp. 14. num. 39. cum Tertull. 3. contra Marcion. Hieronym. epiſt. 17. ad Marcell. & fatetur Bellarmin. cap. 13. Roma iam tempore Pauli, & poſtea tempore Antichriſti ſeruiet idolatriæ, dicitur Babylon. At Bellarmin. probat ſimiliter Ieruſalem ſic dici. Nec obſt. quod

Apocalyp. 17. dicitur conſtituta ſuper ſeptem colles. Nam ſumitur pro ciuitate diaboli, quæ opponitur ciuitati Dei Ieruſalem, vt ibi exponunt Areth. Aymo. Bed. Rupert. Auguſt. in Pſalm. 26. ſic Antichriſtum naſciturum Romæ ait Martinez, lib. 3. Hypot. cap. 2. [n] In 2. Petr. vlt. Bed. Oecumen. D. Thom. idem Hieron. in Dan. 7. & in catal. in Marco. Euſe. lib. 2. hiſtor. cap. 5. & Nicephor. 2. hiſtor. cap. 15. cum Papia. Riber. Apocalyp. 14. num. 28. [o] Hippolyt. Iren. ſupra. & Cyrill. Catech. 15. Hieron. in Zacha. 5. in terram Senaar. vbi Septuaginta in terram Babylonis. Hieron. in Dan. 11. Auguſt. tomo 9. de Antichriſto. Vincent. Beluacen. cum Magiſt. hiſtor. Soto, diſt. 46. quæſtio. 1. artic. 2. Compend. Theol. lib. 7. cap. 8. Bellar. cap. 22. in prin. De Babylonis fundatore. Viues lib. 18 ciuit. cap. 2. & differt ab alia Babylone, quæ eſt ad Nilum in Ægypto, nec Eſaias ait eſſe omnino deſtructam. [p] Hebræi dicuntur ab Heber filio Sale. in Gene. 10. vbi Honcala. Lyr. dicit. Ioſeph. 1. antiquit. cap. 7. Hieron. quæſt. Hebr. in Geneſ. Soto ſupra. Auguſt. 10. 16. ciuit. cap. 3. 16. Riber. in Ionæ 1. num. 43. Euſeb. 11. præparat. capit. 4. Pagnin. libro primo. Iſag. cap. primo. Acarius, & Caietan. in Geneſ. 14. Abulen. Exod. 4. quæſtio. 21. Auguſt. 1. confeſſ. euang. capit. 14. & libro 2. retractatio. cap. 16. Cano, lib. de locis, at Lipom. Geneſ. 14. cum Theodor. Rupert. Burgen. ab Abraham Hebræo quaſi Abrahæi: qui Geneſ. 14. dicitur Hebræus, id eſt tranſitor, poſtquam flumen tranſiuit. [q] Quia licet Daniel 11. loquitur de Antiocho; ſed per typum Antichriſti, vbi Hieronym. Theodor. Lyran. gloſ. Bellar. capit. 16. Suarez. dub. 54. §. 4. [r] De qua captiuitate fit mentio lib. 4. Regum. capit. 17. Ioſeph. lib. antiq. cap. 10. lib. 11. cap. 5. ex quo id refert Hierony. lib. 11. in Ezech. cap. 23. & 28. in Zachar. & 10. Oſeæ. 1. & alij inſ.[ſ] Ex Ioſep. refert Hierony. dictis locis. Euſeb. in chron. Olimpiad. 8. Oroſi. in Hiſtor. Richar. de S. Victore opuſc. de concord. temporis Regum Iuda, & Iſrael. p. 2. & refert Viues 20. ciuit. cap. 11. Martin. lib. 4. hypot. cap. 2. ad fin. Ribera in Abd. num. 113. in Oſeæ 1. num. 96. cum Ruper. Lyran. & omnes expoſitores tam noſtri, quàm Hebræi. Genebrard. lib. 1. chron. pag. 69. 83. ex lib. Eldad, & Seder. cap. 22. Quamuis Bellarm. cap. 17. colum. 4. & Nauar. in cap. ita quorundam, de Iudæis, not. 4. num. 18. non credant ita eſſe concluſos verſus Scytas & Tartaros, qui dicuntur Tatari, id eſt derelicti. Genebrar. lib. 1. pag. 83. vt inde ſint exituri tempore Antichriſti. Et decem tribus iam olim ante Aduentum Chriſti rediiſſe ab Aſſyriis in patriam dicunt. Cyrill. prolog. in Zachar. in Oſeæ 11. in Malach. 2. Theophy. & Theodor. in Oſeæ 3. & refert Riber. in Oſeæ 1 num 93.[t] Vt probant citati. §. 3. K. & ſequen. ſed non ſatis explicant Patres, an Antichriſtus poſt obtentam orbis monarchiam ſit rediturus Paleſtinam. nam Vincent. in Specul. cum Magiſt. hiſtor. ait, quod ex Babylone ueniet in Ieruſalem, & ibi circumcidetur, & cum Iudæi pro Meſſia recipient. Quod autem Angelus Apocalyp. 14. regiam ſedem Antichriſti vocat Babylonem, quæ cecidiſſe dicitur. Bed. Primaſ. Auſel. Ruper. Ticon. Ansbert. D. Tho. glo. ibid. & Auguſt. 20. ciuit. cap. 7. exponunt de congregatione omnium malorum hominum per orbem, quorum caput eſt Antichriſtus (nam Apocal. 16. dicitur Babylon vocari per myſterium, & figuram) quæ Babylon dicitur interim ad tempus conſopita, & cum Dracone ligata, nempe ab Imperio Conſtantini Magni vſque ad

vltimum

reædificabit aliquo modo templũ
u Ieruſalem: [u] quod poſt excidium
à Tito factum nunquam per alios
x potuit inſtaurari, [x] in quo templo
ſedebit. 2. Theſſ. 2. oſtendens ſe pa-
y lam, tanquam ſolus ſit Deus: [y] &
non ſolum templa veri Dei, ſed e-
z tiam idolorum, & idola deſtruet, [z]
oſtentans ſe tanquam verum Meſ-
ſiam: auferet adorationem eucha-
a riſtiæ, & ſacrificium, [a] & officia
eccleſiaſtica, quæ in cultum Dei ſo
lent publice in eccleſia fieri, ſeip-
ſum in imagine ſua adorãdum col
b locabit in templo: [b] & de imagi-
ne dabit oracula, & uocalia reſpon
c ſa: [c] cum tamen Chriſto naſcente
ſiluerunt idola, & reſponſa dęmo-
d num. [d] Hoc idolum Antichri-
ſti eſt illa abominatio deſolationis
ſtans in loco ſancto, quam Chri-
e ſtu. Matth. 24. [e] In ſenſu typico ait
prædictam fuiſſe à Dan. capit. 9. &
tamen hic, qui ab aliis ſe pro ſupre-
mo Deo coli teniat, adorabit in
occulta arce Deum ſuũ Moazim,
f qui eſt diabolus. [f] Poſt occupatum
ſolium Ieruſalem. Aſcendet de ma
g ri. [g] Apocal. 13. in cuius figura de
Antiocho Epiphane ait Dan. c. 11.

quod ueniet ad Auſtrũ, & venient
ſuper eum trieres, & Romani: &
in tempore præfinito præliabitur
h aduerſus eum Rex Auſtri. [h]

§ Antequam Antichriſtus obti-
neat Imperium Romanum Occi-
dentis, videtur Roma in priſtinam
Imperij unius Chriſtiani dignita-
i tem reſtituenda. [i] Nam Dan. 7.
id Imperium diuiditur in decem
Reges (quos Daniel, & Apocalyp.
k cap. 17. vocat decem cornua, [k] &
tunc fieri diſceſſio incipiet, vt fi-
niatur Imperium Romanum. Ex
medio horum orietur cornu aliud
l paruulum, [l] (id eſt Antichriſtus ex
vili loco natus, quippe qui Rex fiet
non ſucceſſione hæreditaria, ſed
aſtuta malitia) & tres ex illis Regi-
bus uincet bello: nempe qui tenẽt
Aegyptũ, Aethiopiam & Lybiam,
ſeu Aphricam: vt explicat Daniel,
cap. 11. qua uictoria cognita, reli-
qui ſeptem Reges ſponte colla ſub
mittent, & tradent ſe tributarios
m Antichriſti: [m] atque ita retinebũt
ſibi ſeptem diademata illorũ. Apo-
n cal. 12. [n] Nam poſt quatuor mo-
narchias, de quibus Dan. 2. ſucce-
o det Antichriſtus, [o] qui comminuet

vltimum Imperium Antichriſti, ſed tempore Antichriſti, ſedes regia erit ſingularis vrbs, vt Apoc. 17. plane dicitur: nempe Ieruſalem, quæ ſita eſt ad Orientẽ, & Lactan. cap. 25. dicit in Aſia,
u & cap. 27. in Syria. ad quam Syriam pertinet Paleſtina. [u] Probat Bellarm. & Suarez. §. 5. ex 2. Theſſal. 2. (vbi Sedulius, Chryſoſt. Theodor. Theoph. (ita vt in templo Dei ſedeat, quia vox templum, non ſumitur ab Apoſtolis, niſi pro veteri templo Ieruſalem. Luc. 23. Act. 3. & 5. & ſeſſurũ in eo templo, ait Iren. lib. 5. cap. 30. Hippol. Sulpit. dialog. 2. qui dicitur Gallus, ſeu libro 2. de vita beati Martini Orig. tracta. 29. Matth. Ambro. lib. 10. Luc. 21. Dan. lib. 4. cap. 28. Aug. 20. ciui. ca. 19. (quamuis & ſpiritualiter exponat) Hieron. quæſtio. 11. ad Algaſium. Perer. lib. 14. in Dan. Auguſt. tomo 3. tract. de Antichriſto. 1. addunt Chryſoſto. Theophil. Theod. in 2. Theſſal. 2. non ſolum ſedebit in tẽplo Ieruſalem, ſed in aliis etiam Chriſti eccleſiis, ſi prior expoſitio uera eſt: nam Antichriſtus occidendus eſt in monte Oliueti, infra § 8. Z. contra hæret. Recent. qui aiunt Metropolim Antichriſti eſſe Romam. nam hæc tunc ſubuertetur. Apocal. cap. 17. Nec obſtat Dan. 9. & uſque ad finem perſeuerabit deſolatio. Nam ſolum intendit non permanſurum templum,
x niſi breui ad finem mundi. Bellarm. cap. 13. col. 6. [x] Supra libro de miſſa, cap. 4. §. 4. & ad authores ibi citatos adde Euſeb. libro 2. demonſtr. cap. 36. Cyprian. 1. contra Iudæos, cap. 6. 13. 16. Ambr.
y in Pſalm. 45. Tertull. lib. 1. cont. Marcio. cap. 6. & lib. 5. [y] Patres in 2. Theſſal. 2. oſtendens ſe tanquam ſit Deus, & quod de Antiocho in figura dicitur Dan. 11. eleuabitur ſuper omnem Deum. vbi Hieron. Soto, diſtinct. 46. quæſt. 1. artic. 2 addit Bellarmin. capit. 14. colum. 4. quod non ſolum negabit Chriſtum, & myſterium Trinitatis, ſed idola & deos aliarum gentium. quia Paul. ait, qui extollitur ſuper omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur. Iren. Theophil. Oecumen. vt imitetur Chriſtum. infra D. Cum tamen dæmon olim induxerit ad colenda uaria idola, & falſos deos. ſic ille imitabitur Chriſtum, de quo Malach. 2. ſtatim ueniet ad templum ſuum. quod Luc. 2. impletum eſt, dum fuit præ
z ſentatus in templo. [z] Probat Bellarmin. cap. 14. ex Ambroſ. in Luc. 21. Cyrill. catech. 15. Theodor. Chryſoſto. in 2. Theſſal. 2. Iren. lib 5. cap. 25. lib. 3. capit. 6. Hippol. Hieron. in Dan. 11. & ad
a Algaſ. quæſt. 11. & in Dan. Lyran. & glo. ordi. Suar. dub. 54. §. 4. [a] Supra lib de miſſa, cap. 10. Bellarm. cap 9. & interdicet omne officium diuini cultus, quod publice in eccleſia celebrari ſolet: & tamen ſemper occulte fiet miſſa, & manebit Chriſtus nobiſcum
b in euchariſt. vſque ad conſummationem ſeculi. Matt. 28. [b] Apocal. 13. vbi Riber. num. 13. & 18. vbi Patres, Primaſ. Ansber. Aym. Anſel. dum dicitur: adorauerunt beſtiam, id eſt Antichriſtum. & ſubdit. & (nempe in ipſo Antichriſto) adorauerunt draconem, id eſt diabolum, qui dedit talem poteſtatem beſtiæ. nec differt Bed. dicens clamaturos, benedictus Deus, qui talem huic poteſtatem
c dedit. [c] Apoc. 13. vbi Patres, & Riber. num. 32. ſed Anſel. & Richard. aiunt, quod præcurſor Antichriſti faciet id miraculum de imagine, quia ibidem dicitur, fecit adorare beſtiam primam. Sua-
d rez, dubit. 54. §. 4. ad fin. [d] Vt Apollo reſpondit Auguſto Cæſari quærenti. refert Nicephor. lib. 1. cap. 17. Suidas in Auguſto. Theodoret. libro decimo Græc. affectio. cuius mentionem fecit Iouenal. Satyr. 6. Strabo lib. 9. Genebrard. lib. 2. chron. pag. 123. & dum Chriſtus infans intrauit Ægyptum, ſiluerunt reſponſa, & corruerunt idola, vt ex Iſa. 19. colligunt. Athan. lib. 1. de Incar-

natione. Euſeb. 6. demonſtr. cap. 20. lib. 8. cap. 5. lib. 9. cap. 2. Auguſt. 1. conſen. euang. cap. 16. 17. 19. 26. 27. & id prædictum eſſe à Si-
e bylla. [e] In Matth. 24. per typum exponunt de Antichriſto. Hilar. Hieron. Glo. interlin. Hug. Cardin. & Caiet. Ambroſ. Luc. 21. Greg. 32. moral. cap. 12. 18. 40. homil. 9. in Ezech. ſed ad literam intelligitur de excidio Ieruſalem per Titum, dicit Aug. epiſt. 80. ad Heſy-
f ch. [f] Supra lib. de miſſa, cap. 10. Bellar. lib. 3. Roman. Pontif. cap. 14. col. 5. c. 21. §. ſexto, Sua-
g rez dub. 54. §. 4. [g] Videtur quod claſſe & nauali bello inuadet Romam, & regem Auſtri. ſed Riber. in apoc. 13. num. 3. cũ Hierony. in id Dan. 7. & quatuor beſtiæ aſcendebant de mari, id eſt de mundo fluctibus redundãte. Et ita dicitur quia ex improuiſo apparebit, quaſi nõ quam antea viſus aut nouus in terra.
h [h] In id Danie. 11. Hieron. Theodor. Perer. & forte intelligit Auſtriacam familiam, quæ regit Hiſpaniam & magnã orbis partem, hæc potiſſimum reſiſtet Antichriſto ex Turcis venienti. Nam quo anno Chriſti 1300. imperium Turcarum per Ottomanum fuit exaltatum (nempe mille annis poſtquam in Conſtantino floruerat, aiunt Volater. & Iouius) eodem Deus euexit Auſtriacam domum in perniciem Ottomanorum & Antichriſti. vt quo die Nabuchodonoſor templum diruit (qui & Hiſpaniam ſubiugauit, vt ait Ioſeph, 1. contra Appio. ex Megaſth. Ribera in Naum. 2. num. 18. & addit. nu. 62. fuiſſe typum diaboli.) nata eſt & Cyrus qui illius monarchiam deſtruxit. Genebrad. lib. 4. in anno 1302. ex Hebręis. Et quod Abdias propheta ait, & tranſmigratio Ieruſalem quę in Boſphoro eſt (Hebr. in Sepharad) poſſidebit ciuitates Auſtri. Sepharad eſſe Hiſpaniam aiunt cum Hebræis Lyran. Vatabl. Clarius & Recent. & ſic vertit Chald. Ioſephus Gorionis lib. 3. hiſtor. ca. 15. lib. 5. cap. 46. quod tamen confutat Riber. in Abd. num. 105. addit, nu. 107. fin. ſi Sepharad dicitur Hiſpan. hi poſſederunt vrbes Auſtri, & Iodiam Occiden
i talem, vide Ariam Montan. in apparatu bibliæ regiæ. [i] Vt probabile colligit Ribera Apocal. 14. num. 51. & ſeq. & c. 17. nu. 20. quia diuiſio quę fiet per 10. reges ſupponit imperium Roman.
k vnitum. [k] In Dan. 7. & 11. vbi explicat tres reges eſſe Aegypti, Lybiæ & Aethiopiæ. Hieronym. maxime capitu. ſeptimo, ait ita tradere omnes ſcriptores eccleſiaſticos. Theodoret. & Perer. in Dan. capit. ſeptimo, & 11. Irenæ. lib. quinto. Lactant. lib. 7. capit. 16. Cyrill. catech. 15. & idem de decem cornibus habetur Apocalyp. 17. vbi Ribera, Theodoretus in epitom. & in 2. Theſſal. 2. Chryſoſtomus, Theophilactus, Oecumenus, Anſelmus, Petrus Lombard. vide Caſtro, verbo, Chriſtus. hæreſ. 3. Bellarm. cap. 16. ſed falſo Viues. 20. ciuit. capit. 19. ait has eſſe leues coniecturas.
l De fine Imperij Romani. infra T. [l] Cornu paruulum ſignificat regem Antichriſtum, ex paruis initiis, & vili loco ortum, vt ait Hieronym. Theodoret. & patres in Dan. 7. & cap. 8. & Hieron. in Dan. 11. ſtabit in loco eius deſpectus, vt Antiochus, qui fuit figura Antichriſti: atque ita per fraudem occupabit Regnum Iudæo
m rum. Bellarmin. cap. 14. colum. 3. Suarez dub. 54. §. 5. [m] Vt plane ait Dan. 7. & 11. vbi Hieron. & Theodoret. Ioann. Apocalyp. 20. Bellarm. cap. 16. cum Iren. lib. 5. cap. 25. 26. Apocalyp. 17. decem cornua, decem Reges ſunt. vbi Ribera, num. 20. & in Apocal. 14. num. 54. Suarez, dub. 54. §. 5. Cyrill. catech. 15. Lactant. lib. 7. ca-
n pit. 16. [n] Et Dan. 7. & 11. Patres ſup. [o] Chryſoſtom. hom. 4. in 2.
o Theſſ. 2. ait, vt monarchiam Aſſyriorum deſtruxit Medus: monarchiam Medorum & Perſarum, Græcus ſeu Macedo Alexander:

Græ-

decem digitos pedum ſtatuæ:id eſt, ſubiiciet prædictos decem reges.[p] Hunc Antichriſtum iuuabit potétiſſimus Rex Gog,[q] enim exercitu ſuo Magog: qui Gog non videtur eſſe rex ex Gotis deſcendens.[r] ſed ex Scythis aut Turcis,[ſ] qui ex ſemine Abrahæ dicuntur originem habere. Porro poſt diuiſum Rom. imperium in decem reges, cum venerit diſceſſio (Græc. apoſtaſia, id eſt cũ facta fuerit defectio ab obedientia imperii Rom. ciuilis,[t] in eo quod 7. illi reges ſe Antichriſto ſubiicient) tunc de medio fiet.2. Theſſ.2.id eſt, deſtruetur imperiũ Rom.[u] Roma ac totum Occidés ſubiicietur imperio Oriẽtis.[x] Quo habito,tũc reuelabitur ille iniquus, id eſt Antichriſtus iã orbis monarcha, ſe palam reuelabit:[y] Qua ratione olim Eccleſia ſolebat orare pro fœlicitate imperii Romani:[z] ſciens quod quandiu ſtabit,non veniet Antichriſtus.[a] Quidã ex illo Apo.c.17.odẽt fornicariã:putãt intelligi ipſam vrbẽ Romã,[b] & eſſe funditus euertendam & comburendam ab Antichriſto.[c] At inde non colligitur certo: quia multi ex Patribus eum locum aliter explicant.[d]

6 Chriſti ætas & tẽpus quo poſt baptiſmum prædicauit, indicat ſimile tempus Antichriſti. De die, menſe & ætatis anno,in quo Chriſtus ſuſcepit baptiſmum Ioannis, non omnes conueniunt.[e] Ioannes cœpit baptizare & prædicare anno 15.imperii Tyberii: & cum baptizaretur omnis populus,dignatus eſt & Chriſtus baptizari:[f] nec voluit eſſe primus, nec vero multum differre baptiſmum.[g] Eccleſia tria epiphaniorum ſeu apparitionum feſta vno die 6. Ianuar. celebrat.[h] In illo enim die,Reges Magi decurſus 13. à Natali Chriſti diebus,[i] inuenerunt adhuc in præſepio Bethlehem cõmorantem.[k] quo

Græcorum deſtruxit Roman. imperator. ita Danie.7. imperium Rom.euertetur per cornu modicum,id eſt per Antichriſtum,qui eſt potẽtior alijs regibus. Iſtius vero imperium delebit Chriſtus, cuius regni non erit finis.idem ſignificant Hieron. & Theodor.in Dan.7.Irenæ.lib.5.c.25.26.[p] Irenæ.c.26. Hippol. Theodor. in Dan.7.[q] Apocal c.20. vbi Riber. ad quem ſe refert Suarez q.59.dub.54.§. 6 Bellar.c.17 aſſert 10.ſententias, quis ſit Gog. & Magog. ſed vere ait, Gog (qui Græce ponitur cũ articulo maſculino) eſſe regem quendam potentiſſimũ:& Magog eſſe exercitum aut regnum illius. Riber. apocaly.20. nu.54. & ſeq. & colligitur Ezech.38 & 39. at Hieron. & Hector. in Ezech.38.exponit per typum,Gog eſſe Antichriſtum (vt refert Bellarm. opin.8.) idem Galatin. lib. 5. de arcan. ſcript.cap.12. Seraanus in apocal. 20. vid. Riberã in Abdiam nu.107.& ſeq. vbi quidã nomine Sephacad intelligunt Hiſpaniam,& aiunt Hebræos veniſſe in Hiſpan. tempore Nabuchodon.& ædificaſſe vrbes Aoſtri.[r] Sed Ambroſ.lib.2.de fide.cap vlt.ait Gog eſſe Gothos qui multas prouincias populi Romani vaſtarunt.& id referens Hieron. quæſt.Hebr. in Geneſ.10.virum hæc opinio vera ſit,exitus prælij docebit. Gothi ſedibus pulſi per Scythas venerunt in Hiſpaniam tempore Damaſ.Papæ,& creant ex ſuis primũ regem Athanaricũ,fiuntq; Chriſtiani.Genebrard.lib.3. pag.286.fin.288. Nicephor.lib.11. c.48.Iſidor.Oroſ.& hinc originem ducere reges Hiſpa.aiunt quidam.[ſ] Vt colligitur Geneſ.10. eiuus 2.filius dictus eſt Magog & inde deſcendunt Scythæ,vt ait Hieron. ſup.cum Ioſeph.1.antiq. c.11.Bellarm.c.17.col.4.Genebrard.lib.1.pag.76.& lib.4.p.396. ait Gog & Magog eſſe Sarracenos & Turcas, qui Tartarorũ imperium & Scythas vicerant , & citat Foncium lib.1. comment. inchron.& Magdab.vt refert Bellar.c.17.in 6.opin. addit Genebrar.lib.1.pag 69.ex R. Salomon in Eſai.27. quod decem tribus in Oriente degunt ſub Cham & imperio Tartarorum,& amplexantur Mahometiſmum, quod hi iam olim circundantur. Hermoſ.ait Scythas eſſe Turcas , de quibus Volaterr. lib.12. eſſe in Aſia,& extendi ad Indos & Catanim. Hector Pinto in Ezech. 27.Turcia dicitur à Teucria,quæ eſt Troia.[t] Quidam per diſceſſionem, exponunt ipſum Antichriſtum apoſtatam & trãsfugam, qui imperabit vrgente perſecutione eccleſiæ.vt Theodor.& Oecumen.in 2.Theſſ.2. Auguſtin.20 ciuit.cap. 19.quia hic erit cauſa diſceſſionis,ſeu apoſtaſiæ.atque ita de deſtructione imperij Romani ciuilis exponunt ibi Chryſoſt.Theopil. Hieronym. Primaſi. Anſel.glo.ordin. D.Tho.Oecumen. Ambroſ. Lactan.lib.7.ca.15. 16.25.Cyrill.catech.15.Hieronym.quæſt.11. ad Algaſ. Auguſt. 20.ciuit.cap.19.Tertul apolog.& lib.de reſurrect.carn. Optat.li. 2.cont.Donatiſt. Bellarm.cap.5. fatetur Soto diſtin.46.quæſt.1. artic.2. ſed magis propendet intelligi de apoſtaſia ab obedientia ſpiritualis imperij,ſeu Papæ. Suarez quæſt.59. dubio 56. §.2.cũ Chryſoſt.& videtur Leo Papa.ſerm.1.de Petr.& Paul.fauet Auguſt.ſup. quam Lutherani præcurſores Antichriſti maxime curant,& aiunt Pontiſ.eſſe Antichriſtum.de quibus ſupra c.22.§.1. Lactant.cap.15.ait imperium transferetur in Aſiam, Oriens dominabitur,Occidens ſeruiet.[u] Sic id 2.Theſſ.tm vt qui nunc tenet, (i. tantum morabitur venire & reuelare ſe Antichriſtus,dũ Nero qui nunc imperat) teneat. ſumitur perſona Neronis pro Imperatore & imperio ipſo(vt alias ſępe ſumi probat Martin.li. hypot.) donec de medio fiat , id eſt donec deſtruatur imperium Roman.[x] Lactantius libro 7. capit.15.expreſſe. & capit. 16.ſed alij non tam expreſſe ita loquuntur.[y] Deſtruetur imperium Roman.non quidem antequam veniat Antichriſtus (nam per illum ac fautores eius euertetur,vt ait Hieronymus in Dan.undecimo. Chryſoſtomus & alij ſupra O. & transfertur in Orientem , vt ait Lactant.capit.15.)ſed antequam palam reuelet ſe eſſe Antichriſtum,& aduerſarium Chriſti, prædicans publice contra Chriſtũ & Sanctos eius,ut in 2. Theſſal. explicant Patres citat.ſupra T. & Tertullian:Cyrill. ac Hieronym.epiſtol.ad Algaſ.quæſtio. 11. Theodor.in Danie.ſeptimo, vbi per quartam belluam & cornu paruum ait,ſignificari Antichriſtum, qui geret bellũ cũ Sanctis.[z] Tertull. apolog cap.32. lib. ad Scapulam libro de reſurrect.carn.c. 24. & Optat. libro ſecundo,cõtra Donatiſt. Lactant ſup. Bellarm.cap.5. Hieronym.ad Algaſ.q. 11.fatetur eſſe ſentent.omniũ ſcriptorũ eccleſiaſticorũ.[a] Cum hæc nõ ſint completa, conſtat nõdum veniſſe Antichriſtum.quia adhuc in Occidente manet imperiũ Roma quod creauit Carolus Magnus. Bellarm.c.5.col.3.tanquam priorẽ tibiã ſtatuę,de qua Dan. 2.[b] Citati §.tertio, M.& in Apocalyp. 17.vbi plane Amb. (licet prius negauerat)& ibi Riber.num.ſeptimo,vndecimo , ubi ſe refert ad cap.14. numero uigeſimoſeptimo , & ſequent. & numero trigeſimonono , Babylonem uocari Roman. non quidem ut nunc ſub Pontiſ.Roman. ſeruit Chriſto , ſed in eo ſtatu quo in tempore Neronis (dum hæc ſcribebat Ioan. & Paul. ſecundam Theſſ.) ad & in tempore Antichriſti quo ſeruiet idolatriæ. & Riber. num. 30.citat Recent.Bellarm.lib.ſecundo,de Rom.Pont.cap.2.& 13. Sixt.lib.ſecundo,bibl.uer.meretricis. Viues in lib.18 ciuit.ca.32. Lindan.4.panopl.cap.82. Horant.lib.6.de loc.cap.12. Marian.Victorius in Hieronym. epiſt.17. hanc ſentent.referunt in Apocal. 17.Andr.& Areth. ex alijs. & probabilem ait ibid: Gagneius.ex antiq.tenet Lactant.lib.7.cap.25.Tertul.contr.Iudæ.ca.9.lib.3. contr.Marcion.cap.13.(quamuis Pammel.in Tertullia.ad Scapulam.num.10.dicit exponendos non de vrbe Roma, ſed de imperio Rom.)adde Hieronym.cont. Iouin.lib.2. & epiſt.151.ad Algaſ.q.11.Oroſ.lib.7.hiſt.cap.2.[c] Lactant.cap.25.& ſignificant Patres citati B.[d] Bellar.ſup.probat, & Suar.3.p.quæſt.59. dub.56. §.2.Gagnei.in Apoc.17.Bed.Aym.Rupert.D.Thom.Primaſi.& Ticon.nam Pammel.ſup. non de vrbe ſed de imperio Romano explicat.imo Auguſt. enarr.2.in Pſalm.26. & 61.exponit orbem totum tempore Antichriſti dici Babylonem. & lib.18.ciuit.cap. 18.22. Proſper in dimidio temp.cap.7.[e] Epiph.hær.51.verſ.fin. ait baptiſmum Chriſti factum die 8.Nouemb.quem merito reijcit Cano libro vndecimo, de loc.cap.6.alij vt refert Ambroſ.ſer. 12.negant baptiſmum contigiſſe die nuptiarum Canaa. Ianſen. concord.cap.18.ait nuptias factas die 6. Ianuar.ſed cap.14.negat interceptum annum à baptiſm. ad nuptias.idem Perer. libro vndecimo in Danie.quæſt.ſexta,ſed Cæſar. Baron. in apparatu annal negat nuptias fuiſſe die ſexto. Ianuar. Caſſian. collat.10.cap. ſecundo,ait Aegyptios eodem die celebrare natiuitatem Chriſti, & epiphaniam, & baptiſmum : quaſi eodem die contigerint.[f] [g] Ex Luc.3.colligunt Patres Euſeb.chron.D.Thom. tertia parte quæſt.39. artic.3. ad 4.cum Chryſoſtom. homil.4. imperſ.[h] In antiphon. epiphan. canitur , tribus miraculis. & ,hodie cœleſti ſponſo. & Reſponſ. hodie in Iordane. hymn. lauacra purigurgitis.[i] Cano & Ianſen.ſup. Galatin.libro octauo,de arcanis.cap.3. Anſelm.& Caietan.gloſſ ordin.in Matth.2.Nicephor.lib.primo, hiſtor.cap.13. Auguſtin.ſerm.ſecundo,& quarto,epiphan. Albert. de eccleſ.offic.cap.de epiphan. Amon.in harmon.euangel. D.Th. tertia part.quæſtio.36.artic. ſexto,ad tertium , vbi Recte.[k] In Matth.ſecundo, Chryſoſt.hom.6.& in imperfect. Euthym. Anſelm. D.Thom.gloſſ.ordin.Caietan. Theophil. Carthuſ.Ianſen. c.9.Galatin.ſup.Cano lib.11.c.5.ad quintum. Beda, hom.de epiphan. Chriſtopol.lib.1.de conſenſ.euangel.c.8. Hieron. epiſt.18. 27.Niſſ.orat.de natiu.Chriſti. Cyprian.ſerm. de ſtella & Magis. Theodotus.orat.de natiuit.idẽ aiunt in ſerm.de epiph.Leo. Fulgent.

gen.

tempore venerunt de Perſia, ſeu de
l vicina regione Saba. l quod autem
quidam aiunt veniſſe in ſecundo
m anno ætatis Chriſti. m ideo ſimul
verum eſt quia primus Chriſti an-
nus currens & vſualis continet ſe-
n ptem tantum dies. n Nam licet an-
nus iuxta Kalend. Iulii Cæſaris in-
o choetur à principio Ianuarii, o ſup-
putat tamẽ annus vſualis ſeu emer-
gens quaſi vulgo integer, à quocun-
que die aut menſe res incipiat, vſ-
p que ad vltimum diem Decẽbris. p
Porro qui anni Chriſti 33. quos
q eccleſia ſupputat à natiuitate, q ſunt
vſuales, & incepti: dum vero ſup-
r putat annos ab incarnatione, r ac-
cipit annos caſuales & omnino in-
ſ tegros 32. ſ Atque ita mirum non
eſt, ſi à Ianuario ad 24. diem Mar-
tij; ſupputentur plures anni nati-
t uitat. quam incarnationis. t Non
eſt cur negãdum ſit, eodem die 6.
Ianuarii fuiſſe Chriſtum baptiza-
u tum, u in dominica ſimiliter die:
x x cum iuxta Luc. 3. erat incipiens
quaſi annorum 30. iuxta ſuppu-
tationem prędictam anni uſuales.
y y atque ita Patres ſunt interpretan-
di, dum aiunt poſt 30. ætatis an-
z num ſuſcepiſſe baptiſmum. z Et ta-
men ſi anni omnino integri com-
putentur, Chriſtus tunc inchua-
bat 29. annum ętatis, per tredecim
dies. Poſt baptiſmum & ieiunium
cœpit Chriſtus Actorum primo,
prædicare, à baptiſmate Ioan-
a nis, a & congregare quoſdam ex di-
b ſcipulis, b qui teſtes eſſent doctri-
c næ miraculis confirmatæ. c Inter-

gent. Emiſſe. in Bernard. Auguſt. ferm. 2. & 4. de epiphan. Nicepho. lib. 1. cap. 13. cont. Epiphan. lib. 1. hær. 30. ad fin. & 51. quod colligit quia Matth. dicit, intrantes non ſtabulum, ſed domum.
l cui tamen bene reſpondet Euthym. l In Matth. 2. Chryſoſtom. hom. 6. Theophil. Euthy. Caieta. idem Baſil. & Iuuenc. Cantacuzen. apolog. 1. cõtra Mahomet. & ſignific. Eugub. 1. de perenni philoſ. ca. 22. nec differunt Patres, qui aſſeruntmiſſe ex Meſopotamia ſeu Chaldea, Origen. Hiero. Ambroſ. ut probat Iauſen. c. 9. Hieronym. in Dan. 2. imperf. & Eraſm. in Matth. 2. Claudian. & Maxim. ſer. de epipha. idem fere qui aiunt veniſſe de Saba, ſeu Arabia Fœlice: quæ eſt vicina Perſiæ. ſic utrũque conuenit Iſid. de paſſione Domini, cap. 24. tenet Iuſtin. dialog. cũ Triph. Cyprian. ſupra Tertul. 3. contra Marcio. cap. 13. Cyril. in Eſa. 49. ecce iſti de longe. Cano. lib. 11. c. 5. ad tertium. Galatin. lib. 8. c. 3. Anſel. Matt. 2. Eucher. & Lyran. in Eſa. 60. Chryſoſtom. in id Matth. 2. apertis theſauris, & homil. 1. in varia Matth. item in id Pſalm. 71. reges Arabum & Saba Aymo, Incognit. Lyran. Hug. Cardin. Titel. idem
m Tertul. & Cyril. ſup. Hilar. 4. Trin. citant Pſal. 71. m Theophil. in Matth. 2. & Nicephor. referunt quoſdam dicentes, Magos poſt duos annos à natiuit. perueniſſe, vt Epiph. ſup. Euſeb. chro. Faber & Oſiand. in Mat. ut refert Cano. Quod irridet Chryſoſt. hom. 7. in Matth. & tamen Chryſoſtom. tenet ſtellam biennio ante natalem Chriſti apparuiſſe, & ſtatim profectos perueniſſe in Bethlehem die 13. poſt natiuit. idem Theophilact. & Carthuſ. in Matth. 2. Beda homil. epiphan. Auguſt. ſermo. 7. epiphan. & ſignif. Nicephor. at hoc reijcit D. Thom. 3. par. quæſt. 36. art. 3. ad 3. artic. 5. ad 4. art. 6. ad 3. ſed Chriſtopolit. ſup. ait Magos perueniſſe à 3. diebus poſt Purificationem. Reſpon. exponantur, vt in tex. aut ſi plus intendunt, ex anno vſuali ſumpſerunt errandi occaſionem.
n n Sup. lib. de euchar. c. 11. §. 10. l probat Vergar. Hiſpan. quæſt. q. 8. Ioan. Lucip. de die paſſion. cap. 7. ex Clem. Papa VII. Caſſanę. Catalogo, Couarruuias 1. var. cap. 12. num. 2. & citat quoſdam & Rotam in nou. deciſ. 17. & 128. Marcellus Francolinus, de hora canon. c. 22. Parlador. lib. 2. rerum quotidianarum, c. 20. ſic computaſſe Pont. annos completos ab incarnat. pauciores quam à natiuit. refert antiquum Dionyſ. exiguum in cyclo ſolari. quẽ morem renouit Eugen. IIII. ut refert eius ſecretarius Blond. in hiſtor. glo. in extrauagan. uas electionis De cenſ. inter commun. ſic nunc ab incarnat. ſupputant in Gall. German. Angl. Genua. Florentia, etiam in ſecularibus inſtrumentis & contractibus. at in Gall. non incipiunt annum à die 25. Martii, vt reliqui, ſed ab eo die, in quo incidit Paſcha reſur. Piſani numerant ab incarnat. ſed 9. menſibus ante annos natiu. at Romæ & in inſtrumentis & contractib. numerant annos vſuales à natiuit. ſed in datis bullarum & literarum Apoſto. numerant annos plenos ab incarnat. & illos inſcribunt in cereis Paſchalibus de quo Dionyſ. Exig. & Couar-
o rti. ſup. o Cou. 4. var. c. 18. num. 8. Appian. & Macrob. 1. ſaturnal.
p a c. 12. Plin. li. 18. cap. 25. Sueton. & Plutar. in Cæſar. p q Sup. N.
q & quod Chriſto tribuuntur anni 33. incepti à natiuit. (quamuis non expleuit 32.) aſſerunt fere omnes, de quibus lib. de bapt. ca. 2. §. 5. B. De euchar. cap. 11. §. 10. I. Epipha. hær. 51. & 78. Euſeb. chron. Niceph. Lucid. Driod. Genebrar. lib. chronol. p. 123. (vbi dicit temerarium quod ait Gerard. Mercator in princ. chron. Chriſtum vixiſſe 34. annos & bene confutat rationem eius.) Peter. lib. vndecimo, in Dan. Tolet. in id Ioan. 8. quinquaginta annos. & colligit ex Ignat. epiſt. ad Trallian. idem alii quos refert Irenæ. libro ſecundo, cap. 39. Bellarm. lib. 2. de Rom. Pont. cap. quinto, refert ſententias, & nullam eligit. tenet Cano, lib. vndecimo, cap. quin-
r to, ad ſextum. D. Thom. & Recen. r ſ In ſolo Chriſto, quia in cõ-
ſ ceptione ſui ſtatim perfectus uir cum pleno & permanente ratio-
t nis uſu, merito computantur anni ab incarnat. integri ſup. N. t Licet incarnatio qua Chriſtus conceptus eſt, & natus intra uterum matris præcedat, anni tamen ab incarn. numerantur uno minus in

bullis Pont. & apud nationes cit. N. præter Piſanos, dum bullę expediuntur à princ. Ianuar. ad diem 24. Martij: ſed à die 25. & deinceps æqualis eſt numerus ab incarnat. & natiu. Vergara. Dionyſ. exiguus & alij ſup. & praxis. Imo & à principio eccleſiæ: quia Luc. 3. erat incipiens quaſi annorum 30. dum uenit ad bapt. intelligitur de annis uſual. natiuit. Et in Hiſpan. Ioan. 1. rex fecit anno 1383. ita computari ab annis natiu. ait Couar. 1.
u var. c. 12. nume. 3. u Sup. H. quod Tole. in Ioan. 2. no. 15. dicit probabilius, & cõformius traditioni eccleſiaſticæ (licet Leo Papa epiſt. 4. id aſſumat ut probabile tantum) fatetur Baron. annal. & Onufr. lib. 2. faſtor. Caiet. in Mat. 3. Perer. lib. 11. Dan. q. 6. Aug. ſer. 36. & infra Ambr. ſer. 18. & 21. Maxim. ſer. epiphan. Origen. hom. 8. in diuerſ. Paulin. in S. Felicis natali. 9. Hierony. in Ezech. 1. in quinta menſis. Chriſolog. ſermo. 57. Bernard. ſermo. 2. epiphan. Iſidor. de offic. eccl. li. 1. c. de epipha & plane Albin. ſimili li. cap. de baptiſ. cont. Epipha. hær. 51. & Ianſen.
x c. 14. x Auguſt. ſerm. 154. & iuxta Aegyptios Caſſian. coll. 10. c. 2. fatetur Epipha. ſup. Perer. lib. 1. in Gen. pag. 57. & ſyn. 6. decr. 8. vide Bellar. lib. 3. de beatit. ſanct. c. 11. & agnoſcit Suar. q. 39. dub. 26. §. 1. fin. ſed obijcit Cano & Suar. q. 36. dub. 14. §. 4. fin. conc. dict. ſynod. & Auguſt. dicentes ſimiliter apparitionem ſtellæ ſeu epiphaniam incidiſſe die dominica. cum tamen natiu. Chriſti incideri in dominica (vt probat Pererius. Bellar. ex Iuſtin. apolo. 2. & Leon. epiſt. 81. & computiſtis) ergo epiphania incidit feria 6. Reſpon. Synod. & Augu. loqui de epiph. id eſt apparitione ſtellæ.
y quæ facta eſt ipſo die natiuit. y Quod Luc. 3. dicuntur 30. anni. erat annus 29. inceptus per 13. dies, iuxta dicta ſup N. nam inceptum tantum. fuiſſe vſualem annum (qui dicitur trigeſimus) fatentur in Luc. tertio. Caietan. Lyran. idem Perer. lib. 11. in Dan. quæſtione 6. Lucid. de die paſſion. ca. 3. Abulen. in Matth. Onufr. in chron. & lib. 2. faſt. Sigon. in Sulpit. lib. 2. Sacræ hiſtor. & colligit ex Ignat. epiſtol. 8. ad Trallian. Euſeb. 1. hiſtor. cap. 10. Origen. hom. in Ezech. Iuſtin. dialog. cum Tripho. ait annos ferme 30. & videtur Auguſtin. lib. 3. de mirabil. ſcript. capit. 5. Epiphan. hæreſ. 51. dum tenet (licet falſo) Chriſtum baptizatum die 8. Nouembris at epiphan. plane ait Chriſtum anno 30. fere expleto baptiza-
z tum. & Ignat. ſup. ait, expletis tribus annorum decadibus z Lyran. Luc. 3. & citat Auguſt. Chryſoſto hom. 10. in Matth. 3. dicentem poſt 30. annos baptizatum. vbi Euthym. Theophil. & Ambroſ. dicit, cum 30. annorum eſſet Ignat. & Epiphan. ſup. Nazian. orat. 39. & 40. Ianſen. capit. 14. & ait ſuffragari Irenæ. libr. 2. capit. 39. Hieronym. in Ezechiel. primo, affert quod ſimiliter. ſacerdotes prohibentur miniſtrare niſi poſt annum 30. hinc Martin. epiſcopus Bracharen. in collect. ſynod. Græc. can. 20. ſi quis 30. annos non compleuerit, non ordinetur: quia Dominus 30. anno baptizatus eſt Bernard ſermo. 1. epiph. cum 30. annum exegiſſet. Reſpon. ſic Chriſtus dicitur ſurrexiſſe poſt 3. dies id eſt die tertio inchoante. at qui Chriſto tribuunt 34. annos ætatis, aiunt completo 30. baptizatum, videtur Bed. de ratione tempor. capit. 45. & alij inf. O.
a a Act. 1. à baptiſmate incipiens: nempe prædicare, nam Ioan. 1. dicitur Chriſtus ſemel ac iterum rediiſſe ad Baptiſtam. qui teſtimonium dabat de Chriſto. at Cano lib. vndecimo, capitu quinto, ad ſextum, cum Caie. Ioan. 2. negat Chriſtum toto eo anno à bapt. ad nuptias prædicaſſe: quia tres primi Euangel. nihil ſcribunt de prædicatione Chriſti ante carcerem Baptiſtæ. Reſpon. ideo Ioan. ſupplet hunc primum prędicationis annum, ut ait Bellarm. lib. 3. de Roma. Pont. cap. 8. cum Hieron. de ſcript. eccle. in Ioanne. Vergara. quæſtio. 8. (vt ſupplet pleraque alia) & ſæpe repetit, nõdum
b fuerat Ioan. miſſus in carcerem. b c Ioan. 1. uocauit Andream &
c alium diſcipulum Ioannis, dicentem, magiſter ubi habitas? Chryſoſt. homil. 22. & 47. in Ioan. quare Ioan. ſecundo, ante primum mirac. in nuptiis dicitur habuiſſe diſcipulos Tolet. not. quinto, cum Ambroſ. ſermo. vigeſimo. Epiphan. hære. 52. Nec ita uocantur per anticipationem, ut bene Maturi. lib. 5. hyp. cap. primo. cum

d cepto poſt baptiſmum anno, [d] ea ipſa die ſexto Ianuarii, (quæ Domie nica eſſe non potuit: [e] nocatus eſt Chriſtus, & diſcipuli eius ad nuf ptias: [f] vbi Ioann. 2. edito primo miraculo ſe amplius manifeſtauit coram diſcipulis ſuis.

7 Hinc fere incipit ſecundus prędicationis annus, & continuatur g per ſequens feſtum Paſchę Agni, [g] in quo eiecit uédentes de templo: Quidam ex illo Eſa. 61. prædicare h annum remiſſionis, [h] & ex iis Patribus, qui Chriſto tribuunt 30. i annos, [i] falſo colligunt prędicaſſe k uno tantum anno: [k] ſed Patres l ſunt commode interpretandi, [l] (& ſub maiori numero includunt m minorem, [m]) dum intendunt explicare 69. hebdomad. Dan. 9. compleri in baptiſmo, & prędicatione n Chriſti. [n] Alij vt Chriſto tribuant o 34. annos ętatis inchoatos: [o] (de quo dicetur infra §. 11.) aiunt bapti p zatum poſt annum 30. [p] & à prædicatione publica (quam dicunt cœpiſſe poſt miraculum in nuptiis editum) numerant 4. Paſchata Agni, vt compleátur anni prædicationis; q quos conſtat eſſe tres cũ dimidio: [q] ſic primum Paſcha ſupputát in ſequenti Martio poſt nuptias. Deinde cum aſcendit Ieruſalem, & ſanauit paralyticum 38. annorum, dicitur Ioann. 5. Erat autem dies feſtus Iudæorũ: & probant tunc fuiſ r ſe alterum Paſcha Agni, [r] eo quod idem Ioann. cap. quarto præmiſit,

Theophil. in Ioan. 2. Caiet. Tolet. contra Aug. 2. conſen. capit. 17. Quis eſſet ille alius Ioan. 1. Euthy. Theoph. forte erat ipſe Ioan. ſed Epiph. hæreſ. 51. aut Iacobus, aut Ioann. vel Philipp. vide D. Tho. tertia par. quæſt. 43. 3. ad tertium. Martio. lib. 9. hyp. reg. 29. d & lib. 10. reg. 14. Tolet. Ioan. 1. not. 64. [d] Caiet. in Ioan. 2. Cano, lib. 11. capit. 5. ad 5. Recent. cum Caiet. 3. par. q. 42. 5. com. Epiphan. & Ianſen. cap. 14. & Baron & Perer. ſup. E. & Tolet. Ioan. 2. not. 25. Nam poſt baptiſm. Chriſtus prædicauit ſup. A. & quidã dicunt feciſſe ea miracula, quæ refert Matt. 13. & Mar. 6. ante miraculum in nuptiis: quĩ negant fuiſſe primum, ſed primum in Canaa. at hos reiicit D. Th. cum Chryſ. ho. 22. Theoph. & Euthy. Io. 2. Tolet. not. 14. cum Ambr. ſer. 19. & Cyrill. li. 2. c. 26. deinde Chriſt⁹ poſt carcerem Baptiſtæ rediit in Galilæam. Luc. 4. vide Aug. 2. conſen. e cap. 17. & vocauit alios diſcipulos. Ioan. 2. [e] Commu. cont. Aug. ſerm. 154. admiſſo anno integro inter baptiſmum incidentem in f Dominica, & nuptias Canaa. ſup. X. [f] Sup. H. & commun. Aug. ſer. 36. 154. contra quoſdam. Porro ſpouſus erat Ioan. vt lib. 1. de matrim. cap. 8. dictum eſt cum Hieron. Aug. Bed. procem. in Ioan. Riber. prælect. de quo male dubitat Claud. in Io. 2. & negat Tog let. not. 13. [g] Hoc conſtat, admiſſo ſup. A. quod Chriſtus ſtatim poſt baptiſmum. & ieiunium cœpit prædicare, & conuerſari cum hominibus. deinde elapſo anno poſt nuptias ſit. Ioan. 2. mentio alterius Paſchæ, vbi Caiet. Tolet. Ianſen. concord. c. 19. tunc ſemel eiecerat uendentes de templo: & iterum prope paſſionem paulo ante Paſcha. Aug. 2. conſenſ. capit. 67. Ianſen. Chryſoſt. homil. 22. Ioan. 2. vbi Theoph. & Euthym. Tolet. idem Chryſoſt. & Euthy. h in Matth. 21. [h] Orig. hom. 32. in Luc. quod uno anno prædicauit. Euſeb. lib. 3. hiſt. cap. 24 ex Eſa. 61. ſed Apollinar. (apud Hieron. in Dan. 9.) Cyrill. & Caſſiod. in Eſa. 29. aiunt prædicaſſe duobus annis, nempe integris: præter partem præcedentis, & ſubſequentis. at id Eſa. 61. exponunt Patres, & Hieron. quod Chriſtus aſcendens in cœlum, exorat Patrem, vt ſit nobis placabilis. idem Orig. i homil. in Leuit. 16 Hilar. in Pſalm. 52. & 64. apud Leon. Caſtr. [i] Chriſto tribuunt 30. annos ętatis. African. in 5. vol. temp. videtur Tertull. infra. Lactan. lib. 4. cap. 10. Sulpit. lib. 2. ſacræ hiſtor. idem Philaſt. de hęreſ. cap. de annis Chriſti. Apollinar, apud Hieron. in Dan. 9. Orige. homil. 28. in Luc. in anno 15. Tiber. vt Ioſeph poſt annum trigeſimum eductus eſt de carcere. Aug. epiſ. 80. & lib. 18. ciuit. cap. vlt. vbi Viues idem tribuit Oroſ. lib. 7. c. 4. dicente Chriſtum paſſum ann. 17. Tiber. & clarius Eutropio dicenti paſſum in conſulatu fratrum Geminorũ; quĩ conſulatus incidit in annum decimumquintum Tiber. vt probat Caſſiod. de cõſulib. & Onuf. lib. 2. faſt. pag. 307. Huius ſententiæ meminit ſynod. 7. & eccleſia in hym. Luſtris ſex qui iam peractis. ut hi Patres explicantur infra M. nam tribuere tantũ 30. annos Chriſto fuit error Valentini, & Gnoſticorum; vt referunt Iren. lib. 2. cap. 39. 40. Epiph. hær. 51. Euſeb. chron. olymp. 194. contra Tertul. ſed Iren. tribuit Chriſto prope 50. annos; iuxta id Ioan. 8. quinquaginta annos nondum habes. & Aug. 2. doctrin. cap. 28. refert tribuentes 46. annos, quia tot habent literę nominis Adam, & tot idem ędificatũ eſt templum. k Ioan. 2. at reiicitur ab omnibus. [k] Supra H. ac Tertull. lib. contra Iudæ. cap. 8 qui tenet paſſum anno 15. Tiber. aic natum anno 41. Auguſti & lib. 1. cont. Marcio. cap. 15. vt ſaluet 3. annos prædicationis Chriſti. ait, quod poſt baptiſmum Ioan. cœpit manifeſtare ſe in anno 12. Tiber. ſic natum anno 41. teniet Baron. in annal. Hieron. in Eſa. 2. & Clemens Alexand. lib. 1. ſtrom. prope fin. anno 41. Auguſti. Hæc fauent aliis, qui Chriſto ad 18. annum Tiber. peruenienti tribuunt 34. annos. vide lib de Euchar. cap. 11 §. 10. K. at Lucid. ait natum anno 43. cum Anton. prima parte hiſtor. tit. 6. cap. 21. §. 2. de quo infra litera G. fin. ſed Viues anno 44. at quod Caſſiodor. de conſulib. & Iſido. chron. dicunt anno 40. explicatur l ſin. L. [l] [m] Morem hunc, vt ſub numero maiori includatur minor m tacitus, probat Martin. lib. 10. reg. 4. lib. 6. cap. 4. in princip. & ſub uno, aut duobus annis prædicationis, includunt partẽ etiam præcedentis, & ſequentis anni. & ſub 30. anno ętatis, includunt reliquos 3. inceptos, præſertim de annis integris à Natiuitate, Chriſtus ſolum habuit 31. & aliquot menſes. ſic Apollinar. apud Hieronymum in Dan. 9. tribuit annos 31. & Chriſtus cœpit prædicare anno ętatis completo vigeſimooctauo, incipiente anno vigeſimonono per aliquot dies: qui tamen uſualis vocabatur annus 30. ſupra §. 6. N. ſic qui dicũt Chriſtum natũ anno 40. Auguſti, includũt & minorem n numerum. [n] [o] Supra capit. 19. §. 7. quod Daniel. 9. uſque ad Chriſtum Ducem (dum in baptiſmo uoce Patris declaratus eſt Dux. Matthęi 3.) hebdomadæ ſeptem, & 62. exinde cõfirmat pactum, in dimidio hebdom. id eſt, prædicat euang. annis tribus cũ dimidio. & addit, occidetur Chriſtus. Quod quidam referunt ad tempus Natiuitatis, quando exemplo cœpit exercere officium Ducis, & manifeſtare ſe Paſtoribus, & Regibus, & cœpit pati ac mori, continuans unum meritum uſque ad mortem. ſic exponendus eſt Dulciatus lib. de feſtis mobilib. Chrio ſtum anno quadrageſimoſecundo Auguſti paſſum fuiſſe. [o] [p] De p ętate tempore baptiſ. ſupra §. 6. Y. Z. de annis 34. ętatis, ſupra K. fin. Bed. & alij cit. lib. de baptiſm. cap. 2. §. 5. litera C. quod probabile dicit Tolet. Ioan. 8. & tenet Cæſar Barõn. annal. natum anno quadrageſimoprimo Auguſti, & paſſum anno decimooctauo Tiberij. ſed falſo id tribuit Chryſoſtom. Hieronym. Cedren. & Nicetæ. idem Suar. tertia par. quæſt. 50. dub. 40. §. 1. & dub. 30. §. 3. ad fin. (vbi citat Marian. Scotum, & Genebrard. & Perer. lib. 12. in Dan. quæſtio. 7.) quod vt defendat, ait cum Onufr. lib. 2. faſt. Chriſtum fuiſſe paſſum anno decimonono Tiber. & ita corrigendum Euſeb. in chron. at hæc ſententia aſſumit quædam falſa, & eſt contra Torrentẽm Patrum, quam Genebr. lib. 2. chron. pag. 113. nocat temerariam. Item Paul. Foroſempron. & Abulen. in defenſorio probant per tabulas aſtronom. ea quæ tunc concurrerunt, q non potuiſſe incidere in annum Chriſti 34. [q] Fatentur omnes, qui Chriſto tribuunt 34. annos, ſupra O. vt Bed. de ratione tempor. cap. 46. Onufr. Mercator, & alij. idem Cano, cap. 5. ad 8. cum Caiet. Tolet. in Ioan. 8. Vergar. quæſt. 8. cum Albert. & Dionyſ. exiguo. Montan. in apparatu Bibl. Regiæ, tract. de ſæculis. Sigon. in Sulpit. lib. 2. ſacræ hiſtor. Ianſen. concord. cap. 36. Bellarmin. libro 3. de Roman. Pontif. cap. 8. probat, quia ſimiliter Antichriſtus prædicabit 3. annos cum dimidio. infra §. 8. Perer. lib. 10. in Dan. cap. 9. ex Hieron. & Theodor. ibid. quia Dan. ait, confirmabit pactum dimidio hebdomad. ſupra N. & expreſſe Euſeb. lib. 1. hiſtor. cap. 10. alias 11. & lib. 8. demonſtr. cap. 2. uic eſſe antiquam eccleſiæ traditionem. & in chron. ipſe & alij numerant à prædicatione Chriſti poſt baptiſmum anno 15. Tiber. ad 18. in quo paſſus eſt. Niceph. lib. 1. hiſtor. cap. 29. & ex Exod. lib. 2. cap. 3. Ignat. epiſ. 8. ad Trallian. Chryſoſt. homil. 23. Matth. Item Euſeb. & Niceph. probant per Pontifices, quia tempore bapt. erat Annas Pontifex: ſed tempore paſſionis Caiphas. Ioan. 11. cum eſſet Pontifex anni illius: inter hos autem fuerunt alij tres Pontif. annuales, ex Ioſeph. 18. antiquit. cap. 3. Hæc tamen Suarez, dub. 30. §. 3. fin. conatur infirmare. [r] In Ioan. 5. Ferus, & Tolet. not. 1. Ianſen. c. 36. Perer. lib. 11. in Dan. quæſt. 7. (qui id tribuit Euſeb. & Hieron.) Rupert. libro quinto in Ioan. In princ. & ſentit Iren. lib. 2. cap. 39. fuiſſe Paſcha poſt illud, quo eiecti ſunt uendentes de templo. Abulen. ſecunda par. defenſor. cap. 22. Suar. tertia par. quæſtio. 40. dub. 30. §. 3. Quare Ianſen. inter hiſtoriam Ioan. cap. 4. & hoc Paſcha, refert eo anno contigiſſe multa, quæ interſerit per undecim capita ſuæ concord. Tolet. ac contra Chryſoſtom. & Cyril. quod nullo modo potuit eſſe feſtum Pentecoſt. propter quod Caiet. in Ioan. 5. Cano, lib. 12. cap. 5. ad ſextum. & Bonus in ſua concor. aiunt fuiſſe feſtum hyemale Scænophegiæ, id eſt encenniorum, ſeu tabernaculorum, ſed id falſum eſt. ſic & Cyrill. infra V. putauit de Paſcha. Ioan. 6 de quo feſto meminit. Ioan. 7. vbi Tolet. late de feſtis Hebr. Scænopheg. dicitur à σκήνη, id eſt umbraculum, ſeu tabernaculum. & πήγνυμι, id eſt figo. Ribe. li. 5. de templ. c. 13.

contra

post quatuor menſes futurum tem-
f pus meſſis. [f] At reuera miraculum
paralytici factum eſt in feſto Pen-
t tecoſtes. [t] Tertius prædicationis
annus, & tertium Paſcha Agni
poſt baptiſmum recte deſcribitur
Ioan.6. vbi factum eſt miraculum
u panum: [u] & longe ante id decolla-
tus eſt Baptiſta, poſtquam impleue-
rat ætatis 32. annis cum dimidio,
x vt quidam dicunt. [x] Tandem vl-
timum Paſcha fuit, in quo Chri-
y ſtus affixus eſt Cruci feria ſexta, [y]
iuſſu Præſidis pagani per milites
gentiles. Nam ob reuerentiam eius
feſti aiunt Iudæi id Ioan. 18. nobis
dz non licet interficere quenquam. [z]
Quæ omnia non repertuntur con-
curriſſe, niſi in anno 18. inchoato
Imperij Tiberij: cum Chriſtus ha-
bebat prædictos annos 32. ad iuſtũ
completos, & diem ab Incarnatio-
a ne, [a] in die 25. Martij, in quo paſſus
b eſt, [b] & incarnatus. Item ab anno
42. Auguſti ad 18. Tyberij numerã-
tur iidẽ anni 33. inchoati in Chri-
c ſto. [c] Natus eſt enim Chriſtus an-
d nõ 42. Imperij Auguſti, [d] in indi-
ctione 4. ſed hæc indictio tributi
promulgata eſt iuſſu Auguſti, 4. an-
e nis ante natum Chriſtum: [e] non ta-
men fuit executioni mandata per
Cyrenũ Syriæ Præſidem, niſi prope
f Natale Chriſti, [f] de quo Luc.2. Au-
guſtus imperat 56. ann. cũ dimidio
g a primo Conſulatu, [g] ſeu à Trium-
uiratu, quem poſt duos menſes ob-
tinuit cum M. Antonio, & Lepido.

f contra Lyran. & alios in Leuit.23. [f] in Ioan.4. D.Th.Hug.Car-
din.Claud.Caietan.Ianſen. cap.23.& 36. immo & Rupert. aiunt
Chriſtum pertranſiſſe Samariam in hyeme prope Ianuarium, ita
vt ſequenti Aprili eſſet tempus meſſis in Iudæa, vt colligunt in
Ioſue 3.Lyran.Hug.Abulen.quæſt.35. & citant Ioſeph.3. antiq.
capit.12. at reuera
meſſis ibidem non
erat ante finem Iu-
lij, aut Auguſti, vt
ex Exod. 23. colli-
git Cyrill. lib.2. in
Ioan.cap.106.Chry
ſoſt.tom.2.ſerm.de
Baptiſt.Hierony.in
Agg.2.vbi Ribera,
num.1.& ſequen.&
lib.5.de templ.cap.
5.nume.6.& prob.
quia Exod.23. ex-
plicantur tria fe-
ſta, id eſt Paſcha a-
gni in menſe nouo-
rum, ſeu vt vertit
interpres. Exod.13.
menſe nouorũ fru-
gum (Hebr.habib,
id eſt cum omnia vi-
rent, quia tunc &
culmus ordei cum
quadam ſpica viret) tunc ſpica virens ordei toſta igne offereba-
tur. Riber.d.num.6. colligit Exod.13.& ſic ex Lyran.in Leuj.23.
eſt intelligendus. Ioſeph.lib.3.antiq.cap.10. Quare male Pagni.
in Exod.13. vertit in menſe Iulij, cum ſecundum Ioſephum, &
& omnes eſſet Martius. Item ſecundo menſe Maio in Pentecoſte
offerebantur primitiæ fructuum, & duo panes è primitiis tritici,
& ſpicis ſimiliter toſtis. Exod.34.& Ioſeph quem male vertit in-
terpres & generaliter torreri ſpicas virentes dicitur Leuit.2.Ri-
ber.dicto cap.5.num.7. & cap.7.num.9. Item 3.feſtum taberna-
culorum ad finem Auguſti in exitu anni, id eſt in fine anni. Riber.
lib.5.cap.13. quia annus communis Heb. incipit Septembri: ſed
annus ſacer quoad ſolennitates incipit in Martio. in 1.& 2.feſto
ſpica ordei, aut tritici virens torrebatur igne, vt areſceret. ſed in
tertio feſto, melius erat iam alba, & arida. Riber. ſupra. vide Sua-
t rez, quæſtio. 40. dub.30. § 3. [t] Chryſoſtomus in Ioann. quinto,
homil.35. Cyrill.libro ſecundo, cap 123. Theophilact. Euthym.
Claud. D.Thom.Montan. Albert. Lyran. Apollinar. apud Hiero-
nym. in Dan.9. Hiſtor.Scholaſtic.82. Bonaventur. ſer. poſt Domi-
nicam ſecundam Quadragaſimæ. vbi alij ſermonarij Riber.præ-
lect. in Ioan. & prob ex contextu, quia poſt Paſcha Chriſtus re-
dit in Galilæam, & paulopoſt inſtante Pentecoſte redit in Iu-
dæam, vt dicit Cyrillus. ſic lex Exod.23. iubet maſculos ter ſin-
gulis annis apparere coram Domino. Quare nihil interponen-
dum eſt in hiſtoria inter caput quartum, & quintum Ioan. vt falſo
u putat Ianſen. [u] Vt conſtat ex contextu, cap.6. in princ. cum præ-
ceden. vbi omnes Latin. & Græc. Cyrill. libro tertio, capit. vndeci-
mo dicit, tũc fuiſſe feſtum Scenophegia, id eſt tabernaculorum,
menſe Septemb. quia cap. quinto Ioann. iam vinctus erat. immo
paulo ante hoc miraculum Panum videtur fuiſſe occiſus: vt ex
Matth. 14. colligunt ibi Hieronym. Chryſoſtom. homil. 30. Ca-
ietan. in Ioan.6. & alij. & Auguſt. 2. de conſen. cap.43. ſed decol-
latio fuit menſe Auguſto, vt celebrat eccleſia, ergo feſtum panũ
ſequitur menſe Septembri. vide Couarr.4 variar. cap. 16. num.9.
Reſpond. cum Theophil. & Euthym. in Matth.14. Bed. in Mar.6.
& in Luc.9. Ianſen.capit.57. multo ante occiſus erat Baptiſta,
(quod Matth. & alij obiter interſerunt) ſed Chriſtus, poſtquam
audiuit verba Herodis, & mortem Ioann. iamdiu factam, receſ-
x ſiſſe, vt dicit Matth. [x] Nicephor. libro primo, cap.19. Alger. li-
bro ſecundo de euchariſt. cap. ſeptimo. Suarez, quæſt.38. dub.14.
§.6. ad fin. de cuius decollatione, & ſepultura. Marc.6. at ſane oc-
ciſus videtur fere biennio ante mortem Chriſti: nempe in Iulio
y per 9. menſes ante prædictum 3. Paſcha, vt lit. V. dicitur. [y] Nam
ex contextu Ioan. cap.11.& 13. conſtat id Paſcha fuiſſe diuerſum
à duplici Paſcha præcedente. ſupra lib. de euchar. cap.10.§.4.I.
& per tabulas aſtronomicas probat Stoflerinus, & late Abulenſ.
ſecunda parte defenſorij, cap.15. ſi Chriſtus vixit 34. annos, paſ-
ſus eſſet die vigeſimotertio noſtri Martij, & feria tertia. idem
idem Onufr. lib.2. faſt. pag.3010. addit Abulen. capit.16. plenilu-
nium, ſeu Paſch. die 25. Martij in fer.6. incidit in annum Chriſti
32. aut oportet eum vixiſſe annos 175. ſed cap. 78. negat eccle-
ſiam definiſſe de die mortis Chriſti, & cap.79.81.& ſequen. falſo
Auguſt. putantem, quod eccleſia teneat Chriſtum die 25. Martij.

& tamen ibi. & capit.18.77.85. fatetur tempore Auguſti, fuiſſe
communem Patrum ſententiam, quod paſſus ſit die 25. Martij.
z infra B. [z] Lib. de euchariſt. cap.11.§.3.R. & §.4.I. [a] Stoflerio.
a & Abulen. citati Y. & §.6. litera S. adiuncto N. vt quod paſſus eſt
feria 6. in plenilunio, die 25. Martij. & quod feria quinta celebra-
b uit in azymo. [b] Au-
guſt. Cyrill. Tertul.
Lactant. Genebrar.
lib. de euchariſtia,
capit.11.§.10 K. &
Abulen. ſupra. fate-
tur eſſe communẽ
Patrum. idem Au-
guſt. lib 83. Quæſt.
quæſt.56. Athan. in
quæſt. Script. q.17.
Chryſoſtom. ſerm.
quodam de natiui-
tate Baptiſt. D.Th.
in Ioann.2. Anton.
& Platin. in princ.
Vſuard. Bed. de ra-
tione temp. cap.28.
& 45. refert hanc
tradere multos ec-
cleſiæ Magiſtros, &
Doctores eccleſia-
rum. Turrian. 10 li-
bro 5. in Clem. con-
ſtit. cap.16. ad fin. vbi exponit Clemen. & Euſeb. dicentes paſſum
die vigeſimotertio Dyſtri. ſic exponuntur alij, vt Theophilus cũ
Synod. Paleſtin. & eccleſia Græcanica (vt refert Bed. lib. de æqui-
noct. vernal. io fi & tenet libro de ratione temp. cap.59. 65. & ſi-
gniſ. capit 45. Anſelm. libro ſecundo de imagine mundi, capit.7.
Euſeb. 7. hiſtor. cap. 28.& in chronol. magno. Reſpond. Turrianus
menſis ille dyſtros incipit à die tertio noſtri Martij: ſic Beda in
c Luc.3. fatetur quod die 25. [c] Quia poſt annum Imperij 42. ſu-
peruixit Auguſtus quatuordecim annis cum dimidio, vſque ad an-
num quinquageſimumſextum, quibus ſi addas 18. annos Tybe-
d rij, fiunt 33. incepti. [d] Euſeb. chron. & libro primo hiſt. cap. 11.
Sulpit. Beda, Herman. Genebrard. in chron. Eutrop. capit.6. & 7.
Nicephor. libro primo, capit. fin. & cap. decimo. at quod Oroſ. li-
bro ſeptimo, cap. ſecundo ait, prope finem huius anni 42. natum,
exponit Mercator, & Maſæus, libro octauo chronol. iuxta dictos
annos conſuetos vſuales: alias enim hic annus quadrageſimusſe-
cundus incipiebat per quatuor menſes, vt ait Perer. libro vndeci-
mo in Dan. quæſt. quinta. idem Hieronym. in Kalendar. Epiphan.
hæreſ.51. & 78.& in Ancorato, & lib. de ponder. Nicephor epiſco-
pus Thren. cap.9. Beda de ſex ætat. Albert. Magn. in Speculo. Petr.
Aliac. in Geneſ. quæſt.30. Driedo lib.3. eccleſ. dogmat. tract. 3.
cap. 5. parte 4. Brigitta libro primo reuelat. capit. decimo. Platin.
in princip. Sixt. lib.6. Biblioth. cap. decimo. Montan. in appar. titu.
de ſæcul. Couarr. 1 variar. cap. duodecimo, num. ſecundo. Suarez,
tertia parte, quæſt. primo, articu. quinto, dubio ſexto, § primo, ad
finem. & quæſt. [illegible] dubio 27 §. ſecundo. De aliorum ſentent. ſu-
pra K. & qui aiunt [illegible] atum anno quadrageſimoprimo, non exclu-
e dunt inchoatum [illegible] m quadrageſimumſecundum. [e] Ioſephus,
libro decimooctauo [illegible] quit. cap. decimotertio, indictio tributi,
(nempe per Cyrenum [illegible] paret capit.1.& 3. & lib. 17. fin.) facta eſt
anno trigeſimoſeptimo [illegible] guſti. Couarr. 1. variar. cap.12 num.3.
& 5. Menoch. de præſumptionibus, lib 2. præſump.51. numero 3.
Maſchard. tit. de probat. concl. 671. In quo deceptus eſt Baron.
f in annal. dicens indictionem factam anno primo. [f] Couarru. &
alij ſupra. & de hac deſcriptione pro tributis indicta, fit mentio
Luc. cap. ſecundo. & Actor.5. Ioſephus libro decimooctauo, ca-
pit. primo, & libro ſeptimo de bell. Iudæ. libro quinto de aſſe. Ac-
curſ. hæc indictio reuocata eſt: ſed ſub Conſtantino Imper. con-
ſulibus Conſtantino, ac Licinio renouata eſt anno 319. Couarr.
ſupra num.6. in fi. Onufr. lib.2. faſt. Genebr. lib.3. chronogr. pa-
g gina 215. lib.2. pag.121. [g] Infra §.11. Auguſtus, mortuo Iulio
Cæſ. cum eſſet 18. annorum cum dimidio, non potuit ſtatim inua-
dere conſulatum. Appian. lib.4. de bello ciui. Hinc tamen compu-
tans annos Imperij (& tribuens ei tẽpus inter-regni) Ioſeph. 18.
cap.3. tribuit Auguſto annos 57. cum dimidio, & Tacitus, ſeu au-
thor dialogi de claris Orator. tribuit 58. hinc Viues in lib.3. ciui.
capit.30. computans ait, Chriſtum natum anno 44. Auguſti. &
Paul. foro Sempron. ſecunda par. Paulinæ, lib.7. ſed falſo ibi, & li-
bro 10. ait ſibi reuelatum, quod Chriſtus anno 20. Tyber. paſſus
eſt, cum haberet ætatis annos 36. at commun. ſent. tribuit Augu-
ſto annos Imperij 56. à conſulatu. Suetno. cap.5.& 8.& in chron.
Euſeb. Sulpit. Herman. Caſſiodor. Genebrard. lib.2. pag.210. fin.

Maſæus lib. 8. chron. Euſeb. lib. 1. hiſt. cap. 9. Eutrop. lib. 7. Dionyſ. lib. 48. & 56. hiſt. Rom. Niceph. lib. 1. cap. 17. Lucid. lib. 9. chron. & lib. de die paſſio. cap. 8. (ſed fallitur dicens Chriſtum natum anno 43. Auguſti.) Bapt. Egnatius lib. 1. de Rom. Princip. Bed. de ſex ętat. Perer. lib. 11. in Dan. in quo conſentiunt Onufr. lib. 2. faſtor. h & Baron. Annal. [h] Clem. Alex. lib. 1. ſtrom. Euſeb. lib. 1. cap. 5. dicunt anno 28. ſed Bed. an. 27. Onufr. chron. anno. 29. ſed melius Perer. lib. 2. in Dan. in princ. & lib. 11. q. 5. ann. 30. quia ad annum 12. Auguſti Cleopatra cũ Marco Antonio tenuit Imperium, & vixit. Genebr. lib. 2. pag. 372. Eutrop. in Cęſar. Oroſ. li. 6. c. 14. quare mendum eſt apud Marian. Scot. in hiſtor. dicentem, quod Chriſtus natus eſt anno 20. Auguſti. (quod aduertit Lucid. de die paſſion. cap. 11. fin.) & Eſych. hom. de Natali Domini, apud Anaſt. Nicę. in quęſtio. ſcriptur. q. 92. ait natum anno 22. Auguſti. Item Lucid. cap. 3. fin. refert errorem Dulcini, lib. de feſtis mobil. quod Chriſtus ſit paſſus anno 42. Auguſti. Ratio deceptionis fuit, quia annos (qui à nobis numerantur à Natiuitate) putauit numerari à paſſione Chriſti, & ab orbe redempto, vt quidam numerant. i [i] Auguſtus bello nauali vicit M. Antonium, iuxta promontorium Actium, Joſeph libro 15. cap. 6. & ab hac victoria Actiaca (ex quo ſolus cœpit eſſe monarcha) tenuit Imperium annis 43. Euſeb. chron. Nicephor. lib. 1. cap. 17. Lucid. lib. 4. cap. 4. (ſed bene Perer. lib. 11. in Dan. ait prope annos 44. inf. §. 11. S.) addit Niceph. quod Græci per olymp. numerant à ſubiugata Ægypto, & tribuunt annos 45. aut k 47. [k] Hieron. in Dan. 2. Perer. lib. 2. in Dan. cum tamen eſſet annus 23. à principio regni ſui; vt dicit Ioſeph. lib. 10. antiq. ſic lib. 3. Reg. cap. 15. fin. Aſa anno tertio regni, nempe à victoria de rege Æthiopum, vt dicit ibi Vatabl. & Lyran. in 2. Paralipom. 16. in quo errant Caiet. ibi, & Cano, lib. 11. cap. 5. ad 12. & Lucid. lib. 2. cap. 9. ſic hebdom. Dan. cap. 9. numeratur à vigeſimo anno Longimani, ſupra cap. 19. & tamen prius regnauerat 11. aliis annis pro Xerxe patre ſuo abſente, vt ait Lucid. vide Perer. lib. 11. in Dan. l par. 2. pag. 598. [l] Probat Bellarm. lib. 3. de Roma. Pontif. cap. 14. ex Hippol. quòd faciet negare baptiſmum (addit tamen Auguſt. 20. ciuit. capit. 8. quod aliqui parentes baptizabunt occultè filios ſuos) & tollet iuge ſacrificium Miſſæ, ſupra §. 4. A. Bellar. cap. 7. m ad fin. & cap. 14. introduceťq; circunciſionem. [m] Bellarm. cap. 14. col. 3. ex 1. Ioan. 2. qui negat Chriſtum, hic eſt Antichriſtus Hilar. 6. Tri. Cyrill. Catech. 15. Suar. 3. par. q. 59. dub. 54. §. 4. Dan. 7. n ſermones cõtra excelſum loquetur. [n] Dan. 7. & faciet bellum aduerſus ſanctos, & præualebit eis. Apoc. 13. bello vincet ſanctos, o & ſuper capita ſeptem habet nomina blaſphemiæ. [o] §. 7. Q. [p] p Colligitur ex Apoc. 12. mulier, ſeu eccleſia abſcondet ſe per tempus & tempora & dimid. temp. & cap. 13. bellum per menſes 42. Et plane ex Apoc. 11. Draconi data eſt poteſtas menſibus 42. qui conficiunt tres annos cum dimidio, vbi Riber. num. 5. & 14. Anſel. Bed. Aym. Aret. Richar. Rupert. idem Riber in Oſe. 3. nu. 26. Soto, diſt. 46. quæſt. 1. 2. Auguſt. 20. ciuit. cap. 23. Suar. tertia par.

Alij natum Chriſtum aiunt anno
h 30. Auguſti, [h] qui numerant à mo-
i narchia, ſeu à victoria Actiaca: [i]
quã obtinuit elapſis 12. annis poſt
conſulatum. Simili ratione Dan.
cap. 2. refert ſomnium Nabuchodo
noſor contigiſſe anno ſecundo Regni
ſui, nempe à victoria capta de
k Aegypto. [k] Ex his Chriſti annis inquirendũ
eſt de annis, quibus Antichriſtus
viuet, & prædicabit?

8 Antichriſtus, poſtquam in iuuenili
ętate obtinuerit temporale
Imperium, initio ſuæ prædicationis
non inſtituet baptiſmum, ſed à
Chriſto inſtitutum, & omnia ſa-
l cramenta auferre contendet, [l] &
plane blaſphemabit negans Chriſtum
fuiſſe Meſſiam, aut verum
m Deum: [m] & blaſphemum bellum
n inferet contra cultum ſanctorũ. [n]
Durabit illius Imperium, & prædicatio
(vt de prædicatione Chriſti di-
o ctum eſt [o]) tribus fere annis cum
p dimidio, [p] vt colligitur Daniel,
q cap. 7. [q] Sed huic opponet Chriſtus
Eliam & Enoch, qui prædicabunt
veram de primo Chriſti Aduentu
fidem, & miraculis probabunt inſtare
iam ſecundum aduentũ, quorũ
prædicatio fiet eodem ipſo tempore,
quo prædicabit Antichriſtus
per tres annos. De quibus Apocalyp.
11. dicitur, prophetabunt dies
a 1260. [a] & Dan. cap. 12. erit in templo
abominatio deſolationis, id eſt,
idolum, & imago Antichriſti: (in
cuius typum ante excidium Hieruſalem
per Titum, poſita fuit imago
Cæſaris) per dies 1290. Vbi ſupra

quæſt. 59. dub. 54. §. 2. Bellarm. cap. 8. Hippol. Iren. lib. 5. [q] Cyrill. q Catech. 15. [q] Theodor. Hieron. Perer. in Dan. 7. quia ſimiliter, cap. 12. fin. ait per tempus, & tempora, & dimidium temporis, id eſt, per annum, & duos annos cum dimidio. Vbi Hieron. Theod. & infra, tranſibunt dies 1290. Addit Hieronym. in Dan. 7. legi in Hebræ. aut Græc. tẽpora, per dualem numerũ. Idem Auguſt. ſupra. at nunc apud nos habetur in plurali, vt aduertit Riber. Apoc. 12. num. 37. ſic Dan. 4. ſeptem tempora, id eſt anni 7. Perer. libro 15. in Dan. verſic. & cum iuraſſet. Torren. lib. 4. conſ. a cap. 10. §. 4. [a] Commu. Patrum, quod planius explicat Anſelm. in Elucidar. & Augu. libro primo, quæſt. euang. quæ- b ſtio. 21. [b] Bellarm. capit. 8. col. 2. quod non aduertit. Riber. Apocal. 11. numero 14. idem in Dan. 12. Hierony. c Theodor. Perer. [c] Sic Iren. lib. 5. cap. 28. vocat Pſeudoprophetam, & armigerum Antichriſti. d Ribe. in Apoc. 13. [d] Matth. 24. ita vt in errorẽ inducantur, ſi fieri poteſt, &c. Luc. 18. putas inueniet fidem in terra. Apocal. 12. Draco cauda traxit tertiã partem ſtellarum, id eſt, ſapiẽtum electiſſimorum. hinc Soto, diſt. 46. q. 1. art. 1. ſignificat nullam eſſe mãſuram fidelem. vide Hieronym. in Dan. 7. de

dies poſitos. Apoc. 11. ſeu ſupra 42.
menſes additur menſis lunaris 30.
dierum: quo menſe Antichriſtus
ſuperuiuet, poſt interfectos Eliam,
b & Enoch. [b] Habebit inſignẽ prædicatorem
pro præcurſore (quem
Ioan. Apoc. 13. vocat aliam beſtiam
aſcendentem de terra, & capit. 19.
c Pſeudoprophetam [c]) & hic tot errores
doctrinæ diſſeminabit, preſertim
contra Chriſtum, & ipſius Vicarium
Pontificem Romanum, vt
d vix in paucis maneat fides. [d] Nam
cum maximo Imperio hic & Antichriſtus
habebit coniunctã in operatione
Sathanæ poteſtatem, in ſi-
e gnis & prodigiis mendacibus: [e] faciet
ſtare Solem: vt tẽpore Ioſue,
f nempe, ſecundum apparentiam. [f]
Multos alliciet præmiis, & opibus,
quia Dan. 11. dominabitur theſaurorum
auri, & argenti: & præmi-
g ſii, terram gratuito diuidet: [g] eritq;
poſtrema, & ſæuiſſima perſecutio
contra eccleſiam, iuxta Matth. 24.
erit tribulatio magna, qualis non
h fuit ab initio, neque fiet. [h] Quod
Apoc. 6. dicitur de morte ſedere in
equo pallido poſt apertum ſigillum
i quartum. [i] Et Sathanas, iuxta Apocal.
20. tunc ſolutus pro modico tẽpore
nimis ſæuiet ſciens. Apoc. 12.
quia modicũ tempus habet. Quare
non mirum, ſi breui annorũ ſpacio
cum tot prodigiis, præmiis ac pœnis
Antichriſtus cooperãte diabolo remotiſſimas
etiã orbis regiones inuadat:
qui nõ ſolum breui à loco in
locum remotũ transferet Antichriſtum,
[k] Dan. 11. obtinebit regnum

quarta beſtia, ſed certum eſt manſuram eccleſiam. Suar. dub. 54. §. 6. verſic. poſteriori. & Bellar. cap. 17. ad fin. Nam Auguſt. 20. ciuit. cap. 8. aliqui occultè baptizabunt ſuos infantes, & cap. 11. manebit eccleſia ſemper inuicta contra Antichriſtum, quæ Apocalyp. 20. dicitur Caſtra ſanctorum, & electa ciuitas. Et Matth. 16. ędificata eſt ſupra firmam petram, & portæ inferi non præualebunt. Quare Ezech. Dan. Paul & Ioan. in Apocalyp. aiunt in vltimo illo prælio contra Antichriſtum vincet eccleſia, & Apocalyp. 15. vidit tanquam mare vitreum, id eſt, baptiſmum (vt exponunt Patres Latini, Victorin. Bed. Aymo. & alij) mixtum igne, nempe tribulationis, ex perſecutione Antichriſti: & eos baptizatos, qui vicerunt beſtiam, id eſt, Antichriſtum: ſed Græci expoſitores Andr. & Arethas, per mare vitreum, ſeu cryſtallinum exponunt angelorum multitudinem, qui cuſtodient electos. At ſolus Riber. in Apocal. 15. num. 2. & cap. 4. num. 25. per mare vitreum, exponit multitudinem impiorũ, qui ſequentur Antichriſtum, cum tamen cryſtallum illis loc. & Apocal. 21. & 22. & alibi e ſumatur ſemper in bonam partem. [e] 2. Theſſal. 2. prodigia, licet quædam erunt vera, quæ fient vi naturali, applicando actiua paſſiuis, dicuntur mendacia ex authore diabolo patre mendacij, & ex fine ad decipiendum. Cyrill. Catech. 15. Theodor. 2. Theſſal. & Areth. Apocal. 13. Matth. 24. ita vt in errorem. Apoc. 13. fecit ſigna magna in conſpectu hominum, & cap. 12. dicent quis ſimilis beſtiæ, vbi Bed. quis ſimilis huic Chriſto. Soto, diſt. 46. q. 1. 2. f Bellarm. cap. 15. Riber. Apoc. 12. & 13. Suar. dub. 54. §. 4. verſ. 4. [f] g Hippol. Lactant. lib. 7. cap. 17. [g] Hieron. in Dan. 11. Item in id Iob 41. ſternet ſibi aurum quaſi lutum. D. Tho. Lyran. Anſelm. elucidar. h Suar. §. 5. [h] Bellarmin. capit. 9. Suarez, dubit. 54. § 6. [i] Riber. i & alij in id Apocal. 6. [k] Suarez, dub. 54. §. 5. verſic. dicens. k Et adde forte dæmones aſſumpto vultu ſimili Antichriſto, apparebunt

parebunt in uariis locis, quaſi ſint Antichriſtos, aut legatus eius: & utentur idiomate illorum, aut adducent legatos ex illis populis ad Antichriſtum, vt ſe ei ſubiiciant. [l] Hippol. Cyrill. catech. 15. Damaſc. c. 27. Suar. dub. 54. §. 3. verſ. 3. addit §. 4 ſi. cum Cyrill. ſup. & Athan. q. 29. ad Antioch. quod diſcernent miracula falſa. [m] De Enoch, Geneſ. 5. non apparuit, quia tulit eum Dominus, quod planè explicant Patres apud Lipom. & Lyrao. vbi Chryſoſto. homil. 21. Theodo. quæſt. 45. Baſil. homil. 9. examer. & Eccleſ. cap. 44. Enoch translatus eſt in paradiſum. & cap. 49. Paul. ad Hebr. 11. Enoch trāſlatus eſt ne uideret mortē, vbi Theodor. Chryſoſtom. & alij, & D. Tho. comm. 9. Bellar. lib. 3. de Pont. cap. 6. Perer. lib. 15. in Dan. Ribera in Apoc. 11. Suar. quæſtio. 59. dub. 55. §. 2. Soto, diſt. 46. q. 1. 1. Ioan. arbor. libro 8. Theoſoph. capit. 4. Theophi. in Io. 21. vbi Trapezunt. Auguſt. lib. 9. Gene. ad lit. c. 6. lib. 2. de pec. mer. capit. 3. & 11. Torren. lib. 4. cōfeſ. Auguſ. cap. 10. §. 6.

l in fraudulentia, [l] & faciet quæ nō fecerunt patres eius, nec patres patrum eius. At pro electis fidelis Deus. 1. Cor. 10. non patietur tentari ſupra id quod poſſunt: & diſcernent falſa miracula à veris. Et cum hæc nondum impleta legamus, aut experiamur, conſtat errare qui dicunt, certo ueniſſe Antichriſtum.

9 In eo poſtremo tempore habebit hic ſedem, & habitationem in vrbe Ieruſalem, tanquam Iudæorum Rex, præcurſorem vero in ſpiritualibus, de quo dictum eſt, & adiutorem eius in temporalibus, Regem Gog mittet Antichriſtus, in varias regiones, & interdum ſecum retinebit. Contra hos conſurgent duo prophetæ Chriſti coadiutores Elias, & antiquus Enoch,
m Apoc. 11. [m] Qui in excelſo paradiſi loco præſeruatus eſt ab aquis
n diluuii: [n] & vterque interim con-
o ſeruatur in uita mortali, [o] & cum ingenti meritorum cumulo angēt acceptam gratiam. Quidam ex illo Apocalyp. 10. oportet te iterum prophetare gentibus, putāt & Ioannem ſeruari mortalem in eodem

quare errant, qui ex Philon, & Hilar. in Matt. can. 20. & Nazian. orat. 2. ſuæ Theol. dubitantibus, ſeu orat. 34. colligunt mortuum eſſe. vide Sixt. lib. 2. Biblioth. ver. Enoch. Hiero. in Amos 9. & epiſto 61. ad Pammach. Cyrill. lib. 3. cōt. Iulian. Iren. lib. 4. c. 30. Tertull. lib. cont. Iudæ. c. 2. Cype. trac. de Sion & Sina cont. Iudæ. Damaſc. lib. 4. c. 27. Greg. hom. 9. in Ezech. & lib. 9. moral. c. 4. lib. 14. c. 12 & Hilar. in Matt. 20. & Nazian. orat. 2. ſuæ Theol. qui dubitant, ſeu orat. 34. Proſp. de prouid. Dei, cap. 6. Clem. lib. 5. conſtit. Apoſt. c. 6. Ianſen. concord. c. 67. ſi. Chryſoſt. in 2. Theſſ. 2. Euche. lib. 1. in Gen. cap. 1. De Elia Tertull. Cypr. Greg. Hieron. Auguſ. Chryſoſt Clement. ſupra quia lib. 4. Reg. cap. 2. raptus eſt, & explicatur Eccleſ. 48. Recent. ſupra. (quare male Ianſen. Eccleſ. 48. negat inde probari) & prob. ex Malach. 4. Ecce ego mittā Eliam prophetam, antequam ueniat dies Domini magnus, at Hierony. ibi, & illum citans Rupert. nomine Eliæ exponunt omnem prophetam, qui de Chriſto teſtimonium perhibet. At Riber. in Malach. ibi Theodor. Cyrill. Lyran. probat ad liter. intelligi de Elia, quod Chriſtus plane exponit in Matt. 17. Elias ueniet, vbi Chryſoſt. homil. 58. Euthy. Anſel. D. Tho. Bed. Ianſen. & plane, quaſi retractans. fatetur Hieron. in Matth. 17. & 11. Orig. Nyſſ. & Gregor. 11. moral. cap. 10. Aug. 20. ciuit. c. 29 quare 70. Græc. in Malach. addunt Elias Theſbytes, vide alios Patres apud Bellar. ca. 6. ad fin. Riber. in Apoc. 11. Suar. ſupra §. 2. & erat commun. apud Iudæos, vt colligitur Matth. 17. & in ſeder olam, vt refert Genebr. lib. 1. pag. 59. dicitur, quod Elias ter apparebit in terris, primo dū vi ſit, ſecundo in transfigurat. tertio in aduētu Gog & Magog, &
n aiunt interim ſcribere geſta omnium ætatum, & temporum. [n] Paradiſus etiam nunc extat iuxta Patres, ſupra cap. 19. M. & ſitus eſt in excelſo loco ſuper omnem terram habitabilem, ideo quidam Patres dicunt propinquum Lunæ. Bed. Strabus, Raban. Cathac. & glo. ordin. Geneſ. 2. ex Auguſt. ad Oroſ. Abulen. Gen. 13. q. 17. 96. 99. 104. 129. & citat Baſil. & Ambroſ. in Examer. (quamuis Perer. lib. 3. in Gen. quæſt. 3. negat reperiri apud Baſil. & Ambr.) & Abulen. quæſt. 107. approbat cum D. Tho. prima par. q. 102. 1. ad primum. Damaſ. lib. 2. cap. 11. Magiſt. 2. diſt. 17. vbi Dur. q. 3. & alij Eugub. in Gen. citat Orig. vbi, & Theodorus. Iſid. 14. etymol. cap. 4. & ex Matth. Abdias, lib. 7. hiſt. Apoſt. Viues in lib. 13. ciuit. cap. 21. & lib. 11. c. vlt. citat Plat. in Phædon, Lucan. 9. Pharſal. Cœlius lib. 1. antiq. cap. 22. Sixt. lib. 5. Biblioth. cap. 38. Quare aquæ diluuij, aut non peruenerunt ad culmen paradiſi vbi erat Enoch, aut miraculoſe repreſſæ ſunt, ne illoc intrarent, vt ſignificat Auguſt. & Abulen. in Gen. 7. quæſt. 9. & cap. 13. quæſtio. 11.

o licet improbat quæſt. 113, & tandem q. 119. [o] Abulen. 4. Reg. 2. quæſt. 24. fin. nihil definit, an nunc in Paradiſo Enoch mereatur? Perer. lib. 9. in Gen. quæſt. 7. col. 4. & lib. 7. q. 5. dubitat. & Suar. 3. par. quæſt. 19. 3. dub. 39. §. 1. col. 6. & quæſtio. 59. dub. 55. §. 1. Sic Scot. 4. diſt. 4. quæſt. 6. ad quintum. Almain. 3. diſt. 3. quæſt. 2. dubitant, an B. Virgo poſt conceptum in ſuo vtero uerbum Dei meruerit amplius, quod reiectū eſt ſupra, c. 10. §. 9. nec eſt timendum, quód Enoch, ſi tam diu mereatur, ſuperet gloriam animæ Chriſti, aut B. Virgo, vt formidat Suarez. Quare nulla ratio, aut authoritas cogit negare, quod Enoch & Elias (cū ſint iuſti uiatores, & ſint martyrio conandi) preueniantur nouis meritis. vide Bellarmin. lib. 3. de Pont. cap. 6. ſi. cum Iren. lib. 5. Tertull. cont. Iudæ. capit. 2. Epiphan. in ancor. Hieronym. epiſ. 61. ad Pammach. Auguſt de peccato ori-
p gin. lib. 2. cap. 23. [p]
q [q] Supra N. & cap. 19 §. 1. M. N. finem. Ioan. Apoſtol. vere obiit nō moriturus amplius. Euſebius,

p paradiſo, [p] vt hic ex ſtatu legis Euangelicæ ſimul ueniat prædicaturus contra Antichriſtum. At
q Ioan. vere mortuus eſt, [q] & viri graues aiunt paulo poſt reſurrexiſ-
r ſe immortalem, [r] atque ſociare Chriſtum, & beatam Virginem in corpore immortali aſſumptam. Sed illius loc. Apocalyp. 10. ſenſus eſt, vt præter id tempus, in quo Apoſt. hæc ſcribebat, eſſet verbo, & ſcripto prędicaturus & prophetaturus multa, reuerſus ab exilio: & nunc, temporeque Antichriſti prædicat
ſ ſuis ſcriptis libris. [ſ] Quidam aiunt & Moſem ſeruari uiuum, vt contra Antichriſtum prædicet. ſed fa-
t bula eſt, [t] qua forte eo tempore decipientur Iudęi, qui Antichriſtum pro Meſſia colent. Nā mox Apoc. cap. 11. duos tantum teſtes Eliam, & Enoch numerat, qui tribus annis cum dimidio ſint prædicaturi
u tempore Antichriſti. [u] Elias iuxta Malach. 4. verus in perſona mittetur ob conuerſionem Iudæorum, & ex his iuxta Dan. 12. conuertet non quidem omnes, ſed eos, qui in
x libro uitæ ſcripti ſunt. [x]

chron. & lib. 3. hiſtor. cap. 1. & 32. & in eius vita Abdias, libro 5. & Metaphraſt. Hieronym. de viris illuſtribus, & in Matth. 20. Auguſt. tract. 124. in Ioan. & ſerm. 149. Chryſoſt. homil. 2. in Ioann. homil. 22. ad Hebr. Tertull. libro de anima, capit. de vi. mortis, & libro de præſcrip. & in Ioan. 21. Theophil. D. Thom. Bed. Tolet. not. 11. Riber. Apocalyp. 10. §. 21. Euthym. in Matth. cap. ſuo 43. Sixt. libro primo Biblioth. Martin. libro decimo. Hypot. reg. 42. ſi. Natal. Bed. contra Fabrum, & in chron. Iſid. Sulpit. Bed. Herman.
r Genebrar. vide Suar. quæſt. 59. dubit. 55. §. 3. [r] Catharin. opuſc. de conſummata gloria Chriſti, & in Geneſ. cap. ſecundo. & multi ex Græcis cit. Nicephor. libro primo hiſtor. cap. 35. vide libro 2. cap. 42. lib. 4. cap. 25. Petr. Damian. ſerm. de Ioann. apud Lipom. de vitis Hieronym. ſeu Sophon. ſerm. de Aſſumpt. beatæ Mariæ. D. Thom. in Ioan. 21. & prima parte, quæſt. 20. art. 3. ad tertium. Albert. homi. 2. de feſto Ioan. Eximius Clictoux. ſerm. Caniſ. libro quinto, de Maria Deipara capit. 5. & refert Ambroſ. ſermo. 20. in Pſalm. 118. nec refutat Ianſen. Ioan. vlt. at alij Patres, dum ſimpliciter aſſerunt obiiſſe, negant ſurrexiſſe. Polycr. epiſt. ad Victor. Papam, apud Euſeb. lib. 2. hiſtor. cap. 44. lib. 5. cap. 24. lib. 3. ca. 31. vide lib. 4. capit. 37. Chryſoſt. homil. 2. in Ioan. Gregor. 3. dialog. cap. 26. Bernard. Tolet. Suarez, dub. 55. §. 3. & alij ſupra. Quare Ioan. 21. legunt, ſi eum uolo manere, donec ueniam, ſcilicet, tempore excidij, puniturus Ieruſalem per Titum Imperatorem. ſic Græc. habent Syriac & Biblioth. Reg & quædam Latina manuſcripta, vt ait Franciſc. Lucas annot. in biblia. & Græci, Chryſoſt. Cyrill. Nonnus, Theophil. Euthym. Beſſario. alij legunt ſi ſic, de quo Lindan. libro ſecundo de opt. genere interp. capit. 6. Nec obſtat, quod Tolet. cum Auguſt. & Latinis ait, ly ſi, adiunctum verbo, de præſenti, volo: ſignificare idem, quod ſic, quia affirmat, & Trapezunt. vide Sixt. lib. 6. Biblioth. cap. 220. Reſpon. licet Ioan. ſcripſit Græce: ſed Chriſtus locutus eſt Hebraice, Hebræi vero pro ſubiunctiuo, quo carent, utuntur Indicatiuo cum partic. chi, him, aut chahaſer, id eſt quoniam, ſi aut enim: & ita ſenſus fuit ambiguus etiam Apoſtolis, vt ait Faber. quod Ioan. repetit, & non
ſ dixit Ieſus, &c. [ſ] Riber. in Apocalyp. vndecimo. [t] Supra capit.
t decimonono, §. primo. M. [u] Supra §. ſexto. B. Bellarmin. capit. 8.
u quia Apocalyp. vndecimo, prophetabunt diebus 1260. qui conficiunt 42. menſes lunares. Auguſt. decimoquinto ciuit. cap. decimoquarto. ita vt menſis habeat triginta dies, annus vero 360. ſic Elias clauſit cœlum annis tribus, & menſibus ſex. 3. Reg. 17. & Ia-
x cob. 5. [x] Riber. Michææ quinto, num. trigeſimoquarto. ſe refert ad Oſe. 3. num. 25. vbi citat Hieronym. Damaſc. Auguſtin. idem

10 Antichriſtus finito eo prædicationis tempore, coronabitur inſigni martyrio. Apocal. 11. in vrbe Ieruſalem Eliam, & Enoch: & illorum ſancta cadauera iacebunt inſepulta in publica platea: & videbunt ea de tribubus, populis, linguis & gentibus, per tres dies cum dimidio: poſt quos reſurgent coram omnibus, & aſſumentur in cœlum. [y] Paulo poſt fiet magnus terræmotus, [z] ex quo peribunt ſeptem millia hominum. Hæc prophetat beatus Ioannes. Peracto eo tempore Dominus Ieſus. 2. Theſſal 2. interficiet Antichriſtum ſpiritu oris ſui, idque executioni mãdabitur in monte Oliueti: [a] & iuxta Daniel. 12. per Michaelem Archangelum eccleſiæ ducem (quem Apoſt. vocat ſpiritum oris Chriſti) nempe iuſſu, & directione Michaelis, [b] qui obediet ori Chriſti. Prius tamen percutietur in prælio Antichriſtus graui plaga, & finget ſe mori: dicitur enim Apocalyp. 13. vidi vnum de capitibus ſuis, quaſi occiſum morte, & plaga mortis eius curata eſt. Iterum finget ſe à mortuis reſurrexiſſe. [c] In cuius reſurrectionis memoriam faciet coli diem Dominicam: [d] dicitur autem Apocal. 19. Antichriſtus & præcurſor eius detrudendus viuus in infernum, quia reuera deſcendet viuus vſque ad locum inferni, [e] vbi morietur: aut quia in ictu oculi extinctus damnabitur in mortem ſecundam, [f] nec eius cadauer comparebit amplius. Poſt hæc prædicabitur iubilæus plenæ remiſſionis: [g] in quo fortaſſe conſumentur omnes ſanctorum ſatisfactiones, quæ in theſauro eccleſiæ conſeruantur pro indulgentiis: ne quid ab illis relictum, maneat ſine remuneratione, cum tamen infinita Chriſti ſatisfactio, & meritum exhauriri nunquam poſſit. Et poſt mortem Antichriſti (vt colligi videtur ex Dan. 12.) non amplius dicitur duraturus mũdus quam 45. diebus: [h] nec enim eo loco dies pro anno eſt cõputandus, nec vero Ezech. c. 39. aſſerit poſt eam mortem, duraturũ mundum ſeptem annis, vt quidam putant, [i] ſed ſenſus eſt, tot ligna ex armis deuicti hoſtis permanſura, vt vix ſeptẽ annis de ſe poſſint igne abſumi. [k] Tandem paulopoſt ætatem prædictam, & mortem Antichriſti ſequetur ſtatim dies iudicij. [l] Quæ omnia non certius ſunt aſſerenda, quam iuxta eccleſiæ Romanæ, & Patrum doctrinã, vt certa certo, & probabilia non ſine formidine proferantur. [m]

11 Quidam tribuunt ætati Antichriſti annos 34. vt graues autores probant, quod Chriſtus inchoauit ætatis annos 34. [n] per olympiades per tempora Auguſti, & Tyberij, & ex Beda. Probant primo, quia apud chron. Euſeb. Chriſtus dicitur natus olym. 194. in anno tertio illius, [o] & paſſus olymp. 202. & ex Phlegonte hiſtorico Græco ſignificat Euſeb. ecclipſim Solis (quæ contigit in paſſione Chriſti) contigiſſe ad finem dictæ olymp. [p] Si ergo ex anno tertio inchoato olymp. 194. ſumatur annus Chriſti cum dimidio (nempe id dimidium fuit à Iunio, à quo incipit olympias: [q] ad diem 25. Decemb. in quo Chriſtus natus eſt) deinde ex 8. fere impletis olymp. (demptis tribus menſibus) ſumantur 32. anni Chriſti, conficitur ætas 34. annorum inchoatorum per tres menſes. At hi, vt id probent, Chronicum Euſeb. (cuius patrocinio ſe tueri volunt) reiiciunt, aut corrigunt. [r] Probant ſecundo, Auguſtus vixit 77. annis, [ſ] & imperauit 57. cum dimidio (quod tamen temperandum eſt, [t]) & Au-

y Adria. Sinus, libro ſeptimo, cap. quinto. Suarez, tertia parte, quæſtio. 59. dub. 56. §. primo, verſic. vnde. [y] Hæc omnia Apocal. 11. vbi expoſitores Bellarm. cap. 8. Nec mirum, quòd tunc in Ieruſalem, quæ erit regia curia Antichriſti, adſint ex omni natione (vt affuerunt die Pentecoſtes Act. 2.) & intra tres dies videant cadauera Eliæ, & Enoch ſed Riber. Apocal. 11. num. 26. (quia cum Ticonio in Apoca. homil. 8. putat impoſſibile tam breui tempore videri ab omnibus) ait diem pro anno computari. Ezec. 4.
z at falſo ſolus. [z] De hoc ſingulari terræ motu præcipue loquitur Chriſtus. Matt. 24. Sic in paſſione Chriſti corruerunt multæ vrbes terræ motu, vt
a ait Euſeb. in chro. [a] In 2. Theſſal. 2. expoſitores D. Tho. Lyran. Hug. Cardin. Carthuſ. Bellarm. cap. 13. col. 4. & capit. 22. § 4. Riber. Apocal. 19. numero 16. & cap. 12. numero 25. & ſeq. Vt Iulianus Apoſtata in bello Perſico dicitur occiſus manu diuina, quia incerto vulnere. Niceph. 10. hiſtor. capit. 34. ad fin. Sozom. Lætus, Caliſto. Poeta, Genebr. pag. 224. D. Thom. ſupra, comm. 6. ſed falſo. Lactan. lib. 7. capit. 19. ſignificat, quod Chriſtus deſcendet, vt occidat
b Antichriſtum. [b] Riber. ſupra, ex Dan. 12. Soto, diſtin. 46. quæſt. 1. art. 1. Hierony. Theodor. in Dan. 11. Suar. dub. 54. §. 6. D. Tho. & Chryſoſto. 2. Theſ-
c ſal. 2. [c] Apocal. 13. vbi Riber. nume. 8. 34. cũ Primal. Bed. Ansber. vbi Cælius in collectaneis, & Pagnin. idem Aymo, Anſelm. Richard. D. Tho. glo. dicunt arte dæmonis reſurrecturum. Sander, capit. 11. & Riber. numero 9. & 12. in bello, quod geret cum tribus Regibus ſupradictis, percutietur ad mortem, ſed ſanatus finget ſe reſurre-
d xiſſe. Bellarm. cap. 5. fin. cap. 15. colum. 1. [d] Grego. citatus ſupra
e §. 2. litera S. [e] Riber. in Apocalyp. 19. vt Deutero. 16. vbi Abulenſ. quæſtio. 10. Dathan, & Abyron. dicuntur deſcendiſſe viui in infernum, & ſepulchrum: & tamen ibidem mortui ſunt. Suarez,
f dub. 54. §. primo, & quidam Recentiores. [f] Vt ſignificatur acer-
g bitas pœnæ, in Apocalyp. 13. D. Thom. Bed. Anſelm. Ribera. [g]
h Anſelm. in 2. Theſſal. 2. [h] Quia poſt dies 1290. quibus regnabit Antichriſtus, addit Dan. 12. Beatus qui expectat, & peruenit vſque ad dies 1335. vbi adduntur dies 45. vbi Hieronym. Theodor. idem Bed. Apocalyp. 8. Perer. libro decimoquinto, in Daniel. Bellarmin. capit. 17. fin. ſed Anſelm. in elucidar. dies quadraginta tacens minorem numerum, at in 2. Theſſal. 2. ponit quadragintaquinque. ſed addit, an aliquantulum temporis ſuperſit, omnino
i neſcimus. Suarez, quæſtione 59. dub. 54. §. 2. & 4. dubit. 56. §. 3. [i] Hector. in Ezech. 39. & quod locus. Dan. 12. eſt difficilis. idem
k Lyran. in Ezech. 39. & Dan. 12. [k] Ita reſpondet Bellarm. cap. 8. ad fin. Riber. Apocalyp. 20. num. 70. nec ibi, nec Ezech. 4. compu-
l tari diem pro anno, niſi per typum, vid. [l] Quia Dan. 7. bis dicitur, paulo poſt mortem Antichriſti ſecuturum diem iudicij. & Apocalyp. 20. oportet Sathanam ſolui modico tempore, & iudicium datum eſt, & ideo ſæuiet cap. 12. ſciens quia modicum tem-
m pus habet. Riber. Apocalyp. 20. numero 73. cum Sibylla. [m] Su-
n pra cap. 15. §. 1. C. [n] Supra §. 7. O. idem Pet. Galliſardus in ſua chronol. ſed nõ bene citatus pro hac ſententia. Bedam, & Montanum, de
o quibus infra P. [o] Euſeb. chron. & omnes fere chronogr. & Henric. Glareanus in chronol. poſita ad finem. Liuij Suar. cum Baron. ſupra. at Reſp. Chriſtus natus videtur poſt annum quartum. olymp. 194. ſed quia elapſis 8. mẽſibus anni quarti in ſequẽti Ianuario vocatur annus ſecundus à Natiuitate Chriſti (nempe annus vſualis) falſo putarũt diem Natalis incidiſſe in annum tertium huius olymp. cum tamen non compleatur primus integer à Natiuitate annus niſi elapſis ſeptem menſibus olympia. 195. ſequentis. & prob. quia ipſe Euſeb. & commu. tribuit Chriſto 33. tã-
p tum annos. [p] Suar. dubit. 40. §. 1. ad fin. ex Baron. magis probat Chriſtum fuiſſe paſſum ann. 19. Tiberij cum Onufr. 1. hiſtor. qui ait Tyberium cœpiſſe Imperium anno 2. olymp. 198. & commun. affirmat paſſum anno 18. Tyberij, & Glarean. probat cœpiſſe eius Imperium, anno 3. dictæ olymp. Nec Euſeb. cum Phlegonte refert paſſionem Chriſti, ſeu ecclypſim Solis in annũ quartum eius olymp. (nam Baron. ſolutione prima probat ex his con-
q tigiſſe anno 3.) ſed quia olympias vergit verſus finem. [q] Onufr. libro primo faſt. ex Herodot. lib. 8. Simplic. in libro quinto phyſ. tex. 25. Theodor. Gaza, libro de menſibus Atticis. Perer. lib. 11.
r in Dan. [r] Quia Euſeb. tribuit Chriſto 33. annos, quos per dict. olymp. numerat, & quod ait paſſum anno 18. Tiber. male iſti cor-
ſ rigunt anno 19. [ſ] [t] vixiſſe 77. annos, fatetur etiam Ioſephus 18.
t antiquit. cap. 3. cum Tacito (aut ſi quis alius author eſt) libro de clar. orator. ad medium. Aurel. Victor. libro de vita, & morib. Imperat. in Auguſto, intrabat in 77. Addit cum his Anſel. 2. par. defenſorij eſſe communem hiſtoriam Romanam, & aliorum gentium, Imperio Auguſti tribui 57. annos cum dimidio, quos Tacit. vocat 58. nempe ſi numeret à morte Iulij Cæſ. quia ſtatim Auguſtus factus Dux habuit honorem quendam conſulis. Dion. lib. 46. At reuera hi anni ſunt vſuales: nam integros vix habuit ætatis 76. ait Sueton. & commun. & imperat 56. annis à Conſulatu, ſeu à Triumuiratu. Euſeb. & omnes chron. Dionyſ. libro 56. hiſtor. Roman. Eutrop. lib. 7. hiſtor. Roman. in princip. Aurel. Victor. ſupra. Henric. Glarean. & Nicephor. epiſcopus in ſuis chron. Tertull. contra Iudæ. cap. de paſſione Chriſti. Epiph. in Ancora.

Sueton.

guſtus natus eſt die 23. Septembr.
n [n] obijt die 19.menſis Auguſti. [x] In
x fine eiuſdem menſis, ſtatim Tybe-
rius cœpit imperare, in anno tertio
y olympiad. 198. [y] Baptizatus autem
eſt Chriſtus in die.6.Ianuarij elap
ſis.5.menſibus poſt annum 15.im-
perij Tyberij, cum Luc.3.eſſet qua-
z ſi incipiens annorum 30. [z] Aiunt
a vero anno illius 19.paſſum fuiſſe. [a]
At quia communis ſententia aſſe-
b rit paſſum anno 18. Tyberij, [b] vt
conſiſtãt 34.anni, quidam initium
petunt ab anno 41.Auguſti: in quo
c putant Chriſtum fuiſſe natum. [c]
At reclamãt probati hiſtorici, quos
in temporum ratione oportet ſe-
qui: nam Auguſtus vix compleuit
annos 76.ætatis, à primo conſula-
tu (quem cœpit anno 20. fere com-
pleto die 22. Septembr.) imperat
56.annis. Quare ex illius anno 42.
in quo natus eſt Chriſtus, ſumun-
tur anni 14.qui ſi coniungantur cũ
18. annis Tyberij, efficiunt Chri-
ſti annos cæptos 33. Probant 3. ex
Bed.to.2.lib.de ratione tempor.ca.
45.dicente, habet ni fallor, eccleſiæ
fides, Dominum in carne paulò
plus quam 33.annis, vſque ad ſuæ
d tempora paſſionis vixiſſe. [d] Qui-
dam non verentur concedere, illo
paſſionis anno plenilunium (ſeu
15.lunam) fuiſſe die 22.aut 23.no-
e ſtri Martij in feria 3. [e] At his qui di
cunt Paſcha & paſſionẽ Chriſti nõ
incidiſſe in vero plenilunio, fer.6.
contradicit concors Patrũ Latino-
f rum & Græcorum ſententia: [f] &
quamuis annus Hebræorum con-
ſtet 12.menſibus lunaribus, & per
embolyſmum reducatur ad annũ
g ſolarem: [g] nihil tamen variat de
die proprio plenilunij, in quo cele-
bratur Paſcha.

Sueton cap.8.ait Auguſt cum alijs imperat 12. annos non inte-
gros: ſolus 44. addit Dion.lib.56. ad fin. hos 44. non fuiſſe inte-
u gros & Peter.lib.11. in Dan.vid.alios ſup.§.7. G. [u] Sueton.cap.
5.& commun. Item cœpit conſulatum anno 20.fere expleto Sue-
ton capit.11 12.die 22. Septemb. dicit Pater cul.ſup. (qui vixit
tempore Tybe.) ſed
Dion. libro 56. die
19. Auguſt. & poſt
bimeſtre occupat
triumuiratum cum
M.Anton. & Lepi-
do. Dion.& Eutrop.
quod Onufr. in vit.
Rom. Princip. ait,
contigiſſe die 27.
x Nouembr. [x] Sue-
ton.cap.100.& om
y nes. [y] Glarean.ſup.
poſt duos menſes
anni tertij, ſed O-
nufr. lib. ſecundo,
faſtor.anno 2.huius
z olymp. [z] Sup.§.6.
a [a] [b] Sup.C. At quod
b anno 28. Tybe. ſit
paſſus aiunt Euſeb.
chron. & omnes fe-
re chronol. Epiph.
lib.de ponder. vter-
que Niceph. Bed.de
ratione temp.capit.
7.& lib.de ſex etat.
Maria.Scot.in chro
nic. addit Riber.pręl
lect. in Ioan. 13. in
menſe 7. illius anni
Tyberij, Chriſtus
c paſſus eſt. [c] Baron.
ſolut.prima. Glare-
an. Tertull.ſup. Hie
ronym.in id Eſai.2.
d non leuabit gens. [d]
At Bed. non putat
eſſe de fide, imo
eod. lib. de ratione
temp. cap.7. & lib.
de ſex ætat. fatetur
Chriſtum fuiſſe paſ
ſum inchoato 33.
anno. Sed illo cap.
45.ideo numerat ab
incarnatione pluſ-
quam 33.quia puta
uit excedere per
diem vnum: opinãs
annos ab Incarnat.
ſuperare annos vſua
les à Natiuit. & Al-
bert magn. ſuper
epiſt. Diony. ad Po-
licar. putat id dedu
ci poſſe per tabulas
Aſtronomicas, cui
oppoſ. probãt Abu-
len.& alij, itẽ Mon
tanus in apparatu
bibliæ. Regiæ, trac.
e de ſæculis, eſt pro nob. [e] Onuf.lib.2.faſt. cum Gaurico ex tradi-
tione Heb. Ac quia vulgus craſſo modo cõputat principium mẽ-
ſis non à primo nouilunio (quod non niſi peritis aſtronomis no-
tum eſt) ſed à corniculari luna apparente fere poſt triduum: aiunt
vocari lunam 15. & plenilunium (quo celebrant Paſcha) elapſo
triduo poſt verum plenilunium, & ſic Chriſtum cum Iudæis cæ-
piſſe celebrare Paſcha, inchoante fer.6. Cum tamen tunc eſſet
f triduum poſt plenilunium verum. At hæc ſunt ſomnia. [f] Lib.
de euchar. cap.10.11.& tamen Abulen. 2.p.defenſor, cap.13. &
ſeq.cũ Paul. Foroſempron. & Aſtrol. bene conuincit quod ſi Chri
ſtus anno 34. paſſus ſit, Paſcha incidit non in fer.6. ſed in ſer.3.
At male Abul.c.18. & Lucid.de die paſſion.c.13.cũ Paul. Foro-
ſempron. reijciunt Auguſt.& Patres dicentes Chriſtum paſſum
g die 25.Martij. [g] Abulen.c.14.& paſſim autores.

C A P. XXIIII.

De purgatione mundi per ignem.

§.1. *Per ignem fiet purgatio.*
2 *Manebunt elementa.*
3 *Sed non manebunt mixta.*
4 *Quomodo fiet purgatio cœlorum? An mortui cum ſolo originali redi bunt in mundum?*
5.& 6. *De ſignis Matth.24. de ecclypſi Solis & Lunæ, virtutes mouebuntur. Crux Chriſti parebit, & Chriſtus de cælo veniet.*

POſt ſigna quę præcedent finem
mundi, de quibus ſup. cap.22.ſe
quetur purgatio per ignem. Mane-
bit ſemper hic mundus, vt cœlum
a præſertim empyreum, & terra: [a]
ita vt in generali ratione partium
principalium dicatur idem nume-
ro: ſed ad perfectionem vniuerſi,
totus renouabitur. Nam Ioan. Apo
b caly.cap.21.vidit terram nouam, [b]
& cælos nouos: quia prima abie-
runt. & licet non implicat contra-
dictionẽ, vt mundus Deo non con
c ſeruante annihiletur, [c] manebunt
tamen 4.elementa. Purgatio à ſor-
de & fæce, in inferioribus quæ ſub
cœlo ſunt, & partium congregatio
& vnitio fiet ante finem mortaliũ,
d per ignem: [d] idque decenter, quia
ignis congregat homogenea, &
conſumens fæces purificat tanquã
aurum in fornace. Hic erit elemen
e taris ignis [e] (quamuis B. Auguſtin.
20.ciuit.cap.16.dicat, cuiuſmodi fu
turus ſit, & in qua mundi vel rerũ
parte, neminem ſcire arbitror) qui
ſecundum quoſdam deſcendet ex
propria ſphera miniſterio angelo-
rum iubente Deo: qui eidem igni
applicabunt aptam materiam, vt
ſulfurem, qua irritetur. At vero ſi-
milius eſt, quod tunc ex Dei proui
dentia & imperio concurrent va-
riæ cauſæ quam naturales in ter-
f ra, [f] vt Vulcanus montis Aethnæ.
Et ſimul cœli magno impetu mo-
g uebuntur velocius: [g] & trahet
ſphæram, ignis & aeris: & ſimul ex
vaporibus in media regione aeris,
excitabitur ignis eo violento & ra-
h pido motu, ac radiis ſolis, [h] more
fulgurum. Hic ignis tanquam diui
næ iuſtitiæ inſtrumentum, breui
incendet omnia, & circunquaque
i ſerpet. [i]
2 Iuſti qui tunc reperiẽtur viui,

C A P. XXIIII.
a DE cœlo [a] empyreo Pſal.148. Laudate eum cœli cœlorum
ſtatuit ea in æternum, quod fatetur Clem. lib.2.& 3.reco-
gnit. ex perſona Petri, de alijs cœlis inf.§.5. & de terra, Eccleſia-
ſtes, 1. terra in ætẽr
num ſtat, de aere &
igne inf.§.2. de om
ni gradu entis, ſatis
eſt manere in homi
ne. De his Proc. &
Methód. apud Epi-
phan. hæt.64. Iu-
ſtin. ad Orthodox,
quæſt. 95. Bed. &
Oecume. in 2. Pet.
3. Auſelm. in elu-
cidat. Iſidor. de do-
b ctr.fidei.capit.36. [b]
Aug. lib.de cognit.
veræ vitæ cap.41.&
lib.20.ciuit.cap.16.
explicat id.1. Cor.
7. præterit. figura
ad Roma.8. omnis
creatura ingemiſcit,
vbi Chry.& Theo-
phil. D.Thom.add.
q.74.1.q.91.1. Doc.
c 4.d.48. [c] Sapien.11.
Eſai.40. & clarius
d 2 Machab.cap.8. [d]
Pſal.49. Deus ma-
nifeſte veniet: ignis
in conſpectu eius
Pſal. 96. ignis ante
ipſum pręcedet, So
phron 3. igne furo-
ris. Iſai. 30. & 2.
Theſſ. 1. in reuela-
tione Domini: inflã
ma ignis Ezech.3.
& 2. Petr.3. D.Th.
add.q.74.7. Soto d.
48.q.2.2. Docto d.
47. vbi Dur.q.3.Pa
lud.q.1.ad 3. Petr.
apud Clem.lib.1.re
cognit. ait, Deum
precibus Abrahæ
auerſũ fuiſſe ab ex-
cidio mundi, quod
per ignem parabat,
incipiens à Sodo-
mis, quod agnoue-
runt Philoſ. Plat. in
princ. Timæi. Ouid.
2. Metam.& Cicer.
lib.2. Academ. pro-
pe fin. tribuit Stoi-
cis, Ariſt.11. meta.
c.9. tribuit Heracli
e to. [e] D. Thom. &
Theol. diſt.47.q 2.
Suarez, 3.par.q.59.
dub.38.§.3. nec eſt
fingẽdus alius ignis:
quia dum ſcriptura de rebus notis loquitur, intelligitur ad literã:
f dum id abſque inconuenienti fieri poteſt iuxt. regulam Aug. [f] D.
Tho.diſt.47.q.2.ſeu add.q.74.3. Soto diſt.48.q.1. vt Deus gen.
19.pluit Sulphur & ignem, & ex monte Aethna ſemper ardente
exit interdum fluuius igneus. Viues cum Aug.3.ciuit.c.31.lib.4.
g c.2. Solin.& Virgil.in carm. [g] Iuxta 2. Petr.3.cęli magno impetu
h tranſient. [h] Vt ex radijs ſolis reflexis in ſpeculo calybeo cauo ex
citatur ignis. Ephren.lib.de pœnit.ca.4.ignis veniet ab ortu ſolis
ad occaſum: in Oriente enim Sol agit maiori vi. Et Mat.24. Mar.
13. electi congregabuntur à 4. ventis. ſic ignis à 4. angulis orbis
per ventos breui excitabitur in totum orbem, ſed quia Aug.20.
ciuit.c.16. negat nos habere certam ſcientiam de cauſa & modo
quo ille ignis veniet, male Viues irridet Theolog. qui de hoc igne
i definiunt quædam. [i] Lactant.lib.7.c.21. ſentit fore ignem inferni, &

purgabuntur eo igne, [k] & morientur: Oſſa etiam ſanctorum & virginum quæ ex miraculo ſeruata erãt incorrupta, eo igne redigentur in cineres, ſed non lædet iuſtos plene purgatos, [l] nec ſanctos. [m] Purgabit ſuperficiem terræ, [n] & viſcera illius, ac inferiorem portionem aeris, [o] quæ in vſum hominum ſeruiunt, & habitantium abuſu, quodam modo infectæ erant: & quicquid extraneæ naturę mixtorũ & vaporum, extraneæque diſpoſitionis admixtum erat, defœcabitur, vt maneat purum elemẽtum. Quidã aiunt elementum ignis prorſus extinguendum poſt diem iudicii: & aliqui Patres ex hebræorum quorundã annalibus ſignificant elemẽtum aquæ ſiccandum, [p] quia Apocalyp. 21. dicitur, & mare iam non erit. At nomine maris intelligitur mũdus corruptioni obnoxius, [q] permanebitque mare purgatũ à ſalſedine & impuritate: Magiſque immutabitur ignis & aqua, quaſi videantur ceſſaſſe, & iam non eſſe, [r] ceſſante actione & efficacia caloris aut frigoris: in qua qualitate maxime excellunt, & oſtendunt ſuam naturam & vim. ſed ignis non eſt à quo & cur corrumpatur, aut etiã purgetur.

3 Mixta nunc ornãt vniuerſum ſed poſt mundi innouationem non manebunt etiam ferrum & adamas, nec mineralia aut piſces intra viſcera terræ & maris, cum pendeant ab influentia & motu cæli conſeruãte: eoque ceſſante mox reſoluentur in elementa, [ſ] aut certe igne ſubintrante exurẽtur, vt colligitur ex 2. Petr. 3. & plantæ ac herbæ creatæ in ſubſidium vitæ animalis, ac bruta non permanebunt ceſſante iam fine, in hominis vſum & vtilitatem, in quem creata ſunt. quidam tamen aiunt quod ad ornatũ terræ quæ corpus Chriſti, & ſanguinem ſanctorum ſuſcepit, reproducentur in ea flores & herbæ ſemper virentes & incorruptæ. [t] Quæ ſententia ſi non temere, certe ſine neceſſitate & ratione aſſeritur, [u] & fortaſſe terra tota manebit oppreſſa vndique aquis, [x] vt tempore diluuii: quia ſic poſcit ſitus naturalis illius. Quædam pars terræ in circuitu verſus ſuperficiẽ erit diaphana, vt ſimul cum aqua dum luce cœli perfunditur, illuſtretur tanquam vitrum pellucidum & cryſtallus, [y] clariuſque ſplendebit aer & nobilior ignis, quaſi cœlum & ſydera. Finito officio, ignis ſecundum groſsiores partes deſcendet cum reprobis ad infernum. [z] Ceſſante cœlorum motu, tempus non erit amplius Apoc. 10. & ceſſabit mutua reactio inter confinia elementorũ: & tunc ignis proximam ſtupam non cõbureret. [a]

4 Ignis dum dicitur purgaturus cœlos, primo quidam explicant regiones ac portiones aeris: ſic enim vox cœlum in ſacris Script. interdum ſumitur, [b] vt 2. Petr. 3. cœli ignis calore tabeſcent. [c] atque ita cœlum ideſt aer, dicitur factum ex aquis, [d] & aquas quæ ſuper cœlos ſunt, dici nubes denſas, quæ in pluuiam reſoluuntur. Alii ſignificant cœlos ſtellatos ſeu firmamentum factum ex elementari aqua, & veras aquas eſſe ſuper cœlos, [e] vt temperent calorem firmamenti, hinc aiũt quod ignis vt dei inſtrumentum non ſecus purgabit cęlos

ni, & alterius rationis. At ſane hic, ſicut & ignis qui combuſſit Sodomam (ſicut & aquæ diluuij) erit eiuſdem rationis cum noſtro. [k] Doct. diſtinct. 47. D. Tho. add. 74. 8. [l] Vt nil nocuit ignis Dan. 3. D. Tho & comm. cum Aug. 20. ciuit. cap. 18. cont. Sotum d. 48. quæſt. 1. 2. ad 2. [m] Sixt. lib. 5. biblioth. cap. 170. 171. 202. explicat Patres qui oppoſitum ſignificant vt Orig. in Pſalm. 36. gladius. & Lactan. lib. 7. cap. 21. Hilar. in Pſalm. 118. concupiuit. [n] [o] Aug. 20. ciui. c. 16. Doct. d. 47. Sot. diſtinct. 48. D. Tho. quæſt. ſecunda, artic. 6. & Auguſt. cap. 24. colligit ea 2. Petr. 3. quod ignis plus aſcendet quam Geneſ. 7. aqua diluuij Suar. quæſtio. 59. dub. 56. in princip. dub. 58. §. ſecundo. [p] Bed. & gloſſ. in 2. Petr. 3. aiunt, duo elementa aquã & ignem conſumẽda eſſe ex toto, vbi innuit Oecum. Hierony. in Matthæ. 24. ea annal. hebr. refert futura 15. ſigna iudicii: & quod mare ſiccabitur, Emiſſen. hom. dominic. ſecundæ, aduent. q. referunt D. Thom. diſtinct. 48. quæſt. prima, artic. 4. 1. Richar. articul. primu queſtione tertia Soto diſtinct. 46. queſtione ſecunda: At Auguſtin. 20. ciuit. capite decimoſexto, dubitat vt de re probabili. propendet Anibert. Andr. Ambroſ. in Apocalyp. 21. vid. Suar. & ſupra capitulo 22. §. primo, A. [q] Riber. in Apocaly. 21. nomero ſecundo. Iuſtin. ad gentes, quæſtione 95. Caietan. in 2. Petr. 3. Soto & Doct. diſt. 48. vbi D. Tho. artic. 5. ad 2. [r] Sic ſe explicat Bed. lib. de ſex ætat. mund. cap. 69. D. Thom. diſt. 47. quæſt. 2. Bon. Oecum. & Theodor. ſup. Auguſt. in Pſalm. 101. Orig. lib. 4. & 5. contra Celſum: Perer. lib. 2. in Geneſ. p. 96. quod purgabitur ab impuritate. [ſ] D. Tho. add. quæſt. 78. 2. quæſt. 91. 5. Doct. diſt. 44. vbi Albert. artic. 34. Tarant. Richard. infr. Bonau. Palud. Soto diſtinct. 48. quæſtione. 2. 2. & ar. 4. con. 2. & libro ſecundo, phyſic. q. 3. Bergom. §. 338. Ant. 4. part. tit. 14. cap. 11. §. 3. Suar. dub. 58. §. 3. [t] Anſelm. in elucidat. id profert vt rem certam. & Guillel. Pari. lib. de vniuerſo (vt refert Carthuſ. 4. diſt. 48. quæſt. 3.) ait eam ſententiam ſumi ex ſapientiſſimis chriſtianorum. quod probabile putat Rich. diſtinct. 44. artic. 2. quæſt. 6. Scot. quæſt. 2. Abulen. Matth. 25. quæſt. 473. 542. 548. Cœlius lib. 1. Antiquit. cap. 20. cum Pico Mirandul. addit Capre. diſtinct. 44. manſura eſſe incorrupta omnia mixta eo modo, quo tunc reperientur. Soto diſtinct. 48. quæſt. 1. artic. 2. admittit ceſſante motu cœli permanere pro aliquo tempore lapides, metalla & animalia, & quoſdam motus liberos, qui non egent vt applicatio fiat à cœlo, idem Scot. quæſtione ſecunda, vbi addit quod forte permanebit motus Cœli quia oppoſitum non probatur ſufficiente autoritate aut ratione, addit Dur. diſtinct. 44. quæſt. 10. & Richard. diſtinct. 48. artic. 2. quæſt. 4. quod tunc ignis poſſe comburere ſtupam vt dicit art. Pariſien. & citat Auguſt. 11. confeſ. Angelt. in libro ſecundo, de cauſis, Henric. quodlib. vndecimo, quæſt. 15. Heruæ. tract. de materia cœli queſt. 7. & 8. & ait eſſe ſent. D. Tho.

qui 1. part. quæſt. 66. 3. ad 2. & quodlib. 6. artic. 19. ait cœlum empyreum influere ſine motu Ferrar. cap. cont. gent. c. 65. Bergom. concord. §. 333. [u] Sic de facto admittunt fere omnes theol. nihil corporale præter homines, elementa & cœlos permanſurum, quamuis diſputent an res corruptibilis ſi relinqueretur poſſet cõſeruari naturaliter, & agere abſque motu cœli. [x] De quo dubitat Suarez, du. 58. §. 3. ſi. ſic in prima conditione creatur materia inanis, & aquis cooperta. [y] D. Thom. d. 48. quæſt. 2. 4. ſeu add. queſt. 74. colligitur ex Origen. lib. 4. & 5. cont. Celſ. Augu. in Pſalm. 101. vbi Genebrard. & alij, Chryſoſto. tom. 5. epiſt. ad Theodor. lapſum ante med. Suar. ſup. ſic Apoc. 21. platea dicitur ſancta ſicut vitrũ perlucidũ, & vidit terram nouam, ſup. §. 1. B. [z] D. Tho. add. q. 74. 7. ad 1. & art. 9. ſic explicat Aug. 20. ciuit. ca. 4. & 16. dicentem quod cõflagratio ignis ſequetur iudiciũ. Anſel. in elucida Soto d. 48. q. 2. 2. gloſſ. in Dan. 7. & 2. Theſſ. 1. in flamma ignis dantis vindictã, Baſil. in Pſal. 28. vox domini interdicentis flammam ignis, ait, craſſiores partes ignis receſſuras in infernum, Suar. §. 3. verſ. 4. addit D. Thom. add. q. 89. 4. dæmones exequentur eam ſentẽtiam Chriſti, & cũ igne inuoluent impios, atque ita mundus manebit plene purgatus. Hinc Sua. §. 2. verſ. ſi. putat primã elementorum purgationẽ per ignẽ non eſſe futuram ante reſurr. & citat Iulian. lib. 3 prognoſticon. c. 47. 48. At certa & commun. ſent. theol. affirmat fore dum adhuc mortales viuent, ſup. §. 1. C. & cap. 22. §. 4. F. G. [a] D. Thom. add. q. 78. 1. quæſt. 86. 3. quæſtio. 91. 2. Soto d. 48. art. 2. Nec obſtat quod Art. quidam Pariſien. dicit oppoſ. & citati ſup. T. Nam cum doctrina B. Tho. ſit per Pont. probata ſup. libro de ſacram. cap. 1. §. 1. illi art. Pariſien. quatenus contra doctrinam B. Thom. militant, ſunt reuocati, ut refert Capreol. d. 44. quæſt. 1. ad 2. Scoti, Gofred. quodlib. 8. quæſt. 5. [b] Hieronym. in Epheſ. 2. circa princ. & in Epheſ. 6. ſpiritualis nequitiæ, gen. 7. cataractæ cœli: deut. 11. Pſalm. 8. volucres cœli, Matth. 6. lib. 4. Reg. cap. 2. cælum pro regione aeris ſumitur. & Luc. 21. ſtellæ cadent de cœlo. Matt. 13. volucres cœli, & in propoſito, Dam. lib. 2. cap. 6. Greg. hom. 29. in euang. Auguſt. 2. gen. ad lit. ca. 4. lib. de agon. Chriſti. cap. 3. D. Thom. 3. p. queſt. 49. 5. ad 2. Iob 14. donec atteratur cœlum, Auguſt. 2. geneſ. ad lit. cap. 4. ſic quidam Patres, ob quorum autoritatem, probabile dicit D. Thom. cœlos ſic ſumptos, dici in ſcript. corrumpendos, 1. p. quæſt. 68. art. 1. ad 2. & art. 3. ad 1. & 2. quæſt. 74. 3. ad 3. cum Rab. Moſe & de potent. q. 4. articulo primo ad quintum, & add. quæſt. 74. 4. inf. §. quinto. A. [c] [d] Petrum exponunt de cœlo aereo Auguſt. 3. ad gen. ad lit. cap. ſecundo, & ſeptimo, lib. 20 ciuit. cap. 24. uid. Sixt. lib. 6. biblioth. cap. 340. [e] Damaſc. lib. 2. cap. 5. & 7. citat Baſil. inf. & Greg. Nyſſ. lib. de creatio. hom cap. 24. lib. de fato cap. 4. Auguſt. lib. 10. Trin. lib. 1. in gen. contra Manich. cap. 5. nec id corrigit lib. 14. ciuit. cap. ult.

iuit Orig. lib. 3. Periarch cap. 5. Cyrill. Ieroſolim. Catech. 16. Ambroſ. lib. 2 Examer. cap. 3. & 6. ſecutus Baſil. hom. 1. & 3. hexamer. & orat. 14. de mœrore & triſtitia, Hiero. cit. inf. O. refert D. Tho. 1. p. quæſt. 68. 2. & 3. ex Raban. Theodoret. quæſt. 11. in gen. 1. diuiſit aquas, quæ erant ſuper firmamentum, Dan. 3. benedicite aquæ quæ ſuper cæ-

ficos ſonos, quos præ ſurditate noſtra non audimus.) Iuſtin. ad or-
m thodox. quæſt. 59. & 93. [m] Catharin ex Clement. ſup. ait in fine mundi cælum ſydereum diſſoluetur iuxta Beatum Petrum, vt eo velamine remoto, tamquam tecta om conſracta, appareat ſupremum illud cælum, quod celabatur. vt rupto velo templi apparuerunt Sancta ſanctorum. Quod Molin. diſputatio. 3. ad 3. ita exponit, nunc lux e cęlo empyreo non deriuatur ad nos: quia cælum cryſtallinũ & ſydereum ſua denſitate impedit: ſed poſt diem iudicij, ſalua integritate rarefiet (condenſatis aſtris vt magis luceant. ſic Eſai. 30. ſol lucebit ſeptempliciter) & tunc ap-

loſ ſunt, Pſal. 103. extendens cælum: qui tegis aquis ſuperiora eius, Pſal. 148. aquæ quæ ſuper cœlos ſunt, 2. Petr. 3. cæli erant prius & terra, de aqua & per aquam conſiſtens, nempe etiam cæli de aqua, Petrus apud Cle. ſup. hinc hebr. Samain. 1. cæli dicuntur ab aqua. Molin. 1. p. tract. de opere

quam reliqua elemẽta: vt in Apoc.
f 20. indicant quidam Patres, [f] negãt enim cœlũ habere materiã alterius
g rationis quã noſtram: [g] ſed vt corpus Adæ ex dono erat immortale, & tamen mortuũ eſt ob peccatum ſuũ, ita corpora cæleſtia ob idẽ Adę peccatum facta eſſe corruptioni ob-
h noxia. [h] Nã & Plato negat aliquid præter Deum eſſe natura ſua incor-
i ruptibile. [i] B. Chryſoſtom. unum
k tantum cælum admittit; [k] nec differt B. Clemens dum ponit duplex

l cælum: [l] nempe empyreum, incorruptum: & aliud nempe firmamentum, diſtinctum uariis ſyderibus, quod ait iuxta Beatum Petrum diſſolendum in fine mundi.
m [m] quod ſentiunt quidam genti-
n les ex Græcis ſapientibus, [n] &
o quidam Recentiores Catholici. [o] Alij conſtituunt tres cælos: quia Paulus raptus eſt in tertium cæ-
p lum. [p] Alij ſex, aut plurimos. [q]
q quidam philoſophi ponunt octo: [r]
r quia vltra octauũ, quod habet in-

ſex dierum, diſput. 2. & 3. Item diſp. 10. aquas clementares eſſe ſupra cælos, & citat Iuſtin. quæſtio. 93. ad orthodox. Baſil. hom. 3. Amb. cap. 3. & 6. & in gen. 1. Chryſoſt. hom. 4. Genad. Seuerian. Theodorum, Acacium, Iuniliuni, Eucher. Rupert glo Interlin & Bed. lib. de natura rerum, apud Lipom. Caten Hilar. in Pſal. 118. in æternum, & in Matth. cap. 4. & in Pſalm. 135. qui fecit cælos in Intellectu; Abulen. gen. 1. Vatabl. & Honcala. qui aiunt eſſe commun. hebræorum, Eugubin. in coſmopœia. Picus in heptaplo, Palacios 1. d. 14. q. 2. p. 164. & alij inf. Fatem cælũ eſſe natura ſua corruptibile, aiunt Nominales vt Okam & Gabr. 2. diſtinct. 14. & alij, quia 1. Tim. 6. dicitur de Deo, qui ſolus habet immortalitatem (ac ſumitur pro immutabilitate & naturali impeccabilitate) & art. Pariſien. aliud ens eſſe neceſſarium, præter Deum. error, at hi art. reuocati ſunt à ſenatu Pariſien. & à Pont. quatenus ſunt
f contr. doctrinam D. Thom. [f] Molina diſp. 3. & 15. fin. ait quod Deus non annihilabit cælos, ſed in eadem materia congenerabit formam alterius ſpeciei, ad quam naturaliter ſequatur maior ſplendor, & diſpu. 5. ad 1. poteſt, Deus dare creaturæ vim generandi cælos, cum ſint de ſe corruptibiles, Catharin. in hebr. cap. 1. & in 2. Petr. 3. probat eſſe plane Petri ſententiam, ex eod. Petro in diſput. cum Simone Magn apud Clemen. lib. 2. & 3. recognit. Oecumen. in 2. Petr. 3 adem Oecumen. & Theodor. in Roman. 8. ſicut id Apocalyp. 20. à cuius conſpectu fugit terra & cælum. ſentit Ribera num. 74. cum Primal. Ambroſ Bed. Areta in eum loc. & citat Auguſtin. 20. ciuit. cap. 14. 16. idem tenuit Ribera prælect. in Daniel. 7. Valles. lib. de ſacra philoſoph. cap. 89. Hieronym. ma-
g gius libro ſecundo, de exuſt. mundi. cap. 6. & ſequent. [g] Præter citat. E. F. affirmant multi cum Magiſt. 2. diſtinct. 14. Tarantaſ. Bonauent. Scot. Egid. & hi aiunt aquas ex quibus facti ſunt cœli, dici materiam ipſam. ſed fatentur cęlum ratione formæ vniuerſalis, quæ ſatiat appetitũ eius, eſſe naturaliter incorruptibile: & aquas, quæ ſupra cælos ſunt, dici æquiuoce, cum ſint incorruptibiles. nec mirum ſi eodem loco ſcriptura vtatur eadem voce æquiuoce: vt ibidem diem appellat tam lucem, quam diem artificialem cum
h nocte. [h] Chryſoſtom. hom. 10. ad popul. & homil. 14. in Roman. 8. vbi Theophil. & Oecumen. refert Sixtus libro ſexto, cap. 245.
i [i] Plat. in Timæo, & ſuper Plat ait Marcianus, Plotin. & Porphyr. Macrob. in princip. Saturnal. Philopon. Alexand. Aphr. & Arabes Auicen. & Algazel apud Capreol. 2. diſtinct. 14. Albert. 1. de cœlo. capit. tertio, hinc Oecumen. in 2. Pet. 3. ait Chriſtianos & Græcorum ſapientes Heraclitum & Empedoclem tenere mundum & cælos eſſe igne purificandos. Euſeb. lib. 15. præparat. cap. 17. idem tribuit Stoicis, Zenoni, Cleanti & Chryſippo. de quibus Viues. 21. ciuit. cap. vlt. ex Sibyll. libro ſecundo, oracul. Lucan. lib. 1. Pharſal. Ouid. 1. metamorpho. item nihil præter Deum eſſe incorruptibile, ait Concil. Conſtantinopo. 6. act. 11. Cyrill. lib 8 theſaur.
k cap. 4. [k] Vid. inf. Q. Chryſ. hom. 4. in Gen. & in id Pſalm. 148. Laudate eum cæli: quem D. Thom. 1. p. quæſt. 68. artic. 4 Sixt. lib. 5. biblioth. cap 9. exponunt loqui cont. philoſ. qui extra mundum & cælos ſydereos, ponunt alios mundos, & alios cælos. at reuera Chryſoſtom. hic & alibi loquitur de vnico cælo empyreo omnino incorrupto. nec negat cælum ſydereum, & aereum, quod alij
l Patres Græci admittunt. [l] Cle. lib. 2. & 3. recognit. vt refert Sixt. lib. 2. ver. inuolutus. & lib. 6. cap. 340. ponit duos cælos. Diodor. in Geneſ. Hilar. in Pſalm. 122. ad te leuaui. idem Baſil. hom. 3. examer. Greg. Nyſſe. & tandem Orig. 4. periarch. cap. 2. Theodor. q. 11. in Gen. Dam. lib. 2. cap. 5. & 7. & tamen cælum ſydereum ſeu firmamẽtum diuidit Dam. in 7. orbes planetarum. idẽ Baſil (qui tamen irridet Platonicos dicentes, cælos ſuis motibus edere mu-

parebit ſplendor empyrei. at aliam cauſam reddit D. Thom. pri-
n ma par. quæſt. 66. tertio, ad quartum. [n] [o] Citat. ſupra E. F. Hie-
o ronym. epiſtol. ad Ocean Hebræ. Samaim, id eſt cæli deduci ex aquis, & epiſtol. ad Marcellam. in id Epheſ. tertio, ex quo omnis paternitas. in Eſai. 51 cælum ſicut fumus deficiet. & capit. 61. & Eſai. 34 complicabuntur cæli ſicut liber, quod citat Clemens ſu-
p pra, & Iuſtin. quæſt. 92. Sixt. libro ſecundo verb. inuolutus. [p] D. Thom. ſecunda ſecundæ, quæſt. 175. 3. ad quartum, exponit id 2. Corinth. 12. cum gloſſ. ordin. Ambroſ & Mag. ibid. raptus ad tertium cælum, nempe empyreum, in quo cum beatis vidit Deum primum aereum ſup. B. alterum eſt ſydereum. tertio empyreum. Perer. libro ſecundo in Geneſ. quæſtione quarta Molina de opere ſex dierum. quæſtione tertia In idem redit, ad cælum ſpirituale Trinitatis, nam primo. dicitur cælum rerum corporalium, & ſtellarum ſecundo, cælum rerum ſpiritualium. tertio, cælum Trinitatis. D. Thom. cum Auguſt. 12. Geneſ. ad lit. capitulo ſexto, 28. 37 libro duodecimo, confeſſ. capit. 13. Clemen. Alexandrin. libro quinto. Strom. Anſelm. & Magiſtr. ſecundo, Corinth Albert. ſecunda diſtinct. ſecunda, articulo ſeptimo, alij exponunt de triplici hierarchia angelorum, Anſelm. ibid. Hilar. in Pſalm. 135. addit D. Thom. cum Auguſt. de ſupremo contemplationis gradu, & Dei cognitione per lumen propheticum abſque conuerſione ad phantaſma. Theodoret. ibid. in tertiam regionem aeris raptus eſt. Theophilat. ad ſcientiam Theologiæ, quæ eſt ſupra ſcientiam naturalem, & philoſophiam moralem. de quo ni-
q hil dicunt Chryſoſtom & Oecumen. [q] Perer. ſup. vid. Micha. à Medin. libro ſecundo, de recta in Deum fidem capit. primo fol. 17. de varijs ſentent. Dam. libro ſecundo capitulo ſeptimo, Ambroſ. ſecundo examer. capit. ſecundo. quod Auguſtin. ſecundo, Gen. ad lit. capit. ſecundo, quinto, & decimo. fatetur ſe neſcire. negat pertinere ad fidem ſacræ Script. an ſit vnum, in quo ſydera excurrant, vt aues volant in aere: an multi orbes? Athan. quæſtione ad Antioch. quæſt. nona, ſaltem eſſe duos cælos, imo & tres, quia Paulus raptus eſt ad tertium, aut quartum, quia Pſalm. dicit, laudate eum cæli cælorum. & numero ſunt plures. ſed natura vnum, vt homines. ſic Baſil. & Ambroſ. Hug. Victorin. in Gen. fatentur ſe neſcire: & Ambroſ. ſignificat aquas quæ ſuper cælos ſunt, incluſas cauernis. Hilar. in Pſalm. 135. non eſſe temere aſſerendum an cælum ſit vnum vel multi. Clem. Alexand. libro quinto, ſtrom. ait quod Plat. aliquando fatetur plures cælos, aliquando negat. nempe cælum à Platone in Timæo & Politico ſumitur pro mundo & omnium creaturarum vniuerſitate, & Ariſtot. primo, metaph. cap. 7. & 1 de cælo, cap. 9. Philopon. in argum. lib. de generat. Pomponius lib. 1. c. 1. Plin. lib. 2. capit. 1. Auguſt. lib. 3. de Geneſ. cap. 3. Dam. lib. 2. cap. 6. Et vnicum eſſe mundum ex Plat. Ariſtotel. & ſtoicis probat Auguſt. 11. ciuit. c. 5. D. Thom. 1. p. q. 47. 3. Doctor. 1. d. 37. vbi D. Thu. q. 4. ar. 3. & forte Chriſoſt. ſup. Baſilides poſuit orbes 365. quem damnat Auguſt. de hæreſ cap. 4. Ariſt. 12. metaph. c. 8. refert quoſdam ponere 47. aut 55. orbes cum eccentricis & epicyclis. Marſil. 2. q 10. art. 1. commentus eſt nouam rationem adinueniendi cælos Scot. 2. diſt. 14. multa dicit, neſcio an fœliciter. Doctor Muñoz libello i ôtendis cum Plt. ll. 2. hiſt. non aliud eſſe cælum quam aerẽ in quo ſtellæ & planetæ mouent ſe, idem Xenocrates. ſed Auerr. cælum eſſe vnum cum parti-
x bus eterogeneis. contra quem Albert. lib. de 4. coæquæuis. [x] Ariſtot. 1. metaph. c 5. & Auerr. 12. metaph. tex. 45. vbi D. Tho. lect. 9. ſed Ariſt. Plato ſolem reponit in 2. ſphera, & Plato, Pitagor. in Timæo, Aegyptij & Eudoxus, vt refert D. Th. 2. de cælo. lect. 12. Cælius lib. 24. antiquit. cap. 17. ſed Anaximander Methrodorus, & Cra-

f numerabiles ſtellas, f non datur ſtellatum cœlum. ſed Ptolomæ. admittit 9. & B. Thomam ſignificat eſſe 10.

§ 5 Vera ſententia eſt Theolog. qui cum Aſtrologis cōſtituunt 11. cœlos: quorum ſupremum empyreum ſeu æthereum, fuit in princi-
t pio temporis creatum, t & mox repletum angelis: diciturque inuiſi-
u bile & ſpirituale, à fine: u vt ignis qui eſt damnatorum locus, dicitur
x ſpiritualis, ab effectu: x quia ut Dei inſtrumentum torquet ipſos etiam ſpiritus. Firmamentum dicitur Geneſ. factum 2. die, & diuidere aquas ſuperiores (non quidem bonos angelos, vt falſo expo-
y nit Origen. y ſed cœlum aqueum
z ſeu cryſtallinum z) ab aquis inferioribus. Ignis non purgabit cęlos proprie dictos, ſed inferiores regiones aeris, ac nubes condenſatas, ibi-
a dem exiſtentes. a & ſic Gręci Patres explicari poſſunt. Nam ſinguli cęli, vt luna & ſuperiores, ſunt naturali proprietate incorruptibi-
b les, b & in ęternum permanebunt. Nec poſt diem iudicii fient noui alii cœli, aut nouus mun-
c dus: c ſatis enim illuſtris eſt ſuprema ſeu conuexa pars cœli, quam quidam Patres aſſerunt eſſe pla-
d nam. d Dicuntur vero cęli eſſe mutandi. Primo quia purgatis elementis luminaria diffundent clarius lucem ſuam ad eum modū quo puer cum infirma virtute mutatur in vi-
e rum, vt ait B. Hieron. e aut forte per condenſationem, ac rarefactionem quandam abſque vlla corruptione perficientur. deinde quia motus cum influentiis (qui ordinati ſunt in vſum conſeruationē-
f que rerum ſublunariū) ceſſabunt. f atque ita cœli ſine ea virtute actioneque influendi cenſentur periiſſe, tanquam iam ocioſi & ſuperflui in eum vſum, in quem ſunt conditi. At quia præter eum finem ſupereſt alius in cœlis & elementis, manebit illorum ſubſtantia ad ornatum vniuerſi, in gloriam conditoris. Nunc cœli naturaliter inclinantur in motum circularem, propter bonum hominis & inferioris mūdi. Ceſſabit tamen motus illorum &
g quieſcent, ſine violentia. g tū quia ceſſante eo fine, intelligentia motrix libere ceſſabit à motione, ita

& Crates aiunt eſſe primum planetarum. at reuera eſt in 4. orbe in medio planetarum Ptolom. Archimedes & Chaldæi ac Aſtrologi. Ptolom. in Almageſto & lib. 1. apoteleſmatum, ponit 9. cœlos. ſuper quem Ioan. de Saxonia. Aliaco & Cyruel. ſuper lib. 1. ſphæræ, cap. 2. Titelm. lib. 7. ſuæ philoſopho. cap. 12. Georg. Purbachius in theorica planet. Valer. vltratectinus in ſua ſphera, Campanus, Leopoldus, Meſſaſa, Albert. Magnus, qui tamē recte ponunt 11. cœlos, D. Tho. 2. metaph. capit. 5. ait Ariſtotel. ponere ſaltem. 9. cœlos quia ſect. 15. problē. 3. dicit corpora quæ feruntur in nouenario numero contineri. at ipſe D. Thom. lectio. 7. & in 2. diſt. 14 artic. 1. ponit decem cœlos cum Rabano, nempe ſupra ſydereum, criſtallinum, & empyreum addunt Sacrobuſto Aliacus, & Ciruelus ſup. quod nemo ante 400. annos & regem Alfonſum agnouit nonum cœlum. idem Picus, libro 8. contra aſtrologos, cap. 1. Mich. Medin. lib. 2. de recta in Deum fid. c.
f 1. f Clauius in ſphæra ait in 8. ſphera eſſe tantum ſtellas mille, &c. quæ viſu diſcerni poſſint. ſed melius Perer. lib. 2. in Geneſ. quæſt. 8. probat ex ſcripturis innumerabi-
t lem eſſe numerum ſtellarum. t Sixtus lib. 5. cap. 8. cum Catharin. & Molin. diſputatione 3. & contra Eugubin. & mox repletum fuiſſe angelis Strabus, Beda, Iſidor. in Gen. primo. Baſil. hom. 2. Examer. Theolog. in 2. diſtinct. 2. & 14. D. Thomas prima par. quæſt. 66. articu. tertio. vbi ait Auguſt. non agnouiſſe hoc cœlum. Sixtus
u lib. 5. c. 11. u Sixt. lib. 5. capitu. vndecimo, ſic Auguſti. cœlum bea-
x torum vocat ſpirituale. x D. Thomas add. q. 97. articu. 5. ad primum. cum Dam. Sixtus lib. 5. capitu. 141. Soto diſtinct. 50. articu.
y primo. y Quod reiicit Epipha. epiſt. ad Ioan. Ieroſolym. & Hier. epiſt. ad Pammac. Baſil. homil. 3. examer. Auguſt. 2. retract. cap. 6.
z cum tamen lib. 13. confeſſ. cap. 15. expoſuerit cum Origen. z Sic aquas quæ ſuper cœlos ſunt, ſup. litera E. exponunt de cœlo cryſtallino incorruptibili Docto. 2. diſtinct. 14. D. Thomas, Bonau. Richard. Duran. Carthuſ. quæſt. 6. Alexand. Alenſ. Scot. Egid. Albert. lib. de 4 coæquæuis. Vdalric. D. Thom. prima parte quæſtio. 68. articulo 3. ad primum & ſecundum. & quæſt. 66. artic. primo; ad primum, & artic. 2. Et in Geneſ. 1. Caiet. Abulen. Raban. Bed.
a Strabus. glo. ordin. Burgen. add. 1. a Cęlum aereum eſt, de quo Patres aiunt corrumpendum igne in fine mundi. D. Thom. prima par. quæſt. 68. cum Rabbi Moſe. & alibi citat. ſup. §. 4. B. fin. & P. Dam. lib. 2. cap. 7. & ſic ſe interdum exponunt Baſil. Ambr. examer. Chryſoſt. hom. 4. Gen. Cyrill. Eucher. Ruper. in Geneſ. primo, Gulielm Pariſien. lib. de vniuerſo. Viues 11. ciuit. cap. vlt. Eugubin Vatabl. Honcal. Palacios cum commun. Hebræorum. cit. §. 4. E. Picus in heptaplo. quod interdum ſequitur Auguſt. lib. 2. Gen. ad lit. cap. 4. (& lib. 3. cap. 2. & 7. de cœlo aereo exponit id 2. Petri, cap. 3. & facit 20. ciuit. cap. 24. Sixt. lib. 6. c. 340.) & noluit hanc ſententiam reiicere Auguſt. 11. ciui. cap. vlt. Quare ſine cauſa Molin. tamen diſputat. 1. & 2. reiicit ut improbabilem. Per hoc
b explicantur Græci citat. § 4. E. qui dubitant ſup. Q. b Theolog. cum Magiſt. 4. diſt. 47. Ariſt. lib. 3. cæli. tex. 5. lib. 8. metaph. text. 12. lib. 10. tex. 10. lib. 1. meteor. c. 4. cum Anaxagor. & recepta ſententia Peripat. D. Thom. 1. p. q. 66. ar. 1. ad 1. & ar. 2. q. 68. 3. ad 1. & 2. & Recent. Thomiſt. Alex. Alen. Diony. ca. 4. cœleſt. hier. & in Gen. 1. Bed. Strabus. Raban. glo. ordin. Abul. Caie. Burgen. add. 1. Auguſt. lib. 13. confeſſ. c. 32. vbi non reprobat id quod exponunt Origen. Epiph. Greg. Niſſen. ut per aquas quæ ſuper cœlos ſunt, intelligantur angeli. idem aliquando Rupert. ſed Baſil. reiicit eā expoſitionem. communis Theolog. affirmat cœlos eſſe incorrupti-

biles. licet quidam negant id prouenire ex materia (quaſi ſit alterius rationis quam materia iſtorum inferiorum) ſed ex forma vniuerſali & eminente, quæ ſatiat appetitum materiæ. Pererius. lib. quarto, in Dan. capitu. 3. aquæ quæ ſuper cœlos ſunt. Suar. 3. parte quæſtio. 59. dub. 58. §. ſecundo, ex ſecundo, Corinthior. 5. domum æternā in cœlis. Auguſt. vigeſimo, ciuit. capitu. 14. 16. 18. 24. de eccleſ. dogmat. capitu. ſeptuageſimo. Hieronym. in Eſai. 51. 65. Gregor. decimoſeptimo, mor. capitu. quinto. Beda de ratione tempor. capitu. 69. & in ſecundo Petr. 3. vbi Oecumen. Item in Hebræ. 1. ipſi peribunt: Ambroſ. Primaſ. Anſelm. & in Apocal. vigeſimoprimo, vidi cœlum nouum, Ambroſ. Anſelm. Epiphan. hęre. 64. & citat Method. & Proclum. Et ſignif. Irenæ. libro quarto, capitulo ſexto, Philo lib. de mundi incor-
c ruptibil. c Communis contra Origen. 3. periarch. capitu. quinto. Iuſtin. ad gent. quæſtio. 92. &
d ſequent. d Cœlum empyreum non mouetur. quod ſi concaua eius ſeu inferior pars ſit rotunda pro aliorum cœlorum motu circulari: non repugnat ſuperiorem partē eſſe planam aut quadratam vndique. de qua tamen in parte loquuntur Patres Chryſoſt. homil. 14. & 27. in Hebræ. hom. 6. & 13. in Geneſ. homil. duodecimo, ad popul. et Apocal vigeſimoſecundo, ciuitas in quadro. quod accepit à ſuis magiſtris Diodor. & Euſeb. Emiſſen. in ad Geneſ. primo, poſuit ſtellas in firmamento. vbi Theodoret. idem Theodor. & Theophil. in Hebræ. 8. & ante hos Philo. lib. de opific. ſex dierum. & libro de ſomniis. Origen. lib. 5. cont. Celſ. lib. 1. periarch. c. 7. & Ptolomæ. Baſil. homil. 3. examer. & illum imitatus Ambroſ. libro primo, examer. idem nunc Docto. Muñoz Lector Aſtrolog. & linguæ Hebr. Salmant. quod Alexand. ſecunda parte, quæſtio. 52. memb. ſecundo, articu. quarto, dicit probabile, imo Procop. in Geneſ. primo, & ſeptimo, ait oppoſitum eſſe contra Sacras ſcripturas. Acacius. Viues libro decimoſexto, ciuit. capitu. 9. vid. Sixt. lib. quinto, biblio. cap. 13. Molin. p. 1. de opere ſex dier. diſput. 3. col. 2. Pererius, libro ſecundo, in Geneſ. quæſtio. 3. nec id negat Auguſt. niſi de concauo verſus nos. at falſum eſt quod hinc inferunt, cœlum eſſe contiguum terræ, quaſi vmbellam: terram non firmari centro medio, ſed iuxta Pſalm. 23. ſuper aquas. Nec eſſe aliud hemiſperium nobis oppoſitum, in quo habitent Antipodes. ita Procop. in Geneſ. primo, Lactant. lib. 3. capitu. vigeſimoquarto, Auguſt. decimoſexto, ciuit. capit. 9. Strabo. & dubitat Plin. lib. ſexto, hiſtor. ſed & Iſidor. etymo. negat ratione aut autoritate probari eſſe Antipodas. & Machar. Roman. dicitur peruenîſſe iuxta paradiſum, vbi cœlum coniungitur terræ. Quod vt defendant aiunt quidam ex his, ſtellas eſſe animatas, & moueri curſu progreſſiuo ſuper planitiem cęli. Chryſoſt. & alij. At certum eſt cœlos & ſtellas non eſſe animatas: & cœlum eſſe rotundum, cuius centrum dicitur terra de quo alias vid. Perer. lib. ſecundo, in Geneſ. quæſtio. 7. & 9. Auguſt. Geneſ. ad
e lit. cap. 9. e Hieron. citatus ſupra O. & in Matthæi 24. & in Eſai. 65. ponit exemplum de mutatione pueri in virum. & cap. 51. Au-
f guſtin. de eccle. dogm. c. 70. f D. Thom. addit. quæſtio. 74. 4. ad 1. & 2. de aere exponit Pſal. & 2. Petr. & ſic D. Thom. diſt. 47. explicat Bed. qui tamen lib. de ration. temp. c. 69. bene ſe declarat. Aug. de natura boni c. 19. 24. lib. 2. contra aduerſar. legis & proph. cap.
g 6. Didym. in id pſalm. 101. ipſi peribunt. vbi Genebrard. g Vid. D. Thom prima par. quæſtio. 70. 3. ad 4. & Auguſt. 21. ciuit. cap. 8. vt non ſuit contra naturam, quod tempore Ioſue cœlum à motu ceſſauerit. D. Thom. de potent. quæſt. 5. art. 5. ca. & ad 6. & 12.

Suar.

h Suar. dub. 58. §. 3. [b] Hieron. in id Eſai. ipſi peribunt. & in cap. 66.
ecce ego creo nouos cælos & cęlum non appetet motum, vt hu-
manitas in Chriſto non appetit propriam perſonam, quia magis
i nobilitatur perſona Verbi. [i] Richard. d. 48. art. 2. q. 5. ex corpori-
k bus beatis nobilitari cælum maiori ſplendore. [k] Soto diſt. 47. q.

cælos tenebris. & Ribera in Amos octauo, occidet vobis ſol. Sua-
rez 3. p. quæſt. 50. dub. 39. § 1. contra Canum libro ſecundo, de
t loc. cap. vltim. dicentem tenebras tunc breui duraſſe. [t] Ioel ſecū
do, Apocalyp. 6. vbi Ribera. D. Thom. & Patres ſup. Anton. 4. p.
u tit. 14. cap. 11. §. 2. [u] Ex Ioel. 3. Hieronym. & Beda in Matth. 24.

iubente Deo, cui omnia creatura
naturaliter obedit, tum etiam quia
cœli mutabuntur in melius, & ea
priuatio motus compenſabitur ad-
h dito ſplendore, [h] cœlis, & aſtris
ſingulis, vt clarius luceant: idque
proueniet, non ſolum ex corpori-
i bus glorioſis, [i] ſed quia iuxta Eſai.
30. lux lunæ erit ſicut lux ſolis, &
k lux ſolis ſeptempliciter. [k] luna ſem
per plena opponetur immoto dein
l ceps ſoli, [l] & terra pellucida & to-
tus mundus perpetua luce eximia
illuſtratus. Quidam putant terram
fore diaphanam & illuſtrandam
vſque ad locum limbi: in quo ſem-
per reſidebunt pueri, qui cum ſolo
m peccato originali deceſſerunt. [m]
Alij aiunt eos pueros in hūc mun
dum ſic illoſtratum redituros, vt
tanquam philoſophi contemplen-
tur ea, quæ ratione naturali inue-
n ſtigari poſſunt. [n] Quæ ſententiæ
ſine certa autoritate aut ratione aſ-
ſertæ, nō ſunt à Theologis ample-
ctendæ. Tandem id in Matth. 5. do
nec tranſeat cælum & terra: Theo
logi interpretantur per compara-
o tionem: [o] potius tranſibit aut
peribit cælum, quam verba Chri-
ſti, quæ immutabili Dei ordinatio-
ne, promiſſioneque iurata confir-
mantur.

6 Ante hanc mundi renouatio-
nem Chriſtus Matth. 24. declarat
futura eſſe ſigna in ſole, luna, &
p ſtellis. [p] ſol obſcurabitur: quia
Chriſtus ſol iuſtitiæ & crux eius
ita fulgebit, vt offuſcet lucem ſolis

q & lunæ: [q] ſed ante aduentū Chri-
ſti angeli inuſitatis modis effi-
r cient nunc ecclypſim ſolis, [r] (vt
tempore paſſionis Chriſti facta eſt
ſ miraculoſa ecclypſis [ſ]) deinde ec-
clypſim lunæ per vmbram terrę, &
t per nubē cum colore ſanguineo: [t]
ſtellę retracto ſplendore videbun-
u tur cadere de cælo: [u] aut cometę
x ex aere cadent. [x] Et Luc. 21. ſubdi-
tur cauſa, nam virtutes cęlorum, id
eſt ſtellę mouebuntur, nempe caſu
y ſuo. [y] aut quia angeli cęlorum
motores mouebuntur contra im-
z pios varia motione cęlorum: [z] &
prę admiratione terribilis iudicii
dicuntur virtutes Angelicę treme-
a re. [a] Et Eſai. 34. cęli dicuntur com-
plicari, ut liber inuolutus in quo
b nihil legi poteſt. [b] Tunc occiſo
Antichriſto qui crucem blaſphe-
c mabat, [c] patebit in cęlo ſeu aere
Crux Chriſti, (quę Matth. 24. dici-
tur ſignum Filii hominis, adora-
turque latria vt imago Chriſti) &
d formabitur longa Crux in aere: [d]
aut forte ea Crux in qua Domi-
nus pependit, iterum redintegrata
e apparebit. [e] digna enim eſt vt in
æternum conſeruetur, ſicut con-
ſeruantur in Chriſto loca vulne-
f rum aperta. [f] Et veniente Chriſto
iudice, Angelus videtur crucem
eam geſtaturus ante hunc pontifi-
cē, qui in ſecundo aduentu deſcen
det de cælo, & omnes ſancti eius
g cum eo, vt dicitur Zachar. cap. 14. [g]
ſedebitque in ſplendidiſſimo thro-
h no, [h] vt ſolet iudex ſententiam

2. art. 3. & diſt. 48. q.
2. artic. 2. & in Eſai.
30. Hieronym. Ly-
ran. gloſſ. ordin. ſed
D. Tho. add. quæſt.
91. 3. negat lucem
ſolis augendam in
ſe, ſed ablatis nubi
bus, & vaporibus re
gionis inferioris. At
Hieronym. in Eſai.
30. & D. Tho. add.
quæſt. 85. 2. arg. 2.
& diſt. 48. quæſt. 2.
artic. 3. ad tertium
referunt locū Eſai.
ad claritatem bea-
torum. quod corpo
re fulgebunt iu-
ſti ſicut ſol: in ani-
ma vero ſeptempli
citer amplius. Et
Cyrill. Procop. in
Eſai. 30. refert ad iu
ſtos tempore legis
euangelicæ. & Au-
guſt. quæſtio. 105.
noui & veteris teſta
l men. [l] Colligit Cy
rillus lib. 9. in Ioan-
nem, ca. 46. ex Eſai.
cap. 60. non occidet
vlt a ſol tuus, & lu
na tua non minue-
tur. Eccleſ. 1. poſt-
quam dixit, omnia
vanitas: addit, ori-
tur ſol & occidit,
&c. idemque de lu-
na & ſtellis, quare
Roman. octauo. ait
vanitati omnē crea
turā eſſe ſubiectā:
ſed in reſurrect. eſ-
ſe liberandam à va
m nitate & ſeruitute. [m] Tenet Paludanus diſtinct. 48. quæſt. 1. fin.
At D. Thomas & citati V. quod terra erit pellucida circa ſolam
n ſuperficiem. [n] Catharin. opuſc. de his pueris. & opuſcul. de pecca
to origin. quæſt. 2. cui fauent D. Thom. 2. d. 33. quæſt. 2. 2. Duran.
q. 3. Anton. 3. p. tit. 8. cap. 1. § 4. Gregor. Nyſſe. orat. de infantibus
qui præmature abripiuntur. Nazian. oratio. 40. in S. baptiſm. vbi
Nicetas. contra quod dicetur inf. cap. 25. §. 2. O. cap. nulla præten.
De conſ. d. 4. Soto lib. 1. de natura & grat. cap. 14. diſt. 47. quęſt. 1.
3. ad 2. Petr. Soto tit. de baptiſm. lect. 6. Frat. Med. 1. 2. q. 83. ar. 4.
o Suarez 3. part. quæſtio. 59. dub. 57. §. 6. [o] De qua phraſi Hebræa.
Martin. lib. 7. hyp. cap. 4. Genebrard. in Pſalm. 101. ipſi peribunt
vid. Marc. 13. & Luc. 21. cælum & terra tranſibunt. Suarez dub.
p 58. §. 2. fin. [p] De illis ſignis ſup. cap. 22. §. 4. E. quod Matth. 24. ſi-
gna hæc intelliguntur ad literam. Tertull. de reſurrect. carn. c. 22.
& ſimilem locum Eſai. 13. obtenebratus eſt ſol in ortu ſuo: expo-
nit ad lit. de tempore illo ante iudicium, Leo Caſtri, & citat Ori
q gen. Cypria. Tertull. Chryſoſtom. Gregor. Suar. §. 3. [q] Vt ſol me-
ridianus offuſcat lucem ſtellarum. ſic in Matth. 24. Hieronym. Hi
lar. Chryſoſtom. Bed. idem Emiſſen. ho. in dominic. 27. poſt Pen-
tec. Auguſtin. de tempor. ſerm. 130. D. Thom. opuſc. 10. artic. 36.
r [r] Sic vno tempore ecclypſabitur ſol per lunam (aut vt Soto diſt.
46. quęſt. 2. ait per denſam nubem) deinde veloci motu luna per
vmbram terræ Lactant. lib. 7. cap. 16. Origen. tract. 30. Matth. Ra
ban. in Matth. vt Ioel. 3. ſol & luna obſcurati ſunt, & ſtellę retraxe
runt ſplendorem. D. Thom. diſt. 48. quæſt. 2. 4. 2. ſeu add. quæſt.
ſ 73. art. 2. ad primum. [ſ] Facta eſt tribus horis ecclypſis in plenilu
nio per motum nouum cæli. vt tenet D. Thom. 3. par. quæſt. 46.
artic. 9. ad ſecundum cum Dionyſ. epiſt. Polycarp. & in Matt. 27.
Hieronym. Chryſoſtom. hom. 89. Theophil. Euthy. Tertull. apo-
log. c. 21. Lucian. apud Euſeb. lib. 9. hiſtor. cap. 6. Auguſt. quæſtio.
105. nou. & vet. teſtam. vid. alios apud Leon. in Eſai. 50. induam

x Raban. [x] Orig. tra
ctatu. 30. Matth.
Tertullian. contra
Hermogen. ca. 34.
D. Th. aut quia no-
uis motibus cælo-
rum ſtellæ nouo in
ſtatu dimicabūt cō
tra impios. 2. Petri.
3. cæli magno impe
y tu tranſient. [y] Va-
tabl. in Matt. & Ian
ſen. aiunt apud He
br. ſtellas dici vir-
tutes cæl. quia per
illas influunt. & So
to diſtinct. 46. quæ
ſtione 2. ar. 2. Caie-
z tan. in Matth. [z] Va
tabl. in Marc. 13. &
Caiet. ab effectu. &
a Lactant. ſupra. [a] D.
Thomas add. q. 73.
artic. 3. Soto. & in
Matth. Lyran. vtra
que gl. Orig. Chry
ſoſt. Theop. Euthy.
Hierony. Bed. idē
Emiſſen. homil. in
dominica 2. Aduen
tu. Bernard. li. 5. de
conſid. Augu. epiſt.
70. & de temp. ſer.
130. Chryſoſtom.
epiſt. 5. quæ eſt ad
Theodor. lapſum.
Gregor. moral. ca.
24. in id Iob 40. tre
munt, qui portant
b orbē. [b] Suarez du.
56. §. 3. fin. Ribera
in Apocalyp. 5. au.
5. ex Sixto lib. 2. bi
bliotech. verb. inuo
lutus liber. Leo Ca
c ſtri in Eſai. cap. 34. [c] Clemen. libro ſeptimo, conſtit. Apoſtol. cap.
d 33. Anſelm. Suarez inf. [d] Eccleſia canit, Hoc ſignum Crucis erit
in cęlo, cum Dominus ad iudicandum venerit. Cyrill. catech. 15.
Bellarmin. libro ſecundo de imagin. ſanct. cap. 28. Suarez tertia
part. quæſtione 59. dub. 57. §. ſecundo. Abulenſ. & Ianſen. in Mat-
th. 24. Anſelm. elucidar. Anton. quarta part. tit. 14. cap. 11. §. 5. &
ſignif. D. Thomas diſtinctione 48. q. 1. artic. 2. ad ſecundum. Hip-
e poly. de conſummat. mundi. [e] Bellarmin. & Suarez dicunt pro-
babile, & tenet Vualden. tom. 3. de ſacramental. tit. 20. cap. 138. fa
f uet Ephrem. de pœnitentia, cap. 4. & Sibyll. lib. 6. [f] Supra lib. 2.
de pœnitentia. cap. 1. §. 4. L. Caiet. & Frat. Medin. 3. p. quæſt. 54. 4.
ad 2. vbi Suar. dub. 47. §. 2. & de his paſſionis inſignibus loquitur.
D. Thom. opuſc. 2. cap. 244. non de alijs, vt putat Viguer. c. 21. §.
2. verſ. 6. ſic Zachar. 12. Apocaly. 1. & Ioan. 19. videbunt, quē cru-
cifixerunt. Ignat. epiſt. 10. ad Smyrne. Cyprianus ſermon. aſcenſ.
Hieronym. epiſt. 1. ad Eliodo. Chryſoſto. homil. 49. imperfect. &
g homil. de cruce & latron. [g] In Zachar. 14. vbi Hieronym. Cyrill.
Riber, ſic in epiſto. Iudæ, ecce Dominus in Sanctis millibus ſuis
facere iudicium. Eccleſia, ecce Dominus veniet, & omnes Sancti
eius cum eo. Mat. 25. cum venerit filius hominis in maieſtate. &
omnes angeli eius cum eo. Suarez dub. 57. §. 3. Daniel. 7. millia
h millium. Hippoly. Anſelm. elucidar. [h] Anſelm. elucidar. Abulen.
Matth. 19. quæſt. 205. & videtur Tertullian. de reſurrect. carn.
capitulo 35. vid. Suarez §. quarto, fin. vbi in Latin. eſt ſedes, ſem-
per Græc. habetur thronus. ſed Anſelm. in Apocalyp. 20. & Ori-
gen. tract. 34. Matth. Hieronym. & Chryſoſtom. Matth. Am-
broſ. libro decimo. in Luc. intelligunt non corporalem thronum
ex nube lucida fabricatum, ſed autoritatem iudicis. vt ſedes Apo
ſtolorum, Matth. 19. & ſeniorum. 24. Apocalyp. 4. Soto d. 47. q. 2.
1. addit ideo nubes circundabunt Chriſtum Matth. 24. & ſequen
ti vt temperent ſplendorem eius, vt videri poſſit ab omnibus

etiam

i etiam reprobis. quę tamen cauſa non videtur idonea. [i] Matth. 24. ſicut fulgur: videbunt filium hominis. cap. 25. congregabuntur. ca. 26. videbitis filium hominis. Auguſt. in Pſalm. 85. reſpice. & 109. tecum principium. & Doctor. cum Magiſt. 4. diſtinct. 48. vt dum anima Chriſti deſcendit ad inferos, viſa eſt etiam à damnatis. [k]

k D. Thomas 1. par. quæſt. 12. Auguſt. 1. Tri. c. 13. Iſid. li. 1. de ſum. bon. c. 30.

citat Bellar. ſup. c. 2. 10. ex miraculo per 3. dies refertur dilatum iudicium in ſocio B. Brunonis, qui ea occaſione inſtituit relig. Carthuſ. vid. ſup. libro de miſſ. cap. 16 § 8. 3. obi ex B. Mechtildis reuelatione citatum eſt, quod occultum Deus eſſe vult quid de anima Origen. & Salom. ſtatuerit? Quem Orig. excuſant & laudant Trit. Suidas & Eraſ. Porphyr. lib. 3. cõtra Chriſtian. Iacob. Merlin. Picus apolog. quæſt. 6. & 7. Sixtus libro quarto, bibliothec. uerb. Origen. (& ipſe Orig. epiſt. ad African. apud Leon Caſtri in princ. ſuper Eſai. conqueritur de amicis. qui eo inſciu uulgarunt quędã opera eius.) Pamphil. apol. pro Origen. Euſeb. lib. 6. hiſtor. Socr. hiſt. Didym. Baſil. Nazian. Gregor. Neocæſar. lib. de laud. Origen. Method. in palinod. pro Orig. Athanaſ. uocat eũ ſuæ fidei teſtem locupletiſſ. Ruſin. lib. ſecundo, inuect. cõtra Hieronym. Et illum interdum laudat Epiphan. & Hieronym. epiſtola ad Paulam. præfat. in Ezech. & in quæſt. Hebræ. at paſſim Epiphan. & Hiero. damnant. Origen. & ſynod. quinto, & ſynod. ſeptimo, act. 3. & Martin. Papa I. in Concil. Roman. uide D. Thom. prima part. quæſtio 3 a. 1. ad 1. quæſtio. 34. 2. ad 1. q. 5 1. 1. ad 1. lib. 2. cont. gent. c. 89.

prolaturus: & Chriſti humanitas erit conſpicua etiam damnatis: [i] ſed Deitatem illius ſoli beati intueri valent. [k]

CAP. XXV.

De iudicio particulari & vniuerſali.

§. 1. *Chriſtus in vtroque eſt iudex, iudicio diſcuſſionis & ſententiæ. & §. 4. qui erunt iudices aſſeſſores?*

2 *In iudicio diſcuſſionis quæ perſonæ comparebunt.*

3 *Receptacula quatuor animarũ ſub terra vbi ſunt?*

5 *Executio ſententiæ fiet non ſolo igne.*

6 *De pœna damni ſine vlla mitigatione triſtitia.*

POſt generalem omnium reſurrectionem, fiet omnium vniuerſale iudicium: [a] in quo homo iudicetur non vt priuata tãtum perſona, ſed vt animal ſociale, & pars communitatis. In primo aduentu fuit quidem Chriſtus iudex iudicio abſolutionis à peccatis: [b] & tunc Ioan. 3. nõ miſit Deus filium ſuum, vt iudicet mundum. [c] & inſtituit Ioan. 20. vt ſacerdotes eſſent in terris iudices delegati. [d] Secundo Chriſtus poſt reſurrectionem ſuam, exercet occultum & particulare iudicium circa hominem, vt priuata perſona eſt, ſtatim poſt mortem: [e] vt ex Luc. 16. de diuite & Lazaro, colligunt Patres. [f] & animam deſtinat aut in infernum, aut in beatitudinem: quæ vero in purgatorium ad tempus mittuntur, non ſunt incertæ de propria ſalute, [g] vt quidam putarunt. [h] Non profertur ſententia dum anima informat corpus: [i] ſed ſtatim poſt exitum anima (quæ forte manet iuxta cadauer ſuum, [k]) ſiſtitur ante tribunal Chriſti iudicis: [l] & prolata Chriſti ſententia, cognoſcit ab effectu ſtatum ſibi deſignatum: nec mora eſt quin damnatus ſtatim ad inferna deſcendat: [m] ſicut & martyr ſtatim euolat in cælum. In vniuerſali iudicio omnes iuxta Roman. 14. ſtabimus ante tribunal Chriſti: qui vt homo Act. 10. conſtitutus eſt à Deo iudex viuorum ac mortuorum. [n] & Ioan. 5. Pater non iudicat quenquam, ſed omne iudicium dedit filio. Quem locum quidam Patres explicant de Filio vt Deus eſt: [o] & quod ſubditur, poteſtatem dedit ei iu-

CAP. XXV.

a IN [a] omni ſymbolo, vẽturus eſt iudicare viuos, & mortuos. vbi Caniſi. & Catechiſtæ. titulo de iudic. ſupra lib. de miſſ. cap. 32. §. 8. O. Auguſtin. 18. ciuit. 23. affert Sybillas. & libro 20. cap. 5. & 30. ait euidẽtiſſime colligi ex ſcript. & in Pſalm. 54. vt patet Ioan. 12. ille iudicabit eum. Matth. 11. & 12. & 1. Corinth. 4 nolite ante tempus iudicare. 2. Corinth. 5. oẽs nos manifeſtari oportet. Chryſo. hom. 24. in moral. in id Rom. 14. omnes ſtabimus. late probat neceſſitatẽ iudicij vniuerſalis. Chryſoſtom. ad popu. homil. 46 vſque 50. Dam. hiſtor. de Balaam. cap. 8. & libro primo parallelorũ. c. 15. Riber. in Apoc. 20. Doct. 4. d. 47. vbi Soto quæſt. prima. 1. D. Thomas addit. quæſt. 88. art. primo, & tertia par. quæſt. 59. art. 5. vbi Suar. dub. 53. §. 1. Caſtro & Medices, de hæreſ. verb. iudiciũ.

b [b] Quia Chriſtus in vita mortali tanquam iudex etiam abſque ſacramento remiſit peccata, impoſuit quaſdam pœnitentias, vt paralytico, tolle grabatum tuũ. diſtribuit officia Apoſtolis, & gratias datas. Item Deus in præſenti vita exercet occulta quædam iudicia, punit, dicitur reſtringere & indurare negatiue, quia non dat auxilium efficax. vid. D. Thom. 1. 2. quæſt. 79. artic. 3. Auguſtin. ſerm. 210. & lib. [illegible] cap. 1. & 2.

c [c] Finis primi aduentus non fuit vt iudicet mundum, iudicio damnationis vltimæ pro peccatis; ſed vt iudicet iudicio abſolutionis, remittendo peccata. Bellarmin. lib. 2. de monach. cap. 24. ad fin. vt in Ioan. 3. exponit Chryſoſt. hom. 27. Cyrill. lib 2. c. 52. Gregor. hom. 30. in Euangel. Theoph. Euthym. Tolet. not. 16. Ianſen. concord. cap. 20. Beauxam. Harmon. Augu. de agone Chriſti. cap. 27. vid. inſ. Q. ſic Ioan. 8. ego non iudico quenquam. & c. 12. non veni vt iudicem, ſed vt ſaluificem. Luc. 12. o homo quis me conſtituit iudicem?

d [d] Sup. lib. 1. de pœnitent. cap. 2. §. 1. D. & c. 8. & lib. 2. c. 18. Trident. ſeſſ. 14. cap. 6. & obiter c. 2. & 5. & can. 9. Auguſt. 20. ciuit. c. 9. probat ex Apoc. 20. iudicium ſedit, & lib. de vera & falſa pœnit. c. 15. Torren. 2. conf. c. 9. §. 11. Hiero. in Matt. 25. Hilar. can. 16. in Matth. vocat iudicium terreſtre. D. Thom. 3. p. q. 84. 3. ad vlt. Soto d. 20. q. 1. 5. Valentia tract. de confeſſ. cap. 2. Bellar. lib. 3. pœnitent. c. 2. & ſeq. ſic confeſſarius retinet peccata, negatiue: quia non abſoluit, & ſententia declaratoria oſtendit manere ligatum.

e [e] Carthuſ. tractat de iudicio partic. quia Ioan. 5. Pater omne iudicium dedit filio. Hebr. 9. ſtatutum eſt hominibus mori. poſt hoc autem iudicium. nempe particulare, ut exponit Ambroſ. Anſelm. (licet Oecumen. de vniuerſali exponat) Chryſoſtom. in Matth. hom. 37. Dam. ſermon. pro defunct. Tertull. de anima cap. ult. Cyprian. de mortalit. Doctor. diſt. 47. D. Thom. 3. p. q. 59. 4. ad 3. & art. 5. Soto. Bellarmin. lib. 2. de purgat. c. 4.

f [f] Ex Luc. 16. Chryſo. homil. de diuit. & Lazar. Gregor. 4. dialog. c. 36. 38. Irenæus lib. 2. c. 62. 63. Auguſt. de anima & eius orig. c. 4. uid. illum 20. ciuit. c. 1. de cura pro mort. c. 12. & in Pſalm. 2. 51. 55. de prædeſtinat. ſanctorum c. 12. 14. epiſt. 90. ad Evod.

g [g] Leo Papa X. ar. 38. contra Lutheran. Bellarm. ſup.

h [h] Videtur Lactant. lib. 7. c. 21. uide quos

i [i] Si homo definiret per ultimum eſſe, ut quidam aiunt citati lib. de baptiſ. c. ult. nõ eſſet tam abſurdum, ut tunc reciperet ſententiam. at quia dum manet uiuus, ſemper eſt locus pœnitentiæ. lib. 1. de pœnitentia. cap. 17. §. 3. cap. 19. §. ult. non damnatur irreuocabiliter, dum uiuit. at interdum Patres referunt anguſtiam hominis in articulo mortis, quem Deus permittit tentari à dæmone, & deſperare de ſalute. ſic temperandus eſt Gregor. 4. dialog. cap. 38. Climacus gradu. 7. de ſcala paradiſi. Beda lib. 5. hiſt. Angl. cap. 14. 15.

k [k] Soto d. 45. quæſt. 1. artic. 3. concil. 2. ſignificat & Bonauent. diſt. 20. par. 1. idem dicunt quia negant motum diſcretum angeli ſine tranſitu medij: ut Scot. 2. diſtin. 2. quæſt. 9. Gabriel. quæſt. 3. Main. quæſt. 8. Marſil. quæſt. 1. artic. 2. Gregor. diſtinct. 6. quæſt. 3. alij in 2. diſtinct. 37. Bonauen. par. 2. artic. 2. quæſt. 2. Tarantaſ. Alber. artic. 23. Egid. quæſt. 11. & 12. Richard. quam Argentin. dicit cõmun. At probabilior eſt ſenten. D. Thom. 1. par. quæſt. 53. art. 2. Capreol. 2. diſt. 6. quæſt. unic. conc. 4. Caiet. & Recent. Thomiſt. Bacho. 2. diſt. 3. quæſt. 2. art. 5.

l [l] Abulen. Matth. 24. q. 239. dicitur Chriſtus adeſſe ſecundum efficaciam poteſtatis, qua iudicat animam. ſic ſunt explicandi Ludolph. tom. 3. de uita Chriſti, ca. 46. Innoc. lib. 2. de contemptu mundi, c. 43. dicentes tempore mortis aduenire Chriſtum iudicem. Et quod alij dicunt, animas deduci ante tribunal Chriſti. Chryſoſt. hom. 14. Matth. Auguſtin. de uanitat. ſeculi. cap. 1. Bernard. meditat. cap. ſecundo. Hug. libro, de anima, ca. ſecundo. & Manuale curatorum. ſatis eſt quod anima in terra exiſtens uideat Chriſtum in cælo exiſtentem (ut Act. 7. Stephanus uidit) aut certe experimento audiat ab effectu ſententiam à Chriſto prolatam.

m [m] Iob cap. 21. ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad infernum deſcendunt. ſed huius loci alia eſt explicatio. ut nec differtur gloria martyrum & animæ plene purgatæ. ſup. c. 19.

n [n] Citati ſupra A. & id Actor. 10. planius intelligitur de Chriſto, ut homo eſt, licet D. Tho. 3. p. q. 59. 2. explicet de illo ut Deus eſt.

o [o] Bellarmin. lib. 2. de Chriſto. capit. 17. argument. 5. citat in Ioan. 5. Chryſoſtom. hom. 38. idemque Theophil. Euthym. nec differt Cyrill. lib. 2. in Ioan. cap. 140. & Auguſtin. dum explicant de hoc homine ratione ſuppoſiti. Cyrill. li. de incarnat. c. 7. & 28.

Leo

Leo epiſt. 83. ad monach. Hilar. 7. Trin. Ambroſ. 2. de fid. cap. 4. D. Tho. d. q. 59. ar. 1. & citat Aug. de vera relig. c. 31. idem Tertull. contra Praxeam, cap. 16. Athan. ſer. 4. cont. Arian. & huic homini per communicationem idiomatum tribuuntur, quæ ſunt Dei, ſcilicet iudicare per authoritatẽ: quod per appropriationẽ tribuitur

dicium facere, quia filius hominis
p eſt: p ſed aptius exponitur de Chri
ſto, vt homo eſt: quod iudiciũ Chri
ſtus exercet tum in præſenti uita,
q in eo quod quos uult, uiuificat. q
tum in futura, ubi tanquam iudex
r uiſibilis r exercebit iudicium di-
ſ ſcuſſionis, & ſententiæ: ſ cuius
executio nulla appellatione, aut
ſupplicatione impediri, aut differri
poteſt. Hæc poteſtas iudiciaria re-
ſidet in Chriſto tanquam ordina-
ria, & quodammodo ſuprema in
t ſuo ordine, t (ſed ſub Deo iudice)
& licet à principio Incarnationis,
fuit debita, ob unionem hypoſta-
ticam, fecit nouo titulo debitam,
& uſum illius in praxi obtinuit ex
merito continuato per totam ui-
u tam uſque ad mortem, u habebat
tamen dominium, & proprietatem
x rei in radice, x quod multi Patres
y ex Scriptura colligunt, y & ex
oraculo Sibyllæ id referunt qui-
z dam. z Quod autem negant alij,

p Filio Dei. p Chryſ. ho. 38. Cyril. li. 2. ca. 144. Theophyl. Euthy. Aug. tra. 19. Bed. Ruper. At hoc explicat Lyran. Caiet. Ianſen. c. 36. Tolet. not. 25. de Chriſto vt homo eſt, qui viſibiliter exequetur iudiciũ. q Aug. 1. de Trin. c. 13. quos vult, uiuificat (inſ. vt tranſeat à morte in vitam) nẽpe, & quos vult, relinquit in morte. ſic Mich. 4. iudicabit inter populos multos. r De Chriſto, vt homo eſt. D. Tho. q. 59. 2. vbi Suar. in cõmen. & dub. 52. §. 1. & q. 59. dub. 40. §. 3. fin. Theol. d. 49. Tolet. in Ioã. 5. not. 9. cum Aug. 1. Trin. c. 13. & tract. 21. in Ioã. ſer. vlt. de verb. Domini. Hiero. in Pſ. 74. cum accepero tempus. & in Eſa. 27. ecce ego mittam in Sion. vide Pſalm. 71. Deus iudicium tuum Regi da. Vigil. lib. 5. cont.
ſ Eutychen. ſ Duplex iudicium, diſcuſſionis, & ſententiæ diſtinguunt Theol. d. 47. Baſil. & Hilar. in id Pſal. 1. non reſurgunt impij. Ambr. ſer. 20. in Pſal. 118. Greg. 26. moral. c. 20. Anſel. in elucidar. Iſid. lib. 1. de ſumm. bon. c. 30. Suar. dub. 52. §. 2. dub. 57. §. 1. ſic duplex eſt clauis. 1. ſcientiæ pro diſcuſſione. 2. poteſtatis pro ſen-
t tentia. lib. 3. de pœnit. c. 1. §. 5. & 6. t Et tamen humanitas comparata ad verbum dicitur inſtrumẽtum. ſup. c. 15. ſed quia hic homo eſt rex cum efficaci executione, & quia rationem exiget etiam de lege poſitiua ab ipſo lata, ſine qua nemini contingit ſalus, dicitur principalis iudex, vt cauſa ſecunda: & quia tanquam Rex moderatur pœnam, puniens citra condignum. vide Suarez, dub. 52. §. 1. commun. 4. diſt. 48. nec id negat Sco. q. 1. quare Chriſtus vt homo non promulgat ſententiam, vt procuratorum & executor, ſed vt
u iudex. u Soto, diſt. 47. q. 1. 2. ait Chriſtum ante reſurrectionẽ non habuiſſe eã poteſtatem iudiciariam, (vt nec habuit gloriam corporis) quia caruit ea re quam meruit, certum eſt autem meruiſſe exaltationem hanc. Mat. 28. data eſt mihi omnis poteſtas. D. Th. 3. p. q. 59. 3. ex Iob 36. cauſa tua. vbi Suar. dub. 52. §. 3. fi. dub. 57. §. 4. & q. 19. dub. 40. fi. Greg. 26. moral. c. 25. Aug. ſer. 64. de verbo
x Domini. Ruper. in Dan. cap. 13. Iren. lib. 4. cap. 37. x Chriſtus renunciauit ſponte uſui bonorum, factus pauper. 2. Cor. 8. ſed ad honorem humanitatis retinuit proprietatem, ſeu dominium uniuerſale (ſicut & donum linguarum, quo nunquam uſus eſt) D. Tho. lib. 1. de regim. princip. à cap. 12. 15. & ſanct. 3. par. q. 59. 4. Anto. 3. par. tit. 3. cap. 2. col. 5. Almain. de poteſta. eccleſ. cap. 8. Nauar. in cap. nouit, de iudic. not. 3. à nu. 8. 63. uſque 74. & 130. Suar. 3. par. q. 12. dub. 48. §. 2. & q. 59. dub. 40. §. 3. fin. Nicol. Grandis in id ad Heb. 1. quem cõſtituit hæredem uniuerſorum. Burgen. in Mat. 21. add. 2. concl. 3. & in ſcrutinio ſcriptur. 2. par. diſt. 7. c. 1. Ioan. Arbor. lib. 3. Theol. cap. 5. Bachon. in prolog. 4. Sent. q. 1. ar. 2. & late q. 12. Ianſen. concord. cap. 21. ad fin. cap. 47. Hoſt. 10. cap. ſuper his, de voto. Durand. de orig. iuris. q. 3. ad tertium. Ioann. Faber in l. cunctos populos. C. de ſum. Trin. Cordub. li. 1. q. vlt. dub. 1. & citat Turrec. lib. 2. ſum. eccleſ. cap. 116. ad 2. & in cap. cum ad verum. 96. d. ad 4. Roſen. at. 25. Conrad. Brunus, li. 21. de editione Romani Imperij, cap. 6. Pighi. lib. 5. eccleſ. hierar. cap. 2. Galatin. lib. 4. de arca. ſcrip. cap. 16. Angel. verb. Papa. Sepulueda de iure belli, obiect. 6. Et illi Canoniſtæ, qui aſſerunt Chriſtum reliquiſſe Vicario ſuo Pontif. Roman. hanc poteſtatem dominij directi in orbem, nam in reſpõſor. 6. de offic. Petri. & Paul. dicitur, tibi tradidit Deus omnia re-
y gna mundi. y In Ioan. 18. Si regnum meum eſſet de hoc mundo. Aug. tract. 114. & ſequen. Chryſoſt. homil. 82. 83. Cyrill. lib. 12. cap. 11. 12. vide Aug. lib. 83. Quæſtio. q. 61. quod intellexit mater filiorum Zebedæi. Matth. 20. dic vt ſedeant. vt ibi Orig. Hieron.

& in quadam homil. Chryſoſt. quod de Meſſiæ regno ſæpe indicant prophetæ. Epiphan. hæreſ. 27. Bernard. epiſtol. 241. & aperte lib. 3. de conſiderat. citans id Pſalm. 41. erit omnis terra poſſeſſio eius. Hieronym. in id Pſalm. 2. dabo tibi gentes hæreditatem. dicit, poſſeſſionem ſibi comparauit uniuerſæ terræ. Euſeb. & Nicephor. in pri- rim. ſuæ hiſt. & probat, quia Io. 3. omnia dedit ei Pater in manu eius. vbi Cyrill. qđ repetit Ioan. ca. 13. & cap. 17. dediſti ei poteſtatem omnis carnis. Matth. 11. Luc. 10. omnia mihi tradita ſunt. Hieron. & D. Tho. in id 1. Cor. 15. ſubiecit ei omnia. Apoc. 13. in fœmore eius ſcriptum, Rex Regum, & Dominus domi-
z nantium. z Refert D. Th. lib. 1. de regim. princ. cap. 13. & 16. Suidas verb. Auguſtus. Niceph. lib. 1. hiſto. cap. 17. Sixt. lib. 2. Bibliot. verb. Octauianus. Syluest. verbo, Papa. §. 10. quod Auguſtus à Sibylla Tyburtina monitus adorauit abſẽs Chriſtum natum. Item Sueton. in Veſpaſiano, & Ioſephus, dictũ fuiſſe huic Imperatori, quod unus futurus erat orbis Dominus. Eugub. lib. 1. de perenni philoſophia, c. 22. tres Reges Magos. Mat. 2. didiciſſe à Sibylla ortum Chriſti. & Cicero lib. 2. de diuinatione, (quamuis ipſe non credat) quendam præter Auguſtum eſſe appellandum Regem, ſi ſalui eſſe uelimus. Item Oroſ. lib. 9. hiſtor. cap. 22. Auguſtus nato Chriſto mandauit, ne quis dominum ſe uocaret, nempe quia ſolus Chriſtus eſt Dominus. Quare ſi arriperet ſibi regna, aut bona aliorum, aut trãsferret in alios (vt permiſit porcos alienos ire in mare. Matth. & Luc. cap. 8.) nemini taceret iniuriam. nam à principio habuit ius in ſupremos etiam in Seraphinos. Heb. cap. 2 per hoc uniuerſale dominium, quod habet cumulatiue, non aufert aliis priuata dominia, ſed fit, vt hæc

Chriſtum habuiſſe ullum domi-
nium etiam poſt reſurrectionem,
a falſum eſt, a Vt executio circa ma
los fiet Imperio Chriſti iubentis
uiolatores legis tradi miniſtro, &
tortori dæmoni: ita circa bonos
tanquam iudex diſcutiet merita, &
b diſtribuet pręmia ultra condignũ, b
& per humanitatem tanquam per
verbi inſtrumentum, in executio-
ne producet lumen glorię in intel-
lectu beatorum.
2 In particulari iudicium diſcuſ-
ſionis ita fiet. Aperientur libri con
c ſcientiæ cuiuſque, c in qua quiſ-
que ex reſuſcitatis agnoſcet omnia
peccata ſua: quaſi dęmonis calamo
d ſint ſcripta in cõſcientia, d & quiſ-
que agnoſcet aliorum etiam con-
e ſcientias, & peccata etiam cordis: e
ut iuſtificetur ab omnibus ſenten-
tia, quam Chriſtus proferet. Qui-
dam videntur negare peccata, quæ
per pœnitentiam deleta ſunt, eſſe
f manifeſtãda. f At reuera diſcutien-

a pendeant à Chriſto, & auferri poſſint ab aliis. a Victor. rel. 1. de poteſt. eccl. par. 2. q. 5. num. 13. uſque 19. & rel. 1. de Iudis, nu. 27. Ledeſ. 2. par. q. 18. art. 1. dub. 17. q. 20. art. 4. fol. 304. 316. colum. 3. Sot. lib. 4. iuſt. q. 4. art. 1. & diſt. 25. q. 1. ad 1. Io. Pariſien. de authorit. Regia, & Papali, cap. 9. & 6. Vvalden. lib. 2. doctrin. cap. 76. 79. & videtur Armath lib. 4. cap. 12. redolet Abulen. in Mat. 21. ecce Rex tuus. q. 30. & citatur Ambr. lib. 3. in Luc. ad fi. & Hiero. in id Ierem. 22. de Iechonia, non erit de ſemine eius vir, qui ſedeat. ac loquuntur de ſucceſſore in regno cum uſu poteſtatis temporalis. Item Soto fatetur, quod potuit Chriſtus, ſi uoluiſſet accipere uniuerſale dominiũ orbis etiam ſæculare: accepit uero cum uſu dominium ſpirituale. & Victor. Soto, Ledeſ. quod in ordine ad finem ſupernaturalem potuit accipere, aut transferre regna, & bona temporalia at non tam decet Chriſtum habere dominium in-
b directe, & per accidens, quàm directe ſecundum poteſtatem. b Matth. 5. iudex tradet te miniſtro. ſed circa bona. Matth. 20. dicit procuratori, voca operarios, & redde illis mercedem. ad dignitatem enim Chriſti pertinet, vt omnia negocia, & bona diſtribuan-
c tur per manum eius. c Dan. 7. iudicium ſedet, & libri aperti ſunt. vbi Theodor. Hieron. Peter. & Apoc. 20. quod explicat Aug. 20. ciuit. c. 14. 45. conſcientia cuiuſque (refricata per Chriſtum memoria) eſt liber, & teſtis. D. Th. 1. par. q. 44. Orig. in Pſal. 38. Doct. diſt. 43. Soto. diſt. 47. q. 2. art. 3. Suar. 3. par. q. 59. dub. 57. §. 9. Aug.
d 20. ciuit. cap. 14. 15. Anſelm. Elucidar. d Orig. ſupra. e 1. Corin. 4.
e illuminabit abſcondita. ubi glo. Aug. tract. 53. in Ioan. & in Pſ. 61. ſemel locutus eſt Deus. Anſelm. lib. de ſimilitudin. Bern. Cunctaque cunctorum cunctis arcana patebunt. D. Tho. add. q. 87. 2. Soto, diſt. 47. quæſt. 2. artic. 3. Richar. artic 1. quæſt. 3. & diſt. in 43. artic. 7. vbi Bonauent. artic. 3. ſed Duran. diſt. 47. q. 2. & Palud. q. 1. artic. 2. dicunt ſat eſſe à præcipua quædam aliis manifeſtentur. vi-
f de Suarez. f Innuit Chryſoſt. homil. 2. in Pſal. 50. Hieronym. in Eſa. 65. creo cœlos nouos. Duran. ſup. quia Pſal. 31. peccata dicuntur tecta. Ezech. 18. Hebr. 10. iniquitatum eius non recordabor.

tur omnia iuſtorum opera etiã mala. [g] ſed iuſtus non timebit, nec erubeſcet de his peccatis. [h] Subito ſeu breuiſſimo tempore agnoſcet quiſque omnia opera ſua: [i] & fiet mentalis diſcuſſio coram Chriſto iudice: [k] ſententiaque proferetur externa voce Chriſti: [l] ſicut externa voce & tuba excitabuntur mortui & vocabũtur ad iudiciũ. [m] Iudicii locum fore vallẽ Ioſaphat, quidam Patres colligunt ex Ioel. c. 3. [n] Omnes homines comparebunt in eo loco iudicij, [o] vt agnoſcant Chriſtum regem ſuum & iudicem. & præmiſſa diſcuſſione, peccatores adulti iudicabũtur, qui propter peccatum actuale damnantur: Pueri etiam qui cum ſolo originali deceſſerĩt ante rationis vſũ, & perpetuo amẽtes videbunt Chriſtum vt homo eſt. Hi quibus non eſt opus iudicium diſcuſſionis, [p] accipient iudicium ſententiæ in pœnam damni: [q] ſed abſque igne & pœna ſenſus. [r] Nec ſentient in voluntate triſtitiam de pœna damni, licet in iudicio videant ſe excludi. [ſ] De infideli adulto Ioan. 3. dicitur qui nõ credit, iam iudicatus eſt, & Pſ. 1. nõ reſurgũt impii in iudicio. quod intelligitur de eo diſcuſſionis examine, quo conferri ſolent peccata cum virtutibus, vt inquiratur an ſit dignus ſalute nec ne? [t] diſcutietur tamen quanta pœna dignus ſit. [u] Angeli boni quibus Chriſtus non meruit remiſſionem peccati, [x] videntur iudicio Chriſti diſcutiẽdi (qui caput eſt omnium & Rex) non ſolũ indirecte circa præmiũ accidentale, in quo profecerũt ob cuſtodiam hominum: [y] ſed circa gradum meritorum, & gloriam etiam eſſentialem. [z] Vt & dæmones vere iudicabuntur de quantitate totius pœnæ. [a]

3 Exibunt de ſuis receptaculis omnes ad iudicium. Deſtinantur autem ſub terra 4. receptacula animarum. [b] Primũ infernus ſitus eſt in centro terræ, [c] ubi iniquorum animæ cruciantur igne in æternũ. Quod agnouerunt philoſophi, [d] (licet quidam de ſitu loci dubitauerint [e]) qui locus eſt circunqua-

Gregor. 26. mor. c. 20. & tenet Magiſt. d. 43. Vigoer. c. 21. §. 3. verſ. 8. Sonnius tit. de extremo iudic. c. 6. Maxime de eximijs qui erũt iudices Orog. ho. 2 t. Numer. g D. Tho. 3. p. q. 59. 5. c. & ad 2. add. q. 87. 2. ad 3. Soto d. 47. q. 2. 3. con 4. ex 1. Cor. 4. quod explicat Aug. tract 90. in Ioan. lib. 20. ciuit. c. 14. Hieron. in eccle. vlt. cuncta que fiẽt. Anſel. Elucidat. Hug. lib. 3. de anima, c. 13. cõmuo 4. diſt. 43. Bonau. ar. 2. q. 2. Suar. dub. 57 § 7. h Aug. in Pſalm. 147. quod tantum vult Chryſoſt. ſup. & ho. 10. in 2. Cor. hom. 3. in 1. Tim. Cyprian. ſer. de iudicio. Origen. ho in Iob. Baſil. ho. de ocra virgini. Bernar. medit. de iudicio. & ſermo. 55. in Cant. Chryſoſt. ho. 2. in Pſal. 50. quia qui vidẽt ſanctorum peccata, ſciẽt id Roman. 5. vbi abundauit delictum, ſuperabũdauit & gratia. i Glo. in id Iob 8. induatur confuſione. Aug. 20 ciuit. c. 14. D. Th. add. q. 87. 3. Soto art. 3. ad 3. vt in ſimili. 1. Cor. 15. in momẽto, in ictu oculi k Augu. ſup. propendet. c. 14. & 26 ex Roma. 2. teſtimonium reddente cõſcientia. Sup. 4. diſrumpet illos ſine voce. Chryſoſt. ho. 53. imperfect. Anſel. in Elucidat. Aug. 20. ciuit. c. 14. 16. Soto d. 47. q. 2. 4. & 6. Rich. ar. 1. q. 2. Scot. d. 48 q. 1. vbi Capr. q. vn. ad penul. D. Tho. add. q. 88. 2. Suar. du. 57. §. 9. l Soto. Rich. Capr. & innuit Greg. 26. mor. c. 24. Abulen. Matth. 25. q. 333. voce proferet Chriſtus. venite benedicti. Sic enim iudicabit tanquã homo Ioan. 5. dedit ei iudicium facere, quia filius hom. eſt. Suar. dub. 57 § 10. verſ. 3. m Sup. c. 15. §. 1. D. Tho. add. q. 76. 2. & in 2. Theſſ. 4. Dominus in tuba Dei. n Riber. Hiero. & Patres in Ioel 3. D. Tho. q. 88. 4. ſeu d. 48. q. 1. 4. 4. & alibi dicit probabile, tenet Alber. d. 48. ar. 8. Palu. d. 47. q. 1. Soto d. 47. q. 1. 4. Magiſt. & Scot. d. 43. q. 5. prope fin. Anton. 4. p. tit. 14. c. 11. §. 3. Carthuſ. Suarez 3. p. q. 59. dub. 43. §. 3 Chryſoſtom. tom. 5. hom. particulari, quæ habetur poſt alias decem de pœnitentia. contra gloſ. ordinar. in Ioel 3. & Origen. tract. 34. in Matth. 24. & Anſelm. in Elucidar. at gloſ. ſolum negat quod Chriſtus erit in terra, ſed in aere. & idem Alexand. 3. par. quæſt. 25. memb. 2. o Roman cap. 14. omnes ſtabimus. dat rationem ex Eſaiæ. cap. 45. quia mihi flectetur omne genu. Diuus Thomas add. quæſt. 89. artic. 5. ad 3. & 3. par. quæſt. 59 art. 5. Soto diſtinct. 47. quæſt. 1. artic. 3. Petr. à Soto. tit. de iudicio. Fra. Medin. prima ſecundæ, quæſt. 83. art. 4. Abulen. Matth. 25. quæſtione 263. Bartholom. Sibylla in ſpecul. pereg. quæſt. decad. 1. c. 3. q. 5. ar. 2. Vigoer. c. 18. §. 6. Abbas, & Cardin. in c. maiores. § ſed adhuc. de bapt. gloſ. in c. regenerante. de conſ. d. 4. Suar. 3. p. q. 59 dub. 57. §. 5. p Doct. ſup. Soto art. 3. ad 2. Bon. d. 47. art. 2. q. 3. D. Th. add. q. 89. 5. ad 3. de mal. q. 5. ar. 3. & ſic ſunt intelligendi qui negãt abſolute eſſe iudicãdos, Carthuſ. 4. d. 47. q. 1. cũ Albert. 2. Dur. d. 32. q. 3. q Soto ſup. & lib. 1. nat. & grat. c. 14. Bona. Aug. 5. hypogno. & ſerm. 14. de verb. Apoſtol. lib. 3. de liber. arb. c. 23. r At Aug. de eccl. dog. c. 26. cap. firmiſſime, el 2. de conſ d. 4. non dicit igne ſed ſupplicio puniendos: & tamen Gregor. arim. 2. d. 33. Driedo, Sonnius tit. de extrem. iudic. cap. 6. & 7. Hug. & Archid. in d. cap. affirmant cruciari igne, nempe vt carcere tantum, non vt inſtrumẽto ad pœnam ſenſus, cõt. quos Soto d. 47. q. 1. ar. 3. corp. ad 2. Suar. 3. p. q. 59. dub. 57. §. 6. ſ Quia ex Dei prouidentia fiet, vt hi pueri ſint contenti fruitione bonorum naturalium, nec doleant: nam vident ſe abſque actuali ſuæ voluntatis conſenſu caruiſſe via ad gloriam, nec dolent quod alius abſque ipſorum culpa non applicauerit baptiſmum ſic qui in puris naturalibus decederet, non appeteret anima eius reſurrectionem corporis, cum dolore, quia caret via naturali qua reuniatur. Quidam tamen in pueris videntur admittere leuem quandam triſtitiam vt Soto lib. 4. de nat. & grat. capite 14. Abulen. in Matthæ. 25. quæſtio. 662.

t D. Tho. add. quæſtione 89. 7. ad primum, Soto diſtinctione 47. quæſtione ſecunda, art. tertio, concluſ. ſecunda, at dum quidam Patres negant infideles eſſe iudicandos id tantum intendunt vt Baſili. & Hilar. in Pſalm. primum, Origen. in Iob, & homilia tertia, in Ierem. Auguſt. ſerm. 38. de ſanct. Gregor. 26. capite 20. Anſelm. in elucidat. Iſidor de ſummo bono, capite 30. Suar. dub. 57. §. 5. u D. Thomas, Soto & commun. theolog. ſentit Gregor. ſup. Hieronym. in Iere. 25. iudicium domini cum gentibus, imo id Ioann. tertio, iam iudicatus eſt exponit. Chryſoſtom. etiam de fidelibus non credentibus fide viua qui teſtimonio propriæ conſcientiæ contra ſeipſos iam ſententiam protulerunt. x Chriſtus non dicitur paſſus aut mortuus pro angelis: & tñ multi Patres & Caiet. 3. p. q. 7. art. vndecimo, aiunt illis meruiſſe gratiã, donum perſeuerantiæ quo præſeruati ſunt à peccato, & gloriam ſup. li. 3. pœniten. y Quod tantum expreſſit D. Tho. add. quæſt. 89 art. 8. uid. tertia parte, quæſtione 53. art. 3. ad 9. quæſtione 59. artic. ſexto, Soto. z Origen. homil. 13. 20. 24. in Numer. cur enim magni erunt exempli, quam B. Virgo & triumphantes innocentes? & generaliter de omnibus etiam angelis loquitur Clement. lib. 7. conſt. Apoſt. c. 38. Lact. lib. 7. ca. 16. Suar. dub. 17. §. 8. ad fin. a Ex primæ Corinth. ſexto, quoniam & angelos iudicabimus, vbi Chryſoſt. Theodor. Ambroſ. Anſelm. Et ſecunda Petr. ſecundo, angelos peccantes etiam in iudiciũ reſeruari. Andr. apoſt. apud. Abdiam libro tertio, hiſt. Auguſt. 12. ciuit. capitulo trigeſimotertio, libro vigeſimoprimo, capitulo vigeſimotertio, & de illo, primæ Petr. tertio, veniens iis qui in carcere erant ſpiritibus prædicauit. ſup. libro de indulgent. capitulo octauo, §. ſecundo, P. Q. b Dionyſ. capitulo ſeptimo, eccleſ. hier. Doct. cum Mag. quarto diſtinctio. quadrageſimaquarta, Soto, diſtinctione quadrageſimaquinta, quæſtione prima, articulo primo, D. Thomas quinta, quæſtione 69. articulo ſeptimo, capite nullus expectet. de pœnitentia, diſtinctione ſeptima, vbi Nauar. Ignat. in ſua epiſtol. ad Roman. Irenæ. libro ſecundo, capitulo 62. 63. Ambroſ. libro ſeptimo, epiſtol. 59. libro decimo, epiſtol vltim. Auguſt. tract. 49. in Ioan. Enchir. capite 108. 109. libro decimotertio, de ciuit. capite decimo, Gregor. libro quarto, dialog. capite 35. Et ex philoſ. probat Eugubin. de peren. philos. Marcellus lib. ſexto, de anima, ad fin. Plat. libro decimo, de repub. & multos affert Euſeb. libro vndecimo, præparat. cap. 18. 20. lib. 12. cap. 3. lib. 13. cap. 7. & Sibyllæ in carm. item Virgil. lib. 6. Aeneid. conſtit. 9. ſedes aut manſiones animarum ſub terram. c Bellarm. lib. 4. de Chriſto, cap. 10. lib. 2. de purgator. cap. 6. probat Luc. 16. ſepultus eſt in inferno, vbi Theoph. non intelligit de ſepulchro, ſed de loco ſub terra qui eſt infernus & gehenna. Chryſoſt. hom. de Lazaro, Hiero. in Epheſ. 4. & in Eſai. 14. Ionæ. 2. & in Iob 32. Iren. lib. 5. Tertull. Apul. cap. 45. Cyril. Ambroſ. Nyſſen. Aug. 2. retract. c. 24. Dam. lib. 3. cap. vlt. D. Tho. add. q. 97. art. 7. Soto diſt. 45. q. 1. 1. conc. 3. eſſe pluſquam temerarium id negare, Suar. tertia par. quæſt. 52. dub. 42. §. ſecundo, & quod gen. 37. deſcendam in infernum, non ſumatur pro ſepulchro. d Ariſtot. 2. cœli tex. 37. Pythagoras ponit ignem incluſum in centrum mundi, qui ſit carcer locus, Ouid. 4. meta. Virgil. 6. Aeneid. e Auguſtin. 20. ciuit. capitulo decimoſexto, vbi ſic ignis inferni hominem arbitror. ſcire neminem, niſi cui Deus oſtendit. Gregor. quarto. dialog. capit. 42. vbi ſit infernus, temere non audeo Chryſoſtom. ſerm. quodam decimonono, de gehenna eſſe extra orbem terrarum aut in aere, & homil. 53. imperfect. homil. 31. in Roman. ad fin. eſſe extra hunc mundum, Iſidor. eſſe in terra, ſed alibi ſe explicat,

que late extenſus.[f] 2. locus purgatorius paulo ſuperior eſt, & coniunctus proxime igni inferni:[g] (& tamen interdum ex Dei diſpenſatione alibi purgātur:) eodem enim igne ad tempus cruciantur[h] (non per angelos bonos aut malos[i]) quę pœna acerbior eſt, quàm cruciatus martyrum,[k] & quam fuit dolor animæ Chriſti in paſsione:[l] & patiuntur uaria pœnarum genera.[m] Prope exitum tamen, pœna mitigatur,[n] ante introitum gloriæ. 3. ſupra Purgatorium eſt limbus puerorum cum peccato originali decedentium,[o] quia nulla ignis & ſenſus pœna cruciantur: licet iſti ſint dignitate inferiores, quam animæ iſta Purgatorii,[p] 4. In ſupremo loco erat limbus Patrum ſanctorum,[q] quos Chriſtus ad inferos deſcēdens beatificauit, & reſurgens tranſtulit in locum Paradiſi terreſtris,[r] & aſcendens captiuam duxit captiuitatem.[ſ] Hic locus iam uacuus eſt habitatore: vt poſt diem iudicii vacuus manebit locus Purgatorii: fortaſſe vt amplietur circunquaque locus inferni,[t] pro infinito ſtultorum numero, quorum uiua ſimul corpora in illum detrudentur: ſimulque dęmones in perpetuum alligabuntur igni inferni.[u] Interim quidam dæmonum permittuntur manere in terra, (vbi tamē hic ſemper intuetur pręſentem ignem inferni, in quem deſtinatus eſt[x]) & tentare homines (etenim tentatio non ſemper,[y] ſed fere à Diabolo oritur, aut inſtigatur.[z] Et dum quidam dæmones rogabant Chriſtum Luc. c. 8. ne ante tempus iudicii mitterentur in profundum abyſsi,[a] quidam exponunt ignotam eis tunc fuiſſe propriam damnationem.[b] Alii colligunt, quibuſdam damnatis mitigari pœnam ob orationes viuorum.[c] Vtrumque falſum eſt.[d] ſed iſti ita Chriſtum orabant, timentes accelerari ſibi accidentalem pœnam, recluſionemque perpetui carceris,[e] vt & beatis angelis interdum augetur accidentale gaudium.[f]

4 In ſolo die iudicii videbunt damnati eximiā in communi Beatorum gloriam:[g] cuius memoria & inuidia vexabuntur. Videbunt & Chriſtum iudicem præcipuum, qui è corporali throno indutus veſte ſententiam eſt prolaturus:[h] eam enim dignitatē iudiciariæ poteſtatis meruit per mortem, quam inique iudicatus eſt.[i] Dignabitur tamen Chriſtus quoſdam ex præcipuis hominibus (vt Apoſtolicæ vitæ imitatores,[k] & martyres,[l] ac eos qui voluntaria paupertate ſecuti ſunt ſtatum perfectionis,[m] ſeu qui in catalogum ſanctorum ab eccleſia ſunt redacti[n]) aſſumere tanquam iudices aſſeſſores. Hi dicentur iudicare alios, primū quia facta virtutum ſuarum comparatione cum iniqua aliorum vita, iuſte damnabuntur impii.[o] Deinde quia conſenſu ſuo comprobabunt Chriſti ſententiam, cum admiratione quadam de ſapientia iudicis:

Aug. lib. 12. gen. ad lit. cap. 33. 34. lib. 2. retract. cap. 5. lib. 2. ca. 24. & epiſt. 99. [f] De amplitudine inferni Riber. cum Patrib. in Apocal. cap. 14 fin. de 400. ſtadiis (quæ conficiunt 16. leucas) in profundo verſus omnem partem. at Riber. ait pro ſolis iis qui die iudicij reperientur viui, continet pars inferni illos captura, leucas 50. ſed pro aliis eſt longe amplior. Et Soto, diſtin. 50. ait, quod erunt conglomerati, ut ſolent ſardinæ in ciſto. [g] D. Thom. ad lit. q. 69. 6. ad 2. Anto. 4. par. titu. 14. ca. 10. §. 7. & 1. p. tit. 8. ca. 2 §. 4. Soto diſtinct. 45. quæſt. 1. artic. 2. & diſt. 19. q. 3. artic. 2. col. pen. Petr. Soto tit. de purgat. lectio. 2. Bellar. lib. 2. de purgat. ca. 6. Nauar. de pœnitentia, d. 7. ca. fin. §. ſi quis num. 14. at interdū alibi purgantur, Anto. 4. par. Bellar. Petrus Sot. Nauar. nu. 23. Soto d. 19. q. 1, 1. fin Grego. 4. dial. cap. 40. 41. Anto. de Portas tracta. 1. in orat. dominic. c. 23. [h] Soto d. 45. & alii apud Nauar. ſupra nu. 18 Ant. 3. p. tit. 32. c. 1. §. 2. percep. vnum oratium 25, diſt. [i] Soto diſt. 19. quæſt. 3. 2. colum. pen. Petr. Sot. ſup. D. Thom. diſt. 21. q. 1. 1. 5. Bellar. ſup. c. 13. ſed dubium eſt quia cruciari per angelos aſſit Carthuſ. dial. de iudic. ca. 29. Bed lib. 3. hiſt. Angl. cap. 19. vid. lib. 1. de vita Bernar. cap. 10. [k] Cap. fin. uerſ. hic autem, de pœnitent. d. 7. vbi Nauar. nu. 16. & ſeq. & 24. & lib. de indulg not. 32. nume. 8. cap qui in aliud, vigeſimoquinto. d. Soto d. 19. quæſtio. 3. 2. Paludan. 4. diſtinctio. decimaſeptima quæſtio. prima, articu. 5. alij d. 44 Bon. d. 20. art. 1. quæſt 2. Abulen. paradox. cap. 45. Vigner. cap. 66. §. 44. verſ. 32. [l] D Thom. 3. par. q. 46. 6. ad tertium. vbi Suar. dub. 33. §. 2. ad ſi. Nau. & Bellar. ſupra cap. 14. ex Gregor. & Bed. in Pſal. 3. Anſel. 1. Corint. 1. Bern. ſer. de obitu Humberti. [m] D. Thom. add. q. 97. 1 ad 1. & ſeq. & ſeptem genera pœnarum numerat Ant. 4. p. tit. 14. c. 10. in prin. & addit alias pœnas 3. p. tit. 18. c. 5. § 7. contentas S. litera uerb. infernus. [n] Bellar. & Suar. ſup. [o] D. Thom. add. q. 69. 6. ad tertium, ſeu. d. 21. vbi cōm. Soto d. 45. q. 1. art. 2. d. 19. q. 1. 1. fin. Ant. 4. par. tit. 14. cap. 10. §. 7. [p] D. Tho. d. 22. q. 2. 1. Ric. d. 21. art. 1. q. 2. d. 45. ar. 1. q. 2. [q] Citat. ſupra B. & O. [r] Sup. lib. de indulgen. c. 8. §. 2. [ſ] Bellarm. lib. 1. de purgat. cap. 3. cum Ambroſio & aliis in id Epheſ. quarto. [t] Supra F. [u] D. Thomas add. quæſtiu. 70. articu. 3. quæſtione octuageſimaſexta, articu. tertio, quodlib. ſi primo, articu. undecimo, Doctor. quarto, diſtinctione quadrageſimaquarta, Capreol. quæſtione quarta. Scot. quæſtio. 3. Richar. articu. quinto, Palud. quæſtione ſecunda, Supplemen quæſtione tertia, concluſ. quinta, Egid. Caietan. Ledeſm. & alii infra §. quinto, V, Soto diſtinctione quinquageſima, articu. 3. concluſio. 3. Victoria & quidam recentio. tribuunt igni tanquam Dei inſtrumento detentionem ſpiritus, ne libere euagetur, ut intelligentia alligatur cœlo quod mouet, & anima corpori. hinc Gregorius quarto, dial. cap. uigeſimonono, vt anima corpori vnita ſentit dolorem ex læſione coniunctio, ita dæmon ab igne, Carthuſ. dialog. de iudic. particulari, articulo decimonono. [x] Diuus Thomas addit. quæſtio. 70. articu. 3. ad 8. ſic dolor cauſatur excogitatione mali ſibi

præſentia, Caiet. cum D. Tho. prima ſecundæ, quæſtione 35. articulo primo, & quæſtione 47. Marcellus libro tertio, de anima capitulo 85. [y] Orig hom. 15. in Ioſue, Auguſt. de eccleſ. dogmat. cap. 28. Greg. 11. mor. cap. 25. D. Thom. 1. par quæſt. 114. 3. & 1. 2. quæſt. 80. 4. & 3. p. quæſt. 8. art. 7. ad 2. gloſſ. cap. ſi enim, de pœnitentia, d. 2. Turrecrem. cap. ſed penſandum, 6. d. [z] D. Tho ſup. cum Dionyſ. cap. 4. diu. nom. Dam. libro ſecundo, capite quarto, Ambroſ. libro quarto, in id Luc. ſocrus autem Simonis, Nauar. capite conſideret. de pœnitentia, d. quinta. num. 85. [a] Matt 8. Marc. primo, & Lucæ. 8. vbi Patres. [b] Oecumen. in 1. Petr. 5. Niceph. lib. 4. hiſt. cap. 6. & innuit Iuſtin. dialog cum Tryph. quem ſequitur Iren. lib. 5. cap. 33. & Euſeb. libro quarto, hiſtor. cap. 17. [c] [d] Sup. lib. de miſſa, cap. 15. & 19. [e] D. Thom. 1. p. quæſt. 64. 4. ad 3. & 3. par. quæſtio. 59. 6. & in Matth 8 Hierony. Chryſoſt. Theoph. Euthy. Caietan. Gagnæus, itē in Luc. 8. Chryſoſt. Theophi Bed. Caiet. idē Caiet. in Marc. 1. Orig. ho. 8. in Exo. fin. Auguſt. 20. ciui. cap. primo Doctor. 2. d. 7. vbi Richard. Alexand. 2. p. quæſt. 118. memb 1. artic. 1. Suar. quæſtio. 59. dub. 57. § 8. colum. 4. cum gloſſ. ordin. in Mar. 1. Soto ſup. artic. 2. & d. 50. ar. 4. [f] con. 3. vid. Riber. in Apoc. 12. detrudetur. [f] D. Thom. 1. p. quæſtio. 62 ar. 9. vbi recent. [g] D. Thom. add. q. 98. art. 9. Aug. epiſt. 89. q. 4. lib. 21. ciu. c. 10. probant ex Luc. 16. diues vidit Abraham, Gre. ho. 40 in euangel. Soto d. 50. ar. 6. [h] D. Tho. add. q. 89. 1. & 3. p. q. 59. 3. vbi Suar. dub. 57. §. 3. & addit Auguſt. epiſt. 146. ad Conſentium quod Chriſtus etiam modo conſeruat veſtem qua indutus eſt. [i] D. Tho. 3. p. q. 59. 3. vbi Suar. dub. 52. §. 1. dub. 57. §. quarto. [k] Vt Paulus, Barnabas & Ioan. Baptiſta, Bed. ho. de S. Benedict. Aug. inf. & in Pſal. 49. & 86. D. Tho. Soto cont. Rich. inf. [l] Augu. epiſt. 89. q. 4. Anſel. elucidar. & ſentit Greg. 20. mor. cap. 16. quod probabile eſſe dicit Soto. [m] D. Thom. dict. q. 89. 2. Sot. d. 47. q. 1. art. 3. Matth. 19. vos qui reliquiſtis, 1. Corint. 2. ſpiritualis omnia diiudicat, vt explicat Aug. 12. in gen. c. 24. (quia prima beatitudo Matth. 5. beati pauperes, & eſt prima diſpoſitio ad perfectionem, D. Tho. 2. 2. q. 186. 3.) Palu Ant. 4. p. tit. 14. ca. 11. §. 6. Bed. ſup. & Auguſt. ſup. Et ad lit epiſt. 89. q. 4. non omnes qui religionem & conſilia profeſſi ſunt, ſed qui exemplari vita obſeruarunt ſtatum paupertatis & religionis, idem Hieronym. epiſt. 28. Greg. lib. 10. mor. c. 17. alias 30. lib. 26. c. 20. alias 25. Abulen. Matt. 19. q. 205. probat quia Chriſtus coniungit, qui reliquiſtis omnia & ſecuti eſtis me, Ant. 3. p. tit. 13. c. 5. §. 8. addit Abulen. inſuper requiri, vt hi alios docuerint iuſtitiam: quia Matth. 5. qui fecerit & docuerit, magnus voc. [n] Solus Soto: ſed falſo pro ſe citat Abulen. [o] Mag. d. 47. reliquit hoc & quædam alia ſub dubio, ſic Matth. 12. viri Niniu. &c. vt exponit Aug. Enchir. c. 94. Matt. lib. 7. Hyp. c. 4. Euthy. lib. 1. in Matth. cap. 41. Theoph. Matth. 19. Chryſoſt. ho. 65. Matt. & Imperf. ho. 33. Orig tract 9. Matt. ho. 9. in Ezech. Theod. in 1. Cor. 6 angelos iudicabimus Ambroſ. 1. Cor. 6. ſancti de hoc mū. iud. Hiero. in Eſa. 50. at hoc modo & quidā impii vt

Niniuitę, dicuntur iudicare Matth. 15. Aug. 20. ciuit. c. 5. ſed præ-
p cipue pertinet generaliter ad omnes ſanctos. p Rich. de S. Vict. tract. de poteſt. iudiciar. Soto D. Tho. Suar. tanquam iudices quibus datum eſt vt clarius penetrent cauſas & conſcientias aliorũ.
q q D Thom. add. quæſt. 89. 3. Soto & tamẽ Matth. 25. & 13. Chriſtus mittet angelos, & late iudicât, approbando ſententiam, eruntq; teſtes de operibus electorum ſuorum, ſic D. Thom. 1. par q. 113. 7. ad 4. exponit Origen. in Luc. homil. 13. 20 24. & ſe exponit Orig. ho. 11.
r Num. r Matt. 24. ſicut fulgur exit ab Oriẽte, Malach. 3. ero teſtis velox maledicis, Aug 20 ciuit. c. 16. licet, c2. 1. dicat incertum nobis, Doct. 4. diſt. 47.
ſ ſD. Tho add q 73. ar. 9. q. 97. 5. & cita ti ſup cap. 24. §. 1. ex Pſal. 96. ignis ante ipſum & inflamma bit inimicos, 2. Theſſ. 1. in flamma ignis danis vindictã, glo. in id Dan. 7. igneus fluuius, Baſil. in id Pſal. 28. vox Domini intercidentis flammam
t ignis. t D. Thomas
u add. quæſt. 89. artic. 4.

eamque ſententiam præconio ſuo promulgabunt in aliorum notitiam, p Angeli erunt quidem teſtes & executores ſententiæ: nec tamen dicuntur iudices, q quia nõ ſunt viſibiles oculis carnis, nec experti ſunt infirmitates noſtras. Tota ea ſingulorum diſcuſſio, & damnatio cuiuſque iuxta propriæ culpæ numerum & grauitatem, & ipſa executio breui abſoluetur. r

5 Ignis quo prius mundus purgabitur, ſimul ſequetur iudicium. ſ Nam poſt prolatam à Chriſto ſententiam, dæmones qui tanquam miniſtri mandabunt eam executioni, t vtentur eodem igne, qui aperiente ſe terra, inuoluet reprobos, ſociabitque vſque ad infernũ. Hic ignis apte ſignificat cruciatum ſpirituum malignorum, & ſignificando vt diuinæ iuſtitię inſtrumentum excitat intellectum vt neceſſario conſideret locum infimum ſibi deſtinatum (vt angelus ſuperior illuminando mouet intellectũ inferioris vt audiat & percipiat) & per eam conſiderationem mouet voluntatem tum ex parte obiecti: tum etiam mouet ad exercitium actus, dum cauſat dolorem ac triſtitiam in voluntate illorum, u & hic ignis verus & corporeus, x vario gradu vnumquemque torquet pro qualitate culpæ. y Nomine ignis intelliguntur ſimul alia tormentorum genera, quibus impij cruciãtur: ſup. §. 3. M. vt ſtridor dentium, & tenebræ exteriores. Vermis tamẽ & lacrymoſus fletus intelligitur per tropum, z quia aderit ibi cauſa ingentis doloris in corde, quo perturbati oculi ſolent lacrymas effundere.

6 Triſtitia in damnatis de carentia diuinę viſionis tanto acrior erit quanto auerſio à Deo per peccatũ actuale fuit grauior. a Hæc pertinet ad pœnam damni, b & exuperat omnem pœnã ſenſus ab igne illatam. c quantitas pœnæ ex Dei miſericordia taxatur citra condignum. d Durabit ſine vlla mitigatione e hæc pœna in æternum: f quia voluntas obſtinata damnatorum ſemper manet in

21. ciuit. cap. 10. & oppoſitum eſt error, Caſtr. ver infernus, hær. 1. Soto d. 50. quæſt. 1. art. 3. quia ſcript. Eſai. vltim. eccleſ. 7. Iudith. 16. Pſalm. 10. Apocal 14. & 19. & ſæpe plane vocat ignem Eſt autem regula, Auguſt. 3. Doct. cap. 10. 11. & Hieronym. in Zachar. 8. Martin. lib. 7. Hyp. cap. 1. ſcripturas ſacras intelligendas eſſe, vt litera ſonat: dũ non ſequitur vllum abſurdũ. Quare Origen. 2. periarchon, qui ad metaphorã transfert (ſicut & de ate de paradiſo) dãnatur à Ruſi. Apol. cont. Hierony cui Hieronym. in Eſai. 66. videtur fuiſſe, & errat i hoc Cathar. opuſ. de pręmio bonorum, & ſupplic. malorum, Dam. li. 2. ut ei tribuit Dur. d 44 quæſtione 10. fauet Auguſt. 21. ciui. c. 9. ut in ſcholiis ad illum ait Nicol. Triuetius, & lib 12. gen. ad lit. ſed illos exponit D. Thom. quæſtio 97. 5. ad 1. Sixt. lib. 5. cap. 40. 141. 229. lib. 6. cap. 290. Picus Apolog. quæſt. 7 Dicitur autem ignis interdum ſpiritualis ab effectu. qa torquet ſpiritus, Dam. Grego. Chryſoſt. Vt virtus

u Vt ſacramentum corporale cauſat ſpiritualem gratiam, & euchariſtia per ſpecies efficit ſimul actum vitalem deuotionis, lib de ſacra. cap 16. & ſeq. lib. de eucha. cap. 35. §. 1. D. I ſic ignis elementorum ſupremus, dum detinetur infimo loco (vt carcer infimus & abiectus in ſignum dedecoris) ſignificat apte dedecus Luciferi (qui cum eſſet ſupremus detinetur inuitus infimo loco) idemque de alijs dæmonibus qui ſunt in natura ſuperiores omni corpore, qui priuantur libertate exeundi, & digno ſanctorum habitaculo, D. Tho. add. q. 97. 1. ad 1. art. 5. ad 1. quodlib. 7. at. 11. Dam. lib. 4. Greg 15. mor. cap. 15. Chryſoſt. in Eſai. 6. Sixt. lib. 5. bibl cap. 141. & cit. § 3. V. Doct 4. diſt. 44. Capr. & Hiſpal. quæſt 4 Palud. q 6. & 7. Scot. q. 2. Dur. q 11. Rich. artic. 2. q. 5. Albert. artic. 37. Soto d. 50. artic. 2. Ledeſm. 2. p. quæſt. 71. 1. ad 1. Palac d. 45. q. 2. Caieta. tom. 4. opuſ. 1. orat. 5. & in Luc. 16 Ferrar. 4 com. gent. cap 90. Bellar. lib. 2. de purgat. cap. 12. Quomodo autem ignis agat in rem mere ſpiritualem, difficile eſt explicare. Quidam aiunt ſolam alligationem intellectus (qua dæmon neceſſitatur, vt ſemper conſideret eum carcerem ignis ſibi deſtinatum) fieri inſtrumentaliter ab igne, Bon d. 44. q vlt Maior, quæſtio. 4. ſupplem. q. 3. Egid. quodlib. 11. q. 9. & 10 quodlib. 14. quæſt. 4? & 9. quodlib. 4. q. 15. At amplius ſignificant Patres ſup. & Greg. 4. dial. cap. 29. vt anima corpori alligata ſentit dolorem in ſeipſa ex læſino coniuncto, ita dæmon alligatus igni. Carthuſ dial. de iudicio particulari art. 19. nempe ignis concurrit actiue non ſolum ad actum intellectus, ſed ad triſtitiam doloremque voluntatis, ad quem neceſſitat, vt eſt inſtrumentum Dei. Pater Deza dicebat ignem imprimere intellectui nouam ſpeciem, qua ita neceſſitat ad conſiderationem & dolorem At fruſtra adducitur: quia per ſpecies congenitas angelus id cognoſcit, Henric. quodlib. 8. q. 34 & 38. vt explicat Zumel 1. par. quæſt. 63. 4. ignis imprimit dæmoni vim qua pati poſſit: puta diſſonam ac deformem qualitatem in ſubſtantia & potentijs, vt ſacramentum imprimit in ſubſtantia animæ qualitatem gratiæ, & in potentijs caritatem & dona, quæ inclinant in delectabiles operationes. At fruſtra id aſſeritur in dæmone, quia ſolus habitus non cruciat. in natura autem ſpirituali
x non reperitur aliud quam habitus aut actus. x Ijdem Doct. Gregor. 4. dial. cap. 29 lib. 21. mor. cap. 5. Auguſt. de verb. Apoſtol. ſer. 14 de tempor. ſer. 181. Iſid. lib. de ord. creaturarum, Chryſoſt. ho. 44. in Matth. 12. Vega lib. 13. in Trid. cap 38 libro 14. capitulo 4. Carthuſ. de iudic. part. art. 20. & ſeq. Hieronym. in id Epheſ. 5. nemo vos decipiat. & epiſt. ad Auitum, de quo Sixt. lib. 5. biblioth. c. 141. 219 Plato apud Cœlium libro decimo, antiquit. cap. nono, decimo, Bellarm. libro ſecundo, de purgat. cap. 11. cum Auguſtin.

in ſacramento dicitur ſpiritualis, à D. Thom 3. p quæſt. 62. 4. ad 5. & 3. ſup. lib. de ſacram. cap. 18. & cœlum empyreum dicitur ſpirituale. Et ſicut humanitas Chriſti agit in locum diſtantem: ſic ignis cruciat etiam dæmones in terra exiſtentes, D. Tho add. q.
y 70. 3. ad 8. Molina 1. par. quæſt. 64. 4. ad 3. y Quæſt. 97. 6. Greg. 4 dial. cap. 41. Sot. diſt. 50 ar. 4 Abulen. Matth. 25 quæſt. 640. vt
z radius ſolis delicatos magis affligit. z Soto, artic. 2. conc. 5. Aug. 20. ciuit. cap 22. lib. 21. cap. 9. Hieronym. in Eſai. 66. de uerme. Et de lacrymis ar. 3. Soto cum D. Thom. Auguſt. de cognit uerę uit. cap. 46. vanit. ſæculi, cap. 2. de ſtridore dentium præ frigore, Iob 24. ubi Hieronym. Lyr. quod Soto fatetur eſſe commune. Auguſt. de triplic. habitac. cap. 2. Bern. ſæpe, Innoc libro 3. de contempt.
a mund. capite quarto. a b Sup. lib. 1. de pœnitentia capite 31. §.
b 3. P. & §. 8. c Chryſoſtom. hom. 23. in Matth. in Rom. 5 ſin. & epi-
c ſtola quinta, ad Theodorum lapſum, homil. prima, in hebr. ait tolerabilem utcumque eſſe pœnam ignis: ſed ſi decem mille gehennas ponas, nihil tale eſt quam ab illa beata uita excidere, uid.
d Sot. diſtinctione 50. articulo quarto. d Sup. libro primo de pœnitentia, capitulo decimooctauo, §. quinto. H. D. Thom. prima pat. quæſt. uigeſimaprima, quarto. capit. ad 1. ubi Bañes, & add. quæſt. 99. 2. Auguſt. 12. ciuit. cap. ult. & in Pſalm. 24. ex Iacob 2. ſuperexaltat autem miſericordia iudicium, & hoc ſaltem intendit Origen. inſ. ſed quia ſignificat damnatos eſſe tandem ſaluandos, ideo Hieronym. in id Ionæ. tertio. peruenit uerbum ad regem: confutat rationes eius, ſic Deus præmiat ultra condignum, ſup. libro primo de pœnitentia, capite trigeſimotertio §. quinto. ſin. quia in omni opere Dei relucet miſericordia & iudicium, ut
e probat D. Thom. prima part. quæſtio. 21. articulo quarto. e Vt beatitudinis gradus & delectatio nunquam minuetur: quia menſoratur æternitate participata, ac ſi eſſet unum Nunc.
f f Matth uigeſimoquinto, ite in ignem æternum, ſed nequit putet ignem etiam purgatorii eſſe æternum: ſed durationem pœnæ in hunc uel illum eſſe temporalem: ſubdit, & (pro itaque, Robert. Martinian. libro octauo Hypol capitulo nono,) ibunt hi in ſupplicium, æternum Auguſtin. legit, in combuſtionem, Marc. capitulo nono, gehenn. ignis inextinguibilis. Epiphan. Philaſtr. Guid. de hæreſ ubi Auguſtin. capitulo quadrageſimotertio. Caſtr. & Medices, uer. infernus hæt. ſecundo, vid. uer. beatitudo, hæreſ tertio. Eſaiæ. ulIim. uermis eorum non morietur, Iudith. decimoſexto. Apocalyp. decimoquarto, fumus torm. aſcendit in ſæcula ſæculorum, D. Thom. add. quæſtione nonageſimanona, articulo primo, & tertio. Doct. quarta diſtin. 50. ubi Sot. articulo primo concluſ. quarta, & Patres inſ. Ioann.

Arbor.

actuali odio Dei,[g] optantq; Deũ & ſeipſos non eſſe,[h] quia catere tanto malo apprehendunt vt bonum, & iſtis melius eſſet non eſſe, quam ſic eſſe.[i] In nullo autem damnato, quamuis Chriſtianus deceſſerit,[k] & cum fide ac pijs miſericordiæ operibus,[l] mitigabitur vnquam pœna: nec Origen. in oppoſita ſententia, quam interdum ſenſit,[m] permanſit:[n] & B. Hier. id alibi ſatis cõfutat,[o] nec minuetur per ſacrificia Miſſarum oblata pro illo.[p] Exiget vero Chriſtus, Matt. 25. rationẽ de operibus miſericordiæ: quia ita cõmuniter indulgere ſolet Deus, vt eum qui ex animo in præſenti vita fuerit aſſuetus externis operibus miſericordię, nõ permittat decedere in peccatu, ſed excitet ad donũ cõtritionis, aut ad deuotã ſacramenti receptionẽ, qua iuſtificetur.[q] Ea exactio tamnis, & eorum qui iudicãtur excuſatio, fiet in corde illorum.[r] Hactenus de medijs quæ præcedent finẽ beatorum circa gloriam, corporis & totius hominis.

CAP. XXVI.

Reſurget quis & quantus homo.

§. 1. Reſurget idem numero corpus.

2 Redibunt partes in eundem ſitum: & accidentia eadem.

3 Quæ ſtatura quantitatis? de colore aut cicatrice ſupplebitur in quibuſdam pars quantitatis.

g Arbor. lib. 14. Theoſo. cap. 10. 11. [g] D. Tho. 1. 2. quæſt. 87. 3. vid. add. quæſt. 98. 1. & 6. Soto artic. 4. Gregor. 34. moral. in id. Iob. 40. æſtimabit abyſſum, libro quarto, dial. cap. 44. Hieronym. in id prouerb. 27. infernus & perditio, Picus apolog. quæſt. 2. Hoſt. inſtit. cap. 73. & quamuis damnatus non permaneret in actuali aut virtuali odio Dei, ſatis eſt ſtatua peccati & inimici, in quo nihil Deo pro oſſenſa ſoluere poteſt, D. Thom. 1. 2. ſup. & 3. cõtr. gent. cap. 144. vbi aſſert alias rationes, Baſi. reg. contracta, quæſtio 267. Auguſt. multis rationibus agit lib. 12. ciuit. c. 20. lib. 19. cap. vlt. & late libro 21. à cap. 17. Enchir. cap. 112. Chryſoſt. hom 9. in 1. Corinth. affert rationes.

h [h] Caieta. & F. Medin. 1. 2. quęſt. 10. artic. 1. D. Tho. 2. 2. q. 76. 2. & add. quæſt. 98. 3. & ad dit art. 4. non tamen volunt alios damnatos non eſſe: ſed cõplacent in eorum damnatione, Soto, d. 50. artic. 5. Nec tamen diues Luc. 16. optabat ſalutem cognatis, niſi quia eum inuideret omnibus, minus diſpliceret ei quod ſaluentur propinqui, cũ ſciat ex Dei ordinatione aliquos eſſe ſaluandos, D. Thom. d. ar. 4. Auguſtin. de cura pro

i mort. c. 14. [i] Math. 26. melior erat ei ſi

k natus non fuiſſet. [k] De fide patet ex ſcripturis & patribus, D Thom. add. quæſt. 99. 4. & errant qui putãt animam Chriſti ſuo deſcenſu liberaſſe ſaltem animas fidelium, licet in peccato deceſſerint, vt refert Auguſt. de hæreſ. Philaſtr. Guido. Caſtro. in fernot, hær 2. quod tamen innuit Hieronym. in id Iob 10. fin habebis fiduciam, & in Iob 38. nunquid apertæ ſunt, lib. 18. in Eſai. ad fin. ſed explicabitur ſtatim, vide D. Thom. 3. p. q. 52. artic. 6. &

l 7. [l] De fide, quia ſola miſericordia ſeu eleemoſyna, non remittit peccatum ex opere operato, & caute ſunt legendi quidam patres mſ. B. D. Thom. add. q. vlt. artic. vltim. Soto d. 47. q. 2. artic 6. ad 2.

m [m] Orig. 1. Periarch. c. 6. hom. 13. & 14. in Luc. & ſæpe idem, innuunt Ambr in Epheſ. 3. vt ei tribuit Eraſm. annot. in Orig. Hier. ſup. & in Pſalm. 23. & tom. 3. lib. 1. aduerſ. Pelag §. 19. & Fr. Cypr. in id Naum. 1. non conſurget duplex tribulatio. aduertit Hieronymum eo loco habere ſimilem ſententiam, & Ruſin. inuectiua

n contra Hieronym. idem tribuit ei in Epheſ. 1. & 2. [n] Quia Orig. tract. 9. in Matth. refert oppoſitam ſententiam, nec tamen applaudit, & plane homil. nona, in Ierem. & homil. 35. in Luc. fin. & in quadam epiſtol. quam vertit & citat Hierony. apolog. contra Ruffinum ait, diabolum poſſe ſaluari, nec mente captus dicere poteſt. & dial. contra candidum Valentinian. negat ſe id ſentire, & in id Rom. 11. nunquid ſic offenderunt. & Origenem defendit in catholico ſenſu Pamphil. Apolog. pro Origen. (& ait hæc & multa impoſita fuiſſe ei ab aduerſarijs) & Picus Apolog. quæſt. 7. Item Soto diſt. 45. q. 2. a. d. 50. artic. 1. conc. 4. Sixt. lib. 5. bibliot. c. 229. lib.

o 6. c. 290. negant Orig. perſtitiſſe in eo errore. [o] Hieronym. interdum verba Orig. inſerit ſuis commentar. ſed præ temporis inopia nõ conſutat, vt ait Apolog. cont. Ruſin. & præfat. lib. 2. in Micheã, & tom. 1. epiſt. ad Lucinium, & libro primo aduerſus Pelag. (qui videtur ſenſiſſe omnes Chriſtianos damnari, ſi mortaliter peccarunt, quod aiunt Nouatiani.) At intendit multos ex Chriſtianis peccatoribus ſaluari. nempe per pœnitentiam, & confutat errorẽ Orig. late in Ionæ. 3. in Thren. 1. 10 prouerb. 3. & 27. de quo Sixt.

p ſup. [p] Supra libro de miſſa, capite decimoſexto, vbi dictum eſt quid dicatur de anima Trajani. Hieron. epiſt. ad Auitũ refert Origen. lib. 4. Periarch. prope fin. ſuffragijs poſſe liberari ab inferno.

q [q] Baſiles & recent. cum D. Thom. 2. 2. quæſt. 32. art. 2. Auguſt. ſer. 45. ad fratres in eremo. dedi tus operibus miſericordiæ, nunquã male perijt, Ambroſ. & gloſ. in id primæ Timoth. 4. pietas ad omnia valet & dictum eſt libro de bapt. ſm. cap. 35. [r] Richar. diſt. 47. art. 1. q. 3. Soto q. 2. art. 3. & 4. Suar. dub. 57. §. 9. fin.

Corpora beatorum animarum (quæ omnia igne conflagrationis reducentur in cineres,[a] præter quædam pauca[b]) ſuſcitabuntur: & reſurget idem numero,[c] & integer homo, factus immortalis, qui per mortem ceciderat. Materia quæ eſt eſſentialis pars iſtius hominis in ſpecie & indiuiduo, redibit eadem numero:[d] in ordine ad quam huius aut illius anima fuerat indiuiduata, dum creata & infuſa eſt materiæ: quamuis in ipſis cineribus non maneat virtus ſeminalis vt homo regeneretur.[e] Reſurgent omnes ſimul, aut ex proprijs ſepulcris, vt quidam aiunt,[f] aut certe ex cineribus per angelos congregatis in valle Ioſaphat.[g] Nec difficile eſt: Angelo cuſtodi ſcire vbi ſint clientulorum ſuorum cineres diſperſi in terra, aere vel in mari: eoſque reponet diuiſim, per quoſdam aceruos.

2 Pars materiæ decenter videtur reditura in eundem ſitum partis,[h] vt manus in manum, & oculus in locũ oculi, & pars quæ fuit inſtrumentum boni operis, particeps erit & remunerationis. Redibunt ijdẽ dentes, vngues & capilli:[i] quia hæ partes aut informantur anima, aut certè conducunt ad ornatum hominis, vt ſanguis manet in corpore Chriſti glorioſo & in euchar.[k] ita hic & alij humores puri redibunt in corpus beatum vt repleant venas.[l] Illud vero 1. Corinth. 15. caro & ſanguis regnum Dei non poſſidebunt, intelligitur

CAP. XXVI.

a [a] Sup. ab cap. 24.
b §. 3. D. Thom.
c add. quæſtio. 78. 2. [c]
d [d] Iob 19. quem viſurus ſum ego ipſe & in carne, quod exponit Gregor. 14. mor. c. 30. & 1. Corinth. 5. omnes nos: vt referat propria corp. Conc. Tol. 11. dum declarat ar. reſurr. D. Tho. add. q. 79. 1. & 2. & quodl. 11. ar. 6. lib. 4. cont. gent. cap. 81. Doct. diſt. 44. Scot. q. 1. Palu. Capr. vbi Soto at. 1. Sixt. lib. 5. bibliot. cap. 148. contra Origen. & cont. Dur. quæſt. prima, & Ioan. de Neapol. quodlibet. ſecundo queſt. ſexta, negantes requiri ad identitatem, vt reſumatur eadem materia: quia ſat eſt eadem anima, cõtra id 1. Cor. 15. ſeminatur in corruptione, &c. & Luc. 21. capillus de capite veſtro non peribit, Auguſt. enchyrid. cap. 88. lib. 22. ciuit. cap. 20. quare Palu. & Capr. diſt. 44. quæſtione prima, aiunt ſentent. Dur. eſſe periculoſam, Dam. libro quarto, capit. 28. Suar.

e tom. 2. quæſt. 53. dub. 44. §. 1. [e] D. Tho. add. quæſtione 78. 3. Soto diſt. 42. quæſtione ſecunda, artic. quinto, conc. ſecunda, Auguſt.

f enchyr. cap. 88. [f] Refert Soto colligi Ezech. 27. edocam vos de ſepulchris, Ioan. 5. omnes qui in monumentis ſunt, vt Matth. 27. Chriſtus & alij cum eo ſurrexerunt de ſepulchris, & Rich. diſtin-

g ctione 43. reſurgit de loco vbi maior pars materiæ extat. [g] Soto ſupra & diſtinctione 47. quæſtione prima. articulo quarto, D.

h Thom. add. quæſtione 88. articulo quarto. [h] D. Thom. add. quæſtione 79. articulo tertio. Sot. diſtinctione 44. articulo ſecundo, dub. vltim. præſertim ſi oſſa (iuxta Medicos) differunt ſpecie à carnibus, & iuxta Ariſtot. ſecundo, de anima, ſicut totum ſe habet ad totum, ita pars ad partem. at Soto bene ait id non eſſe neceſſarium (vt dum artifex ex eadem materia reparat ſtatuam priorem) vt ait Auguſt. Enchyrid. cap. 89. & libro 22. ciuit. capit. 19. Anſelm. in elucidar. & in epheſ. cap. quarto, quam ſent. ſupplem. Gabr. diſtinct. 44. quæſtio. prima, artic. ſecundo, con. ſexta, dicit

i commu. Doct. [i] Matth. 10. capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt. Luc. 21. capillus non peribit. Hieronym. epiſt. ad Pammach. de error. Orig. & Auguſt. 22. ciuit. capit. 19. D. Thom. add. q. 80. 2. Soto diſtinct. 44. artic. ſecundo, §. ſed poſtremum, & pilos informari anima dicit D. Thom. ad 3. vid. prima par. quæſtio. 76. 3.

k [k] Sup. lib. de euchar. cap. 26. §. ſecundo, & ſanguis informatur anima, vid. D. Thom. tertia part. quæſt. quinta, & quæſt. 52. 2. ad 1.

l q. 54. 3. ad 1. [l] D. Tho. add. q. 80. art. 3. Sot. art. 3. con. 2. vt elementa licet ſint via ad mixta perfectiora ſunt ſimul partes ornantes

 vniuer-

non eſſe obnoxiam corruptioni.[m] Aut quia non manebunt opera carnis & ſanguinis,[n] ad vſum vxoris, & voluptatem ciborum, ſed ſeminatur corpus animale, ſurget ſpirituale, id eſt, ſpiritui obediens. Denique redibit totum id quod fuit in corpore de veritate humanæ naturæ,[o] & accidentia ſemel omnino corrupta, reparari poſſunt à Deo eadem numero.[p]

3 Non redibunt partes ſuperfluæ quæ nutritione defluerant,[q] nec ſuperflui capilli abciſi. in paruulis reſurget quidem tota prior materia, ſed ad debitam corporis ſtaturã iuuenilem addetur neceſſaria pars materiæ,[r] reſurgent enim beati iuxta id Epheſ.4 in menſuram ætatis plenitud. Chriſti,[s] ſed non reſurgent omnes in eadem ſtatura & quãtitate corporis, nec omnino in eodem colore,[t] vt erũt diuerſi hominũ vultus, voces, & corporũ habitudines ad decorem vniuerſi. nemo tamẽ erit valde puſillus aut gigas monſtruoſus,[u] Aethiops aut Indus & vir deformis reſurget cũ debito colore & decore faciei,[x] & in anthropophagis, qui eſu humanæ carnis ſuſtentationem, incrementũque corporis ſuſceperunt, dabitur noua pars materiæ.[y] abortiuus fœtus, qui baptiſmo aut martyrio ſaluatus eſt, & cæcus recipiet integra membra & organa ſenſus,[z] ex præiacente materia.[a] In eo tamen, qui ſpeciebus ſacramẽtalibus Euchariſt. ſuſtentatur, creatur noua pars[b] materiæ, manebit diſtinctio ſexuum in viro, & fœmina,[c] manent enim Beatiſſima Dei mater, & ſanctæ Virgines. In martyribus manent cicatrices ad decorem:[d] & Chriſtus retinuit, ſemperque retinebit aperta uulnerum foramina,[e] quæ decenter voluit retinere propter nos: & tamen integrum corpus reſurrexit, reſumẽs totum ſanguinem quem effuderat, & pelliculum, quæ in circunciſione fuerat abſciſa.[f]

CAP. XXVII.

De qualitatibus, ſeu dotibus corporis.

§.1. *Nobilior impoſſibilitas erit, quam fuit in ſtatu innocentiæ.*
2 *At ſenſus ſinguli patientur ab obiecto, & perfecti erunt.*
3 *De dote ſubtilitatis, an faciet vt duo corpora ſint ſimul.*
4 *De agilitate.*
5 *De claritate, quæ habet gradus.*
6 *De tribus aureolis Virginum, Doctorum, & Martyrum.*

IN corporibus beatis erunt quatuor dotes,[a] ſeu eximię qualitates, impaſſibilitas, ſubtilitas, agilitas & claritas, ſic & anima beata habet ſuas dotes.[b] In his erunt quidam

m vniuerſum.[m] Luc.24. videte quia ſpiritus carnem, &c. Auguſt. 13. ciuit.c.20.lib.22.c.23. libro 1. retract.cap.1 libro 2.capite 3. vbi ſe corrigit, Gregor. 14.mor.cap.31.contr. Eutychium quem citat D.Thom.3.p.q.54.2. D.Thom. & patres in 1.Corin.15. Caſtro ver.caro.ver.reſurr.hær.2. Stat.lib.5.biblio.cap.148. Sot.diſtinct. 49 quæſt.4.art.6.[n] D. Tho. in 1. Cor. 15. contra Iudæos & Saracenos, iuxta id Ioan.3. quod natum eſt ex carne caro eſt, Rom.8. vos nõ eſtis in carne.[o] D. Tho. add.q.80. artic.4. vid. 1. part. quæſt. 119.1. Soto diſtinct. 44. art. 2.[p] Vt potentiæ vegetatiuæ & ſenſitiuæ hominis. Nec eſt impoſſibile vt res permanẽs omnino corrupta, reproducatur à Deo, Soto, ar.1. ſignificat Dam. libro quarto, capit. vlt. D.Th quodlib. 4.art.5. opuſc.9. q. 82. Palud.d.43. ubi Capr.quæſt 1. con. 2. & ad 3. contr. illam, Carthuſ. q. 1. colu.17. Palac.q 2. fin. Suar. 3.p. q.5?:2. dub.44.§ 6 quia in Deo permanet eadem potẽtia actiua libera non impedita, & ex parte effectus non repugnat. quamuis oppoſitũ falſo tenet Dur.d. 44. q.3 & citat D. Tho. eadem d.ar.1. 2.ad 3. Io.de Neapol.quodl.2. q.6.& propẽdet & Hent. quodlib.7.q.16. ens tamen ſucceſſiuum, vt tempus impoſſibile eſt reparari idem numero. Ad veritatem reſurr.non oportet tali miraculo reparari eadem accidentia, D.Thom 4.cont.gent.cap.81.ad 2.diſtin.44.Soto Scot. Et qui negant eſſe poſſibile.[q] Sic Chriſtus ſimiles partes non reſumpſit.[r] Sic 1.Corinth.15.non corpus quod futurum eſt, ſeminas ſed nudum granum, cui tamen Deus addit nouã materiam, Auguſt.Enchir.c 85.D.Thom.quæſt.81.artic.2.ad 3. At Auguſt.2.de conſolat.mortuorum ſerm. 2.cap.3. & Niſſen. orat. 3.de reſurrect.ad med. putãt quod ex eadẽ materia, cum noua additione quantitatis fiet maius corpus denſum (ſublata enim quãtitate aut extenſione loci, corpus ingens eſt in paruo ſitu) & ſpecies vini conſecrati condenſantur ſine materia, quod in Philoſophia diſputabile eſt.[s] Anſelm. D.Tho. Sedul. & alij in id Epheſ. 4.& add.quæſtione 81.1.Soto diſtin.44.artic.4. ibi commun.theolog. Suar.quæſt.54.dub.47.§.4 & quæſt.56.dub.50.§.5. & Theolog.4.diſtinct.43. Hieronym tom.primo, epiſt.ad Euſtoch.de epitaph Paulæ ad fin. ait Hebræos dicere Adam conditum in iuuenili ætate, quamuis in Eſai. 65. dicat quod reſurgemus in virũ perfectum, eo annorum centenario, quod erat Abrahã, quando promiſſus eſt ei filius) Auguſt. 22. ciuitat.cap.15.& 16. 20. Anſel.in elucidar. Gaudent.reſponſ.ad Paul.diacon. de illo, quia Pater maior me eſt, Hug.Victorin.de reſurr.cap.15. Quia naturalis appetitus indiuidui optat pertingere, quo virtus indiuidui non impedita perueniret. Sed falſo Martin. 5. Hypot.c.4. negat ex Epheſ.4. colligi hanc ætatem reſurgentium: ſed quod in ætate reſurrectionis erit vnus Chriſtus myſticus, cum corpore ex omnibus membris perfecto, & Auguſtin.ſup.ait non eſſe multum contendendũ ſi quis dicat reſurrecturos in ætate & quãtitate infantię aut ſenectutis, in qua mortui ſunt. At ſane eſt iam certa ſententia.[t] D. Tho.q.81.ar.2.Soto dict.ar.4.con.2. Auguſt.Enchir.c.90.lib.22. ciuit.cap.20.ex quo colligit Hugo duos lib. de reſurrect. & capit. 15. id probat.[u x] Colligitur ex dictis & aſſerit Soto.[y z] D.Tho. 4.cont.gent.c.82.& d.44. ſeu add.q.80.4.ad 3. Aug.22.ciuit.c.20.

in quo vera eſt ſententia Dur. citati ſupra D. & in his anima cum materia fundamentali ſatis eſt, vt dicatur idem numero, quia, vt ait Caiet. 3.p.q 6.3. anima ſeparata trahit corpus in ſuam ſubſiſtentiam. in quẽ ſenſum trahendus eſt. Orig. in id. Pſal. 1. non reſurgunt, quẽ ex Method. li. de reſurr. refert Epiph hær.64. Addit Aug.22.ciuit.c.22. & ſeq. & enchyr. à cap.84 ſi duo litigarent de eadem parte materiæ, præfertur prior poſſeſſor, (cæteris paribus) & ſane toti relinquetur diuinæ voluntati.[a] Vt formauit Deus Euam de coſta Adæ. Gene.2 & tamen ex aere adiecit integrũ corpus. D.Th. 1.p. q.92. 3. ad 1.q.79.1.ad 3. & dum ex paucis panibus fecit multiplicationẽ, de quo 3.p. q.44 4.ad 4 cũ Auguſt.[b] Sup lib de euchar.c.31. ſed falſo Ferrar. 4. contra Gent.c.66. tenet in homine nutrito manere quãtitatẽ ſpecierũ vice materię, & quod in reſurrectiõe creabit Deus nouam materiã vice illius quantitatis.[c d] Aug.22.ciu. c.17. colligit ex eo. Matt.22. erunt oẽs ſicut Angeli Dei: nec tamen nubent, aut nubentur, vbi Chryſ.hom.71. Euthy. c.ſuo 53. Tertull. de reſurr.carn. c.60. & ſeq. Hiero. glo.ord. & alij in id Matth. & epiſt.61. ad Pammach. de erroribus Orig. & lib.2. apolog. contra Rufin. & epiſt.27.ad Euſtoch. Et Aug. de ſpiritu, & anima, c.64. erit quælibet munda voluptas. Bed.in Luc.20. Guid.in errore 20. Armenorum, communis conſenſus eccleſiæ. Caſtr. & Medices. verb. beatitudo, hær. 2. D.Tho.q.81.3. Soto, d.44. art.5. quia quædam ſunt merita ratione ſexus, quæ fœminis ſunt retribuenda. Caſtro & Medices, reſurr hær.5. Ac vt bene D.Tho.4.cont.Gent.c.83. Bonauent diſt.49.art.1. nutritiua, & potentia generatiua impeditur ab actione: quæ indecens eſt, & ad conſeruandam corruptibilem ſpeciem. Suar.dub.47.§.5. vt ſacerdos beatus non conſecrat, aut abſoluit, & tamen retinet characterem. Nec obſtat Eph.4. occurramus omnes in virum perfectum, ſenſus enim eſt de perfecta cognitione Chriſti, per fidem. ibi Hieron. Ambroſ. Theoph. Hilar. can. 23. in Matth. aut diſtinguit virilem ętatem cõtra pueritiam. D.Tho. ibi cum Aug. 22.ciuit.c.17. idve in Galat.3. non eſt maſculus, neque fœmina. & Hiero. in Eph.5. Athan.ſer.3.cõt. Arian. ad fin & Baſil.in Pſal.114. in reſurrectione nec mas, nec fœmina erit. Intelligitur in effectu gratiæ per baptiſmũ, aut reſurrectionem, nulla ratio habetur de ſexu: vt habebatur in circunciſione legis veteris.[e] Li.2.de pœnit c.1.§.4.L. D.Th.3.p.q.54 4. Io.20. Infer digitum tuum huc, & id negare videtur erroneũ.[f] Martin. lib.9 Hyp.reg 40.cum Theoph.in Luc.2. ſup.lib.de euchar.c.26. K.& colligitur ex doctrina D.Tho.d.q.54. vbi Fr Med.art.2. Suar. dub.47.§.1. Bona.4.d t a in lit. dub.2. Supplem.d.44.q.1. De quo tamen dubitant Sylu.in Roſa aurea, & Turrec. c.innit. de conſecr. diſt.2. quia Innoc.lib 4.de ſa. tis altar. myſt.c.30. ait nunc aſſeruari in baſilica Later. ſed dubitanter. quod ſi verum eſſet, ſuppleret Chriſtus ex alia materia, vt integer omnino ſit.

C A P. XXVII.

Diuus Tho.[a b] add.q.95.5. & 5. in anima ponit tres dotes, quibus donatur, & ornatur tanquã ſponſa Chriſti. Doc.4.d. 49. vbi Soto, q.4. quæ non ſunt in angelis natura diſtinctæ. quos

Hebr.

Hebr. 2. Deus non apprehendit. D. Tho. art. 4. ſed in corpore ſunt quatuor dotes, q. 82 & 3. par. q. 45. 1. ad 3. Soto ſup. & Scot. di. 49. alij diſt. 44. & colligitur ex 1. Cor. 15. ſeminatur in corruptione, ſurget in incorruptione, in claritate, in virtute, ſeu agilitate, ſurget ſpirituale, id eſt ſubtile. [c] D. Tho. add. q. 82. 2. licet dos impaſſibilitates quo ad priuationem, ne corrumpi poſſit, ſit æquaalis: non tamen ex parte cauſæ, vt aer dicitur magis tenebroſus ex cauſa, & claritas habet gradus. 1. Cor. 15. alia eſt claritas Solis, alia Lunæ. [d] De fide 1. Corin. 15. mortui reſurgent incorrupti, & nos immutabimur. D. Tho. add. q. 86. 2. lib. 4. contra Gent. c. 89. quia ceſſante motu cœli manebunt etiam elementa incorrupta. [e] Soto, diſt. 50. ar. 3. [e] Tertull. de reſurr. carn. c. 51. lib. 5. contra Marcio. cap. 10. exponens id. 1. Corin. 15. oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, nempe per donum ſuperadditum, (vt Adam per iuſtitiæ donum præſeruabatur à corruptione) vt probat Aug. 20. ciuit. c. 18. lib. 11. ciuit. cap. 10. enchir. cap. 90. 91. lib. 1. retract. c. 17. & de dote agilitatis lib. 22. cap. 11. de his Aug. lib. de cognitio. veræ vitæ, cap. 45. de ſpiritu, & anima, cap. 64. Greg. 14. moral. c. 29. aliàs 31. lib. 18. cap. 27. aliàs 31. Lactan. lib. 7. diui. inſti. cap. 46. Cyrill. Ieroſoly. catech. 18. Hieron. in Amos 5. Anſel. de ſimilitudin. ca. 48. & ſeq. in proſolog. cap. 25. & alij inf. §. 3. lit. Z. B. Hæc impaſſibilitas non eſt ex ſola Dei manutenentia, nolentis concurrere cum corruptiuis; ſed ex qualitate inſeparabili, vt nemo poteſt ſeparare calorem ab igne, iuſtitiam ab Adam inuito, exiſtentiam, perſonamque à natura: & hæc immediate conſeruatur à Deo in eo temperamento, ita vt nulli agenti naturali cedat. Et qualitates inter membra heterogenea nō regunt: poſſent tamen agere in extrinſecum paſſum, ſignificat D. Tho. add. q. 82. 1. p. 95. 2. & contra gent. ſup. & 1. p. q. 97. 1. Suar. 3 p. q. 54. dub. 48 §. 3. common. Recent. Thomiſt. Palud. d. 44. q. 2. Capr. q. 2. Richard. d. 49 art. 4 q. 1. & 7. Bon. in 2. p d. ar. 2. q. 1. & 2. Henr. quodl. 9. q. 16. fauet D. Th. 3. par. q. 14. 1. cum Aug. epiſ. 56. ad Dioſcor. & q. 54. 2. At Palu. cū Rich Soto, inf. art. 5. dicit probabile hanc qualitatem potius eſſe ex parte animæ: at falſum eſt, alij falſo negant eſſe qualitates, ſed ſolam Dei manutenentiam. Aureol. Sco. d. 49. q. 13. & 16. Duran. d. 44 q. 4. d. 49. q. 5. & 8. de dote ſubtil. & clarit. Soto, diſt. 49. q. 4. art. 6. ad priorem. & tribuit D. Thom. add. q. 83. 1. quod probabile putant Palu. & Capr. videtur Aug. epiſ. 146. ad Conſentium, vt in Transfiguratione Chriſti. D. Tho. 3. par. q. 45. 2. c. ad 1. [f] D. Th. 1. par. q. 97. 1. c. & ad 4. Abulen. Gen. 13 q. 167. fatetur commun. cū Mag. 2. d. 19. Adam retento iuſtitiæ dono dicitur immortalis. Patres in id Rom. 5. per unum hominem peccatum intrauit, & per peccatum mors. conc. African. c. 70. Mileuit. c. 1. c. placuit igitur, de conſec. d. 4. conc. Arauſic. 2. can. 1. & 2. facit Trid. ſeſſ. 5. anath. 1. & 2. Anther. Papa in epiſ. citat Sap. 1. Deus mortem non fecit, & c. 2. Deus inexterminabilem fecit hominem. Aug. q. 19. in nou. & vet. teſtam. lib. 13. ciuit. c. 12. 15. 20. 22. lib. 14. c. 26. vide Torren. lib. 2. conſ. c. 1 §. 2. & 6. Greg. 11. mor. c. 26. lib. 4. dial. c. 45. Hiero. quæſt. Hebr. in Iob 14 Ber. ſerm. ad milites Templi. c. 11. & alibi Ambr. Chryſ. Theoph. Et Moſes Barcebas lib. 3. de Paradiſ. in Biblioth. SS PP. citat Chryſ. Athan. Nazian. & bis Cyril. Seuer. & Philoxenū (cont. Theodorū, & Neſtor. hæret. vt refert Moſes & Caſtr. verſi. Adam. hær. 4 & cont. Eugub. annot. in Pentat. in Geneſ. 2. & Abulen ſup. q. 507. Sco. 2. d. 19. q. 1.) vide Caſt. ver. anima, hær. 7.

Taper. art. 2. Sixt. lib. 5. Biblioth. c. 36. 43. 52. & in Gen. 2. Cyrill. & Hug. [g] D. Tho. 1. par. q. 100. 1. ad 2. Aug. ſup. Abulen. q. 167. & communis, ſed ab intrinſeca iuſtitia habebat vt prudēter ſuo tempore comederet de ligno uitæ, &c. atque ita ab intrinſeco dicitur immortal. cum communi tantum cauſarum naturalium influxu. [h] D. Th. add. q. 82. ar. 3. & 4. Soto, di. 49 q. 4. ar. 5. vbi Sco. q. 14. ad 2. Maior. q. 14. Suar. 3. p. q. 54. dub. 47. §. 6. qa ſentire eſt quoddā pati, dicit Ariſto. 2. de ani. nec oculus conſeruat ſpecies infuſas. ſed poſt generalem reſur. nō erunt in intellectu nouæ reuelationes, nec volubiles cogitatiōes, Ait Aug. 15. Trin. c. 16. D. Tho. 1. par. q. 58. 2. q. 106. 4. ad 3. [i] Cypria. de Card. Chriſti operibus. c. de natiuit. Augu. de ſpiritu, & anim. c. 4. in Manual. c. 26. ex Ioan. 17. hæc eſt uita æter. vt cognoſcāte Deum. & quem miſ. Ieſum Chriſtū. fauet Cyrill. 5. theſaur. ca. 8. & qui dicunt Verbum incarnandum ob alios fines, etiam ſi Adam nō peccaſſet, de quibus Suar. 3. p. q. 1. art. 4. dub. 5. §. 2. & ſeq. & tom. 2. q. 54. dub. 47. §. 6. & beatus, conſeruata in oculo ſpecie uidet rem diſtantem. Scot. 4. d. 50. ar. 6. [k] D. Th add. q. 82. 4. Scot. di. 49. q. 4. ar. 5. ſi. Anſel. Iuſtinia. inf. [l] Inf. §. 5. X. Vt Chriſtus Luc. 24. comedit poſt reſurr. Luc. 14. de cœna gloriæ. Caniſ. inf. lit. L. & illa ſapor linguæ eſt medium ad ſentiendum alios ſapores: vt beatus angelus ſimul intelligit Deum, ſeipſum, & alias res. D. Tho. 1. par. q. 55. 1. ad 3 & tamen Apoc. 7. fin. & Eſa. 49. non eſurient, nec ſitient amplius. [m] D. Th. 3. par. q. 54. 3. ad 1. Luc. 24. palpate, & videte. [n] Apoc. 5. & Cant. 1. in odorem vnguentorum. At cerebrum magnum hominis, quia eſt frigidiſſimū in uia, eget calore euaporante odorem. D. Tho. add. q. 82. 4. [o] D. Tho. ſup & citatus inf. P. cū glo. in Oſe. 14. in cant. Apoc. 4. clamantes ſanctus. declinat Bonau. d. 49. ar. 3. q. 1. Altiſiod. lib. 4. Guillel. Pariſ. lib. de vniuerſo. Carthuſ. diſt. 50. q 6. Lauren. Iuſtin. de diſcipl. & perfec. monaſtic. c. 23. Aug. in id Pſal. 149. exultabant ſancti. Anſel. de ſimilitudin. c. 57. quin & Pythag. poſuit conſonantiſſimas harmonias in cœlorū motibus. vide Caniſ. catech. tit. de regno cœlorū. I. citat multa ex Aug. [p] Rich. d. 49. ar. 4. q. 5. cœlum (vt aer continuus) ex parte inciditur, & condenſatur ſalua continuitate, ſine corruptione. quod tantum uult. Duran. di. 44. q. 6. ad 4. & D. Th. q. 2. 1. 4. & clarius 2. d. 2. q. 2. ar. 2. ad 5. & addit Soto, d. 49. q. 4. ar. 5. & clarius artic. 6. quod aer (quem in pulmone conſeruat beatus) nihil facit ad ſonum. Henric. ſoſ. refert, nec improbatur. & hoc ſequitur Suar. 3. par. q. 54. dub. 47. §. 6. [q] Henr. quodlib. 7. q. 7. & in hunc ſenſum trahi poteſt D. Tho. [r] Colligunt Patres ex illo Sophon. 13. tunc conuertam ad populos labium electum. vbi Hiero. Lyran. & alij. quia præmiſit, expecta me in die reſurrectionis. idē ex Hebræis refert Galatin. lib. 12. de arcan. ſcript. c. 4. At idē Hieron. Theod. Riber. in Soph. 3. exponunt de primo aduentu Chriſti. Aug. 18. ciui. c. 33 quia eccleſia, & euangelica doctrina ſemper floruit in una lingua: & primo in Hebræa, deinde in Græca (in Antiochia vbi Petrus primam ſedem habuit. vide Acto. 11. 26. & 1. Pet. 4.) & tandem floruit in lingua Latina nūc in eccleſia Rom, & ſic ſacra Scriptura, & Miſſa habetur Latine. ſupra lib. de miſſ. c. 31. [ſ] Hiero. in Mich. 2. in Eſa. 7. ecce Virgo concipiet. & in epiſ. ad Damaſ. de viſione Eſaiæ. & in Sopho. 3. vbi Riber. nu. 37. Bell. lib. 2. de verb. Dei, c. 2. col. 3. cum Euſeb. 10. præpar. c. 2. Ambro. in Phil. 3. Aug. 1. de mirabil. ſcript. c. 9. lib. 16. ciui. c. 4. 11. li. 18. c. 42. & in id Gen. 11. erat aūt terra labij vnius. Euche. li. 2. in Gen. c. 7.

Chry-

gradus, [c] ſicut ſunt in beatitudine eſſentiali animarum. Primo, dos impaſſibilitatis non eſt communis damnatis, qui tamen nūquam morientur, [d] nam per qualitatem additam corpori, [e] habent beati ex vi ſupernaturali intrinſecam impaſſibilitatem ſtatui connaturalem, ſicut nunc habet corpus Chriſti, quā nullum agens uirtute naturali lædere poteſt, aut minuere temperamentum, aut diuidere, ſimulque habent promiſſionem Dei, & Matthæi 5. potius cœlum peribit, quam beatorum gloria. Minor immortalitatis gradus fuiſſet in ſtatu innocentiæ, [f] vbi Adam per iuſtitiam originalem ſimul cum libero eſu de ligno uitæ, ac protectione Dei, & Angelorum poſſet non mori, [g] præſeruatus ab omni peccato, & læſiuo corporis. Plus habet beatus: quia etiamſi per impoſſibile uellet mori, non poſſet. 2. Senſus ab obiecto patietur, vt oculus recipiet ſpecies & lumen, ne ſit ocioſus omnes ſenſus reducētur in actum decentem, [h] vt totus homo fiat plene beatus: fruetur enim corporali uiſione Verbi incarnati: [i] & conſeruare poſſet ſpecies uiſibiles etiam abſente obiecto, aut ualde diſtante. In guſtu habebit ſuauiſſimum ſemper cum uoluptate liquorem: [k] & ſimul guſtare poſſet cibos, & uarios illorum ſapores diſcernere. [l] Tactu, qui eſt fundamentum aliorum ſenſuum, non ſentitur cœlum, ſed beatus ſentiet in amplexu honeſto temperatas alterius beati qualitates. [m] Vt ſentiat odorem ex corpore beato, aut ex anhelito, non requiritur euaporatio, [n] niſi in ſenſu corruptibili, & coniuncto frigidiſſimo cerebro. Sonum uocalium uerborum, & muſicæ percipiet auditus, [o] (ne hic ſenſus cum lingua ſit priuatus officio: vt in ſurdo, aut muto.) Nam cum aere intra pulmonem, & uenas retento, ſonabit refracto aere per aſperam arteriam ac palatum, nec ſinet extra os exire: aut exeuntem reuocabit Imperio. Aut ſine ullo aere formatur uox, quia per partes cœli empyrei ſine ſui diuiſione (immo & ſine ea rarefactione, quam quidam ponunt [p]) mouebitur lingua beata (penetratiue ſe cum illis habens, [q]) atque ita fiet ſonus intentionalis. colloquentur beati lingua Hebr. [r] quæ fuit omnium prima, [ſ] & durauit à tempore Adæ uſque ad turrim Baby-

lonicam, in qua confuſio, & diuiſio linguarum facta eſt. habent donum linguarũ, & ſciunt omnia idiomata. Inſuper appetitus ſenſitiuus præter amorẽ quendam. cum quadam cogitatione ſenſitiua: habebit ingentem delectationem deriuatã ex refluentia coniunctæ uoluntatis. [t]

3 Dos ſecunda eſt ſubtilitas, de qua 1. Corinth. 15. ſurget corpus ſpirituale: non quod homo reſurget ſine carne: [u] ſed quod corpus dicitur ſpirituale ex effectu, quia ſpirituali potentiæ, & operationi ſeruiet. [x] Alij explicant hanc dotem, vt per eam corpus beatum (licet ſit naturaliter palpabile [y]) poſſit eſſe ſimul in eodem loco adæquato, [z] cum alio corpore etiam non glorioſo: [a] & dici ſubtile; non quia agile in uelocitate (hoc enim & aquila & uentus habet) ſed quia libere poteſt, ubi uoluerit ingredi, clauſis etiam ianuis: & vndecunque concluſum, & ſeptum poteſt ſine impedimento egredi: [b] hoc enim eſt proprium ſubſtantiæ ſpiritualis. ſic in eucharistia adeſt totum Chriſti corpus quantum, & ſubtile cum quantitate panis relicta. [z] Miraculum uero fuit, quod mortale corpus exierit de matre ſemper Virgine. [a] At reuera hæc dos non concedit corpori beato, vt ſe conſtituat in minori loco quam ſit ſua quantitas. [b] Quod uero duo corpora quanta ſint in eodem loco non repugnat: [c] vt quidam falſo & periculoſe putant. [d] Alij per extremum aiunt interdum naturali vi corpora ſubtilia ita miſceri, vt ſint in eodem loco. [e] debetur quidem ſtatui corporis beati, vt cum uoluerit, ſimul loco eſſe poſſit cum corpore inferiore: [f] hoc tamen non habet ratione dotis habitualis, ſed eſt actio ex virtute Dei. [g] Quare Patres in miraculum referunt, quod Chriſtus de ſepulchro clauſo exierit, aut ianuis clauſis intrauerit. [h]

4 Dos tertia eſt agilitas, qua 1. Corinth. 15. ſurget in uirtute, [i] & obediet ad nutum imperio animæ circa motum continuum, vt breui tempore moueatur in longinquum etiam cœlum: & poteſt incedere

Chryſoſt. Rupert. Caiet. Lipom. glo. Interlin. cum Aug. quæſt. in Gen. & lib. locution. in Geneſ. Alij in Gen. 10. ab his diuiſæ ſunt inſulæ per familias, & linguas ſuas, patre filiorum Heber, vbi Lipom. cum Raban. & glo. Græca. Eucher. Honcala. Ioſeph. 1. antiq. cap. 9. refert ex Sibylla. Abulen. in Gen. 13. q. 346. & ſequen. & in Exo. 4. q. 21. Galatin lib. 12. cap. 4 ex Thalmudiſtis Reuclin. lib 2. de verbo mirifico. c. 8 fi. Guido Fabritius in epiſto. quæ habetur in Biblia Regia, ante Nouum Teſtam. et tat Ioſeph. ſup Philon. li. 2. de vita Moſi. Ariſtæan. de 70. Interp. Iuſtin. orat. ad gentes. Tertull. apolog. cap. 18. 19. Iren lib 3. cap 25. Epipha. de menſur. & ponder. Hiero. & Auguſt ſup Acacius in id Gen 14. nunciatũ eſt Abraham Hebræo. At falſo Lipom. in id ca. 11. dicit id eſſe tantum probabile. & Viues in lib. 16. ciuit. c. 6. & 11. dicit ex Herodot. linguã Phrygiam eſſe omnium antiquiſſimã. Theodoret. in Geneſ. 10. quod lingua Syra fuit prima, ſcilicet quia voces Adam, Abel, Noe, ſignificãt apud Syros. idẽ videtur Eraſm. annot. in Marc. 5. fin. [t] Pſal. 83. Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum uiuum. Anaſtaſ. Nican. in ſacram. ſcript. q. 87. ex Nyſſ. orat. 10. in laudem Cæſarij. Anſelm. de ſimilitudin. cap. 57. & tamen erit munda uoluptas. ſupra c. 26. §. 3. lit. C. At millenarij hæretici in prima reſurrectione, quam dicunt futurã per mille annos, non admittunt alias delectationes, quã corporales. de quibus ſupra cap. 21. §. 4. R. & quidam alij. de quibus Aug. hær. 8. Caſtro. beatitud. hær. 2. Iſidor. de doctri. & fid. cap. 24. & prius Dion. eccleſ. hierarch. cap. 7. par. 1. & alter Diony. Alexand. apud Euſeb. lib. 3. hiſtor. cap. 22. aliàs 38. Niceph. lib. 3. cap. 14. Suar. to. 2. dub. 48. §. 1. dub 50 §. 8. [u] Id 1. Cor. 15. ſurget ſpirituale. quidam hæret. (vt refert ibidem Theoph.) exponunt ſuturum ſpiritum ſine carne: vt Eutychius, quem Gregor. 14. moral. cap. 29. confutat. & olim Origen. vt ait Method. apud Epiphan. hæreſ. 64. Hieron. epiſt. 61. ad Pammach. & Ocean. contra Ioan. Ieroſolym. Caſtro. reſurrect. hær. 2. Toletus in Ioan. 11. not. 7. fin. [x] Vt virtus, quæ eſt in baptiſmo, dicitur ſpiritualis ab effectu. ſupra lib. de ſacrament. cap. 18. § 4. Z. & in fine corpus nõ dicitur ſpiritus, ſed ſpiritualis, vt diſtinguitur contra corpus animale. D. Tho. add. q. 83. 1. & in 1. Corinth. 15. lect. 6. & Duran. diſt. 44. q. 5. Paludan. quæſt. 3. Soto, diſt. 49. q. 4. art 6. per ſubtilitatem corpus ſubditur animæ, nõ quidem vt mouenti localiter (quod facit agilitas) ſed vt mouenti intentionaliter ſecundum operationem ſenſus, & appetitus: vt per eas corpus ſeruiat prompte ſpiritui, & operationibus ſpiritualibus intellectus, & uoluntatis ad finem ſpiritualem, non iam ad operationem animalem, vt in via conſeruabat indiuiduum per nutritionem, & ſpeciem per generationem. [y] Ioan. 20. palpate, & videte D. Tho. add. quæſt. 83. art. 6. & 3. par. q. 54. 3. ad 2. q. 55. 6. ad 2. Soto, diſt. 49. q. 4. art. 6. vbi explicant Greg. homil. 26. de reſurr. dicentem, neceſſe eſt corrumpi, quod palpatur, nempe naturaliter: At in beato reactio qualitatum ſenſibilium impeditur per dotem, ne corrumpant corpus, & dicitur intangibile, quia noſter tactus ſuſtinere nõ poſſet: vt nec mortalis viſus de ſe ſuſtinet claritatem corporis beati. At cœlum licet reſiſtat (quia eſt ſolidum, & impenetrabile) non ſentitur tactu, quia denſitas ſolida, (quæ prouenit ex multitudine materiæ, quæ eſt alterius rationis) non habet coniunctas qualitates tangibiles. Caietan. 3. par q. 54. artic. 3 & cœlum empyreum, licet eſſet fluidum. ſupra §. 2. P. non diuiditur, vt aqua fluida. [z] Tenet Soto, d. quæſt. 4. artic 4. & 6. & qui negant dotem eſſe habitualem qualitatem in corpore, vt Scotus, diſt. 49. quæſt. 16. Richard. artic. 4. quæſt. 4. Varro, Tarantaſ. quæſt. 3. Bonauent. in breuiloq par. 7. cap. 7. Hugo. Victor. lib. 1.

de anima, cap. 17. lib 4. cap. 14. & ſequen. [a] Soto, art. 6. concluſ. 4. & communis, vt corpus Chriſti exiuit de ſepulchro clauſo, & de utero Virginis. Suarez, quæſt. 54. dub. 48. §. 5. contra Durand. diſtin. 44. quæſt. 6. At inferior beatus non occupat locum beatioris (vt nec inferior Angelus poteſt locum ſuperioris. D. Tho. 1. par. quæſt. 52. artic. 3.) niſi ſuperior cõſentiat. [b] Citati Z. & ſignific. Chryſoſto. & Theoph. in 1. Corinth. 15. Damaſc. lib. 3. cap. vlt. lib. 4. cap. 28. Anaſt. li. 5. de reſurrect. Anſel. de ſimilitudin. cap. 53. & proſolog. cap. 25. Laurent. Iuſtinian. de perfect. monaſtic. ca. 23. & hoc ſequitur Suarez. 3. par. quæſt. 54. dub. 48. §. primo. & citat alios, qui tamen id non ita explicant. [a] Supra libro de eucha. cap. 27. §. 4. G. & lib. de miſſ. c. 32. § 8. F. [b] D. Thom. quæſt. 83. 5. Soto, ſed per miraculum poſſet eſſe in minori loco, vt adeſt corpus Chriſti in euchar. [c] Id conſentaneũ eſſe fidei probant facta Chriſti. Io. 20. Ianuis clauſis intrauit, & non per rimulam, & penetrauit cœlos, qui Iob 37. velut ære ſolidiſſimi fundati ſunt. & Patres citati ſunt lib. de euchariſt. cap. 27. §. 4. D. Thom. 3. par. quæſt. 28. art. 2. quæſt. 55. art. 2. ad 2. quæſt. 83. 3. Capreol. 4. diſt. 44. q. 3. Scot. diſt. 49. q. 16. Tarantaſ. Richar. Henr. quodlib. 9 q. vlt. ad primum. Goſfred. quodlib. 6. q. 5. & Ioann. de Neap. oppoſitum dicit eſſe erroneum. Soto, dicto artic. 6. ait eſſe de fide, ſaltem ſecundum communem ſenſum Scripturæ. Suarez, quæſt. 28. dub. 5. §. 2. quæſt. 54. dub. 48. §. 5. [d] Duran. diſt. 44. q. 6. Paludan. q. 3. & addit Okam eadem diſtin quod dum corpora videntur ſe penetrare ex ſubtilitate, id fit per poros uacuos, ſed hi admittunt periculoſas propoſitiones, dum ſoluunt argumenta. [e] Richard. & Varro. di. 49. quod tamen damnat D. Thom. ſuper Boet. de Trin. capit. 9. an duo corpora ſimul ad 5. Sco. ſup. Palu. d. 44 q. 3. Capre. q. 3. ad 5. contra 1. concl. Caiet. Okam. Duran. ſed per poros ignis eſt in ferro candente, & vinum dum imbibitur in pane aut panno ſolum imprimit et qualitates quãdo ſiccatum eſt. [f] Richard. D. Thom. add. q. 83. 2. & fatetur Soto. & communis. ſic beato ratione ſtatus debetur, vt Deus ſibi reuelet orationes ad ipſum fuſas. Caiet. 2. 2. q. 83. ar. 4. & 11. [g] Plane D. Tho. d. 21. 2. & 3. par. q. 54. 1. ad 1. vbi ſe refert in materiam, de reſurrect. quam tamen ſenior non ſcripſit. & in 1. Cor. 15. lect. 6. ſic impedit naturalem actionem qua unum corpus reſiſtit ne ſubintret aliud. Vt impedit ne uideatur, inf. §. 5. [h] Gregor. hom. 26. de octaua reſur. Augu. ſer. 185. 140. de tempore. & tract. 121. in Ioan. 20. vbi Chryſoſt. Theoph. Toler. & alij lib. de euchar. c. 27. §. 4. H. Hilar. lib. 10. Trin. Beda in Matth. vlt. accedens reuoluit lapidem. Chryſoſt. in id Luc. 24. inuenerunt reuolutum lapidem. Hieron. Chryſoſt. & quidam expoſ in Marc. 14. quos fere Patres citat D. Tho. & Caniſ. li. 2. Marial. c. 9. ſic quod natus eſt de virgine, ſupra lib. de euchar. c. 27. § 4. G. non fuit ex dote ſubtilitatis, ſed ex miraculo. D. Thom. 3. par. quæſt. 28. 2. ad tertium, cum Dionyſ. in epiſt. 4. ad Caium, vt ſplendor in transfiguratione non fuit ex dote. dicit q. 45. 2. c. & ad. 1. (cont. Hugo.) cum quibuſdam ex Patrib. cit. & Diony. ſup. & de diuin. nom. capit. 2. [i] Patres in 1. Corinth. 15. Auguſt. 13. ciuit. c. 18. lib. 20. c. 18. D. Thom. add. q. 84. 1. communis d. 44. alij d. 49. vbi Soto q. 4. art. 7. qui falſo citat locum Auguſt. ſed habetur lib. 22. ciuit. c. 11. & vlt. vid. lib. 13. c. 18. Eſai. 40. aſſument pennas vt aquilæ. Auguſt. epiſt. 79 ad Eſich. Hilar. in id Pſal. 138. ſi ſumpſero pennas meas diluculo. Innocen. lib. quarto, de ſacris altar. myſter. cap. 12. Suar quæſt. 54. dub. 48. §. 4. & hæc virtus ſeu dos eſt qualitas addita. ſup §. 1. E. ſecus de virtute inſtrumentali addita ſacramentis. ſup. lib. de ſacram. cap. 28. ſic lamiæ a dæmone mouentur breui tempore. Simanc. de catho.

k moru progreſſiuo, [k] aut quaſi auis
quæ uento rapitur. ſed moueri non
poteſt ſubito, & motu diſcreto, vt
l Angelus: [l] nec Angelus mouetur
m unquam in inſtanti, [m] ſed in tem-
pore diſcreto. Non oportet, vt quo
n quis beatior eſt, ſit agilior, [n] & in-
tra idē tempus velocius moueatur.
¶ Dos 4. eſt claritas, qua 1. Cor. 15.
o ſurget in gloria, [o] in qua ſunt gra-
p dus. [p] deriuaturq; ab anima virtute
q ſupernaturali, [q] lux viſibilis, quæ vi
r detur ſpecie differre à luce Solis, [r]
per hoc non erit corpus pellucidū,
vt cryſtallus: & tamen pro uolun-
tate poteſt oſtendere interna etiam
oſſa & viſcera, quaſi eſſet diapha-
ſ nū, [ſ] & poteſt temperare, aut repri
mere claritatem, vt uideri poſſit ab
t oculo mortali: [t] & impedire, ne
diffundat ſpecies viſibiles, ſed occul
u tetur nobis, [u] vt Luc. 24. Chriſtus
euanuit ab oculis, qua actione mi-
raculoſa, interdū Chriſtus uſus eſt
x in uita mortali. [x] Sic ſecundum vi
tam uegetatiuā poteſt uiuo organo
& uitali actione comedere, & cibū
y ingeſtū cōſumere calore naturali: [y]
in his enim corpus illius, & actio
z ſubiicitur ſpiritui. [z] Hæc claritas
a ſpecie differt à claritate Solis. [a]
6 In quibuſdam beatis, præter au
ream, ſeu coronā præmij eſſentia-
a lis, qua conſtituuntur Reges, [a] dā-
tur tres aureolæ virginis, doctoris,
b aut martyris, [b] in præmiū acciden-
tale, pro quadam uirtutū excellen-
tia. Prima datur virginibus, quia
habent gradum heroicū in uirtute
c caſtitatis, [c] dum quis firmo propo-

k thol. inſtit. c 37. nu 6. & 8. [k] Vt ſuper terram, vel aquā gradietur pedibus, & per cœlus penetratiue ſe habentes gradientur, & Angelus in corpore aſſumpto, de quo 1 par. q. 53 2. Per aerem vero poteſt abſque greſſu moueri, vbi fuerit impetus ſpiritus. Sap. 3. tanquā ſcintillæ diſcurrent, quia, vt ait Aug. 22 ciu. c. 11. Deus à corpore beato auferet graue pondus. D Th. add q 84. 2. Soto, art. 7. [l] Quia corpus etiam beati pendet in ſuo motu à loco ſed Angelus poteſt de loco extremo ad extremū moueri ſine tranſitu medij. 1. p 53 2. vbi Caie Bañes, Zumel, & communis. Thomiſt. Ferrar. 3. cont. Gentil. c. 102. Capre. Hiſpalen. 2. d. 6 Bachon. d. 3. q. 2. art. 5. Carthuſ. 1. diſt. 37. q. 4. fi. vbi & Dur. fatetur. Heru. tract. de moto Angeli, art. 4. Marſil. 2. q. 7. ar. 3. con. 1. Hēri. quodlib. 4. q. 17. ſed cū trepidatione ob artic. Pariſien. Quidam tamen impoſſibile putant ſubſtātiam ita moueri loco ſine tranſitu medij, vt Bonau. 1. d. 37. in 2. p. ar. 2. q. 2. Albert. art. 23. & de coæquæuis q. 9. ar. 1. fi. Tarant. Argentin. Rich. ead. d. 37. Vdalric. lib 4 ſum Scot. 2. d. 2. q. 9. & 11. Gab. q. 3. Mai. q. 8. Greg. d. 6. q 3. & ex Thomiſt. Egid. 1. d. 37. q 11 & 12 vbi tamen docet defendere oppoſitā ſententiam, & id tenuit Victor.
m Cano. Gueuara, & noſter Deza. [m] D. Th. 1. p. q. 53. ar. 3. & de corpore beato. add. q. 84. ar 3 cōmun. Thomiſt & admiſſa hypotheſi. fatetur Bonau. 1. diſt. 37. Alber. artic. 24. Egid. ſup. Capreo. contra Scot 2. diſt. 2. q. 11 Gabr. q. 3. Mai q 8 Greg. d. 6. q 3. ar. 2. Marſil. q. 7. ar 3. poſt 1. concl. dicētes, quod ſi Angelus toto tempore præcedente ſit in cœlo, & in inſtanti terminatiuo perueniat ad terrā, (quod fieri poſſe admittit Caiet. & alij Thomiſt. com D. Th 1. p. q. 113. art. 6. ad 3.) fieri motum in inſtanti, quod falſum eſt. vt circulatio fieri non poteſt in inſtanti, & colligitur ex Auerr. 6. phyſ.
n tex. 32. Soto 4. phyſ. q. 3. [n] Vt minor beatus, aut Angelus non eſt minus impaſſibilis quam maior beatus: nec Angelus ſuperior velocius mouetur, quām inferior. oppoſitum tamē eſt probabile ex
o citatis. ſup. § 1. C. [o] Matt. 13. fulgebunt iuſti ſicut Sol in regno patris eorum, vt Matth. 17. in Transfiguratione Chriſti. Sap. 3. Fulgebunt iuſti, & tanquam ſcintillæ. Phil. 3. reformabit corpus configuratum corpori claritatis ſuæ. Rufin. in ſymbol. Clemen lib 2. conſtit. c. 8. Aug 1. quæſt. Euang. c. 7. & 3. doctr. c. 35. lib. 2. conſeo. Euang. c. 56. lib. de cognit. ueræ uitæ, c. 46. ſer. 143. tract 17. in Io. de ſpiritu, & lit. c. 28. & ſæpe Greg. 18. moral. c. 31. exponit id Iob 28 non adæquabitur ei aurum, & topazion. D. Th. add q. 85. ar 1. Soto, diſt. 49. q. 4. ar. 8. Hieron. epiſt. 103. ad Paulin. & in Amos 5.
p Dan. 12. tanquam ſtellæ. [p] Sup. § 1. C. ex 1. Cor. 15. alia eſt claritas Solis, alia Lunæ, & ſtellarum. vbi Ambr. Anſel Theodo. Aug. d. ſer. 143 D. Th. 3. p. q. 45. ar. 2. ad 3. add. q. 85. art. 1 c. & ad 4. addit in parte eiuſdem corp erit maior claritas; vt in cicatrice mar
q tyris, aut Chriſti, c. 19. § 3. D. [q] D. Tho. 3. par. q 54. 2. ad 1 & 2. & add. q 85. 1. lib. 4 cont gent. c. 86. Aug. epiſt. 59. & illi errant, qui negant dotes eſſe qualitates, vt Sco ſic Matt. 17 ſplendor transfigurationis manauit ab anima, nec fuit per modū dotis. D. Th. 3 p. q 45. 2. c. & ad 1. cont Hug. vide Bergom. concord § 350. at falſo Scot. d 49. q. 11. & fere Dur. d. 44 q 8 putant probabile non habe
r re lucem, ſed eſſe terſa, quæ expoſita ſoli niteāt. [r] D. Th. 3. d. 16. (& ſic eſt exponendus 4. d. 44 q 2. 4. 2.) Rich. 4 diſt. 49. art. 4. q 6. Suar. dub. 32. § 1 dub. 48 § 2. quia dicitur claritas Dei, & eſt ſupernaturalis ex genere ſuo, & lucet etiam in corpore opaco, nec calefacit vt lux Solis. at hinc falſo inferunt Rich & Duran. non promanare ab anima, ſed infundi corpori à ſolo Deo & tamen dici eſſe ab anima, quia debetur ſtatui illius. idem Soto, di. 49 q. 4. art 8 & falſo addit non educi de potentia corporis, ſed creari ex
ſ nihilo: educitur enim de potentia obedientiali. [ſ] Greg. 18 mor. c. 31. alias 27. in Iob 28 pro auro legit uitrum. ſignif. Aug. 22. ciu. c. 30 Chryſ. epiſt. 5. ad Theod. lapſum. prope med. D. Th. d. q. 85. 1. Suar. dub 48 § 2. Soto, diſt 49. q. 4 ar. 8 Rich ar. 4. q 6. Mai q. 19. Paln. d. 44 q. 15. Supplem q. 2 cont Bonau. ar. 5. q 1. Sco. Dur. ſup. quia beatus poteſt e a uiſceribus diffundere proprias ſpecies uiſi-
biles pro uoluntate ſua, inſ. X Aug. de cogn. ueræ ui. c. 45. quæ ſunt
t ſoli. Laurent. Iuſtinia. de perfect. monaſt. c. 25. Cyrill. cate. b. 18. [t] Act. 1. uidentibus illis eleuatus eſt. Io. 20. uidete manus, gauiſi ſunt viſo Domino. Apoc. 1. videbit eum omnis oculus, vt Matt. 17. viderunt claritatem Chriſti transfigurati, quia beatus poteſt temperare, aut occultare claritatē inſem D. Th. 3. p. q. 54 ar. 1. ad 2. & 3 Et ar. 1. ad 1. q. 55. 6. q. 76. art. 8. ſed de ſe eſt lux improportiona ta oculo mortali. Aug. 22. ciuit. c. 19.
u Rich. ſupr. [u] Soto, D. Th. 3 p. 54. ar. 1. ad 2. & 3. cū Seueriano in ſer. paſchali. & q 55 6. c. add.
x q. 85. ar. 3. ad 2. [x] Vt Ioan 8 & 12. Ieſus trāſiens per mediū illorū ibat. D. Tho. 3. p q. 44. ar. 3. ad 1. cū Chryſ Et poteſt ex vna parte nullus diffundere ſpecies, permittēs ne agnoſcatur, quaſi eſſet alterius figuræ: vt diſcipulis in habitu, & figura peregrini. Mar. vlt. oſtenſus eſt illis in alia effigie. ſed in Luc. vlt. oculi eorū tenebrebātur. Aug putat nil immutatū eſſe de externis; ſed iuua per ectaſim fuiſſe immutatā phantaſiam. idq; ait Aug. 11. Gen c. 31. factum opera dæmonis. at D Th 3. p q. 54. art. 1. ad 3. & q. 55. 4. ad 2. & 3. id cacuit de opera dæmon... Aug 2. de conſen. euang. c. 51. & tamen eam vim occultandi ſe, ait D. Tho. q. 54. 1. ad 2. habuiſſe in uia ex coniunctione deitatis, & miraculo. & Sco. 4. d. 49. q. 15. negat actionem naturalem obiecti impediri uoluntate humana. ſ. abſque miraculo. At vim generatiuam Deus per dotem impedit perpetuo ab actu in beatis. ſup. c. 26 § 3. cit. C. Reſp. Potuit Chriſtus ſine mendaci fictione immutare nullum ſuum quod plane ait D. Th. cum Aug. epiſ. 59. ad Paulin q. 8. Theoph. in Luc. 24. Et Iuſtin. ad orthod q. 116. ait Chriſtum aſſumpſiſſe ueſtes peregrino conſuetas. quod explicat Abulēſ parad 5. c. 24. vt angelus aſſumit corpus apparēs
y ex aere. quare ex parte obiecti externi fuit ſimul immutatio [y] Greg ho 29. in Euang Leo ſer. 1 de reſurr. Dam. lib. 4. c 1. Chryſ. hom. 86. in Io. vlt. vbi Theoph. Euthy. Lanſen. Tolet. Bed. in Luc. 24 Chriſtus comedit: ſed aliter radius Solis abſorbet aquam, ſine conuerſione in ſe, aliter terra ſitiens. D Th. 3. p. q. 54. art. 3. ad 3. q. 55. ar. 6. ad 1. Suar dub. 47. § 5. Sic Chriſtus poſt reſurrectionem conuertit cibum non in ſe, ſed in aerem. Aug. 3. de mirabil. ſcript. c. 14. & 16. & epiſ 49 lib. 13. ciuit. c. 22. lib. 22. c. 22. poſſibilitate, non neceſſitate ueſcitur beatus Bed. hom. ſer. 3. Paſchæ. D. Tho. 2. d. 8. ar. 4. 1. ad . quodl. 5. ar. 3. lib. 4 cont. gent. c. 83. Soto, di. 44. art. vlt. ad fi. At Vvald to. 2. de ſacram. c. 71. putat cibum conuerſum fuiſſe in ſubſtātiam corporis Chriſti abſque illius additione: vt panis in Euchar. conuertitur in idem corpus. idem fere Durand. 3 di. 22. q. 6. ad 2. & idem in 4. d. 11. q. 3. putat in Euchar. manere materiam panis abſque quantitate, & uniri Chriſto ſine augmento illius, vterque tamen errat. Angelus vero in corpore aſſumpto non comedit uitaliter. D. Tho. 1. p. q. 51. ar. 3. ad 5. quia nullo modo ordinatur in uim nutritiuam. At Chriſtus intrinſeca uirtute, & naturali calore conuertebat cibum: & intrinſecis organis cum maſticatione vitali degluttebat, in corpore uiuo, & cum ui ſenſitiua.
z [z] D. Tho. 3 par q. 54 art. 1. ad 2. & 3 cum Seueriano. ſerm. paſchal. & q. 55 ar. 6. [a] Rich. diſt 49. art. 4. q 6 vbi Soto, q. 4. ar. 6. di-
a cit probabile, quia claritas beati eſt ſupernaturalis, & habet diuerſos effectus quam ſol. ſed putat D. Thom. tenere oppoſitum, add. q. 85. ar. 2. ad 1. At re uera D. Tho. ibi, & in 3. d. 16. q. 2. ar. 1. ad 4. ar. 2 ait differre ſpecie, & tamē iuxta Eſa. 30. comparat claritatem
a beati cum claritate Solis, de quo ſup c. 17 fi. [a] Apoc 4. ſeniores habebant coronas aureas in capite, idem de Chriſto Apoc. 20. ſed aureola eſt corona parua, vt Exod. 25. vbi glo. imponitur corona, nempe paruula ſuper aliam coronam. D. Tho. add. q 96. 1. Soto, diſt. 49 q 5. & exponunt quomodo aureola differt à fructu. & 1. 2.
b q. 70. [b] D. Th. q. 96. 11. Soto, & communis Doct. [c] D. Th. 2. 2. q.
c 154 ar. 6 & add. q. 96 ar. 5. Bellar. lib. 2. de monac. c. 32. col. 4 Nec conſiſtit virginitas in ſola integritate corporis, vt dixit B. Lucia, de qua D. Th 2. 2 q 64. ar 5 ad 1. nec amittitur integritas per ullam membranæ fractionem, vt putat Caiet. de quo ſupra lib. 2. de pœniten-

ſito, aut uoto ſtatuit ſemper ſerua-
d te virginitatem. [d] ſi tamen defecit
ſine opere, reparari poteſt per pœni
e tentiam. [e] Secunda eſt Doctorum,
ſeu prædicatorum: quamuis ſolis
ſcriptis, & ſine officio prælationis
doceat, dummodo ex profeſſo id
f faciat: [f] maxime in defenſionem ec
cleſiæ contra infideles. Tertia &
g præſtantiſſima martyrum, [g] & vbi
eſt glorioſius martyriũ, eſt præſtan-
h tior aureola. [h] Hæc debetur ei, qui
pro Chriſto recepit uulnus, aut tor
mentum, quod de ſe ſufficiens ſit
occidere: ſi eam gratiam conſeruet
vſque ad mortem, quamuis diligen
tiſſima curatione, aut per miracu-
i lum euaſerit: [i] vt Ioannes Apoſto
lus in dolium olei ardentis miſſus,
k fuit vere martyr. [k] Fortaſſe in ma-
nu martyris erit quaſi ramus ex
l palma, [l] vt in cicatricibus & loco
martyrii, erit eximius ſplendor: in
doctore quaſi ſubuiridis ramus: in
manu, aut capite virginum color
m referens candorem lilij. [m] Aureola
tamen ipſa non eſt in corpore, ſed
n in anima, [n] non erit in Angelis, [o]
o nec in Chriſto, [p] vt in Chriſto
p paſtore, non eſt character baptiſmi
q aut ſacerdotis, [q] ſed in ouibus, &
membris ſuis. Iuſtitię & obedien-
tiæ, quæ ſunt generales uirtutes,
non reſpondet aureola: paupertati
uoluntariæ ſat eſt adaptari iudicia-
r riam poteſtatem. [r] His dotibus
ornati ſancti regnabunt quamdiu
ſ & Chriſtus: [ſ] & in regno Chriſti
non erit finis. Luc. 1. ſed habitabit
t cum eis, & mors ultra non erit. [t]
Nec amplius Chriſtus deſcendet
u de cœlo, vt alias, [u] ſed euidenter
conſtabit illũ immutabilẽ iam thro
x no ſedere ad dexteram Patris. [x]
Semper tamen tanquam homo ma
y nebit minor, & ſubiectus Patri: [y]
cui perfecte ſubiiciet corpus ſuum
z myſticũ, [z] quod eſt eccleſia trium-
phans: & tradet Patri regnum, vt
omnes plene recognoſcant, quod
Pater cum Filio, & Spiritu ſancto
perfecte regnat in ſæcula ſæculo-
rum. Amen.

Hactenus de fine beato hominis: poſtquam late diximus de medijs in communi, & de ſpiritualibus ac internis. Et primum late egimus de ſanctiſsimis ſacramẽtis, quę licet corporalia ſint, habent primum locum inter media. Et prius tractamus de medijs: quia hæc in executione præcedere ſolent conſecutionem finis, & plenam totius hominis fœlicitatem.

nitentia, cap. 8. §. 2. ſed in ſola dilatatione partium contiguarum, vt probat Bellarm. lib. 3. de euchar. cap. 6. cum Fernel. lib. 1. de partib. corp. human. c. 7 & conſultus Doctor. Medina primarius Medicinæ iubilatus Salmant. In quo errat Dur. 4. diſt. 44. q. 6. dum concedit in partu B. Virginis dilatatas fuiſſe partes, contra quem ſupra lib. de euchariſt. c. 27. §. 4. H. Caniſ. li. 2. Marſil. c. 9.
d [d] D. Tho. 1. 2. q. 64. art. 1. ad 3. & 2. 2. q. 152. art. 3. ad 4. negat deberi aureolã virgini, niſi firmo propoſito, aut uoto ſtatuit ſemper virginitatem ſeruare, vbi Caiet. Ang. verbo, virginitas. & ait eſſe D. Tho. Soto, diſt. 49. q. 5. art. 2. & diſt. 18. q. 2. artic. 4. col. 11. Bellar. 2. de monach. c. 32. Ledeſ. ubi ter. 2. par. q. 53. 2. col. 6. Rich. 4. diſt. 35. ſed Syluest. virginit. §. 1. ſatis eſſe putat propoſitũ abſque voto.
e [e] Sup. lib. 1. de pœnit. c. 13.
f §. 10. [f] D. Th. add. q. 96. ar. 7. Soto, diſ. 49. q. 5. art. 2.
g [g] D. Th. ar. 6. & 12.
h [h] Soto, ſupra §. 5. P.
i [i]
k [k] Sup. c. 10. & de bapti. c. vlt. quod Io. euang. fuerit martyr, colligũt patres ex Matt. 20. calicẽ meum bibetis. vbi Lyr. Hugo Card. & D. Th. in catena citat Hieron. Beda in Marc. 10. Chryſoſt. homil. 1. in Ioan. Pet. Damian. ſerm. de Ioan. Bern. ſer. de feſtis poſt Natiuitatem Domini. Gregor. homil. 3. & 35. in euang. lib. 3. dialog. cap. 26. Euſeb. 3. hiſtor. c. 31. ex Polycrate, & eccleſia in feſto Ioan. ante portam Latinam celebrat officium de martyre, ſed Trapezunt. libro in ea verba. Ioan. 21. ſic eum uolo manere, tenet cum Hippol. manere nunc in paradiſo cum Elia, & ſolum ex Apoſtolis nondum eſſe martyrem, at pro nobis eſt, quòd Marcellus Papa, & Fœlix preſbyter, die 14. Martij celebratur vt martyr, qui tamen non ſtatim
l obiit ex perſecutione. [l m] Ita coniectat Soto. [n] D. Thom. add.
m q. 96. art. 10. Soto, d. art. 2. con. 7. [o] D. Th. art. 9. & Soto. [p] D. Th.
n art. 8. & Soto. [q] Supra lib. de ord. cap. 14. [r] Supra cap. 18. [ſ] Sic
o in omni ſymbolo profitemur vitam æternam beatorum (infra li-
p bro de miſſ. cap. 31. §. 8.) ſic dicitur. Luc. 16. Ioan. 17. & 1. Petr. 5.
q D. Tho. 1. 2. q. 5. art. 4. vide q. 4. art. 1. ad 4. & art. 4. vbi Frat. Medi.
r Doct. quarto, diſt. 49. vbi Bonau. Richar. artic. 3. Soto, q. 2. artic. 2.
ſ con. 4. & diſt. 50. art. 1. Baſtes & Zumel cum D. Tho. prima parte,

quæſt. 62. 8. Caſtr. verb. beatitudo, hæreſ. 3. At ſolus Deus dicitur 1. Timot. 6. habere immortalitatem omnimodam per naturam. Angelus ex proprietate connaturali eſt immortalis, ſed poſſet annihilari à Deo, vt cœli ſunt incorruptibiles, & tamen quidam Patres cit. cap. 24. aiunt corrumpendos. At beati ex dono gratiæ, & glorię habẽt Dei promiſſionem immutabilem, quod uiuent in æternum in gloria. & ſic Sixt. lib. 5 Biblio. c. 126. explicãt Patres negantes aliquid præter Deum eſſe im-
t mortale. [t] Apocal. cap. 21. 22. Eſa. 65. vbi Leo Caſtr. Daniel 7. Nec tamen humanitas Chriſti erit ubique, ſupra de euchar. in proœ. nec conuertetur in deitatem, vt finxit hæret. etiam olim apud Aug. 1. Trinit. cap. 8. vt alij hęret. aiunt in Incarnatione, Deitatis particulam conuerſam fuiſſe in humanita-
u tem Chriſti. [u] At verbum deſcendit de cœlis, primum, per Incarnationem lib. de miſſ. cap. 32. §. 8. & dicitur deſcẽdere in euchariſtiã: vbi adeſt vere, ſed abſque ſui mutatione, aut motu. Et dũ apparuit Paulo deſcendit. Act. 9. ſupra de eucha. c. 2. §. 1. E.
x vt probat Bellarm. & Suar. 3. par. q. 58. dub. 51. §. 4. [x] Quod intelligitur de Chriſto tum vt Deus eſt, tum vt homo. lib. de miſſ. cap. 32. §. 8. & poſt iudicium non amplius deſcendet de cœlo. ſic exponi poteſt id 1. Corinth. 15. oportet illum regnare, donec ponat inimicos ſub pedibus eius, ſed ante id tempus non apparet omnibus
y quod quiete, & pacifice regnet, & obediatur ei. [y] 1. Corint. 15. ne quis putet, quod humanitas ſit conuertenda in Deum, ſine recognitione ſuperioris. vide D. Th. 3. par. q. 20. Aug. lib. 83. Quæſtio. quæſt. 69. & in eum locum Chryſoſto. Theophil. Oecumen. Primaſ. Sedul. Anſelm. D. Thom. idem Aug. 1. Trin. cap. 8. 10. Ambr.
z 5. de fide, cap. 6. Bellarm. lib. 1. de Chriſto, cap. 16. ad 3. [z] Sic in id 1. Corint. 15. explicant de Chriſto myſtico (nam Chriſtus ſemper fuit in ſeipſo plene ſubiectus Patri.) ibidem Theod. & Chryſoſt. to. 3. homil. in eum locum. Nyſſe. homil. in ea verb. Et Cyrill. lib. 10. theſaur. cap. 8. Origen. tract. 30. in Matth. Nazian. orat. 36. Nec tam expedit explicari de Chriſto, vt Deus eſt, vt bene ait Bellarm. ſupra, licet ita explicetur à quibuſdam Patribus.

F I N I S.

Laus Deo, & Beatiſs. Virgini Mariæ eius matri.

INDEX AVTHORITATVM SACRAE SCRIPTVRAE,

QVAE SPARSIM IN HOC VOLVMINE AB AVTHORE EXPLICANTVR,

Iuxta ordinem veteris, ac noui Teſtamenti.

Numerus abſolute poſitus, priorem columnam indicat, b. poſteriorem, tex. textum, gl. gloſſam. Vbi dicit de fin. vide lib. vlt. de fine hominis.

Ex Geneſi.

Cap.
1 IN principio creauit Deus, 574. b.gl.
Fiat lux, 464.b
Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas, 30.tex.
2 Ad imaginem & ſimilitudinem noſtram, de fin.31.tex.
Lignum vitæ, 474. glo. inſpirauit ſpiraculum vitæ, de fin. 31.glo.b
Erunt duo in carne vna, 475.gl.
Creſcite & multiplicamini, 636.tex.& 637.glo.
Hoc nunc os ex oſſibus meis, 636.tex.
3 Ipſa conteret caput tuum, de fin.37.glo.
Mater cunctorum viuentium, de fin.39.tex.
In dolore paries, 636.gl.b
4 Abel obtulit, 502.tex.
Reſpexit Dominus ad Abel, 503.gl.509.tex.
5 Enoc, de fin. 100.b.tex.
6 Videntes filij Dei filias hominum, de fin.93.glo.
7 Ex omnibus animantibus mundis tolles ſeptena, & ſeptena maſculum & fœminam, 43.gl.
Aquæ diluuij aſcend. de fin. 101.glo.
8 Separauit munda ab immundis, 507.b.tex.
Fecit altare Domino, 561.tex.
11 Sem genuit Arphaxat, 502.gl.
14 Melchiſedech ſacerdos, 493.gl.518.b.tex.
Inuitauit Abraham & milites, 517.tex.
15 Ignis apparuit, nempe in viſione, 503.gl.
17 Maſculus cuius præputij caro circuncila non fuerit, peribit anima, &c. 15.glo.
19 Pluit Dominus à Domino, 574.b.gl.
21 Exaudiuit dominus lacrymas pueri, 531.b.tex.
22 Quia feciſti hanc rem, 476.b.tex.
25 Vende mihi primogenita, 501.glo.
26 Solus Pontifex, 603.b.tex.
27 Vox quidem vox Iacob, 465.glo.b
Et veſtibus valde bonis, 501.glo.b
29 Iacob eadem nocte conſumat, 687.tex.
Duxit duas ſorores, 730.tex.b
48 Ephraim minor præfertur, 563.tex.b
49 Non auferetur ſceptrum de Iuda, de fin.63.tex.b

Ex Exodo.

3 Ego ſum Deus Abraham, de fin.82.glo.
5 Et cap. 13.22. populus immolat, 514.tex.
7 Virga conuerſa eſt in ſerpentem, 444.gl.b.453.glo.b
12 In die primo nõ erit fermentum in domib. veſtris, 421. tex. per 7. dies, 420 gl.b. A primo veſpere, 422. tex.& 424.
Hebr. inter duas veſperas, 423.tex.
Intra domum, 505.tex.
Comedetis feſtinantes, (an ſtantes,) 420.gl.b.520.tex.
Cum lactucis agreſtibus, 422.tex.
Os non comminuetis ex eo, 423.tex.b
Profecti ex vrbe Rameſſes, 422.tex.
22 Qui ſacrificat Dijs, occidetur, 508.tex.b
24 Victima pacifica, 505.tex.
28 Veſtes ſacerdotis, & Pontif. 563.tex.
Cinges fœminalia linea, de byſſo retorta, ſuperhumerale.
Non aſcendes per gradus: ne reueletur turpitudo tua, 564.tex.
29 Iuge ſacrificium, 520.tex.
Ritus conſecrandi Pontificem, 602.tex.

Ex Leuitico.

1 3 6 7 & 22. pag. 504. tex.
2 & 6. de contuſione & frixione, 503.tex.
4 5 6 Varia animalia pro ſacrificijs, 504.tex.
10 Sacerdos accedebat ad altare ieiunus, 487.gl.b
17 Anima in ſanguine eſt, 510.tex.
18 Gradus prohibiti pro matrimonio, 701.tex.& 731.
23 Et decimaquinta die ſolennitas azymorum eſt, 422.tex.
A veſpere vſque ad veſperam compu. ſabbata veſtra, 424.gl.

Ex Numeris.

6 Populus in ſacrificio offert preces, 512.glo.
8 Obtulit Deo Leuitas, 510.tex.b
Ab anno 25. miniſtrabant, 603.tex.b
28 Neomenia, 423.glo. 424.tex.b
Iuge ſacrificium, 520.tex.

Ex Deuteronomio.

12 Anima in ſanguine eſt, 510.tex.b
16 Spontaneam oblationem, 517.tex.b
Per ſeptem dies azymorum, 422.gl.424.tex.b
32 Dei perfecta ſunt opera, 518.tex.b

Ex lib. Iudicum.

7 Panis hordeaceus in caſtra Madian, 406.tex.b
13 Angelus Domini aſcendit in flamma, 509.tex. 520. tex.b

Ex I. Regum.

2 Si in Deum peccauerit vir, quis orabit pro eo, 168. tex.
Suſcitabo mihi ſacerdotem fidelem, 505. tex.
4 Dñs eſt, quod bonum eſt in oculis ſuis faciat, de fi.55.tex.b
6 Templum, 508. tex.
13 Stultam rem feciſti, 514.tex.
21 Panes propoſitionis, 487.tex.b

Ex II. Regum.

6 Dauid vſus eſt ephod, 563.tex.b
13 Thamar an ſoror Amon, 730. tex.
20 Ioab baltheo vſus eſt, 564.tex.

Ex III. Regum.

8 In arca erant duæ tabulæ, 570.tex.b

17 Religio Eſſæorum ab Elia, 712.tex.b
19 Panis Eliæ, 474.tex.

Ex IIII. Regum.

4 Vaſa vacua, 490.tex.b
12 & 18. Accepit rex theſaurum de domo Domini, 609.tex.b

Ex I. Paralipom.

26 Vſias quia obtulit ſacrif. punitur, 514.tex.

Ex II. Paralipom.

25 Tranſibunt abſque ſacerdote, 505. glo. 507.tex.b
35 Aſſauerunt Phaſe. 422. gl. 424 tex.b

Ex I. Eſdræ.

5 Aedificamus templum, quod erat ſtructum, de fin. 62. gl.b
6 Iubente Cyro, Darioque Artaxerxe, de fin. 77.b.tex.& ſeq.
9 Diſſoluta ſunt matrimonia cum Cananæis inita, 736.tex.

Ex IIII. Eſdræ.

12 & 14. de fin. 86. glo.

Ex lib. Eſther.

1 Aſſuerus, id eſt, Darius Longimanus, de fin. 78.tex.b

Ex Iob.

1 & vlt. offerebat ſacrificium, 504.tex.
2 Ceſſatura ſacrificia, 505. tex.
9 Non eſt qui vtrumque poſſit arguere, de fin. 55. tex.
25 Stellæ non ſunt mundæ, 487.tex.b
41 Sternet ſibi aurum, quaſi lutum, de fin. 100. glo.b.

Ex Pſalmis.

1 Non reſurgunt impij, de fin. 83. 110.tex.b
30 Commendo ſpiritum, 505.glo.b
33 In titulo, eum Dauid mutauit vultum, 445.gl.
36 Si ceciderit, non collidetur, de fin. 51.tex.b
41 Sitiuit anima mea ad Deum fontem, de fin. 41. glo.
42 Iudica me Deus, 572.tex.b
49 Deus manifeſte veniet, de fin. 61. glo.b
50 Tibi ſoli peccaui, 264.gl.b
55 Pro nihilo ſaluos facies illos, 203.tex.b
68 Deleantur de libro viuentium, de fin. 34.glo.b
71 Erit firmamentum in terra, 419.glo. 521.tex. & 581.tex.
76 Et tu Iordanis, quia conuerſus es retrorſum, 472. glo. b. in fin.
77 Panem angelorum, 499.glo.b. 477.tex. b
109 Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech, 518.tex.b. & tex. ſeq.

Ex Prouerbijs.

8 Dominus poſſedit me, 581. tex. b
Præparatur voluntas à Domino, de fin. 21.tex.b. 60.tex.
19 Sapientia ædificauit ſibi dominum, & excidit columnas ſeptem, 2. glo.b. & ſeq.
24 Nouiſſime ego egi pœnitentiam, 530.glo.b

Ex lib. Sapientiæ.

2 Tormento & contumelia interrogemus eum, 514.glo.b
4 Raptus eſt, ne malitia mutaret, de fin. 44.tex.b
5 Diadema, 564. tex.
9 Egi pœnitentiam, 570.tex.b.
10 Eum qui primo creatus eſt, eduxit à delicto ſuo, 252.gl.
12 Diligis omnia quæ ſunt, 402.tex.b
16 Manna continebat omnis ſaporis ſuauitatem, 473.glo.b

Ex Eccleſiaſtico.

24 Ab initio & ante ſecula creata ſum, 582.tex.
30 Similem enim ſui reliquit ſibi, 637.glo.
34 Qui baptizatur à mortuo & poſtea tangit eum, quid proficit lauatio illius, 61.glo.b
45 Mitra, 564.tex.

Ex Eſaia.

1 Non offeretis ſacrificium, Hebr. Mencha. 507.gl.
Lauamini, mundi eſtote, 30.tex.
Si fuerint peccata veſtra, vt coccinum quaſi nix dealb. 252.glo.
2 Erit in nouiſſimis dieb. mons, de fin. 63.tex.
6 Labia mundauit, 472.tex.
7 Ecce Virgo concipiet, 640.glo.
11 Leo & agnus ſimul paſcentur, de fin. 63.tex.
14 21 46 Babylon non eſt reædificanda, de fi. 94.tex.& glo.
22 Clauem Dauid, 262. in præfat.
25 Faciet Dominus in monte hoc conuiuium, 530.tex.b
30 Erit lux ſolis ſeptempliciter, de fin. 107.tex.
53 Generationem eius quis enarrabit, 13.glo.b.& 567.glo.
55 Dabo ſancta Dauid fidelia, 514.tex.b
Venite, emite vinum & lac: comedite bonum, 515.glo.
61 Prædicare annum remiſſionis, de fin. 98.tex.
66 Quę eſt domus hæc, quam ædificabitis mihi, 507.tex.b

Ex Hieremia.

19 pag. 507.tex.b
31 Mulier circundabit virum, 107.tex.b

Ex Ezechiel.

18 Si auerterit ſe impius, & fecerit iudicium, & iuſtitiam, 203.glo.b
21 De idolis, 469.tex.
37 Congregabitur Iſrael, de fin. 63.glo.
39 Gog, & Magog, 96.tex.
Vlt. Templum, nempe ſpirituale, 508. glo.b.& de fin. 63.tex.

Ex Daniel.

2 Poſt 4. Monarchias ſuccedet Antich. de fin. 95.tex.b. comminuet decem digitos pedum, ibid. & tex. ſeq. Anno 2. Nabucho. 100.tex.
3 Ceſſabit ſacrif. 507.tex.b
7 Cornu paruum, de fin. 94.tex. b. diuidetur imperium, 95.tex.b
8 & 12 Iuge ſacrif. 505.tex.
9 Ab exitu ſermonis &c. hebdomadæ 7. &c. 71.glo. vbi ſatis fuſe de Danielis hebdomad.
Hebdomadæ 70. de fin. 63.tex.b. 76.tex.b.& 98.tex.b
Abominatio deſolationis, 71.tex.
11 In loco Mahuzim Deum ſuum colet, 501.tex. 517.tex.b. & & de fin. 95.tex.
Vincet 3. Reges, Aegyptum, Aetiopiam, & Lybiam, de fin. ibid.b
12 Per Michaelem, de fin. 102.tex. durabit 45. dies, ibid. glo.
Tamquam deſpectus, de fin. 94.tex.b
Theſauros maris, 100.tex.b. ducem fœderis, 94.glo.
Obtinebit regnum in fraudulentia, 100.tex. b.& ſeq.

Ex Oſea.

1 Fac tibi filios fornicationum, 636.tex. & glo.
6 Miſericordiam volo, non ſacrificiũ, 497.tex.b. & 522.tex.b
13 Ero mors tua ò mors, 515.tex.
14 Vituli labiorum, 506.tex.

Ex Ioel.

3 In valle Ioſaphat, de fin. 83. tex. 110. tex.

Ex Habacuch.

2 Iuſtus ex fide viuit, 528. gl.

Ex Aggæo.

2 Magna erit gloria domus huius nouiſſimæ, 508. tex. & de fin. 65. tex.

Ex Zacharia.

6 Templum, nempe ſpirituale, ſup. Ezech. vlt.
9 Quod eſt bonum eius, 515. gl.
Vinum germinans virgines, 472. tex. b. & ſeq.
10 De idolis, 469. tex.
14 Ecce Dominus veniet, & omnes ſancti eius cum eo, de fin. 107. glo. b

Ex Malachia.

1 In omni loco offertur nomini meo oblatio munda, 508. tex. b
4 Mittam Eliam, de fin. 101. glo.

Ex I. Machab.

1 Alexander regnauit primus, apud Græcos, de fin. 79. gl.
5 Et viri Iuda magnificati ſunt, de fin. 64. glo.
1 & 4. De 148. annis. Et cap. vlt. Simon viſitabat ciuitates, 79. tex. & glo.

Ex II. Machab.

• Græce ſcribitur. 570. tex. b

Ex Matthæo.

1 De Spiritu ſancto, eſt, 576. glo.
Cum eſſet deſponſata, 461. glo.
2 Adorauerunt eum.
3 Appropinquabit regnum cœl. 39. glo. baptizatus eſt, de fin. 96. tex. b
Baptizabit in Spiritu ſancto & igne, 78. glo.
5 Donec tranſeat cælum, de fin. 107. tex.
6 Panem noſtrum quotidianum; Græ. ſuper ſubſtantialem; 491. tex. b. 515. tex. b
Nolite ſanctum dare canib. 493. glo.
7 Quanto magis Pater? quare dicitis Domine, 533. glo. b
8 Ite audite vas ſacerdotibus, 215. tex. b
9 Miſericordiam volo. in Oſeæ, 497. tex. b
10 Quos & Apoſt. nominauit, 594. tex. b
Omnis qui confitebitur me coram hominibus, &c. 12. glo. b
11 Tu es qui venturus es, an alium expectamus. 108. glo.
Non ſurrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptiſta, 107. tex. & glo. b
Omnes enim prophetæ & lex vſque ad Ioannem, 77. glo.
Quia ita placitum fuit ante te, de fin. 44. tex. Væ tibi Corozaio, 94. tex.
12 Ita erit fil. hom. in corde terræ tribus diebus, de fin. 87. tex.
13 Ioſeph iuſtus, 595. tex.
16 Quodcunque ſolueris ſuper terram, &c. 164. tex. b
17 Elias veniet, de fin. 101. glo.
18 Dic Eccleſiæ & ſi Eccleſiaſticus non audierit, &c. 216. tex.
Quodcunque ligaueritis, &c. Nã dico tibi vſque ſepties, ſed vſque ſeptuagies ſepties. 168. tex. b. & ſeq. Iratus Dominus tradidit cum tortoribus quoadusque redderet vniuerſum debitum, 205. tex.
19 Facilius eſt camelum intrare per foramen acus, 457. glo.
Erunt duo in carne vna, 475. glo. 635. tex. 638. tex. b. & 641. tex.
Excepta fornicationis cauſa, 689. glo.
20 Voca operarios, & redde illis mercedem, 107. glo. 1. & 2. col.
An non licet mihi quod volo, de fin. 54. tex.
21 Cathedras vendentium columbas euertit, 532. gl. b.
22 Non habens veſtem nuptialem, 487. tex. b
Citat Exod. 3. ego ſum Deus Abraham, de fin. 82. glo.
23 A ſanguine Zachariæ, 506. tex.
24 Mirati ſunt ſtructuram templi, 508. gl.
De ſignis iudicij, de fin. 92. tex. & 107. tex.
Sol obſcurabitur, de fin. 92. glo.
Prædicabitur euangel. in toto orbe, de fin. 95. tex.
Tribulatio magna qualis, &c. de fin. 100. tex. b
Cum videritis abominationem, de fin. 95. tex.
25 Tollite itaque ab eo talentum. 505. glo.
Abſcondit talentum, 413. glo.
Cum venerit filius hominis in maieſtate, 107. glo. b
Ite maledicti: quia eſuriui, de fin. 113. tex.
26 Vnxit caput, de fin. 29. tex.
Primo die azymorum, 420. glo. 422. glo. b
Cœnaculum grande, 565. glo. & tex. b
Non bibam à modo, 427. glo. b
Fregit, 516. tex. b
Dicens, hoc eſt corp. 433. tex. & ſeq.
Benedicens dixit, 433. tex. & glo.
Accipite & comedite, 434. tex. b. in fin.
Effundetur, 440. tex.
Noui teſtamenti, 317. tex.
In paropſide. 407. tex. b. & ſeq.
Non in die feſto, 424. tex. b
Tranſeat à me calix, 505. gl. b
127 Io manus tuas, ibid. tex.
Conſummatum eſt, 512. tex. b. 514. glo. b
Sicut dictum eſt per Ieremiam, de fin. 41. tex.
Scriptum literis Græc. Latin. & Hebr. 568. tex. b
Multa corpora ſanct. ſurrexerunt, de fin. 85. tex.
128 Data eſt mihi omnis poteſtas, 594. tex. b. & glo.
Ecce ego vobiſcum ſum, 505. tex.
Veſpere autem Sabbati, de fin. 88. tex. Maria Iacobi, ibid.
In monte Galilææ, de fin. 90. tex.

Ex Marco.

5 Sanat tactu, 480. glo. b
6 Vngentes oleo, 597. tex.
Non licet tibi habere vxorem fratris, 731. tex.
13 De die autem illa vel hora nemo ſcit, &c. 307. glo.
14 Frumentum, 419. glo.
Diuidite inter vos, 433. tex. b
Biberunt omnes, 498. glo.
15 Mulieres de Galilæa, de fin. 89. tex. b
16 Surgens, mane apparuit primum Mariæ Magdalenæ, vidit duos angelos, de fin. 88. tex.
Prædicate euang. omni creaturæ, de fin. 31. gl. b
Nubes ſuſcepit eum in cœlo, 454. glo. de fin. 88. glo.
Tenuerunt pedes, de fin. 89. tex.
Recumbentibus vndecim, de fin. 90. tex.
Non credebant duobus, de fin. 89. tex. b

Ex Luca.

1 Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, de fin. 38. glo.
Regni eius non erit finis, 577. glo.
2 Proficiebat ætate, & ſapientia, 8. tex. & 212. glo. b
Gloria in excelſis Deo, 573. tex. b
Vt circunderetur puer, 456. gl. b
Erat Anna in templo. 712. tex. b
3 Facite fructus dignos pœnitentia. 258. glo.
Procurante Pontio Pilato. 576. tex. & glo. b
Tertia die conſumor. 514. tex. b
Erat incipiens quaſi annorum, triginta, de fin. 96. tex. b. & ſeq.
7 Dimittuntur tibi peccata tua, 145. tex.
Mulier in ciuitate peccatrix, de fin. 88. tex.
Aquam pedib. meis non dediſti, 498. b. gloſ.
8 Sanat tactu, 480. glo. b
Veniſti huc ante tempus torquere nos, de fin. 111. tex. b

13 Niſi pœnitentiam egeritis, 143. & 144 glo.
Quærit vnam ouem, quæ perierat, 514. glo. b
14 Compelle eos intrare, 492. glo. b. 517. glo.
16 Diues & Lazarus, de fin. 108. tex. b.
18 Oportet ſemper orare, 533. glo.
21 Eiecit vendentes de templo, de fin. 98. tex.
22 Diſtinguit duos calices, 407. te. b.
Series hiſtoriæ, 498. tex.
Deſiderio deſid. hoc paſcha, 473. glo. b
Non bibam à modo donec veniat regnum Dei, 403. gl. 422. glo. b
Ecce manus tradentis me, 408. tex. b. 498. glo.
Gratias agens, 433. glo.
Cœnantib. illis accepit panem, 406. tex.
Hoc eſt corpus quod pro vobis datur, 433. tex. b. 435. tex. 438. glo. b. & 442. tex. b
Hoc facite, 216. tex. b. 413. glo. 435. tex. 493. glo. 597. tex.
Hic eſt calix, 440. tex. cum ſeq.
Biberunt omnes, 498. tex.
Hæc quotieſcunque feceritis, 510. glo. 512. tex.
23 Dies erat paraſceues, & Sabbatum illuceſcebat, 424. glo. de fin. 88. glo.
24 Et ipſe finxit ſe longius ire, 316. tex. 443. tex.
Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, 216. glo.
Cognouerunt eum in fractione panis, 425. glo. 481. tex.
Benedixit panem, 433. glo.
Comedit, euanuit, de fin. 117. tex. b
Et apparuit Simoni, de fin. 89. tex. b.
Eduxit eos foras, de fin. 90. tex. b

Ex Ioanne.

1 In principio erat verbum, 575. tex. b
Verbum caro factum eſt, 576. tex.
Omnia per ipſum, 575. gl.
Poſt me venit vir, qui ante me factus eſt, 107. gl.
Ecce agnus Dei, 406. tex. b
2 Nuptiæ factæ ſunt, 638. tex. b
Aquam vinum factum, 451. glo. b. in fi.
Hoc fecit initium, de fin. 98. gl.
Quadraginta & ſex annis, 91. gl. b
3 Non miſit filium ſuum, vt iudicet mundum, de fin. 61. tex. b. 108. glo.
Nam ad menſuram dat Deus ſpiritum, 8. tex.
4 Patres noſtri in monte hoc ador. & cæt. ideſt, ſacrificarunt, 504. tex. b.
Adorent in ſpiritu & veritate, 467. tex. b
5 In reſurrect. vitæ, de fin. 83. tex.
Audient vocem filij Dei, de fin. 83. glo.
Dedit ei poteſtatem iudicium facere, quia filius hominis eſt, de fin. 108. tex. b. & nu. ſeq.
Ego veni in nomine Patris mei, de fin. 92. glo.
6 Panis quem ego dabo (eſt promiſſio) 420. glo.
Qui manducat hunc panem, 413. 481. tex.
Niſi manducaueritis, & biber. 217. tex. 478. glo. b. 483. tex. 547. glo. b
Patres veſtri manduc. manna, 459. glo. 473. tex. b
Quomodo poteſt hic nobis dare carnem, 445. tex.
Durus eſt hic ſermo, 439. tex. b
Ego ſum panis viuus, 456. glo.
Si ergo videritis filium hominis aſcendentem, 514. glo. b
Ego reſuſcitabo eum, 474. glo.
Sicut miſit me viuens Pater, ibid. tex. b
7 Totum hominem ſanum feci, 475. glo. b
9 Luto liniuit oculos, 480. glo. b
Scimus quia peccatores Deus non exaudit, 533. b. glo.
Extra ſynagogam fieret, 743. glo.
10 Ego pono animam meam, 506. tex. 505. glo. b. & 577. glo.
11 Maria erat quæ vnxit, de fin. 88. tex.
Quia non eram ibi, 460. glo. b
Soluite eum, 216. glo.
12 Niſi granum frumenti, 418. & 419. glo.
Ante ſex dies Paſchæ, in domo Simonis, de fi. 89. tex. & ſeq.
13 Quis eſt qui tradet te, 407. tex. b
Intinctum panem, 482. tex. b
Introiuit in eum Satanas, 409. tex.
Ante diem feſtum Paſchæ, 420. glo. 422. glo. 424. tex. b
Sciens Ieſus quia venit hora, 498. glo. 506. glo.
Ordo hiſtoriæ, 498. tex.
Lauit pedes, 49. tex. b
Et cœna facta, ſurgit, 408. tex.
Et cum iterum recubuiſſet, ibidem.
14 Si quis diligit me, &c. 145. tex.
Qui diligit me, diligetur à patre, de fin. 57. tex.
15 Ego ſum vitis vera, 506. tex.
17 Ego ſanctifico me ipſum, 505. glo. b
Vt ſint vnum, ſicut & nos, 576. tex. b
18 Nobis non licet interficere, 424. tex. & glo. b
Ipſi non introierunt prætorium, 424. tex.
Si regnum meum eſſet de hoc mundo, de fin. 109. glo.
19 Erat paraſceue Paſchæ, 424. tex. b. Magnus dies ille Sabba. ibid. tex.
Maria Cleophe, de fin. 90. tex.
Exiuit ſanguis & aqua, 8. b. glo. 640. 216. glo.
20 Venit Maria Magdalena, de fin. 88. tex.
Non dum aſcendi ad Patrem, de fin. ibid. glo. b
Venit Ieſus ianuis clauſis, 460. tex. & glo.
Accipite Spiritum ſanctum, 597. tex. & b. 594. tex. b
Quorum remiſeritis. An etiam de baptiſ. 216. tex. b. & num. ſeq.
Oſtendit eis manus & latus, 216. glo. b. hæc cum dixiſſet inſufflauit, & dixit eis, accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, &c. 143. glo. 216. & 217. tex.
Poſt dies octo, & Thomas cum eis, 216. tex. b. & de fin. 90. tex. & glo.
21 Manifeſtauit ſe ad mare Tyberiadis, de fin. 90. tex.
Paſce oues meas, 594. tex. b. & glo.
Sic eum volo manere, de fin. 101. glo. b

Ex Actibus Apoſtolorum.

1 Ille vos baptizabit in ſpiritu ſancto & igne, 110. tex. b
Barnabas iuſtus, 595. tex.
A baptiſmate Ioan. incipiens, de fin. 97. tex. b
2 In fractione panis, 481. tex. 516. tex. b. 565. tex. b
Solutis doloribus inferni, 337. tex.
3 Susceptus eſt in cœlo, 454. glo.
4 Barnabas Leuites, 595. tex.
6 Diaconos 7. vt miniſtrent etiam menſis, 592. tex. b. 605. tex.
7 Abraham, nempe primogenitus, 502. glo.
8 Baptizati tantum erant in nomine Domini Ieſu, 83. tex.
10 Eleemoſynæ tuæ placuerunt, 12. tex.
Conſtitutus eſt iudex, 108. tex. b
13 Miniſtrantibus illis domino, 521. tex.
Imponentes manus, & Barnabas electus eſt, 595. tex.
Dabo ſancta Dauid fidelia, 515. glo.
19 Volebant offerre ſacrif. Paulo, 508. tex. b
20 In quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcop. 271. tex. b

Ex Epiſt. ad Romanos.

4 Contra ſpem in ſpem credidit, de fin. 55. tex.
5 In quo omnes peccauerunt, 510. glo. b
6 Quicunque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus, 83. tex.
8 Spiritus poſtulat pro nobis, 524. tex. & glo.
Adoptionem filiorum reciperemus, 478. tex.
Non ſunt condignæ, de fin. 51. glo.
9 Cum nondum aliquid boni, aut mali egiſſent, de fin. 45. tex. 53. tex. b
Iacob dilexi, de fin. 45. tex.
Miſerebor cui miſerebor, ô homo tu quis es qui reſpondeas Deo, de fin. 45. tex. b. & ſeq.
An non poteſt figulus, de fi. 45. glo. b
10 In omnem terram exiuit ſonus, de fin. 92. glo.
11 Quam inſcrutabilia iudicia eius, de fin. 45. tex. b.
12 Hoſtiam viuentem, 506. tex.
13 Qui diligit proximum legem impleuit, 145. tex.
14 Quod non eſt ex fide, peccatum eſt, 230. glo.
Non regnet peccatum, 492. tex. b. & nu. ſeq.

Ex Epiſt. I. ad Corinthios.

1 Per vnam Sabbati, 492. glo.
Vocauit Andream, de fin. 97. glo. b
2 Cui aliquid donaſtis, & ego, 254. glo. b
Quam nemo principum nouit, 462. glo.

Vocatus eſt Ieſus & diſcip. de fin.98.tex.
3 Omnia veſtra ſunt, vos Chriſti, de fin.61.glo.
Saluus erit, ſic tamen quaſi per ignem, 78. glo. de fin.112. tex.
4 Quis enim te diſcernit, de fin.44.tex.
5 Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, 521.tex.
6 Qui adhæret Deo, vnus ſpiritus eſt, 490. tex.b
Qui adhęret meretrici, vnum corpus efficitur, 475.tex.
7 Alioquin filij veſtri immundi eſſent, nunc autem ſancti ſunt, 72.glo.b
Si infidelis diſcedit, diſcedat, 659.tex.
Ne dimittat illam, 685.glo.
Ad tempus, vt vacetis orationi, 687. tex. b
9 Caſtigo corpus meum, 606.tex.
Ne ipſe reprobus efficiar, de fin.50.tex.
10 Omnes eandem eſcam ſpiritualem manduc. 406. text. & glo.409.tex.b.471.glo & 478.tex.
Calix benedictionis, 433. glo.
Panis quem frangimus, 4[illegible] glo.b.459 glo.
Vnũ corpus & vnus panis ſumus, 474.tex.& 475.476.tex.b
Qui de vno calice, 481.glo.
Qui edunt hoſtias, 503.tex.
Altare, 511.glo.
11 Iam non eſt dominicam cœnam manduc. 405. tex. b.517. text. & 565.tex. b
In qua nocte tradebatur, 407.tex.& 410.glo.
Gratias egit, 490. tex. b
Similiter & calicem poſtquam cęnauit, 408. glo.b
Probet autem ſeipſum homo, 483.tex.b
Qui manduc.& cæt.reus erit corporis, 413.glo. 483.glo.b. & 487. tex.b
Vel biberit calicem Domini, 483.tex.
Et de calice bibat. 481.glo.
Hoc eſt corp.meum, quod pro vob. tradetur, 442.tex.b. 515.glo.b.
Mortem Domini annunciabitis, 510.glo.b
Vir non oret velato capite, 564.tex.
Vir imago Dei eſt: fęmina imago viri, de fi.32.tex.b
12 Alij datur ſermo ſapientiæ, de fin.56. tex. & glo.
Diuidens ſingulis prout vult, de fin.45.tex.b
13 Si tradidero corpus meum ita vt ardeam, 101.tex.
14 Qui ſupplet locum idiotæ, 569.tex.
15 Quid facient qui baptizantur pro mortuis, 67.glo.b
Seminatur corpus animale, ſurget corpus ſpũale, 47.tex.
Cum tradiderit regnum Deo & Patri. 518. glo.b
Secundus homo de cœlo cœleſtis, 576.glo.
Chriſtus primitiæ dormientium, ibid.b
Surget ſpirituale, & de aliis dotib.corp. glorioſi, 474.tex.b. 475.tex.b
Omnes quidem reſurgemus, de fin. 82. tex.b
Abſorpta eſt mors in victoria, 514. text. b
In nouiſſima tuba, de fin. 83. glo. b
In momento in ictu oculi, de fin. ibid. gl.b. quingentis fratribus: Iacobo, & mihi, de fin. 90. tex.
Caro & ſanguis regnum Dei non poſſ. de fin.513. tex. b
16 Anathema ſit Maranatha, 776. tex. b

Ex Epiſt. II. ad Corinthios.

4 Momentaneum & leue tribul. de fi. 51. glo.
5 Ergo omnes mortui ſunt, 510. glo. b
Scimus quod ſi terreſtris domus noſtra diſſoluetur, de fin. 73. tex. b
6 Nolite iugum ducere cum infidelib. 736.tex.b
8 Cum diues eſſet, pro nobis egenus factus eſt, 714. glo. b. & de fin. 109. glo.
11 Imperitum ſermone, 570. tex.
Satanas transfigurat ſe in angelum lucis, 470. glo.
Sicut ſerpens ſeduxit Euam, 493.tex.b.de fi. 14.tex.b.& ſeq.
12 Stimulus carnis, 606. tex.
13 Et communicatio ſancti ſpiritus, 401. tex.b. in prog.

Ex Epiſt. ad Galatas.

1 Nec per hominem, 595.tex.
Si quis euangelizauerit præter id quod, 578. text. de fin. 55.text.
2 Qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me, 514. glo.b
3 Tanta paſſi eſtis ſine cauſa, 505.gl.& 509.b. quomodo conuertimini iterum ad infirma & egena elementa. 39.gl.b. & text.
6 Alter alterius onera portate. 254. gl. b

Ex Epiſt. ad Epheſios.

1 Elegit nos in ipſo, de fin.61.glo.
Prædeſtinauit nos, vt eſſemus ſancti, de fin.45. tex. & gl.
In ſortem vocati, de fin.ibid.
2 Creati in Chriſto. ibid.
3 Vt innoteſcat principibus per eccle. 461. gl.
4 Qui deſcendit, 575. gl.b
In menſuram ætatis plen. Chriſti, de fin.114.tex.
5 Sacramentum hoc magnum eſt, 3. glo. b. 638. text. b. & 641. text.
Erunt duo in carne vna, 475.tex.

Ex Epiſt. ad Philip.

2 Dat velle & perficere, de fin. 44.tex.b
Habitu inuentus vt homo, 452.glo.
Quorum Deus venter eſt, 115.glo.b
3 Saluatorem expectamus, de fin. 61.tex.b

Ex Epiſt. ad Coloſſenſes.

1 Gaudeo in paſſionibus meis pro vobis, 254.glo.b
Primogenitus omnis creaturæ, 590.tex.
Fecit verbo, 575.glo.b
2 In quo inhabitat plenitudo Diuinit.corporaliter, 476.tex.

Ex Epiſt. I. ad Theſſalon.

4 Si credimus quod Ieſus mortuus eſt, 576.b.gl.
Mortui qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi, de fin.85.gl.
Qui reſidui ſumus, non præueniemus eos qui dorm. de fi. ibidem.
In voce Archangeli, de fin.83.gl.
Eos qui dorm. cum Ieſu, de fin. ibid.

Ex Epiſt. II. ad Theſſalon.

2 Templum, Græc. Naos, 559.tex. b
Myſterium iniquitatis iam operatur, de fin. 93. tex. b
Homo peccati, de fin. 93.glo.
Quem interficiet ſpiritu oris ſui, de fin. 102. tex.
Oſtendens ſe tanquam ſit Deus, de fin.95.tex.
Niſi ven. diſceſſio. de fin.96.tex.
In prodigijs mendac. de fin.100.glo.b

Ex Epiſt. I. ad Timotheum.

2 Qui vult omnes homines ſaluos fieri, 95. tex. & de fin. 59.text.
Mediator Dei & hominum homo Chriſtus, 579. tex.
Fieri obſecrationes, orationes, & cæt. 572.tex.
Et pro Rege, nempe etiam infideli, 559.tex.
Pro omnibus hominib. 573.tex.
Vt tranquillam vitam degant, 579. tex. b
Adam non eſt ſeductus, 470.tex.de fin. 13.tex.b.& ſeq.
3 Apparuit angelis, 462. glo.
Qui epiſcopatum deſiderat, 627.tex.
Vnius vxoris vir, 607.tex.b. & nu.ſeq.
Sobrius, modeſtus, &cæte. 611.text. b. 752. text. b. & 843.tex.
4 Noli negligere gratiam quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam, cum impoſitione manuum presbyterij, 28. glo.b. & 597.
Lucem habitat inacceſſibilem, de fin. 33. tex.

Ex Epiſt. II. ad Timotheum.

1 Gratia quæ eſt in te per impoſitionem manus, 28. glo. b. & 597.

2 Omnia propter electos, de fin. 48.tex.
Himenæus, de fin. 84. glo.b
3 Noli negligere gratiam, 547.glo.

Ex Epiſt. ad Titum.

1 Vid. 1.Tim.3. ſobrius, modeſtus, &c.

Ex Epiſt. ad Hebræos.

1 Scribitur ad fideles, 520.tex. Eſt Pauli. 569.tex.b
Cui enim dixit angelorum, 575.glo.
2 Minoratus ab angelis, ibid.b
2 Quia pueri communicarunt carni, & ſanguini, 473.gl.b
4 Hoſtiam viuentem, 506.tex.
5 Oblatio, 503.glo.
Cum lacrymis & clamore valido, 505.tex.b
Exauditus eſt pro ſua reuerentia, 523.tex.b
6 Impoſſibile eſt eos qui ſemel illuminati ſunt, &c. renouari per pœnitentiam, 83.tex.b.90.glo.b.142.glo.b. 169.tex. & 200. glo.
7 Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſed. 501.tex.b. 537.glo. & 519. glo.
Ad placandum Deum, 580.glo.
Sine patre, ſine matre, 13.tex.501.tex.b.520.tex.b.519. tex. 567.glo.
Non ſecundum ordinem Aaron, 520.tex. b
8 Offerat ſuum, 511.glo. 513.glo.b
9 Hic eſt ſanguis teſtamenti, 505.tex. & 517.
In Arca teſtament. erant duæ tabulæ & vrna, 570. tex. b.
Thuribulum aureum, id eſt, altare thymiamatis, 604.tex.
Semel in anno, 515.glo.b. & add. 603.tex.b
10 Citat Pſalm.109. donec ponat inimicos, de fin. 81. text. b. & 118. glo.b
Sacrificium & oblat. noluiſti, corpus aptaſti mihi: auſert primum, 503.tex. in fi. & 504. glo.b
Voluntarie peccantibus non relinquitur hoſtia, 526. glo. b
Conſolatur. 570.tex.
11 Fide Sampſon, Iephte, 530.glo.b
Sciens quia & à mortuis, de fin. 55.tex.
13 Chriſtus heri & hodie, 441.tex.b
Altare, 512.glo.
Extra portam paſſus eſt, 518.glo.b
Hoſtiæ: vituli labiorum, 506.tex.

Ex Epiſt. Canonica Iacobi.

1 Suſcipite inſitum verbum, 474.glo.b
Religio munda, 506.tex.
5 Infirmatur quis in vobis inducat presbyteros, & orent ſuper eum vngentes eum oleo. 128.tex.b.& paſſim in toto libro de Extrema vnctione. Confitemini alterutrum peccata veſtra, 543.glo.b
Multum valet oratio iuſti. 514.tex.& 535.b

Ex Epiſt. I. Petri.

2 Vos autem genus electum, regale ſacerdotum, 57.tex. 266. tex.& 595.b
3 Vxor obediat, 691. tex.b
Quod & vos nunc ſimilis formæ ſaluos facit baptiſma, non carnis depoſitio ſordium, &c. 5.tex.b.& 67.tex.
Prædicauit ijs qui increduli. 337.tex.b.& 576.glo.b. de fin. 73.text.b

Ex Epiſt. II. Petri.

1 Dabo operam, vt poſt obitum meum, 579.glo.b. in fi.
Satagite vt per bona opera, certam electionem veſtram faciatis, de fin.46.glo.b
3 Hanc alteram ad vos ſcribo epiſtolam, 570.tex.
Cæli ignis calore tabeſcent, de fin.104.tex.b

Ex Epiſt. I. Ioannis.

2 Aduocatum habemus, 523.tex.b
3 Qui habet hanc ſpem ſanctificat ſe, 162.glo.
Maior eſt Deus corde noſtro, 442.glo.b
Et nos debemus pro fratribus animas ponere, 499.glo.
Et non poteſt peccare, de fin. 51. tex.b.
4 Qui ſoluit Ieſum, 456.glo.b
Hic eſt Antichriſtus, de fin. 91.glo.
5 Non dico vt oret quis pro eo, 167.glo.

Ex Apocalypſi.

1 Cur dicitur Ioannis Theologi, 569.tex.& glo.b
Fui in Dominica die, 492, glo. & 572.
3 Qui habet clauem Dauid, qui aperit & nemo claudit, 264. glo.b
6 Vidi ſub altare Dei animas, 561.glo. de fi. 74.tex.
Aperto ſigillo quarto, mors ſedebat in equo pallido, 100. text.b
7 Lauauerunt ſtolas ſuas in ſanguine agni, 110.tex.b
8 Septimus angelus tuba cecinit, de fin.83. glo.b
10 Oportet te iterum prophetare, de fin. 101. tex.
11 Dabo duobus teſtibus meis, de fin.73.glo. 101.tex.b
Diebus, de fin. 102.tex.
12 Quia modicum tempus habet, de fin. 100. tex.b
Retinebunt ſeptem diadem. de fin. 95.tex.b
13 Agnus qui occiſus eſt ab origine mundi, 506.tex. 518.b. & add. 514.tex.
Quaſi occiſum, de fin. 102.tex.
Aliam beſtiam aſcendentem de terra, de fin. 100. text. b. 95. text.
Adorauerunt beſtiam, de fin. 95.tex.
Iuge ſacrificium ceſſabit, 490.tex.b
15 Tanquam mare vitreum, de fin.100.glo.b
17 Diuidetur in decem Reges, de fin. 95.tex.b
Odient fornicariam, de fin.96.tex.b
19 Pſeudopropheta, de fin. 100.tex.b
Detrudatur viuus in infernum, de fin. 102.glo.& tex.
20 Solutus eſt Satanas, de fin. 100.tex.b.& 85.tex.b
Gog, & Magog, de fin. 96.tex.
Ignis purgabit cælos, de fin.104.tex.b.
Partem in reſurr. prima, de fin. 85.glo.b.& 86.glo.
22 Lignum vitæ ferens duodecim fructus, 471. glo. & 492. text.
Vidi cælos nouos & terram nouam, de fin.103. tex.b.
Mare iam non erit, de fin.104.tex.

FINIS.

INDEX OMNIVM RERVM ET VERBORVM NOTABILIVM,

QVAE IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR, ORDINE ALPHABETICO DISTRIBVTVS.

A

AARON fuit, à quo cœpit ordo ſacerdotalia, ſeu pontificalis cum vnctione. 595. tex. & 602. conſecratus eſt per Moſem. 615. tex. b. obtulit ſimul panem, ſed vt acceſſorium condimentum. 519. tex. b. in lege veteri non offerebant in nomine unius Aaron. 535. tex. b. officium Aaron Pont. & ſacerdotum. 603. tex. b. veſtes Pont. Aaron. 563. tex. b

Abbas ſeu caput eccleſiæ collegiatæ non concedit tonſuram, ſed abbas regularis ſuis regular. 618. tex. conſecratio abbatis. 598. tex. b. Eſt ordinarius & delegat alijs. 783. tex.

Abbates aliqui habent quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem. 277. tex. & num. ſequen.

Abbatiſſa quomodo vſum clauium habent in moniales ſibi ſubditas. 265. tex. b

Abbatiſſæ poteſt Papa committere quendam vſum clauium, vt ad excommunicandum. 781. tex. b. & ſeq.

Abelis ſacrificium adumbrauit miſſæ ſacrificio. 519. glo. 581. tex. primus obtulit ſacrificium. 502. text. & igne conſomptum eſt. 503. glo. b. & 509. tex. ab eo cœpit Eccleſia. 506. tex. in illo tanquam in membro ſuo dicitur agnus occiſus ab origine mondi. 518. tex. b. fuit ſemper virgo. 709. tex. ſaluatus eſt. 530. text. b

Ablutio pedum ante Euchariſtiam. 49. tex. b

Ablutio neſumatur in prima, aut ſecūda miſſa natiuitatis. 588. tex. abluit ſacerdos manus poſt oblationem. 578. tex. b. poſt ablutionem licet ſacerdoti conſumere reliquias. 488. tex. b. & ſeq. 585. tex. b. ſi bibit aquam de calice pro ſpeciebus vini. 585. tex. ſi bibit ablutione, quia hoſtia hæſit palato. ibid. b.

Ablutio baptiſmi. vide Aqua.

Aborſus quomodo reſeruetur à Syxto V. 283. glo.

Aborſus in quadrageſima die à conceptione, cenſetur fœtus animati. 884. tex. abſolui poteſt per conceſſ. Greg. XIIII. ibid. & 631. tex. b. infirma ſumet potionem, licet per accidens abortiat inanimem. 683. tex. ſi clericus ludens cum prægnante, fecit caſu abortire. 883. tex. b. & ſeq.

Abraham fuit ſacerdos ſucceſſione, quia primogenitus Thare. 502. tex. quot annis vixit. ibid. gl. ſacrificium eius dum Iſaac manſit viuus, fuit figura incruenti ſacrificio. 530. text. Sara vxor, an erat ſoror Abrahæ. 730. tex.

Abrahæ ſinus, ſeu limbus Patrum, de ſin. 110. tex. b. & ſeq.

Abſens non eſt abſoluendus à peccatis. 220. tex.

Abſens contrahit matrimonium per procuratorem. 639. tex. b. ob longam abſentiam ſolui ſponſalia. 680. tex. quando vxor nupſit alteri ob longam abſentiam viri. 689. tex. & ſeq.

Abſens abſolui poteſt ab excommunicatione. 790. text.

Abſoluendi poteſtas vbi data. vide Clauis.

Abſolutionis, verba ſunt forma in ſacramento pœnitentiæ. 220. tex. b. ſunt voce proferenda. 163. tex. non valet per ſcriptum. 19. tex. & glo. non eſt addenda conditio de futuro. 231. tex. nō detur abſque iniunctione pęnitentiæ. 256. tex. b. 261. glo. b. niſi in caſu & adulti abſoluti. 256. tex. intentio abſoluentis. 163. tex. ritus & preces. ibid. b. effectus. 166. per totum tex. An attrito abſolutio ſola remittat totam pęnam. 261. tex. extenditur ad oblita. 168. tex. b. An ſit ſatis peccatum in communi. 284. tex. b. pœnitentis diſpoſitio quędā ſatis eſt ad ſacramentum in formæ. 20. tex. Quędam attritio nota ſatis eſt ad fructum. 194. tex. b. & ſeq. & an abſque nouo dolore dum repetit peccatum. 195. tex. ne detur indignis. 158. tex. b. & ſeq. vt confitenti cum intentione peccati mortalis. 214. tex. ſecus de intentione peccati veniali. ibid. b. Expedit aliquando differre abſolutionem. 200. text. b. datur præſenti, ſed non abſenti. 220. tex. ei qui repetit de conſilio confeſſionem totius vitæ, per multos dies poteſt impendi quotidie. 242. tex. b. & ſeq. quomodo detur in articulo mortis. vide Mors. An abſolutio à ſolis reſeruatis, aut quando ex cauſa tacetur vnum peccatum det gratiam. 235. tex.

Abſoluens ſine poteſtate ordinis, nihil facit. 262. tex. aut ſine iuriſdictione. 263. tex. ſed prohibitus à prælato ſi abſoluat valet. 276. tex. quando inferior abſoluat à reſeruatis indirecte. 295. tex. b. vide Reſeruata. & quando ab excommunicatione abſolutus reincidat. 284. tex. pœna abſoluentis ſine facultate. 159. tex. Regularis, aut ſacerdos habet iuriſdictionem à Papa, ſi ab Ordinario ſit approbatus. 273. tex. b. An in mortis articulo valeat abſolutio data ab hæretico, vel denuntiato, aut ſuſpenſo. 287. tex. & 292. b. regularis confeſſarius quomodo abſoluit ab excōmunicatione. 782. tex. b.

Abſolutionem, & diſpenſationem generalem concedit Epiſcopus ante ordinationem. 615. tex. & Papa antequam conferat beneficium. 761. tex. Abſoluere indignum non licet. 778. tex. tempore interdicti licet abſolutio publica. 811. tex. & 813. b. an valet pro foro exteriori. 345. tex. b. & 499. glo. b. Quis abſoluit ab excommunicat. 785. tex. b. Abſolui poteſt parochus ab excommunicat. iuris. 789. tex. b. & ſequent. quis à minori. ibid. & 743. tex. b. ſatisfacta parte. 787. tex. b. quæ ſit ſolutio realis. 789. tex. ad reincidentiam. 791. tex. ad cautelam. ibid. b. Abſoluit aut diſpenſat in neceſſitate Epiſcopus, licet ſit recurſus ad Nuntium. 707. tex. b. per verbum abſoluo, an concedat bullæ diſpenſationem irregul. 889. tex. b. Aliquando facto conceditur abſolutio, aut diſpenſatio. 790. tex. b. Tonſuratus an abſoluat ab excommunicatione in articulo mortis. 786. tex. b. Abſolui ab excommunic. etiam abſentem, & inuitum. 790. tex. b. & ſequen. de ſubreptione aut obreptione. 792. tex. b. Ante abſolutionem quæ ſint pręmittenda. 787. tex. b

Abſtemius qui vinum non bibit, an ſit irregularis. 863. tex.

Academiæ ſtatutum, & rectoris mandatum, quomodo obliget ſcholaſticos. 552. tex. b. ſtatuta noua quæ abſque alia ſententia declaratoria imponunt pœnam. 816. glo.

Accedendum ad Euchariſt. præmiſſa confeſſione. vide Euchar.

Accedere ad vxorem. vide Debitum.

Accelerans occiſionem ſit irregul. 873. tex. & 876.

Acceptari poteſt collatio, & bulla ab excommu. 761. tex. b

Accidentia in Euchariſtia manent per ſe abſque ſubiecto. 464. tex. quia inhærētia actual. non eſt de eſſentia. ibid. b. inhærent quantitati indiuiduæ. 465. tex. ex his ſit generatio & nutritio, Deo concreatore nouam materiam. ibid. b

Accuſatio pœnitentius, ſit verbis, ſed tamen poteſt fieri ſignis. 219. tex. b

Accuſatur matrimonium, vt ſoluatur ob impedimentum, aut vt ob adulterium vxor perdat dotem. 674. tex.

Acetum non eſt materia pro Euchariſtia. 428. tex.

Actio præterita, an remoto obice, ſit cauſa gratię. 54. text. b. & ſequen.

Actio repetendi amiſſa ludo. 396. tex. b. & 399. actio ex lege nō ſemper eſt licita in conſcientia, vt quæ famulo poſt triennium negat petitionem ſalarij. 399. tex.

Actor, aut accuſator cum proteſtatione, quando non ſit irregularis. 876. tex. b. aut ſi compellatur à prælato. 893. tex. b. & de proteſtatione. 871. tex. Excommunicatus non admittitur vt actor. 752. tex.

Actus moralis tria habet conſideranda. 258. tex. b. Actus qui comitantur vnum principalem non oportet in confeſſione exprimere. 234. tex. Actus etiam remiſſiores merentur augmentum gloriæ. 308. tex. b. & ſeq.

Actus contrarij non præiudicant priuilegijs regularib. 377. tex.

Actus interni vt imperantur à religione, dicuntur ſacrificium, ſed non proprie, cum diſtinguantur contra ſacrif. 506. tex. Actus coniugalis, licet abſorbeat rationis vſum, eſt licitus. 685. tex. ob quos fines liceat. ibid. b. & ſeq. at peccat venialiter ſi ſola delectationis cauſa accedat: & peccat mortal. ardentior vxoris amator. 684. tex.

Adam habuit ſciētias humanas per accidens infuſas. 511. tex. b. & virtutem pœnitentiæ in ſtatu innocētiæ. 211. tex. b. & poſt lapſum veram contritionem. 513. tex. ſaluatus eſt ipſe. ibid. etiam Eua. ibid. glo. b. eo non peccante non fuiſſet incarnatio. 11. tex. & de fin. 13. tex. an tunc filius ex Cain peccatore contraheret peccatum. ibid. tex. obtulit ſacrific. 501. tex. b. non eſt ſeductus. 470. tex. de fin. 13. tex. b. & ſeq. Non dicuntur conſanguinei omnes ex Adam. 728. tex. b. ſi reſurgeret, an poſſet nunc ducere vxorem. ibid. An ex Adam ſit deriuata particula illæſa, ex qua formatum ſit corpus B. Mar. 729. tex. Adæ corpus in ſtatu innocentiæ quomodo immortale eſſet. de fin. 115. tex.

Additio vel ſubtractio in forma ſacramenti, quando impediat ne ſacramentum valeat. 23. tex.

Adminiſtrans ſacramentum indigne, peccat mortaliter. 55. tex.

Adoptio legalis eſt impedimentum pro matrimonio. 738. tex.

Adoptiuus quis dicatur. 695. tex. Chriſtus non dicitur filius adoptiuus. de fin. 57. b

Adoratio triplex. 466. tex. b. & ſeq. Quid ſit latria, & cui debeatur. 467. tex. debetur Euchariſtiæ. 468. tex. & abſque vlla conditione. 470. tex. b. ſed B. Virgini ſola hyperdulia. 468. tex. b. de fin. 40. tex. Cruci & imagini Chriſti latria. 468. tex. b. & 469. In articulo mortis qui adorat Euchariſtiam, nec recipit ob vomitum, an teneatur eſſe iuſtus. 476. tex. b. & 477. b. adorare pro ſacrificare. 467. tex. b. & 504.

Adultera non tenetur reſtit. pretium. 396. tex.

Adulterium eſt cauſa diuortij, & quando abſque ſententia iudicis. 689. tex. b. Aliquando non licet diuortium. ibid. & ſeq. ob id vir innocens aliam ducere non poteſt. 639. tex. quia nō ſoluitur matrimonium. ibidem. ob adulterium. 664. tex. b. Adulter non peccat petens debitum. 683. tex. qui ex coniugata habet prolem, an teneatur reſarcire damna. 698. tex. b. ſpurius quo modo renunciabit maioratui. ibid. & ſeq. Si coacte adulter fiat exectus, an ſit irregu. 846. tex. b. 869. tex. aut ſi occidat maritum pro ſui defenſione. 862. tex. & 869. Adulteræ filius quando ſe reputabit legitimum. 698. tex. & 864. b. mater quo modo ſatisfaciet damna legitimis. ibidem. b. Eccleſiaſticus caute inquirat contra adulteram. 883. tex. Vir quando dotem adulteræ lucretur. 691. tex. b

Adultus in neceſſitate ſaluatur per baptiſmum in voto. 73. tex. vrgetur præcepto quantum eſt ex ſe petendi baptiſmum ſtatim & inchoare vitam Chriſtianam. 74. tex. b. & ſeq.

Aduocatus habet idem priuilegium, quod miles. 388. glo.

Aduocatus pro excommunicato. 755. tex. quando ſit irregular. 876. tex. b

Aegidius Gondiſalui Viſitator, hunc lib. approbat in procem. alter Aegid. damnatur Hiſpal. 468. tex.

Aequales in omnibus ſi duo eſſent, & vnus operetur, hic plus habet. de fin. 18. tex. b. & 60.

Aequinoctium vernum quo die incidat. 426. tex. b. in eo mundus creatus eſt, Chriſtus incarnatus & paſſus. 427. tex.

Aequiuoca verba in forma ſacramentorum prolata, quomodo determinantur. 52. tex.

Aer purgabitur igne, & elementa. de fin. 104. tex. Aeris voce ſignificatur cœlum. de fin. ibid. b.

Aetas qualis requiratur pro ſingulis ordinibus aut beneficijs. 615. tex. b. & 614. Sine ætate initiatus ſacris ſit ſuſpenſus. 802. tex. b. an ſit irregul. 799. tex. olim hic celebrans non fiebat irregul. 796. tex. Pro ſubdiacono, & pro canonicatu ſatis eſt annus xxj. inceptus. 614. tex. & 802. Aetas pro ſponſalia matrimonia, profeſſione, & ordine. 677. tex. Diſpenſatus à Papa in ætate ad curatum non tenetur initiari. 838. tex. & ſeq. Ad canonicatum non diſpenſat Epiſcopus in ætate. 865. tex. Aetas Chriſti. 427. glo. B. Virg. de fin. 39. tex.

Aeternitas Dei. de fin. 7. tex. & 8. Ei ſunt præſentia quæ nobis ſunt futura. de fin. 9. tex. b. & ſeq. quomodo Caiet. explicet, & comprehendit omne tempus. de fin. ibid. tex.

Aethnæ montis ignis. de fin. 103. glo. b

Affinitas ex rato matrimonio irritat intra quartum gradum. 735. tex. b. Ex copula fornic. intra ſecundum grad. ibid. & 676. tex. b. diſpenſat commiſſarius in eo impedimento, & an regulares. 708. tex. b. Papa diſpenſare potuit, vt Henrico VIII. duceret relictam fratris. 731. tex. Nulla affinitas etiam inter priuignum, & nouercam irritat iure naturæ. 701. tex.

Agape apud Græcos quid ſit. 518. tex.

Agilitaus dos. de fin. 116. tex. b

Agnus quo ritu immolabatur. 407. tex. b. 450. b. & 502. tex. repræſentat cruentum ſacrificium, ſed in multis incruentum. 505. tex. & 520. Sub agni figura pingitur Chriſtus. 406. tex. b. an poſt exitum de Aegypto afferretur agnus die decimo, & intingantur poſtea ſanguine eius. 422. glo. & add. editur cū lactucis agreſtib. ibid. glo. ſtantes edunt. 408. gl. & 410. gl. b

Agreſta non eſt apta conſecrationi. 428. tex. b

Aleator clericus arcetur à communione. 496. tex.

Alexander Magnus quandiu imperauit. de fin. 79. tex.

Alienigena quando poſſit excommunicari, aut abſolui ab Epiſcopo loci. 785. tex. & 787. aut ordinari ab alieno. 615. tex.

Altare quale eſſe debeat, ara ne ſit fracta. 561. b. Priuilegia pro altari viatico. 559. tex. b. altare thymiamatis erat extra Sancta Sanctorum, & à Paulo vocatur thuribulum aureum. 603. tex. b. & ſeq.

Alternatim canere Pſal. 579. tex.

Ambroſius quid ſentiat de baptiſmo in nomine Chriſti facto. 83. tex. cur tamen ſero baptizatus. 74. tex. b. & ſeq. excommunicauit Imperatorem Theodoſium. 784. glo. b. vid. verb. Auguſtinus, & Neophytus.

Amens à natiu. vide Infans. an ſit communicandus. vide Furioſus. de adulto qui incidit in dementiam. vide Phreneticus. peccat qui amentes duos facit fornicari. 684. tex. b

Amictus quo vtitur celebraturus. 563. tex.

Amicus cui presbyter ſub tacito fideicommiſſo dedit bona pro ſpurio, an poſſit ſibi retinere. 697. tex.

Anacletus Papa fuit 4. à Petro, & plane loquitur de quotidiana communione. 491. tex. b

Anathema, ſeu ſolemnis excommunicatio. 776. tex. b

Angelus bonus poteſt baptizare, & cōſecrare templa. 56. tex. b. euchariſtiam miniſtrare, ſed non conficere. 57. tex. b. Chriſtus non habuit in via habitum pœnitentiæ. 512. tex. b. & ſeq. Angelis an meruit Chriſtus gratiam. 565. tex.

Angelus non fuit creatus ante res corporales. de fi. 83. tex. b. nō mouet corpus niſi adſit præſens quomodo ſit in loco. 452. tex. b. de fi. 50. tex. mouetur diſcrete, ſed non in inſtanti. de fi. 117. tex. alloquitur loco diſtantē. 452. gl. b. non pōt ſimul eſſe in duob. locis diuiſis. 586. tex. & gl. b. videt abſentiam panis in Euchariſtia. 461. tex. b. ſed lumine naturæ non cognoſcit adeſſe corpus Chriſti. 461. tex. quomodo ex Apoſtolis didicerit quædā. ibid. gl. & ſeq. an ſciat tēpus iudicii. de fi. 86. gl. b. adſunt dū celebratur miſſa. 443. tex. b. & ſeq. 467. tex. b. 490. b. 532. b. & 581. tex. b. Angelorum ſedes vacuæ replentur per homines. 637. tex. b. intelligentia motrix dat cœlo virtutem producendi viuentia. 452. tex. de fi. 64. tex. Non mouetur in praxi ob probabilem opinionem, ſed cum certa cognitione. 721. tex. non ſumit corpus Chriſti ſacramentaliter. 477. tex. b. an olim adoratus ſit latria. 469. tex. b. & ſeq. an iuxta Plat. creet animam. de fin. 31. tex. b. an Melchiſed. fuit angelus. 519. tex. Eſt perfectior imago Dei, quam homo. de. fi. 33. tex. Archangelum cuſtodem habet Archiepiſcopus. 627. tex. Angelus cuſtos an deſeret Antichriſtum. de fi. 93. tex. an redempti per Chriſtum. de fin. 110. tex. b. non erunt iudices. de fin. 112. tex. b

Anima à purgatorio liberatur indulgentiis. 337. tex. quam diu ibi detineantur. 355. tex. b. an ſint orandæ. 338. tex.

Anima Chriſti adeſt in Euchariſtia, ex concomitantia. 458. tex. b. Verbum aſſumpſit animam mediante ſpiritu. de fi. 74. glo. Anima ſeparata an poſſit mouere proprium corpus, vel aliud. 460. tex. Anima vna eſt perfectior in indiuiduo. de fin. 5. tex. b. eſt pars, & forma etiam ſecundum gradum rationalem. de fin. 30. tex. b. & vna in vno homine. quid Pythagoras, & Democritus de reincatione animarum. ibid. tex. quid Plato. ibid. creatur a Deo. de fin. 31. tex. non extra duce, vel ab angelo, nec ante corpus. de fin. 31. tex. incorporea, & ratione naturali immortalis. ibid. tex. Pſichi apud Græc. eſt anima vt informat. de fin. 74. tex. an ſit perfectior dum informat. gloſ. ibid. tex. Animarum quattuor receptacula. de fin. 110. tex. b.

Animalis mundi diſcretio ab immundis fuit ante legem, maior tamen in lege. 507. tex. b. quæ olim erant apta ſacrificio. ibid. tex.

B. Anna an habuerit alias filias præter B. Virginem, & an alteri quam B. Ioachim nupſerit. 233. tex.

Annexionem beneficij collegio, facit ex cauſa epiſcopus. 632. tex. b

Annihilari panem in conuerſione qui dicāt. 466. tex. aut quantitatem in verme. 465. tex. b. annihilare poteſt Deus mundū. De fin. 103. tex. b.
Anniuerſaria vt moderetur epiſcopus, eget conſenſu ſynodi. 346. text.
Annulus Epiſcopi. 631. tex.
Annus eccleſiaſticus quis. 145. tex. & gl. b. 359. tex. b. & 363. tex. Annus vnus aut mille indulgentiarum quid ſignificat, 354. text. Annis multis detinetur interdum anima in purgatorio. 355. tex. b
Annus eccleſiaſticus interdum eſt longior. 413. glo. b. Anno emendato per Greg. PP. 614. tex. b. ſolaris quando & à quibus correctus. 426. tex. Ab vrbe condito quot fluxerint anni. de fin. 83. tex. b. de ætate Chriſti. 427. glo. Annorum diſtinctio in ætate hominis conſideratur pro varijs effectibus. 723. tex. Anno biſſexti in vlt. die poteſt celebrare, qui ad annum fuit ſuſpenſus. 798. tex. & ſequen. Annus vſualis & caſualis. de fin. 97. tex. b. Iulius Cæſar in correctione inchoat annum a Ianuar. ibid. tex.
Antichriſti vox. de fin. 91. tex. De illo eſt caute loquendum, cum Patrib. de fin. 102. tex. quo tempore veniet, an ſint coniecturæ. de fin. 84. tex. b. & 90. tex. b. oſtendet ſe quaſi ſit Deus, ſed colet diabolum Mauzim. non poteſt eſſe Pōtifex Rom. 517. tex. b. de fi. 91. tex. reædificabit templum Ieruſalem. 508. tex. de fin. 94. tex. b. auferet ſacrif. 505. tex. de fi. 95. tex. Præcedēt ſigna. de fin. 91. tex. & 107. tex. præcedent Elias & Enoch. de fin. 100. tex. & 101. b. ſecta Mahometi cur dicitur Antichriſtus, aut Nero. de fin. 91. tex. finget ſe Meſſiam, & ex tribu Iuda. de fin. 93. tex. nomen, character, inſigne Draconis. ibid. b. naſcetur in Babylone. de fin. 94. tex. b. finget ſe mori & reſurgere. de fin. 102. tex. deſcendet viuus in infernum, quandiu illo mortuo durabit mundus. ibid. b. imago eius loquetur. de fin. 95. tex. erit in Babylone. de fin. 94. gl. b. ſedebit in templo Ieruſalem. b. tollet officia diuina. de fin. 94. tex. b. eſt homo, non diabolus. de fin. 93. tex. ortus ex tribu Dan. ibid. b. an ex Turcis & Tartaris. de fin. 96. tex.
Antichriſto quidam tribuunt finem hebdomadum Danielis, 710 glo.
Antitypa dicuntur ſacram. & cur. 5. glo. & tex. b
Apoſtata ſi ordinatur, ſit irregul. 803. tex. b. & ſeq. 867. tex.
Apoſtoli nulla ſacramenta inſtituerunt. 7. tex. b. omnes baptiſmum ſuſceperunt ſine vlla diſpenſatione quando & a quibus. 76. tex. b. & ſeq. Qui ſint à Chriſto baptizati. ibid. tex. nō ſufficiebat illis baptiſmus Ioannis. 77. tex. An fuerint liberi ad obligatione confitendi peccata. ibid. b. quando receperūt effectum confirmationis. 117. tex. b. quando fuerint creati ſacerdotes. 216. tex. & 217. illis ſimul data eſt poteſtas conſecrandi, & abſoluendi. 217. tex. b. & ſeq. non acceperunt iuriſdictionem à D. Petro, ſed immediate à Chriſto. 271. glo. & tex. b. quos ritus addiderint in miſſa. 532. tex. b. quando ſint facti Epiſcopi. 594. tex. b. Apoſtolicum officium triplex. 631. tex. b. certo prædeſtinati. de fin. 45. tex. & 49.
Apparet in Euchar. quando puer aut ſanguis. 586. tex.
Appellatio fieri poteſt immediate ad Papam, non ad Patriarcham. 614. tex. b
Appetitus ſenſitiuus, vt moueatur à viribus ſuperioribus. 186. tex. b. quomodo poteſt odiſſe peccatum, & an actus ille ſit liber. ibid. tex. an habeat quandam libertatem. de fi. 31. tex. b
Approbationis confeſſarij varij modi. 274. tex. vide Regularis, & Confeſſarius.
Aprilis eſt primus menſis. 426. glo. b. de fin. 86. tex. b
Aqua naturalis eſt materia remota baptiſmi. 77. tex. b. ablutio vero materia proxima, & tribus modis fit. 78. tex. b. & ſeq. non requiritur in ea benedictio, nec obeſt qualitas, non valet tamen ſi ſit artificialis. 78. tex.
Aqua ex præcepto diuino miſcetur vino conſecrando. 428. tex. b. niſi diſpenſetur. 429. tex. abſque ea valet conſecratio. ibid. parum aquæ miſcendum. 428. & 429. tex. non conuertitur in ſanguinem, niſi verſa in vinum, quando miſcenda. 429. tex. ſi parum roſaceæ adiungatur. ibid. tex. aqua vera fluxit de latere Chriſti. ibid. aquam feruentem qui dat ad probationem, quando ſit irreg. 496. tex. b. & 883. b. aquæ quæ ſupra cœlos ſunt quales. de fin. 104. tex. b. & 107. b
Aquæ benedictæ vſus in Eccleſia eſt à tempore Apoſtolorum. 49. glo. quomodo mundet a venialibus. ibid. tex. eius vis in ſanandis morbis. 138. tex.
Ara. vide Altare.
In Aragonia exhæredatur filius ob faciles cauſas. 654. tex.
Archidiaconus. 278. tex. b
Archiepiſcopus quando habeat iuriſdictionem in ſubditos ſuffraganeorum. 59. tex. b. & quando illis det indulgent. 390. tex. b. & an ſit de iure diuino. 391. glo.
Archiepiſcopus quam poteſtatem habet circa ſubditos ſuffraganeorum. 625. tex. & b. non concedit illis dimiſſorias pro ord. etiam dum viſitat. 602. tex. An ſit ordo ſupra Epiſcopum. 598. tex. ſi delinquat dum viſitat, puniri poteſt ab Epiſcopo loci. 625. tex. b. & ſeq. ante habitum à Papa pallium non exercet quæ ſunt ordinis pontificalis. 626. tex. olim eligebatur ab Epiſcopis prouinciæ. ibid. b. habet archangelum cuſtodem. 627. tex.
Arcta fœmina quæ ſit inhabilis matrim. 723. tex. & b. conceditur iure tempus vt probet vſque ad 14. ætatis annum. ibid. b. ſi inciſione aptetur, cui nubet. 724. tex. b. ſi abſque periculo poteſt aptari, valet matrim. & tenetur pati inciſionem. 725. tex. aut ſi per facilem vſum ſecundi mariti aptata eſt. ibid. b. ſecus ſi erat impotētia reſpectiua ob improportionem mutuam. 726. tex. ſi ante probationis tempus vir fornicetur, nō tenetur illa redire ad virum. ibid.
Argumenta Theologiæ vnde petantur. 2. tex. b
Ariſtoteles & Plato an ſint ſaluati. 12. glo. Ariſt. obſcure de prouidentia Dei locutus eſt: ideo quidam tribuunt ei quod illam negent. de fin. 14. tex. b. At agnouit. de fin. 15. tex. non admittit Deum agere ex neceſſitate naturæ. de fin. 20. tex. b. animam rationalem ponit immortalem. de fi. 10. glo. b. nec mutari Deum dum de nouo creat. de fin. 31. glo.
Ariſtophanis dictum de amicis. 476. glo. b
Arma faciens aut vendens non fit irregu. 873. tex. & b
Arreptitius eſt irregul. 865. tex.
Arrhæ dantur ſponſæ. 676. tex. b
Articulus mortis, an in eo poſſit contrahi matrimon. 694. tex. vide Mortis articulus.
Articuli Pariſien. vt ſunt contra doctrinam D. Thom. reuocantur. de fin. 104. glo. b
As & eius partes. 695. tex. b
Aſcenſio Chriſti in ſymb. 577. tex. repræſentatur in Miſſa. 512. tex. b. 514. b. & ſeq.
Aſpergi infantem aqua in parua corporis parte, aut & in pilis ſufficit ad baptiſmum. 78. tex. b. & ſeq.
Aſſumpſit Deus corpus & animam. 575. tex. in triduo non erat homo. de fin. 87. tex. & 576. b. de pellicula circunciſa. vid. verb. Pellic. potuit aſſumere naturam irrationalem. 464. gl.
Aſſuetus maritus Eſther eſt Darius Longimanus. de fi. 78. tex. b
Aſturum matrimonium, dum confirmant ſponſalia per traductionem in domum. 647. tex. b
Athanaſius puer an baptizans per iocū vere baptizarit. 25. tex.
Athanaſ. ſymbol. ſicut anima rationalis & caro vnus eſt homo, ita. 576. glo.
Attentio eſt neceſſaria ad præceptum miſſæ, aut recitandi horas. 247. tex. b
Attentionis ſunt tres gradus. Pro audienda miſſa ſat eſt intereſſe, licet non audiat. 553. tex. b. qualis attentio in dicenda miſſa. 568. tex.
Attritio quid ſit, & in quibus conueniat cum contritione. 191. tex. b. & ſeq. ſed differt in obiecto & coniuncta ſacramento participat quandā vim contritionis, ſed non mutat obiectū. 176. tex. & 193. tex. perfecta eſt de omnibus peccatis vt cōtritio. 198. tex. b. diuiditur in tres gradus. 193. tex. b. Attritio ex vi naturæ non eſt ſatis ad fructū ſacramenti etiam baptiſmi, ſufficit tamen ad verum ſacramentum pœniten. ſed in formæ. 185. tex. & 193. tex. b. diuiditur ſecundum rationem attritio. 1. vt pars ſacramenti pœnitentiæ. 2. vt res & ſacramentum ſimul illius. 3. vt diſpoſitio adulti impij ad omne ſacramentum. 176. tex. & glo. Effectus, quædam attritio ex motiuo, & auxilio ſupernaturali eſt diſpoſitio ad fructum ſacramenti, aut martyrij. 52. tex. 101. tex. & 193. tex. b. eſt donū Dei. 184. glo. b. communiter præcedit contritionem & gratiam. ibid. tex. omnia ſacramenta cum quadam attritione conferunt primam gratiam ſi quis accedat bona fide. 194. tex. ſic attritus cum ſacramento baptiſmi, aut pœnitentiæ non tenetur ad formalem contritionem. 195. tex. Abſolutio huic attrito nunquam remittit totam pœnam. 162. tex. b. & ſeq. tollit obicem aliquando, vt reuiuiſcat ſacramentum informe. 53. tex. b. 102. tex. & 193. b
Attrito non confertur gratia per oblationem miſſæ alienæ. 526. tex. b. & ſeq. impetrat donum contritionis, niſi homo reſiſtat. 527. tex. b. & glo. b
Audire integram miſſam. 554. tex. vide Integra, & Attentio. an per partes. 555. tex. ad parochiam an Epiſcopus compellet contra conſuetudinem. ibid. præceptum obligat ſub mort. habentes plenum rationis vſum. 552. tex. ſatisfiat huic præcepto, aſſiſtendo. 553. tex. b. & ſeq. poteſt ſimul recitare preces, etiam obligatorias. ibid. & ſeq. Ab auditione miſſæ quæ cau

ſa excuſat. 555. tex.b. excõmunicatio, aut interdictum loci. ibid.& 550.tex.750.tex.Excuſatus nõ tenetur ſupplere alijs precib. 557.tex.b

Aue Marias licet recitare cum excommunicato,& tempore interdict. 809.tex.b.ad illas ter pulſatur.759.tex.b

Auguſti Cæſaris tempus ætatis & imperij.de fi. 102. tex.b

Auguſtin.non retractat,Deus vocat quando congruum nouit vt conuertantur.de fin. 18.glo.b.& 46.gl.laudatur à Patrib. de fin. 45.tex.b. & ſeq. ſuum de prædeſt. habuit præ oculis. de fin.46.tex. nuſquam dicit, ſi non es prædeſtinatus, fac vt prædeſt.de fin.46.glo.b. circa bigamiam ante baptiſ.præponitur Hieronymo.721.tex.& glo.& circa legalium ceſſationem.69.tex.b. explicatur quod dicit de Euchar. eſſe figuratam locutionem. 434. tex. explicatur, in Miſſa nihil à bono maius.535.glo.quod ait,tolerabilius fieri iudicium per miſſas.530.tex.

Aureolæ tres,martyris,Doctoris & Virginum.de fin.117.tex.b

Auſtriaca familia regum Hiſpan.de fin.95.glo.b

Authores qui de ſacramentis in genere, aut ſigillatim tractant, referuntur in principio cuiuſque libri.

Antorizans quando fiat irregul.855.tex.b. 859.tex. & ſequen. 872.text.b

Auus tenetur alere nepotes.692.tex.

Auxilium gratiæ. de fin.58.tex.b.quid ſi duo æquali auxilio moueantur. de fin.59.tex.b. inefficax cur dicitur. de fin. 21. tex. b. Deus vocat quando præſcit obediturum. de fin. 18. tex. & glo.b. interdum neceſſitat ad ſubitum actum. de fin. 20.gl.b.qui negent cum efficaci præueniente ſtare libertatis exercitium.de fin.ibid.tex.& ſeq.58.tex.b.poteſt homo reſiſtere cuilibet auxilio. de fin.53. tex.& 60.tex. Deus auxilio mouet ex parte potentiæ,aut ex parte obiecti.60.tex.multi impulſus dicuntur vnum auxilium:præter contritionem, ipſa gratia inſuſa,eſt nouum beneficium Dei. de fin.ibid. tex. vide Contritio.

Azymorum dies (vide Panis. Paſcha) 413.tex.b. 422. b. & 424.text.

B

Babylon cur dicitur Roma.de fin.94.tex.b

Baſbus an ſit ordinandus, & an baptiſmus ab eo datus valeat.22.tex.b

Baptiſmus quid ſit.67.tex.b.& 80.tex.diuiditur in baptiſmum aquæ & ſpiritus qui eſt ſacramentum.2.aquæ tantum,quem dedit Ioan. Bapt.68.tex.& 106.tex.flaminis. 66. tex.b.& 92. b.& 77.tex. ſanguinis ſeu martyrium. 67.tex. 110.tex. & b. differt à ſacramento pœnitentiæ. 67.tex. eſt inter ſacramenta maxime vnus. ibid. tex.b.præſignatus eſt figuris. ibid.b. In quibus differt à circũciſione,& à baptiſmo Ioan. 68.tex. de cauſis. 1.de inſtitutione ſeu cauſa effectiua.ibid.b. & ſeq. promulgatus eſt Ioan.69. tex.b. & 216.glo. ſed non cœpit obligare niſi poſt reſurrectionem Chriſti. 69. tex. b. ignorantibus an profuit circumciſio vſque ad Pentecoſten, aut excidium Hieroſolymitanum. 70. tex.b. inſtitutus eſt cum Chriſtus baptizatus eſt.68.tex.b.ſed forma permanens inſtituta poſt reſurrectionem. 79.tex.b.& ſeq.de cauſa finali, ex qua ſumitur neceſſitas medij & præcepti. 72.tex. Paruulis eſt medium neceſſarium baptiſ.aquæ,aut ſanguinis,nec ſatis eſt oblatio cum voto parentum contra Caietan. 94.tex.b. Adultis ſine præcepto non eſſet medium. 73.tex.eſt vero baptiſmus in remedium, ſi adſit ſacultas, & ad gloriæ conſequutionem,etiam iuſtis.73.tex.b.& 74.tex.& glo.eſt mediũ ad fructum aliorum ſacramentorum. 74. tex.non differtur paruulis. ibi.b.ſed adultis cur differat Eccleſia,& diſtulerũt viri eximij. 75.tex.de materia remota:eſt aqua naturalis,non tamen artificialis.77.tex.b.& ſeq.proprinqua eſt ablutio.78. tex.b.etiam cum guttula. 94.tex. vt eſt paſſiua receptio. 79. tex.b.de forma,quæ & quando inſtituta.ibid.quid ſit de eſſentia formæ. 80.tex.vt quod exprimatur ſubiectum, ideſt perſona quæ baptizatur. 81.tex.ſed non eſt neceſſe exprimi perſonam miniſtri.80.tex.b.cum mutatione formæ in nomine Patrias,&c.valet.81. tex.b.de forma dubia,vt in nomine genitoris. ibid. in nomine Chriſti. 82.tex. ſed poſt aſcenſionem non fuit vſitatus.83.tex.b. in nomine Dei,aut Trinitat. aut expreſſa vna perſona,quia infans aut miniſter præuẽtus eſt morte.84.tex.Ritus varij.85.tex.quo tẽpore in primitiua Eccleſiæ fieret.75.tex.b.A quo detur baptiſmus ſolennis.104. tex.de virtute baptiſmi vt ſit cauſa inſtrumẽtalis.38.tex.b. & 89.tex. Effectus.88.tex.b.& ſeq.contra peccatũ orig.ſed manet fomes.ibid.tex.b. & adulto remittit actualia. 89.tex. ſed non commiſſa poſt baptiſmum per illius memoriam.ibid.b, nec confirmatus in gratia liberatur à præceptis ſeu votis,introducit in gloriam. 89.tex.& b.quia tollit pœnas. 89.glo. gratia ſacramentalis illius,& auxilium contra fomitem. 90. tex.b. magis diſpoſitò confert maiorem gratiam. 91.tex. & ſeq. ob characterem non poteſt iterari. 91.tex. & hic manet poſt mortẽ in intellectu.ibid.quas irreg.tollat,interdum dat ſanitatẽ corporis.91.tex.b.Effectus obligationis,in baptizatis. 92.tex. quo inſtanti detur. 48.tex.& 114.tex. ſubiectũ capax baptiſmi quis.93.tex.b. vt infans ſit modo natus ſit. 94. tex.quid agendum periclitante, aut mortua matre cum fœtu,aut ſi quis natus eſt cum duplici capite.ibid.tex.b.an interdum liceat baptizare paruulos inuitis parentibus. 98. tex. ſemper his valet baptiſmus. 70.tex. qui nam baptizati ſint immediate à Chriſto, aut ante mortem Chriſti. 76. tex.b. an dare pecuniam liceat pro baptiſmo.96.tex.& b.diſpoſitio ſubiecti in adultis intentio.97. tex.b. 101.tex. & ea libera ſine metu.267.tex.b.& quædam attritio.58.tex. 101.tex. quando attritio tollat fictionem. 108.tex.veniale ad mixtum non impedit effectum. 101.tex. fictio triplex. 53. tex.b. Miniſter baptiſmi,quis præferendus. 108.tex. & ſeq.& de baptiſmo ſolenni.124. tex. obligationes miniſtri. 124. tex. b. à quo potere liceat in neceſſitate. 105.tex.& ſeq.quando multi vnum baptizant.84.tex.& 105.rebaptizans ſine conditione, aut rebaptizatus ſit irregul.91.tex. 105.b.& ſeq.

Baptiſmi effectus datur independenter ab Euchr. 405.tex.b.nõ creſcit ex meliori cauſa actiua,ſed ex meliori diſpoſitiua.53. tex.Cõſtantinus baptiſmo mundatus eſt à lepra. 683.tex.baptizans filium in neceſſitate,non impeditur petere debitum. 685.tex.quas irreg.tollit.887.tex.b. Euchariſt. an proſit ſumpta à catechumeno. 478. tex. quo ætatis anno ſuit Chriſtus baptizatus. de fin.96.tex.b.& ſeq.

Baptizatus obligatur ad præcepta poſitiua Chriſti & Eccleſiæ. 92.tex. non eſt capax alterius baptiſmi. 90.tex.b. alias ſit irregul.ibid.b

Barnabas dictus Apoſtol.extra numerum,conſecratur per Apoſtol. differt à Barnaba inſto. dicitur prædicaſſe Romæ ante Petrum. 271.tex.b.595.tex.

Baronum familiares gaudent priuilegio Domini, pro tempore interdicti.346.glo.387.glo.

Baſilæen.concil. de notorie excommunicatis. 746. tex.b. de illius defectu. ibid. & ſeq.

Beata viſio non creſcit ex meliori intellectu. de fin.38. tex.b

Beatitudo eſſentialis non creſcit, opus non eſſe maiori lumine, vt plura indiuidua aut cogitationes videantur in verbo. 208. tex.

Beatitudo hominis eſt ſupernaturalis, & in quo conſiſtat. de fin.2.tex.b. in actu intellectus, & voluntatis.de fin.34. tex.b. gradus beatorum. de fin.35.tex. Chriſti.de fin.36.tex.b. Virg. de fin.37.tex. in illa ſunt gradus. de fin.73.tex.naturalis finis aut beatitudo ſi homo crearetur in puris naturalibus,in quo conſiſteret. de fin.3. tex.b. & ſeq. eſſet potius in contemplatione Dei.de fin.4.tex. An Plat.in viſione Dei. de fin.33.tex.

Beatus non habet contritionem licet dicat nollem peccaſſe ex habitu pœnitent. infuſæ.187.glo. & tex.b. manet in eo habitus pœnitentiæ.213.tex. cedit in honorem, quod varijs titulis conſequatur gloriam. 207.tex.b. complacet de operibus etiam illis quæ fecit in peccato. 175.tex.

Bedæ dictum de omittente celebrare. 549.tex.b

Bellum licet. 877. tex.b. & ſeq. clericus poteſt hortari milites ad pugnam,&c.873.tex.b.quando cauſa eſt dubia.881.tex.b

Benedicere quid ſignificat. 583. tex. b. ſumi pro conſecratione Euchariſtiæ.435.glo.& ſeq. benedictio primorum parentum in paradiſo dedit fœcunditatem. 637. tex.b. nuptialis benedictio datur, quando fœmina non fuerat benedicta. 686. tex. b.703. tex.b. rebenedicens eſt ſuſpendendus. ibid.tex.b. benedicens alienos ſit ſuſpenſus. 687. tex. 802. tex.b. & ſeq. quibus temporibus prohibeantur velationes. de vſu matrimonij ante benedictiones, poſt illas compellitur cohabitare. 687. tex. licent in feſtis quibus iure ſuſpenditur interdictum. 820. tex.

Benedicta. vide Aqua.

Benedictini ſub veniali tenentur in menſe communicare, aut confiteri. 414.tex.

Beneficiarius. vide Horæ.quando cum irregulari, aut inhabili diſpenſet Epiſcopus. 837. tex.b. & reualidet titulum inutilem 762.tex.b. poſſeſſio nõ tollitur amiſſo titulo. 618.tex.b. 629.tex.b. & 834. b. annus xiiij. cœptus ſatis eſt ad ſimplex benef. aut canonicatum collegiatæ.ſecus ad dignitatem cum iuriſdictione contentioſa. 614. tex. circa beneficia quid poteſt Epiſcopus.632.tex.b. beneficia electi in Epiſcopũ,quãdo vacant. 629.tex. vid. Curatum. electio facta excommunica-

to

to minori ignoranti, valet: non autem collatio. 743. tex. b. beneficij fructus reſeruantur ſucceſſori, & reualidato titulo ſibi capit. 744. tex. excommunicatus maiori eſt incapax beneficij & electionis. 743. tex. 750. tex. b

Beneficium antequam acceptetur non obligat ad recitandum horas. 362. tex. Beneficiorum pro fructibus male acceptis fit compoſitio per bullam. 398. tex. ob nullum crimen occultũ etiam homicidium priuatur titulo beneficij ante ſentẽtiam. At per matrimonium ratum amittit titulum. ibid. glo. de retinente incompatibilia, de intruſo, de impedimento inhabilitatis. ibid. glo. b. qui per hypocriſim obtinet beneficium 396. text.

Berengarius quando retractauit. 441. tex.

Bibliæ verſiones variæ. An Græca ſit vitiata. 570. tex. de fin. 84. tex. vide Vulgata. ne vulgari lingua ſcribantur: nec miſſa vulgari lingua eſt dicenda. 563. tex. b

Bigamus non ordinatur. 608. tex. & late 721. tex. de tribus ſpeciebus bigamiæ: Quis diſpenſet in ea irregul. 722. tex. b. ſed raro. 741. tex. 889. tex. b. & 890. tex. quando fiat big. abſque ſeminatione. 682. tex. maleficiatus quando non cenſeatur bigamus. 727. tex. an tollatur quędam per bapt. 887. tex. b. aut per diſpenſationem epiſcopi. 894. tex. & ſeq.

Bimeſtri elapſo poſt matrimon. cõpellitur cohabitare. 688. tex.

Bis in die celebrare, quando & quibus liceat. 416. tex. ſed nunquam licet de manu aliena bis in die communicare. ibid. tex.

Bohemiæ laicis non datur vtraque ſpecies. 482. glo. & tex. b

Bona tria ob quæ patres excuſant difficultates matrim. 681. tex. bona fides cum attritione prodeſt. 472. tex. bona lucrata diuiduntur inter coniuges. 692. tex.

Bonum opus habet tria, & his oppoſita habet peccatum. 328. tex. b.

Bonum ſacramenti quid dicatur. 682. tex.

Bonus latro. vide Latro.

Brunonis ſocius. 531. tex. detinetur in iudicio. de fi. 199. glo.

Bruta non contrahunt matrimo. 731. tex. b. ſed quædam habent vmbram quandam matrimo. 658. tex. non habent libertatem. de fin. 31. tex.

Bulla vox quid ſignificat. 384. tex. b. Bulla in cœna reſeruat caſus quorũ abſolutionem cõcedit bulla cruciatæ. 343. tex. b. & ſeq. ſemel in vita, & iterum in mortis articulo. 281. glo. ſed non caſum hæreſis. 299. tex. quando poſſit Epiſcopus abſoluere ab his. 293. glo. b.

Bulla compoſitionis. vide Compoſitio.

Bulla cruciat. quas indulgentias concedat. 340. tex. qui bullam in peccato accepit, conſequetur poſtea indulgentiam plenar. à confeſſario. ibid. tex. vide Indulg. quod priuilegium det. 367. tex. explicatur priuileg. de abſolutione & cenſuris, conceſſione ſacramentorum & funere, commutatione voti, & de cibis prohibitis. 344. tex. b. reuocat aut ſuſpendit aliorum priuileg. 360. tex. b. non tamen quædam religionis. 364. tex. b. poteſt bis in anno frui bulla. 299. tex. 362. tex. licet bullam amiſerit, nec ſatis eſt conſcribi nomen in lib. cõmiſſarij. 362. tex. expirat finito anno, & quomodo confirmet alia priuil. 363. tex. 364. tex. quibus proſit vt viuentibus intra Hiſpaniam. 393. tex. b. an proſit pueris & phreneticis. ibidem. tex. & de indulg. cap. 18. & 20. an regularibus. vide Regular. Electo per bullam Papa confert iuriſdictionem. 276. glo. b. bullam cui liceat interpretari. 384. tex. b

Bullam cruc. habens, tenetur tempore interdicti audire miſſam. An teneatur eo fine accipere. 556. tex. b. per eam abſolui poteſt ab excom. ſynodali abſque ſolutione pœnæ. 499. tex. b. quid concedat pro interdi. 821. tex. b. & ſeq. An proſit abſolutio pro foro exteriori. 345. tex. b. & 499. tex. b. An per bullã diſpenſetur in quadam irregul. pœna. 888. tex. b. & ſeq.

C

CÆcus non ordinatur abſque diſpenſatione: & ſacerdos obcæcatus non celebrat. 860. tex. b

Cærea lux præcipitur in miſſa. 565. tex.

Cęlorum. vide Regnum.

Cæremoniæ vnde dicantur. 26. tex. b. ſunt vtiles, & cum magna ratione inſtitutæ & quorſum. ibid. & nu. ſeq. ſacramentorum cæremoniæ præcipuæ. 27. tex. b. non licet eas omittere vel mutare, & omiſſæ quomodo ſuppleantur. 27. tex. vnde ſumpſerint initium & a quibus. ibid. b

Cæremoniæ. vide Ritus. 563. tex.

Caietani ſent. de alijs formis baptiſmi. 82. glo. 84. glo. infantib. intra vterum prodeſſe remedium oblationis. 94. glo. b. diaconatum non eſſe ſacram. 592. glo. 616. tex.

Calendarij & anni correct. per Greg. PP. 426. tex. 614. tex. b

Calix duplex apud Luc. 22. bene diſtinguitur. 407. tex. b. & 430. tex. & glo. b. Calix ne habeat fracturam. 561. tex. b. Quidam regulares ex priuil. conſecrant calicem. ex qua materia, tornatilis ſeparato pede non amittet conſecrationẽ. 561. tex. b. & nu. ſeq. non tangatur à laico, nec vendi pluris debet, nec oppignorari laicis. 562. tex. b

Cambyſes filius Cyri quot annis imperat. de fin. 62. tex. b

Camera & camerarius. 604. glo. Camerarij auditoris rigida excommunicatio: & quomodo ſit interpretanda. 773. tex. b. & 788. b

Campanæ non pulſantur tempore interdicti. 817. tex. b

Canon miſſæ à quo inſtitutus. 568. tex. vnde incipiat. 566. tex. cœpto canone perficienda eſt miſſa, licet intret denuntiatus. 584. tex. b. ſecrete dicitur: & de miraculo paſtorum. 568. tex. b. explicatur. 579. tex. & ſeq. retinendæ ſunt preces canonis, licet non ſint de neceſſitate ſacrificij. 434. tex. b

Canones pœnitentiales erant pro foro mixto. 261. tex. b

Canonica portio. 378. tex. b

Canonicatus non eſt conferendus ignoranti cantũ. 571. tex. b. dicitur non à canone, ſed à vita communi. 841. tex.

Canonicis diſtributiones amittentibus, non valet remiſſio. quid de groſſa. 398. tex. b

Cantor cum præcentore, & ſuccentore. 600. tex.

Cantus eccleſiaſticus etiam organicus retinendus in miſſa. 571. tex. initiandus examinatur de cantu. ibid. b.

Capellæ inſtitutio obligat ad miſſas votiuas, & tali loco, & hora diei: & ad numerum miſſarum. 548. tex. ſi habeat onus celebrandi quotidie, & raro omittat, an teneatur ſupplere per alium. 550. tex. b. & ſeq.

Capere regulares Ordinarius non poteſt. 374. tex. b

Capitulum ſede vac. quid poteſt. 389. tex.

Capitulum quando concedat dimiſſorias pro ordinibus. 617. tex. & an poſſit excommunicare. 782. tex.

Carcere humido ſi iudex ſit cauſa accelerãdi mortem. 883. tex.

Cardinalis eſt dignitas poſt Papam. 619. tex. b. & late. 619. b. cum ſeq. olim Epiſcopus præcedebat Card. non Epiſcopum, nunc Card. præcellit. 623. tex. inſignia eius, & priuilegia. 622. tex. b. quas irreg. contrahit. 866. tex.

Caritas, ſine hac opus non eſt meritorum gloriæ. 208. tex. actus etiam remiſſus meretur augmentum intenſiuum nouæ gloriæ eſſentialis. ibid. & num. ſeq. caritatis actus requirit, vt diſpoſitionem ſubiecti, quod Deus ſit bonum proprium diligentis. 182. tex. b. & ſeq. tollit directe peccata venialia. 175. tex. b. & ſeq. dilectio Dei præcedit natura contritionem. 178. tex. & per eam fit efficax, & perfecta ad explendum peccatum. 145. tex. 185. glo. in oblito ſupplet vicem contritionis & ſacramenti. 143. tex. 214. tex. & ſeq.

Carnium eſus cui conceditur excuſatur à ieiunio. 350. tex. b

Caro Chriſti, oſſa & totum corpus adeſt ſub ſpecie panis, ex vi ſacramenti. vide Species. 431. tex. 446. tex. b. 456. tex. & ſeq. oblata eſt in verum ſacrif. in Cruce. & martyrum caro dicitur late ſacrif. 505. tex. b. At impium eſt ſacrificium Gentilium de carne humana. 508. tex. b. & ſeq. Iephte an ſacrificauit filiam. 530. glo. b

Carthuſiani perpetuo etiam in morbo abſtinent à carnibus. 545. tex.

Caſſianus defenditur circa gratiam. de fin. 46. glo. b

Caſtus ſignificat cingulum, quo Venus cingebatur. 703. tex. b

Caſus reſeruatus. vide Reſeruatus.

Caſus in quibus omnis ſacerdos abſoluit. 278. tex. b

Caſus grauis de maioratu ſpurij declaratur. 698. tex.

Catechiſmo inſtruuntur competentes ante baptiſmum. 87. tex. & quorſum. 85. tex.

Cathecumeni qui competentes dicebantur, & cur ſic dicti. 85. tex. quomodo præparentur ad baptiſmum. ibid. b. an emitterent votum de ſeruanda religione Chriſtiana. 92. tex. quomodo per contritionem iuſtificantur. ibid. an ſint Eccleſiæ membra, & quos fructus ex ea participent. ibid. b. obligantur ſuſcipere baptiſmum quando Eccleſia iubet. 76. tex.

Cathecumenis fidelibus prodeſt miſſæ impetratio. 529. tex. & ſatisfactio ex opere operantis. ibid. quæ pars dicatur miſſa catechumenorum. 572. tex. pro catechumeno ſi ex competentibus ſit, & decedat, offertur miſſa. 529. tex.

Catharini ſent. de prædeſt. an error. de fin. 49. tex.

Cauſa principal. & inſtrumentalis. de fin. 64. tex.

Cautio iuratoria. vide Iuramentum.

Celeſtin. Papa III. an errauit vt Doctor priuatus. 664. gl. b

Celebratio. vide Miſſa. quam frequens eſſe debeat. 549. tex. abſtinendum interdum. & de vario modo celebrandi ſemel in anno, menſe, aut hebdomada. ibid. b. vſitatum fuit ſemel in die celebrare. Prælatus curet ne quo die deſit miſſa. Quid

in

in hebdomada ſancta. 550.tex.& parochus diues in ſua parochia. ibid. b. celebrationem ſingulare non licet. 497.b. quibus caſibus licet bis in die celebrare: Leo Papa celebrabat nouies. 493.tex.b. excommunicato aut irreg. quando liceat ob metum periculi celebrare. 777.tex.b

Cenſuræ abſolutionem concedit bulla cruc. 347.tex.b.vid. Excommunicatio. quid nomine cenſurarum intelligitur. ibid.b

Cenſuræ ſunt tantum tres. 741.tex.b

Ceſſatio à diuinis non eſt cenſura. ibid. & late 817.tex. quæ ſacramenta tunc liceant. 828.tex. de miſſa, ſepultura, de priuil. Epiſcopi & regular. 829.tex.b.& ſeque. Quis imponat. 830.tex.b. violans ceſſatio non fit irregul. 831.tex.

Ceſſationis tempore non prodeſt bulla cruc. 346.tex.b. at priuil. regularium. 383.tex.& bulla Trinitaris. 389.tex.b

Character eſt effectus trium ſacramentorũ, 30. tex.b. In his eſt res & ſacramentũ ſimul. 33.tex. characteris vox eſt res antiquiſſima. 32.tex.b. quid ſit, an relatio realis vel rationis. 33.tex. b. an qualitas & in qua ſpecie & ſubiecto. 34. tex. non imprimebatur ſacerdotibus veteris legis, ſed tantum nouæ. ibid. b. quæ poteſtas ſit & quomodo concurrat. 35. tex. de charactere baptiſmi. 91. tex. confirmationis, & exponitur Augu. 122.tex. Euchariſtia non eſt minus efficax, licet non det characterem. 35.tex.

Characterem imprimi in ſingulis ordinibus. 597.tex.& 605.b

Chirurgus etiam clericus non eſt irreg. 869.tex.b. nec ſi ſibi manum præcidit ob curationem. 862.tex. diſpenſat Epiſcopus, 893.tex.

Chorepiſcoporum poteſtas & officium. 617.tex.b. erat generalis vicarius Epiſcopi, initiabat minoribus & ſubdiaconatu, an interdum eſſet Epiſcopus conſecratus. ibid.& ſeq.

Chriſma cur die tantum cœnæ conficitur. 117.tex. quid in eo requiratur, vt ſit materia confirmationis. 118.tex.b. illud benedicere prohibetur presbyteris auctoritate diuina. 119.tex. vide Vnctio, & Confirmatio.

Chriſma fuit à Chriſto conſecratum in vltima cœna. 409.tex.

Chriſti vox applicatur etiam operationi diuinæ ante incarnationem. 337.tex. b. decenti tempore incarnatus. 15.tex.b. vita & myſteria explicantur in ſymbol. 575.tex.b.& ſeq. Eius meritum non tam dicitur medium quam cauſa noſtræ ſalutis. de fin. 61.tex. non meruit per dilectionem beatam. 24. tex.b. non potuit peccare aut mentiri. ibid. & nu. ſeq. Quo tempore incarnatus. 426.tex. & glo. Paſſus eſt die 25. Martij. 427.tex. de fin. 99.tex.b. contra Abulen. de fin. 103. glo. qua hora reſurrexit, quibus apparuit, eſt exemplaris cauſa reſurrectionis. de fin. 87.tex. & ſeq. ſtato per legem die cœnauit agnum. 420.tex.b. 422.glo. & 423. tex.b. conſecrauit in azymo. 420. tex. b. & ſeq. 425. tex.b. & in vino deliburo aqua, & iiſdem verbis quibus vtitur Eccleſia. 432.tex. b. & 434.tex. crucifixus fer. 6. in Paſcha, & qua hora. 420. glo.b. oppoſitum eſt error. 422.tex. 424.b. & 427.tex. exiuit de vtero, naturali via, cum maneret B. Maria Virgo in partu. de fi. 87.tex. 460.glo. ſurrexit die dominica poſt medium noctis, & qua hora. de fin. 87.tex.b. fuit tribus diebus in ſepulchro. de fin. 87.tex. an ſit in omnibus imitandus, vt quod poſt cœnam celebrauit. 429. tex. b. quomodo adſit in Euchar. vide Corpus. Chriſtus vt homo, dicitur ſacerdos & mediator. 589.b. in proœ. ſecundum ordinem Melchiſedech. 505.tex.b. 537.tex.& 519.glo.b. Melchiſedech in figura cur dicitur ſine patre, & ſine matre: multa in illo nun ſunt impleta, ſed in Chriſto. 519. glo. b. Chriſtus fuit Rex ſimul & Pontif. ſed apud Chriſtianos Rex diſtinguitur à Pontif. ibid.tex.& glo. Actio Chriſti remiſit peccata ſine ſacramento. 539. tex.b. an nunc in cœlo proprie oret & petat. 523.tex.b. quomodo titulo meriti & ſacrif. obtinuit ſibi gloriam corporis. 526. tex. b. quæ ſacramenta miniſtrauit alijs immediate. 589. in proœ. b. ſumpſit ſolam Euchariſtiam cum quodam effectu refectionis. comedit poſt reſurrectionẽ. 473.tex.b.& 515. b. 638.tex. eſt ſine charactere ſacerdos, ſine matrim. ſponſus, 473.tex.b. Paſſio. dicitur agnus occiſus ab origine mundi, 506. tex. & 518. b. Chriſtus ſacrificauit vitam propriam in ara crucis. 506. tex. inſtituit ſacrificium miſſæ. 509.tex.b. de myſterio mortis, reſurrect. &c. 515. tex. quomodo ſingulis dedit ſeipſum. ibid. tex. per ſacrificium crucis multis titulis operatur. 523. tex. b. In triduo mortis an dicebatur homo, de fin. 30. glo. ab intrinſeco erat impeccabilis, nec potuit mẽtiri. de fin. 21. tex. excedit in gloria omnes ſimul beatos. de fin. 37.tex. quæ habet propria præ omnibus. de fin. 39. gl.b. in natali Chriſti dicuntur tres miſſæ. 567.tex. An ad Saulum deſcendit de cœlo. 577. glo. die iudicij deſcendet de cœlo. erit Iudex. de fin. 108. tex.b. quæ ſigna præcedent. de fin 92. tex. 107.tex.& ſeq. non dicitur filius Spiritus ſancti, aut Trinitatis. de fin. 57. tex.b. non habet relationem realem ex tempore ad matrem. de fin. ibid. & ſeq. non eſt filius adoptiuus. de fin. 57.tex.b. eſt filius B. Mariæ. 734.glo.b. ſcientia, & beatitudo animæ. de fin. 36.tex.b. an uidet ſe in Euchariſtia. 462. tex. quot annis prædicauit. de fin. 98. tex. & ſeq. quidam ei tribuunt 30. aut 31. annos ætatis. ibid. tex. & glo. vixit viſualiter 33. annos. de fin. 98.tex. b. & ſeq. qui tribuunt ei 34. annos. de fin. 98 tex.b. & 102. b. quo anno baptizatus eſt. de fin. 96.tex.b. 102. tex.b. erit iudex ordinarius die iudicij. de fin. 108.tex.b. habet rerum dominium. 109. tex. & ſeq.

Chriſtus in primo inſtanti conceptionis meruit gloriam animæ, & diſpoſuit ſe ad illam. 196. glo. non habuit habitum fidei, ſpei, aut pœnitentiæ. 215.tex.& glo. an acquiſiuit ſcientias & virtutes morales acquiſitas. ibid. tex.b. meruit infinite, & poteſtate excellentiæ inſtituit ſacramenta. 7.tex. dicitur fluxiſſe de latere eius, ſed tunc non meruit. 77.tex. & dicitur In ſingulis: ſatisfecit de rigore iuſtitiæ. 251.tex.b. baptizauit beatam Virginem, & quoſdam ex Apoſtolis. 76.tex.b. abſque ſacramento remiſit totam pœnam cum culpa. 177. tex. habuit quandam omnipotentiam anima Chriſti. 7. tex. virtutem permanentem ad miracula. ibid. glo. gratiam infinitã. 8. tex. meruit nobis primam gratiam, & omnes diſpoſitiones. 7.tex.b.& ſeq. dicitur creuiſſe in gratia. 8.tex.b. vide. 39. tex.b. ipſe eſt qui baptizat. 62. gl. miracula fecit, non ſolũ imperatorie, ſed ut inſtrumentũ verbi. 41.tex. ẽt è cęlo diſtans cauſat gratiam in terra. ibid.b. quot annos vitæ expleuerit. 70. glo. cur baptizatus eſt: ſed non renatus. 109. tex. & ſeq. etiam glo. inſtitutionem religionis eſſe à Chriſto. 108. tex.b. deſcenſu ſuo liberauit patres, & animas purgatorij. 337.tex. quo tempore circuncíſus, repertus à Magis, & præſentatus in tẽplo. 14.tex. an Patrib. vet. apparebat Chriſtus. 337.gl.b

Chriſtiani cur dicuntur. 1. Pet. 3. regale ſacerdotium. 56. tex.b. & 266.tex.

Cibus tranſit in dominium ſumentis. 513.glo.b. dicitur conſumi quando eſt in via corruptionis per ſe ordinatæ ad nutritionem. 515.tex.b

Circuncíſio. vide Lex. cur data Abrahæ. 13.tex.b.& ſeq. ſola inter vetera ſacramen. conferebat gratiam. 6.tex. 13.gl.b.& ſeq. non dabatur per aut propter opus externum circunciſionis hæc gratia. 38.tex. Patres qui videntur dicere non conferre gratiam, quomodo intelligendi. ibid. b. effectus ille gratiæ erat poſitiuus, & non tantum peccati remiſſio. 39.tex. conferebat eam ad modum operis operati. ibid. tex. non tamen phyſice. 40.glo.b. qui tenam illam ſuſcipere tenerentur. 14.tex. an etiam ſanctificati in vtero. 14. tex. b. Quis illius ritus & cæremoniæ, & quæ illarum cauſæ. 14. tex. & glo. miniſter non erat determinatus. ibid. tex. b. ab infideli tamen collata non valebat. 45.tex. non iterabatur. 39.tex. ad quod vſque tẽpus valuerit. 60.tex.& ſeq. imponebatur nomen. 14. tex.b. & fiebat octauo die. ibid.& ſeq. non aperuit regnum cęlorum. 89.tex.b

Circunſtantia. vid. Confeſſio. quid ſit in peccato. 528.tex.b. eſſe ſeptem circunſtantię. 229.tex.b. quando de veniali faciat mortale. 232.tex. quę ſint exprimendæ in confeſſione. ibid. & ſeq. quæ taceri poſſint. ibid. vt quæ non mutant ſpeciem. ibid. de circunſtantia reincidentiæ, aut inceſtus in primo gradu. 233.tex. aut complicis. 534. tex.b. & ſeq. vide cõplex.

Circunſtantiæ loci in miſſa. 558.tex.b. & ſeq. & de altari. 561. tex. de tempore in miſſa. quoties in anno. 549.tex. & ſeq. ſemel in die: niſi in natali. 567.tex.b. qua hora diei. 550. tex.b. Tẽpus benedictionum nuptialium. vid. Benedictio. tempora ordinationum. 602.tex.b.& ſeq.& quo loco. ibid.tex.

Citatio Ordinarij contra regulares eſt irrita. 375.tex.

Clandeſtine contrahitur poſt præſumptum matrimonium. 347.tex.b

Clandeſtinum matrimoniũ habet quatuor gradus. 649. tex.b. & ſeq. non valet ſine parocho vel eius licentia. 650. tex. nec in articulo mortis. 645. tex.b. Quis dicatur in propoſito parochus aut ordinarius. vide Parochus. ibid. Regulares habent vicem parochi in India. ibid.tex. ſi migrent in regionẽ vbi Triden. non eſt promulgatum, an valeat ſine parocho. 648.tex. & ſeq. potuit Eccleſia irritare contractum. 651.tex. aut inhabilitare perſonas. ibid. quando puniatur parochus & contrahentes clam. 652.tex.& ſeq. aut alius ſacerdos. 804. tex. & ſeq. aut benedicens alienos. 802. tex. vſus clandeſtini veri, quando peccatum. 680. tex. & ſeq. dum reualidatur ſublato impedimento, non dicitur clandeſt. 646. tex. & ſeq. non cępit irritari tempore Euariſti, nec per alios Pontif. 650. tex.b. ſed in Trid. 651.tex. clandeſt. irritũ habet vim ſpõſ. ibid. tex.b. declaratur decr. Trid. de cland. 655. tex.b. iubetur parochus habere librũ, & promulgare id decret. ibid.& tex. ſeq.

Claritatis

Claritatis dos. de fin. 117. tex. b. habet gradus. ibid.

Claudicat interdum contractus in fauorem innocentis. 669. tex. b. 676. tex. & 680. b. vt dum liber contrahit cum ſerua ignota. & an cum eo qui per accidens non ſeminat: ſi pubes cum impubere, aut cum deceptore vel raptore virginis. 676. tex. & ſeq. Qui dubitat practice debet reddere, & non petere. vid. Dubium. & matrimonium.

Claues vox: & ad abſoluendum Petro ſunt promiſſę Matth. 16. & quando traditæ. 216. tex. 262. in præfat. 263. glo. & 268. gl. claues pro indulgentijs. 271. tex. eſt poteſtas ordinis indelebilis. & æqualis in omni ſacerdote. 263. tex. differunt à poteſtate conſecrandi. 268. tex. an eſſent in lege ver. ibid. b. differt à iuriſdictione. 269. tex. de cauſis, id eſt, de influente Deo. 264. tex. finis, vt aperiatur oſtium cęli. 266. tex. b. de illarum vi in vtroque foro. ibid. b. quomodo ſint in Chriſto per excellentiam. 264. tex. b. 269. tex. b. quis ſit capax aut incapax clauium. 264. tex. b. & 266. b. eſſe duas claues. 264. tex. id Matth. 16. diuerſimode intelligi etiam de clauibus pro indulgentijs. 390. tex.

Clauium vſus ex Matth. 18. pro excom. 742. tex.

Clauſula de plenitudine poteſtatis, proprio motu ex certa ſcientia, quid operetur. 379. tex. 889. te. b. tenores pro expreſſis. 365. tex. clauſ. geminata. 379. tex. non obſtantia circa regul. cancellariæ, & de non tollendo iure quæſito. 379. tex. & ſeq. & in quauis alia, includit maiora conceſſ. 382. tex. ſi preces veritati innitantur. 890. tex. b. ex certa ſcientia. 790. tex. & ſequent.

Clemens Papa an ſucceſſit immediate Petro. 491. glo. b. 580. tex. 618. tex. lib. 5. conſtitut. an ſit vitiatus. 498. tex.

Clericus qui cõſentit vt ab alio percutiatur, poteſt excommunicari: non tamen excommunicatur. 225. glo. b. & ſeq. Clerici ſæculares qui dicantur. 275. glo. clericus minorum ordinum non eſt capax clauium. 266. tex. quo ſenſu dici poteſt confeſſarius. 281. tex. b.

Clericus. vide Ordo, ſacerdos, beneficiarius, irregula. peregrinus quomodo ſit admittendus ad celebrationem miſſæ. 549. tex. ſi vtatur veſtib. partitis, bordadas. 804. tex. & gl. clericum mortuum percutiens ſit excommunicatus. 848. tex. b. & ſeq. in emendat.

Coactus conſenſus per metum iniurioſum extortus, non valet pro matrim. 665. tex. vid. Metus.

Coadiutor quando detur parocho ignoranti, aut valde ſeni. 634. tex. pſalmiſtæ & cantores erant coadiutores ordinis lectoris. 600. tex. coadiutor formatus in relig. Societ. Ieſu. 215. tex. b. & 376. b. non emittit votum renuntiandi dignitatib. vt profeſſus. 376. tex. b. in emendat.

Cœlibatus eſt annexus ordini ſacro ex ſtatuto eccleſiæ. 606. tex. b. & ſeq. olim apud gentiles erat probroſus. 690. tex. b

Cœlum quomodo purgabitur igne. de fin. 104. tex. b. ſumitur pro aere ibid. tex. b. materia eius an eiuſdem rationis, an ſit corrup. de fin. 105. tex. 106. tex. b. Chryſoſt. & alij cur aiunt cœlum eſſe vnum, aut duos, &c. de fi. 105. tex. eſſe vndecim. de fin. 106. tex. aquæ quæ ſupra cœlos ſunt. de fin. 104. tex. b. & 106. tex. ſunt incorruptibiles. de fin. 106. tex. cœlum empyreum an ſit planum. de fin. 106. glo. b. motus ceſſabit ſine violentia. de fin. 107. tex.

Cœna agni fiebat ante cęnam communem. 407. tex. 498. tex. in cœna communi recubuit Ioan. ſupra pectus Domini. 408. tex. b. cœnam dominicam pro Miſſa, ſumunt quidam Patres. 517. tex.

Cœnaculum vbi Chriſtus fecit vltimam cœnam, cuius domus erat. 408. tex. b. & ſeq. 565. tex. b.

Cognatio ſpiritualis in quibus ſacramen. contrahitur. 37. tex. b. contrahitur in baptiſmo. 91. tex. b. & ſeq. an etiam baptizanti in neceſſitate. 92. tex. in confirmatione. 121. tex.

Cognatio triplex, & proprie dicitur per paternam lineam. 728. tex. b. ſpiritualis cognat. ex baptiſmo, aut confirmatione eſt impedimentum matrimonij. 734. tex. nec olim transferebatur in concubinam. ibid. tex. Patrinus non contrahit, niſi ſit baptizatus. ibid. nec patrinus confirmationis, niſi confirmatus. ibid. b. ſi hæc aut affinitas fornicaria ſuperueniat matri. impedit petere debitum. 684. tex. §. Legalis cognatio ex adoptione aut arrogatione impedit. 735. tex. b. an limitetur ad ſecundum gradum. ibid. tex. b

Cognitio naturalis nunquam fuit ſatis ad ſalutem. 11. glo. b

Coitus quis dicatur punibilis, vt per leg. Caſtellæ filius non ſuccedat. 696. tex. b. 699. tex.

Collectę ſeu orationes Miſſæ. 573. text. Illa & famulos tuos. 566. tex.

Collector ſubſidij imponit interdi. 748. glo.

Coloni ex agris monaſterij exẽpti ſoluunt monaſterio. 380. te.

Comędię & ſpectula quibus permittantur. 522. glo.

Commiſſarius cruciatæ diſpenſat in impedim. ex affinitate fornicaria. 346. tex. b. 708. tex. b. & in irreg. 891. tex. b. procedit etiam contra regulares. 376. tex. ſecus confeſſarius per bullam. 889. tex.

Commiſſio ſub conditione ſatisfacta parte, vt abſoluat ab excommu. 787. tex. b. Abſolutio ſub conditione. 791. tex. cadens in commiſſum non perdit emphyteuſim, antequam pars declaret. 774. glo. b

Commiſtio. vide Miſſio. particulam fractam miſceri cum ſanguine, non eſt de eſſentia ſacrific. 516. tex. b. quid ſignificet. ibid. & 582. tex. b

Communicatio bonorũ per bullam quid ſit. 328. tex. b. & ſeq. ad illam admittit prælatus regularis. 329. tex. & ſeq. communicatio gratiarum inter regulares. vide Priuilegium.

Communicatio Dei ad extra eſt multiplex. 401. tex. b. & ſeq. varijs gradibus ſe communicat iuſtis ſumentibus Euchar. 402. tex. b. Communicatio bonorum triplex, qua priuat excommunicatio. 744. tex. b. in ſymbol. art. ſanctorum communionem; explicatur. ibid. tex. & ſeq. Communicatio idiomatum in Euchar. 442. tex. b

Communicantes, in canone Miſſæ. vide infra actionẽ. 579. te. b

Communio. vide Euchar. accipienda eſt in Paſcha à parocho. 356. tex. b. extra id tempus à quouis ſacerdote per bullam. 347. tex. b. & ſeq. ante communionem quæ pręparatio requiratur. 52. tex. b. ſi digna ſit, aſſimilatur beatitudini. 401. tex. quibus, & quando ſit præcepta iure diuino. 410. tex. eſt medium neceſſarium ad ſalutem adultis. 412. tex. & ſeq. ſed non paruulis: & tamen late dicuntur eam habere in voto eccleſiæ. 411. tex. b. olim data paruulis, dabat gratiam, ſed non eſt infundenda ori defuncti. 412. tex. non eſſet adultis medium, niſi aliquomodo eſſet præcepta. 411. glo. b. conſulitur ante benedict. nuptiales. 687. tex. Quæ excuſent à præcepto commun. 412. tex. b. ſumens in peccato grauiſſime peccat. præmittenda confeſſio. 413. tex. 483. tex. b. quotidiana fuit olim ſub præcepto. 491. tex. b. & nunc ſemel in Paſcha in parochia. 414. tex. 482. tex. b. non ſatis eſt in monaſterio: 495. tex. elapſo ſtato tempore qui omiſit, adhuc tenetur eo anno communicare. 413. tex. b. quam ſit laicis frequentandã. 492. tex. olim in ſingulis miſſis. 516. tex. b. ſed non ſub vtraque. 481. tex. Rex Galliæ ex priuil. communicat interdum ſub vtraque. 482. tex. b. quo loco fiet, & de priuato oratorio. 488. tex. 494. tex. b. & 559. tex. qua hora. 488. tex. & 493. tex. b. non decet poſt meridiem. 551. tex. b. Negatur excommunicato, ut grauis pœna. 740. tex. b

Communitas non poteſt excommunicari, bene tamen interdici. 784. tex. b. 807. b. & ſeq. vide Capitulum.

Commutatio voti aut iuramenti ſit in aliquanto minus: & tutius admiſcetur diſpenſatio. 386. tex. b.

Compelli homo interdum poteſt ad matrim. 656. tex. b. & ad religionem. ibid. & 663. tex. b. & ad præſulatum vrgente neceſſitate. 596. tex. Compellit cenſuris mater eccleſia. 740. tex. b. Denunciatus tempore officiorum compellitur exire de eccleſia. 584. tex. b. & 750. tex.

Compenſatio fieri poteſt in delictis: & in mutuo adulterio coniugum. 689. tex. b. ſcientes ob iuſtam compenſationem accepiſſe reum, non tenentur denuntiare. 772. tex. 777. tex.

Competentes differunt à catechumenis: quia iam habent baptiſmum in voto, & ſaluari poſſunt. 73. glo. b. & 92. tex. b

Competentes qui dicantur. 529. tex. pro illis decedentibus dicitur miſſa, & applicantur indulg. ibid. glo.

Complicis perſonam curet confeſſarius non detegi, & an interdum expediat. 234. tex. b. 238. tex. 315. tex.

Complutenſe Concil. de mandato Sixti Papæ IIII. 146. glo.

Compoſitio ex actu & potentia, non reperitur in omnibus quę dicuntur vnum ratione vnionis alicuius. 450. glo. b. non eſt in Deo. de fin. 6. tex.

Cõpoſitionis bulla de bonis incertis quo iure licet. 392. tex. b. liberat in foro conſcientiæ. 394. gl. nec debentur domino poſtea comparenti. ibid. tex. b. caſus varij circa iniuſte accepta de Moliſenco. 399. tex. de bonis, & fructibus beneficiorum male acceptis. 398. tex. circa legata in teſtamento. vide Legatum.

Conciliorum iuriſdictionem & claues deriuari à Chriſto pro Pontifices. 272. text. & 389. tex. concilij loca. vide Tridentin.

Concomitantia in Euchariſtia contra hæreticos. 456. tex.

Concubinarij aut excommunicati, miſſam an licet audire. 557. tex. b. 746. b. & tex. ſeq. Concubina (vide Fornicatio) dicebatur vxor ſecundaria. 719. tex. Et iure ciuili permitti vnam domi retentam. ibid. & ſeq.

Conditio ſerui (vide Seruus) irritat matrimonium. 668. tex. b. conditio de præterito, aut præſenti nihil nocet. 673. text. quæ eſt contra ſubſtantiam, aut finem matrimonij. 668. tex. 673. tex. neceſſaria habetur pro impleta. 672. tex. b. impoſſibilis aut turpis, pro non adiecta. ibidem b. vt ſi pater conſenſerit, cum ignorat obijſſe. 672. tex. ſi coitum permiſeris, aut non niſi pater conſenſerit. ibidem. ſi nubas Petro, aut cognato, lego centum. 655. tex. ſi Papa diſpenſauerit. 673. tex. non ducam aliam niſi, aut præter te. 673. tex. b. ſi voueamus continentiam. 706. tex. impleta conditione non fieri matrimon. 672. text. b. 653. tex. conditio addi poteſt abſolutioni ab excommun. 791. tex. & 470. b. At non additur adorationi hoſtiæ. 470. tex. b. in dubio rebaptizans ſub conditione non fit irregul. 851. tex. an celebrant ſi dubitet, repetet formam. 587. tex. aut dum initiatur ſacerdos. 601. tex.

Confeſſarius eſt miniſter ſacramenti pœnitentiæ, de quo libro 1. 56. tex. b. & lib. 6. 262. tex. habere debet poteſtatem. 1. ordinis ſacerdotalis. 2. poteſtatem abſoluendi, ſeu claues. 262. tex. b. & ut reputetur idoneus approbari debet ab ordinario, iuxta Trident. ſeſſio. 23. reform. cap. 15. 273. tex. & ſequen. approbatus vno loco an ſit eligibilis. 343. tex. b. debet habere iuriſdictionem. 267. tex. b. quam ſæcularibus Epiſcopus reſtringit pro libito, ſed non regularibus. 276. tex. b. non perit approbatio, ſeu iuriſdictio ei data per mortem concedentis. 276. tex. eligunt quidam confeſſarium. 285. tex. & ſequen. per bullam cruciat. aut iubilæum. vide Electio. 275. tex. & 364. tex. & omnes eligens in quatuor caſibus, & quo iure. 278. tex. b. iuriſdictio ſit in omnes caſus, etiam reſeruatos. vide Reſeruatus. nec ſit impedita per cenſuram. 293. tex. & ſequen. licentia petita confitendi alteri quando habeatur pro conceſſa. 290. tex. b. qualitates confeſſarij, bonitas, ſigillum, ſcientia, & prudentia. 285. tex. b. 302. tex. & ſequen. quomodo ſe geret ante, in, & poſt confeſſionem. 322. tex. & ſequen. vide Sigillum, examen interrogatio. De præambulis ante confeſſionem. ibidem. prudens in interrogatione. 320. tex. Pœnitenti pro ſe, & contra ſe credat. vide. 190. tex. b. & ſeq. 310. glo. 319. tex. quid aget ſi vnus ex complicibus fateatur crimen, alter neget. 309. tex. b. & ſequen. moneat ne perſonam complicis nominet. 237. tex. 317. tex. b. & 320. tex. b. doceat neceſſaria, vt doctrinam. 321. tex. quando adhærebit opinioni pœnitentis. 319. tex. & ſequen. quando relinquet illum in bona fide ignorantiæ. 321. tex. Vt de ignoto impedimento matrimonij aut reſtitutione, quando exiget cautionem ab excommunicato. 285. tex. b. quando confeſſarius maneat obnoxius reſtitutioni, circa propoſitum emendæ ne ſit timidior. 190. tex. b. & ſequen. circa iniunctionem pœnitentiæ, ne ſit inſuauior, nec oportet ſeruare canones antiquos pœnitentiales. 258. tex. quomodo iuuabit pœnitentem. 304. tex. an æqualis commutare poſſit pœnitentias. 259. tex. b. & ſequen. de quibus examinandus eſt confeſſarius. 335. tex. b. errorem in confeſſione audita factum quomodo fatebitur. 310. tex. quomodo illum corriget. 244. tex. b. & ſequen. obligat reum vt admittat & impleat pœnitentiam. 256. tex. immemor peccatorum an poteſt poſt tempus abſolutionem dilatam impendere. 248. tex. ne de peccatis auditis agat cum pœnitente extra. Ne vitet denunciatum ex confeſſione notum. 310. tex. accuſatus fracti ſigilli quomodo ſe defendet. 316. tex. b. & ſequent. à coniugatis, de actibus ne nimis inquirat, ſed quod ſatis eſt. 687. tex. b. & ſequenti. confeſſor dicebatur, deputatus martyrio. 604. tex. b

Confeſſarius electus ab Epiſcopo, aut Prouinciali abſoluit illum, & diſpenſat in omnibus, &c. 382. tex.

Confeſſio quid ſit; eſt pars 2. materiæ pœnitentiæ. 215. tex. de cauſa effectiua. non fuit in lege naturæ, aut vet. 217. text. b. nec inſtituta ante reſurrectionem Chriſti, Ioan. 20. 146. glo. b. & ſequen. modus confeſſionis auricularis inſtitutus à Chriſto de præcepto, nec poteſt tolli per Papam. 218. tex. b. non eſt de eſſentia. 219. tex. b. ex cauſa fieri poteſt publice. 218. tex. poteſt quis per interpretem, vel per ſcriptum confiteri, vel coram alijs, ſed non tenetur. 220. tex. nec confiteri duobus ſimul. ibidem b. ad quandam rationem formæ pertinent 16. conditiones. 221. text. quæ reducuntur ad tres. 22. tex. b. Materia remota neceſſaria eſt omne peccatum mortal. & circunſtantiæ quædam. 225. tex. b. & 231. b. cum ſequen. & opera externa, numerus peccatorum. 227. tex. b. quæ cauſæ excuſent ab integritate. 242. text. b. an paruum damnum de fama complicis. 235. tex. confeſſio informis, quando ſit ſacramentum, licet ex negligentia quædam omiſerit. 241. tex. b. & ſequen. ſatisfacit præcepto. 152. text. & 242. 247. tex. b. informis abſque noua culpa ſortitur effectum remoto obice per attritionem. 242. tex. b. quando iteranda ob defectum ex parte pœnitentis, vt dimidiata. 244. tex. b. & 248. text. aut ex parte confeſſarij. 246. tex. b. per confeſſionem dimidiatam, aut ſine dolore, an vitentur cenſuræ & pœnæ. 247. tex. b. & tamen eſt repetenda, nec implet præceptum Chriſti, aut eccleſiæ. 214. tex. b. hæc obligat ad ſigillum. 308. tex. b. vide Sigillum. Confeſſionum repetitio an obliget quoſdam regulares. 248. tex. & 250. tex. aut dum quis de conſilio facit confeſſionem generalem. 248. tex. b. abſolutos à regulari non tenetur repetere peccata parocho. 153. tex. b. & 249. b. & huic parochus debet communionem. 237. tex. & glo. confeſſio præſcripta in iubilæo an ſit conditio neceſſaria ei qui poteſt. 342. tex. b. vide Iubilæus. Præceptum Chriſti de confeſſione, vt de medio neceſſario. 143. tex. b. 144. glo. & 146. tex.

Confeſſio iure diuino quando obligaret. 147. tex. quæ cauſa excuſaret. 150. tex. an interdum obliget ſtatim. ibid. b. & ſequen. an præuenire confeſſionia tempus ſtatutum ab eccleſia. 152. text. & de obliuioſo. ibidem b. regulares quando: & an teneantur venialia fateri. ibidem. qua ætate obligat pueros. 152. tex. b. quæ fiebat ante baptiſmum non erat ſacramentalis. 153. text. de vtilitate confeſſionis generalis. 359. glo. 181. tex. b. de præcepto eccleſiæ. 148. tex. b. & ſequenti. poſſet obligare omnes, licet non haberent conſcientiam peccat mortal. 171. tex. b. confeſſio iterata eiuſdem peccati petit nouum dolorem eiuſdem. 195. tex. ſi quis intendat confiteri vni, & tamen alius audiat & abſoluat valet ſacramentum. 213. tex. b

Confeſſio generalis in principio miſſæ. 572. tex. b. (confeſſio peccati in communi in articulo mortis. 260. tex. pro iubilæo. 341. tex.) præmittenda ante communionem. 413. tex. 415. tex. b. & ſeq. ex confeſſione notum denuntiatum non debet ſacerdos vitare. 748. tex. Confeſſio ſumitur pro loco inferiori ſub altari. 572. glo. b

Confirmatio. vide Epiſcopus. eſt ſacramentum. Cauſa effectiua quæ inſtituit Chriſtus. 7. tex. 116. tex. & glo. ex fine eſt vtilis, ſed non medium neceſſarium. 145. tex. b. nec ſub præcepto. 117. glo. b. cum tamen interdum ſufficeret attritum. 145. tex. b. tenetur tamen homo non contemnere, quid dicatur contemptus. 9. tex. b. Materia. 118. tex. & ſequen. dicitur manus impoſitio, quia hæc olim ex diſpenſatione Chriſti fuit materia ſecundum quoſdam. 116. tex. b. & ſequen. Forma. 119. tex. b. Ritus. 120. tex. b. vt ſuſceptor ſit alius à ſuſceptore baptiſmi. 120. tex. b. & ſequen. quibus rebus fuerit adumbrata in veteri lege. 115. tex. b. & ſequen. 120. glo. Effectus gratiæ in baptiſmo datæ augmentum. 121. tex. Character ob quem non iteratur. ibid. tex. b. hic eſt potentia partim actiua. 35. tex. 121. text. b. iterans non ſit irregul. 121. tex. b. ſubiectum capax. 122. tex. b. cur in fronte ſignetur, & dicitur conſignatio. ibidem. & 116. glo. 123. glo. Diſpoſitio & intentio neceſſaria in adulto. 122. tex. b. recipitur ante ordines. ibid. Miniſter ordinarius eſt Epiſcopus. 58. tex. & 123. tex. & ex commiſſione Papę ſimplex ſacerdos cum chriſmate per Epiſcopum conſecrato. 124. text. Epiſcopus tenetur illam miniſtrare. 118. text. quid ſit in chriſmate, vt ſit materia apta. ibidem b. intentio miniſtri, locus, & tempus quo chriſma confici debeat & confirmatio dari. 119. tex.

Coniunctio materię cum forma in ſacramen. omnibus quę requiritur. 23. tex. quæ in aliquibus ſufficiat. ibid. quanta inter contrahentes matrim. 646. tex. b

Connexitatis ratione poteſt iudex, vel confeſſarius rogare de circunſtantia complicis. 237. tex. ſecus de non complice. 244. tex.

Conſanguinitas (vide Cognatio) definitur. 728. tex. b. olim protendebatur ad ſeptimum gradum, ſed eccleſia ad quartum reſtringit. 721. tex. b. cum ſequen. & 728. tex. b. etiam in linea recta non excedit quartum gradum. 729. tex. b. inter cognatos, ſub conditione etiam impleta, ſi Papa diſpenſauerit, non eſſe ſponſal. 736. tex. b. De cauſa diſpenſandi. vide Diſpenſatio.

Conſcientia erronea obligat. 230. tex. b. propter conſcientiam erroneam non incurretur excommunicatio. 232. tex.

Conſcientiæ diſcuſſio neceſſaria ad integritatem confeſſionis, & qualis eſſe debeat. 225. tex.

Conſecratio calicis quando fiat. 48. text.

Conſecrantes cum Epiſcopo, niſi cum illo finiant, non conſecrant. ibid. b

Conſecratio Euchariſtiæ. vide Tranſſubſtantiatio. quibus verbis fiat. 431. tex.b. vocatur benedictio. 433. glo. Quo ordine Chriſtus conſecrauit. ibidem tex.& ſequen. finitis verbis formæ, ſtatim adeſt corpus Chriſti. 434. tex. cur quidam Patres dicant, prece fieri conſecrationem. ibid. b. & 433. glo. verba præcedent. in (Qui pridie quam pateretur, &cæt.) non ſunt de ſubſtantia formæ. 434. tex.b. nec quæ ſequuntur, Hæc quotieſcunque feceritis. 435. tex. quibus verbis conſecretur vinum. 435. b. & ſequenti. eſſe expreſſum in Euangelio. 403. glo. omnibus verbis formæ conſecratur uinum. & quæ eſſent ſatis pro conſecratione. 435. tex.b. & ſequent. ſed conſecrans referat ſe ad intentionem eccleſiæ & Chriſti. 437. tex. 432. tex. verba ſumi, vt ſunt vera practicè. 437. tex. In triduo mortis quid ea conſecratio poneret ſub ſpeciebus. 458. tex. In omni tempore habet eandem vim, nec habet maiorem feria quinta in cœna Domini. 408. tex.b. 432. tex. & glo.b. Non licet conſecrare niſi vtranque. 434. tex. b. & in azymo, & ſaluis eccleſiæ præceptis. 412. tex. b. 430. tex. quo modo verba conſecratoria agant. vide Verba. Quidam in ſola conſecratione ponunt eſſentiam ſacrificij. 511. tex. b. nouæ materiæ conſecratio concurrit ad nouum ſacrificium. 513. tex. b. an parochus poteſt in hoſtia ab alio conſecrata celebrare. ibidem tex. b. Actio conuerſiua quid ſit. 453. tex.b. & ſequen. in quibus conuenit aut differt ab alijs mutationibus. 404. tex. 453. tex. b. non habet vnum ſubiectum commune vtrique termino. 454. tex. b. homo an poſſit conuerti in angelum aut in Deum. 455. text. Corpus Chriſti in ea conuerſione non mutatur. 453. tex. & 455. vide Corpus. vt nec mutatur dum deſinit adeſſe, corruptis ſpeciebus. 450. tex. & 455. & Verbum factum eſt homo ſine ſui mutatione. 453. glo. b. quo inſtanti fiat conuerſio. 455. glo. b. quam ſobrie vtendum ſit proprijs verbis in hac mutatione. ibid. tex. b. terminus, ſeu effectus conuerſionis declaratur ex officio panis circa propria accidentia. 445. text. b. concurrunt quatuor in termino. 445. text. datur quædam vnio inter ſpecies & corpus Chriſti. 449. text. b. & ſequent. terminus eſt ſubſtantialis. 440. tex. b

Conſecratio eccleſiæ vel altaris habet vim excitandi deuotionem: à quo fiat. 560. tex. vid. Pollutio. Epiſcopus conſecrat eccleſias, vaſa & veſtes. 619. tex. ſed eam conſecrationem nõ committit ſacerdoti, bene tamen Papa. 560. tex. b. & 619. tex. conſecratio epiſcopi fit à tribus, niſi Papa diſpenſet. 598. tex. b. & ſeq. 599. tex. 629. tex. b. Epiſcopus electus non debet differre cõſecrationem vltra tres menſes. 618. tex. b. Quis conſecret Papam. 619. tex. de Abbatis benedictione quod non ſit ordo. 599. glo.

Conſtantien. Concil. decr. de vitand. denunciatis. 746. tex.

Conſtantinopo. Concil. edidit ſymbolum cum additione ad Nicen. 178. tex. Patriarch. Conſtantinop. quem primatum habet poſt Patriarch. Roman. 620. tex.

Conſtantinus Magnus non diſtulit baptiſmum vſque ad finem vitæ. 75. tex. b. ſanatus eſt à lepra per baptiſmum à S. Syluest. Papa collatum. ibid. vid. Baptiſm.

Conſuetudini etiam immemoriali quibus verb. Derogatur. 379. texr.b

Conſuetudo generalis habet vim legis, quam non tollit epiſcopus. 555. tex. excuſat à lege. 557. tex. & 602. tex. an inducat impedimen. matrim. 702. tex. b

Conſulens aut mandans non includitur ſub excommunicatione facientis. 767. tex. quando fiat irregul. 879. tex. 885. tex. b. & ſeq. licet hortari vt vitam exponat martyrio. 886. tex. b. conſulere minus malum. ibid.

Conſulere quis poteſt minus malum, vt vitetur maius. 197. tex. b. & ſeq.

Conſummatum dici matrim. per copulam cum ſeminatione quadam viri. 662. tex. 682. tex. interdum abſque ſeminatione. 727. tex. Copula non pertinet ad ſubſtantiam, ſed ad vſum matrimonij. 662. tex. implicite includitur ordo ad copulam. 681. tex. b. matrimonium præſumptum an reualidetur per copulam. 671. tex. & ſeq. (vt olim. ibid. tex. b. puta) ſi ſublato metu accedant affectu maritali. ibid. b

Conſumptio eſt tertia pars ſacrif. (vid. Sacriſ.) 503. tex. Non eſt tota eſſentia. 512. tex. b. non dari fructum ſacrificij ante conſumptionem. 514. tex. ſignificat occiſionem, & conſumptionem mortis per reſurrectionem. ibid. b. ſignificando cauſat effectum. 515. tex.

Contemnere confirmationem, aut Chriſti conſilia quis dicitur. 9. tex. b

Continentia. vid. Cœlibatus. Votum. Epiſcopus.

Contritio eſt prima pars materiæ pœnitentiæ. 181. tex. Differt ſpecie, & obiecto ab attritione, ſupra. Vtraque eſt non tantum pars, ſed diſpoſitio ad effectum ſacramenti. 160. tex. b. & ſequen. Eſt res & ſacramentum ſimul, id eſt effectus. 176. tex. b. Quid includat. 181. tex. b. Non petit in appetitu eſſe paſſionem doloris. 186. tex. b. Contritio qualis actus voluntatis ſit circa malum. 187. tex. b. Non eſt actus naturalis ſecundum ſubſtantiam. 185. tex. Haberi poteſt vno inſtanti ſine alia diſpoſitione aut continuatione temporis. 197. tex. Præcedunt contritionem actus fidei & dilectionis Dei. 180. tex. b. Ex quo motiuo oriri debet. 179. tex. b. & ſeq. communiter præcedit eam timor Dei, & attritio. 177. tex. b. & ſeq. Et ab imperfecto incipit cum his tribus actibus nollem peccaſſe, &c. 187. tex. b. & ſequen. Includit quadruplex propoſitum. 189. tex. 190. tex. b. Nemo ſcit ſe habere contritionem. 190. glo. 154. tex. b. Includit votum ſacramenti: interdum vna contritio pertinet ad duo ſacramenta. 195. tex. 214. tex. b. Quantitas contritionis eſt quadruplex: ſed ſola appretiatiua eſt neceſſaria. 195. tex. b. Non autem continuatio aut certa intenſio: quæ tamen conſulitur. 196. tex. b. & ſequen. De maiori peccato maior. 195. tex. b. 197. tex. b. cur vna ſit & dicatur de ſingulis. 198. tex. & 199. tex. Et ex ſine contritio ei, qui peccauit mortaliter erat medium neceſſarium ad primam gratiam, ſi homo recordaretur peccati. 144. tex. In oblito ſupplet dilectio Dei olim & nunc. 145. tex. De contritione eſt præceptum naturale, & ſupernaturale. 154. tex. & ſequent. Sed non obligat ſtatim cum homo poteſt poſt peccatum. 154. glo. & tex. Differt à præcepto reſtitutionis. 153. tex. b. Effectus quoſdam habet quos & ſacramentum pœnitentiæ. 175. tex. b. Quia eſt vltima diſpoſitio gratiæ & cauſa efficax: non tamen ex propria virtute: nec meretur veniam de congruo. 201. tex. b. Expellit peccatum aliquo modo effectiuæ ſecundum inchoationem. 174. text. An contritio ſatisfaciat pro peccato, vt offenſa Dei, refelluntur duæ opiniones. 202. tex. b. Tollit interdum totam pœnam temporalem. 174. tex. Contritio eiuſdem peccati poteſt ſæpe repeti, licet ſciret dimiſſum ſibi. 204. tex. 211. tex. b. & ſeq. Contritus tenetur confiteri & datur ei vera abſolutio. 164. tex. b. 174. tex.

Contrito excommunicato an proſint ſuffragia. 758. text. b. & ſequen.

Contritio includit triſtitiam. 181. tex. b. & ſequen. non dolorem appetitus. 186. tex. quibus conſiderationibus excitabitur. 186. glo. b. & 195. tex. b

Conuerſio (vide Mutatio, Trãſſubſtantiatio, Conſecratio) quid requirat. 454. tex. b. & ſequen. Conuerſus eccleſiæ regularis eſt religioſus. 822. tex.

Cooperans actui alterius illicito interdum excuſatur. 683. tex.

Copula. vide Conſummatum.

Cornelius Acto. 10. quando iuſtificatus eſt. 12. tex.

Corona B. Virg. continet ſexagintatres Aue Maria. de fi. 38. gl. b

Corona non eſt ordo ſed initium eius. 600. tex. b. (confertur in aliena diœceſi. 125. tex. b.) coronam ſeu raſuram afferunt clerici. 601. tex. b

Corpora duo quomodo poſſint eſſe in eodem loco. de fin. 116. tex.

Corporale inſtrumentum agit in animam ſpiritualem. 42. te. b

Corporalia ſint lintea pro Miſſa: nec tangenda à laico. 562. text. b

Corpus Chriſti (vide Chriſtus) adeſt præſens ſubſtantialiter ſub ſpeciebus Euchariſtię. Et Trid. ſeſ. 13. c. 1. explicatur. 440. tex. b. & ſeq. quibus verbis id explicent patres. 442. te. b. 445. glo. & 452. tex. b. ad quem artic. ſymboli reducatur id myſterium: an dicatur miraculum. 406. tex. b. & ſequen. Quomodo Euchariſtia à quibuſdam dicatur figura corporis Chriſti. 443. tex. b. cur corpus Chriſti dicitur ſacramentum. 415. tex. per conuerſionem adeſt corpus Chriſti ſine ſui mutatione. 441. tex. b. 446. glo. 447. tex. b. 450. tex. & 453. tex. cum ſequent. non mutatur in ſe localiter. 441. tex. b. 453. tex. b. 462. te. b. an acquirat vbi. 449. tex. totum & integrum Chriſti corpus ſub ſpecie panis adeſt ex vi ſacramenti. 456. tex. & ſequen. vide Species. & quæ adſint per concomitantiam, aut vnionem. 458. tex. quam poſitionem ſitus habeat in Euchariſtia. 460. tex. & in pluribus locis. ibidem b. & 407. glo. b. quomodo anima Chriſti per ſcientiam infuſam cognoſcat vnionem hypoſtaticam, & præſentiam ſuam in Euchariſtia. 462. tex. eſſe ſacramentale pendet ex ipſo naturali eſſe, quod habet extra ſacramentum. 409. tex. 449. text. & 452. tex. b. ratione ſpecierum corpus Chriſti adeſt loco, mouetur, dicitur frangi. 442. tex. & glo. quomodo ſit hæc denominatio. 452. tex. vere manducatur. 442. tex. ſed non ſit cõicatio idiomatum in omnibus, ibid.

Corpus Chriſti ſ ſens, naturali ordine ſeruato, excluditadeſſe ſimul ſubſtantiam panis. 442. tex. b. & 447. tex. b. cum ſeq. exercet officiũ panis circa accidentia, & conſeruat ea. 445. tex. b. & ſequen. qualis ſit vnio cum ſpeciebus. vide Vnio. §. Quando corpus Chriſti adeſſe deſinit corruptis ſpeciebus. 462. tex. b. & ſeq. 463. tex. b. non mutatur per hoc. 455. tex. ſi conuerteretur in panem, mutaretur ſubſtantialiter. 454. tex. & 455. gl. ſi dimitteretur à verbo, non maneret in Euchariſt. 458. tex. b. ſi ante incarnationẽ poneretur in Enchar. an eſſe naturale corporis penderet a ſpeciebus. ibid. glo. b. §. Corpus Chriſti dicitur fieri panis, id eſt, cibus. 455. glo. adeſt per concomitantiam ſub ſpecie vini. 456. tex. Sub ſpecie panis adeſt corpus, vt eſt pars compoſiti. 457. tex. Adeſt indiuiſibiliter in ordine ad ſpecies, & locum. 460. tex. b. §. Non poteſt corpus ibi moueri ab anima vi naturali. ibid. Nec agere in extrinſecum paſſum. ibid. glo. b. & 461. tex. A ſolo Deo poteſt ibidem alterari. 460. tex. b. Non poteſt oculo videri ſine miraculo. 461. tex. & 462. tex. Manducatur à peccatore. 463. gl. b. Cur quidam dicant, corpus Chriſti diuertere in cor manducantis. 463. tex. b. §. Corpus Chriſti offertur Deo in ſacrificium, citantur Patres. 499. tex. b. Eſt munus Deo gratiſſimũ, quod nobis datur vt offeramus. 504. tex. b. & ſeq. Dicitur conſumi in Miſſa. 511. gl. b. 515. te. b Quodam modo tranſit in dominium conſecrantis. 513. gl. b. Sumptum, licet ſpecies in ſtomacho non conſumantur, cauſat gratiam. 515. tex. b. & 516. b

Correctione fratris, ceſſandum eſt ab excommunicatione, quãdo ceſſat ſpes emendæ. 741. tex.

Correlatiui priuil. aut pœna extenditur. 386. tex.

Correptio præmittenda. 238. tex.

Creatio dicitur reſpectu primæ gratiæ. de fin. 45. tex. Creatio actiua eſt in Deo ab æterno. de fin. 7. tex. b. Solus Deus creat. de fin. 25. tex. non creatura etiam vt inſtrumentum Dei. de fin. ibid. & ſeq. Creationi aſſimilatur conuerſio. 453. tex. Creatura qualibet poteſt à Deo in aliam conuerti. non ſic in ſuppoſitum diuinum. 455. tex.

Creatura etiam inanimata cenſetur audire imperium Dei. 43. tex. Non poteſt aſſumi à Deo ad creationem rei ſubſiſtentis. 45. tex & ſeq.

Credere quid ſignificat. 577. glo. & ſeq.

Crimen triplex impedit matrim. Vxoricidium, adulterium cũ data fide, & raptus. 741. tex. b.

Cruciata vnde dicitur. 822. tex. vide Bulla.

Crucis ſacrif. 505. tex. b. multis titulis operatur ſalutem. 523. tex. b. excellit miſſas ſacerdotum. 539 tex.

Crua eadem Chriſti, an apparebit die iudicij. de fin. 107. glo. b

Culpa remiſſa non poteſt eadem numero redire. 205. tex. b.

Cultus diſparitas non ſoluit prius matrim. niſi conuerſus aliã duxerit. 661. tex. & 738. tex.

Curatum qua ætate recipiendum. 614. tex. b

Curialis quando ſit irregul 854. tex. b. & ſeq.

Cuſtodia Euchar. intra ſacrarium. 583. tex. b

Cuſtos infirmorum. 883. tex. b

B. Cyprianus quid de ijs, qui baptizati ſunt ab hæretico ſenſerit. 203. tex.

Cyrus Perſa quot annis imperauit. de fin. 62. tex. b. & 78. tex.

D

DAemones & animæ damnatæ non habent pęnitentiæ ſpei, vel fidei habitus olim infuſos. 213. tex.

Dæmoniacus quando ſit irregul. 863. tex. b

Dæmon honorem diuini ſacrificij contendit imitari, & vſurpare. 508. tex. b. An tentatione poteſt neceſſitate. de fin. 19. glo. b. & ſequen. At reprobatur. de fin. 20. tex. & glo. Cur non aduertit B. Mariam manſiſſe virginem poſt partum. 461. glo. b. vnde diſcit quædam futura quæ reuelat. ibidem. tex. & de fin. 12. glo. b. num videat abſentiam panis in Euchar. 461. tex. b. aut adeſſe corpus Chriſti. ibid. & nu. ſequen. non vidit humanitatem Chriſti habere alienam perſonam. 461. glo. b

Dalmatica vtitur diaconus. 564. tex. b

Damaſcenus fuit poſterior Gregorio Papa I. 531. glo. b. vide Traianus, explicatur negans Deum prædefinire omnia. de fin. 50. tex. b

Damnatis in inferno, aut limbo miſſa applicata ab ignorante, non mitigat pœnam: & explicatur Auguſtin. 530. tex. Apoſtoli & ſancti ex inferno ſuſcitarunt quoſdam, qui poſtea ſunt ſaluati. ibidem. & numero ſequenti. vide Traianus.

Danielis hebdomadæ quando cœperint & completæ ſint. 71. glo. quam difficiles. de fin. 76. glo. b. quidam putant eſſe annorum lunarium. 423. tex. & glo. b. explicantur. de fin. 63. tex. b. & 76. b

Darius Medus & Hiſtaſpis differunt. de fin. 78. tex.

Debitor poteſt delatam ſibi hæreditatem repudiare, inuitis creditoribus. 706. glo. debens in forma Cameræ, ſi breue obtinear iuxta capit. Odoardus. 773. tex. poteſt ſolui debitum denunciato. 778. tex. b.

Debitum petere & reddere quando licet coniugatis, cauendus eſt modus inordinatus. 682. tex. b. 686. tex. Vir non obſtante voto continentiæ poteſt inuitare vxorem indigentem. 683. tex. b. excuſant variæ cauſę à redditione. 683. tex. & late. 685. tex. b. vt in loco ſacro, nõ niſi vir diu ſit obſeſſus. 687. tex. ſed tempore ſacro, licet. ibid. b. non tenetur ante lapſum bimeſtre poſt contractum. 712. tex. b. vir exectus aut fœmina arcta an poſſit accedere cum periculo effundendi ſemen extra. 688. tex.

Deceptor (vid. Virgo) ſi dedit verba abſque conſenſu, compellitur vtroque foro. 670. tex. quando non ſit compellendus. 675. tex. ſi vir receſſit, quando fœmina poteſt credere fuiſſe deceptorem. 670. tex. b. 675. tex. b. 685. tex. b

Decimas non ſoluunt Regulares, & ample eſt priuileg. extendendum. licet prædia locent colonis. 380. tex. cur dicuntur de iure diuino. 378. tex. At ſi exemptio incipiat eſſe nimis nociua. vid. 380. tex. b

Decimas vſurpantes religioſi fiunt ſuſpenſi. 805. tex. b

Defectibus ſi inter celebrandum contingant, quo modo ſit occurrendum, regulæ generales. 584. tex. facta præparatione, ne cogitet de ſuis ſcrupulis ſacerdos. ibid. tex. Dum fieri debet repetitio, reperat ordine ſeruato. 584. tex. b. ſi venenum reperit. ibid. b. & 585. tex. b. ſi peruenit ad canonem: vide Canon. ſi pro vino bibit aquam de calice. 520. tex. ſi quid ſacramenti cadat in terram. 585. tex. b. ſi hoſtia hæſit palato, aut calici, & de particulis repertis poſt ſumptam ablutionem. ibid. tex. b. & ſeq. ſi miraculum contingat circa ſpecies. 586. tex. ſi dubium circa formam, aut intentionem. 587. tex. ſi celebrans facta conſecratione deficiat. 584. tex. b. & 587. b. ſi epiſcopus deficiat, ſuppleat ſacerdos: ſed nullo modo diaconus. 588. tex. ſi ante conſecrationem defecit, poſſet alter, ſed non tenetur perficere. ibid.

Defectus in forma ſacramenti quot & quinam impediant ne ſacramentum conficiatur. 22. tex.

Defectus in ſacram. quomodo ſupplendi. 54. tex. b

Defenſio ſui licet cum occiſione inuaſoris. 867. tex. b. an liceat vti præuentione. 869. tex. at non debet innocens ſe defendere à miniſtris iuſtitiæ. ibid. b

Defunctis indulgentia conceditur. 335. tex. b. An fiat applicatio ex lege iuſtitiæ concordantur DD. ibidem b. Illis ſuffragium ſpeciale plus prodeſt. 337. tex. Quomodo dicatur meruiſſe quis vt ſibi proſint ſuffragia, & indulgentiæ, poſt mortem. 338. tex. Pro libito Papa non euacuat purgatorium. 332. tex.

Defunctis applicatur miſſæ ſatisfactio. 529. tex. b. eſt traditio ab Apoſtolorum tempore. ibid. glo. b. ex lege iuſtitiæ. 525. tex. & 529. tex. b. etiam à peccatore ſacerdote. 525. tex. certius applicatur quam priuata ſatisfactio, aut indulgentia. 529. tex. b. ſatis meruerunt ſibi prodeſſe, qui in gratia deceſſerunt. 530. tex. Miſſa de requiem eſt illis vtilior: ſed in feſto duplici dicatur de feſto. 532. glo. b. & ſeq.

Degradatum tenemur uitare. 747. tex. b. de pœnis illius. 831. tex. b. & ſequen.

Delectationis cauſa, accedere ad coniugem eſt veniale. 682. text. b.

Delegare non poteſt nominatim denunciatus. 278. tex. b. 292. tex. Nec ſubdelegatus ſubdelegare. 278. text. b. At parochus poteſt dare licentiam. 237. text. b. 278. b. & 292. tex.

Demetrius quæ opera D. Thom. Græca fecerit. pag. 1.

Demerſio infantis in puteum non eſt baptiſmus. 79. tex.

Denuncianda quædam abſque correptione. 315. tex.

Denunciandus eſt confeſſarius ſollicitans. 313. tex.

Denuntiationibus omiſſis contractum matrimonium eſt clandeſt. 650. tex. & ſeq. ne præmittantur, & vt omnino ex cauſa omittantur diſpenſare piſcopus. 652. tex. Et parochus ex graui cauſa, vt poſtponantur. ibid. b

Denunciatus non peccat ſi in articulo mortis miniſtret ſacramenta. 53. tex. Denuntiatum tantum ex confeſſione notum non tenetur vitare confeſſarius. 310. tex. & ſeq.

Denunciatus (vide Excõmunicatus) 584. tex. b. quæ ſcientia de denũciatione ſat ſit, vt teneamur vitare. 748. tex. quis dicatur tolera-

toleratus. 752.tex.b. concedit quaſdam licentias: facit contractum priuatum, teſtamentum, & profeſſionem. 753.tex. poteſt ſolui debitum denuntiato. 752.tex. occultus non eſt denuntiandus abſque correptione. 772.tex.b. an poteſt celebrare. 777.tex.b. aut ob metum abſoluere alium. ibid. & nu. ſeq. ſi denuntiatos de interdicto admittat clericus exemptus ad officia. 810.tex.

Depoſitus, vide Degradatus.

Derelictus & obduratus nemo eſt in via. de fin. 53. gl.

Derogatio priuileg. quæ fit per bullam cruc. vide Reuocatio 364.tex. & ſeq. Vt derogetur concil. generali & Triden. an requiratur expreſſa mentio. 377.tex.b

Deſcenſus Chriſti ad inferos ſecundum realem præſentiam animæ. 576. glo.b. cur non exprimitur in Symbo. Nicen. ibid. glo.b

Deſerit homo Deum priuſquam ab illo deſeratur. de fin. 52. glo. b

Deſinens cum verbis ſacramenti non iuſtificatur. 48. tex.

Deteſtatio peccati qualis eſſe debeat vt tollat peccatū, & quod eius motiuum. 179.tex.b

Detractor non eſt qui detegit confeſſario peccatum complicis ob iuſtam cauſam. 236 tex. & 239.

Deuotio mentis late dicitur ſacrificium. 506.tex.b

Deus pro quibuſdam peccatis quantum ad temporales pœnas non flectitur pœnitentia & oratione. 168.glo.b. Diuerſa ratione ligat ad culpam, quàm ad pœnam. 176.tex.b. Remiſſe dilectus ſub ratione finis vltimi, magis diligitur, quàm vlla creatura intenſe dilecta. 197.tex. Deus ſua promiſſione obligatur. 207. glo.b. Præmiat iuſtorum merita vltra condignū. 200. glo. Punit citra condignum. 252. tex. b. & de fin. 112. glo. b. Dicitur metaphorice pœnitere. 213. tex. Quomodo dicitur excæcare & indurare. 263 tex.b

Deus qua ratione dicitur finis naturalis, aut ſupernaturalis hominis. de fin. 3. tex. & ſeq. quæ naturali ratione cognoſcamus, de Deo. de fin. 3.tex. & ſeq. Deo propter ſeipſum debetur cultus latriæ, & datur per ſacrif. 521. tex. b. quomodo adſit in rebus per eſſentiam, præſentiam, & potentiam. 44. tex. de fin. 9.tex.b. ante creationem non erat proprie in loco. 451.tex.b. ſpecialiter adeſt in Euchariſtia. 457.glo. ſed Deus Pater nullo modo dicitur incarnatus. 458.glo. Deo ab æterno ſunt præſentes res etiam nobis futuræ, quatuor ſententiæ ponuntur. de fin. 8.glo.b. reijcitur modus Caiet. lib. de fin. 9. tex. ſed res ſunt obiectiue præſentes oculo. de fin. 9. tex.b. & idea eſt ratio cognoſcendi ſingula. de fin. 10.tex. De attributo voluntatis, & prouidentiæ. de fin. 14.tex.b. actus liber eſt poſitiuè in Deo. de fin. 7.glo.b. non eſt cauſa peccati, licet peccatum eſſet quid poſitiuum. de fin. 17. tex. & glo. 60. tex.b. eſt tamen cauſa omnium bonorum. de fin. 17.tex.b. & 60. ſcit omnia bona in prædefinitione ſua. de fin. 10.glo.b. & 19.tex.b. mouet voluntatem in finem: & auxilio dupliciter, ex parte potentiæ aut obiecti. de fin. 59.tex.b. punit citra condignum. de fin. 112.tex.b.

Diaconus poteſt miniſtrare Euchariſtiam. 57.tex.b. Miniſtrans illam indigne peccat mortaliter. 62.tex. Non poteſt tamen miſſam perficere ſi deficiat ſacerdos. 57.tex.b. nec ſolenniter baptizare. ibid.b. ſine ſolennitate poteſt, extra mortis periculum abſente ſacerdote. 104.tex. non eſt capax clauium etiam Cardinalis. 263.tex.b

Diaconatus eſt ſacramentum. 592.tex. 606.tex.b. ordinatur per traditionem lib. Euangel. 599. tex. non poteſt ei committi, vt conferat ordines minores. 618.tex. officium eius, an peccator cantans Euangel. peccet mortaliter. 604.tex. tangit vaſa continentia Euchar. Diaconus Card. miniſtrat ſanguinem Papæ. 494.tex. & 483.tex. in neceſſitate diacon. miniſtrat Euchariſt. ſed non ex officio. 494.tex. non offert, nec perficit ſacrificium. ibid. tex.b. nomine diaconi includitur interdum ſubdiaconus. 605.tex. & ſeq. olim habuit vſum vxoris prius ductæ. 606.tex.b. diaconus ſi baptizet ſolenniter, fit irregul. 855.tex.b. & ſeq.

Diaconiſſa aut presbytera, cur ita dicitur. 50.tex.b

Difficultas quæ augeat meritum. de fin. 81.tex.

Dignitas ea maiori gratia auget valorem meriti. 209.tex.b

Dignitas eccleſiaſtica cum iuriſdictione contentioſa, quam ætatem requirat. 614. tex. b. quæ dicatur dignitas eccleſiæ. 620. tex.

Dignus quis cenſetur pro ordinibus, dum fit ſcrutinium. 612. tex. & 620. b. ſi quis contra iam admiſſos obijciat crimen tempore quo fit ordinatio, repellendus eſt. 615.tex.

Dilectio. vide Caritas.

Dimidiata confeſſio iteranda. 244. tex. b. cum ſequent. & 248. tex. an excuſet impotentia in articulo mortis. 284. tex. b.

vel ob periculum infamiæ in complice. 235.tex. 236.tex.b. & aliæ cauſæ. 242. tex.b. & ſequent.

Dimiſſoriæ. vide Literæ, & Domicilium.

Dimittere vxorem. vide Diuortium, Adulterium.

Diſparitas cultus eſt iuris eccleſiaſtici impedimenti pro matrimonio. 737.tex.b. & ſequen. (vide Infidelis,) ſi paganus habebat plures, & conuertatur cum ſola ſecunda, poteſt contrahere cum illa. 659.tex. quando liceat conuerſo contrahere cum alia. ibid.b. & ſeq.

Diſpenſatio Papæ in omni præcepto poſitiuo valet etiam ſine cauſæ cognitione. 260. tex. b. ſolus Papa poteſt ſecum diſpenſare. 268. tex. Diſpenſatio commiſſa ordinario non expirat mortuo Papa. 363.tex.b. Diſpenſat in quadam irregularitate Commiſſarius Cruciatæ 347. tex. & in impedimento fornicariæ affinitatis cogniti poſt matrimonium. ibid.b. in his & votis quomodo diſpenſet regularis confeſſarius. 383. tex.

Diſpenſatio magna, maior, & maxima. Et ne fiat de plenitudine poteſtatis debetur interdum. 889.tex.b

Diſpenſatus ad ordines intelligitur ad minores. 864.tex. b. Diſpenſationem ſine cauſa proportionata fieri, eſt peccatum. 734.tex. dicitur diſſipatio. 730.tex. & ſeq. vide Papa. Epiſcopus diſpenſat in impedimento occulto matrim. præſumpti. vide Epiſcopus. & quidam regulares, vide Priuil. 650.tex.b. neceſſitas non diſpenſat. 646. tex. cum ſeq. & 702. tex. quæ cauſa pro quatuor gradu conſanguin. 729.tex.b. conditio, ſi Papa diſpenſauerit. 733. tex. b. quando interuenit duplex impedimen. non ſubordinatum, an valeat diſpenſatio vnius explicati. 733. text. Vt cum patruele cognato per lineam vtriuſque parentis. ibidem. b. aut ſi taceatur copula inceſtuoſa. 704.tex. diſpenſatio non expirat morte concedentis. 710.tex. de ſubreptione qua tacetur verum. 709.tex.b. Deus olim diſpenſauit in pluralitate vxorum. 717.tex.b. diſpenſatus in irreg. quando fiat habilis ad ord. etiam epiſcopalem. 838.tex.b. & 864.tex.b. cum ſeq.

Diſpoſitio digna ad ſacram. fructumque. 52.tex. qualis requiratur in adultis ad baptiſmi receptionem. 100.tex. quanto melior eſt, tanto maior eſt effectus ſacramenti. 31.tex.b.

Diſpoſitio cum ſacramento. vide Pœnitentia.

Diſtributio. vide Communio.

Diſtributiones amittens canonicus. 398.tex.b

Diuortium quoad cohabitationem fit authoritate iudicis: & ob quas cauſas. 664. tex. b. ob vnicum etiam adulterium. 680.tex. ob ſuſpicionem violentam. 689. tex. b. & ſequent. aut quia inducit coniugem ad peccatum, vt leno: ob ſæuitiam & rixas. An interdum liceat propria authoritate recedere ab adultera. ibid. tex. quando facto diuortio lucratur dotem. 692.tex. vide Adulterium, cogitur redire nocens, potente innocente: niſi facto diuortio ſit profeſſus, aut ſacris initiatus. 690.tex.b. & ſeq.

Doctrina Chriſtiana ſummatim inſtruendus eſt pœnitens. 255. tex.

Doctor conſultus de aliquo caſu & criminoſum agnoſcens, vt teneatur ad ſecretum. 309.tex. interpretatur Bullas & Concilia. 384. tex. & glo.b.

Dolor voluntatis ſeu triſtitia includitur in contritione. vid. Contritio. 182.tex. Dolor ſenſibilia temperandus. 186.tex. & glo.b. Dolor peccati ex ſola caritate conceptus non eſt ſatis ad veniam. 180.tex. ſit appretiatiue maximus. 189. tex.b. & ſeq. differt ab intenſione: & eſt vehemens quaſi parturientis. 197.tex. & gl. de alieno peccato non debet eſſe maior, quam de proprio minor. 197.tex.b. & nu. ſeq.

Domicilium pro recipiendis ordinib. poteſt haberi in multis locis: & ratione originis, aut beneficij. 684. tex. 848.tex.b. & ex habitatione decennij. ibid.

Dominicæ diei antiqua obſeruatio. 552. glo. cum ſeq. & de fin. 86.tex.b. cur tunc præcipiatur auditio miſſæ. 514.tex.b. cum ſeq. & 552.tex.

Dominicis prohibet eccleſia ieiunare. 349.tex. vide Quadrageſ.

Dominium rerum & iuriſdictionis ſemper fuit in Chriſto quo ad proprietatem. de fin. 109.tex. & glo.

Dominium reddituum beneficij habet clericus & epiſcopus. 612. tex.b. & ſeq. ſacerdos habet quoddam ius in Euchariſtia. 516.tex.

Dominus famæ ſuæ homo cum ſit poteſt cum illius damno cõfiteri quædam quæ non tenetur. 237.glo. & 244.tex. vid. Princeps dominium habitum an poſſit nouo titulo præſcriptionis ſimul acquiri. 379.tex.b. & ſeq.

Dominus ſi compellat admittere interdictos. 810. text. & ſequenti.

Dormiens ſi occidat, an ſit irreg. 884.tex.

Dotare filias etiam ſpurias tenetur parens. 691.tex.b. & poteſt presbyter pro qualitate ſui ſtatus. dotem adulteræ quando vir lucretur, ſed vidua ob fornicationem non amittit dotē. 689.tex. pro matrimonio contractu exigere dotem, non eſt ſimonia. 657.tex.b.& 691.tex.b

Dotes quatuor in corpore beato. de fin. 114.tex.b

Dotes tres in anima beata, & quatuor in corpore. de fin. ibid. tex. & ſeq.

Druydas ſacerdotes Gallorum gentil. 742.tex.b

Duas vxores ſimul habere, vide Vxor.640.tex.b

Dubijs in opinionibus confeſſarius conſulat tutiores. 321.tex. vxor dubitans an tenetur reddere debitum: aut ſi hæc conſulat confeſſor, quid reſpondendum. 320. tex. b. in dubio de rationis vſu an baptizandus ſit infans inuitis parentibus. 98. tex.b. in dubijs prælatus religionis definit authoritate Apoſtolica. 320. tex. dubius an ſit mortale, tenetur illud confiteri. 224.tex.b. in dubio Epiſcopus non procedit contra regulares. 373.tex.b. in dubio de priuileg. regularium quis interpretetur. 366.tex.& 384.tex.b. dubius ſenſus legis, aut priuilegij vnde explicetur. 385.tex.

Dubium ſpeculatiuum, & practicum quomodo differant. 720. tex. vide Opinio. in dubio præſumitur maleficium præceſſiſſe contractum matrimonium. 728.tex. qui dubitat de viribus matrim. aut de conditione ſeruili, non tenetur reddere debitum. 687.tex. b. & ſeq. ſi vterque contraxit dubia fide, neuter debet alteri exigenti reddere debitum. 686.tex. 719. tex. at ſi dubium ſuperueniat vni, debet reddere, ſed non petere. 719.tex. b. & 720. poſt factam tamen diligentiam, repellitur dubium practicè, & poteſt etiam petere. 720.tex. & ſequen. in dubio poſt diligentiam non cenſetur irreg. 845. tex. 847.tex. 878. tex.b. 880. tex.b. 883.tex.b. in dubio æquali non tenetur reſtituere. 845. tex. nec etiam partem damni. 884.tex.b. & ſeq. in dubio petat diſpenſ. Epiſcopi. 890. tex. hærentem in ancipite Deus determinat ad bonum. de fin. 19.tex.

Duellum. 894. tex.

Duo mala ſi concurrant, minus eſt eligendum. 720. tex. & glo.

Dyſtros menſis apud Aegyptios incipit die 3. noſtri Martij. de fin. 99. glo.b

E

EBrij homicidium quando ſit formaliter peccatum, quando non. 226.tex.b.

Ebrius. 884.tex. (vide Furioſus.) an poſſit contrahere matrimonium per procuratorem ſpecialem, cui ſanus dedit mandatum. 649.tex.

Eccleſia non poteſt præcipere immediate circa actus internos. 248.glo.b. & ſeq. nec poteſt mutare ſubſtantiam ſacramenti circa materiam, & formam. 21. tex. nec diſpenſare in iis, quæ omnino ſunt de iure diuino. 20. glo. & ſeq. indiget ſacramentis militans. 28.tex. quomodo poſſit impedire ne ſacramentum valeat. 21.tex. in Eccleſia primitiua quibus temporibus baptizare licuerit. 75.tex.b. & ſeq. obligat catechumenos ad ſuſcipiendū baptiſma, quando ipſa velit. 76.tex. non compellit ad baptiſmum adultum ex fidelibus natum. 99.tex.b. non facit propoſitionem de fide, ſed declarat, & authenticè proponit. 146.tex.b

Eccleſia (vid. Templum) pro miſſa. 559.tex & pro officijs tēpore interd. 817.tex.b. quando polluatur, aut reconcilietur. 826. tex.b. determinat tempus in præcepto diuino confeſſionis, & communionis. 413.tex.b. quam poteſtatem habeat circa vſum ſacramentorum, ſalua illorum ſubſtantia. 437.glo.b. inſtituit pios ritus in ſacrificio: ſed nequit de facto inſtituere ſacrif. 509.tex.b.& ſeq. eſt offerens: & hinc creſcit effectus ſacrif. vide Offerens. 532.tex.b. Non errat dum ex opinione probabili inſtituit feſtum. de fin. 41.tex.

Eccleſiæ regularium ſunt exemptæ à viſitatione Epiſcopi. vide Viſitatio. Non poteſt Epiſcopus, aut Iudex in illam conuocare etiam proceſſiones. 377.tex.b.& ſeq.

Eclipſis ſolis, tempore paſſionis Chriſti in plenilunio. 422.gl.b

Edictum ſub excommunicatione (vide Paulinæ. Camerarius) quomodo obligent. 771.tex. b. an compellat teſtificari, vel denuntiare. 772.tex.& dū iubet intra ſex primos dies denuntiare. 773. tex.

Effectus primus quem principaliter ſacram. faciunt quis. 30. tex. Secundus effectus ſingulorum ſacrament. ibid. b. Tertius effectus qui eſt gratia ſacramentalis. 31.tex. & ſeq. effectus gratiæ, quanto maior eſt diſpoſitio, tanto maior eſt. 35.tex.b

Effectus ordinis, & matrim. & excommunicationis, vide his verb. Effectus Euchariſtiæ dum manet in ſacrario, tanquam in ſtomacho Eccleſiæ. 476. tex.b. ſumenti digne confert augmentum gratiæ: & attrito interdum primam gratiam. 472. tex. & ſeq. res & ſacramentum ſimul eſt corpus Chriſti. 415. tex.b. & 472.tex.b. quos effectus habeat communes cum alijs ſacramentis, & præ illis. 473.tex. vincit tentationes, ibid. & 525.tex. Infirmus cum vomitu, qui tantum adorat, non recipit effectum ex operato. 477. tex. b. gratia ſacramentalis eſt actus deuotionis, qualem & Chriſtus habuit. 473. tex. & ſequen. vt cibus reficit. 473.tex.b. dat de ſe perſeuerantiam: prodeſt etiam corpori ad vigorem, & dicitur fieri vnum corpus. 474.tex. & 526.tex. Ao fiat vnio cum iuſto communicante. 474.tex.b.& ſeq. in quo explicantur Patres. 475.tex.b. & ſeq. Effectus Miſſæ, verb. Miſſa.

Electio & præſentatio facta excommunicato, aut ſcienter minori, non valet. 743.tex.b. an habenti occultum impedimentum valeat. 838. tex. elector quando fiat ſuſpenſus. 803. tex.b. & ſeq.

Eleemoſynas facere poteſt coniugata. 692.tex. Regularis ne eas recipiat ab hæretico. 798.tex. b. tempore famis, aut peſtis cōpellit ad illas iudex aut Epiſcopus. 769. tex.& ſeq.

Eleuatio hoſtiæ in miſſa, quid ſignificet. 516.tex. 58.tex. b. & num. ſequen.

Elias cum Enoch ſeruantur viui in paradiſo terreſtri, venturi tempore Antichriſti. de fin. 100.tex.& 101.gl. coronabuntur martyrio. de fin. 102.tex. merentur nunc. de fin. 101.glo.

Eligere quis poſſit confeſſarium & qualem. 289. tex. An regularis per bullam. 364. tex. & ſeq. Regularis ſi eligatur Epiſcopus. 376.tex.b.& nu. ſeq.

Emendationis & nouæ vitæ formale propoſitum eſt neceſſariū contrito ſi recordetur. 20. glo.b

Emere licet aquam etiam ſanctificatam pro paruuli baptiſmo neceſſario. 96.tex.b. & ſeq.

Epicurus fuit ſtudioſus virtutis. de fin. 36.tex.b

Epiphan. locus defenditur. de fin. 88.glo.

Epiphaniorum feſtum quando. 96.tex.b

Epiſcopi nomen an ſumatur pro parocho, aut presbytero. 271. glo. & ſeq. Epiſcopos in communi eſſe paſtores ex inſtitutione Chriſti. ibid. tex.b. ſed habent iuriſdictionem à Pontif. deriuatam. 272.tex. ſunt ſucceſſores Apoſtolorum. 123.tex. eſt ordinarius. 277.tex.& ſeq. etiam exemptorum. 372.tex.b. regularis ſi eligatur Epiſcopus. 382. tex. caſus qui reſeruantur Epiſcopo iure aut conſuetudine. 294.tex. an abſoluat peregrinum. 296. tex. quo verbo committit caſus. 302.tex. de quibus examinet approbandos in confeſſarios. 325. tex. b. Epiſcopus monitus ſi fratres Mendicantium inquietare præſumat fit excommunicatus. 369. tex. non fit eis iniuria ſi Papa eximat regulares. ibid. tex. eſt ordinarius miniſter confirmationis. 123.tex. licet eſſet hæreticus. 69.tex.b.& 123.tex.b. ne confirmet alienos extra ſuam diœceſim. 125.tex.b. ſacerdoti duplici actu confert poteſtatem conſecrandi & abſoluendi. 217.glo.b. ſi errore ſpeculatiuo ordinet alienum, aut excommunicatum, valet. 81. tex. reuocat licentias à prædeceſſore datas. 275.tex. eligit confeſſarium à quo abſoluitur, & diſpenſatur. 320.tex. & glo. abſoluit impeditos à reſeruatis Papæ. 282.tex. 287. tex. cum ſeq. 295. tex.b. & 292.tex.b. prope mortem poteſt in vtroque foro facere donationes. 388.glo.

Epiſcopus, hæc vox quid ſignificet. 626.tex.b. eſt in ſtatu perfectionis habitæ. 627.tex.b. 629.tex.b. ſcrutinium de illo dū eligitur aut præſentatur. 628.tex. 803.tex.b. quid poſt acceptationem conſiderabit. 628.tex. & ſequen. quid electus antequam acceptet. 626.tex.b. non licet appetere. 627.tex. ſancti refugerunt id onus. 626.tex. b. qui renunciarunt. 627. gl.b. legitimi ſunt q à Papa aſſumuntur. 595.tex. per Epiſcopatum non ſoluitur matrimonium ratum. 629.tex.b. & nu. ſeq. quis diſpenſet ad epiſcopatū. 838.tex.b. §. Ordo ſeu poteſtas Epiſcopi collata eſt Apoſtolis in poſtrema cœna. 594. tex.b. 597.tex.b.& 598.tex.b. cum ſeq. deinde Ioan. 20. aliam poteſtatem dedit Chriſtus. 597. tex. conſecratio illius. 598. tex.b. cum ſequen. & 618.tex.b. At non eſt nouus aut octauus ordo, quia non circa Euchariſtiam. 592. tex. 598.tex. & 630.tex. Eſt vnus ordo cum ſacerd. 592.tex. 597.tex.b. cū ſeq. & 629. tex. b. Eſt ſuperior ſacerdotibus: quod agnouit Hieron. 598.glo.b. cur quidam Patres vocent æquales. 615. tex.b. Epiſcopus carens certo ordine (quia per ſaltum ordinatus eſt) non poteſt illum conferre. 596.tex.b. hæreticus Epiſcopus valide ordinat: ſed ſubditi non tenentur ab illo recipere ordines. 596.tex. & glo. poſſet Pontif. auferre Epiſcopo facultatem circa quædam ſacramentalia inſtituta per Eccleſiam. 615. tex.b. & ſeq. Epiſcopus ſi participet cum denuntiato à ſe incurrit minorem. 744.tex.b. at non maiorem, quando

quando excommunicat de participantibus. ibid. b. non includitur ſub generali ſuſpenſione, aut interd. 796. text. & 811. tex. habet pro tempore interd. & ceſſationis priuil. 815. tex. cum ſeq. Poteſt in ſua diœceſi circa ſubditos omnia quę Pont. in tota Eccleſia: niſi in ijs quæ Papa, aut concil. reſtrinxit. 295. gl. b. & 632. tex. reualidat titulũ beneficij. 762. tex. b. diſpenſat cum inhabili. 832. tex. ſed non committit ſacerdoti ea quæ ſunt ordinis pontificalis, (vt dare ordines minores, & confirmare, aut conſecrare Eccleſias) 619. tex. cum ſeq. & 630. tex. in quibus caſibus & cenſuris occultis Papæ reſeruatis poſſit in votis. 631. tex. b. & ſeq. & de alijs. 631. tex. at non tollit conſuetudinem vniuerſalem. 555. tex. diſpenſat vt coniux poſt votum cõtinentiæ petat. 704. tex. b. diſpenſat in impedimento occulto matrimonio præſumpti. 632. tex. & 705. tex. b. licet ſit recurſus ad Nuntium. 705. tex. b. non diſp. in clandeſt. 652. tex. b. interdum commutat vltimam voluntatem. ibid. & 705. tex. cum ſeq. In quibus per concil. Trid. procedat tanquam delegatus Apoſtolicus. 624. tex. Quas obligationes habet. 615. tex. Papa compellere poteſt vt acceptet epiſcopatũ. 655. tex. b. Tenetur miniſtrare ordines. 596. tex. ordinans ſacris pauperes ſine titulo, tenetur eos alere. 613. tex. & ſeq. Græcus, Italicus, aut Vltramontanus ſi ordinet alienos, ſuſpenditur. 616. tex. 802. tex. & ſeq. Epiſcopo ſuſpenſo ob id quod alienos ordinauit, an poſſint ſubditi ordinari ab alio Epiſcopo. 616. tex. §. Si votũ religionis emiſit ante electionem. 628. tex. & ſeq. Epiſcopus ex regulari profeſſione aſſumptus, ad quid præ alijs teneatur. 627. tex. b. cum ſeq. non affert rochetum. 630. tex. b. quomodo diſponet de bonis, quorum non habet dominum, ſed adminiſtrationem. 629. tex. ſi miniſtret in Pontificalibus. 749. tex. b. Epiſcopus præficit prætorem ciuitati ſuæ, facit legem cum pœna ſanguinis, ſine periculo irregular. 874. tex. b. conducit milites pro defenſione ſuæ Eccleſiæ. 878. tex. b. poteſt eſſe de conſilio rerum bellicarum. ibid. non tollitur per Trid. id quod Epiſcopus iure antiq. ſpeciali poteſt. 867. tex. & 892. text. b

Epiſtolas & Euangelia in Miſſa dici ordinauit Hieron. iuſſu Damaſi Papæ. 573. tex. & glo. b. an olim ex ſolo veteri teſtamento legerentur. ibid. b. acolytus ſine manipulo cantat epiſtolam. 604. tex. b. Laicus canit Paſſionem Domini in hebdomada ſancta. 604. tex.

Equo feroci inſidens, an irregu. 883. tex. b

Eremiticæ vitæ profeſſio olim ſoluebat matrimonium ratum. 661. tex.

Error perſonæ eſt impedimentum matrimonij. 668. tex. & conditionis ſeruilis, vide Seruus, ſecus de errore qualitatis, niſi addatur conditio. 667. tex. b. & nu. ſeq.

Errores omnes contra ſacramenta ad quinque capita reducuntur. 3. tex. Error vel ignorantia miniſtri ſpeculatiua quando vitiet ſacramentum. 23. tex. hæreticus an impediat effectum. 25. tex. & ſeq. Error perſonæ quando vitiet ſacramentum, & quando minime. 25. tex. b. 80. tex. b

Errores circa ſacramenta quædam, vide in proœ. cuiuſque lib.

Eſſe aut fieri dicitur res in ſcript. dum innoteſcit. de fin. 74. gl. b

Eſther cui Aſſuero nupſit. de fin. 78. tex. b

Eua ſalutem conſecuta eſt poſt peccatum, ſicut & Adam. 213. tex. educta de coſta Adæ non erat filia, nec cognata eius. 728. glo. b. ſaluata eſt vt Adam. 213. tex. mater viuentium, & figura B. Virg. de fin. 39. tex. b

Euangelij lege promulgata ceſſarunt omnia vetera ſacramenta. 15. tex. b

Euangel. vide Epiſtol. dum legitur in Miſſa, omnes aſſurgunt. quid olim antequam eſſent ſcripta euangel. fieret in miſſa. 574. tex. & quomodo diaconus initiabatur. vide Diacon. & Marcus.

Euariſt. Papa decretum, non irritauit matrim. clandeſt. & explicatur. 650. tex. b. 702. tex.

Euchariſtia ſumenda cum fructu qualem petat attritionem. 194. tex. & ſeq. per ſanguinem qui de Chriſti latere fluxit ſignificatur. 6. tex. b. quomodo gratiam, vim illius effectricem & gloriam ſignificat. 6. glo. b. & ſeq. quomodo ſit medium. 9. glo. præſtat cæteris ſacramentis dignitate. 10. tex. 35. tex. licet non imprimat characterem. 35. tex. & glo. verba quomodo dicantur forma huius ſacramenti. 20. tex. quomodo ſint inſtrumentum conuerſionis panis. 45. tex. b. prece & orationeſacerdotis conuerti panem, quomodo intelligendum. 46. tex. ſolus ſacerdos eſt huius ſacramen. miniſter conſecrandi, miniſtrare tamen poteſt diaconus. 57. tex. b

Euchariſtia (vide Communio corpus Chriſti, ſpecies, audire, ritus, valor, effectus.) De erroribus contra Euchariſtiam. 402. tex. b. & ſeq. 441. tex. vox & varia nomina explicantur. 405. tex. alias 5. tex. dicitur bonum ſine addito. 514. tex. b. & ſeq. figuræ variæ. 405. tex. b. & nu. ſeq. eſt ſacramentum. 414. tex. b. In quo conſiſtat eſſentia & definitio illius. ibid. tex. b. ſignificat ordine tria: & altera ſpecies eſt ſacramentum. 425. tex. b. vide Species, ſupponit pro ſpeciebus. ibid. & nu. ſeq. Accidentia exiſtunt per ſe. 464. tex. ſub duplici ſpecie eſt vnũ ſacramentum. 417. tex. quid ſit ſacramentum tantum, res, & vtrumque. 415. tex. & ſeq. differt à ratione ſacrificij, & ab alijs ſacramentis. ibid. & ſeq. 510. tex. ratio ſacrificij eſt præſtantior. ibid. tex. b. Effectiua cauſa quæ inſtituit, eſt Chriſtus. 407. tex. quando inſtituit. ibid. b. & 408. tex. b. & 420. tex. quo die Chriſtus fecit cœnam vltimam, aut crucifixus eſt. 423. tex. b. & ſeq. quãdo promiſſa eſt inſtitutio. 409. tex. b. Finalis cauſa, & vtilitas ſumitur ex effectibus. 407. tex. 471. tex. & ſeq. explicantur Patres qui aiunt etiam paruulis in voto eſſe neceſſariam. 410. glo. 411. tex. b. cum ſeq. & 471. tex. cur dicitur medium neceſſarium. 410. tex. b. de fin. 75. tex. de neceſſitate præcepti diuini, & quando obliget. 412. tex. & ſeq. de eccleſiæ præcepto, quæ tempus determinat. 413. tex. b. Materia remota eſt panis & vinum. 418. tex. b. vino admiſcetur aqua. 427. tex. b. quæ non ſint materia. 428. tex. de qualitate materiæ, vt ſit panis azymus. 420. tex. vinum ne ſit congelatum. 428. tex. b. De quantitate materiæ in magno & minimo. 430. tex. b. & ſeq. quæ præſentia loci requiratur, vt conſecretur. 430. tex. De numero: non plus gratiæ datur ſub vtraque quam ſub altera ſpecie. 481. tex. b. & 482. tex. ſed vtraque excedit in ratione ſigni expreſſi. 482. tex. b. Papa diſpenſauit, vt ſub altera conficiatur. 429. tex. 482. tex. b. olim quibuſdam infirmis dabatur ſola ſpecies vini. 482. tex. b. & ſeq. ſub qua paruitate quantitatis conſeruetur. 431. tex. quantitas determinatè ſignabilis. ibid. & ſeq. deſignatur per intentionẽ. ibid. tex. b. §. Forma, verba dicũtur huius ſacramenti forma. 432. tex. b. quibus verbis fiat cõſecratio. 433. tex. b. ijſdem verb. Chriſtus conſecrauit. 432. tex. b. de mutatione verborum ſaluo ſenſu. ibid. explicantur ſingula verba: Hoc eſt corpus meum. 433. tex. b. cum ſequen. & 438. tex. b. Græci addunt, quod pro vobis traderur. 435. tex. b. de verbis quibus conſecratur vinum, vide Conſecratio. & explicantur. 439. tex. b. & ſeq. non omnia verb. habentur in euange. 440. tex. §. Intentio proferentis formã, ſeu conſecrantis. 431. tex. b. qui dubitat an protulit verba. ibid. & ſeq. Virtus inſtrumentalis conuerſionis eſt in verbis characteri coniunctis. 440. tex. b. Actio cõnerſiua, vide Cõuerſio. §. Effectus quod corpus Chriſti ineffabili modo adeſt in Euchariſtia. 442. tex. b. vſque ad 445. contra hæreticos. 441. tex. declaratur ex triplici modo quo Deus adeſt rebus. ibid. tex. b. Quandiu maneat corpus Chriſti. 416. tex. & 463. tex. b. quando renouanda Euchariſtia in ſacrario. 583. tex. b. & ſequen. non ſolum corpus Chriſti, ſed ſpecies ipſas adorari. 467. tex. b. & 468. tex. b. Magis que adoratur quam imago Chriſti. 468. tex. b. nec adorationi addenda eſt conditio. 470. tex. b. Quid contineatur ſub ſpecie panis ex vi verborum. 456. tex. quæ per concomitantiã. 458. tex. §. De effectibus in quantitate, vt quod rareſiat, patiatur, agat, nutriat, ex illa generetur vermis. 465. tex. & ſeq. Effectus Euchar. & Miniſter. vide verb. Effectus Miniſter. §. Subiectũ ſuſcipiens Euchar. 477. tex. & percipitur guſtu intra hominem. An laicus in caſu tangat, & catechumenus videre debeat Euchar. 477. tex. b. ſed catechumenus non recipit effectum ex Euchariſtia ſuſcepta. 478. tex. diſtinguuntur tres modi manducandi, ſpiritualiter, ſacramentaliter, & vtroque modo. 471. tex. & 478. tex. Apoſtoli erant baptizati, dum in cœna receperunt. 478. tex. b. Angelus, veteres patres, aut dum mus corrodit, non ſumunt ſacramentaliter. 477. tex. b. & ſeq. infantes olim recipiebant Euchar. cum fructu. 478. tex. b. puer qua ætate ſit communicandus, de ſemifatuo aut phrenetico. 479. tex. quo inſtanti conſerat gratiam. ibid. b. De recipientis intentione & diſpoſitione. 483. tex. præmittenda confeſſio ſi habet conſcientiam peccati mort. 413. tex. & 484. tex. celebrans contritus debet ſtatim confiteri, quæ cauſa excuſet ab ea confeſſione. ibid. & ſequẽ. quæ non excuſet. 486. tex. deuotio præmittenda. 487. tex. & 490. tex. b. De munditia corporali, vt ieiunio naturæ. 487. tex. b. & quis excuſetur à ieiunio. 488. tex. Pollutio corporis an impediat. 489. tex. b. quæ frequentatio expediat. 491. tex. b. vide Cõmunio. §. Ex ſacram. ſola Euchariſtia offertur à ſacerdote in ſacrificium. 500. in proœm. non à laico, vel ab alio dum communicat de manu alterius. 473. tex. & ſeq. eſt ſacrif. in gratiarum actionem, ſeu memoriam pro beneficio redemptionis. 504. tex. b. & expiatorium. ibid. in ſacrificio repræſentantur omnia fere myſteria fidei: ſed præſertim paſſio, mors, reſurrectio, & aſcenſio Chriſti. 515. tex.

Eunu-

Eunuchus, ſpado, caſtratus etiam adulta ætate, eſt iure naturæ inhabilis omni matrimo. 670. tex. 682. tex. 723. tex. cum ſeq. & 726. tex. b. Per caſtrationem ſuperuenientem, aut maleſic. non ſoluitur matrimonium. 649. tex. b. 688. tex. cum ſeq. & 728. tex. præſumitur præfuiſſe. 718. tex. ſi quis verum ſemen emitteret, non eſſet iure naturæ, ſed conſtit. Sixt. V. inhabil. 716. tex. b. ſi fœmina ſciat accidentale impedimentum viri, valet matrimonium. 669. tex. & ſeq.

Euthymius errat dicens, differri beatitudinem ad diem iudicij. de fin. 73. tex.

Ex, præpoſitio, quid ſignificat. 452. tex.

Examen conſcientiæ diligens obligat ratione integritatis confeſſionis. 225. tex. & 226. quale eſſe debeat. 225. tex. b. & ſeq.

Examen & ſcrutinium ante ordinationem. 613. tex. b. rogatus de occulto, quid reſpondebit, notorie dignus non examinatur. ibid. b

Examinatur pro ijs qui approbandi ſunt in confeſſarios aut parochos. 325. tex. b

Excidium Hieruſalem quando fuit. 71. tex. b

Excommunicationis claues vbi datæ. 216. tex. an fuit in leg. vet. & apud gentes 268. tex. & glo. b. abſolutio excommun. præcedit eam quæ fit à peccatis. 245. tex. b. an inferior abſoluat ab excommu. reſer. in periculo ſcandali. 284. glo. 287. te. b. cũ ſeq & 298. tex. b. quomodo defunctus abſoluatur ab excommu. 396. glo. b. & ſeq. excõicatus an poſſit indulgentias concedere, libro de indulgentijs. cap. 22. & pag. 390. tex. b. exempti regul. non ſubiacent cenſuris epiſcopi. 374. tex. & ſeq. excommunicationes late in Concil. Lateranen. an ſint vſu receptę. 384. glo. Excommunicationem Epiſcopi an vitet qui ficte confeſſus eſt. 247. tex. & ſeq.

Excommunicatio, vox, eſt prima ex tribus cenſuris. 740. tex. & glo. grauiſſima pœnarum, & definitur. 740. tex. b. differt ab alijs cenſuris. 741. tex. b. & ſeq. & à peccato. 741. tex. b. & 743. te. diuiſio. 741. tex. b. Minor cur ita dicitur. 742. tex. quos effectus habet. 743. tex. electio beneficij valet facta huic ignoranti. ibid. tex. b. & olim incurrebatur in 8. caſibus. de excom. B. Benedicti. 744. tex. b. excommunicatio maio. quando dicatur nulla. 765. tex. de iniuſta. 763. tex. b. effectus iniuſtæ. 764. tex. vt quod publice celebrans cum ſcandalo fiat ir regul. 764. tex. b. De cauſis, quod Matt. 18. inſtituta ſit. 742. tex. & 743. te. modus & actus commiſſus eſt ordinationi Eccleſiæ. 742. tex. 744. te. b. & ſeq. antiquitas: an fuit in ſtatu legis naturæ. 742. tex. b. Anathema ſolenne. 776. tex. b. vtilitas ex fine in medicinam. 740. tex. b. cauſa diſpoſitiua & culpa, eſt inobedientia. 766. tex. b. & pro damno temporali. 768. tex. de Paulinis. 770. tex. de Edictis. ibid. te. b. de excomm. quæ Romæ manat à Camerario auditore. 773. tex. b. pro rebus deperditis datur à ſolo Epiſcopo. 741. tex. & 768. tex. contra laicum ſi eſt debitor notus, non proceditur per excommunicationem. 768. glo. & ſeq. De participantibus an liget excommunicantem. 744. tex. b. & 746. tex. forma qua imponitur ipſo facto. 776. tex. in ſcriptis. 776. te. intentio ferentis. 775. tex. b. ſubiectum. 783. tex. b. non excommunicatur locuſta, mortuus, vniuerſitas. ibid. de Rege aut regularibus exemptis. 784. tex. b. in dubio quid præſumet reus. 766. tex. 777. te. Miniſter qui excommunicat. 781. tex. b. an Archiepiſcopus viſitans excommunicet ſuffraganeos. 782. tex. b. Prælatus monaſterij. 783. tex. Epiſcopus priuat ſuffragijs totius Orbis. 746. tex. 785. tex. b. an ſubditos excommunicet extra territoriũ. 784. tex. b. & nu. ſeq. vt eos ſic abſoluit. 786. tex. abſoluere quis poteſt, & abſolui: verb. Abſolutio. §. Effectus, hæc pœna incurritur abſque alia ſententia. 758. tex. b. ſubſtantia conſiſtit in effectibus contentis, verſ. Os, orare, vale. 749. tex. b. numerantur effectus in particulari. 739. in procem. b. & 745. te. b. effectus ſunt connexi. 742. tex. & ſeq. non datur ad tempus, ſecus ſuſpenſ. 791. tex. priuat triplici communicatione. 744. tex. b. cum ſeq. & 746. tex. b. tradebatur ſatanæ. 742. tex. manet tamen membrum Eccleſiæ. 528. tex. Quis vitandus poſt Concil. Conſtantien. 745. tex. cum ſeq. & qua ſcientia notus. 748. tex. Circa ſacramentorum miniſtrationem actiuam priuatur. 749. tex. b. ſi abſoluat (niſi in artic. mort.) 756. tex. quid ſi parochus aſſiſtat matrimonio. 645. tex. prohibetur celebrare pro alijs (niſi pro vitando periculo ſuo.) 535. tex. & glo. 756. te. 777. tex. b. Miſſa non eſt offerenda pro excommunicatis. 756. tex. & ſequen. quomodo offertur, pro ſalute Germaniæ. 543. te. b. & 759. tex. b. & in memento. 759. tex. non debet petere ſibi miſſas etiam data ſtipe. 757. tex. Quid ſi tempore miſſæ intret denunciatus. 756. tex. non licet cum eo audire miſſam: & tamen ipſe tenetur recitare horas. 749. tex. cum ſeq. & 750. tex. priuatur ſuffragijs, quæ fiunt generali intentione eccleſiæ. 528. tex. at contrito proſunt cathecumenis. 759. tex. clericus ſi admittat denunciatos ad officia, verb. Exemptus. Priuatur receptione ſacramenti. 755. tex. b. quando occulto negetur communio. 499. tex. quando valet ei abſolutio. 757. tex. b. non poteſt intereſſe officijs diuinis. 750. tex. (niſi obiter. 756. tex. b.) nec in proceſſione, & litanijs. 750. tex. priuatur ſepultura. ibid. & 757. tex. an lucretur indulgentias. 759. tex. b. Circa beneficia ſi eligat, aut ſi iudex ferat ſententiam. 750. tex. b. & ſeq. ſi excommunicet. 752. tex. b. 783. te. Quis dicatur iudex toleratus. 752. tex. b. de actore, accuſatore, tabellione, teſte, curatore, vaſſallo. 751. tex. b. & ſeq. de reo ſi per annum inſordeſcat. 752. tex. 761. te. eſt incapax, vt obtineat beneficium. 750. tex. 759. te. b. cum ſeq. etiam ligatus minori. 743. tex. b. & ut eligatur, aut præſentetur ad beneſ. aut officium iuriſd. 760. tex. & ſeq. ad penſionem, aut aliam gratiam Papæ B. valet ſi Papa ei quem nouit excommunicatum conferat beneſic. 761. te. non facit fructus ſuos, & quo remedio vtetur. 744. tex. & 761. te. b. collatio ei facta à quo & quomodo reualidetur. Priuat ciuili communicatione os, vale, menſa. 751. tex. An Prætoti liceat aperire caput. 778. tex. b. & 779. te. b. de ſocio in menſa & cubiculo. 751. tex. & 779. te. §. Excuſatur excõmunicatus, ver. vtile, lex. 744. tex. 754. tex. 776. te. b. & 778. te. b. excuſatur à præcepto miſſæ. 550. tex. & 750. te. ſed tenetur ad horas. 750. tex. poteſt intereſſe concioni, aut lectioni. 759. tex. b. poteſt quis habere concionem. 778. tex. b. Epiſcopus denunciatus dat quaſdã licentias. 645. tex. b. 752. te. ſi excommunicatio ſit iniuſta. 763. te. b. & ſeq. vt ſi iubetur vir reddere debitum ſponſæ, quam dubitat eſſe ſeruam, aut adulteram. 685. tex. & 686. tex. cum ſeq. de edictis. 771. tex. b. ignorantia, & neceſſitas. 779. tex. b. metus excuſat, vt liceat celebrare. 777. tex. b. ſi deſit intentio partis, aut ſi proroget terminum. 775. tex. b. & ſeq. ſi parochus peritus miniſtret ſacramenta. 495. tex. & 748. te. b. cum ſeq. niſi ſponte ſe ingerat. 749. tex. b

Excuſatur celebrans à præcepto præmittendi confeſſionem. 484. tex & ſeq. à præcepto miſſæ. 555. te. b. à præcepto cõmunionis. 412. te. b. ab excommun. 776. tex. & ſeq. vid. 775. tex. excuſatus an tenetur compenſare id opus. 557. tex. ab interdicto 823. tex. & ſeq.

Executor Papæ, niſi ſit mixtus, non abſoluit ab excommun. quam promulgat. 300. tex.

Exemptio clericorũ. 368. tex. decenter eximi regulares ab ordinarijs. ibid. & ſeq. ſolus Papa eximit vniuerſaliter. 369. tex. exemptionis priuileg. late interpretandum. 370. tex. effectus vtiles exemptionis. 371. tex. b. & ſeq. eximuntur etiam in bonis, vt ſic plane ſubiaceant prelatis regul. 376. tex. bona regu. an ſint exempta à decimis & ſubſidio. 378. tex.

Exemptio cleri à tributis, vid. Immunitas. exemptus clericus ſi admittat ad officia denuntiatos de interd. 754. tex. cum ſeq. 810. tex. b. 811. tex. & 818. tex. exemptus violans interdictum quando fiat irregularis. 859. tex.

Exemptus dupliciter ſe defendit. 373. tex. b

Exorciſta. 600. tex.

Exorciſta eſt, qui habet gratiam curationum. 604. tex. b

Exorciſmorum quanta ſit vis. 87. tex. & ſeq. illis præparantur catechumeni ad baptiſmum. ibid. & 88. tex. miniſter principalis quis. 88. tex.

Exponere ſeu approbare in confeſſarios poteſt epiſcopus. 631. tex. b

Expoſitus infans reputatur legitimus, & purus. 692. tex. b. 864. tex. b. licet ex cauſa exponere infantem in hoſpitali. 691. tex.

Extrema vnctio. vide Vnctio.

F

FAbianus Papa docet chriſma à Chriſto conſecratum in die cœnæ. 13. glo.

Fabulis vſus eſt Socrates, eius eſt lib. Aeſopi. de fin. 70. gloſ. b

Facere ſumitur pro ſacrificare. 510. tex. b. & ſeq.

Facienti quod in ſe eſt Deus non denegat gratiam. 95. tex. cum ſeq. de fin. 13. tex. in facie eccleſiæ, ſeu ad hoſtium templi factum matrimonium non eſt clandeſt. 650. tex. At non ſatis eſt pro matrimonio, niſi adſit Parochus. 646. tex. cum ſeq.

Fama probat filiationem, aut excom. 698. tex. & ſeq.

Familia Card. 622. tex.

Familiares Cardinalis, aut Regis cui confiteri poſſunt. 289. tex. b. & 290. tex. & gaudent priuilegio monaſterij cui ſeruiunt, tempore interdicti intrant cum domino. vide Dominus.

Familiares regularũ gaudent priuil. pro interdicto. 823. tex. b. & ſeq. Dominus per bullam poteſt familiares ſecum ducere. 822. tex. b

Famulus

Famulus ſi triennio non petat ſalarium. 399.glo. agit cum domino denuntiato. 779.tex.

Fatum ſumitur pro Dei prouidentia. de fin. 21.tex.

Feriatis diebus peccare an ſit circunſtantia. 231.tex.

Ferijs ſextis per annum, an liceat oua comedere. 349. tex. b. cum num. ſeq.

Ferri candentis probatio. 496.tex.b

Feſtis diebus licet reddere debitum. 687.tex.b

Fictionis in ſacramentum receptione gradus tres. 53. tex. b. in baptiſmo. 101.tex.b. quomodo tollatur, vt baptiſmus reuiuiſcat. 102.tex. & ſeq. an ſufficiat attritio ad fictionem tollendam. 54.tex.

Fictus conſenſus deceptoris in matrim. aut ſponſal. ad quid obligat. 670.tex.

Fides eſt prior pœnitentia. 178.tex. qualis eſſe debeat, & de quo obiecto ad impij conuerſionem. 183.tex.b. & ſeq. vt iuſtificare dicitur. 184.tex. fides infuſa non manet in hæretico. 212. glo. non fuit in Chriſto. ibid. tex b. nec eſt in damnatis. 213. tex. fides in Chriſtum ſupernaturalis ſemper fuit neceſſaria ad ſalutem. 12.glo. quomodo gentiles philoſophi id cognouerint. 13.tex. in circuncifione, vel in lege naturali proteſtata quomodo eſſet cauſa gratiæ. 42.tex. at non cauſa effectiua. 40.tex.b. & nu. ſeq. fides miniſtri non requiritur neceſſario vt ſacramentum ſit validum. 60.tex.b. & 61.tex.

Fides ſeu fidelitas eſt vnum ex tribus bonis matrim. 688.tex.b. & num. ſeq.

Fidem in promiſſione ſeruare eſt fundamentum iuſtitiæ. 769. tex.b. in fidei myſteriis ignorantiam noſtram fateamur. 442. tex. b. actus fidei eſt adulto medium neceſſarium. de fin. 74.tex.b

Fideicommiſſum tacitum in fraudem, pro filio presbyteri, nocet. 697.tex. An ſuccedit fiſcus in pœnam. ibid. fides quædam de Deo in ſtatu naturæ. de fin. 25.tex.

Fidelis peccator, vt membrum vnitum eccleſiæ participat ſuffragia, plusquam excommunicatus fidelis. 528.tex. & ſeq.

Fidelium miſſa quæ dicatur. 578.tex.b

Fieri aut eſſe dicitur res in ſcript. dum innoteſcit. de fin. 74. glo. & ſeq.

Figuris variis ſignificata eſt Euchariſt. 406 tex. & miſſa per vet. ſacrif. (ſed ex figuris raro ſumi argumen. efficax.) 518.tex. & ſeq. Cur quidam Patres Euchariſtiam vocant figuram corporis Chriſti. 443.tex.b. & 444.

Filia clam inuito patre contrahens, quando incurrat pœnam, l.49. Taur. vt exhæredetur. 654.gl.b. extenditur ad quandam viduam, & ad filium. 654.tex.b. cũ ſeq. niſi filia ſit maior. 25. annis. ibid. tex. aut filius ſit grandæuior. ibid.tex.b

Filij Dei nomen vniuocè dicitur de omnibus iuſtis. 39. tex. b. an etiam pertineret ad iuſtos veteres. ibid. & ſeq.

Filij fidelium quomodo ſancti dicantur ab Apoſtolo ante baptiſmum. 72. glo.b. & 73. glo. Adulti necdum baptizati debent à patre præcepto, vel metu compelli ad baptiſmum. 99.tex. cum ſeq. reluctantem non poteſt eccleſia pœnis compellere. ibid.tex.b

Filios infidelium non licet inuitis parentibus baptizare. 98. tex. & ſeq. licet tamen ſi iuſte ab his ſeparentur, & ſi ſint de facto ſeparati licet iniuſte 98.tex.b. in articulo mortis etiam præſentibus parentibus. ibid b. ſi alter parentum eſt Chriſtianus. 99.tex. & ſeq. ſi rationis vſu polleat, & baptiſmum petat 98.tex.b. ſi ſit dubium de vſu quid agendum. ibid. per gratiam dicimur filij pluribus titulis, quam iuſti olim ante aduentum Chriſti. 40.tex. & ſeq.

Filios 12. habenti datur priuileg. 692.tex.b

Filius in diuinis cur dicitur genitus, & probatur eſſe Deus, 575.tex. vt homo non dicitur filius ſpiritus Sanct. de fin. 57.tex.b

Filius ex coniugata ne credat matri ſe eſſe ſpurium. 698. tex. b. & ſequent.

Filius tenetur honorare Parentes, & ſubuenire eis, non debet inire matrim. inſcio Patre. 653.tex.b. & 654.tex. at matrim. nõ eſt irritum. 653.tex.b. cum ſeq. contra quoſdam ſpurius quomodo ſuccedat matri adulteræ. 698. tex. b. ex coniugato & ſoluta. 699.tex. aut Patri presbytero. 696. tex.b. vid. Presbyter. filio etiam diuiti poteſt donare quintum bonorum. 693. tex. & 696.tex.b. naturalis eſt hæres neceſſarius matris: & poteſt inſtitui a patre. 699.tex. filius tenetur parens prouidere. 692.tex. b. niſi digni eſſent vt exhæredentur. 693.text. filias quomodo cuſtodiet, & inſtituet mater. ibid. & ſeq. quis dicatur filius legitimus. 694.tex. eſt hæres totius aſſis. 695. tex. b. vid. Meliorare. illegitimorum damna non ſunt propriæ pœnæ. ibid. tex.b. olim filius ex ſecundaria vxore non ſuccedebat in hæreditatem patris. 717.tex.

Filius plus tenetur patri, quàm matri. 692.tex.b. & 693.tex. nõ liberatur à poteſtate patria per matrimonium ante cohabitationem. 682.tex. & 693.tex.b. filius presbyteri fiebat olim ſeruus eccleſiæ. 695.te.b. Presbyter dotat filias pro qualitate ſua. 692.tex.b. & nu. ſeq. ſuccedit matri ſolutæ, licet pater ſit presbyter. 695.te.b. & nu. ſeq. vid. 697.tex.b. ſi amicus à presbyt. recepit bona ſub tacito fideicommiſſo, an poteſt ſibi retinere. 697.tex. & ſeq.

Finis circunſtantia vt aggrauet peccatum, vel mutet ſpeciem. 229.tex.b. & ſeq. Finis vltimus quando conſtituatur in re temporali. 230.tex. Finitis verbis ſacramenti non differtur effectus. 48.tex.

Finis hominis (lib. de fi. vſque ad verb. Fiſcus) cur in via dicitur beatus. 4. tex.b. quod finis & beatitudo naturalis eſſet in amore, ſed magis in contemplatione naturali Dei. 3. tex. 5. tex. & 25.tex.b. in eo ſtatu an ſaluarentur quidam. 3.tex.b. & ſeq. quid Pelagius de illo. 4.tex. eſſent gradus. 5.tex.b. Datur res ſupernaturalis, & finis hic, eſt in viſione, & amore Dei. 2 tex.b. & nu. ſeq. cur hic dicitur connaturalis ſtatui. 4. tex. Ad beatitud. naturali ratione ſciri de Deo poteſt Deum eſſe vnum, ſimplicem, infinitum. 5.tex.b. & ſeq. immutabilem etiam loco, & tempore. 7.tex. forma intellectualis. 8.tex. in Deo eſt ſcientia, qua ſe comprehendit, & ſcit omne futurum, ibid.b. & ſeq. Quæ media eſſent ad conſecutionẽ finis naturalis. 5.tex.b. an pœnitentia tunc eſſet poſt peccatum. 5. tex. fœlicitas non eſt in cognitione Angelorum, aut in honore. 26. tex.b. Prædeſtinatio eſt cauſa conſequendi finem ſupernaturalem. 42.te. & ſeq. Chriſtus vt homo. & meritum eius, ac ſacramenta ſunt cauſa. 60.tex.b. De medijs externis neceſſarijs ad ſalutem viæ, vt de receptione trium ſacram. Baptiſmi, Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ. 70.tex. & ſeq. & quomodo differunt ab alijs præceptis. 71.tex.b. & quædam non ita dici, niſi ei qui poteſt habere. 66.tex.b. De medijs internis, quando adultus extra ſacram. vt gratia & ſpeciale auxilium. 62.tex. & ſeq. contritio, dilectio Dei, fides de Chriſto explicita. 66.tex.b. & ſeq. Ad ſalutem gloriæ quæ ſint iuſto neceſſaria tanquam media. 74.tex.b. ad maiorem gloriæ gradũ quæ ſint media. 79.tex.b. In quo conſiſtet totius hominis gloria. 82. tex. Quis & quantus homo reſurget plene beatus. 113.tex. & ſeq. quæ erunt dotes corporis. 114.tex.b. Quæ præcedent reſurrectionem corporum, vt quantum tempus. 82.tex. perſecutio Antichriſti. 100.tex. vid. verb. Antichriſtus. Purgatio mundi per ignem. 103.tex. & ſeq. De iudicio. 108. tex. de quatuor dotibus corporis beati, & de tribus aureolis quorundam. 114.tex.b

Fiſcus ſuccedit ob tacitum fideicommiſſum. 697. tex. cum ſeq.

Flamines. Vide Sacerdotes.

Fluida verba habent inſtans permanens. 47. tex.b. & 114. tex. cauſant conſecrationem in inſtanti poſitiuũ. 434.tex.

Fœlicitas naturalis. Vide Finis.

Fœmina quædam per ignorantiam facta eſt Patriarch. Conſtantinop. ſed falſum eſſe, quòd fuerit Ioan. VIII. Papa. 50.tex.b

Fœmina eſt incapax ordinis. 595. tex.b. cum ſeq. & 611. tex.b. habere poteſt quendam vſum clauium, & excommunicare ex priuil. Papæ. 781.tex.b. & ſeq. Cur dicitur imago viri, de fin. 32.tex.b. fœmina eſt mas læſus. 635. glo.b. fuit decepta à ſerpente: non ita vir. 493.tex.b. de fin. 14.tex. reſurgent in eodem ſexu. de fin. 114.tex.b. ſeducta fœmina per virum longe nobiliorem, aut ſi ſe finxit virginem, ſibi imputet. 670. tex.b

Fomes manet poſt baptiſ. 88.tex.b. & ſeq.

Forma in ſingulis ſacram. ponitur.

Forma ſacramentorum Chriſti ſunt verba determinata, non autem veteris legis. 19.tex.b. eſt pars illorum intrinſeca, & explicat actum miniſtri præterquam in Euchariſt. 20.tex. & ſeq. enunciatur vt plurimum per indicatiuum de præſenti. 22.tex. licet in eccleſia Græca aliter fieri ſoleat. ibid. tex. & ſeq. quibus modis mutatio vitiet ſacram. formam. 21.tex.b. & in baptiſm. 81.tex.b. forma ſignificat effectum ſacramenti. 22. tex. tota eſt ab vno miniſtro proferenda, præterquam in vnctione. 22.tex.b

Forma Euchariſtiæ dicuntur verba. 433.tex.b. in ſacrificio forma & eſſentia conſiſtit in tribus actionibus. 519. tex. b. in matrim. nutus & ſigna poſſunt eſſe forma. 19. glo.b. & 641. tex.b. cum ſeq. de forma pro excommunicatione. 776.te. aut pro abſolutione illius. 790. tex. & ſeq. forma pro ordine. 596. text.

Formatas (ideſt litteras teſtimoniales) concedit epiſcopus. 631. tex. cum ſeq.

Fornicatio eſt intrinſecè mala, contra ius naturæ. 658.tex.b. 662.tex.b. 682. tex.b. & 718.tex.b. at ſi fœmina patiatur in-

uita

uita ſine conſenſu, non peccat. 688. tex. b. cũ ſeq. & 723. tex. nec tenetur reſiſtere cum periculo ſuo. 721. tex. in dubio ma trim. (vt ob frigiditatem dum fit probatio) licet copula. 720. text.

Forſitan, quomodo in ſcriptura dicitur de Deo. de fin. 13. tex. & ſequent.

Fractio hoſtiæ in miſſa non pertinet ad ſubſtantiam. 512. gl. b. quid ſignificet. 516. tex. 582. tex. b

Frater inhabil. eſt iure naturæ, vt cum ſorore contrahat. 701. tex. b. & 730. tex. inhabiles poſſunt manere vt frater & ſoror. 724. tex. b. & 726. tex. b

Fraude acquiſita an poſſint per bullam compoſitionis retineri. 396. text.

Frequentia celebrandi quanta. 549. tex. b. & communionis. 518. tex. b. & 519.

Frigidus eſt inhabilis matrim. 722. tex. b. & 724. tex. cum ſeq. pubes probat vſque ad 16. ætatis annum. 723. tex. b. in maiori ætate conceditur annus, vt poſſit probare. ibid. b. vid. Arcta, licebit huic conari ad copulam. 720. tex. & 724. tex. b. De impotentia ſenis, aut pueri, niſi malitia ſuppleat ætatem. 723. tex. b. & ſeq. De impotentia reſpectiua. 724. tex. & ſeq. fœmina frigida, quæ nequit ſeminare, non videtur inhabil. 724. text. b

Fruſtratorium eſſe priuilegium eſt inconueniens. 730. tex. & gl.

Fuco vtens fœmina arcetur à communione. 496. tex. b

Funeralibus Principum nõ tenentur adeſſe quidam regulares. 377. tex. tempore interdicti Bulla cruc. concedit funus cum quadam pompa. 346. tex. b

Furioſus, qui ſanus per ſpecialem procuratorem conſenſerat, eſt habilis matrimonio. 649. tex. cum ſeq. Huic & ſemifatuo quando ſit danda communio in mortis articulo. 479. tex. An vxor huic reddet debitum. 649. tex. b. 684. tex. b. an furia ſit cauſa diuortij. 691. tex. Si maritus furioſus aut prodigus diſſipet dotem & lucra, quid remedij. 692. tex. ſi occidat cum lucido interuallo, ſit irreg. 863. tex. b. cum ſeq. & 884. tex.

Furti autorem occultum, an teneat denuntiare ob excommu. generalem. 772. tex. furem indicans quando fiat irregul. 872. tex. b. fur ſi luat in corpore, an liberatur à reſtitutione. de fin. 70. gloſ.

Futura conditionata, quæ nunquam erunt, quomodo ſcit Deus, lib. de fin. 10. glo. b. & nu. ſeq. quædam conditionata prædicuntur ob propenſionem. de fin. ibid. & 16. gl. per conditionatorum præſcientiam an ſaluetur quædam ratio prouidentiæ. de fin. 11. gl. & 16. glo. b. Futura quomodo dicantur Dei oculo præſentia obiectiuè. de fin. 9. tex. b. & ſeq. propoſitio de futuro contingente, non eſt in ſe determinate vera. 672. tex. b. & de fin. 11. tex. b. Deus in prædefinitione ſcit omne bonum futurum. de fin. 10. glo. b. & in prædefinitione conditionali, quæ eſſent ſub conditione. de fin. 12. tex. b. In præuio iudicio intellectus non cognoſcitur certo futura electio. de fin. 14. text.

G

GAlliæ Rex communicat interdum ſub vtraque. 482. tex. b. & ſequent.

Gedeon typus Chriſti, ſaluatus eſt. 530. glo. b

Generalis religionis. vide Prouincialis.

Genitus ex parentibus fidelibus vel infidelibus. vid. Filius.

Gentilium ſacrificium habuit tres partes neceſſarias, impie immolabant homines, & quo ritus. 509. tex. non cenſebatur ſacrif. niſi litaret ſacerdos, id eſt, conſumeret. 514. tex. b. fiebat diſtributio rei ſacrificatæ. 516. tex. b. & 517.

Gentiliaco concil. additur in ſymb. Filioque procedit. 574. tex. 578. tex. b. & glo.

Genuflexio in miſſa, & quo tempore non fiat. 583. tex. b

Gloria reſpondet meritis ob multos titulos. 207. tex. gloriæ eſſentialis augmentum non fit niſi per actus charitatis relatos in finem ſupernaturalem. 208. tex. in ea non erunt neceſſaria ſacramenta. 27. tex. b. & ſeq.

Gloria Patri quis adiecit in Pſalm. 572. tex. b. gloriam in miſſa cantari quis inſtituit. ibid. & ſeq. quando dicatur. 573. tex. gloria animæ, vid. Beatitudo, & finis: eſt gratia conſummata. 467. glo.

Gog erit Rex potens qui Antichriſtum iuuabit, & Magog, eſt populus, regnum aut exercitus eius. de fin. 96. tex. cum ſeq.

Gradus conſanguinitatis aliter numerat ius ciuile, quam canonicum, nec reipſa ſunt plures. 729. tex. vid. Conſanguinit.

Græci quæ Latinorum opera in ſuum ſermonem conuerterint. 1. glo. eorum baptiſmus ſub forma imperandi, an ſit validus. 80. text. b

Græci debent conſecrare in ferment. in ſuis eccleſijs, cur dicant Chriſtum confeciſſe in fermentato. 420. gloſ. 421. tex. Verbis quibus panis conſecratur, addunt quod pro vobis tradetur. 433. tex. b. & ſeq. vinum paucioribus verbis conſecrant. 435. tex. b. cur poſt verba conſecratoria petunt panem & vinum fieri corpus & ſanguinem Chriſti. 434. tex. in more habent ſacrificium præſanctificatorum. 512. glo. b. & 513. de illorum communione. 549. tex. & nu. ſeq. Græcæ voces & Hebrææ quædam retentæ ſunt in miſſa, & ſacramento. 568. tex. b. græca verſio ſeptuaginta Interpretum, an ſit viciata. 570. tex. b. & de fin. 84. tex. vt circa annos, ab Orbe condito. de fin. 84. tex. Qui libri ſacri ſint Græce ſcripti. 569. tex. b. & ſeq.

Gratia Papæ valet per ſignaturam, aut Fiat. 363. tex. & 710. tex. gratia commiſſa epiſcopo circa diſpenſationem, aut vt protegatur qui contraxit debita in forma cameræ, non expirat morte concedentis. 711. tex. & 890. tex. cum ſeq. gratia, quam excommunicatus impetrat etiam pro alio, non valet. 744. tex. clauſula, ſi preces veritati innitantur. 890. tex.

Gratiæ iuſtificantis dignitas. 141. gl. eam nemo ſibi poteſt mereri et de congruo. ibi. gl. b. gratis datur contrito. 201. tex. b. amittitur per peccatum mort. 204. tex. b. eſt primus effectus quem ſacramen. præcipuè ſignificant. 30. tex. & ſeq. ad primã gratiam conferendam baptiſmus, at pœnitentia: ad eius augmentum reliqua ſacramẽta ſunt inſtituta. ibid. b. educi de potẽtia obedient. 44. tex. Gratia ſacramentalis eſt alius ſacram. effectus, quid ſit: diſtinguitur à charactere, eſt peculiaris in ſingulis ſacramentis, non datur niſi in ſacramento. 31. tex. & ſeq. quomodo reuiuiſcat. 32. tex. Gratia ſiue gratuita conceſſio Pontificis non expirat morte concedentis. 363.

Gratiæ vox extenditur ad res naturales. de fin. 31. glo. & ſeq. dici tripliciter. de fin. 56. tex. b. non dicitur medium, ſed ipſa ſalus. de fin. 33. tex. b

Gratiæ auxilium ſpeciale eſt medium neceſſarium iuſtificationi adulti. de fin. 56. tex. b. Quid ſit auxilium præueniens in primo actu ſupernaturali. vid. Auxilium. neceſſarium vt vincat tentationes. de fin. 58. tex. & ſeq. qui negent efficax, præueniens. de fin. 59. tex. Gratia iuſtificans eſt qualitas habitualis in eſſentia animæ, cum virtutibus, & donis infuſis. de fin. 56. tex. b. At impediri poſſet à Deo ne remittat peccatum. ibid. & ſeq. Deus poſſet alia re iuſtificare. de fin. 58. tex. præſtat gratijs gratis datis. de fin. 56. tex. nemo vitat omne veniale. ibid. differt re à caritate. de fin. 57. tex. & ſeq. quomodo à iuſtitia originali. de fin. 58. tex. acceptari actu ad gloriam eſt proprietas gratiæ. de fin. 57. tex. & 79. tex. b. cum ſeq. eſt neceſſaria ad meritum, ſed in Chriſto ſat eſſet gratia vnionis. de fin. 80. tex.

Gratiam & res quaſdam ſupernaturales dari. de fin. 2. tex. b

Gratiarum actio poſt communionem. 490. tex. b. vox Euchariſtia ſignificat gratiarum actionem. 405. tex. alias 5. tex. & ſeq.

B. Gregor. Papa I. eximit regulares. 371. tex. & tamen taxat ſæcularium clericorum nimiam exemptionem: ibid. quomodo liberauit animam Traiani de inferno. 530. tex. b. & ſeq. non orauit pro liberatione eius, ſed fleuit & exauditus eſt. 531. tex. b. illum tanquam antiquiorem citat Damaſcenus. ibid. b. diſpenſauit vt ſacerdos confirmaret. 617. tex. & ſeq.

Gregor. XIII. Papa abſtulit priuileg. regularibus à Pio. V. conceſſa. 371. tex. b. anno 1582. correxit Kalendarium. 625. tex. & 626. tex. b. ſed ille annus à quo ſuſtulit decem dies reputatur integer. 614. tex. b. declarauit per vota ſimplicia in religione Societ. Ieſu fieri vere religioſos. 713. tex. & glo. b

Greg. Papa XIIII. temperauit rigorem Sixti Papæ V. de aborſu. 631. glo. b. & 884. tex. & circa filios presbyterorum. 864. gl. b

H

HAbitibus infuſis iuſtificatur finaliter homo, vid. Gratia. de fin. 56. tex. b. pertinet ad materiam definibilem. de fin. 40. tex. & ſeq. quos habitus virtutis & ſcientiæ infuſos habuit anima Chriſti. 212. tex. b

Habitus circa erubeſcentiam de malo, non eſt virtus. 185. tex. b

Hæreſes contra ſacramenta in genere, vel contra ſingula, referuntur in procemio, aut capite primo cuiuſque libri.

Hæreſum vtilitas. 140. in proœ. b. Hæreſis caſus non conceditur per clauſulam generalem. 299. tex. Hæreticus quando conficiat ſacramen. quando minime. 60. tex. b. non impedit effectum ſacramenti. 25. tex. & ſeq. poteſt baptizare, & ab illo abluti non ſunt rebaptizandi. 102. tex. & glo. b. Hæreticus vel ſchiſmaticus non poteſt eſſe martyr. 113. tex. Hæreticus in mortis articulo, an poteſt abſolui. 286. tex. & glo.

Hæreſis non tollit poteſtatem ſacerdotis aut epiſcopi, & reconciliatus non eſt reordinandus. 536. tex. 615. tex. b. & ſeq. de caſib.

caſib. cœnæ, conceſſis epiſcopo per Triden. hæreſim mentalem non reſeruari. 295. tex. b. 787. tex. & glo. Ab hæretico epiſcopo, aut denuntiato ordinatus, eſt ſuſpenſus. 616. tex. non prodeſt hæreticis & ſchiſmaticis, miſſa generaliter oblata: ſed græci offerebant etiam pro hæreticis. 528. tex. b. per decretum Conſtantien. an ſint vitandi hæretici non denuntiati, ibid. & 747. tex. Matrim. Chriſtiani cum hæretica valet: non tamen hæretici cum pagana. 671. tex. b. & glo. ob hæreſim ſit diuortium, ſed ſi reſipiſcat admitti debet. 690. tex. b. miſſa ſacerdotis hæretici an proſit. 536. tex. hæreticus pertinax traditur comburendus. 741. tex. an ſit iure diuino excommunicatus. 742. tex. b. an ſuſpenſus. 799. tex.
Hebdomadæ Danielis quando cœperint, & completæ ſint. 71. tex. & glo.
Hebionitæ contendebant legalia ſeruanda cum euangel. 425. text. b
Hebræi dicuntur ab Heber. de fin. 94. tex. b.
Henrici VIII. reg. Angl. matrimon. quaſi vna non potuiſſet nubere fratri demortuæ. 701. gl. & 731. tex.
Herodes reædificauit exterrimum templum Ieruſalem, magnificentius quam primum Salomonis. 71. tex. b. 507. tex. b. & nu. ſeq. ſed illud Salomoni excellebat quinque rebus, ibid. & de fi. 69. text. b
Hierarchia eccleſiæ ex varijs ordinibus & dignitatibus. 595. tex. b. 679. tex. b. & ſeq.
Hierony. (vide & Bigā.) agnouit epiſcopum eſſe ſuperiorem ſacerdote. 598. tex. & bigamum eſſe qui ante baptiſmum contrahit cum duabus. 721. tex. b. Hieronymus fuit Cardinalis, 622. tex. b. Ordinauit iuſſu Damaſi Papæ, epiſtolas & euang. in miſſa. 573. glo. b. vid. Gloria patri, non audet propriam ſententiam explicare de hebdomade Danielis. de fin. 76. tex. b
Hieruſalem. vide Ieruſalem.
Hiſpaniæ mos ex priuilegio Pontif. vide Indices Regij. olim breui habuit vſum calicis pro laicis. 481. tex. b. accidit in ea miraculum, vt explicaretur dies Paſchæ. 425. tex. b. & ſequenti.
Hiſtrio, paraſitus, tyrocinia exercens; & aleator clericus olim arcebantur à communione. 496. tex. b
Holocauſtum quale ſacrificium ſit, ſignificat ſtatum perfectorum: & eſt præcipuum inter ſacrifici. 504. tex. & ſeq.
Homicida non perdit titulum beneficii. 836. tex. b. & ſeq. ob crimen occultum, cur irregularis dicitur ſolus homicida. 845. tex. epiſcopus diſpenſat cum iſto ad ſimplex. 837. tex. b. quis dicitur voluntarius homicida. 879. tex. b. & 893. tex. huic æquatur mutilator. 848. tex. An epiſcopus diſpenſet cum eo. 892. tex. & ſeq.
Homicidij voluntarij aut bigamiæ irregul. an diſpenſetur in religione. vide Irregu.
Homo non dicitur propriè dare Spiritum ſanctum. 46. gl. b. homines qui Angeli exiſtimati ſunt in corpore aſſumpto. 107. tex. b. hominem deſinere per vltimum ſui eſſe quidam aſſerunt. 114. tex.
Honeſtatis publicæ impedimentum. 676. tex. b. & 735. tex. reſtringitur ad primum gradum. 676. tex. b. contrahitur ex clandeſtino inualido. 652. tex.
Horæ canonicæ (vide Attentio.) quibus temporibus recitandæ, matutinæ & laudes recitandæ ſunt ante celebrationem miſſæ. quid de prima. 551. tex. b. Beneficiarius omittens horas tenetur reſtituere pro rata, ſed non totum. idem de penſionario. 760. tex. b. Cantus alternatiuus verſuum vide cœpit. 579. tex. cum excommunicato non denuntiato an liceat recitare horas. 750. tex. cum ſeq.
Hoſanna. 579. tex.
Hoſpitale. vide Expoſitus. cuſtos in hoſpitali quando ſiat irregul. 883. tex. b
Hoſtia pro peccato differt ab ea quę pro delicto. 504. tex. & gl. vnde dicitur. 509. tex. b. & 510. vide Victima. Hoſtiæ eleuatio & fractio in miſſa, pertinet ad quādam integritatem, & quid ſignificat. vide Fractio. 576. tex. b. 580. tex. & 582. tex. b. In hac hoſtia eſſe Chriſtū, & adorari ſine conditione: & oppoſ. an ſit hæret. 470. glo. b
Hugo de S. Victor. quid ſentiat, an contritione ſalus contigat. 145. tex. b. cum ſeq. & 164. glo. an fœmina quæ nouit impedimentum, poſſit debitum reddere. 708. tex. & 709. gl. 724. tex. concedit potentiam in Deo ad præteritum quoddam. de fin. 22. text. b
Humanitatis Chriſti gloria deriuatur ex vnione. 402. In procœ. accipit eſſe à Verbo: eſt inſtrumentum coniunctum illius. 438. tex. b. & ſeq. an aliquo ſenſu dicatur vbique præſens. 444. gl. b. & 445. huic humanitati præciſe datur hyperdulia: ſed vt eſt verbo coniuncta, latria. 468. tex. b. & de fin. 39. tex. b. cum ſeq. gloria eius excedit omnes ſimul beatos. de fin. 35. tex. b. eſt cauſa ſalutis. de fin. 62. tex. b. & ſequent.
Humana caro. vide Caro.

I

IAcobus minor, ſeu Alphæi fuit vnus ex duodecim Apoſto. & ordinatus eſt à tribus. 595. tex. 619. tex. epiſtola Clementis ad Iacobum fuit ſcripta ad Simeonem fratrem eius. ibid. b. per apoſtolos præfectus fuit epiſcopus Hieruſalem. 624. tex. & ſeq. cur dicitur inſtituiſſe miſſam ſolennem. 558. tex. 571. text.
Idea in Deo quid. de fine. 8. tex. b. quomodo dicatur Deo ratio cognoſcendi. ibid. 10. tex. quid ſit etiam apud Plato. de fin. 27. tex. b. & ſeq. ſunt plures in Deo. de fin. 28. tex. quarum rerum ſint. de fin. 22. tex. b
Idiomatum communicatio in Chriſto Deo, & homine: ſed nō inter naturas. 402. in procœ. An inter Chriſtum & ſpecies ſit quædam communicatio. 442. tex. & 457. tex. b
Idiota corrumpens verba ſacramenti an mutet ſubſtantiam. 22. tex. & ſeq. an ſit irregul. 865. tex. quid ſignificat apud Pau. 568. tex. b. 570. tex.
Idolatria dicitur fornicatio: & an ſit cauſa diuortij. 691. tex. idola ſiluerunt nato Chriſto. de fin. 95. tex. & ea tollet Antichriſtus. ibid. & ſeq.
Idoneus confeſſarius quis. 273. tex. b
Ieiunium quadrageſimale cur dicitur de præcepto diuino. 348. tex. b. & ſeq.
Ieiunium naturæ ante communionem: & in natali Domini, non eſt ſumenda ablutio ante tertiam miſſam. Chriſtus tamen poſt cœnam celebrauit. 488. tex. non oportet vt cibum digeſſerit, aut dormierit. ibid. poteſt ſumere reliquias repertas poſt ablutionem. 487. tex. b. infirmo non ieiuno licet communicare. 488. tex. b
Iephte factum de immolatione filiæ excuſatur. & quod ſaluatus eſt. 530. tex. b
Ieremias an veniet tempore Antichriſti. de fine. 73. tex. & ſeq.
Ieroſolymæ templum. 507. tex. b. an reædificabitur per Antichriſtum. vide Antichriſtus. Patriarcha Ieruſal. eſt recentior reliquis: olim Epiſcopus hic erat ſubiectus Archiepiſcopo Cæſareæ. 624. tex. & glo. b
Ieſuitæ dicebantur Ieſſæi antiqui. 712. tex. b. & glo. noua religio clericorum Societatis Ieſu. vide Societas. 714. tex. b. & 715. text.
Igne vt Dei inſtrumento cruciantur ſpiritus. de fin. 112. tex. & ſeq. ignis iudicij deſcendet cum reprobis. de fin. 104. tex. b. & 111. tex. b. ceſſante motu cœli, ignis non comburet lupā. de fi. 104. tex. b. Igne purgabitur mundus. de fin. ibid. eſt euſdem rationis cum noſtro igne. 104. glo. igne cruciantur damnati. 121. tex. b. & 122. cur ignis adhibebatur ſacrificijs Gentilium. 509. tex. & ſeq.
Ignorantiam propriam expedit fateri in myſte. fidei. 442. tex. b cum ſequent.
Illegitimus filius quis. 695. tex. illegitimum matrimoniū. 694. tex. reuocatur quod Sixt. Papa V. edidit contra quoſdam illegit. 864. tex. & glo. b. non tenetur credere matri adulteræ aſſerenti illum eſſe illegitimum. 698. tex. b. & ſeq.
Imago Dei eſt in homine & angelo. 470. tex. At non in corpore, aut brutis. de fine. 31. tex. b. imago animæ vel Trinitatis pingitur corporea. de fin. ibid. tex. In fœmina eſt imago Dei. de fin. 32. tex. b
Imitandi non ſunt quidam ſancti, in eo, quòd baptiſmum diſtulerunt. 75. tex. b
Immolatio dicitur cum offertur res inanimata ſolida: vnde dicatur, & ſumi pro quouis ſacrificio. 503. tex. b. & 511. tex.
Immortalitas in corpore habet gradus. de fin. 114. text. b. & 116. text.
Immunitas clericorum in perſona & cauſa criminali: vt illa gaudeat, quæ requirantur. 608. tex. exemptio bonorum clericorum à tributis ſæcularib. ibid. b. data eſt iure canonico. ibid. & ſeq. caſus in quibus clerici compelluntur contribuere: & alij committuntur prudentis arbitrio. 609. tex. & ſeq. petenda eſt licentia ſaltem epiſcopi pro contributione. 611. tex. quis iudex coget clericos ad contribuendum. 610. tex. & ſequent.
Impaſſibilitas qualis dos ſit. de fin. 114. tex. b
Impedimentorum numerus in matrimonio. 711. tex. b. cur irritant in ſolo matrimonio. 700. tex. quibus verbis declaretur irritans. 702. tex. an ſolo interdicto Papæ. 703. tex. quæ non dirimunt. ibid. tex. quædam dirimunt ad tempus: vt defectus ætatis, & conditio ſerui ignorat: aut poſita conditione;

vt in

vt in clandeſt. 651. tex. inhabilitas non eſt pęna. 652. tex. b. & ſeq. Quæ ſint impedimenta de iure naturæ: & quid de Leuit. capit. 18. gradibus. 700. tex. & ſeq. quædam iure naturæ prohibent, & non irritant. ibidem & ſeq. Quis inducit impedimen. ut Papa, & Concil. 701. tex. b. olim lex ciuilis Romanorum. ibid. ſed reuocatur iure canonico. 654. tex. olim conſuetudo. 701. tex. b. & ſeq. apud Iudæos irriti ſunt gradus Leuit. 702. tex. Quædam impediment. immediate irritant contractum. 702. tex. 651. tex. & ſeq. Quædam immediate inhabilitant perſonam. ibid. ſupra. de quibus inhabilit. 711. tex. ſublato occulto impedimento, vt reualidetur matrimon. præſumptum, an debeat vtrique conſtare. 646. tex. b. ſi duplex ſit impedimentum, an explicandum ſit ad diſpenſationem. 710. tex. Dum conſtat impedimentum irritans (etiam ante finitum tempus probationis in frigido, & arcta) ſunt ſtatim ſeparandi. 725. tex. & ſeq. nec licet reddere debitum. 720. tex. impedimen. cenſetur perpet. quando licito remedio naturali tolli non poteſt. 731. tex.

Impeditos adire Papam quando abſoluat Epiſcopus, Abbas, Capitulum. 298. tex. b. vide Epiſcopus.

Imperator olim ſubijciebatur Epiſcopo loci. 784. tex. b

Imperium Dei eſt cauſa phyſica & efficax. 43. tex. b. cum ſeq. illud centent vt audire & ſentire etiam inanimata. ibid. b

Impetratio & meritum congrui datur in miſſa oblata per ſacerdotem peccatorem. 534. tex. b. In impetratione diſpenſationis aut alterius gratiæ explicanda eſt cauſa, ne ſit ſubreptitia. 710. text.

Impoſſibile non eſt vt idem numero corpus Chriſti adſit in pluribus locis hoſtiarum. 440. tex. b. cum ſeq. & 460. tex. & poſſet Deus ponere localiter in pluribus locis. 407. tex. alias 7. tex. b. inſtitui potuit Euchariſt. ante incarnationem poſitam in eſſe naturali. 409. tex.

Impoſſibilium aliquando eſt electio. 287. glo. & ſeq.

Impotentia pro matrimonio. vide verb. Frigidus, impubes, ob ſenectutem decrepitam qui dicant eſſe inhabilem. 723. tex. b. ob improportionem datur impotentia reſpectiua. vid. Arcta 724. tex. b. & 712. tex. b. ſi fœmina cognoſcat accidentalem impotentiam viri, valet matrimonium. 669. tex. b. & 725. tex. impotentia ex nimia caliditate. 725. tex. cum ſeq. quanto tempore ſit probatio. vide Arcta, frigidus, impotens reſtituere, excuſatur ab excommunicatione. 772. tex. vide Excuſatus.

Impubes ob impotentiam eſt inhabil. matrimo. 723. tex. vide Pubes. Qui apparet pubes, ſi contrahat per verba de præſenti coram parocho & teſtibus, an valeat matrimon. 647. tex. vide Malitia. ſi contraxit ſponſalia cum pubere, non poteſt reſilire ante ætatem. 680. tex. cum ſeq.

Incarnationis vnio inter Verbum, & humanitate. 452. tex. 575. tex. b. & ſeq. eſt ſupernaturalis res, nec cecidit ſub merito condigni. de fine. 2. tex. b. eſt res melior vniuerſo: & an eſſet Adamo non peccante. 11. tex. 522. tex. b. & ſeq. Incarnationis anni ſupputantur integri. de fine. 97. tex. b

Inceſtus primus gradus quando caute confitendus. 233. tex. b. cum affine impedit matrimon. & non dirimit. 704. tex. & ſeq. vt cum eadem contrahat an in diſpenſatione ſiet mentio copulæ. 705. tex. & ſeq. inceſtus cum affine ſuperueniens matrimonium, impedit petere debitum: & quis diſpenſet. 704. tex. b. & 705. & vxori inceſtuoſæ etiam reconciliatæ vir non tenetur reddere debitum. 699. tex.

Incomprehenſibilis eſt Deus. de fin. 6. tex. b. ſed ipſe ſe comprehendit. de fin. 8. tex. b

Inconſideratio interdum ſine errore præcedit peccatum. de fin. 14. text.

Indiarum incolis dantur etiam bullæ cruciat. 599. tex. an illis liceant oua ferijs ſextis. 349. tex. b

Indiarum Epiſcopo reſeruantur fructus vacantis eccleſiæ. 629. tex. b. venientem à remotis Indis quomodo alienus Epiſcopus abſoluat. 787. tex. delata ad ſodianum diſpenſatio, valet mortuo etiam concedente. 711. tex.

Indictionis ſupputatio quando cœpit. de fine. 99. tex. b

Inducens peccatorem vt ſibi miniſtret ſacrament. ſine neceſſitate, ſi nō ſit eius parochus, grauiter peccat. 53. tex. & 63. tex. inducens tamen excommunicatum, non peccat, & illi ſacrament. proſunt. 53. tex. 62. tex. b. inducere licet aliquem ad ſtatum matrimonij, vel ordinis, non tamen peccatorem ad ſacramentum communionis, nec ad confeſs. intentione explorandi aliquod peccatum. 64. tex. b

Inducens parochum excommunicatum, vt miniſtret ſacramenta, non peccat. 499. tex. & 748. tex. b. cum ſeq. non licet inducere vt vnum maleficium ſoluatur alio. 728. tex.

Indulgentia quid ſit. 327. tex. differt à viſibili abſolutione ſacramentali & alijs remiſſionibus. 328. tex. vid. Iubilæus. de antiquitate illius. 331. tex. etiam pro defunctis. ibid. tex. b. an ſit pro defunctis gratuita donatio, vel iuſta applicatio. 335. tex. b. de praxi primitiuæ eccleſiæ. 332. tex. b. & ſeq. claues pro indulgent. conceſſæ ſunt à Chriſto. vid. Claues. prodeſt viuis per modum abſolutionis ab iniunctis aut non impletis. 260. glo. b. & 332. tex. b. cum ſeq. ſed reus ob indulgentiam ſibi iniunctam non ſe eximat. 260. tex. b. 339. tex. & 356. tex. ſed per confeſſarium prudentem diſpenſetur, aut liberetur. 356. tex. & ſeq. effectum habet pro temporali pęna, non pro æterna. 330. tex. b. 339. tex. an peccatori proſit vt reuiuiſcat. 339. tex. cum ſeq. & 391. glo. b. an excommunicato aut catechumeno. 357. tex. b. an phreneticis & vſu rationis carentibus. 362. tex. religioſis cur dantur magnæ indulgentiæ, & extenduntur ad nouitios. 391. tex. & ſeq. ſtationum indulgentiæ, quæ conceduntur per bullam cruc. aut regularibus. 340. tex. 361. tex. & glo. Defunctis quomodo concedantur. 335. tex. & 354. tex. Cauſa ex parte concedentis: & certior eſt in iubil. 351. tex. diſpoſitio accipientis qualis vt ſit tutior. Miniſter qui eam concedit eſt Papa, Epiſcopus, Concil. de indulg. 390. tex. b. & ſequen. Epiſcopus etiam nondum conſecratus. ibid. tex. at non dat pro defunctis. 391. tex. in mortis articulo conceditur indulgentia bullæ per tonſuratum, & an requiratur confeſſio. 281. tex. b. & glo. an conſequens poſſit ſuam indulgentiam transferre in alterum. 336. tex. b. de varia forma concedendi indulg. 334. tex. & ſeq. ſi epiſcopus excedat in dando indulgent. valent pro 40. diebus. 389. tex. quomodo per bullam cruciatæ ſuſpendantur. 360. tex. & ſeq. at conceſſæ ſuperioribus pro regularibus Mendicantium, non ſuſpenduntur. 382. tex.

Infamia quæ faciat irregul. 853. tex. b

Infans tempore interdicti poteſt cum matre adeſſe miſſæ. 823. tex. pro infante baptizato moriente, ſit miſſa exultationis. 526. tex. b. ſi ordinetur ſacris infans, valet (nec ſit inhabil. matrimon.) ſed Epiſcopus ob tonſuram ſit ſuſpēſus. 605. tex. b. ſi conſecretur in Epiſcopum, non valet. ibi. & 631. tex. b. qua ætate tenetur ad confeſſionem & communionem. 413. tex. b. 479. tex. qua ætate tonſuram & ord. minores recipiet. 624. tex. vid. Expoſitus, puer etiam doli capax ſi occidit ante ſeptennium, non ſit irreg. 846. tex. b. & 884. tex. ſi clericum percutiat. 479. tex. b. infantem lecto ſuo opprimens caſu, an irreg. 884. text. b

Infantibus quibuſdam quomodo detur maior gloria, quam alijs. 36. tex. quomodo dicantur credere in baptiſmo. 45. tex. & 97. tex. b. non habent in baptiſmo miraculoſum vſum arbitrij. 52. tex. & 97. tex. b. ſi illis detur ordo, vel Euchariſtia, habet ſuum effectum ſicut & phrenetico. 52. tex. cum ſeq.

Infantes non baptizati poſſunt & debent. 93. tex. b. non tamen qui nondum ſunt nati. 94. tex. ſine propria vel parentum voluntate poſſunt eſſe martyres. 113. tex. b. & ſeq. in vtero latentibus nullum remedium prodeſt præter martyrium. 52. tex. 94. tex. b. & 96. tex. Dei iudicia inſcrutabilia circa puerorum decedentium ſine baptiſmo reprobationem. 95. tex. b. intentio & diſpoſitio recipientium baptiſm. ſuppletur à Chriſto. 93. tex. & ſeq. non ſunt interrogandi poſtquam adoleuerint an ratam habeāt obligationem in baptiſmo factam. ibid. gl. b. Infantes etiam prædeſtinatos non ſaluat Deus abſque baptiſmo, licet ex parentibus fidelibus oriundos. 72. tex. cum ſeq. non tenetur præcepto, ſed neceſſitate baptiſmi. 76. tex. b. non eſt illis differendus baptiſmus. 76. glo. non poſſunt baptizari ſine parentum conſenſu. 76. glo. b.

Inferior abſente ſuperiore an abſoluat à reſeruatis. 288. tex. b. cum ſeq.

Inferni ignis cur dicatur ſpiritualis. 182. glo. b. inurit dolorem damnatis vt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ. ibid. & ſeq.

Infernus eſt ſub terra. 578. tex. de fin. 110. tex. b. nunc poſt diem iudicij quæ pœna damni erit. de fi. 112. tex. b. de pueris limbi. de fin. 110. text. Antichriſtus detrudetur viuus ad infernum. de fin. 102. tex. ignis vt Dei inſtrumentum cruciat. de fin. 112. tex. pœna eſt æterna. de fin. 152. tex. b. ſed citra condignum. ibid. & ſeq.

Infideles obligantur ad baptiſmum & fidem in Chriſtum debitæ propoſitam ſuſcipiendam, non tamen poſſunt cogi pœnis. 76. tex. & 267. tex. b. infidelium filij an & quando inuitis parentibus baptizari poſſunt. 98. text. & ſequent. vide Filij.

Infidelis non poteſt contrahere matrimonium cum fideli. 708. tex. b. cum ſeq. & 736. tex. manēte coniuge in infidelitate, poteſt conuerſus contrahere cum altera. 659. tex. At ſi ad tempus ex cauſa cohabitent, reddet debitum infideli. 684. tex. b. ſi vterque conuertatur, & conſenſus renouent, ſit ſacramentum. 400. tex. ſi ex diſpenſatione contrahat fidelis cum pagana,

na, in neutro eſt ſacramentum. 736. text. ſponſalia pagani cum Chriſtiana obligant vt contractus, ſi ille velit conuerti. Valet matrimonium inter Chriſtianum, & hæreticum. ibid. tex. b. ſi paganus baptizauit fœminam, aut machinatus eſt mortem coniugis, cur non poteſt contrahere cum illa. 708. tex. b. 735. tex. & 737. tex. b

Infinitus eſt Deus. de fine. 6. tex. ſed non videt creabilia eſſe infinita niſi ſyncategorematicè. de fin. 36. tex. b. Deus in ſcientia viſionis excellit animam Chriſti. ibid. & nu. ſeq.

Infirmus. vide Ieiunium. 488. tex. poſt octo dies durante eodem morbo, poſſet iterum ac iterum non ieiunus communicare. ibid. tex. b. ſi vomitum patitur, adoret hoſtiam. 476. tex. b. 477. tex. b. & 495. tex. b. infirmorum cuſtos quando ir regu. 833. tex. b. vide Vulnerans.

Infra actionem dici in miſſa, certo tempore. 579. tex. b

Ingratitudinis circunſtantia redire peccata. 204. tex. b. an confitenda contra benefactorem. 229. tex. b. & 230.

Inhabiles eſſe quoſdam ad quædam ſacramenta. 50. tex. cum ſeq. vide in ſingulis ſacramentis de ſubiecto.

Inhabilis pro beneficio differt ab irregulari. 832. text. b. ob crimen non incurritur priuatio tituli ante ſententiam. 835. tex. b. an diſpenſet Epiſcopus. 837. tex. & ſequen. huic beneficium habenti quomodo reualidabitur titulus. 762. tex.

Initiantur qui ſacerdotio celebrant & conſecrant cum Epiſcopo. 437. tex. 514. tex.

Iniuſta vxor quæ dicatur. 677. tex. iniuſta excommun. ligat quo ad aliquos effectus, & fit irregul. 763. tex. b. & ſeq.

Innocentes celebrantur martyres, non ſpeciali ſed communi priuileg. 109. glo. 110. glo. b

Innocentia eſt maius donum, quàm remiſſio peccati. 206. tex.

Innocentiæ in ſtatu an omnes eſſent coniugati. 637. text. & ſequent.

Inquirere, non licet ob nota ex confeſſione. 317. tex.

Inquiſitor Sancti officii eſt delegatus, cum poteſtate ordinaria. de quibus caſibus cognoſcat. 782. tex. b. non fit irregul. licet in ſenten. contra hæret. non faciat proteſtationem. 874. tex. nec miniſter qui reos trahit ad chordam. 885. tex. b. cum ſequen.

Inquiſitores ſancti officii ſunt iudices ordinarii in vtroque foro, & poſſunt caſum delegare alteri. 278. tex. ſed iuriſdictio non eſt in vno, ſed in toto conſeſſu. ibid. text. poſſunt procedere contra regulares. 376. tex. & ſeq.

Inſtrumentum quod à Deo aſſumitur, quantum differt ab inſtrumento hominis. 43. tex. b. creatura eleuatur, vt concreet qualitatem gratiæ, non autem ſubſtantiam. 44. tex. in inſtrumento diſtinguitur duplex actio ſecundum rationem. 46. text. b.

Inſtrumentum quid dicatur, attingit effectum cauſæ principalis ſub diuerſa ratione. de fin. 64. tex. cum ſeq.

Integram miſſam dicitur audire, qui omittit breuem partem. 554. tex. b. ex plurium miſſarum partibus audire vnam, an ſufficiat in feſto. ibid. b. & ſeq. præceptum de integritate ſacrificii eſt diuinum: & quomodo occurrendum defectui. 587. tex. b. debet fieri continuè abſque interruptione. 566. tex. Quo caſu liceat interrumpere. ibid. integritas confeſſionis. 222. tex. & ſequentib. quæ cauſę ab integritate excuſent. 242. text. b.

Intellectus & voluntas poteſt habere in inſtanti plures actus. 195. text. b

Intellectus noſter quid naturali vi agnoſcat de Deo. de fin. 3. tex. intellectus in actu eſt ipſum intelligibile actu. de fin. 8. tex. naturalis vis non conducit ad meliorem Dei viſionem. 38. tex. b. & ſeq.

Intentio quæ non ſufficiat ad irregularitatem. vide Proteſtatio.

Intentio vel electio qui competant contritioni. 187. text. cum mala ſi non excludat finem boni operis, impletur præceptum, & quãdo non impediat fructum ſacramenti. 214. tex. cum ſequen.

Intentio conſecrantis vinum, fit per omnia verba. 436. text. aut referat ſe ad intentionem eccleſiæ. ibidem, & nu. ſequen. celebrans habet intentionem virtualem conſecrandi. 587. tex. b. & 588. tex. b. vide ſup. initiantur. Intentioni mandãtis dici miſſas de requiẽ. quomodo ſatisfit. 548. tex. b. & 549. & dantis ſtipem. 545. tex. Epiſcopus dum vetat irregulares accedere ad ordines, non excludit intentionem ordinandi. 80. tex. b. cum ſeq. & 614. te. b. In matrimon. requiritur intentio. 648. tex. b. ſed ficta impedit. 670. te. b. & tenetur vera intentione reualidare. ibid. b.

Interdicti vox. definitio. 806. te. finis, & expedit. 807. tex. localis. ibid. & 809. tex. de ſtrictiſſimo. 815. tex. b. & 825. te. b. & reſtringi debet ad actum expreſſum. 811. tex. b. 825. text. & 826. tex. b. quomodo extendatur. 807. tex. ad ſuburbia. 808. tex. b. mixtum. 809 tex. perſonale extenditur ad actus connexos. 809. tex. b. tenetur ad horas ligat innocentes. ibidem, & ſeq. exercet iuriſdict. 810. tex. b. quibus caſibus interd. incurratur ipſo iure. 811. tex.

Interdictum non impedit conferre quædam ſacramenta. 76. tex. quid bulla concedat tempore interdicti. 346. text. cum ſequent.

Interdictum differt ab excommun. 741. tex. b. & 807. tex.

Interdictus ingreſſu eccleſiæ celebrando, quando non fiat irregul. 559. tex. 794. tex. & 810. tex. b. tempore interdicti aut prohibito, non fiunt benedictiones nuptiales. 686. tex. b. & 703. tex. aut contra interdictum iudicis. 703. tex. non tenemur vitare interdictos, niſi ſint nominatim denuntiati. 748. tex. nec interdictum loci, niſi per iudicem denuntietur. ibid. tex. qua forma tollitur. 819. tex. & 825. tex. Papa ſolus actu mentis poſſet tollere. 798. tex. b. 819. tex. ſi detur ad tempus, tollitur lapſu teporis. 825. tex. effectus. 812. tex. b. quæ dicantur officia prohibita, quæ non. 809. tex. b. & 812. tex. b. quæ liceãt. 817. te. b. quæ olim licebant tempore & ſtricti interd. vt quod tres recitent horas. 814. tex. etiam in ſpeciali interd. ibi. & miſſa pro renouatione euchar. 815. tex. quę ſacramenta. 815. tex. b. explicatur c. alma mater. 817. tex. & ſeq. & quæ priuil. reuocet. 820. tex. b. laici an audient miſſas. 818. tex. quando ſit nullum. 819. tex. 823. tex. b. At ſi matrix ſeruat, tenetur alii etiam regulares. 819. tex. miniſſu interd. ligat. 825. tex. in quibus feſtis iure ſuſpenditur. 819. tex. b. à primis veſperis, vſque ad completorium ſequentis feſti. 820. tex. & in feſtis quorundam regularium. 821. tex. & tunc admittunt etiam externos. 821. tex. b. etiam in ſpeciali interdict. ibid. & 822. tex. pœna violantis interdictum. 830. tex. clericus quando fiat irregul. 810. tex. Exemptus ſi admittat interdictos. 830. tex. b. & 831. tex. quando regulares non ordinati, aut moniales violant. ibid. non fit irreg. qui violat ceſſationem. 831. tex. Quæ cauſa excuſet ab interd. 823. tex. ſubiectum interd. perſonalis. 824. tex. cauſa diſpoſitiua an peccatum veniale. ibidem. tex. b. non ſemper pręcedit monitio. ibidem. miniſter. 825. tex. b

Interpres confeſſionis laicus, vt obligetur ad ſigillum. 308. tex. b. an in mortis articulo teneatur quis confiteri per interpretem, quando aliter non poteſt. ibid. & 156. tex. cum ſeq.

Interpretari bullam & concilia poteſt Doctor. 384. tex. b

Interpretes ſeptuaginta Græce vertunt inſpirati à Deo. de fin. 84. tex. at litera interdum eſt mendoſa. ibid. b. & ſeq.

Interrogatorium breue quo iuuetur Pœnitens. 322. tex. & pro ſtatibus. 323. tex. b. & ſeq. confeſſarius quando tenetur interrogare prudenter. 223. tex. & 320. tex. ne roget de complice. 171. tex. cum ſequent. & 318. tex.

Interſtitia inter ordines minores & maiores, aut inter maiores ſunt ab Epiſcopo ſeruanda: ne diſpenſet ſine cauſa. 603. tex. & ſequent.

Inuenta incerta poteſt pauper ſibi retinere. 395. tex. cum ſeq.

Inuitus abſolui poteſt à cenſuris. 790. tex. b

B. Ioan. baptiſmus quomodo differt à baptiſmo Chriſti. vid. Baptiſmus. 106. te. b. cũ ſeq. & 108. te. qua forma vſus eſt. 108. tex. b. an ea Apoſtoli. 109. tex. baptizatus à Chriſto, & pertinuit ad leg. nouam. 77. tex. & 110. tex. de priuilegiis illius, à quibuſdam creditus eſt Angelus. 107. tex. b. Chriſtum imitatione ſua expreſſit. 107. tex. fundauit eremiticæ vitæ inſtitutum. 108. tex. & glo. b.

Ioannes Apoſtol. per profeſſionem diſcipulatus Chriſti, liberatur à matrimon. 660. tex. 713. tex. de fine. 97. & 98. glo. an maneat viuus in paradiſo cum Elia. lib. de fine. 73. tex. 78. tex. & 101. tex. fuit martyr. de fin. 37. tex. b. cum ſeq. & 118. tex. Apocalypſis eſt illius, quando illam ſcripſit, & Græc. 569. tex. b. ſupplet quæ omittunt alii Euangel. de fin. 97. glo. b.

Ioan. Damaſcenus eſt vnus: & Gregorio Papa I. poſterior. 531. glo. b

Ioan. Papa viij. non erat fœmina Anglica. 50. tex. b

Iob obtulit ſacrif. pro peccatis filiorum, & amicorum. 504. tex.

Ioſaphat vallis eſt in quo fiet iudicium. de fi. 83. tex. & 110. tex.

Ioſeph ſponſus beatiſſimæ Virginis Mariæ fuit virgo: nec habuit aliam vxorem, aut filios. 681. tex. b

Irregularitas quæ eſt ordinis impedimentum. vox definitio. 841. tex. Differt à peccato. ibid. b. & à cenſuris. ibidem. At quædam ſuſpenſio dicitur irregular. 798. text. b. Diuiſio ex cauſa illius. An quædam inſtituatur iure diuino, tanquam à cauſa effectiua. 842. tex. b. Apoſtolicæ irregular. quot dicantur. 843. text. ex parte ſubiecti diuiſio quædam eſt in Epiſcopo aut Cardinali. 865. text. b. & ſeq. vide verb. Epiſcopus. an ſit in Pont. ibid. & 866. tex. quæ reperitur in regula-

regularibus. 866. text. b. & facilius diſpenſatur. ibid. & num. ſequen. quæ in clericis. 877. tex. b. an cleric. in pluribus fiat ir regul. quam laicus. ibidem. & 870. tex. ſi clericus ſimul pugnet in bello, aut ſuffodiat arcem. 878. tex. 886. tex. & ſequenti. diuiditur ex cauſa diſpoſitiua in tres quaſi ſpecies. primo defectu ſacramenti. ſecundo defectu corporis, aut animæ inculpato. tertio ex crimine. 843. tex. de cauſa diſpoſitiua ex culpa, oportet eſſe peccatum mortal. externum. 844. tex. 882. tex. & 884. tex. b. Effectus irregul. vt recipiat ordin. aut miniſtret in illis, & fit inhabilis beneficio. 844. tex. Excuſatur ab ea irregul. quæ eſt pœna, quando culpa fuit venialis. ibid. b. ſi parochus excommunicatus ſuis petentibus miniſtret ſacramenta. 486. tex. b. 847. tex. b. qui celebrat, vt vitet graue periculum. 486. tex. b. 777. tex. b. Qui excuſatur in foro exteriori, hic excuſatur in foro conſcientiæ. 846. tex. 880. tex. pro vno actu non incurritur duplex pœna. 848. text. In dubio quid reus præſumet de ſe. 846. tex. 880. tex. b. medicorum iudicio ſtandum. 880. tex. b. in dubio æquali. 884. tex. b. Excuſatur qui inuaſorem occidit pro neceſſaria vitæ defenſione. 868. tex. aut ne mutiletur. 869. tex. (ſecus ſi moderamen exceſſit: aut ſi ſat fuiſſet mutilare inuaſorem. vide Adulter. 868. tex.) aut defendens cibum vitæ neceſſarium. 871. text. aut initiatus ſacris, qui vrgetur præcepto defendendi rempublicam, aut Principem, aut parentem. ibid. & 878. tex. cum ſequent. Defectu ſacramenti circa matrimonium irregul. eſt bigamus. 849. tex. b. an Epiſcopus cum quodam bigamo diſpenſet. 894. tex. quia bigam. ex culpa tollitur per baptiſmum. 887. tex. b. irregul. ex iterato baptiſmo. 849. tex. & ſequen. de hæretico. 851. tex. b. cum ſequen. vide Neophitus. de filiis hæreticorum. 854. tex. b. ſi recepit ordines ſacros per ſaltum. 856. tex. b. aut ligatus cenſura. ibid. ſi duos ſacros vno die. 857. tex. ſi recepit ab epiſcopo denuntiato aut hæretico, aut ſimoniaco (niſi metus excuſet) 857. tex. b. ſi miniſtret in ſacris in ordine quem non habet. 855. tex. b. ſi ligatus cenſura. 858. tex. & ſequen. An in excommunicato qui ſæpe celebrat, ſit vna irreg. 860. te. aut in loco interdicto. 859. tex. Quid de ſepeliente, & de violante ceſſationem. ibidem tex. b. Ex defectu corporis, ſi caret membro. 860. tex. & ſequent. niſi ordinatus priuetur inculpate. 861. text. b. cæcus, morbus, &c. 860. tex. b. lepra, epilepſia. 863. te. arrepititus. ibid. b. defectus auriculæ. 861. tex. qui ſibi præcidit partem digiti cum notoria culpa. ibid. b. & ſequen. defectus ætatis: & in ſexu mulier, aut hermaphroditus. ſeruus, abſtemius. 862. tex. b. & ſeq. furioſus, ſeu lunaticus. 863. text. b. illegitimus, & expoſitus. 864. tex. cum ſequen. curialis, & ratiociniis obligatus. 854. tex. b. & 855. tex. irregul. in vno tantum loco. 861. tex. Ex defectu animæ: idiota. 865. tex. infamis. 853. tex. b. vide Infans, & Furioſus. Defectus lenitatis ex iuſta occiſione cur facit irregul. 867. tex. b. & 822. tex. vide Chirurgus. non ſatis eſt effuſio ſanguinis. 871. tex. b. De miniſtris iuſtitiæ, vt eſt iudex, & qui indicat ſurem, aut clamat latrones. 872. tex. b. qui aſſociant: non ita qui interſunt. ibid. cum ſequen. & 875. tex. b. vide Accuſator, teſtis, notarius, aduocatus, autorizans, rixa, vulnerans, venatio, infirmus, infans. Quis dicatur mediata cauſa propinqua. 885. tex. iuſſio, conſilium, fauor ſperatus. 879. tex. b. & 885. text. b. ſocius. 885. tex. amplius tenetur reuocare conſulens, quàm mandans. 887. tex. b. dum multi ſimul concurrunt ad mortem. 880. tex. conſenſus. 879. tex. b. vide Omiſſio. ſi occidat in bello iuſto, ſed clericus qui hortatur non fit irregular. 873. tex. b. & 893. tex. vide Dubium, (vt nec clericus denuncians facta proteſtatione. 871. tex. b. & 876. tex. b.) de bello iniuſto. 878. tex. b. cum ſequen. De caſuali homicidio, varii caſus. 882. tex. b. & quando dabat operam rei illicitæ: aut ſi vulneratus obiit ex mala curatione (vide Chirurgus.) De clerico venante. 883. tex. b. periculum ob diligentiam non imputatur. 882. tex. de carcere humido. 848. text. b. 883. text. de infirmario. 885. te. & ſeq. aborſus. 884. te. opprimens infantè lecto. ibid. b. amens, puer, aut ebrius ſi occidat. 884. tex. Qui pro rerum defenſione licita occidit. 869. tex. b. & 870. tex. b. de defenſione vitæ, aut reipublicæ. 870. text. b. De irregular. ex crimine homicidii. vide Homicidium. 867. tex. b. & 879. tex. cum ſequen. quod dicatur voluntarium. 879. tex. licet occultum ſit. 892. tex. mutilatio æquatur occiſioni. vide Mutilans, accelerans. ſed debilitans membrum non fit irregular. 862. text. 872. tex. crimen enorme, etiam nefarium occultum. 852. tex. b. vide Sodomia. at notorium facit irregular. 853. tex.

§. Quibus modis tollitur irregularitas 887. tex. non tollitur per pœnitentiam, ſed quædam per baptiſm. ibid. b. tollitur interdum ex facto ſecuto, ex tempore aut loco. 888. text. Diſpenſat Pontif. in omnibus. 888. text. b. cum ſequent. tres gradus diſpenſationis. 889. tex. b. cum tranſeunte ad religionem facilius diſpenſatur. 892. tex. & Prælatus cum ſuis regulari. 866. tex. b. & ſequen. 888. tex. & cum iudice. 893. text. (non ita Epiſcopus.) 890. tex. 893. tex. b. & dum mittit ſubditos ad Epiſcopum. 889. text. 895. text. b. cum Epiſcopo diſpenſat ſuus confeſſarius. 865. tex. b. & 891. tex. b. Epiſcopus. in quibus diſpenſet cum homicida caſuali occulto. 867. te. 890. tex. & 892. te. b. vt ſi exceſſit in ſui defenſione. 890. te. b. & 893. tex. An ad minores cum homicidio voluntario. 892. tex. (& vix Pont. ad maiores. 891. tex.) an in quadam bigamia. 894. text. ex infamia, aut lite pendente. 888. text. 892. text. b. (at communiter reſeruatur Papæ. 891. tex.) cū illegitimo, aut rebaptizante occulto. 894. tex. b. Epiſcopus non diſpenſat abſque cognitione cauſæ. 888. tex. b. cū ſeq. & per ſeipſum, aut per ſpecialem vicarium. 895. tex. b. & ſeq. diſpēſat in omnibus in quibus expreſſo iure non prohibetur. 892. tex. b. iuuat pro foro exteriori. 894. tex. ſed intra diœceſim. 895. tex. b. ſed multa reſeruantur Papæ. 891. te. raro diſpenſandum eſt de plenitudine poteſtatis. 889. text. b. tenetur aliquando diſpenſare: & faciliori cauſa vt miniſtret in ſuſceptis. 890. text. diſpenſationis gratia non expirat morte concedentis. ibid. & ſequen. poteſt nunc id, quod olim iure ſpeciali ei conceditur. 867. text. 892. text. b. Legatus & Nuntius diſpenſat ut Ordinarius: & an Archiepiſcopus, dum viſitat ſuffraganeos. 891. tex. b. de Abbate & Magiſtro Scholaſtico Salmanticen. ibidem b. de Commiſſario Cruciatæ. ibid. b. & an per bullam Cruciatæ. 889. tex. ſede vacante. 894. tex.

Irregularitatis diſpenſationem non concedit bullæ, aut iubilæus nomine cenſuræ, aut pœnæ. 344. text. b. in qua diſpenſet confeſſarius, aut epiſcopus. ibid. & num. ſequen. irregularis fit iterans baptiſ. 90. tex. b. 106. tex. An in irregularitate ex homicidio voluntario, aut bigam. diſpenſet Prælatus regular. 382. text. & de illegitimo. ibidem b. & ſequent.

Iſidori Miſſale. vide Mozarabe. primus vſus eſt Dalmatica. 564. tex. b

Ite Miſſa eſt. 583. tex.

Iter faciens quando excuſetur ab auditione Miſſæ. 556. tex. an poteſt anticipare, aut poſtponere tempus celebrãdi. 550. tex. b. & ſeq.

Iteratio baptiſmi, aut matrimonij conſummati facit irregular. non ita iteratio confirmationis, aut ordinis. 90. tex. b. 106. tex. & ſeq.

Iubilæus datur ob cauſam publicam. 260. tex. b differt ab indulgent. plenar. quia concedit abſolutio. caſuum. 354. tex. b. conceſſo per duas hebdomadas poteſt quis bis frui. 299. text. b. & 341. text. b. in anno iubil. an ſuſpendatur bulla cruciatæ, aut priuileg. regular. 362. tex. b. 383. tex. b. & bene explicatur. 389. tex. b. in vltimo die confeſſarius poteſt commutare opera. 341. tex. b. ſatis eſt confiteri ſequenti dominica ante communionem. 341. tex. b. ſi cœpit confiteri, an poſſit elapſo iubil. finiri confeſſio. ibidem. ſi dimidiate, aut inconfritè confeſſus eſt reſeruatum, caſus manet non reſeruatus, non reincidit in excommunicatione, aut votum commutatum, ſi non proſequatur opera iubil. 342. tex. cum ſeq. publicatio iubil. fit ab habente autoritatem. 361. tex.

Iudas Machabæus quando rexit populum. de fine. 79. tex. & ſequen.

Iudas cœnæ vltimæ interfuit, communicauit, & factus eſt ſacerdos & Epiſcopus. 408. text. b. 498. text. vide Offa. ſer. 4. poſt vnctionem Magdalenæ prodidit Chriſtum. de fin. 88. tex.

Iudæi non poſſunt à principe Chriſtiano ob infidelitatem redigi in captiuitatem. 100. tex.

Iudæorum Principes non introierunt prætorium, vt eo mane manducarent agnum. 424. tex. non offerebant ſacrific. extra templum Ieruſalem. 507. tex. & ſequent. qui nunc ſub lege veter. reguntur, in gradibus Leuitic. 18. non contrahunt. 702. tex. vide Vetus lex, & ſacrificium. tribus etiam nunc manent apud Aſſyrios. de fine. 94. tex. b. & ſequent.

Iudex capiens pretium pro iniqua ſententia, an debet reſtituere. 396. tex. iudex eſt confeſſarius per clauem ſcientiæ, ut examinet: & poteſtatis, ut ferat ſententiam. 264. tex. quæ ſcientia, & prudentia in eo requiratur. 318. tex. b. & 320. tex. confeſſario ſi vice pœnitentis denuntiet crimen, quam fidem adhibebit iudex. 240. tex. b. cum ſeq. ſi iudex agnoſcat crimen proditum fuiſſe ex confeſſario, aut quia aliquis

audiuit

audiuit pœnitentem, vel inuenit chartam in qua ſcripta erant peccata, quid aget. 309.tex. ſi mittat reos ad confeſſarium, quid aget confeſſarius. 312.tex.b. pœna iudicis quæ tolli poſſit à prælato religionis. 347.tex.b.& 348 tex. iudex prohibetur in multis circa regolares. 378.tex. vide Exemptio.
Iudex quando ſit irregul. 872. tex.b. excuſatur ſi ſolum tulit ſentent. contra rebellem abſentem. 874.tex. ſi non admittat appellationem. 871.tex.& ſeq.
Iudex laicus an poteſt de mandato regis, compellere in caſu clericos ad contributionem. 610.tex. det reo tempus cõmunicandi. 420.tex.b
Iudex futurus eſt Chriſtus. de fin. 109.tex. externa voce proferet ſententiam. de fin. 110. tex.
Iudices regii quo iure intromittant ſe in quædam eccleſiaſtica. 610.tex.b.& ſeq. vt circa violentias. 626.tex. 875.tex. & examinant literas Nũtii, ne ſit intruſus. 623.tex.b.& contra mia tum executorem. 790.glo.
Iudices quidam in dignitate eccleſiaſtica, deputantur pro commiſſionibus Papæ extra Curiam. 623.tex.b. & 624.tex.
Iudicium. vide Mundus. eſt duplex, diſcuſſionis & ſententiæ. de fin. 109. tex. & gloſ. particulare iudicium fit ſtatim poſt mortem. de fin. 108.tex.b. in generali aperientur libri: & apparebunt omnibus peccata etiam iuſtorum. de fin. 109.tex.b. & nu. ſeq. comparebunt etiam infantes damnati. de fin. 110. tex. Chriſtus erit Iudex. de fin. 108.text.b. aſſumet aſſeſſores. de fin. 111.tex.b.
Iulianus apoſtata percuſſus è cęlo. de fine. 102.glo.& ſeq.
Iulius Cæſar correxit Kalendar. 426.tex. incipit annum à Ianuar. de fin. 97.tex.
Iuramentum ex conſuetudine non eſt peccatum mort. ſi quis iurat ſæpe verum. 100.glo.b. ad iuramenta commutanda extenditur priuileg. quod concedit vota. 387.tex. & 389.tex.b
Iuramentum ſtatutorum ab Epiſcopo exigitur, prout ſunt in in vſu. 629. tex. b. Epiſcopus iurat ſeruare canones. ibid. b. viſitare limina Apoſtol. Petri & Pauli. 630. tex.b. iurans ex metu ſe contrahere matrim. 667.tex. iurata ſponſalia ſoluuntur per ſequens matrim. cum alia. 675. tex. poſt iurata poteſt ſtatim tranſire in religionem. ibidem. iuratoria cautio ante abſolutionem excommunic. 787.tex.b.& in quibus caſibus. 788.tex.b.& 789.tex.
Iuris Pontificii conſultores quam autoritatem habeant in rebus Theologiæ. 57.tex.b.
Iuriſdictio eſt de neceſſitate ſacramenti in ſola pœnitentia. 267. tex.b. ſed pro aliis ſacramentis eſt de præcepto. 53.tex.b. & 348.tex.b. quo iure conferatur epiſcopis, aut parochis. 269. tex.b.& an in quatuor caſibus, vt in mortis articulo, in venialia, &c. de iure diuino. 271.tex. 273.tex. ſolis Apoſtolis & Papa conceditur immediatè iure diuino. 271. tex.b. Epiſcopis poteſt Papa eam reſtringere, aut ex cauſa tollere. 262. tex.b. non eſt æqualis in ſacerdotibus & Pontif. 263.tex. nõ eſt clauis, & quid ſit. 264.tex. non eſt poteſtas phyſica, ſed moralis. 269. tex.& ſeq. an in primitiua eccleſia quilibet ſacerdos haberet plenam iuriſdictionem in vſu. 270.tex.b. iuriſdictionem dat Ordinarius, Capitulum, aut Cardinales ſede vacante. 273. tex. error communis quando det iuriſdictionem. 277.tex.b. conſuetudo nõ dat, ſed arguit iuriſdict. 278. tex.& glo.b. in Papam manat ab ipſo Papa in confeſſarium. 279.tex. in vagos põr quilibet expoſitus confeſſarius. ibid.b
Iuriſdictio Epiſcoporum deriuatur à Pontif. 619.tex.b. debetur eis neceſſaria iuriſdictio. 631. text.b. Iuriſdictio vt quis miniſtret Euchar. 495.tex.
Ius diuinum cur vocantur gradus, Leuit. cap. 18. 700.tex.b. vt decimæ dicuntur de iure diuino, ad exemplum. 378.tex.
Iuſtificatio impii non fit per imputationem iuſtitiæ Chriſti, ſed per inhærentem iuſtitiam. 89. te. & ſeq. interdum fit abſque formali pœnitentia, non tamen ſine gratiæ infuſione. 143.gl. de potentia abſoluta poſſet iuſtificari abſque proprio actu, & quę de lege ſint neceſſaria ad iuſtificationem. 183.tex.b. an abſque formali actu ſpei, caritatis, & doloris, aut propoſiti de emendatione, iuſtificetur aliquando impius. 185.tex. cum ſeq. iuſtificatio datur gratis. 201.tex.& ſeq. nec contritio ſatis facit pro peccato vt offenſa Dei. 203.tex.b
Iuſtitia originalis quomodo differret à gratia, quid cũ illa poſſet homo. de fin. 58.tex. Iuſtitia legali præcipit lex de omni virtute: vt implere pro miſſa. 769.tex.b.& ſeq.& iudex ad eleemoſynas compellit. 269.tex. iuſtitiæ miniſtri denuntiati quãdo repellantur à iudicio. 751.tex. & ſeq. ſi quis à miniſtro iuſtitiæ denuntiato petat actum irritum. 755.tex.
Iuſtus poteſt Deo ſatisfacere pro pœna temporali ſua. 252.tex. aut aliena. 327.tex.b.& ſeq. licet ſit immunis ab omni peccato actuali, eſt capax extremæ vnctionis. 132. text.b.& 135. tex.b.& B. Virgo fuit capax illius. 135.tex.
Iuſtus vnione ſpirituali adhæret Deo. 402.tex.& ſpeciali amicitia diligitur à Deo. ibid.b. Quæ media ſint iuſto neceſſaria ad ſalutem gloriæ. 411.glo.& de fin. 74. tex.b. dum iuſtificatur attritus per euchariſtiam, includit pœnitentiam in voto. de fin. 74.glo.b

K

Kalendarii correctio facta à Gregorio XIII. 426.text 614.text.b
Kyrieeleyſon. 573.tex.

L

Laborator non eſt ordo, ſed miniſtrat ordinatis. 600.tex.
Lactuca agreſtis cum qua agnus edebatur. 422.tex.
Laici (vide Iudex) offerentes in miſſa, non applicant alteri portionem. 514.tex. nec ſacrificant. 473.tex. laico poteſt Papa cõmittere poteſtatem excommunicandi. 781.tex.b. olim euchariſtiam in manibus recipiebat. 478. te. & 494.tex.b. quando poſſit contritus communicare. 488. tex. cum ſeq. ne tangat manu euchariſt. 494.tex.b. niſi vt leuet de terra. 477.tex.b.& 494.tex.b. an tempore interdicti aſſiſtet officiis. 818.tex. aut ſepelietur. 815.tex. cantat litanias. 809.tex.b
Laicus in articulo mortis, ſi vt interpres audiat peccata, non ſubiacet pœnis ſigilli. 308.tex.& ſeq. non eſt capax clauium. 265.tex.b.& ſeq. clericus tonſuratus abſoluet tunc ab excõmun. 281.tex.b. an laicus ſit capax decimarum. 378.tex. Papa laicum facit capacem iuris ſpiritualis, vt excommunicet. ibid.b.& 379.tex.
Latinus in Græcorum eccleſijs poſſet conſecrare in fermentato (vt in principio eccleſiæ ad tempus) 425.tex.& ſeq. Latine an ſcripſit Marcus. 569.tex. Latina editio ſcripturæ. vide Vulgata. vox Latinos, continet numerum nominis Antichriſti. de fin. 94. tex.
Latria. vide Adoratio.
Latro bonus non fuit aqua baptizatus, ſed bapt. flaminis. 77. tex.& glo. an fuit martyr. ibidem gloſ.& 170.gloſ.
Laurentius Leuita miniſtrabat potum ſanguinis. 494.tex.
Lectionem aut concionem dicere aut audire, poteſt excommunicatus. 759. text. b. & tempore interdict. 813. text. b. & ſequent.
Legalis cognatio. vide Cognatio.
Legata teſtamentorum, quando pro his liceat compoſitio. vide Teſtator. 399.tex.b
Legatus Papæ eſt Ordinarius. 277. text.b. & ſequent. dat indulgentias in ſua Prouincia. 390. text. b. an viſitare poteſt regulares, & accipere procurationes ſeu ſtipem. 381.tex.
Legatus Papæ. 623.text. excellit legatus natus, vt fertur eſſe princeps Siciliæ. ibid.b
Legata poteſt Prælatus regularis commutare. 546. text. & gloſ.b
Legatum ſub conditione, ſi nubat tali viro, valet reiecto onere. 673. text.b
Legitimus filius quis: & quomodo ſuccedat. 694. text. naturalis per ſequens matrimonium legitimatur. ſpurius quomodo legitimatur. ibid. tex.b. Legitimum matrimonium. ibidem. Legitimare quis poteſt. ibid.
Leonem domi tenens. 882. text.b
Leonis Papæ I. locus emendatur. 638. glo.b. & 662. tex. ait in lege veter. matrimonium fuiſſe ſacramentum. 639. text. celebrabat nouies in die. 493. text. b.
Lepra coniuges non excuſat à redditione debiti. 683.text. cum ſequent.
Leuitarum, ſeu diaconorum ordo etiam in lege veteri. 602. text. aliter conſecrabantur quam ſacerdotes. ibidem.
Leuitici capitu. decimo octauo, gradus non omnes irritant matrimon. iure naturæ. 730. text. b. & ſequent. explicatur Innocent. capitulo literas. de reſtitutione ſpoliat. 731.tex.b
Lex Chriſti de confeſſione, quomodo ſit ſuaue iugum. 317. text. b. cum ſequent. Vetus lex. vide Circunciſio. non obligabat Gentiles. 11. text.b. iam expirauit per mortem, & reſurrectionem Chriſti. 70. tex. 378.text. habebat ſacramenta ſimpliciter, quid conferrent aut ſignificarent. 6. text. & ſequent. in nullo præter circunciſionem, conferebatur gratia ex operato. 39.tex. & ſeq. in multis erant inferiora noſtris. 48.tex.b. erant plura & difficiliora. 36.tex.& 48. tex.b. ceſſarunt poſt promulgationem Euang. 35.tex.b. erant figura noſtrorum. 17. tex. an ignorantibus profuit circunciſio vſque Pentecoſten. 70.tex.

Lex generalis etiam poſterior, limitatur per ius ſpeciale etiam antiquum. 274. text. b. & 301. glo. lex non acceptata, aut quæ non tranſit Pyræneos, non ligat Hiſpanos. 360. tex. b. lex Epiſcopi duplex, diœceſana & iuriſdictionalis: & à qua eximuntur regulares. 368. tex. lex etiam quæ inhabilitat recipere, derogatur conſuetudine. 396. glo. an lex de moſtrenco det iuſtam actionem. 398. tex. & glo.

Lex ciuilis iam non irritat matrimonium, poteſt tamen addita pœna iuuare ius canonicum. 653. tex. b. & ſequen. quando puniat etiam eccleſiaſticum. 875. tex. Ceſſat lex quando ſolum fertur propter inconuenientia vitanda. 689. glo. Lex nona Taur. explicatur. 696. tex. & gl. b. legem ſub pęna capitis poteſt facere clericus conſiliarius Regis. 874. tex. & 886. tex. lex ſuperioris non poteſt vniuerſaliter reuocari per inferiorem. 661. tex. b. & 664. tex. non obligat ſi legiſlator ita declaret. 674. tex. b. lex humana an obligat cum periculo mortis. 702. tex. b. leges quædam concedunt tantum actionem petendi. 770. tex. In lege vet. erant vera ſacrificia cum tribus partib. de loco, & diuiſione, (vide verb. Sacrif.) 521. tex. quando in lege vet. cœpit præceptum. ibid. & nume. ſequen. offerebant ferè eadem quæ Gentiles, ſed diuerſo fine. 522. tex. grata erant ex offerente, (& de eorum effectu. ibidem. & ſequen. Quid allegorice ſignific.) ſed iam abrogata per Chriſti mortem, diſplicent Deo. 522. tex. b. Sacerdos & Pontif. vet. legis, quibus veſtibus vterentur. 563. tex. tunc non fuit legis prohibitio de perpetua continentia. 636. glo. b

Libamine ſeu libamento offerebatur res liquida. 503. tex. b

Libellus repudij an in lege veter. ſolueret matrim. 640. glo. b. 659. tex. & 718. tex. b

Liber miſſalis. 565. tex. & in quo ſcribantur qui matrim. contrahunt. 656. tex. b. cum ſeq.

Liberum arbitrium. (vide de iuſtificatione adult. 186. tex.) non cogitur, ſed iuuatur per gratiam præuenientem. de fin. 22. tex. & 59. tex. b. vide auxilium. ſtat cum prouident. & auxilio efficaci. nec id eſt tam difficile. de fin. 20. & 21. glo. 58. tex. b. At ſi Deus agerer ex neceſſitate naturæ, neceſſitaret nos in exercitio. de fin. 20. glo. b

Libertas cum pleno rationis vſu & abſque coactione pro matrimo. vide Conſenſus.

Libros canonicos ſacræ ſcripturæ numerant patres. 2. glo. b

Licentia iuſtè petita, quando habeatur pro conceſſa. 291. tex. 298. tex.

Licentia pœnitentis vti poteſt confeſſarius. 312. tex. b. ſed melius eſt dici extra confeſſionem. 238. tex. 318. tex. de licentia partis. 284. tex.

Licentia parochi pro matrimonio non conceditur alteri, niſi ſacerdoti. 645. tex. & debet eſſe expreſſa. ibidem. & ſequent. valet data ab excommunicato. 645. tex. b. & 752. tex. b. cum ſeq.

Licentiam pro ſacramentis concedit etiam denunciatus. vide Delegare.

Ligamen, ſeu ligatum eſſe altera vxore, eſt impedimen. irritans. 718. tex. nec Papa diſpenſat. quæ credulitas de morte viri ſatis ſit, vt nubat alteri. 719. tex. de bigamo. 721. text.

Ligandi poteſtas ad ſecundarium actum. 176. tex. b. quando data. 214. tex. ſacerdos ligat pœnitentijs. 177. tex. vide Abſolutio, Sacerdos.

Ligna ferens pro hæret. comburendo, quando excuſetur ab irreg. 849. tex. 873. tex.

Lilius Aloyſius, de mandato Gregor. Papæ XIII. emendauit Kalend. 423. glo.

Limbus Patrum & puerorum vbi ſit. de fin. 111. tex. an poſt iudicium pueri ex limbo venient in mundum. de fin. 107. tex. comparebunt in iudicio. de fin. 110. tex. b

Linea recta, aut collateralis in arbore conſanguinitatis. 729. tex.

Linus, & Cletus an fuerint Pontifices. 618. text. vide Clemens.

Litanias publicas cantat laicus tempore interdicti. 809. tex.

Lite pendente filius natus eſt legitimus. 686. text. quia ſingulare eſt, vt lite pendente præſumatur pro matrimonio: ibidem. & ſequent. ſic contrahens etiam contra interdictum iudicis, imo & putans ſubeſſe impediment. valet. ibid. tex. lite pendente an diſpenſet Epiſcopus cum irregu. 891. tex. cum ſeq.

Literis contrahi poteſt matrimon. 642. tex. literas dimiſſorias, ſeu reuendas dat Epiſcopus triplex, domicilij, originis, & beneficii. 616. tex. b. & 631. tex. cum ſequen. ſed Archiepiſcopus viſitans non cōcedit ſubditis ſuffraganei. 602. tex. b. Quis concedat regularibus. 618. tex. ordinatus aut ordinans abſque illis, fit ſuſpenſus. 615. text. b. & 801. tex. b. quando proprius Epiſcopus alienos ordinauit, an liceat petere ab alieno ordines. 616. tex. & ſequen. licet dentur à Papa, aut Nuntio, examinandus eſt à proprio Epiſcopo. 612. tex. non expirant morte concedentis. 617. tex. literas teſtimoniales ſeu formatas, non concedit Chorepiſcopus, ſed Epiſcopus. 631. tex.

Loca duo an poſſit vnum corpus habere. vide Impoſſibile. 407. tex. & 408. tex. b. quando oculis apparet Chriſtus in Euchariſtia. 642. text. in pluribus hoſtijs non adeſt localiter. 460. tex. b. & 462. b. duo corpora in eodem loco eſſe nō repugnat. de fin. 116. tex.

Loci circunſtantia quando addat nouam ſpeciem, vt locus ſacer. in ſacrileg. 230. tex. b

Locorum Theologicorum quæ ſit vis. 2. glo. vnde ſumantur. ibidem. b

Loth filias, quidam excuſant ab inceſtu. 637. tex. b. 729. tex. & glo. b. 884. tex.

Lotio pedum Ioan. 13. quid ſignificat, & cur à patribus vocetur ſacramentum. 49. tex. b

Lotio pedum in cœna quando facta ſit à Chriſto. 408. text. & ſequent.

Lucifer erat natura ſupremus angelorum. 269. tex.

Lucra diuiduntur inter virum & vxorem. 692. tex. ſed poteſt renuntiare in coniugem. ibid.

Ludo fortunæ acquiſita etiam à beneficiario, non tenetur reſtituere. 396. tex. b. ſed clericis prohibetur ludus ſub mort. datur repetitio per iudicem: nec poteſt clam compenſare. ibid. & 399. tex.

Lunaris annus continet 354. dies, ex 12. menſibus lunaribus. 423. tex.

Lupanaria lex permittit. 718. tex. b. vide Permiſſio.

Luſtrationes pro emundatione paruulorum, quales fuerint apud Gentiles. 12. glo. b

Luther & ſecta eius pertinet ad Antichriſtum: de fin. 94. tex. & glo.

Lux facta primo die, dicitur à quibuſdam fuiſſe abſque ſubiecto. 464. tex. b

M

MAchabæi an erant de tribu Iuda. de fine. 63. tex. & glo. b

Magdalena eſt vna, quæ bis vnxit Chriſtum: & peccatrix, ſororque Lazari, & prima vidit Chriſtum. de fin. 88. text. & ſequent.

Magi reges quo tempore venerint ad Chriſtum natum. de fin. 96. text. b

Magiſter Scholaſticus Salmanticenſis. vide Scholaſticus.

Magiſter ſentent. (vide Hugo) ait mulierem ſcientem occultum impediment. poſſe pati, reddendo debitum. 720. tex. b. ſacerdotem per claues, & abſolutionem tanquam per ſignum practicum oſtendere abſolutum. 46. glo. b. & ſequent. 269. tex.

Mahomet ſecta cur dicitur Antichriſtus. de fine. 91. tex. & glo. b

Maicium Indorum non eſt materia pro euchariſt. 419. gloſ. & ſequent.

Maior dignitas perſonæ, aut valor meriti. vide Dignitas.

Maioratum retinet qui ſe legitimum reputat: alias quomodo renuntiabit. 699. tex.

Mala inter duo, minus eſt eligendum. 720. tex.

Malachiam qui dicant fuiſſe angelum. de fine. 93. glo.

Maledictio ſi multipliciter an confitenda. 234. tex.

Maleficiatus quis inhabilis matrimon. 727. tex. cum ſeq. dantur ei tres anni ad probationem. ibid. b. & 723. tex. b. non oportet tempus eſſe continuum. 723. tex. b. & 727. tex. non licet inducere, vt maleficium ſoluatur maleficio. 728. tex. malitia ſupplet ætatem. 677. tex. & ſequent. malum minus. vide Minus.

Malitia ſupplet ætatem in matrimon. ſi deſit minus ſemeſtri. 678. tex. 723. tex. b. & ſeq. & in ſponſalibus. 677. tex. b. ſi dubium ſit, declarat ordinarius. 678. tex.

Mandans fieri homicidium fit irregular. vide Ratihabitio, conſilium. 879. text. b. quomodo reuocetur mandatum. 885. text. b

Manus impoſitio quid ſignificet. 28. tex. cur ita vocetur ſacramentum confirmationis: quia ex diſpenſatione fuit vice materiæ. 116. tex. an in diacono, aut collatione clauium habuit vicem materiæ. 28. tex. & lib. de ordine. reconciliatoria manus impoſitio quibus fieri ſoleret. ibid. b. & ſeq. ſalutaris manus impoſito, & dici quadrupliciter. 29. tex.

Manos impoſitio dum ſacerdos accipit poteſtatem abſoluendi, habet vicem materiæ. 597.tex.b.& in conſecratione epiſcopi.598.tex.b.& 629.tex.b

Maranatha. 1.Corin.16.vnde Marani.776.tex.b.

Marcus præcidit ſibi pollicem.861.tex.b.inſtituit cantum hymnorum. 571.tex b.Euangelium Latinè ſcripſit. vide Latin. Matthæus Hebraice, Luc.& Ioan. Græc. Paul. Græc. præter epiſtol.ad Hebræos. 569. tex.b. Cœnaculum an erat huius Marci domus.509.tex.

B. Maria ſecundum naturalia fuit naturali ordine concepta, & qui eius parentes. 133.tex.& glo.contraxit defectus naturæ ex peccato non ſuo, ſed Adæ. ibid.& 135.tex.Potuit Dei filius eam præſeruare ab omni peccato,& quomodo præſeruauerit ab originali. 134. tex.b. & 135. per gratiam, in qua creata eſt fuit immunis à peccato originali, idque eſt contentaneum conſenſui, & feſto eccleſiæ,& patribus quod & ſæpe aſſerit S.Tho. & oppoſitum in Gallia cenſetur ſcandaloſum. 132.glo.b.& 134.glo.b.gratia eius habuit quoſdam effectus iuſtitiæ orig.in portione ſuperiori. 133.tex.b.quomodo fuit impeccabilis ab intrinſeco ex copia gratiæ: quando ſublatus ſit ei ſomes peccati ibid.b.iuſtificata cum vſu arbitrii. 134.tex.vitauit omne peccatum etiam veniale, de fide. 107.tex.b.an habuit aureolam martyrii, vt Ioan. apoſt. vid. 114.tex.b.vidit ſæpe in raptu eſſentiam Dei. 134.tex.indiguit ſacramentis vt Baptiſmo, & euchariſt. de quibus eſt præceptum. 11.tex.cum ſeq.& 76.tex.b.non recepit ordinem, nec eius matrimonium erat ſacramentum Chriſti.77.tex.& 134. tex.b.nec ſacram.pœnitentiæ.76. tex.b.134. tex.& 212. tex. habuit habitum pœnitentiæ,& quoſdam actus eius, ſed non contritionem. 211. tex. & ſeq. fuit baptizata immediate à Chriſto.76.tex.b.habuit confirmationis effectum die Pentecoſtes cum apoſtolis.117.tex.fuit capax extremæ vnctionis. 135.tex.& quos effectus ex illa percipere poſſet.ibid.b.

B. Maria vox.de fine.39.tex.b.&ſeq.fuit ſine peccato.de fi.40.b. an excedat omnes ſimul ſanctos. de fin. 37. text.notum ſoli Deo, de fin.39.tex.quantum creuit ex meritis & per ſacramenta.de fin.37.tex.b.& ſeq. ætas 63. annorum. de fin.38. tex.& glo.b.quæ priuil.ſint ei communia cum Filio.de fin.39.tex.b.eſt mater viuentium & eccleſiæ. Colitur hyperdulia tantum. de fin.40.tex. habet priuileg. omne decens, quod aliis ſanctis datum eſt.de fine.41.tex.feſta eius.de fin.40.tex.b. Natiuitas.de fin.40.tex.b.theotocos,id eſt,Dei mater.576.gloſ. At in triduo mortis non diceretur propriè mater.de fin. 58. glo.feſta nouem B.Virginis.de fin.40.tex.b.prima vidit Chriſtum poſt reſur. de fin. 82.tex.b. vbi ſepulta fuit,conueniſſe Apoſtolos ad funus,abſente Thoma.de fin. 84.tex.b.ſuſcitata,& aſſumpta poſt triduũ.de fi.40.tex.b.cũ ſeq.& 84.tex.b. Virginitas eius ignota fuit dæmoni.461.tex.b. quomodo in Adã mortua dicatur.510.gl.b.conceptionis feſtum.de fi.40. tex.tunc ſuſpenditur interdictum. 820.tex.b. non fuit capax ordinis.595.tex.b.& 596.tex.contraxit cum Beat. Ioſeph verum matrimonium, per verba de præſenti. 682. text.b. at tunc non erat ſacramentum. 135.text.& ſequen. nec habuit cogitationem circa coniunctionem.681.text.b.ſed ante matrimon. fecit votum tantum conditionatum. 681. text. & gloſ. b. communicabat quotidie de manu Ioan. Apoſtol. de fin.37. text.b. & ſequent. in partu permanſit virgo. 460. gloſ. 576. text. prima conſecrauit Deo votum virginitatis. 712. text.b. Chriſtus eſt vere filius Beatæ Mariæ. 575. text.b. & ſequent. 728.b

Martyrio exhibetur Deo cultus, nec tamen eſt ſacrificium, niſi late. 505. text. b. martyrem fuiſſe Beatam Virgin. & Ioann. de fine. 37. text. conſulens martyrium non fit irregular. 886. tex. b. aureola & palma. de fine. 317. tex.b

Martyrium cur dicitur baptiſm. ſanguinis. 66. tex.b. 110.text. & ſequent. in quibus conuenit cum bapt. 111.text.& 114. text.b. in quibus differt. 90.text. requirit opus, nec ſatis eſt ſola voluntas. 111.tex.b.& 112.tex. confert attrito primam gratiam ut baptiſmus. 67. tex. 101. tex. & ſequen. remittit totam pœnam. 90. tex. dat gratiam ex operato. 111. tex. non ex priuil. euangel. ſed in ſtatu etiam legis naturæ. 112. tex. b. ſolum hoc prodeſt infanti intra vterum. 94.tex.b.96. tex. & 113.tex. b. oblitus peccati iuſtificatur abſque attritione: ſtatim debetur ei canonizatio. 112. tex.b. debetur aureola in inſtanti quo recipit vulnera lethalia. 114. tex.b. non eſt liber ab obedientia præceptorum. 113.tex. quæ requirantur ad martyrium ex parte recipientis, aut inferentis. ibid. & ſeq. qualis diſpoſitio. 110. tex. b. temere exponere ſe non debet martyrio. 114. glo. Martyrium habet vicem pœnitentiæ. 145.tex.

Martinus Gutierrez oſt iter. de fin.37.glo. b

Mater tenetur primo triennio alere prolem. 693.tex. nec deberet lactandam tradere alienæ nutrici. ibid. & ſeq.

Materia ſacramentorum remota eſt res aliqua ſeu elementum. 18.tex. propinqua eſt accidens.ibid.b. & quæ ſit in ſingulis ſacramentis. ibid. certa qualitas & quantitas requiritur in materia ſacramen. cuiuſlibet remota. ibid. b. materia unius ſacramenti eſt vna ſpecie morali, licet ſit in re diuerſarum ſpecierum. 21.tex. materia in ſacramentis quomodo debeat eſſe præſens. 23.tex. Materia & forma ſacramenti concurrunt ſimul. 47. tex. & ſeq.

Materia Euchariſtiæ eſt panis triticeus, & vinum ex vite. 418. tex.b. ſupra Euchariſt. materia ordinum. 596. tex. & 598. tex. b. vide Ordo. pro matrimon. dicitur quaſi materia. 641. tex. vt in ſacramento pœnitentiæ actus dicuntur quaſi materia. 161.tex.

Matrimonium cur Reipu. neceſſarium. 9.tex.b. cur dicitur magnum ſacramentum. 10.tex. inter fratrem & ſororem eſt iure naturæ prohibitum. 50.tex.& glo.b. eius miniſter. 58.tex. & ſeq. ſi fœmina ex ſcrupulo roget, dicat confeſſarius vxores tenentur reddere debitum. 320.tex.b

Matrimonii vox & nomina. 634. tex. b. definitio. ibid. & 657. tex.b. explicatur. 658.tex. b. contractus & ſtatus hic eſt licitus. 635.tex. & vſus ſeu actus coniugalis. vide Actus. excuſari tribus bonis. 681.tex. Diuiſio. 649.tex. b. tria eſſe in matrimonio, conſenſum, vinculum, & copulam. 658.tex.b
§. Inſtitutio & cauſa effectiua fuit Deus in paradiſo, per ea verba, Geneſ.ſecundo, creſcite. 636. tex. Finis matrim.635. tex.b.& 692. tex.ex fine hic ſtatus eſt neceſſarius. 635. tex.b. de illo eſt præceptum in communitate. 636. tex. b. & ſeq. de recta intentione finis.649 tex.in neceſſitate princeps poteſt compellere.655.tex. b. & violans virginem, cogitur contrahere.ibid.tex. Chriſtus inſtituit vt ſacramentum eſt.638.tex. & ſeq. Inter infideles dicitur laiè ſacramentum, initiatiuè. 639.tex. & 682.tex. Copula non pertinet ad rationem ſacramenti. 639.tex. 662. tex. vide verbo Leo. Inter abſentes eſt ſacramentum. 639.tex. & ſecundæ & vlteriores nuptiæ. 640. tex; eſt unum ſacramentum in duobus. 638.tex.b.& una eſſe debet vnius vxor. 641.tex.& ſeq. Diuiditur varie. 649.tex.b. quod dicatur illegitimum. ibid. & 694. tex. quod conſummatum. 661.tex. b. & ſequent.
§. Habet materiam & formam. 641. tex. cum ſeq. forma eſt conſenſus, per verba aut nutus expreſſus à ſecundo proferẽte. ibid.b.& 642.tex.ſatis eſt taciturnitas puellæ. 642.tex.b. verba procuratoris, aut parochi an ſint forma.ibid. intentio contrahentis ſuppleri non poteſt ab eccleſia. forma debet proferri inter perſonas habiles, & ne contractus ſit irritus. 648.tex.b. Ritus ſponſalium & matrimonij. 676.tex.b.
§. Effectus eſt augmentũ gratiæ. 656.tex.b.& ſeq.& vinculũ naturali ui indiſſolubile (in quo conſiſtit quædam eſſentia eius) ſeu mutua obligatio: Et gratia ſacramentalis.657.tex. At ſoluitur profeſſione aut per diſpenſationem. vide Vinculum. quando poſt matrim. liceat profiteri, aut ſacris initiari. vide Profeſſus. ſubdiaconus licet exigere dotẽ. ibid.b. 810. tex. b. efficiens cauſa vinculi, eſt contractus liber, ſeu ſacramentum. 665.tex. Deus poſſet efficere vinculum, abſque conſenſu contrahentium. 635.tex.b. §. De ſponſalibus. 674.tex. & ſeq. vide Sponſal. Quomodo ſoluantur. 678. tex.b. §. Ad vſum matrim. cõpellitur elapſo bimeſtri. 679.tex. 683.tex.b. & 716. tex. quãdo liceat exigere, aut reddere debitum. 682. tex.& ſeq. excuſari à redditione, ob varias cauſas. 683.tex. & ſeq. vt ob profeſſionem, aut adulterium. 658.text. b. aut dum manet clandeſtin.& ante benedictiones. 686, tex.b. ob circũſtantiam loci,& temporis ſacri.687.tex.& ſeq. De obligatione ad mutuam fidem, contra quam eſt adulterium. 688. tex.b. De obligatione cõiugum inter ſe. 691.tex. & circa prolem. 692.tex. De illegitimo. 694.tex. de filio presbyteri aut regularis. 696.tex.b. de filio coniugatæ adulteræ: & quando ſe reputabit legitimũ. 698.tex. §. Miniſtri ſunt contrahentes, & quomodo parochus miniſtret. 642.tex.b.cum ſeq. & 699. tex.b. ſic miniſtrans peccator an peccet. 643. tex. §. Subiectum. 643.tex.& 699.tex.b.in quibuſdam brutis eſt ſimulacrum matrimonii. 659.tex. diſpoſitio an confiteri debet. 699. tex.b. De impedimen. verb. Impedimentum. cur in ſolo matrim. non in aliis ſacramentis fiat irritatio. 651.tex. cum ſeq. Quis diſpenſat, verb. Diſpenſatio. impediri debet ſi vnus teſtis afferat ſubeſſe impedimẽtũ. 680.tex. 685.tex.& 699.tex.b

Matricis eccleſiæ. interdictum de ſe nullum, debent ſeruare regulares. 819. text.

Matrix attrahit ſemen. 682. tex. & 687. tex. b

Matutinas horas an liceat recitare pridie ante occaſum ſolis. 532.tex.b. aut celebrare ante illas, & laudes. ibid.& nu. ſeq.

Mediator eſt Chriſtus ut homo eſt. 589. in procem. b. mediatrix Virgo Maria. de fin. 39. tex. b

Medicus. vide Chirurgus. quando ex omiſſione fiat irregul. 875. tex. b

Medium non dicitur ſaluti neceſſarium adulto ſine præcepto. 79. tex. b. & ſeq. 144. tex.

Medium ad finis conſecutionem neceſſarium, quid ſit (vide Finis) præter rationem præcepti. de fi. 66. tex. & 71. tex. b. quæ eſſent media ad naturalem fœlicitatem. de fin. 25. tex. b. Quę ad finem ſupernaturalem & iuſtificationem impij, vt externa ſacramenta, aut interni actus fidei explicitę in Chriſtum, & contritio. de fin. 66. tex. & ſeq. Ad gloriam animæ quæ ſint media neceſſaria iuſto. de fin. 74. tex. b. & ad gloriam corporum. de fin. 82. tex. de medijs in ſpeciali. de fi. 67. tex.

Melchiſedech quis fuerit, & cur ſine patre, ſine matre, & genealogia eſſe diceretur. 13. tex. 501. tex. b. & 519. tex. b. cum ſeq. ſunt figura Chriſti offerentis in vltima cœna incruentū ſacrificium. 519. tex. fuit Sem primogenitus Noe, & ſucceſſione ſacerdos. 501. tex. b. & 519. tex. b. falſo dicitur fuiſſe virgo, aut Cananæus Gentilis. 501. tex. b. cum ſeq. aut ſpurius. 519. tex. b. qua ætate occurrit Abrahæ. 502. tex. ſacrificium panis & vini obtulit Deo. 518. tex. b. deinde inuitauit Abraham & ſocios ad participationem ſacrific. ibid. & 517. tex. non fuit Spiritus ſanctus, aut Angelus, ſed purus homo. 519. tex. nomen eius proprium Melchiſed. ibidem. & ſequen. Chriſtus dicitur ſecundum ordinem Melchiſedech. ibid. b. & 520. tex. in quibus, & quædam de Melchiſedech dici, quæ in ſolo Chriſto completa ſunt. ibid. tex. & gl. cum ſequen. Cur Apoſtolus non expreſſit comparati Chriſto in ritu ſacrif. panis. 520. tex.

Meliorare filium vnum, aut in minus digno primogenitum inſtituere, licet. 696. tex. An filiam per modum dotis ita augere permittat lex. ibid.

Membrum quod dicatur, ad mutilationem. 860. tex. cum ſeq.

Mendacium quando fit, ſi quis ad mentem interrogantis non reſpondeat. 306. glo. b

Mendicantium regularium ampla priuileg. 368. tex. & ſeq. & indulgentiæ. 358. tex. cur Papa eos ab ordinarijs exemit. 502. tex. vide Regul. & exemptio.

Menſa & altare pro communione & ſacrificium. 510. tex. b. cum ſequen.

Menſtrui tempore poteſt reddere debitum. At interdum excuſatur. 683. tex.

Meretrix quomodo dicet numerum peccatorum. 228. tex. b. an debeat facere compoſitionem de acceptis ob turpem cauſam. lib. de indulg. c. 35.

Meritum in quibus differat à ſatisfactione. 203. tex. b. omne meritum includit ſatisfactionem. 253. tex. b. ad meritum requiri vt iuſtus ex caritate referat actum bonum in finem ſupernaturalem. 207. tex. b. actus remiſſiores, merentur intenſiuū augmentum gloriæ eſſentialis. ibid. & ſeq. Deus præmiat vltra condignum. 202. tex. & glo. b. cum nu. ſeq. Mortificata merita in qua quantitate reuiuiſcant per pœnitentiam, & variæ ſententiæ. 207. tex. vſque ad 212. valor meriti augetur ex maiori gratia operantis. 209. tex. b. & totus valor reſpectu præmij eſſentialis, & æterni eſt in voluntate efficacis 54. tex. vnus iuſtus, ut dicatur pro altero mereri. ibid. & ſeq. ſed non meretur alteri de condigno gratiam & eius augmentum, & cur. 7. tex. b. & tamen ſatisfacit pro alio. ibid. & ſequen. merita noſtra & ſatisfactiones non obſcurant meritū Chriſti. 36. tex. 330. tex. b. de merito Chriſti. vide Chriſtus. in ſolo Chriſto multiplicantur tituli meritorum ſine incremento. 207. tex. b. 333. tex. b. ſolus meruit de condigno alijs augmentum gratiæ & vitæ æternæ. 330. tex. b

Meritum congrui. vide Impetratio. 535. tex. De neceſſitate operum. de fin. 74. tex. b. quæ requirantur ad actum meritoriū, de fin. 75. tex. b. Virgo meruit eſſe mater Dei. de fin. 39. tex. requiri libertatem actus in exercitio. de fin. 24. tex. cum ſeq. An Chriſtus meruit per dilectionem neceſſariam. ibid. b. in ſtatu nudæ naturæ non eſſet propriè meritum. de fin. 25. tex. eſt donum Dei. de fin. 44. tex. quæ conducant ad maius meritum. de fin. 81. tex. Patres de congruo meruerunt incarnationem Dei. Cur vnus non meretur ſibi perſeuerantiam, aut alteri gratiam. de fin. 76. tex. an continuatio temporis augeat meritum. de fin. 81. tex.

Merſio trina fuit olim ex præcepto, ſed nunquam de eſſentia baptiſmi. 79. tex.

Metropolitanus. vide Archiepiſcopus. cur in Salmanticen. vrbe ſuffraganea habet Archiepiſcopus Compoſtellan. iudicem erecto tribunali. 625. tex. b. & 626. tex.

Metus habet gradus. 666. tex. cadens in conſtantem, iure eccleſiaſtico irritat matrimonium. 665. tex. & metus reuerentialis in filia. ibid. & 666. tex. b. ob metum licet iurare quod contrahit. 667. tex. at conſumans ex metu peccat: & quid faciet. ibid. b. ſublata omni cauſa metus, ſi reualidentur conſenſus, perfici matrimonium. ibid. qui ex metu initiatur ſacris an ſit inhabilis matrimon. 605. tex. b. & 716. glo. b. compellit eccleſia poſt ſponſalia, aut vitiatam virg. 665. tex. b. 675. tex. b. metus excuſat ab excommu. 777. tex. & ſeq.

Millenariorum error explicatur. de fin. 85. tex. mille pro numero indefinito longo. ibid. b

Minimum naturale datur in pane conſecrando. 430. glo. b. & 431. glo. conſeruatur Euchar. ſub minori. 462. tex. & glo. b

Miniſter. vide Confeſſarius. quis ſit ſacramentorum. vide in ſingulis ſacramentis. & 56. tex. b. eſt homo cum vſu rationis, etiam Beatus: non eſt anima ſeparata, aut angelus. ibid. & 57. tex. qualis ex præcepto ſit. 60. tex. b. 301. tex. b. & ſeq. virtus eius, vt incomplete concurrat ad gratiam, aut conſecrationem Euchariſtiæ, & character. imo ad gratiam baptiſmi concurrit actiuè paganus, abſque charactere. 35. tex. 61. tex. & 80. glo. b. melior non dat maiorem gratiam. 36. tex. quomodo intelligendi patres qui videntur negare miniſtrum dare gratiam. 61. tex. ex parte miniſtri requiritur intentio ſeria. ibid. cum ſeq. ſed conſcientia peccati, in eo qui ex officio miniſtrat ſolenniter, vetatur præcepto diuino: alias peccat ſimplici ſacrilegio. 61. tex. b. ſed non tenetur præmittere confeſſionem. ibid. & ſeq. neo peccat peccator qui in neceſſitate baptizat. 62. tex. aut parochus aſſiſtens matrimonio. 62. tex. cum ſeq. & generaliter de præceptis miniſtri. 58. tex. b. At defectus gratiæ in miniſtro non impedit effectum ſacramenti. 61. tex. b. & 302. tex. nec defectus fidei. 60. tex. b. & 61. tex. cum glo. non licet inducere peccatorem, vt miniſtret niſi in neceſſitate, aut parochum qui paratus eſt, 62. tex. b. & ſequen. 302. tex. b. inducens parochum occulte excommunicatum, non peccat ipſe, aut parochus. vide Excommun. ſi multi adſint miniſtri pro baptiſmo, tenetur præferre ſacerdotem, & parochum. 103. tex. miniſtrans quando peccat, aut pœnas incurrat. 104. tex. & ſequen. in mortis articulo, poteſt quis confiteri ſacerdoti excommunicato, aut hæretico: ſi modo non adſit alius. vide Confeſſ. Nemo poteſt miniſtrare ſibi vllum ſacramentum præter Euchariſtiam. 57. tex. b. & ſequen. & matrimonium ſibi inuicem miniſtrant qui contrahunt. ibid. vnus poteſt ſimul baptizare, aut abſoluere multos. 58. tex. b. cum ſequen. 84. tex. b. & 105. tex. & multi ſi baptizent vnum valet, ſed peccant. 105. tex. & ſequen. quia ex præcepto eccleſiæ miniſter cōmuniter debet eſſe vnus. 59. tex. 84. tex. an poſſit vnus conficere duobus. 220. tex. aduertat miniſter. 5. an habeat iuriſdictionem in eum cui miniſtrat. 59. tex. b. tenetur ſcire neceſſaria officio. 60. tex. dubia forma non licet vti. ibid. præſertim in dubijs circa medium neceſſarium. 60. tex. b. & quando in dubio adhærebit probabili opinioni pœnitentis. 303. tex. b. repellet peccatorem præſertim manifeſtum. 63. tex. & ſequen.

Miniſter ſacramentorum eſſe poteſt, qui nunquam ea recepit. 596. tex. b. at Epiſcopus per ſaltum promotus non confert ordinem illum, quem non habet. ibidem. ordinum minor. & ſubdiaconatus miniſter poteſt eſſe ſacerdos ex commiſſione Papæ. 617. tex. & ſequen. matrimon. miniſtri ſunt contrahentes. vide Matrimonium. 643. tex. b. 699. tex. b. Euchariſtiam quando Diaconus miniſtret. vide Diaconus. At ſacerdos ex officio: non angelus, ſecluſa diſpenſatione Dei. 493. tex. b. ſolum id ſacramentum homo ſibi miniſtrat: & Chriſtus ſuſcepit cum actu deuotionis, ibid. Laicus iam deferre non debet, nec manu capere. 494. tex. b. niſi ut leuet de terra. 477. tex. b. 494. tex. b. Miniſter in ſacrificio miſſæ eſt ſacerdos. 534. tex. & 546. tex. b. eſt per ſe vnus. 534. tex. b. etiam dum cum Epiſcopo celebrant ordinati. 432. tex. & ſequen. ſi peccator offert. 532. tex. b. & 535. tex. ſi excommunicatus offerat. 536. tex. ſi hæreticus. ibid. & ſequen. & tamen ſacerdotes Chriſto comparati dicūtur inſtrumentum. 537. tex. b. ſacerdos & cauſa proxima, & vniuerſalis. 538. tex. qui ſubminiſtrat ſacerdoti celebranti. 565. tex. Obligatio miniſtri, quoties parochus, aut alius ſacerdos tenetur celebrare. 546. tex. b. & ſequen. de intentione. 547. tex. b. ſacerdos etiam regularis ſi vni applicet miſſam etiam inuito prælato, valet applicatio. 539. tex. b. 541. tex. b. & clarius. 543. tex. celebrans tenetur vtranque ſpeciem conſecrare, & ſumere. 547. tex. b. 584. tex. b. ex pacto tenetur ad numerum miſſarum, & celebrare certo loco, aut hora diei. 548. tex. aut ad miſſas votiuas, niſi eo die incidat feſtū duplex. ibid. b.

Minores ordines ſunt ſacramentum, vſus illorum à principio eccleſiæ.593.tex.conferunt gratiam & characterem.605.tex.& ſeq. dicuntur inſtituti ab eccleſia, ideſt, diſtributi.593.tex.b. In quo actu conferantur.599.tex.b.& ſeq. quale ſcrutinium & examen pro illis præmittatur.612.text. peccator in illis miniſtrans, non peccat.604.text.

Minus malum conſulere parato an liceat.886.tex.b.& ſeq.

Miracula circa Euchar.referunt Patres.443.tex.b.& ſenſum falli, niſi corrigatur intellectu & fide.ibid.ſi contingat miraculum circa ſpecies,quid agendum.586.tex.Deipara fecit plura miracula.de fin.39.tex.& glo.b.ob illius preces Chriſtus accelerauit facere primum miraculum in nuptiis. de fin. 87. gloſ. b

Miraculorum virtus non eſt habitus.34.tex.b.&35.tex.Sancti & Chriſtus, vt homo eſt, fecerunt miracula non ſolum impetratorię,ſed aliquando effectiuè.41.tex.& glo.

Miſericordiæ opera quædam, cur dicuntur remedium contra peccatum.111.tex.b.& ſeq.

Miſſa confert ſatisfactionem pro pœna temporali.172.tex.applicata peccatori an reuiuiſcat ſatisfactio. vid. 255. text. an confert alteri gratiam ex operato, quia impetrat donum contritionis.256.tex.b.& 257.tex.fine attentione non ſatisfit præcepto miſſæ, aut recitandi horas.249.tex.b. Prælatus compellit præcepto applicare miſſas aliis.289.tex.b.tempore interdicti qui habet bullam tenetur audire miſſam. 345. tex.b. & ſequen.

Miſſa vid.de miſſa ſicca. 559. tex.b.& 560. Et verb.audire miſſam. De vtilit.audiendi.553.tex.vox Miſſa Latina cur ita dicitur.517.tex.b.dicitur immolatio. 503.tex.b.512.tex. alia nomina.503.tex.b.cœna Dominica:& cur ab ea voce ſit abſtinendum,dicitur teſtamentum.517.tex.& ſeq. varijs figuris adumbratur, vt per ſacriſ. panis & vini Melchiſedech. 518. text. Agnus paſchalis magis refert incruentum, quam cruentum ſacrificium.505.tex.520.tex.& ſeq. panes propoſitionis.519.tex.miſſa eſt figura omnium pene myſteriorum ſymboli.514.glo.b.& 515.tex.

§. Miſſa prob.verum ſacrificium ex Patribus.500.in proœ. ex Prophetis & Apoſt.in veteri & nouo teſtamento, ex Conciliis.22.tex.& ſeq.& ex variis vocibus,vt victima,Hoſtia,immolatio.504.tex.b.& 505.tex.(& magis propriè quam vetera dicerentur ſacrificia.515.tex.b.) ex tribus partibus,conſecratione materiæ,oblatione,& conſumptione.511. tex.(& quomodo in eo ratio mortis concurrat. ibid.gloſ.)ex effectibus propriis ſacrifici.522.tex.& ſeq. ex miniſtro ac offerentibus.531.tex.b.& ſequen. ex piis ritibus ſacriſ.518.tex.& de piis ceremoniis, & actionibus. 582. tex. In ſacrificio conſiderantur quatuor, quid, cui, à quo, & pro quibus offeratur.558.text.

§. Definitio ſacrificii,quas partes habeat,in quo miſſa differat à ratione ſacramenti,& ab aliis ſacrif.& à cruento crucis ſacrificio, vid.Sacrificium. Inſtitutor ſeu efficiens cauſa miſſæ,ſeu incruenti ſacrificii eſt Chriſtus.509.tex.b.& ſeq.Chriſto non inſtituente, an poſſet eccleſia nunc, vt olim in ſtatu naturæ, inſtituere.ibid.b. ratio ſacrificii fuit à principio orbis.507.tex.b. Finis eſt memoria & gratitudinem pro beneficio paſſionis & redemptionis. 521. tex. & vt Deo debitum cultum exhibeamus.521.tex.b. (in quo Deus ſummum erga nos amorem oſtendit. 522.tex.b.) vtilitas conſtat ex effectibus.503.tex.b.& ſeq. ex fine diuiditur in hoſtiam pro peccato,victimam pacificam,& holocauſtum.ibid.& 504.text. de miſſa celebranda eſt præceptum in eccleſia.547.tex.quando cępit præceptum ſacrific.in veteri lege.521.tex.b. cũ ſeq. Miſſa priuata & ſolennis.565.tex.

§. Eſt vnum in eccleſia ſacrificium,licèt edat plures hoſtias, omnibus veteribus reſponden.521.tex.& ſeq.præter hoc nullum eſt verum ſacrificium in orbe, & ceſſarunt vetera. 505. tex.multæ miſſæ ſunt multa numero ſacriſ.539.tex.cum ſeq.& cont.citatos.532. tex. debet eſſe vnum ſacrificium, ideſt, continuum: quando liceat relinquere inchoatum.430.tex.& 516.tex.b.ſacerdos vnum in die tantum offert, niſi in Natali,aut ex diſpenſatione iuris.516.tex.eſt vnum ſub duplici ſpecie: & an Papa ex cauſa diſpenſet fieri ſub altera. ibid.b.

§. Ad materiam & formam ſacriſ.pertinent actiones tres,tã quam partes. 502.tex.b. cum ſeq.& 513.tex. De alijs tribus partibus miſſæ vocalis.571.tex.b. & 572. tex. Quæ dicitur miſſa catechumenorum,declaratur.572.tex.b.deinde declaratur offertoriũ & canon.578.tex.b. Deinde à verbis conſecrationis,vſque ad finem miſſæ.580.tex.b.& 1.Tim.2.diuiditur in alias quatuor partes.572.tex. Miſſa fidelium.578.tex. b. Ritus(vid.Ritus)miſſæ ſolennis,qui Doct.explicẽt.558.tex. de geſtu & ceremonijs.583.tex.partim à Chriſto & Apoſtolis ritus eſſe inſtitutos.ibid.tex.b.& ſeq.532.tex. 572.tex. & ſeq.partim à Pontif.& eccleſia.509.tex.b.558.tex.& ſeq. De ritu,ſeu circumſtantia loci in quo celebrandum eſt. 559.tex. De tempore,quam ſit frequentanda.549.tex.& ſeq.Prælatus debet curare ne vllo anni ſpatio deſit miſſa.550.tex.quid in hebdomada ſancta fer.quinta, ſexta,& Sabbatho,ibid.& ſeq.qui habet onus celebrandi quotidie,poteſt interdum abſtinere. 550.tex.b.qua hora diei.ibid.& ſeq. tempore ſpecialis interdicti aut ceſſationis ſit miſſa ſemel in hebdomada. 405.b.gl. 824.tex.828.tex.b.& nu.ſeq.non licet celebrare etiam in art. mortis,niſi ſaluis eccleſiæ præceptis, & ritibus in reuerentiam miſſæ inſtitutis.431.tex.434.tex.& ſeq.de altari, calice, cuſtodia,corporalibus.561.tex.de veſtibus ſacris,Miſſali, & lumine cerę.563.tex.de miniſtrantib.ſacerdoti.565.tex.de voce qua proferuntur quædam ſecreto. 568.text. de ritibus in gentilium ſacrific.509.tex. §. Virtus & modus quo cauſat effectus.528.tex.b.Et ſignificando cauſat.515.tex.De effectu vet.ſacriſ.522.tex. De effectibus.ibid.& 523.tex.de effectu in genere,& quod ſit ſatisſactoria, propitiatoria,& impetratoria.524.tex.b.& in gratiarum actionem,& quibus veteribus reſpondeat miſſa,ibid.de effectibus in particulari,expiat culpam. (præſertim venialem) ſatisfacit pro pœnis temporal. 524.tex.b.& ſeq.aperit ianuam regni cœlorum,vt ſacrif.crucis imperat multa,& bona temporalia.525.tex.b.& ſeq. nõ confert iuſto augmentum gratiæ ex operato.526.tex.An offeratur pro Sanctis, an impijs attritione diſpoſitis det primam gratiam. 527.tex. vere prodeſt ex operato ad iuſtificationem impij.ibid.& 536.tex. quia impetrat donum contritionis,niſi appoſitat obicem.527.tex.& glo.b. de alijs vtilitatibus ſi offeratur pro peccatore. & an proſit excommunicatis.528.tex.aut hæreticis,& catechumenis. ibid.b. aut paganis,aut animabus purgatorii.529.tex.b. nihil prodeſt dãnatis,qui ſunt in inferno,aut limbo,& de anima Traiani. 530. tex.b. §. Quantitas de valore effectus quid ſentiat D.Tho. & Caiet.543. tex.b.& 544. tex.an infinitus ex re oblata & Chriſto per ſacerdotem offerente, refertur opinio. 537.tex. & ſeq.licet effectus creſcat, ſed virtus non eſt infinita. 538. tex.b. 539. tex. A ſacerdote vt miniſtro uniuerſali habet extenſiuam infinitatem.538.tex. & 540.tex.b.hic ut cauſa proxima communicat finitum effectum iis, pro quibus offert. 538.tex.& 541.tex. b. dicitur à cruento ſacrific. 530.tex. & ſequen. Per quatuor offerentes creſcit ualor. 531.text. b. & ex meliori diſpoſitione. 532. tex. deinde ut eſt ab eccleſia offerente creſcit per orationes & pios ritus additos. 533. tex.& ex meliori diſpoſitione offerentis ſacerdotis, aut laicorum cooffer entium.535.tex.b. ubi in gloſſ declarantur ii, qui unde creſcat. Habet gradus, ideſt, oblata à denunciato.ibid. & nume. ſequen. aut ab hæretico. 536. text. à Chriſtiano peccatore oblata pro iuſto.532.tex.b.expedit quærere probatos ſacerdotes: peccatoris miſſa eſt æqualis in gradu ſubſtantiali ſatisfactionis,ſed non in impetratione,aut merito. 535. tex.b. una ſacerdotis deuoti miſſa, an plus proſit, quàm multæ indeuoti.534.tex.

Miſſa pro vno ſpecialiter oblata,plus prodeſt,quàm oblata pro multis.535.tex.b. 541.tex.b.quia effectus eſt finitus intẽſiuè. 537.tex.b.& cõſentit B.Th.& Caie.543.tex.b.at in ualore impetrationis,& meriti de congruo ęquè confert.533.tex.Vna miſſa habet tres portiones,generalem,ſpecialem, & ſpecialiſſimam.534.tex.b.543. tex.b. à generali fructu,non poteſt ſacerdos excludere alios.543.tex.b.ſacerdos nullus offerens pro ſe,participat gradum ſpecialem,& ſpecialiſſimum. 534. tex.b.& 543. tex. b. §. Miniſter qui offert miſſam.uid.Miniſter.ſubiectum effectuum ſunt ij pro quibus offertur, plus participat qui immediatius miniſtrat ſacerdoti, ut diaconus, aut acolytus. 540. tex. & qui dicantur coofferentes aliquo actu,puta quia aſſiſtit, petiit, aut contribuit ſtipem. ibid.b. & 532.tex.& qui deuotius agit.531.tex.b.cum ſeq.An proſit infidelibus,catechumenis,hæretico,aut denunciato, & peccatori,ſup.de effectibus.

§. Defectus occurrentes circa celebrationem, quomodo ſupplendi.584.tex.uid.Defectus.

Miſſale. 565. tex. uid.Liber. regulæ miſſalis obſeruandæ. 548. tex.cum ſeq.& 558.tex.b.miſſarum officium, ſeu liturgiam qui compoſuerint. 558.tex. 571. text. ut Petrus Apoſtolus. 569.tex.b.& glo.Mozarabem miſſam inſtituit, Iſidorus. 558. tex.& Apoſtoli longum officium.ibid.b

Mixtio ſpecierum uini cum alio liquore, corrumpit ſpecies. 462.tex.b.& ſeq.an per mixtionem parui uini rubei debilis cum multo uino albo forti, fiat corruptio,aut ſi gutta conſecrata miſceatur amphoræ eiuſdem uini.463.tex.

Monarchia eſt in eccleſia optimus modus gubernationis. 619. tex.b.

tex.b. Perſarum,& Græcorum quotannis durauit. de fi.o.79. tex. Roman.ibid.b

Moniali coonſenſum turpem fatenti an ſit adhibenda interrogatio, num ſit uirgo. 233. tex.b.& 320. tex.b. uide Regularis.

Monialis prohibetur tangere pallas aut corporalia. 562. tex. & ſequent.

Montes pietatis licet cum ſolitis conditionibus. de fi. 40. tex.b.

Mori in ſenectute bona dicitur de electis. 530. tex.b

Mortificata opera quomodo per pœnitentiam reuiuiſcant. de fin. 81. tex.b

Morti vicini quomodo ſint iuuandi. 325. tex.b

Morti uicinus communicat non ieiunus. 488. tex.b. olim infundebatur ſolas ſpecies uini. 482. tex.b. poteſt infirmus à diacono recipere, ſed non debet ab hæretico. 412. tex.b

Mortis in periculo probabili, an liceant ea, quæ in articulo mortis. uide Abſolutio. 282. tex.b.& 286. tex.b

Mortis in articulo obligat præceptum diuinum ad confeſſionem,& communionem. 147. tex.b. tunc poteſt abſolui à ſacerdote etiam excommunicato, aut hæretico ſi alius deſit. 283. tex. 286. tex.& glo. an poſſit negata licentia confiteri alteri. 287. tex.b.& ſeq. licet tantum det ſignum vnius peccati, aut peccati in generali per nutum. 284. tex.b. an abſente ſacerdote teneatur fateri laico. 266. tex. huic ſi Chriſtianè vixit datur communio,& vnctio, licet non petierit, & abſolutio ab excom. 284. tex.& indulg. bullæ. ibid. & 340. tex.b. cum ſeq. huic indulgent doct. priuil. poteſt confiteri omnia, licet per accidens confeſſarius tutus venire debeat in notitiam complicis. 235. tex.& confiteri alta voce in procella, aut per interpretem, vel per ſcriptum præſenti confeſſario, ſi aliter non valet. 215. tex.b.& 235. tex. confeſſarius à reſeruata excommun. abſoluens explicet onus præſentandi ſe ſuperiori. 285. tex.b. 286. tex.b. ſed abſolutus in præſumpto mortis articulo à reſeruatis abſque excommunic. non tenetur conualeſcens ſe præſentare. 250. tex.& ſeq. ſolus Papa poſſet in eo articulo reſeruare caſum: quia non iure diuino, ſed eccleſiaſtico datur tunc iuriſdictio. 286. glo.

Mortuus non eſt capax ſacramenti, & quomodo abſoluatur ab excommunicatione. 50. tex.

Moſes acceptauit in lege circuncisionem: & ex Dei reuelatione inſtituit quædam alia ſacramenta. 14. tex.b. quæ non licebant niſi circuncisis. 15. tex. an viderit clare eſſentiam Dei. 234. text.

Moſes fuit ſacerdos. 615. tex.b. an vaniet tempore Antichriſti. de fin. 219. tex.

Moſtrencum Hiſpan. id eſt, pecus aut animal perditum, cuius dominus poſt diligentiam non apparet, quo iure applicetur quibuſdam monachis: & an prius poſſit per inuentorem applicari aliis. 399. tex.

Motus naturalis cœlorum ceſſabit in fine mundi. de fin. cap. 24. §.5. pag. 106. tex.

Mozarabe. vide Miſſale. 558. tex.

Mundi primus dies an cœpit, non manebunt mixta luce matutina. 422. tex.& gl. creatus eſt mundus in principio veris. 426. gloſ. anni ab Orbe condito ad Chriſti natiuitatem. de fin. 84. text.

Mundus purgabitur igne. de fin. 103. text. manebit etiam aqua & ignis. 104. tex.

Mus euchariſtiam comedens materialiter, quomodo ſit exenterandus. 463. tex.b.

Muſica & organica. 571. tex.

Mutatio accidentalis in materia aut forma non vitiat ſacramentum. 21. tex. nec mutatio in verbis, aut idiomate. ibid. tex.b. quale peccatum ſit mutare verba etiam retento ſenſu. 23. tex.b.& 24. tex. mutatio in ſynonymum, vt in nomine genitoris, an impediat baptiſmum. 88. tex.

Mutatio panis in corpus Chriſti, vid. Conſecratio. Tranſubſtantiatio.

Mutilans in irregular. æquatur homicidæ. 848. tex. 869. tex. 879. tex.b. & ſequent.

Mutus confiteri & abſolui poteſt. 243. tex. contrahit matrim. per nutus. 643. tex.

Myſteria penè omnia ſymboli, vt Natiuitatis, mortis, Reſurrectionis,& Aſcenſionis Chriſti, repræſentatur in miſſa. 515. tex.

Myſterium ſumitur pro ſacramento. 2. glo. vnde Græce deriuetur. 4. tex.b.& 5. glo.

N

NAtali Domini in nocte ſit tantum prima miſſa, & caueat ſumere ablutionē ante alias miſſas. 550. tex.b.& 552. tex.

Naturæ ſtatus an habuit aliqua ſacrificia. 501. tex.b.& ſeq.

Naturali lumine quæ cognoſcamus de Deo. de fin. 5. tex. b. & ſequent.

Naturalia dona & gratiæ quæ fuerunt in B. Virgine. vide Maria.

Nauis Græc. Naos dicitur eccleſia, ſeu templum, hinc la Naue, ò de tres naues. 559. tex.b

Nectarius Archiep. Conſtan. quomodo dicatur abrogaſſe confeſſionem. 219. tex.

Negligentiam Epiſcopi ſupplet Archiepiſcopus: ſed non circa regulares. 373. tex.

Neomenia, ſeu noua luna prima in ſcript. à quo menſe ſumatur. 423. tex. cur feſtum neomeniæ inſtitutum. ibid. cum ſeq.

Neophytus quando irreg. 843. tex.b. 852. tex.

Nero an ſit Antichriſtus. de fin. 90. tex.

Nicolaus Papa I. de baptiſmo in nomine Chriſti, citat Ambroſius,& quomodo vterque ſit intelligendus. 82. tex.& ſeq.

Nobilis pro impedimento matrim. aut plurib. beneficijs diſpenſatur. 709. tex.b

Noctu ante ortum ſolis quando liceat celebrare, vt pro communicando infirmo, aut ſi epiſcopus vel Cardinalis ſit iter facturus,& ex priuileg. regularium. 550. tex.b. ſed Chriſtus ex ſpeciali cauſa noctu,& poſt cœnam celebrauit. 551. tex.

Noe ætas. 502. gloſ. obtulit ſacrificium. 501. tex.

Nomen ſacramentum quid ſignificet. 3. tex.& ſeq. & cuiuſque ſacramenti nomen ponitur in princip. cuiuſque lib. vt varia nomina baptiſmi. 66. tex.b. confirmationis. 115. tex.b. pœnitentiæ. 141. tex.b. indulgentiæ. 327. tex.& 330. tex.b. cum ſeq. 331. gloſ.

Nomen in baptiſmo & circuncisione imponebatur. 54. tex.b. nomen in forma baptiſmi quid ſignificat. 80. tex.& ſeq.

Nomina varia Euchariſt. Miſſæ, & Matrimo. vide in his verb.

Notarius pro literis teſtimonialibus quid accipere poſſit, vide 617. tex.b. quando fiat irregularis. 872. tex.b.& 877. tex.

Notitia confeſſionis vti. vide Confeſſarius & Scientia.

Notorius peccator quis dicitur. 746. tex.b

Noualium, id eſt, agrorum qui nondum ſunt culti, decimæ cui debentur. 380. tex.

Nouatores dicuntur hæretici, quia noua fingunt. 441. tex.

Nouatus & Nouatianus hæreticus differunt. 167. tex.

Nouiſſimum tempus, cur tempus legis Euangel. dicatur. 15. tex. cum ſeq. cur dicatur in primo Chriſti aduentu. de fin. 62. tex.b.& 63. tex.

Nouitii gaudent priuileg. profeſſorum, vt indulg. 360. tex. & ſeq. ſed non conſtringuntur oneribus præceptis,& cenſuris religionis,& tamen diſpenſantur. 366. tex.b. poteſt abſolui, aut diſpenſari per proprium Epiſcopum, aut per bullam cruciatæ. 367. tex. ſi debebat incerta, poteſt applicare monaſterio. ibid. Nouitiorum magiſter, an poſſit votum negare indigno. 314. tex.b. cum ſeq.

Nouitius à quo ſit ordinandus. 618. tex. ſi generet filium, dicitur naturalis. vide Filius, excommunicatus an poteſt profiteri,& agere cum magiſtro Nouitiorum. 779. tex.

Numerus minor includitur ſub maiori in ſcriptur. de fi. 79. tex.

Numerus peccatorum confitendus. 228. tex. pertinet ad integritatem confeſſionis. ibid.

Nutrici alienæ committens prolem nutriendam, an peccat. 693. tex.

O

OBduratus nemo eſt in via, nec Pharao fuit. de fin. 53. gloſ.

Obedientia ſpecialis virtus: ſine inobedientia non incurretur excommunic. 767. tex.b. vide Potentia.

Oblatio ſacrificij ſit in miſſa. vide Miſſa.

Oblatio eſt præcipua pars ſacrificii. 502. tex.b. cum ſeq.& 513. tex.& expreſſe ſit in miſſa. 514. tex. poſt conſecrationem. ibid. & ſeq. qui dicunt eſſe totam eſſentiam ſacrificii. 513. tex. offerre ſumitur pro ſacrificare: ſed generalius pro oblationibus aliis. 502. tex.b. 503. tex. quæ alia offerantur ad altare. 578. text.b

Oblatus monaſterio an ſit regularis. 821. text.b. vide Conuerſus.

Obligatio mutua, ſeu vinculum matrimonij. vide Matrim. effectus, vinculum, claudicatio.

Obligationum quadruplex genus continet totam materiam moralem, vt de medio ſalutis, præcepto, reſtitutione,& obligatione pœnæ. 2. glo. obligatio quaſi effectus qualis contrahatur per quædam ſacramenta, habetur in ſingulis ſacrament. & 38. tex. Obligationes miniſtri. 58. tex.b.& ſupra miniſter. obligatio duplex in vno actu, quādo pertinet ad duas ſpecies. 231. tex.

Oblitus peccatorum, iuſtificatur per dilectionem Dei, abſque formali

formali dolore.143.tex.b.& ſeq. 155. tex.aut per martyrium 112.tex. oblitus vnius circunſtantiæ quando repetet totum peccatum.226.tex.

Obliuioſus an tenetur præuenire tempus confeſſionis. 25t. text. b

Occultum ob crimen prælatus regularis prohibet ordinationem. 376.tea.b.irregul.ea occulto crimine diſpenſatur à cõmiſſario.346.tex.b

Occultum ſi quæratur ab illo qui initiari petit, quid reſpondebit.613.tex.b.occulto peccatori datur communio ſi publice petat. 498. tex.b. & ſeq.occultum impedimentum detegendum, quando quidam cum illo tentant contrahere matrimonium. 651.tex.b.in præſumpti matrimonii impedimento occulto quando diſpenſat epiſcopus. 708.tex. Denũtiatus qui eo loco eſt occultus, non eſt manifeſtãdus.752.tex.b.& 753. tex.vide Denuntiatus. occultus homicida, aut illegitimus eſt irregularis. 845. text. 892. text. quid dicatur occultum. 894.text. b

Offa data Iudæ, non erat euchariſtis, quo ordine geſta ſit ea hiſtoria.407.tex.b.& 498.tex.

Offerre.vide Oblatio. Offerentes.vide Miſſa.539.tex.& ſeq.

Officium publicum diuinũ, quod dicatur. 759.tex.b.812.tex.b

Oleum triplex quo vtitur eccleſia, vt infirmorum, confirmationis, catechumenorum.16.tex.b.28.tex.

Olympiaci ludi ſiebant menſe Iunii, de fin. 202.tex.b

Omiſſio reſtituendi quando ſit continuatio aut nouum peccatum. 226.tex.b.

Omiſſio quando ſit cauſa irreg.848.tex. 875.tex. & 886.tex. b

Omnipotentia quædam an ſit communicata animæ Chriſti. vid.Chriſtus.

Opera miſericordiæ dicuntur late ſacrificium.506.tex.b

Opinio excuſat à culpa, ſed non ſupplet id quod eſt medium neceſſarium.60.tex. cum ſeq.& 600.tex.b. opinionibus neceſſe eſt homines gubernari.719.tex.practice deponere conſcientiam quis dicatur.ibid.tex.b. opinio noua etiam circa priuileg.B.Virg.eſt temperatè proferenda. de fin.39.tex.40. tex.b.opiniones varias referens cenſetur ſequi vltimam. de fin.76.gloſ.b

Opinio probabilis.vide Confeſſarius.

Opus.vid.Bonum.opera peccatoris quomodo proſint pro quibuſdam donis impetrandis: & ex auxilio diſponunt ad gratiam, ſed non ſunt meritoria gloriæ. proſunt vt tolerabilius ſit iudicium. 174.tea.& gl.b.non reuiuiſcunt. 175.tex.& ſeq. 257.tex.de illis tamen complacet beatus.174.tex.b.opera præſciti meritoria proſunt aliis membris eccleſiæ.175.tex. opera viua ſi peccato mortificentur, quomodo reuiuiſcant.ibid. & 249.tex.b.eis reſpondet præmium eſſentiale.209.tex.b.in peccatore triplex genus operum.211.tex. nonquam reuiuiſcunt ad remiſſionem culpæ etiam venialis, aut pœnæ temporalis. 257.tex.operum Chriſti valor.vide Chriſtus.

Oratio quomodo impetret remiſſionem venialium aut donũ contritionis. 172.tex.b.& ſeq.per modum orationis & impetrationis Chriſtus voluit ſimul obtinere fructum redemptionis.333.tea.b

Oratio dirigitur communiter ad Patrem. 572.tex.b.orat eccleſia pro fœlicitate imperii Romani. de fin. 96.tea. coniuncta Miſſæ, an proſit æque multis. 533.tea.534.tea.& 572.tex.b. & tamen ſpecialiter oblata pro vno plus ei prodeſt. 534.tex. de fide eſt genus aliquod orationis cum quatuor conditionibus impetrare infallibiliter.533.tex.de oratione peccatoris. ibid.gloſ. qualis fides,& fiducia requiratur. 533. text.b. Oratio à miniſtro eccleſiæ habet effectum quendam ex opere operato. 535.tex.cum ſeq.nec eſt dicenda pro denuntiato. 528. tex.543.tex.collecta additur,& famulos tuos. 566.tex. ſola oratio non iuſtificat attritum.112.tex.533.tex.b.cum ſeq.& de fi.68. tex. b. Vnus iuſtus aut ſanctus impetrat efficacius, quàm alter. 533.tex.b.& ſeq.& efficacior eſt oratio eccleſiæ, quia iuſta eſt,& offert pro membris ſuis.534.tex.

Oratorio in priuato an expediat communicare. 487. tex.b.& 488. text.

Ordinarius quis dicatur. 277.incip. cap.7.vſque ad cap.8. vide Epiſcopus.

Ordinarius quis vt excommunicet, abſoluat,& delegare poſſit aliis iuriſdictionem.782.tex.b

Ordinis & matrimonij ſacramentum, cur neceſſarium communitati: in receptione ordinis non requiritur contractus materiæ. 23. tex. inferiorum ordinum character non confert poteſtatem. 34. tex.b.ſacerdotis character eſt potentia actiua.35.tex.quis poſſit compelli ad ordines.99.tea.b.ordinum malam receptionem Sixt. Papa V. reſeruat. 283.tex. & glo.b.miniſter ordinum quis.57.text.b.& ſeq.

Ordo vox, errores contra illum.591.tex.vide Diaconus, ſubdiaconus, minores, ſacerdos, epiſcopus. definitur ordo rerum, & vt ſacramentum eſt.ibid.eſt ſacramentum à Chriſto inſtitutum.ibid.tex.b.in cœna Luc.22.hoc facite,& an tunc inſtituerit ordinem epiſcopi. 594.tex.& ſeq.cur dicitur cœpiſſe à Petro, aut ab Aaron.595.tex.Diuiſio in ſeptem ordines, & ſingulos eſſe ſacramentum. 592.tex. & ſeq. inferiores ſunt partes potentiales reſpectu ſacerdotis. 418.gloſ.omnes ſunt vnum ſacramentum. 417.tex.b.& 595.tex. §. Ex fine ſumitur neceſſitas & præceptum pro cõmunitate.589.in proœ. b. 596.tex. de officio ſingulorum ord.603.tex.cum ſeq. Forma & materia in communi. 596.tex. quæ ſit materia pro ſacerdotio,& de impoſitione manus.ibid.tea.b. In epiſcopi conſecratione quæ ſit materia. 598.tex.b. conſecratur à tribus. 619.tex. In quo actu imprimatur ſingulis character. 599.tex. & ſeq. An requiratur cõtractus materiæ.600.tea.b.à quo miniſtro tradantur vaſa, ſeu materia. 599. tex.b. Ritus veſtium & tonſuræ. 601.tex.b.an tempore interdicti.817.tex. ritus loci.602.text. & ſeq.ritus temporis. 602.tex.b. & 603.teat. §. Effectus eſt conferre gratiam etiam diaconis, de quibus Act.6.imo & minoribus.605.tex.dat characterem, etiam in minoribus: ordo ſuperior valet ſine charactere inferioris. ibid. tex.b. obligat ad cælibatum. ibid. Sacerdos ſtatuto eccleſiæ emittit votum continentiæ & ſit inhabilis.607.tex. & ſubdiaconatu initiatus ſponte. 716.tea.b.poteſt in eo Papa diſpenſare, ſed non decet generaliter. 607.tex.b. De priuil. immunitatis, quo ad criminalia.608.tex.& bona eximuntur à tributis, iure humano.ibid.tex.b. §. Subiectum baptizatus vir etiam infans eſt capax.605.tex.b.611.tex.& ſeq.intentio recipientis.605.tex.b.præter diſpoſitionem communem aliis ſacramentis, debet habere ſcientiam. 611.tex.b.& 612. tea.ætatem.612.tex.b.614.tex.qualitates.612.tex.b. pro ſacris, titulus beneficii, aut patrimonii, aut religioſus ſtatus. ibid.careat uitio corporis aut animæ. 613.tex.b. Epiſcopus facit ſcrutinium.612.tex.& quas obligationes epiſcopus habeat.614.tea.b.& 628.tex.Apoſtoli receperunt ſimul omnes ordines à Chriſto.418.gloſ. Ordinari poteſt manens in ſæculo ille coniugatus, qui iure poteſt profiteri. 663. tex.cum ſeq. & 717. tex. ſi ſciente vxore initiatus ſit ſacris, an poteſt epiſcopus reducere ad vſum vxoris.684. tex. ſi inſcia vxore initiatus eſt, hortandus eſt ante conſummationem ingredi religionem.717. tea. ſi reducatur ad vxorem manet ſuſpenſus.684.tex.b.nec ei licet exigere debitum. 717.tex.initiatus ſacris à Papa non promouetur per alium.618.tex.b. §. Miniſter eſt epiſcopus. 615. tex.b. Papa committit ſacerdoti, vt Abbati, conferre minores.617.tex.id non committit epiſcopus.ibid.tex.b.intentio ordinantis, licet in generali dicat ſe nolle. 857.tex. de officio epi. 619. tex. dimiſſorias ſeu reuerendas confert,& quando vicarius, aut Capitulum.616. tex.b.& ſeq.quis concedat regularibus.618.tex.de qualitatibus epiſcopi. 626. tex.b. & ſeq. in ordine hierarchico ſunt variæ dignitates cum iuriſdictione.619.tex.b.quid ſit dignitas.620.tex.non eſt appetenda.621.tex.de Cardinali.ibid.b. & ſeq.de triplici legato.623.tex.cum ſeq.de Patriarcha.624. tex.de Archiepiſcopo ſeu Metropolitano. 625.tex.& ſeq.

Origenes excuſatur ab errore de æterna pœna, de fin.113.tex.

Origenis exapla biblia.570.tex.b. errauit circa animarum creationem.de fin.31.tex.& glo.& circa meritum prædeſtinationis. de fin.43.tex.b. an circa æternitatem pœnæ inferni. de fin.112.tex.b.& ſeq.

Originale peccatum non raditur, ſed tollitur per baptiſmum. 88.tex.b.ab eo fuit immunis B.Virgo. 133.tex.& 135.tex.

Ornatus dicitur falſo à quibuſdam eſſe effectus ſacramenti, niſi explicentur. 31.tex.

Oſeas fornicariam duxit vxorem.636.tex.

Oſcula & tactus inter deſponſatos, vid. Tactus.693.tex.b.

Oſculum pacis in Miſſa quid ſignificet.582.tex.b.

Ottomani quando cœperunt imperare.de fin.95.tex.& glo.b

Oua & lacticinia iure communi prohibentur in quadrageſima 349.tex.etiam in dominicis. 350.tex.ſed feriis ſext.per annũ non prohibentur niſi conſuetudo ſit præſcripta, ac ſubinde nec apud Indos. 349. tex.b. bulla quid concedat circa hæc. ibid.& nu.ſeq.vtens carnibus, aut ouis non prohibetur iure communi vti piſcibus.350.tex.

Oza ob tactum arcæ cur periit. 603. glo.b

P

Pacificorum hoſtia quæ, de ritu eius.503.tex.b.& 504.fuit figura Miſſæ.505.tex.

Pactum ſeu promiſſio obligat in ſponſalibus.674.tex.b.& ſeq. ante

ante acceptationem ſi lex Regni dat actionem, eſt reuocabilis. 769. tex. obligat ex fide, ſeu veracitate ſub veniali. ibid. & ſequen.

Paganorum infantes ſi mori periclitentur, an liceat baptizare ſine patris conſenſu. 98. tex.

Paganus (vide Infidelis) miſſa licite ſit pro infidelium conuerſione, & prodeſt. 529. tex. & glo.

Pallium ad modum torquis datur archiepiſcopis, utitur eo in ſolis Miſſis de Pontificalib. Et antequam habeat a Pont. pallium, non poteſt exercere quæ ſunt ordinis Pontificalis. 564. tex. cum ſeq. 626. tex. & 629. tex. b

Palude non negat requiri promiſſionem pro ſponſalibus. 677. tex. & glo.

Panis triticeus eſt materia Euchariſtiæ. 418. tex. b. licet miſceantur pauca grana hordei. An grana aut vuæ, aut vina differant ſpecie phyſica. 419. tex. debet eſſe ſubactus cum aqua naturali, & coctus igne. ibid. tex. b. & 429. glo. b. Azymum eſſe eſt de præcepto in eccleſia Latina. 420. tex. & 425. tex. b. fermentatus (in quo nunc Græci & olim Latini conſecrant) non eſt inepta materia. 425. tex. b. in Paſcha non inueniebatur fermentatus in domibus Iudæorum. 420. tex. b. & 421. tex. b. non manet ſubſtantia panis cum corpore Chriſti. 445. tex. 447. tex. b. vide Tranſubſtantiatio. poſſet manere de potentia abſoluta. 445. tex. nec manet materia, forma, aut ſubſiſtentia panis. 448. tex. b. De triplici officio ſubſtantiali panis, in quod ſuccedit corpus Chriſti. 449. tex. b. ſub ſpecie tantum panis communicant laici. 481. tex. Papa diſpenſauit vt ſub ſpecie tantum panis celebretur. 429. tex. & ſeq. Panis & vini oblatio ante conſecrationem, non eſt ſacrificium, ſed ut mutata ſunt in corpus, & ſanguinem Chriſti. 507. tex. in veteri ſacrific. adhibebatur panis, ut condimentum tantum. 519. tex. b. ſed Melchiſedech obtulit panẽ & vinum vt principale ſacrificium. 518. tex. b. & ſeq. Panis propoſitionis erat figura Euchar. 520. tex. b

Papa excellit Epiſcopos in eo, quod eſt caput vniuerſalis eccleſiæ, & immediatè à Chriſto iure diuino habet iuriſdictionem, & ab eo deriuatur in reliquos. 271. tex. b. & 391. tex. ſed ſi renuntiet, aut ea cauſa deponatur, amittit iuriſdictionem. 262. tex. & 270. tex. & poteſt eam reſtringere epiſcopis. 262. tex. b. non poteſt errare in definitione fidei, aut lege morum. 249. glo. viuis concedit etiam plenas indulgentias de iniunctis. 257. tex. b. & abſoluit ab his, & à non impletis. 260. glo. b. poteſt ſibi ipſi ſolus concedere indulgentias, & ſecum diſpenſare in lege, aut voto. 268. tex. & 391. tex. ſed non poteſt ſe abſoluere à peccatis. 280. tex. deriuat iuriſdictionem in ſuum confeſſarium. 279. tex. b. nec datur ei iure diuino. ibid. tex. reſeruat ſuo iudicio cauſas in vtroque ſoro. 271. tex. & glo. b. tenetur præcepto Chriſti creare epiſcopos tanquam paſtores ordinarios. 271. tex. b. & 272. tex. concedit indulgentias defunctis. 335. tex. 390. tex. b. non ita epiſcopus. 390. tex. b. ſed non poteſt pro libito euacuare purgatorium. 332. tex. concedit compoſitionem pro incertis. 392. tex. & ſeq. Papam tenentur omnes recognoſcere, nec poteſt huic iuri renuntiare. 370. tex. b. fabulatur Martinus Polonus dum ait Ioan. Papam VIII. fuiſſe fœminam Anglicam. 50. tex. Papa determinat cauſas quas ſibi reſeruat. 368. tex. b. eſt Pater & generalis regularium, & irritare poteſt illorum vota. 369. tex. b. amplianda eſt diſpenſatio, quando conſtat de mente Papæ. 370. tex. b. in pœnam potuit priuare Ordinarios iure in regulares. ibid. & nu. ſeq. tenetur ſtare contractui. 391. glo.

Papa definiens vt Pontif. non errat, an vt priuatus Doctor. 664. tex. cum ſeq. & de fin. 72. tex. b. approbat religionem, etiam cum votis ſimplicib. 714. tex. committit ſacerdoti quędam ad ordinis epiſcopalis poteſtatẽ pertinentia. 560. tex. b. 598. tex. b. & 617. tex. cum ſeq. An poteſt definire de conceptione B. Virg. de fin. 40. tex. & ſeq. An ſit Dominus orbis. de fin. 169. glo. b. Eſt Patriarcha occidentis & ſeptentionis: eſt Archiepiſcopus habens quoſdam ſuffraganeos: eſt epiſcopus vrbis: & inſuper totius Orbis Pont. 624. tex. & ſeq. Ad illum fieri poteſt immediate appellatio. ibidem. tex. b. & 625. tex. utitur ſemper pallio. vide Pallium. Diſpenſat in quodam iure naturæ. 731. tex. b. at peccat, ſi abſque cauſa. ibid. tex. b. in voto continentiæ etiam ſacerdotum. 606. tex. 607. tex. cum ſeq. in uoto intelligitur excepta autoritas Papæ. 626. tex. b. & 627. text. & cum profeſſo ex cauſa. 664. tex. 713. tex. b. & ſeq. & in matrimonio rato. 664. tex. & ob quam cauſam. 713. tex. an diſpenſ. in conſummato. 641. glo. compellere poteſt quoſdam ad ordines & præſulatum. 596. tex. excellit Epiſcopos. vide Iuriſdictio. 598. tex. olim mittebat Euchar. ad Epiſcopos peregrinos. 403. tex. b. 477. tex. Initiatum à Papa non promouet alius Epiſcopus. 618. tex. b. non eligit ſibi ſucceſſorem: ſed electio recte ſit per Cardinales. 627. tex. b. diſpenſat ex cauſa ne aqua miſceatur vino, & vt ſub altera ſpecie celebretur: & in iure diuino: ſed non ſine cognitione cauſæ. 429. tex. b. & glo. non tamen in integritate confeſſionis. 430. glo. diſpenſat in impedimento clandeſtini. 651. tex. b. & in multis gradibus Leuit. c. 18. pag. 731. tex. cum ſequen. an inter fratrem & ſororem. ibid. tex. & ut laicus & fœmina habeat quendam vſum clauium, & poſſit excommunicare. 781. tex. b. & ſeq. Papa poteſt participare cum denuntiato. 744. tex. b

Paphnutius in concil. Nicen. obtinet ne apud Græc. ſacerd. tollatur vſus prioris coniugij. 606. glo. b

Parabola non debet per omnia accommodari. 207. tex.

Paradiſus extat vbi nunc adſunt Elias & Enoch. lib. de fin. 74. glo. b. & in excelſo loco. de fin. 101. glo.

Paraphernalium bonorum vxor an ſit domina. 691. tex. cũ ſeq.

Paraſceues in feria 6. non celebratur miſſa propriè, ſed ſit conſumptio hoſtiæ pridie conſecratæ. 515. tex. 548. tex. ſignificat ſemper feriam ſextam. 424. tex. b. & 425. tex.

Parentes tenentur prolem educare, & dotare filias. 692. tex. etiam ſi filius adimenta ſemel data diſſipaſſet. 693. tex. tenetur inſtruere in ſpiritualibus. 693. tex.

Parochias monaſterio annexas, quomodo viſitat epiſcopus. 376. text.

Parochiani tenentur in parochia communicare tempore Paſchæ. 413. tex. & gl. b. non tenentur audire miſſam parochiæ. vide. Audire.

Parochus iure communi habet iuriſdictionem à Papa. 272. tex. b. quidam aiunt iure diuino. 270. tex. b. non poteſt epiſcopus eum priuare ſine cauſa: nec pro libito reſtringere caſus. 274. tex. b. tanquam ordinarius poteſt delegare iuriſdictionem, pro quouis ſacramento: ſed pro confeſſione non niſi idoneis qui ſint ab epiſcopo approbati. 274. text. abſoluit ſubditos etiam extra diœceſim. 284. tex. an abſoluat à reſeruatis Papæ aut epiſcopo, impeditos. 282. tex. 287. tex. tenetur miniſtrare ſacramenta ſi oues petant etiam extra tempus præcepti. 9. tex. & 60. tex. & tempore peſtis manere etiam cũ periculo. 10. tex. excommunicatus parochus non peccat ſi ouibus petentibus miniſtret contritus. 53. te. 62. tex. b. & 292. tex. ab illo exiſtente in peccato, licet petere ſacramenta, etiam extra neceſſitatem. 63. tex. petentibus, vt coniungat matrimonio, poteſt negare, ſi nouit extra confeſſionem ſecretũ impedimentum. 64. tex. non poteſt ſe exonerare committens alteri omnes vices ſuas. 382. tex.

Parochus quoties tenetur celebrare pro ſuis. 545. text. cum ſeq. & 546. tex. b. non debet celebrare pro et communicando infirmo, in ſolo pane. 434. tex. b. ſed ſaluis eccleſiæ præceptis. 412. tex. b. excommunicatus tenetur ſuis petentibus miniſtrare euchar. 495. tex. 747. tex. b. & 748. tex. ſecus ſi denuntiatus ſit. 645. tex. 747. tex. b. Quis dicatur parochus, vt delegare poſſit iuriſdictionem? Satis eſt reputatus parochus, & Rector amouibilis, quem epiſcopus conſtituit. 644. tex. b. & ſeq. non initiatus poteſt matrimonio aſſiſtere. 645. tex. parochus vnius ex contrahentibus, poſſet in aliena diœceſi coniungere matrimonio: & parochus ſponſi in domo ſponſæ. 644. tex. b. & 645. tex. vide Sacerdos, miniſter, pitantia.

Participare cum ſuſpenſo aut interdicto. 747. tex. 796. tex. cum ſeq. & 812. tex. Participans cum denuntiato etiam Epiſcopus incurrit min. 744. tex. quando maiorem. 753. tex. b. 781. tex. b. & 796. tex. cum ſeq. in humanis quando peccat mortaliter. 753. tex. b. vt cum denuntiato à Papa. 754. tex. in crimine crimino ſo. 754. tex. b. ſecus cum notorio clerici percuſſore. 755. tex. excommunicatus ſtrictius prohibetur participare cum alijs. 756. tex. b

Partus periclitans, quomodo ſit baptizandus. 94. tex. b

Paruulus non obligatur ad communionem in re aut in voto, ſed adultus. 411. tex. b. Græci antiqui communicabant paruulos. ibid. b. & communio dabat eis gratiam. 412. tex. vide Infans, & Puer.

Paſcha azymorum quando incipiebat celebrari. 420. tex. & ſeq. ſi incideret feria 6. an differretur in ſequẽtem diem. 421. tex. Principes ob Chriſti mortem diſtulerunt horam, ſed non diem. ibid. & 423. tex. b. An liceat præuenire, aut poſtponere id feſtum. 423. tex. b. Voa paſcha, aut phaſe, an ſumatur pro azymis, aut pro aliis animalibus, quæ per ſequentes dies paſchę immolabantur. 424. tex. & glo. Chriſtiani non celebrant paſcha tempore quo Iudæi. 425. tex. b. vt ſi plenilunium Martii incidat in Dominicam. 426. tex.

Paſſioni Chriſti cur tribuatur redemptio. 333. tex. paſſio & ſacrificium Chriſti non dicitur ſacramentum. 6. tex. & ſequen.

ant res quæ præterijt non cauſat nunc phyſica actione, vt nec res futura. 55. tex.

Paſſio appetitus, ſeu dolor non requiritur in actu pœnitentię. 186. text. b

Paſtor. vide Parochus. & an excommunicatus poſſit ouibus miniſtrare ſacramenta. 292. tex.

Paſtores ouium an excuſentur à miſſa. 556. tex. b

Paterfamilias aut tutor tenetur curare, vt filii & domeſtici ſtatim baptizentur. 75. tex. prouidere his ſpiritualia, & temporalia ſaluti neceſſaria. 96. te. & compellere præcepto ſuos ad baptiſmum. 99. tex.

Pater noſter, à tempore Apoſtolorum adiungitur miſſæ. 582. tex. b. & tamen præter hanc orationem fiebat ab Apoſtolis, longum officium miſſæ, vt in liturgia Iacobi. 558. tex. b

Pater eſt in Filio, & vterque in Spiritu ſancto, per circuminceſſionem. 401. in prooe. b

Pater pro filio minori. 7. annis contrahit ſponſalia inchoata: ſed non pro pubere. 676. tex. cum ſeq. & 680. tex. b. vide Parens, non poteſt contrahere cum filia. 729. tex. b. & ſeq.

Patres quos Apoſt. ad Hebr. 11. recenſet, ſunt ſaluati. 530. gl. b.

Patres dum minus proprie loquuntur, non ſunt imitandi, ſed explicandi. 476. tex. & ſeq. Aliquando multi errant, dum res non conſtabat. 216. tex. b. 217. tex. & 502. tex. & glo. b. qui Ioan. 20. ea ponant de bapt. 216. tex.

Patres lymbi. vide Lymbus.

Patria poteſtas olim extendebatur, vt filium morte puniret. 502. gloſ. b

Patriarchæ tres fuerunt olim, nunc eſſe ſex. 624. tex. de huius dignitatis inſignibus. ibid. tex. b. in aliis patriarchatibus, præter Roman. interdum præfuerunt hæretici. 625. tex.

Patrimonium pro titulo, aut beneficium habere debet initiandus ſacris. vid. Titulus. 612. tex. b. 800. tex. b

Patrinus ſeu ſuſceptor qualis eſſe debet, & quæ eius obligatio. 87. tex. contrahit cognationem cum filio baptizato etiam in extrema neceſſitate, & cum confirmato, & cum parentibus eius. 62. tex. b. 87. tex. 120. tex. & 736. tex. b. non tamen ſi tantum adſit catechiſmo, & exorciſmis poſtea ſuppletis. 88. tex. & 92. text. nec ſi non confirmatus, ſit patrinus confirmationis. 121. tex.

Patrum autoritas & communis conſenſus. 2. gl. b

Paulinæ excom. pro quibus dentur, & quis ab illis excuſetur. 770. text.

B. Paulus an vidit clare eſſentiam Dei in raptu. 134. text. conſecratus eſt epiſcopus ab aliis Apoſtol. 595. text. fuit virgo. 606. text.

Pauper fictus quando non tenetur reſtituere aut locans ius petendi elemoſynas, an peccet mortaliter hic aut diues qui peregrinatur mendicando. 396. tex. & gloſ.

Pauperem qui vult ducere, diſpenſatur facilius. 710. text. b. & ſequen. paupertas plus iuuat ad perfectionem quam opes. 2. de fine. 27. text.

Paupertatis votũ in quibus obliget: & quis diſpenſet. 387. te. b

Peccata remiſſa quomodo dicantur redire. 205. tex. b. & ſeq. peccatum iuſti & baptizati cur grauius. 206. tex. an olim fuit publica confeſſio peccati. 219. tex. nemo tenetur ſcribere peccata ne memoria excidant. 220. tex. peccatum quando dicatur unum numero. 226. tex. b. & 227. tex. & quando ſit ſub vna ſpecie, aut ſub duplici. 225. tex. b. & ſequen. peccatum contra bonum commune abſque correptione denunciandum. 315. tex.

Peccata mor. quomodo dicantur per miſſam remitti. 527. tex. b. quia peccatori impetrat donum contritionis, aut dignam receptionem ſacramenti. ibid. & ſeq. cauſa peccati non eſt Deus, ob ſolum concurſum generalem. de fin. 16. tex. Nec illius prouidentia, quæ permittit. de fin. 16. tex. b. cum ſeq. & 50. tex. b. præcedit inconſideratio practica de fin. 14. text. ſat eſt pro cauſa, quod voluntas facta ſit de nihilo. ibid. tex. an ſit actus poſitiuus, nec tamen Deus eſt cauſa peccati. de fin. 17. te. 52. glo. b. cum ſequen. & 60. tex. b. quod conſiſtat in priuatione. de fin. 17. tex. b. peccato non cooperatur, qui vtitur iure ſuo. 497. tex. b

Peccator propriè non dicitur iuſtificare ſe per contritionem. 162. tex. in via nunquam eſt extra ſtatum ſalutis. 196. te. b. quando peccet qui non recipit quædam ſacram. 313. tex. b. aut peccator qui ex officio miniſtrat. 62. tex. peccator cur dicatur fuit creatura tanquam vltimo fine. 112. glo. b. peccans contra bonum cõmune, denuntiandus eſt abſque correptione. 315. tex.

Peccator fidelis eſt vere Chriſtianus & membrum Chriſti. 528. tex. ex miſſa pro eo oblata participat magnas vtilitates: pertinet ad ſanctam eccleſiam. ibid. tex. & glo. peccatoris oratio ſi habeat quatuor conditiones, impetrat efficaciter. 533. tex. & glo. Peccatoris occulti ſunt gradus. 495. tex. b. peccatum eius vbi occultus eſt, non licet prodere: publico negatur cõmunio, aut ſi manet ſcandalum. 496. tex. de uſurario publico, ne cui detur hoſtia non conſecrata, nec datur ad probationem innocentiæ: non eſt celebrandum ficte ad occultandum crimen. ibid. tex. b. occulto peccatori ſi petat publicè, qui miniſtrat communionem non peccat, ſi occulte petat, poteſt interdum repelli. 497. tex. & 498. tex. b. cur non peccat miniſtrans occulto. 497. tex. & nume. ſequen. & ſi notus ſit tantum ex confeſſione, tenetur dare. 498. tex. b. ſed ne inducat occultum vt communicet. 497. tex. & ſeq. Chriſtus dedit Iudæ. 497. tex. b. & 498.

Peccatum origin. vide Originale.

Peccatum veniale eſt materia ſufficiens abſolutionis, & quomodo remittatur. 158. tex. b. 168. tex. b. & ſequent. vſque 172. tex. b. & 183. tex. & mort. directe abſolutum. 159. tex. non tamen peccatum originale, aut alia ante baptiſmum commiſſa. 158. tex. b. nec peccatum in generali (niſi in mortis articulo. 284. tex. b.) nec alienum, aut quod ipſe non fecit. 158. tex. b. nec futurum aut poſſibile. 183. tex. nec peccatum finalis impœnitentiæ, aut quod ſit poſt hanc vitam. 159. tex. b. veniale non impedit effectum baptiſmi. 101. tex. nec fructum martyrij. 113. tex. culpa venialis in quo conſiſtat. 170. tex. b. remittitur per Chriſti meritum. 171. glo. in inferno punitur in æternum. ibid. tex. non compellitur præcepto Eccleſiæ, ſed poſſet obligare, vt in anno fateatur ſaltem aliquod veniale. ibid. tex. b. iuſtus meretur veniam venialium de condigno. 172. tex. vnum poteſt remitti ſine alio. ibid. tex. b. remittuntur animæ dum purgatorium intrat per feruentem dilectionis actum. 173. tex. b. pro ueniali non eſt opus virtute pęnitentiæ, aut ſacrum, quia æquali iuſtitiam compenſatur. 183. tex. confeſſio venialium requirit formalem dolorem. 192. tex. veniale qui fiat mortale. 232. tex. tollit valorem operibus noſtris, dum durat: non tamen effectum ſacramenti ex opere operato. 257. tex.

Peccatum mortale poſt baptiſmum eſt materia neceſſaria abſolutionis. 158. tex. 181. tex. b. triplex ratio generalis deſtruitur in peccato mortal. & quædam ratio ſpecialis. 179. tex. ad remiſſionem illius quis dolor. 179. tex. 201. tex. & ſeq. & de motiuo doloris. 179. tex. & ſequen. contritio eſt de ſingulis morta. 199. tex. & magis de grauiori, ſed interdum excuſatur à mortal. qui data optione præferret minus. 197. tex. b. nullum peccatum eſt irremiſſibile. 165. tex. b. & 167. glo. b. tamen vnum mortal. in culpa & reatu pœnæ æternæ non remittitur ſine alio. 166. tex. & ſequen. cur peccata in Spiritum ſanctum dicuntur irremiſſibilia, quadruplex expoſitio. ibid. tex. b. & ſequen. cum gloſ. quædam decreuit Deus omnino punire in hac vita. 368. glo. b

Pelliculam, ſeu præputium reaſſumpſit Chriſtus reſurgens. 456. glo. b. & de fin. 114. tex. b

Penſio ſi detur excommunicato, eſt nulla, obligat recitare horas B. Mariæ. 760. tex. b. qui penſionem non ſoluit, non fit excommunicatus, niſi pars declaret. 774. tex. quæ cauſa excuſet à mandato Camerarij. ibid. tex. b. & ſeq.

Peregrinus tempore Paſchæ, quibus confiteri, & à quibus abſolui poſſit. 279. tex. b

Peregrinus clericus an ſit admittendus ad celebrationem miſſæ. 549. tex. an tenetur ad feſta, & ieiunia loci, per quem tranſit. 553. text.

Periculum triplex peccati eſt vitandum. 190. tex.

Permiſſio peccati licita quid ſit. de fi. 52. tex. b

Perſeuerantiæ donum numeratur inter effectus euchariſtiæ. 473. tex. cum ſeq.

Perſeuerantiæ donum meruit nobis Chriſtus. vide Chriſtus.

Perſonæ circunſtantia quæ grauat peccatum. 229. tex. b. de monialis conſenſu turpi. 320. tex. b

Perſonæ tres diuinæ in vna eſſentia. 575. tex.

Peſtis tempore quomodo communicandus ſit infirmus. 494. tex. eo tempore tenetur manere paſtor cum periculo, vt iuuet infirmos. 9. tex. b. & ſeq.

Petrus Apoſtolus à Chriſto ordinatus eſt epiſcopus, & immediate baptizatus: & hic baptizauit & conſecrauit quoſdam ex aliis Apoſt. 594. tex. b. 595. tex. quomodo ab eo cœpit religio clericorum, & ordo ſacerdotalis, ideſt epiſcopalis. 595. tex. & glo. b. ordinauit officium miſſæ. 434. tex. primus dixit miſſam. 558. tex. & late 571. tex. cum ſeq.

Phaſe. vide Paſcha.

Philippus, de quo Actorum 8. non fuit ex duodecim Apoſtolis, licèt aliquando vocetur Apoſtolus, propter officium. 225. tex. & ſequen.

Phre-

Phreneticis quomodo & quando conferri debeat extrema vnctio, licet reſiſtant. 132. text. aut baptiſmus & euchariſtiæ. 98. text.

Phreneticus. vide Furioſus. an ſit irreg. 864. tex.

Pilatum facta pœnitentia fuiſſe baptizatum & ſaluatum, qui dicant, & de exitu vitæ. 576. glo. b

Pitantiam pro miſſa accipere licet. 544. tex. ſed in ſocietate Ieſu non accipitur. ibid. tex. b. De intentione primaria, aut ſecundaria offerentis miſſam pro alio. peccat contra iuſtitiam ille qui petiit miſſas, & pro oblatis non ſoluit conſuetas ſtipes. 542. tex. ita peccat contra iuſtitiam, qui accepta ſtipe, non applicat integre fructum miſſæ. 544. tex. b ſed pauper poteſt duas tenues ſtipes accipere pro vna miſſa. 545. tex An diuiti id liceat, & parocho à ſuis accipere ſtipem. 542. tex. b. & 545. tex. b. non licet duas conſuetas ſtipes capere pro vna miſſa. 545. text. b. & quando regularibus id liceat ex priuileg. 546. tex. An licet anticipatas miſſas dicere pro ſperata ſtipe. 541. tex. b. Prælatus religionis compellet præcepro ſuos celebrare pro quibuſdam. 541. tex. ſed ſi inobediens offerat pro alio, valet. 543. tes. ſi quis gratis abſque ſtipe promiſit miſſam, an teneatur pro eo offerre primaria intentione ibid. tex. b. & ſequen. Qui aliis diſtribuit miſſas, an poſſit ſibi paruam ſtipis partem retinere. 546. tex. b. capellanus teneturad numerum miſſarum. 548. tex. recipiens ſtipes debet ſatisfacere intentioni petentis, vt tot, tales (puta de requiem, vel de Spiritu ſancto) & tali loco & hora diei dicat. ibidem. & 542. tex. b.

Plato & quidam alii philoſophi an ſint ſaluati. 11. text. b. ſed non aliſque fide implicita Chriſti. ibid. tex. & glo. vid. Verb. Ariſtoteles, & Pythagoras.

Plena indulgentia, plenior, & pleniſſima, quomodo differunt. 354. tex. b. & glo.

Pœna impoſita non implenti ſponſalia, an obligat. 676. tex.

Pœna ſi duplex imponatur, intelligitur de mitiori. 775. tex. b. 812. text. b.

Pœnæ nomine præter cenſuras quid concedat Iubilæus, aut priuileg. regularium, & olim Bulla cruciatæ an de pœna quam pœnitens ſibi impoſuit ſi reincideret. 347 tex. b. cum ſequen. & 383. tex. Pœnas etiam temporales & venialia remitti ex merito Chriſti & per indulg. 330. tex. b

Pœnæ eccleſiaſticæ variæ. 740. tex. 837. tex. priuatio beneficii, carcer, damnatio ad triremes. 678. tex. & ſeq. quæ dicuntur cenſuræ ſunt tres. 740. tex. non incurritur priuatio ante ſententiam. 835. tex. b. de legibus Academiæ Salmant. 836. glo. quos effectus habet pœna ipſo iure lata. ibid. tex. b. excommunicatio eſt cenſurarum grauiſſima. 740. text. b.

Pœnam cum iudiciis intrantes religionem commutat prelatus. 348. tex. in pœnis ſit pro foro exteriori extenſio ad ſimiles caſus. 386. glo. Claues pro indulg. habēt ſpiritualem fructum in anima circa pœnas. 326. tex. b. pœnæ & cenſuræ nomine non conceditur diſpenſatio irregularitatis. 347. tex. b. & ſeq. pœna æterna homini attrito per abſolutionem commutatur in temporalem. 159. tex. pœna damni quid ſit. 205. tex. b. & gloſ. & quomodo dicitur per peccatum ſequens redire. 206. tex. an in quibuſdam ſit maior. ibid. tes. b.

Pœnitentia Virtus differt à ſacramento. 142. tex. eſt virtus infuſa. 178. glo. & 179. tex. 186. tex. non acquiſita. 178. glo. non eſt in appetitu ſenſitiuo, ſed in voluntate. 186. tex. b. eſt circa malum arduum, & de obiecto proprio. 179. tex. & ſeq. eſt etiam circa malum proprium. 181. tex. quid in peccato primum reſpiciat pœnitentia. 182. tex poteſt eſſe de peccato remiſſo. ibid. tex. b. & 183. tex. conuenit cum virtute religionis & iuſtitiæ. 178. tex. & ſeq. 185. tex. b. & glo. differt à religione. 178. tex. & à iuſtitia. 178. tex. b. & 187. te. à caritate. 180. te. b. cur dicitur prima virtutum. 178. te. & interdum eſt ante actū caritatis. 180. tex. b. vide Contritio. fuit olim medium neceſſarium ante inſtitutionem ſacramenti. 145. tex. b. ad quod præceptum decalogi reducatur præceptum de pœnitentia. 157. tex. b. an iure naturæ obligaret. 154. glo. & ſeq. pœnitentia naturalis non eſt diſpoſitio gratiæ. 185. tes. pœnitentiæ actus externi ſunt vtiles, licet ſequatur decurtatio vitæ. 186. tex. b. & ſeq. abſque formali pœnitentia quando remittatur peccatum. vide Oblitus. Eius actus optimus contritio, habet quadruplicem quantitatem. quæ pœnitentia dicatur à Patribus non iteranda. 169. te. b. de pœnitentia ſolemni. 200. glo. 219. tex. quis ritus eius. 258. tex. b. debet eſſe continua in habitu. 200. tes. nunquam ſera eſt. 200. tex. b. cum ſeq. infunditur per baptiſmum virtus pœnitentiæ, & manet in purgatorio & in cœlo. 185. tex. b. 217. tex. de ſubiecto. 214. tex. non fuit in Chriſto. 178. tex. b. pœnitentiæ vt ſacramentum eſt dignitas. 141. tex. quid ſit. ibid. glo. b. & ſeq. differt ab aliis ſacramentis. 142. tex. & ſeq. conuenit cum externa vindicta. 143. tes. & glo. eſt ſacramentum a Chriſto inſtitutum. ibid. tex. & 216. tex. ex fine ſumitur neceſſitas medii contra peccatum mortal. poſt baptiſmum. 143. tex. b. 144. tex. & 264. text. dicitur ſecunda tabula poſt naufragiū. 144. te. materia remota eſt peccatum actuale poſt baptiſmum. 158. tex. 181. tex. b. peccatum mortal. eſt materia neceſſaria, ſed veniale, aut directe abſolutum mortale eſt materia ſufficiens. 258. tex. & ſeq. reatus pœnæ non abſoluitur immediatè, & non pertinet ad materiam neceſſariam. ibid. tex. b. & 159. tex. materia proxima habet tres partes, & quomodo ſatisfactio præcedat aliquomodo formam. 160. tex. & 181. tex. b. vid. de his partib. verbo confeſſio, contritio, ſeu attritio, & ſatisfactio. Forma ſunt hęc verba, ego te abſoluo. &c. 161. tex. b. & 162. tex. b. formè ſenſus triplex. 162. tex. b. & ſeq. & verificatur quinque modis. 165. tex. & glo. formæ ne addatur conditio de futuro. 165. tex. coniunctio materiæ & formæ quomodo fiat hic. 247. tex. & ſeq. materia & forma cauſant gratiam. 161. tex. b. & 162. text. Effectus huius non eſt capax niſi qui peccauit poſt baptiſmum. 165. tex. b. tollit tria quæ includit peccatū. 166. tex. de aliis effectibus. 169. tex. b. 11. forme ſacramentum quomodo reuiuiſcat. 55. tex. b. 174. tex. De ſubiecto, quis capax. 165. tex. b. 211. tex. de diſpoſitionib. vid. Attritio. de impedimentis veræ pœnitentię. 200. tex. de intentione recipiendi ſacramentum hoc. 213. tex. b. 247. tex. nec impeditur effectus ſi falſo putet ſe confiteri vni ſacerdoti noto, & tamen eſt alius. intentio ſit diſcreta. 213. tex. b. Miniſter vid. Verbo miniſter, & confeſſarius. 58. tex. 141. tex. & late 265. tex.

Pœnitentia an fuiſſet ſi homo peccaret in puris naturalib. lib. de fin. 5. tex. ſemper poteſt impius agere pœnitentiam. 53. gloſ. an ſine formali dolore, euchar. iuſtificet impium. 483. glo. b. & 484. glo.

Pollutio in ſomnis quando ſit peccatum. 490. tex. an per 24. horas impediat communionem 489. tes. b. & de coniugali concubitu. 490. tex. Polluitur ſeu violatur eccleſia benedicta variis modis: ſi conſtet culpa. an per copulam coniugalem. 560. tex. 687. tex. & 826. tex. b. Per quem reconcilietur polluta. 560. tex. b. celebrans in loco violato non ſit irregul. bene tamen ſi locus ſit per iudicem interdictus. 561. tex.

Pontifex. vide Papa. Pontifex legalis habebat clauem ſcientiæ, & ad quos vſus. 268. tex. b.

Portiones ſeu partes tres ſunt in miſſa, generalis, ſpecialis, & ſpecialiſſima. 531. tex. b. cum ſeq. & 534. tes. b. ſpecialiſſimam non tenetur, ſed poteſt applicare alteri. 534. tex. b. & pro ſe iuſto offerens applicat ſibi fructum ſpecialem & ſpecialiſſimum. 535. tex.

Poſſeſſione poteſt quis defendere ſe in lite contra alterius titulum. 379. tex. b.

Poſſibile, vide Impoſſibile.

Potentia obedientiali paſſiua educitur gratia. 44. tex. actiua virtus inſtrumenti, vt humanitatis Chriſti extenditur ad paſſum loco diſtās. 41. tex. poteſtas excellentię quæ fuit in Chriſto, in quibus potuit communicari aliis. 7. tex. & ſeq.

Practicum dubium quid. 719 tex. b. & quomodo practicè ſit deponenda dubia conſcientia. ibid.

Præceptum de mediis neceſſariis, vt de fide & baptiſmo in quo differat ab aliis præceptis. 74. tex. 145. tex. b. de ſingulis ſacramentis quando obliget præceptum, vide in ſingulis, & 9. tex. finis & modus præcepti non cadit ſub eodem præcepto niſi in ſola dilectione Dei. 247. tex. b. quando multa præcepta concurrunt eodem tempore ad eandem virtutis rationem, ſit contra illa vnum peccatum. 237. tex. aut quando pręcepta ſunt ſubordinata. ibid. cur præceptum fidei & baptiſmi adultos obliget ſtatim vt rite proponitur. 75. tex. & ſeq.

Præceptum nullum obligat ad impoſſibile. 606. text. quando concurrunt duo præcepta, quod ſit præferendum. 719. tex. b. & ſeq. de ſingulis ſacramentis præceptum, vide in proprio loco. An præceptum matrimon. ſit reuocatum per conſilium Chriſti de continentia. 637. gl. Princeps an compellat præcepto ad matrimonium. 655. tex.

Prædefiniri ſingula bona, qui negent. de fin. 9. tex. 11. tex. & 18. tex. at fatentur & noſtri. de fin. 19. tex. b. hærentem in ancipiti determinat ad bonum. ibid. tex. cauſat rem cum modo. de fin. 20. tex. explicantur Patres. ibid. tex. b. prædefinitio non vādetur neceſſaria ex natura rei. de fin. 21. tex. b

Prædeſtinato infanti ad maiorem gloriam dabuntur media cōuenientia. de fin. 34. tex.

Prædeſtinatio hominum non ſupponit præuiſa à Deo merita aut opera hominis. de fin. 44. tex. An ſit ſola præſcientia cum approbatione. de fin. 11. tex. & 15. tex. Hæretici, quam cauſam ponant. de fin. 43. te. b. & quæ bona conferat Deus prędeſtinato.

ſtinato. de fin.15.tex. cum ſeq. in omni bono Deus eſt cauſa. cap.14.§.9. de fin.60.tex.b.vt cauſa priuata Deus concedit dona.de fin.17.tex.b. paruulos decedentes non ideo elegit, quia præſcit bene operaturos.de fin. 18.gloſ. b. vox deſtinare. de fin.4r. text.b. nemo prædeſtinatur in malum. ibid.eſt antecedens prouidentia.ibid.tex.b.definitur, & qui actus concurrant. ibid.& num. ſeq. eſt cauſa, non medium neceſſarium.de fin.42. tex.b.ſupponit præuiſum peccatum. ibid.tex.b. cur ex duob. æqualibus hunc eligit. de fin. 44. tex. b.conueniunt Ambroſius, & Auguſt. de fin. 46. tex. & ſeq. prædicari debet interdum.de fin.46.tex.b.non datur cauſa. de fin.43.tex.b.An ſatis eſt prædeſtinari media in communi. de fin.47.tex.non eſſe ſatis.ibid.tex.b. prædeſtinat martyrium.de fin.50.tex. An relicti communi auxilio,cogniti ſuot ſaluari.de fin.54.tex.

Prædeſtinatus an poſſit damnari.de fin.55.tex.ex ſola prędeſtina.non datur maior gloria,ſed ſimul ex mediis in re. de fin. 80. text.b

Prædicatores approbat epiſcopus,aut Prouincialis.383.tex.b. prædicatur in plateis.ibid.tex.b.indulgentiæ quomodo prædicandæ. 384.tex.Prædicabat olim diaconus imo & laicus. 604.tex.& 795.tex.b.an prædicationis auditio excuſet ab auditione miſſæ præceptę.555.tex.b.ſi regularis in concione detrahat prælatis.825. tex. b. ſit prædicatio ante cantum ſymboli. 566.tex.

Præfationes miſſæ quam ſint antiquæ. 578.tex.b

Prægnans (vid.Abortus) infirma an poſſit medicinam accipere,cum periculo abortus.688.tex.accedere ad vxorem prægnantem,an licet. 683.tex.b

Prægnante ad mortem damnata, differtur ſententia vt proles nata baptizetur. 94.tex. fœtui intra vterum non prodeſt oratio, aut oblatio parentum,ſed martyrium. ibid. tex. b. 95. tex.b.& 114. tex.

Prælatus etiam regul.vid.Prouincialis.an & quomodo vti poſſit notitia confeſſionis. 314.tex.in ſocietate Ieſu prælato regulari, ſeu Generali conceduntur omnia priuil. religionis. 365.tex.& 618.tex. cum ſeq. vid. Regul. eligit ſibi confeſſarium,per quem abſoluitur & diſpenſatur.289. tex.b.& 382. tex. ſuperior monaſterii aut collegii committit confeſſario alterius vnum caſum, ſed non omnes vices ſuas.382.tex.

Prælatus religionis an obliget ſubditos facere miſſas pro aliis, vide Pitantia.literas dimiſſorias an concedat ſuis. 618. text. cum ſeq.Rector collegij poteſt excommunicare & abſoluere. 783.tex.

Præputii pelliculam reaſſumpſit Chriſtus reſurgens.456.gl. b

Præſanctificatorum ſacrificium apud Græcos quid ſit.492.tex. 512.tex.& glo.b. 515. tex.b.550. tex. non eſt nouum ſacrificium, ſed pars præcedentis.515.tex.b.vid. Paraſceues.

Præſcientia Dei eſt intuitiua.de fin.7.tex.b.& ſequen. 9.text.b. præſcit etiam mala. de fin. 8. text. b. An in concurſu cauſari poſſunt præſciri futura.de fin.9.tex.10.tex.b. & 11.tex. præſcit,licet res non eſſet præſens.de fin. 10. tex. cur Patres negant pręſcire,quod futurum non eſt. de fin. 18.gloſ.b.bona præſcit in prouidentia.de fin. 18.tex.

Pręſcriptio niſi ſit ſexaginta annorum non derogat priuilegio regularium.378.tex.triennii contra famulum qui ſalarium non petiit.399. glo. & de moſtrenco intra annum & diem. ibid.tex.triginta annorum prodeſt illegitimo.698.tex.b

Pręſentia parochi in matrimonio qualis.644.tex.pręſentia corporis Chriſti in Euchar.vid.Verb.Euchar.corpus Chriſti ſub ſpeciebus excludit ſubſtantiam panis.445.tex.pręſens loco, Angelus dupliciter ſit.de fin.9.tex.b

Præſumptio iuris recipit probationem in contrarium.726.tex.

Præteritum an Deus facere poteſt ne fuerit,de fin. 22. tex.b.& ſequen.ſumi pro præſenti.de fin.88.glo.b

Pręcori denunciatio an ſit aperiendum caput. 778.tex. & 779. tex.b.cum ſeq.

Preces (vid.Canon.oratio.) ſi importunus obtinuit virginem, æquatur vi morali. 667. tex. poteſt vxor diuertere prece virum exigentem.683.tex.

Presbytero non ſuccedit filius. 696. te.b. poteſt quintum donare etiam diuiti.ibid.& 693. tex. 697. tex. & pro qualitate ſtatus plus dare,aut dotare filiam.696.tex.b.quid de fideicōmiſſo. 697.tex.de vtili cautela.ibid.tex.b

Primaſ.Toletanus in Hiſpan.quid habet. 625.tex.

Primogenitis in lege naturæ debebatur ſucceſſio in regnū, & ſacerdotis ac patriarchæ dignitas.501.tex.& glo.b.vid. Melchiſedech.

Princeps Chriſtianus non debet cogere infideles etiam ſubditos ad ſuſcipiendam religionem Chriſtianam. 99.tex.& ſeq. nec poteſt Iudæos in ſeruitutem redigere, bene tamen Saracenos qui occupant Chriſtianorum terras. 100.tex.nec debet horum paruulos inuitis parentibus baptizare. 99.tex.b. rex Hiſpaniæ an habeat à Pontif. ius decimarum. 378.tex.b. alligatur ſuis legibus.391.glo.

Priuata miſſa.565.te. taciturnitas puellæ,ſeu priuatio explicandi debitum conſenſum, reputatur ſignum externum pro matrim. 642. tex.b

Priuatio beneficii in pœnam non incurritur ante ſententiam. 835.tex.b.cum ſeq.nec poteſt iudex imponere, niſi in caſib. iure expreſſis. 836.tex.b

Priuileg. regularium aut bullæ cruciatæ reducuntur in ſummam.366.tex.b.quando exemptio & priuileg.ſint late interpretanda. 369.tex.b.385.tex.quando ſine præiudicio tertii. 370.tex.quando incipit eſſe nimis nociuum. 380.tex. priuil. reale tranſit in colonum.ibid.tex.b. priuileg. eſſe fruſtratorium eſt inconueniens. 370. glo. interpretari etiam ea quæ prohibentur poteſt doctor.384.tex. b.& tamen quædam interpretatio reſeruatur Papæ. 366. tex. cur regularibus conceſſa ſint ampla priuileg.vid.Exemptio.derogat iuri communi licet non exprimat. 370.tex. b. de priuil. pauca & obſcure tractant Doctores. 367. glo. qui Pont. reuocarunt priuileg. regularium. 371.tex.

Priuilegium fori, (vid. Immunitas) epiſcoporum priuileg. vt celebret ante lucem. 550.tex.b.& ſeq.

Priuileg.regularium quorundam (ſunt exempti ab ordinariis. 367.tex.b.) diſpenſant cum coniugato inceſtuoſo vt petat. 685.tex.& in ſimili voto continentiæ. 707. tex. benedicunt ornamenta & eccleſiam ſuam. 560.tex.b. diſpenſant vt infideles conuerſi maneant in matrim. cum cognata. 709.tex.vt per horam ante lucem & poſt meridiem celebret.550.tex.b. & 551.tex.pro Indiis vt conſecret calicem aram. 561.tex.

Proceſſiones cum euchariſtię an ſient frequentes.468.tex.

Proceſſionibus adeſſe compellit epiſcopus regulares, ſed non per cenſuras.375.tex.ab his quidam eximuntur.377.tex.non poteſt epiſcopus in eccleſiam regularium conuocare proceſſiones.ibid.tex.b.& ſeq.

Procuratorem per ſpecialem fieri poteſt matrimonium inter abſentes. 639.tex.b.quæ verba dicet procurator. 641. tex. b. an ſint forma.641.te.b. ſi quis poſtquam commiſit facultatē procuratori, ſiat furioſus an cōtrahat.639.tex.ſi per procuratorē ſuſcipit de bapt. neuter contrahit cognationem. 756.te.

Profeſſio facta metu reuerentiali eſt irrita. 666.tex.b. & ante annum. 805.tex. ſoluit matrimonium ratum ex priuilegio Chriſti.659.tex.& ſeq. An hæc,aut ingreſſus religionis, vel votū continentiæ,aut religionis ſimplex,ſoluat ſponſalia. 679.te. poſt conſummatum ex communi conuerſione, & ob alias cauſas licet profiteri religionem.662.tex. cum ſeq.& 691.te. innocens poteſt ob coniugis adulterium,aut hæreſim,facto diuortio. 663.tex.& 690.tex. b. & ob alias cauſas. 691.text. Qui poteſt profiteri, poteſt in ſæculo manens initiari ſacris. 663.tex.quæ poſt ratum fuit vi compreſſa à ſponſo,non poteſt eo inuito tranſire ad relig.ibid.tex.b.elapſo bimeſtri cōpellitur conſummare.679.tex.An ex cauſa Pont.rite diſpenſauerit cum profeſſo.664.tex. ſi periret mundus,præter profeſſum,an poſſet hic contrahere matrim.637.tex.& in ſimili. 720.tex.qui inſcia vxore profeſſus eſt, ſi reuocetur ad illam poteſt petere debitum.684.tex.b.& 706.tex.b.Si autem ſciente vxore,an poſſit epiſcopus reducere ad coniugem.684.tex. profeſſio iure diuino inhabilem facit matrimonio,idque decenter. 713. tex.b. 715. tex.b. contra quoſdam.714. tex.b.& ſeq.habet vicem tituli & beneficii regularis,vt quis ſacris initietur. 612.tex.b.votum ſolenne,ſeu profeſſio eſt de iure diuino,ſolennitas vero inſtituitur ab eccleſia.714.tex.b. profeſſio poſt matrimonium ratum an fiet ſtatim poſt bimeſtre. 716.tex.profeſſio excommunicati.752.tex. habilitat illegitimum ad ordines.864.tex.

Prohibiti quidam ſunt à quibuſdam ſacramentis,quorum ſunt capaces. 51.tex.& ſeq.

Promiſſio (vid.Sponſalia,& pactum) ſimplex ex fidelitate obligat ſub veniali.769.tex.b

Promiſſor non tenetur reſtituere rem promiſſam. 769. tex. b. & 770.tex.

Prophetia in malum,eſt comminatoria.de fi.55.tex.

Prophetiæ donum non eſt habitus.29.tex.b

Propoſitū in eo qui recordatur eſt medium neceſſarium pœnitenti. 189.tex.b.eſt quadruplex,ideſt non peccandi,ſeu emendationis,& implēdi pręcepta. 189.tex. euitandi omnia mor. debet eſſe propoſitū appretiatiuē maximū.ibid.tex.b.& ſeq. datur verum propoſitū in eo qui ſæpe recadit.191.tex.ſed occaſio proxima & periculum in quo permanet arguit deeſſe propoſitum. 190.tex.

Proteſtatio liberat denuntiantem ab irreg. 871. tea. 877. tex. licet ficto animo fiat. 871. tex. b. & ſeq. intentio ſola non facit irreg. 874. tex. non ſat eſt proteſtari ad concurrentes. 873. tex.

Prouidentia Dei eſt actus intellectus. de fin. 14. tea. b. (vid. Ariſtotel.) quidam deducunt, quaſi porro videre. de fin. 15. tex. efficax antecedens bonorum omnium prouidentia probatur ex ſcripturis Patrib. & philoſ. ibid. tex. b. dicitur maior prouidentia ab effectu. de fin. 17. tex. b. ſi duo eſſent æquales, & vnus operetur, hic plus habet. de fin. 18. tex. b. & ſeq.

Prouincialis exponit confeſſarios & prædicatores, & reprobare poteſt. 174. tea. b. 383. tex. b. vid. Prælatus. in viſitatione ſi concedat caſus, abſolui poſſunt à præteritis etiam elapſo tēpore. 297. tex. b. ne ſit difficilis, vt alteri committat abſolutionem reſeruator. 298. tex. concedit indulg. finita viſitatione. 359. tex. b. ſi iniuſte neget licentiam, ſupplet generalis, vel Pontifex. 290. tea. Poteſt ſibi eligere confeſſarium qui abſoluat, & diſpenſet cum eo: niſi pro reſeruatis generali. 289. tea. b. & 382. tea. at ſolus Papa ſecum diſpenſat. 391. tea. poteſt ſubditum ſubiicere epiſcopo, vt diſpenſet aut abſoluat. 301. tex. b. an abſque reſeruatione poſſit generalis concedere caſum cum onere præſentandi ſe. 297. text. quomodo ſit dominus voluntatis ſubditorum. 390. tea. & Papa reſpectu regularium. 369. sex. ob crimen occultum poteſt prohibere ordinationem. 376. tea. b

Proximorum dilectio & ſubuentio, an præferatur ſacrificio. 522. teat. b

Pſalmiſta non eſt ordo, ſed adiutor cantoris. 600. tex. quando cæpit cantus Pſalmorum alternatiue à duobus choris. 571. tex. b. & 578. glo.

Ptolomæi regis quot fuerunt. de fin. 79. tex.

Pubes impleta ætate quattuordecim annorum, licet nondum haberet potentiam, eſt matrimonio habilis. 723. tex. & ſeq.

Publicæ honeſtatis impedimentum, vid. honeſtas.

Puer (vide Aetas, Infans) quando incipiat habere rationis vſum. 98. tea. & glo. b. 152. glo. b. & obligentur præceptis Eccleſiæ, de confeſſione, communione, miſſa, aut de abſtinentia à carnibus, aut ouis. 152. tex. cum ſeq. in dubio an habeat rationis vſum non eſt baptizandus inuitis parentibus. 99. tex. excuſatur ab irregul. homicid. 848. tex. & 880. tex. b. cum imperfecta libertate non peccat. de fin. 19. gloſ. b. vide Filii.

Puerpera non excuſatur à miſſa, ob tempus purificationis. 557. tex. 683. tex. b

Pulchritudo externa fuit in Beata Virgine, vt & Chriſto. 133. tex. & ſeq.

Purgatorii pro animabus, ſancti orant ſponte. 529. tex. vid. Defunctis. eſt ſub terra, & eodem igne cruciantur. de fin. 111. tex. ex diſpenſatione eſt alibi. ibid. cum ſeq. & 74. tex. b. in purgat. ſunt certæ de propria ſalute. de fin. 108. tex. b. ignis agit in animas. de fin. 112. tex. quæ alia genera pœnarum ibi ſint. ibid text. b

Purgatorium eſſe vbi animæ ſatiſpatiuntur, colligitur ex antiquo vſu indulgentiæ pro defunctis. 331. glo. an liceat ſatiſfactionem temporalem relinquere in purgatorium ſecluſa pœnitentia iniuncta. 157. tea. b. & 255. tex. quot annis anima detineatur, vide Annus, & Defunctus.

Pygmæi an ſint homines. 861. tex.

Pythagoras & interdum Plat. ponit remeationem animarum. de fin. 30. tex. b. didicit multa ab Hebræis. de fin. 26. tex.

Q

Quadragena indulgentiæ quid ſignificat. 354. tex. b

Quadrageſimæ tempus, cur à quibuſdam dicatur de lege diuina. 348. tex. b. prohibetur in ea vſus carniū, & ouorum, etiam his qui non ieiunant. 349. tex. & ſeq. & olim vſus vini. 348. tex. b. in dominica olim licuit vſus ouorum, ſed non licet nunc. 349. tex. qñ incipiebat olim. ibid. tex. b. an præceptū confeſſionis obliget tempore quadrageſimæ. 149. tex. & gl.

Quadrageſimæ tempore fiebat apud Græcos ſacrificium præſanctificatorum. 549. tex. b

Quæſtiones quædam apud Patres circa Dei permiſſionem. de fin. 18. tex. b

Quantitas rei in furto aut honore, vt grauat peccatum, & probabilius eſt eſſe confitendam. 229. tex. b. quantitas quadruplex confeſſionis. 195. tex. b

Quantitas differt re à ſubſtantia. 459. teat. b. determinatur in paruitate & magnitudine pro materia Euchariſtiæ ſimul cōſecranda. 431. tex. quantitas per ſe exiſtēs an poſſit vniri Deo. 451. tex. adeſt in Euchariſt. quantitas tota corporis Chriſti, cont. Dur. & quomodo. 460. tex. & quantitas ea pane relicta. 459. tex. b. exiſtit in ſe negatiue. 464. tex. b. vnde habeat hunc modum quantitati inhærent alia accidentia: ſed de potentia Dei poſſent eſſe ſine illa. 465. tex. quantitas agit vt quod: & exercet nutritionem in comedente. ibid. & ſeq.

Quarta funeralium. 378. tex. b

Quintum bonorum poteſt homo relinquere cui libuerit. 696. tex. b. & presbyter ſpurio etiam diuiti. 692. tex. b. & 693. tex.

R

RAab ſaluata eſt. 530. gloſ. b

Ratihabitio an concedat iuriſdictionem. 292. tex. b

Ratihabitio ſequens homicid. ab alio factum, non facit irreg. 877. tex. b. 885. tex. b

Reatus duplex, culpæ & pœnæ. 581. glo.

Receptacula quattuor animarum ſub terra. de fi. 110. tex. b

Recitare. vid. Horæ.

Reconciliatam ſemel adulteram non poteſt vir dimittere, niſi inuitus id fecit. 690. tea. at inceſtuoſam reconcilians, non tenetur ei reddere debitum. ibid. tea. b

Reconciliatio hæretici in Oriente fiebat cum vnctione chriſmatis. 121. tea. b

Recurſus ad Nuntium, non tollit quin epiſcopus poſſit diſpenſare in occultis. 707. tex. b

Regnum cælorum triplex aperitur per claues. 266. tex. b. ianuā aperuit Chriſtus cruce & morte ſua. 89. tex. b. in Euangel. ſolo exprimitur. 39. tex.

Regulares ſeu religioſi, quid ſi eligantur in epiſcopos. 376. te. b. habent varia priuil. pro ſubditis & externis. 379. te. b. & 381. tex. & magnas indul. 358. tex. epiſcopus contra eos non procedit per cenſuras. 374. tea. b. ſubiectio illorum non ordinatur in bonum Prælati. 371. tex. non ſunt approbandi ab epiſcopo in confeſſarios niſi exponantur à Prælato. 375. tex. & approbatus poteſt reprobari à Prælato. ibid. cū nu. ſeq. horū iuriſdictio manat à Papa, nec poteſt reſtringi ab Epiſcopo. 376. tex. b. & 381. tex. b. cum ſeq. abſoluit ſubditos Epiſcopi etiam extra diœceſim pro qua approbatus eſt. 277. tex. b. & à pluribus abſoluit quam parochus. 275. tex. & cōfeſſarius ex ſocietate Ieſu à reſeruatis Papę præter caſus cœnæ. ibid. tex. & gl. prædicare poteſt vbique terra & mari. 382. tex. ſat eſt ſemel approbatum fuiſſe ab epiſcopo. 275. tex. ſi epiſcopus iniuſte neget approbationem conceditur ipſo iure à Papa. 274. tex. b. & 275. gl. b. quis ſit illorū ordinarius. 278. tea. quid prælatus poſſit in ſubditos. 379. tea. b. & ſeq. ſi concedat caſum abſolui à confeſſario an poſſit addere onus, vt prælato repetat. 297. tex. aut ſubditum ſubmittere epiſcopo, vt illum abſoluat. 300. tea. & gl. b. 372. te. vid. Prouincial. ſi miniſtret ſæcularibus euchar. aut vnctionem ſine priuil. ſit excommu. 53. tea. 348. tex. b. exemptio illorum ab ordinariis. 368. tex. & ſeq. vid. Exemptio, in quibus eximantur. 372. tea. b. an quidam priuentur frui bulla cruc. pro eligendo confeſſario. 277. tex. b. 300. tex. & 364. tex. an poſſint renuntiato priuil. ſubiicere ſe ordinatio. 372. tex. non poſſunt per cenſuras etiam ad proceſſiones compelli ab ordin. 374. text. nec capi. ibid. tex. b. nec puniri. 375. tea. vid. Religioſus.

Religio. vid. Profeſſio. Votum. Chriſtus eſt religioſi ſtatus autor. 713. tex. Tria requiruntur & ſufficiunt ad eſſentiam religionis. 714. tex.

Religio clericorum in quo præſtat, & differt à religione monachorū. 592. tex. cur dicitur cæpiſſe à Petro Apoſtolo. 595. te.

Religionem intrare prohibetur pater antequam prouideat proli. 692. tex. b. habens votum continentiæ ſi ducat ſponſam, an tenetur intrare relig. vt tenetur qui vouit relig. 706. text. Pater (ſi mater conſentiat) poteſt infantem ſuum offerre monaſterio. 676. tex. compellens contra ius ad religionem, excōmunicatur. 663. tex. caſus in quibus præcepto compelli poteſt homo intrare religionē. 655. tex. 662. te. b. Religio quædam fuit ſtatim poſt peccatum, & ſtatus virginum etiam in leg. vet. 636. tex. b. 712. tex. b. Apud gentiles, Veſtalium religio. 712. tex. b. B. Virgo Maria conſecrauit prima Deo perpetuam virginitatem. ibid. & ſeq. ſed ante inſtitutionem Chriſti potius erat religionis vmbra & inchoatio. 713. te. à principio fuit religio monachorum & virginum cum votis ſimplicibus: & Patres non ignorarunt differentiam inter votum ſimplex & ſolenne. ibi. cum ſeq. & 714. tex. cōiter ſine profeſſione non fiunt religioſi, ſed nouitii. 713. tea. b. & ſeq. ſed Pontif. definit per vota ſimplicia in Societ. Ieſu, fieri proprie religioſos: & quos gradus habeat hæc religio. ibi. & nu. ſeq. ſolus Papa approbat nouam religionē. 714. te. non aūt epus. 632. tex.

Religionis virtus partim conuenit cum pœnitentia. 178. text. religionis ſtatum cum profeſſione inſtituit Chriſtus. 108. tex. b. ſtatutū de repetendis confeſſionib. vtile. 248. te. cū ſeq.

& an

& an obliget. ibid. tex. b. & 250. te. b. quomodo cõfeſſio repeti poſſit. 248. tex. b. & 249. tex. intrans acceptat ſtatum religionis talis cum ſuis ſtatutis. 249. tex. ſi ſtatuto teneatur repetere, poteſt ex cauſa commutari obligatio ne repetat, & ſatis eſt dici prælato extra confeſſionem. 250. tex.

Religioſi ne interſint deformationibus. 876. tex. facilius diſpenſatur in irreg. cum his, miniſtrant euchariſtiæ extra diem paſchæ. 496. tex. Pius V confirmat priuil. non obſt. Trid. 495. gloſ. b. ſacriſta regul. lauat corporalia. 562. tex. b. Prælatus benedicit eccleſias. 559. tex. b. & calices. 561. tex. & veſtes. 564. tex. b. & ſeq.

Religioſus (vide Religio, Profeſſio, Priuileg.) ad ordines epiſcopus examinat etiam religioſos. 612. tex. ſed poteſt contentus eſſe minori ſcientia. ibid. vice tituli eſt profeſſio, aut vota ſimplicia in ſocietate Ieſu 613. glo. an Prouincialis reuerendas concedat ſubditis. 618. tex. b. Parens non debet fieri religioſus antequam filiis prouideat. 692. tex. b. ſæcularis per Nuncium diſpenſatus ſi profiteatur, non manet diſpenſatus ad honores religionis. 694. tex. b. excommunicatus agit cum prælato. 779. tex. ad interdictum quod matrix ſeruat, tenentur regulares. 819. te. habent varia priui. pro interd. aut ceſſatione. 820. te. b. & ſeq. eccleſia regularium nequit ſola interdici ab epiſcopo. 822. tex. Prælatus applicat miſſas ſuorum. 542. tex. & 543. tex. An poteſt plures pitantias recipere pro miſſa, aut commutare legata. 546. tex. regularis epiſcopus, ex diſpenſ. teſtari poteſt ad pias cauſas. 629. tex.

Reliquiæ ex euchar. conſeruari & reuerenter ſumi debent. 430. tex. b. & ſequen.

Remiſſio peccati (vide Gratia, iuſtificatio) eſt maior gratia, id eſt, magis gratis, quam innocentia. 201. tex. & glo. 202. & ſeq. an intelligi poſſit abſque infuſione gratiæ. 201. tex. eſt beneficium diſtinctum à contritione. 202. tex. non fit propter opera iuſtitię, aut iuſtam ſatisfactionem pro culpa mort. vt offenſa Dei. 203. tex. b. remiſſio pœnæ æternæ, cum culpa fit contrito abſque conditione. 206. tex. Remiſſio debiti æquatur ſolutioni, ne incurrat excommunicatio. 788. tex.

Renouatio euchariſtiæ recentibus hoſtiis fit etiam tempore ceſſationis. 405. tex.

Repetendi amiſſa ludo datur actio apud iudicem. 396. tex. b. 399. text.

Repetendi confeſſiones ſtatutum in religionibus vtile. 248. tex. & ſeq. vide ſupra Religio.

Reprobare non eſt Deum ſe habere mere negatiue. de fin. 52. glo. b. & 54. glo.

Reprobatio eſt actus intellectus. de fin. 53. text. b. & nu. ſeq.

Reprobationis effectus differunt ab effectu prædeſt. de fin. 52. tex. ſunt tres effectus. ibid. tex. b. ſinguli ſupponunt aliquam cauſam. de fin. 49. tex. b. & 52. tex. reprobus poteſt ſaluari, & non conqueritur iuſtè. de fin. 51. tex. b. homo velle non debet ſuam reprobationem, quam tamen Deus vult. de fin. 53. tex. tentatus de ſui reprobatione quid aget. de fin. 55. tex.

Repudium. vide Libellus.

Reſeruare caſus decet Papam. 289. tex. b. & epiſcopum, ac generalem Religionis. 293. tex. b. & ſeq. reſeruatio aliorum præter Papam ſi nimia ſit, quando non obliget. ibid. & 294. text. reſeruantur externa tantum, quando quantitas eſt ſufficiens ad mort. 295. te. & ſeq. ſed poſſet in religione reſeruari internus c[illegible] conſenſus. ibid. quis abſoluat à reſeruatis. 295. tex. & ſequen. ſublata excommunicatione, aut reſeruatione per prælatum, aut iubileum, poteſt caſus abſolui à parocho. 296. tex. & 343. tex. b. vrgente neceſſitate inferior abſoluit cum onere vt ſe præſentet. 296. tex. b. atque ita reſeruata ſunt bis confitenda. 297. tex. b. quando pœnitens in iubil. oblitus eſt cuiuſdam reſeruati poteſt eo lapſo abſolui à parocho. 299. tex. b. cum ſeq. & 343. tex. b. quando Prouincialis aut viſitator concedit caſus. 300. tex. b. nec ſit difficilis in concedendo. 297. tex. b. & ſeq. quibus verbis delegat reſeruata. 295. tex. b. Archiepiſcopus quando ſubditos ſuffraganeorum abſoluat. 296. tex. quot caſus reſeruentur epiſcopo. 327. tex.

Reſtitutio. vide Omiſſio. an ſit medium neceſſarium ad ſalutem ei qui poteſt. 391. glo. b

Reſtitutio pecuniæ neceſſaria eſt, non vt medium, ſed vt præceptum. de fine. 70. tex. an obliget cum detrimento ſtatus. 698. gloſ. qui nouit occultum furem non reſtituere, an tenetur denuntiare ob excommunicatio. 772. tex. b. arcta quæ poſt probationem nupſit ſecundo, & aptata eſt, non eſt reſtituenda primo viro. 725. tex. b. & ſeq. At maleficiatus licet duxerit aliam aut ſacris initietur, ſi intra tempus trienniũ experiatur potentiam, reducitur ad primam. 727. tex. b. & 728. tex. ob veniale etiam in contractu, non debetur reſtitutio. 844. tex. b. & ſequen.

Reſurgens à mortuis. vide Suſcitatus. 662. tex. erit reſurrectio. de fin. 84. tex. an ſit naturalis. de fin. tex. b. & 82. tex. b. & qualis eſſet. de fin. 33. tex. cauſa exemplar. & efficiens reſurrect. etiam impiorum, eſt Chriſtus. de fin. 82. tex. o. & ſeq. fiet in valle Ioſaphat. de fin. 83. tex. fiet voce externa Chriſti, vt inſtrumento. ibid.

Reſurget idem & integer homo, eadem pars, humores, accidentia. de fi. 113. tex. & ſeq. quantitas & ætas. de fin. 114. text. color, ſexus, cicatrix. ibid. loquentur lingua Hebręa. de fin. 117. glo. b. accelerationem reſurrectionis Chriſti & miraculi obtinuit B. Virgo. de fin. 87. glo. b

Reſurrectio vniuerſalis fiet, & non in ſola anima. de fine. 84. tex. b. quomodo corpus ſpirituale. de fin. 116. tex. quo mente & hora fiet. de fin. 86. tex. b. & ſeq. acceleratus eſt in reſurrectione Chriſti ortus ſolis. de fin. 87. tex. b. qui hæretici dicant reſurrect. iam ſactam. de fin. 84. tex. b. qui cum Chriſto ſurrexerunt, an ruſus mortui ſint. de fin. 87. tex.

Reualidatur matrim. præſumptum (poſt habitam diſpenſationem impedimenti) renouatis conſen. expreſſis ſine parocho 646. tex. & 702. tex. b. communiter innocenti detegendum eſt impedimentum. 647. tex. ſecus in raro caſu. 646. tex. b. Beneficii titulus infirmus, quomodo ſit reualidandus. 762. tex. & ſequen.

Reuelationem fieri præſcito de propria damnatione abſolutam, videtur impoſſibile. de fine. 55. tex. At ea admiſſa, poſſet ſperare. ibid. & ſequen. Reuelationes priuatæ de dilatione gloriæ explicantur. de fin. 74. tex.

Reuerendæ non expirant mortuo concedente. 363. text. vide Literæ.

Reuocatio & ſuſpenſio priuilegiorum, quomodo fiat per aliud priuil. aut per bullam. 360. tex. & ſeq.

Reus ratione delicti non acquirit forum, vt poſſit abſolui. 277. tex. b

Reus ſeu peccator occultus quando ſit communicandus. vide Peccator. damnatus morte debet communicare etiam non ieiunus. 421. tex. ſi denuntiatus ſit, an conſtituet procuratorem, aut cadat iure ſuo, ſi per annum in ſordeſcat. 752. tex.

Rex. vide Princeps. à quo poſſit abſolui, ipſe & eius familia, & qui comitantur curiam. 290. tex.

Rex fuit primum nomen imperii, & vnde deducatur. 501. gl. b. primogenitus ab exordio mundi ſuccedebat in regnum, & erat ſacerdos. ibid. tex. & glo. vid. Melchiſed. exemptus eſt ne excommunicetur ab epiſcopo. 784. tex. b. ob eius aduentum ſuſpenditur interdictum. 820. tex. b

Ritus pro ſacramentis, vt pro baptiſmo pius conſeruandus, & quæ vtilitas. 26. tex. & 85. tex. quando ſupplendus. 88. tex. & qui obſeruandi ſunt in adultis baptizandis. 87. text. b. & ſeq. ritum nouum inducere quid ſit, & quando vitiet ſacramentum. 24. tex. & 26. tex. b. vid. Baptiſmus.

Ritus veſtium & tonſurę pro ordinatis. 601. tex. b. vide de aliis ritibus, verb. Euchar. de ritib. pro ſponſalibus, aut matrimonii. 676. tex. b. pro ſolenni anathamate. 776. tex. b. Miſſa ad ſolennitatem habet pios ritus. late verb. Miſſa.

Rixa quando cauſa irregular. 869. tex. & latè 879. tex. rixoſo mutuans enſem. 883. tex. b

Rogationum diebus an ſit ieiunandum, & liceat edere oua. 349. tex. b

Roma caput Imperii, reſtituetur in priſtinam dignitatem imperii, antequam diuidatur per decem Reges, & occupetur ab Antichriſto. de fine. 94. tex. b

Roma dicitur interdum Babylon. ibid. tex. an deſtruetur tempore Antichriſti. de fin. 96. tex.

Romanus Pontif. vide Papa.

Ruſtici qui ſolent ſine numero & circunſtantiis cõfiteri, an ſint cogendi repetere confeſſionem. 223. tex. & 233. tex. b

S

SAba regio ex qua venerunt tres reges Magi. de fin. 96. tex. b. & ſequen.

Sabbato ſancto præter vnam miſſam dici ſolitam, an priuatim in caſu celebrare liceat. 550. tex. apud Græcos fiebat miſſa in Dominicis, & Sabbatis tantum. 492. tex. & in Sabbatis quadrageſ. non ieiunabant. 349. tex. vel[illegible] licet inteſtinis in Caſtella. 553. tex.

Sacellarius ſeu ſaccularius quis dicatur. 599. tex. b. & 600. text. 604. text.

Sacerdos habet actiuam poteſtatem conſecrandi & remittendi peccata. 35. tex. 60. tex. b. cum ſeq. & 89. glo. b. eſt quorundam ſacramentorum miniſter: aliorum eſt epiſcopus, ſed baptiſmum valide confert laicus, & de Matrimonio. vide Con

feſſarius miniſter. 56. tex. b. & ſeq. ligat pœnitentes. 176. tex. b. & ſeq. de duplici claue. 263. tex. b. & ſequen. quando data eſt ſacerdoti vtraque poteſtas. 216. tex. b. Sacerdos ſimplex ſi de facto confirmet non valet: bene tamen ſi id faciat ex ſpeciali commiſſione Papæ, & cum chriſmate per epiſcopum conſecrato. 123. tex. b. ſacerdos non reprobatus erat olim vbique eligibilis per bullam in confeſſarium. 276. tex. quo iure habet iuriſdictionem in quędam. 278. tex. b. & ſeq. 288. te. b. poteſt eligere confeſſarium de expoſitis. 279. text. & 289. tex. b. in articulo mortis quilibet ſacerdos abſoluit ab omnibus. 280. tex. b. rogatus etiam à iudice poteſt negare ſe audiſſe etiam in confeſſione. 306. tex. b. vide Sigillum. Sacerdos vet. leg. non conferebat attrito primam gratiam. 268. text. b

Sacerdotis vox, in ſcriptura non reperitur pro presbytero. 590. in proœ. reperitur tamen apud Patres. 502. glo. b. ſacerdotium duplex, viſibile cum conſecratione, & late. quo modo laicus iuſtus dicitur ſacerdos. 57. tex. 266. text. & 595. text. b. cum ſequen. ſed laici offerunt per ſacerdotem. 514. tex. Sacerdotium viſibile Chriſtus inſtituit. 502. tex. & 511. glo. mala intentio ſacerdotis non impedit fructum ſacrificij. 532. tex. & ſequen. vide Miſſę effectus. ſacerdos eſt miniſter qui conſecrat, & ex officio offert & conſumit. 514. gloſ. & 534. tex. b. proprio ore conficit corpus Chriſti. 589. in proœ. eſt miniſter ſacramentorum. ibid. & b. Non debet offerre hoſtiam ab alio conſecratam, niſi alio deficiente. 514. te. & ſeq. tenetur aliquoties in anno celebrare. 412. tex. b. & late. 546. tex. b. & parochus pro ſuis ouibus. 545. tex. b. & 545. tex. b. in lege naturæ filius primogenitus, ſeu natu maximus, erat ſacerdos. 501. tex. b. quidam natu minores inſpiratione Dei obtulerunt, vt Abel, Iſaac, Iacob. 505. tex. in lege ſcripta ſoli filii Aaron erant ſacerdotes. ibidem. & ſeq.
§. Materia qua initiatur ſacerdos, eſt traditio calicis & patenæ cum vtraque ſpecie. ſi ex obliuione adſit altera tantum an maneat ordinatus. 596. tex. b. 597. te. ſacerdos quomodo dicatur continere inferiores ordines. 417. tex. b. & 594. gloſ. ſacerdotis poteſtas indelebilis. 493. te. b. ſi excludat intentionem proferendi verba formaliter, non conſecrat. 437. tex. b. non licet celebrare, niſi ſaluis eccleſiæ præceptis. 412. tex. & 430. text.

Sacramentalia non ſunt ſacramenta: & tamen ex operato mundant à venialibus. 48. tex. b. cum ſequen. inſtituta ſunt autoritate diuinitus data. ibid. & 173. tex.

Sacramentalium poteſtatem an poſſit Papa auferre Epiſcopis. 630. tex. b. vt dat, vel aufert ſacerdoti benedicere eccleſias, & calices. 560. tex. b. Quædam ſunt inſtituta ab eccleſia, & habent vim ſatisfaciendi, & remittendi venialia ex operato. 49. tex. 173. tex. & 509. tex. b

Sacramentorum Chriſti numerus ſeptenarius. 15. tex. b. & ſeq. ordo illorum. 17. tex. ſunt præcipua media ſalutis noſtræ. 2. tex. & glo. cur dicuntur ſignum, & de varia ſignificatione. ibid. & 3. tex. b. non eſſe ens rationis. 5. tex. b. definitur. 4. tex. & de definitione, eſt viſibilis forma inuiſibilis gratiæ. 27. tex. b. quæ ſint de eſſentia. 17. tex. b. vetera fuiſſe ſacramenta ſimpliciter, & in quo differant à noſtris. 4. tex. & glo. b. 6. tex. 16. tex. & 29. tex. b. de ſacramento in ſtatu legis naturæ. vid. Status. cur in re ſenſibili inſtituta à Chriſto. 27. te. b. receptio ſacramēti pertinet ad cultum latriæ. 26. tex. b. quō ſit vnum. 5. tex. b. ſignificat tria ordine per modum vnius. 6. tex. & 29. tex. b. quomodo ſit ſignum virtutis diuinæ occultæ, & paſſionis Chriſti 6. tex. & gloriæ: & quid principalius ſignificat. ibid. b. differt à ſacrificio. ibid. b. & glo. De cauſa effectiua, inſtituit ſolus Chriſtus. 7. tex. olim poſt peccatum inſtituta, non ante. 10. tex. b. cum ſequen. vid. Status. ante inſtitutionem per Chriſtum, præceſſit quædam inchoatio per baptiſ. & pœnitentia. 217. tex. Ex cauſa finali ſumitur non eſſe paria in neceſſitate. 8. tex. b. 9. tex. præceptum magis obligat quam ante legem Chriſti, quia baptiſmus, vel pœnitentia ſunt medium neceſſarium. 15. tex. impletur præceptum licet in peccato recipiat verum ſacrament. quamuis peccet contra reuerentiam illius. 247. tex. b. Materiæ ſingulæ ſacram. conſtant rebus & elementis, vt materia: & perficiuntur verbis tamquam forma. 18. tex. quę ſit materia remota, & proxima. ibid. quæ forma. ibid. non ſic ſacramenta legis naturæ conſtabant rebus determinatis. 20. tex. cum ſeq. requiritur coniunctio materiæ cum forma: ſed non tā ſtrictè in pęnitentia & matrimonio. 247. tex. De Ritu. vide Ritus. Quātitas Euchariſtia excellit & cur quatuor dicuntur magnum ſacramentū. 10. tex. durabunt vſque ad finem mundi, ſed non erunt in patria. 15. tex. b. Effectus & finis. 17. tex. nullum ſacramentum ordinatur per ſe contra veniale, & tamen per omne remittuntur venialia. 171. te. & ſeq. diſtinguuntur tria nempe ſacramentū tantum, res tantum, res & ſacram. ſimul. 29. tex. b. ſacramentum Chriſti eſt vera cauſa gratiæ. 30. tex. & 42. text. in omnibus non ponentibus obicem. 41. tex. b. dicuntur conferre ex opere operato. ibid. glo. b. ſunt cauſa phyſica: nec tantum efficiunt hominem gratum eleuando præuiam diſpoſitionem. 43. tex & ſeq. ſed attingunt ad productionem gratiæ. 44. tex. explicantur Patres dicentes ſacramenta efficere quod ſenſibile eſt, Deum aut interius operari. 46. glo. remoto obice cauſat vt phyſicum inſtrumentū: nec requiritur relinqui quaſi ſemen ſacramenti. 54. tex. b. & ſeq. quæ reuiuiſcant. 55. tex. b. & ſequen. cauſant effectum in inſtanti. 47. tex. b. à quo miniſtro petenda, & an à peccatore. 62. tex. b. vide Miniſter. qualis attritio ſit digna diſpoſitio ad fructum ſacramenti. 193. tex. & ſeq. vide Attritio.

Sacramentum percipitur tactu, auditu, guſtu aut alio ſenſu. 477. tex. b

Sacrarium pro cuſtodia Euchar. 495. tex. b

Sacrificium differt à ſacram. 6. glo. b.

Sacrificium (vide Miſſa.) vox hæc ſignificat actionem ſacerdotis, & ſumitur pro materia remota ſeu re oblata. 502. tex. b. & pro deuotione, & actibus religionis. 506. tex. b. alibi diſtinguuntur contra ſacrific. vnicum eccleſiæ. ibid. & ſeq. antiquitas, ab Adam & Abel oblatum eſt. 501. tex. b. ſacrificium ex tritico fuit vſitatum ante legem. 519. tex. b. offertur per miniſtros autoritate publica deſignatos, id eſt per ſacerdotes. 501. tex. b. in omni ſtatu legis ſacrificium & ſacerdos ſunt coniuncta. 502. tex. definitur. ibid. & ſeq. & explicatur. 505. tex. conuenit ſacrificio Crucis. ibid. tex. b. diuiditur ex fine. 504. tex. b. & 523. tex. differt à voto & publicis precibus. 502. tex. b. Habet tres actiones, vt partes non tantum integrales, ſed eſſentiales. 502. tex. b. 511. tex. & 513. tex. ſacrificia gentilium habebat eas tres partes: & de ritu illorum. 509. tex. Prima pars eſt conſecratio. quomodo in veteri, & noſtro ſacrificio facta ſit. 502. tex. b. cum ſequen. ad nonum ſacrificium adeſſe debet noua materiæ conſecratio. 512. tex. b. & 513. tex. oblatio eſt ſeconda pars. & nunc eam fieri expreſſis verbis. 503. tex. 511. tex. & 513. tex. b. cū ſeq. pars tertia conſumptio: & in miſſa conſummuntur ſpecies. 503. tex. 512. tex. b. & 514. text. ſignificat mortem & occiſionem rei immolatæ: & quomodo ſignificet reſurrectionem Chriſti. 514. tex. b. quæ ex his partibus ſit principalior, & quæ magis pertineat ad rationem ſacrificij. 516. tex. olim poſt abſolutum ſacrificium fiebat conuiuium. 517. tex.
§. Verum ſacrificiū variè diuiditur. 503. tex. ex effectu diuiditur in ſatisfactione &c. 523. tex. & ſeq. Propitiatorium eucharisticum & impetratorium quid ſit. 504. tex. ſacrificii cauſa & effectus. 504. tex. b. finis ſacrific. eſt exhibere cultum Deo. 500. in proœ. & 521. tex. præceptum in communi eſt à naturæ inſtinctu, & fuit ante legem in ſtatu naturæ. 508. tex. b. & 521. tex. b. ſed de ſpeciali re, & ritu ſacrificii non fuit præceptum ante legem, nec initio legis. 521. tex. b. verus erat verè ſacrifi. 506. tex. b. & ſeq. ſed poſt paſſionem Chriſti abolitum eſt. 508. tex. offerebatur in ſolo templo Ieruſalem. 507. tex. b. non expiabat pœnas ex operato. 508. glo. offertur ſoli Deo & non ipſis ſanctis. 508. tex. b. & 526. tex. b. & tamen fit in honorem ſanctorum. ibidem. b. §. Pro quibus, per miſſam, vt per cauſam particularem, applicatur ſatiſfactio Chriſti, pro viuis & defunctis. 523. tex. & 524. tex. acceptatur infallibili lege iuſtitiæ etiam pro defunctis. 525. tex. non offertur pro ſanctis: niſi forte ad accelerationem gloriæ corporum. 526. tex. b. & 581. tex. b

Sacrilegii tres gradus quando indignè ſumitur ſacramentum. 581. tex. b. contra locum ſacrum quibus modis fiat. 230. text. b

Sacro loco non debet vxor reddere debitum. 687. tex. niſi vir diu obſeſſus eſſet. ibid. tex. b. an idem ſit tempore ſacro. ibid. miſſa fit in loco ſacro. 559. tex. ſed epiſcopus diſpenſat, vt ſub dio celebretur. ibid. tex. b. in lege veteri extra templum Ieruſalem non fiebat ſacrific. 507. tex. b

Sagittam extrahens an ſit irregul. 869. tex. b.

Salomon an ſit ſaluatus, & dignam pœnitentiam egerit? citantur vtrinque multi patres. 530. tex. & glo. b. compoſuit lib. Sapientiæ. 570. tex. b

Saluari quotidie multa millia. de fin. 86. tex.

Sampſon inſtinctu Dei euertit columnas: & ſaluatus eſt. 530. gloſ.

Sanctis non offertur ſacrific. 508. text. b. & 526. text. b. nec pro ſanctis, niſi ad gloriæ corp. accelerationem. 526. text. b. 581. tex. b. ſpōte orant pro animabus purgatorii. 529. te. b. & ſeq. oratio vnius ſancti magis impetrat quam alterius. 530. text.

Sancto-

Sanctorum ſatisfactio pertinet ad theſaurum indulgentiarum. 329. tex. b. & ſeq. & quomodo concurrat cum ſatisfactione Chriſti. 333. tex.

Sanguis Chriſti cur & quo modo eſt ſub ſpecie panis. 456. glo. & 457. tex. an informetur anima. 457. tex. b. potuit in triduo conſeruari. 458. tex. & glo. b. & 459. glo. b. quando incipiat aut deſinat eſſe ſub ſpeciebus. 462. tex. b. & ſeq. an pars maneat in terra. 458. tex. b.

Sapientiæ liber an ſit Salomonis. 570. tex. b

Satisfactio non ſit Deo proprie pro culpa mortali, & tamen intentio compenſandi pertinet ad completam rationem pœnitentiæ. 180. tex. b. cum ſeq. refertur ſentẽtia an contritio ſatisfaciat pro iniuria Dei. 203. tex. vide Contritio. pro temporali pœna an ſit præceptum naturale ſatisfacere Deo in præſenti vita per opera ſupererogationis. 157. tex. b. cum ſeq. & 255. tex. eſt tertia pars materiæ in ſacramenti pœnitentiæ, ad quam ſacerdos ligare poteſt ſub mortali pœnitentem, & hic tenetur acceptare. 157. tex. b. 160. te. b. 177. tex. b. 188. te. b. & 189. tex. grauis pœnitentia pro venialibus obligat ſub mortali. 189. tex. an impoſita quæ ſit iuſto leuior tollat totam pœnam. 194. tex. b. tenetur pœnitens eam implere per ſeipſum. 191. tex. eſt ex fine neceſſaria ad conſequutionem gloriæ, & ad alia. 190. tex. b. & 251. tex. definitur. 252. tex. b. differt á reſtitutione. 153. glo. & 251. tex. differt á merito. 203. text. b. 252. tex. b. iuſtus poteſt Deo ſatisfacere pro temporali. 251. tex. b. ſed nõ poteſt anticipato. 252. tex. b. vtilitas & vis. 252. tex. b. antiquitas & vſus. 252. tex. Chriſtus ſatisfecit pro nobis, vt cauſa vniuerſalis. 251. tex. b. eius tamen ſatisfactio applicatur ſecundum diſpoſitionem recipientis. 330. tex. & gl. noſtra non derogat ſatisfactioni Chriſti. 36. gl. & 330. tex. b. vide Chriſtus. qui manet in peccato mortali non ſatisfacit etiam pro veniali, aut pro pœna peccati remiſſi. 252. tex. vnde ſumatur quantitas ſatisfactionis. ibid. glo. & ſeq. acceptatur pro pœna ſpirituali ex lege: ſed non ſemper pro pœna temporali huius vitæ. 252. tex. b. nihil minuit de merito gloriç, & debet eſſe voluntaria, & aliquo modo ſupernaturalis. 253. tex. & ſequent. per quę opera fiat. 253. tex. b. & 255. tex. cum ſequen. opera pœnalia, & quæ difficultatem inferunt eſſe aptiora. 253. tex. opus exterıum auget ſatisfactionis valorem, ſed non meriti. 254. tex. cur vnus pro alio de iuſtitia ſatisfaciat, non tamen ita mereatur. ibid. tex. & ſeq. an plus valeat ſatisfactio pro alio. ibid. tex. b. valet pro defunctis. ibid. & nu. ſeq. iuſtus pro iuſto ſatisfacit de iuſtitia. 255. tex. poteſt ſatisfacere pro pęna vnius venialis ſine aliis. ibid. tex. ſatisfactio per miſſam applicata creſcit ex diſpoſitione. 36. tex. b. prodeſt defunctis. 37. tex. vt ſatisfactio miſſæ, ita quæ eſt pars ſacramenti eſt vtilior, & reuiuiſcit. 174. tex. vide 207. tex. & 339. tex. quia habet effectum ex opere operato. 256. tex. b. & ſatisfacit præcepto confeſſarii. ibid. an ante baptiſmum ſit adultis iniungenda ſatisfactio. 101. tex. b. pœnitenti tenetur confeſſarius imponere aliquam: niſi ſit cauſa excuſans, vt in articulo mortis. 160. tex. b. & cur. 177. glo. Pœnitentia ſolemnis olim non iterabatur. 200. glo. b. fiebat in loco publico. 219. tex. Prudentia confeſſarii in imponendis pęnitentiis. 257. tex. b. & ſeq. 321. tex. eſt arbitraria. 261. tex. b. opera impoſita intelliguntur de rebus ad quas ſub pręcepto non tenebatur. 258. tex. ne publica pro occultis. quando confeſſarius iniunctas ab alio poſſit minuere. ibid. tex. b. cum ſequen. ſed tutius ſit commutatio per indulgẽtiam. 259. tex. b. quando poſſit irrita declarari. 260. tex. b. Satisfactio applicatur per miſſam á ſacerdote etiam peccatore. 524. tex. b. cum ſequen. an peccatori reuiuiſcat. 528. tex.

Scandalo vrgente, an liceat excommunicato, & irregulari celebrare. 777. tex. b

Scandalum quando addat peccato ſpeciem nouam. 229. text. & gloſ. b

Schedulam confeſſionis det confeſſarius etiam iis quos non abſoluit. 312. tex. b. reperiens chartam, vbi pro confeſſione erant peccata ſcripta, tenetur ſilere. vide Iudex.

Schiſmaticus. vide Hæreticus.

Scholares an adquirant domicil. Academiæ, pro ordinibus. 616. tex. b. abſoluuntur, & diſpenſantur ab Epiſcopo Salmant. 296. tex. 891. tex. b. aſſuetis diebus an teneantur ad miſſam. 552. tex. b. an poſſint eligere confeſſarium. 279. te. b. cum ſcholaribus diſpenſat Epiſcop. Salmanticen. conceſſit Pius V. ibid. glo. b

Scholaſtici Theologi ſi communi conſenſu aſſerant propoſitionem, quæ vel ad fidem & mores pertinent, vel ad philoſophiam, quam fidem faciant. 2. glo. b

Scholaſticus Magiſter Salmanticæ (el Maeſtre ſcuela) an reſeruet caſum. 295. tex.

Scholaſticus Magiſter olim præerat ſeminario cleri. 600. glo. b. Salmantinus ſchol. prudenter concedit monitorium excommunic. ibidem. & 766. tex. b. diſpenſat cum ſcholari irreg. 891. tex. & ſeq.

Scientia per confeſſiones habita quomodo vti liceat, ſaluo ſigillo. vide Sigillum. 313. tex. b. 315. tex. b. cum ſequent. Scientia infuſa vſus eſt Chriſtus, etiam ad res temporales. 315. tex. b.

Scientia qualis de excommunicato, ut teneamur illum uitare. 748. tex. Scientes reum excuſari non tenentur reſpondere excommunicanti. ibid. tex. b.

Scientia Dei. vide Deus.

Scire quis dicitur. 772. tex. b

Scribens literas, quando fiat irregularis. 872. text. b. & 877. text.

Scripturæ ſacræ mos eſt poſt utilem propoſitionem ſtatim, aut alibi addere exceptionem ſi ſit. 107. glo. b. vide Biblia.

Scrutinium ante ordinationem. 606. tex. b

Scythæ & Tartari qui. de fin. 96. tex.

Secreta iurata quando licite aperiantur. 309. tex.

Seleucidarum anni computantur io lib. Machabæorum. de fin. 79. tex.

Sem erat Melchiſedech. vide Melchiſedech.

Semel excommunicatus, aut malus, an ſemper ſit præſumendus talis. 748. tex. & glo. b

Seminario præerat magiſter ſcholaſticus. 600. tex. b. ſeminet ſi uir ſponte tardius, peccat: niſi ex cauſa. 681. tex. b. 688. tex. abſque ſeminatione ſit quædam conſummatio, ne liceat ingredi religionem: aut ſit bigamus. 682. tex. ſine ſpe ſeminandi non licet accedere ad vxorem. 688. tex. 725. tex. ne uxor expellat ſuſceptum ſemen. 688. tex. & ſequen. ſine ſeminum commixtione ſit generatio. 681. tex. b. & 688. tex. cum ſeq. ſemen validum aſſimilat vſque ad quartam generationem. 729. tex.

Senex etiam decrepitus, & in mortis articulo contrahit matrimonium. 670. glo. & 694. tex. ſed probabile eſſe oppoſ. 724. glo. & ſeq. nimia ſenectus an faciat indignum ſacerdotio. 862. tex. b

Sententia in cauſa matrimon. non tranſit in rem iudicatam. 686. tex.

Sepelire cadauer excõicati non denuntiati licet. 750. tex. cũ ſeq. At ſecus eſt de viro denuntiato. Secus de denunciato. 528. te. b. & 810. tex. clericus etiam tonſurę ſepeliendus eſt tempore interdicti, aut ceſſationis: etiã iure antiquo. 814. tex. b. 829. tex. b. etiam in eccleſia. 814. tex. b. quid de cadauere laici. 815. text. ſepultura conceditur nomine officii. ibid. text. in feſtis quibus ſuſpenditur interd. licet ſepultura. 820. tex.

Septenarii numeri myſterium. 15. tex. b

Seruus non eſt ordinandus. 607. tex. 669. tex. & 862. tex. b. nec admittitur ad religionem. 669. tex. ſeruilis conditionis ignorantia vitiat matrimonium. 668. tex. b. olim ſeruus non contrahebat matrimonium ſine licentia domini. 669. text. dubitans an vir ſit ſeruus, non tenetur reddere debitum. 692. tex. b. ſeruum filium redimere debet pater liber. 693. tex. b

Sibyllæ. de fine. 26. tex. b

Siciliæ Princeps fertur eſſe legatus natus. 623. text. b. & 782. text. b

Sigillo confeſſionis notum excommunicatum, non debemus vitare. 748. tex.

Sigillum ſeu ſecretum confeſſionis. vide Confeſſarius. quid ſit & cur ita vocetur. 305. tex. & ſequen. obligat iure diuino, indiſpenſabili etiam circa venialia ſub mortali. 305. text. & de circunſtantiis obligat. ibid. tex. b. & de peccato complicis: & detectio abiecti generis. 317. text. ſtrictius obligat quam iuramentum, aut votum. 306. tex. nullo caſu frangendum etiam ad impedienda maxima mala. ibid. cum ſequen. nec ob præceptum ſub excommunicatione. ibid. text. b. nec in eo diſpenſari poteſt. 305. tex. b. & 306. text. b. at ſub hoc non includitur vnicus caſus ſi pœnitens intendat peruertere cõfeſſariũ. 311. tex. iudici roganti confeſſarius iurare poteſt, ne ſcio, non audiui, etiam in confeſſione. 306. tex. b. obligat dum confitetur propoſitum peccandi in futurum, cum periculo grauis damni. 307. tex. & ſeq. non cadunt ſub ſigillo, virtus aut ſi confeſſio publicè facta eſt. 310. tex. b. licet dicere de meretrice, quod rectè confeſſa fuit. ibid. cum ſequen. nec ſi genuflexus dicat, hoc tibi narro in confeſſione, aut pro conſilio & remedio capiendo. 311. tex. quid ſi dicat non abſolui illum, aut in tali vrbe fiunt hæc peccata, aut ſi e ſociis laudet vnum. ibidem text. b. licet dicere quod ſciebat alia via. 312. text. Indirectè frangunt quidam. 309. text. non tamen ſi peccatori alias publico neget communionem.

ibid.text. aut votum indigno. 314. te.& ſeq. quis tenetur,& quô. 308. tex. & ſeq. ſolus ſacerdos incurrit pœnas iuris. 308. tex.b. pœnitens non tenetur ad ſigillũ. 308. gl.b.& 312. tex.b. inueniens chartam confeſſionis, vt tenetur. 308. tex.b. prælatus a quo petita eſt licentia pro reſeruatis. Doctor conſultus de caſu, quomodo obligetur. 309. tex. Prælatus poteſt non admittere indignum ſic notum. 314. tex.& priuare officiis amouibilibus. ibid. tex.b. ſed confeſſarius de tali re non poteſt monere prælatum. 316. tex. cum ſeq. poſſet dicere paſtori, vigila circa gregem. 312. tex. vide Verb. Scientia. poteſt vti factis ad præueniendum malum, vt in caſu de duobus latronibus. 315. tex. b. aut ſi confeſſario abciſa ſit crumena. 312. tex. Pœnis ſubiacet fractor ſigilli ſacerdos. 307. tex. b. at laicus qui caſu, aut induſtria audiuit, & interpres confeſſionis obligatur quidem ad ſigillum. ibid.& nu. ſeq. ſed non ſubiacet pœnis iuris. 308. tex. b. contra fractorem ſigilli admittitur probatio per teſtes ſingulares, & confeſſario incũbit onus probandi ſe aliunde noſſe. 308. tex.

Signatura ſatis eſt, vt proſit gratia impetrata. 363. tex. cum ſeq. & 709. text.

Signum ſenſibile pertinet ad rationem ſacramen. 4. gloſ.b. & cur ita dicatur. ibid. tex.& ſeq. & ita deceat. 4. tex. b. & 27. tex. potuit tamen Deus ſignum intelligibile, vt meditationem inſtituere in ſacramentum. 4. text.b. ſignum debet eſſe permanens in ſtatu legis, vt ſit ſacramentum. 4. tex.b. vide Sacrament. Theologus agit de rebus & ſignis. 1. tex.b

Silentium in ſacrificio etiam gentilium indicebatur à præcone. 509. tex. in miſſa quædam ſubmiſsè dicuntur cum ſilentio. 568. text.

Silicæus Archiepiſcopus Tolet. conceſſit indulg. pro defunctis, ſed exceſſit. 591. glo.

Simonia non eſt dotem exigere pro matrimonio. 657. text.& gloſ.b. quando in ordine faciat ſuſpenſum. 799. tex.b. & ſeq. quando completa. 800. text. b. à ſimoniaco notorio initiatus. 801. tex. de ſimonia in benefic. ibid. cum ſeq.

Societas Ieſu (vide religio priuileg. Ieſuitæ) vetat Pont. diſputare de inſtituto illius, animo impugnandi. 384. tex.b. amplo fauore eximitur. 368. tex.b. cum votis ſimplicib. ſunt religioſi. 714. tex.b. & initiantur ſacris, vt profeſſi. vid. Literæ, & fit inhabilis matrimo. 715. tex.b. at non ſoluit ratum. 661. text. profeſſi emittunt votum non accepiandi præſulatum, niſi ſub peccato compellantur. 596. tex. 626 tex.b. ex conſtit. recipiunt communionem ſingulis dominicis. 492. tex. non accipiunt ſtipem pro miſſa. 544. tex.b

Socii priuilegio gaudet ſocius. 253. tex. ſocium aſſumit epiſcopus regularis. 376. tex.b

Socius cum ſocio denuntiato quomodo aget. 779. text. cum ſequent.

Sodomia cum vxore quomodo ſit cauſa diuortii. 687. tex.b.& 691. tex. & quomodo hæc aut alia grauia turpitudo ſit caſtè explicanda in confeſſione, aut quando mutet ſpeciem. 688. tex. an facit ſuſpenſum. 799. tex.b. aut irregul. 853. tex.

Solennis pœnitentia an facit irregular. 854. tex. & 219. tex. de ritu eius. 258. tex b

Soluere debita epiſcopus non compellit regulares. 372. tex.b. & ſeq.

Solutio realis fit per depoſitum. 789. tex.

Sotus probabile dicit Chriſtum poſt mortem meruiſſe. 6. gl.b. negat d. 9. q. 2. ar. 7. ad 1. dari vltimum inſtans verborum. ſed melius aſſerit. 47. glo.b.& 48. glo. verba negat eſſe partem intrinſecam ſacramenti. 20. tex.& ſeq. negat martyrium dare gratiam ex operato. ſed explicatur. 111. tex. mendoſa eſt littera eius. 196. glo.b. an Ioan. 20. tunc & nunc per ea verba detur noua poteſtas ordinis. 143. tex.b. 493. glo. in qua quantitate opera iuſta reuiuiſcant. 209. tex.b.& ſeq. An quidam gentiles ſuſcitati ſint per Apoſtolos de inferno. 530. tex.b. de calculis benedictis. 352. tex.b. de mora in purgatorio. 355. tex.b. ordines minores negat eſſe ſacramentum. 594. tex. valere, ſi infans conſecretur epiſcopus. 605. tex.& glo.b. Chorepiſcopo ſacerdoti non potuiſſe Papam committere vt initiaret ſubdiaconatu. 617. tex.b. ſi Epiſcopus det minores infanti, fieri ſuſpenſum. 614. tex.& 802. tex. cum ſeq. amentibus non eſſe conferendum ſacramentum confirmationis. 122. tex. abſolutio non remittit totam pœnam. 161. tex. in matrimonio non eſſe de eſſentia ſignum ſenſibile. 677. tex.b. In dubio tenetur reus ad partem damni. 884. tex.b. damnat erroris, quod Pont. diſpenſet matrim. inter fratrem & ſororem. 729. text. cum ſequent. quòd ſuſcipiens in confirmatione contrahat cognationem, licet non ſit confirmatus. 735. text.b. & 736. text. procurator qui vice alterius ſuſcepit, contrahit cognationem. 736. gloſ. valere matrim. fidelis cum infideli. ibid. gloſ. de machinante. vide 737. gloſ. b. & ſequent. quæ ſent. refutantur.

Spado. vide Eunuchus.

Species in Euchar. (vide Corpus. Euchar.) ſunt ſacramentum. 415. gloſ. b. & vtraque conſtituit perfectum ſacramentum. 416. gloſ. & vnum ſacramentum. 417. tex. altera ſpecies eſt verum ſacramentum. ibidem tex. b. & 429. tex. b. ſed omnes ſpecies non dicuntur vnum numero ſacram. 417. tex.b. vnitas hæc differt ab vnitate aliorum ſacramentorum. ibidem. adorantur latria. 415. tex b. 467. tex.b.& 468. tex.b. altera non minorem effectum confert, quam vtraque. 417. tex.b. Papa diſpenſauit vt celebraretur ſub altera. 632. tex.b. habẽt vim permanentem. 450. tex.b. ſunt inſtrumentum ſacramentaliter coniunctum corpori Chriſti: & aliter quam inſtrumentum agentis corporalis. 452. tex. ſunt aliquomodo ſubiectum conuerſionis. 454. text. b. cum ſequen. corruptionem ſpecierum ſequitur alterius rei generatio. 462. tex. b. & 463. tex. nutriunt comedentem. 465. glo.b

§. Sub altera adeſt integer & totus Chriſtus. 456. te.& totus ſub qualibet particula, etiam ante ſeparationem. 431. text. 446. tex.b. cum ſequent. & 458. tex.b. ſed vna pars non eſt in alia penetratiuè. 445. tex. an quædam non adſint, quæ erant in Chriſto. 456. tex.b. exiſtunt per ſe, ſed nunquam manent vacuæ. 460. tex. & ſeq. an ſacerdotio poſſit quis conſecrari cum traditione alterius ſpeciei. 596. tex. b.& 597. tex.

Spes ſaltem virtualiter concurrit in puncto iuſtificationis. 184. tex.b. ſpes non fuit in anima Chriſti, nec fides aut pœnitentia infuſa. 212. tex.

Spiritus ſanctus à Patre, filioque procedit. quando vox, filioque, addita ſit ſymbolo. 574. tex.& 577. tex. probatur eius diuinitas. 577. gloſſ.b. perſona eius datur iuſto viatori: & ad varios gradus amicitiæ, & operationis. 402. tex.& ſeq. An dicatur procedere libere. de fin. 24. glo.

Sponſalium vox, definitio. 674. tex. non fit contractus ſponſalia ſine promiſſione mutua. ibid. tex.b. forma. 676. text. Pater pro minori ſeptennio contrahit. ibidem. & 680. tex. b. verba de præſenti ſi alter aut vterque ſit impubes, valent pro ſponſal. 674. tex. quæ verba de præſenti habeant ſenſum de futuro. 671. text.b. ſi dubius ſit ſenſus, præſumitur in fauorem ſponſal. 676. tex. vide 673. text.b. cum ſequent. impleta conditione purificantur: pœna reiicitur. 676. text. Ritus & ſolennitas ſponſal. ibid. tex. b. & ſequent. quando cenſeantur tranſire in vim matrimon. 647. text.b. §. Prima ſponſalia præferuntur aliis etiam iuratis & conſummatis. 674. tex.b. ſed ſi contrahat matrimonium extinguitur prior obligatio etiam ſponſal. 675. tex. Impedimenta ſponſalia præter ea quæ impediunt matrimonium. 676. tex. b. ſponſalia clandeſtina non irritantur per Tridenti. 677. tex. ætas ſeptem annorum in viro, aut fœmina & ſatis eſt vltimus dies anni. 647. tex.& 677. tex.b. ſed malitia ſupplet ætatem. 677. tex.b. peccat qui ſine cauſa contrahit ante ætatem. 678. tex. ſoluuntur per ſententiam iudicis. 679. tex. 680. tex. aut ſi matrimon. contraxit cum alia. 680. tex. & per ingreſſum, aut votum religionis, vel continentiæ. 679. tex.b

Sponſam alienam violare, non eſt adulterium. 675. tex.b. cum ſequent.

Spurius quis, & cur ita dicatur. 695. tex.b. tenetur enim parens alere. 692. tex. b. vide Filius. presbyter.

Statim tenetur confiteri qui contritus celebrauit. 485. tex. ſed ſtatim poſt peccatum non tenetur homo confiteri, aut conteri. 147. tex.b

Stationes quantum ad indulgentię quę per bullam cruciatæ cõceduntur, & antiquitas illarum. 359. glo.

Stationum indulg. conceduntur regularibus. 358. tex.& glo. b. cum ſequen.

Status innocentiæ. vide Innocentia.

Status naturæ & legis habebat verum ſacrific. vide Sacrific.

Status triplex poſt peccatum naturæ, legis, & gratiæ. 11. tex. b. de ſtatu naturæ, primo in eo includebantur præcepta ſupernaturalia de fide, ſpe, caritate, & pœnitentia. ibidem tex. & de fide. 12. gl. erat tunc ſacram. cũ indeterminato ſigno externo in quo peccata expiabantur præſertim paruulis. 11. tex.b. ſola fides abſque ſigno externo non proderat applicata infanti, nec intra vterum. 12. tex. nec externa oblatio pro fœtu intra vterum matris. 95. tex. non erat vnum ſignum apud omnes niſi formaliter. 12. tex. b. Deus maioribus inſpirabat id ſignum. ibid. in eo ſtatu erant ſacerdotes à Repub. electi. Et ex ſpeciali Dei priuilegio primogeniti. 13. te. interdũ idem erat ſacramentum & ſacrificium. ibid. tex.b. permanſit pro fœmellis, immo & pro pueris ante octauũ diem decedentib. in lege veteri. 13. tex. an poſt Chriſti reſurrectionem durauerit

rit vſque Pentecoſten. 70. tex. & ſeq. erat præceptū parenti in eo ſtatu, vt ſaltem in neceſſitate conferret id ſacramentum paruulis. 15. tex. adultus tunc contritione interna abſque ſacramento iuſtificari potuit. ibid. cum ſeq.

Statutum quarundam religionum de repetendis confeſſionibus quomodo fieri poſſit. 250. tex.

Statutum religionis ne confiteatur alteri quam deſignato eiuſdem monaſterii. 364. tex. b

Sterilis non eſt ineptus matrim. 754. tex.

Stipem pro miſſa accipere. vide Pitantia.

Stipulatio cum quodam ritu, non requiritur pro matrim. aut ſponſal. 677. tex.

Stylus curiæ facit ius. 705. tex. & glo.

Stuprum tentans, occidi poteſt ab eo qui ſe defendit. 869. tex.

Subdiaconus olim contrahebat matrimonium, & acolyto ſemper licuit. 716. gloſ. b. 607. tex. ſi nunc contrahat, fit excommunicatus. 716. tex. b. & 717. tex. ſubdiaconatus eſt ſacramentum. 596. tex. b. cum ſeq. & 607. tex. emittit implicitè votum ſolenne continentiæ. 613. tex. & 716. tex. ob quod à tempore Sylueſtri Papæ, aut Gregor. I. cœpit haberi ſacer. 597. glo. ſcrutinium ante eius ordinationem: & de titulo aut patrimonio. 613. tex. officium eius. 604. tex. b. legere epiſtolā eſt actus ſecundarius. ibid. Ordinatur per traditionem calicis vacui. 599. tex. b. & 604. glo. b. ætas. 614. tex. Papa an committat ſacerdoti ordinare ſubdiaconos. 617. tex. & glo. b

Subiectum ſacramenti eſt ſolus homo viuens: non anima ſeparata nec angelus. 50. tex. ſuſcipienda eſſe ſacramenta debito ordine, & quando teneatur recipere. 53. tex. & in ſingulis ſacramentis de præcepto.

Subreptio non vitiat diſpenſationem, niſi taceatur id quod iura iubent exprimere. 705. tex. b. & 709. tex. b. cum ſeq.

Subſidii exemptionem habent quidam regulares. 379. tex. b

Subſiſtentia panis non manet in Euchar. quia non eſt accidens. 448. gloſ. b.

Subſtantia ſpiritualis adeſt loco ſubſtantialiter per operationem latè dictam. 452. tex. b

Subtilitatis dos. de fine. 116. tex.

Succeſſio ab inteſtato inter quos fiat. 696. tex.

Supernaturalia quædam quomodo didicit Plato & quidam Philoſoph. de fi. 56. tex. dantur quędam res ſupernaturales. de fin. 2. tex. b. at nulla ſubſtantia creata poteſt eſſe ſupernaturalis. de fin. 56. tex.

Supplendus quomodo fit defectus in ordinatione contingens (vide Conditio) 597. tex. b. 601. tex. & dum probabile dubium occurrit in miſſa circa conſecrationem. 431. tex. b. & 587. tex. de quo dantur generales regulæ. 584. tex. & peculiare remedium. 585. tex. & ſeq. Ritus quomodo ſupplendus. 602. tex. cum ſeq. opinio probabilis excuſat à culpa, ſed non ſupplet id quod defecit de neceſſitate ſacramenti. 601. tex. b.

Supplicationum tempore excludendi ſunt denuntiati. 750. tex. an liceat celebrare extra eccleſiam, & ſub dio. 559. tex. b. petens diſpenſationem, humiliter ſupplicet. 711. tex.

Suſcitatus non tenetur redire ad vxorem, vel ad religionem. Epiſcopum ſuſcitatum poſſent ſuſcipere ſubditi, ſed non tenentur. 662. tex.

Suſpendens conſenſum dum contrahit matrimonium peccat, & tenetur reualidare. 645. tex. b. ſicut & deceptor tenetur. 670. tex. b

Suſpenſio definitur. 793. text. & ſequen. non datur ſuſpenſio quoad ſe tantum, aut minor. 794. tex. ſuſpenſus à beneficio quis. ibid. & 795. tex. b. quis ab officio. 794. tex. b. Effectus quo modo ſeparantur: & de quibus intelligatur hæc aut illa ſuſpenſio. ibid. & ſeq. ab ingreſſu eccleſiæ. 795. tex. à prædicatione. ibid. tex. b. Suſpenſionis cenſura differt ab excōmunic. 741. tex. b. & 793. tex. b. & ab interdicto. 793. tex. b. etiam perſonali. 794. tex. b. ſuſpenſos niſi ſint denuntiati, non tenemur vitare. 748. tex. & 796. tex. ſuſpenſus, aut cum illo participans, quando peccat mortal. 796. tex. b. cauſa diſpoſitiua, an veniale. ibid. Subiectum ſuſpenditur etiam vniuerſitas. ſub generali ſuſpenſ. non includitur Epiſcopus. 797. tex. forma. ibid. cum ſeq. Quæ cauſæ excuſent à ſuſpenſ. ibid. tex. b. Miniſter qui ſuſpendit, aut qui abſoluit. 797. tex. b. fit abſolutio ab epiſcopo per Trid. ſeſſ. 24. c. 6. & per iubilæum aut priuil. relig. 798. tex. b. Quibus caſibus ipſo iure imponatur ſuſpenſ. ob crimen notorium minus adulterio. 799. text. ſodomita, hæreticus. ibidem text. b. ſimoniacus. ibidem & ſequent. ordinatus ſine dimiſſoriis. 802. text. & pro regul. 804. tex. b. vide Aetas. Epiſcopus ſi tonſuret infantem, fit ſuſpenſ. 614. text. & 802. text. ſi inuitis aut illiteratis det ordin. 803. text. ſi duos ord. ſacros det. ibidem. ordinatus à ſimoniaco. 801. tex. ab eo qui renuntiauit dignitati. 803. tex. b. à denuntiato. ibid. cum ſeq. Regulares quando fiant iure ſuſpenſi. 804. tex. b. ſuſpenſus ob quos actus fiat irreg. 859. tex. b. cum quadam ſuſpenſione miſceri irregul. 798. text. b

Suſpicionis gradus expendendi ſunt. ob eam interdum licet negare Euchar. 796. tex. b. violenta ſuſpicio de adulterio, dat ius negandi debitum. 689. tex. b

Sylueſter Papa inſtituit vnctionem verticis in baptiſmo, & explicatur Greg. 28. tex.

Symbolum miſſæ explicatur. 574. tex. edere ſymbolum pertinet ad Papam, & addere aliquid ad maiorem declarationem. 577. tex. vt in Conc. Gentiliaco adiecit, Filioque procedit. 577. tex. & 578. tex. b. ad ſymbol. Nicen. per Conc. Conſtantinop. & Chalced. addita ſunt multa, quæ modo cantantur in miſſa. 578. tex. Ad ſynodum conuocati ſub excommun. 795. tex. cum ſeq.

T

TAbellio excommunicatus. 755. tex.

Taciturnitas in puella eſt ſignum pro matrimon. 642. text. b

Tactus inter cōiuges licet vnus præmature ſeminet. 681. tex. b. licent ſecluſo periculo pollutiones. 687. tex. b. An liceant deſponſatis. 693. tex.

Taurorum ſpectacula & comœdiæ quibus ſunt conceſſæ. 522. gloſ.

Templariorum priuileg. pro interd. 815. tex. b

Templum Ieruſalem, & quod inſtaurauit Herodes. 71. text. b. qua parte haberet altare thymiamatis. 603. tex. b. deſtructum eſt, & ceſſauit cum tota lege veter. & ſacrif. 507. tex. b. qui fruſtra tentarunt reædificare. ibid. & de fin. 94. tex. b. cum ſeq. duplicem templi ædificationem agnoſcunt Iudæi. 507. text. b. in quibus excelluit primum à Salomone ædificatum, ſed reædificatum dicitur maioris gloriæ. 508. gl. & de fi. 62. tex. & glo. b. Vice illius Chriſtus ædificauit eccleſiam catholicam 508. tex. templa Chriſtianorum in quem vſum ſint conſtructa, vid. Eccleſia. 511. tex. & gloſ. vt ibi dicatur miſſa. 559. tex. ſed diſpenſat epiſcopus. ibid. tex. b. vid. Conſecratio. Vocē templum pro noſtris eccleſiis cur non vtantur Patres antiqui. 590. in proœ. ſed dicitur baſilica, & Græc. Naos, la Naue. 559. tex. b. ſummum altare fit verſus orientem, an in fluuio, ibid. & b. eccleſia in honorem ſanctorum. 559. text. b. & ſeq.

Tempora ordinationum quæ ſint, verb. Ordo. 602. tex. b. quō in Dominica continuari poſſit ordinatio. 603. tex. & 630. tex. an tempore interdicti liceat ordinare. 603. tex. tempora velationum, ſeu benedictionum nuptialium quæ ſint: 687. text. non impedit interruptio temporis inter conſenſus contrahentium. 646. tex. tempus celebrandi miſſam. 550. tex. b. ſed non ante lucem: & quando liceat ante auroram, aut notabiliter poſt meridiem. 551. tex. & ſeq. vide Priuilegium. dum fit ordinatio, aut in funere Principis, licet protrahere vſque ad veſperam. ibid. tex. b. celebrandum poſt matutinas recitatas. ibidem.

Temporalia bona impetrantur per miſſam. 525. te. b. quomodo liceat ea petere, & cadant ſub merito condigni. ibi. cum ſeq.

Temporis circumſtantia quando grauat peccatum & ſit confitenda. 231. tex.

Tentationes virtute Euchar. facile vinci. 555. tex. b. & ſequen. an dæmon poteſt tentatione neceſſitate. de fin. 19. gloſ. b.

Territorium extra ſuum non poteſt ordinarius vti iuriſdict. quadā. 373. tex. & tamen abſoluit ſubditos extra. 277. tex. b

Teſtamentum quid ſignificat. 440. tex. ita vocari miſſam: & ſacrificium cruentum. 517. tex. & ſequen. Teſtamentum denuntiati quando non valeat. 753. tex. regularis ne compellat mutare teſtamentum. 805. tex. b

Teſtator, dum ſe reputat eſſe in gratia confirmet teſtamentum & legat... ius. 175. tex. teſtandi gratia non expirat morte concedentis. 388. te. compoſitio pro legatis quando fit. 399. te. b

Teſtes pro matr. requiri ſaltem duos, & quales. 648. tex. & ſeq. teſtis excōicatus. 751. tex. b. teſtis vnus in cauſa priuata promiſſionis non præualet contra reum. 769. tex. quando fit irregul. aut excuſetur. 876. tex. b. & quando clericus à prælato compulſus ſit teſtis. 893. tex. b

Teſtis ſingularis quando probat contra confeſſarium fractorē ſigilli. 308. tex. confeſſarius productus in teſtem aut denunciatorem tenetur non affirmare certius propter audita in confeſſione. 309. tex.

Thamar an excuſetur à peccato. 720. glo.

Theologia eſt ſcientia. Pars formaliter practica in quo differt à ſpeculatiua. lib. de fine. pag. 1. tex. b. docet ſoluere arg. probabiliter. de fin. 20. tex. b

Theologiæ obiectum & materia eſt Deus: item res & ſigna. pag. 1. text.

Theologus cur verbis propriis vti debeat. 2. text. b. præfertur Canoniſtæ in quibus. 384. text. b. 628. tex. & 631. text. b. ad Theolog. ſpectat examen legum pro foro conſcientiæ. 385. gloſ.

Theotocos dicitur B. Virgo, id eſt Dei genetrix. vide B. Virgo.

Theſaurus pro indulgentijs ſecundum fidé eſt in eccleſia. 328. tex. b. ex ſatisfactione Chriſti & ſanctorum. ibid. & 331. tex. vbi ſit, nempe in acceptatione Dei. 330. tex. b. in eo conſeruátur ſatisfactiones ſanctorum á principio mundi. ibid. tex.

B. Thom. Apoſtolus quando recepit claues. 216. tex. b

B. Thomæ Aquinatis doctrina approbata. 2. tex. b.

B. Thomas cur non fecit mentionem de conditione impoſſibili. 672. tex. b. de animabus purgatorii negat orandas. 338. tex. quomodo ſacerdos dicitur continere inferiores ordines 594. tex. & 605. glo b. An ſi vterque poſt ratum profiteatur ſimul, ſoluatur matrimon. 630. glo. an euchariſtia conſerat interdum primam gratiam. 472. tex. b. an in primitiua eccleſia fuit præceptum de quotidiana communione. 491. text. b. An conſummatio addat perfectionem vinculo matrim. 639. gloſſ. paganus relictus ab vxore conuerſa, quando poteſt contrahere. 659. tex. b. quod Auguſt. retractet quandam propoſitioné. de fin. 18. gloſ. b. valuiſſe baptiſmum in nomine Chriſti. 82. tex. de adoratione Imaginis Chriſti, an vidit Conci 2. Nicen. 462. téx. & glo. b

B. Tho. Canthuarien. Archiepiſc. bis martyr. 113. tex. b

Thuris crematio iam non eſt ſacrificium. 506. tex. b. altare thymiamatis vbi eſſet in templo vet. 603. tex. b

Timor ſeruilis de qua re ſit. 184. text. b. vtilis, & communiter præcedit contritionem. ibid. gloſ. 184. tex. b. non ſufficit ad fructum ſacramenti. ibid. tex. an ex ſolo timore impleatur præceptum. ibid. glo. b. motiuum timoris non impedit quin actus contritionis, aut præcepti feratur in Deum propter ſeipſum. ibid. tex. b

Titulo vno poſſidens, an poſſit nouo titulo acquirere dominium. 379. tex. b. titulus dat plenum ius cum quadam poſſeſſione. 374. tex.

Titulus beneficii aut patrimonii petitur pro ordine ſacro: aliás epiſcopus debet ſuſtentare pauperes á ſe initiatos. 612. tex. b. cum ſeq. & 800. tex. inualidus titulus quomodo reualidetur. 762. tex. b. vide excom. effectus.

Toleratus iudex licet eſſet denunciatus, non eſt vitandus. 748. tex. quis ita dicatur. 752. tex. b. & ſeq.

Toletanus Archiepiſcopus quid habet in eo quod eſt Primas. 625. text.

Tonſura, vide Corona. 600. te. qua ætate tonſurandus ſit puer. epiſcopus infantem tonſurans ſit ſuſpenſus. 614. tex. quale ſcrutinium præmittendum. 612. text. b. quis eam confert. 618. text.

Traiani anima quomodo dicitur liberata per fletum B. Gregorii 530. tex. b. cum ſeq. An pœna ſenſus fuit ei ad tempus ſublata. non eſſe fabulam, ſed recte á Dam. referri. 531. tex.

Tranſlatio epiſcopi in meliorem diœceſim, quando expediat 631. text.

Tranſſubſtantiatio (vide Panis, conuerſio, corpus) requirit omnipotentiam in autore. 444. tex. b. & ſeq. differt ab aliis mutationibus. 453. tex. cum ſequen. Variis nominibus nuncupatur a Patribus. 444. text. b. verbis vix exprimitur. 446. tex. b. Quid ſit. 454. tex. b. & 455. tex. quomodo de illa loquendum. 455. tex. b. eſt ſubſtantialis actio. 454. gloſ. b. quando ſit completa. 453. tex. §. In termino 4. concurrunt. 445. tex. mutantur accidentia panis, quia exiſtunt per ſe. 454. tex. & ſequen. habent vicem ſubiecti communis ſub vtroque termino. 454. tex. b. & 455. tex. b. tota panis ſubſtantia conuertitur, & definit eſſe. 448. tex. b. per accommodationem materia Chriſti ſuccedit materiæ panis, & forma formæ. 459. tex. deſitio panis non eſt annihilatio. 447. text. b. & 451. text. b. §. Variæ ſententiæ de termino. 447. text. & ſeq. vt quod ſit actio adductiua, ibid. text. b. vt actio dicatur ſubſtantialis, fingunt cauſam eſſe, quod conſeruet corpus Chriſti nouo titulo. 447. glo. b. & 449. tex. Aut quod comproducat nouo tit. ipſam ſubſtantiam corporis Chriſti. 449. tex. b. & ſeq. & fieri poſſe conuerſionem in corpus Chriſti, vt manet in cœlo. 454. glo. b

Tranſſubſtantiationis vocem nouam defendunt patres. 3. tex. & glo. b

Tributorum exemptio datur regularib. 379. tex. b. tributa pro tranſuectione mercium in aliud regnum. 399. tex.

Tributorum ſæcularium exemptio, & quæ obligent clerum. 608. text. b. & ſeq.

Trident. Concil. loca in quibus Ordinario ſubiicit regulares exemptos. 369. glo. quis idoneus, ſeſſione 23. ref. cap. 15. pag. 273. tex. b. an pro derogatione illius requiratur expreſſa mentio. 377. tex. cui licet interpretari decreta Concil. 385. text. ſeſſ. 22. de euitand. 555. tex. & 557. tex. b. temperat modum loquẽdi. 641. glo. non reliquit mentionem quod Boemi clerici petierunt indulgeri ſibi matrim. 716. b. gloſ.

Trinitarii fratres concedunt quaſdam bullas. 389. tex. b. quomodo his applicetur Moſtrencum. 399. tex.

Trinitatem tenentur fideles credere explicite. 575. tex. cum ſeq. ſpecialiter adeſt in euchariſt. ſed ſolus filius adeſt ratione vnionis cum corpore, & comedimus Chriſtum, non Patrem. 457. tex. b. repræſentatur per animam, quæ eſt imago Dei. de fin. 32. tex. b.

ad Triremes poteſt clericus, aut regularis damnari. 837. tex.

Triſagium, ideſt ter ſanctus cur dicatur in fine præfationis miſſæ, & de miraculo pueri in aerem rapti. 444. glo. & 579. text.

Turcarum ex genere an veniet Antichriſtus. de fin. 95. text. b. cum ſequen.

Tyberii in Imperio anno xviii. paſſus eſt Chriſtus. de fin. 99. tex. b. & 103. tex.

V

VAcantis eccleſiæ bona vſurpans. 804. tex. b. & 810. text. b. cum ſeq.

Vagos abſoluere poteſt quilibet ex confeſſariis expoſitis. 279. text. b

Vagus non niſi præmiſſa per parochum diligenti informatione, admittendus eſt ad matrimonium. 944. tex. b. & 945. text. ſi fœmina nupſit vago, dicenti ſe ſolutum eſſe, non punitur vt ſocia hominis bis coniugati. 719. tex.

Valor miſſę triplex. 543. tex. b. vnde creſcat, nempe dum eccleſia offerens habet plures iuſtos, ſi celebrans & laici cooffe-rẽtes ſint iuſti, & cum meliori diſpoſitione, & tamen effectũ vnius miſſæ eſſe finitum intenſiue. 531. tex. b. vſque ad 540. tex. vide Miſſæ effectus.

Vaſa ſacra. vide Calix.

Vaſſalli an domino denuntiato obedient. 751. tex. b. & 779. tex.

Vbique dicitur eſſe Chriſtus ratione perſonæ: ſed finitum corpus Chriſti eſt in determinato loco cœli, & in euchar. 403. tex. b. & 442. tex.

Vbiquetarii hæretici, ſeu vbiquoetii. 404. in proœ.

Venatio prohibetur clericis, vt aprorum. 881. tex. b. & 882. tex.

Veniale peccatum an dicatur cõtra legem. 666. tex. non impedit effectum ſacramenti, aut martyrii. 491. tex. b. cauſa venial. non ſat eſt ad irregu. aut reſtitutionem. 844. tex. 882. text. & 885. tex. vide Peccatum.

Verba. vide Nomen, voces. verbis propriis vti debet Theologus. 2. text. b

Verba determinata ſunt forma ſacramentorum. 20. text. vt in bapt. 81. tex mutatio accidentalis aut tranſpoſitio: & quæ impediat ſenſum formæ. 22. tex. b. interruptio vitanda. 81. tex. mora in fine formę prolatæ non impedit effectum. ibidem text. b. coniunctio phyſica formæ cum materia curanda. ibidem b

Verba euchar. (vide Euch.) dicuntur forma ipſius etiam ſacramenti. 430. tex. b. & ſequen. corpus Chriſti, ſeu verbum vt per ſpecies eſt ſenſibile dicitur, aliquomodo forma & virtus ſacramenti. 416. gloſ. & in obliquo pertinet ad eſſentiam Euchar. ibid. tex. & gloſ. Virtus inſtrumentalis ad conuerſioné eſt in verbis characteri ſacerdotis coniunctis, vide Euchariſtiæ forma. 438. tex. b. cum ſeq. quando multi conſecrant eandem hoſtiam cum intentione independente, quiſque agit partialiter. 437. text. b. verbis propriis loquendum eſt. 455. text. b

Verecundia non eſt idonea cauſa occultandi peccatum aliquod in confeſſione, aut confitendi alieno. 291. text. b. & ſequent.

Veſtalium virginum religio apud Gentiles. 712. tex. b

Veſtes ſacræ pro miſſa. 563. tex. pro veteri Pontifice. 565. tex. b. pro epiſcopo, aut ſacerdote. 601. tex. b. De pallio Archiepiſcopi & Pontificis. 626. tex. cum ſeq. & 630. tex. b. quando ex fractione amittant benedictionem, & de cingulo fracto. 564. text. b. Quis benedicat, & de priuileg. Mendic. 565. text.

Veteres Patres iuſti dicebantur filii Dei. 40. tex. vbi explicantur Patres.

Vetus lex, & ſacrif. vide Lex, & ſacramentum. in leg. vet. non fuit ſacramentum pœnitentiæ. 217. tex. b. & ſeq. ſacrificia veterum ſacerdotum & Leuitarũ differẽtia, & officia. 603. tex. b

Vicarius generalis epiſcopi longe diſtantis quando concedat dimiſſorias, ſeu Reuerendas. 617. text. dicitur ordinarius. 277.tex.b.& 782.tex.b. abſoluere poteſt à cenſuris, quamuis ſola tonſura ſit initiatus. 786.tex.b.

Vicerex & Præſes ob officium, non eſt irregul. 855.tex.

Victima ſeu hoſtia dicitur, cum res viua offertur. 503.tex.b. cur ita dicatur. 509.tex.b

Videt Deus futura ab æterno. de fin. 9.tex.b

Vidua tempore luctus, & virgo nubilis an ex conſuetudine excuſetur à miſſę auditione. 557.tex.

Vinculum indiſſolubile eſt effectus contractus, & matrimonium ſumptum pro vinculo definitur. 657.tex.b. declaratur definitio, eſſe relationem mutuæ obligationis. ibid. & ſeq. obligationi vnius reſpondet in altero coniuge actio, & ius exigendi debitum: & moralis poteſtas vtendi licite corpore alterius: Quę ſola non eſſet ſufficiens ad matrimonium. ibid. tex.b. eſt res & ſacramentū ſimul. 658.te. non oportet, vt vinculum ſecundum entitatem ſit effectus ſacramenti. ibid.

§. Vinculum rati dum ſoluitur profeſſione, aufertur effectus quidam ſacramenti. 660.tex. olim ſoluebatur profeſſione vitæ eremiticæ. 661.tex. id habet profeſſio ex priuilegio Chriſti (ob eam congruentiam, quia profeſſio eſt mors ciuilis.) 660.tex.b.& ſeq. non ex ſtatuto eccleſiæ. 660. tex. Epiſcopatus non ſoluit, quia non eſt mors ciuilis. 661.tex. An valeret ſtatutum, vt religioſo ſtatu cum votis ſimplicibus ſoluatur. 715.tex.b. de quo bene. 661.tex.b.& 664.tex. vt per diſpenſationem Papæ ſoluitur. 663. tex.b.& ſeq. ob nullam aliam cauſam ſolui. 664. tex. an in lege ver. ſolueretur dato libello repudii. 659.tex. 718.tex.b. conſummatum infideliū ſolui poteſt, ſi conuerſus iure ducat aliam, aut profiteatur. 659 tex. ſed non ſolui ſi ſacris initietur. ibid.tex.b

Vineam ſi multi deſtruant, debent reſpondere excommunicationi. 768.tex.b.& 777.tex.

Vinum ex quo conſecratur ſanguis Chriſti, quale eſſe debeat. 427.tex.b. ſatis eſſet vinum factum per miraculum, quale fecit Chriſtus in nuptiis Canaa. ibid.& ſeq. ſatis eſt muſtum, & in die transfigurationis ex vuis recens expreſſis. 428.tex. non ſatis eſt acetum, nec ſapa, nec agreſta. ibid.tex.& ſeq. quantum aquæ ſit vino miſcendum. 428.tex.b. & ſeq. nec tamen conſecratur, niſi in puncto cōſecrationis ſit verſa in vinum. 429. text.

§. Vino legato an cenſeatur legati ſicera, & claretū. 418.tex. minus ſufficere vt conſeruetur corpus Chriſti ſub ſpecie cōſecrata, quam vt de nouo cōſecretur: vt in vino congelato, ibid.tex.b. omnibus verbis formæ conſecratur vinum. 436. tex.b. de variis ſententiis circa hoc. 435.tex. qualis debeat eſſe intentio conſecrantis. 433.te.b.& ſeq. vinum ex vi verborum conuerti in ſanguinem. ſub ſpeciebus ſi corrumpantur, deſinit eſſe ſanguis & corpus Chriſti. 462.tex.b. 463.tex. An miſtione alterius liquoris ſola aut diuiſione in minus minimo, deſinat adeſſe ſanguis. ibid.

Violatio eccleſiæ, vid. Pollutio.

Vir uide Vxor, uiri in eccleſia erant ſeparati à fœminis. 573. text. b

Virgo fuit etiam in partu B.Mar. 460.tex.& glo. 576.tex.

Virgines fuiſſe quoſdam in lege uet. & in ſtatu naturæ. 636. tex.b.& 712.tex.b. poſſet ſine apertione clauſtri fœmina cōcipere, amitti uirginitatem abſque ea apertione, & an abſque ſeminatione. 682. tex. uirginem importuna prece uiolans, tenetur reſtituere damnum, ſecus ſi ſpontaneam. 671. tex. virgo reputata quomodo recipiat uelum monialis. 619. tex. uirgines ueſtales. 712.tex.b

Virginitatis circunſtantia mutat ſpeciem ſtupri. 228.tex. ſe refert inf. 230.tex. 320.tex.b. ſed bene. 234.tex.& ſeq. at in uiro non oportet exprimere ſe amiſiſſe uirginitatem. ibid.tex.

Viti placadea. 405.tex.b

Virtus ſacramentorum non eſt qualitas re diſtincta à motione corporali. 46. tex. & tamen ab effectu dicitur ſpiritualis. 47. text.

Virtus in Sacramento, aut in uerbis euchariſtię qualis. 440.tex.

Viſio beata, uide Beata. Qui in uia dicantur uidiſſe eſſentiam Dei. de fin. 37.gloſ.b

Viſitans eccleſias regularium quas indulgentias habeat. 359. tex.& ſeq. regulari aut moniali ſatis eſt uiſitare propriam eccleſiam, dum pro omnibus conceduntur indulgentiæ aut iubilæus. 358.tex.b.& 359.tex.b

Viſitans dum proponit edicta ſub excom. quid intendat. 771. text. b

Viſitator regularium. uide Prouincialis. Epiſcopus aut legatus non poteſt proprio iure uiſitare quoſdam exemptos. 381. tex. dum ex conceſſione uiſitat parochias monaſterio annexas, non recipit procurationes, ſeu ſtipem. 376.tex. Viſitator regularibus concedit indulgentias. 359.tex.b

Vitæ decurtatio non eſt illicita, quando per accidens ſequitur ex regula ſtricta religionis, aut pœnitentiis. 187.tex.

Vltramontanus ordinans alienum. 802.tex.b

Vnctio in baptiſmo & ordine eſt quid ſacramentale. 28. text. & cum oleo in baptiſ. eſt antiqua. ibid. cum chriſmate in uertice inſtituit Syluest. Papa. 28.tex. quidam laici unctione pia ſanabant infirmos. 138.tex.

Vnctio extrema eſt ſacramentum. 127.tex.b. eſt unum. 129.tex. à Chriſto inſtituta. 127.tex.& glo. 128.tex.b. definitur. 129. tex. conuenit cum confirmatione. 127.tex.b. utriuſque materia proxima eſt unctio. 28.tex. Ex finali cauſa colligitur utilitas, ſed de illa non eſt præceptum. 9.tex. 127.tex.b. 131.tex. & ſeq. tenetur homo non contemnere. 9. tex. b. Materia eſt oleum. Epiſcopus benedicit, ſed Papa poſſet benedictionē olei committere ſacerdoti. 129.te. Forma per modum deprecationis. ibid.tex. b. Ritus. 26. tex. 129. tex.b. & 136.tex b. Effectus, dat gratiam, licet à peccatore detur. 130.tex. difficile eſt, quę ſit gratia ſacramētalis. 130.tex.b. tollit reliquias. ideſt, oblita etiam mort. ibid. tex. b. dat ſanitatem corpori. 37.tex.& 131.te. non iteratur in eodem morbo. 131.tex. gratia datur in ultima tantum unctione. 136.tex. & ſeq. Subiectum capax. 51.tex. 132.tex. non eſt expectanda priuatio ſenſuum. 132. tex. datur ſenio confectis. ibid. phreneticis. 136.tex. 137. te. at non pueris, aut amentibus. 135.text. b. aliquando ſine unctione non ſaluaretur. 131. te.b. D.Virgo immunis à peccato fuit capax. 135.tex.& Apoſtoli. ibid. catechumenus non eſt capax. 128.te.& ſequ. nec mortuus. 50. tex.& 136.tex.b. datur poſt uiaticum. 131. tex. non datur tēpore interdicti. 131.tex.b. quæ partes ſenſuum ſint ungendæ. 136.tex. Intentio interpretatiua ſat eſt ad receptionem. 137. te. debet reputare ſe eſſe in gratia. ibid. Miniſter ſacerdos. 57.te.b. cum ſequ. & 137.tex. non poteſt committi laico, aut diacono. 137. tex. b. nec apoſtoli miniſtrarunt ante ſacerdotium. 128.te b. ut quidam putarunt. 127.text.b. ſingulare eſt, ut multi ſimul perficere poſſint. 137.tex.b. Aut ſi primus obiit, ut alter proſequatur. 136.tex.b. & quid fiet ſi infirmus uidetur obiiſſe. ibid.b. Religioſus quando poſſit miniſtrare: parochus denuntiatus poteſt committere licentiam alteri. 137.te.b

Vnctionis ritus in conſecratione ſacerdotis aut Epiſcopi. 602. text.

Vnio ſacramentalis inter corpus Chriſti & ſpecies an detur. 450.te.b. & ſequ. 451.tex. 452.te. corpus Chriſti & ſpecies dicuntur unum. 452.tex.b. Vnio eſt tota ratio præſentiæ, & tamen nouo miraculo poſſet è cœlo diſtans conſeruare ſpecies. ibid.& ſeq. Differt ab unione inter uerbum & humanitatem. 451.tex.b.& 452.text. in Chriſto non eſt facta unio in natura. 451.glo. inter corpus Chriſti, & iuſtum digne cōmunicantem, qualis unio ſit. 474.tex.b. explicantur dicentes fieri unionem naturalem. 475.te.b

Vnitas ultima dat formam numero. 642. tex.

Vniuerſale ſignum quæ comprehendat. 372. text. b. & 379. text. b.

Voces nouas rebus nouis accommodare licet, quamuis non extent in ſcriptura. 4.tex. uide Verba. uox eſt ſonus qui manet in aere etiam finita prolatione & ſenſu. 47. text. b. & ſequen.

Voces Græc.& Hebr. in Miſſa retentæ ſunt. 568.te.b

Vocat Deus electos quando nonū congruum. de fin. 18.glo.

Voluntas efficax reputatur pro facto apud Deum. 202.te.b

Voluntas hominis non poteſt efficaciter moueri niſi à Deo. 415.te. motio in finem naturæ aut gratiæ tribuitur Deo: ſed ſalua libertate. de fin. 59.te.b. & ſequ. regularium uoluntas circa miſſarum applicationem ſubiicitur prælato. 541. te.b. 542.tex.b. Voluntas pro facto reputatur. 202.tex.b. Voluntas Dei non mutatur. de fin. 14.tex.b. eſt prima cauſa contingentium, & liberorum actuum. de fin. 20.tex.b. multa facit, quia ita vult. de fin. 43.te. reprobus non debet ita conformari, vt velit ſuam reprobationem. de fin. 53.te.b

Voluntarium indirecte ſat eſt ad ſpeciem peccati, aut continuationem. 226.tex.

Voti obligatio eſt maior quam iuramenti. 387.tex. vide Iuramētum. Papa dum diſpenſat in voto, ſit potius in quadam obligatione humana. 147.tex. diſpenſat etiam in voto non petendi diſpenſationem. 387. tex.b. quæ vota reſeruantur Papæ. 387.te.b.& 388.te.b. Epiſcopus diſpenſat in religionis voto pęnali. 387.tex.b.& continentię ad tēpus. 260.tex. An in voto continentiæ quando eſt periculū, nec eſt facilis recurſus ad Papam, aut cōmutationem voti à Papa factam tēperare. ibid.

Com-

Commutare in omnino æquale an poſſit homo propria autoritate. 256. tex.b. an requiratur cauſa. Regularis confeſſarius in quibus diſpenſet cum ſæcularibus. 582. tex.b. & diſpenſat. 383. tex. Bulla cruciatæ coocedit omnia vota commutari etiam reſeruata Papæ, excepto religionis & caſtitatis. 387.tex.b.ſed partim fieri debet in ſubſidium expeditionis, & bullæ. 388. tex. poſſet fieri extra confeſſionem commutatio. 387.tex.b.cum ſeq.quæ vota concedat bulla. 348. tex.b.& 387.tex.b

Votum ſacramenti includitur in contritione. votum generale cur dicitur fieri in receptione baptiſmi. 88.tex.olim fiebat à catechumenis. 92.tex.ex profeſſione quæ fit per baptiſmum etiam infans contrahit obligationem. 88.tex.

Votum fuit in vſu à principio mundi. 712.tex.b.cum ſeq. votis ſimplicibus quibus fit religioſus non ſoluit matrim.ratum. 661.tex. continentiæ, aut religionis votũ impedit contrahere. 706.tex.b.& ſoluit ſponſalia. 679.te.b. ſi ſub pacto mutui voti continentiæ contrahant, non valet matrim. 683.te. b.& 707. tex. cum ſeq. ſed ſi votum fiat poſt matrim. neutri licet reddere debitum: & quando cum his diſpenſet epiſcopus. 684. tex. petenti contra votum contioentiæ, reddens non peccat. ibid.& ſequen.qui ſic vouit, poteſt inuitare vxorem, dum indiget & virtualiter petit. 684.tex.marito non licet facere votum nunquam petendi. ibid. text. Pater irritat quædam vota filiorum 693.tex qui facit profeſſionem cum licentia vxoris, an valeat. 684. tex. ſi in ſua vxore profeſſus reuocetur ad illam, poteſt petere. ibid.tex.b.vid. Profeſſus. Patres agnouerunt differentiam voti ſimplicis & ſolẽnis. 713.tex.b. cauſa priuata ſufficit pro diſpenſatione. 889.tex.

Vſus rationis ad peccatum, oportet vt ſit perfectus in potentia. de fin. 19. glo.b.

Vſurario publico an dentur ſacramenta. 496.tex.b

Vtraquiſtæ hæretici. 404. in procem.

Vulgari lingua miſſa non eſt dicenda: nec in eam vertendæ ſacræ ſcripturæ. 568.tex.b

Vulgata editio eſt in omnibus authentica. 569. tex.& 571. tex. lib. de fin. 41. tex. at græc. ſeptuaginta Interp. eſt interdum vitiata. 570.tex.b.& de fin. 84.tex.

Vulnerans quando irregul. 880.tex.b. At non quia elicit multum ſanguinem. 848.tex. 849.tex.& 872.tex.b

Vxori dubitanti an conſulere liceat, vt reddat debitum. 320. tex.b. gaudet priuilegio mariti, & pro interdicto. 346.tex.

Vxori licet participare in omnibus cum marito denuntiato. 778. text. cum ſequent. non comprehenditur ſub generali excom. quam pro rebus ſublatis fert vir. 776. glo.

Vxoris vox (dum olim vnus ducebat plures) dicitur de primaria, quæ cum ſolennitate ducebatur. 718.tex. & ſeq. eſſe debet vna vnius ex iure naturæ. 640.tex.b

Vxorum pluralitas eſt contra ius naturæ ſecundarium. 717. tex.b.& ratione ſacramenti ſimul eſt contra ius diuinum poſitiuum. 640.tex.b.& 719.tex. diſpenſaſſe ad tempus Deum cum Abraham & poſteris, vt vnus vir haberet plures. 718. tex. nunquam licuit vt vna haberet plures viros. ibid. text. b. ſi mundus periclitaretur, an liceret nunc vni coniugato accipere aliam vxorem. 719.tex. vid. Profeſſus, gentilibus nunquam licuit habere plures: ſed excuſabantur ignorantia ob exemplum fidelium. 640.tex.b.& 718.tex. ſi Chriſtianus ducat plures, punitur tanquam ſuſpectus. 719.tex. §. Vxor an ſit domina dotis, aut bonorũ paraphernalium? non poteſt ſine viri licentia facere contractus in re graui. 691. tex. b. & ſequen. poteſt eleemoſynas. 692. tex. ſequitur domicilium viri, & gaudet eius foro & priuile. 687.tex. an teneatur alere & ſequi virum bannitum, ſeu exilio damnatum. 669.glo. an poſſit vouere peregrinationem Ieruſalem. 669.gl.b. vir tenetur alere vxorem & conſeruare dotem. 691.tex.cum ſequen. pars dotis (ſi vxor poſt ratum obeat) prouenit marito. 692. tex. iniuſta vxor quæ dicatur, vid. Iniuſta, vxoricidii impedimentum extenditur ad mariticidium. 703.glo.b. aliquando impedit tantum: at quando ſimul machinati ſunt mortem alterius coniugis, eſt impedimentum irritans. 737.tex. tenetur reddere debitum etiam cum periculo doloris aut partus. 725.tex.& ſeq.

X

XEnodochus, ſeu Hoſpitalarius. 604.tex.

Xiſtus Papa V. edidit rigidum proprium motum de abortu, de illegitimis, de eunuchis, vid. in his verbis, & Greg.

Z

ZAcharias de quo Luc. 1. non erat ſummus ſacerdos. 603. gloſ.b.

F I N I S.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE